Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
34 M I
15

Digitized by Google

Digitized by Google

ROMA




Digitized by Google

# F. IOHANNIS HENTENII NECLINIENSIS

In Biblia Louanij Anno MDXLVII. excuſa atq; caſtigata,

## PRAEFATIO.

MIRABITVR *fortaſſe quiſpiam, cur poſt tam multiplicia Biblia toties excuſa, conati ſumus alia facie hec in lucem edere. Quare non inutile facturus mihi videor, ſi noſtri conſilij rationem, quam in hac noua Bibliorum editione adornanda ſequuti ſumus, paucis expoſuero. Primùm nemini obſcurum eſſe arbitror, quot technis ac cuniculis horum temporum hæretici id efficere conentur, vt ſacræ literæ ab ipſis ſtare videantur: potiſſimùm autem dictionibus quibuſdam textui temerè additis, vel ademptis: aut præfationibus, varijsq; marginum annotationibus adiectis, vel conſarcinatis prauis indicibus. Quibus ludificationibus adeò ſtudent nonnulli, vt his etiam quoſdam irretierint, qui toti in hoc erant, vt rempubl. Chriſtianam promouerent. Quum igitur his impoſturis optimos quoſque libros, tam ſacrarum literarũ quàm catholicorũ Doctorum corruperint, ſtatuit optimo iure Cæſarea Maieſtas, pernicioſos huiuſmodi cuiuſuis idiomatis codices, è populi manibus auferri. In quibus primas facilè obtinent Biblia: non ea ſolùm quæ temeraria quarundam uocum tranſpoſitione, adiectione, aut mutilatione apertè corrupta ſunt: uerùm illa etiam in quibus, quod ad textum attinet, nihil prorſus immutatũ eſt: indices tamen, præfationes, additiones marginales, ſeu librorum aut capitũ argumenta huiuſmodi ſunt: ut, ſi penitiùs quis introſpiciat, atque ad hæreticorum doctrinam iſta diligenter conferat: facilè intelligat, etiamſi nihil præter ipſa ſcripturæ uèrba contineant, eò eſſe pernicioſiora, quò occultiùs propinatur ſub melle uenenum. Quis enim neſciat ad errores populariter ſtabiliendos longè primã eſſe uiam falſum ſcripturarum prætextum? nihilque ſecurius credi, quàm quod ſcriptura docere, uel ſuis ipſa uerbis expreſſè uidetur? Hæc igitur conſiderantes: ſimulque quòd tota Latina Eccleſia tot ſeculis uulgata editione, in œcumenicis etiam concilijs ſemper uſa ſit, tam in fidei dogmatis definiendis, quàm in hæreſibus condemnandis; atque idcirco immotam eſſe oporteat, aut potius ad primæua ſua exemplaria reuocari: è medio iam hic ſublatis edicto Cæſareo uniuerſis Biblijs, quæ quoquo modo aduerſari Chriſtianæ pietati uidebantur: ſummo ſtudio curauimus, ex iuſſu, inſtructione, ac iudicio grauiſſimorum, lõgeq; eruditiſ-*

*ſimorum: & acerrimi iudicij Theologorum huius Academię Louanienſis, vt comparatis vndiq; non ſolùm quę caſtigatiùs excuſa erant exemplaribus, verùm alijs quoq; plusminus viginti: quorum recentiſſimum ante ducentos annos manu ſcriptum erat, alia ante trecentos, quadringentos, imò & ſexcentos vel plures etiam annos: ex horum collatione reſtitueremus, quoad fieri poſſet, veterem ac vulgatam editionē ſynceritati ſuæ atq; puritati: non miſcentes nos interim quæſtioni, Num Gręcis, & Hebręis vbiq; reſpõdeat. Hac enim in re abundè nobis eſſe debet, ꝙ ipſam reliquis oĩbus ſemper prætulerit tota Latina Eccleſia, ſicuti iam prædiximus: maximè cùm innumeris locis, non veteris modò teſtamenti, quod paſſim oſtendit Hieronymus, ſed & noui, Græca nũc deprauata comperiantur: quod apertiùs eſt quàm vt ab eo negari poſsit, qui veterum auctorum tam Gręcorum, quàm Latinorũ, Gręcè tamen peritorum, monumenta perlegerit: quos frequentiſsimè aliter legiſſe cõſtat quàm hodie Græci codices habeant. Id aũt factum eſt, cùm temporis diuturnitate, ac frequenti exemplaris in exemplar transfuſione, tum maximè ſtudio contentionis, ſuborientibus ſubinde nouis in Græcia hęreſibus: in quibus id accidere ſolet, vt dum quis propria auctoritate vti nõ poteſt (diui enim Ambroſij verba ſequar) ad victoriam verba legis adulteret, quo ſenſum ſuũ quaſi verba legis aſſerat: vt non ratio, ſed auctoritas præſcribere videatur. Quòd ſi Ambroſij ſeculo, atq; etiã Origenis Gręci codices variabãt, ſicut docet vterq; in quintum ad Romanos caput: quid de noſtri ſeculi Græcis codicibus iure exiſtimes? Hebræa verò quem in modum ſequi poſſumus? quum etiam ante Hieronymi tempora plurima uario modo aut legerint, aut intellexerint, Septuaginta Interpretes, Theodotio, Symmachus, Aquila, Hieronymus, & is demum qui quintam ſiue vulgatam ante ipſum dederat editionem? ſiue id acciderit ob quorundam Hebraicorum elementorum ſimilitudinem, ſiue ob diuerſorum punctorum ſitum: ſiue quòd paulatim de inemendatis inemendata ſcriberentur, vt habet Hieronymus: nec noſtrum eſt de ſingulis verſionibus ferre cenſuram, aut in tantam venire temeritatem, vt ſperemus nos exactiùs quicquam poſſe vertere, quàm hactenus verterint cuncti interpretes. Verùm de his aliàs fortaſsis latiùs, vbi cõmodius ocium ac locum nacti fuerimus. Nunc quædam duntaxat obiter loca citabimus, vbi idem nobiſcum ſentit Hieronymus, ne quis opinetur hæc nos è proprio cerebro comminiſci. Videantur itaq; illius commentarij ſuper Cap. 8. Iſaiæ, vbi dicitur, Congregamini populi & vincimini. Cap. 9. Verbum miſit Dñs in Iacob. Cap. 14. iuxta finem, Quid rñdebit nũcijs gentis, tam libro commẽtariorũ quinto q̃ ſexto. Cap. 15. in initio, Quia nocte uaſtata eſt Ar. Cap. 17. Et dolebit grauiter: idemq; ſuper illud Iere. 17. Prauum eſt cor omnium & inſcrutabile. Cap. 21. Iſaia, Onus Duma. Cap. 24. Et erubeſcet Luna. Cap. 25. Sicut æſtus in ſiti. Cap. 26. Et perdidiſti omnem memoriam eorum.*

Eodem: Et terram Gigantum detrahes in ruinam. Cap. 38. Sicut pullus hirũ-
dinis. Cap. 44. iuxta finem, Qui dico Cyro, Paſtor meus es. Cap. 49. Et Iſraël
non congregabitur. Cap. 63. In omni tribulatione eorum non eſt tribulatus:
aliiſq; locis innumeris. Non hęc dico quòd aſtruere velim Latina, p̃ cæteris,
exemplaria nuſquam eſſe deprauata: ſed quòd non noſtrum fuerit, imò nec
expediat ad Gręcos, aut Hebræos codices ſemel illa caſtigare. Quòd ſi alio
quouis modo videãtur corrigenda, id potius foret ſummi Pontificis, aut æcu
menici concilij auctoritate tentandum, cui parere omnes tenentur, quàm pri
uatę alicuius perſonę, aut vnius cuiuſuis Academiæ. Itaque acceptis, ut prę-
fati ſumus, varijs exemplaribus, ex complurium conſenſu nonnulla è textu
ſuſtulimus, aut immutauimus, frequenter id in margine reponentes, prę̄fixo
aſteriſco * ei quod è textu ademptum erat, aut binis huiuſmodi ſtigmatis ʻ prio
ri textus lectioni prę̄notatis, idq; abſque vllo exemplarium numero. Vt au-
tem priorem textus lectionem in margine reponeremus, mouerunt nos quo-
rundam ingenia, qui, ſi nuſquam ea inuenirent quę in nonnullis adhuc le-
gunt exemplaribus, fortaſsis id non æquo ferrent animo. In Prouerbijs au-
tem Salomonis, quanquam verſus integros non paucos videremus eſſe ſuper-
fluos, aut aliunde inſertos, quos plurima eaque vetuſtiſſima Latina exem-
plaria non haberent, imò ne ipſa quidem Hebraica, nec Sanctes Pagninus,
illis tamen obeliſcum-duntaxat præfiximus, addito margini numero codicũ,
in quibus verſus illos non inuenimus. Nam ſi eos è textus ſerie tranſtuliſſe-
mus in marginem, alijs annotandis margines ſufficere nequiuiſſent, ſi verò
in totum reſecuiſſemus, verendum erat ne plures offenderentur, quibus viſi
fuiſſemus non pœnitendam voluminis partem detruncaſſe, quemadmodum
de ſe ait Hieronymus in prologo ſuper Danielem. Qua etiam ratione mo-
ti, vniuerſos quatuor Eſdræ libros lectori tradidimus, quanquam in pauciſ-
ſimis manuſcriptis exemplaribus tertium inuenerimus, quartum verò in
nullis, ſicut ne in Græcis quidem, vt non dicam in Hebræis. Quin & Hiero-
nymus ipſe in horum librorum Præfatione monet, ne quis apocryphorum ter
tij & quarti libri ſomnijs delectetur. Quibus id, quod maioris adhuc momẽ-
ti eſt, accedit, quòd nec Origenes, nec Auguſtinus, nec Damaſcenus, nec de-
nique tertium Carthagineaſe Concilium ſacræ ſcripturæ libris tertium &
quartum Eſdræ annumerent. Ob id tamen, vt præfati ſumus illos adiunxi-
mus, ne quis vociferaretur manca nos Biblia euulgare, maximè quum &
Cyprianus epiſtola ad Pompeianum ex tertio Eſdræ citet teſtimonium, &
Ambroſius de bono mortis aduerſus Ethnicos ſeriò citet teſtimonium ex
quarto Eſdræ de promptuarijs animarum. In locis autem ijs, vbi non tot
exemplaria à communi lectione diſſidebant, vt quicquam immutandum
duceremus, hic diuerſam lectionem in margine annotauimus, præfixo

aſteriſco, quid plus in alijs: quid minus, obeliſco: quid vero diuerſum, duobus ſtigmatis lectori ſignificantes, adiuncto vbique diſcrepantium exemplarium numero. Superfluum ſiquidem fuiſſet hos ipſos nominatim recenſere codices, quum nemine facilè hanc operam ſibi futurum putem, vt ſingula, quæ tot locis diſperſa ſunt, conſulat exemplaria, ſed nobis fidem potius habiturum. Quin ſi etiam id omnino cupiuiſſemus: compluribus in locis, per marginum anguſtiam, qui alijs occupandi erant, minimè licuiſſet. Ne quis tamen falsò nos putet exemplarium iactare multitudinem, tum etiam ne promerita laude illos fraudemus, qui candidè ſuos codices nobis impertiti ſunt: recenſebimus nunc vnde ſingulos acceperimus, quibus in hac editione vſi ſuſumus: præter Roberti, Colinæi, ac Tilmani Keruer Biblia, quę nobis domi ſuppetebant.

In primis in hac vniuerſitate hi libri nobis ſubminiſtrati ſunt.

Ex collegiata diui Petri Eccleſia; q̃ prima eſt in hac Louaniẽſi Academia; accepimus tria miræ vetuſtatis exemplaria, ſeptem voluminibus diſtincta: & alia inſuper tria, quorum primum quatuor tantùm Euangeliſtas continebat: ſecundum Euangelia iuxta Lucã, & Iohannẽ: tertiũ vero, ſolos Pſalmos.

A Franciſcanis, duo exemplaria in quatuor tomos diuiſa: & tertium in ſolos Pſalmos.

Ex Parcenſi abbatia ordinis Præmonſtratenſis, vnum exemplar.

Ex cœnobio Beth elhemitico canonicorum regularium diui Auguſtini, qui Reformati dicuntur, duo exemplaria: alterum ſcriptum, in varia volumina diſtinctum: alterum olim excusſum, in duos item tomos diuiſum.

Ex cœnobio Martinenſium eiuſdem inſtituti vnũ exemplar, & aliud in quatuor tantum Euangeliſtas.

A diuæ Gertrudis abbatia canonicorum regularium, ſiue clericorum veteris inſtituti diui Auguſtini, duo exemplaria in varios tomos diuiſa.

Ex hoc Theologorũ collegio nobis ſubminiſtrata ſunt duo exemplaria: vnũ ſcriptum olim reuerendiſsimi domini Cardinalis Beſſarionis: et alterũ ex ipſius tipographiæ ĩſantia.

Ex Caſtrenſis collegij bibliotheca, duo exemplaria.

Ex Atrebatenſis collegij bibliotheca, duo exẽplaria: & tertium in ſolos Pſalmos.

Hi codices ab exordio caſtigationis ex hac Louanienſi academia nobis fuerunt exhibiti, ſequentes aũt tẽporis progreſſu nacti ſumus.

Præbuit abbatia diui Berthini ordinis diui Benedicti apud S. Odomarũ vnum exemplar.

Abbatia Tongherlenſis ordinis Præmonſtratenſis, ex illa ſua in his regionibus longe inſtructiſſima, ac famatiſsima bibliotheca, vnum exemplar ad nos tranſmiſit.

Abbatia diui Egidij ordinis canonicorum regularium veteris inſtituti apud Leodiam, duo exemplaria in quatuor tomos diuiſa exhibuit.

Abbatia quoq; Alnenſis ordinis diui Bernardi, vnum commodauit exemplar.

Abbatia a Gardineto eiuſdem ordinis, vnũ exẽplar. Similiter & abbatia Litienſis, ordinis diui Benedicti, duo miſit exemplaria.

Abbatia Affliginienſis eiuſdem inſtituti, vnum exemplar.

Abbatia demum Gemblatenſis eiuſdem quoq; inſtituti, commodato dedit vnum exemplar in quatuor dũtaxat Euangelia. Quantum aũt laborũ ſubierimus vt ſacra hæc Biblia quam maxime ſyncera in lucem ederemus, expendendum cuique relinquimus: Deum Opt. Max. obnixe precantes, vt hos noſtros labores benignus reſpiciat, & ſi non opus ipſum, ac ſaltem conatũ probare dignetur: quem ſperamus Eccleſiæ ipſius commodum nequaquam pœnitendum allaturum.

HIERO-

# HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas literas eſſe apud Hebręos, Syrorum quoq; lingua & Chaldęorum teſtatur, quę Hebręę magna ex parte confinis eſt:nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem literis ſcriptitant, figuris tantùm & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur; cum ad illud vſque tempus ijdem Samaritanorum & Hebręorum characteres fuerint. In Libro quoque Numerorum hęc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum ac ſacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Gręcis voluminibus, vſque hodie antiquis expreſſum literis inuenimus. Sed & pſalmi triceſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus octauus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quanquam diuerſo ſcribantur metro, tamē eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremię Lamentationes, & oratio eius, Salomonis quoq; in fine prouerbia, ab eo loco in quo, ait: Mulierem fortem quis inueniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque literę duplices apud Hebręos ſunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia, medietateſq; verborum, aliter fines. Vnde & quinque a pleriſque libri duplices exiſtimantur: Samuel, Melachim, Dibrehaiamin, Eſdras, Ieremias, cum Cinoth, id eſt, Lamentationibus ſuis. Quomodò igitur viginti duo elementa ſunt, per quę ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi literis, & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iuſti eruditur infantia.

Primus apud eos Liber vocatur Bereſith, quem nos Geneſin dicimus.

Secundus, Veelle ſemoth, qui exodus appellatur.

Tertius, Vaijcra, id eſt, Leuiticus.

Quartus, Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, Elle haddebarim, qui Deuteronomium pręnotatur. Hi ſunt quinque Libri Moyſi, quos propriè Thora, ideſt Legem appellant.

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos Iehoſua bin Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt Sophetim, id eſt, Iudicum Librum. Et in eundem cōpingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur Samuel quē nos Regum primum & ſecundū dicimus.

Quartus Melachim, id eſt, Regum: qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multò eſt Melachim, id eſt Regum, quàm Melacoth .i. Regnorum, dicere. Non enim multarum Gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraëlitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt Iſaias.

Sextus, Ieremias.

Septimus, Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarũ, qui apud illos vocatur There aſar.

Tertius ordo Hagiographa poſſidet; Et primus Liber incipit à Iob.

Secundus a Dauid: quem quinque inciſionibus & vno Pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt Salomon, tres libros habens. Prouerbia, quæ illi Miſle, id eſt, Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſten, id eſt, Coheleth.

Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo Sir haſirim prænotant.

Sextus, eſt Daniel.

Septimus, Dibrehaiamim, id eſt, Verba dierum: qđ ſignificantius, Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare: qui Liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octauus, Eſdras, qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos, in duos Libros diuiſus eſt.

Nonus, Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris Legis Libri vigintiduo: id eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli Ruth, & Cinoth, inter Hagiographa ſcripſitent, & hos Libros in ſuo putent numerò ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ Legis libros vigintiquatuor: quos ſub numero vigintiquatuor ſeniorum Apocalypſis Iohannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coram quatuor animalibus oculatis antè & retrò, id eſt, in præteritum, & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens; qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.

Hic Prologus, ſcripturarum quaſi Galeatum principiũ omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum cõuenire poteſt: vt ſcire valeamus; quicquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach Liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum Librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſq; quod poteſt; alij aurum, argentum, & lapides pretioſos, alij byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futurǫque diſtinctio; pellibus tegitur, & cilicijs: ardoremque ſolis & iniuriam imbrium ea qui viliora ſunt, prohibent.

# EPISTOLA S. HIERONYMI AD PAVLINVM PRESBYTERVM de omnibus diuinę hiſtorię Libris.

FRATER Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuauiſsimas literas, quæ a principio amicitiarum fidem probatæ iam fidei & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſsitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quā non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantum corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei timor, & diuinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtorijs, quoſdam luſtraſſe prouincias, nouos adeiſſe populos, maria tranſiſſe: vt eos quos ex libris nouerant coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Aegyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quōdam magna Græcia dicebatur, laborioſiſsimè peragrauit: vt qui Athenis magiſter erat & potens, cuiusque doctrinam Academiæ Gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena verecundè diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique cùm literas quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à piratis & venundatus etiam tyranno crudeliſsimo paruit, captiuus, vinctus & ſeruus tamen, quia Philoſophus, maior emente ſe fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hiſpaniæ Galliarumq; finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſeculis, celebrandumq; miraculū, vt vrbem tantam ingreſsi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, ſiue ille magus (vt vulgus loquitur) ſiue Philoſophus, vt Pythagorici tradunt, intrauit Perſas, pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſsima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latiſsimo Phiſon amne tranſmiſſo, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarchā in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos de natura, de motibus ſyderum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſthinos, reuerſus Alexandriam, perrexit Aethiopiam, vt Gymnoſophiſtas, & famoſiſsimam Solis menſam videret in ſabulo. Inuenit ille vir vbique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſsimè octo voluminibus Philoſtratus.

Quid loquar de ſeculi hominibus? cum Apoſtolus Paulus, vas electionis, & magiſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur, An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiamque luſtratam aſcenderit Ieroſolymam, vt videret Petrum, & manſerit apud eum diebus quindecim. Hoc enim myſterio hebdomadis & ogdoadis futurus Gentium prædicator inſtruendus erat.

Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnaba & Tito expoſuerit Apoſtolis Euangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis energiæ viua vox, & in aures diſcipuli de Authoris ore transfuſa fortiùs ſonat. Vnde & Aeſchines, cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quam aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, ſuſpirans ait: Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonantem?

III. Hæc non dico, ꝙ ſit in me aliquid tale, quod vel poſſis à me audire, vel velis diſcere: ſed quod ardor tuus, & diſcendi ſtudiũ ẽt abſq; nobis per ſe probari debeat. Ingeniũ docile, & ſine doctore laudabile eſt. Non quid inuenias, ſed quid quæras conſideramus. Molis cera, & ad formandũ facilis, ẽt ſi artificis & plaſtæ ceſſent manus: tamen virtute totũ eſt quicquid eſſe
Act. 22.a pōt. Paulus Apoſtolus ad pedes Gamalielis legẽ Moyſi, & prophetas didiciſ
2.Cor.10.b. ſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritalibus telis, poſteà diceret confidenter, Arma noſtræ militiæ, non carnalia ſunt: ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obediendum Chriſto, & parati ſubiugare omnem inobedientiam. Ad Timotheum
2.Ti.3.d ſcribit ab infantia ſacris literis eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis
1.Ti.4.d ne negligat gratiam, quę data ſit ei per impoſitionem manus presbyterij.
Tit. 1. b. Tito præcipit, vt inter cęteras virtutes epiſcopi, quem breui ſermone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat ſcripturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui ſecundum doctrinam eſt, ſermonem: vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere.

IIII. Sancta quippe ruſticitas ſolùm ſibi prodeſt, & quantum ędificat ex vitę merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtat. Ma-
Mala.2.b lachias Propheta, imò per Malachiam Dominus interrogauit ſacerdotes Legem: intantum ſacerdotis officiũ eſt interrogatum reſpondere de lege.
Deut.32.a. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi. in Pſalmo quoque centeſimo decimooctauo, Cantabiles mihi erãt iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meę.
Pſa.1.a. Et in deſcriptione iuſti viri, cũ eum Dauid arbori vitę, quę eſt in paradiſo
Dan. 12.b. compararet: inter cęteras virtutes, & hoc intulit, In lege Domini volũtas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine ſanctiſſimę viſionis, ait: iuſtos fulgere ſicut ſtellas: & intelligentes, id eſt, doctos, quaſi firmamentum. Vides quantũ inter ſe diſtent iuſta ruſticitas, & docta iuſtitia? Alij ſtellis, alij cęlo comparantur. Quanquam iuxta Hebraicam veritatem vtrunque de eruditis poſſit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autẽ docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiũt multos, quaſi ſtellę in perpetuas ęternitates. Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas electionis? Nempe quia legis & ſcripturarum erat ſanctarum armarium: Phariſęi ſtupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Iohanne quomodo legem ſciant, cum literas non didicerint. Quicquid enim
Act. 4. c. alijs exercitatio, & quotidiana in Lege meditatio tribuere ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggerebat, & erant, iuxta quod ſcriptum eſt, *θεοδίδακτοι*
Iſa. 54.d Duodecim annos Saluator impleuerat, & in templo ſenes de quęſtioni-

bus

bus Legis interrogans, magis docet dum prudẽter interrogat. Niſi fortè ru-
ſticum Petrũ, ruſticum dicimus Iohannẽ: quorũ vterq; dicere poterat: Et ſi *Iohan. 6. c*
imperitus ſermonę nõ tamẽ ſcientia. Iohannes ruſticus, piſcator indoctus? *Luc. 2 f.*
& vnde illa vox, obſecro, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud *2. Cor. 11. b.*
Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim Græcè multa ſignificat: nam & ver *Ioh. 1. a.*
bum & ratio, & ſupputatio, & cauſa vniuſcuiuſque rei, per quam ſunt ſin-
gula quæ ſubſiſtunt: quæ vniuerſa rectè intelligimus in Chriſto.

V. Hoc doctus Plato neſciuit, hoc Demoſthenes eloquens ignorauit. Per-
dam (inquit) ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium repro-
babo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiam: & quanquam ſtultitia prę- *Abd. 3. c.*
dicationis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos: *Iſa. 29. c.*
ſapientiam autem non ſeculi huius, nec principum ſeculi iſtius, qui deſtru *1. Cor. 1. c*
untur, ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſconditã, quam prædeſti *2. Cor. 1. b*
nauit Deus ante ſecula: Dei ſapientia Chriſtus eſt. Chriſtus enim Dei vir-
tus, & Dei ſapientia: hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua & no
ni Pſalmi titulus pręnotatur, Pro occultis filijs: in quo ſunt omnes theſau *Coloſ. 2. a.*
ri ſapientiæ & ſciẽtiæ Dei abſconditi. Et qui in myſterio abſconditus erat,
prædeſtinatus eſt ante ſecula: prędeſtinatus autẽ & præfiguratus in lege &
Prophetis. Vnde & prophetæ appellabantur Videntes: quia videbant eum
quẽ cæteri non videbãt. Abrahã vidit diẽ eius, & lætatus eſt. Aperiebantur *Ioh. 8. g.*
cœli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi erant. Reuela, inquit Dauid, *Ezech. 1. a.*
oculos meos, & cõſiderabo mirabilia de lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt,
& reuelatione opus eſt, vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam con- *Pſ. 118.*
templemur. Liber in Apocalypſi ſeptẽ ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi *Rom. 7. c.*
dederis homini ſcienti literas vt legat, reſpondebit tibi, Non poſſum, ſi- *2. Cor. 3. d*
gnatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe literas, & tenent ſignatũ Li- *Apoc. 5. a*
brum: nec aperire poſſunt, niſi ille reſerauerit, qui habet clauem Dauid: *Iſa. 29. d.* *Apoc. 3 b.*
qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apoſtolo- *Act. 8. e.*
rum ſanctus Eunuchus, imò vir (ſic enim eum Scriptura cognominat) cũ
legeret Iſaiam Prophetam, interrogatus à Philippo: Putaſne intelligis quæ
legis) reſpondit: Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (vt de
me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui
de Aethiopia, id eſt, de extremis mundi finibus venit ad templum: reli-
quit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæque ſcientię fuit, vt etiã
in vehiculo legeret literas ſacras. Et tamen cum librum teneret, & verba
Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs perſonaret, igno-
rabat eum, quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit
Ieſum, qui clauſus latebat in litera. O mira doctoris virtus? Eadem hora
credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus eſt, ac magiſter de diſci-
pulo: plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo re
perit. Hæc a me perſtricta ſunt breuiter (neque enim epiſtolaris anguſtia
euagari longiùs patiebatur) vt intelligeres te in ſcripturis ſacris ſine præ-
uio & monſtrante ſemitam non poſſe ingredi.

VI. Taceo de Grãmaticis, Rhetoribus, Philoſophis, Geometris, Dialecticis,
Muſicis, Aſtronomis, Aſtrologis, Medicis, quorum ſcientia mortalibus, vel
vtiliſſima eſt, & in tres partes ſcindit. τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν.

Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumque cæſores, lanarij quoque & fullones,& cæteri qui variam ſuppellectilem, & vilia opuſcula fabricantur,abſque doctore eſſe non poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſsim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctique poemata paſsim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc vniuerſi præſumunt, lacerant, docent ante quam diſcant. Alij adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de ſacris literis philoſophantur. Alij diſcunt, proh pudor, à fœminis,quod viros doceant: & ne parum hoc ſit,quadam facilitate verborum, imò audacia ediſſerunt alijs quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus,qui ſi fortè ad ſcripturas ſanctas poſt ſeculares literas venerint, & ſermone compoſito aures populi mulſerint, quicquid dixerint, hoc legem Dei putant:nec ſcire dignantur quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia, quaſi grande ſit, & non vitioſiſsimum docendi genus,deprauare ſententias,& ad voluntatem ſuam, ſcripturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas:ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſsimus dicere chriſtianũ, quia ſcripſerit:Iam redit & virgo,redeunt Saturnia regna: Iam noua progenies cęlo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium:Nate meæ vires,mea magna potentia ſolus.Et poſt verba Saluatoris in cruce:Talia perſtabat memorans,fixuſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia docere quod ignores: imò, vt cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quòd neſcias.

*VII. Geneſis.* Videlicet manifeſtiſsima eſt Geneſis,in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuiſione terræ, de confuſione linguarum & gentium, vſque ad exitum ſcribitur Hebræorum.

*Exodus.* Patet Exodus cum decem plagis,cum decalogo, cum myſticis diuiniſq; præceptis.

*Leuiticus.* In prõptu eſt Leuiticus Liber,in quo ſingula ſacrificia imò ſingulæ penè ſyllabæ,& veſtes Aaron, & totus ordo Leuiticus ſpirãt cęleſtia ſacramẽta.

*Numer.* Numeri vero, nonne totius Arithmeticæ,& prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continent?

*Deuteronomium.* Deuteronomium quoque ſecunda Lex,& Euãgelicæ legis præfiguratio, nonne ſic ea habet quæ priora ſunt, vt tamen noua ſint omnia de veteribus?Hucuſque Moyſes,hucuſque Pentateuchus:quibus quinque verbis loqui ſe velle, Apoſtolus in Eccleſia gloriatur.

*1.Cor. 14. d. 19.* *Iob.* Iob exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit,verſu labitur,pedeſtri ſermone finitur: omneſque leges dialecticæ,propoſitione aſſumptione,cõfirmatione,concluſione determinat. Singula in eo verba plena ſunt ſenſibus. Et (vt de cæteris ſileam) reſurrectionem corporũ ſic prophetat, vt nullus de ea vel manifeſtiùs,vel cautiùs ſcripſerit. Scio(inquit) quod redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circundabor pelle mea, & in carne *Cap. 19. d. 25.* mea videbo Deum,quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi

ſunt,

ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Veniam ad Ieſum Naue, qui typum Domini non ſolum geſtis, verùm ét nomine præfert, tranſit Iordanem, hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atq; confinia, Eccleſiæ, cœleſtisq; Ieruſalē ſpiritualia regna deſcribit. *Ioſue ſiue Ieſus Naue.*

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt. *Lib. Iudicum.*

Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deſerti ad montem filiæ Sion. *Iſai. 16. a. 1. Ruth.*

Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam mōſtrat. Porrò in Sadoc, atque Dauid, noui ſacerdotij, nouique imperii ſacramenta teſtatur.

Malachim, ideſt tertiùs & quartus Regum liber, à Salomone vſque ad Iechoniam, & à Ieroboam filio Nabath vſq; ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpiciàs, verba ſimplicia ſunt: ſi in literis ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur. *Reg. 1. & 2. Reg. 3. & 4.*

Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coarctati, multò aliud quàm ſonant in litera, præfigurant.

Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri viri ad ſe reditum præſtolari. *Oſee.*

Ioel, filius Phatuel, deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam: & poſt euerſionem prioris populi effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſeruos Dei, & ancillas, ideſt ſuper cētum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cęnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vſque ad quindecim paulatim, & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſticè continentur. *Ioel. Act. 2. a.*

Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria & quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab: & in ſeptimo & octauo gradu Iudæ & Iſrael Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem, minoréq; teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litū vel adamantinum, & vncinum pomorum attrahentem ſupplicia peccatoribus: & famem in terram, non famem panis, nec ſitim aquæ: ſed audiendi verbum Dei. *Amos.*

Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, pertonat contra Edom ſanguineū terrenumque hominem, fratris quoque Iacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali. *Abdias.*

Ionas pulcherrima columba naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pęnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, Gentibus ſalutem nunciat. *Ionas.*

Michæas de Moraſthi cohæres Chriſti, vaſtationem annunciat filiæ latronis, & obſidionē ponit cōtra eam: quia maxillā pcuſſerit iudicis Iſrael. *Michaas.*

Nahum

*Nahum.* Nahum conſolator orbis, increpat ciuitatem ſanguinum, & poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

*Habacuc.* *Ca.3.a.5.* Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, vt Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.

*Sophonias* Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & eiulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt vniuerſi qui inuoluti erant argento.

*Aggæus.* *Cap.2.b.7.* Aggæus feſtiuus & lætus, qui ſeminauit in lachrymis, vt in gaudio meteret, deſtructum templum ædificat, Deumque patrem inducit loquentem, Adhuc vnum modicum & ego commouebo cęlum & terram, & mare, & aridam, & mouebo oẽs gentes, & veniet deſideratus cunctis gẽtibus.

*Zacharias.* Zacharias, memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidem oculorum ſeptem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas à ſiniſtris lãpadis cernit & a dextris: vt poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Ieruſalem pauperem regem vaticinetur & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubiugalis.

*Malach.* *Ca.1.c.11* Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Iſrael, & vocatione Gentium, Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis dicit Dominus exercituum: munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum, in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

*Iſaias.* Iſaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Euangelium.

*Ieremias* Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.

*Ezechiel.* Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos iſtę partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

*Daniel.* Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas temporum cõſcius & totius mundi Philoiſtor, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem, claro ſermone pronunciat.

*Dauid.* Dauid Simonides noſter, Pindarus & Alcęus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem.

*Prouerb. Eccleſiaſtes. Canticum* Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturã docet, Eccleſiã iungit, & Chriſtum, ſanctarũq; nuptiarũ dulce canit epithalamiũ.

*Eſther.* Eſther in Eccleſiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in poſteros.

Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteribus ἐπιτομὴ tantus ac talis eſt, vt abſque illo ſiquis ſcientiam ſcripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina iuncturaſque verborum, & prętermiſſę in regum libris tanguntur hiſtorię, & innumerabiles explicantur Euangelij quęſtiones. *Paralipomenon.*

Eſdras & Nehemias adiutor videlicet, & conſolator a Domino, in vnũ volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt ciuitatis, omniſq; illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotũ, leuitarum, Iſraelis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum, ac turriũ opera diuiſa, aliud in cortice pręferunt, aliud in medulla retinent. Cernis me ſcripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolę, & tamen non impleſſe quod volui. Audiuimus tãtũ quid noſſe, quid cupere debeamus, vt & nos quoq; poſſimus dicere, Cõcupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tẽpore. Cęterũ illud Socraticum impletur in nobis: Hoc tantùm ſcio, ꝙ neſcio. Tangam & nouum breuiter teſtamentum. *Eſdras. Nehemias. Pſ. 118*

Matthęus, Marcus, Lucas, & Iohannes quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientię multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillę emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos & in ſublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent ſe mutuò, ſibique perplexi ſunt, & quaſi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit. *Matthæ. Marcus. Lucas. Iohannes.*

Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias, octaua enim ad Hebręos, a pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere. *Paulus Apoſtolus.*

Actus Apoſtolorum nudam quidem videntur ſonare hiſtoriam, & naſcẽtis Eccleſię infantiam texere: ſed ſi nouerimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in Euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animę languentis eſſe medicinam. *Actus Apoſtolorũ.*

Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas, ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas quàm ſuccinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in ſententijs, vt rarus ſit, qui non in earum cęcutiat lectione. *Iacobus. Petrus. Iohannes. Iudas.*

Apocalypſis Iohannis tot habet ſacramẽta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentię. Oro te frater chariſſime: inter hęc viuere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quęrere: nonne tibi videtur iam hic in terris regni cœleſtis habitaculum? Nolo offendaris in ſcripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, vt ruſticã concionem facilius inſtruerent, & in vna eademq; ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans & hebes, vt hęc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorũ radices in cœlo fixę ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me pręfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quęrens inuenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeueret in cœlo, obuijs te manibus excipiam, & (vt ineptè aliquid, ac de Hermagorę tumiditate effutiam) quicquid quęſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic *Apocalypſis. Mat. 6.a. Luc. 11.b*

amantiſ-

amantiſsimum tui fratrem Euſebium, qui literarum tuarum mihi gratiã duplicauit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſeculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem, etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo nauiculæ funem magis præſcinde, quàm ſolue.

VIII. Nemo renunciaturus ſeculo bene poteſt vendere quæ contempſit vt vẽderet. Quicquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. (1.Cor.6.b Mat.5.g.) Antiquum dictum eſt, Auaro, tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum eſt: infidelis autem, etiam obolo indiget. Sic viuamus tanquam nihil habentes, & omnia poſsidentes. Victus & veſtitus diuitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende. Si non habes, proijce. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi tu ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas poſſeſsiunculas vendideris, non habet Chriſtus vnde alat pauperes ſuos. (Mat.4.c. Mar.10.c. Luc.21.c.) Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli nauem tantùm, & retia reliquerunt, vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi diuitijs.

Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

# SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI
## IN PENTATEVCHVM MOYSI
### Præfatio.

DESIDERII mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum cum Daniele ſortitus eſt nomen, obſecrantis, vt tranſlatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta interpretum ſugillationem noua pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cum ego ſæpiſſimè teſtatus ſim, me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre quæ poſſim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me ſtudium prouocauit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obelo omne opus diſtinguens: dum autem illuceſcere facit quæ minus antè fuerant, aut ſuperflua quæq; ingulat & confodit, maximè quæ Euangeliſtarum & Apoſtolorum authoritas promulgauit. In quibus multa de Vetere Teſtamento legimus, in noſtris codicibus nō habentur: vt eſt illud: Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt quę præparauit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos vbi hęc ſcripta ſint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee: Secundum in Iſaia: Tertiū in Zacharia: Quartum in Prouerbijs, Quintum æquè in Iſaia. Quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta ſectantur, & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio, ne Ptolemęus vnius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique vbicūq; ſacratū aliquid ſcriptura teſtatur de Patre, & Filio, & Spiritu ſancto aut aliter interpretati ſunt, aut oīno tacuerunt, vt & Regi ſatisfacerēt, & arcanum Fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus author Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit, quibus diuiſi eadem ſcriptitarint, cum Ariſtæus eiuſdem Ptolemæi ὑπερασπιστής, & multo poſt tēpore Ioſephus nihil tale retulerint, ſed in vna baſilica congregatos contuliſſe

ſcribant

*ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim eſſe uatem, aliud eſt eſſe interpretem. Ibi Spiritus uentura prædicit, hic eruditio & uerborum copia, ea quæ intelligit, transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte, afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? Damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus laboramus. Illi interpretati ſunt ante aduentum CHRISTI, & quod neſciebant dubijs protulere ſententijs: nos verò poſt paſſionem, & reſurrectionem eius, non tam prophetiam quàm hiſtoriam ſcribimus. Aliter enim audita, aliter viſa narrantur. Quod meliùs intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os CHRISTVS mihi ſonat, quos ante Prophetas, inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego, in quibus vltimum penè gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitornm animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare: interroga Hebræos, diuerſarum vrbium magiſtros conſule. Quod illi habent de CHRISTO, tui codices non habent. Aliud eſt, ſi contra ſe poſteà ab Apoſtolis vſurpata teſtimonia probauerunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra inuidos. Nunc te deprecor Deſyderi chariſsime, vt, quia me tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere orationibus iuues: quò poſsim eodem Spiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.*

INDEX

# INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO, ET APOSTOLIS in Nouo Teſtamento citatorum ex Veteri:

*Quæ huc in id congeſta ſunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam facilè aſſequi valeant, quæ ab ipſo Chriſto vero Interprete & Spiritu eius, per Apoſtolos ſit tradita, perſpiciantque in quem vſum ea adduxerint Apoſtoli, & Euangeliſtæ.*


GENESIS.

1 d MAſculum & fœminam fecit eos. Mat.19 Mar.10.
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Heb.4.b
2 b Fact' eſt primus homo Adam in animā viuentē. 1. Cor. 15.f
2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori. Matth.19.a. Marc. 10.a.Ephe.5.g.1.Cor.6 d
2 d Erunt duo in carne vna. Mat.19.a, Mar. 10.a.1. Cor.6.d. Ephe. 5.g
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua. Act.7.a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes Gentes. Act.3.d.Gal. 3.b
15 b Sic erit ſemen tuum. Rom.4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam Ro.4.a. Iac.2.d Gala.3.a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua. Act.7.a
17 a Quia patrem multarum Gentium conſtitui te. Ro.4.c
18 b Secūdùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius Ro.9.b
21 b Eijce ancillam & filium eius Gal. 4.d.
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Ro. 9.b
22 c Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal.3.b.Act.3.d
25 c Quia maior ſeruiet minori Ro.9.c

EXODVS.

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c.Mat. 22.c Mar.12.c.Luc.20. f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meam. Ro.9.d
12 g Os non comminuetis ex eo. Iohan.19.f
13 a Omne maſculinum adaperiens vuluā. Luc.2.d.
16 d Qui multum, non abundauit, &c.2.Corinth.8.c
20 Non mœchaberis . Mat.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Nō furtum facies, Non loquéris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces. Ro. 13.c
20 c Non concupiſces. Rom.7.b
20 c Non occides Mat.5.c.Luc. 18.d
20 c Honora patrem tuum, & matrem tuā. Mat.15.a.Mar.7.b.Ephe.6.a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur.Matth. 15.a.Marc. 7.b
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente. Mat. 5.f
22 d Principi populi tui nō maledices. Act. 23.a
24 c Hic ſanguis teſtamēti, quod mandauit ad vos Deus Heb.9.e
25 g Vide, omnia facito ſecundùm exēplar quod tibi oſtēſum eſt, &c.Heb. 8.b Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui p̄cedēt nos. Act. 7.e
33 d Miſerebor cui voluero, &c. Ro.9.5
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem. 2. Cor.3.c

LEVIT.

11 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1.Pet.1.c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea.Ro.10.b Gal.3.b
19 c Non periurabis Mat.5.c
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Ro.13.d.Gaal.5.c.Iacob.2.b. Matt. d.Mar.12. c
19 d Diliges proximum tuum . Mat.5.g
20 b Qui maledixerit patri, &c. Mat.15.a
24 d Oculum pro oculo . Mat. 5.f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo &c. 2.Cor.6.d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Ioh. 19. f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. Heb.12.g


Non

5 b Non concupiſces. Ro.7.c.13.c
5 b Non occides. Mat.5.c. Luc.18.d
5 b Non mœchaberis. Mat.5.d. Luc.18.d
5 b Non furtum facies. Luc.18.d. Ro.13.c
5 b Non loqueris cōtra proximum tuū falſum teſtimonium. Luc.18.d. Ro.13.c
5 b Honora patrem, & matrem. Matt. 15.a Mat.7.b, Ephe.6.a
6 a Audi Iſrael, Dominus Deus tuus Deus vnus eſt Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuū &c. Matt. 22.d, Marc.12.c, Luc.10.e
6 c 10 d Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies Matt.4.b, Luc.4.b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum. Mat.4.b. Luc.4.b
8 a Non in ſolo pane &c. Mat.4.a, Luc.4.a
10 d Deus pſonā hominis nō accipit, Gal.2.b
18 c Prophetam ſuſcitabit vobis Dn̄s Deus. Act 3.d.7.e
19 d In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. 2. Cor.13.a, Mat.18.h Iohan.8.c
19 d Oculū pro oculo, dentē ꝑ dente, Mat.5.f
21 d Maledictus oīs ꝙ pēdet in ligno. Gal.3.b
25 b Non alligabis os boui trituranti. 1. Cor. 9.a, 1. Timoth.5.c
25 b Si quis mortuus fuerit, nō habens filiū. Mat.22.c, Mar.12.b, Luc.20.e
27 d Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus quæ, &c. Galat.3.b
30 c Quis aſcendet in cœlum? Ro.10.b
30 c propè eſt verbū in ore tuo, &c. Ro.10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non Gentem, &c. Rom.10.d
32 c Mihi vindictam, ego retribuam. Ro.12.d

IOSVE.

1 a Nō te deſerā, neq; derelinquā, Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium. Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderūt, &c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorū. Ro. 11.a

IOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. 1.Cor.3.d

LIBER PSAL.

2 a Quare fremuerunt Gentes. Act.4.e
2 b Filius me° es tu, ego hodie genui te. Act. 13.e, Heb.1.b, 5.b
2 c Reges eos in virga ferrea. Apoc.2.g.19.c
4 b Iraſcimini & nolite peccare Eph.4.f
5 c Sepulchrū patens eſt guttur eorū. Ro.3.b
6 c Diſcedite à me oēs qui operamini iniquitatem. Mat.7.d, 25.d Luc.13.f
8 b Ex ore infantiū & lactētiū, &c. Mat.21.b
8 c Quid ē homo, ꝙ memor es eius? Heb.2.a
8 c Oīa ſubiecit ſub pedib° eius. 1.Cor.15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt. Ro.3.c
13 a Non eſt iuſtus quiſquam, &c. Rom.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem Rom.3.c
15 c Prouidebam Dominum in cōſpectu &c. Act.2.d
15 d Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem Act.2.e.13.e
17 a Ego ero fidens in eum. Heb.2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine. Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum. Ro.10.d
21 a Eli, Eli, lāma ſabactani. Mat.27.e, Marc. 15.c
21 c Diuiſerunt ſibi veſtimēta mea. Mat.27.d Ioh.19.e
21 c Nūciabo nomē tuū fratrib° meis. He.2.c
23 a Dn̄i eſt terra, & plenitudo eius. 1.co.10.f
24 c Odio habuerunt me gratis. Io.15.d
30 a In manus tuas commendo ſpiritū meū Luc.23.f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos. 1.Pet.3.b
39 b Hoſtiā & oblationē noluiſti. Hebr.10.b
30 c Qui manducat meum panem. Ioh. 13.b
33 d Propter te mortificamur tota die. Ro.8.g
44 b Thronus tuus Deus in ſeculum ſeculi. Heb.1.c.
50 a Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis Ro.3.a
54 d Iacta ſuper Dominum curam tuam. 1. Pet.5.b
61 d Vnuſquiſque autem propriam mercedē accipiet 1.Cor.3.b
67 d Aſcēdens in altum captiuam duxit captiuitatem Epheſ.4.b
68 b Zelus domus tuę comēdit me. Ioh.2.d
68 b Improperia improperantium tibi, ceciderunt ſuper me. Ro.15.a
68 c Fiat mēſa eorum coram ipſis in laqueū. Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta. Act.1.d
68 c In ſiti mea potauerūt me aceto. Ioh.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meū. Mat.13.e
77 c Panem cœli dedit eis Ioh.6.d.
81 b Ego dixi, Dij eſtis Ioh.10.g
88 d Inueni Dauid ſeruum meum. Act 13.d
90 c Angelis ſuis mandauit de te. Matth.4.a Luc.4.b
93 b Dominus nouit cogitationes ſapiētum, quoniam vanæ ſunt 1.Cor.3.d
94 d Sicut iuraui in ira mea Heb.4.a
94 c Hodie ſi vocem eius audieritis. Heb.3.b
96 b Et adorent eum oēs angeli eius. Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terram fundaſti Heb.1.c.
103 a Qui facit angelos ſuos ſpiritus Heb.1.c
108 b Et epiſcopatū ei° accipiat alter. Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo. Mat.22.d Luc.20.g. Act.2.
109 a Sede à dextris meis. Heb.1.d

109 a Donec ponã inimicos tuos ſcabellũ &c. Heb.1.d.1.Cor.15.d
109 b Tu es ſacerdos in æternum. Heb.5.b.7.c
109 b Iurauit Dominus, & non pœnitebit eũ. Heb.7.c
111 b Diſperſit dedit pauperibus. 2.Cor.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus ſum. 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax. Ro.3.a
116 a Laudate Dñm omnes Gentes. Ro.15.c
117 a Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid faciat mihi homo. Heb.13.b
117 d Lapidem quẽ reprobauerunt ædificãtes Mat.21.d, Mar.12.a, Act.4.b.1.Pet.2.b
117 d Hoſanna filio Dauid. Mat.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam &c. Act.1.c
149 a Venenũ aſpidũ ſub labijs eorũ. Ro.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudẽtes apud voſmetipſos. Rom.12.d
3 b Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini,&c. Heb.12.b
3 b Quem diligit Dominus corripit,&c. He.12.b. Apo.3.d
10 b Charitas opit multitudinẽ pe. 1.Pe.4.b
17 e Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat. 1.Theſ.5.d,1.Pet.3.b
20 c Qui maledixerit pr̃i, vel matri Mat.15.a Mar.7.b
25 c Si eſurierit inimicus tuus, &c. Ro.12.d
26 b Canis reuerſus ad vomitum. 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen. Ro.9.f
5 d Homo plantauit vineam. Matth.21.b Lu.20.b, Mar.12.a
6 a Sãctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus. Apo.4.c
6 c Auditu audietis,& nõ intelligetis. Matt.13.b, Mar.4.b, Lu.8.b, Act.28.f, Iohan.12.f, Ro.11.b
7 c Ecce virgo in vtero habebit. Matt.1.d
8 Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & terra Nepht. Matt.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Iſraël tanquã arena maris. Ro.9.f
11 a Reuelabitur ille iniquus, quẽ Dominus interficiet Spiritu oris ſui. 2.Theſ.2.c
11 c Erit radix Ieſſe. Ro.15.c, Act.13.d
21 c Cécidit cécidit Babylõ illa magna. Apo.14.b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. 1.Cor.15.e
22 f Hęc dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem Dauid. Apo.3.b
25 c Abſterget Dominus omnem lachrymam ab oculis,&c. Apoc.7.d.21.b
28 c Quoniam in alijs linguis,&c. 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis. Ro.9.g, 1.Pet.2.b, Act.4.b
29 d Populus hic labijs me honorat. Mar.15.a
29 e Perdam ſapientiã ſapientum, & prudentiam,&c. 1.Cor.1.c, Mar.7.b
33 e Vbi ſapiens? vbi Scriba? &c. 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deſerto. Matt.3.a Mar.1.a, Luc.3.a, Ioh.1.c
40 b Omnis caro fęnum. 1.Pet.1.d. Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1.Cor.2.d
40 d Quis enĩ cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Ro.11.d
41 b 44 a Ego ſũ primus &c. Apo.1.d,& 22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi. Matt.12.b
43 d Ecce noua facio oĩa. Apo.21.b, 2.Cor.5.d
45 b Nunquid dicit figmentum ei qui ſe,&c. Ro.9.d
44 d Viuo ego, dicit Dominus, &c. Ro.11.b
49 b Poſui te in lucem Gentium. Act.13.g
49 c Tẽpore accepto exaudiui te,&c. 2.Co.6.a
49 e Non eſuriẽt neq; ſitient amplius. Ap.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciẽ eius. Matt 26.g
52 b Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem. Ro.10.c
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c. 2.Cor.6.d
52 b Nomen Dei per vos blaſphemat̃. Ro.2.d
52 d Quibus non eſt annunciatum de eo, videbunt. Ro.15.e
53 a Domine, quis credidit auditui nr̃o? Ro.10.c, Ioh.12.f
53 b Ipſe infirmitates nr̃as accepit. Mat.8.c
53 c Tanquam ouis ad occiſionem. Act.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus eſt. Mar.5.c Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus. 1.Pet.2.d, Ioh.3.a
53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore. 1.Pet.2.d
54 a Lætare ſterilis, quæ non paris. Gal.4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei. Ioh.6.e
55 a Et qui ſitit veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Apo.22.d
58 b Dabo vobis ſãcta Dauid fidelia. Act.13.c
56 c Domus mea domus orationis vocabitur. Mat.21.b, Mar.11.c, Lu.19.g
59 b Contritio & infœlicitas in vijs eorum. Ro.3.c
59 e Galeã ſalutis aſſumite, Eph.6.c, 1.The.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem à Iacob. Ro.11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem, Apo.21.g
61 a Spiritus Domini ſuper me. Lu.4.c
62 d Dicite filiæ Sion. Ecce Rex tuus venit, Matt.21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit,&c. 1.Cor.2.b
65 a Inuẽtus ſum à nõ q̃rentibus me, Ro.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem. Ro.10.d
65 e Nouos verò cęlos & noua terra, 2.Pet.3.c Apoc.21.a
66 a Cœlum mihi ſedes eſt. Act.7.f

66.g, Vbi

66 g Vbi vermis eorū non morietur. Mar. 9.g
60 d Et ciuitas non eget ſole &c. Apo.21.g
60 d Nox vltrà non erit. Apo.22.a

I E R E M.

7 b Vos autem feciſtis illā ſpeluncam latronum, Matt.21.b, Mar.1.11.c, Lu.9.g
9 g Qui gloriať, in Domino glorietur. 1.Cor.1.d, 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine. Apoc.15.b
17 d Ego ſum ſcrutans renes & corda, Ap.2.f
31 c Vox in Rama audita eſt Matt. 2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies venient, dicit Dñs, & cōſummabo ſuper domum Iſraël & ſuper domum Iuda teſtm̃ nouum. Heb. 8.c
31 f Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum. Heb.10.c
51 a Cécidit cécidit Babylon illa magna. Ap.18.a

E Z E C H.

3 a Accipe librum, & deuora illum. Apoc.10.d
20 b Qui fecerit homo, viuet in ea. Ro.10.b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum. Matt.24.c
36 e Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes. Ro.2.d

D A N I E L.

9 g Cùm videritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt à Daniele propheta. Matt. 34.b, Mar.13.b, Lu.21.d

O S E E.

1 d Et erit in loco vbi dictum eſt eis, Non plebs mea vos Ro.9.c
2 d Vocabo nō plebem meam, plebem meā, Ro. 9.e, 1.Pet.2.b
6 c Miſericordiam volo, & non ſacrific. Mat.9.b, 12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos. Lu.23.d
11 a Ex Ægypto vocaui filium meum. Ma.2.c
13 d Abſorpta eſt mors in victoria. 1.Corint.15.g

I O E L

2 g Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo. Act.2.c
2 g Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit Ro.10.c

A M O S.

5 g Nunquid victimas &c. Act. 7.e
6 a Væ vobis diuitibus. Lu.6.d
9 c Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid. Act.15.c

I O N A S.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Matt.12.c, Lu.11.d
3 b Penitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Mat.12.d, Luc.11.c

M I C H Æ.

5 a Et tu Beth-lehem terra Iuda Matt.2.a
7 b Veni ſeparare hominem aduerſus patrē ſuum, & filiam aduerſus matrē. Mat.10.d, Luc.12.g

A G G Æ.

2 b Adhuc ſemel, & ego mouebo nō ſolùm terram, ſed & cœlum Heb.12.g

H A B A C.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris Act.13.f
2 a Iuſtus autem ex fide viuit. Ro.1.c, Ga.3.b

N A H V M.

1 d Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem? Ro. 10.c
4 b Quid eſt quod Scribæ dicūt, quòd Eliam oporteat primùm venire. Matth.17.b Mar.9.b
4 b Vt conuertat corda patrum in filios. Lu.1.b

Z A C H A R.

8 c Loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo Ephe.4.f
9 b Ecce rex tuus venit. Mat.21.a, Ioh.12.b
11 c Et acceperunt triginta argēteos. Ma.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt. Ioh.19
13 c Percutiam paſtorem. Mat.26.c, Mar.14.b

M A L A C H.

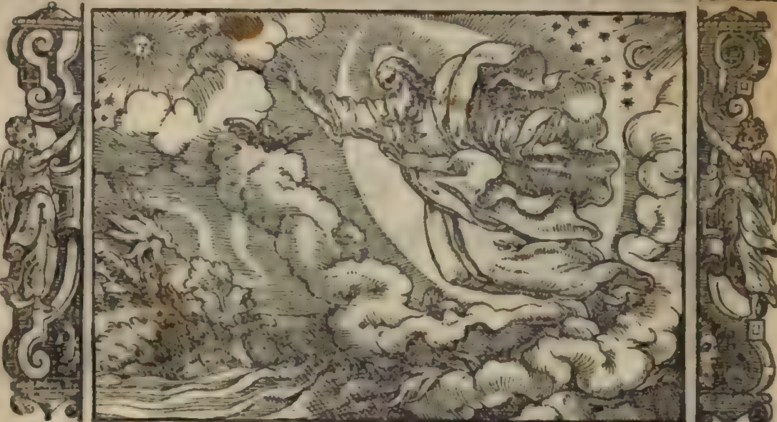
1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio ha. Ro.9.c
3 a Ecce, ego mitto angelū meum. Mat.11.b Mar.1.a, Luc.7.d, Ioh.1.c
4 b Ipſe eſt Elias qui véturus erat. Ma.11.b

ORDO

# LIBER GENESIS,

## HEBRAICE BERESITH.

### CREATIO MVNDI.



### CAPVT PRIMVM.

1 IN principio creauit Deus
A cęlũ & terrã. ¶ Terra aũt
2 erat inanis, & vacua, & te
nebrę erãt ſup faciẽ abyſ-
ſi, & ſpiritus Dñi fereba-
3 tur ſup aquas. ¶ Dixitque
4 Deus; Fiat lux. Et facta eſt lux. ¶ Et vidit De
us lucẽ ꝙ eſſet bona: & diuiſit * lucẽ à te-
5 nebris: ¶ Appellauitq́; lucem diem, & tene
bras noctẽ: factumq; eſt veſpere & mane
6 dies vnus. ¶ Dixit quoq; Deus fiat firmamẽ
tũ in medio aquarum: & diuidat aquas ab
7 aquis. ¶ Et fecit Deus firmamẽtũ, diuiſitq́;
aquas quæ erant ſub firmamento, ab his, ‖
quæ erãt ſup firmamentum. Et factum eſt
8 ita. ¶ Vocauitq́; Deus firmamentũ, cęlũ: &
factum eſt veſpere & mane dies ſecundus.
9 ¶ Dixit verò Deus: Cõgregẽt aquæ, q̃ ſub cę
lo ſunt, in locũ vnũ: & appareat arida. Et
10 factũ eſt ita. ¶ Et vocauit Deus aridã, terrã:
B cõgregationesq́; aquarũ appellauit maria.
11 Et vidit Deus ꝙ eſſet bonũ, ¶ & ait: Germi
net terra herbã virentẽ, & facientẽ ſemen,
& lignũ pomiferũ faciens fructũ iuxta ge-
nus ſuũ, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſup
12 terrã. Et factũ eſt ita. ¶ Et ꝓtulit terra herbã
virentẽ, & faciẽtẽ ſemen iuxta genus ſuũ,
lignũq́; faciens fructum, & habens vnum-
quodq́; ſemẽtem ſecundùm ſpeciẽ ſuam.
13 Et vidit Deus ꝙ eſſet bonũ. ¶ Et factũ eſt ve
14 ſpere & mane dies tertius. ¶ Dixit aũt Deus:
Fiãt luminaria in firmamẽto cęli, & diui-
dant diẽ ac noctẽ: & ſint ‖ in ſigna, & tpa,
15 & dies, & annos: ¶ vt luceãt ĩ firmamẽto cę
16 li, & illuminent terrã. Et factũ eſt ita. ¶ Fe-
citq́; Deus duo luminaria magna: lumina-
re maius, vt pẽſſet diei: & luminare minus,
17 vt pręeſſet nocti: & ſtellas. Et poſuit eas * in
18 firmamẽto cęli, vt lucerẽt ſup terram, ¶ &
præeſſent diei ac nocti, & diuiderent lucẽ
ac tenebras. Et vidit Deus ꝙ eſſet bonum.
19 ¶ Et factũ eſt veſpere, & mane dies quartus.
20 Dixit ẽt Deus: producãt aquæ reptile ani-
C mæ viuẽtis, & volatile ſup terrã ſub firma
21 mẽto cęli. ¶ Creauitq́; Deus cete grãdia, &
oẽm animã viuentẽ, atq; motabilẽ, quam
produxerant aquæ in ſpecies ſuas, & omne
volatile ſecundũ genus ſuũ. Et vidit Deus
22 ꝙ eſſet bonũ. ¶ Benedixitq́; eis, dicens: Cre
ſcite, & multiplicamini, & replete aquas
23 maris: aueſq́; multiplicẽtur ſup terrã. ¶ Et
24 factũ eſt veſpere & mane dies quintus. ¶ Di
xit quoq; Deus: Producat terra animã viuẽ
tem in genere ſuo, iumenta, & reptilia, &
beſtias terræ ſecundũ ſpecies ſuas. Factũq́;
25 eſt ita. ¶ Et fecit Deus beſtias terrę, iuxta ſpe
cies ſuas, & iumenta, & omne reptile ter-
ræ in genere ſuo. Et vidit Deus quòd eſſet

*Act. 14. c. 15. 17. f. 24. Pſ. 32. a. 6. 135. a. 5. Eccle. 18. a. 1. Heb. 11. a. 3. * Deus 1. Pſal. 32. b. 6. 135. a. 5. ‡ Ieb. 10. b. 12. 51. b. 15. Pſ. 147. A. 4. Pſ. 32. b. 7. 88. b. 12. 135. a. 6. Iob. 38. a. 4.*

26 bonū. ¶Et ait: Faciamus hoīem ad ‖imagi-
nē & ſimilitudinē noſtrā. & præſit piſci-
bus maris, & volatilibus cœli, & beſtijs, *
vniuerſæq; * terræ, omniq; reptili qđ mo-
27 uetur in terra. ¶Et creauit Deus hoīem ad
D imaginem & ſimilitudinē ſuam, ad ima-
ginē Dei creauit illum. ‖maſculū & fœmi-
28 nā creauit eos. ¶Benedixitq; illis Deus, &
ait: ‖Creſcite, & multiplicamini, & replete
terrā, & ſubijcite eā, & dominamini piſci-
bus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis
animantibus quæ mouentur ſuper terrā.
29 ¶Dixitq; Deus: Ecce dedi vobis oēm herbā
afferentē ſemen ſuper terrā, & vniuerſa li-
gna, quæ habent in ſemetipſis ſementē ge-
30 neris ſui, ‖vt ſint vobis in eſcam: ¶& cun-
ctis animantibus terræ, omniq; volucri cę-
li, & vniuerſis quæ mouentur in terra, &
in quibus eſt anima viuens, vt habeant ad
31 veſcendum. Et factū eſt ita. ¶‖Viditq; Deus
cuncta quæ fecerat: & erant valde bona.
Et factū eſt veſpere, & mane dies ſextus.

‖E. a. 1. inf 1. 17. 9 ‖infi a. 3. ‖Exe d. 17 Eccl e. 21 Ma d. 3



CAPVT II.

1 IGitur pfecti ſunt celi et terra,
A et oīs ornatus eorū. ¶Cōple-
2 uitq; Deus die ſeptimo opus
ſuū qđ fecerat: ‖et requieuit
die ſeptimo ab vniuerſo ope-
3 re qđ patrarat. ¶Et benedixit diei ſeptimo,
& ſanctificauit illū: qa in ipſo ceſsauerat
ab oī ope ſuo qđ creauit Deus, vt faceret.
4 ¶Iſtæ ſunt gñationes celi & terræ, qñ crea-
tæ ſunt, in die quo fecit dñs Deus celū &
5 terrā, & oē virgultū agri antequā oriret in
terra, oēmq; herbā regionis priuſquā ger-
minaret: nō. n. pluerat dñs Deus ſup terrā,
6 homo nō erat q operaret *terrā: ¶Sed fons
aſcēdebat è terra, irrigās vniuerſam ſupfi-
7 ciē terræ. ¶Formauit igitur Dñs Deus homi-
nē de limo terræ, & inſpirauit in faciē eius
ſpiraculū vitæ, & *factus eſt homo in ani-
8 mā viuētē. ¶Plātauerat aūt Dñs Deus Para-
B diſum voluptatis à principio: in quo po-
9 ſuit hoīem quē formauerat. ¶Produxitque
dñs Deus de humo oē lignū pulchrū viſu.
& ad veſcendū ſuaue: lignū ēt vitæ in me-
dio Paradiſi, lignūq; ſciētiæ boni, & mali.
10 ¶Et fluuius egrediebat de loco voluptatis
ad irrigādū Paradiſum, qui inde diuiditur
11 in quatuor capita. ¶Nomē vni ‖Phiſon: ip-
ſe eſt q circuit oēm terrā Heuilath, vbi na-
12 ſcitur aurū. ¶Et aurū terræ illius optimum
eſt, ibiq; inuenitur bdellū, & lapis onychi-
13 nus. ¶Et nomen fluuij ſecundi Gehon, ipſe
14 eſt qui circuit oēm terrā Aethyopiæ. ¶No-
C men verò fluminis tertij, Tigris: ipſe vadit
contra Aſsyrios. Fluuius aūt quartus, ipſe ē
15 Euphrates. ¶Tulit ergo dñs Deus hoīem, &
poſuit eū in Paradiſum voluptatis, vt ope-
16 raretur, & cuſtodiret illū: ¶Præcepitq; ei, di-
17 cens: ex omni ligno Paradiſi comede: ¶De
ligno aūt ſcientiæ boni et mali ne come-
das. In quocunque. n. die comederis ex eo,
18 morte morieris. ¶Dixit quoq; dñs Deus:
Non eſt bonū hoīem eſſe ſolū: faciamus
19 ei adiutorium ſimile ſibi. ¶Formatis igitur
dñs Deus de humo cūctis animantibus ter-
ræ, et vniuerſis volatilibus cęli, adduxit ea
ad Adā, vt videret quid vocaret ea. oē. n.
quod vocauit Adā animæ viuentis, ipſum
20 eſt nomē eius. ¶Appellauitq; Adā nomini-
D bus ſuis cuncta animantia, et vniuerſa vo-
latilia cœli, et oēs beſtias terræ: Adæ verò
21 nō inueniebatur adiutor ſimilis eius. ¶Im-
miſit ergo dñs Deus ſoporē in Adā: cūq; ob-
dormiſſet, tulit vnā de coſtis eius, et reple-
22 uit carnē p ea. ¶Et ædificauit dñs Deus co-
ſtam, quā tulerat de Adā, in mulierem: et
23 adduxit eam ad Adam. ¶Dixitque Adam
‖Hoc nūc os ex oſſibus meis, & caro de car-

‖Exo. 20. b. 11. 31. d. 17. Deute. 5. b. 14. Heb. 4. b. 4.

*eum 3.

1. Corin. 15. f. 45

‖Ecc. 24. e. 35.

1. Co. 9.

ne mea



ne mea: hæc vocabitur virago, quoniam de viro
*Matt.*19. *a.*5. 24 ſumpta eſt. ¶Quam ob rē relinquet hō pa-
*Mar.* 10. *a.*7. trē ſuū & matrē, & adhærebit vxori ſuæ: &
25 erunt duo in carne vna. ¶ Erat aut vterque *Ephe.*5.*f.*31.
nudus, Adam, ſcilicet & vxor eius: & non *1 Cor.*6.*c.*16.
erubeſcebant.



CAPVT III.

1 A SED & ſerpens erat callidior cun
ctis aīantib⁹ terre, que fecerat
dñs Deus. Qui dixit ad mulie-
rē: Cur pręcepit vobis Deus vt
nō comederetis ex oī ligno Pa
2 radiſi? Cui ridit mulier: De fructu lignorū
3 q̄ ſunt in Paradiſo, veſcimur: ¶de fructu ve-
rò ligni, quod eſt in medio Paradiſi, p̄cepit no
bis Deus ne comederemus, & ne tāgeremus
*2.Cor.*11 *a.*3. 4 illud, ne fortè moriamur. ¶Dixit aūt ſerpēs
ad mulierē: ¶Nequaquā morte moriemini.
5 ¶Scit.n. Deus ꝙ in quocūq; die comederitis
ex eo, aperient oculi vri, & eritis ſicut dij ſciē
6 tes bonū & malū. ¶Vidit igit mulier ꝙ bo-
nū eſset lignū ad veſcēdū, & pulchrū oculis
aſpectuq; delectabile: & tulit de fructu illi⁹
& comedit: deditq; viro ſuo, qui comedit. *Ecc.* 25. *d* 33.
7 ¶ Et aperti ſunt oculi amborū: cūq; cognō-
B uiſsēt ſe eē nudos, cōſuerūt folia ficus, & fe *1.Tim.*2. *d.* 14.
8 cerūt ſibi perizomata. ¶Et cū audiſsēt vocē
dñi Dei deābulātis ī Paradiſo ad aurā poſt
meridiē, abſcōdit ſe Adā, & vxor ei⁹ à facie
9 dñi Dei ī medio ligni paradiſi. ¶ Vocauitq;
10 dñs Deus Adā, & dixit ei: vbi es? ¶Qui ait: vo
cē tuā audiui ī paradiſo: & timui, eò ꝙ nu
11 dus eſsem, & abſcōdi me. ¶Cui dixit Dñs: *f.*
Quis.n. indicauit tibi ꝙ nudus eſses, niſi ꝙ



ex ligno de quo præceperā tibi ne comede-
12 res, comediſti? ¶Dixitq; Adā: Mulier quā de
diſti mihi ſociā, dedit mihi de ligno, & co-
13 medi. ¶Et dixit dñs Deus ad mulierē: Qua-
C re hoc feciſti? Quę rñdit: Serpēs decepit me,
—f. 14 & comedi. ¶Et ait Dñs Deus ad ſerpentē:
Quia feciſti hoc, maledictus es iter oĩa aĩan
tia, & beſtias terrę: ſup pect⁹ tuū gradieris,
15 & terrā comedes cūctis dieb⁹ vitę tuę: ¶INI
MICITIAS ponā iter te & mulierē, & ſemē
*Ipſe.2. tuū & ſemē illius: *ipſa *cōteret caput tuū,
16 & tu inſidiaberis calcaneo eius. ¶Mulieri
quoq; dixit: Multiplicabo ęrumnas tuas, &
cōceptus tuos: in dolore paries filios, & ſub
17 viri ptāte eris, & ipſe dñabit tui. ¶Adæ ve- 1. Cori
rò dixit: Quia audiſti vocē vxoris tuę, & co- 14.ſ.2.
mediſti de ligno ex quo pceperā tibi ne co-
mederes: maledicta terra in ope tuo, in la-
borib⁹ comedes ex ea cūctis dieb⁹ vitę tuę.
18 ¶Spinas & tribulos germinabit tibi, & co-
19 medes herbas terræ. ¶In ſudore vultus tui —f.
D veſcēris pane tuo, donec reuertaris in ter-
rā de qua ſūptus es: qa puluis es, & in pul-
20 uerē reuertēris. ¶Et vocauit Adā nomē vxo



ris ſuę, Heua: eo q̄ mr̄ eſset cunctorū viuen
21 tiū. ¶Fecit quoq; Dñs Deus Adę, & vxori ei⁹
22 tunicas pelliceas, & iduit eos. ¶Et ait: Ecce
Adā quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciēs bo
—. nū & malū: nunc ergo ne fortè mittat ma-
nū ſuam, & ſumat ēt de ligno vitę, & come
23 dat, & viuat in æternum. ¶*Emiſit eum do 4. Et
minus Deus de paradiſo voluptatis, vt ope ſit.
24 raretur terrā de qua ſumptus eſt. ¶Eiecitq;
Adā, & collocauit ante paradiſum volupta
tis Cherubim, & flāmeū gladiū, atq; verſa
tilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitę.

CAPVT



CAPVT IIII.

1 ADAM verò cognouit vxorem
*Heb. 11.* A ſuam Heuá: q concepit, & pe
*a. 4.* perit Cain dicẽs: poſsedi ho-
2 minẽ p Deũ. ¶Rurſũq; pepe-
rit fratrẽ eius Abel. Fuit autẽ
3 Abel paſtor ouiũ, & Cain agricola. ¶ Factũ
eſt aũt poſt multos dies, vt offerret Cain de
4 fructibus terræ munera Dño. ¶Abel quoq;
obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adi
pibus eorum: & reſpexit Dñs ad Abel, &
5 ad munera eius. ¶Ad Cain aũt, & ad mune
ra illius non reſpexit: iratuſq; eſt Cain ve-
6 hemẽter, & concidit vultus eius. ¶ Dixitq;
Dñs ad eum: Quare iratus es? & cur con-
7 cidit facies tua? ¶ Nonne ſi benè egeris,



recipies: ſin aũt malè, ſtatim in forib' pec-
*12.* B catum-tuum aderit? ſed ſub te erit appeti
8 tus eius, & tu dominaberis illius. ¶ Dixitq;
Cain ad Abel fratrem ſuũ. Egrediamur fo-
*Sap. 10.* ras. Cumq; eſsent in agro, cõſurrexit Cain
*a. 3.* aduerſus fratrem ſuum Abel, & interfecit
*Mat. 23.* 9 eũ. Et ait Dñs ad Cain: Vbi eſt Abel frater
*c. 35.* tuus? Qui reſpondit: neſcio: nunquid cu-
*1. Ioã. 3.* 10 ſtos fratris mei ſum ego? Dixitq; ad eum:
*b. 12.* Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui cla-
11 mat ad me de terra. ¶Nunc igitur maledi
ctus eris ſuper terrá: quæ aperuit os ſuũ, & *Iud. 1. d.*
ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu *11.*
12 tua. ¶Cum operatus fueris eã, non dabit ti-
bi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſup
13 terram. ¶ Dixitq; Cain ad Dñm: Maior eſt
14 iniquitas mea, q vt veniã merear. ¶Ecce eij
cis me hodie a facie terræ, & a facie tua
C abſcõdar, & ero vagus, & pfugus in terra:
15 oĩs igitur q inuenerit me occidet me. ¶Di-



xitq́; ei Dñs. Nequaquã ita fiet: ſed oĩs qui
occiderit Cain, ſeptuplũ punieť. Poſuitque
Dñs in Cain ſignũ, vt nõ interficeret eum
16 oĩs q inueniſſet eũ. ¶Egreſſusq́; Cain a fa-
cie Dñi, habitauit ꝓfugus in terra ad oriẽ-
17 talẽ plagã Eden. ¶ Cognouit aũt Cain vxo-
rẽ ſuã: quæ concepit, & peperit Henoch: &
ædificauit ciuitatẽ, vocauitq́; nomen eius
18 ex noĩe filii ſui, Henoch. ¶Porrò Henoch ge
nuit Irad, & Irad genuit Mauiael, & Ma-
uiael genuit Mathuſael, & Mathuſael ge-
19 nuit Lamech. ¶Qui accepit duas vxores, no
20 men vni Ada, & nomen alteri Sella. ¶ Ge-
nuitq́; Ada Iabel, qui fuit pater habitãtiũ
21 in tentoriis, atq; paſtorum : ¶Et nomẽ fra-
tris eius Iubal, ipſe fuit pater canentiũ ci-
D thara & organo. ¶ Sella quoq; genuit Tu-
22 bal cain, qui fuit malleator & faber in cũ-
cta opa æris, & ferri. Soror verò Tubal-caĩ,
23 Noëma. ¶ Dixitque Lamech vxoribus ſuis
Adæ, & Sellæ : Audite vocem meã vxores
Lamech, auſcultate ſermonem meũ : qm̃
occidi virum in vulnus meum, & adoleſcẽ
24 tulũ in liuorem meũ. ¶Septuplũm vltio da
bitur de Cain: de Lamech verò ſeptuagies
25 ſepties. ¶Cognouit quoq; adhuc Adam vxo
rem ſuam & peperit filium, vocauitq́; no-
men eius Seth: dicens: Poſuit mihi Deus ſe
men aliud pro Abel, quem occidit Cain.
26 ¶Sed & Seth natus eſt filius, quem vocauit
Enos. iſte cępit inuocare nomen Domini.

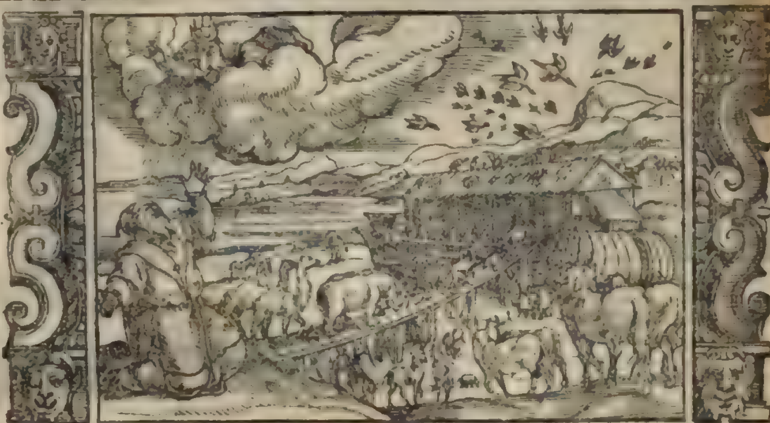
## CAPVT V.

*¶ Sap. 2. d. 24. Ecc'. 17. a. 1. Sap. 1. d. 28. Infrà 9. a 6.*

1 HIc eſt liber gñationis Adam.
A In die qua creauit Deꝰ homi-
nẽ ad ſimilitudinẽ Dei fecit
2 illũ. ¶Maſculũ & feminã crea
uit eos: & bñdixit illis: & vo-
cauit nomẽ eorum Adã, in die quo creati
3 ſunt. ¶Vixit aũt Adã centũ triginta annis:
& genuit filiũ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ
4 ſuã, vocauitq́; nomen eius Seth. ¶ Et facti
ſunt dies Adã poſtq̃ genuit Seth, octingẽti *¶ 1. Par. 1. a. 1.*
5 anni, genuitq́; filios & filias, ¶ Et factũ eſt
omne tp̃s quod vixit Adã, anni nongẽti tri
6 ginta, & mortuus eſt. ¶Vixit quoq; Seth cẽ-
7 tũ quinq; annis, Et genuit Enos. ¶ Vixitq́;
Seth poſtq̃ genuit Enos octingentis ſeptẽ
8 annis, genuitq́; filios & filias. ¶ Et facti sũt
B oẽs dies Seth nongẽtorũ duodecim anno-
9 rũ, & mortuus eſt. ¶Vixit verò Enos nona-
10 ginta annis, & genuit Cainan. ¶Poſt cuius
ortũ vixit octingentis quindecim annis, &
11 genuit filios & filias. ¶Factiq́; ſunt oẽs dies
Enos nõgẽti quinq; anni, & mortuus eſt.
12 ¶Vixit quoq; Cainan ſeptuaginta annis, et
13 genuit Malaleel. ¶Et vixit Cainã poſtq̃ ge-
nuit Malaleel, octingẽtis quadraginta an-
14 nis, genuitque filios & filias. ¶ Et facti sũt
oẽs dies Cainã nongenti decẽ anni, & mor
15 tuus eſt. ¶Vixit aũt Malaleel ſexagintaquin
16 que annis, & genuit Iared. ¶Et vixit Mala-
leel poſtq̃ genuit Iared, octingentis trigin-
17 ta annis : & genuit filios & filias. ¶Et facti
ſunt oẽs dies Malaleel octingenti nonagin
18 taquinq; anni, & mortuus eſt. ¶Vixitq́; Ia-
red cẽtũ ſexaginta duobus annis, & genuit
19 Henoch. ¶ Et vixit Iared poſtq̃ genuit He-
C noch octingentis annis, & genuit filios &
20 filias. ¶Et facti ſunt oẽs dies Iared nongen-
21 ti ſexaginta duo anni, & mortuus eſt. ¶Por- *Eccl. 44. c. 15. Heb. 11. a. 5.*
rò Henoch vixit ſexagintaquinq; annis,
22 & genuit Mathuſalam. ¶Et ambulauit He-
noch cum Deo: & vixit Henoch poſtq̃ ge-
nuit Mathuſalã, trecẽtis annis, & genuit fi
23 lios & filias. ¶Et facti ſunt oẽs dies Henoch
24 trecenti ſexagintaquinque anni. ¶Ambula
uitque cum Deo, & non apparuit: quia tu-
25 lit eum Deus. ¶ Vixit quoq; Mathuſala cẽ-
tum octoginta ſeptem annis, & genuit La-
26 mech. ¶ Et vixit Mathuſala poſtquam ge-

nuit

nuit Lamech, ſeptingẽtis octoginta duob⁹
27 annis, & genuit filios & filias.¶Et facti ſunt
D oẽs dies Mathuſalę nongẽti ſexagintanouẽ
28 anni, & mortuus eſt.¶Vixit autem Lamech
centũ octoginta duobus annis, & genuit fi-
29 liũ:¶Vocauitq; nomẽ eius Noë, dicẽs: Iſte
cõſolabit nos ab operibus, & laborib⁹ ma
30 nuũ noſtrarũ ĩ terra cui maledixit Dñs.¶Vi
xitq; Lamech poſtquã genuit Noë, qngẽtis
nonagintaquinq; annis, & genuit filios &
31 filias.¶Et facti sũt oẽs dies Lamech, ſeptĩn
genti ſeptuagintaſeptem anni, & mortuus
32 eſt.¶Noë verò cum quingentorũ eſſet an-
norum, genuit Sem, Cham, & Iapheth.



## CAPVT VI.

1 CVmq; cœpiſſẽt hoĩes multipli
A cari ſup terrã, & filias ꝓcreaſ-
2 ſent.¶Videntes filij Dei filias
hoĩum ꝙ eſſẽt pulchræ, acce-
perũt ſibi vxores ex oĩb⁹ quas
3 elegerãt.¶Dixitq; Deus: Nõ ꝑmanebit ſpũs
meus in hoĩe in æternũ qa caro eſt: erũtq;
4 dies illius centũ viginti annorũ. ¶Gigantes
aũt erãt ſup terrã in dieb⁹ illis. Poſtq̃.n. in-
greſſi ſunt filij Dei ad filias hoĩum, illæq;
genuerũt, iſti ſunt potẽtes à ſeculo viri fa-
5 moſi.¶Videns aũt Deus, ꝙ multa malitia ho
minũ eſſet in terra, & cũcta cogitatio cor-
6 dis intenta eſſet ad malũ oĩ tꝑe,¶Pœnituit
B eũ ꝙ hoĩem feciſſet ĩ terra. – Et præcauẽs
in futurũ, & tactus dolore cordis intrinſe-
7 cus,¶Delebo, inquit, hoĩem quẽ creaui, à
facie terræ, ab hoĩe vſq; ad animãtia, à re-
ptili vſq; ad volucres cœli. pœnitet.n. me
8 feciſſe eos.¶Noë vero inuenit gratiã coram
9 Dño.¶Hæ ſunt generationes Noe: Noë vir
iuſtus, atq; ꝑfectus fuit in generationibus
10 ſuis; cũ Deo ambulauit. ¶ Et genuit tres fi-
11 lios, Sem, Cham, & Iapheth.¶Corrupta eſt
aũt terra corã Deo, & repleta eſt iniqtate.
12 ¶Cũq; vidiſſet Deus terrã eſſe corruptã (ois
C qppe caro corruperat viã ſuã ſuper terrã)
13 ¶ Dixit ad Noe: Finis vniuerſæ carnis venit
corã me: repleta eſt terra iniqtate à facie
14 eorũ, & ego diſperdã eos cũ terra. ¶ Fac tibi
arcã de lignis leuigatis: mãſiunculas in ar-

–2. Infrà 8. d.21. Mat.15. d.19.

Eccl.44. e.17.

ca facies, & bitumine linies intrinſecus &
15 extrinſecus.¶Et ſic facies eã: Trecentorũ cu
bitorũ erit lõgitudo arcæ, quinquaginta cu
bitorũ latitudo, & triginta cubitorũ altitu-
16 do illius.¶Feneſtrã in arca facies, & in cubi
to cõſummabis ſummitatẽ eius: oſtiũ aũt
arcæ pones ex latere: deorſum, cœnacula,
17 & triſtega facies in ea.¶ Ecce ego adducam
aquas diluuij ſuper terrã, vt interficiã oẽm
carnẽ in qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cœlũ,
18 & vniuerſa q̃ in terra ſunt, cõſumenẽ, ¶Po-
D nãq; fœdus meũ tecũ: & ingredieris arcam
tu & filij tui, vxor tua, & vxores filiorum
19 tuorũ tecũ.¶Et ex cũctis animãtib⁹ vniuer
ſæ carnis bina induces in arcã, vt viuãt te-
20 cũ, maſculini ſexus & fœminini.¶De volu-
crib⁹ iuxta genus ſuũ, & de iumẽtis in gñe
ſuo, & ex oĩ reptili terræ, ſcd̃m genus ſuũ:
bina de oĩbus ingredienẽ tecũ, vt poſſint vi
21 uere.¶Tolles igitur tecũ ex oĩbus eſcis quæ
mandi poſſunt, & comportabis apud te: &
22 erunt tã tibi, q̃ illis in eſcam. ¶ Fecit igitur
Noe, omnia quæ præceperat illi Deus. Heb.11.b.7.

## CAPVT VII.

1 DIxitq; Dñs ad eũ, Ingredere tu
A & omnis domus tua in arcã: 2.Pet.2.
te enim vidi iuſtum corã me a.5.
2 in generatione hac.¶Ex oĩbus
animãtibus mundis tolles ſe-
ptena & ſeptena, maſculum & fœminã. De
animãtibus verò i mmũdis, duo & duo, ma
3 ſculũ & fœminam. ¶ Sed & de volatilibus

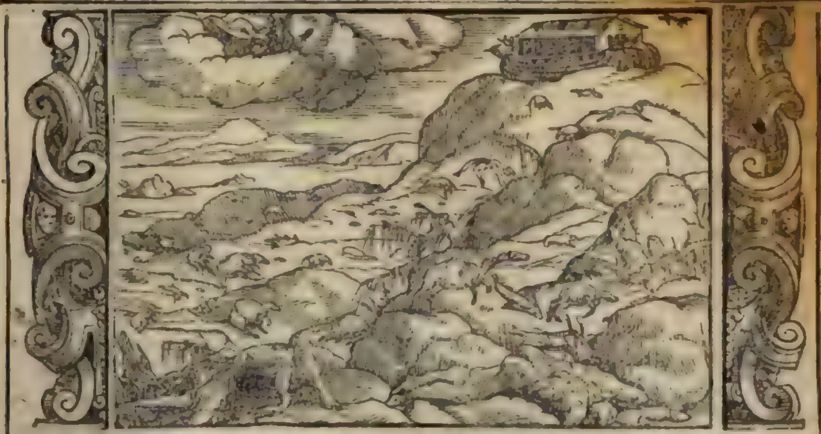


cœli ſeptena & ſeptena, maſculū & fœmi-
nā: vt ſaluet ſemē ſuper faciē vniuerſę ter-
4 ræ. ¶ Adhuc. n. & poſt dies ſeptē ego pluam
ſuper terrā quadraginta diebus & quadra-
ginta noctibus: & delebo oēm ſubſtantiam
5 quā feci, de ſupficie terræ. ¶ Fecit ergo Noë,
6 oīa quæ mādauerat ei Dñs. ¶ Eratq; ſexcen-
B torū annorū qn̄ diluuij aquæ inundauerūt
¶ Mat. 24. d. 37. Luc. 17. f. 26. 2. Pet. 3. d. 20. 7 ſuper terrā. ¶ Et ¶ igreſsus eſt Noë, & filij ei⁹,
vxor eius & vxores filiorū eius cū eo in arcā
8 pp aquas diluuij. ¶ De animantibus quoq;
mūdis & immūdis, & de volucribus, & ex
9 omni qđ mouetur ſuper terrā. ¶ Duo & duo
ingreſsa ſunt ad Noe in arcā maſculus & fę
10 mina, ſicut p̄ceperat Dñs Noë. ¶ Cumq; trā
ſiſsent ſeptem dies, aquæ diluuij, inundaue
11 runt ſuper terrā. ¶ Anno ſexcenteſimo vitæ
Noë, mēſe ſecūdo, ſeptimodecimo die mē-
ſis rupti ſunt oēs fontes abyſſi magnæ, & ca
12 taractæ cœli apertæ ſunt. ¶ Et facta eſt plu-
uia ſuper terrā quadraginta diebus, & qua-
13 draginta noctibus. ¶ In articulo diei illius
C ingreſsus eſt Noë, & Sem, & Cham, & Ia-
* tres 3. pheth filij eius: & vxor illius, & * vxores fi-
14 liorū eius cū eis in arcam: ¶ ipſi & omne ani
mal ſecundum genus ſuum, vniuerſaq; iu-
menta in genere ſuo, & omne quod mouet
ſuper terrā in genere ſuo, cunctumq; vola-
tile ſcd̄m genus ſuum, vniuerſæ aues, oēſq;
15 volucres ¶ Ingreſsæ ſunt ad Noë in arcam,
bina & bina ex omni carne, in qua erat ſpi
16 ritus vitæ. ¶ Et quæ ingreſsa ſunt, maſculus
& fœmina ex oī carne introierunt ſicut p̄-
ceperat ei Deus, & incluſit eū Dñs de foris.
17 ¶ Factumq; eſt diluuiū quadraginta diebus*
* & quadraginta noctibus. 7. ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ,
& eleuauerunt arcam in ſublime à terra.
18 ¶ Vehementer enim inundauerunt, & oīa
repleuerunt in ſuperficie terræ: porrò arca
19 ferebatur ſuper aquas. ¶ Et aquæ præualue-
D rūt nimis ſuper terrā: opertiq; ſunt oēs mō
20 tes excelſi ſub vniuerſo cœlo. ¶ Quindecim
cubitis altior fuit aqua ſuper montes quos ¶ Sap. 10. a. 4.
21 operuerat. ¶ ¶ Cōſumptaq; eſt oīs caro quæ
mouebat ſuper terrā, volucrū, aīantiū, be- Eccl. 39. c. 28.
ſtiarū, oīumq; reptiliū q̄ reptant ſup terrā.
22 Vniuerſi hoīes, ¶ Et cuncta in quibus ſpira-
23 culū vitæ eſt in terra, mortua ſunt. ¶ Et dele * Deus
uit * oēm ſubſtantiā quæ erat ſup terrā, ab
hoīe vſq; ad pecus, tā reptile, q̄ volucres cę
li, & deleta ſunt de terra: remāſit aūt ſolus
24 Noë, & qui cū eo erant in arca. ¶ Obtinue- 1. Pet. 3. d. 20.
runtq; aquæ terrā centū qnquaginta dieb⁹.

## CAPVT VIII.

1 Recordatus autē Deus Noë,
A cūctorūq; animātiū, & oīum
iumentorum quæ erāt cū eo
in arca, adduxit ſpiritū ſuper
terrā, & īminutæ ſunt aquę.
2 ¶ Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractę cę
3 li: & prohibitæ ſunt pluuię de cęlo. ¶ Reuer
ſæq; ſunt aquæ de terra eūtes & redeuntes,
& cœperunt minui poſt centum quinqua-
4 ginta dies. ¶ Requieuitq; arca menſe ſepti-
mo, viceſimo ſeptimo die mēſis ſuper mon
5 tes Armeniæ. ¶ At verò aquæ ibāt & decre-
ſcebant vſque ad decimū menſem: decimo
* enim menſe prima die mēſis apparuerūt * autē 4.
6 cacumina montium. ¶ Cumque trāſiſsent
B quadraginta dies, aperiens Noë feneſtram
7 arcę quam fecerat, ¶ Dimiſit coruum: qui e-
grediebatur, & nō reuertebatur, donec ſic- 4.
8 carentur aquæ ſuper terrā. ¶ Emiſit quoq;
columbam poſt eū, vt videret ſi iā ceſsaſ-
9 ſent aquæ ſuper faciem terræ. ¶ Quæ cùm
non inueniſset vbi requieſceret pes eius, re
uerſa eſt ad eum in arcam: aquæ enim erāt
ſuper vniuerſam terram: extenditq; manū
10 ſuam: & apprehēſam intulit in arcā. ¶ Ex- 7.
pectatis autē vltrà ſeptem diebus alijs, rur-

ſum



11 ſum dimiſit columbam ex arca.¶At illa ve
nit ad eum ad veſperam, portans ramū oli
uę virentibus folijs in ore ſuo:intellexit er
12 go Noë,ꝙ ceſsaſsent aquæ ſuper terrā. ¶Ex
pectauit q; nihilominus ſeptem alios dies:
C & emiſit columbam, quę nō eſt reuerſa vl-
13 trà ad eum.¶ Igitur ſexcenteſimo primo an
no,primo mēſe,prima die menſis imminu
tæ ſunt aquæ ſuper terram:& aperiēs Noë
tectum arcæ, aſpexit, viditq; ꝙ exiccata eſ-
14 ſet ſuperficies terræ.¶Menſe ſecundo, ſepti
mo & viceſimo die menſis arefacta eſt ter-
15 ra. ¶Locutus eſt autem Deus ad Noë, dicēs
16 ¶Egredere de arca tu & vxor tua, filij tui,&
17 vxores filiorum tuorum tecum. ¶Cūcta ani
mantia quę ſunt apud te, ex omni carne, tā
in volatilib⁹, q̄ in beſtijs & vniuerſis repti-
libus quę reptant ſuper terrā, educ tecū,&
ingredimini ſuper terram: ‖creſcite & mul
18 tiplicamini ſuper eam . ¶Egreſsus eſt ergo ‖Su. 1. d.
D Noë,& filij ei⁹:& vxor illi⁹, & vxores filio- 28.
19 rum eius cum eo . ¶Sed & omnia animan- Infr. 9. a.
tia,iumenta,& reptilia, q̄ reptant ſuper ter 1.
ram ſecundū genus ſuū, egreſsa ſunt de ar-
20 ca . ¶ Ædificauit autem Noë altare Dño,&
tollens de cunctis pecoribus, & volucribus



21 mūdis, obtulit holocauſta ſup altare. ¶Odo
Sup. 6. ratusq; eſt Dominus odorem ſuauitatis, &
a. 5. ait ad eum: Nequaquā vltrà maledicā ter-
Mat. 15. ræ pp hoīes: ‖ſenſus enim & cogitatio hu-
a. 19. mani cordis in malū prona ſunt ab adole-
ſcentia ſua: non igitur vltrà percutiā oēm
22 animam viuētem ſicut feci. ¶Cunctis die • 6.
bus terrę ſemētis & meſſis, frigus & ęſtus,
æſtas & hyems,nox & dies non requieſcēt.

CAPVT IX.

1 BEnedixitque Deus Noë, & filijs eius. Et
A dixit ad eos:‖Creſcite,& multiplicami- ‖Sup. 1. d 28. 8. c. 17.

ni,&

2 ni, & replete terram. ⁋Et terror veſter ac tre
mor ſit ſuper cuncta animalia terrę, & ſu-
oēs volucres cęli, cū vniuerſis q̄ mouent̄ ſu
*Su. 1. d. 19* per terrā: oēs piſces maris manui vrę tradi
3 ti ſunt. ⁋Et oē qd̄ mouet̄ & viuit, erit vobis
in cibū: quaſi olera virentia tradidi vobis
*Ier. 17. d. 14.* 4 oīa. ⁋Excepto q̄ carnē cū ſanguine non co-
5 medetis. ⁋Sanguinē. n. aīarū veſtrarū requi
rā de manu cunctarū beſtiarū: & de manu
*—ſa.* hoīs. de manu viri, & —de manu ˋfratris eius
*‖Mat. 26 c. 52.* 6 reqrā aīam hoīs. ⁋Quicūq; ‖effuderit huma
B nū ſanguinē, fundet̄ ſanguis illius: ‖ad ima
*Ap. 13. c. 10.* 7 ginē quippe Dei factus eſt homo. ⁋‖Vos aūt
creſcite & multiplicamini, & ingredimini
*‖Su. 1. d. 28. 8. c. 17.* 8 ſuper terrā, & implete eā. ⁋Hęc quoq; dixit
9 Deus ad Noë, & ad filios eius cū eo: ⁋Ecce
ego ſtatuā pactū meū vobiſcū, & cū ſemine
10 vro poſt vos: ⁋Et ad oēm aīam viuentē quę
eſt vobiſcū, tā in volucrib⁹, q̄ in iumētis, &
pecudib⁹ terrę, cunctiſq; q̄ egreſſa ſunt de
*‖Iſa. 54. c. 9.* 11 arca, & vniuerſis beſtijs terrę. ⁋‖Statuā pa-
ctū meū vobiſcū, & nequaquā vltrà inter
ficietur oīs caro aquis diluuij, neq; erit de-
12 inceps diluuiū diſſipās terrā. ⁋Dixitq; Deus:
Hoc eſt ſignū fœderis, quod do inter me &
vos, & ad oēm aīam viuentem quæ eſt vo
13 biſcū in generationes ſempiternas. ⁋Arcū
meum ponam in nubibus, & erit ſignū fœ
14 deris inter me & inter terrā. ⁋‖Cùmque ob *‖Ec. 43. b. 12.*
C duxero nubibus cęlū, apparebit arcus meus
15 in nubibus. ⁋Et recordabor fœderis mei vo-
biſcum, & cum omni anima viuente q̄ car
nem vegetat: & nō erunt vltrà aquę diluuij
16 ad delēdam vniuerſam carnem. ⁋Eritq; ar
cus —meus ˋin nubibus, & videbo illū, & re- *—ſ.*
cordabor fœderis ſempiterni, quod pactum
eſt inter Deum &* omnem animam viuen **inter ſ.*
17 tē vniuerſæ carnis quæ eſt ſuper terrā. ⁋Di
xitq; Deus ad Noë. Hoc *eſtˋ ſignum fœderis **erit ſ.*
qd̄ conſtitui inter me, & ˋ oēm carnē ˋ ſuper *ˋinter omnem animam viuentem ſ.*
18 terram. ⁋Erāt ergo filij Noe qui egreſſi ſunt
de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porrò Chā
19 ipſe eſt pater Chanaan. ⁋Tres iſti filij ſunt
Noë, & ab his diſſeminatum eſt oē genus
20 hominum ſuper vniuerſam terrā. ⁋Cœpitq;
Noë vir agricola exercere terram, & planta



**iacuit.* 21 uit vineam. ⁋Bibēſq; vinum inebriatus eſt,
D & nudatus * in tabernaculo ſuo. ⁋Quod cū
22 vidiſſet Cham pater Chanaan, verenda ſci
licet patris ſui eſſe nudata, nunciauit duo-
23 bus fratribus ſuis foras. ⁋At vero Sem & Ia-
pheth pallium impoſuerunt humeris ſuis,
& incedentes retrorſum, operuerunt veren
da patris ſui: facieſq; eorum auerſæ erant,
24 & patris virilia nō viderunt. ⁋Euigilans aūt
Noë ex vino, cùm didiciſſet quæ fecerat ei
**puer.* 25 filius ſu⁹ minor, ⁋Ait: Maledictus *Chanaā,
ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis. Dixit-
26 que: ⁋Benedictus Dominus Deus Sem, ſit
27 Chanaan ſeruus eius. ⁋Dilatet Deus Ia-
pheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſit-
28 que Chanaan ſeruus eius. ⁋Vixit autem
Noë poſt diluuiū trecentis quinquaginta
29 annis, ⁋Et impleti ſunt omnes dies eius
nongentorum quinquaginta annorum: &
mortuus eſt.

CAPVT X.

1 HÆ —ſunt ˋgenerationes —filiorū ˋ
A Noë, Sem, Chā, & Iapheth: na *—6. —3.*
tiq; ſunt eis filij poſt diluuiū. *1. Par. 1. a. 5.*
2 ⁋Filij Iapheth: Gomer, & Ma-
gog, & Madai, & Iauā, & Thu-
3 bal, & Moſoch, & Thiras. ⁋Porrò filij Go-
4 mer: Aſcenez & Riphath, & Thogorma. ⁋Fi
lij aūt Iauā: Eliſa & Tharſis, Cethim & Do
5 danim. ⁋Ab his diuiſę ſunt inſulę gentiū in
regionib⁹ ſuis, vnuſquiſq; ſecundū linguā — *—9.*
6 ſuam & familias ſuas in nationib⁹ ſuis. ⁋Fi

lij aũt Chã: Chꝰ, & Meſraĩ, & Phut, & Cha
**& 12.* 7 naã. ¶ Filij aũt Chꝰ: Saba, * Heuila, & Saba-
tha, & Regma, & Sabathacha. Filij Regma:
8 Saba, & Dadã. ¶ Porrò Chꝰ genuit Nemrod:
B ipſe cępit eſſe potẽs in terra, ¶ Et erat robu-
*ᵛob hic 5.* 9 ſtꝰ venator corã Dño. ᵛab hoc exiuit prouer
biũ, Quaſi Nemrod robuſtus venator corã
10 Dño. ¶ Fuit aũt principiũ regni eiꝰ Babylõ,
& Arach, & Achad, & Chalãne, in terra Sẽ-
11 naar: ¶ De terra illa egreſſꝰ eſt Aſſur, & ędifi
cauit Niniuẽ & plateas ciuitatis, & Chale.
12 ¶ Reſẽ quoq; inter Niniuẽ & Chale: hęc eſt
13 ciuitas magna. ¶ At verò Meſraĩ genuit Lu-
dim, & Anami, & Laabim, & Nephtuim,
14 ¶ Et Phethruſim, & Chaſſuim: de qbꝰ egreſ
15 ſi ſunt Philiſtijm, & Caphtorim: ¶ Chanaã
aũt genuit Sidonem primogenitũ ſuũ, He-
16 thęũ, ¶ & Iebuſęũ, & Amorrhęũ, & Gerge-
C ſęũ, ¶ Et Heuęũ, & Aracęũ, Sinęum, ¶ Et Ara
17 diũ, Samaręũ & Hamathęũ: & p hos diſſe
18 minati sũt populi Chananęorũ. ¶ Factiq; sũt
19 termini Chanaã veniẽtibꝰ à Sidone Geratã
vſq; ad Gazã, donec ingrediaris Sodomã &
Gomorrhã, & Adamã & Seboim vſq; Laſa.
20 ¶ Hi sũt filij Chã ĩ cognationibꝰ & lĩguis, &
21 generationibꝰ, terriſq; & gẽtibꝰ ſuis. ¶ De Sẽ
quoq; nati sũt, p̃re oĩum filiorũ Heber, f̃re
22 Iapheth maiore. ¶ Filij Sẽ: Ælã & Aſſur, &
23 Arphaxad, & Lud, & Aram, ¶ Filij Aram: *1. Par. 1.*
24 Hus, & Hul, & Gether, & Mes. ¶ At verò *b. 17.*
Arphaxad genuit Sale, de quo ortus eſt He-
25 ber. ¶ Natique ſunt Heber filij duo. nomen
D vni Phaleg, eò quòd in diebus eius diuiſa
26 ſit terra: & nomen fratris eius Iectam, ¶ Qui
Iectam genuit Elmodad & Saleph, & Aſar
27 moth, Iare. ¶ Et Adoran, & Vzal & Decla,
28 ¶ Et Hebal, & Abimaël, Seba ¶ & Ophir,
29 & Heuila & Iobab. omnes iſti, filij Iectam.
30 ¶ Et facta eſt habitatio eorum de Meſſa per-
gentibus vſque Sephar montem orientalẽ.
31 ¶ Iſti ſunt filij Sem ſecundũ cognationes &
32 linguas, & regiones in gẽtibus ſuis. ¶ Hæ fa-
miliæ Noë iuxta populos & nationes ſuas.
Ab his diuiſę sũt gẽtes ĩ terra poſt diluuiũ.



CAPVT XI.

*Sap. 10.* 1 ERat aũt terra labij vnius, & ſer
*c. 5.* A monũ eorundẽ. ¶ Cumq; profi
2 ciſcerent de oriẽte, inuenerũt
cãpũ in terra Sẽnaar, & habi-
3 tauerũt in eo. ¶ Dixitq; alter ad
*ᵃn:bis 6.* p̃ximũ ſuu: Venite faciamꝰ * lateres, & co-
quamꝰ eos igni. Habuerũtq; lateres p̃ ſaxis
4 & bitumẽ p̃ cęmẽto. ¶ Et dixerũt: Venite, fa
ciamus nobis ciuitatẽ & turrim, cuiꝰ culmẽ
pertingat ad cęlũ: & celebremus nomen no
ſtrũ anteq̃ diuidamur in vniuerſas terras.
5 ¶ Deſcendit aũt dñs vt videret ciuitatem &
6 turrẽ quã ędificabant filij Adã, & dixit ¶ Ec-
ce vnus eſt populus, & vnũ eſt labiũ oĩbus:
cęperuntq; hoc facere, nec deſiſtent à cogi-
tationibus ſuis, donec eas opere cõpleant.
7 ¶ Venite igiť, deſcendamus, & cõfundamus
B ibi linguã eorũ, vt non audiat vnuſquiſq;
8 vocẽ proximi ſui. ¶ Atq; ita diuiſit eos Dñs
ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſaue-
9 runt ædificare ciuitatem. ¶ Et idcirco vocatũ
eſt nomen eius Babel, quia ibi cõfuſum eſt
labium vniuerſę terrę: & inde diſperſit eos *—5.*
10 Dñs ſuper faciem cunctarũ regionũ. ¶ Hæ *‖1. Par. 1.*
ſunt generationes Sem: ‖ Sem erat centum *b. 17.*
annorũ qñ genuit Arphaxad, biennio poſt
11 diluuiũ. ¶ Vixitq; Sem poſtq̃ genuit Arpha-
xad quingentis annis: & genuit filios & fi-
12 lias. ¶ Porrò Arphaxad vixit trigintaquinq;
13 annis, & genuit Sale: ¶ Vixitque Arphaxad *ᵒquadrin*
poſtquàm genuit Sale, ᵒtrecentis tribus an- *gentis. 3.*
14 nis: & genuit filios & filias. ¶ Sale quoque vi
15 xit triginta annis, & genuit Heber. ¶ Vixit-
C que Sale poſtq̃ genuit Heber, quadringẽtis
16 tribus annis: & genuit filios & filias. ¶ Vixit

aut Heber trigita quatuor annis, & genuit
17 Phaleg. ⁋Et vixit Heber poſtq̃ genuit Pha-
leg, quadringẽtis triginta annis : & genuit
18 filios & filias. ⁋ Vixit quoq; Phaleg trigĩta
19 ãnis, & genuit Reu. ⁋ Vixitq́; Phaleg poſtq̃
genuit Reu, ducẽtis nouẽ annis, &genuit fi
20 lios & filias. ⁋Vixit aũt Reu triginta duob⁹
21 annis, & genuit Sarug. ⁋Vixit quoque Reu
poſtq̃ genuit Sarug, ducentis ſeptẽ annis, et
22 genuit filios & filias. ⁋Vixit verò Sarug tri-
23 ginta annis, & genuit Nachor. ⁋Vixitq́; Sa-
rug poſtq̃ genuit Nachor, ducẽtis annis &
24 genuit filios & filias. ⁋Vixit aũt Nachor vi-
25 gintinouem annis, & genuit Thare. ⁋Vixit-
que Nachor poſtq̃ genuit Thare, centũ de-
cẽ & nouẽ annis : & genuit filios & filias.

*1. Par. 1. b. 19.*

26 ⁋Vixitq́; Thare ſeptuaginta annis: ‖ & ge-
D nuit Abrã, & Nachor. & Arã. ⁋Hæ ſunt aũt
27 gñationes Thare: Thare genuit Abrã, Na-
28 chor, & Arã. Porrò Aran genuit Lot. ⁋Mor-
tuusq; eſt Aran ante Thare patrẽ ſuum, in
29 terra natiuitatis ſuæ in Vr Chaldęorũ. ⁋Du
xerũt aũt Abrã, & Nachor vxores: nomẽ v-
xoris Abrã, Sarai: & nomẽ vxoris Nachor,
Melcha filia Arã p̃ris Melchę, & p̃ris Ieſchę
30 ⁋Erat ãt Sarai ſterilis, nec habebat liberos.
31 ⁋Tulit itaq; Thare Abrã filiũ ſuũ, & Lot fi-
liũ Arã filiũ filij ſui, & Sarai nurũ ſuã vxo. ẽ
Abrã filij ſui, & eduxit eos d̃ Vr Chaldęorũ
vt⁹ irẽt ĩ terrã Chanãã: venerũtq́; vſq; Harã
32 & habitauerũt ibi : & facti sũt dies Thare
ducẽtorũ qnq; ann. & mortu⁹ eſt in Harã.

*1. Par. 1. b. 18. Ioſu. 24. a. 2. Ioſ. 24. a. 2. Neh. 9. b 7. Iudit 5. a 6. *iret 6. Act. 7. a. 2.*



## CAPVT XII.

1 DIxit autem Dñs ad Abrã: Egre
A dere de terra tua, & de cogna
tione tua, & de domo patris
tui, & veni in terrã quã mon
2 ſtrauero tibi. ⁋Faciãq́; te in gẽ
tẽ magnã, & benedicã tibi, & magnificabo
3 nomen tuũ, erisq́; benedictus. ⁋ Benedicã
benedicẽtibus tibi, & maledicã maledicen
tibus tibi, atq; ‖ I N T E benedicentur vni
4 uerſę cognationes terræ. ⁋Egreſsus eſt itaq;
Abrã ſicut p̃ceperat ei Dñs, & iuit cum eo
Lot. Septuagintaquinq; annorũ erat Abrã
5 cum egrederetur de Haran. ⁋Tulitq́; Sarai
B vxorẽ ſuam, & Lot filiũ fratris ſui, vniuer-
ſamq́; ſubſtantiã quã poſsederant, & aĩas
quas fecerãt in Harã: & egreſſi ſunt vt irẽt
in terrã Chanáan. Cumq́; veniſsent in eã,
6 ⁋Pertranſiuit Abrã terrã vſq; ad locum Si
chem, & vſq; ad conuallẽ illuſtrem : Cha-
7 nanæus aũt tunc erat in terra. ⁋ Apparuit
aũt Dñs Abrã, & dixit ei: ‖Semini tuo da-
bo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare
8 Dño, qui apparuerat ei.*⁋ Et inde tranſgre

*Act. 7. a. 3. ‖Gal. 3. b. 8. Infra 18. c. 18. 22. c. 17. Heb. 11. b 8. ‖Inf. 13. d. 14. 15. d. 15. 26. a. 2.*

diens ad montem qui erat contra orientẽ
Bethel, tetendit ibi tabernaculum ſuũ, ab
occidente habẽs Bethel, & ab oriente Hai:
ædificauit quoq; ibi altare Dño, & inuoca
9 uit nomen eius. ⁋Perrexitq́; Abrã vadens,
10 & vltrà progrediens ad meridiẽ. ⁋Facta eſt
C aũt fames in terra: deſcenditq́; Abram in
Ægyptũ, vt peregrinaretur ibi : p̃ualuerat
11 n. fames in terra. ⁋Cùmq́; propè eſſet vt in
grederetur Ægyptũ, dixit Sarai vxori ſuę:
12 Noui ꝙ pulchra ſis mulier : ⁋Et ꝙ cùm vi-
derint te Ægyptij, dicturi ſunt: ‖Vxor illius
eſt, & interficient me, & te reſeruabunt.
13 ‖⁋Dic ergo, obſecro te, ꝙ ſoror mea ſis : vt
bene ſit mihi pp̃ te, & viuat aĩa mea ob gra
14 tiã tui. ⁋ Cùm itaq; ingreſsus eſſet Abram
Aegyptum, viderunt Aegyptij mulierẽ, ꝙ
15 eſſet pulchra nimis. ⁋Et nunciauerũt prin
cipes Pharaoni, & laudauerunt eã apud il-
lũ: & ſublata eſt mulier in domũ Pharao-
16 nis. ⁋Abrã verò benè vſi ſunt pp̃ illã. Fue-
D rũtq́; ei oues & boues & °aſini ˋ& ſerui, &°
17 famulæ ˋ& aſinæ ˋ& cameli. ⁋Flagellauit au
tẽ Dñs Pharaonẽ plagis maximis, & domũ

*Deu. 34. b. 4. * & inuocauit ibi nomẽ eius ‖Inf. 20. c. 11. °aſina 3. ° familia 5. —5.*

eius

18 eius pp Sarái vxorẽ Abrã.ꝰVocauitq; Pha-
rao Abrã, & dixit ei. Quidnã eſt hoc qđ fe-
ciſti mihi; q̃re nõ ĩdicaſti mihi ꝙ vxor tua
19 eſſet? ꝰQuã ob causã dixiſti eſſe ſororẽ tuã,

vt tollerẽ eã mihi in vxorẽ? Nunc igitur ec-
20 ce cõiux tua, accipe eã, & vade. ꝰPręcepitq;
Pharao ſuper Abrã viris: & deduxerũt eũ,
& vxorem illius & omnia quæ habebat.



CAPVT XIII.

1 Aſcendit ergo Abrã de Ægypto,
A ipſe & vxor eius, & oĩa q̃ hẽ-
bat, & Lot cũ eo ad auſtralem
2 plagã. ꝰErat aũt diues valde* ĩ *Abrã 6.
3 poſſeſſione auri & argẽti. ꝰRe-
uerſusq; eſt p iter quò venerat, à meridie ĩ
Bethel vſq; ad locũ vbi prius fixerat taber-
4 naculũ inter Bethel & Hai: ꝰin loco altaris ‖ *Sup. 12. b. 8.*
‖ qđ fecerat prius, & inuocauit ibi nomen
5 Dñi. ꝰSed & Lot q erat cũ Abrã fuerũt gre-
6 ges ouiũ, et armẽta, & tabernacula. ꝰNec po-

terat eos capere terra, vt habitarent ſimul:
B erat q ppe ſubſtãtia multa eorũ, & neqbãt ‖ *Inf. 36. a. 7.*
7 habitare cõiter: ꝰVnde* facta eſt rixa ĩter pa- * *& 13.*
ſtores gregũ Abrã et Lot. Eo aũt tpe Chana-
næus, & Pherezeus habitabãt in terra illa.
8 ꝰDixit ergo Abrã ad Lot; Ne q̃ſo ſit iurgiũ
inter me & te, inter paſtores meos, & paſto-
9 res tuos: fratres enim ſumus. ꝰEcce vniuer-
ſa terra corã te eſt: recede à me, obſecro: ſi
ad ſiniſtrã ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu
10 dexterã elegeris, ego ad ſiniſtrã pergã. ꝰEle-
uatis itaq; Lot oculis, vidit oẽm circa regio-



nem Iordanis, quæ vniuerſa irrigabat ante
quã ſubuerteret Dominus Sodomã & Go-

C morrham, ſicut Paradiſus Dñi, & ſicut Aegy-
11 ptus veniẽtibus in Segor. ꝰElegitq; ſibi Lot

regionem

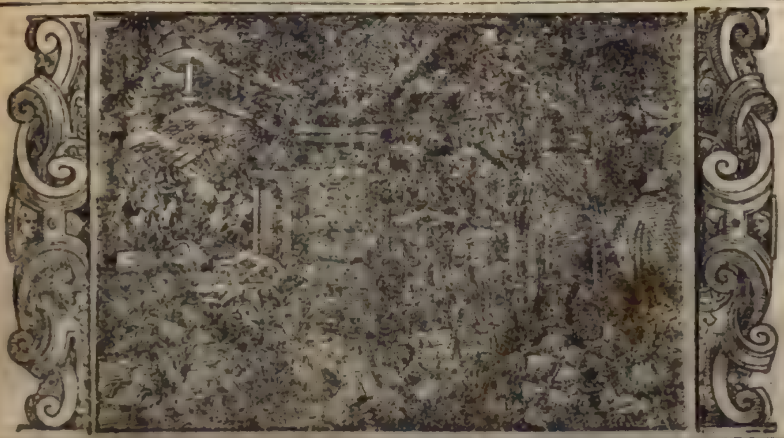
regionē circa Iordanē, & receſſit ab oriēte:
12 diuiſiq; ſunt alterutrū à frē ſuo. Abrā ha-
bitauit in terra Chanāā: Lot verò moratus
eſt i oppidis q̄ erāt circa Iordanē, & habita
13 uit in Sodomis. Hoīes aūt Sodomitę peſſi-
14 mi erāt, & pĉtōres corā Dn̄o nimis. Dixitq;
Dn̄s ad Abrā poſtquā diuiſus eſt ab eo Lot:
Leua oculos tuos indirectū & vide à loco:
in quo nūc es ad aqlonem & meridiē, ad
15 orientē & occidentē. Oēm terrā quā cōſpi
cis, tibi dabo, & ſemini tuo vſq; ī ſempiter
16 nū Faciāq; ſemē tuū ſicut puluerē terrę: ſi
D qs pōt hominū numerare puluerē terrę,
17 ſemē quoq; tuū numerare poterit Surge
ergo, & pambula terrā in lōgitudine, &
in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum eā.
18 Mouens igitur tabernaculum ſuum A-
bram, venit, & habitauit iuxta conuallem
Mambrę, quę eſt in Hebron: ædificauitq;
ibi altare Domino.

*Deu. 34. b.4. -5.*
*numerari. 5. 10.*



CAPVT XIIII.

1 FActum eſt autem in illo temp
A re, vt Amraphel rex Sēnaar, &
Arioch rex Ponti, & Chodorla
homor rex Elamitarū, & Tha
2 dal rex gentiū inirent bellum
contra Bara regem Sodomorū, & cōtra Ber
ſa regem Gomorrhę, & cōtra Sennab regē
Adamę, & contra Semeber regem Seboim,
3 contraq; regem Balę, ipſa eſt Segor. Oēs
hi cōuenerunt in vallem Syluestrem, quæ
4 nūc eſt mare ſalis. Duodecim enim an



nis ſeruierant Ch[illegible] [illegible]
5 cimo anno receſſerūt ab eo, Igit quartode
[illegible] anno venit Chodorla[illegible] & reges
qui erāt cū eo: percuſſeruntq; Raphaim in

—12. Aſtaroth—& Carnaim, & Zuzim cũ eis, &
6 Emim in Saue Cariathaim, Et Corrhęos ĩ
mõtibus Seir, vſq; ad Campeſtria Pharan,
7 q̃ eſt in ſolitudine. Reuerſiq; ſunt & vene
—10. rũt—vſq; ad fontẽ Miſphat, ipſa eſt Cades:
& pcuſſerũt oẽm regionẽ Amalecitarũ, &
Amorrhęorũ, q habitabãt ĩ Aſaſonthamar.
8 Et egreſſi ſunt rex Sodomorum, & rex Go-
B morrhę, rexq́; Adamę, et rex Seboim, necnõ
& rex Balæ, q̃ eſt Segor, & direxerũt aciẽ cõ
9 tra eos in valle Syluestri, Scilicet aduerſus
Chodorlahomor regẽ Elamitarũ, et Thadal
regẽ gentiũ, & Amraphel regẽ Sennaar, &
Arioch regẽ Ponti, quatuor reges aduerſus
10 qnq;. Vallis aũt Syluestris hẽbat puteos
multos bituminis. Itaq; rex So.lo.no.u &
rex Gomorrhę terga verterũt, ceciderũtq;
11 ibi: & q remãſerãt, fugerũt ad mõtẽ. Tule-
C rũt aũt oẽm ſubſtãtiã Sodomorũ & Gomor
rhęorũ, et vniuerſa q̃ ad cibũ ptinẽt, & abie
12 rũt. Necnõ & Lot, & ſubſtãtiã eius, filium
13 fratris Abrã, q habitabat ĩ Sodomis. Et ec-
ce vnus q euaſerat, nũciauit Abrã Hebræo,
q habitabat ĩ cõualle Mãbre Amorrhei fra
tris Eſcol, & fris Aner: hi.n. pepigerãt fœd⁹
14 cũ Abrã. Qđ cũ audiſſet Abrã, captũ vide-
lз Lot frem ſuũ, numerauit expeditos ver
naculos ſuos trecẽtos decẽ & octo: & pſecu
15 t⁹ ẽ eos vſq; Dan. Et diuiſis ſocijs, irruit ſup
eos nocte: pcuſſitq; eos, & pſecut⁹ ẽ eos vſq;



—13. Hoba—& Phœnicẽ q̃ eſt ad lęuã Damaſci.
16 Reduxitq; oẽm ſubſtãtiã, & Lot fratrẽ ſuũ
cũ ſubſtãtia illi⁹, mulieres quoq; & populũ
17 Egreſſus eſt aũt rex Sodomorũ in occurſũ



eius poſtq reuerſus eſt a cęde Chodorlaho-
mor, & regum qui cũ eo erat in v..le Saue,

quæ

18 quç eſt vallis regis. ¶ At verò Melchiſedech
D rex Salem proferens panem & vinũ ( erat
19 enim Sacerdos Dei altiſſimi ) ¶ Benedixit
ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo,
20 qui creauit cœlũ & terram. ¶ Et Benedictus
Deus excelſus, quo ꝓtegente hoſtes in ma
nibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex om-
21 nibus. ¶ Dixit autem rex Sodomorum ad
Abram: Da mihi animas, cætera tolle tibi.
22 ¶ Qui reſpondit ei: Leuó manum meã ad
Dominum Deum excelſum poſſeſſorem
23 cœli & terræ, ¶ quod à filo ſubtegminis, vſ-
que ad corrigiam caligæ, non accipiam ex
omnibus quæ tua ſunt, ne dicas, Ego dita-
24 ui Abram: ¶ Exceptis his quæ comederunt
iuuenes, & partibus virorum qui venerunt
mecum, Aner, Eſchol, & Mambre: iſti ac-
cipient partes ſuas.



## CAPVT XV.

1 HIs itaq; trãſactis, factus eſt ſer
A mo Domini ad Abram per vi
ſionem dicens: Noli timere
Abram, ego protector tuus sũ,
& merces tua magna nimis.
2 ¶ Dixitq́; Abram, dñe Deus, q d dabis mihi?
ego vadã abſq; liberis, & filius procurato
3 ris domus meæ iſte Damaſcus Eliëzer. ¶ Ad
diditque Abram: Mihi aũt non dediſti ſe-
men: & ecce vernaculus meus hæres meus
4 erit. ¶ Statimq́; ſermo Domini factus eſt ad
eum, dicens: Non erit hic hæres tuus: ſed q
egredietur de vtero tuo, ipſum habebis hę-
5 redem. ¶ Eduxitq́; eũ foras, & ait illi: ‖ Su-
B ſpice cęlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et
6 dixit ei, Sic erit ſemẽ tuũ. ¶ ‖ Credidit Abrã
7 Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiã. ¶ Di-
xitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te
de Vr Chaldæorum, vt darẽ tibi terrã iſtã,
8 & poſſideres eã. ¶ At ille ait: Domine Deus,
vnde ſcire poſſum, ꝙ poſſeſſurus ſim eam?
9 ¶ Et rñdens Dominus: Sume, inquit, mihi
vaccam triennem, & capram trimã, & arie
tem annorum trium, turturem quoq; & co
10 lumbam. ¶ Qui tollens vniuerſa hæc, diui
ſit ea per mediũ, & vtraſque partes cõtra
ſe altrinſecus poſuit: aues autem non diui
11 ſit. ¶ Deſcẽderuntq́; volucres ſuper cadaue-
12 ra, & abigebat eas Abram: ¶ Cumq́; ſol oc
C cumberet, ſopor irruit ſuper Abrã, & hor-
13 ror magnus & tenebroſus inuaſit eũ. ¶ Di-
ctũq́; eſt ad eũ: Scito prænoſcens quod
‖ peregrinum futurum ſit ſemen tuũ in ter
ra non ſua: & ſubijcient eos ſeruituti, & af
14 fligent quadringentis annis. ¶ Veruntamẽ
gentem cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo: &
poſt hęc egredientur cũ magna ſubſtantia.
15 ¶ Tu aũt ibis ad patres tuos in pace ſepul-
16 tus in ſenectute bona. ¶ Generatione autẽ
D quarta reuertentur huc: nedum enim cõ-
pletæ ſunt iniquitates Amorrhæorum vſ-
17 que ad præſens tempus. ¶ Cum ergo occu-
buiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, &
apparuit clibanus fumans, & lampas ignis
18 tranſiens inter diuiſiones illas. ¶ In illo die
‖ pepigit Dominus fœdus cum Abram, di-
cens: Semini tuo dabo terram hanc à flu-
uio Aegypti vſque ad fluuium magnum
19 Euphraten. ¶ Cinęos, & Cenezęos, Cedmo
20 næos, ¶ & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim,
21 quoque, ¶ & Amorrhæos, & Chananæos, &
Gergeſæos, & Iebuſæos.

## CAPVT XVI.

1 IGitur Sarai, vxor Abrã, non ge
A nuerat ſibi liberos: ſed hñs
ancillam Aegyptiam nomine
2 Agar, ¶ dixit marito ſuo: Ecce,
concluſit me Dñs, ne pare-
rem: ingredere ad ancillam meã, ſi fortè

‖ Act. 7. a. 6.
Exo. 12. f. 36.
‖ Sup. 12. b. 7. 13. d. 15.
Infra 26. a. 4.
Deu. 34. b. 4.
2. Par. 9. f. 26.
1. Reg. 4. c. 20.

ſitan



ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cumq; illе
3 acquieſceret deprecanti, ¶ tulit Agar Aegy-
ptiam ancillam ſuam post annos decem,
quàm habitare cęperāt in terra Chanáan:
4 & dedit eam viro ſuo vxorem. ¶ Qui i[illegible]greſ-
B ſus eſt ad eam. At illa concepiſſe ſe vidēs,
5 deſpexit dominā ſuam. ¶ Dixitque Sarái
ad Abram: iniquè agis contra me: ego de-
di ancillam meam in ſinum tuum, quę vi-
dens q; conceperit, deſpectui me habet: iu-
6 dicet Dn̄s inter me & te. ¶ Cui reſpondens
Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua
eſt: vtere ea vt libet. Affligente igitur eam
7 Sarái, fugam iniit. ¶ Cumq; inueniſſet eam
angelus Domini, iuxta fontem aquæ in ſo-
8 litudine q̄ eſt in via Sur in deſerto, ¶ dixit



ad illam: Agar, ancilla Sarai, vnde venis? &
quo vadis? Quæ reſpondit à facie Sarai do
9 minæ meæ ego fugio. ¶ Dixitq; ei angelus
C Domini: Reuertere ad dominam tuam, &
10 humiliare ſub manu illius. ¶ Et rurſum:
Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen
tuum, & non numerabitur præ multitudi-
11 ne. ¶ Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & pa-
ries filium: vocabiſq; nomē eius Iſmahel,
eo quòd audierit Dominus afflictionē tuā.
12 ¶ Hic erit ferus homo: manus eius contra om-
nes, & manus omnium contra eum, & è re-
gione vniuerſorum fratrum ſuorū figet ta-
13 bernacula. ¶ Vocauit autē * nomen Domini
D qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vi-
diſti me. Dixit enim, Profecto hic vidi po-
14 ſteriora videntis me. ¶ Propterea appella- *Inf. 24. g*
uit puteū illū, Puteum Viuentis & viden- *c. 2.*
15 tis me. Ipſe eſt inter Cades & Barad. ¶ Pe- *Gal. 4. c.*
peritque Agar Abrę filium: qui vocauit *22.*

* *Agar.*

nomen eius Iſmahel. ¶ Octoginta & ſex an
norum erat Abram quãdo peperit ei Agar
Iſmahelem.

## CAPVT XVII.

1 POſtquã verò nonaginta & no-
A uẽ annorum eſſe cœperat, ap
paruit ei Dñs: dixitq; ad eũ:
Ego Dominus omnipotens:
ambula coram me, & eſto p-
2 fectus. ¶ Ponamq; fœdus meum inter me
& te: & multiplicabo te vehemẽter nimis.
3 ¶ Cecidit Abram pronus in faciẽ. Dixitque
4 ei Deus: ¶ Ego ſum, & pactum meum tecũ,
5 erisq; pater multarum gentiũ. ¶ Nec vltrà
vocabitur nomen tuum Abram: ſed appel
laberis Abraham: quia patrẽ multarũ gen
6 tiũ conſtitui te. ¶ Faciãq; te creſcere vehe-
mentiſſimè, & ponam te in gentibus, re-
7 gesq; ex te egredientur. ¶ Et ſtatuam pactũ
meum inter me & te, & inter ſemen tuũ



poſt te in generationib⁹ ſuis fœdere ſempi
B terno: vt ſim Deus tu⁹, & ſeminis tui poſt
8 te. ¶ Daboq; tibi & ſemini tuo * terrã pere-
grinationis tuæ, omnem terram Chanaan
in poſſeſſionẽ ęternam, eroq; Deus eorũ.
9 ¶ Dixit iterum Deus ad Abrahã: Et tu ergo
cuſtodies pactũ meum, & ſemen tuũ poſt
10 te in gñationib⁹ ſuis. ¶ Hoc eſt pactũ meũ
quod obſeruabitis inter me & vos, & ſe-
men tuum poſt te: Circuncidetur ex vo-
11 bis omne maſculinum. ¶ Et circuncidetis
carnem præputij veſtri, vt ſit in ſignũ fœ
12 deris inter me & vos. ¶ Infans octo dierũ
circuncidetur in vobis: omne maſculinum
in generationibus veſtris, tam vernaculus,
quam emptitius circuncidetur, & quicun-
13 que nõ fuerit de ſtirpe veſtra: eritq; pactũ
meum in carne veſtra in fœdus ęternum.
14 ¶ Maſculus cuius præputij caro circunciſa
non fuerit, delebitur anima illa de populo
15 ſuo, quia pactum meum irritum fecit. ¶ Di-
xit quoq; Deus ad Abraham: Sarai vxorem
C tuam non vocabis Sarai, ſed Saram.
16 ¶ Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filiũ
cui benedicturus ſum, eritq; in nationes,
17 & reges populorum orientur ex eo. ¶ Ceci-
dit Abraham in faciem ſuã, & riſit in cor-
de ſuo, dicẽs: Putasne centenario naſcetur
18 filius? & Sara nonagenaria pariet? ¶ Dixitq;
ad Deum: Vtinam Iſmahel viuat corã te.
19 ¶ Et ait Deus ad Abrahã: Sara vxor tua pa-
riet tibi filiũ, vocabisq; nomen eius Iſaac,
& conſtituã pactum meum illi in fœdus
20 ſempiternum, & ſemini eius poſt eum. ¶ Su
per Iſmahel quoq; exaudiui te, ecce, bene-
dicam ei, & augebo, & multiplicabo eũ val
de. Duodecim duces generabit, & faciã il-
21 lum in gentem magnam. ¶ Pactum verò
D meũ ſtatuam ad Iſaac quem pariet tibi Sa
22 ra tempore iſto in anno altero. ¶ Cumq; fi-
nitus eſſet ſermo loquentis cum eo, aſcẽ-
23 dit Deus ab Abraham. ¶ Tulit aũt Abrahã
Iſmahël filium ſuum, & omnes vernacu-
los domus ſuæ: vniuerſosq; quos emerat,
cũctos mares ex oĩbus viris domus ſuæ: &
circũcidit carnem præputij eorũ ſtatim in
24 ipſa die, ſicut præceperat ei Deus. ¶ Abrahã
nonaginta & nouem erat annorum, quan-
25 do circuncidit carnem præputij ſui. ¶ Et Iſ-
mahël filius ſuus tredecim annos imple-
26 uerat tempore circunciſionis ſuæ. ¶ Eadem
die circunciſus eſt Abraham, & Iſmahël fi
27 lius eius. ¶ Et omnes viri domus illius, tam
vernaculi, quàm emptitij, & alienigenę
pariter circunciſi ſunt.

## CAPVT XVIII.

1 APparuit aũt ei Dñs in cõualle
A Mambre ſedenti in oſtio ta-
bernaculi ſui in ipſo feruore
2 diei. ¶ Cumque eleuaſſet ocu



los, apparuerũt ei tres viri ſtãtes propè eũ:
quos cũ vidiſset, cucurrit in occurſum eo-
rũ de oſtio tabernaculi –ſui`, & adorauit in
3 terrã. Et dixit: Dñe, ſi inueni gratiã in ocu-
4 lis tuis, ne trãſeas ſeruũ tuũ: ſed afferã pau
xillũ aquæ, & lauenĩ pedes veſtri, & requie
5 ſcite ſub arbore. Ponamq; bucellã panis,
& confortetur cor veſtrũ, poſteà tranſibitis:
idcirco.n. declinaſtis ad ſeruum veſtrũ. Qui
6 dixerunt: Fac vt loquutus es: Feſtinauit
Abraham in tabernaculũ ad Sarã, dixitq;
ei: Accelera, tria ſata –ſimilæ` commiſce, &
7 fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armẽ
tũ cucurrit, & tulit inde vitulũ tenerrimũ
& optimũ: deditque puero, qui feſtinauit
8 & coxit illũ. Tulit quoq; butyrum & lac,
B & vitulum quem coxerat, & poſuit coram
eis: ipſe verò ſtabat iuxta eos ſub arbore.
9 Cumq; comediſsent: dixerunt ad eum:
Vbi eſt Sara vxor tua? Ille reſpondit: Ecce
10 in tabernaculo eſt. Cui dixit: Reuertens
veniam ad te tempore iſto, vita comite, &
habebit filium Sara vxor tua. Quo audito
11 Sara riſit poſt oſtium tabernaculi. Erãt au-
tem ambo ſenes, prouectæq; ætatis, & deſie
12 rant Saræ fieri muliebria. Quæ riſit, occul
tè dicens: Poſtquam conſenui, & dominus
meus vetulus eſt, voluptati operam dabo?
13 Dixit aũt dñs ad Abraham: Quare riſit Sa
ra, dicens, Num verè paritura ſum anus?
14 Nunquid Deo quicquam eſt difficile? Iux
ta condictum reuertar ad te hoc eodem tẽ-
pore, vita comite, & habebit Sara filium.
15 Negauit Sara, dicens: Non riſi, timore per
territa. Dominus autem: Non eſt, inquit,
16 ita: ſed riſiſti. Cùm ergo ſurrexiſsent inde
viri, direxerunt oculos contra Sodomã: &
17 Abrahã ſimul gradiebatur, deducẽs eos. Di
xitq; Dñs: Num celare potero Abrahã quæ
18 geſturus ſum: cũ futurus ſit in gentem ma
gnã, ac robuſtiſſimã, & BENEDICENDAE
19 ſint in illo oẽs nationes terræ? Scio.n. quòd
C præcepturus ſit filijs ſuis, & domui ſuæ poſt
ſe, vt cuſtodiant viam Domini, & faciãt iu
dicium & iuſtitiã: vt adducat Dñs propter
Abraham omnia quæ locutus eſt ad eum.
20 Dixit itaq; Dominus: Clamor Sodomorũ
& Gomorrhæorũ multiplicatus eſt, & pec-
21 catum eorum aggrauatũ eſt nimis. Deſcẽ-
dam, & videbo vtrum clamorẽ qui venit
ad me, opere cõpleuerint: an non eſt ita, vt
22 ſciam. Conuerteruntq; ſe inde, & abierũt
Sodomam: Abrahã verò adhuc ſtabat corã
23 Domino. Et appropinquans ait. Nunquid
24 perdes iuſtum cum impio? Si fuerint quin
quaginta iuſti in ciuitate, peribunt ſimul?
& non parces loco illi propter quinqua-
25 ginta iuſtos, ſi fuerint in eo? Abſit à te, vt
rem hãc facias, & occidas iuſtum cũ impio,
fiatque iuſtus ſicut impius: nõ eſt hoc tuũ,
qui iudicas omnem terram: nequaquã fa-
26 cies iudicium –hoc.` Dixitq; Dominus ad
eũ: Si inuenero Sodomis quinquaginta iu-
ſtos in medio ciuitatis, dimittam omni lo-
27 co ꝓpter eos. Reſpõdensq; Abraham, ait:
Quia ſemel cœpi, loquar ad Dñm meũ, cũ
28 ſim puluis & cinis. Quid ſi minus quinqua-
ginta iuſtis quinq; fuerint? delebis ꝓpter
quadragintaquinq; vniuerſam vrbem? Et
ait: Non delebo, ſi inuenero ibi quadragin
29 taquinq;. Rurſumq; locutus eſt ad eũ: Sin
autẽ quadraginta –ibi` inuenti fuerint quid
facies? Ait: Non percutiam propter quadra
30 ginta. Ne quæſo, inquit, indigneris Dñe, ſi
loquar: Quid ſi ibi inuẽti fuerint triginta?
Reſpondit: Non faciam, ſi inuenero ibi tri-
31 ginta. Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad Do
minum meũ. Quid ſi ibi inuẽti fuerint vi-

*Sup. 17. c. 19. Inf. 21. A. 1. Rom. 9. b. 9. 1. Pet. 3. a. 6.*

*Sup. 12. a. 3. Inf. 22. d. 17.*

*quinq; 2.*

gintı? Ait: Non interficiã propter viginti.
32 ¶Obſecro, inquit, ne iraſcaris Dñe, ſi loquar
adhuc ſemel: Quid ſi inuenti fuerint ibi de
cem? Et dixit: Non delebo propter decem.
33 ¶Abijtq; Dominus poſtquã ceſsauit loqui
ad Abraham: & ille reuerſus eſt ĩ locũ ſuũ.



CAPVT XIX.

1 VEneruntq; duo angeli Sodomã
A veſperè, ſedẽte Lot ĩ forib⁹ ci
uitatis. Qui cũ vidiſset eos ſur
rexit, & iuit obuiã eis: adora-
2 uitq; pronus in terrã. ¶Et dixit:
Obſecro, Dñi, declinate ĩ domũ pueri vři,
& manete ibi: lauate pedes vřos, et manè p
ficiſcemini in viã veſtrã. Qui dixerũt: Mini
3 mè, ſed ĩ platea manebim⁹. ¶Cõpulit illos
oppidò, vt diuerterẽt ad eũ: ĩgreſſiſq; domũ
illi⁹, fecit cõuiuiũ, & coxit azyma, et come-
4 derũt. ¶Prius aũt q̃ irẽt cubitũ, viri ciuitatis
vallauerũt domũ a puero vſq; ad ſenẽ, oĩs
5 popul⁹ ſimul. ¶Vocaueruntq; Lot, & dixerũt
B ei: Vbi ſunt viri qui introierũt ad te nocte?
6 educ illos huc, vt cognoſcam⁹ eos. ¶Egreſſus
7 ad eos Lot, poſt tergũ accludens oſtiũ, ¶ait:
Nolite, q̃ſo, fřes mei, nolite malũ hoc face-
8 re. ¶Habeo duas filias, q̃ needũ cognouerũt
virũ: educã eas ad vos, & abutimini eis ſicut
vobis placuerit, dũmodò viris iſtis nihil ma
li faciatis, qa ĩgreſſi ſunt ſub vmbra culmi
9 nis mei. ¶At illi dixerũt: Recede illuc. Et rur



ſus: ingreſſus es, inqunt, vt aduena, nũqd vt
iudices? te ergo ipſum magis q̃ hos affige-
mus. ‖Vimq; faciebãt Lot vehemẽtiſsimè, ‖2. *Pet.* 2
10 iamque prope erat, vt effringerẽt fores. ¶Et *b.* 8.

ecce miſerũt manũ viri, & introduxerũt ad
11 ſe Lot, clauſerũtq; hoſtiũ: ⁋Et eos qui foris
|Sup. 19. erant, ‖percuſſerũt cęcitate, à minimo vſq;
c.16. ad maximũ, ita vt hoſtiũ inuenire non poſ
12 ſent. Dixerũt aũt ad Lot: Hab:s hic quẽpiã
C tuorũ? generũ, aut filios, aut filias: oẽs q tui
13 ſunt, educ de vrbe hac: ⁋ delebimus.n. locũ
iſtũ, eò ꝙ increuerit clamor eorũ corã Do-
14 mino, qui miſit nos vt perdamus illos. Egreſ
ſus itaq; Lot, locut⁹ eſt ad generos ſuos qui
accepturi erant filias eius, & dixit: Surgite,
–7. –&ʿ egredimini de loco iſto: quia delebit
Dñs ciuitatẽ hãc. Et viſus eſt eis quaſi ludẽs
15 loqui. ⁋Cùmq; eſſet mane, cogebãt eũ ange
*& 6. li, dicẽtes: Surge* tolle vxorẽ tuã, & duas fi-
lias quas habes: ne & tu pariter pereas ĩ ſce
16 lere ciuitatis. ⁋Diſſimulãte illo, apprehẽde-

D runt manũ eius, & manũ vxoris,* ac duarũ *eius 6.
17 filiarũ eius, eò ꝙ parceret Dñs illi. ⁋‖Eduxe |Sup. 10.
rũtq; eũ, & poſuerũt extra ciuitatẽ. Ibi–q;ʿ a. 6.
locuti ſunt ad eũ, dicẽtes: Salua animã tuã: –5.
noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in oĩ cir
ca regione: ſed in mõte ſaluum te fac, ne &
18 tu ſimul pereas. ⁋Dixitq; Lot ad eos: Quæ-
19 ſo, domine mi, ⁋ quia inuenit ſeruus tuus
gratiam coram te, & magnificaſti miſericor
diam tuã quam feciſti mecum, vt ſaluares
animam meam, nec poſſum in monte ſal-
uari, ne fortè apprehendat me malum, &
20 moriar. ⁋ Eſt ciuitas * hæc iuxtà, ad quam *hic.
poſſum fugere, parua, & ſaluabor in ea: nũ-
21 quid non modica eſt, & viuet aĩa mea? ⁋Di-
E xitq; ad eum: Ecce etiam in hoc ſuſcepi pre
ces tuas, vt non ſubuertam vrbẽ pro qua lo



|Sup. 10.
a. 6. 22 cu‹t›us es. ⁋‖Feſtina: & ſaluare ibi: quia non
potero facere quicquam, donec ingrediaris
illuc. Idcirco vocatum eſt nomen vrbis il
23 lius, Segor. ⁋Sol egreſſus eſt ſuper terram &
|Deu. 29 24 Lot ingreſſus eſt Segor: ⁋ | Igitur Dominus
d. 23. pluit ſuper Sodomã & Gomorrhã ſulphur
Iſaia. 13. 25 & ignem à dño de cęlo: ⁋& ſubuertit ciuita
d. 19. tes has, & oẽm circa regionẽ, vniuerſos ha-
Iere. 50. 26 bitatores vrbiũ, & cuncta terrę virẽtia. ⁋‖A-
f. 40. ſpiciẽsq; vxor eius poſt ſe, verſa eſt ĩ ſtatuã
Ezech. 16 27 ſalis ⁋Abrahã aũt cõſurgẽs manè vbi ſtete-
f. 41. 28 rat prius cũ dño, ⁋ intuit⁹ eſt Sodomã & Go
Oſee. 15. morrhã, & vniuerſã terrã regionis illi⁹: vi-
a. 8. ditq; aſcẽdentẽ fauillã de terra quaſi forna
Am. 4. d. 29 cis fumũ. ⁋Cùm enim ſubuerteret De⁹ ciui
11. F tates regionis illius, recordatus eſt Abrahæ:
Luc. 17. f. & liberauit Lot de ſubuerſione vrbiũ in qui
29. 30 bus habitàuerat. ⁋Aſcẽditq; Lot de Segor,
Iud. 1. c. 7 & manſit in monte, duæ quoq; filię eius cũ
Sup. 18. eo (timuerat enim manere in Segor) & mã-
a. 5. ſit in ſpelũca ipſe, & duæ filiæ eius–cũ eoʿ:
–4. 31 ⁋Dixitq; maior ad minorẽ. Pater nr̃ ſenex

eſt, & nullus virorum remanſit in terra qui
poſſit ingredi ad nos iu·ta morẽ vniuerſæ
32 terræ. ⁋Veni inebriemus eum vino, dormia-
musq; cum eo, vt ſeruare poſſimus ex patre
33 noſtro ſemen. ⁋Dederunt itaq; patri ſuo bi
bere vinum nocte illa. Et ingreſſa eſt ma-
ior, dormiuitq; cum patre: at ille nõ ſenſit,
nec quando accubuit filia, nec qñ ſurrexit.
34 ⁋Altera quoq; die dixit maior ad minorẽ:
G Ecce dormiui herì cũ patre meo. demus ei
bibere vinum etiam hac nocte, & dormies
cum eo, vt ſaluemus ſemẽ de patre noſtro.
35 ⁋Dederuntq;–etiam &ʿ illa nocte patri ſuo –4.
bibere vinũ, ĩgreſſaq; minor filia dormiuit
cum eo: & nec tunc quidem ſenſit qñ cõcu-
36 buerit, vel qñ illa ſurrexit. ⁋Conceperunt er
37 go duæ filiæ Lot de pr̃e ſuo. ⁋Peperitq; ma-
ior filiũ, & vocauit nomen eius Moab: ipſe
eſt pater Moabitarũ vſq; in præſentẽ diẽ.
38 ⁋Minor quoq; peperit filiũ, & vocauit no-
men eius, Ammõ, id eſt filius populi mei:
ipſe eſt pater Ammonitarum vſq; hodie–5.



BIBLIOTECA NAZ. ROMA



## CAPVT XX.

1 A PRoſectus inde Abraham in terram auſtralem, habitauit inter Cades & Sur: & peregrina
2 tus eſt in Geraris. ¶Dixitq; de Sara vxore ſua, Soror mea eſt.
Miſit ergo Abi-melech rex Geraræ, & tulit
3 eam. ¶ Venit autem Deus ad Abi-mélech
per ſomnium noſte, & ait illi: En morieris
propter mulierē quam tuliſti: habet. n. vi-
4 rū. ¶Abi-mélech verò non tetigerat eā, &
ait: Dn̄e, nū gentem ignorantē, & iuſtā in-
5 terficies? ¶Nōne ipſe dixit mihi, Soror mea
eſt: & ipſa ait, Frater meus eſt? in ſimplici-
tate cordis mei, & munditia manuū mea-
6 rum feci hoc. ¶Dixitq; ad eum Deus: Et ego
B ſcio ꝙ ſimplici corde feceris: & ideo cuſto-
diui te ne peccares in me, & non dimiſi vt
7 tangeres eā. ¶Nunc ergo redde viro ſuo vxo
rē, & orabit ꝓ te: qa propheta eſt, & viues.
ſi aūt nolueris reddere, ſcito ꝙ morte mo-
8 rieris, tu & oīa q̄ tua ſunt. ¶Statimq; de no
ſte conſurgens Abi-mélech, vocauit oēs
ſeruos ſuos: & loquutus eſt vniuerſa verba
hæc in auribus eorum: timuerūtq; oēs viri
9 valde. ¶ Vocauit aūt Abi-mélech ēt Abra-
C ham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? quid
peccauimus in te, quia induxiſti ſup me &
ſup regnū meū peccatū grande? quæ nō de
10 buiſti facere feciſti nobis. ¶Rurſumq; expo
11 ſtulās, ait: Quid vidiſti, vt hoc faceres? ¶Rn̄-
dit Abrahā: Cogitaui mecū, dicens, Forſitā
nō eſt timor Dei in loco iſto, & interficient
—8. 12 me pp vxorē meam. ¶Aliàs aūt & verè ſo
Sup. 12.c ror mea eſt, filia patris mei, & nō filia ma-
13. 13 tris meæ, & duxi eam in vxorem. ¶ Poſtquā
Inf. 21.c. autē eduxit me Deus de domo patris mei,
28. dixi ad eam: Hanc miſericordiam facies
mecum. In omni loco ad quem ingredie-
14 mur, dices quòd frater tuus ſim. ¶Tulit igi-
D tur Abi-mélech oues, & boues, & ſeruos,
& ancillas, & dedit Abraham: reddiditq; il
15 li Sarā vxorem ſuam, ¶ & ait: Terra corā vo
16 bis eſt, vbicunq; tibi placuerit, habita. ¶Sa-
ræ aūt dixit: Ecce mille argenteos dedi fra-
tri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum
ad oēs qui tecum ſunt: & quocunq; perre-
17 xeris, memēto te deprehenſam. ¶Orante au
tē Abraham, ſanauit Deus Abi-mélech &
18 vxorē, ancillasq; eius: & pepererunt. ¶Cō-
cluſerat. n. Dn̄s omnē vuluam domus Abi-
melech propter Saram vxorem Abrahæ.

## CAPVT XXI.

1 VIſitauit aūt Dn̄s Saram, ſicut ꝓmiſerat: & impleuit q̄ locu | Sup. 17.
A | c. 19. 18.
2 tus eſt. ¶Cōcepitq;, & ¶peperit | b. 10.
filium in ſeneſtute ſua, tēpo- | Gal. 4. c.
3 re quo ꝓdixerat ei De⁹. ¶Voca- | 23.
uitq; Abrahā nomē filij ſui quē genuit ei | Heb. 11. c
4 Sara, Iſaac. ¶Et circuncidit eū oſtauo die, ſi | 11.
5 cut ꝓceperat ei Deus. ¶Cū centū eſſet anno | Act. 7. a.
rū: hac quippe ætate pr̄is, natus eſt Iſaac. | 8.
6 ¶Dixitq; Sara: Riſum fecit mihi De⁹, qcūq; | Sup. 17. d.
7 audierit, corridebit mihi. ¶Rurſumq; ait: | 10.
Quis auditurus crederet Abrahā, ꝙ Sara la | Mat. 1.
8 ſtaret filiū quē peperit ei iam ſeni? ¶Creuit | a. 2.
igit̄ puer, & ablaſtatus eſt: fecitq; Abrahā | auditorū
grande conuiuiū in die ablaſtationis eius. | 1.
9 ¶Cūq; vidiſſet Sara filiū Agar Aegyptiæ lu- | —2.
dentē cū Iſaac filio ſuo, dixit ad Abrahā: | Gal. 4. d
10 ¶Eijce ancillā hāc, & filiū ei⁹: nō. n. erit he | 30.
11 res filius ancillæ cum filio meo Iſaac. ¶Du-
12 rè accepit hoc Abrahā ꝓ filio ſuo. ¶Cui di-
xit Deus: Non tibi videatur aſperū ſup pue
B ro, & ſuper ancilla tua: oīa q̄ dixerit tibi Sa
ra, audi vocē eius: qa in Iſaac vocabit̄ tibi | Roma. 9
13 ſemen. ¶Sed & filiū ancillæ faciam in gētē | b. 7.
14 magnā, qa ſemen tuum eſt. ¶Surrexit itaq; | Heb. 11.
Abrahā manè, & tollēs panē & vtrē aq̄ im | b. 18.
poſuit ſcapulæ eius, tradiditq;* puerū, & di | *ei ſ.
miſit eā. Quæ cum abijſſet errabat in ſoli-
15 tudine Ber-ſabee. ¶Cumq; cōſumpta eſſet

aqua



aqua in vtre, abiecit puerũ ſubter vnã arbo-
16 rẽ q̃ ibi erat. ¶Et abijt ſeditq; è regione pro
cul quantũ poteſt arcus iacere. dixit enim:

Non videbo morientem puerum, & ſedens
17 contrà, leuauit vocem ſuã, & fleuit. ¶Exau-
diuit autem Deus vocẽ pueri: vocauitq; an-



gelus Dei Agar de cœlo, dicẽs: Quid agis A-
gar? noli timere: exaudiuit enim Deus vo-
18 cem pueri de loco in quo eſt. ¶Surge, tolle
C puerum, & tene manũ illius: quia in gentẽ
19 magnã faciã eum. ¶Aperuitq; oculos eius
Deus: q̃ videns puteũ aquæ, abijt, & imple-
20 uit vtrem, deditq; puero bibere. ¶Et fuit *cũ
eo: q crevit & moratus eſt in ſolitudine, fa-
21 ctusq́ue eſt iuuenis ſagittarius. ¶Habitauit-
que in deſerto Pharã, & accepit illi mater
22 ſua vxorem de terra Ægypti. ¶Eodem tẽpo-
re dixit Abi-mélech, & Phichol princeps
exercitus eius ad Abraham: Deus tecũ eſt
23 in vniuerſis quæ agis. ¶Iura ergo per Deum
ne noceas mihi, & poſteris meis, ſtirpique

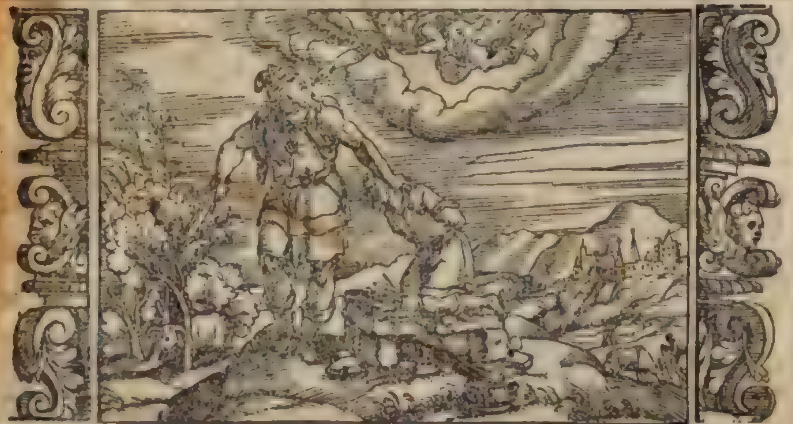
*Deus 1*

meæ: ſed iuxta miſericordiam ¶ quam feci
tibi, facies mihi & terræ in qua verſatus es
24 aduena. ¶Dixitque Abraham: Ego iura-
25 bo. ¶Et increpauit Abi-mélech propter pu-
teum aquę quem vi abſtulerant ſerui eius.
26 ¶Reſpondit Abi-melech: Neſciui quis fe-
cerit hanc rem: ſed tu non indicaſti mi-
27 hi, & ego non audiui præter hodie. ¶Tulit
D itaque Abraham oues & boues, & dedit
Abi-melech: percuſſeruntq; ambo fœdus.
28 ¶Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis
29 ſeorſum. ¶Cui dixit Abi-melech: Quid
ſibi volunt ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare
30 feciſti ſeorſum? ¶At ille: Septem, inquit,
agnas accipies de manu mea: vt ſint

*ſ Su. 20. d. 13.*



mihi in teſtimoniũ, qñ ego fodi puteum
31 iſtum. ¶ Idcirco vocatus eſt locus ille Ber-
32 ſabee: quia ibi vterq; iurauit. ¶ Et inierũt fœ
33 dus pro puteo iuramenti. ¶ Surrexit autem
Abi-melech, & Phichol princeps exercitus
eius, reuerſiq; ſunt in terrã Paleſthinorũ.
Abraham verò plantauit nemus in Ber-ſa
bee, & inuocauit ibi nomen Domini Dei
34 æterni. ¶ Et fuit colonus terræ Paleſthino-
rum diebus multis.



CAPVT XXII.

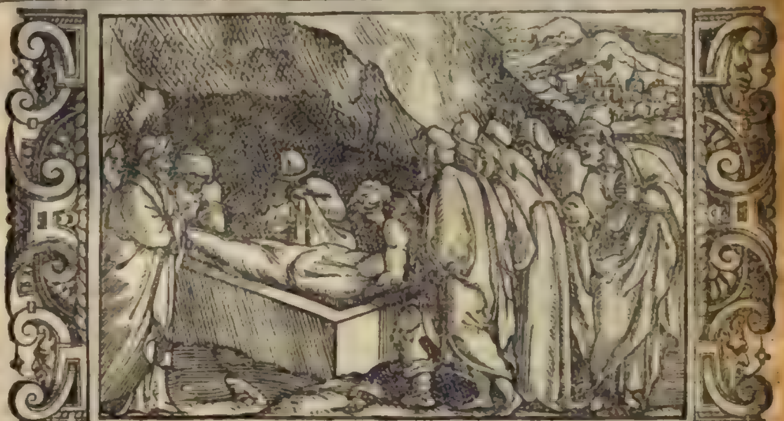
Iud. 8.c. 31. Heb. 11.d. 17. —8.

1 QVæ poſtq̃ geſta ſunt, ‖ tentauit
A De' Abrahã. & dixit ad eũ: A-
brahã Abrahã. At ille rñdit:
2 Adsũ. ¶ Ait illi: Tolle filiũ tuũ
vnigenitũ quẽ diligis, Iſaac, &
vade in terrã viſionis: atq; ibi offeres eũ in
holocauſtũ ſuper vnũ montiũ quẽ mõſtra-
3 uero tibi. ¶ Igit Abrahã de nocte conſurgẽs,
ſtrauit aſinũ ſuũ: ducẽs ſecũ duos iuuenes,
& Iſaac filiũ ſuũ: cũq; cõcidiſſet ligna ĩ ho
locauſtum, abijt ad locum quẽ præceperat
4 ei Deus. ¶ Die autem tertio, eleuatis oculis,
5 vidit locum procul, ¶ Dixitque ad pueros
ſuos: Expectate hìc cum aſino: ego autẽ &
puer illuc vſq; properantes, poſtquàm ado
6 rauerimus reuertemur ad vos. ¶ Tulit quo-
B que ligna holocauſti, & impoſuit ſup Iſaac
filium, ſuũ: ipſe verò portabat in manibus
ignem & gladium. Cumq; duo pergerẽt ſi-
7 mul, ¶ dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At ille
reſpondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis
8 & ligna: vbi eſt victima holocauſti? ¶ Di-
xit-aũt Abraham: Deus prouidebit ſibi vi- 18.
ctimam holocauſti, fili mi. Pergebant ergo
9 pariter. ¶ Et venerũt ad locum quem oſten-

derat

*Iacob. 2.* derat ei Deus, in quo ædificauit altare, &
*d. 21.* déſuper ligna compoſuit: cumq́; alligaſſet
Iſaac filium ſuũ, poſuit eum in altare ſup
10 ſtruẽ lignorũ. Extenditq́; manum, & arri-
puit gladium, vt immolaret filium ſuum.
11 Et ecce angelus Domini de celo clamauit,
dicens: Abraham, Abraham. Qui rñdit. Ad
12 ſum. Dixitq́; ei: Non extendas manum
C tuam ſuper puerũ, neq; facias illi qcquã.
Nunc cognoui, ꝙ timeas Dñm, & nõ peper
13 ciſti vnigenito filio tuo ꝑꝑ me. Leuauit A
brahã oculos ſuos, viditq́; poſt tergum arie
tẽ inter vepres hærentẽ cornibus, quẽ aſſu-
14 mens obtulit holocauſtũ pro filio. Appel-
lauitq́; nomen loci illius, Dñs videt. Vnde
vſq; hodie dicitur, in monte Dominus vi-
*Pſ. 104* 15 debit. Vocauit autem angelus Domini A-
*a. 9.* 16 braham ſecundò de cœlo, dicens: per me

metipſum iuraui, dicit Dominus: quia fe- *Luc. 1. g.*
ciſti hanc rẽ, & nõ pepercisti filio tuo vni- *73.*
17 genito propter me, benedicã tibi, & mul- *Ecc. 44.*
D tiplicabo ſemẽ tuũ ſicut ſtellas cœli, & ve- *d. 21.*
lut arenã q̃ eſt in litore maris: poſſidebit ſe *Heb. 6. c.*
18 mẽ tuũ portas inimicorũ ſuorũ. Et BENE- *13.*
DICENTVR in ſemine tuo oẽs gẽtes terræ, *1. Mat. 1,*
19 quia obediſti voci meæ. Reuerſus eſt Abra *ſ. 32.*
ham ad pueros ſuos, abieruntq́; Ber-ſabee *Luc. 1. g.*
20 ſimul, & habitauit ibi. His itaq; geſtis, nũ- *73.*
ciatũ ẽ Abrahæ, ꝙ Melcha quoq; genuiſſet *-12.*
21 filios Nachor frĩ ſuo, Hus primogenitũ, & *Sup. 11.*
22 Buz frẽm eius, & Camuel patrẽ Syrorũ, & *a. 3. 11. e*
Caſed, & Azau, Pheldas quoq;, & Iedlaph, *18.*
23 ac Bathuel, de quo nata eſt Rebecca. octo *Infr. 26. a*
iſtos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahẽ. *4.*
24 Cõcubina verò illius, noĩe Roma, peperit *Act. 3. d.*
Tabee, & Gahan, & Tahas, & Maacha. *25.*
*Eccl. 44.*
*d. 25.*



CAPVT XXIII.

1 VIxit autem Sara centum vigin-
2 tiſeptem annis. Et mortua
A eſt in ciuitate Arbee, quæ eſt
Hebrõ in terra Chanáan: ve
nitq́; Abraham vt plangeret
3 & fleret eam. Cumq́; ſurrexiſſet ab officio
funeris, locutus eſt ad filios Heth, dicens:
4 Aduena ſum & peregrinus apud vos: da-
te mihi ius ſepulchri vobiſcum, vt ſepe-
*-5.* 5 liam mortuum meum. Reſponderunt fi-
6 lij Heth dicentes: Audi nos domine, prin
ceps Dei es apud nos: in electis ſepulchris
noſtris ſepeli mortuum tuum, nulluſque
te prohibere poterit quin in monumento
7 eius ſepelias mortuum tuum. Surrexit
Abraham, & Adorauit populum terræ, fi-
8 lios videlicet Heth: dixitq́; ad eos: Si pla-
B cet animæ veſtræ vt ſepeliam mortuum
*-6.* meum, audite me, & intercedite pro me
9 apud Ephron filium Seor: vt det mihi

ſpeluncam duplicem quam habet in ex
trema parte agri ſui: pecunia digna tradat
eam mihi coram vobis in poſſeſſionem ſe-
10 pulchri. Habitabat autem Ephron in me
dio filiorum Heth. Reſponditq́; Ephrõ ad
Abraham cunctis audientibus qui ingre-
diebantur portam ciuitatis illius dicens:
11 Nequaquam ita fiet, domine mi, ſed tu
magis auſculta quod loquor: Agrum trado
C tibi, & ſpeluncam quæ in eo eſt, præſenti-
bus filijs populi mei: ſepeli mortuum tuũ.
12 Adorauit Abraham coram populo terræ.
13 Et locutus eſt ad Ephron circunſtante ple
be eius: Quæſo, vt audias me: Dabo pecu-
niam pro agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepeliã *-8.*
14 mortuum meum in agro. Reſponditq; *e. 7.*
15 Ephron. Domine mi, audi me. Terra *-3.*
quam poſtulas, quadringentos ſiclos argen
ti valet: iſtud eſt precium inter me & te;
ſed quantũ eſt hoc? ſepeli mortuum tuũ.
16 Quod cùm audiſſet Abraham, appendit
pecuniam quã Ephron poſtulauerat, audiẽ

tibus

tibus filijs Heth, quadringentos ſiclos argē
*probatæ.* 17 ti probatæ monetæ publicæ. ¶ Confirma-
*4.* D tusq; eſt ager quondā Ephronis in quo e-
rat ſpelūca duplex, reſpiciens Mābre: tam
ipſe quā ſpelūca, & omnes arbores eius in
*7.* 18 cunctis terminis eius per circuitū, ¶ Abra-
hæ in poſſeſſionem, videntibus filijs Heth,
& cunctis qui intrabant portam ciuitatis
19 illius. ¶ Atq; ita ſepeliuit Abraham Saram
vxorem ſuam in ſpelunca agri duplici, q̄ *duplicis.*
reſpiciebat Mambre, hæc eſt Hebron in ter *6.*
20 ra Chanáan. Et confirmatus eſt ager & an
trum, quod erat in eo Abrahæ in poſſeſſio-
nem monumenti à filijs Heth.



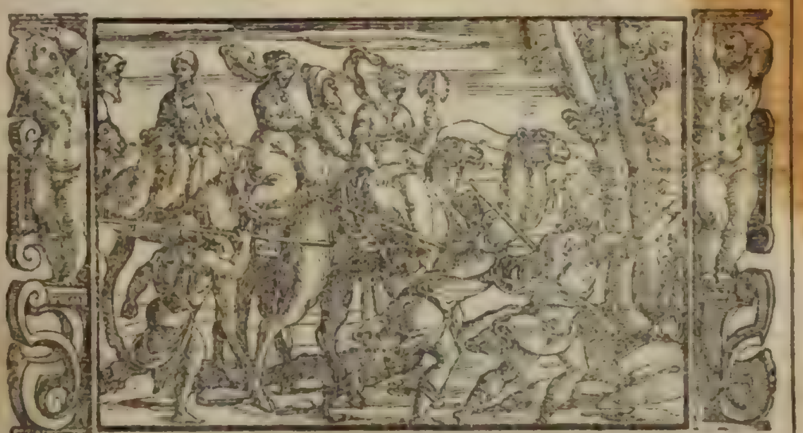
CAPVT XXIIII.

1 ERat aūt Abraham ſenex, die-
A rumq; multorum: & Dñs in
2 cunctis benedixerat ei. ¶ Di-
xitq; ad ſeruum ſeniorem do
mus ſuæ, qui præerat oībus
quæ habebat: ‖ Pone manum tuam ſubter
*‖Inf. 47. g. 29.* 3 femur meū: ¶ vt adiurem te per dñm Deum
cœli & terræ, vt non accipias vxorem filio
meo de filiabus Chananæorū, inter quos
4 habito: ¶ Sed ad terrā & cognationē meam
proficiſcaris, & inde accipias vxorem filio
5 meo Iſaac. ¶ Rñdit ſeruus: Si noluerit mu-
lier venire mecum in terram hanc, nunqd
reducere debeo filium tuū ad locū de quo
6 tu egreſſus es? ¶ Dixitq; Abraham: Caue ne
7 quādo reducas filium meum illuc. ¶ Domi-
*et terra.* nus Deus cœli, * qui tulit me de domo pa-
tris mei & de terra natiuitatis meę: qui lo
*‖Sup. 12. b. 7. 13. d 15. & 15 d. 18. Inf. 26. a. 4.* cutus eſt mihi, & iurauit mihi dicens, ‖ Se-
mini tuo dabo terram hanc: ipſe mittet an
gelum ſuum coram te, & accipies inde vxo
8 rem filio meo. ¶ Sin autem mulier noluerit
ſequi te, non teneberis iuramento: filium
9 meum tantùm ne reducas illuc. ¶ Poſuit
ergo ſeruus manum ſub femore Abraham
dñi ſui, & iurauit illi ſuper ſermone hoc.
10 ¶ Tulitq; decem camelos de grege domini
B ſui, & abijt, ex omnibus bonis eius por-
tans ſecum, profectusq; perrexit in Meſo-
11 potamiam ad vrbem Nachor. ¶ Cumq; ca-
melos feciſſet accumbere extra oppidū iu-
xta puteum aquæ veſperè, eo tempore quo
ſolent mulieres egredi ad hauriendam a
12 quam. ¶ Dixit: Domine, Deus domini *orauit dominum dicens.*
mei Abraham, occurre, obſecro mihi ho-
die, & fac miſericordiam cū domino meo
13 Abraham. ¶ Ecce ego ſto prope fontem
aquæ, & filiæ habitatorum huius ciuitatis
14 egredientur ad hauriēdam aquam. ¶ Igitur
puella cui ego dixero, Inclina hydriā tuam
vt bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin &
camelis tuis dabo potum: ipſa eſt quā præ-
paraſti ſeruo tuo Iſaac, & per hoc intelligā
quòd feceris miſericordiam cum dño meo.
15 ¶ Nec dum intra ſe verba compleuerat, &
ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, fi
lij Melchæ vxoris Nachor fratris Abrahā,
16 habens hydriam in ſcapula ſua: ¶ Puella de
cōra nimis, virgoq; pulcherrima, & inco-
gnita viro: deſcēderat autem ad fontem,
& impleuerat hydriam, ac reuertebatur.
17 ¶ Occurritq; ei ſeruus, & ait: Pauxillum
C aquæ mihi ad bibendum præbe de hi- *ſorbendū.*
18 dria tua. ¶ Quæ reſpondit: Bibe domine *8.*
mi. Celeriterq; depoſuit hydriam ſuper vl
19 nam ſuam, & dedit ei potum. ¶ Cumq; ille
bibiſſet, adiecit: Quin & camelis tuis hau-
20 riā aquā, donec cuncti bibant. ¶ Effundenſ-
que hydriam in canalibus, recurrit ad pu-
teū, vt hauriret aquā, & hauſtā oībus came
21 lis dedit. ¶ Ipſe autem contemplabatur eā
tacitus, ſcire volens vtrum proſperum iter
22 ſuum feciſſet Deus, an non. ¶ Poſtq̄ aūt bi-
berūt cameli, protulit vir inaures aureas,
appendentes ſiclos duos: & armillas toti-

dem

23 dem pondo ſiclorum decē. ¶ Dixitq́; ad eã:
Cuius es filia? Indica mihi. eſt in domo pa-
24 tris tui locus ad manendũ? ¶ Quæ reſpõdit:
Filia ſum Bathuelis filij * Nachor, quē pepe
25 rit ei Melcha ¶. Et addidit, dicēs: Palearum
quoq; & fœni plurimũ eſt apud nos, & lo-
26 cus ſpacioſus eſt ad manendũ. ¶ Inclinauit
27 ſe homo, & adorauit dñm, ¶ dicens: Bene-
dictus dñs Deus dñi mei Abrahã, qui nõ ab-
ſtulit miſericordiã, & veritatē ſuã à domi-
no meo, & recto itinere me perduxit in do-
28 mum fratris dñi mei. ¶ Cucurrit itaq; puel-
la, & nunciauit in domum matris ſuæ oĩa
29 quæ audierat. ¶ Habebat aũt Rebecca fratrē
D nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad
30 hominem, vbi erat fons. ¶ Cumq́; vidiſſet
inaures, & armillas ĩ manibus ſororis ſuę.
& audiſſet cuncta verba referentis: Hæc lo-
cutus eſt mihi homo: venit ad virum qui
ſtabat iuxta camelos, & prope fontē aquæ,
31 ¶ dixitq́; ad eum: Ingredere, benedicte Dñi
cur foris ſtas? præparaui domum, & locum
32 camelis. ¶ Et introduxit eum in hoſpitium:
ac deſtrauit camelos, deditq́; paleas & fœ-
nũ, & aquam ad lauãdos pedes camelorũ,
33 & virorũ qui venerant cũ eo. ¶ Et appoſitus
eſt in cõſpectu eius panis. Qui ait: Non co-
medam, donec loquar ſermones meos.
34 Reſpondit ei: Loquere. ¶ At ille: Seruus, in-
35 quit, Abrahã ſum. ¶ Et Dñs benedixit dño
meo valde, magnificatusq́ue eſt: & dedit ei
oues & boues, argentum, & aurum, ſeruos,
36 & ancillas, camelos, & aſinos. ¶ Et peperit
Sara vxor dñi mei filium dño meo in ſene-
ctute ſua, deditq́ue illi omnia quæ habue-
37 rat. ¶ Et adiurauit me dñs meus, dicens. Nõ
accipies vxorē filio meo de filiabus Chana
38 næorũ, in quorũ terra habito ¶ Sed ad do-
mũ pr̃is mei perges, & de cognatione mea
39 accipies vxorē filio meo. ¶ Ego verò reſpõdi
dño meo: Quid ſi noluerit venire mecũ mu
40 lier? ¶ Dñs, ait, in cuius conſpectu ambulo,
E mittet angelũ ſuum tecum, & diriget viam
tuam: accipiesq; vxorem filio meo de co-
41 gnatione mea, & de domo patris mei. ¶ In-
nocens eris à maledictione mea, cũ veneris
42 ad ꝓximos meos, & nõ dederint tibi ¶ Ve-
ni ergo hodie ad fontē aquæ, & dixi: Dñe —ſ.
Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti viã
43 meã in qua nunc ambulo, ¶ ecce ſto iuxta
fontē aquæ, & virgo quæ egredietur ad hau
riendam aquã audierit à me: Da mihi pau-
44 xillũ aquæ ad bibēdũ de hydria tua: ¶ & di
xerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hau-
riam: ipſa eſt mulier quam præparauit Do
45 minus filio dñi mei. ¶ Dumque hæc tacitus
mecum voluerē, apparuit Rebecca veniēs
cũ hydria, quam portabat in ſcapula: de-
ſcenditq; ad fontem, & hauſit aquã. Et aio
46 ad eã: Da mihi paululũ bibere. ¶ Quæ feſti-
nãs depoſuit hydriam de humero, & dixit
mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuã po-
47 tũ. Bibi, & adaquauit camelos. ¶ Interroga-
uiq́; eã, & dixi: Cuius es filia? Quæ reſpon-
dit: Filia Bathuelis ſum filij Nachor, quem
peperit ei Melcha. Suſpēdi itaq; inaures ad
ornãdam faciem eius, & armillas poſui in
48 manibus eius. ¶ Pronusq; adoraui Domi- —ſ.
num, benedicēs Domino Deo domini mei
F Abraham, qui perduxit me recto itinere, vt

** Melcha quem peperit Nachor. 12.*



ſumerem filiam fratris domini mei filio
49 eius. ¶ Quam ob rem ſi facitis miſericor-
diam & veritatem cum domino meo, indi-
cate mihi. ſin autem aliud placet: & hoc di
cite mihi, vt vadam ad dexterã, ſiue ad ſini-
50 ſtram. ¶ Reſponderuntq́; Labã & Bathuel:
A Domino egreſſus eſt ſermo: nõ poſſumus
extra placitũ eius quicquam aliud loqui

tecum.

51 tecũ. ⸿En Rebecca corã te eſt, tolle eã, & pfi
ciſcere, & ſit vxor filij dñi tui, ſicut locutus
52 eſt dñs. ⸿Quod cũ audiſſet puer Abrahã, pro
53 cidẽs, adorauit in terrã Dñm. ⸿Prolatiſque
vaſis argẽteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea
Rebeccę pro munere: fratribus quoq; eius,
54 & matri dona obtulit ⸿Inito cõuiuio veſcẽ
tes pariter & bibẽtes, manſerunt ibi: Sur-
gẽs aũt manè locutus eſt puer: Dimitte me,
55 vt vadam ad dñm meũ. ⸿Reſponderuntq;
*fratres eius, & mater: Maneat puella ſaltẽ
decem dies apud nos, & poſtea proficiſcet.
56 ⸿Nolite, ait, me retinere, quia Dñs direxit
viam meam: dimittite me, vt pergã ad do-
57 minũ meũ. ⸿Et dixerunt: Vocemus puellã,
58 & quæramus ipſius voluntatem. ⸿Cũq; vo-
cata veniſſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire cũ ho-
G mine iſto? Quæ ait: Vadam. ⸿Dimiſerũt er-
59 go eã, & nutricẽ illius * ſeruũq; Abrahã &
60 comites eius, ⸿Imprecantes proſpera ſoro-
ri ſuæ, atque dicentes: Soror noſtra es, cre-
ſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuũ
61 portas inimicorũ ſuorum. ⸿Igitur Rebecca,
& puellæ illius aſcenſis camelis, ſecutæ sũt
virum, qui feſtinus reuertebatur ad domi-
62 nũ ſuum. ⸿Eo autem tẽpore deambulabat
Iſaac per viam quæ ducit ad Puteum, ‖ cu- ‖*Sup.16.*
ius nomen eſt Viuentis & Videntis: habi- *d.24.*
63 tabat.n. in terra Auſtrali: ⸿Et egreſſus fue-
rat ad meditandum in agro, inclinata iam
die: Cumq; eleuaſſet oculos, vidit camelos
64 venientes procul. ⸿Rebecca quoq; conſpe-
65 cto Iſaac, deſcẽdit de camelo, ⸿& ait ad pue
rum: Quis eſt ille homo qui venit per agrũ
in occurſum nobis? Dixitque ei: Ipſe eſt do-
minus meus. At illa tollens citò pallium
66 ſuum, operuit ſe. ⸿Seruus antẽ cuncta quæ
67 geſſerat, narrauit domino ſuo Iſaac. ⸿Qui
introduxit eam in tabernaculum Saræ ma- —*I.*
tris ſuæ, & accepit eam vxorem: & intantũ
dilexit eam, vt dolorem qui ex morte ma-
tris eius acciderat, temperaret.



CAPVT XXV.

1 ABraham verò aliam duxit vxo-
A rem nomine Ceturam: ⸿quæ
2 peperit ei Zamran & Iecſan,
& Madan, & Madian, & Ieſ-
3 boc, & Sue. ⸿Iecſan quoq; ge-
nuit Saba et Dadan. Filij Dadan fuerũt Aſ-
4 ſurim, & Latuſſim, & Laomim. ⸿At vero ex
Madiã ortus eſt Epha, et Epher, & Henôch,
5 & Abida, & Eldaa, oẽs hi filij Ceturæ. ⸿De-
ditq; Abrahã cuncta quæ poſſederat, Iſaac:
6 ⸿Filijs aũt concubinarum largitus eſt mu
nera, & ſeparauit eos ab Iſaac filio ſuo dũ
adhuc ipſe viueret, ad plagam orientalem.
7 ⸿Fuerunt autem dies vitę Abrahæ, centũ ſe
8 ptuagintaquinque anni. ⸿Et deficiens mor-
tuus eſt in ſenectute bona, prouectæq; æta
tis & plenus dierum: congregatuſq; eſt ad
9 pópulũ ſuum. ⸿Et ſepelierũt eum Iſaac, &
Iſmahël filij ſui in ſpelunca duplici, quæ
ſita eſt in agro Ephron filij Seor Hethæi, è
10 regione Mãbre, ⸿quã‖emerat à filijs Heth. ‖*Sup.23.*
11 ibi ſepult⁹ eſt ipſe & Sara vxor ei⁹. ⸿Et poſt *d.19.*
B obitũ illius benedixit Deus Iſaac filio eius,
qui habitabat‖iuxta Puteum nomine Viuẽ ‖*Sup.16.*
12 tis & Vidẽtis. ⸿Hæ sũt generationes Iſmaël *d.4.*
filij Abrahę, quẽ peperit ei Agar Aegyptia,
13 famula Sarę. ⸿Et hæc noĩa filiorũ eius in vo
cabulis & generationibus ſuis. ‖ Primoge- ‖*1.Par.1.*
nit⁹ Iſmahëlis Nabaioth, deinde Cedar, & *b.29.*
14 Adbeel, & Mabſam, ⸿Maſma quoq; & Du-
15 ma, & Maſſa, ⸿Hadad, & Thema, & Ietur, &
16 Naphis, & Cedma. ⸿Iſti sũt filij Iſmahëlis:
& hęc nomina per caſtella, & oppida eorũ,
17 duodecim principes tribuum ſuarũ ⸿Et fa-
cti ſunt anni vitę Iſmahëlis centũ triginta.

ſeptem, deficiéſq; mortuus eſt, & appoſitus
18 ad populum ſuum. ¶Habitauit aũt ab Heui
C la vſq; Sur, q̃ reſpicit Ægyptum introeũti-
bus Aſſyrios. corã cũctis fratrib⁹ ſuis obijt.
19 ¶Hæ quoq; ſunt generationes Iſaac filij A-
20 brahã. Abraham genuit Iſaac: ¶Qui cũ qua-
draginta eſſet annorum, duxit vxorem Re
beccã filiã Bathuelis Syri de Meſopotamia
21 ſororẽ Labã. ¶Deprecatuſq; eſt Iſaac Dñm
pro vxore ſua, eò ꝙ eſſet ſterilis: qui exaudi
22 uit eum, & dedit conceptum Rebeccę. ¶Sed
collidebantur in vtero eius paruuli, q̃ ait: Si
ſic mihi futurum erat, quid neceſſe fuit* cõ *me 1.
cipere? Perrexitq; vt conſuleret Dominum.
23 ¶Qui reſpondens, ait: ‖Duæ gentes ſunt in ‖Rom. 9.
vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diui- c. 10.
dentur: populuſq; populũ ſuperabit, & ma
24 ior ſeruiet minori. ¶Iam tẽpus pariendi ad-
uenerat, & ecce gemini in vtero ei⁹ reperti
25 ſunt. ¶‖Qui prim⁹ egreſſus eſt, rufus erat, & ‖Oſe. 12. a. 3.



D totus in morem pellis hiſpidus: vocatumq;
eſt nomen eius Eſau. ‖Protinus alter egre-
‖Mat. 1. a. 2. diens plantã fratris tenebat manu: & idcir
26 co appellauit eũ Iacob. ¶Sexagenarius erat
27 Iſaac quando nati ſunt ei paruuli. ¶Quibus
adultis, factus eſt Eſau vir gnarus venandi,
& homo agricola: Iacob autem vir ſimplex
28 habitabat in tabernaculis. ¶Iſaac amabat



Eſau, eò ꝙ de venationibus illius veſceret:
29 & Rebecca diligebat Iacob. ¶Coxit autem
Iacob pulmentũ: ad quem cùm veniſſet E-
30 ſau de agro laſſus. ¶Ait: Da mihi de coctio
ne hac rufa, quia oppido laſſus ſum. Quam Heb. 12.
ob cauſam vocatũ eſt nomen eius ‖Edom. .16.

*Abd.1.A.* 31 ‘Cui dixit Iacob: Vende mihi primogeni-
32 ta tua. ‘Ille reſpondit: En morior, quid
33 mihi proderunt primogenita?‘Ait Iacob:
Iura ergo mihi. Iurauit ei Eſau, & ven-
34 didit primogenita. ‘Et ſic accepto pane
& lentis edulio comedit, & bibit, & a-
bijt paruipendens quod primogenita ven-
didiſset.



CAPVT XXVI.

1 ORTA aũt fame ſuper terram
A poſt eã ſterilitatem quæ acci-
derat in diebus Abrahã, abijt
Iſaac ad Abi-melech regem
2 Paleſthinorũ in Gerara. ‘Ap-
paruitq; ei Dñs, & ait: Ne deſcẽdas in Ae-
gyptũ, ſed quieſce in terra quam dixero ti-
3 bi. ‘Et peregrinare in ea, eroq; tecũ & be-
nedicã tibi: tibi.n.& ſemini tuo dabo vni-
uerſas regiones has, ‖ complens iuramen-
tum quod ſpopondi Abraham patri tuo.
4 ‘Et multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas
cœli: daboq; poſteris tuis vniuerſas regio-
B nes has ‖ & BENEDICENTVR IN
SEMINE TVO omnes gentes terræ,
5 ‘eò quòd obedierit Abraham voci meæ, &
cuſtodierit præcepta & mandata mea, & ce
6 remonias legesq; ſeruauerit. ‘Manſit itaq;
7 Iſaac in Geraris. ‘Qui cũ interrogaretur a
viris loci illius ſuper vxore ſua, reſpondit:
Soror mea eſt: timuerat. ■ confiteri quòd
ſibi eſſet ſociata coniugio: reputans, ne for
tè interficerẽt eũ propter illius pulchritu-
8 dinẽ. ‘Cũq; ptranſiſsẽt dies plurimi, & ibi
dem moraretur, proſpiciens Abi-melech
rex Paleſthinorum per feneſtram, vidit eũ
9 iocantem cum Rebecca vxore ſua. ‘Et ac-
cerſito eo, ait: Perſpicuum eſt ꝙ vxor tua
ſit: cur mẽtitus es eam ſororem tuam eſse?
Rñdit: Timui ne morerer propter eam.
10 ‘Dixitq; Abi-melech: Quare impoſuiſti no
C bis? potuit coire quiſpiam de populo cum
vxore tua, & induxeras ſup nos grande pec
11 catũ. ‘Præcepitq; oĩ populo, dicẽs: Qui teti
12 gerit hoĩs huius vxorẽ, morte morietur. ‘Se
uit aũt Iſaac in terra illa, & inuenit in ipſo
13 anno centuplũ: bñdixitq; ei Dñs. ‘Et locu-
pletatus eſt homo, & ibat pficiẽs, atq; ſuc-
creſcẽs, donec magnus vehemẽter effectus
14 eſt. ‘Habuitq; poſseſsiones ouiũ & armẽ-
torũ. & familię plurimũ. Ob hoc inuidẽtes
15 ei Paleſthini, ‘oẽs puteos quos foderãt ſer-
D ui pr̃is illius Abrahã, illo tpe obſtruxerũt,
16 implẽtes humo. ‘in tm̃, vt ipſe Abimelech
diceret ad Iſaac: Recede à nobis, qm̃ potẽ-
17 tior nobis factus es valde. ‘Et ille diſcedẽs,
vt veniret ad torrẽtẽ Gerarę, habitaretq; ibi
18 ‘rurſũ fodit alios puteos quos foderãt ſerui
pr̃is ſui Abrahã, & quos, illo mortuo, olim
obſtruxerant Philiſthiim: appellauitq; eos
19 eiſdẽ noĩbus qbus antè pr̃ vocauerat. ‘Fo-
derũtq; in Torrente, & repererũt aquã viuã.
20 Sed & ibi iurgiũ fuit paſtorũ Geraræ aduer
ſus paſtores Iſaac, dicẽtiũ: Noſtra eſt aqua:
quãobrem nomen putei ex eo quod accide
21 rat, vocauit Calumniam. ‘Foderunt aũt &
E alium: & pro illo quoq; rixati ſunt, appel
22 lauitq; eũ Inimicitias. ‘Profectus inde fo-
dit alium puteum, pro quo non contende-
rũt: itaq; vocauit nomen eius Latitudo, di
cens: Nunc dilatauit nos Dñs, & fecit cre-
23 ſcere ſuper terrã. ‘Aſcendit aũt * ex illo lo
24 co in Ber-ſabee, ‘vbi apparuit ei Dñs in
ipſa nocte dicens: Ego ſum Deus Abraham
patris tui. noli timere, quia ego tecũ ſum,
benedicã tibi, & multiplicabo ſemen tuũ
25 pp ſeruũ meũ Abrahã ‘Itaq; ædificauit ibi
F altare, & inuocato noĩe Dñi, extẽdit taber-
naculũ: pcepitq; ſeruis ſuis vt foderẽt pu-
teum.

‖ *Sup. 12. b. 7. 13. d. 15. 15. d. 18.*
‖ *Sup. 12. a. 3. 18. c. 18. 22. d. 17. 8. c. 19.*
* *Iſaac.*



26 teum.ᵞAd quem locū cùm veniſsent de Ge
raris Abi-melech, & Ochozath amicus il-
27 lius, & Phichol dux militum, ᵞlocutus eſt
eis Iſaac: Quid veniſtis ad me hominē quē
28 odiſtis & expuliſtis à vobis? ᵞQui [illegible]derūt.
Vidimus tecū eſse Dñm: & idcirco ᵇnosᶜdi-
ximus: Sit iuſm inter nos, & ineamus fœdus:
29 ᵞvt nō facias nobis quicq̃ mali, ſicut & nos
nihil tuorū attigimus, nec fecimus q̄d te lę
deret, ſed cū pace dimiſim᷒ auctū bñdictio
30 ne Dñi: ᵞFecit ergo eis cōuiuiū, & poſt cibū
31 & potum, ᵞſurgentes manè iurauerunt ſibi
G mutuò, dimiſitq; eos Iſaac pacificè ᵃin locū
32 ſuumᶜ. ᵞEcce aūt venerūt in ipſo die ſerui
Iſaac annūciantes ei de puteo quē foderāt,
33 atq; dicētes: Inuenimus aquā. ᵞVnde appę
lauit eū, Abundantiam; & nomen vrbi im
poſitū eſt Ber-ſabee, vſq; in præſentē diē.
34 ᵞEſau verò quadragenarius duxit ᵇvxores
duasᶜ Iudith filiam Beeri Hethæi, & Baſe-
35 math filiam Elon eiuſdē loci: ᵞ‖quæ ambæ
offenderant animum Iſaac, & Rebeccæ.

ᵇnunc 10

ᵃ domum ſuam S.

ᵇ vxorē S.

‖ Inf. 27. g 46.



## CAPVT XXVII.

1 SEnuit autem Iſaac, & caligaue
A runt oculi eius, & videre non
poterat: vocauitque Eſau fi-
lium ſuum maiorem, & dixit
ei: Fili mi? Qui rñdit: Adſum.
2 ᵞCui pr̄. Vides, inq̄t, ꝙ ſenuerim, & ignorē
3 diē mortis meę. ᵞSume arma tua, pharetra,
& arcū, & egredere foras. Cūq; venatu ali-
4 quid apprehēderis, ᵞfac mihi inde pulmen-
tum, ſicut velle me noſti, & affer vt come-
dā: & benedicat tibi anima mea antequā
5 moriar. ᵞQuod cùm audiſset Rebecca, &
ille abijſset in agrum, vt iuſsionem patris

imple-

6 impleret,ꝰ dixit filio ſuo Iacob: Audiui pa
tre tuũ loquentẽ cũ Eſau fratre tuo,& dicẽ
7 tẽ ei : ꝰAffer mihi de venatione tua, & fac
B cibos vt comedã, & benedicam tibi coram
8 Dño anteq̃ moriar. ꝰNũc ergo fili mi,acq̃e-
9 ſce cõſilijs meis:ꝰ& pergens ad gregẽ, affer
mihi duos hędos optimos, vt faciam ex eis
10 eſcas patri tuo,quibus libẽter veſcit̃:ꝰ quas
cùm intuleris,& comederit, benedicat tibi
11 priuſquam moriat̃.ꝰCui ille rñdit: Noſti ꝙ
Eſau frater meus homo piloſus ſit,& ego le
12 nis? ꝰSi attrectauerit me pater meus,& ſen-
ſerit,timeo ne putet me ſibi voluiſse illude
re,& inducat ſuper me maledictionẽ, ꝓ be
13 nedictione. ꝰAd quẽ mr̃: In me ſit, ait, iſta
maledictio,fili mi:tantùm audi vocẽ meã,
14 & pergens , affer quæ dixi . ꝰAbijt, & attu-
lit,deditque matri; Parauit illa cibos. ſicut
15 velle nouerat patrem illius . ꝰEt veſtibus
Eſau valde bonis, quas apud ſe habebat do
16 mi,induit eum : ꝰPelliculasq́; hędorum cir
cundedit manibus , & colli nuda protexit.
17 ꝰDeditque pulmentum , & panes quos co-
18 xerat, tradidit . ꝰQuibus illatis dixit : Pater
C mi?At ille rñdit: Audio. Quis es tu, fili mi?
19 ꝰ Dixitque Iacob : ego ſum primogenitus
tuus Eſau: feci ſicut præcepiſti mihi:ſurge,
ſede,& comede de venatione mea, vt bene
20 dicat mihi anima tuã.ꝰRurſumq́; Iſaac ad
filium ſuum.Qũo,inquit, tam citò inueni-
re potuiſti,fili mi?Qui reſpondit: Voluntas
Dei fuit vt citò occurreret mihi quod vole-
21 bam.ꝰDixitq́; Iſaac. Accede ad me vt tan-
gam te, fili mi , & probẽ vtrum tu ſis filius
22 meus Eſau,an nõ.ꝰAcceſſit ille ad patrem:
& palpato eo,dixit Iſaac: Vox quidẽ,vox Ia
23 cob eſt,ſed manus, manꝰ ſunt Eſau:ꝰEt nõ
cognouit eum, quia piloſæ manus ſimilitu
dinem maioris expreſſerant. Benedicens er
24 go illi,ꝰAit:Tu es filius meus Eſau? Reſpõ-
25 dit:Ego ſum.ꝰAt ille: Affer mihi, inquit,ci
D bos de venatione tua, fili mi, vt bñdicat ti-
bi aĩa mea. Quos cũ oblatos comediſſet,ob
26 tulit ei ẽt vinũ:quo hauſto,ꝰ dixit ad eũ: Ac
27 cede ad me,& da mihi oſculũ, fili mi. ꝰAc-
ceſsit,& oſculatus eſt eũ. Statimq; vt ſenſit -10.
veſtimentorũ illius fragantiã, benedicẽs il
li, ait : Ecce odor filij mei ſicut odor agri +5.
28 pleni,cui bñdixit Dñs:ꝰDet tibi Deꝰ de ro
re cęli,& de pinguedine terræ abundãtiam
29 frumenti & vini*. ꝰEt ſeruiant tibi populi, *& olei.
& adorẽt te tribus: eſto dñs fratrũ tuorũ,&
E incuruentur ante te filij matris tuæ.qui ma
ledixerit tibi, ſit ille maledictus: & qui be-
nedixerit tibi , benedictionibus repleatur.
30 ꝰVix Iſaac ſermonem impleuerat.Et egreſ-
31 ſo Iacob foras venit Eſau : ꝰcoctosq́; de ve
natione cibos intulit patri dicẽs: Surge pa-
ter mi, & comede de venatione filij tui, vt
32 bñdicat mihi aĩa tua , ꝰ Dixitq́; illi Iſaac. -7.
Quis enim es tu ? Qui reſpondit : Ego ſum
33 filius tuꝰ primogenitꝰ Eſau. ꝰExpauit Iſaac
ſtupore vehementi: &, vltrà quàm credi po
teſt, admirãs, ait:Quis igitur ille eſt qui du-
dum captam venationẽ attulit mihi, & co-
medi ex oĩbus prius quàm tu venires?bene
34 dixiq́; ei, & erit benedictus . ꝰAuditis Eſau
ſermonibꝰ patris, irrugijt clamore magno:
& conſternatus ait: Benedic etiam & mihi
35 pater mi . ꝰ Qui ait . Venit germanus tuus
fraudulẽter,& accepit benedictionẽ tuam.
36 ꝰAt ille ſubiunxit: Iuſtè vocatum eſt nomẽ
F eius Iacob , ſupplãtauit enim me en altera
vice:‖primogenita mea antè tulit, & nunc ‖*Su.* 25.
ſecũdò ſurripuit benedictionem meã.Rur *d.* 35.
ſumq́; ad patrem: Nunquid nõ reſeruaſti,
37 ait, & mihi benedictionẽ? ꝰReſpõdit Iſaac:
dominum tuum illum conſtitui,& oẽs fra-
tres eius ſeruituti illius ſubiugaui: frumẽto
& vino * ſtabiliui eum, & tibi poſt hæc,fili **& oleo.*
38 mi,vltrà quid faciam ? ꝰCui Eſau: Nũ vnã,
inquit, tantùm benedictionẽ habes, pater?
mihi quoq́; obſecro vt benedicas . Cumq́;
39 eiulatu magno fleret,ꝰMotus Iſaac dixit ad
eum:‖In pinguedine terræ, & in rore cœli, ‖*Heb.* 11
40 ꝰdeſuper erit benedictio tua . Viues in gla- *d.* 17.
dio, & fratri tuo ſeruies : tẽpusq́; veniet cũ
excutias & ſoluas iugum eius de ceruicibus
41 tuis. ꝰOderat ergo ſemper Eſau Iacob ꝓ be
G nedictione qua bñdixerat ei pater : dixitq́;
in corde ſuo : ‖Venient dies luctus pr̃is mei, ‖*Abd.* 1. *c*
42 ꝰ& occidam Iacob fratrem meum. ꝰNũcia- 10.
ta ſunt hæc*Rebeccę: quę mittens,& vocãs ꝰ*vt* 7.
Iacob filiũ ſuum, dixit ad eum : Ecce Eſau **verba.*
43 frater tuus minatur,vt occidat te. ꝰNunc er
go fili mi, audi vocem meam, & conſurgẽs
fuge ad Laban fratrem meum in Haran:
44 ꝰHabitabisq́; cum eo dies paucos, donec re-
45 quieſcat furor fratris tui,ꝰEt ceſſet indigna
tio eius,obliuiſcaturq́; eorum quę feciſti in
eum: poſtea mittam,& adducã te inde huc.
46 cur vtroq́; orbabor filio in vno die? Dixitq́;
Rebecca Ad Iſaac:Tędet me vitæ meę pro- *Su.* 26.*g*,
pter filias Heth : ſi acceperit Iacob vxorem 35.
de ſtirpe huius terræ, nolo viuere.

CAPVT XXVIII.

1 VOcauit itaq́; Iſaac Iacob,& be
A nedixit eum, præcepitq́; ei di-
cens: Noli accipere coniugem
2 de genere Chanaã:ꝰ ſed vade,
& proficiſcere in Meſopotamiã
Syriæ,ad domũ Bathuel patris matris tuæ,
& accipe tibi inde vxorẽ de filiabus Laban
3 auunculi tui. Deus autem omnipotens be-
nedicat tibi,& creſcere te faciat,atque mul
4 tiplicet,vt ſis in turbas populorum. ꝰEt det
tibi benedictiones Abrahæ , & ſemini tuo
poſt te:vt poſſideas terram peregrinationis
5 tuæ,quam pollicitus eſt auo tuo . ꝰ‖Cumq́; ‖*Oſe.* 12.
dimiſiſſet eum Iſaac, profectus peruenit in *d.* 14.
Meſopotamiam Syriæ ad Laban filium Ba
6 thuel Syri fratrem Rebeccæ matris ſuæ.ꝰVi
B dens autem Eſau ꝙ benedixiſſet pater ſuus
Iacob,& miſiſſet eum in Meſopotamiã Sy-



riæ,vt inde vxorem duceret:& q poſt ben
dictionem præcepiſſet ei,dicens: Non acci
7 pies vxorem de filiabus Chanáan ¶ quodq;
. obediens Iacob parentibus ſuis iſſet in Sy
8 riam:¶ probans quoque q non libẽter aſpi
9 ceret filias Chanáan pater ſuus:¶Iuit ad Iſ-
mahelem,& duxit vxorem abſque iis quas
prius habebat, Mahéleth filiã Iſmahel filij
10 Abraham,ſororem Nabaioth.¶ Igitur egreſ
ſus Iacob de Berſabee, pergebat Haran.
11 ¶Cumq; veniſſet ad quẽdam locum,& vel-
let in eo requieſcere poſt ſolis occubitum,
tulit de lapidibus qui iacebãt, & ſupponẽs
12 capiti ſuo, dormiuit in eodẽ loco. ¶Viditq;
C in ſomnis ſcalã ſtantem ſuper terram,& ca
cumen illius tangens cœlũ: angelos quoq;
13 Dei aſcẽdentes & deſcendẽtes per eam. ¶ &
Dominũ innixum ſcalæ dicentẽ ſibi : ‖Ego
ſum dominus Deus Abraham patris tui,&
Deus Iſaac. Terrã in qua dormis, tibi dabo
14 & ſemini tuo.¶Erit ſemen tuum quaſi pul-
uis terræ:‖dilataberis ad Orientem & Occi
dentem & Septentrionem, & Meridiem:&
‖BENEDICENTVR IN TE, & in
15 ſemine tuo cunctæ tribus terræ. ¶Et ero cu-
ſtos tuus quocunque perrexeris, & educam
te in terram hanc:nec dimittam, niſi cõple
16 uero vniuerſa quæ dixi.¶Cumq; euigilaſſet
Iacob de ſomno, ait:Verè Dominus eſt ĩ lo
17 co iſto, & ego neſciebam.¶ Pauensq;, Quàm
D terribilis eſt , inquit, locus iſte ? non eſt hic
18 aliud niſi domus Dei,& porta cœli.¶Surgẽs
. ergo Iacob manè,tulit lapidem, quẽ ſuppo
ſuerat capiti ſuo,& erexit in titulũ, fundẽs
19 oleum deſuper. ¶Appellauitq; nomẽ vrbis
20 Beth-el,quę prius Luza vocabatur.¶Vouit
etiam votum,dicẽs:Si fuerit Dominus me-
cum,& cuſtodierit me in via per quam ego
ambulo,& dederit mihi panẽ ad veſcendũ,
21 & veſtimentum ad induendum:¶reuerſuſ

Inf. 35.c. 1. 48.a. 3.
‖Deu. 12. e. 28. & 19.c. 14
‖Sup. 26. a. 4.
Inf. 31.b. 13.

que fuero proſperè ad domũ patris mei : erit
22 mihi Dominus in Deum. ¶Et lapis iſte quẽ
erexi in titulũ, vocabitur Domus Dei; cun-
ctorũq; q̃ dederis mihi, decimas offerã tibi

CAPVT XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob venit in
A terram Orientalem. ¶Et vidit
2 puteũ in agro, tres quoq; gre-
ges ouiũ accubantes iuxta cũ:
nam ex illo adaquabantur pe
cora, & os eius grandi lapide claudebatur.
3 ¶Moriſq; erat, vt cunctis ouibus cõgregatis
deuoluerent lapidẽ, & refectis gregibus ru
4 ſum ſuper os putei ponerẽt. ¶Dixitq; ad pa
ſtores:Fratres,vnde eſtis?Qui reſponderũt
5 De Haran.¶Quos interrogãs: Nunquid,ait
noſtis Laban filium Nachor? Dixerunt:No
6 uimus.¶Sanusne eſt,inquit?Valet, inquiũt
& ecce Rachel filia eius venit cũ grege ſuo
7 ¶Dixitq; Iacob: Adhuc multũ diei ſupereſt
nec eſt tempus, vt reducantur ad caulas gre
ges:date antẽ potũ ouibus,& ſic eas ad pa
8 ſtum reducite.¶Qui reſpõderunt:Non poſ
B ſumus,donec omnia pecora congregent, &
amoueamus lapidẽ de ore putei,vt adaque
9 mus greges.¶Adhuc loquebãtur,& ecce Ra
chel veniebat cum ouibus patris ſui:nã gre
10 gem ipſa paſcebat. ¶Quam cùm vidiſſet Ia
cob,& ſciret conſobrinam ſuam,ouesq; La
ban auũculi ſui; amouit lapidẽ quo puteus
11 claudebatur. ¶Et adaquato grege oſculatũ
12 eſt eam:& eleuata voce fleuit.¶& indicauit
ei q frater eſſet patris ſui , & filius Rebec
13 cæ:at illa feſtinãs nunciauit patri ſuo.¶Qui
cùm audiſſet veniſſe Iacob filiũ ſororis ſuæ
occurrit obuiã ei : complexusq; eum, & in
oſcula ruens,duxit in domum ſuã . Auditis
14 autem cauſis itineris,¶reſpõdit : Os meum
es, & caro mea. Et poſtquam impleti ſunt
15 dies menſis vnius,¶Dixit ei. Num qa frater



meus es, gratis ſeruies mihi? dic quid mer-
16 cedis accipias. ¶ Habebat verò duas filias,
nomē maior Lia: minor verò appellaba-
17 tur Rachel. Sed Lia lippis erat oculis: Ra-
18 chel decora facie. & venuſto aſpectu. ¶ Quā
C diligens Iacob, ait: ſeruiam tibi pro Rachel
19 filia tua minore, ſeptem annis. ¶ Rñdit La-
ban: Melius eſt, vt tibi eā dem quam alte
20 ri viro: mane apud me. ¶ Seruiuit ergo Ia-
cob pro Rachel ſeptem annis: & videban-
tur illi pauci dies præ amoris magnitudi-
21 ne. ¶ Dixitq; ad Laban: Da mihi vxorem
meam: quia tempus impletum eſt, vt ingre
22 diar ad illā. ¶ Qui vocatis multis amicorum
23 turbis ad conuiuium, fecit nuptias: ¶ Et ve-
ſperè Liam filiam ſuam introduxit ad eū.
24 ¶ dans ancillam filiæ, Zelphā nomine. Ad
quam cum ex more Iacob fuiſſet ingreſſus,
25 facto manè vidit Liam: ¶ & dixit ad ſoce-
rum ſuū. Quid eſt* quod facere voluiſti?
nonne pro Rachel ſeruiui tibi? quare * im-
26 poſuiſti mihi? ¶ Rñdit Laban: Non eſt in
loco noſtro conſuetudinis, vt minores an-
27 tè tradamus ad nuptias. ¶ Imple hebdoma-
dam dierum huius copulæ: & hanc quoq;
D dabo tibi pro opere quo ſeruiturus es mi-
28 hi ſeptem annis alijs. ¶ Acquieuit placito:
& hebdomada tranſacta, Rachel duxit vxo
29 rem: ¶ cui pater ſeruam Balam tradiderat.
30 ¶ Tandemq; potitus optatis nuptijs, amorē
ſequentis priori prætulit: ſeruiens apud eū
31 ſeptem annis alijs. ¶ Videns autē Dominus
quod deſpiceret Liam, aperuit vuluā eius,
32 ſorore ſterili permanente. ¶ Quæ conceptū
genuit filium, vocauitq; nomen eius Ru-
ben, dicens: Vidit Dominus humilitatem
33 meā, nunc amabit me vir meus. ¶ Rurſum-
E que concepit & peperit filium, & ait: Quo
niam audiuit me Dominus haberi contē-
ptui, dedit etiam iſtum mihi: vocauitq; no
34 men eius Simeon. ¶ Concepitq; tertiò, &
genuit alium filium, dixitq;: Nunc quoq;
copulabitur mihi maritus meus, eò ꝙ pe-
pererim ei tres filios: & idcirco appellauit
35 nomē eius Leui. ¶ Quartò concepit, & pepe *Mat. 1. a. 2.*
rit filium, & ait: Modò confitebor Dño, & 
ob hoc vocauit eū Iudā, ceſſauitq; parere.

## CAPVT XXX.

1 CErnens autem Rachel ꝙ infœ
A cunda eſſet, inuidit ſorori ſuę,
& ait marito ſuo: Da mihi li-
2 beros, alioquin moriar. ¶ Cui
iratus rñdit Iacob: Nū ꝓ Deo
ego ſum, qui priuauit te fructu ventris tui?
3 ¶ At illa: Habeo, inquit famulā Balam: in-
gredere ad illam, vt pariat ſup genua mea,
4 & habeam ex illa filios. ¶ Deditq; illi Balā
5 in coniugium: ¶ quæ ingreſſo ad ſe viro, cō-
6 cepit & peperit filium. ¶ Dixitq; Rachel: Iu
dicauit mihi Dñs, & exaudiuit vocē meā,
dans mihi filium: & idcirco appellauit no
7 men eius Dan. ¶ Rurſumq; Bala cōcipiens,
8 peperit alterum, pro quo ait Rachel: Cōpa
B rauit me dñs cū ſorore mea, & inualui: vo-
9 cauitq; eum Nephthali. ¶ Sentiens Lia ꝙ
parere deſijſſet, Zelpham ancillam ſuā ma
10 rito tradidit. ¶ Qua poſt conceptum edente
11 filium, ¶ dixit: Fœliciter, & idcirco vocauit
12 nomen eius Gad. ¶ Peperit quoque Zelpha
13 alterū. ¶ Dixitq; Lia: Hoc pro beatitudine
mea: Beatam quippe me dicent* mulieres. ** omnes.*
14 propterea appellauit eū Aſer. ¶ Egreſſus au-
tem Rubē tempore meſſis triticeæ in agrū,
reperit mandragoras: quas matri Liæ de-
tulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem
15 de mandragoris filij tui. ¶ Illa reſpondit:



Parumne tibi videtur, ꝙ præripueris mari
tũ mihi, niſi ẽt mandragoras filij mei tule-
ris? Ait Rachel: Dormiat tecũ hac nocte ꝓ
16 mãdragoris filij tui.¶ Redeũtiq; ad veſperã
Iacob de agro, egreſſa eſt in occurſum eius
Lia, & ait: Ad me, inquit, intrabis: qa mer
cede cõduxi te ꝓ mãdragoris filij mei. Dor
17 miuitq; cũ ea, nocte illa. ¶Et exaudiuit Deꝰ
preces eius: cõcepitq;, & peperit filiu quin-
18 tum. ¶& ait: Dedit Deus mercedẽ mihi, qa
dedi ancillã meã viro meo. appellauitque
19 nomẽ eius Iſſachar. ¶Rurſum Lia cõcipiẽs,
20 peperit ſextũ filiũ, & ait: Dotauit me Deus
dote bona: ẽt hac vice mecum erit maritus
meus, eo ꝙ genuerim ei ſex filios, & idcirco
21 appellauit nomen eius Zabulon. ¶Poſt quẽ
22 peperit filiã, nomine Dinam. ¶ Recordatus
D quoq; Dominus Rachelis, exaudiuit eã, &
23 aperuit vuluã eius. ¶Quæ concepit & pepe-
rit filium dicens: Abſtulit Deus opprobriũ
24 meũ. ¶Et vocauit nomẽ eius Ioſeph, dicẽs:
25 Addat mihi Dñs filium alterum. ¶ Nato
—10. autem Ioſeph, dixit Iacob ſocero ſuo: Di-
mitte me vt reuertar in patriã meã, & ad
26 terram meam. ¶Da mihi vxores, & liberos
—9. meos, pro quibus ſeruiui tibi, vt abeam:
tu vero noſti ſeruitutem qua ſeruiui tibi.
27 ¶Ait illi Laban: Inueniam gratiam in con-
ſpectu tuo: experimẽto didici, quia benedi
28 xerit mihi Deus propter te: ¶conſtitue mer-
29 cedem tuam quam dem tibi. ¶At ille reſpõ
E dit: Tu noſti quo ſeruierim tibi, & quãta in
30 manibus meis fuerit poſſeſſio tua. ¶Modicũ
—7. habuiſti antequam venirem ad te, & nũc
diues effectus es: benedixitq; tibi Deus ad
introitum meum: iuſtũ eſt igitur vt aliqñ
*etiam 3. 31 prouideam *domui meæ. ¶ Dixitq; Laban:
Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: ſed
ſi feceris quod poſtulo, iterum paſcã, & cu-
32 ſtodiam pecora tua. ¶Gyra oẽs greges tuos,
& ſepara cunctas oues varias, & ſparſo vel-
lere: & quodcunque fuluũ, & maculoſum,
variumq; fuerit tam in ouibus quàm in ca
33 pris, erit merces mea. ¶Reſpondebitq; mihi
cras iuſtitia mea, qñ placiti tẽpus aduene-
rit, corã te: & oĩa quæ non fuerint varia, &
F maculoſa, & fulua, tã in ouibꝰ, q̃ in capris,
34 furti me *argues. ¶Dixitq; Laban: Gratũ ha- *arguent 3.
35 beo qđ petis. ¶ Et ſeparauit in die illa ca-
pras, & oues, & hyrcos, & arietes varios,
atque maculoſos: cunctũ aũt gregẽ vnicolo
rẽ, ideſt albi & nigri velleris, tradidit in ma
36 nu filiorũ ſuorũ. ¶ Et poſuit ſpaciũ itineris
triũ dierũ inter ſe & generũ, qui paſcebat
37 reliquos greges eius. ¶Tollẽs ergo Iacob vir
gas populeas virides, & amygdalinas, & ex
platanis, ex pte decorticauit eas: detractiſq;
corticibus, in his quæ ſpoliata fuerãt, cãdor
apparuit: illa vero quæ integra fuerant, vi-
ridia permãſerunt: atq; in hunc modũ co-
38 lor effectus eſt varius. ¶Poſuitq; eas in cana
libus, vbi effundebatur aqua, vt cũ veniſ-
ſent greges ad bibẽdũ, ante oculos haberẽt
39 virgas, & in aſpectu earũ conciperent. Fa-
G ctumq; eſt vt in ipſo calore coitus, oues in-
tuerentur virgas, & parerent maculoſa, &
40 varia, & diuerſo colore reſperſa. ¶Diuiſitq;
gregẽ Iacob, & poſuit virgas in canalibus
ante oculos arietũ: erant aũt alba & nigra
quæq;, Laban: cætera verò, Iacob, ſeparatis
41 inter ſe gregibus. ¶Igitur qñ primo tpe aſcẽ
debantur oues, ponebat Iacob virgas in ca-
nalibus aquarũ ante oculos arietũ & ouiũ,
vt in earum contemplatione conciperẽt.
42 ¶quãdo verò ſerotina admiſſura erat, & cõ-
ceptus extremus, non ponebat eas. Factaq;
ſunt ea quæ erant ſerotina, Laban, & quæ
43 primi tẽporis, Iacob. ¶Ditatuſq; eſt homo
vltra modũ, & habuit greges multos, ancil-
las & ſeruos, camelos & aſinos.



## CAPVT XXXI.

1 POſtquam autem audiuit ver-
A ba filiorum Laban dicētium,
Tulit Iacob omnia quæ fue-
runt patris noſtri, & de illius
facultate ditatus, factus eſt in-
2 clytus: ¶ animaduertit quoque faciem La-
ban, quòd non eſſet erga ſe ſicut heri & nu
3 diuſtertius. ¶ maximè dicēte ſibi Domino:
Reuertere in terram patrum tuorum, & ad
*Iacob .1.* 4 generationem tuam, eroq; tecum: ¶ Miſit*,
& vocauit Rachel & Liam in agrū, vbi pa-
5 ſcebat greges, ¶ dixitq; eis: Video faciem pa
tris veſtri, quòd non ſit erga me ſicut herì
& nudiuſtertius. Deus autē patris mei fuit
6 mecū. ¶ Et ipſę noſtis ꝙ totis viribus meis
7 ſeruierim patri vr̃o. ¶ Sed & pater veſter cir
cūuenit me, & mutauit mercedem meam
decem vicibus: & tamen non dimiſit eum
8 Deus vt noceret mihi. ¶ Si quādo dixit: Va-
riæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes
oues varios fœtus: quando verò econtrario
ait: Alba quæq; accipies pro mercede, oēs
9 greges alba pepererūt. ¶ Tulitq; De⁹ ſubſtā
10 tiam patris veſtri, & dedit mihi. ¶ Poſtquā
B enim conceptus ouium tēpus aduenerat, le
uaui oculos meos, & vidi ī ſomnis aſcēden
tes mares ſuper fęminas varios, & maculo-
11 ſos, & diuerſorum colorum. ¶ Dixitq; ange-
lus Dei ad me ī ſomnis: Iacob? Et ego rn̄di:
12 Adſum. ¶ Qui ait: Leua oculos tuos, & vide
vniuerſos maſculos aſcendentes ſuper fœ
minas, varios, maculoſos, atq; reſperſos. Vi
13 di enim oīa quę fecit tibi Laban. ¶ Ego ſum
‖*Sup. 28. d.18.* Deus Beth-el, ‖vbi vnxiſti lapidem, & votū
vouiſti mihi. Nūc ergo ſurge, & egredere de
terra hac reuertens in terrā natiuitatis tuę.
14 ¶ Reſponderuntq; Rachel, & Lia: Nunquid
habemus reſidui quicquā in facultatibus,
15 & hæreditate domus patris noſtri? ¶ Nonne
quaſi alienas reputauit nos, & vendidit, co
16 meditq; precium noſtrum? ¶ Sed Deus tulit
opes prīs noſtri, & eas tradidit nobis, ac fi-
lijs noſtris: vnde omnia quæ præcepit tibi
17 Deus, fac. ¶ Surrexit itaque Iacob: & impoſi
C tis liberis, ac cōiugibus ſuis ſuper camelos,
18 abijt. ¶ Tulitq; omnem ſubſtantiam ſuā, &
greges, & qcquid in Meſopotamia acquiſie
rat, pergēs ad Iſaac patrem ſuum in Terrā-
19 Chanaan. ¶ Eo tempore ierat Laban ad ton
dēdas oues, & Rachel furata eſt idóla patris
20 ſui. ¶ Noluitq; Iacob confiteri ſocero ſuo ꝙ
21 fugeret. ¶ Cumq; abijſſet tam ipſe, quàm
oīa quę iuris ſui erant, & amne tranſmiſſo
22 pergeret contra Montem-Galaad: ¶ nūcia-
tum eſt Laban die tertio ꝙ fugeret Iacob.
23 ¶ Qui aſſumptis fratrib⁹ ſuis, perſecutus eſt
eum diebus ſeptem: & comprehendit eum
24 in Monte-Galaad. ¶ Viditq; in ſomnis di-
D cētem ſibi Dominum: Caue ne quicquam
25 aſperè loquaris cōtra Iacob. ¶ Iamq; Iacob
extenderat in Monte tabernaculū: Cumq;
ille cōſecutus fuiſſet eū cum fratribus ſuis,
in eodem Monte-Galaad fixit tentorium.
26 ¶ Et dixit ad Iacob: Quare ita egiſti, vt clam
me abigeres filias meas quaſi captiuas gla-
27 dio? ¶ Cur ignorante me fugere voluiſti: nec
indicare mihi: vt ꝓſequerer te cū gaudio,
28 & cāticis, & tympanis, & citharis? ¶ Non es
paſſus vt oſcularer filios meos & filias: ſtul
29 tè operatus es: & nunc quidem, ¶ valet ma-
nus mea reddere tibi malū, ſed Deus patris
*tui herì dixit mihi. Caue nè loquaris *con *veſtri 4*
30 tra Iacob quicquam durius. ¶ Eſto, ad tuos *cum 10*
ire cupiebas, & deſiderio erat tibi dom⁹ pa
31 tris tui: cur furatus es Deos meos? Reſpon-
dit Iacob: Quòd inſcio te profectus ſum,
timui ne violenter auferres filias tuas.

Quòd



32 ¶Quòd autem furti me arguis: apud quēcū-
E que inueneris Deos tuos, necetur corā fra-
tribus noſtris. ſcrutare, quicquid tuorū apud
*& 6. me inueneris, *aufer. hæc dicens ignorabat
33 quòd Rachel furata eſſet idôla. ¶Ingreſſus itaq;
Laban tabernaculū Iacob, & Lię, & vtriuſ-
que famulæ, non inuenit. Cumq; intraſſet
34 tentorium Rachelis, ¶illa feſtinans abſcon-
dit idôla ſubter ſtramenta cameli, & ſedit
déſuper: ſcrutantiq; omne tētoriū, & nihil
35 inuenienti, ¶ait: Ne iraſcatur dn̄s meus, quòd
coram te aſſurgere nequeo: quia iuxta con
ſuetudinem fœminarum nunc accidit mi-
36 hi. ſic deluſa ſolicitudo quærentis eſt. ¶ Tu-
mėſq; Iacob, cum iurgio ait: Quam ob cul-
pam meam, & ob quod peccatum meū ſic
37 exarſiſti poſt me, ¶& ſcrutatus es oēm ſupel
lectilem meam? Quid inueniſti de cuncta
ſubſtantia domus tuæ? pone hìc coram fra-
tribus meis, & fratribus tuis, & iudicent in-
38 ter me & te. ¶Idcirco viginti annis fui tecū,
oues tuæ & capræ ſteriles non fuerunt, arie
39 tes gregis tui non comèdi: ¶ nec captum à
F beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne red
debam: quicquid furtim peribat à me exi-
40 gebas: ¶Die noctuq; æſtu vrebar, & gelu, fu
41 giebatq; ſomnus ab oculis meis. ¶ Sicq; per
viginti annos in domo tua ſeruiui tibi, qua
tuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus
tuis: Immutaſti quoq; mercedem meā de-
42 cem vicibus. ¶Niſi Deus patris mei Abrahā
& timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitā modò
nudū me dimiſiſſes: afflictionem meam &
laborem manuum mearum reſpexit Deus,
43 & arguit te heri. ¶Reſpondit ei Laban: Filię
meæ & filij, & greges tui, & omnia quæ cer
*Sed 7. nis, mea ſunt: *quid poſſum facere filijs &
44 nepotibus meis? ¶Veni ergo & ineamus fę-
dus: vt ſit in teſtimonium inter me & te.

45 ¶Tulit itaque Iacob lapidem & erexit illū
46 in titulum. ¶Dixitque fratribus ſuis: Affer-
te lapides. Qui congregantes fecerūt tumu-
47 lū, comederuntq; ſuper eum. ¶Quem voca-
uit Laban, Tumulum-teſtis, & Iacob, Acer
uum teſtimonij, vterque iuxta proprietatē
48 linguæ ſuæ. ¶Dixitq; Laban: Tumulus iſte
C erit teſtis inter me & te hodie: & idcirco ap
pellatum eſt nomen eius Galaad, ideſt, Tu- *Et adie-
49 mulus-teſtis.* ¶Intueatur & iudicet Dom- cit Labā.
nus inter nos quādo receſſerimus à nobis,
50 ¶Si afflixeris filias meas, & ſi introduxeris
alias vxores ſuper eas: nullus ſermonis no-
51 ſtri teſtis eſt abſq; Deo, qui pſens reſpicit. ¶Di
xitq; rurſus ad Iacob: En tumulus hic, & la
52 pis quem erexi inter me & te, ¶teſtis erit:
tumulus, inquam, iſte & lapis ſint in teſti-
moniū, ſi aut ego trāſiero illum pergens ad
te, aut tu preterieris, malum mihi cogitās.
53 ¶Deus Abrahā, & Deus Nachor iudicet in-
ter nos, Deus patris eorum. Iurauit ergo Ia-
54 cob per timorē patris ſui Iſaac: ¶ Immola-
tiſq; victimis in mōte, vocauit fratres ſuos
vt ederent panem. Qui cū comediſſent, mā
55 ſerunt ibi. ¶Laban vero de nocte cōſurgēs,
oſculatus eſt filios & filias ſuas, & benedi-
xit illis: reuerſuſq; eſt in locum ſuum.

## CAPVT XXXII.

1 IACOB *autē abijt in itinere quod Infra 48.
A cęperat: fueruntq; ei obuiam c. 16.
2 Angeli Dei. ¶Quos cùm vidiſ- *quoq; 7.
ſet, ait: Caſtra Dei ſunt hęc. &
appellauit nomē loci illi* Ma
3 hanáim, ideſt, Caſtra. ¶Miſit autē & nuncios
ante ſe ad Eſau fratrē ſuū in terrā-Seir, in re
4 gionē, Edom: ¶Pręcepitq; eis dicēs. Sic loq-
mini dn̄o meo Eſau: Hæc dicit frater tu' Ia
cob: Apud Labā peregrinat' ſum, & fui vſq;
5 in præſentē diē: ¶Habeo boues, & aſinos, &



oues, & ſeruos, & ancillas: mittoq; nunc le
B gationem ad dominum meum, vt inueniã
6 gratiam in conſpectu tuo. ¶Reuerſique ſunt
nũcij ad Iacob, dicentes: Venimus ad Eſau
fratrem tuũ, & ecce properat in occurſum
7 tuum cum quadringẽtis viris. ¶Timuit Ia-
cob valdè: & perterritus diuiſit populũ qui
ſecũ erat, greges quoq; & oues, & boues, &
8 camelos in duas turmas, ¶dicens: Si venerit
Eſau ad vnam turmam, & percuſſerit eam,
9 alia turma quæ reliqua eſt, ſaluabitur. ¶Di
xitq; Iacob: Deus patris mei Abraham, &
Deus patris mei Iſaac: Domine qui dixiſti
C mihi, Reuertere in terram tuam, & in locũ
10 natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi: ¶minor
ſum cũctis miſerationibus tuis, & veritate
tua, quam expleuiſti ſeruo tuo. In baculo
meo tranſiui Iordanẽ iſtum: & nũc cũ dua-
11 bꝰ turmis regredior. ¶Erue me dẽ manu fra
tris mei Eſau, quia valdè eũ timeo: ne for-
12 tè veniẽs percutiat matrem cum filijs. ¶Tu
locutus es, ꝙ benefaceres mihi, & dilatares
ſemen meum ſicut arenam maris, quæ pręi
13 multitudine numerari non poteſt. ¶Cumq;
D dormiſſet ibi nocte illa, ſeparauit de his q̃
14 habebat, munera Eſau fratri ſuo, ¶capras
ducẽtas, hircos viginti, oues ducẽtas, & arie
15 tes viginti, ¶camelos fœtas cum pullis ſuis
triginta, vaccas quadraginta, & tauros vigin
16 ti, aſinas viginti, & pullos earũ decem. ¶Et
miſit per manus ſeruorum ſuorũ ſingulos
ſeorſum greges, dixitq; pueris ſuis: Antece-
dite me, & ſit ſpacium inter gregem & gre-
17 gem. ¶Et præcepit priori, dicens: Si obuium
habueris fratrem meum Eſau, & interroga
E uerit te: Cuius es? aut, Quò vadis? aut, Cuiꝰ
18 ſunt iſta quæ ſequeris? ¶reſpondebis, Serui
tui Iacob, munera miſit dño ſuo Eſau: ipſe
19 quoq; poſt nos venit. ¶Similiter dedit man
data ſecundo, & tertio, & cunctis qui ſeque
bantur greges, dicens: Iiſdem verbis loqui-
20 mini ad Eſau, cùm inueneritis eũ. ¶Et ad-
detis: Ipſe quoq; ſeruus tuus Iacob, iter no
ſtrum inſequitur. dixit enim: Placabo illũ
muneribus quæ præcedunt, & poſtea vide-
21 bo illum: forſitan propitiabitur mihi. ¶Præ
ceſſerũt itaq; munera ante eum, ipſe verò
22 mãſit nocte illa in caſtris. ¶Cumq; [a] matu- *[a] manè.*
rè ſurrexiſſet, tulit duas vxores ſuas, & toti-
F dẽ famulas cũ vndecim filijs, & trãſiuit Va
23 dum Iaboc. ¶Traductiſq; omnibus quę ad
24 ſe pertinebant, ¶manſit ſolus: & ecce vir lu-
25 ctabatur cum eo vſque manè. ¶Qui cùm vi
deret, ꝙ eum ſuperare non poſſet, tetigit
26 neruũ femoris eius, & ſtatim emarcuit. ¶Di
xitque ad eum: Dimitte me, iam enim aſcẽ
dit aurora. Reſpondit: Non dimittã te, niſi
27 benedixeris mihi. ¶Ait ergo: Quod nomen
28 eſt tibi? Reſpondit, Iacob. ¶At ille: Nequa-
quam, inquit, Iacob appellabitur nomen
tuũ, ſed Iſraël: quoniam ſi contra Deũ for-
tis fuiſti, quanto magis contra homines pre
29 ualebis? ¶Interrogauit eũ Iacob. Dic mihi
G quo appellaris nomine? Reſpõdit: Cur q̃ris
nomẽ meum*? ¶Et benedixit ei in eodẽ lo- ** quod eſt mirabile.*
30 co. ¶Vocauitq; Iacob nomẽ loci illius Pha-
nuel, dicẽs: Vidi Dominum facie ad faciẽ,
31 & ſalua facta eſt anima mea. ¶Ortuſq; eſt
ei ſtatim ſol, poſtquam trãſgreſſus eſt Pha-
32 nuel: ipſe verò claudicabat pede. ¶Quã ob
cauſam non comedunt neruum filij Iſraël,
qui emarcuit in femore Iacob vſq; in præ
ſentem diem, eò quòd tetigerit neruum fe
moris eius, & obſtupuerit.

## CAPVT XXXIII.

1 A Eleuans aũt Iacob oculus ſuos,
vidit venientem Eſau, & cũ
eo quadringentos viros: diui-
ſitq; filios Liæ & Rachel, am-
2 barumque famularum: & po

ſuit



ſuit vtramque ancillam, & liberos earũ in
principio : Liam verò & filios eius in ſecũ
do loco : Rachel autem & Ioſeph nouiſſi-
3 mos. Et ipſe progrediens adorauit pronus
in terrã ſepties, donec appropinquaret fra-
4 ter eius. Currens itaque Eſau obuiam fra-
tri ſuo, amplexatus eſt eum, ſtringẽsq; col-
5 lum eius, & oſculans, fleuit. Leuatisq; ocu
lis vidit mulieres & paruulos eorũ, & ait:
Quid ſibi volunt iſti ? & ſi ad te pertinent?
B Reſpondit: Paruuli ſunt quos donauit mi-
6 hi Deus ſeruo tuo. Et appropinquãtes an-
7 cillę & filij earum, incuruati ſunt. Acceſſit
quoq; Lia cũ pueris ſuis : & cum ſimiliter
adoraſſent, extremi Ioſeph & Rachel adora
8 uerunt. Dixitq; Eſau : Quænam ſunt iſtæ
turmæ quas obuiam habui? Reſpondit: Vt
inuenirem gratiam coram domino meo.
9 At ille ait: Habeo plurima frater mi : ſint
10 tua tibi. Dixitq; Iacob: Noli ita obſecro :
ſed ſi inueni gratiam in oculis tuis, accipe
munuſculum de manibus meis. ſic. n. vidi
C faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei :
11 eſto mihi propitius, & ſuſcipe benedictio
nem quam attuli tibi, & quam donauit mi
hi Deus tribuens omnia. Vix fratre cõpel-
12 lẽte ſuſcipiẽs, ait: Gradiamur ſimul, eroq;
13 ſocius itineris tui. Dixitq; Iacob, Noſti do
mine mi quòd paruulos habeã teneros, & oues
& boues fœtas mecum: quas ſi plus in am-
bulando fecero laborare, morientur vna die
14 cuncti greges. Præcedat dñs meus ante ſer
uum ſuum : & ego ſequar paulatim veſti-
gia eius, ſicut videro paruulos meos poſſe,
donec veniam ad dominum meũ in Seir.
15 Reſpondit Eſau: Oro te, vt de populo, qui
mecum eſt, ſaltẽ ſocij remaneant viæ tuæ.
Non eſt, inquit, neceſſe : hoc vno tm̃ indi-
geo vt inueniã gratiam in conſpectu tuo,
16 domine mi. Reuerſus eſt itaque illo die
17 Eſau itinere quo venerat in Seir. Et Iacob
D venit in Sochot: vbi ædificata domo & fixis
tentorijs, appellauit nomen loci illius So-
18 coth, id eſt, tabernacula. Tranſiuitq; in Sa
lem vrbem Sichimorum, quæ eſt in terra
Chanaan, poſtq̃ reuerſus eſt de Meſopota-
mia Syriæ : & habitauit iuxta oppidum.
19 Emitque partem agri, in qua fixerat taber
nacula, à filijs Hemor patris Sichem cen-
20 tum agnis. Et erecto ibi altari, inuocauit
ſuper illud fortiſſimum Deum Iſraël.

## CAPVT XXXIIII.

1 EGreſſa eſt autem Dina filia Lię
A vt videret mulieres regionis il
2 lius. Quam cũ vidiſſet Sichẽ
filius Hemor Heuęi, princeps
terræ illius, adamauit eã : &
rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens
3 virginem. Et conglutinata eſt anima eius
4 cum ea, triſtemque deliniuit blanditijs. Et
pergens ad Hemor patrem ſuũ: Accipe, in-
5 quit, mihi puellam hanc coniugẽ. Quod
cũ audiſſet Iacob abſentibus filijs, & in pa-
ſtu pecorũ occupatus, ſiluit donec redirent.
6 Egreſſo aũt Hemor patre Sichem vt loque
7 retur ad Iacob, ecce filij eius veniebãt de
agro, auditoque quod acciderat, irati ſunt
valde, eò quòd fœdam rem operatus eſſet
in Iſraël, & violata filia Iacob, rem illici-
8 tam perpetraſſet. Loqu utus eſt itaque
Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæſit a-
nima filiæ veſtræ: date eam illi vxorem.
9 Et iungamus viciſſim connubia: filias ve-
ſtras tradite nobis, & filias noſtras accipi-
10 te. Et habitate nobiſcum : terra in
B poteſtate veſtra eſt, exercete, negociamini,
& poſſidete eam. Sed & Sichem ad patrẽ
& ad fratres eius ait, Inueniam gratiam
coram vobis: & quæcũq; ſtatueritis, dabo.



12 Augete dotem, & munera poſtulate, & li
benter tribuam quod petieritis: tantū date
13 mihi puellam hanc vxorem. Reſponde-
runt filij Iacob Sichē, & patri eius in dolo,
14 ſæuientes ob ſtuprum ſororis: Non poſſu
mus facere quod petitis, nec dare ſororem
noſtram homini incircunciſo: quod illici-
15 tum & nephariū eſt apud nos. Sed in hoc
valebimus fęderari, ſi volueritis eſſe ſimiles
noſtri, & circuncidatur in vobis omnis ma-
16 ſculini ſexus. Tunc dabimus & accipie-
mus mutuò filias veſtras, ac noſtras: & ha-
C bitabimus vobiſcū, erimuſq; vnꝰ populus.
17 Si autem circūcidi nolueritis, tollemus fi-
18 liam noſtram, & recedemus. Placuit obla-
19 tio eorum Hemor, & Sichē filio eius. Nec
diſtulit adoleſcēs quin ſtatim quod peteba
tur expleret: amabat enim puellā valde, &
ipſe erat inclytus in omni domo patris ſui.
20 Ingreſſiq; portā vrbis, locuti ſunt ad po-
21 pulum: Viri iſti pacifici ſunt, & volunt ha
bitare nobiſcum: negocientur in terra, &
exerceant eā, quæ ſpacioſa & lata cultoribꝰ
indiget: filias eorum accipiemus vxores, &
22 noſtras illis dabimus. Vnū eſt quo differ-
tur tantum bonum: Si circuncidamus ma-
23 ſculos noſtros, ritum gentis imitantes. Et
ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta quæ
poſſident, noſtra erunt: tantū in hoc acqe-
ſcamus, & habitantes ſimul, vnū efficiamꝰ
24 populum. Aſſenſiq; ſunt oēs, circunciſis
25 cunctis maribus. Et ecce, die tertio quādo
D grauiſſimus vulnerum dolor eſt, arreptis,
duo filij Iacob, Simeon & Leui fratres Di-
næ, gladijs, ingreſſi ſunt vrbem confidēter:
26 interfectiſq; omnibus maſculis, Hemor
& Sichem pariter necauerunt, tollētes Di-
27 nam de domo Sichen ſororem ſuam. Qui
bus egreſſis irruerunt ſuper occiſos ceteri fi
lij Iacob: & depopulati ſunt in vrbē in vl-
28 tionē ſtupri. Oues eorū & armenta, & aſi-
nos, cūctaq; vaſtantes quæ in domibus &
29 in agris erāt, paruulos quoq; eorū & vxo-
30 res duxerūt captiuas. Quibus ꝑpetratis au
dacter, Iacob dixit ad Simeon & Leui: Tur-
baſtis me, & odioſū feciſtis me Chananęis
& Pherezæis habitatoribꝰ terræ huius. nos
pauci ſumus: illi cōgregati percutient me,
31 & delebor ego & domus mea. Rūderunt:
Nūqd vt ſcorto abuti debuere ſorore nr̄a.

## CAPVT XXXV.

1 INterea locutus eſt Deus ad Ia
A cob: Surge, & aſcēde Beth-el,
& habita ibi, facq; altare Deo
qui apparuit tibi quando fu-
2 giebas Eſau fratrem tuū. Ia- *Sup. 28.*
cob verò conuocata omni domo ſua, ait: *a. 13.*
Abijcite deos alienos qui in medio veſtri
ſunt, & mundamini, ac mutate veſtimenta
3 veſtra. Surgite, & aſcendamus in Beth-el,
vt faciamus ibi altare Deo, qui exaudiuit
me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit
4 itineris mei. Dederūt ergo ei omnes deos
alienos quos habebāt, & inaures quæ erāt
in auribus ᵇeorumᵇ. at ille infodit eas ſub- *ᵇearum ſ*
ter terebinthum, quæ eſt poſt vrbē Sichē.
5 Cumq; profecti eſſent, terror Dei inuaſit
omnes per circuitum ciuitates, & nō ſunt
6 auſi perſequi recedentes. Venit igitur Ia-
B cob Luzam, quę eſt in Terra-Chanáan, co
gnomento Beth-el: ipſe & omnis populus
7 cū eo. Aedificauitq; ibi altare, & appella-
uit nomē loci illius, Domus-Dei: ibi enim
apparuit ei Deus cū fugeret fratrē ſuum. *Sup. 28.*
8 Eodem tēpore mortua eſt Debora nutrix *c. 18.*
Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Beth-el
ſubter quercum, vocatumq; eſt nomen loci
9 illius, Quercus fletus. Apparuit autē iterū
Deus Iacob poſtq̄ reuerſus eſt de Meſopo- *Sup. 32.*
10 tamia Syriæ, benedixitq; ei, dicens: Non *f. 28.*

vocaberis



vocaberis vltrà Iacob, ſed Iſraël erit nomẽ
11 tuum. Et appellauit eũ Iſraël: ❡ dixitq́; ei :
Ego Deus oꝑs, creſce, & multiplicare: gen-
tes, & populi nationum ex te erũt, reges de



12 lũbis tuis egredientur. ❡Terráq; quam de-
di Abrahã & Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo
13 poſt te. ❡Et receſſit ab eo : ❡Ille verò erexit
14 titulumlapideum in loco quo locutusfue -
C rat ei Deus : libans ſuper eum libamina ,
15 & effundens oleum: ❡Vocanſq́; nomen lo-
–ſ. 16 ci illius Beth-el. ❡ Egreſſus autem inde
venit verno tẽpore ad terrã q̃ ducit Ephrá-
17 tam : in qua cùm parturiret Rachel, ❡ Ob
difficultatem partus periclitari cæpit. Di-
xitq́; ei obſtetrix: Noli timere, quia & hũc
18 habebis filium. ❡Egrediente autem anima
præ dolore, & imminente iam morte, voca
uit nomen filij ſui Ben-oni, ideſt, filius do
loris mei: pater verò appellauit eũ Ben-ia
19 min: ideſt, filius dextræ . ❡ Mortua eſt ergo
Rachel, & ſepulta eſt in via q̃ ducit Ephrá-
20 thã. hæc eſt Beth-léhem. ❡ Erexitq́; Iacob
titulum ſuper ſepulchrũ eius: Hic eſt titu- *Infra 48. b. 4.*
lus monumenti Rachel, vſq; in præſentem
21 diem. ❡Egreſſus inde fixit tabernaculũ trãs *Inf. 49. a 4.*
22 Turrem-gregis. ❡Cùmq́; habitaret in illa
regione, abijt Ruben, & dormiuit cũ Bala
concubina patris ſui: quod illũ minimè la
23 tuit. Erant aũt filij Iacob duodecim. ❡ Filij
D Liæ: primogenitus Ruben, & Simeon, & Le
24 ui, & Iudas , & Iſſachar, & Zabulon. ❡Filij
25 Rachel : Ioſeph & Ben-iamin. ❡Filij Balæ
26 ancillæ Rachelis: Dan & Nepthali . ❡Filij
Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer, hi ſunt fi

lij Iacob qui nati ſunt ei in Meſopotamia
27 Syriæ. ¶Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum
in Mambre, Ciuitatem Arbee, hæc eſt He-
bron: in qua peregrinatus eſt Abraham &
28 Iſaac. ¶Et completi ſunt dies Iſaac centum
29 octoginta annorum. ¶Conſumptuſque eta-
te mortuus eſt: & appoſitus eſt populo ſuo
ſenex & plenus dierum: & ſepelierũt eum
Eſau & Iacob filij ſui.

## CAPVT XXXVI.

1 HÆ ſunt aũt generationes Eſau,
A ipſe eſt Edom. ¶Eſau accepit
2 vxores de filiabus Chanaan:
Ada filiã Elon Hethæi, & Oo
libama filiã Anæ filię Sebeon
3 Heuæi. ¶Báſemath quoq; filiã Iſmahel ſo-
4 rorem Nabaioth. ¶Peperit autem Ada
5 Eliphas: Báſemath genuit Rahuel: ¶Ooliba
ma genuit Iehus, & Ihelom, & Core. hi filij
6 Eſau, q nati ſunt ei in terra-Chanáan. ¶Tu
lit aũt Eſau vxores ſuas & filios & filias, &
oẽm animã domus ſuę, & ſubſtantiã, & pe
cora, & cũcta quę habere poterat in Terra-
Chanáan: & abijt in alterã regionẽ, receſ-
7 ſitq; à fratre ſuo Iacob. ¶ Diuites.n. erant
valde, & ſimul habitare nõ poterãt: nec ſu
ſtinebat eos terra peregrinationis eorũ præ
8 multitudine gregum. ¶Habitauitq; Eſau in
9 Monte-Seir, ipſe eſt Edom. ¶Hæ autẽ ſunt
B gñationes Eſau patris Edõ in Monte-Seir,
10 ¶& hæc nomina filiorũ eius. Eliphaz filius
Ada vxoris Eſau: Rahuel quoq; filius Báſe-
11 math vxoris eius. ¶Fueruntq; Eliphaz filij:
Themã, Omar, Sepho, & Gathã, & Cenez.*
12 ¶Erat autem Thamna, concubina Eliphaz
filij Eſau: q̃ peperit ei Amalec. hi ſunt filij
13 Ada vxoris Eſau. ¶Filij autem Rahuel: Na-
hath & Zara, Samma & Meza. hi filij Báſe
14 math vxoris Eſau. ¶ Iſti quoque erant filij
Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, vxoris
Eſau, quos genuit ei, Iehus & Ihelom & Co
15 re. ¶Hi duces filiorum Eſau. Filij Eliphaz
primogeniti Eſau: dux Themã, dux Omar,
16 dux Sepho, dux Cenez, ¶dux Core, dux Ga-
thã, dux Amalec. hi filij Eliphaz in Terra-
17 Edõ, & hi filij Ada. ¶Hi quoq; filij Rahuel
filij Eſau: dux Nahath, dux Zara, dux Sam-
ma, dux Meza. hi autẽ duces Rahuel in Ter
ra-Edon: -iſti filij Báſemath vxoris Eſau.
18 ¶Hi autem filij Oolibama vxoris Eſau: dux
C Iehus, dux Ihelon, dux Core. hi duces Ooli-
19 bama filiæ Anæ vxoris Eſau. ¶Iſti ſunt filij
Eſau, & hi duces eorum: ipſe eſt Edom.
20 ¶ Iſti ſunt filij Seir Horræi, habitatores
Terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, &
21 Ana, ¶& Diſon, & Aſer, & Diſan. hi duces
22 Horræi, filij Seir in terra-Edõ. ¶Facti ſunt
autem filij Lotan: Hori & Hemam. erat au
23 tẽ ſoror Lotan Thamna. ¶Et iſti filij Sobal:
Aluã & Manáhat & Ebal & Sepho & Onã.
24 ¶Et hi filij Sebeon: Aia & Ana. Iſte eſt Ana
q inuenit aquas calidas in ſolitudine, cùm
25 paſceret aſinas Sebeõ patris ſui. ¶Habuitq;
26 filium Diſon, & filiam Oolibáma. ¶Et iſti
filij Diſon: Hamdan, & Eſeban, & Iethran,
27 & Charan. ¶Hi quoq; filij Eſer: Balaan, &
28 Zauã, & Acan. ¶Habuit autem filios Diſan;
29 Hus, & Aran. ¶Hi duces Horræorum: dux
Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 ¶Dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan: Iſti duces
Horræorum qui imperauerunt in Terra-
31 Seir. ¶Reges autem qui regnauerunt in Ter
D ra-Edom antequam haberẽt regem filij Iſ
32 raël, fuerunt hi, ¶Bela filius Beor, nomenq;
33 vrbis eius, Denába. ¶Mortuus eſt autem Be
la, & regnauit pro eo Iobab filius Zarę de
34 Boſra. ¶Cũque mortuus eſſet Iobab, regna
uit pro eo Huſam de terra Themanorum.
35 ¶Hoc quoq; mortuo, regnauit pro eo Adad
filius Badad, qui percuſſit Madiã in Regio-
36 ne Moab: & nomẽ vrbis ei⁹, Auith: ¶Cũq;
mortuus eſſet Adad, regnauit pro eo Semla
37 de Maſrecá. ¶Hoc quoque mortuo regnauit
38 pro eo Saul de fluuio Rohoboth. ¶Cumq;
& hic obijſſet, ſucceſſit in regnum Balanan
39 filius Achobor. ¶Iſto quoq; mortuo regna-
uit pro eo Adar, nomẽq; vrbis ei⁹, Phau: &
appellabatur vxor eius Meetabel, filia Ma-
40 tred filiæ Mezaab. ¶Hæc ergo nomina ducũ
Eſau in cognationib⁹, & locis, & vocabulis
ſuis: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth,
41 ¶dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, ¶dux
42 Cenez, dux Theman: dux Mapſar, ¶dux Mag
43 diel, dux Hiram: ¶hi duces Edom habitan-
tes in terra imperij ſui, ipſe eſt Eſau pater
Idumæorum.

## CAPVT XXXVII.

1 HAbitauit aũt Iacob i Terra-
A Chanáã, in qua pr̃ ſu⁹ pere
2 grinat⁹ eſt. ¶Et hę ſunt gene
rationes ei⁹: Ioſeph cùm ſe
decim eẽt annorũ, paſcebat
gregẽ cũ fratrib⁹ ſuis adhuc
puer: & erat cũ filijs Balę, &
Zelphæ vxorũ pr̃is ſui: accuſauitq; fratres
3 ſuos apud patrẽ crimĩe peſſimo. ¶Iſraël aũt
diligebat Ioſeph ſup oẽs filios, eò ꝙ i ſene
ctute genuiſſet eũ: fecitq; ei tunicã polymi-
4 tã. ¶Vidẽtes aũt fratres eius ꝙ à pr̃e plus cũ
ctis filijs amaret, oderant eũ, nec poterant
5 ei quicquam pacificè loqui: ¶Accidit quoq;
vt viſum ſomnium referret fratribus ſuis,
6 quæ cauſa maioris odij ſeminariũ fuit. ¶Di
B xitq; ad eos: Audite ſomnium meum quod
7 vidi: ¶Putabam nos ligare manipulos in a-
gro: & quaſi conſurgere manipulum meũ,
& ſtare, veſtroſq; manipulos circunſtantes
8 adorare manipulum meum, ¶Reſponderũt
fratres eius, Nũquid rex noſter eris? aut ſu-
bijciemur ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſom
niorum atque ſermonum inuidiæ & odij
9 fomitem miniſtrauit. ¶Aliud quoque vidit
ſomnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi
per ſomnium quaſi ſolem, & lunam, & ſtel

las vndecim



10 las vndecim adorare me. ¶Qđ cùm p̄ri ſuo,
& fr̄ib⁹ retuliſſet, increpauit eū p̄r ſu⁹, & di
C xit: Quid ſibi vult hoc ſomniū qđ vidiſti?
nū ego, & m̄r tua, & fr̄es tui adorabimus te
11 ſup terrā? ¶Inuidebāt ei igit̄ fr̄es ſui: p̄r verò
12 rē tacit⁹ cōſiderabat. ¶Cumq; fratres illius
in paſcendis gregibus patris morarentur in
13 Sichē. ¶Dixit ad eū Iſraël: Fr̄es tui paſcūt o-
ues in Sichimis: veni mittā te ad eos. Quo
14 rūdente, ¶Preſto ſum: ait ei: Vade, & vide ſi
cūcta p̄ſpera ſint erga fr̄es tuos, & pecora:
D & renūcia mihi quid agāt. Miſſus de Valle-
15 Hebrō, venit in Sichē: ¶Inuenitq; eū vir er-
16 rantē in agro & interrogauit qd q̄reret. ¶At



ille rūdit. Fratres meos q̄ro, indica mihi vbi
17 paſcāt greges. ¶Dixitq; ei vir, Receſſerunt de
loco iſto, audiui aūt eos dicētes: Eam⁹ in Do
thain. Perrexit itaq; Ioſeph poſt fr̄es ſuos,
18 & inuenit eos in Dothain. ¶Qui cùm vidiſ-
ſent eum procul, anteq; accederet ad eos, co
19 gitauerūt illum occidere. ¶Et mutuò loque
20 bantur, Ecce ſomniator venit: ¶venite occi-
damus eum, & mittamus in ciſternam vete
E rē: dicemuſq;: Fera peſſima deuorauit eū:
& tunc apparebit quid illi proſint ſomnia
21 ſua. ¶ †Audiens autem hoc Ruben, niteba- *Inf. 42.*
tur liberare eum de manibus eorū, & dice- *c. 12.*
22 bat: ¶Non ᵃinterficiatis animam eius, nec *ᵃ interfi-*
ᵇeffundatis ſanguinē, ſed proiicite eum in *ciamus.*
ciſternam *hanc, quæ eſt in ſolitudine, ma- *ᵇ effunda-*
nuſq; veſtras ſeruate innoxias: hoc autem *mus.*
dicebat, volens eripere eum de manibus eo- **veterem.*
23 rum, & reddere patri ſuo. ¶Confeſtim igi
tur vt peruēnit ad fratres ſuos, nudauerun

eum

cũ tunica talari, & polymita. ᵖMiſeruntq;
eum in ciſternã-vet erem quæ nõ habebat
aquam. ᵖEt ſedentes vt comederẽt panem,
viderũt Iſmahelitas viatores venire de Ga
laad, & camelos eorum portãtes aromata,
26 & reſinam, & ſtacten in Ægyptum. ᵖDixit



ergo Iudas fratribus ſuis: Quid nobis pro-
deſt ſi occiderimus fratrem noſtrum, & ce-
lauerimus ſanguinem ipſius? ᵖMelius eſt vt
venundetur Iſmahelitis, & manus noſtræ
non polluantur, frater enim, & caro noſtra
eſt. Acquieuerũt fratres ſermonibus illius.
8 ᵖ‖Et prætereuntibus Madianitis negotiato
ribus, extrahentes eum de ciſterna, vendide
runt eum Iſmahelitis viginti argẽteis, qui
9 duxerunt eum in Ægyptum. ᵖReuerſuſque
Ruben ad ciſternam, non inuenit puerum:
30 ᵖ & ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos,
31 ait: Puer nõ comparet, & ego quò ibo? ᵖTu-
lerũt autem tunicam eius, & in ſanguinem
32 hedi quem occiderant, tinxerunt: ᵖMitten-
tes qui ferrent ad patrem, & dicerent. ‖Hãc ‖*Inf.* 44.
inuenimus: vide vtrũ tunica filij tui ſit, an *f.* 28.
33 non. ᵖQuam cùm agnouiſſet pater, ait: Tu-
G nica filij mei eſt, fera peſſima comedit eũ,
34 beſtia deuorauit Ioſeph. ᵖSciſſiſq; veſtibus,
indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum mul
35 to tempore. ᵖCongregatis autem cunctis



liberis eius vt lenirent dolorem patris, no-
luit conſolationem accipere, ſed ait: Deſcẽ
dam ad filium meum lugens in infernum.
36 Et illo perſeuerante in fletu, ᵖMadianitæ
vendiderũt Ioſeph in Ægypto Phuti-pha-
ri eunucho Pharaonis, magiſtro militum.

CAPVT.



## CAPVT XXXVIII.

1 EOdē tpe deſcēdens Iudas à fra-
A trib' ſuis, diuertit ad virū O-
|1. Par. 2 a. 2 dollamitē, noīe Hirā. ¶|Viditq́
quo ibi filiā hoīs Chananæi,
vocabulo Sua: & accepta vxo-
3 re, ingreſſus eſt ad eā. ¶Quæ cōcepit, & pepe
|Nu. 26. b. 9. 4 rit filiū, & vocauit nomē ei' Her. ¶|Rurſūq;
5 cōcepto fetu, natū filiū vocauit Onā. ¶Ter-
tiū quoq; peperit, quē appellauit Sela, quo
6 nato, parere vltrà ceſſauit. ¶Dedit aūt Iudas
vxorē primogenito ſuo Her noīe Thamar.
|Nu. 26 c. 39. 7 ¶|Fuit quoq; Her primogenit' Iudæ, nequā
B in conſpectu Dñi: & ab eo occiſus eſt. ¶Di-
8 xit ergo Iudas ad Onan filiū ſuum: Ingrede
re ad vxorē fratris tui, & ſociare illi, vt ſuſci
9 tes ſemen fratri tuo. ¶Ille ſciens nō naſci ſi
bi filios, introiens ad vxorē fratris ſui, ſemē
fundebat in terrā: ne liberi fratris nomine
10 naſcerentur. ¶Et idcirco percuſſit eum Do-
11 minus, eo ꝙ rem deteſtabilē faceret. ¶Quā
ob rem dixit Iudas Thamar nurui ſuę: Eſto
vidua in domo patris tui, donec creſcat Se-
la filius meus: timebat enim ne & ipſe mo
rerēt, ſicut fratres eius. Quæ abijt, & habita
12 uit in domo patris ſui. ¶Euolutis aūt multis
*Filia Sua. C diebus, mortua eſt *Sua vxor Iudæ: qui poſt
luctū cōſolatione ſuſcepta, aſcēdebat ad tō
ſores ouiū ſuarū, ipſe & Hiras opilio gregis
13 Odollamites, in Thānas. ¶Nunciatūq́; eſt
Thamar ꝙ ſocer illius aſcēderet in Thānas
14 ad tōdēdas oues. ¶Quæ depoſitis viduitatis
veſtibus aſſumpſit theriſtrū: & mutato ha-
bitu ſedit in biuio itineris, quod ducit Thā
nā: eo ꝙ creuiſſet Sela, & non eū accepiſſet
15 maritū. ¶Quam cùm vidiſſet Iudas, ſuſpica
D tus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vul
16 tum ſuum, ne agnoſceretur. ¶Ingrediensq́;
ad eam, ait: Dimitte me vt coeam tecū: ne
ſciebat enim quòd nurus ſua eſſet. Qua re-
ſpōdente: Quid dabis mihi, vt fruaris cōcu
17 bitu meo? ¶Dixit: Mittam tibi hœdum de
gregibus. Rurſumq́; illa dicente: Patiar qđ
vis, ſi dederis mihi arrhabônem, donec mit
18 tas quod polliceris. ¶Ait Iudas: Quid tibi
vis pro arrhabone dari? Reſpondit: Annu-
lum tuum, & armillam, & baculum quem
manu tenes. Ad vnum igitur coitū mulier
19 concepit. ¶Et ſurgens abijt: depoſitoque ha
bitu quē ſumpſerat, īduta eſt viduitatis ve
20 ſtibus. ¶Miſit autem Iudas hœdum per pa-
E ſtorem ſuum Odollamitem, vt reciperet pi-
gnus quod dederat mulieri: qui cùm nō in
21 ueniſſet eam, ¶interrogauit homines loci
illius: Vbi eſt mulier quę ſedebat in biuio?
Reſpondentibus cunctis: Non fuit in loco
22 iſto meretrix; ¶Reuerſus eſt ad Iudam, & 
dixit ei: Non inueni eam: ſed homines lo-
ci illius dixerūt mihi, nunquam ſediſſe ibi
23 ſcortum. ¶Ait Iudas: Habeat ſibi, certè men
F dacij arguere nos non poteſt: ego miſi hœ-
dum quem promiſeram, & tu nō inueniſti
24 eam. ¶Ecce autem poſt tres menſes nun-
ciauerunt Iudę, dicentes: Fornicata eſt Tha
mar nurus tua, & videtur vterus illius intu
meſcere. Dixitq́; Iudas: Producite eā vt cō-
25 buratur. ¶Quæ cùm duceretur ad pœnam,
miſit ad ſocerum ſuū, dicens: De viro cuius
hæc ſunt, concepi: cognoſce cuius ſit annu-
26 lus, & armilla, & baculus. ¶Qui agnitis mu-
G neribus ait: Iuſtior me eſt: quia nō tradidi
eam Selâ filio meo. Attamen vltrâ non co-
27 gnouit eam. ¶|Inſtante autem partu, appa- |Matt. 1. a. 3.
ruerunt gemini in vtero: Atque in ipſa effu
ſione infantium vnus protulit manum, in
28 qua obſtetrix ligauit coccinum, dicēs: ¶Iſte
29 egredietur prior. ¶Illo verò retrahente ma-
nu, egreſſus eſt alter: dixitq́; mulier: Quare



diuiſa eſt propter te maceria? & ob hãc cau
30 ſam vocauit nomen eius Phares. ¶ Poſtea
egreſſus eſt frater eius, in cuius manu erat coccinum: quem appellauit Zara.



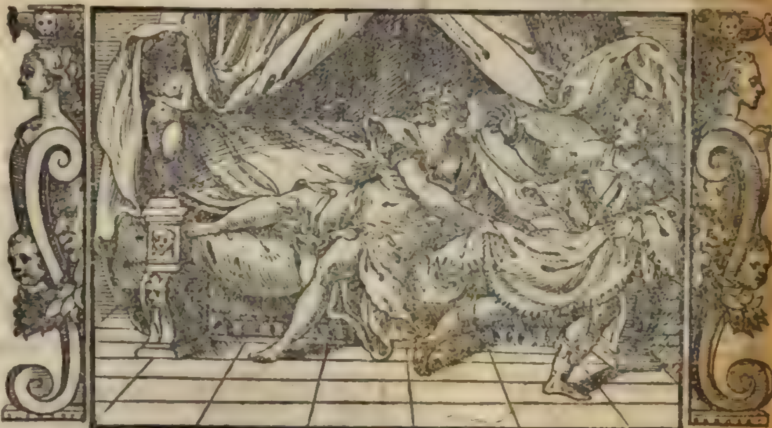
CAPVT XXXIX.

1 IGitur Ioſeph ductuseſt in Ægy
A ptũ, emitq; eũ Phutiphar eu-
nuch⁹ Pharaonis, prĩceps exer
citus ſui, vir Aegyptius de ma
nu Iſmahelitarũ, à quibus p
2 ductus erat ¶Fuitq; Dñs cũ eo, & erat vir in
cunctis pſperè agens: habitauitq; in domo
3 dñi ſui, ¶qui optimè nouerat Dñm eſſe cũ
eo, & oĩa quę gereret ab eo dirigi in manu
4 illius. ¶Inuenitq; Ioſeph gratiã corã domi-
no ſuo, & miniſtrabat ei: à quo præpoſitus
omnibus gubernabat creditã ſibi domum,
5 & vniuerſa quæ ei tradita fuerant. ¶Benedi
xitq; Dñs domui Aegyptij propter Ioſeph,
B & multiplicauit tam in ædibus q̃ in agris
6 cunctam eius ſubſtãtiã. ¶ nec quicquã aliud
nouerat, niſi panem quo veſcebatur. Erat
autẽ Ioſeph pulchra facie, & decorus aſpe-
7 ctu. ¶Poſt multos itaq; dies iniecit dña ſua
oculos ſuos in Ioſeph, & ait: Dormi mecũ.
8 ¶Qui nequaquam acquieſcens operi nepha
rio, dixit ad eam: Ecce dñs meus omnibus
mihi traditis ignorat quid habeat in domo
9 ſua: ¶ nec quicquam eſt quod non in mea
ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præ-
ter te, quæ vxor eius es: quõ ergo poſſum
hoc malum facere, & peccare in Dominu *Deum 9*
10 meum? ¶Huiuſcemodi verbis per ſingulos
C dies & mulier moleſta erat adoleſcẽti, & *loque ban-*
11 ille recuſabat ſtuprum. ¶Accidit autem qua *tur 4.*
dam die vt intraret Ioſeph domum, & ope-

ris

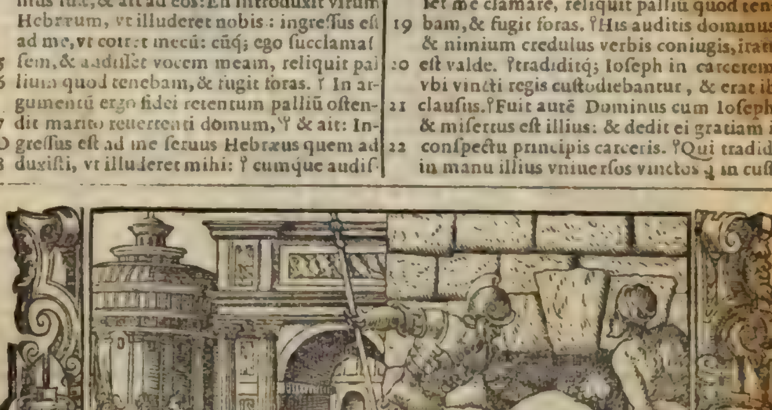
12 ris quippiā abſq; arbitris faceret: ¶ Et illa,
apprehenſa lacinia veſtimēti eius, diceret:
Dormi mecū. Qui relicto in manu eius pal

13 lio, fugit & egreſſus eſt foras. ¶Cumq; vidiſ
ſet mulier veſtē in manibus ſuis, & ſe eſſe
14 contemptā, ¶ Vocauit ad ſe homines do-



mus ſuæ, & ait ad eos: En introduxit virum
Hebræum, vt illuderet nobis: ingreſſus eſt
ad me, vt coiret mecū: cūq; ego ſucclamaſ
15 ſem, & audiſſet vocem meam, reliquit pal
16 lium quod tenebam, & fugit foras. ¶ In ar-
gumentū ergo fidei retentum palliū oſten-
17 dit marito reuertenti domum, ¶ & ait: In-
D greſſus eſt ad me ſeruus Hebræus quem ad
18 duxiſti, vt illuderet mihi: ¶ cumque audiſ-

ſet me clamare, reliquit palliū quod tene-
19 bam, & fugit foras. ¶His auditis dominus,
& nimium credulus verbis coniugis, iratus
20 eſt valde. ¶tradiditq; Ioſeph in carcerem,
vbi vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi
21 clauſus. ¶Fuit autē Dominus cum Ioſeph,
& miſertus eſt illius: & dedit ei gratiam in
22 conſpectu principis carceris. ¶Qui tradidit
in manu illius vniuerſos vinctos qui in cuſto



dia tenebantur: & quicquid fiebat, ſub ip
23 ſo erat. ¶Nec nouerat aliquid cūctis ei cre-
ditis: Dominus enim erat cum illo, & om-
nia opera eius dirigebat.

## CAPVT XL.

1 HIs itaq; geſtis accidit vt peccarēt duo
A eunuchi, pincerna regis Aegypti, & pi
2 ſtor dño ſuo. ¶ Iratuſq; contra eos Pharao

(nam



(nã alter pincernis præerat, alter piſtorib⁹
3 ¶Miſit eos in carcerem principis militum
4 in quo erat vinctus & Ioſeph. ¶ At cuſtos
carceris tradidit eos Ioſeph, q & miniſtra-
bat eis · aliquantulum tēpis fluxerat, & ill
5 in cuſtodia tenebātur. ¶Viderūtq; ambo ſō
niū nocte vna, iuxta interpretationē con-
6 gruā ſibi. ¶Ad quos cū introiſſet Ioſeph ma
7 nè, & vidiſſet eos triſtes, ¶ ſciſcitatus ē eos,
dicens: Cur triſtior eſt hodie ſolito facies
8 veſtra? Qui rñderunt: Somnium vidimus: et
B non eſt qui interpretetur nobis. Dixitq; ad
eos Ioſeph: Nunquid non Dei eſt interpre-
9 tatio? referte mihi quid videritis. ¶ Narra-
uit prior, præpoſitus pincernarū ſomnium
10 ſuum; Videbam coram me vitem, ¶ in qua
erant tres propagines, creſcere paulatim
in gemmas, & poſt flores vuas matureſce-
11 re: ¶caliceṁq; Pharaonis in manu mea. tu
li ergo vuas, & expreſſi in calicem quē tene
12 bam, & tradidi poculum Pharaoni. ¶Rñdit
Ioſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnij, Tres
13 propagines, tres adhuc dies ſunt, ¶poſt quos
recordabitur Pharao miniſterij tui, & reſti
tuet te in gradum priſtinum, dabiſq; ei ca
licem iuxta officium tuum ſicut antè face-
14 re conſueueras. ¶ Tantùm memento mei,
C cùm tibi bene fuerit, & facies mecū miſe-
ricordiam: vt ſuggeras Pharaoni vt educat
15 me de iſto carcere: ¶ quia furtim ſublatus
ſum de terra Hebræorum, & hic innocens
16 in lacum miſſus ſum. ¶Videns piſtorū magi
ſter q̄ prudenter ſomniū diſſoluiſſet, ait: Et
ego vidi ſomniū. Quòd tria caniſtra farinæ
17 haberē ſuper caput meū: ¶Et in vno cani-
ſtro quod erat excelſius, portare me puta
bā oēs cibos q̄ fiunt arte piſtoria, auesq; co
18 medere ex eo. Rñdit Ioſeph: Hęc eſt iterpre
D tatio ſomnij, tria caniſtra, tres adhuc dies
19 ſunt, ¶poſt quos auferet Pharao caput tuū
ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt vo-
20 lucres carnes tuas. ¶Exinde dies tertius nata
litius Pharaonis erat: qui faciens grāde cō-
uiuium pueris ſuis, recordatus eſt inter e-
pulas magiſtri pincernarū, & piſtorū prin-
21 cipis. ¶Reſtituitq; alterū in locū ſuū, vt por
22 rigeret ei poculū: alterū ſuſpendit in pati *Regi. 9.
23 bulo, vt coniectoris veritas probaretur. ¶Et
tamen ſuccedentibus proſperis, præpoſitus
pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

### CAPVT XLI.

1 POſt duos annos vidit Pharao
A ſomniū. Putabat ſe ſtare ſup
2 fluuium, ¶de quo aſcendebāt
ſeptem boues, pulchrę & craſ
ſę nimis: & paſcebantur in lo
3 cis paluſtribus. ¶Aliæ quoq; ſeptē emerge-
bant de flumine fędæ, confectæq; macie:
& paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis
4 virentibus. ¶deuorauerūtq; eas. quarum
mira ſpecies & habitudo corporū erat. Ex-
5 pergefactus Pharao, ¶ rurſum dormiuit, &
vidit alterum ſomniū. Septem ſpicæ pullu
labant in culmo vno plenæ atq; formoſæ:
6 aliæ quoq; totidem ſpicæ tenues, & percuſ
7 ſæ vredine oriebantur, ¶ deuorantes omnē
priorum pulchritudinē. Euigillans Pharao
8 poſt quietē, ¶& facto manè, pauore perterri
tus, miſit ad oēs coniectores Aegypti, cun- —10.
ctosq; ſapientes & accerſitis narrauit ſom
9 niū, nec erat qui interpretaretē. ¶Tūc demū
B reminiſcens pincernarū magiſter, ait: Con
10 fiteor peccatū meū: ¶Iratus rex ſeruis ſuis,
me & magiſtrū piſtorum retrudi iuſſit in
11 carcerē principis militum: ¶Vbi vna nocte
vterq; vidimus ſomniū, præſagium futuro
12 rum. ¶Erat ibi puer Hebræus, eiuſdem du-
cis militum famulus: cui narrantes ſom-
13 nia, ¶ Audiuim⁹ quicquid poſtea rei proba
uit euentus. ego enim redditus ſum officio



§P a 1 et 20.
14 meo: & ille ſuſpēſus eſt ī cruce. ‸Protin⁹ ad
regis īperiū eductū de carcere Ioſeph toto-
15 derūt, ac veſte mutata obtulerūt ei. ‸Cui il
le ait: Vidi ſomnia, nec eſt q̄ ediſſerat: q̄ aud
16 ui te ſapiētiſſimè cōijcere. ‸Rñdit Ioſeph
C Abſq; me Deus rñdebit pſpera Pharaoni.



17 ‸Narrauit ergo Pharao q̄ viderat. Putabā
18 me ſtarē ſup ripā fluminis, ‸& ſeptē boues d
āne cōſcēdere, pulchras nimis, & obeſis car
19 nib⁹: q̄ ī paſtu paludis vireta carpebāt. ‸Et
ecce has ſeqbant aliç ſeptē boues, ī tm̄ de-
formes & macilētę, vt nunq̄ tales in Terra-
20 Ægypti viderim. ‸Quç deuoratis & cōſum
21 ptis priorib⁹, ‸nullū ſaturitatis dedēre veſti
giū: ſed ſimili macie & ſqualore torpebāt.
22 Euigilās, rurſus ſopore depreſſus, ‸vidi ſom
niū: Septē ſpicç pullulabāt ī culmo vno ple
23 nę, atq; pulcherrimæ. ‸Aliæ quoq; ſeptē te
nues, & pcuſſę vredine, oriebant è ſtipula:
ſomnio-,um 4. 24 ‸q̄ priorū pulchritudinē deuorauerūt. Nar-
raui cōiectorib⁹ *ſōniū, & nemo eſt q̄ ediſ-

25 ſerat. ‸Rñdit Ioſeph: Somniū regis vnū eſt: ‸
26 factur⁹ eſt Deus, oſtēdit Pharaoni. ‸Septē bo
D ues pulchræ, & ſeptē ſpicę plenę: ſeptē hu
bertatis anni ſunt, eādemq; vim ſomnij cō
27 phēdūt. ‸Septē quoq; boues tenues, atq; m
cilētę, q̄ aſcēderūt poſt eas, & ſeptē ſpicæ t
nues, & vēto vrēte pcuſſę: ſeptē anni vētur
28 ſūt famis. ‸Qui hoc ordine cōplebunt. ‸Ec
29 ce, ſeptē anni venient fertilitatis magnę i
30 vniuerſa terra Ægypti: ‸Quos ſequent ſe
ptē anni alij tantæ ſterilitatis, vt obliuion
tradat cūcta retrò abūdātia: cōſumptura e
31 enim fames oēm terram, ‸& hubertatis m
gnitudinē pditura eſt inopiæ magnitudo
32 ‸Quod aūt vidiſti ſedò ad eandem rē perti

nês ſomn ũ, firmitatis indiciũ eſt: eo q fiat
33 ſermo Dei. & veloci⁹ impleat. ¶Nũc ergo ꝓ
uideat rex virũ ſapiẽtẽ & induſtriũ, & ꝑficiat
34 eũ terrę Ægypti. Qui cõſtituat ꝑpoſitos ꝑ cũ
ctas regiones: & quĩtã ptẽ fructuũ ꝑ ſeptẽ an
35 nos fertilitatis, ¶ qui iã nũc futuri ſunt, con
gregent in horrea: & oẽ frumẽtũ ſub Pharao
36 nis ptãte cõdat, ſeruetur; in vrbib⁹. ¶Et p
paret futurę ſeptẽ annorũ fami q̃ oppreſſu
ra eſt Ægyptũ, & nõ cõſumet terra inopia.
37 ¶Placuit Pharaoni cõſiliũ, & cunctis mini
38 ſtris eius. ¶Locutuſq; eſt ad eos: Nũ inueni
E re poterimus talẽ virũ, qui ſpũ Dei plenus
39 ſit? ¶ Dixit ergo ad Ioſeph: Quia oñdit tibi



Deus oĩa q̃ locutus es, nũquid ſapiẽtiorẽ &
40 cõſimilẽ tui inuenire potero? ¶ ǁTu eris ſup
domũ meã, & ad tui oris ĩperiũ cũctus po
pulus obediet: vno tñ regni ſolio te ꝑcedã.
41 ¶Dixitq; rurſum Pharao ad Ioſeph: Ecce cõ
42 ſtitui te ſup vniuerſã Terrã-Ægypti. ¶°Tu
litq; annulũ de manu ſua, & dedit eum in
manu ei⁹: veſtiuitq; eũ ſtola byſſina, & col
43 lo torquẽ aureã circũpoſuit. ¶ Fecitq; eũ a
ſcẽdere ſup currũ ſuũ °ſecũdũ, clamãte præco
ne, vt oẽs corã eo genu flecterẽt, & ꝑpoſitũ
44 eẽ ſcirẽt vniuerſę Terrę-Ægypti. ¶Dixit quo
que rex-Ægypti ad Ioſeph: Ego ſũ Pharao:
F abſq; tuo ĩperio nõ mouebit qſq̃ manũ aut
45 pedẽ in oĩ Terra-Ægypti. ¶Vertitq; nomẽ
eius, & vocauit eũ lingua Ægyptiaca, Salua
torem-mundi. Deditq; illi vxorẽ Aſeneth
filiam Phutipharis ſacerdotis Heliopoleos.

ǁ*Pſa.* 104 *b.* 21. *1. Mach.* 2. *f.* 53. *Act.* 7. *b.* 2. °*Tulit.* 8. °*ſecum* —10.



Egreſſus eſt itaq; Ioſeph ad Terrã Aegypti.
46 (¶Triginta aũt annorũ erat qñ ſtetit in con
ſpectu regis Pharaonis) & circuiuit oẽs re
47 giones Aegypti. ¶Venitq; fertilitas ſeptẽ an

norum:

norum: & in manipulos redactæ ſegetes cõ
48 gregatæ ſunt in horrea Aegypti. ¶ Omnis
etiam frugum abundantia in ſingulis vrbi
49 bus condita eſt. ¶ Tantaq; fuit abũdãtia tri
tici, vt arenæ maris coæquaretur, & copia
50 mẽſuram excederet. ¶ Natiq; ſunt Ioſeph
G filii duo antequam veniret fames: quos pe-
perit ei Aſeneth filia Phutipharis ſacerdo
51 tis Heliopoleos. ¶ Vocauitq; nomen primo
geniti, Manaſſes, dicens: Obliuiſci me fecit
Deus omnium laborum meorũ, & domus
52 patris mei. ¶ Nomen quoq; ſecundi appel
lauit Ephraim, dicens: Creſcere me fecit
53 Deus in terra paupertatis meæ. ¶ Igitur trã-

*¶ Infr. 46. 20. 48. 5.*

ſactis ſeptem hubertatis annis, qui fuerãt
54 in Aegypto, ¶ Cœperunt venire ſeptem an
ni inopiæ, quos prædixerat Ioſeph. & in v-
niuerſo orbe fames præualuit, in cuncta
55 autem Terra Aegypti panis erat. ¶ Qua eſu
riente clamauit populus ad Pharaonem,
alimenta petẽs. Quibus ille reſpondit: Ite
ad Ioſeph: & quicquid ipſe vobis dixerit,
56 facite. ¶ Creſcebat autẽ quotidie fames in
omni terra: aperuitq; Ioſeph vniuerſa hor
rea, & vendebat Aegyptiis: nam & illos op
57 preſſerat fames. ¶ Omneſque prouinciæ ve-
niebant in Aegyptum, vt emerent eſcas, &
malum inopiæ temperarent.



C A P V T X L I I.

1 AVdiens autem Iacob, ꝙ alimenta vẽde-
A rentur in Aegypto, dixit filiis ſuis: Qua
2 re negligitis? ¶ Audiui quod triticum venũ
detur in Aegypto: deſcendite, & emite
nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere, &

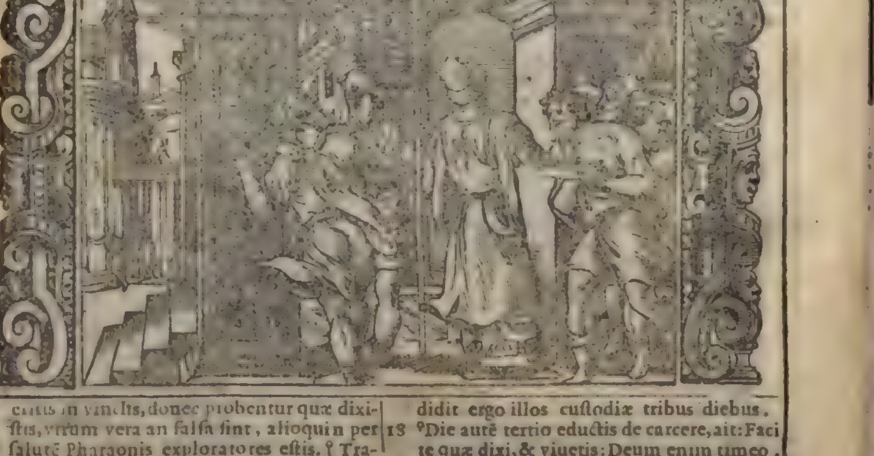


3 non conſumamur inopia. ¶ Deſcendentes
igitur fratres Ioſeph decem, vt emerent



4 frumēta in Aegypto, ꝰBen-iamin domi re
tento à Iacob, qui dixerat fratribꝰ eius: Ne
5 fortè in itinere quicquā patiatur mali: ꝰIn
greſſi ſunt terram-Aegypti cū alijs qui per
gebant ad emendū. Erat autem fames in
6 terra-Chanáan. ꝰEt Ioſeph[a] erat prīceps in
terra-Aegypti[b], atq; ad eius nutū frumen-
ta populis vēdebantur. Cumq; adoraſſent
7 eum fratres ſui, & agnouiſſet eos, quaſi ad
B alienos, durius loquebatur, interrogās eos:
Vnde veniſtis? Qui rñderunt: De Terra-
8 Chanáan vt emamus victui neceſſaria. ꝰEt
tū fratres ipſe cognoſcēs. nō eſt cognitus ab
9 eis. ꝰRecordatusq; ſomniorū quæ aliquādo
viderat, ait ad eos: Exploratores eſtis, vt vi-
10 deatis infirmiora terræ, veniſtis. ꝰQui dixe
runt: Nō eſt ita domine, ſed ſerui tui vene-
11 runt vt emerent cibos. ꝰOēs filii vnius viri
C ſumus: pacifici venimus, nec quicq̄ famuli
12 tui machinantur mali. ꝰQuibus ille rñdit:
Aliter eſt, immunita terræ huius conſidera
13 re veniſtis. ꝰAt illi dixerunt: Duodecim, in
quiūt, ſerui tui fratres ſumus, filii viri vniꝰ
in terra-Chanáan: minimus cū patre no-
14 ſtro eſt, alius non eſt ſup. ꝰHoc eſt, ait, qđ
15 locutus ſum, Exploratores eſtis. ꝰIā nunc
experimentum veſtri capiam: per ſalutem
Pharaonis non egrediemini hinc, donec ve
16 niat frater veſter minimus. ꝰMittite ex vo-
bis vnum, & adducat eum: vos autem

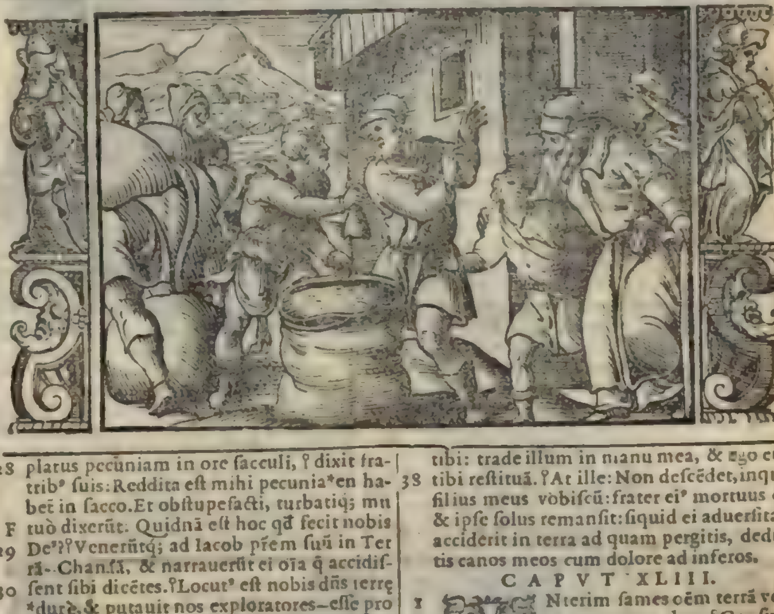
[a] princeps Aegypti. 10.



eritis in vinclis, donec probentur quæ dixi-
ſtis, vtrum vera an falſa ſint, alioquin per
17 ſalutē Pharaonis exploratores eſtis. ꝰTra-
didit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus.
18 ꝰDie autē tertio eductis de carcere, ait: Faci
te quæ dixi, & viuetis: Deum enim timeo.

*Infr. 43. a. 5.*
*‖Sup. 37. b.*

19 ¶Si pacifici eſtis, frater veſter vnus ligetur in
D carcere: vos autem abite, & ferte frumenta,
20 quæ emiſtis in domos veſtras. ¶ Et fratrem
veſtrum minimum ad me adducite, vt poſ
ſim veſtros ꝓbare ſermones, & non moria
21 mini. Fecerunt vt dixerat. ¶ Et locuti ſunt
adinuicē, Meritò hæc patimur, quia pecca
uimus in fratrem noſtrum, videntes angu
ſtiā animæ illius dum deprecaretur nos, &
nō audiuimus: idcirco venit ſuper nos iſta
22 tribulatio. ¶E quib⁹ vnus, Ruben, ait: Nun-
quid nō dixi vobis: ‖Nolite peccare in pue-
rum: & non audiſtis me? en ſanguis eius ex
23 quiritur. ¶Neſciebant autem quòd intelli-
E geret Ioſeph, eò quòd per interpretē loque
24 retur ad eos. ¶Auertitque ſe parūper, & fle-
25 uit: & reuerſus, locut⁹ eſt ad eos. ¶Tolléſq;
Simeon & ligās illis præſentibus, iuſſit mi-
niſtris vt implerēt eorum ſaccos tritico, &
reponerēt pecunias ſingulorum in ſacculis
ſuis, datis ſuprà cibarijs in via: qui fecerūt
26 ita. ¶At illi portātes frumenta in aſinis ſuis
27 profecti ſunt. ¶Apertoque vnus ſacco, vt da
ret iumento pabulum in diuerſorio, cōtem



** mea 7.*
**illius 5. -8.*

28 platus pecuniam in ore ſacculi, ¶ dixit fra-
trib⁹ ſuis: Reddita eſt mihi pecunia*en ha-
bet in ſacco. Et obſtupefacti, turbatiq; mu
F tuò dixerūt: Quidnā eſt hoc qđ fecit nobis
29 De⁹? ¶Venerūtq; ad Iacob pr̄em ſuū in Ter
rā-Chanaā, & narrauerūt ei oīa q̄ accidiſ-
30 ſent ſibi dicētes. ¶Locut⁹ eſt nobis dn̄s terræ
*durè, & putauit nos exploratores eſſe pro
31 uinciæ. ¶Cui rn̄dimus: Pacifici ſumus, nec
32 vllas molimur inſidias. ¶Duodecim fr̄es v-
no pr̄e geniti ſumus: vnus nō eſt ſuper, mi
nimus cū pr̄e nr̄o eſt in Terra-Chanaan.
33 ¶Qui ait nobis: Sic probabo ꝙ pacifici ſitis,
Fratrē veſtrum vnū dimittite apud me, &
cibaria domibus veſtris neceſſaria ſumite,
34 & abite: ¶Fratrēq; veſtrū minimū adducite
ad me, vt ſciam ꝙ non ſitis exploratores: &
iſtum qui tenetur in vinculis, recipere poſ-
ſitis: ac deinceps quæ vultis emendi habea
35 tis licentiam. ¶His dictis cùm frumenta ef-
funderent, ſinguli repererunt in ore ſacco-
rū ligatas pecunias: exterritisq; ſimul oīb⁹,
36 ¶dixit pater Iacob: Abſq; liberis me eſſe fe-
G ciſtis, Ioſeph nō eſt ſuper, Simeon tenet in
vinculis, & Ben-iamin auferetis: in me hęc
37 oīa mala reciderūt. ¶Cui rn̄dit Rubē: Duos
filios meos interfice, ſi non reduxero illum
tibi: trade illum in manu mea, & ego eum
38 tibi reſtituā. ¶At ille: Non deſcēdet, inquit,
filius meus vobiſcū: frater ei⁹ mortuus eſt,
& ipſe ſolus remanſit: ſiquid ei aduerſitatis
acciderit in terra ad quam pergitis, deduce
tis canos meos cum dolore ad inferos.

## CAPVT XLIII.

1 INterim fames oēm terrā vehe
A menter premebat. ¶Conſum-
2 ptiſque cibis quos ex Ægypto
detulerāt, dixit Iacob ad filios
ſuos: Reuertimini, & emite
3 nobis pauxillum eſcarum. ¶Reſpondit Iu-
das: denunciauit nobis vir ille ſub atteſta-
tione iuſiurandi, dicēs: Non videbitis faciē
meā, niſi fratrē veſtrum minimū adduxeri
4 tis vobiſcū. ¶Si ergo vis eū mittere nobiſcū,
pergemus pariter, & emem⁹ tibi neceſſaria.
5 ¶Si autem non vis, nō ibimus: vir enim (vt
ſæpe diximus) denūciauit nobis, dicēs: ‖Nō
videbitis faciē meā abſq; fratre vr̄o mini-
6 mo. ¶Dixit eis Iſraël: In meā hoc feciſtis mi
ſeriam, vt indicaretis ei & aliū habere vos
7 fratrem. ¶At illi reſpōderunt: Interrogauit
nos homo per ordinē, noſtram progeniē, ſi
pater viueret, ſi haberemus fratrem: & nos
reſpondimus ei cōſequenter iuxta id quod



fuerat ſciſcitatus: nũquid ſcire poteram ꝙ
dicturus eẽt, Adducite fratrẽ vrm vobiſcũ?
8 ¶ Iudas quoq; dixit pr̃i ſuo: Mitte puerum
mecũ, vt proficiſcamur, & poſſimus viuere:
9 ne moriamur nos & paruuli noſtri. ¶ Ego ſu
ſcipio puerũ: de manu mea re ꝑre illũ. Niſi
C reduxero & reddidero eũ tibi, ero pc̃ti reus
10 in te oĩ tpe. ¶ Si nõ ĩtercesſiſſet dilatio, iã vi
11 ce altera veniſſemus. ¶ Igit Iſrael pr̃ eorũ di
xit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite qđ vultis:
ſumite de optimis terræ frugib⁹ in vaſis ve-
ſtris, & deferte viro munera, modicũ reſinę
& mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi,
12 & amygdalarũ. ¶ Pecuniã quoq; duplicẽ fer
te vobiſcũ: & illã quã inueniſtis in ſaccu-
13 lis, reportate, ne fortè errore factũ ſit. ¶ Sed
14 & fratrẽ veſtrũ tollite, & ite ad virũ. ¶ Deus
aũt meus oĩps faciat vobis eũ placabilẽ: &

Infr. 44. g.32.

remittat vobiſcum fratrẽ veſtrũ quẽ tenet
in vinculis, & hunc Ben-iamin: ego aut
15 quaſi orbatus abſq; liberis ero. ¶ Tulerũt er
go viri munera, & pecuniã duplicẽ, & Ben-
iamin: deſcẽderũtq; in Ægyptũ, & ſteterũt
16 corã Ioſeph. ¶ Quos cũ ille vidiſſet, & Bẽ-ia
D min ſimul, præcepit diſpẽſatori domus ſuę,
dicẽs: introduc viros domũ, & occide victi-
mas, & inſtrue conuiuium: qm̃ mecũ ſunt
17 comeſturi meridie. ¶ Fecit ille ſicut fuerat
imperatum, & introduxit viros domum.
18 ¶ Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Propter
pecuniam quã retulimus prius in ſaccis no
ſtris introducti ſumus: vt deuoluat in nos
calumniam, & violẽter ſubijciat ſeruituti,
19 & nos, & aſinos noſtros. ¶ Quam ob rem in
ipſis foribus accedentes ad diſpenſatorem
20 ¶ locuti ſunt: Oramus Domine vt audias

-s.



Sup. 42. a.3.

E nos. Iam antè deſcendimus vt emeremus 21 eſcas. ¶ Quibus emptis, cùm veniſſemus ad

diuerſoriũ aperuimus ſaccos noſtros, & in-
uenimus pecuniam in ore ſaccorum : quã
22 nunc eodem pondere reportauimus . ¶ Sed
& aliud attulimus argentum , vt emamus
—ſ. q̃-nobis'neceſſaria ſunt: nõ eſt ĩ noſtra cõ-
ſciẽtia quis poſuerit eam in ma:ſupijs no-
23 ſtris. ¶At ille reſpondit : Pax vobiſcum, no
lite timere: Deus veſter, & Deus patris ve-
ſtri dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris :
nã pecuniã quam dediſtis mihi , probatã,
24 ego hábeo. Eduxitq; ad eos Simeon. ¶Et in-
F troductis domum, attulit aquam , & laue-
• runt pedes ſuos,deditq; pabulum aſinis eo
25 rum. ¶Illi verò parabant munera, donec in
grederetur Ioſeph meridie:audierant.n.q̄
26 ibi comeſturi eſſent panem. ¶Igitur ingr..
ſus eſt Ioſeph domum ſuam,obtulerun.q;
ei munera tenẽtes in manibus ſuis: & ado
27 rauerunt proni in terram. ¶At ille clemen
ter reſaluatis eis,interrogauit eos, dicens:



Sanuſne eſt pater veſter ſenex, de quo dixe-
28 ratis mihi? Adhuc viuit? ¶ Qui reſponde-
rũt: Soſpes eſt ſeruus tuus pater noſter, ad-
huc viuit. Et incuruati, adorauerunt eum .
29 ¶Attollens aũt Ioſeph oculos, vidit Ben-ia
min fratrem ſuum vterinum , & ait: Iſte
eſt frater veſter paruulus , de quo dixeratis
mihi? Et rurſum : Deus inquit , miſereatur
30 tui fili mi. ¶Feſtinauitq;, quia cõmota fue-
rant viſcera eius ſuper fratre ſuo, & erũpe-
bãt lachrymæ: & introiens cubiculũ fleuit.
31 ¶ Rurſumq; lota facie egreſſus , continuit
32 ſe, & ait: Ponite panes. ¶Quibus appoſitis
ſeorſum Ioſeph, & ſeorſum fratribus, Ae-
gyptijs quoq; qui veſcebantur ſimul, ſeor-
ſum: (illicitum eſt enim Aegyptijs come-
dere cum Hebręis , & prophanum putant
33 huiuſcemodi conuiuium ) ¶ ſederunt corã
eo primogenitus iuxta primogenita ſua, &
minimus iuxta ætatem ſuam. Et mirabban-
34 tur nimis , ¶ ſumptis partibus quas ab eo
acceperant : maiorque pars venit Ben-ia-
min, ita vt quinq; partibus excederet. Bi-
beruntq; , & inebriati ſunt cum eo.

CAPVT XLIIII.

1 PRæcepit autem Ioſeph diſpen
A ſatori domus ſuæ, dicens: Im-
ple ſaccos eorum frumento,
quantum poſſunt capere : &
pone pecuniã ſingulorum in
2 ſummitate ſacci. ¶Scyphum autem meum
argenteum , & precium quod dedit tritici,
pone in ore ſacci iunioris: factumq; eſt ita.
3 ¶ Et orto manè, dimiſſi ſunt cũ aſinis ſuis.
4 ¶Iamq; vrbem exierãt, & proceſſerant pau-
lulum: *tunc' Ioſeph accerſito diſpẽſatore *cum ſ.
domus, ait: Surge, inquit, & perſequere vi-
ros: & apprehẽſis dicito: Quare reddidiſtis
5 malum pro bono? ¶Scyphus quem furati e-
B ſtis, ipſe eſt in quo bibit dominus meus, &
in quo augurari ſolet : peſſimam rem feci-
6 ſtis. ¶Fecit ille vt iuſſerat. Et apprehenſis p
7 ordinem locutus eſt . ¶ Qui reſponderunt :
Quare ſic loquitur dominus noſter, vt ſer-
8 ui tui tantum flagitij commiſerint? ¶Pecu-
niã quã inuenimus in ſummitate ſaccorũ,
reportauimus ad te de Terra-Chanáan: &
quomodo conſequẽs eſt, vt furati ſimus de
domo domini tui aurum vel argentum ?
9 ¶ Apud quemcunque fuerit inuentum ſer-
C uorum tuorum quod quæris , moriatur, &
10 nos erimus ſerui domini noſtri. ¶Qui dixit
eis: Fiat iuxta veſtram ſniam: apud quem-
cunq; fuerit inuentũ, ipſe ſit ſeruus meus ,
11 vos autem eritis innoxij. ¶Itaque feſtinato
deponentes in terram ſaccos, aperuerũt ſin
12 guli. ¶ Quos ſcrutatus , incipiens à maiore
vſq; ad minimum , inuenit ſcyphũ in ſac-
13 co Ben-iamin. ¶At illi ſciſſis veſtibus, one
ratisque rurſum aſinis, reuerſi ſunt in oppi



14 dum.⁋Primusq; Iudas cum fratrib⁹ ingreſ-
ſus eſt ad Ioſeph(necdũ.n.de loco abierat)
oẽsq; ante eũ pariter in terrã corruerunt.
15 ⁋Quibus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis? an
D ignoratis ꝙ nõ ſit ſimilis mei in augurãdi
16 ſciẽtia?⁋Cui Iudas: Quid rñdebim⁹, inq̃t,
dño meo?vel qd loquemur,aut iuſtè poteri
mus obtẽdere? Deus inuenit iniquitatẽ ſer
uorũ tuorũ:en oẽs ſerui ſumus dñi mei, &
17 nos,& apud quẽ inuentus eſt ſcyphus. ⁋Rñ
ditq; Ioſeph: Abſit à me, vt ſic agã:q fura-
tus eſt ſcyphũ,ipſe ſit ſeruus meus:vos aũt
18 abite liberi ad patrẽ veſtrũ. ⁋Accedẽs- aũt
E ꝓpius Iudas cõfidẽter ait: Oro dñe mi,lo-
quatur ſeruus tu⁹ verbũ in auribus tuis, &
ne iraſcaris famulo tuo:tu es. n. poſt Pha-
19 raonẽ ⁋dñs me⁹: Interrogaſti ‖ prius ſeruos |*Sup.42.*
20 tuos:Habetis patrẽ aut fratrẽ? ⁋Et nos rñdi *c.11.*
mus tibi dño meo: Eſt nobis pr̃ ſenex, &
puer paruulus, qui in ſenectute illi⁹ natus
eſt,cuius vterinus frater mortu⁹ eſt:& ipsũ
ſolũ hẽt mr̃ ſua, pr̃ verò tenerè diligit eũ.
21 ⁋Dixiſtiq; ſeruis tuis: Adducite eũ ad me,
F &ponã oculos meos ſup illũ.⁋Suggeſſimus
22 dño meo: Nõ põt puer relinquere patrem |*Sup.43.*
23 ſuũ:ſi.n.illũ dimiſerit,morieť. ⁋ ‖Et dixiſti *a.3. & 5.*
ſeruis tuis: Niſi venerit frater veſter mini-
mus vobiſcũ,nõ videbitis amplius faciem
24 meã. ⁋Cũ ergo aſcendiſſemus ad famulum
tuũ patrẽ noſtrum,narrauimus ei oĩa quæ
25 locutus eſt dominus meus. ⁋Et dixit pater
noſter:Reuertimini, & emitte nobis parũ



26 tritici.⁋Cui diximus: Ire non poſſumus: ſi
frater noſter minimus deſcenderit nobi-
ſcũ,proficiſcemur ſimul: alioquin illo ab-
ſente, non audemus videre faciem viri

Ad quæ

*Sup.* 37. c. 23. & 33. 27 ?Ad quæ ille rñdit: ‖ Vos ſcitis ꝙ duos ge-
28 nuerit mihi vxor mea. ? Egreſſus eſt vnus,
G & dixiſtis: Beſtia deuorauit eum: & hucuſ-
29 que non cõparet. ? Si tuleritis & iſtum, &
aliquid ei in via cõtigerit, deducetis canos
30 meos cum mœrore ad inferos. ?Igitur ſi in
trauero ad ſeruum tuum patrem noſtrum,
& puer defuerit, (cùm anima illius ex hu-
31 ius anima dependeat,) ?Videritq; eũ nõ eſ
ſe nobiſcum, morietur, & deducent famuli
32 tui canos eius cum dolore ad inferos. ?I
propriè ſeruus tuus–ſim qui in meam h
recepi fidem, & ſpopondi, dicens. ‖ Niſi *Sup.* 43. b. 9.
duxero eũ, peccati reus ero in patrẽ meum
33 omni tempore. ?Manebo itaq; ſeruus tuus
pro puero in miniſterio domini mei, &
34 puer aſcendat cum fratribus ſuis. ? Non
enim poſſum redire ad patrem meum, ab-
ſente puero: ne calamitatis, quæ oppreſſu
ra eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.



CAPVT XLV.

1 NOn ſe poterat vltra cohibere
A Ioſeph multis corã aſtantib᷑;
vnde præcepit vt egrederent
cuncti foras, & nullus intereſ
ſet alienus agnitioni mutuæ.
2 ?Eleuauitq; vocem cum fletu, quam audie-
runt Ægyptij, omniſq; domus Pharaonis.
3 ?Et dixit fratribus ſuis: Ego ſum Ioſeph: ad
huc pater meus viuit? Non poterant rñdere
4 fratres nimio terrore perterriti. ? Ad quos
B ille clementer: Accedite inquit, ad me. Et
*Act.* 7. b cùm acceſſiſſent propè, ‖ Ego ſum, ait, Io-
13. ſeph frater veſter, quem vendidiſtis in Ae-
5 gytũ. ?Nolite pauere, neq; vobis durũ eſſe
videatur ꝙ vendidiſtis me in his regioni-
*Inf.* 50. c. bus: ‖pro ſalute enim veſtra miſit me Deus
20. 6 ante vos in Aegyptum. ?Bienniũ eſt enim
ꝙ cępit fames eſſe in terra: & adhuc quin-
que anni reſtant quibus nec arari poterit,
7 nec meti. ?Præmiſitq; me Deus vt reſerue-
mini ſuper terrã, & eſcas ad viuendũ habe-
8 re poſſitis. ?Non veſtro conſilio, ſed Dei vo
C luntate huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi
patrem Pharaonis, & dñm vniuerſæ do-
mus eius, ac principẽ in omni Terra–Aegy
9 pti. ?Feſtinate, & aſcendite ad patrẽ meũ,
& dicetis ei, Hæc mãdat filius tuus Ioſeph:
Deus fecit me dñm vniuerſæ Terræ–Aegy
10 pti: deſcende ad me, ne moreris, ?& habita
bis in Terra–Geſſen: eriſq; iuxta me tu, &
filij tui, & filij filiorũ tuorũ, oues tuę, & ar-
11 menta tua, & vniuerſa quæ poſſides. ?Ibiq;
D te paſcam (adhuc enim quinq; anni reſidui
ſunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, &
12 oĩa quæ poſſides. ? En oculi veſtri & oculi
fratris mei Ben–iamin vident ꝙ os meum
13 loquatur ad vos. ?Nunciate patri meo vni-
uerſam gloriam meã, & cuncta quæ vidi-
ſtis in Aegypto: feſtinate, & adducite eum
14 ad me. ?Cũq; amplexatus recidiſſet in col-
lũ Ben–iamin fratris ſui, fleuit: illo quoq;
15 ſimiliter flẽte ſup collũ eius. ?Oſculatuſq;
eſt Ioſeph oẽs fratres ſuos, & plorauit ſup
ſingulos: poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum.
16 ?Auditumq; eſt & celebri ſermone vulga-
E tum in aula regis, Venerunt fratres Ioſeph,
& gauiſus eſt Pharao, atque omnia familia
17 eius. ?Dixitq; ad Ioſeph vt imperaret fratri
bus ſuis, dicens: Onerantes iumenta, ite in
18 Terram–Chanaan, ?& tollite inde patrem
veſtrum & cognationem, & venite ad me:
& ego dabo vobis omnia bona Aegypti, vt
19 comedatis medullam terræ. ? Pręcipe etiã
vt tollãt plauſtra de terra–Aegypti, ad ſub
F uectionem paruulorum ſuorum, ac coniu
gum: & dicito: Tollite patrem veſtrum, &
20 properate quãtocyus veniẽtes, ? nec dimit
tatis quicquam de ſupellectili veſtra: qa
21 omnes opes Aegypti veſtræ erunt. ? Fece

runtq;

runtq; filij Iſraël vt eis mandatum fuerat.
Quibus dedit Ioſeph plauſtra, ſecundũ Pha
22 raonis imperiũ: & cibaria in itinere. ¶ Sin-
gulis quoq; proferri iuſſit binas ſtolas: Bẽ-
iamin verò dedit trecentos argenteos cum
23 quinq; ſtolis optimis: ¶tantũdem pecuniæ
& veſtium mittẽs patri ſuo, addens eis aſi
nos decem qui ſubueherent ex omnibus di
uitijs Aegypti, & totidem aſinas, triticũ in
24 itinere, panesq; portãtes. ¶Dimiſit ergo fra
tres ſuos: & ꝓficiſcẽtibꝰ ait: Ne iraſcamini
25 in via. ¶Qui aſcẽdẽtes ex Aegypto, venerũt
C in Terram-Chanáan ad patrem ſuum Ia-
26 cob: ¶Et nunciauerunt ei, dicentes: Ioſeph
filius tuus viuit: & ipſe dñatur in oĩ Ter-
ra-Aegypti: Quo audito Iacob, quaſi de
graui ſomno euigilans, tamen nõ credebat
27 eis. ¶Illi contrà referebant oẽm ordinẽ rei.
Cumque vidiſſet plauſtra & vniuerſa quæ
28 miſerat, reuixit ſpiritus eius, ¶& ait: Suffi-
cit mihi ſi adhuc Ioſeph filius meus viuit:
vadam & videbo illum antequam moriar.



CAPVT XLVI.

1 PRofectusq; Iſrael cũ oĩbꝰ quæ
A habebat, venit ad Puteũ-iurã
& mactatis ibi victimis Deo
2 pr̃is ſui Iſaac, ¶audiuit eũ per
viſionẽ nocte vocantẽ ſe, & di
cẽtẽ ſibi: Iacob, Iacob. Cui rñdit: Ecce ad-
3 ſũ. ¶Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deꝰ
patris tui: noli timere, deſcẽde in Aegyptũ,
4 quia in gentẽ magnam faciam te ibi. ¶Ego
deſcendam tecum illuc, & ego inde addu-
cam te reuertentẽ: Ioſeph quoq; ponet ma
5 nus ſuas ſup oculos tuos. ¶Surrexit aũt Ia-
cob à Puteo-iuramenti: ‖tuleruntq; eũ fi-
lij cũ paruulis & vxoribus ſuis in plauſtris
6 quæ miſerat Pharao ad portandũ ſenẽ, ¶ &
oĩa q̃ poſſederat in Terra-Chanáan: ‖ve-
7 nitq; in Aegyptũ cũ oĩ ſemine ſuo. ¶Filij e
ius, & nepotes, filię, & cũcta ſimul ꝓgenies.
8 Hæc ſunt aũt noĩa filiorũ Iſraël q ingreſſi
B sũt in Aegyptũ, ipſe cũ liberis ſuis. ‖Primo
9 genitus Rubẽ. ¶filij Rubẽ: Henoch & Phal
10 lũ & Heſdrõ & Charmi. ¶ ‖Filij Simeõ: Ia-
muel & Iamĩ* & Ahod & Iachin & Sohar,
11 & Saul filiꝰ Chananitidis. ¶ ‖Filij Leui: Ger
12 ſon, & Cahath, & Merari. ¶ ‖Filij Iuda: Her
& Onã, & Sela, & Phares & Zara. mortui
sũt aũt Her & Onã in Terra-Chanáan. Na
13 tiq; ſunt filij Phares: Heſrõ & Hamul. ¶‖Fi
lij Iſachar: Thola & Phua & Iob & Sime-
14 rõ. ¶Filij Zabulõ: Sared & Elon & Iahelel.
15 ¶Hi filij Liæ quos genuit in Meſopotamia
Syriæ cũ Dina filia ſua, oẽs aĩæ filiorũ eius
16 & filiarũ, triginta tres. ¶Filij Gad: Sephon
& Aggi & Eſebõ & Suni & Heri, & Arodi
17 & Areli. ¶‖Filij Aſer: Iãna & Ieſua et Ieſſui,
& Beria, Sara quoq; ſoror eorũ. Filij Beria:
18 Heber & Melchiel. ¶Hi filij Zelphæ, quã de
dit Labã Liæ filiæ ſuæ: & hos genuit Iacob
19 ſedecim aĩas. ¶Filij Rachel vxoris Iacob: Io
20 ſeph & Ben-iamin. ¶‖Natiq; ſunt Ioſeph
filij in Terra-Aegypti, quos genuit ei Aſe-
neth filia Phutipharis ſacerdotis Helio-
21 poleos: Manaſſes & Ephráim. ¶Filij Ben-ia
min: Bela & Bechor & Asbel & Gera &
Naamã & Echi & Ros & Mophĩ & Ophim
22 & Ared. ¶Hi filij Rachel quos genuit Iacob:
23 oẽs aĩæ quatuodecim. ¶Filij Dã: Huſim. ¶Fi
24 lij Nephthali: Iaſiel & Guni & Ieſer & Sal
25 lẽ. ¶Hi filij Balæ, quã dedit Labã Racheli fi
liæ ſuæ: & hos genuit Iacob omnes animæ
26 ſeptem. ¶Cunctæq; animæ q̃ ingreſſæ ſunt
cum Iacob in Aegyptum, & egreſſę ſunt de
femore illius, abſq; vxoribus filiorũ eius:
27 ſexaginta ſex. ¶Filij autem Ioſeph qui nati
ſunt ei in Terra-Aegypti, animæ duæ. ‖Oẽs
animæ domus Iacob, quæ ingreſſæ ſunt in
28 Aegyptũ, fuere ſeptuaginta. ¶Miſit autem

*Act.7.b 15.* *Ioſ.24.a 3.* *Pſ.104.b.22.* *Iſa.52.a.4.* *Exo.1.a 2.6.b.14.* *Num.26.a.5.* *1.Par.5.a.1.& 3.* **& Iami.* *Exod.6.c.15.* *1.Par.4.c.4.*

*1.Par.6.a.1.* *1.Par.2.a 3.4 d 21* *Supr.38.a.3.* *1.Para.7.a.1.* *1.Par.7.f.30.* *Supr.41.f.50.* *1.Par.7.b.6.f.a.1* *Deu.10.d.22.*

Iudam

Iudam ante ſe ad Ioſeph, vt nũciaret ei, &
29 ille occurreret in Geſſen. ¶Quò cùm perue
D niſſet, iuncto Ioſeph curru ſuo, aſcẽdit ob-
uiam patri ſuo ad eundẽ locũ : vidensq́ue
eum, irruit ſuper collum eius, & inter am-
30 plexus fleuit. ¶Dixitq́ue pater ad Ioſeph.
Iam lætus moriar, quia vidi faciẽ tuam, &
31 ſuperſtitem te relinquo. ¶ At ille locutus
eſt ad fratres ſuos, & ad omnem domũ pa
tris ſui: Aſcendam, & nunciabo Pharaoni,
dicẽſq; ei: Fratres mei, & domus patris mei,
qui erant in Terra-Chanaan, venerunt ad
32 me: ¶Et ſunt viri paſtores ouium curamq́;
habent alendorum gregum: pecora ſua &
armenta, & omnia quæ habere potuerunt,
33 adduxerunt ſecum. ¶Cumq; vocauerit vos,
34 & dixerit, Quod eſt opus veſtrum? ¶Reſpon
debitis: Viri paſtores ſumus ſerui tui, ab ĩ-
fantia noſtra vſque in præſens, & nos & pa
tres noſtri. Hæc autem dicetis, vt habitare
poſſitis in Terra-Geſſen: quia deteſtantur
Ægyptij omnes paſtores ouium.

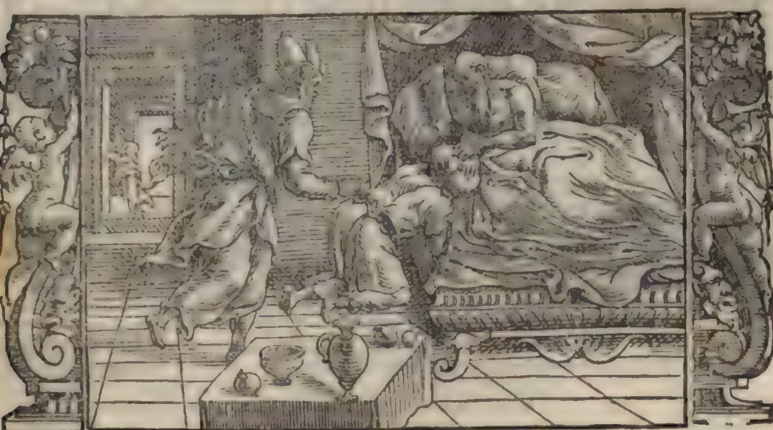


CAPVT XLVII.

1 INgreſſus ergo Ioſeph nũciauit
A Pharaoni, dicens: Pr̃ meus, &
fratres, oues eorũ & armenta
& cuncta q̃ poſſidẽt, venerũt
de Terra-Chanaan: & ecce
2 cõſiſtũt in Terra-Geſſen. ¶Extremos quoq;
fratrũ ſuorũ quinq; viros cõſtituit corã Re
3 ge: ¶ Quos ille interrogauit, Quid habetis
operis? Reſponderũt: Paſtores ouiũ ſumus
4 ſerui tui & nos, & patres nr̃i. ¶Ad peregrinã
dũ in terrã tuã venimus, qm̃ non eſt herba
gregibus ſeruorũ tuorũ, ingraueſcẽte fame
B in Terra-Chanaan: petimusq́; vt eſſe nos
5 iubeas ſeruos tuos in Terra-Geſſen. ¶Di-
xit itaque rex ad Ioſeph: Pr̃ tuus & fr̃es tui
6 venerũt ad te. ¶Terra-Ægypti in cõſpectu
tuo eſt, in optimo loco fac eos habitare, &
trade eis Terrã-Geſſen. Quòd ſi noſti in eis
eſſe viros induſtrios cõſtitue illos magiſtros
7 pecorũ meorũ. ¶Poſt hæc introduxit Ioſeph
pr̃em ſuũ ad Regẽ, & ſtatuit eũ corã eo: qui
8 benedicẽs illi, ¶& interrogatus ab eo: Quot
9 ſunt dies annorũ vitæ tuæ? ¶Rñdit: Dies pe
regrinationis vitæ meæ centũ triginta an-
norũ ſunt, parui & mali, & nõ peruenerunt
C vſq; ad dies patrũ meorũ quibus peregrina
10 ti ſunt. ¶Et benedicto rege egreſſus eſt foras.
11 ¶Ioſeph verò patri & fratrib⁹ ſuis dedit poſ
ſeſſionẽ in Aegypto ĩ optimo terre loco, Ra
12 meſſes, vt pceperat Pharao. ¶ Et alebat eos,
oẽmq́; domũ pr̃is ſui, præbẽs cibaria ſingu
13 lis. ¶In toto enim orbe panis deerat, & op-
preſſerat fames terrã, maximè Aegypti &
14 Chanaan. ¶E quibus oẽm pecuniã cõgrega
uit pro vẽditione frumenti, & intulit eã in
15 ærarium regis. ¶Cumq; defeciſſet emptori-
b⁹ preciũ, venit cũcta Aegyptus ad Ioſeph,
D dicens: Da nobis panes: quare morimur panem
16 coram te, deficiẽte pecunia? ¶Quibus ille re
ſpondit: Adducite pecora veſtra, & dabo vo
bis pro eis cibos, ſi precium non habetis.
17 ¶Quæ cũ adduxiſſent, dedit eis alimẽta pro
equis, & ouibus, & bobus, & aſinis: ſuſten-
tauitque eos illo anno pro commutatione
18 pecorum. ¶Venerunt quoque anno ſecun-
do, & dixerunt ei: Nõ celamus Domino no
ſtro q̀ deficiente pecunia, pecora ſimul de-
fecerunt: nec clam te eſt, quòd abſque cor-
19 poribus & terra nihil habeamus. ¶Cur ergo
moriemur te vidente? & nos & terra noſtra
tui erimus: eme nos in ſeruitutem regiam,
& præbe ſemina, ne pereunte cultore re-
20 digatur terra in ſolitudinem. ¶ Emit igi
E tur Ioſeph omnem terram-Aegypti, ven-
dentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ ma

gnitudine

gnitudine fãmis . Subiecitq; eã Pharaoni,
¶Et cũſtos populos ei⁹ à nouiſſimis terminis
Ægypti vſq; ad extremos fines ei⁹, ‖ pter ter
rã ſacerdotũ q̃ a rege tradita fuerat eis: qb⁹
& ſtatuta cibaria ex horreis publicis pbebã
tur: & idcirco nõ ſunt cõpulſi vendere poſ-
3 ſeſſiones ſuas: ¶ Dixit ergo Ioſeph ad popu
los: En vt cernitis, & vos & terrã vrãm Pha
rao poſſidet, accipite ſemĩa, & ſerite agros,
4 ¶ vt fruges hẽre poſſitis . Quintã partẽ regi
dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in
ſementẽ, & in cibũ familijs & liberis vrĩs.
5 ¶Qui rñderũt: Salus nrã in manu tua eſt: re
ſpiciat nos tãtum dñs nr̃, & læti ſeruiemus
6 regi. ¶Ex eo tpe vſq; in pſentẽ diem in vni-
uerſa Terra-Ægypti regib⁹ quinta pars ſol
uit, & factũ eſt quaſi in legem , abſq; terra
ſacerdotali , quæ libera ab hac conditione
27 fuit. ¶Habitauit ergo Iſrael in Ægypto, id-
eſt, in Terra-Geſſẽ, & poſſedit eã: auctuſq;
28 eſt, & multiplicat⁹ nimis. ¶Et vixit in ea de
G cẽ & ſeptẽ annis: factiq; ſunt oẽs dies vitæ
illius, centũ quadraginta ſeptem annorum.
29 ¶Cumq; appropinquare cerneret diẽ mor-
tis ſuæ , vocauit filium ſuũ Ioſeph, & dixit
ad eum: Si inueni gratiã, in conſpectu tuo,
‖pone manũ tuam ſub fœmore meo: & fa- ‖*Sup.* 24. *a.* 2.
cies mihi miſericordiã & veritatem, vt nõ
30 ſepelias me in Ægipto: ¶ ſed dormiã cũ pa-
tribus meis, & auferas me de terra hac, con
daſq; i ſepulchro maiorũ meorũ. Cui rñdit
31 Ioſeph: Ego faciam quod iuſſiſti. ¶Et ille:
Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adora-
uit Iſraël Dñm, conuerſus ad lectuli caput.



CAPVT XLVIII.

1 HIs itaque trãſactis nunciatum
A eſt Ioſeph q egrotaret pr̃ ſu-
us : qui aſſumptis duob⁹ filijs
Manaſſe & Ephraim, ire perre
2 xit . ¶ Dictumq; eſt ſeni: Ecce
filius tuus Ioſeph venit ad te . Qui confor-
3 tatus ſedit in lectulo. ¶Et ingreſſo ad ſe-Io-
ſeph ait: Deus omnipotens‖ apparuit mihi
in Luza, q̃ eſt in Terra-Chanaan: benedi-
4 xitq; mihi, ¶& ait: Ego te augebo & multi-
plicabo , & faciam te in turbas populorũ:
daboq; tibi terram hãc , & ſemini tuo poſt
5 te in poſſeſſionem ſempiternam. ¶Duo ergo
filij tui qui‖ nati ſunt in Terra-Ægypti an
teq̃ huc venirẽ ad te, mei erunt: ‖ Ephraim
& Manaſſes , ſicut Ruben & Simeon repu-
6 tabuntur mihi. ¶Reliquos autem, quos ge-
nueris poſt eos, tui erunt, & nomine fratrũ
ſuorum vocabuntur in poſſeſſionibus ſuis.
7 ¶Mihi enim qñ veniebã de Meſopotamia,
B ‖mortua eſt Rachel in Terra-Chanaan in
ipſo itinere, eratq; vernum tempus : & in
grediebar Ephratam , & ſepeliui eã iuxta
viam Ephratæ , quæ alio nomine appellat
8 Beth-leem. ¶Videns autem filios eius, dixit
9 ad eum: Qui ſunt iſti? Reſpondit: Filij mei
ſunt quos donauit mihi Deus in hoc loco.
Adduc, inquit, eos ad me, vt benedicã illis.
10 ¶ Oculi enim Iſraël caligabant præ nimia
ſenectute, & clarè videre non poterat . Ap-
plicitoſq; ad ſe, deoſculat⁹ & circumplexus
11 eos, ¶dixit ad filiũ ſuũ: Non ſum fraudatus
aſpectu tuo, inſuper oſtendit mihi Deus ſe-
12 men tuum . ¶ Cumq; tuliſſet eos Ioſeph de
gremio patris, adorauit pronus in terram.
13 ¶Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam, id
C eſt, ad ſiniſtram Iſraël : Manaſſem verò in
ſiniſtra ſua, ad dexterã ſcilicet patris, appli-
14 cuitq; ambos ad eum. ¶Qui extendens ma-
num dexterã, poſuit ſuper caput Ephraim, ‖*Heb.* 11. *d.* 21.
minoris fratris: ſiniſtram autem, ſuper ca-
put Manaſſe qui maior natu erat, cõmutãs *Ioſeph, filio ſuo* 9.
15 manus. ¶‖Benedixitq; Iacob filijs Ioſeph,

& ait:

*Sup. 31. d 29. 31. a. 2* & ait; Deus in cuius cõſpectu ambulauerũt
pr̃es mei Abrahã & Iſaac, Deus q paſcit me
*‖ Mat. 18 b. 10.* 16 ab adoleſcẽtia mea vſq; ĩ pſentẽ diẽ: ¶‖An
gelus qui eruit me de cunctis malis, benedi
cat pueris iſtis, & inuocet̃ ſuper eos nomen
meũ, nomina quoq; patrũ meorum Abra-
ham & Iſaac, & creſcãt in multitudinem
17 ſuper terram. ¶Videns autem Ioſeph, ꝙ po-
ſuiſſet pater ſuus dexterã manum ſuper ca-
put Ephraim, grauiter accepit: & apprehẽ-
D ſam manũ p̃ris leuare conatus eſt de capite
Ephraím, & trãsferre ſuper caput Manaſſe.
18 ¶Dixitq́; ad patrẽ: Non ita cõuenit pr̃: quia
hic eſt primogenit⁹, pone dexterã tuã ſuper
19 caput eius. ¶Qui renuens ait: Scio fili mi,
ſcio: & iſte quidẽ erit in populos, & multi-
plicabit̃: ſed frater eius minor, maior erit
20 illo, & ſemen illius creſcet in gentes. ¶Bene
dixitq́; ᵛeisᵛ in tp̃e illo, dicens in te benedi- *ᵛ ei 4.*
cetur Iſraël, atq; dicetur: Faciat tibi D E V S
ſicut Ephraím, & ſicut Manaſſe. Cõſtituitq;
21 Ephraím ante Manaſſen. ¶Et ait ad Ioſeph
filium ſuũ: En ego morior, & erit Deus vo-
biſcũ, reducetq́; vos ad terrã patrũ v̄ſtrorum.
22 ¶Do tibi‖ p̄tẽ vnã extra fratres tuos, quã tuli
de manu‡ Amorrhæi in gladio & arcu meo. *‖ Ioſu. 15. b. 7. 15. ai ‡ Ioſ. 24 b. 8.*



CAPVT XLIX.

1 VOcauit autẽ Iacob filios ſuos,
*Deut. 33. a. 6.* A & ait eis: Cõgregamini, vt an-
nunciem quæ vẽtura ſunt vo-
2 bis in diebus nouiſſimis ¶Cõ-
gregamini, & audite filij Ia-
cob, audite Iſrael patrem veſtrum.
3 ¶Ruben primogenitus meus; tu fortitu-
do mea, & principium doloris mei, prior in
4 donis, maior in imperio. ¶Effuſus es ſicut
*…up. 35. 22.* aqua, non creſcas: ‖ quia aſcendiſti cubile
patris tui, & maculaſti ſtratum eius.
*…ar. 5.* 5 ¶Simeon & Leui fratres: vaſa iniquitatis
6 bellantia. ¶In conſilium eorum non veniat
anima mea, & in cœtu illorum non ſit glo-
*…p. 34. 5.* ria mea: ‖ quia in furore ſuo occiderunt vi-
rum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murũ.
*…19. a* 7 ¶Maledictus furor eorum, quia pertinax: &
*… a. 6,* indignatio eorum, quia dura: ‖ diuidám eos
in Iacob: & diſpergam eos in Iſraël.
8 ¶Iuda, te laudabũt fratres tui: manus tua
B in ceruicibus inimicorũ tuorum, adorabũt
*…ar. 5.* 9 te filij patris tui. ¶‖Catulus leonis Iuda: ad
prædam fili mi aſcendiſti: requieſcens accu
*…1. f.* buiſti vt leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit
10 eũ? ᵛ‖ N O N A V F E R E T V R ſceptrũ
de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat *Matth. 2. a 6:*
qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gẽ
11 tium. ¶Ligans ad vineam pullum ſuum, &
ad vitem ô fili mi aſinam ſuam. Lauabit in
vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ pal-
12 lium ſuum. ¶Pulchriores ſunt oculi eius vi
no, & dentes eius lacte candidiores.
13 ¶Zabulõ in littore maris habitabit, & in
ſtatione nauiũ pertingens vſq; ad Sidônẽ.
14 ¶Iſſachar aſinus fortis accubans inter ter
15 minos. ¶Vidit requiem ꝙ eſſet bona, & ter-
ram ꝙ optima: & ſuppoſuit humerum ſuũ
ad portandum, factusq́; eſt tributis ſeruiẽs.
16 ¶Dan iudicabit populum ſuum ſicut & alia
17 tribus in Iſraël. ¶Fiat Dan coluber in via, ce
C raſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt
18 cadat aſcenſor eius retro. ¶S A L V T A R E
tuum expectabo Domine.
19 ¶Gad, accinctus præliabitur ante eum, &
ipſe accingetur retrorſum.
20 ¶Aſer pinguis panis eius, & præbebit de-
licias regibus.
21 ¶Nephthali ceruus emiſſus, & dans elo-
quia pulchritudinis. *‖ 1. Par. 5 a. 1.*
22 ¶‖Filius accreſcẽs Ioſeph, fili⁹ accreſcẽs, &
decôrus aſpectu: filiæ diſcurrerũt ſuper mu

23 rum. ¶Sed exaſperauerunt eum, & iurgati
24 ſunt, inuideruntq; illi habentes iacula. ¶Se
dit in forti arcus eius, & diſſoluta ſunt vin
cula brachiorū & manuū illius per manus
potentis Iacob: inde paſtor egreſſus eſt, la-
25 pis Iſraël. ¶Deus patris tui erit adiutor tu^s,
& omnipotens benedicet tibi benedictioni
bus cęli deſuper, benedictionibus abyſſi ia
centis deorſum, benedictionibus uberum
26 & vuluæ. ¶Benedictiones patris tui cōforta
D tæ ſunt benedictionibus patrum eius: do-
nec * veniret' deſiderium collium ęterno-
rum: fiant in capite Ioſeph, & in vertice
Nazarei inter fratres ſuos.
27 ¶Ben-iamin lupus rapax, manè comedet p̄
28 dā, & veſpere diuidet ſpolia. ¶Oēs hi in tri-
bub' Iſraël duodecim: hęc locutus eſt eis pr̄
ſuus, benedixitq; ſingulis, benedictionibus
29 proprijs. ¶Et præcepit eis dicens: Ego con-
gregor ad populum meum: ſepelite me
cum patribus meis in ſpelunca duplici q̄
30 eſt in agro Ephron Hethæi, ¶ contra Mam-
bre in Terra-Chanáan, ‖quā emit Abrahā ‖Sup. 23.
cū agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionē d.17.
31 ſepulchri. ¶Ibi ſepelierunt eum, & Saram
vxorem eius: ibi ſepultus eſt Iſaac cū Re-
becca coniuge ſua: ibi & Lia condita iacet.
32 ¶Finitiſq; mandatis quibus filios inſtrue-
bat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, &
obijt: appoſituſq; eſt ad populum ſuum.



## CAPVT L.

1 QVod cernens Ioſeph, ruit ſuper
A faciem patris flens & deoſcu-
2 lans eum. ¶ Præcepitq; ſeruis
ſuis medicis, vt aromatib' cō
3 dirent patrē. ¶Quibus iuſſa ex
plentibus, trāſierunt quadraginta dies: iſte
quippe mos erat cadauerum conditorū, fle
4 uitq; eum Aegyptus ſeptuaginta dieb'. ¶Et
expleto planctus tempore, loquutus eſt Io-
ſeph ad familiam Pharaonis: Si inueni gra
tiā in cōſpectu veſtro, loquimini in aurib'
5 Pharaonis: ¶ eò q̧ pater meus adiurauerit
me, dicens: En morior, in ſepulchro meo]
qđ fodi mihi in Terra-Chanáan ſepelies
me. Aſcēdā igitur, & ſepeliā patrē meum,
6 ac reuertar. ¶Dixitq; ei Pharao: Aſcende, &
7 ſepeli patrem tuū ſicut adiuratus es. ¶ Quo
B aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes do
mus Pharaonis, cunctiq; maiores natu Ter
8 ræ-Aegypti: ¶domus Ioſeph cum fratribus
ſuis abſq; paruulis & gregibus, atq; armē
9 tis quæ dereliquerūt in Terra-Geſſen. ¶Ha
buit quoq; in comitatu currus & equites:
10 & facta eſt turba non modica. ¶Venerūtq;
ad Aream-atad, quæ ſita eſt trans Iordanē:
vbi celebrātes exequias planctu magno at-
que vehementi impleuerunt ſeptem dies.
11 ¶Quod cùm vidiſſent habitatores Terræ-
Chanáan, dixerunt: Plāctus magnus eſt iſte
Aegyptijs. Et idcirco vocatum eſt nomē lo-
12 ci illius Planctus-Aegypti. ¶ Fecerunt er-
13 go filij Iacob ſicut pręceperat eis: ¶Et portā
tes eum in Terram-Chanáan, ‖ſepelierūt ‖Act.7.b
eum in ſpelunca duplici, ‖quam emerat A 16.
braham cum agro in poſſeſſionē ſepulchri ‖Sup 23.
ab Ephron Hethæo contra faciem Mābre. d.16.
14 ¶Reuerſuſq; eſt Ioſeph in Aegyptum cum
C fratribus ſuis, & omni comitatu, ſepulto pa
15 tre. ¶Quo mortuo timentes fratres eius, &
mutuò colloquentes, Ne fortè memor ſit
iniuriæ quā paſſus eſt, & reddat nobis oē
16 malum quod fecimus, ¶mādauerunt ei-di- -8.
centes pater tuus præcepit nobis antequā
17 moreretur, ¶Vt hæc tibi verbis illius dicere
mus: Obſecro vt obliuiſcaris ſceleris fratrū
tuorum, & peccati atq; malitiæ quam exer
cuerunt in te: nos quoq; oramus vt *ſeruo *ſerui Dei
Dei patri tuo dimittas iniquitatem hanc. patris tui.
18 Quibus auditis fleuit Ioſeph. ¶Veneruntq; 8,



ad eum fratres ſui: & proni adorantes dixe
19 runt: Serui tui ſumus. Quibus ille reſpon-
dit: Nolite timere: num Dei poſſumus reſi-
*Sup. 45. b. 9.* 20 ſtere voluntati? Vos cogitaſtis de me ma-
D lú: ſed Deus vertit illud in bonum: vt exal-
taret me: ſicut in preſentiarum cernitis, &
21 ſaluos faceret multos populos. Nolite ti-
*Sup. 49. c. 12.* mere. ego paſcam vos & paruulos veſtros:
conſolatusq; eſt eos, & blãdè ac leniter eſt
22 locutus. Et habitauit in Ægypto cũ omni
domo patris ſui: vixitque centum decẽ an-
nis. Et vidit Ephraim filios vſque ad tertiã

generationẽ. Filij quoq; Machir filij Ma-
23 naſſe nati ſunt in genibus Ioſeph. Quibus *Nu. 32. g. 39.*
tranſactis loquutus eſt fratribus ſuis: Poſt
mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcẽ- *Hebr. 11. d. 12.*
dere vos faciet de terra iſta ad terram quã
24 iurauit Abraham, Iſaac, & Iacob. Cum-
que adiuraſſet eos, atque dixiſſet: Deus vi-
ſitabit vos, aſportate oſſa mea vobiſcum
25 de loco iſto. Mortuus eſt expletis cen- *Exo. 13. d. 19.*
tum decem vitæ ſuæ annis. Et conditus
aromatibus, repoſitus eſt in loculo in Ae- *Ioſ. 24. g. 32.*
gypto.

*Libri Geneſis Finis.*

# LIBER EXODVS,

## HEBRAICE VEELLE SEMOTH,

id eſt, Hæc ſunt nomina.



## CAPVT PRIMVM.

1 HÆc ſunt nomina filiorum
A Iſrael qui ingreſſi ſunt in
Ægyptum cum Iacob, ſin
guli cum domibus ſuis in Gen. 46. a.8.
2 troierũt. ¶Ruben, Simeõ,
3 Leui, Iudas, ¶Iſſachar, Za-
4 bulon, & Ben-iamin, ¶Dan & Nephthali,
5 Gad & Aſer. ¶Erant igitur omnes animæ
eorum qui egreſſi ſunt de femore Iacob, ſe
ptuaginta: Ioſeph autem in Ægypto erat.
6 ¶Quo mortuo & vniuerſis fratribus eius,
7 omnique cognatione ſua: ¶Filij Iſraël cre- Act. 7. c
uerunt, & quaſi germinantes multiplicati 17.
ſunt: ac roborati nimis impleuerunt terrã.
8 Surrexit intereà rex nouus ſuper Ægyptũ
9 qui ignorabat Ioſeph: ¶ & ait ad popu-



B lum ſuum: Ecce populus filiorum Iſrael
10 multus, & fortior nobis eſt. ¶Venite, ſapien

ter

ter opprimam* eũ: ne fortè mul tiplicet: &
ſi ingruerit cõtra nos bellũ, addať inimicis
nr̃is, expugnatisq; nobis egrediať de terra.
11 ¶Præpoſuit itaq; eis magiſtros opũ, vt affli-
gerẽt eos onerib*: ædificauerũtq; vrbes ta-
bernaculorũ Pharaoni, Phitõ, & Rameſſes.
12 ¶Quãtoq; opprimebãt eos, tãto magis mul
tiplicabanť, & creſcebãt: oderãtq; filios Iſ-
13 raël Aegyptij. ¶Et affligebãt illudẽtes eis*. **& imi- dentes.*
14 ¶Atq; ad amaritudinẽ pducebãt vitã eorũ
opib* duris luti, & lateris, oĩq; famulatu,
5 quo in terræ opib* p̃mebanť. ¶Dixit aũt rex *Sap.11.b.5.*
Aegypti obſtetricibus Hebræorũ, quarũ vna
16 vocabať Sephora, altera Phua, ¶ pcipiẽs eis:
Qñ obſtetricabitis Hebræas & partus tp̃s ad
uenerit, ſi maſculus fuerit, interficite eũ: ſi
17 fœmina reſeruate. ¶Timuerunt autẽ obſte-
trices Deum, & non fecerunt iuxta præce-
D ptũ regis Aegypti, ſed conſeruabant m[illegible]es.
18 ¶Quib* accerſitus ad ſe Rex ait: Quidnã eſt
hoc qđ facere voluiſtis, vt pueros ſeruaretis?
19 ¶Quæ rñderũt: Nõ ſunt Hebrææ ſicut Aegy-
ptiæ mulieres: ipſæ.n. obſtetricãdi hñt ſciẽ-
20 tiã, & priuſq̃ veniamus ad eas pariũt. ¶Bene



ergo fecit Deus obſtetricib*, & creuit popu-
21 lus, cõfortatuſq; eſt nimis. ¶Et quia timue-
runt obſtetrices Deũ, ædificauit eis domos.
22 ¶Præcepit ergo Pharao oĩ populo ſuo, dicẽs:
Quicqd maſculini ſexus natũ fuerit, in flu-
men proijcite: qcquid fœminini, reſeruate.



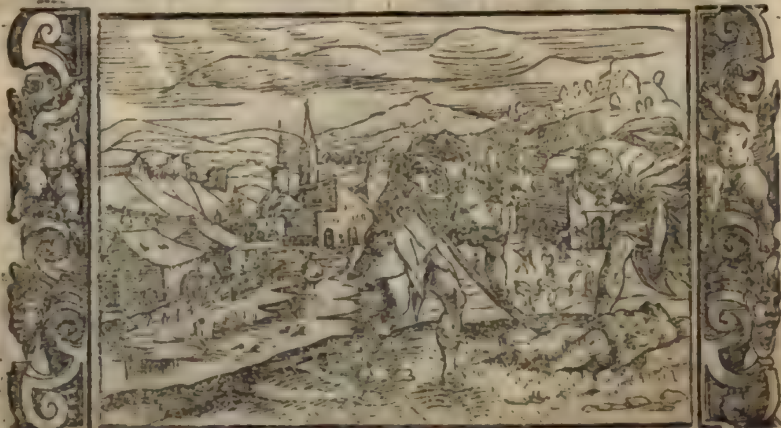
## CAPVT II.

1 A EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Le-
2 ui. ¶Et accepit vxorem ſtirpis ſuæ: quæ *Infr.6.c.*
concepit & peperit filium: & videns eum *20.*

*Num. 26. g. 59. 1. Par. 23. b. 13.*
3 elegantē abſcōdit tribus mēſibus, ¶Cumq́;
iam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellā ſcir-
peā, & liniuit eā bitumine ac pice, poſuitq́;
intus infantulū, & expoſuit eā in carecto ri
4 pæ fluminis, ¶ ſtāte procul ſorore eius, & cō
5 ſiderante euentū rei. ¶Ecce aūt deſcēdebat *Act. 7. e. 21.*
filia Pharaonis vt lauaret ī flumie: & puel
læ eius gradiebant per crepidinē aluei. Quæ *Heb. 11. d. 23.*
cū vidiſſet fiſcellā in papyrione, miſit vnā
6 è famulab⁹ ſuis & allatā aperiēs, cernēsq́;
in ea paruulū vagientē, miſertā ei⁹, ait: De
7 infantib⁹ Hebræorū eſt hic. ¶Cui ſoror pue



ri: Vis, inquit, vt vadā, & vocē tibi mulierē
8 Hebræā quæ nutrire poſſit infantulū? ¶Rn
B dit: Vade. Perrexit puella, & vocauit mrem
9 ſuā. ¶Ad quam locuta filia Pharaonis: Acci
pe, ait, puerum iſtū, & nutri mihi: ego da-
bo tibi mercedem tuam. Suſcepit mulier,
10 & nutriuit puerum, ¶ adultumq́; tradidit fi
liæ Pharaonis. Quem illa adoptauit in locū
filij, vocauitq́; nomen eius Moyſes, dicens,
11 Quia de aqua tuli eum. ¶In dieb⁹ illis poſt
quam creuerat Moyſes, egreſſus eſt ad fra- *Heb. 11. e. 24.*
tres ſuos, viditq́; afflictionem eorum, & vi-
rum Aegyptium percutientem quendā de
12 Hebræis fratribus ſuis. ¶Cumq́; circunſpe-
xiſſet huc atque illuc, & nullum adeſſe vi-
diſſet, percuſſum Aegyptium abſcōdit ſabu



13 lo. ¶Et egreſſus die altero, conſpexit duos
Hebræos rixantes: dixitq́; ei qui faciebat in
iuriam: Quare percutis proximum tuum?
14 ¶Qui reſpondit: Quis conſtituit te princi-
C pem & iudicē ſuper nos? num occidere me
tu vis, ſicut heri occidiſti Aegyptium? ¶Ti-

muit



muit Moyſes, & ait: Quomodo palã factũ
15 eſt verbũ iſtud? ⁋ Audiuitq; Pharao ſermo-
nem hunc, & quærebat occidere Moyſen:
qui fugiens de conſpectu eius, moratus eſt
16 ĩ Terra-Madiã, & ſedit iuxta puteũ. ⁋Erãt
autem ſacerdoti Madian ſeptem filię, quæ
venerant ad hauriendam aquam: & imple-
*gregẽ. ſ.* tis canalibus adaquare cupiebant greges,
17 patris ſui. ⁋ Superuenére paſtores & eiece-
rũt eas: ſurrexitq; Moyſes, & defenſis puel
18 lis, adaquauit oues earum. ⁋Quę cùm reuer
tiſſent ad Raguel patrem ſuũ, dixit ad eas:
19 Cur velocius veniſtis ſolito? ⁋ Rũderunt:
Vir Aegyptius liberauit nos de manu pa-
ſtorũ: inſuper & hauſit aquam nobiſcum,
20 potumq; dedit ouibus. ⁋At ille: Vbi eſt? in-



D quit. Quare dimiſiſtis hominem? vocate
21 eum vt comedat panem. ⁋ Iurauit ergo
*Infr. 18.* Moyſes quòd habitaret cum eo. ⁋ Acce-
*a. 2. 3.* 22 pitq; Sephorã filiã eius vxorem. ⁋Quæ pe-
*1. Par. 23* perit ei filium quẽ vocauit Gerſam, dicens
*b. 12.* Aduena fui in terra aliena. Alterũ verò pe
*—3.* perit: quẽ vocauit Eliézer, dicens: Deus.n.
*—4.* pr̃is mei adiutor meus, & eripuit me de
23 manu Pharaonis. ⁋Poſt multum verò tem-
poris mortuus eſt rex Aegypti & ingemi-
ſcentes filij Iſraël, propter opera vociferа-
ti ſunt: aſcenditq; clamor eorum ad Deũ
24 ab operibus. ⁋Et audiuit gemitum eorum,
ac recordatus eſt fœderis quod pepigit cũ
25 Abraham, Iſaac, & Iacob. ⁋ Et reſpexit Do-
minus filios Iſraël, & liberauit eos.



## CAPVT III.

1 MOyſes autem paſcebat oues Ie-
A thro ſoceri ſui ſacerdotis Ma
dian : cumque minaſſet gre-
gem ad interiora deſerti, ve-
nit ad montem Dei Horeb.
2 ‖ Apparuitq; ei Dominus in flamma ignis
de medio rubi, & videbat quòd rubus ar-
3 deret, & non combureretur. ¶ Dixit ergo
Moyſes : Vadam, & videbo viſionem hãc
magnam, quare non comburatur rubus.
4 ¶ Cernens autem Dominus quòd pergeret
B ad videndum, vocauit eum de medio rubi,
& ait : Moyſes, Moyſes? Qui reſpondit :
5 Adſum. ¶ At ille : Ne appropies, inquit,
huc, ſolue calceamentum de pedib⁹ tuis :
locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.
6 ¶ Et ait : ‖ Ego ſum Deus patris tui, Deus
Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob.
Abſcõdit Moyſes faciem ſuam: non enim
7 audebat aſpicere contra Deũ. ¶ Cui ait Do-
minus: Vidi afflictionẽ populi mei in Ae-
gypto & clamorẽ eius audiui; propter duri
8 tiam eorũ qui præſunt operibus. ¶ Et ſciens
dolorem eius, deſcendi vt liberem eum de
C manibus Aegyptiorum, & educam de ter
ra illa in terram bonã, & ſpacioſam, in ter-
rã quæ fluit lacte, & melle, ad loca Chana-
næi, & Hethæi, & Amorrhæi: & Pherezæi,
9 & Heuæi, * & Iebuſæi. ¶ Clamor ergo filiorũ
Iſraël venit ad me, vidiq; afflictionem eo-
10 rum qua ab Aegyptijs opprimuntur. ¶ Sed
veni, & mittã te ad Pharaonem, vt educas
populum meum, filios Iſraël de Aegypto.
11 ¶ Dixitq; Moyſes ad Deum: Quis ſum ego,
vt vadam ad Pharaonẽ, & educã filios Iſ-
12 raël de Aegypto? ¶ Qui dixit ei: Ego ero te-
D cũ, & hoc habebis ſignum ꝙ miſerim te,
Cum eduxeris populum meũ, de Aegypto, -8.
13 immolabis Deo ſuper mõtem iſtum. ¶ Ait
Moyſes ad Deum : Ecce ego vadã ad filios
Iſraël, & dicam eis: Deus patrum veſtrorũ
miſit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod eſt
14 nomen eius? quid dicam eis? ¶ Dixit Domi-
nus ad Moyſen : Ego SVM QVI SVM. Ait :
Sic dices filijs Iſraël : Qui eſt, miſit me ad
15 vos. ¶ Dixitq; iterũ Deus ad Moyſen : Hæc
dices filijs Iſraël : Dominus Deus patrum
E veſtrorũ, Deus Abraham, & Deus Iſaac, &
Deus Iacob, miſit me ad vos: hoc nomẽ mi
hi eſt in æternum, & hoc memoriale meũ
16 in generatione et generationẽ. ¶ Vade & cõ
grega ſeniores Iſraël, & dices ad eos: Domi
nus Deus patrum veſtrorum apparuit mi-
hi, Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus
Iacob, dicens: Viſitans viſitaui vos: & vidi
omnia quę acciderunt vobis in Aegypto :
17 ¶ & dixi vt educã vos de afflictione Aegy-
pti in Terram Chananæi, & Hethæi & A-
F morrhæi & Pherezei & Heuæi, & Iebuſæi,
18 ad terram fluentem lacte & melle. ¶ Et au-
diẽt vocem tuam: ingredierisq; tu & ſenio
res Iſraël ad regem Aegypti, & dices ad eũ:
Dñs Deus Hebræorum vocauit nos: ibimus
viam trium dierum in ſolitudinem, vt im-
19 molemus Domino Deo noſtro. ¶ Sed ego
G ſcio ꝙ non dimittet vos rex Aegypti vt ea-
20 tis, niſi per manum validam. ¶ Extendam ¶ enim 10
que manum meam, & percutiam Aegyp-
tum in cunctis mirabilibus meis, quæ fa-
cturus ſum in medio eorum : poſt hoc di-
21 mittet vos. ¶ Daboq; gratiam populo huic
coram Aegyptijs: ‖ & cùm egrediemini, nõ ‖ Inf. 11 A
22 nõ exhibitis vacui. ¶ Sed poſtulabit mulier 2 & 12.
à vicina ſua & ab hoſpita ſua, vaſa argẽtea c. 35.
& aurea, ac veſtes: ponetisq; eas ſup filios
& filias veſtras, & ſpoliabitis Aegyptum.

CAPVT

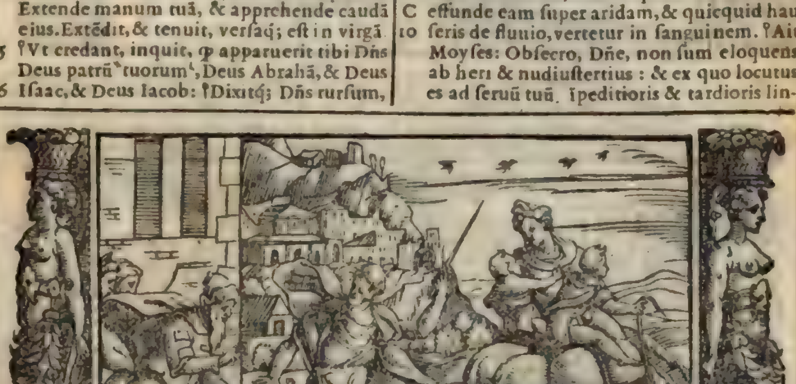


CAPVT IIII.

1 REſpondẽs Moyſes ait: Non cre-
A dent mihi: neq; audient vocẽ
meam: ſed dicent, Non appa-
2 ruit tibi Dñs. ¶ Dixit ergo ad
eum: Quid eſt ꝙ tenes in ma-
3 nu tua? Rñdit: Virgam. ¶Dixitq́; Dñs: Proij-
ce eam in terrã. Proiecit, & verſa eſt in colu
4 brum, ita vt fugeret Moyſes. ¶Dixitq́; Dñs:
Extende manum tuã, & apprehende caudã
eius. Extẽdit, & tenuit, verſaq́; eſt in virgã.
5 ¶Vt credant, inquit, ꝙ apparuerit tibi Dñs
Deus patrũ ˢtuorumᵗ, Deus Abrahã, & Deus
6 Iſaac, & Deus Iacob: ¶Dixitq́; Dñs rurſum,

ˢ*ſuorũ 1.*

B Mitte manũ tuã in ſinum tuũ. Quam cùm
miſiſſet in ſinũ protulit leproſam inſtar ni-
7 uis. ¶Retrahe, ait, manũ tuam in ſinũ tuum.
Retraxit, & ꝓtulit iterũ, & erat ſimilis car-
8 ni reliquæ. ¶Si non crediderint, inquit, tibi,
neq; audierint ſermonẽ ſigni prioris, credẽt
9 verbo ſigni ſequentis. ¶Quod ſi nec duobus
quidem his ſignis crediderint, neque audie
rint vocem tuã, ſume aquam fluminis, &
C effunde eam ſuper aridam, & quicquid hau
10 ſeris de fluuio, vertetur in ſanguinem. ¶Ait
Moyſes: Obſecro, Dñe, non ſum eloquens
ab heri & nudiuſtertius: & ex quo locutus
es ad ſeruũ tuũ, ĩpeditioris & tardioris lin-



11 guæ ſum. ¶Dixit Dñs ad eum: Quis fecit os
hominis? aut quis fabricatus eſt mutum &
ſurdum, videntem & cæcum, nonne ego?
12 ¶Perge igitur, & ego ero in ore tuo: doce-
13 boq; te qd loquaris. ¶At ille: Obſecro Dñe,
14 inquit, mitte quẽ miſſurus es. ¶Iratus Dñs

 in Moyſen,

in Moyſen, ait: Aaron frater tuus leuites,
ſcio ꝙ eloquens ſit: ecce, ipſe egredietur in
occurſum tuum, videnſq́; te lætabitur cor-
15 de. Loquere ad eū, & pone verba mea in
ore eius: & ego ero in ore tuo, & in ore il-
D lius, & oſtēdam vobis ꝗd agere debeatis.
*Inſr. 7. a. 2.* 16 Et ipſe loquetur pro te ad populū, & erit
os tuū: tu aūt eris ei in his quæ ad Deum
17 pertinent. Virgā quoq; hanc ſume in ma-
18 nu tua in qua facturus es ſigna. Abijt Moy
ſes, & reuerſus eſt ad Iethro ſocerum ſuū,
*cognatū 6.* dixit q́; ei: Vadā & reuertar ad fratres meos
in Ægyptum, vt videā ſi adhuc viuant. Cui
19 ait Iethro: Vade in pace. Dixit ergo Dñs ad
E Moyſen in Madian: Vade, & reuertere in
Ægyptū: mortui ſunt. n. oēs qui quærebāt
20 animā tuā. Tulit ergo Moyſes vxorē ſuā,
& filios ſuos, & impoſuit eos ſup aſinū, re-
uerſusq́; eſt in Ægyptū, portās virgam Dei
21 in manu ſua. Dixitq́; ei Dñs reuertenti in
Aegyptum: Vide vt omnia oſtenta quæ po-
ſui in manu tua facias coram Pharaone:
ego indurabo cor eius, & non dimittet po-
22 pulum. Diceſq́; ad eum: Hæc dicit Domi-
23 nus, Filius meus primogenitus, Iſraël. Di
F xi tibi, Dimitte filium meum vt ſeruiat mi



hi: & noluiſti dimittere eū: ecce ego interſi
24 ciam filium tuū primogenitum. Cumque
eſſet in itinere, in diuerſorio occurrit ei Do
25 minus, & volebat occidere eum. Tulit illi-
cô Sephora acutiſſimā petrā, & circuncidit
præputium filij ſui, tetigitq́; pedes eius, &



26 ait: Sponſus ſanguinum tu mihi es. Et di
miſit eū poſtquā dixerat, Sponſus ſengui
27 num tu mihi es: ob circunciſionem. Dixit
G autem Dñs ad Aaron: Vade in occurſum

Movſi in deſertum. Qui perrexit obuiã ei
28 in montem Dei, & oſculatus eſt eũ. ⁋Nar-
rauitq; Moyſes Aaron omnia verba Domi
ni pro quibus miſerat eum, & ſigna quæ
29 mandauerat. ⁋Veneruntq; ſimul, & cõgre
gauerunt cunctos ſeniores filiorum Iſraël.
30 Locutusq; eſt Aaron omnia verba quę di-
xerat Dominus ad Moyſen: & fecit ſigna
31 coram populo: ⁋& credidit populus. Audie
runtque quod viſitaſſet Dominus filios Iſ
raël, & q̃ reſpexiſſet afflictionem illorum,
& proni adorauerunt.



CAPVT V.

1 POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes,
A & Aaron, et dixerunt Pharao
ni. Hæc dicit Dñs Deus Iſraël,
Dimitte populum meũ, vt ſa
2 crificet mihi in deſerto. ⁋At il
le reſpondit: Quis eſt Dñs, vt audiã vocem
eius, & dimittam Iſraël? Neſcio Dominũ,
3 et Iſraël non dimittam. ⁋Dixeruntq;: Deꝰ
Hebræorũ vocauit nos, vt eamus viã trium
dierum in ſolitudinẽ, et ſacrificemus Dño
Deo nr̃o: ne fortè accidat nobis peſtis, aut
4 gladiꝰ. ⁋Ait ad eos rex Aegypti: Quare Moy
ſes, et Aaron ſolicitatis populũ ab operibꝰ
5 ſuis? Ite ad onera veſtra. ⁋Dixitq; Pharao:
Multus eſt populus terræ: videtis q̃ turba
ſuccreuerit: quantò magis ſi dederitis eis
6 requiẽ ab operibus? ⁋Præcepit ergo in die il
B lo præfectis operũ, et exactoribus populi,
7 dicens: ⁋Nequaquã vltrà dabitis paleas po



pulo ad cõficiendos lateres, ſicut prius: ſed
8 ipſi vadant, et colligant ſtipulas. ⁋Et men-
ſuram laterum, quã prius faciebant, impo-
netis ſup eos, nec minuetis quicquã: vacãt

enim, & idcirco vociferãtur dicẽtes, Eam⁹ :
9 & ſacrificemus Deo nr̃o. ⁋Opprimantur ope-
ribus, & expleant ea: vt nõ acquieſcant ver
10 bis mẽdacibus. ⁋ Igitur egreſſi p̃fecti operũ
& exactores ad populum dixerũt : Sic dicit
11 Pharao, Nõ do vobis paleas. ⁋Ite, & colligi-
te ſicubi inuenire poteritis : nec minuetur
12 quicquã de opere veſtro. ⁋ Diſperſusq; eſt
C populus p oẽm terrã-Aegypti ad colligen
13 das paleas. ⁋Præfecti quoq; operũ inſtabãt,
dicẽtes: Cõplete op⁹ veſtrũ quotidie vt pri⁹
facere ſolebatis, qñ dabantur vobis paleæ.
14 ⁋Flagellatiq; ſunt q præerãt operib⁹ filiorũ
Iſraël, ab exactoribus Pharaonis, dicẽtib⁹ :
Quare non impleſtis menſurã laterũ ſicut
15 prius, nec heri, nec hodie? ⁋Venerũtq; p̃poſi
ti filiorũ Iſraël, & vociferati ſunt ad Pha-
raonẽ dicentes : Cur ita agis contra ſeruos
16 tuos? ⁋Paleæ nõ dãtur nobis, & lateres ſimi
liter imperãtur. En famuli tui flagellis cę-
dimur, & iniuſtè agitur cõtra populũ tuũ.
17 ⁋Qui ait: Vacatis otio, & idcirco dicitis. —*4.*
18 Eamus, & ſacrificemus Dño. ⁋ Ite ergo, &
operamini, paleæ nõ dabunt vobis, & redde-
19 tis conſuetũ numerũ laterũ. ⁋Videbãtq; ſe
D propoſiti filiorũ Iſraël in malum eo q di- *in malo-*
ceretur eis: Nõ minuetur quicquã de lateri
20 bus p ſingulos dies. ⁋ Occurreruntq; Moyſi
& Aaron, qui ſtabãt ex aduerſo, egrediẽtes
21 à Pharaone. ⁋Et dixerũt ad eos: Videat Dñs
& iudicet, qm̃ fœtere feciſtis odorẽ noſtrũ
coram Pharaone & ſeruis eius, & prębuiſtis
22 ei gladium vt occideret nos. ⁋ Reuerſusque
eſt Moyſes ad Dominũ, & ait: Domine, cur
afflixiſti populum tuum iſtum? quare miſi
23 ſti me? ⁋ Ex eo enim quo ingreſſus ſum ad
Pharaonẽ vt loquerer in nomine tuo, affli
xit populum tuum : & non liberaſti eos.



## CAPVT VI.

1 DIxitq; Dominus ad Moyſen,
A Nũc videbis quę facturus ſum
Pharaoni: p manũ.n. fortem
dimittet eos, & in manu ro-
buſta eijciet illos de terra ſua.
2 ⁋Locutusque eſt Dominus ad Moyſen, di
3 cens: Ego Dominus, ⁋qui apparui Abrahã.
Iſaac, & Iacob in Deo omnipotente: & no
men meum ADONAI non indicaui eis.
4 ⁋Pepigiq; fędus cum eis, vt darem eis ter-
ram-Chanáan, terram peregrinationis eo
5 rum, in qua fuerunt aduenæ. ⁋ Ego audiui
gemitum filiorum Iſraël quo Aegyptij op-
preſſerũt eos: & recordatus ſum pacti mei.
6 ⁋ Ideo dic filijs Iſraël, Ego Dominus qui
educam vos de ergaſtulo Aegyptiorum, &
eruã de ſeruitute: ac redimã in brachio ex-
7 celſo & iudicijs magnis. ⁋Et aſſumã vos mi
B hi in populum, & ero veſter Deus: & ſcie-
tis q ego ſum Dominus Deus veſter q edu-
8 xerim vos de ergaſtulo Aegyptiorũ, ⁋ & in-
duxerim vos in terram, ſuper quam leuaui
manum meam vt darem eã Abrahã, Iſaac
& Iacob: daboq; illam poſſidendã vobis,
9 ego Dominus. ⁋ Narrauit ergo Moyſes om-
nia filijs Iſraël, qui non acquieuerunt eis
propter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſi-
10 mũ. ⁋ Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen,
11 dicens. ⁋ Ingredere & loquere ad Pharaonẽ
regem Aegypti, vt dimittat filios Iſraël de
12 terra ſua. ⁋Rñdit Moyſes coram Dño : Ecce
filij Iſraël non audiunt me : & quomodo
audiet Pharao, præſertim cũ incircunciſus
13 ſim labijs? ⁋ Locutusque eſt Dñs ad Moy-
ſen & Aaron: & dedit mandatum ad filios *Gen. 46.*
Iſraël, & ad Pharaonem regem Aegypti, vt *b. 9.*
educerent filios Iſraël de Terra-Aegypti. *Num. 26*
14 ⁋Iſti ſunt principes domorum p familias *a. 5.*
ſuas

C ſuas. Filij Ruben primogeniti Iſraëlis. He-
noch & Phallu, Heſron & Charmi. hæ co-
*1. Par. 5.* 15 gnationes Ruben. ¶Filij Simeon: Iamuel,
*a.1.* & Iamin, & Ahod & Iachin & Sohar, &
*1. Par.4.* Saul filius Chananitidis. hæ progenies Si-
*d.24.* 16 meō. ¶Et hæc noīa filiorum Leui per cogna
tiones ſuas: Gerſon & Caath & Merari. An
ni aũt vitæ Leui fuerunt centũ triginta ſe-
17 ptē ¶Filij Gerſon: Lobni & Semei, per co-
*¶1. Par 6.* 18 gnationes ſuas: ¶ Filij Caath : Amram &
*a.1 et 23.* Iſaar, & Hebron & Oziel. Anni quoq; vitę
*a.6.* 19 Caath, centum triginta tres. ¶Filij Merari:
*Num.3.c.* Moholi, & Muſi. hæ cognationes Leui per
*17.* 20 familias ſuas. ¶Accepit autem Amram vxo
*Nu 26.g.* D rem Iochabed patruelem ſuam: quæ pepe-
*57.* rit ei Aaron & Moyſen. * Fuerũtq; anni vi
*1. Par 6.* 21 tæ Amram, centum triginta ſeptem. ¶ Filij
*a.2.23.b.* quoque Iſaar: Coræ, & Nepheg, & Zechri.
*12.* 22 ¶Filij quoque Oziel: Mizaël, & Eilzaphã,
** & Mariam.* 23 & Sethri . ¶ Accepit autem Aaron vxorem
Elizabeth filiã Aminadab ſororem Naha-
ſon, quę peperit ei, Nadab, & Abiu, & Elea-
24 zar, & Ithamar. ¶Filij quoq; Core : Aſer, *¶Num. 3.*
& Elcana, & Abiaſaph hæ ſunt cognatio- *a.2.*
25 nes Coritarum. ¶At verò Eleazar filius Aa-
ron accepit vxorem de filiabus Phutiel: quę
peperit ei Phinees, hi ſunt principes fami-
liarum Leuiticarum per cognationes ſuas.
26 ¶Iſte eſt Aaron & Moyſes quibus præcepit
Dominus vt educerent filios Iſraël de Ter-
27 ra-Aegypti p turmas ſuas. ¶Hi ſunt qui lo-
quuntur ad Pharaonem regem Aegypti, vt
educant filios Iſrael de Aegypto : iſte eſt
28 Moyſes & Aarō, ¶in die qua locutus eſt Do
29 minus ad Moyſen , in Terra-Aegypti. ¶Et
locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens: Ego Do
minus: loquere ad Pharaonē regem Aegy-
30 pti, omnia quæ loquor tibi. ¶Et ait Moyſes
corã Domino: En incircuncisus labijs ſum,
quomodo audiet me Pharao?



## CAPVT VII.

1 DIxitq; Dñs ad Moyſen: Ecce cō
A ſtitui te Deũ Pharaonis: & Aa
ron frater tuus erit propheta
*¶Sup.4.d.* 2 tuus. ¶ ¶Tu loquêris ei oīa quę
*25.* mãdo tibi: & ille loquetur ad
Pharaonē, vt dimittat filios Iſraël de terra
3 ſua. ¶Sed ego indurabo cor eius, & multipli
cabo ſigna & oſtenta mea in terra-Aegy-
4 pti, ¶ & nō audiet vos: Imittãq; manũ meã
ſuper Aegyptũ, & educã exercitũ & populũ
meũ filios Iſraël de Terra-Aegypti per iu-
5 dicia maxima . ¶Et ſcient Aegyptij qa ego
ſum Dñs qui extenderim manũ meã ſuper
Aegyptum, & eduxerim filios Iſraël de me
6 dio eorũ. ¶Fecit itaq; Moyſes & Aarō ſicut
7 præceperat Dñs ita egerunt. ¶Erat aũt Moy
ſes octoginta annorum, & Aaron octogin-
tatrium, quando locuti ſunt ad Pharaonē.
8 ¶Dixitq; Dñs ad Moyſen & Aaron: ¶Cũ di-
9 xerit vobis Pharao, Oſtēdite ſigna: dices ad
Aaron: Tolle virgam tuam, & proijce eam
coram Pharaone, ac vertatur in colubrum.
10 ¶Ingreſſi itaq; Moyſes & Aaron ad Pharao
B nē, fecerũt ſicut præceperat Dñs. Tulit Aa-
ron virgã corã Pharaone & ſeruis eius, quę
11 verſa eſt in colubrũ. ¶ ¶Vocauit aũt Pharao *¶2.Tim.3*
ſapiētes & maleficos: & fecerunt etiam ip- *b.8.*
ſi per incantationes Aegyptiacas & arcana
12 quædam ſimiliter. ¶Proiecerũtq́ue ſingu-
li virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones :
13 ſed deuorauit virga Aaron virgas eorũ. ¶In-
duratumq́; eſt cor Pharaonis, & non audi-
14 uit eos , ſicut præceperat Dominus . ¶ Dixit
aũt Dominus ad Moyſen : Ingrauatum eſt
cor Pharaonis, non vult dimittere populũ,
15 ¶ Vade ad eum manè : ecce egredietur ad
aquas: & ſtabis in occurſum eius ſuper ri-

pam fluminis: & virgã, q̃ cõuerſa eſt in dra
6 conẽ, tolles in manu tua, ⁋Diceſq́; ad eũ:
Dñs Deus Hebræorũ miſit me ad te, dicẽs:
Dimitte populũ meũ vt ſacrificet mihi in
deſerto: & vſq; ad præſens audire noluiſti.
17 ⁋Hæc igitur dicit Dñs, In hoc ſcies ꝙ ſim



Dñs: ecce percutiã virga, q̃ in manu mea
eſt, aquã fluminis, & vertetur in ſanguinẽ.
8 ⁋Piſces quoq; qui ſunt in fluuio, morientur:
& cõputreſcẽt aquæ, & affligẽtur Aegyptij
9 bibẽtes aquã fluminis. ⁋Dixit quoq; Dñs ad
Moyſen: Dic ad Aaron: Tolle virgã tuã, &
extende manũ tuã ſuper aquas Aegypti, &
ſuper fluuios eorũ, & riuos ac paludes, &
omnes lacus aquarũ, vt vertãtur in ſangui-
nẽ: & ſit cruor in omni Terra-Aegypti, tã
20 in ligneis vaſis quàm in ſaxeis. ⁋Fecerũtq́;
D Moyſes & Aaron ſicut præceperat Dñs: ‖ & Inf. 17. b 5. Pſ. 77. e. 49.
eleuans virgam, percuſſit aquã fluminis, co
ram Pharaone & ſeruis eius: quæ verſa eſt



21 in ſanguinem. ⁋Et piſces qui erant in flu-
mine, mortui ſunt, cõputruitq́; fluuius, &
nõ poterãt Aegyptij bibere aquam flumi-
nis, & fuit ſanguis in tota terra-Aegypti.
22 ⁋‖Feceruntq́; ſimiliter malefici Aegyptio-
rum incãtationibus ſuis: & induratum eſt
cor Pharaonis, nec audiuit eos, ſicut præce-
23 perat Dominus. ⁋Auertitq́; ſe, & ingreſſus
eſt domum ſuam, nec appoſuit cor ẽt hac
24 vice ⁋Foderunt autem omnes Aegyptij per
circuitum fluminis aquam vt biberent: nõ
enim poterant bibere de aqua fluminis:
25 ⁋Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquam
percuſſit Dominus fluuium.

CAPVT



CAPVT VIII.

1 DIxit quoq; Dñs ad Moyſen: In-
A gredere ad Pharaonẽ, & dices
ad eũ: Hæc dicit Dñs, Dimitte
populũ meũ, vt ſacrificet mi-
2 hi. ¶Si aũt nolueris dimittere,
ecce ego percutiã oẽs terminos tuos ranis.
3 ¶Et ebulliet fluuius ranas: quæ aſcendẽt &
ĩgredient̃ domũ tuã, & cubiculũ lectuli tui,
& ſuper ſtratũ tuũ, & in domos ſeruorũ tuo
rũ: & in populũ tuũ, & in furnos tuos, & in
4 reliquias ciborũ tuorũ. ¶Et ad te & ad popu
lũ tuũ, & ad oẽs ſeruos tuos intrabũt ranæ.
5 ¶Dixitq; Dñs ad Moyſen: Dic ad Aaron, Ex-
tende manum tuã ſuper fluuios, ac ſuper ri
uos & paludes, & educ ranas ſuper Terrã-
6 Ægypti. ¶Et extendit Aaron manũ ſuper a-
B quas Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operue-
7 runtq; Terrã-Aegypti. ¶‖Fecerũt aũt & ma ‖Sap. 17.
lefici per incãtationes ſuas ſimiliter, eduxe b. 7.
8 runtq; ranas ſuper Terrã-Aegypti. ¶ Voca-
uit aũt Pharao Moyſen & Aaron, & dixit
eis, Orate Dñm vt auferat ranas à me, & à
populo meo: & dimittã populum vt ſacrifi
9 cet Dño. ¶Dixitq; Moyſes ad Pharaonem:
Conſtitue mihi quando deprecer pro te, &
pro ſeruis tuis, & pro populo tuo, vt abi-
gantur ranæ a te & à domo tua & a ſeruis -11.



tuis, & à populo tuo, & tãtùm in flumine
10 remaneant. ¶Qui reſpondit: Cras. At ille:
C Iuxta, inquit, verbum tuũ faciam: vt ſcias
11 quoniã non eſt ſicut Dñs Deus noſter. ¶Et
recedent ranæ à te, & à domo tua, & à ſer-
uis tuis, & à populo tuo: & tantùm in flu-

2 mine remanebunt. ¶Egreſſiq; ſunt Moyſes
& Aaron à Pharaone: & clamauit Moyſes
ad Dñm pro ſpōſione ranarū quā cōdixerat
3 Pharaoni. ¶Fecitq; Dñs iuxta verbū Moyſi:
) & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de vil-
14 lis, & de agris. ¶Cōgregaueruntq; eas in im
15 menſos aggeres, & cōputruit terra. ¶Videns
aūt Pharao ꝙ data eſſet requies, ingrauauit
cor ſuū, & non audiuit eos, ſicut præceperat
16 Dñs. ¶Dixitq; Dñs ad Moyſen. Loquere ad



Aaron, Extende virgā tuā, & percute pulue
rē terrę: et ſint ciniphes in vniuerſa Terra
7 Aegypti. ¶Fecerūtq; ita. Et extēdit Aarō ma
nū, virgā tenēs: pcuſſitq; puluerē terrę, et fa
cti ſunt ciniphes in hominibus, et in iumē
tis, oīs puluis terræ verſus eſt in ciniphes p
18 totā terrā Aegypti. ¶Fecerūtq; ſimiliter ma
lefici incantationibus ſuis, vt educerēt cini
phes, et non potuerūt: erantq; ciniphes, tā
19 in hominibus, q̄ in iumentis. ¶Et dixerunt
E malefici ad Pharaonē: Digitus Dei eſt hic.
induratumq; eſt cor Pharaonis, et non au-
20 diuit eos ſicut pręceperat Dñs. ¶Dixit quoq;
Dominus ad Moyſen: Conſurge diluculo,
et ſta coram Pharaone, egredietur enim ad
aquas: et dices ad eum: Hæc dicit Domi-
nus, Dimitte populum meum, vt ſacrificet
21 mihi. ¶Quòd ſi non dimiſeris eum, ecce
ego immittam in te, et in ſeruos tuos, et
in populum tuum, et in domos tuas omne



genus muſcarum: et implebuntur do-
mus Aegyptiorum muſcis diuerſi generis,
22 et vniuerſa terra in qua fuerint. ¶Fa-
ciamque mirabilem in die illa Terram

Geſſen,

F Geſſen, in qua populus meus eſt, non ſint
ibi muſcę: & ſcias quoniam ego Dñs in me
23 dio terræ. ¶Ponamq; diuiſionē inter popu
lum meũ, & populum tuum: cras erit ſi-
24 gnum iſtud. ¶Fecitq; Dñs ita. ‖Et venit mu
‖Cap 16.b. 9. ſca grauiſſima in domos Pharaonis, & ſer-
uorũ eius, & in omnem Terram Ægypti:
corruptaque eſt terra ab huiuſcemodi mu-
25 ſcis. ¶Vocauitq; Pharao Moyſen & Aaron,
* Domino 5. & ait eis: Ite, & ſacrificate * Deo veſtro in
26 terra hac. ¶Et ait Moyſes: Non põt ita fieri:
abominationes.n. Aegyptiorũ immolabi-
G mus Dño Deo noſtro? q̃ ſi mactauerimus
ea quæ colunt Aegyptij corã eis, lapidibus
27 nos obruent. ¶Viam triũ dierum pergemus
in ſolitudinē: & ſacrificabimus Dño Deo
28 noſtro, ‖ſicut præcepit nobis. ¶Dixitq; Pha- ‖Sup 3.d. 18.
ra: ego dimittã vos, vt ſacrificetis Domi-
no Deo veſtro in deſerto: verumtamen lon
29 gius ne abeatis, rogate pro me. ¶Et ait Moy
ſes: Egreſſus à te, orabo Dñm: & recedet
muſca à Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à po-
pulo eius cras: veruntamen noli vltrà falle
re, vt nõ dimittas populũ ſacrificare Dño.
30 ¶Egreſſusq; Moyſes à Pharaone, orauit Do
31 minũ. ¶Qui fecit iuxta verbũ illius: & abſtu
lit muſcas a Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à
populo eius: nõ ſuperfuit ne vna quidem.
32 ¶Et ingrauatũ eſt cor Pharaonis, ita vt nec
hac quidem vice dimitteret populum.



## CAPVT IX.

1 DIxit autē Dominus ad Moy-
A ſen: Ingredere ad Pharaonem,
& loquere ad eum: Hæc dicit
Dominus Deus Hebręorum:
Dimitte populũ meum vt ſa-
2 crificet mihi: ¶Quòd ſi adhuc renuis, & re-
3 tines eos: ¶Ecce manꝰ mea erit ſuper agros
tuos, & ſuper equos & aſinos, & camelos,
4 & oues, & boues peſtis valde grauis. ¶Et fa-
ciet Dñs mirabile inter poſſeſſiones Iſraël,
& poſſeſſiones Aegyptiorum, vt nil om-
nino pereat ex his quæ pertinent ad filios
5 Iſraël. ¶Conſtituitq; Dñs tempus, dicens:
E Cras faciet Dominus verbum iſtud in ter-
6 ra. ¶Fecit ergo Dñs verbum hoc altera die:
mortuaque ſunt omnia animantia Aegy-
ptiorum: de animalibus verò filiorũ Iſraël
7 nihil omnino perijt. ¶Et miſit Pharao ad vi
dendum: nec erat quicquã mortuũ de his,
quæ poſſidebat Iſraël. Ingrauatũq; eſt cor
8 Pharaonis, & non dimiſit populum. ¶Et di
xit Dominus ad Moyſen, & Aaron: Tollite
plenas manus cineris de camino, & ſpar-
gat illũ Moyſes in cœlũ coram Pharaone:
9 ¶Sitq; puluis ſuper oēm Terram Aegypti:
erunt enim in hominibus, & iumētis * vlce * vulnera 6.
ra, & veſicæ turgentes in vniuerſa Terra
10 Aegypti. ¶Tuleruntque cinerem de cami-
no, & ſteterunt coram Pharaone, & ſparſit
illũ Moyſes in cœlũ: factaq; ſunt * vlcera * vulnera 10.
veſicarum turgentium in hominibus, & iu
11 mentis: ¶Nec poterãt malefici ſtare coram
Moyſe propter * vlcera quæ in illis erant, & * vulnera 9.
12 in omni terra Aegypti. ¶Indurauitq; Domi
C nus cor Pharaonis: & non audiuit eos, ſicut
13 locutus eſt Dominus ad Moyſen. ¶Dixitque
Dominus ad Moyſen: Mane cõſurge, & ſta
coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc di-
cit Dominus Deus Hebræorũ: Dimitte po-
14 pulum meum, vt ſacrificet mihi. ¶Quia in
hac vice mittam omnes plagas meas ſuper
cor tuum, & ſuper ſeruos tuos, & ſuper po-
pulum tuum: vt ſcias quòd nõ ſit ſimilis
15 mei in omni terra. ¶Nunc enim extendens
manum * percutiam te, & populum tuũ pe- * meam 1.
16 ſte, peribisq; de terra. ¶‖Idcirco aũt poſui te ‖Ro. 9.d. 17.
D vt oſtendam in te fortitudinē meã, & har-



17 retur nomen meum in omni terra? Adhuc
retines populũ meum: & nõ vis dimittere
18 eũ? ¶En pluam cras hac ipſa hora grandinẽ
multã nimis: qualis nõ fuit in Aegypto à
die qua fundata eſt, vſq; in præſens tẽpus.
19 ¶Mitte ergo iam nunc, & cõgrega iumenta
tua, & oĩa quæ habes in agro: hoĩes enim,
& iumenta, & vniuerſa quæ inuẽta fuerint



foris, nec congregata de agris, cecideritq; ſu
20 per ea grãdo, morientur: ¶Qui timuit verbũ
Dñi de ſeruis Pharaonis, fecit cõfugere ſer
21 uos ſuos, & iumenta in domos. ¶Qui aũt ne
E glexit ſermonẽ Dñi, dimiſit ſeruos ſuos, &
22 iumẽta in agris. ¶Et dixit Dñs ad Moyſen:
Extende manũ tuã in cœlum, vt fiat gran-
do ĩ vniuerſa Terra-Aegypti ſuper hoĩes,
& ſuper iumenta & ſup oẽm herbã agri in
23 Terra-Aegypti. ¶Extenditq; Moyſes virgã
in cœlũ, & Dñs dedit tonitrua, & grãdinẽ,
ac diſcurrẽtia fulgura ſuper Terrã: pluitq;
24 Dñs grandinem ſuper Terrã-Aegypti. ¶Et
grando & ignis mixta pariter ferebantur:
tantæq; fuit magnitudinis, quãta antè nũ-
quã apparuit ĩ vniuerſa Terra-Aegypti ex
25 quo gens illa condita eſt. ¶Et percuſſit gran
F do in omni Terra-Aegypti cuncta quę fue
runt in agris ab homine vſq; ad iumentũ:
cunctãq; herbam agri percuſſit grando, &
26 omne lignũ regionis cõfregit. ¶Tantùm in
terra-Geſſen, vbi erãt filij Iſraël grãdo nõ
27 cecidit. ¶Miſitque Pharao, & vocauit Moy-
ſen, & Aaron, dicens ad eos: Peccaui etiam
nunc: Dominus iuſtus: & ego & populus
28 meus, impij. ¶Orate Dominum vt deſinant
tonitrua Dei, & grando: vt dimittam vos,
29 & nequaquã hic vltrà maneatis. ¶Ait Moy
ſes: Cum egreſſus fuero de vrbe, extendam
palmas meas ad Dominum, & ceſſabunt

tonitrua



tonitrua, & grando non erit: vt ſciâs, quia
30 Domini eſt terra. ꝩ Noui autem ꝙ & tu, &
ſerui tui necdum timeatis Dñm Deum.
31 ꝩ Linum ergo & hordeum læſum eſt, eo ꝙ
G hordeum eſſet virens, & linum iam follicu
32 los germinaret: ꝩ Triticum autem, & far nõ
33 ſunt læſa, quia ſerotina erant. ꝩ Egreſſusq;
Moyſes à Pharaone ex vrbe, tetendit man[9]
ad Dominum. & ceſſauerunt tonitrua & gran
do, nec vltrà ſtillauit pluuia ſuper Terrã.
34 ꝩ Videns autem Pharao, quod ceſſaſſet plu-
uia, & grãdo & tonitrua, auxit peccatum:
35 ꝩ Et ingrauatum eſt cor eius, & ſeruorum
illius, & induratum nimis: nec dimiſit
filios Iſrael, ſicut præceperat Dominus
per manum Moyſi.



CAPVT X.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen:
A Ingredere ad Pharaonem: ego
enim induraui cor eius, & ſer
uorum illius: vt faciam ſigna
2 mea hæc in eo, & narres in au
ribus filij tui, & nepotum tuorum, quoties
cõtriuerim Aegyptios, & ſigna mea fece-
3 rim in eis: & ſciatis, quia ego Dñs. ꝩ Introie
runt ergo Moyſes, & Aaron ad Pharaonẽ,
et dixerunt ei: Hæc dicit Dñs Deus Hebræo
rum: Vſquequo nõ vis ſubijci mihi? dimit
te populum meum, vt ſacrificet mihi*. *In deſer-
4 ꝩ Sin autẽ reſiſtis, et non vis dimittere eũ: to.
B ecce ego inducam cras locuſtam in fines Sap. 19.
5 tuos, ꝩ quæ operiet ſuperficiẽ terræ, ne quic- b. 19.
quam eius appareat, ſed comedetur quod
reſiduũ fuerit grandini: corrodet enim om
6 nia ligna quæ germinãt in agris. ꝩ Et imple
bũt domos tuas, & ſeruorum tuorũ, & om-

niũ Ægyptiorũ quantã non viderũt pſes
tui, & aui, ex quo orti ſunt ſuper terrã, vſq;
in pñtem diẽ. Auertitq; ſe, & egreſſus eſt à
7 Pharaone. ¶Dixerũt aũt ſerui Pharaonis ad
eũ: Vſquequo patiemur hoc ſcãdalũ? dimit
te hoĩes, vt ſacrificent Dño Deo ſuo: nonne
8 vides ꝙ perierit Aegyptus? ¶Reuocaueruntq;
C Moyſen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit
eis: Ite ſacrificate Dño Deo vẽo: quinã ſunt
9 qui ituri ſunt? ¶Ait Moyſes: Cum paruulis
noſtris & ſenioribus pergemus, cum filijs
filiabus, cum ouibus & armentis. eſt enim
10 ſolennitas Dñi Dei noſtri. ¶Et reſpondit
Pharao: Sic Dñs ſit vobiſcũ, quõ ego dimit-
tam vos, & paruulos veſtros? cui dubiũ eſt
11 ꝙ peſſimè cogitetis? ¶Non fiet ita, ſed ite
tñ viri, & ſacrificate Dño: hoc enim & ipſi
petiſtis. Statimq; eiecti ſunt de conſpectu
12 Pharaonis. ¶Dixit aũt Dñs ad Moyſen: extẽ
D de manũ tuam ſuper Terram Aegypti ad
locuſtam, vt aſcendat ſuper terram, & deuo
13 ret herbã quæ reſidua fuerit grandini. ¶Et
extẽdit Moyſes virgam ſuper Terrã Aegy-
pti: & Dominus induxit ventum vrentem
tota die illa, & nocte: & mane facto, ventus
14 vrens leuauit locuſtas. ¶Quæ aſcenderunt
ſuper vniuerſam Terram Aegypti: & ſede
runt in cunctis finibus Aegyptiorum innu
merabiles, quales ante illud tẽpus non fue
15 rant, nec poſtea futuræ ſunt. ¶Operueruntq;
E vniuerſam ſuperficiem terræ, vaſtãtes oĩa.
Deuorata eſt igiẽ herba terræ, & quicquid
pomorum in arboribus fuit, quę grando di-
miſerat: nihil quoq; omnino virens relictũ
eſt in lignis, & in herbis terræ, in cuncta Ae
16 gypto. ¶Quam ob rem feſtinus Pharao vo-
cauit Moyſen & Aaron, & dixit eis: Pec-
caui in Dominum Deum veſtrũ, & in vos.
17 ¶Sed nunc dimittite peccatũ mihi etiam
hac vice, & rogate Dominum Deum ve-
18 ſtrum, vt auferat à me mortẽ iſtam. ¶Egreſ-
F ſusq; eſt Moyſes de cõſpectu Pharaonis, &
19 orauit Dominũ. ¶Qui flare fecit ventum ab
Occidente vehementiſſimum, & arreptam
locuſtam proiecit in Mare rubrum: nõ re-
manſit ne vna quidem in cunctis finibus
20 Aegypti. ¶Et indurauit Dominus cor Pha-
21 raonis, nec dimiſit filios Iſraël. ¶Dixit au-



tem Dominus ad Moyſen: Extẽde manum
tuã in cęlũ: & ſint tenebræ ſuper Terram
22 Aegypti tam denſę, vt palpari queant. ¶Ex-
tenditq; Moyſes manum in cœlum: & fa-
ctę ſunt tenebrę horribiles in vniuerſa Ter
23 ra Aegypti tribus dieb⁹. ¶|Nemo vidit fra
trem ſuũ, nec mouit ſe de loco in quo erat:
|vbicunque autem habitabant filij Iſraël,
24 lux erat. ¶Vocauitq; Pharao Moyſen & Aa-
G ron, & dixit eis: Ite, & ſacrificate Domino,
oues tantùm veſtræ, & armenta remaneãt,
25 paruuli veſtri erunt vobiſcum. ¶Ait Moy-
ſes: Hoſtias quoque & holocauſta dabis no
bis, quæ offeramus Domino Deo noſtro.
26 ¶Cuncti greges pergent nobiſcum: non re-
manebit ex eis vngula: quæ neceſſaria ſunt
in cultum Domini Dei noſtri: præſertim
cùm ignoremus quid debeat immolari, do
27 nec ad ipſum locum perueniamus. ¶Indura-
uit autẽ Dominus cor Pharaonis, & noluit
28 dimittere eos. ¶Dixitq; Pharao ad Moyſen:
Recede à me, & caue ne vltrà videas faciẽ
meam: quocunque die apparueris mihi,
29 morièris. ¶Reſpondit Moyſes: Ita fiat vt lo-
cutus es, non videbo vltrà faciem tuam.

*|Sap. 17. a. 2.*
*|Sap. 18. a. 1.*

CAPVT XI.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc
A vna plaga tãgam Pharaonem & Aegy
ptum, & poſt hæc dimittet vos, & exire

compellet



2 compellet. ‖Dices ergo omni plebi, vt po-
ſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina
3 vaſa argentea, & aurea. Dabit aũt Dñs gra
tiã populo ſuo coram Ægyptijs. ‖(Fuitque
Moyſes vir magnus valde in Terra-Ægy-
pti coram ſeruis Pharaonis, & oĩ populo.)
4 Et ait: Hæc dicit Dñs: Media nocte ˀingre-
B diar in Ægyptum: Et morietur omne pri
5 mogenitum in Terra-Aegyptiorũ, à primo
genito Pharaonis qui ſedet in ſolio eius, vſ
que ad primogenitũ ancillæ quæ eſt ad mo
6 lã, & oĩa primogenita iumentorũ. Eritq́;
C clamor magnus in vniuerſa Terra Ægypti,
qualis nec antè fuit, nec poſteà futurus eſt.
7 Apud omnes aut filios Iſrael nõ mutiet
canis ab homine vſq; ad pecus: vt ſciatis,
quanto miraculo diuidat dominus Aegy-
8 ptios, & * Iſraël. Deſcendentq́; oẽs ſerui
D tui iſti ad me, & ˀadorabunt me, dicentes:
Egredere tu, & omnis populus qui ſubie-
ctus eſt tibi: poſt hæc egrediemur. Et exiuit
9 à Pharaone iratus nimis. Dixit autem Do
minus ad Moyſen: Non audiet vos Pharao
vt multa ſigna fiant in Terra-Ægypti.
10 Moyſes autem & Aaron fecerũt omnia ſi-
gna & oſtenta quæ ſcripta ſunt, corã Pha-
raone: & indurauit Dominus cor Pharao-
nis, nec dimiſit filios Iſrael de terra ſua.

*‖Sup. 3. g. 22. Inf. 12. h. 35. ‖Eccl. 45. a. 1. ˀegrediar. 8. Sap. 18. b. 11.*

** filijs. ˀorabũt.*



CAPVT XII.

1 Dixit quoq; Dominus ad Moyſen, & Aa
A ron in Terra-Aegypti: Menſis iſte vo
2 bis principium menſiũ: primus erit in mẽ
3 ſibus anni: Loquimini ad vniuerſum cœ-
tum filiorum Iſraël, & dicite eis: Decima
die menſis huius tollat vnuſquiſque a-
4 gnum per familias, & domos ſuas. Sin-

autem minor eſt numerus vt ſufficere poſ
ſit ad veſcendū agnū: aſſumet vicinū ſuum
qui coniunctus eſt domui ſuæ, iuxta nume
rū animarū quæ ſufficere poſſunt ad eſum
5 agni. ¶ Erit aūt agnus abſq; macula, maſcu
lus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis &
6 hœdum. ¶ Et ſeruabitis eum vſq; ad quar
tamdecimam diē menſis huius: immola-
B bitq; cū vniuerſa multitudo filiorū Iſraël
7 ad veſperam. ¶ Et ſument de ſanguine eius,
ac ponent ſuper vtrunque poſtē, & in ſup
liminaribus domorum, in quibus comedēt
8 illum. ¶ Et edēt carnes nocte illa aſſas igni,
& azymos panes, cum lactucis agreſtibus.
9 ¶ Non comedetis ex eo crudum quid nec co
ctum aqua, ſed aſſum tantū igni: caput cū
10 pedibus eius, & inteſtinis vorabitis. ¶ Nec
remanebit quicquā ex eo vſq; manè. ſiqd
11 reſiduum fuerit, igne comburetis. ¶ Sic autē
*veſtra 2. comedetis illum: Renes veſtros accingetis,
& calceamenta *habebitis in pedibus, tenē
tes baculos in manibus, & comedetis feſti
nanter: eſt enim Phaſe (id eſt trāſitus) Do-
12 mini. ¶ Et tranſibo per Terram-Aegypti no
cte illa, percutiamq; omne primogenitum
in Terra-Aegypti ab homine vſq; ad pe-
cus: & in cunctis dijs Ægypti faciā iudicia,
13 ego Dn̄s. ¶ Erit autē ſanguis vobis in ſignū
in ædibus in quibus eritis: & videbo ſan-
guinem & tranſibo vos: nec erit in vobis
plaga diſperdens quādo pcuſſero Terram-
14 Ægypti. ¶ Habebitis autē hūc diem in mo-
C nimentum: & celebrabitis eam ſolennem
Domino in generationibus veſtris cultu ſē
15 piterno. ¶ Septē diebus azyma comedetis:
in die primo non erit fermentum in domi
bus veſtris: quicunque comederit fermen
tū, peribit anima illa de Iſraël, à primo die
16 vſq; ad diem ſeptimum. ¶ Dies prima erit
ſancta, atq; ſolennis, & dies ſeptima eadē
feſtiuitate venerabilis: nihil operis facietis
in eis, exceptis his quæ ad veſcendū perti-
17 nēt. ¶ Et obſeruabitis azyma: in eadē enim
ipſa die educam exercitum veſtrū de Ter-
ra-Ægypti, & cuſtodietis diem iſtum in ge
18 nerationes veſtras ritu perpetuo. ¶ |Primo |*Leu. 23. a. 5.*
menſe, quartadecima die menſis ad veſpe-
rā comedetis azyma vſq; ad diē viceſimā *Nu. 28. c*
19 primam eiuſdem menſis ad veſperam. ¶ Se *16.*
ptem diebus* fermētatum non inuenietur *Fermen-
in domibus veſtris: qui comederit fermen- *tum. 1.*
tatū, peribit anima eius de cœtu Iſraël, tam
20 de aduenis, q̄ de indigenis terræ. ¶ Omne
D fermentum non comedetis: in cunctis ha-
21 bitaculis veſtris edetis azyma. ¶ Vocauit aū
tem Moyſes omnes ſeniores filiorum Iſ-
raël, & dixit ad eos: Ite tollentes animal p̄
22 familias veſtras, & immolate Phaſe. ¶ |Fa- *Heb. 11. c*
ſciculūq; hyſſopi tingite in ſanguine q̄ eſt *28.*
in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare,
& vtrunq; poſtem: nullus veſtrum egredia
23 tur oſtium domus ſuæ vſq; manè. ¶ Tranſi-
bit enim Dominus percutiens Ægyptios:
cumq; viderit ſanguinē in ſuperliminari,
& in vtroque poſte, tranſcendet oſtiū do- *—5.*
mus, & non ſinet percuſſorem ingredi do-
24 mos veſtras lędere. ¶ *Cuſtodi verbū iſtud **Cuſtodi*
legitimum *tibi, & filijs *tuis vſque in æ- *te. 4.*
25 ternum. ¶ Cumq; introieritis terram quam **vobis. 4.*
Dominus * daturus eſt vobis vt pollicitus **veſtri. 4*
26 eſt, obſeruabitis ceremonias iſtas. ¶ Et cū di **Deus.*
xerint vobis filij veſtri: Quæ eſt iſta reli-
27 gio? Dicetis eis, Victima tranſitus Domini
eſt, quādo tranſiuit ſuper domos filiorum
Iſraël in Aegypto, percutiens Aegyptios, &
domos noſtras liberās. Incuruatuſq; popu-



28 lus adorauit. ¶ Et egreſſi filij Iſraël fecerūt
E ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aarō.
29 ¶ Factū eſt aūt in noctis medio, pcuſſit Dn̄s
oē primogenitū in Terra-Ægypti, à primo

genito

‖Sap. 18. genito Pharaonis qui in ſolo eius ſedebat,
b.5. & 11. ‖vſq; ad primogenitum captiuæ quæ erat
b.15. in carcere, & oẽ primogenitũ iumentorũ.
30 Surrexitq; Pharao nocte & oẽs ſerui eius,
cunctaq; Aegyptus: & ortus eſt clamor ma-
gnus in Aegypto: neq;.n.erat domus i qua
31 non iacéret mortuus. ¶ Vocatiſq; Pharao,
Moyſe & Aarõ nocte ait: Surgite & egredi-
mini à populo meo, vos & filij Iſrael: ite,
32 immolate Dño ſicut dicitis. ¶ Oues veſtras
& armenta aſſumite vt petieratis, & abeun
33 tes benedicite mihi. ¶ Vrgebantq; Aegyptij
populũ de terra exire velociter, dicentes,
34 Oẽs moriemur. ¶ Tulit igitur populus con-
ſperſam farinã anteq̃ fermentaretur: & li-
gãs in pallijs, poſuit ſuper humeros ſuos,
‖ Sup. 11. a.2. 35 ¶ Feceruntque filij Iſraël ‖ ſicut præceperat
Dñs Moyſi: & petierunt ab Aegyptijs vaſa
36 argentea, & aurea, veſtẽq; plurimam. ¶ Dñs
autem dedit gratiam populo coram Aegy-
F ptijs vt commodarent eis: & ſpoliauerunt
37 Aegyptios. ¶ Profectiq; ſunt filij Iſraël de
Ramaſſe in Socoth, ſexcenta ferè millia pe
—13. ditũ virorum, abſq; paruulis & mulieri-
38 bus. ¶ Sed & vulgus promiſcuum innume-
rabile aſcendit cum eis, oues & armenta &
39 animãtia diuerſi generis multa nimis. ¶ Co
xeruntque farinam quam dudum de Aegy
pto conſperſam tulerant, & fecerunt ſubci
neritios panes azimos: neq; enim poterat
fermẽtari cogẽtibus exire Aegyptijs, & nul
lã facere ſinentibus moram: nec pulmenti
40 quicquam occurrerat præparare. ¶ Habita-
tio aũt filiorum Iſraël qua manſerunt in
Aegypto fuit quadringentorũ triginta an-
41 norũ. ¶ Quibus expletis, eadẽ die egreſſus eſt
omnis exercitus Domini de Terra-Aegy-
42 pti. ¶ Nox iſta eſt obſeruabilis Dñi, qñ edu-
xit eos de Terra-Aegypti: hanc obſeruare
debẽt oẽs filij Iſrael in gñationibus ſuis.
43 ¶ Dixitq; Dñs ad Moyſen & Aaron: Hęc eſt
G religio Phaſe. Omnis alienigena nõ come-
44 det ex eo. ¶ Oĩs aũt ſeruus emptitius circun
45 cidetur, & ſic comedet. ¶ Aduena & merce-
46 narius non edent ex eo ¶ ‖ In vna domo co-
medetur, nec efferetis de carnibus eius fo-
47 ras, nec os illius cõfringetis. ¶ Oĩs cœtus fi-
48 liorũ Iſraël faciet illud. ¶ Quòd ſi quis pere
grinorũ in veſtrã voluerit tranſire coloniã,
& facere Phaſe Dñi, circuncidetur prius oẽ
maſculinum eius, & tunc ritè celebrabit,
eritq; ſicut indigena terræ. ſi quis aũt circũ
49 ciſus nõ fuerit, non veſcetur ex eo. ¶ Eadem
lex erit indigenæ & colono qui peregrina-
50 tur apud vos. ¶ Fecerũtq; omnes filij Iſraël
ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aarõ.
51 ¶ Et eadem die eduxit Dñs filios Iſraël de
Terra-Aegypti per turmas ſuas.



## CAPVT XIII.

1 Locutuſq; eſt Dominus ad Moy
‖Infr. 34. c.19. A ſen, dicens: ¶ ‖ Sanctifica mihi
Num. 8. c 16. 2 omne primogenitũ qđ aperit
vuluam in filijs Iſrael, tã de
Luc. 2. d. 23. hominibus q̃ de iumentis:
3 mea ſunt.n.oĩa. ¶ Et ait Moyſes ad populũ:
Leuit. 27. c. 26. Mementote diei huius in qua egreſſi eſtis de
Aegypto & de domo ſeruitutis, qm̃ in ma-
nu forti eduxit vos Dñs de loco iſto: vt non
4 comedatis fermẽtatũ panẽ. ¶ Hodie egredi-
5 mini menſe nouarũ frugũ. ¶ Cumq; intro-
duxerit te Dñs in Terra-Chananæi & He-
thæi & Amorrhæi & Heuęi & Iebuſęi; quã
iurauit patribus tuis, vt daret tibi terram
fluentem lacte & melle, celebrabitis hũc
6 morem ſacrorum menſe iſto. ¶ ‖ Septem die-
bus veſcẽris azymis: & in die ſeptimo erit
7 ſolẽnitas Dñi. ¶ Azyma comedetis ſeptem
diebus, non apparebit apud te aliquid fer-

8 mentatum, nec in cunctis finibus tuis.¶Nar
B rabisq́; filio tuo in die illo, dicens. Hoc eſt
quod fecit mihi Dominus quãdo egreſſus
9 ſum de Aegypto. ¶ Et erit quaſi ſignum in
manu tua, & quaſi monimẽtũ ante oculos
tuos: & vt lex Domini ſemper ſit ĩ ore tuo,
in manu enim forti eduxit te Dominus de
10 Aegypto.¶Cuſtodies huiuſcemodi cultum
11 ſtatuto tempore à diebus in dies. ¶ Cumq́;
introduxerit te Dominus in Terram-Chananæi,
ſicut iurauit tibi & patribus tuis, &
12 dederit tibi eam:¶‖ſeparabis omne qđ aperit
vuluam Domino, & quod primitiuũ eſt
in pecoribus tuis: quicquid habueris maſcu-
13 lini ſexus, conſecrabis Domino. ¶Primogenitum
aſini mutabis oue: quod ſi non redemeris,
interficies. Omne autem primogenitum
hominis de filijs tuis, pretio redimes.
14 ¶Cũq́; interrogauerit te filius tuus cras, di-
C cens: Quid eſt hoc? Reſpondebis ei In manu
forti eduxit nos Dominus de terra-Ae-
15 gypti de domo ſeruitutis. ¶Nã cũ induratus
eſſet Pharao, & nollet nos dimittere, occidit
Dñs omne primogenitũ in Terra-Aegypti,
à primogenito hominis vſq; ad primogenitum
iumentorum: idcirco immolo Domino
omne quod aperit vuluã maſculini
ſexus, & oĩa primogenita filiorum meorũ

*Eze.44.8. 10.*



16 redimo. ¶ Erit igitur quaſi ſignũ in manu
tua, & quaſi appẽſum quid, ob recordationẽ,
ante oculos tuos: eo ꝙ in manu forti
17 eduxit nos Dñs de Aegypto. ¶Igitur cũ emiſiſſet
Pharao populum; non eos duxit Dñs
per viam Terræ-Philiſtijm quę vicina eſt:
reputans ne fortè pœniteret eũ, ſi vidiſſet
aduerſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur
18 in Aegyptum ¶Sed circunduxit per viã
D deſerti, quæ eſt iuxta Mare-rubrum: & armati
aſcenderunt filij Iſraël de Terra-Ae-
19 gypti. ¶Tulit quoq; Moyſes oſſa Ioſeph ſecũ:
eo ꝙ adiuraſſet filios Iſraël, dicens. ‖Viſitabit
vos Deus, efferte oſſa mea hinc vo-
20 biſcum. ¶Profectiq́; de Socoth caſtrametati
ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudi-
21 nis. ¶ Dominus autem præcedebat eos ad
oſtendendam viam per diem in columna
nubis, & ꝑ noctẽ in columna ignis: vt dux
22 eſſet itineris vtroq; tempore. ¶Nunq̃ defuit
columna nubis per diem, nec colũna ignis
per noctem, coram populo.

## CAPVT XIIII.

1 **L**Ocutus eſt autẽ Dominus ad Moyſen,
A dicens: ¶Loquere filijs Iſraël: Reuerſi
2 caſtrametẽtur è regione Phi-hahiroth quę
eſt inter Magdalũ, & mare cõtra Beel-ſephon:
in conſpectu eius caſtra ponetis ſu-
3 per mare. ¶Dicturusq́ue eſt Pharao ſuper filijs
Iſraël: Coarctati ſunt in terra, concluſit
4 eos deſertum. ¶Et indurabo cor eius, ac perſequetur
vos: & glorificabor in Pharaone
& in omni exercitu eius: ſcientq́; Aegyptij
5 quia ego ſum Dominus. Feceruntq; ita. ¶Et
B nũciatum eſt regi Aegyptiorum ꝙ fugiſſet
populus: immutatumq́; eſt cor Pharaonis
& ſeruorum eius ſuper populũ, & dixerũt:
Quid voluimus facere, vt dimitteremus
6 Iſraël, ne ſeruiret nobis? ¶Iunxit ergo currum,
& omnem populum aſſumpſit ſecũ.
7 Tulitq́ue ſexcentos currus electos, & quicquid
in Aegypto curruum fuit: & duces
8 totius exercitus. ¶ Indurauitque Dominus
cor Pharaonis regis Aegypti, & perſecutus
eſt filios Iſraël: at illi egreſſi erant in ma-
9 nu excelſa. ¶ ‖Cumq; perſequerẽtur Aegyptij
veſtigia præcedentium, repererunt eos
in caſtris ſuper mare: omnis equitatus &
currus Pharaonis, & vniuerſus exercitus
erãt in Phi-hahiroth contra Beel-ſe-
10 phon. ¶Cumque appropinquaſſet Pharao,

*‖ 1. Mac. 4.4.9. Ioſue.24. b.6.*

leuantes



C leuantes filij Iſrael oculos, viderunt Aegy
ptios poſt ſe: & timuerunt valde, clamaue
11 runtq; ad Dominum, ¶ & dixerunt ad Moy
ſen: Forſitan nō erant ſepulchra in Aegy-
pto, ideo tuliſti nos, vt moreremur in ſoli-
tudine? qd hoc facere voluiſti, vt educeres
12 nos ex Ægypto? ¶ Nonne iſte eſt ſermo, quē
loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Re
cede à nobis, vt ſeruiamus Ægyptijs? mul-
tò enim melius erat ſeruire eis, quā mori
13 in ſolitudine. ¶ Et ait Moyſes ad populum:
Nolite timere, ſtate, & videte magnalia Dñi
q̄ facturus eſt hodie. Ægyptios.n. quos nūc
videtis nequaquam vltrà videbitis vſq; in
14 ſempiternum. ¶ Dominus pugnabit pro vo-
15 bis, & vos tacebitis. ¶ Dixitque Dominus ad
D Moyſen: Quid clamas ad me? loquere filijs
16 Iſrael vt proficiſcantur: ¶ Tu autem eleua
virgam tuam, & extēde manum tuā ſuper
mare, & diuide illud: vt gradiant̄ filij Iſraël
17 in medio mari per ſiccū. ¶ Ego autem indu-
rabo cor Ægyptiorum, vt perſequant̄ vos:
& glorificabor in Pharaone, & in oī exerci-
tu eius, & in curribus, & in equitibus illi'.
18 ¶ Et ſcient Ægyptij, quia ego ſum Dominus
cùm glorificatus fuero in Pharaone, & in
19 curribus, atq; in equitibus eius. ¶ Tollēſq;
ſe Angelus Domini, qui p̄cedebat caſtra
Iſraël, abijt poſt eos: & cū eo pariter colū-
20 na nubis priora dimittens poſt tergū, ¶ ſte
E tit inter caſtra Ægyptiorū, & caſtra Iſrael:
& erat nubes tenebroſa, & illuminans no-
ctem, ita vt ad ſe inuicem toto noctis tem-
21 pore accedere non valerent. ¶ Cumque ex-
tendiſſet Moyſes manum ſuper mare, ab-
ſtulit illud Dominus, flante vento vehemē
ti, & vrente tota nocte, & vertit in ſiccum:
22 ‖ diuiſaque eſt aqua. ¶ Et ingreſſi ſunt fili
Iſraël per mediū ſicci maris: erat enim a
qua quaſi murus à dextra eorum & læua.

*Pſa.77.b. 13.& 104 d.36. Pſ. 113. a.1.*
*‖1. Corin. 10.a.1. ‖Heb.11. d.29.*

23 ¶ Perſequentesq; Ægyptij ingreſſi ſunt poſt
eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus
24 eius, & equites per medium maris. ¶ Iamq;
F aduenerat vigilia matutina, ‖ & ecce reſpi
ciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum
per columnā ignis & nubis, interfecit exer-
25 citum eorum, ¶ & ſubuertit rotas curruum,
ferebanturq; in profundum. Dixerunt ergo
Ægyptij: Fugiamus Iſraëlem: Dominus
26 enim pugnat pro eis contra nos. ¶ Et ait Do
minus ad Moyſen: Extende manum tuam
ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Aegy-
27 ptios ſuper currus & equites eorum. ¶ Cūq;
extendiſſet Moyſes manum contra mare,
reuerſum eſt primo diluculo ad priorem
locum: fugientibusq́ue Ægyptijs occurre-
runt aquæ, & inuoluit eos Dominus in me
28 dijs fluctibus. ¶ Reuerſæque ſunt aquæ, &
G operuerunt currus, & equites cuncti exerci-
tus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fue-
rant mare: nec vnus quidem ſuperfuit ex
29 eis. ¶ Filij autem Iſraël perrexerunt per me
dium ſicci maris, & aquæ eis erant quaſi pro
30 muro à dextris & à ſiniſtris. ¶ Liberauitq́ue
Dominus in die illa Iſraël de manu Ægy-
31 ptiorum. ¶ Et viderunt Ægyptios mortuos
ſuper litus maris, & manum magnam quā
exercuerat Dominus contra eos: timuitque
populus Dominum, & crediderunt Domi-
no, & Moyſi ſeruo eius.

*‖Sap.18. b.15.*

## CAPVT XV.

1 TVnc cecinit Moyſes, & filij Iſ-
A rael carmen hoc Domino, &
dixerunt: Cantemus Domi-
no: glorioſè enim magnifica- *Sap.10.*
tus eſt, equum & aſcenſorem *d.20.*
2 deiecit in mare. ¶ ‖ Fortitudo mea, & laus *Iſa.12.*
mea Dñs, & factus eſt mihi in ſalutem: *a.*
iſte Deus meus, & glorificabo eum, Deus *Pſ. 117*
3 patris mei, & exaltabo eum. ¶ Dñs quaſi vir *b.14.*



4 pugnator, o[m]ps nomen eius. ¶Currus Pharo-
nis & exercitũ eius proiecit in mare: electi
principes eius ſubmerſi ſunt in Mari-ru-
5 bro. ¶Abyſſi operuerunt eos, deſcẽderũt in
6 profundũ quaſi lapis. ¶Dextera tua Dñe ma
gnificata eſt in fortitudine, dextera tua Dñe
7 pcuſſit inimicũ. ¶Et in multitudine gloriæ
tuæ depoſuiſti aduerſarios meos: miſiſti
8 irã tuã q̃ deuorauit eos ſicut ſtipulã. ¶Et in
ſpũ furoris tui congregatæ ſunt aquæ: ſtetit
B vnda fluens, cõgregatæ ſunt abyſſi in me
9 dio mari. ¶Dixit inimicus; Perſequar & cõ-
prehẽdã, diuidã ſpolia, implebit aia mea:
euaginabo gladiũ meũ, interficiet eos man⁹
10 mea. ¶Flauit ſpũs tu⁹, & operuit eos mare:
ſubmerſi ſunt quaſi plũbũ in aqs vehemẽ-
11 tibus. ¶Quis ſimilis tui in fortibus Dñe? qs
ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribi-
12 atq; laudabilis, *faciẽs mirabilia? ¶Extẽdiſti *ꝺ 10.
13 manũ tuã, & deuorauit eos terra. ¶Dux fuiſti
ĩ miſericordia tua populo quẽ redemiſti: &
portaſti eũ in fortitudine tua, ad habitaculũ
14 ſanctũ tuũ. ¶Aſcenderũt populi, & irati ſũt:
dolores obtinuerũt habitatores Philiſthiĩ.
15 ¶Tũc cõturbati ſunt principes Edom, robu
ſtos Moab obtinuit tremor, obriguerũt oẽs
16 habitatores Chanaãn. ¶Irruat ſup eos for-
mido & pauor, ĩ magnitudine brachij tui:
Fiãt immobiles quaſi lapis: donec ptrãſeat
C populus tuus Dñe, donec ptrãſeat populus
17 tuus iſte quẽ poſſediſti. ¶Introduces eos &
plãtabis in mõte hrditatis tuæ, firmiſſimo
habitaculo tuo qđ operatus es Dñe: ſanctua-
riũ tuũ Dñe, quod firmauerũt manus tuæ



18 ¶Dñs regnabit in ęternũ, & vltrà. ¶Ingreſſus
19 eſt enim eques, Pharao cũ currib⁹ & eq-
tibus eius in mare: & reduxit ſup eos Dñs
aquas maris: filij aũt Iſraël ambulauerũt p

20 ſiccũ maris in medio eius. ¶Sũpſit ergo Ma-
ria Propheti ſſa ſoror Aarõ tympanũ in ma
nu ſua: egreſſæq; ſunt oẽs mulieres poſt eã
21 cũ tympanis & choris. ¶quibus pcinebat, di
cens: Cantemus Dño. glorioſè. n. magnifica
tus eſt, equũ & aſcẽſorẽ eius deiecit in ma-
22 re. ¶Tulit aũt Moyſes Iſrael de Mari rubro.
& egreſſi sũt i deſertũ Sur: ambulauerũtq;
D trib' diebus p ſolitudinẽ, & nõ inueniebãt
23 aquã. ¶Et venerũt in Mara, nec poterãt bibe
re aquas de Mara, eò qꝑ eſsẽt amarę. vnde &
cõgruũ loco nomẽ impoſuit: vocãs illũ Ma
24 ra, id eſt, amaritudinẽ. ¶Et murmurauit po
pulus cõtra Moyſen, dicẽs: Quid bibemus?
25 ¶At ille clamauit ad Dñm: qui oſtẽdit ei li-
gnũ: qđ cũ miſiſſet in aquas, in dulcedinẽ
verſe ſunt. ¶ibi cõſtituit ei pcepta, atq; iudi
26 cia, & ibi tẽtauit eũ, ¶dicẽs: Si audieris vocẽ
Dñi Dei tui, & qđ rectum eſt coram eo fece
ris, & obedieris mãdatis eius, cuſtod erisq;
oĩa præcepta illius, cunctum languo ẽ quẽ
poſui in Aegypto, non inducam ſuper te.
ego enim ſum Domin' Deus ſanator tuus,
27 ¶ Venerũt autem in Elim filij Iſraël vbi
erãt duodecim fontes aquarũ, & ſeptuagin
ta palmę: & caſtrametati ſunt iuxta aquas.



CAPVT XVI.

1 PRofectiq; ſunt de Elim, & venit oĩs mul
A titudo filiorũ Iſraël ĩ deſertũ Sin, qđ eſt
inter Elim & Sinai: qntodecimo die mẽſis
ſecũdi, poſtquã egreſſi ſunt de Terra-Aegy
2 pti. ¶Et murmurauit oĩs cõgregatio filiorũ
Iſraël cõtra Moyſen, & Aarõ in ſolitudine.
3 ¶Dixerũtq; filij Iſrael ad eos: Vtinã mortui

*Sup. 11. a. 1.*

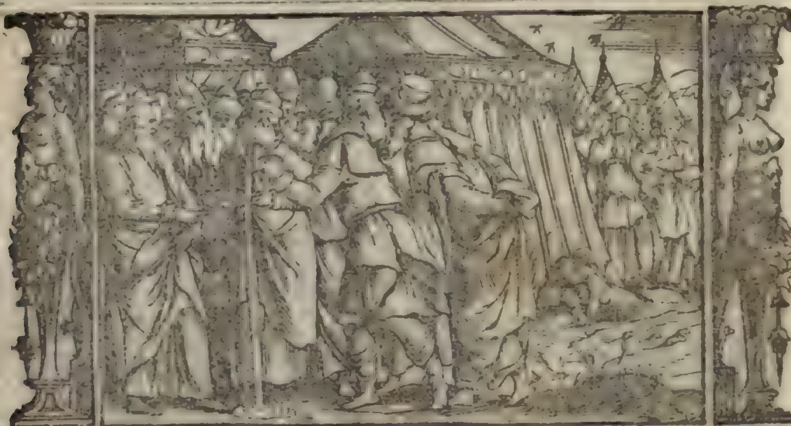


eſſemus, p manũ Dñi in Terra-Aegypti, qñ
ſedebam' ſup ollas carniũ, & comedebam'

panē ī ſaturitate: Cur īduxiſtis nos ī deſer-
tū iſtud, vt occideretis oēm multitudinē fa
4 me? ¶Dixit autē Dñs ad Moyſen: Ecce, ego
B pluā vobis panē dē cęlo: egrediaē popul⁹, &
colligat q̄ ſufficiūt p ſigulos dies: vt tētē eu
5 vtrū ambulet in lege mea, an nō. ¶Dic autē
ſexto parēt qđ iſerāt: & ſit duplū q̄ collige-
6 re ſolebāt p ſingulos dies. ¶Dixerūtq; Moy-
ſes, & Aarō ad oēs filios Iſraēl: Veſpere ſcie
7 tis ꝙ Dñs eduxerit vos de terra Aegypti ¶Et
manè videbitis gloriā Dñi: audiui.n. mur-
mur vr̄m cōtra Dñm: nos verò qd ſum⁹, qa
8 muſſitaſtis cōtra nos? ¶Et ait Moyſes: Dabit
vobis Dñs veſpere carnes edere, & manè pa
nes i ſaturitate: eò ꝙ audierit murmuratio
nes vr̄as, qb⁹ murmurati eſtis cōtra eū: nos
enim qd ſumus? nec cōtra nos eſt murmur
9 vr̄um, ſed cōtra Dñm ¶Dixit quoq; Moyſes
C ad Aarō: Dic vniuerſę cōgregationi filiorū
Iſrael: Accedite corā Dño: audiuit.n. mur-
10 mur vr̄um. ¶Cumq; loqueret Aarō ad oēm
cœtū filiorū Iſrael, reſpexerūt ad ſolitudi-
11 nē. Et ecce gloria Dñi apparuit ī nube. ¶Lo
cutus eſt aūt Dñs ad Moyſen, dicēs: ¶ ‖ Audi ‖ *Ecc.45.a.4.*



ui murmurationes filiorū Iſraēl, loq̄re ad
12 eos: ¶Veſpere comedetis carnes, & manè ſa
turabimini panib⁹, ſcietiſq; ꝙ ego ſū Dñs
13 Deus vr̄: ¶Factū eſt ergo veſpere, & aſcēdēs
coturnix cooperuit caſtra: manè quoq; ros
14 iacuit p circuitū caſtrorū. ¶Cūq; operuiſſet ‖ *Nu.11.b.7.*
D ſupficiē terrę, apparuit in ſolitudine minu
tū, & quaſi pilo tuſū in ſimilitudinē prui- ‖ *Pſ.77.c.24.*
15 nę ſup terrā. ¶Qđ cū vidiſsēt filij Iſraēl, dixe ‖ *Sap.16.c.20.*
rūt ad īuicē, Māhu: (ꝙ ſignificat: Quid eſt ‖ *Io.6.d.31*



hoc?) ignorabāt.n. qd eſſet. Quib⁹ ait Moy
ſes: Iſte eſt panis quē Dñs dedit vobis ad
16 veſcēdum. ¶Hic eſt ſermo quē pcepit Dñs:
Colligat vnuſqſq; ex eo q̄tū ſufficit ad ve-

ſcendum:

ſcẽdũ:gomor ꝑ ſingula capita, iuxta nume-
rũ aĩarũ veſtrarũ quæ habitant in taberna-
17 culo ſic tolletis. Feceruntq; ita filij Iſraël,
18 & collegerunt, alius plus, alius minus. Et
E menſi ſunt ad menſurã gomor: nec q plus *2.Cor.8.d.15.*
collegerat habuit amplius: nec q minus pa
rauerat, reperit minus: ſed ſinguli iuxta id
19 qđ edere poterãt cõgregauerũt. Dixitque
Moyſes ad eos: Nullus relinquat ex eo in
20 manè. Qui non audierũt eum, ſed dimiſe-
runt quidã ex eis vſq; manè, & ſcatere cę-
pit vermib' atq; cõputruit: & iratus eſt cõ-
21 tra eos Moyſes. Colligebãt autẽ manè ſin-
guli quantũ ſufficere poterat ad veſcendũ:
22 cũq; incaluiſſet Sol, liqueſiebat. In die aũt
ſexta collegerunt cibos duplices; id eſt, duo
gomor per ſingulos hoĩes: venerũt aũt oẽs
principes multitudiĩs, & narrauerũt Moy
23 ſi. Qui ait eis: Hoc eſt qđ loquutus eſt Dñs:
Requies Sabbathi ſanctificata eſt Dño cras.
quodcũq; operãdũ eſt, facite: & quę coquẽ-
da ſunt, coqite: qcquid autẽ reliquũ fuerit
24 reponite vſque in mane. Feceruntq; ita vt
præceperat Moyſes, & non cõputruit neq;
25 vermis inuẽtus eſt in eo. Dixitq; Moyſes:
F Comedite illud hodie, qa Sabbathum eſt
26 *Dñi*: nõ inuenieŧ hodie in agro. Sex die- **Domino*
bus colligite in die aũt ſeptimo ſabbathũ *6.* *-1.*



27 eſt *Dñi*, idcirco nõ inuenietur. Venitque
ſeptima dies: & egreſſi de populo vt collige
28 rẽt, nõ inuenerũt. Dixit autẽ Dñs ad Moy-
ſen: Vſquequo non vultis cuſtodire man-



29 data mea, & legem meam? Videte q Do
minus dederit vobis ſabbathum, & ꝑ hoc
die ſexta tribuit vobis cibos duplices: ma-
neat vnuſquiſq; apud ſemetipſum: nullus

30 egrediatur de loco ſuo die ſeptimo. ¶Et ſab
31 bathizauit populus die ſeptimo. ¶Appella-
uitque domus Iſraël nomen eius Man, qđ
G erat quaſi ſemen coriãdri albũ, guſtuſque
32 eius quaſi ſimilę cũ melle. ¶Dixit aũt Moy-
ſes: Iſte eſt ſermo quẽ præcepit Dñs: Imple
gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retrò
gñationes: vt nouerint panẽ quo alui vos ĩ
ſolitudine, qñ educti eſtis de Terra-Aegy-
33 pti. ¶Dixitq; Moyſes ad Aaron: Sume vas
vnum, & mitte ibi Man, quantũ poteſt ca-
pere gomor: & repone coram Domino ad
34 ſeruandum in*gñationes veſtras, ¶ſicut prę
cepit Dominus Moyſi. Poſuitq; illud Aarõ
35 in tabernaculo reſeruandũ. ¶‖Filij autem
Iſrael comederũt Man quadraginta annis:
donec venirent in terram habitabilẽ: hoc
cibo aliti ſunt, vſquequo tangerent fines
36 Terrę-Chanaan. ¶Gomor autem decima
pars eſt Ephi.

** futuras retro 6.*
*‖ Neh. 6. d 15. Judith 5. c. 15.*



CAPVT XVII.

1 IGitur profecta oĩs multitudo fi
A liorum Iſraël de deſerto Sin,
per manſiones ſuas, iuxta ſer-
monem Domini, caſtrametati
ſunt in Raphidim, vbi non
2 erat aqua ad bibendum populo ¶‖Qui iur-
gatus cõtra Moyſen, ait: Da nobis aquam,
vt bibamus. Quib⁹ reſpõdit Moyſes: Quid
iurgamini contra me? cur tẽtatis Dominũ?
3 ¶Sitiuit ergo ibi populus prę aquę penuria,
B & murmurauit contra Moyſen, dicẽs: Cur

*‖ Nu. 20. a. 3.*



feciſti nos exire de Aegypto, vt occideres
4 nos, & liberos noſtros, ac iumenta ſiti? ¶Cla
mauit autem Moyſes ad Dominum, dicẽs:
Quid faciam populo huic? adhuc paululũ,

5 & lapidabit me. ¶Et ait Dn̄s ad Moyſen: An
tecede populum, & ſume tecū de ſeniorib⁹
Iſraël, & virgā quaꝭpercuſſiſti fluuium, tol-
6 le in manu tua, & vade. ¶ ꝭEn ego ſtabo ibi
corā te, ſupra petrā Horeb: percutiesq́; pe-
trā, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.
7 Fecit Moyſes ita corā ſenioribus Iſraël. ¶Et
vocauit nomen loci illius Tentatio, ꝓp iur-
C giū filiorū Iſraël, & quia tentauerūt Dn̄m,
8 dicentes: Eſt ne Dn̄s in nobis, an non? ¶ꝭVe
nit aūt Amalec,* & pugnabat contra Iſraël
9 in Raphidim. ¶Dixitq́; Moyſes ad Ioſue: Eli
ge viros, & egreſſus pugna contra Amalec:
cras ego ſtabo in vertice collis, habēs virgā
10 Dei in manu mea. ¶ Fecit Ioſue vt locutus
erat Moyſes, & pugnauit contra Amalec:
Moyſes aūt, & Aaron, & Hur aſcenderunt
11 ſuper verticē collis. ¶Cumq́; leuaret Moy-
ſes manus, vincebat Iſraël: ſin aūt paululū
12 remiſiſſet, ſuperabat Amalec. ¶Manus aūt
Moyſi erāt graues: Sumentes igit̄ lapidem,
poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit: Aaron
autem & Hur ſuſtentabant manus eius ex
D vtraq; parte. Et factum eſt vt manus illius
13 non laſſarentur vſq; ad occaſum ſolis. ¶Fu-
gauitq́; Ioſue Amalec, & populum eius in
14 ore gladij. ¶ Dixit autem Dn̄s ad Moyſen:
Scribe hoc ob monimentum in libro, & tra
de auribus Ioſue: delebo enim memoriam
15 Amalec ſub cęlo. ¶Aedificauitq́; Moyſes al
tare: & vocauit nomen eius, Dn̄s exaltatio
16 mea, dicens: ¶Quia manus *ſolij Domini, &
bellum Domini erit contra Amalec, à ge-
neratione in generationem.

ꝭSup. 14. c. 20.
ꝭPſ. 67. b. 15.
1. Cor. 10. a. 4.
ꝭIudith 4. c. 12.
Sap. 11. a. 3.
Deu. 25. d. 17.
1. Re. 15. a. 2.
* ad pugnam 4.
* ſolius.



CAPVT XVIII.

1 CVmq́; audiſſet Iethro ſacerdos
A Madian, cognatus Moyſi, om-
nia quę fecerat Deus Moyſi, &
Iſraël populo ſuo, & ꝙ eduxiſ
ſet Dominus Iſraël de Aegy-
2 pto. ¶Tulit Sephoram vxorem Moyſi quam
3 remiſerat: ¶Et duos filios eius, quorū vnus
vocabatur Gerſam, dicente patre, ꝭ Aduena
4 fui in terra aliena. ¶Alter verò Eliezer: De⁹
enim, ait, patris mei adiutor meus, & eruit
5 me de gladio Pharaonis. ¶Venit ergo Iethro
cognatus Moyſi, & filij eius, & vxor eius ad
Moyſen in deſertum, vbi erat caſtrameta-
6 tus iuxta Montem Dei. ¶Et mādauit Moy-
ſi, dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio
7 ad te, & vxor tua, & duo filij tui cū ea. ¶Qui
egreſſus in occurſum cognati ſui, adorauit,
& oſculatus eſt eū: ſalutauerūtq́; ſe mutuò
B verbis pacificis. Cumq́; intraſſet tabernacu
8 lum, ¶ narrauit Moyſes cognato ſuo cuncta
quæ fecerat Dominus Pharaoni & Aegy-
ptijs propter Iſraël: vniuerſumq́; laborem
qui accidiſſet eis in itinere, & ꝙ liberauerat
9 eos Dominus. ¶ Lætatusq́; eſt Iethro ſuper
omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Iſ-
raëli, eò ꝙ eruiſſet eū de manu Aegyptiorū,
10 ¶& ait: Benedictus Dominus qui liberauit
vos de manu Aegyptiorū, & de manu Pha-
raonis, qui eruit populum ſuum de manu
11 Aegypti. ¶Nunc cognoui, quia magnus Do-
minus ſuper omnes deos: eò ꝙ ꝭſuperbè e-
12 gerint contra illos. ¶Obtulit ergo Iethro co-
C gnatus Moyſi holocauſta & hoſtias Domi-
no: veneruntque Aaron & omnes ſenio-
res Iſraël, vt comederent panem cum eo co
13 ram Deo. ¶ Altera autem die ſedit Moyſes
vt iudicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi
14 à mane vſque ad veſperam. ¶Quod cum vi
diſſet cognatus eius, omnia ſcilicet quæ age
bat in populo, ait: Quid eſt hoc quod facis
in plebe? cur ſolus ſedes, & omnis populus
15 præſtolatur de mane ad veſperam? ¶Cui re
ſpondit Moyſes: Venit ad me populus quę-

ꝭSup. 2. d. 22.
ꝭSu. 1. b. 5. 10. c. 16. d. 22. & 5. b. 7. d. 18. & 14. b. 8.

rens



16 rens ſententiam Dei. ꝰCumq́; acciderit eis
aliqua diſceptatio veniunt ad me vt iudicē
inter eos, & oſtēdā p̄cepta Dei, & leges ei⁹.
17 ꝰAt ille: Nō bonā, inq̄t, rē facis: ꝰStulto la-
18 bore cōſumeris & tu, & populus iſte q̄ tecū
ē: vltra vires tuas ē negociū, | ſol⁹ illud nō
*| Deut. 1. b. 12.* 19 poteris ſuſtinere. ꝰSed audi verba mea atq;
conſilia, & erit Dñs tecū. Eſto tu populo in
his q̄ ad Deū ptinēt, vt referas q̄ dicunt ad
20 eū: ꝰOſtendasq́; populo ceremonias & ritū
colēdi, viāq́; p quā ingredi debeāt, & opus
21 quod facere debeāt. ꝰ Prouide aūt de omni
D plebe viros ʿſapientesʾ & timētes Deum, in
*ʿpotentes. 15.* quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiā,
& conſtitue ex eis tribunos, & centuriones,
22 & quinquagenarios, & decanos, ꝰ qui iudi-
cēt populū oī tpe: qcq̄d aūt maius fuerit,
referāt ad te, & ipſi minora tantūmodò iu-
dicent: leuiusq́; ſit tibi, partito in alios one
23 re. ꝰSi hoc feceris, implebis imperiū Dei, &
p̄cepta eius poteris ſuſtētare: & omnis hic
populus reuertetur ad loca ſua cum pace.
24 ꝰQuibus auditis Moyſes, fecit oīa q̄ ille ſug
25 gſſerat. ꝰ Et electis viris ſtrenuis de cuncto
Iſrael, cōſtituit eos principes populi, tribu
nos & cēturiones, & quinquagenarios & de
26 canos. ꝰQui iudicabāt plebē oī tpe: qcquid
aūt grauius erat, referebant ad eū, faciliora
27 tātummodo iudicantes. ꝰDimiſitq́; cogna-
tum ſuum: qui reuerſus abijt in terrā ſuā.



CAPVT XIX.

1 A Menſe tertio egreſſionis ᵛ Iſraël de Ter- *ᵛ ſi Lorū. 3.*
ra Ægypti, in die hac venerunt in ſolitudi
2 nem Sinai. | Nam profecti de Raphidim, &
peruenientes vſq; in deſertum Sinai, caſtra *Num. 33*
metati ſunt in codē loco, ibiq; Iſraël fixit *c. 19.*
tentoria

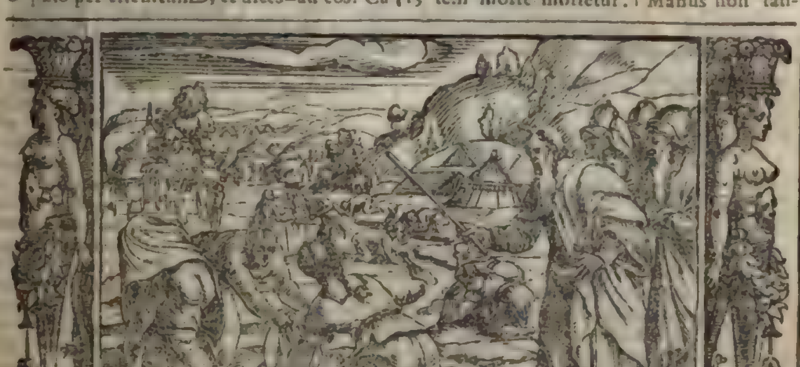
*Act.7.c 38.*
3 tentoria è regione mõtis, ‖ Moyſes aũt aſcẽ
dit ad Deũ : vocauitq́; eũ Dñs de monte, &
ait: Hæc dices domui Iacob, & annũciabis
4 filijs Iſraël. Voſipſi vidiſtis quæ fecerim
Aegyptijs, quõ portauerim vos ſup alas aq
*Deu. 29 a.2.* 5 laru. & aſſumpſerim mihi: ‖ Si ergo audie-
ritis vocẽ meã, & cuſtodieritis pactũ meũ,
*Pſ.23.a 1.* eritis mihi in peculiũ de cunctis populis:
6 ‖ mea eſt.n.oĩs terra. ‖ Et vos eritis mihi in
*1.Pet.2.b 9.* B regnũ ſacerdotale, & gens ſancta. hæc ſunt
7 verba quæ loquêris ad filios Iſraël. Vênit

Moyſes & cõuocatis maioribus natu popu
li, expoſuit oẽs ſermones quos mãdauerat
8 Dñs. Rñditq́; oĩs populus ſimul: Cuncta q̃
locutus eſt Dñs, faciemus. Cumq́; retuliſſet
9 Moyſes verba populi ad Dñm, ait ei Dñs:
Iã nũc veniã ad te in caligine nubis, vt au-
diat me populus loquentẽ ad te, & credat ti
bi in ppetuũ. Nũciauit ergo Moyſes verba
10 populi ad Dñm. Qui dixit ei: Vade ad po-
pulũ, & sãctifica illos hodie & cras, lauẽtq́;
11 veſtimẽta ſua. & ſint parati in diẽ tertiũ:



in die.n.tertia deſcendet Dñs corã oĩ plebe
12 ſuper montẽ Sinai. Cõſtitues terminos po
C pulo per circuitum, & dices ad eos: Ca

uete ne aſcendatis in montem, ‖ nec tan-
gatis fines illius: omnis qui tetigerit mon-
13 tem morte morietur. Manus non tan-

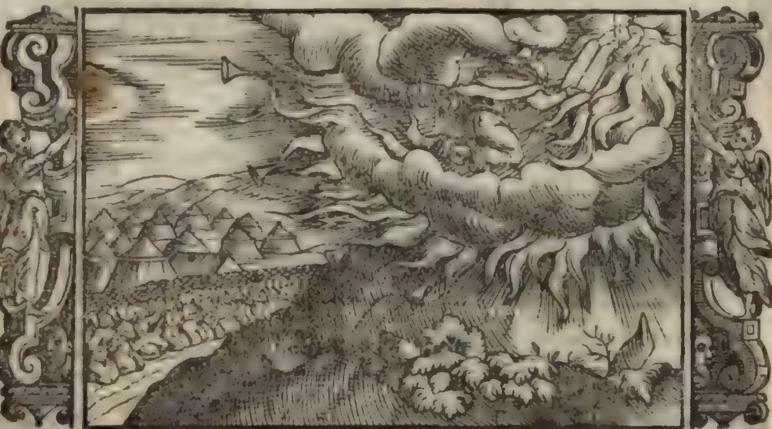


gent eum, ſed lapidibus opprimetur, aut
confodietur iaculis: ſiue iumentum fuerit,

ſiue homo, non viuet. cùm cœperit clangere
14 buccina, tunc aſcendant in montem. De-

ſcenditq́;

ſcẽ ditq́; Moyſes de mõte ad populũ, & ſan
ctificauit eũ. Cũq́; lauiſſent veſtimẽta ſua,
15 ¶ait ad eos: Eſtote parati in diẽ tertiũ, & ne
16 appropinquetis vxorib⁹ vr̃is. ¶Iãq́; aduene
rat tertius dies, & manè inclaruerat, & ecce
cęperũt audiri tonitrua, ac micare fulgura,
& nubes dẽſiſſima operire montẽ, clãgorq́;
buccinæ vehementiùs perſtrepebat, & ti-
**omnis.* 17 muit * populus qui erat in caſtris. ¶Cumq́;
eduxiſſet eos Moyſes in occurſum Dei de
loco caſtrorum, ſteterũt ad radices montis.
*‖Deu. 4.b* 18 ¶‖Totus aũt mõs Sinai fumabat, eò ꝙ deſcẽ
*11.* D diſſet Dñs Deus ſuper eũ in igne, & aſcẽde-
ret fumus ex eo quaſi de fornace: eratq́; oĩs
19 mons terribilis. ¶Et ſonitus buccinę paula-
tĩ creſcebat in mai⁹, & prolixiùs tendebat:
20 Moyſes loquebat, & De⁹ rñdebat ei. ¶Deſcẽ
ditq́; Dñs ſuper montẽ Sinai in ipſo mõtis
vertice, & vocauit Moyſen in cacumẽ eius.
21 Quò cùm aſcẽdiſſet, ¶dixit ad eũ: Deſcẽde,
& conteſtare populũ: ne fortè velit tranſcẽ
dere terminos ad vidẽdum Dñm, & pereat
22 ex eis plurima multitudo. ¶Sacerdotes quo-
que qui accedunt ad Dñm, ſanctificentur,
23 ne percutiat eos. ¶Dixitq́; Moyſes ad Dñm
Non poterit vulgus aſcendere in montem
Sinai: tu enim teſtificatus es, & iuſſiſti, di-
cens: Pone terminos circa montem & ſan-
24 ctifica illum. ¶Cui ait Dñs: Vade, deſcende:
aſcendesq́; tu, & Aaron tecum: ſacerdotes
autem & populus ne tranſeant terminos,
nec aſcendant ad Dominum, ne fortè inter
25 ficiat illos. ¶Deſcenditq́ue Moyſes ad popu
lum, & omnia narrauit eis.



CAPVT XX.

1 LOcutusq́; eſt Dominus cunctos
A ſermones hos: ¶Ego ſum Do-
2 minus Deus tuus, qui eduxi te
de terra Aegypti, de domo ſer
3 uitutis. ¶Nõ habebis deos alie
*Deu. 5.a.* 4 nos coram me. ¶ ‖Non facies tibi ſculptile,
*6.* neq; omnem ſimilitudinem quæ eſt in cœ
*Pſ. 80.c.* lo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eo
*1.96.b.7* 5 rum quæ ſunt in aquis ſub terra. ¶Non ado
*‖Leu. 26* rabis ea, neq; coles: ego ſum Dñs Deus tuus
*a.1.* fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum
*Deu. 4.c.* in filios, in tertiam, & quartam generatio-
*15.* 6 nem eorum qui oderunt me: ¶ Et faciens
*Ioſ. 24.d* B miſericordiam in millia his qui diligunt
*14.* 7 me, & cuſtodiunt præcepta mea. ¶‖Nõ aſſu
*Deu. 24.c* mes nomẽ Dñi Dei tui in vanum. nec enim
*23.* habebit inſontem Dominus eum qui aſ-
*‖Deu. 5.b* ſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.
*11.* 8 ¶ Memento vt diem ſabbathi ſanctifices.
*Leui. 19.* 9 Sex diebus operaberis, & facies omnia ope
*c.12.* 10 ra tua: ¶Septimo aũt die ſabbathum Domi
ni Dei tui eſt: non facies oẽ opus in eo, *Matt. 5.c*
tu, & filius tuus, & filia tua, ſeruus tuus, & *27.*
ancilla tua, iumentũ tuũ, & aduena qui eſt *Ezec. 20*
11 intra portas tuas. ¶ ‖ Sex enim diebus fecit *b.12.*
Dominus cœlum, & terram, & mare, & om *Deut. 5.b*
nia quę in eis ſunt, & requieuit in die ſepti *13.*
mo: idcirco benedixit Dominus diei ſabba *Inf. 31.b*
12 thi, & ſanctificauit eum. ¶Honora patrem *14.*
tuum, & matrem tuã, vt ſis longæuus ſuper *—8.*
C terram, quam Dominus Deus tuus dabit ti- *‖Gen. 2.a*
13 bi. ¶Non occides. ¶Non mœchaberis. ¶Non *2. Deut. 5*
14 furtum facies. ¶Non loquèris contra proxi- *b.16.*
15 mum tuum falſum teſtimonium. ¶‖Non *Matt. 15*
16 concupiſces domum proximi tui: nec deſi- *a.4.*
17 derabis vxorem eius, non ſeruum, non an- *Ephe. 6.a*
cillam, non bouem, nõ aſinum, nec omnia *2.*
18 quæ illius ſunt. ¶ Cunctus autem populus *Matt. 3.a*
*videbat voces & lampades, & ſonitũ buc- *16.*
cinæ, montemq́; fumantem, & perterriti ac *‖Ro. 7.b.*
19 pauore concuſſi ſteterunt procul, ¶ dicentes *7.13.c.9.*
Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus: non **audiebat*
loquatur nobis Dominus, ne fortè moria- *6.*

mur.

20 mur. Et ait Moyſes ad populum. Nolite ti
mere: vt enim probaret vos venit Deus, &
vt terror illius eſſet in vobis, & non pecca-
*Heb. 12. e* 21 retis. Stetitq; populus de longe. Moyſes au
*18.* tem acceſſit ad caliginẽ in qua erat Deus.
*Deut. 18.* 22 Dixit præterea Dominus ad Moyſen: Hæc
*c. 16.* D dices filijs Iſraël: Vos vidiſtis ꝙ de cœlo lo
**mecũ 1.* 23 cutus ſim vobis. Non facietis* deos argen-
*Infr. 27.* 24 teos, nec deos aureos facietis vobis. Alta-
*b. 8. 38. a.* re de terra facietis mihi, & offeretis ſuper
*7.* eo holocauſta & pacifica veſtra, oues ve-
ſtras, & boues in omni loco in quo memo-
*Deut. 27.* ria fuerit nominis mei: veniam ad te, & be
*a. 5.* 25 nedicã tibi. Quòd ſi altare lapideum fece
*Ioſue 8. f.* ris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapi
*31.* dibus: ſi.n. leuaueris cultrum* ſuper eum,
**tuum 16* 26 polluetur. Non aſcendes per gradus ad al-
tare meum, ne reueletur turpitudo tua.

## CAPVT XXI.

*Deut. 15.* 1 HÆc ſunt iudicia quæ propo-
*c. 12.* A nes eis. Si emeris ſeruũ He-
*Iere. 34.* 2 bræũ, ſex annis ſeruiet tibi: in
*c. 14.* 3 ſeptimo egredietur liber gratis.
Cũ quali veſte intrauerit, cũ
tali exeat: ſi habens vxorẽ, & vxor egredie-
4 tur ſimul. Sin aũt Dñs dederit illi vxorem,
& pepererit filios & filias: mulier & liberi
eius erunt domini ſui: ipſe verò exibit cũ
5 veſtitu ſuo. Quòd ſi dixerit ſeruus, Di-
ligo dominum meum, & vxorem ac libe-
6 ros, non egrediar liber: offeret eum domi-
nus dijs, & applicabitur ad oſtiũ & poſtes,
B perforabitq; aurẽ eius ſubula, & erit ei ſer
7 uus in ſeculum. Si quis vendiderit filiam
ſuam in famulam, non egredietur ſicut an
8 cillæ exire cõſueuerũt. Si diſplicuerit ocu
lis domini ſui cui tradita fuerat: dimittet
eã: populo aũt alieno vẽdendi nõ habebit
*Leui. 24.* 9 poteſtatem, ſi ſpreuerit eam. Sin autem fi
*e. 17.* lio ſuo deſponderit eam, iuxta morẽ filia-
10 rum faciet illi. Quòd ſi alteram ei accepe
rit, ꝓuidebit puellæ nuptias, & veſtimẽta,
11 & precium pudicitiæ nõ negabit. Si tria
iſta non fecerit, egredietur gratis abſq; pe-
12 cunia. Qui percuſſerit hominẽ volens oc-
cidere, morte moriatur. Qui autẽ non eſt
C inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in ma-
*Deu. 19.* 13 nus eius: conſtituam tibi locum in quẽ
*a. 2.* 14 fugere debeat. Si quis per induſtriam occi
derit proximum ſuũ, & per inſidias: ab al-
15 tari meo euelles eũ, vt moriatur: Qui per-
cuſſerit patrem ſuum*aut*matrem, morte
**& 4.* 16 moriatur. Qui maledixerit patri ſuo vel
*Leui. 20.* 17 matri, morte moriatur. Qui furatus fuerit
*b. 9.* hominem, & vendiderit eum, cõuictus no-
*Prou. 20.* 18 xæ, morte moriatur. Si rixati fuerint viri,
*c. 20.* & percuſſerit alter proximum ſuũ lapide,
*Matt. 15.* vel pugno, & ille mortuus nõ fuerit, ſed ia-
*a. 4.* 19 cuerit in lectulo: ſi ſurrexerit & ambula-
*Mar. 7. b* D uerit foris ſuper baculum ſuum, innocens
*10.* erit qui percuſſerit, ita tamẽ vt operas eius,
20 & impenſas in medicos reſtituat. Qui per
cuſſerit ſeruum ſuum, vel ancillam virga,
& mortui fuerint in manib⁹ eius, criminis
21 reus erit. Sin autem vno die vel duobus ſu
peruixerit, non ſubiacebit pœnę, quia pecu
22 nia illius eſt. Si rixati, fuerint viri, & per-
cuſſerit quis mulierem pregnãtem, & abor
tiuum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit: ſub-
iacebit damno quantum maritus mulieris
23 expetierit, & arbitri iudicauerint. Sin aũt
E mors eius fuerit ſubſecuta, reddet animã
24 pro anima, oculum pro oculo, dentem *Mat. 5. f.*
pro dente, manum pro manu, pedẽ pro pe- *33.*
25 de, aduſtionem pro aduſtione, vulnus pro *Leui. 24.*
26 vulnere, liuorem pro liuore. Si percuſſerit *d. 20.*
quiſquiam oculũ ſerui ſui, aut ancillæ, & *Deut. 19.*
luſcos eos fecerit, dimittet eos liberos pro *d. 20.*
27 oculo quẽ eruit: dentẽ quoq; ſi excuſſerit
ſeruo vel ancillę ſuæ, ſimiliter dimittet eos
28 liberos. Si bos cornu percuſſerit virum,
aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus
obruetur: & non comedentur carnes eius:
29 dominus quoq; bouis innocẽs erit. Quod
F ſi bos cornupeta fuerit ab heri & nudiuſter
tius, & conteſtati ſunt dominum eius, nec
recluſerit eũ, occideritq; virum aut mulie
rem: & bos lapidibus obruetur, & dominũ
30 eius occident. Quòd ſi precium fuerit ei
impoſitũ, dabit pro anima ſua quicqd fue-
31 rit poſtulatus. Filium quoque & filiam ſi
G cornu percuſſerit, ſimili ſententiæ ſubiace
32 bit. Si ſeruum ancillamq; inuaſerit, trigin
ta ſiclos argenti domino dabit: bos vero la-
33 pidibus opprimetur. Si quis aperuerit ci-
ſternam, & foderit, & non operuerit eã, ce-
34 cideritq; bos aut aſinus in eam, reddet do
minus ciſternæ precium iumentorũ: quod
35 autem mortuũ eſt, ipſius erit. Si bos alie-
nus bouẽ alterius vulnerauerit, & ille mor
tuus fuerit: vendent bouem viuum, & di-
uident preciũ, cadauer aũt mortui inter ſe
36 diſpertient. Si autem ſciebat ꝙ bos cornu
peta eſſet ab heri & nudiuſtertius, & nõ cu-
ſtodiuit eum dominus ſuus, reddet bouem
pro boue, & cadauer integrum accipiet.

## CAPVT XXII.

1 SIquis furatus fuerit bouẽ aut
A ouem, & occiderit vel vẽdide
rit: quinq; boues pro vno bo-
ue reſtituet, & quatuor oues *2. Re. 12*
2 pro vna oue. Si effringẽs fur *b. 6.*
domum ſiue ſuffodiens fuerit inuentus, &
accepto vulnere mortuus fuerit, percuſſor
3 non erit reus ſanguinis. Quòd ſi orto ſole
hoc fecerit, homicidium perpetrauit, & ip
ſe morietur. Si non habuerit quod ꝓ furto
4 reddat, ipſe venundabitur. Si inuentũ fue-
rit apud eũ qđ furatum eſt, viuens, ſiue bos,
5 ſiue aſinus, ſiue ouis: duplum reſtituet. Si
læſerit quiſpiam agrũ vel vineam, & dimi-
ſerit iumẽtum ſuum vt depaſcatur aliena:
quicquid optimũ habuerit in agro ſuo, vel
in vinea, pro damni ęſtimatione reſtituet.

26 firmitatem de medio tui. ¶Non erit infœcũ
–7. da, nec ſterilis—in' terra tua: numerũ dierũ
27 tuorũ implebo. ¶Terrorẽ meũ mittã in præ
Deut. 7. c cursum tuũ, & occidã oẽm populũ, ad quẽ
1. ingredièris: cunctorũq; inimicorũ tuorum
28 coram te terga vertã: ¶emittens crabrones
prius, qui fugabunt Heuæũ, & Chananęũ,
29 & Hethæum antequã introeas. ¶Non eijciã
eos à facie tua anno vno: ne terra in ſolitu
dinẽ redigatur, & creſcant cõtra te beſtiæ.
30 ¶Paulatim expellam eos de conſpectu tuo,
G donec augearis, & poſſideas Terram. ¶Ponã
31 autem terminos tuos à Mari—rubro vſque
ad Mare Palæſthinorum, & à deſerto vſq;
ad fluuium: tradam in manibus veſtris ha
bitatores Terræ, & eijciam eos de cõſpectu
32 veſtro. ¶‖Non inibis cum eis fœdus, nec cum
‖Deut. 7. a. 2. 33 dijs eorum. ¶Non habitent in terra tua, ne
Infr. 34. b 15. ſortè peccare te faciant in me, ſi ſeruieris
dijs eorũ: quod tibi certe erit in ſcandalũ.

CAPVT XXIIII.

1 MOyſi quoque dixit; Aſcẽde ad
A Dñm tu & Aaron, Nadab, &
–8. Abiu, & ſeptuaginta ſenes—
2 ex' Iſraël, & adorabitis ꝓcul:
¶Solusq; Moyſes aſcendet ad
3 Dñm, & illi nõ appropinquabũt: nec popu
lus aſcẽdet cum eo. ¶Venit ergo Moyſes &
narrauit plebi oĩa verba Dñi: atq; iudicia:
rñditq; oĩs populus vna voce, Omnia ver-
4 ba Domini quæ locutus eſt, faciemus. ¶Scri
pſit autem Moyſes vniuerſos ſermones Do
mini: & manè conſurgens ędificauit altare
B ad radices mõtis, & duodecim titulos per
5 duodecim trib' Iſraël. ¶Miſitq; iuuenes de
filijs Iſraël, & obtulerũt holocauſta, immo
lauerũtq; victimas pacificas Dño, vitu-
6 los—duodecim'. ¶Tulit itaque Moyſes dimi –6.
diã partẽ ſanguinis, & miſit in crateras: par
7 tẽ aũt reſiduam fudit ſuper altare. ¶Aſſu-
mensq; volumen fœderis, legit audiente po
pulo, qui dixerunt: Omnia quæ locutus eſt
Dominus, faciemus, & erimus obedientes.
8 ¶Ille verò ſumptũ ſanguinẽ reſperſit in po
pulum, & ait: Hic eſt ſanguis fœderis quod
pepigit Dñs vobiſcum ſuper cunctis ſermo Hebr. 9. a
9 nibus his. ¶Aſcenderuntq; Moyſes, & Aa- 20.
C ron, Nadab & Abiu, & ſeptuaginta de ſe-
10 nioribus Iſraël: & viderunt Deum Iſraël:
& ſub pedibus eius quaſi opus lapidis ſap-
11 phirini, & quaſi cęlũ cum ſerenũ eſt. ¶Nec
ſuper eos qui procul receſſerant de filijs Iſ
raël, miſit manum ſuam: videruntq; Deũ,
12 & comederunt, ac biberunt. ¶Dixit autem
Dñs ad Moyſen: Aſcende ad me in montẽ,
& eſto ibi: °daboq; tibi tabulas lapideas, &
legem, ac mãdata q̃ ſcripſi, vt doceas° eos. °filios Iſraël.
13 ¶Surrexerũt Moyſes, & Ioſue miniſter eius,
aſcendensq; Moyſes in Montẽ Dei, ¶ſe-
14 nioribus ait: Expectate hic donec reuerta-
D mur ad vos habetis Aaron, & Hur vobi-
ſcũ: ſi quid natum fuerit quæſtionis, refere
15 tis ad eos. ¶Cũq; aſcendiſſet Moyſes, ope-
16 ruit nubes mõtẽ, & habitauit gloria Domi
ni ſuper Sinai tegens illum nube ſex die-
bus: ſeptimo autem die vocauit eũ* de me- * Dominus.
17 dio caliginis. ¶Erat autem ſpecies gloriæ
Domini, quaſi ignis ardens ſuper verticem
18 montis in conſpectu filiorum Iſraël. ¶In-
greſſusq; Moyſes medium nebulæ, aſcẽdit
in mõtem: & fuit ibi quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus.



CAPVT XXV.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶Loquere filijs Iſraël, vt' tollãt mi-
hi primitias ab omni ‖homine, qui offert ‖Infr. 35.
2 vltroneus, accipietis eas. ¶Hæc ſunt autem a. 5.
quæ accipere debetis, Aurum & argen-

4 tum, & æs, ¶hyacinthum, & purpurã . coc-
cumq; bis tinctum, & byſſum, pilos capra-
5 rũ. ¶& pelles arietũ rubricatas, pelleſq; ian
6 thinas, & ligna ſetim : ¶ oleũ ad luminaria
concinnanda, aromata in vnguentũ, & thy
7 miamata boni odoris: ¶Lapides onychinos
& gẽmas ad ornandum ephod, ac rationa-
8 le: ¶Facientq; mihi ſanctuariũ, & habitabo
*Hebr. 9. a. 2.* 9 in medio eorum. ¶Iuxta omnem ſimilitu
dinẽ tabernaculi quod oſtendã tibi, & om-
nium vaſorum in cultũ eius : ſicq; facietis
10 illud. ¶Arcam de lignis ſetim compingite,
cuius longitudo habeat duos & ſemis cubi-
tos, latitudo cubitum & dimidiũ, altitudo
11 cubitum ſimiliter ac ſemiſſem. ¶Et deaura
bis eam auro mũdiſſimo, intus, & foris: fa-
cieſq; ſuprà coronã auream per circuitum.
12 ¶& quatuor circulos aureos, quos pones p
quatuor arcæ angulos. duo circuli ſint in la
13 tere vno, & duo in altero. ¶Facies quoq; ve-
B ctes de lignis ſetim. & operies eos auro. ¶In
14 duceſq; per circulos qui ſunt in arcæ lateri
15 bus, vt portetur in eis. ¶ qui ſemper erũt in
16 circulis, nec vnquã extrahentur ab eis. ¶Po-
neſq; in arca teſtificationem quam dabo ti
17 bi. ¶Facies & propitiatorium de auro mun
diſſimo · duos cubitos & dimidiũ tenebit
longitudo eius, & cubitum ac ſemiſſem la-
18 titudo. ¶ Duos quoq; Cherubim aureos, &
productiles facies, ex vtraque parte oraculi.
19 ¶Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in
20 altero. ¶Vtrunq; latus propitiatorij tegãt,
expandentes alas, & operientes oraculum,
reſpiciantque ſe mutuo verſis vultibus in
21 propitiatorium quo operiẽda eſt arca. ¶ In
22 qua pones teſtimoniũ quod dabo tibi. ¶In-
C de præcipiam, & loquar ad te ſupra ꝓpitia
torium, ac de medio duorum Cherubim, q
erunt ſuper arcam teſtimonij, cuncta quæ
23 mandabo per te filijs Iſraël. ¶Facies & mẽ-
ſam de lignis ſetim, habentẽ duos cubitos
longitudinis, & in latitudine cubitũ, & in
24 altitudine cubitum ac ſemiſſem. ¶Et inau-
rabis eã auro puriſſimo: facieſq; illi labiũ
25 aureum per circuitum. ¶ Et ipſi labio coro-
nã interraſilem altam quatuor digitis: &
ſuper illam alteram coronam aureolam.
26 ¶ Quatuor quoq; circulos aureos præpara-
bis, & pones eos in quatuor angulis eiuſdẽ
27 menſæ per ſingulos pedes. ¶ Subter coronã
erunt circuli aurei, vt mittantur vectes per
28 eos, & poſſit menſa portari. ¶ Ipſos quoque



vectes facies de lignis ſetim, & circundabis
29 auro ad ſubuehendam mẽſam. ¶Parabis &
acetabula, ac phialas, turibula, & cyathos,
in quibus offerenda ſunt libamina ex auro
30 puriſſimo. ¶Et pones ſup mẽſam panes ꝓ-
31 poſitionis in conſpectu meo ſemper. ¶ Fa
D cies & candelabrum ductile de auro mun-
diſſimo, haſtile eius, & calamos, ſcyphos, &
32 ſphærulas, ac lilia ex ipſo procedẽtia. ¶ Sex
calami egredientur de lateribus, tres ex vno
33 latere. & tres ex altero. ¶ Tres ſcyphi quaſi
in nucis modũ per calamos ſingulos, ſphæ-
rulæq; ſimul, & lilia: & tres ſimiliter ſcy-
phi inſtar nucis in calamo altero, ſphæru-
læq; ſimul & lilia. hoc erit opus ſex calamo
34 rum, qui producendi ſunt de haſtili. ¶In ip
ſo autẽ candelabro erunt quatuor ſchyphi
in nucis modum, ſphærulæq; per ſingulos,
35 & lilia. ¶Sphærulæ ſub duobus calamis per
tria loca, qui ſimul ſex fiunt procedẽtes de
36 haſtili vno Et ſphærulæ igitur & calami
ex ipſo erunt, vniuerſa ductilia de auro pu
37 riſſimo. ¶Facies & lucernas ſeptem, & po-
nes eas ſuper candelabrum vt luceant ex
38 aduerſo. ¶Emunctoria quoque: & vbi quæ
emuncta ſunt, extinguantur, fiant auro pu-



39 riſſimo. ¶ Omne pondus candelabri cum
vniuerſis vaſis ſuis habebit talentum auri
puriſſimi. ¶ Inſpice & fac ſecundum exem-
plar quod tibi in monte monſtratum eſt.

*Heb. 8. b. 5. Act. 7. f. 44.*

## CAPVT XXVI.

1 TAbernaculum verò ita facies:
A Decem cortinas de byſſo retor
ta, & hyacintho ac purpura,
coccoq; bis tincto, variatas o-
2 pere plumario facies. ¶ Lõgitu
do cortinæ vnius habebit vigintiocto cubi-
tos: latitudo, quatuor cubitorum erit, vnius
3 mẽſuræ fiẽt vniuerſa tẽtoria. ¶ Quinq; corti
næ ſibi iungentur mutuò, & aliæ quinque
4 nexu ſimili cohærebunt. ¶ Anſulas hyacin-
thinas in lateribus, ac ſummitatibus facies
cortinarum, vt poſſint inuicem copulari.
5 ¶ Quinquagenas anſulas cortina habebit in
vtraque parte, ita inſertas, vt anſa contra
anſam veniat, & altera alteri poſſit adapta-
6 ri. ¶ Facies & quinquaginta circulos aureos
quibus cortinarum vela iungenda ſunt, vt
7 vnum tabernaculum fiat. ¶ Facies & ſaga ci-
B licina vndecim, ad operiendum tectum ta-
8 bernaculi. ¶ Lõgitudo ſagi vnius habebit tri
gĩta cubitos: & latitudo, quatuor, æqua erit
9 menſura ſagorum omniũ: ¶ E quibus quin-
que iũges ſeorſum, & ſex ſibi mutuò copu-
labis, ita vt ſextum ſagum in frõte tecti du-
10 plices, ¶ Facies & quinquaginta anſas in ora
ſagi vnius, vt coniungi cum altero queat: &
quinquaginta anſas in ora ſagi alterius, vt cũ
11 altero copuletur. ¶ Facies & quinquaginta
fibulas æneas quibus iungantur anſæ, vt vnũ
12 ex omnibus operimentum fiat. ¶ Quod au-
D tem ſuperfuerit in ſagis quæ parãtur tecto,
id eſt, vnum ſagũ quod amplius eſt, ex me-
dietate eius operies poſteriora tabernacu-
13 li. ¶ Et cubitus ex vna parte pendebit, &
alter ex altera qui plus eſt in ſagorum lon-
gitudine, vtrunque latus tabernaculi
14 protegens. ¶ Facies & operimentum aliud
tecto de pellibus arietum rubricatis: & ſu-
per hoc rurſum aliud operimentum de
15 'ianthinis' pellibus. ¶ Facies & tabulas
16 ſtantes tabernaculi de lignis ſetim: ¶ quæ
ſingulæ denos cubitos in longitudine ha-
beant. & in latitudine ſingulos ac ſemiſ-
17 ſem. ¶ In lateribus tabulæ, duæ inca-
ſtraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ
D connectatur, atque in hunc modum cun-
18 ctæ tabulæ parabuntur. ¶ Quarum vigin-
ti erunt in latere meridiano quod vergit ad
19 Auſtrum. ¶ Quibus quadraginta baſes ar
genteas fundes, vt binæ baſes ſingulis ta-
20 bulis per duos angulos ſubijciantur, ¶ In la-
tere quoque ſecundo tabernaculi quod ver
21 git ad Aquilonẽ viginti tabulæ erunt. ¶ Qua
E draginta habentes baſes argenteas, binæ ba
22 ſes ſingulis tabulis ſupponentur. ¶ Ad occi-
dentalem verò plagam tabernaculi facies
23 ſex tabulas, ¶ & rurſum alias duas quæ in
angulis erigantur poſt tergum tabernaculi.
24 ¶ Eruntque coniunctæ à deorſum vſque ſur
ſum, & vna omnes compago retinebit. Dua
bus quoque tabulis quæ in angulis ponen-
25 dæ ſunt, ſimilis iunctura ſeruabitur, ¶ Et erunt
ſimul tabulæ octo, baſes earum argenteæ
ſexdecim, duabus baſibus per vnam tabulã
26 ſupputatis. ¶ Facies & vectes de lignis ſe-
tim quinque ad continẽdas tabulas in vno
27 latere tabernaculi, ¶ & quinque alios in
F altero, & eiuſdem numeri ad occidenta-
28 lem plagam: ¶ qui mittentur per medias ta-
29 bulas à ſummo vſque ad ſummum. ¶ Ipſas
quoque tabulas deaurabis, & fundes in
eis annulos aureos per quos vectes tabu

lata cõtineãt, quos operies laminis aureis.
30 ¶ Et eriges tabernaculũ iuxta exẽplar quod
31 tibi in Monte mõſtratũ eſt. ¶Facies & velũ *Sup. 24. c. 10.*
de hyacintho, & purpura, coccoq; bis tĩcto,
& byſſo retorta, opere plumario & pulchra
32 varietate cõtextũ: ¶quod appẽdes ante quatuor colũnas de lignis ſetim, q̃ ipſe quidem
deauratæ erũt, & habebũt capita aurea, ſed
33 baſes argẽteas. ¶Inſeretũ aũt velũ p circulos,
G ĩtra qđ pones arcã teſtimonij, quo & Sãctua
34 riũ, & sãctuarij ſanctuaria diuidentur. ¶Pones
& ppitiatoriũ ſup arcã teſtimonij, ĩ ſancta
35 ſanctorũ. ¶mẽſamq; extra velũ: & cõtra mẽ
ſã cãdelabrũ ĩ latere tabernaculi meridia-
36 no: mẽſa.n. ſtabit in pte Aquilonis. ¶Facies
& tẽtoriũ ĩ itroitu tabernaculi đ hyacĩtho,
& purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo retor
37 ta, ope plumarij. ¶Et qnq; colũnas deaurabis lignorũ ſetim, ante quas ducetũ tẽtoriũ,
quarum erunt capita aurea, & baſes æneæ.



## CAPVT XXVII.

*Inf. 38. a. 1.*
1 FAcies & altare de lignis ſetim, qđ hẽbit
A qnq; cubitos ĩ lõgitudine & totidẽ ĩ latitudine, id ẽ quadrũ, & tres cubitos ĩ altitu
2 dine. ¶Cornua aũt p quatuor ãgulos ex ipſo
3 erũt: & operies illud ære. ¶Faciesq; ĩ vſ⁹ ei⁹ le
betes ad ſuſcipiẽdos cineres, & forcipes, atq;
fuſcinulas, & ignium receptacula. Oĩa vaſa
4 ex ære fabricabis. ¶Craticulãq; ĩ modũ retis
æneã: p cuius quatuor angulos erũt quatuor
5 annuli ænei, ¶quos pones *ſubter* arulã altaris: eritq; craticula vſq; ad altaris medium. **Super 7.*



6 ¶ Facies & vectes altaris de lignis ſetĩ duos,
B quos operies laminis æneis: ¶& induces per
7 circulos, eruntq; ex vtroq; latere altaris ad *Sup. 20.*
8 portãdũ. ¶Nõ ſolidũ, ſed inane & cauũ in- *d. 24.*

trinſecus facies illud, ſicut tibi ī mōte mō-
9 ſtratū eſt. ¶Facies & atriū tabernaculi, ī cuiᵒ
auſtrali plaga cōtra meridiē erūt tētoria de
byſſo retorta : cētū cubitos vnū latus tene-
10 bit ī lōgitudine. ¶Et colūnas viginti cū baſi
bᵒ totidē æneis, q̄ capita cū cęlaturis ſuis ha
11 bebūt argētea. ¶Similiter & ī latere aqlonis
p lōgū erūt tētoria cētū cubitorū, colūnę vi
ginti, & baſes æneæ eiuſdē numeri, & capi-
12 ta earū cū cælaturis ſuis argētea. ¶In latitu
C dine verò atrij qđ reſpicit ad occidētē, erūt
tētoria p qnquaginta cubitos, & colūnę de
13 cē, baſesq; totidē. ¶In ea quoq; atrij latitu
dine q̄ reſpicit ad orietē qquaginta cubiti
14 erūt, ¶ī qbᵒ qndecim cubitorū tētoria lateri
vno deputabunt, colūnæq; tres & baſes to-
15 tidē: ¶Et in latero altero erūt tentoria cubi
tos obtinētia qndecī, colūnæ tres, & baſes
16 totidē. ¶In īrroitu verò atrij fiet tētoriū cu-
bitorū viginti ex hyacītho & purpura, cc-
coq; bis tincto, & byſſo retorta, ope pluma-
rij : colūnas hēbit quatuor, cū baſibᵒ totidē.
17 ¶Oēs colūnæ atrij p circuitū veſtitæ erūt ar
gēteis laminis, capitibᵒ argēteis, & baſibus
18 æneis. ¶In lōgitudine occupabis atriū cubi
D toscētū, ī latitudine qnquagīta, altitudo qn




que cubitorū erit. fietq; de byſſo retorta, &
19 hēbit baſes æneas. ¶Cūcta vaſa tabernaculi
ī oēs vsᵒ & ceremonias, tā paxillos eiᵒ, q̄ a-
20 trij ex ere facies. ¶Pręcipe filijs Iſraël, vt affe
rāt tibi oleū đ arboribᵒ oliuarū puriſſimū,
21 piloq; cōtuſū, vt ardeat lucerna ſem pſin ta
bernaculo teſtimonij, extra velū qđ oppāſū
ē teſtimonio. Et collocabūt eā Aarō & filij
eiᵒ, vt vſq; manē luceat corā Dño. ppetuᵒ e
rit cultᵒ p ſucceſſiōes eorū corā filijs Iſraël.




*ORN. Atus ſummi Sacerdotis.*

CAPVT XXVIII.

1 A Pplica quoq; ad te Aaron fra-
A trem tuũ cum filijs ſuis de me
dio filiorum Iſraël, vt ſacerdo
tio fungantur mihi: Aarõ, Na
dab, & Abiu, Eleazar, & Itha-
2 mar. ❡Facieſq; veſtem ſanctam Aarõ fratri
3 tuo in gloriam & decorẽ. ❡Et loquêris cun-
ctis ſapientibus corde, quos repleui ſpiritu
prudẽtiæ, vt faciãt veſtes Aaron, in quibus
4 ſanctificatus miniſtret mihi. ❡Hæc aũt erũt
veſtimenta quæ facient, Rõnale, & ſuper-
humerale, tunicam & lineam ſtrictã, cida-
rim & Balteum. Facient veſtimenta ſancta
fratri tuo Aaron, & filijs eius, vt ſacerdotio
5 fungantur mihi. ❡Accipientq; aurũ & hya-
cinthum & purpuram, coccũq; bis tinctũ,
6 & byſſum. ❡Facient autẽ ſuperhumerale de
B auro & hyacintho & purpura, coccoq; bis
7 tĩcto, & byſſò retorta, ope Polymito. ❡Duas
oras iũctas habebit in vtroq; latere ſummi
8 tatũ, vt in vnum redeant. ❡Ipſa quoq; tex-
tura & cuncta operis varietas erit ex auro,
& hyacintho & purpura, coccoq; bis tĩcto,
9 & byſſo retorta. ❡Sumeſq; duos lapides ony
chinos, & ſculpes in eis nomina filiorũ Iſ-
10 raël. ❡Sex nomina in lapide vno, & ſex reli-
qua ĩ altero, iuxta ordinẽ natiuitatis eorũ.
11 ❡Opere ſculptoris & cælatura gẽmarij, ſcul
pes eos nominibus filiorũ Iſraël incluſos
12 auro, atq; circundatos: ❡& pones in vtroq;
latere ſuperhumeralis, memoriale filijs Iſ-
raël. Portabitq; Aaron noĩa eorũ corã Dño
13 ſup vtrunq; humerũ, ob recordationẽ. ❡Fa-
14 cies & vncinos ex auro, ❡& duas catenulas
auri puriſſimi ſibi iuicẽ cohærẽtes, quas i-

15 ſeres vncinis.¶Rationale quoque iudicij fa
C cies opere polymito, iuxta texturã ſuperhu
meralis ex auro, hyacintho, & purpura, coc-
16 coq; bis tincto, & byſſo retorta. ¶ Quadran-
gulum erit & duplex: menſurã palmi habe
bit tam in lõgitudine, quàm in latitudine.
17 ¶Poneſq; in eo quatuor ordines lapidũ. in
primo verſu erit lapis ſardius, & topazius,
18 & ſmaragdus.¶in ſecundo: carbũculus, ſap-
19 phirus, & iaſpis. ¶ in tertio: ligurius, acha-
20 tes, & amethyſtus.¶in quarto chryſolythus,
onychinus, & beryllus, incluſi auro erunt p
21 ordines ſuos. ¶ Habebuntq; nomina filiorũ
Iſraël: duodecim nominibus cælabuntur
ſinguli lapides nominibus ſingulorum per
22 duodecim trib⁹. ¶Facies ĩ rationali catenas
D ſibi inuicem cohærẽtes ex auro puriſſimo:
23 & duos annulos aureos quos pones ĩ vtra-
24 que rationalis ſummitate: ¶ Catenaſq; au-
reas iunges annulis qui ſunt in marginib⁹
25 eius: ¶Et ipſarũ catenarũ extrema duob⁹ co
pulabis vncinis in vtroq; latere ſuperhume
26 ralis q̃d rationale reſpicit. ¶ Facies & duos
annulos aureos quos pones in ſummitati-
bus rõnalis, in oris quæ e regione ſunt ſup
27 humeralis, & poſteriora eius aſpiciũt. ¶Nec
non & alios duos annulos aureos qui ponẽ
di ſunt in vtroq; latere ſuphumeralis deor
ſum, quod reſpicit cõtra faciẽ iuncturæ in-
ferioris, vt aptari poſſit cũ ſuperhumerali.
28 ¶Et ſtringatur rationale annulis ſuis cũ an-
nulis ſuperhumeralis vitta hyacintha, vt
maneat iunctura fabrefacta, & à ſe inuicẽ
rationale & ſuperhumerale nequeãt ſepa-
29 rari. ¶ Portabitq; Aaron noĩa filiorũ Iſraël
E in rationali iudicij ſuper pectus ſuũ, qñ in-
gredietur Sanctuariũ, memoriale corã Dño
30 in æternum. ¶ Pones aũt in rõnali iudicij
Doctrinam & Veritatẽ, quæ erunt in pecto
re Aaron quãdo ingredietur coram Dño: & 
geſtabit iudicium filiorum Iſraël in pecto-
31 re ſuo, in conſpectu Dñi ſemper. ¶Facies &
tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthi
32 nam, ¶in cuius medio ſuprà erit capitiũ, &
ora per gyrum eius textilis, ſicut fieri ſolet
in extremis veſtium partibus, ne facilè rũ-
33 patur. ¶Deorſum verò ad pedes eiuſdẽ tuni
F cę per circuitũ quaſi mala punica facies ex
hyacintho & purpura, & cocco bis tincto,
* & byſſo retorta. 34 *miſtis in medio tintinnabulis, ¶ita vt tin-
nabulum ſit aureũ, & malũ punicũ: rur-
ſumq; tintinnabulum aliud aureũ & ma-
‖ Eccl.45. b.11. 35 lũ punicũ. ¶ ‖ Et veſtietur ea Aaron in offi-
cio miniſterij, vt audiatur ſonitus qñ ingre
ditur, & egreditur Sanctuariũ in conſpectu
36 Domini, & nõ moriatur. ¶Facies & laminã
de auro puriſſimo: in qua ſculpes opere cæ
37 latoris, Sanctũ Dño. ¶Ligabiſque eam vitta
38 hyacinthina, & erit ſup tiaram, ¶ imminẽs
fronti pontificis: Portabitq; Aaron iniqui-
tates eorũ, quæ obtulerunt & ſanctificaue-
runt filij Iſraël, in cũctis muneribus & do-
narijs ſuis. Erit aũt lamina ſemper in fron-
39 te eius: vt placatus ſit ei Dñs. ¶ Stringeſque
G tunicam byſſo: & tiaram byſſinam facies,
40 & balteum opere plumarij. ¶ Porrò filijs
Aaron tunicas lineas parabis & balteos, ac
41 tiaras in gloriam & decorẽ. ¶ Veſtieſq; his
omnibus Aaron fratrem tuũ & filios . us
cum eo. Et cunctorum conſecrabis manus,
ſanctificabiſq; illos, vt ſacerdotio fungãtur
42 mihi. ¶Facies & fęminalia linea, vt operiãt
carnẽ turpitudinis ſuę, à renibus vſque ad
43 femora: ¶ & vtentur eis Aaron & filij eius
quando ingredientur tabernaculum teſti-
monij, vel quando appropinquant ad alta-
re, vt miniſtrent in ſanctuario, ne iniquita
tis rei moriantur. Legitimum ſempiter-
num erit Aaron, & ſemini eius poſt eum.

## CAPVT XXIX.

1 SED & hoc facies, vt mihi in
A ſacerdotio cõſecrẽt. Tolle vi
tulum de armento, & arietes Leui.9.a.
2 duos immaculatos, ¶ paneſq; 2.
azymos, & cruſtulã abſq; fer-
mento, q̃ cõſperſa ſit oleo, lagana quoque
azyma oleo lita: de ſimila triticea cũcta fa-
3 cies. ¶Et poſita in caniſtro offeres: vitulum
4 aũt & duos arietes. ¶Et Aaron ac filios eius
applicabis ad oſtiũ tabernaculi teſtimonij.
5 Cũq; laueris patrẽ cũ filijs ſuis aqua, ¶ in-
dues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt linea &
tunica, & ſuperhumerali & rationali, q̃d
6 conſtringes balteo. ¶Et pones tiaram in ca-
pite eius, & laminã ſanctam ſuper tiaram,
7 ¶& oleũ vnctionis fundes ſuper caput eius,
8 atq; hoc ritu conſecrabitur. ¶Filios quoq; il
lius applicabis, & indues tunicis lineis, cin
9 geſq; balteo, ¶Aarõ ſcilicet & liberos eius,
& ĩpones eis mitras, eruntq; ſacerdotes mi
B hi religione perpetua. Poſtquã initiaueris
10 manus eorum, ¶‖Applicabis & vitulũ corã ‖ Leui. 1.
tabernaculo teſtimonij. Imponẽtq; Aaron a.3.
11 & filij eius manus ſup caput illius, ¶& ma-
ctabis eum in conſpectu Dñi, iuxta oſtium
12 tabernaculi teſtimonij. Sumptumq; de ſan
guine vituli pones ſuper cornua altaris di-
to tuo, reliquum autem ſanguinem fundes
13 iuxta baſim eius. ¶Sumes, & adipem totum
qui operit inteſtina, & reticulũ iecoris, ac ‖ Leui. 3.
duos renes, & adipem qui ſuper eos eſt, & a.3.
14 offeres incenſum ſup altare. ¶ Carnes verò
C vituli & corium & fimũ cõbures foris ex-
15 tra caſtra, eò q; pro peccato ſit. ¶Vnũ quoq;
arietẽ ſumes, ſuper cuius caput ponent Aa-
16 ron & filij eius manus. ¶Quem cũ mactaue
ris, tolles de ſanguine eius, & fundes circa
17 altare. ¶Ipſum autem arietẽ ſecabis in fru-
ſta: totaq; inteſtina ei⁹ ac pedes pones ſup
18 cõciſas carnes, & ſup caput illius. ¶ Et offe-
res totũ arietẽ incẽſum ſup altare: oblatio
eſt Dño, odor ſuauiſſimus victimæ Dñi.
19 ¶Tolles quoq; arietẽ alterũ, ſup cui⁹ caput
20 Aarõ, & filij eius ponẽt man⁹. ¶Quẽ cũ im-

molaueris, ſumes de ſanguine ei⁹, & pones
ſuper extremũ auriculę dextrę Aarõ & filio
rũ eius, & ſuper pollices manus eorũ ac pe
dis dextri, fundesq; ſanguinẽ ſuper altare
21 per circuitũ. ⁋Cumq́; tuleris de ſanguine q
D eſt ſuper altare, & de oleo vnctionis, aſpges
Aarõ & veſtes eius, filios & veſtimẽta eorũ.
22 Cõſecratisq; ipſis & veſtibus: ⁋tolles adipẽ
de ariete, & caudã & aruinã quę operit vita
lia, ac reticulũ iecoris, & duos renes, atq; a
dipẽ qui ſuper eos eſt, armũq; dextrũ, eò ꝙ
23 ſit aries cõſecrationis: ⁋tortãq; panis vni⁹,
cruſtulã conſperſam oleo, laganũ de cani-
ſtro azymorũ, quod poſitum eſt in conſpe-
24 ctu Dñi: ⁋ ponesq; oĩa ſuper manus Aaron
& filiorum eius, & ſanctificabis eos eleuãs
25 coram Dño. ⁋Suſcipiesq; vniuerſa de mani-
bus eorum: & incendes ſuper altare in ho-
locauſtũ, odorẽ ſuauiſſimum in conſpectu
26 Dñi, quia oblatio eius eſt. ⁋Sumes quoq; pe
ctuſculũ de ariete quo initiatus eſt Aaron,
ſanctificabisq; illud eleuatũ coram Dño, &
27 cedet in partẽ tuã. ⁋Sãctificabisq́; & pectuſ-
culũ conſecratũ, & armũ quẽ de ariete ſepa
28 raſti, ⁋ quo initiatus eſt Aaron & filij eius,
E cedentq; in partẽ Aaron, & filiorũ eius iure
perpetuo à filijs Iſrael, qa primitiua ſunt,
& initia de victimis eorũ pacificis, quę offe
29 runt dño: ⁋Veſtẽ aũt ſanctã qua vtet̃ Aaron
habebunt filij eius poſt eũ, vt vngant̃ in ea,
30 & cõſecrentur manus eorum. ⁋Septem die-
bus vtet̃ illa qui pontifex pro eo fuerit con
ſtitutus de filijs eius, & qui ingrediet̃ taber
naculũ teſtimonij, vt miniſtret in Sanctua-
31 rio. ⁋Arietem aũt* conſecrationis tolles, &
32 coques carnes eius in loco ſancto. ⁋Quibus
veſcetur Aaron & filij eius. ‖ Panes quoque
qui ſunt in caniſtro, in veſtibulo tabernacu
33 li teſtimonij comedent, ⁋ vt ſit placabile ſa
crificiũ, & ſanctificent̃ offerẽtium manus.
Alienigena nõ veſcet̃ ex eis, qa* ſancti* sũt.
34 ⁋Quòd ſi remãſerit de carnibus cõſecratis,
ſiue de panibus vſq; manè, combures reli-
quias igni: non comedent̃, quia ſanctificata
35 ſunt. ⁋Oĩa quæ p̃cepi tibi, facies ſuper Aa-
F rõ & filijs eius. Septẽ diebus cõſecrabis ma
36 nus eorũ: ⁋ & vitulũ pro peccato offeres per
ſingulos dies ad expiandũ. Mundabisq́; al-
tare cùm immolaueris expiationis hoſtiã,
37 & vnges illud in ſanctificationẽ. ⁋Septẽ die
bus expiabis altare & ſanctificabis, & erit
Sanctũ ſanctorũ: ois qui tetigerit illud, ſan
38 ctificabit̃. ⁋Hoc eſt quod facies in altari: ‖ A-
gnos anniculos duos per ſingulos dies iugi-
39 ter: ⁋vnũ agnũ manè, & alterũ veſperè, ⁋de
40 cimã partẽ ſimilę cõſperſæ oleo tuſo, quod
habeat menſuram quartam partem hin, &
vinum ad libandum eiuſdem menſuræ in
41 agno vno. ⁋Alterum verò agnum offeres ad
veſperam iuxta ritum matutinæ oblatiõ-
nis, & iuxta ea quæ diximus in odorem ſua
42 uitatis. ⁋Sacrificium eſt Domino, oblatione
G perpetua in generationes veſtras, ad oſtium
tabernaculi teſtimonij coram Domino, vbi
43 conſtituam vt loquar ad te. ⁋Ibique præci-
piã filijs Iſrael, & ſanctificabitur altare in
44 gloria mea. ⁋Sanctificabo & tabernaculum
teſtimonij cum altari, & Aaron cum filijs
45 ſuis, vt ſacerdotio fungantur mihi. ⁋Et ha
bitabo in medio filiorum Iſrael, eroque eis
46 Deus: ⁋ & ſcient, quia ego Dominus Deus
eorum, qui eduxi eos de Terra Aegypti, vt
manerem inter illos, ego Dominus Deus
ipſorum.

**conſecrationem. 7*
*‖ Leui. 8. f. 31. 24. b. 9.*
*Matt. 12 a 4.*
**ſancta 6*
*‖ Nu. 28 a. 3.*

*ALTARE Thymiamatis.*



CAPVT XXX

1 FAcies quoque altare ad adolendum
A thymiama, de lignis ſetim, habens cubi-
2 tum longitudinis, & alterum latitudinis,

id eſt

ideſt quadrangulum, & duos cubitos in al
3 titudine. Cornua ex ipſo procedent. ¶ Ve-
ſtiesque illud auro puriſſimo, tā craticulā
eius, q̄ parietes per circuitum, & cornua.
Facíesq; ei coronam aureolam per gyrum,
4 ¶ & duos annulos aureos ſub corona per ſin
gula latera, vt mittantur in eos vectes, & al
5 tare portetur. ¶ Ipſos quoq; vectes facies de
6 lignis ſetim, & inaurabis. ¶ Ponesque alta-
re contra velum, quod ante arcam pendet
teſtimonij coram propitiatorio quo tegitur
7 teſtimonium, vbi loquar tibi. ¶ Et adolebit
incenſum ſuper eo Aaron, ſuaue fragrans
manè. Quando componet lucernas, incen-
8 det illud: ¶ & quando collocabit eas ad ve-
ſperum, vret thymiama ſempiternū corā
9 Domino in generationes veſtras. ¶ Non offe
retis ſuper eo thymiama compoſitionis al-
terius, nec oblationem & victimam, nec
10 libabitis libamina. ¶ Et deprecabit Aarō *–ſ.*
ſuper cornua eius ſemel per annū, in ſan-
B guine quod oblatū eſt pro peccato, & pla-
cabit ſuper eo in generationibus veſtris, Sā
11 ctum ſanctorum erit Domino. ¶ Locutusq;
12 eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens: ¶ Quando tule- *Nu. 1-6.*
ris ſummam filiorum Iſraël iuxta nume- *2.*
rum, dabunt ſinguli precium pro anima-
bus ſuis Domino, & non erit plaga in eis,
13 cùm fuerint recenſiti. ¶ Hoc autem dabit
omnis qui tranſit ad *nomē, dimidium ** numerū*
*3.*



*LABIum, ſeu labrū aneū.*

*Leui. 27. c. 15.* ſicli iuxta menſuram templi. Siclus vigin
ti obolos habet. Media pars ſicli offeretur
14 Domino. ¶ Qui habetur in numero a vi-
15 ginti annis & ſuprà, dabit precium. ¶ Diues *Num. 1. 3. 47.*

ſiccum

*Eze.45.d 12.* non addet ad medium ſicli, pauper nihil
16 minuet. ¶Suſceptamq́ue pecuniam, quæ
collata eſt à filijs Iſraël, trades in vſus ta-
bernaculi teſtimonij, vt ſit monimentum
C eo uni coram Domino, & propitietur ani-
17 mabus eorum. ¶Locutusq; eſt Dñs ad Moy
18 ſen, dicens: ¶Facies & labium æneũ cũ baſi
ſua ad lauãdum: ponesq; illud inter taber-
naculũ teſtimonij & altare. Et miſſa aqua
19 ¶lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus
20 ſuas, ac pedes, ¶quando ingreſſuri ſunt ta-
bernaculum teſtimonij, & quando acceſſu-
ri ſunt ad altare, vt offerant in eo thymia-
21 ma Dño, ¶ne fortè moriãtur. legitimũ ſem-
piternum erit ipſi, & ſemini eius per ſuc-
22 ceſſiones. ¶Locutusq; eſt Dñs ad Moyſen, di
23 cens. ¶Sume tibi aromata, primæ myrrhæ
& electæ quingentos ſiclos, & cinnamomi
mediũ, ideſt ducentos quinquaginta ſiclos,
calami ſimiliter ducentos quinquaginta,
24 ¶caſiæ aũt quingentos ſiclos in pondere ſan
25 ctuarij, olei de oliuetis menſurã hin: ¶ Fa-
ciesq; vnctionis oleum ſanctum, vnguentũ
26 compoſitum opere vnguentarij, ¶ & vnges
ex eo tabernaculum teſtimonij, & arcã te-
27 ſtamenti, ¶menſamq; cum vaſis ſuis, can-
delabrum, & vtenſilia eius, altaria thymia-
28 matis, ¶& holocauſti, & vniuerſam ſupel-
29 lectilẽ quæ ad cultum eorum pertinet. ¶Sã-
D ctificabisq; omnia, & erunt ſancta ſancto-
30 rum: qui tetigerit ea, ſanctificabitur. ¶ Aa-
ron & filios eius vnges, ſanctificabisq; eos,
31 vt ſacerdotio fungantur mihi. ¶Filijs quoq;
Iſraël dices: Hoc oleum vnctionis ſanctum
32 erit mihi in generationes veſtras. ¶Caro ho
minis non vngetur ex eo, & iuxta compoſi-
tionem eius non facietis aliud, quia ſancti-
33 ficatum eſt, & ſanctum erit vobis. ¶ Homo
quicunque tale compoſuerit, & dederit ex
eo alieno, exterminabitur de populo ſuo.
34 ¶Dixitque Dominus ad Moyſen: Sume tibi
aromata, ſtactẽ, & onycha, & galbanũ bo-
ni odoris, & thus lucidiſſimũ, æqualis pon-
35 deris erunt omnia. ¶ faciesq; thymiama cõ
poſitum opere vnguentarij, miſtũ diligen-
ter, & purũ, & ſanctificatione digniſſimũ.
36 ¶Cumq; in tenuiſſimum puluerem vniuer
ſa contunderis, pones ex eo coram taberna
culo teſtimonij, in quo loco apparebo tibi.
Sanctum ſanctorum erit vobis thymiama.
37 ¶Talem compoſitionem nõ facietis in vſus
38 veſtros, quia ſanctum eſt Domino. ¶Homo
quicũque fecerit ſimile, vt odore illius per-
fruatur, peribit de populis ſuis.

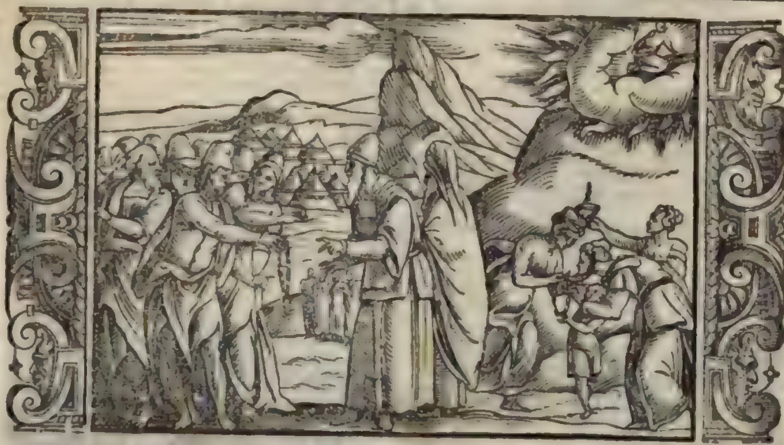
## CAPVT XXXI.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moy
A ſen, dicens. ¶Ecce, vocaui ex
2 nomine Beſeleel filium Vri fi
3 lij Hur de tribu Iuda, ¶& im-
pleui eum ſpiritu Dei, ſapien
tia, & intelligẽtia, & ſcientia in omni ope-
4 re, ¶ad excogitandũ quicquid fabrefieri põt
5 ex auro, & argento, & ære. ¶marmore, & gẽ
6 mis, & diuerſitate lignorum. ¶Deditq; ei ſo
cium Ooliab filium Achiſamech de tribu
B Dan. Et in corde omnis eruditi poſui ſapiẽ
tiam: vt faciant cuncta quæ præcepi tibi,
7 tabernaculum fœderis, & arcam teſtimo-
nij, & propitiatorium quod ſuper eam eſt,
8 & cuncta vaſa tabernaculi, ¶menſamq;, &
vaſa eius, candelabrũ puriſſimũ cum vaſis
9 ſuis, *& altaria' thymiamatis ¶ & holocau- **altare 3.*
ſti, & oĩa vaſa eorum, labium cũ baſi ſua,
10 ¶veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacer-
doti, & filijs eius vt fungantur officio ſuo
11 in ſacris, ¶oleũ vnctionis, & thymiama aro
matum in ſanctuario: omnia quæ præcepi
12 tibi, facient. ¶ Et locutus eſt Dominus ad
13 Moyſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſraël, &
C dices ad eos: ‖Videte vt ſabbathum meum *‖Sup. 20.*
cuſtodiatis: qa ſignum eſt inter me & vos *b.8.*
in generationibus veſtris: vt ſciatis qa ego *Ezech.20.*
14 Dominus qui ſanctifico vos. ¶Cuſtodite ſab *b.12.*
bathum -meum', ſanctum eſt enim vobis: *—2.*
qui polluerit illud, morte morietur: qui fe
cerit in eo opus, peribit anima' illius de me
15 dio populi ſui. ¶Sex diebus* facietis' opus: **facies 3.*
in die ſeptimo ſabbathum eſt, requies ſan-
cta Dño: omnis qui fecerit opus in hac die,
16 morietur. ¶Cuſtodiãt filij Iſraël ſabbathũ,
D & celebrent illud in generationibus ſuis.
17 ¶Pactum eſt ſempiternum ¶inter me & fi-
lios Iſraël, ſignumq; perpetuũ: ‖ ſex enim *‖Gen.1.d.*
diebus fecit Dominus cœlum, & terram, & *31.*
18 in ſeptimo ab opere ceſſauit. ¶Deditq; Do-
minus Moyſi, completis huiuſcemodi ſer-
monibus in monte Sinai, duas tabulas te- *Deut.9.b*
ſtimonij lapideas, ſcriptas digito Dei. *10.*

## CAPVT XXXII.

1 VIdens autẽ populus ꝙ moram
A faceret deſcendendi de mõte
Moyſes, cõgregatus aduerſus
Aaron, dixit: ‖Surge, fac nobis *‖Act.7.e*
deos qui nos præcedãt: Moyſi *40.*
enim huic viro q nos eduxit de Terra-Ae-
2 gypti ignoramus quid acciderit? *¶ Dixitq; **ei 3.*
ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de vxo
rum, filiorũq́ue, & filiarũ veſtrarũ auribus,
3 & afferte ad me. ¶Fecitq; populus quæ iuſ-
4 ſerat, deferẽs inaures ad Aaron. ¶ ‖ Quas cũ *‖Pſa.105*
ille accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fe *c.19.*
cit ex eis vitulũ conflatilem. Dixerũtq; : Hi
ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de Ter-
5 ra-Aegypti. ¶Quod cùm vidiſſet Aaron, ędi
ficauit altare coram eo, & præconis voce
clamauit, -dicens': Cras ſolennitas Do-
6 mini eſt. ¶ Surgentesque manè, obtule- *—3.*
B runt holocauſta & hoſtias pacificas, & ‖ ſe- *‖1. Corin.*
dit populus manducare, & bibere, & ſur- *10.b.7.*
7 rexerunt ludere. ¶ Locutus eſt autem Do-
minus ad Moyſen, -dicens: ‖Vade, deſcen- *—7.*

de: pec-



de peccauit populus tuus quem eduxiſti de
8 Terra-Aegypti.ꝭRecesſerũt citò de via quã
oſtẽdiſti eis: feceruntq́; ſibi vitulũ conflati
lẽ, & adorauerũt, atq; imolãtes ei hoſtias,
dixerũt, ‖ Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui te edu-
9 xerunt de Terra-Aegypti. ꝭRurſumque ait

‖Deu. 9. b.12.



Dñs ad Moyſen: ‖Cerno ꝙ populus iſte du
10 ræ ceruicis ſit. ꝭDimitte me, vt iraſcat̃ furor
C meus contra eos, & deleã eos *, faciamq́; te
11 in gentẽ magnã. ꝭMoyſes aũt orabat Dñm
Deum ſuũ, dicens: ‖Cur Dñe iraſcitur furor
tuus cõtra populũ tuum: quem eduxiſti de
Terra-Aegypti, in fortitudine magna, & in
12 manu robuſta?ꝭ‖Ne quæſo dicãt Aegyptij:
Callidè eduxit eos, vt interficeret in monti
bus, & deleret è terra, Quieſcat ira tua, & e-
13 ſto placabilis ſup nequitia populi tui. ꝭRe-
cordare Abraham, Iſaac, & Iſraël ſeruorũ
tuorum, quibus iuraſti per temetipſum, di-
cẽs: ‖Multiplicabo ſemẽ veſtrũ ſicut ſtellas
cœli: & vniuerſam terrã hanc de qua locu-
tus ſum, dabo ſemini vr̃o, & poſſidebitis eã
14 ſemper. ꝭPlacatusq́; eſt Dñs ne faceret ma-
D lum quod locutus fuerat aduerſus populũ
15 ſuum. ꝭEt reuerſus eſt Moyſes de monte
portãs duas tabulas teſtimonij ĩ manu ſua
16 ſcriptas ex vtraque parte, ꝭ& factas opere
Dñi: ſcriptura quoq; Dei erat ſculpta in ta-
17 bulis. ꝭAudiẽs aũt Ioſue tumultum populi
vociferantis, dixit ad Moyſen: Vlulatus pu-

‖Inf. 33. a.3
*de. terra ſ.
‖Deu. 9. e. 13.
Pſ. 105. b. 23.
Nu. 14. c. 13.

18 gnæ audiſ in caſtris.ꝰQui rñdit: Non eſt cla
mor adhorrantiũ ad pugnã, neq; vociſera-
tio cõpellentiũ ad fugã: ſed vocẽ cantantiũ
19 ego audio.ꝰCumq; appropinquaſſet ad ca-
ſtra, vidit vitulũ: & choros: iratusq; valdè,
piecit de manu tabulas, & cõfregit eas ad
20 radicẽ mõtis. ꝰArripiensq; vitulũ quẽ fece
E rãt, cõbuſſit, & cõtriuit vſq; ad puluerẽ, quẽ
ſparſit in aquã, & dedit ex eo potu filijs Iſ-
21 raël.ꝰDixitq; *ad Aarõ: Quid tibi fecit hic *Moyſes



populus, vt induceres ſuper eũ peccatũ ma
22 ximum?ꝰCui ille rñdit: Ne indignetur dñs
meus: tu.n. noſti populũ iſtũ, ꝙ pronus ſit
23 ad malũ.ꝰDixerũt mihi, Fac nobis deos, qui
nos præcedãt: huic.n. Moyſi, qui nos eduxit
de terra Aegypti, neſcimus quid acciderit.
24 ꝰQuibus ego dixi: Quis veſtrũ hẽt aurũ? Tu-
lerũt, & dederunt mihi: & proieci illud in
25 ignẽ, egreſſusq; eſt hic vitulus. ꝰVidẽs ergo
Moyſes populũ ꝙ eſſet nudatus (ſpoliaue-



rat.n. eum Aarõ pp ignominiam ſordis, &
26 inter hoſtes nudum conſtituerat)ꝰ& ſtans
in porta caſtrorum, ait: Si quis eſt Domini,
iungatur mihi. Congregatiq; ſunt ad eum
27 omnes filij Leui.ꝰQuibus ait: Hæc dicit Do
minus Deus Iſraël. Ponat vir gladiũ ſuper
F femur ſuum: ite, & redite de porta vſq; ad
portam per medium caſtrorum, & occidat
vnuſquiſq; fratrẽ, & amicum, & proximũ
28 ſuum.ꝰFeceruntq; filij Leui iuxta ſermonẽ —ſ.
Moyſi, cecideruntq; in die illa quaſi ᵃtri- ᵃviginti
29 ginta tria millia hominũ. ꝰEt ait Moyſes:
Cõſecraſtis manus veſtras hodie Domino,
vnuſquiſq; in filio, & in fratre ſuo, vt det

vobis



30 uobis benedictio. ‸Facto aũt altero die, lo-
cutus eſt Moyſes ad populũ: Peccaſtis pecca
tũ maximũ: aſcendã Ad Dñm, ſi quo modo
31 quiuero eũ dep recari ꝓ ſcelero vſo. ‸Reuer
ſusq; ad Dñm ait: Obſecro* peccauit popu- *Domine.
lus iſte peccatũ maximum, feceruntq; ſibi
32 deos aureos; ‸aut dimitte eis hanc noxã: aut
ſi nõ facis, dele me de libro tuo quẽ ſcripſi-



33 ſti, ‸Cui rñdit Dñs: Qui peccauerit mihi de
34 lebo eũ de libro meo: ‸Tu aũt vade, & duc
populum iſtũ quò locutus ſum tibi: ange-
lus meus præcedet te. Ego autem in die vl-
35 tionis viſitabo & hoc peccatum eorũ. ‸Per-
cuſſit ergo Dominus populum pro reatu vi
tuli quem fecerat Aaron.

CAPVT XXXIII.

1 LOcutusq; eſt Dñs Ad Moyſen,
A –dicẽs': Vade, aſcẽde de loco –1.
iſto tu & populus tuus quem
eduxiſti de Terra-Aegypti in
terram quam iuraui Abrahã, ‖Gen. 12. b.7.
Iſaac, & Iacob, dicẽs: ‖Semini tuo dabo eã.
2 ‸& mittã præcurſorem tui angelũ, vt eijciã Sup.23.c.20.
Chananæũ. & Amorrhæum, & Hethæũ, &
3 Pherezæũ. & Heuæũ, & Iebuſæũ, ‸& intres Ioſ.24.c.11.
in terram fluentẽ lacte & melle. ‖Nõ enim
aſcendam tecũ, quia populus duræ ceruicis Deut.7.c.21.
4 *eſt': ne fortè diſperdã te in via. ‸Audiẽsq;
populus ſermonẽ hunc peſſimum, luxit: & ‖Su. 32.b.9.
5 nullus ex more indutus eſt cultu ſuo. ‸Di-
xitq; Dñs ad Moyſen: Loquere filijs Iſraël, *es ſ.
Populus duræ ceruicis es, ſemel aſcendam Deu.9.c.13.
in medio tui, & delebo te: Iam nunc depo-
ne ornatum tuum, vt ſciam quid faciam
6 tibi. ‸Depoſuerunt ergo filij Iſraël orna-
7 tum ſuum à monte Horeb. ‸Moyſes quo-

que



B que tollẽs tabernaculũ, tetẽdit extra caſtra
procul, vocauitq́; nomẽ eius Tabernaculũ
fœderis. Et oĩs populus qui habebat aliquã
q̃ſtionẽ, egrediebat̃ ad tabernaculũ fœderis
8 extra caſtra. ¶Cũq; egrederet̃ Moyſes ad ta-
bernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, & ſta
bat vnuſq́ſq; ĩ oſtio papilionis ſui, aſpicie
bantq́; tergũ Moyſi, donec ingrederet̃ tẽto-
9 riũ. ¶Ingreſſo aũt illo Tabernaculũ fœderis,
deſcẽdebat colũna nubis, & ſtabat ad oſtiũ,
10 *loquebaturq́; *cum Moyſe, ¶cernentibus *Tabernaculi. *Dominus.
vniuerſis q colũna nubis ſtaret ad oſtiũ Ta
bernaculi. Stabantq́; ipſi, & adorabant per
11 fores tabernaculorũ ſuorũ ¶Loquebat̃ autẽ
C Dñs ad Moyſen facie ad faciẽ, ſicut ſolet lo
qui homo ad amicũ ſuũ. Cumq́; ille reuer-
teretur in caſtra, miniſter eius Ioſue filius
Nun, puer, non recedebat de tabernaculo.
12 ¶Dixit aũt Moyſes ad Dñm: Præcipis vt edu
cam populũ iſtum, & nõ indicas mihi quẽ
miſſurus es mecum, preſertim cùm dixeris:
Noui te ex nomine, & inueniſti gratiam co
13 rã me. ¶Si ergo inueni gratiam in conſpectu
tuo oſtẽde mihi *faciem tuam, vt ſciam te, *viam 6
& inueniam gratiã ante oculos tuos reſpi-
14 ce populum tuum gentem hanc. ¶Dixitq́ue
Dñs: Facies mea præcedet te, & requiem
15 dabo tibi. ¶Et ait Moyſes. Si non tu ipſe



16 p̃cedas, ne educas nos de loco iſto. ¶In quo
enim ſcire poterimus ego & populus tuus
inueniſſe nos gratiam in cõſpectu tuo, niſi
ambulaueris nobiſcum, vt glorificemur ab
omnibus populis qui habitant ſuper terrã?
17 ¶Dixit autem Dominus ad Moyſen: Et ver-

D bum iſtud, quod locutus es faciam: inueni-
ſti enim gratiã coram me, & teipſum noui
18 ex nomine. ¶Qui ait: oſtende mihi gloriam
19 tuam: ¶Reſpondit: Ego oſtendam omne bo
*v'cabor.* num tibi, & *vocabo' in nomine Domini
‖*Rom. 9. c. 15.* coram te: & miſerebor cui voluero, & cle-
20 mẽs ero in quẽ mihi placuerit. ¶Rurſumq;
ait: Non poteris videre faciem meam: nõ
21 enim videbit me homo, & viuet. ¶Et ite-
rum: Ecce, inquit, eſt locus apud me, &
22 ſtabis ſupra petram, ¶Cumque tranſibit
gloria mea, ponam te in foramine pe-
træ, & protegam dextera mea, donec tran-
23 ſeam: ¶Tollamque manum meam, & vi-
debis poſteriora mea, faciem autem meã
videre non poteris.



CAPVT XXXIIII.

*Deut. 10. a. 1.* 1 A AC deinceps: Præcide, ait, tibi
duas tabulas lapideas inſtar
priorum, & ſcribam ſuper
eas verba quæ habuerunt ta-
2 bulæ quas fregiſti. ¶Eſto para-
tus manè, vt aſcendas ſtatim in montẽ Si-
nai, ſtabiſq; mecũ ſuper verticem montis
3 ¶Nullus aſcendat tecũ, nec videatur quiſ-
piã per totũ mõtẽ; bouès quoq; & oues nõ
4 paſcantur econtra. ¶Excidit ergo duas tabu
las lapideas, quales antea fuerant: & de no
cte conſurgens aſcendit in montem Sinai,
ſicut præceperat ei Dñs portans ſecũ tabu
*duas 1.* 5 las, *Cumq; deſcendiſſet Dñs per nubẽ, ſte
tit Moyſes cum eo, inuocans nomen Domi
6 ni. ¶Quo tranſeunte coram eo, ait: Domi-
nator Domine Deus, miſericors & clemẽs,
patiens & multæ miſerationis, ac verax,
‖*Pſ. 142. a. 2.* 7 ¶qui ‖ cuſtodis miſericordiam in millia:
qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque
‖*Iere. 32. c. 18.* peccata, nulluſq; apud te per ſe innocens
eſt. ‖Qui reddis iniquitatem patrum filijs,
*Deut. 5. a. 9.* B ac nepotibus in tertiam & quartam proge
8 niem. ¶Feſtinuſq; Moyſes, curuatus eſt pro-
9 nus in terram, & adorans, ¶ait: Si inueni
gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro
vt gradiaris nobiſcum: populus enim duræ
*Deut. 5. a. 2.* ceruicis eſt, & auferas iniquitates noſtras at-
10 que peccata, noſque poſſideas. ¶Reſpondit
*Iere. 32. d. 41.* Dominus: Ego inibo pactum videntibus
cunctis, ſigna faciam quæ nunquam viſa
ſunt ſuper terram, nec in vllis gentibus vt
cernat populus- iſte', in cuius es medio, *–ſ.*
opus Domini terribile quod facturus ſum,
11 ¶Obſerua cuncta quæ hodie mandaui tibi:
ego ipſe eijciam ante faciem tuam Amor-
rhæum, & Chananæum, & Hethæum Phere
zæum quoque, & Heuæum, & Iebuſæum.
12 *Caue ne vnquam cum habitatoribus ter- *& Gergeſæum. 4.*
ræ illius iungas amicitias, quæ ſint tibi in
13 ruinam: ¶ſed aras eorum deſtrue, *con- *& ſ.*
14 fringe ſtatuas, lucoſque ſuccide. ¶No-
li adorare Deum alienum. Dominus zelo-
15 tes nomen eius, Deus eſt æmulator. ¶‖Ne
ineas pactum cum hominibus illarum re- ‖*Deute. 7. a. 2.*
gionum: ne cùm fornicati fuerint cũ dijs
ſuis, & adorauerint ſimulachra eorum, vo-
cet te quiſpiam *vt' comedas de immolatis. *& ſ.*
16 ¶‖Nec vxorem de filiabus eorum accipies ‖*1. Regũ. 11. a. 1.*
filijs tuis: ne poſtquam ipſæ fuerint for-
nicatæ, fornicari faciant & filios tuos in
17 deos ſuos. ¶Deos conflatiles non facies tibi.
18 ¶Solennitatem azymorum cuſtodies. Sep-
C tem diebus veſcêris azymis, ſicut præcepi
tibi in tempore menſis nouorum, mènſe
enim verni temporis egreſſus es de Ægy-
19 pto. ¶‖Omne quod aperit vuluam generis
maſculini, meum erit. De cunctis animã- ‖*Sup. 13. a. 2. b. 17.*
tibus tam de bobus, quàm de ouibus,
20 meum erit. ¶Primogenitum aſini redimes *32. d. 19.*
oue. ſin autem nec preciũ pro eo dederis,
occidetur. Primogenitum filiorum tuorum
redimes: nec apparebis in conſpectu meo
vacuus.

‖Sup.23.b 21 vacuus. ¶‖Sex diebus operaberis, die ſepti-
15. 22 mo ceſſabis arare & metere. ¶Solennitatem
‖Deu.16. hebdomadarum facies tibi in primitijs fru
d. 16. gum meſſis tuæ triticeæ, & ſolennitatem
Eccl.35.a quando redeunte anni tempore cuncta cō-
6. 23 duntur. ¶ Tribus temporibus anni appare-
Sup.23.b bit omne maſculinum tuum in conſpectu
16. 24 omnipotentis Dñi Dei Iſraël. ¶ Cum enim
tulero gentes à facie tua, & dilatauero ter-
minos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ,
aſcendēte te & apparente in cōſpectu Dñi
25 Dei tui ter in anno. ¶‖Non immolabis ſu- ‖Sup.23.c
D per fermento ſanguinem hoſtiæ meæ: neq; 18.19.
reſidebit manè de victima ſolennitatis Pha
26 ſe. ¶ Primitias frugum terræ tuæ offeres in ‖Deu.14.
domo Dñi Dei tui. ‖Non coques hedum in c. 21.



27 lacte matris ſuæ. ¶Dixitq; Dñs ad Moyſen:
Scribe tibi verba hæc, quibus & tecū & cū
‖Sup.24. 28 Iſraël ‖ pepigi fędus. ¶Fuit ergo ibi cum Do
d.18. mino*quadraginta dies & quadraginta no
*Moyſes. ctes: panem non comedit, & aquam nō bi
‖Deu. 9.b bit, & ſcripſit in tabulis‖verba fœderis de-
6.c.18. 29 cem. ¶Cumq; deſcenderet Moyſes de mon
Deu. 4.b te Sinai, tenebat duas tabulas teſtimonij, &
23. ignorabat ꝙ cornuta eſſet facies ſua ex cō-
30 ſortio ſermonis Dñi. ¶ Videntes aūt Aarō,
& filij Iſraël cornutam Moyſi faciem, ti-
31 muerunt propè accedere, ¶Vocatiq; ab eo,
reuerſi ſunt tam Aaron q̄ principes ſyna-
32 gogæ. Et poſtquam locutus eſt ad eos, ¶ ve-
nerunt ad eum ēt oēs filij Iſraël: quibus
præcepit cūcta quæ audierat à Domino in
‖2.Cor.3. 33 monte Sinai. ¶Impletiſq; ſermonibus‖po-
c. 13. 34 ſuit velamen ſuper faciem ſuā. ¶ᵛQuodᵛin-
ᵛQui ſ. greſſus ad Dominum & loquens cū eo, au-
ferebat, donec exiret, & tunc loquebatur ad
filios Iſraël omnia quæ ſibi fuerant impe-
35 rata. ¶Qui videbant faciē egrediētis Moyſi
*Velami- eſſe cornutam, ſed operiebat ille rurſus*fa-
ne 4. ciem ſuam ſiquando loquebatur ad eos.

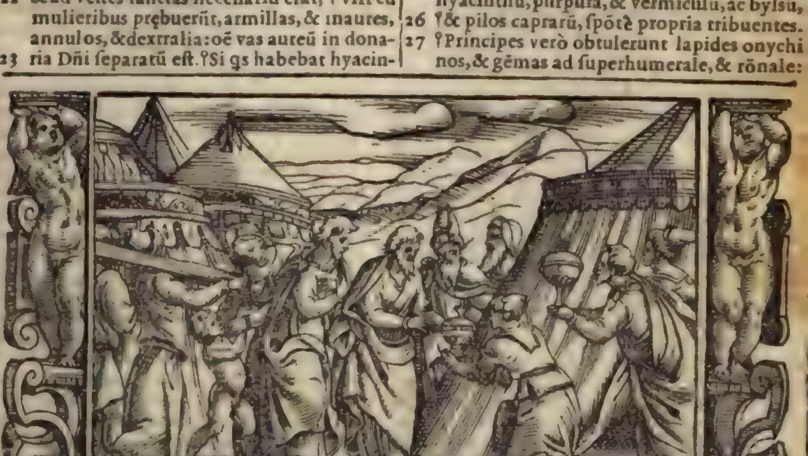
CAPVT XXXV.

1 IGitur congregata omni turba
A filiorum Iſraël dixit ad eos:
Hæc ſunt quæ iuſſit Dñs fieri.
2 ¶Sex diebus facietis opus: ſe-
ptimus dies erit vobis ſanctus,
ſabbathū & requies Dñi: qui fecerit opus
3 in eo, occidetur. ¶ Non ſuccendetis ignem
in oībus habitaculis veſtris per diem ſab-
4 bathi. ¶Et ait Moyſes ad omnem cateruam
filiorum Iſraël: Iſte eſt ſermo quē præcepit
5 Dñs, dicens: ¶ Separate apud vos primitias
Dño. ‖Omnis volūtarius & ꝓno animo of- ‖Sup.25.
ferat eas Domino: aurū, & argentū, & æs, a. 2.
6 ¶hyacinthum & purpurā, coccumq; bis tin
7 ctū, & byſſum, pilos caprarū, ¶pelleſq; arie
tū rubricatas, & hyacinthinas, ligna ſetim,
8 ¶& oleū ad luminaria cōcinnanda, & vt cō
ficiatur vnguentū, & Thymiama ſuauiſſi-
9 mū, ¶lapides onychinos, & gēmas ad orna-
10 tū ſuperhumeralis & rōnalis, ¶Quiſquis ve
ſtrū ſapiens eſt, veniat, & faciat quod Dñs
11 imperauit; ¶Tabernaculū ſcilicet, & tectū
B eius, atq; operimentum, annulos & tabula
12 ta cū vectibus, paxillos & baſes. ¶Arcam &
vectes, propitiatorium & velum quod ante
13 illud oppanditur: ¶Menſam cum vectibus
14 & vaſis, & propoſitionis panibus: ¶ Cande-
labrum ad luminaria ſuſtentanda, vaſa il-
lius, & lucernas, & oleum ad nutrimenta
15 ignium: ¶Altare thymiamatis, & vectes, &
oleum vnctionis & thymiama ex aromati
16 bus: Tentorium ad oſtiū tabernaculi. ¶ Al-
tare holocauſti, & craticulam eius æneam
cum vectibus & vaſis ſuis: labrum &ᵛ ba- ᵛbaſim 7.
17 ſesᵛ eius. ¶Cortinas atrij cum colūnis & ba
18 ſibus, tentoriū in foribus veſtibuli, ¶ paxil-
los tabernaculi & atrij cum funiculis ſuis.
19 ¶Veſtimēta quorum vſus eſt in miniſterio
ſanctuarij, veſtes Aaron pontificis, ac filio-

rum



20 rũ eius, vt ſacerdotio fungantᷣ mihi. ¶Egreſ-
C ſaq́; oĩs multitudo filiorũ Iſraël de cõſpe-
21 ctu Moyſi ¶obtulerunt mente prõptiſſima,
atq; deuota primitias Dño, ad faciendũ op⁹
tabernaculi teſtimonij. Quicquid ad cultũ,
22 & ad veſtes ſanctas neceſſariũ erat, ¶ viri cũ
mulieribus prębuerũt, armillas, & inaures,
annulos, & dextralia: oẽ vas aureũ in dona-
23 ria Dñi ſeparatũ eſt. ¶Si qs habebat hyacin-
thũ & purpurã, coccumq́; bis tinctũ, byſſũ,
& pilos caprarũ, pelles arietũ rubricatas, &
24 hyacinthinas, ¶Argenti* ærisq́; metalla ob-
tulerunt Dño, lignaq́; ſetim in varios vſus.
25 ¶Sed & mulieres doctę quę neuerãt dederũt
hyacinthũ, purpurã, & vermiculũ, ac byſſũ,
26 ¶& pilos caprarũ, ſpõtè propria tribuentes.
27 ¶Principes verò obtulerunt lapides onychi
nos, & gẽmas ad ſuperhumerale, & rõnale:



28 ¶aromataq; & oleum ad luminaria concin
nanda, & ad præparandũ vnguentũ, ac thy
miama odoris ſuauiſſimi componendum.
29 ¶Oẽs viri & mulieres mente deuota obtule
D rũt donaria, vt fierent opera q̃ iuſſerat Dñs
per manũ Moyſi. Cuncti filij Iſraël volũta
¶Sup.31.a 2. 30 ria Dño dedicauerunt. ¶Dixitq́; Moyſes ad
filios Iſraël: ¶Ecce vocauit Dominus ex no-
min Beſeleel filium Vri filij Hur de tribu
31 Iuda: ¶Impleuitq́; eũ ſpiritu Dei, ſapiẽtia,
32 & intelligẽtia, & ſciẽtia, & oĩ doctrina ¶ad
excogitandum, & faciendũ opus in auro &
33 argento, & ære, ¶ ſculpendisq́; lapidibus, &
opere carpẽtario: qcquid fabrè adinueniri
34 poteſt, ¶ dedit* in corde eius: Ooliab quoq;
35 filiũ Achiſamech de tribu Dan: ¶ambos eru

diui: ſapientia, vt faciant opera abietarij,
polymitarij, ac plumarij de hyacintho ac
purpura, coccoq́; bis tincto, & byſſo, & te-
xant omnia, ac noua quæq́; reperiant.

CAPVT XXXVI.

*Su.26.a.1.*

1 FEcit ergo Beſeleel. & Ooliab, &
A oīs vir ſapiens, quibus dedit
Dñs ſapientiã & intellectum,
vt ſcirent fabrè operari quę in
vſus ſanctuarij neceſſaria sũt,

*1.Par.21 d.29.*

2 & quæ præcepit Dñs. ¶ Cumq; vocaſſet eos
Moyſes, & oẽm eruditũ virum cui dederat
Dñs ſapientiam, & qui ſpontè ſua obtule-
3 rant ſe ad faciendum opus, ¶tradidit eis vni
uerſa donaria filiorũ Iſraël. Qui cùm inſta
rẽt operi, quotidie manè vota populus offe
4 rebat. ¶Vnde artifices venire cõpulſi, ¶dixe-
5 rũt Moyſi, Plus offert populus q̃ neceſſariũ
6 eſt. ¶Iuſſit ergo Moyſes præconis voce canta
ri: Nec vir nec mulier quicquam offerat vl
trà in opere ſanctuarij. Sicq́; ceſſatum eſt à
7 muneribus offerendis, ¶eò ꝙ oblata ſuffice
8 rẽt & ſuperabundarẽt. ¶Feceruntq́; oẽs cor
de ſapientes ad explẽdum opus tabernacu-
li, cortinas decẽ de byſſo retorta, & hyacin-
B tho, & purpura, coccoq́; bis tincto, opere va
9 rio, & arte polymita: ¶ quarũ vna habebat
in longitudine vigintiocto cubitos, & in la-
titudine quatuor. vna menſura erat oĩum
10 cortinarũ. ¶ Coniunxitq; cortinas quinq;,
alteram alteri, & alias quinq; ſibi inuicem
11 copulauit. ¶ Fecit & anſas hyacinthinas in
ora cortinę vnius ex vtroq; latere, & in ora
12 cortinæ alterius ſimiliter, ¶ vt cõtra ſe inui-
13 cẽ venirẽt anſę, & mutuò iungerent. ¶ vnde
& quinquaginta fudit circulos aureos, qui
morderẽt cortinarũ anſas, & fieret vnũ ta-
14 bernaculũ. ¶ Fecit & ſaga vndecim de pilis
caprarũ ad operiendum tectũ tabernaculi:
15 ¶vnũ ſagum in lõgitudine habebat cubitos
triginta, & in latitudine cubitos quatuor.
16 vnius mẽſurę erãt oĩa ſaga: ¶quorũ q̃nq; iũ
17 xit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim. ¶Fecitq́;
anſas q̃nquaginta in ora ſagi vni⁹, & quin
quaginta in ora ſagi alterius, vt ſibi inuicẽ
18 iungerẽtur. ¶Et fibulas æneas quinquagin-
ta, quibus necteretur tectum, vt vnũ palliũ
19 ex omnibus ſagis fieret. ¶Fecit & opertoriũ
C tabernaculi de pellibus arietum rubricatis:
aliudq́; déſuper velamentũ de pellibus ˀiã-

*ˀ hyacinthinis.*

20 thinis. ¶Fecit & tabulas tabernaculi de li-
21 gnis ſetim ſtantes. ¶Decẽ cubitorũ erat lõgi
tudo tabulæ vnius: & vnũ ac ſemis cubitũ
22 latitudo retinebat. ¶Binæ incaſtraturæ erãt
per ſingulas tabulas, vt alteri altera iunge-
23 ret. Sic fecit in oĩbus tabernaculi tabulis. ¶E
quibus viginti ad plagam meridianã erant
24 contra auſtrũ, ¶cũ quadraginta baſibus argẽ
teis. Duæ baſes ſub vna tabula ponebant ex
vtraq; parte angulorũ, vbi incaſtraturę late
25 rũ in angulis terminant. ¶Ad plagã quoque
tabernaculi quæ reſpicit ad aquilonẽ, fecit
26 viginti tabulas ¶ cũ quadraginta baſibus ar-
27 gẽteis, duas baſes per ſingulas tabulas. ¶Cõ
tra occidentẽ verò, id eſt, ad eã partẽ taber-
28 naculi, q̃ mare reſpicit, fecit ſex tabulas, ¶&
duas alias per ſingulos angulos tabernaculi
29 retrò: ¶q̃ & iũctę erãt à deorſum vſq; ſurſũ,
& in vnã cõpaginẽ pariter ferebant. Ita fe-
30 cit ex vtraq; parte per angulos: ¶ vt octo eſ-
ſent ſimul tabulę, & haberẽt baſes argẽteas
ſexdecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis
31 tabulis. ¶ Fecit & vectes de lignis ſetim, q̃n-
D que ad cõtinẽdas tabulas vnius lateris ta-
32 bernaculi, ¶& quinq; alios ad alterius late-
ris coaptãdas tabulas: & extra hos quinq; a
lios vectes ad occidentalẽ plagã tabernacu-
33 li cõtra mare. ¶Fecit quoq; vectẽ alium: qui
per medias tabulas ab angulo vſq; ad angu
34 lum perueniret. ¶Ipſa autem tabulata deau
rauit, fuſis baſibus earum argẽteis. Et circu-
los eorũ fecit aureos, per quos vectes indu-
ci poſſent: quos & ipſos laminis aureis ope
35 ruit. ¶Fecit & velũ de hyacintho, & purpu-
ra, vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymi
36 tario, varium atq; diſtinctum: ¶ & quatuor
columnas de lignis ſetim, quas cum capiti-
bus deaurauit: fuſis baſibus earũ argenteis.
37 ¶Fecit & tentorium in introitu tabernaculi
ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſoque
38 retorta, opere plumarij: ¶& columnas quin
que cum capitibus ſuis, quas operuit auro,
baſesq́; earum fudit æneas.

CAPVT XXXVII.

1 FEcit autem Beſeleel & arcã de
A lignis ſetim, habentẽ duos ſe-
mis cubitos in longitudine, &
cubitũ ac ſemiſſem in latitu-
dine, altitudo quoq; vnius cu
2 biti fuit & dimidij. ¶ veſtiuitq́; eã auro pu-
riſſimo intus ac foris. Et fecit illi coronã au
3 ream per gyrum, ¶ cõflans quatuor annulos
aureos per quatuor angulos ei⁹: duos annu-
4 los in latere vno, & duos in altero. ¶Vectes
quoq; fecit de lignis ſetim, quos veſtiuit au
5 ro, ¶& quos miſit in annulos qui erant in la
6 teribus arcæ, ad portandum eam. ¶Fecit &
propitiatoriũ, ideſt, oraculum de auro mun
diſſimo, duorum cubitorũ & dimidij in lon
gitudine, & cubiti ac ſemis in latitudine.
7 ¶Duos etiã Cherubim ex auro ductili, quos
8 poſuit ex vtraque parte propitiatorij, ¶Che
B rub vnũ in ſummitate vnius partis, & Che
rub alterũ ĩ ſummitate partis alteri⁹: duos
Cherubim in ſingulis ſummitatibus propi
9 tiatorij, ¶extendentes alas, & tegentes propi
tiatorium, ſeq́; mutuò & illud reſpiciẽtes.
10 ¶Fecit & menſam de lignis ſetim in lõgitu
dine duorũ cubitorũ, & in latitudine vnius
cubiti, quę habebat in altitudine cubitum,
11 ac ſemiſſem ¶ circundeditq́; eam auro mun
diſſimo, & fecit illi labium aureum per gy-
12 rum, ¶ ipſiq́; labio coronã auream interra-
ſilem quatuor digitorum, & ſuper eandem

alteram

13 alteram coronam auream. ¶ Fudit & qua-
tuor circulos aureos, quos poſuit ĩ quatuor
14 angulis per ſingulos pedes menſæ¶cõtra co
ronam, miſitq; in eos vectes, vt poſſit men-
15 ſa portari. ¶Ipſos quoque vectes fecit de li-
16 gnis ſetim, & circūdedit eos auro. ¶Et vaſa
C ad diuerſos vſus mēſæ, acetabula, phialas,
& cyathos, & thuribula, ex auro puro, in q-
17 bus offerenda ſunt libamina. ¶Fecit & cā-
delabrū ductile de auro mūdiſſimo: De cu
ius vecte calami, ſcyphi, ſphærulæq;, ac li-
18 lia ꝓcedebant: ¶ſex in vtroq; latere, tres ca
19 lami ex parte vna, & tres ex altera: ¶tres ſcy
phi in nucis modum ꝑ calamos ſingulos,
ſphęrulæq; ſimul & lilia: & tres ſcyphi in-
ſtar nucis in calamo altero, ſphærulæq; ſi-
mul & lilia. Æquū erat opus ſex calamorū
20 qui ꝓcedebãt de ſtipite cãdelabri. ¶In ipſo
aūt vecte erant quatuor ſchyphi in nucis
modū ſphęrulæq; ꝑ ſingulos ſimul & lilia:
21 ¶& ſphęrulę ſub duob⁹ calamis ꝑ loca tria,
qui ſimul ſex fiūt calami ꝓcedentes de ve-
22 cte vno. ¶& ſphærulæ igitur, & calami ex ip
ſo erãt, vniuerſa ductilia ex auro puriſſimo.
23 ¶Fecit & lucernas ſeptē cum emunctorijs
D ſuis, & vaſa vbi ea q̄ emuncta ſunt, extin-
24 guantur, de auro mūdiſſimo. ¶Talentū auri
appēdebat candelabrū cū oĩbus vaſis ſuis.
25 ¶Fecit & altare thymiamathis de lignis ſe-
tim, ꝑ quadrū ſingulos habēs cubitos, & in
altitudine duos: è cuius angulis ꝓcedebãt
26 cornua. ¶Veſtiuitq; illud auro puriſſimo cū
27 craticula ac parietib⁹ & cornibus. ¶ Fecitq;
ei coronā aureolā ꝑ gyrū, & duos annulos
aureos ſub corona ꝑ ſingula latera, vt mit-
tantur in eos vectes, & poſſit altare portari.
28 ¶Ipſos aūt vectes fecit de lignis ſetĩ, & ope
29 ruit laminis aureis. ¶ Cõpoſuit & oleū ad
ſanctificationis vnguētū, & *thymiamata
** thymiama 7.* de aromatib⁹ mūdiſſimis oꝑe pigmētarij.

## CAPVT XXXVIII.

1 FEcit & altare holocauſti de li-
*2.Par.1.b 5.* A gnis ſetim, quinque cubito-
rum per quadrum, & triū in
2 altitudine: ¶ cuius cornua de
angulis ꝓcedebant: operuitq;
3 illud laminis æneis. ¶ Et in vſus eius para-
uit ex ære vaſa diuerſa, lebetes, forcipes, fu-
ſcinulas, vncinos, & ignium receptacula.
4 ¶Craticulamq; in modum retis fecit æneā,
5 & ſubter eam in altaris medio arulam, ¶fu
ſis quatuor annulis per totidem retiaculi
ſummitates, ad immittendos vectes ad por
6 tandum: ¶ quos & ipſos fecit de lignis ſe-
*‖Sup.27. b.8.* 7 tim, & operuit laminis æneis: ¶ ‖induxitq;
in circulos qui in lateribus altaris eminе-
bant. Ipſum autem altare non erat ſolidū,
ſed cauum ex tabulatis, & intus vacuum.
8 ¶ Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de
ſpeculis mulierū quæ excubabant in oſtio
9 tabernaculi. ¶Fecit & atrium, in cuius au-
B ſtrali plaga erant tentoria de byſſo retorta,
10 cubitorum centum, ¶columnæ æneæ vigin-
ti cum baſibus ſuis, capita columnarum, &
11 tota operis cælatura, argentea. ¶ Æquè ad
ſeptentrionalem plagam tentoria, colūnæ,
baſesq;, & capita columnarū eiuſdem mē-
12 ſurę, & operis ac metalli, erant. ¶In ea verò
plaga quæ ad occidentē reſpicit, fuerūt tē-
toria cubitorum quinquaginta, colūnæ de
cem cum baſibus ſuis æneæ, & capita colū
13 narū, & tota operis cælatura, argētea. ¶Por-
rò contra oriētem quinquaginta cubitorū
14 parauit tētoria, ¶è quibus quindecim cubi-
tos, columnarū triū, cum baſibus ſuis vnū
15 tenebant latus: ¶Et in parte altera (*q̃a in- ** qua ab vtroq; 3.*
ter vtraq; introitū tabernaculi fecit) quin-
decim æquè cubitorū erant tētoria, colum
16 næq; tres & baſes totidē. ¶Cūcta atrij tento
17 ria byſſus retorta texuerat. ¶ Baſes colūna-
C rum fuère ęneæ, capita aūt earū cū cunctis
cęlaturis ſuis argentea: ſed & ipſas colum-
18 nas atrij veſtiuit argēto. ¶Et in introitu ei⁹
opere plumaria fecit tentorium ex hyacin
tho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta,
qđ hēbat viginti cubitos in longitudine, al
titudo verò quinque cubitorum erat iuxta
mēſurā quā cuncta atrij tentoria hēbant.
19 ¶Columnæ autē in ingreſſu fuère quatuor
cum baſibus æneis, capitaq; earū & cæla-
20 turę argenteæ. ¶Paxillos quoq; tabernaculi
21 & atrij per gyrum fecit ęneos. ¶Hæc ſunt in
ſtrumēta tabernaculi teſtimonij, quæ enu-
merata ſunt iuxta præceptū Moyſi in cere
monijs Leuitarum per manum Ithamar fi
22 lij Aaron ſacerdotis: ¶q̄ Beſeleel filius Vri
filij Hur de tribu Iuda Dño per Moyſen iu
23 bente, cõpleuerat, iuncto ſibi ſocio Ooliab
filio Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe
artifex lignorum egregius fuit, & polymita
rius, atq; plumarius ex hyacintho, purpu-
24 ra, vermiculo, & byſſo. ¶Omne aurū quod
D expenſum eſt in opere ſanctuarij, & quod
oblatum eſt in donarijs, viginti nouē talē-
torum fuit, & ſeptingentorum triginta ſi-
25 clorum ad menſurā ſanctuarij. ¶ Oblatum
eſt autem ab his qui trāſierunt ad numerū
à viginti annis & ſuprà, de ſexcētis tribus
millibus, & quingētis quinquaginta, arma
26 torum. ¶Fuerunt præterea centum talenta
argēti, à quibus cõflatæ ſunt baſes ſanctua
27 rij, & introitus vbi velum pēdet. ¶Centum
baſes factæ ſunt de talentis centū, ſingulis
28 talentis per baſes ſingulas ſupputatis. ¶ De
mille aūt ſeptingētis, & ſeptuaginta quin-
que* fecit capita columnarū, quas & ipſas ** ſiclis.*
29 veſtiuit argento. ¶ Aeris quoq; oblata ſunt
talēta ſeptuagintaduomillia, & quadringē
30 ti ſuprà ſicli, ¶ex quibus fuſæ ſunt baſes in
introitu tabernaculi teſtimonij, & altare æ
neum cū craticula ſua, omniaq; vaſa quæ
31 ad vſum eius pertinent, ¶& baſes atrij tam
in circuitu, quàm in ingreſſu eius, & paxil-
li tabernaculi, atque atrij, per gyrum.



*Sup. 28. a. 6.*

CAPVT XXXIX.

1 De hyacintho verò & purpura,
A vermiculo ac byſſo fecit veſtes
quibus indueretur Aarō, quā
do miniſtrabat in ſanctis, ſi-
cut pҫepit Dominus Moyſi.
2 ¶Fecit igitur ſuphumerale de auro, hyacin-
tho, & purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo
3 retorta, ¶opere polymitario. inciditq; bra-
cteas aureas, & extenuauit in fila, vt poſsēt
torqueri cū priorum colorū ſubtegmine,
4 ¶ duasq; oras ſibi inuicē copulatas in vtro-
5 que latere ſumitatū. ¶ & balteū ex eiſdem
coloribus, ſicut pҫeperat Dominus Moyſi.
6 ¶Parauit & duos lapides onychinos aſtri-
B ctos & incluſos auro, & ſculptos arte gem-
7 maria nominibus filiorum Iſraël. *poſuit-
que eos in lateribus ſuperhumeralis in mo
nimentū filiorū Iſraël, ſicut pҫeperat Dn̄s
8 Moyſi. ¶Fecit & rationalē opere polymito
iuxta opus ſuperhumeralis, ex auro, hya-
cintho, purpura, coccoq; bis tincto, & byſ-
9 ſo retorta: ¶quadrāgulū duplex, mēſurę pal
10 mi. ¶Et poſuit in eo gēmarum ordines qua
C tuor. ī primo verſu erat ſardius, topazi⁹, &
11 ſmaragdus. ¶In ſecundo, carbūculus, ſaphi
12 rus & iaſpis. ¶In tertio, lygurius, achates &
13 amethyſtus. ¶In quarto, chryſolithus, ony-
chinus, & beryllus, circundati & incluſi au
14 ro per ordines ſuos. ¶ Ipſiq; lapides duode-
cim ſculpti erant nominibus duodecim tri
buum Iſraël, ſinguli per nomina ſingu-
15 lorū. ¶ Fecerunt in rōnali & catenulas ſibi
inuicem cohærentes, de auro puriſſimo: &
16 duos vncinos, ¶totidemq; annulos aureos.
Porrò annulos poſuerunt in vtroq; latere
17 rōnalis, ¶è qbus penderent duæ catenæ au-
reæ, quas inſeruerūt vncinis q in ſuphume
18 ralis angulis eminebant. ¶Hæc & antè & re
D trò ita cōueniebāt ſibi, vt ſuphumerale &
19 rationale mutuò necterentur, ¶ ſtricta ad
balteum & annulis fortiùs copulata, quos
iungebat vitta hyacinthina, ne laxa flue-
rent, & à ſe inuicem mouerentur, ſicut prę
20 cepit Dominus Moyſi. ¶Fecerunt quoq; tu
21 nicam ſuperhumeralis totam hyacinthi-
nam: ¶ & capitium in ſuperiori parte con
tra medium, oramq; per gyrum capitij tex
22 tilem: ¶deorſum autem ad pedes mala pu-
nica ex hyacintho, purpura, vermiculo,
23 ac byſſo retorta: & tintinnabula de auro
puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogra-
nata in extrema parte tunicæ per gyrum:
24 ¶tintinnabulum autem aureum, & malum
punicum, quibus ornatus incedebat ponti
fex quando miniſterio fungebatur, ſicut
25 præceperat Dominus Moyſi. ¶ Fecerunt
E & tunicas byſſinas opere textili Aaron &
26 filijs eius: ¶ & mitras cum coronulis ſuis
27 ex byſſo: ¶ feminalia quoq; linea, byſſina:
28 ¶cingulum verò de byſſo retorta, hyacin-
tho, purpura, ac vermiculo, diſtinctum
arte plumaria, ſicut præceperat Dominus
29 Moyſi. ¶Fecerunt & laminam ſacræ vene-
rationis de auro puriſſimo, ſcripſeruntque
in ea opere gemmario, Sanctum Domini:
30 ¶& ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hya-
cinthina, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
31 ¶Perfectum eſt igitur omne opus taberna-
F culi & tecti teſtimonij. Feceruntque filij
Iſrael cuncta quæ pҫeperat Dominus Moy
32 ſi: ¶Et obtulerunt tabernaculum & tectum
& vniuerſam ſupellectilē, annulos, tabu
33 las, vectes, colūnas ac baſes, ¶ opertoriū de
pellibus arietum rubricatis, & aliud operi-
34 mentū de hyacinthinis pellibus: ¶velum,
35 arcam, vectes, propitiatorium, ¶mēſam cū
36 vaſis ſuis, & propoſitionis panibus: ¶cande
labrum, lucernas, & vtenſilia earum cum
37 oleo: ¶altare aureum, vnguentum, & thi-
38 miama ex aromatibus, & tentorium in in-
39 troitu tabernaculi. ¶ altare æneum, retia-

*ſex nomina in lapide vno. & ſex in altero, iuxta ordinē natiuitatis eorum.*

culum,

G culum, vectes, & vaſa eius oĩa: labrũ cũ baſi
ſua: tẽtoria atrij, & colũnas cũ baſib⁹ ſuis:
40 ¶tẽtoriũ in introitu atrij, funiculoſq; illius
& paxillos. Nihil ex vaſis defuit q̃ ĩ miniſte
riũ tabernaculi, & ĩ tectũ fęderis iuſſa ſunt
41 fieri. ¶Veſtes quoq; quibus ſacerdotes vtun
tur in ſanctuario, Aarõ, ſcilicet & filij ei⁹,
42 ¶obtulerunt filij Iſraël, ſicut præceperat Do
43 minus. ¶Quæ poſtquam Moyſes cuncta vi-
dit completa, benedixit eis.



CAPVT XL.

1 LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſẽ, di
A cens. ¶Mẽſe primo, prima die
2 mẽſis eriges tabernaculũ teſti
3 monij. ¶ & pones in eo arcã. di
4 mitteſq; ante illã velũ: ¶& illa
ta mẽſa pones ſuper eã q̃ ritè p̃cepta ſunt.
5 Cãdelabrũ ſtabit cũ lucernis ſuis, ¶& altare
aureũ ĩ quo adoleẽ incẽſum: corã arca teſti
monij. Tentoriũ in ĩtroitu tabernaculi - te-
6 ſtimonij pones ¶ & ante illud altare holo
7 cauſti: ¶labrũ ĩter altare & tabernaculũ, q̃d
8 implebis aqua. ¶Circũdabiſq; atriũ tẽtorijs
9 & ingreſſum ei⁹ ¶Et aſſũpto vnctionis oleo
vnges tabernaculũ cũ vaſis ſuis, vt ſanctifi-
10 cenẽ: ¶Altare holocauſti, & oĩa vaſa ei⁹: ¶la
11 brũ cũ baſi ſua oĩa vnctionis oleo cõſecra-
12 bis: vt ſint ſctã ſanctorũ. ¶Applicabiſq; Aa
B rõ & filios ei⁹ ad fores tabernaculi teſtimo
13 nij, & lotos aqua¶ indues ſanctis veſtib⁹, vt



miniſtrent mihi: & vnctio eorum in ſacer-
14 dotium ſempiternũ proficiat. ¶Fecitq; Moy
15 ſes omnia quæ præceperat Dñs. ¶ Igitur mẽ
ſe primo anni ſecundi, prima die mẽſis, col

*¶Num. 7. a. 7.*

16 locatum eſt tabernaculum.¶¶Erexitq; Moy
ſes illud, & poſuit tabulas, ac baſes & ve-
17 ctes, ſtatuitq; columnas, ¶ & expandit te-
ctum ſuper tabernaculum, impoſito deſu-
per operimento, ſicut Dominus imperaue-
18 rat. ¶Poſuit & teſtimonium in arca, ſubdi-
19 tis infrà vectib⁹, & oraculũ deſuper. ¶ Cũq;
intuliſſet arcam in tabernaculum, *appen-
dit ante eam velũ, vt expleret Domini iuſ-

** teſtimonij.*

20 ſionem. ¶Poſuit & menſam in tabernaculo
C teſtimonij ad plagam Septentrionalem ex
21 tra velum, ¶ ordinatis coram propoſitionis
panibus, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
22 ¶Poſuit & candelabrum in tabernaculo te-
ſtimonij è regione mẽſæ in parte auſtrali.
23 ¶locatis per ordinem lucernis, iuxta præce
24 ptum Domini. ¶ Poſuit & altare aureũ ſub
25 tecto teſtimonij contra velum, ¶& adoleuit



ſuper eo incenſum aromatũ, ſicut iuſſerat
26 Dominus Moyſi. ¶ Poſuit & tentorium in
27 introitu tabernaculi teſtimonij, ¶ & altare
holocauſti in veſtibulo teſtimonij, offerẽs
in eo holocauſtũ & ſacrificia, vt Dominus
28 imperauerat. ¶Labrum quoq; ſtatuit inter
D tabernaculum teſtimonij & altare, implẽs
29 illud aqua. ¶Laueruntq; * Moyſes & Aarõ,
30 ac filij eius manus ſuas & pedes, ¶ cùm in-
grederentur tectum fœderis, & accederẽt ad
altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
31 ¶Erexit, & atrium per gyrum tabernaculi &
altaris, ducto in introitu eius tẽtorio. Poſt-

** in eo i*

32 quam omnia perfecta ſunt, ¶operuit nubes
tabernaculum teſtimonij, & gloria Domi-
33 ni impleuit illud. ¶Nec poterat Moyſes in
gredi tectum fœderis, nube operiente oĩa,
& maieſtate Domini coruſcante, quia cun-
34 cta nubes operuerat. ¶ Si quando nubes ta-
bernaculum deſerebat, proficiſcebantur fi-
35 lij Iſraël per turmas ſuas. ¶ſi pẽdebat deſu-
36 per, manebant in eodem loco. ¶ Nubes
quippe Domini incubabat per diem
tabernaculo, & ignis in nocte, videnti-
bus cũctis populis Iſraël per cunctas man-
ſiones ſuas.

*¶Num. 9. c. 15. 3. Reg. 8. b. 10.*

*Libri Exodi Finis.*

LIBER

# LIBER LEVITICVS HEBRAICE VAICRA, id eſt, Et vocauit.



## CAPVT PRIMVM.

1 VOCAVIT autē Moyſen,
A & locutus eſt ei Dñs de ta-
bernaculo teſtimonij, di-
2 cens: &¶ Loquere filijs Iſ-
raël, & dices ad eos: Homo
qui obtulerit ex vobis ho-
ſtiā Dño, de pecoribus, ideſt, de bob⁹ & oui
*Exo.29.b 10.* 3 bus offerens victimas: ¶‖Si holocauſtū fue-
rit eius oblatio, ac de armento, maſculum
immaculatū offeret ad oſtium tabernaculi
4 teſtimonij, ad placādū ſibi Dñm: ¶ponetq;
B manus ſuper caput hoſtiæ, & acceptabilis
5 erit, atq; in expiationē eius proficiēs, ¶Im-
molabitq; vitulū coram Domino, & offe-
rent filij Aaron ˚ſacerdotis˚ ſanguinē eius,
*˚ſacerdotes.1.* fundentes per altaris ˚circuitum˚, quod eſt
6 ante oſtiū tabernaculi: ¶detractaq; pelle ho
7 ſtiæ, artus in fruſta concident, ¶& ſubijciēt
in altari ignē, ſtrue lignorum antè compo-
8 ſita: ¶& membra quæ ſunt cæſa, déſuper or
dinantes, caput videlicet, & cuncta q̄ adhæ-
9 rent iecori, ¶inteſtinis & pedib⁹ lotis aqua:
C adolebitq; ea ſacerdos ſuper altare in holo
10 cauſtum & ſuauem odorē Dño. ¶Quòd ſi de
pecoribus oblatio eſt, de ouibus ſiue de ca-
*˚maſculum.2.* pris holocauſtum, ˚agnum anniculum &˚
11 abſque macula offeret. ¶Immolabitq; ad la
tus altaris quod reſpicit Aquilonem, corā
Domino: ſanguinem verò illius fundēt ſu-
12 per altare filij Aaron per circuitum: ¶ diui
D dentq; membra, caput, & omnia quæ adhæ
rent iecori: & imponent ſuper ligna, q̄bus
13 ſubijciendus eſt ignis: ¶inteſtina verò & pe
des lauabunt aqua. Et oblata omnia adole-
bit ſacerdos ſuper altare in holocauſtum &
14 odorem ſuauiſſimum Domino. ¶Si autem
de auibus holocauſti oblatio fuerit Domi-
15 no, de turturibus & pullis columbę, ¶offeret
eam ſacerdos ad altare: & retorto ad collū
capite, ac rupto vulneris loco, decurrere fa-
ciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris:
16 ¶veſiculam verò gutturis & plumas proij-
ciet propè altare ad orientalem plagam in
17 loco in quo cineres effundi ſolent. ¶cōſtrin-
getq; aſcellas eius, & non ſecabit, neq; fer-
ro diuidet eam, & adolebit ſuper altare li-
gnis igne ſuppoſito. Holocauſtū eſt & obla
tio ſuauiſſimi odoris Domino.

## CAPVT II.

1 ANIMA cū obtulerit oblationē
A ſacrificij Dño, ſimila erit eius
oblatio, funderq; ſuper eam
2 oleū, & ponet thus, ¶ac defe-
ret ad filios Aaron ˚ſacerdo- *˚ſacerdotes.1.*
tis;˚ quorum vnus tollet pugillum plenum
ſimilæ & olei, ac totum thus, & ponet me-

moriale ſuper altare in odorē ſuauiſſimū
*Eccl.7.d 34.* 3 Dño: ¶ ‖qđ aūt reliquū fuerit de ſacrificio,
erit Aarō, & filiorū eius, ſanctū ſanctorū de
4 oblationib⁹ Dñi. ¶ Cùm aūt obtuleris ſacri-
B ficiū coctū in clibano: de ſimila, panes, ſci-
**cōſperſos* licet abſq; fermēto *conſperſo\` oleo, & laga
5 na azyma oleo lita. ¶ Si oblatio tua fuerit de
ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo & abſque
6 fermēto, ¶ diuides eā minutatim, & fundes
7 ſuper eam oleū. ¶ Sin aūt de craticula fuerit
8 ſacrificiū, æquè ſimila oleo cōſpergeť: ¶ q̄
9 offerēs Dño, trades manib⁹ ſacerdotis. ¶ Qui
C cū obtulerit eā, tollet memoriale de ſacrifi
*Mar.9.g. 49.* cio, & adolebit ſuper altare in odorē ſuaui-
10 tatis Dño: ¶ quicquid autem reliquum eſt,
erit Aaron & filiorū eius, ſanctū ſanctorū
11 de oblationibus Dñi. ¶ Omnis oblatio quæ
offertur Dño, abſque fermēto fiet, nec quic
quam fermēti ac mellis adolebitur in ſacri
12 ficio Dñi. ¶ Primitias tantū eorum offeretis
ac munera: ſuper altare verò non imponē-
13 tur in odorem ſuauitatis. ¶ Quicquid obtu-
D leris ſacrificij ſale condies, nec auferes ſal
fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni
14 oblatione offeres ſal. ¶ Si aūt obtuleris mu-
nus primitiarū frugū tuarū Dño, de ſpicis
adhuc virētibus, torrebis igni, & confringes
in morem farris, & ſic offeres primitias
15 tuas Dño, ¶ fundens ſuper ea oleum, & thus
16 imponēs, quia oblatio Domini eſt. ¶ de qua
adolebit ſacerdos in memoriam muneris
partem farris fracti & olei, ac totū thus.

## CAPVT III.

1 QVòd ſi hoſtia pacificorū fuerit
A eius oblatio, & de bob⁹ volue
rit offerre, marē ſiue fœminā
**immaculatam ſ.* * immaculata\` offeret coram
2 Dño. Ponetq; manum ſuper
caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur ī in-
troitu tabernaculi teſtimonij, fundentq; fi-
**ſacerdotes i.* lij Aaron *ſacerdotis\`, ſanguinē per altaris
3 circuitū. ¶ Et offerent de hoſtia pacificorum
*‖Exo.29. b.19.* in oblationem Domino, ‖adipem qui ope-
rit vitalia. & qcquid pinguedinis eſt intrin
4 ſecus: ¶ duos renes cum adipe quo teguntur
5 ilia, & reticulū iecoris cum renūculis: ¶ ado
B lebuntq; ea ſuper altare in holocauſtū, li-
gnis igne ſuppoſito, in oblationē ſuauiſſi-
6 mi odoris Domino. ¶ Si verò de ouibus fue-
rit eius oblatio & pacificorū hoſtia, ſiue ma
ſculum obtulerit ſiue fœminam, immacu-
7 lata erunt. ¶ Si agnum obtulerit corā Domi
8 no, ¶ ponet manum ſuam ſuper caput victi
mæ ſuæ, quæ immolabitur in veſtibulo ta
bernaculi teſtimonij: fundentq; filij Aarō
9 ſanguinē eius per circuitū altaris. ¶ Et offe-
rent de pacificorum hoſtia ſacrificiū Dño:
10 adipē & caudā totā ¶ cū renibus, & pinguedi
C nē quæ operit ventrem, atq; vniuerſa vita-
lia, & vtrunq; renūculum cū adipe qui eſt
iuxta ilia, reticulumq; iecoris cū renuncu-
11 lis. ¶ & adolebit ea ſacerdos ſuper altare in
12 pabulū ignis & oblationis Domini. ¶ Si ca-
pra fuerit eius oblatio, & obtulerit eā Do-
13 mino, ¶ ponet manū ſuā ſuper caput eius,
immolabitque eam in introitu tabernacu-
D li teſtimonij. Et fundēt filij Aarō ſanguinē
14 eius *per\`altaris circuitū. ¶ Tollētq; ex ea in **ſuper x.*
paſtū ignis dominici, adipē qui operit ven
15 trem, & qui tegit vniuerſa vitalia: ¶ duos re
nunculos cum reticulo quod eſt ſuper eos
iuxta ilia, & aruinam iecoris cū renūculis,
16 ¶ adolebitq; ea ſuper altare ſacerdos in ali-
moniam ignis, & ſuauiſſimi odoris. Omnis
17 adeps, Domini erit ¶ iure perpetuo in gene-
rationibus, & cūctis habitaculis veſtris nec
ſanguinem, nec adipē omnino comedetis.

## CAPVT IIII.

1 LOcutusque eſt dñs ad Moyſen,
A dicens: ¶ Loquere filijs Iſraël:
2 Anima quum peccauerit per
ignorantiā, & de vniuerſis mā
datis Dñi quæ præcepit vt nō
3 fierēt, quippiam fecerit. ¶ Si ſacerdos q vn-
ctus eſt peccauerit, delinquere faciens po-
pulum, offeret pro peccato ſuo vitulū im-
4 maculatum Domino. ¶ & adducet illū ad
oſtiū tabernaculi teſtimonij corā Dño, po-
netq; manū ſuper caput ei⁹, & immolabit
5 eum Dño. ¶ Hauriet quoq; de ſanguine vi-
tuli inferens illum in tabernaculum teſti-
6 monij. ¶ Cumq; intinxerit digitum in ſan-
B guinē, aſperget *eum\` ſepties coram Dño cō **eo x.*
7 tra velum ſanctuarij: ¶ ponetq; de eodē ſan **eos i.*
guine ſuper cornua altaris thymiamatis
gratiſſimi Dño, quod eſt in tabernaculo te-
ſtimonij: omnem autem reliquum ſangui-
nē fundet in baſim altaris holocauſti in in-
8 troitu tabernaculi. ¶ Et adipem vituli *offe- **auferet ſ.*
ret\` pro peccato, tam cū qui vitalia operit,
9 quā omnia quæ intrinſecus ſunt: ¶ duos re-
nūculos & reticulū qđ eſt ſuper eos iuxta
10 ilia, & adipē iecoris cum renunculis, ¶ ſicut,
C *offertur\` de vitulo hoſtię pacificorū: & ado **aufertur 6.*
11 lebit ea ſuper altare holocauſti. ¶ Pellē verò
& oēs carnes cum capite & pedibus & inte
12 ſtinis & fimo, ¶ & reliquo corpore efferet
extra caſtra in locū mundū, vbi cineres ef-
fundi ſolent: incendetq; ea ſuper lignorū
ſtruem: quæ in loco effuſorum cinerum cre
13 mabuntur. ¶ Quòd ſi omnis turba* Iſraël, **filiorum.*
ignorauerit, & per imperitiam fecerit, qđ
14 contra mādatum Domini eſt, ¶ & poſtea in-
tellexerit peccatum ſuū, offeret pro pecca-
to ſuo vitulum, adducetque eū ad oſtiū ta-
15 bernaculi. ¶ Et ponent ſeniores populi ma-
D nus ſuper caput ei⁹ corā Dño. Immolatoq;
16 vitulo in conſpectu Domini, ¶ inferet ſacer-
dos q vnctus eſt, de ſanguine eius in taber-
17 naculum teſtimonij, ¶ tincto digito aſper-
18 gens ſepties contra velum. ¶ Ponetque de

eodem

eodem ſanguine in cornibus altaris, quod
eſt coram Domino in tabernaculo, teſtimo
nij, reliquum autem ſanguinem fundet iux
ta baſim altaris holocauſtorum qđ eſt in
19 oſtio tabernaculi teſtimonij. ¶Omnemq́ue
eius adipem tollet, & adolebit ſup altare:
20 ¶ſic faciens & de hoc vitulo quomodo fecit
& prius: & rogante pro eis ſacerdote, propi
21 tius erit eis Dominus. ¶Ipſum autem vitu-
lum efferet extra caſtra, atque comburet ſi-
cut & priorem vitulum: quia eſt pro pecca
22 to multitudinis. ¶Si peccauerit princeps, &
fecerit vnum è pluribus per ignorantiam,
E quod Domini lege prohibetur: ¶ & poſtea
23 intellexerit peccatum ſuum, offeret hoſtiā
Domino, hircum de capris immaculatum.
24 ¶Ponetq́ue manum ſuam ſuper caput eius:
cumq́ue immolauerit eum in loco vbi ſo-
let mactari holocauſtum coram Domino,
25 quia pro peccato eſt, ¶ tinget ſacerdos digi-
tum in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangēs
cornua altaris holocauſti, & reliquū * fun- *(margin: *ſanguinē ſ.)*
26 dens ad baſim eius. ¶ Adipem verò adole- *(margin: * altare.)*
bit ſupra *, ſicut in victimis pacificorū fie-
ri ſolet: rogabitq́; pro eo ſacerdos, & ꝓ pec
27 cato eius, & dimittetur ei. ¶ Quòd ſi pecca-
F uerit anima per ignorantiā, de populo ter-
ræ, vt faciat quicquam de his quæ Domini
28 lege prohibentur, atq; delinquat, & cogno-
uerit peccatum ſuum, offeret capram im-
29 maculatam. ¶ Ponetq́; manus ſuper caput
hoſtię quę pro peccato eſt, & immolabit eā
30 ī loco holocauſti. ¶Tolletq́; ſacerdos de ſan
guine in digito ſuo, & tangens cornua alta
ris holocauſti, reliquum fundet ad baſim
31 eius. ¶ Oēm autem adipem auferens, ſicut
G auferri ſolet de victimis pacificorum, adole
bit ſuper altare in odorem ſuauitatis Domi
32 no: rogabitq́; pro eo, & dimittetur ei. ¶Sin
autem de pecoribus obtulerit victimā pro
33 peccato, ouem ſcilicet immaculatam: ¶ po-
net manum ſuper caput eius, & immola-
bit eā in loco vbi ſolent cædi holocauſtorū
34 hoſtiæ. ¶Sumetq́; ſacerdos de ſanguine eius
digito ſuo, & tangens cornua altaris holo-
35 cauſti, reliquū fundet ad baſim eius. ¶Om-
nē quoq; adipē auferens, ſicut auferri ſolet
adeps arietis ꝗ immolat ꝓ pacificis, crema
bit ſuper altare incenſum Dñi: rogabitq́;
ꝓ eo & pro peccato eius, & dimittetur ei.

## CAPVT V.

1 SI peccauerit anima, & audie-
A rit vocē *iurātis, teſtiſq́; fue- *(margin: *ad iurantis ſ.)*
rit, ꝙ aut ipſe vidit, aut con-
ſcius eſt: niſi indicauerit por-
2 tabit iniquitatē ſuā. ¶ Anima
quæ tetigerit aliquid immundū, ſiue qđ oc
ciſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut
quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit im
3 munditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit. ¶& ſi teti
gerit quicquā de immūditia hominis iuxta
omnē impuritatē qua pollui ſolet, oblitaq́;
4 cognouerit poſteà, ſubiacebit delicto. ¶Ani
ma quæ iurauerit, & protulerit labijs ſuis,
vt vel malè qd faceret, vel benè, & idipsū
iuramēto, & ſermone firmauerit, oblitaq́ue
5 poſtea intellexerit delictum ſuū. ¶agat pœ-
6 nitentiā pro peccato, & offerat de gregibus
B agnā ſiue capram, orabitq́; pro ea ſacerdos
& pro peccato eius: ¶ ſin aūt non potuerit
offerre pecꝰ, offerat duos turtures, vel duos
pullos columbarū Domino: vnum pro pec-
8 cato, & alterum in holocauſtū, ¶dabitq́; eos
ſacerdoti. Qui primum offerens ꝓ peccato,
retorquebit caput eiꝰ ad pēnulas, ita vt col
9 lo adhæreat, & non pęnitus abrūpatur. ¶Et
aſperget de ſanguine eius parietem altaris.
quicquid autem reliquum fuerit, faciet di-
ſtillare ad fundamētum eius, quia pro pec-
10 cato eſt. ¶Alterum verò in holocauſtū ado-
lebit, vt fieri ſolet: rogabitq́; ꝓ eo ſacerdos,
11 & pro peccato eius, & dimittetur ei. ¶Quòd
C ſi non quiuerit manus eius duos offerre tur
tures, aut duos pullos collūbarum, offeret
pro peccato ſimilæ partem ephi decimam.
non mittet in eam oleum, nec thuris aliqd
12 imponet, quia pro peccato eſt: ¶tradetq́; eā
ſacerdoti: qui plenū ex ea pugillū hauriēs,
cremabit ſuper altare in monimentum e-
13 ius qui obtulerit. ¶ rogās pro illo & expiās:
reliquam verò partem ipſe habebit in mu
14 nere. ¶Locutuſq́; eſt Dominus ad Moyſen,
15 dicēs: ¶Anima ſi præuaricans ceremonias,
per errorem in his quæ Domino ſunt ſan-
ctificata, peccauerit, offeret pro delicto ſuo
arietem immaculatū de gregibus, qui emi
D poteſt duobus ſiclis iuxta pondus ſanctua-
16 rij: ¶ipſumq́; quod intulit damni reſtituet,
& quintam partem ponet ſuprà, tradēs ſa-
cerdoti, qui rogabit pro eo, offerens arietē,
17 & dimittetur ei. ¶ Anima ſi peccauerit per
ignorātiā, feceritq́; vnū ex his quæ Dñi le-
ge prohibentur, & peccati rea intellexerit
18 iniquitatem ſuam, offeret arietem imma-
culatum de gregibus ſacerdoti, iuxta mēſu-
ram æſtimationemq́; peccati: qui orabit ꝓ
eo, quia neſciens fecerit: & dimittetur ei,
19 ¶quia per errorem deliquit *in Domino. *(margin: *in Dominum. 7.)*

## CAPVT VI.

1 LOcutuſq́; eſt Dñs ad Moyſen,
A dicens: ¶Anima quæ peccaue
2 rit, & contempto Dño negaue
rit proximo ſuo depoſitum,
quod fidei eius creditum fue-
rat, vel vi aliquid extorſerit, aut calumniā
3 fecerit, ſiue rem perditam inuenerit, & infi *(margin: Num. 5. a. 6.)*
ciens inſup peierauerit, & quodlibet aliud
ex pluribus fecerit in quibus ſolent pecca-
4 re homines: ¶ conuicta delicti, reddet om-
5 nia, q̄ ꝑ fraudem voluit obtinere, integra,
& quintam inſuper partem dño, cui dam-
6 nū intulerat. ¶Pro peccato autem ſuo offe-
ret arietem immaculatum de grege, & da-
bit eum ſacerdoti, iuxta æſtimationē mēſu

7 ramq; delicti: ¶ q rogabit pro eo corã Dño,
& dimitteť illi pro ſingulis quę faciẽdo pec
8 cauit. ¶ Locutusq; eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs:
9 ¶ Præcipe Aaron & filijs eius, Hęc eſt lex ho
B locauſti: Cremabiť in altari tota nocte vſq;
10 manè, ignis in eodem altari erit: ¶ veſtietur
tunica ſacerdos, & feminalibus lineis: tol-
letq; cineres, quos vorans ignis exuſſit, &
11 ponens iuxta altare, ¶ ſpoliabiť prioribus ve
ſtimentis, indutusq; alijs, efferet eos extra
*—1.* caſtra, —&ˋin loco mundiſſimo—vſq; ad fa-
*—2.* uillam conſumi faciet.ˋ ¶ Ignis aũt ſemper
12 ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubijciẽs li
gna manè per ſingulos dies, & impoſito ho
locauſto, deſuper adolebit adipes pacifico-
13 rum. ¶ Ignis eſt iſte perpetuus, qui nũquam
14 deficiet in altari. ¶ Hæc eſt lex ſacrificij & li-
bamentorum, quæ offerent filij Aaron co-
15 ram Dño, & coram altari. ¶ Tollet ſacerdos
pugillum ſimilæ, quæ comperſa eſt oleo, &
totum thus quod ſuper ſimilam poſitũ eſt:
adolebitq; illud in altari in monumentum
16 odoris ſuauiſſimi Dño. ¶ Reliquam aũt par-
C tem ſimilæ comedet Aaron cum filijs ſuis
abſque fermento: & comedet in loco ˋſan-
17 ctuarijˋ tabernaculi. ¶ Ideo autem non fer-
mentabitur, quia pars eius in Domini of-
fertur incenſum. ſanctum ſanctorum erit, ſi
18 cut pro peccato, atq; delicto. ¶ Mares tan-
tùm ſtirpis Aaron comedent illud. Legiti-
mum ac ſempiternũ erit in generationibus
veſtris de ſacrificijs Dñi, oĩs qui tetigerit il-
19 la, ſanctificabitur. ¶ Locutusq; eſt Dominus
20 ad Moyſen, dicens: ¶ Hęc eſt oblatio Aaron:
& filiorum eius, quam offerre debẽt Dño:
in die vnctionis ſuæ. Decimã partem ephi
offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno.
medium eius manè, & medium eius veſpe
21 re, ¶ quæ in ſartagine oleo conſperſa frige-
tur. Offeret autem eam calidam in odo-
22 rem ſuauiſſimum Domino ¶ ſacerdos, qui iu
re patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in al
23 tari. ¶ Omne enim ſacrificium ſacerdotum
D igne conſumetur, nec quiſquam comedet
24 ex eo. ¶ Locutus eſt autem Dominus ad
25 Moyſen, dicens: ¶ Loquere Aaron, & filijs
eius, Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato, in loco
vbi offertur holocauſtum, immolabitur co-
26 ram Domino. Sanctum ſanctorum eſt. ¶ Sa
cerdos, qui offert, comedet eam in loco ſan
27 cto, in atrio tabernaculi. ¶ Quicquid teti-
gerit carnes eius, ſanctificabitur. Si de ſan-
guine illius veſtis fuerit aſperſa, lauabitur
28 in loco ſancto. ¶ Vas autem fictile in quo co
cta eſt, confringetur, quòd ſi vas æneum fue
29 rit, defricabitur, & lauabitur aqua. ¶ Omnis
maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de
carnibus eius, quia ſanctum ſanctorum eſt.
30 ¶ Hoſtiaˋ enimˋ quæ ceditur pro peccato, (cu
ius ſanguis infertur in tabernaculum teſti-
monij ad expiandum in ſanctuario, non co
medetur, ſed comburetur igni.

*Sancto in atrio.*

*ˋautem 5*
*Heb. 13. b. 11.*
*Su. 4. a. 5.*

CAPVT VII.

1 HÆc quoq; eſt lex hoſtiæ pro de
A licto, Sancta ſanctorũ eſt: ¶ Id
2 circo vbi immolabitur holo-
cauſtum, mactabitur & victi-
ma pro delicto: ſanguis ei⁹ per
3 gyrum altaris fundetur. ¶ Offerrẽt ex ea cau
4 dam & adipem qui operit vitalia. ¶ Duos re
nunculos, & pinguedinẽ quę iuxta illa eſt,
5 reticulumq; iecoris cum renũculis, ¶ & ado
lebit ea ſacerdos ſuper altare: incenſum eſt
6 Dñi pro delicto. ¶ Oĩs maſculus de ſacerdo-
tali genere, ĩ loco ſancto veſceť his carnib⁹,
7 quia ſanctũ ſanctorũ eſt. ¶ Sicut pro peccato
offerť hoſtia, ita & pro delicto: vtriuſq; ho-
ſtiæ lex vna erit, ad ſacerdotẽ qui eam obtu
8 lerit, pertinebit. ¶ Sacerdos q offert holocau
9 ſti victimã habebit pellem eius. ¶ Et oẽm ſa
crificium ſimile, quod coquiť in clibano, &
quicquid in craticula, vel in ſartagine præ-
10 paratur, eius erit ſacerdotis à quo offert: ¶ Si
ue oleo cõſperſa: ſiue arida fuerint, cunctis
filijs Aaron menſura æqua per ſingulos di-
11 uideť. ¶ Hęc eſt lex hoſtiæ pacificorũ, quę of-
12 ferť Dño. ¶ Si pro gratiarum actione oblatio
B fuerit, offerent panes abſq; fermento con-
ſperſos oleo, & lagana azyma vncta oleo, co
ctamq; ſimilam & collyridas olei admiſtio
13 ne conſperſas, ¶ panes quoque fermentatos
cum hoſtia gratiarũ, quę immolatur pro pa
14 cificis: ¶ Ex quibus vnus pro primitijs offer-
tur Dño, & erit ſacerdotis qui fundet ho-
15 ſtię ſanguinem. ¶ Cuius carnes eadem come
dẽtur die, nec remanebit ex eis quicquam
16 vſque manè. ¶ Si voto vel ſponte quiſpiam
obtulerit hoſtiã, eâdem ſimiliter edeť die:
ſed & ſiquid in craſtinum remanſerit, veſci
17 licitum eſt: ¶ Quicquid autem tertius inue-
18 nerit dies ignis abſumet. ¶ *Si quis de carni- **& 2.*
bus victimæ pacificorum die tertio comede
rit irrita fiet *oblatio, nec proderit offerẽti, **eius.*
quin potius quæcunq; anima tali ſe edulio
contaminauerit, præuaricationis rea erit.
19 ¶ Caro quę aliquid tetigerit immundũ, non
C comedetur, ſed comburetur igni: qui fuerit
20 mundus veſcetur ex ea. ¶ Anima polluta,
quæ ederit de carnibus hoſtię pacificorum,
quæ oblata eſt Domino, peribit de populis
21 ſuis. ¶ Et quæ tetigerit immunditiam hoĩs,
vel iumenti, ſiue omnis rei quę polluere po
teſt, & comederit de huiuſcemodi carnibus
22 interibit de populis ſuis. ¶ Locutusq; eſt Do
23 minus ad Moyſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſ
raël, Adipem ouis, & bouis, & caprę non co
24 medetis. ¶ Adipem cadaueris morticini, &
eius animalis, quod à beſtia captum eſt, ha
25 bebitis in varios vſus. ¶ Si quis adipem, qui
offerri debet in incenſum Domini, comede
26 rit, peribit de populo ſuo. ¶ Sanguinem quo
que oĩs animalis non ſumetis in cibo, tam
27 de auibus, q̃ de pecoribus. ¶ Omnis anima,
quæ ederit ſanguinem, peribit de populis

ſuis.

28 ſuis.¶Locutusq; eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs:
29 ¶Loquere filijs Iſraël, dicens: Qui offert vi-
D ctimam pacificorum Dño, offerat ſimul &
30 ſacrificium, id eſt libamenta eius. ¶Tenebit
manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum:
cumq; ambo oblata Dño conſecrauerit, tra
31 det ſacerdoti, ¶ qui adolebit adipem ſuper
altare, pectuſculum autem erit Aaron, & fi
32 liorum eius. ¶Armus quoq; dexter de pacifi
corũ hoſtijs cedet in primitias ſacerdotis.
33 ¶Qui obtulerit ſanguinem, & adipem, filio
rum Aaron, ipſe habebit & armum dextrũ
34 in portione ſua. ¶Pectuſculum enim eleua
tionis, & armum ſeparationis tuli à filijs Iſ
raël de hoſtijs eorum pacificis, & dedi Aa-
rõ ſacerdoti, & filijs eius lege perpetua, ab
35 omni populo Iſraël. ¶Hæc eſt vnctio Aaron
& filiorũ eius in ceremonijs Dñi in die quo
obtulit eos Moyſes, vt ſacerdotio fungeren
36 tur. ¶ & quæ præcepit eis dari Dñs à filijs Iſ
raël religione perpetua in generationibus
37 ſuis. ¶Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificij pro
peccato atq; delicto, & pro conſecratione
38 & pacificorum victimis: ¶ quam conſtituit
Dominus Moyſi in monte Sinai, quando
mandauit filijs Iſraël vt offerent oblatio-
nes ſuas Domino in deſerto Sinai.

## CAPVT VIII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moy
A ſen, dicẽs: ¶Tolle Aaron cum
2 filijs ſuis, veſtes eorum, & vn-
ctionis oleum, vitulũ pro pec-
cato, duos arietes, caniſtrum
3 cum azymis. ¶Et congregabis omnem cœtũ
4 ad oſtium tabernaculi. ¶Fecitque Moyſes
vt Dñs imperauerat. Cõgregataq; omni tur
5 ba ante fores tabernaculi, ¶ ait: Iſte eſt ſer-
6 mo quem iuſſit Dñs fieri. ¶Statimq; obtulit
7 Aaron & filios eius: Cumq; lauiſſet eos, ¶ve
ſtiuit pontificem ſubucula linea, accingens
eum balteo, & induens eum tunica hyacin
8 thina, & deſuper humerale impoſuit, ¶ qđ
aſtringens cingulo aptauit rationali, in quo
9 erat doctrina & veritas. ¶Cidari quoq; texit
B caput: & ſuper eam, contra frontem, poſuit
laminam auream conſecratam in ſanctifi-
10 catione, ſicut præceperat ei Dominus. ¶Tu-
lit & vnctionis oleum, quo liniuit taberna
11 culum cum omni ſupellectili ſua. ¶Cumq;
ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptẽ vicibus,
vnxit illud, & omnia vaſa eius, labrumque
12 cum baſi ſua ſanctificauit oleo. ¶‖Quod fun
dens ſuper caput Aaron, vnxit eum, & con-
13 ſecrauit. ¶Filios quoq; eius oblatos veſtiuit
tunicis lineis, & cinxit balteis, impoſuitq;
14 mitras, vt iuſſerat Dñs. ¶Obtulit & vitulum
C pro peccato, cumq; ſuper caput eius poſuiſ
15 ſet Aaron, & filij eius manus ſuas, ¶ immo-
lauit eum: hauriens ſanguinẽ, & tincto di-
gito, tetigit cornua altaris per gyrum. quo
expiato & ſanctificato, fudit reliquum ſan-
16 guinem ad fundamenta eius. ¶Adipem ve-
rò qui erat ſuper vitalia, & reticulum ieco
ris, duoſq; renunculos cum aruinulis ſuis
17 adoleuit ſuper altare: ¶Vitulum cum pelle,
& carnibus, & fimo, cremans extra caſtra, ſi
18 cut præceperat Dominus. ¶Obtulit & arie-
tem in holocauſtũ: ſuper cuius caput cùm
impoſuiſſent Aarõ & filij eius manus ſuas,
19 ¶Immolauit eum, & fudit ſanguinem eius
20 per circuitum altaris. ¶Ipſumq; arietem in
D fruſtra concidens, caput eius & artus, & adi
21 pem adoleuit igni, elotis prius inteſtinis &
pedibus, totumque ſimul arietem incendit
ſuper altare, eo ꝙ eſſet holocauſtum ſuauiſ
22 ſimi odoris Dño, ſicut præceperat ei. ¶Obtu
lit & arietem ſecundum, in cõſecrationem
ſacerdotũ: impoſueruntq; ſuper caput eius
23 Aarõ & filij eius manus ſuas: ¶Quem cum
immolaſſet Moyſes, ſumens de ſanguine
eius, tetigit extremum auriculæ dextræ Aa-
ron, & pollicem manus eius dextræ ſimili-
24 ter & pedis. ¶Obtulit & filios Aaron, cumq;
de ſanguine arietis immolati tetigiſſet ex-
tremum auriculę ſingulorum dextrę, & pol
lices manus ac pedis dextri, reliquum fudit
25 ſuper altare per circuitum: ¶Adipem verò,
& caudam, omnemq; pinguedinẽ quæ ope
rit inteſtina, reticulumq; iecoris, & duos re
nes cum adipibus ſuis, & armo dextro ſepa
26 rauit: ¶ Tollens autem de caniſtro azymo-
rum, quod erat coram Domino, panẽ abſq;
fermento, & collyridam conſperſam oleo,
laganumq; poſuit ſuper adipes, & armum
27 dextrum, ¶ tradens ſimul omnia Aaron &
filijs eius: Qui poſtquam leuauerat ea co-
28 ram Domino, ¶ rurſum ſuſcepta de mani-
F bus eorum, adoleuit ſuper altare holocau-
ſti, eo quòd conſecrationis eſſet oblatio in
29 odorem ſuauitatis ſacrificij Domini. ¶Tu-
litque pectuſculum eleuans illud coram
Domino de ariete cõſecrationis in partem
30 ſuam, ſicut præceperat ei Dominus. ¶Aſſu-
mensque vnguentum, & ſanguinèm qui
erat in altari, aſperſit ſuper Aaron & veſti-
mẽta eius, & ſuper filios illius ac veſtes eo-
31 rum. ¶Cumque ſanctificaſſet eos in veſtitu
ſuo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes an
te fores tabernaculi, & ibi comedite eas. pa
G nes quoque conſecrationis edite, qui poſiti
ſunt in caniſtro, ſicut præcepit mihi Domi
nus, dicens: ‖ Aaron & filij eius comedent
32 eos: ¶ quicquid autem reliquum fuerit de
33 carne & panibus, ignis abſumet. ¶De oſtio
quoq; tabernaculi non exibitis ſeptem die-
bus, vſque ad diem quo complebitur tẽpus
conſecrationis veſtræ. ſeptem enim diebus
34 finitur conſecratio: ¶ ſicut impræſentiarum
35 factũ eſt, vt ritus ſacrificij cõpleretur, ¶ die
ac nocte manebitis in tabernaculo obſeruã
tes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic
36 enim mihi præceptum eſt. ¶Feceruntq; Aa-
ron & filij eius cuncta quæ locutus eſt Do-
minus per manum Moyſi.

*‖Ecc. 45. c. 28.*

*‖Exo. 29. f. 32. Inf. 28. b. 9.*

CAPVT



CAPVT IX.

1 F Acto autẽ octauo die, vocauit
A Moyſes Aaron & filios eius,
ac maiores natu Iſraël, dixitq́;
2 ad Aaron: ¶ ‖Tolle de armẽto ‖*Exo.29. a.1.*
vitulum pro peccato, & arietẽ
in holocauſtum, vtrunq; immaculatum, &
3 offer illos coram Domino. ¶ Et ad filios Iſ-
raël loquêris: Tollite hircum pro peccato,
& vitulum atq; agnũ ᵇanniculumᶜ, & ſine ᵇ*anniculos ſ.*
4 macula in holocauſtum, ¶ bouem & arietẽ
pro pacificis: & immolate eos coram Domi
no, in ſacrificio ſingulorum ſimilã conſper
ſam oleo offerentes. hodie enim Dominus
5 apparebit vobis. ¶ Tulerũt ergo cuncta quæ
B iuſſerat Moyſes ad oſtium tabernaculi: vbi
6 cũ oĩs multitudo aſtaret, ¶ ait Moyſes: Iſte
eſt ſermo quem præcepit Dñs: facite, & ap
7 parebit vobis gloria eius. ¶ Et dixit ad Aa-
ron: Accede ad altare, & immola pro pecca
to tuo: offer holocauſtum, & deprecare pro
te & pro populo. cumq́; mactaueris hoſtiã
populi, ora ꝓ eis, ſicut præcepit Dominus.
8 ¶ Statimq́; Aaron accedens ad altare, im-
9 molauit vitulũ pro peccato ſuo: ¶ cuius ſan
guinẽ obtulerunt ei filij ſui: in quo tingẽs
digitum, tetigit cornua altaris, & fudit reſi
10 duum ad baſim eius. ¶ Adipemq́; & renun-
culos, ac reticulum iecoris, quæ ſunt ꝓ pec
cato, adoleuit ſuper altare, ſicut præceperat
11 Dominus Moyſi: ¶ Carnes verò & pellem
12 eius, extra caſtra combuſſit igni. ¶ Immola-
C uit & holocauſti victimam: obtulerũtq́; ei
filij ſui ſanguinem eius, quem fudit ꝑ alta
13 ris circuitum. ¶ Ipſam etiam hoſtiã in fru-
ſta conciſam, cum capite & membris ſingu
lis obtulerunt: quæ omnia ſuper altare cre
14 mauit igni, ¶ lotis aqua prius inteſtinis &
15 pedibus. ¶ Et pro peccato populi offerens,
16 mactauit hircum: expiatoque altari, fecit
17 holocauſtum, ¶ addens in ſacrificio liba-
mẽta, quę pariter offeruntur, & adolens ea
ſup altare, abſq; ceremonijs holocauſti ma
18 tutini. ¶ Immolauit & bouem atq; arietem
hoſtias pacificas populi: obtuleruntq́; ei fi
lij ſui ſanguinẽ, quem fudit ſuper altare in
19 circuitu. ¶ Adipem autem bouis, & caudam
D arietis, renũculosq́; cum adipibus ſuis, & re
20 ticulum iecoris ¶ poſuerunt ſuper pectora:
cumq́; cremati eſſent adipes ſuper altare,
21 ¶ pectora eorum, & armos dextros ſeparauit
Aaron, eleuans coram Domino, ſicut præce
22 perat Moyſes. ¶ Et extendẽs manum ad po-
pulum, benedixit ei. Sicq́; cõpletis hoſtijs
pro peccato, & holocauſtis, & pacificis, de-
23 ſcendit. ¶ Ingreſſi autem Moyſes & Aaron
in tabernaculum teſtimonij, & deinceps e-
greſſi benedixerunt populo. ‖Apparuitq́ue ‖*2. Mac.*
24 gloria Domini omni multitudini. ¶ & ecce *2.c.11.*
egreſſus ignis à Domino, deuorauit holo-
cauſtum, & adipes qui erant ſuper altare.
Quòd cùm vidiſſent turbæ, laudauerũt Do
minum, ruentes in facies ſuas.

CAPVT X.

1 A Rreptiſq́; Nadab & Abiu filij
A Aaron thuribulis, ‖impoſue- ‖*Num.3.*
rũt ignem, & incenſum deſu- *a.4.26.g.*
per, offerẽtes coram Domino *26.*
ignem alienum: quod eis præ *1.Par.24*
2 ceptum non erat. ¶ Egreſſusq́; ignis à Domi *a.2.*
no, deuorauit eos, & mortui ſunt corã Do-
3 mino. ¶ Dixitq́; Moyſes ad Aaron: Hoc eſt
quod locutus eſt Dominus: Sãctificabor in
ijs qui appropinquant mihi, & in cõſpectu
omnis populi glorificabor. Quod audiens,
4 tacuit Aaron. ¶ Vocatis autem Moyſes Mi-
ſaële, & Eliſaphã filijs Oziel, patrui Aarõ,
ait ad eos: Ite, & tollite fratres veſtros de cõ
ſpectu ſanctuarij, & aſportate extra caſtra.
5 ¶ Cõfeſtimq́; pergentes, tulerunt eos ſicut

iacebant



iacebant, veſtitos lineis tunicis, & eiecerũt
6 foras, vt ſibi fuerat imperatum. ❡Locutuſ-
que eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, &
B Ithamar filios eius: Capita veſtra nolite
nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne
fortè moriamini, & ſuper omnem cœtum
oriatur indignatio. Fratres *veſtri, & om-
nis domus Iſraël plangant incendium qđ
7 Dominus ſuſcitauit: ❡Vos autem nõ egre-
diemini fores tabernaculi, alioquin peribi
tis: oleum quippe ſanctæ vnctionis eſt ſu-
per vos. Qui fecerunt omnia iuxta præce-
8 ptum Moyſi. ❡Dixitq; Dominus ad Aaron:
9 ❡Vinum & omne quod inebriare põt non

*quoq; r.

bibetis tu & filij tui, quãdo intrabitis in ta
bernaculum teſtimonij, ne moriamini: qa
præceptum ſempiternum eſt in generatio-
10 nes veſtras: & vt habeatis ſcientiam diſcer
nendi inter ſanctum, & prophanum, inter
11 pollutum & mundum: ❡doceatisque filios
Iſraël omnia legitima mea quæ locutus eſt
12 Dominus ad eos per manum Moyſi. ❡Lo-
C cutusq; eſt Moyſes ad Aaron, & Eleazar &
Ithamar filios eius, qui erant reſidui: Tol-
lite ſacrificium quod remanſit de oblatio-
ne Domini, & comedite illud abſq; fermẽ
to iuxta altare, quia ſanctum ſanctorũ eſt.
13 ❡Comedetis autem in loco ſancto, quod



datum eſt tibi & filij tuis de oblationibus
14 Domini, ſicut præceptum eſt mihi: ❡pectu-
ſculum quoque quod oblatum eſt, & armũ
qui ſeparatus eſt edetis in loco mundiſſi-

mo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum: tibi
enim ac liberis tuis repoſita ſunt de hoſtijs
15 ſalutaribus filiorum Iſraël: ❡eò quòd ar-
mum & pectus, & adipes qui cremantur in

altari

altari,eleuauerunt coram Domino, & pti-
neant ad te, & ad filios tuos lege perpetua
*|1Mac. 2 c.21.*
16 ſicut præcepit Dñs:°|Inter hæc hircum qui
D oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret
Moyſes,exuſtũ reperit:iratusq; cõtra Elea
zar & Ithamar filios Aaron qui remãſerãt,
17 ait:°cur non comediſtis hoſtiã pro peccato
in loco ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt,
&data vobis,vt portetis iniquitatẽ multitu
dinis,& rogetis pro ea in conſpectu Domi-
18 ni,°præſertim cum de ſanguine illius nõ ſit
illatũ intra Sancta*, & comedere debuera-
**ſanctorũ 6.*
tis eam in ſanctuario,ſicut præceptũ eſt mi
19 hi?Reſpondit Aaron:°Oblata eſt hodie vi-
ctima pro peccato,& holocauſtũ corãDño:
mihi aũt accidit quod vides, quomodo po-
tui comedere eam,aut placere Dño in cere
20 monijs mente lugubri? ° Quod cùm audiſ-
ſet Moyſes,recepit ſatisfactionem.

## CAPVT XI.

1 LOcutusq; eſt Dñs ad Moyſen,
A & Aaron, dicens: ° Dicite fi-
2 lijs Iſraël:* ‖ Hæc ſunt anima
lia quæ comedere debetis de
cunctis animantibus terræ:
**Cuſtodite omnia quæ ſcripſi vobis vt ſim Deus veſter. Hæc ſunt. &c.*
3 °Omne quod habet diuiſam vngulã & ru-
4 minat in pecoribus,comedetis. °Quicquid
aũt ruminat quidẽ,& hẽt vngulam,ſed nõ
diuidit eam, ſicut camelus, & cetera,non
comedetis illud,& inter immũda reputabi
*‖Deu. 14. a. 4.*
5 tis.°Chęrogryllus qui ruminat,vngulamq;
6 non diuidit,immũdus eſt. ° Lepus quoq;;
nam & ipſe ruminat,ſed vngulam nõ diui
*‖2.Mac.6 d.18.*
7 dit. °Et|ſus: qui cum vngulam diuidat, nõ
8 ruminat,°horum carnibus non veſcemini,
nec cadauera contingetis, quia immunda
9 ſunt vobis°Hæc ſunt quæ gignuntur in a-
B quis, & veſci licitum eſt. Omne quod hẽt
pinnulas & ſquamas, tam in mari q̃ in flu
10 minibus & ſtagnis, comedetis. ° Quicquid
autẽ pinnulas & ſquamas non habet eorũ
quæ in aquis mouentur & viuunt, abomi-
11 nabile vobis ° execrandũq; erit, carnes eo-
rum nõ comedetis,& morticina vitabitis.
12 °Cuncta quæ non habent pinnulas,&ſqua
13 mas in aquis,polluta erunt. °Hęc ſunt quæ
de auibus comedere non debetis, & vitãda
ſunt vobis: Aquilam,& gryphẽ, & haliæe-
14 tum, ° & miluum ac vulturem iuxta genus
15 ſuum,& omne coruini generis in ſimilitu-
16 dinem ſuam,°ſtruthionem, & noctuam, &
17 larum,& accipitrem iuxta genus ſuum,°bu
18 bonem, & mergulum, & ibin,°& cygnum,
19 & onocrotalum, & porphyrionem. ° hero-
C dionem & charadrion iuxta genus ſuum,
20 vpupam quoq; & veſpertilionẽ. °Oẽ de vo
lucribus quod graditur ſuper quatuor pe-
21 des,abominabile erit vobis.°Quicquid aũt
ambulat quidem ſuper quatuor pedes, ſed
hẽt longiora retro crura, per quæ ſalit ſup
22 terram °comedere debetis,vt eſt brucus in
genere ſuo,& attacus atq; ophiomach⁹, ac
23 locuſta,ſingula iuxta genus ſuum.°Quicqd
autem ex volucribus quatuor tantũ habet
24 pedes,execrabile erit vobis:°Et quicunque
D morticina eorũ tetigerit, polluetur, & erit
25 immundus vſq; ad veſperum: °& ſi neceſ-
ſe fuerit, vt portet quippiã horũ mortuũ,
lauabit veſtimenta ſua, & immundus erit
26 vſque ad occaſum ſolis. ° Omne animal,
quod habet quidem vngulam,ſed nõ diui-
dit eam,nec ruminat,immundum erit: &
quicquid tetigerit illud contaminabitur.
27 °Quod ambulat ſuper manus ex cũctis ani
mantibus,quæ incedunt quadrupedia,im-
mũdum erit,qui tetigerit morticina eorũ,
28 polluetur vſq; ad veſperũ.°Et qui portaue
rit huiuſcemodi cadauera, lauabit veſtimẽ
ta ſua, & immundus erit vſq; ad veſperũ:
quia omnia hæc immunda ſunt vobis.
29 °Hæc quoq; inter polluta reputabuntur de
E his quæ mouẽtur in terra,muſtela,& mus,
& crocodillus, ſingula iuxta genus ſuum,
30 °mygale, & chamęleon, & ſtellio, & lacer-
31 ta,& talpa: °Omnia hæc immunda ſunt.
Qui tetigerit morticina eorum,immundus
32 erit vſq; ad veſperum: ° & ſuper quod ce-
ciderit quicquam de morticinis eorum,pol
luetur tam vas ligneum & veſtimẽtum, q̃
pelles & cilicia:& in quocunq; fit opus tin
gentur aqua,&polluta erunt vſq; ad veſpe
33 rum,& ſic poſtea mundabuntur.°Vas autẽ
fictile in quod horum quicquam intrò ce-
ciderit,polluetur, & idcirco frangendum
34 eſt:°Omnis cibus,quem comedetis, ſi fuſa
fuerit ſuper eum aqua,immundus erit: &
omne liquens,quod bibitur de vniuerſo va
35 ſe,immundum erit.°Et quicquid de morti
F cinis huiuſcemodi ceciderit ſuper illud, im-
mundum erit;ſiue clibani, ſiue chytropo-
36 des,deſtruentur & immundi erunt. °Fõtes
verò & ciſternę, & omnis aquarum cõgre-
gatio munda erit. Qui morticinum eorum
37 tetigerit, polluetur. ° Si ceciderit ſuper ſe-
38 mentem,non pollet eam: ° Si autem quiſ-
piam aqua ſementem perfuderit,& poſtea
39 morticinis tacta fuerit,illico polluetur. °Si
mortuũ fuerit animal quod licet vobis co-
medere, qui cadauer eius tetigerit,immũ-
40 dus erit vſq; ad veſperũ:°& qui comederit
ex eo quidpiam, ſiue portauerit,lauabit ve
ſtimenta ſua, & immundus erit vſq; ad ve
41 ſperum. ° Omne quod reptat ſuper terrã,
abominabile erit,nec aſſumetur in cibum.
42 °Quicquid ſuper pectus quadrupes gradiť,
G & multos habet pedes, ſiue per humũ tra-
hitur,non comedetis,qa abominabile eſt.
43 ° Nolite contaminare animas veſtras, nec
tangatis quicquam eorum, ne immundi ſi
44 tis.°Ego enim ſum Dominus Deus veſter:
‖ſancti eſtote,qa ego ſanctus ſum. Ne pol- *‖1.Pet. 1. c.15.*
luatis aĩas veſtras in omni reptili, qđ mo-
45 uetur ſuper terram.°Ego enim ſum Dñs, q
eduxi vos de terra Ægypti, vt eſſem vobis

in Deũ: Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum.
46 ¶ Iſta eſt lex animantium, ac volucrum, &
omnis animæ viuẽtis, quæ mouet in aqua,
47 & reptat in terra, ¶ vt differentias noueritis
mundi & immundi, & ſciatis quid come-
dere & quid reſpuere debeatis.

## CAPVT XII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moy
A ſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſ-
2 raël, & dices ad eos: ‖ Mulier ſi
ſuſcepto ſemĩe pepererit ma
ſculum, immũda erit ſeptem
3 diebus iuxta dies ſeparationis mẽſtruæ. ¶ Et
4 die octauo circuncidetur infantulus: ¶ Ipſa
verò triginta tribus diebus manebit in ſan
B guine purificationis ſuæ. Omne ſanctum
nõ tanget, nec ingredietur in ſanctuarium,
donec impleantur dies purificationis ſuæ.
5 ¶ Sin autem fœminam pepererit, immunda
erit duabus hebdomadibus iuxta ritum flu
xus menſtrui, & ſexaginta ſex diebus mane
6 bit in ſanguine purificationis ſuæ. ¶ Cumq;
C expleti fuerint dies purificationis ſuæ, pro
filio, ſiue pro filia deferet agnũ anniculum
in holocauſtum, & pullũ columbę ſiue tur
turẽ pro peccato ad hoſtium tabernaculi te
7 ſtimonij, & tradet ſacerdoti. ¶ Qui offeret il
la corã Domino, & orabit pro ea, & ſic mun
D dabit à profluuio ſanguinis ſui. iſta eſt lex
8 parientis maſculum aut fœminam. ¶ ‖ Quòd
ſi non inuenerit manus eius nec potuerit of
ferre agnum, ſumet duos turtures, vel duos
pullos columbarum: vnum in holocauſtũ,
& alterum pro peccato. orabitque pro ea ſa
cerdos, & ſic mundabitur.

‖ *Lu. 2.c. 22. Io. 7.c. 22. Lu. 2.c. 21*

‖ *Lu. 2.d 24.*

## CAPVT XIII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moy
A ſen & Aaron, dicens. ¶ Homo
2 in cuius cute, & carne ortus
fuerit diuerſus color, ſiue pu-
ſtula, aut quaſi lucens quip-
piam, id eſt plaga lepræ, adducetur ad Aa-
ron ſacerdotem, vel ad vnum quemlibet fi-
3 liorum eius. ¶ Qui cùm viderit lepram in
cute, & pilos in album mutatos colorem,
ipſamque ſpeciem lepræ humiliorem cute
& carne reliqua, plaga lepræ eſt. & ad arbi-
4 trium eius ſeparabitur. ¶ Sin autem lucens
candor fuerit in cute, nec humilior carne
reliqua, & pili coloris priſtini, recludet eũ
5 ſacerdos ſeptem diebus, ¶ & conſiderabit
die ſeptimo, & ſiquidem lepra vltrà non
creuerit, nec tranſierit in cute priores ter-
minos, rurſum recludet eum ſeptem die-
6 bus alijs. ¶ Et die ſeptimo contemplabitur:
ſi obſcurior fuerit lepra, & non creuerit in
cute, mundabit eum, quia ſcabies eſt: laua-
bitq; homo veſtimẽta ſua, & mundus erit.
7 ¶ Quòd ſi poſtq̃ à ſacerdote viſus eſt, & red-
B ditus munditiæ, iterum lepra creuerit: ad-
8 ducetur ad eum, ¶ & immunditiæ condem-
9 nabitur. ¶ Plaga lepræ ſi fuerit in homine,
10 adducetur ad ſacerdotem. ¶ Et videbit eum.
Cumq; color albus in cute fuerit, & capil-
lorũ mutauerit aſpectũ, ipſa quoq; caro vi
11 ua apparuerit: ¶ lepra vetuſtiſſima iudicab-
tur atq; inolita cuti. Cõtaminabit itaq; eũ
ſacerdos, & nõ recludet, quia perſpicuę im
12 munditiæ eſt. ¶ Sin autem effloruerit diſcur
rens lepra in cute, & operuerit omnem car
nẽ à capite vſq; ad pedes, quicquid ſub aſpe-
13 ctum oculorum cadit, ¶ conſiderabit eum ſa
cerdos, & teneri lepra mũdiſſima iudicabit,
eo ꝙ omnis in cãdorem verſa ſit, & idcirco
14 homo mundus erit. ¶ Quando verò caro vi-
15 uens in eo apparuerit, ¶ tunc ſacerdotis iudi
cio polluetur, & inter immundos reputabi
C tur: caro enim viua ſi lepra aſpergitur, im-
16 munda eſt. ¶ Quod ſi rurſum verſa fuerit in
17 alborem, & totum hominẽ operuerit, ¶ con
ſiderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe de
18 cernet. ¶ Caro autem & cutis in qua hulcus
19 natum eſt, & ſanatum: ¶ & in loco hulceris
cicatrix alba apparuerit ſiue ſubrufa, addu-
20 cetur homo ad ſacerdotem: ¶ Qui cùm vide
rit locum leprę humiliorem carne reliqua,
& pilos verſos in candorem, contaminabit
eum: plaga enim lepræ orta eſt in hulcere.
21 ¶ Quod ſi pilus coloris eſt priſtini, & cica-
trix ſubobſcura, & vicina carne nõ eſt humi
22 lior, recludet eum ſeptem diebus. ¶ Et ſi qui
23 dem creuerit, adiudicabit eum lepræ: ¶ ſin
autem ſteterit in loco ſuo, hulceris eſt cica-
24 trix, & homo mundus erit. ¶ Caro autem
& cutis quam ignis exuſſerit, & ſanata albã
25 ſiue rufam habuerit cicatricem ¶ conſidera-
bit eam ſacerdos, & ecce * verſa eſt in albo- *ſi 7.
rem, & locus eius reliqua cute eſt humilior
contaminabit eum, quia plaga leprę in cica
26 trice orta eſt. ¶ Quòd ſi pilorum color non
D fuerit immutatꝰ, nec humilior plaga carne
reliqua, & ipſa leprę ſpẽs fuerit ſuboſcura,
27 recludet eũ ſeptem diebus. ¶ Et die ſeptimo
contemplabitur, ſi creuerit in cute lepra, cõ
28 taminabit eum. ¶ Sin autem in loco ſuo can
dor ſteterit non ſatis clarus, plaga cõbuſtio
nis eſt: & idcirco mundabitur, quia cicatrix
29 eſt combuſturæ. ¶ Vir ſiue mulier in cuius ca
pite vel barba germinauerit lepra, videbit
30 eos ſacerdos. ¶ & ſi quidem humilior fuerit
locus carne reliqua, & capillus flauus ſoli-
toq; ſubtilior: cõtaminabit eos, quia lepra
31 capitis ac barbæ eſt. ¶ Sin autem viderit lo-
cum maculæ ęqualem vicinę carni, & capil
32 lum nigrũ: recludet ° eos ' ſeptẽ diebus: ¶ & °eum 1.
E die ſeptimo intuebit̃. Si non creuerit macu
la, & capillus ſui coloris eſt, & locus plagæ
33 carni reliquæ æqualis: ¶ radet̃ homo abſque
loco maculę, & includet̃ ſeptẽ diebus alijs.
34 ¶ Si die ſeptimo viſa fuerit ſteriſſe plaga in
loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mun
dabit eũ, lotiſq; veſtibus ſuis mundus erit.
35 ¶ Sin autem poſt emundationem rurſus cre-
36 uerit macula in cute, ¶ non quæret amplius

vtrum capillus in flauũ colorem ſit cõmu-
37 tatus,quia apertè immundus eſt. ¶Porrò ſi
ſteterit macula,& capilli nigri fuerint,no-
uerit hominem ſanatũ eſſe, & cõfidẽter eũ
38 pronunciet mundum. ¶Vir ſiue mulier in
39 cuius cute candor apparuerit. ¶intuebitur
eos ſacerdos, ſi deprehenderit ſubobſcurum
alborem lucere in cute, ſciat nõ eſſe leprã,
ſed maculam coloris candidi, & hominem
40 mundum.¶Vir de cuius capite capilli fluũt,
41 caluus & mundus eſt:¶& ſi à fronte cecide-
42 rint pili, recaluaſter & mundus eſt. ¶Sin
F autẽ in caluitio ſiue in recaluatione albus
43 vel ruſſus color fuerit exortus,¶& hoc ſacer
dos viderit, condemnabit eum haud dubiè
44 lepræ,quæ orta eſt in caluitio. ¶Quicunque
ergo maculatus fuerit lepra,& ſeparatus eſt
45 ad arbitrium ſacerdotis,¶habebit veſtimen
ta diſſuta, caput nudum,os veſte contectũ,
contaminatum ac ſordidum ſe clamabit.
46 ¶Omni tempore quo leproſus eſt,& immũ
47 dus,ſolus habitabit extra caſtra. ¶Veſtis la-
48 nea ſiue linea,quæ lepram habuerit¶in ſta
mine atq; ſubtegmine, aut certè pellis,vel
49 quicquid ex pelle confectum eſt. ¶Si alba
vel ruſa macula fuerit,infecta lepra reputa
50 bitur,oſtendeturq; ſacerdoti.¶Qui conſide-
51 ratam recludet ſeptem diebus:¶& die ſepti
mo rurſus aſpiciens ſi deprehendet creuiſ-
G ſe,lepra perſeuerãs eſt: pollutum iudicabit
veſtimentum,& omne in quo fuerit inuen
52 ta,¶& idcirco comburetur flammis.¶Quòd
53 ſi eam viderit non creuiſſe, ¶præcipiet, &
54 lauabũt id in quo lepra eſt,recludetq; illud
55 ſeptem diebus alijs. ¶Et cùm viderit faciẽ
quidem priſtinã non reuerſam, nec tamen
creuiſſe leprã, immundũ iudicabit, & igne
cõburet, eò ꝙ infuſa ſit in ſuperficie veſti-
56 menti vel per totum lepra. ¶Sin autem ob-
ſcurior fuerit locus lepræ poſtquã veſtis eſt
57 lota,abrũpet eũ,& à ſolido diuidet. ¶Quòd
ſi vltrà apparuerit in his locis,quę prius im
maculata erãt,lepra volatilis & vaga:debet
58 igne comburi. ¶Si ceſſauerit, lauabit aqua
ea quę pura ſunt ſecundò,& munda erunt.
59 ¶Iſta eſt lex lepræ veſtimenti lanæ & linei,
ſtaminis atque ſubtegminis, omniſq; ſup-
pellectilis pelliceæ, quomodo mundari de-
beat vel contaminari.

## CAPVT XIIII.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moy
A ſen, dicens: ¶Hic eſt ritus le-
2 proſi quando mundandus eſt:
| Adducetur ad ſacerdotem:
3 ¶qui egreſſus de caſtris cùm in
4 uenerit lepram eſſe mundatam,¶præcipiet
ei qui purificatur vt offerat duos paſſeres vi
uos pro ſe,quos veſci licitum eſt,& lignum
5 cedrinum, vermiculumq; & hyſſopum,¶&
vnũ ex paſſeribus immolari iubebit in va-
6 ſe fictili ſuper aquas viuentes. ¶Alium aũt
viuum cum ligno cedrino,& cocco & hyſſo
po tinget in ſanguine paſſeris immolati,
7 ¶quo aſperget illum qui mundandus eſt ſe
pties,vt iure purgetur,& dimittet paſſerem
8 viuum,vt in agrum auolet.¶Cumq; lauerit
homo veſtimenta ſua,radet oẽs pilos corpo
ris,& lauabitur aqua:purificatuſque ingre
dietur caſtra,ita duntaxat, vt maneat extra
9 tabernaculum ſuum ſeptem diebus,¶& die
ſeptimo radet capillos capitis, barbãq; &
B ſupercilia,ac totius corporis pilos. Et lotis
10 rurſum veſtibus & corpore,¶die octauo aſ-
ſumet duos agnos immaculatos,& ouem
anniculam abſque macula,& tres decimas
ſimilæ in ſacrificium quæ cõſperſa ſit oleo,
11 & ſeorſum olei ſextarium.¶Cumque ſacer-
dos purificans hominem ſtatuerit eum, &
hæc omnia corã Domino in oſtio taberna-
12 culi teſtimonij, ¶tollet agnum,& offeret
eum pro delicto,oleiq; ſextarium. Et obla-
13 tis ante Dominum omnibus, ¶immolabit
agnum vbi ſolet immolari hoſtia pro pecca
to,& holocauſtum,id eſt in loco ſancto. Si-
cut enim pro peccato, ita & pro delicto ad
ſacerdotem pertinet hoſtia: Sãcta ſanctorũ
14 eſt. ¶Aſſumenſq; ſacerdos de ſanguine ho-
ſtiæ quę immolata eſt pro delicto,ponet ſu
per extremũ auriculę dextrę eius qui mun-
datur,& ſuper pollices manus dextræ & pe
15 dis, ¶& de olei ſextario mittet in manum
16 ſuam ſiniſtram, ¶tingetq; digitum dextrũ
C in eo, & aſperget coram Domino ſepties:
17 ¶quod autem reliquum eſt olei in læua ma
nu,fundet ſuper extremum auriculę dextrę
eius qui mũdatur, & ſuper pollices manus
ac pedis dextri, & ſuper ſanguinẽ qui effu-
18 ſus eſt pro delicto,¶& ſuper caput eius.¶Ro
19 gabitq; pro eo coram Domino,& faciet ſa-
crificium pro peccato, tunc immolabit ho-
20 locauſtum,¶& ponet illud in altari cum li-
bamentis ſuis, & homo ritè mundabitur.
21 ¶Quòd ſi pauper eſt, & non poteſt manus
eius inuenire quæ dicta ſunt,ꝓ delicto aſſu
met agnum ad oblationem vt roget pro eo
ſacerdos,decimamq; partem ſimilæ cõſper
ſæ oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,
22 ¶duoſq; turtures ſiue duos pullos columbę,
quorum vnus ſit pro peccato,& alter in ho
23 locauſtum: ¶offeretq; ea die octauo purifi-
D cationis ſuæ ſacerdoti,ad oſtium tabernacu
24 li teſtimonij coram Domino. ¶Qui ſuſci-
piens agnum pro delicto & ſextarium olei,
25 leuabit ſimul: ¶immolatoq; agno,de ſan-
guine eius ponet ſuper extremum auriculæ
dextræ illius qui mũdatur,& ſuper pollices
26 manus eius ac pedis dextri: ¶olei verò par-
27 tem mittet in manum ſuam ſiniſtram,¶in
quo tingens digitũ dextræ manus,aſperget
28 ſepties coram Domino: ¶tangetque extre-
mum dextrę auriculæ illius qui mundatur,
& pollices man⁹ ac pedis dextri in loco ſan-
29 guinis qui effuſus eſt pro delicto. ¶reliquã
autem partẽ olei quæ eſt in ſiniſtra manu,

|*Mat. 8. a. 1. Mar. 1. d 40. Lu. 5. c. 12.*

mittet

mittet ſuper caput purificati, vt placet pro
30 eo Dñm: & turturem, ſiue pullum colũbæ
31 offeret, ¶vnũ pro delicto, & alterũ in holo-
32 cauſtũ cũ libamentis ſuis. ¶ Hoc eſt ſacrifi
E ciũ leproſi, qui habere non põt omnia in
33 emundationem ſui. ¶Locutusq; eſt Dñs ad
34 Moyſen, & Aaron dicens: ¶Cũ ingreſſi fue-
ritis Terram-Chanaan, quã ego dabo vo-
bis in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in
35 ædibus, ¶ibit cuius eſt domus, nũciãs ſacer
doti, & dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mi
36 hi eſſe in domo mea. ¶At ille p̃cipiet vt ef-
ferãt vniuerſa de domo priuſquã ingrediat̃
eã, & videat vtrũ leproſa ſit, ne immunda
fiant oĩa quæ in domo ſunt. Intrabitq; po-
ſtea, vt conſideret leprã domus. ¶Et cũ vide-
37 rit in parietibus illius quaſi valliculas pal-
lore ſiue rubore deformes, & humiliores ſu
38 perficie reliqua, ¶ egrediet̃ oſtiũ domus, &
39 ſtatim claudet illã ſeptẽ diebus. ¶Reuerſuſ
q̃ue die ſeptimo, conſiderabit eã. ſi inuene
40 rit creuiſſe leprã, ¶iubebit erui lapides in q
F bus lepra eſt, & proijci eos extra ciuitatẽ in
41 locũ immundũ: ¶ domum aũt ipſam radi
intrinſecus per circuitũ, & ſpargi puluerẽ
42 raſuræ extra vrbẽ in locum immundũ, ¶la-
pideſq; alios reponi p̃ his qui ablati fue-
43 rint, & luto alio liniri domũ. ¶Sin aũt poſt-
quã eruti ſunt lapides, & puluis elatus &
44 alia terra lita, ¶ingreſſus ſacerdos viderit re
uerſã leprã, & parietes reſperſos maculis,
lepra eſt p̃ſeuerans, & immunda domus:
45 ¶quam ſtatim deſtruẽt, & lapides eius ac l
gna, atq; vniuerſum puluerẽ p̃ijciẽt extra
46 oppidũ in locũ immundũ. ¶Qui intrauerit
domũ qñ clauſa eſt, immũdus erit vſq; ad
47 veſperũ: ¶Et qui dormierit in ea, & comede
48 rit quippiã, lauabit veſtimenta ſua. ¶Quòd
G ſi introiens ſacerdos viderit lepram nõ cre
uiſſe in domo poſtquam denuo lita fuerit,
49 purificabit eam reddita ſanitate: ¶ & in pu-
rificatione eius ſumet duos paſſeres, lignũ-
q̃ue cedrinũ, & vermiculum, atq; hyſſopũ:
50 ¶& immolato vno paſſere in vaſe fictili ſu-
51 p̃ aquas viuas: ¶tollet lignũ cedrinũ, & hyſ
ſopũ, & coccum & paſſerem viuum, & tin-
get omnia in ſanguine paſſeris immolati,
atq; in aquis viuentibus: & aſperget domũ
52 ſepties, ¶ purificabitq; eã tam in ſanguine
paſſeris, quàm in aquis viuẽtibus, & in paſ
ſere viuo, lignoq; cedrino & hyſſopo, atque
53 vermiculo. ¶Cumq; dimiſerit paſſerẽ auo-
lare in agrum liberè, orabit pro domo, &
54 iure mundabitur. ¶Iſta eſt lex omnis lepre,
55 & percuſſuræ, ¶ lepræ veſtiũ & domorum,
56 ¶cicatricis & erumpentium papularum, lu-
centis maculæ, & in varias ſpecies colori-
57 bus immutatis. ¶vt poſſit ſciri quo tempo-
re mundum quid, vel immundum ſit.

## CAPVT XV.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moyſen, &
A Aaron, dicens, ¶Loquimini filijs Iſraël,
2 & dicite eis: Vir qui patitur fluxũ ſeminis,
3 immũdus erit: ¶Et tunc iudicabitur huic vi
tio ſubiacere, cũ p̃ ſingula momenta adhæ-
ſerit carni eius, atq; concreuérit fœdus hu-
4 mor. ¶Omne ſtratũ in quo dormierit, im-
5 mundũ erit, & vbicunq; ſederit. ¶Si q̃s ho-
minũ tetigerit lectũ eius, lauabit veſtimen
ta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
6 vſq; ad veſperũ. ¶Si ſederit vbi ille ſederat,
& ipſe lauabit veſtimẽta ſua: & lotus aqua
7 immundus erit vſq; ad veſperũ, ¶Qui teti-
gerit carnẽ eius, lauabit veſtimenta ſua: &
ipſe lotus aqua, immũd⁹ erit vſq; ad veſpe
8 rum. ¶Si ſaliuã eiuſcemodi homo iecerit ſu
per eum qui mundus eſt, lauabit veſtimẽta
ſua: & lot⁹ aqua, ĩmũdus erit vſq; ad veſpe
9 rũ. ¶Sagma ſup̃ qđ ſederit, immũdum erit:
10 ¶ & quicquid ſub eo fuerit qui fluxũ ſemi-
B nis patitur, pollutũ erit vſq; ad veſperum.
Qui portauerit horũ aliquid, lauabit veſti-
menta ſua: & ipſe lotus aqua, immũdus e-
11 rit vſq; ad veſperũ. ¶ Omnis quẽ tetigerit q
talis eſt, non lotis antè manib⁹, lauabit ve-
ſtimenta ſua: & lotus aqua immũdus erit
12 vſq; ad veſperum. ¶Vas fictile qđ tetigerit,
confringetur: vas aũt ligneũ lauabit̃ aqua
13 ¶ Si ſanatus fuerit q̃ huiuſcemodi ſuſtinet
paſſionẽ, numerabit ſeptẽ dies poſt emun-
dationẽ ſui, & lotis veſtibus & toto corpo-
14 re in aquis viuẽtibus, erit mũdus. ¶Die aũt
octauo ſumat duos turtures, aut duos pul-
los colũbæ, & veniet in conſpectũ Dñi ad
oſtiũ tabernaculi teſtimonij, dabitq; eos ſa
15 cerdoti. ¶ Qui faciet vnũ pro peccato, & al-
terũ in holocauſtũ: rogabitq; pro eo coram
16 Dño, vt emundetur à fluxu ſeminis ſui. ¶Vir
C de quo egreditur ſemen coitus, lauabit aqua
omne corpus ſuũ: & immundus erit vſque
17 ad veſperũ. ¶Veſtẽ & pellẽ quã habuerit, la
uabit aqua, & immunda erit vſq; ad veſpe
18 rũ. ¶Mulier cũ qua coierit, lauabitur aqua,
19 & immũda erit vſq; ad veſperũ. ¶Mulier q̃
redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis,
20 ſeptẽ diebus ſeparabitur. ¶Omnis qui teti-
gerit eã, immũdus erit vſque ad veſperum.
21 ¶Et *in quo dormierit vel ſederit diebus ſe- *locus. I.
22 parationis ſuæ, polluetur. ¶Qui tetigerit le-
ctũ ei⁹, lauabit veſtimẽta ſua: & ipſe lotus
23 aqua, immũdus erit vſq; ad veſperũ. ¶Om-
ne vas ſup̃ qđ illa ſederit, quiſquis attige-
rit, lauabit veſtimẽta ſua: & ipſe lot⁹ aqua,
24 pollutus erit vſq; ad veſperũ. ¶ Si coierit cũ
D ea vir tempore ſanguinis menſtrualis, im-
mũdus erit ſeptem diebus: & omne ſtratũ
25 in quo dormierit, polluet̃. ¶Mulier quæ pa-
titur multis diebus fluxũ ſanguinis non in
tempore menſtruali, vel quæ poſt mẽſtruũ
ſanguinem fluere nõ ceſſat, quandiu ſubia
cet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit in
26 tempore menſtruo. ¶Omne ſtratum in quo
dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum
27 erit. ¶Quicunq; tetigerit *eam lauabit veſti *ea. 2.

menta ſua:& ipſe lotus aqua, immundus
*ca. 2.* 28 erit vſq; ad veſperũ. ¶Si ſteterit ſanguis, &
fluere ceſſauerit, numerabit ſeptẽ dies puri
29 ficationis ſuæ, ¶& die octauo offeret ꝓ ſe ſa
cerdoti duos turtures, aut duos pullos colũ
barum ad oſtium tabernaculi teſtimonij:
30 ¶ qui vnum faciet pro peccato, & alterũ in
holocauſtum, rogabitq; pro ea coram Dño,
31 & pro fluxu immunditiæ eius. ¶ Docebitis
ergo filios Iſraël, vt caueant immunditias,
& non moriantur in ſordibus ſuis, cũ pol-
luerint tabernaculũ meum quod eſt inter
32 eos. ¶Iſta eſt lex eius qui patitur fluxum ſe-
33 minis, & qui polluitur coitu, ¶& quæ men-
ſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ iugi
fluit ſanguine, & hoĩs qui dormierit cũ ea.

## CAPVT XVI.

1 LOcutusq; eſt Dñs ad Moyſen poſt‖mor- *‖Sup. 10. a. 1.*
A tem duorum filiorum Aaron, quãdo of- *Exo. 30. b 10.*
ferentes ignem alienum interfecti ſunt:
2 & præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron, *‖Heb. 9. b. 7.*
fratrem tuum, ‖ne omni tempore ingredia
tur ſanctuarium, quod eſt intra velum corã
propitiatorio, quo tegitur arca, vt non mo-
riatur (qa in nube apparebo ſup oraculũ)
3 ¶niſi hæc antè fecerit, Vitulum pro peccato
4 offeret, & arietẽ in holocauſtũ. ¶Tunica li
nea veſtietur, feminalibus lineis verẽda ce-
labit, accingetur zona linea, cidarim lineã
imponet capiti: hæc. n. veſtimẽta ſunt ſan-
cta: quibus cunctis, cùm lotus fuerit, indue
5 tur. ¶ Suſcipietq; ab vniuerſa multitudine
B filiorum Iſraël duos hircos pro peccato, &
6 vnũ arietẽ in holocauſtũ. ¶ Cumq; obtulerit
vitulum, & orauerit ꝓ ſe, & pro domo ſua,
7 ¶ duos hircos ſtare faciet corã Dño in oſtio
8 tabernaculi teſtimonij: ¶mittẽsq; ſup vtrũ
que ſortẽ, vnã Dño, & alterã capro emiſſa-
9 rio: ¶cuius exierit ſors Dño, offeret illũ pro
10 peccato, cuius aũt in caprũ emiſſarium, ſta-
tuet eũ viuũ corã Dño, vt fundat preces ſu-
11 per eũ, & emittat eũ in ſolitudinẽ. ¶His ri-
tè celebratis, offeret vitulũ, & rogans ꝓ ſe,
12 & ꝓ domo ſua, immolabit eũ. ¶aſſumptoq;
thuribulo, quod de prunis altaris impleue
rit, & hauriẽs manu cõpoſitũ thymiama in
incenſum, vltra velum intrabit in Sancta:
13 ¶vt poſitis ſuper ignem aromatibus, nebu-
C la eorũ & vapor operiat oraculũ, quod eſt
14 ſupra teſtimoniũ, & non moriatur. ¶‖Tol- *‖Heb. 9. d 13. & 20 e.*
let quoq; de ſanguine vituli, & aſperget di
gito ſepties contra propitiatorium ad oriẽ
15 tem. ¶Cumq; mactauerit hircum ꝓ pecca-
to populi, inferet ſanguinem eius intra ve-
lum, ſicut præceptũ eſt de ſanguine vituli,
16 vt aſpergat è regione oraculi, ¶& expiet ſã
ctuarium ab immunditijs filiorũ Iſraël, &
D à præuaricationibus eorum, cunctiſq; pec-
catis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo
teſtimonij, quod fixum eſt inter eos in me-
17 dio ſordium habitationis eorũ. ¶‖Nullus ho *‖Luc. 1. b. 10.*
minum ſit in tabernaculo quando ponti
fex ſanctuarium ingreditur, vt roget pro ſe
& pro domo ſua, & pro vniuerſo cœtu Iſ-
18 raël, donec egrediatur. ¶Cũ aũt exierit ad al
tare qđ coram Dño eſt, oret pro ſe, & ſum-
ptũ ſanguinẽ vituli, atq; hirci fundat ſup
19 cornua eius per gyrũ. ¶aſpergensq; digito ſe
pties expiet, & ſanctificet illud ab immun-
20 ditijs filiorum Iſraël. ¶Poſtquã emundaue
rit ſanctuarium & tabernaculũ & altare,
21 tunc offerat hircum viuentem: ¶ & poſita
vtraq; manu ſuper caput eius, confiteatur
oẽs iniqtates filiorũ Iſraël, & vniuerſa de-
licta, atq; peccata eorum: quæ imprecãs ca
piti eius, emittet illum per hominem para
22 tum, in deſertum. ¶ Cũq; portauerit hircus
E omnes iniquitates eorum in terram ſolita
23 riam, & dimiſſus fuerit in deſerto, reuerte-
tur Aaron in tabernaculum teſtimonij; &
depoſitis veſtibus qbus prius indutus erat
24 cũ intraret ſanctuariũ, relictiſq; ibi, ¶laua-
bit carnẽ ſuã in loco ſancto, induetur q; ve
ſtibus ſuis. Et poſtquã egreſſus obtulerit ho
locauſtũ ſuum ac plebis, rogabit tam ꝓ ſe
25 quam pro populo: ¶& adipem qui oblatus
26 eſt ꝓ peccatis, adolebit ſup altare. ¶Ille ve-
rò qui dimiſerit caprum emiſſarium, laua-
bit veſtimẽta ſua & corpus aqua, & ſic in-
27 gredietur in caſtra. ¶ Vitulũ aũt & hircũ q
F pro peccato fuerãt immolati, & quorũ ſan-
guis illatus eſt in ſanctuariũ, vt expiatio cõ
pleretur, aſportabũt foras caſtra, ‖& cõbu- *‖Sup. 6. d 30.*
rent igni tam pelles, quàm carnes eorũ ac
28 fimũ: ¶ & quicunq; combuſſerit ea, lauabit *Heb. 13. b. 11.*
veſtimenta ſua, & carnẽ aqua, & ſic ingre-
29 dietur caſtra. ¶ Eritq; vobis hoc legitimum
ſempiternũ: Mẽſe ſeptimo, decima die mẽ
ſis affligetis animas veſtras, nullũq; opus
facietis, ſiue indigena, ſiue aduena qui pere
30 grinatur inter vos. ¶‖In hac die expiatio e- *‖Inf. 23 a 7.*
rit veſtri, atq; mundatio ab oĩbus peccatis
31 veſtris: coram Dño mundabimini: ¶ſabba-
thum enim requietionis eſt, & affligetis
32 animas veſtras religione perpetua. ¶Expia-
bit autem ſacerdos qui vnctus fuerit, & cu-
ius manus *initiata ſunt, vt ſacerdotio fun ** initiata eſt. 7.*
gatur pro patre ſuo: induetur q; ſtola linea
33 & veſtibus ſanctis, ¶& expiabit ſanctuariũ
& tabernaculum teſtimonij, atq; altare, ſa
34 cerdotes quoq; & vniuerſũ populũ. Eritq;
vobis hoc legitimum ſempiternum, vt ore-
tis pro filijs Iſraël, & pro cunctis peccatis
eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut
præceperat Dominus Moyſi.

## CAPVT XVII.

1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſẽ,
A dicẽs, ¶Loquere Aarõ & filijs
2 eius, & cũctis filijs Iſraël, dicẽs
ad eos: Iſte eſt ſermo quẽ mã-
3 dauit Dñs, dicẽs: ¶Homo q- *3.*
libet de domo Iſraël, ſi occiderit bouẽ, aut

ouem

ouem, ſiue caprā in caſtris vel extra caſtra,
4 ¶& non obtulerit ad oſtiū tabernaculi obla
tionem Domino, ſanguinis reus erit: quaſi
ſanguinē ſi fuderit, ſic peribit de medio po
5 puli ſui.¶Ideo ſacerdoti offerre debent filij
Iſraël hoſtias ſuas, quas occidūt in agro,vt
ſanctificentur Dño ante oſtium tabernacu
li teſtimonij, & immolent eas hoſtias paci
6 ficas Dño.¶Fundetque ſacerdos ſanguinem
B ſuper altare Dñi ad oſtium tabernaculi te-
ſtimonij, & adolebit adipem in odorē ſua-
7 uitatis Dño:¶& nequaquam vltrà immola-
bunt hoſtias ſuas dæmonibus,cum quibus
fornicati ſunt.Legitimum ſempiternū erit
8 illis & poſteris eorū.¶Et ad ipſos dices:Ho-
mo de domo Iſraël,& de aduenis qui pere-
grinantur apud vos,qui obtulerit holocau-
9 ſtum ſiue victimam,¶ & ad oſtium taberna
culi teſtimonij non adduxerit eam, vt*offe
**offeratur.* 10 ratur Dño, interibit de populo ſuo. ¶Homo
C quilibet de domo Iſraël, & de aduenis qui
peregrinātur inter vos, ſi comederit ſangui
nem, obfirmabo faciem meam contra ani-
mam illius,& diſperdā eam de populo ſuo:
11 ¶ quia anima carnis in ſanguine eſt : & ego
**meū i.* dedi illum vobis, vt ſuper altare*in eo ex-
pietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro
12 animę piaculo ſit.¶Idcirco dixi filijs Iſraël,
Omnis anima ex vobis non comedet ſan-
guinem , nec ex aduenis qui peregrinantur
13 apud vos. ¶Homo quicunq; de filijs Iſraël,
& de aduenis qui peregrinantur apud vos,
ſi venatione atque aucupio cœperit feram
D vel auem, quibus veſci licitum eſt, fundat
*‖Ge.9.b.4* 14 ſanguinē eius, & operiat illum terra.¶‖Ani
ma enim omnis carnis in ſanguine eſt. Vn
de dixi filijs Iſraël : Sanguinem vniuerſæ
carnis non comedetis,quia anima carnis in
ſanguine eſt : & quicunque comederit il-
15 lum,interibit.¶Anima quæ comederit mor
ticinum, vel captum à beſtia, tam de indi-
genis quàm de aduenis,lauabit veſtimenta
ſua,& ſemetipſum aqua, & contaminatus
erit vſq; ad veſperū:& hoc ordine mundus
16 fiet. ¶Quòd ſi non lauerit veſtimenta ſua,
vel corpus, portabit iniquitatem ſuam.

## CAPVT XVIII.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moy-
A ſen, dicens : ¶ Loquere filijs
2 Iſrael,& dices ad eos: Ego Do
3 minus Deus veſter,¶ iuxta con
ſuetudinem Terræ-Aegypti
in qua habitaſtis, non facietis, & iuxta mo
rem regionis-Chanaan , ad quam ego in
troducturus ſum vos , non agetis , nec in
4 legitimis eorum ambulabitis. ¶ Facietis
*‖Ro.10.a 5.* iudicia mea , & præcepta mea ſeruabitis,
& ambulabitis in eis . Ego Dominus Deus
*Ezec.20.b 11.* 5 veſter. ¶ ‖ Cuſtodite leges meas, atque iu-
dicia, quæ faciens homo, viuet in eis . Ego
*Gala.3.b 12.* 6 Dominus . ¶ Omnis homo ad proximam
ſanguinis ſui non accedet, vt reuelet turpi
7 tudinem eius. Ego Dominus.¶Turpitudinē
patris tui,& turpitudinē matris tuæ nō di-
ſcooperies. mater tua eſt,non reuelabis tur
8 pitudinem eius. ¶Turpitudinem vxoris pa-
B tris tui non diſcooperies : turpitudo enim
9 patris tui eſt . ¶ Turpitudinem ſororis tuæ
ex patre ſiue ex matre quę domi vel foris ge
10 nita eſt, non reuelabis. ¶ Turpitudinem fi-
liæ filij tui, vel neptis ex filia,nō reuelabis:
11 quia turpitudo tua eſt . ¶ Turpitudinem fi-
liæ vxoris patris tui quam peperit patri tuo,
12 & eſt ſoror tua, non reuelabis. ¶Turpitudi-
nē ſororis patris tui non diſcooperies, quia
13 caro eſt patris tui . ¶ Turpitudinem ſororis
matris tuæ non reuelabis, eò quòd caro ſit
14 matris tuæ. ¶Turpitudinem patrui tui non
reuelabis , nec accedes ad vxorem eius quæ
15 tibi affinitate coniungitur.¶Turpitudinem
nurus tuæ non reuelabis,quia vxor filij tui
eſt : nec diſcooperies ignominiam eius . **Et vxorē fratris ſui nullus accipiat.*
16 ¶ * Turpitudinem vxoris fratris tui non re-
17 uelabis:quia turpitudo fratris tui eſt. ¶Tur
C pitudinem vxoris tuæ & filij eius non reue-
labis. Filiam filij eius, & filiam filiæ illius
non ſumes, vt reueles ignominiā eius:quia
caro illius ſunt , & talis coitus inceſtus eſt.
18 ¶Sororem vxoris tuæ in pellicatū illius non
accipies , nec reuelabis turpitudinem eius
19 adhuc illa viuente. ¶Ad mulierē quæ patit
menſtrua non accedes, nec reuelabis fœdita
20 tem eius. ¶Cum vxore proximi tui non coi-
bis,nec ſeminis commiſtione macularis.
21 ¶ De ſemine tuo non dabis vt conſecretur *‖Inf.20.a.2.*
‖idolo Moloch,nec polllues nomen Dei tui.
22 Ego Dominus.¶Cum maſculo non commi- *Ro.13.a.10.*
ſceatis coitu fœmineo,quia abominatio eſt.
23 ¶Cum omni pecore non coibis, nec macula
D beris cum eo. Mulier non ſuccumbet iumē
24 to,nec miſcebitur ei. quia ſcelus eſt . ¶ Nec
polluamini in omnibus his quibus conta-
minatæ ſunt vniuerſæ gentes,quas ego eij-
25 ciam ante conſpectum veſtrum,¶ & quibus
polluta eſt terra:cuius ego ſcelera viſitabo,
26 vt euomat habitatores ſuos. ¶Cuſtodite legi
tima mea atque iudicia , & non faciatis ex
omnibus abominationibus iſtis, tam indi-
gena, quàm colonus, qui peregrinatur apud
27 vos . ¶Omnes enim execrationes iſtas fece-
runt accolæ terræ qui fuerunt ante vos , &
28 polluerunt eam . ¶ Cauete ergo ne & vos
ſimiliter euomat, cùm paria feceritis,ſicut
29 euomuit gentem quæ fuit ante vos. ¶ Om-
nis anima quæ fecerit de abominationi-
bus his quippiam , peribit de medio po-
30 puli ſui . ¶ Cuſtodite mandata mea. Noli-
te facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante
vos,& ne polluamini in eis . Ego Dominus
Deus veſter.

## CAPVT XIX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicēs: *‖Su.11.g 44.*
A ¶Loquere ad omnem cœtum filiorum *1. Pet.1.d 16.*
2 Iſrael,& dices ad eos : ‖ Sancti eſtote, quia



H

3 ego ſanctus ſum Dñs Deus vr̃.¶Vnuſquiſq;
patrem ſuum, & matrem ſuam timeat.Sab
4 batha mea cuſtodite.Ego Dñs Deus vr̃.¶No
lite conuerti ad idola, nec deos conflatiles
5 faciatis vobis. Ego Dñs Deus vr̃.¶Si immola
ueritis hoſtiam pacificorum Dño, vt ſit pla
6 cabilis:¶eo die quo fuerit immolata,come-
B detis eam, & die altero:quicquid autẽ reſi-
duum fuerit in diẽ tertium, igne cõburetis.
7 ¶ ſi quis poſt biduum comederit ex ea,pro-
8 phanus erit, & impietatis reus,¶ portabitq;
iniquitatem ſuã, quia ſanctũ Dñi polluit,
& peribit aĩa illa de populo ſuo. ¶Cumq;
9 meſſueris ſegetes terrę tuę,nõ tõdebis vſq;
ad ſolum ſuperficiẽ terræ : nec remanentes
10 ſpicas colliges. ¶Neq; in vinea tua racemos
C & grana decidentia congregabis, ſed paupe
ribus & peregrinis carpenda dimittes. Ego
11 Dñs Deus veſter.¶Non facietis furtum. Nõ
mẽtiemini, nec decipiet vnuſquiſq; proxi-
12 mũ ſuũ.¶Non periurabis in noĩe meo, nec
13 pollues nomẽ Dei tui. Ego Dñs.¶Non facies
calumniam proximo tuo, nec vi opprimes
eum. Non morabitᷣ opus mercenarij tui a-
14 pud te vſq; manè. ¶Non maledices ſurdo,
nec coram cæco pones offendiculum, ſed ti
mebis Dñm Deum tuũ, quia ego ſum Dñs.
15 ¶Non facies quod iniquum eſt, nec iniuſtè
iudicabis. Non cõſideres perſonam paupe-
ris, nec honores vultum potẽtis. Iuſtè iudi-
16 ca proximo tuo. ¶Non eris criminator, nec
ſuſurro in populo. Non ſtabis contra ſan-
17 guinem proximi tui. Ego Dñs. ¶Non oderis
fratrem tuũ in corde tuo, ſed publicè argue
18 eum, ne habeas ſuper illo peccatum. ¶‖Nõ
quæras vltionem, nec memor eris iniurię ci
D uium tuorum.‖Diliges amicum tuum ſicut
19 te ipſum. Ego Dñs. ¶Leges meas cuſtodite.
iumentum tuum non facies coire cum al-
terius generis animantibus. Agrum tuum
nõ ſeres diuerſo ſemine. Veſte, quę ex duo-
20 bus texta eſt, non indueris. ¶ Homo ſi dor-
mierit cũ muliere coitu ſeminis, quæ ſit an
cilla etiam nobilis, & tamen precio non re
dẽpta, nec libertate donata: vapulabũt am-
bo, & non morientur, quia non fuit libera.
21 ¶ pro delicto autem ſuo offeret Domino ad
E oſtium tabernaculi teſtimonij arietẽ:¶ ora-
22 bitq; pro eo ſacerdos, & pro peccato eius co
ram Dño, & repropitiabitᷣ ei, dimitteturq;
23 peccatum. ¶Qñ ingreſſi fueritis terram, &
plantaueritis in ea ligna pomifera, aufere-
tis præputia eorum: poma quæ germinant,
24 immũda erũt vobis, nec edetis ex eis. ¶Quar
to aũt anno oĩs fructus eorum ſanctificabi
25 tur laudabilis Dño. ¶Quinto autẽ anno co-
medetis fructus, cõgregantes poma q̃ profe
26 rũt. Ego Dñs Deus vr̃.¶Nõ comedetis* cùm
F ſanguine. Non augurabimini, nec obſerua-
27 bitis ſomnia. ¶Neq; in rotundum attonde-
28 bitis comam, nec radetis barbam. ¶Et ſuper
mortuo non incidetis carnes veſtras, neq; fi
guras aliquas, aut ſtigmata facietis vobis.
29 Ego Dñs. ¶Ne proſtituas filiã tuam, ne cõta-
30 mineť terra, & impleať piaculo. ¶Sabbatha
mea cuſtodite, & ſanctuarium meũ metui-
31 te. ¶Ego Dñs. ¶Nõ declinetis ad magos, nec
ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluami
32 ni per eos. Ego Dñs Deus vr̃.¶Corã cano ca-
pite cõſurge, & honora perſonã ſenis: & ti-
33 me Dñm Deum tuũ. Ego ſum Dñs. ¶Si habi
G tauerit aduena in terra vr̃a, & moratus fue-
34 rit inter vos, nõ exprobretis ei:¶ſed ſit inter
vos quaſi indigena: & diligetis eũ quaſi voſ
metipſos. fuiſtis.n. & vos aduenę in Terra
35 Aegypti. Ego Dñs Deus vr̃. ¶Nolite facere
iniquũ aliquid in iudicio, in regula, in pon
36 dere, in mẽſura. ¶Statêra iuſta, & æqua ſint
pondera, iuſtus modius, æquuſq; ſextarius.
Ego Dñs Deus vr̃, q eduxi vos de Terra Æ-
37 gypti. ¶Cuſtodite oĩa præcepta mea, & vni-
uerſa iudicia, & facite ea. Ego Dominus.

## CAPVT XX.

1 Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, di
A cẽs: ¶Hęc loquêris filijs Iſraël:
2 Homo de filijs Iſraël, & de ad-
uenis qui habitant in Iſraël, ſi
quis dederit de ſemine ſuo idó
lo Moloch, morte moriatur: populus terræ
3 lapidabit eum. ¶Et ego ponam faciem meã
contra illum, ſuccidamq; illum de medio
populi ſui, eò quòd dederit de ſemine ſuo
Moloch, & contaminauerit ſanctuarium
meum, ac polluerit nomen ſanctum meũ.
4 ¶ Quòd ſi negligens populus terræ, & quaſi
paruipendens imperium meum, dimiſerit
hominẽ qui dedit de ſemine ſuo Moloch,
5 nec voluerit eum occidere: ¶ponam faciem
meam ſuper hominem illum, & cognatio-
nem eius, ſuccidamque & ipſum, & omnes
qui cõſenſerunt ei vt fornicaretur cum Mo
9 loch, de medio populi ſui. ¶Anima quæ de-
clinauerit ad magos & ariolos, & fornicata
fuerit cum eis, ponam faciem meam cõtra
B eam, & interficiam illam de medio populi
7 ſui. ¶Sanctificamini, & eſtote ſancti, quia e-
8 go ſum Dñs Deus veſter. ¶Cuſtodite præce-
pta mea, & facite ea: Ego Dñs qui ſanctifico
9 vos. ¶Qui maledixerit patri ſuo, aut matri,
morte moriatur. patri matriq; qui maledi-
10 xerit, ſanguis eius ſit ſuper eum. ¶Si męcha-
tus quis fuerit cum vxore alterius, & adulte
terium perpetrauerit cum coniuge proximi
ſui, morte morianť & męchus & adultera.
11 ¶Qui dormierit cum nouerca ſua, & reuela-
uerit ignominiam patris ſui, morte moriã-
12 tur ambo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. ¶Si
quis dormierit cum nuru ſua, vterque
moriatur, quia ſcelus operati ſunt: ſan-
13 guis eorum ſit ſuper eos. ¶ Qui dormierit
cum maſculo coitu fœmineo, vterq; opera
tus eſt nefas, morte moriãtur: ſit ſanguis eo
14 rum ſuper eos. ¶ Qui ſupra vxorem filiam,
C duxerit matrem eius, ſcelus operatus eſt:

*medio populi ſui 4.* *Inf. 23.d 22.* *Exo.20,a 7.c.17.* *Deu.5.b. 11.c.20.* *Eccl.10. a.6.* *Deu.24.c 14.* *Tob.4.c. 15.* *Deut.1.c. 17.16.d. 19.* *Iac.2.a.1* *Prou.24. c.23.* *1.Io.2.b. 11.3.c.15* *Ecc.19,b 13.* *‖Mat.18 b.15.* *Lu.17.a 3.* *populis 10.* *‖Mat.5.g 43.22.d. 39* *Ro.13.c. 9.* *‖Gala.5. c.14.* *Iac.2.b.9* *Iumenta tua 13.* *carnem.* *Inf.21.a 5.*

*Exo.21.c 21.* *Sup.18.c. 21.* *1.Pet.1.c 16.* *Exo.21.c 17.* *Prou.20.c 20.* *Mat.15.a 14.* *Mar.7.b 10.* *Io.8.a.4* *Deut.22 d.22.*

viuus ardebit cum eis, nec permanebit tan-
15 tũ nefas in medio veſtri. ¶Qui cum iumen-
to & pecore coierit, morte moriatur: pecus
16 quoq; occidite. Mulier quæ ſuccubuerit cui
libet iumẽto, ſimul interficietur cũ eo: ſan
17 guis eorũ ſit ſuper eos. ¶Qui acceperit ſoro-
rẽ ſuã filiam patris ſui, vel filiã matris ſuę,
& viderit turpitudinẽ eius, illaq; cõſpexe-
rit fratris ignominiã : neſariam rẽ operati
ſunt, occidẽtur in conſpectu populi ſui, eò
ꝙ turpitudinem ſuã mutuò reuelauerint,
18 & portabunt iniquitatem ſuam. ¶Qui coie-
rit cum muliere in fluxu menſtruo, & reue
lauerit turpitudinem eius, ipſaq; aperuerit
fontẽ ſanguinis ſui, interficientur ambo de
19 medio populi ſui. ¶Turpitudinẽ materterę,
D & amitæ tuæ nõ diſcooperies. qui hoc fece
rit, ignominiam carnis ſuæ nudauit, porta-
20 bũt ambo iniquitatem ſuam. ¶ Qui coierit
cum vxore patrui vel auũculi ſui, & reuela
uerit ignominiam cognationis ſuæ, porta-
bunt ambo peccatum ſuum : abſq; liberis
21 morientur. ¶Qui duxerit vxorẽ fratris ſui, rẽ
facit illicitam, turpitudinem fratris ſui re-
22 uelauit: abſq; liberis erũt. ¶Cuſtodite leges
meas, atq; iudicia, & facite ea: ne & vos euo
mat terra, quã intraturi eſtis, & habitaturi.
23 ¶Nolite ambulare in legitimis nationum,
quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia
enim hæc fecerũt: & abominatus ſum eas.
24 ¶Vobis aũt loquor : Poſſidete terram eorũ
E quam dabo vobis in hæreditatem, terram
fluentẽ lacte & melle. ego Dominus Deus
25 veſter, q ſeparaui vos à cæteris populis. ¶Se
parate ergo & vos iumentum mundum ab
immundo, & auem mundam ab immũda:
ne polluatis aĩas veſtras in pecore & aui-
bus, & cunctis quæ mouentur in terra, & q̃
* Et 2. 26 vobis oſtẽdi eſſe polluta. ¶*Eritis mihi ſan
cti, quia ſanctus ſum ego Dñs, & ſeparaui
‖Deu. 18. b. 10. 1. Reg. 28 b. 7. 27 vos à cæteris populis, vt eſſetis mei. ¶‖Vir ſi
ue mulier, in q̃bus pythonicus, vel diuina-
tionis fuerit ſpiritus, morte moriantur, lapidi
bus obruẽt eos: ſanguis eorum ſit ſup illos

## CAPVT XXI.

1 DIxit quoq; Dñs ad Moyſen: Lo-
A quere ad ſacerdotes filios Aa-
ron, & dices ad eos: Ne conta-
minetur ſacerdos in mortibus
2 ciuium ſuorum, ¶niſi tm̃ in cõ
ſanguineis, ac propinquis, id eſt, ſuper pa-
trem, & matrem, & filiũ, & filiã, fratrẽ quo
3 que, ¶& ſororẽ virginẽ, quæ non eſt nupta
4 viro: ¶ſed nec in principe populi ſui cõta-
‖Sup. 19. f. 27. 5 minabitur. ¶‖Nec radent caput, nec barbã,
6 neque in carnib⁹ ſuis facient inciſuras. ¶Sã-
cti erũt Deo ſuo, & nõ polluent nomẽ eius:
incenſum.n. Dñi, & panes Dei ſui offerũt,
7 & ideo ſancti erunt. ¶Scortum & vile proſti
bulũ non ducet vxorem, nec eã quæ repu-
diata eſt à marito, quia cõſecratus eſt Deo
8 ſuo, ¶& panes propoſitionis offert. Sit ergo
B ſanctus, quia & ego ſanctus ſum Dñs, qu
9 ſanctifico vos. ¶Sacerdotis filia ſi deprehẽſ
fuerit in ſtupro, & violauerit nomen patri
10 ſui, flammis exuretur. ¶Pontifex, id eſt, ſace
dos maximus inter fratres ſuos, ſup cuiu
caput fuſum eſt vnctionis oleum, & cuiu
manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſti
tuſq; eſt ſanctis veſtibus, caput ſuũ nõ di
11 ſcooperiet, veſtimenta *non ſcindet, ¶ & a
omnem mortuũ non ingredietur omnino
ſuper patre quoq; ſuo, & matre nõ cõtam
12 nabitur. ¶Nec egredietur de ſanctis, ne pol
C luat ſanctuarium *Domini, quia oleũ ſan
ctæ vnctionis Dei ſuper eum eſt. ego Dñs
13 ¶‖Virginem ducet vxorem: ¶ viduã aũt & re
14 pudiatam & ſordidã, atq; meretricẽ nõ ac-
15 cipiet, ſed puellam de populo ſuo: ¶ne com
miſceat ſtirpẽ generis ſui vulgo gentis ſuę:
16 quia ego Dñs qui ſanctifico eum. ¶ Locu-
17 tuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens: ¶Loquere
ad Aaron : Homo de ſemine tuo per fami-
lias * qui habuerit maculã, non offeret pa-
18 nes Deo ſuo, ¶ nec accedet ad miniſterium
eius: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi vel paruo
19 vel grandi vel torto naſo, ¶ſi fracto pede, ſi
20 manu, ¶ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem ha
bens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impeti-
21 ginẽ in corpore, vel hernioſus. ¶Omnis qui
habuerit maculam de ſemine Aaron ſacer
D dotis, non accedet offerre hoſtias Dño, nec
22 panes Deo ſuo: ¶veſcetur tamen panibus q
23 offeruntur in ſanctuario, ¶ ita duntaxat vt
intra velum non ingrediatur, nec accedat
ad altare, *qui maculam habet, & contami
nare non debet ſanctuarium meum. Ego
24 Dñs qui ſanctifico eos. ¶Locutus eſt ergo
Moyſes ad Aaron, & ad filios eius, & ad om
nẽ Iſraël cuncta quę fuerãt ſibi imperata.

## CAPVT XXII.

1 LOcutus quoq; eſt Dñs ad Moy
A ſen, dicens: ¶Loquere ad Aa-
2 ron, & ad filios eius, vt caueãt
ab his quę conſecrata ſunt fi-
liorum Iſraël, & non conta-
minent nomen ſanctificatorũ mihi, quæ ip
3 ſi offerunt. ego Dominus. ¶Dic ad eos, & ad
poſteros eorum: Omnis homo qui acceſſe-
rit de ſtirpe veſtra ad ea q̃ conſecrata ſunt,
& quæ obtulerunt filij Iſrael Domino, in
quo eſt immunditia, peribit coram Domi-
4 no. ego ſum Dominus. ¶ Homo de ſemine
Aaron, qui fuerit leproſus, aut patiens flu-
xum ſeminis, non veſcetur de his quæ ſan
ctificata ſunt mihi donec ſanetur. Qui teti
gerit immundum ſuper mortuo, & ex quo
5 egreditur ſemen quaſi coitus, ¶ & qui tãgit
reptile, & quodlibet immundũ, cuius tact⁹
6 eſt ſordidus, ¶immundus erit vſq; ad veſpe
rum, & non veſcetur his quæ ſanctificata
ſunt: ſed cùm lauerit *carnem ſuam aqua,
7 ¶ & occubuerit ſol, tunc mundatus veſce-
B tur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt.

*Exo.22.d.31. Ezec.44.g.31.*
8 ¶Morticinum & captũ à beſtia non come-
dent, nec polluentur in eis. ego ſum Dñs.
9 ¶Cuſtodiãt præcepta mea, vt non ſubiaceãt
peccato, & nõ moriantur in ſanctuario, cũ
polluerint illud ego Dñs qui ſanctifico eos.
10 ¶Omnis alienigena non comedet de ſan-
ctificatis: inquilinus ſacerdotis, & mercena
11 rius non veſcentur ex eis. ¶Quem autem ſa
cerdos emerit, & qui vernaculus domus eiꝰ
12 fuerit, hi comedent ex eis. ¶Si filia ſacerdo-
tis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his q̃
ſanctificata ſunt, & de primitijs nõ veſcẽt.
13 ¶Sin aũt vidua, vel repudiata, & abſq; libe
ris, reuerſa fuerit ad domũ patris ſui: ſicut
puella conſueuerat, aletur cibis patris ſui:
omnis alienigena comedẽdi ex eis non ha-
14 beat poteſtatem. ¶Qui comederit de ſancti
ficatis per ignorantiam, addet quintã partẽ
cũ eo quod comedit, & dabit ſacerdoti in
15 ſanctuarium. ¶Nec cõtaminabũt ſanctifi-
C cata filiorũ Iſrael, quæ offerunt Dño. ¶ne
16 fortè ſuſtineant iniquitatẽ delicti ſui, cum
ſanctificata comederint. ego Dñs qui ſancti
17 fico eos. ¶Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, di-
18 cens: ¶Loquere ad Aaron, & filios eius, & ad
oẽs filios Iſrael, diceſq; ad eos. Homo de do
mo Iſrael, & de aduenis qui habitant apud
vos, q̃ obtulerit oblationẽ ſuã vel vota ſol-
uens, vel ſponte offerens, quicquid illud ob
19 tulerit in holocauſtũ Dñi, vt offeratur per
vos, maſculus immaculatus erit ex bobus,
20 & ouibus, & ex capris. ¶Si maculã habuerit,
*Deu.15.d.21. Eccl.35.b.14.*
21 nõ offeretis, neq; erit acceptabile. ¶Homo
qui obtulerit victimã pacificorũ Dño, vel
vota ſoluens, vel ſpõte offerẽs, tã de bobus,
q̃ de ouibꝰ, immaculatũ offeret, vt accepta-
22 bile ſit: omnis macula nõ erit in eo. ¶Si cæ-
cum fuerit: ſi fractum, ſi cicatricẽ habẽs, ſi
papulas, aut ſcabiẽ, aut impetiginẽ: non of
D feretis ea Dño, nec adolebitis ex eis ſuper
23 altare Dñi. ¶Bouem & ouem aure & cauda
amputatis, voluntariè offerre potes, votum
24 autem ex ijs ſolui non poteſt. ¶Omne ani-
mal quod vel contritis, vel tonſis, vel ſectis
ablatiſq; teſticulis eſt, non offeretis Dño,
& in terra veſtra hoc omnino ne faciatis.
25 ¶De manu alienigenæ non offeretis panes
Deo veſtro, & quicquid aliud dare volue-
rit: quia corrupta, & maculata ſunt omnia:
26 non ſuſcipietis ea. ¶Locutuſque eſt Dñs ad
27 Moyſen, dicens, ¶Bos, ouis, & capra cum ge
nita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub hu-
bere matris ſuæ, die autem octauo, & dein-
28 ceps offerri poterũt Domino. ¶Siue illa bos,
ſiue ouis, nõ immolabuntur vna die cum
29 fœtibus ſuis. ¶Si immolaueritis hoſtiã pro
gratiarũ actione Domino, vt poſſit eſſe pla-
30 cabilis, ¶eodem die comedetis eam, non re-
manebit quicquam in mane alterius diei.
31 ego Dñs. ¶Cuſtodite mandata mea, & faci-
32 te ea, ego Dominus. ¶Ne polluatis nomen
meum ſanctum, vt ſanctificer in medio fi-
liorum Iſrael. Ego Dominus qui ſanctifi-
33 co vos, ¶& eduxi de Terra Ægypti, vt eſſem
vobis in Deum, ego Dominus.

## CAPVT XXIII.

1 LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen,
A dicens: ¶Loquere filijs Iſrael,
2 & dices ad eos: Hæ ſunt feriæ
Dñi, quas vocabitis ſanctas.
3 ¶Sex diebus facietis opus: dies
ſeptimus, quia Sabbathi requies eſt, voca- *Exo.20.b.9.*
bitur ſanctus: omne opus non facietis in
eo ſabbathum Domini eſt in cunctis habi-
4 tationibus veſtris. ¶Hæ ſunt ergo feriæ Do-
mini ſanctæ, quas celebrare debetis tẽpori *Exo.12.c.18. Num.28.c.16.*
5 bus ſuis. ¶Menſe primo, quartadecima die
6 menſis ad veſperum, Phaſe Domini eſt: ¶&
quintadecima die menſis huius, ſolẽnitas
azymorum Domini eſt. Septem diebꝰ azy-
7 ma comedetis. ¶dies primus erit vobis cele
berrimus, ſanctuſq;: omne opus ſeruile nõ
8 facietis in eo. ¶ſed offeretis ſacrificiũ ĩ igne
B Domino ſeptem diebus. dies aũt ſeptimus
erit celebrior & ſanctior: nullumq; ſeruile
9 opus facietis in eo. ¶Locutuſq; eſt Domi-
10 nus ad Moyſen, dicens: ¶Loquere filijs Iſ-
rael, & dices ad eos, Cũ ingreſſi fueritis ter
ram quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſe
getem, feretis manipulos ſpicarũ primitias
11 meſſis veſtræ ad ſacerdotem. ¶qui eleuabit
faſciculum coram Domino, vt acceptabile
ſit pro vobis, altero die Sabbathi, & ſancti-
12 ficabit illũ. ¶Atque in eodem die quo mani
pulus cõſecratur, cædetur agnus immacula
13 tus anniculus in holocauſtum Dñi. ¶Et liba
menta offerẽtur cum eo duæ decimæ ſimi-
læ conſperſæ oleo in incenſum Dñi, odorẽ-
que ſuauiſſimum: liba quoq; vini, quarta
14 pars hin. ¶Panem, & polentã, & pultes non
comedetis ex ſegete, vſq; ad diẽ qua offera
C tis ex eo Deo veſtro. Præceptũ eſt ſempiter-
num in generationibus, cunctiſq; habitacu
15 lis veſtris. ¶Numerabitis ergo ab altero die
Sabbathi, in quo obtuliſtis manipulum pri *Deu.16.b.9.*
16 mitiarum, ſeptem hebdomadas plenas, ¶vſ
que ad alterã diẽ expletionis hebdomadæ
ſeptimæ, ideſt, quinquaginta dies: & ſic of-
17 feretis ſacrificiũ nouũ Dño ¶ex omnibus ha-
bitaculis veſtris, panes primitiarum duos
de duabus decimis ſimilæ fermẽtatæ, quos
18 coquetis in primitias Domini. ¶Offeretiſq;
cum panibus ſeptem agnos immaculatos
anniculos, & vitulum de armento vnũ, &
arietes duos, & erunt in holocauſtum cum
libamentis ſuis, in odorem ſuauiſſimũ Do
19 mino. ¶Facietis & hircũ ꝓ peccato, duoſq;
20 agnos anniculos hoſtias pacificorũ. ¶Cũq;
D eleuauerit eos ſacerdos cum panibus primi
tiarum corã Domino, cedent in vſum eius.
21 ¶Et vocabitis hũc diem celeberrimum, at-
que ſanctiſſimũ: omne opus ſeruile nõ fa-
cietis in eo. Legitimũ ſempiternũ erit incũ
ctis habitaculis, & generationibus veſtris.

|Su. 19. b.9. |Deu. 24 c.19.
22 ¶|Poſtquam aũt meſſueritis ſegerẽ terræ ve
ſtræ,nõ ſecabitis eam vſq; ad ſolũ: |nec re
manentes ſpicas colligetis, ſed pauperibus
& peregrinis dimittetis eas . ego ſum Dñs
23 Deus vr̃.¶Locutusq; eſt Dñs ad Moyſen,di-
24 cens:¶Loquere filijs Iſraël, Mẽſe ſeptimo,
prima die menſis erit vobis ſabbathũ me-
moriale clangentibus tubis, & vocabit̃ San
25 ctũ:¶oẽ opus ſeruile nõ facietis in eo, & of
26 feretis holocauſtũ Dño. ¶Locutusq; eſt Dñs
|Su.16.g 30. Num.29 b.7.
27 ad Moyſen,dicens,¶|Decimo die mẽſis hu-
E ius ſeptimi,dies expiationum erit celeberri
mus,& vocabitur Sanctus:affligetisq; ani-
mas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum
28 Dño.¶ Oẽ opus ſeruile non facietis in tem-
pore diei huius: quia dies ꝓpitiationis eſt,
29 vt propitiet̃ vobis Dñs Deus vr̃. ¶Oĩs aĩa q̃
afflicta non fuerit die hac,peribit de popu-
30 lis ſuis: ¶ & quæ operis quippiã fecerit,de-
31 lebo eã de populo ſuo . ¶Nihil ergo operis
facietis in eo : legitimum ſempiternũ erit
vobis in cunctis generationibus,& habita-
32 tionibus veſtris. ¶Sabbathum requietionis
eſt, & affligetis aĩas veſtras die nono men-
F ſis . A veſpera vſq; ad veſperã celebrabitis
33 ſabbatha veſtra. ¶Et locut⁹ eſt Dñs ad Moy
34 ſen,dicens: ¶Loquere filijs Iſrael: A quin-
todecimo die mẽſis huius ſeptimi,erunt fe
riæ tabernaculorum ſeptem diebus Dño.
35 ¶Dies primus vocabitur celeberrimus,atq;
ſanctiſſimus:omne opus ſeruile non facie-
36 tis in eo. ¶Et ſeptem diebus offeretis holo-
cauſta Dño.|Dies quoque octauus erit cele |Ioan.7.f 37.
berrimus atq; ſanctiſſimus,& offeretis ho-
locauſtum Dño : eſt enim cœtus atque col-
lectę:omne opus ſeruile non facietis in eo.
37 ¶Hæ ſunt feriæ Domini: quas vocabitis ce-
leberrimas atque ſanctiſſimas,offeretisque
in eis oblationes Domino,holocauſta & li-
bamenta iuxta ritum vniuſcuiuſque diei:
38 ¶Exceptis ſabbathis Domini, doniſque ve-
ſtris,& quæ offeretis ex voto, vel quæ ſpon
39 te tribueritis Domino . ¶ A quintodecimo
ergo die menſis ſeptimi quando congrega-
ueritis omnes fructus terræ veſtræ,celebra-
G bitis ferias Domini ſeptem diebus. die pri-
mo & die octauo erit ſabbathum,id eſt, re-
40 quies . ¶Sumetisq; vobis die primo fructus
arboris pulcherrimæ,ſpatulasq; palmarũ,
& ramos ligni denſarum frondium,& ſali-
ces de torrẽte, & lætabimini corã Domino
41 Deo veſtro.¶celebrabitisq; ſolennitatẽ eius
ſeptem diebus per annum.legitimum ſem
piternũ erit in generationibus veſtris. Men
42 ſe ſeptimo feſta celebrabitis.¶ & habitabi-
tis in vmbraculis ſeptẽ diebus . omnis qui
de genere eſt Iſraël, manebit in tabernacu
43 lis:¶vt diſcant poſteri veſtri quòd in taber-
naculis habitare fecerim filios Iſraël cùm
educerem eos de Terra-Aegypti . ego Dñs
44 Deus veſter.¶Locutusque eſt Moyſes ſuper
ſolennitatibus Domini ad filios Iſraël.



CAPVT XXIIII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moy
A ſen,dicens :¶Præcipe filijs Iſ-
2 raël,vt afferant tibi oleum de
oliuis puriſſimum, ac lucidũ,
ad concinnãdas lucernas iugi
3 ter, ¶ extra velũ teſtimonij in tabernaculo
fœderis. Ponetque eas Aaron à veſpere vſ-
que in manè coram Domino cultu rituque
4 perpetuo in generationibus veſtris. ¶Super
candelabrum mundiſſimum ponẽtur ſem
5 per in conſpectu Domini. ¶Accipies quoq;
ſimilam, & coques ex ea duodecim panes,
6 qui ſinguli habebunt duas decimas. ¶ quo-
rum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſ
7 ſimam coram Domino ſtatues . ¶ Et pones

ſuper eos thus lucidiſſimum, vt ſit panis in
8 monimentum oblationis Domini. ¶Per ſin
*‖Exo.29.* B gula ſabbatha mutabuntur coram Dño ſu-
*c.33.* 9 ſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiterno: ¶e-
*Mat. 12.* runtq; Aaron & filiorum eius, vt comedãt
*a.4.* eos in loco ſancto: quia Sãctum ſanctorum
*Su.8.f.31* 10 eſt de ſacrificijs Domini iure perpetuo. ¶Ec
ce autem egreſſus filius mulieris Iſraëliti-
dis, quem pepererat de viro Aegyptio in-
ter filios Iſraël, iurgatus eſt in caſtris cum
11 viro Iſraëlite. ¶Cumque blaſphemaſſet no-
men Domini, & maledixiſſet ei, adductus
eſt ad Moyſen. (Vocabatur autẽ mater eius
12 Salumith filia Dabri de tribu Dan.) ¶Miſe-
runtq; eũ in carcerẽ, donec noſſent quid iu
13 beret Dominus. ¶ Qui locutus eſt ad Moy-
14 ſen, dicens: ¶ Educ blaſphemum extra ca-
C ſtra, & ponant omnes qui audierũt, manus
ſuas ſuper caput eius, & lapidet eũ populus
15 vniuerſus. ¶Et ad filios Iſraël loqueris: Ho
mo qui maledixerit Deo ſuo, portabit pec-
16 catũ ſuum: ¶& qui blaſphemauerit nomen
Domini, morte moriatur: lapidibus oppri-
*—a.* met eum oĩs multitudo populi, ſiue ille
ciuis, ſiue peregrinus fuerit. Qui blaſphe-
mauerit nomen Domini, morte moriatur.
*‖Exo. 21* 17 ¶‖Qui percuſſerit & occiderit hominẽ, mor-
*b.12.* 18 te moriatur. ¶Qui percuſſerit animal, reddet
19 vicarium, id eſt animam pro anima. ¶ Qui
irrogauerit maculam cuilibet ciuium ſuo-
*‖Mat. 5.f* 20 rum: ‖ ſicut fecit, ſic fiet ei, ¶ fracturam
*38.* pro fractura, oculum pro oculo, dentem
*Exo.21.c* D pro dente reſtituet. qualem inflixerit ma-
*24.* 21 culam, talem ſuſtinere cogetur. ¶ Qui per-
*Deu. 19.* cuſſerit iumentum, reddet aliud. ¶Qui per-
*d.21.* 22 cuſſerit hominem, punietur. ¶Aequum iudi
cium ſit inter vos, ſiue peregrinus, ſiue ci-
uis peccauerit: qa ego ſum Dominus Deus
23 veſter. ¶ Locutusque eſt Moyſes ad filios
Iſraël. & eduxerunt eum qui blaſphema-
uerat, extra caſtra, ac lapidibus oppreſſe-
runt. Feceruntque filij Iſraël ſicut præcepe-
rat Dominus Moyſi.

## CAPVT XXV.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moy
A ſen in monte Sinai, dicens:
2 ¶Loquere filijs Iſraël, & dices
ad eos: Quando ingreſſi fueri-
tis terram quam ego dabo vo
*‖Exo.23* 3 bis, ‖ſabbathizet *ſabbathum Domini. ¶Sex
*b.10.* annis ſeres agrum tuum, & ſex annis puta-
**populus* bis vineam tuam, colligeſque fructus eius:
*4.* 4 ¶ſeptimo autem anno ſabbathum erit ter-
ræ, requietionis Domini: agrum non ſeres,
5 & vineam non putabis. ¶ Quæ ſponte gi-
gnet humus, non metes: & vuas primitia-
rum tuarum non colliges quaſi vindemiã:
6 annus enim requietionis terræ eſt: ¶ ſed erũt
**tua 7.* vobis in cibum, tibi & ſeruo tuo, ancillę*&
*`peregrinantur.* mercenario tuo, & aduenę q` peregrinatur`
7 apud te: ¶ iumẽtis tuis, & pecoribus omnia
8 quæ naſcunt præbebunt cibũ. ¶Numerabis
quoq; tibi ſeptem hebdomadas annorũ, id
eſt, ſepties ſeptem. quæ ſimul faciũt annos
9 quadraginta nouem. ¶ & clanges buccina
menſe ſeptimo, decima die mẽſis propitia-
10 tionis tpe in vniuerſa terra veſtra. ¶Sanctifi
B cabiſq; annum quinquageſimum, & voca
bis remiſſionem cunctis habitatoribus ter-
ræ tuæ: ipſe eſt enim iubileus. Reuertetur
homo ad poſſeſſionem ſuã, & vnuſquiſque
11 rediet ad familiam priſtinam: ¶ quia iubi-
leus eſt, & quinquageſimus annus. Nõ ſere
tis atq; meteris ſponte in agro naſcentia, &
12 primitias vindemię non colligetis, ¶ ob ſan
ctificationem iubilei, ſed ſtatim oblata co-
13 medetis. ¶ Anno iubilei redient omnes ad
14 poſſeſſiones ſuas: ¶ quando vendes quippiã
ciui tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrẽ
tuum, ſed iuxta numerũ annorum iubilei
15 emes ab eo, ¶& iuxta ſupputationem frugũ
16 vendet tibi. ¶Quanto plures anni remanſe-
rint poſt iubileum; tanto creſcet & preciũ:
& quanto minus tẽporis numeraueris, tan-
to minoris & emptio conſtabit. tempus. n.
17 frugum vendet tibi. ¶Nolite affligere cõtri-
bules veſtros, ſed timeat vnuſquiſq; Deum
18 ſuum: quia ego Dominus Deus veſter. ¶Faci
te pręcepta mea, & iudicia cuſtodite, & im-
C plete ea, vt habitare poſſitis in terra abſque
19 vllo pauore, ¶& gignat vobis humus fructus
ſuos, quibus veſcamini vſq; ad ſaturitatẽ,
20 nullius imperiũ formidantes. ¶Quòd ſi dixe
ritis, Quid comedemus anno ſeptimo, ſi nõ
ſeuerimus, neque collegerimus fruges no-
21 ſtras? ¶dabo benedictionem meam vobis an
no ſexto, & faciet fructus trium annorum.
22 ¶ſeretiſq; anno octauo, & comedetis vete-
res fruges vſq; ad nonum annũ: donec no-
23 ua naſcantur, edetis vetera. ¶Terra quoque
non vendetur in perpetuum: quia mea eſt,
24 & vos aduenæ & coloni mei eſtis, ¶ vnde
cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redem-
25 ptionis conditione vendetur. ¶ Si attenua-
tus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculam
ſuam, & voluerit propinquus eius, poteſt re
26 dimere quod ille vendiderat. ¶ ſin aũt non
habuerit proximum, & ipſe preciũ ad redi-
27 mendum potuerit inuenire: ¶ computabun
D tur fructus ex eo tempore quo vendidit: &
quod reliquũ eſt, reddet emptori: ſicq; reci
28 piet poſſeſſionem ſuam. ¶Quòd ſi non in-
uenerit manus eius vt reddat preciũ, habe-
bit emptor quod emerat vſque ad annum
iubileum. In ipſo enim omnis vẽditio redi
bit ad dominũ, & ad poſſeſſorem priſtinũ.
29 ¶ Qui vendiderit domum intra vrbis mu-
ros, habebit licentiam redimendi, donec v-
30 nus impleatur annus. ¶Si non redemerit, &
anni circulus fuerit euolutus, emptor poſſi-
debit eam, & poſteri eius in perpetuum, &
31 redimi non poterit, etiam in iubileo. ¶ Sin
autẽ in villa fuerit domus, quæ muros non
habet, agrorũ iure vendetur, ſi antè redem-

pta non fuerit, in iubileo reuertetur ad Do
32 minum. Aedes Leuitarum quę in vrbibus
E ſunt, ſemper poſſunt redimi: Si redemptæ
33 non fuerint, in iubileo reuertētur ad domi
nos, quia domus vrbium Leuitarū pro poſ
34 ſeſſionibus ſunt inter filios Iſraël. Subur-
bana autem eorum non veneant, quia poſ-
35 ſeſſio ſempiterna eſt . Si attenuatus fuerit
frater tuus & infirmus manu, & ſuſceperis
eum quaſi aduenam & peregrinum , & vi-
36 xerit tecum, ne accipias vſuras ab eo, nec
amplius quàm dediſti. time Deum tuū, vt
37 viuere poſſit frater tuus apud te . Pecuniā
tuam non dabis ei ad vſuram, & frugum ſu
38 perabundantiam non exiges . Ego Domi-
nus Deus veſter, qui eduxi vos de Terra-Ae
F gypti, vt darem vobis Terram-Chanaā, &
39 eſſem veſter Deus . Si paupertate compul-
ſus vendiderit ſe tibi frater tuus, non eum
40 opprimes ſeruitute famulorum, ſed quaſi
mercenarius & colonus erit , vſq; ad annū
41 iubileum operabitur apud te, & poſtea e-
gredietur cum liberis ſuis, & reuertet ad co
gnationem, & ad poſſeſſionem patrum ſuo
42 rum. Mei enim ſerui ſunt , & ego eduxi
eos de Terra-Aegypti. non veneant condi
43 tione ſeruorum . Ne affligas eum per po-
44 tentiam, ſed metuito Deum tuum. Seruus
& ancilla ſint vobis de nationibus quæ in
45 circuitu veſtro ſunt. Et de aduenis qui pè-
regrinātur apud vos, vel qui ex his nati fue
rint in terra veſtra, vos habebitis famulos,
46 & hæreditario iure tranſmittetis ad poſte
ros, ac poſſidebitis in æternum. fratres au-
tem veſtros filios Iſraël ne opprimatis per
47 potentiam. Si inualuerit apud vos manus
G aduenæ atq; peregrini, & attenuatus frater
tuus vendiderit ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe
48 eius: poſt venditionem poteſt redimi. Qui
49 voluerit ex fratribus ſuis, redimet eum. Et
patruus, & patruelis, & cōſanguineus & af
finis. Sin autē & ipſe potuerit, redimet ſe,
50 ſupputatis duntaxat annis à tempore ven
ditionis ſuæ vſque in annum iubileum: &
pecunia qua venditus fuerat, iuxta anno-
rum numerum & rationē mercenarij ſup-
51 putata . Si plures fuerint anni qui rema-
nent vſque ad iubileum, ſecūdum hos red-
52 det & precium. Si pauci, ponet rationem
cum eo iuxta annorum numerum, & red-
det emptori quod reliquum eſt annorum,
53 quibus antè ſeruiuit mercedibus imputa-
tis : non affliget eum violenter in cōſpectu
54 tuo. Quod ſi per hæc redimi non potuerit,
anno iubileo egredietur cum liberis ſuis.
55 Mei enim ſunt ſerui filij Iſraël, quos edu-
xi de Terra-Aegypti.

## CAPVT XXVI.

EGo Dominus Deus veſter. Non facietis
1 vobis idōlum & ſculptile, nec titulos e
A rigetis, nec inſignem lapidē ponetis in ter-
ra veſtra, vt adoretis eum. ego enim ſum

*Exo.20. a.4. Deu.5.a.*

2 Dominus Deus veſter. Cuſtodite ſabbatha *Pſ.90.b.*
mea, & pauete ſanctuarium meum. ego Do *7.*
3 minus. Si in præceptis meis ambulaueri- *Deu.28.*
tis, & mādata mea cuſtodieritis, & feceritis *a.1.*
4 ea, dabo vobis pluuias temporibus ſuis, &
terra gignet germē ſuum, & pomis arbores
5 replebuntur. Apprehendet meſſium tritu-
ra vindemiam & vindemia occupabit ſe-
mentem . & comedetis panem veſtrum in *Io.b 11.d*
ſaturitate, & abſque pauore habitabitis in *19.*
6 terra veſtra . Dabo pacē in finibus veſtris:
dormietis, & non erit qui exterreat . Aufe-
ram malas beſtias: & gladius non tranſibit
7 terminos veſtros . Perſequemini inimicos
B veſtros , & corruent coram vobis . Perſe-
8 quentur quinque de veſtris cētum alienos,
& centum de vobis decem millia : cadent
inimici veſtri gladio in conſpectu veſtro,
9 Reſpiciam vos, & creſcere faciam : multi-
plicamini , & firmabo pactum meum vo-
10 biſcum. Comedetis vetuſtiſſima veterum,
& vetera nouis ſuperuenientibus proijcietis.
11 Ponam tabernaculum meum in medio ve
12 ſtri, & non abijciet vos anima mea. Am- *2.Cor.6*
bulabo inter vos, & ero Deus veſter, voſque *c.16.*
13 eritis populus meus . Ego Dominus Deus
veſter, qui eduxi vos de Terra-Aegyptiorū,
ne ſeruiretis eis, & qui confregi catenas cer
uicum veſtrarum, vt incederetis erecti.
14 Quòd ſi non audieritis me , nec feceritis *Deu.28*
15 omnia mandata mea , ſi ſpreueritis leges *b.15.*
C meas, & iudicia mea contempſeritis, vt nō *Thre.2.f*
faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, & ad *17.*
16 irritum perducatis pactum meum, ego *Malac.2*
quoque hæc faciam vobis: Viſitabo vos ve- *a.2.*
lociter in egeſtate & ardore qui conficiat o-
culos veſtros , & conſumat animas veſtras.
Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus
17 deuorabitur. Ponam faciem meam contra
vos , & corruetis coram hoſtibus veſtris, &
ſubijciemini his qui oderunt vos , fugietis
18 nemine perſequente. Sin autem nec ſic
obedieritis mihi, addā correptiones veſtras
19 ſeptuplum propter peccata veſtra , & con-
teram ſuperbiam diuitiæ veſtræ. Daboque
vobis cœlum deſuper ſicut ferrum, & terrā
20 æneam. Conſumetur incaſſum labor ve-
D ſter , non proferet terra germen, nec arbo-
21 res poma præbebunt. Si ambulaueritis ex
aduerſo mihi , ne volueritis audire me,
addam plagas veſtras vſque in ſeptuplum
22 propter peccata veſtra: immittamq; in vos
beſtias agri , quæ conſument vos, & peco-
ra veſtra , & ad paucitatem cuncta redi-
23 gant, deſertæque fiant viæ veſtræ . Quod
ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam,
ſed & ambulaueritis ex aduerſo mihi :
24 ego quoque contra vos aduerſus ince-
dam, & percutiā vos ſepties propter pecca-
25 ta veſtra. Inducamque ſuper vos gladium
vltorem fœderis mei . Cumque confugeri-
tis in vrbes, mittam peſtilentiam in medio

25 & habuerat in ſorte poſſeſſionis ſuæ. ¶Om-
nis æſtimatio ſiclo ſanctuarij põderabitur.
26 Siclus viginti obolos habet. ¶ ‖Primogeni-
ta quæ ad Deum pertinent, nemo ſanctifi- *‖Exo.30. b.13.*
D care poterit & vouere, ſiue bos ſiue ouis *Nu.3. g. 47.*
27 fuerit: Domini ſunt. ¶Quòd ſi immundum *Eze.45 d. 12.*
eſt animal, redimet qui obtulit iuxta æſti-
mationem ᵛſuam᾽, & addet quintam partẽ *ᵛſuam 2.*
pretij. ſi redimere noluerit, vendetur alte-
ri, quantumcunque fuerit antè æſtimatũ.
28 ¶Omne quod Domino conſecratur, ſiue ho
mo fuerit, ſiue animal, ſiue ager, nõ veniet,
nec redimi poterit. Quicquid ſemel fuerit
conſecratũ, Sanctum ſanctorum erit Dño.
29 ¶Et omnis conſecratio quæ offertur ab ho-
mine, non redimetur, ſed morte morietur.
30 ¶Omnes decimæ terræ, ſiue de frugibus, ſi- *Ioſue.6.c.*
ue de pomis arborum, Domini ſunt, & illi *24.36.*
31 ſanctificantur. ¶ Si quis autem voluerit re-
dimere decimas ſuas, addet quintam partẽ
32 earum. ¶ Omniũ decimarum bouis & ouis
–& capræ᾽, quę ſub paſtoris virga tranſeũt, *–ſ.*
quicquid decimum venerit, ſanctificabi-
33 tur Domino. ¶ Non eligetur nec bonum,
nec malum, nec altero commutabitur. ſi
quis mutauerit: & quod mutatum eſt, &
pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Do-
34 mino, & non redimetur. ¶Hæc ſunt præce-
pta quæ mandauit Dominus Moyſi ad fi-
lios Iſraël in monte Sinai.

*Libri Leuitici finis.*

# LIBER NVMERI
## HEBRAICE VAIEDABBER,
## id eſt, Et locutus eſt.



### CAPVT PRIMVM.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad
A Moyſen in deſerto Sinai in
tabernaculo fęderis, prima
die mēſis ſecundi, anno al-
tero egreſſionis eorũ ex Æ-
2 gypto, dicēs: ¶‖Tollite ſum
mam vniuerſæ congregationis filiorum Iſ-
raël per cognationes & domos ſuas, & no-
mina ſingulorũ, quicquid ſexus eſt maſculi
3 ni ¶ à viceſimo anno & ſuprà, omnium vi-
rorum fortium ex Iſraël, & numerabitis
4 eos per turmas ſuas, tu & Aaron. ¶Eruntq;
vobiſcum principes tribuum ac domorum
5 in cognationibus ſuis, ¶ quorum iſta ſunt
B nomina. De Ruben, Eliſur filius Sedeur.
6 ¶ de Simeon, Salamiel filius Surriſaddai.
7 ¶De Iudą, Nahaſſon filius Aminadab: ¶De
8 Iſſachar, Nathanaël filius Suar. ¶ De Za-
9 bulon, Eliab filius Helon. ¶Filiorum au-
10 tem Ioſeph, de Ephraim, Eliſama filius
Ammiud. De Manaſſe, Gamaliel filius Pha
11 daſſeur. ¶De Ben-iamin, Abidan filius Ge
12 deônis. ¶De Dan, Ahi-ézer filius Ammi-
13 ſaddai. ¶ De Aſer, Phegiel filius Ochran.
14 ¶De Gad, Eliaſaph filius Duel. ¶De Neph-
15 thali, Ahira filius Enan. ¶ Hi nobiliſſimi
16 principes multitudinis per tribus & cogna
17 tiones ſuas, & capita exercitus Iſrael: ¶quos
tulerunt Moyſes & Aaron cum omni vulgi
18 multitudine, ¶ & congregauerũt primo die
menſis ſecundi recenſentes eos per cogna-
tiones & domos ac familias & capita & no
mina ſingulorũ à viceſimo anno & ſuprà,
19 ¶ſicut præceperat Dominus Moyſi. Nume-
20 ratiq; ſunt in deſerto Sinai. ¶De Ruben pri
C mogenito Iſraëlis ꝑ generationes & fami-
lias ac domos ſuas, & nomina capitũ ſingu
lorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vi
ceſimo anno & ſuprà, procedentiũ ad bel-
21 lum, ¶ quadraginta ſex millia quingenti.
22 ¶De filijs Simeon per generationes & fami
lias ac domos cognationum ſuarum recen-
ſiti ſunt per nomina & capita ſingulorũ,
omne quod ſexus eſt maſculini à viceſimo
anno & ſuprà, procedentium ad bellum,
23 ¶quinquaginta nouem millia trecenti. ¶De
24 filijs Gad ꝑ generationes & familias, ac do-
mos cognationum ſuarum recenſiti ſunt ꝑ
nomina ſingulorũ à viginti annis & ſuprà,
25 omnes qui ad bella procederent, ¶ quadra-
gintaquinq; millia ſexcēti quinquaginta.
26 ¶ De filijs Iuda ꝑ generationes & familias
D ac domos cognationum ſuarum, per nomi-
na ſingulorum à viceſimo anno & ſuprà,
omnes qui poterant ad bella procedere,
27 ¶recenſiti ſunt ſeptuaginta quatuor millia
28 ſexcenti. ¶ De filijs Iſſachar per generatio-
nes & familias ac domos cognationũ ſua-

rum,

rum, per nomina ſingulorũ à viceſimo an-
29 no & ſuprà oẽs qui ad bella procederẽt,¶re
cenſiti ſunt quinquagintaquatuor millia
30 quadringenti. ¶De filijs Zabulon per gene-
rationes & familias ac domos co nationũ
ſuarũ recenſiti ſunt per nomina ſingulorũ
à viceſimo anno & ſuprà, omnes qui pote-
31 rant ad bella procedere, ¶ quinquaginta ſe-
32 ptẽ millia quadringẽti. ¶De filijs Ioſeph, fi
E liorũ Ephraim per generationes, familias,
ac domos cognationum ſuarũ recẽſiti ſunt
per nomina ſingulorũ à viceſimo anno &
ſuprà, omnes qui poterãt ad bella procede-
33 re,¶ quadraginta millia quingenti . ¶Porrò
34 filiorum Manaſſe per generationes & fami
lias ac domos cognationũ ſuarum, recenſiti
ſunt per nomina ſingulorũ à viginti annis
& ſuprà. omnes qui poterãt ad bella proce-
35 dere,¶triginta duo millia ducenti.¶De filijs
36 Ben-iamin per generationes & familias ac
domos cognationum ſuarum, recẽſiti ſunt
nominibus ſingulorum à viceſimo anno &
ſuprà, omnes qui poterant ad bella proce-
37 dere,¶trigintaquinque millia quadringen-
38 ti.¶De filijs Dan per generationes, & fami-
liàs ac domos cognationum ſuarum recen-
ſiti ſunt nominibus ſingulorũ à viceſimo
anno & ſuprà , omnes qui poterãt ad bella
39 procedere,¶ſexagintaduo millia ſeptingen
40 ti. ¶De filijs Aſer per generationes & fami-
F lias ac domos cognationũ ſuarum recenſiti
ſunt per nomina ſingulorũ à viceſimo an-
no & ſuprà,omnes qui poterãt ad bella pro
41 cedere,¶ quadraginta millia & mille quin-
42 gẽti . ¶De filijs Nephthali per generationes
& familias ac domos cognationum ſuarũ,
recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vi-
ceſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant
43 ad bella procedere,¶quinquagintatria mil-
44 lia quadringenti. ¶Hi ſunt quos numeraue
runt Moyſes & Aaron,& duodecim princi-
pes Iſraël, ſingulos per domos cognationũ
45 ſuarum . ¶Fueruntq; oĩs numerus filiorum
Iſraël per domos & familias ſuas à viceſi-
mo anno & ſuprà,qui poterãt ad bella pro-
46 cedere,¶ ſexcẽtatria millia virorũ quingẽti
47 quinquaginta.¶Leuitę autem in tribu fami
G liarum ſuarum non ſunt numerati cum eis.
48 ¶Locutusq; eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs:¶Tri-
49 bum Leui noli numerare, neq; pones ſum
50 mam eorum cum filijs Iſraël,¶ſed cõſtitue
eos ſuper tabernaculum teſtimonij & cun-
cta vaſa eius & qcquid ad ceremonias per-
tinet.¶Ipſi portabunt tabernaculum & om-
nia vtenſilia eius : & erunt in miniſterio,
ac per gyrum tabernaculi metabuntur.
51 ¶Cùm proficiſcendum fuerit, deponent Le
uitæ tabernaculum:cùm caſtra metãda,eri
gent.quiſquis externorum acceſſerit,occide
52 tur . ¶ Metabuntur autem caſtra filij Iſraël
vnuſquiſq; per turmas & cuneos atq; exer-
53 citum ſuũ.¶Porrò Leuitæ per gyrum taber-
naculi figent tentoria,ne fiat indignatio ſu
per multitutudinem filiorum Iſrael, & ex-
cubabunt in cuſtodijs tabernaculi teſtimo-
54 nij. ¶Fecerunt ergo filij Iſrael iuxta omnia
quæ præceperat Dominus Moyſi.

CAPVT II.

LOcutusq; eſt Dominus ad Moy
1 ſen & Aaron, dicens : ¶Singu-
A li per turmas, ſigna, atque ve-
2 xilla & domos cognationum
ſuarum caſtrametabuntur fi-
liorum Iſraël per gyrum tabernaculi fœde-
3 ris· ¶ Ad Orientem Iudas figet tentoria per
turmas exercitus ſui : eritque princeps fi-
liorum eius Nahaſſon filius Aminadab.
4 ¶ & omnis de ſtirpe eius ſumma pugnan-
tium , ſeptuagintaquatuor millia ſexcen-
5 torum . ¶ Iuxta eum caſtrametati ſunt de
tribu Iſſachar , quorum princeps fuit Na-
6 thanael filius Suar.¶& omnis numerus pu
gnatorum eius quinquaginta quatuor mil
7 lia quadringenti . ¶In tribu Zabulon prin-
8 ceps fuit Eliab filius Helon . ¶ omniſque
de ſtirpe eius exercitus pugnatorum, quin-
9 quagintaſeptem millia quadringenti . ¶ V-
niuerſi qui in caſtris Iudæ annumerati
ſunt , fuerunt centum octoginta ſex millia
quadringenti : & per turmas ſuas primi
10 egredientur . ¶ In caſtris filiorum Ruben
ad meridianam plagam erit princeps Eli-
11 ſur filius Sedeur : ¶ & cunctus exercitus pu-
B gnatorum eius qui numerati ſunt, quadra-
12 gintaſex millia quingẽti.¶Iuxta eum caſtra
metati ſunt de tribu Simeon: quorum prin
13 ceps fuit Salamiel filius Suri-ſaddai.¶& cũ
ctus exercitus pugnatorum, eius qui nume
rati ſunt, qnquagintanouẽ millia trecenti.
14 ¶In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius
15 Duel . ¶ & cunctus exercitus pugnatorum
ei⁹ qui numerati ſunt, quadragintaquinq;
16 millia ſexcenti quinquaginta. ¶Omnes qui
recẽſiti ſunt in caſtris Ruben, centum quin
quaginta millia & mille quadringẽti quin
quaginta per turmas ſuas: in ſecundo loco
17 proficiſcentur. ¶Leuabitur autem taberna-
culum teſtimonij per officia Leuitarum &
turmas eorum. quomodo erigetur , ita &
deponetur. Singuli per loca & ordines ſuos
18 proficiſcentur . ¶Ad Occidentalem plagam
C erunt caſtra filiorum Ephraim, quorũ prin-
19 ceps fuit Eliſama filius Ammiud.¶ cunctus
exercit⁹ pugnatorũ eius qui numerati ſunt,
20 quadraginta millia quingenti.¶Et cum eis
tribus filiorum Manaſſe, quorum princeps
21 fuit Gamaliel filius Phadaſſur. ¶ cunctuſq;
exercitus pugnatorum eius qui numerati
22 ſunt, trigintaduo millia ducenti . ¶In tribu
filiorum Ben-iamin princeps fuit Abidan
23 filius Gedeònis : ¶ & cunctus exercitus pu-
gnatorum eius , qui recenſiti ſunt, triginta
24 qnq; millia quadringẽti.¶Oẽs qui numera
ti ſunt in caſtris Ephraim, centum octo mil

lia centũ, per turmas ſuas: tertij proficiſcẽ
25 tur. ¶Ad Aquilonis partẽ caſtrametati ſunt
filij Dan : quorum princeps fuit Ahi-ézer
26 filius Ammi-ſaddai. ¶Cunctus exercitus pu
gnatorũ ei⁹, q numerati ſunt, ſexaginta duo
27 millia ſeptingenti. ¶Iuxta eum fixêre tento
D ria de tribu Azer, quorũ princeps fuit Phe-
28 giel filius Ochran. ¶ Cunctus exercitus pu-
gnatorũ eius qui numerati ſunt, quadragin
29 ta millia & mille quingenti. ¶De tribu filio
rum Nephtali princeps fuit Ahira filius E-
30 nan. ¶Cunctus exercitus pugnatorum eius,
31 quinquagintatria millia quadringẽti. ¶Oẽs
qui numerati ſunt in caſtris Dan fuerunt
centum quinquaginta ſeptem millia ſexcẽ
32 ti: & nouiſſimi proficiſcentur. ¶Hic nume-
rus filiorum Iſraël, per domos cognationũ
ſuarum & turmas diuiſi exercitus, ſexcenta
33 tria millia quingẽti quinquaginta. ¶Leuitæ
autem nõ ſunt numerati inter filios Iſraël:
34 ſic enim præceperat Dominus Moyſi. ¶Fece
runtq́; filij Iſrael iuxta omnia quæ manda
uerat Dominus. Caſtrametati ſunt per tur-
mas ſuas, & profecti per familias ac domos
patrum ſuorum.

## CAPVT III.

1 HÆ ſunt generationes Aaron &
A Moyſi in die qua locutus eſt
Dominus ad Moyſen in mõte
2 Sinai. ¶Et hęc nomina filiorũ
Aarõ: ‖primogenitus eius Na
dab, deinde Abiu & Eleazar & Ithamar.
3 ¶Hæc nomina filiorum Aaron ſacerdotum
qui uncti ſunt, & quorum repletæ & conſe
cratæ manus vt ſacerdotio fungerentur.
4 ¶‖Mortui ſunt.n. Nadab & Abiu cùm offer
rent ignem alienum in conſpectu Domini
in deſerto Sinai, abſq; liberis: functiq; ſunt
ſacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aarõ
5 patre ſuo. ¶Locutusq́; eſt Dominus ad Moy
6 ſen, dicens: ¶Applica tribum Leui, & fac ſta
re in conſpectu Aaron ſacerdotis vt mini-
7 ſtrent ei, ¶ & excubent, & obſeruent quic-
quid ad cultum pertinet multitudinis corã
8 tabernaculo teſtimonij, ¶& cuſtodiant vaſa
tabernaculi, ſeruientes in miniſterio eius.
9 ¶ Dabiſque dono Leuitas ¶ Aaron & filijs
10 eius, quibus traditi ſunt à filijs Iſraël. Aarõ
B autem & filios eius cõſtitues ſuper cultum
ſacerdotij. Externus qui ad miniſtrandum
11 acceſſerit, morietur. ¶Locutusq́; eſt Domi-
12 nus ad Moyſen, dicens: ¶Ego tuli Leuitas à
filijs Iſraël pro omni primogenito qui ape
rit vuluam in filijs Iſrael, eruntque Leuitæ
13 mei. ¶Meum eſt enim omne primogenitũ
ex quo percuſſi primogenitos in Terra-Aegy
pti: ſanctificaui mihi quicquid primum na
ſcit in Iſraël ab homine vſq; ad pecus, mei
14 ſunt: Ego Dominus. ¶Locutusque eſt Domi
C nus ad Moyſen in deſerto Sinai, dicens:
15 ¶ Numera filios Leui per domos patrũ ſuo-
rum & familias, oẽm maſculũ ab vno mẽ-
16 ſe & ſuprà. ¶‖Numerauit Moyſes vt præce- *‖Exo.6.e*
17 perat Dñs. ¶Et inuẽti ſunt filij Leui per no- *17.*
18 mina ſua, Gerſon & Caath & Merari. ¶Filij *1.Par.6.*
19 Gerſon: Lebni & Semei. ¶Filij Caath: Am- *a.1. & 23*
20 ram, & Ieſaar, Hebron, & Oziel. ¶Filij Me- *a.6.*
21 rari: Moholi & Muſi: ¶De Gerſon fuêre fa- *Inf.26.f.*
22 miliæ duæ, Lebnitica, & Semeitica, ¶quarũ *57.*
numeratus eſt populus ſexus maſculini ab
vno menſe & ſuprà, ſeptem millia quingẽ-
23 torum. ¶Hi poſt tabernaculum metabun-
24 tur ad occidentem ¶ſub principe Heliaſaph
25 filio Laël. ¶Et habebunt excubias in taber-
26 naculo fœderis, ¶ ipſum tabernaculum &
operimentum eius, tentorium quod trahi-
tur ante fores tecti fœderis, & cortinas a-
trij: tentorium quoque quod appenditur
in introitu atrij tabernaculi, & quicquid
ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi
27 & oĩa vtẽſilia eius. ¶Cognatio Caath habe-
D bit populos Amramitas & Ieſaaritas & He
bronitas & Ozielitas. ¶Hę ſunt familię Caa
28 thitarum recẽſitę per nomina ſua. ¶Omnes
generis maſculini ab vno menſe & ſuprà,
octo millia ſexcenti, habebunt excubia ſan
29 ctuarij, ¶ & caſtrametabuntur ad meridia-
30 nam plagam. ¶Princepsq́; eorum erit Eli
31 ſaphan filius Oziel: ¶ & cuſtodient arcam,
menſamq́; & candelabrum, altaria & vaſa
ſanctuarij, in quibus miniſtratũ: & velum,
32 cunctamq́; huiuſcemodi ſupellectilẽ. ¶Prin
ceps autem principum Leuitarum Eleazar
filius Aaron ſacerdotis erit ſuper excubito-
33 res cuſtodiæ ſanctuarij. ¶At verò de Merari
E erunt populi Moholitæ & Muſitæ recenſiti
34 per nomina ſua: ¶ omnes generis maſculi-
ni ab vno menſe & ſuprà, ſex millia ducen
35 ti. ¶Princeps eorum Suriel filius Abihaiel:
in plaga ſeptentrionali caſtrametabuntur.
36 ¶ Erunt ſub cuſtodia eorum tabulæ taber-
naculi & vectes, & columnæ, ac baſes ea-
rum, & oĩa quæ ad cultũ huiuſcemodi per-
37 tinẽt: ¶columnæq́; atrij per circuitum cum
38 baſibus ſuis, & paxilli cum funibus. ¶Caſtra
metabuntur ante tabernaculum fœderis, id
eſt ad orientalem plagam, Moyſes & Aa-
ron cum filijs ſuis, habentes cuſtodiam ſan
ctuarij in medio filiorum Iſrael. quiſquis
39 alienus acceſſerit, morietur. ¶Omnes Leui-
F tæ quos numerauerunt Moyſes & Aaron,
iuxta pręceptum Domini per familias ſuas
in genere maſculino à mẽſe vno & ſuprà,
40 fuerunt vigintiduo millia. ¶Et ait Dominus
ad Moyſẽ: Numera primogenitos ſexus ma
ſculini de filijs Iſrael ab vno menſe, & ſu-
41 prà, & habebis ſummã eorũ. ¶Tollesq́; Le-
uitas mihi pro omni primogenito filiorum
Iſrael. ego ſum Dominus: & pecora eorum
pro vniuerſis primogenitis pecorũ filiorum
42 Iſrael. ¶Recenſuit Moyſes ſicut præceperat
43 Dominus, primogenitos filiorũ Iſrael. ¶ &
fuerunt maſculi per noĩa ſua à menſe vno
& ſuprà, vigĩti duo millia ducẽti ſeptuagin

ta tres,

44 ta tres,ˀLocutusq́; eſt Dñs ad Moyſen , di-
45 cens: ˀ Tolle Leuitas pro primogenitis fi-
G liorum Iſraël,& pecora Leuitarum pro pe
coribus eorũ:eruntq́; Leuitæ mei. ego ſum
46 Dñs. ˀIn precio aũt ducentorum ſeptuagin
ratrium qui excedunt numerum Leuitarũ
47 de primogenitis filiorum Iſraël , ˀ accipies
quinque ſiclos per ſingula capita ad men-
ſuram ſanctuarij.‖Siclus habet viginti obo
48 los.ˀDabisq́; pecuniam Aaron & filijs eius
49 precium eorũ qui ſuprà ſunt. ˀTulit igitur
Moyſes pecuniã eorũ qui fuerant amplius,
50 & quos redemerat à Leuitis ˀ pro primoge
nitis filiorum Iſraël, mille trecentorum ſe
xagintaquinque ſiclorum iuxta põdus ſan-
51 ctuarij,ˀ& dedit eam Aarõ & filijs eius iux
ta verbum quod præceperat ſibi Dominus.

**Exo. 30. b. 23. Leu. 27. c 25. Ezech. 45 d. 12. Infr. 18. c 16.*

## CAPVT IIII.

1 LOcutusq́ue eſt Dominus ad Moyſen, &
A Aaron,dicens:ˀTolle ſummam filiorũ
2 Caath de medio Leuitarum per domos &
3 familias ſuas,ˀ à triceſimo anno & ſuprà ,
vſque ad quinquageſimum annum , om-
nium qui ingrediuntur , vt ſtent & mini-
4 ſtrent in tabernaculo fęderis. ˀ Hic eſt cul-
tus filiorum Caath , Tabernaculum fœde-
5 ris & Sanctum ſanctorum ˀ ingredientur
Aaron & filij eius , quando mouenda ſunt
caſtra, & deponent velum quod pendet an
te fores. inuoluentq́ue eo arcam teſtimonij,
6 ˀ& operient rurſum velamen ˇianthinarũˋ
pellium,extendentq́ue deſuper pallium to
7 tum hyacinthinũ,& inducent vectes.ˀ Mẽ-
ſam quoque propoſitionis inuoluent hya-
cinthino pallio, & ponent cum ea turibu-
la & mortariola , cyathos & crateras ad li-
ba fundenda : panes ſemper in ea erunt :
8 ˀextendentq́; deſuper pallium coccineum,
quod rurſum operient velamento ˇ ianthi-
9 narũˋ pellium,& inducent vectes.ˀSument
& pallium hyacinthinum,quo operient cã
delabrũ cũ lucernis & forcipibus ſuis & e-
munctorijs & cunctis vaſis olei, quæ ad cõ
10 cinnandas lucernas neceſſaria ſunt: ˀ& ſu-
per omnia ponent operimentum ˇ ianthi-
11 narum ˋ pellium. & inducent vectes. ˀNec
E non & altare aureum inuoluent hyacin-
thino veſtimento & extẽdent déſuper ope
rimentum ˇ ianthinarum ˋ pellium , indu-
12 centq́ue vectes.ˀOmnia vaſa quibus mini-
ſtratur in ſanctuario inuoluent hyacinthi-
no pallio, & extendent déſuper operimen
tum ˇianthinarum ˋ pellium , inducentq́ue
13 vectes.ˀSed & altare mundabunt cinere,&
14 inuoluent illud purpureo veſtimento,ˀpo-
nentq́ue cum eo omnia vaſa quibus in mi
niſterio eius vtuntur, ideſt, ignium recepta
cula,fuſcinulas ac tridentes, vncinos & ba
tilla.Cuncta vaſa altaris operient ſimul ve
lamine ˇianthinarum ˋ pellium, & inducẽt
15 vectes. ˀCumq́; inuoluerint Aaron & filij

*ˇ hyacinthinarum.*

*ˇ hiacinthinarum.*

*ˇ hyacinthinarum*

*ˇ hyacinthinarum*

*ˇ hyacinthinarum.*

*ˇ hyacinthinarum.*

eius ſanctuarium & omnia vaſa eius in cõ
motione caſtrorũ, tũc intrabũt filij Caath ,
vt portent inuoluta : & non tangent vaſa
ſanctuarij,ne moriantur. Iſta ſunt onera fi
16 liorum Caath,in tabernaculo fęderis:ˀSu-
per quos erit Eleazar filius Aaron ſacerdo-
tis,ad cuius curam pertinet oleum ad con-
cinnandas lucernas,& compoſitionis incẽ-
ſum,& ſacrificium quod ſemper offertur ,
& oleum vnctionis:& quicquid ad cultum
tabernaculi ptinet,omniumq́; vaſorũ quæ
17 in ſanctuario ſunt. ˀ Locutusq; eſt Domi-
18 nus ad Moyſen & Aaron dicens : ˀ Nolite
perdere populũ Caaht dę medio Leuitarũ:
19 ˀSed hoc facite eis,vt viuant, & non moriã
tur ſi tetigerint Sancta ſanctorum. Aarõ &
filij eius intrabunt , ipſiq́; diſponent ˇope-
raˋ ſingulorũ,& diuident quid portare quis
20 debeat.ˀAlij nulla curioſitate videant quæ
C ſunt in ſanctuario priuſquam inuoluãtur,
21 alioquin morientur ˀLocutusq́; eſt Domi-
22 nus ad Moyſen,dicens:ˀTolle ſummam ẽt
filiorum Gerſon per domos, ac familias &
23 cognationes ſuas. ˀ à triginta annis & ſu-
prà vſque ad annos quinquaginta. Nume-
ra oẽs qui ingrediuntur & miniſtrant in ta
24 bernaculo fęderis . ˀ Hoc eſt officium fa-
25 miliæ Gerſonitarum , ˀ vt portent corti-
nas tabernaculi & tectum fęderis,operimẽ
tũ aliud,& ſuper omnia velamen ˇ ianthi-
numˋ , tentoriũq; quod pendet in introitu
26 tabernaculi fęderis: ˀcortinas atrij , & velũ
in introitu quod eſt ante tabernaculum .
Omnia quæ ad altare pertinent, funiculos
27 & vaſa miniſterij , iubente Aaron & filijs
eius,portabũt filij Gerſon:& ſcient ſinguli
28 cui debeãt oneri mãcipari. ˀ Hic eſt cultus
familiæ Gerſonitarũ, in tabernaculo fœde
ris, eruntq; ſub manu Ithamar filij Aaron
29 ſacerdotis. ˀ Filios quoq; Merari per fami-
lias & domos patrum ſuorum recenſebis
30 ˀ à tringinta annis & ſuprà , vſque ad an-
nos quinquaginta,oẽs qui ingrediuntur ad
officiũ miniſterij ſui & cultũ fęderis teſti-
31 monij.ˀHæc ſunt onera eorum . Portabunt
tabulas tabernaculi & vectes eius, colũnas
32 ac baſes earum, ˀcolumnas quoq; atrij per
circuitum cũ baſibus & paxillis & funibus
ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilẽ ad nume-
33 rum accipient,ſicq́; portabunt. ˀHoc eſt of
ficium familiæ Meraritarum & miniſteriũ
in tabernaculo fęderis : eruntq; ſub manu
34 Ithamar filij Aaron ſacerdotis. ˀRecenſue-
rũt igitur Moyſes & Aaron & principes ſy-
D nagogæ filios Caath per cognationes & do
35 mos patrum ſuorũ , ˀà triginta annis & ſu
prà,vſque ad annũ quinquageſimum, om-
nes qui ingrediuntur ad miniſteriũ taber-
36 naculi fęderis: ˀ& inuenti ſunt duo millia
37 ſeptingenti quinquaginta. ˀ Hic eſt nume-
rus populi Caath qui intrant tabernaculũ
fęderis : hos numerauit Moyſes & Aaron

iuxta ſermonem Domini per manũ Moyſi.
38 ¶Numerati ſunt & filij Gerſon per cogna-
39 tiones, & domos patrum ſuorum ¶à trigin-
ta annis & ſuprà, vſq; ad quinquageſimũ
annum, omnes qui ingrediuntur, vt mini-
40 ſtrent in tabernaculo fœderis: ¶ inuẽti ſunt
41 duo millia ſexcenti triginta. ¶Hic eſt popu-
lus Gerſonitarum, quos numerauerũt Moy
42 ſes & Aaron iuxta verbum Domini. ¶ Nu-
merati ſunt & filij Merari per cognationes
43 & domos patrum ſuorum ¶à triginta annis
& ſuprà, vſq; ad annum quinquageſimũ,
omnes qui ingrediũtur ad explendos ritus
44 tabernaculi fœderis: & inuenti ſunt tria
45 millia ducenti: ¶ hic eſt numerus filiorum
Merari quos recenſuerunt Moyſes & Aarõ
iuxta imperium Domini per manũ Moyſi.
46 ¶ Omnes qui recenſiti ſunt de Leuitis, &
quos *fecit ad nomen Moyſes & Aaron, & *recenſeri t.
principes Iſraël per cognationes & domos
47 patrum ſuorum, ¶à triginta annis & ſuprà,
vſque ad annum quinquageſimũ, ingrediẽ
tes ad miniſterium tabernaculi, & onera
48 portanda, ¶ fuerunt ſimul octo millia quin
49 genti octoginta. ¶Iuxta verbum Domini re
cenſuit eos Moyſes, vnumquemque iuxta
officium & onera ſua, ſicut præceperat ei
Dominus.

## CAPVT V.

1 Locutusq; eſt Dominus ad Moy
A ſen, dicens: ¶ Præcipe filijs Iſ-
2 raël, vt eijciant de caſtris om-
nem leproſum, & qui ſemine
fluit, pollutusq; eſt ſuper mor-
3 tuo: ¶tam maſculum quàm fœminam eijci-
te de caſtris, ne contaminent ea, cùm habi-
4 tauerint vobiſcum. ¶Feceruntq; ita filij Iſ-
raël, & eiecerunt eos extra caſtra, ſicut locu
5 tus erat Dominus Moyſi. ¶ Locutusque eſt
6 Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Loquere ad
filios Iſraël: Vir ſiue mulier cùm fecerint
ex omnibus peccatis quę ſolẽt hominibus
accidere: & per negligentiã tranſgreſſi fue-
rint mandatum Domini, atque delique-
7 rint: ¶confitebuntur peccatũ ſuum, & red-
dẽt ipſum caput, quintamq; partem déſu
8 per ei in quem peccauerint. ¶Sin autẽ non
fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit
ſacerdotis, excepto ariete qui offertur pro
9 expiatione, vt ſit placabilis hoſtia. ¶Omnes
quoque primitiæ quas offerunt filij Iſraël,
10 ad ſacerdotem pertinẽt: & quicquid in ſan
ctuarium offertur à ſingulis, & traditur ma
11 nibus ſacerdotis, ipſius erit. ¶ Locutusq; eſt
12 Dominus ad Moyſen, dicens: ¶Loquere ad *Leu. 6. A. 3*
B filios Iſraël, & dices ad eos: Vir cuius vxor
13 errauerit, maritumq; contemnens ¶dormie
rit cum altero viro, & hoc maritus deprehẽ
dere non quiuerit, ſed latet adulterium, &
teſtibus argui non poteſt, quia non eſt in-
14 uenta in ſtupro: ¶ſi ſpiritus zelotypiæ con-
citauerit virum contra vxorem ſuam, quæ
vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetit:
15 ¶adducet eam ad ſacerdotem, & offeret ob-
lationem pro illa decimam partem ſati fa-
rinæ hordaceæ. nõ fundet ſuper eam oleũ,
nec imponet thus: quia ſacrificium zeloty
piæ eſt, & oblatio inueſtigans adulterium.
16 ¶ Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet co-
17 ram Domino, ¶ aſſumetq; aquam ſanctam
in vaſe fictili, & pauxillum terræ de paui-
18 mento tabernaculi mittet in eam. ¶Cumq;
C ſteterit mulier in cõſpectu Domini, diſco-
operiet caput eius, & ponet ſup manus illius
ſacrificium recordationis, & oblationem
zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas ama-
riſſimas, in quibus cum execratione male-
19 dicta congeſſit: ¶adiurabitq; eam, & dicet:
Si non dormiuit vir alienus tecum, & ſi nõ
polluta es deſerto mariti thoro, non te no-
cebunt aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas ma-
20 ledicta congeſſi. ¶Sin autem declinaſti à vi-
ro tuo, atque polluta es: & concubuiſti cũ
21 altero viro: ¶ his maledictionibus ſubiace-
bis. Det te Dominus in maledictionem,
exemplumque cunctorum in populo *ſuo. *tuo t.
putreſcere faciat fœmur tuum, & tumens
22 vterus tuus diſrumpatur. ¶ Ingrediantur
aquę maledictæ in ventrem tuum, & vte-
ro tumeſcente putreſcat fæmur. Et re ſpon
23 debit mulier, Amen, amen. ¶Scribetq; ſa-
cerdos in libello iſta maledicta, & delebit
D ea aquis amariſſimis, in quas maledicta cõ
24 geſſit, & dabit ei bibere. Quas cum exhau-
25 ſerit, ¶ tollet ſacerdos de manu eius ſacrifi-
cium zelotypiæ, & eleuabit illud coram
Domino, imponetq; illud ſuper altare: ita
26 duntaxat, vt prius. ¶pugillum ſacrificij tol-
lat de eo quod offertur, & incendat ſuper
altare: & ſic potum det mulieri aquas ama
27 riſſimas. ¶ Quas cum biberit, ſi polluta
eſt, & contempto viro adulterij rea, pertrã-
ſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato
ventre computreſcet femur: eritq; mulier
in maledictionem, & in exemplum omni
28 populo. ¶ Quòd ſi polluta non fuerit, erit
29 innoxia, & faciet liberos. ¶ Iſta eſt lex zelo-
typiæ. Si declinauerit à viro ſuo & ſi pollu
30 ta fuerit: ¶maritusq; zelotypiæ ſpiritu con
citatus adduxerit eam in conſpectu Domi-
ni, & fecerit ei ſacerdos iuxta omnia quæ
31 ſcripta ſunt, ¶maritus abſque culpa erit, &
illa recipiet iniquitatem ſuam.

## CAPVT VI.

1 Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶Loquere ad filios Iſraël, & dices
2 ad eos: Vir ſiue mulier cum fecerint votũ,
vt ſanctificentur, & ſe voluerint Domino
3 conſecrare: à vino & omni quod inebria-
re poteſt, abſtinebunt. Acetum ex vino,
& ex alia qualibet potione, & quicquid ex
vua exprimitur, non bibent: vuas recen-
4 tes ſiccaſq́ue non comedent ¶ cunctis die-
bus quibus ex voto Domino conſecrantur:

quicquid

quicquid ex vinea eſſe poteſt , ab vua paſſa
5 vſq; ad acinũ nõ comedent.¶Omni tẽpore
ſeparationis ſuæ|nouacula nõ*tranſibit p̀
caput eius vſq; ad cõpletũ diẽ quo Dño cõ
ſecratur.Sanctus erit, creſcente cæſarie ca-
6 pitis eius. ¶ Omni tempore conſecrationis
7 ſuæ ſup mortuũ nõ ingredietur,¶nec ſuper
patris quidẽ & matris , & fratris ſororiſq;
funere cõtaminabitur,quia cõſecratio Dei
8 ſui ſuper caput ei us eſt.¶Oĩbus diebus ſe-
9 parationis ſuæ ſanctus erit Dño. ¶ Sin autẽ
B mortuus fuerit ſubitò quiſpiã corã eo,pol-
luetur caput cõſecrationis eius:quod radet
illicò in eadẽ die purgationis ſuæ, & rurſú
10 ſeptima.¶In octaua aũt die offeret duos tur
tures,vel duos pullos columbę ſacerdoti in
11 introitu fęderis teſtimonij : facietq́; ſacer-
dos vnũ pro peccato , & alterũ in holocau-
ſtũ,& deprecabitur pro eo,qa peccauit ſup
mortuo: ſanctificabitq́; caput eius in die il
12 lo,¶& conſecrabit Dño dies ſeparationis il-
lius,offerẽs agnũ anniculũ pro peccato, ita
tñ vt dies priores irriti fiant, qm̃ polluta
13 eſt ſanctificatio eius.¶ Iſta eſt lex conſecra-
C tionis:Cũ dies quos ex voto decreuerat,cõ-
plebũtur:adducet eum ad oſtium taberna-
14 culi fęderis,¶& offeret oblationem eius Do
mino , agnum anniculum immaculatũ in
holocauſtum, & ouẽ anniculam immacu-
latam pro peccato , & arietẽ immaculatũ ,
15 hoſtiam pacificam , ¶ caniſtrũ quoq; panũ
azymorũ qui conſperſi ſint oleo,& lagana
abſq; fermento vncta oleo,ac libamina ſin
16 gulorum:¶quæ offeret ſacerdos coram Do
mino,& faciet tã pro peccato, quàm in ho
17 locauſtum. ¶ Arietẽ verò immolabit hoſtiã
pacificam Domino,offerens ſimul caniſtrũ
azymorum,¶& libamenta quæ ex more de-
18 bentur.¶|Tunc radetur nazaræus ante oſtiũ
tabernaculi fęderis cæſarie conſecrationis
ſuæ.tolletq́; capillos ei',& ponet ſup ignẽ,
19 qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorũ. ¶Et
D armum coctum arietis,tortamq́; abſq; fer
mento vnam de caniſtro, & laganum azy-
mũ vnũ,& tradet in manus nazaræi , poſt-
20 quam raſum fuerit caput eius.¶Suſceptaq́;
rurſum ab eo,eleuabit in conſpectu Dñi:&
ſanctificata ſacerdotis erunt , ſicut pectuſ-
culum quod ſeparari iuſſum eſt, & fęmur.
21 poſt hęc poteſt bibere nazaræus vinũ ¶Iſta
eſt lex Nazaræi,cũ vouerit oblationẽ ſuam
Domino tempore conſecrationis ſuæ, exce
ptis his q̃ inuenerit manus eius. iuxta qđ
mente deuouerat : ita faciet ad perfectio-
22 nẽ ſanctificationis ſuæ. ¶Locutuſq́; eſt Do-
23 minus ad Moyſen,dicens:¶Loquere Aaron
& filijs eius.|Sic benedicetis filijs Iſraël, &
24 dicetis eis;¶Benedicat tibi Dñs,& cuſtodiat
25 te.¶Oſtẽdat Dñs faciẽ ſuã tibi, & miſereat
26 tui. ¶Conuertat Dñs vultũ ſuũ ad te, & det
27 tibi pacem. ¶ Inuocabuntq́; nomen meum
ſuper filios Iſraël,& ego benedicam eis.

*|Iudic. 13 a. 5.*
** aſcendet ſuper 7.*
*|Act. 21. d. 24.*

CAPVT VII.

1 FActum eſt autem in die qua
A compleuit Moyſes tabernacu
lum,& erexit illud:|vnxitque
& ſanctificauit cum omnibus
vaſis ſuis , altare ſimiliter &
2 Omnia vaſa eius.¶Obtulerunt principes Iſ
raël--&' capita familiarum qui erant per
ſingulas tribus, præfecti eorum qui nume-
3 rati fuerant,¶munera coram Domino , ſex
plauſtra tecta cum duodecim bobus. Vnũ
plauſtrum obtulêre duo duces , & vnum
bouem ſinguli : obtuleruntque ea in con-
4 ſpectu tabernaculi. ¶ Ait autem Dominus
5 ad Moyſen : ¶ Suſcipe ab eis vt ſeruiant in
miniſterio tabernaculi*, & trades ea Le-
6 uitis iuxta ordinem miniſterij ſui. ¶Itaque
cum ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra, & boues,
7 tradidit*eos'Leuitis.¶ Duo plauſtra & qua-
tuor boues dedit filijs Gerſon: iuxta id qđ
8 habebant neceſſarium.¶quatuor alia plau-
ſtra,& octo boues dedit filijs Merari ſecun
dum officia & cultum ſuum , ſub manu
9 Ithamar filij Aaron ſacerdotis. ¶Filijs autẽ
Caath non dedit plauſtra & boues:quia in
ſanctuario ſeruiunt,& onera ꝓprijs portãt
10 humeris.¶Igitur obtulerũt duces in dedica
tionem altaris,die qua vnctum eſt, oblatio
11 nem ſuã ante altare.¶Dixitq́; Dñs ad Moy-
B ſen: Singuli duces per ſingulos dies offerãt
12 munera in dedicationẽ altaris. ¶Primo die
obtulit oblationẽ ſuã Nahaſſon filius Ami
13 nadab de tribu Iuda: ¶fuerũtq́; in ea aceta-
bulum argenteũ pondo centum triginta ſi-
clorũ, phiala argentea habens ſeptuaginta
ſiclos iuxta pondus ſanctuarij,vtrunq́; ple-
num ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
14 ¶mortariolum ex decẽ ſiclis aureis plenum
15 incenſo:¶bouem de armento,& arietem,&
16 agnum anniculum in holocauſtum : ¶ hir-
17 cumq́; pro peccato: ¶& in ſacrificio pacifi-
corũ boues duos,arietes quinq́;,hircos quĩ
que,agnos anniculos quĩq́;.hæc eſt oblatio
18 Nahaſſon filij Aminadab.¶Secundo die ob
tulit Nathanaël filius Suar, dux de tribu Iſ
19 ſachar,¶acetabulum argenteum appendẽs
centum triginta ſiclos , phialam argenteã
habentem ſeptuaginta ſiclos,iuxta pondus
ſanctuarij , vtrunq́; plenũ ſimila cõſperſa
20 oleo in ſacrificium:¶mortariolum aureum
21 habens decem ſiclos plenũ incenſo: ¶bouẽ
de armento, & arietẽ, & agnum anniculũ
22 in holocauſtum:¶hircumq́; ꝓ peccato,¶ &
23 in ſacrificio pacificorũ boues duos , arietes
quinque , hircos quinque , agnos annicu-
los quinque . hęc fuit oblatio Nathanaël
24 filij Suar.¶Tertio die princeps filiorũ Zabu
25 lon Eliab filius Helon, ¶ obtulit acetabulũ
argenteũ appendens centũ triginta ſiclos ,
phialam argenteam habẽtem ſeptuaginta
C ſiclos ad pondus ſanctuarij,vtrunq́; plenũ
26 ſimila conſperſa oleo in ſacrificiũ : ¶ mor-

*|Exo. 40 b. 18.*
*--1.*
** teſtimonij. 1.*
** ea. 4.*

tariolū aureū appendens decē ſiclos plenū
27 incenſo: ¶bouē de armento,& arietem , &
28 agnū anniculū in holocauſtū: ¶hircūq; pro
29 peccato. ¶& in ſacrificio pacificorum boues
duos,arietes quinq; , hircos quinq; , agnos
anniculos quinque. hæc eſt oblatio Eliab ,
30 filij Helon.¶Die quarto princeps filiorūRu
31 ben,Eliſur filius Sedeur¶obtulit acetabulū
argenteū appendens centū triginta ſiclos ,
phialā argenteā habētē ſeptuaginta ſiclos
ad pondus ſanctuarij, vtrunq; plenū ſimi-
32 la conſperſa oleo in ſacrificiū: ¶ mortario-
lū aureū appendens decē ſiclos plenū incē
33 ſo: ¶bouē de armento & arietē, & agnū an-
34 niculū in holocauſtū: ¶hircūq; ꝓ peccato :
35 ¶& in hoſtias pacificorū boues duos , arie-
tes quinque,hircos quinque agnos annicu
los quinque,hæc fuit oblatio Eliſur filij Se
36 deur.¶Die quinto princeps filiorū Simeon,
37 Salamiel filius Suriſaddai,¶obtulit acetabu
lū argenteū appendens cētū triginta ſiclos,
phialā argenteā habentē ſeptuaginta ſiclos
ad pondus ſanctuarij , vtrūq; plenū ſimila
38 conſperſa oleo in ſacrificiū:¶mortariolum
aureum appendens decem ſiclos plenū in-
39 cenſo:¶bouem de armēto,& arietem, & a-
40 gnum anniculū in holocauſtū: ¶ hircumq;
41 pro peccato:& in hoſtias pacificorū boues
D duos,arietes quinq;, hircos quinq; , agnos
anniculos quīq;.hæc fuit oblatio Salamiel
42 filij Suriſaddai ¶Die ſexto princeps filiorū
43 Gad,Eliaſaph filius Duel,¶obtulit acetabu
lū argenteū appēdens centū triginta ſiclos,
phialam argenteam habentem ſeptuagin-
ta ſiclos ad pōdus ſanctuarij,vtrunq; plenū
44 ſimila conſperſa oleo in ſacrificiū: ¶morta
riolū aureū appendens decem ſiclos plenū
45 incenſo:¶bouem de armento , & arietem ,
46 & agnū anniculum in holocauſtum, ¶ hir-
47 cumq; pro peccato:& in hoſtias pacificorū
boues duos,arietes quinq;,hircos quinq; ,
agnos anniculos quinque.hæc fuit oblatio
48 Eliaſaph filij Duel. ¶Die ſeptimo princeps
filiorū Ephraim, Eliſama filius Ammiud ,
49 ¶obtulit acetabulum argenteum appendēs
centum triginta ſiclos,phialam argē teā ha
bētē ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctua
rij, vtrunq; plenum ſimila conſperſa oleo
50 in ſacrificiū:¶mortariolum aureum appen
51 dens decem ſiclos plenum incēſo:¶ bouem
de armento , & arietem & agnū anniculū
52 in holocauſtū,¶hircumq; pro peccato: ¶ &
53 in hoſtias pacificorum , boues duos,arietes
quinque,hircos quinque , agnos anniculos
E quinque,hęc fuit oblatio Eliſama filij Am
54 miud.¶Die octauo princeps filiorum Manaſ
55 ſe,Gamaliel filius Phadaſſur ¶ obtulit ace-
tabulum argenteum appendens centū tri-
ginta ſiclos, phialam argenteam habentem
ſeptuaginta ſiclos ad pōdus ſāctuarij,vtrū-
que plenum ſimila conſperſa oleo in ſacri
56 ficium,¶mortariolū aureum appendēs de-
57 cem ſiclos plenum incenſo:¶bouem de ar-
mento,& arietē, & agnum anniculū in ho
58 locauſtū,hircumq; pro peccato: ¶ & in ho-
59 ſtias pacificorū boues duos,arietes quinq;,
hircos quinq;,agnos anniculos quinq;.hęc
60 fuit oblatio Gamaliel filij Phadaſſur. ¶Die
nono princeps filiorū Ben-iamin,Abidan
61 filius Gedeonis , obtulit acetabulū argēteū
appendens centū triginta ſiclos , phialā ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad
pondus ſanctuarij , vtrunq; plenum ſimila
62 conſperſa oleo in ſacrificiū:¶mortariolum
aureum appendens decem ſiclos plenū in-
63 cenſo:¶& bouē de armento,& arietē, & a-
64 gnū anniculū in holocauſtū, ¶ hircumq; ꝓ
65 peccato : ¶ & in hoſtias pacificorum boues
duos,arietes quinque,hircos quinq;,agnos
anniculos quinq;.hæc fuit oblatio Abidan
66 filij Gedeonis. ¶Die decimo princeps filio-
F rum Dan, Ahi-èzer filius Ammi-ſaddai,
67 ¶obtulit acetabulū argenteū appendens cē
tū triginta ſiclos, phialam argenteā haben
tē ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij,
vtrunq; plenū ſimila conſperſa oleo in ſa-
68 crificiu: ¶mortariolū aureū appendens de-
69 cem ſiclos plenum incenſo. ¶ bouem de ar-
mento,& arietem,& agnum anniculum in
70 holocauſtum,¶hircumque pro peccato,¶ &
71 in hoſtias pacificorum boues duos , arietes
quinque, hircos quinq; , agnos anniculos
quinque . hæc fuit oblatio Ahi-ézer filij
72 Ammi-ſaddai.¶Die vndecimo princeps fi-
73 liorum Aſer, Phegiel filius Ochram,¶obtu-
lit acetabulum argenteum appendens cen
tum triginta ſiclos,phialam argenteam ha
bentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſan-
ctuarij,vtrunque plenum ſimila conſperſa
74 oleo in ſacrificium·¶mortariolum aureum
appendens decem ſiclos plenum incenſo:
75 ¶bouem de armento,& arietem,& agnum
76 anniculum in holocauſtum, ¶hircumq; ꝓ
77 peccato : ¶& in hoſtias pacificorum boues
duos,arietes quinq;,hircos quinque,agnos
anniculos quinq;.hæc fuit oblatio Phegiel
78 filij Ochram. ¶Die duodecimo princeps fi-
79 liorum Nephtali, Ahira filius Enan,¶obtu
lit acetabulum argenteum appendens cen-
tum triginta ſiclos,phialam argenteam ha
bentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſan-
ctuarij, vtrunque plenum ſimila oleo con-
80 ſperſa in ſacrificiū : mortariolum aureum
81 appendens decem ſiclos plenū incēſo:¶bo-
uem de armento,& arietem, & agnum an-
82 niculum in holocauſtum: ¶hircūq; pro pec
83 cato: ¶& in hoſtias pacificorū boues duos,
arietes quinq;,hircos quinq;, agnos anni-
culos quinque . hęc fuit oblatio Ahira filij
84 Enan. ¶Hæc in dedicationem altaris obla-
ta ſunt à principibus Iſraël, in die qua cō-
ſecratū eſt:acetabula argentea duodecim :
phialæ argenteæ duodecim , mortariola
85 aurea duodecim: ita vt centum triginta ſi-

clos

G clos argenti haberet vnum acetabulum &
ſeptuaginta ſiclos haberet vna phiala : id
eſt, in commune vaſorum omniū ex argen
to ſicli duo millia quadringēti, pōdere ſan-
86 ctuarij: ¶mortariola aurea duodecim plena
incenſo, denos ſiclos appendentia pondere
ſanctuarij: id eſt, ſimul auri ſicli centum vi
87 ginti. ¶boues de armento in holocauſtum
duodecim, arietes duodecim, agni anniculi
duodecim, & libamenta eorū, hirci duode-
88 cim pro peccato. ¶ In hoſtias pacificorum,
boues vigintiquatuor, arietes ſexaginta, hir
ci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta. Hæc
oblata ſunt in dedicationem altaris, quādo
89 vnctum eſt. ¶ Cumq; ingrederetur Moyſes
tabernaculum fœderis, vt conſuleret oracu
lū, audiebat vocem loquētis ad ſe de propi
tiatorio, qđ erat ſuper arcā teſtimonij inter
duos Cherubim, vnde & loquebatur ei.

## CAPVT VIII.

1 LOcutusq; eſt Dñs ad Moyſen, di
A cēs: ¶Loquere Aaron, & dices
2 ad eū: Cùm poſueris ſeptē lu-
cernas, –candelabrū in auſtra-
3 li parte erigatur. Hoc igiť prę
cipe vt lucernæ cōtra boreā è regione reſpi
ciant ad menſam panū propoſitionis, con-
tra eam partē quam candelabrum reſpicit
4 lucere debebūt. ¶Fecitq; Aarō, & impoſuit
lucernas ſuper candelabrū, vt pceperat Dñs
5 Moyſi. ¶Hæc aūt erat factura candelabri: Ex
auro ductili, tam medius ſtipes q̄ cūcta quę
ex vtroq; calamorū latere naſcebanť, iuxta
exemplū quod oſtēdit Dñs Moyſi, ita opera
6 tus eſt candelabrum. ¶Et locutus eſt Dñs ad
Moyſen, dicens: Tolle Leuitas ex medio fi-
7 liorū Iſraël, & purificabis eos ¶iuxta hūc ri-
tū: Aſpergātur aqua luſtrationis, & radant
B oēs pilos carnis ſuæ. Cumq; lauerint veſti-
8 mēta ſua, & mūdati fuerint, ¶ tollent bouē
de armentis, & libamentū eius ſimilā oleo
conſperſam. bouem aūt alterum de armen
9 to tu accipies pro peccato: & applicabis ¶Le
uitas coram tabernaculo fœderis, cōuocata
10 oī multitudine filiorū Iſraël. ¶Cumq; Leui
tæ fuerint corā Dño, ponent filij Iſraël ma-
11 nus ſuas ſuper eos, ¶ & offeret Aaron Leui-
tas, munus in cōſpectu Dñi à filijs Iſraël, vt
12 ſeruiant in miniſterio eius. ¶Leuitæ quoq;
ponent manus ſuas ſuper capita boū, è qui
bus vnum facies pro peccato, & alterum in
13 holocauſtū Dñi, vt depreceris pro eis. ¶Sta-
tuesq; Leuitas in cōſpectu Aaron & filiorū
14 eius, & conſecrabis oblatos Dño, ¶ac ſepara
15 bis de medio filiorū Iſraël vt ſint mei : ¶ &
C poſtea ingrediantur tabernaculū fęderis vt
ſeruiant mihi. Sicq; purificabis & conſecra
16 bis eos in oblationem Dñi, ¶qm̄ dono dona
ti ſunt mihi à filijs Iſraël. ‖ Pro primogeni-
tis quę aperiunt omnem vuluam in Iſraël,
17 accepi eos. ¶Mea ſunt enim omnia primo
genita filiorum Iſraël, tam ex hominibus,

*–ſ. candelabrorum in auſtrali parte erigantur. ſ.*

*Sup. 3 a. 6.*
*1. Eſd. 6. d. 18.*

*Su. 3. c. 13*
*‖Exo. 13. a 2.*
*Luc. 2. d. 32.*

quàm ex iumentis, ex die quo percuſſi oē
primogenitū in Terra Aegypti, ſanctifica-
18 ui eos mihi: ¶& tuli Leuitas pro cunctis pri
19 mogenitis filiorū Iſraël: ¶tradidiq; eos do-
no Aarō & filijs ei de medio populi vt ſer
D uiāt mihi pro Iſraël ī tabernaculo fęderis,
& orēt pro eis ne ſit in populo plaga, ſi au-
20 ſi fuerint accedere ad ſanctuarium. ¶ Fece-
runtq; Moyſes & Aarō & oīs multitudo fi
liorum Iſraël ſuper Leuitis quæ præcepe-
21 rat Dominus Moyſi : ¶ purificatiq; ſunt, &
lauerunt veſtimēta ſua. Eleuauitq; eos Aa
22 ron in conſpectu Dñi, & orauit pro eis, ¶ vt
purificati ingrederētur ad officia ſua in ta-
bernaculū fęderis corā Aaron & filijs eius.
Sicut præceperat Dñs Moyſi de Leuitis, ita
23 factum eſt. ¶Locutusq; eſt Dñs ad Moyſen,
24 dicens: ¶Hæc eſt lex Leuitarum: A viginti-
quinq; annis, & ſuprà ingredientur vt mi-
25 niſtrent in tabernaculo fœderis. ¶Cumque
quinquageſimum annū ętatis impleuerint
26 ſeruire ceſſabūt, ¶ eruntq; miniſtri fratrum
ſuorum in tabernaculo fœderis, vt cuſto-
diant quæ ſibi fuerint commendata, opera
autem ipſa non faciant. Sic diſpones Le-
uitis in cuſtodijs ſuis.

*filiorum Iſraël ſ.*

## CAPVT IX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moy-
A ſen in deſerto Sinai anno ſecū
do, poſtq̄ egreſſi ſunt de Terra
Aegypti menſe primo, dicēs:
2 ¶Faciāt filij Iſraël Phaſe in tē
3 pore ſuo ¶ quartadecima die mēſis huius ad
veſperā, iuxta omnes ceremonias & iuſtifi
4 cationes ei. ¶Pręcepitq; Moyſes filijs Iſraël
5 vt facerēt Phaſe. ¶Qui fecerūt tpe ſuo. quar
tadecima die menſis ad veſperum in mōte
Sinai. Iuxta oīa q̄ mandauerat Dñs Moyſi,
6 fecerūt filij Iſraël. ¶Ecce aūt quidā immūdi
ſup aīa hoīs, q nō poterāt facere Phaſe in
7 die illo, accedētes ad Moyſen & Aarō, ¶dixe
rūt eis: Immūdi ſumus ſuper aīa hominis,
quare fraudamur vt nō valeamus oblatio-
nem offerre Dño in tēpore ſuo inter filios
8 Iſraël? ¶Quibus rñdit Moyſes: State vt cōſu
9 lā quid præcipiat Dñs de vobis. ¶Locutusq;
10 eſt Dñs ad Moyſen, dicens : ¶Loquere filijs
B Iſraël : Homo qui fuerit immundus ſuper
anima, ſiue in via procul in gente veſtra, fa
11 ciat Phaſe Dño ¶ in menſe ſecundo, quarta
decima die menſis ad veſperā: cum azymis
12 & lactucis agreſtibus comedent illud. ¶ non
relinquent ex eo quippiam vſq; manè, ‖ &
os eius non confringent, omnē ritum Pha-
13 ſe obſeruabunt. ¶Si quis autem & mundus
eſt, & in itinere non fuit, & tamē non fecit
Phaſe, exterminabiť anima illa de populis
ſuis, quia ſacrificium Dño non obtulit tpe
14 ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit. ¶Peregri
C nus quoq; & aduena ſi fuerint apud vos, fa
ciēt Phaſe Domino iuxta ceremonias, & iu
ſtificationes ſuas. Præceptum idē erit apud

*‖Exo. 12. g. 46.*
*Ioan. 19. f. 36.*

‖*Exo.40 d.34.*

15 vos tam aduenæ, quàm indigenæ. ¶‖Igitur
die qua erectum eſt tabernaculum, operuit
illud nubes. A veſpere aūt ſuper tentorium
16 erat quaſi ſpecies ignis vſq; manè. ¶ ſic fie-
bat iugiter. per diē operiebat illud nubes,
17 & per noctem quaſi ſpecies ignis. ¶Cumq;
ablata fuiſſet nubes quę tabernaculū prote
gebat, tunc proficiſcebanť filij Iſraël, & in
loco vbi ſtetiſſet nubes, ibi caſtrametabanť.
18 ¶Ad imperiū Dñi proficiſcebanť, & ad im-
periū illius figebant tabernaculū. ‖Cunctis
C diebus qbus ſtabat nubes ſuper tabernacu-
19 lū, manebāt in eodem loco: ¶ & ſi eueniſſet
vt multo tpe maneret ſuper illud, erāt filij
Iſraël in excubijs Dñi, & nō proficiſcebanť
20 ¶quotquot diebus fuiſſet nubes ſuper taber
naculū: Ad imperiū Dñi erigebant tētoria,
21 & ad imperiū illius deponebant. ¶Si fuiſſet
nubes à veſperè vſq; manè, & ſtatim dilu-
culo tabernaculū reliquiſſet, ꝓficiſcebanť:
& ſi poſt diē & noctē receſſiſſet, diſſipabant
22 tētoria. ¶Si verò biduo aut vno mēſe vel lō
giori tpe fuiſſet ſuper tabernaculum, mane
bant filij Iſraël in eodē loco, & non profici
ſcebanť: ſtatim aūt vt receſſiſſet, mouebant
23 caſtra. ¶Per verbum Domini figebant tento
ria, & per verbum illius proficiſcebantur:
erantque in excubijs Domini iuxta impe-
rium eius per manum Moyſi.

‖*1.Cor.10 a.1.*

## CAPVT X.

1 Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, di
A cens: ¶Fac tibi duas tubas argē
2 teas ductiles, quibus cōuocare
poſſis multitudinē qñ mouen
3 da ſunt caſtra. ¶Cùmq; incre-
pueris tubis, cōgregabiť ad te oīs turba ad
4 oſtiū tabernaculi fœderis. ¶Si ſemel clāgue-
ris, veniēt ad te principes, & capita multitu
5 dinis Iſraël. ¶Si aūt prolixior atq; conciſus
clāgor increpuerit, mouebūť caſtra primi q
6 ſunt ad orientalē plagā. ¶In ſecundo aūt ſo
nitu & pari vlulatu tubæ, leuabunt tētoria
qui habitant ad meridiē, & iuxta hunc mo-
dū reliqui faciēt vlulantibus tubis in profe
7 ctionē. ¶Quando aūt cōgregandus eſt popu
lus, ſimplex tubarū clāgor erit, & non cōci-
8 ſè vlulabūt. ¶Filij aūt Aarō ſacerdotis clan
gēt tubis: eritq; hoc legitimū ſempiternū
9 in generationib' veſtris. ¶Si exieritis ad bel
lū de terra vrã cōtra hoſtes qui dimicāt ad-
B uerſum vos, clangetis vlulantibus tubis, &
erit recordatio veſtri corā Dño Deo veſtro,
vt eruamini de manibus inimicorum ve-
10 ſtrorum. ¶Si quādo habebitis epulū, & dies
feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holo
cauſtis, & pacificis victimis, vt ſint vobis in
recordationē Dei vrī. Ego Dñs Deus veſter.
11 ¶Anno ſecūdo, menſe ſecūdo, viceſima die
mēſis eleuata eſt nubes de tabernaculo fœ-
12 deris: ¶ profectiq; ſunt filij Iſraël ꝑ turmas
ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nubes in
13 ſolitudine Pharā. ¶Mouerūtq; caſtra primi
14 iuxta imperium Dñi per manū Moyſi. ¶‖Fi- ‖*Su.1.a.7*
lij Iuda ꝑ turmas ſuas, quorū princeps erat
15 Nahaſſō filius Aminadab. ¶In tribu filiorū
Iſſachar fuit princeps Nathanaël fili' Suar.
16 ¶In tribu Zabulō erat princeps Eliab filius
17 Helō. ¶Depoſitumq; eſt tabernaculū, quod
portātes egreſſi ſunt filij Gerſon & Merari.
18 ¶Profectiq; ſunt & filij Rubē, per turmas &
ordinē ſuū, quorū princeps erat Heliſur fi-
19 lius Sedeur. ¶In tribu aūt filiorum Simeō,
C princeps fuit Salamiel filius Suri-ſaddai.
20 ¶ Porrò ī tribu Gad erat princeps Eliaſaph
21 fili' Duel. ¶Profectiq; ſunt & Caathitæ por
tātes ſanctuariū. Tamdiu tabernaculū por-
tabať, donec venirent ad erectionis locum.
22 ¶ Mouerūt caſtra & filij Ephraim ꝑ turmas
ſuas, in quorū exercitu princeps erat Eliſa-
23 ma filius Ammiud. ¶In tribu autem filiorū
Manaſſe princeps fuit Gamaliel filius Pha
24 daſſur: ¶& in tribu Ben-iamin erat dux A-
25 bidā filius Gedeónis. ¶ Nouiſſimi caſtrorū
oīum profecti ſunt filij Dā ꝑ turmas ſuas,
in quorū exercitu princeps fuit Aiëzer fili'
26 Ammiſaddai. ¶ In tribu autē filiorum Aſer
27 erat princeps Phegiel filius Ochran. ¶Et in
tribu filiorum Nephtali princeps fuit Ahi
28 ra filius Enā. ¶Hæc ſunt caſtra, & profectio
nes filiorum Iſraël per turmas ſuas quādo
29 egrediebantur. ¶Dixitq; Moyſes Hobab fi-
lio Raguel Madianitæ cognato ſuo: Profici-
D ſcimur ad locum quem Dñs daturus eſt no-
bis: veni nobiſcū, vt benefaciamus tibi: qa
30 Dñs bona promiſit Iſraëli. ¶Cui ille reſpō-
dit, Non vadam tecum, ſed reuertar in ter-
31 ram meā in qua natus ſum. ¶Et ille: Noli,
inquit, nos relinquere: tu.n. noſti in quib'
locis per deſertū caſtra ponere debeamus,
32 & eris ductor noſter. ¶Cumq; nobiſcū vene
ris, quicquid optimū fuerit ex opibus quas
nobis traditur' eſt Dominus, dabimus tibi.
33 ¶ Profecti ſunt ergo de Monte Dñi viā triū
dierum, arcaq; fœderis Dñi præcedebat eos,
34 per dies tres prouidēs caſtrorum locū. ¶Nu
bes quoq; Domini ſuper eos erat per diem
35 cùm incederent. ¶Cùmq; eleuareť arca, di- ‖*Pſal.67. a.1.*
cebat Moyſes, ‖Surge Domine, & diſſipenť
inimici tui, & fugiant qui oderunt te à fa-
36 cie tua. ¶Cùm autem deponereť, aiebat: Re
uertere Dñe ad multitudinē exercit' Iſraël.

## CAPVT XI.

1 Interea ortum eſt murmur po-
A puli, quaſi dolētium pro labo
re, contra Dominum. Quod
cùm audiſſet Dominus, iratus
eſt. Et accenſus in eos ignis
Domini deuorauit extremam caſtrorum
2 partem. ¶ Cumque clamaſſet populus ad
Moyſen, orauit Moyſes ad Dominum, &
3 abſorptus eſt ignis. ¶Vocauitque nomen lo
ci illius, Incenſio: eò quòd ſuccenſus fuiſſet
4 contra eos ignis Domini. ¶ Vulgus quip-
pe promiſcuum quod aſcenderat cum eis,

flagrauit deſiderio*, ſedens & flens, iunctis
ſibi pariter filijs Iſraël, & ait, ‖ Quis dabit
5 nobis ad veſcendũ carnes? ¶Recordamur pi-
ſciũ, quos comedebamus in Ægypto gratis:
in mentẽ nobis veniũt cucumeres, & pepo
6 nes, porriq́; & cepe, & allia. ¶Anima noſtra
B arida eſt, nihil aliud reſpiciũt oculi noſtri
7 niſi Man. ¶ ‖Erat aũt Man quaſi ſemen co-
8 riandri coloris bdellij. ¶Circuibatq́; popu-
lus, & colligens illud frangebat mola, ſiue
terebat in mortario, coquens in olla, & fa-
ciẽs ex eo tortulas ſaporis quaſi panis olea-
9 ti. ¶Cũq́; deſcẽderet nocte ſuper caſtra ros,
10 deſcendebat pariter & Man. ¶Audiuit ergo
Moyſes flẽtẽ populũ per familias, ſingulos
ꝑ oſtia tentorij ſui. Iratusque eſt furor Dñi
valde: ſed & Moyſi intolerãda res viſa eſt,
11 ¶& ait ad Dominum: Cur afflixiſti ſeruum
tuum? quare non inuenio gratiam corã te,
& cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi
12 huius ſuꝑ me? ¶Nunquid ego concepi oẽm
C hanc multitudinẽ, vel genui eã, vt dicas mi
hi, Porta eos in ſinu tuo ſicut portare ſolet
nutrix infantulum, & defer in terrã ꝓ qua
13 iuraſti patribus eorum? ¶Vnde mihi carnes
vt dem tantæ multitudini? flent cõtra me,
dicentes: Da nobis carnes vt comedamus.
14 ¶Non poſſum ſolus ſuſtinere oẽm hunc po
15 pulũ, quia grauis eſt mihi. ¶ Sin aliter tibi
videt̃, obſecro vt interficias me, & inueniã
gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar ma
16 lis. ¶Et dixit Dominus ad Moyſen: Congre-
ga mihi ſeptuaginta viros de ſenib' Iſraël,
quos tu noſti ꝙ ſenes populi ſint ac magi-
ſtri: & duces eos ad oſtiũ tabernaculi fœde
17 ris, faciesq́; ibi ſtare tecũ, ¶vt deſcendã & lo
D quar tibi: & auferã de ſpiritu tuo, tradãq́;
eis, vt ſuſtentent tecum onus populi, & nõ
18 tu ſolus graueris. ¶Populo quoq; dices: San
ctificamini cras*: comedetis carnes, ego .n.
audiui vos dicere, Quis dabit nobis eſcas
carniũ? bene nobis erat in Ægypto. Vt det
19 vobis Dominus carnes, & comedatis: ¶non
vno die, nec duobus, vel quinque aut decẽ,
20 nec viginti quidẽ, ¶ſed vſq; ad mẽſem die-
rũ donec exeat per nares veſtras, & vertat̃
in nauſeam, eò ꝙ repuleritis Dominũ qui
in medio veſtri eſt, & fleueritis corã eo, di-
cẽtes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto? ¶Et
21 ait Moyſes-ad Dñm', Sexcenta millia pe
ditum huius populi ſunt. & tu dicis, Dabo
22 eis eſum carniũ menſe integro? ¶‖Nunquid
E ouium & boum multitudo cędit̃ur, vt poſ-
ſit ſufficere ad cibũ, vel oẽs piſces maris in
23 vnũ cõgregabuntur, vt eos ſatient? ¶Cui re
ſpondit Dñs: ‖Nunquid manus Domini in
ualida eſt? Iam nunc videbis vtrum meus
24 ſermo opere cõpleatur. ¶Venit igitur Moy-
ſes, & narrauit populo verba Domini, con
gregãs ſeptuaginta viros de ſenib' *Iſraël',
25 quos ſtare fecit circa tabernaculum. ¶Deſcẽ
ditq́; Dominus per nubem, & locutus eſt

** carniũ.*
*‖ 1. Cor. 10 a. 6.*
*‖ Exo. 16. c 14*
*Sap. 16. c. 20.*
*Pſal. 77. c 24.*
*Iohã. 6. d 31.*
** & 1.*
*-4.*
*‖ Ioan. 6. b. 7.*
*‖ Iſa. 59. a 1.*
** populi. 1.*

ad eũ, auferens de Spiritu q erat in Moyſe,
& dans ſeptuaginta viris. Cumq́; requieuiſ
ſet in eis Spiritus prophetauerunt: nec vl-
26 tra ceſſauerunt. ¶Remanſerant autem in ca
F ſtris duo viri, quorum vnus vocatur El-
dad, & alter Medad ſuper quos requieuit
Spiritus: nã & ipſi deſcripti fuerant, & non
exierant ad tabernaculum. Cumq́; prophe
27 tarent in caſtris, ¶cucurrit puer, & nuncia-
uit Moyſi, dicens: Eldad & Medad prophe-
28 tant in caſtris. ¶Statim Ioſue filius Nun, mi
niſter Moyſi, & electus è pluribus, ait: Do-
29 mine mi Moyſes, prohibe eos. ¶ At ille,
G Quid, inquit, ęmularis pro me? quis tribuat
vt omnis populus prophetet, & det eis Do-
30 minus Spiritum ſuum? ¶ Reuerſusque eſt
Moyſes, & maiores natu Iſraël in caſtra.
31 ¶‖Ventus autem egrediens à Domino arre
ptas trans mare coturnices detulit, & demi
ſit in caſtra itinere quantum vno die confi-
ci poteſt ex omni parte caſtrorum per cir-
cuitum, volabantq́; in aëre duobus cubitis
32 altitudine ſuper terram. ¶ Surgens ergo
populus toto die illo, & nocte, ac die alte-
ro, cõgregauit coturnicum multitudinem:
qui parum, decem coros: & ſiccauerunt eas
33 per gyrum caſtrorum. ¶ ‖Adhuc carnes erãt
in dentibus eorum, nec defecerat huiuſce-
modi cibus: & ecce furor Domini concita-
tus in populum, percuſſit eum plaga ma-
34 gna nimis. Vocatusq́ue eſt ille locus Sepul-
chra-concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierũt
35 populum *qui deſiderauerat.' ¶Egreſſi autẽ
de Sepulchris-concupiſcentiæ, venerunt
in Haſeroth, & manſerunt ibi.

## CAPVT XII.

1 LOcutaq́ue eſt Maria & Aaron
A contra Moyſen propter vxorẽ
2 eius Æthiopiſſam, & dixerũt:
Num per ſolum Moyſen lo-
cutus eſt Dominus? nónne &
nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cum au
3 diſſet Dominus, iratus eſt. ¶Erat enim Moy
ſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines q
4 morabantur in terra. ¶ Statim locutus eſt
Dominus ad eum, & ad Aaron & Mariam.
Egredimini vos tantùm tręs ad tabernacu-
B lum fęderis. Cumq́ue fuiſſent egreſſi, ¶ de-
5 ſcendit Dominus in columna nubis, & ſte-
tit in introitu tabernaculi vocans Aarõ &
6 Mariam. Qui cùm iſſent ¶ dixit ad eos: Au-
dite ſermones meos, Si qs fuerit inter vos
Propheta Domini, in viſione apparebo ei,
7 vel per ſomnium loquar ad illum. ¶At non
talis ſeruus me' Moyſes, ‖q in omni domo
8 mea fideliſſimus eſt: ¶ore .n. ad os loquor
ei: & palàm, & nõ per ænigmata & figuras
C Dominum videt. Quare ergo non timuiſtis
9 detrahere ſeruo meo Moyſi? ¶Iratusq́; con-
10 tra eos, abijt: ¶nubes quoque receſſit quę e-
rat ſuper tabernaculum: & ecce Maria ap-
paruit candens lepra quaſi nix. Cumq́ue

*‖ Exo. 16. c. 13.*
*Pſ. 77. d 31.*
*‖ Pſ. 77. [illegible] 31.*
** quem per-cuſſit Do-minus, quia deſi-derauerat carnes.*
*‖ Heb. 3. a. 2.*



reſpexiſſet eam Aaron,& vidiſſet perfuſam
11 lepra,ait ad Moyſen: Obſecro dñe mi, ne
imponas nobis hoc peccatum quod ſtultè
12 cõmiſimus,ne fiat hæc quaſi mortua, & vt
D abortiuũ quod proijcitur de vulua matris
ſuæ: ecce iã mediũ carnis eius deuoratũ eſt
13 à lepra. Clamauitq; Moyſes ad Dñm, di-
14 cens: Deus obſecro, ſana eam. Cui rñdit
Dñs: Si pater eius ſpuiſſet in faciem illius,
nõne debuerat ſaltẽ ſeptẽ dieb⁹ rubore ſuf
fundi? Separetẽ ſeptẽ diebus extra caſtra, &
15 poſtea reuocabitẽ. Excluſa eſt itaq; Maria
extra caſtra ſeptẽ diebus: & populus nõ eſt
mot⁹ de loco illo, donec reuocata ẽ Maria.



## CAPVT XIII.

1 PRofectusq; eſt popul⁹ de Haſe
A roth fixis tentorijs in deſerto
2 Pharã. ibiq; locutus eſt Dñs
3 ad Moyſen, dicens: Mitte vi-
ros qui cõſiderent Terrã-Cha
nàan, quã daturus ſum filijs Iſraël, ſingu-
4 los de ſingulis tribubus, ex principibus. Fe
cit Moyſes quod Dñs imperauerat, de de-
5 ſerto Pharan mittens principes viros, quo
B rum iſta ſunt nomina. De tribu Rubẽ, Sam
6 mua filiũ Zechur. De tribu Simeõ, Saphat
7 filiũ Huri. De tribu Iuda, Caleb filium Ie-
8 phone. De tribu Iſſachar, Igal filiũ Ioſeph.
9 De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.
10 De tribu Ben-iamin, Phalti filiũ Raphu.
11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 De tribu Ioſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi fi
13 lium Suſi. De tribu Dan, Ammiel filiũ Ge
14 malli. De tribu Aſer, Sthur filiũ Michael.
15 De tribu Nephthali, Nahabi filiũ Vapſi.
16 De tribu Gad, Guel filiũ Machi. Hæc ſunt

17 nomina virorũ quos miſit Moyſes ad con-
C ſiderandam terram: vocauitq; Oſee filium
18 Nun, Ioſue. ¶Miſit ergo Moyſes ad conſide
randam terram Chanaan, & dixit ad eos:
Aſcẽdite per meridianam plagam. Cumq;
19 veneritis ad montes, ¶ conſiderate terram,
qualis ſit: & populũ qui habitator eſt eius,
vtrum fortis ſit an infirmus, pauci numero
20 an plures: ¶ ipſa terra, bona an mala: vrbes
21 quales, muratæ an abſque muris: ¶ humus,
pinguis an ſterilis, nemoroſa an abſq; arbo
ribus. Confortamini, & afferte nobis de fru
ctibus terræ. Erat aũt tempus quando iam
22 præcoquæ vuæ veſci poſſunt. ¶ Cumq; aſcẽ
D diſſent, explorauerunt terram à deſerto Sin,
23 vſq; Rohob intrantibus Emath. ¶Aſcende-
runtq; ad meridiẽ, & venerunt in Hebron,
vbi erant Achimã & Siſai, & Tholmai filij
Enac. nã Hebrõ ſeptem annis ante Tanim
24 vrbem Aegypti condita eſt. ¶‖ Pergenteſque
‖Deut. 1. c. 24. vſq; ad Torrentẽ-botri, abſciderũt palmi-
tem cum vua ſua, quẽ portauerũt in vecte
E duo viri. De malis quoq; granatis, & de ficis
25 loci illius tulerũt. ¶ q appellatus eſt Nehel-
eſcol, id eſt, Torrens-botri, eo ꝙ botrũ por
26 taſſent inde filij Iſraël. ¶Reuerſiq; explora-
tores terræ poſt quadraginta dies, oĩ regio-
27 ne circuita, ¶venerunt ad Moyſen & Aaron
& ad omnem cętum filiorũ Iſraël in deſer
tum Pharan, quod eſt in Cades. Locutique
eis, & omni multitudini oſtẽderunt fructus
28 terræ, ¶& narrauerunt, dicẽtes: Venimus in
F terram ad quã miſiſti nos, quæ reuera fluit
lacte & melle, vt ex his fructibus cognoſci
29 poteſt: ¶ſed cultores fortiſſimos habet, & vr
*nimis I. bes grãdes*, atq; muratas. Stirpẽ Enac vidi
30 mus ibi. ¶Amalec habitat in meridie, He-
thæus & Iebuſæus & Amorrhæus in mõta
nis. Chananæus verò moratᷣ iuxta mare &
31 circa fluẽta Iordanis. ¶Inter hęc Caleb com
peſcens murmur populi qui oriebatᷣ contra
Moyſen, ait: Aſcẽdamus, & poſſideamus ter
32 rã, qm̃ poterimus obtinere eã. ¶ Alij verò q
fuerãt cũ eo, dicebãt: Nequaq̃ ad hũc popu
lũ valemus aſcẽdere, quia fortior nobis eſt.
33 ¶Detraxerũtq; terrę quã inſpexerãt, apud fi
lios Iſraël, dicẽtes: Terra quã luſtrauimus,
deuorat habitatores ſuos. popul⁹ quẽ aſpe
34 ximus procerę ſtaturę eſt: ¶Ibi vidimus mõ
ſtra q̃dã filiorum Enac de genere giganteo,
quibus cõparati, quaſi locuſtæ videbamur.

## CAPVT XIIII.

1 IGitur vociferans omnis turba
A fleuit nocte illa, ¶ & murmura
2 ti ſunt cõtra Moyſen & Aarõ
cuncti filij Iſrael, dicẽtes: Vti-
nam mortui eſſemus in Aegy
3 pto, & nõ in hac vaſta ſolitudine. ¶Vtinam
pereamus, & non inducas nos Dominus in
terram iſtam, ne cadamus gladio, & vxores
ac liberi noſtri ducãtur captiui. Nonne me
4 lius eſt reuerti in Aegyptum? ¶Dixeruntq;
alter ad alterum: Cõſtituamus nobis ducẽ,
5 & reuertamur in Aegyptum. ¶ Quo audito
Moyſes & Aaron ceciderunt proni in terrã
coram omni multitudine filiorum Iſraël.
6 ¶‖ At verò Ioſue filius Nun, & Caleb filius ‖Eccl. 46. b. 9.
Iephone, qui & ipſi luſtrauerãt terram, ſci-
7 derunt veſtimenta ſua. ¶ & ad omnem mul 1. Mac. 2.
B titudinem filiorũ Iſrael locuti ſunt: Terra f. 45.
8 quã circuiuimus, valde bona eſt. ¶ſi propi-
tius fuerit Dominus, inducet nos in eam, &
9 tradet humũ lacte & melle manẽtem. ¶No
lite rebelles eſſe contra Dominum: neq; ti-
meatis populũ terræ huius. quia ſicut panẽ
ita eos, poſſumus deuorare. receſſit ab eos
oẽ præſidium. Dominus nobiſcũ eſt, nolite
10 metuere. ¶Cumq; clamaret omnis multitu
do, & lapidibus eos vellet opprimere, appa
ruit gloria Domini ſuper tectũ fęderis cun-
11 ctis videtibus filijs Iſraël. ¶Et dixit Domi-
nus ad Moyſen: Vſquequo detrahet mihi
populus iſte? Quouſq; non credent mihi in
12 oĩbus ſignis quæ feci coram eis? ¶Feriã igi-
tur eos peſtilentia, atq; conſumam: te autẽ
faciã principẽ ſuper gentem magnã, & for-
13 tiorẽ q̃ hæc eſt. ¶Et ait Moyſes ad Dñm: Vt
C audiant Aegyptij de quorum medio eduxi- Exo. 32. c. 12.
14 ſti populum iſtum, ¶ & habitatores terræ
huius qui audierũt ꝙ tu Dñe in populo iſto
ſis, & facie videaris ad faciẽ, ‖ & nubes tua ‖Exo. 13. d. 22.
protegat illos. & in colũna nubis præcedas
eos per diẽ, & in colũna ignis per noctem:
15 ¶quòd occideris tantam multitudinẽ quaſi
16 vnum hominem, & dicant, ¶ Non poterat Deu. 9. d. 28.
introducere populum in terrã pro qua iu-
rauerat, idcirco occidit eos in ſolitudine.
17 ¶ Magnificetur ergo fortitudo Domini ſicut
18 iuraſti, dicens: ¶‖ Dominus patiẽs & multæ ‖Pſ. 102. b. 8.
miſericordię, auferens iniquitatẽ & ſcelera
nullumq; innoxiũ derelinquẽs, qui viſitas Exo. 20. a. 5. & 34. a. 7.
peccata patrum in filios in tertiam, & quar
19 tam generationẽ. ¶Dimitte obſecro, pecca-
tũ populi huius ſecundùm magnitudi-
nem miſericordię tuę, ſicut propitius fuiſti
egrediẽtibus de Aegypto vſq; ad locũ iſtũ.
20 ¶Dixitq; Dñs: Dimiſi iuxta verbũ tuum. ¶Vi
21 uo ego: & implebitur gloria Domini vni-
22 uerſa terra. ¶Attamen omnes homines qui
D viderunt maieſtatẽ meam, & ſigna quæ fe
ci in Aegypto & in ſolitudine, & tẽtauerũt
me iam per decẽ vices, nec obedierunt vo-
23 ci meæ, ¶ non videbunt terrã pro qua iura-
ui patribus eorũ, nec quiſquam ex illis qui
24 detraxit mihi, intuebitur eam. ¶ *‖Seruum * Sed 3.
meũ Caleb qui plenus alio ſpiritu ſecutus ‖Ioſ. 14. b. 6.
eſt me, inducam in terram hanc quam cir-
25 cuiuit, & ſemen eius poſſidebit eam. ¶Quo-
niam Amalecites, & Chananæus habitant
in vallib⁹. Cras mouete caſtra, & reuertimi
26 ni in ſolitudinẽ per viã Maris-rubri. ¶Lo-
cutuſq; eſt Dominus ad Moyſen & Aaron,
27 dicẽs. ¶ ‖Vſquequo multitudo hæc peſſima ‖Pſ. 105. c. 27.

*Inf.26.g.* E murmurat contra me?querelas filiorum Iſ-
*65.& 32* 28 raël audiui.ˀDic ergo eis, Viuo ego,ait Do
*b.10.* minus:ſicut locuti eſtis audiente me,ſic fa-
29 ciã vobis ˀIn ſolitudine hac iacebunt cada
*‖Deu.1 f.* uera veſtra.‖Oẽs qui numerati eſtis à vigin
*35.* ti annis & ſuprà, & murmuraſtis contra
30 me, ˀ non intrabitis terrã ſuper quã leuaui
*‖Ioſ 3.e.* manũ meam vt habitare vos facerem,‖præ
*d.* ter Caleb filium Iéphone, & Ioſue filium
31 Nun;ˀParuulos autem veſtros de quibus di
F xiſtis,ꝙ prædæ hoſtibus forẽt,introducam:
32 vt videant terram quę vobis diſplicuit.ˀVe
33 ſtra cadauera iacebunt in ſolitudine. ˀFilij
veſtri erũt vagi in deſerto annis quadragin
ta,& portabunt fornicationem veſtram,do
nec conſumantur cadauera patrum, in de-
34 ſerto, ˀ iuxta numerũ quadraginta dierum
quibus conſideraſtis terram:annus pro die
*‖Ezec.4.* imputabitur : ‖ Et quadraginta annis reci-
*b.6.* pietis iniquitates veſtras, & ſcietis vltionẽ
*Pſ.94.b.* 35 meam.ˀ quoniam ſicut locutus ſum, ita fa
*10.* ciam omni multitudini huic peſſimæ, quæ
conſurrexit aduerſum me : in ſolitudine
36 hac deficiet & morietur.ˀIgitur omnes viri
quos miſerat Moyſes ad contemplandam
terram, & qui reuerſi murmurare fecerant
contra eum omnem multitudinem, detra-
*1.Cor.10.* 37 hentes terræ ꝙ eſſet mala,ˀ‖mortui ſunt at
*b.10.* 38 que percuſſi in cõſpectu Dñi.ˀIoſue autem
*Heb.3.d.* filius Nun,& Caleb filius Iëphone vixerũt
*17.* ex omnibus qui perrexerant ad conſideran
*Iud.1.b.5* 39 dam terram . ˀLocutuſque eſt Moyſes vni-
uerſa verba hęc ad omnes filios Iſraël,& lu
G xit populus nimis . ˀEcce mane primo ſur-
40 gentes, aſcenderunt verticem montis, atq;
dixerunt: Parati ſumus aſcendere ad locum
de quo Dominus locutus eſt: quia peccaui-
*Deu.1 g.* 41 mus.ˀQuibus Moyſes, Cur,inquit,tranſgre
*42.* dimini verbum Domini , quod vobis non
42 cedet in proſperum?ˀNolite aſcendere:nõ
enim eſt Dominus vobiſcum : ne corruatis
43 coram inimicis veſtris.ˀAmalecites & Cha
nanæus ante vos ſunt , quorum gladio cor-
ruetis, eò quòd nolueritis acquieſcere Do-
44 mino, nec erit Dominus vobiſcum.ˀAt illi
contenebrati aſcenderunt in verticem mõ-
tis. Arca autem teſtamẽti Domini,& Moy-
45 ſes non receſſerunt de caſtris. ˀDeſcenditq;
Amalecites & Chananæus qui habitabat
in monte: & percutiens eos atq; concidẽs,
perſecutus eſt eos vſque Horma.

## CAPVT XV.

1 LOcutuſq; eſt Dominus ad Moy
A ſen,dicens:ˀLoquere ad filios
2 Iſraël, & dices ad eos: Cum
ingreſſi fueritis Terram habi-
tationis veſtræ quã ego dabo
3 vobis,ˀ & feceritis oblationem Domino in
holocauſtum aut victimã pacificã vota ſol-
uentes, vel ſponte offerẽtes munera,aut in
ſolennitatibus veſtris adolentes odorẽ ſua-
uitatis Domino , de bobus ſiue de ouibus:
4 ˀ offeret quicunq; immolauerit victimam,
ſacrificium ſimilæ , decimam partem ephi
conſperſam oleo,quod menſuram habebit
5 quartam partem hin:ˀ & vinũ ad liba fun-
denda eiuſdem menſuræ dabit in holocau-
6 ſtũ ſiue in victimam: Per agnos ſingulosˀ&
arietes erit ſacrificiũ ſimilæ duarũ decima
rũ quæ conſperſa ſit oleo tertiæ partis hin,
7 ˀ& vinum ad libamẽtum tertię partis eiuſ-
dem menſurę offeret in odorem ſuauitatis
8 Domino. ˀQuãdo verò de bobus feceris ho
B locauſtum aut hoſtiam,vt impleas votum,
9 vel pacificas victimas , ˀ dabis per ſingulos
boues ſimilæ tres decimas conſperſæ oleo,
10 quod habeat mediũ menſuræ hin,ˀ & vinũ
ad liba fundenda eiuſdem mẽſuræ in obla
11 tionem ſuauiſſimi odoris Domino. ˀSic fa-
12 cies ˀ per ſingulos boues & arietes & agnos
13 & hœdos. ˀTam indigenæ quàm peregrini
14 ˀ eodem ritu offerent ſacrificia . ˀ Vnum
15 præceptum erit atque iudicium tam vobis
16 q̃ aduenis terræ. ˀLocutus eſt Dominus ad
17 Moyſen,dicens:ˀLoquere filijs Iſraël, & di
18 ces ad eos.ˀCùm veneritis in terram quam
19 dabo vobis,ˀ & comederitis de panibus re-
gionis illius , ſeparabitis primitias Domi-
20 no ˀ de cibis veſtris . Sicut de areis primi-
21 tias ſeparabitis, ˀ ita & de pulmẽtis dabitis
22 primitiua Domino . ˀQuòd ſi per ignoran-
tiam prætericritis quicquã horum quæ lo-
23 cutus eſt Dominus ad Moyſen,ˀ & manda-
uit per eũ ad vos, à die qua cœpit iubere &
24 vltrà, ˀoblitaq; fuerit facere multitudo,of-
C ferret vitulum de armẽto, holocauſtum in
odorem ſuauiſſimum Dño , & ſacrificium
eius ac liba vt ceremoniæ poſtulant,hircũ-
25 que pro peccato , ˀ & rogabit ſacerdos pro
omni multitudine filiorũ Iſraël: & dimit-
tetur eis,quoniam nõ ſponte peccauerunt,
nihilominus offerentes incẽſum Domino
26 pro ſe & pro peccato,atque errore ſuo: ˀ &
dimittetur vniuerſæ plebi filiorũ Iſraël, &
aduenis qui peregrinantur inter *eos*, qm̃ *vel 7.*
culpa eſt omnis populi per ignorantiam.
27 ˀQuòd ſi anima vna neſciens peccauerit,of
28 feret caprã anniculam pro peccato ſuo, ˀ &
deprecabitur pro ea ſacerdos , quòd inſcia
peccauerit corã Domino : impetrabitq; ei
29 veniam,& dimittetur illi. ˀTam indigenis
quàm aduenis vna lex erit omniũ qui pec-
30 cauerint ignorantes. ˀAnima verò quæ per
ſuperbiã aliquid cõmiſerit,ſiue ciuis ſit il-
le,ſiue peregrinus: quoniã aduerſus Domi-
num rebellis fuit , peribit de populo ſuo :
31 ˀverbum enim Domini contempſit & præ-
ceptum illius fecit irritum : idcirco delebi-
32 tur,& portabit iniquitatem ſuam . ˀ Factũ
D eſt autem,cùm eſſent filij Iſraël in ſolitudi
ne, & inueniſſent hominem colligentem
33 ligna in die ſabbathi,ˀ obtulerunt eũ Moy
34 ſi & Aaron & vniuerſæ multitudini . ˀ Qui
recluſerunt eum in carcerẽ, neſciẽtes quid

35 ſuper eo facere deberent. ¶Dixitque Domi-
nus ad Moyſen: Morte moriaẽ homo iſte:
obruat eũ lapidibus omnis turba extra ca-
36 ſtra. ¶Cumq́; eduxiſſent eum foras, obrue-
runt eũ lapidibus, & mortuus eſt ſicut præ-
37 ceperat Dominus. ¶Dixit quoque Dñs ad
38 Moyſen. ¶Loquere filijs Iſraël, & dices ad
eos, ‖vt faciãt ſibi fimbrias per angulos pal
liorum, ponẽtes in eis vittas hyacinthinas:
39 ¶quas cùm viderint, recordentur omnium
mandatorum Dñi, nec ſequantur cogitatio
nes ſuas & oculos per res varias fornicãtes:
40 ¶ſed magis memores præceptorum Dñi fa-
41 ciant ea, ſintq́ue ſancti Deo ſuo. ¶Ego Dñs
Deus veſter, qui eduxi vos de Terra-Aegy-
pti, vt eſſem Deus veſter.

Deu. 22. b. 12.
‖Mat. 23. a. 5.



CAPVT XVI.

1 ECce autem Core filius Iſaar, fi-
A lij Caath, filij Leui, & Dathã
atq; Abiron filij Eliab, Hon
quoq; filius Pheleth de filijs
2 Ruben, ¶ſurrexerunt contra
Moyſen, alijq́; filiorũ Iſraël ducẽti quinqua-
ginta viri proceres ſynagogæ, & qui tẽpe cõ-
3 cilij per noĩa vocabanẽ. ¶†Cumq́; ſtetiſſent
aduerſum Moyſen & Aarõ, dixerunt: Suffi-
ciat nobis, qa oĩs multitudo ſanctorũ eſt,
& in ipſis eſt Dñs: cur eleuamini ſuper po-
4 pulũ Dñi? ¶Quod cùm audiſſet Moyſes, ceci
5 dit pronus in faciẽ: ¶Locutusq́; ad Core &
ad oẽm multitudinẽ: Manè, inquit, notum
faciet Dñs qui ad ſe pertineãt, & ſanctos ap
plicabit ſibi, & quos elegerit, appropinqua
6 bũt ei. ¶Hoc igiẽ facite: Tollat vnuſquiſq;
thuribula ſua, tu Core & oẽ cõcilium tuũ:
7 ¶& hauſto cras igne ponite déſuper thymia
ma corã Dño: & quẽcũq; elegerit, ipſe erit
8 ſanctus. multùm erigimini filij Leui. ¶Di-
9 xitq́; rurſũ ad Core: Audite filij Leui: ¶Nũ
B parũ vobis eſt q̄ ſeparauit vos Deus Iſraël
ab oĩ populo, & iũxit ſibi, vt ſeruiretis ei in
cultu tabernaculi, & ſtaretis corã frequẽtia
10 populi, & miniſtraretis ei? ¶Idcirco ad ſe fe
cit accedere te & oẽs fratres tuos filios Le-
11 ui, vt vobis ẽt ſacerdotiũ vendicetis, ¶& oĩs
globus tuus ſtet contra Dñm? quis eſt enim
12 Aaron vt murmuretis contra eum? ¶Miſit
ergo Moyſes vt vocaret Dathan & Abiron
filios Eliab. Qui rñderunt: Non venimus.
13 ¶Nũquid parum eſt tibi quòd eduxiſti nos
de terra quæ lacte & melle manabat, vt oc-
cideres in deſerto, niſi & dominatus fueris
14 noſtri? ¶Reuera induxiſti nos in terram quę
fluit riuis lactis & mellis, & dediſti nobis
poſſeſſiones agrorũ & vinearũ? an & oculos
15 noſtros vis eruere? non venimus. ¶Iratuſ-
que Moyſes valde: ait ad Dominum: Ne re
ſpicias ſacrificia eorũ: tu ſcis quòd nec aſel
lum quidẽ vnq̃ acceperim ab eis: nec affli-
16 xerim quempiam eorum. ¶Dixitque ad Co-
C re: Tu, & omnis congregatio tua ſtate ſeor-
ſum coram Dño, & Aarõ die craſtino ſepa-
17 ratim: ¶Tollite ſinguli thuribula veſtra, &
ponite ſuper ea incenſum, offerentes Dño,
ducenta quinquaginta thuribula: Aaron
18 quoque teneat thuribulum ſuum. ¶Quod
cùm feciſſent ſtantibus Moyſe & Aaron,
19 ¶& coaceruaſſent aduerſum eos omnem
multitudinem ad oſtium tabernaculi, appa
20 ruit cunctis gloria Domini. ¶Locutusq́; Do
21 minus ad Moyſen & Aaron, ait: ¶Separa-
mini de medio cõgregationis huius, vt eos
22 repentè diſperdam. ¶Qui ceciderunt proni
in faciem, atque dixerunt: Fortiſſime Deus
ſpirituum vniuerſæ carnis, num vno peccã
23 te, contra omnes ira tua deſæuiet? ¶Et ait
24 Dominus ad Moyſen: ¶Præcipe vniuerſo po
D pulo, vt ſeparetur à tabernaculis Core &

‖Ecc. 45. c. 22.
Iud. 1. d. 51.
Inf. 27. a. 3.

Dathan

25 Dathan & Abiron.¶Surrexitq; Moyſes, &
abijt ad Dathan & Abiron: & ſequentibus
26 eum ſenioribus Iſraël, ¶ dixit ad turbam:
*iſtorū 2. Recedite à tabernaculis hominum*impio-
rum, & nolite tangere quę ad eos ptinent,
27 ne inuoluamini in peccatis eorum.¶Cum-
que receſſiſſent à tentorijs eorū per circui-
tum, Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in
introitu papilionum ſuorū cum vxorib⁹ &
28 liberis,omniq; frequentia.¶Et ait Moyſes:
In hoc ſcietis ꝙ Dominus miſerit me,vt ſa
cerem vniuerſa,quæ cernitis,& non ex pro
29 prio eadem corde protulerim:¶Si conſueta
hominum morte interierint, & viſitauerit
eos plaga,qua & cęteri viſitari ſolent: non
30 miſit me Dñs. ¶ſin autem nouam rem fece
E rit Dominus,vt aperiens terra os ſuum,de-
glutiat eos,& omnia quæ ad illos pertinēt,
deſcenderintq; viuentes in infernum,ſcie-
tis quòd blaſphemauerint Dominum.
Pſ. 105. 31 ¶Confeſtim igitur,vt ceſſauit loqui, diru-
c. 17. 32 pta eſt terra ſub pedibus eorum: ¶ & ape-
Deut. 11. riens os ſuum, deuorauit illos cum taber-
a. 6. 33 naculis ſuis & vniuerſa ſubſtātia eorū:¶ de
Inf. 26. ſcenderuntq; viui in infernum operti hu-
a. 3. 34 mo,&perierūt de medio multitudinis.¶At
verò omnis Iſraël qui ſtabat per gyrum, fu
git à clamore pereuntium,dicens: Ne fortè
35 & nos terra deglutiat.¶Sed & ignis egreſſus
à Domino, interfecit ducētos quinquagin-
36 ta viros qui offerebant incenſum. ¶ Locu-
37 tusq; eſt Dñs ad Moyſen,dicens: ¶Præcipe
F Eleazaro filio Aarō ſacerdoti vt tollat thu
ribula quæ iacent in incendio, & ignē huc
illucq; diſpergat: quoniā ſanctificata ſunt
38 ¶in mortibus peccatorū:producatque ea in
laminas,& affigat altari, eo quòd oblatum
ſit in eis incenſum Domino,& ſanctificata
ſint, vt cernant ea pro ſigno & monimēto
39 filij Iſraël.¶Tulit ergo Eleazar ſacerdos thu
ribula ænea in quibus obtulerant hi quos
incendiū deuorauit, & produxit ea in lami
40 nas,affigens altari:¶vt haberent poſtea filij
Iſraël quibus cōmonerentur,ne quis acce-
dat alienigena, & qui non eſt de ſemine
Aaron ad offerendum incenſum Domino,
ne patiatur ſicut paſſus eſt Core, & omnis
congregatio eius,loquēte Domino ad Moy
41 ſen.¶Murmurauit autem omnis multitudo
filiorum Iſraël ſequenti die contra Moy-
ſen & Aaron, dicens:Vos interfeciſtis po-
42 pulum Domini: ¶Cumque oriretur ſedi-
43 tio, & tumultus increſceret, ¶ Moyſes &
Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis.
Quod poſtquam ingreſſi ſunt, operuit nu
*taberna- 44 bes*, & apparuit gloria Domini. ¶ Dixit-
cu'um 10. 45 que Dominus ad Moyſen: ¶ Recedite de
medio huius multitudinis, etiam nunc de-
46 lebo eos. Cumque iacerent in terra, ¶ di-
xit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribulum,
¶Sap. 18. & hauſto igne de altari mitte incenſum
d. 21. deſuper, ¶ pergens citò ad populum vt ro-
ges pro eis: iam enim egreſſa eſt ira à Do-
47 mino, & plaga deſæuit. ¶Quod cùm feciſ-
ſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multi
tudinem quam iam vaſtabat incendium,
48 obtulit thymiama, ¶ & ſtās inter mortuos
ac viuentes, pro populo deprecatus eſt, &
49 plaga ceſſauit. ¶ Fuerūt autem qui percuſ-
ſi ſunt quatuordecim millia hominum, &
ſeptingenti, abſq; his qui perierant in ſe-
50 ditione Core. ¶ Reuerſuſque eſt Aaron ad
Moyſen ad oſtium tabernaculi fœderis poſt
quam quieuit interitus.

## CAPVT XVII.

1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen,
A dicens: ¶ Loquere ad filios Iſ
2 raël, & accipe ab eis virgas
ſingulas p cognationes ſuas,
à cunctis principibus tribuū,
virgas duodecim,& vniuſcuiuſque nomen
3 ſuperſcribes virgæ ſuæ: ¶Nomen autē Aa-
ron erit in tribu Leui, & vna virga cūctas
4 eorum familias continebit:¶ponesque eas
in tabernaculo fœderis corā teſtimonio vbi
5 loquar ad te. ¶ Quem ex his elegero, germi
B nabit virga eius: & cohibebo à me queri-
monias filiorum Iſraël, quibus contra vos
6 murmurant.¶Locutuſque eſt Moyſes ad fi-
lios Iſraël: & dederunt ei omnes principes
virgas per ſingulas tribus: fueruntque vir-
7 gæ duodecim abſque virga Aaron. ¶ Quas
cùm poſuiſſet Moyſes corā Domino in ta-
8 bernaculo teſtimonij,¶ ſequenti die regreſ
C ſus inuenit germinaſſe virgam Aarō in do
mo Leui: & turgentibus gemmis eruperāt
flores, qui folijs dilatatis, in amygdalas de-
9 formati ſunt. ¶ Protulit ergo Moyſes om-
nes virgas de conſpectu Domini ad cunctos
filios Iſraël: videruntque & receperunt ſin
10 guli virgas ſuas.¶Dixitq; Dominus ad Moy
D ſen: Refer virgam Aaron in tabernaculū
teſtimonij,¶vt ſeruetur ibi in ſignum rebel ¶Hebr. 9.
lium filiorum Iſraël, & quieſcant querelæ a. 4.
11 eorum à me,ne moriantur. ¶ Fecitq; Moy-
12 ſes, ſicut præceperat Dominus. ¶ Dixerunt
autem filij Iſraël, ad Moyſen: Ecce con-
13 ſumpti ſumus,omnes peribimus.¶quicun-
que accedit ad tabernaculum Domini, mo
ritur. Num vſque ad internecionem cun-
cti delendi ſumus.

## CAPVT XVIII.

1 DIxitque Dominus ad Aaron:
A Tu, & filij tui, & domus pa-
tris tui tecū portabitis iniqui
tatē ſāctuarij: & tu & filij tui
ſimul ſuſtinebitis peccata ſa-
2 cerdotij veſtri, ¶ ſed & fratres tuos de tribu
Leui,&ſceptrū patris tui ſume tecū,p̄ſtoq;
ſint,& miniſtrent tibi: tu autem & filij tui
miniſtrabitis in tabernaculo teſtimonij.
3 ¶Excubabuntque Leuitæ ad præcepta tua,
& ad cuncta opera tabernaculi: ita dunta-
xat vt ad vaſa ſanctuarij & altare non acce

dant, ne & illi moriantur, & vos pereatis ſi
4 mul. ¶Sint autem tecum & excubent in cu
ſtodijs tabernaculi, & in omnibus ceremo-
nijs eius. Alienigena nõ miſcebitur vobis.
5 ¶Excubate in cuſtodia ſanctuarij, & in mi-
niſterio altaris, ne oriatur indignatio ſuper
6 filios Iſraël. ¶Ego dedi vobis fratres veſtros
Leuitas de medio filiorum Iſraël, & tradi-
di donum Domino, vt ſeruiant in miniſte-
7 rijs tabernaculi eius. ¶Tu autem & filij tui
cuſtodite ſacerdotium veſtrum: & oĩa quæ
ad cultũ altaris pertinent, & intra velum
B ſunt, per ſacerdotes adminiſtrabũtur: ſiquis
8 externus acceſſerit, occidetur. ¶Locutusque
eſt Dñs ad Aaron: Ecce dedi tibi cuſtodiã
primitiarum mearum. Omnia quæ ſancti-
ficantur à filijs Iſraël, tradidi tibi & filijs
tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempi-
9 terna. ¶Hæc ergo accipies de his quæ ſancti-
ficantur, & oblata ſunt Domino. Omnis
oblatio, & ſacrificium, & quicquid pro pec
cato, atque delicto redditur mihi, & cedit
in Sancta ſanctorũ, tuum erit, & filiorum
10 tuorum. ¶In ſanctuario comedes illud: ma-
res tantùm edent ex eo, quia conſecratum
11 eſt *tibi. ¶Primitias autẽ quas vouerint &
obtulerint filij Iſraël, tibi dedi & filijs
tuis ac filiabus tuis iure perpetuo: qui mũ
12 dus eſt in domo tua, veſcetur eis. ¶Omnem
medullam olei, & vini, ac frumenti, quic-
quid offerunt primitiarum Dño, tibi dedi.
13 ¶Vniuerſa frugũ initia, quæ gignit humus,
& Domino deportãtur, cedẽt in vſus tuos:
qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.
14 ¶Omne quod ex voto reddiderint filij Iſ-
15 raël, tuum erit. ¶Quicquid primum erũpit
è vulua cunctæ carnis, quam offerunt Dño,
C ſiue ex hominibus, ſiue de pecoribus fue-
rit, tui iuris erit: ita duntaxat, vt pro homi-
nis primogenito precium accipias, & om-
ne animal qđ immundũ eſt redimi facias.
16 ¶cuius redemptio erit poſt vnum menſem,
ſiclis argenti quinque, pondere ſanctuarij.
17 ‖Siclus viginti obolos habet. ¶Primogenitũ
autem bouis & ouis & capræ non facies re
dimi, quia ſanctificata ſunt Domino: ſan-
guinem tantùm eorum fundes ſuper alta-
re, & adipes adolebis in ſuauiſſimũ odorẽ
18 Domino. ¶Carnes verò in vſum tuum ce-
dent, ſicut pectuſculum cõſecratum, & ar-
19 mus dexter, tua erunt. ¶Omnes primitias
ſanctuarij quas offerunt filij Iſraël Dño, ti-
bi dedi & filijs, ac filiabus tuis iure perpe-
tuo. Pactum *ſalis' eſt ſempiternum coram
20 Domino, tibi ac filijs tuis. ¶Dixitq; Dñs ad
Aaron: In terra eorum nihil *poſſidebitis,
nec habebitis' partem inter eos: ‖ego pars
21 & hæreditas tua in medio filiorũ Iſraël. ¶Fi
D lijs aũt Leui dedi omnes decimas Iſraëlis
in poſſeſſionẽ pro miniſterio quo ſeruiunt
22 mihi in tabernaculo fœderis: ¶vt non acce-
dãt vltrà filij Iſraël ad tabernaculũ, nec cõ
23 mittant peccatum mortiferum. ¶ſolis filijs
Leui mihi in tabernaculo ſeruientibus, &
portantibus peccata populi legitimũ ſem-
piternum erit in generationibus veſtris.
24 Nihil aliud poſſidebũt, ¶decimarũ oblatio-
ne contenti, quas in vſus eorum & neceſſa-
25 ria ſeparaui. ¶Locutusque eſt Dominus ad
26 Moyſen, dicens: Præcipe Leuitis, atq; denũ
cia: Cùm acceperitis à filijs Iſraël decimas
quas dedi vobis, primitias earũ offerte Do-
27 mino, ideſt decimam partem decimæ, ¶vt
reputetur vobis in oblationem primitiuo-
28 rũ, tã de areis quàm de torcularibus: ¶& in
vniuerſis quorum accipitis primitias, offer
29 te Dño, & date ea Aarõ ſacerdoti. ¶Omnia
quæ offeretis ex decimis, & in donaria Dñi
ſeparabitis, optima & electa erunt cuncta.
30 ¶Diceſque ad eos: Si præclara & meliora
quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur
vobis quaſi de area & torculari dederitis
31 primitias: ¶& comedetis eas in omnibus
locis veſtris, tam vos quàm familiæ veſtræ:
quia precium eſt pro miniſterio quo ſerui-
tis in tabernaculo teſtimonij. ¶Et non pec-
cabitis ſuper hoc, egregia vobis & pinguia
reſeruantes: ne polluatis oblationes filiorũ
Iſrael, & moriamini.

## CAPVT XIX.

1 LOcutusque eſt Dñs ad Moyſen
A & Aaron dicens: ¶Iſta eſt reli
2 gio victimæ, quàm conſtituit
Dominus. Præcipe filijs Iſ-
raël, vt adducant ad te vaccã
rufam ætatis integræ, in qua nulla ſit ma-
3 cula, nec portauerit iugum: tradetiſq; eam
Eleazaro ſacerdoti: qui eductam extra ca-
4 ſtra, immolabit in conſpectu omnium. ¶&
‖tingens digitum in ſanguine eius, aſper-
get contra fores tabernaculi ſeptẽ vicibus,
5 ¶comburetque eam cunctis videntibus, tã
pelle & carnibus eius, quàm ſanguine &
6 fimo flammæ traditis. ¶Lignum quoque ce
drinum, & hyſſopum, coccumque bis tin-
ctum ſacerdos mittet in flammam quę vac
7 cam vorat. ¶Et tunc demum lotis veſtibus
& corpore ſuo, ingredietur in caſtra, com-
8 maculatusq; erit vſque ad veſperum. ¶Sed
B & ille qui cõbuſſerit eã, lauabit veſtimẽta
ſua & corpus, & immundus erit vſq; ad ve
9 ſperum. ¶Colliget autẽ vir mundus cineres
vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco
puriſſimo, vt ſint multitudini filiorũ Iſrael
in cuſtodiam, & in aquã aſperſionis: quia
10 pro peccato vacca combuſta eſt. ¶Cumq; la
uerit qui vaccæ portauerat cineres veſtimẽ
ta ſua, immundus erit vſque ad veſperum.
Habebũt hoc filij Iſraël, & aduenæ, qui ha
bitant inter eos, ſanctum iure perpetuo
11 ¶Qui tetigerit cadauer hominis, & propter
12 hoc ſeptem diebus fuerit immũdus: ¶aſper
getur ex hac aqua die tertio & ſeptimo, &
ſic mundabitur. Si die tertio aſperſus non

*Domino 2.

‖Exo. 30. b. 13. Leui. 27. c 25. Sup. 3. g. 47. Ezec. 45. c. 12.

*pacis 4.

*poſſidebis nec habebis 1.

‖Deu. 10. b. 9. et 18 a. 1.

Ioſ. 17. b 14. d. 23 Ezec. 44 g. 28.

‖Heb. 9. b. 13.

13 fuerit, ſeptimo nō poterit emundari. ¶Om-
nis qui tetigerit humanæ animæ mortici-
nū, & aſperſus hac cōmiſtione non fuerit,
polluet tabernaculum Dñi, & peribit ex Iſ-
raël: qa aqua expiationis nō eſt aſperſus,
immundus erit, & manebit ſpurcitia eius
14 ſuper eū. ¶Iſta eſt lex hoīs qui moritur in
tabernaculo. Omnes qui ingrediuntur ten-
toriū illius, & vniuerſa vaſa quæ ibi ſunt,
15 polluta erūt ſeptē diebus: ¶Vas quod nō ha
buerit operculum, nec ligaturam déſuper
16 immundū erit. ¶Si quis in agro tetigerit ca
dauer occiſi hoīs, aut per ſe mortui, ſiue os
illius, vel ſepulchrum, immundus erit ſe-
17 ptē diebus. ¶ Tollentq; de cineribus cōbu-
ſtionis atq; peccati, & mittent aquas viuas
18 ſuper eos in vas: ¶in quibus cū homo mun
dus tinxerit hyſsòpum, aſperget ex eo oēm
tentorium, & cunctam ſupellectilē, & ho-
mines huiuſcemodi contagione pollutos:
19 ¶Atq; hoc modo mundus luſtrabit immū-
B dū tertio & ſeptimo die: expiatusq́; die ſe-
ptimo, lauabit & ſe & veſtimenta ſua, &
20 immundus erit vſque ad veſperū. ¶Siquis
hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima
illius de medio eccleſiæ: quia ſanctuarium
Domini polluit, & nō eſt aqua luſtrationis
21 aſperſus: ¶erit hoc præceptū legitimū ſem-
piternū. Ipſe quoq; qui aſpergit aquas, la-
uabit veſtimenta ſua. Omnis qui tetigerit
aquas expiationis, immūdus erit vſq; ad ve
22 ſperū. ¶Quicquid tetigerit immundus, im-
mundū faciet: & anima quæ horū quippiā
tetigerit, immunda erit vſque ad veſperū.

## CAPVT XX.

1 VEnerūtq́; filij Iſraël, & oīs mul
A titudo in deſertum Sin, mēſe
primo, & manſit populus in
Cades. Mortuaq́; eſt ibi Ma-
ria, & ſepulta in eodem loco.
2 ¶Cumq́ue indigeret aqua populus, conue-
3 nerūt aduerſum Moyſen, & Aarō, ¶& verſi
in ſeditionem, dixerūt: Vtinā perijſſemus
4 inter fratres nr̃os corā Dño. ¶Cur eduxiſtis
eccleſiā Dñi in ſolitudinē, vt & nos & nr̃a
5 iumēta moriamur? ¶Quare nos feciſtis aſcē
dere de Ægypto, & adduxiſtis in locū iſtū
peſſimū, qui ſeri non pōt, qui nec ficum gi
gnit, nec vineas, nec malogranata, inſuper
6 & aquam nō habet ad bibendum? ¶Ingreſ-
ſusq́; Moyſes & Aaron, dimiſſa multitudi-
ne, in tabernaculum fœderis, corruerūt pro
ni in terram clamaueruntq́; ad Dñm atq;
dixerunt: Dñe Deus audi clamorē huius po
puli, & aperi eis theſaurum tuum, fontem
B aquæ viuę, vt ſatiati ceſſet murmuratio eo-
rum. Et apparuit gloria Domini ſuper eos,
7 ¶Locutusq́; eſt Dñs ad Moyſen, dicēs: ¶Tol-
8 le virgam & congrega populum tu & Aa-
ron frater tuus, & loquimini ad petram co
ram eis, & illa dabit aquas. Cumq; eduxe-
ris aquam de petra, bibet omnis multitu-
9 do & iumenta eius. ¶ ‖Tulit igitur Moyſes ‖ *Sap. 11. a. 4.*
virgā, quæ erat in conſpectu Dñi, ſicut præ-
10 ceperat ei, ¶cōgregata multitudine ante pe- *Exod. 17. b. 6.*
tram, dixitq́; eis: Audite rebelles & incre-
duli. ‖Num de petra hac vobis aquam pote ‖*Deu. 32. g. 51.*
11 rimus eijcere? ¶Cūq́; eleuaſſet Moyſes ma-
nū percutiēs virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt *Pſal. 77. b. 15. 104. d. 40.*
aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet &
12 iumenta*. ¶Dixitq́; Dñs ad Moyſen & Aa-
ron: ‖Quia nō credidiſtis mihi: vt ſanctifi- *1. Cor. 10. a. 4.*
caretis me coram filijs Iſraël, non introdu-
cetis hos populos in terram quā dabo eis. **eius 6.*
13 ¶Hæc eſt aqua contradictionis, vbi iurgati ‖*Deut. 1. f. 37.*
ſunt filij Iſraël cōtra Dñm, & ſanctificatus
14 eſt in eis. ¶Miſit interea nuncios Moyſes de *Infr. 27. c. 14.*
C Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc
mandat frater tuus Iſraël: Noſti oēm labo-
15 rē qui apprehendit nos, ¶qūo deſcenderint
patres noſtri in Ægyptū, & habitauerimus
ibi multo tēpore, afflixerintq́ue nos Aegy-
16 ptij, & pr̃es noſtros: ¶& qūo clamauerimus
ad Dominum, & exaudierit nos, miſeritq́;
angelū qui eduxerit nos de Aegypto. *Ecce **Et 7.*
in vrbe Cades, quæ eſt in extremis finibus
17 tuis, poſiti, ¶obſecramus vt nobis tranſire li
ceat per terram tuā. Nō ibimus per agros,
nec per vineas, non bibemus aquas de pu-
teis tuis, ſed gradiemur via publica, nec ad
dexterā nec ad ſiniſtram declinātes, donec
18 tranſeamus terminos tuos. ¶ Cui reſpondit
Edom: Non tranſibis per me, alioquin ar-
19 matus occurram tibi. ¶ Dixeruntq́ue filij
Iſraël: Per tritā gradiemur viam: & ſi bibe
rimus aquas tuas nos & pecora nr̃a, dabi-
mus qđ iuſtū eſt: nulla erit in precio diffi-
20 cultas, tm̄ velociter trāſeamus. ¶At ille, re-
D ſpondit: Non *trāſibitis. Statimq́; egreſſus **trāſibis 2*
eſt obuius cū infinita multitudine, & ma-
21 nu forti. ¶Nec voluit acquieſcere deprecā-
ti, vt concederet tranſitum per fines ſuos.
22 Quā ob rem diuertit ab eo Iſraël, ¶Cumq;
caſtra mouiſſent de Cades, venerūt in mon *Inf. 33. d. 37.*
23 tem Hor, qui eſt in finibus Terrę Edō: ¶Vbi
24 locutus eſt Dñs ad Moyſen: ¶Pergat, inqt,
Aaron ad populos ſuos: non. n. intrabit ter
ra quam dedi filijs Iſraël, eo ꝙ incredulus
fuerit ori meo ad Aquas contradictionis.
25 ¶‖Tolle Aaron, & filiū eius cū eo, & duces ‖*Infr. 33. g. 38.*
26 eos in montem Hor. ¶Cumq́; nudaueris pa *Deut. 32. g. 50.*
trē veſte ſua, indues ea Eleazarū filiū eius,
27 & Aaron colligetur & morietur ibi. ¶ Fecit
Moyſes vt præceperat Dñs, & aſcenderunt
in mōtem Hor coram omni multitudine.
28 ¶‖Cumq́; Aarō ſpoliaſſet veſtibus ſuis, in- ‖*Deu. 10. b. 6.*
29 duit eis Eleazarum filium eius. ¶ Illo mor-
tuo in montis ſupercilio, deſcendit cū Elea
30 zaro. ¶Omnis autem multitudo videns oc-
cubuiſſe Aaron, fleuit ſuper eo triginta die-
bus per cunctas familias ſuas.

## CAPVT XXI.

1 QVod cū audiſſet Chananęus rex Arad, *Infr. 33. e. 40.*
A q habitabat add meridiē, veniſſe ſcili



cet Iſraël per exploratorũ viam , pugnauit
cõtra illũ,& victor exiſtens,duxit ex eo prę
2 dã.¶At Iſraël voto ſe Dño obligãs ait:Si tra
dideris populũ iſtũ ĩ manu mea, delebo vr
3 bes eius.¶Exaudiuit Dñs ꝓces Iſraël, & tra-
didit Chananęũ,quẽ ille interfecit ſubuer-
ſis vrbibus eius,& vocauit nomẽ illius Hor
4 ma,ideſt anáthema. ¶ Profecti ſunt autẽ &
de mõteHor,ꝑ viã q̃ ducit admare rubrũ,vt
circuirent Terrã Edõ. Et tædere cępit po-
5 pulũ itineris ac laboris : ¶ locutusq; contra
B Dñm & Moyſẽ,ait:Cur eduxiſti nos de Æ-
gypto,vt moreremur ĩ ſolitudine?Deeſt pa
nis,nõ ſunt aquæ: aĩa nr̃a iã nauſeat ſuper
5 cibo iſto leuiſſimo . ¶Quamobrẽ‖miſit Dñs ‖*Sap.16.*
in populũ ignitos ſerpẽtes,ad quorũ plagas *a 1.*
7 & mortes plurimorũ,¶venerũt ad Moyſen, *Iud. 8. c.*
atq; dixerũt: Peccauimus, qa locuti ſumus *25.*
cõtra Dñm & te:ora vt tollat à nobis ſerpẽ *1.Cor.10*
8 tes.Orauitq; Moyſes ꝓ populo,¶& locutus *b. 9.*
C eſt Dñs ad eũ: Fac ſerpentẽ ęneũ,& pone eũ
pro ſigno;qui percuſſus aſpexerit eũ, viuet. *Ioan.3. b.*
9 ¶‖Fecit ergo Moyſes SERPENTEM *14.*
ÆNEVM, & poſuit eum pro ſigno,quẽ
10 cùm percuſſi aſpicerent,ſanabãtur. ¶Profe-
ctiq; filij Iſraël caſtrametati ſunt ĩ Oboth,
11 ¶ vnde egreſſi fixère tentoria in Iebarim in
ſolitudine quæ reſpicit Moab contra orien-
12 talem plagam. ¶Et inde mouentes venerũt
13 ad torrentem-Zared.¶Quem relinquentes
caſtrametati ſunt contra Arnon,quæ eſt in
deſerto, & prominet in finibus Amorrhæi.
‖ſi quidem Armõ terminus eſt Moab,diui- ‖*Iud.11.c*
14 dens Moabitas & Amorrhæos . ¶Vnde dici- *18.*
tur in libro bellorũ Dñi, Sicut fecit in Ma-
15 ri-rubro,ſic faciet in torrẽtibus Arnõ. ¶Sco
D puli Torrẽtium inclinati ſunt, vt requieſce
rent in Arnon & recumberent in finibus
16 Moabitarũ.¶Et ex eo loco apparuit puteus,
ſuper quo locutus eſt Dñs ad Moyſen: Con
17 grega populũ, & dabo ei aquã. ¶Tũc cecinit
Iſraël carmen iſtud, Aſcendat puteus.Con-
18 cinebant . ¶ Puteus quem foderunt princi-
pes & parauerunt duces multitudinis in da
tore legis,& ĩ baculis ſuis.-Profectiq; ſunt *-18.*
19 de ſolitudine Mathana.¶De Mathana ĩ Na
20 haliel:de Nahaliel in Bamoth. ¶* Bamoth
vallis eſt ĩ regione Moab, ĩ vertice Phaſga, **& 8.*
21 quod reſpicit contra deſertũ.¶‖Miſit autem
Iſraël nũcios ad Seon regem Amorrhęorũ, ‖*Deu.2.e.*
22 dicens:¶Obſecro vt tranſire mihi liceat per *26.*
E terram tuam : nõ declinabimus in agros & ‖*Iud. 11*
vineas,nõ bibemus aquas ex puteis,via re- *d.19.*
gia gradiemur,donec trãſeamus terminos.
23 tuos. ¶Qui cõcedere noluit vt trãſiret Iſraël
per fines ſuos: quin potius exercitu congre
gato,egreſſus eſt obuiam in deſertum,& ve
24 nit in Iaſa,pugnauitq; cõtra eum.¶‖A quo ‖*Amos 2.*
percuſſus eſt in ore gladij,& poſſeſſa eſt ter- *c.9.*
ra eius ab Arnon vſq; Ieboc, & filios Am- *Pſal. 134.*
mon:quia forti præſidio tenebãt termini *c.11.*
25 Ammonitarum.¶Tulit ergo Iſraël oẽs ciui- *Ioſ. 24.b*
tates eius,& habitauit in vrbib⁹ Amorrhęi, *8.*
26 in Heſebõ ſcilicet,& viculis eius. ¶Vrbs He *Iud. 5.c.*
F ſebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pu- *20.*
gnauit contra Regem Moab:& tulit omnẽ
terram quæ ditionis illius fuerat, vſq; Ar-
27 non . ¶Idcirco dicitur in prouerbio, Venite
in Heſebon, ædificetur & conſtruatur ciui-
28 tas Sehon:¶Ignis egreſſus eſt de Heſebõ, flã
ma de oppido Sehõ , & deuorauit Ar Moa-
bitarum, & habitatores excelſorum Arnõ.
29 ¶‖Væ tibi Moab,‖ periſti popule Chamos. ‖*Iud. 11,*
Dedit filios eius in fugã, & filias in captiui *c.*
30 tatem regi Amorrhæorum Seon:¶ iugum ‖*3.Re.11.*
ipſorum diſperijt ab Heſebon vſq; Dibon: *b.7.*
Laſſi peruenerũt ĩ Nophe,& vſq; Medaba:
31 ¶Habitauit itaq; Iſraël in terra-Amorrhęi:

Miſitq;

32 ¶Miſitq; Moyſes,qui explorarēt Iazer: cui⁹
G ceperūt viculos, & poſſederūt habitatores.
33 ¶‖Verterūtq; ſe,& aſcēderūt ꝑ viā Baſan,&
occurrit eis Og rex Baſan cū oī populo ſuo,
34 pugnaturus in Edrai, ¶Dixitq; Dñs ad Moy
ſen: Ne timeas eum, quia in manu tua tra
did: illum,& omnem populum, ac terram
eius: faciesq; illi ſicut feciſti Sehon regi A- Pſ. 134.c.
35 morrhæorum habitatori Heſebon: ¶Percuſ 11.
ſerunt igitur & hunc cum filijs ſuis,vniuer
ſumq; populum eius vſque ad interneciõ-
nem,& poſſederunt terram illius.



CAPVT XXII.

1 PRofectiq; caſtrametati ſunt in
A campeſtribus Moab,vbi trans
Iordanem Iericho ſita eſt. ¶Vi
2 dens autem Balac filius Se-
phor omnia quę fecerat Iſraël
3 Amorrhæo,¶ & quòd pertimuiſſent eum
Moabitæ, & impetum eius ferre non poſ-
4 ſent, ¶ dixit ad maiores natu Madian: Ita
delebit hic populus omnes qui in noſtris fi
nibus commorantur, quomodo ſolet bos
herbas vſque ad radices carpere. Ipſe au-
5 tem erat eo tempore rex in Moab. ¶‖Miſit
ergo nuncios ad Balaam filium Beor ario-
lum, qui habitabat ſuper flumē terrę filio
rū Ammon,vt vocarent eū, & dicerent: Ec
ce egreſſus eſt populus ex Aegypto, qui ope
ruit ſuperficiem terrę, ſedens contra me:
6 ¶Veni igitur, & maledic populo huic,quia
B fortior me eſt: ſi quo modo poſſim percute-
re & eijcere eum de terra mea: noui enim
quòd benedictus ſit cui benedixeris, & ma-
7 ledictus in quem maledicta cōgeſſeris. ¶Per
rexerūtq; ſeniores Moab, & maiores natu
Madian, habentes diuinationis precium in
manibus. Cumque veniſſent ad Balaam, &
8 narraſſent ei omnia verba Balac, ¶ ille re-
ſpondit. Manete hic nocte,& reſpondebo
quicquid mihi dixerit Dominus. Manenti-
9 bus autē illis apud Balaam, ¶ venit Deus &
ait ad eum: Quid ſibi volunt homines iſti
10 apud te? ¶Reſpondit, Balac filius Sephor,
11 Rex Moabitarum miſit ad me, ¶ dicens: Ec-
ce populus qui egreſſus eſt de Aegypto, ope
C ruit ſuperficiem terræ: veni, & maledic ei,
ſi quo modo poſſim pugnans abigere eum.
12 ¶Dixitq; Deus ad Balaā: Noli ire cum eis,
neq; maledicas populo, q̃a benedictus eſt.
13 ¶Qui manè conſurgens, dixit ad principes:
Ite in terram veſtram, quia prohibuit me
14 Dominus venire vobiſcum. ¶Reuerſi prin-
cipes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam ve
15 nire nobiſcum. ¶Rurſum ille multò plures
& nobiliores quàm ante miſerat, miſit.
16 ¶Qui cùm veniſſent ad Balaam, dixerunt:
Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris
17 venire ad me: ¶Paratus ſum honorare te,&
quicquid volueris,dabo tibi: veni, & male-
18 dic populo iſti. ¶Reſpondit Balaam: ‖Si Inf. 24.c.
D dederit mihi Balac plenam domum ſuā ar- 13.
genti & auri, nō potero immutare verbum
Domini Dei mei, vt vel plus, vel minus lo-
19 quar. ¶Obſecro vt hic maneatis etiam hac
nocte, & ſcire queam quid mihi rurſum re
20 ſpondeat Dominus. ¶Venit ergo Deus ad
Balaā nocte, & ait ei: Si vocare te venerint
homines iſti, ſurge, & vade cū eis: ita dūta-
21 xat, vt quod tibi præcepero, facias. ¶Surre-
xit Balaam manè, & ſtrata aſina ſua profe-
22 ctus eſt cum eis. ¶Et iratus eſt Deus. Stetitq;
angelus Domini in via contra Balaam, qui
inſidebat aſinę, & duos pueros habebat ſe- 2.Pet.2.c
23 cum ¶‖Cernens aſina angelum * ſtantem 16.
E in via euaginato gladio, auertit ſe de itine- Iudæ b. 11
re, & ibat per agrū. Quam cùm verberaret * Domini
24 Balaam, & vellet ad ſemitam reducere. ¶Ste 1.

tit an-

tit angelus in anguſtijs duarũ maceriarũ,
25 quibus vineæ cingebantur. ¶ Quem videns
aſina, iũxit ſe parieti, & attriuit ſedẽtis pe-
26 dem. At ille iterum verberabat eam: ¶ & ni
hilominus angelus ad locum anguſtũ tran
ſiens, vbi nec ad dexteram nec ad ſiniſtram
27 poterat deuiari, obuius ſtetit. ¶ Cumq; vidiſ
ſet aſina ſtantem angelũ, concidit ſub pedi
bus ſedentis Qui iratus, vehementius cæde
28 bat fuſte latera eius. ¶ Aperuitq; Dominus
os aſinę, & locuta eſt. Quid feci tibi? cur peu
29 tis me ecce iam tertio? ¶ Reſpondit Balaã:
F Quia commeruiſti, & illuſiſti mihi: vtinã
30 haberem gladium, vt te percutérem. ¶ Di-
xit aſina: Nónne animal tuum ſum, cui
ſemper inſedere conſueuiſti vſque in præ-
ſentem diem? dic quid ſimile vnquam fe-
31 cerim tibi. At ille ait: Nunquam. ¶ Protinus
aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit
Angelum ſtantem in via euaginato gladio,
32 adorauitq; eum pronus in terrã. ¶ Cui ange
lus: Cur, inquit, tertiò verberas aſinam
tuam? Ego veni vt aduerſarer tibi, quia p-
33 uerſa eſt via tua, mihiq; contraria: ¶ Et niſi
aſina declinaſſet de via, dans locum reſiſtẽ
34 ti, te occidiſſem, & illa viueret. ¶ Dixit Ba-
laam: Peccaui, neſciens ꝙ tu ſtares contra
me: & nunc ſi diſplicet tibi vt vadã, reuer-
35 tar. ¶ Ait angelus: Vade cum iſtis, & caue
ne aliud quàm p̄cepero tibi loquaris. Iuit
36 igitur cum principibus. ¶ Quod cùm audiſ-
G ſet Balac, egreſſus eſt in occurſum ei' in op
pido Moabitarum, quod ſitum eſt in extre-
37 mis finibus Arnon. ¶ Dixitque ad Balaam:
Miſi nuncios vt[b] vocarent te, cur nõ ſtatim venisti ad me? an quia mercedem aduẽtui [b] vocarẽ ?
tuo reddere nequeo? ¶ Cui ille reſpondit:
38 Ecce adſum: nunquid loqui potero aliud,
39 niſi quod Deus poſuerit in ore meo? ¶ Perre
xerunt ergo ſimul, & venerunt in vrbem
quæ in extremis regni eius finibus erat.
40 ¶ Cumque occidiſſet Balac boues & oues,
miſit ad Balaam, & principes qui cum eo
41 erant, munera. ¶ Mane autem facto duxit
eum ad excelſa Baal, & intuitus eſt extre-
mam partem populi.



CAPVT XXIII.

1 Dixitq; Balaam ad Balac: Ædifi
ca mihi hic ſeptem aras, & pa
ra totidem vitulos, eiuſdemq;
2 numeri arietes. ¶ Cumq; feciſ
ſet iuxta ſermonem Balaam,
impoſuerunt ſimul vitulũ & arietẽ ſuper
3 aram. ¶ Dixitq; Balaam ad Balac. Sta pauliſ
per iuxta holocauſtum tuum donec vadam
ſi fortè occurrat mihi Dñs, & quodcunque
4 imperauerit, loquar tibi, ¶ Cumque abijſ-
ſet velociter, occurrit illi Deus. Locutuſq;
ad eũ Balaam: Septẽ, inquit aras erexi, &
5 impoſui vitulũ & arietẽ déſuper. ¶ Dñs aũt
poſuit verbum in ore eius, & ait: Reuertere
6 ad Balac, & hęc loquẽris. ¶ Reuerſus inue-
nit ſtantẽ Balac iuxta holocauſtũ ſuum, &
7 oẽs principes Moabitarũ: ¶ aſſũmptaq; pa-
rabola ſua dixit: de Arã adduxit me Balac
B rex Moabitarũ, de mõtibus orientis: Veni,
inquit, & maledic Iacob: propera, & dete-
8 ſtare Iſraël. ¶ Qũo maledicã, cui non male
dixit Deus? Qua ratione deteſter, quem Do-
9 minus non deteſtatur? ¶ De ſummis ſilicib'
videbo eum, & de collibus conſiderabo il-
lum. Populus ſolus habitabit & inter Gen
10 tes nõ reputabitur. ¶ Quis dinumerare poſ-
ſit puluerẽ Iacob, & noſſe numerũ ſtirpis
Iſraël? Moriat anima mea morte iuſtorũ,
11 & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. ¶ Di-
xitque Balac ad Balaã: Quid eſt hoc quod
agis? Vt malediceres inimicis meis vocaui
12 te: & tu econtrario benedicis eis. ¶ Cui il-
le reſpõdit: Num aliud poſſum loqui, niſi

quod

13 quod iuſſerit Dominus? ¶Dixit ergo Balac,
Veni mecum in alterum locum vnde partẽ
Iſraël videas, & totũ videre non poſſis * in
14 de maledicito ei. ¶Cumq; duxiſſet eũ in lo-
cũ ſublimem, ſuper verticem montis Phaſ
C ga, ædificauit Balaam ſeptem aras, & impo
15 ſitis ſuprà vitulis atque arietibus, ¶ dixit ad
Balac. Sta hîc iuxta holocauſtum tuum do
16 nec ego obuius pergam. ¶ Cui cùm Domi-
nus occurriſſet, poſuiſſetq; verbũ in ore ei[a],
ait: Reuertere ad Balac, & hæc loquêris ei.
17 ¶ Reuerſus inuenit eũ ſtantem iuxta holo-
cauſtum ſuum, & principes Moabitarũ cũ
eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, loquutus
18 eſt Dominus? ¶ At ille aſſumpta parabola
ſua, ait: Sta Balac, & auſculta: audi fili Se-
19 phor. ¶Non eſt Deus quaſi homo, vt mẽtia-
tur, nec vt filius hominis, vt mutetur. Di-
xit ergo & non faciet? locutus eſt, & nõ im-
20 plebit? ¶Ad benedicendũ adductus ſum, be
21 dictionẽ prohibere non valeo. ¶Nõ eſt idô-
lum in Iacob, nec videtur ſimulachrum in
Iſraël. Dominus Deus eius cũ eo eſt, & clã-
22 gor victoriæ regis in illo. ¶ Deus eduxit illũ
D de Ægypto, ‖ cuius fortitudo ſimilis eſt rhi ‖ *Inf. 24.*
23 nôcerotis. ¶Nõ eſt auguriũ in Iacob, nec di *b. 5.*
uinatio in Iſraël. Temporibus ſuis dicetur
24 Iacob & Iſraëli quid operatus ſit Deus. ¶Ec
ce populus vt leæna conſurget, & quaſi leo
erigetur: nõ accubabit donec deuoret p̄dã,
25 & occiſorũ ſanguinẽ bibat. ¶ Dixitq; Balac
ad Balaã: Nec maledicas ei, nec benedicas.
26 ¶ Et ille ait: Nonne dixi tibi quod q̄dquid
27 mihi Deus imperaret, hoc facerẽ? ¶Et ait Ba
lac ad eũ: Veni & ducã te ad aliũ locum: ſi
fortè placeat Deo vt inde maledicas eis.
28 ¶Cũque duxiſſet eum ſuper verticẽ montis
29 Phogor, qui reſpicit ſolitudinem. ¶Dixit ei
Balaam: Ædifica mihi hic ſeptem aras, &
para totidem vitulos, eiuſdemq; numeri *per ſingu-
30 arietes[b], ¶Fecit Balac vt Balaã dixerat: im- *gulas aras*
poſuitq; vitulos & arietes p̄ ſingulas aras. *8.*



CAPVT XXIIII.

1 CVmq; vidiſſet Balaam q̄ place-
A ret Dño vt benediceret Iſraë-
li, nequaquã abijt vt antè per
rexerat, vt auguriũ quæreret:
ſed dirigens contra deſertum
2 vultum ſuum, ¶ & eleuans oculos vidit Iſ-
raël in tentorijs commorantem per tribus
3 ſuas: & irruente in ſe ſpiritu Dei, ¶ aſſum-
pta parabola ait: Dixit Balaam filius Beor,
4 dixit homo cuius obturatus eſt oculus, ¶di-
xit auditor ſermonum Dei, qui viſionem
Omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic
5 aperiuntur oculi eius. ¶ Quàm pulchra ta-
bernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſraël:
6 ¶vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios
irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dñs, quaſi
7 cedri prope aquas. ¶Fluet aqua de ſitula e-
ius, & ſemen illius erit in ˚aquas˛ multas.
Tolletur propter Agag, rex eius, & aufere-
8 tur regnum illius. ¶ Deus eduxit illum de
Ægypto, ‖cuius fortitudo ſimilis eſt rhino- ‖*Sup. 23.*
B cerôtis. Deuorabunt Gentes hoſtes illius, *d. 22.*
oſſaq; eorum confringent, & perforabunt
9 ſagittis. ¶ Accubans dormiuit vt leo, & qua-
ſi leæna, quã ſuſcitare nullus audebit. Qui
benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui
maledixerit*, in maledictione reputabitꝛ. *tibi 8.*
10 ¶Iratuſq; Balac contra Balaam, complosis
manibus ait: Ad maledicendum inimicis
meis vocaui te, quibus econtrario tertiò be
11 nedixiſti: ¶reuertere ad locum tuum. Decre
ueram quidem magnificè honorare te, ſed
12 Dominus priuauit te honore diſpoſito. ¶Re
ſpondit Balaam ad Balac, Nonne nuncijs
13 tuis quos miſiſti ad me dixi: ¶ ‖ Si dederit ‖*Sup. 22.*
C mihi Balac plenam domum ſuam argen- *d. 18.*
ti & auri, non potero præterire ſermonem

Domini Dei mei, vt vel boni quid, vel ma-
li proferã ex corde meo: ſed qcquid Dñs di
14 xerit, hoc loquar? ¶Veruntamen pergens ad
** tibi 6.* populum meum, dabo* conſilium, quid po
pulus tuus populo huic faciat extremo tem
15 pore. ¶Sumpta igitur parabola, rurſum ait:
Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius
16 obturatus eſt oculus, ¶ dixit auditor ſermo-
nũ Dei, qui nouit doctrinam altiſſimi, &
viſiones Omnipotentis videt, qui cadens
17 apertos habet oculos, ¶ Videbo eum, ſed nõ
*Mat. 2. a 2.* modò: intuebor illũ, ſed non propè. ORIE-
D TVR STELLA ex Iacob, & conſurget virga
de Iſraël, & percutiet duces Moab, vaſta-
18 bitque omnes filios Seth. ¶ Et erit Idumæa
poſſeſſio eius: hereditas Seir cedet inimicis
19 ſuis: Iſraël verò fortiter aget. ¶ De Iacob e-
rit qui dominetur, & perdat reliquias ciui-
20 ta:is. ¶Cũq; vidiſſet Amalec, aſſumens para
bolã, ait: Principiũ Gentiũ Amalec, cuius
21 extrema perdentur. ¶Vidit quoq; Cinæum:
& aſſumpta parabola, ait: Robuſtũ quidẽ
eſt habitaculum tuũ: ſed ſi in petra poſue-
22 ris nidũ tuũ. ¶& fueris electus de ſtirpe Cin,
quãdiu poteris permanere? Aſſur enim ca-
23 piet te. ¶Aſſumptaq; parabola, iterũ loquu-
tus eſt. Heu, quis victurus eſt quando iſta fa
24 ciet Deus? ¶ Venient in trieribus de Italia,
ſuperabunt Aſſyrios, vaſtabuntq; Hebræos,
25 & ad extremũ & ipſi peribunt. ¶ Surrexitq;
Balaam, & reuerſus eſt in locum ſuum:
Balac quoque via qua venerat, rediijt.

## CAPVT XXV.

1 MOrabatur aũt eo tempore Iſ-
A raël in Setim, & fornicat⁹ eſt
2 populus cũ filiabus Moab, ¶ q̃
vocauerunt eos ad ſacrificia
ſua. At illi comederũt, & ado
3 rauerunt Deos earũ. ¶ Initiatusq; eſt Iſrael
4 Beel-Phegor, & iratus Dñs, ¶ait ad Moysẽ:
Tolle cunctos principes populi, & ſuſpen
*Ioſ. 22. d 17.* de eos contrà ſolem in patibulis: vt auerta
5 tur furor meus ab Iſraël. ¶ Dixitque Moy
*Deut. 4. a 3.* B ſes ad iudices Iſrael: Occidat vnuſquiſq;
proximos ſuos, qui initiati ſunt Beel-Phe
6 gor. ¶Et ecce vn⁹ de filijs Iſrael intrauit co
rã fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem
vidẽte Moyſe, & omni turba filiorũ Iſrael.
7 qui flebant ante fores tabernaculi. ¶Quod
*Mat. 2. f 14.* cùm vidiſſet Phinees filius Eleazari filij
C Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multi
*Pſ. 105. c. 30.* 8 tudinis, & arrepto pugione ¶ ingreſſus eſt
poſt virum Iſraelitem in lupanar, & perfo
*1 Cor. 10. b. 8.* dit ambos ſimul, virũ ſcilicet & mulierem
in locis genitalib⁹. Ceſſauitq; plaga à filijs
9 Iſrael, ¶& occiſi ſunt vigintiquatuor millia
10 hominum. ¶Dixitq; Dñs ad Moyſen: ¶Phi
11 nees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis
*1. Mach 2 f. 54.* auertit irã meã à filijs Iſrael, qa zelo meo
cõmotus eſt cõtra eos, vt non ipſe delerẽ fi
*Eccl. 45. d. 14.* 12 lios Iſrael in zelo meo. ¶Idcirco loquere a-
13 eum: Ecce do ei pacem fœderis mei, ¶ &
D erit tam ipſi, quàm ſemini eius pactu ſacer
dotij ſempiternũ: quia * zelatus eſt pro Deo ** zelo 4.*
14 ſuo, & expiauit ſcelus filiorũ Iſraël. ¶ Erat
autem nomen viri Iſraelitæ, qui occiſus eſt
cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux
15 de cognatione & tribu Simeònis. ¶ Porrò
mulier Madianitis, quæ pariter interfecta
eſt, vocabatur Cozbi filia Sur principis no-
16 biliſſimi Madianitarum. ¶Locutusque eſt
17 Dñs ad Moyſen dicẽs: ¶Hoſtes vos ſentiãt *Inf. 31. a 2.*
18 Madianitæ, & percutite eos: ¶ quia & ipſi
hoſtiliter egerunt contra vos, *& decepẽre ** vt deciperent, 4.*
inſidijs per idolum Phogor & Cozbi filiam
ducis Madian ſororem ſuam, quæ percuſſa
eſt in die plagæ pro ſacrilegio Phogor.

## CAPVT XXVI.

1 POſtquam noxiorũ ſanguis ef-
A fuſus eſt, dixit Dñs ad Moy-
ſen, & Eleazarum filiũ Aarõ
2 ſacerdotem: ¶Numerate om-
nem ſummam filiorũ Iſrael à
viginti annis & ſuprà, per domos & cogna
tiones ſuas, cunctos qui poſſunt ad bella p-
3 cedere. ¶Locuti ſunt itaque Moyſes & Elea
zar ſacerdos in campeſtribus Moab ſuper
Iordanem contra Iericho ad eos qui erant
4 ¶à viginti annis & ſuprà, ſicut Dñs impera
5 uerat: quorum iſte eſt numerus: ¶ Ruben *Gen. 46. b. 9.*
primogenitus Iſrael, huius filius Henoch,
à quo familia Henochitarum: & Phallu, à *Exo. 6. b. 14.*
6 quo familia Phalluitarum. ¶& Heſron, à
quo familia Heſronitarũ: & Charmi, à quo *1. Par. 5. a 1.*
7 familia Charmitarum: ¶ hæ ſunt fami-
liæ de ſtirpe Ruben: quarum numerus in-
uẽtus eſt quadraginta tria millia, & ſeptin
8 genti triginta. ¶Filius Phallu, Eliab. Huius
9 filij Namuel & Dathan & Abiron. Iſti ſũt
Dathan & Abiron principes populi q ſur- *Sup. 16. a. 1. & 49*
rexerunt contra Moyſen & Aaron in ſedi-
tione Core, quando aduerſus Dñm rebella
10 uerunt: & aperiens terra os ſuũ deuorauit
B Core morientibus plurimis, qñ combuſſit
ignis ducẽtos quinquaginta viros. Et factũ
11 eſt grande miraculum, ¶ vt Core pereunte,
12 filij eius non perirent. ¶ Filij Simeon p co-
gnationes ſuas: Namuel, ab hoc familia
Namuelitarũ: & Iamin, ab hoc familia Ia-
minitarũ: Iachin, ab hoc familia Iachinita
13 rum: ¶Zare ab hoc familia Zareitarũ: Saul,
14 ab hoc familia Saulitarum. ¶hæ ſunt fami-
liæ de ſtirpe Simeon, quarum omnis nume
15 rus fuit viginti duo millia ducentorũ. ¶Filij
Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab hoc
familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc fami-
lia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Suni-
16 tarum: ¶Ozni, ab hoc familia Oznitarum:
17 Her, ab hoc familia Heritarũ: ¶Arod, ab hoc
familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia
18 Arielitarum. ¶Iſtæ ſunt familiæ Gad, qua-
rum omnis numerus fuit quadraginta mil
19 lia quingentorũ. ¶Filij Iuda, Her, & Onã, *Gen. 38. a. 3. b. 7.*
qui ambo mortui ſunt in terra Chanaan

20 ¶Fuerűtq; filij Iuda per cognationes ſuas:
Sela, à quo familia Selaitarű. Phares, à quo
familia Pharesitarum: Zare, à quo familia
21 Zareitarum. ¶Porrò filij Phares, Heſron, à
quo familia Heſronitarum: & Hamuel, à
22 quo familia Hamulitarum. ¶iſtæ ſunt fami
liæ Iuda, quarum omnis numerus fuit ſe-
23 ptuaginta ſex millia quingentorum. ¶Filij
Iſſachar per cognationes ſuas: Thola, à quo
familia Tholaitarum: Phua, à quo familia
24 Phuaitarum: ¶Iaſub, à quo familia Iaſubi-
tarű: Semran, à quo familia Semranitarű.
25 ¶hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum nu
merus fuit ſexaginta quatuor millia trecē-
26 torű. ¶Filij Zabulon per cognationes ſuas:
Sared, à quo familia Sareditarum: Elon, à
quo familia Elonitarum: Ialel, à quo fami
27 lia Ialelitarum. ¶ hæ ſunt cognationes Za-
bulon, quarű numerus fuit ſexaginta mil-
28 lia quingentorum. ¶Filij Ioſeph per cogna
29 tiones ſuas, Manaſſe & Ephraím. ¶De Ma-
D naſſe ortus eſt Machir, à quo familia Ma-
chiritarum. Machir genuit Galaad, à quo
30 familia Galaaditarum. ¶ Galaad habuit fi-
lios: Iezer, à quo familia Iezeritarum: &
31 Helec, à quo familia Helceitarum: ¶ &
Aſriél, à quo familia Aſrielitarum: & Se-
32 chē, à quo familia Sechemitarű: ¶ & Semi-
da à quo familia Semidaitarű: & ‖Hepher, ‖Infr. 27. a. 1.
33 à quo familia Hepheritarum. ¶Fuit autem
Hephor pater Salphaad, qui filios non ha-
bebat, ſed tantùm filias, quarű iſta ſunt no
mina: Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha,
34 & Terſa. ¶hę ſunt familiæ Manaſſe, & nu-
merus earum quinquaginta duo millia ſe-
35 ptingentorum. ¶Filij autem Ephraím p co-
gnationes ſuas fuerunt hi: Suthala, à quo
familia Suthalaitarum: Becher, à quo fa-
milia Becheritarum: Thehen, à quo fami-
36 lia Thehenitarű: ¶Porrò filius Suthala fuit
37 Heran, à quo familia Heranitarű, ¶hæ ſunt
cognationes filiorum Ephraím, quarum nu
merus fuit triginta duo millia quingento-
rű. Iſti ſunt filij Ioſeph per familias ſuas.
38 Filij Ben-iamin in cognationibus ſuis: Be
E la, à quo familia Beláitarum, Asbel, à quo
familia Asbelitarum, Achiram, à quo fa-
39 milia Achiramitarum: ¶Supham, à quo fa-
milia Suphamitarum: Huphan, à quo fa-
40 milia Huphamitarum. ¶Filij Bela, Hered,
& Noeman. De Hered, familia Heredita-
rum: de Noemā, familia Noemanitarum.
41 ¶ hi ſunt filij Ben-iamin per cognationes
ſuas, quorum numerus fuit quadraginta-
42 quinque millia ſexcenti. ¶ filij Dan per co-
gnationes ſuas: Suham à quo familia Su-
hamitarum. hæ ſunt cognationes Dan per
43 familias ſuas: ¶omnes fuêre Suhamitę, quo
rum numerus erat ſexaginta quatuor mil-
44 lia quadringentorű. ¶Filij Azer per cogna-
tiones ſuas: Iemna, à quo familia Iemnai-
tarű: Ieſſui, à quo familia Ieſſuitarű: Brie,
45 à quo familia Brieitarum. ¶Filij Brie: He-
ber, à quo familia Heberitarű: & Melchi-
46 el, à quo familia Melchielitarum. ¶Nomen
47 autem filij Aſer, fuit Sara. ¶hæ cognationes
F filiorum Aſer, & numerus eorum quinqua
48 ginta-tria millia quadringentorum. ¶Filij
Nephthali per cognationes ſuas: Ieſiel, à
quo familia Ieſielitarum: Guni: à quo fa-
49 lia Gunitarum: ¶Ieſer, à quo familia Ieſeri
tarum: Sellem à quo familia Sellemitarű:
50 ¶hæ ſunt cognationes filiorum Nephthali
per familias ſuas: quorű numerus quadra-
ginta-quinque millia quadringentorum.
51 ¶ Iſta eſt ſumma filiorum Iſraël qui recēſi-
ti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingēti
52 triginta. ¶ Locutusq; eſt Dñs ad Moyſen,
53 dicens. ¶ Iſtis diuidetur terra iuxta numerű
54 vocabulorű in poſſeſſiones ſuas. ¶ Pluribus
maiorem partem dabis, & paucioribus mi-
norem: ſingulis ſicut nunc recenſiti ſunt
55 tradetur poſſeſſio: ¶ita duntaxat, vt ſors ter
56 ram tribubus diuidat & familijs. ¶Quidqd
ſorte contigerit: hoc vel plures accipiant,
57 vel pauciores. ¶‖Hic quoque eſt numerus fi- ‖Exo. 6. c.
liorű Leui per familias ſuas: Gerſon, à quo 17.
familia Gerſonitarum: Caath, à quo fami
lia Caathitarű: Merari, à quo familia Mera
58 ritarum. ¶ hæ ſunt familiæ Leui. Familia
G Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, fa
milia Muſi, familia Core. At verò Caath
59 genuit Amram: ¶ ‖ qui habuit vxorem Io- ‖Exo. 2. a.
chabet filiam Leui, quæ nata eſt ei in Ægy 1. 6. c. 20
pto. hæc genuit Amram viro ſuo filios, Aa-
ron & Moyſen, & Mariam ſororem eorű.
60 ¶De Aaron orti ſunt Nadab, & Abiu, & E-
61 leazar, & Ithamar: ¶‖quorum Nadab, & A- ‖Sup. 3. a.
biu mortui ſunt, cum obtuliſſent ignē alie- 2.
62 num coram Domino. ¶Fueruntq; omnes q Leu. 10. a.
numerati ſunt, vigintitria millia generis 2.
maſculini ab vno menſe & ſuprà: *qui nō 1. Par. 24.
ſunt recenſiti inter filios Iſraël, nec in eis a. 2.
63 cű cæteris data poſſeſſio eſt. ¶Hic eſt nume- * quia 2.
rus filiorű Iſraël, qui deſcripti ſunt à Moy-
ſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus
64 Moab ſupra Iordanem contra Iericho. ¶‖in
ter quos nullű fuit eorű qui antè numera- ‖1. Cor. 10.
ti ſunt à Moyſe, & Aarō in deſerto Sinai, a. 6.
65 ¶ ‖Prędixerat enim Dominus quòd omnes ‖Sup. 14.
morerentur in ſolitudine. Nullusque re- d. 24.
manſit ex eis, niſi Caleb filius Iéphone, &
Ioſue filius Nun.

## CAPVT XXVII.

1 ACceſſerunt aűt‖filię Salphaad, ‖Sup. 26.
A filij Hepher, filij Galaad, filij d. 32.
Machir, filij Manaſſe, qui fuit Infr. 36.
filius Ioſeph: quarű ſunt no- a. 2.
mina Maala, & Noa, & Hegla Ioſ. 17. a.
2 & Melcha & Therſa: ¶Steteruntque coram 3.
Moyſe & Eleazaro ſacerdote, & cűctis prin
cipibus populi ad oſtium tabernaculi fęde
3 ris, atque dixerunt: ¶ Pater noſter mortuus
eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione quæ

¶Su.16.a 26.32. ¶concitata eſt contra Dñm ſub Core, ſed in
peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit
4 mares filios. ¶Cur tollit̄ nomen illius de fa
milia ſua, quia non habet filiū? Date nobis
5 poſſeſſionē inter cognatos patris nři: ¶Retu
B litq; Moyſes cauſam earū ad iudiciū Dñi.
6 ¶Qui dixit ad eum: Iuſtam ¶rem poſtulāt fi-
7 liæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter co-
gnatos patris ſui, & ei in hæreditatem ſuc-
8 cedant. ¶Ad filios aūt Iſraël loquêris hæc:
Homo cùm mortuus fuerit abſque filio, ad
9 filiā eius tranſibit hæreditas: ¶ſi filiā nō ha
10 buerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos. ¶qđ
ſi & fratres non fuerint, dabitis hæreditatē
11 fratribus patris eius. ¶ſin autē nec patruos
habuerit, dabitur hæreditas his qui ei pro-
ximi ſunt. eritq; hoc filijs Iſraël ſanctū le-
ge perpetua, ſicut præcepit Dñs Moyſi. Di-
11 xit quoq; Dñs ad Moyſen: ¶Aſcēde in mon
C tem iſtum Abarim: & contemplare inde
13 terram quā daturus ſum filijs Iſraël. ¶cum-
que videris eam, ibis & tu ad populum tuū
¶Deu.32.g.48. Su.20.b.12. 14 ſicut iuit frater tuus Aaron: ¶quia offendi-
ſtis me in deſerto Sin in cōtradictione mul
titudinis, nec ſanctificare me voluiſtis co-
ram ea ſuper aquas. hæ ſunt aquæ contradi
15 ctionis in Cades deſerti Sin. ¶Cui reſpōdit
16 Moyſes: ¶Prouideat Dñs Deus ſpirituū oīs
carnis, hominem qui ſit ſuper multitudinē
17 hanc: ¶& poſſit exire & intrare ante eos, &
D educere eos vel introducere, ne ſit populus
18 Domini ſicut oues abſq; paſtore. ¶Dixitque
*Moyſē. ¶Deu.3.d.28. Dñs ad *eum: ¶Tolle Ioſue filium Nun vi-
rum in quo eſt Spiritus Dei, & pone ma-
19 num tuam ſuper eum. ¶Qui ſtabit coram
Eleazaro ſacerdote, & omni multitudine,
20 ¶& dabis ei præcepta cunctis videntibus, &
partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis ſy
21 nagoga filiorum Iſraël. ¶Pro hoc ſi quid a-
gendum erit Eleazar ſacerdos conſulet Do-
minum: ad verbum eius egrediet̄, & ingre-
dietur ipſe, & omnes filij Iſraël cum eo, &
22 cætera multitudo. Fecit Moyſes, vt præcepe
rat Dominus. Cumq; tuliſſet Ioſue, ſtatuit
eum coram Eleazaro ſacerdote & omni fre
23 quentia populi. ¶Et impoſitis capiti eius
manibus, cuncta replicauit quæ mandaue-
rat Dominus.

## CAPVT XXVIII.

1 DIxit quoq; Dñs ad Moyſē: ¶Præ
A cipe filijs Iſraël, & dices ad eos:
2 Oblationem meam & panes,
& incenſum odoris ſuauiſſimi
3 offerte per tempora ſua. ¶Hæc
Exo.29.f.31. ſunt ſacrificia q̄ offerre debetis, Agnos an-
niculos imaculatos duos quotidie in holo-
4 cauſtum ſempiternū: ¶vnum offeretis ma-
5 nè: & alterū ad veſperum: ¶decimam par-
tem ephi ſimilæ, quę conſperſa ſit oleo pu
6 riſſimo, & habeat quartam partē hin. ¶ho-
locauſtum iuge eſt quod obtuliſtis in mōte
Sinai in odorem ſuauiſſimum incēſi Domi
7 ni. ¶& libabitis vini quartā partem hin per
8 agnos ſingulos in ſanctuario Dñi. ¶Alterū-
que agnum ſimiliter offeretis ad veſperam
iuxta oēm ritū ſacrificij matutini, & liba-
mētorum eius oblationem ſuauiſſimi odo
9 ris Dño. ¶¶Die aūt Sabbathi offeretis duos ¶Mat.12.a.5.
B agnos anniculos immaculatos, & duas deci
mas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio, &
10 liba, ¶quæ ritè fundūtur per ſingula Sabba
11 tha in holocauſtum ſempiternum. ¶In calē
dis autem, id eſt in menſium exordijs, offe-
retis holocauſtum Dño, vitulos de armēto
duos, arietem vnum, agnos anniculos ſe-
12 ptem immaculatos, ¶& tres decimas ſimilę
oleo conſperſæ in ſacrificio per ſingulos vi
tulos. & duas decimas ſimilæ oleo conſper-
13 ſæ per ſingulos arietes: ¶& decimā decimæ
ſimilæ ex oleo *in ſacrificio per agnos ſingu *conſperſa 8.
los. holocauſtum ſuauiſſimi odoris, atq; in
14 cenſi eſt Dño. ¶Libamenta autem vini quæ
per ſingulas fundenda ſunt victimas, iſta
erunt: Media pars hin per ſingulos vitulos,
tertia per arietem, quarta per agnum, hoc
C erit holocauſtum per oēs menſes, qui ſibi
15 anno vertente ſuccedunt. ¶Hircus quoq; of
feretur Domino pro peccatis in holocau-
ſtum ſempiternum cum libamentis ſuis.
16 ¶¶Menſe autem primo, quartadecima die ¶Exo.12.c.18. Leu.23.a.5. Deu.16.a.5.
17 menſis, Phaſe Domini erit, ¶& quintadeci-
ma die ſolennitas: ſeptem diebus veſcen-
18 tur azymis. ¶Quarum dies prima venerabi-
lis & ſancta erit, omne opus ſeruile non fa
19 cietis in ea. ¶Offeretisq; incēſum holocau-
ſtum Dño vitulos de armēto duos, arietem
vnū, agnos anniculos immaculatos ſeptē:
20 ¶& ſacrificia ſingulorum ex ſimila quæ con
ſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos vi-
21 tulos, & duas decimas per arietem, ¶& deci
mam decimæ per agnos ſingulos, id eſt, per
22 ſeptem agnos. ¶Et hircum pro peccato vnū,
23 vt expietur pro vobis: ¶pręter holocauſtum
24 matutinum quod ſemper offeretis. ¶Ita fa-
cietis per ſingulos dies ſeptē dierum in fo-
mitē ignis, & in odorē ſuauiſſimum Dño,
D qui ſurget de holocauſto, & de libationibus
25 ſingulorum. ¶Dies quoq; ſeptimus celeber-
rimus, & ſanctus erit vobis: omne opus ſer
26 uile non facietis in eo. ¶Dies etiam primiti
uorum quando offeretis nouas fruges Dño
expletis hebdomadibus, venerabilis & ſan
cta erit: omne opus ſeruile non facietis in
27 ea. ¶Offeretisque holocauſtum in odorem
ſuauiſſimum Dño, vitulos de armēto duos,
arietem vnum, & agnos anniculos imma-
28 culatos ſeptem: ¶atque in ſacrificijs eorum
ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſin-
29 gulos vitulos, per arietes duas, ¶per agnos
decimam decimæ, qui ſimul ſunt agni ſe-
30 ptem. ¶hircum quoq; *qui mactatur pro ex *vnum 1.
31 piatione: ¶præter holocauſtum ſempiter-
num, & liba eius. Immaculata offeretis om
nia cum libationibus ſuis.

12 xerit & iuramento, ſi audierit vir, & tacue-
rit, nec contradixerit ſpōſioni, reddet quod
13 cunque promiſerat. ¶ ſin autem ex templo
contradixerit, non tenebitur promiſſionis
rea: q͞a maritus contradixit, & Dominus ei
14 propitius erit. ¶Si vouerit, & iuramento ſe
D conſtrinxerit, vt per ieiunium vel cæterarū
rerum abſtinentiam affligat animam ſuā:
in arbitrio viri erit ſiue faciat, ſiue non fa-
15 ciat. ¶quod ſi audiens vir tacuerit, & in alte
ram diem diſtulerit ſententiam: quicquid
vouerat atque promiſerat, reddet: quia ſta-
16 tim vt audiuit, tacuit. ¶ſin autem contradi-
xerit poſtquam reſciuit, portabit ipſe ini-
17 quitatem eius. ¶Iſtę ſunt leges quas conſti-
tuit Dominus Moyſi inter virum & vxorē,
inter patrē & filiam quæ in puellari adhuc
ætate eſt, vel quæ manet in parētis domo.

## CAPVT XXXI.

1 LOcutusq; eſt Dn̄s ad Moyſen,
A dicens: ¶ ‖ Vlciſcere prius fi- ‖*Sup. 25. d. 17.*
2 lios Iſraël de Madianitis, &
ſic colligêris ad populū tuū.
3 ¶ Statimq; Moyſes: Armate,
inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſ-
ſint vltionem Dn̄i expetere de Madianitis.
4 mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex
5 Iſraël qui mittantur ad bellū. ¶ Dederūtq;
millenos de ſingulis tribubus, ideſt, duode-
6 cim millia expeditorum ad pugnā. ¶ quos
miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari ſa
cerdotis, vaſaq; ſancta, & tubas ad clangē-
7 dū tradidit ei ¶Cumque pugnaſſent contra
Madianitas, atq; viciſſent, oēs mares occide ‖*Ioſ. 13. c. 21.*
8 runt, ¶ & ‖ reges eorum Eui & Recē & Sur
& Hur & Rebe, quinque principes gentis,
Balaam quoq; filium Beor interfecerunt
9 gladio. ¶ Cęperūtq; mulieres eorū & paruu
B los, omniaq; pecora & cunctā ſuppellecti-
lē: quicquid habere potuerant, depopulati
10 ſunt: ¶tam vrbes, quàm viculos, & caſtella
11 flamma conſumpſit. ¶Et tulerunt prædam,
& vniuerſa quæ cęperant tam ex homini-
12 bus, quàm ex iumentis, ¶ & adduxerunt ad
Moyſen & Eleazarum ſacerdotē, & ad om
nem multitudinem filiorū Iſraël, reliqua
autem vtēſilia portauerunt ad caſtra in cā-
peſtribus Moab, iuxta Iordanem cōtra Ieri
13 cho. ¶Egreſſi ſunt aūt Moyſes & Eleazar ſa
cerdos, & omnes principes ſynagogæ in oc-
14 curſum eorum extra caſtra. ¶Iratusq; Moy-
C ſes principibus exercitus, tribunis & centu
15 rionibus qui venerant de bello, ¶ait: Cur fę ‖*Sup. 25. a. 2.*
16 minas reſeruaſtis? ¶ Nonne iſtę ſunt quæ ‖
deceperunt filios Iſraël ad ſuggeſtionē Ba-
laam, & præuaricari vos fecerunt in Domi
num ſuper peccato Phogor, vnde & percuſ
17 ſus eſt populus? ¶Ergo cūctos interficite q͞c
quid eſt generis maſculini, ēt in paruulis:
& mulieres, quę nouerunt viros in coitu iu
18 gulate: ¶ puellas autem & omnes fęminas
19 virgines reſeruate vobis, ¶ & manete extra
caſtra ſeptem diebus. Qui occiderit homi-
nem, vel occiſum tetigerit, luſtrabitur die
20 tertio & ſeptimo. ¶ Et de omni præda ſiue
veſtimentum fuerit, ſiue vas, & aliquid in
vtenſilia pręparatum, de caprarum pellib⁹
21 & pilis & ligno expiabitur. ¶ Eleazar quo-
que ſacerdos ad viros exercitus, qui pugna-
uerant, ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptū le-
22 gis quod ‖ mandauit Dn̄s Moyſi: ¶ Aurum & ‖*Leui. 6. d. 11.*
D argentū & æs & ferrum, & plumbū, & ſtā-
23 num, ¶& oē quod pōt trāſire per flammas,
igne purgabitur: quicquid aūt ignē nō pōt
ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur:
24 ¶& lauabitis veſtimēta veſtra die ſeptimo,
25 & purificati poſtea caſtra intrabitis. ¶Dixit
quoq; Dn̄s ad Moyſen: ¶ *Tollite ſummam **Tolle 4.*
26 eorum quæ capta ſunt ab homine vſq; ad
pecus, tu & Eleazar ſacerdos & principes
27 vulgi: ¶diuideſq; ex ęquo prędam inter eos
qui pugnauerūt, egreſſiq; ſunt ad bellum,
& inter omnem reliquam multitudinem,
28 ¶ & ſeparabis partem Domino ab his qui
pugnauerunt & fuerunt in bello, vnam ani
mam de quingentis tam ex hominibus, q̄
29 ex bobus & aſinis & ouibus, & dabis eam
Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domi-
30 ni ſunt. ¶ Ex media quoque parte filiorū
E Iſraël accipies quinquageſimum caput ho
minum & boum & aſinorum & ouium,
cunctorumque animantium: & dabis Le-
uitis qui excubant in cuſtodijs tabernaculi
31 Domini: ¶Feceruntque Moyſes, & Eleazar,
32 * ſicut pręceperat Dominus. ¶ Fuit autem **ſacerdos 5.*
pręda, quam exercitus cęperat, ouium ſex-
33 centa ſeptuagintaquinque millia, : boum
34 ſeptuagintaduo millia, ¶ aſinorum ſexagin
35 ta millia & mille: ¶animę hominum ſexus
fęminei, quæ non cognouerant viros, tri-
36 ginta duo millia. ¶ Dataq; eſt media pars
his qui in prælio fuerant, ouium trecenta
37 trigintaſeptem millia quingentæ: ¶ ē qui-
bus in partē Dn̄i ſupputatæ ſunt oues ſex-
38 cētæ ſeptuagintaquinque. ¶Et de bobus tri-
F gintaſex millib⁹, boues ſeptuaginta & duo:
39 ¶& de aſinis triginta millibus quingentis,
40 aſini ſexaginta vnus: ¶de animabus homi-
num ſexdecim millibus, ceſſerunt in par-
41 tem Domini triginta duæ animæ. ¶ Tradi-
ditq; Moyſes numerum primitiarum Dn̄i
Eleazaro ſacerdoti, ſicut fuerat ei impera-
42 tum ¶ ex media parte filiorum Iſraël, quā
43 ſeparauerat his qui in prelio fuerant. ¶ De
media verò parte quæ contigerat reliquæ
multitudini, id eſt, de ouibus trecentis tri-
44 ginta ſeptē millibus quingentis, ¶& de bo-
45 bus triginta ſex millibus, ¶ & de aſinis tri-
46 ginta millibus quingentis, ¶ & de homini-
47 bus ſexdecim millibus, ¶tulit Moyſes, quin
quageſimum caput, & dedit Leuitis qui ex-
cubabant in tabernaculo Domini, ſicut
G præceperat Dominus. ¶ Cumque acceſſiſ-
48 ſent principes exercitus ad Moyſen, & tri-

49 bum,centurionẽſq;, ¶ dixerunt: Nos ſerui
tui recenſuimus numerum pugnatorum,
quos habuimus ſub manu nr̃a : & ne vnus
50 quidẽ defuit. ¶Ob hanc cauſam offerimus
in donarijs Domini ſinguli quod in præda
auri potuimus inuenire periſcelides & ar-
millas,annulos & dextralia ac murenulas,
51 vt depreceris pro nobis Dñm.¶Suſceperũt-
que Moyſes & Eleazar ſacerdos omne au-
52 rum in diuerſis ſpeciebus, ¶*pondo ſexde- ** pondere ſanctuarij 7.*
cim millia, ſeptingentos quinquaginta ſi-
53 clos, à tribunis & centurionibus. ¶ Vnuſ-
quiſque enim quod in præda rapuerat,ſuũ
54 erat.¶Et ſuſceptum intulerunt in taberna-
culum teſtimonij, in monumentum filio-
rum Iſraël coram Domino.

## CAPVT XXII.

1 Filij aũt Ruben, & Gad hẽbant
A pecora multa, & erat illis in
iumentis infinita ſubſtantia.
Cumq; vidiſſent Iazer, & Ga-
laad aptas animalibus alen-
2 dis terras.¶venerũt ad Moyſen, & ad Elea-
zarũ ſacerdotẽ, & principes multitudinis,
3 atq; dixerunt:¶Ataroth,& Dibon,& Iazer,
Nemra,Heſebon,&Eleale, & Saban,& Ne
4 bo,& Beon, ¶terra quã percuſſit Dñs in cõ-
ſpectu filiorum Iſraël, regionis uberrimę
eſt ad paſtum animaliũ:& nos ſerui tui ha
5 bemus iumenta plurima: ¶precamurque ſi
inuenimus gratiã coram te,vt des nobis fa-
mulis tuis eã in poſſeſſionẽ, nec facias nos
6 tranſire Iordanem.¶Quibus rñdit Moyſes :
B Nunquid fratres veſtri ibunt ad pugnam,
7 & vos hic ſedebitis ? Cur ſubuertitis mẽtes
filiorum Iſraël,ne tranſire audeant in locũ
8 quẽ eis daturus eſt Dñs ? ¶nonne ita egerũt
patres veſtri quando miſi de Cades-barne
9 ad explorandam terrã? ¶ ‖Cumq; veniſſent *‖Sup. 13. c. 14.*
vſq; ad Vallem-botri,luſtrata omni regio-
ne, ſubuerterunt cor filiorum Iſraël, vt nõ
10 intrarent fines quos eis Dñs dedit.¶Qui ira
11 tus iurauit,dicens: ¶‖Si videbunt hoĩes iſti *‖Sup. 14. c. 28.*
qui aſcenderunt ex Ægypto à viginti annis
& ſuprà, terrã quam ſub iuramẽto polliciti
tus ſum Abrahã,Iſaac, & Iacob:& nolue-
12 runt ſequi me,¶præter Caleb filiũ Iéphone
C Cenezæũ, & Ioſue filiũ Nun: iſti impleue-
13 rũt voluntatẽ meam:¶Iratuſq; Dñs aduer-
ſum Iſraël,circunduxit eũ per deſertũ qua
draginta annis, donec cõſumeretẽ vniuerſa
generatio quę fecerat malum in conſpectu
14 eius.¶Et ecce inquit, vos ſurrexiſtis pro pa-
tribus veſtris,incrementa,& alumni homi
nũ peccatorũ,vt augeretis furorẽ Dñi con-
15 tra Iſraël. ¶ Quòd ſi nolueritis ſequi eũ, in
ſolitudine populũ dereiinquet, & vos cau
16 ſa eritis necis omnium. ¶At illi propè acce
dentes dixerunt: Caulas ouium fabricabi-
mus,& ſtabula iumentorũ,paruulis quoq;
17 noſtris vrbes munitas: ¶ nos aũt ipſi arma-
ti, & accincti pergemus ad ꝓliũ ante filios
Iſraël, donec ĩtroducamus eos ad loca ſua.
Paruuli noſtri,& qcquid habere poſſumus,
erunt in vrbibus muratis, propter habitato
18 rũ inſidias. ¶Non reuertemur in domos no
D ſtras,vſq; dũ poſſideant filij Iſrael hæredi-
19 tatẽ ſuam : ¶ nec quicquã quæremus trans
Iordanẽ, quia iã habemus noſtrã poſſeſſio-
20 nem in orientali eius plaga.¶Quibus Moy-
ſes ait, ‖Si facitis quod promittitis,expedi
21 ti pergite coram Dño ad pugnam: ¶& om- *‖Ioſue. 1. c. 13.*
nis vir bellator armatus Iordanem trãſeat,
22 donec ſubuertat Dñs inimicos ſuos, ¶& ſu-
bijciatur ei omnis terra: tũc eritis inculpa-
biles apud Dñm & apud Iſraël, & obtine-
23 bitis regiones quas vultis coram Dño. ¶ Si
autem quod dicitis,non feceritis,nulli du-
bium eſt quin peccetis in Deum: & ſcitote
quoniam peccatũ veſtrũ apprehendet vos.
24 ¶Ædificate ergo vrbes paruulis veſtris, &
E caulas & ſtabula ouibus ac iumentis:& qđ
25 polliciti eſtis,implete. ¶Dixerũtq; filij Gad
& Rubẽ ad Moyſen: Serui tui ſumus: facie
26 mus,quod iubet Dñs noſter. ¶Paruulos no-
ſtros & mulieres, & pecora, ac iumenta re-
27 linquemus in vrbibus Galaad: ¶nos aũt fa-
muli tui oẽs expediti pergemus ad bellum,
28 ſicut tu dñe loqueris, ¶‖Præcepit ergo Moy *‖Ioſue 4. b. 12.*
ſes Eleazaro ſacerdoti & Ioſue filio Nun,
& principibus familiarũ per tribus Iſraël,
29 & dixit ad eos:¶Si tranſierint filij Gad,& fi
lij Ruben vobiſcũ Iordanem oẽs armati ad
bellum coram Dño,& vobis fuerit terra ſu
30 biecta,date eis Galaad in poſſeſſionem. ¶Si
autem noluerint tranſire armati vobiſcũ
F in terram-Chanaan, inter vos habitãdi ac
31 cipiant loca. ¶ Rñderuntq; filij Gad,& filij
Ruben:Sicut locutus eſt Dñs ſeruis * ſuis, ** tuis 2.*
32 ita faciemus ; ¶ ipſi armati pergemus corã
domino in terram-Chanáan, & poſſeſſio-
nem iam ſuſcepiſſe nos confitemur trans
33 Iordanem. ¶‖Dedit itaq; Moyſes filijs Gad
& Rubẽ, & dimidiæ tribui Manaſſe filij Io *‖Ioſue 13. b. 8. 22. a. 4. Deut. 3. b. 12.-1.*
ſeph, regnum Sehon, regis Amorrhęi,& re-
gnum Og,regis Baſan & terram eorũ cum
34 vrbibus ſuis per circuitum. ¶Igitur extruxe
runt filij Gad, Dibõ, & Ataroth,& Aroer,
35 ¶& Roth, & Sopha, & Iazer, & Iegbaa,¶ &
36 Beth-nemra,& Beth-arã,vrbes munitas,&
37 caulas pecorib⁹ ſuis. ¶Filij vero Ruben ædi
ficauerunt Heſebon, & Eleale, & Chaia-
38 tháim,¶& Nabo, & Baalmeon verſis nomi
nibus,Sabama quoq; :imponentes vocabu
39 la vrbibus quas extruxerant. ¶ ‖Porró filij
Machir,filij Manaſſe perrexerũt in Galaad, *‖Gene. 50. d. 23.*
& vaſtauerunt eam interſecto Amorrhæo
40 habitatore eius. ¶Dedit ergo Moyſes terrã
Galaad Machir filio Manaſſe,qui habitauit
41 in ea.¶Iair autẽ filius Manaſſe abijt, & oc-
cupauit vicos eius,quos appellauit Hauoth
42 Iair: ideſt,villas Iair. ¶Nobe quoque perre-
xit,& apprehendit Canath cũ viculis ſuis :
vocauitq; eam ex nomine ſuo Nobe.

CAPVT

## CAPVT XXXIII.

1 HÆ ſunt manſiones filiorum Iſ-
A raël, qui egreſſi ſunt de Aegy-
pto per turmas ſuas in manu
2 Moyſi & Aaron: ¶ quas deſcri-
pſit Moyſes iuxta caſtrorum lo
‖Exo.12.f 3 ca, quę Domini iuſſione mutabant. ¶‖Pro-
37. fecti igitur de Rameſſe menſe primo, quin
—3. tadecima die menſis primi, —fecerunt' al-
tera die Phaſe filij Iſraël in manu excelſa,
4 videntibus cunctis Aegyptijs,¶ & ſepelien-
tibus primogenitos quos percuſſerat Dñs
(nam & in dijs eorum exercuerat vltionē )
5 ¶ caſtrametati ſunt in Socoth ¶ Et de So-
6 coth venerũt in Ethan, quæ eſt in extremis
‖Exo.13. 7 finibus ſolitudinis.¶‖Inde, egreſſi venerunt
d.20. contra Phi-hahiroth, quę reſpicit Beel-ſe-
‖Exo. 14 phõ, & caſtrametati ſunt ante Magdalum.
c.22. 8 ¶‖ Profectique de Phi-hahiroth, trãſierunt
B per medium mare in ſolitudinem , & am-
bulantes tribus diebus per deſertum Ethã,
9 caſtrametati ſunt in Mara. ¶Profectique de
Mara venerunt in Elim , vbi erant duode-
cim fontes aquarũ, & palmæ ſeptuaginta:
10 ibiq; caſtrametati ſunt.¶Sed & inde egreſſi,
‖Exo.15. 11 fixerunt tẽtoria ſuper Mare-rubrum.¶‖Pro
d.17. fectiq; de Mari-rubro, caſtrametati ſunt in
‖Exo.16. 12 deſerto Sin.¶Vnde egreſſi, venerũt in Daph
a.1. 13 ca.¶‖Profectiq; de Daphca,caſtrametati sũt
Exo.17.a 14 in Alus.¶‖Egreſſiq; de Alus,in Raphidim fi
1. xêre tentoria,vbi populo defuit aqua ad bi
‖Exo. 19 15 bendũ .¶Profectiq; de Raphidim, caſtrame
a.1. 16 tati ſunt in deſerto Sinai . ¶Sed de ſolitudi-
C ne Sinai egreſſi,venerunt ad Sepulchra con
17 cupiſcentiæ.¶Profectiq; de Sepulchris cõcu
cupiſcẽtiæ,caſtrametati ſunt, in Haſeroth.
‖Su.21.g. 18 ¶‖Et de Haſeroth venerũt in Rethma. ¶Pro
35. 19 fecti de Rethma , caſtrametati ſunt in Re-
‖Su.13.a 20 mon-phaores.¶‖Vnde egreſſi, venerunt in
1. 21 Lebna.¶De Lebna caſtrametati ſunt in Reſ
22 ſa.¶Egreſſiq; de Reſſà, venerũt in Ceelatha.
23 ¶ Vnde profecti, caſtrametati ſunt in mon-
24 te Sepher. ¶Egreſſi de monte Sepher, vene-
25 runt in Harada.¶Inde proficiſcentes,caſtra-
26 metati ſunt in Maceloth . ¶ Profectique de
27 Maceloth,venerunt in Tháath.¶De Tháath
28 caſtrametati ſunt in Thare. ¶Vnde egreſſi,fi
29 xêre tentoria in Methca . ¶Et de Methca ca-
‖Deu.10. D ſtrametati ſunt in Heſmona. ¶‖Profectique
b.6. 30 de Heſmona, venerunt in Moſeroth. Et de
Moſeroth caſtrametati ſunt in Bene-iaacã.
31 ¶Profectique de Bene-iaacam,venerunt in
32 montem Gadgad.¶Vnde profecti, caſtrame
33 tati ſunt in Ierebátha. ¶Et de Ierebatha ve-
34 neruntin Hebrona . ¶Egreſſique de Hebro-
35 na,caſtrametáti ſunt in Aſion-gáber . ¶In-
36 de profecti,venerunt in deſertum Sin, hæc
‖Su.20.d 37 eſt Cades.¶‖Egreſſiq; de Cades, caſtrameta
22. E ti ſunt in monte Hor, in extremis finibus
‖Deu. 12. 38 Terræ-Edon.¶‖Aſcenditque Aaron-ſacer-
g.50. dos'in montem Hor iubẽte Domino:& ibi
—3. mortu' eſt anno quadrageſimo egreſſionis
filiorum Iſraël ex Aegypto, menſe quinto,
39 prima die menſis,¶cùm eſſet annorum cen
40 tum viginti trium . ¶‖ Audiuitque Cha- ‖Su.21.a.
nanæus rex Arad , qui habitabat ad meri-
diem,in terram-Chanáan veniſſe filios Iſ-
41 raël.¶ Et profecti de monte Hor, caſtrame-
42 tati ſunt in Salmona . ¶Vnde egreſſi, vene-
43 runt in Phunon.¶‖Profectique de Phunon, ‖Su. 21.c.
44 caſtrametati ſunt in Oboth . ¶Et de Oboth 10.
venerunt in Ie-abarim , quæ eſt in finibus
45 Moabitarum. ¶Profectique de Ie-abarim,
F fixêre tentoria in Dibon-Gad.¶Vnde egreſ
46 ſi, caſtrametati ſunt in Helmon-debla-
tháim . ¶Egreſſique de Helmon-debla-
47 taim, venerunt ad montes Abarim contra
48 Nabo . ¶Profectique de montibus Abarim,
tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Ior
49 danem,contra Iericho. ¶Ibiq; caſtrametati
ſunt de Beth-ſimoth vſque ad Abelſatim
50 in planioribus locis Moabitarum, ¶ vbi lo-
51 cutus eſt Dominus ad Moyſen ¶Præcipe fi-
lijs Iſraël,& dic ad eos: Quando trãſieritis
52 Iordanem,intrantes Terram Chanaán,¶ di
ſperdite cunctos habitatores terrę illius:cõ
fringite titulos, & ſtatuas cõminuite, atq;
53 omnia excelſa vaſtate,¶mũdantes Terram,
G & habitantes in ea:ego enim dedi vobis il-
54 lam in poſſeſſionẽ,¶quã diuideritis vobis ſor Deu. 7.a.
te. Pluribus dabitis latiorẽ, & paucioribus 2.
anguſtiorem . Singulis vt ſors ceciderit, ita Ioſ.11.b.
tribuetur hæreditas. Per tribus & familias 11.
55 poſſeſſio diuidetur . ¶ Sin autem nolueritis
interficere habitatores Terræ:qui remanſe
rint,erũt vobis quaſi claui in oculis, & lan
ceæ in lateribus, & aduerſabuntur vobis in
56 terra habitationis veſtræ:¶& quicquid illis
cogitaueram facere, vobis faciam.

## CAPVT XXXIIII.

1 LOcutusq; eſt Dominus ad Moy
A ſẽ,dicẽs:¶Pręcipe filijs Iſrael,
2 & dices ad eos : Cùm ingreſſi
fueritis Terram Chanaan, &
in poſſeſſionem vobis ſorte ce
ciderit,his finibus terminabi- ‖Ioſ.15.a
3 tur. ¶‖Pars meridiana incipiet à ſolitudine
Sin,quę eſt iuxta Edõ: & habebit terminos
4 contra orientẽ mare ſalſiſſimũ:¶qui circui-
bunt auſtralem plagã per Aſcenſum-ſcor-
pionis,ita vt tranſeant in Senna, & perue-
niant ad meridiẽ vſque ad Cades-barne,
vnde egredientur confinia ad villam nomi
5 ne Adar,& tẽdent vſq; ad Aſemona.¶ibit-
que per gyrum terminus ab Aſemona vſq;
ad torrẽtem Aegypti,& magni maris litto-
6 re finietur. ¶Plaga autẽ occidentalis à mari
B magno incipiet & ipſo ſiue claudetur.¶Por
7 rò ad ſeptẽtrionalem plagã à mari magno
termini incipient,peruenientes vſq; ad mõ-
8 tem altiſſimum,,¶à quo * veniẽt in Emath *venies 6.
9 vſq; ad terminos Sedáda,¶ ibuntque confi-
nia vſq; ad Zephrona, & villam Enam: hi
10 erũt termini in parte Aquilonis.¶Inde me-

tabuntur fines contra oriētalem plagam de
11 villa Enan vſq; Sephāma,ˀ & de Sephāma
deſcendent termini in Reblatha cōtra fon
C tem Caphnim: inde peruenient cōtra Oriē
12 tem ad mare Ceneréth,ˀ& tendent vſq; ad
Iordanem, & ad vltimū ſalſiſſimo clauden
tur mari. Hāc habetis terram per fines ſuos
13 in circuitu.ˀPræcepitq; Moyſes filijs Iſrael
dicēs: Hæc erit terra quam poſſidebitis ſor
te, & quam iuſſit Dominus dari nouem tri
14 bubus & dimidiæ tribui. ˀTribus enim fi-
liorum Rubē per familias ſuas, & tribus fi-
liorum Gad iuxta cognationum numerū,
15 media quoque ˀ tribus Manaſſe, id eſt, duæ
ſemis tribus, acceperunt partem ſuam trās
Iordanem contra Iericho ad oriētalem pla
16 gam. ˀEt ait Dominus ad Moyſen: ˀ‖Hæc
*‖Ioſ. 24. a.1.* 17 ſunt nomina virorum qui Terram vobis di
uidēt, Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nū,
18 ˀ & ſinguli principes de tribubus ſingulis,
D ˀ quorū iſta ſunt vocabula. De tribu Iuda,
19 Caleph filius Iéphone.ˀDe tribu Simeō, Sa
20 muel filius Ammiud.ˀDe tribu Ben-iamin
21 Elidad filius Chaſelon. ˀDe tribu filiorum
22 Dan, Becci filius Iogli.ˀFiliorum Ioſeph de
23 tribu Manaſſe, Haniel filius Ephod,ˀDe tri
24 bu Ephraim, Camuel filius Sephthan. ˀDe
25 tribu Zabúlon, Eliſaphan filius Pharnach.
26 ˀ De tribu Iſſachar dux Phaltiel filius Ozā.
27 ˀDe tribu Aſer, Ahiud filius Salomi.ˀDe tri
28 bu Nephthali, Phedaël filius Ammiud.ˀHi
29 ſunt quibus præceperat Dominus vt diui-
derent filijs Iſraël Terram-Chanaàn.

## CAPVT XXXV.

1 HÆc quoque locutus eſt Domi-
A nus ad Moyſen in cāpeſtribus
Moab ſupra Iordanem, cōtra
*‖Ioſ. 21. a 1.* 2 Iericho.ˀ‖Præcipe filijs Iſraël
vt dent Leuitis de poſſeſſioni-
3 bus ſuisˀvrbes ad habitandū, & ſuburbana
earum per circuitum: vt ipſi in oppidis ma
neāt, & ſuburbana ſint pecoribus ac iumē-
4 tis:ˀ quæ à muris ciuitatum forinſecus per
circuitum mille paſſuum ſpacio tendētur:
5 ˀ contra orientē duo millia erunt cubiti, &
contra meridiē ſimiliter erunt duo millia:
ad mare quoq; quod reſpicit ad occidentē,
eadē menſura erit, & ſeptentrionalis plaga
æquali termino finietur. eruntque vrbes in
6 medio, & foris ſuburbana.ˀ‖De ipſis autem
*‖Ioſ. 21. a 2. Deu. 4. g. 41.* oppidis quæ Leuitis dabitis, ſex erunt in fu
gitiuorū auxilia ſeparata, vt fugiat ad ea q
fuderit ſanguinem: & exceptis his alia qua
7 dragintaduo oppida,ˀ id eſt, ſimul quadra-
8 gintaocto cū ſuburbanis ſuis.ˀIpſęq; vrbes
quæ dabūtur de poſſeſſionibus filiorum Iſ-
raël, ab his qui plus habēt, plures auferent,
B & qui minus pauciores. ſinguli iuxta men-
ſuram hæreditatis ſuę dabunt oppida Leui-
*‖Deut. 19 a.1.* 9 tis. ˀAit Dominus ad Moyſen:ˀLoquere fi-
10 lijs Iſraël, & dices ad eos: ‖Quando tranſ-
greſſi fueritis Iordanem in Terram-Cha- *‖Ioſ. 20. a. 2.*
11 naán,ˀ decernite quæ vrbes eſſe debeant in
præſidia fugitiuorum, qui nolentes ſangui-
12 nem fuderint:ˀin quibus cùm fuerit profu
gus, cognatus occiſi nō poterit eum occide-
re donec ſtet in conſpectu multitudinis, &
13 cauſa illius iudicetur ˀDe ipſis autem vrbi
bus quæ ad fugitiuorum ſubſidia ſeparanē,
14 ˀtres erunt trans Iordanem, & tres in Ter-
15 ra Chanaan,ˀtam filijs Iſraël, quàm adue-
nis atq; peregrinis, vt confugiat ad eas qui
16 nolens ſanguinē fuderit. ˀSi quis ferro per-
cuſſerit, & mortuus fuerit q percuſſus eſt,
17 reus erit homicidij, & ipſe morietur.ˀSi la-
pidem iecerit, & ictus occubuerit: ſimiliter
18 punietur.ˀSi ligno percuſſus interierit: per-
19 cuſſoris ſanguine vindicabitur. ˀ Propin-
C quus occiſi, homicidā interficiet: ſtatim vt
20 apprehenderit eum, ᵃinterficieturᐠ.ˀ‖Si per *ᵃ interficiet 6.*
odium quis hominē impulerit, vel iecerit
21 quippiam in eum per inſidias,ˀaut cum eſ- *‖Deu. 19. c. 11.*
ſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mor-
tuus fuerit: percuſſor homicidij reus erit.
cognatus occiſi ſtatim vt inuenerit eum, iu
22 gulabit.ˀQuod ſi fortuitu, -&ᐠabſque odio *-1.*
23 ˀ & inimicitijs quicquam horū fecerit,ˀ &
24 hoc audiente populo fuerit comprobatum,
atque inter percuſſorem & propinquū ſan-
25 guinis quæſtio ventilata:ˀ liberabitur inno
cens de vltoris manu, & reducet per ſenten
tiam in vrbem ad quam confugerat, mane-
D bitq; ibi, donec ſacerdos magnus, qui oleo
26 ſancto vnctus eſt, moriatur. ˀSi interfector
extra fines vrbium, quæ exulibus deputatæ
27 ſunt,ˀ fuerit inuētus & percuſſus ab eo qui
vltor eſt ſanguinis, abſque noxa erit qui eū
28 occiderit.ˀdebuerat enim profugus vſq; ad
mortem Pōtificis in vrbe reſidere. poſtquā
autem ille obierit, homicida reuertet in ter
29 ram ſuam. ˀHæc ſempiterna erunt, & legi-
30 tima in cunctis habitationibus vſis.ˀHomi
cida ſub teſtibus punietur: ad vnius teſti-
31 monium nullus condemnabitur. ˀNon ac-
cipietis precium ab eo qui reus eſt ſangui-
32 nis, ſtatim & ipſe morietur.ˀExules & pro-
fugi ante mortem Pontificis nullo modo in
33 vrbes ſuas reuerti poterunt. ˀ Ne polluatis
terram habitationis veſtrę, quæ inſontium
cruore maculatur, nec aliter expiari poteſt,
niſi per eius ſanguinem qui alterius ſan-
34 guinem fuderit. ˀ Atque ita emundabitur
veſtra poſſeſſio me commorāte vobiſcum;
ego enim ſum Dominus qui habito inter fi
lios Iſraël.

## CAPVT XXXVI.

1 ACceſſerunt autem & principes
A familiarū Galaad filij Machir,
filij Manaſſe de ſtirpe filiorū
Ioſeph: locutiq; ſūt Moyſi co
rā principibus Iſraël, atq; di- *‖Su. 27. a. 1.*
2 xerunt: ˀ ‖Tibi Dño noſtro pręcepit Dñs vt

Terram

Ioſ. 17.a Terrã ſorte diuideres filijs Iſraël, & vt filia-
1. bus Salphaad frĩs nr̃i dares poſſeſſionẽ de-
3 bitã pr̃i: ¶quas ſi alterius trib⁹ hoĩes vxores
acceperint, ſequet̃ poſſeſſio ſua: & tranſlata
4 ad aliã tribũ de nr̃a hr̃ditate minuet̃: ¶atq;
ita fiet, vt cùm iubileus, ideſt, quinquageſi-
B mus annus remiſſionis aduenerit, cõfunda
tur ſortiũ diſtributio, & aliorũ poſſeſſio ad
5 alios trãſeat. ¶Rñdit Moyſes filijs Iſraël &
Dño præcipiẽte ait: Rectè tribus filiorũ Io-
6 ſeph locuta eſt, ¶& hæc lex ſuper filiab⁹ Sal
‖Tob.7.c phaad à Dño promulgata eſt: ‖Nubãt qui-
15. 7 bus volunt, tantũ vt ſuæ tribus hoĩbus: ¶ne
cõmiſceat̃ poſſeſſio filiorum Iſraël de tribu
C in tribũ. Oẽs.n. viri ducẽt vxores de tribu &
8 cognatione ſua: ¶& cũctę fęminę de eadẽ tri
bu maritos accipiẽt: vt hr̃ditas permaneat
9 in familijs, ¶nec ſibi miſceant̃ trib⁹, ſed ita
10 maneãt ¶ vt à Dño ſeparatę ſunt. Fecerũtq;
11 filij Salphaad vt fuerat imperatũ: ¶& nupſe
D runt Maala, & Therſa, & Hegla, & Melcha,
12 & Noa filijs patrui ſui, ¶de familia Manaſ-
ſe, qui fuit filius Ioſeph, & poſſeſſio quæ il-
lis fuerat attributa, manſit in tribu & fami
13 lia patris earum. ¶Hæc ſunt mandata, atq;
iudicia quæ mandauit Dominus per ma-
num Moyſi ad filios Iſraël in campeſtribus
Moab ſupra Iordanem contra Iericho.

# LIBER DEVTERONOMII,

## HEBRAICE ELLE-HADDEBARIM,

## id eſt, Hæc ſunt verba.

### *CAPVT PRIMVM.*

1 HÆc ſunt verba, quæ locutus
A eſt Moyſes ad omnẽ Iſraël
trãs Iordanẽ in ſolitudine
cãpeſtri cõtra Mare-rubrũ,
inter pharã & Theophel &
Labã & Haſeroth vbi auri
2 eſt plurimũ: ¶Vndecim die
bus de Horeb per viam mõtis Seir vſq; ad
3 Cadeſ-barne. ¶Quadrageſimo anno, vndeci
mo mẽſe, prima die mẽſis locutus eſt Moy
ſes ad filios Iſraël oĩa quæ præceperat illi
‖Nu. 21. 4 Dñs vt diceret eis: ¶‖poſtquã percuſſit Sehõ
c.15. regẽ Amorrhęorũ, qui habitauit Heſebon:
& Og regẽ Baſan, qui mãſit in Aſtaroth, &
5 in Edrái ¶trans Iordanem in Terra-Moab.
Cœpitq; Moyſes explanare legẽ & dicere:
6 ¶ Dñs Deus nr̃ locutus eſt ad nos in Horeb,
B dicens: Sufficit vobis ꝙ in hoc mõte manſi
7 ſtis: ¶reuertimini & venite ad mõtẽ Amor-
rhęorũ, & ad cętera quæ ei proxima ſunt cã
peſtria atq; mõtana & humiliora loca con-
tra meridiẽ, & iuxta littus maris, Terram-
Chananæorũ, & Libani vſq; ad flumẽ ma-
8 gnũ Euphratẽ. ¶En, inquit, tradidi vobis: in
gredimini & poſſidete eam, ſuper qua iura
uit Dñs patribus veſtris Abraham, Iſaac, &
Iacob, vt daret illã eis & ſemini eorũ poſt
‖Exo.18. 9 eos. ¶ Dixiq; vobis illo in tẽpore: ‖Non poſ
c.19. 10 ſum ſolus ſuſtinere vos: ¶quia Dñs Deus vr̃
C multiplicauit vos, & eſtis hodie ſicut ſtellæ
11 cœli, plurimi. ¶(Dñs Deus patrũ veſtrorum
addat ad hunc numerũ multa millia, & be
12 nedicat vobis ſicut locutus eſt. ) ¶Nõ valeo
ſolus negocia veſtra ſuſtinere, & pondus ac
13 iurgia. ¶Date ex vobis viros ſapiẽtes & gna
ros, & quorum cõuerſatio ſit probata in tri
bubus veſtris, vt ponã eos vobis principes.
14 ¶Tunc reſpõdiſtis mihi: Bona res eſt quam
15 vis facere. ¶ Tuliq; de tribubus veſtris viros
ſapientes & nobiles, & conſtitui eos princi
pes, tribunos, & centuriones, & quinquage
narios ac decanos, qui docerẽt vos ſingula.
16 ¶Præcepiq; eis, dicẽs: Audite illos & ‖quod ‖Ioã.7.d
iuſtũ eſt, iudicate: ſiue ciuis ſit ille, ſiue pe- 24.
17 regrinus. ¶‖Nulla erit diſtantia perſonarũ, ‖Inf.16.d
ita paruum audietis vt magnũ. nec accipie 18.
tis cuiuſquã perſonam, quia Dei iudicium Leu.19.c.
eſt. Quòd ſi difficile vobis viſum aliqd fue- 15.
18 rit, referte ad me, & ego audiã. ¶Præcepiq; Prou.24.
19 omnia quæ facere deberetis. ¶Profecti autẽ c.24.
D de Horeb, tranſiuimus per eremum terribi- Ecc.42.a
lem & maximam-ſolitudinem quã vidi- 1.
ſtis, per viam montis Amorrhæi, ſicut præ- Iac.2.a.1
ceperat Dominus Deus noſter nobis. Cum- -8.
20 que veniſſemus in Cadeſ-barne, ¶ dixi vo-
bis: Veniſtis ad montem Amorrhæi, quem
Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.
21 ¶Vide Terram quẽ Dominus Deus tuus dat
tibi: aſcende & poſſide eam, ſicut locutus
eſt Dominus Deus noſter patribus tuis: no
22 li timere, nec quicquã paueas. ¶Et acceſſiſtis Nu.13.a
ad me omnes, atq; dixiſtis: Mittamus viros 4.
qui cõſiderent terrã: & renuncient per qđ
iter debeam⁹ aſcẽdere, & ad quas pergere ci
23 uitates. ¶Cũq; mihi ſermo placuiſſet, miſi
ex vobis duodecim viros, ſingulos de tribu-
24 bus ſuis. ¶Qui cùm perrexiſſent, & aſcendiſ Nu.13.d
ſent in montana, venerũt vſq; ad Vallem- 24.
25 botri: & conſiderata terra ¶ſumentes de fru
ctibus eius, vt oſtenderent hubertatẽ, attu-
E lerunt ad nos, atq; dixerunt: Bona eſt terra
26 quã Dñs Deus noſter daturus eſt nobis. ¶Et
noluiſtis aſcendere, ſed increduli ad ſermo
27 nem Domini Dei noſtri, ¶murmuraſtis in vestri 6.

taberna-

28 tabernaculis veſtris, atque dixiſtis : ¶ Odit
nos Dominus, & idcirco eduxit nos de Ter-
ra-Ægypti, vt traderet nos in manu Amor
29 rhæi, atq; deleret. ¶ Quò aſcendemus? nũcij
terruerũt cor noſtrũ, dicẽtes: Maxima mul-
titudo eſt, & nobis ſtatura procerior, vrbes
magnæ, & ad cęlũ vſq; munitæ, filios Ena-
30 cim vidimus ibi. Et dixi vobis. ¶ Nolite me-
tuere, nec timeatis eos: Dñs Deus q̃ ductor
eſt veſter, pro vobis ipſe pugnabit, ſicut fe-
31 cit in Ægypto cunctis videntibus, ¶ & in ſo
litudine ipſi vidiſtis. Portauit te Dñs Deus
tuus, vt ſolet homo geſtare paruulũ filium
ſuũ in omni via per quã ambulaſtis, donec
32 veniretis ad locũ iſtũ. ¶ Et nec ſic quidẽ cre-
33 didiſtis Dño Deo veſtro, ¶ qui præceſſit vos
in via, & metatus eſt locũ in quo tentoria
figere deberetis, noctu oſtendẽs vobis iter
34 per ignẽ, & die per columnam nubis. ¶ Cũ-
que audiſſet Dñs vocẽ ſermonũ veſtrorũ,
35 iratus iurauit, & ait: ¶ Non videbit quiſpiã
F de hominibus generationis huius peſſimæ
terram bonã, quã ſub iuramẽto pollicitus
36 ſum patribus veſtris, ¶ præter Caleb filium
Iephóne: ipſe enim videbit eã, & ipſi dabo
terrã quã calcauit, & filijs eius, quia ſecu-
37 tus eſt Dñm. ¶ Nec miranda indignatio in
populũ, cũ mihi quoq; iratus Dñs propter
38 vos, dixerit, Nec tu ingredieris illuc : ¶ Sed
Ioſue filius Nun miniſter tuus, ipſe intra-
bit ꝓ te: hunc exhortare & robora, & ipſe
39 ſorte terram diuidet Iſraëli. ¶ Paruuli ve-
ſtri, de quibus dixiſtis ꝙ captiui ducerẽtur,
& filij qui hodie boni ac mali ignorant di-
ſtantiã, ipſi ingrediẽtur: & ipſis dabo terrã
40 & poſſidebũt eam. ¶ Vos autem reuertimi-
G ni & abite in ſolitudinem per viã Maris-
41 rubri. ¶ Et reſpondiſtis mihi : Peccauimus
Dño: aſcendemus & pugnabimus, ſicut p̃ce
pit Dominus Deus noſter. Cumq́; inſtru-
42 cti armis pergeretis in montem. ¶ Ait mihi
Dominus : Dic ad eos, Nolite aſcendere,
neque pugnetis: non enim ſum vobiſcum,
43 ne cadatis coram inimicis veſtris. ¶ Locutus
ſum, & non audiſtis: ſed aduerſantes impe
rio Domini, & tumentes ſuperbia aſcendi-
44 ſtis in montẽ. ¶ Itaq; egreſſus Amorrhæus,
qui habitabat in montibus, & obuiam ve-
niẽs, pſecutus eſt vos, ſicut ſolent apes pſe-
45 qui. & cecidit de Seir vſq; Horma. ¶ Cumq́;
reuerſi ploraretis coram Domino, non au-
diuit vos, nec voci veſtrę voluit acqeſcere.
46 Sediſtis ergo in Cadeſ-barne multo tp̃e.

CAPVT II.

1 PRofectiq́; inde venimus in ſo-
A litudinẽ, quæ ducit ad Mare-
rubrum ſicut mihi dixerat Do
minus : & circuiuimus mõtẽ
2 Seir longo tempore. ¶ Dixitq́;
3 Dominus ad me: ¶ Sufficit vobis circuire
4 mõtẽ iſtum: ite contra aquilonẽ, ¶ & popu-
lo pręcipe, dicens: Tranſibitis p terminos
fratrum veſtrorum filiorum Eſau, qui habi
5 tant in Seir, & timebunt vos. ¶ Videte ergo
diligenter ne moueamini contra eos: neq;
enim dabo vobis de terra eorum quantũ
põt vnius pedis calcare veſtigiũ: qa in poſ
6 ſeſſionẽ Eſau dedi montẽ Seir. ¶ Cibos eme
tis ab eis pecunia, & comedetis : aquã em-
7 ptã haurietis, & bibetis. ¶ Dñs Deus tuus be
B nedixit tibi in omni opere manuũ tuarũ :
nouit iter tuũ, quõ tranſieris in ſolitudinẽ
hanc magnã, per quadraginta annos habi-
tans tecum Dñs Deus tuus, & nihil tibi de-
8 fuit. ¶ Cumq́; tranſiſſemus fratres noſtros fi
lios Eſau, qui habitabãt in Seir per viã cã-
peſtrem de Elath, & de Aſion-gaber, veni-
mus ad iter quod ducit in deſertũ Moab.
9 ¶ Dixitq; Dñs ad me: Nõ pugnes cõtra Moa
bitas, nec ineas aduerſus eos pliũ: nõ enim
dabo tibi quicquã de terra eorũ, quia filijs
10 Loth tradidi Ar in poſſeſſionẽ. ¶ Emim pri-
mi fuerunt habitatores eius, populus ma-
gnus, & validus, & tã excelſus vt de Enacim
11 ſtirpe, ¶ quaſi gigãtes crederent, & eſſent ſi-
miles filiorum Enacim. Deniq; Moabitæ
12 appellãt eos Emim. ¶ In Seir aũt prius habi
C tauerunt *Horrim: quibus expulſis atq; de
letis habitauerunt filij Eſau, ſicut fecit Iſ-
rael in terra poſſeſſionis ſuæ, quã dedit illi
13 Dñs. ¶ Surgentes ergo vt tranſiremus torren
14 tem Zared, venimus ad eum. ¶ Tempus au-
tem quo ambulauimus de Cadeſ-barne
vſque ad tranſitum torrentis Zared, trigin-
ta & octo annorũ fuit: donec cõſumeretur
omnis generatio hominum bellatorum de
15 caſtris, ſicut iurauerat Dominus: ¶ cuius ma
D nus fuit aduerſum eos, vt interirent de ca-
16 ſtrorum medio. ¶ Poſtquam autem vniuerſi
17 ceciderunt pugnatores, ¶ locutus eſt Domi-
18 nus ad me, dicens: ¶ Tu trãſibis hodie termi
19 nos Moab, vrbem nomine Ar: ¶ & accedens
in vicina filiorum Ammõ, caue ne pugnes
contra eos, nec mouearis ad prælium: non
enim dabo tibi de terra filiorũ Ammõ, qa
20 filijs Loth dedi eam in poſſeſſionem. ¶ Ter-
ra gigãtum reputata eſt. & in ipſa olim ha-
bitauerunt gigãtes, quos Ammonitæ vocãt
21 Zomzõmim, ¶ populus magnus, & proceræ
lõgitudinis, ſicut Enacim, quos deleuit Do
minus à facie eorũ: & fecit illos habitare
22 pro eis, ¶ ſicut fecerat filijs Eſau qui habitãt
E in Seir, delens Horrhæos, & terrã eorum il-
lis tradens, quã poſſident vſque in pręſens.
23 ¶ Heuæos quoq; qui habitabãt in Haſerim
vſq; Gazan, Cappadoces expulerunt: qui
egreſſi de Cappadocia deleuerũt eos, & ha
24 bitauerũt ꝓ illis. ¶ Surgite & tranſite Torrẽ
tem Arnõ: ecce tradidi in manu tua Sehon
regem Heſebon Amorrhæum, & terrã eius
incipe poſſidere, & committe aduerſus eũ
25 prælium. ¶ Hodie incipiam mittere terrorẽ
atque formidinẽ tuã in populos qui habi-
tant ſub omni cęlo, vt audito nomine tuo,

*Horrhai s.

paueant

paucant & in moré parturientium contre-
26 miſcant, & dolore teneantur. ¶ ‖ Miſi ergo
núcios de ſolitudine Cademoth ad Sehon
27 regẽ Heſebon verbis pacificis dicens: ¶ *Trã
ſibimus' per terrã tuã, publica * gradiemur
via: nõ declinabimus' neque ad dexteram,
28 neq; ad ſiniſtram. ¶ Alimenta precio vẽde*
nobis, vt veſcamur' : aquã pecunia tribue,
& ſic *bibemus. *Tantũ eſt vt nobis' conce-
29 das tranſitũ, ¶ ſicut fecerunt filij Eſau, q ha-
F bitant in Seir, & Moabitæ qui morãtur in
Ar: donec *veniamus ad Iordanem, & tran-
ſeamus' ad terrã quam Dñs Deus noſter da
30 turus eſt nobis. ¶ Noluitq́; Sehon rex Heſe-
bon dare nobis tranſitum : quia indurauerat
rat Dñs Deus tuus ſpiritum eius, & obfir-
mauerat cor illius, vt traderetur in manus
31 tuas, ſicut nunc vides. ¶ Dixitq́; Dñs ad me:
‖ Ecce cœpi tibi tradere Sehon & terrã eius,
32 incipe poſſidere eam. ¶ Egreſſusq́; eſt Sehon
obuiam nobis cũ omni populo ſuo ad præ
33 lium in Iaſa. ¶ Et tradidit eum Dñs Deus no
ſter nobis: percuſſimusq́; eum cũ filijs ſuis
34 & omni populo ſuo. ¶ Cunctasq́; vrbes in
tpe illo cepimus, interfectis habitatoribus
earũ, viris ac mulieribus & paruulis, nõ re-
35 liquimus in eis quicquã. ¶ Abſq; iumentis,
quæ in partem venere prædantium: & ſpo
36 lijs vrbiũ, quas cepimus ¶ ab Aroer, quæ eſt
ſuper ripã torrentis Arnon; * oppido qđ in
valle ſitũ eſt, vſq; Galaad. Nõ fuit vicus, &
ciuitas q̃ noſtras effugeret manus: oẽs tradi
37 dit Dñs Deus noſter nobis: ¶ Abſque terra
filiorum Ammon, ad quam nõ acceſſimus:
& cunctis quæ adiacent torrenti Ieboc: &
vrbibus montanis, vniuerſisq; locis, à qui
bus nos prohibuit Dominus Deus noſter.

*Nu. 21. d. *Tranſibo I. *gradiar via: non declinabo I. *mihi vt veſcar. I. *bibam. tantum eſt mihi I. *Veniã ad Iordanẽ, & tranſeam I. *& I.*

## CAPVT III.

1 ITAQVE conuerſi aſcendimus
A per iter Baſan: egreſſusque eſt
Og rex Baſan in occurſum no
bis cũ populo ſuo ad bellandũ
2 in Edrai. ¶ Dixitque Dominus
ad me. Ne timeas eũ: quia in manu tua tra
ditus eſt cũ omni populo ac terra ſua: fa-
ciesq; ei ‖ ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæo
3 rum, qui habitauit in Heſebon. ¶ Tradidit
ergo Dominus Deus noſter in manibus no-
ſtris ẽt Og regẽ Baſan, & vniuerſum popu-
lũ eius: percuſſimusq́; eos vſq; ad interne-
4 cionem, ¶ vaſtantes cunctas ciuitates illius
vno tempore: non fuit oppidũ quod nos ef-
fugeret: ſexaginta vrbes, omnem regionem
5 Argob regni Og in Baſan. ¶ Cunctæ vrbes
erant munitæ muris altiſſimis, portisq́; &
vectibus, abſque oppidis innumeris quæ
6 non habebant muros. ¶ Et deleuimus eos, ſi
B cut feceramus Sehon regi Heſebon, diſper-
dentes oẽm ciuitatem, virosq; ac mulieres
7 & paruulos: ¶ iumenta aũt & ſpolia vrbiũ
8 diripuimus. ¶ Tulimusq́; illo in tẽpore ter-
ri de manu duorum regum Amorrhæorũ

*Infra 29. b. 7. Num. 21. g. 33. ‖ Nu. 21. 24. Nu. 21. g. 33.*

qui erant trans Iordanẽ à torrente Arnon
9 vſque ad montem Hermon, ¶ quẽ Sidonij
Sariõ vocãt, & Amorrhæi Sanir: ¶ oẽs ciuita
10 tes quæ ſitæ ſunt in planitie, & vniuerſam
terrã Galaad & Baſan vſque ad Selcha, &
11 Edrai ciuitates regni Og in Baſan. ¶ Solus
quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gi-
gantum. Monſtratur lectus eius ferreus, q
eſt in Rabbath filiorum Ammon nouẽ cu-
bitos habens lõgitudinis, & quatuor latitu
dinis, ad menſuram cubiti virilis manus.
12 ¶ Terramq́; poſſedimus tpe illo ab Aroer, q̃
eſt ſuper ripã torrentis Arnon vſq; ad me-
diam partẽ montis Galaad: & ciuitates il-
13 lius dedi Ruben & Gad. ¶ Reliquam aũt par
tem Galaad, & omnem Baſan regni Og,
tradidi mediæ tribui Manaſſe, oẽm regionẽ
Argob: cunctaque Baſan vocatur terra-gi-
14 gantum. ¶ Iair filius Manaſſe poſſedit oẽm
C regionem Argob vſq; ad terminos Geſſuri,
& Machati. Vocauitque ex nomine ſuo Ba
ſan, Hauoth-Iair, ideſt villas ¶ Iair vſq; in
præſentem diem. Machir quoq; dedi Ga-
15 laad. ¶ Et tribubus Ruben, ¶ & Gad dedi de
16 Terra-Galaad vſque ad Torrentem Arnon
medium Torrẽtis, & confiniũ vſq; ad Tor-
rẽtem Ieboc, qui eſt terminus filiorũ Am-
17 mon. ¶ & planitiem ſolitudinis, atq; Iorda-
nẽ & terminos Cenereth vſq; ad mare de-
ſerti, quod eſt ſalſiſſimũ ad radices montis
18 Phaſga cõtra Orientẽ. ¶ præcepiq́; vobis in
tpe illo dicẽs: Dñs Deus veſter dat vobis ter
rã hãc in hæreditatẽ, expediti præcedite fra
tres veſtros filios Iſraël omnes viri robuſti:
19 ¶ abſq; vxoribus, & paruulis atq; iumẽtis.
Noui.n. q plura habeatis pecora, & in vrbi
bus remanere debebũt, quas tradidi vobis
20 ¶ donec requiẽ tribuat Dñs fratribus veſtris
ſicut vobis tribuit: & poſſideãt ipſi ẽt terrã
quã daturus eſt eis trans Iordanẽ: tunc re-
D uertet vnuſquiſq; in poſſeſſionẽ ſuã quam
21 dedi vobis. ¶ ‖ Ioſue quoq; in tpe illo præce-
pi dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Dñs
Deus veſter duobus his regibus: ſic faciet
22 oĩbus regnis ad quæ tranſiturus es. ¶ Ne ti-
meas eos: Dominus enim Deus veſter pu-
23 gnabit pro vobis. ¶ Precatusq́; ſum Dñm in
24 tempore illo, dicens: ¶ Dominus Deus tu cœ-
piſti oſtendere ſeruo tuo magnitudinẽ tuã,
manumq́ue fortiſſimam. neque enim eſt
alius Deus, vel in cęlo, vel in terra, qui poſ-
ſit facere opera tua, & cõparari fortitudini
25 tuæ. ¶ Tranſibo igitur, & videbo terrã hanc
optimã trans Iordanẽ, & montem iſtũ egre
26 gium, & Libanum. ¶ ‖ Iratusq́; eſt Dominus
mihi propter vos, nec exaudiuit me, ſed di-
xit mihi. Sufficit tibi: nequaquam vltrà lo-
27 quaris de hac re ad me. ¶ Aſcende cacumen
Phaſgæ, & oculos tuos circumfer ad occi-
dentem, & ad aquilonẽ, auſtrumq́; & oriẽ
tem, & aſpice, nec enim trãſibis Iordanem
28 iſtum. ¶ Præcipe Ioſue, & corrobora eum

*Num. 32. f. 33. ‖ Nu. 27. d. 18. ‖ Inf. 31. a. 2. et 34. a. 2.*

atque

39 ſicut cernis in præſenti die. ¶Scito ergo ho-
die, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ip-
ſe eſt Deus in cęlo ſurſum, & in terra deor-
40 ſum, & nõ ſit alius. ¶Cuſtodi præcepta eius
atq; mandata quæ ego præcipio tibi: vt be
ne ſit tibi, & filijs tuis poſt te, & perma-
G neas multo tempore ſuper terram quam
‖*Nu. 35. a. 6.* 41 Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. ¶Tunc
ſeparauit Moyſes tres ciuitates trans Iorda
42 nem ad occidentalem plagam, ¶vt cõfugiat
ad eos qui occiderit nolẽs proximum ſuũ,
nec ſibi fuerit inimicus ante vnum & alte-
rum diem: & ad harum aliq̃ vrbium poſſit
‖*Ioſ. 20. c. 18.* 43 euadere: ¶‖Boſor in ſolitudine quæ ſita eſt
in terra cãpeſtri de tribu Ruben: & Ramod
in Galaad quę eſt in tribu Gad: & Golan in
44 Baſan quæ eſt in tribu Manaſſe. ¶Iſta eſt lex
quam propoſuit Moyſes corã filijs Iſraël,
45 ¶& hæc teſtimonia & ceremoniæ atq; iudi
cia quæ locutus eſt ad filios Iſraël, quando
46 egreſſi ſunt de Aegypto ¶trans Iordanem in
valle contra Phanũ Phogor in terra Sehon
regis Amorrhęi, qui habitauit in Heſebon,
quem percuſſit Moyſes. Filij quoque Iſrael
47 egreſſi ex Aegypto ¶ poſſederũt terram eius
& terram Og regis Baſan duorum regum
Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem
48 ad ſolis ortum. ¶ab Aroer quæ ſita eſt ſuper
ripam torrentis Arnon, vſque ad montem
49 Sion qui eſt & Hermõ: ¶ Omnẽ planitiem
trans Iordanem ad orientalem plagam vſ-
que ad mare ſolitudinis, & vſque ad radi-
ces montis Phaſga.

## CAPVT V.

1 VOcauitq; Moyſes oẽm Iſraëlẽ,
A & dixit ad eũ: Audi Iſraël ce-
remonias atque iudicia quæ
ego loquor in auribus vr̃is ho
die: diſcite ea, & opere com-
‖*Exo. 19. a. 5.* 2 plete ¶‖Dñs Deus noſter pepigit nobiſcũ fę
3 dus in Horeb. ¶Nõ cum patribus nr̃is iniit
pactũ: ſed nobiſcum qui impræſentiarũ ſu
4 mus & viuimus. ¶Facie ad faciẽ locutus eſt
5 nobis in monte de medio ignis. ¶Ego ſeque
ſter & medius fui inter Dñm & vos in tpe
illo, vt annunciarẽ vobis verba eius. timui-
ſtis enim ignem, & non aſcendiſtis in mon
‖*Exo. 20. a. 2. Leui. 26. a. 1. Pſ. 96. b. 7* 6 tẽ, & ait: ¶‖Ego Dñs Deus tuus, qui eduxi te
te de terra Aegypti de domo ſeruitutis.
7 ¶ Non hẽbis deos alienos in cõſpectu meo.
8 ¶Non facies tibi ſculptile, nec ſimilitudinẽ
oĩum quæ in cœlo ſunt deſuper & quæ in
‖*Exo. 34. a. 7. Ier. 32. c. 18.* terra deorſum, & quæ verſant in aquis ſub
9 terra. ¶Non adorabis ea, & nõ coles. Ego.n.
B ſum Dñs Deus tuus Deus ęmulator, reddẽs
iniquitatẽ patrum ſuper filios in tertiã &
*Leu. 19. c. 12. Mat. 5. e. 33. Exo. 20. b. 7.* 10 quartã generationẽ his qui oderunt me, ¶&
faciẽs miſericordiã in multa millia dili gẽ
tibus me, & cuſtodientibus præcepta mea.
11 ¶ Non vſurpabis nomẽ Dñi Dei tui fruſtra,
quia non erit impunitus, qui ſuper re vana
12 nomen eius aſſumpſerit. ¶Obſerua diẽ Sab-

bathi, vt ſanctifices eum ſicut ‖præcepit tibi *Exo. 20. a. 7.*
13 Dñs Deus tuus. ¶Sex dieb⁹ operaberis, & fa
14 cies oĩa opa tua. ¶ Septimus dies Sabbathi ‖*Exo. 20. b. 8.*
eſt, id eſt, requies Dñi Dei tui. Non facies
in eo quicquam operis, tu & filius tuus, & ‖*Gen. 2. a. 1.*
filia, ſeruus & ancilla, & bos, & aſinus, &
oẽ iumentum tuum, & peregrinus qui eſt *Heb. 4. a. 4.*
intra portas tuas: vt requieſcat ſeruus tuus,
15 & ancilla tua, ſicut & tu. ¶Memento quod &
ipſe ſeruieris in Aegypto, & eduxerit te in-
de Dñs Deus tuus in manu forti, & brachio
extento. Idcirco præcepit tibi vt obſeruares
16 diem Sabbathi. ¶‖Honora patrem tuum & *Exo. 20. c. 12.*
matrem ſicut præcepit tibi Dominus Deus
tuus, vt longo viuas tpe, & bene ſit tibi in *Ecc. 3. b. 9*
terra quam Dñs Deus tuus daturus eſt tibi. *Matt. 15. a. 4*
17 ¶‖Non occides. ¶Neque mœchaberis. ¶Fur-
18 tumq; non facies. ¶Nec loquèris cõtra pro- *Ephe. 6. a. 2.*
19 ximum tuum falſum teſtimonium. ¶‖Non
20 concupiſces vxorẽ proximi tui, Non domũ, ‖*Matt. 5. e. 21.*
C non agrũ, non ſeruum, non ancillã, non bo
21 uẽ, nõ aſinum, & vniuerſa quæ illius ſunt. ‖*Ro. 7. b. 7.*
22 ¶Hæc verba locutus eſt Dñs, ad oẽm multi-
tudinem veſtram in monte de medio ignis
& nubis & caliginis, voce magna, nihil ad-
dens amplius, & ſcripſit ea in duabus tabu
23 lis lapideis quas tradidit mihi. ¶Vos autem
poſtquam audiſtis vocẽ de medio tenebra-
rum, & montẽ ardere vidiſtis, acceſſiſtis ad
me oẽs principes tribuum & maiores natu,
24 atque dixiſtis ¶Ecce oſtendit nobis Domi-
nus Deus noſter maieſtatem & magnitudi-
nem ſuã, vocem enim eius audiuimus de
medio ignis, & probauimus hodie, quòd lo
quente Deo cum homine, vixerit homo:
25 ¶Cur ergo moriemur, & deuorabit nos ignis
D hic maximus? Si enim audierimus vltra vo
26 cem Domini Dei noſtri, moriemur. ¶Quid
eſt omnis caro, vt audiat vocem Dei viuen-
tis, qui de medio ignis loquitur ſicut nos au-
27 diuimus, & poſſit viuere? ¶Tu magis acce-
de, & audi cuncta quæ dixerit Dominus
Deus noſter tibi, loquèriſque ad nos, & nos
28 audientes faciemus ea. ¶Quod cùm audiſ-
ſet Dominus, ait ad me: Audiui vocem ver
borum populi huius quæ locuti ſunt tibi:
29 bene omnia ſunt locuti. ¶Quis det talem
eos habere mentem, vt timeant me, & cu-
ſtodiãt omnia mandata mea in omni tem-
pore, vt bene ſit eis & filijs eorum in ſem-
30 piternum? ¶ Vade ergo & dic eis: Reuer-
31 timini in tentoria veſtra. ¶Tu verò hic
ſta mecum, & loquar tibi omnia mandata
mea, & ceremonias atque iudicia: quæ do-
cebis eos, vt faciant ea in terra quam dabo
32 illis in poſſeſſionem. ¶Cuſtodite igitur &
facite quæ præcepit Dominus Deus vobis,
non declinabitis neque ad dexteram, ne
33 que ad ſiniſtram: ¶Sed per viam quam præ
cepit Dominus Deus veſter, ambulabitis, vt
viuatis & bene ſit vobis, & protelẽtur dies
in terra poſſeſſionis veſtræ.

CAPVT VI.

1 A HÆc ſunt præcepta & ceremo
niæ atque iudicia quæ mãda-
uit Dominus Deus veſter, vt
docerem vos, & faciatis ea in
terra ad quã transgredimini
2 poſſidendam, ¶ vt timeas Dñm Deũ tuũ, &
cuſtodias oĩa mandata & præcepta eius, q̃
ego pręcipio tibi & filijs ac nepotibus tuis
cunctis diebus vitæ tuæ, vt ꝓlongẽtur dies
*‒7.* 3 tui. ¶Audi Iſraël & obſerua vt facias‒quæ
pręcepit tibi Dñs*, & bene ſit tibi. & multi
pliceris amplius ſicut pollicit⁹ eſt Dñs De⁹
patrũ tuorũ tibi, terrã lacte & melle manã
*‖Ma.22,d* 4 tem.¶ ‖Audi Iſraël, Dñs Deus noſter, Deus
*37.* 5 vnus eſt. ¶*Diliges Dñm Deũ tuum ex toto
*Mar.12.e* corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
*29.* 6 fortitudine tua. ¶ ‖ Eruntq; verba hæc ego
*Luc.10.e.* 7 præcipio tibi hodie in corde tuo: ¶& narra-
*27.* B bis ea filijs tuis, & meditaberis ſedens in
** & 1.* domo tua, & ambulans in itinere, dormiẽs
*‖Inf.11.c* 8 atq; cõſurgens. ¶Et ligabis ea quaſi ſignum
*18.* in manu tua, eruntq; & mouebuntur inter
9 oculos tuos, ¶ſcribesq; ea ĩ limine, & oſtijs
10 domus tuæ, ¶Cũq; introduxerit te Dñs De⁹
tuus in terrã pro qua iurauit patribus tuis
Abrahã, Iſaac, & Iacob: & dederit tibi ciui-
tates magnas & optimas quas nõ ędificaſti,
11 ¶domos plenas cunctarũ opũ quas non ex-
truxiſti, ciſternas quas nõ fodiſti, vineta &
olíueta quæ non plantaſti, & comederis &
12 ſaturatus fueris: ¶ Caue diligenter ne obli-
C uiſcaris Dñi, q eduxit te de Terra‒Ægypti
*‖Inf. 10.* 13 de domo ſeruitutis. ¶‖Dñm Deũ tuũ time-
*d.20.* bis, & illi ſoli ſeruies, ac per nomen illius
*Mat.4.b* 14 iurabis ¶Non ibitis poſt deos alienos cun-
*10.* ctarũ Gentiũ, quæ in circuitu veſtro ſunt:
*Lu.4.b.8* 15 ¶qm̃ Deus æmulator Dñs Deus tuus in me-
*‒4.* dio tui: nequando iraſcatur furor Dñi Dei
tui contra te, & auferat te de ſuperficie ter-
*‖Mat. 4.* 16 ræ. ¶‖Non tentabis Dñm Deum tuũ, ſicut tẽ
*b.7.* 17 taſti in loco tentationis. ¶Cuſtodi præcepta
*Luc.4.b.* Dñi Dei tui, ac teſtimonia & ceremonias
*12.* 18 quas præcepit tibi: ¶ & fac quod placitũ eſt
*Nu.21.b.* & bonũ in conſpectu Domini, vt bene ſit ti
*5.* bi: & ingreſſus poſſideas terrã optimam de
*Exo.7.a.2* 19 qua iurauit Dominus patribus tuis, ¶vt de-
leret omnes inimicos tuos coram te, ſicut
20 locutus eſt. ¶ Cùm interrogauerit te filius
tuus cras, dicens: Quid ſibi volunt teſtimo-
nia hæc, & ceremoniæ, atq; iudicia, quæ p̃
**vobis. 2.* 21 cepit Dñs Deus noſter* nobis? ¶Dices ei: Ser
D ui eramus Pharaonis in Ægypto, & eduxit
nos Dominus de Ægypto in manu forti.
22 ¶ fecitq; ſigna atq; prodigia magna & peſſi-
ma in Ægypto, contra Pharaonem & oẽm
23 domũ illius in cõſpectu nr̃o, ¶& eduxit nos
inde, vt introductis daret terram ſup qua
24 iurauit patribus noſtris. ¶ Præcepitque no-
bis Dominus vt faciamus omnia legitima
hęc, & timeamus Dominum Deum no-
ſtrum, vt bene ſit nobis cunctis diebus vi-
25 tæ noſtræ, ſicut eſt hodie. ¶Eritq; noſtri mi-
ſericors, ſi cuſtodierimus & fecerimus om-
nia pręcepta eius coram Domino Deo no-
ſtro, ſicut mandauit nobis.

CAPVT VII.

1 A CVm introduxerit te Dominus
Deus tuus in terram quã poſ-
ſeſſurus ingredieris, & deleue *Inf.31.a*
rit Gentes multas coram te, *3.*
Hethæum & Gergezęum, &
Amorrhęum, Chananęum, & Pherezęum,
& Heuæum & Iebuſæũ, ſeptem gẽtes mul-
tò maioris numeri quàm tu es, & robuſtio
2 res te: ¶tradideritq; eas Dñs Deus tuus tibi,
percuties eas vſque ad internecionem. ‖Nõ *‖Exo. 23*
inibis cum eis fędus nec miſereberis earũ, *d.30.34*
3 neque ſociabis cum eis coniugia: ¶Filiam *b.12.*
tuam non dabis filio eius, nec filiam illius
4 accipies filio tuo: ¶ quia ſeducet filium tuũ
ne ſequatur me, & vt magis ſeruiat dijs a-
lienis, iraſceturq; furor Domini, & delebit
5 te citò. ¶Quin potius hęc facietis eis: Aras
B eorum ſubuertite, & cõfringite ſtatuas, lu-
coſq; ſuccidite, & ſculptilia comburite. *‖Inf.14.a*
6 ¶‖Quia populus ſanctus es Dño Deo tuo. Te *2. & 26.*
elegit Dñs Deus tuus vt ſis ei populus pecu *d.18.*
liaris de cunctis populis qui ſunt ſuper ter
7 rã. ¶ Non quia cunctas gentes numero vin-
cebatis, vobis iũctus eſt Dominus, & elegit
vos, cùm omnibus ſitis populis pauciores:
8 ¶ſed qa dilexit vos Dominus, & cuſtodiuit
iuramẽtum quod iurauit patribus veſtris:
Eduxitq; vos in manu forti, & redemit de
domo ſeruitutis, de manu Pharaonis regis
9 Ægypti. ¶ Et ſcies quia Dñs Deus tuus ipſe
eſt Deus fortis & fidelis, cuſtodiens pactum
& miſericordiam diligentibus ſe, & his q
cuſtodiunt præcepta eius in mille genera-
10 tiones: ¶& reddens odientibus ſe ſtatim,
ita vt diſperdat eos & vltrà non differat, ꝓ
11 tinus eis reſtituens quod merentur. ¶Cuſto
di ergo p̃cepta & ceremonias atq; iudicia
12 quæ ego mãdo tibi hodie, vt facias. ¶Si poſt
quã audieris hæc iudicia, cuſtodieris ea &
feceris, cuſtodiet & Dominus Deus tuus pa
ctum tibi & miſericordiam quam iurauit
13 patribus tuis. ¶ Et diliget te ac multiplica-
C bit, benedicetq; fructui ventris tui, & fru-
ctui terræ tuæ, frumẽto tuo atq; vindemię,
oleo & armentis, gregibus ouiũ tuarũ ſup
terrã, pro qua iurauit patribus tuis vt daret
14 eã tibi. ¶Benedictus eris inter omnes popu
los. ‖Non erit apud te ſterilis vtriuſque ſe- *‖Exo. 23.*
xus, tam in hoĩbus quàm in gregibus tuis. *d, 26.*
15 ¶Auferet Dominus a te omnem languorẽ:
& infirmitates Ægypti peſſimas quas noui
ſti, nõ inferet tibi, ſed cũctis hoſtibus tuis.
16 ¶Deuorabis omnes populos quos Dominus
Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis
oculus tuus, nec ſeruies dijs eorum, ne ſint
17 in ruinam tui. ¶ Si dixeris in corde tuo:
Plures ſunt gẽtes iſtæ quàm ego, quomodo

potero

18 potero delere eas? ⁋noli metuere ſed recor-
dare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pha-
19 raoni & cunctis Aegyptijs, ⁋plagas maxi-
mas quas viderunt oculi tui, & ſigna atque
portenta, manumque robuſtam, & extentũ
brachiũ, vt educeret te Dñs Deus tuus, ſic
20 faciet cunctis populis quos metuis. ⁋ Inſu-
per & crabrones mittet Dñs Deus tuus in
Exo.23.e. eos, donec deleat omnes atque diſperdat q
32.33.a. 21 te fugerint & latêre potuerint. ⁋Non time-
1. D bis eos, quia Dñs Deus tuus in medio tui
Ioſ.24.c. 22 eſt: Deus magnus & terribilis. ⁋Ipſe conſu-
11. met nationes has in conſpectu tuo paula-
tim atq; per partes. Non poteris eas delere
pariter: ne fortè multiplicentur contra te-
23 beſtiæ terræ. ⁋Dabitque eos Dominus Deus
tuus in cõſpectu tuo, & interficiet illos do-
24 nec penitus deleantur. ⁋Tradetq; reges eo-
rum in manus tuas, & diſperdes nomina
‖1.Mach. eorum ſub cœlo: nullus poterit reſiſtere ti-
12.g.40. 25 bi, donec cõteras eos. ⁋‖Sculptilia eorũ igne
cõbures: non concupiſces argentũ & aurũ
de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis
tibi quicquam, ne offendas, propterea quia
26 abominatio eſt Domini Dei tui. ⁋Nec inſe-
res quippiam ex idolo in domũ tuã, ne fias
anathema, ſicut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiã
deteſtaberis, & velut inqnamẽtũ ac ſordes
abominationi habebis, qa anáthema eſt.

## CAPVT VIII

1 A OMNE mandatũ quod ego præ-
cipio tibi hodie caue diligen-
ter vt facias: vt poſſitis viuere,
& multiplicemini, ingreſſiq;
poſſideatis terram, pro qua iu
2 rauit Dñs patribus veſtris. ⁋Et recordaberis
cuncti itineris per quod adduxit te Domi-
nus Deus tuus quadraginta annis per deſer
Infr. 29. tũ, vt affligeret te atq; tentaret, & nota fie-
a.5. rent quæ in tuo animo verſabantur, vtrum
3 cuſtodires illius mandata, an non. ⁋Afflixit
te penuria, & dedit tibi cibũ Manna, quod
ignorabas tu & patres tui, vt oſtenderet ti-
‖Mat.4. bi quòd nõ in ſolo pane viuat homo, ſed in
a.4. omni verbo quod egreditur de ore Domi-
Lu.4.a.5. 4 ni. ⁋Veſtimẽtũ tuũ quo operiebaris, nequa-
B quã vetuſtate defecit, & pes tuus nõ eſt ſub
‖Infr.26. 5 tritus, en quadrageſimus annus eſt: ⁋‖Vt re
a.3. cogites in corde tuo, quia ſicut erudit filiũ
ſuũ homo, ſic Dñs Deus tuus erudiuit te,
6 ⁋vt cuſtodias mandata Dñi Dei tui, & am-
7 bules in vijs eius, & timeas eũ. ⁋ Dominus
enim Deus tuus introducet te in terram bo
nam, terram riuorum aquarumque, & fon-
tium: in cuius campis & montibus erum-
8 punt fluuiorum abyſſi: ⁋terram frumenti,
hordei ac vinearũ, in qua ficus & malogra-
nata, & oliueta naſcũtur. terrã olei ac mel-
9 lis. ⁋Vbi abſq; vlla penuria comedes panẽ
C tuum, & rerum omniũ abũdantia perfrué-
ris: cuius lapides ferrum ſunt, & de monti-
10 bus eius æris metalla fodiuntur: ⁋vt cũ co-
mederis, & ſatiatus fueris, benedicas Dño
Deo tuo pro terra optima quam dedit tibi.
11 ⁋ Obſerua & caue nequando obliuiſcaris
Domini Dei tui, & negligas mandata eius
atque iudicia & ceremonias quas ego præci
12 pio tibi hodie: ⁋ne poſtquam comederis, &
ſatiatus fueris, domos pulchras ædificaue-
13 ris, & habitaueris in eis. ⁋ habuerisque ar-
menta boum, & ouium greges, argẽti & au
14 ri, cunctarumq; rerum copiã, ⁋eleuetur cor
tuum, & nõ reminiſcaris Domini Dei tui,
qui eduxit te de Terra Aegypti de domo
15 ſeruitutis: ⁋& ductor tuus fuit in ſolitudine
magna atque terribili, in qua erat ſerpens
flatu adurens, & ſcorpio ac dipſas, & nullæ
omnino aquę; qui eduxit riuos de petra du ‖Bar.1.
16 riſſima, ⁋‖& cibauit te Manna in ſolitudi- 20.
ne, quod neſcierunt patres tui. Et poſtquã Nu.20.
afflixit ac probauit*, ad extremũ miſertus 11.21.b
17 eſt tui. ⁋ne diceres in corde tuo: Fortitudo ‖Exo.1
D mea, & robur manus meæ hæc mihi omnia d.17.
18 præſtiterunt: ⁋Sed recorderis Domini Dei 17.a.2.
tui, ꝙ ipſe vires tibi præbuerit, vt impleret * ſe 2.
pactum ſuum, ſuper quo iurauit patribus
19 tuis, ſicut pſens indicat dies. ⁋Sin autẽ obli
Dñi Dei tui, ſecutus fueris deos alienos, co-
luerisque illos & adoraueris, ecce nunc prę
20 dico tibi ꝙ omnino diſpereas ⁋ Sicut gen-
tes quas deleuit Dominus in introitu tuo,
ita & vos peribitis, ſi inobedientes fueritis
voci Domini Dei veſtri.

## CAPVT IX.

1 A AVDI Iſraël: Tu tranſgredieris
hodie Iordanẽ, vt poſſideas na
tiones maximas & fortiores
te, ciuitates ingẽtes, & ad cœ
2 lũ vſq; muratas, ⁋populũ ma-
gnum atque ſublimẽ, filios Enacim quos
ipſe vidiſti & audiſti, quibus nullus põt ex
3 aduerſo reſiſtere. ⁋Scies ergo hodie ꝙ Domi
nus Deus tuus ipſe tranſibit ante te, ignis
deuorans atque conſumens, qui conterat
eos & deleat atque diſperdat ante faciem
4 tuam velociter, ſicut locutus eſt tibi. ⁋Ne di
cas in corde tuo cùm deleuerit eos Domi-
nus Deus tuus in cõſpectu tuo, propter iu-
ſtitiã meã introduxit me Dñs vt terrã hanc
poſſiderem, cùm propter impietates ſuas
5 iſtæ deletæ ſint nationes. ⁋Neque enim pro
pter iuſtitias tuas, & æquitatem cordis tui
ingredieris vt poſſideas terras earum: ſed
quia illæ egerũt impié, introeũte te deletę
ſunt, & vt cõpleret verbum ſuũ Dominus,
quod ſub iuramẽto pollicitus eſt patribus
6 tuis Abrahã, Iſaac, & Iacob. ⁋Scito ergo ꝙ
non pp iuſtitias tuas Dñs Deus tuus dederit
tibi terram hanc optimã in poſſeſſionẽ, cũ
7 duriſſimæ ceruicis ſis populus. ⁋Memento,
B & ne obliuiſcaris quõ ad iracundiã prouo- ‖Exo.14.
caueris Dominũ Deum tuũ in ſolitudine. b.10. &
‖Ex eo die quo egreſſus es ex Aegypto vſ- 16.a.1, et
que ad locum iſtum ſemper aduerſum Do- 17.a.2.

minum

8 minum contendiſti.¶Nam & in Horeb pro
9 uocaſti eum:& iratus delere te voluit¶ quã-
do aſcendi in montem, vt acciperem tabu-
las lapideas pacti quod pepigit vobiſcum
*Exo.24.d.18 & 34 d.28.* Deus:& perſeueraui in monte quadragin-
ta diebus ac noctibus,panem nõ comedẽs,
10 & aquam non bibens. ¶Deditq́ue mihi Do
*Exo 31.d 18.* minus duas tabulas lapideas ſcriptas digi-
to Dei,& cõtinentes omnia verba quæ vo-
bis locutus eſt in monte de medio ignis,
11 qñ concio populi congregata eſt.¶Cum que
tranſiſſent quadraginta dies,& totidem no
ctes,dedit mihi Dñs duas tabulas lapideas,
12 tabulas fœderis.¶dixitq́; mihi: Surge & de-
ſcẽde hinc citò,quia populus tuus quẽ edu
xiſti de Ægypto,deſeruerũt velociter viã,
quã demõſtraſti eis,feceruntq́; ſibi conſla-
13 tile.¶Rurſumq́; ait Dominus ad me : Cer-
14 no ꝙ populus iſte duræ ceruicis ſit: ¶dimit-
C te me vt conterã eũ,& deleam nomen eius
de ſub cœlo,& conſtituam te ſuper gẽtem
15 quæ hac maior & fortior ſit. ¶ Cumq́ue de
monte ardente deſcenderẽ,& duas tabulas
16 fœderis vtraq́; tenerem manu, ¶vidiſſemq́;
vos peccaſſe Dño Deo veſtro, & feciſſe vo-
bis vitulum conflatilem, ac deſeruiſſe velo
17 citer viã eius quam vobis oſtenderat, ¶pro-
ieci tabulas de manibus meis, confregiq́ue
18 eas in cõſpectu veſtro.¶Et procidi ante Do-
minum ſicut prius, quadraginta diebus &
noctibus panem non comedens, & aquam
non bibens propter oĩa peccata veſtra quæ
geſſiſtis cõtra Dñm,& eũ ad iracundiã pro-
19 uocaſtis: ¶timui enim indignationẽ & irã
illius,qui aduerſum vos concitatus delere
vos voluit. Et exaudiuit me Dñs & hac vi-
20 ce.¶Aduerſum Aarõ quoq́; vehemẽter ira-
tus,voluit eũ cõterere:& pro illo ſimiliter
21 deprecatus ſum . ¶ Peccatum autẽ veſtrum
quod feceratis,id eſt vitulum,arripiẽs,igne
combuſſi,& in fruſta cõminuens, oĩnoq́ue
in puluerẽ redigens proieci in torrentẽ qui
*Exo.17.b.7.* 22 de monte deſcendit.¶In incendio quoq́;,&
D in Tẽtatione,& in Sepulchris cõcupiſcẽtiæ
*Num.11.a 1.21.a.5.* 23 prouocaſtis Dñm. ¶& qñ miſit vos de Ca-
deſ-barne, dicens: Aſcendite, & poſſidete
terrã quam dedi vobis, & cõtempſiſtis im-
perium dñi Dei veſtri: & nõ credidiſtis ei:
24 neque vocẽ eius audire voluiſtis, ¶ſed ſem-
per fuiſtis rebelles à die qua noſſe vos cœpi.
25 ¶Et iacui corã Dño quadraginta diebus ac
noctibus,quib' eũ ſuppliciter deprecabar,
26 ne deleret vos vt fuerat comminatus. ¶ Et
orãs dixi, Domine Deus,ne diſperdas popu
lum tuum,& hæreditatem tuam, quã rede
miſti in magnitudine tua, quos eduxiſti de
27 Ægypto in manu forti. ¶ Recordare ſeruo
rũ tuorũ Abraham,Iſaac,& Iacob,ne aſpi
cias duritiã populi huius,& impietatẽ atq́;
28 peccatum: ¶ne fortè dicant habitatores ter-
ræ,de qua eduxiſti nos. Non poterat Domi-
nus introducere eos in terram quam polli-
citus eſt eis,& oderat illos : idcirco eduxit,
29 vt interficeret eos in ſolitudine. ¶ qui ſunt
populus tuus & hæreditas tua, quos eduxi-
ſti in fortitudine tua magna & in brachio
tuo extento.

## CAPVT X.

IN tempore illo dixit Dominus
1 ad me : Dola tibi duas tabu- *Exod. 34. a.1.*
A las lapideas, ſicut priores fue-
runt,& aſcende ad me in mõ
2 tẽ: faciesq́; arcã ligneam, ¶&
ſcribam in tabulis verba quæ fuerũt in his
quas antè confregiſti, ponesq́ue eas in ar-
3 ca.¶Feci igitur arcã de lignis ſetim. Cumq́;
dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar prio
rum aſcendi in montem habẽs eas in ma-
4 nibus.¶Scripſitq́ue in tabulis iuxta id quod
prius ſcripſerat,verba decem, quæ locutus
eſt Dominus ad vos in monte de medio
ignis, quando populus congregatus eſt, &
5 dedit eas mihi. ¶Reuerſusq́; de monte , de-
ſcendi,& poſui tabulas in arcam quã fece-
ram,quæ hucuſque ibi ſunt ſicut mihi præ
6 cepit Dominus. ¶ Filij autem Iſrael moue *§ Nu 33.d.30.*
B runt caſtra ex Beroth-filiorum-Iacan in
Moſera,§vbi Aarõ mortuus & ſepultus eſt, *§ Nu.20.d.28.*
pro quo ſacerdotio functus eſt Eleazar fili'
7 eius.¶Inde venerunt in Gadgad: de quo lo-
co profecti,caſtrametati ſunt in Ietebatha,
8 in terra aquarũ atq́; torrentiũ. ¶Eo tpe ſe-
parauit tribum Leui,vt portaret arcam fœ
deris Domini,& ſtaret corã eo in miniſte-
rio,ac benediceret in nomine illius vſq́; in
9 præſentem diem. ¶Quamobrem nõ habuit *Num.18.c.20.*
Leui partem neque poſſeſſionem cũ fratri-
bus ſuis:quia ipſe Dominus poſſeſſio eius *Ioſ.18.a.2.*
eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.
10 ¶Ego autem ſteti in monte,ſicut prius,qua-
C draginta diebus ac noctibus : exaudiuitque
me Dñs etiam hac vice, & te perdere no-
11 luit.¶Dixitq́ue mihi: Vade, & præcede po-
pulum,vt ingrediatur, & poſſideat terram
12 quã iuraui patribus eorũ vt traderẽ eis. ¶Et
nunc Iſraël,quid Dñs Deus tuus petit à te,
niſi vt timeas Dominum Deum tuum, &
ambules ĩ vijs eius & diligas eũ, ac ſeruias
Dño Deo tuo in toto corde tuo, & in tota
13 anima tua: ¶cuſtodiasq́ue mandata Domi-
ni & ceremonias eius,quas ego hodie præ-
14 cipio tibi vt bene ſit tibi? ¶ En Dñi Dei tui
cœlum eſt,& cœlum cœli, terra, & omnia
15 quæ in ea ſunt, ¶& tamen patribus tuis con
glutinatus eſt Dominus,& amauit eos,ele-
gitq́; ſemen eorũ poſt eos,id eſt vos, de cun
16 ctis gentibus,ſicut hodie cõprobatur. ¶Circũ-
D cidite igitur præputium cordis veſtri:& cer *§2.Par.19 b.7.*
uicem veſtram ne induretis amplius :
17 ¶Quia Dominus Deus veſter ipſe eſt Deus *Iob.34.b.16.*
deorum,& Dominus dominantium, Deus
magnus & potens,& terribilis, §qui perſo- *Sap.6.b.8*
18 nam non accipit,nec munera. ¶Facit iudi- *Eccl. 35.b 16.*
cium pupillo & viduæ, amat peregrinum,

& dat

*Rom. 2. b. 11.*
*¶Gala. 2. b. 6.*
*Sup. 6. c. 13.*
**ſoli.*
*¶Matt. 4. b. 10.*
*Luc. 4. b. 8*
*Gen. 46. c. 17.*

19 & dat ei victum atq; veſtitũ. ¶& vos ergo a-
mate peregrinos, qa & ipſi fuiſtis aduenæ
20 in terra-Ægypti. ¶¶Dñm Deũ tuũ timebis,
& ei*ſeruies. ipſi adhęrebis, iurabisque in
21 nomine illius. ¶ Ipſe eſt laus tua, & Deus
tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribi
22 lia quæ viderunt oculi tui. ¶¶In ſeptuagin-
ginta animabus deſcenderunt patres tui in
Ægyptum: & ecce nunc multiplicauit te
Dominus Deus tuus ſicut aſtra cęli.

## CAPVT XI.

1 AMA itaq; Dñm Deũ tuũ, & ob
A ſerua pcepta eius & ceremo-
nias, iudicia atq; mãdata om-
2 ni tpe. ¶Cognoſcite hodie quę
ignorãt filij veſtri, q nõ vide-
rũt diſciplinã Dñi Dei veſtri, magnalia ei⁹
3 & robuſtã manũ, extentũq; brachiũ, ¶ſigna
& opera q̃ fecit in medio Ægypti Pharaoni
4 regi, & vniuerſæ terræ eius, ¶ omniq; exer-
citui Ægyptiorũ, & equis ac curribus, qũo
operuerint eos aquæ maris-rubri, cũ vos p-
ſequerẽtur, & deleuerit eos Dñs vſq; in p-
5 ſentẽ diẽ: ¶ vobiſq; q̃ fecerit in ſolitudine,
6 donec veniretis ad hũc locũ: ¶& ¶Dathan, at
que Abirõ filijs Eliab, q̃ fuit filius Ruben:
quos aperto ore ſuo terra abſorbuit cũ do-
mibus, & tabernaculis, & vniuerſa ſubſtã-
7 tia eorũ, quã hẽbant in medio Iſraël. ¶Ocu
li veſtri viderũt oĩa opera Dñi magna, quę
8 fecit, ¶vt cuſtodiatis vniuerſa mãdata illi⁹,
B quæ ego hodie pcipio vobis, *& poſſitis in-
troire, & poſſidere terrã ad quã ingredimi-
9 ni. ¶ Multoq; ĩ ea viuatis tpe: quã ſub iurõ
pollicitus eſt Dñs patribus veſtris, & ſemi
10 ni eorũ, lacte & melle manantẽ. ¶Terra e-
nim ad quã * ingrederis poſſidendam, non
eſt ſicut Terra-Ægypti de qua exiſti, vbi ia
cto ſemine in hortorum morem aquæ du-
11 cuntur irriguæ: ¶Sed mõtuoſa eſt & campe
12 ſtris, de cęlo expectans pluuias, ¶quam Dñs
Deus tuus ſemper inuiſit, & oculi illius in
ea ſunt à principio anni vſq; ad finẽ eius.
13 ¶ Si ergo obedieritis mandatis meis, q̃ ego
hodie pcipio vobis, vt diligatis Dñm Deũ
veſtrum, & ſeruiatis ei toto corde veſtro, &
14 in tota anima veſtra: ¶dabit pluuiam terræ
veſtræ tẽporaneã & ſerotinã, vt colligatis
15 frumentũ, & vinũ, & oleũ. ¶Fęnũq; ex agris
ad paſcenda iumenta, & vt ipſi comedatis
16 ac ſaturemini. ¶Cauete ne fortè decipiatur
C cor veſtrũ, & recedatis à Dño, ſeruiatisque
17 dijs alienis, & adoretis eos. ¶Iratusq; Dñs
claudat cęlũ, & pluuiæ nõ deſcẽdãt, nec ter
ra det germẽ ſuũ, pereatisq; velociter de ter
18 ra optima, quã Dñs daturus eſt vobis. ¶ ¶Po
nite hæc verba mea in cordibus & in ani-
mis veſtris, & ſuſpẽdite ea p ſigno in mani
19 bus, & inter oculos veſtros collocate. ¶Doce
te filios veſtros, vt illa meditentur, qñ ſede
ris in domo tua, & ambulaueris in via, &
20 accubueris, atq; ſurrexeris. ¶Scribes ea ſup

*¶Nu. 16. c. 31.*
*Ps. 105. c. 17.*
**vt 2.*
** ingredie ris.*
*¶Sup. 6. b 6.*

21 poſtes & ianuas domus tuæ: ¶vt multiplicẽ
tur dies tui, & filiorũ tuorũ in terra quam
iurauit Dñs patribus tuis, vt daret eis quan
22 diu cęlũ imminet terrę. ¶ Si.n. cuſtodieritis
mãdata q̃ ego pcipio vobis, & feceritis ea,
D vt diligatis Dñm Deũ veſtrũ, & ambuletis
23 in oĩbus vijs eius, adhærentes ei, ¶diſperdet
Dñs omnes gentes iſtas ante faciem veſtrã,
& poſſidebitis eas quę maiores & fortiores
24 vobis ſunt. ¶ ¶Omnis locus quem calcaue-
rit pes veſter, veſter erit. A deſerto, & à Li-
bano, & à flumine magno Euphráte vſque
ad mare occidentale erunt termini veſtri.
25 ¶Nullus ſtabit contra vos: terrorẽ veſtrum
& formidinem dabit Dñs Deus veſter ſup
omnẽ terrã quam calcaturi eſtis, ſicut locu-
26 tus eſt vobis. ¶En propono in conſpectu ve
ſtro hodie benedictionẽ & maledictionẽ:
27 ¶Benedictionẽ, ſi obedieritis mandatis Do-
mini Dei veſtri, quæ ego hodie pcipio vo-
28 bis: ¶maledictionẽ, ſi non obedieritis man
datis Dñi Dei veſtri, ſed receſſeritis de via
quã ego nunc oſtendo vobis, & ambulaue
29 ritis poſt deos alienos, quos ignoratis. ¶ Cũ
verò introduxerit te Dñs Deus tuus in ter-
ram, ad quã pergis habitandam, ¶pones be
nedictionẽ ſuper montem Gazirim, male-
30 dictionem ſuper mõtem Hebal: ¶ qui ſunt
trans Iordanem poſt viam quæ vergit ad ſo
lis occubitũ in terra-Chananæi, qui habi-
tat in campeſtribus cõtra Galgalã, q̃ eſt iu-
xta vallem tendentẽ & intrantem procul.
31 ¶Vos enim tranſibitis Iordanẽ, vt poſſidea-
tis terram, quam Dñs Deus veſter daturus
32 eſt vobis, vt habeatis & poſſideatis illã. ¶Vi
dete ergo vt impleatis ceremonias, atq; iu-
dicia q̃ ego hodie ponã in cõſpectu veſtro.

## CAPVT XII.

1 HÆc ſunt pręcepta atq; iudicia
A q̃ facere debetis in terra quã
Dñs Deus patrum tuorum da
turus eſt tibi, vt poſſideas eam
cunctis diebus qbus ſuper hu
2 mũ gradièris. ¶Subuertite oĩa loca in qbus
coluerunt gẽtes quas poſſeſſuri eſtis, Deos
ſuos, ſup montes excelſos, & colles, & ſub-
3 ter omne lignũ frondoſum. ¶Diſſipate aras
earum, & confringite ſtatuas, lucos igne cõ
burite, & idôla cõminuite, diſperdite noĩa
4 earum de locis illis. ¶ Non facietis ita Dño
5 Deo veſtro: ¶ſed ad locum quẽ elegerit Do-
minus Deus veſter de cunctis tribubus ve-
ſtris, vt ponat nomen ſuũ ibi, & habitet in
6 eo, venietis: ¶ & offeretis in loco illo holo-
cauſta, & victimas veſtras, decimas & pri-
mitias manuũ veſtrarũ, & vota, atq; dona-
7 ria, primogenita boũ & ouiũ. ¶Et comede-
tis ibi in conſpectu Dñi Dei veſtri: ac læta-
bimini in cũctis ad q̃ miſeritis manũ vos,
& domus veſtræ, in qb⁹ benedixerit vobis
8 Dñs Deus veſter. ¶ Non facietis ibi quæ nos
hic facimus hodie, ſinguli quod ſibi rectũ

**Ioſ. 1. a. 3*
*¶Infr. 27 b. 12.*
*2. Par. 7. c. 18.*

9 videtur. ¶Neq; enim vſq; in pręſens tēpus
veniſtis ad requiē, & poſſeſſionē quā Dñs
10 Deus veſter daturus eſt vobis. ¶ Tranſibitis
B Iordanē & habitabitis in terra quam Dñs
Deus veſter daturus eſt vobis, vt requieſca-
tis à cūctis hoſtibus ꝓ circuitū: & abſq; vl- *3.Re. 8.c 19.*
11 lo timore habitetis ¶ in loco quem elegerit
Dñs Deus veſter, vt ſit nomen eius in eo. Il
luc oīa q̄ pręcipio, cōferetis holocauſta*, & **veſtra 1.*
hoſtias, ac decimas, & primitias manuum
veſtrarū: & quicquid præcipuum eſt in mu
12 neribus quæ vouiſtis Dño. ¶Ibi epulabimi-
ni coram Dño Deo veſtro, vos & filij ac fi-
liæ veſtræ, famuli & famulæ atq; Leuites,
q in vrbib⁹ veſtris° cōmorātur°: neq;.n.ha
bet aliā partem & poſſeſſionem inter vos. *° commoratur.6.*
13 ¶ Caue ne offeras holocauſta tua in omni
14 loco quem videris: ¶ ſed in eo quem elege
rit Dñs in vna tribuum tuarum offeres ho-
15 ſtias, & facies quæcunque præcipio tibi. ¶Si
autem comedere volueris, & te eſus carniū
delectauerit, occide, & comede iuxta bene-
dictionem Domini Dei tui, quā dedit tibi
in vrbibus tuis: ſiue immūdum fuerit, hoc
eſt maculatū & debile: ſiue mundum, hoc
eſt integrū & ſine macula, quod offerri li-
16 cet, ſicut capreā & ceruū, comedes, ¶abſque
eſu dūtaxat ſanguinis, quē ſuꝑ terrā quaſi
17 aquā effundes. ¶Nō poteris comedere in op
pidis tuis decimā frumenti, & vini, & olei
C tui, primogenita armentorū & pecorum, &
& q̄ voueris, & ſpōte offerre volueris, & pri
18 mitias manuū tuarum: ¶Sed corā Dño Deo
tuo comedes ea in loco quem elegerit Dñs
De⁹ tuus, tu & filius tuus & filia tua, & ſer-
uus & famula, atque Leuites, qui manet in
vrbibus tuis: & lętaberis & reficieris coram
Domino Deo tuo in cunctis ad quæ extēde
19 ris manū tuam. ¶Caue ne derelinquas Le-
uitē in omni tēpore quo verſaris in terra.
20 ¶ Quando dilatauerit Dñs Deus tuus termi
nos tuos, ‖ſicut locutus eſt tibi, & volueris *‖Gen. 28. c 14.*
veſci carnibus quas deſiderat anima tua:
21 ¶locus aūt quē elegerit Dñs Deus tuus, vt *Inf. 19. b. 9.*
ſit nomen eius ibi, ſi procul fuerit, occides
de armentis & pecoribus quæ habueris, ſi-
cut pręcepi tibi, & comedes in oppidis tuis.
22 vt tibi placet, ¶ Sicut comeditur caprea &
& ceruus. ita veſceris eis: & mundus & im
23 mundus in cōe veſcentur. ¶ Hoc ſolum ca-
ue, ne ſanguinem comedas. ſanguis enim
eorum pro anima eſt: & idcirco non debes
24 animam comedere cùm carnibus. ¶Sed ſu-
25 per terrā fundes quaſi aquam, ¶ vt bene ſit
tibi & filijs tuis poſt te, cū feceris quod pla
26 cet in conſpectu Domini. ¶Quæ autem ſan-
D ctificaueris & voueris Domino, tolles, & ve
27 nies ad locum quem elegerit Dñs, ¶ & offe-
res oblationes tuas carnem & ſanguinem
ſuper altare Domini Dei tui: ſanguinem
hoſtiarum * fundes in altari: carnibus au- **tuarum.*
28 tem ipſe veſceris. ¶Obſerua & audi omnia
quæ ego præcipio tibi, vt bene ſit tibi, & fi-
lijs tuis poſt te in ſempiternum, cū feceris
quod bonū eſt & placitū in conſpectu Dñi
29 Dei tui. ¶ Quando diſperdiderit Dñs Deus
tuus ante faciem tuam gentes ad quas in-
grederis poſſidendas, & poſſederis eas, atq;
30 habitaueris in terra earum, ¶caue ne imite
ris eas, poſtquam te fuerint introeūte ſub-
uerſę, & requiras ceremonias earū, dicens:
Sicut coluerunt gētes iſtæ Deos ſuos, ita &
31 ego colā. ¶Nō facies ſimiliter Dño Deo tuo. *Sup. 4. a 2.*
Omnes enim abominationes quas auerſa-
tur Dominus, fecerunt dijs ſuis, offerēntes *Pro. 30. b. 6.*
32 filios & filias, & comburentes igni. ¶Quod
præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino:
nec addas quicquam, nec minuas.

## CAPVT XIII.

1 SI ſurrexerit in medio tui ꝓphe
A tes, aut qui ſomniū vidiſſe ſe
dicat, & prędixerit ſignum at-
2 que portentum, ¶ & euenerit
quod locutus eſt, & dixerit ti-
bi, Eamus & ſequamur Deos alienos quos
3 ignoras, & ſeruiamus eis: ¶nō audies verba
prophetæ illius aut ſomniatoris: qa tentat
vos Dñs Deus veſter, vt palā fiat vtrum dili
gatis eum an non, in toto corde, & in tota
4 anima veſtra. ¶ Dominum Deum veſtrum
ſequimini, & ipſum timete, & mandata il
lius cuſtodite, & audite vocē eius: ipſi ſer-
5 uietis, & ipſi adhęrebitis. ¶Propheta aūt il-
le aut fictor ſomniorū interficiet: qa locu-
tus eſt vt vos auerteret à Dño Deo veſtro,
q eduxit vos de terra Ægypti, & redemit
vos de domo ſeruitutis: vt errare te faceret
de via quā tibi præcepit Dñs Deus tuus: &
6 auferes malum de medio tui. ¶Si tibi voluе
B rit perſuadere frater tuus, filius matris tuæ,
aut filius tuus vel filia, ſiue vxor quæ eſt in
ſinu tuo, aut amicus quem diligis vt ani-
mam tuam, clàm dicens, Eamus, & ſeruia-
mus dijs alienis quos ignoras tu & patres
7 tui, ¶ cunctarum in circuitu gentium quæ
iuxtà vel procul ſunt, ab initio vſq; ad fi-
8 nē terrę: ¶nō acquieſcas ei, nec audias, ne-
que parcat ei oculus tuus vt miſerearis &
9 occultes eū, ¶ſed ſtatim interficies. ‖ Sit pri- *‖Inf. 17. b. 7.*
mùm manus tua ſuper eū, & poſt te om-
10 nis populus mittat manū. ¶Lapidibus obru
C tus necabitur: quia voluit te abſtrahere à
Dño Deo tuo, qui eduxit te de terra Ægy-
11 pti, de domo ſeruitutis: ¶ vt omnis Iſrael
audiens timeat, & nequaquam vltrà faciat
12 quippiam huius rei ſimile. ¶Si audieris in
vna vrbium tuarū, quas Dñs Deus tuus da-
bit tibi ad habitandum, dicentes aliquos,
13 ¶ Egreſſi ſunt filij Belial de medio tui, & a-
uerterunt habitatores vrbis ſuæ, atq; dixe-
rūt, Eamus & ſeruiamus dijs alienis quos
14 ignoratis: ¶quære ſollicitè, & diligenter rei
veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe
quod dr̄, & abominationē hanc ope perpe-

15 tratam, ſtatim percuties habitatores vrbis
illius in ore gladij, & delebis eã, oĩaq; quæ
16 in illa ſunt, vſq; ad pecora. Quicqd ẽt ſup
pellectilis fuerit, cõgregabis ĩ medio plateæ
eũ eius, & cũ ipſa ciuitate ſuccẽdes, ita vt v-
niuerſa cõſumas Dño Deo tuo, & ſit tumu-
17 lus ſempiternus. nõ ædificabitꝛ amplius, &
non adhærebit de illo anathemate quicquã
in manu tua, vt auertatꝛ Dñs ab ira furoris
ſui, & miſereatur tui, multiplicetq; te, ſicut
18 iurauit patribus tuis, quando audieris vo-
cem Dñi Dei tui, cuſtodiens omnia præce-
pta eius quæ ego præcipio tibi hodie, vt fa-
ciás qđ placitũ eſt in cõſpectu Dñi Dei tui.

## CAPVT XIIII.

1 Filij eſtote Dñi Dei veſtri: nõ vos *Su. 7. a. 6*
A incidetis, nec facietis caluitiũ *Inf. 26. A.*
2 ſup mortuo. qm̃ populus ſan- *a. 1.*
ctus es Dño Deo tuo: & te ele-
git vt ſis ei in populum peculia
rem de cunctis gentibus quæ ſunt ſuper ter *Leui. 11.*
3 ram. Ne comedatis quæ immunda ſunt. *a. 6.*
4 Hoc eſt animal qđ comedere debetis: Bo-
5 uem, & ouem, & caprã, ceruum, & capreã,
bubalum, tragelaphum, pygargum, orygẽ,
6 camelopardalũ. Oẽ animal quod in duas
partes findit vngulam, & ruminat, comede
7 tis. De his aũt quæ ruminant, & vngulam
non findunt, hæc comedere non debetis, ca
melum, leporem, chœrogryllum: quia rumi
nant, & non diuidunt vngulam, immunda
8 erunt vobis. Sus quoq; qm̃ diuidit vngulã,
B & non ruminat, immũda erit. carnibus eo-
rum non veſcemini, & cadauera non tange
9 tis. Hæc comedetis ex oĩbus quę morantur
in aquis. Quæ habent pinnulas & ſquamas
10 comedite. Quæ abſq; pinnulis & ſquamis
ſunt, nec comedatis, quia immunda ſunt.
11 Oẽs aues mundas comedite. immundas
12 ne comedatis; aquilã ſcilicet, & gryphem,
13 & haliæetum, ixon, & vulturem, ac miluũ
14 iuxta genus ſuum: & omne coruini gene-
15 ris, & ſtruthionem, ac noctuam, & larum,
16 atque accipitrem iuxta genus ſuum: hero-
17 dium, ac cygnum, & ibin, ac mergulũ, por
18 phyrionem, & nycticoracẽ, onocrotalum,
& charadrium, ſingula in genere ſuo, vpu-
19 pam quoque, & veſpertilionem. Et omne
quod reptat & pennulas habet immũdum
20 erit, & non comedetur. Omne quod mun-
21 dum eſt, comedite.. Quicquid autem mor-
C ticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino
qui intra portas tuas eſt, da vt comedat, aut
vende ei. quia tu populus ſanctus Domini
Dei tu es. Non coques hœdum in lacte ma-
22 tris ſuæ. Decimã partem ſeparabis de cun *Exo. 23.*
ctis frugibus tu is quæ naſcuntꝛ in terra per *c. 19. et 34*
23 annos ſingulos, & comedes in conſpectu *d. 26.*
Dñi Dei tui in loco quẽ elegerit vt in eo no
men illius inuocetur, decimã frumenti tui,
& vini, & olei, & primogenita de armentis,
& ouibus tuis: * vt diſcas timere Dñm Deũ **offeres. 4*
24 tuum oĩ tempore. Cùm aũt longior fuerit
via, & locus quem elegerit Dñs Deus tuus,
tibiq; benedixerit, nec potueris ad eum hęc
25 cuncta portare: vendes oĩa, & in precium *Mat. 21.*
D rediges, portabiſq; manu tua, & proficiſcẽ- *a. 12.*
ris ad locum quem elegerit Dñs Deus tuus:
26 & emes ex eadẽ pecunia quicquid tibi pla
cuerit, ſiue ex armentis, ſiue ex ouibus: vi-
num quoq;, & ſiceram, & omne quod deſi-
derat anima tua: & comedes corã Dño Deo
27 tuo, & epulaberis tu, & domus tua, & Leui
ta qui intra portas tuas eſt. caue ne derelin-
quas eum, quia nõ habet aliam partem in
28 poſſeſſione tua. Anno tertio ſeparabis aliã
decimam ex oĩbus quæ naſcuntur tibi eo
29 tempore: & repones intra ianuas tuas. Ve-
nietq; Leuites qui aliam nõ habet partem
nec poſſeſſionẽ tecum, & peregrinus ac pu-
pillus & vidua, qui intra portas tuas ſunt,
& comedent, & ſaturabuntur: vt benedicat
tibi Dominus Deus tuus in cunctis operi-
bus manuum tuarum quæ feceris.

## CAPVT XV.

1 Septimo anno facies remiſſio-
A nem, quæ hoc ordine celebra
2 bitur. Cui debetur aliquid ab
amico vel proximo, ac fratre
ſuo, repetere nõ poterit, quia
3 annus remiſſionis eſt Dñi. A peregrino &
aduena exiges: ciuem & propinquum repe
4 tendi non habebis poteſtatẽ. Et oĩno indi-
gens & mendicus non erit inter vos: vt be-
nedicat tibi Dñs Deus tuus in terra q̃ tra- *—15.*
5 diturus eſt tibi in poſſeſſionẽ. Si tamen au
dieris vocem Dñi Dei tui, & cuſtodieris vni
uerſa quæ iuſſit, & quæ ego hodie præcipio
6 tibi, benedicet tibi, vt pollicitus eſt. Fœne
B rabis Gentibus multis, & ipſe à nullo acci
pies mutuum. Dñaberis nationibus pluri-
7 mis, & tui nemo dominabit. Si vnus de fra
tribus tuis qui moranꝛ intra portas ciuita-
tis tuæ in terra quam Dñs Deus tuus datu-
rus eſt tibi, ad paupertatem deuenerit: non
obdurabis cor tuum, nec cõtrahes manum,
8 ſed aperies eam pauperi, & dabis mutuũ *Mat. 5. g.*
9 quo eũ indigere perſpexeris. Caue ne fortè *42.*
ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas ĩ cor *Luc. 6. e.*
de tuo, Appropinquat ſeptimus annus remiſ *34.*
ſionis, & auertas oculos tuos à paupere fra-
tre tuo, nolens ei quod poſtulat, mutuum
commodare, ne clamet contra te ad Dñm,
10 & fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei: nec
ages quippiã callidè in eius neceſſitatibus
ſubleuãdis: vt benedicat tibi tibi Dñs Deus
tuus in omni * tempore, & in cũctis ad quæ **opere t.*
11 manum miſeris. Non deerunt pauperes *Mat. 26*
in terra habitationis tuæ: idcirco ego præ- *a. 11.*
cipio tibi vt aperias manum fratri tuo ege-
no & pauperi qui tecum verſatur in Ter- *Exo. 21.*
12 ra. Cùm tibi venditus fuerit frater tuus *a. 2.*
C Hebręus, aut Hebręa, & ſex annis ſeruierit *Iere. 34. c.*
tibi, ĩ ſeptimo anno dimittes eum liberũ: *14.*

13 ¶& quem libertate donaueris, nequaquam
14 vacuũ abire patieris : ¶ ſed dabis viaticũ de
gregibus, & de area & torculari tuo, quibus
15 Dominus Deus tuus benedixerit tibi. ¶Me-
mẽto ꝙ & ipſe ſeruieris in Terra-Aegypti,
& liberauerit te Dñs Deus tuus , & idcirco
16 ego nunc præcipio tibi. ¶Sin aũt dixerit. No
lo egredi : eò ꝙ diligat te, & domũ tuam &
17 bene ſibi apud te eſſe sẽtiat: ¶aſſumes ſubu-
lam, & perforabis aurem eius in ianua do-
mus tuæ, & ſeruiet tibi vſq; in æternũ: an-
18 cillę quoq; ſimiliter facies. ¶Nõ auertas ab
eis oculos tuos qñ dimiſeris eos liberos :
qm̃ iuxta mercedẽ mercenarij ꝑ ſex annos
ſeruiuit tibi, vt benedicat tibi Dñs Deꝰ tuus
19 in cunctis operibus quæ agis. ¶De primoge-
D nitis quæ naſcuntur in armentis & ouibus
tuis, quicquid eſt ſexus maſculini, ſanctifi-
cabis Dño tuo. Non operaberis in primoge
nito bouis, & nõ tondebis primogenita o-
Leu.22.21. Ecc.35.b.14. 20 uium. ¶‖In conſpectu Dñi Dei tui comedes
ea per annos ſingulos in loco quẽ elegerit
21 Dñs, tu & domus tua. ¶Sin aũt habuerit ma
culam, & vel claudum fuerit vel cęcum, aut
in aliqua parte deforme vel debile, non im
22 molabitur Domino Deo tuo. ¶Sed intra por
tas vrbis tuæ comedes illud: tam mundus,
quàm immundus ſimiliter veſcẽtur eis qua
23 ſi caprea, & ceruo . ¶Hoc ſolum obſeruabis,
vt ſanguinem eorum non comedas, ſed ef-
fundes in terram quaſi aquam.

CAPVT XVI.

1 A Obſerua menſem nouarum fru-
gum, & verni primum tempo
ris, vt facias Phaſe Dño Deo
tuo : qm̃ in iſto menſe eduxit
te Dñs Deus tuus de Aegypto
2 nocte. ¶Immolabiſq; Phaſe Dño Deo tuo,
de ouibus, & de bobus in loco quẽ elegerit
Dñs Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi.
3 ¶Non comedes in eo panẽ fermentatũ: Se-
ptem diebus comedes abſq; fermento affli
ctionis panẽ, qm̃ ĩ pauore egreſſus es de Æ-
gypto: vt memineris diei egreſſionis tuæ de
4 Ægypto oĩbus diebus vitæ tuæ. ¶Non appa
rebit fermentatũ in oĩbus terminis tuis ſe-
ptem diebus, & nõ remanebit de carnibus
eius quod immolatũ eſt veſperè in die pri-
5 mo, vſq; manè. ¶Non poteris ĩmolare Pha
ſe in qualibet vrbiũ tuarũ , quas Dñs Deus
6 tuus daturus eſt tibi, ¶ſed in loco quem ele
B gerit Dñs Deus tuus, vt habitet nomen eius
ibi: immolabis Phaſe veſperè ad ſolis occa
7 ſum, qñ egreſſus es de Ægypto. ¶Et coques,
& comedes in loco quẽ elegerit Dñs Deus
tuus, manèq; conſurgens vades in taberna
8 cula tua. ¶Sex diebus comedes azyma: & in
die ſeptima, qa collecta eſt Dñi Dei tui, nõ
Leu. 23.c 15. 9 facies opus. ¶Septẽ hebdomadas numera-
bis tibi ab ea die qua falcẽ in ſegetem mi
10 ſeris, ¶ & celebrabitis diem feſtũ hebdoma
darũ Dño Deo tuo, oblationem ſpontaneã
manus tuæ, quã offeres iuxta benedictionẽ
11 Dñi Dei tui: ¶& epulaberis coram Dño Deo
tuo , tu & filius tuus, & filia tua, & ſeruus
tuus, & ancilla tua, & Leuites qui eſt intra
portas tuas, & aduena ac pupillus & vidua,
qui morantur vobiſcum: in loco quem ele
gerit Dñs Deus tuus, vt habitet nomen eius
12 ibi: ¶ & recordaberis quoniam ſeruus fue-
C ris in Aegypto : cuſtodieſque ac facies quæ
13 præcepta ſunt. ¶Solennitatem quoq; taber-
naculorum celebrabis per ſeptem dies, qñ
collegeris de area & torculari fruges tuas:
14 ¶& epulaberis ĩ feſtiuitate tu & filius tuus,
& filia tua, & ſeruus tuus, & ancilla: Leui-
tes quoque, & aduena, ac pupillus, ac vidua
15 qui intra portas tuas ſunt. ¶Septem diebus ‖Exo.23.b.15.34.c.23. Ecc.16.b 6.
Dño Deo tuo feſta celebrabis in loco quem
elegerit Dñs , benedicetque tibi Dñs Deus
tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni o-
pere manuum tuarum , eriſque in lætitia.
16 ¶ Tribus vicibus per annum apparebit om
D ne maſculinum tuum in conſpectu Domi-
ni Dei tui in loco quem elegerit, in ſolenni
tate azymorum, & in ſolennitate hebdoma
darum, & in ſolennitate tabernaculorum.
17 ¶Non apparebit ante Dominũ vacuus : ſed
offeret vnuſquiſq; ſecundum quod habue
rit iuxta benedictionem Dñi Dei ſui, quam
18 dederit ei. ¶ Iudices & magiſtros conſtitues
ĩ omnibus portis tuis, quas Dominus Deus
tuus dederit tibi per ſingulas tribus tuas:
19 vt iudicent populum iuſto iudicio. ¶Nec in
alteram partẽ declinent. ‖Non accipies per ‖Sup.1.c.17. Leu.19.c 15.
ſonam, nec munera: quia munera excęcant
oculos ſapientum , & mutãt verba iuſtorũ.
20 ¶ Iuſtè quod iuſtum eſt perſequeris : vt vi- Exo.23.a 8. Ecc. 20.d 13.
uas, & poſſideas terrã quam Dñs Deus tuus
21 dederit tibi ¶Non plantabis lucum & om-
nem arborem iuxta altare Domini Dei tui.
22 ¶Nec facies tibi, atque conſtitues ſtatuam:
[a]quæ[a] odit Dominus Deus tuus. [a]quam ſ

CAPVT XVII.

1 A Non immolabis Domino Deo
tuo bouem & ouem in quo
eſt macula, aut quippiam vi-
tij : quia abominatio eſt Do-
2 mino Deo tuo . ¶ Cùm reper-
ti fuerint apud te intra vnam portarum
tuarum quas Dominus Deus dabit tibi, vir
aut mulier qui faciant malum in conſpe-
ctu Domini Dei tui, & tranſgrediantur pa-
3 ctum illius , ¶ vt vadant & ſeruiant dijs a-
lienis , & adorent eos, ſolem & lunam,
& omnem militiam cœli, quæ non præ-
4 cepi : ¶ & hoc tibi fuerit nunciatum , au-
dienſque inquiſieris diligenter, & verum
eſſe repereris, & abominatio facta eſt in Iſ-
5 rael: ¶ educes virum ac mulierem , qui rem
ſceleratiſſimam perpetrarunt, ad portas ci- ‖Inf.19.d.15.
6 uitatis tuæ , & lapidibus obruentur . ¶ ‖ In Mat.18.b.16.
B ore duorum, aut trium teſtium peribit
qui interficietur. Nemo occidatur, vno

contra

7 contra ſe dicente teſtimoniũ. ¶Manus teſtiũ [2.Cor.13. a.1. Sup. 13. b.9.]
prima interficiet eũ, & manus reliqui po-
puli extrema mittetur, vt auferas malũ de
8 medio tui. ¶Si difficile, & ambiguum apud
te iudiciũ eſſe proſpexeris inter ſanguinem
& ſanguinẽ, cauſam & cauſam, leprã & nõ
leprã, & iudicum inter portas tuas videris
verba variari: ſurge & aſcende ad locũ quẽ
9 elegerit Dñs Deus tuus, ¶‖ Venieſq; ad ſa- [‖1.Para. 19.c.18.]
cerdotes Leuitici generis, & ad iudicẽ qui
fuerit illo tpe: quæreſq; ab eis, qui indica-
bunt tibi iudicij veritatẽ. ¶ Et facies quod-
10 cunq; dixerint qui pſunt loco quẽ elegerit
11 Dñs, & docuerint te ¶iuxta legẽ eius, ſeque-
C riſq; ſñiam eorũ. Nec declinabis ad dexte-
12 rã, neq; ad ſiniſtrã. ¶Qui autẽ ſuperbierit,
nolẽs obedire ſacerdotis imperio, qui eo tẽ
pore miniſtrat Dño Deo tuo: ex decreto iu-
dicis morietur homo ille, & auferes malũ
13 de Iſraël: ¶cũctuſq; populus audiens time-
bit, vt nullus deinceps intumeſcat ſupbia.
14 ¶ Cùm ingreſſus fueris terrã quã Dñs Deus
tuus dabit tibi, & poſſederis eã, habitaue-
riſq; in illa, & dixeris, Conſtituã ſuper me
regẽ, ſicut habent oẽs per circuitum natio-
15 nes: ¶ eũ conſtitues quẽ Dñs Deus tuus ele-
gerit de numero fratrũ tuorũ. Non poteris
alterius gentis hominẽ regẽ facere, qui nõ
16 ſit frater tuus. ¶ Cũq; fuerit conſtitutus nõ
D multiplicabit ſibi equos, nec reducet popu
lũ in Ægyptũ, equitatus numero ſubleua-
tus, præſertim cũ Dñs pceperit vobis, vt ne
quaquã amplius per eandem viam reuerta
17 mini. ¶ Non habebit vxores plurimas q̃ al-
liciant animũ eius, neq; argenti & auri im
18 menſa pondera. ¶Poſtquam autẽ ſederit in
ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuterono-
miũ legis huius in volumine, accipiens exẽ
19 plar à ſacerdotibus Leuiticæ tribus, ¶& ha-
bebit ſecũ, legetq; illud oĩbus diebus vi-
tæ ſuæ, vt diſcat timere DñmDeũ ſuũ, & cu
ſtodire verba & ceremonias eius, q̃ in lege
20 pręcepta ſunt. ¶Nec eleuetur cor eius in ſu-
perbiã ſuper fratres ſuos, neq; declinet in
partẽ dexterã, vel ſiniſtram, vt longo tem-
pore regnet ipſe & ˇfiliusˇ eius ſuper Iſraël. [ˇfilij 6.]

## CAPVT XVIII.

1 NON habebũt ſacerdotes & Le-
A uitæ, & oẽs qui de eadẽ tribu
ſunt, partẽ & hæreditatem cũ
reliquo Iſraël, ‖quia ſacrificia [‖Sup.10.b 9.]
Dñi & oblationes eius come- [‖Nu.18. c.20.]
2 dent, ¶& nihil aliud accipient de poſſeſſio- [1.Cor.9.b 13.]
ne fratrũ ſuorũ: ‖Dñs enim ipſe eſt hæredi-
3 tas eorum: ſicut locutus eſt illis. ¶ Hoc erit
iudicium ſacerdotum à populo, & ab his q
offerunt victimas: ſiue bouẽ, ſiue ouẽ im-
molauerint, dabunt ſacerdoti armũ ac vẽ-
4 triculum: ¶primitias frumẽti, vini, & olei,
5 & lanarum partem ex ouium tonſione. Ip-
ſum enim elegit Dñs Deus tuus de cunctis
tribubus tuis, vt ſtet, & miniſtret nomini Dñi
6 ipſe & filij eius in ſempiternũ. ¶Si exierit
B Leuites ex vna vrbium tuarum ex omni Iſ
raël in qua habitat, & voluerit venire, deſi
7 derans locũ quem elegerit Dñs, ¶ miniſtra-
bit in nomine Dñi Dei ſui, ſicut oẽs fratres
eius Leuitæ, qui ſtabunt eo tpe coram Do-
8 mino. ¶ Partem ciborum eandem accipiet
quã & cęteri: excepto eo quod in vrbe ſua
9 ex paterna ei ſucceſſione debetur. ¶ Quan-
do ingreſſus fueris terram quam Dñs Deus
tuus dabit tibi, caue ne imitari velis abo-
10 minationes illarũ gentium, ¶‖nec inuenia- [‖Leui.20. d.27.]
tur in te qui luſtret filiũ ſuum, aut filiã du-
cens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur,
& obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit
11 maleficus, nec incãtator, neq; q pythónes
C conſulat, nec diuinos, ‖& q̃rat à mortuis ve [‖1.Reg.28 b.7.]
12 ritatẽ. ¶Omnia enim hæc abominatur Do-
minus, & ꝓpter iſtiuſmodi ſcelera delebit
13 eos in introitu tuo. ¶Perfectus eris, & abſq;
14 macula cũ Dño Deo tuo. ¶Gentes iſtæ qua-
rum poſſidebis terram, augures & diuinos
audiũt: tu aũt à Domino Deo tuo aliter in-
15 ſtitutus es? ‖PROPHETAM de gẽte tua, [‖Ioan.1.g 45. Act.3.d. 22.7.e.37]
& de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi
16 Dominus Deus tuus: ipſum audies. ¶Vt pe-
tiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando
concio cõgregata eſt, atq; dixiſti: ‖Vltrà nõ [‖Exo.20. d.19.]
audiam vocem Dñi Dei mei, & ignẽ hunc
maximum amplius nõ videbo, ne moriar,
17 ¶& ait Dominus mihi, Bene omnia ſunt lo
18 cuti. ¶‖Prophetã ſuſcitabo eis de medio fra [‖Ioan.1.g 45.]
trum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba
mea in ore eius, loqueturq; ad eos oĩa quæ
19 præcepero illi. ¶qui aũt verba eius, quæ lo-
quẽt in nomine meo audire noluerit, ego
20 vltor exiſtam. ¶Propheta aũt qui arrogan-
D tia deprauatus voluerit loq in noĩe meo,
quæ ego nõ pcepi illi vt diceret, aut ex no-
21 mine alienorũ deorũ, interficietur. ¶Quòd
ſi tacita cogitatione reſponderis, Quomodo
poſſum intelligere verbum quod Dñs non
22 eſt locutus? ¶hoc habebis ſignum, Quod in
nomine Domini propheta ille prædixerit,
& non euenerit: hoc Dominus non eſt locu
tus, ſed per tumorem animi ſui propheta
confinxit, & idcirco non timebis eum.

## CAPVT XIX.

1 CVM diſperdiderit Dñs Deus
A tuus Gentes quarũ tibi tradi [Num.35. b.11.]
turus eſt terram, & poſſederis [Ioſ.20.a. 8.]
eam, habitaueriſq; in vrbibus
2 ˇeiusˇ & in ædibus: ¶tres ciui- [ˇearum 1.]
tates ſeparabis tibi in medio terræ, quam
Dñs Deus tuus dabit tibi in poſſeſſionem, [Exo.21. c.13.]
3 ¶ſternens diligenter viã: & in tres æquali-
ter partes totam terrę tuæ prouinciam diui
des: vt habeat è vicino qui propter homi-
cidium profugus eſt, quò poſſit euadere:
4 ¶Hæc erit lex homicidæ fugiẽtis, cuius vita
ſeruanda eſt. Qui percuſſerit ꝓximum ſuũ
neſciens, & qui heri & nudiuſtertius nul-

lum contra eũ odiũ habuiſſe cõprobatur:
5 ſed abijſſe cum eo ſimpliciter in ſyluã ad
ligna cædẽda, & in ſucciſione lignorum ſe-
curis fugerit manũ, ferrũq; lapſum de ma-
nubrio amicum eius percuſſerit, & occide-
rit: hic ad vnam ſupradictarum vrbiũ con-
6 fugiet, & viuet: ¶ ne forſitan proximus eius,
B cuius effuſus eſt ſanguis, dolore ſtimulatꝰ,
perſequat̃, & apprehendat eũ ſi longior via
fuerit, & percutiat aĩam eius qui nõ eſt reꝰ
mortis: quia nullũ cõtra eũ, qui occiſus eſt,
7 odium prius habuiſſe monſtratur. ¶ Idcirco
præcipio tibi, vt tres ciuitates ęqualis inter
8 ſe ſpacij diuidas. ¶ Cũ aũt dilatauerit Dñs
Deus tuus terminos tuos, ſicut iurauit patri
bus tuis, & dederit tibi cunctã terrã, quam
*|Gen. 28.c* 9 eis pollicitus eſt. ¶ (ſi tñ cuſtodieris mãdata
*14.* eius, & feceris quæ hodie præcipio tibi, vt
*Sup. 12.c* diligas Dñm Deũ tuũ, & ambules in vijs e-
*10.* ius omni tp̃e) addes tibi | tres alias ciuita-
*|Ioſ. 20.* C tes, & ſupradictarũ triũ vrbiũ numerũ du-
*c.7.* 10 plicabis: ¶ Vt non effundatur ſanguis inno-
xius in medio terræ, quã Dñs Deus tuus da
bit tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus.
*|Nu 35.c* 11 ¶ |Si quis aũt odio habens proximũ ſuũ in-
*20.* ſidiatus fuerit vitæ eius, ſurgenſq; ꝑcuſſerit
illum, & mortuus fuerit, fugeritq; ad vnã
12 de ſupradictis vrbibus, ¶ mittent ſeniores ci
uitatis illius, & arripiẽt eũ de loco effugij,
tradentq; in manu proximi, cuius ſanguis
13 effuſus eſt, & morietur. ¶ Non miſereberis
eius, & auferes* innoxium* ſanguinem de
**noxium.* 14 Iſraël, vt bene ſit tibi. ¶ Non aſſumes & trã
ferces terminos proximi tui quos fixerunt
priores in poſſeſſione tua, quam Dominus
D Deus tuus dabit tibi in terram quam acce-
15 peris poſſidendam. ¶ Non ſtabit teſtis vnus
*Sup. 17.b* contra aliquem, quicquid illud peccati, &
*6.* facinoris fuerit: ſed in ore duorum aut
*|Mat. 18* 16 trium teſtium ſtabit omne verbum. ¶ Si ſte
*b. 16.* terit teſtis mendax contra hominem, accu
*Ioan. 8.b.* 17 ſans eum præuaricationis, ¶ ſtabunt ambo
*17.* quorum cauſa eſt, ante Dominum in cõſpe
*2.Cor. 13* ctu ſacerdotum & iudicum qui fuerint in
*a. 1.* 18 diebus illis. ¶ Cumq; diligentiſſimè perſcru
*Heb. 10.* tantes, inuenerint falſum teſtem dixiſſe cõ
*c.28.* 19 tra fratrem ſuum mendacium: ¶ reddent
*|Dan. 13.* ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit, & aufe-
*g. 61.* 20 res malum de medio tui. ¶ Vt audientes cę-
*Mat. 5.f.* teri timorem habeant, & nequaquam ta-
*38.* 21 lia audeant facere. ¶ *Non miſereberis eius,
*Prou. 19.* ſed animam pro anima, oculum pro ocu-
*a. 5.* lo, dentem pro dente, manum pro manu,
**Et 2.* pedem pro pede exiges.

*|Exo 21.c* CAPVT XX.

*24.* 1 SI exieris ad bellum contra ho
*Leu. 24. d* A ſtes tuos, & videris æquitatus
*20.* & currus, & maioremq; tu ha
beas, aduerſarij exercitus mul
titudinem, nõ timebis eos: q̃a
Dñs tuus tecũ eſt, q̃ eduxit te de terra Ægy
2 pti. ¶ Appropinquante aũt iã ꝓlio, ſtabit ſa-
cerdos ante aciẽ, & ſic loq̃tur ad populum:
3 ¶ Audi Iſrael, vos hodie cõtra inimicos vr̃os
pugnã cõmittitis, non ꝑtimeſcat cor vr̃m,
nolite metuere, nolite cedere, nec formide
4 tis eos: ¶ quia Dñs Deus veſter in medio ve-
B ſtri eſt, & pro vobis cõtra aduerſarios dimi
5 cabit, vt eruat vos de periculo ¶ Duces quo-
que per ſingulas turmas audiente exercitu
ꝓclamabunt: | Quis eſt homo q̃ ædificauit *|1.Ma.3.*
domũ nouã, & non dedicauit eam? vadat, *g. 56.*
& reuertatur in domum ſuam, ne fortè mo
6 riatur in bello, & alius dedicet eam. ¶ Quis *|Leui.19.*
eſt homo qui plantauit vineam, |necdum *c. 9.*
fecit eam eſſe cõem, de qua veſci omnibus
liceat? vadat, & reuertat̃ in domũ ſuam: ne
fortè moriatur in bello, & alius homo eius
7 fungatur officio ¶ Quis eſt homo qui deſpõ
dit vxorẽ, & nõ accepit eã? vadat, & reuer-
tatur in domũ ſuã, ne fortè moriat̃ in bel-
8 lo, & alius homo accipiat eã. ¶ His dictis ad
dent reliqua, & loquẽtur ad populũ: |Quis *|Iudi. 7.*
eſt homo formidoloſus, & corde pauido? va *a.3.*
dat, & reuertatur in domum ſuã, ne pauere
faciat corda fratrũ ſuorũ, ſicut ipſe timore
9 perterritus eſt. ¶ Cumq; ſiluerint duces exer
citus, & finem loquendi fecerint, vnuſquiſ
C que ſuos ad bellandum cuneos pręparabit.
10 ¶ Si qñ acceſſeris ad expugnandã ciuitatẽ,
11 offeres ei primũ pacẽ. ¶ Si receperit, & ape-
ruerit tibi portas, cũctus populus qui in ea
12 eſt, ſaluabit̃, & ſeruiet tibi ſub tributo. ¶ Sin
aũt fœdus inire noluerit, & cęperit contra
13 te bellum, oppugnabis eã. ¶ Cumq; tradide
rit Dñs Deus tuus illã in manu tua, percu-
ties omne quod ĩ ea generis maſculini eſt,
14 in ore gladij, ¶ abſque mulieribus & infan-
tibus, iumentis & cæteris quæ in ciuitate
ſunt. Omnem prædam exercitui diuides,
& comedes de ſpolijs hoſtium tuorum, quę
15 Dominus Deus tuus dederit tibi. ¶ Sic fa-
cies cunctis ciuitatibus quæ à te procul val
de ſunt, & non ſunt de his vrbibus quas in
16 poſſeſſionem accepturus es ¶ De his autem
D ciuitatibus quæ dabuntur tibi, nullum om
17 nino permittes viuere, ¶ ſed interficies in
ore gladij, Hæthæum videlicet, & Amor-
rhæum, & Chananæum, Pherezæum, &
Heuæum, & Iebuſęum, ſicut præcepit ti-
18 bi Dominus Deus tuus: ¶ ne fortè doceãt
vos facere cunctas abominationes quas ip
ſi operati ſunt dijs ſuis, & peccetis in Do-
19 minum Deum veſtrum. ¶ Quando obſede-
ris ciuitatem multo tempore, & munitio-
nibus circundederis vt expugnes eam, non
ſuccides arbores de quibus veſci poteſt, nec
ſecuribus per circuitum debes vaſtare re-
gionem: quoniam lignum eſt, & nõ homo,
nec poteſt bellantium contra te augere nu
20 merum. ¶ Si qua autem ligna non ſunt po-
mifera, ſed agreſtia, & in cęteros apta vſus,
ſuccide, & inſtrue machinas, donec capias
ciuitatem quæ contra te dimicat.

CAPVT

## CAPVT XXI.

1 QVando inuentum fuerit in ter
A ra quam Dñs Deus tuus datu-
rus eſt tibi, hoïs cadauer occi-
ſi, & ignorabitur cædis reus,
2 ¶egredientur maiores natu,&
iudices tui,& metiētur à loco cadaueris ſin
3 gularum per circuitū ſpacia ciuitatum:¶ &
quam viciniorem ceteris eſſe perſpexerint,
ſeniores ciuitatis illius tollent vitulā de ar
mento,quæ non traxit iugum,nec terrā ſci-
4 dit vomere,¶ & ducent eam ad vallem aſpe
ram,atq; ſaxoſam, quæ nūquam arata eſt,
nec ſementem recepit, & cædēt in ea cerui
5 ces vitulæ:¶accedētq; ſacerdotes filij Leui,
quos elegerit Dñs De⁹ tuus vt miniſtrēt ei,
& benedicāt in noīe eius, & ad verbū eorū
oē negociū pēdet: & quicquid mundū vel [—7.]
6 immundū eſt,iudicet.¶Et veniēt * maiores [*omnes i.]
B natu ciuitatis illius ad īterfectū,lauabūtq;
manus ſuas ſuper vitulā, quæ in valle per-
7 cuſſa eſt,¶& dicēt: Manus nr̄æ nō effuderūt
8 ſanguinē hūc,nec oculi viderūt.¶ propitius
eſto populo tuo Iſraël, quē redemiſti Dñe,
& ne reputes ſanguinē innocentē ī medio
populi tui Iſraël.Et auferetur ab eis reatus
9 ſanguinis:¶tu aūt alienus eris ab innocētis
cruore qui fuſus eſt,cùm feceris quod præce
10 pit Dñs.¶Si egreſſus fueris ad pugnā contra
inimicos tuos, & tradiderit eos Dñs Deus
11 tuus in manu tua,captiuosq; duxeris,& vi
deris in numero captiuorum mulierē pul-
chrā,& adamaueris eam, volueriſq; habe-
12 re vxorē, ¶ introduces eam in domū tuam:
C quæ radet cæſariem & circuncidet vngues,
13 ¶& deponet veſtē in qua capta eſt:ſedensq;
in domo tua, flebit patrem & matrem ſuā
vno mēſe,& poſtea intrabis ad eā,dormieſ
14 que cū illa, & erit vxor tua.¶Si autē poſtea
non ſederit aīo tuo,dimittes eā liberā,nec
vēdere poteris pecunia,nec opprimere per
15 per potentiā:quia humiliaſti eā. ¶Si habue
rit homo vxores duas, vnā dilectā, & alte-
rā odioſā,ᵛgenueritq; ex eis liberos, & fue [ᵛgenuerītq;]
16 rit filius odioſę primogenitus, ¶ volueritq; [que ex eo 4]
ſubſtātiā inter filios ſuos diuidere,nō pote
rit filium dilectæ facere primogenitum, &
17 & præferre filio odioſæ,¶ ſed filium odioſæ
agnoſcet primogenitum,‡dabitq; ei de his [‡1. Par.5.]
quæ habuerit cuncta duplicia.iſte eſt enim [a.2.]
principium liberorum eius,& huic deben-
18 tur primogenita. ¶Si genuerit homo filium
contumacem & proteruum,qui non audie
rit patris ac matris imperium, & coërcitus
19 obedire contempſerit:¶ apprehēdent eū,&
D ducent ad ſeniores ciuitatis illius,& ad por
20 tā iudicij,ᵛdicētq; ad eos:Filius nr̄ iſte pro
teruus & contumax eſt, monita nr̄a audire
cōtēnit,comeſſationibus vacat,& luxuriæ,
21 atq; conuiuijs: ¶ lapidibus eum obruet po-
pulus ciuitatis,& morietur,vt auferatis malū
de medio veſtri,& vniuerſus Iſraël audiens
22 ptimeſcat.¶Qn̄ peccauerit homo qđ morte
pleſtendū eſt, & adiudicat⁹ morti, appēſus
23 fuerit ī patibulo:¶ nō permanebit cadauer
eius in ligno, ſed in eadē die ſepelietur: ‡qa [‡Gal.3.b.]
maledictus à Deo eſt qui pēdet in ligno,& [13.]
nequaquā cōtaminabis terrā tuā quā Dñs
Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.

## CAPVT XXII.

1 NOn videbis bouem fratris tui,
A aut ouem errātem,& præteri- [Exo.23.a.]
2 bis:ſed reduces fratri tuo,¶ēt- [4.]
ſi nō eſt ꝓpinquus frater tu⁹, [Tob.2.c.]
nec noſti eum:duces in domū [21.]
tuam,& erunt apud te quamdiu quęrat ea
3 frater tuus, & recipiat. ¶Similiter facies de
aſino,& de veſtimēto,& de oī re fratris tui
quæ perierit: ſi inueneris eam, ne negligas
4 quaſi alienam ¶Si videris aſinū fratris tui
aut bouem cecidiſſe in via,nō deſpicies,ſed
5 ſubleuabis cum eo.¶Non induet mulier ve
ſte virili,nec vir vtetur veſte fęminea: abo-
minabilis enim apud Deū eſt qui facit hęc.
6 ¶Si ambulans per viā,in arbore vel in terra
nidum auis inueneris, & matrē pullis, vel
ouis deſuper incubātem: non tenebis eam
7 cū filijs,¶ſed abire patieris,captos tenens fi
lios:vt bene ſit tibi, & longo viuas tēpore.
8 ¶Cùm ædificaueris domū nouā, facies mu-
rū tecti per circuitū: ne effundatur ſanguis
in domo tua,& ſis reus labēte alio,& ī præ
9 ceps ruēte. ¶Non ſeres vineam tuam altero
B ſemine:ne & ſemētis quam ſeuiſti, & quę
naſcuntur ex vinea, pariter ſanctificentur.
10 ¶ Non arabis in boue ſimul & aſino. ¶Non
11 induêris veſtimento qđ ex lana linoq; cō-
12 textū eſt. ¶Funiculos in fimbrijs facies per
13 quatuor angulos pallij tui quo operiris ¶Si
duxerit vir vxorē, & poſtea odio habuerit
14 eam,¶ quæſieritq; occaſiones quibus dimit
tat eam,obijciens ei nomen peſſimū,& di-
xerit: Vxorē hanc accepi, & ingreſſus ad eā
15 non inueni virginem:¶tollent eam pater &
mater eius,& ferent ſecū ſigna virginitatis
16 eius ad ſeniores vrbis qui in porta ſunt:¶&
dicet pater:Filiam meam dedi huic vxorē:
17 quam quia odit,¶ imponit ei nomen peſſi-
mum,vt dicat,Non inueni filiam tuā virgi
nē: & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ
C meæ.Expādent veſtimentū corā ſenioribus
18 ciuitatis:¶ apprehendētq; ſenes vrbis illius
19 virū,& verberabunt illum,¶condemnantes
inſuper centum ſiclis argēti, quos dabit pa
tri puellæ,quoniam diffamauit nomē peſſi
mum ſuper virginem Iſraël: habebitq; eā
vxorem, & non poterit dimittere eā omni-
20 bus diebus vitæ ſuæ.¶Quod ſi verum eſt qđ
obijcit,& non eſt in puella inuenta virgini
21 tas: ¶ eijcient eam extra fores domus patris
ſui,& lapidibus obruēt viri ciuitatis illius,
& morietur. quoniā fecit nefas in Iſrael vt
fornicaretur in domo patris ſui: & auferes [‡Leu.20.]
22 malum de medio tui. ¶‡Si dormierit vir cū [b.10.]

vxore alterius, vterq; morietur, id eſt, adul-
ter & adultera : & auferes malũ de Iſraël.
23 ¶Si puellam virginem deſpõderit vir, & in-
D uenerit eam aliquis in ciuitate, & cõcubue
24 rit cum ea, ¶educes vtrunq; ad portam ciui-
tatis illius, & lapidibus obruentur: puella,
quia non clamauit, cùm eſſet in ciuitate :
vir, quia humiliauit vxorem proximi ſui:
25 & auferes malum de medio tui. ¶Sin autem
in agro repererit vir puellam quæ deſpon-
ſata eſt, & apprehendens concubuerit cum
26 ea, ipſe morietur ſolus: ¶ puella nihil pati e
tur, nec eſt rea mortis: quoniam ſicut latro
conſurgit contra fratrem ſuum , & occidit
27 animam eius, ita & puella perpeſſa eſt. ¶ſo-
la erat in agro: clamauit, & nullus aſfuit q
28 liberaret eam. ¶Si inuenerit vir puellam vir
ginem, quæ non habet ſponſum, & appre-
hendens cõcubuerit cum illa, & res ad iudi
29 cium venerit: ¶ ‖dabit qui dormiuit cũ ea,
patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, &
habebit eam vxorem, quia humiliauit illã:
non poterit dimittere eam cũctis diebus vi
30 tæ ſuæ. ¶Non accipiet homo vxorem patris
ſui, nec reuelabit operimentum eius.

## CAPVT XXIII.

1 NOn intrabit eunuchus attritis
A vel amputatis teſticulis, & ab
ſciſſo veretro eccleſiam Domi
2 ni. ¶Nõ ingredietur mamzer,
hoc eſt, de ſcorto natus, in ec-
cleſiam Dñi vſq; ad decimam generationẽ.
3 ¶ Ammonites & Moabites etiam poſt deci-
mam generationẽ non intrabũt eccleſiam
4 Dñi, in æternum: ¶quia noluerunt vobis oc
currere cum pane & aqua in via quando e
greſſi eſtis de Aegypto: & quia cõduxerunt
contra te Balaam filiũ Beor de Meſopota-
5 mia Syriæ, vt malediceret tibi: ¶ ‖ & noluit
Dñs Deus tuus audire Balaam, vertitq; ma
ledictionem eius in benedictionem tuam,
6 eò ꝙ diligeret te. ¶Nõ facias cum eis pacẽ,
B nec quæras eis bona cũctis diebus vitę tuæ
7 in ſempiternum. ¶Non abominaberis Idu
mæũ, quia frater tuus eſt : nec Aegyptium,
8 quia aduena fuiſti in terra eius . ¶ Qui nati
fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt
9 in Eccleſiam Dñi . ¶ Quando egreſſus fueris
aduerſus hoſtes tuos in pugnã , cuſtodies te
10 ab oĩ re mala: ¶Si fuerit inter vos homo qui
nocturno pollutus ſit ſomnio , egredieẽ ex-
11 tra caſtra, ¶ & non reuertetur priuſquam ad
veſperam lauet aqua, & poſt ſolis occaſum
12 regredietur in caſtra. ¶Habebis locum extra
caſtra, ad quem egrediaris ad requiſita natu
13 ræ. ¶gerens paxillum in baltheo: cumq; ſe-
deris, fodies per circuitum , & egeſta humo
14 operies: ¶quo releuatus es. (Dñs enim Deus
C tuus ambulat in medio caſtrorũ *, vt eruat
te , & tradat tibi inimicos tuos ) & ſint ca-
ſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœ-
15 ditatis, ne derelinquat te. ¶Nõ trades ſeruũ
16 Dño ſuo, qui ad te confugerit, ¶habitabit te
cũ in loco qui ei placuerit , & in vna vrbiũ
17 tuarum requieſcet: ne contriſtes eum. ¶Nõ
erit meretrix de filiabus Iſraël, nec ſcorta-
18 tor de filijs Iſraël: ¶Non offeres mercedem
proſtibuli , nec preciũ canis in domo Dñi
Dei tui, quicquid illud eſt quod *vouerint`: **voueris ſ.*
qa abominatio eſt vtrũq; apud Dñm Deũ
19 tuum . ¶Non fœnerabis fratri tuo ad vſurã
pecuniã, nec fruges, nec quãlibet aliã rem:
20 ¶ ſed alieno. Fratri aũt tuo abſque vſura id
D quo indiget cõmodabis : vt benedicat tibi
Dñs Deus tuus in omni opere tuo in terra
21 ad quã *ingredieris` poſſidendã. ¶Cùm votũ ** ingrederis ſ.*
voueris Dño Deo tuo, nõ tardabis reddere:
quia requiret illud Dñs Deus tuus: & ſi mo
ratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.
22 ¶ Si nolueris polliceri, abſque peccato eris.
23 ¶Quod autem ſemel egreſſum eſt de labijs
tuis , obſeruabis , & facies ſicut promiſiſti
Dño Deo tuo, & propria volũtate & ore tuo
24 locutus es . ¶Ingreſſus vineam proximi tui,
comede vuas quantum tibi placuerit: foras
25 autem ne efferas tecum. ¶Si intraueris ſege *Mat. 12. a. 4.*
tem amici tui, franges ſpicas, & manu con-
teres: falce autem non metes.

## CAPVT XXIIII.

1 SI acceperit homo vxorẽ, & ha- *Mat. 5. c. 31. & 19. a. 7. Mar. 10. a. 4.*
A buerit eam , & non inuenerit
gratiã ante oculos eius ꝓ ali-
quam fęditatem: ſcribet libel
lũ repudij , & dabit in manu
2 illius, & dimittet eã de domo ſua. ¶Cumq;
3 egreſſa alterum maritum duxerit, ¶& ille
quoq; oderit eam, dederitq; ei libellũ repu
dij, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mor
4 tuus fuerit: ¶non poterit prior maritus reci-
pere eam in vxorẽ: quia polluta eſt, & abo-
minabilis facta eſt coram Dño : ne peccare
facias terram tuam quã Dñs Deus tuus tra
5 diderit tibi poſſidendam . ¶ Cùm acceperit
B homo nuper vxorem, non procedet ad bel-
lum, nec ei quippiã neceſſitatis iniungetur
publicæ, ſed vacabit abſq; culpa domi ſuę,
6 vt vno anno lætetur cum vxore ſua . ¶ Non
accipies loco pignoris inferiorẽ & ſuperio-
rem molam: quia animã ſuam appoſuit ti-
7 bi. ¶Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans
fratrem ſuum de filijs Iſraël, & vendito eo
acceperit precium: interficietur, & auferes
8 malum de medio tui . ¶Obſerua diligenter
ne incurras plagam lepræ, ſed facies quæcũ
que docuerint te ſacerdotes Leuitici gene
ris iuxta id qđ pręcepi eis, & imple ſolicitè.
9 ¶‖ *Memẽtote quæ fecerit Dñs Deus veſter` *‖Nu. 12. a. 10.*
Mariæ in via cũ egrederemini de Aegypto. **Memẽto qua fecerit Dominus Deus tuus ſ.*
10 ¶Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam
C quam debet tibi, non ingredieris domum
11 eius vt pignus auferas: ¶ ſed ſtabis foris, &
12 ille tibi proferet quod habuerit. ¶ ſin autem
pauper eſt , non pernoctabit apud te pi-
13 gnus, ¶ ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occa-

ſum:

ſum: vt dormiens in veſtiméto ſuo,benedi
cat tibi, & habeas iuſtitiã coram Dño Deo
Leu.19.c 13. 14 tuo.¶Nõ negabis mercedẽ indigẽtis,& pau
peris fratris tui,ſiue aduenæ qui tecũ mora
Tob.4.c.15. 15 tur in terra,& intra portas tuas eſt:¶ſed ea-
dem die reddes preciũ laboris ſui ante ſolis
occaſum,quia pauper eſt,& ex eo ſuſtentat
aĩam ſuã:ne clamet cõtra te ad Dñm,& re
4.Re.4.a 8. 16 putet tibi in peccatũ.¶Non occident patres
pro filijs,nec filij pro patribus, ſed vnuſq;ſ-
2.Par.25 a.4. 17 que pro peccato ſuo morieť. ¶Non peruer-
tes iudicium aduenæ & pupilli,nec auferes
Eze.18.c 17. 18 pignoris loco viduæ veſtimentũ. ¶Memẽto
D ꝙ ſeruieris ĩ Aegypto,& eruerit te Dñs De⁹
tuus inde.Idcirco ꝑcipio tibi vt facias hanc
19 rem . ¶Quãdo meſſueris ſegetẽ in agro tuo,
& oblitus manipulum reliqueris:nõ reuer
têris vt tollas illum: ſed aduenam & pupil
lum,& viduam auferre patieris, vt benedi-
cat tibi Dñs Deus tuus in oĩ opere manuũ
20 tuarum.¶Si fruges collegeris oliuarũ,quic-
quid remanſerit in arboribus,non reuertè
ris vt colligas:ſed relinques aduenæ,pupil-
21 lo,ac viduę ¶Si vindemiaueris vineã tuam,
non colliges remanẽtes racemos, ſed cedẽt
22 in vſus aduenæ,pupilli,ac viduæ. ¶Memen
to quòd & tu ſeruieris in Aegypto,& idcir-
co præcipio tibi vt facias hanc rem.

## CAPVT XXV

1 SI fuerit cauſa inter aliquos, &
A interpellauerint iudices: quẽ
iuſtũ eſſe perſpexerint, illi iu-
ſtitiæ palmã dabũt: quem im
piũ,condẽnabunt impietatis.
2 ¶ Sin aũt eum qui peccauit, dignũ viderint
plagis: proſternent,& corã ſe faciẽt verbera
ri. Pro menſura peccati erit & plagarũ mo-
‖2.Cor.11 ſ.24. 3 dus,¶ita duntaxat,vt‖quadragenariũ nume
rum non excedant: ne fœdè laceratus ante
1.Cor.9.b.9. 4 oculos tuos abeat frater tuus. ¶Non ligabis
5 os bouis terẽtis in area fruges tuas.¶Quãdo
1.Tim.5.c.18. habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis
abſq; liberis mortuus fuerit, vxor defuncti
Matt.22.c.22. B nõ nubet alteri:ſed accipiet eã frater eius,
6 & ſuſcitabit ſemen fratris ſui:¶& primoge
Mar.12.b 19. nitũ ex ea filiũ noĩe illius appellabit,vt nõ
7 deleať nomẽ eius ex Iſrael.¶Sin aũt noluc-
Lu.20.d.27. rit accipere vxorẽ fratris ſui q̃ ei lege debe-
tur,perget mulier ad portã ciuitatis,& iter
‖Ruth 4.b 7. pellabit maiores natu,dicetq́;,‖Nõ vult‖fra
ter viri mei ſuſcitare ⁵ſemẽ fratris ſui in Iſ-
⁵nomen 4. 8 raël, nec me ĩ cõiugẽ ſumere. ¶Statimq; ac
cerſiri eũ faciẽt, & interrogabunt. Si rñde-
9 rit, Nolo eam vxorẽ accipere:¶ accedet mu
lier ad eum coram ſenioribus,& tollet cal-
ceamẽtum de pede eius, ſpuetq; in faciem
illius,& dicet: Sic fiet homini qui non ædi-
10 ficat domum fratris tui . ¶Et vocabitur no-
11 men illius in Iſraël,Domus diſcalceati. ¶Si
—5. C habuerint inter ſe iurgiũ viri duo⁵,& vnus
cõtra alterum rixare cęperit,volenſq; vxor
alterius eruere virum ſuũ de manu fortio-
ris,miſeritq; manũ,& apprehenderit verẽ
12 da eius,¶abſcindes manum illius,nec flectè
13 ris ſuper eã vlla miſericordia.¶Nõ habebis
in ſacculo diuerſa põdera,maius & minus,
14 ¶nec erit in domo tua modius maior & mi-
15 nor, ¶ pondus habebis iuſtum & verum,&
modius æqualis & verus erit tibi: vt multo
viuas tempore ſuper terrã quam Dñs Deus
16 tuus dederit tibi . ¶ abominatur enim Do-
minus tuus eum qui facit hæc,& auerſatur
17 omnem iniuſtitiam. ¶Memẽto quæ fecerit Exo.17.c 8.
tibi Amalec in via quando egrediebaris ex
18 Aegypto.¶ quõ occurrerit tibi, & extremos
D agminis tui,qui laſſi reſidebãt,cęciderit,qñ
tu eras fame & labore confectus, & non ti-
19 muerit Deum.¶ Cùm ergo Dominus Deus
tuus dederit tibi requiem,& ſubiecerit cun
ctas per circuitum nationes in terra‖ quam
tibi pollicitus eſt : delebis nomen eius ſub
cœlo.Caue ne obliuiſcaris.

## CAPVT XXVI.

1 CVmq; intraueris terram quam
A Dominus Deus tuus tibi datu
rus eſt poſſidendã,& obtinue-
ris eã, atq; habitaueris in ea,
2 ¶ tolles de cũctis frugibus tuis
primitias,& pones in cartallo, pergeſq; ad
locum quem Dñs Deus tuus elegerit,vt ibi
3 inuocetur nomen eius,¶accedeſq; ad ſacer-
dotem qui fuerit in diebus illis,&‖dices ad
eum: Profiteor hodie coram Dño Deo tuo,
ꝙ ingreſſus ſum ĩ terrã pro qua iurauit*pa *Dominus 1.
4 tribus noſtris,vt daret eã nobis.¶Suſcipiẽſ-
que ſacerdos cartallum de manu⁵eius⁵, po- ⁵tua 6.
5 net ante altare Dñi Dei tui,¶ & loquêris in
conſpectu Domini Dei tui:Syrus perſeque
batur patrem meum, qui deſcẽdit in Aegy
B ptum,& ibi peregrinatus eſt in pauciſſimo
numero: creuitque in gentem magnam ac
6 robuſtam & infinitæ multitudinis.¶Afflixe
runtq; nos Aegyptij,& perſecuti ſunt, im-
7 ponẽtes onera grauiſſima:¶& clamauimus
ad Dominum Deum patrum noſtrorũ: qui
exaudiuit nos, & reſpexit humilitatẽ nſam
8 & laborẽ atq; anguſtiam,¶ & eduxit nos de
Aegyto in manu forti & brachio extẽto,in
9 ingẽti pauore,in ſignis atq; portẽtis,¶& in-
troduxit ad locum iſtum , & tradidit nobis
10 terrã lacte & melle manantem . ¶Et idcirco
nunc offero primitias frugũ terræ quã Dñs
dedit mihi.Et dimittes eas ĩ cõſpectu Dñi
11 Dei tui,& adorato Dño Deo tuo,¶ epulabe-
ris in oĩbus bonis q̃ Dñs Deus tuus dederit
tibi,& domui tuæ,tu & Leuites, & aduena
12 qui tecũ eſt.Qñ cõpleueris decimam cũcta-
C rum frugum tuarum, anno decimarum ter
tio dabis Leuitę,& aduenę,& pupillo & vi
duæ vt comedant intra portas tuas, & ſatu-
13 rentur:¶loquêriſque in conſpectu Domini
Dei tui : Attuli quod ſanctificatum eſt de
domo mea,& dedi illud Leuitæ & aduenę,
& pupillo ac viduæ,ſicut iuſſiſti mihi: non

præteriui mădata tua, nec ſum oblitus im-
*Supr. 14 d. 17.* 14 perij tui. ¶Nõ comedi ex eis in luctu meo,
nec ſeparaui ea ĩ qualibet immũditia, nec
expendi ex his quicquã in re funebri. Obe-
diui voci Dñi Dei mei, & feci oĩa ſicut præ-
*‖Iſa. 63. d. 15. Baruc. 2. c. 16.* 15 cepiſti mihi. ¶‖Reſpice de ſãctuario tuo, &
de excelſo cęlorum habitaculo, & benedic
populo tuo Iſraël, & terræ quã dediſti no-
bis, ſicut iuraſti pr̃ibus noſtris, terræ lacte
16 & melle mananti. ¶Hodie Dñs Deus tuus p̄
cepit tibi vt facias mandata hæc atq; iudi-
D cia: vt cuſtodias & impleas ex toto corde
*Sup. 7. a. 6* 17 tuo & ex tota anima tua. ¶‖Dñm elegiſti ho
die, vt ſit tibi Deus, & ambules in vijs eius,
vt cuſtodias ceremonias illius, & mandata
**Et 4.* 18 atq; iudicia, & obedias eius imperio. ¶*En
Dñs elegit te hodie vt ſis ei populus pecu-
liaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias om
19 nia præcepta illius: ¶ & faciet te excelſiorẽ
cunctis gentibus quas creauit in laudẽ, &
nomen, & gloriam ſuã: vt ſis populus ſan-
ctus Domini Dei tui, ſicut locutus eſt.

## CAPVT XXVII.

1 PRecepit aũt Moyſes & ſeniores
A Iſraël, populo dicentes: Cuſto
dite omne mandatũ quod pręcipio vobis hodie. ¶Cũq; tran
2 cipio vobis hodie. ¶Cũq; tran
ſieritis Iordanem in terrã quã
Dñs Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes la
3 pides, & leuigabis eos, ¶vt poſſis in eis ſcri-
bere omnia verba legis huius, Iordane trãſ
miſſo: vt introeas terrã quã Dñs Deus tuus
dabit tibi, terrã lacte & melle manantẽ, ſi-
*‖Exo. 20. d. 25. Ioſue 8. f. 31.* 4 cut iurauit patribus tuis. ¶‖Qñ ergo trãſieri
tis Iordanẽ, erigite lapides quos ego hodie
præcipio vobis in mõte Hebal, & leuigabis
5 eos calce: ¶& ædificabis ibi altare Dño Deo
6 tuo de lapidibus quos ferrũ non tetigit, ¶&
B de ſaxis informibus & impolitis: & offeres
7 ſuper eo holocauſta Dño Deo tuo, ¶ & im-
molabis hoſtias pacificas, comedesq; ibi, &
8 epulaberis coram Dño Deo tuo. ¶Et ſcribes
ſuper lapides omnia verba legis huius pla-
9 nè & lucidè. ¶Dixerũtq; Moyſes & ſacerdo-
tes Leuitici generis ad omnẽ Iſraelẽ: Attẽ-
de, & audi Iſraël: Hodie factus es populus
10 Domini Dei tui. audies vocem eius, & fa-
**hodie 1.* cies mandata atq; iuſtitias quas ego* præci
11 pio tibi. ¶Præcepitq; Moyſes populo ĩ die
12 illo, dicens: ¶Hi ſtabunt ad benedicendum
**populo 1.* *Domino ſuper montem Garizim, Iorda-
ne trãſmiſſo: Simeon, Leui, Iudas, Iſſachar,
13 Ioſeph, & Ben-iamin. ¶Et è regione iſti ſta
bunt ad maledicendum in monte Hebal,
C Ruben, Gad, & Aſer, Zabulon, Dan, & Ne
*‖Dan. 9. c. 11.* 14 phthali. ¶‖Et pronunciabunt Leuitæ, dicẽt-
que ad omnes viros Iſraël excelſa voce:
**faciet 6* 15 ¶ Maledictus homo qui *facit ſculptile &
conflatile, abominationem Dñi, opus ma-
**ponitq;* nuum artificum, *ponetq; illud in abſcon-
dito. & reſpondebit omnis populus, & di-
16 cet, Amen. ¶Maledictus qui non honorat
patrem ſuum & matrem*. & dicet omnis **ſuam. 1*
17 populus. Amen. ¶ Maledictus qui transfert
D terminos proximi ſui. & dicet omnis popu
18 lus, Amen. ¶Maledictus qui errare facit cæ-
cum in itinere. & dicet oĩs populus, Amẽ.
19 ¶Maledictus qui peruertit iudiciũ aduenæ,
pupilli, & viduæ. & dicet omnis populus,
20 Amen. ¶Maledictus qui dormit cum vxore
patris ſui, & reuelat operimẽtũ lectuli ei*.
21 & dicet omnis populus, Amẽ. ¶Maledictus
qui dormit cum omni iumento. & dicet
22 omnis populus, Amen. ¶ Maledictus qui
dormit cum ſorore ſua filia patris ſui, vel
matris ſuæ. & dicet omnis populus, Amen.
23 ¶Maledictus qui dormit cum ſocru ſua. &
24 dicet omnis populus, Amẽ. ¶Maledictus q
clam percuſſerit proximum ſuum. & dicet
25 omnis populus, Amen. ¶ * Maledictus qui **Maledictus qui dormit cũ vxore proximi ſui, & dicet omnis populus, Amen.*
accipit munera, vt percutiat animam ſan-
guinis innocentis. & dicet omnis populus,
26 Amen. ¶Maledictus qui non permanet in
ſermonibus legis huius, nec eos opere per-
ficit. & dicet omnis populus, Amen.

## CAPVT XXVIII.

1 SI autem audieris vocem Domi
A ni Dei tui, vt facias atq; cuſto
dias omnia mandata eius quę *‖Gal. 3. b. 10.*
ego præcipio tibi hodie, faciet
te Dominus Deus tuus excel- *Leui. 26. a. 3.*
ſiore cunctis gentibus quæ verſantur in ter
2 ra. ¶Veniẽtq; ſuper te vniuerſæ benedictio
nes iſtæ, & apprehendent te: ſi tamẽ præce
3 pta eius audieris. ¶Benedict' tu in ciuitate
4 & benedictus in agro. ¶ Benedictus fructus
ventris tui & fructus terræ tuæ, fructusq; iu
mentorũ tuorũ, greges armentorum tuorũ
5 & caulæ ouium tuarum. ¶Benedicta horrea
6 tua, & benedictę reliquiæ tuæ. ¶Benedictus
7 eris ingrediens & egrediens ¶Dabit Domi-
nus inimicos tuos qui conſurgunt aduerſũ
te, corruentes in conſpectu tuo: per vnam
viam veniẽt contra te, & per ſeptẽ fugient
8 à facie tua. ¶ Emittet Dñs benedictionẽ ſu-
per cellaria tua, & ſuper omnia opera ma-
nuũ tuarum: benedicetq; tibi in terra qua
9 acceperis. ¶ Suſcitabit te Dominus ſibi in
populũ ſanctum, ſicut iurauit tibi ſi cuſto-
dieris mandata Dñi Dei tui, & ambulaue-
10 ris in vijs eius. ¶ Videbuntq; omnes terra-
rum populi quòd nomen Domini inuoca-
11 tum ſit ſuper te, & timebunt te. ¶Abunda-
re te faciet Dominus omnibus bonis, fru-
ctu vteri tui, & fructu iumentorum tuorũ,
fructu terræ tuæ quam iurauit Dominus pa
12 tribus tuis vt daret tibi. ¶Aperiet Dominus
B theſaurũ ſuum optimũ, cęlum, vt tribuat
pluuiam terræ tuæ in tempore ſuo: bened[i]
cetq; cunctis operibus manuũ tuarũ. Et fę-
nerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fę-
13 nus accipies. Conſtituet te Dominus in ca-
put, & non in caudam: & eris ſemper ſu-
prà, & non ſubter: ſi tamen audieris mãda

ta Domini

ta Domini Dei tui quæ ego p̄cipio tibi ho-
14 die, & cuſtodieris, & feceris, ¶ac nō declina-
ueris ab eis nec ad dextrā, nec ad ſiniſtrā,
nec ſequutus fueris deos alienos, neq; co-
*‖Leu.26.b* 15 lueris eos. ¶ ‖Quòd ſi audire nolueris vocē
*14.* Dñi Dei tui, vt cuſtodias & facias oīa man
*Threu. 2.f* data eius & ceremonias quas ego præcipio
*17.* tibi hodie, veniēt ſuper te oēs maledictio-
*Malac. 2.* 16 nes iſtæ, & apprehēdēt te. ¶Maledictus eris
*a. 2.* 17 in ciuitate, maledictus in agro. ¶ Maledictū
*Baruc 1.d* horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.
*18.* 18 ¶Maledictus fructus vētris tui, & fructus ter
*Tob.3.a.4* C ræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges
19 ouiū tuarum ¶Maledictus eris ingrediens,
20 & maledictus egrediens. ¶mittet Dñs ſuper
te famē & eſuriem, & increpationē in om-
nia opera tua quæ tu facies: donec cōterat
**de ſub cœ* te, & perdat velociter*, propter adinuentio-
*lo.ſ.* nes tuas peſſimas in quibus reliquiſti me.
21 ¶Adiungat tibi Dominus peſtilentiam, do-
**ingredie-* nec conſumat te de terra ad quam * ingre-
*ris.* 22 deris poſſidendam. ¶Percutiat te Dñs egeſta
te, febri & frigore, ardore & æſtu, & aëre
*‖Leu.26.* corrupto ac rubigine, & perſequatur donec
*c.19.* 23 pereas ¶‖Sit cęlum quod ſupra te eſt, ęneū:
24 & terra quam calcas, ferrea. ¶ Det Dñs im-
brem terræ tuæ puluerē, & de cœlo deſcen
25 dat ſuper te cinis, donec conteraris. ¶Tradat
te dñs corruentē ante hoſtes tuos: per vnā
viam egrediaris contra eos, & per ſeptē fu-
gias, & diſpergaris per omnia regna terræ.
26 ¶ſitq; cadauer tuum in eſcam cunctis vola-
tilibus cœli, & beſtijs terræ, & non ſit qui
27 abigat. ¶ Percutiat te Dñs hulcere Ægypti,
& partē corporis per quā ſtercora egerūtur,
ſcabie quoq; & prurigine: ita vt curari ne-
28 queas. ¶Percutiat te Dñs amentia & cæcita
29 te ac furore mentis, ¶ & palpes in meridie
ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & nō
dirigas vias tuas. Omniq; tempore calum-
D niam ſuſtineas, & opprimaris violētia, nec
30 habeas qui liberet te. ¶Vxorem accipias, &
alius dormiat cum ea. Domū ędifices, & nō
habites in ea. Plantes vineam, & nō vinde
31 mies eā. ¶Bos tuus immoletur coram te, &
non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in
conſpectu tuo, & nō reddatur tibi. Oues tuę
dentur inimicis tuis, & non ſit qui te adiu-
32 uet. ¶Filij tui & filiæ tuæ tradantur alteri
populo, videntibus oculis tuis, & deficien-
tibus ad conſpectum eorum tota die, & nō
33 ſit fortitudo ī manu tua. ¶Fructus terrę tuę
& oēs labores tuos comedat populus quem
ignoras: & ſis ſemper calumniā ſuſtinēs, &
34 oppreſſus cunctis diebus, ¶& ſtupens ad ter
35 rorem eorum quæ videbunt oculi tui. ¶Per-
cutiat te Dñs hulcere peſſimo in genibus &
in ſuris, ſanarique non poſſis à plāta pedis
36 vſque ad verticem tuum. ¶Ducet te Dñs, &
regem quem conſtitues ſuper te, in gentem
quam ignoras tu & patres tui: & ſeruies ibi
37 dijs alienis, ligno & lapidi. ¶ Et eris perdi-
tus in prouerbium ac fabulā omnibus po-
38 pulis, ad quos te introduxerit Dñs. ¶‖Semē- *‖Mich. 6.*
tē multā iacies in terrā, & modicum cōgre *d.15.*
39 gabis: quia locuſtæ deuorabunt omnia. ¶Vi *Aggai 1.*
neam plantabis, & fodies, & vinū non bi- *b.6.*
bes, nec colliges ex ea quippiā: qm̄ vaſtabi-
40 tur vermibus. ¶Oliuas habebis in omnibus
terminis tuis, & non vngeris oleo: quia de-
41 fluent, & deperibunt. ¶ Filios generabis &
filias, & nō frueris eis, qm̄ ducentur in ca-
42 ptiuitatem. ¶Oēs arbores tuas, & fruges ter
43 ræ tuæ rubigo conſumet. ¶Aduena qui tecū
E verſatur in terra, aſcendet ſuper te, eritque
ſublimior: tu aūt deſcēdes, & eris inferior.
44 ¶Ipſe fœnerabit tibi, & tu non fęnerabis
ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam.
45 ¶Et venient ſuper te omnes maledictiones
iſtæ, & perſequētes apprehendent te, donec
intereas: quia non audiſti vocem Dñi Dei
tui, nec ſeruaſti mandata eius & ceremo-
46 nias quas præcepit tibi. ¶Et erunt in te ſi-
gna atq; prodigia, & in ſemine tuo vſq; in
47 ſempiternū: ¶eò ꝙ non ſeruieris Dño Deo
tuo in gaudio, cordiſq; lætitia, propter rerū
48 omniū abundātiam, ¶Seruies inimico tuo
quem immittet tibi Dominus, in fame, &
ſiti, & nuditate, & omni penuria, & ponet
iugum ferreum ſuper ceruicem tuā, donec
49 te conterat. ¶Adducet Dominus ſuper te gē
tem de longinquo, & de extremis terræ fini
bus in ſimilitudinem aquilæ volantis cum
impetu: cuius linguam intelligere nō poſ-
50 ſis. ¶gentem procaciſſimam, quæ non defe-
51 rat ſeni, nec miſereatur paruuli, ¶ & deuo-
ret fructum iumentorum tuorum ac fruges
terræ tuæ donec intereas, & non relinquat
tibi triticum, vinum, & oleū, armenta boū,
52 & greges ouiū: donec te diſperdat, ¶& con-
terat in cunctis vrbibus tuis, & deſtruantur
muri tui firmi atq; ſublimes, in quibus ha
bebas fiduciam in omni terra tua. Obſide-
beris intra portas tuas in oī terra tua quā
53 dabit tibi Dñs Deus tuus, ¶& comedes fru-
ctum vteri tui, & carnes filiorum tuorum,
& filiarū tuarum, quas dederit tibi Domi-
F nus Deus tuus, in anguſtia & vaſtitate qua
54 opprimet te hoſtis tuus. ¶ Homo delicatus
in te & luxurioſus valde inuidebit fratri
55 ſuo, & vxori, quæ cubat in ſinu ſuo, ¶ne det
eis de carnibus filiorum ſuorum quas co-
medet: eò ꝙ nihil aliud habeat in obſidio-
ne & penuria qua vaſtauerint te inimici
56 tui intra oēs portas tuas. ¶Tenera mulier &
delicata quæ ſuper terrā ingredi non vale-
bat, nec pedis veſtigiū figere propter molli
tiem & teneritudinem nimiam, inuidebit
viro ſuo qui cubat in ſinu eius, ſuper filij et
57 filiæ carnibus, & ¶illuuie ſecundinarū quæ
egrediuntur de medio feminum eius, et ſu
per liberis qui eadem hora nati ſunt, come
dent enim eos clam propter rerum omniū
penuriā, in obſidione et vaſtitate qua op-

primet

primet te inimicus tuus intra portas tuas.
58 ¶Niſi cuſtodieris, & feceris omnia verba le
gis huius quæ ſcripta ſunt ĩ hoc volumine,
& timueris nomẽ eius glorioſũ & terribi-
59 le,¶hoc eſt Dñm Deũ tuũ:¶augebit Dñs pla
60 gas tuas, & plagas ſeminis tui, plagas ma-
G gnas & pſeuerãtes, infirmitates peſſimas &
61 perpetuas,¶& cõuertet ĩ te oẽs afflictiones
Ægypti quas timuiſti, & adhærebunt tibi:
Inſuper & vniuerſos languores, & plagas
quæ non ſunt ſcriptæ in volumine legis hu
ius, inducet Dñs ſuper te, donec te cõterat:
62 ¶& remanebitis pauci numero, qui prius
eratis ſicut aſtra cœli præ multitudine, qm̃
63 nõ audiſti vocẽ Dñi Dei tui. ¶Et ſicut antè
lętatus eſt Dñs ſuper vos, bene vobis faciẽs,
voſq; multiplicans: ſic lætabitur diſperdẽs
vos, atq; ſubuertẽs, vt auferamini de terra
64 ad quã ingredieris poſſidendã. ¶ Diſperget
te Dñs in omnes populos à ſummitate ter
ræ, vſq; ad terminos eius: & ſeruies ibi dijs
alienis, quos & tu ignoras & patres tui, li
65 gnis & lapidibus. ¶In gentibus quoq; illis
nõ qeſces, neq; erit requies veſtigio pedis
tui. Dabit enim tibi Dñs ibi cor pauidũ, &
deficientes oculos, & aĩam conſumptã mœ
66 rore.¶& erit vita tua quaſi pẽdens ante te.
Timebis nocte & die, & non credes vitæ
67 tuæ.¶Manè dices, Quis mihi det veſperum?
& veſpere. Quis mihi det manè? propter
cordis tui formidinem, qua terreberis, &
68 propter ea quæ tuis videbis oculis. ¶Redu-
cet te Dominus claſſibus in Aegyptum per
viam de qua dixit tibi, vt eam amplius nõ
videres. Ibi venderis inimicis tuis in ſeruos
& ancillas, & non erit qui emat.

## CAPVT XXIX.

*Exo.19.a.4.* 1 HÆc ſunt verba fœderis quod
A præcepit Dominus Moyſi vt
feriret cum filijs Iſraël in Ter
ra–Moab: præter illud fœdus
quod cũ eis pepigit in Horeb:
2 ¶Vocauitq́; Moyſes omnem Iſraël, & dixit
ad eos: Vos vidiſtis vniuerſa quæ fecit Dñs
corã vobis in terra–Aegypti Pharaoni, &
oĩbus ſeruis eius, vniuerſæque terræ illius,
3 ¶tentationes magnas quas viderunt oculi
4 tui, ſigna illa portentaq; ingentia, ¶ & non
dedit vobis Dominus cor intelligẽs, & ocu-
los vidẽtes, & aures quæ poſſint audire vſ-
*‖Sup.8.a.2.* 5 quæ in præſentem diẽ. ¶‖Adduxit vos qua-
draginta annis per deſertum: nõ ſunt attri-
ta veſtimẽta veſtra, nec calceamenta pedũ
**tuorũ 2.* 6 *veſtrorũ˘vetuſtate conſumpta ſunt. ¶Panẽ
non comediſtis, vinum & ſicera non bi-
**ego ſum.* biſtis: vt ſciretis quia*ipſe eſt˘ Dñs Deus ve
*‖Nu. 21.g. 33.* 7 ſter. ¶‖Et veniſtis ad hũc locum: egreſſuſq́;
eſt Sehon rex Heſebon & Og rex Baſan, oc-
*Sup.3.a.1* currẽtes nobis ad pugnam. Et percuſſimus
8 eos, ¶& tulimus terram eorum, ac tradidi-
mus poſſidendam Ruben & Gad, & dimi-
9 diæ tribui Manaſſe. ¶ Cuſtodite ergo verba
B pacti huius, & implete ea: vt intelligatis
10 vniuerſa quæ facitis. ¶Vos ſtatis hodie cun-
cti coram Domino Deo veſtro, principes ve
ſtri, & tribus, ac maiores natu, atq; docto-
11 res, oĩs populus Iſraël, ¶liberi & vxores ve-
ſtræ, * & aduenæ q tecũ moratur˘in caſtris, ** aduenæ qui tecum moratur 6*
exceptis lignorũ cęſoribus, & his qui cõpor
12 tant aquas: ¶vt tranſeas in fœdere Domini
Dei tui, & in iureiurando quod hodie Dñs
13 Deus tuus percutit tecum: ¶vt ſuſcitet te ſi-
bi in populũ, & ipſe ſit Deus tuus ſicut lo-
cutus eſt tibi, & ſicut iurauit patribus tuis
14 Abraham, Iſaac, & Iacob. ¶ Nec vobis ſolis
ego hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta con
15 firmo, ¶ſed cunctis præſentibus, & abſenti-
16 bus. ¶Vos enim noſtis quomodo habitaue-
rimus in Terra–Aegypti, & quomodo tran
ſierimus per mediũ nationum, quas tran-
17 ſeuntes ¶vidiſtis abominationes & ſordes,
id eſt idola eorum, lignum & lapidem, argẽ
18 tum & aurum quæ colebant, ¶ Ne fortè ſit
inter vos vir aut mulier, familia aut tribus
cuius cor auerſum eſt hodie à Dño Deo no-
ſtro vt vadat & ſeruiat dijs illarum gentiũ,
& ſit inter vos radix germinans fel & ama-
19 ritudinẽ. ¶Cumq́; audierit verba iuramẽti
C huius benedicat ſibi in corde ſuo, dicens:
Pax erit mihi, & ambulabo ĩ prauitate cor-
20 dis mei: & aſſumat ebria ſitientẽ. ¶& Domi
nus non ignoſcat ei: ſed tunc q̃ maximè fu
ror eius fumet & zelus cõtra hominẽ illũ,
& ſedeãt ſuper eum omnia maledicta quę
ſcripta ſunt in hoc volumine, & deleat Do
21 minus nomẽ eius ſub cœlo, ¶ & conſumat
eum in perditionem ex omnibus tribubus
Iſraël, iuxta maledictiones quæ in libro le-
22 gis huius ac fœderis continentur. ¶ Dicetq́;
ſequens generatio, & filij qui naſcẽtur de-
inceps, & peregrini qui de longe venerint,
videntes plagas terræ illius, & infirmitates
quibus eam afflixerit Dominus, ſulphure,
23 ¶& ſolis ardore comburens, ita vt vltrà nõ
D ſeratur nec virens quippiam germinet in
exemplum ‖ ſubuerſionis Sodomæ & Go- *Gen.19.e.25.*
morrhę, Adamæ & Seboim quas ſubuertit
24 Dominus in ira & in furore ſuo. ¶Et dicent *3.Reg.9.b.8.*
oẽs gentes, Quare ſic fecit Dñs terræ huic?
25 quæ eſt hæc ira furoris eius immenſa? ¶Et *‖Iere.22.c.8.*
reſpondebunt, Quia dereliquerunt pactum
Domini quod pepigit cum patribus eorũ,
26 quando eduxit eos de Terra–Aegypti: ¶&
ſeruierunt dijs alienis, & adorauerunt eos,
quos neſciebant, & quibus non fuerant at-
27 tributi: ¶idcirco iratus eſt furor Domini cõ
tra terram iſtam, vt induceret ſuper eam
omnia maledicta quę in hoc volumine ſcri
28 pta ſunt, ¶ & eiecit eos de terra ſua in ira &
in furore, & in indignatione maxima, pro-
iecitque in terrã alienam ſicut hodie com-
29 probatur. ¶Abſcõdita Dño Deo noſtro: quę
manifeſta ſunt, nobis & filijs nr̃is vſque in
ſempiternũ, vt faciam˘vniuerſa*legis hui'. **verba 6*

## CAPVT XXX.

*Pſal. 105 . 45.*
1 CVm ergo venerint ſuper te om-
A nes ſermones iſti, benedictio,
ſiue maledictio quam propo-
ſui in cõſpectu tuo: & ductus
pœnitudine cordis tui in vni-
uerſis gentibus, in quas diſperſerit te Dñs
2 Deus tuus, & reuerſus fueris ad eum, & o-
bedieris eius imperijs, ſicut ego hodie præ-
cipio tibi, cũ filijs tuis, in toto corde tuo, &
3 in tota aĩa tua: reducet ᵃte Dñs Deus tuus
de captiuitate tua, ac miſerebit tui, & rur-
ſum congregabit te de cunctis populis in
4 quos te antè diſperſit. Si ad cardines cœli
fueris diſſipatus, inde te retrahet Dñs Deus
5 tuus, & aſſumet, atq; introducet I terram
quã poſſederũt patres tui, & obtinebis eã:
& benedicẽs tibi, maioris numeri te eſſe fa
6 ciet, q̃ fuerint patres tui. Circuncidet Dñs
B Deus tuus cor tuũ & cor ſeminis tui: vt di-
ligas Dñm Deum tuũ in toto corde tuo, &
7 in tota aĩa tua, vt poſſis viuere, Oẽs autem
maledictiones has cõuertet ſuper inimicos
tuos, & eos q oderũt te, & pſequũtur. Tu
8 aũt reuerteris, & audies vocẽ Dñi Dei tui:
faciesq; vniuerſa mandata q ego præcipio
9 tibi hodie. & abundare te faciet Dñs Deus
tuus in cũctis operibus manuum tuarum,
in ſobole vteri tui, & in fructu iumentorũ
tuorum, in hubertate terræ tuæ, & in rerum
oĩum largitate. Reuertet. n. Dñs, vt gaudeat
ſuper te in oĩbus bonis, ſicut gauiſus eſt in
10 patribus tuis: ſi tñ audieris vocem Dñi Dei
tui, & cuſtodieris præcepta eius & ceremo-
nias, quæ in hac lege conſcripta ſunt: & re-
C uertaris ad Dñm Deum tuum in toto corde
11 tuo, & in tota anima tua. Mandatum hoc
quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te
12 eſt, neque procul poſitum, nec in cœlo ſi-
tum, vt poſſis dicere, Quis noſtrum valet ad
cęlum aſcendere, vt deferat illud ad nos, vt
13 audiamus atq; opere compleamus? Neq;
trans mare poſitum: vt cauſeris, & dicas,
Quis è nobis poterit transfretare mare, & il
lud ad nos vſq; deferre, vt poſſimus audire,
14 & facere quod præceptum eſt? Sed iuxta te
eſt ſermo valde, in ore tuo & in corde tuo
15 vt facias illum. Conſidera quòd hodie pro
poſuerim in conſpectu tuo vitam & bonũ,
16 & ecõtrario mortem & malum: vt diligas
Dñm Deum tuum, & ambules in vijs eius,
& cuſtodias mandata illius, ac ceremonias
atq; iudicia: & viuas atque multiplicet te,
D benedicatq; tibi in terra ad quam ᵇingrede
17 ris poſſidendam. Si aũt auerſum fuerit cor
tuum, & audire nolueris, atque errore de-
ceptus adoraueris deos alienos, & ſeruieris
18 eis: prædico tibi hodie quòd pereas, & par
uo tempore moreris in terra ad quam Ior-
dane tranſmiſſo ingrederis poſſidendam.
19 Teſtes inuoco hodie cœlum & terram q
propoſuerim vobis vitã & ᶜbonum, bene-
dictionem & maledictionem. Elige ergo
20 vitam, vt & tu viuas, & ſemen tuum: & di-
ligas Dñm Deum tuum, atque obedias vo-
ci eius, & illi adhæreas (ipſe eſt enim vita
tua, & lõgitudo dierum tuorum) vt habites
in terra pro qua iurauit Dñs patribus tuis
Abraham, Iſaac, & Iacob, vt daret eã illis.

*ᵃ Dominus Deus tuus captiuitatem tuam 3.*
*2. Mac. 1 f. 18. 2. c. 18.*
*Ro. 10. a 6.*
*ᵇ ingrederis.*
*ᶜ mortẽ &*

## CAPVT XXXI

1 ABijt itaque Moyſes, & locutus
A eſt omnia verba hæc ad vni-
2 uerſum Iſraël, & dixit ad eos,
Cẽtum viginti annorum ſum
hodie, non poſſum vltrà egre-
di & ingredi, præſertim cùm & Dominus
dixerit mihi, Non tranſibis Iordanem
3 iſtum. Dominus ergo Deus tuus tranſibit
ante te: ipſe delebit omnes gentes has in
conſpectu tuo, & poſſidebis eas: & Ioſue
iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt Domi
4 nus. Facietq; Dominus eis ſicut fecit Sehõ
& Og regibus Amorrhæorum, & terræ eo-
5 rum, ᵃdelebitque eos. Cùm ergo & hos
tradiderit vobis, ſimiliter facietis eis ſicut
6 præcepi vobis. Viriliter agite, & conforta-
mini: nolite timere, nec paueatis ad con-
B ſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus
ipſe eſt ductor tuus, & non dimittet, nec de
7 relinquet te. Vocauitque Moyſes Ioſue, &
dixit ei coram omni Iſraël: Confortare, &
eſto robuſtus: tu enim introduces populum
iſtum in terram quam daturũ ſe patribus
eorum iurauit Dominus, & tu eam ſorte di
8 uides. Et Dominus qui ductor eſt veſter,
ipſe erit tecum: non dimittet, nec derelin-
9 quet te: noli timere nec paueas. Scripſit
itaque Moyſes legem hanc, & tradidit eam
ſacerdotibus filijs Leui, qui portabant arcã
fœderis Domini, & cũctis ſenioribus Iſraël,
10 Præcepitque eis, dicẽs: Poſt ſeptem annos
anno remiſſionis, in ſolennitate tabernacu
11 lorum, conuenientibus cunctis ex Iſrael,
C vt appareant in conſpectu Domini Dei tui
in loco quẽ elegerit Dominus: leges verba
legis huius coram omni Iſraël, audientibus
12 eis, & in vnum omni populo congregato,
tã viris quàm mulieribus, paruulis & adue
nis qui ſunt intra portas tuas: vt audientes
diſcant & timeant Dñm Deum veſtrum, &
cuſtodiant, impleantq; oẽs ſermones legis
13 huius. filij quoq; eorũ qui nunc ignorant
vt audire poſſint, & timeant Dñm Deum
ᵇſuum cunctis diebus quibus verſantur in
terra ad quam vos Iordane tranſmiſſo per-
14 gitis obtinendam. Et ait Dñs ad Moyſen:
Ecce propè ſunt dies mortis tuæ: voca Io-
ſue, & ſtate in tabernaculo teſtimonij, vt
præcipiam ei. Abierunt ergo Moyſes, & Io-
D ſue, & ſteterunt in tabernaculo teſtimonij:
15 apparuitq; Dominus ibi in colũna nubis,
16 quæ ſtetit in introitu tabernaculi. Dixitq;
Dñs ad Moyſen: Ecce tu dormies cum pa-
tribus tuis, & populus iſte conſurgens forni

*Sup. 3. d. 26.*
*Nu. 27. c 18.*
*Nu. 21. c 24.*
*ᵃ delebitque 3.*
*Su. 7, a. 1.*
*ᵇ veſtrum 7.*

cabitur poſt deos alienos in terra ad quam
ingreditur vt habitet in ea: ibi derelinquet
me, & irritũ faciet fœdus quod pepigi cum
17 eo. ¶Et iraſcetur furor meus contra eum in
die illo: & derelinquam eum, & abſcondã
faciem meã ab eo, & erit in deuorationẽ:
inuenient eum omnia mala & afflictiones:
ita vt dicat in illo die, Verè quia non eſt
Deus mecum, inuenerunt me hæc mala.
18 ¶Ego autem abſcondam, & celabo faciem
meam in die illo propter omnia mala quę
19 fecit, quia ſecutus eſt deos alienos. ¶Nunc
itaq; ſcribite vobis canticum iſtud, & doce
te filios Iſraël: vt memoriter teneant, &
ore decantent, & ſit mihi carmen iſtud pro
20 teſtimonio inter filios Iſraël. ¶Introducam
enim eum in terram pro qua iuraui patri-
bus eius, lacte & melle manantem. Cũq;
comederint: & ſaturati, craſſiq; fuerint, a-
uertentur ad deos alienos, & ſeruient eis:
detrahentq; mihi, & irritum facient pactũ
21 meum. ¶ Poſtq̃ inuenerint eũ mala multa
& afflictiones, reſpõdebit ei cãticum iſtud
pro teſtimonio, quod nulla delebit obliuio
*ſui. 1. 22 ex ore ſeminis *tui*. ¶ Scio .n. cogitationes
F eius, quæ facturus ſit hodie antequã intro-
ducam eum in terrã quã ei pollicitus ſum.
Scripſit ergo Moyſes cãticum, & docuit fi-
—9. 23 lios Iſraël. ¶Præcepitque *Dñs* Ioſue filio
Nun, & ait: Confortare, & eſto robuſtus: tu
enim introduces filios Iſraël in terrã quã
24 pollicitus ſum, & ego ero tecum. ¶Poſtquã
ergo ſcripſit Moyſes verba legis huius in
25 volumine, atq; cõpleuit, ¶Præcepit Leuitis
qui portabãt arcam fœderis Domini, dicẽs:
26 ¶Tollite librum iſtum, & ponite eum in la
G tere arcæ fœderis Domini Dei veſtri: vt ſit
27 ibi contra te in teſtimonium. ¶ Ego enim
ſcio contentionem tuam, & ceruicem tuã
duriſſimã. Adhuc viuente me & ingredien
te vobiſcum, ſemper contentioſè egiſtis cõ
tra Dominum, quanto magis cũ mortuus
28 fuero? ¶ Congregate ad me omnes maiores
natu per tribus veſtras, atq; doctores, & lo-
quar audientibus eis ſermones iſtos, & in-
29 uocabo contra eos cęlum & terram. ¶Noui
enim ꝙ poſt mortem meam iniquè age
tis, & declinabitis citò de via quã præcepi
vobis: & occurrent vobis mala in extremo
tempore, quando feceritis malum in con-
ſpectu Domini, vt irritetis eum per opera
30 manuum veſtrarũ. ¶Locutus eſt ergo Moy-
ſes audiente vniuerſo cętu Iſraël verba car
minis huius, & ad finem vſque compleuit.

## CAPVT XXXII.

1 AVdite cęli quæ loquor, audiat
A terra verba oris mei.
2 ¶ Concreſcat in pluuiam do-
ctrina mea, fluat vt ros elo-
quiũ meũ, quaſi imber ſuper
herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.
3 ¶Quia nomen Domini inuocabo: date ma-
gnificentiam Deo noſtro.
4 ¶Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ ei*
iudicia: Deus fidelis, & abſq; vlla iniqui-
tate, iuſtus & rectus.
5 ¶Peccauerunt ei *& non filij eius in ſordi- 6.
bus, generatio praua atq; peruerſa.
6 ¶Hæccine reddis Domino, popule ſtulte &
inſipiens? nunquid non ipſe eſt pater tuus,
qui poſſedit te, & fecit, & creauit te?
7 ¶Memẽto dierum antiquorum, cogita ge-
nerationes ſingulas: interroga patrẽ tuũ, &
annũciabit tibi: maiores tuos, & dicẽt tibi.
8 ¶Quando diuidebat Altiſſimus gentes: quã
do ſeparabit filios Adam, conſtituit ter-
minos populorum iuxta numerum filio-
rum Iſraël.
9 ¶Pars autem Domini populus eius: Iacob
funiculus hæreditatis eius.
10 ¶Inuenit eum in terra deſerta, in loco hor-
roris, & vaſtæ ſolitudinis: circunduxit eũ,
& docuit: & cuſtodiuit quaſi pupillam o-
culi ſui.
11 ¶Sicut aquila prouocans ad volandum pul
los ſuos, & ſuper eos volitans, expandit a
las: & aſſumpſit eum, atq; portauit in hu-
meris ſuis.
12 ¶Dominus ſolus dux eius fuit: non erat cũ
eo Deus alienus.
13 ¶Cõſtituit eum ſuper excelſam terram: vt
comederet fructus agrorum: *vt* ſugeret *& 1.
mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo.
14 ¶Butyrum de armento, & lac de ouibus cũ
adipe agnorum, & arietũ filiorum Baſan.
& hircos cum medulla tritici, & ſanguinẽ
vuæ biberent meraciſſimum.
15 ¶Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit:
C incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dere-
liquit Deum factorem ſuum, & receſſit à
Deo ſalutari ſuo.
16 ¶Prouocauerunt eum in dijs alienis, & in
abominationibus ad iracundiam concita-
uerunt.
17 ¶Immolauerunt dæmonijs & nõ Deo, dijs
quos ignorabant: noui recentesq; venerũt
18 quos non coluerunt patres eorum. ¶ Deum
qui te genuit dereliquiſti, & oblitus es Do-
mini creatoris tui.
19 ¶Vidit Dñs, & ad iracundiam cõcitatus eſt:
quia prouocauerunt eum filij ſui & filiæ.
20 ¶Et ait: Abſcondam faciem meam ab eis,
& conſiderabo nouiſſima eorũ: generatio
21 enim peruerſa eſt, & infideles filij. ¶ Ipſi
me prouocauerunt in eo qui nõ erat Deus,
& irritauerunt in vanitatibus ſuis: ‖ & ego
prouocabo eos in eo qui non eſt populus. ‖Ro. 10.
& in gente ſtulta irritabo illos. d. 19.
22 ¶ Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & arde- Iere. 15.
bit vſque ad inferni nouiſſima: deuorabit- c. 14.
que terram cum germine ſuo, & montium
fundamenta comburet.
23 ¶ Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas
meas complebo in eis.

Conſu-

24 ¶ Conſumentur fame, & deuorabunt eos
aues morſu amariſſimo: dentes beſtiarum
D immittam in eos, cum furore trahentium
ſuper terram, atque ſerpentium.
25 ¶Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor,
Iuuenem ſimul ac virginem, lactentē cum
homine ſene.
26 ¶Et dixi: Vbi nā ſunt? ceſſare faciam ex ho-
minibus memoriam eorum.
27 ¶Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne
fortè ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerēt:
Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fe-
cit hæc omnia.
28 ¶ Gens abſque conſilio eſt: & ſine prudētia.
29 ¶Vtinam ſaperent & intelligerent, ac no-
uiſſima prouiderent
30 ¶Quomodo persequebatur vnus mille, & *[persequitur 5.]*
duo fugarēt decem millia? nōne ideo quia
E Deus ſuus vendidit eos, & Dominus conclu
ſit illos?
31 ¶Non enim eſt Deus noſter vt dij eorum:
& inimici noſtri ſunt iudices.
32 ¶De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de
ſuburbanis Gomorrhæ: vua eorum vua fel
lis, & botri amariſſimi. *[botrus amariſſimus 9.]*
33 ¶Fel draconum vinum eorum, & venenum
aſpidum inſanabile.
34 ¶Nónne hæc condita ſunt apud me, & ſi-
gnata in theſauris meis?
35 ¶Mea eſt vltio, & ego retribuam eis in tē *[Eccl. 28. a. 1.]*
pore, vt labatur pes eorū: iuxta eſt dies per
ditionis, & adeſſe feſtinant tempora.
36 ¶Iudicabit Dominus populum ſuum, & in *[Rom. 12. d. 19. Heb. 10. e. 30.]*
ſeruis ſuis miſerebitur: videbit q̄ infirma
ta ſit manus, & clauſi quoque defecerunt,
reſiduique conſumpti ſunt,
37 Et dicet: Vbi ſunt dij eorum, in quibus ha *[-9. dicēt 10]*
bebant fiduciam?
38 ¶De quorum victimis comedebant adipes,
& bibebant vinum libaminum: ſurgant, &
opitulentur vobis, & in neceſſitate vos pro
tegant.
39 ¶Videte q̄ ego ſim ſolus, & non ſit alius *[1. Re. 2. b. 6.]*
F Deus præter me: ego occidam, & ego viuere *[Tob. 13. a. 2.]*
faciam: percutiam, & ego ſanabo, & nō eſt
qui de manu mea poſſit eruere.
40 ¶Leuabo ad cœlum manum meam, & di- *[Sap. 16. b. 13.]*
cam: Viuo ego in æternum.
41 ¶Si acuero vt fulgur gladium meum, & ar-
ripuerit iudicium manus mea: reddam vl-
tionem hoſtibus meis, & his qui oderunt
me retribuam.
42 ¶Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gla-
dius meus deuorabit carnes, de cruore occi
ſorum, & de captiuitate, nudati inimico-
rum capitis.
43 ¶Laudate gentes populum eius, quia ſan- *[2. Mac. 7. b. 6.]*
guinem ſeruorū ſuorum vlciſcetur: & vin-
dictam retribuet in hoſtes eorum, & propi
tius erit terræ populi ſui.
44 ¶Venit ergo Moyſes, & locutus eſt oīa ver-
ba cantici huius in auribus populi, ipſe &
45 Ioſue filius Nun. ¶Compleuitque oēs ſer-
G mones iſtos, loquens ad vniuerſum Iſraël,
46 ¶& dixit ad eos: Ponite corda veſtra in om-
nia verba quæ ego teſtificor vobis hodie. vt
mādetis ea filijs veſtris cuſtodire & facere,
& implere vniuerſa quæ ſcripta ſunt legis
47 huius: ¶qa nō incaſſum p̄cepta ſunt vobis,
ſed vt ſinguli in eis viuerēt: quæ faciētes lō
go perſeueretis tēpore in terra ad quā Ior-
dane tranſmiſſo ingredimini poſſidendā.
48 ¶Locutuſq; eſt Dn̄s ad Moyſen in eadē die *[ingrediemini.]*
49 dicens: ¶Aſcende in montem iſtū Abarim,
ideſt, tranſituum, in montem Nebo, qui eſt
in Terra-Moab contra Iericho: & vide ter *[Num. 27 b. 12.]*
ram-Chanáan, quā ego tradā filijs Iſraël
50 obtinendam, ¶& morere in monte. Quem
conſcendēs iūgēris populis tuis, ſicut mor
tuus eſt Aaron frater tuus in monte Hor, &
51 appoſitus populis ſuis: ¶quia prævaricati *[Nu. 20. d. 15. 33. d. 38.]*
eſtis cōtra me in medio filiorum Iſraël, ad
aquas-cōtradictionis in Cades deſerti Sin:
& non ſanctificaſtis me inter filios Iſraël. *[Nu. 20 b 10. 27. c. 14.]*
52 ¶Econtra videbis terram, & non ingredieris
in eam quam ego dabo filijs Iſraël.

## CAPVT XXXIII.

1 AÆ c eſt benedictio qua benedi
A xit Moyſes homo Dei filijs Iſ-
2 raël ante mortē ſuā. ¶Et ait:
Dn̄s de Sinai venit, & de Seir
ortus eſt nobis: apparuit de
mōte Pharan, & cū eo ſanctorū millia. In
3 dextera eius ignea lex. ¶Dilexit populos, oēs
ſancti i manu illius ſunt: & qui appropin *[Sap. 3. a. 1.]*
quāt pedib⁹ eius, accipiēt de doctrina illius
4 Legē p̄cepit nobis Moyſes hereditatē multi
5 tudinis Iacob. ¶Erit apud rectiſsimū rex, cō-
gregatis principib⁹ populi cū tribub⁹ Iſraël.
6 ¶Viuat Ruben, & non moriatur, & ſit par-
uus in numero.
7 ¶Hæc eſt Iudę benedictio: Audi Domine vo
cem Iudæ, & ad populum ſuum introduc
B eum: manus eius pugnabūt pro eo, & adiu
tor illius contra aduerſarios eius erit.
8 ¶Leui quoq; ait: Perfectio tua, & doctrina
tua viro ſancto tuo, quē ſ͞g baſti i tētatione,
9 & iudicaſti ad Aquas-cōtradictionis. ¶Qui
dixit pr̄i ſuo, & matri ſue, Neſcio vos, & fra
tribus ſuis, Ignoro illos, & neſcierūt filios
ſuos. Hi cuſtodierunt eloquiū tuū, & pactū
10 tuū ſeruauerūt: ¶Iudicia tua o Iacob, & le-
gē tuā o Iſraël: ponēt thymiama in furore
11 tuo, & holocauſtū ſuper altare tuū. ¶Bene-
dic Domine fortitudini eius, & opera ma-
nuū illius ſuſcipe. Percute dorſa inimicorū
eius: & qui oderunt eum, non conſurgant.
12 ¶Et Ben-iamin ait: Amantiſſimus Domi-
ni habitabit confidenter in eo: quaſi in tha
lamo tota die morabitur, & inter humeros
illius requieſcet.
13 ¶Ioſeph quoque ait: De benedictione Do-
C mini terra eius, de pomis cœli, & rore, atq;
14 abyſſo ſubiacente. ¶De pomis fructuū ſolis

ac lunæ,

15 ac lunæ,¶de vertice antiquorum montium,
16 de pomis collium æternorum,¶Et de frugi-
bus terræ, & de plenitudine eius. Benedi-
ctio illius‖ qui apparuit in rubo,veniat ſu- *Exod.3. 2.*
per caput Ioſeph,& ſuper verticẽ Nazaræi
17 inter fratres ſuos:¶Quaſi primogeniti tauri
pulchritudo eius, cornua rhinocerótis cor-
nua illius:in ipſis ventilabit Gentes vſque
ad terminos terræ. hæ ſunt multitudines
Ephráim,& hæc millia Manaſſe.
18 ¶Et Zabulon ait:Lætare Zabulon in exitu
tuo,& Iſſachar in tabernaculis tuis.
19 ¶Populos vocabunt ad montem: ibi immo
labunt victimas iuſtitiæ. Qui inundationẽ
maris quaſi lac ſugent,& theſauros abſcon
ditos arenarum.
20 ¶Et Gad ait:Benedictus in latitudine Gad:
quaſi leo requieuit, cepitque brachium &
21 verticem .¶Et vidit principatũ ſuum q in
parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cũ
principibus populi,& fecit iuſtitias Domi
D ni,& iudicium ſuum cum Iſraël.
22 ¶Dan quoque ait:Dan catulus leonis,fluet
largiter de Baſan.
23 ¶Et Nephthali dixit: Nephthali abundan-
tia perfruetur,& plenus erit benedictioni-
bus Domini: mare & meridiẽ poſſidebit.
24 ¶Aſer quoque ait:Benedictus in filijs Aſer,
ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo
25 pedem ſuum.¶Ferrum & æs calceamentũ
eius.Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſene-
26 ctus tua.¶Non eſt Deus* alius vt Deus re-
ctiſſimi:aſcenſor cœli auxiliator tuus. Ma-
27 gnificentia eius diſcurrunt nubes,¶habita-
culũ eius ſurſum, & ſubter brachia ſempi-
terna:eijciet à facie tua inimicum,dicetq;,
28 Contere. ¶‖Habitabit Iſraël cõfidẽter & **Contere.*
ſolus.Oculus Iacob in terra frumenti & vi
29 ni,cœlique caligabunt rore . ¶Beatus es tu *‖Ier.23.b. 33.6. 26.*
Iſraël,quis ſimilis tui popule, qui ſaluaris
in Domino?ſcutũ auxilij tui,& gladius glo
riæ tuæ, negabunt te inimici tui, & tu eo-
rum colla calcabis.

## CAPVT XXXIIII.

1 A Scendit ergo Moyſes de campe-
A ſtribus Moab ſuper mõtem Ne
bo,in verticẽ Phaſga contra Ie- *‖1.Mach. 2.a.4.*
richo : ‖oſtenditq; ei Dominus
omnem terram Galaad vſque *Sup.3.d. 27.*
2 Dan,¶& vniuerſum Nephthali, terrámque*
Ephráim & Manaſſe,& omnem terrã*vſq; **Iuda 8.*
3 ad mare nouiſſimum,¶& auſtralem partẽ, *‖Gen.12.b 7.13.d.15 15.d.18. 26.a.4.*
& latitudinem campi Iericho ciuitatis pal
4 marum,vſque Segor.¶Dixitq; Dominus ad
eum,Hæc eſt terra pro qua iuraui Abrahã,
B Iſaac, & Iacob, dicens : ‖Semini tuo dabo *‖Iuda c.9*
eam. Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſi
5 bis ad illam .¶Mortuusque eſt ibi Moyſes
ſeruus Domini in terra Moab, iubente Do
6 mino:¶& ſepeliuit eũ in valle terræ Moab
contra Phogor: ‖ & non cognouit homo ſe
7 pulchrũ eius vſq; in præſentẽ diẽ. ¶Moyſes
C centum & viginti annorũ erat qñ mortuus
eſt,non caligauit oculus eius,nec dentes il-
8 lius moti ſunt. ¶Fleueruntq; eũ filij Iſraël
in campeſtribus Moab triginta diebus : &
completi ſunt dies planctus lugentiũ Moy
9 ſen.¶Ioſue verò filius Nun repletus eſt ſpi-
ritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper
eum manus ſuas. Et obedierunt ei filij Iſ-
raël, feceruntq; ſicut præcepit Dñs Moyſi.
10 ¶ & non ſurrexit vltrà propheta in Iſraël,
D ſicut Moyſes , quem noſſet Dominus facie
11 ad faciem¶in omnibus ſignis atq; porten-
tis, q̃ miſit per eũ,vt faceret in terra Aegy
pti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vni-
12 uerſæque terræ illius, ¶& cunctam manum
robuſtam,magnaque mirabilia, quæ fecit
Moyſes coram vniuerſo Iſraël.

*Libri Deuteronomij Finis.*

# LIBER IOSVE,

## HEBRAICE' IEHOSVA.

### *HIERONYMI IN IOSVE PRAEFATIO.*

*TANDEM finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Ieſum filiũ Naue manũ mittimus, quem Hebræi IEHOSVA BENNVN, id eſt, Ioſue filiũ Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem SOPHETIM appellant, ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdẽ nominibus efferunt. Monemusq; lectorem vt ſyluam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diuiſas, diligens ſcriptor conſeruet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et vt in primis, (quod ſæpe teſtatus ſum) ſciat me non in reprehenſionem veterum noua cudere, ſicut inimici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre lingua mea hominibus, quos tamen noſtra delectant, vt pro Græcorũ Hexaplis, quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionẽ noſtrã habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes inueniant quod requirunt: maximè cũ apud Latinos tot ſint exẽplaria, quot codices: & vnuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit, vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & vtiq; non poßit verũ eſſe quod diſſonat. Vnde ceſſet arcuato vulnere cõtra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua deſiſtat: vel ſuſcipiens ſi placet: vel contẽnens, ſi diſplicet: memineritq; illorũ verſuũ: Os tuũ abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduerſus fratrem tuũ loquebaris: & aduerſus filiũ matris tuæ ponebas ſcandalũ: hæc feciſti & tacui. Exiſtimaſti inique quod ero tui ſimilis? arguã te, & ſtatuã contra faciẽ tuã. Quæ.n. audiẽtis vel legẽtis vtilitas ẽ, nos laborãdo ſudare, & alios detrahendo laborare: dolere Iudæos quòd calumniandi eis, & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & eccleſiæ hoĩes id deſpicere, imò lacerare vnde aduerſarij torqueãtur? Quòd ſi vetus eis tantũ interpretatio placet, quæ & mihi nõ diſplicet, & nihil extra recipiendũ putãt: cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt vel amputata legunt, & negligunt? Quare Danielẽ iuxta Theodotionis trãſlationẽ eccleſiæ ſuſceperũt? Cur Originẽ mirantur, & Euſebiũ Pãphili, cunctas editiones ſimiliter differentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquã vera dixerint proferre quæ falſa ſunt? Vnde aũt in nouo teſtamẽto probare poterunt aſſumpta teſtimonia quæ in libris veteribus nõ habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Cæterũ poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui: decreui meus dũ ſpiritus hos regit artus, prophetarũ explanationi incũbere: & omiſſum iã diu opus, quaſi quodã poſtliminio repetere: præſertim cùm & admirabilis ſanctusque vir Pammachius, hæc idem literis flagitet: & nos ad patriam feſtinantes mortiferos Sirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.*



### *CAPVT PRIMVM.*

1 A ET factum eſt poſt mortem Moyſi ſerui Domini, vt loqueretur Dominus ad Ioſue filiũ Nun, miniſtrũ Moyſi, & diceret ei:
2 ¶Moyſes ſeruus meus mortuus eſt: ſurge, &

tranſi Iordanem iſtũ tu & omnis populus
tecũ in terram quam ego dabo filijs Iſ aël.
¶Deu. 11. c. 14. Inf. 14. c. 9. 3 ¶‖Omnẽ locũ quẽ calcauerit veſtigiũ pedis
veſtri, vobis tradã, ſicut locutus ſum Moyſi.
4 ¶A deſerto & Libano vſq; ad fluuiũ magnũ
Euphratẽ oĩs terra Hethæorũ vſq; ad mare
magnũ cõtra ſolis occaſum erit termin⁹ ve
5 ſter. ¶Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis
diebus vitæ tuę: ſicut fui cũ Moyſe, ita ero
‖Heb. 13. a. 5. tecum: ‖non dimittã, nec derelinquam te.
6 ¶Confortare & eſto robuſtus: tu.n. ſorte di-
B uides populo huic terrã ꝓ qua iuraui pa-
* ſuis. 1. 7 tribus *tuis˴ vt traderẽ eã illis. ¶ Confortare
igitur, & eſto robuſtus valde. vt cuſtodias, &
facias oẽm legẽ quã p̃cepit tibi Moyſes ſer
uus meus: ne declines ab ea ad dexterã vel
8 ad ſiniſtrã, vt intelligas cuncta q̃ agis. ¶Non
recedat volumẽ legis huius ab ore tuo: ſed
meditaberis in eo diebus ac noctibus, vt cu
ſtodias & facias oĩa quę ſcripta ſunt in eo:
9 tunc diriges viã tuã, & intelliges eã. ¶Ecce
pręcipio tibi, cõfortare, & eſto robuſtus. No
li metuere, & noli timere: qm̃ tecũ eſt Dñs
Deus tuus in oĩbus ad quæcũq; perrexeris.
10 ¶Præcepitque Ioſue principibus populi, di-
C cens: Tranſite per mediũ caſtrorũ, & impe-
11 rate populo, ac dicite, ¶ Præparate vobis ci-
baria: qm̃ poſt diem tertiũ tranſibitis Ior-
danem, & intrabitis ad poſſidendã terram
12 q̃ Dñs Deus veſter daturus eſt vobis. ¶Rube
nitis quoq;, & Gadditis, & dimidiæ tribui
13 Manaſſe ait. ¶Memento te ſermonis ‖quem ‖Nu. 32. d. 20.
præcepit vobis Moyſes famulus Dñi, dicẽs:
Dominus Deus veſter dedit vobis requiẽ, &
14 omnem terram. ¶ Vxores veſtræ, & filij, ac
iumenta manebunt in terra quam tradidit
vobis Moyſes trans Iordanem: vos aũt trã-
ſite armati ante fratres veſtros, omnes for-
15 tes manu, & pugnare pro eis, ¶donec det Do
D minus requiem fratribus veſtris ſicut & vo
bis dedit, & poſſideant ipſi quoque terram * reuertemini. 1.
quã Dñs Deus veſter daturus eſt eis: & ſic*
reuertimini˴ in terram poſſeſſionis veſtræ,
& habitabitis in ea quam vobis dedit Moy
ſes famulus Domini trans Iordanem cõtra
16 ſolis ortum. ¶Reſponderuntq; ad Ioſue, at-
que dixerunt: Omnia quæ præcepiſti no-
bis, faciemus: & quocũq; miſeris, ibimus.
17 ¶Sicut obediuimus in cũctis Moyſi, ita obe-
diemus & tibi: tantum ſit Dominus Deus
18 tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe. ¶Qui cõ-
tradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis
ſermonibus quos præceperis ei, moriatur.
tu tantùm confortare, & viriliter age.



CAPVT II.

1 MIſit igitur Ioſue filius Nun de
A Setim duos viros exploratores
in abſcondito, & dixit eis: Ite,
& conſiderate terram, vrbẽq;
‖Iac. 2. d. 25. Heb. 11. f. 31. Iericho. ‖Qui pergentes ingreſ
ſi ſunt domũ mulieris meretricis, nomine
2 Rahab, & quieuerunt apud eam. ¶Nuncia-
tumque eſt regi Iericho, & dictũ: Ecce vi-
ri ingreſſi ſunt huc ꝑ noctẽ de filijs Iſraël,
3 vt explorarent terram. ¶Miſitq; rex Iericho
ad Rahab dicens: Educ viros qui venerunt
ad te, & ingreſſi ſunt domum tuã: explora-
tores quippe ſunt, & oẽm terram cõſidera-
4 re venerũt. ¶Tollensq; mulier viros, abſcõ
dit, & ait: Fateor venerunt ad me, ſed ne-
5 ſciebam vnde eſſent. ¶cumq; porta claude-
retur in tenebris, & illi pariter exierũt, ne-
ſcio quò abierũt: perſequimini citò, & cõ-
6 prehendetis eos. ¶Ipſa aũt fecit aſcendere
viros in ſolarium domus ſuæ, operuitq; eos
7 ſtipula lini, quæ ibi erat. ¶ Hi aũt qui miſſi
B fuerãt, ſecuti ſunt eos per viam quæ ducit
ad *vadum˴ Iordanis: illisq; egreſſis ſtatim * vada. 2.

por-

8 porta clauſa eſt. ¶ Necdum obdormierát qui
latebant, & ecce mulier aſcendit ad eos, &
9 ait: ¶ Noui ꝙ Dñs tradiderit vobis terrã: * e- ** iſtam ſ.*
tenim irruit in nos terror veſter, & elangue
10 runt omnes habitatores terræ. ¶ Audiuimus
ꝙ ſiccauerit Dominus aquas Maris rubri
ad veſtrum introitum quando egreſſi eſtis
ex Aegypto: ‖ & quę feceritis duobus Amor *‖ Nu.21.c 24.*
rheorum regibus qui erant trans Iordanẽ,
11 Sehon & Og, quos interfeciſtis. ¶ Et hæc au-
diẽtes, pertimuimus, & elanguit cor noſtrũ,
nec remanſit in nobis ſpiritus ad introitũ
veſtrum. Dominus enim Deus veſter ipſe
eſt Deus in cœlo ſurſum, & in terra deor-
12 ſum. ¶ Nunc ergo iurate mihi per Dominũ,
vt quo modo ego miſericordiam feci vobiſ
C cum, ita & vos faciatis cũ domo patris mei:
13 detiſq; mihi verum ſignum. ¶ ˅ vt ˋ ſaluetis *˅ & ſ.*
patrem meum & matrẽ, fratres ac ſorores
meas, & omnia quę illorum ſunt: & eruatis
14 animas noſtras à morte. ¶ Qui reſponderũt
ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mortem:
ſi tamen non prodideris nos, cumq; tradi-
derit nobis Dñs terram faciemus in te miſe
15 ricordiam & veritatem. ¶ Demiſit ergo eos
per funem de feneſtra: domus enim eius hę
16 rebat muro. ¶ Dixitque ad eos: Ad montana
conſcendite, ne fortè occurrant vobis reuer-
tentes, ibique latitate tribus diebus donec
17 redeant, & ſic ibitis per viam veſtram. ¶ Qui
dixerunt ad eam: Innoxij erimus à iuramẽ
18 to hoc quo adiuraſti nos. ¶ ſi ingredientibus
nobis terram, ſignum * fuerit funiculus iſte ** xin 4.*
coccineus, & ligaueris eum in feneſtra, per
quam dimiſiſti nos: & patrem tuum ac ma
trem, fratreſq; & omnẽ cognationẽ tuam
19 congregaueris in domũ tuam. ¶ Qui oſtium
D domus tuę egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit
in caput eius, & nos erimus ˅ alieni ˋ. Cũcto- *˅ innoxij ſ*
rum autem ſanguis qui tecũ in domo fue-
rint, redundabit in caput noſtrum, ſi eos ali
20 quis tetigerit. ¶ Quòd ſi nos prodere volue-
ris, & ſermonem iſtum proferre in mediũ,
erimus mundi ab hoc iuramento quo adiu
21 raſti nos. ¶ Et illa reſpõdit: Sicut locuti eſtis,
ita fiat. Dimittẽſq; eos vt pergerent, appen
22 dit funiculum coccineum in feneſtra. ¶ Illi
verò ambulantes, peruenerunt ad mõtana,
& manſerũt ibi tres dies, donec reuerteren
tur qui fuerant perſecuti: quęrẽtes enim p
23 omnem viam non repererunt eos. ¶ Quibus
vrbem ingreſſis, reuerſi ſunt, & deſcẽderũt
exploratores de monte: & tranſmiſſo Iorda
ne, venerunt ad Ioſue filium Nun, narraue
24 runtq; ei omnia quæ acciderant ſibi, ¶ atq;
dixerunt: Tradidit Dominus omnẽ terram
hanc in manus noſtras, & timore proſtrati
ſunt cuncti habitatores eius.



## CAPVT III.

1 A IGitur Ioſue de nocte cõſurgẽs,
mouit caſtra: egredienteſq; de
Setim, venerunt ad Iordanem
ipſe, & oẽs filij Iſraël, & mora
2 ti ſunt ibi p tres dies. ¶ Quibus
euolutis, tranſierunt præcones per caſtrorũ
3 medium, ¶ & clamare cœperunt: Quando vi
deritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, &
ſacerdotes ſtirpis Leuiticæ portantes eam,
vos quoq; cõſurgite, & ſequimini preceden
4 tes: ¶ ſitq; inter vos & arcã ſpaciũ cubitorũ
duum millium: vt procul videre poſſitis, &
noſſe per quam viã ingrediamini: qa prius
nõ ambulaſtis per eam: & cauete ne appro
5 pinquetis ad arcam. ¶ Dixitq; Ioſue ad popu
B lum: Sanctificamini: cras enim faciet Dñs
6 inter vos mirabilia: ¶ Et ait ad ſacerdotes:
Tollite arcam fœderis, & præcedite popu-
lum. Qui iuſſa complentes, tulerunt, & am-

7 bulauerũt ante eos.¶Dixitq́; Dn̄s ad Ioſue:
Hodie ĩcipiã exaltaꝛ̃ te corã oĩ Iſraël, vt ſci-
8 ãtq́ ſicut cũ Moyſe fui, ita & tecũ sĩ.¶Tu ãt
p̃cipe ſacerdotibus q̃ portãt arcã fœderis, &
dic eis: Cùm ĩgreſſi fueritis partẽ aquę Ior-
9 danis, ſtate ĩ ea. ¶ Dixitq́; Ioſue ad filios Iſ-
*verba 6.* raël: accedite huc, & audite *verbũ Dn̄i Dei
10 veſtri.¶ Et rurſũ: In hoc, inq̃t, ſcietis, q́ Dn̄s
C Deus viuẽs ĩ medio veſtri eſt, & diſperdet ĩ
cõſpectu veſtro Chananeũ & Hethęũ, He-
ueum, & Pherezęũ, Gergeſęũ quoq; & Iebu
11 ſęũ, & Amorrhęũ. ¶ Ecce arca fœderis Dn̄i
12 oĩs terræ antecedet vos p̃ Iordanẽ. ¶ Parate
*duodecim.* duodecĩ viros de *tribub' Iſraël, ſingulos p̃
13 ſingulas tribus.¶ Et cùm poſuerint veſtigia
*fœderis.* pedũ ſuorũ ſacerdotes q̃ portãt arcã *Dn̄i
Dei vniuerſę terrę in aquis Iordanis, aquę,
q̃ inferiores ſunt, decurrẽt atq; deficiẽt. q̃ ãt
14 deſup̃ veniũt, ‖in vna mole cõſiſtẽt. ¶ Igitur ‖*Pſal. 113. a. 3.*
egreſſus eſt populus de tabernaculis ſuis, vt *Act. 7. f. 45.*
trãſiret Iordanẽ: & ſacerdotes q̃ portabãt ar
15 cã fęderis pergebãt ante eũ.¶Ingreſſisq́; eis
D Iordanẽ, & pedib' eorũ ĩ parte aquę tinctis
(‖Iordanis ãt ripas aluei ſui tp̃e meſſis ĩple ‖*Eccl. 24. e. 36.*
16 uerat)¶ ſteterũt aquæ deſcendentes in loco
vno, & ad ĩſtar mõtis intumeſcẽtes appare
bãt p̃cul ab vrbe q̃ vocaꝛ̃ *Edom *vſq; ad *lo *Adã 12.*
cũ Sarthan. q̃ aũt inferiores erãt, ĩ Mare ſo- *latus 1.*
litudinis (quod nũc vocaꝛ̃ mortuũ) deſcẽde
rũt, vſquequo oĩno deficerẽt. Populus aũt
17 ĩcedebat cõtra *Iordanẽ: ¶ & ſacerdotes q̃ *Iericho 1.*
portabãt arcã fęderis Dn̄i, ſtabant ſuper ſic-
cam humũ in medio Iordanis accincti, om-
niſq́; populus per arentẽ alueum trãſibat.



## CAPVT IIII.

1 QVibus tranſgreſſis dixit Dn̄s ad
A Ioſue: ¶ Elige duodecim viros
2 ſingulos p̃ ſingulas tribus, ¶ &
3 præcipe eis, vt tolliãt de medio
Iordanis alueo, vbi ſteterũt pe
des ſacerdotũ, duodecĩ duriſſimos lapides,
quos ponetis in loco caſtrorũ vbi fixeritis
4 hac nocte tẽtoria. ¶ Vocauitq́; Ioſue duode
cim viros, quos elegerat de filijs Iſraël, ſin-
5 gulos de ſingulis tribub', ¶ & ait ad eos: Ite
ante arcã Dn̄i Dei vr̃i ad Iordanis mediũ,
& portate inde ſinguli ſingulos lapides in
humeris veſtris, iuxta numerũ filiorum Iſ-
6 raël, ¶ vt ſit ſignũ inter vos. Et quando inter-
rogauerint vos filij veſtri cras, dicentes:
7 Quid ſibi volunt iſti lapides? ¶ reſpõdebitis
eis: Defecerũt aquæ Iordanis ante arcã fęde
ris Dn̄i, cùm tranſiret eum: idcirco poſiti
ſunt lapides iſti in monumentũ filiorũ Iſ-
8 raël vſq; ĩ æternũ.¶ Fecerũt ergo filij Iſraël
B ſicut p̃cepit eis Ioſue, portãtes de medio Ior
danis alueo duodecim lapides, vt Dominus
ei imperarat, iuxta numerũ filiorũ Iſraël,
vſq; ad locũ in quo caſtrametati ſunt, ibiq́;
9 poſuerunt eos.¶Alios quoq; duodecim lapi
des poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo,
vbi ſteterũt ſacerdotes, q̃ portabãt arcã fœ-
deris Dn̄i, & ſunt ibi vſq; in pręſentẽ diẽ. *5.*
10 ¶Sacerdotes aũt qui portabãt arcã, ſtabant
in Iordanis medio donec oĩa cõplerẽtur q̃
Ioſue, vt loqueretur ad populũ, præceperat
Dn̄s, *& dixerat ei Moyſes. Feſtinauitque *vt 1.*
11 populus & trãſijt. ¶ Cumq; tranſiſſent oẽs,
tranſiuit & arca Domini: ſacerdotes quoq;
12 pergebant ante populũ. ¶ Filij quoq; Rubẽ,
C & Gad, & dimidia tribus Manaſſe, armati
præcedebant fratres ſuos, filios Iſraël, ſicut
13 eis præceperat Moyſes: ¶ & quadraginta pu
gnatorũ millia per turmas, & cuneos ince-
debant per plana, atq; cãpeſtria vrbis Ieri-
14 cho.¶ In die illo magnificauit Dn̄s Ioſue co
ram omni Iſraël, vt timerent eum, ſicut ti- *Num. 32. e. 29.*
15 muerant Moyſen dum adhuc viueret.¶ Di-
16 xitq́; ad eum: ¶ Præcipe ſacerdotibus q̃ por-
tant arcam fœderis, vt aſcendãt de Iordane.

Qui

17 ꝰQui præcepit eis dicens: Aſcendite de Ior
18 dane. ꝰ Cumq; aſcendiſſent portantes arcã
fœderis Dñi, & ſiccam humũ calcare cœpiſ
ſent, reuerſæ ſunt aquæ in alueũ ſuum, &
19 & fluebant ſicut antè conſueuerant. ꝰPopu
D lus aũt aſcendit de Iordane decimo die mẽ
ſis primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis
20 contra orientalẽ plagã vrbis Iericho. ꝰDuo-
decim quoq; lapides, quos de Iordanis al-
21 ueo ſumpſerãt, poſuit Ioſue in Galgalis, ꝰ&
dixit ad filios Iſraël: Qñ interrogauerint fi-
lij vñi cras patres ſuos, & dixerint eis, Quid
22 ſibi volunt lapides iſti? ꝰdocebitis eos, atq;
dicetis: Per arentem alueũ tranſiuit Iſraël
23 Iordanem iſtum, ꝰſiccante Dño Deo ᵛnoſtro
aquas eius in conſpectu noſtro', donec ᵛtrã
ſiretis': ſicut fecerat prius in mari-rubro,
24 quod ſiccauit donec tranſiremus: ꝰvt diſcãt
omnes terrarum populi fortiſſimam Domi
ni manum, vt & vos timeatis Dominum
Deum veſtrum omni tempore.

*ᵛ veſtro aquas eius in conſpectu veſtro 4.*
*ᵛ tranſiremus. 10.*
*Exo. 14. c 21.*

CAPVT V.

1 POſtquam ergo audierunt oẽs
A reges Amorrhæorũ, qui habi-
tabant trans Iordanem ad oc-
cidentalẽ plagam, & cuncti re
ges Chanáan, q ꝓpinqua poſ-
ſidebant magni maris loca, ꝙ ſiccaſſet Dñs
fluenta Iordanis corã filijs Iſraël donec trã
ſirent, diſſolutũ eſt cor eorum; & non remã
ſit in eis ſpiritus timentium introitum fi-
2 liorum Iſraël. ꝰ Eo tempore ait Dñs ad Io-
ſue: Fac tibi cultros lapideos, & circuncide
3 ſecundò filios Iſraël. ꝰFecit quoq; quod iuſ
ſerat Dñs, & circuncidit filios Iſraël in col-
4 le-præputiorum. ꝰHæc aũt cã eſt ſecũdę cir
B cũciſionis. Oĩs populus qui egreſſus eſt de
Ægypto generis maſculini vniuerſi bella-
tores viri, mortui ſunt in deſerto ꝑ longiſſi
5 mos viæ circuitus, ꝰqui omnes circunciſi e-
rant. Populus aũt qui natus eſt in deſerto,
6 ꝰꝑ quadraginta annos itineris latiſſimæ ſo
litudinis, incircunciſus fuit: donec cõ ume
rentur qui non audierãt vocẽ Dñi, & qbus
antè iurauerat, vt ᵛoſtenderet eis terrã lacte *ᵛ vt nõ [illegible]*
7 & melle manãtẽ. ꝰHorũ filij in locũ ſucceſ-
ſerũt patrũ, & circunciſi ſunt à Ioſue: quia
C ſicut nati fuerant, in ꝑputio erant, nec eos
8 in via aliquis circũciderat. ᵛPoſtquã aũt oẽs
circunciſi ſunt, manſerũt in eodem caſtro-
9 rũ loco, donec ſanarentur. ꝰDixitq; Dñs ad
Ioſue: Hodie abſtuli opprobriũ Ægypti à
vobis. Vocatũq; eſt nomen loci illius Gal-
10 gala, vſq; in præſentem diem. ꝰManſerũtq;
filij Iſraël in Galgalis, & fecerunt Phaſe
quartadecima die menſis ad veſperũ in cã-
11 peſtribus Iericho: ꝰ & comederãt de frugi-
bus terrę die altero, azymos panes, & polẽ-
12 tã eiuſdem anni. ꝰ Defecitq; manna poſt-
D quam comederũt de frugibus terræ, nec vſi
ſunt vltrà cibo illo filij Iſraël; ſed comede-
runt de frugibus pręſentis anni terræ Cha-
13 náan. ꝰ Cum autẽ eſſet Ioſue in agro vrbis *Exo. 23. c. 23.*
Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtan
tem contra ſe', euaginatum tenentem gla-
dium, perrexitq; ad eum, & ait: Noſter es,
14 an aduerſariorum? ꝰQui reſpondit: Nequa-
quam, ſed ſum princeps exercitus Domini,
& nunc venio. Cecidit Ioſue pronus in ter-
ram. Et adorãs, ait: Quid Dominus meus *Exo. 3. b. 5.*
15 loquitur ad ſeruum ſuum? ꝰSolue, inquit,
calceamentum tuum de pedibus tuis: lo-
cus enim in quo ſtas, ſanctus eſt. Fecitque
Ioſue vt ſibi fuerat imperatum.



CAPVT VI.

1 IEricho autem clauſa erat atq; munita, ti
A more filiorum Iſraël, & nullus egredi au
2 debat aut ingredi. ꝰ Dixitque Dominus ad
Ioſue: Ecce dedi in ᵛmanus tuas' Iericho, & *ᵛ manũ tua[illegible]*
3 regem eius, oẽſque fortes viros. ꝰ Circuite

vrbem cuncti bellatores ſemel per diē : ſic
4 facietis ſex diebus.¶Septimo autem die ſa
cerdotes tollent ſeptē buccinas,quarū vſus
eſt in iubileo,& præcedent arcam fœderis :
ſeptiesq́; circuibitis ciuitatem , & ſacerdo-
5 tes clangent buccinis. ¶ Cumq́; inſonuerit
vox tubæ longior , atq; conciſior in aurib⁹
veſtris increpuerit, clamabit omnis popu-
lus vociferatione maxima , & muri fundi-
tus corruent ciuitatis, ingredienturq́; ſingu
6 li per locum contra quem ſteterint. ¶Voca-
uit ergo Ioſue filius Nun ſacerdotes, & di-
xit ad eos:Tollite arcam fœderis: & ſeptem
alij ſacerdotes tollant ſeptem iubileorum
buccinas, & incedant ante arcam Domini.
7 ¶Ad populum quoq; ait : Ite, & circuite ci
uitatem , armati præcedentes arcam Dñi .
8 ¶Cumq́; Ioſue verba finiſſet, & ſeptem ſa-
B cerdotes ſeptem buccinis clangerent ante
9 arcam fœderis Domini,¶ omnisq́; præcede-
ret armatus exercitus, reliquum vulgus ar-
cam ſequebatur,ac buccinis oīa concrepa-
10 bant.¶Præceperat autem Ioſue populo, di-
cens, Non clamabitis, nec audietur vox ve-
ſtra, neq; vllus ſermo ex ore veſtro egredie
tur:donec veniat dies in quo dicam vobis,
11 Clamate & vociferamini . ¶ Circuiuit ergo
arca Dñi ciuitatē ſemel per diem, & reuer-
12 ſa in caſtra,manſit ibi. ¶Igitur Ioſue de no
cte conſurgente, tulerunt ſacerdotes arcam
13 Dñi,¶& ſeptem ex eis ſeptē buccinas,qua-
rum in iubileo vſus eſt : præcedebantq́; ar-
cam Dñi ambulātes atq; clangentes :& ar-
matus populus ibat ante eos: vulgus aūt re
liquum ſequebatur arcā,& buccinis pſona
14 bat.¶Circuieruntq́; ciuitatē ſecundo die ſe
mel, & reuerſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt
15 ſex diebus. ¶Die aūt ſeptimo diluculo con-
ſurgentes, circuierunt vrbem , ſicut diſpo-
16 ſitum erat, ſepties. ¶Cumq́ue ſeptimo cir-
C cuitu clangerent buccinis ſacerdotes, dixit
Ioſue ad omnem Iſraël : Vociferamini, tra
17 didit enim vobis Dominus ciuitatem. ¶ſit-
q́ue ciuitas hæc anáthema : omnia quæ in
ea ſunt Domino . ſola Rahab meretrix vi-
uat cum vniuerſis qui cū ea in domo ſunt :
‖ abſcondit enim nuncios quos direximus. ‖*Sup. 2. a. 4.*
18 ¶ Vos autē cauete ne de his quæ præcepta
ſunt quippiam contingatis, & ſitis præua- *Heb. 11. f.*
ricationis rei , & omnia caſtra Iſraël ſub *30.*
19 peccato ſint atque turbentur . ¶ Quicquid
autem auri, aut argenti fuerit , & vaſorum
æneorum ac ferri , Domino conſecretur,
20 repoſitum in theſauris eius. ¶ Igitur omni
populo vociferante, & clangentibus tubis ,
poſtquam in aures multitudinis vox ſoni-
tuſque increpuit, muri ilicò corruerunt: &
aſcendit vnuſquiſque per locum, qui con- ‖*2. Mac.*
21 tra ſe erat . ‖ cęperuntq́ue ciuitatem , ¶ & *12. c. 15.*
interfecerunt omnia quę erāt in ea, à viro
vſq; ad mulierē , ab infante vſq; ad ſene ,
Boues quoq; & oues, & aſinos ī ore & gla
22 dij percuſſerunt . ¶ Duobus autem viris ,
D ‖ qui exploratores miſſi fuerant, dixit Io- ‖*Sup. 2. c. 14.*
ſue : Ingredimini domum mulieris me- *Heb. 11. f.*
retricis , & producite eam , & omnia quæ *31.*
illius ſunt , ſicut illi iuramento firmaſtis . ‖*Heb. 11. f.*
23 ‖ Ingreſſiq́ue iuuenes , eduxerunt Rahab , *31.*
& parentes eius, fratres quoq; & cunctam
ſuppellectilem ac cognationē illius , & ex
24 tra caſtra Iſraël manere fecerunt. ¶Vrbem
autem & omnia quæ*inuenta ſunt' in ea , **fuerūt 3.*
ſuccenderunt : abſque auro & argento , &
vaſis æneis , ac ferro , quę in ærarium Do-
25 mini conſecrarunt . ¶Rahab verò meretri-
cem , & domum patris eius, & omnia quæ



habebat, fecit Ioſue viuere, & habitauerūt
in medio Iſraël vſq; in præſentem diem :
eo quòd abſconderit nūcios, quos miſerat
vt explorarent Iericho. In tempore illo, im

precatus

*3. Re. 16. g. 34.*

26 precatus eſt Ioſue, dicens, ¶ Maledictus vir
coram Domino qui ſuſcitauerit, & ædifica-
uerit ciuitatem Iericho. In primogenito
ſuo fundamenta illius iaciat, & in nouiſſi-
27 mo liberorum ponat portas eius. ¶Fuit ergo
Dominus cum Ioſue, & nomen eius vulga-
tum eſt in omni terra.

## CAPVT VII.

*Infr. 22. d. 20. 1. Par. 2. b. 7.*

1 Filij autem Iſraël præuaricati
A ſunt mandatum, & vſurpaue-
runt de anáthemate. Nam A-
chan filius Charmi, filij Zab-
di, filij Zare de tribu Iuda, tu-
lit aliquid de anáthemate: iratusq; eſt Do-
2 minus contra filios Iſraël. ¶Cumque mitte
ret Ioſue de Iericho viros contra Hai, quæ
eſt iuxta Bethauen, ad oriẽtalem plagam
oppidi Beth-el, dixit eis: Aſcendite, & ex-
plorate terrã. Qui præcepta cõplentes: ex-
3 plorauerunt Hai, ¶ & reuerſi dixerunt ei,
Non aſcendat omnis populus, ſed duo vel
tria millia virorum pergãt & deleant ciui-
tatem: quare omnis populus fruſtra vexabi
4 tur contra hoſtes pauciſſimos? ¶Aſcenderũt
ergo tria millia pugnatorũ. Qui ſtatim ter-
5 ga vertẽtes, ¶ percuſſi ſunt à viris vrbis Hai,
& corruerũt ex eis triginta & ſex homines:
perſecutique ſunt eos aduerſarij de porta
vſque ad Sabarim, & ceciderunt per prona
fugientes: pertimuitq; cor populi, & ad in-
6 ſtar aquæ liquefactum eſt. ¶Ioſue verò ſci-
dit veſtimenta ſua, & pronus cecidit inter
ram coram arca Domini vſque ad veſpe-
ram, tam ipſe quàm oẽs ſenes Iſraël: miſe
7 runtq; puluerem ſuper capita ſua, ¶& dixit
Ioſue: Heu Domine Deus, quid voluiſti tra
B ducere populũ iſtum Iordanem fluuium,
vt traderes nos in manus Amorrhæi, & per
deres? vtinam vt cępimus, manſiſſemus trãs
8 Iordanem. ¶Mi Domine Deus, quid dicam,
videns Iſraëlem hoſtibus ſuis terga verten
9 tem? ¶Audient Chananęi, & omnes habita
tores terræ, & pariter conglobati circunda-
bunt nos, atque delebunt nomen noſtrum
de terra: & quid facies magno nomini tuo?
10 ¶Dixitq; Dñs ad Ioſue: Surge, cur iaces pro-
11 nus in terra? ¶Peccauit Iſraël & præuarica-
tus eſt pactum meũ: tuleruntq; de anáthe-
mate, & furati ſunt atq; mentiti, & abſcon
12 derũt inter vaſa ſua. ¶Nec poterit Iſraël ſta
re ante hoſtes ſuos, eosq; fugiet: quia pollu
tus eſt anáthemate. non ero vltra vobiſcũ,
donec cõteratis eum qui huius ſceleris reus
13 eſt. ¶Surge, ſanctifica populũ, & dic eis, San
ctificamini in craſtinũ: hæc enim dicit Dñs
Deus Iſraël: Anáthema in medio tui eſt Iſ
raël: non poteris ſtare coram hoſtibus tuis,
donec deleatur ex te qui hoc contaminatus
14 eſt ſcelere. ¶Accedetisque manè ſinguli per
C tribus veſtras: & quamcunque tribum ſors
inuenerit, accedet per cognationes ſuas,
& cognatio per domos, domusque per vi-
15 ros. ¶Et quicunque ille *in hoc facinore
ſuerit deprehenſus, comburetur igni cum
omni ſubſtantia ſua: quoniam præuarica
tus eſt pactum Domini, & fecit nephas in
16 Iſraël. ¶ Surgens itaque Ioſue manè, appli-
cuit Iſraël per tribus ſuas, & inuenta eſt tri
17 bus Iuda. ¶ Quæ cùm iuxta familias ſuas
eſſet oblata, inuenta eſt familia Zare. Il-
lam quoq; per domos offerens, reperit Zab
18 di: ¶ cuius domum in ſingulos diuidens vi-
ros, inuenit Achan filium Carmi, filij Zab
19 di, filij Zare de tribu Iuda. ¶ Et ait Ioſue
ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino
Deo Iſraël, & confitere, atque indica mihi
20 quid feceris, ne abſcondas. ¶ Reſponditque
Achan Ioſue, & dixit ei: Verè ego peccaui
21 Domino Deo Iſraël, & ſic & ſic feci. ¶ vidi
D enim inter ſpolia pallium coccineum val-
de bonum, & ducentos ſiclos argenti, regu-
lamque auream quinquaginta ſiclorum:
& concupiſcens, abſtuli, & abſcondi in ter-
ra contra medium tabernaculi mei, argen-
22 tumque foſſa humo operui. ¶ Miſit ergo
Ioſue miniſtros qui currentes ad taberna-
culum illius, repererunt cuncta abſcondita
23 in eodem loco, & argentum ſimul. ¶ Au-
ferentesque de tentorio, tulerunt ea ad Io-
ſue, & ad omnes filios Iſraël, proiecerunt-
24 que ante Dominum. ¶ Tollens itaque
Ioſue Achan filium Zare, argentumque
& pallium, & auream regulam, filios quo-
que & filias eius, boues & aſinos & oues, ip
ſumque tabernaculum, & cunctam ſupel-
lectilem: (& omnis Iſraël cum eo) duxe-
25 runt eos ad Vallem-achor. ¶ vbi dixit Io-
ſue: Quia turbaſti nos, exturbet te Domi-
nus in die hac. Lapidauitque eum omnis
Iſraël: & cuncta quæ illius erant igne con-
26 ſumpta ſunt. ¶Congregaueruntque ſuper
eum aceruum magnũ lapidum, qui perma-
net vſq; in præſentem diem. Et auerſus eſt
furor Domini ab eis. Vocatumque eſt no-
men loci illius, Vallis-achor, vſque hodie.

**eſt qui*

## CAPVT VIII.

1 Dixit autem Dñs ad Ioſue: Ne ti
A meas, neq; formides: tolle te-
cum omnem multitudinem pu
gnatorum & conſurgens aſcẽ-
de in oppidum Hai: ecce tradi
di in manum tuam regem eius, & popu-
2 lum, vrbemque & terram. ¶ Faciesque
vrbi Hai, & regi eius, ¶ ſicut feciſti Iericho,
& regi illius: prædam verò & omnia ani-
mantia diripietis vobis: pone inſidias vrbi
3 poſt eam. ¶Surrexitque Ioſue & omnis exer
citus bellatorum cum eo, vt aſcenderent in
Hai: & electa triginta millia virorũ fortiũ
4 miſit nocte, ¶ præcepitque eis, dicens: Po-
nite inſidias poſt ciuitatem: nec longius
5 recedatis, & eritis omnes parati. ¶ ego au-
tem & reliqua multitudo quæ mecum eſt,
B *aſcẽdamus ex aduerſo cõtra vrbẽ. Cumq;

*¶Su. 6. d. 20.*

**accedemus. 6.*



exierint cõtra nos, ſicut antè fecimus, fugie
6 mus, & terga vertemus: donec perſequẽtes
ab vrbe longiùs protrahantur: putabunt e-
7 nim nos fugere ſicut prius. Nobis ergo fu-
gientibus, & illis perſequẽtibus, cõſurgetis
de inſidijs, & vaſtabitis ciuitatẽ: tradetque
eam Dominus Deus veſter ĩ manus veſtras.
8 Cumq; ceperitis*, ſuccẽdite eam, & ſic om
9 nia facietis, vt iuſſi. Dimiſitq; eos, & perre
xerunt ad locum inſidiarum, ſederuntque
inter Beth-el, & Hai, ad occidentatẽ plagã
vrbis Hai. Ioſue autem nocte illa in medio
10 manſit populi, ſurgenſq; diluculo recẽſuit
ſocios, & aſcendit cũ ſenioribus in frõte e-
xercitus, vallatus auxilio pugnatorum.
11 Cumque veniſſent & aſcendiſſent ex ad-
uerſo ciuitatis, ſteterunt ad Septentriona-
lem vrbis plagam, inter quam & eos erat
12 vallis media. Quinque autem millia viros
elegerat & poſuerat in inſidijs inter Be-
C th-auen, & Hai ex occidentali parte eiuſ-
13 dem ciuitatis: omnis verò reliquus exerci-
tus ad aquilonẽ aciem dirigebat, ita vt no-
uiſſimi multitudinis occidentalem plagam
vrbis attingerent. Abijt ergo Ioſue nocte il
14 la, & ſtetit in vallis medio. Quod cùm vi-
diſſet rex Hai, feſtinauit mane, & egreſ-
ſus eſt cum omni exercitu ciuitatis, direxit-
que aciem contra deſertum, ignorans quòd
15 poſt tergum laterent inſidiæ. Ioſue verò,
& omnis Iſraël ceſſerunt loco, ſimulantes
metum, & ſugientes per ſolitudinis viam.
16 At illi vociferantes pariter, & ſe mutuò co
hortantes, perſecuti ſunt eos. Cumq; receſ-
17 ſiſſent à ciuitate, & ne vnus quidẽ in vrbe
Hai, & Beth-el remanſiſſet qui non perſe-
D queretur Iſraël (ſicut eruperant aperta oppi
18 da relinquentes,) dixit Dñs ad Ioſue: Leua
clypeum qui in manu tua eſt contra vrbem
19 Hai, quoniã tibi tradã eam. Cumq; eleuaſ
ſet clypeũ ex aduerſo ciuitatis, inſidiæ quæ
latebant, ſurrexerunt confeſtim: & pergen
tes ad ciuitatem, ceperunt & ſuccẽderunt
20 eam. Viri autem ciuitatis qui perſequebã-
tur Ioſue, reſpicientes & videntes fumum
vrbis ad cœlum vſque conſcendere, nõ po-
tuerunt vltrà huc illucq; diffugere: præſer-
tim cùm hi qui ſimulauerant fugã, & ten-
debant ad ſolitudinem, contra perſequẽtes
21 fortiſſimè reſtitiſſent. Vidensque Ioſue &
omnis Iſraël, quòd capta eſſet ciuitas, & fu
mus vrbis aſcenderet, reuerſus percuſſit vi-
22 ros Hai. Si quidẽ & illi qui ceperãt &, ſuc-
cenderant ciuitatem, egreſſi ex vrbe contra
E ſuos medios hoſtiũ ferire cœperunt. Cùm
ergo ex vtraq; parte aduerſarij cæderentur.
ita vt nullus de tanta multitudine ſaluare-
23 tur, regem quoque vrbis Hai apprehen-
derunt viuentem, & obtulerunt Ioſue.
24 Igitur omnibus interfectis qui Iſraelẽ ad
deſerta tendentem fuerant perſequuti, &
in eodem loco gladio corruentibus, reuerſi
25 filij Iſraël percuſſerunt ciuitatẽ. Erant au-
tem qui in eodẽ die cõciderant à virò vſq;
ad mulierẽ, duodecim millia hominũ om-
26 nes vrbis Hai. Ioſue verò nõ contraxit ma
num, quã in ſublime porrexerat, tenẽs cly-
peum donec interficerẽtur oẽs habitatores
27 Hai. Iumenta autem & prædam ciuitatis
F diuiſerunt ſibi filij Iſraël, ſicut præceperat
28 Dominus Ioſue. Qui ſuccendit vrbẽ, & fe-
29 cit eam tumulum ſempiternũ: regẽ quoq;
eius ſuſpendit in patibulo vſq; ad veſperã
& ſolis occasũ. Pręcepitq; Ioſue, & depoſue
rũt cadauer eius de cruce: precerũtq; in ip-
ſo introitu ciuitatis, cõgeſto ſup eo magno
aceruo lapidũ, qui permanet vſq; in preſen ‖ *Exo.20.*
30 tem diẽ. Tunc ędificauit Ioſue altare Do- *d.25.*
31 mino Deo Iſraël in monte Hebal, ‖ ſicut *Deu.27.a*
præceperat Moyſes famulus Domini filijs *5.*

Iſraël,

Iſrael, & ſcriptũ eſt in volumine legis Moy
ſi, Altare lapidibus impolitis quos ferrum
non tetigit: & obtulit ſuper eo holocauſta
32 Dño, immolauitque pacificas victimas. ¶Et
G ſcripſit ſuper lapides Deuteronomiũ legis
Moyſi, quod ille digeſſerat corã filijs Iſrael.
-4. 33 ¶Omnis aũt populus, & *oẽs maiores natu,
duceſq; ac iudices ſtabãt ex vtraq; parte ar-
cę in cõſpectu ſacerdotũ, qui portabãt arcã
fœderis Dñi, vt aduena ita & indigena. Me-
dia pars eorũ iuxta montẽ Garizim, & me-
dia iuxta montẽ Hebal, ſicut pceperat Moy
ſes famulus Dñi. Et primum quidem bene
34 dixit populo Iſraël. ¶ Poſt hæc legit omnia
verba benedictionis & maledictionis, & cũ
35 cta que ſcripta erant in legis volumine. ¶Ni
hil ex his quæ Moyſes iuſſerat, reliquit inta
ctum, ſed vniuerſa replicauit coram omni
multitudine Iſrael, mulieribus ac paruu-
lis, & aduenis qui inter eos morabantur.



## CAPVT IX.

1 QVibus auditis, cuncti reges trãs
A Iordanem qui verſabantur in
montanis, & campeſtribus, in
maritimis ac litore Magni-
maris: hi quoq; qui habitabãt
iuxta Libanum, Hethæus, & Amorrhæus,
Chananæus, Pherezæus, & Heuæus & Iebu
2 ſæus, ¶ congregati ſunt pariter, vt pugnarẽt
contra Ioſue & Iſraël vno animo, eademq;
3 ſentẽtia. ¶At hi qui habitabant in Gabaõ,
audientes cuncta quæ fecerat Ioſue Iericho
*& 5. 4 & Hai, ¶*callidè cogitantes tulerunt ſibi ci-
baria, ſaccos veteres aſinis imponentes: &
5 vtres vinarios ſciſſos atq; conſutos, ¶ calcea
mentaq; perãtiqua quæ ad indicium vetu-
ſtatis pittacijs conſuta erant, induti veteri-
bus veſtimẽtis: panes quoq; quos portabãt
ob viaticũ, duri erãt, & in fruſta cõminuti:
6 ¶ Perrexeruntq; ad Ioſue qui tunc morabãt
B in caſtris Galgalę, & dixerunt ei atq; ſimul
oĩ Iſraël: De terra longinqua venimus, pa-
cem vobiſcũ facere cupientes. Rñderuntq;
7 viri Iſraël ad eos, atq; dixerũt: ¶Ne fortè in
terra quæ nobis ſorte debetur, habitetis, &
8 non poſſimus fędus inire vobiſcum. ¶At illi
ad Ioſue; Serui, inquiũt, tui ſumus. Quibus
Ioſue ait: Quinam eſtis vos? aut vnde veni-
9 ſtis? ¶Rñderunt: De terra lõginqua valde ve
nerũt ſerui tui in nomine Dñi Dei tui: Au
diuimus enim famam potentię eius, cũcta
10 quæ fecit in Ægypto, ¶ ‡& duobus regibus ‡Nu. 21.
Amorrhæorum qui fuerunt trans Iordanẽ, c. 24.
Sehon regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui
11 erant in Aſtaroth: ¶dixeruntq; nobis ſenio-
res, & oẽs habitatores terræ noſtræ: Tollite
in manibus * cibaria ob lõgiſſimam viam,
& occurrite eis, & dicite: Serui vri ſumus: *veſtris 7
12 fędus inite nobiſcũ. ¶Et panes quando egreſ
ſi ſumus de domibus noſtris, vt veniremus
ad vos, calidos ſumpſimus, nunc ſicci facti
13 ſunt & vetuſtate nimia comminuti. ¶ vtres
C vini nouos impleuimus, nunc rupti ſunt &
ſoluti. veſtes & calceamenta quibus induĩ-
mur, & quæ habemus in pedibus, ob lon-
gitudinem longioris viæ trita ſunt & penè
14 conſumpta. ¶ Suſceperunt igitur de ciba-
rijs eorum, & os Domini non interrogaue-
15 runt. ¶ ‡Fecitque Ioſue cum eis pacem, & ‡2.Re.21.
inito fędere pollicitus eſt vt non occideren- a.2.
tur: principes quoque multitudinis iuraue
16 runt eis. ¶Poſt dies autem tres initi fęderis,
audierunt quòd in vicino habitarent, & in
17 ter eos futuri eſſent. ¶ Moueruntque caſtra
filij Iſraël, & venerunt in ciuitates eorum
die tertio, quarum hæc vocabula ſunt: Ga-
baon, & Caphira & Beroth, & Cariath-ia-
18 rim. ¶Et non percuſſerũt eos, eò ꝙ iuraſſent

eis principes multitudinis in nomine Dñi
Dei Iſraël. Murmurauit itaq; omne vulgus
19 contra principes. ¶Qui rñderunt eis: Iura-
uimus eis in nomine Dei Iſraël, & idcirco
20 non poſſumus eos contingere. ¶Sed hoc fa-
ciemus eis, Reſeruentur quidem vt viuant,
ne contra nos ira Dñi concitetur, ſi peiera-
21 uerimus*: ſed ſic viuant, vt in vſus vniuer- *eis.7.
D ſę multitudinis ligna cædant, aquaſq; com
22 portent. Quibus hæc loquentibus, ¶vocauit
Gabaonitas Ioſue, & dixit eis: Cur nos deci
pere fraude voluiſtis vt diceretis, Procul val
de habitamus à vobis, cũ in medio noſtri
23 ſitis? ¶Itaq; ſub maledictione eritis, & non
deficiet de ſtirpe veſtra ligna cędens, aquas
24 que cõportans in domũ Dei mei. ¶ Qui rñ-
derunt: Nũciatũ eſt nobis ſeruis tuis, ꝙ ꝓ-
miſiſſet Dñs Deus tuus Moyſi ſeruo ſuo, vt
traderet vobis omnem terram, & diſperde-
ret cunctos habitatores eius. Timuimus igi
tur valde, & ꝓuidimus aiabus noſtris, ve-
ſtro terrore cõpulſi: & hoc conſiliũ inij-
25 mus. ¶ nunc aũt in manu tua ſumus: quod
26 tibi bonum & rectũ videtur, fac nobis. ¶Fe
cit ergo Ioſue vt dixerat, & liberauit eos de
manu filiorum Iſraël, vt nõ occiderentur.
27 ¶ Decreuitq; in illo die eos eſſe in miniſte-
rio cuncti populi & altaris Dñi, cædentes li
gna, & aquas comportantes, vſque in præ-
ſens tempus, in loco quem Dñs elegiſſet.

## CAPVT X.

1 QVAE cũ audiſſet Adoni ſedec
A rex Ieruſalẽ, ꝙ ſcilicet cepiſſet
Ioſue Hai, & ſubuertiſſet eã
(ſicut. n. fecerat Iericho & re
gi eius, ſic fecit Hai & regi il-
lius) & ꝙ transfugiſſent Gabaonitæ ad Iſ-
2 raël, & eſſent fœderati eorũ, ¶timuit valde.
Vrbs enim magna erat Gabaon, & vna ciui
tatum regalium, & maior oppido Hai, om
3 neſq; bellatores eius fortiſſimi. ¶Miſit ergo
Adoni ſedec rex Ieruſalem ad Ohan regẽ
Hebrõ, & ad Pharã regem Ierimoth, ad Ia-
phia quoq; regẽ Lachis, & ad Dabir regem
4 Eglon, dicens: ¶Ad me aſcendite, & ferte ꝓ-
ſidiũ, vt expugnemus Gabon, quare trãſfu
5 gerit ad Ioſue, & ad filios Iſraël. ¶Congrega
ti igitur aſcenderunt quinq; reges Amor-
B rhæorum, rex Ieruſalẽ, rex Hebron, rex Ie-
rimoth, rex Lachis, rex Eglon, ſimul cũ exer
citibus ſuis, & caſtrametati ſunt circa Ga-
6 baon, oppugnantes eã. ¶Habitatores autem
Gabaon vrbis obſeſſæ miſerũt ad Ioſue, q
tunc morabatur in caſtris apud Galgalam;
& dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab
auxilio ſeruorũ tuorũ: aſcẽde citò, & libera
nos, ferq; præſidiũ: cõuenerũt enim aduer
ſũ nos oẽs reges Amorrhæorũ, qui habitãt
7 in montanis. ¶ Aſcenditq; Ioſue de Galga-
lis, & omnis exercitus bellatorũ cũ eo * vi-
8 ri fortiſsimi. ¶ Dixitq; Dominus ad Ioſue: *viriq; f.
Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi
9 illos: nullus ex eis tibi reſiſtere poterit. ¶Ir-
ruit itaq; Ioſue ſuꝑ eos repẽtè, tota nocte
10 aſcẽdens de Galgalis. ¶ Et conturbauit eos
Dñs à facie Iſraël: contriuitque plaga ma-
gna in Gabaon, ac ꝑſecutus eſt eos ꝑ viam
aſcenſus Beth-horõ, & ꝑcuſſit vſque Azé-
11 ca & Maceda. ¶Cũq; fugerent filios Iſraël,
C & eſſent in deſcenſu Beth-horõ, Dominus
miſit ſuper eos lapides magnos de cęlo vſ-
que ad Azẽca: & mortui ſunt multò plures
lapidibus grãdinis, quàm quos gladio ꝑcuſ
12 ſerant filij Iſraël. ¶Tunc loquutus eſt Ioſue
Domino in die qua tradidit Amorrhæũ in
conſpectu filiorũ Iſraël, dixitq; coram eis:
‖Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna ‖*Iſa.28.f.*
13 contra vallẽ-Aialon. ¶Steterũtq; Sol & Lu *21.*
na, donec vlciſceretur ſe gens de inimicis *Eccle.46.*
ſuis. Nõne ſcriptũ hoc in libro iuſtorum? *a 5.*
Stetit itaq; ſol in medio cœli, & nõ feſtina
14 uit occumbere ſpacio vnius diei. ¶Non fuit
anteà & poſteà tã lõga dies, obediente Do-
mino voci hominis, & pugnãte pro Iſraël.
15 ¶Reuerſuſq; eſt Ioſue cũ oĩ Iſraël in caſtra
16 Galgalæ. ¶ Fugerant enim quinq; reges, &
ſe abſcõderant in ſpelunca vrbis Maceda.
17 ¶Nunciatũq; eſt Ioſue ꝙ inuẽti eſſent quin
D que reges latẽtes in ſpelũca vrbis Maceda. *—8.*
18 ¶Qui præcepit ſocijs, & ait: Voluite ſaxa in
gentia ad os ſpeluncæ, & ponite viros indu
19 ſtrios qui clauſos cuſtodiant: ¶vos aũt noli
te ſtare, ſed ꝑſequimini hoſtes, & extremos
quoſq; fugientiũ cędite: nec dimittatis eos
vrbiũ ſuarũ intrare præſidia, quos tradidit
20 Dñs Deus in manus veſtras. ¶Cæſis ergo ad-
uerſarijs plaga magna, & vſq; ad interne-
cionem penè conſumptis, hi qui Iſraël ef-
fugere potuerũt, ingreſſi ſunt ciuitates mu-
21 nitas. ¶ Reuerſuſque eſt omnis exercitus ad
Ioſue in Maceda, vbi tunc erant caſtra, ſa-
ni, & integro numero: nulluſq; contra fi-
22 lios Iſraël mutire auſus eſt. ¶Præcepitq; Io
ſue, dicens. Aperite os ſpeluncę, & produci-
te ad me quinque reges qui in ea latitant.
23 ¶Feceruntq; miniſtri vt ſibi fuerat impera- **eduxerũt*
tum: & * adduxerunt ad eum quinq; reges *12.*
de ſpelunca, regem Ieruſalem, regem He-
brõ, regem Ierimoth, regẽ Lachis, regem E- **educti.14*
24 glon. ¶Cũq; * adducti eſſent ad eũ vocauit
oẽs viros Iſrael, & ait ad principes exerci-
tus qui ſecum erant: Ite, & ponite pedes ſu
per colla regũ iſtorũ. Qui cum perrexiſſent,
25 & ſubiectorũ colla pedibus calcarent, ¶ rur-
ſum ait ad eos: Nolite timere, ne paueatis:
confortamini & eſtote robuſti: ſic enim fa-
ciet Dñs cunctis hoſtibus veſtris, aduerſum
26 quos dimicatis. ¶Percuſſitq; Ioſue, & inter
fecit eos, atq; ſuſpendit ſuper quinq; ſtipi-
tes: fueruntq; ſuſpenſi vſq; ad veſperum.
27 ¶Cumq; occumberet ſol, pręcepit ſocijs, vt
deponerent eos de patibulis. qui depoſitos
proiecerunt in ſpeluncã in qua latuerant,
& poſuerunt ſuper os eius ſaxa ingentia, q̃

per-



28 permanent vſq; in præſens. ¶Eodẽ die Ma
cedã quoq; cepit Ioſue, & percuſſit in ore
gladij, regemq; illius interfecit, & oẽs habi
tatores eius: non dimiſit in ea ſaltẽ paruas
F reliquias. Fecitq; regi Maceda ſicut fecerat
29 regi Iericho. ¶Tranſiuit aũt cũ omni Iſrael
de Maceda in Lebna, & pugnabat contra
30 eã: quã tradidit Dñs cũ rege ſuo in manus
Iſrael: percuſſeruntq; vrbẽ in ore gladij, &
oẽs habitatores eius: nõ dimiſerunt in ea
*Sup. 6. c. 21.* vllas reliquias. Feceruñtq; regi Lebna ‖ ſicut
31 fecerant regi Iericho. ¶ De Lebna tranſiuit
in Lachis cũ omni Iſraël: & exercitu per gi
32 rũ diſpoſito oppugnabat eam. ¶Tradiditq;
Dñs Lachis in manus Iſrael, & cepit eam
die altero, atq; percuſſit in ore gladij, om-
nemq; aĩam quæ fuerat in ea, ſicut fecerat
33 Lebna. ¶Eo tempore aſcendit Horã rex Ga-
zer, vt auxiliaretur Lachis: quẽ percuſſit Io
ſue cũ omni populo eius vſque ad interne-
34 cionẽ. ¶ Tranſiuitq; de Lachis in Eglon, &
35 circundedit, ¶atque expugnauit eam in ea-
dem die: percuſſitque in ore gladij omnes
animas quæ erãt in ea iuxta omnia quę fe
36 cerat Lachis. ¶ Aſcendit quoq; cum omni
Iſraël de Eglon in Hebron & pugnauit cõ-
37 tra eam: ¶cepitq; & percuſſit in ore gladij,
regem quoque eius & omnia oppida regio
nis illius, vniuerſasque animas quæ in ea
fuerant commoratæ: non reliquit in ea vl-
G las reliquias: ſicut fecerat Eglon, ſic fecit &
Hebron, cuncta quæ in ea reperit conſu-
38 mens gladio. ¶Inde reuerſus in Dabir, ¶ ce-
39 pit eam, atque vaſtauit: regem quoq; eius
atque omnia per circuitum oppida percuſ-
ſit in ore gladij: non dimiſit in ea vllas re-
liquias: ſicut fecerat Hebron & Lebna & re
gibus earum, ſic fecit Dabir & regi illius.
40 ¶Percuſſit itaque Ioſue omnem terram mõ
tanam & meridianam atque campeſtrem,
& Aſedoth cũ regibus ſuis: non dimiſit in
ea vllas reliquias, ſed omne qđ ſpirare po-
terat, interfecit, ſicut præceperat ei Domi-
41 nus Deus Iſraël ¶ à Cadeſ-barne vſq; Ga-
zam. Omnem terram Geſſen vſq; Gabaõ,
42 ¶vniuerſosque reges & regiones eorũ vno
impetu cepit atq; vaſtauit: Dñs enim Deus
43 Iſraël pugnauit pro eo. ¶reuerſusq; eſt cum
omni Iſraël ad locũ caſtrorũ in Galgala.

## CAPVT XI.

1 QVAR cùm audiſſet Iabin rex
A Aſor, miſit ad Iobab regem
Madon, & ad regem Semerõ,
2 atque ad regem Achſaph. ¶ad
reges quoque Aquilonis, qui
habitabant in montanis, & in planicie cõ
tra meridiem Ceneroth, in campeſtribus
3 quoq; & regionibus Dor iuxta mare. ¶Cha
nanæum quoque ab oriente & occidente,
& Amorrhæum, atque Hethæum ac Phe-
rezæum & Iebuſæum in montanis: He-
uæum quoq; qui habitabat ad radices Her
4 mon in terra Maſpha. ¶Egreſſique ſunt om-
nes cum turmis ſuis, populus multus ni-
mis ſicut arena q̃ eſt in littore maris, equi
quoque & currus immenſæ multitudinis.
5 ¶Conueneruntque omnes reges iſti in vnũ
ad Aquas-merom, vt pugnarent cõtra Iſ-
6 raël. ¶Dixitque Dominus ad Ioſue: Ne ti-
meas eos: cras enim hac eadẽ hora ego tra-
B dam omnes iſtos vulnerãdos in conſpectu
Iſraël: equos eorum ſubneruabis, & currus
7 igne combures. ¶Venitque Ioſue, & omnis
exercitus cum eo aduerſus illos ad Aquaſ-
8 merom ſubitò, & irruerũt ſuper eos. ¶tradi
ditq; illos Dominus in manus Iſraël. Qui
percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt vſq; ad
Sidonem magnã & Aquas-maſerephoth,

campũq; Maſphe, qui eſt ad orientalem il-
*Infr. 13. a. 8.* lius partẽ. Itaq; percuſſit oẽs, vt nullas di-
9 mitteret ex eis reliquias: ¶ fecitq; ſicut pce-
perat ei Dñs, equos eorũ ſubneruauit, cur-
10 rusq; cõbuſſit igni. Reuerſusque ¶ ſtatim ce
pit Aſor: & regẽ eius pcuſſit gladio. Aſor.n.
antiquitus inter oĩa regna hæc principatũ
11 tenebat. ¶ Percuſſitq; oẽs aĩas quæ ibidẽ mo
rabantur: non dimiſit in ea vllas reliquias,
C ſed vſq; ad internecionẽ vniuerſa vaſtauit,
12 ipſamq; vrbẽ * peremit ' incendio. ¶ Et oẽs p
** combuſſit. 1.* circuitum ciuitates, reges quoq; earũ cepit,
*‖ Deut. 7. a. 2.* percuſſit atq; deleuit, ‖ ſicut præceperat ei
13 Moyſes famulus Domini. ¶ Abſque vrbibus
*Nu. 33. f. 52.* quæ erant in collibus & in tumulis ſitæ, ce-
teras ſuccendit Iſraël. vnam tãtũ Aſor mu-
14 nitiſſimam flãma conſumpſit. ¶ Oẽmq; pre-
*‖ Exo. 34. b. 11.* dam iſtarũ vrbium ac iumenta diuiſerunt
ſibi filij Iſraël, cunctis hoĩbus interfectis.
15 ¶ ‖ Sicut præceperat Dñs Moyſi ſeruo ſuo;
*Deut. 7. a. 2.* ‖ ita præcepit Moyſes Ioſue, & ille vniuerſa
compleuit: non præterijt de vniuerſis man
datis, nec vnũ quidẽ verbũ qđ iuſſerat Dñs
16 Moyſi. ¶ cepit itaq; Ioſue omnem terrã mõ-
tanam & meridianam, terramq; Geſſen, &
planiciem, & occidentalem plagam, ' mon-
17 temq; Iſraël, & campeſtria eius: ¶ & partẽ
D montis quæ aſcendit Seir vſq; Baal-gad p
planiciem Libani ſubter mõtem Hermõ:
omnes reges eorum cepit, percuſſit & occi-
18 dit. ¶ Multo tempore pugnauit Ioſue cõtra
*-t.* 19 reges iſtos. ¶ Non fuit ciuitas quæ ſe- non '
traderet filijs Iſraël, præter Heuæum qui ha
bitabat in Gabaon: omnes enim bellando
20 cepit. ¶ Domini enim ſentẽtia fuerat vt in-
durarentur corda eorum, & pugnarent con
tra Iſraël, & caderent: & nõ mererẽtur vl-
lam clementiam, ac perirent, ſicut præcepe
21 rat Dñs Moyſi. ¶ In illo tempore venit Io-
ſue, & interfecit Enacim de montanis He-
bron, & Dabir, & Anab, & de oĩ monte Iu-
22 da & Iſraël, vrbeſq; eorũ deleuit. ¶ Non re-
liquit vllũ de ſtirpe Enacim, in terra filio-
rũ Iſraël: abſq; ciuitatibus Gaza, & Geth,
23 & Azoto, in qbus ſolũ relicti ſunt. ¶ Cepit
ergo Ioſue oẽm terrã ſicut locutus eſt Dñs
ad Moyſen, & tradidit eam in poſſeſſionẽ
filijs Iſraël ſecũdum partes & tribus ſuas:
quieuitque terra à prælijs.

## CAPVT XII.

1 HI ſunt reges quos percuſſerunt
A filij Iſraël, & poſſederunt ter-
ram eorũ trans Iordánem ad
ſolis ortum, à torrẽte- Arnon
vſque ad montem Hermõ, &
omnem orientalem plagam, quæ reſpicit
2 ſolitudinem. ¶ Sehon rex Amorrhæorũ, qui
habitauit in Heſebon: dominatus eſt ab
Aroër q̃ ſita eſt ſup ripã torrẽtis- Arnõ, &
mediæ partis in valle, dimidieque Galaad,
vſq; ad torrẽtẽ Ieboc, q eſt terminus filio-
3 rũ Ammon. & à ſolitudine vſq; ad Mare-
Ceneroth cõtra oriẽtẽ, & vſq; ad Mare- de
ſerti, quod eſt mare ſalſiſſimũ, ad * orienta- ** occidentalem 4.*
lẽ, plagã; p viã q̃ ducit Beth- ſimoth: & ab
B auſtrali pte, q̃ ſubiacet Aſedoth vſq; Phaſ-
4 ga ¶ Terminus Og regis Baſan, de reliquijs
Raphaim, qui habitauit in Aſtaroth, & in
Edrai, & dominatus eſt in mõte Hermõ, &
in Salecha, atq; in vniuerſa Baſan, vſq; ad
5 terminos ¶ Geſſuri, & Machati, & dimidiæ
partis Galaad: * terminos ' Sehon regis Heſe ** terminũ*
6 bon. ¶ Moyſes famulus Dñi, & filij Iſraël ' p- *7.*
cuſſerunt eos, tradiditq; terrã eorũ Moyſes
in poſſeſſionẽ Rubenitis, & Gaditis, & di- *Iudit. 5. c. 20.*
7 midiæ tribui Manaſſe. ¶ Hi ſunt reges terræ
quos pcuſſit Ioſue & filij Iſraël trãs Iorda-
C nẽ ad occidentalẽ plagã, à Baal-gad in cã-
po Libani, vſq; ad montẽ * cuius pars aſcẽ- ** Libani.*
dit in Seir, tradiditq; eã Ioſue in poſſeſſio-
8 nẽ tribubus Iſraël, ſingulis partes ſuas, ¶ tã
in montanis q̃ in planis atq; cãpeſtribus.
In * Aſeroth, & in ſolitudine ac in meridie ** Aſedoth 1.*
D Hethæus fuit & Amorrhæus, Chananæus,
9 & Pherezeus. Heueus, & Iæbuſeus, ¶ rex Ie-
richo vn⁹, rex Hai q̃ eſt ex latere Beth-el,
10 vnus, ¶ rex Ieruſalẽ vnus, rex Hebron vnus,
11 ¶ rex Ierimoth vnus, rex Lachis vnus, ¶ rex
12 Eglõ vnus, rex Gazer vn⁹, ¶ rex Dabir vnus,
13 rex Gader vnus, ¶ rex Herma vn⁹, rex Hered
14 vnus. ¶ rex Lebna vnus, rex Adullam vnus, ** Hepher. 1*
15 rex Maceda vnus, rex Beth-el vnus. ¶ rex Ta ** Laſaron 1.*
16 phna vnus, rex * Opher ' vnus, ¶ rex Aphec
17 vnus rex, * Sarõ ' vnus, ¶ rex Madon vnus, rex ** Morõ 1.*
18 Aſor vnus, ¶ rex Semeron * vnus, rex Acſaph
19 vnus, rex Thenac vnus, rex Mageddo vnus,
20 ¶ rex Cedes vnus, ¶ rex Iachanan Carmeli
21 vnus, ¶ rex Dor, & prouinciæ Dor vnus, rex
22 gentium Galgal vnus, ¶ rex Therſa vnus:
23 omnes reges triginta vnus.

## CAPVT XIII

1 IOſue ſenex prouectæq; ætatis
A erat, & dixit Dñs ad eum: Se-
nuiſti, & longæuus es, terraq;
latiſſima derelicta eſt, q̃ nec-
dum ſorte diuiſa eſt: ¶ omnis
2 videlicet Galilæa, Philiſthijm, & vniuerſa
3 Geſſuri. ¶ A fluuio turbido qui irrigat Ægy-
ptum, vſque ad terminos Accaron contra
Aquilonẽ, terra- Chanáan: quæ in qninq;
regulos Philiſthijm diuiditur, Gazæos, &
Azotios, Aſcalonitas, Gethæos, & Accaroni
4 tas. ¶ Ad meridiem verò ſunt Heuæi, omnis
terra- Chanaã, & Maara Sidoniorũ vſque
5 Apheca & terminos Amorrhæi, ¶ eiuſq; cõ-
finia. Libani quoq; regio contra Orientem
à Baalgad ſub monte Hermõ, donec ingre-
6 diaris Emath. ¶ Omniũ qui habitãt in mon *Supra 11. b. 8.*
te à Libano, vſq; ad Aquas Maſerephoth,
vniuerſiq; Sidonij. Ego ſum qui delebo eos
à facie filiorũ Iſraël. Veniat ergo in partem
7 hæreditatis Iſraël ſicut p̃cepi tibi. ¶ Et nunc
B diuide terrã in poſſeſſionẽ nouẽ tribub⁹, &
8 dimidiæ tribui Manaſſe ¶ cum qua Ruben

& Gad

‖Nu. 32. f. 33. & Gad poſſederunt terram, ‖ quam tradidit
eis Moyſes famulus Domini trans fluenta
Inf. 24. a. 4. 9 Iordanis, ad orientalem plagã. ¶ Ab Aroër
q̃ ſita eſt in ripa torrentis Arnõ, & ĩ vallis
medio, vniuerſaq; cãpeſtria Medaba, vſq;
10 Dibon. ¶ & cunctas ciuitates Sehon regis
Amorrhæi, qui regnauit in Heſebõ vſq; ad
11 terminos filiorum Ammon. ¶ & Galaad, ac
terminũ Geſſuri & Machati, & omnẽ mon
tem Hermon, & vniuerſam Baſan, vſq; ad
12 Salecha, ¶ omnẽ regnũ Og in Baſan, qui re-
gnauit in Aſtaroth & Edrai, ipſe fuit de reli
quijs Raphaim: percuſſitq; eos Moyſes, at-
13 que deleuit. ¶ Nolueruntq; diſperdere filij
Iſraël Geſſuri & Machati: & habitauerunt
in medio Iſraël vſq; in præſentem diem.
‖Nu. 18. f. 20. 14 ¶ ‖ Tribui autẽ Leui non dedit poſſeſſionẽ:
ſed ſacrificia & victimæ Dñi Dei Iſraël, ip-
ſa eſt eius hæreditas, ſicut locutus eſt illi.
15 ¶ Dedit ergo Moyſes poſſeſſionẽ tribui filio-
16 rum Ruben iuxta cognationes ſuas. ¶ Fuitq;
C terminus earũ ab Aroër, quæ ſita eſt in ripa
torrentis Arnon, & in valle eiuſdẽ torrẽtis
media, vniuerſam planiciem, quæ ducit Me
-1. 17 daba ¶ - & ˋHeſebon, cũctoſq; viculos ˇ ea-
ˇ eius. 1. rumˋ qui ſunt in cãpeſtribus: Dibon quoq;,
& Bamoth-baal, & oppidum Baalmeon.
18 ¶ & Iaſſa, & Cedimoth, & Mephaat, ¶ & Ca
19 riathaim, & Sabama, & Sarathaſar in mõte
20 conuallis. ¶ Beth-phogor & Aſedoth, Phaſ-
21 ga & Beth-ieſimoth. ¶ & omnes vrbes cam
peſtres, vniuerſaq; regna Sehon regis Amor
‖Nu. 31. a. 4. rhæi qui regnauit in Heſebon, ‖ quẽ percuſ
ſit Moyſes cũ principibus Madian: Heuæũ,
ˇ Reba 1. & Recem, & Sur, & Hur, & ˇ Rebe ˋduces Se
22 hon habitatores terræ. ¶ Et Balaã filiũ Beor
ariolum occiderunt filij Iſrael gladio cũ cę
23 teris interfectis. ¶ Factuſq; eſt terminus fi-
liorũ Ruben Iordanis fluuius. Hæc eſt poſ-
ſeſſio Rubenitarũ per cognationes ſuas vr-
24 bium & viculorũ. ¶ Deditq; Moyſes tribui
Gad & filijs eius per cognationes ſuas poſ-
25 ſeſſionem, cuius hæc diuiſio eſt. ¶ Terminus
Iaſer, & omnes ciuitates Galaad, & dimi-
diam partẽ terræ filiorũ Ammon: vſq; ad
26 Aroër quę eſt cõtra Rabba. ¶ & ab Heſebon
ˇ Ramath. 1. vſq; ˇRamothˋ, & Maſphe & Betonim: & à
27 Manáim vſq; ad terminos Dabir. ¶ in valle
D quoq; Beth-arã, & Beth-nemra, & Socoth,
& Saphon reliquã partẽ regni Sehon regis
Hęſebõ huius quoq; finis Iordanis eſt vſq;
ad extremã partẽ maris Cenereth trans Ior
28 danem ad orientalẽ plagã, ¶ hæc eſt poſſeſ-
ſio filiorũ Gad per familias ſuas, ciuitates,
29 & villæ earũ. ¶ Dedit & dimidiæ tribu Ma-
naſſe, filijſq; eius iuxta cognationes ſuas
30 poſſeſſionẽ, ¶ cuius hoc principiũ eſt: à Ma-
naim vniuerſã Baſan, & cũcta regna Og re-
gis Baſan, omneſq; vicos Iair qui ſunt ĩ Ba
31 ſan, ſexaginta oppida, ¶ & dimidiã partẽ Ga
laad, & Aſtaroth, & Edrai vrbes regni Og ĩ
Baſan: filijs Machir, filij Manaſſe dimidiæ
parti filiorũ Machir iuxta cognationes ſuas.
32 ¶ Hãc poſſeſſionẽ diuiſit Moyſes in cãpeſtri
bus Moab, trans Iordanẽ contra Iericho ad
33 oriẽtalẽ plagam. ¶ Tribui aũt Leui nõ dedit
poſſeſſionẽ: quoniam Dñs Deus Iſraël ipſe ‖Nu. 18. c. 20.
eſt poſſeſſio eius, vt locutus eſt illi.

## CAPVT XIIII.

1 HOc eſt quod poſſederũt filij Iſ-
A raël in terra Chanaan, quam
dederunt eis Eleazar ſacerdos,
& Ioſue filius Nun, & princi-
pes familiarũ p̃ tribus Iſraël:
2 ¶ ſorte oĩa diuidẽtes, ‖ ſicut pręceperat Dñs ‖Nu. 34. g. 14.
in manu Moyſi, nouẽ tribubus, & dimidiæ
3 tribui. ¶ Duabus enim tribubus, & dimidiæ
dederat Moyſes trans Iordanẽ poſſeſſionẽ:
abſq; Leuitis, qui nihil terræ acceperũt in-
4 ter fratres ſuos ¶ ſed in eorũ ſucceſſerunt lo
cum filij Ioſeph ĩ duas diuiſi tribus Manaſ
ſe & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ aliã
in terra partẽ, niſi vrbes ad habitandũ, &
B ſuburbana earum ad alenda iumenta & pe
5 cora ſua. ¶ Sicut pręceperat Dominus Moy-
ſi, ita fecerunt filij Iſrael, & diuiſerũt terrã.
6 ¶ Acceſſerũt itaq; filij Iuda ad Ioſue in Gal
gala, locutuſque eſt ad eum Caleb filius Ie-
phone Cenezęus: ‖ Noſti quid locut' ſit Do- ‖Nu. 14. d. 24.
minus ad Moyſen hoĩem Dei de me & te ĩ
7 Cadeſ-barne. ¶ Quadraginta annorũ eram
quando miſit me Moyſes famulus Domini
de Cadeſ-barne, vt conſiderarem terram,
8 nunciauiq; ei qđ mihi verũ videbatur. ¶ Fra
tres aũt mei qui aſcenderant mecũ, diſſol-
C uerũt cor populi: & nihilominus ego ſecu-
9 tus ſum Dominũ Deũ meũ. ¶ ‖ Iurauitque ‖Sup. 1. a. 3.
Moyſes in die illo, dicens, Terra quã calca-
uit pes tuus, erit poſſeſſio tua, & filiorũ tuo-
rum in æternũ, quia ſecutus es Dñm Deum
10 ˇmeumˋ. ¶ Conceſſit ergo Dominus vitã mi- ˇ tuum.
hi, ſicut pollicitus eſt vſq; in præſentẽ diẽ.
Quadraginta & quinq; anni ſunt ex quo lo
cutus eſt Dominus verbũ iſtud ad Moyſen,
quando ambulabat Iſraël per ſolitudinẽ:
11 hodie octogintaquinque annorũ ſum ¶ ſic
D valens, vt eo valebam tempore quando ad
explorandum miſſus ſum: ‖ illius in me tẽ- ‖Ecc. 46. b. 11.
poris fortitudo vſq; hodie perſeuerat, tam
12 ad bellandum, quàm ad gradiendum. ¶ Da
ergo mihi montem iſtum quem pollicitus
eſt Dominus, te quoque audiente, in quo
Enacim ſunt, & vrbes magnæ atq; munitę,
ſi fortè ſit Dominus mecum, & potuero de-
lere eos: ſicut promiſit mihi. ¶ Benedixitq;
13 ei Ioſue: ‖ & tradidit ei Hebron in poſſeſſio
14 nem, ¶ atque ex eo fuit Hebron Caleb filio ‖1. Ma. 2. f. 56.
Iephone Cenezeo vſque in pręſentem diẽ:
quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſraël.
15 ¶ Nomen Hebron ante vocabatur Cariath-
Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim ſi-
tus eſt, & terra ceſſauit à prælijs.

CAPVT XV.

1 IGitur ſors filiorũ Iudæ per co-
A gnationes ſuas iſta fuit. A ter- *Num.34. a. 3. -8.*
mino Edom, vſq; ad deſertũ
Sin contra meridiẽ, & vſq; ad
extremã partẽ auſtralis plagę.
2 ¶initiũ eius à ſummitate maris ſalſiſſimi,
3 & à lingua eius q̃ reſpicit meridiẽ. ¶ Egre-
diturq; contra aſcenſum ſcorpionis, & per-
trãſit in Sina: aſcẽditq; in Cadeſ-barne, &
puenit in Eſron, aſcendẽs ad Addar, & cir-
4 cuiens Carcaa, ¶atq; inde ptranſiens in Aſe
mona, & pueniẽs ad torrentem-Ægypti:
eruntq; termini eius mare magnũ. hic erit
5 finis meridianæ plagæ. ¶Ab oriente verò e-
rit initiũ mare ſalſiſſimũ vſq; ad extrema
Iordanis: & ea quæ reſpiciũt ad Aquilonẽ,
à lingua maris vſq; ad eundẽ Iordanis flu-
6 uiũ. ¶ aſcenditq; terminus in Beth-hagla,
B & tranſit ab Aquilone in Beth-araba: aſcẽ
7 dens ad lapidẽ-Boen filij Ruben, ¶ & ten-
dens vſq; ad terminos Debera de Valle-
achor contra Aquilonẽ reſpiciens Galgala,
quæ eſt ex aduerſo Aſcenſionis adommim,
ab Auſtrali parte torrentis: tranſitq; aquas
q̃ vocantur Fons-ſolis: & erunt exitus eius ** vallẽ 1.*
8 ad Fontẽ-rogel, ¶aſcenditq; p* conuallẽ fi
lij Ennom ex latere Iebuſæi ad meridiem
hæc eſt Ieruſalem: & inde ſe erigens ad ver
ticẽ mõtis, quæ eſt cõtra Gehennom ad oc
cidentem in ſummitate Vallis-Raphaim
9 cõtra Aquilonem. ¶ptranſitq; à vertice mõ
C tis, vſq; ad fontẽ aquæ Nepthòa, & puenit
vſq; ad vicos mõtis Ephron: inclinaturque
in Baala: quę eſt Cariath-iarim, ideſt, vrbs
10 ſyluarũ, ¶& circuit de Balaa contra occiden
tẽ, vſq; ad montẽ Seir: trãſitq; iuxta latus
montis Iarim ad Aquilonem in Cheslõ: &
deſcendit in Beth-ſames, trãſitq; in Tham
11 na, ¶ & peruenit contra Aquilonem partis
Accaron ex latere: inclinaturq; Sechrona,
& traſit mõtẽ Baala: puenitq; in Iebneel,
& magni maris cõtra occidentem fine cõ-
12 cluditur. ¶ hi ſunt termini filiorũ Iuda per
13 circuitum in cognationibus ſuis. ¶Caleb ve
rò filio Iéphone dedit partem in medio fi-
D liorũ Iuda, ſicut p̃ceperat ei Dñs: Cariath-
14 Arbe patris Enac, ipſa eſt Hebron. ¶‖Dele-
uitq; ex ea Caleb tres filios Enac. Seſai & *‖ Iudic. 1. c. 20.*
15 Ahiman & Tholmai de ſtirpe Enac. ¶Atq;
inde cõſcendens venit ad habitatores Da-
bir quæ prius vocabatur Cariath-sépher,
16 ideſt ciuitas literarum. ¶Dixitq; Caleb: Qui
percuſſerit Cariat-sépher, & ceperit eam,
17 dabo ei Axam filiam meam vxorem. ¶Ce-
pitq; eam Othoniel filius Cenez frater Ca
leb iunior, deditq; ei Axam filiam ſuã vxo-
18 rem. ¶ Qui cùm pergerent ſimul ſuaſa eſt à
viro ſuo vt peteret à patre ſuo agrũ, ſuſpi-
rauitque vt ſedebat in aſino, Cui Caleb:
19 Quid hẽs, inq̃t? At illa rñdit: Da mihi bene
dictionem: terram auſtralem, & arentem
E dediſti mihi iunge & irriguam. Dedit itaq;
20 ei Caleb irriguũ ſuperius & inferius. ¶Hæc
eſt poſſeſſio tribus filiorum Iuda per cogna
21 tiones ſuas. ¶Erantq; ciuitates ab extremis
partibus filiorum Iuda iuxta terminos E-
don à meridie: Cabſeel & Eder & Iagur:
22 ¶& Cina & Dimona & Adada, ¶ & Cedes
23 & Aſor & Iethnan, ¶Ziph & Telem & Ba-
24 loth. ¶ Aſor noua & Carioth, Heſron, hæc
25 eſt Aſor. ¶ Amam, Sama, & Molada, &
26 Aſergadda, & Haſſemon & Betpheler, ¶ &
27 Haſer-ſual & Berſabee & Baziothia ¶& Baa
28 la & Im & Eſem, ¶ & Eltholad & Ceſil &
29 Harma, ¶& Siceleg, & Medemena & Sẽſen-
30 na, ¶Lebaoth & Selim & Aen & Remõ, om
31 nes ciuitates vigintinouem, & villæ earũ.
32 ¶ In campeſtribus verò: Eſtaol & Sarea &
33 Aſena, ¶& Zanoe & Engannim & Taphúa
34 & Enaim, ¶ & Ierimoth & Adullam, So-
35 cho & Azeca ¶ & Saráim & Adithâim &
36 Gedera & Gederothâim, vrbes quatuorde-
F cim, & villæ earum. ¶Sanan, & Hadaſſa &
37 Magdal-gad ¶ Delean & Maſepha & Iecth-
38 hel, ¶ Lachis & Baſcath & Eglon, ¶ Cheb-
39 bon & Lehemã & Cethlis ¶ & Gideroth et
40 Bethdagon & Naama et Maceda: ciuitates
41 ſedecim, et villæ earum. ¶ Labana et Ether
42 et Aſan, ¶Iephtaa et Eſna et Neſib, ¶ Ceila
43 et Achzib et Mareſa: ciuitates nouem, et
44 villæ earum. ¶Accaron cum vicis et villulis
45 ſuis. ¶Ab Acaron vſq; ad mare omnia quæ
46 vergunt ad Azótũ et viculos eius. ¶ Azótus
47 cum vicis et villulis ſuis. ¶ Gaza cum vicis
et villulis ſuis, vſq; ad Torrentem Ægypti
48 et Mare-magnum terminus eius. ¶ Et in
49 monte, Samir et Iether ¶ et Socoth et Dan-
50 na et Cariathſenna, hæc eſt Dabir: ¶Anab
51 et Iſtemo et Anim, Goſen et Olon et Gilo:
52 ciuitates vndecim et villæ earum. ¶Arab et
53 Ruma et Eſaan, ¶ et Ianum et Beth-tha-
54 phua et Apheca ¶Athmatha et Cariatharbe
G hæc eſt Hebron, et Sior: ciuitates nouem
55 et villæ earũ. ¶ Maon et Charmel et Ziph
56 et Iotha, et Iezrael et Iucadã et Zanoe Ac-
57 cain, Gabaa et Thamna: ciuitates decem et
58 villę earum. ¶Halhul, et Beth-ſur et Gedor,
59 ¶ Mareth, et Bethanoth, et Eltecon: ciuita-
60 tes ſex et villæ earum. ¶Cariath-baal, hæc
eſt Cariath-iarim vrbs ſyluarum, et Areb-
61 ba: ciuitates duæ et villę earum in deſerto
62 Beth-araba, Meddin, et Sachacha, et Neb-
ſan, et ciuitas ſalis, et Engaddi: ciuitates
63 ſex et villæ earum. ¶ * Iebuſæum autem ha
bitatorem Ieruſalẽ non potuerunt filij Iu- ** fiunt ſimul centũ quindecim.*
da delere: habitauitq; Iebuſæus cum filijs
Iuda in Ieruſalem vſq; in preſentem diẽ.

CAPVT XVI.

1 CEcidit quoque ſors filiorum Io-
A ſeph ab Iordane cõtra Iericho
et aquas eius ab Oriente: et ſo
litudo quæ aſcendit de Iericho
2 ad montem Beth-el ¶ et egre-

ditur

ditur de Beth-el Luzam: trāſitq́; terminū
3 Archi atharoth. ¶& deſcendit ad Occidentē
iuxta terminū Iephleti, vſque ad terminos
Beth-horō inferioris, & Gazer, finiūturq́;
4 regiones eius Mari magno, ¶poſſederūtque
5 filij Ioſeph Manaſſes & Ephraim. ¶Et fact'
B eſt terminus filiorū Ephraim per cognatio
nes ſuas: & poſſeſſio eorū contra orientem
Ataroth-addar vſq; Beth-horō ſuperiorē,
6 ¶Egrediunturque confinia in mare: Mach-
C methath verò Aquilonē reſpicit: & circuit
terminos cōtra Orientē in Thanath-ſelo:
7 & pertrāſit ab Oriente Ianoe: ¶deſcenditq́;
de Ianoe in Ataroth & Naaratha: & perue
nit in Iericho, egrediturque ad Iordanem.
8 ¶De Taphúa pertranſit contra mare in Val
lem-arundineti, ſuntq; egreſſus eius in ma
D re ſalſiſſimum: hæc eſt poſſeſſio tribus filio-
9 rum Ephraim per familias ſuas. ¶Vrbesq́ue
ſeparatæ ſunt filijs Ephraim in medio poſ-
ſeſſionis filiorum Manaſſe & villæ earum.
10 ¶& non interfecerunt filij Ephraim Chana
nęum qui habitabat in Gazer: habitauitq́;
Chananæus in medio Ephraim vſque in
diem hanc tributarius.

## CAPVT XVII.

1 CEcidit aūt ſors tribui Ma-
A naſſe (ipſe enim eſt primoge-
nitus Ioſeph) Machir primo-
genito Manaſſe patri Galaad,
q fuit vir pugnator, habuitq́;
2 poſſeſſionem Galaad & Baſam, ¶‖ & reliqs
filiorum Manaſſe iuxta familias ſuas. filijs
Abiezer, & filijs Helec, & filijs Eſriel, & fi-
lijs Sechē, & filijs Hepher, & filijs Semida.
Iſti ſunt filij Manaſſe filij Ioſeph, mares‖ p
3 cognationes ſuas. ¶Salphaad verò filio He-
pher filij Galaad filij Machir filij Manaſſe
non erāt filij, ſed ſolæ filiæ: quarū iſta ſunt
noīa, Maala & Noa & Hegla & Melcha &
4 Therſa. ¶Veneruntq́; in conſpectu Eleazari
ſacerdotis, & Ioſue filij Nun, & principū,
dicētes: Dn̄s præcepit p manū Moyſi, vt da
ret nobis poſſeſſio in medio fratrū noſtro-
rū. Deditq; eis iuxta imperiū Dn̄i poſſeſſio
5 nē in medio fratrū patris earū. ¶Et cecide-
B runt funiculi Manaſſe, decem, abſq; terra
6 Galaad & Baſan trās Iordanē. ¶Filiæ enim
Manaſſe poſſederunt hæreditatē in medio
filiorum eius. Terra autē Galaad cecidit in
ſortem filiorū Manaſſe, qui reliqui erant.
7 ¶Fuitq́; terminus Manaſſe ab Aſer, Mach-
mathath, q̄ reſpicit Sichem: & egreditur ad
dextram iuxta habitatores fontis-Taphuę.
8 ¶Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat terra
Taphúæ, quæ eſt iuxta terminos Manaſſe fi
9 liorū Ephraim. Deſcenditq́; terminus Val-
lis arundineti in meridiem torrētis ciuita-
tum Ephraim, q̄ in medio ſunt vrbiū Ma-
naſſe: terminus Manaſſe ab Aquilone torrē
10 tis, & exitus eius pergit ad Mare: ¶ita vt poſ
C ſeſſio Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilo-
ne Manaſſe, & vtrāq; claudat mare, & con-
iungantur ſibi in tribu Aſer ab Aquilone,
11 & in tribu Iſſachar ab Oriēte. ¶Fuitq́; hære
ditas Manaſſe in Iſſachar & in Aſer, Beth-
ſan & viculi eius, & Ieblaā cū viculis ſuis,
& habitatores Dor cū oppidis ſuis, habita-
tores quoq; Endor cum viculis ſuis: ſimili-
terq́; habitatores Tenac cum viculis ſuis,
& habitatores Mageddo cū viculis ſuis, &
12 tertia pars vrbis Nopheth: ¶Nec potuerūt
filij Manaſſe has ciuitates ſubuertere, ſed
13 cępit Chananęus habitare i terra ipſa. ¶Poſt
quā aūt cōualuerūt filij Iſraël, ſubiecerūt
Chananæos, & fecerūt ſibi tributarios, nec
14 interfecerūt eos. ¶Locutiq́; ſunt filij Ioſeph
ad Ioſue, & dixerūt: Quare dediſti mihi poſ
ſeſſionē ſortis & funiculi vnius, cū ſim tātę
15 multitudinis, & benedixerit mihi Dn̄s? ¶Ad
D quos Ioſue ait. Si populus mult' es, aſcēde
in ſyluā: & ſuccide tibi ſpacia in terra Phe
rezęi & Raphaim: qa anguſta eſt tibi poſſeſ
16 ſio mōtis Ephraim. ¶Cui reſpōderūt filij Io
ſeph: Nō poterimus ad mōtana cōſcēdere,
cū ferreis currib' vtātur Chananęi, q habi-
tāt i terra cāpeſtri, i qua ſitę ſunt Beth-ſan
cū viculis ſuis, & Iezrael mediam poſſidēs
17 vallē. ¶Dixitque Ioſue ad domū Ioſeph, E-
phraim & Manaſſe: Populus mult' es, et ma
18 gnę fortitudinis, nō habebis ſortē vnā, ¶ſed
trāſibis ad mōtē, & ſuccides tibi, atq; pur-
gabis ad habitandū ſpacia: & poteris vltrà
ꝓcedere cū ſubuerteris Chananęū, quē di-
cis ferreos habere currus & eſſe fortiſſimū.

## CAPVT XVIII.

1 COngregatiq́; ſunt omnes filij
A Iſraël in Silo, ibiq́; fixerūt ta-
bernaculū teſtimonij, & fuit
2 eis terra ſubiecta. ¶Remanſe-
rūt aūt filiorū Iſraël ſeptē tri-
bus, quæ necdū acceperāt poſſeſſiones ſuas.
3 ¶Ad quos Ioſue ait: Vſquequo marcetis
ignauia, & nō intratis ad poſſidendā terrā,
4 q̄ Dn̄s De' patrū veſtrorū dedit vobis? ¶Eli-
gite de ſingulis tribub' ternos viros: vt mit
tant eos & pergant atq; circumeāt terrā, &
deſcribāt eā iuxta numerū vniuſcuiuſque
multitudinis: referantq́; ad me qđ deſcri- *terminos.*
5 pſerint. ¶Diuidite vobis terrā in ſeptē par-
tes: Iudas ſit ī terminis ſuis ab auſtrali pla
6 ga, et domus Ioſeph ab Aquilone. ¶mediā
inter hos terrā in ſeptem partes deſcribite:
& huc venietis ad me, vt corā Dn̄o Deo ve-
7 ſtro mittā vobis hic ſortē: ¶qa nō eſt inter
vos pars Leuitarum, ſed ſacerdotium Do-
mini eſt eorum hæreditas. Gad autē & Ru-
ben, et dimidia tribus Manaſſe iam accepe
rant poſſeſſiones ſuas trans Iordanem ad
orientalem plagam: quas dedit eis Moyſes
8 famulus Domini. ¶Cūq; ſurrexiſſent viri,
vt pergerent ad deſcribendā terrā, pręcepit
eis Ioſue, dicēs: Circuite terrā, et deſcribite
eā, ac reuertimini ad me: vt hic corā Dn̄o, ī

*‖Nu. 26. d.29.*

*‖Nu.27. a.1. 36. a.2.*

9 ſilo mittam vobis ſortem . ¶ Itaq; perrexe-
runt:& luſtrãtes eã, in ſeptẽ partes diuiſe-
rũt, ſcribẽtes in volumine . Reuerſiq; ſunt
10 ad Ioſue in caſtra Silo.¶Qui miſit ſortes co-
rã Dño in Silo, diuiſitque terrã filijs Iſraël
11 in ſeptẽ partes.¶Et aſcẽdit ſors prima filio-
rũ Ben-iamin per familias ſuas, vt poſſide
rent terrã inter filios Iuda & filios Ioſeph.
12 ¶Fuitq; terminus eorũ cõtra Aquilonem à
Iordane: pergens iuxta latus Ierico ſepten-
trionalis plagæ, & inde contra occidentem
ad montana cõſcendens , & perueniens ad
13 ſolitudinem Beth-àuen. ¶atq; pertranſiẽs
iuxta Luzã ad Meridiem, ipſa eſt Beth-el,
C deſcenditq; in Ataroth-addar in montem
qui eſt ad Meridiem Beth-horon inferio-
14 ris: ¶Et inclinatur circuiens cõtra mare ad
Meridiẽ montis q reſpicit Beth-horon cõ-
tra Africũ: ſuntq; exitus eius in Cariath-
baal, quæ vocatur & Cariath-iarim , vrbẽ
filiorũ Iuda. hæc eſt plaga cõtra mare, *ad
15 Occidentem. ¶ A Meridie aũt ex parte Ca-
riath-iarim egreditur terminus cõtra ma-
re, & peruenit vſq; ad fontẽ aquarũ Neph-
16 tóa.¶Deſcenditq; in partẽ montis qui reſpi
cit Vallẽ-filiorũ-Ennom: & eſt cõtra ſe-
ptẽtrionalem plagã in extrema parte Val-
lis-raphaim: Deſcenditq; in Ge-hennom
(id eſt Vallis-Ennom,) iuxta latus Iebuſæi
17 ad Auſtrũ:& peruenit ad Fontẽ-rogel,¶trã
ſiens ad Aquilonẽ, & egrediẽs ad Enſemes,
18 ideſt fontẽ ſolis. ¶& pertrãſit vſq; ad tumu
los q ſunt ẽ regione Aſcenſus-adommim:
deſcenditq; Abẽ-Boen, ideſt lapidẽ Boen
filij Ruben. & pertranſit ex latere Aquilo-
nis ad cãpeſtria: deſcenditq; in planiciem,
19 ¶& pretergreditur cõtra Aquilonẽ Beth-ha-
gla: ſuntq; exitus eius cõtra linguã-maris
-ſalſiſſimi ab Aquilone in fine Iordanis ad
20 auſtralẽ plagã : ¶qui eſt terminus illius ab
D Oriẽte: hęc eſt poſſeſſio filiorũ Ben-iamin
per terminos ſuos in circuitu , & familias
21 ſuas. ¶Fueruntq; ciuitates eius , Iericho &
22 Beth-hagla & Vallis-caſis, ¶Beth-haraba
23 & Samaraim & Beth-el¶& Auim & Apha
24 ra & Ophera, ¶Villa-hemona & Ophni &
Gábee: ciuitates duodecim, & villæ earum,
25 ¶Gabaõ & Rama & Beroth¶ & Meſphe, &
26 Caphara & Amoſa¶ & Recem, Iarephel &
27 Tharela¶& Sela, Eleph & Iebus, quę eſt Ie-
28 ruſalẽ, Gabaath & Cariath: ciuitates qua-
tuordecim, & villæ earũ. * Hæc eſt poſſeſſio
filiorum Ben-iamin iuxta familias ſuas.

*& 4.

*Fueruntque oẽs ciuitates viginti ſex.

## CAPVT XIX

1 ET egreſſa eſt ſors ſécunda filio-
A rum Simeon per cognationes
ſuas: fuitq; hæreditas eorũ in
medio poſſeſſionis filiorũ Iu-
2 da: ¶Berſabee & Sabee & Mo-
3 lada & ¶Haſer-ſual, Bala & Aſem¶& Eltho
4 lad, Bethul & Harma ¶ & Siceleg & Beth-
5 marchaboth & Haſer-ſuſa¶ & Beth-leba-
oth & Sarohẽ: ciuitates tredecim, & villæ
6 earũ.¶ Ain & Remmõ & Athar & Aſan: ci-
7 uitates quatuor, & villæ earũ. ¶oẽs viculi p
8 circuitũ vrbiũ iſtarũ vſq; ad Baalath, Beer,
Ramath cõtra auſtralẽ plagã. * Hęc eſt hæ-
reditas filiorum Simeon iuxta cognationes
9 ſuas, ¶in poſſeſſione & funiculo filiorũ Iu-
da: qa maior erat, & idcirco filij Simeõ poſ
10 ſederũt in medio hæreditatis eorũ. ¶ Ceci-
ditq; ſors tertia filiorũ Zabulõ p cognatio-
nes ſuas: & factus eſt terminus poſſeſſionis
11 eorũ vſq; Sarid. ¶Aſcẽditq; de mari & *Me-
dalaa, & pu̇enit in Debbaſeth: vſq; ad tor
12 rẽtem. qui eſt cõtra Ieconã. ¶Et reuertit de
Sarid cõtra Orientẽ i finẽ Ceſeleth-Tha
bor. & egredit ad Dabéreth, aſcenditq; cõ-
13 tra Iaphie ¶Et inde pertrãſit vſq; ad oriẽta
B lẽ plagã Geth-hepher & Tacaſin: & egre-
14 ditur ĩ Rẽmon, Amthar & Noa. ¶Et circuit
ad Aquilonẽ Hanathon: ſuntq; egreſſus ei⁹
15 Vallis-iephtahel, ¶& Careth & Naalol &
Semerõ & Iedala & Beth-léhem: ciuitates
16 duodecim, & villæ earũ. ¶Hæc eſt hæreditas
tribus filioru Zabulon p cognationes ſuas,
17 vrbes & viculi earum. ¶Iſſachar egreſſa eſt
18 ſors quarta per cognationes ſuas. ¶ Fuitque
eius hęreditas Iezraël & Caſaloth & Sunẽ,
19 ¶& Hapharaim & Seon & Anaharath, ¶ &
20 Rabboth & Ceſiõ, Abes, ¶& Rameth & En
21 gannim & Enhadda, & Beth-pheſes. ¶Et p
22 uenit terminus eius vſq; Thabor & Scheſi
ma & Beth-ſemes: eruntque exitus eius Ior
23 danis: ciuitates ſedecim, & villæ earũ.¶Hęc
eſt poſſeſſio filiorũ Iſſachar p cognationes
24 ſuas, vrbes, & viculi earũ. ¶ Ceciditque ſors
quinta tribui filiorum Aſer p cognationes
25 ſuas: ¶fuitque terminus eorum Halcath &
26 Chali & Betem & Axaph. ¶& Elmelech &
Amaad & Meſſal: & peruenit vſq; ad Car-
27 melum maris & Sihor & Labanath. ¶Ac re
uertitur cõtra orientem Bethdabon: & per
tranſit vſq; Zabulõ & Vallẽ-Iephteel con
tra Aquilonem in Beth-émec & Nehiel,
28 Egrediturque ad Leuam Cabul: & Abran
C & Rohob & Hamon & Cana, vſq; ad Sido
29 nem magnam: ¶reuertiturq; in Horma vſ-
que ad ciuitatem munitiſſimã Tyrum, &
vſque Hoſa, eruntq; exitus eius in mare de
30 funiculo Achziba: ¶& Amma & Aphec &
Rohob: ciuitates vigintiduę, & villæ earũ.
31 ¶Hæc eſt poſſeſſio filiorum Aſer per cogna-
32 tiones ſuas, vrbeſq; & viculi earum. ¶Filio-
rum Nephthali ſexta ſors cecidit per fami-
33 lias ſuas: & cœpit terminus de Heleph &
Elon in Saanim & Adami, q̃ eſt Neceb, et
Iebnael vſq; Lecum: et egreſſus eorũ vſque
34 ad Iordanem, ¶reuerti turque terminus con
tra Occidentem in Azanoth Thabor, atq;
inde egreditur in Hucuca, & pertrãſit in Za
bulon contra Meridiem, & in Azer contra
Occidentem, & in Iuda ad Iordanem con-
35 tra ortum ſolis, ¶ciuitates munitiſſimę, Aſ-

*Fueruntque omnes ciuitates decem & ſeptem.

* Meralet.

ſedim,

ſedim, Ser & Emath, & Reccath & Cene-
36 reth, ¶ & Edema & Arama, Aſor ¶ & Cedes
37 & Edrai, En-haſor, ¶ & Ieron & Magdalel,
38 Horem & Beth-anath & Beth-ſames, ci-
39 uitates decem & nouē, & villæ earū. ¶ Hæc
D eſt poſſeſſio tribus filiorum Nephthali per
40 cognationes ſuas, vrbes & viculi earū. ¶ Tri-
bui filiorum Dan per familias ſuas egreſſa
41 eſt ſors ſeptima: ¶ & fuit terminus poſſeſſio
nis eius Saraa, & Eſthaol, & Hir-ſémes, id
42 eſt ciuitas ſolis. ¶ Selebin & Aialon & Ie-
43 thela, ¶ Elon & Themna & Acron. ¶ Elthe-
44 ce, Gebbethon, & Balaath, ¶ & Iud & Bane
45 & Barach & Geth-remmon: ¶ & Meiarcō
46 & Arecon, cum termino qui reſpicit Iop-
47 pē, ¶ & ipſo fine concluditur. Aſcenderūtq;
filij Dan, & pugnauerūt contra Leſem, ce-
peruntq; eam: & percuſſerunt eam in ore
gladij, & poſſederūt & habitauerunt in ea,
vocantes nomen eius Leſem-Dan, ex no-
48 mine Dan patris ſui. ¶ Hæc eſt poſſeſſio tri-
bus filiorum Dan, per cognationes ſuas, vr
49 bes, & viculi earum. ¶ Cumque compleſſet
ſorte diuidere Terram ſingulis per tribus
ſuas, dederunt filij Iſraël poſſeſſionem Io-
50 ſue filio Nun in medio ſui, ¶ iuxta præce-
ptum Domini, vrbem quam poſtulauit,
Thamnath-ſaraa in mōte Ephraim: & æ-
dificauit ciuitatem, habitauitque in ea.
51 ¶ Hæ ſunt poſſeſſiones quas ſorte diuiſerūt
Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nū, & pri-
cipes familiarum, ac tribuum filiorum Iſ-
raël, in Silo, coram Domino ad oſtium ta-
bernaculi teſtimonij, partitiq; ſunt Terrā.

## CAPVT XX.

1 ET locutus eſt Dñs ad Ioſue di-
A cens: Loquere filijs Iſraël, &
2 dic eis: ¶ Separate vrbes fugiti-
uorū, ‖ de quibus locutus ſum | ‖ *Nu.* 35. *b.* 9. *Deu.* 19. *a.* 2.
3 ad vos per manū Moyſi, ¶ vt cō
fugiat ad eas quicunq; animam percuſſerit
neſcius: & poſſit euadere iram proximi qui
4 vltor eſt ſanguinis, ¶ cū ad vnam harū con-
fugerit ciuitatum: ſtabitq; ante portā ciui-
tatis, & loquetur ſenioribus vrbis illius ea,
quæ ſe cōprobent innocentem: ſicq; ſuſci-
pient eū, & dabunt ei locū ad habitandū.
5 ¶ Cūq; vltor ſanguinis eū fuerit pſecutus,
B non tradent in manus eius: qa ignorās per
cuſſit proximum eius, nec ante biduum tri
6 duūve eius probatur inimicus. ¶ Et habita-
bit in ciuitate illa, donec ſtet ante iudiciū,
cauſam reddens facti ſui, & moriatur ſacer
dos magnus qui fuerit in illo tempore: tūc
C reuertetur homicida, & ingredietur ciuita-
7 tē & domū ſuam de qua fugerat. Decreue-
runtq; Cedes in Galilæa montis Nephtha
li, & Sichē in monte Ephraim, & Cariath
8 arbe, ipſa eſt Hebron in monte Iuda. ¶ Et | ‖ *Deu.* 4. *g.* 43. *Ioſ.* 10. *b.* 9.
trans Iordanem contra Orientalem plagā
Iericho, ‖ ſtatuerunt Boſor, quę ſita eſt in
campeſtri ſolitudine de tribu Ruben, & Ra
moth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon
9 in Baſan de tribu Manaſſe. ¶ Hæ ciuitates
D conſtitutæ ſunt cunctis filijs Iſraël, & adue
nis qui habitabant inter eos: vt fugeret ad
eas, qui animam neſcius percuſſiſſet, & nō
moreretur in manu proximi, effuſum ſan-
guinē vindicare cupientis, donec ſtaret an-
te populum expoſiturus cauſam ſuam.

## CAPVT XXI.

1 ACceſſeruntq; principes familia
A rum Leui ad Eleazarum ſacer
dotem, & Ioſue filium Nun,
& ad duces cognationū p ſin-
2 gulas tribus filiorū Iſraël ¶ lo-
cutiq; ſunt ad eos in Silo terræ Chanaan,
atq; dixerunt: ‖ Dominus præcepit per ma- ‖ *Nu.* 35.
nū Moyſi, vt darentur nobis vrbes ad habi- *a.* 2.
tandū, & ſuburbana earū ad alenda iumē-
3 ta. ¶ Dederuntq; filij Iſraël de poſſeſſionib⁹
ſuis iuxta imperium Dñi, ciuitates & ſub-
4 urbana earum. ¶ Egreſſaq; eſt ſors in fami-
liam Caath filiorum Aaron ſacerdotis de
tribu Iuda & Simeon, & Ben-iamin, ciui-
5 tates tredecim. ¶ Et reliquis filiorū Caath,
id eſt Leuitis qui ſuperfuerant, de tribubus
Ephraim, & Dan & dimidię tribus Manaſ-
6 ſe ciuitates decē. ¶ Porrò filijs Gerſon egreſ-
ſa eſt ſors, vt acciperēt de tribubus Iſſachar
& Aſer & Nephthali, dimidiaq; tribu Ma-
naſſe in Baſan ciuitates numero tredecim.
7 ¶ Et filijs Merari per cognationes ſuas de tri
bubus Rubē, & Gad, & Zabulon vrbes duo
8 decim. ¶ Dederūtq; filij Iſrael Leuitis ciui
tates & ſuburbana earum, ſicut pcepit Dñs
per manum Moyſi, ſingulis ſorte tribuen-
9 tes. ¶ De tribubus filiorum Iuda & Simeon
B dedit Ioſue ciuitates: ‖ quarū iſta ſunt no
10 mina: ¶ filijs Aaron per familias Caath Le- ‖ 1. *Par.* 6.
uitici generis (¶ prima enim ſors illis egreſ- *a.* 2.
11 ſa eſt,) ¶ Cariath-Arbe patris Enac, quæ vo-
catur Hebron, in mōte Iuda, & ſuburbana
12 eius per circuitum. ¶ ‖ Agros verò, & villas e ‖ *Sup.* 14.
ius dederat Caleb filio Iephone ad poſſidē *d.* 14.
13 dum. ¶ Dedit ergo filijs Aarō ſacerdotis He-
bron confugij ciuitatē, ac ſuburbana eius.
14 & Lobnam cū ſuburbanis ſuis: & Iether,
15 & Eſtemo, ¶ & Holon, & Dabir, ¶ & Ain, &
16 Ieta, & Beth-ſames, cum ſuburbanis ſuis:
17 ciuitates nouē de tribubus, vt dictum eſt,
duabus. ¶ De tribu autem filiorū Ben-ia-
18 min, Gabaon & Gabae, ¶ & Anatoth & Al-
mō, cū ſuburbanis ſuis: ciuitates quatuor.
19 ¶ Oēs ſimul ciuitates filiorum Aaron ſacer
20 dotis tredecim cum ſuburbanis ſuis. ¶ Reli
quis verò per familias filiorū Caath Leuiti
21 ci generis hæc eſt data poſſeſſio. ¶ De tribu
C Ephraim vrbes cōfugij Sichē cum ſuburba
22 nis ſuis in mōte Ephraim, & Gazer, ¶ & Cib
ſaim, & Beth-horon, cum ſuburbanis ſuis,
23 ciuitates quatuor de tribu quoq; Dan: El
24 theco & Gabathon, ¶ & Aialon & Geth-rē
mon, cū ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor.

25 ¶Porrò de dimidia tribu Manaſſe, Thanach
& Geth-remmon cum ſuburbanis ſuis, ci-
26 uitates duæ. ¶Omnes ciuitates decẽ, & ſub-
urbana earum, datæ ſunt filijs Caath, infe-
27 rioris gradus. ¶Filijs quoq; Gerſon Leuiti
ci generis dedit de dimidia tribu Manaſſe
confugij ciuitates, Gaulon in Baſan, & Boſ
ram cum ſuburbanis ſuis, ciuitates duas.
28 ¶Porrò de tribu Iſſachar: Ceſion, & Dabe-
29 reth, ¶& Iaramoth, & En-gãnim, cũ ſubur-
30 banis ſuis, ciuitates quatuor. ¶De tribu aũt
31 Aſer: Maſal & Abdon, ¶& Helcath, & Ro-
hob cũ ſuburbanis ſuis, ciuitates quatuor.
32 ¶De tribu quoq; Nephthali ciuitates cõfu-
gij Cedes in Galilæa, & Hammoth dor, &
Carthan, cũ ſuburbanis ſuis, ciuitates tres.
33 ¶Oẽs vrbes familiarũ Gerſon, tredecim, cũ
34 ſuburbanis ſuis. ¶Filijs aũt Merari Leuitis
inferioris gradus p̃ familias ſuas data eſt de
35 tribu Zabulõ, Iecnã & Cartha ¶& Damna,
& Naalel, ciuitates quatuor cũ ſuburbanis
36 ſuis. ¶De tribu Gad ciuitates cõfugij: Ra-
D moth in Galaad, & Manſim & Hæſebon &
Iazer, ciuitates quatuor, cũ ſuburbanis ſuis
—7. 37 ¶De tribu Ruben vltra-Iordanẽ contra Ie-
richo ciuitates refugij, Boſor in ſolitudine,
Miſor & Iaſer & Iethſon & Mephaath, ci-
38 uitates quatuor cũ ſuburbanis ſuis. ¶Oẽs
vrbes filiorũ Merari per familias, & cogna-
39 tiones ſuas duodecim. ¶Itaq; ciuitates vni-
uerſæ Leuitarũ in medio poſſeſſionis filio-
40 rũ Iſrael fuerunt quadragintaocto, ¶cũ ſub
urbanis ſuis, ſingulę per familias diſtribu-
41 tæ. ¶Dediq; Dñs Deus Iſraëli omnem ter-
ram, quam traditurum ſe patribus eorũ iu
rauerat: & poſſederunt illã, atq; habitaue-
42 runt in ea. ¶Dataq; eſt ab eo pax in oẽs per
circuitum nationes: nulluſq; eis hoſtiũ re-
ſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorũ ditionẽ
43 redacti ſunt. ¶Ne vnam quidem verbum,
quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat,
irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

## CAPVT XXII.

1 Eodem tempore vocauit Ioſue
A Rubenitas, & Gaditas, & dimi
2 diam tribu Manaſſe, ¶dixitq;
ad eos: Feciſtis oĩa quæ præce
pit vobis Moyſes famulus Do
mini: mihi quoq; in omnibus obediſtis.
3 ¶nec reliquiſtis fratres veſtros lõgo tẽpore,
vſque in præſentem diem, cuſtodientes im
4 perium Dñi Dei veſtri. ¶Quia igitur dedit
Dñs Deus veſter fratribus veſtris quietem
& pacẽ, ſicut pollicitus eſt: reuertimini, &
ite in tabernacula veſtra, & in terrã poſſeſ-
ſionis, ‖quã tradidit vobis Moyſes famulus ‖*Nu.* 32. *e.* 31. *Sep.* 12. *b.* 1.
5 Dñi, trans Iordanem. ¶Ita dũtaxat, vt cuſto-
diatis attentè, & opere cõpleatis mandatũ
& legem quam præcepit vobis Moyſes fa-
mulus Domini, vt diligatis Dñm Deum ve
ſtrum, & ambuletis in omnibus vijs e-
ius, & obſeruetis mandata illius, adhærea-
tiſque ei, ac ſeruiatis in omni corde, & in
6 omni anima veſtra: ¶Benedixitque eis Io-
B ſue, & dimiſit eos. Qui reuerſi ſunt in ta-
7 bernacula ſua. ¶Dimidiæ aũt tribui Manaſ
ſe poſſeſſionẽ Moyſes dederat in Baſan: &
idcirco mediæ quæ ſupfuit, dedit Ioſue ſor
tẽ inter cæteros fratres ſuos trans Iordanẽ
ad occidẽtalẽ plagã. ¶Cũq; dimitteret eos
8 I tabernacula ſua, & benedixiſſet eis, ¶dixit
ad eos: In multa ſubſtantia atq; diuitijs re
uertimini ad ſedes veſtras, cũ argẽto & auro
ære ac ferro, & veſte multiplici: diuidite p̃-
9 dam hoſtium cum fratribus veſtris. ¶Reuer
ſique ſunt, & abierunt filij Ruben, & filij
Gad & dimidia tribus Manaſſe, à filijs Iſ-
raël de Silo, quæ ſita eſt in Chanaan, vt in-
trarent Galaad terrã poſſeſſionis ſuæ, quã
obtinuerant iuxta imperium Domini in
10 manu Moyſi. ¶Cumque veniſſent ad tumu-
C los Iordanis, in Terram Chanaan, ædifica-
uerunt iuxta Iordanem altare infinitæ ma
11 gnitudinis. ¶Quod cũ audiſſent filij Iſrael,
& ad eos certi nuncij detuliſſent ædificaſſe
filios Rubẽ, & Gad & dimidiæ tribus Ma-
naſſe altare in Terra-Chanaan, ſup̃ Iorda-
12 nis tumulos, contra filios Iſraël: ¶conuene-
runt oẽs in Silo, vt aſcenderent & dimica-
13 rent cõtra eos ¶Et interim miſerunt ad il-
los in Terrã-Galaad Phinees filiũ Eleaza-
14 ri *ſacerdotẽ, ¶& decem principes cum eo, *ſacerdotis.
15 ſingulos de ſingulis tribubus. ¶Qui venerũt
ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus
Manaſſe in terram-Galaad, dixeruntq; ad
16 eos. ¶Hęc mandat omnis populus Domini,
Quæ eſt iſta tranſgreſſio? Cur reliquiſtis Do
minum Deum Iſrael, ædificantes altare ſa
17 crilegum, & à cultu illius recedentes? ¶An
parum vobis eſt quod ‖ peccaſtis in Beel- ‖*Nu.* 25. *a.* 4
D Phegor, & vſq; in præſentem diem macu-
la huius ſceleris in *vobis permanet, mul- *vobis. 6.
18 tique de populo corruerunt? ¶Et vos hodie
reliquiſtis Dominũ, & cras in vniuerſum
19 Iſraël ira eius deſæuiet. ¶Quòd ſi putatis
immũdam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ,
tranſite ad terram in qua tabernaculũ Do-
mini eſt, & habitate inter nos: tãtum vt à
Dño & à noſtro conſortio non recedatis, æ
dificato altari p̃ter altare Domini Dei no-
20 ſtri. ¶‖Nonne Achan filius Zare prętcrijt ‖*Sup.* 7. *a.* 1.
mandatum Domini, & ſuper omnem po-
pulum Iſrael ira eius incubuit? Et ille erat
vnus homo, atque vtinam ſolus perijſſet
21 in ſcelere ſuo. ¶Rñderuntq; filij Ruben, &
Gad, & dimidia tribus Manaſſe principib⁹
22 legationis Iſrael: ¶Fortiſſimus Deus Domi-
E nus, *ipſe nouit & Iſrael ſimul intelliget: *fortiſſimus Deus Dominus 4.
ſi præuaricationis animo hoc altare cõſtru
ximus, nõ cuſtodiat nos, ſed puniat nos in
23 præſenti: ¶& ſi ea mente fecimus vt holo-
cauſta, & ſacrificium, & pacificas victimas
ſuper eo imponeremus, ipſe quærat & iu-
24 dicet: ¶& non ea magis cogitatione, atque

tractatu,

tractatu, vt diceremus, Cras dicent filij ve-
ſtri filijs noſtris: Quid vobis & Dño Deo Iſ
25 raël? ¶ terminum poſuit Dñs inter nos &
vos ò filij Rubẽ, & filij Gad. Iordanem flu-
uium: & idcirco partem non habetis in Do
mino Et per hanc occaſionem auertent fi-
lij veſtri filios noſtros à timore Dñi. Putaui
26 mus itaq; melius, ¶ & diximus. Extruamus
nobis altare, non in holocauſta, neq; ad vi-
27 ctimas offerendas, ¶ ſed in teſtimonium in-
ter nos & vos, & ſobolem noſtrã veſtramq;
progeniem, vt ſeruiamus Dño, & iuris no-
ſtri ſit offerre & holocauſta, & victimas, &
pacificas hoſtias: & nequaquam dicãt cras
filij veſtri filijs noſtris, Non eſt vobis pars
28 in Dño. ¶ Quod ſi voluerint dicere, reſpon-
F debunt eis: Ecce altare Dñi quod fecerunt
patres noſtri, non in holocauſta, neq; in ſa-
crificium, ſed in teſtimonium noſtrum, ac
29 veſtrum. ¶ Abſit à nobis hoc ſcelus, vt rece-
damus à Dño, & eius veſtigia relinquamus
extructo altari ad holocauſta & ſacrificia, &
victimas offerendas præter altare Dñi Dei
noſtri quod extructum eſt ante tabernacu-
30 lum eius. ¶ Quibus auditis, Phinees ſacer-
dos, & principes legationis Iſraël, qui erãt
cum eo, placati ſunt: & verba filiorum Ru-
ben, & Gad. & dimidię tribus Manaſſe, libẽ
31 tiſſimè ſuſceperunt. ¶ Dixitq; Phinees filius
G Eleazari ſacerdos ad eos: Nũc ſcimus quòd
nobiſcum ſit Dñs, qm̃ alieni eſtis à pręuari
catione hac. & liberaſtis filios Iſraël de ma
32 nu Dñi, ¶ Reuerſusq; eſt cum principibus à
filijs Ruben, & Gad, de terra-Galaad, *fi- *in terrã 1.
nium ' Chanaan ad filios Iſraël, & retulit
33 eis. ¶ Placuitq; ſermo cunctis audiẽtibus. Et
laudauerũt Deum filij Iſraël, & nequaquã
vltrà dixerunt vt aſcenderent contra eos, at
que pugnarent, & delerent terram poſſeſſio
34 nis eorum. ¶ Vocaueruntq; filij Ruben, & fi
lij Gad altare quod extruxerant, Teſtimo
nium noſtrum, ꝙ Dominus ipſe ſit Deus.

## CAPVT XXIII.

1 EVoluto autem multo tempore,
A poſtquam pacem dederat Dñs
Iſraëli, ſubiectis in gyro natio
nibus vniuerſis, & Ioſue iam
2 lõgęuo, & perſenilis ętatis: ¶ vo
cauit Ioſue oẽm Iſraëlem, maioreſq; natu,
& principes, ac *duces', & *magiſtros, 'dixit- *iudices 1
que ad eos: Ego ſenui, & progreſſioris ętatis *magiſtratus 4.
3 ſum: ¶ voſque cernitis oĩa, quæ fecerit Dñs
Deus veſter cunctis per circuitum nationi-
bus, quomodo pro vobis ipſe pugnauerit:
4 ¶ & nunc, quia vobis ſorte *diuiſit' oẽm ter *diuiſi 1.
ram, ab oriẽtali parte Iordanis vſq; ad Ma-
re-magnum, multæq; adhuc ſuperſunt na
5 tiones. ¶ Dñs Deus vr̃ diſperdet eas, & aufe-
B ret à facie vr̃a, & poſſidebitis Terram ſicut
6 vobis pollicitus eſt: ¶ tãtùm cõfortamini &
eſtote ſoliciti vt cuſtodiatis cuncta quæ ſcri
pta ſunt in volumine legis Moyſi: & nõ de
clinetis ab eis, neq; ad dexterã, neq; ad ſini
7 ſtrã: ¶ ne poſtquã intraueritis ad Gẽtes, quæ
inter vos futuræ ſunt, iuretis in noĩe deorũ
8 earũ, & ſeruiatis eis, & adoretis illos. ¶ Sed
adhæreatis Dño Deo veſtro, quod feciſtis vſ
9 que in diẽ hanc. ¶ Et tunc auferet Dñs Deus
in cõſpectu vr̃o gentes magnas & robuſtiſſi
10 mas. & nullus vobis reſiſtere poterit. ¶ Vnus
C è vobis perſequet hoſtiũ mille viros: quia
Dñs Deus vr̃ pro vobis ipſe pugnabit, ſicut
11 pollicitus eſt. ¶ Hoc tm̃ diligentiſſimè pręca
12 uete, vt diligatis Dñm Deũ vr̃um. ¶ Quod ſi
volueritis gentiũ harũ quæ inter vos habi-
tant erroribus adhęrere, & cum eis miſcere
13 cõnubia, atq; amicitias copulare: ¶ iã nunc
ſcitote ꝙ Dñs Deus vr̃ nõ eas deleat ante fa
ciẽ veſtrã, ſed *ſint' vobis ĩ foueã ac laqueũ, *erunt 1.
& offendiculũ ex latere vr̃o, & ſudes in ocu
lis veſtris donec vos auferat, atq; diſperdat
14 de terra hac optima quã tradidit vobis. ¶ En
D ego hodie ingredior viam vniuerſę terrę, &
toto animo cognoſcetis ꝙ de oĩbus verbis
quæ ſe Dñs præſtiturum vobis eſſe pollici-
15 tus eſt, vnum non prætierit incaſſum. ¶ Si
cut ergo impleuit opere quod promiſit, &
proſpera cuncta venerũt: ſic adducet ſuper
vos quicquid malorũ cõminatus eſt, donec
vos auferat, atq; diſperdat de terra hac opti
16 ma quam tradidit vobis. ¶ Eo quòd præte-
rieritis pactum Dñi Dei veſtri, quod pepi-
git vobiſcum, & ſeruieritis dijs alienis, &
adoraueritis eos: citò atq; velociter conſur
get in vos furor Dñi, & auferemini ab hac
terra optima quam tradidit vobis.

## CAPVT XXIIII.

1 COngregauitq; Ioſue oẽs tribus
A Iſraël in Sichẽ, & vocauit ma
iores natu ac prĩcipes, & iudi
ces, & magiſtros: ſteterũtq; in
2 conſpectu Dñi, ¶ & ad populũ
ſic locutus eſt: Hæc dicit Dñs Deus Iſraël: ‖Ge.11.d.
‖Trans fluuium habitauerunt patres veſtri 26. & 31
ab initio, Thare pater Abrahã & Nachor:
3 ſeruieruntq; dijs alienis. ¶ Tuli ergo patrem
veſtrum Abrahã de Meſopotamiæ finibus,
& adduxi eum in Terram-Chanãã: multi-
4 plicauiq; ſemẽ ei², ¶ ‖& dedi ei Iſaac: illiq; ‖Ge.21.a.
rurſum dedi Iacob, & Eſau. ‖E quibus, Eſau 2.25.d.26
dedi montem Seir ad poſſidendum. ‖Iacob ‖Ge.36.a.
verò, & filij eius deſcenderunt in Aegyptũ. 8.
5 ¶ ‖Miſique Moyſen & Aaron, & percuſſi ‖Ge.46.6.
6 Aegyptum multis ſignis, atq; portentis. ¶ E- 6
duxiq; vos & patres veſtros de Aegypto, & ‖Exo.3.c.
B veniſtis ‖ad mare, perſecutique ſunt Aegy- 10.
ptij patres veſtros cum curribus & equita- ‖Exo.12.f
7 tu, vſq; ad Mare-rubrum. ¶ Clamauerũt au 37.
tem ad Dominum filij Iſraël: qui poſuit te ‖Exo.14.
nebras inter vos & Aegyptios: & adduxit ſu 6.9.
per eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi
veſtri cũcta quæ in Aegypto feceram, & ha
8 bitaſtis in ſolitudine multo tp̃e: ¶ & ĩtrodu
xi vos in terrã-Amorrhęi, q habitabat trãs

Iordanem. ‖Cumq; pugnarent contra vos,
tradidi eos in manus veſtras, & poſſediſtis
9 terrã eorũ, atq; interfeciſtis eos. ¶ ‖Surrexit
autẽ Balaac filius Sephor rex Moab & pu-
C gnauit contra Iſraëlem. Miſitq;, & vocauit
10 Balaã filiũ Beor, vt malediceret vobis: ¶ &
ego nolui audire eũ, ſed ecõtrario per illũ
benedixi vobis, & liberaui vos de manu ei*.
11 ¶‖Tranſiſtisq; Iordanem, & veniſtis ad Ieri
cho. Pugnaueruntq; cõtra vos viri ciuitatis
eius, Amorrhæus, & Pherezæus, & Chana-
næus, & Hethæus, & Gergeſæus, & Heuæus,
& Iebuſæus: & tradidi illos in manus vr̃as.
12 ¶‖Miſiq; ante vos crabrones: & eieci eos de
locis ſuis, duos reges Amorrhæorum, nõ in
13 gladio, & in arcu tuo. ¶Dediq; vobis terram
in qua non laboraſtis, & vrbes quas nõ ędi
ficaſtis, vt habitaretis in eis, vineas & oliue
14 ta quæ non plantaſtis. ¶Nunc ergo timete
D Dñm, & ſeruite ei perfecto corde atq; veriſ
ſimo, & auferte Deos quibus ſeruierunt pa
tres veſtri in Meſopotamia, & in Aegypto,
15 ac ſeruite Dño. ¶Sin aũt malum vobis vide
tur vt Dño ſeruiatis, optio vobis dat: eligite
hodie quod placet, cui ſeruire potiſſimùm
debeatis, vtrũ dijs quibus ſeruierunt patres
veſtri in Meſopotamia, an dijs Amorrhæo-
rum, in quorũ terra habitatis: ego aũt & do
16 mus mea ſeruiemus Dño. ¶Reſponditq; po
pulus, & ait: Abſit à nobis vt relinquamus
17 Dñm, & ſeruiamus dijs alienis. ¶Dñs Deus
noſter ipſe eduxit nos & patres noſtros de
Terra Aegypti, de domo ſeruitutis: fecitq;
videntibus nobis ſigna ingentia, & cuſtodi
uit nos in oĩ via, per quã ambulauimus, &
18 in cũctis populis per quos tranſiuimus. ¶Et
eiecit vniuerſas gentes, Amorrhæũ habita-
E torẽ terræ quã nos intrauimus. Seruiemus
19 igit Dño, quia ipſe eſt Deus noſter. ¶Dixitq;
Ioſue ad populũ: Nõ poteritis ſeruire Dño:
Deus enim ſanctus, & fortis æmulator eſt,
nec ignoſcet ſceleribus veſtris, atq; pecca-
20 tis. ¶ Si dimiſeritis Dñm, & ſeruieritis diis
alienis, conuertet ſe & affliget vos, atq; ſub
21 uertet poſtquã vobis præſtiterit bona. ¶Di-
xitq; populus ad Ioſue: Nequaquam ita vt
22 loqueris, erit: ſed Dño ſeruiemus. ¶Et Ioſue
ad populũ: Teſtes, inquit, vos eſtis, quia ip-
ſi elegeritis vobis Dñm, vt ſeruiatis ei: Re-
23 ſpõderuntq;: Teſtes ¶Nunc ergo, ait, aufer-
te deos alienos de medio veſtri, & inclina-
24 te corda veſtra ad Dñm Deũ Iſraël. ¶Dixitq;
F populus ad Ioſue: Dño Deo nr̃o ſeruiemus,
25 & obedientes erimus præceptis eius. ¶Per-
cuſſit ergo Ioſue in die illo fędus, & propo-
ſuit populo præcepta atq; iudicia in Sichẽ.
26 ¶Scripſit quoq; oĩa verba hæc in volumine
legis Dñi: & tulit lapidem pergrandem, po
ſuitq; eum ſubter quercũ quæ erat in ſan-
27 ctuario Dñi, ¶& dixit ad oẽm populum: En
lapis iſte erit vobis in teſtimoniũ quod *au * audieris
dieritis oĩa verba Dñi quæ locutus eſt vo- ſ.
bis: ne fortè poſtea negare velitis, & mẽtiri
28 Dño Deo veſtro. ¶Dimiſitq; populum, ſin-
29 gulos in poſſeſſionem ſuam. ¶ Et poſt hæc
mortuus eſt Ioſue filius Nun ſeruus Domi
30 ni, centum & decem annorũ: ¶ſepelierunt-
G que eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thã
nathſare, quæ eſt ſita in monte Ephràim,
31 à ſeptentrionali parte montis Gaas. ¶Serui-
uitq; Iſraël Domino cunctis diebus Ioſue
& ſeniorum, qui longo vixerant tempore
poſt Ioſue, & qui nouerant omnia opera
32 Domini quæ fecerat in Iſraël. ¶ Oſſa quo-
que Ioſeph, ‖quæ tulerant filij Iſrael de Ae ‖Gen. 50.
gypto ſepelierunt in Sichem, in parte agri d. 25.
quem emerat Iacob ‖à filijs Hemor patris Exo. 13 d
Sichem, centum nouellis ouibus. & fuit in 19.
33 poſſeſſionem filiorũ Ioſeph. ¶Eleazar quo- ‖Gen. 33.
que filius Aaron mortuus eſt: & ſepelierũt d. 19.
eum in Gabaath Phinees filij eius, quæ da-
ta eſt ei in monte Ephraim.

*Libri Ioſue Finis.*

# LIBER IVDICVM
## HEBRAICE SOPHETIM.



## CAPVT PRIMVM.

1 POST mortē Ioſue cōſulue
A rūt filij Iſraël Dñm, dicen-
tes: Quis aſcēdet ante nos
2 cōtra Chananęū, & erit dux
belli? Dixitq; Dñs: Iudas a-
ſcendet: ecce tradidi terrā ī
3 manus eius. ¶ Et ait Iudas Simeoni fratri
ſuo: Aſcende mecū in ſortē meā, & pugna
cōtra Chananæū, vt & ego pgā tecū in ſor-
4 tē tuā. ¶ Et abijt cū eo Simeō. ¶ Aſcenditque
Iudas, & tradidit Dñs Chananęū, ac Phere
zęū in manus eorū: & pcuſſerūt in Bezec de
5 cē millia virorū. ¶ Inuenerūtq; Adoni-bé-
B zec in Bézec, & pugnauerūt cōtra eū, ac p-
6 cuſſerūt Chananęū, & Pherezéū. ¶ Fugit aūt
Adonibézec: quē pſequuti cōprehēderunt,
7 cæſis ſummitatib⁹ manuū eius ac pedū. Di
xitq; Adoni-bézec: Septuaginta reges am-
putatis manuū ac pedū ſummitatib⁹, colli-
gebāt ſub mēſa mea ciborū reliquias: ſicut
feci, ita reddidit mihi De⁹. Adduxerūtq; eū
8 in Ieruſalē, & ibi mortu⁹ eſt. ¶ Oppugnātes
ergo filij Iuda Ieruſalē, cęperūt eā, & pcuſ-
ſerūt in ore gladij, tradētes cūctā incēdio ci
9 uitatē. ¶ & poſtea deſcendētes pugnauerunt
cōtra Chananęū q habitabat in montanis
10 ad meridiē in cāpeſtrib⁹. ¶ Pergēſq; Iudas
| Ioſ. 15. d. 14.
C cōtra Chananęū q habitabat in Hebron,
(cuius nomē fuit antiqtus Cariath-arbe)
11 |pcuſſit Seſai, & Ahimā, & Tholmai. ¶ atq;
inde ꝓfectus abijt ad habitatores Dabir, cu
ius nomē vetus erat Cariath-ſepher, i. ciui
12 tas literarū. ¶ Dixitq; Caleb: Qui pcuſſerit
Cariath-ſepher, & vaſtauerit eā, dabo ei A-
13 xā filiā meā vxorē. ¶ Cūq; cępiſſet eā Otho-
niel fili⁹ Cenez frater Caleb minor, dedit
14 ei Axā filiā ſuā cōiugē. ¶ Quā pergētē in iti-
nere monuit vir ſu⁹, vt peteret à patre ſuo
agrū. Quæ cū ſuſpiraſſet ſedēs in aſino, di-
15 xit ei Caleb: Quid habes? ¶ At illa rñdit: Da
D mihi benedictionē, qa terrā arentē dediſti
mihi: da & irriguā aqs. Dedit ergo ei Caleb
16 irriguū ſuperius, & irriguū inferius. ¶ Filij
aūt Cinæi cognati Moyſi aſcēderūt de ciui-
tate-palmarū, cū filijs Iuda in deſertū ſor
tis eius, qđ eſt ad meridiē Arad, & habita-
17 uerunt cū eo. ¶ Abijt aūt Iudas cū Simeone
frē ſuo, & pcuſſerūt ſimul Chananæū q ha
bitabat in Sephat, & interfecerūt eū. Voca-
tūq; eſt nomē vrbis, Horma, ideſt, anáthe-
18 ma. ¶ Cœpitq; Gazan cū finibus ſuis, & A-
19 ſcalônē, atq; Accarō cū terminis ſuis. ¶ Fuit
que Dñs cū Iuda, & mōtana poſſedit: nec
potuit delere habitatores vallis, qa falcatis
20 currib⁹ abundabāt. ¶ Dederūtq; Caleb He-
E bron, |ſicut dixerat Moyſes, q deleuit ex ea | Nu. 14. d. 24.
21 tres filios Enac. ¶ Iebuſæū aūt habitatorem Ioſ. 14. d.
Ieruſalē nō deleuerūt filij Ben-iamin: ha- 13. & 16.
bitauitq; Iebuſæus cū filijs Ben-iamin in d. 14.
22 Ieruſalē vſq; in pſentē diē. ¶ Domus quoq;
Ioſeph aſcendit in Bethel, fuitq; Dñs cum
23 eis. ¶ Nā cū obſiderēt vrbē q̄ prius Luza vo-
24 cabatur, ¶ viderunt hominē egredientē de
ciuitate, dixerūtq; ad eū: Oſtēde nobis in-
troitū ciuitatis, & faciemus tecū miſericor
25 diā. ¶ Qui cū oſtendiſſet eis, percuſſerūt vrbē
F in ore gladij: hoīem aūt illū, & oēm cogna
26 tionē eius dimiſerunt. ¶ Qui dimiſſus, abijt

2 in ſempiternum:¶ ita dūtaxat vt nō feriretis fędus cum habitatoribus terræ huius, &
aras corū ſubuerteretis: & noluiſtis audire
3 vocem meā. Cur hoc feciſtis?¶Quā ob rem
nolui delere eos à facie vr͂a: vt habeatis ho
4 ſtes, & dij eorū ſint vobis in ruinā.¶Cumq́;
loqueretur Angelus Dn̄i hæc verba ad oēs
filios Iſraël, eleuauerūt vocem ſuam, & fle
5 uerunt. ¶Et vocatum eſt nomen loci illius,
B Locus flentium, ſiue lachrymarū: immola-
6 ueruntq́; ibi hoſtias Dn̄o. ¶|Dimiſit ergo Io *|Ioſ. 24. 5 21.*
ſue populū, & abierūt filij Iſraël vnuſquiſ-
que in poſſeſſionē ſuam, vt obtinerēt eam:
7 ¶ſeruieruntq; Dn̄o cunctis diebus eius, & ſe
niorū, qui longo poſt eū vixerunt tp̄e, & no
uerant oı̄a opa Dn̄i quę fecerat cum Iſraël.
8 ¶Mortuus eſt aūt Ioſue filius Nun, famulus
9 Dn̄i, centum & decem annorū, ¶ & ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis ſuę in Thā
nathſare in monte Ephraim, à ſeptētriona
10 li plaga montis Gaas. ¶Oı̄ſq́; illa generatio
congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerūt
alij, qui non nouerant Dn̄m, & opera quæ
11 fecerat cum Iſraël. ¶Feceruntq́; filij Iſraël
malum in cōſpectu Dn̄i, & ſeruierunt Baa
12 lim, ¶ac dimiſerunt Dn̄m Deum patrū ſuo-
C rum: qui eduxerat eos de terra Aegypti: &
ſequuti ſunt Deos alienos, Deosq; populorum qui habitabant in circuitu eorum, &
adorauerunt eos: & ad iracundiā concitaue
13 runt Dn̄m, ¶dimittentes eum, & ſeruientes
14 Baal & Aſtharot. ¶ Iratusq; Dn̄s contra Iſ-
raël, tradidit eos in manus diripientium:
qui ceperunt eos, & vendiderunt hoſtibus
qui habitabant per gyrum: nec potuerunt
15 reſiſtere aduerſarijs ſuis, ¶ſed quocunq; per
gere voluiſſent, manus Dn̄i ſuper eos erat, ſi
cut locutus eſt, & iurauit eis, & vehementer
16 afflicti ſunt. ¶Suſcitauitque Dn̄s iudices qui
17 liberarent eos de vaſtātium manibus: ¶ ſed
nec eos audire voluerunt: fornicantes cum
dijs alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam per quam ingreſſi fuerāt patres
eorum: & audientes mandata Dn̄i omnia
18 fecēre contraria. ¶Cumq́; Dn̄s iudices ſuſci
D taret, in diebus eorum flectebatur miſericordia, & audiebat afflictorum gemitus, &
19 liberabat eos de cęde vaſtantium. ¶Poſtquā
autem mortuus eſſet iudex, reuertebantur,
& multò faciebant maiora quàm fecerāt *peiora.*
patres eorum, ſequentes deos alienos, ſeruientes eis, & adorantes illos. Non dimiſerunt adinuentiones ſuas, & viam duriſſimā
20 per quam ambulare conſueuerant. ¶Iratusque eſt furor Dn̄i in Iſraël, & ait: Quia irritum fecit gens iſta pactum meum quod pepigerā cum patribus eorum, & vocē meam
21 audire contempſit: ¶ & ego non delebo gen
22 tes quas dimiſit Ioſue, & mortuus eſt: ¶vt in
ipſis experiar Iſraël, vtrum cuſtodiāt viam
Dn̄i, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt
23 patres eorum, an non. ¶ Dimiſit ergo Dn̄s
omnes nationes has, & citò ſubuertere noluit nec tradidit in manus Ioſue.



## CAPVT III.

1 HÆ ſunt gentes quas Dominus
A dereliquit, vt erudiret in eis
Iſraëlem, & omnes qui nō nouerant bella Chananæorum:
2 ¶& poſteà diſcerēt filij eorum
certare cum hoſtibus, & habere cōſuetudi-
3 nem præliandi: ¶quinq; ſatrapas Philiſthinorum, omnemque Chananæum, & Sidonium, atq; Heuæū qui habitabat in mōte *habitabant 12.*
Libano, de monte Baal-Hermon vſque ad
4 introitum Emath. ¶Dimiſitq́; eos, vt in ipſis experiretur Iſraëlem, vtrū audirent man
data Domini quæ præceperat patribus co-
5 rum per manum Moyſi, an non. ¶Itaque
filij Iſraël habitauerunt in medio Chana

næi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, &
6 Heuæi & Iebuſæi: ¶ & duxerūt vxores filias
eorum, ipſiq; filias ſuas filijs eorū tradide-
7 rūt, & ſeruierunt dijs eorū. ¶Feceruntq; ma
lū in conſpectu Dñi, & obliti ſunt Dei ſui,
8 ſeruiētes Baalim, & Aſtaroth. ¶Iratusq; cō-
tra Iſraël Dñs tradidit eos in manus Chu-
ſan-raſathaím regis Meſopotamię, ſeruie-
9 runtque ei octo annis. ¶Et clamauerunt ad
B Dñm: q ſuſcitauit eis ſaluatorē, & liberauit
eos, Othoniel videlicet filiū Cenez, fratrē
10 Caleb minorē, ¶fuitq; in eo Spūs Dñi: & iu
dicauit Iſraël. Egreſſusq; eſt ad pugnā, & tra
didit Dñs ī manus eius Chuſan-raſathaim
11 regē Syriæ, & oppreſſit eum. ¶ Quieuitque
terra quadraginta annis, & mortuus eſt O-
12 thoniel filius Cenez. ¶Addiderūt aūt filij Iſ
raël facere malū in cōſpectu Dñi: qui cōfor
tauit aduerſum eos Eglon regē Moab: quia
13 fecerūt malū in cōſpectu eiꝰ. ¶Et copulauit
ei filios Ammō, & Amalec: abijtq; & ꝑcuſ-
14 ſit Iſraël, atq; poſſedit vrbē palmarū. ¶Ser-
uierūtq; filij Iſraël Eglō regi Moab decē &
15 octo annis. ¶& poſtea clamauerūt ad Dñm:
q ſuſcitauit eis ſaluatorē vocabulo Aod *,
filiū Gera, filij Iemini, q vtraq; manu pro
dextera vtebat̄. Miſerūtq; filij Iſrael per il-
16 lū munera Eglon regi Moab. ¶Qui fecit ſibi
C gladiū ancipitem, habentē in medio capu-
lum longitudinis palmæ manus, & accin-
ctus eſt eo ſubter ſagum in dextro femore.
17 ¶Obtulitq; munera Eglon regi Moab. Erat
18 aūt Eglon craſſus nimis. ¶Cumq; obtuliſſet
ei munera, proſecutus eſt ſocios q cū eo ve-
19 nerāt. ¶Et reuerſus de Galgalis, vbi erāt idō
la, dixit ad regē: Verbū ſecretū habeo ad te
ô rex. Et ille imperauit ſilentiū: egreſſisque
20 oībus qui circa eū erant, ¶ ingreſſus eſt Aod
ad eū. ſedebat aūt in æſtiuo cenaculo ſolus.
dixitq;, Verbū Dei habeo ad te. Qui ſtatim
21 ſurrexit de throno. ¶Extēditq; Aod ſiniſtrā
manū, & tulit ſicā de dextero femore ſuo,
22 infixitq; eam in ventrem eius ¶ tam validè
vt capulus ſequeret̄ ferrū in vulnere, ac pin
guiſſimo adipe ſtringeretur. Nec eduxit gla
diū, ſed ita vt percuſſerat, reliquit in corpo
re, ſtatimq; per ſecreta naturæ alui ſtercora
23 proruperunt. ¶Aod autem clauſis diligentiſ
24 ſimè oſtijs cęnaculi, & obfirmatis ſera, ¶per
D poſticum egreſſus eſt. Seruiq; regis ingreſſi
viderunt clauſas fores cœnaculi, atq; dixe-
runt: Forſitan purgat aluum in æſtiuo cęna
25 culo. ¶Expectanteſque diu donec erubeſce-
rent, & videntes quod nullus aperiret, tule-
runt clauē: & aperientes inuenerunt Dñm
26 ſuum in terra iacentem mortuum. ¶Aod au
tem dum illi turbarent̄, effugit, & pertran-
ſijt Locum-idolorum vnde reuerſus fuerat.
27 Venitq; in Seirath: ¶& ſtatim inſonuit buc
cina in monte Ephraím: deſcenderuntque
cum eo filij Iſraël, ipſo in fronte gradiēte.
28 ¶Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradidit
enim Dñs inimicos noſtros Moabitas ī ma
nus noſtras. Deſcenderuntque poſt eum, &
occupauerunt vada Iordanis quæ tranſmit
tunt in Moab: & non dimiſerunt tranſire
29 quemquā: ſed percuſſerūt Moabitas in tp̄e
illo, circiter decem millia, oēs robuſtos, &
fortes viros. nullus eorum euadere potuit.
30 ¶Humiliatusq; eſt Moab in die illo ſub ma
nu Iſraël: & quieuit terra octoginta annis.
31 ¶Poſt hunc fuit Sāgar filius Anath, qui per-
cuſſit de Philiſthijm ſexcentos viros vome-
re: & ipſe quoque defendit Iſraël.



## CAPVT IIII.

1 A Addideruntque filij Iſraël facere malum
2 in conſpectu Domini poſt mortem ¶ Aod, 1. Re. 12.
& tradidit illos Dominus in manus Iabin b. 9.

regis

regis Chanaan, q̃ regnauit ĩ Aſor: habuitq;
ducẽ exercit⁹ ſui noĩe Siſarã, ipſe aũt habi-
3 tabat ĩ Haroſeth-gẽtiũ. ¶Clamauerũtq; filij
Iſraël ad Dñm. nongẽtos.n. habebat falca-
ros currus, & p̃ viginti annos vehemẽter op
4 preſſerat eos. ¶Erat aũt Debora prophẽtis v-
xor Lapidoth, quę iudicabat populũ in illo
5 tpe. ¶Et ſedebat ſub palma, q̃ noĩe illi⁹ vo-
cabat̃, ĩter Rama & Beth-el ĩ mõte Ephraĩ:
aſcẽdebãtq; ad eã filij Iſraël in oẽ iudiciũ.
6 ¶Quæ miſit, & vocauit Barac filiũ Abi-noẽ
de Cedes ĩ Nephthali, dixitq; ad eũ: Pręce
pit tibi Dñs De⁹ Iſraël, vade, & duc exercitũ
in montẽ Thabor, tolleſq; tecũ decẽ millia
pugnatorum de filijs Nephthali, & de filijs
7 Zabulõ: ¶ego aũt adducã ad te ĩ loco Torrẽ
tis-ciſon, Siſarã principẽ exercitus Iabin, &
currus eius, atq; oẽm multitudinẽ, & tradã
8 eos in manu tua: ¶Dixitq; ad eã Barac: Si ve
B nis mecũ, vadã: ſi nolueris venire mecum,
9 nõ pergã. ¶Quę dixit ad eũ: Ibo quidẽ tecũ,
ſed in hac vice victoria non reputabit̃ tibi,
q̃a in manu mulieris tradit̃ Siſara: Surrexit
itaq; Debora, & perexit cũ Barac in Cedes.
10 ¶Qui accitis Zabulõ & Nephthali, aſcẽdit
cũ decẽ millibus pugnatorũ, habẽs Deborã
11 in comitatu ſuo. ¶Haber aũt Cinæus receſſe
rat quondã à cæteris Cinæis fratribus ſuis
filijs Hobad, cognati Moyſi: & tetẽderat ta-
bernacula vſq; ad vallẽ quæ vocat̃ Sẽnim,
12 & erat iuxta Cedes. ¶Nũciatumq; eſt Siſarę
ꝙ aſcẽdiſſet Barac filius Abinoẽ, in montẽ
13 Thabor, ¶& cõgregauit nongentos falcatos
currus, & oẽm exercitũ de Haroſeth-gentiũ
14 ad Torrentẽ-ciſon. ¶Dixitq; Debora ad Ba-
C rac. Surge. hæc.n. eſt dies in qua tradidit Do
minus Siſarã in manus tuas: en ipſe ductor
eſt tuus. Deſcendit itaque Barac de monte
Thabor, & decem millia pugnatorum cum
15 eo. ¶Perterruitq; Dñs Siſarã, & oẽs currus Pſ. 82.c
eius, vniuerſamq; multitudinẽ ĩ ore gladij 13.
ad cõſpectũ Barac: in tantũ vt Siſara de cur
16 ru deſiliens, pedibus fugeret, ¶& Barac per-
ſequeret̃ fugiẽtes currus, & exercitum vſq;
ad Haroſeth-gentiũ, & oĩs hoſtiũ multitu-
17 do vſq; ad internecionẽ caderet. ¶Siſara aũt
fugiens peruẽnit ad tẽtorium Iahel vxoris
Haber Cinæi. Erat aũt pax inter Iabin regẽ
18 Azor, & domũ Haber Cinæi. ¶Egreſſa igitur
Iahel in occurſum Siſaræ, dixit ad eũ: Intra
ad me Dñe mi, intra, ne timeas. Qui ingreſ-
ſus tabernaculum eius, & opertus ab ea pal
19 lio, ¶dixit ad eam: Da mihi obſecro paululũ
D aquæ, quia ſitio valde. Quæ aperuit vtrẽ la-
20 ctis, & dedit ei bibere & operuit illum. ¶Di
xitq; Siſara ad eam: Sta ante oſtium taber-
naculi: & cùm venerit aliquis interrogans
te, & dicẽs, Nunquid hîc eſt aliquis? Reſpõ-
21 debis, Nullus eſt. ¶Tulit itaque Iahel vxor
Haber clauum tabernaculi, aſſumens pari-
ter & malleũ: & ingreſſa abſcõditè, & cum
ſilẽtio poſuit ſupra tpſ capitis eius clauum,
percuſſumque malleo defixit in cerebrum
vſque ad terrã: qui ſoporem morti ſocians
22 defecit, & mortuus eſt. ¶Et ecce Barac ſe-
quens Siſaram veniebat: egreſſaq; Iahel in
occurſum eius, dixit ei: Veni, & oſtendam
tibi virum quem quæris. Qui cùm intraſſet
ad eam, vidit Siſaram iacentem mortuum,
23 & clauum infixum in tempore eius. ¶Humi
liauit ergo Deus in die illo Iabin regẽ Cha
24 naan corã filijs Iſraël: ¶qui creſcebant quo
tidie, & forti manu opprimebant Iabin re
gem Chanaan, donec delerent eum.



## CAPVT V.

1 A CEcineruntq; Debora & Barac filius Abi
noem in illo die, dicentes.
2 ¶Qui ſponte obtuliſtis de Iſraël animas

veſtras ad periculum, benedicite Domino.
3 Audite reges, auribus percipite principes :
Ego ſum, ego ſum quæ Dño canam, pſallã
Domino Deo Iſraël .
4 ¶Domine cum exires de Seir, & tranſires ꝑ
regiones Edom, terra mota eſt, cęliq; ac nu
bes diſtillauerunt aquis.
5 ¶Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai
à facie Domini Dei Iſraël.
6 ¶In diebus Sangar filij Anath, in diebus Ia
hel quieuerunt ſemitæ: & qui ingredieban
tur per eas, ambulauerunt ꝑ calles deuios .
7 ¶Ceſſauerunt fortes in Iſraël, & quieuerũt:
donec ſurgeret Debora , ſurgeret mater in
Iſraël .
8 ¶Noua bella elegit Dñs , & portas hoſtium
ipſe ſubuertit: clypeus & haſta ſi apparue-
runt in quadraginta millibus Iſraël.
9 ¶Cor meum diligit principes Iſraël: qui ꝓ-
B pria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, be
nedicite Domino .
10 ¶Qui aſcenditis ſuꝑ nitẽtes *aſinos , & ſede
tis ĩ iudicio, & ambulatis in via, loqmini.
11 ¶Vbi colliſi ſunt currus, & hoſtium ſuffoca
tus eſt exercitus, ibi narrentur iuſtitiæ Dñi,
& clementia in fortes Iſraël: tunc deſcen-
dit populus Domini ad portas, & obtinuit
principatum.
12 ¶Surge, ſurge Debora. ſurge, ſurge, & loque-
re canticum: ſurge Barac, & apprehende ca
ptiuos tuos fili Abi-noem.
13 ¶Saluatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus in
fortibus dimicauit.
14 ¶Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, & poſt
eum ex Ben-iamin in populos tuos o Ama
lec: de Machir principes deſcenderũt, & de
Zabulon, qui exercitũ ducerẽt ad bellãdũ .
15 ¶ Duces Iſſachar fuere cum Debora , & Ba-
rac veſtigia ſunt ſecuti, q quaſi in præceps
ac barathrũ ſe diſcrimini dedit : diuiſo cõ-
tra ſe Ruben , magnanimorum reperta eſt
contentio .
16 ¶Quare habitas inter duos terminos, vt au-
C dias ſibilos gregum? diuiſo contra ſe Rubẽ,
magnanimorum reperta eſt contentio.
17 ¶Galaad trans Iordanem quieſcebat, & Dã
vacabat nauibus : Aſer habitabat in litore
maris, & in portubus morabatur.
18 ¶Zabulon verò & Nepthali obtulerunt a-
nimas ſuas morti in regione Merome .
19 ¶Venerunt reges & pugnauerunt, pugnaue-
runt reges Chanaan in Tanac iuxta aquas
Mageddo, & tamen nihil tulere p̄dantes .
20 ¶De cęlo dimicatum eſt contra eos : ſtellæ
manentes in ordine & curſu ſuo, aduerſus
Siſaram pugnauerunt.
21 ¶Torrens Ciſon traxit cadauera eorum: tor
rens Cadumim, torrens Ciſon: conculca a-
nima mea robuſtos.
22 ¶Vngulæ equorum ceciderunt, fugientibus
impetu , & per præceps ruentibus fortiſſi-
mis hoſtium.
23 ¶Maledicite terræ-Meroz , dixit Angelus
Domini, maledicite habitatoribus eius, q̃a
non venerunt ad auxilium Domini, in ad-
iutorium fortiſſimorum eius.
24 ¶ Benedicta inter mulieres Iahel vxor Ha-
D ber Cinæi , & benedicatur in tabernaculo
-ſuo* . —ſ.
25 ¶Aquam petẽti lac dedit, & in phiala prin
cipum obtulit butyrum .
26 ¶Siniſtram manum miſit ad clauũ, & dex-
teram ad fabrorum malleos, percuſſitq; Si-
ſaram quærens in capite vulneri locum, &
tempus validè perforans.
27 ¶Inter pedes eius ruit , defecit, & mortuus
eſt: voluebatur ante pedes eius , & iacebat
exanimis & miſerabilis.
28 ¶Per feneſtram reſpiciens , vlulabat mater
eius: & de cęnaculo loquebatur; Cur mora
tur regredi currus eius ? quare tardauerunt
pedes quadrigarum illius ?
29 ¶Vna ſapientior cæteris vxoribus eius, hæc
ſocrui verba reſpondit .
30 ¶Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherri-
ma feminarum eligitur ei: veſtes diuerſorũ
colorum Siſarę traduntur in prędã, & ſup-
pellex varia ad ornanda colla congeritur .
31 ¶Sic pereant omnes inimici tui Domine :
qui autem diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo
ſplendet, ita rutilent .
32 ¶Quieuitq; terra per quadraginta annos .

CAPVT VI.

1 FEcerunt autem filij Iſraël ma-
A lum in cõſpectu Dñi: qui tra-
didit illos in manu Madian ſe
2 ptem annis. ¶ & oppreſſi ſunt
valde ab eis. Fecerũtq; ſibi an
tra & ſpelunca in mõtibus, & munitiſſima
3 ad repugnandũ loca. ¶Cũq; ſeuiſſet Iſraël ,
aſcendebat Madian & Amalec, cæteriq; o-
4 rientalium nationum: ¶& apud eos figẽtes
tentoria, ſicut erant in herbis cuncta vaſta-
bant vſq; ad introitum Gazæ: nihilq; om-
nino ad vitã ꝑtinens relinquebant in Iſ-
5 raël, non oues, non boues, nõ aſinos. ¶ Ipſi
enim & vniuerſi greges eorum veniebãt cũ
tabernaculis ſuis, & inſtar locuſtarũ vniuer
ſa cõplebant, innumera multitudo hoĩum
& camelorũ , q̃cquid tetigerãt deuaſtãtes .
6 Humiliatusq; eſt Iſraël valde in cõſpectu
7 Madian. ¶ Et clamauit ad Dñm, poſtulans
8 auxilium contra Madianitas. ¶Qui miſit ad
B eos virum Prophetam, & locutus eſt : Hæc
dicit Dominus Deus Iſraël, vos feci cõſcẽ-
dere de Ægypto, & eduxi vos de domo ſer-
9 uitutis, & liberaui de manu Ægyptiorum
& omniũ inimicorum qui affligebãt vos :
eieciq; eos ad introitum vſm, & tradidi vo
10 bis terram eorum. ¶ Et dixi, Ego Dominus
Deus veſter, ne timeatis deos Amorrhæorũ
in quorum terra habitatis: Et noluiſtis au-
11 dire vocem meam . ¶ Venit autem Ange-
lus Domini , & ſedit ſub quercu q̃ erat in



Ephra,& pertinebat ad Ioas patrẽ familiæ
Ezri Cũq́; Gedeõ filius eius excuteret atq;
purgaret frumenta in torculari, vt fugeret
12 Madian:¶apparuit ei Angelus Dñi, & ait:
13 Dñs tecũ:virorũ fortiſſime. ¶Dixitq́; ei Ge-
C deon, Obſecro mi dñe, ſi Dñs nobiſcũ eſt,
cur apprehenderunt nos hæc oĩa? vbi ſunt
*1. Re.12. b. 3.* mirabilia eius quæ narrauerunt patres no-
ſtri,atq; dixerunt, De Ægypto eduxit nos
Dñs? Nunc aũt dereliquit nos Dñs, & tradi
14 dit in manus Madian.¶Reſpexitq́; ad eum
Dñs,& ait:Vade in hac fortitudine tua, &
liberabis Iſraël de manu Madian : ſcito ꝙ
15 miſerim te.¶Qui reſpõdẽs ait, Obſecro mi
Dñe, in quo liberabo Iſraël ? ecce familia
mea infima eſt ĩ Manaſſe, & ego minimus
16 in domo patris mei.¶Dixitq́ue ei Dñs: Ego
ero tecũ, & percuties Madian quaſi vnum
17 virũ.¶Et ille:Si inueni,inquit,gratiam corá
te,da mihi ſignum ꝙ tu ſis qui loqueris ad
18 me.¶Ne recedas hinc, donec reuertar ad te
D portans ſacrificium,& offerens tibi.Qui re-
ſpondit:Ego præſtolabor aduentum tuum.
19 ¶Ingreſſus eſt itaque Gedeon, & coxit hæ-
dũ,& de farinæ modio azymos panes: car-
nesq́; ponẽs in caniſtro,& iuscarnium mit
tens in ollam,tulit oĩa ſub quercu,& obtu
20 lit ei ¶Cui dixit Angelus Dñi:Tolle carnes
& azymos panes, & pone ſupra petrã illã,
21 & ius déſuper.Cũq; feciſſet ita,¶extẽdit an-
gelus Dñi ſummitatẽ virgæ quã tenebat in
manu, & tetigit carnes & panes azymos :
aſcenditq́ue ignis de petra , & carnes , azy-
mosq́; panes conſumpſit. Angelus aũt Dñi
22 euanuit ex oculis eius . ¶Vidensq́; Gedeon
ꝙ eſſet Angelus Domini,ait : Heu mi Dñe
Deus:quia vidi Angelum Domini facie ad
23 faciẽ.¶Dixitq́; ei Dñs: Pax tecũ : ne timeas,
24 non morieris.¶Ædificauit ergo ibi Gedeon
E altare Dño , vocauitq́; illud, Domini–pax,
vſque in præſentẽ diem. Cũq; adhuc eſſet
25 in Ephra quæ eſt familiæ Ezri, ¶nocte illa
dixit Dñs ad eum : Tolle taurũ patris tui,
& alterum taurum annorum ſeptem , de-
ſtruesq́; aram Báal,quæ eſt patris tui:& ne
26 mus quod circa aram eſt, ſuccides: ¶& ædifi
cabis altare Dño Deo tuo in ſummitate pe
træ huius,ſuper quam antè ſacrificium po
ſuiſti:tollesq́; taurum ſecũdum, & offeres
holocauſtum ſuper ſtruem lignorũ,quæ de
27 nemore ſucciderís.¶Aſſumptis ergo Gedeõ
decẽ viris de ſeruis ſuis, fecit ſicut præcepe
rat ei Dñs.Timẽs aũt domum patris ſui &
homines illius ciuitatis,per diẽ noluit face
28 re,ſed omnia nocte compleuit.¶Cumq́; ſur
F rexiſſent viri oppidi eius manè,viderũt de-
ſtructam aram Báal,lucumq́; ſucciſum, &
taurum alterum impoſitum ſuper altare
29 quod tunc ædificatum erat.¶Dixeruntq́; ad
inuicem:Quis hoc fecit ? Cũq; perquirerẽt
authorem facti, dictum eſt , Gedeon filius
30 Ioas fecit hæc omnia.¶Et dixerunt ad Ioas:
Produc filiũ tuũ huc,vt moriatur: quia de-
31 ſtruxit aram Báal,& ſuccidit nemus.¶Qui-
bus ille reſpõdit: Nunqd vltores eſtis Báal,
vt pugnetis pro eo?qui aduerſarius eſt eius
moriatur antequam lux craſtina veniat. ſi
Deus eſt, vindicet ſe de eo qui ſuffodit arã
32 eius.¶Ex illo die vocatũ eſt Gedeõ, Ierobaal
eo ꝙ dixiſſet Ioas, Vlciſcatur ſe de eo Báal,
33 qui fodit aram eius.¶Igitur omnis Madian
& Amalec,& orientales populi congregati
ſunt ſimul,& tranſeuntes Iordanem,caſtra
34 metati ſunt in valle Iezraël,¶Spiritus aũt
G Domini induit Gedeon, qui clangẽs bucci-
na,conuocauit domum Abi–èzer,vt ſeque
35 retur ſe. ¶Miſitq́ue nuncios in vniuerſum
Manaſſen , qui & ipſe ſecutus eſt eum: &
alios nuncios in Azer & Zabulõ & Neph-
36 thali,qui occurrerunt ei. ¶ Dixitq́ue Gedeõ

ad Do-

ad Dominum: Si ſaluũ facis per manũ meã
37 Iſraël, ſicut locutus es, ¶ ponã hoc vellus la-
næ in area: ſi ros ĩ ſolo vellere fuerit, & in
omni terra ſiccitas, ſciã ꝙ per manũ meã, ſi
38 cut locutus es, liberabis Iſraël. ¶ Factumque
eſt ita. Et de nocte cõſurgens expreſſo vel-
39 lere, concham rore impleuit, ¶ Dixitq; rur-
ſus ad Dñm: Ne iraſcatur furor tuus cõtra
me ſi adhuc ſemel tentauero, ſignum quæ-
rens in vellere. Oro vt ſolũ vellus ſiccũ ſit,
& omnis terra rore madens. ¶ Fecitq; Dñs
nocte illa vt poſtulauerat: & fuit ſiccitas in
ſolo vellere, & ros in omni terra.

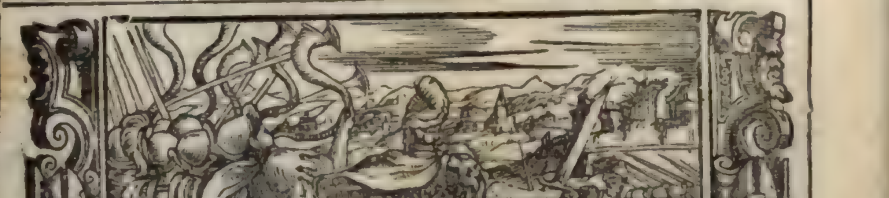
## CAPVT VII.

1 IGITVR Ierobáal q & Gedeon,
A de nocte cõſurgens, & omnis
populus cũ eo, venit ad fontẽ
qui vocatur Harad. Erant aũt
caſtra Madian in valle ad ſe-
2 ptentrionalẽ plagã collis excelſi. ¶ Dixitque
Dominus ad Gedeon: Multus tecum eſt po
pulus, nec tradetur Madian in manus eius:
ne glorietur cõtra me Iſraël, & dicat, Meis
3 viribus liberatus ſum. ¶ Loquere ad popu-
lũ, & cũctis audiẽtibus prędica: ‖Qui formi
doloſus & timidus eſt, reuertatur. Receſſe-
runtq; de monte Galaad, & reuerſi ſunt ex
populo viginti duo millia virorum, & tamẽ
4 decem millia remanſerunt. ¶ Dixitque Dñs
B ad Gedeõ: Adhuc populus multus eſt: duc
eos ad aquas, & ibi ꝓbabo illos: & de quo
dixero tibi vt tecum vadat, ipſe pergat: quẽ
5 ire prohibuero, * reuertatur. ¶ Cumque de-
ſcẽdiſſet populus ad aquas, dixit Dñs ad Ge
deon, Qui lingua lambuerint aquas, ſicut
ſolent canes lãbere, ſeparabis eos ſeorſum:
q aũt curuatis genib⁹ biberint, ĩ altera par

‖*Deu. 20. b. 9. 1. Mac. 3. g. 56.*

* *ipſe.*

6 te erũt. ¶ Fuit itaq; numerus eorũ qui ma-
nu ad os ꝓijciente, lambuerãt aquas, trecẽ
ti viri, oĩs aũt reliqua multitudo flexo po-
7 plite biberat. ¶ Et ait Dñs ad Gedeon: In tre
cẽtis viris q lãbuerunt aquas, liberabo vos,
& tradã in manu tua Madian: oĩs aũt reli-
qua multitudo reuertatur in locum ſuum.
8 ¶ Sũptis itaq; pro numero cibarijs & tubis,
C oẽm reliquã multitudinem abire præcepit
ad tabernacula ſua: & ipſe cũ trecẽtis viris
ſe certamini dedit. Caſtra aũt Madian erãt
9 ſubter in valle. ¶ Eadem nocte dixit Dñs ad
eũ: Surge, & deſcende in caſtra: quia tradi-
10 di eos in manu tua. ¶ ſin autem ſolus ꝑire for
11 midas, deſcendat tecũ Phara puer tuus. ¶ Et
cũ audieris quid loquantur, tunc conforta-
buntur manus tuæ, & ſecurior ad hoſtiũ ca
ſtra deſcẽdes. Deſcendit ergo ipſe & Phara
12 puer eius ĩ partẽ caſtrorũ, vbi erãt armato-
D rum vigiliæ. ¶ Madian aũt & Amalec, & oẽs
oriẽtales populi fuſi iacebãt in valle, vt lo-
cuſtarũ multitudo: cameli quoq; ĩnumera
biles erãt, ſicut arena q̃ iacet in littore ma-
13 ris. ¶ Cũq; veniſſet Gedeon, narrabat aliqs
ſomniũ ꝓximo ſuo: & in hunc modũ refe-
rebat qđ videbat: Vidi ſomniũ, & videbat̃
mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo
volui, & in caſtra Madian deſcendere: cũq;
perueniſſet ad tabernaculum, percuſſit il-
lud, atque ſubuertit, & terræ funditus coæ-
14 quauit. ¶ Reſpondit is cui loquebatur: Non
eſt hoc aliud, niſi gladi⁹ Gedeonis filij Ioas
viri Iſraelitę: tradidit.n. Dñs in manus eius
15 Madian, & omnia caſtra eius ¶ Cumq; au-
diſſet Gedeon ſomnium, & interpretatio-
E nẽ eius, adorauit: & reuerſus eſt ad caſtra
Iſraël, & ait: Surgite: tradidit.n. Dñs in ma



16 nus noſtras caſtra Madian. ¶ Diuiſitque tre-
centos viros in tres partes, & dedit tubas in
manibus eorum, lagenaſq; vacuas, ac lãpa-
17 des in medio lagenarũ. ¶ Et dixit ad eos: Qđ
me facere videritis, hoc facite: ĩgrediar ꝑtẽ
18 caſtrorũ, & quod fecero ſectamini. ¶ Quan-

do per

do perſonuerit tuba in manu mea, vos quo
que per caſtrorum circuitum clangite & cõ
19 clamate, Dño & Gedeoni. ¶Ingreſſusq; eſt
Gedeon, & trecẽti viri qui erant cum eo in
F partem caſtrorũ, incipientibus vigilijs no-
ctis medie, & cuſtodibus ſuſcitatis, cęperũt
buccinis clangere, & cõplodere inter ſe la-
20 genas. ¶Cumq; per gyrũ caſtrorum in trib⁹
perſonarent locis, & hydrias confregiſſent,
tenuerunt ſiniſtris manibus lãpades, & dex
tris ᵇſonãtesᶜ tubas, clamaueruntq; Gladius
21 Dñi & Gedeonis. ¶ſtãtes ſinguli in loco ſuo
per circuitũ caſtrorum hoſtiũ. Oĩa itaq; ca
ſtra turbata ſunt, & vociferãtes, vlulãtesq;
22 fugerunt, ¶& nihilominus inſiſtebant trecẽ
ti viri buccinis perſonãtes. ‖Immiſitq; Dñs
gladium in oĩbus caſtris, & mutua ſe cæde
23 truncabant ¶fugientes vſq; ad ᵛBeth-ſecaᶜ,
& crepidinẽ Abel mehula in Tabbath. Cõ
clamantes autẽ viri Iſraël de Nephthali &
Aſer, & oĩ Manaſſe, perſequebant̃ Madian.
24 ¶Miſitq; Gedeon nũcios in oẽm montẽ E-
G phraim, dicens: Deſcẽdite in occurſum Ma
diã, & occupate aquas vſq; Beth-bera atq;
Iordanem Clamauitq; oĩs Ephraim; & prę
occupauit aquas atq; Iordanem vſq; Beth-
25 bera. ¶‖Apprehenſosq; duos viros Madian,
Oreb & Zeb: interfecit Oreb ĩ petra Oreb,
Zeb verò ĩ torculari-Zeb. Et perſecuti ſunt
Madian, capita Oreb & Zeb portantes ad
Gedeon trans fluenta Iordanis.

ᵇ ſonabãt, t.
‖Pſ. 82.c. 10.
ᵛ Beth-ſeta 4.
‖Iſa. 10. f. 26. Pſ. 82.c. 11.

## CAPVT VIII.

1 DIxeruntq; ad eũ viri Ephraim:
A Quid eſt hoc quod facere vo-
luiſti, vt nos nõ vocares cùm
ad pugnã pergeres contra Ma
dian, ?iurgãtes fortiter, & pro-
2 pè vim inferentes. ¶Quibus ille reſpondit:
Quid enim tale facere potui, quale vos feci
ſtis? nonne melior eſt racemus Ephraim,
3 vindemijs Abi-ezer? ¶In manus veſtras Dñs
tradidit principes Madian, Oreb & Zeb:
quid tale facere potui, quale vos feciſtis?
Quod cùm locutus eſſet, requieuit ſpiritus
4 eorum, quo tumebant contra eum. ᵛCùm-
que veniſſet Gedeon ad Iordanem, trãſiuit
cum trecentis viris qui ſecum erant, & præ
laſſitudine, fugientes perſequi non pote-
5 rant. ¶Dixitque ad viros Socoth: Date, obſe-
cro, panes populo qui mecum eſt, quia val-
de defecerunt: vt poſſimus perſequi Zebee,
6 & Salmana reges Madian. ¶Rñderunt prin
B cipes Socoth: Forſitan palmæ manuum Zé
bee, & Salmana in manu tua ſunt, & idcir-
co poſtulas, vt demus exercitui tuo panes.
7 ¶Quibus ille ait: Cùm ergo tradiderit Dñs
Zebee, & Salmana in man⁹ meas, & cũ re
uerſus fuero victor in pace, cõteram carnes
8 veſtras cũ ſpinis tribuliſq; deſerti. ¶Et inde
cõſcendẽs, venit in Phanuel: locutusq; eſt
ad viros loci illius ſimilia. Cui & illi rñde-
9 runt ſicut rñderant viri Socoth. ¶Dixit itaq;
eis: Cùm reuerſus fuero victor in pace de-
10 ſtruã turrim hãc. ¶Zébee aũt & Salmana re
C quieſcebant cũ oĩ exercitu ſuo. Quindecim
enim millia viri remanſerant ex omnibus
turmis orientaliũ populorum, cæſis cẽtum
viginti millibus bellatorum, & educẽtium
11 gladium. ¶‖Aſcendensq; Gedeon per viam
eorum qui in tabernaculis morabantur ad
orĩẽtalem plagã Nobe, & Iegbaa, percuſſit
caſtra hoſtium, qui ſecuri erant, & nihil ad
12 uerſi ſuſpicabantur. ¶Fugeruntq; Zébee &
Salmana, quos perſequẽs Gedeon compre-
13 hendit, turbato omni exercitu eorum. ¶Re-
14 uertensque de bello ante ſolis ortum, ¶ ap-
prehendit puerum de viris Socoth, interro-
gauitq; eum noĩa principum, & ſeniorum
Socoth, & deſcripſit ſeptuaginta ſeptem vi
15 ros. ¶Venitque ad Socoth, & dixit eis: En Ze
bee & Salmana ſuper quibus exprobraſtis
mihi, dicentes, Forſitã manus Zebee & Sal
mana ĩ manibus tuis ſunt, & idcirco poſtu
las vt demus viris qui laſſi ſunt, & defece-
16 runt panes. ᵛTulit ergo ſeniores ciuitatis, &
D ſpinas deſerti ac tribulos, & contriuit cum
17 eis, atq; comminuit viros Socoth ᵛTurrim
quoq; Phanuel ſubuertit, occiſis habitato-
18 ribus ciuitatis. ¶Dixitq; ad Zebee & Salma-
na: Quales fuerunt viri quos occidiſtis in
Thabor? Qui rñderunt: Similes tui, & vnus
19 ex eis quaſi filius regis. ¶Quibus ille rñdit:
Fratres mei fuerunt filij matris meæ. viuit
Dominus, quia ſi ſeruaſſetis eos, non vos oc
20 ciderem. ¶Dixitq; Iether primogenito ſuo:
Surge & interfice eos. Qui non eduxit gla-
dium: timebat enim, quia adhuc puer erat.
21 ¶Dixeruntq; Zebee & Salmana: Tu ſurge,
& irrue in nos: quia iuxta ętatem robur eſt
E hominis. ‖Surrexit Gedeon, & interfecit Zé
bee & Salmana: & tulit ornamenta ac bul-
las, quibus colla règalium camelorum deco
22 rari ſolent. ¶Dixeruntque oẽs viri Iſrael ad
Gedeon: Dñare noſtri tu & filius tuus, & fi-
lius filij tui: quia liberaſti nos de manu Ma
23 dian. ¶Quibus ille ait: Non dñabor vĩi nec
dñabitur in vos filius meus, ſed dñabit̃ vo-
24 bis Dñs. ¶Dixitq; ad eos. Vnam petitionem
poſtulo à vobis. Date mihi inaures ex præ-
da veſtra: Inaures enim aureas Iſmaelitæ
25 habere conſueuerant, ¶Qui reſponderunt:
F Libentiſſimè dabimus. Expandentesque
ſuper terram pallium, proiecerũt in eo in-
26 aures de præda: ¶ & fuit pondus poſtulata-
rum inaurĩũ, mille ſeptingẽti auri ſicli. abſ
que ornamentis, & monilibus, & veſte pur
purea, quibus reges Madian vti ſoliti erãt,
27 & pręter torques aureas camelorũ. ¶Fecit-
que ex eo Gedeon Ephod, & poſuit illud in
ciuitate ſua Ephra. Fornicatusq; eſt omnis
Iſrael in eo, & factum eſt Gedeoni & omni
28 domui eius in ruinam. ¶Humiliatus eſt aũt
Madian coram filijs Iſrael, nec potuerũt
vltrà ceruices eleuare: ſed quieuit terra per

‖Oſe. 10. d. 14.
‖Pſ. 82.c. 12.

qua-

quadraginta annos, quibus Gedeon p̄ſuit.
9 ꝰAbijt itaq; Ierobáal filius Ioas, & habita-
0 uit in domo ſua: ꝰhabuitq; ſeptuaginta fi-
G lios, q̨ egreſſi ſunt de ſemore eius, eo ꝙ plu
1 res haberet vxores. ꝰConcubina autem il-
lius, quã habebat in Sichem: genuit ei filiũ
2 nomine Abi-mélech. ꝰMortuusq́; eſt Ge-
deon filius Ioas in ſenectute bona, & ſepul
tus eſt ĩ ſepulchro Ioas patris ſui in Ephra
33 de familia Ezri. ꝰPoſtquàm autem mor-
tuus eſt Gedeon, auerſi ſunt filij Iſraël, &
fornicati ſunt in Baalim. ꝰPercuſſeruntq́;
34 cum Baal fœdus, vt eſſet eis in Deum: ꝰnec
recordati ſunt Domini Dei ſui, q̨ eruit eos
de manibus inimicorum ſuorum omnium
35 per circuitum: nec fecerunt miſericordiã
cum domo Ierobáal Gedeon iuxta omnia
bona quæ fecerat Iſraeli.



CAPVT IX.

1 ABijt aũt Abi-mélech filius Ie-
A robáal in Sichẽ ad fratres ma-
tris ſuæ, & locutus eſt ad eos,
& ad omnem cognationẽ do-
mus patris matriſque ſuæ di-
2 cens: ꝰLoquimini ad omnes viros Sichem.
Quid vobis eſt melius, vt dominentur ve-
ſtri ſeptuaginta viri oẽs filij Ierobáal, an vt
dominetur vobis vnus vir? ſimulq́; conſide
rate quòd os veſtrum, & caro veſtra ſum.
3 ꝰLocutiq́; ſunt fratres matris eius de eo ad
oẽs viros Sichem vniuerſos ſermones iſtos,
& inclinauerũt cor eorũ poſt Abi mélech,
4 dicentes: Frater noſter eſt. Dederuntq́; illi
ſeptuaginta pondera argenti de phano Ba-
al-berith. Qui cõduxit ſibi ex eo viros ino-
5 pes & vagos, ſecutiq́; ſunt eũ. ꝰEt venit in
domũ patris ſui in Ephra, & occidit fratres
ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta viros ſuper
lapidem vnum: remanſitq́; Ioatham filius
6 Ierobaal minimus, & abſconditus eſt. ꝰCõ
gregati ſunt autem omnes viri Sichem, &
vniuerſæ familiæ vrbis Mello: abieruntque
& cõſtituerũt regẽ Abimelech, iuxta quer-
7 cum quæ ſtabat in Sichem. ꝰQuod cum nũ-
B ciatũ eſſet Ioatham, iuit, & ſtetit in vertice
mõtis Gazirim, eleuataq́; voce, clamauit &
dixit: Audite me viri Sichem, ita vt audiat
8 vos Deus. ꝰIerunt ligna, vt vngerẽt ſuper ſe
regem: dixeruntque oliuæ, Impera nobis
9 ꝰQuæ reſpõdit: Nunquid poſſum deſerere
pinguedinem meã, qua & dij vtũtur, & ho-
mines, & venire vt inter ligna promouear?
10 ꝰDixeruntq; ligna ad arborem ficum: Ve
11 ni, & ſuper nos regnum accipe. ꝰQuæ rñdit
eis: Nunquid poſſum deſerere dulcedinem
meam, fructusq́; ſuauiſſimos, & ire vt in-
12 ter cætera ligna promouear? ꝰLocutaq́; sũt
13 ligna ad vitẽ: Veni, & impera nobis. ꝰQuæ
reſpondit eis: Nunquid poſſum deſerere
vinum meum, quod lętificat Deum & ho-
14 mines, & inter cætera promoueri? ꝰDixe-
runtque omnia ligna ad rhamnum: Veni
15 & impera ſuper nos. ꝰQuæ reſpondit eis:
Si verè me regem cõſtituiſtis, venite, & ſub
vmbra mea requieſcite, ſi autem nõ-vul-
tis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret —r.
16 cedros Libani. ꝰNũc igit̃ ſi rectè, & abſque
C peccato conſtituiſtis ſuper vos regem Abi-
melec, & benè egiſtis cũ Ierobáal, & cum
domo eius, & reddiſtis vicẽ beneficijs eius,
17 ꝰqui pugnauit pro vobis & animam ſuam
dedit periculis, vt erueret vos de manu Ma
18 dian, ꝰqui nunc ſurrexiſtis contra domum
patris mei, & interfeciſtis filios eius ſeptua
ginta viros ſuper vnum lapidem, & conſti-
tuiſtis regem Abimélech filiũ ancillæ eius
ſuper habitatores Sichem, eo quòd frater
19 veſter ſit. ꝰſi ergo rectè, & abſq; vitio egi-
ſtis cum Ierobaal, & domo eius, hodie læta
mini in Abi-melech, & ille lætetur in vo-

bis

-3. 20 bis. ¶ſin aũt peruersè, egrediatur ignis ex
eo, & cõſumat habitatores Sichẽ, & oppi-
dum Mello: egrediaturq́; ignis de viris Si-
chem, & de oppido Mello, & deuoret Abi
21 -mélech. ¶Quæ cũ dixiſſet, fugit, & abijt in
Bera; habitauitq́; ibi ob metũ Abi-melech
22 fratris ſui. ¶Regnauit itaq; Abi-mélech ſu
23 per Iſrael tribus annis. ¶Miſitq́; Dñs ſpiri-
tum peſſimũ inter Abi-melech, & habita-
24 tores Sichem: qui cœperũt eũ deteſtari, ¶&
ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorum
Ierobaal, & effuſionẽ ſanguinis eorũ cõfer-
re in Abi-melech fratrẽ ſuũ, & in cæteros
Sichimorum principes qui eũ adiuuerant.
25 ¶Poſueruntq́; inſidias aduerſum eũ in ſum
D mitate montiũ, & dũ illius preſtolabantur
aduentum, exercebant latrocinia, agẽtes pr
das de prætereuntibus, nunciatumq́ue eſt
26 Abi-mélech. ¶Venit aũt Gaal filius Obed
cũ fratribus ſuis, & tranſiuit in Sichimam.
Ad cuius aduentũ erecti habitatores Sichẽ,
27 ¶egreſſi ſunt in agros vaſtãtes vineas, vuaſ-
q́ue calcãtes: & factis cãtantium choris in-
greſſi ſunt phanũ Dei ſui, & inter epulas &
28 pocula maledicebant Abi-melech, ¶clamã
te Gaal filio Obed, Quis eſt Abi-melech,
& quæ eſt Sichem, vt ſeruiamus ei? nũquid
non eſt filius Ierobaal, & cõſtituit principẽ
Zebul ſeruũ ſuum ſuper viros Emor patris
29 Sichem? Cur ergo ſeruiemus ei? ¶ vtinã da-
ret aliquis populũ iſtũ ſub manu mea, vt
auferrem de medio Abi-mélech. Dictũq́;
eſt Abi-melech: Congrega exercitus mul-
30 titudinẽ, & veni. ¶Zebul.n. princeps ciuitatis
auditis ſermonibus Gaal filij Obed, iratus
31 eſt valde, ¶& miſit clã ad Abi-mélech nun-
cios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in
Sichimã cũ fratribus ſuis, & oppugnat ad-
32 uerſum te ciuitatẽ. ¶Surge itaq; nocte cum
33 populo qui tecũ eſt, & latita in agro: & pri-
E mo manè oriente ſole, irrue ſuper ciuitatẽ,
illo aũt egrediente aduerſum te cũ populo
34 ſuo fac ei qđ potueris. ¶Surrexit itaq; Abi
-mélech cum oĩ exercitu ſuo nocte, & tetẽ
dit inſidias iuxta Sichimam in quatuor lo-
35 cis. ¶Egreſſuſq; eſt Gaal filius Obed, & ſte-
tit in introitu portæ ciuitatis. Surrexit autẽ
Abi-mélech, & oĩs exercitus cu eo de inſi-
36 diarũ loco. ¶Cumq́; vidiſſet populũ Gaal,
dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitu-
do deſcẽdit. Cui ille reſpõdit: Vmbras mõ-
tium vides quaſi capita hominũ, & hoc er-
37 rore deciperis. ¶Rurſumq́; Gaal ait: Ecce po
pulus de vmbilico terræ deſcendit, & vnus
cuneus venit per viã quæ reſpicit quercũ.
38 ¶Cui dixit Zebul: Vbi eſt nunc os tuũ, quo
loquebaris. Quis eſt Abi-mélech vt ſeruia
mus ei? Nonne hic populus eſt, quem deſpi
39 ciebas? Egredere, & pugna contra eũ. ¶Abijt
ergo Gaal, ſpectãte Sichimorum populo, &
40 pugnauit cõtra Abi-mélech, ¶qui perſecu-
tus eſt eum fugiẽtem, & in vrbem cõpulit:
F cecideruntq́; ex parte eius plurimi, vſq; ad
41 portam ciuitatis, ¶ & Abi-melech ſedit in
Ruma: Zebul aũt. Gaal & ſocios eius expu-
lit de vrbe, nec in ea paſſus eſt commorari.
42 ¶Sequenti ergo die egreſſus eſt populus in
cãpum. Quod cũ nunciatũ eſſet Abi-mé-
43 lech, ¶tulit exercitum ſuũ, & diuiſit in tres
turmas, tẽdens inſidias in agris. Vidẽſq́; ꝙ
egrederetur populus de ciuitate, ſurrexit &
44 irruit in eos, ¶cũ cuneo ſuo, oppugnãs & ob
ſidens ciuitatẽ: dux aũt turmæ palãtes per
45 campũ, aduerſarios perſequebãtur. ¶Porrò
Abi-mélech omni die illo oppugnabat vr-
bẽ, quã cepit interfectis habitatoribus eius
ipſaq; deſtructa, ita vt ſal in ea diſpergeret.
46 ¶Quod cũ audiſſent qui habitabãt in turre
Sichimorũ, ingreſſi ſunt phanũ Dei ſui Be-
rith, vbi fœdus cũ eo pepigerãt, & ex eo lo-
cus nomẽ acceperat, qui erat munitus val-
47 de ¶Abi-mélech quoq; audiens viros tur-
48 ris Sichimorũ pariter conglobatos, ¶aſcen-
dit in montem Selmon cum omni populo
ſuo. & arrepta ſecuri, præcidit arboris ra-
mũ, impoſitumq́; ferẽs humero, dixit ad ſo
cios: Quod me vidiſtis facere, citò facite.
49 ¶Igitur certatim ramos de arboribus præci-
dentes, ſequebantur ducem. Qui circundã-
G tes præſidium, ſuccenderunt: atque ita fa-
ctum eſt, vt fumo & igne mille hominum
necarẽtur, viri pariter & mulieres habitato
50 rum turris Sichem. ¶ Abi-mélech autẽ in-
de proficiſcens venit ad oppidum Thebes,
51 quod circundans obſidebat exercitu. ¶Erat
autem turris excelſa in media ciuitate, ad
quam confugerant ſimul viri ac mulieres,
& oẽs principes ciuitatis, & clauſa firmiſſi-
mè ianua, & ſuper turris tectum ſtãtes per
52 propugnacula. ¶Accedenſq́ue Abi-melech
iuxta turrim pugnabat fortiter: & appro-
53 pinquãs oſtio ignẽ ſupponere nitebat: ¶&
ecce vna mulier fragmẽ molæ deſuper ia-
ciens, illiſit capiti Abi-mélech, & confre- 2. Re 11. c.21.
54 git cerebrum eius. ¶ Qui vocauit citò armi-
gerũ ſuum, & ait ad eum: Euagina gladiũ
tuum & percute me: ne fortè dicatur ꝙ à
fœmina interfectus ſim. Qui iuſſa perficiẽs,
55 interfecit eum: ¶illoq́; mortuo omnes qui
cum eo erant de Iſrael, reuerſi ſunt in ſe-
56 des ſuas: ¶& reddidit Deus malum quod fe
cerat Abi-melech contra patrem ſuũ in-
57 terfectis ſeptuaginta fratribus ſuis. ¶ Sichi-
mitis quoque quod operati erant, retribu-
tum eſt, & venit ſuper eos maledictio Ioa-
tham filij Ierobaal.

## CAPVT X.

1 POST Abi-mélech ſurrexit dux
A in Iſrael Thola filius Phua pa
trui Abi-melech vir de Iſſa-
char, qui habitauit in Samir
*mõtis Ephraim: ¶& iudicauit *monte. 3.

Iſraëlem

Iſraëlem viginti & tribus annis, mortuusq;
3 eſt, ac ſepultus i Samir. Huic ſucceſſit Iair
Galaadites, qui iudicauit Iſraëlē per vigin-
4 ti & duos annos, habēs triginta filios ſedē
tes ſuper triginta pullos aſinarum, & prin-
cipes triginta ciuitatū, quæ ex nomine eius
ſunt appellatæ Auoth-Iair, ideſt oppida
Iair, vſq; in præſentē diē in terra Galaad.
5 Mortuusq; eſt Iair, ac ſepultus in loco, cui
6 eſt vocabulum Camon. Filij autem Iſrael
B peccatis veteribus iungentes noua, fecerūt
malū in conſpectu Dn̄i, & ſeruierunt ido-
lis Baalim & Aſtaroth, & dijs Syriæ ac Si-
donis & Moab & filiorum Ammon & Phi
liſthijm: dimiſeruntq́; Dn̄m, & non colue
7 runt eum. Cōtra quos Dn̄s iratus tradidit
eos i manus Philiſthijm & filiorū Ammō.
8 Afflictique ſunt & vehementer oppreſſi p
annos decem & octo, omnes qui habitabāt
trans Iordanem in terra-Amorrhæi, quæ
9 eſt in Galaad, in tantū vt filij Ammon Ior-
dane tranſmiſſo vaſtarent Iudā & Ben-ia-
min & Ephraim: afflictusque eſt Iſraël ni-
10 mis. Et clamantes ad Dominū dixerunt:
C Peccauimus tibi, quia dereliquimus Do
minum Deum noſtrum, & ſeruiuimus
11 Baalim. Quibus locutus eſt Dn̄s: Nunquid
non Ægyptij & Amorrhæi, filijq́; Ammon
12 & Philiſthijm, Sidonij quoq; & Amalech
& Chanáan oppreſſerunt vos: & clamaſtis
13 ad me, & erui vos de manu eorum? Et ta-
mē reliquiſtis me, & coluiſtis Deos alienos.
14 idcirco non addam, vt vltrà vos liberē. Ite,
& inuocate Deos quos elegiſtis, ipſi vos li-
15 berent in tpe anguſtiæ. Dixerūtque filij
Iſraël ad Dn̄m: Peccauimus, redde tu nobis
quicquid tibi placet: tantum nunc libera
16 nos. Quæ dicentes, oīa de finibus ſuis alie-
D norum deorum idóla proiecerunt, & ſeruie
runt Dn̄o Deo: q doluit ſuper miſerijs eo-
17 rū. Itaq; filij Ammō cōclamantes, in Ga-
laad fixère tentoria: contra quos cōgregati
filij Iſraël, in Maſpha caſtrametati ſunt.
18 Dixeruntq́ue principes Galaad ſinguli ad
proximos ſuos: Qui primus ex nobis cōtra
filios Ammon cœperit dimicare, erit dux
populi Galaad.

CAPVT XI.

1 FVIT itaque in illo tpe Iephte
A Galaadites vir fortiſſim' atq;
pugnator, filius mulieris mere
tricis, qui natus eſt de Galaad.
2 Habuit autē Galaad vxorē,
de qua ſuſcepit filios, qui poſtquā creuerāt,
eiecerunt Iephte, dicentes: Hæres in domo
patris noſtri eſſe nō poteris, quia de altera
3 matre natus es. Quos ille fugiens atque de
uitans, habitauit in Terra-Tob: congrega-
tiq; ſunt ad eum viri inopes, & latrocinan-
4 tes, & quaſi principem ſequebantur. In il-
lis diebus pugnabant filij Ammon contra
5 Iſrael. Quibus acriter inſtantibus perrexe
runt maiores natu de Galaad, vt tollerēt in
6 auxiliū ſui Iephte de Terra-Tob: Dixe-
rūtq; ad eum: Veni, & eſto princeps noſter
7 & pugna contra filios Ammon. Quibus il-
le reſpōdit: Nōne vos eſtis q odiſtis me, &
B eieciſtis de domo patris mei, & nunc veni-
8 ſtis ad me neceſſitate cōpulſi? Dixeruntq́;
principes Galaad ad Iephte: Ob hāc igitur
cām nūc ad te venimus, vt proficiſcaris no
biſcū, & pugnes cōtra filios Ammon, ſisq;
9 dux omniū qui habitant in Galaad. Ieph-
te quoq; dixit eis: Si verè veniſtis ad me, vt
pugnē pro vobis cōtra filios Ammō, tradi-
deritq; eos Dn̄s in manus meas, ego ero ve-
10 ſter princeps? Qui reſpōderunt ei: Dn̄s qui
hæc audit, ipſe mediator ac teſtis eſt ꝙ no-
11 ſtra promiſſa faciemus. Abijt itaq; Iephte
cū principibus Galaad, fecitq́; eū oīs popu
lus principē ſui. Locutusq; eſt Iephte oēs
ſermones ſuos coram Domino in Maſpha.
12 Et miſit nuncios ad regem filiorū Ammō,
qui ex perſona ſua dicerent: Quid mihi &
tibi eſt, quia veniſti contra me, vt vaſtares
13 terram meam: Quibus ille reſpōdit. Quia *Nu. 21.*
C tulit Iſrael terram meam, quando aſcendit *c. 13.*
de Ægypto à finibus Arnon vſque Ieboc
atque Iordanem: nunc ergo cum pace red-
14 de mihi eam. Per quos rurſum mandauit
Iephte, & imperauit eis vt dicerēt regi Am
15 mon: Hæc dicit Iephte, Non tulit Iſraël
Terram Moab, nec Terrā filiorū Ammon:
16 ſed quando de Aegypto conſcenderūt, am
bulauit per ſolitudinem vſq; ad Mare-ru-
17 brum, & vênit in Cades. Miſitque nūcios *Nu. 20.*
ad regem Edom, dicens: Dimitte me vt trā- *c. 19.*
ſeam terram tuam, Qui noluit acquieſcere
precibus eius. Miſit quoq; ad regē Moab,
qui & ipſe tranſitum præbere contempſit.
18 Manſit itaque in Cades, & circuiuit ex la-
tere Terram-Edom, & Terrā-Moab: ve-
nitque contra orientalem plagam Terræ-
Moab, & caſtrametatus eſt trans Arnō: nec
voluit intrare terminos Moab: Arnon quip *Num. 21.*
19 pe cōfinium eſt Terræ-Moab. Miſit itaq; *a. 13. &*
D Iſrael nuncios ad Sehon regem Amorrhæo *22. f. 24.*
rum, qui habitabat in Heſebon, & dixerūt
ei: Dimitte vt tranſeam per terrā tuā vſque
20 ad fluuium. Qui & ipſe Iſraël verba deſpi
ciens, non dimiſit eum tranſire per termi-
nos ſuos: ſed infinita multitudine cōgrega
ta egreſſus eſt cōtra eum in Iaſa, & fortiter
21 reſiſtebat. Tradiditq́ue eum Dominus in
manus Iſrael cū omni exercitu ſuo, & per-
cuſſit eum, & poſſedit omnē Terrā Amor-
22 rhæi habitatoris regionis illius, & vniuer
ſos fines eius de Arnon vſq; Ieboc, & de ſo
23 litudine vſque ad Iordanē. Dn̄s ergo Deus
Iſrael ſubuertit Amorrhæum, pugnante cō
tra illum populo ſuo Iſraël: & tu nunc vis
24 poſſidere terram eius? Nonne ea quæ poſ-
E ſedit Chamos Deus tuus, tibi iure deben-
tur? Quæ aūt Dominus Deus noſter victor

obtinuit in noſtram cedent poſſeſſionem,
¶Nu. 22 a. 2. 25 ¶niſi fortè melior es Balac filio Sephor re-
ge Moab: aut docere potes, quòd iurgatus
ſit contra Iſraël, & pugnauerit cõtra eum,
26 ¶quando habitauit in Heſebon, & viculis e-
ius, & in Aroër, & villis illius, vel in cun-
*Arnon. ctis ciuitatibus iuxta *Iordanem*, per trecẽ-
tos annos. Quare tãto tempore nihil ſuper
27 hac repetitione tentaſtis? ¶Igitur non ego
pecco in te, ſed tu contra me malè agis, in-
dicens mihi bella nõ iuſta. Iudicet Dñs ar-
biter huius diei inter Iſraël, & inter filios
28 Ammon. ¶Noluitq́; acquieſcere rex filiorũ
Ammon verbis Iephte, quæ ꝑ nuncios mã-
29 dauerat. ¶Factus eſt ergo ſuper Iephte Spi-
F ritus Dñi, & circuiens Galaad & Manaſſe,
Maſpha quoq; Galaad, & inde tranſiẽs ad
30 filios Ammõ, ¶votum vouit Dño, dicens. Si
tradideris filios Ammon in manus meas:
31 ¶quicunq; primus fuerit egreſſus de foribꝰ
domus meæ, mihiq́; occurrerit reuertenti
cũ pace à filijs Ammon, eum holocauſtum
32 offeram Dño. ¶Tranſiuitq́; Iephte ad filios
Ammon, vt pugnaret contra eos: quos tra-
33 didit Dñs in manus eius. ¶Percuſſitque ab
Aroër vſq; dum venias in Mennith, vigin-
ti ciuitates, & vſq; ad Abel, quæ eſt vineis
conſita, plaga magna nimis: humiliatique
34 ſunt filij Ammon à filijs Iſraël. ¶Reuertẽte
aũt Iephte in Maſpha domum ſuã, occur-
rit ei vnigenita filia ſua cum tympanis &
choris. non .n. habebat alios liberos. ¶Qua
35 viſa ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Heu me fi-
lia mi, decepiſti me, & ipſa decepta es. ape-
rui enim os meũ ad Dñm. & aliud facere
36 non potero. ¶Cui illa rñdit: Pater mi, ſi a-
G peruiſti os tuum ad Dñm, fac mihi quodcũ-
que pollicitus es, conceſſa tibi vltione, atq;
37 victoria de hoſtibus tuis. ¶Dixitq́; ad patrẽ:
Hoc ſolum mihi præſta quod deprecor: Di-
mitte me, vt duobus menſibus circumeam
montes, & plãgam virginitatem meam cũ
38 ſodalibus meis. ¶Cui ille reſpondit: Vade.
Et dimiſit eam duobus menſibus. Cumque
abiiſſet cum ſocijs, ac ſodalibus ſuis, flebat
39 virginitatem ſuam in montibus. ¶Exple-
tiſq; duobus menſibus, reuerſa eſt ad patrẽ
ſuum, & fecit ei ſicut vouerat, quæ ignora-
bat virum. Exinde mos increuit in Iſraël,
40 & conſuetudo ſeruata eſt, ¶vt poſt anni cir-
culũ conueniant in vnũ filij Iſrael, & plan-
gãt filiã Iephte Galaaditæ diebus quatuor.

## CAPVT XII.

1 A ECce aũt in Ephraim orta eſt ſe-
ditio: nam tranſeuntes cõtra
Aquilonẽ, dixerũt ad Iephte:
Quare vadens ad pugnam cõ-
tra filios Ammon, vocare nos
noluiſti, vt pergeremus tecum? Igitur incẽ-
2 demus *domũ tuã. ¶Quibus ille reſpondit:
*Ie & 2. Diſceptatio erat mihi, & populo meo cõtra
filios Ammon vehemens: vocauique vos vt
præberetis mihi auxilium, & facere nolui-
3 ſtis. ¶Quod cernens poſui animam meã in
manibus meis, trãſiuiq́; ad filios Ammõ,
B & tradidit eos Dominus in manus meas.
Quid commerui, vt aduerſum me conſur-
4 gatis in prælium? ¶Vocatis itaque ad ſe
cunctis viris Galaad, pugnabat contra E-
phraim: percuſſeruntque viri Galaad E-
phraim, quia dixerat: Fugitiuus eſt Galaad
de Ephraim, & habitat in medio Ephraim
5 & Manaſſe. ¶Occupaueruntq́; Galaaditę va-
da Iordanis, per quæ Ephraim reuerſurus
erat. Cũq; veniſſet ad ea de Ephraim nume-
ro, fugiens, atq; dixiſſet: Obſecro vt tranſi-
re ꝑmittas: dicebãt ei Galaaditæ, Nunquid
6 Ephratæus es? Quo dicente: Non ſum: ¶in-
terrogabãt eum: Dic ergo Schibbóleth, qđ
C interpretať ſpica. Qui rñdebat, Sibbóleth,
eadem litera ſpicam exprimere non valẽs.
Statimq́; apprehenſum iugulabant in ipſo
Iordanis tranſitu. Et ceciderunt in illo tpe
7 de Ephraim quadraginta duo millia. ¶Iudi-
cauit itaq; Iephte Galaadites Iſraël ſex an-
nis: & mortuus eſt, ac ſepultus in ciuitate
8 ſua Galaad. ¶Poſt hũc iudicauit Iſraël Abe-
9 ſan de Beth-léhem: ¶qui habuit triginta
filios, & totidẽ filias: quas emittens foras,
maritis dedit, & eiuſdem numeri filijs ſuis
D accepit vxores introducens in domũ ſuam.
10 Qui ſeptem annis iudicauit Iſraël, ¶mor-
11 tuuſq́; eſt, ac ſepultus ĩ Beth-lehem. ¶Cui
ſucceſſit *Ahialon* Zabulonites: & iudica- *Elon I.
12 uit Iſraël decẽ annis: ¶mortuuſq́; eſt ac ſe-
13 pultus in Zabulon. ¶Poſt hunc iudicauit Iſ-
14 raël Abdon, filius Elel Pharathonites: qui
habuit quadraginta filios, & triginta ex eis
nepotes, aſcendẽtes ſuper ſeptuaginta pul-
los aſinarũ, & iudicauit Iſraël octo annis:
15 ¶mortuuſq́; eſt, ac ſepultus in Pharathon
terræ Ephraim, in monte Amalec.

## CAPVT XIII.

1 A RVrſumq́; filij Iſraël fecerũt ma-
lum in conſpectu Dñi: qui tra-
didit eos in manus Philiſthi-
2 norũ quadragĩta annis. ¶Erat
aũt quidam vir de Saraa, & de
ſtirpe Dan, nomine Manue, habens vxorẽ
3 ſterilẽ. ¶Cui apparuit angelus Dñi, & di-
xit ad eam: Sterilis es, & abſq; liberis: ſed Nu. 6. a. 5.
4 cõcipies & paries filium. ¶Caue ergo ne bi-
bas vinum, ac ſiceram, nec immundũ quic-
5 quam comedas: ¶quia cõcipies & paries fi-
lium, cuius non tanget caput nouacula: e-
rit. n. nazaręus Dei ab infantia ſua, & ex
matris vtero: & ipſe incipiet liberare Iſ-
6 raël de manu Philiſthinorum. ¶Quę cum
veniſſet ad maritũ ſuum, dixit ei: Vir Dei
venit ad me, habens vultum angelicum,
B terribilis nimis. Quem cum interrogaſſem
quis eſſet, & vnde veniſſet & quo nõie vo-
7 caretur: noluit mihi dicere: ¶ſed hoc reſpõ-
dit: Ecce concipies & paries filium: caue ne



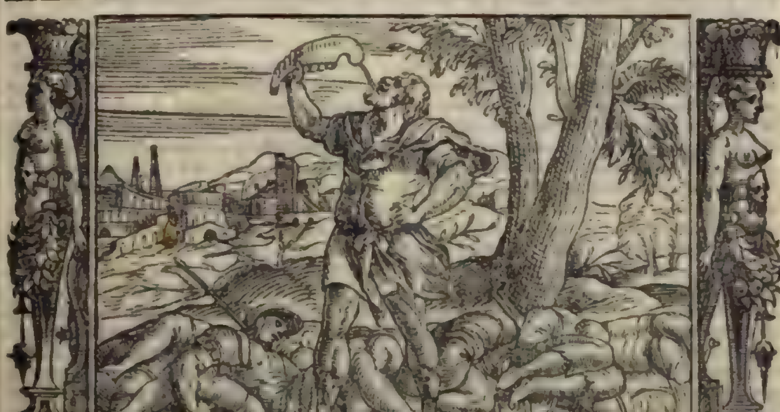
vinum bibas nec ſiceram, & ne aliquo ve-
ſcaris immundo: erit enim puer nazaræus
Dei ab infantia ſua, & ex vtero matris ſuæ
8 vſq; ad diẽ mortis ſuæ. ¶ Orauit itaq; Ma-
nue Dñm, & ait: Obſecro Domine, vt vir
Dei quem miſiſti, veniat iterum, & doceat
nos quid debeamus facere de puero qui na
9 ſciturus eſt. ¶Exaudiuitq́; Dominus depre-
cãtem Manue, & apparuit rurſum angelus
Dei vxori eius ſedenti in agro. Manue autẽ
maritus eius non erat cũ ea. Quę cũ vidiſ-
10 ſet angelum, ¶feſtinauit, & cucurrit ad virũ
C ſuum: nunciauitq́; ei, dicẽs: Ecce apparuit
11 mihi vir quem antè viderã. ¶Qui ſurrexit,
& ſecutus eſt vxorẽ ſuam: veniensq́; ad vi-
rum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri?
12 Et ille reſpondit: Ego ſum. ¶ Cui Manue:
quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus,
qd vis vt faciat puer? aut à quo ſe obſerua-
13 re debebit? ¶ Dixitque angelus Domini ad
Manue: Ab omnibus quę locutus ſum vxo
14 ri tuę, abſtineat ſe: ¶& quicquid ex vinea na-
ſcitur, non comedat: vinum & ſiceram nõ
bibat, nullo veſcatur immundo: & quod
15 ei præcepi, impleat atq; cuſtodiat. ¶Dixitq́;
Manue ad angelum Domini: Obſecro te, vt
acquieſcas precibus meis, & faciamus tibi
16 hœdũ de capris. ¶Cui rñdit angelus: Si me
cogis, non comedam panes tuos: ſi autẽ vis
holocauſtum facere, offer illud Domino. Et
neſciebat Manue quòd angelus Domini eſ
17 ſet. ¶Dixitq́; ad eum: Quod eſt tibi nomen,
vt ſi ſermo tu⁹ fuerit expletus, honoremus
18 te? ¶Cui ille reſpondit: Cur quæris nomen
D meum, quod eſt mirabile? ¶ Tulit itaque
19 Manue hœdum de capris, & libamenta,
& poſuit ſuper petram offerens Domino
qui facit mirabilia: ipſe autem & vxor eius
20 intuebantur. ¶ Cumq́; aſcenderet flamma
altaris in cœlũ, angelus Domini pariter in
flamma aſcendit. Quod cum vidiſſent Ma-
nue & vxor eius, proni ceciderunt in ter-
21 ram, ¶& vltrà eis non apparuit angelus Do
mini. Statimq́; intellexit Manue angelum
22 Domini eſſe, ¶& dixit ad vxorem ſuã: Mor-
23 te moriemur, quia vidimus Dominũ. ¶Cui
reſpõdit mulier: Si Dominus nos vellet oc-
cidere, de manibus noſtris holocauſtum &
libamenta non ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet
nobis hæc omnia, neq; ea quæ ſunt ventu-
24 ra, dixiſſet. ¶ Peperit itaque filium, & voca-
uit nomen eius Samſon. Creuitq́; puer, &
25 benedixit ei Dominus. ¶Cœpitque Spiritus
Domini eſſe cum eo in caſtris Dan, & inter
Saraa, & Eſthaol.

## CAPVT XIIII.

1 DEſcẽdit ergo Samſon in Tham-
A nátha, videnſq́; ibi mulierem
2 de filiabus Philiſthijm, ¶ aſcẽ-
dit, & nunciauit patri ſuo, &
matri ſuæ, dicens: Vidi mulie-
rẽ in Thamnátha de filiab⁹ Philiſthinorũ:
3 quã quęſo vt mihi accipiatis vxorem. ¶Cui
dixerunt pater & mater ſua: Nunquid non
eſt mulier in filiab⁹ fratrũ tuorũ, & in om-
ni populo tuo, quia vis accipere vxorem de
Philiſthijm, qui incircuncisi ſunt? Dixitque
Samſon ad patrem ſuũ: Hanc mihi accipe:
4 qa placuit oculis meis. ¶ Parentes aũt eius
neſciebant ꝙ res à Domino fieret: & quæ-
reret occaſionem contra Philiſthijm. eo e-
nim tempore Philiſthijm dominabãtur Iſ
5 raëli. ¶De ſcẽdit itaq; Samſon cũ patre ſuo
& matre in Thamnatha. Cũq́; veniſſent ad
vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſæ-
6 uus, & rugiẽs, & occurrit ei. ¶Irruit aũt Spi-
B ritus Domini in Samſon, & dilacerauit leo
nem, quaſi hœdum in fruſta diſcerperet,



nihil oĩno hñs in manu : & hoc pr̃i & mr̃i
7 noluit ĩdicare.¶Deſcẽditq; & locut⁹ eſt mu
8 lieri q̃ placuerat oculis ei⁹.¶Et poſt aliquot
dies reuertens vt acciperet eã, declinauit vt
videret cadauer leonis: & ecce examẽ apũ i
9 ore leonis erat ac fauus mellis . ¶ Quẽ cùm
ſumpſiſſet in manib⁹ comedebat in via: ve
niẽſq; ad pr̃em ſuũ & matrẽ, dedit eis ꝑtẽ:
qui & ipſi comederũt: nec tñ eis voluit indi
ore 10. care ꝙ mel de corpore leonis aſſumpſerat.
10 ¶Deſcẽdit itaq; pr̃ eius ad mulierẽ, & fecit
filio ſuo Sãſon cõuiuiũ: ſic.n iuuenes facei
11 cõſueuerãt. ¶Cùm ergo ciues loci illi⁹ vidiſ
ſent eũ, dederũt ei ſodales triginta q eſſent
12 cũ eo. ¶Quibus locutus eſt Sãſon: Proponã
vobis ꝓblema, qđ ſi ſolueritis mihi ĩtra ſe-
C ptẽ dies cõuiuij, dabo vobis triginta ſindo-
13 nes, & totidẽ tunicas. ¶ſin aũt nõ potueritis
ſoluere, vos dabitis mihi triginta ſindones,
& eiuſdẽ numeri tunicas . Qui rñderũt ej:
14 Propone ꝓblema, vt audiam⁹. ¶Dixitq; eis:
De comedẽte exiuit cib⁹, & de forti egreſſa
eſt dulcedo. nec potuerũt ꝑ tres dies propo
15 ſitionẽ ſoluere. ¶ Cũq; adeſſet dies ſeptim⁹,
dixerũt ad vxorẽ Sãſon: Blandire viro tuo,
& ſuade ei, vt indicet tibi quid ſignificet ꝓ-
blema. qđ ſi facere nolueris, incẽdemus te,
& domũ patris tui . an idcirco vocaſtis nos
16 ad nuptias, vt ſpoliaretis? ¶Quæ fundebat a-
pud Sãſon lachrymas, & quærebat, dicens:



D Odiſti me, & non diligis: idcirco problema
quod propoſuiſti filijs populi mei, non vis
mihi exponere. At ille rñdit: Patri meo &
matri nolui dicere, & tibi indicare potero?

7 ¶Septem igitur diebus conuiuij flebat ante
eum: tandemque die ſeptimo cùm ei eſſet
moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicauit ci-
8 uibus ſuis. ¶Et illi dixerunt ei die ſeptimo
ante ſolis occubitũ: Quid dulcius melle, &
quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non
araſſetis in vitula mea, nõ inueniſſetis pro
19 poſitionem meam. ¶Irruit itaque in eum
Spiritus Domini, deſcenditq; Aſcalonem,
& percuſſit ibi triginta viros: quorum abla
tas veſtes dedit ijs qui problema ſoluerant.
Iratusque nimis aſcendit in domum patris
20 ſui: ¶ vxor autem eius accepit maritum v-
num de amicis eius & pronubis.



CAPVT XV.

1 POſt aliquãtulum aũt tpis, cùm
A dies triticeę meſſis inſtarẽt, ve
nit Sãſon inuiſere volens vxo
rem ſuam, & attulit ei hœdũ
de capris. Cumq; cubiculum
eius ſolitò vellet intrare, prohibuit illum
2 pr̃ illius, dicens: ¶Putaui ꝙ odiſſes eam, &
ideo tradidi illam amico tuo: ſed habet ſo-
rorẽ, quę iunior & pulchrior illa eſt, ſit tibi
3 pro ea vxor. ¶Cui Samſon rñdit: Ab hac die
nõ erit culpa in me contra Philiſthæos: fa-
4 ciam enim vobis mala. ¶Perrexitq;, & cepit
trecentas vulpes, caudasq; earum iunxit ad
5 caudas, & faces ligauit ĩ medio: ¶ quas igne
ſuccendens dimiſit vt huc illucq; diſcurre-
rent. Quę ſtatim perrexerunt in ſegetes Phi
liſthinorum. Quibus ſuccẽſis, & cõportatæ
iam fruges, & adhuc ſtãtes in ſtipula cõcre-
matæ ſunt, ĩ tm̃ vt vineas quoq; & oliueta
6 flãma cõſumeret. ¶Dixerũtq; Philiſthijm:
B Quis fecit hanc rem? Quibus dictũ eſt, Sam
ſon gener Thamnathæi: quia tulit vxorem
eius, & alteri tradidit, hęc operat⁹ eſt. Aſcẽ
deruntq; Philiſthijm, & combuſſerũt tam
7 mulierem q̃ patrem eius. ¶Quibus ait Sam
ſon: Licèt hæc feceritis, tñ adhuc ex vobis
8 experam vltionem, & tunc quieſcam. ¶Per-
cuſſitque eos ingenti plaga, ita vt ſtupentes
ſuram femori imponerent. Et deſcendens
9 habitauit in ſpelunca petræ Etam: ¶Igitur
aſcẽdentes Philiſtijm in Terrã Iuda caſtra-
metati ſunt in loco, q poſteà vocatus eſt Le
chi, id eſt maxilla: vbi eorũ fuſus eſt exerci-
10 tus. ¶Dixerũtq; ad eos de tribu Iuda: Cur a-
ſcẽdiſtis aduerſum nos? Qui rñderũt: Vt li-
C gemus Sãſon venimus, & reddamus ei quæ
11 in nos opatus eſt. ¶Deſcẽderũt ergo tria mil
lia virorũ de Iuda, ad ſpecũ ſilicis Etã, dixe
runtq; ad Sãſon: Neſcis ꝙ Philiſtijm impe
rẽt nobis? quare* hoc facere voluiſti? Quib⁹ *ergo 1.*
12 ille ait: Sicut fecerũt mihi, ſic feci eis. ¶Liga
re, inquiũt, te venimus, & tradere ĩ manus
Philiſthinorũ. Quibus Sãſon: Iurate, ait, &
13 ſpõdete mihi ꝙ nõ occidatis me. ¶Dixerũt:
Non te occidemus ſed vinctũ trademus. Li
gaueruntq; eũ duobus nouis funibus, & tu-
14 lerunt eum de petra Etam. ¶Qui cùm veniſ
ſent ad locum Maxillæ & Philiſthijm voci
ferantes occurriſſent ei, irruit Spiritus Dñi
in eum: & ſicut ſolent ad *odorem ignis *ardorem*
*ligna conſumi, ita vincula quibus ligatus *3.*
15 erat, diſſipata ſunt & ſoluta. ¶Inuentamq; *lina 2.*
maxillam, id eſt mandibulam aſini, quæ ia
cebat arripiens, interfecit in ea mille viros,
16 ¶& ait: In maxilla aſini, in mandibula pul-
D li aſinarum deleui eos, & percuſſi mille vi-
17 ros. ¶Cumq; hæc verba canens compleſſet,
proiecit mãdibulã de manu & vocauit no-
mẽ loci illius Ramath-lechi, qđ interpreta
18 tur eleuatio maxillę. ¶Sitiẽsq; valde, clama
uit ad Dñm, & ait: Tu dediſti ĩ manu ſerui

tui ſalutem hanc maximam, atque victo-
riam: & en ſiti morior, incidamque in ma
19 nus incircunciſorum. ¶ Aperuit itaque Do
minus molarem dentem in maxilla aſini,
& egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hauſtis
refocillauit ſpiritum, & vires recepit. Id-
circo appellatum eſt nomen loci illius,
Fons inuocantis de maxilla, vſque in præ-
20 ſentem diem. ¶ Iudicauitque Iſraël in die-
bus Philiſthijm viginti annis.



CAPVT XVI.

1 ABIIT quoque in Gazam, &
A vidit ibi mulierem meretri-
cem, ingreſſusque eſt ad eam.
2 ¶ Quod cum audiſſent Phili-
ſthijm, & percrebuiſſet apud
eos intraſſe vrbem Samſon, circundederũt
eum, poſitis in porta ciuitatis cuſtodibus:
& ibi tota nocte cum ſilentio præſtolantes,
3 vt facto manè exeuntem occiderent. ¶ Dor-
miuit autem Samſon vſq; ad medium no-
ctis: & inde conſurgens, apprehendit am-
bas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſera,
impoſitasque humeris ſuis portauit ad ver
4 ticem montis qui reſpicit Hebron. ¶ Poſt
hæc amauit mulierem quæ habitabat in
5 Valle-ſorec, & vocabatur Dalila. ¶ Vene-
runtq; ad eam principes Philiſthinorum,
B atque dixerunt: Decipe eum, & diſce ab il-
lo, in quo habeat tantam fortitudinem, &
quomodo eum ſuperare valeamus, & vin-
ctum affligere: quod ſi feceris, dabimus ti-
6 bi ſinguli mille & centum argenteos. ¶ Lo-
cuta eſt ergo Dalila ad Samſon: Dic mihi,
obſecro, in quo ſit tua maxima fortitudo,
& quid ſit quo ligatus erumpere nequeas.
7 ¶ Cui reſpõdit Samſon: Si ſeptem neruiceis
funibus necdum ſiccis, & adhuc humenti
bus ligatus fuero, infirmus ero vt cæteri ho
8 mines: ¶ Attuleruntq; ad eam ſatrapæ Phi-
liſthinorum ſeptem funes, vt dixerat: qui-
9 bus vinxit eum, ¶ latẽtibus apud ſe inſidijs,
& in cubiculo finem rei expectantibus: cla-
mauitq; ad eum: Philiſthijm ſuper te Sam-
ſon. Qui rupit vincula quo modo ſi rum-
pat quis filum de ſtupa tortum ſputamine
cum odorem ignis acceperit: & non eſt co-
10 gnitũ in quo eſſet fortitudo eius. ¶ Dixitqu
C ad eum Dalila: Ecce illuſiſti mihi, & falsi
locutus es: ſaltem nunc indica mihi quo li-
11 gari debeas. ¶ Cui ille rñdit: Si ligatus fuero
nouis funibus, qui nunquã fuerunt in ope-
re, infirmus ero, & aliorũ hominũ ſimilis
12 ¶ Quibus rurſum Dalila vinxit eũ, & clam-
uit: Philiſthijm ſuper te Samſon, in cubi-
culo inſidijs p̃paratis. Qui ita rupit vincul
13 quaſi fila telarũ. ¶ Dixitq; Dalila rurſum a
eũ: Vſquequo decipis me, & falſum loque-
ris? oſtende quo vinciri debeas: Cui rñdi
Samſon: Si inquit ſeptem crines capiti
mei cum licio plexueris, & clauum his cir-
cumligatum terræ fixeris, infirmus ero.
14 ¶ Quod cum feciſſet Dalila, dixit ad eũ: Phi
liſthijm ſuper te Samſon. Qui conſurgen
de ſomno extraxit clauum cum crinibus &
15 licio. ¶ Dixitque ad eum Dalila: Quomod
D dicis ꝙ amas me, cum animus tuus nõ ſi
mecum? Per tres vices mentitus es mihi
& noluiſti dicere in quo ſit maxima forti-
16 tudo tua. ¶ Cumque moleſta eſſet ei, & pe
multos dies iugiter adhæreret, ſpaciũ ad q
tem non tribuens, defecit anima eius, & a
17 mortẽ vſque laſſata eſt. ¶ Tunc aperiens ve
ritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunqu
aſcendit ſuper caput meũ, quia nazaræus
id eſt, conſecratus Deo ſum de vtero matr

meæ: ſi raſum fuerit caput meum, recedet
à me fortitudo mea, & deficiam, eroque ſi-
18 cut cæteri homines. ¶Vidensq; illa quod cõ
feſſus ei eſſet omnem animum ſuum, miſit
ad principes Philiſthinorum, ac mãdauit:
Aſcendite adhuc ſemel, quia nunc mihi a-
E peruit cor ſuum. Qui aſcenderunt, aſſum-
19 pta pecunia quam promiſerãt. ¶At illa dor
mire eum fecit ſuper genua ſua, & in ſinu
ſuo reclinare caput. ¶Vocauitq; tonſorem,
& raſit ſeptem crines eius, & cœpit abigere
eũ, & à ſe repellere: ſtatim enim ab eo for-
20 titudo diſceſſit: ¶dixitq;, Philiſthijm ſup te
Samſon. Qui de ſomno cõſurgens, dixit in
animo ſuo: Egrediar ſicut antè feci, & me
excutiam: neſciens ꝙ receſſiſſet ab eo Dñs.
21 ¶Quem cum apprehendiſſent Philiſthijm,
ſtatim eruerunt oculos eius, & duxerũt Ga-
zam vinctum catenis, & clauſum in carce-
22 re molere fecerunt. ¶ Iamq; capilli eius re-
23 naſci cœperant, ¶ & principes Philiſthino-
rũ conuenerunt in vnũ, vt immolarent ho-
ſtias magnificas Dagon Deo ſuo, & epula
rentur, dicentes: Tradidit Deus noſter ini-
F micum noſtrũ Samſon in manus noſtras.
24 ¶Quod ẽt populus videns, laudabat Deum
ſuũ, eademq; dicebat: Tradidit Deus noſter
aduerſarium noſtrum in manus noſtras, q
deleuit terrã noſtram, & occidit plurimos.
25 ¶Lætanteſq; per conuiuia, ſumptis iã epu-
lis, præceperunt vt vocaretur Samſon, & an
te eos luderet. Qui adductus de carcere lu-
debat ante eos, feceruntq; eum ſtare inter
26 duas columnas. ¶ Qui dixit puero regenti
greſſus ſuos: Dimitte me vt tangã colũnas
quibus omnis imminet domus, & reclinet
27 ſuper eas, & paululum requieſcã. ¶Domus
aũt erat plena virorum ac mulierũ: & erãt
ibi oẽs principes Philiſthinorum, ac de te-
cto & ſolario circiter tria millia vtriuſque
28 ſexus ſpectantes ludentem Samſon. ¶At il-
le inuocato Domino, ait: Dñe Deus memẽ
G to mei, & redde mihi nunc fortitudinẽ pri-
ſtinam, Deus meus, vt vlciſcar me de ho-
ſtibus meis, & pro amiſſione duorum lumi
29 num vnam vltionem recipiam. ¶Et appre-
dens ambas columnas, quibus innitebatur
domus, alteramque earum dextera, & alte-
30 ram leua tenẽs, ¶ait: Moriatur anima mea
cum Philiſthijm: concuſſiſque fortiter co-
lumnis, cecidit domus ſuper omnes princi
pes, & cæteram multitudinem quæ ibi e-
rat: multoque plures interfecit moriens,
31 quàm antè viuus occiderat. ¶Deſcendentes
autem fratres eius, & vniuerſa cognatio, tu
lerunt corpus eius, & ſepelierunt inter Sa-
raa & Eſthaol in ſepulchro patris ſui Ma-
nue: iudicauitque Iſraël viginti annis.

CAPVT XVII.

1 FVitque eo tempore vir quidam de mon-
A te Ephraim nomine Michas, ¶ qui dixit
2 matri ſuę: Mille & centum argenteos quos
ſeparaueras tibi, & ſuper quibus me au-
diente iuraueras, ecce ego habeo & apud
me ſunt. Cui illa reſpondit: Benedictus
3 filius meus Domino. ¶ Reddidit ergo eos
matri ſuæ, quæ dixerat ei: Conſecraui, &
voui hoc argentum Domino, vt de manu
mea ſuſcipiat filius meus, & faciat ſcul-
ptile, atque conflatile: & nunc trado illud
4 tibi. ¶ Reddidit igitur eos matri ſuæ: quæ
B tulit ducentos argenteos, & dedit eos argẽ
tario, vt faceret ex eis ſculptile, atque con-
5 flatile quod fuit in domo Michæ. ¶Qui edi-
culam quoque in ea Deo ſeparauit, & fecit
Ephod, & theraphim, id eſt, veſtem ſacer-
dotalem & idóla: impleuitq; vnius filio-
rum ſuorum manum, & factus eſt ei ſacer
6 dos. ¶In diebus illis nõ erat Rex in Iſraël:
C ſed vnuſquiſque quod ſibi rectum videba-
7 tur, hoc faciebat. ¶Fuit quoque alter adole-
ſcens de Beth-lèhem Iuda ex cognatione
eius: eratq; ipſe Leuites & habitabat ibi.
8 Egreſſuſque de ciuitate Beth-lèhem, pere-
grinari voluit vbicunque ſibi commodum
reperiſſet. Cumque veniſſet in montem
Ephràim, iter faciens, & declinaſſet parũ-
9 per in domum Michæ, interrogatus eſt ab
eo vnde veniſſet. Qui reſpondit: Leuita
ſum de Beth-lèhem Iuda, & vado vt habi
D tem vbi potuero, & vtile mihi eſſe proſpe-
10 xero. ¶Dixitque Michas: Manè apud me,
& eſto mihi parens, ac ſacerdos: daboque ti
bi per annos ſingulos decem argenteos, ac
veſtem duplicem, & quæ ad victum ſunt
11 neceſſaria. ¶Acquieuit, & manſit apud ho-
minem, fuitque illi quaſi vnus de filijs:
12 impleuitque Michas manum eius, & ha-
13 buit puerum ſacerdotem apud ſe. ¶ Nunc
ſcio, dicens, quòd benefaciet mihi Deus ha
benti Leuitici generis ſacerdotem.

CAPVT XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in
A Iſraël, & tribus Dan quærre-
bat poſſeſſionem ſibi vt habi-
taret in ea: vſque ad illum
enim diẽ inter cæteras tribus
2 ſortẽ nõ acceperat. ¶Miſerunt ergo filij Dan
ſtirpis & familiæ ſuę quinque viros fortiſſi
mos de Sara & Eſthaol, vt explorarent ter
ram, & diligenter inſpicerent: dixeruntq;
eis: Ite & conſiderate terram. Qui cum ꝑ-
gentes veniſſent in montem Ephràim, &
intraſſent domũ Michæ, requieuerunt ibi:
3 ¶ & agnoſcentes vocem adoleſcentis Leui-
tæ, vtenteſque illius diuerſorio, dixerũt ad
eum: Quis te huc adduxit? Quid hic agis?
4 quam ob cauſam huc venire voluiſti? ¶Qui
B reſpondit eis: Hæc & hæc præſtitit mihi Mi-
chas, & me mercede conduxit, vt ſim ei
5 ſacerdos. ¶ Rogauerunt autem eum, vt



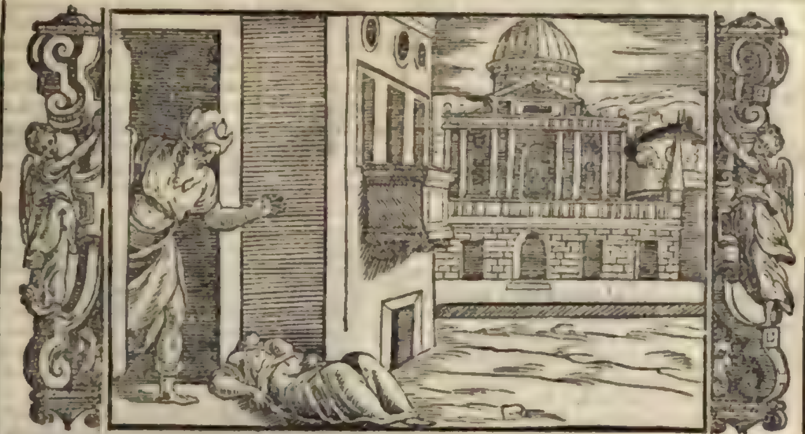
conſuleret Dominũ, & ſcire poſſent, an pro
ſpero itinere pergerent, & res haberet effe-
6 ctum. ¶Qui reſpondit eis: Ite cum pace, Do-
minus reſpicit viam veſtrã, & iter quò per-
7 gitis: ¶Euntes igitur quinque viri venerunt
Lais: videruntq; populum habitantem in
ea abſq; vllo timore, iuxta conſuetudinem
Sidôniorum, ſecurum & quietum, nullo ei
penitus reſiſtente, magnarumque opum, &
procul à Sidône atque à cũctis hominibus
8 ſeparatum. ¶Reuerſique ad fratres ſuos in
C Saraa & Eſthaol, & quid egiſſent ſciſcitan-
9 tibus, ¶ reſponderunt: Surgite & aſcendã-
mus ad eos; vidimus enim terrã valde opu-
lẽtam & vberem: nolite negligere, nolite
ceſſare: eamus & poſſideamus eam: nullus
10 erit labor. ¶Intrabimus ad ſecuros in regio-
nẽ latiſſimam, tradetq; nobis Dominus lo-
cum, in quo nullius rei eſt penuria, eorum
11 quæ gignũtur in terra. ¶Profecti igitur ſunt
de cognatione Dan, ideſt, de Saraa & Eſtha-
12 ol ſexcenti viri accincti armis bellicis, ¶aſcẽ
dentesque, manſerunt in Cariath-iarim Iu
dæ: qui locus ex eo tẽpore Caſtrorum-Dan
nomen accepit, & eſt poſt tergum Cariath-
13 iarim. ¶* Inde tranſierunt in montem E-
D phraim. Cumque veniſſent ad domum Mi-
*& 2. 14 chæ, ¶dixerunt quinq; viri qui prius miſſi
fuerant ad conſiderandam terram-Lais, cę
teris fratribus ſuis: Noſtis quòd in domi-
bus iſtis ſit ephod, & theraphim, & ſculpti-
le atque conflatile: videte quid vobis pla-
15 ceat: ¶ Et cùm paululum declinaſſent, in-
greſſi ſunt domum adoleſcẽtis Leuitæ, qui
erat in domo Michæ: ſalutaueruntq; eum
16 verbis pacificis. ¶Sexcenti autem viri ita vt
17 erant armati, ſtabant ante oſtium. ¶At illi
qui ingreſſi fuerãt domum iuuenis, ſculpti
le & ephod & theraphim, atque conflatile
tollere nitebantur, & ſacerdos ſtabat ante
oſtium, ſexcentis viris fortiſſimis haud pro
18 cul expectantibus. ¶Tulerunt igitur qui in-
E trauerant, ſculptile, ephod & idòla, atque
conflatile. Quibus dixit ſacerdos: Quid fa-
19 citis? ¶Cui reſponderunt: Tace & pone di-
gitum ſuper os tuum: veniq̀ue nobiſcum,
vt habeamus te patrem ac ſacerdotẽ: Quid
tibi melius eſt, vt ſis ſacerdos ĩ domo vnius
viri, an in vna tribu & familia in Iſraël?
20 ¶Quod cùm audiſſet acquieuit ſermonibus
eorum, & tulit ephod & idòla, ac ſculptile,
21 & profectus eſt cum eis. ¶Qui cùm perge-
rent, & ante ſe ire feciſſent paruulos ac iu-
22 menta, & omne quod erat precioſum, ¶iam
q̀ue à domo Michæ eſſent procul, viri qui
habitabant in ædibus Michæ conclamãtes
23 ſequuti ſunt, ¶ & poſt tergum clamare cœ-
F perunt. Qui cùm reſpexiſſent dixerunt ad
24 Micham: quid tibi vis? cur clamas? ¶ Qui
reſpõdit: Deos meos quos mihi feci, tuliſtis
& ſacerdotem, & omnia quæ habeo, & di-
25 citis, Quid tibi eſt? ¶Dixeruntq; ei filij Dan:
Caue ne vltra loquaris ad nos, & veniant
ad te viri animo concitati, & ipſe cum om
26 ni domo tua pereas. ¶Et ſic cępto itinere per
rexerunt. Videns autem Michas ꝙ fortiores
27 ſe eſſent, reuerſus eſt in domum ſuam. ¶Sex
centi autẽ viri tulerunt ſacerdotem, & quę
ſuprà diximus: veneruntq̀ue in Lais ad po
pulum quieſcentem atque ſecurum, & per
cuſſerunt eos in ore gladij: vrbemq̀ue incẽ-
28 dio tradiderunt: ¶nullo penitus ferente prę
G ſidium: eò quòd procul habitarent à Sidò-
ne, & cum nullo hominum haberent quic-
quam ſocietatis ac negocij. Erat autem ciui
tas ſita in regione Rohob: quam rurſum ex
29 truẽtes habitauerunt in ea: ¶vocato noĩe ci
uitatis Dan, iuxta vocabulũ patris ſui quẽ
30 genuerat Iſraël, quę prius Lais dicebatẽ. ¶Po
ſueruntq; ſibi ſculptile, & Ionathã filiũ Ger



ſan filij Moyſi, ac filios eius ſacerdotes in
tribu Dan, vſque ad diem captiuitatis ſuæ.
31 ¶Manſitque apud eos idôlum Michæ omni
tempore quo fuit domus Dei in Silo. in die
bus illis non erat rex in Iſraël.

## CAPVT XIX.

1 **F**Vit quidã vir Leuites, habitãs
A in latere mõtis Ephraim, qui
accepit vxorẽ de Beth-léhem
2 Iuda: ¶quæ reliquit eum, & re
uerſa eſt in domũ patris ſui in
Beth-léhẽ, manſitq́; apud eũ quatuor mẽ
3 ſibus. ¶Secutuſq́; eſt eam vir ſuus, volens re
cõciliari ei, atq́; blandiri, & ſecũ reducere,
habẽs in comitatu puerum, & duos aſinos:
quæ ſuſcepit eũ, & introduxit in domũ pa-
tris ſui. Quod cùm audiſſet ſocer ei⁹, eumq́;
4 vidiſſet, occurrit ei lętus, ¶& amplexatus eſt
hoĩem. Mãſitq́; gener in domo ſoceri trib⁹
diebus, comedẽs cum eo, & bibẽs familiari
5 ter. ¶Die aũt quarto de nocte cõſurgẽs profi
ciſci voluit. Quẽ tenuit ſocer, & ait ad eũ:
B Guſta prius puſillum panis, & conforta ſto
6 machum, & ſic proficiſcèris. ¶Sederuntq́; ſi
mul, ac comederunt & biberũt. Dixitq́; pr̃
puellæ ad generũ ſuum: Quæſo te vt hodie
7 hîc maneas, pariterq́; lætemur. ¶At ille con
ſurgẽs, cępit velle ꝓficiſci. Et nihilominus
obnixè eũ ſocer tenuit, & apud ſe fecit ma
8 nere. ¶Manè aũt facto, parabat Leuites iter.
Cui ſocer rurſũ: Obſecro, ĩquit, vt paululũ
cibi capias, & aſſumptis viribus, donec icre
ſcat dies, poſtea proficiſcaris. Comederũt er
9 go ſimul. ¶Surrexitq́; adoleſcẽs, vt pergeret
cũ vxore ſua & puero. Cui rurſum loquut⁹
eſt ſocer. Conſidera ꝙ dies ad occaſum de
cliuior ſit, & propinquat ad veſperũ: mane
apud me etiam hodie, & duc lætũ diem, &
cras proficiſcêris vt vadas ĩ domum tuam.
10 ¶Noluit gener acquieſcere ſermonib⁹ eius:
C ſed ſtatim ᵃperrexit ᶦ & venit contra Iebus, ᵃ *ſurrexit*
quæ altero nomine vocatur Ieruſalem, du- *ᶦ*.
cens ſecum duos aſinos onuſtos, & concubi
11 nam. ¶Iamque aderant iuxta Iebus, & dies
mutabatur in noctem: dixitq́; puer ad Do-
minum ſuum: Veni, obſecro, declinemus
ad vrbem Iebuſæorũ, & maneamus in ea.
12 ¶Cui rñdit Dñs: Non ingrediar oppidũ gen
tis alienæ, quæ non eſt de filijs Iſraël, ſed
13 tranſibo vſq́; Gabaa, ¶& cùm illuc peruene
ro, manebimus in ea, aut certè in vrbe Ra-
14 ma. ¶Tranſierũt ergo Iebus, & cœptũ carpe-
bãt iter, occubuitq́; eis ſol iuxta Gabaa: ꝙ
15 eſt in tribu Ben-iamin. ¶ diuerteruntq́; ad
D eã, vt manerẽt ibi. Quò cùm intraſſent, ſede
bãt in platea ciuitatis, & nullus eos recipe-
16 re voluit hoſpitio. ¶Et ecce apparuit homo
ſenex reuertẽs de agro & de opere ſuo ve-
ſperi, qui & ipſe de mõte erat Ephráim, &
peregrinus habitabat in Gabaa. hoĩes autẽ
17 regionis illius erãt filij Iemini. ¶Eleuatiſq́;
oculis, vidit ſenex ſedentẽ hoĩem cũ ſarci-
nulis ſuis in platea ciuitatis: & dixit ad eũ:
18 Vnde venis, & quò vadis? ¶Qui reſpõdit ei:
Profecti ſumus de Beth-léhem Iuda, & per
gimus ad locũ noſtrũ, qui eſt in latere mõ-
tis Ephráim, vnde ieramus in Beth-léhẽ: &
nunc vadimus ad domũ Dei, nulluſq́; ſub
19 tectum ſuũ nos vult recipere. ¶habentes pa
E leas, & fenũ in aſinorum pabulũ & panem
ac vinũ in meos, & ancillæ tuæ vſus, & pue
ri qui mecum eſt: nulla re indigemus niſi
20 hoſpitio. ¶Cui reſpondit ſenex: Pax te-
cum ſit: ego præbebo omnia quæ neceſſa-
ria ſunt, tantùm ꝗſo, ne in platea maneas.
21 introduxitq́; eum in domũ ſuam, & pabu-
lum aſinis præbuit: ac poſtquam lauerunt



22 pedes ſuos, recepit eos in conuiuium. ¶Illis
epulantibus, & poſt laborem itineris, cibo
& potu reficientibus corpora, venerunt vi-
ri ciuitatis illius, filij Belial, id eſt, abſque
iugo, & circundãtes domum ſenis fores pul
ſare cęperunt, clamantes ad dominum do-
mus, atq; dicentes: Educ virum qui ingreſ-
23 ſus eſt domum tuam, vt abutamur eo: ¶E-
F greſſusque eſt ad eos ſenex, & ait: Nolite
fratres, nolite facere malum hoc: quia in-
greſſus eſt homo hoſpitium meum: & ceſſa
24 te ab hac ſtultitia, ¶ habeo filiã virginem,
& hic homo habet concubinam, educam
eas ad vos, vt humilietis eas, & veſtram li-
bidinem compleatis: tantùm, obſecro, ne
ſcelus hoc cõtra naturam operemini in vi-
25 rum. ¶Nolebant acquieſcere ſermonibus
illius. Quod cernens homo, eduxit ad eos
concubinam ſuam, & eis tradidit illuden-
dam: qua cùm tota nocte abuſi eſſent dimi
26 ſerunt eam manè. ¶At mulier recedentibus
tenebris, venit ad oſtium domus, vbi ma-
27 nebat Dominus ſuus, et ibi corruit. ¶Manè
facto ſurrexit homo, et aperuit hoſtium, vt
cœptam expleret viam: et ecce concubina
eius iacebat ante oſtium, ſparſis in limine
28 manibus. ¶Cui ille, putans eam quieſcere,
G loquebatur: Surge et ambulemus. Qua ni-
hil reſpondente, intelligens quòd erat mor
tua, tulit eam, et impoſuit aſino, reuer-
29 ſusque eſt in domum ſuam. ¶Quam cùm
eſſet ingreſſus, arripuit gladium, et cada-
uer vxoris cum oſſibus ſuis in duodecim
partes ac fruſta concidens, miſit in omnes
30 terminos Iſraël. ¶Quod cùm vidiſſent ſin-
guli conclamabant: Nunquam res talis fa-
cta eſt in Iſraël ex eo die quo aſcenderunt
patres noſtri de Aegypto, vſque ad præſens
tempus, ferte ſententiam, et in commune
decernite quid facto opus ſit.

CAPVT XX.

1 EGreſſi itaq; ſunt omnes filij Iſ-
A raël, et pariter cõgregati qua-
ſi vir vnus de Dan vſq; Berſa
bee, et terra Galaad ad Domi
2 num in Maſpha. ¶omnesq; an *Oſee 10.c*
guli populorum, et cunctæ tribus Iſraël in *9.*
eccleſiam populi Dei cõuenerunt quadrin
3 genta millia peditum pugnatorum. ¶(Nec
latuit filios Ben-iamin ꝙ aſcendiſſent filij
Iſraël in Maſpha.) Interrogatusque Leuita
maritus mulieris interfectæ, quõ tãtum ſce
4 lus perpetratum eſſet, ¶ reſpondit: Veni in
Gabaa Ben-iamin cum vxore mea, illuc-
5 que diuerti: ¶ et ecce, homines ciuitatis il-
lius circundederunt nocte domum in qua
manebam, volẽtes me occidere: et vxorem
meam incredibili furore libidinis vexãtes,
6 deniq; mortua eſt. ¶Quam arreptam in fru
ſta concidi, miſique partes in omnes termi
nos poſſeſſionis veſtræ, quia nunquam tan
tum nefas, et tam grãde piaculum factum
7 eſt in Iſraël. ¶Adeſtis omnes filij Iſraël, de-
8 cernite quid facere debeatis. ¶Stãsq; omnis
B populus quaſi vnius hoĩs ſermone reſpon-
dit: Non recedemus in tabernacula noſtra,
9 nec ſuam quiſquam intrabit domum: ¶ ſed
hoc contra Gabaa in commune faciemus.
10 ¶ Decem viri eligantur è centum, ex omni-
bus tribubus Iſraël, et centum de mille, et
mille de decem millibus, vt cõportent exer
citui cibaria, et poſſimus pugnare cõtra Ga
baa Ben-iamin, et reddere ei pro ſcelere qđ
11 meretur. ¶Conuenitque vniuerſus Iſraël ad
ciuitatem, quaſi homo vnus eadem mẽte,
12 vnoque conſilio, ¶ et miſerunt nuncios ad
oẽm tribum Ben-iamin, qui dicerent: Cur
13 tantum nefas in vobis repertum eſt? ¶Tra-
dite homines de Gabaa, qui hoc flagitium
perpetrarunt, vt moriãtur, et auferatur ma-

lum de Iſraël. Qui noluerunt fratrũ ſuorũ
filiorũ Iſraël audire mandatũ: ¶ſed ex cun-
ctis vrbibus quæ ſortis ſuæ erant, cõuene-
runt in Gabaa, vt illis ferrent auxiliũ, & cõ
5 tra vniuersũ populũ Iſraël dimicarẽt. ¶In-
uentiq́; ſunt vigintiquinq; millia de Ben-
iamin educentiũ gladiũ, præter habitato-
6 res Gabaa, ¶ qui ſeptingenti erant viri for-
C tiſſimi, ita ſiniſtra vt dextra præliãtes: & ſic
fundis lapides ad certũ iacientes, vt capillũ
quoq; poſſent percutere & nequaquã in al
7 terã partẽ ictus lapidis deferretur. ¶Virorũ
quoq; Iſrael, abſq; filijs Ben-iamin, inuẽ-
ta ſunt quadringenta millia educentiũ gla
8 dios, & paratorũ ad pugnã. ¶Qui ſurgentes,
venerunt in domũ Dei, hoc eſt, in Silo: cõ-
ſuluerũtq́; Dñm, atq; dixerunt: Qui erit in
exercitu noſtro princeps certaminis contra
filios Ben-iamin? Quibus rñdit Dñs: Iudas
9 ſit dux veſter: Statimq́; ¶ filij Iſraël ſurgen-
tes manè caſtrametati ſunt iuxta Gabaa:
0 ¶& inde procedentes ad pugnã cõtra Ben-
1 iamin, vrbẽ oppugnare cœperunt. ¶Egreſſi-
q́ue filij Ben-iamin de Gabaa, occiderunt
de filijs Iſraël die illo vigintiduo millia vi
2 rorũ. ¶Rurſum Iſraël & fortitudine & nu-
mero confidẽtes: in eodẽ loco in quo prius
3 certauerant, aciẽ direxerũt, ¶ ita tñ vt prius
aſcenderẽt, & flerent corã Dño vſq; ad no-
D ctẽ, conſulerentq́; eũ, & dicerent: Debeo vl
trà ꝓcedere ad dimicãdũ cõtra filios Ben-
iamin fratres meos, an non? Quibus ille
reſpondit: Aſcendite ad eos, & inite certa-
24 men. ¶Cũq; filij Iſraël altera die contra fi-
25 lios Ben-iamin ad ꝓliũ proceſſiſſent, ¶eru-
perunt filij Ben-iamin de portis Gabaa: &
occurrentes eis tanta in illos cæde bacchati
ſunt, vt decẽ & octo millia virorũ educen-
26 tiũ gladiũ proſternerent. ¶Quamobrem oẽs
filij Iſraël venerunt in domũ Dei, & ſeden
tes flebant corã Dño: ieiunaueruntq́; die il
lo vſq; ad veſperã, & obtulerũt ei holocau-
27 ſta, atq; pacificas victimas, ¶ & ſuper ſtatu
ſuo interrogauerunt. Eo tempore ibi erat
28 arca fœderis Dñi, ¶ & Phinees filius Elea-
zari filij Aaron præpoſitus domus. Conſu-
luerunt igitur Dñm, atq; dixerunt: Exire vl
trà debemus ad pugnã cõtra filios Ben-ia-
min fratres noſtros, an q̃eſcere? Quibus ait
Dñs: Aſcendite: cras enim tradã eos in ma-
29 nus veſtras. ¶Poſueruntq́ue filij Iſrael inſi-
30 dias per circuitũ vrbis Gabaa. ¶& tertia vi-
ce, ſicut ſemel & bis, contra Ben-iamin e-
31 xercitũ ꝓduxerunt. ¶Sed & filij Ben-iamin
audacter eruperunt de ciuitate, fugientes
E aduerſarios longius ꝑſecuti ſunt: ita vt vul
nerarent ex eis ſicut primo die & ſecundo,
& cæderẽt per duas ſemitas vertentes ter-
ga, quarum vna ferebatur in Beth-el, & al
tera in Gabaa, atq; ꝓſternerent triginta cir
32 citer viros: ¶putauerũt enim ſolito eos mo
re cedere. Qui fugam arte ſimulantes, inie-
runt conſiliũ vt abſtraherent eos de ciuita-
te, & quaſi fugientes ad ſupradictas ſemi-
33 tas perducerent. ¶ Oẽs itaq; filij Iſraël ſur-
gentes de ſedibus ſuis, tetenderunt aciem
in loco qui vocatur Baal-thamar. Inſidiæ
quoq; quæ circa vrbẽ erant, paulatim ſe a-
34 perire cęperunt, ¶& ab occidẽtali vrbis par
te procedere. Sed & alia decẽ millia virorũ
de vniuerſo Iſraël, habitatores vrbis ad cer
tamina prouocabant. Ingrauatũq; eſt bel-
lum contra filios Ben-iamin: & non intel-
lexerunt ꝙ ex omni parte illis inſtaret inte
35 ritus. ¶Percuſſitq; eos Dñs in conſpectu fi-
liorũ Iſraël, & interfecerunt ex eis in illo
die vigintiquinq; millia & centũ viros, oẽs
36 bellatores & educentes gladiũ. ¶ Filij autẽ
F Ben-iamin cũ ſe inferiores eſſe vidiſſent,
cœperũt fugere. Quod cernẽtes filij Iſraël,
dederũt eis ad fugiendũ locũ, vt ad ꝓpara-
tas inſidias deuenirent, quas iuxta vrbẽ po
37 ſuerant. ¶Qui cũ repentè de latibulis ſurre
xiſſent, & Ben-iamin terga cædẽtibus da-
ret, ingreſſi ſunt ciuitatẽ, & percuſſerũt eã
38 in ore gladij. ¶Signum autem dederant filij
Iſraël his quos in inſidijs collocauerat, vt
poſtquàm vrbẽ cæpiſſent, ignem accende-
rent: vt aſcendente in altum fumo captam
39 vrbẽ demonſtrarent. ¶ Quod cum cernerẽt
filij Iſrael in ipſo certamine poſiti (putaue
runt enim filij Ben-iamin eos fugere, &
inſtãtius perſequebantur, cæſis de exercitu
40 eorum triginta viris) ¶& viderunt quaſi co
lumnam fumi de ciuitate cõſcẽdere. Ben-
iamin quoq; reſpiciens retro cum captam
cerneret ciuitatem, & flammas in ſublime
41 ferri: ¶qui prius ſimulauerant fugam, verſa
facie fortius reſiſtebãt. Quod cum vidiſſent
42 filij Ben-iamin, in fugam verſi ſunt, ¶ &
ad viã deſerti ire cęperunt, illuc quoq; eos
aduerſarijs perſequentibus. ſed & hi q̃ vr-
43 bẽ ſuccẽderant, occurrerũt eis. ¶Atq; ita fa-
ctũ eſt, vt ex vtraq; parte ab hoſtibus cęde-
rentur. nec erat vlla requies morientium.
G Ceciderunt atq; proſtrati ſunt ad orienta-
44 lẽ plagã vrbis Gabaa. ¶ Fuerunt aũt qui in
eodem loco interfecti ſunt, decem & octo
millia virorũ, oẽs robuſtiſſimi pugnatores,
45 ¶ Quod cum vidiſſent, qui remanſerant de
Ben-iamin, fugerunt in ſolitudinẽ: & ꝑge
bant ad petram: cuius vocabulum eſt Rem
mon. In illa quoq; fuga palantes, & in di-
uerſa tendentes, occiderunt quinq; millia
viros. Et cum vltrà tenderent perſequuti
ſunt eos, & interfecerũt ẽt alia duo millia.
46 ¶Et ſic factum eſt, vt oẽs qui ceciderant de
Ben-iamin in diuerſis locis, eſſent viginti
quinq; millia, pugnatores ad bella promptiſ
47 ſimi. ¶Remanſerunt itaq; de omni nume-
ro Ben-iamin, qui euadere potuerũt, & fu
gere in ſolitudinem ſexcẽti viri: ſederũtq́;
48 in Petra-remmõ mẽſib⁹ quatuor. ¶Regreſ-
ſi autem filij Iſrael, omnes reliquias ciuita

tis à

tis à viris vſque ad iumenta gladio percuſ-
ſerunt, cunctaſq; vrbes & viculos Ben-ia-
min vorax flamma conſumpſit.

## CAPVT XXI.

1 IVRAVERVNT quoque filij
A Iſaël in Maſpha, & dixerunt:
Nullus noſtrum dabit filijs
2 Ben-iamin de filiabus ſuis
vxorẽ. ⁋Venerũtq; oẽs ad do-
mũ Dei in Silo & in cõſpectũ eius ſeden-
tes vſq; ad veſperã, leuauerũt vocẽ, & ma-
3 gno vlulatu cęperũt flere, ⁋dicentes: Quare
Domine Deus Iſraël factũ eſt hoc malũ in
populo tuo, vt hodie vna tribus auferreẽ ex
4 nobis. ⁋Altera aũt die diluculo cõſurgẽtes
extruxerunt altare, obtulerũtq; ibi holocau
5 ſta, & pacificas victimas, ⁋& dixerũt: Quis
nõ aſcendit in exercitu Domini de vniuer-
ſis tribubus Iſraël? Grandi enim iuramẽto
ſe cõſtrinxerant cùm eſſent in Maſpha, in-
6 terfici eos q defuiſſent. ⁋Ductiq; pęnitẽtia
B filij Iſraël ſuper fratre ſuo Ben-iamin, cę-
perunt dicere: Ablata eſt tribus vna de Iſ-
7 raël: ⁋vnde vxores accipient? oẽs enim in
cõmune iurauimus, nõ daturos nos his fi-
8 lias noſtras ⁋Idcirco dixerũt, Quis eſt de vni
uerſis tribubus Iſraël, q nõ aſcẽdit ad Do-
minũ in Maſpha? Et ecce inuenti ſunt ha-
bitatores Iabes Galaad in illo exercitu nõ
9 fuiſſe (⁋Eo quoq; tempore cùm eſſent in
10 Silo, nullus ex eis ibi repertus eſt). ⁋Miſerũt
itaque decẽ millia viros robuſtiſſimos, &
præceperũt eis: Ite, & percutite habitato-
res Iabes-Galaad in ore gladij, tam vxores
11 quàm paruulos eorũ. ⁋Et hoc erit qđ obſer
uare debebitis, Omne generis maſculini,
& mulieres q̃ cognouerũt viros, interficite:
12 virgines aũt reſeruate. ⁋Inuẽtæque ſũt de
Iabes-Galaad quadringẽtæ Virgines, q̃ no
ſcierũt viri thorũ, & adduxerũt eas ad ca-
13 ſtra in Silo, in terrã-Chanáan, ⁋Miſerũtq;
nũcios ad filios Ben-iamin q erant in Pe-
C tra-rẽmon, & præceperũt eis, vt *eas* ſuſci- * *ios. 6.*
14 perent in pace. ⁋Veneruntque filij Ben-ia-
min in tempore, & datæ ſunt eis vxores de
filiabus Iabes-Galaad, alias aũt non repe-
15 rerunt, quas ſimili modo traderent. ⁋Vni-
uerſusque Iſraël valde doluit & egit pęni-
tentiã ſuper interfectione vnius tribus ex
16 Iſraël. ⁋Dixerũtque maiores natu: Quid fa-
ciemus reliquis qui nõ acceperunt vxores?
omnes in Ben-iamin fœminæ cõciderunt
17 ⁋& magna nobis cura ingentique ſtudio
prouidendum eſt, ne vna tribus deleatur ex
18 Iſraël. ⁋Filias enim noſtras eis dare nõ poſ-
ſumus, cõſtricti iuramẽto & maledictione
qua diximus, Maledictus qui dederit de fi-
19 liabus ſuis vxorẽ Ben-iamin. ⁋Ceperũtq;
conſilium, atque dixerunt, Ecce ſolennitas
Domini eſt in Silo anniuerſaria, quæ ſita
eſt ad Septentrionem vrbis Beth-el, ad oriẽ
D talem plagam viæ quæ de Beth-el tendit
ad Sichimã, & ad meridiẽ oppidi Lebona.
20 ⁋Pręceperuntq; filijs Ben-iamin, atq; di-
21 xerunt: Ite & latitate in vineis. ⁋Cumque
videritis filias Silo ad ducendos choros ex
more procedere, exite repentè de vineis, &
rapite ex eis ſinguli vxores ſingulas: & per-
22 gite in terram Ben-iamin. ⁋Cumq; vene-
rint patres earũ ac fratres, et aduerſum vos
queri cęperint atque iurgari, dicemus eis,
Miſeremini eorũ: non enim rapuerũt eas
iure bellantiũ atque victorũ: ſed rogãtibus
vt acciperẽt, nõ dediſtis, à veſtra parte pec-
23 catũ eſt. ⁋Fecerũtq; filij Ben-iamin, vt ſibi
fuerat imperatũ: & iuxta numerũ ſuũ ra-
puerũt ſibi de his quę ducebãt choros, vxo-
res ſingulas: abieruntq; in poſſeſſionẽ ſuã.
24 ędificantes vrbes, & habitãtes in eis. ⁋Filij
quoque Iſrael reuerſi ſunt per tribus & fa-
milias in tabernacula ſua. In diebus illis
nõ erat Rex in Iſraël. ſed vnuſquiſq; quod
ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

*Libri Iudicum Finis.*

LIBER

# LIBER RVTH.



## CAPVT PRIMVM.

1 IN DIEBVS vnius iudicis
A quãdo iudices præerant, fa-
ցta eſt fames in terra. Abijt-
que homo de Beth-lehē
Iuda, vt peregrinaretur in
regione Moabitide cũ vxo-
2 re ſua, ac duobus liberis: ¶ipſe vocabatur
Eli-mélech, & vxor eius Noëmi: & duo
filij, alter Mahalõ, & alter Chelion. Ephra-
tæi de Beth-léhem Iuda. Ingreſſique re-
3 gionem Moabitidem, morabantur ibi. ¶Et
mortuus eſt Eli-mélech maritus Noëmi:
4 remanſitque ipſa cum filijs. ¶Qui accepe-
runt vxores Moabitidas, quarum vna vo-
cabatur Orpha, alteraque Ruth. Manſerũt-
5 que ibi decẽ annis, ¶& ambo mortui ſunt,
Mahalon videlicet & Chelion: remanſit-
que mulier orbata duobus liberis ac mari-
6 to. ¶Et ſurrexit vt in patriam pergeret cum
B vtraq; nuru ſua de regione Moabitide: au-
dierat enim quòd reſpexiſſet Dñs popu-
-3. 7 lum ſuum, & dediſſet eis eſcas. ¶Egreſſa eſt
itaque de loco peregrinationis ſuæ cũ vtra-
* ſua ſ. que nuru*: & iam in via reuertendi poſita
8 in terram Iuda, ¶dixit ad eas: Ite in domũ
matris veſtræ: faciat vobiſcũ Dominus mi-
ſericordiam, ſicut feciſtis cũ mortuis & me
9 cum. ¶Det vobis inuenire requiem in do-
mibus virorũ, quos ſortituræ eſtis. Et oſcu-
lata eſt eas. Quæ elauata voce flere cœpe-
10 runt, ¶& dicere, Tecum pergemus ad popu
11 lum tuum. ¶Quibus illa reſpondit: Reuer-
timini filiæ meę, cur venitis mecum? num
vltrà hẽbo filios in vtero meo, vt viros ex
12 me ſperare poſſitis? ¶Reuertimini filię meę,
C & abite: iam enim ſenectute confecta ſum,
nec apta vinculo coniugali. etiã ſi poſſem
13 hac nocte concipere, & párere filios, ¶ſi
eos expectare velitis donec creſcant, & an-
nos pubertatis impleant, antè eritis vetulæ
q̃ nubatis. Nolite quæſo filiæ meę: quia ve-
ſtra anguſtia magis me premit, & egreſſa
14 eſt manus Domini cõtra me. ¶Eleuata igit
voce, rurſum flere cęperunt. Orpha oſcula-
ta eſt ſocrũ, ac reuerſa eſt: Ruth adhęſit ſo-
15 crui ſuæ, ¶cui dixit Noëmi: En reuerſa eſt
cognata tua ad populũ ſuum, & ad Deos
16 ſuos, vade cũ ea. ¶Quæ reſpondit, Ne aduer
ſeris mihi vt relinquam te & abeã: quocũ-
que enim perexeris, pergam. & vbi morata
fueris, & ego pariter morabor. Populus
D tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus
17 meus. ¶Quæ te terra moriẽtẽ ſuſceperit, in
ea moriar: ibiq; locũ accipiã ſepulturę. Hęc
mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi non ſola
18 mors me & te ſeparauerit. ¶Videns ergo
Noëmi, quòd obſtinato animo Ruth decre
uiſſet ſecũ pgere, aduerſari noluit, nec ad
19 ſuos vltrà reditũ pſuadere: ¶pfectęq; ſunt
ſimul, & venerũt ĩ Beth-léhẽ. Quibus vrbẽ
ingreſſis velox apud cũctos fama percrebuit:
dicebãtq; mulieres, Hæc eſt illa Noëmi.
20 ¶Quibus ait: Ne vocetis me Noëmi, ideſt
pulchrã: ſed vocate me Mara, ideſt amarã,
qa amaritudine valde repleuit me Omni-
21 potẽs. ¶Egreſſa ſum plena, & vacuã reduxit
me Dñs. Cur ergo vocatis me Noëmi, quã
Dominus humiliauit, & afflixit Omnipo-

tens?

22 tens? ¶Venit ergo Noemi cum Ruth moabi
tide nuru ſua, de terra peregrinationis ſuæ,
ac reuerſa eſt in Beth-léhem, quando pri
mùm hordea metebantur.



CAPVT II.

1 ERat aũt viro Eli-mélech con-
A ſanguineus, homo potens, &
magnarũ opum, noĩe Booz.
2 ¶Dixitque Ruth Moabitis ad
ſocrum ſuã: Si iubes, vadam
in agrum, & colligam ſpicas quæ fugerint
manus metentiũ, vbicunq; clemẽtis in me
p̃ris familias repperero grãm. Cui illa r̃ndit:
3 Vade filia mi. ¶Abijt itaq; & colligebat ſpi
cas poſt terga metẽtiũ. Accidit aũt vt ager il
le haberet dñm noĩe Booz, q̃ erat de cogna
4 tione Eli-melech. ¶Et ecce, ipſe veniebat de
Beeth-léhem, dixitq́; Meſſoribus: Dñs vo
biſcum. Qui reſponderunt ei: Benedicat ti-
5 Dñs. ¶Dixitq́; Booz iuueni qui meſſoribus
6 præerat: Cuius eſt hæc puella? ¶Cui r̃ndit:
Hæc eſt Moabitis quæ venit cum Noëmi,
7 de regione Moabitide, ¶ & rogauit vt ſpicas
colligeret remanentes, ſequens meſſorũ ve-
B ſtigia: & de manè vſq; nunc ſtat in agro, &
ne ad momentũ quidem domũ reuerſa eſt.
8 ¶Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas
in alterũ agrum ad colligendũ, nec recedas
9 ab hoc loco: ſed iũgere puellis meis, ¶& vbi
meſſuerint, ſequere. Mãdaui n. pueris meis
vt nemo moleſtus ſit tibi: ſed ẽt ſi ſitieris,
vade ad ſarcinulas, & bibe aquas de quib'
10 & pueri bibunt. ¶Quæ cadẽs in faciẽ ſuã &
adorans ſuper terrã, dixit ad eũ: Vnde mihi
hoc, vt inuenirẽ grãm ante oculos tuos, &
11 noſſe me dignareris peregrinã mulierẽ? ¶Cui
ille r̃ndit: Nunciata ſunt mihi oĩa quę fece
ris ſocrui tuæ poſt mortẽ viri tui: & q̃ reli-
queris parẽtes tuos, & terrã in qua nata es,
& veneris ad populũ quẽ antea neſciebas.
12 ¶Reddat tibi Dñs pro opere tuo, & plenam
C mercedẽ recipias à Dño Deo Iſraël, ad quẽ
13 veniſti, & ſub cui' cõfugiſti alas. ¶Quæ ait:
*Inueni grãm apud oculos tuos, Dñe mi, q̃
cõſolatus es me, & locutus es ad cor ancillę
tuę, q̃ nõ ſum ſimilis vnius puellarũ tuarũ.
14 ¶Dixitq́; ad eã Booz. Qñ hora veſcendi fue-
rit, veni huc, & comede panẽ, & ĩtinge buc-
cellã tuã in aceto. Sedit itaq; ad meſſorũ la-
t', & cõgeſſit polẽtã ſibi, comeditq́; & ſatu-
15 rata eſt, & tulit reliquas. ¶Atq; ĩde ſurrexit,
vt ſpicas ex more colligeret. Præcepit autẽ
Booz pueris ſuis, dicẽs: Etiã ſi vobiſcũ me-
16 tere voluerit, ne prohibeatis eã: ¶ & de vr̃is
quoq; manipulis proijcite de induſtria, &
remanere permittite, vt abſq; rubore colli-
17 gat, & colligentẽ nemo corripiat. ¶Collegit
ergo ĩ agro, vſq; ad veſperã: & q̃ collegerat
virga cędẽs & excutiẽs, ĩuenit hordei quaſi
18 ephi mẽſurã, id eſt, tres modios. ¶Quos por-
D tãs reuerſa eſt in ciuitatẽ, & oſtẽdit ſocrui
ſuę: inſup̃ protulit, & dedit ei de reliquijs ci-
19 bi ſui quo ſaturata fuerat. ¶Dixitq́; ei ſocr'
ſua: Vbi hodie collegiſti, & vbi feciſti opus?
ſit bñdictus q̃ miſertus eſt tui. Indicauitq́;
ei apud quẽ eſſet opata: & nomẽ dixit viri,
20 q̃ Booz vocaretũ. ¶Cui r̃ndit Noëmi: Benedi
ct' ſit à Dño q̃m eãdẽ grãm quã p̃buerat vi
uis, ſeruauit & mortuis. Rurſũq́; ait: Propĩ
21 quus nr̃ eſt homo. ¶Et Ruth: Hoc quoq; in-
q̃t, p̃cepit mihi, vt tãdiu meſſoribus eius iũ
22 gerer, donec oẽs ſegetes meterent. ¶Cui di-
xit ſocrus: Melius eſt filia mi, vt cũ puellis
eius exeas ad metẽdũ, ne in alieno agro, q̃ſ-
23 piam reſiſtat tibi. ¶Iuncta eſt itaq; puellis
Booz: & tandiu cum eis meſſuit, donec hor
dea & triticum in horreis conderentur.

*Inueniã.

CAPVT III.

1 POſtquàm autem reuerſa eſt ad ſocrum
A ſuam, audiuit ab ea: Filia mi, quæram

tibi

tibi requiem, & prouidebo vt bene ſit tibi.
2 ¶Booz iſte, cuius puellis in agro iuncta es,
propinquus noſter eſt, & hac nocte aream
3 hordei ventilat. ¶Lauare igitur, & vnge-
re, & induere cultioribus veſtimentis, & de
ſcende in areã: non te videat homo, donec
4 eſum potũq; finierit. ¶Qñ aũt ierit ad dor-
miẽdũ, nota locũ in quo dormiat: veniesq;
& diſcooperies pallium quo operitur à par
B te pedum, & ꝓijcies te, & ibi iacebis: ipſe
5 aũt dicet tibi, q̃d agere debeas. ¶Quæ rñdit:
6 Quicquid prȩceperis, faciã. ¶Deſcenditq; in
areã, & fecit omnia quæ ſibi imperauerat
7 ſocrus. ¶Cumq; comediſſet Booz, & bibiſ-
ſet, & factus eſſet hilarior, iſſetq; ad dor-
miendum iuxta aceruũ manipulorũ, venit
abſcondite, & diſcooperto pallio à pedibus
8 eius, ſe proiecit. ¶Et ecce, nocte iã media ex
pauit homo, & conturbatus eſt: viditq; mu
lierẽ iacentẽ ad pedes ſuos, & ait illi: Quæ
9 es? Illaq; rñdit: Ego ſum Ruth ancilla tua:
expande palliũ tuũ ſuper famulam tuam,
10 quia propinquus es. ¶Et ille: Benedicta, in-
quit, es à Dño filia, & priorẽ miſericordiã
poſteriore ſuperaſti: quia nõ es ſecuta iuue
11 nes pauperes, ſiue diuites. ¶Noli ergo me-
C tuere, ſed quicquid dixeris mihi, faciã tibi.
Scit. n. oĩs populus qui habitat intra por-
tas vrbis meȩ, mulierem te eſſe virtutis.
12 ¶Nec abnuo me propinquum, ſed eſt a-
13 lius me propinquior. ¶Quieſce hac nocte:
& facto mane, ſi te voluerit ꝓpinquitatis
iure retinere, benè res acta eſt: ſin aũt ille
noluerit, ego te abſq; vlla dubitatione ſu-
14 ſcipiã, viuit Dñs. dormi vſq; manè. ¶Dormi
uit itaq; ad pedes eius, vſq; ad noctis ab-
D ſceſſum. Surrexit itaq; antequã hoĩes ſe co-
gnoſcerent mutuò, & dixit Booz: Caue ne
15 qs nouerit ꝙ huc veneris. ¶Et rurſum: Ex-
pande, inquit, palliũ tuũ, quo operiris, &
tene vtraq; manu. Qua extẽdente, & tenẽ-
te menſus eſt ſex modios hordei, & poſuit
ſuper eã. Quæ portans ingreſſa eſt ciuitatẽ,
16 ¶& venit ad ſocrum ſuã. Quæ dixit ei: Quid
egiſti filia? Narrauitq; ei omnia quæ ſibi fe
17 ciſſet homo. ¶Et ait: Ecce ſex modios hor-
dei dedit mihi, & ait, Nolo vacuam te re-
18 uerti ad ſocrum tuam. ¶Dixitque Noëmi.
Expecta filia donec videamus quem res exi
tum habeat: neque enim ceſſabit homo ni
ſi compleuerit quod locutus eſt.

## CAPVT IIII.

1 AScẽdit ergo Booz ad portã, & ſe
A dit ibi. Cumq; vidiſſet ꝓpin-
quum præterire, de quo prius
ſermo habitus eſt, dixit ad eũ:
Declina pauliſper, & ſede hic:
vocans eum nomine ſuo. Qui diuertit, & ſe
2 dit. ¶Tollens aũt Booz decẽ viros de ſenio-
ribus ciuitatis, dixit ad eos: Sedete hic. Qui-
3 bus reſidẽtibus ¶locutus eſt ad propinquũ:
*vendit. G Partẽ agri fratris nr̃i Eli-mélech * vendet
Noëmi, quæ reuerſa eſt de regione Moabi
4 tide. ¶q̃d audire te volui, & tibi dicere corã
cunctis ſedẽtibus, & maioribus natu de po
pulo meo. Si vis poſſidere iure propinquita
tis: eme, & poſſide: ſin aũt dẽiſplicet tibi,
hoc ipſum indica mihi, vt ſciã q̃d facere de
beam. nullus enim eſt propinquus, excepto
te, q̃ prior es: & me, qui ſecundus ſum. At
5 ille reſpondit: Ego agrũ emam. ¶Cui dixit
B Booz: Quando emeris agrũ de manu mulie
ris, Ruth quoq; Moabitidem, quæ vxor de-
functi fuit, debes accipere: vt ſuſcites nomẽ
6 ꝓpinqui tui in hȩreditate ſua. ¶Qui rñdit:
Cedo iuri propinquitatis: neq; enim poſte
ritatem familiæ meæ delere debeo. tu meo
vtere priuilegio, quo me libenter carere ꝓ-
7 fiteor. ¶‖Hic aũt erat mos antiqtus in Iſraël ‖Deu. 25.
inter ꝓpinquos, vt ſi qñ alter alteri ſuo iu- b. 7.
ri cedebat: vt eſſet firma conceſſio, ſoluebat
homo calceamentum ſuũ, & dabat ꝓximo
ſuo. hoc erat teſtimoniũ ceſſionis in Iſraël.
8 ¶Dixit ergo ꝓpinquo ſuo Booz: Tolle cal-
ceamentum tuũ. Quod ſtatim ſoluit de pe-
9 de ſuo. ¶At ille maioribus natu, & vniuerſo
C populo: Teſtes vos, inquit, eſtis hodie, ꝙ
poſſederim omnia quæ fuerũt Eli-mélech,
& Chelion & Mahalon, tradente Noëmi:
10 & Ruth Moabitidẽ, vxorem Mahalon in cõ
iugium ſumpſerim, vt ſuſcitẽ nomẽ defun
cti in hæreditate ſua, ne vocabulũ eius de
familia ſua, ac fratribus de populo deleat.
11 Vos, inquam, huius rei teſtes eſtis. ¶Rñdit
oĩs populus qui erat in porta, & maiores
natu: Nos teſtes ſumus: faciat Dñs hãc mu
lierem, q̃ ingreditur domũ tuam, ſicut Ra-
chel, & Liam, quæ edificauerunt domum
Iſraël, vt ſit exemplum virtutis in Ephrata,
& habeat celebre nomen in Beth-lehem: ‖Gen. 38.
12 ¶fiatq; domus tua, ſicut domus Phares, quẽ g. 29.
‖Thamar peperit Iudæ, de ſemine quod ti-
13 bi dederit Dñs ex hac puella. ¶Tulit itaque
Booz Ruth, & accepit vxorem: ingreſſusq;
D eſt ad eam, & dedit illi Dñs vt conciperet,
14 & pareret filium. ¶Dixeruntque mulieres
ad Noemi: Benedictus Dominus qui non
eſt paſſus vt deficeret ſucceſſor familiæ tuę,
15 & vocaretur nomen eius in Iſraël. ¶Et ha-
beas qui conſoletur animam tuam, & enu
triat ſenectutem. de nuru enim tua natus
eſt, qui te diliget: & multò tibi melior eſt
16 q̃ ſi ſeptem haberes filios. ¶Suſceptumque
Noëmi puerum poſuit in ſinu ſuo, & nutri
17 cis ac gerulę fungebatur officio. ¶Vicinæ au
tem mulieres congratulantes ei, & dicen-
tes: Natus eſt filius Noëmi. vocauerunt no
men eius Obed: hic eſt pater Iſai, patris Da ‖1. Par. 2.
18 uid. ¶Hæ ſunt generationes Phares. ‖Pha- a. 4. b. 10.
19 res genuit Eſron, ¶Eſron genuit Aram, Arã Mat. 1. a.
20 genuit Aminadab, ¶Aminadab genuit Na 3.
21 haſſon, Nahaſſon genuit Salmon, ¶Salmon
22 genuit Booz, Booz genuit Obed, ¶Obed, ge- *regem. G
nuit Iſai, Iſai genuit Dauid. *

LIBER

# LIBER PRIMVS SAMVELIS,

## quem nos Primum Regum dicimus.

### HIERONYMI IN LIBROS REGVM PRAEFATIO.

*VIGINTI & duas literas eſſe apud Hebræos Syrorum quoque & Chaldæorum lingua teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi viginti duo elementa habent, eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem literis ſcriptitant: figuris tantùm, & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt, Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias literas reperiſſe quibus nūc vtimur: cùm ad illud vſque tempus iidem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum ac ſacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus vſque hodie antiquis expreſſum literis inuenimus. Sed & Pſalmi, triceſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus decimus octauus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quanquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius. Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque literæ duplices apud Hebræos ſunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia medietateſque verborum, aliter fines. Vnde & quinque à pleriſque libri, duplices æſtimantur: Samuel, Malachim, Dibre haiamim, Eſdras, Ieremias, Cum Cynoth, id eſt, lamentationibus ſuis. Quomodo igitur viginti duo elementa ſunt per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi literis & exordiis in Dei Doctrina, tenera adhuc lactens viri iuſti eruditur infantia. Primus apud eos liber, vocatur BERESIT, quem nos Geneſim dicimus. Secūdus, VEELLESEMOTH, qui Exodus appellatur. Tertius VAICRA, id eſt Leuiticus. Quartus, VAIEDABBER, quem Numeros vocamus. Quintus, ELLE-HADDEBARIM, qui Deuteronomium prænotatur. Hi ſunt quinque libri Moyſi: quos propriè THORAH, id eſt, legem appellant.*

*Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue, qui apud eos IEHOSVA BENNVN dicitur. Deinde ſubtexunt SOPHETIM, id eſt Iudicum librum. Et in eundem compingunt RVTH: quia in diebus Iudicū, facta eius narratur hiſtoria. Tertius ſequitur SAMVEL, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus. Quartus, MALACHIM, id eſt Regum: qui tertio & quarto regū volumine continetur. Meliuſque multò eſt MALACHIM, id eſt Regum, quam MALACOTH, id eſt regnorū dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraëlitici populi, qui tribubus duodecim cōtinetur. Quintus eſt ISAIAS. Sextus, IEREMIAS. Septimus EZECHIEL. Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur THEREAZAR.*

*Tertius ordo hagiographa poſſidet. Et primus liber incipit ab IOB. Secundus à DAVID, quem quinque inciſionibus, & vno pſalmorum volumine comprehendunt. Tertius eſt, SALOMON, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi parabolas, id eſt, MISLE appellant. Quartus Eccleſiaſtes, id eſt COHELETH. Quintus, Canticum Canticorū, quem titulo SIRHASSIRIM prænotāt. Sextus eſt DANIEL. Septimus DIBREHAIAMIM, id eſt verba dierum: quod ſignificantius Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur. Octauus, ESDRAS, qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos, in duos libros diuiſus eſt. Nonus, ESTHER. Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id eſt Moyſi quinque, & prophetarum octo, hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli RVTH & CINOTH inter hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros viginti quatuor. quos ſub numero viginti quatuor ſeniorum Apocalypſis Iohānis inducit adorantes agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes, ſtantibus coram quatuor animalibus oculatis retrò & antè, id eſt in præteritum & in futurum reſpicientibus, & indeſſeſſa voce clamantibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, ſcripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire poteſt, vt ſcire valeamus quicquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapiētia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Ieſu filii Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cùm ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt: alii aurum & argentum & lapides precioſos, alii byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum bene agetur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies eccleſiæ præſentis futuraque*

*turaque diſtinctio pellibus tegitur & ciliciis; ardoremque ſolis et iniuriam imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, et Malachim meum. Meum, inquam meum. quicquid enim crebrius vertendo, et emendando ſolicitius, et didicimus et tenemus, noſtrum eſt. Et cũ intellexeris quod antea neſciebas: vel interpretem me exiſtimato ſi gratus es: vel paraphraſten, ſi ingratus. Quanquam mihi omnino conſcius non ſim mutaſſe me quippiã de Hebraica veritate. Certè ſi incredulus es, lege Græcos codices et Latinos: et confer cum his opuſculis: et ubicũque diſcrepare inter ſe videris, interroga quẽlibet Hebræorũ, cui magis accõmodare debeas fidem. Et ſi noſtra firmauerit, puto quòd eũ non exiſtimes coniectorem, ut in eodẽ loco mecũ ſimiliter diuinarit. Sed et vos famulas CHRISTI rogo, quæ Domini diſcumbentis precioſiſſimæ fidei myrrha vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorẽ quæritis in ſepulchro, quibus iam ad patrem CHRISTVS aſcendit. ut contra latrantes canes qui aduerſum me rabido ore deſæuiunt, et circumeunt ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur ſi aliis detrahant, orationum veſtrarũ clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meã, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi cuſtodiã vias meas: ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me, Obmutui, et humiliatus ſum: et ſilui à bonis.*



## CAPVT PRIMVM.

1 FVIT vir vnus de Rama-
A thaim-ſophim, de monte
Ephraim, & nomen eius
Elcana, filius Ieroham fi-
lij Eliu, filij Thohu, filij
2 Suph, Ephratæus: & ha-
buit duas vxores, nomen vni Anna, & no-
men ſecundæ Phenenna. Fueruntque Phe
nennæ filij: Annæ autem non erant libe-
3 ri. Et aſcendebat vir ille de ciuitate ſua
ſtatutis diebus, vt adoraret & ſacrificaret
Domino exercituum in Silo. Erant autem
ibi duo filij Heli, Ophni & Phinees, ſacer-
4 dotes Domini. Venit ergo dies, & immo-
lauit Elcana, deditque Phenẽnæ vxori ſuę,
5 & cunctis filijs eius & filiabus partes: An-
B næ autem dedit partem vnam triſtis, quia
Annam diligebat. Dominus autem conclu
6 ſerat vuluam eius. Affligebat quoque eam
æmula eius, & vehementer angebat, in tan
tum vt exprobaret, quòd Dominus conclu-
7 ſiſſet vuluam eius: ſicque faciebat per ſin-
gulos annos, cum redeunte tempore aſcen
derent ad templum Domini: & ſic prouoca
bat eam. porrò illa flebat, & non capiebat
8 cibum. Dixit ergo ei Elcana vir ſuus: An-
na, cur fles? & quare non comedis? & quam
ob rem affligitur cor tuum? nunquid non
9 ego melior tibi ſum, quàm decẽ filij? Sur-
rexit autẽ Anna poſtquàm comederat, & bi
berat in Silo. Et Heli ſacerdote ſedente ſu
10 per ſellã ante poſtes domus Domini: cùm
eſſet Anna amaro animo, orauit ad Domi-
11 num, flens largiter, & votum vouit, dicẽs:
Domine exercituũ ſi reſpiciens videris affli
ctionem famulæ tuę, & recordatus mei fue
ris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisq; ſeruæ
tuæ ſexũ virilẽ: dabo eũ Dño oĩbus diebus
vitæ eius, & nouacula non aſcendet ſuper
12 caput eius. Factum eſt autem, cũ illa mul
C tiplicaret preces corã Domino, vt Heli ob-
13 ſeruaret os eius. Porrò Anna loquebatur in
corde ſuo, tantumque labia illius moue-
bantur, & vox penitus non audiebatur:
14 Æſtimauit ergo eam Heli temulentam, di
xitque ei: Vſquequo ebria eris? digere pau-

15 liſper vinum quo mades. ¶Reſpōdens An-
na: Nequaquam, inquit, Dñe mi: nam mu-
lier infelix nimis ego ſum, vinumq; & om
ne quod inebriare pōt, nō bibi, ſed effudi
16 aīam meam in conſpectu Dñi. ¶Ne reputes
ancillam tuā quaſi vnam de filiab⁹ Belial:
qa ex multitudine doloris & mętoris mei
17 locuta ſum vſq; in præſens. ¶Tunc Heli ait
ei: Vade in pace: & Deus Iſraël det tibi pe-
18 titionem tuam quam rogaſti eum. ¶At illa
dixit: Vtinam inueniat ancilla tua gratiam
in oculis tuis. Et abijt mulier in viam ſuā,
& comedit, vultuſq; illius nō ſunt ampli⁹
19 in diuerſa mutati. ¶Et ſurrexerūt manè, &
adorauerunt coram Dño: reuerſiq; ſunt, &
venerunt in domū ſuam in Ramátha. Co-
gnouit autē Elcana Annam vxorem ſuā:
20 & recordatus eſt eius Dñs. ¶Et factū eſt poſt
circulum dierum, concepit Anna, & pepe-
rit filium, vocauitq; nomen eius Samuel:
21 eò quòd à Domino poſtulaſſet eum. ¶Aſcen
dit autem vir eius Elcana, & omnis domus
D eius, vt immolaret Domino hoſtiam ſolen-
22 nem, & votum ſuum, ¶& Anna non aſcen-
dit: dixit enim viro ſuo: Non vadam, donec
ablactetur infans, & ducam eum, vt appa-
reat ante conſpectum Domini, & maneat
23 ibi iugiter. ¶ Et ait ei Elcana vir ſuus: Fac
quod bonū tibi videtur, & mane donec ab-
lactes eum: precorq; vt impleat Dñs verbū
ſuum. Manſit ergo mulier & lactauit filiū
24 ſuum, donec amoueret eum à lacte. ¶Et ad-
duxit eum ſecum, poſtquam ablactauerat, *vno mo-dio. 2.
in vitulis tribus, & *tribus modijs farinæ,
& amphora vini, & adduxit eum ad domū
Domini in Silo. Puer autem erat adhuc in-
25 fantulus: & immolauerunt vitulum, & ob-
26 tulerunt puerum Heli. ¶Et ait Anna: Ob- —2.
ſecro mi Domine, viuit anima tua Domi-
ne: ego ſum illa mulier quæ ſteti coram te
27 hìc orans Dominum. Pro puero iſto oraui,
& dedit mihi Dominus petitionem meā,
28 quam poſtulaui eum. ¶Idcirco & ego com-
modaui eum Dño cūctis diebus quibus fue
rit accommodatus Domino. Et adorauerūt
ibi Dominum. Et orauit Anna, & ait:

CAPVT II.

1 EXultauit cor meum in Dño, &
A exaltatum eſt cornu meum in
Deo meo: dilatatum eſt os —5.
meum ſuper inimicos meos:
qa lętata ſum in ſalutari tuo.
2 ¶Non eſt ſanctus, vt eſt Dominus: neque e-
nim eſt alius extra te, & non eſt fortis ſicut
Deus noſter.
3 ¶ Nolite multiplicare loqui ſublimia glo-
riantes: recedant vetera de ore veſtro: quia
Deus ſcientiarum Dominus eſt, & ipſi præ
parantur cogitationes.
4 ¶Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi ac
cincti ſunt robore. *Saturati 2.
5 ¶*Repleti prius pro panibus ſe locauerūt:
& famelici ſaturati ſunt: donec ſterilis pe-
perit plurimos: & quæ multos habebat fi-
B lios, infirmata eſt.
6 ¶ |Dominus mortificat & viuificat: dedu- |Deu. 32. f. 39.
cit ad inferos, & reducit. Tob. 13. a 2.
7 ¶Dominus pauperem facit & ditat: humi-
liat, & ſubleuat. Sap. 16. b. 13.
8 ¶ Suſcitat de puluere egenum, & de ſterco-
re eleuat pauperem, vt ſedeat cum princi-
pibus, & ſolium gloriæ teneat. Domini e-
nim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper
eos orbem.
9 ¶Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, & im-
pij in tenebris conticeſcent: quia nō in for
titudine ſua roborabitur vir. —6.
10 ¶Dominum formidabunt aduerſarij eius,
ſuper ipſos in cęlis tonabit: Dominus iudi-
cabit fines terræ, & dabit imperiū regi ſuo,
11 & ſublimabit cornu Chriſti ſui. ¶ Et abijt
C Elcana in Ramátha, in domum ſuā: puer
autem erat miniſter in conſpectu Domini
12 ante faciem Heli ſacerdotis. ¶Porrò filij He
13 li, filij Belial neſcientes Dominum, ¶ neq;
officium ſacerdotum ad populum: ſed qui
cunque immolaſſet victimam, veniebat
puer ſacerdotis dum coquerentur carnes,
& habebat fuſcinulam tridētem in manu
14 ſua, ¶ & mittebat eam in lebetem, vel in
caldariam, aut in ollam ſiue in cacabum:
& omne quod leuabat fuſcinula, tollebat
ſacerdos ſibi: ſic faciebant vniuerſo Iſraëli
15 venientiū in Silo. ¶ Etiam antequam ado-
lerent adipem, veniebat puer ſacerdotis, &
dicebat immolanti: Da mihi carnem, vt co
quam ſacerdoti: non enim accipiam à te
16 carnem coctam, ſed crudam. ¶Dicebatque
D illi immolans: Incendatur primùm iux-
ta morem hodie adeps, & tolle tibi quan-
tumcunque deſiderat anima tua. Qui re-
ſpondens, aiebat ei: Nequaquam: nunc n.
17 dabis, alioquin tollam vi. ¶Erat ergo pecca
tum puerorum grande nimis coram Domi
no: quia detrahebant hoīes à ſacrificio Do
18 mini. ¶Samuel autem miniſtrabat ante fa-
ciem Domini: puer accinctus ephod lineo.
19 ¶ Et tunicā paruam faciebat ei mater ſua,
quam afferebat ſtatutis diebus, aſcendens
20 cum viro ſuo, ¶ vt immolaret hoſtiam ſo-
lennem*. Et benedixit Heli Elcanæ, & vxo-
ri eius, dixitque ei: Reddat tibi Dominus *& votū ſuum.
ſemē de muliere hac, pro fœnore quod cō-
modaſti Domino. Et abierunt in locum
21 ſuum. ¶ Viſitauit ergo Dominum Annam,
E & concepit, & peperit tres filios, & duas fi-
lias: & magnificatus eſt puer Samuel apud
22 Dominum: ¶ Heli autem erat ſenex valde,
& audiuit omnia quę faciebāt filij ſui vni-
uerſo Iſraëli: & quomodo dormiebant cū
mulieribus quæ obſeruabant ad oſtium
23 tabernaculi: ¶ & dixit eis: Quare facitis
res huiuſcemodi, quas ego audio, res peſ-
24 ſimas, ab omni populo? ¶Nolite filij mei:



non enim eſt bona fama quam ego audio,
vt tranſgredi faciatis populum Domini.
25 ¶Si peccauerit vir in virũ, placari ei poteſt
Deus: ſi autẽ in Dominum peccauerit vir,
quis orabit pro eo? Et non audierunt vocẽ
patris ſui: quia voluit Dominus occidere
26 eos. ¶Puer autem Samuel proficiebat, atq;
creſcebat, & placebat tam Deo, quàm ho-
27 minibus. ¶Venit aũt vir Dei ad Heli, & ait
F ad eũ: Hæc dicit Dñs: Nunquid non apertè
reuelatus ſum domui patris tui, cum eſſent
28 in Aegypto in domo Pharaonis? ¶ Et elegi
eũ ex omnibus tribubus Iſraël mihi in ſa-
cerdotem, vt aſcenderet ad altare meum, &
adoleret mihi incẽſum, & portaret ephod
coram me: & dedi domui patris tui oĩa de
29 ſacrificijs filiorũ Iſraël. ¶ Quare calce abie-
ciſtis victimam meã, & munera mea quæ
præcepi, vt offerantur in templo: & magis
honoraſti filios tuos quàm me, vt comede-
retis primitias omnis ſacrificij Iſraël popu
*3.Reg.2.b.27.* 30 li mei? ¶Propterea ait Dñs Deus Iſraël: ‖Lo
quẽs locutus ſum, vt domus tua, & domus
patris tui miniſtraret in conſpectu meo, vſ
que in ſempiternum. Nunc autẽ dicit Dñs,
Abſit hoc à me: ſed quicunque honoraue-
rit me, glorificabo eum: qui autem contẽ-
31 nunt me, erũt ignobiles. ¶Ecce dies veniũt:
G & præcidam brachium tuum, & brachiũ
domus patris tui, vt non ſit ſenex in domo
32 tua. ¶Et videbis æmulum tuum in templo,
in vniuerſis proſperis Iſraël: & non erit
33 ſenex in domo tua omnibus diebus. ¶ Ve-
runtamen non auferam penitus virum ex
te ab altari meo: ſed vt deficiant oculi tui,
& tabeſcat anima tua, & pars magna do-
mus tuæ morietur cum ad virilem ætatem
34 venerit. ¶Hoc autem erit tibi ſignum quod
venturum eſt duobus filijs Ophni & Phi-
35 nees: In die vno morientur ambo. ¶Et ſuſci
tabo mihi ſacerdotem fidelem, qui iuxta
cor meum, & animam meam faciet: & ædi
ficabo ei domum fidelem, & ambulabit co
36 ram Chriſto meo cunctis diebus. ¶Futurũ
eſt autem vt quicunque remanſerit in do-
mo tua, veniat vt oretur pro eo, & offerat
nummum argenteum, & tortam panis, di-
catq;. Dimitte me obſecro, ad vnam partẽ
ſacerdotalẽ, vt comedam bucellam panis.

## CAPVT III.

1 PVer autem Samuel miniſtra-
A bat Domino coram Heli, (&
ſermo Domini erat precioſus
in diebus illis, non erat viſio
2 manifeſta.) ¶Factum eſt ergo
in die quadam, Heli iacebat in loco ſuo, &
oculi eius caligauerant, nec poterat vide-
3 re ¶ lucernam Dei antequam extinguere-
tur. Samuel autem dormiebat in templo
4 Domini, vbi erat arca Dei. ¶Et vocauit Do-
minus Samuel. Qui reſpondens ait: Ecce
5 ego. ¶Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego:
vocaſti enim me. Qui dixit: Non vocaui*: *te fili.*
reuertere, & dormi. Et abijt, & dormiuit.
6 Et ¶adiecit Dñs rurſum vocare Samuelem.
B Conſurgenſq; Samuel, abijt ad Heli, & di-
xit: Ecce ego: quia vocaſti me. Qui reſpon-
dit: Non vocaui te fili mi, reuertere, & dor-
7 mi. ¶Porrò Samuel necdum ſciebat Dñm,
8 neq; reuelatus fuerat ei ſermo Domini. ¶Et
adiecit Dominus, & vocauit adhuc Samue-
lem tertiò. Qui conſurgens, abijt ad Heli,
9 ¶& ait: Ecce ego: quia vocaſti me. Intellexit
ergo Heli, quia Dominus vocaret puerũ: &
ait ad Samuelem: Vade, & dormi: & ſi dein
ceps vocauerit te, dices, Loquere Domine,
quia audit ſeruus tuus. Abijt ergo Samuel,
10 & dormiuit in loco ſuo. ¶ Et venit Domi-
nus, & ſtetit: & vocauit ſicut vocauerat
ſecundò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel.



11 Loquere Dñe, qa audit ſeruus tuus.¶Et di
C xit Dñs ad Samuelẽ: Ecce ego facio verbũ in
Iſraël, qđ qcũq; audierit, tinniẽt ambę au-
12 res ei⁹. ¶In die illa ſuſcitabo aduerſum He-
li, oĩa q̃ locutus ſum ſuper domũ eius: inci
13 piã & cõplebo.¶Prędixi.n. ei, ꝙ iudicaturus
eſſem domũ eius in æternũ, ꝑꝑ iniquitatẽ,
eò quòd nouerat indignè agere filios ſuos,
14 & nõ corripuerit eos.¶Idcirco iuraui domui
Heli, ꝙ nõ expiẽt iniquitas domus eius vi-
15 ctimis & muneribus vſq; in æternũ. ¶Dor
miuit aũt Samuel vſq; manè, aperuitq; o-
ſtia domus Dñi. Et Samuel timebat indica-
16 re viſionẽ Heli. ¶Vocauit ergo Heli Samue-
lẽ, & dixit: Samuel fili mi? Qui rñdens, ait:
17 Pręſto ſum.¶Et interrogauit eũ: Quis eſt ſer
mo quẽ locutus eſt Dñs ad te? oro te ne ce
D laueris me. hęc faciat tibi De⁹, & hęc addat,
ſi abſcõderis à me ſermonẽ ex oĩbus verbis
18 quæ dicta ſunt tibi. ¶Indicauit itaq; ei Sa-
muel vniuerſos ſermones, & non abſcõdit
ab eo. Et ille rñdit: Dñs eſt: quod bonum in
19 oculis ſuis, faciat.¶ Creuit autem Samuel,
& Dñs erat cũ eo, & nõ cecidit ex oĩbus ver
20 bis eius in terrã.¶Et cognouit vniuerſus Iſ-
raël à Dã, vſq; Ber-ſabee, ꝙ fidelis Samuel
21 propheta eſſet Dñi. ¶Et addidit Dñs, vt ap-
pareret in Silo: qm̃ reuelatus fuerat Dñs Sa
mueli in Silo iuxta verbum Domini. Et eue
nit ſermo Samuelis vniuerſo Iſraëli.



## CAPVT IIII.

1 ET factum eſt in diebus illis, conuene-
A runt Philiſthijm in pugnam. Egreſſus eſt
namq; Iſraël obuiã Philiſthijm in pręliũ,

& caſtrametat⁹ eſt iuxta Lapidẽ adiutorij.
2 Porrò Philiſthijm venerũt in Aphec,¶& in
ſtruxerũt aciem contra Iſraël. Inito aũt cer
tamine, terga vertit Iſraël Philiſthæis:& cę
ſa ſunt in illo certamine paſſim per agros,
3 quaſi quatuor millia virorum.¶Et reuerſus
eſt populus ad caſtra, dixerũtq; maiores na
tu, de Iſraël: Quare percuſſit nos Dñs hodie
coram Philiſthijm? Afferamus ad nos de Si
lo arcam fęderis Dñi, & veniat in medium
nři, vt ſaluet nos de manu inimicorũ nřo-
4 rum.¶Miſit ergo populus in Silo, & tulerũt
inde arcam fœderis Dñi exercituũ ſedentis
ſuper Cherubim: erãtq; duo filij Heli cum
5 arca fœderis Dñi, Ophni & Phinees.¶Cũq;
B veniſſet arca fęderis Dñi in caſtra, vociſera-
tus eſt oĩs Iſraël clamore grandi, & perſo-
6 nuit terra.¶Et audierũt Philiſthijm vocem
clamoris, dixeruntq;: Quænam eſt hæc vox
clamoris in caſtris Hebręorum? Et cognoue
7 runt ꝙ arca Dñi veniſſet in caſtra.¶Timue-
runtq; Philiſthijm, dicentes: Venit Deus in
8 caſtra. Et ingemuerunt, dicẽtes.¶Væ nobis:
non.n.fuit tãta exultatio hæri & nudiuſter
tius: væ nobis. Quis nos ſeruabit de manu
deorum ſublimium iſtorũ? hi ſunt dij qui
percuſſerunt Aegyptũ oĩ plaga, in deſerto.
9 ¶Confortamini, & eſtote viri, Philiſthijm:
ne ſeruiatis Hebræis, ſicut & illi ſeruierũt
10 nobis: cõfortamini & bellate.¶Pugnauerũt
ergo Philiſthijm, & cęſus eſt Iſraël, & fugit
vnuſquiſq; in tabernaculum ſuum: & fa-
cta eſt plaga magna nimis: & ceciderunt de
11 Iſraël triginta millia peditum.¶Et arca Dei
capta eſt: duo quoq; filij Heli mortui ſunt,
12 Ophni & Phinees. ¶Currens autem vir de
Ben-iamin ex acie, venit in Silo in die il-
C la, ſciſſa veſte, & conſperſus puluere caput.
13 ¶Dumque ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper
ſellam contra viam*expectans. Erat enim
cor eius pauens pro arca Dei. Vir autem
ille poſtquam ingreſſus eſt, nunciauit vrbi: *Spectans
14 & vlulauit oĩs ciuitas.¶ Et audiuit Heli ſo- 9.
nitum clamoris, dixitq;: Quis eſt hic ſoni-
tus tumultus huius? At ille feſtinauit, & ve
15 nit, & nunciauit Heli.¶Heli autem erat no
naginta & octo annorum, & oculi eius cal-
16 ligauerant, & videre non poterat.¶Et dixit
ad Heli: ego ſum qui veni de prælio, & ego
17 qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid a-
ctum eſt fili mi?¶Rñdens autem ille qui nũ
ciabat: Fugit, inquit, Iſraël corã Philiſthijm
& ruina magna facta eſt in populo: inſuper
& duo filij tui mortui ſunt, Ophni & Phi-
18 nees: & arca Dei capta eſt.¶Cumq; ille no-
D minaſſet arcam Dei, cecidit de ſella retror-
ſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mor
tuus eſt. Senex enim erat vir & grandæuus:
& ipſe iudicauit Iſraël quadraginta annis.
19 ¶Nurus autem eius, vxor Phinees, pręgnans
erat, vicinaq; partui, & audito nuncio ꝙ ca
pta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſu⁹
& vir ſuus, incuruauit ſe & peperit: irrue-
20 rant enim in eam dolores ſubiti.¶In ipſo
aũt momento mortis eius, dixerunt ei quæ
ſtabant circa eam: Ne timeas quia filium
peperiſti. Quę non reſpondit eis, neque ani
21 maduertit.¶Et vocauit puerum, I-chabod, *Domini.
dicens: Tranſlata eſt gloria*de Iſraël, quia
capta eſt arca Dei, & pro ſocero ſuo, & pro
22 viro ſuo.¶*Ait: Tranſlata eſt gloria ab Iſ- *Et 4.
raël, eo quò capta eſſet arca Dei.



## CAPVT V.

1 PHiliſthijm autem tulerunt arcam Dei,
A & aſportauerunt eã à Lapide-adiutorij
2 in Azotum.¶Tuleruntque Philiſthijm arcã
Dei, & intulerũt eam in templum Dagon,
3 & ſtatuerunt eã iuxta Dagon.¶Cumq; ſur-

rexiſſent diluculo Azôtij altera die, ecce Da
gon iacebat pronus in terra ante arcam Do
mini: & tulerunt Dagon, & reſtituerũt eũ
4 in locum ſuũ. ‖Rurſumq; manè die altera
conſurgentes, inuenerunt Dagon iacentẽ
ſuper faciẽ ſuã in terra coram arca Domi-
ni: caput autem Dagon, & duę palmæ ma-
5 nuũ eius abſciſſæ erant ſuper limen: ‖por-
B rò Dagon ſolus truncus remanſerat in loco
ſuo. Propter hanc cauſam nõ calcant ſacer
dotes Dagon, & oẽs qui ingrediuntur tem-
plum eius, ſuper limen Dagon in Azôto,
6 vſq; in hodiernũ diem. ‖Aggrauata eſt aũt
manus Domini ſup Azôtios, & demolitus ‖Pſ.77. 8 66.
eſt eos: ‖ & pcuſſit in ſecretiori parte natiũ
Azôtum, & fines eius. –Et ebullierũt villæ –6.
& agri in medio regionis illius, & nati ſunt
mures, & facta eſt cõfuſio mortis magnę in
7 ciuitate. ‖Videntes autem viri Azôtij hu-
iuſcemodi plagam, dixerunt: Non maneat
arca Dei Iſrael apud nos: qm̃ dura eſt ma-
nus eius ſuper nos, & ſuper Dagon Deũ no
8 ſtrũ. ‖Et mittentes congregauerunt omnes
ſatrapas Philiſthinorum ad ſe, & dixerunt:
C Quid faciemus de arca Dei Iſraël? Reſpon-
deruntq; Gethæi: Circunducatur arca Dei
Iſrael. Et circunduxerũt arcam Dei Iſraël.
9 ‖Illis autem circunducentibus eam: fiebat
manus Domini p ſingulas ciuitates inter-
fectionis magnæ nimis: & percutiebat vi-
ros vniuſcuiuſque vrbis, à paruo vſque ad
maiorem, & computreſcebant prominen-
tes extales eorum. –Inieruntq; Gethæi cõ-
10 ſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas. ‖Mi –4.
ſerunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumq;
D veniſſet arca Dei in Accaron, exclamaue-
runt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad
nos arcam Dei Iſraël, vt interficiat nos, &
11 populum noſtrum. ‖Miſerunt itaque & cõ
gregauerunt omnes ſatrapas Philiſthino-
rum: qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Iſ
raël, °& reuertatur in locum ſuum, & non °vt 2.
interficiat nos cum populo noſtro. Fiebat
enim pauor mortis in ſingulis vrbibus, &
12 grauiſſima valde manus Dei. ‖Viri quoque
qui mortui non fuerant, percutiebantur in
ſecretiori parte natium: & aſcendebat vlu-
latus vniuſcuiuſque ciuitatis in cœlum.



## CAPVT VI.

1 FVit ergo arca Domini in regio-
A ne Philiſthinorum ſeptẽ men
2 ſibus. ‖Et* vocauerunt Phili- *poſt hac.
ſthijm ſacerdotes, & diuinos
dicentes: Quid faciemus de ar
ca Dñi? indicate nobis quomodo remitta-
3 mus eam in locum ſuum Qui dixerunt. ‖Si
remittitis arcam Dei Iſrael, nolite dimitte-
re eam vacuã, ſed quod debetis, reddite ei
p peccato, & tũc curabimini: & ſcietis qua
4 re nõ recedat manus eius à vobis. ‖Qui di-
xerũt quid eſt qđ pro delicto reddere debea
5 mus ei? Reſponderuntque illi: ‖Iuxta nu-
merum prouinciarum Philiſthinorũ quin-
que anos aureos facietis, & quinq; mures
aureos: quia plaga vna fuit oĩbus vobis, &
ſatrapis veſtris. Facietiſq; ſimilitudines a-
norum veſtrorum, & ſimilitudines murũ
qui demoliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſ
raël gloriam: ſi fortè releuet manum ſuam
6 à vobis, & à dijs vrĩs, & à terra veſtra. ‖Qua
re aggrauatis corda veſtra, ſicut aggrauauit
Ægyptus, & Pharao cor ſuum? ‖nónne poſt ‖Exo. 12.
B quam pcuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abie- d. 33.
7 runt? ‖Nunc ergo arripite & facite plauſtrũ
nouum vnum: & duas vaccas fœtas, qui-
bus non eſt impoſitum iugum, iungite in
plauſtro, & recludite vitulos earum domi.
8 ‖Tolletiſque arcam Domini, & ponetis in
plauſtro, & vaſa aurea quæ exoluiſtis ei
pro delicto, ponetis in capſellam ad latus

9 eius: & dimittite eam vt vadat. ¶Et aſpicie-
tis: & ſiquidē p viā finium ſuorum aſcēde-
rit cōtra Beth-ſames, ipſe fecit nobis hoc
malū grāde: ſin aūt minime, ſciemus quia
nequaquā manus eius tetigit nos, ſed caſu
10 accidit. ¶Fecerūt ergo illi hoc modo: & tollē
tes duas vaccas q̄ lactabant vitulos, iunxe-
runt ad plauſtrū, vituloſq; earū concluſe-
11 runt domi. ¶Et poſuerunt arcam Dei ſuper
plauſtrū & capſellam quæ habebat mures
12 aureos & ſimilitudinem anorum. ¶Ibant
C autem in directum vaccæ per viā quæ du-
cit Beth-ſames, & itinere vno gradiebant,
pergentes, & mugiētes: & non declinabāt,
neq; ad dextram, neq; ad ſiniſtram: ſed &
ſatrapæ Philiſthijm ſequebātur vſq; ad ter
13 minos Beth-ſames. ¶Porrò Beth-ſamitæ
metebant triticū in valle: & eleuātes ocu-
los ſuos, viderūt arcā, & gauiſi ſunt cum vi
14 diſſent. ¶Et plauſtrū venit in agrum Ioſue
Beth-ſamitæ, & ſtetit ibi. Erat aūt ibi la-
pis magnus, & cōciderūt ligna plauſtri, vac
caſq; impoſuerūt ſuper ea holocauſtū Do-
15 mino. ¶Leuitæ aūt depoſuerunt arcā Dei,
& capſellam quę erat iuxta eā, in qua erāt
vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidē grā-
dem. Viri aūt Beth-ſamitæ obtulerūt ho-
locauſta, & immolauerunt victimas in die
16 illa Dño. ¶Et quinque ſatrapę Philiſthino-
D rum viderunt, & reuerſi ſunt in Accarō in
17 die illa. ¶Hi ſunt aūt ani aurei quos reddi-
derunt Philiſthijm p delicto Dño, Azotus
vnum, Gaza vnum, Aſcalon vnum, Geth
18 vnum, Accarō vnū. ¶& mures aureos ſecū-
dum numerum vrbium Philiſthijm, quin-
que prouinciarum, ab vrbe murata vſq; ad
villam quæ erat abſque muro, & vſque ad
Abel-magnum, ſup quē poſuerunt arcam
Dñi quæ erat vſq; in die illa in agro Ioſue
19 Beth-ſamitis. ¶Percuſſit aūt* de viris Beth- * Dominus.
ſamitibus, eò q̄ vidiſſent arca Dñi: & per-
cuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quin-
quaginta millia plebis. Luxitq; populus,
eò q̄ Dñs percuſſiſſet plebē plaga magna.
20 ¶Et dixerunt viri Beth-ſamitæ. Quis pote-
rit ſtare in cōſpectu Dñi Dei ſancti huius?
21 & ad quem aſcendet à nobis? ¶Miſeruntq;
nuncios ad habitatores Cariath-iarim, di-
centes: Reduxerunt Philiſthijm arcam Do-
mini, deſcendite, & *reducite` eam ad vos. *ducite 4.



CAPVT VII.

1 Venerunt ergo viri Cariath-ia-
A rim, & reduxerunt arcam Do-
mini, & intulerunt eam in do
mum Abinadab in Gabaa.
Eleazarum autem filium eius
ſanctificauerunt, vt cuſtodiret arcam Domi
2 ni. ¶Et factum eſt ex qua die manſit arca
-2. Domini` in Cariath-iarim, multiplicati
ſunt dies, erat quippe iā annus viceſimus:
& requieuit omnis domus Iſraël poſt Do-
3 minum. ¶Ait aūt Samuel ad vniuerſam do-
mum Iſraël, dicens: Si in toto corde veſtro
reuertimini ad Dominum, auferte Deos a-
-5. lienos de medio veſtri, -Baalim` & Aſta-
roth: & præparate corda veſtra Domino,
|& ſeruite ei ſoli, & eruet vos de manu Phi |Deu.6.c
4 liſthijm. ¶Abſtulerunt ergo filij Iſraël Baa- 13.
5 lim & Aſtaroth, & ſeruierunt Dño ſoli. ¶Di Mat.4.b.
xit autem Samuel: Congregate vniuerſum 10.
B Iſraël in Maſphath, vt orem pro vobis Do-
6 minum. ¶Et conuenerunt in Maſphath:
hauſeruntq; aquam, & effuderunt in con-
ſpectu Domini, & ieiunauerunt in die illa,
atq; dixerunt ibi: Peccauimus Dño. Iudica-
uitque Samuel filios Iſraël in Maſphath.
7 ¶Et audierunt Philiſthijm quòd congrega-
ti eſſent filij Iſraël in Maſphath, & aſcēde-
runt ſatrapæ Philiſthinorū ad Iſraël. Quod
cum audiſſent filij Iſraël, timuerūt à facie

8 Philiſthinorum.¶Dixerũtq; ad Samuelem:
Ne ceſſes ꝓ nobis clamare ad Dñm Deum
noſtrũ, vt ſaluet nos de manu Philiſthino
9 rum. ¶Tulit aũt Samuel agnum lactentem
C vnum, & obtulit illũ holocauſtum integrũ
Dño: & clamauit Samuel ad Dñm pro Iſ-
10 raël: & exaudiuit eum Dñs. ¶Factũ eſt aũt,
cũ Samuel offerret holocaſtũ, Philiſthijm
iniêre prælium contra Iſraël: intonuit aũt
Dñs fragore magno in die illa ſuper Phili-
ſthijm, & exterruit eos, & cęſi ſunt à filijs Iſ
11 raël. ¶Egreſſiq; viri Iſraël de Maſphath, per
ſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt eos
12 vſq; ad locum qui erat ſubter Bethcar: ¶Tu
lit aũt Samuel lapidem vnum, & poſuit eũ
inter Maſphath, & inter Sen: & vocauit no
men "loci illius', Lapis-adiutorii. Dixitq;:
13 Hucuſq; auxiliatus eſt nobis Dñs. ¶Et humi
D liati ſunt Philiſthijm, nec appoſuerũt vltrà
vt venirẽt in terminos Iſraël: facta eſt itaq;
manus Dñi ſuper Philiſthæos, cũctis dieb⁹
14 Samuelis, ¶Et redditæ ſunt vrbes quas tule-
rant Philiſthijm ab Iſraël, Iſraëli, ab Acca
rõ vſq; Geth, & terminos ſuos: liberauitq;
Iſraël de manu Philiſthinorũ, eratq; pax in
15 ter Iſraël, & Amorrhæũ. ¶Iudicabat quoq;
16 Samuel Iſraëlẽ cunctis diebus vitę ſuæ. ¶ &
ibat per ſingulos annos circuiẽs Beth el, &
Galgala, & Maſphath, & iudicabat Iſraëlẽ
17 in ſupradictis locis. ¶Reuertebaturq; in Ra
matha. ibi enim erat domus eius, & ibi iu-
dicabat Iſraëlẽ: ędificauit ẽt ibi altare Dño.

Ecc.46.d 22.

'vim.3.



CAPVT VIII.

1 FActum eſt autẽ cùm ſenuiſſet
A Samuel, poſuit filios ſuos iudi
2 ces ſuper Iſraël. ¶Fuitq; nomẽ
filij eius primogeniti Ioel: &
nomen ſecũdi Abia, iudicum
3 in Ber-ſabee. ¶ Et non ambulauerunt filij
illius in vijs eius: ſed declinauerũt poſt aua
ritiam, acceperuntq; munera, & peruerte-
4 runt iudiciũ. ¶Congregati ergo vniuerſi ma
iores natu Iſraël, venerũt ad Samuelem in
5 Ramatha. ¶Dixeruntq; ei: ecce tu ſenuiſti,
& filij tui non ambulant in vijs tuis: ꝫ con-
ſtitue nobis regem, vt iudicet nos, ſicut &
6 vniuerſe habent nationes. ¶Diſplicuitq; ſer
B mo in oculis Samuelis: eò quòd dixiſſent:
Da nobis Regem, vt iudicet nos. Et orauit
7 Samuel ad Dominum. ¶Dixit autem Domi
nus ad Samuelem: Audi vocem populi in
omnibus quæ loquuntur tibi: non enim te
abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.
8 ¶Iuxta omnia opera ſua, quæ fecerunt à die
qua eduxi eos de Aegypto, vſque ad diem
hanc: ſicut dereliquerunt me, & ſeruierunt
9 dijs alienis, ſic faciunt etiam tibi. ¶Nunc er
go vocem eorum audi: veruntamen conte-
ſtare eos, & prædic eis ius regis qui regnatu
10 rus eſt ſuper eos. ¶ Dixit itaq; Samuel oĩa
verba Dñi ad populũ qui petierat à ſe Re-
11 gem, ¶& ait: Hoc erit ius regis qui impera-
C turus eſt vobis. Filios veſtros tollet, & po-
net in curribus ſuis, facietq; ſibi equites &
12 præcurſores quadrigarum ſuarum, ¶& cõſti
tuet ſibi tribunos & cẽturiones, & aratores
agrorum ſuorũ, & meſſores ſegetum, & fa-
13 bros armorum & curruum ſuorum. Filias
quoq; vr̃as faciet ſibi vnguentarias & foca
14 rias & panificas. ¶Agros quoque veſtros, &
vineas & oliueta optima tollet & dabit ſer
15 uis ſuis. ¶Sed & ſegetes veſtras & vinearum
redditus addecimabit, vt det eunuchis & fa
16 mulis ſuis. ¶Seruos ẽt veſtros, & ancillas, &
D iuuenes optimos, & aſinos auferet, & ponet
17 in opere ſuo. ¶Greges quoq; 'veſtros addeci-
18 mabit, voſq; eritis ei ſerui. ¶Et clamabitis i
die illa, à facie regis vr̃i quẽ elegiſtis vobis:

Oſ. 9.b. 14.13.c.10 Act.13.c 21.

-4.

& non exaudiet vos Dñs in die illa,-qa pe-
19 tiſtis vobis regẽ. ꝰNoluit aũt populus audi
re vocẽ Samuelis, ſed dixerunt: Nequaquã.
20 Rex.n.erit ſuper nos,ꝰ& erimus nos quoq;
ſicut oẽs gentes: & iudicabit nos rex noſter,
& egredietur ante nos, & pugnabit bella
21 noſtra pro nobis. ꝰEt audiuit Samuel om-
nia verba populi, & locutus eſt ea in auri-
22 bus Dñi. ꝰDixit autem Dñs ad Samuelem:
Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos
Regem. Et ait Samuel ad viros Iſraël: Va-
dat vnuſquiſque in ciuitatem ſuam.

CAPVT IX.

1 ET erat vir de Ben iamin nomi-
A ne Cis, filius Abi-el, filij Seor,
filij Bechorath,* filij Aphia, fi- **Filij Sareth.*
lij viri Iemini, fortis robore.
2 ꝰEt erat ei filiꝰ vocabulo Saul,
electus & bonus: & non erat vir de filijs Iſ
raël melior illo, ab humero & ſurſum emi
3 nebat ſuper oẽm populum. ꝰPerierant aũt
aſinæ Cis patris Saul: & dixit Cis ad Saul fi
lium ſuũ: Tolle tecum vnũ de pueris, & cõ-
ſurgens vade, & quære aſinas. Qui cùm trã-
4 ſiſſent per montem Ephraim, ꝰ& per terrã
-Saliſa, & nõ inueniſſent, trãſierunt etiam
per terram-Salim, & non erant: ſed & per
per terram-Iemini, & minimè repererunt.
5 ꝰCùm aũt veniſſent in Terrã-Suph*, dixit ** & non inueniſſent 7.*
Saul ad puerũ* qui erat cum eo: Veni & re- ** ſuum 6.*
uertamur, ne fortè dimiſerit pr̃ meus aſi-
6 nas, & ſolicitus ſit pro nobis. ꝰQui ait ei: Ec
ce vir Dei eſt in ciuitate hac, vir nobilis: oẽ
quod loquitur, ſine ambiguitate venit: nũc
ergo eamꝰ illuc, ſi fortè indicet nobis de via
7 noſtra pp quam venimus. ꝰDixitq; Saul ad
B puerum ſuũ: Ecce ibimus: quid feremus ad
virũ Dei? panis defecit in ciſtartijs nr̃is: &
ſportulam non habemus vt demus homini
8 Dei, nec quicquã aliud. ꝰRurſum puer rñdit
Sauli & ait: Ecce inuenta eſt in manu mea
quarta pars ſtateris argenti: demus homini
9 Dei, vt indicet nobis viã noſtram. ꝰ(Olim
in Iſraël ſic loquebatur vnuſquiſq;, vadens
conſulere Deum: Venite, & eamus ad Vidẽ
tem. Qui enim propheta dicitur hodie, vo-
10 cabatᷣ olim Vidẽs.) ꝰEt dixit Saul ad puerũ
ſuum: Optimus ſermo tuus: Veni, eamus.
Et ierunt in ciuitatem in qua erat vir Dei.
11 ꝰCumq; aſcenderẽt cliuum ciuitatis, inue-
nerunt puellas egredientes ad hauriendam
aquam, & dixerunt eis: Num hic eſt Vidẽs?
12 ꝰQuæ rñdentes, dixerunt illis: Hic eſt, ecce
ante te, feſtina nunc, hodie enim venit in
ciuitatem: quia ſacrificium eſt hodie *popu
13 li in excelſo. ꝰIngredientes vrbem, ſtatim **populo 1*
inuenietis eum antequam aſcendat excel-
ſum ad veſcendum: neq;.n.comeſturus eſt
populus donec ille veniat: quia ipſe benedi
cet hoſtiæ, & deinceps comedent qui vocati
ſunt. Nunc ergo conſcendite: quia hodie re
14 perietis eum. ꝰEt aſcẽderunt in ciuitatem.
Cumq; illi ambularent in medio vrbis, ap
paruit Samuel egrediens obuiã eis, vt aſcen
15 deret in excelſum. ꝰ(‖ Dñs aũt reuelauerat *‖ Act. 13.*
auriculã Samuelis, ante vnã diẽ q̃ veniret *c. 21.*
16 Saul, dicens: ꝰHac ipſa hora, q̃ nunc eſt, cras
C mittam virũ ad te de Terra Ben-iamin, &
vnges eum ducem ſuper populum meum
Iſraël: & ſaluabit populum meũ de manu
Philiſthinorũ: quia reſpexit populũ meũ:
17 venit.n clamor eorũ ad me.) ꝰCumq; aſpe
xiſſet Samuel Saulẽ: Dñs dixit ei: Ecce vir
quem dixerã tibi, iſte dñabitᷣ populo meo.
18 ꝰAcceſſit autẽ Saul ad Samuelem in medio
portæ & ait: Indica, oro, mihi, vbi eſt domꝰ
19 Videntis. ꝰEt rñdit Samuel Sauli, dicens: E-
go ſum Videns: aſcende ante me in excel-
ſum, vt comedatis mecum hodie, & dimit-
tam te manè: & oĩa quę ſunt in corde tuo,
20 indicabo tibi. ꝰEt de aſinis quas nudiuſter-
tius perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia inuentę
ſunt. Et cuius erunt optima quæq; Iſraël?
21 nónne tibi & omni domui patris tui? ꝰRe-
ſpondens autem Saul, ait: Nunquid non fi-
lius Iemini ego ſum de minima tribu Iſ-
raël, & cognatio mea nouiſſima inter om-
nes familias de tribu Ben-iamin? quare er
22 go locutus es mihi ſermonem iſtum? ꝰAſſu
D mens itaque Samuel Saulem & puerum
eius, introduxit eos in triclinium, & dedit
locum in capite eorum qui fuerant inuita-
23 ti. erant enim quaſi triginta viri. ꝰDixitque
Samuel coco: Da partem quam dedi tibi,
& pręcepi vt reponeres ſeorſum apud te.
24 ꝰLeuauit autem cocus armũ, & poſuit ante
Saul. Dixitq; Samuel: Ecce quod remanſit,
pone ante te, & comede: quia de induſtria
ſeruatũ eſt tibi, qñ populum vocaui. & co-
25 mèdit Saul cum Samuele in die illa. ꝰEt de
ſcenderunt de excelſo in oppidum, & locu
tus eſt cum Saule in ſolario: ſtrauitq; Saul
26 in ſolario, & dormiuit. ꝰCumq; manè ſur- *—5.*
rexiſſent, & iã eluceſceret, vocauit Samuel
Saulem in ſolario, dicens: Surge, *vt dimit- **& 1.*
tam te. Et ſurrexit Saul: egreſſiq; ſunt am-
27 bo: ipſe videlicet & Samuel. ꝰCumque de-
ſcenderent in extrema parte ciuitatis, Sa-
muel dixit ad Saul: Dic puero vt antecedat
nos, & trãſeat: tu autem ſubſiſte pauliſper,
vt indicem tibi verbum Domini.

CAPVT X.

1 TVlit autem Samuel lẽticulam
A olei, & effudit ſuper caput eiꝰ,
& deoſculatus eſt eum, & ait.
‖Ecce vnxit te Dñs ſuper hære *‖ Act. 13.*
ditatem ſuam in principem, *c. 21.*
-& liberabis populũ ſuum de manibus ini *Oſ. 9. d. 15*
micorũ eius, qui in circuitu eiꝰ ſunt. Et hoc *—1 5.*
tibi ſignũ, quia vnxit te Deus in principẽ.
2 ꝰCùm abieris hodie à me, inuenies duos vi
ros iuxta ſepulchrum Rachel in finibus
Ben-iamin in meridie, dicentque tibi: In-
uentæ ſunt aſinæ, ad quas ieras perquiren-



das:& intermiſſis pater tuus aſinis ſolicit⁹
eſt pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio
3 meo? ¶Cumq; abieris inde, & vltrà tranſie-
ris, & veneris ad quercũ Thabor, inuenient
te ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Be-
th-el, vnus portãs tres hœdos, & alius tres
tortas panis, & alius portãs lagenam vini.
4 ¶ Cumq; te ſalutauerint, dabunt tibi duos
5 panes, & accipies de manu eorũ. ¶Poſt hæc
venies in collẽ Dei, vbi eſt ſtatio Philiſthi-
norũ & cum ingreſſus fueris ibi vrbem, ob-
uiam habebis gregem prophetarum deſcẽ-
dẽtium de excelſo, & ante eos pſalterium
& tympanũ, & tibiam, & cytharã: ipſosq;
6 prophetantes. ¶Et inſiliet in te Spiritus Do
B mini, & prophetabis cum eis, & mutaberis
7 in virum alium. ¶Quando ergo euenerint ſi
gna hæc omnia tibi, fac quęcunq; inuene-
8 rit manus tua: qa Dñs tecum eſt. ¶Et deſcẽ-
des ante me in Galgala: (ego quippe deſcẽ-
dam ad te) vt offeras oblationẽ, & immo-
les victimas pacificas. Septem diebus expe-
ctabis donec veniam ad te, & oſtendam ti-
9 bi quid facias. ¶Itaq; cum auertiſſet hume-
rum ſuum vt abiret à Samuele, immutauit
ei Deus cor aliud, & venerunt omnia ſigna
10 hæc in die illa. ¶Veneruntq; ad prædictum
collẽ, & ecce cuneus prophetarum obuius
ei: & inſiluit ſuper eũ Spiritus Domini, &
11 prophetauit in medio eorũ. ¶Videntes autẽ
oẽs qui nouerant eum heri & nudiuſterti⁹,
C ꝙ eſſet cum prophetis, & prophetaret, di-
xerunt ad inuicem: Quęnam res accidit fi-
12 lio Cis? num & Saul inter prophetas? ¶ Rñ-
ditq; alius ad alterum dicẽs: Et *quis pater
*eius? ¶Propterea verſum eſt in prouerbiũ:
NVM ET SAVL INTER PROPHETAS?
13 ¶ Ceſſauit autẽ prophetare, & venit ad ex-
14 celſum. ¶Dixitque patruus Saul ad eum, &
ad puerum eius: ‡Quò abiſtis? Qui reſpon-
derunt: Quærere aſinas: quas cum non re-

*Cis pater eius 4 *eorum. ‡Inf. 19. d. 14.

15 periſſemus, venimus ad Samuelem: ¶Et di-
xit ei patruus ſuus: Indica mihi quid dixe-
16 rit tibi Samuel. ¶Et ait Saul ad patruũ ſuũ:
Indicauit nobis, qa inuentæ ſunt aſinæ. De
ſermone aũt regni nõ indicauit ei, quẽ lo-
17 quutus fuerat ei Samuel. ¶Et cõuocauit Sa-
18 muel populũ ad Dñm ĩ Maſphat, & ait ad
filios Iſraël: Hæc dicit Dñs De⁹ Iſraël: Ego
eduxi Iſraël de Ægypto, & erui vos de ma-
nu Ægyptiorum, & de manu oĩum regum
19 qui affligebant vos. ¶Vos autem hodie pro-
iecistis Deum veſtrum, qui ſolus ſaluauit
vos de vniuerſis malis & tribulationib⁹ ve
D ſtris, & dixiſtis: Nequaquam, ſed regẽ cõ-
ſtitue ſuper nos. Nunc ergo ſtate coram Do
20 mino ꝑ tribus veſtras, & per familias. ¶Et
applicuit Samuel omnes tribus Iſraël, &
21 cecidit ſors tribus Ben-iamin. ¶ Et appli-
cuit tribũ Ben-iamin & cognationes eius,
& cecidit cognatio Metri, & peruenit vſq;
ad Saul filium Cis. Quæſierunt ergo eum,
22 & non eſt inuentus*. Et conſuluerunt poſt *illic.
hæc Dominum vtrum nam venturus eſſet
illuc. Reſponditq; Dominus: Ecce abſcon-
23 ditus eſt domi. ¶ Cucurrerunt itaq; & tule-
runt eum inde: ſtetitque in medio populi:
& altior fuit vniuerſo populo ab humero
24 & ſurſum. ¶Et ait Samuel ad omnem popu
lum: Certè videtis quem elegit Dominus:
quoniam non ſit ſimilis illi in omni popu
lo. Et clamauit omnis populus, & ait: ‡Vi- ‡Supr. 8.
25 uat rex. ¶Loquutus eſt autẽ Samuel ad po- c. 12.
pulũ legem regni, & ſcripſit in libro, & re-
poſuit coram Domino: & dimiſit Samuel
omnem populum, ſingulos in domum ſuã.
26 ¶Sed & Saul abijt in domũ ſuã in Gabaa:
& abijt cum eo pars exercitus, quorum te-
27 tigerat Deus corda. ¶Filij verò Belial dixe-
runt: Num ſaluare nos poterit iſte? Et de- Inf. 12.
ſpexerunt eum, & non attulerunt ei mune c. 11.
ra: ille verò diſſimulabat ſe audire.

CAPVT



## CAPVT XI.

1 ET-factum eſt quaſi poſt men-
A ſem˴, aſcēdit Naas Ammoni-
tes, & pugnare cępit aduerſũ
Iabes-Galaad. Dixeruntque
omnes viri Iabes ad Naas: Ha
2 beto nos fęderatos, & ſeruiemus tibi. ¶ Et
reſpondit ad eos Naas Ammonites: In hoc
feriam vobiſcum fœdus, vt eruam omniũ
veſtrum oculos dextros, ponamq́; vos op-
3 probrium in vniuerſo Iſraël. ¶ Et dixerunt
ad eum ſeniores Iabes: Concede nobis ſe-
ptem dies, vt mittamus nuncios ad vniuer
ſos terminos Iſrael: & ſi nō fuerit qui de-
4 fendat nos egrediemur ad te. ¶ Venerunt er
B go nuncij in Gabaa Saulis: & locuti ſunt
verba-hęc˴, audiēte populo: & leuauit om-
5 nis populus vocem ſuam & fleuit. ¶ Et ecce
Saul veniebat ſequēs boues de agro, & ait:
Quid habet populus ꝙ plorat? Et narraue-
6 runt ei verba virorũ Iabes. ¶ Et inſiluit Spi-
ritus Dñi in Saul, cum audiſſet verba hæc,
7 & iratus eſt furor eius nimis. ¶ Et aſſumens
vtrunq; bouē, concidit in fruſta, miſitq́; in
omnes terminos Iſrael per manũ nuncio-
rũ, dicens: Quicunq; non exierit & ſequu-
tus fuerit Saul & Samuel, ſic fiet bobus ei⁹.
Inuaſit ergo timor Dñi populũ, & egreſſi
8 ſunt quaſi vir vn⁹. ¶ Et recēſuit eos ĩ Bezec:
C fueruntq́; filiorũ Iſrael trecenta millia: vi-
9 rorũ aũt Iuda triginta millia. ¶ Et dixerunt
nuncijs q̃ venerant: Sic dicetis viris q̃ ſunt
in Iabes-Galaad: Cras erit vobis ſalus cũ
incaluerit Sol. Venerũt ergo nuncij, & an-
10 nũciauerũt viris Iabes: qui lætati ſunt. ¶ Et
dixerũt: Manè exibimus ad vos: & facietis
11 nobis omne quod placuerit vobis. ¶ Et fa-
ctum eſt, cũ dies craſtinus veniſſet, conſti-
tuit Saul populũ in tres partes: & ingreſſus
eſt media caſtra in vigilia matutina, & p-
cuſſit Ammon vſq; dum incaleſceret dies:
reliqui aũt diſperſi ſunt, ita vt nō relinque ‖*Sup.* 10.
12 rentur in eis duo pariter. ¶ ‖Et ait populus *d.* 27.
D ad Samuelem: Quis iſte qui dixit: Saul nũ
regnabit ſuper nos? Date viros, & interfi-
13 ciemus eos: ¶ Et ait Saul: Non occidetur
quiſquam in die hac, quia hodie fecit Do-
14 minus ſalutem in Iſraël. ¶ Dixit autem Sa-
muel ad populum: Venite, & eamus in Gal
15 gala, & innouemus ibi regnum. ¶ Et perre-
xit omnis populus in Galgala, & fecerunt
ibi regem Saul coram Domino in Galgala,
& immolauerunt ibi victimas pacificas co
ram Domino. Et lætatus eſt ibi Saul, & cũ-
cti viri Iſraël nimis.

## CAPVT XII.

1 DIxit autem Samuel ad vniuer-
A ſum Iſraël: Ecce audiui vocē
veſtrã iuxta omnia quæ locu-
ti eſtis ad me, & conſtitui ſu-
2 per vos regem. ¶ Et nunc rex
graditur ante vos: ego autem ſenui & in-
canui, porrò filij mei vobiſcum ſunt: itaq;
cōuerſatus corã vobis ab adoleſcentia mea ‖*Eccl.* 46.
3 vſq; ad hanc diem, ¶ ecce præſto ſum. ‖Lo- *d.* 22.
quimini de me coram Domino, & coram
Chriſto eius, vtrum bouem cuiuſquam tu-
lerim, aut aſinũ, ſi quempiam calumnia-
tus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cu
iuſquam munus accepi: & contemnã illud
4 hodie, reſtituamq́; vobis. ¶ Et dixerunt: Nō
es calumniatus nos, neque oppreſſiſti, neq;
5 tuliſti de manu alicuius quippiã. ¶ Dixitq́;
ad eos: teſtis eſt Dominus aduerſum vos, &
teſtis Chriſtus eius in die hac: quia nō in-
ueneritis in manu mea quippiam. Et dixe-
6 rũt: Teſtis. ¶ Et ait Samuel ad populum: Do
B minus qui fecit Moyſen & Aarō, & eduxit
7 patres nr̃os de terra Ægypti,-adeſt. ¶ Nunc —6.
ergo ſtate, vt iudicio contendam aduerſum

vos, coram Dño de omnibus miſericordijs
Domini, quas fecit vobiſcum, & cum pa-
Gen. 46. 8 tribus veſtris: ¶ quomodo Iacob ingreſſus
a. 5. eſt in Aegyptum, & clamauerunt patres ve
ſtri ad Dominum: & miſit Dominus Moy-
ſen & Aaron, & eduxit p̄res veſtros de Ægy
Iudic. 4. 9 pto, & collocauit eos ĩ loco hoc. ¶ qui obli-
a. 2. ti ſunt Domini Dei ſui, & tradidit eos ĩ ma
* regis. nu Siſaræ magiſtri militiæ * Haſor, & in
manu Philiſthinorũ. & in manu regis Mo-
10 ab, & pugnauerunt aduerſum eos. ¶ Poſtea
autem clamauerunt ad Dñm, & dixerunt:
Peccauimus, quia dereliquimus Dñm, &
ſeruiuimus Baalim & Aſtaroth: nunc ergo
erue nos de manu inimicorũ noſtrorũ, &
* Badã & 11 ſeruiemus tibi. ¶ Et miſit Dñs Ierobaal &
Barac. * Badam & Samſon, & Barac, & Iephte,
— 2. & Samuel, & eruit vos de manu inimicorũ
veſtrorũ per circuitum, & habitaſtis cõfidē-
12 ter. ¶ Videntes autem ꝙ Naas, rex filiorum
C Ammon, veniſſet aduerſum vos, dixiſtis
mihi: Nequaquam, ſed rex imperabit no-
bis: cũ Dñs Deus veſter regnaret in vobis:
13 Nũc ergo præſto eſt rex veſter, quē elegiſtis
& petiſtis: ecce dedit vobis Dominus regē.
14 ¶ Si timueritis Dñm, & ſeruieritis ei, & au-
dieritis vocē eius, & nõ exaſperaueritis os
Dñi, eritis & vos, & rex qui imperat vobis,
15 ſequētes Dñm Deum veſtrum: ¶ ſi aũt non
audieritis vocem Domini, ſed exaſperaue-
ritis ſermones eius, erit manus Domini ſu-
16 per vos, & ſuper patres veſtros. ¶ Sed & nũc
ſtate & videte rem iſtam grandem, quã fa-
cturus eſt Dominus in conſpectu veſtro.
17 ¶ Nunqd non meſſis tritici eſt hodie? inuo-
cabo Dñm, & dabit voces, & pluuias: & ſcie
tis & videbitis, qa grãde malũ feceritis vo-
bis in conſpectu Dñi, petentes ſuper vos re
18 gem. ¶ Et clamauit Samuel ad Dñm, & de-
19 dit Dñs voces & pluuias in illa die. ¶ Et ti-
D muit oĩs populus nimis Dñm & Samuelē.
Et dixit vniuerſus populus ad Samuelem:
Ora pro ſeruis tuis ad Dominũ Deũ tuum,
vt non moriamur. addidimus enim vniuer
ſis peccatis noſtris malũ, vt peteremus no-
20 bis regem. ¶ Dixit autem Samuel ad popu-
lum: Nolite timere, vos feciſtis vniuerſum
malum hoc: veruntamen nolite recedere à
tergo Domini, ſed ſeruite Domino in om-
21 ni corde veſtro. ¶ Et nolite declinare poſt va
na, quæ non proderunt vobis, neq; eruent
22 vos, quia vana ſunt. ¶ Et non derelinquet
Dominus populum ſuũ, propter nomē ſuũ
magnum: quia iurauit Dominus facere vos
23 ſibi populum. ¶ Abſit autem à me hoc pec-
catum in Domino, vt ceſſem orare pro vo-
bis, & docebo vos viam bonam & rectam.
24 ¶ Igitur timete Dominum, & ſeruite ei in
— 2. veritate — et ex toto corde veſtro. vidiſtis. n.
25 magnifica quæ in vobis geſſerit. ¶ Quòd ſi
perſeueraueritis in malitia, & vos & Rex
veſter pariter peribitis.

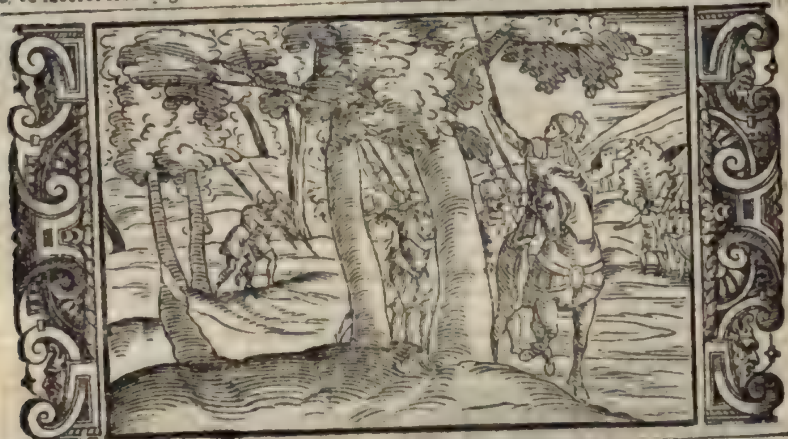
## CAPVT XIII.

1 FILIVS vnius anni erat Saul Inf. 15. d.
A cũ regnare cœpiſſet; duobus 17.
aũt annis regnauit ſup Iſrael.
2 ¶ Et elegit ſibi Saul tria millia
de Iſraël: & erãt cũ Saul duo
millia in Machmas. & in monte Beth-el:
mille aũt cũ Ionatha ĩ Gabaa Ben-iamin.
porrò cæterũ populũ remiſit, vnũquemq;
3 in tabernacula ſua. ¶ Et percuſſit Ionathas
ſtationē Philiſtinorũ, quæ erat in Gabaa.
Quod cùm audiſſent Philiſthijm, Saul ceci
nit bucina in omni terra, dicēs: Audiãt He-
4 bræi. ¶ Et vniuerſus Iſraël audiuit huiuſce-
modi famam. Percuſſit Saul ſtationē Phili-
ſthinorũ: & erexit ſe Iſraël aduerſus Phili-
ſthijm. Clamauit * ergo, populus poſt Saul ĩ * autem 1.
5 Galgala. ¶ Et Philiſthijm cõgregati ſunt ad
præliandũ cõtra Iſraël, triginta millia cur-
ruũ, & ſex millia equitũ, & reliquũ vulgus
ſicut arena q̃ eſt in littore maris plurima.
Et aſcendentes caſtrametati ſunt in Mach-
6 mas ad orientem Beth-auen. ¶ Quod cũ vi- — 15.
B diſſent viri Iſraël ſe in arcto poſitos (afflict⁹
enim erat populus) abſcõderũt ſe in ſpelũ-
cis, & ĩ abditis: ĩ petris quoq;, & in antris,
7 & in ciſternis. ¶ Hebrei aũt trãſierũt Iorda-
nē — in terrã Gad & Galaad. Cũq; adhuc eſ-
ſet Saul in Galgala, vniuerſus populus per
8 territus eſt, q ſequebatur eũ. ¶ Et expectauit
ſeptē diebus iuxta placitũ Samuelis, & nõ
venit Samuel in Galgala, dilapſuſq; eſt po
9 pulus ab eo. ¶ Ait ergo Saul: Afferte mihi
holocauſtũ, & pacifica. Et obtulit holocau-
10 ſtũ. ¶ Cũq; cõpleſſet offerēs holocauſtũ, ec-
ce Samuel veniebat: & egreſſus eſt Saul ob-
11 uiã ei, vt ſalutaret eũ. ¶ Locutuſq; eſt ad eũ
Samuel: Quid feciſti? Reſpondit Saul: Quia
vidi ꝙ populus dilaberetur à me, & tu non
veneras iuxta placitos dies, porrò Phili-
12 ſthijm cõgregati fuerãt in Machmas: & di-
C xi, Nũc deſcēdēt Philiſthijm ad me in Gal
gala, & faciem Domini nõ placaui. Neceſ-
13 ſitate compulſus, obtuli holocauſtum. ¶ Di-
xitque Samuel ad Saul: Stultè egiſti, nec cu
ſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ præ
cepit tibi. Quod ſi non feciſſes, iam nunc
præparaſſet Dominus regnum tuum ſuper
14 Iſrael in ſempiternum, ¶ ſed nequaquã re-
gnum tuũ vltrà conſurget. Quæſiuit Domi Act. 13. d.
nus ſibi virum iuxta cor ſuum: & præcepit 22.
ei Dominus vt eſſet dux ſuper populũ ſuũ,
eò quod nõ ſeruaueris quæ præcepit Domi
15 nus. ¶ Surrexit autem Samuel, & aſcēdit de
Galgalis in Gabaa Ben-iamin. — Et reliqui — 6.
populi aſcenderũt poſt Saul obuiam popu-
lo, qui expugnabant eos, venientes de Gal-
gala in Gabaa, in colle Ben-iamin. Et re-
cenſuit Saul populum, qui inuenti fuerant
16 cum eo, quaſi ſexcentos viros. ¶ Et Saul &
Ionathas filius eius, populuſq; qui inuen-
tus fuerat cũ eis, erat ĩ Gabaa Ben-iamin:

porrò

porrò Philiſthijm conſederãt in Machmas.
7 ¶Et egreſſi ſunt ad*prælianduͤ`de caſtris Phi
D liſthinoruͤ tres cunei. Vnus cuneus pgebat
8 cõtra viã Ephra ad terrã-Saul. ¶porrò alius
ingrediebaẽ p viã Beth-oron. tertius auté
vertetat ſe ad iter termini-in terra-Sabaa`
9 îminẽtis valli Seboim cõtra deſertũ. ¶Por-
rò faber ferrarius non inueniebaẽ in omni
terra-Iſraël.cauerãt.n. Philiſthijm, ne for-
0 tè facerẽt Hebręi gladiũ aut lanceã ¶Deſcẽ
debat ergo oĩs Iſraël ad Philiſthijm vt exa-
cueret vnuſquiſq; vomeré ſuũ & ligoné, &
21 ſecurim* & ſarculum. ¶Retuſæ itaq; erant
acies vomerũ, & ligonũ, & tridentũ, & ſecu
22 riũ vſq; ad ſtimulũ corrigendũ. ¶Cumq́; ve
niſſet dies prælij, non eſt inuentus enſis &
lancea in manu totius populi qui erat cum
Saule & Ionatha, excepto Saul & Ionatha
23 filio ei*. ¶Egreſſa eſt aũt ſtatio Philiſthijm,
vt tranſcenderet in Machmas.

* & tridentem.



CAPVT XIIII.

1 ET accidit in quadã die vt dice-
A ret Ionathas fili* Saul ad ado
leſcentem armigerum ſuum:
Veni & tranſeamus ad ſtatio-
nem Philiſtinorum, quæ eſt
trans locum illum. Patri autẽ ſuo hoc ip-
2 ſum non indicauit. ¶Porrò Saul morabatur
in extrema parte Gabaa ſub malogranato,
quæ erat in* agro Gabaa`: & erat populus
3 cũ eo quaſi ſexcentorum virorum. ¶Et A-
chias filius Achitob fratris I-chabod filij
Phinees, qui ortus fuerat ex Heli ſacerdo-
te Domini in Silo, portabat Ephod. Sed &
4 popul* ignorabat quò iſſet Ionathas. ¶Erãt
autem inter aſcenſus, per quos nitebatur
Ionathas trãſire ad ſtationem Philiſthino-
rũ, eminẽtes petræ ex vtraq; parte, & quaſi
in modũ dentium ſcopuli hinc inde præru
pti: nomẽ vni Boſes, & nomen alteri Sene:
5 ¶vnus ſcopulus prominens ad aquilonẽ ex
aduerſo Machmas, & alter ad meridiẽ, con
6 tra Gabaa. ¶Dixit autem Ionathas ad adole
B ſcentem armigerum ſuũ: Veni trãſeamus
ad ſtationem incircunciſorum horũ ſi for-
tè faciat Dñs pro nobis: quia non eſt Dño
difficile ſaluare vel in multis vel in paucis,
7 ¶Dixitq; ei armiger ſuus: Fac omnia q̃ pla-
cent animo tuo: perge quò cupis-& ero te-
8 cũ vbicũq; volueris. ¶Et ait Ionathas: Ecce
nos tranſimus ad viros iſtos. Cumq́; appa-
9 ruerimus eis, ¶ſi taliter locuti fuerint ad
nos, Manete, donec veniamus ad vos: ſte-
mus in loco noſtro, nec aſcẽdamus ad eos:
10 ¶Si aũt dixerint: Aſcendite ad nos: aſcenda-
mus, q̃a tradidit eos Dñs in manibus no-
11 ſtris, *hoc erit nobis ſignum. ¶Apparuit igi-
tur vterque ſtationi Philiſthinorum: dixe-
runtq́; Philiſthijm, En Hebræi egrediũtur
de cauernis in quibus abſconditi fuerant.
12 ¶Et locuti ſunt viri de ſtatione ad Ionathã,
& ad armigerum eius, dixeruntq́;: Aſcẽdite
ad nos, & oſtendemus vobis rem. Et ait Io-
nathas ad armigerũ ſuũ: Aſcẽdamus, ſeque
re me. tradidit.n. Dñs eos in manus Iſrael.
13 ¶Aſcendit autem Ionathas manibus & pe-
C dibus reptans, & armiger eius poſt eũ. Ita-
que*alij cadebant ante Ionathan, alios ar-
14 miger eius interficiebat ſequens eũ. ¶Et fa-
cta eſt plaga prima, qua percuſſit Ionathas
& armiger eius, quaſi viginti virorum in
media parte iugeris, quã par boum in die
15 arare conſueuit. ¶Et factum eſt miraculum
in caſtris, -&`per agros: ſed & omnis popu
lus ſtationis eorum, qui ierant ad prædan-
dum, obſtupuit, & cõturbata* ſunt caſtra:`
16 & accidit quaſi miraculũ à Deo. ¶Et reſpe-
xerunt ſpeculatores Saul, qui erant in Ga-
baa Ben-iamin, & ecce multitudo pſtrata,
17 & huc illucq́; diffugiens. ¶Et ait Saul popu

* & i.

* quam vidiſſent faciem Ionatha.

-io.

* eſt terra i.

lo qui

lo qui erat cũ eo : Requirite & videte quis
abierit ex nobis. Cumq; requiſiſſent, reper
tum eſt non adeſſe Ionathã & armigerum
18 eius. ¶Et ait Saul ad Achiam : Applica arcã
Dñi.(Erat.n.ibi arca Dei in die illa cũ filijs
19 Iſraël.) ¶Cũq; lo queret Saul ad ſacerdotẽ,
tumultus magnus exortus eſt in caſtris Phi
liſthinorũ: creſcebatq; paulatim, & clarius
reſonabat. Et ait Saul ad ſacerdotem: Con-
20 trahe manum tuã. ¶Cõclamauit ergo Saul,
& oĩs populus qui erat cum eo, & venerũt
vſq; ad locũ certaminis: & ecce verſus fue-
rat gladi⁹ vniuſcuiuſq; ad proximũ ſuũ, &
21 cędes magna nimis. ¶Sed & Hebræi qui fue
rãt cum Philiſthijm heri & nudiuſtertius,
aſcenderantq; cũ eis in caſtris, reuerſi ſunt
* & 51. vt eſſent cum Iſraël* qui erant cũ Saul & Io
22 natha. ¶Oẽs quoq; Iſraëlitæ qui ſe abſcõde
D rant in monte Ephraim, audientes ꝙ fugiſ-
ſent Philiſthęi, ſociauerunt ſe cũ ſuis in prę
-1. lio. – Et erãt cum Saul quaſi decẽ millia vi-
23 rorum ͑. ¶Et ſaluauit Dñs in die illa Iſraël.
24 pugna aũt peruenit vſque ad Bethauen. ¶Et
viri Iſraël ſociati ſunt ſibi in die illa: adiu-
rauit aũt Saul populum, dicens: Maledictus
vir qui comederit panẽ vſq; ad veſperam,
donec vlciſcar de inimicis meis. Et nõ mã-
25 ducauit vniuerſus populus panẽ: ¶oẽq; ter-
ræ vulgus venit in ſaltũ, in quo erat mel ſu
26 per faciem agri. ¶Ingreſſus eſt itaq; populus
ſaltum, & apparuit fluens mel, nulluſq; ap
plicuit manum ad os ſuum: timebat.n.po-
27 pulus iuramentum. ¶Porrò Ionathas non
audierat cũ adiuraret pater eius populũ, ex
tenditq; ſummitatẽ virgæ, quam habebat
in manu, & intinxit in fauũ mellis: & con
uertit manum ſuã ad os ſuũ, & illumina-
28 ti ſunt oculi eius. Rñdenſq; vnus de populo
ait: Iureiurando conſtrinxit pr̃ tuus popu-
lum, dicens: Maledictus vir qui comederit
29 panem hodie (defecerat aũt populus.) ¶Di-
E xitq; Ionathas: Turbauit pater meus terrã:
vidiſtis ipſi ꝗa illuminati ſunt oculi mei,
eo quòd guſtauerim paululũ de melle iſto:
30 ¶ quantò magis ſi comediſſet populus de
præda inimicorum ſuorum quam reperit?
nõnne maior plaga facta fuiſſet in Phili-
31 ſthijm? ¶Percuſſerunt ergo in die illa Phili-
ſthæos à Machmis vſque in Aialon. Defa-
32 tigatus eſt autem populus nimis: ¶& verſus
ad prædã, tulit oues, & boues, & vitulos, &
mactauerunt in terra: comeditq; populus
33 cum ſanguine. Nunciauerunt autem Sauli,
dicentes quòd populus peccaſſet Domino,
comedens cum ſanguine. Qui ait: Præuari-
cati eſtis. Voluite ad me iam nunc ſaxum
34 grande. ¶Et dixit Saul: Diſpergimini in vul-
gus, & dicite eis, vt adducat ad me vnuſquiſq;
bouem ſuum & arietem, & occidite ſuper
iſtud, & veſcimini, & non peccabitis Do-
-1. mino comedentes cum ſanguine. Adduxit
itaque omnis populus vnuſquiſq; bouem
in manu ſua vſq; ad noctem: & occiderunt
35 tibi. ¶Ædificauit autem Saul altare Domi-
no: tuncque primùm cępit ædificare altare
36 Dño. ¶Et dixit Saul: Irruamus ſuper Phili-
F ſthæos nocte, & vaſtemus eos vſq; dum illu
ceſcat manẽ, nec relinquam⁹ ex eis virum.
Dixitq; populus: Omne quod bonũ videtur
in oculis tuis, fac. Et ait ſacerdos: Acceda-
37 mus huc ad Deum. ¶Et conſuluit Saul Do-
minũ, dicens: Num perſequar Philiſthijm?
ſi trades eos in manus Iſraël? Et non reſpõ
38 dit ei in die illa. ¶Dixitque Saul: Applicate
huc vniuerſos angulos populi. & ſcitote, &
videte per quem acciderit peccatum hoc
39 hodie. ¶Viuit Dominus ſaluator Iſraël, ꝗa
ſi per Ionathan filium meum factum eſt,
abſque retractione morietur. Ad quod nul
40 lus contradixit ei de omni populo. ¶Et ait
ad vniuerſum Iſraël: Separamini vos in
partem vnam, & ego cum Ionatha filio
meo ero in parte altera. Reſponditque
populus ad Saul: Quod bonum tibi vide-
41 tur in oculis tuis, fac. ¶Et dixit Saul ad Do-
minum Deum Iſraël: – Domine Deus Iſ-
raël, da indicium, quid eſt quòd non re- -4.
ſponderis ſeruo tuo hodie. Si in me, aut
in Ionatha filio meo eſt iniquitas hæc, da
oſtenſionem: aut ſi hæc iniquitas eſt in po-
pulo tuo ͑, da ſanctitatem. Et deprehen-
ſus eſt Ionathas & Saul, populus autem
42 exiuit. ¶Et ait Saul: Mittite ſortem inter
me, & inter Ionathan filium meum. Et ca-
43 ptus eſt Ionathas. ¶Dixit autem Saul ad Io-
nathan: Indica mihi quid feceris. Et indica
uit ei Ionathas, & ait: Guſtans guſtaui in
ſummitate virgæ, quæ erat in manu mea,
44 paululum mellis, & ecce ego morior. ¶Et
G ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc ad-
45 dat, quia morte morièris Ionatha. ¶Dixit-
que populus ad Saul: Ergóne Ionathas mo
rietur, qui fecit ſalutem hanc magnam in
Iſraël? hoc nefas eſt: viuit Dominus, ſi ce-
ciderit capillus de capite eius in terram,
quia cum Deo operatus eſt hodie. Libe-
rauit ergo populus Ionathan, vt non more-
46 retur. ¶Receſſitque Saul, nec perſecutus eſt
Philiſthijm. porrò Philiſthijm abierunt in
47 loca ſua. ¶Et Saul confirmato regno ſuper
Iſraël, pugnabat per circuitum aduerſum
omnes inimicos eius, contra Moab, & filios
Ammon, & Edom, & reges Soba, & Phili-
ſthæos: & quocunq; ſe verterat, ſuperabat.
48 ¶Congregatoq; exercitu percuſſit Amalec,
& eruit Iſraël de manu vaſtatorum eius.
49 ¶Fuerunt autem filij Saul, Ionathas, & Ie-
ſui, & Melchi-ſua: & nomina duarum filia
rum eius, nomen primogenitæ Merob, &
50 nomen minoris Michol. ¶Et nomen vxoris
Saul, Achinoam filia Achimaas: & nomen
principis militiæ eius Abner, filius Ner,
51 patruelis Saul. ¶Porrò Cis fuit pater Saul, 1. Pa. 8. 6
52 & Ner pater Abner, filius Abiel. ¶Erat au- 33.

tem

tem bellum potens aduerſum Philiſthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcunque viderat Saul virum fortem, & aptum ad prælium, ſociabat eum ſibi.



CAPVT XV.

1 ET dixit Samuel ad Saul: Me mi
A ſit Dñs, vt vngerem te in regẽ
ſuper populũ eius Iſraël: nũc
2 ergo audi vocem Dñi: ¶Hæc di
cit Dñs exercituum: Recenſui *Exo.17. 8.*
quæcunq; fecit Amalec Iſraëli, ‖qũo reſti-
tit ei in via cum aſcenderet de Aegypto.
3 ¶Nunc ergo vade, & percute Amalec, & de-
molire vniuerſa eius: non parcas ei – & nõ *-5.*
cõcupiſcas ex reb⁹ ipſius aliquid: ſed inter-
fice à viro vſq; ad mulierem, & paruulũ at-
que lactantem, bouẽ, & ouem, camelum,
4 aſinum. ¶Præcepit itaq; Saul populo, & re-
cenſuit eos quaſi agnos: ducenta millia pe-
5 ditũ, & decẽ millia virorũ Iuda. ¶Cumque
veniſſet Saul vſq; ad ciuitatẽ Amalec, te-
6 tendit inſidias in torrente. ¶Dixitq; Saul Ci
næo: Abite, recedite, atq; diſcedite ab Ama
B lec: ne forte inuoluam te cum eo, tu enim
feciſti miſericordiam cũ omnibus filijs Iſ-
raël, cum aſcenderent de Ægypto. Et receſ-
7 ſit Cynæus de medio Amalec. ¶Percuſſitq;
Saul Amalec ab Heuila, donec venias ad
8 Sur, quæ eſt è regione Ægypti. ¶Et apprehẽ
dit Agag regem Amalec viuum, omne aũt
9 vulgus interfecit in ore gladij. ¶Et pepercit
Saul & populus, Agag, & optimis gregibus
ouiũ armentorum, & veſtibu', & arietibus
& vniuerſis quæ pulchra erant, nec volue-
C runt diſperdere ea: quicquid verò vile fuit
10 & reprobum, hoc demoliti ſunt. ¶Factũ eſt
autem verbum Domini ad Samuel, dicẽs:
11 ¶Pœnitet me ꝙ conſtituerim Saul regem:
quia dereliquit me, & verba mea opere nõ
impleuit. Cõtriſtatuſq; eſt Samuel, & cla-
12 mauit ad Dñm tota nocte. ¶Cũq; de nocte
ſurrexiſſet Samuel, vt iret ad Saul, manẽnũ
ciatum eſt Samueli, eo ꝙ veniſſet Saul in
Carmelũ, & erexiſſet ſibi fornicẽ triũpha-
lẽ, & reuerſus tranſiſſet: deſcendiſſetque in
Galgala, – Venit ergo Samuel ad Saul, &
Saul offerebat holocauſtũ Dño de initijs p̄- *-5.*
13 darum quæ attulerat ex Amalec'. ¶Et cum
veniſſet Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Bene
dictus tu à Dño, impleui verbum Domini.
14 ‖Dixitq; Samuel: Et quæ eſt hæc vox gregũ
D quæ reſonat in auribus meis, & armento-
15 rũ quam ego audio? ¶Et ait Saul. De Ama-
lec adduxerunt ea: pepercit enim populus
melioribus ouibus & armentis vt immola
rentur Domino Deo tuo: reliqua verò oc-
16 cidim⁹. ¶Ait aũt Samuel ad Saul: Sine me,
& indicabo tibi quæ locutus ſit Dominus
17 ad me nocte. Dixitq; ei: Loquere. ¶Et ait
Samuel: ‖ Nónne cũ paruulus eſſes in ocu- *‖Sup. 13.*
lis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es? *a. 1.*
18 vnxitque te Dñs in regem ſuper Iſraël, ¶&
miſit te Dñs in viam, & ait: Vade & inter-
fice peccatores Amalec, & pugnabis contra
19 eos vſq; ad internecionẽ eorũ? ¶Quare er-
go nõ audiſti vocẽ Dñi: ſed verſus ad præ-
20 dam es, & feciſti malum in oculis Dñi? ¶Et
ait Saul ad Samuelem: Imò audiui vocem
E Dñi, & ãbulaui ĩ via ꝑ quã miſit me Dñs,
& adduxi Agag regẽ Amalec, & Amalec in
21 terfeci. ¶Tulit aũt de prędá populus oues &
boues primitias eorum quæ cæſa ſunt, vt
immolet Domino Deo ° ſuo' in Galgalis. *°tuo. I*
22 ¶Et ait Samuel: Nunquid vult Dñs holo- *Eccl.4. d.*
cauſta & victimas, & non potius vt obedia *17.*
tur voci Dñi? MELIOR EST ENIM OBE- *Oſe.6.c.7*
DIENTIA QVAM VICTIMAE; & auſcul- *Mat.9.b.*
tare magis quàm offerre adipem arietum. *13.& 12*
23 ¶qm̃ quaſi peccatum ariolãdi eſt, repugna- *a.d.*
re: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle ac-

quieſcere

quieſcere. Pro eo ergo qđ abiecisti ſermonē
24 Dñi,abiecit te Dñs ne ſis rex.¶Dixitq; Saul
ad Samuelē: Peccaui, qa præuaricatus ſum
ſermonē Dñi, & verba tua, timens populũ,
25 & obediēs voci eorũ.¶Sed nunc porta quæ-
ſo, peccatũ meũ, & reuertere mecũ vt ado-
26 rē Dñm.¶Et ait Samuel ad Saul : Nō reuer-
F tar tecũ, quia proiecisti ſermonē Domini,
& proiecit te Dominus ne ſis Rex ſuper
27 Iſraël. ¶Et conuerſus eſt Samuel vt abiret:
illc aũt apprehēdit ſummitatē pallij eius,
*Infrà 28 c.17.* 28 quæ & ſciſſa eſt. ¶Et ait ad eum Samuel : Sci
dit Dñs regnũ Iſraël à te hodie, tradidit il-
29 lud proximo tuo meliori te. ¶Porrò Trium-
phator in Iſraël non parcet, & pœnitudine
nō flectetur: neque.n.homo eſt vt agat pœ-
30 nitentiam. ¶At ille ait: Peccaui: ſed nũc ho-
nora me corā ſenioribus populi mei & co-
ram Iſraël, & reuertere mecum, vt adorem
31 Dñm Deum tuũ. ¶Reuerſus ergo Samuel,
G ſecutus eſt Saulem: & adorauit Saul Domi
32 nũ. ¶Dixitq; Samuel: Adducite ad me Agag
regem Amalec. Et oblatus eſt ei Agag pin-
guiſſimus–tremens. ¶Et dixit Agag: Siccine –4.
33 ſeparat amara mors? ¶Et ait Samuel: Sicut
fecit abſq; liberis mulieres gladius tuus, ſic
abſq; liberis erit inter mulieres mater tua.
Et in fruſta concidit eũ Samuel corā Dño
34 in Galgalis. ¶Abijt aũt Samuel ĩ Ramatha.
Saul verò aſcendit in domum ſuam in Ga
35 baa*. & nō vidit Samuel vltrà Saul vſque *Saulis t.*
ad diē mortis ſuæ: veruntamē lugebat Sa-
muel Saulem, qm̃ Dominũ pœnitebat ꝙ
conſtituiſſet regem Saul ſuper Iſraël.



CAPVT XVI.

1 DIxitque Dominus ad Samuelē:
A Vſquequo tu luges Saul, cùm
ego proiecerim eũ ne regnet
ſuper Iſraël? imple cornu tuũ
oleo, & veni, vt mittam te ad
Iſai Beth-lehemitē: prouidi enim in filijs
*Inf.17. b. 12.* 2 eius mihi regē. ¶Et ait Samuel : Quomodo
vadam? audiet enim Saul, & interficiet me.
Et ait Dominus: Vitulum de armēto tolles
in manu tua, & dices: Ad immolandũ Do-
3 mino veni. ¶Et vocabis Iſai ad victimā, &
ego oſtēdam tibi quid facias, & vnges quē-
4 cũque mōſtrauero tibi. ¶Fecit ergo Samuel
ſicut locutus eſt ei Dominus. Venitque in
Beth-lehē. & admirati ſunt ſeniores ciuitā
B tis, occurrētes ei, dixerũtq; : Pacificúſne eſt
5 ingreſſus tuus? ¶Et ait: Pacificus: ad immo
landũ Domino veni: ſanctificamini, & ve-
nite mecum vt immolem. Sanctificauit er-
go Iſai & filios eius, & vocauit eos ad ſacri-
6 ficiũ. ¶Cumque ingreſſi eſſent, vidit Eliab,
& ait : Num coram Dño eſt Chriſtus eius?
7 ¶Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpi
cias vultũ eius, neque altitudinem ſtaturæ
eius; quoniā abieci eum, nec iuxta intuitũ
hominis ego iudico: homo.n. videt ea quę
8 parent, Dominus autem intuetur cor. ¶Et
vocauit Iſai Abinadab, & adduxit eum co- *Pſal.7.a.*
ram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit *10.*
9 Dominus. ¶Adduxit autē Iſai Samma, de
quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.
10 ¶Adduxit itaq; Iſai ſeptem filios ſuos corā
Samuele, & ait Samuel ad Iſai: Non elegit
11 Dominus ex iſtis. ¶Dixitq; Samuel ad Iſai:
Nunquid iam completi ſunt filij? Qui re-
ſpondit. Adhuc reliquus eſt paruulus & pa
C ſcit oues. Et ait Samuel ad Iſai: Mitte, & ad
duc eum : nec enim diſcũbemus priuſquā
12 hûc ille veniat. ¶Miſit ergo, & adduxit eũ.
Erat autem rufus, & pulcher aſpectu, deco-
ráq; facie: & ait Dominus: Surge, & vnge,
13 eum: ipſe eſt enim. ¶Tulit ergo Samuel cor
nu olei: & vnxit eum in medio fratrũ eius
& ‖ directus eſt Spiritus Domini à die illa *‖ 1 Reg.7*
ĩ Dauid, & deinceps: ſurgéſq; Samuel, abijt *b.8.*

in Ra-

*Pſal. 17. d. 44. 88. c. 22. Act. 7. f. 45. 13. d. 24.*
** rex.*

14 in Ramátha. ¶ Spiritus aũt Dñi receſſit à
Saul, & exagitabat eũ ſpiritus nequã, à Do-
15 mino. ¶ Dixeruntq́; ſerui Saul ad eum: Ecce
16 ſpiritus Dei malus exagitat te. ¶ Iubeat Dñs
noſter,* & ſerui tui qui corã te ſunt, quęrẽt
hoiem ſciẽtẽ pſallere cithara, vt qñ arripue
rit te ſpũs Dñi malus, pſallat manu ſua, &
17 leuius feras: ¶ Et ait Saul ad ſeruos ſuos, ꝓ-
uidete ergo mihi aliquẽ bene pſallẽtem, &
18 adducite eũ ad me. ¶ Et reſpondens vnus de
D pueris, ait: Ecce vidi filiũ Iſai Beth-lemitẽ
ſcientẽ pſallere, & fortiſſimũ robore, & vi-
rum bellicoſum, & prudẽtem in verbis, &
19 virum pulchrum: & Dñs eſt cum eo. ¶ Miſit
ergo Saul nuncios ad Iſai dicens. Mitte ad
me Dauid filium tuum, qui eſt in paſcuis.
20 ¶ Tulit itaq; Iſai aſinũ plenũ panibus, & la
genam vini, & hœdum de capris vnum, &
21 miſit per manum Dauid filij ſui, Sauli. ¶ Et
venit Dauid ad Saul, & ſtetit corã eo: at ille
dilexit eum nimis, & factus eſt eius armi-
22 ger. ¶ Miſitque Saul ad Iſai, dicens: Stet Da-
uid in conſpectu meo: inuenit. n. gratiã in
23 oculis meis. ¶ Igitur quandocunq; ſpiritus
*Domini malus arripiebat Saul, Dauid tol
lebat citharam, & percutiebat manu ſua,
& refocillabatur Saul, & leuius habebat.
recedebat enim ab eo ſpiritus malus.

** Dei arripiebat. 3*



CAPVT XVII

1 CONgregantes autẽ Philiſthijm
A agmina ſua in prælium, cõue
nerunt in Socho Iudæ: & ca-
ſtrametati ſunt inter Socho
& Azeca in finib' Dommim.
2 ¶ Portò Saul & filij Iſrael congregati vene-
runt in Vallem-terebinthi, & direxerunt
aciem ad pugnandum contra Philiſthijm.
3 ¶ Et Philiſthijm ſtabãt ſuper montẽ ex par-
te hac, & Iſraël ſtabat ſupra mõtẽ ex altera
4 parte: valliſq́; erat inter eos. ¶ Et egreſſus eſt
vir ſpurius de caſtris Philiſthinorum, noie
Goliath, de Geth, altitudinis ſex cubitorũ
5 & palmi: ¶ & caſſis ærea ſuper caput eius, &
lorica hamata induebať. porrò põdus lori-
6 cę eius, quinq; millia ſiclorũ æris erat: ¶ &
ocreas ęreas habebat ĩ cruribus: & clypeus
7 æreus tegebat humeros eius. ¶ haſtile aũt ha
ſtę ei' erat quaſi liciatoriũ texentiũ. ipſum
aũt ferrũ haſtę eius ſexcẽtos ſiclos habebat
8 ferri: & armiger ei' antecedebat eũ ¶ Stãſq́;
clamabat aduerſum phalangas Iſraël, & di
cebat eis. Quare veniſtis parati ad pręliũ?
Nũquid ego nõ ſum Philiſthęus, & vos ſer-
ui Saul? Eligite ex vobis virũ, & deſcẽdat ad
9 ſingulare certamẽ. ¶ ſi quiuerit pugnare me-
B cũ, & percuſſerit me, erimus vobis ſerui: ſi
aũt ego præualuero, & pcuſſero eũ. vos ſer-
10 ui eritis, & ſeruietis nobis. ¶ Et aiebat Phili
ſthæus: Ego exprobaui agminib' Iſrael ho-
die, Date mihi virũ, & ineat mecũ ſingula-
11 re certamen. ¶ Audiẽs aũt Saul, & oẽs Iſraë-
litæ ſermones Philiſthæi huiuſcemodi, ſtu
12 pebãt, & metuebãt nimis. ¶ Dauid aũt erat
filius viri Ephrathæi, de quo ǀ ſupra dictum
eſt de Beth-lehẽ Iuda, cui nomẽ erat Iſai,
qui habebat octo filios, & erat vir in dieb'
13 Saul ſenex, & grandæuus inter viros. ¶ Abie
runt autẽ tres filij eius maiores poſt Saul in
præliũ: & noĩa trium filiorũ eius, qui perre
xerunt ad bellum, Eliab primogenitus, &
ſecũdus Abinadab, tertius quoq; Samma:
14 ¶ Dauid aũt erat minimus. Tribus ergo ma-
15 ioribus ſecutis Saulem, ¶ abijt Dauid, & re-
uerſus eſt à Saul, vt paſceret gregem patris
16 ſui in Beth-lehem. ¶ Procedebat verò Phi-
liſthæus manè & veſpere, & ſtabat quadra
17 ginta diebus. ¶ Dixit autem Iſai ad Dauid fi
C liũ ſuum: Accipe fratribus tuis ephi polẽtę,

*ǀ Sup. 16. a. 1.*

& decem

18 ¶ & decem panes iſtos, & curre in caſtra ad
fratres tuos: & decẽ formellas caſei has de-
feres ad tribunũ: & fratres tuos viſitabis, ſi
rectè agant: & cũ q̃bus ordinati ſunt, diſce.
19 ¶Saul aũt, & illi, & oẽs filij Iſraël in Valle-
terebinthi pugnabãt aduersũ Philiſthijm.
20 ¶Surrexit itaq; Dauid manè, & cõmẽdauit
gregẽ cuſtodi: & onuſtus, abijt, ſicut p̃cepe-
rat ei Iſai. Et venit ad locũ Magala, & ad e-
xercitũ qui egreſſus ad pugnã vociferatus
21 erat in certamine. ¶Direxerat enim aciẽ Iſ-
raël, ſed & Philiſthijm ex aduerſo fuerant
22 præparati. ¶Derelinquens ergo Dauid vaſa
quæ attulerat, ſub manu cuſtodis ad ſarci-
nas, cucurrit ad locũ certaminis, & interro-
gabat ſi oĩa rectè agerent erga fratres ſuos.
23 ¶Cũq; adhuc ille loqueret eis, apparuit vir
ille ſpurius aſcẽdens, Goliath noĩe Phili-
ſthæus de Geth, de caſtris Philiſthinorũ: &
loquẽte eo hæc eadẽ verba audiuit Dauid.
24 ¶Omnes aũt Iſraëlitæ, cũ vidiſſent virum,
25 fugerunt à facie eius timẽtes eũ valde. ¶ Et
dixit vnus quiſpiã de Iſraël: Num vidiſtis
virum hunc qui aſcendit? ad exprobrandũ
enim Iſraëli, aſcẽdit. Virũ ergo qui percuſ-
ſerit eum, ditabit rex diuitijs magnis, & fi-
liã ſuã dabit ei, & domũ patris eius faciet
26 abſq; tributo in Iſraël. ¶Et ait Dauid ad vi
ros qui ſtabant ſecũ, dicens: Quid dabit vi-
D ro qui p̃cuſſerit Philiſthæũ hunc, & tulerit
opprobriũ de Iſraël? quis eſt enim hic Phi-
liſthæus incircunciſus qui ex p̃brauit acies
27 Dei viuẽtis? ¶Referebat aũt ei populus eũ-
dẽ ſermonẽ, dicẽs: Hæc dabuntur viro q̃ p-
28 cuſſerit eũ. ¶Quod cũ audiſſet Eliab, frater
eius maior, loquente eo cũ alijs, iratus eſt
contra Dauid, & ait: Quare veniſti, & qua-
re dereliquiſti pauculas oues illas in deſer-
to? ego noui ſuperbiã tuã, & nequitiã cor-
dis tui: quia vt videres præliũ, deſcendiſti.
29 ¶Et dixit Dauid: Quid feci? nũquid nõ ver-
30 bũ eſt? ¶Et declinauit paululum ab eo ad a-
liũ: dixitq; eundẽ ſermonẽ. Et rñdit ei po-
31 pulus verbũ ſicut prius. ¶Audita ſunt autẽ
verba quæ locutus eſt Dauid, & annũciata
32 in cõſpectu Saul. Ad quẽ cum fuiſſet addu-
ctus, locutus eſt ei: Non concidat cor cuiuſ-
quam in eo: ego ſeruus tuus vadam, & pu-
33 gnabo aduerſus Philiſthæũ ¶Et ait Saul ad
Dauid: Non vales reſiſtere Philiſthæo iſti,
E nec pugnare aduerſus eum: quia puer es,
hic aũt vir bellator eſt ab adoleſcẽtia ſua.
Eccl. 47 a.5. 34 ¶ ‖ Dixitq; Dauid ad Saul: Paſcebat ſeruus
tuus patris ſui gregẽ, & veniebat leo vel vr
35 ſus, & tollebat arietẽ de medio gregis: ¶ &
p̃ſequebar eos, & p̃cutiebã, eruebãq̃ue de
ore eorũ, & illi cõſurgebant aduerſum me,
& apprehendebam mentũ eorum, & ſuffo-
36 cabam, interficiebamq; eos. ¶ Nam & leo-
nẽ & vrſum interfeci ego ſeruus tuus: erit
igitur & Philiſthæus hic incircũciſus, quaſi
vnus ex eis. — Nũc vadam & auferã oppro-
briũ populi: quoniam quis eſt iſte Phili-
ſthæus incircunciſus, qui auſus eſt maledi
37 cere exercitui Dei viuentis? ¶Et ait Dauid:
Dñs qui eripuit me de manu leonis, & de
manu vrſi, ipſe me liberabit de manu Phili
ſthæi huius. Dixit aũt Saul ad Dauid: Vade,
38 & Dominus tecum ſit. ¶Et induit Saul Da-
uid veſtimentis ſuis, & impoſuit galeam
æreã ſuper caput eius, & veſtiuit eum lori
39 ca. Accinctus ergo Dauid gladio eius ſuper
veſtẽ ſuã, cœpit tẽtare ſi armatus poſſet in-
cedere: non enim habebat conſuetudinẽ.
Dixitq; Dauid ad Saul: Non poſſum ſic in-
cedere, quia nõ vſũ habeo. Et depoſuit ea,
40 ¶& tulit baculum ſuũ quem ſemper habe-
bat in manibus: & elegit ſibi quinque lim-
pidiſſimos lapides de torrente, & miſit eos
in peram paſtoralem quã habebat ſecum:
& fundam manu tulit: & proceſſit aduersũ
41 Philiſthæum. ¶ Ibat autem Philiſthæus in-
cedẽs & appropinquans aduerſum Dauid,
42 & armiger eius ante eum. ¶ Cumq; inſpe-
F xiſſet Philiſthæus, & vidiſſet Dauid, deſpe-
xit eum. Erat autẽ adoleſcens rufus, & pul
43 cher aſpectu. ¶Et dixit Philiſthæus ad Da-
uid: Nunquid ego canis ſum, q̃ tu venis ad
me cũ baculo? Et maledixit Philiſthæus Da
44 uid in dijs ſuis. ¶dixitq; ad Dauid: Veni ad
me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli &
45 beſtijs terræ. ¶Dixit autem Dauid ad Phili-
ſthæum: Tu venis ad me cum gladio & ha
ſta, & clypeo: ego aũt venio ad te in nomi
ne Dñi exercituum, Dei agminum Iſraël
46 quibus exprobraſti ¶ hodie! & dabit te Dñs
in manu mea, & percutiam te, & auferam
caput tuum à te: & dabo cadauera caſtrorũ
Philiſthijm hodie volatilibus cœli, & be-
ſtijs terræ: vt ſciat omnis terra, q̃a eſt Deus
47 in Iſraël. ¶Et nouerit vniuerſa eccleſia hęc,
quia non in gladio, nec in haſta ſaluat Do-
minus: ipſius enim eſt bellum, & tradet
48 vos in manus noſtras: ¶Cum ergo ſurrexiſ-
ſet Philiſthæus, & veniret, & ap̃pinqua-
ret contra Dauid, feſtinauit Dauid, & cu-
49 currit ad pugnam ex aduerſo Philiſthęi. ¶Et
G miſit manum ſuam in peram, tulitq; vnũ
lapidem, & funda iecit, & circunducens
percuſſit Philiſthæum in fronte: & infixus
eſt lapis in fronte eius, & cecidit in faciem
50 ſuam ſuper terram. ¶‖ Præualuitque Dauid ‖ 1. Mat. 4 d. 31.
aduerſum Philiſthæum in funda & lapi-
de, percuſſumq̃ue Philiſthæum interfecit.
Cumq; gladium non haberet in manu Da
51 uid, ¶ cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſthæum
& tulit gladium eius, & eduxit eum, de va-
gina ſua: & interfecit eum, præciditque ca-
put eius. Videntes aũt Philiſthijm, q̃ mor-
tuus eſſet fortiſſimus eorum, fugerunt.
52 ¶ Et conſurgentes viri Iſraël & Iuda, voci-
ferati ſunt, & perſecuti ſunt Philiſthæos
vſque dum venirent in vallem, & vſq; ad
portas Accaron: cecideruntque vulnera-



* & ti de Paſiſthijm in via Saraim, * vſque ad
53 Geth, & vſq; ad Accaron. ¶Et reuertētes fi-
lij Iſraël poſtquam perſecuti fuerant Phi-
54 liſthæos, inuaſerunt caſtra eorū. ¶ Aſſumēs
aūt Dauid caput Philiſthæi, attulit illud in
Ieruſalē: arma verò eius poſuit in taberna
55 culo ſuo. ¶ Eo aūt tēpore quo viderat Saul
Dauid egredientem contra philiſthæū, ait
ad Abner principē militiæ: De qua ſtirpe
deſcendit hic adoleſcens*? Dixitq; Abner: * Abner.
56 Viuit anima tua, rex, ſi noui: ¶Et ait rex: In 10.
57 terroga tu, cuius filius ſit iſte puer? ¶Cumq;
egreſſus eſſet Dauid, pcuſſo Philiſthæo, tu-
lit eum Abner, & introduxit coram Saule,
caput Philiſthæi habentem in manu ſua.
58 ¶Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, ô
adoleſcens? Dixitq; Dauid: Filius ſerui tui
Iſai Beth-lehemitæ ego ſum.



CAPVT XVIII.

1 ET factum eſt cum cōpleſſet lo-
A qui ad Saul, aīa Ionathę con-
glutinata eſt animæ Dauid, &
dilexit eū Ionathas quaſi ani-
2 mā ſuā. ¶Tulitq; eū Saul ī die
illa, & nō cōceſſit ei, vt reuerteretur in do-
3 mum patris ſui. ¶Inierunt aūt Dauid, & Io
nathas fędus: diligebat enim eū quaſi ani-
4 mā ſuā. ¶Nam expoliauit ſe Ionathas tuni
ca qua erat indutꝰ, & dedit eā Dauid, & reli
qua veſtimenta ſua vſq; ad gladiū & arcū
5 ſuū, & vſq; ad baltheū. ¶ Egrediebatur quoq;
B Dauid ad oīa q̄cunq; miſiſſet eum Saul, &
prudēter ſe agebat: poſuitq; eū Saul ſuper
viros belli, & acceptus erat ī oculis vniuer
ſi populi, maximeq; in cōſpectu famulo-
6 rum Saul. ¶ Porrò cū reuerteretur percuſſo

Philiſthæo

Philiſthæo Dauid, & ferret caput eius in Ie
ruſalẽ, egreſſæ ſunt mulieres de vniuerſis
vrbib⁹ Iſraël, cãtantes, chorosq; ducẽtes in
occurſum Saul regis, in tympanis lętitię, &
7 i ſiſtris. ¶Et pcinebãt mulieres ludẽtes, atq;
dicẽtes: Percuſſit Saul mille, & Dauid decẽ
8 millia. ¶Iratus eſt aũt Saul nimis, & diſpli-
cuit in oculis eius ſermo iſte: dixitq;. Dede-
C rũt Dauid decẽ millia, & mihi mille dede-
9 runt: qd ei ſupereſt, niſi ſolũ regnũ? ¶Nõ re-
ctis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die
10 illa, & deinceps. ¶Poſt diẽ aũt alterã, inuaſit
ſpũs Dei malus Saul, & pphetabat ĩ medio
domus ſuę. Dauid aũt pſallebat manu ſua,
ſicut p ſingulos dies. Tenebatq; Saul lãceã,
11 ¶ & miſit eã, putãs ꝙ cõfigere poſſet Dauid
cũ pariete: & declinauit Dauid à facie eius
12 ſecũdò. ¶Et timuit Saul Dauid, eò ꝙ Dñs eſ
13 ſet cũ eo, & à ſe receſſiſſet. ¶Amouit ergo eũ
Saul à ſe. & fecit eũ tribunũ ſuper mille vi
ros, & egrediebatur, & intrabat in cõſpectu
14 populi. ¶In oĩb⁹ quoq; vijs ſuis Dauid pru
D dẽter agebat, & Dñs erat cũ eo. ¶Vidit itaq;
15 Saul ꝙ prudens eſſet nimis, & cępit cauere
16 eũ. ¶Oĩs aũt Iſrael & Iuda diligebat Dauid.
ipſe.n. ingrediebat̃, & egrediebat̃ ante eos.
17 ¶Dixitq; Saul ad Dauid: Ecce filia mea ma-
ior Merob, ipſam dabo tibi vxorẽ, tantũmo
do eſto vir fortis, & pręliare bella Dñi. Saul
aũt reputabat, dicẽs: Nõ ſit manus mea *in
eo, ſed ſit ſuper eũ manus Philiſthinorũ.
18 ¶ Ait aũt Dauid ad Saul: Quis ego ſum, aut
E quæ eſt vita mea, aut cognatio patris mei
19 in Iſraël, vt fiam gener regis? ¶Factũ eſt aũt
tps cũm deberet dari Merob filia Saul, Da-
20 uid, data eſt Hadrieli Molathitæ vxor. *¶Di

*in eum

* Dilexit

lexit aũt Dauid Michol filiã Saul alteram.
21 Et nunciatũ eſt Saul, & placuit ei. ¶Dixitq;
Saul: Dabo eam illi, vt fiat ei in ſcãdalum,
& ſit ſuper eum manus Philiſthinorum. Di
xitque Saul ad Dauid: In duabus rebus ge-
22 ner meus eris hodie. ¶Et mandauit Saul ſer
uis ſuis: Loquimini ad Dauid clam me, di
centes: Ecce places regi, & oẽs ſerui eius di
23 ligunt te. Nunc ergo eſto gener regis. ¶Et lo
cuti ſunt ſerui Saul in auribus Dauid om-
nia verba hæc. & ait Dauid: Num parum vi
detur vobis generum eſſe regis? ego autem
24 ſum vir pauper & tenuis. ¶Et renunciaue-
runt ſerui Saul, dicentes: Huiuſcemodi ver
25 ba locutus eſt Dauid. ¶ Dixit autem Saul:
F Sic loquimini ad Dauid: Nõ habet rex ſpõ-
ſalia neceſſe, niſi tantùm centum pręputia
Philiſthinorum, vt fiat vltio de inimicis re-
gis. Porrò Saul cogitabat tradere Dauid in
26 manus Philiſthinorum. ¶Cùmq; renunciaſ
ſent ſerui eius Dauid verba q̃ dixerat Saul,
placuit ſermo in oculis Dauid, vt fieret ge-
27 ner regis. ¶Et poſt paucos dies ſurgẽs Dauid,
abijt* cum viris qui ſub eo erant. Et percuſ
ſit ex Philiſthijm ducentos viros, & attulit
eorum pręputia, & annumerauit ea regi, vt
eſſet gener eius. Dedit itaque ei Saul Mi-
28 chol filiam ſuam, vxorem. ¶Et vidit Saul, &
intellexit quòd Dominus eſſet cum Dauid.
29 Michol autem filia Saul diligebat eum. ¶Et
Saul magis cœpit timere Dauid: factusque
30 eſt Saul inimicus Dauid cunctis diebus. ¶Et
egreſſi ſunt principes Philiſthinorũ. à prin
cipio autem egreſſionis eorum prudentius
ſe gerebat Dauid, quàm omnes ſerui Saul,
& celebre factum eſt nomen eius nimis.

autem Michol filia Saul altera Dauid.

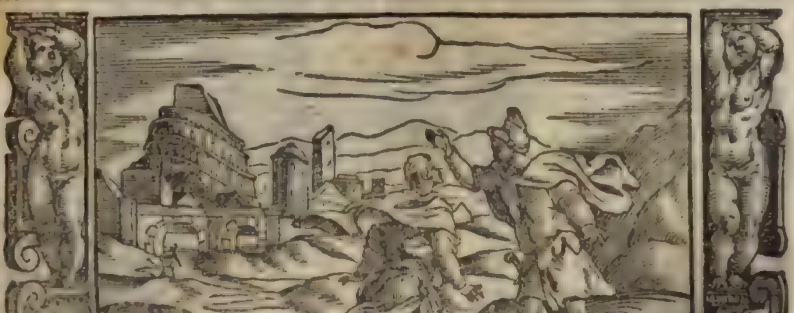
*In Accaron.



CAPVT XIX.

1 LOcutus eſt autem Saul ad Ionathan fi
A lium ſuum, & ad oẽs ſeruos ſuos, vt oc
cideret Dauid. Porrò Ionathas filius Saul di
2 ligebat Dauid valde. ¶Et indicauit Iona-
thas Dauid, dicẽs: Quęrit Saul pr̃ meus occi

dere te:quapropter obſerua te q̃ſo manè &
3 & manebis clã,& abſcōdêris.ꝰEgo aũt egre
diẽs ſtabo iuxta patrẽ meũ in agro,vbicũq;
ᵇ fuerit ᶜ:& ego loquar de te ad patrẽ meũ: *ᵇfueris ſ.*
4 & quodcũq; videro,nũciabo tibi.ꝰLocutus
eſt ergo Ionathas de Dauid bona ad Saul
patrẽ tuũ: dixitq́; ad eũ: Ne ᵇpecces rex in *ᵇpeccet*
ſeruũ tuũ ᶜ Dauid; quia nõ peccauit tibi, & *rex in ſer*
5 opera eius bona ſunt tibi valde. ꝰEt poſuit *uũ ſuũ ſ.*
aĩam ſuã i manu ſua,& pcuſſit Philiſthęũ,
& fecit Dñs ſalutẽ magnã vniuerſo Iſraeli.
vidiſti,& lętatᵘ es.Quare ergo peccas in ſan
guine ĩnoxio, interficiẽs Dauid, q̃ eſt abſq;
6 culpa?ꝰQd cùm audiſſet Saul, placatus voce
Ionathę, iurauit: Viuit Dñs, quia nõ occide
7 tur.ꝰVocauit itaq; Ionathas Dauid, & indi
B cauit ei oĩa verba hæc : & introduxit Iona-
thas Dauid ad Saul,& fuit ante eũ ſicut fue
8 rat herì & nudiuſtertius.ꝰMotũ eſt aũt rur-
ſum bellũ:& egreſſus Dauid, pugnauit ad-
uerſum Philiſthijm, percuſſitque eos plaga
9 magna. Et fugerunt à facie eius. ꝰEt factus
eſt ſpũs Dñi malus in Saul:ſedebat autẽ in
domo ſua,& tenebat lãceam: porrò Dauid
10 pſallebat manu ſua.ꝰNiſusq́; eſt Saul cõfi-
gere Dauid lancea in pariete,& declinauit
Dauid à facie Saul: lãcea aũt caſſo vulnere
plata eſt in parietẽ, & Dauid fugit,& ſalua
11 tus eſt nocte illa.ꝰMiſit ergo Saul ſatellites
ſuos*in domũ Dauid vt cuſtodirẽt eũ,& in- **nocte.*
terficerẽt manè.Quod cùm annũciaſſet Da
uid Michol vxor ſua,dicẽs: Niſi ſaluaueris
12 te nocte hac,cras morièris: ꝰ depoſuit eum
per feneſtrã:porrò ille abijt & aufugit,atq;
13 ſaluatus eſt.ꝰTulit aũt Michol ſtatuã,& po
C ſuit eã̃ ſuper lectum, & pellem piloſam
caprarum poſuit ad caput eius, & operuit
14 eam veſtimentis. ꝰMiſit aũt Saul apparito-
res qui raperent Dauid : & reſponſum eſt
15 quòd ęgrotaret. ꝰRurſumq; miſit Saul nun
cios vt viderent Dauid, dicens: Afferte eum
16 ad me in lecto, vt occidatur. ꝰCumque ve-
niſſent nuncij, inuentum eſt ſimulachrum
ſuper lectum, & pelles caprarum ad caput
17 eius. ꝰDixitq́; Saul ad Michol: Quare ſic il-
luſiſti mihi, & dimiſiſti inimicum meum
vt fugeret? Et reſpondit Michol ad Saul :
Quia ipſe locutus eſt mihi *, Dimitte me,a- **dicens.*
18 lioquin interficiam te ⌣.ꝰDauid autem fu-
giẽs, ſaluatus eſt, & venit ad Samuel in Ra-
mátha, & nunciauit ei oĩa quæ fecerat ſibi
Saul:& abierunt ipſe & Samuel, & morati
19 ſunt in Naioth. ꝰNunciatum eſt aũt Sauli
à dicentibus, Ecce Dauid in Naioth in Ra-
20 mátha. ꝰMiſit ergo Saul lictores, vt raperẽt
D Dauid: qui cùm vidiſſent cuneum prophe-
tarum vaticinantium, & Samuelem ſtantẽ
ſuper eos, factus eſt etiam Spiritus Dñiᵇ in *ᵇſuper nũ*
illis ᶜ, & prophetare cœperunt etiam ipſi. *cios Saul*
21 ꝰQuod cùm nunciatum eſſet Sauli, miſit & *ſ.*
alios nuncios: prophetauerunt autem & il-
li. Et rurſum miſit Saul tertios nuncios:qui
& ipſi prophetauerunt. –Et iratus iracun- *–ſ.*
22 dia Saulˋꝰaijt etiam ipſe in Ramátha, & ve
nit vſq; ad ciſternã magnam quæ eſt in So-
cho : & interrogauit & dixit : In quo loco
ſunt Samuel & Dauid? Dictumq́; eſt ei:Ec-
23 ce in Naioth ſunt in Ramátha. ꝰEt abijt in
Naioth in Ramátha, & factus eſt etiam ſu-
per eum Spiritus Dñi, & ambulabat ingre-
diens, & prophetabat vſquedum veniret in
24 Naioth in Ramatha. ꝰEt expoliauit etiam
ipſe ſe veſtimẽtis ſuis, & prophetauit cum
cæteris coram Samuele, & cécinit nudus to
ta die illa & nocte. Vnde & exiuit prouer- *‖Su.10.c.*
bium, ‖Num & Saul inter prophetas? *12.*



CAPVT XX.

1 FVgit autem Dauid de Naio th quę eſt in
A Ramàtha, veniensque locutus eſt coram
Ionatha : Quid feci? quæ eſt iniquitas
mea,

mea, & quod peccatum meũ in patrẽ tuũ,
2 quia quærit animã meã? ¶Qui dixit ei: Ab-
ſit, non morièris: neq; .n. faciet pater meus
quicquã grãde vel paruũ, niſi prius indica-
uerit mihi: hũc ergo celauit me pater meus
ſermonẽ tantũmodo? nequaquã erit iſtud.
3 ¶Et iurauit rurſum Dauidi: & ille ait: Scit
ꝑfecto pater tuus, qa inueni gratiã in ocu-
lis tuis, & dicet, Neſciat hoc Ionathas, ne
fortè triſtetur. Quinimò viuit Dñs, & viuit
anima tua, quia vno tantũ (vt ita dicã) gra-
4 du, ego morsq; diuidimur. ¶Et ait Ionathas
ad Dauid: Quodcunq; dixerit mihi anima
5 tua, faciam tibi. ¶Dixit aũt Dauid ad Iona-
than: Ecce calendæ ſunt craſtino, & ego ex
B more ſedere ſoleo iuxta regẽ ad veſcendũ:
dimitte ergo me vt abſcondar in agro vſq;
—5. 6 ad veſperã diei tertiæ. ¶Si—reſpiciẽs requi-
ſierit me pater tuus, reſpondebis ei: Roga-
uit me Dauid, vt iret celeriter in Beth-lé-
hẽ ciuitatẽ ſuã: qa victimæ ſolẽnes ibi sũt
7 vniuerſis cõtribulibus ſuis. ¶Si dixerit: Be-
ne: pax erit ſeruo tuo: ſi aũt fuerit iratus, ſci
8 to quia cõpleta eſt malitia eius. ¶Fac ergo
miſericordiã in ſeruũ tuũ: quia fœdus Dñi
me famulũ tuũ tecũ inire feciſti. ſi aũt eſt
iniquitas aliqua in me, tu me interfice, &
9 ad patrẽ tuũ ne introducas me. ¶Et ait Iona
*à te.4. thas. Abſit hoc* à me: neq; enim fieri põt,
vt ſi certè cognouero cõpletam eſſe patris
mei malitiam cõtra te, non annunciẽ tibi.
10 ¶Rñditq; Dauid ad Ionathã Quis renuntia
bit mihi, ſiquid fortè rñderit tibi pater tu⁹
—4. 11 durè-de me? ¶Et ait Ionathas ad Dauid:
—6. Veni, & egrediamur—foras in agrũ. Cũque
12 exiſſent ambo in agrũ, ¶ait Ionathas ad Da
C uid: Dñe Deus Iſraël, ſi inueſtigauero ſen-
tentiã patris mei craſtino vel perendie: &
aliquid boni fuerit ſuper Dauid, & nõ ſta-
13 tim miſero ad te, & notũ tibi fecero: ¶hæc
faciat Dñs Ionathæ, & hæc addat. Si aũt ꝑ-
ſeuerauerit patris mei malitia aduerſũ te,
reuelabo aurẽ tuã, & dimittã te, vt vadas in
pace, & ſit Dñs tecũ, ſicut fuit cũ pr̃e meo.
14 ¶Et ſi vixero, facies mihi miſericordiã Dñi:
15 ſi verò mortuus fuero, ¶non auferes miſeri-
cordiã tuã à domo mea vſq; in ſempiter-
nũ, quando eradicauerit Dominus inimi-
—7. cos Dauid, vnumquẽq; de terra: —auferat
Ionathan de domo ſua, & requirat Dñs de
16 manu inimicorum Dauid ¶Pepigit ergo Io
nathas fœdus cum domo Dauid: & requiſi
uit Dominus de manu inimicorum Dauid.
17 ¶Et addidit Ionatha deierare Dauid, eò ꝙ
D diligeret illum: ſicut enim animam ſuam,
18 ita diligebat eum. ¶Dixitq́ue ad eum Iona-
19 thas: Cras calẽdę ſunt, & requirèris: ¶requi
retur enim ſeſſio tua vſque perendie. De-
ſcendes ergo feſtinus, & venies in locũ vbi
celandus es in die quando operari licet, &
ſedebis iuxta lapidem, cui nomen eſt Ezel.
20 ¶Et ego tres ſagittas mittam iuxta eum, &
21 iaciam quaſi exercens me ad ſignum. ¶Mit
tam quoq; & puerum, dicens ei: Vade & af
22 fer mihi ſagittas. ¶Si dixero puero: Ecce ſa-
gittę intra te ſunt, tolle eas: tu veni ad me,
quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali, viuit Do
minus. Si autẽ ſic locutus fuero puero, Ec-
ce ſagittæ vltrà te ſunt: Vade in pace, quia
23 dimiſit te Dñs. ¶ De verbo autem quod lo-
cuti ſumus ego & tu, ſit Dominus inter me
24 & te, vſq; in ſempiternũ. ¶Abſconditus eſt
ergo Dauid in agro, & venerunt calendæ, &
25 ſedit rex ad comedendum panem. ¶Cumq́;
E ſediſſet rex ſuper cathedram ſuam (ſecũdũ
conſuetudinẽ) quæ erat iuxta parietẽ, ſur-
rexit Ionathas, & ſedit Abner ex latere Saul
26 vacuusq́; apparuit locus Dauid. ¶Et non eſt
locutus Saul quicquã in die illa: cogitabat
enim ꝙ fortè eueniſſet ei, vt non eſſet mũ-
27 dus, nec purificatus. ¶Cumq́; illuxiſſet dies
ſecunda poſt calendas, rurſus apparuit va-
cuus locus Dauid. Dixitq́ue Saul ad Iona-
than filium ſuum. Cur nõ venit filius Iſai
28 nec herì, nec hodie ad veſcendum? ¶Re-
ſponditq; Ionathas Sauli: Rogauit me ob-
29 nixè, vt iret in Beth-léhem, ¶& ait: Dimit-
te me quoniam ſacrificiũ ſolenne eſt in ci-
uitate*, vnus de fratribus meis accerſiuit *mea.
me: nunc ergo ſi inueni gratiam in oculis
tuis, vadã citò, & videbo fratres meos. Ob
hanc cauſam non venit ad menſam regis.
30 ¶Iratus autem Saul aduerſum Ionathan, di
F xit ei: Fili mulieris virum vltrò rapientis:
nunquid ignoro, quia diligis filium Iſai in
confuſionem tuam, & in confuſionẽ igno-
31 minioſæ matris tuæ? ¶Omnibus enim die-
bus quibus filius Iſai vixerit ſuper terram,
non ſtabilieris tu, neq; regnum tuum: ita-
que iam nunc mitte, & adhuc eum ad me:
32 quia filius mortis eſt. ¶Reſpondens autem
Ionathas Sauli patri ſuo, ait: Quare morie-
33 tur? Quid fecit? ¶Et arripuit Saul lanceam,
vt percuteret eũ. Et intellexit Ionathas ꝙ
definitũ eſſet à patre ſuo, vt interficeret Da
34 uid. ¶Surrexit ergo Ionathas à menſa in ira
furoris, & non comedit in die calendarum
ſecunda panem. Contriſtatus eſt enim ſu-
per Dauid, eò quòd confudiſſet eum pater
35 ſuus. ¶Cumq́; illuxiſſet manè, venit Iona-
thas in agrũ iuxta placitum Dauid, & puer
36 paruulus cum eo, ¶& ait ad puerum ſuum:
Vade, & affer mihi ſagittas quas ego iacio.
G Cumq; puer cucurriſſet, iecit aliam ſagittã
37 trans puerum. ¶ Venit itaq; puer ad locum
iaculi, quod miſerat Ionathas: & clamauit
Ionathas poſt tergum pueri, & ait: Ecce
38 ibi eſt ſagitta, porrò vltra te. ¶ Clamauitq;
iterum Ionathas poſt tergum pueri, di-
cens: Feſtina velociter ne ſteteris. Collegit
autem puer Ionathæ ſagittas, & attulit ad
39 dominum ſuum: ¶& quid ageretur, peni-
tus ignorabat. tantũmodo enim Ionathas,
40 & Dauid rem nouerant. ¶ Dedit ergo Iona-

th. ſ arma ſua puero, & dixit ei: Vade & de
41 fer in ciuitatem. ¶Cumq; abijſſet puer, ſur-
rexit Dauid de loco qui vergebat ad auſtrū,
& cadens pronus in terram, adorauit ter-
tiò: & oſculantes ſe alterutrum, fleuerunt
42 pariter. Dauid autem amplius. ¶Dixit ergo
Ionathas ad Dauid: Vade in pace: quæcun
que iurauimus ambo in nomine Domini,
dicentes Dominus ſit inter me & te, & in-
ter ſemen tuum, & ſemen meum vſq; in
43 ſempiternum. ¶Et ſurrexit Dauid, & abijt:
ſed & Ionathas ingreſſus eſt ciuitatem.



CAPVT XXI.

1 VEnit aūt Dauid in Nobe ad A-
A chimelech ſacerdotē: & obſtu
puit Achi-mélech, eò ꝙ veniſ
ſet Dauid: Et dixit ei: Quare
2 tu ſolus, & nullus eſt tecū? ¶Et
ait Dauid ad Achi-mélech ſacerdotē: Rex
præcepit mihi ſermonem, & dixit: Nemo
ſciat rē propter quā miſſus es à me, & cu-
iuſmodi p̄cepta tibi dederim: nā & pueris
3 meis cōdixi in illū, & illū locū. ¶Nunc ergo
ſiqd habes ad manū, vel quinq; panes, da
4 mihi, aut quicqd inueneris. ¶Et rñdens ſa-
cerdos ad Dauid, ait illi: Non habeo laicos
panes ad manum, ſed tantùm panem ſan-
ctū: ſi mundi ſunt pueri, maximè à mulie-
5 ribus*. Et rñdit Dauid ſacerdoti, & dixit ei: ** manducent.*
B Et quidē ſi de mulieribus agit̄, cōtinuimus
nos ab heri & nudiuſtertius, qñ egrediebā-
mur, & fuerūt vaſa puerorū ſancta. porrò
via hæc polluta eſt, ſed & ipſa hodie ſancti
6 ficabitur in vaſis. ¶ ‖ Dedit ergo ei ſacerdos *‖ Mat. 12. a. 3.*
ſanctificatū panē. neq; .n erat ibi panis, ni-
ſi tantū panes ꝓpoſitionis qui ſublati fue
rant à facie Dñi, vt ponerent panes calidi.
7 ¶Erat aūt ibi vir quidā de ſeruis Saul, in die
C illa intus in tabernaculo Dñi: & nomē ei*
Doeg Idumæus, potētiſſimus paſtorū Saul: ** hic paſcebat mulos Saul.*
8 *¶Dixit aūt Dauid Achi-mélech: Si habes
hic ad manum haſtam, aut gladium? *quia
gladium meum, & arma mea non tuli me
9 cum. ſermo enim regis vrgebat. ¶Et dixit ** da mihi —ū.*
ſacerdos: Ecce hic gladius Goliath Phili-
ſthæi, quem percuſſiſti in Valle-terebin-
thi, eſt inuolutus pallio poſt ephod: ſi iſtū
vis tollere, tolle: neq; enim hic aliud abſq;
eo. Et ait Dauid: Nō eſt huic alter ſimilis,
10 da mihi eū. ¶Surrexit itaq; Dauid, & fugit
in die illa à facie Saul, & venit ad Achis re
11 gē Geth, ¶dixeruntq́; ſerui Achis ad eū-cū
vidiſſent Dauid: Nunqd nō iſte eſt Dauid
D rex terræ? nónne huic cātabant p choros, di
centes, Percuſſit Saul mille, & Dauid decē
12 millia? ¶Poſuit autē Dauid ſermones iſtos
ī corde ſuo, & extimuit valde à facie Achis
13 regis Geth. ¶Et immutauit os ſuū corā eis,
& collabebatur inter manus eorum; & im-
pingebat in oſtia portæ, defluebantq́; ſali-
14 uę ei⁹ in barbā. Et ait Achis ad ſeruos ſuos:
Vidiſtis hominē inſanū: quare adduxiſtis
15 eum ad me? ¶An deſunt nobis furioſi, ꝙ in
troduxiſtis iſtū, vt fureret me pręſente? hic-
cine ingredietur domum meam.

CAPVT XXII.

1 ABijt ergo Dauid inde, & fugit
A in ſpelūcam Odollam. Quod
cum audiſſent fratres eius: &
omnis domus patris eius de-
2 ſcenderunt ad eum illuc. ¶Et
conuenerunt ad eum oēs qui erant in angu
ſtia cōſtituti, & oppreſſi ære alieno, & ama
ro animo: & factus eſt eorum princeps: fue
3 runtq́ue cū eo quaſi quadringenti viri. ¶Et
profectus eſt Dauid inde in Maſpha, q̄ eſt
Moab: & dixit ad regē Moab: Maneat oro,
pater meus, & mater mea vobiſcum, donec
4 ſciā quid faciat mihi Deus. ¶Et reliquit eos
ante faciē regis Moab: manſeruntq́; apud

eum



cũ cunctis diebus quibus Dauid fuit in prę
5 ſidio. ꝰDixitq; Gad ꝓpheta ad Dauid: Noli
manere in præſidio: proficiſcere, & vade in
Terrã-Iuda. Et profectus eſt Dauid, & venit
6 in Saltum-hareth. ꝰEt audiuit Saul, ꝙ appa
ruiſſet Dauid, & viri qui erant cum eo. Saul
B aũt cũ maneret in Gabaa, & eſſet in nemo-
re qđ eſt in Rama, haſtã manu tenens, cun-
7 ctiq; ſerui eius circũſtarent eũ, ꝰ ait ad ſer-
uos ſuos qui aſſiſtebãt ei: Audite me nunc
filij Iemini: nunquid oĩbus vobis dabit fi-
lius Iſai agros & vineas, & vniuerſos vos fa
8 ciet tribunos, & centuriones: ꝰqm̃ coniura-
ſtis oẽs aduerſum me, & non eſt qui mihi
renunciet, maximè cùm & filius meus fœ-
dus inierit cũ filio Iſai? Non eſt qui vicem
meã doleat ex vobis, nec qui annunciet mi
hi: eò ꝙ ſuſcitauerit fili⁹ meus ſeruũ meũ
aduerſum me, inſidiãtem mihi vſq; hodie.
9 ꝰReſpondens aũt Doeg idumæus qui aſſiſte
bat, & erat primus inter ſeruos Saul: Vidi,
inquit, filium Iſai in Nobe apud Achi-me
10 lech filiũ Achitob-ſacerdotem. ꝰQui cõſu- -f.
luit pro eo Dñm, & cibaria dedit ei: ſed &
11 gladiũ Goliath Philiſthæi dedit illi. ꝰMiſit
ergo rex ad accerſendũ Achi-melech ſacer
dotẽ, filium Achitob, & oẽm domũ patris
eius, ſacerdotum qui erãt in Nobe, qui vni
12 uerſi venerunt ad regem. ꝰEt ait Saul ad A- -f.
chimélech: Audi fili Achitob. Qui rñdit:
13 Præſto ſum dñe. ꝰDixitq; ad eũ Saul: Quare
C cõiuraſtis aduerſum me tu & filius Iſai, &
dediſti ei panes & gladiũ, & cõſuluiſti pro
eo Dñm, vt conſurgeret aduerſum me inſi-
14 diator vſq; hodie permanens? ꝰRñdenſque
Achi-melech regi, ait: Et quis in oĩbus ſer-
uis tuis, ſicut Dauid fidelis, & gener regis,
& pergẽs ad imperium tuũ, & glorioſus in
15 domo tua? ꝰNum hodie cœpi pro eo conſule
re Dñm? abſit hoc à me: ne ſuſpicetur rex
aduerſus ſeruum ſuum rem huiuſcemodi,
in vniuerſa domo patris mei: non enim
ſciuit ſeruus tuus quicquam ſuper hoc ne-
16 gocio, vel modicum vel grandẽ. ꝰDixitque
rex: Morte morieris Achi-melec, tu & oĩs
17 domus patris tui. ꝰEt ait rex emiſſariis qui
circunſtabant eum: Conuertimini, & inter
ficite ſacerdotes Dñi: nam manus eorum
cum Dauid eſt: ſcientes ꝙ fugiſſet, & non -&
indicauerũt mihi. Noluerunt aũt ſerui Re-
gis extẽdere manus ſuas in ſacerdotes Dñi.
18 ꝰEt ait rex ad Doeg: Conuertere tu, & irrue
D in ſacerdotes *. Conuerſuſque Doeg Idu- *Domini.
mæus, irruit in ſacerdotes: & trucidauit in
die illa octogintaquinque viros veſtitos e-
19 phod lineo. ꝰNobe autem ciuitatẽ ſacerdo-
tum percuſſit in ore gladij, viros & mulie-
res, & paruulos & lactentes, bouemq; & aſi
20 num, & ouem in ore gladij. ꝰEuadens aũt
vnus filius Achimélech filij Achitob, cuius
21 nomen erat Abiathàr, fugit ad Dauid: ꝰ &
annunciauit ei quòd occidiſſet Saul ſacer-
22 dotes Domini. ꝰEt ait Dauid ad Abiathar:
Sciebam in die illa, quòd cùm ibi eſſet Do
eg Idumæus, proculdubio annunciaret Sau
li: ego ſum reus omnium animarum * pa- *d omnes
23 tris tui. ꝰMane mecum, ne timeas: ſi quis
quæſierit animam meam, quæret & ani-
mam tuam, mecumque ſeruaberis.

## CAPVT XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicẽ
A tes: Ecce Philiſthii oppugnãt
2 Ceilã & diripiunt areas. ꝰCõ-
ſuluit ergo Dauid Dominũ, di
cens: Num vadã & percutiam
Philiſthæos iſtos? Et ait Dñs ad Dauid: Va-
de, & percuties Philiſthæos & Ceilam ſal-
3 uabis. ꝰEt dixerunt viri qui erant cũ Dauid

ad eum: Ecce nos hîc in Iudæa cõſiſtẽtes ti-
memus: quãtò magis ſi ierimus in Ceilam
4 aduerſum agmina Philiſthinorũ? ¶Rurſum
ergo Dauid cõſuluit Dñm. Qui rñdens, ait
ei: Surge, & vade in Ceilam: ego.n.tradam
5 Philiſthæos ĩ manu tua. ¶Abijt ergo Dauid
& viri eius in Ceilã, & pugnauit aduerſum
Philiſthæos, & abegit iumenta eorum, &
percuſſit eos plaga magna: & ſaluauit Da-
6 uid habitatores Ceilæ. ¶Porrò eo tempore
quo fugiebat Abiathar filius Achimelech
ad Dauid in Ceilam, ephod ſecum habens
7 deſcenderat. ¶Nunciatum eſt autem Sauli,
quòd veniſſet Dauid in Ceilã. & ait Saul:
B Tradidit eum Dñs in manus meas, conclu-
ſusque eſt introgreſſus vrbem in qua por-
8 tæ & ſeræ ſunt. ¶Et præcepit Saul omni po-
pulo vt ad pugnam deſcẽderet in Ceilam,
9 & obſideret Dauid & viros eius. ¶Quod cũ
Dauid reſciſſet, quia præpararet ei Saul clã
malum, dixit ad Abiathar ſacerdotem:
10 Aplica ephod. ¶Et ait Dauid: Dñe Deus Iſ-
raël, audiuit famam ſeruus tuus, quòd diſ-
ponat Saul venire in Ceilam, vt euertat vr
11 bem propter me. ¶Si tradent me viri Ceilæ
in manus eius? & ſi deſcendet Saul ſicut au
diuit ſeruus tuus? Domine Deus Iſraël indi
ca ſeruo tuo. Et ait Dominus: Deſcẽdet. Di-
12 xitque ¶* Dauid: Si tradent me viri Ceilæ, & *rurſum.
viros qui ſunt mecum in manus Saul? Et
13 dixit Dominus: Tradent. ¶Surrexit ergo Da
uid & viri eius quaſi ſexcenti, & egreſſi de
Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti:
nunciatumque eſt Sauli, quòd fugiſſet Da-
uid de Ceila & ſaluat' eſſet: quam ob rem
14 diſſimulauit exire. ¶Morabatur autem Da-
uid in deſerto in locis firmiſſimis, mãſitq;
in monte ſolitudinis Ziph in monte opa
C co: quærebat eum tamen Saul cunctis die-
bus, & non tradidit eum Dominus in ma-
15 nus ei'. ¶Et vidit Dauid quòd egreſſus eſſet
Saul vt q̃reret aĩam eius. Porrò Dauid erat
16 in deſerto Ziph in ſylua. ¶Et ſurrexit Io-
nathas filius Saul, & abijt ad Dauid in ſyl
uam, & confortauit manus eius in Deo, di-
17 xitq; ei: ¶Ne timeas: neq; enim inueniet te
manus Saul patris mei, & tu regnabis ſupra
Iſraël, & ego ero tibi ſecundus, ſed & Saul
18 pater meus ſcit hoc. ¶Percuſſit ergo vterque
fœdus corã Domino: manſitq; Dauid in ſyl
ua, Ionathas autem reuerſus eſt in domum
19 ſuam. ¶Aſcenderunt autem Ziphęi ad Saul
in Gabaa, dicentes: Nónne ecce Dauid —2.
latitat apud nos in locis tutiſſimis ſyluę, in
Colle Hachila, quæ eſt ad dexterã deſerti?
20 ¶Nunc ergo ſicut deſiderauit aĩa tua vt de-
ſcẽderes, deſcende: nrũm aũt erit vt tradã-
21 mus eum in manus regis. ¶Dixitq; Saul: Be
nedicti vos à Dño, quia doluiſtis vicẽ meã.
22 ¶Abite ergo, oro, & diligẽtius præparate, & *uelociter
curioſius agite & conſiderate locum vbi ſit *vbi dixiſtis.
pes eius*, vel quis viderit eũ ibi,* recogitat

23 enim de me, quòd callidè inſidier ei. ¶Con-
ſiderate, & videte oĩa latibula eius, in qui-
D bus abſconditur: & reuertimini ad me ad rẽ
certã, vt vadã vobiſcũ. ꝙ ſi ẽt in terrã ſe ob-
ſtruxerit, pſcrutabor eũ in cunctis millibus
24 Iuda. ¶At illi ſurgẽtes, abierũt in Ziph ante
Saul: Dauid aũt & viri ei' erãt in Deſerto
25 Maõ in cãpeſtrib' ad dexterã Ieſimõ. ¶Iuit
ergo Saul & ſocij eius ad quærẽdum eũ: &
nunciatũ eſt Dauid, ſtatimq; deſcẽdit ad pe
trã, & verſabatur in deſerto Maõ, quod cùm
audiſſet Saul, perſequutus eſt Dauid in de-
26 ſerto Maon. ¶Et ibat Saul * ad latus montis *& viri eius.
ex parte vna: Dauid autẽ & viri eius erãt in
latere montis ex parte altera: porrò Dauid
deſperabat ſe poſſe euadere à facie Saul:
itaque Saul, & viri eius in modum coronæ
cingebant Dauid & viros eius, vt caperent
27 eos. ¶Et nuncius venit ad Saul, dicens: Fe-
ſtina, & veni quoniam infuderunt ſe Phi-
28 liſthijm ſuper terram. ¶Reuerſus eſt ergo
Saul deſiſtẽs perſequi Dauid, & perrexit in
occurſum Philiſthinorum: propter hoc vo-
cauerunt locum illum Petram diuidẽtem.

## CAPVT XXIIII.

1 AScendit ergo Dauid inde: & ha
A bitauit in locis tutiſſimis En-
2 gaddi. ¶Cùmq; reuerſus eſſet
Saul, poſtq̃ perſequut' eſt Phi
liſthæos, nũciauerunt ei, dicen
3 tes: Ecce Dauid in deſerto eſt En-gaddi. Aſ
ſumens ergo Saul tria millia electorum vi-
rorum ex oĩ Iſraël, perrexit ad inueſtigan-
dum Dauid & viros eius, etiam ſuper abru
ptiſſimas petras, q̃ ſolis ibicibus peruiæ ſunt.
4 ¶Et venit ad caulas ouium, quæ ſe offerebãt
vianti: eratq; ibi ſpelunca, quam ingreſſus
eſt Saul, vt purgaret ventrem: porrò Dauid
& viri eius in interiore parte ſpeluncæ la-
5 tebant. ¶Et dixerunt ſerui Dauid ad eum:
Ecce dies de qua loquutus eſt Dominus ad
te: Ego tradam tibi inimicum tuum, vt fa-
cias ei ſicut placuerit ĩ oculis tuis. Surrexit
ergo Dauid & præcidit orã chlamydis Saul
6 ſilenter. ¶Poſt hæc percuſſit cor ſuũ Dauid,
7 eò ꝙ abſcidiſſet oram chlamydis Saul. ¶Di-
B xitq; ad viros ſuos: Propitius ſit mihi Do-
minus ne faciam hanc rem domino meo,
Chriſto Domini, vt mittã manum meã in
eũ, quia Chriſtus Domini eſt. Viuit Dñs, —7.
quia niſi Dominus percuſſerit eũ, aut dies
eius venerit vt moriatur, aut deſcẽdens in
prælium, perierit: propitius mihi ſit Dñs vt
non mittam manum meam in Chriſtum
8 Dñi. ¶Et confregit Dauid viros ſuos ſermo-
nibus*, & non permiſit eos vt cõſurgerent *iſtis.
in Saul: porrò Saul exurgens de ſpelunca,
9 pergebat cępto itinere. ¶Surrexit autem Da
uid poſt eum: & egreſſus de ſpelũca, clama-
uit poſt tergũ Saul, dicẽs: Dñe mi rex. Et re-
ſpexit Saul poſt ſe: & inclinãs ſe Dauid pro
10 nus in terram, adorauit, ¶dixitque ad Saul:

Quare



Quare audis verba hominũ loquentiũ, Da-
11 uid quęrit malũ aduerſum te? ¶Ecce hodie
viderũt oculi tui ꝙ tradiderit te Dñs in ma
nu mea in ſpelunca: & cogitaui vt occiderẽ
te: ſed pepercit tibi oculus me⁹. dixi enim:
C Non extendã manum meã in dñm meum,
12 quia Chriſtus Dñi eſt. ¶Quin potius pr̃ mi,
vide, & cognoſce orã chlamydis tuæ in ma-
nu mea: qm̃ cùm præſcinderem ſummita-
tem chlamydis tuæ, nolui extenderẽ manũ
meam in te: animaduerte, & vide, qm̃ non
eſt in manu mea malum, neque iniquitas,
neque peccaui in te: tu autem inſidiaris a-
13 nimæ meæ vt auferas eam. ¶Iudicet Domi-
nus inter me & te, & vlciſcatur me Domi-
nus ex te: manus autem mea non ſit in te:
14 ¶Sicut & in prouerbio antiquo dicitur: A B
I M P I I S egredietur impietas: manus er-
15 go mea non ſit in te. ¶Quẽ perſequeris Rex
Iſraël? quẽ perſequeris? canem mortuũ per
16 ſequeris, & pulicẽ vnum. ¶Sit Dñs Iudex,
& iudicet inter me, & te: & videat & iudi-
cet cauſam meã, & eruat me de manu tua.
17 ¶Cùm autem cõpleſſet Dauid, loquens ſer-
D mones huiuſcemodi ad Saul, dixit Saul:
Nunquid vox hæc tua eſt, fili mi Dauid? Et
18 leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit, ¶dixitq;
ad Dauid: Iuſtior tu es quàm ego: tu enim
tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi tibi
19 mala. ¶Et tu indicaſti hodie quæ feceris mi
hi bona: quomodo tradiderit me Dominus
20 in manum tuã, & non occideris me. ¶Quis
enim cùm inuenerit inimicũ ſuum, dimit
tet eum in via bona? Sed Dominus reddat
tibi viciſſitudinem hanc pro eo quod ho-
21 die operatus es in me. ¶Et nunc, quia ſcio
quòd certiſſimè regnaturus ſis, & habitu-
22 rus in manu tua regnum Iſraël: ¶iura mihi
in Domino, ne deleas ſemen meum poſt
me, neque auferas nomen meum de domo
23 patris mei. ¶Et iurauit Dauid Saul. Abijt er
go Saul in domum ſuam: & Dauid & viri
eius aſcenderunt ad tutiora loca.

## C A P V T X X V.

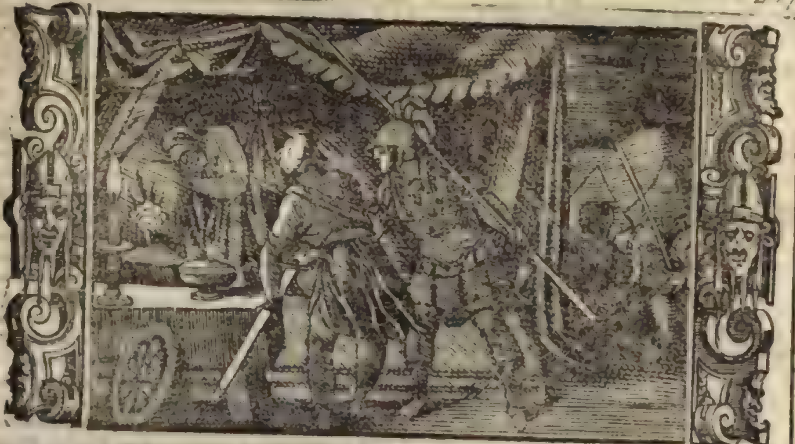
1 MOrtuus eſt aũt Samuel, & con- *Ecc.46.d.23.*
A gregatus eſt vniuerſus Iſraël,
& plãxerunt eũ, & ſepelierũt
eũ in domo ſua in Ramátha.
Cõſurgẽſq; Dauid, deſcẽdit in
2 deſertũ Pharã. ¶Erat aũt vir quiſpiã in ſoli-
tudine Maõ, & poſſeſſio ei⁹ in Carmelo, &
homo ille magn⁹ nimis: erãtq; ei oues tria
millia, & mille capræ: & accidit vt tõderet
3 grex eius in Carmelo. ¶Nomẽ aũt viri illius
erat Nabal: & nomẽ vxoris eius Abigáil: e-
ratq; mulier illa prudẽtiſſima & ſpecioſa:
porrò vir ei⁹ durus, & peſſimus, & malitio-
4 ſus: erat aũt de gñe Caleb. ¶Cũ ergo audiſ-
ſet Dauid in deſerto ꝙ tonderet Nabal gre
5 gẽ ſuum, ¶miſit decẽ iuuenes, & dixit eis:
Aſcendite in Carmelum, & venietis ad Na
bal, & ſalutabitis eũ ex noĩe meo pacificè.
6 ¶Et dicetis: Sit fratribus meis & tibi pax, &
B domui tuæ pax, & oĩbus quæcunq; habes,
ſit pax. – Ex multis annis ſaluos faciẽs tuos, –*f.*
7 & omnia tua. ¶Audiui quòd tonderent pa-
ſtores tui * qui erant nobiſcum in deſerto: ** greges tuos.*
nunquã eis moleſti fuimus, nec aliquando
deſuit quicquam eis de grege, omni tẽpore
8 quo fuerunt nobiſcũ in Carmelo. ¶Interro
ga pueros tuos, & indicabũt tibi. Nũc ergo
inueniat pueri – tui' gratiã in oculis tuis: in
die enim bona venimus. quodcunq; inue-
nerit manus tua, da ſeruis tuis, & filio tuo
9 Dauid. ¶Cumque veniſſent pueri Dauid,
loquuti ſunt ad Nabal omnia verba hęc ex
10 nomine Dauid: & ſiluerunt. ¶Reſpondens
autem Nabal pueris Dauid, ait: Quis eſt

Dauid?

Dauid? & quis eſt filius Iſai? hodie increue-
11 runt ſerui qui fugiunt dominos ſuos. ¶Tol-
lã ergo panes meos, & aquas meas, & car-
nes pecorũ quę occidi tonſoribus meis, &
12 dabo viris quos neſcio vnde ſint? ¶ Regreſ
ſi ſunt itaq; pueri Dauid per viã ſuã, & re-
uerſi venerunt, & annũciauerũt ei oĩa ver-
b viris ſ. 13 ba quæ dixerat Nabal. ¶ Tunc ait Dauid[b]
pueris ſuis: Accingatur vnuſquiſq; gladio
C ſuo. Et accincti ſunt ſinguli gladijs ſuis, ac-
cinctuſq; eſt Dauid enſe ſuo: & ſecuti ſunt
Dauid quaſi quadringenti viri: porrò ducẽ
14 ti remanſerunt ad ſarcinulas. ¶Abigáil aũt
vxori Nabal nũciauit vnus de pueris ſuis,
dicẽs: Ecce Dauid miſit nuncios de deſerto
vt benedicerẽt dño noſtro: & auerſatus eſt
15 eos. ¶hoĩes iſti, boni ſatis fuerunt nobis, &
non moleſti, nec quicquã aliqñ perijt om-
ni tpe quo fuimus conuerſati cũ eis in de-
16 ſerto: ¶pro muro erant nobis tã in nocte q̃
in die oĩbus diebus quibus pauimus apud
17 eos greges. ¶ Quã ob rẽ conſidera, & recogi-
ta quid facias: qm̃ completa eſt malitia ad-
uerſum virum tuũ, & aduerſum domum
tuã, & ipſe eſt filius Belial, ita vt nemo poſ
18 ſit ei loqui. ¶Feſtinauit igitur Abigáil, & tu
lit ducẽtos panes & duos vtres vini, & quin-
que arietes coctos, & quinq; ſata polentæ
& cẽtũ ligaturas vuę paſſæ, & ducẽtas maſ
19 ſas caricarũ, & poſuit ſuper aſinos, ¶dixitq;
pueris ſuis: Pręcedite me: ecce, ego poſt ter-
D gum ſequar vos. viro aũt ſuo Nabal nõ in-
20 dicauit. ¶Cum ergo aſcẽdiſſet aſinũ, & de-
ſcenderet ad radicẽ montis, Dauid & viri
eius deſcendebãt in occurſum eius: quibus
21 & illa occurrit. Et ait Dauid: ¶Verè fruſtra
ſeruaui oĩa quæ huius erant in deſerto, &
non perijt quicquã de cunctis q̃ ad eũ ptĩ-
nebãt: & reddidit mihi malum pro bono.
22 ¶Hęc faciat Deus inimicis Dauid, & hæc ad
dat, ſi reliquero de oĩbus quæ ad ipſum p-
tinent vſq; manè, mingentẽ ad parietem.
23 ¶Cum autẽ vidiſſet Abigáil Dauid, feſtina-
uit, & deſcendit de aſino, & procidit corã
Dauid ſuper faciẽ ſuã, & adorauit ſup ter-
24 rã, ¶& cecidit ad pedes eius, & dixit: In me
ſit domine mi, hęc iniquitas: loquatur ob-
ſecro ancilla tua in auribus tuis: & audi
25 verba famulæ tuę. ¶Ne ponat oro, dñs meꝰ
rex cor ſuũ ſup virũ iſtũ iniquũ Nabal: qm̃
ſcd̃m nomẽ ſuũ ſtultꝰ eſt, & ſtultitia eſt cũ
eo: ego aũt ancilla tua nõ vidi pueros tuos
26 dñe mi, quos miſiſti. ¶Nunc ergo domine
E mi, viuit Dominus, & viuit anima tua, qui
prohibuit te ne venires in ſanguinem, &
ſaluauit manum tuam tibi: & nunc fiant
ſicut Nabal inimici tui, & qui quærũt do-
27 mino meo malũ. ¶ Quapropter ſuſcipe be-
nedictionem hanc, quã attulit ancilla tua
tibi domino meo: & da pueris qui ſequun-
28 tur te dominum meum. ¶ Aufer iniquita-
tem famulæ tuæ: faciens enim faciet Do

minus tibi domino meo domum fidelem,
quia prælia Domini domine mi tu prælia-
ris: malitia ergo non inueniatur in te om-
29 nibus diebus vitæ tuæ. ¶Si enim ſurrexerit
aliquando homo pſequẽs te, & quærẽs ani
mam tuam, erit anima domini mei cuſto-
dita quaſi in faſciculo viuentiũ, apud Do-
minum Deum tuum: porrò inimicorum
tuorum anima rotabitur, quaſi impetu &
30 circulo fundę. ¶Cum ergo fecerit Dominus
tibi domino meo omnia quæ loquutus eſt
bona de te, & cõſtituerit te ducem ſuper Iſ
31 raël, ¶non erit tibi hoc in ſingultum, & in
ſcrupulum cordis domino meo, quòd effu
deris ſanguinem innoxium, aut ipſe te vl-
tus fueris: & cum bñfecerit Dñs dño meo,
32 recordaberis ancillæ tuæ *. ¶Et ait Dauid *& tu benefacies ei
ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Iſ-
F raël, qui miſit hodie te in occurſum meũ:
33 ¶ & benedictum eloquium tuum: & be-
nedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie ne
irem ad ſanguinem & vlciſcerer me manu
34 mea. ¶ Alioquin viuit Dominus Deus Iſ-
raël qui prohibuit me, ne malum facerem
tibi: niſi citò veniſſes in occurſum mihi,
non remanſiſſet Nabal vſq; ad lucem ma-
35 tutinam, mingens ad parietem. ¶ Suſcepit
ergo Dauid de manu eius omnia quæ attu-
lerat ei, dixitque ei: Vade pacificè in do-
mum tuam, ecce audiuit vocem tuã & ho-
36 noraui faciem tuam. ¶ Venit autem Abi-
gail ad Nabal: & ecce erat ei conuiuium
in domo eius, quaſi conuiuium regis, & cor
Nabal iucundum: erat enim ebrius nimis:
& non indicauit ei verbum puſillum aut
37 grande vſque manè. ¶Diluculo autem cum
digeſſiſſet vinum Nabal, indicauit ei vxor
G ſua verba hæc, & emortuum eſt cor eius
38 intrinſecus, & factus eſt quaſi lapis. ¶Cũq;
pertranſiſſent decem dies percuſſit Domi-
39 nus Nabal, & mortuus eſt. ¶Quod cum au-
diſſet Dauid mortuum Nabal, ait: Bene-
dictus Dominus qui iudicauit cauſam op-
probrij mei de manu Nabal, & ſeruum
ſuum cuſtodiuit à malo: & malitiam Na-
bal reddidit Dominus in caput eius. Miſit
ergo Dauid, & locutus eſt ad Abigáil, vt ſu-
40 meret eam ſibi in vxorem. ¶ Et venerunt
pueri Dauid ad Abigáil in Carmelum, &
locuti ſunt ad eam, dicentes: Dauid miſit
nos ad te, vt accipiat te ſibi in vxorem.
41 ¶Quæ conſurgens adorauit prona in terrã,
& ait: Ecce famula tua ſit in ancillam, vt
42 lauet pedes ſeruorum Domini mei. ¶Et fe-
ſtinauit, & ſurrexit Abigail, & aſcendit ſu
per aſinum, & quinque puellæ ierunt cum
ea, pediſſequæ eius, & ſecuta eſt nuncios
43 Dauid: & facta eſt illi vxor. ¶Sed & Achi-
nóam accepit Dauid de Iezrahel: & fuit
44 vtraque vxor eius. ¶ Saul autem dedit Mi-
chol filiam ſuam vxorem Dauid, Phalti, fi-
lio Lais, qui erat de Gallim.

CAPVT



## CAPVT XXVI.

1 ET venerunt Ziphæi ad Saul in
A Gabaa, dicentes: Ecce Dauid
abſconditus eſt in Colle-Ha-
chila, quæ eſt ex aduerſo ſoli-
2 tudinis. ¶ Et ſurrexit Saul, &
& deſcēdit ĩ deſertū-Ziph, & cũ eo tria mil
lia virorũ de electis Iſraël, vt quæreret Da-
3 uid in deſerto-Ziph. ¶ Et caſtrametatus eſt
Saul ĩ Gabaa-hachila, quę erat ex aduerſo
ſolitudinis in via: Dauid aũt habitabat in
deſerto. Vidēs aũt ꝙ veniſſet Saul poſt ſe in
-7. 4 deſertum, ¶ miſit exploratores, & didicit ꝙ
-3. 5 -illuc᾽ veniſſet certiſſimè. ¶ Et ſurrexit Da
uid-clam᾽, & venit ad locũ vbi erat Saul:
cũq; vidiſſet locũ in quo dormiebat Saul
& Abner filius Ner, princeps militiæ eius,
& Saulē dormientē in tētorio, & reliquum
6 vulgus ꝑ circuitũ eius, ¶ ait Dauid ad Achi
-mélech Hethæũ, & Abiſai filiũ Satuię, fra
trē Ioab, dicēs: Quis deſcendet mecum ad
Saul in caſtra? Dixitq; Abiſai. Ego deſcēdã
7 tecũ. ¶ Venerũt ergo Dauid & Abiſai ad po
pulũ nocte, & inuenerunt Saul iacētem &
dormientē in tentorio, & haſtam fixam in
terra ad caput eius: Abner autē & popu-
8 lũ dormientes in circuitu eius. Dixitq; Abi
ſai ad Dauid: Concluſit Deus inimicũ tuũ
B hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiã
eũ lancea in terra ſemel, & ſecũdo opus nõ
9 erit. ¶ Et dixit Dauid ad Abiſai: Ne interfi-
cias eum: quis enim extendet manum ſuã
10 in Chriſtum Domini, & innocens erit? ¶ Et
dixit Dauid: Viuit Dominus, quia niſi Dñs
percuſſerit eũ, aut dies eius venerit, vt mo-
riatur, aut in prelium deſcendens, perierit:
11 ¶ propitius ſit mihi Dominus ne extendam
manum meam in Chriſtũ Dñi. nunc igitur
tolle haſtam quæ eſt ad caput eius, & ſcy-
12 phum aquæ, & abeamus. ¶ Tulit igitur Da-
uid haſtã, & ſcyphum aquæ, qui erat ad ca-
put Saul & abierunt: & nõ erat quiſquã q
videret, & intelligeret, & euigilaret, ſed oēs
dormiebant: quia ſopor Dñi irruerat ſuper
13 eos. ¶ Cumq; tranſiſſet Dauid ex aduerſo, &
ſtetiſſet in vertice montis de longè, & eſſet
14 grande interuallum inter eos, ¶ clamauit
Dauid ad populum, & Abner filiũ Ner, di-
cens: Nónne reſpondebis Abner? Et reſpõ-
C dens Abner, ait: Quis es tu qui clamas, &
15 inquietas regem? ¶ Et ait Dauid ad Abner:
Nunquid non vir tu es? & quis alius ſimilis
tui in Iſraël? quare ergo nõ cuſtodiſti Do-
minũ tuum regem? ingreſſus eſt enim vnus
de turba vt interficeret regem Dñm tuum.
16 ¶ Non eſt bonũ hoc quod feciſti: viuit Dñs,
qm̃ filij mortis eſtis vos, qui non cuſtodi-
ſtis Dominum veſtrum, Chriſtũ Domini:
nunc ergo vide vbi ſit haſta regis, & vbi ſcy
17 phus aquæ qui erat ad caput eius. ¶ Cogno-
uit autem Saul vocem Dauid, & dixit: Nũ
quid vox hæc tua fili mi Dauid? Et ait Da-
18 uid: Vox mea domine mi rex. ¶ Et ait: Quã
ob cauſam dominus meus perſequitur ſer-
uum ſuum? Quid feci? aut quod eſt malum
19 in manu mea? ¶ Nunc ergo audi oro Domi
ne mi rex verba ſerui tui: Si Dominus in-
citat te aduerſum me, odoretur ſacrificiũ:
D ſi autem filij hominum, maledicti ſunt in
conſpectu Domini ᾽ qui᾽ eiecerunt me ho- ᾽quia 1.
die, vt non habitem in hęreditate Domini,
20 dicentes: Vade, ſerui dijs alienis. ¶ Et nunc
non effundatur ſanguis meus in terram co
ram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſraël
vt quærat pulicem vnum, ſicut perſequi
21 tur perdix in montibus. ¶ Et ait Saul, Pec-
caui: reuertere fili mi Dauid: nequaquã. n.
vltrà tibi malefaciã, eò quòd precioſa fue-
rit anima mea ĩ oculis tuis hodie: apparet
enim quòd ſtultè egerim, & ignorauerim

multa

22 multa nimis.¶Et reſpōdens Dauid, ait: Ec-
ce haſta regis, trāſeat vnus de pueris regis,
23 & tollat eam. ¶ Dominus autem retribuet
vnicuique ſecundū iuſtitiā ſuam & fidem:
tradidit enim te Dominus hodie in manū
meam, & nolui extendere manum meam
24 in Chriſtum Domini. ¶ Et ſicut magnifica-
ta eſt anima tua hodie in oculis meis, ſic
magnìficetur anima mea in oculis Domi-
25 ni, & liberet me de omni anguſtia. ¶Ait er-
go Saul ad Dauid: Benedictus tu fili mi Da
uid: & quidem faciens facies, & potens po-
teris. Abijt autem Dauid in viam ſuam, &
Saul reuerſus eſt in locum ſuum.

CAPVT XXVIII.

1 ET ait Dauid in corde ſuo: Ali-
A quando incidā vna die in ma
nus Saul: nónne melius eſt vt
fugiam, & ſaluer ĩ terra Phi-
liſthinorū, ᵛ vt deſperet Saul, *ᵛ & 1.*
ceſſetq́; me q̃rere in cunctis finibus Iſraël?
2 fugiā ergo manus eius. ¶Et ſurrexit Dauid,
& abijt ipſe, & ſexcenti viri cum eo, ad
3 Achis filium Maoch regem Geth. ¶Et habi
tauit Dauid cum Achis in Geth, ipſe & vi-
ri eius, * & domus eius, Dauid & duæ vxo- ** vir. 2.*
res eius, Achi-nóam Iezrahelitis, & Abi-
4 gáil vxor Nabal Carmeli. ¶ Et nunciatū eſt
Sauli quòd fugiſſet Dauid in Geth, & non
5 addidit vltrà quærere eū. ¶ Dixit autē Da-
B uid ad Achis. Si inueni gratiā ĩ oculis tuis,
detur mihi locus in vna vrbiū regionis hu-
ius, vt habitem ibi. cur enim manet ſeruus
6 tuus in ciuitate regis tecum? ¶Dedit itaque
ei Achis in die illa Siceleg: pp quā cām fa-
cta eſt Siceleg regum Iuda vſque in diem
7 hanc. ¶Fuit autē numerus dierū quibus ha-
bitauit Dauid in regione Philiſthinorum,
8 quatuor menſiū. ¶Et aſcendit Dauid, & viri
C eius, & agebant prædas de Geſſuri, & de
Gerzi, & de Amalecitis: hi enim ᵛpagi ᵛha- *ᵛ habita-*
bitabātur in terra antiquitus, euntibus Sur *bant 8.*
9 vſq; ad terrā Ægypti. ¶Et percutiebat Da- *ᵛ vagi ha-*
uid omnem terram, * nec relinquebat viuē *bitabant 4.*
tē virū & mulierē: tollésq; oues, & boues, ** illorum.*
& aſinos, & camelos, & veſtes, reuertebatur
10 & veniebat ad Achis. ¶ Dicebat autem ei
Achis: In quē irruiſti hodie? Reſpondebat
Dauid: Cōtra meridiē Iudæ, & cōtra meri-
11 diē Ierameel, & cōtra meridiem Ceni. ¶Vi-
D rū & mulierē nō viuificabat Dauid, nec ad
ducebat in Geth: dicens: Ne fortè loquan-
tur aduerſum nos. Hæc fecit Dauid. & hoc
erat decretum illi omnibus diebus quibus
12 habitauit in regione Philiſtinorū. ¶ Credi-
dit ergo Achis Dauid, dicens: Multa mala
operatus eſt contra populum ſuū Iſrael:
erit igitur mihi ſeruus ſempiternus.



CAPVT XXVIII.

1 FACTVM eſt aūt in diebus il-
A lis, cōgregauerūt Philiſthijm
agmina ſua, vt præpararentur
ad bellū contra Iſraël: dixit-
que Achis ad Dauid: Sciens
nunc ſcito, quoniam mecum egredieris in
2 caſtris tu & viri tui. ¶ Dixitque Dauid ad
Achis: Nunc ſcies quæ facturus eſt ſeruus
tuus. Et ait Achis ad Dauid: Et ego cuſto-
dem capitis mei ponam te cunctis diebus
3 ‖¶Samuel autem mortuus eſt, planxitq́; eū *‖ Sup. 25.*
omnis Iſraël, & ſepelierunt eum in Ramá- *a. 1.*
tha vrbe ſua. Et Saul abſtulit magos, & ha-
riolos de terra: & interfecit eos, q pytho- *6.*
4 nes habebant in ventre. ¶ Congregatiq́ue
ſunt Philiſthijm & venerunt & caſtrameta
ti ſunt in Sunam: congregauit autē & Saul
5 vniuerſum Iſraël, & venit in Gelboe. ¶Et vi
dit Saul caſtra Philiſthijm, & timuit, et ex-

pauit

6 pauit cor eius nimis.¶Conſuluitq; Dñm,&
non rñdit ei,neq; per ſomnia, neq; per ſa-
7 cerdotes,neq; per prophetas.¶Dixitq; Saul
ſeruis ſuis:Quærite mihi mulierem haben
tem pythonẽ, & vadam ad eam,& ſciſcita-
bor per illam. Et dixerunt ſerui eius ad
B eum: Eſt mulier pythonem habens in En-
8 dor ¶Mutauit ergo habitum ſuũ,veſtitusq; *Leu. 20.d 27.*
eſt alijs veſtimentis, & abijt ipſe & duo vi *Deu. 18.b 11.*
ri cum eo, veneruntq; ad mulierem nocte,
& ait illi:Diuina mihi ĩ Pythone & ſuſcita
9 mihi quem dixero tibi. ¶Et ait mulier ad
eum: Ecce tu noſti quanta fecerit Saul,&
quõ eraſerit magos &hariolos de terra:qua
10 re ergo inſidiaris aĩę meę, vt occidar?¶Et iu
rauit ei Saul in Dño,dicẽs: Viuit Dñs,quia
non eueniet tibi quicquam mali propter
11 hanc rem.¶Dixitq; ei mulier: Quem ſuſci-
tabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſci-
12 ta. ¶Cùm autem vidiſſet mulier Samue-
lẽ,exclamauit voce magna,&dixit ad Saul:
Quare impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul.
13 ¶Dixitque ei rex: Noli timere:quid vidiſti?
Et ait mulier ad Saul: deos vidi aſcenden-
14 tes de terra.¶Dixitque ei: Qualis eſt forma
C eius?Quæ ait.Vir ſenex aſcẽdit, & ipſe ami
ctus eſt pallio. Et intellexit Saul,quòd Sa-
muel eſſet, & inclinauit ſe ſuper faciem
15 ſuam in terra,& adorauit. ¶‖Dixit autem *‖Ecc. 46. d. 23.*
Samuel ad Saul: Quare inquietaſti me vt
ſuſcitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: ſi-
quidẽ Philiſthijm pugnant aduerſum me,
& Deus receſſit à me, & exaudire me no-
luit,neq; in manu prophetarum, neq; per
ſomnia:vocaui ergo te, vt oſtenderes mihi
16 quid faciam.¶Et ait Samuel:Quid interro-
gas me,cùm Dñs receſſerit à te,& tranſierit
17 ad æmulum tuum?¶Faciet enim tibi Dñs ſi
cut loquutus eſt in manu mea, & ‖ ſcindet *‖Sup. 15.f 28.*
regnum tuum de manu tua, & dabit illud
18 proximo tuo Dauid: quia non obediſti vo-
ci Dñi, neq; feciſti iram furoris eius in A-
malec. idcirco quod pateris, fecit tibi Dñs
19 hodie.¶Et dabit Dñs etiam Iſraël tecum in
manus Philiſthijm: cras autem tu & filij
tui mecum eritis:ſed & caſtra Iſraël tradet
20 Dñs in manus Philiſthijm. ¶Statimque
D Saul cecidit porrectus in terram; extimue
rat.n.* verba Samuelis:& robur nõ erat in *valde ſ.*
eo, quia non comederat panem tota die il-
21 la. ¶Ingreſſa eſt itaque mulier illa ad Saul,
(conturbatus.n.erat valde)dixitq; ad eum:
Ecce obediuit ancilla tua voci tuæ,& poſui
aĩam meã in manu mea: & audiui ſermo-
22 nes tuos quos loquutus es ad me.¶Nũc igit
audi & tu vocẽ ancillæ tuæ,& ponã corã te
buccellã panis, vt comedens cõualeſcas,&
23 poſſis iter agere.¶Qui renuit,& ait: Non co
medam.Coegerũt aũt eum ſerui ſui & mu
lier:& tandem audita voce eorum,ſurrexit
24 de terra,& ſedit ſuper lectum. ¶Mulier au-
tem illa habebat vitulum paſcualem in do
mo;& feſtinauit, & occidit eum; tollensq;
25 farinam miſcuit eam, & coxit azyma, ¶&
poſuit ante Saul, & ante ſeruos eius. Qui
cum comediſſent, ſurrexerunt & ambula-
uerunt per totam noctem illam.

## CAPVT XXIX.

1 COngregata ſunt ergo Philiſthijm
A vniuerſa agmina I Aphec:ſed
& Iſraël caſtrametatus eſt ſu-
per fontem qui erat in Iezra-
2 hel.¶Et ſatrapæ quidem Phili
ſthijm incedebant in cẽturijs & millibus.
Dauid autẽ & viri eius erant in nouiſſimo
3 agmine cũ Achis.¶Dixerũtq; principes Phi
liſthijm ad Achis': Quid ſibi volũt Hebræi *-ſ.*
iſti? Et ait Achis ad principes Philiſthijm:
Nunquid ignoratis Dauid, qui fuit ſeruus
Saul regis Iſraël,& eſt apud me multis die
bus vel annis? & non inueni in eo quicquã **mali.*
*ex die qua transfugit ad me,vſq; ad diem
4 hanc. ¶Irati ſunt aũt aduerſus eũ principes *‖1.Par.12 d.19.*
Philiſthijm,& dixerũt ei: ‖ Reuertatur vir,
B & ſedeat in loco in quo cõſtituiſti eum: &
non deſcẽdat nobiſcum in prælium,ne fiat
nobis aduerſarius cùm præliari cęperimus:
quomodo enim aliter poterit placare Do-
5 minum ſuũ,niſi in capitibus noſtris?¶Nón
ne iſte eſt Dauid, cui cantabant in choris,
dicentes: Percuſſit Saul in millibus ſuis,&
6 Dauid in decem millibus ſuis? ¶Vocauit er
C go Achis Dauid,& ait ei: Viuit Dominus,
quia rectus es tu,& bonus ĩ cõſpectu meo:
& exitus tuus & introitus tuus mecum eſt
in caſtris: & nõ inueni in te quicquam ma
li ex die qua veniſti ad me, vſque in diem
7 hanc:ſed ſatrapis non places.¶Reuertere
ergo,& vade in pace, & non offendas ocu-
8 los ſatraparum Philiſthijm. ¶ Dixitque
Dauid ad Achis: Quid enim feci, & quid
inueniſti in me ſeruo tuo à die qua fui in
conſpectu tuo vſque in diem hanc, vt non
veniam,& pugnem contra inimicos domi-
9 ni mei regis? ¶ Reſpondens autem Achis,
locutus eſt ad Dauid: Scio, quia bonus es
tu in oculis meis, ſicut angelus Dei: ſed
principes Philiſthinorum dixerunt, Non
10 aſcendet nobiſcum in prælium. ¶Igitur
D conſurge manè, tu & ſerui domini tui,qui
venerunt tecum: & cùm de nocte ſurrexe-
11 ritis,& cœperit diluceſcere,pergite.¶Sur-
rexit itaq; de nocte Dauid ipſe & viri eius,
vt proficiſcerentur manè, & reuerterentur
ad terram Philiſthijm: Philiſthijm autem
aſcenderunt in Iezrahel.

## CAPVT XXX.

1 CVmq; veniſſent Dauid & viri
A eius in Siceleg die tertia, Ama
lecitæ impetum fecerant ex
parte auſtrali ĩ Siceleg, & per
cuſſerant Siceleg, & ſuccende-
2 rant eam igni.¶Et captiuas duxerant mulie
res ex ea, à minimo vſque ad magnum: &

non interfecerant quenquam, ſed ſecũ du-
3 xerant, & pgebant itinere ſuo. ⁋Cum ergo
veniſſet Dauid & viri eius ad ciuitatem, &
inueniſſent eam ſuccenſam igni, & vxores
ſuas, & filios ſuos, & filias ductas eſſe capti
4 uas, ⁋ leuauerunt Dauid & populus q erant
cũ eo, voces ſuas, & planxerunt donec defi-
5 cerent in eis lachrymæ. ⁋ Siquidem & duæ
B vxores Dauid captiuæ ductæ fuerant, Achi
nóam Iezrahelitis, & Abigáil vxor Nabal
6 Carmeli. ⁋Et contriſtatus eſt Dauid valde:
volebat enim eum populus lapidare: quia
amara erat anima vniuſcuiuſq; viri ſuper
filijs ſuis, & filiabus: confortatus eſt autem
7 Dauid in Dño Deo ſuo. ⁋Et ait ad Abiathar
ſacerdotem filium Achi-mélech: Applica
ad me ephod: Et applicauit Abiathar e-
8 phod ad Dauid: & conſuluit Dauid Domi-
num, dicens: Perſequar latrunculos hos, &
-6. comprehendam eos, an non? Dixitque ei-
C Dominus: Perſequere: abſq; dubio enim
9 cõprehendes eos, & excuties prędã. ⁋Abijt
ergo Dauid ipſe & ſexcenti viri qui erãt cũ
eo, & venerunt vſq; ad Torrentem-Beſor:
10 & laſſi quidã ſubſtiterunt. ⁋Perſecutus eſt
autem Dauid ipſe & quadringenti viri: *
*cum eo ſubſtiterant enim ducenti qui laſſi tranſire
11 non poterant Torrentem-Beſor. ⁋Et inue
nerunt virum Ægyptium in agro, & addu-
xerunt eum ad Dauid: dederuntque ei pa-
12 nem vt comederet, & biberet aquam, ⁋ ſed
& fragmen maſſæ caricarum & duas ligatu
ras vuæ paſſæ. Qui cum comediſſet, reuer-
ſus eſt ſpiritus eius, & refocillatus eſt: non
enim comederat panẽ, neq; biberat aquã,
13 tribus diebus & tribus noctibus. ⁋Dixit ita-
-8. que ei Dauid. Cuiꝰ es tu? vel vnde? -& quo
D pergis? Qui ait puer Ægyptius ego ſum,
ſeruus viri Amalecitę: dereliquit autẽ me
dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſ
14 tertius. ⁋Siquidẽ nos erupimus ad auſtralẽ
plagam Cerethi, & contra Iudam, & ad me
ridiem Caleb, & Siceleg ſuccẽdimus igni.
15 ⁋ Dixitque ei Dauid: Potes me ducere ad
cuneum iſtũ? Qui ait: Iura mihi per Deũ
quòd non occidas me, & non tradas me in
manus domini mei, & ego ducam te ad cu-
16 neum iſtum. -Et iurauit ei Dauid. ⁋Qui
-4. cum duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebant
ſuper faciem vniuerſæ terræ, comedentes
& bibentes, & quaſi feſtum celebrantes
diem pro cuncta præda & ſpolijs quæ cœ
perant de terra-Philiſthijm, & de terra Iu
17 da. ⁋Et percuſſit eos Dauid à veſpere vſque
E ad veſperam alterius diei, & nõ euaſit ex
eis quiſquam, niſi quadringenti viri adole
ſcentes, qui aſcenderãt camelos, & fugerãt.
18 ⁋Eruit ergo Dauid omnia q tulerant Ama-
19 lecitæ, & duas vxores ſuas eruit. ⁋ Nec de
*quicquã. fuit *quiſquam à paruo vſque ad magnũ,
tã de filijs quàm de filiabus, & de ſpolijs:
& quæcunq; rapuerant, omnia reduxit Da
20 uid. ⁋Et tulit vniuerſos greges & armenta,
& minauit ante faciem ſuam, dixeruntq;:
21 Hæc eſt præda Dauid. ⁋Venit autem Dauid
ad ducentos viros, qui laſſi ſubſtiterãt, nec
ſequi potuerant Dauid, & reſidere eos iuſ-
ſerat in Torrente-Beſor: qui egreſſi ſunt
F obuiã Dauid, & populo, qui erat cũ eo. Ac-
cedens aũt Dauid ad populũ, ſalutauit eos
22 pacificè. ⁋Rñdenſq; omnis vir peſſimus, &
iniquus de viris qui ierant cum Dauid, di-
xit: Quia non venerunt nobiſcum, non da-
bimus eis quicquam de pręda quam erui-
mus: ſed ſufficiat vnicuique vxor ſua & fi-
23 lij, quos cũ acceperint, recedant. ⁋Dixit au-
tem Dauid: Non ſic facietis fratres mei de
his quę tradidit nobis Dominus, & cuſtodi
uit nos, & dedit latrunculos qui eruperant
24 aduerſum nos, in manus noſtras: ⁋nec au-
diet vos quiſquã ſuper ſermone hoc: æqua
enim pars erit deſcendentis ad prælium, &
remanẽtis ad ſarcinas, & ſimiliter diuidẽt.
25 ⁋ Et factum eſt hoc ex die illa, & deinceps
conſtitutum & pręfinitum, & quaſi lex in
26 Iſrael, vſq; in diem hanc. ⁋Venit ergo Da-
uid in Siceleg, & miſit dona de præda ſe-
nioribus Iuda proximis ſuis, dicens: Accipi
te benedictionem de præda hoſtium Domi
27 ni: ⁋His qui erãt in Bet-hel, & qui in Ra-
28 moth ad meridiem, & qui in Gether, ⁋ &
qui in Aroér, & qui in Sepha-moth, & q
29 in Eſthamo, ⁋ & qui in Raſthal, & qui in
vrbibus Ierameel, & qui in vrbibus Ceni,
30 ⁋ & qui in Harama, & qui in lacu Aſan, &
31 qui in Athach, & qui in Hebron: & reli-
quis qui erant in his locis, in quibus com-
moratus fuerat Dauid & viri eius.

CAPVT XXXI.

1 Philiſthijm autem pugnabant 1.Pa.10.
A aduerſum Iſraël: & fugerũt vi 4.1.
ri Iſrael ante faciẽ Philiſthijm,
& ceciderũt interfecti in mõ-
2 te Gelbóe. ⁋ Irrueruntq; Phili-
ſthijm in Saul & in filios eius, & percuſſerunt
Ionathã & Abinadab & Melchi-ſúa filios
3 Saul, ⁋ totũq; pōdus prelij verſũ eſt in Saul,
& cõſecuti ſunt eũ viri ſagittarij, & vulne-
4 ratus eſt vehementer à ſagittarijs. ⁋Dixitq;
Saul ad armigerum ſuum: Euagina gladiũ
tuum, & percute me, ne fortè veniant in-
circũciſi iſti, & interficiant me, illudentes
B mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enim
nimio terrore perterritus. Arripuit itaq; Saul
5 gladium-ſuum & irruit ſuper eum. ⁋Quod -1.
cum vidiſſet armiger eius, videlicet ꝙ mor
tuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper gla-
6 dium ſuũ, & mortuus eſt cũ eo. ⁋Mortuus
eſt ergo Saul, & tres filij eius, & armiger il-
lius, & vniuerſi viri eius in die illa pariter.
7 ⁋Videntes autẽ *filij Iſraël qui erant trans *viri.ſ.
vallem & trans Iordanẽ quòd fugiſſent viri
Iſraelitæ, & quòd mortuꝰ eſſet Saul, & filij
eius, reliquerũt ciuitates ſuas, & fugerũt:

vene-



veneruntque Philiſthijm, & habitauerunt
8 ibi. ¶ Facta autem die altera, venerunt
C Philiſthijm, vt expoliarent interfectos,
& inuenerunt Saul & tres filios eius ia-
9 centes in monte Gelbóe. ¶Et præciderunt
caput Saul, & expoliauerunt eum armis: &
miſerunt in terram Philiſthinorum per cir-
cuitum, vt annũciaretur in templo idolo-
10 rum*, & in populis. ¶Et poſuerunt arma ** ſuorũ I.*
eius in tẽplo Aſtaroth: corpus verò eius ſu-
11 ſpenderũt in muro Beth-ſan. ¶‖Quod cùm *‖2. Reg. 2. a. 2.*
audiſſent habitatores Iabes: Galaad, quę-
12 cunquæ fecerant Philiſthijm Saul, ¶ſurrexe-
runt omnes viri fortiſſimi, & ambulaue-
runt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul,
& cadauera filiorũ ei⁹ de Muro-Beth-ſan:
veneruntq́; Iabes-Galaad, & cõbuſſerunt
13 ea ibi igni: & tulerunt oſſa eorum, & ſepe-
lierunt in nemore Iabes, & ieiunauerunt
ſeptem diebus.

*Libri Primi Regum Finis.*

# LIBER SECVNDVS SAMVELIS,
## quem nos Secundum Regum dicimus.



## CAPVT PRIMVM.

1
A FActvm eſt autem poſt-
quàm mortuus eſt Saul, vt
Dauid reuerteretur ¶à cæ-
de Amalec, & maneret in
2 Siceleg duos dies. ¶In die
autem tertia apparuit ho-
mo veniens de caſtris Saul veſte conſciſ-
ſa, & puluere conſperſus caput: & vt venit
ad Dauid, cecidit ſuper faciē ſuam, & ado-
3 rauit. ¶Dixitque ad eũ Dauid : Vnde venis?
4 Qui ait ad eum : De caſtris Iſraël fugi. ¶Et
dixit ad eum Dauid : Quod eſt verbũ quod
factum eſt? indica mihi. Qui ait: Fugit po-
pulus ex prælio, & multi corruentes è po-
pulo mortui ſunt : ſed & Saul & Ionathas
5 filius eius, interierunt. ¶Dixitque Dauid ad
adoleſcentem qui nunciabat ei: Vnde ſcis,
quia mortuus eſt Saul & Ionathas filius
6 eius? ¶Et ait adoleſcens qui nunciabat ei:
Caſu veni in montē Gelbóe, & Saul incũ-
bebat ſuper haſtam ſuam: porrò currus &
7 equites appropinquabant ei, ¶& cõuerſus
B poſt tergum ſuum, videnſque me vocauit. Cui
8 cùm reſpondiſſem, Adſum: ¶dixit mihi:
Quiſnã es tu? Et aio ad eũ: Amalecites ego
9 ſum. ¶Et locutus eſt mihi: Sta ſup me, & in-
terfice me, quoniã tenēt me anguſtiæ, & ad
10 huc tota anima mea in me eſt. ¶Stanſque
ſuper eũ, occidi illum: ſciebã enim quòd
viuere nõ poterat poſt ruinã: & tuli diade-
ma quod erat in capite eius, & armillã de
brachio illius, & attuli ad te, dominũ meũ
11 huc. ¶Apprehendens autem Dauid veſtimē
ta ſua ſcidit, omneſque viri q erant cũ eo.
12 ¶& planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerũt
vſque ad veſperam ſuper Saul, & ſup Iona
than filium eius, & ſuper populũ Domini,
& ſuper domũ Iſraël, eò quòd corruiſſent
13 gladio. ¶Dixitque Dauid ad iuuenem qui
nunciauerat ei: Vnde es tu? Qui reſpondit:
Filius hominis aduenę Amalecitę ego ſum.
14 ¶Et ait ad eum Dauid: § Quare non timui- § Pſal. 104. a. 5.
C ſti mittere manum tuã vt occideres Chri-
15 ſtum Domini? ¶Vocanſque Dauid vnũ de
pueris ſuis, ait: Accedens, irrue in eũ. Qui
16 percuſſit illũ, & mortuus eſt. ¶Et ait ad eũ
Dauid: Sanguis tuus ſuper caput tuũ: os. n.
tuum locutum eſt aduerſum te, dicēs: Ego
17 interfeci Chriſtum Domini. ¶Planxit autē
Dauid planctũ huiuſcemodi ſuper Saul &
18 ſuper Ionathan filiũ eius: ¶(& præcepit vt
docerēt filios Iuda arcum, ſicut ſcriptũ eſt plãctum
in Libro iuſtorum.)
–Et ait, Conſidera Iſraël pro his q mortui –10.
ſunt ſuper excelſa tua vulnerati.
19 ¶Inclyti, Iſraël, ſuper montes tuos interfe-
cti ſunt: quomodo ceciderunt fortes?
20 ¶Nolite annunciare in Geth, neque annũ-
cietis in compitis Aſcalonis: ne fortè lętē-
tur filij Philiſthijm, ne exultent filię incir-
cunciſorum.
21 ¶Montes Gelbòe, nec ros, nec pluuia veniãt
ſuper vos: neque ſint agri primitiarum:
quia ibi abiectus eſt clypeus fortiũ, clypeus
Saul, quaſi non eſſet vnctus oleo.
22 ¶A ſanguine interfectorũ, ab adipe fortiũ,
D ſagitta Ionathæ nũquàm redijt retrorſum:
& gladius Saul non eſt reuerſus inanis.

23 ¶Saul & Ionathas amabiles,& decóri in vi
ta ſua , in morte quoque non ſunt diuiſi :
aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 ¶Filiæ Iſraël ſuper Saul flete,qui veſtiebat
vos coccino in delitijs , qui prębebat orna-
menta aurea cultui veſtro .
25 ¶Quomodò ceciderunt fortes in prælio? Io
nathas in excelſis tuis occiſus eſt?
26 ¶ Doleo ſuper te frater mi Ionatha decóre
nimis , & amabilis ſuper amorē mulierū .
-Sicut mater vnicum amat filium ſuum ,
ita ego te diligebam'.
27 ¶Quomodo ceciderunt robuſti, & perierūt
arma bellica ?



CAPVT II.

1 IGitur poſt hæc cōſuluit Dauid
A Dñm,dicens: Num aſcendam
in vnā de ciuitatibus Iuda? Et
ait Dñs ad eum: Aſcende. Di-
xitq; Dauid: Quò aſcendam ?
2 & reſpondit ei, in Hebron. ¶Aſcendit ergo
Dauid, & duæ vxores eius, Achi-nóam Iez
rahelitis, & Abigail vxor Nabal Carmeli.
3 ¶ſed & viros q erant cū eo,duxit Dauid ſin
gulos cū domo ſua, & manſerūt in oppidis
‖1. Mac.2 f. 57. 4 Hebron. ¶ ‖Veneruntq; viri Iuda, & vnxe-
rūt ibi Dauid, vt regnaret ſup domū Iuda.
‖1.Re.3. d.11. ‖Et nūciatū eſt Dauid, ꝙ viri Iabeſ-Galaad
5 ſepeliſſent Saul.¶Miſit ergo Dauid nuncios
ad viros Iabeſ-Galaad, dixitq; ad eos: Be-
nedicti vos à Dño,qui feciſtis miſericordiā
hanc cū dño veſtro Saul, & ſepeliſtis eum.
6 ¶Et nunc retribuet vobis quidē Dñs miſeri
B cordiā & veritatē: ſed & ego reddā gratiā ,
7 eò ꝙ feciſtis verbū iſtud. ¶Confortenē ma-
nus veſtræ: & eſtote filij fortitudinis : licèt
n. mortuus ſit dñs veſter Saul , tū me vnxit
8 domus Iuda in regē ſibi. ¶Abner aūt filius
Ner princeps exercit' Saul, tulit Iſ-bóſeth
9 filiū Saul, & circunduxit eū p caſtra, regēq;
conſtituit ſuper Galaad, & ſuper Geſſuri, &
ſuper Iezrahel, & ſuper Ephraim, & ſuper
10 Ben-iamin, & ſup Iſraël vniuersū. ¶Qua-
draginta annorū erat Iſ-bóſeth fili' Saul,
cum regnare cœpiſſet ſuper Iſraël, & duo-
bus annis regnauit: ſola autem domus Iu-
11 da ſequebāt Dauid. ¶Et fuit numerus dierū
C quos commoratus eſt Dauid , imperans in
Hebron ſuper domū Iuda, ſeptē annorum,
12 & ſex menſiū. ¶ Egreſſusq; eſt Abner filius
Ner, & pueri Iſ-bóſeth filij Saul de caſtris
13 in Gabaō. ¶Porrò Ioab filius Saruiæ, & pue
ri Dauid egreſſi ſunt, & occurrerūt eis iux-
ta piſcinā Gabaon. Et cū in vnū conueniſ-
ſent è regione ſederūt: hi in vna parte pi-
14 ſcinæ, & illi ex altera. ¶Dixitque Abner ad
Ioab: Surgāt pueri, & ludant corā nobis. Et
15 rñdit Ioab: Surgāt. ¶Surrexerunt ergo, & trā
ſierunt numero duodecim de Ben-iamin,
ex parte Iſ-boſeth filij Saul , & duodecim
16 de pueris Dauid. ¶Apprehēſoq; vnuſquiſq;
capite cōparis ſui, defixit gladiū in latus cō
D trarij, & ceciderūt ſimul: vocatumq; eſt no
mē loci illius, Ager-robuſtorū, in Gabaō.
17 ¶ Et ortū eſt bellum durū ſatis in die illa :
fugatusq; eſt Abner & viri Iſraël à pueris
18 Dauid. ¶Erant aūt ibi tres filij Saruiæ, Ioab,
& Abiſai, & Aſael: porrò Aſael curſor velo
ciſſimus fuit , quaſi vnus de c. preis q̄ mo-
19 rantur in ſyluis. ¶Perſequebatur aūt Aſael
Abner, & non declinauit ad dexterā, neq;
ad ſiniſtram , omittens perſequi Abner.
20 ¶Reſpexit itaq; Abner poſt tergum ſuum ,
& ait: Túne es Aſael ? Qui reſpondit : Ego
21 ſum. ¶Dixitq; ei Abner: Vade ad dextram ,
E ſiue ad ſiniſtram, & apprehende vnum de
adoleſcentibus , & tolle tibi ſpolia eius .
Noluit autem Aſael omittere quin vrgeret
22 eū. ¶Rurſumq; locutus eſt Abner ad Aſael:
Recede, & noli me ſequi, ne compellar cō-

S fodere

fodere te in terram, & leuare nõ potero fa-
23 ciẽ meam ad Ioab fratrem tuum.¶Qui au-
dire contempſit, & noluit declinare: pcuſ-
ſit ergo eũ Abner auerſa haſta in inguine,
& transfodit, & mortuus eſt in eodẽ loco:
oẽſque qui tranſibant per locũ illũ in quo
ceciderat Aſael, & mortuus erat, ſubſiſte-
24 bãt.¶Perſequẽtibus aũt Ioab, & Abiſai fu-
F gientẽ Abner, ſol occubuit: & venerũt vſq;
ad collẽ-aquæductus q̃ eſt ex aduerſo val-
—2. 25 lis, -&'itineris deſerti in Gabaon. ¶Cõgre-
gatiq; ſunt filij Ben-iamin ad Abner: &
conglobati in vnũ cuneũ, ſteterunt in ſum
26 mitate tumuli vnius. ¶Et exclamauit Ab-
ner ad Ioab, & ait: Nũ vſq; ad internecio-
nẽ tuus mucro deſæuiet? an ignoras, ꝙ peri
culoſa ſit deſperatio? vſquequo nõ dicis po
27 pulo, vt omittat pſequi fratres ſuos?¶Et ait
Ioab: Viuit Dominus, ſi locutus fuiſſes, ma
nè receſſiſſet populus pſequens fratrẽ ſuũ.
28 ¶Inſonuit ergo Ioab buccina, & ſtetit oĩs e-
xercitus, nec pſecuti ſunt vltrà Iſraël, neq;
29 inière certamen.¶Abner autem & viri eius
B abierunt per campeſtria, tota nocte illa: &
trãſierũt Iordanem, & luſtrata omni Beth-
30 horon, venerunt ad caſtra. ¶Porrò Ioab re-
uerſus omiſſo Abner congregauit oẽm po-
pulũ: & defuerunt de pueris Dauid decẽ &
31 nouẽ viri, excepto Aſaele.¶Serui autem Da
uid percuſſerunt de Ben-iamin, & de viris
qui erant cum Abner, trecẽtos ſexaginta,*
32 qui & mortui ſunt. Tuleruntq; Aſael, & *viros. r.
ſepelierunt eum in ſepulchro patris ſui in
Beth-lèhem: & ambulauerunt tota nocte
Ioab, & viri qui erant cũ eo, & in ipſo cre-
puſculo peruenerunt in Hebron.



## CAPVT III.

1 FActa eſt ergo longa cõcertatio
A inter domũ Dauid, & inter do
mum Saulis: Dauid pficiens
& ſemper ſeipſo robuſtior, do
mus aũt Saul decreſcẽs quoti-
‖1.Par.3 a.1. 2 die. ¶‖Natiq; ſunt filij Dauid in Hebron
fuitq; primogenitus eius Ammon de Achi
3 noan Iezrahelitide.¶Et poſt eũ Cheleab de
Abigáil vxore Nabal Carmeli: porro terti⁹
Abſalom filius Maacha filiæ Tolmai regis
4 Geſſur. ¶Quartus aũt Adonias, filius Hag-
5 gith: & quintus Saphatia, fili⁹ Abital.¶Sex-
tus quoq; Iethraã de Egla vxore Dauid. hi
6 nati ſunt Dauid in Hebron. ¶Cũ ergo eſſet
prælĩũ inter domũ Saul, & domũ Dauid:
7 Abner filius Ner regebat domũ Saul. ¶Fue
rat aũt Sauli concubina noĩe Reſpha, filia
* Ingreſſusq; eſt ad eã Abner. 8 Aiæ.*Dixitq; Iſ-bóſeth ad Abner: ¶Quare
B igreſſus es ad cõcubinã patris mei? Qui ira-
tus nimis pp verba Iſ-bóſeth, ait: Nunqd
caput canis ego ſum aduerſũ Iudã hodie,
qui fecerim miſericordiã ſuper domũ Saul
patris tui, & ſup fratres & proximos eius,
& non tradidi te in manus Dauid. & tu re-
quiſiſti in me quod argueres pͦ muliere ho
9 die? ¶Hæc faciat Deus Abner, & hęc addat
ei, niſi q̃uo iurauit Dñs Dauid, ſic faciã cũ
10 eo, ¶vt transferatur regnũ de domo Saul, &
eleuetur thronus Dauid ſuper Iſrael, & ſu-
11 per Iudam, à Dan vſq; Ber-ſabee. ¶Et non
potuit reſpondere ei quicquam, quia me-
12 tuebat illum. ¶Miſit ergo Abner nũcios ad
Dauid*pro ſe dicentes: Cuius eſt terra? Et *Hebrõ
vt loquerentur: Fac mecum amicitias, & e
rit manus mea tecũ, & reducam ad te vni-
13 uerſũ Iſraël. ¶Qui ait, Optimè: ego faciã te
cum amicitias: ſed vnam rem peto à te, di-
cens: Non videbis faciem meam antequã
C adduxeris Michol filiam Saul: & ſic venies,
14 & videbis me.¶Miſit autem Dauid nuncios
ad Iſ-bóſeth filiũ Saul, dicens: Redde vxo- ‖1 Re.18.
rem meam Michol, ‖quam deſpondi mihi f.27.
15 centum præputijs Philiſthijm. ¶Miſit ergo

Iſ-bóſeth,

Iſ-bóſeth, & tulit eã à viro ſuo Phaltiel, fi
16 lio Lais. ¶Sequebaturq́; eã vir ſuus plorans
vſq; Bahurim: & dixit ad eum Abner: Va-
17 de, & reuertere. Qui reue.ſus eſt. ¶Sermonẽ
quoq; intulit Abner ad ſeniores Iſraël, di-
cens: Tam herì, quàm nudiuſtertius quære
18 batis Dauid, vt regnaret ſuper vos. ¶Nũc er
go facite qm̃ Dñs locutus eſt ad Dauid, di-
cens: In manu ſerui mei Dauid ſaluabo po
pulũ meum Iſraël de manu Philiſthijm, &
19 oĩum inimicorũ eius. ¶Locutus eſt aũt Ab-
D ner etiam ad Ben-iamin. Et abijt vt loque-
retur ad Dauid in Hebron oĩa quæ placue-
20 rãt Iſraëli, & vniuerſo Ben-iamin. ¶Venitq́;
ad Dauid in Hebron cum viginti viris, & fe
cit Dauid Abner, & viris eius qui venerant
21 cum eo, conuiuium. ¶Et dixit Abner ad Da-
uid: Surgam, vt congregem ad te Dñm meũ
regem oẽm Iſraël, & ineam tecum fœdus,
& imperes omnibus, ſicut deſiderat anima
tua. Cùm ergo deduxiſſet Dauid Abner, &
22 ille iſſet in pace, ¶ſtatim pueri Dauid & Io-
ab venerũt cæſis latronibus cum præda ma
gna nimis. Abner autem non erat cum Da-
uid in Hebron, quia iam dimiſerat eum, &
23 profectus fuerat in pace. ¶‖Et Ioab, & om- ‖1.Re.2. a.5.
nis exercitus qui erant cum eo, poſteà vene
rant: nunciatum eſt itaque Ioab à narran-
tibus: Venit Abner filius Ner ad regem, &
24 dimiſit eum, & abijt in pace. ¶Et ingreſſus
E eſt Ioab ad regem, & ait: Quid feciſti? Ecce
venit Abner ad te: quare dimiſiſti eum, &
25 abijt & receſſit? ¶Ignoras Abner filium
Ner, quoniã ad hoc venit ad te, vt decipe-
ret te, & ſciret exitum tuum, & introitum
26 tuum, & noſſet omnia quæ agis? ¶Egreſſus
itaq; Ioab à Dauid miſit nuncios poſt Ab-
ner, & reduxit eum à ciſterna Sira, ignorã-
27 te Dauid. ¶Cumque redijſſet Abner in He-
brõ, ſeorſum adduxit eum Ioab ad mediũ
portæ, vt loqueretur ei in dolo: & percuſſit
illũ ibi in inguine, & mortuus eſt in vltio-
28 ne ſanguinis Aſael fratris eius. ¶Quòd cùm
audiſſet Dauid rem iam geſtam, ait: Mũdus
ego ſum, & regnum meum apud Deũ vſq;
in ſempiternũ à ſanguine Abner filij Ner,
29 ¶& veniat ſuper caput Ioab, & ſuper oẽm
F domum patris eius: nec deficiat de domo
Ioab fluxum ſeminis ſuſtinẽs, & leproſus,
& tenens fuſum, & cadens gladio, & indi-
30 gẽs pane. ¶Igitur Ioab, & Abiſai frater eius
interfecerunt Abner, eò ꝙ occidiſſet Aſael
31 fratrem eorum in Gabaon in prælio. ¶Dixit
autem Dauid ad Ioab, & omnem populum
qui erat cum eo. Scindite veſtimenta ve-
ſtra, & accingimini ſaccis, & plangite an-
te exequias Abner: porrò rex Dauid ſeque-
32 batur feretrum. ¶Cumque ſepeliſſent Ab-
ner in Hebron, leuauit rex Dauid vocem
ſuam, & fleuit ſuper tumulum Abner: fle-
33 uit autem & omnis populus. ¶Plangensque
rex & lugens Abner, ait: Nequaquã vt mo
34 ri ſolent ignaui, mortuus eſt Abner. ¶Ma-
nus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui non
ſunt compedibus aggrauati: ſed ſicut ſolẽt
cadere coram filijs iniquitatis, ſic corruiſti.
G Congeminanſq́; omnis populus fleuit ſu-
35 per eum. ¶Cumq́; veniſſet vniuerſa multi-
tudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc
die iurauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi
Deus, & hęc addat, ſi ante occaſum Solis gu
36 ſtauero panem, vel aliud quicquam. ¶Om-
niſq́; populus audiuit, & placuerunt eis cũ-
cta quæ fecit rex in conſpectu totius popu-
37 li. ¶Et cognouit omne vulgus, & vniuerſus
Iſraël in die illa, quoniam non actum fuiſ-
ſet à rege, vt occideretur Abner filius Ner.
38 ¶Dixit quoq; rex ad ſeruos ſuos: Num igno
ratis quoniam princeps, & maximus ceci-
39 dit hodie in Iſraël? ¶Ego autẽ adhuc delica-
tus, & vnctus rex: porrò viri iſti filij Saruiæ
duri ſunt mihi: retribuat Dominus facien-
ti malum iuxta malitiam ſuam.

## CAPVT IIII.

1 AVdiuit autem Iſ-bóſeth filius
A Saul, quòd cecidiſſet Abner in
Hebron, & diſſolutæ ſunt ma-
nus eiꝰ, omniſq́; Iſraël pertur
2 batus eſt. ¶Duo autẽ viri prin
cipes latronum erant filio Saul, nomen vni
Baana, & nomen alteri Rechab, filij Rem-
mõ Berothitæ de filijs Ben-iamin, ſiquidẽ,
3 & Beroth reputata eſt in Ben-iamin. ¶& fu
gerũt Berothitæ in Gethàim: fueruntq́; ibi
4 aduenæ vſq; ad tempus illud. ¶Erat autem
Ionathæ filio Saul filius debilis pedibus:
quinquennis enim fuit quando venit nun-
cius de Saul, & Ionatha ex Iezrahel. tollens
B itaque eum nutrix ſua, fugit, cumq́; feſtina
ret, vt fugeret, cecidit & claudꝰ effectus eſt:
5 habuitq́; vocabulũ Miphi-bóſeth. ¶Veniẽ
tes igitur filij Rẽmon Berothitæ Rechab, &
Baana ingreſſi ſunt feruẽte die domum Iſ-
bóſeth: qui dormiebat ſuper ſtr:.tũ ſuum
meridie. Et oſtiaria domus purgãs triticũ,
6 obdormiuit. ¶Ingreſſi ſunt aũt domum la-
tenter aſſumentes ſpicas tritici, & percuſſe-
runt eum in inguine Rechab, & Baana fra-
7 ter eius, & fugerunt. ¶Cùm aũt ingreſſi fuiſ
ſent domũ, ille dormiebat ſup lectũ ſuum
C in cõclaui, & percutiẽtes interfecerũt eum:
ſublatoq́; capite eius, abierũt per viam de-
8 ſerti tota nocte, ¶& attulerũt caput Iſ-bó-
ſeth ad Dauid in Hebron: dixeruntq́; ad re-
gẽ: Ecce caput Iſ-bóſeth filij Saul inimici
tui, qui quærebat animã tuam: & dedit Do
minus domino meo regi vltionẽ hodie de
9 Saul, & de ſemine eius. ¶Reſpondẽs autem
Dauid Rechab, & Baana fratri eiꝰ filijs Rẽ
mon Berothitæ, dixit ad eos: Viuit Dñs qui
10 eruit aĩam meam de omni anguſtia, ¶‖quo ‖Sup.1.c.
D niam eum qui annunciauerat mihi, & dixe 15.
rat: Mortuus eſt Saul: q putabat ſe ꝓſpera
nũciare, tenui, & occidi eum in Siceleg, cui



11 oportebat mercedē dare pro nūcio.¶Quan
tò magis nunc cùm hoīes impij interfece-
runt virum innoxiū in domo ſua, ſuper le-
ctum ſuū, non quæram ſanguinem eius de
12 manu veſtra, & auferam vos de terra?¶Prę-
cepit itaque Dauid pueris ſuis, & interfece
runt eos: præcidenteſq; manus & pedes eo
rum, ſuſpenderunt eos ſuper piſcinā in He
bron: caput aūt Iſ-boſeth tulerunt & ſepe
lierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

## CAPVT V.

1 ET venerunt vniuerſæ tribus Iſ-
A raël ad Dauid in Hebron, dicē
tes: Ecce nos os tuū & caro tua
2 ſumus.¶Sed & heri & nudiuſ-
tertius cùm eſſet Saul rex ſup
nos, tu eras educens & reducēs Iſraël: dixit
aūt Dñs ad te: Tu paſces populū meum Iſ-
3 raël, & tu eris dux ſuper Iſraël. ¶Venerunt
quoq; & ſeniores Iſraël ad regē in Hebrō,
& percuſſit cum eis rex Dauid fędus in He
bron corā Dño: vnxerūtq; Dauid in regem
4 ſuper Iſraël. ¶Filius triginta annorum erat
Dauid, cùm regnare cępiſſet, & ‖ quadragin
5 ta annis regnauit. ¶In Hebron regnauit ſu-
per Iudam ſeptē annis, & ſex menſibus: in
Ieruſalē aūt regnauit triginta tribus annis
6 ſuper oēm Iſraël & Iudam,¶ & abijt rex, &
oēs viri qui erant cum eo, in Ieruſalē ad Ie
buſęum habitatorē terræ: dictumq; eſt Da
uid ab eis: Non ingredieris huc, niſi abſtule
ris cęcos & claudos, dicētes: Non ingredieē
7 Dauid huc.¶Cępit aūt Dauid arcē Sion, hęc
8 eſt ciuitas Dauid.¶Propoſuerat.n. Dauid in
B die illa pręmiū, qui percuſſiſſet Iebuſæū, &
tetigiſſet domatum fiſtulas, & abſtuliſſet cę
cos, & claudos odientes aīam Dauid: idcir-
co dicit in prouerbio: Cæcus & claudus nō
9 intrabunt in templum. ¶Habitauit aūt Da
uid in arce*, & vocauit eam, Ciuitatem Da
uid: & ædificauit per gyrū à Mello & intin
10 ſecus.¶Et ingrediebatur proficiens, atq; ſuc
creſcens, & Dñs Deus exercituum erat cum
11 eo.¶‖Miſit quoq; Hiram rex Tiri nūcios ad ‖1. Pa. 14
Dauid, & ligna cedrina, & artifices lignorū, a. 1.
artificeſq; lapidum ad parietes: & ædifica-
12 uerūt domum Dauid. ¶Et cognouit Dauid,
qm̄ confirmaſſet eum Dñs regem ſuper Iſ-
raël, & qm̄ exaltaſſet regnum eius ſuper po
13 pulum ſuum Iſraël. ¶ ‖Accepit ergo Dauid ‖1. Par. 5
C adhuc concubinas, & vxores de Ieruſalem, b. 5.
poſtquam venerat de Hebron: natiq; ſunt
14 Dauid & alij filij & filiæ:¶& hæc noīa eorū
qui nati ſunt ei in Ieruſalem, Samua, & So
15 bab, & Nathan, & Salomon:¶& Iebahar, &
16 Eliſua, & Nepheg, ¶ & Iaphia, & Eliſama,
17 & Elioda, & Eliphálet. ¶ ‖ Audierunt ergo ‖1. Pa. 14
Philiſthijm, quòd vnxiſſent Dauid in re- b. 8. c. 11.
gem ſuper Iſraël: & aſcenderunt vniuerſi, d. 16.
vt quærerent Dauid. quod cùm audiſſet Da
18 uid, deſcēdit in pręſidium ¶Philiſthijm aūt
venientes, diffuſi ſunt in Valle-Rapháim.
19 ¶Et conſuluit Dauid Dominum, dicens: Si
aſcendam ad Philiſthijm? & ſi dabis eos in
manu mea? Et dixit Dominus ad Dauid: A-
ſcende, quia tradēs dabo Philiſthijm in ma ‖Iſ. 28. f.
20 nu tua.¶‖Venit ergo Dauid in Baal-phara- 21.
ſim, & percuſſit eos ibi, & dixit: Diuiſit Do-
minus inimicos meos coram me, ſicut diui
duntur aquæ. Propterea vocatum eſt nomē
21 loci illius Baal-pharaſim. ¶Et reliquerunt
ibi ſculptilia ſua: q̄ tulit Dauid, & viri eius.
22 ¶Et addiderunt adhuc Philiſthijm, vt aſcen
D derent, & diffuſi ſunt in Valle-Raphaim.
23 ¶Conſuluit autem Dauid Dominum, Si a-
ſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos
in manus meas? Qui reſpondit: Non aſcen
das contra eos, ſed gyra poſt tergum eo- -4.
rum, & venies ad eos ex aduerſo pyrorum.
24 ¶ Et cùm audieris ſonitum gradientiſ

in cacum ine pyrorum,'tunc inibis prçliũ :
quia tunc egredietur Dominus ante faciẽ
5 tuam,vt percutiat caſtra Philiſthijm. ❡Fe
cit itaque Dauid ſicut præceperat ei Domi-
nus, & percuſſit Philiſthijm de Gabaa, vſ-
que dum venias Gezer.



CAPVT VI.

1 Congregauit autem rurſum Da-
A uid omnes electos ex Iſraël,
2 triginta millia. ❡|Surrexitque
1.Pa.13 b.5. Dauid,& abijt, & vniuers⁹ po
pulus, qui erat cũ eo de viris
Iuda, vt adducerent arcã Dei, ſuper quam
inuocatum eſt nomen Dñi exercituum, ſe-
3 dentis in Cherubim ſuper eam. ❡Et impo-
ſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum nouũ:
tulerũtq; eã de domo Abinadab, q erat in
Gabaa: Oza aũt & Ahio filij Abinadab, mi
4 nabant plauſtrum nouũ. ❡|Cũq; tuliſſent 1.Reg.7. a.1.
eã de domo Abinadab, qui erat in Gabaa,
cuſtodiens arcã Dei, Ahio præcedebat arcã.
5 ❡Dauid aũt, & oĩs Iſraël ludebãt corã Dño
in oĩbus lignis fabrefactis, & citharis & ly
6 ris & tympanis & ſiſtris & cymbalis.❡|Poſt 1.Pa.15. b.15.
quã aũt venerũt ad Areã-ᵛNachorᵛ,exten-
dit Oza manũ ad arcã Dei,& tenuit eã: qm̃ ᵛNachon 2.
7 calcitrabãt boues-& declinauerũt eãᵛ.❡Ira
tuſq; eſt indignatione Dñs cõtra Ozã,& p-
cuſſit eũ ſuper temeritate: qui mortuus eſt -3.
8 ibi iuxta arcã Dei.❡Cõtriſtatus eſt aũt Da-
uid, eò ꝙ pcuſſiſſet Dñs Ozã, & vocatũ eſt
B nomen loci illius, Percuſſio-Ozę, vſque in
9 diẽ hanc. ❡Extimuit Dauid Dñm in die il-
la, dicẽs: Qũo ingredietur ad me arca Dñi?
10 ❡Et noluit diuertere ad ſe arcã Dñi in ciui-
tatẽ Dauid: ſed diuertit eã in domũ Obed
11 -edom Gethæi. ❡Et habitauit arca Dñi in
domo Obede-dom Gethæi tribus mẽſibus:
& benedixit Dñs Obed-edom, & omnem
12 domũ eius ❡|Nunciatũq; eſt regi Dauid ꝗ 1.Pa.15. d.25.
benedixiſſet Dñs Obed-edom, & oĩa eius
pp arcã Dei.-Dixitq; Dauid: Ibo, & redu -6.
cã arcã cum benedictione in domum meã

Abijt ergo Dauid, & abduxit arcã Dei de do
mo Obed-edom in ciuitatem Dauid cum
gaudio:-& erant cũ Dauid ſeptẽ chori, & -7.
13 victima vituliᵛ.❡Cumq; tranſcendiſſent, q
C portabant arcam Domini ſex paſſus, immo
labat bouem-& ouemᵛ & arietẽ, & Dauid -6.
14 -percutiebat, in organis armigatis, ❡&ᵛſal- -6.
tabat totis viribus ante Dñm: porrò Dauid
15 erat accinctus ephod lineo. ❡Et Dauid,&
omnis domus Iſraël ducebant arcam teſta
menti Domini in iubilo, & in clãgore buc-
16 cinæ. ❡Cumq; intraſſet arca Dñi in ciuitatẽ
Dauid, Michol filia Saul proſpiciens per fe
neſtram, vidit regem Dauid ſubſilientem,
atq; ſaltantem coram Domino: & deſpexit
17 eum in corde ſuo. ❡Et introduxerunt arcã
Domini, & impoſuerunt eam in loco ſuo 1.Par.16
in medio tabernaculi, quod tetẽderat ei Da a.1.
uid: & obtulit Dauid holocauſta, & pacifi-
18 ca corã Domino. ❡Cumq; compleſſet offe-
rensᵛholocauſtaᵛ& pacifica, benedixit po-
19 pulo in nomine Domini exercituum. ❡Et ᵛholocau-
partitus eſt vniuerſæ multitudini Iſraël tã ſtum.3.
viro quàm mulieri ſingulis collyridam pa-
nis vnam, & aſſaturam bubalæ carnis vnã,
D & ſimilam frixam oleo: & abijt populus,
20 vnuſquiſque in domum ſuã. ❡|Reuerſuſq;
eſt Dauid vt benediceret domui ſuæ: & e-
greſſa Michol filia Saul in occurſũ Dauid,
ait: Quàm glorioſus fuit hodie rex Iſraël di
ſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorũ ſuorũ,
& nudatus eſt, quaſi ſi nudet vnus de ſcur-
21 ris. ❡Dixitq; Dauid ad Michol: -Viuit Do-
minus quia ludãᵛante Dñm, qui elegit me -4.
potius, quam patrẽ tuũ, & quàm omnem
domum eius, & pręcepit mihi vt eſſem dux
ſuper populum Domini in Iſraël, & Iudã,

22 ¶& vilior fiã plus quàm factus ſum : & ero
humilis in oculis meis, & cum ancillis, de
23 quibus locuta es, glorioſior apparebo. ¶Igi
tur Michol filiæ Saul non eſt natus filius
vſque in diem mortis ſuæ.

## CAPVT VII.

1 FActum eſt aũt cum ſediſſet rex in domo
A ſua, & Dñs dediſſet ei requiem vndique
2 ab vniuerſis inimicis ſuis. ¶ dixit ad Nathã
pphetã: Vidèſne ꝙ ego habitem in domo 1. Par. 17 a. 1.



cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pel-
3 liũ? ¶Dixitq; Nathan ad regẽ: Oẽ quod eſt i
4 corde tuo, vade fac: qa Dñs tecũ eſt. ¶Factũ
eſt autẽ in illa nocte: & ecce ſermo Domi-
5 ni ad Nathan, dicens: ¶Vade & loquere ad
ſeruũ meum Dauid: Hæc dicit Dñs: Nun-
quid tu ædificabis mihi domum ad habitã
6 dum? ¶Neq; enim habitaui in domo ex die
illa, qua eduxi filios Iſraël de terra Ægy-
pti, vſq; in diẽ hãc: ſed ambulabã in taber
7 naculo, & in tentorio. ¶ Per cũcta loca quæ
tranſiui cũ oĩbus filijs Iſraël, nunquid lo-
quẽs locutus ſum ad vnã de tribub' Iſraël,
cui pcepi, vt paſceret populũ meũ Iſraël,
dicens: Quare nõ ædificaſtis mihi domũ ce
8 drinam? ¶Et nunc hęc dices ſeruo meo Da-
1. Re. 16. c. 12. B uid: Hæc dicit Dñs exercituũ, ‖ Ego tuli te
de paſcuis ſequentẽ greges, vt eſſes dux ſup
Pſ. 77. g. 70. 9 populũ meum Iſraël, ¶& fui tecũ in oĩbus
vbicunq; ambulaſti, & interfeci vniuerſos
inimicos tuos à facie tua: feciq; tibi nomẽ
grãde, iuxta nomẽ magnorũ qui ſunt in ter
10 ra. ¶Et ponã locũ populo meo Iſraël, & plã
2. Par. 13 a. 4. b. 7. tabo eũ, & habitabit ſub eo, & nõ turbabit
amplius: nec addent filij iniquitatis, vt af-
11 fligãt eũ ſicut prius, ¶ex die qua cõſtitui iu
dices ſup populũ meũ Iſraël: & requiẽ da-
3. Reg. 8. b. 12. bo tibi ab oĩbus inimicis tuis: pdicitq; tibi
12 Dñs, ꝙ domũ faciat tibi Dñs. ¶‖ Cumq; cõ-
3. Re. 5. a 5. pleti fuerint dies tui, & dormieris cũ patri
bus tuis, ſuſcitabo ſemen tuũ poſt te, quod
1. Par. 22 b. 10. egredietur de vtero tuo, & firmabo regnũ
13 eius. ¶‖ Ipſe ædificabit domũ nomini meo,
H. b. 1. b. 5. & ſtabiliã thronũ regni eius vſq; in ſempi
14 ternũ. ¶‖ EGO ERO EI IN PATREM, & ip-
ſe erit mihi in filium: qui ſi iniquè aliquid Pſ. 88. e. 31.
geſſerit, arguam eũ in virga virorum, & in
15 plagis filiorũ hoĩum. ¶Miſericordiam autẽ
C meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à
16 Saul, quem amoui à facie mea. ¶Et fidelis tua ſ.
erit domus tua, & regnũ tuũ vſq; in æter-
num ante faciem tuã, & thronus tuus erit
17 firmus iugiter. ¶ Secundũ oĩa verba hæc, &
iuxta vniuerſam viſionẽ iſtã, ſic locutus eſt
18 Nathan ad Dauid. ¶Ingreſſus eſt aũt rex Da
uid, & ſedit corã Dño, & dixit: Quis ego ſũ
dñe Deus, & quæ domus mea, quia adduxi-
19 ſti me hucuſque? ¶Sed & hoc parum viſum
eſt in conſpectu tuo Dñe Deus, niſi loque-
reris etiã de domo ſerui tui in longinquũ:
20 iſta eſt enim lex Adã Dñe Deus. ¶Quid er-
go addere poterit adhuc Dauid, vt loqua-
tur ad te? tu enim ſcis ſeruum tuum Dñe
21 Deus. ¶Propter verbum tuum, & ſecundum
cor tuũ feciſti oĩa magnalia hæc, ita vt no-
22 tum faceres ſeruo tuo. ¶ Idcirco magnifica-
tus es Dñe Deus, quia non eſt ſimilis tui,
neq; eſt Deus extra te, in oĩbus quæ audi-
23 uimus aurib' noſtris. ¶Quę eſt aũt vt popu-
D lus tuus Iſraël, gens in terra, pp quam iuit
Deus, vt redimeret eam ſibi in populũ, &
poneret ſibi nomen, faceretque eis magna-
lia, & horribilia ſuper terrã à facie populi
tui, quem redemiſti tibi ex Ægypto, gen- gẽtibus, & dijs 2.
24 tem, & Deum eius? ¶Firmaſti enim tibi po
pulum tuũ Iſraël in populũ ſempiternũ: gente, & Deo 2.
Et tu Domine Deus factus es eis in Deum.
25 ¶Nunc ergo Dñe Deus verbum quod locu-
tus es ſuper ſeruum tuũ, & ſuper domum
eius, ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut lo

cutus

26 cutus es, ⁋vt magnificetur nomen tuum vſ-
que in ſempiternum, atque dicatur, Domi
nus exercituũ Deus ſuper Iſraël. Et domus
27 ſerui tui Dauid erit ſtabilita corã Dño, ⁋ q̃a
tu Dñe exercituum De' Iſraël reuelaſti au
rem ſerui tui, dicens: Domum ædificabo ti
bi: propterea inuenit ſeruus tuus cor ſuum
28 vt oraret te oratione hac. ⁋Nunc ergo Dñe
Deus, tu es Deus, & verba tua erunt vera: lo
cutus es enim ad ſeruum tuum bona hæc.
29 ⁋Incipe ergo, & benedic domui ſerui tui, vt
ſit in ſempiternum coram te, quia tu Dñe
*& 6. Deus locutus es, *benedictione tua benedi-
cetur domus ſerui tui in ſempiternum.

## CAPVT VIII.

‖1. Par. 18 a. 1.
1 Factum eſt autem poſt hæc per-
A cuſſit Dauid Philiſthijm & hu
miliauit eos, | & tulit Dauid
Frenum-tributi de manu Phi
2 liſthijm. ⁋Et percuſſit Moab,
& menſus eſt eos funiculo, coæquans terræ:
mẽſus eſt autem duos funiculos, vnum ad
ad occidendum, & vnum ad viuificandum:
factuſque eſt Moab Dauid ſeruiens ſub tri-
3 buto. ⁋ Et percuſſit Dauid Adar-ézer fi
lium Rohob regem Soba, quando profe-
ctus eſt, vt dominaretur ſuper flumen Eu-
4 phrátem. ⁋ Et captis Dauid ex parte eius
mille ſeptingẽtis equitibus, & viginti mil-
libus peditum, ſubneruauit omnes iugales
curruum: dereliquit autem ex eis centum
5 currus. ⁋Venit quoq; Syria Damaſci, vt præ
B ſidium ferret Adar-ézer regi Soba: & per-
cuſſit Dauid de Syria viginti duo millia vi-
6 rorum. ⁋Et poſuit Dauid præſidium in Sy-
ria Damaſci: factaque eſt Syria Dauid ſer-
uiens ſub tributo: ſeruauitq; Dominus Da
uid in omnibus ad quæcunq; profectus eſt.
7 ⁋Et tulit Dauid arma aurea, quæ habebant
8 ſerui Adar-ézer, & detulit ea ĩ Ieruſalẽ. ⁋Et
de Bete, & de Beroth ciuitatibus Adar-ézer
tulit rex Dauid æs multum nimis, —de quo —ſ.
fecit Salomon omnia vaſa ærea in templo:
9 & mare æneum, & colũnas, & altare'. ⁋Au-
diuit autẽ Thou rex Emath, q percuſſiſſet
10 Dauid oẽ robur Adar-ézer, ⁋ & miſit Thou
D Ioram filium ſuum ad regẽ Dauid, vt ſalu-
taret eum cõgratulans, & gratias ageret: eo
quòd expugnaſſet Adar-ézer, & percuſſiſſet
eũ. Hoſtis quippe erat Thou Adar-ezer, &
in manu eius erant vaſa aurea, & vaſa argẽ
11 tea, & vaſa ærea. ⁋Quæ & ipſa ſanctificauit
rex Dauid Domino cũ argento & auro, quæ
ſanctificauerat de vniuerſis gentibus quas
12 ſubegerat ⁋ de Syria, & Moab, & filijs Am-
mon, & Philiſthijm, & Amalec, & de ma-
nubijs Adar-ézer filij Rohob regis Soba.
13 ⁋Fecit quoque ſibi Dauid nomẽ cùm reuer
D teretur capta Syria in Valle-ſalinarum, cæ
ſis *decem & octo ' millibus: - & in Gebe- *duode-
14 lem ad viginti tria millia. ⁋& poſuit in Idu cim 9.
mæa cuſtodes, ſtatuitq; præſipium: & facta . 6.
eſt vniuerſa Idumæa ſeruiens Dauid: & ſer
uauit Dominus Dauid in omnibus ad quæ-
15 cunque profectus eſt. ⁋ Et regnauit Dauid
ſuper omnem Iſrael: faciebat quoq; Dauid
16 iudicium, & iuſtitiam oĩ populo ſuo. ⁋Ioab
autem filius Saruiæ erat ſuper exercitum:
porrò Ioſaphat filius Ahilud erat à cõmen
17 tarijs: ⁋& Sadoc filius Achitob, & Achi mé
lech filius Abiathar erant ſacerdotes: & Sa-
18 raias, ſcriba: ⁋Banaias autem filius Ioiadæ
ſuper Cerethi, & Phelethi: filij autem Da
uid ſacerdotes erant.



## CAPVT IX.

1 Et dixit Dauid: Putáſne eſt aliquis qui
A remanſerit de domo Saul, vt faciam cum
2 eo miſericordiam propter Ionathan? ⁋Erat

autem de domo Saul, ſeruus nomine Siba:
quem cùm vocaſſet rex ad ſe, dixit ei: Tu
ne es Siba? Et ille reſpõdit: Ego ſum ſeruus
3 tuus. ¶Et ait Rex: Nunquid ſupereſt aliquis
de domo Saul, vt faciam cũ eo miſericordiã
Dei? Dixitq; Siba regi: Supereſt filius Iona-
4 thæ, debilis pedibus. ¶Vbi, inquit eſt? Et Si-
B ba ad regem: Ecce, ait, in domo eſt Machir
5 filij Ammiel in Lo-dabar. ¶Miſit ergo rex
Dauid, & tulit eum de domo Machir filij
6 Ammiel de Lo-dobar. ¶Cùm autem veniſ
ſet Miphi-bôſeth fili' Ionathę filij Saul ad
Dauid, corruit in faciẽ ſuã, & adorauit. Di-
xitq; Dauid: Miphi-bôſeth? qui r̃ndit: Ad-
7 ſum ſeru' tu'. ¶Et ait ei Dauid: Ne timeas,
quia faciẽs faciã in te miſericordiã pp Iona
tham patrem tuum, & reſtituã tibi omnes
C agros Saul patris tui, & tu comedes panẽ in
8 menſa mea ſemper. ¶Qui adorans eũ, dixit:
Quis ego ſum ſeruus tuus, qm̃ reſpexiſti ſu-
9 per canem mortuum ſimilem mei? ¶Voca-
uit itaq; rex Sibam puerũ Saul, & dixit ei:
Oĩa quęcũq; fuerũt Saul, & vniuerſam do
10 mum eius, dedi filio dñi tui. ¶Operare igit̃
ei terram tu, & filij tui, & ſerui tu: & infe-
res filio dñi tui cibos, vt alatur: Miphi-bô
ſeth autem filius Dñi tui comedet ſemper
panem ſuper menſam meam. Erant aũt Si
11 bę quindecim filij, & viginti ſerui. ¶Dixitq;
Siba ad regem: Sicut iuſſiſti dñe mi rex ſer-
D uo tuo, ſic faciet ſeruus tuus: & Miphi-bô-
ſeth comedet ſup mẽſam *meã quaſi vnus *ſuam 9.
12 de filijs regis. ¶Habebat aũt Miphi-bôſeth
filium paruulum nomine Micha: omnis ve
ro cognatio domus Sibæ ſeruiebat Miphi-
13 bôſeth. ¶Porrò Miphi-bôſeth habitabat in
Ieruſalem: quia de menſa regis iugiter ve-
ſcebatur: & erat claudus vtroque pede.



CAPVT X.

1 FActum eſt aũt poſthæc, vt mo-
A reretur rex filiorum Ammon:
& regnauit Hanon filius eius
2 pro eo. ¶Dixitque Dauid: Fa- 1. Par. 19 a. 9.
ciam miſericordiã cum Hanõ
filio Naas, ſicut fecit pater eius mecũ miſe-
ricordiam. Miſit ergo Dauid, cõſolans eum
per ſeruos ſuos ſuper patris interitu. Cùm
aũt veniſſent ſerui Dauid, in terrã filiorum
3 Ammõ, ¶dixerũt principes filiorũ Ammon
ad Hanon dñm ſuum: Putas ꝙ pp honorẽ
patris tui miſerit Dauid ad te cõſolatores, *ut.
& non ideo vt *inueſtigaret, & exploraret ci
uitatem, & euerteret eam, miſit Dauid ſer-
4 uos ſuos ad te? ¶Tulit itaq; Hanõ ſeruos Da
uid, raſitq; dimidiã partem barbæ eorũ, &
ſcidit veſtes eorum medias vſq; ad nates, &
5 dimiſit eos. ¶Quod cùm nũciatum eſſet Da-
uid, miſit in occurſum eorum: erant enim
B viri confuſi turpiter valde, & mandauit eis
Dauid: Manete i Iericho, donec creſcat bar
6 ba veſtra, & tunc reuertimini. ¶Videntes au
tem filij Ammon quòd iniuriam feciſſent
Dauid, miſerunt & cõduxerunt mercede Sy
rum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia
peditũ, & à rege Maacha mille viros, et ab
7 Iſ-tob duodecim millia virorum. ¶Quod
cùm audiſſet Dauid, miſit Ioab & omnem
8 exercitum bellatorum. ¶Egreſſi ſunt ergo fi
lij Ammon, & direxerũt aciem ante ipſum
introitum portæ. Syrus autem Soba, & Ro-
hob, & Iſ-tob, & Maacha, ſeorſum erãt in
9 campo. ¶Videns igitur Ioab ꝙ præparatum
eſſet aduerſum ſe prælium, & ex aduerſo &
poſt tergum, elegit * ex omnibus electis Iſ- *ſibi.
10 raël, & inſtruxit aciem contra Syrum: ¶reli-
C quam autem partẽ populi tradidit Abiſai
fratri ſuo, qui direxit aciem aduerſus fi-
11 lios Ammon. ¶Et ait Ioab: Si p̃ualuerint ad

uerſum

uersū me Syri, eris mihi ī adiutoriū: ſi aūt
filij Ammō ꝑualuerint aduersū te, auxilia-
12 bor tibi. ⁋Eſto vir fortis, & pugnemus ꝓ po
pulo nr̄o, & ciuitate Dei nr̄i: Dn̄s aūt faciet
13 qđ bonū eſt in cōſpectu ſuo. ⁋Inijt itaq; Io
ab & populus qui erat cū eo, certamē cōtra
14 Syros: qui ſtatim fugerūt à facie eius. ⁋Filij
aūt Ammō videntes quia fugiſſent Syri, fu
gerūt & ipſi à facie Abiſai, & ingreſſi ſunt
ciuitatē: reuerſusq; eſt Ioab à filijs Ammō,
15 & venit Ieruſalem. ⁋*Vidētes igiť filij Am- **Videntes igitur Syri quon·à corruiſſēt 9.*
mō qm̄ Syrus expauit, & qm̄ corruiſſent co
16 rā Iſraël, congregati ſunt pariter. ⁋ Miſitq;
Adar-ézer & eduxit Syros q̄ erāt trāsfluuiū,
& adduxit eorum exercitū: Sobach aūt ma
giſter militiæ Adar-ézer, erat princeps eo-
17 rum. ⁋Quod cùm nunciatū eſſet Dauid, con
D traxit oēm Iſraëlem, & trāſiuit Iordanem,
venitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri
ex aduerſo Dauid, & pugnauerunt contra
18 eum. ⁋Fugeruntq; Syri à facie Iſraël, & oc-
cidit Dauid de Syris ſeptingentos currus, &
quadraginta millia equitū: & Sobach prin
cipē militiæ percuſſit, qui ſtatim mortuus
19 eſt. ⁋Videntes autem vniuerſi reges qui erāt
in præſidio Adar-ézer, ſe victos eſſe ab Iſ-
raël, expauerunt & fugerunt quinquagin- *—6.*
ta & octo millia coram Iſraël. Et fecerūt pa
cem cū Iſraël: & ſeruierunt eis, timuerunt-
que Syri auxilium præbere *filijs Ammon. **vltrà 1.*



## CAPVT XI.

*1.Par.20 d.1.*
1 FActum eſt aūt, vertente anno,
A eo tempore quo ſolēt reges ad
bella procedere, miſit Dauid
Ioab, & ſeruos ſuos cum eo,
& vniuerſum Iſraël, & vaſta-
uerūt filios Ammon, & obſederūt Rabba:
2 Dauid aūt remāſit in Ieruſalem. ⁋Dum hæc **quadam die.*
agerentur, accidit *vt ſurgeret Dauid de ſtra
tu ſuo poſt meridiē, & deambularet in ſola
rio domus regiæ; viditque mulierem ſe la-
uantem, ex aduerſo ſuper ſolarium ſuum:
3 erat autem mulier pulchra valde: ⁋Miſit er
go Rex, & requiſiuit quæ eſſet mulier. Nun
ciatumq; eſt ei ꝙ ipſa eſſet Beth-ſabee, filia
4 Eliam, vxor Vriæ Hethæi. ⁋Miſſis itaq; Da-
uid nuncijs tulit eam: quæ cùm ingreſſa eſ- *‖Leu.15.c 18.*
ſet ad illum, dormiuit cum ea. ‖Statimque
5 ſanctificata eſt ab immunditia ſua: ⁋ & re-
uerſa eſt in domum ſuam concepto fœtu:
Mittensq; nunciauit Dauid, & ait: Cōcepi.
6 ⁋Miſit autem Dauid ad Ioab dicens: Mitte
ad me Vriam Hethæum. Miſitq; Ioab Vriā
7 ad Dauid. ⁋Et venit Vrias ad Dauid. Quæ-
B ſiuitq; Dauid q̄ rectè ageret Ioab, & popu-
lus, & quomodo adminiſtraretur bellum.
8 ⁋& dixit Dauid ad Vriam. Vade in domum
tuā, & laua pedes tuos. Et egreſſus eſt Vrias
de domo regis, ſecutusque eſt eum cibus re
9 gius. ⁋Dormiuit autem Vrias ante portam
domus regiæ, cū alijs ſeruis Domini ſui, &
10 non deſcendit ad domū ſuam: ⁋Nūciatum-
que eſt Dauid à dicentibus: Non iuit Vrias
in domum ſuam. ⁋Et ait Dauid ad Vriam:
Nunquid non de via veniſti? quare non de-
11 ſcendiſti in domum tuam? ⁋Et ait Vrias ad
Dauid: Arca Dei & Iſraël, & Iuda habitāt *—6.*
in papilionibus, & dominus meus Ioab, &
ſerui Domini mei ſuper faciem terræ ma-
nent: & ego ingrediar domum meam, vt co
medam & bibam, & dormiam cum vxore
mea? per ſalutem tuam & per ſalutem aīæ
12 tuæ non faciam rem hanc. ⁋Ait ergo Dauid
ad Vriam: Mane hìc etiam hodie, & cras di
mittam te. Manſit *Vrias in Ieruſalem in **autem 1*
13 die illa & altera. ⁋Et vocauit eum Dauid vt
comederet coram ſe & biberet: & inebria-
uit eum: qui egreſſus veſpere, dormiuit in

ſtratu

ſtratu ſuo cum ſeruis dñi ſui, & in domum
14 ſuam non deſcendit. ¶Factũ eſt ergo manè,
C & ſcripſit Dauid epiſtolã ad Ioab: miſitq́;
15 per manum Vriæ, ¶ſcribens in epiſtola: Po
nite Vriam ex aduerſo belli, vbi fortiſſimũ
eſt prælium: & derelinquite eum, vt percuſ-
16 ſus intereat. ¶Igitur cum Ioab obſideret vr-
bem, poſuit Vriam in loco vbi ſciebat vi-
17 ros eſſe fortiſſimos. ¶Egreſſiq́; viri de ciuita
te, bellabant aduerſum Ioab, & ceciderunt
de populo ſeruorum Dauid, & mortuus eſt
18 etiam Vrias Hethæus. ¶Miſit itaq; Ioab &
19 nunciauit Dauid oĩa verba prælij.: ¶præce-
pitq́; nuncio, dicens: Cum cõpleueris vni-
20 uerſos ſermones belli ad Regem, ¶ſi eũ vi-
deris indignari, & dixerit: Quare acceſſiſtis
ad murum vt præliaremini? an ignorabatis
ꝙ multa déſuper ex muro tela mittantur?
21 ¶‖Quis percuſſit Abi-melech filium* Iero-
baal*? nonne mulier miſit ſuper eũ frag-
men molæ de muro, & interfecit eum in
Thebes? quare iuxta murum acceſſiſtis? di-
ces: Etiam ſeruus tuus Vrias Hethæus occu
22 buit. ¶Abijt ergo nuncius, & venit, & nar-
D rauit Dauid omnia quæ ei p̄ceperat Ioab:
23 ¶Et dixit nuncius ad Dauid: Præualuerunt
aduerſum nos viri, & egreſſi ſunt ad nos
in agrum: nos autem facto impetu perſecu
24 ti eos ſumus vſque ad portam ciuitatis. ¶Et
direxerunt iacula ſagittarij ad ſeruos tuos
ex muro deſuper: mortuiq́; ſunt de ſeruis
regis, quinetiã ſeruus tuus Vrias Hethęus
25 mortuus eſt. ¶Et dixit Dauid ad nuncium:
Hæc dices Ioab: Non te frangat iſta res va-
rius enim euentus eſt belli, & nunc hunc,
& nunc illum conſumit gladius: conforta
bellatores tuos aduerſus vrbẽ, vt deſtruas
26 eam, & exhortare eos. ¶Audiuit autem v-
xor Vriæ, quòd mortuus eſſet Vrias vir ſu⁹,
27 & planxit eum. ¶Tranſactoque luctu mi-
ſit Dauid & introduxit eam in domũ ſuã,
& facta eſt ei vxor, peperitque ei filium:
& diſplicuit verbum hoc quod fecerat Da-
uid coram Domino.

## CAPVT XII.

1 Miſit ergo Dominus Nathan ad
A Dauid: qui cũ veniſſet ad eũ,
dixit ei: * Duo viri erant in ci-
uitate vna, vnus diues, & alter
2 pauper. ¶Diues habebat oues
3 & boues plurimos valde. ¶Pauper autẽ ni-
hil habebat omnino, præter ouem vnam
paruulã quam emerat, & nutrierat, & quæ
creuerat apud eũ cũ filijs eius ſimul, de pa-
ne illius comedens, & de calice eius bibẽs,
& in ſinu illius dormiens: eratq; illi ſicut
4 filia. ¶Cum autem peregrinus quidã veniſ-
ſet ad diuitem, parcens ille ſumere de oui-
bus & de bobus ſuis, vt exhiberet conuiuiũ
peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ouem
viri pauperis, & p̄parauit cibos homini qui
5 venerat ad ſe. ¶Iratus autem indignatione
B Dauid aduerſus hominẽ illum nimis, dixit
ad Nathan: Viuit Dominus, quoniam fili⁹
6 mortis eſt vir qui fecit hoc. ¶Ouem reddet
‖in quadruplum, eò ꝙ fecerit verbũ iſtud, ‖Exo. 22. a. 1.
7 & non pepercit. ¶Dixit autem Nathan ad
Dauid: Tu es ille vir*. Hæc dicit Dominus *qui feciſti hãc rẽ.
Deus Iſraël: Ego vnxi te in regem ſuper Iſ-
8 raël, & ego erui te de manu Saul, ¶& dedi ti
bi domum domini tui, & vxores domini
tui in ſinu tuo, dediq́; tibi domum Iſraël
& Iuda: & ſi parua ſunt iſta, adijciam tibi
9 multò maiora. ¶Quare ergo contẽpſiſti ver
bũ Dñi, vt faceres malũ in conſpectu meo?
Vriã Hethæũ percuſſiſti gladio, & vxorẽ illi⁹
accepiſti in vxorẽ tibi, & interfeciſti eũ gla
10 dio filiorum Ammon. ¶Quam ob rem non
C recedet gladius de domo tua vſq; in ſempi
ternum, eò ꝙ deſpexeris me, & tuleris vxo-
11 rem Vriæ Hethæi, vt eſſet vxor tua. ¶Itaque
hæc dicit Dñs: Ecce ego ſuſcitabo ſuper te
malum de domo tua, & tollam vxores tuas
in oculis tuis, ‖& dabo ꝓximo tuo, & dor- ‖Infr. 16. d. 22.
miet cũ vxoribus tuis in oculis Solis hui⁹.
12 ¶Tu enim feciſti abſcóditè: ego autem fa-
ciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſ * huius.
13 raël, & in cõſpectu Solis. ¶*Et dixit Dauid ‖Eccle. 47 b. 13.
ad Nathan: ‖Peccaui Domino. Dixitq́; Na- *nomen.
than ad Dauid: Dominus quoque tranſtu-
14 lit peccatum tuum: non morieris. ¶Verũta-
men, quoniam blaſphemare feciſti inimi-
D cos* Domini: propter verbum hoc, filius q
15 natus eſt tibi, morte morietur. ¶Et reuer-
ſus eſt Nathan in domum ſuam. Percuſſit
quoque Dominus paruulum quem pepere
16 rat vxor Vriæ Dauid, & deſperatus eſt. ¶De-
precatuſq; eſt Dauid Dñm pro paruulo: &
& ieiunauit Dauid ieiunio, & ingreſſus
17 ſeorſum, iacuit ſuper terram. ¶Venerunt au
tem ſeniores domus eius, cogentes eum vt
ſurgeret de terra: q noluit, nec comedit cũ
18 eis cibum. ¶Accidit autem die ſeptima vt
moreretur infans: timuerũtq́; ſerui Dauid
nunciare ei ꝙ mortuus eſſet paruulus: di-
E xerunt enim: Ecce cum paruulus adhuc vi
ueret, loquebamur ad eũ, & non audiebat
vocẽ noſtram: quantò magis ſi dixerimus,
19 Mortuus eſt puer, ſe affliget? ¶Cũ ergo Da-
uid* audiſſet* ſeruos ſuos muſſitantes, intel- *vidiſſet. r.
lexit ꝙ mortuus eſſet infantulus, dixitque
ad ſeruos ſuos: Nũ mortuus eſt puer? Qui
20 reſponderunt ei: Mortuus eſt. ¶Surrexit er-
go Dauid de terra, & lotus vnctuſq; eſt: cũ- *veſtes r.
que mutaſſet* veſtem*, ingreſſus eſt domũ
Domini: & adorauit, & venit in domũ ſuã,
petiuitq́; vt ponerent ei panem, & come-
21 dit. ¶Dixerunt autem ei ſerui ſui: Quis eſt
ſermo quẽ feciſti? propter infantem cum
adhuc viueret, ieiunaſti & flebas: mortuo
autem puero ſurrexiſti, & comediſti panẽ.
22 ¶Qui ait: Propter infantem, dum adhuc vi-
ueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim:
Quis ſcit ſi fortè donet eum mihi Dñs, &

23 viuat infans? ¶Nũc autẽ, quia mortuus eſt,
F quare ieiuno? Nũquid potero reuocare eũ
amplius? ego vadam magis ad eum: ille ve
24 rò non reuertetur ad me. ¶Et conſolatus eſt
Dauid Beth-ſabee vxorẽ ſuam, ingreſſuſq;
*| Mat. 1. a.6.* ad eã, dormiuit cũ ea quæ ‖genuit filiũ. &
vocauit nomẽ eius Salomõ, & dominus di-
** cum.* 25 lexit eũ. ¶Miſitq;* in manu Nathã prophe
*| 1. Paral. 20 A.1.* tæ, & vocauit nomẽ eius Amabilis Dño: eò
26 ꝙ diligeret eum Dñs. ¶‖Igitur pugnabat Ioab
cõtra Rabbath filiorũ Ammon, & expugna
27 bat vrbẽ regiã. ¶Miſitq; Ioab nuncios ad
Dauid, dicẽs: Dimicaui aduersũ Rabbath,
28 & capienda eſt Vrbs-aquarũ. ¶Nunc igitur
G congrega reliquã partẽ populi, & obſide ci-
uitatẽ, & cape eã: ne cùm à me vaſtata fue
rit vrbs, nomini meo aſcribatur victoria.
29 ¶Congregauit itaque Dauid oẽm populũ,
& profectus eſt aduerſum Rabbath: cumq;
30 dimicaſſet, cepit eam. ¶Et tulit diadema re
gis eorũ de capite eius, pondo auri talentũ,
hñs gẽmas ꝓcioſiſſimas, & impoſitũ eſt ſup
caput Dauid. Sed & prędã ciuitatis aſporta
31 uit multã valdè. ¶Populũ quoq; ei⁹ adducẽs
ſerrauit, & circũegit ſup eos ferrata carpẽta:
diuiſitq; cultris, & traduxit ĩ typolaterũ: ſic
fecit vniuerſis ciuitatib⁹ filiorũ Ammõ: &
reuerſus ẽ Dauid, & oĩs exercit⁹ ĩ Ieruſalẽ.



CAPVT XIII

1 FACTVM eſt aũt poſt hæc, vt
A Abſalom filij Dauid ſororem
ſpecioſiſſimã vocabulo Tha-
mar, adamaret Amnon filius
*-2.* 2 Dauid, ¶& deperiret in eã-val
de, ita vt propter amorẽ eius ęgrotaret: qa
cũ eſſet virgo, difficile ei videbat̃ vt quippiã
3 inhoneſtè ageret cũ ea. ¶Erat aũt Amnon
amicus, nomine Ionadab fili⁹ Semmaa fra
4 tris Dauid, vir prudens valde. ¶Qui dixit ad
eũ: Quare ſic attenuaris macie fili regis, p
ſingulos dies? cur non indicas mihi? Dixitq;
ei Amnon: Thamar ſororẽ fratris mei Ab-
5 ſalom amo. ¶Cui reſpõdit Ionadab: Cuba
ſuper lectũ tuum, & languorẽ ſimula: cũq;
venerit pater tuus vt viſitet te, dic ei, Ve-
niat, oro, Thamar ſoror mea, vt det mihi ci
bũ, & faciat pulmẽtũ, vt comedã de manu
6 eius. ¶Accubuit itaq; Amnon, & quaſi ægro
tare cępit: cũq; veniſſet rex ad viſitandum
B eum, ait Amnon ad regẽ: Veniat obſecro,
Thamar ſoror mea, vt faciat in oculis meis
** paratũ.* duas ſorbitiũculas, & cibũ* capiam de ma-
7 nu eius. ¶Miſit ergo Dauid ad Thamar do-
mũ, dicẽs: Veni in domũ Amnõ fratris tui
8 & fac ei pulmentum. ¶Venitq; Thamar in
domũ Amnon fratris ſui: ille aũt iacebat:
quæ tollẽs farinã cõmiſcuit, & liquefaciẽs,
9 in oculis eius coxit ſorbitiũculas. ¶Tollẽſ-
que quod coxerat, effudit, & poſuit coram
eo, & noluit comedere: dixitque Amnon:
Eijcite vniuerſos à me. Cùmque eieciſſent
10 omnes, ¶dixit Amnon ad Thamar: Infer ci
bum in conclaui, vt veſcar de manu tua.
Tulit ergo Thamar ſorbitiunculas quas fe-
cerat, & intulit ad Amnon fratrem ſuum
11 in conclaui. ¶Cumque obtuliſſet ei cibum,
C apprehendit eam, & ait: Veni cuba mecũ,
12 ſoror mea. ¶Quæ reſpondit ei: Noli frater
mi, noli opprimere me: neq;.n. hoc fas eſt
13 in Iſraël: noli facere ſtultitiã hãc. ¶Ego.n,
ferre nõ potero opprobrium meũ, & tu eris
quaſi vnus de inſipiẽtib⁹ in Iſraël: qn po-
tius loquere ad regẽ, & nõ negabit me tibi: ** Amnon.*
14 ¶Noluit aũt* acquieſcere precib⁹ eius, & ꝑ-
ualẽs viribus oppreſſit eã, & cubauit cũ ea.
15 ¶Et exoſam eã habuit Amnon odio magno
nimis: ita vt maius eſſet odium quo oderat
eam, amore, quo antè dilexerat. Dixitq; ei

Amnon:

16 Amnõ:Surge & vade.ꝰQuæ rñdit ei:Maius
eſt hoc malũ qđ nũc agis aduersũ me,q̃ qđ
antè feciſti expellens me. Et noluit audire
17 eã:ꝰſed vocato puero, q miniſtrabat ei, di-
xit:Eijce hãc à me foras, & claude oſtium
18 poſt eã.ꝰQuæ ĩduta erat talari tunica:huiu
D ſcemodi.n.filię regis virgines veſtib' vtebã-
tur.Eiecit itaq; eã miniſter illi' foras:clau-
19 ſitq́; fores poſt eã. ꝰQuæ aſpergẽs cinerẽ ca
piti ſuo,ſciſſa talari tunica:impoſitisq́; ma
nibus ſuper caput ſuũ,ibat ingrediẽs, & cla
20 mãs.ꝰDixit aũt ei Abſalõ frater ſuus. Nun-
qd Amnõ frater tu' cõcubuit tecũ? ſed nũc
ſoror tace· frater tuus eſt: neq; affligas cor
tuũ ꝓ hac re.Mãſit itaq; Thamar contabe-
21 ſcẽs in domo Abſalõ fratris ſui.ꝰCũ aũt au
diſſet rex Dauid verba hęc,cõtriſtat' eſt val
de,–& noluit cõtriſtare ſpũm Amnon filij
ſui,qm̃ diligebat eũ,qa primogenitus erat
22 ei`.ꝰPorrò nõ eſt locut' Abſalõ ad Amnõ,
nec malũ,nec bonũ:oderat.n.Abſalõ Am-
E non,eò ꝙ violaſſet Thamar ſororẽ ſuã.ꝰFa-
23 ctũ eſt aũt poſt tp̃s biẽnij, vt tõderent oues
Abſalõ in Baal-haſor,q̃ eſt iuxta Ephráim,
24 & vocauit Abſalõ oẽs filios regis. ꝰVenitq́;
ad regẽ,& ait ad eũ:Ecce tondẽtur oues ſer
ui tui: veniat oro rex cũ ſeruis ſuis, ad ſer-
25 uum ſuũ.ꝰDixitq́; rex ad Abſalõ: Noli fili
mi,noli rogare vt veniam' oẽs,& grauem'
te.Cũ aũt cogeret eũ, & noluiſſet ire, bene
26 dixit ei:ꝰEt ait Abſalõ: * Si non vis venire, *ad Da-uid.*
veniat obſecro nobiſcũ ſaltẽ Amnõ frater
meus.Dixitq́; ad eũ rex: Nõ eſt neceſſe, vt
27 vadat tecum.ꝰCoegit itaq; Abſalom eũ, &
dimiſit cũ eo Amnon,& vniuerſos filios re
gis.–Feceratq́; Abſalõ conuiuiũ quaſi con
28 uiuium regis`.ꝰPræceperat aũt Abſalõ pue
ris ſuis,dicens: Obſeruate cùm temulẽtus
fuerit Amnõ vino,& dixero vobis, Percuti-
te eũ,& interficite.nolite timere:ego enim
ſum qui pręcipio vobis:roboramini,& eſto
29 te viri fortes. ꝰFecerũt ergo pueri Abſalom
aduerſum Amnon ſicut præceperat eis Ab-
F ſalom.Surgẽtesq́; oẽs filij regis, aſcẽderunt
30 ſinguli mulas ſuas,& fugerunt. Cumq́; ad-
huc pergerent in itinere, fama peruenit ad
Dauid,dicens:Percuſſit Abſalom oẽs filios
regis, & non remanſit ex eis ſaltem vnus.
31 ꝰSurrexit itaq; rex*,& ſcidit veſtimẽta ſua: *David.*
& cecidit ſuper terrã, & omnes ſerui illius
qui aſſiſtebant ei, ſciderunt veſtimẽta ſua.
32 ꝰReſpondens autem Ionadab filius Sẽmaa
fratris Dauid, dixit: Ne æſtimet dñs meus
ꝙ oẽs pueri filij regis occiſi ſint.Amnon ſo
ſus mortuus eſt, quoniam in ore Abſalom
erat poſitus ex die qua oppreſſit Thamar ſo
33 rorem eius. ꝰNunc ergo ne ponat dominus
meus rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, di
cens, Omnes filij regis occiſi ſunt: quoniã
34 Amnon ſolus mortuus eſt.ꝰFugit aũt Abſa
lom : & eleuauit puer ſpeculator oculos
G ſuos,& aſpexit:& ecce populus multus ve-
niebat per iter deuium ex latere montis.
35 ꝰDixit autem Ionadab ad regem : Ecce fi-
lij regis adſunt·iuxta verbum ſerui tui ſic
36 factum eſt.ꝰCumque ceſſaſſet loqui, appa-
ruerunt & filij regis:& intrantes leuauerũt
vocem ſuam, & fleuerũt:ſedet rex , & om-
nes ſerui eius fleuerunt ploratu magno ni
37 mis.ꝰPorrò Abſalom fugiens,abijt ad Tho
lomai filium Ammiud regẽ Geſſur . Luxit
ergo Dauid filium ſuum * `multis` diebus. **Amnon.* *`cunctis` *d.*
38 ꝰAbſalom autem cùm fugiſſet, & veniſſet
39 in Geſſur, fuit ibi tribus annis. ꝰCeſſauitq́;
rex Dauid perſequi Abſalom, eò ꝙ conſo-
latus eſſet ſuper Amnon interitu.



CAPVT XIIII.

1 INtelligens autem Ioab filius Saruię, ꝙ
A cor regis verſum eſſet ad Abſalom , ꝰmiſit
2 Thecuam, & tulit inde mulierem ſapiẽtẽ,
dixitq;

dixitq; ad eã: Lugere te ſimula, & induere
veſte lugubri, & ne vngaris oleo, vt ſis qua-
ſi mulier iam plurimo tpe lugens mortuũ.
3 ¶& ingredieris ad regem, & loqueris ad eũ
ſermones huiuſcemodi. Poſuit autem Ioab
4 verba in ore eiꝰ. ¶Itaq; cùm ingreſſa fuiſſet
mulier Thecuitis ad regem, cecidit corã eo
ſuper terrã, & adorauit, & dixit: Serua me
5 rex. ¶Et ait ad eam rex: Quid cauſæ habes?
Quæ rñdit: Heu, mulier vidua ego ſũ: mor-
6 tuus eſt.n.vir meus. ¶Et ancillæ tuæ erant
duo filij: q rixati ſunt aduerſum ſe in agro,
nulluſque erat qui eos prohibere poſſet: &
7 percuſſit alter alterũ, & interfecit eum. ¶Et
B ecce cõſurgẽs vniuerſa cognatio aduerſum
ancillam tuam, dicit: trade eum qui percuſ
ſit fratrem ſuũ, vt occidamus eum pro aïa
fratris ſui quem interfecit, & deleamus hæ
redẽ: & quærũt extinguere ſcintillam meã
quę relicta eſt, vt nõ ſuperſit viro meo no-
8 mẽ, & reliquiæ ſuper terram. ¶Et ait rex ad
mulierem: Vade in domũ tuam, & ego iu-
9 bebo pro te. ¶Dixitque mulier Thecuitis ad
regem: In me dñe mi rex ſit iniquitas, & in
domum patris mei, rex aũt & thronus eius
10 ſit innocens. ¶Et ait rex: Qui contradixerit
tibi, adduc eum ad me, & vltrà non addet
11 vt tangat te. ¶Quæ ait: Recordetur Rex dñi
Dei ſui, vt non multiplicentur proximi ſan
C guinis ad vlciſcẽdum, & nequaquam inter
ficiant filium meum Qui ait: Viuit Domi-
nus, quia nõ cadet de capillis filij tui ſuper
12 terram. ¶Dixit ergo mulier: loquatur ancil-
la tua ad dñm meum regẽ verbum. Et ait:
13 Loquere. ¶Dixitq; mulier: Quare cogitaſti
huiuſcemodi rem contra populum Dei, &
locutus eſt rex verbũ iſtud vt peccet, & non
14 reducat eiectum ſuum? ¶Omnes morimur,
& quaſi aquæ dilabimur in terrã, quæ non
reuertũtur: ‖nec vult Deus perire animam,
ſed retractat cogitãs ne penitus pereat qui
15 abiectus eſt. ¶Nũc igitur veni vt loquar ad
dominum meum regem verbum hoc præ-
ſente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar
ad regem, ſi quomodo faciat rex verbum
16 ancillæ ſuæ: ¶Et audiuit rex*, vt liberaret
D ancillam ſuam de manu omnium qui vole
bant de hæreditate Domini delere me, & fi
17 lium meum ſimul. ¶Dicat ergo ancilla tua,
vt fiat verbum domini mei regis ſicut ſacri
ficiũ. Sicut enim angelus domini, ſic eſt do
minus meus rex, vt nec benedictione, nec
maledictione moueatur: vnde & Dominus
18 Deus tuus eſt tecum. ¶Et rñdẽs rex dixit ad
mulierem: Ne abſcondas à me verbum qđ
te interrogo. Dixitq; ei mulier: Loquere do
19 mine mi rex. ¶Et ait rex: Nunquid manus
E Ioab tecum eſt in omnibus iſtis? Reſpondit
mulier & ait: Per ſalutem animæ tuæ do-
mine mi rex, nec ad ſiniſtram, nec ad dexte
rã eſt ex omnibus his quæ locutus eſt domi
nus meus rex: ſeruus.n.tuus Ioab, ipſe præ-

‖Eze.18.g 32.& 33. e.11.

* verba.

cepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillæ tuæ
20 omnia verba hęc. ¶Vt verterem figuram ſer
monis huius, ſeruus tuus Ioab præcepit i-
ſtud: tu autem domine mi rex, ſapiens es, ſi
cut habet ſapientiam angelus Dei, vt intel-
21 ligas omnia ſuper terram. ¶Et ait rex ad Io-
ab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade
22 ergo, & reuoca puerum Abſalom. ¶Cadenſ-
que Ioab ſuper faciem ſuam in terram,
adorauit, & benedixit regi, & dixit Ioab:
Hodie intellexit ſeruus tuus, qa inueni gra
tiam in oculis tuis domine mi rex: feciſti e-
23 nim ſermonem* rex ſerui tui. ¶Surrexit er-
F go Ioab, & abijt in Geſſur, & adduxit Abſa
24 lom in Ieruſalem. ¶Dixit autem rex: Reuer-
tatur in domum ſuam, & faciem meam
non videat. Reuerſus eſt itaque Abſalom
in domum ſuam, & faciem regis nõ vidit.
25 ¶Porrò ſicut Abſalom, vir non erat pulcher
in omni Iſraël, & decorus nimis: à veſtigio
pedis vſque ad verticem non erat in eo vl-
26 la macula. ¶Et quando tondebat capillum
(ſemel autem in anno tondebatur, quia
grauabat eum cæſaries) ponderabat capil-
los capitis ſui ducentis ſiclis, pondere publi
27 co. ¶Nati ſunt autem Abſalom filij tres:
& filia vna, nomine Thamar, elegantis for-
28 mæ. ¶Manſitque Abſalom in Ieruſalem
duobus annis, & faciem regis non vidit.
29 ¶Miſit itaque ad Ioab, vt mitteret eum ad
regem: qui noluit venire ad eum. Cumque
ſecundò miſiſſet: & ille noluiſſet venire
30 ad eum, ¶dixit ſeruis ſuis: Scitis agrum
G Ioab iuxta agrum meum, habentem meſ-
ſem hordei: ite igitur, & ſuccendite eum
igni. Succenderunt ergo ſerui Abſalom ſe-
getem igni. – Et venientes ſerui Ioab, ſciſſis
veſtibus ſuis, dixerunt: Succenderunt ſerui
31 Abſalom partem agri igni˴. ¶Surrexitque
Ioab & venit ad Abſalom in domum eius,
& dixit: Quare ſuccenderunt ſerui tui ſe-
32 getem meam igni? ¶Et reſpondit Abſalom
ad Ioab: Miſi ad te obſecrans vt venires ad
me, & mitterem te ad regem, & diceres ei:
Quare veni de Geſſur? melius mihi erat ibi
eſſe: obſecro ergo, vt videam faciem Re-
gis: quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ, in-
33 terficiat me. ¶Ingreſſus itaque Ioab ad
regem, nunciauit ei – omnia˴: vocatuſque
eſt Abſalom, & intrauit ad regem, & adora
uit ſuper faciem terræ coram eo: oſculatuſ-
que eſt rex Abſalom.

*domine mi.

–8.

–9.

## CAPVT XV.

1 IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſa-
A lom currus & equites, & quin
2 quaginta viros qui pręcederẽt
eum. ¶Et manè conſurgẽs Ab
ſalom, ſtabat iuxta introitum
portæ – in via˴, & omnem virum qui ha-
bebat negocium vt veniret ad regis iudi-
cium, vocabat Abſalom ad ſe, & dice-
bat: De qua ciuitate es tu? Qui reſpon-

–4.

dens,aiebat. Ex vna tribu Iſraël ego sũ ſer-
3 uus tuus.¶Rñdebatq; ei Abſalom : Videntͦ
mihi ſermones tui boni & iuſti, ſed nõ eſt
qui te audiat cõſtitutus à rege. Dicebatque
4 Abſalom: ¶Quis me cõſtituat iudicẽ ſuper
terrã,vt ad me veniant oẽs qui habẽt nego
5 ciũ,& iuſtè iudicẽ? ¶Sed & cũ accederet ad
eũ homo vt ſalutaret illum, extẽdebat ma-
nũ ſuam,& apprehendens oſculabatur eũ .
6 Faciebatq; hoc omni Iſraël veniẽti ad iu-
B diciũ vt audiretur à rege, & ſolicitabat cor
ˎquatuor. 7 da virorũ Iſraël.¶Poſtˎquadragintaˋautem
9. annos,dixit Abſalom ad regẽ–Dauidˋ: Va-
–3. dã,& reddã vota mea quæ voui Dño in He
8 bron.¶Vouẽs enim vouit ſeruus tuus, cum
eſſet in Geſſur Syriæ, dicens : Si reduxerit
me Dñs in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.
9 ¶Dixitq; ei rex Dauid: Vade in pace. Et ſur-
10 rexit & abijt in Hebron. ¶Miſit aũt Abſa-
lom exploratores in vniuerſas trib' Iſraël,
dicens: Statim vt audieritis clangorẽ bucci
næ,dicite : Regnabit Abſalom in Hebron.
11 ¶ Porrò cũ Abſalom ierunt ducenti viri de
Ieruſalẽ vocati, eũtes ſimplici corde, & cau
12 ſam penitus ignorantes. ¶Accerſiuit quoq;
Abſalom Achi–tophel Gilonitẽ conſilia-
ˎCum im C riũ Dauid, de ciuitate ſua Gilo. ˎCũq; im-
molaret molaret victimas, factaˋeſt coniuratio vali-
victimas da, populuſque concurrens augebatur cum
& ſacta ſ 13 Abſalom.¶Venit igitur nuncius ad Dauid,
dicens : Toto corde vniuerſus Iſraël ſequitͬ
14 Abſalom.¶Et ait Dauid ſeruis ſuis q̃ erant
cũ eo in Ieruſalẽ: Surgite, fugiamus: neque
enim erit nobis effugiũ à facie Abſalom .
feſtinate egredi , ne fortè veniens occupet
ˎimpellat nos,& ˎimpleatˋ ſup nos ruinã , & pcutiat
7. 15 ciuitatẽ in ore gladij.¶Dixeruntq; ſerui re-
gis ad eum: Oĩa quæcunq; pceperit dñs no
16 ſter rex, libẽter exequemur ſerui tui.¶Egreſ
ſus eſt ergo rex & vniuerſa domus eius pe-
dibus ſuis : & reliquit rex decem mulieres
17 concubinas ad cuſtodiẽdam domũ. ¶Egreſ-
D ſusq; rex & omnis Iſraël pedibus ſuis: ſte-
–3. 18 tit procul à domo : ¶ & vniuerſi ſerui eius
ambulabant iuxta eũ, & legiones Cerethi,
& Phelethi, & oẽs Gethæi–pugnatores va-
lidiˋſexcenti viri qui ſequuti eũ fuerant de
19 Geth pedites, pcedebãt regẽ. ¶ Dixit aũt rex
ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcũ? re-
uertere, & habita cum rege, quia peregrin'
20 es, & egreſſus es de loco tuo. ¶Heri veniſti,
& hodie cõpellẽris nobiſcũ egredi? ego aũt
vadã quò iturus ſum: reuertere, & reduc te
cum fratres tuos, & Dñs faciat tecum miſe
–4. ricordiam & veritatem, quiaˋ oſtẽdiſti gra-
–1. 21 tiam & fidem. –¶ Et reſponditˋEthai regi,
dicens : Viuit Dñs & viuit dominus meus
rex: quoniã in quocunq; loco fueris domi-
ne mi rex, ſiue ĩ morte, ſiue in vita, ibi erit
22 ſeruus tuus. ¶ Et ait Dauid Ethai: Veni, &
E tranſi. Et tranſiuit Ethai Gethæus, & oẽs vi
ri q̃ cum eo erant, & reliqua multitudo.

23 ¶Oẽſque flebant voce magna, & vniuerſus
populus tranſibat: rex quoq; tranſgredieba
tur Torrentẽ Cedron , & cunctus populus
incedebat cõtra viã–oliuæˋquæ reſpicit ad –7.
24 deſertum. ¶ Venit aũt & Sadoc–ſacerdosˋ, –8.
& vniuerſi Leuitæ cum eo portãtes arcam
fęderis Dei, & depoſuerũt arcã fęderis Dei,
& aſcẽdit Abiathar donec explet' eſſet om-
nis populus q̃ egreſſus fuerat de ciuitate .
25 ¶Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcã Dei in
vrbẽ, ſi inuenero gratiam in oculis Domi-
ni, reducet me, & oſtendet mihi eam & ta-
26 bernaculũ ſuum. ¶Si autem dixerit mihi :
Nõ places, præſto ſum, faciat * quod bonũ *mihi. 1.
27 eſt corã ſe. ¶ Et dixit rex ad Sadoc–ſacerdo-
F tem: O videns reuertere in ciuitatem in pa
ce. & Achimaas filius tuus , & Ionathã fi-
lius Abiathar duo filij veſtri, ſint vobiſcũ.
28 ¶Ecce ego abſcondar in cãpeſtribus deſerti,
donec veniat ſermo à vobis indicans mihi.
29 ¶ Reportauerũt ergo Sadoc & Abiathar ar-
cam Dei in Ieruſalem : & manſerunt ibi .
30 ¶Porrò Dauid aſcendebat Cliuum–Oliua-
rum, ſcandens & flens, nudis pedibus ince-
dẽs, & operto capite, ſed & oĩs populus q̃
erat cũ eo, operto capite aſcendebat plorans.
31 ¶Nunciatum eſt autem Dauid, q & Achi-
tóphel eſſet in cõiuratione cum Abſalom,
dixitq; Dauid: Infatua quæſo Domine cõ-
32 ſilium Achi–tóphel.¶ Cumque aſcenderet
G Dauid ſummitatem montis in quo adora-
turus erat Dominum, ecce occurrit ei Chu-
ſai Arachites ſciſſa veſte & terra pleno ca-
33 pite. ¶Et dixit ei Dauid: Si veneris mecum,
34 eris mihi oneri : ¶ſi autem in ciuitatem re-
uertaris , & dixeris Abſalom , ſeruus tuus
ſum rex, –patere me viuereˋ : ſicut fui ſer- –5.
uus patris tui, ſic ero ſeruus tuus: diſſipabis
35 conſilium Achi–tóphel. ¶Habes autem te-
cum Sadoc, & Abiathar ſacerdotes: & om-
ne verbum quodcunq; audieris de domo
regis, indicabis Sadoc & Abiathar ſacerdo-
36 tibus. ¶Sunt enim cum eis duo filij eorum
Achimaas filius Sadoc, & Ionathan filius
Abiathar : & mittetis per eos ad me omne
37 verbum quod audieritis . ¶ Veniente ergo
Chuſai amico Dauid in ciuitatem , Abſa-
lom quoq; ingreſſus eſt Ieruſalem.

## CAPVT XVI.

1 CVmq; Dauid tranſiiſſet paululũ
A montis verticem, apparuit Si-
ba puer Miphi–bóſeth, in oc-
curſum eius, cum duobus aſi-
nis, qui onerati erant ducẽtis
panibus, & centum alligaturis vuæ, & cen
tum maſſis palatharum, ˎ & duobus vtri- ˎvtre. 6.
2 busˋvini. ¶Et dixit rex Sibæ: Quid ſibi vo-
lunt hæc? Reſponditque Siba : * aſini, do- * Domine
meſticis regis, vt ſedeant, & panes & pala- mi rex.
thæ ad veſcendũ pueris–tuis,ˋ vinum autẽ –1.
3 vt bibat ſi quis defecerit in deſerto. ¶‖Et ait ‖Inf. 19.
rex: Vbi eſt filius dñi tui? Reſpõditq; Siba c.27.

regi,

regi: Remanſit in Ieruſalem, dicens, Hodie
reſtituet mihi domus Iſraël regnum patris
4 mei. ¶Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia quæ
fuerũt Miphi-boſeth. Dixitq́; Siba: Oro, vt
inueniam gratiam corã te domine mi rex.
5 ¶Venit ergo rex Dauid vſq; Bahurim, & ec
ce egrediebatur inde vir de cognatione do-
mus Saul, nomine Semei, filius Gera, pro-
6 cedebatq́; egrediens, & maledicebat. ¶Mit-
B tebatq́; lapides contra Dauid, & cõtra vni-
uerſos ſeruos regis Dauid: omnis aũt popu
lus, & vniuerſi bellatores à dextro & à ſini
7 ſtro latere regis incedebãt. ¶Ita aũt loque
bat̃ Semei cũ malediceret regi: Egredere,
8 egredere vir ſanguinũ, & vir Belial. ¶Reddi
dit tibi Dñs vniuersũ ſanguinẽ dom⁹ Saul:
qm̃ inuaſiſti regnũ pro eo, & dedit Dñs re-
gnũ in manu Abſalõ filij tui: & ecce præ-
mũt te mala tua, qm̃ vir ſanguinũ es. ¶Di-
xit aũt Abiſai filius Saruiæ regi: Quare ma
ledicit canis hic moriturus dño meo regi?
vadã, & amputabo caput eius. ¶Et ait rex:
10 quid mihi & vobis eſt filij Saruię? dimittite
eũ vt maledicat: Dñs.n. præcepit ei vt ma-
lediceret Dauid: & qs eſt qui audeat dice-
11 re, quare ſic fecerit? ¶Et ait rex Abiſai, &
vniuerſis ſeruis ſuis: Ecce filius meus qui
egreſſus eſt de vtero meo quęrit aĩam meã:
C quãtò magis * hic filius Iemini? * dimittite *mox 9. * maledi-
eũ, vt maledicat iuxta præceptũ Dñi, ¶ſi for cet mihi:
tè reſpiciat Dñs afflictionẽ meã, & reddat
mihi Dñs bonũ pro maledictione hac, die
13 hodierna. ¶Ambulabat itaq; Dauid & ſocij
eius per viã cũ eo. Semei aũt per iugũ mon
tis ex latere, cõtra illũ gradiebatur, maledi-
cẽs & mittẽs lapides aduerſum eũ, terrãq́;
14 ſpargens. ¶Venit itaq; rex * & vniuerſus po- *Dauid.
pulus cũ eo laſſus, & refocillati ſunt ibi. refocillatus eſt 1.
15 ¶Abſalom aũt & oĩs populus eius ingreſ- Iſrael 6.
ſi ſunt Ieruſalẽ, ſed & Achi-tóphel cũ eo.
16 ¶Cũ autem veniſſet Chuſai Arachites ami-
cus Dauid ad Abſalom, locutus eſt ad eum:
17 Salue rex, ſalue rex. ¶Ad quẽ Abſalom: Hęc
eſt, inquit, gratia tua ad amicũ tuũ? quare
nõ iuiſti cũ amico tuo? Reſpõditq́; Chuſai
D ad Abſalom: Nequaquam: quia illius ero
quem elegit Dñs, & oĩs hic populus & vni-
19 uerſus Iſraël, & cũ eo manebo. ¶Sed vt &
hoc inferam, cui ego ſeruiturus ſum? non-
ne filio regis? ſicut parui patri tuo, ita pare-
20 bo & tibi. ¶Dixit autẽ Abſalom ad Achi-tó
phel: Inite conſiliũ quid agere debeamus.
21 ¶Et ait Achi-tóphel ad Abſalom: Ingrede-
re ad cõcubinas patris tui, quas dimiſit ad
cuſtodiendũ domum: vt cùm audierit om-
nis Iſraël ꝙ fędaueris patrem tuum, robo-
22 rentur tecum manus eorum. ¶Tetenderũt Sup. 12. c. 17.
ergo Abſalõ tabernaculum in ſolario, & in-
greſſus que eſt ad concubinas patris ſui co-
23 ram vniuerſo Iſraël. ¶Conſilium autem
Achi-tóphel, quod dabat in diebus illis,
quaſi ſiquis conſuleret Deum: ſic erat om-
ne conſilium Achi-tóphel, & cum eſſet cũ
Dauid, & cùm eſſet cum Abſalom.



## CAPVT XVII.

1 DIxit ergo Achi-tóphel ad
A Abſalom: Eligã mihi duode-
cim millia virorũ, & cõſurgẽs
2 perſequar Dauid hac nocte.
¶Et irruens ſuper eum (quip-
pe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus) percu-
tiam eum: cumque fugerit omnis populus
qui cum eo eſt, percutiam regem deſola-
3 tum. ¶Et reducam vniuerſum populum,
quomodo vnus homo reuerti ſolet: vnũ omnis 6.
enim virum tu quæris, & omnis populus
4 erit in pace. ¶Placuitque ſermo eius Abſa-
lom, & cunctis maioribus natu Iſraël.
5 ¶Ait aũt Abſalom: Vocate * Chuſai Arachi- * & 4.
6 ten, & audiamus quid & ipſe dicat. ¶Cũq;

veniſſet

veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom
ad eũ: Huiuſcemodi ſermonem locutus eſt
Achi-tóphel : facere debemus an nõ ? qđ
7 das cõſiliũ? ¶Et dixit Chuſai ad Abſalõ:
B Nõ eſt bonũ cõſiliũ qđ dedit Achitóphel
8 hac vice. ¶Et rurſum intulit Chuſai: Tu no-
ſtri patrẽ tuũ, & viros qui cũ eo ſunt, eſſe
fortiſſimos & amaro animo veluti ſi vrſa
raptis catulis in ſaltu ſęuiat: ſed & pater
tuus vir bellator eſt, nec morabiť cũ popu-
9 lo. ¶ Forſitan nũc latitat in foueis, aut in
vno quo voluerit loco. & cùm ceciderit
vnus quilibet in principio, audiet quicũq;
audierit, & dicet: Facta eſt plaga in populo
10 qui ſequebať Abſalõ. ¶Et fortiſſimus *quiſ
que', cuius cor eſt quaſi leonis, pauore ſol-
ueť: ſcit enim omnis-populus' Iſraël fortẽ
C eſſe patrẽ tuũ, & robuſtos oẽs q cũ eo ſunt.
11 ¶Sed hoc mihi vř rectũ eſſe conſiliũ: Cõgre-
getur ad te vniuerſus * Iſraël, à Dan vſq;
Berſabee, quaſi arena maris ĩnumerabilis:
12 & tu eris in medio eorũ. ¶Et irruemus ſup
eũ in quocũq; loco inuentus fuerit. & ope-
riemus eũ, ſicut cadere ſolet ros ſup terrã:
& nõ relinquemus de viris qui cũ eo ſunt,
13 ne vnũ quidẽ. ¶Quòd ſi vrbẽ aliquã fuerit
ingreſſus, circũdabit omnis Iſraël ciuitati
illi funes: & trahemus eã in torrentẽ, vt nõ
14 reperiatur ne calculus quidẽ ex ea. ¶Dixit-
que Abſalõ, & oẽs viri Iſraël: Melius eſt
cõſiliũ Chuſai Arachitæ, cõſilio Achi-tó-
D phel. Domini aũt nutu diſſipatũ eſt cõſiliũ
Achi-tóphel vtile, vt induceret Dñs ſuper
15 Abſalom malum. ¶Et ait Chuſai Sadoc &
Abiathar ſacerdotibus: Hoc & hoc modo
conſilium dedit Achitòphel Abſalom: &
ſenioribus Iſraël: & ego tale & tale dedi cõ
16 ſilium. ¶Nũc ergo mittite citò, & nunciate
Dauid dicentes: Ne morèris nocte hac in
campeſtribus deſerti, ſed abſq; dilatione
tranſgredere, ne fortè abſorbeatur rex, &
17 oĩs populus qui cũ eo eſt. ¶Ionathan autẽ
& Achimaas ſtabant iuxta Fontem-rogel:
abijt ancilla & nũciauit eis: & illi profecti
ſunt, vt referrent ad regem Dauid nunciũ:
nõ enim poterant videri, aut introire ciui-
18 tatem. ¶Vidit autem eos quidam puer, &
E indicauit Abſalom: illi verò concito gradu
ingreſſi ſunt domum cuiuſdã viri in Bahu-
rim, qui habebat puteum in veſtibulo ſuo,
19 & deſcẽderunt in eũ. ¶Tulit autem mulier,
& expãdit velamen ſuper os putei quaſi ſic
20 cans ptiſanas: & ſic latuit res. ¶Cumque ve
niſſent ſerui Abſalom in domũ, ad mulie-
rem dixerũt: Vbi eſt Achimaas & Ionathã?
Et reſpondit eis mulier: Tranſierunt feſti-
nanter, guſtata paululum aqua. At hi qui
quærebãt, cũ nõ reperiſſent, reuerſi ſunt in
21 Ieruſalẽ. ¶Cũq; abijſſent, aſcenderũt illi de
puteo, & pergẽtes nũciauerũt regi Dauid,
& dixerũt: Surgite, & trãſite citò fluuium:
qm̃ huiuſcemodi dedit conſiliũ contra vos
22 Achi-tóphel. ¶Surrexit ergo Dauid, & om-
F nis populus q cũ eo erat, & trãſierũt Iorda-
nẽ, donec diluceſceret, *& ne vnus quidem
23 reſiduus fuit, qui nõ trãſiſſet fluuiũ. ¶Porrò
Achi-tóphel videns ꝙ non fuiſſet factũ cõ
ſiliũ ſuum, ſtrauit aſinũ ſuũ, ſurrexitq; &
abijt in domum ſuam & in ciuitatẽ ſuam:
& diſpoſita domo ſua', ſuſpendio interijt,
24 & ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui. ¶Da-
uid aũt venit in caſtra, & Abſalom tranſijt
25 Iordanẽ ipſe et oẽs viri Iſraël cũ eo. ¶Ama-
ſam verò conſtituit Abſalom pro Ioab ſu-
per exercitum. Amaſa autem erat filius vi
ri, q vocabatur Ietra de Iezreli, qui ingreſ-
G ſus eſt ad Abigail filiã Naas, ſororẽ Saruiæ
26 quæ fuit mater Ioab. ¶Et caſtrametatus eſt
Iſraël cũ Abſalom in terra Galaad. ¶Cũq;
veniſſet Dauid in caſtra, Sobi filius Naas de
Rabath filiorum Ammon et Machir filius
27 Amihel de Lo-dabar, et Berzellai Galaadi
28 tes de Rogelim, ¶obtulerũt ei ſtratoria, et ta
petia, et vaſa fictilia, frumentũ et hordeum
et farinã et polentã et faba et lentẽ, et fri-
29 xũ *cicer, et mel et butyrũ, oues et pingues
vitulos, dederuntq; Dauid, et populo q cũ
eo erat, ad veſcendum: ſuſpicati enim ſunt
populum ſame et ſiti fatigari in deſerto.

CAPVT XVIII.

1 IGITVR cõſiderato Dauid po
A pulo ſuo conſtituit ſuper eos
2 tribunos et centuriones, ¶et
dedit populi tertiam partem
ſub manu Ioab, et tertiã par-
tẽ ſub manu Abiſai filij Saruię fratris Ioab,
et tertiã partẽ ſub manu Ethai, qui erat de
Geth: Dixitque rex ad populũ: Egrediar &
3 ego vobiſcum. ¶Et reſpondit populus: Non
exibis: ſiue enim fugerimus, non magno-
pere ad eos de nobis pertinebit, ſiue media
pars ceciderit è nobis, non ſatis curabunt:
quia tu vnus *pro decẽ millib⁹ computaris:
melius eſt igitur vt ſis nobis in vrbe præſi-
dio. ¶Ad quos rex ait: Quod vobis videť re-
ctum, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta por-
tam: egrediebaturq; populus ꝑ turmas ſuas
5 centeni & milleni. ¶Et præcepit rex Ioab &
B Abiſai & Ethai, dicens: Seruate mihi pue-
rũ Abſalom. Et oĩs populus audiebat præci
pientẽ regem cunctis principibus pro Ab-
6 ſalom. Itaque egreſſus eſt populus in cãpũ
contra Iſraël, & factum eſt prælium in ſal-
7 tu Ephráim. ¶Et cæſus eſt ibi popul⁹ Iſraël
ab exercitu Dauid, factaq; eſt plaga magna
8 in die illa, viginti millium. ¶Fuit aũt ibi ꝑ-
lium diſperſum ſuper faciem omnis terrę,
& multò plures erãt quos ſaltus cõſumpſe
rat de populo, q̃ hi quos vorauerat gladius
9 in die illa. ¶Accidit autẽ vt occurreret Ab-
ſalom ſeruis Dauid, ſedens mulo: cumque
ingreſſus fuiſſet mulus ſubter cõdenſã quer
cum et magnã, adhæſit caput eius quercui:
et illo ſuſpenſo inter cœlum et terrã, mu-

*ipſe 2. —2.

*populus

*antequã denudaretur verbũ.

*oleo.

*ſolus

lus

10 lus cui inſederat, ꝑtranſiuit. ¶Vidit aũt hoc
C quiſpiã, & nũciauit Ioab, dicens: Vidi Ab-
11 ſalom pendere de quercu. ¶Et ait Ioab viro
qui nunciauerat ei: Si vidiſti, quare nõ cõ-
fodiſti eũ cũ terra, & ego dediſſem tibi decẽ
12 argẽti ſiclos, & vnũ baltheũ? ¶Qui dixit ad
Ioab: Si appẽderes in manibus meis mille
argẽteos, nequaquã mitterẽ manũ meã in
filium regis: audientibus enim nobis p̄ce-
pit rex tibi & Abiſai, & Ethai, dicẽs: Cuſto
13 dite mihi puerũ Abſalom. ¶Sed & ſi feciſ-
ſem cõtra animam meã audacter, nequaq̃
hoc regẽ latêre potuiſſet, & tu ſtares ex ad-
14 uerſo. ¶Et ait Ioab: Non ſicut tu vis, ſed ag-
grediar eũ corã te. Tulit ergo* tres lanceas
*Ioab. 9. in manu ſua, & infixit eas in corde Abſa-
lom. Cũq; adhuc palpitaret hærẽs in quer-
15 cu, ¶cucurrerũt decẽ iuuenes armigeri Ioab,
16 & ꝑcutientes interfecerunt eum. ¶Cecinit
aũt Ioab buccina, & retinuit populũ, ne ꝑ-
D ſequeretur fugientẽ Iſraël, volens parcere
17 multitudini. ¶Et tulerunt Abſalom, & ꝓie-
cerunt eũ in ſaltu, in foueã grãdem, & cõ-
portauerunt ſuper eũ aceruũ lapidum ma-
gnũ nimis: omnis aũt Iſraël fugit in taber-
18 nacula ſua. ¶Porrò Abſalom erexerat ſibi
cũ adhuc viueret, titulũ, qui eſt in valle re-
gis: dixerat enim, Nõ habeo filiũ, & hoc e-
rit monimẽtũ nominis mei. Vocauitq; ti-
tulum noĩe ſuo, & appellatur, Manu-Ab-
19 ſalom, vſq; ad hanc diẽ. ¶Achimaas aũt fi-
lius Sadoc, ait: Currã, & annunciabo regi,
quia iudiciũ fecerit ei Dñs de manu inimi-
20 corum eius. ¶Ad quẽ Ioab dixit: Non eris
nuncius in hac die, ſed nunciabis in alia:
hodie nolo te nũciare: filius enim regis eſt
21 mortuus: ¶Et ait Ioab Chuſi: Vade, & nun-
E cia regi quę vidiſti. Adorauit Chuſi Ioab, &
22 cucurrit. ¶Rurſum aũt Achimaas filius Sa-
doc dixit ad Ioab: Quid impedit ſi ẽt ego
currã poſt Chuſi? Dixitq; ei Ioab: Quid vis
currere fili mi? veni huc, nõ eris boni nũ-
23 cij baiulus. ¶Qui rñdit: Quid enim ſi cucur-
*4. rero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achi-
maas per viam compẽdij, tranſiuit Chuſi.
24 ¶Dauid aũt ſedebat inter duas portas: ſpe-
culator verò qui erat in faſtigio portæ ſuꝑ
murum, eleuans oculos, vidit hominẽ cur-
25 rentem ſolũ. ¶Et exclamans, indicauit re-
gi. Dixitq; rex: Si ſolus eſt, bonus eſt nũcius
F in ore eius. Properante aũt illo, & acceden-
26 te propius, ¶Vidit ſpeculator hominem al-
terum currentẽ, & vociferans in culmine,
ait: Apparet mihi alter homo currẽs ſolus.
27 Dixitq; rex: Et iſte bonus eſt nũcius. ¶Specu
lator aũt: Contemplor, ait, curſum prioris,
quaſi curſum Achimaas filij Sadoc. Et ait
rex: Vir bonus eſt: & nuncium portans bo-
28 num venit. ¶Clamans autem Achimaas, di
xit ad regem: Salue rex. Et adorans regem
coram eo pronus in terram, ait: Benedictus
Dominus Deus tuus, qui concluſit homi-
nes qui leuauerunt manus ſuas contra do-
29 minum meum regẽ. ¶Et ait rex: Eſtne pax
puero Abſalom? Dixitque Achimaas: Vidi
G tumultum magnum, cũ mitteret Ioab ſer-
uus tuus ô rex, me ſeruũ tuũ: neſcio aliud.
30 ¶Ad quem rex: Tranſi, ait, & ſta hîc. Cũq;
31 ille tranſiſſet, & ſtaret. ¶Apparuit Chuſi, &
veniens, ait: Bonum apporto nuncium do-
mine mi rex: iudicauit enim pro te Domi-
nus hodie de manu omnium qui ſurrexe-
32 runt contra te. ¶Dixit autem rex ad Chuſi:
Eſt ne pax puero Abſalom? Cui reſpondẽs
Chuſi: Fiant, inquit, ſicut puer, inimici do
mini mei regis, & vniuerſi qui cõſurgũt ad-
33 uerſus eum in malum. ¶Contriſtatus itaq;
rex, aſcendit cœnaculũ portæ, & fleuit. Et
ſic loquebatur: vadens: Fili mi Abſalom,
Abſalõ fili mi: qs mihi tribuat vt ego mo-
riar ꝓ te Abſalom fili mi, fili mi Abſalõ?

## CAPVT XIX.

1 NVnciatum eſt autẽ Ioab ꝙ rex
A fleret, & lugeret filium ſuũ:
2 ¶& verſa eſt victoria in luctũ
in die illo omni populo: au-
diuit enim populus in die il-
3 la dici: Dolet rex ſuꝑ filio ſuo. ¶Et declina-
uit populus in die illa ĩgredi ciuitatẽ quõ
declinare ſolet populus verſus, & fugiens
4 de prælio. ¶Porrò rex operuit caput ſuũ, &
clamabat voce magna: Fili mi Abſalõ, Ab-
5 ſalom fili mi*. ¶Ingreſſus ergo Ioab ad re-
gem in domũ, dixit: Confudiſti hodie vul-
tus omnium ſeruorũ tuorum, qui ſaluã fe-
cerũt animam tuam, & animam filiorum
tuorum & filiarũ tuarum, & animam vxo-
rum tuarum, & animam cõcubinarũ tua-
6 rum. ¶Diligis odientes te, & odio habes di-
ligentes te: & oſtendiſti hodie quia nõ cu-
ras de ducibus tuis, & de ſeruis tuis: & verè
cognoui modò, quia ſi Abſalom viueret, &
oẽs nos occubuiſſemus, tunc placeret tibi
7 ¶Nunc igitur ſurge, & procede: & alloquẽ-
B ſatisfac ſeruis tuis: iuro enim tibi ꝑ Domi-
num, ꝙ ſi non exieris, ne vnus quidem re-
manſurus ſit tecum nocte hac: & peius eri
hoc tibi, quàm omnia mala quæ venerun
ſuper te ab adoleſcentia tua, vſq; in p̄ſens
8 ¶Surrexit ergo rex, & ſedit in porta: & om
ni populo nunciatum eſt ꝙ rex ſederet i
porta: venitq; vniuerſa multitudo corã re-
9 ge, Iſraël aũt fugit ĩ tabernacula ſua. ¶Om
nis quoq; populus certabat in cũctis trib
bus Iſrael, dicens: Rex liberauit nos de ma
nu inimicorum noſtrorũ, ipſe ſaluauit no
de manu Philiſthinorũ: & nũc fugit de te
10 ra propter Abſalom. ¶Abſalom aũt quem
vnximus ſuper nos, mortuus eſt in bello
vſquequo ſiletis, & non reducitis regem
Et conſiliũ totius Iſraël venit ad regem
11 ¶Rex verò Dauid miſit ad Sadoc & Abi
C thar ſacerdotes, dicens: Loquimini ad ma
iores natu Iuda, dicentes: Cur venitis n

uiſſimi ad reducendum regem in domum
ſuam? Sermo aũt omnis Iſraël peruenerat
ad regem in domo eius,-quia dixerat rex,
12 Hęc dicetis ad populũ Iuda', Fratres mei
vos, os meum, & caro mea vos: quare nouiſ
13 ſimi reducitis regẽ? Et Amaſæ dicite: Nõ-
ne os meũ, & caro mea es? Hæc faciat mihi
Deus, & hæc addat, ſi non magiſter militiæ
fueris coram me omni tempore pro Ioab.
14 Et inclinauit cor oĩum virorũ Iuda, quaſi
viri vnius: miſeruntq; ad regem, dicentes:
3.Re.2.b 8. 15 Reuertere tu, & oẽs ſerui tui. Et reuerſus
eſt rex; & venit vſq; ad Iordanem, &-oĩs'
–6. Iuda venit vſq; in Galgala, vt occurreret re
16 gi, & traduceret eũ Iordanem. Feſtinauit
aũt Semei filius Gera filij Iemini de Bahu
rim, & deſcendit cũ viris Iuda in occurſum
17 regis Dauid cũ mille viris de Ben-iamin,
& Siba puer de domo Saul: & quindecim fi
lij eius, ac viginti ſerui cum eo erant: & ir-
18 rumpentes Iordanem ante regem, tráſie-
runt vada, vt traducerent domũ regis, & fa
D cerent iuxta iuſſionẽ eius: Semei aũt filius
Gera proſtratus coram rege, cum iam tráſiſ
Sup.16. a.5. 19 ſet Iordanem, dixit ad eum: Ne reputes
mihi domine mi iniquitatem, neq; memi
neris iniuriarum ſerui tui in die qua egreſ
ſus es Domine mi rex de Ieruſalẽ, neq; po-
20 nas rex in corde tuo. Agnoſco enim ſeru*
tuus peccatum meũ: & idcirco hodie pri-
mus veni de omni domo Ioſeph, deſcẽdiq;
21 in occurſum dñi mei regis. Rñdens verò
Abiſai filius Saruiæ, dixit: Nunquid, p his
verbis nõ occidetur Semei, quia maledixit
22 Chriſto Dñi? Et ait Dauid: Quid mihi &
vobis filij Saruiæ? cur efficimini mihi ho-
die in Satan? ergóne hodie interficietur vir
in Iſraël? an ignoro hodie me factũ regem
23 ſuper Iſraël? Et ait rex Semei. Non morie
24 ris. Iurauitq; ei. Miphibóſeth quoque fi-
lius Saul deſcendit in occurſum regis illo-
E tis pedibus, & intonſa barba: veſteſq; ſuas
non lauerat à die qua egreſſus fuerat rex,
25 vſq; ad diẽ reuerſionis eius in pace. Cũq;
Ieruſalẽ occurriſſet regi, dixit ei rex: Quare
26 non veniſti mecum Miphi-bóſeth? Et re-
ſpondens, ait: Dñe mi rex, ſeruus meus cõ-
tẽpſit me: dixique ei ego famulus tuus, vt
ſterneret mihi aſinũ, & aſcendens abirem
cum rege: claudus enim ſum ſeruus tuus.
Sup.16. a.3. 27 Inſuper & accuſauit me ſeruum tuũ ad
te dominum meum regem: tu autem do-
Eſth.15. a.16. mine mi rex ſicut angelus Dei es, fac quod
28 placitum eſt tibi. Neque enim fuit domus
patris mei, niſi morti obnoxia dño meo re
gi: tu autem poſuiſti me ſeruum tuum in-
ter conuiuas menſæ tuæ: quid ego habeo iu-
ſtæ querelæ? aut quid poſſum vltrà vociſe-
29 rari ad regem? Ait ergo ei rex: Quid vltrà
Supr.16. a.4. loqueris? fixum eſt quod locutus ſum: tu &
30 Siba diuidite poſſeſſiones. Reſponditque
Miphi-bóſeth regi. Etiam cuncta accipiat,
poſtquam reuerſus eſt Dñs meus rex paci-
31 ficè in domum ſuam. Berzellai quoque 3.Re.2. b.7.
F Galaadites, *deſcendens de Rogelim, tradu
xit regem Iordanem, paratus etiã vltrà flu- * ſenex
32 uium proſequi eũ. Erat aũt Berzellai Ga- valde.
laadites ſenex valde, id eſt octogenarius, & Sup.17.
ipſe prebuit alimenta regi, cũ moraretur in g.27.
33 Caſtris: fuit quippe vir diues nimis. Dixit
itaq; rex ad Berzellai: Veni mecum, vt re-
34 quieſcas ſecurus mecum in Ieruſalem. Et
ait Berzellai ad regem: Quot ſunt dies an-
norum vitæ meę, vt aſcendam cum rege in
35 Ieruſalem? Octogenarius ſum hodie, nun-
quid vigent ſenſus mei ad diſcernendum
ſuaue, aut amarũ? aut delectare poteſt ſer-
uum tuum cibus aut potus? vel audire poſ-
ſum vltrà vocem cantorũ atq; cantatricũ?
quare ſeruus tuus ſit oneri domino meo re
36 gi? paululum *procedam' famulus tuus ab *procedam
Iordane tecum: nõ indigeo hac viciſſitudi- 1.
37 ne, ſed obſecro vt reuertar ſeruus tuus, &
moriar in ciuitate mea,- & ſepeliar' iuxta –2.
pulchrũ patris mei & matris meę. Eſt autẽ
ſeruus tuus Chamaam, ipſe vadat tecum
domine mi rex, & fac ei q̃cquid tibi bonũ
38 videtur. Dixit itaq; ei rex: Mecum tran-
G ſeat Chamaan, & ego faciam ei quicquid
tibi placuerit, & omne quod petieris à me,
39 impetrabis. Cumq; trãſiſſet vniuerſus po-
pulus & rex Iordanem, *oſculatus eſt rex * reſtitit,
Berzellai, & benedixit ei: & ille reuers' eſt
40 in locũ ſuũ. Trãſiuit ergo rex in Galgalã,
& Chamaam cum eo: omnis aũt populus
Iuda traduxerat regem, & media tantum
41 pars affuerat de populo Iſraël. Itaque om
nes viri Iſraël concurrentes ad regem, dixe
runt ei: Quare te furati ſunt fratres noſtri
viri Iuda, & traduxerunt regem & domum
eius Iordanem, omneſque viros Dauid cũ
42 eo? Et reſpondit omnis vir Iuda ad viros
Iſraël: Quia mihi propior eſt rex: cur iraſce
ris ſuper hac re? nunquid comedimus ali-
43 q̃d ex rege, aut munera nobis data ſunt? Et
reſpõdit vir Iſraël ad viro Iuda, & ait: De-
cem partibus maior ego ſum apud regem,
*magiſq; ad me pertinet Dauid, quàm ad *& primogenitus e-
te: cur feciſti mihi iniuriam, & non mihi go ſum 4.
nunciatum eſt priori, vt reducerem regem
meum? Durius autem reſponderunt viri
Iuda viris Iſraël.

## CAPVT XX.

1 ACcidit quoq; vt ibi eſſet vir Be
A lial, nomine Seba, filius Bo-
chri, vir Iemineus: & cecinit
buccina, & ait: Non eſt nobis
pars in Dauid, neq; hæreditas
in filio Iſai: -reuertere in tabernacula' tua' –1. *ſua 1.
2 Iſraël. Et ſeparatus eſt oĩs Iſraël à Dauid,
ſecutuſq; eſt Seba filiũ Bochri: viri aũt Iu-
da adhæſerunt regi ſuo à Iordane vſq; Ie-
3 ruſalem. Cumque veniſſet rex in domum
ſuam in Ieruſalẽ, tulit decem mulieres cõ-



cubinas, quas dereliquerat ad cuſtodiẽdam
domum, & tradidit eas in cuſtodiã, alimen
ta eis præbens : & non eſt ingreſſus ad eas,
ſed erant clauſæ vſq; in diem mortis ſuę in
4 viduitate viuentes . ¶Dixit aũt rex Amaſæ:
B Conuoca mihi oẽs viros Iuda in diem ter-
5 tium: & tu adeſto pręſens. ¶Abijt ergo Ama
ſa vt cõuocaret Iudam, & moratus eſt extra
7 placitũ quod ei conſtituerat rex. ¶Ait aũt
Dauid ad Abiſai: Nũc magis afflicturus eſt
nos Seba filius Bochri, q̃ Abſalõ. Tolle igit̃
ſeruos Dñi tui, & perſequere eum, ne fortè
inueniat ciuitates munitas, vt effugiat nos.
7 ¶ Egreſſi ſunt ergo cũ eo viri Ioab, Cerethi
quoq; & Phelethi: & oẽs robuſti exierũt de
Ieruſalẽ ad perſequendum Seba filium Bo
8 chri. ¶Cumq; illi eſſent iuxta lapidem gran
dem qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens oc-
C currit eis. Porrò Ioab veſtit⁹ erat tunica ſtri
cta ad mẽſurã habitus ſui, & deſuper accin
ctus gladio dependente vſque ad ilia, in va-
gina, qui fabricatus leui motu egredi po-
9 terat, & percutere. ¶Dixit itaq; Ioab ad Ama-
ſam: Salue mi frater. ¶Et tenuit manu dex-
tera mentum Amaſæ, quaſi oſculans eum.
10 ¶Porrò Amaſa nõ obſeruauit gladium, quẽ
habebat Ioab, qui percuſſit eũ in latere, &
effudit inteſtina eius in terram *, nec ſcd'm
vulnus appoſuit, Ioab aũt, & Abiſai frater
11 eius perſecuti ſunt Seba filium Bochri. ¶In
D tereà quidã viri, cùm ſteriſſent iuxta cada-
uer Amaſæ, de ſocijs Ioab, dixerũt: Ecce qui
12 eſſe voluit pro Ioab comes Dauid. ¶ Amaſa
aũt conſperſus ſanguine, iacebat in media
via. Vidit hoc quidã vir ꝙ ſubſiſteret oĩs po
pulus ad videndũ eum, & amouit Amaſam
de via in agrũ: operuitq; eum veſtimento,
ne ſubſiſterent tranſeuntes propter eum.
13 Amoto ergo illo de via tranſibat omnis vir
ſequens Ioab ad perſequẽdum Seba filium
14 Bochri. ¶Porrò ille tranſierat per oẽs tribus
E Iſraël vſque in Abelam, & Beth-maacha:
oẽſq; viri electi congregati fuerãt ad eum.
15 ¶Venerunt itaque, & oppugnabant eum in
Abela, & in Beth-maacha, & circundederũt
munitionib⁹ ciuitatem, & obſeſſa eſt vrbs:
oĩs autem turba quæ erat cum Ioab, molie
16 batur deſtruere muros. ¶Et exclamauit mu-
lier ſapiens de ciuitate: Audite, audite, dici
te Ioab, Appropĩqua huc, & loquar tecum.
17 ¶Qui cùm acceſſiſſet ad eam, ait illi: Tu es
Ioab? Et ille rñdit: Ego. Ad quem ſic locuta
eſt: Audi ſermones ancillæ tuæ. Qui reſpon
18 dit: Audio. ¶Ruſumq; illa: Sermo, inquit,
E dicebatur in veteri ꝓuerbio, ‖Qui interro-
gant, interrogẽt in Abela: & ſic proficiebãt.
19 ¶ Nónne ego ſum quæ reſpõdeo veritatem
in Iſraël, & tu quęris ſubuertere ciuitatem,
& euertere matrem in Iſraël? Quare præci-
20 pitas hęreditatem Domini? ¶Reſpondenſq;
Ioab, ait: Abſit, abſit hoc à me: non præcipi
21 to, neq; demolior. ¶Non ſic ſe habet res, ſed
homo de monte Ephraim Seba, filius Bo-
chri cognomine, leuauit manum ſuam cõ-
tra regem Dauid: tradite illum ſolum, &
recedemus à ciuitate. Et ait mulier ad
Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per
22 murum. ¶Ingreſſa eſt ergo ad omnem po-
G pulum, & locuta eſt eis ſapienter: qui ab-
ſciſſum caput Sebę filij Bochri proiecerunt
ad Ioab. Et ille cecinit tuba, & receſſerunt
ab vrbe, vnuſquiſque in tabernacula ſua.
Ioab autem reuerſus eſt Ieruſalem ad regẽ.
23 ¶ ‖ Fuit ergo Ioab ſuper omnem exercitum
Iſraël: Banaias autem filius Ioiadæ ſuper
24 Ceretheos & Pheletheos. ¶Aduram verò ſu
per tributa: porrò Ioſaphat filius Ahilud, à
25 commentarijs. ¶Siba autem, ſcriba. Sadoc
26 verò & Abiathar, ſacerdotes: ¶Ira autem Ia
irites erat ſacerdos Dauid.

3 Re. 2. d. 5.

* & mor. ſunt. eſt.

‖Deu. 20. c. 11.

‖Sup. 8. d. 16.

CAPVT XXI.

1 FActa eſt quoq; fames in dieb⁹
A Dauid tribus annis iugiter: &
cõſuluit Dauid oraculum Do
mini. Dixitq; Dominus: Pro-
pter Saul, & domum eius ſan —1.
2 guinũ, quia occidit Gabaonitas. Vocatis er
go Gabaonitis rex, dixit ad eos: (Porrò Ga-
baonitæ nõ erant de filijs Iſraël, ſed reliquię
Amorrhæorum: filij quippe Iſraël iurauc ¶ Ioſ. 9. c. 16.
rant eis, & voluit Saul percutere eos zelo,
3 quaſi pro filijs Iſraël & Iuda.) Dixit ergo Da
uid ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? &
quod erit veſtri piaculũ, vt benedicatis hæ-
4 reditati Dñi? Dixerũtq; ei Gabaonitæ: Nõ
eſt nobis ſuper argento & auro q̃ſtio, ſed —1.
contra Saul, & contra domũ eius: neq; vo-
lumus, vt interficiatur homo de Iſraël. Ad
quos rex ait: Quid ergo vultis, vt faciã vo- —1.
5 bis? Qui dixerunt regi: Virum qui attriuit
nos & oppreſſit iniquè, ita delere debem⁹,
vt ne vnus quidẽ reſiduus ſit de ſtirpe eius
6 in cunctis finibus Iſraël. Dentur nobis ſe-
B ptem viri de filijs eius, vt crucifigamus eos
Dño in Gabaa Saul quondam electi Dñi.
7 Et ait rex: Ego dabo. Pepercitque Rex Mi-
phi-boſeth filio Ionathę filij Saul, propter ¶ 1. Re. 18 a. 3.
iuſiurãdum Dñi, quod fuerat inter Dauid
8 & inter Ionathan filium Saul. Tulit itaq;
rex duos filios Reſpha filiæ Aia, quos pepe
rit Sauli, Armoni, & Miphi-boſeth, & quin-
que filios Michol filiæ Saul, quos genuerat
Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Mola-
9 thi, & dedit eos in manus Gabaonitarum:
qui crucifixerunt eos in mõte coram Dño:
& ceciderũt hi ſeptem ſimul occiſi in die-
bus meſſis primis, incipiente meſſione hor
10 dei. Tollẽs aũt Reſpha filia Aia, cilicium,
ſubſtrauit ſibi ſupra petram ab initio meſ-
ſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos de cœlo:
& non dimiſit aues lacerare eos per diem,
11 neq; beſtias per noctem. Et nunciata ſunt
Dauid quæ fecerat Reſpha, filia Aia, cõcubi
12 na Saul. Et abijt Dauid, & tulit oſſa Saul,
C & oſſa Ionathæ filij eius à viris Iabes Ga-
laad, qui furati fuerant ea de platéa Beth-
ſan, in qua ſuſpenderant eos Philiſthijm
13 cũ interfeciſſent Saul in Gelboe, & aſpor- ¶ 1. Re. 31 d. 19.
tauit inde oſſa Saul, & oſſa Ionathę filij ei⁹:
14 & colligẽtes oſſa eorũ, qui affixi fuerãt, ſe
pelierunt ea cũ oſſibus Saul, & Ionathæ fi-
lij eius in Terra Ben-iamin, in latere, in ſe
pulchro Cis patris eius: feceruntq; oĩa quæ
præceperat rex, & propitiatus eſt Deus terrę
15 poſt hæc. Factum eſt aũt rurſum prælium
Philiſthinorum aduerſum Iſraël, & deſcen
dit Dauid, & ſerui eius cũ eo, & pugnabant
contra Philiſthijm. Deficiente aũt Dauid,
16 Ieſbi-benob, qui fuit de genere Arapha,
cuius ferrum haſtæ trecentas vncias appen
debat, & accinctus erat enſe nouo, niſus eſt
17 percutere Dauid. Præſidioq; ei fuit Abiſai
filius Saruiæ, & percuſſum Philiſthæum in-
D terfecit. Tunc iurauerunt viri Dauid, dicen-
tes: Iam nõ egredieris nobiſcũ in bellũ, ne
18 extinguas lucernã Iſraël. Secũdum quoq; ¶ 1. Pa. 20 a. 4.
bellũ fuit in Gob contra Philiſthæos: tunc
percuſſit Sobochai de Huſathi, Saph de ſtir-
19 pe Arapha de genere gigãtum. Tertium —1.
quoq; fuit bellũ in Gob cõtra Philiſthæos,
in quo percuſſit Adeodatus filius Saltus po
lymitari⁹ Beth-lehemites Goliath Gethæũ,
cuius haſtile haſtæ erat quaſi liciatoriũ te
20 xẽtium. Quartum bellum fuit in Geth: in
quo vir fuit excelſus qui ſenos in manibus
pedibusq; habebat digitos, id eſt vigĩtiqua
21 tuor, & erat de origine Arapha. Et blaſphe
mauit Iſraël. percuſſit autem eum Ionathã
22 filius Samaa fratris Dauid. Hi quatuor na
ti ſunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in
manu Dauid, & ſeruorum eius.

CAPVT XXII.

1 LOcutus eſt aũt Dauid Dño ver-
A ba carminis huius, in die qua
liberauit eum Dñs de manu
oĩum inimicorum ſuorum, &
2 de manu Saul. Et ait:
Dominus petra mea, & robur meum, & ſal
uator meus.
3 Deus fortis meus ſperabo in eum: ſcutum
meũ & cornu ſalutis meæ: eleuator meus,
& refugium meum: ſaluator meus, de ini-
quitate liberabis me.
4 Laudabilem inuocabo Dominum, & ab ¶ Pſ. 17. a 1.
inimicis meis ſaluus ero.
5 Quia circundederunt me cõtritiones mor-
tis: torrentes Belial terruerunt me.
6 Funes inferni circũdederunt me: præuene
runt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea inuocabo Dñm, &
ad Deum meum clamabo: & exaudiet de
templo ſancto ſuo vocem meã, & clamor —1.
meus veniet ad aures eius.
8 Commota eſt & contremuit terra, funda-
menta montium concuſſa ſunt & conquaſ
ſata, quoniam iratus eſt eis. —1.
9 Aſcendit fumus de naribus eius, & ignis
de ore eius vorabit: carbones ſuccenſi ſunt
ab eo.
10 Et inclinauit cęlos, & deſcendit & caligo
ſub pedibus eius.
11 Et aſcendit ſuper Cherubim, & volauit, &
lapſus eſt ſuper pennas venti.
12 Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulum:
B cribrans aquas de nubibus cœlorum.
13 Præ fulgore in conſpectu eius, * ſuccenſi * nubes.
ſunt carbones ignis.
14 Tonabit de cœlo Dominus, & excelſus da-
bit vocem ſuam.
15 Miſit ſagittas *, & diſſipauit eos: fulgur, & * ſuas.
conſumpſit eos.
16 Et apparuerunt effuſiones maris, & reuela
ta ſunt fundamenta orbis ab increpatione
Domini, ab inſpiratione ſpũs furoris eius.

Miſit

17 ¶Miſit de cęlo, & aſſumpſit me, & extraxit
me de aquis multis.
18 ¶Liberauit me ab inimico meo potentiſſi-
mo, & ab his qui oderant me, quoniam ro
buſtiores me erant.
19 ¶Præuenit me in die afflictionis meæ, & fa
ctus eſt Dominus firmamentum meum.
20 ¶Et eduxit me in latitudinē: liberauit me,
quia complacui ei.
21 ¶Retribuet mihi Dominus ſecundum iuſti
tiam meam: & ſecundum munditiam ma
nuum mearum reddet mihi.
22 ¶Quia cuſtodiui vias Domini, & nō egi im-
piè à Deo meo.
23 ¶Omnia enim iudicia eius in conſpectu
meo, & pręcepta eius non amoui à me.
24 ¶Et ero perfectus cum eo, & cuſtodiam me
C ab iniquitate mea.
25 ¶Et reſtituet mihi Dn̄s ſecundum iuſtitiam
meam: & ſecundum munditiam manuum
mearum in conſpectu oculorum ſuorum.
26 ¶Cum ſancto ſanctus eris, & cum robuſto
perfectus.
27 ¶Cum electo electus eris, & cum peruerſo
peruertêris.
28 ¶Et populum pauperem ſaluum facies, ocu
liſq; tuis excelſos humiliabis.
29 ¶Quia tu lucerna mea Domine, & tu Do-
mine illuminabis tenebras meas.
30 ¶In te enim curram accinctus, in Deo meo
tranſiliam murum.
31 ¶Deus, immaculata via eius, eloquium do-
mini igne examinatum: ſcutum eſt oīum
ſperantium in ſe.
32 ¶Quis eſt Deus præter Dominum: & quis
fortis, præter Deum noſtrum?
33 ¶Deus qui accinxit me fortitudine, & com
planauit perfectam viam meam.
34 ¶Coæquans pedes meos ceruis, & ſuper ex-
celſa mea ſtatuens me.
35 ¶Docens manus meas ad prælium, & com-
ponens quaſi arcum æreum brachia mea.
36 ¶Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ, & man ᵇIbid.
ſuetudo ᵇmea multiplicauit me.
37 ¶Dilatabis greſſus meos ſubtus me, & non
D deficient tali mei.
38 ¶Perſequar inimicos meos, & conteram, &
non conuertar donec conſumam eos.
39 ¶Conſumam eos, & confringam, vt non cō
ſurgant: cadent ſub pedibus meis.
40 ¶Accinxiſti me fortitudine ad prælium: in-
curuaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.
41 ¶Inimicos meos dediſti mihi dorſum: o-
dientes me, & diſperdam eos.
42 ¶Clamabunt, & non erit qui ſaluet, ad Do-
minum, & non exaudiet eos.
43 ¶Del[illegible] eos, vt puluerē terræ: quaſi lutum
plate[illegible] cōminuam eos, atq; confringā.
44 ¶Saluabis me à contradictionibus populi
mei: cuſtodies ME IN CAPVT GENTIVM:
populus, quem ignoro, ſeruiet mihi.
45 ¶Filij alieni reſiſtent mihi, auditu auris
obedient mihi.
46 ¶Filij alieni defluxerunt, & contrahentur
in anguſtijs ſuis.
47 ¶Viuit Dominus, & benedictus Deus meᵘ.
& exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.
48 ¶Deus qui das vindictas mihi, & deijcis po
pulos ſub me.
49 ¶Qui educis me ab inimicis meis, & à reſi-
ſtentibus mihi eleuas me: à viro iniquo li-
berabis me.
50 ¶|Propterea confitebor tibi Domine in gē- |Rom. 15.
tibus, & nomini tuo cantabo. b. 9.
51 ¶Magnificās ſalutis regis ſui, & faciens mi-
ſericordiam Chriſto ſuo Dauid, & ſemini
eius in ſempiternum.

## CAPVT XXIII.

1 HÆc autē ſunt verba nouiſſima
A quæ dixit Dauid filius Iſai: Di
xit vir cui cōſtitutū ē de Chri
ſto Dei Iacob, egregius pſaltes
2 Iſraël. ¶Spiritus Dn̄i locutus ē
3 per me. & ſermo eius p linguā meā. ¶Dixit
Deus Iſraël mihi, locutus eſt: Fortis Iſraël,
Dominator hoīum, iuſtus dominator in ti
4 more Dei. ¶*Sicut lux auroræ oriente ſole,
manè abſq; nubibᵘ rutilat, & ſicut pluuijs *Ez 1.
5 germinat herba de terra. ¶Nec tanta eſt do-
mus mea apud Deū, vt pactū æternū iniret
mecū firmū in oībus, atq; munitū. Cūcta
enim ſalus mea, & oīs voluntas: nec eſt qc-
6 quā exᵇea quod nō germinet. ¶Præuarica- ᵇIſ 8.
tores aūt quaſi ſpinę euellentur vniuerſi:
7 quæ non tolluntur manibus. ¶Et ſiquis tā-
gere voluerit eas, armabitur ferro & ligno
lāceato, igneq; ſuccenſæ cōburentē, vſq; ad
8 nihilū. ¶|Hæc noīa fortiū Dauid. —Dauid |1. Par. 11.
ſedēs in cathedra ſapientiſſimus princeps b. 10.
īter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni ver —3.
miculus, qui octingētos interfecit impetu
9 vno. ¶Poſt hūc Eleazar filiᵘ patrui eius Aho
B hites inter tres fortes, q erāt cū Dauid, qn̄
exprobrauerunt Philiſthijm, & congregati
10 ſunt illuc in prœliū. ¶Cūq; aſcēdiſſent viri
Iſraël, ipſe ſtetit, & pcuſſit Philiſthæos do-
nec deficeret manus eius, & obrigeſceret
cū gladio: fecitq; Dn̄s ſalutē magnā in die
illa: & populus qui fugerat, reuerſus eſt ad
11 cęſorū ſpolia detrahēda. ¶Et poſt hunc, Sē-
ma filius Age de Arari: & cōgregati ſūt Phi
liſthijm in ſtatione: erat qppe ibi ager len
te plenus. ¶Cumq; fugiſſet populus à facie
12 Philiſthijm, ¶ſtetit ille in medio agri, & tu
tatus eſt eū, pcuſſitq; Philiſthæos: & fecit
13 Dn̄s ſalutē magnā. ¶Necnon & antē deſcē-
derāt, erāt q principes inter triginta, & ve-
nerant tpe meſſis ad Dauid in ſpeluncam
Odollam: caſtra aūt Philiſthinorū erāt po-
14 ſita in Valle gigantū. ¶Et Dauid erat in pſi-
dio: porrò ſtatio Philiſthinorum tunc erat
15 in Beth-lehem. ¶Deſiderauit ergo Dauid —7.
aquam de lacu, & ait: O ſi quis mihi da-
ret potum aquæ de ciſterna q̄ eſt in Beth-

16 léhem iuxta portã? ¶Irruperũt ergo tres for
C tes caſtra Philiſthinorũ, & hauſerunt aquã
de ciſterna Beth-léhẽ, quæ erat iuxta por-
tã, & attulerũt ad Dauid: at ille noluit bibe
17 re, ſed libauit eã Dño, ¶dicẽs: Propitius ſit
mihi Dñs, ne faciã hoc: nũ ſãguinẽ hoĩum
iſtorũ qui profecti ſunt, & animarũ pericu
lũ bibã? Noluit ergo bibere. hæc fecerunt
18 tres robuſtiſſimi. ¶Abiſai quoq; frater Ioab
filius Sauiæ, princeps erat de tribus* : ipſe
**iſtis .2.* eſt qui leúauit haſtã ſuã contra trecentos,
19 quos interfecit, noĩatus in* tribus, & inter
**illis 1.* tres nobilior, eratq; eorum princeps; ſed vſ
20 que ad tres primos nõ peruenerat. ¶Et Ba-
naias filius Ioiadæ viri fortiſſimi, magno-
rũ operũ de Cabſeel: ipſe pcuſſit duos leo-
nes Moab, & ipſe deſcẽdit, & percuſſit leo-
21 nẽ in media ciſterna in diebus niuis. ¶Ipſe
quoq; interfecit virũ Ægyptiũ, virũ dignũ
ſpectaculo, habentẽ in manu haſtã: itaque
cũ deſcendiſſet ad eum in virga, vi extorſit
haſtã de manu Ægyptij, & interfecit eũ ha
22 ſta ſua. ¶Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ.
23 ¶Et ipſe noĩatus inter tres robuſtos, qui e-
D rant inter triginta nobiliores: verũtamen,
vſq; ad tres nõ puenerat: fecitq; eũ ſibi Da
24 uid auriculariũ, à ſecreto. ¶Aſael frater Io-
ab inter triginta, Elehanan filius patrui e
25 ius de Beth-léhẽ. ¶Sẽma de Harodi. Elica-
26 de Harodi, ¶Heles de Phalti, Hira filius Ac-
27 ces de Thecua. ¶Abi-ézer de Anathoth, Mo
28 booai de Huſati, ¶Selmon Aholites, Mapha
29 rai Netophathites, ¶Heled filius Baana, &
ipſe Netophathites, Ithai fili⁹ Ribai de Ga
30 baath filiorũ Ben-iamin: ¶Bannaia Phara
31 thonithes, Heddai de Torrẽte Gaas, ¶Abial
32 bõ Arbathithes, Azmauéth, de Beromi, ¶E
33 liaba de Salaboni: Filij Iaſſen, Ionath ¶Sẽ-
**Orots 1.* ma de* Orodi*, Ahi⁹ filius Sarar Ararites,
34 ¶Eliphelet filius Aaſbai filij Machati, Eliã
35 fili⁹ Achi-tóphel Gelonites, ¶Heſrai de Car
36 melo, Pharai de Arbi, ¶Igaal filius Nathan
**Bani 1.* 37 de Soba. *Bõni* de Gadi, ¶Selec de Amoni,
Napharai de Berothites armiger Ioab filij
38 Saruiæ. ¶Ira Iethrites, Gareb, & ipſe Iethri-
39 tes, ¶Vrias Hethæus. Oẽs triginta ſeptem.

## CAPVT XXIIII.

1 ET addidit furor Dñi iraſci con-
*1.Par.21.* A tra Iſraël, cõmouitq; Dauid ĩ
*a.1.* eis dicentẽ*: Vade, numera Iſ-
**ad Ioab.* 2 rael & Iudam. ¶Dixitq; rex ad
Ioab principem exercitus ſui:
Perambula oẽs tribus Iſraël à Dan vſque
Ber-ſabee, & numerate populũ, vt ſciã nu
3 merũ eius. Dixitq; Ioab regi: Adaugeat Do
minus Deus tuus ad populũ tuũ, quantus
nũc eſt, iterũq; centuplicet in cõſpectu dñi
mei regis: ſed quid ſibi dñs meus rex vult
4 in te huiuſcemodi? ¶Obtinuit aũt ſermo re
gis verba Ioab, & principũ exercitus: egreſ-
ſusq; eſt Ioab, & principes militũ à facie
5 regis, vt numerarẽt populũ Iſraël. ¶Cũque
pertranſiſſent Iordanẽ, venerunt in Aroër
6 ad dexterã vrbis, q̃ eſt in Valle-Gad. ¶& p
Iazer tranſierunt in Galaad, & in terrã in-
feriorẽ Hadſi, & venerũt in Dan ſylueſtria.
7 Circumeuntes iuxta Sidônẽ, tranſierũt p-
pe mœnia Tyri, & oẽm terrã Heuæi, & Cha
nanæi, veneruntq; ad meridiẽ Iuda in Ber-
8 ſabee, ¶& luſtrata vniuerſa terra affuerunt
poſt nouẽ menſes, & viginti dies, in Ieruſa
9 lẽ. ¶Dedit ergo Ioab numerũ deſcriptionis
populi regi, & inuenta ſunt de Iſrael octin
B genta millia virorũ fortium, qui educerẽt
gladiũ: & de Iuda quingenta millia pugna
10 torũ. ¶Percuſſit aũt cor Dauid eũ, poſtquã
numeratus eſt populus: & dixit Dauid ad
Dominum: Peccaui valde in hoc facto, ſed
precor Dñe vt transferas iniquitatẽ ſerui
11 tui, quia ſtultè egi nimis. ¶Surrexit itaque
Dauid manè, & ſermo Dñi factus eſt ad
Gad prophetam & videntẽ Dauid, dicens:
12 ¶Vade, & loquere ad Dauid: Hęc dicit Dñs:
Triũ tibi datr optio, elige vnũ quod volue-
13 ris ex his, vt faciã tibi. ¶Cũq; veniſſet Gad
ad Dauid, nunciauit ei, dicens: Aut ſeptẽ
annis veniet tibi fames in terra tua: aut tri
bus menſibus fugies aduerſarios tuos: & il
li te pſequent: aut certè tribus diebus erit
C peſtilentia in terra tua. Nũc ergo delibera,
& vide quẽ reſpondeã ei, qui me miſit, ſer-
14 monẽ. ¶Dixit aũt Dauid ad Gad: Coarctor
nimis: ſed melius eſt, vt incidam in manu
Dñi (multæ enim miſericordiæ eius ſunt)
15 quàm in manus hominum. ¶Immiſitque
Dominus peſtilentiam in Iſraël de manè
vſque ad tempus conſtitutum, & mortui
ſunt ex populo à Dan vſque ad Ber-ſabee
16 ſeptuaginta millia virorum. ¶Cumque ex-
tendiſſet manũ ſuam Angelus Domini ſu-
per Ieruſalem, vt diſperderet eã, miſertus
eſt Dominus ſup afflictionem, & ait Ange
lo percutienti populum: Sufficit: nunc con
tine manum tuã. Erat autem Angelus Do-
17 mini iuxta aream-Areuna Iebuſæi. ¶Dixit-
que Dauid ad Dominum cùm vidiſſet An-
gelum cædentem populum: Ego ſum qui
peccaui, & ego iniquè egi: iſti q oues ſunt,
quid fecerũt? vertatur obſecro manus tuas
contra me, & contra domum patris mei.
18 ¶Venit autem Gad* ad Dauid in die illa, & ** propheta.*
dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare Domi-
19 no in area-Areuna Iebuſæi. ¶Et aſcendit
D Dauid, iuxta ſermonẽ Gad, quem pręcepe-
20 rat ei Dominus. ¶Conſpiciensque Areuna,
animaduertit regem & ſeruos eius tranſi-
21 re ad ſe: ¶& egreſſus adorauit regem pro-
no vultu in terram, & ait: Quid cauſæ
eſt, vt veniat Dominus [illegible] ad ſer
uum ſuum? Cui Dauid ait: [illegible]mam à te
aream, & ædificem altare Domino, & ceſ-
22 ſet interfectio quę graſſatur in populo. ¶Et
ait Areuna ad Dauid: Accipiat, & offe-
rat dominus meus rex, ſicut placet ei: ha-

bes

bes boues in holocauſtum,& plauſtrum,&
23 iuga boum in vſum lignorum. ¶Omnia de-
dit Areuna regi, dixitq; Areuna ad regem:
Dominus Deus tuus ſuſcipiat votum tuũ.
24 ¶Cui reſpondens rex ait: Nequaquã vt vis,
ſed emam precio à te, & nõ offeram Domi
no Deo meo holocauſta gratuita. Emit er-
go Dauid aream & boues,argẽti ſiclis quin
25 quaginta: ¶ & ædificauit ibi Dauid altare *x. Pa. 3. a*
Domino:& obtulit holocauſta,& pacifica: *s.*
& propitiatus eſt Dominus terræ,& cohibi
ta eſt plaga ab Iſraël.

# LIBER TERTIVS REGVM,

## ſecundùm Hebræos, primus Malachim.



## *CAPVT PRIMVM.*

1 ET Rex Dauid ſenuerat,habe
A batq; ętatis plurimos dies:
cumq; operiretur veſtibus,
2 non calefiebat. ¶Dixerunt
ergo ei ſerui ſui: Quæram*
Dño noſtro regi adoleſcen-
tulam virginem, & ſtet co-
ram rege,& foueat eum, dormiatq; in ſinu
*tuo ſ.* 3 *ſuo*,& calefaciat Dñm nrũm regẽ.¶Quæ-
ſierunt igitur adoleſcẽtulam ſpecioſam in
omnibus finibus Iſraël,& inuenerunt Abi
ſag Sunamitidem, & adduxerũt eam ad re-
4 gem. ¶Erat aũt puella pulchra nimis,dor-
miebatq; cũ rege,& miniſtrabat ei: rex ve-
5 rò nõ cognouit eam. ¶Adonias autem filius
Haggith eleuabatur,dicẽs:Ego regnabo.Fe
citq; ſibi currus & equites, & quinquagin-
6 ta viros qui currerent ante eum. ¶Nec corri
puit eum pater ſuus aliquando,dicẽs:Qua-
re hoc [illegible]iſti? Erat autem & ipſe pulcher
7 valde, [illegible]undus natu poſt Abſalom. ¶Et ſer
*eius* B mo* ei* cum Ioab filio Saruiæ,& cum Abia
thar ſacerdote, qui adiuuabant partes Ado
8 niæ. ¶Sadoc verò ſacerdos, & Banaias filius
*Rei ſ.* Ioiadæ,& Nathã propheta,& Semei,&* Ce
rethi & Phelethi*, &* robur exercit* Dauid *omne.*
9 non erat cum Adonia. ¶Immolatis ergo A-
donias arietibus & vitulis,& vniuerſis pin-
guibus iuxta lapidem-zoheleth, qui erat
vicinus Fonti-rogel, vocauit vniuerſos fra
tres ſuos filios regis, & omnes viros Iuda
10 ſeruos regis. ¶Nathan autem prophetam,
& Banaiam, & robuſtos quoſque, & Sa-
11 lomonem fratrem ſuum non vocauit. ¶Di-
xit itaque Nathan ad Beth-ſabee matrem
Salomonis: Num audiſti quòd regnauerit
Adonias filius Haggith, & dominus noſter
12 Dauid hoc ignorat? ¶Nunc ergo veni,acci-
pe conſilium à me,& ſalua animam tuam,
13 filijq; tui Salomonis. ¶Vade,& ingredere
ad regẽ Dauid, & dic ei: Nónne tu Dñe mi
rex iuraſti mihi ancillæ tuæ, dicens, Quòd
Salomon filius tuus regnabit poſt me,& ip
ſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo regnat
14 Adonias? ¶Et adhuc ibi te loquente cum re
ge,ego veniam poſt te,& complebo ſermo
15 nes tuos. ¶Ingreſſa eſt itaque Beth-ſabee
C ad regem in cubiculo: rex autem ſenuera
nimis,& Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei
16 ¶Inclinauit ſe Beth-ſabee, & adorauit re

gem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis?
** Rex.*
17 ¶Quæ reſpondens ait: Domine mi *tu iu-
raſti per Dominum Deum tuum ancillæ
tuæ: Salomon filius tuus regnabit poſt
18 me, & ipſe ſedebit in ſolio meo. ¶Et ecce
nũc Adonias regnat. te dñe mi rex ignoran
19 te. ¶Mactauit boues & pinguia quæq;, & a-
rietes plurimos, & vocauit oẽs filios regis;
Abiathar quoq; ſacerdotem, & Ioab princi
pem militiæ: Salomonem aũt ſeruũ tuum
20 nõ vocauit. ¶Veruntamen dñe mi rex, in te
oculi reſpiciunt totius Iſraël, vt indices eis
quis ſedere debeat in ſolio tuo dñe mi rex,
21 poſt te. ¶Eritque, cum dormierit Dñs meus
rex cum patribus ſuis, erimus ego & filius
22 meus Salomon peccatores: ¶Adhuc illa lo-
23 quente cũ rege, Nathã propheta venit. ¶Et
nunciauerunt regi, dicentes: Adeſt Nathan
propheta. Cumq; introiſſet in conſpectum
24 regis, & adoraſſet eum pronus in terrã, ¶ di-
xit Nathan: Dñe mi rex, tu dixiſti, Adonias
regnet poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thronũ
25 meum? ¶Quia deſcendit hodie, & immola-
D uit boues, & pinguia & arietes plurimos,
& vocauit vniuerſos filios regis, & princi-
pes exercitus, Abiathar quoq; ſacerdotem:
illisq; veſcentibus, & bibẽtibus coram eo,
26 & dicentibus: Viuat rex Adonias. ¶Me ſer-
uum tuum & Sadoc Sacerdotem, & Bana-
iam filium Ioiadæ, & Salomonem famulũ
27 tuum nõ vocauit. ¶Nunquid à dño meo re-
ge exiuit hoc verbum, & mihi non indica-
ſti ſeruo tuo quis ſeſſurus eſſet ſuper thro-
28 num dñi mei regis poſt eũ? ¶Et rñdit rex Da
uid, dicẽs: Vocate ad me Beth-ſabee. Quæ
cùm fuiſſet ingreſſa coram rege, & ſtetiſſet
29 ante eum, ¶ iurauit rex, & ait: Viuit Dñs,
30 qui eruit aĩam meã de oĩ anguſtia. ¶Quia
ſicut iuraui tibi per Dñm Deum Iſraël, di-
cens, Salomõ filius tuus regnabit poſt me,
& ipſe ſedebit ſuper ſoliũ meum pro me:
31 ſic faciam hodie. ¶Summiſſoq; Beth-ſabee
in terram vultu, adorauit regem, dicens: Vi
32 uat dñs meus Dauid in æternũ. ¶Dixit quo-
que rex Dauid: Vocate mihi Sadoc ſacerdo
tem, & Nathan prophetam, & Banaiam fi-
lium Ioiadæ: Qui cùm ingreſſi fuiſſent co-
33 ram rege, ¶dixit ad eos: Tollite vobiſcũ ſer-
E uos dñi veſtri, & imponite Salomonem fi-
*1. Pa. 29. f. 22.*
liũ meum ſuper mulã meam: & ducite eũ
34 in Gihõ. ¶& vngat eum ibi Sadoc ſacerdos,
** & Iudã 4.*
& Nathan propheta in regẽ ſuper Iſrael:
& canetis buccina, atq; dicetis, Viuat rex Sa
**veniet 1.*
**in Ieruſalem.*
35 lomõ. ¶Et aſcendetis poſt eũ, & venietis*,
& ſedebit ſuper ſoliũ meum, & ipſe regna-
bit pro me: illiq; præcipiam vt ſit dux ſuper
36 Iſraël & ſuper Iudam. ¶Et rñdit Banaias fi-
lius Ioiadæ, regi, dicẽs: Amen: ſic loquatur
37 Dñs Deus dñi mei regis. ¶Qũo fuit Dñs cũ
dño meo rege, ſic ſit cum Salomone, & ſub-
limius faciat ſoliũ eius à ſolio dñi mei re-
38 gis Dauid. ¶Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos

& Nathan propheta, & Banaias filius Ioia-
dæ, & Cerethi, & Phelethi: & impoſuerunt
Salomonẽ ſuper mulã regis Dauid, & ad-
39 duxerunt eum in Gihon. ¶Sumpſitq; Sadoc
ſacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit
F Salomonem: & cecinerũt buccina, & dixit
40 oĩs populus: Viuat Rex Salomon. ¶Et aſcen
dit vniuerſa multitudo poſt eũ, & populus
canentium tibijs, & lætantium gaudio ma
41 gno, & inſonuit terra à clamore eorũ. ¶Au-
diuit aũt Adonias, & oẽs qui inuitati fue-
rant ab eo, iamq; conuiuium finitum erat:
ſed & Ioab audita voce tubæ ait: Quid ſibi
42 vult clamor ciuitatis tumultuãtis? ¶Adhuc
illo loquente, Ionathan filius Abiathar ſa-
cerdotis venit: cui dixit Adonias: Ingrede-
43 re, qa vir fortis es, & bona nunciãs. ¶Rñdit
Ionathan Adoniæ: Nequaquam: Dñs enim
nr̃ rex Dauid regem cõſtituit Salomonem:
44 ¶miſitq; cum eo Sadoc ſacerdotem, & Na-
than prophetã, & Banaiam filium Ioiadæ,
& Cereti, & Phelethi, & impoſuerũt eum
45 ſuper mulã regis. ¶Vnxeruntq; eum Sadoc
ſacerdos, & Nathan propheta regem in Gi-
hon: & aſcenderunt inde lætantes, & inſo-
46 nuit ciuitas. hęc eſt vox quam audiſtis. ¶Sed
47 & Salomõ ſedet ſuper ſolium regni. ¶Et in-
G greſſi ſerui regis, benedixerunt dño noſtro
regi Dauid, dicentes: Amplificet Deus no-
men Salomonis ſuper nomen tuum, & ma
gnificet thronum eius ſuper thronũ tuum.
48 Et adorauit rex in lectulo ſuo: ¶ inſuper &
hæc locutus eſt: benedictus Dñs Deus Iſ-
raël, qui dedit hodie ſedentẽ in ſolio meo,
49 videntibus oculis meis. ¶Territi ſunt ergo,
& ſurrexerunt oẽs qui inuitati fuerant ab
Adonia, & iuit vnuſquiſq; in viam ſuam.
50 ¶Adonias aũt timens Salomonẽ, ſurrexit, &
abijt in tabernaculum Dñi, tenuitque cor
51 nu altaris. ¶Et nunciauerunt Salomoni, di-
centes: Ecce Adonias timẽs regem Salomo
nem, tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mi-
hi rex Salomon hodie, ꝙ non interficiat ſer
52 num ſuum gladio. ¶Dixitq; Salomõ: Si fue-
rit vir bonus, non cadet ne vnus quidem ca
pillus eius in terram: ſin autem malum in
53 uentum fuerit in eo, morietur. ¶Miſit ergo
rex Salomon, & eduxit eum ab altari, & in-
greſſus adorauit regem Salomonẽ: dixitq;
ei Salomon: Vade in domum tuam.

## CAPVT II.

1 APpropinquauerunt autem dies
A Dauid vt moreret, præcepitq;
Salomoni filio ſuo, dicens:
2 ¶* Ego ingredior viã vniuerſæ **Ecce.*
terræ: confortare, & eſto vir *. **fortis.*
3 ¶ Et obſerua vt cuſtodias mandata Dñi *–13.*
Dei tui, vt ambules in vijs eius, & cuſtodias *–13.*
ceremonias eius, & præcepta eius, & iudi- *‖Deu. 17.*
cia, & teſtimonia, ſicut ‖ ſcriptum eſt in le- *d. 16.*
ge Moyſi, vt itelligas vniuerſa quæ facis, & *Inf. 7. b.*
4 quocunque te verteris: ¶ Vt confirmet Dñs *14.*

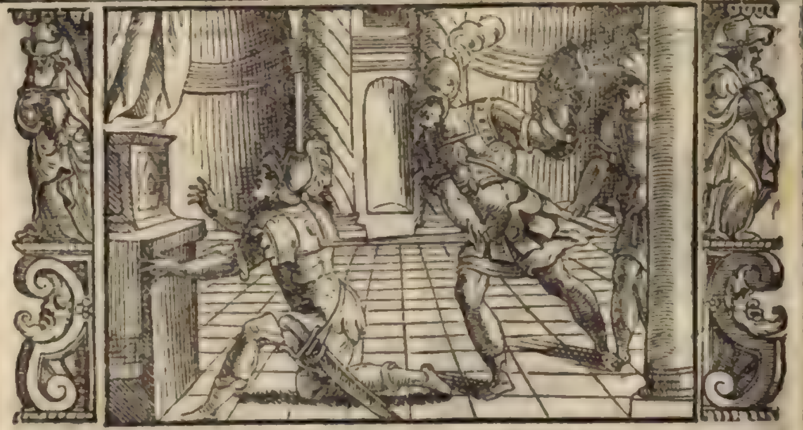
ſermones



ſermones ſuos quos locut⁹ eſt de me, dicẽs:
Si cuſtodierint filij tui ᵇvias meas, in oĩ cor
de ſuo, & in oĩ aĩa ſua, non auferet̃ tibi vir
5 de ſolio Iſraël. ¶Tu quoq; noſti quæ fecerit
mihi Ioab filius Saruię, q̃ fecerit duob⁹ prin
cĩpibus exercitus Iſraël, ‖ Abner filio Ner,
& Amaſæ filio Iether: quos occidit, & effu-
dit ſanguinẽ belli in pace, & poſuit cruorẽ
prælij in baltheo ſuo, qui erat circa lumbos
eius, & in calceamẽto ſuo qđ erat ĩ pedib⁹
6 eius. ¶Facies ergo iuxta ſapiẽtiam tuam, &
B nõ deduces canitiẽ eius pacificè ad inferos.
7 ¶Sed & filijs Berzellai Galaaditis reddes gra
tiã, eruntq; comedẽtes in mẽſa tua: ‖occur
rerunt n. mihi qñ fugiebã à facie Abſalom
8 fratris tui. ¶Habes quoq; apud te Semei fi-
liũ Gera filij Iemini de Baburim ‖qui male
dixit mihi maledictione peſſima, qñ ibam
ad Caſtra: ſed quia deſcendit mihi in occur
ſum cũ tranſirem Iordanẽ, & iuraui ei per
9 Dñm, dicẽs: Non te interficiã gladio: ¶tu no
li pati eum eſſe innoxium. vir autẽ ſapiens
es, ᵇvt ſcias ᵇ quæ facies ei, deducesq; canos
20 eius cũ ſanguine ad iſeros. ¶‖Dormiuit igit
Dauid cum p̃ribus ſuis, & ſepult⁹ eſt in Ci-
11 uitate Dauid. ¶Dies aũt quibus regnauit Da
uid ſuper Iſraël, quadraginta anni ſunt: in
Hebrõ regnauit ‖ſeptẽ annis, ĩ Ieruſalẽ* tri
12 ginta tribus. ¶ᵇSalomõ aũt ſedit ſuper thro
C nũ Dauid p̃ris ſui, & firmatũ eſt regnũ eius
13 nimis. ¶Et ingreſſus eſt Adonias filius Hag
gith ad Beth-ſabee matrẽ Salomonis. Quæ
dixit ei: Pacificúſne eſt ingreſſus tuus? Qui
14 rñdit: Pacificus. ¶Addiditque: Sermo mihi
15 eſt ad te. Cui ait: Loquere. ¶Et ille: Tu, in-
quit, noſti, quia meũ erat regnũ, & me præ-
poſuerat oĩs Iſraël ſibi in regem: ſed tranſ
latũ eſt regnum, & factum eſt fratris mei: à
16 Dño enim conſtitutũ eſt ei. ¶Nunc ergo pe-

*ᵇ viam ſuam 4.*
*‖ 2. Re. 3. e 27. & 20. c 10.*
*‖ 2. Re. 19 f. 31.*
*‖ 2. Re. 16 b. 5. & 19 d. 19.*
*ᵇ & ſcies 6*
*‖ Act. 2. c. 29. & 13 e. 36.*
*‖ 1. Pa. 29 f. 23.*
** vero 2.*
*ᵇ 2 Re. 5. a. 4.*

titionem vnam precor à te, ne cófundas fa
17 ciem meã. Quæ dixit ad eum: Loquere. ¶Et
ille ait: Precor vt dicas Salomoni regi (neq;
enim negare tibi quicquã põt) vt det mihi
18 Abiſag Sunamitidẽ vxorẽ. ¶Et ait Beth-ſa-
19 bee: Bene, ego loquar pro te regi. Venit er-
go Beth-ſabee ad regem Salomonẽ, vt lo-
queret̃ ei pro Adonia: & ſurrexit rex in oc-
curſum eius, adorauitq; eam & ſedit ſuper
thronũ ſuum: poſituſq; eſt thronus m̃ri re-
20 gis, quę ſedit ad dexteram eius. ¶Dixitq; ei:
Petitionẽ vnam paruulã ego deprecor à te,
ne cõfundas faciẽ meam. Et dixit ei rex: Pe
D te mater mea: neq; enim fas eſt vt auertam
21 faciem tuam. ¶Quæ ait: Detur Abiſag Suna
22 mitis Adonię fratri tuo vxor. ¶Reſponditq;
rex Salomon, & dixit matri ſuæ: Quare po-
ſtulas Abiſag Sunamitidem Adoniæ? poſtu
la ei & regnum: ipſe eſt enim frater meus
maior me, & habet Abiathar ſacerdotem,
23 & Ioab filium Saruiæ. ¶Iurauit itaque rex
Salomon per Dominum, dicens: Hęc faciat
mihi Deus, & hæc addat, quia contra aĩam
24 ſuam locutus eſt Adonias verbum hoc. ¶Et
nũc viuit Dominus qui firmauit me & col
locauit me ſuper ſoliũ Dauid patris mei, &
qui fecit mihi domũ, ſicut locutus eſt, quia
25 hodie occidetur Adonias. ¶Miſitque Rex
Salomon per manum Banaiæ filij Ioiadæ,
26 qui interfecit eum, & mortuus eſt. ¶Abia-
E thar quoq; ſacerdoti dixit rex: Vade in Ana
thoth ad agrum tuum, & quidẽ vir mortis
es, ſed hodie te non interficiã, quia portaſti
arcã Dñi Dei corã Dauid p̃rẽ meo, & ſuſti-
nuiſti laborem in oĩbus in quibus labora-
27 uit pater meus. ¶Eiecit ergo Salomõ Abia-
thar, vt non eſſet ſacerdos Domini, ‖ vt im-
pleretur ſermo Domini, quem locutus eſt
28 ſuper domum Heli in Silo. ¶Venit autem



*Ioab. 1. nuncius ad *Salamonẽ* ꝙ Ioab declinaſſet
poſt Adoniam, & poſt Salomonem non de
clinaſſet: fugit ergo Ioab in tabernaculum
29 Dñi, & apprehendit cornu altaris. ❡ Nun
ciatumq́; eſt regi Salomoni ꝙ fugiſſet Ioab
in tabernaculum Domini, & eſſet iuxta al
tare, miſitq́; Salamon Banaiam filiũ Ioia
30 dæ, dicens: Vade, interfice eum. ❡ Et venit
Banaias ad tabernaculũ Domini, & dixit
ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait, Non e-
grediar, ſed hìc moriar. Renunciauit Bana
ias regi ſermonem, dicens: Hæc locutus eſt
31 Ioab, & hęc reſpondit mihi. ❡ Dixitque ei
rex: Fac ſicut locutus eſt: & interfice eum,
& ſepeli, & amouebis ſanguinem innocen
tẽ, qui effuſus eſt Ioab, à me & à domo pa
32 tris mei. ❡ Et reddet Dominus ſanguinem
F eius ſuper caput eius, quia interfecit duos
viros iuſtos, melioresque ſe: & occidit eos
‖2. Reg. 3. c. 27. gladio, patre meo Dauid ignorãte: ‖Abner
filium Ner principẽ militiæ Iſraël, ‖ & A-
‖2. Reg. 20. c. 9. maſam filium Iether principem exercitus
33 Iuda: ❡& reuertetur ſanguis illorum in ca-
put Ioab, & in caput ſeminis eius in ſempi
ternum: Dauid autẽ & ſeminis eius, & do-
mui, & throno illius ſit pax vſq; in æternũ
34 à Domino. ❡ Aſcendit itaq; Banaias filius
Ioiadæ, & aggreſſus eum interfecit, ſepul-
35 tusq; eſt in domo ſua in deſerto. ❡ Et con-
ſtituit rex Banaiam filiũ Ioiadæ pro eo ſu-
per exercitum, & Sadoc ſacerdotem poſuit
36 pro Abiathar. ❡ Miſit quoque rex & voca-
uit Semei, dixitque ei: Ædifica tibi domũ
in Ieruſalem, & habita ibi, & non egredie-
37 ris inde huc, atq; illuc. ❡Quacunq; autem
die egreſſus fueris & tranſieris Torrentem
Cedron, ſcito te interficiendum: ſanguis
38 tuus erit ſuper caput tuum. ❡ Dixitque Se-
mei regi: Bonus ſermo: ſicut locutus eſt Do
minus meus rex, ſic faciet ſeruus tuus. Ha

bitauit itaque Semei in Ieruſalem diebus
39 multis. ❡Factum eſt autem poſt annos tres
vt fugerent ſerui Semei ad Achis filium
Maacha regem Geth: nunciatumq; eſt Se-
40 mei ꝙ ſerui eius iſſent in Geth. ❡Et ſurrexit
Semei, & ſtrauit aſinum ſuum, iuitque ad
Achis in Geth ad requirendũ ſeruos ſuos,
41 & adduxit eos de Geth. ❡Nunciatum eſt au
tem* Salomni ꝙ iſſet Semei in Geth de Ie- *regi.
42 ruſalem, & rediſſet. ❡ Et mittens vocauit
eum, dixitque illi: Nónne teſtificatus ſum
tibi per Dominum, & prædixi tibi, Qua-
cunque die egreſſus* fueris *huc & illuc, ſci- *ieris 4.
to te eſſe moriturum? Et reſpondiſti mihi,
43 Bonus ſermo quem audiui? ❡ Quare ergo
non cuſtodiſti iuſiurandum domini, & pręceptum
44 ceptum quod præceperam tibi? ❡ Dixitque
rex ad Semei: Tu noſti omne malum, cu-
ius tibi conſcium eſt cor tuum, quod feci-
ſti Dauid patri meo: reddidit dominus ma
45 litiam tuam in caput tuum. ❡Et rex Sa-
lomon benedictus, & thronus Dauid erit
ſtabilis coram Domino vſque in ſempiter-
46 num. ❡Iuſſit itaq; rex Banaiæ filio Ioiadæ:
qui *aggreſſus percuſſit eũ, & mortuus eſt. *egreſſus. 2.

## CAPVT III.

1 ‖COnfirmatum eſt igitur regnũ ‖2. Par. 1. a. 1.
A in manu Salomonis, & affini-
tate coniunctus eſt Pharaoni
regi Ægypti: accepit nanque
filiam eius, & adduxit in ciui
tatẽ Dauid, donec compleret ædificans do-
mum ſuam, & domum Dñi, & murum Ie-
2 ruſalẽ per circuitum. ❡ Attamẽ populus im
molabat in excelſis: non enim ædificatum
erat tẽplũ nomini Dñi vſq; in diem illũ.
3 Dilexit autem Salomon Dominum, am-
bulans in pceptis Dauid patris ſui, excepto



quòd in excelſis immolabat, & accēdebat
4 thymiama, ¶Abijt itaq;* in Gabaon, vt im
molaret ibi: illud qppe erat excelſum ma-
ximū: mille hoſtias in holocauſtū obtulit
5 Salomon ſuper altare illud* ¶in Gabaō. Ap
paruit autem Dñs Salomoni per ſomnium
nocte, dicens: Poſtula quod vis vt dem tibi.
6 ¶Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſeruo tuo
Dauid patre meo miſericordiam magnā,
ſicut ambulauit in conſpectu tuo in verita
te, & iuſtitia, & recto corde tecum: cuſtodi-
ſti ei miſericordiam tuam grandem, & de-
diſti ei filium ſedentem ſuper thronū eius,
7 ſicut eſt hodie. ¶Et nunc Domine Deus, tu
regnare feciſti ſeruum tuum pro Dauid pa
B tre meo. ego autem ſum puer paruulus, &
8 ignorans egreſſum & introitum meum. ¶Et
ſeruus tuus in medio eſt populi quem elegi
ſti, populi infiniti, qui numerari & ſuppu-
9 tari nō poteſt prę multitudine. ¶Dabis ergo
ſeruo tuo cor docile, vt populū tuum iudi-
care poſſit, & diſcernere inter bonū, & ma-
lum: quis enim poterit iudicare populum
10 tuū, populum tuū hunc multum? ¶Placuit
ergo ſermo coram Domino, ꝙ Salomō po-
11 ſtulaſſet huiuſcemodi rē. ¶ Et dixit Dñs Sa-
lomoni: Quia poſtulaſti verbum hoc, & nō
petiſti tibi dies multos, nec diuitias, aut
animas inimicorū tuorum: ſed poſtulaſti ti
12 bi ſapientiam ad diſcernendū iudiciū: ¶ec
ce feci tibi ſecundum ſermones tuos: & de
di tibi cor ſapiens & intelligens, intantum
vt nullus ante te ſimilis tui fuerit nec poſt
13 te ſurrecturus ſit. ¶Sed & hęc quæ nō poſtu-
laſti dedi tibi, diuitias ſcilicet. & gloriā, vt
C nemo fuerit ſimilis tui in regibus cūctis re
14 trò diebus. ¶Si autem ambulaueris in vijs
meis, & cuſtodieris præcepta mea & māda
ta mea, ſicut ambulauit* pater tuus, longos

15 faciā dies tuos. ¶Igitur euigilauit Salomon,
& intellexit ꝙ eſſet ſomnium. Cumq; ve-
niſſet Ieruſalē, ſtetit corā arca fœderis Dñi,
& obtulit holocauſta & fecit victimas paci
ficas & grande conuiuiū vniuerſis famulis
16 ſuis. ¶Tunc venerūt duæ mulieres meretri-
17 ces ad regē, ſteteruntque corā eo. ¶Quarum
vna ait: Obſecro, mi domine, ego & mu-
lier hæc habitabamus in domo vna: & pe-
18 peri apud eam in cubiculo. ¶Tertia autem
die poſtquam ego peperi, peperit & hęc: &
eramus ſimul, nullusque alius nobiſcū in
19 domo, exceptis nobis duabus. ¶Mortuus eſt
aūt filius mulieris huius nocte: dormiens
20 quippe oppreſſit eum. ¶Et conſurgens in-
tempeſtæ noctis ſilentio, tulit filium meū
de latere meo ancillæ tuæ dormientis, &
collocauit in ſinu ſuo: ſuum autem filium,
21 qui erat mortuus, poſuit in ſinu meo. ¶Cū-
que ſurrexiſſē manè vt darē lac filio meo,
apparuit mortuus: quem diligētius intuēs
clara luce, deprehendi non eſſe meū quem
22 genueram. ¶ Reſponditque altera mulier:
D Non eſt ita vt dicis, ſed filius tuus mor-
tuus eſt, meus aūt viuit. Econtrario illa di
cebat: Mentiris: filius quippe meus viuit,
& filius tuus mortuus eſt. Atque in hunc
23 modum contendebant coram rege. ¶ Tunc
rex ait: Hæc dicit, Filius meus viuit, & fi-
lius tuus mortuus eſt: Et iſta reſpōdit, Nō,
ſed filius tuus mortuus eſt, meus autem vi
24 uit. ¶Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium.
Cumque attuliſſent gladium coram rege.
25 ¶Diuidite, inquit, infantem viuum in duas
partes, & date dimidiam partem vni, & di-
26 midiam partem alteri. ¶ Dixit autem mu-
lier cuius filius erat viuus, ad regem (cōmo-
ta ſunt quippe viſcera ei⁹ ſuper filio ſuo:)
Obſecro dñe, date illi infantē viuū, & noli

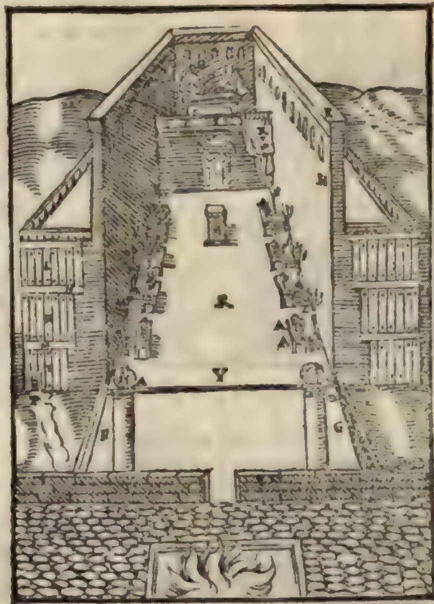
*Salomon*
*In Gabaon apparuit Dominus 3*
*2.Par.1.b.10.*
*Sap.7.b.11.*
*Math.6.d.29.*
*David.*



ui mei deponent ea de Libano ad mare: &
ego componam ea in ratibus in mari, vſq;
C ad locum quē ſignificaueris mihi, & appli-
cabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebiſque ne
10 ceſſaria mihi, vt detur cib' domui meę. ¶Itaq;
Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & li
gna abiegna, iuxta omnē voluntatem eius.
11 ¶Salomon autem præbebat Hiram viginti
millia coros tritici in cibum domui eius, &
viginti coros puriſſimi olei: hæc tribuebat
12 Salomō Hiram per ſingulos annos. ¶Dedit
quoq; Dominus ſapientiam Salomoni, | ſi
cut locut' eſt ei: & erat pax inter Hiram &
Salomonem, & percuſſerunt ambo fœdus.
13 ¶ Elegitque rex Salomō operarios de omni
Iſraël, & erat indictio triginta millia viro
14 rum. ¶Mittebatque eos in Libanum, decem
millia per menſes ſingulos viciſſim, ita vt
D duobus menſibus eſſent in domibus ſuis: &
Adomirā erat ſuper huiuſcemodi indictio-
15 nem. ¶Fueruntque Salomoni ſeptuaginta
millia eorum qui onera portabāt: & octo-
16 ginta millia latomorum in monte. ¶ abſq;
præpoſitis qui præerant ſingulis operibus,
numero trium millium, & trecētorum præ
cipientium populo, & his qui faciebant o-
17 pus. Præcepitq; rex vt tollerēt lapides gran-
des, lapides precioſos in fundamētum tem
18 pli, & quadrarent eos: ¶ quos dolauerunt
cæmentarij Salomonis, & cæmentarij Hi-
ram: porrò Giblij præparauerunt ligna &
lapides ad ædificandam domum.

|Sup 3.b. 12. 3.Pa.2.b. 10.

TEMPLVM SINE TECTO, CVM PORTICV SVA.




[a] b Longitudo L X. cubitorum.
[a] c Latitudo X X. cubitorum.
d e Altitudo X X X. cubitorum.
f g Porticus ante templum, xx. cubitorum longitudinis, & x. cubitorum latitudinis.
h Feneſtræ obliquæ, ſiue laxiores intrinſecus, & extrinſecus arctæ.
K Tabulata per gyrum tria, ſiue appendices: quarũ vna quinq; cubitos latitudinis habebat: media, ſex: ſuprema, ſeptem: ſingula altitudinis quinque cubitorum.
m n o Retractationes, ſiue reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallicè retraictes. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum ſanctorum, ſiue oraculum, cuius longitudo, & latitudo erant xx. cubitorũ: altitudo aũt cubitorũ xx. quod dũ dicimus, eã partẽ altitudinis intelligimus quæ ſolo auro erat tecta: nã alii decem cubiti erant tecti lapillis precioſis, & auro.
r Templum, ſiue ſanctum, pro foribus oraculi, XL. cubitorũ longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo, x. cubitorũ altitudinis.
u Oſtiola, ſiue valuę in ĩtroitu oraculi.
x Velũ quo diſtinguebatur Sanctum à Sancto ſanctorum. 2. Par. 3. Matt. 27.
y Locus oſtii templi: quod ideo non expreſsit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem, quinq; ad dexterã, & quinq; ad ſiniſtram. 2. Paral. 4.
a a Menſæ decem.
b b Altare thymiamatis.

## TEMPLVM TECTVM CVM PORTICV SVA, atrio Sacerdotum, & atrio populi.

OCCIDENS.

MERIDIES.



SEPTENTRIO.

ORIENS.

a Atrium interius, quod & atriũ ſacerdotum dicitur.
b Altare holocauſti, longitudinis & latitudinis xx. cubitorum, & x. altitudinis.
c Labra, ſiue lutères. 2. Par. 4.
d Mare. 2. Paralip. 4.
e Atrium populi, quod baſilica, ſiue baſilica grandis. 1. Par. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi ſæpe intelligitur in Nouo teſtamento, vt Matth. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTVS, & ex eo vendentes & ementes eiecit.
f Baſis ænea, ſiue ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis v. cubitorum, & altitudinis trium. 2. Par. 6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Regũ 2. & Porta fundamẽti. 2. Para. 23. dicitur. Hãc nonnulli putant eã eſſe, quæ Actorũ tertio dicitur Porta ſpecioſa: quòd omniũ portarum Orientalis eſſet pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentrionalis.

CAP.

## CAPVT VI.

1 FACTVM eſt ergo quadringẽ 1. Par. 3. a. 1.
A teſimo & octogeſimo anno
egreſſionis filiorum Iſraël de
Terra-Aegypti, in anno quar
to, menſe Zio, (ipſe eſt mẽſis
ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſraël, ędi
2 ficare cœpit domum Domino. ¶Domus aũt
quam ædificabat rex Salomon Domino, ha
bebat ſexaginta cubitos in latitudine, & tri
3 ginta cubitos in altitudine. ¶Et porticus
erat ante templum viginti cubitorum lon-
gitudinis iuxta menſuram latitudinis tem
pli: & habebat decem cubitos latitudinis
4 ante faciem templi. ¶Fecitque in tẽplo fe-
5 neſtras obliquas. ¶Et ædificauit ſuper parie
tẽ tẽpli tabulata per gyrũ, in parietibus do
mus per circuitũ templi, & oraculi, & fecit
6 latera in circuitu. ¶Tabulatum quod ſubter
erat, quinque cubitos habebat latitudinis,
& mediũ tabulatum ſex cubitorũ latitudi-
nis, & tertiũ tabulatum ſeptem habẽs cubi
tos latitudinis. Trabes aũt poſuit in domo
per circuitũ forinſecus, vt non hærerẽt mu
7 ris templi. ¶Domus autem cùm ædificare-
tur, de lapidibus dolatis atque perfectis ędi
ficata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne
ferramentum non ſunt audita in domo cũ
8 ædificaretur. ¶Oſtium lateris medij in *pa-
riete erat domus dextræ: & per cochleam *parte 3.
aſcẽdebant in medium cœnaculũ, & à me-
9 dio in tertium. ¶Et ædificauit domũ, & con
B ſummauit eã: texit quoque domũ laquea-
10 ribus cedrinis. ¶Et ædificauit tabulatum ſu
per omnem domũ quinq; cubitis altitudi-
11 nis: & operuit domum lignis cedrinis. ¶Et
factus eſt ſermo Dñi ad Salomonem, dicẽs:
12 ¶Domus hæc quam ædificas, ſi ambulaue-
ris in præceptis meis, & iudicia mea fece-
ris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gra
diens per ea, firmabo ſermonem meũ tibi,
‡quem locutus ſum ad Dauid patrẽ tuum. ‡2. Re. 7. c. 16.
13 ¶Et habitabo in medio filiorum Iſraël, & 1. Par. 22. b. 9.
14 nõ derelinquã populũ meũ Iſraël. ¶Igitur
ædificauit Salomon domũ, & conſumma-
15 uit eam. ¶Et ædificauit parietes domus, in-
trinſecus, tabulatis cedrinis, à pauimẽto do
mus vſque ad ſummitatẽ parietũ, & vſque *&.
ad laquearia, *operuit lignis cedrinis intrin
ſecus: & texit pauimentum domus tabulis
16 abiegnis. ¶Ædificauitq; viginti cubitorum
ad poſteriorem partem templi tabulata ce
drina, à pauimento vſque ad ſuperiora, &
fecit interiorẽ domũ oraculi in Sanctũ ſan
17 ctorum. ¶Porrò quadraginta cubitorũ erat
18 ipſum templum pro foribus oraculi. ¶Et ce
dro omnis domus intrinſecus veſtiebatur,
C habens tornaturas, & iuncturas ſuas fabre-
factas, & cælaturas eminentes: omnia ce-
drinis tabulis veſtiebantur: nec omnino la
19 pis apparere poterat in pariete. ¶Oraculum
autem in medio domus in interiori parte
fecerat, vt poneret ibi arcam fœderis Domi
20 ni. Porrò oraculũ habebat viginti cubitos
longitudinis, & viginti cubitos latitudinis,
& viginti cubitos altitudinis, & operuit il-
lud atq; veſtiuit auro puriſſimo. ſed & alta
21 re veſtiuit cedro. ¶Domũ quoq; ante oracu-
lum operuit auro puriſſimo, & affixit lami-
22 nas clauis aureis. ¶Nihilque erat in templo
quod nõ auro tegeretur: ſed & totũ altare
23 oraculi texit auro. ¶Et fecit in oraculo duos
Cherubim de lignis oliuarũ, decem cubi-
24 torũ altitudinis. ¶Quinq; cubitorũ ala che-
rub vna, & quinq; cubitorũ ala cherub al-
tera: id eſt decem cubitos habens à ſummi
tate alę vnius, vſq; ad alæ alterius ſummi-
25 tatem. ¶Decem quoq; cubitorum erat che-
rub ſecũdus in mẽſura pari, & opus vnum
26 erat in duobus cherubim, ¶id eſt, altitudinẽ
habebat vnus cherub decem cubitorum, &
27 ſimiliter cherub ſecundus. ¶Poſuitque che-
rubim in medio tẽpli interioris: extende-
bant aũt alas ſuas cherubim, & tangebat
ala vna parietẽ, & ala cherub ſecundi tan-
gebat parietem alterum: alæ autẽ alteræ
D in media parte templi ſeinuicem continge —1.
28 bant. ¶Texit quoque cherubim auro. ¶Et
29 oẽs parietes templi per circuitũ, ſculpſit va
rijs cęlaturis & torno: & fecit in eis cheru-
bim, & palmas, & picturas varias quaſi ꝓ-
30 minentes de pariete, & egredientes. ¶Sed
& pauimentũ domus texit auro intrinſe-
31 cus & extrinſecus. ¶Et in ingreſſu oraculi
fecit *oſtiola de lignis oliuarum, poſteſque *duo.
32 angulorum quinque. ¶Et duo oſtia de lignis
oliuarũ, & ſculpſit in eis picturam cheru-
bim, & palmarũ ſpecies, & anaglypha val-
de ꝓminẽtia: & texit ea auro: & operuit tã
33 chreubim q̃ palmas & cętera auro. ¶Fecitq;
in introitu templi poſtes de lignis oliuarũ
34 quadrãgulatos: ¶& duo oſtia de lignis abie-
gnis altrinſecus: & vtrunque oſtiũ duplex
35 erat, & ſe inuicẽ tenẽs aperiebatur. ¶Et ſcul
ſit cherubim, & palmas & cęlaturas valde
eminẽtes: operuitq; omnia laminis aureis
36 opere quadro ad regulã. ¶Et ędificauit atriũ
interius tribus ordinibus lapidum polito-
37 rum, & vno ordine lignorũ cedri: ¶Anno
quarto fundata eſt domus Domini in men
38 ſe Zio. ¶et in anno vndecimo, menſe Bul
(ipſe eſt mẽſis octauus) perfecta eſt domus
in omni opere ſuo, et in vniuerſis vtenſili-
bus ſuis; ædificauitque eam annis ſeptem.

## CAPVT VII.

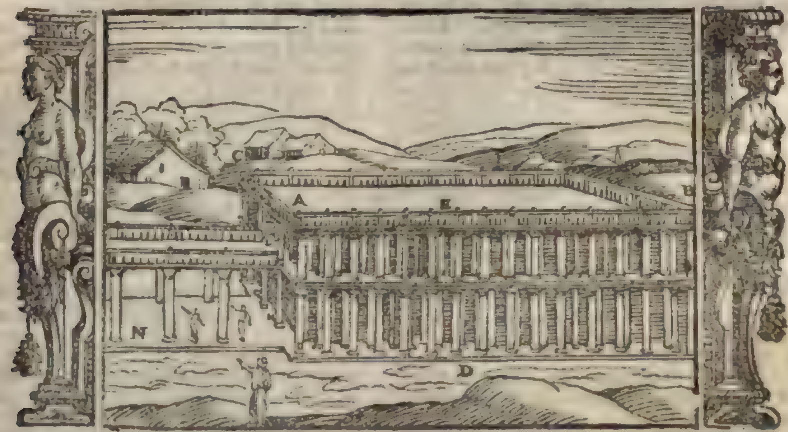
1 DOMVM autem ſuam ędificauit
A Salomon ‡ tredecim annis, & ‡Infrà 9. b. 10.
2 ad ꝑfectũ vſq; ꝑduxit. ¶Aedi-
ficauit quoque domũ ſaltus
Libani centum cubitorũ lon-
gitudinis, & quinquaginta cubitorũ latitudi-
nis, & triginta cubitorũ altitudinis, & qua-

tuor deambulacra inter colũnas cedrinas :
ligna quippe cedrina exciderat in colũnas.
3 ¶Et tabulatis cedrinis veſtiuit totam came
ram, quę quadragintaquinq; columnis ſu-
4 ſtentabatur. ¶Vnus autem ordo habebat co
5 lumnas quindecim: ¶cõtra ſe inuicem poſi
tas, & è regione ſe reſpicientes, æquali ſpa-
cio inter colũnas, & ſuper columnas qua-
6 drãgulata ligna in cunctis æqualia. ¶Et por-
ticum colũnarũ fecit quinquaginta cubito
rũ longitudinis, & triginta cubitorũ latitu-
dinis : & alteram porticũ in facie maioris
porticus: & colũnas, & epiſtylia, ſup colũ-
7 nas*. ¶Porticũ quoq; ſolij, in qua tribunal *fecit.
eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à pauimẽto
8 vſq; ad ſummitatẽ. ¶Et domuncula in qua
ſedebatur ad iudicandũ, erat in media por Supr. 3. a. 1.
B ticu ſimili opere. Domum quoq; fecit filię
Pharaonis (‖quã vxorem duxerat Salomon)
9 tali opere, quali & hanc porticũ. ¶Omnia
lapidibus precioſis, qui ad normã quandã,
atq; menſurã, tã intrinſecus, q̃ extrinſecus
ſerrati erat: à fundamento vſq; ad ſummi-
tatem parietum, &ᵇ intrinſecusᶜ vſq; ad a- ᵇextrinſecus. 1.
10 triũ maius. ¶Fundamenta aũt de lapidibus
precioſis, lapidibus magnis decẽ ſiue octo
11 cubitorum. ¶Et déſup lapides precioſi ęqua
lis menſuræ ſecti erãt: ſimiliterq; de cedro.
12 ¶Et atriũ maius rotundũ triũ ordinum de
lapidibus ſectis, & vnius ordinis de dolata
cedro: nec non & in atrio domus Dñi inte-
13 riori, & in porticu domus. ¶Miſit quoq; rex
14 Salomon, & tulit Hiram de Tyro, ¶filium
mulieris viduę de tribu Nephthali, patre
Tyrio, artificem ærariũ, & plenũ ſapiẽtia,
& intelligentia, & doctrina ad faciendum
omne opus ex ære. Qui cũ veniſſet ad regẽ
15 Salomonẽ, fecit omne opus eius. ¶Et finxit
duas columnas æreas, decem & octo cubi-
torum altitudinis columnã vnam: &‖linea ‖Iere. 52. c. 21.
duodecim cubitorum ambiebat columnã
16 vtramque. ¶Duo quoq; capitella fecit, quæ
C ponerentur ſuper capita columnarum, fu-
ſilia ex ęre, quinque cubitorum altitudinis
capitelium vnum, & quinque cubitorũ al-
17 titudinis capitellum alterum: ¶& quaſi in
modum retis, & catenarum ſibi inuicẽ mi
ro opere contextatum. Vtrunq; capitellum
columnarum fuſile erat: ſeptena verſuum
retiacula in capitello vno, & ſeptena retia-
18 cula in capitello altero. ¶Et perfecit colum
nas & duos ordines, per circuitum retiacu-
lorum ſingulorum, vt tegerent capitella q̃
erant ſuper ſummitatem malogranatorũ :
eodem modo fecit, & capitello ſecundo.
19 ¶Capitella autem quæ erant ſuper capita
columnarum, quaſi opere lilij fabricata e
20 rant, in porticu, quatuor cubitorum. ¶Et
rurſum alia capitella in ſummitate colũ-
narum déſuper iuxta menſuram columnæ
contra retiacula : malogranatorum autem
ducenti ordines erant in circuitu capitelli
21 ſecundi. ¶Et ſtatuit duas columnas in por-
ticu templi: cumq; ſtatuiſſet columnã dex
teram, vocauit eam nomine Iachin: ſimili-
ter erexit columnam ſecundam, & vocauit
22 nomen eius Booz. ¶Et ſuper capita colum-
narum opus in modum lilij poſuit : perfe- 2 Par. 4. a. 2.
23 ctumq; eſt opus columnarum. ¶Fecit quo-
D que mare fuſile decem cubitorum à labio
vſq; ad labium, rotundum circuitu: quinq;
cubitorum altitudo eius, & reſticula trigin
ta cubitorum cingebat illud per circuitũ.
24 ¶Et ſculptura ſubter labiũ circuibat illud
decem cubitis ambiens mare: duo ordines
ſculpturarum hiſtoriatarum erant fuſiles.
25 ¶Et ᵇſtabantᶜ ſuper duodecim boues, è qui- ᵇſtabat 3
bus tres reſpiciebãt ad Aquilonem, & tres
ad Occidentem, & tres ad Meridiem, &
tres ad Orientem: & mare ſuper eos deſu-
per erat : quorum poſteriora intrinſecus la
26 titabant. ¶Groſſitudo autem lutêris, trium
vnciarum erat : labiumq; eius quaſi labiũ
calicis, & folium repandi lilij: duo millia
batos capiebat, ÷& tria millia metretas↙. - 4.
27 ¶Et fecit decem baſes æneas quatuor cubi-
torum longitudinis baſes ſingulas, & qua-
tuor cubitorum latitudinis, & trium cubi-
28 torum altitudinis. ¶Et ipſum opus baſium,
interraſile erat, & ſculpturæ inter iunctu-
29 ras. ¶Et inter coronulas, & plectas, leones,
& boues, & cherubim: & in iuncturis ſimi
liter déſuper : & ſubter leones, & boues
30 quaſi lora ex ęre dependentia. ¶Et quatuor
rotæ per baſes ſingulas, & axes ærei, & per
quatuor partes quaſi humeruli ſubter lu-
têrem fuſiles, contra ſe inuicem reſpectan-
31 tes. ¶Os quoque lutêris intrinſecus erat in
E capitis ſummitate : & quod forinſecus ap-
parebat vnius cubiti erat, totum rotundũ,
pariterq; habebat vnum cubitum & dimi
dium: in angulis autem columnarum va-
riæ cælaturæ erant : & media intercolum-
32 nia, quadrata non rotunda. ¶Quatuor quo-
que rotæ, quæ per quatuor angulos baſis
erant, cohærebant ſibi ſubter baſim : vna
rota habebat altitudinis cubitum & ſemis.
33 ¶Tales autem rotæ erant quales ſolent in
curru fieri : & axes earum, & radij, & can-
34 thi, & modioli, omnia fuſilia. ¶Nam & hu
meruli illi quatuor per ſingulos angulos
baſis vnius, ex ipſa baſi fuſiles, & coniun-
35 cti erant. ¶In ſummitate autem baſis erat
quædam rotunditas vnius & dimidij cubi-
ti, ita fabrefacta, vt luter déſuper poſſet
imponi, habens cælaturas ſuas, variaſque
36 ſculpturas ex ſemetipſa. ¶Sculpſit quoque
in tabulatis illis, quæ erant ex ære, & in
F angulis, cherubim, & leones, & palmas,
quaſi in ſimilitudinem hominis ſtantis, vt
vt non cælata, ſed appoſita per circuitum
37 viderentur. ¶In hunc modum fecit decem
baſes fuſura vna, & menſura, ſculpturaque
38 conſimili. ¶Fecit quoque decem lutêres

eneos: quadraginta batos capiebat luter
vnus, eratque quatuor cubitorum: ſingulos
quoque lutêres per ſingulas, ideſt, decem
39 baſes poſuit. ⁋ Et conſtituit decem baſes,
quinque ad dexteram partem templi, &
quinque ad ſiniſtram: mare autem poſuit
ad dexteram partem templi contra Orien-
40 tem ad Meridiem. ⁋ Fecit ergo Hiram lebe
tes, & ſcutras, & amulas, & perfecit omne
opus regis Salomonis in templo Domini.
41 ⁋ Columnas duas, & funiculos capitellorũ
ſuper capitella colũnarum duos: & retia-
cula duo, vt operirent duos funiculos, qui
42 erant ſuper capita columnarum. ⁋ Et malo-
granata quadringenta in duobus retiacu-
lis: duos verſus malogranatorum in retia-
culis ſingulis, ad operiendos funiculos ca-
pitellorum, qui erant ſuper capita colum-
43 narum. ⁋ Et baſes decem, & lutêres decem
44 ſuper baſes. ⁋ Et mare vnum, & boues duo-
45 decim ſubter mare. ⁋ Et lebetes, & ſcutras
& amulas, omnia vaſa quæ fecit Hiram re-

G gi Salomoni in domo Domini, de aurichal
46 co erant. ⁋ In campeſtri regione Iordanis fu
dit ea rex in argilloſa terra, inter Sochoth
47 & Sarthan. ⁋ Et poſuit Salomon omnia va
ſa*: propter multitudinem autem nimiam * in domo Domini.
48 non erat pondus æris. ⁋ Fecitque Salomon
omnia vaſa in domo Domini: altare au-
reum, & menſam ſuper quam ponerẽtur
49 panes propoſitionis, auream: ⁋ & candela-
bra aurea quinque ad dexteram, & quin- —r.
que ad ſiniſtram contra oraculum ex auro
puro: & quaſi lilij flores, & lucernas déſu-
50 per aureas: & forcipes aureos, ⁋ & hydrias,
& fuſcinulas, & phialas, & mortariola, &
thuribula de auro puriſſimo, & cardines
oſtiorum domus interioris ſancti ſanctorũ,
& oſtiorum domus templi, ex auro erant.
51 ⁋ ‖ Et perfecit omne opus quod faciebat* Sa- ‖ 2. Par. 5
lomo in domo Domini, & intulit quæ ſan- a.r.
ctificauerat Dauid pater ſuus, argentum, * rex.r.
& aurum, & vaſa, repoſuitque in theſau-
ris domus Domini.

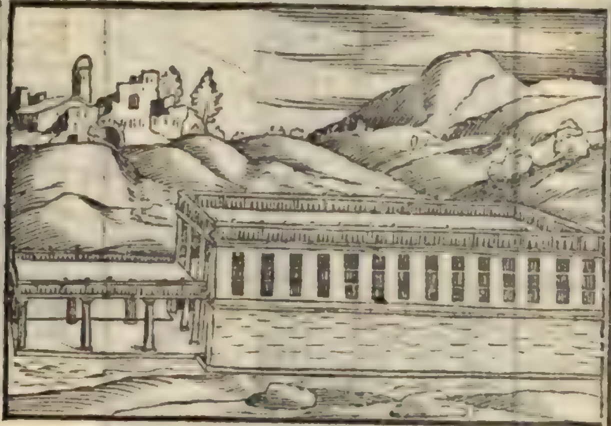
DVO SCHEMATA DOMVS SALTVS LIBANI, SIVE DOMVS
columnarum, ſiue regiæ ruſticæ. Primum ſchema domus ſaltus Libani, in
quo ſublato pariete, oculis tuis ſubiecimus L X. illas cedrinas
columnas manſionis inferioris, & X L V. man-
ſionis ſuperioris.




*a b Longitud. centum cubitorum.*
*a c Latitudo L. cubitorum.*
*d e Altitudo X X X. cubitorum.*
*f g h i. Quatuor deambulatoria, ſiue potius quatuor ordines columnarum cedrinarum, in inferiori parte domus, numero ſexaginta.*
*K. l m Tres ordines columnarum in ſuperiori parte, numero X L V.*
*n Porticus columnarum ſiue Porticus domus columnarum, aut Porticus, ſeu veſtibulum domus ſaltus Libani, L. cubitorum longitudinis, & latitudinis X X X. Porticus hæc obiecta & coniuncta fronti domus columnarum, habebat contignationem vnam deambulationis cauſa: neque certo numero columnarum conſtabat, quamuis illi ſex adiecerimus in vtroque ſchemate: quod fecimus, vt intelligas, eã quoque ſuum columnarum numerum habuiſſe, incertum tamen, quòd illum ſcriptura non exprimat.*

SECVNDVM

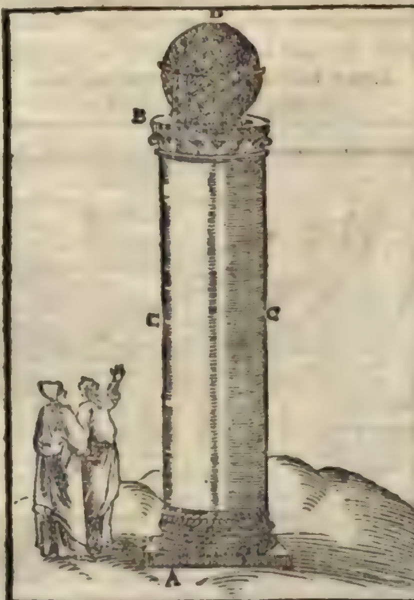
SECVNDVM SCHEMA DOMVS SALTVS LIBANI, in quo & alterum parietem regiæ ipſius, & alteros feneſtrarum ſuperioris manſionis terniones, tibi expreſsimus. Erant enim in vtroque latere ſuperioris manſionis regiæ huius ruſticæ, multiplices feneſtrarum terniones.



Abſoluto templo ædificauit Salomon regiam in ſaltu Libani, in qua per æſtatem ageret. Conſtabat hæc regia duabus manſionibus: inferior habebat LX. columnas cedrinas, quòd maius onus ſuſtineret, quàm ſuperior, quæ XLV. columnis tantùm conſtabat. Superior manſio ſortita eſt tam copioſum feneſtrarum numerum, vt illa eſſet opportunior ventis hinc inde excipiendis. Saltus Libani in quo ædificata fuit regia hæc ruſtica, erat propè Ieruſalem. Sic autem appellatus eſt, quòd amœnitate, pulchritudine, & cædrorum copia cum ipſo Libano certare videtur. Totum ædificium regiæ ſaltus Libani oculis tuis non ſubiecimus: ſed tantùm illius partes, quæ maiorem obſcuritatem videbantur habere.

Porticus ſolij ſeu tribunalis, id eſt porticus in qua ius reddebat populo Salomon, pertinebat ad regiam vrbanam, non ad ruſticam. Abſurdum enim eſſet dicere, Salomonem habuiſſe tribunal ruri, & non in vrbe. Hanc autem porticum, & domum filiæ Pharaonis, quæ erat Salomonis vxor, non expreſſimus pictura, quòd earum metrum & formam ſcriptura non tradat.

# ALTERA COLVMNARVM æneæarum veſtibuli templi.




*a b Altitudo, XVIII. cubitorum.*

*c Linea, ſiue filum ambiens, aut rotunditas, XII. cubitorum.*

*d Capitellum altitudinis quinque cubitorum, factum ex duobus hemiſphærijs contectum reticulo. in ſingulis hemiſphærijs erant ſinguli ordines malogranatorum ſculptorum in ipſis maculis, & interuallis reticuli. reliqua verò hemiſphæriorum portio erat ſparſa lilijs. A vertice autem capitelli dependebant ſeptem funiculi.*

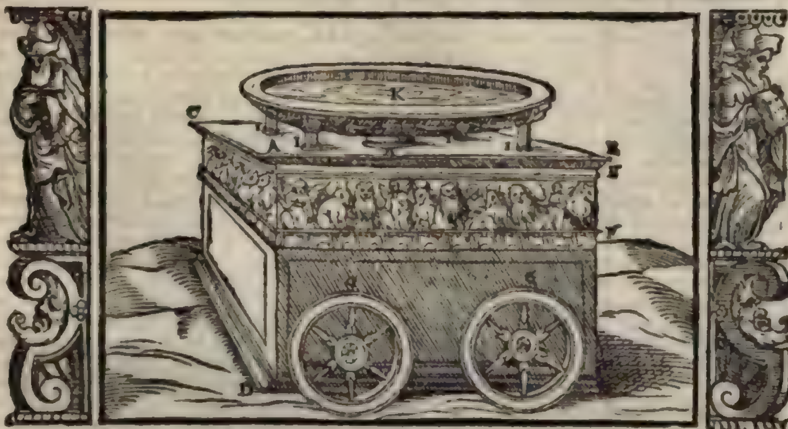
# DESCRIPTIO MARIS, ID EST VASIS continentis aquæ vim maximam.




*a b [illegible] X. cubitorum.*
*c d. Altitudo V. cubitorum.*
*e f Rotunditas, XXX. cubitorum.*

*g Cinctura ornata tuberculis trecentis, instar cucurbitarij: in quibus deformata erant capita boum. 2. Paral. 4. In capitibus autem illis boum erant ſalientes ad educendam aquam.*

## LVTERIS SIVE CONCHAE
vnius è decem forma.



*a b Longitudo baſis. IIII. cubitorum.*
*a c Latitudo, IIII. cubitorum.*
*a d Altitudo, III. cubitorum.*
*e Prominentia.*
*f Cinctura, in qua imagines leonum, boum, & cherubim.*
*g Rota quatuor, altitudinis cubiti, & ſemis.*
*h Columella in formam capitelli, latitudinis cubiti, & dimidii, & dimidii altitudinis, in qua cælatura cherubim, leonum & palmarum.*
*i Humeruli, ſiue ſuſtentacula.*
*K Luter, IIII. cubitorum in diametro.*

### CAPVT VIII.

*‖1.Par.5 a. 2.* 1 TVNC ‖congregati ſunt omnes
A maiores natu Iſraël cum prin
cipibus tribuum, & duces fa-
miliarum filiorum Iſraël ad
regem Salomonem in Ieruſa
lem: vt deferrent arcam fœderis Dñi, de ci-
2 uitate Dauid, ideſt de Sion. ¶Conuenitque
ad regem Salomonem vniuerſus Iſraël in
**Ethanim 2.* menſe *Bethanim', in ſolenni die, ipſe eſt
3 mẽſis ſeptimus. ¶Veneruntq; cuncti ſenes
4 de Iſraël, & tulerũt arcã ſacerdotes, & por-
tauerunt arcam Dñi, & tabernaculum fœ-
deris, & oĩa vaſa ſanctuarij quę erant in ta
bernaculo: & ferebant ea ſacerdotes & Le-
5 uitæ. ¶Rex aũt Salomon, & omnis multitu
do Iſraël quæ conuenerat ad eum, gradie-
batur cum illo ante arcam, & immolabãt
oues & boues abſq; æſtimatione, & nume-
6 ro. ¶Et intulerunt ſacerdotes arcã fœderis
Domini in locum ſuum, in oraculum tem-
pli, in Sanctum ſanctorum ſubter alas che
7 rubim. ¶Siquidem cherubim expandebant
alas ſup locũ arcæ, & protegebant arcã, &
8 vectes eius deſuper. ¶Cumq; eminerent ve
ctes, & apparerẽt ſummitates eorum foris
ſanctuarium ante oraculũ, non apparebãt
vltrà extrinſecus, qui & fuerunt ibi vſq; in
9 præſentem diem. ¶In arca aũt non erat a-
B liud‖ niſi duæ tabulæ lapideæ‖quas poſue-
rat in ea Moyſes in Horeb, quando pepigit *‖Exo.34.*
Dñs fœdus cum filijs Iſraël, cum egrederen *d. 27.*
10 tur de Terra Ægypti. ¶Factum eſt autem *Heb.9.a.*
cum exiſſent ſacerdotes de ſanctuario, ne- *4.*
11 bula impleuit domum Dñi, ¶& non pote- *‖Exo.40.*
rant ſacerdotes ſtarę, & miniſtrare propter *d. 27.*
nebulam: impleuerat enim gloria Domini *2.Par.6.*
12 domum Domini. ¶Tunc ait Salomon: Do- *a.1.*
13 minus dixit, vt habitaret in nebula. ¶Ædifi
cans ædificaui domũ in habitaculũ tuum,
firmiſſimum ſolium tuum in ſempiternũ.
14 ¶Conuertitq; rex faciem ſuam, & benedi-
xit omni eccleſiæ Iſraël: omnis enim eccle
15 ſia Iſraël ſtabat. ¶Et ait Salomon': Benedi *-6.*
ctus Dñs Deus Iſraël, q locutus eſt ore ſuo
ad Dauid patrem meum, & in* manibus' ** manu*
16 eius perfecit dicens: ¶A die qua eduxi popu *ſua 2.*
lũ meum Iſraël de Ægypto, non elegi ciui
tatem de vniuerſis tribubus Iſraël, vt ædifi
caretur domus, & eſſet nomen meũ ibi: ſed
elegi Dauid, vt eſſet ſuper populum meum
17 Iſraël. ¶‖Voluitq; Dauid pater meus ædifi- *‖2.Re 7.*
care domum nomini Domini Dei Iſraël: *a.5.*
18 ¶& ait Dominus ad Dauid patrem meum: *2.Par.28*
Quòd cogitaſti in corde tuo ædificare do- *l.7..*
mum nomini meo, bene feciſti hoc ipſum

19 mēte tractans. ¶ Veruntamē tu non ædifica-
-1. bis mihi domū, ſed filius tuus q egredieť
de renibus tuis, ipſe ædificabit domū nomi
20 ni meo. ¶ Cōfirmauit Dn̄s ſermonem ſuū,
quem locutus eſt: ſtetiq́; pro Dauid patre
meo, & ſedi ſup thronum Iſraël, ſicut locu
tus eſt Dn̄s: & ædificaui domū nomini Dn̄i
21 Dei Iſraël. ¶ Et conſtitui ibi locū arcæ, in
qua fędus Dn̄i eſt, quod percuſſit cū patri-
bus noſtris qñ egreſſi ſunt de Terra Ægy-
22 pti. ¶ Stetit autē Salomon ante altare Dn̄i
C in conſpectu eccleſiæ Iſraël, & expandit
‖ 2. Mach. 2. b. 8. 23 manus ſuas in cęlum, & ait, ‖ Dn̄e Deus Iſ
raël, non eſt ſimilis tui Deus in cęlo deſu-
per, & ſup terrā deorſum: qui cuſtodis pa-
ctū, & miſericordiā ſeruis tuis, qui ambu-
24 lant corā te in toto corde ſuo. ¶ Qui cuſtodi
ſti ſeruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus
es ei: ore locutus es, & manibus perfeciſti,
25 vt hæc dies pbat. ¶ Nunc igitur Dn̄e Deus
Iſraël, cōſerua famulo tuo Dauid pr̄i meo,
‖ 2. Reg. 7. b. 12. c. 16 quę locutus es ei, dicēs: ‖ Non auferetᷣ de te
vir corā me, qui ſedeat ſup thronū Iſraël:
ita tn̄ ſi cuſtodierint filij tui viā ſuā, vt am-
bulent corā me, ſicut tu ambulaſti in con-
-3. 26 ſpectu meo. ¶ Et nunc Dn̄e Deus Iſraël fir-
mētur verba tua quæ locutus es ſeruo tuo
27 Dauid patri meo. ¶ Ergóne putandū eſt, ꝙ
verè Deus habitet ſuper terrā? ſi enim cœ-
lū, & cęli cœlorū te capere nō poſſunt, quā-
28 tò magis domus hæc quā ædificaui? ¶ Sed re
ſpice ad orationē ſerui tui, & ad preces eiꝰ
Dn̄e Deus meus: audi hymnū & orationē
29 quā ſeruus tuus orat corā te hodie: ¶ Vt ſint
oculi tui aperti ſuper domū hanc nocte, ac
‖ Deu. 12. b. 11. die: ſuper domū de qua dixiſti, ‖ Erit nomē
meū ibi: vt exaudias orationē quam orat
30 in loco iſto ad te ſeruus tuus. ¶ Vt exaudias
deprecationē ſerui tui, & populi tui Iſraël,
qd̄cunq́; orauerint in loco iſto, & exaudies
in loco habitaculi tui in cęlo: & cum exau-
31 dieris, ppitius eris: ¶ Si peccauerit homo in
D proximū ſuū, & habuerit aliquod iuramē-
tū quo teneatur aſtrictus: & venerit ppter
iuramentū corā altari tuo in domū tuam,
32 ¶ tu exaudies in cęlo: & facies, & iudicabis
ſeruos tuos condemnans impiū, & reddēs
viam ſuam ſuper caput eius, iuſtificanſq́;
iuſtum, & retribuens ei ſecundum iuſtitiā
33 ſuam. ¶ Si fugerit populus tuus Iſraël inimi
cos ſuos (quia peccaturus eſt tibi) & agētes
pęnitentiam, & confitentes nomini tuo, ve
nerint, & orauerint, & deprecati te fuerint
34 in domo hac: ¶ exaudi in cœlo, & dimitte
peccatum populi tui Iſraël, & reduces eos
35 in terrā quā dediſti patribus eorū. ¶ Si clau-
ſum fuerit cęlū, & nō pluerit propter pec-
cata eorum, & orātes in loco iſto pœniten-
tiam egerint nomini tuo, & à peccatis ſuis
conuerſi fuerint propter afflictionem ſuā:
36 ¶ exaudi eos in cęlo, & dimitte peccata ſer
uorum tuorū, & populi tui Iſraël: & oſtē-
de eis viam bonam per quam ambulent,
& da pluuiam ſuper terram tuam quā de-
37 diſti populo tuo in poſſeſſionem. ¶ Fames
ſi oborta fuerit in terra, aut peſtilentia, aut
corruptus aër, aut ærugo, aut locuſta, vel ru
bigo, & afflixerit eum inimicus eius por-
tas obſidens, omnis plaga, vniuerſa infirmi
38 tas, ¶ cuncta deuoratio, & imprecatio, quæ
acciderit omni homini de populo tuo Iſ-
raël: ſi quis cognouerit plagam cordis ſui,
39 & expanderit manus ſuas in domo hac, ¶ tu
exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ,
& repropitiaberis, & facies vt des vnicuiq́;
ſecundū oēs vias ſuas, ſicut videris cor eiꝰ
(quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum
40 hominum) ¶ vt timeant te cunctis diebus
quibus viuūt ſuper faciem terræ quā dedi
41 ſti patribus noſtris. ¶ Inſuper & alienigena,
E qui non eſt de populo tuo Iſraël, cum ve-
nerit de terra longinquā propter nomen
tuum (audietur enim nomen tuum ma-
gnum, & manus tua fortis, & brachium
42 tuum ¶ extentum vbique) cum venerit er-
43 go, & orauerit ī hoc loco, ¶ tu exaudies in cę
lo, in firmamento habitaculi tui, & facies
omnia pro quibus inuocauerit te alienige-
na: vt diſcant vniuerſi populi terrarum
nomen tuum timere, ſicut populus tuus Iſ
raël, & probent quia nomen tuum inuoca-
tum eſt ſuper domum hanc quam ædifica-
44 ui. ¶ Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellū
contra inimicos ſuos, per viam, quocunq́;
miſeris eos, orabunt te contra viā ciuitatis
quam elegiſti, & contra domum quam æ-
45 dificaui nomini tuo, ¶ & exaudies in cœlo
orationes eorum, & preces eorum, & facies
46 iudicium eorum. ¶ Quòd ſi peccauerint tibi
(nō eſt enim homo qui nō peccet) & ira- ‖ 2. Par. 6. g. 36.
tus tradideris eos inimicis ſuis, & captiui
ducti fuerint in terram inimicorum longè 1. Ioan. 1. d. 8.
47 vel propè, ¶ & egerint pęnitentiam in cor-
de ſuo in loco captiuitatis, & conuerſi de- Eccl. 7. e. 21.
precati te fuerint in captiuitate ſua, dicen-
tes: Peccauimus, iniquè egimus, impiè geſ
48 ſimus. ¶ & reuerſi fuerint ad te in vniuerſo
corde ſuo, & tota anima ſua in terra inimi
corum ſuorum, ad quam captiui ducti fue
rint: & orauerint te contra viam terræ ſuę,
quam dediſti patribus eorum, & ciuitatis
quam elegiſti, & templi quod ædificaui no
49 mini tuo: ¶ exaudies in cęlo, in firmamen-
E to ſolij tui orationes eorum, & preces eo-
50 rum, & facies iudicium eorum: ¶ & propi-
tiaberis populo tuo q peccauit tibi, & om-
nibus iniquitatibus eorum quibus præua-
ricati ſunt in te: & dabis miſericordiam
coram eis qui eos captiuos habuerint, vt
51 miſereantur eis. ¶ Populus enim tuus eſt,
& hæreditas tua, quos eduxiſti de terra
52 Ægypti de medio fornacis ferreæ. ¶ Vt ſint
oculi tui aperti ad deprecationem ſerui
tui, & populi tui Iſraël, & exaudies eos in

53 vniuerſis pro quibus inuocauerint te. ¶Tu
enim ſeparaſti eos tibi in hæreditatem de
vniuerſis populis terræ, ſicut locutus es per
Moyſen ſeruũ tuum, qñ eduxiſti patres no
54 ſtros de Ægypto Dñe Deus. ¶Factum eſt aũt
cùm compleſſet Salomon orans Dñm. oẽm
orationem. & deprecationem hanc, ſurre-
xit de conſpectu altaris Dñi: vtrunq; enim
genu in terram fixerat, & manus expande-
55 rat in cœlum. ¶Stetit ergo, & benedixit om
56 ni eccleſiæ Iſraël voce magna, dicens: ¶Be-
nedictus Dñs qui dedit requiẽ populo ſuo
Iſraël, iuxta omnia quæ locutus eſt: non ce
cĩdit ne vnus quidem ſermo ex omnibus
bonis quæ locutus eſt per Moyſen ſeruum
57 ſuum. ¶Sit Dñs Deus noſter nobiſcum:
ſicut fuit cum patribus noſtris, non derelin
58 quens nos, neque proijciens: ¶ ſed inclinet
G corda noſtra ad ſe, vt ambulemus in vni-
uerſis vijs eius, & cuſtodiamus mandata
eius, & ceremonias eius, & iudicia quæcun
59 que mandauit patribus noſtris. ¶Et ſint ſer-
mones mei iſti quibus deprecatus ſum co-
ram Domino, appropinquantes Domino
Deo noſtro die, ac nocte, vt faciat iudi-
cium ſeruo ſuo, & populo ſuo Iſraël per
*vt ſ. 60 ſingulos dies; ¶ *& ſciant oẽs populi terræ,
quia Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt vl-
61 trà abſq; eo. ¶Sit quoq; cor noſtrum perfe-
ctum cum Domino Deo noſtro, vt ambule
mus in decretis eius, & cuſtodiamus man-
62 data eius, ſicut & hodie. ¶Igitur rex & om-
nis Iſraël cum eo, immolabãt victimas co-
2. Pa. 7. a. 5. 63 ram Domino. ¶Mactauitque Salomon ho-
ſtias pacificas, quas immolauit Dño boum
viginti duo millia, & ouium cẽtum viginti
millia: & dedicauerunt templum Domini
*omnes. 64 rex & *filij Iſraël ¶In die illa ſanctificauit
rex medium atrij, quod erat ante domum
Domini: fecit quippe holocauſtum ibi &
ſacrificium, & adipem pacificorum: quo-
niam altare ęreum quod erat coram Domi
no, minus erat, & capere non poterat holo-
cauſtum, & ſacrificium, & adipem pacifico
65 rum. ¶Fecit ergo Salomon in tempore illo
feſtiuitatem celebrẽ, & omnis Iſraël cum
eo, multitudo magna ab introitu Emath vſ
que ad Riuum-Aegypti corã Domino Deo
noſtro, ſeptem diebus, & ſeptem diebus, id
66 eſt, quatuordecim diebus. ¶Et in die octaua
dimiſit populos: qui benedicentes regi, pro
fecti ſunt in tabernacula ſua lætantes, & a-
lacri corde ſuper oĩbus bonis q̃ fecerat Dñs
Dauid ſeruo ſuo, & Iſraël populo ſuo.

## CAPVT IX.

1 FActum eſt autem cùm perfe-
A ciſſet Salomon ædificium do-
mus Domini, & ædificium
regis, & omne quod optaue-
‖1. Pa. 7. e. 11. Su. 3. a. 5. 2 rat, & voluerat facere, ¶ ap-
paruit ei Dominus ſecundò‖ ſicut apparue
3 rat ei in Gabaon. ¶ Dixitque Dominus ad
eum. Exaudiui orationem tuam, & depre-
cationem tuã, quam deprecatus es coram
me. ſanctificaui domum hanc quam ædifi-
caſti, vt ponerẽ nomẽ meum ibi in ſempi-
ternũ, & erunt oculi mei, & cor meũ ibi cũ
4 ctis diebus. ¶Tu quoque ſi ambulaueris co-
ram me, ſicut ambulauit *pater tuus, in ſim *David.
plicitate cordis, & ĩ æquitate: & feceris om
nia quæ præcepi tibi, & legitima mea & iu
5 dicia mea ſeruaueris: ¶ponam thronum re-
gni tui ſuper Iſraël ſempiternum, ‖ſicut lo ‖2. Re. 7 b 12 c 16.
cutus ſum Dauid patri tuo, dicens: Non au 1. Par. 22. d. 10.
6 feretur vir de genere tuo de ſolio Iſraël. ¶Si
autem auerſione auerſi fueritis vos & filij
veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes
mãdata mea, & ceremonias meas quas pro
poſui vobis, ſed abieritis, & colueritis deos
7 alienos, & adoraueritis eos: ¶auferã Iſraël
de ſuperficie terræ quã dedi eis, & tẽplum
B quod ſanctificaui nomini meo proijciam
à conſpectu meo, eritque Iſraël in prouer-
8 bium, & in fabulam cunctis populis: ¶& do
mus hæc erit in exemplum: omnis qui trã-
ſierit per eã, ſtupebit & ſibilabit, & dicet: ‖Deu. 29. d. 24.
‖Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & do-
9 mui huic? ¶Et reſpondebunt: Quia dereli- Ier. 22. b. 8
querunt Dominum Deũ ſuum, qui eduxit
patres eorum de Terra-Aegypti, & ſecuti
ſunt deos alienos, & adorauerunt eos, & co
luerũt eos, idcirco induxit Dominus ſuper
10 eos omne malum hoc. ¶‖Expletis autem an ‖2. Pa. 8. a. 1.
nis viginti poſtquam ędificauerat Salomon
duas domos, id eſt domum Domini, & do-
11 mum regis. ¶(Hiram rege Tyri præbente Sa
lomoni ligna cedrina & abiegna, & aurum
iuxta omne quod opus habuerat:) tunc de-
dit* Salomon Hiram viginti oppida in ter- *rex ſ.
12 ra Galilææ. ¶Et egreſſus eſt Hiram de Ty-
ro, vt videret oppida quæ dederat ei Salo
13 mon, & non placuerunt ei. ¶ & ait: Hæcci-
C ne ſunt ciuitates quas dediſti mihi, frater?
Et appellauit eas Terram-chabul, vſque
14 in diem hanc. ¶Miſit quoque Hiram ad re-
gem-Salomonem centum viginti talenta —ſ.
15 auri. ¶Hæc eſt ſumma expenſarum, quam
obtulit rex Salomõ ad ædificandã domum
Domini, & domum ſuam, & Mello, & mu
rum Ieruſalẽ, & Heſer, & Mageddo, & Ga-
16 zer. ¶Pharao rex Aegypti aſcendit, & cepit
Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chana-
næum qui habitabat in ciuitate, interfecit,
& dedit eam in dotem filiæ ſuæ vxori Salo
17 monis. ¶Aedificauit ergo Salomon Gazer,
18 & Beth-horon inferiorem, ¶ & Baalath,
19 & Palmiram in terra ſolitudinis. ¶Et om-
nes vicos qui ad ſe pertinebant, & erãt abſ
que muro, muniuit & ciuitates curruũ, &
ciuitates equitũ, & quodcunque ei placuit,
vt ædificaret in Ieruſalem, & in Libano, &
20 in omni terra poteſtatis ſuæ. ¶Vniuerſum
populum qui remanſerat de Amorrhæis, &
Hethæis, & Pherezæis, & Heuæis, & Ie-

21 buſæis, qui nō ſunt de filijs Iſraël. ¶horum
filios qui remanſerāt in terra, quos ſcilicet
non potuerāt filij Iſraël exterminare: fecit
22 Salomō tributarios, vſq; in diē hāc. ¶De fi-
D lijs aūt Iſraël non cōſtituit Salomō ſeruire
quēquā, ſed erāt viri bellatores & miniſtri
ei⁹, & principes & duces, & præfecti curruū
23 & equorum. ¶Erāt aūt principes ſuper oīa
opera Salomonis præpoſiti quingēti quin-
quaginta, qui habebāt ſubiectū populū, &
24 ſtatutis operibus īperabāt. ¶Filia aūt Pha-
raonis aſcendit de ciuitate Dauid in domū
ſuā, quā ædificauerat ei Salomon⁹: tūc ædi
25 ficauit Mello. ¶Offerebat quoque Salomon
tribus vicibus per annos ſingulos holocau-
ſta, & pacificas victimas ſuper altare quod
ædificauerat Dño, & adolebat thymiama co
26 ram Dño: perfectumq; eſt templum. ¶Claſ
ſem quoq; fecit rex Salomō in Aſiongaber,
quæ eſt iuxta Ailath in littore Maris rubri,
27 in terra Idumeæ. ¶Miſitq; Hiram in claſſe
illa ſeruos ſuos viros nauticos & gnaros ma
28 ris, cum ſeruis Salomonis. ¶Qui cùm veniſ-
ſent in Ophir, ſumptum inde aurum qua-
dringentorum viginti talentorum, detule-
runt ad regem Salomonem.

1. Pa. 8. c. 11. —ſ.



## CAPVT X.

1 SEd & regina Saba audita fama
A Salomonis in nomine Domi-
ni, venit tentare eum in ænig
2 matibus. ¶Et ingreſſa Ieruſa-
lem multo cum comitatu &
diuitijs, camelis portātibus aromata, & au-
rum infinitum nimis, & gēmas precioſas,
venit ad regem Salomonem, & locuta eſt
3 ei vniuerſa quæ habebat in corde ſuo. ¶Et
docuit eam Salomon omnia verba quę pro
poſuit: non fuit ſermo qui regē poſſet late-
4 re, & non reſponderet ei. ¶Videns autem
regina Saba omnem ſapientiā Salomonis,
5 & domū quam ædificauerat, ¶& cibos men
ſæ eius, & habitacula ſeruorum, & ordines
miniſtrantium: veſteſque eorum, & pin-
cernas: & holocauſta quæ offerebat in do-
mo Domini: non habebat vltrà ſpiritum,
6 ¶dixitq; ad regē: Verus eſt ſermo quem au-
7 diui in terra mea ¶ſuper ſermonibus tuis, &
ſuper ſapientia tua: & non credebā narran
tibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis
meis, & probaui quòd media pars mihi nū
ciata nō fuerit: maior eſt ſapiētia, & opera
8 tua, quàm rumor quem audiui. ¶Beati viri
B tui, & beati ſerui tui hi, qui ſtant coram te
9 ſemper, & audiunt ſapientiā tuam. ¶Sit Do
minus Deus tuus benedict⁹, cui cōplacui-
ſti, & poſuit te ſuper thronum Iſraël, eò q
dilexerit Dominus Iſraël in ſempiternum,
& conſtituit te regem, vt faceres iudiciū &
10 iuſtitiam. ¶Dedit ergo regi centum viginti
talēta auri, & aromata multa nimis, & gē-
mas p̄cioſas: non ſunt allata vltrà aromata
tam multa, quàm ea quę dedit regina Saba
11 regi Salomoni. ¶(Sed & claſſis Hiram, quæ
portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir
ligna thyina multa nimis, & gēmas precio
12 ſas. ¶Fecitque rex de lignis thyinis fulchra
domus Domini, & domus regię, & cytharas
lyraſq; cantoribus: nō ſunt allata huiuſce-
modi ligna thyina, neque viſa vſq; in præ-
13 ſentem diem.) ¶rex autem Salomō dedit re
ginæ Saba omnia quæ voluit, & petiuit ab
eo: exceptis his quæ vltrò obtulerat ei mu-
nere regio. Quæ reuerſa eſt, & abijt in ter-
14 ram ſuam cum ſeruis ſuis. ¶Erat autem
C pōdus auri quod offerebatur Salomoni per
annos ſingulos, ſexcentorum ſexaginta ſex
15 talentorum auri: ¶excepto eo quod affere-
bant viri, qui ſuper vectigalia erant, & ne-

1. Pa. 9. a, 1. Mat. 12. d. 42. Luc. 11. d. 31. —ſ.

gociatores



*ſcuta.*
gociatores, vniuerſiq; *ſcruta vẽdẽtes, & oẽs
16 reges Arabię ducesq; terrę. Fecit quoq; rex
Salamõ ducẽta ſcuta de auro puriſſimo, ſex
17 cẽtos ſiclos dedit in laminas ſcuti vni⁹. Et
trecẽtas peltas ex auro ꝓbato, trecẽtęq; mi
næ auri vnã peltam veſtiebãt: poſuitq; eas
18 rex in domo ſaltus Libani. Fecit ẽt rex Sa-
lomon thronũ de ebore grãdem, & veſtiuit
19 eũ auro fuluo nimis: qui habebat ſex gra-
dus: & ſummitas throni rotũda erat in par
te poſteriori: & duæ manus hinc atq; inde
tenentes ſedile: & duo leones ſtabant iuxta
20 manus ſingulas. Et duodecim leũculi ſtan
tes ſup ſex gradus hinc atq; inde: non eſt fa
21 ctũ tale op⁹ in vniuerſis regnis. Sed & oĩa
vaſa, de quibus potabat rex Salomõ, erãt au
rea: & vniuerſa ſupellex domus ſalt⁹ Liba
ni de auro puriſſimo: non erat argentũ, nec
alicui⁹ pretij putab aĩ in diebus Salomonis,
22 qa claſſis regis ꝑ mare cũ claſſe Hirã ſemel
per tres annos ibat in Tharſis, deferẽs inde
aurũ & argentũ, & dẽtes elephantorũ, & ſi-
23 mias, & pauos. Magnificat⁹ eſt ergo rex Sa
lomõ ſuper oẽs reges terrę diuitijs & ſapiẽ
24 tia. Et vniuerſa terra deſiderabat vultũ Sa
lomonis, vt audiret ſapientiam eius, quam
25 dederat Deus in corde eius. Et ſinguli de-
ferebant ei munera, vaſa argẽtea & aurea,
veſtes & arma bellica, aromata quoque &
26 equos & mulos, per annos ſingulos. Cõgre *2. Par. 1.*
gauitq; Salomon currus & equites, & facti *& 14.*
ſunt ei mille quadringẽti currus, & duode
cim millia eqtũ: & diſpoſuit eos ꝑ ciuitates
27 munitas, & cũ rege in Ieruſalẽ. Fecitq; vt

tanta

tãta eſſet abundantia argenti in Ieruſalẽ,
quanta & lapidũ:& cedrorũ præbuit mul-
titudinẽ quaſi ſicomoros, q̃ naſcunť in cã-
28 peſtribus. ¶Et educebantur equi Salomoni
de Ægypto & de Coa. Negociatores enim
regis emebant de Coa, & ſtatuto precio p̃-
39 ducebãt. ¶Egrediebatur autem quadriga ex
Ægypto ſexcentis ſiclis argẽti, & equus cẽ-
tũ quinquaginta. Atq; in hũc modũ cũcti
reges Hetheorũ & Syriæ equos venũdabãt.



CAPVT XI.

1 REx autem Salomon adamauit
A mulieres alienigenas multas,
filiam quoque Pharaonis, &
Moabitidas, & Ammonitidas,
Idumæas, & Sidonias, & Ce-
2 theas. ¶de gentibus ſup quibus dixit Dñs fi-
lijs Iſraël: Nõ ingrediemini ad eas, neque
de illis ingredientur ad veſtras: certiſſimè
eñ auertẽt corda veſtra vt ſequamini deos
earũ. His itaq; copulatus eſt Salomõ ardẽ
3 tiſſimo amore. ¶Fueruntq; ei vxores quaſi
reginę ſeptingẽtę, & cõcubinæ trecentæ: &
4 auerterũt mulieres cor eis. ¶Cũq; iã eſſet ſe
nex, deprauatũ eſt cor eius p mulieres, vt ſe
queretur deos alienos: nec erat cor eius pfe
ctũ cũ Dño Deo ſuo, ſicut cor Dauid patris
5 eius. ¶Sed colebat Salomon Aſtarthen deã
Sidoniorũ, & Chamos deũ Moabitarũ, &
6 Moloc idõlũ Ammonitarũ ¶Fecitq; Salo-
mon quod non placuerat corã Dño, & non
adimpleuit vt ſequereť Dñm, ſicut Dauid
7 pater eius. ¶Tũc ædificauit Salomõ phanũ
B Chamos idõlo Moab, in mõte qui eſt con
tra Ieruſalẽ, & Moloch, idõlo filiorũ Am-
8 mon. ¶Atq; in hunc modũ fecit vniuerſis
vxoribus ſuis alienigenis, q̃ adolebant thu
9 ra & immolabãt dijs ſuis. ¶Igitur iratus eſt
Dñs Salomoni, ꝙ auerſa eſſet mens eius a
Dño Deo Iſraël, qui apparuerat ei ſecun
10 dò, ¶& præceperat de verbo hoc ne ſequere
tur deos alienos, & nõ cuſtodiuit q̃ manda
11 uit ei Dñs. ¶Dixit itaque Dñs Salomoni:
Quia habuiſti hoc apud te, & nõ cuſtodiſti
pactũ meũ, & p̃cepta mea quę mandaui ti-
bi, diſrũpens ſcindam regnum tuum, & da Inf. 12. d 15.
12 bo illud ſeruo tuo. ¶Veruntamen in diebus
tuis non faciam propter Dauid patrẽ tuũ:
13 de manu filij tui ſcindam illud, ¶nec totũ
regnum auferam, ſed tribum vnam dabo
filio tuo propter Dauid ſeruum meum, &
14 Ieruſalẽ quã elegi. ¶Suſcitauit aũt Dñs ad-
C uerſariũ Salomoni Adad Idumæum de ſe-
15 mine regio, q erat in Edom. ¶Cũ enim eſ- 2. Reg. 8
ſet Dauid in Idumæa, & aſcendiſſet Ioab d. 14.
princeps militię ad ſepeliendum eos q fue
rant interfecti, & occidiſſet omne maſculi
16 num in Idumæa. ¶(ſex enim menſibus ibi
moratus eſt Ioab, & oĩs Iſraël, donec inte-
17 rimeret omne maſculinũ in Idumæa) ¶fu-
git Adad ipſe, & viri Idumæi de ſeruis pa-
tris cũ eo, vt ingrederetur Aegyptũ: erat au
18 tẽ Adad puer paruulus. ¶Cũq; ſurrexiſſent
de Madian, venerunt in Pharan, tulerunt-
que ſecum viros de Pharan, & introierunt
Aegyptum ad Pharaonem regem Aegypti:
qui dedit ei domum, & cibos conſtituit, &
19 terram delegauit. ¶Et inuenit Adad gratiã
coram Pharaone valde, in tantum vt daret
ei vxorem, ſororem vxoris ſuæ, germanam
20 Taphnes reginæ. ¶Genuitq; ei ſoror Taph-
D nes Genubath filium, & nutriuit eũ Taph-
nes in domo Pharaonis: eratq; Genubath
habitans apud Pharaonem cum filijs eius.
21 ¶Cumq; audiſſet Adad in Aegypto, dormiſ-
ſe Dauid cum patribus ſuis, & mortuum eſ-
ſe Ioab principem militiæ, dixit Pharaoni:
22 Dimitte me, vt vadam in terram meã. ¶Di-
xitq; ei Pharao: Qua enim re apud me in-
diges, vt quæras ire ad terram tuam? At ille

respondit

reſpōdit: Nulla, ſed obſecro te vt dimittas
23 me. ¶Suſcitauit quoq; ei De⁹ aduerſariū Ra
zon filiū Eliada, q fugerat Adar-ézer regē
24 Soba dñm ſuū: ¶& cōgregauit contra eū vi-
ros, & factus eſt princeps latronū cū interfi
ceret eos Dauid: abierūtq; Damaſcū & habi-
tauerūt ibi, & cōſtituerūt eū regē in Dama
25 ſco. ¶eratq; aduerſarius Iſraeli cūctis dieb⁹
Salomonis: & hoc eſt malū Adad, & odium
26 cōtra Iſrael, regnauitq; in Siria. ¶Ieroboā
E quoq; filius Nabat, Ephrateus de Sareda,
ſeruus Salomonis, cui⁹ mater erat noīe Ser
ua, mulier vidua: leuauit manū cōtra regē.
27 ¶Et hæc eſt cauſa rebellionis aduerſus eū,
qa Salomō ædificauit Mello, & coæquauit
28 voraginē ciuitatis Dauid pr̄is ſui. ¶Erat aūt
Ieroboam vir fortis & potēs, vidēsq; Salo-
mō adoleſcentē bonæ indolis & induſtriū,
cōſtituerat eū præfectū ſuper tributa vni-
29 uerſæ domus Ioſeph. ¶Factū eſt igit in tpe
illo, vt Ieroboā egrederet de Ieruſalē, & in-
ueniret eū Ahias Silonites ꝓpheta in via, 2. Par. 10 c. 15.
opertus pallio nouo: erāt autem duo tm̄ in
30 agro. ¶Apprehēdēsq; Ahias palliū ſuū no-
uū, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim
31 partes. ¶Et ait ad Ieroboā: Tolle tibi decem
F ſciſſuras: hæc. n. dicit Dñs Deus Iſraël: Ecce
ego ſcindā regnum de manu Salomonis, &
32 dabo tibi decē tribus. ¶Porrò vna tribus re-
manebit ei ꝓp ſeruū meū Dauid, & Ieruſa
lē ciuitatē quā elegi ex omnibus tribubus
33 Iſraël: ¶eò ꝙ dereliquerit me, & adorauerit
Aſtarthen deā Sidoniorū, & Chamos deū
Moab, & Moloch deū filiorū Ammō: & nō
ambulauerit in viis meis vt faceret iuſtitiā
corā me, & p̄cepta mea, & iudicia ſicut Da-
34 uid p̄r eius: ¶Nec auferā oē regnū de manu
eius, ſed ducē ponā eū cunctis diebus vitæ
ſuæ, ꝓp Dauid ſeruū meū quē elegi, q cuſto
35 diuit mādata mea & p̄cepta mea. ¶Auferā



aūt regnū de manu filij eius, & dabo tibi
36 decē tribus: ¶filio aūt eius dabo tribū vnā,
vt remaneat lucerna Dauid ſeruo meo cū-
ctis diebus corā me in Ieruſalē ciuitate quā
37 elegi vt eſſet nomen meū ibi. ¶Te aūt aſſu-
mā, & regnabis ſuper oīa quę deſiderat aīa
G tua, erisq; rex ſuper Iſraël. ¶Si igit audieris
38 oīa quę p̄cepero tibi & ambulaueris in vijs
meis, & feceris qđ rectū eſt corā me, cuſto-
diēs mādata mea & p̄cepta mea, ſicut fecit
Dauid ſeruus meus: ero tecū, & ædificabo
tibi domū fidelē quō ædificaui Dauid do-
39 mū, & tradā tibi Iſraël: & affligā ſemē Da-
uid ſuper hoc: veruntamen non cūctis die-
40 bus. ¶Voluit ergo Salomon interficere Iero
boam: qui ſurrexit, & aufugit in Ægyptū
ad Seſac regem Ægypti. & fuit in Ægypto
41 vſque ad mortem Salomonis. ¶Reliquum
autem verborū Salomonis, & omnia quæ
fecit, & ſapiētia eius: ecce vniuerſa ſcripta
ſunt in libro verborum-dierum Salomo- -6.
42 nis. ¶Dies aūt quos regnauit Salomon in Ie
ruſalē ſuper oēm Iſrael, quadraginta anni
43 ſunt. ¶Dormiuitq; Salomō cū patrib⁹ ſuis,
& ſepultus eſt in ciuitate Dauid patris ſui,
regnauitque Roboam filius eius pro eo.

CAPVT XII.

1 VENIT aūt Roboā in Sichē: illuc
A em̄ cōgregat⁹ erat oīs *Iſrael, *populꝰ.
2 ad conſtituēdū eū regem. ¶At 1. Pa. 10. 4. 1.
verò Ieroboam filius Nabat,
cū adhuc eſſet in Ægypto pro
fugus à facie regis Salomonis, audita mor-
3 te ei⁹, reuerſus eſt de Ægypto. ¶Miſeruntq;
& vocauerūt eū: venit ergo Ieroboā, & oīs
multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboā,
4 dicentes: ¶Pater tuus duriſſimū iugū impo-
ſuit nobis: tu itaque nunc imminue paulu
lum de imperio patris tui duriſſimo, & de
iugo grauiſſimo qđ impoſuit nobis, & ſer-

uiemus

uiemus tibi. ⁋Qui ait eis: Ite vſq; ad tertiū
diē, & reuertimini ad me. Cumq; abijſſet
populus, ⁋ inijt conſiliū rex Roboam cum
ſenioribus, qui aſſiſtebant corā Salomone
patre eius, cùm adhuc viueret, & ait; Quod
datis mihi cōſiliū, vt reſpondeam populo
huic? ⁋Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris
populo huic, & ſeruieris, & petitioni eorū
ceſſeris, locutusq; fueris ad eos verba leuia,
erūt tibi ſerui cūctis diebus. ⁋Qui dereliq̄t
cōſiliū ſenū quod dederant ei, & adhibuit
adoleſcentes qui nutriti fuerant cum eo, &
9 aſſiſtebāt illi. ⁋dixitq; ad eos: Quod mihi
datis conſiliū, vt reſpondeam populo, huic,
q̄ dixerūt mihi, Leuius fac iugū qđ impo-
10 ſuit pater tuus ſup̄ nos? ⁋Et dixerūt ei iuue-
nes q̄ nutriti fuerant cū eo: Sic loquere po
C pulo huic, q̄ locuti ſunt ad te, dicētes: Pater
tuus aggrauauit iugū noſtrū, tu releua nos:
‖Sic loquêris ad eos, Minimus digitus meus
11 groſſior eſt dorſo patris mei. ⁋Et nūc pater
meus poſuit ſup̄ vos iugū graue, ego aūt ad
dā ſuper iugū veſtrū: pater meus cecidit vos
flagellis, ego aūt cædam vos ſcorpionibus.
12 ⁋Venit ergo Ieroboā, & omnis populus ad
Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat rex,
13 dicens: Reuertimini ad me die tertia. ⁋Reſ-
ponditq; rex populo dura, derelicto cōſilio
14 ſeniorū quod ei dederāt, ⁋& locutus eſt eis
ſecūdùm cōſiliū iuuenum dicens: Pater
meus aggrauauit iugū veſtrū, ego aūt addā
iugo veſtro: pr̄ me' cecîdit vos flagellis, ego
15 autem cædam vos ſcorpionibus. ⁋Et non ac
quieuit rex populo: quoniā auerſatus fue-
D rat eū Dñs, vt ſuſcitaret verbū ſuū. ‖quod
locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad
16 Ieroboam filiū Nabat. ⁋Videns itaq; popu-
lus quòd noluiſſet eos audire rex, reſpōdit
ei, dicēs: Quæ nobis pars in Dauid? vel quæ
hæreditas in filio Iſai? —Vade in taberna-
cula tua Iſraël, nūc vide domū tuā Dauid.
17 Et abijt Iſraël in tabernacula ſua: ⁋Super fi
lios autē Iſraël, quicunque habitabant in
18 ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. ⁋Miſit
ergo rex Roboam Aduram qui erat ſup̄ tri-
buta: & lapidauit eū omnis Iſraël, & mor-
tuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcen-
19 dit currum, & fugit in Ieruſalē. ⁋receſſitq́ue
Iſraël à domo Dauid, vſq; in præſentē diē.
20 ⁋Factum eſt autē cum audiſſet omnis Iſ-
E raël quòd reuerſus eſſet Ieroboam, miſerū:
& vocauerūt eū cōgregato cœtu, & cōſtitue
runt eum regē ſuper omnem Iſraël, nec ſe
cutus eſt quiſpiam domū Dauid præter tri-
21 bum Iuda ſolam. ⁋Venit autē Roboam Ie-
ruſalem, & cōgregauit vniuerſam domum
Iuda, & tribum Ben-iamin, centū octogin
ta millia electorū virorum, & bellatorum,
vt pugnarent contra domum Iſraël, & redu
22 cerent regnū Roboam filio Salomonis. ⁋Fa-
ctus eſt autē ſermo Domini ad Semeiam vi
23 rum Dei, dicens: ⁋Loquere ad Roboam fi
lium Salomonis regem Iuda, & ad omnem
domum Iuda, & Ben-iamin, & reliquos
24 de populo, dicens: ⁋Hęc dicit dominus: Nō
aſcendetis, neque bellabitis contra fratres
veſtros, filios Iſraël: reuertatur vir in do-
mum ſuam; à me enim factum eſt verbum
hoc. Audierunt ſermonem Domini, & re-
uerſi ſunt de itinere ſicut eis præceperat
25 Dñs. ⁋Ædificauit autem Ieroboam Sichem
in monte Ephraim, habitauit ibi: & egreſ-
26 ſus inde, ædificauit Phanuel. ⁋Dixitq́ue Ie-
roboam in corde ſuo, ‖Nunc reuertetur re- *Sup. 11 f. 31.
27 gnū ad domū Dauid, ⁋ſi aſcenderit popu-
lus iſte vt faciat ſacrificia in domo Domi-
ni in Ieruſalē: & cōuertetur cor populi hu-
ius ad dñm ſuū Roboam regē Iuda, interfi Tob. 1. a. 5.
28 ciētq; me & reuertētur ad eū. ⁋Et excogita
to cōſilio, fecit duos vitulos aureos, & dixit
G eis. Nolite vltrà aſcēdere in Ieruſalē, ‖Ec- ‖Exo. 32. b. 8.
ce dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de terra
29 Ægypti. ⁋Poſuitq; vnū in Beth-el, & al-
30 terū in Dan: ⁋& factū eſt verbū hoc in pec-
catū: ibat enim populus ad adorandum vi-
31 tulū vſq; in Dan. ⁋Et fecit phana in excel-
ſis, ‖& ſacerdotes de extremis populi, q̄ nō ‖1. Pa. 11. c. 15.
32 erat de filijs Leui. ⁋Cōſtituitq; diē ſolennē
in menſe octauo, quintadecima die menſis
in ſimilitudinē ſolēnitatis quæ celebrabat̄
in Iuda. Et aſcendens altare ſimiliter fecit
in Beth-el, vt immolaret vitulis quos fa-
bricatus fuerat: cōſtituitq; ī Beth-el ſacer
33 dotes excelſorū quæ fecerat. ⁋Et aſcēdit ſup̄
altare quod extruxerat in Beth-el q̄ntade-
cima die mēſis octaui, quē finxerat de cor-
de ſuo: et fecit ſolēnitatem filijs Iſraël, &
aſcendit ſuper altare, vt adoleret incēſum.

## CAPVT XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda
A in ſermone Dñi in Beth-el,
Ieroboam ſtante ſuper altare
2 & th' iaciēte. ⁋Et exclamauit
contra altare in ſermone Do-
mini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Do-
minus: ‖Ecce filius naſcetur domui Dauid, ‖4. Re. 23 d. 17.
Ioſia nomine, et immolabit ſup̄ te ſacerdo
tes excelſorū, qui nūc in te thura ſuccēdūt,
3 et oſſa hominū ſuper te incendet. ⁋Deditq;
in illa die ſignū, dicēs: Hoc erit ſignū quod
locutus eſt Dominus: Ecce altare ſcindetur
4 et effundetur cinis q̄ in eo eſt. ⁋Cūq; audiſ-
ſet rex ſermonē hominis Dei quē inclama
uerat contra altare in Beth-el, extēdit ma
nū ſuā de altari, dicens: Apprehendite eū.
B Et exaruit manus eius quam extenderat cō
5 tra eum: nec valuit retrahere eā ad ſe. ⁋Al-
tare quoque ſciſſum eſt, et effuſus eſt cinis
de altari, iuxta ſignū quod prædixerat vir
6 Dei ī ſermone Dñi. ⁋Et ait rex ad virū Dei:
Deprecare faciem Domini Dei tui, ora pro
me, vt reſtituat̄ manus mea mihi. Orauitq;
vir Dei faciē Dñi, et reuerſa eſt manus regis
7 ad eū, et facta eſt ſicut prius fuerat. ⁋Locu-

tus



tus eſt autem rex ad virum Dei: Veni mecũ
domum vt prandeas, & dabo tibi munera.
8 ¶Rñdit vir Dei ad regẽ: Si dederis mihi me
diam partẽ domus tuæ, nõ veniam tecum,
nec comedam panem, neq; bibam aquam
9 in loco iſto: ¶ ſic enim mandatum eſt mihi
C in ſermone Dñi præcipiẽtis: Non comedes
panem, neq; bibes aquã, nec reuertèris per
10 viã qua veniſti. ¶Abijt ergo per aliam viã,
& non eſt reuerſus per iter quo venerat in
*venit fi* 11 Beth-el. ¶Propheres autem quidam ſenex
*lius ſuus* habitabat in Beth-el, ad quem *venerunt fi
*& narra-* lij ſui, & 'narrauerunt' ei omnia opera quæ
*uit 7.* fecerat vir Dei illa die in Beth-el, & verba
quæ locutus fuerat ad regem, —& 'narraue
*—4.* 12 rũt patri ſuo. ¶Et dixit eis pater eorum: Per
**Et 1.* quam viam abijt? *Oſtenderunt ei filij ſui
viam per quam abierat vir Dei qui venerat
13 de Iuda. ¶Et ait filijs ſuis: Sternite mihi aſi-
14 nũ. ¶Qui cum ſtrauiſſent, aſcendit, ¶& abijt
poſt virum Dei, & inuenit eũ ſedẽtem ſub-
D tus terebinthũ, & ait illi: Tu ne es vir Dei
*Dixit 9* 15 q veniſti de Iuda? Rñdit ille: Ego ſum. ¶*Di
xitque' ad eum: Veni mecum domum, vt co
16 medas panem. ¶Qui ait: Non poſſum reuer
ti, neque venire tecum, nec comedam pa
17 nem, neq; bibã aquam in loco iſto: ¶ quia
locutus eſt Dominus ad me in ſermone Do
mini, dicens: Non comedes panem, & non
bibes aquam ibi, nec reuertèris per viam
18 qua ieris. ¶Qui ait illi: Et ego propheta ſum
ſimilis tui: & angelus locutus eſt mihi in
ſermone Domini, dicens: Reduc eum te-
cum in domum tuam, vt comedat panem,
19 & bibat aquam. Fefellit eum, ¶ & reduxit
ſecum: comedit ergo panem in domo eius,
20 & bibit aquam. ¶Cumq; ſederent ad men-
ſam, factus eſt ſermo Domini ad prophetã
21 qui reduxerat eum. ¶Et clamauit ad virum
Dei, qui venerat de Iuda, dicens: Hæc dicit

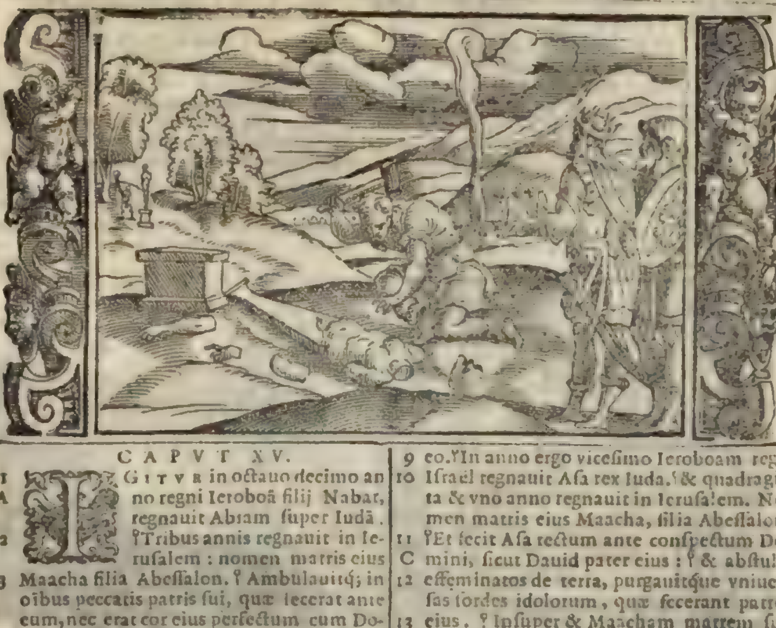
E Dominus, Quia non obediens fuiſti ori Do
mini, & non cuſtodiſti mandatũ quod præ
22 cepit tibi Dñs Deus tuus: ¶ & reuerſus es, &
comediſti panẽ, & bibiſti aquã in loco, in
quo pcepit tibi ne comederes panẽ, neq; bi
beres aquam: non infereť cadauer tuum in
23 ſepulchrũ patrum tuorũ. ¶Cumq; comedis-
ſet & bibiſſet, ſtrauit aſinũ —ſuum' prophe-
24 ta *quem reduxerat. ¶Qui cùm abijſſet, inue *—1.*
nit eũ leo in via, & occidit, & erat cadauer **Prophe-*
eius proiectum in itinere: aſinus aũt ſtabat *ta dati-*
25 iuxta illum, & leo ſtabat iuxta cadauer. ¶Et *uus 2.*
ecce viri tranſeuntes viderunt cadauer pro-
iectum in via, & leonem ſtantem iuxta ca-
dauer. Et venerunt, & diuulgauerũt in ciui-
tatem in qua prophetes ille ſenex habita-
26 bat. ¶Quod cùm audiſſet propheta il e qui
F reduxerat eum de via, ait: Viri Dei eſt, qui
inobediẽs fuit ori Domini, & tradidit eum
Dominus leoni, & confregit eum, & occi-
dit iuxta verbum Domini quod locutus eſt
27 ei. ¶ Dixitque ad filios ſuos: Sternite mihi
28 aſinum. Qui cùm ſtrauiſſent, ¶ & ille abijſ-
ſet, inuenit cadauer eius proiectum in via,
& aſinum & leonem ſtantes iuxta cada-
uer: non comedit leo de cadauere, nec
29 læſit aſinum. ¶ Tulit ergo prophetes cada-
uer viri Dei, & poſuit illud ſuper aſinum,
& reuerſus intulit in ciuitatem *prophetæ *prophet*a*
30 ſenis' vt plangerẽt eum. ¶Et poſuit cadauer *ſenex 4.*
eius in ſepulchro ſuo: & planxerunt eum. *—1.*
31 Heu—heu' mi frater. ¶Cumque planxiſſent
eum, dixit ad filios ſuos: Cùm mortuus fue
ro, ſepelite me in ſepulchro in quo vir
Dei ſepultus eſt: iuxta oſſa eius ponite oſſa
32 mea. ¶ Profectò enim veniet ſermo quem
prædixit in ſermone Domini contra altare
quod eſt in Beth-el, & contra omnia pha-
na excelſorum, quæ ſunt in vrbibus Sama-
33 riæ. ¶Poſt verba hæc non eſt reuerſus Iero-

boam

men ſuū ibi, ex omnibus tribubus Iſraël.
Nomen aūt matris eius Naama Ammani-
22 tis. Et fecit Iudas malū coram Dño, & irri-
F tauerunt eū ſuper oībus quę fecerāt patres
23 eorū in peccatis ſuis quæ peccauerūt. Ædi
ficauerunt enim & ipſi ſibi aras, & ſtatuas,
& lucos ſuper oēm collē excelſum, & ſub-
ter oēm arborem frondoſam Sed & effę-
24 minati fuerunt in terra, feceruntq; oēs abo
minationes gentiū, quas attriuit Dñs ante
25 faciē filiorū Iſraël. In quinto aūt anno re
26 gni Roboā, aſcendit Seſac rex Ægypti in
Ieruſalem, & tulit theſauros domus Dñi,
& theſauros regios & vniuerſa diripuit: ſcu
27 ta quoque aurea quæ fecerat Salomō: pro

*2. Pa. 12. a.1.*
*Sup. 10. c.16.*

G quibus fecit rex Roboam ſcuta ærea, & tra
didit ea in manum ducum ſcutariorum, &
eorum qui excubabant ante oſtium domus
28 regis. Cumque ingrederetur rex in domū
Domini, portabant ea qui præeundi habe-
bant officium, & poſtea reportabant ad ar-
29 mamentarium ſcutariorum. Reliqua autē
ſermonum Roboam, & omnia quæ fecit,
ecce ſcripta ſunt in libro ſermonum dierū
30 regum Iuda. Fuitque bellum inter Roboā
31 & Ieroboam cunctis diebus. Dormiuitq;
Roboam cum patribus ſuis, & ſepultus eſt
cum eis in Ciuitate Dauid: nomen autem
matris eius Naama Ammanitis: & regna-
uit Abiam filius eius pro eo.



## CAPVT XV.

1 IGITVR in octauo decimo an
A no regni Ieroboā filij Nabat,
regnauit Abiam ſuper Iudā.
2 Tribus annis regnauit in Ie-
ruſalem: nomen matris eius
3 Maacha filia Abeſſalon. Ambulauitq; in
oībus peccatis patris ſui, quæ fecerat ante
eum, nec erat cor eius perfectum cum Do-
mino Deo ſuo, ſicut cor Dauid patris eius.
4 Sed ꝓpter Dauid dedit ei Dominus Deus
ſuus lucernam in Ieruſalem, vt ſuſcitaret
filium eius poſt eum, & ſtatueret Ieruſalē,
5 eò ꝙ feciſſet Dauid rectum in oculis Do-
mini, & non declinaſſet ab omnibus quæ
præceperat ei, cunctis diebus vitæ ſuæ, ex-
6 cepto ſermone Vriæ Hethæi. Attamē bel
lū fuit inter Roboam & Ieroboam omni
7 tēpore vitæ eius Reliqua autem ſermonū
B Abiam, & omnia quæ fecit, nónne hęc ſcri
pta ſunt in libro verborum dierum regum
Iuda? Fuitque prælium inter Abiam & in-
8 ter Ieroboam. Et dormiuit Abiam cum
patribus ſuis: & ſepelierunt eum in Ciui-
tate Dauid: regnauitque Aſa filius eius ꝓ

*2. Pa. 11. d.22.*
*2. Pa. 13. a.2.*
*2. Re. 11. a.4. c.17. & 12. b.9.*
*2. Pa. 14. a.1.*

9 eo. In anno ergo viceſimo Ieroboam regis
10 Iſraël regnauit Aſa rex Iuda. & quadragin
ta & vno anno regnauit in Ieruſalem. No-
men matris eius Maacha, filia Abeſſalon.
11 Et fecit Aſa rectum ante conſpectum Do-
C mini, ſicut Dauid pater eius: & abſtulit
12 effęminatos de terra, purgauitque vniuer-
ſas ſordes idolorum, quæ fecerant patres
13 eius. Inſuper & Maacham matrem ſuā
amouit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi,
& in luco eius quem conſecrauerat: ſub-
uertitque ſpecum eius, & confregit ſimula-
crum turpiſſimum, & combuſſit in Torren
14 te Cedron: excelſa autem non abſtulit.
Veruntamen cor Aſa perfectum erat cum
15 Domino cunctis diebus ſuis: & intulit ea
quæ ſanctificauerat pater ſuus, & vouerat,
in domum Domini, argentum & aurum,
16 & vaſa. Bellum autem erat inter Aſa &
Baaſa regem Iſraël cunctis diebus eorum.
17 Aſcēdit quoq; Baaſa rex Iſraël in Iudam
& ædificauit Rama, vt non poſſet quiſpiā
egredi vel ingredi de parte Aſa regis Iudæ.
18 Tollens itaque Aſa omne argentum & au *2. Pa. 16.*
D rum quod remanſerat in theſauris domus *a.2.*

Domini

Domini, & in theſauris domus regiæ, dedit
illud in manus ſeruorũ ſuorũ: & miſit ad
Ben-adad filiũ Tabremon filij Hezion, re-
gẽ Syriæ, q habitabat in Damaſco, dicens:
19 ¶Fœdus eſt inter me & te, & inter patrem
meũ & patrẽ tuũ: ideo miſi tibi munera, ar
gentum & aurũ: & peto vt venias, & irritũ
facias fœdus quod habes cum Baaſa rege
20 Iſraël, & recedat a me. ¶ Acquieſcens Ben
-adad regi Aſa, miſit principes exercitus
ſui in ciuitates Iſraël, & percuſſerũt Ahion
& Dan, & Abel-domũ Maacha, & vniuer-
ſã Cenheroth, oẽm ſcilicet Terram-Neph
21 -thali, ¶Quod cũ audiſſet Baaſa. intermiſit
E ædificare Rama, & reuerſus eſt in Therſa.
*2.Pa.16. a.2.* 22 ¶Rex aũt Aſa nũciũ miſit in oẽm Iudã, di-
cens: Nemo ſit excuſatus, & tulerunt lapi-
des de Rama, & ligna eius, quibus edificaue
rat Baaſa, & extruxit de eis rex Aſa, Gabaa
23 -Ben-iamin, & Maſpha. ¶Reliqua autem
oĩum ſermonũ Aſa, & vniuerſę fortitudi-
nes eiꝰ, & cũcta quæ fecit, & ciuitates quas
extruxit, nónne hęc ſcripta ſunt in libro ver
borũ dierũ regũ Iuda? Veruntamẽ in tpe ſe
24 nectutis ſuæ doluit pedes. ¶Et dormiuit* cũ
**Aſa 2.* patribus ſuis, & ſepultus eſt cũ eis in ciuita
25 te Dauid patris ſui. ¶ Regnauitq; Ioſaphat
*2.Pa.17. a.1.* F filius eius pro eo. Nadab verò filiꝰ Ieroboã
regnauit ſuper Iſraël anno ſecũdo Aſa re-
gis Iuda: regnauitq; ſuper Iſraël duobꝰ an-
26 nis. ¶Et fecit qđ malũ eſt in conſpectu Dñi,
& ambulauit in vijs patris ſui, & in pecca-
27 tis eius quibꝰ peccare fecit Iſraël. ¶Inſidia-
tus eſt aũt ei Baaſa filius Ahiæ de domo Iſ-
ſachar, & pcuſſit eũ in Gebbethon, quæ eſt
vrbs Philiſthinorũ: ſiquidem Nadab & oĩs
28 Iſraël obſidebant Gebbethon: ¶interfecit
ergo illũ Baaſa in anno tertio Aſa regis Iu
29 da, & regnauit pro eo. ¶Cumq; regnaſſet, p-
cuſſit oẽm domũ Ieroboã: non dimiſit ne
vnã quidem animã de ſemine eius, donec
G deleret eũ |iuxta verbum Dñi quod locutus *|Sup. 14. c.10.*
fuerat in manu ſerui ſui Ahiæ Silonitis,
30 ¶propter peccata Ieroboã quæ peccauerat,
& quibus peccare fecerat Iſraël: & pp deli-
ctũ quo irritauerat Dominũ Deum Iſraël.
31 ¶Reliqua aũt ſermonum Nadab, & omnia
quæ operatus eſt: nónne hęc ſcripta ſunt in
32 libro verborum dierũ regũ Iſraël? ¶Fuitq;
bellum inter Aſa & Baaſa regem Iſraël, cũ
33 ctis diebus eorum. ¶Anno tertio Aſa regis
Iuda regnauit Baaſa filius Ahiæ, ſuper om-
nem Iſraël in Therſa viginti quatuor an-
34 nos. ¶Et fecit malum coram Domino, am-
bulauitque in vijs Ieroboam, & in pecca-
tis eius, quibus peccare fecit Iſraël.



## CAPVT XVI.

1 FActus eſt autẽ ſermo Domini
A ad Iehu filium Hanani cõtra
Baaſa, dicens: ¶Pro eo ꝙ exal-
2 taui te de puluere, & poſui
te ducem ſuper populũ meũ
Iſraël, tu autem ambulaſti in via Ieroboã,
& peccare feciſti populũ meũ Iſraël, vt me
3 irritares in peccatis eorũ: ¶ecce, ego demetã
poſteriora Baaſa, & poſteriora domus eius:
*|Sup. 15. c.29.* & faciã domũ tuam |ſicut domũ Ieroboam
4 filij Nabat. ¶ Qui mortuus fuerit de Baaſa
in ciuitate, comedent eum canes: & q mor
tuus fuerit ex eo in regione, comedent eum
5 volucres cœli. ¶Reliqua autem ſermonum
Baaſa, & q̃cunq; fecit, & prælia eiꝰ, nónne
hæc ſcripta ſunt |in libro verborũ dierum *|2.Pa.16. a.1.*
6 regum Iſraël? ¶Dormiuit ergo Baaſa cũ pa-
B tribus ſuis, ſepultuſq; eſt in Therſa: & re-
7 gnauit Ela filius eius pro eo. ¶ Cùm autem
in manu Iehu filij Hanani prophetæ ver-
bum Dñi factum eſſet cõtra Baaſa, & cõ-
tra domum eius, & contra omne malum
quod fecerat coram Domino, ad irritandũ

eum in operibus manuũ ſuarum, vt fieret
ſicut domus Ieroboam: ob hanc cauſam oc
–I. cidit eum–hoc eſt, Iehu filiũ Hanani pro-
8 phetam\. ¶ Anno viceſimo ſexto Aſa regis
Iu da, regnauit Ela filius Baaſa ſuper Iſraël
9 in Therſa duobus annis. ¶Et rebellauit cõ-
tra eũ ſeruus ſuus Zambri, dux mediæ par
tis equitum:erat aũt Ela in Therſa bibẽs,
C & temulẽtus in domo Arſa p̃fecti Therſa.
‖4.Reg.9 10 ¶‖Irruens ergo Zambri, percuſſit & occidit
g.31. eũ anno viceſimoſeptimo Aſa regis Iuda,
11 & regnauit pro eo.¶Cumq́; regnaſſet, & ſe-
diſſet ſuper ſoliũ eius, percuſſit omnẽ do-
mum Baaſa, & non dereliquit ex ea mingẽ
tem ad parietem, & propinquos & amicos
12 eius. ¶ Deleuitq́; Zambri omnem domum
Baaſa, iuxta verbum Dñi, quod locutus fue
13 rat ad Baaſa in manu Iehu prophetæ, ¶ pp
vniuerſa peccata Baaſa, & peccata Ela filij
eius, qui peccauerunt, & peccare fecerunt
Iſraël prouocantes Dominũ Deum Iſraël
14 in vanitatibus ſuis.¶Reliqua autem ſermo
num Ela, & omnia quæ fecit, nónne hæc
D ſcripta ſunt in libro verborum dierũ regũ
15 Iſraël? ¶ Anno viceſimo ſeptimo Aſa regis
Iuda, regnauit Zãbri ſeptẽ diebus in Ther-
ſa: porro exercitus obſidebat Gebbethon
16 vrbem Philiſthinorũ. ¶ Cumq́; audiſſet re-
bellaſſe Zambri, & occidiſſe regẽ, fecit ſi-
bi regem omnis Iſraël Amri, qui erat prin
ceps militiæ ſuper Iſraël in die illa, in ca-
17 ſtris. ¶Aſcendit ergo Amri, & oĩs Iſraël cũ
eo de Gebbethon, & obſidebant Therſa.
18 ¶Videns autem Zambri ꝙ expugnanda eſ-
ſet ciuitas, ingreſſus eſt palatium, & ſuccẽ-
19 dit ſe cum domo regia: ¶& mortuus eſt in
E peccatis ſuis quæ peccauerat faciens malũ
coram Dño, & ambulans in via Ieroboam
& in peccato eius quo fecit peccare Iſraël.
20 ¶Reliqua aũt ſermonum Zambri, & inſi-
diarum eius & tyrannidis, nónne hæc ſcri-
pta ſunt in libro verborum dierum regum
21 Iſraël? ¶ Tunc diuiſus eſt populus Iſrael in
duas partes: media pars populi ſequebaẽ
Thebni filium Gineth, vt cõſtitueret eũ re-
22 gem:& media pars Amri. ¶Præualuit autẽ
populus qui erat cum Amri, populo qui ſe
quebatur Thebni filiũ Gineth: mortuuſq́;
23 eſt Thebni, & regnauit Amri.¶Anno trice-
ſimo primo Aſa regis Iuda, regnauit Amri
ſup Iſraël, duodecim annis: ĩ Therſa regna
24 uit ſex annis.¶Emitq́; montem Samariæ à
*Semer\ *Somer\ duobus talentis argenti. & ædifica
F uit eũ, & vocauit nomẽ ciuitatis quã extru
xerat nomine Semer dñi montis, Samariã.
25 ¶ Fecit autem Amri malum in conſpectu
Domini, & operatus eſt nequiter ſup oẽs
26 qui fuerunt ante eum. ¶ Ambulauitque in
omni via Ieroboam filij Nabat, & in pec-
catis eius quibus peccare fecerat Iſraël: vt
irritaret Dñm Deum Iſraël in vanitatibus
27 ſuis. Reliqua autem ſermonum Amri, &
prælia eius quæ geſſit, nónne hęc ſcripta
ſunt in libro verborum dierum regum Iſ-
28 raël?¶Dormiuitq́; Amri cũ patribus ſuis, &
ſepultus eſt in Samaria: regnauitq́; Achab
29 filius eius pro eo. Achab verò filius Amri
regnauit ſuper Iſraël anno triceſimo octa-
uo Aſa regis Iuda. Et regnauit Achab filius
Amri ſuper Iſraël in Samaria viginti &
30 duobus annis. ¶ Et fecit Achab filius Amri
G malum in conſpectu Dñi ſuper omnes q
31 fuerunt ante eum. ¶ Nec ſuffecit ei, vt am-
bularet in peccatis Ieroboam filij Nabat,
inſuper duxit vxorem Iezabel filiam Eth
–Baal regis Sidoniorũ. Et abijt, & ſeruiuit
32 Baal, & adorauit eum. ¶ Et poſuit arã Baal
in tẽplo Baal, quod ædificauerat in Sama-
33 ria, ¶& plantauit lucum: & addidit Achab
in opere ſuo, irritans Dñm Deum Iſraël ſu
per oẽs reges Iſraël qui fuerunt ante eum.
34 ¶In diebus eius ædificauit Hiel de Beth-el,
Iericho: in Abirã primitiuo ſuo fundauit
eam, & in Segub nouiſſimo ſuo poſuit por
tas eius:‖iuxta verbum Domini quod locu ‖Ioſ.6.d.
tus fuerat in manu Ioſue filij Nun. 26.

## CAPVT XVII.

1 ET dixit Elias Thesbites de ha-
A bitatorib' Galaad ad Achab:
‖Viuit Dominus Deus Iſraël, ‖Eccl.48
in cui' cõſpectu ſto: ſi erit an a.3.
nis his ros & pluuia, niſi iuxta Iacob.5.
2 oris mei verba ¶ Et factum eſt verbum Dñi d.16.
3 ad eũ, dicens: ¶ Recede hinc & vade contra
orientẽ, & abſcõdere in Torrente–carith,
4 qui eſt contra Iordanẽ, ¶ & ibi de torrente
5 bibes: coruiſq́; p̃cepi vt paſcant te ibi. ¶A-
bijt ergo, & fecit iuxta verbum Dñi: cũq́ue
abijſſet, ſedit in Torrente–carith, qui eſt cõ
6 tra Iordanem. ¶Corui quoq́; deferebant ei
panem & carnes manè, ſimiliter panem &
7 carnes veſperi, & bibebat de Torrẽte.¶Poſt
dies autem ſiccatus eſt Torrens: non enim
8 pluerat ſuper terrã. ¶Factus eſt ergo ſermo
9 Dñi ad eum, dicens: ¶‖Surge & vade in Sa- ‖Luc.4.d
reptha Sidoniorum, & manebis ibi: præce 25.
10 pi enim ibi mulieri viduę vt paſcat te. ¶Sur
B rexit, & abijt in Sarepta. Cumq́; veniſſet
ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vi-
dua colligens ligna, & vocauit eam, dixitq́;
ei: Da mihi paululũ aquæ in vaſe, vt bibã.
11 ¶Cumq́; illa pergeret vt afferret, clamauit
poſt tergũ eius dicens: Affer mihi obſecro
12 & buccellam panis in manu tua. ¶ Quæ rẽ-
dit: Viuit Dominus Deus tuus, quia nõ ha-
beo panem, niſi quantum pugillus capere
poteſt farinæ in hydria, & paululũ olei in
lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar
& faciam illud mihi & filio meo vt come-
13 damus, & moriamur. ¶Ad quam Elias ait:
Noli timere, ſed vade, & fac ſicut dixiſti: ve
runtamen mihi primum fac de ipſa farinu
la ſubcinericium panem paruulũ, & affer
ad me: tibi autem & filio tuo facies poſteà.



4 ¶Hæc aũt dicit Dominus Deus Iſraël, hy-
dria farinæ non deficiet, nec lecythus olei
C minuetur vſq; ad diẽ in qua Dominus da-
5 turus eſt pluuiam ſuper faciẽ terræ. ¶Quæ
abijt, & fecit iuxta verbũ Eliæ: & comedit
6 ipſe, & illa, & domus eius: & ex illa die ¶hy
dria farinæ nõ defecit, & lecythus olei nõ
eſt imminutus, iuxta verbũ Domini quod
7 locutus fuerat in manu Eliæ. ¶Factum eſt
autem poſt* hæc, ægrotauit filius mulieris * verba.
matrisfamilias, & erat lãguor* fortiſſimus, * eius.
18 ita vt non remaneret in eo halitus. ¶Dixit
ergo ad Eliam: Quid mihi, & tibi vir Dei?
ingreſſus es ad me, vt rememorarentur ini-
D quitates meæ, & interficeres filium meũ?
19 ¶Et ait ad eam Elias: Da mihi filium —ſ.
tuum. Tulitque eum de ſinu eius, & por-
tauit in cœnaculum vbi ipſe manebat: &



0 poſuit ſuper lectulum ſuum. ¶Et clamauit
ad Dominũ, & dixit: Domine Deus meus,
etiámne viduam apud quam ego vteunq;
ſuſtentor, afflixiſti, vt interficeres filium
1 eius? ¶Et expandit ſe, atque menſus eſt ſu-
per puerum tribus vicibus, & clamauit ad
Dominum, & ait: Domine Deus meus re-
uertatur obſecro, anima pueri huius in vi-
22 ſcera eius. ¶Et exaudiuit Dominus vocem
Eliæ: & reuerſa eſt anima pueri intra eũ,
23 & reuixit. ¶Tulitque Elias puerum & depo
ſuit eum de cœnaculo in inferiorẽ domũ,
& tradidit matri ſuæ, & ait illi: En viuit fi-
24 lius tuus. ¶Dixitque mulier ad Eliam: nũc
in iſto cognoui quoniam vir Dei es tu, &
verbum Domini in ore tuo verum eſt.

CAPVT



CAPVT XVIII.

1 POſt dies multos factum eſt ver
A bum Dñi ad Eliã, in anno ter-
tio, dicens: Vade, & oſtende te
Achab, vt dem pluuiam ſuper
2 faciẽ terræ. ¶Iuit ergo Elias vt
oſtẽderet ſe Achab: erat autem fames vehe
3 mẽs in Samaria. ¶Vocauitq́; Achab Abdiã
diſpẽſatorem domus ſuæ: Abdias aũt time
4 bat Dñm valde. ¶Nã cùm interficeret Ieza
bel prophetas Dñi, tulit ille cẽtum prophe-
tas, & abſcondit eos quinquagenos, & quin
quagenos in ſpelũcis, & pauit eos pane &
5 aqua. ¶Dixit ergo Achab ad Abdiã: Vade in
terrã ad vniuerſos fontes aquarũ, & in cun
ctas valles: ſi fortè poſſimus ĩuenire herbã,
& ſaluare equos & mulos, & nõ penitus iu
6 mẽta intereant. ¶Diuiſerũtq́; ſibi regiones,
vt circuirẽt eas: Achab ibat per viam vnã,
7 & Abdias per viã alterã ſeorſum. ¶Cumq́;
eſſet Abdias in via, Elias occurrit ei: q cùm
B cognouiſſet eũ, cecidit ſuper faciem ſuam,
8 & ait: Non tu es, Dñe mi, Elias? ¶Cui ille re
ſpondit: Ego.* Vade, & dic dño tuo: Adeſt
9 Elias. ¶Et ille: Quid peccaui, inquit, qm̃ tra
dis me ſeruum tuum in manu Achab, vt in
10 terficiat me? ¶Viuit Dñs Deus tuus, quia nõ
eſt gens, aut regnum, quò non miſerit dñs
meus te requirens: & rñdentibus cunctis,
Non eſt hic: adiurauit regna ſingula & gen
11 tes, eò q minimè reperireris. ¶Et nũc tu di
cis mihi, Vade, & dic dño tuo, Adeſt Elias.
12 ¶Cumq́; receſſero à te, Spũs Dñi aſportabit
te in locum quem ego ignoro: & ingreſſus
nunciabo Achab, & non inueniẽs te, inter-
C ficiet me: ſeruus aũt tuus timet Dñm ab in
13 fantia ſua. ¶Nunquid non indicatum eſt ti
bi dño meo, quid fecerim cùm interficeret
Iezabel prophetas Dñi, quòd abſconderim
de prophetis Dñi centum viros, quinquage
nos, & quinquagenos in ſpeluncis. & paue-
14 rim eos pane & aqua? ¶Et nunc tu dicis, Va
de, & dic domino tuo, Adeſt Elias: vt inter-
15 ficiat me. ¶Et dixit Elias: Viuit Dñs exerci-
tuum, ante cuius vultũ ſto, quia hodie ap-
16 parebo ei. ¶Abijt ergo Abdias in occurſum
Achab, & indicauit ei: venitque Achab in
17 occurſum Eliæ. ¶Et cùm vidiſſet eum, ait:
18 Tu ne es ille qui conturbas Iſraël? ¶Et ille
ait: Nõ ego turbaui Iſraël, ſed tu, & domus
patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domi
19 ni, & ſecuti eſtis Baalim. ¶Verũtamen nũc
mitte, & congrega ad me vniuerſum Iſraël
in monte Carmeli, & prophetas Baal qua-
D dringentos quinquaginta, prophetasque lu
corũ quadringentos, qui comedũt de mẽſa
20 Iezabel. ¶Miſit Achab ad oẽs filios Iſrael,
& cõgregauit prophetas in mõte Carmeli.
21 ¶Accedens aũt Elias ad oẽm populum, ait:
Vſquequo claudicatis in duas partes? ſi Do-
minus eſt Deus, ſequimini eũ: ſi aũt Baal,
ſequimini illũ. Et non rñdit ei populus ver
22 bũ. ¶Et ait rurſus Elias ad populũ: Ego re-
mãſi propheta Dñi ſolus: prophetæ aũt Ba-
al quadringẽti & quinquaginta* viri ſunt.
23 ¶Dent nobis duo boues, & illi eligãt ſibi bo
uẽ vnũ, & in fruſta cędentes ponant ſuper
ligna, ignẽ aũt non ſupponant: & ego faciã
bouem alterum, & imponam ſuper ligna,
24 ignem aũt non ſupponam. ¶Inuocate noĩa
deorum veſtrorum, & ego inuocabo nomẽ
Dñi mei: & Deus qui exaudierit per ignẽ,
ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis populus,
25 ait: Optima propoſitio*. ¶Dixit ergo Elias
prophetis Baal: Eligite vobis bouem vnũ,
& facite primi: quia vos plures eſtis: & in-
uocate nomina deorum veſtrorũ, ignemq́;
26 nõ ſupponatis. ¶Qui cùm tuliſſent bouem
quem dederat eis, fecerunt: & inuocabant
E nomen Baal de mane vſque ad me

*& dixit.

*propheta quę lucorũ quadringenti.

*quam locutus eſt Elias.

ridiè, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat
vox, nec qui rñderet: trãſiliebãtq; altare qđ
27 fecerãt. ¶Cumq; eſſet iam meridies illude-
bat illis Elias, dicens: Clamate voce maio-
re: Deus.n.eſt, & forſitã loquiť, aut in diuer
ſorio eſt, aut in itinere, aut certè dormit, vt
28 exciteť. ¶Clamabant ergo voce magna, & in
cidebant ſe iuxta ritũ ſuũ cultris & lanceo
29 lis, donec perfunderentur ſanguine. ¶Poſtq̃
aũt tranſijt meridies, & illis prophetãtibus
venerat tps quo ſacrificiũ offerri ſolet, nec
audiebatur vox, nec aliquis rñdebat, nec at
30 tendebat orãtes: ¶dixit Elias omni populo:
Venite ad me. Et accedẽte ad ſe populo, cu-
31 rauit altare Dñi, quod deſtructũ fuerat. ¶Et
tulit duodecim lapides iuxta numerum tri
buum filiorũ Iacob, ad quem factus eſt ſer-
mo Dñi, dicens: Iſraël erit nomen tuum. *Gen. 32. f 18.*
32 ¶ Et ædificauit de lapidibus altare in noĩe
Dñi, fecitq; aquæ-ductũ, quaſi per duas ara *2. Re. 17. f. 34.*
33 tiunculas in circuitu altaris, ¶ & compoſuit
ligna: diuiſitq; per membra bouẽ, & poſuit
34 ſup ligna, ¶& ait: Implete quatuor hydrias
F aqua, & fundite ſuper holocauſtum, & ſu-
per ligna. Rurſumq; dixit: Etiam ſecundo
hoc facite. Qui cùm feciſſent ſecundò, ait:
Etiam tertio idipſum facite. Feceruntq; ter
35 tiò, ¶& currebant aquę circum altare, & foſ
36 ſa aquę-ductus repleta eſt. ¶Cumq; iam tẽ
pus eſſet, vt offerretur holocauſtũ, accedens
Elias propheta, ait: Dñe Deus Abraham, &
Iſaac, & Iſraël, oſtẽde hodie, q̃a tu es Deus
Iſraël, & ego ſeruus tuus, & iuxta pręceptũ
37 tuum feci oĩa verba hæc. ¶Exaudi me Dñe,
exaudi me: vt diſcat populus iſte, quia tu
es Dñs Deus, & tu conuertiſti cor eorum ite
38 rum. ¶Cecidit autem ignis Dñi, & vorauit
holocauſtũ, & ligna, & lapides, puluerem
quoque, & aquam quæ erat in aquæ-du-
39 ctu lambens. ¶Quod cùm vidiſſet omnis po
pulus, cecidit in faciem ſuam, & ait: Dñs
40 ipſe eſt Deus, Dñs ipſe eſt Deus. ¶Dixitque
Elias ad eos: Apprehendite prophetas Ba
G al, & ne vnus quidem effugiat ex eis: Quos
cùm apprehẽdiſſent, duxit eos Elias ad Tor
41 rentem ciſon, & interfecit eos ibi. ¶Et ait E-
lias ad Achab: Aſcende, comede, & bibe:
42 quia ſonus multæ pluuiæ eſt. ¶Aſcendit A-
chab, vt comederet & biberet: Elias autem
aſcendit in verticem Carmeli, & pronus in
terram poſuit faciẽ ſuam inter genua ſua,
43 ¶& dixit ad puerum ſuum: Aſcende, & pro-
ſpice contra mare. Qui cùm aſcendiſſet,
& contemplatus eſſet, ait: Non eſt quic-
quam. Et rurſum ait illi: Reuertere ſeptem
44 vicibus. ¶ In ſeptima autem vice, Ecce
nubecula parua quaſi veſtigium hominis
aſcendebat de mari. Qui ait: Aſcende, &
dic Achab: Iunge currum tuum & deſcen
45 de, ne occupet te pluuia. ¶Cumque ſe verte
ret huc atque illuc, ecce cœli contenebrati
ſunt, & nubes & ventus, & facta eſt pluuia
grandis. Aſcendens itaque Achab abijt in
46 Iezrahel, ¶& manus Domini facta eſt ſuper
Eliam, accinctisque lumbis currebat ante
Achab, donec veniret in Iezrahel.



CAPVT XIX.

1 Nunciauit autẽ Achab Iezabel
A oĩa quæ fecerat Elias, & quo-
modo occidiſſet vniuerſos ꝓ-
pheras *gladio. ¶Miſitq; Ieza- **Zaal 1.*
2 bel nuncium ad Eliam, dicẽs:
Hæc mihi faciãt dij, & hæc addãt, niſi hac
hora cras poſuero aĩam tuam, ſicut animã
3 vnius ex illis. ¶Timuit ergo Elias, & ſurgẽs
abijt quocũq; eũ ferebat volũtas: venitq;
in Ber-ſabee Iuda, & dimiſit ibi puerũ ſuũ,
4 ¶& perrexit in deſertũ viã vnius diei. Cũq;

veniſſet.

veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperũ,
petiuit animæ ſuę, vt moreretur, & ait: Suf
ficit mihi Dñe. tolle animam meã: neque
5 enim melior ſum quàm patres mei. ¶ Pro-
iecitq; ſe, & obdormiuit in vmbra iunipe-
ri: & ecce angelus Dñi tetigit eũ, & dixit il
6 li: ¶ Surge, & comede ¶ *Reſpexit, & ecce ad
B caput ſuũ ſubcineritius panis, & vas aquę:
comedit ergo & bibit, & rurſum obdormi-
7 uit. ¶ Reuerſusq; eſt angelus Dñi ſecũdò, &
tetigit eum, dixitq; illi: Surge comede: grã
8 dis enim tibi reſtat via. ¶ Qui cum ſurrexiſ-
ſet, comedit & bibit, & ambulauit in forti-
tudine cibi illius quadraginta diebus, &
quadraginta noctibus, vſq; ad montẽ Dei,
9 Horeb. ¶ Cũq; veniſſet illuc, mãſit in ſpelũ-
ca: & ecce ſermo Dñi ad eum, dixitq; illi:
10 Quid hic agis Elia? ¶ At ille rñdit: ‖ Zelo ze-
latus ſum pro Dño Deo exercituum, quia
dereliquerunt pactũ *Dñi filij Iſraël: alta-
ria tua deſtruxerunt, & ꝓphetas tuos occi-
derunt gladio, & derelictus ſum ego ſolus,
11 & q̃runt animã meã, vt auferãt eã. ¶ Et ait
ei. Egredere, & ſta in monte corã Dño: & ec
ce Dñs tranſit, & ſpiritus grãdis, & fortis
C ſubuertens montes & conterens petras an-
te Dñm: non in ſpiritu Dñs, & poſt ſpiritũ
12 cõmotio: nõ in cõmotione Dñs, ¶ & poſt cõ
motionẽ ignis: nõ in igne Dñs, & poſt ignẽ
13 ſibilus auræ tenuis. Quod cũ audiſſet Elias,
operuit vultũ ſuum pallio, & egreſſus ſtetit
in oſtio ſpeluncæ: & ecce vox ad eũ, dicens:
14 Quid hic agis Elia? ¶ Et ille reſpondit: Zelo
zelatus ſum pro Dño Deo exercituum, qa
dereliquerunt pactum tuum filij Iſraël: al
taria tua deſtruxerunt, & prophetas tuos oc
ciderunt gladio, & derelictus ſum ego ſol9,
15 & quærunt animã meã, vt auferant eã. ¶ Et
ait Dñs ad eum: Vade, & reuertere in viam
D tuam per deſertum in Damaſcũ: cũq; per-
ueneris illuc, vnges Hazael regem ſuper
16 Siriam. ¶ & Iehu filium Namſi vnges regẽ
ſuper Iſraël: Eliſeum aũt filium Saphat, q
eſt de Abel-meula, vnges prophetam pro
17 te. ¶ ‖ Et erit quicunq; fugerit gladium Ha-
zael, occidet eum Iehu: & quicunq; fuge-
rit gladium Iehu, interficiet eum Eliſæus.
18 ¶ ‖ Et derelinquam mihi in Iſrael ſeptẽ mil
lia *virorũ quorũ genua nõ ſunt incuruata
ante Baal, & omne os qđ non adorauit eũ,
19 oſculãs manũ: ¶ Profectus ergo inde Elias,
reperit Eliſeum filium Saphat, arãtem in
duodecim iugis boum, & ipſe in duodecim
iugis boum arantibus, vnus erat: cumque
veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum
20 ſuper illum. ¶ Qui ſtatim relictis bobus cu-
currit poſt Eliã, & ait: Oſculer oro, patrem
meum, & matrem meam, & ſic ſequar te.
Dixitq;: Vade, & reuertere: qđ enim meũ
21 erat, feci tibi. ¶ Reuerſus autem ab eo, tulit
par boum, & mactauit illud, & in aratro
boum coxit carnes, & dedit populo, & co-

*Et 2. ‖ Ro. 11. a. 1. * tuum 4. ‖ 4. Re. 9. a. 1. Eccle. 48. a. 8. ‖ Ro. 11. A. 4. * viuer ſorum 2.

mederunt: conſurgenſque abijt, & ſecutus
eſt Eliam, & miniſtrabat.

## CAPVT XX.

1 Porrò Ben-adad rex Syriæ con-
A gregauit oẽm exercitũ ſuum,
& triginta duos reges ſecũ, &
equos, & currus: & aſcendens
pugnabat contra Samariã, &
2 obſidebat eã. ¶ Mittenſq; nũcios ad Achab
3 regẽ Iſraël in ciuitatẽ, ¶ ait: Hæc dicit Bena-
dad, Argentũ tuum & aurum tuum meum
ẽ: & vxores tuæ, & filij tui optimi, mei ſũt.
4 ¶ Rñditq; rex Iſraël, Iuxta verbum tuũ do-
5 mine mi rex, tuus ſum ego, & oĩa mea. ¶ Re
uertenteſq; nuncij dixerũt: Hæc dicit Ben-
adad, qui miſit nos ad te. Argentum tuum,
& aurum tuũ, & vxores tuas, & filios tuos
6 dabis mihi. ¶ Cras igitur hac eadẽ hora mit
tã ſeruos meos ad te, & ſcrutabũtur domũ
tuam, & domum ſeruorum tuorum: & om
ne quod eis placuerit, ponent in manibus
7 ſuis, & auferẽt. ¶ Vocauit autem Rex Iſraël
oẽs ſeniores terræ, & ait: Animaduertite &
B videte qm̃ inſidietur nobis. miſit enim ad
me pro vxoribus meis, & filijs, & pro argẽ-
8 to & auro: & non abnui. ¶ Dixeruntq; om-
nes maiores natu, & vniuerſus populus ad
9 eum: Non audias, neq; acquieſcas illi. ¶ Re-
ſpondit itaq; nuncijs Ben-adad: Dicite do
mino meo regi, Omnia propter quæ miſi-
ſti ad me ſeruum tuum in initio, faciã: hãc
autem rẽ facere nõ poſſum. Reuerſiq; nũ-
10 cij retulerunt ei. ¶ Qui remiſit, & ait: Hæc
faciant mihi dij, & hæc addant, ſi ſuffe-
cerit puluis Samariæ pugillis oĩs populi q
11 ſequitur me. ¶ Et reſpondens rex Iſraël, ait:
Dicite ei: Ne glorieẽ accinctus æquè vt di-
12 ſcinctus. ¶ Factũ eſt aũt cum audiſſet Ben-
adad verbum iſtud, bibebat ipſe & reges in
vmbraculis, & ait ſeruis ſuis: Circundate
13 ciuitatem. Et circundederunt eam. ¶ Et ecce
propheta vnus accedens ad Achab regẽ Iſ-
raël, ait ei: Hæc dicit Dñs: Certè vidiſti om
C nem multitudinem hanc nimiã? ecce ego
tradã eam in manũ tuã hodie: vt ſcias qa
14 ego ſum Dominus. ¶ Et ait Achab: Per quẽ?
Dixitq; ei: Hæc dicit Dominus; Per pediſ-
ſequos principum prouinciarum. Et ait:
15 Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu. Re-
cenſuit ergo pueros principũ prouinciarũ,
& reperit numerũ ducentorũ trigintaduo-
rum: & recenſuit poſt eos populum, oẽs fi-
16 lios Iſraël, ſeptem millia: ¶ & egreſſi ſunt
meridie. Ben-adad aũt bibebat temulẽtus
in vmbraculo ſuo, & reges trigintaduo cũ
17 eo, qui ad auxilium eius venerant, ¶ Egreſſi
ſunt aũt pueri principũ prouinciarũ in pri
ma fronte. Miſit itaq; Ben-adad. Qui nũ-
ciauerũt ei, dicentes: Viri egreſſi ſunt de Sa
18 maria. ¶ At ille ait: Siue ꝓ pace veniunt, ap
prehendite eos viuos: ſiue vt prælientur, vi
19 uos eos capite. ¶ Egreſſi ſunt ergo pueri pri

cipum prouinciarum, ac reliquus exercitus
20 ſequebatur* : & pcuſſit vnuſquiſq; virū q
cōtra ſe veniebat: fugerūtq; Syri, & pſecu-
tus eſt eos Iſraël. Fugit quoque Ben-adad
21 rex Syriæ in equo cum equitibus ſuis. ¶ Nec
nō egreſſus rex Iſraël pcuſſit equos & cur-
22 rus: & percuſſit Syriā plaga magna. ¶ ( Acce-
dens aūt propheta ad regē Iſrael, dixit ei:
Vade, & cōfortare, & ſcito, & vide quid fa-
cias: ſequenti enim anno rex Syriæ aſcēdet
23 cōtra te. ) ¶ Serui verò regis Syrię dixerūt ei:
Dij montiū ſunt Dij eorū, ideo ſuperaue-
runt nos: ſed melius eſt vt pugnemus con-
tra eos in cāpeſtribus, & obtinebimus eos.
24 ¶ Tu ergo verbū hoc fac: Amoue reges ſin-
gulos ab exercitu tuo, & pone principes p
25 eis: ¶ & inſtaura numerū militū qui cecide
runt de tuis, & equos ſecundū equos priſti-
nos, & currus ſecundū currus quos antè ha
buiſti: & pugnabimus cōtra eos in cāpeſtri
bus, & videbis quod obtinebimus eos. Cre-
26 didit conſilio eorū, & fecit ita. ¶ Igitur poſt-
quā annus trāſierat, recēſuit Ben-adad Sy-
ros, & aſcēdit in Aphec, vt pugnaret cōtra
27 Iſraël. ¶ Porrò filij Iſraël recēſiti ſunt, & ac
E ceptis cibarijs profecti ex aduerſo, caſtraq;
metati ſunt contra eos, quaſi duo parui gre
28 ges caprarū. Syri aūt repleuerūt terrā. ¶ ( Et
accedens vnus vir Dei, dixit ad regē Iſrael:
Hæc dicit Dñs. Quia dixerūt Syri: Deus mō
tiū eſt Dñs, & non eſt Deus vallium: dabo
omnē multitudinem hanc grandem in ma
nu tua, & ſcietis quia ego ſum Dominus. )
29 ¶ Dirigebantq; ſeptē diebus ex aduerſo, hi,
atq; illi acies, ſeptima aūt die commiſſum
eſt bellū. pcuſſeruntq; filij Iſrael de Syris
30 centum millia peditum in die vna. ¶ Fuge-
runt aūt qui remanſerat in Aphec, in ciui-
tatem: & cecidit murus ſuper vigintiſeptē
millia hominum qui remanſerant. Porrò
Ben-adad fugiens, ingreſſus eſt ciuitatē, in
31 cubiculum quod erat intra cubiculum. ¶ Di
xerūtq; ei ſerui ſui: Ecce audiuimus q re-
ges domus Iſrael clementes ſint, ponamus
F itaq; ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos
in capitibus noſtris, & egrediamur ad regē
32 Iſraël: forſitā ſaluabit animas noſtras. ¶ Ac
cinxerūt ſaccis lūbos ſuos, & poſuerūt funi
culos in capitibus ſuis, veneruntq; ad regē
Iſraël, & dixerūt ei: Seruus tuus Ben-adad
dicit: Viuat, oro te, anima mea. Et ille ait:
33 Si adhuc viuit, frater meus eſt. ¶ Quod acce
perūt viri pro omine: & feſtinantes rapue-
rūt verbū ex ore eius, atq; dixerūt: Frater
tuus Ben-adad*. Et dixit eis: Ite, & adduci
te eū ad me. Egreſſus eſt ergo ad eū Ben-ad
34 ad, & leuauit eū in currū ſuū. ¶ Qui dixit ei:
Ciuitates quas tulit pr meus à patre tuo,
reddā: & plateas fac tibi in Damaſco, ſicut
fecit pater meus in Samaria. & ego fœdera-
tus recedā à te. Pepigit ergo fœdus, & dimi-
35 ſit eū. ¶ Tunc vir quidā de filijs propheta-
G rum dixit ad ſocium ſuum in ſermone Do-
mini: Percute me. At ille noluit percutere.
36 ¶ Cui ait: Quia noluiſti audire vocem Dñi,
ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cūq;
paululū receſſiſſet ab eo, inuenit eum leo,
37 atq; percuſſit. ¶ Sed & alterum inueniēs vi
rum, dixit ad eum: Percute me. Qui percuſ-
38 ſit eū, & vulnerauit. ¶ Abijt ergo propheta,
& occurrit regi in via, & mutauit aſperſio
39 ne pulueris os & oculos ſuos. ¶ Cumq; rex
tranſiſſet, clamauit ad regem, & ait: Ser-
uus tuus egreſſus eſt ad præliandum cō-
minus: cumque fugiſſet vir vnus, addu-
xit eum quidam ad me, & ait: Cuſtodi vi-
rum iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima
tua pro anima eius, aut talentum argenti
40 appendes. ¶ Dum autem ego turbatus huc
illucque me verterem, ſubitò non compa-
ruit. Et ait rex Iſraël ad eum. Hoc eſt iudi-
41 cium tuū, quod ipſe decreuiſti. ¶ At ille ſta-
tim abſterſit puluerem de facie ſua, & co-
gnouit eum rex Iſraël q eſſet de prophetis.
42 ¶ Qui ait eum: Hæc dicit Dñs: ‖ Quia di- ‖ Inf. 22. ſ. 38.
miſiſti virum dignum morte de manu tuā,
erit anima tua pro anima eius, & populus
43 tuus pro populo eius. ¶ Reuerſus eſt igitur
rex Iſraël in domum ſuam, audire contem
nens, & furibundus venit in Samariam.

CAPVT XXI.

1 POſt verba autem hæc, tēpore
A illo vinea erat Naboth Iezraë
litæ quæ erat in Iezrahel, iu-
xtà palatium Achab regis Sa-
2 mariæ. ¶ Locutus eſt ergo A-
chab ad Naboth, dicēs: Da mihi vineā tuā,
vt faciā mihi hortum olerum, quia vicina
eſt, & prope domū meam: daboq; tibi pro
ea vineam meliorem, aut ſi cōmodius tibi
putas, argenti precium quātum digna eſt.
3 ¶ Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mihi
Dñs, ne dem hæreditatē patrū meorū tibi.
4 ¶ Venit ergo Achab in domum ſuam indi-
gnās, & frendens ſuper verbo quod locutus
fuerat ad eū Naboth Iezrahelites, dicens:
Non dabo tibi hæreditatem patrum meo-
B rum. Et proijciens ſe in lectulum ſuū, auer
tit faciem ſuam ad parietē, & non comedit
5 panem. ¶ Ingreſſa eſt autem ad eum Ieza-
bel vxor ſua, dixitq; ei: Quid eſt hoc, vnde
anima tua contriſtata eſt? & quare non co-
6 medis panem? ¶ Qui reſpondit ei: Locutus
ſum Naboth Iezrahelitę, & dixi ei: Da
mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut
ſi tibi placet, dabo tibi vineam meliо-
rem pro ea: Et ille ait: Non dabo tibi vi-
7 neam meam. ¶ Dixit ergo ad eum Iezabel
vxor eius: Grandis authoritatis es, & benè
regis regnum Iſraël: ſurge & comede pa-
nem, & æquo animo eſto: ego dabo tibi vi
8 neā Naboth Iezrahelitæ. ¶ Scripſit itaq; lite
C ras ex nomine Achab, & ſignauit eas annu
lo eius, & miſit ad maiores natu, & optima

*eos 3.

*viuit.



tes qui erant in ciuitate eius, & habitabāt
9 cum Naboth. ❡Literarum aūt hæc erat ſen-
tentia: Prædicate ieiunium, & ſedere facite
10 Naboth inter primos populi, ❡& ſubmitti-
te duos viros filios Belial cōtra eū, & falsū
teſtimonium dicant: Benedixit Deum & re
gem: & educite eū, & lapidate, ſicq; moria-
11 tur. ❡Fecerūt ergo ciues eius maiores natu,
& optimates qui habitabāt cū eo in vrbe,
ſicut præceperat eis Iezabel, & ſicut ſcriptū
12 erat in literis quas miſerat ad eos. ❡Prædica
D uerunt ieiunium, & ſedere fecerūt Naboth
13 inter primos populi. ❡Et adductis duob⁹ vi-
ris filijs diaboli, fecerunt eos ſedere contra
eū: at illi, ſcilicet vt viri diabolici, dixerunt
contra eum teſtimonium coram multitudi
ne: Benedixit Naboth Deū & regem: quam
ob rem eduxerūt eum extra ciuitatem, & la
14 pidibus interfecerunt, ❡Miſeruntq; ad Ieza
bel, dicentes: Lapidatus eſt Naboth, & mor
15 tuus eſt. ❡Factum eſt autem, cùm audiſſet
Iezabel lapidatum Naboth, & mortuū, lo-
cuta eſt ad Achab: Surge, & poſſidet vineā
Naboth Iezrahelitæ, qui noluit tibi acquie
ſcere, & dare eā accepta pecunia: non enim
16 viuit Naboth, ſed mortuus eſt. ❡Quod cùm
audiſſet Achab mortuū videlicet Naboth,
ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth
17 Iezrahelitæ, vt poſſideret eam. ❡Factus eſt
igitur ſermo Domini ad Eliam Teſbitē, di-
17 cēs: ❡Surge, & deſcende in occurſum Achab
E regis Iſraël, qui eſt in Samaria: ecce ad vi
neam Naboth, deſcēdit, vt poſſideat eam:
*Inf. 22. f. 38.* 19 ❡Et loquêris ad eum, dicēs: Hęc dicit Domi
nus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et poſt
hæc addes: Hæc dicit Dominus, In loco hoc
in quo linxerūt canes ſanguinem Naboth,
*ʺ inimicus mi?* 20 lambent quoque ſanguinem tuum. ❡Et ait
Achab ad Eliā: Num inueniſti me ʺinimi-
cum tibi? Qui dixit: Inueni, eò quòd venū
datus ſis, vt faceres malum in cōſpectu Do-
21 mini. * ❡Ecce ego inducam ſuper te malū, ** Hæc dicit Dominus.*
& demetam poſteriora tua, & interficiam
de Achab mingentem ad parietem, & clau *4. Re. 9. b 8.*
22 ſum, & vltimum in Iſraël. ❡Et dabo domū
tuam ǁ ſicut domum Ieroboam filij Nabat, *ǁ Su. 15. g. 29.*
F ǁ & ſicut domum Baaſa filij Ahia: quia egi
ſti, vt me ad iracundiam prouocares, & pec *ǁ Su. 16. a 3.*
23 care feciſti Iſraël. ❡ǁ Sed & de Iezabel locu-
tus eſt Dominus, dicens: Canes comedēt Ie *ǁ 4. Re. 9. g 33.*
24 zabel in agro Iezrahel. ❡Si mortuus fuerit
Achab in ciuitate, comedent eū canes: ſi au
tem mortuus fuerit in agro, comedent eum
25 volucres cęli. ❡Igitur nō fuit alter talis ſicut
Achab, qui venundatus eſt vt faceret malū
G in conſpectu Dñi: concitauit enim eū Ieza-
26 bel vxor ſua, ❡& abominabilis factus eſt, in
tantū vt ſequeretē idôla quæ fecerāt Amor-
rhæi, quos conſumpſit Dñs à facie filiorum
27 Iſraël. ❡Itaq; cùm audiſſet Achab ſermones
iſtos, ſcidit veſtimēta ſua, & operuit cilicio
carnē ſuam, ieiunauitq; & dormiuit in ſac
28 co, & ambulauit demiſſo capite, ❡Et factus
eſt ſermo Domini ad Eliā Teſbiten, dicens.
28 ❡Nônne vidiſti humiliatum Achab coram
me? Quia igitē humiliatus eſt mei cauſa, nō
inducam malum in diebus eius, ſed ǁ in die- *ǁ 4. Re. 9. f 26. a.*
bus filij ſui inferam malum domui eius.

## CAPVT XXII.

1 TRanſierunt igitur tres anni abſ *1. Pa. 18. a. 1.*
A que bello inter Syriam, & Iſ-
2 raël. ❡In anno autem tertio,
deſcēdit Ioſaphat rex Iuda ad
3 regem Iſraël ❡(Dixitq; rex Iſ-
raël ad ſeruos ſuos: Ignoratis ꝙ nr̄a ſit Ra-
moth-Galaad, & negligimus tollere eā de
4 manu regis Syriæ?) ❡Et ait ad Ioſaphat: Ve-
nièſne mecum ad prçliandū in Ramoth-



*ſicut populus meus, & populus tuus & ſicut equi mei, ita & equi tui. 1.*

5 Galaad? ¶Dixitq; Ioſaphat ad regē Iſraël: Si
cut ego ſum, ita & tu: *populus meus, & po
pul* tuus vnū ſunt: & equites mei equites
tui*. Dixitque Ioſaphat ad regē Iſraël: Quæ
6 re, oro te, hodie ſermonē Dñi. ¶Cōgregauit
ergo rex Iſraël ꝓphetas quadringētos circi-
ter viros, & ait ad eos: Ire debeo ĩ Ramoth-
Galaad ad bellandū, an quieſcere? Qui rñde
rūt: Aſcēde, & dabit eā Dñs in manu regis.
7 ¶Dixit aūt Ioſaphat: Non eſt hìc propheta
8 Dñi quiſpiā, vt interrogemus per eum? ¶Et
ait rex Iſraël ad Ioſaphat: Remanſit vir v-
nus per quem poſſumus interrogare dñm:
ſed ego odi eū; quia nō prophetat mihi bo-
num, ſed malū, Michæas filius Iēla. Cui Io
9 ſaphat ait: Ne loquaris ita rex. ¶Vocauit er-
B go rex Iſraël eunuchū quendā, & dixit ei:
10 Feſtina adducere Michæā filiū Iemla. ¶Rex
aūt Iſraël & Ioſaphat rex Iuda ſedebant v-
nuſquiſq; in ſolio ſuo veſtiti cultu regio, in
area iuxta oſtiū portæ Samariæ, & vniuerſi
prophetę prophetabant in conſpectu eorū.
11 ¶Fecit quoq; ſibi Sedecias filius Chanaana
cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dñs: his vēti
12 labis Syriam donec deleas eam. ¶Oēſq; pro
phetæ ſimiliter prophetabāt, dicētes: Aſcē
de in Ramoth-Galaad, & vade proſperē, &
13 tradet eam Dñs in manus regis. ¶Nuncius
verò qui ierat vt vocaret Michęam, locutus
eſt ad eū, dicens: Ecce ſermones propheta-
rū ore vno regi bona prædicant: ſit ergo *ſer
14 mo tuus ſimilis eorū, & loquere bona. ¶Cui
Michæas ait: Viuit Dñs, quia quodcunq; di
15 xerit mihi Dñs, hoc loquar. ¶Venit itaq; ad
regē, & ait illi rex: Michæa ire debemus in
Ramoth-Galaad ad præliandum, an ceſſa
C re? Cui ille rñdit: Aſcēde, & vade proſperè,
16 & tradet Dñs in manus regis. ¶Dixit aūt rex
ad eum: Iterū atq; iterum adiuro te, vt non

*& 6.*

loquaris mihi niſi quod verum eſt, in noīe
17 Dñi. ¶Et ille ait: Vidi cunctum Iſraël diſper
ſum in montibus quaſi oues non habentes
paſtorē: & ait Dñs. Nō habent iſti dñm: re-
uertatur vnuſquiſq; in domum ſuā in pa-
18 ce. (Dixit ergo rex Iſraël ad Ioſaphat: Nun-
quid non dixi tibi, quia non prophetat mi-
19 hi bonū, ſed ſemper malum?) ¶Ille verò ad
dēs, ait: Propterea audi ſermonem Dñi: Vi-
di Dñm ſedētem ſuper ſoliū ſuum, & oēm
exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris & à
20 ſiniſtris. ¶Et ait Dominus: Quis decipiet
Achab regem Iſraël, vt aſcēdat, & cadat in
Ramoth-Galaad? Et dixit vnus verba huiu
21 ſcemodi, & alius aliter. ¶Egreſſus eſt aūt ſpi
D ritus, & ſtetit corā Domino, & ait: Ego deci
piam illum. Cui locutus eſt Dñs. In quo?
22 ¶Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mēdax
in ore omnium prophetarum eius. Et dixit
Dñs: Decipies & præualebis: egredere, &
23 fac ita. ¶Nūc igitur ecce dedit Dominus ſpi
ritum mendacij in ore oīum prophetarum
tuorum qui hìc ſunt, & Dñs locutus eſt cō-
24 tra te malum. ¶Acceſſit autem Sedecias fi-
lius Chanaana, & percuſſit Michæam in
maxillam, & dixit: Mene ergo dimiſit Spiri
25 tus Domini, & locutus eſt tibi? ¶Et ait Mi-
chæas: Viſurus es in die illa qū ingredièris
in cubiculum, intra cubiculum vt abſcōda-
26 ris. ¶Et ait rex Iſraël: Tollite Michæā, & ma
neat apud Amō principē ciuitatis, & apud
27 Ioas filium Amélech: ¶& dicite eis: Hæc di-
cit rex: Mittite virum iſtum in carcerem, &
ſuſtētate eū pane tribulationis, & aqua an
28 guſtiæ, donec reuertar in pace. ¶Dixitq; Mi
chæas: Si reuerſus fueris in pace, non eſt lo
cutus in me Dñs. Et ait: Audite populi om-
29 nes. ¶Aſcendit itaq; rex Iſraël, & Ioſaphat
30 rex Iuda in Ramoth-Galaad. ¶Dixit itaque

rex Iſraël ad Ioſaphat: Sume arma, & igre
dere prælium, & induere veſtibus tuis: por-
rò Rex Iſraël mutauit habitũ ſuum, & in-
31 greſſus eſt bellum: ❡Rex aũt Syriæ præcepe
E rat principibus curruum trigintaduobus, di
cens: Non pugnabitis contra minorem, &
maiorem quempiam, niſi contra regem Iſ-
32 raël ſolum. ❡Cùm ergo vidiſſent principes
currũ Ioſaphat, ſuſpicati ſunt ꝙ ipſe eſſet
rex Iſraël, & impetu facto pugnabant con-
33 tra eum, & exclamauit Ioſaphat. ❡Intellexe
runtq; principes curruum ꝙ non eſſet rex
*vnus 1. 34 Iſraël, & ceſſauerunt ab eo. ❡*Vir autẽ qui-
dam tetendit arcum, in incertum dirigens,
& caſu percuſſit regem Iſraël inter pulmo-
nem & ſtomachũ. At ille dixit aurigæ ſuo:
Verte manum tuam & eijce me de exerci-
35 tu, quia grauiter vulneratus ſum. ❡Commiſ
-1. ſum eſt ergo prælium in die illa, & rex Iſ-
raël ſtabat in curru ſuo cõtra Syros, & mor
tuus eſt veſpere: fluebat autem ſanguis pla
36 gæ in ſinum currus, ❡ & præco inſonuit in
vniuerſo exercitu antequàm ſol occumbe-
ret, dicens: Vnuſquiſque reuertatur in ciui
*ſuam 1. 37 tatem*, & in terram ſuam. ❡Mortuus eſt au
tem rex, & perlatus eſt in Samariam: ſepe
38 lieruntque regem in Samaria: ❡& lauerunt
currũ eius in piſcina Samariæ, & linxerunt
canes ſanguinem eius, & habenas lauerunt
Su.21.c.21. iuxta verbum Domini quod locutus fue-
39 rat. ❡Reliqua autem ſermonum Achab, &
F vniuerſa quæ fecit, & domus eburneæ quã
ædificauit, cũctarumq; vrbium, quas extru-
xit, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ſermo-
40 num dierum regum Iſraël? ❡Dormiuit ergo
Achab cũ patribus ſuis, & regnauit Ocho-
41 zias filius eius pro eo. ❡Ioſaphat verò filius
Aſa regnare cœperat ſuper Iudã anno quar
42 to Achab regis Iſraël. ❡Trigintaquinque
annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & vi-
gintiquinq; annis regnauit in Ieruſalem:
43 nomen matris eius Azuba filia Salai. ❡ &
ambulauit in oĩ via Aſa patris ſui, & non
declinauit ex ea: fecitq; quod rectum erat
44 in conſpectu Dñi. ❡Veruntamẽ excelſa non
abſtulit: adhuc.n. populus ſacrificabat, & a-
45 dolebat incẽſum in excelſis ❡Pacemque ha
46 buit Ioſaphat cũ rege Iſraël. ❡Reliqua aũt
verborũ Ioſaphat, & opera eius quæ geſſit,
& prælia, nonne hæc ſcripta ſunt in libro
47 verborum dierum regum Iuda? ❡Sed & reli
G quias effeminatorũ, qui remãſerant in die-
48 bus Aſa patris eius, abſtulit de terra. ❡Nec
49 erat tunc rex conſtitutus in Edom. ❡Rex ve-
rò Ioſaphat fecerat claſſes in mari, quæ na-
uigarent in Ophir ꝓp aurũ: & ire non po-
terant, quia confractæ ſunt in Aſiongáber:
50 ❡ Tunc ait Ochozias filius Achab ad Ioſa-
phat: Vadant ſerui mei cũ ſeruis tuis in na
51 uibus. Et noluit Ioſaphat. ❡Dormiuitq; Io-
ſaphat cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cũ
eis in ciuitate David patris ſui: regnauitq;
52 Ioram filius eius pro eo. ❡Ochozias autem 2.Pa.21.a
filius Achab regnare cœperat ſuper Iſraël 1.
in Samaria, anno ſeptimodecimo Ioſaphat
regis Iuda, regnauitq; ſuper Iſraël duobus
53 annis. ❡Et fecit malum in conſpectu Dñi, &
ambulauit in via patris ſui & matris ſuæ,
& in via Ieroboam filij Nabat, qui peccare
54 fecit Iſraël. ❡Seruiuit quoq; Baal, & adora-
uit eum, & irritauit Dñm Deum Iſraël, iux
ta omnia quæ fecerat pater eius.

*Libri Tertij Regum Finis.*

# LIBER QVARTVS REGVM,
## ſecundùm Hebręos, Malachim ſecundus.



### CAPVT PRIMVM.

1 PRAEVARICATVS eſt au-
A tem Moab in Iſrael, poſt-
quàm mortuus eſt Achab.
2 ¶Ceciditq; Ochozias per cã
cellos cęnaculi ſui, quod ha
bebat in Samaria, & ægro-
tauit: miſitque nuncios, dicens ad eos:
Ite, conſulite Beel-zebub Deum Accaron,
vtrũ viuere queã de infirmitate mea hac.
3 ¶Angelus autem Domini locutus eſt ad E-
liam Teſbiten, dicens: Surge, & aſcende
in occurſum nunciorum regis Samariæ, &
dices ad eos: Nunquid non eſt Deus in Iſ-
rael, vt eatis ad conſulendum Beel-zebub
4 deum Accaron? ¶Quam ob rem hæc dicit
Dominus: De lectulo ſuper quem aſcendi-
ſti, nõ deſcendes, ſed morte morieris. Et a-
5 bijt Elias. ¶Reuerſiq; ſunt nũcij ad Ocho-
B ziam. Qui dixit eis: Quare reuerſi eſtis?
6 ¶At illi reſponderũt ei: Vir occurrit nobis,
& dixit ad nos: Ite, & reuertimini ad regẽ
qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Dñs.
Nunqd quia non erat Deus in Iſrael, mit-
tis vt conſulatũ Beel-zebub Deus Accarõ?
Idcirco de lectulo ſuper quẽ aſcendiſti, nõ
7 deſcendes, ſed morte morieris. ¶Qui dixit
eis: Cuius figuræ & habitus eſt vir ille q oc
8 currit vobis, & locutus eſt verba hæc? ¶At
illi dixerũt: Vir piloſus, & zona pellicea ac
cinctus renib⁹. Qui ait: Elias Theſbites eſt.
9 ¶Miſitq; ad eũ quinquagenariũ principẽ,
& quinquaginta qui erãt ſub eo. Qui aſcẽ-
dit ad eum: ſedentiq; in vertice mõtis, ait:
Homo Dei, rex præcepit vt deſcẽdas. Reſpo
10 denſq; Elias, ¶dixit quinquagenario: Si ho-
C mo Dei ſum, deſcendat ignis de cœlo & de
uoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit
itaq; ignis de cęlo, & deuorauit eũ & quin-
11 quaginta qui erant cum eo. ¶Ruſumq; mi
ſit ad eũ principẽ quinquagenarium alte-
rum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus
eſt illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Feſtina, de
12 ſcende. ¶Reſpondẽs Elias, ait: Si homo Dei
ego ſum, deſcendat ignis de cęlo, & deuo-
ret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit er-
go* ignis de cęlo, & deuorauit illũ, & quin- *Dei.*
13 quaginta eius. ¶Iterũ miſit principẽ quin-
quagenarium tertium, & quinquaginta q
erant cum eo. Qui cũ veniſſet, curuauit ge-
nua cõtra Eliã, & precatus eſt eum, & ait:
Homo Dei, noli deſpicere animã meã, &
animas ſeruorum tuorum qui mecũ ſunt:
14 ¶Ecce deſcendit ignis de cęlo, & deuorauit
D duos principes quinquagenarios primos,
& quinquagenos qui cũ eis erant: ſed nũc
15 obſecro vt miſerearis animæ meæ. ¶Locu-
tus eſt autem angelus Domini ad Eliã, di-
cens: Deſcende cum eo, ne timeas. Surrexit
16 igitur & deſcendit cum eo ad regem, ¶& lo-
cutus eſt ei: Hæc dicit Dominus: Quia mi-
ſiſti nuncios ad conſulendum Beel-zebub
Deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in Iſ
rael, à quo poſſes interrogare ſermonem,
ideò de lectulo ſuper quem aſcendiſti, non
17 deſcendes, ſed morte morieris. ¶Mortuus
eſt autem iuxta ſermonem Domini quem

locutus eſt Elias? & regnauit Ioram frater
eius pro eo, anno ſecundo Ioram filij Ioſa-
phat regis Iudæ: nõ enim habebat filium.
28 ¶Reliqua autẽ verborũ Ochoziæ quæ ope-
ratus eſt, nónne hęc ſcripta ſunt in libro ſer
monum dierum regum Iſrael?



CAPVT II.

1 FACTVM eſt autẽ, cum leuare
A vellet Dñs Eliã per turbinem
in cœlũ, ibãt Elias & Eliſeus
2 de Galgalis. ¶Dixitq; Elias ad
Eliſeũ: Sede hic, qa Dñs miſit
me vſq; in Bet-hel. Cui ait Eliſeus: Viuit
Dñs, & viuit aĩa tua, quia non derelinquã
3 te. Cũq; deſcendiſſet Beth-el, ¶egreſſi ſunt
filij prophetarum, qui erant in Beth-el, ad
Eliſeum, & dixerunt ei: Nunquid noſti qa
hodie Dñs tollet dñm tuum à te? Qui reſpõ
4 dit: Et ego noui: ſilete. ¶Dixit aũt Elias ad
Eliſeũ: Sede hic, quia Dñs miſit me in Ieri
cho. Et ille ait: Viuit Dominus, & viuit ani
ma tua, quia non derelinquã te. Cũque ve-
5 niſſent Iericho, ¶acceſſerunt filij propheta-
runt qui erant in Iericho, ad Eliſeum, & di
xerunt ei: Nunquid noſti, qa Dñs hodie tol
let dominũ tuum à te? Et ait: Et ego noui;
6 ſilete. ¶Dixit autem ei Elias. Sede hic, quia
Dñs miſit me vſque ad Iordanem. Qui ait:
B Viuit Dominus, & viuit animæ tua, quia
7 non derelinquam te. ¶Ierunt igitur ambo
pariter, & quinquaginta viri de filijs pro-
phetarum ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt
econtra, longè: illi autem ambo ſtabãt ſu-
8 per Iordanem. ¶Tulitq; Elias pallium ſuũ,
& inuoluit illud, & percuſſit aquas, quę di
uiſæ ſunt in vtranque partem, & trãſierũt
9 ambo per ſiccum: ¶Cumque tranſiſſent,
Elias dixit ad Eliſeum: Poſtula quod vis vt
faciam tibi, antequàm tollar à te. Dixitque
Eliſeus: Obſecro vt fiat in me duplex Spiri
10 tus tuus. ¶Qui reſpondit: Rem difficilem po
ſtulaſti: attamen ſi videris me, quãdo tol-
lar à te, erit tibi quod petiſti: ſi autem non
11 videris, non erit. ¶Cũque pergerent, & ince-
dẽtes ſermocinarẽtur: ecce currus igneus,
& equi ignei diuiſerunt vtrunq;, ‖& aſcẽ- ‖1. Mach.
12 dit Elias per turbinem in cœlum. ¶Eliſeus 2.f.58.
autẽ videbat & clamabat: Pater mi, pater Ecc.48.
mi, currus Iſraël, & auriga ei⁹, Et non vidit b.15.
eũ amplius: apprehẽditq; veſtimenta ſua,
13 & ſcidit illa in duas partes. ¶Et leuauit pal-
C liũ Eliç, qđ ceciderat ei: reuerſusq; ſtetit ſu
14 per ripã Iordanis, ¶& pallio Eliæ qđ cecide
rat ei, pcuſſit aquas, -& nõ ſunt diuiſæ˺, & -[illegible]
dixit: Vbi eſt Deus Eliæ? ẽt nũc. Percuſſitq;
aquas, & diuiſæ ſunt huc atq; illuc, & tran
15 ſijt Eliſeus. ¶Vidẽtes aũt *filij prophetarum *[illegible]
qui erãt in Iericho ecõtra, dixerũt: Requie-
uit Spiritus Eliæ ſuper Eliſeũ. Et venientes
in occurſum eius, adorauerunt eũ proni in
16 terrã, ¶dixeruntq; illi: Ecce, cum ſeruis tuis
ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſunt
ire, & quęrere dñm tuũ, ne forte tulerit eũ
Spiritus Domini, & proiecerit eũ in vnum
montium, aut in vnam vallium, Qui ait:
17 Nolite mittere. ¶Coëgeruntq; eum, donec
acquieſceret, & diceret: Mittite. Et miſerũt
quinquaginta viros: qui cũ quæſiſſent tri-
18 bus diebus, nõ inuenerunt. ¶Et reuerſi ſunt
ad eum: at ille habitabat in Iericho, & di-
D xit eis: Nunquid nõ dixi vobis: Nolite˺mit ˺[illegible]
19 tere˺? ¶Dixerunt quoque viri ciuitatis ad
Eliſeũ: Ecce habitatio ciuitatis huius opti-
ma eſt, ſicut tu ipſe dñe perſpicis: ſed aquę
20 peſſimæ sũt, & terra ſterilis. ¶At ille ait: Af-
ferte mihi vas nouũ, & mittite in illud ſal.
21 Qđ cũ attuliſſent, ¶egreſſus ad fontẽ aqua-
rũ, miſit in illum ſal, & ait: Hęc dicit Dñs:

Sanaui

Sanaui aquas has, & non erit vltrà in eis
22 mors, neque ſterilitas. ¶Sanatæ ſunt ergo
aquæ vſq; in diem hanc, iuxta verbũ Eliſei
23 quod locutus eſt. ¶Aſcendit autem inde in
Beth-el. Cumq; aſcẽderet per viam, pueri
parui egreſſi ſunt de ciuitate, & illudebant
24 ei, dicẽtes: Aſcẽde calue, aſcẽde calue. ¶Qui
cũ reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in
nomine Domini: egreſſiq; ſunt duo vrſi de
ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta
25 duos pueros. ¶Abijt aũt inde in montẽ Car
meli, & inde reuerſus eſt in Samariam.



CAPVT III.

1 IORAM verò filius Achab re-
A gnauit ſuper Iſraël ĩ Samaria
anno decimooctauo Ioſaphat
regis Iudæ. Regnauitq; duode
2 cim annis. ¶Et fecit malũ co-
rã Dño, ſed nõ ſicut pater ſuus & mater: tu
lit enim ſtatuas Baal quas fecerat pr̃ eius.
3 ¶Verũtamẽ in peccatis Ieroboã filij Nabat,
qui peccare fecit Iſraël, adhæſit, nec receſ-
4 ſit ab eis. ¶Porrò Meſa rex Moab, nutriebat
pecora multa, & ſoluebat regi Iſraël centũ
millia agnorũ, & cẽtũ millia arietũ cũ velle
5 ribus ſuis. ¶Cũq; mortuus fuiſſet Achab, p̃-
uaricatus eſt fœdus qđ habebat cum rege
6 Iſraël. ¶Egreſſus eſt igitur rex Iorã in die il-
la de Samaria, & recenſuit vniuerſũ Iſraël.
7 ¶Miſitq; ad Ioſaphat regẽ Iuda, dicẽs: Rex
Moab receſſit à me, veni mecũ contra eum
ad prælium. Qui reſpondit: Aſcendam, qui
meus eſt, tuus eſt: populus meus, populus
8 tuus: & equi mei, equi tui. ¶Dixitque: Per
quã viam aſcendemus? At ille reſpõdit: Per
9 deſertum Idumææ. ¶Perrexerunt igitur rex
B Iſraël, & rex Iuda, & Edom, & circuierunt
per viã ſeptẽ dierũ, nec erat aqua exercitui
10 & iumentis quæ ſequebantur eos. ¶Dixitq;
rex Iſraël: Heu-heu, heu, congregauit nos
Dñs tres reges, vt traderet in manu Moab
11 ¶Et ait Ioſaphat: Eſt ne hìc propheta Dñi,
vt deprecemur Dominũ per eum? Et reſpõ
dit vnus de ſeruis regis Iſraël: Eſt hic Eli-
ſeus filius Saphat, qui fundebat aquam ſu
12 per manus Eliæ. ¶Et ait Ioſaphat: Eſt apud
eũ ſermo Dñi? Deſcẽditq; ad eũ rex Iſraël,
13 & Ioſaphat-rex Iuda, & rex Edom. ¶Dixit
aũt Eliſeus ad regem Iſraël: Quid mihi &
tibi eſt? vade ad ꝓphetas patris tui & ma-
tris tuæ. Et ait illi rex Iſraël: Quare cõgre-
gauit Dñs tres reges hos, vt traderet eos in
14 manus Moab? ¶Dixitq; ad eũ Eliſeus: Viuit
Dñs exercituũ, in cuius cõſpectu ſto, ꝙ ſi nõ
vultũ Ioſaphat regis Iudæ erubeſcerẽ, non
15 attẽdiſſem quidẽ te, nec reſpexiſſem. ¶Nũc
C aũt adducite mihi pſaltem. Cũque caneret
16 pſaltes, facta eſt ſuper eum manus Dñi, ¶&
ait: Hæc dicit Dominus: Facite alueum tor
17 rentis huius foſſas & foſſas. ¶Hæc enim di-
cit Dominus: Non videbitis ventum, neq;
pluuiam: & alueus iſte replebitur aquis. &
bibetis vos, & familiæ veſtræ, & iumenta
18 veſtra. ¶Paruumq; eſt hoc in conſpectu Do-
mini: inſuper tradet etiã Moab in manus
19 veſtras. ¶Et percutietis omnem ciuitatẽ mu
nitam, & omnem vrbem electam, & vni-
uerſum lignum fructiferum ſuccidetis. cun
ctoſq; fontes aquarum obturabitis, & om-
nem agrum egregium operietis lapidibus.
20 ¶Factum eſt igitur manè, quando ſacrifi-
cium offerri ſolet, & ecce, aquæ veniebant
per viam Edom, & repleta eſt terra aquis.
21 ¶Vniuerſi autẽ Moabitæ audiẽtes ꝙ aſcen-
diſſent reges vt pugnarẽt aduerſum eos, cõ
uocauerũt oẽs q accincti erãt baltheo deſu
22 per, & ſteterũt in terminis. ¶Primoq; manè
ſurgentes, & orto iam ſole ex aduerſo aqua

rum

rũ, viderunt Moabitæ ecõtra aquas rubras,
23 quaſi ſanguinẽ. ¶dixeruntq; Sanguis gladij
D eſt: pugnauerunt reges cõtra ſe, & cæſi ſunt
24 mutuò: nunc perge ad prædã Moab. ¶Perre
xerũtq; in caſtra Iſraël: porrò cõſurgens Iſ-
raël, pcuſſit Moab: at illi fugerunt corã eis.
Venerunt igitũ qui vicerant, & percuſſerunt
25 Moab, ¶& ciuitates deſtruxerunt: & oẽm a-
grum optimũ, mittentes ſinguli lapides, re-
pleuerũt: & vniuerſos fontes aquarũ obtu-
rauerũt: & oĩa ligna fructifera ſucciderũt,
ita vt muri tm̃ fictiles remanerent: & circũ
data eſt ciuitas à fundibularijs, & magna ex
26 parte percuſſa. ¶Quod cùm vidiſſet rex Mo-
ab, præualuiſſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecũ ſe-
ptingentos viros educentes gladios, vt irrũ-
perent ad regem Edom: & non potuerunt.
27 ¶Arripiẽſque filium ſuum primogenitum,
qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocau
ſtum ſuper murum: & facta eſt indignatio
magna in Iſraël, ſtatimque receſſerunt ab
eo, & reuerſi ſunt in terram ſuam.



## CAPVT IIII.

1 MVlier autem quædam de vxori-
A bus prophetarũ clamabat ad
Eliſeum, dicens: Seruus tuus
vir me⁹ mortu⁹ eſt, & tu noſti
quia ſeruus tuus fuit timens
Deũ: & ecce creditor venit vt tollat duos fi
2 lios meos ad ſeruiendũ ſibi. ¶Cui dixit Eli-
ſeus: Quid vis vt faciã tibi? Dic mihi, quid
habes in domo tua? At illa reſpondit: Non
habeo ancilla tua quicquã in domo mea,
3 niſi parũ olei quo vngar. ¶Cui ait: Vade, pe
te mutuò ab oĩbus vicinis tuis vaſa vacua
4 non pauca. ¶Et ingredere, & claude oſtium
tuũ, cum intrinſecus fueris tu & filij tui: &
mitte inde in oĩa vaſa hæc: & cùm plena
5 fuerint, tolles. ¶Iuit itaq; mulier, & clauſit
oſtiũ ſuper ſe & ſuper filios ſuos: illi offere
6 bãt vaſa, & illa infundebat. ¶Cumq; plena
fuiſſent vaſa, dixit ad filiũ ſuum: Affer mi-
hi adhuc vas. Et ille reſpondit: Non habeo.
7 Stetitq; oleum. ¶Venit autem illa, & indi-
B cauit homini Dei. Et ille: Vade, inquit, ven
de oleum, & redde creditori tuo: tu aũt & fi
8 lij tui viuite de reliquo. ¶Facta eſt aũt quę-
* ciuitatẽ dam dies, & tranſiuit Eliſeus per Sunam*:
erat aũt ibi mulier magna, quæ tenuit eum
vt comederet panem: cumq; frequenter in
de tranſiret, diuertebat ad eam vt comede-
9 ret panem. ¶Quæ dixit ad virum ſuum: Ani
maduerto ꝙ vir Dei ſanctus eſt iſte, qui trã
10 ſit per nos frequenter. ¶Faciamus ergo ei cę
naculum paruum, & ponamus ei in eo le-
ctulũ, & menſam, & ſellam, & candelabrũ,
11 vt cùm venerit ad nos, maneat ibi. ¶Facta
eſt ergo dies quædam, & veniens diuertit in
12 cęnaculũ, & requieuit ibi. ¶Dixitq; ad Giezi
puerum ſuum: Voca Sunamitidem iſtam.
Qui cùm vocaſſet eam, & illa ſtetiſſet corã
13 eo, ¶dixit ad puerum ſuũ: Loquere ad eam,
C Ecce ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis,
quid vis vt faciam tibi? nunquid habes ne-
gocium, & vis vt loquar regi, ſiue principi
militiæ? Quæ reſpondit: In medio populi
14 mei habito. ¶Et ait: Quid ergo vult vt faciã
ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim
15 non habet, & vir eius ſenex eſt. ¶Præcepit
itaq; vt vocaret eã: quæ cùm vocata fuiſſet,
16 & ſtetiſſet ante oſtium, ¶dixit ad eam: In
tempore iſto in hac eadem hora, ſi vita co-
mes fuerit, habebis in vtero filium. At ille
reſpondit: Noli quæſo dñe mi vir Dei, noli
17 mentiri ancillę tuæ. ¶Et concepit mulier, &
peperit filium in tempore, & in hora eadẽ
18 qua dixerat* Eliſeus. ¶Creuit autẽ puer. Et *ei 1.
cùm eſſet quædã dies, & egreſſus iſſet ad pa

trem

19 trem ſuũ ad meſſores, ait patri ſuo: Caput
meum doleo, caput meum doleo. At ille
dixit puero: Tolle, duc eum ad matrẽ ſuã.
20 Qui cũ tuliſſet, & duxiſſet eũ ad matrem
ſuã, poſuit eũ illa ſuper genua ſua vſq; ad
21 meridiẽ, & mortuus eſt. Aſcẽdit aũt, & col
D locauit eum ſup lectulũ hominis Dei, &
22 clauſit oſtium & egreſſa vocauit virũ ſuũ,
& ait: Mitte mecum obſecro, vnum de pue
ris, & aſinã vt excurrã vſq; ad hominẽ Dei,
23 & reuertar. Qui ait illi: Quã ob cauſam va
dis ad eũ? hodie non ſunt Calendæ, neque
24 Sabbathũ. Quæ rñdit: Vadam. Strauitque
aſinã & præcepit puero. Mina, & propera,
ne mihi moram facias in eũdo, & hoc age
25 quod præcipio tibi. Profecta eſt igitur, &
venit ad virũ Dei in montẽ Carmeli: cũq;
vidiſſet eã vir Dei econtra, ait ad Giezi pue
26 rũ ſuũ: Ecce Sunamitis illa. Vade ergo in
occurſum eius, & dic ei: Rectè ne agitur cir
ca te, & circa virũ tuũ & circa filiũ tuum?
27 Quæ rñdit: Rectè. Cumq; veniſſet ad virũ
Dei in montem, apprehendit pedes eius, &
acceſſit Giezi, vt amoueret eã. Et ait homo
Dei: Dimitte illã: aĩa enim eius in amari-
tudine eſt, & Dñs celauit à me, & nõ indi
28 cauit mihi. Quæ dixit: Nunquid petiui fi-
E liũ à Dño meo? nunquid non dixi tibi, Ne
29 illudas me? Et ille ait ad Giezi: Accinge
lũbos tuos, & tolle baculũ meum in manu
tua, & vade: Si occurrerit tibi homo, nõ ſa-
lutes eũ: & ſi ſalutauerit te quiſpiã, nõ rñ-
deas illi: & pones baculũ meum ſup faciẽ
30 pueri. Porrò mater pueri ait: Viuit Domi-
nus, & viuit anima tua, non dimittam te.
31 Surrexit ergo: & ſecutus eſt eã. Giezi autẽ
præceſſerat ante eos, & poſuerat baculũ ſu
per faciẽ pueri, & non erat vox, neq; ſen-
ſus: reuerſusq; eſt in occurſum eius, & nũ-
32 ciauit ei, dicens: Nõ ſurrexit puer. Ingreſ-
ſus eſt ergo Eliſeus domũ, & ecce puer mor
33 tuus iacebat in lectulo eius: ingreſſusque
F clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerũ: &
34 orauit ad Dominum. Et aſcendit, & incu-
buit ſuper puerum, poſuitq; os ſuũ ſuper
os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius, &
manus ſuas ſup manus eius: & incuruauit
35 ſe ſuper eũ, & calefacta eſt caro pueri. At
ille reuerſus, deambulabat in domo, ſemel
huc atq; illuc: & aſcendit, & incubuit ſup
eũ: & oſcitauit puer ſepties, aperuitq; ocu-
36 los. Et ille vocauit Giezi, & dixit ei: Vo
ca Sunamitidẽ hanc. Quæ vocata, ingreſſa
37 eſt ad eũ. Qui ait: Tolle filiũ tuũ. Venit il-
la, & corruit ad pedes eius, & adorauit ſup
38 terrã: tulitq; filiũ ſuũ & egreſſa eſt. Et Eli
ſeus reuerſus eſt in Galgala. Erat autem fa
mes in terra, & filij prophetarũ habitabãt
coram eo, dixitq; vni de pueris ſuis: Pone
ollam grandẽ, & coque pulmentũ filijs pro
39 phetarum. Et egreſſus eſt vnus in agrum
vt colligeret herbas agreſtes: inuenitque
G quaſi vitem ſylueſtrem, & collegit ex ea co
locynthidas agri & impleuit pallium ſuũ,
& reuerſus conſcidit in ollã pulmenti: ne-
40 ſciebat enim quid eſſet. Infuderunt ergo
ſocijs, vt comederent: Cumq; guſtaſſent de
coctione, clamauerunt, dicẽtes: Mors in ol-
41 la vir Dei. Et nõ potuerunt comedere. At
ille: Afferte, inquit, farinam. Cũq; tuliſ- *Et miſit ſ.*
ſent, miſit in ollam, & ait: Infunde turbæ
vt comedant. Et non fuit amplius quicquã
42 amaritudinis in illa. Vir autem quidã ve-
nit de Baal-ſaliſa deferens viro Dei panes
primitiarũ, & viginti panes hordeaceos,
& frumentum nouum in pera ſua. At ille
43 dixit: Da populo, vt comedat. Rñditque ei
miniſter eius. Quantum eſt hoc vt apponã
coram centum viris? Rurſum ille ait: Da
populo, vt comedat: hæc enim dicit Domi
44 nus: Comedent, & ſupererit. Poſuit itaq;
coram eis: qui comederũt, & ſuperfuit iux
ta verbum Domini.

## CAPVT V.

1 NAaman princeps militiæ regis *autem ſ.*
A Syriæ erat vir magnus apud
dominũ ſuum, & honoratus:
per illum enim dedit Dñs ſa-
lutẽ Syriæ: erat autem vir for-
2 tis, & diues, ſed leproſus. Porrò de Syria
egreſſi fuerant latrunculi, & captiuã duxe-
rant de Terra-Iſrael puellam paruulam,
3 quæ erat in obſequio vxoris Naamã, quæ
ait ad dñam ſuam: Vtinã fuiſſet dñs meus
ad prophetam qui eſt in Samaria: profectò
4 curaſſet eum à lepra quam habet. Ingreſ-
ſus eſt itaq; Naaman ad dominum ſuum,
& nunciauit ei, dicens: Sic & ſic locuta eſt
5 puella de Terra-Iſrael. Dixitq; ei rex Sy-
riæ: Vade, & mittã literas ad regem Iſrael.
Qui cũ profectus eſſet, & tuliſſet ſecum decẽ
B talenta argenti, & ſex millia aureos, & de-
6 cem mutatoria veſtimentorum, detulit li
teras ad regem Iſrael, in hæc verba: Cum
acceperis epiſtolam hanc, ſcito quòd miſe
rim ad te Naamã ſeruum meum, vt cures
7 eum à lepra ſua. Cumq; legiſſet rex Iſrael
literas, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Nun-
quid Deus ego ſum, vt occidere poſſim & vi
uificare, quia iſte miſit ad me, vt curem ho
minẽ à lepra ſua? animaduertite, & videte
8 quòd occaſiones quærat aduerſum me. Quod
cũ audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videlicet
regem Iſrael veſtimenta ſua, miſit ad eum
dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua? ve-
niat ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſ-
9 raël. Venit ergo Naaman cũ equis & cur-
10 ribus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei: Mi
C ſitq; ad eum Eliſeus nuncium, dicens: Va-
de, & lauare ſepties in Iordane, & reci-
piet ſanitatem caro tua, atque mundabe-
11 ris. Iratus Naaman recedebat, dicens: Puta
bã quòd egrederetur ad me, & ſtãs inuocaret
nomen Dñi Dei ſui, & tãgeret manu ſua lo
cum



12 cum lepra, & curaret me. ¶Nūquid nō me-
iores ſunt Abana & Pharphar fluuij Da-
D maſci omnibus aquis Iſraël, vt lauer in eis,
& munder? ᵃCū ergo vertiſſet ſe, & abiret
13 indignans, ¶acceſſerunt ad eum ſerui ſui, &
locuti ſunt ei : Pater, & ſi rē grandem di-
xiſſet tibi propheta, certè facere debueras:
quātò magis q̄a nunc dicit tibi, Lauare, &
14 mūdaberis? ¶Deſcendit & lauit in Iordane
ſepties iuxta ſermonē viri Dei; & reſtituta
eſt caro eius, ſicut caro pueri paruuli, & mū
15 datus eſt. ¶Reuerſuſq; ad virū Dei cū vni-
uerſo comitatu ſuo, venit & ſtetit corā eo,
& ait: Verè ſcio q nō ſit alius Deus in vni-
uerſa terra, niſi tantùm in Iſraël. Obſecro
itaque vt accipias benedictionem à ſeruo
16 tuo. ¶At ille reſpondit: Viuit Dñs ante quē
E ſto, quia non accipiam. Cumque vim face-
17 ret, penitus nō acquieuit. ¶Dixitq; Naamā:
Vt vis, ſed obſecro, cōcede mihi ſeruo tuo,
vt tollā onus duorū burdonū de terra: non
enim faciet vltrà ſeruus tuus holocauſtū,
18 aut victimā diis alienis, niſi Dño. ¶Hoc aūt
ſolū eſt de quo depreceris Dñm pro ſeruo
tuo, Qñ ingredietur Dñs meus templum
Remmon, vt adoret : & illo innitente ſu-
per manum meam, ſi adorauero in templo
Remmon, adorante eo in eodem loco, vt
ignoſcat mihi Dominus ſeruo tuo pro hac
19 re. ¶Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo
20 ab eo electo terræ tempore. ¶Dixitque Gie-
F zi puer viri Dei : Pepercit Dominus meus
Naaman Syro iſti, vt non acciperet ab eo
quæ attulit; viuit Dominus, quia currā poſt
21 eum, & accipiam ab eo aliquid. ¶Et ſecutus
eſt Giezi poſt tergum Naaman: quē cū vi-
diſſet ille currentem ad ſe, deſiliit de curru
in occurſum eius, & ait : Rectène ſunt oīa?
22 ¶Et ille ait: Rectè: Dñs meus miſit me ad
te, dicens: Modo venerunt ad me duo ado-

ᵃ Luc. 4. c. 27.
—4.
—4.

leſcentes de monte Ephraim, ex filiis pro-
phetarū, da eis talentū argēti, & veſtes mu-
23 tatorias duplices. ¶Dixitq; Naamā: Melius
eſt vt accipias duo talenta. Et coëgit eū, li-
gauitq; duo talenta argenti in duobus ſac-
cis, & duplicia veſtimēta, & impoſuit duo-
bus pueris ſuis, qui & portauerunt corā eo.
24 ¶Cumq; veniſſet iā veſperi, tulit de manu
G eorū, & repoſuit in domo: dimiſitq; viros,
25 & abierūt. ¶Ipſe aūt ingreſſus, ſtetit coram
Domino ſuo. Et dixit Eliſeus : Vnde venis
Giezi? Qui reſpondit: Non iuit ſeruus tuus
26 quòquam. ¶Ait ille ait: Nónne cor meum
in præſenti erat, quando reuerſus eſt homo
de curru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur
accepiſti argētū, & accepiſti veſtes, vt emas
oliueta, & vineas & oues & boues & ſeruos
27 & ancillas. ¶Sed & lepra Naaman, adhære-
bit tibi, & ſemini tuo vſq; in ſempiternū.
Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

## CAPVT VI.

1 DIXERVNT aūt filii prophe-
A tarū ad Eliſeū : Ecce, locus in
2 quo habitamus corā te, angu
ſtus eſt nobis. ¶Eamus vſq; ad
Iordanē, & tollant ſinguli de
ſylua materias ſingulas, vt ædificemus no-
bis ibi locū ad habitandum. Qui dixit: Ite.
3 ¶Et ait vnus ex illis: Veni ergo & tu cū ſer-
4 uis tuis. Reſpondit: Ego veniam. ¶Et abiit
cum eis. Cumque veniſſent ad Iordanē, cæ
5 debant ligna. ¶Accidit autem, vt cùm vnus
materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecu-
ris in aquā: exclamauitq; ille, & ait: Heu,
heu, heu, Domine mi, & hoc ipſum mu-
6 tuò acceperam. ¶Dixit autem homo Dei:
B Vbi cecidit? At ille monſtrauit ei locum:
præcidit ergo lignum, & miſit illuc: nata-



7 uitque ferrum,¶& ait: Tolle. Qui extendit
8 manum,& tulit illud. ¶Rex autẽ Syrię pu-
gnabat contra Iſraël, conſiliumq; inijt cũ
ſeruis ſuis,dicens: In loco illo & illo pona-
9 mus inſidias.¶Miſit itaq; vir Dei ad regem
Iſraël,dicens: Caue ne tranſeas in locum il
10 lum: quia ibi Syri in inſidijs ſunt. ¶ Miſit
itaq; rex Iſraël ad locũ quẽ dixerat ei vir
Dei,& præoccupauit eum, & obſeruauit ſe
11 ibi non ſemel neque bis. ¶Conturbatumq;
eſt cor regis Syriæ pro hac re, & conuocatis
ſeruis, ait: Quare non indicatis mihi quis
12 proditor mei ſit apud regẽ Iſraël? ¶ Dixitq;
vnus ſeruorum eius: Nequaquam domine
C mi rex, ſed Eliſeus propheta qui eſt in Iſ-
raël, indicat regi Iſraël omnia verba quæ-
13 cunque locutus fueris in conclaui tuo. ¶Di-
xitque eis: Ite,& videte vbi ſit: mittã, & ca-
piam eum. Annunciaueruntque ei, dicen-
14 tes: Ecce in Dothain. ¶ Miſit ergo illuc
equos & currus,& robur exercitus: qui cũ
veniſſent nocte,circundederunt ciuitatem.
15 ¶Conſurgens autem diluculo miniſter viri
Dei,egreſſus eſt, viditque exercitum in cir-
cuitu ciuitatis,& equos & currus, nuncia-
uitq; ei,dicens: Heu,heu,heu, domine mi,
16 quid faciemus?¶At ille reſpondit: Noli ti-
mere, plures enim nobiſcum ſunt quàm
17 cum illis. ¶Cumque oraſſet Eliſeus,ait: Do-
D mine aperi oculos huius, vt videat. Et ape
ruit Dñs oculos pueri, & vidit: & ecce mõs
plenus equorum, & curruum igneorum in
18 circuitu Eliſei. ¶Hoſtes verò deſcenderunt
ad eum: porrò Eliſeus orauit ad Dominũ,
dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæ-
citate. Percuſſitq; eos Dominus,ne viderẽt,
19 iuxta verbum Eliſei. ¶ Dixit autem ad eos
Eliſeus: Non eſt hæc via, neque iſta eſt ci-
uitas: ſequimini me, & oſtendam vobis vi-
rũ quẽ quæritis. Duxit ergo eos in Samariã.
20 ¶Cumque ingreſſi fuiſſent in Samariã, di-
xit Eliſeus: Domine aperi oculos iſtorũ vt
videant. Aperuitq; Dominus oculos eorũ,
21 & viderunt ſe eſſe in medio Samariæ. ¶ Di-
E xitq; rex Iſraël ad Eliſeum, cũ vidiſſet eos.
Nunquid percutiam eos pater mi? Et ille
22 ait: ¶Nõ percuties: neque enim cepiſti eos
gladio,& arcu tuo, vt percutias: ſed pone pa
nem,& aquam coram eis, vt comedant,&
23 bibant,& vadant ad dominũ ſuum. ¶Appo
ſitaque eſt eis ciborum magna præparatio
& comederunt, & biberunt,& dimiſit eos,
abieruntq; ad dominum ſuum,& vltrà no
venerunt latrones Syriæ in terram Iſraël.
24 ¶Factum eſt autem poſt hæc, congregauit
Ben-adad, rex Syriæ vniuerſum exercitũ
ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samariã.
25 ¶ Factaque eſt fames magna in Samaria,
& tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur
caput aſini octoginta argenteis, & quarta
pars cabi ſtercoris columbarum, quinq; ar
26 genteis. ¶Cumq; rex Iſrael tranſiret per mu
F rum, mulier quædam exclamauit ad eũ, di
27 cens: Salua me domine mi rex. ¶ Qui ait:
Non: te ſaluet Dominus: vnde te poſſum
ſaluare? de area, vel de torculari? Dixitque
ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ reſpondit,
28 ¶Mulier iſta dixit mihi: Da filium tuum, vt
comedamus eum hodie, & filium meũ co-
29 medemus cras. ¶Coximus ergo filium meũ
& comedimus. Dixique ei die altera: Da fi-
lium tuum, vt comedamus eum. Quæ ab-
30 ſcõdit filium ſuum. ¶ Quod cũ audiſſet rex,
ſcidit veſtimenta ſua,& tranſibat per mu-
rum. Viditque omnis populus ciliciũ, quo
31 veſtitus erat ad carnem intrinſecus. ¶Et ait
G rex: Hęc mihi faciat Deus, & hęc addat, ſi
ſteterit caput Eliſei filij Saphat ſuper ip-
32 ſum hodie. ¶Eliſeus autẽ ſedebat in domo
ſua,& ſenes ſedebant cũ eo. Præmiſit itaq;



virum: & antequā veniret nuncius ille, di-
xit ad ſenes: Nunquid ſcitis, quòd miſerit
filius homicidæ hic, vt pręcidatur caput
meum? videte ergo, cum venerit nuncius,
claudite oſtium, & non ſinatis eum introi-
re: ecce enim ſonitus pedum Dñi eius poſt
33 eum eſt. ¶Adhuc illo loquente eis, apparuit
nuncius, qui veniebat ad eum, & ait: Ecce,
tantum malum à Domino eſt: quid am-
plius expectabo à Domino.

## CAPVT VII.

1 DIxit aūt Eliſeus: Audite verbū
Dñi: Hæc dicit Dominus: In
tempore hoc cras modius ſi-
milæ vno ſtatére erit, & duo
modij hordei ſtatére vno, in
2 porta Samarię ¶Reſpondens vnus de duci-
bus, ſuper cuius manum rex incumbebat,
homini Dei, ait: Si Dñs fecerit etiam cata-
ractas in cœlo, nunquid poterit eſſe quod
loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & in-
3 de non comedes. ¶Quatuor ergo viri erant
leproſi iuxta introitum portæ: qui dixerūt
adinuicem: Quid hìc eſſe volumus, donec
4 moriamur? ¶Siue ingredi voluerimus ciuita
tem, fame moriemur: ſiue māſerimus hìc,
moriendū nobis eſt: venite ergo, & tranſu
giam[a] ad caſtra Syrię: ſi pepercerint nobis,
B viuemus: ſi aūt occidere voluerint, nihilo-
5 minus moriemur. ¶Surrexerunt ergo veſpe
ri, vt venirēt ad caſtra Syriæ. Cumq; veniſ
ſent ad principium caſtrorum Syriæ: nullū
6 ibidem repererūt. ¶Siquidem Dominus ſo-
nitū audire fecerat in caſtris Syrię, curruū
–2. & equorū, –& exercitus plurimi, dixerūt
que ad inuicem: Ecce mercede cōduxit ad
*Gethæorū* uerſum nos rex Iſraël, reges[b] Hethæorū[c] &
7 Ægyptiorum, & venerūt ſuper nos. ¶Surre
xerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dere
liquerunt tentoria ſua, & equos & aſinos
in caſtris, fugerūtq;, animas tm̄ ſuas ſalua
8 re cupientes. ¶Igitur cū veniſſent leproſi il-
li ad principium caſtrorū, ingreſſi ſunt vnū
tabernaculum, & comederunt, & biberūt:
tuleruntq; inde argentum, & aurum, & ve-
ſtes, & abierunt, & abſconderunt: & rurſū
reuerſi ſunt ad aliud tabernaculum, & in-
9 de ſimiliter auferentes, abſconderunt. ¶Di-
C xeruntque ad inuicem: Non rectè facimus:
hęc enim dies boni nuncij eſt. Si tacueri-
mus, & noluerimus nunciare vſq; manè,
ſceleris arguemur: venite eamus, & nuncie
10 mus in aula regis. ¶Cūq; veniſſent ad portā
ciuitatis, narrauerunt eis, dicentes: Iuimus
ad caſtra Syrię, & nullum ibidē reperimus
hoīem, niſi equos & aſinos alligatos, & fi-
11 xa tentoria. ¶Ierunt ergo portarij, & nūcia-
12 uerūt in palatio regis intrinſecus. ¶Qui ſur-
rexit nocte, & ait ad ſeruos ſuos: Dico vo-
bis qđ fecerint nobis Syri: Sciunt qa fame
laboram[a], & idcirco egreſſi ſunt de caſtris,
& latitāt in agris, dicētes: Cū egreſſi fuerīt
de ciuitate, capiemus eos viuos, & tūc ciui-
13 tatem ingredi poterimus. ¶Rñdit aūt vnus
ſeruorū eius: Tollamus quinque equos, q
remanſerunt in vrbe (quia ipſi tm̄ ſunt in
vniuerſa multitudine Iſraël, alij enim cō-
ſumpti ſunt) & mittentes, explorare poteri
14 mus. ¶Adduxerūt ergo duos equos, miſitq;
rex in caſtra Syrorum, dicens: Ite, & videte.
15 ¶Qui abierunt poſt eos vſq; ad Iordanem:
D ecce autē omnis via plena erat veſtibus, &
vaſis, quæ proiecerant Syri cum turbaren-
tur: reuerſique nuncij indicauerunt regi.
16 ¶Et egreſſus populus diripuit caſtra Syriæ:
factusq; eſt modius ſimilæ ſtatére vno, &
duo modij hordei ſtatére vno, iuxta verbū
17 Domini. ¶Porrò rex ducem illum, in cuius

*incumbebat ſ.* *verbũ ſ.*

manu incubuerat, cõſtituit ad portã: quẽ
conculcauit turba in introitu portę, & mor
tuus eſt, iuxta * qđ locutus fuerat vir Dei,
18 qñ deſcenderat rex ad eum. ¶ Factumq; eſt
ſecundum ſermonem viri Dei, quem dixe-
rat regi, qñ ait: Duo modij hordei ſtatere
vno erũt, & modius ſimilæ ſtatere vno, hoc
19 eodem tpe eras in porta Samariæ: ¶ qñ rñde
rat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiã ſi Do-
minus fecerit cataractas in cęlo, nunqd po
terit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Vide-
20 bis oculis tuis, & inde non comedes. ¶ Eue-
nit ergo ei ſicut prædictum erat, & cõculca
uit eum populus in porta, & mortuus eſt.



CAPVT VIII.

1 ELiſeus autẽ locutus eſt ad mu
A lierem ‖ cuius viuere fecerat fi
lium, dicens: Surge, vade, tu & *‖ Supr. 4. f. 35.*
domus tua, & peregrinare vbi
cunq; repereris: vocauit enim
Dominus famem, & veniet ſuper terram
2 ſeptem annis. ¶ Quæ ſurrexit, & fecit iuxta
verbum hominis Dei: & vadens cum do
mo ſua, peregrinata eſt in terra Philiſt-
3 hijm diebus multis. ¶ Cumq; finiti eſſent *annis ſeptem ſ.*
anni ſeptẽ, reuerſa eſt mulier de terra Phi-
liſthijm: & egreſſa eſt, vt interpellaret re-
4 gem pro domo ſua, & pro agris ſuis. ¶ Rex
B autem loquebatur cum Giezi puero viri
Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia
5 quæ fecit Eliſeus. ¶ Cumq; ille narraret re-
gi quomodo mortuum ſuſcitaſſet, apparuit
mulier cuius viuificauerat filium, clamans
ad regem pro domo ſua, & pro agris ſuis:
dixitq; Giezi: Domine mi, rex, hæc eſt mu-
lier, & hic eſt filius eius quem ſuſcitauit
6 Eliſeus. ¶ Et interrogauit rex mulierẽ: quæ
narrauit ei. Deditq; ei rex eunuchum vnũ,
dicens: Reſtitue ei omnia quæ ſua ſunt, &
vniuerſos redditus agrorum à die qua reli-
7 quit terram, vſque ad præſens. ¶ Venit quo-
C que Eliſeus Damaſcum, & Ben-adad rex
Syriæ ægrotabat: nunciaueruntq; ei, dicẽ-
8 tes: Venit vir Dei huc. ¶ Et ait rex ad Ha-
zaël: Tolle tecũ munera, & vade in occur
ſum viri Dei, & conſule Dominũ per eum,
dicens: Si euadere potero de infirmitate
9 mea hac? ¶ Iuit igitur Hazaël in occurſum
eius, habens ſecũ munera, & oĩa bona Da-
maſci, onera quadraginta camelorum: cũ-
que ſtetiſſet coram eo, ait: Filius tuus Ben-
adad, rex Syrię, miſit me ad te, dicens: Si
10 ſanari potero de infirmitate mea hac? ¶ Di-
xitq; ei Eliſeus: Vade, dic ei: Sanaberis: por
rò oſtendit mihi Dominus, quia morte
11 morietur. ¶ Stetitque cum eo, & conturba-
tus eſt vſque ad ſuffuſionem vultus: fleuit-
12 que vir Dei. ¶ Cui Hazaël ait: Quare domi-
nus meus flet? At ille dixit: Quia ſcio, quæ
D facturus ſis filijs Iſraël mala. Ciuitates eo-
rum munitas igne ſuccendes, & iuuenes
eorum interficies gladio, & paruulos eorũ
13 elides, & prægnãtes diuides. ¶ Dixitque Ha-
zaël: Quid enim ſum ſeruus tuus canis, vt
faciam rem iſtam magnam? Et ait Eliſeus:
oſtendit mihi Dominus te regem Syrię fo-
14 re. ¶ Qui cum receſſiſſet ab Eliſeo, venit ad
dominum ſuum, qui ait ei: Quid dixit ti-
bi Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit mihi,
15 Recipies ſanitatem. ¶ Cumq; veniſſet dies
altera, tulit ſtragulum, & infudit aquam,
& expãdit ſuper faciem eius: quo mortuo
16 regnauit Hazaël pro eo. ‖ Anno quinto *‖ 2. Par. 21. a. 4.*
E Ioram filij Achab regis Iſraël, & Ioſaphat
regis Iuda, regnauit Ioram filius Ioſaphat
17 rex Iuda. ¶ Triginta duorum annorum erat
cum regnare cœpiſſet, & octo annis re-
18 gnauit in Ieruſalem. ¶ Ambulauitque in

vijs regum Iſraël, ſicut ambulauerat dom'
Achab: filia enim Achab erat vxor eius: &
19 fecit quod malū eſt in conſpectu Dñi. ¶ No-
luit aūt Dñs diſperdere Iudam, propter Da
*‖2. Re. 7. b. 14.*
uid ſeruum ſuū, ‖ ſicut promiſerat ei: vt da-
ret illi lucernā, & filijs eius cunctis diebus.
20 ¶ In diebus eius receſſit Edom, ne eſſet ſub
21 Iuda, & conſtituit ſibi regem. ¶ Venitq; Io-
ram Seira, & oēs currus cum eo: & ſurrexit
nocte, percuſſitq; Idumęos qui eum circun
dederāt, & principes curruum: populus aūt
22 fugit in tabernacula ſua. ¶ Receſſit ergo Edō
*2. Par. 21. b. 8.*
F ne eſſet ſub Iuda vſq; ad diem hanc. Tunc
23 receſſit & Lobna in tempore illo. ¶ Reliqua
autem ſermonū Ioram, & vniuerſa quæ fe-
cit, nónne hęc ſcripta ſunt in libro verborū
24 dierum regum Iuda? ¶ Et dormiuit Ioram
cum patrib' ſuis, ſepultusq; eſt cum eis in
*‖2. Pa. 22 a. 1.*
Ciuitate-Dauid, ‖ & regnauit 'Ochozias' fi-
25 lius eius pro eo. ¶ Anno duodecimo Ioram
*'Achaſias 6. & infrà ſemper.*
filij Achab regis Iſraël, regnauit Ochozias
26 filius Ioram regis Iudę. ¶ Viginti duorum an
G norū erat Ochozias cùm regnare cœpiſſet,
& vno anno regnauit in Ieruſalem: nomē
matris eius Athalia filia Amri regis Iſraël.
27 ¶ Et ambulauit in vijs domus Achab: & fe-
cit qđ malum eſt corā Dño, ſicut domus A-
28 chab: gener. n. dom' Achab fuit. ¶ Abijt quo
que cū Iorā filio Achab, ad pliandū contra
Hazaël regem Syriæ in Ramoth-Galaad, &
*Inf. 29. c. 14.*
29 vulnerauerūt Syri Iorā: ¶ qui reuerſus eſt vt
curaret. in Iezrahel, quia vulnerauerant eū
Syri in Ramoth prēliantem contra Hazaël
regem Syriæ. Porrò Ochozias filius Ioram
rex Iuda, deſcendit inuiſere Ioram filium
Achab, in Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

## CAPVT IX.

1 ELiſeus autem propheres voca-
A uit vnū de filijs prophetarū,
*‖3. Re. 19 d. 17.*
& ait illi: ‖ Accīge lūbos tuos,
& tolle lenticulā olei hanc in
manu tua, & vade ī Ramoth-
2 Galaad. ¶ Cumq; veneris illuc, videbis Iehu
filium Ioſaphat filij Namſi: & ingreſſus ſu
ſcitabis eum de medio fratrū ſuorum, & in
3 troduces in interius cubiculum. ¶ Tenensq;
lenticulam olei, fundes ſuper caput eius, &
dices: Hæc dicit Dñs, Vnxi te regem ſuper
Iſraël. Aperiesq; oſtiū, & fugies, & non ibi
4 ſubſiſtes. ¶ Abijt ergo adoleſcēs puer pphe
5 tæ in Ramoth-Galaad, ¶ & ingreſſus eſt il-
luc: Ecce aūt principes exercitus ſedebant,
& ait: Verbū mihi ad te ò princeps. Dixitq;
Iehu: Ad quē ex omnibus nobis? At ille di-
6 xit: Ad te ò princeps. ¶ Et ſurrexit, & ingreſ-
ſus eſt cubiculum: at ille fudit oleum ſuper
B caput ei', & ait: Hęc dicit Dñs Deus Iſraël,
7 Vnxi te regem ſuper populū Dñi Iſraël, ¶ &
percuties domū Achab Dñi tui, & vlciſcar
ſanguinem ſeruorum meorū prophetarū,
*‖3. Re. 21. f. 30.*
& ſanguinem omniū ſeruorum Dñi de ma
8 nu Iezabel. ¶ perdamque omnem domum
Achab: & interficiā de Achab mingentē ad
parietē & clauſum, & nouiſſimū in Iſraël.
9 ¶ Et dabo domum Achab, ‖ ſicut domum Ie-
*‖1. Re. 15. g. 30.*
roboam filij Nabat, ‖ & ſicut domum Baa-
*‖3. Re. 16 a. 3.*
10 ſa filij Ahia. ¶ Iezabel quoq; comedent ca-
nes in agro Iezrahel: nec erit q ſepeliat eā.
11 Aperuitq; oſtium, & fugit. ¶ Iehu autē egreſ
ſus eſt ad ſeruos domini ſui: qui dixerunt
ei: Rectène ſunt omnia? qd venit inſanus
iſte ad te? Qui ait eis: Noſtis hoīem & quid
12 locutus ſit. ¶ At illi rñderūt: Falſum eſt, ſed
magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc & hæc
C locutus eſt mihi. & ait. Hæc dicit Dñs: Vn-
13 xi te regem ſuper Iſraël. ¶ Feſtinauerunt ita
que, & vnuſquiſq; tollens pallium ſuū po-
ſuerūt ſub pedibus eius, in ſimilitudinem
tribunalis & cecinerunt tuba, atq; dixerūt;
14 Regnauit Iehu. ¶ Cōiurauit ergo Iehu filius
*Sup. 8. g. 28.*
Ioſaphat filij Namſi contra Ioram: porrò
Ioram obſederat Ramoth-Galaad, ipſe, &
omnis Iſraël contra Hazaël regem Syriæ:
15 ¶ & reuerſus fuerat vt curaretur, ī Iezrahel,
propter vulnera, quia percuſſerant eum Sy
ri prælíantem contra Hazaël regem Syriæ.
Dixitq; Iehu; Si placet vobis, nemo egredia
tur profugus de ciuitate, ne vadat, & nun-
16 ciet in Iezrahel. ¶ Et aſcendit, & profectus
eſt in Iezrahel. Ioram enim ægrotabat ibi,
& Ochozias rex Iuda deſcenderat ad viſitā-
17 dum Ioram. ¶ Igitur ſpeculator qui ſtabat
D ſuper turrim Iezrahel, vidit globū Iehu ve
nientis, & ait: Video ego globum. Dixitque
Ioram: Tolle currum, & mitte in occurſum
eorum, & dicat vadens: Rectè ne ſunt om-
18 nia? ¶ Abijt ergo qui aſcenderat currum, in
occurſum eius, & ait: Hæc dicit rex: Placa-
táne ſunt omnia? Dixitque Iehu: Quid tibi
& paci? tranſi & ſequere me. Nūciauit quo
que ſpeculator, dicēs: Venit nūcius ad eos,
19 & non reuertit. ¶ Miſit etiam currum equo-
rum ſecundum: venitq; ad eos, & ait: Hæc
dicit rex: Nūquid pax eſt? Et ait Iehu: Quid
20 tibi & paci? tranſi, & ſequere me. ¶ Nun-
ciauit autem ſpeculator, dicens: Venit vſ-
que ad eos, & non reuertitur: eſt autem in-
ceſſus quaſi inceſſus Iehu filij Namſi: præ-
21 ceps enim graditur. ¶ Et ait Ioram: Iúge cur-
E rum. 'Iunxeruntq;' currum eius, & egreſſus
*'Iunxitque I.*
Ioram rex Iſraël, & Ochozias rex Iuda, ſin-
guli in curribus ſuis, egreſſique ſunt in oc-
curſum Iehu, & inuenerunt eum in agro
22 Naboth Iezrahelitæ. ¶ Cumque vidiſſet Io-
ram Iehu, dixit: Pax eſt Iehu? At ille reſpon
dit: Quæ pax? adhuc fornicationes Ieza-
bel matris tuæ, & veneficia eius multa vi-
23 gent. ¶ Conuertit autem Ioram manum
ſuam, & fugiens ait ad Ochoziam: Inſidiæ
24 Ochozia. ¶ Porrò Iehu tetendit arcum ma-
nu, & percuſſit Iorā inter ſcapulas, & egreſ-
ſa eſt ſagitta per cor eius, ſtatimque corruit
25 in curru ſuo. ¶ Dixitque Iehu ad Badacer
ducem: Tolle, proijce eum in agro Naboth

Iezrahelitæ: memini enim quãdo ego & tu
F ſedẽtes in curru, ſequebamur Achab přem
huius, quòd Dñs onus hoc leuauerit ſuper
|3.Re.21 f. 26 eũ, dicens: ¶Si non pro ſanguine Naboth,
& pro ſanguine filiorum eius, quem vidi
heri, ait Dñs, reddam tibi in agro iſto, dicit
Dñs. Nũc ergo tolle, & proijce eum in agrũ
27 iuxta verbum Dñi. ¶Ochozias aũt Rex Iuda
vidẽs hoc, fugit per viam domus horti: per-
ſecutusq; eſt eum Iehu, & ait: Etiam hunc
–6. percutite in curru ſuo –Et percuſſerunt eũ
in aſcẽſu Gaber, qui eſt iuxta Ieblaam: qui
28 fugit in Mageddo, & mortuº eſt ibi: ¶Et im-
poſuerunt eum ſerui eius ſuper currum
ſuum, & tulerunt in Ieruſalem: ſepelierũt-
que eum in ſepulchro cum patribus ſuis in
29 Ciuitate Dauid. ¶Anno vndecimo Ioram fi
*Regis Iſrael. lij Achab*, regnauit Ochozias ſuper Iudã,

30 ¶venitq; Iehu in Iezrahel. Porrò Iezabel in
troitu eius audito, depinxit oculos ſuos ſti-
bio, & ornauit caput ſuum, & reſpexit per
31 feneſtram ¶ingredientem Iehu per portam,
& ait: Nũquid pax poteſt eſſe Zambri, |qui
32 interfecit dñm ſuum? ¶Leuauitq; Iehu fa- |3.Re.16
G ciem ſuã ad feneſtram, & ait: Quæ eſt iſta? c.10.
Et inclinauerunt ſe ad eum duo vel tres eu
33 nuchi*. ¶At ille dixit eis: Præcipitate eam *& dixerunt: Hæc eſt illa Iezabel.
deorſum. Et præcipitauerunt eam, aſperſuſ-
que eſt ſanguine paries, & equorum vngu-
34 læ conculcauerunt eam. ¶Cumq; introgreſ-
ſus eſſet, vt comederet, biberetq;, ait: Ite, &
videte maledictam illam, & ſepelite eam:
35 quia filia regis eſt. ¶Cumque iſſent, vt ſepe-
lirent eam: non inuenerũt niſi caluariam,
36 & pedes, & ſummas manus. ¶Reuerſique
nunciauerunt ei. Et ait Iehu: Sermo Domi-



|3.Re.21 f.21. ni eſt, |quem locutus eſt per ſeruum ſuum
Eliam Teſbiten, dicens: In agro Iezrahel
37 comedent canes carnes Iezabel, ¶ & erunt
carnes Iezabel ſicut ſtercº ſuper faciem ter-
ræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes di-
cant: Hæccine eſt illa Iezabel?

## CAPVT X.

1 ERant aũt Achab ſeptuaginta fi-
A lij in Samaria: ſcripſit ergo Ie-
hu literas, & miſit ĩ Samariã,
ad optimates ciuitatis, & ad
maiores natu, & ad nutritios
2 Achab, dicẽs: ¶Statim vt acceperitis literas
has, q habetis filios dñi vři, & currus, & e-
3 quos, & ciuitates firmas, & arma, ¶ eligite
meliorẽ, & eũ qui vobis placuerit de filijs
dñi veſtri, & eum ponite ſuper ſolium pa-
4 tris ſui, & pugnate pro domo dñi veſtri. ¶Ti
muerunt illi vehementer & dixerunt: Ecce
duo reges non potuerunt ſtare coram eo, &
5 quõ nos valebimus reſiſtere? ¶Miſerũt ergo

præpoſiti domus, & præfecti ciuitatis, & ma
iores natu, & nutritij ad Iehu, dicentes: Ser
ui tui ſumus, quæcunq; iuſſeris faciemus,
nec conſtituemus nobis regem: quęcunque
6 tibi placẽt, fac ¶Reſcripſit aũt eis literas ſe
B cundò, dicẽs: Si mei eſtis, & obeditis mihi,
tollite capita filiorum dñi veſtri, & venite
ad me hac eadẽ hora cras, in Iezrahel. Por-
rò filij regis, ſeptuaginta viri, apud optima
7 tes ciuitatis nutriebantur. ¶Cumque veniſ-
ſent literæ ad eos, tulerunt filios regis, & oc
ciderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt ca
pita eorum in cophinis, & miſerũt ad eum
8 in Iezrahel: ¶Venit aũt nũcius, & indicauit
ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis.
Qui rñdit: Ponite ea ad duos aceruos iuxta
9 introitum portæ vſq; manè. ¶Cumq; dilu-
xiſſet, egreſſus eſt, & ſtans dixit ad omnem
populum: Iuſti eſtis: ſi ego coniuraui cõtra
dominum meũ, & interfeci eum, quis per-
10 cuſſit oẽs hos? ¶Videte ergo nunc quoniam

non

¶ 3. Reg. 21. g. 29.
nõ cecidit de ſermonib⁹ Dñi ĩ terrã, ꝗquos
locutus eſt Dñs ſup domũ Achab : & Dñs
fecit qđ locutus eſt in manu ſerui ſui Eliæ.
11 ¶Percuſſit igitur Iehu , oẽs qui reliqui erãt
C de domo Achab in Iezrahel , & vniuerſos
optimates eius, & notos, & ſacerdotes, do-
12 nec nõ remanerẽt ex eo reliquiæ. ¶Et ſurre
xit, & venit in Samariã , cumq; veniſſet ad
13 Camerã paſtorum, in via ¶ inuenit fratres
Ochoziæ regis Iuda, dixitq; ad eos: Qui nã
eſtis vos? Qui rũderunt:Fratres Ochoziæ ſu
mus,deſcendimus ad ſalutandos filios Re-
14 gis,& filios Reginæ.¶Qui ait:Cõprehendi-
te eos viuos.Quos cũ comprehendiſſent vi-
uos, iugulauerunt eos in ciſterna iuxta Ca-
merã,quadraginta duos viros, & nõ reliqt
15 ex eis quenquã. ¶Cumq; abijſſet inde,inue
D nit Ionadab filiũ Rechab in occurſũ ſibi ,
& benedixit ei.Et ait ad eũ: Nunqd eſt cor
tuũ rectũ * ſicut cor meũ cum corde tuo?Et
ait Ionadab : Eſt.Si eſt,inquit, da manum
tuã. Qui dedit ei manũ ſuã. At ille leuauit
16 eũ ad ſe in currũ,¶dixitq; ad eũ: Veni me-
cum,& vide zelum meum pro Dño. Et im-
17 poſitũ in curru ſuo,¶duxit in Samariam. Et
percuſſit omnes qui reliqui fuerant de A-
chab in Samaria, vſq; ad vnũ, iuxta verbũ
18 Dñi quod locutus eſt per Eliam. ¶ Congre-
gauit ergo Iehu omnem populum, & dixit
ad eos: Achab coluit Baal parum, ego au-
19 tem colam eũ amplius : ¶Nunc igitur om-
nes prophetas Baal , & vniuerſos ſeruos e-
ius , & cunctos ſacerdotes ipſius vocate ad
me : nullus ſit qui non veniat: ſacrificium
enim grande eſt mihi Baal: quicunque de-
E fuerit, non viuet. Porrò Iehu faciebat hoc
20 inſidioſè,vt diſperderet cultores Baal. ¶ Et
dixit : Sanctificate diem ſolennem Baal .
21 Vocauitq;, ¶ & miſit ĩ vniuerſos terminos
Iſraël, & venerunt cuncti ſerui Baal : non
fuit reſiduus ne vnus quidem qui nõ veni-
ret.Et ingreſſi ſunt templũ Baal,& repleta
eſt domus Baal,à ſummo vſq; ad ſummũ.
22 ¶Dixitq; his qui erant ſuper veſtes: Profer-
te veſtimenta vniuerſis ſeruis Baal.Et pro-
23 tulerunt eis veſtes .¶Ingreſſuſque Iehu , &
Ionadad filius Rechab templum Baal, ait
cultoribus Baal: Perquirite & videte ne qs
fortè vobiſcum ſit de ſeruis Domini,ſed vt
24 ſint ſerui Baal ſoli. ¶Ingreſſi ſunt igitur vt
facerent victimas & holocauſta . Iehu autẽ
præparauerat ſibi foris octoginta viros , &
dixerat eis: Quicunq; fugerit de hominib⁹
his quos ego adduxero in manus veſtras ,
25 anima eius erit pro anima illius. ¶Factum
eſt aũt cum cõpletũ eſſet holocauſtũ,præce-
pit Iehu militibus & ducibus ſuis : Ingre-
F dimini & percutite eos,nullus euadat. Per
cuſſeruntq; eos in ore gladij & proiecerũt
milites & duces: & ierunt in ciuitatẽ tẽpli
26 Baal , ¶& protulerunt ſtatuam de phano
27 Baal, & combuſſerunt. ¶& comminuerunt

* cũ corde meo.

¶ 3. Reg. 16. f. 32.

eam.Deſtruxerunt quoq; ædem Baal,& fe-
cerunt pro ea latrinas vſq; in diem hanc .
28 ¶Deleuit itaq; Iehu Baal de Iſraël.¶Verun-
29 tamen à peccatis Ieroboam filij Nabat q
peccare fecit Iſraël, nõ receſſit, nec dereli-
quit vitulos aureos qui erãt in Beth-el &
30 in Dan. ¶Dixit autem Dñs ad Iehu : Quia
ſtudioſè egiſti quod rectum erat , & place-
bat in oculis meis , & omnia quæ erant in
corde meo feciſti contra domum Achab :
‖filij tui vſque ad quartam generationem
31 ſedebunt ſuper thronũ Iſraël. ¶Porrò Iehu
G non cuſtodiuit vt ambularet in lege Dñi
Dei Iſraël in toto corde ſuo:nõ enim receſ
ſit à peccatis Ieroboã , qui peccare fecerat
32 Iſraël. ¶In dieb⁹ illis cępit Dñs tædere ſup
Iſraël : percuſſitq; eos Hazaël in vniuerſis
33 finibus Iſraël, ¶ à Iordane contra orienta-
lem plagam, omnẽ terram Galaad & Gad
& Ruben & Manaſſe, ab Aroer quæ eſt ſu-
per Torrentem-Arnon , & Galaad, & Ba-
34 ſan. ¶ Reliqua aũt verborum Iehu, & vni-
uerſa quæ fecit, & fortitudo eius , nónne
hæc ſcripta ſunt ĩ libro verborũ dierũ Re-
35 gum Iſraël? ¶Et dormiuit Iehu cum patri-
bus ſuis , ſepelieruntque eum in Samaria :
36 & regnauit Ioachaz filius eius pro eo.¶Dies
autem quos regnauit Iehu ſuper Iſraël,vi-
ginti & octo anni ſunt in Samaria.

‖ Inf. 15. c. 12.

## CAPVT XI.

1 Athalia verò mater Ochoziæ,vi-
A dens mortuum filium ſuum ,
ſurrexit,& interfecit omne ſe
2 men regium. ¶Tollens aũt Io-
ſaba filia Regis Ioram , ſoror
Ochoziæ Ioas filiũ Ochoziæ, furata eſt eũ
de medio filiorũ regis qui interficiebant, &
nutricẽ eius de triclinio : & abſcondit eũ à
3 facie Athaliæ vt nõ interficeretur. ¶Eratq;
cum ea ſex annis clã in domo Dñi : porrò
4 Athalia regnauit ſuper terrã*. ¶Anno autẽ
ſeptimo miſit Ioiada , & aſſumens centu-
riones , & milites introduxit ad ſe in tem-
plum Dñi,pepigitq; cũ eis fœdus : & adiu-
rans eos in domo Dñi , oſtendit eis filium
5 regis,¶ & præcepit illis, dicens : Iſte eſt ſer-
6 mo quem facere debetis: ¶ Tertia pars ve-
B ſtrũm introeat ſabbatho,& obſeruet excu-
bias domus regis : Tertia autem pars ſit ad
portam Seir: & tertia pars ſit ad portã quæ
eſt poſt habitaculũ ſcutariorũ: & cuſtodie-
7 tis excubias dom⁹ Meſſa: ¶Duæ verò partes
è vobis oẽs egredientes ſabbatho cuſtodiãt
8 excubias domus Domini circa regem . ¶Et
vallabitis eum , habentes arma in manib⁹
veſtris : ſi quis autem ingreſſus fuerit ſep-
tum templi,interficiatur:eritiſque cũ rege
9 introeunte & egrediente. ¶Et fecerunt cen-
turiones iuxta omnia quæ præceperat eis
Ioiada ſacerdos : & aſſumentes ſinguli vi-
ros ſuos, qui ingrediebantur ſabbathũ cũ
his qui egrediebantur è ſabbatho , ve-

2. Par. 22. d. 10.

* Septem annis.

2. Par. 23. a. 1.

10 nerunt ad Ioiadam ſacerdotem. ¶ Qui de-
dit eis haſtas, & arma regis Dauid, q̃ erant
11 in domo Dñi. ¶Et ſteterunt ſinguli habẽtes
arma in manu ſua à parte templi dextera,
vſq; ad partẽ ſiniſtram altaris, & ędis, cir-
12 cum regem. ¶Produxitq́; filium regis, & po
C ſuit ſuper eum diadema & teſtimoniũ: fe-
ceruntq́; eum regẽ, & vnxerunt, & plaudẽ-
13 tes manu dixerunt: Viuat rex. ¶Audiuit au-
tem Athalia vocem populi currentis: & in
14 greſſa ad turbas in templum Domini, ¶ vi-
dit regem ſtantem ſuper tribunal iuxta mo
rem, & cantores & 'tubas' prope eum, om-
nemq́; populũ terræ lætantem: & canentẽ
tubis: & ſcidit veſtimenta ſua, clamauitq́;:
15 Coniuratio, coniuratio. ¶Præcepit autem
Ioiada * centurionibus qui erant ſup exer-
citum, & ait eis: Educite eã extra ſepta tẽ-
pli: & quicunq; eã ſecutus fuerit, feriat̃ gla
dio. Dixerat enim ſacerdos: Non occidatur
16 in templo Dñi. ¶Impoſueruntq́; ei manus,
D & impegerunt eam ꝑ viam introitus equo
rum, iuxta palatium*, & interfecta eſt ibi.
17 Pepigit ergo Ioiada fœdus inter Dñm & re
gẽ, & inter populũ, vt eſſet populus Dñi, &
18 inter regem & populum. ¶Ingreſſúsque eſt
oĩs populus terræ tẽplũ Baal, & deſtruxe-
runt aras eius, & imagines contriuerunt va
lidè: Mathan quoq; ſacerdotem Baal occi-
derunt corã altari: Et poſuit ſacerdos cu-
19 ſtodias in domo Domini. ¶Tuliſq; cẽturio-
nes, & Cerethi & Phelethi legiones, & om
nẽ populum terrę, deduxeruntq́; regẽ de do
mo Domini: & venerunt per viam portæ
ſcutariorum in palatium, & ſedit ſup thro
20 nũ regũ. ¶Lætatusq́; eſt omnis populus ter-
rę, & ciuitas conquieuit. Athalia aũt occiſa
21 eſt gladio in domo regis. ¶Septemq́; anno-
rum erat Ioas cum regnare cœpiſſet.

## CAPVT XII.

1 ANNo ſeptimo Iehu regnauit
A Ioas: quadraginta annis regna
uit in Ieruſalem: nomẽ matris
2 eius Sebia, de Berſabee. ¶ Fe-
citq́; Ioas rectum coram Domi
no cunctis diebus quibus docuit eũ Ioiada
3 ſacerdos. ¶Veruntamẽ excelſa nõ abſtulit:
adhuc enim populus immolabat, & adole-
4 bat in excelſis incenſum. ¶Dixitq; Ioas ad
ſacerdotes: Omnem pecuniam ſanctorum
quę illata fuerit in templum Dñi à præter
euntibus, q̃ offertur pro precio animæ, &
quam ſpontè & arbitrio cordis ſui inferũt
in templum Dñi: accipiant illam ſacerdo-
5 tes iuxta ordinem ſuum, ¶& inſtaurent ſar-
tatecta domus, ſiquid neceſſarium viderint
6 inſtauratione. ¶ Igitur vſq; ad viceſimum-
tertium annum regis Ioas, non inſtaurauẽ
7 rũt ſacerdotes ſartatecta tẽpli. ¶ Vocauitq;
rex Ioas Ioiadam põtificem & ſacerdotes,
B dicens eis: Quare ſartatecta non inſtaura-
tis templi? nolite ergo amplius accipere pe
cuniam iuxta ordinem veſtrũ, ſed ad inſtau
8 rationẽ templi reddite eam. ¶ Prohibitiq;
ſunt ſacerdotes vltrà accipere pecuniã à po
9 pulo, & inſtaurare ſartatecta 'domus'. ¶Et *templi s.
tulit Ioiada pontifex gazophylacium vnũ:
aperuitq; foramen déſuper, & poſuit illud
iuxta altare ad dexteram ingredientiũ do-
mum Dñi, mittebantq; in eo ſacerdotesq
cuſtodiebant oſtia, omnem pecuniam quæ
10 deferebatur ad templum Domini. ¶Cumq;
viderent nimiã pecuniam eſſe in gazophy-
lacio, aſcendebat ſcriba regis & pontifex,
effundebantq; & numerabant pecuniam
quę inueniebatur in domo Domini: & da-
bant eam iuxta numerum atq; menſuram
in manu eorũ qui ꝑerant cęmentarijs do-
mus Dñi: qui impendebant eam in fabris
lignorum, & cæmentarijs ijs qui operabã-
12 tur in domo Dñi, ¶ & ſartatecta faciebant:
& ijs qui cędebant ſaxa, & vt emerẽt ligna
& lapides qui excidebantur: ita vt implere
tur inſtauratio domus Dñi in vniuerſis q̃
indigebant expenſa ad muniendã domũ.
13 ¶Veruntamen non fiebant ex eadem pecu-
nia hydriæ templi Domini, & fuſcinulę, &
turibula, & tubę, & omne vas aureũ & ar-
genteum, de pecunia quæ inferebatur in
14 templum Domini. ¶Ijs enim qui faciebant
opus, dabatur, vt inſtauraretur * templum * ex car.
15 Domini: ¶ & nõ fiebat ratio ijs hominibus
qui accipiebant pecuniam vt diſtribuerẽt
eam artificibus, ſed in fide tractabant eam.
15 ¶ Pecuniam verò pro delicto & pecuniam
pro peccatis non inferebant in templũ Do
17 mini, quia ſacerdotum erat. ¶Tunc aſcẽdit
D Hazaël rex Syrię, & pugnabat contra Geth,
cepitq; eam, & direxit faciẽ ſuam vt aſcen-
18 deret in Ieruſalem. ¶Quam ob rẽ tulit Ioas
rex Iuda oĩa ſanctificata, quæ cõſecrauerãt
Ioſaphat, & Ioram, & Ochozias patres ei⁹
reges Iuda & quæ ipſe obtulerat: & vni-
uerſum 'argentũ' quod inueniri potuit in *aurum s.
theſauris templi Dñi, & in palatio regis:
miſitq; Hazaëli regi Syriæ, & receſſit ab Ie
19 ruſalem. ¶Reliqua autem ſermonum Ioas,
& vniuerſa q̃ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt
20 in libro verborum dierum regũ Iuda? ¶Sur-
rexerunt aũt ſerui eius, & coniurauerunt
inter ſe, percuſſerũtq; Ioas in Domo-mel-
21 lo in deſcẽſu Sella. ¶Ioſachar namq; filius
Semaath, & Iozabad filius Somer ſerui e-
ius, percuſſerunt eũ, & mortuus eſt: & ſepe
lierunt eũ cũ patribus ſuis in Ciuitate Da-
uid, regnauitq; Amaſias filius eius pro eo.

## CAPVT XIII.

1 ANno viceſimo tertio Ioas filij
A Ochozię regis Iudæ, regnauit
Ioachaz filiꝰ Iehu ſup Iſraël,
in Samaria, decem & ſeptem
2 annis. ¶Et fecit malum coram
Domino, ſecutusq; eſt peccata Ieroboã fi-
lij Nabat, qui peccare fecit Iſraël, & nõ de



3 clinauit ab eis. ¶Iratuſq; eſt furor Dñi con-
tra Iſraël, & tradidit eos i manu Hazaël re-
gis Syrię, & in manu Bẽ-adad filij Hazaël,
4 cunctis diebus. ¶Deprecatus eſt aũt Ioachaz
faciem Dñi, & audiuit eum Dñs: vidit.n.an
guſtiã Iſraël, quia attriuerat eos rex Syriæ:
5 ¶& dedit Dñs ſaluatorem Iſraëli, & libera-
tus eſt de manu regis Syriæ: habitauerũtq;
filij Iſraël in tabernaculis ſuis ſicut heri, &
6 nudiſtertius. ¶Veruntamen non receſſerunt
à peccatis domus Ieroboam qui peccare fe
cit Iſraël, ſed in ipſis ambulauerunt: ſi qui
7 dem & lucus permanſit in Samaria. ¶Et nõ
ſunt derelicti Ioachaz de populo, niſi quin
quaginta equites, & decem curr⁹, & decem
millia peditum: interfecerat enim eos rex
Syriæ, & redegerat quaſi puluerem in tritu
8 ra areæ. ¶Reliqua aũt ſermonum Ioachaz,
B & vniuerſa quę fecit, & fortitudo eius, nôn
ne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierũ
9 regum Iſraël? ¶Dormiuitq; Ioachaz cum pa
tribus ſuis, & ſepelierunt eũ in Samaria: re
10 gnauitq; Ioas filius eius ꝓ eo. ¶Anno trice-
ſimoſeptimo Ioas regis Iuda, regnauit Ioas
filius Ioachaz ſuper Iſraël in Samaria ſede
11 cim annis, ¶& fecit quod malum eſt in con-
ſpectu Dñi: non declinauit ab oĩbus pecca-
tis Ieroboã filij Nabat, qui peccare fecit Iſ-
12 raël, ſed in ipſis ambulauit. ¶Reliqua autẽ
ſermonũ Ioas, & vniuerſa quę fecit, & forti
tudo eius, quõ pugnauerit cõtra Amaſiam
regẽ Iuda, nónne hæc ſcripta ſunt in libro
13 ſermonum dierũ regũ Iſraël? ¶Et dormiuit
Ioas cum patribus ſuis: Ieroboam aũt ſedit
ſuper ſoliũ eius. Porrò Ioas ſepultus eſt in
14 Samaria cum regibus Iſraël. ¶Eliſeus aũt æ-
C grotabat infirmitate, qua & mortuus eſt:
deſcẽditq; ad eum Ioas rex Iſraël, & flebat
coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi,
15 currus Iſraël, & auriga eius. ¶Et ait illi E-
liſeus: Affer arcum & ſagittas. Cumque
16 attuliſſet ad eum arcum & ſagittas, ¶di-
xit ad regem Iſraël: Pone manum tuam
ſuper arcum. Et cùm poſuiſſet ille ma-
num ſuam, ſuperpoſuit Eliſeus manus
17 ſuas manibus regis, ¶& ait: Aperi fene-
ſtram orientalem. Cumque aperuiſſet,
dixit Eliſeus: Iace ſagittam. Et iecit. Et ait
Eliſeus: Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta
ſalutis contra Syriam, percutieſq; Syriam
18 in Aphec, donec cõſumas eam. ¶Et ait: Tol-
le ſagittas. Qui cùm tuliſſet, rurſum dixit
ei: Percute iaculo terram. Et cùm percuſ-
19 ſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet, ¶iratus eſt
vir Dei contra eum, & ait: Si percuſſiſſes
quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties, percuſſiſ-
ſes Syriam vſque ad conſummationem:
nunc autem tribus vicibus percuties eam.
20 ¶Mortuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt
D eum. Latrunculi autem de Moab vene-
21 runt in terram in ipſo anno. ¶Quidam au-
tem ſepelientes hominem, viderũt latrun-
culos, & proiecerunt cadauer in ſepulchro
Eliſei: ‖ Quod cùm tetigiſſet oſſa Eliſei, re- ‖Ecc.48.
22 uixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos. ¶Igi- b.14.
tur Hazaël rex Syriæ afflixit Iſraël cunctis
23 diebus Ioachaz: ¶& miſertus eſt Dominus
eorum, & reuerſus eſt ad eos propter pa-
ctum ſuum quod habebat cum Abraham,
& Iſaac, & Iacob: & noluit diſperdere eos,
neque proijcere penitus, vſque in præſens
24 tempus. ¶Mortuus eſt autem Hazaël rex
Syriæ, & regnauit Ben-adad filius eius pro
25 eo. ¶Porrò Ioas filius Ioachaz, tulit vrbes de
manu Ben-adad filij Hazaël, quas tulerat
de manu Ioachaz patris ſui iure prælij: tri-
bus vicibus percuſſit eum Ioas, & reddidit
ciuitates Iſraël.

CAPVT XIIII.

‖1.Pa.25 a.1.
1 IN anno ſecundo Ioas filij Ioa-
A chaz regis Iſraël, regnauit A-
maſias filius Ioas regis Iuda.
2 ¶ Vigintiquinque annorũ erat
cùm regnare cœpiſſet: viginti
*autẽ ſ.
aũt & nouẽ annis regnauit in Ieruſalẽ: no-
3 men matris eius Ioadã de Ieruſalem. ¶ Et fe-
cit rectũ coram Dño, veruntamẽ non vt Da
uid pr̃ eius. Iuxta oĩa quæ fecit Ioas pater
4 ſuus, fecit: ¶ niſi hoc tm̃ ꝙ excelſa non abſtu
lit: adhuc enim populus immolabat & ado
5 lebat incenſum in excelſis. ¶ Cũq; obtinuiſ
ſet regnũ percuſſit ſeruos ſuos qui interfe-
6 cerant regẽ patrem ſuũ: ¶ filios aũt eorũ qui
B occiderant, non occidit iuxta quod ſcriptũ
eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit Dñs,
‖Deu.24. c.16. Eze.18. c.20.
dicẽs: ‖ Non morientr̃ patres pro filijs, neq;
filij moriẽtur pro patribus: ſed vnuſquiſq;
7 in peccato ſuo morietr̃. ¶ Ipſe percuſſit Edõ
in Valle Salinarum decem millia, & apprẽ
dit petram in prælio, vocauitq; nomẽ eius
8 Iectehel, vſq; in præſentẽ diem. ¶ Tunc mi-
ſit Amaſias nũcios ad Ioas filium Ioachaz,
filij Iehu regis Iſraël, dicens: Veni, & videa
9 mus nos. ¶ Remiſitque Ioas rex Iſraël ad A-
maſiam regẽ Iuda, dicens: Carduus Libani
miſit ad Cedrum, quæ eſt in Libano, dicẽs:
Da filiam tuam filio meo vxorem. Tranſie-
runtq; beſtiæ ſaltus, quę ſunt in Libano, &
10 conculcauerunt carduum. ¶ Percutiens inua
luiſti ſuper Edom, & ſubleuauit te cor tuũ:
contentus eſto gloria, & ſede in domo tua:
quare prouocas malũ, vt cadas tu & Iudas
11 tecũ? ¶ Et non acquieuit Amaſias: Aſcẽditq;
Ioas rex Iſraël, & viderunt ſe, ipſe & Ama-
ſias rex Iuda in Beth-ſames oppido Iudæ.
12 ¶ Percuſſusq; eſt Iuda coram Iſraël, & fuge-
D runt vnuſquiſq; in tabernacula ſua. ¶ Ama
13 ſiam verò regem Iuda filiũ Ioas filij Ocho
ziæ, cepit Ioas rex Iſraël in Beth-ſames, &
adduxit eũ in Ieruſalem: & interrupit mu-
rum Ieruſalẽ, à porta Ephraim vſq; ad por
14 tam anguli, quadringentis cubitis. ¶ Tulitq;
oẽ aurum & argentũ, & vniuerſa vaſa quæ
inuẽta ſunt in domo Dñi, & in theſauris re
gis, & obſides, & reuerſus eſt in Samariam.
15 ¶ Reliqua aũt verborũ Ioas quæ fecit, & for
titudo eius qua pugnauit contra Amaſiã re
gem Iuda, nónne hæc ſcripta ſunt in libro
16 ſermonũ dierum regũ Iſraël? ¶ Dormiuitq;
E Ioas cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Sa
maria cum regibus Iſraël: & regnauit Iero
17 boam filius eius pro eo. ¶ Vixit aũt Amaſias
filius Ioas rex Iuda, poſtquàm mortuus eſt
*quindecim ſ.
Ioas filius Ioachaz regis Iſraël, *vigintiqn
18 que annis. ¶ Reliqua aũt ſermonũ Amaſiæ
nónne hęc ſcripta ſunt in libro ſermonum
19 dierum regum Iuda? ¶ Factaq; eſt contra eũ
coniuratio in Ieruſalem: at ille fugit in La
chis. Miſeruntq; poſt eum in Lachis & in-
20 terfecerunt eum ibi: ¶ & aſportauerunt in

equis, ſepultusq; eſt in Ieruſalẽ cum patri-
21 bus ſuis in Ciuitate Dauid. ¶ Tulit aũt vni ‖2.Pa.26 a.1.
F uerſus populus Iudæ Azariã annos natũ ſe
decim, & conſtituerunt eum regẽ pro patre
22 eius Amaſia. ¶ Ipſe ædificauit *Ailam, & re *Elath 1.
ſtituit eam Iudæ, poſtq̃ dormiuit rex cũ pa
23 tribus ſuis. ¶ Anno quintodecimo Amaſię fi
lij Ioas regis Iuda, regnauit Ieroboam filiꝰ
Ioas regis Iſraël ĩ Samaria, quadraginta &
24 vno anno: & fecit quod malũ eſt corã Dño.
Non receſſit ab oĩbus peccatis Ieroboam fi
25 lij Nabat, qui peccare fecit Iſraël. ¶ Ipſe re-
G ſtituit terminos Iſraël ab introitu Emath,
vſq; ad Mare ſolitudinis iuxta ſermonem
Dñi Dei Iſraël, quem locutus eſt per ſeruũ
ſuũ Ionam filiũ Amathi *prophetam qui *propheta 1. Ion.1.a.1.
26 erat de Geth quæ eſt in Opher. ¶ Vidit enim
Dñs afflictionẽ Iſraël amaram nimis, & ꝙ
conſumpti eſſent vſq; ad clauſos carcere &
extremos, & non eſſet qui auxiliaretr̃ Iſraë-
27 li. ¶ Nec locutus eſt Dominus vt deleret no-
men Iſraël de ſub cœlo, ſed ſaluauit eos in
28 manu Ieroboam filij Ioas. ¶ Reliqua aũt ſer
monum Ieroboam, & vniuerſa quę fecit, &
fortitudo eius qua præliatus eſt, & quomo-
do reſtituit Damaſcum, & Emath Iudæ in
Iſraël, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ſer-
29 monum dierum regũ Iſraël? ¶ Dormiuitq;
Ieroboam cum patribꝰ ſuis regibus Iſraël,
& regnauit Zacharias filius eius pro eo.

CAPVT XV.

1 ANno viceſimoſeptimo ‖ Ieroboã
A regis Iſraël, regnauit Azarias
2 filius Amaſiæ regis Iuda. ¶ Se-
decim annorum erat, cùm re-
gnare cœpiſſet, & quinquagin
ta duobus annis regnauit in Ieruſalem: no
3 men matris eius Iechelia, de Ieruſalẽ. ¶ Fe-
citq; quod erat placitum coram Dño, iuxta
4 oĩa quæ fecit Amaſias pater eius. ¶ Verunta
men excelſa nõ eſt demolitus: adhuc popu-
lus ſacrificabat, & adolebat incẽſum in ex-
5 celſis. ¶ Percuſſit aũt Dñs regẽ, & fuit leꝓſus
vſq; in diẽ mortis ſuę, & habitabat ĩ domo ‖2.Pa.26 d.21.
*libera ſeorſum: Ioathã verò filiꝰ regis gu- *liberè ſ.
bernabat palatiũ, & iudicabat populũ ter-
6 rę. ¶ Reliqua aũt ſermonũ Azariæ & vniuer
ſa q̃ fecit, nónne hęc ſcripta ſunt ĩ libro ver
7 borũ dierũ regũ Iuda? ¶ Et dormiuit Azarias
cũ patribus ſuis: ſepelierũtq; eũ cũ maiori
bus ſuis in Ciuitate Dauid, & regnauit Ioa
8 thã filius eius pro eo. ¶ Anno triceſimo octa
B uo Azarię regis Iudæ, regnauit Zacharias fi
lius Ieroboã ſup Iſraël in Samaria ſex mẽſi
9 bus: ¶ & fecit quod malũ eſt corã Dño, ſicut
fecerãt patres eius: nõ receſſit à peccatis Ie
roboã filij Nabat qui peccare fecit Iſraël.
10 ¶ Coniurauit aũt contra eum Sellũ filius Ia
bes: pcuſſitq; eũ palàm, & interfecit, regna
11 uitq; pro eo. ¶ Reliqua autem verborum Za
chariæ, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſer- ‖Su.10. 16.
12 monum dierum regum Iſraël? ¶ ‖ Iſte eſt

ſermo

ſermo Dñi quem locutus eſt ad Iehu dicẽs:
C Filij tui vſq; ad quartã generationem ſede- -ſ.
bunt de te ſuper thronũ Iſraël Factumq;
13 eſt ita. ¶Sellum filius Iabes regnauit triceſi-
monono anno Azariæ regis Iudæ. regnauit
14 aũt vno mẽſe in Samaria. ¶Et aſcendit Ma-
nahem filius Gadi de Therſa: venitq; in Sa
mariam, & percuſſit Sellũ filiũ Iabes in Sa-
maria, & interfecit eum, regnauitq; pro eo.
15 ¶Reliqua aũt verborum Sellum, & coniura
tio eius per quam tetendit inſidias, nónne
hæc ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierum
16 regũ Iſraël? ¶Tunc percuſſit Manahẽ Thap-
ſam, & omnes qui erant in ea, & terminos
eius de Therſã, noluerãt enim aperire ei: &
interfecit omnes prægnantes eius, & ſcidit
17 eas. ¶Anno triceſimonono Azariæ regis Iu-
D dæ regnauit Manahem filius Gadi ſuper Iſ
18 raël decẽ annis in Samaria. ¶Fecitq; quod
erat malũ corã Dño: non receſſit à peccatis
Ieroboã filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël
19 *cũctis diebus eius. ¶Veniebat Phul *rex Aſ
ſyriorũ in *Therſã, & dabat Manahẽ Phul
mille talenta argẽti, vt eſſet ei in auxilium,
20 & firmaret regnum eius. ¶Indixitque Mana
hem argentum ſuper Iſraël cunctis poten-
tibus & diuitibus vt daret regi Aſſyriorũ,
quinquaginta ſiclos argẽti per ſingulos: re-
uerſusq; eſt rex Aſſyriorum, & non eſt mo-
21 ratus in *Therſa. ¶Reliqua autem ſermo-
num Manahem, & vniuerſa quæ fecit, nón
ne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierũ
22 regum Iſraël? ¶Et dormiuit Manahem cũ
E patribus ſuis; regnauitq; Phaceia filius eius
23 pro eo. ¶Anno quinquageſimo Azariæ re-
gis Iudæ, regnauit Phaceia filius Manahẽ
24 ſuper Iſraël in Samaria, biennio: ¶& fecit
quod erat malum coram Dño: non receſſit
à peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pecca
25 re fecit Iſraël. ¶Coniurauit aũt aduerſus eũ
Phacee filius Romeliæ, dux eius, & percuſ
ſit eũ in Samaria in turre domus regiæ iux-
ta Argob, & iuxta Ariæ, & cũ eo quinquagin-
ta viros de filijs Galaaditarũ, & interfecit eũ
26 regnauitq; pro eo. ¶Reliqua aũt ſermonum
Phaceia, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierum regũ
27 Iſraël? ¶Anno quinquageſimo ſecundo Aza
riæ regis Iudę, regnauit Phacee filius Rome
liæ ſuper Iſraël in Samaria, viginti annis.
28 ¶Et fecit quod erat malum coram Dño: nõ
F receſſit à peccatis Ieroboã filij Nabat, q pec
29 care fecit Iſraël. ¶In diebus Phacee regis Iſ
raël venit Teglath phaleſar rex Aſſur, & ce
pit Aion, & Abel domum Maacha, & Ia-
noe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilęã.
& vniuerſam terram Nephthali: & trãſtu
30 lit eos in Aſſyrios. ¶Coniurauit aũt, & teten
dit inſidias Oſee filius Ela contra Phacee fi
liũ Romelię, & percuſſit eũ, & interfecit: re
gnauitq; pro eo viceſimo anno Iohathã fi-
31 lij Oziæ. ¶Reliqua autem ſermonum Pha-

*Cunctis diebus eius veniebat Phul. ſ.

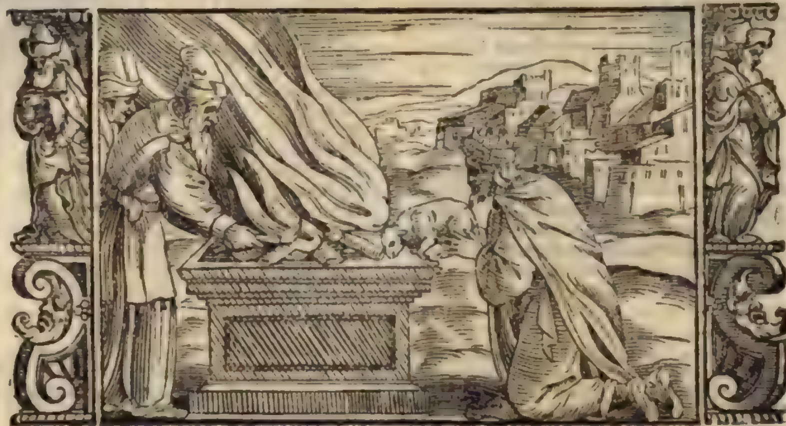
*terram ſ.

*terra ſ.

cee, & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta
ſunt in libro ſermonum dierum regum Iſ-
32 raël? ¶Anno ſecundo Phacee filij Romeliæ 2. Pa. 27 a. 1.
G regis Iſraël, regnauit Ioatham filius Oziæ
33 regis Iuda. ¶Vigintiquinque annorum erat
cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis re-
gnauit in Ieruſalem: nomen matris eius, Ie
34 ruſa filia Sadoc. ¶Fecitq; quod erat placitũ
coram Dño: iuxta omnia quæ fecerat Ozias
35 pater ſuus, operatus eſt. ¶Veruntamen excel
ſa nõ abſtulit: adhuc populus immolabat,
& adolebat incenſum in excelſis: ipſe ædifi
cauit portam domus Dñi ſublimiſſimam.
36 ¶Reliqua aũt ſermonum Ioathã, & vniuer
ſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in li-
37 bro verborum dierum regum Iuda? ¶In die-
bus illis cępit Dñs mittere in Iudam Raſin
38 regem Syriæ, & Phacee filium Romelię. ¶Et
dormiuit Ioathan cum patribus ſuis, ſepul
tusq; eſt in ciuitate Dauid patris ſui, & re-
gnauit Achaz filius eius pro eo.

## CAPVT XVI.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee 2. Pa. 28 a. 1.
A filij Romeliæ, Regnauit A-
chaz filius Ioatham regis Iu-
2 da. ¶Viginti annorum erat A-
chaz cùm regnare cœpiſſet, &
ſedecim annis regnauit in Ieruſalem.
Non fecit quod erat placitum in conſpe-
ctu Domini Dei ſui, ſicut Dauid pater eius,
3 ſed ambulauit in via regum Iſraël: in-
ſuper & filium ſuum conſecrauit, transfe-
rens per ignem ſecundum idôla Gentium,
quæ diſſipauit Dominus corã filijs Iſraël:
4 ¶Immolabat quoq; victimas & adolebat in
cenſum in excelſis, & in collibus, & ſub oĩ
5 ligno frondoſo. ¶Tunc aſcendit Raſin rex Iſ. 7. a. 1.
Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſraël
in Ieruſalem ad prœliandum: cumq; obſide
6 rent Achaz, nõ valuerunt ſuperare eũ. ¶In
tpe illo reſtituit Raſin rex Syriæ Ailam Sy
riæ, & eiecit Iudæos de Aila: & Idumæi *ve *& Syri
nerũt in Ailã, & habitauerunt ibi vſque in
7 diẽ hanc. ¶Miſit aũt Achaz nuncios ad The
B glath phalaſar regẽ Aſſyriorũ, dicẽs: ſeruus
tuus & filius tuus ego ſum: aſcende, & ſal-
uum me fac de manu regis Syriæ, & de ma
nu regis Iſraël, qui conſurrexerunt aduer-
8 ſum me. ¶Et cũ collegiſſet * argentũ & aurũ *Achaz ſ.
qđ inueniri potuit in domo Domini, & in
theſauris regis, miſit regi Aſſyriorũ mune-
9 ra. ¶Qui & acquieuit voluntati eius: aſcendit
enim rex Aſſyriorum in Damaſcum, & va-
ſtauit eã: & trãſtulit habitatores eius Cyre
10 nen, Raſin aũt interfecit. ¶Perrexitq; rex A-
chaz in occurſum Theglath phalaſar regis
Aſſyriorũ i Damaſcũ: cumq; vidiſſet altare
Damaſci, miſit rex Achaz ad Vriã ſacerdotẽ
exẽplar eiꝰ & ſimilitudinẽ iuxta oẽ opꝰ eiꝰ.
11 ¶Extruxitq; Vrias ſacerdos altare: iuxta oĩa
C quę præceperat rex Achaz, de Damaſco: ita



fecit ſacerdos Vrias, donec veniret rex A-
11 chaz de Damaſco. ¶Cumq; veniſſet rex de
Damaſco, vidit altare & venerat* eſt illud,
aſcenditq; & immolauit holocauſta & ſa
13 crificium ſuum. ¶Et libauit libamina, & fu
dit ſanguinẽ pacificorũ quæ obtulerat ſu;
14 altare. ¶Porrò altare æreũ, quod erat coram
Dño, tranſtulit de facie templi, & de loco
altaris, & de loco tẽpli Dñi, poſuitq; illud
15 ex latere altaris ad Aquilonem. ¶ Præcepit
quoque rex Achaz Vriæ ſacerdoti, dicens:
Super altare maius offer holocaſtum matu
tinum, & ſacrificium veſpertinum, & holo
cauſtum regis, & ſacrificium eius, & holo-
cauſtum vniuerſi populi terræ, & ſacrificia
eorum, & libamina eorum, & oẽm ſangui-
nem holocauſti, & vniuerſum ſanguinem
D victimæ ſupꝑ illud effundes: altare verò æ
16 reũ erit paratũ ad voluntatẽ meã. ¶Fecit igi
tur Vrias ſacerdos iuxta oĩa q̃ præceperat
17 rex Achaz. ¶Tulit aũt rex Achaz cælatas ba-
ſes, & luterẽ, qui erat deſuper: & mare de-
poſuit de bobus æreis, q ſuſtentabãt illud,
& poſuit ſuper pauimentum ſtratũ lapide.
18 ¶Muſach quoq; ſabbathi, quod ædificaue-
rat in tẽplo, & ingreſſum regis exterius, cõ-
uertit in templum Dñi propter regem Aſ-
19 ſyriorum. ¶ Reliqua autem verborum A-
chaz* quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in
20 libro ſermonum dierũ regum Iuda? ¶ Dor-
miuitq; Achaz cum patribus ſuis, & ſepul
tus eſt cum eis in Ciuitate Dauid, & regna
uit Ezechias filius eius pro eo.

* & omnia.

## CAPVT XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis
A Iuda, regnauit Oſee filius Ela
in Samaria ſuper Iſrael nouẽ
2 annis. ¶Fecitq; malum coram
Domino: ſed non ſicut reges
3 Iſraël qui ante eum fuerant. ¶Contra hunc
aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum, & fa Inf. 18. b. 9.
ctus eſt ei Oſee ſeruus, reddebatq; illi tri-
4 buta. ¶Cumque deprehendiſſet rex Aſſyrio Tobias 1. a. 1.
rum Oſee, quòd rebellare nitens, miſiſſet
nuncios ad Sua regem Ægypti, ne præſta-
ret tributa regi Aſſyriorũ ſicut ſingulis an-
nis ſolitus erat: obſedit eum, & vinctum
5 miſit in carcerem. Peruagatusque eſt om-
nem terram: & aſcendens Samariam, ob-
6 ſedit eam tribus annis. ¶‖Anno autem no- ‖Inf. 18. b. 10.
no Oſee, cepit rex Aſſyriorum Samariam,
& tranſtulit Iſraël in Aſſyrios: poſuitque
eos in Hala, & in Habor iuxta fluuium
7 Gozan, in ciuitatibus Medorum. ¶Factum
eſt enim, cum peccaſſent filij Iſraël Domi-
B no Deo ſuo, qui eduxerat eos de Terra
Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægy-
8 pti, coluerunt deos alienos. ¶ Et ambula-
uerunt iuxta ritum Gentium quas conſum
pſerat Dominus in conſpectu filiorum Iſ-
raël, & regum Iſraël: quia ſimiliter fece-
9 rant. ¶Et ˇoffenderuntˇ filij Iſraël verbis nõ operuerũt ſ.
rectis Dominum Deum ſuum: & ædificaue
runt ſibi excelſa in cunctis vrbibus ſuis à
Turre-cuſtodum, vſque ad ciuitatem-mu
10 nitam. ¶ Feceruntq; ſibi ſtatuas & lucos in
omni colle ſublimi, & ſubter omne lignũ
11 nemoroſum: ¶ & adolebant ibi incenſum
ſuper aras in morem Gentium quas trãſtu
lerat Dominus à facie eorum: feceruntque
12 verba peſſima, irritantes Dominum, ¶ &
coluerunt immunditias de quibus præce-
pit eis Dominus ne facerent verbum hoc.
13 ¶Et teſtificatus eſt Dominus in Iſrael, &
in Iuda per manum omnium Propheta-
rum, & Videntium dicens: ‖Reuertimini ‖Iere. 25. b. 5.
à vijs veſtris peſſimis, & cuſtodite præce-
pta mea, & ceremonias, iuxta omnem le-
gem quã præcepi patribus veſtris, & ſicut
miſi ad vos in manu ſeruorum meorum

prophe-



14 prophetarum. ¶Qui non audierunt, ſed in-
C durauerunt ceruicem ſuam iuxta ceruicem
patrum ſuorũ, qui noluerunt obedire Do-
15 mino Deo ſuo. ¶Et abiecerũt legitima eius,
& pactum quod pepigit cũ patribus eorũ,
& teſtificationes quibus cõteſtatus eſt eos:
ſecutique ſunt vanitates, & vanè egerũt: &
ſecuti ſunt Gentes quæ erant per circuitũ
eorum, ſuper quibus præceperat Dñs eis, vt
16 non facerent ſicut & illæ faciebant. ¶Et de-
reliquerunt omnia præcepta Domini Dei
ſui: feceruntque ſibi conflatiles duos vitu-
los, & lucos, & adorauerũt vniuerſam mili
17 tiã cœli: ſeruieruntq; Baal, ¶& conſecraue-
rũt filios ſuos & filias ſuas per ignẽ: & diui
nationibus inſeruiebant & augurijs, & tra-
diderant ſe vt facerẽt malũ corã Domino,
18 vt irritarẽt eum. ¶Iratusq; eſt Dominus ve-
hementer Iſraëli, & abſtulit eos à cõſpectu
ſuo, & non remãſit niſi tribus Iuda tantũ-
19 modo. ¶Sed nec ipſe Iuda cuſtodiuit mãda-
ta Domini Dei ſui: veruntamen ambula-
uit in erroribus Iſraël, quos operatus fue
20 rat. ¶Proiecitq; Dominus omne ſemen Iſ-
D raël, & afflixit eos, & tradidit eos in manu
diripientium, donec proijceret eos à facie
‖ 3. Reg. 12. c. 19. 21 ſua: ‖ex eo iam tempore, quo ſciſſus eſt Iſ
raël à Domo Dauid, & cõſtituerunt ſibi re
gem Ieroboam filium Nabat: ſeparauit.n.
Ieroboã Iſraël à Domino: & peccare eos fe
22 cit peccatum magnum. ¶Et ambulauerunt
filij Iſraël in vniuerſis peccatis Ieroboã q̃
— 5. 23 fecerat: —& nõ receſſerunt ab eis, ¶vſque-
‖I re. 25. b. 3. quo Dominus auferret Iſraël à facie ſua, ‖ſi
cut locutus fuerat in manu omniũ ſeruorũ
ſuorum prophetarum: tranſlatusq; eſt Iſ-
raël de terra ſua in Aſſyrios, vſque in diem
* viros. 24 hanc. ¶Adduxit aũt rex Aſſyriorũ * de Baby-
lone, & de Cutha, & de Auah, & de Emath
& de Sepharuáim: & collocauit eos in ci-
uitatibus Samariæ pro filijs Iſraël: qui poſ-
ſederunt Samariam, & habitauerunt in vr-
25 bibus eius. ¶Cumq; ibi habitare cœpiſſent,
non timebãt Dominum: & immiſit in eos
Dominus leones, qui interficiebant eos.
26 ¶Nunciatũq; eſt regi Aſſyriorum, & dictũ:
E Gentes quas tranſtuliſti, & habitare feciſti
in ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima
Dei terræ, & immiſit in eos Dominus leo-
nes: & ecce interficiunt eos, eò q̃ ignorant
27 ritum Dei terræ. ¶Præcepit autem rex Aſſy-
riorũ, dicens: Ducite illuc vnum de ſacerdo
tibus, quos inde captiuos adduxiſtis, & va-
dat, & habitet cum eis: & doceat eos legiti-
28 ma Dei terræ. ¶Igitur cùm veniſſet vnus de
ſacerdotibus his qui captiui ducti fuerant
de Samaria, habitauit in Beth-el, & doce-
29 bat eos quõ colerent Dominum. ¶Et vna-
quæque gens fabricata eſt Deũ ſuũ: poſue-
runtq; eos in phanis excelſis quæ fecerant
Samaritæ, gens & gens in vrbibus ſuis, in q-
30 bus habitabat. ¶Viri enim Babylonij fece-
rũt Socoth-benot: Viri autem Cuthæi fece
rũt Nergel: & Viri de Emath fecerunt Aſi-
31 ma. ¶Porrò Heuæi fecerũt Nebahaz & Tar-
F thac. Hi aũt qui erant de Sepharuáim, cõbu
rebant filios ſuos igni, Adramélech & Ana
32 mèlech dijs Sepharuáim: & nihilominus
colebant Dominum. Fecerunt autem ſibi
de nouiſſimis ſacerdotes excelſorum, & po
33 nebant eos in phanis ſublimibus. ¶Et cùm
Dominũ colerẽt, dijs quoq; ſuis ſeruiebant
iuxta conſuetudinem Gentium, de quibus
34 tranſlati fuerant Samariam, ¶vſque in præ-
ſentem diem morẽ ſequuntur antiquũ: nõ
timent Dominum, neque cuſtodiunt cere-
monias eius, atque iudicia & legem & mã-
datum quod præceperat Dñs filijs Iacob,
35 ‖quem cognominauit Iſraël: ¶& percuſſe- Gen. 32. a. 28.
rat cũ eis pactum, & mãdauerat eis, dicẽs:

Nolite

Nolite timere deos alienos, & nō adoretis
eos,neq; colatis eos, & non immoletis eis.
36 ¶ Sed Dominum Deū veſtrum qui eduxit
G vos de Terra-Ægypti ī fortitudine magna
& in brachio extento: ipſum timete, & il-
37 lum adorate, & ipſi immolate. ¶ Ceremo-
nias quoque, & iudicia & legem & manda
tum quod ſcripſit vobis,cuſtodite, vt facia-
tis cūctis diebus: & non timeatis deos alie-
38 nos. ¶ Et pactum quod percuſſit vobiſcum
nolite obliuiſci : nec colatis deos alienos.
39 ¶ſed Dominum Deum veſtrum timete, &
ipſe eruet vos de manu omniū inimicorū
40 veſtrorum. ¶ Illi verò non audierunt, ſed
iuxta conſuetudinem ſuā priſtinam perpe-
41 trabant. ¶Fuerunt igitur gentes iſtæ timen
tes quidem Dominum, ſed nihilominus &
idólis ſuis ſeruientes: nam & filij eorum,
& nepotes, ſicut fecerunt patres ſui, ita fa-
ciunt vſque in præſentem diem.



CAPVT XVIII.

1 A NNO tertio Oſee filij Ela regis
A Iſraël, regnauit Ezechias filius
2 Achaz regis Iuda. ¶Vigintiquin
que annorū erat cū regnare cœ
piſſet: & vigintinouē annis re-
gnauit in Ieruſalē: nomē matris eius Abi fi
3 lia Zachariæ. ¶Fecitq; qđ erat bonū coram
Dño, iuxta oīa quæ fecerat Dauid pr̄ eius.
4 ¶Ipſe diſſipauit excelſa, & cōtriuit ſtatuas,
& ſuccidit lucos, cōfregitq; ſerpentē æneū,
quē fecerat Moyſes: ſiquidē vſq; ad illud
tēpus filij Iſraël adolebant ei incēſum: vo-
5 cauitq; nomē eius Noheſtan. ¶In Dño Deo
Iſraël ſperauit: itaq; poſt eū non fuit ſimi-
lis ei de cunctis regibus Iuda, ſed neque in
6 his qui ante eū fuerūt: & adhæſit Dño, &
nō receſſit à veſtigijs eius, fecitq; mandata
7 eius quæ præceperat Dñs Moyſi. ¶ Vnde &
B erat Dñs cū eo, & in cunctis ad quæ proce-
debat, ſapienter ſe agebat. Rebellauit quo
que cōtra regē Aſſyriorū, & nō ſeruiuit ei.
8 ¶Ipſe percuſſit Philiſthæos vſq; ad Gazam,
& omnes terminos eorum, à Turre-cuſto
9 dū vſq; ad Ciuitatē-munitā. ¶Anno quar-
to regis Ezechiæ, qui erat annus ſeptimus
Oſee filij Ela regis Iſraël, aſcendit Salma-
náſar rex Aſſyriorum in Samariam, & op-
10 pugnauit eam, & cepit: Nam poſt annos
tres, anno ſexto Ezechiæ, ideſt nono anno
11 Oſee regis Iſraël, capta eſt Samaria: ¶& trā
ſtulit rex Aſſyriorum Iſraël in Aſſyrios, col
locauitque eos in Hala, & in Habor flu-
12 uijs Gozā in ciuitatibus Medorum: ¶ quia
non audierunt vocem Domini Dei ſui, ſed
prætergreſſi ſunt pactū eius: omnia q̄ præce
perat Moyſes ſeruus Domini, non audie-
13 runt, neque fecerunt. ¶ |Anno quartodeci- |2.Pa.
C mo regis Ezechiæ aſcendit Sēnacherib rex a.6.
Aſſyriorū ad vniuerſas ciuitates Iuda mu- Iſa.16.a.
14 nitas: & cępit eas. ¶Tunc miſit Ezechias rex 1.
Iuda nuncios ad regem Aſſyriorum in La- Eccl 48.
chis, dicens. Peccaui, recede à me: & omne c.9.
quod impoſueris mihi, feram. Indixit itaq;
rex Aſſyriorum Ezechiæ regi Iuda trecenta
talenta argenti, & triginta talenta auri.
15 ¶ Deditque Ezechias omne argētū qđ reper
tum fuerat in domo Dñi, & in theſauris re
16 gis. ¶In tpe illo confregit Ezechias valuas tē
pli Domini, & laminas auri quas ipſe affi-
17 xerat, & dedit eas regi Aſſyriorum. ¶Miſit
aūt rex Aſſyriorum Tharthan, & Rabſaris,
& Rabſacen de Lachis ad regem Ezechiā
cū manu valida Ieruſalem: qui cùm aſcen
diſſent, venerunt Ieruſalem, & ſteterunt
iuxta aquæ ductum piſcinæ ſuperioris,
18 quæ eſt in via Agri-fullonis. ¶ Vocaue-
runtq; regem, egreſſus eſt aūt ad eos Elia-
cin filius Helciæ præpoſitus domus, & Sob-
na ſcriba, & Ioahe filius Aſaph, à commen

19 tarijs. ¶Dixitq; ad eos Rabſaces: Loquimini
Ezechiæ: Hæc dixit rex magnus, rex Aſſyrio
20 rum, Quæ eſt iſta fiducia qua niteris? ¶Forſi
tan iniſti conſilium, vt præpares te ad præ-
21 liũ. In quo confidis, vt audeas rebellare? ¶an
ſperas in baculo arundineo atq; confracto
Aegypto, ſuper quẽ ſi incubuerit homo cõ-
minutus ingredietur manum eius, & perfo
E rabit eam? ſic eſt Pharao rex Aegypti, oĩbus
22 qui confidunt in ſe. ¶Quòd ſi dixeritis mi-
hi: In Dño Deo noſtro habemus fiduciam:
nónne iſte eſt cuius abſtulit Ezechias excel
ſa & altaria: & pręcepit Iudę & Ieruſalem:
Ante altare hoc adorabitis in Ieruſalem?
23 ¶Nunc igitur trãſite ad dñm meum regem
Aſſyriorum, & dabo vobis duo millia equo
rum: & videte an habere valeatis aſcenſo-
24 res equorum. ¶Et quomodo poteſtis reſiſte-
re ante vnum ſatrapã de ſeruis dñi mei mi
nimis? An fiduciam habes in Aegypto pro-
25 pter currus & equites? ¶Nunquid ſine Dñi
voluntate aſcẽdi ad locum iſtum, vt demo
liter eum? Dñs dixit mihi: Aſcende ad ter-
26 ram hanc & demolire eam. ¶Dixerunt aũt
Eliacim filius Helcię, & Sobna, & Ioahe,
Rabſaci: Precamur vt loquaris nobis ſeruis
tuis Syriacè: ſiquidem intelligimus hanc
linguam: & non loquaris nobis Iudaicè au
27 diente populo qui eſt ſuper murum. ¶Re-
F ſponditque eis Rabſaces, dicens: Nunquid
ad dominum tuum, & ad te miſit me domi
nus meus, vt loquerer ſermones hos, & nõ
potius ad viros qui ſedẽt ſuper murum, vt
comedant ſtercora ſua, & bibant vrinã ſuã
28 vobiſcum? ¶Stetit itaque Rabſaces, & excla-
mauit voce magna Iudaicè, & ait: Audite
29 verba regis magni, regis Aſſyriorum. ¶Hæc
dicit rex: Non vos ſeducat Ezechias, non e-
30 nim poterit eruere vos de manu mea. ¶Ne-
que fiduciam vobis tribuat ſuper Dñm, di-
cens: Eruens liberabit nos Dñs, & non tra-
detur ciuitas hæc in manu regis Aſſyriorũ.
31 ¶Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit
rex Aſſyriorum, Facite mecum quod vobis
eſt vtile, & egredimini ad me: & comedet
vnuſquiſque de vinea ſua, & de ficuſna: &
32 bibetis aquas de ciſternis veſtris, ¶donec ve
niam, & trãſferam vos in terram quæ ſimi-
lis eſt terræ veſtrę, in terram fructiferam, &
fertilem vini, terrã panis & vinearum, ter-
ram oliuarum, & olei ac mellis: viuetis, &
G non moriemini. Nolite audire Ezechiam,
qui vos decipit, dicens: Dñs liberabit nos.
33 ¶Nunquid liberauerunt dij gẽtium terram
34 ſuam de manu regis Aſſyriorum? ¶Vbi eſt
Deus Emath & Arphad? vbi eſt Deꝰ Sepha-
ruaim, Ana & Aua? Nunquid liberauerunt
35 Samariã de manu mea? ¶Qui nam illi ſunt
in vniuerſis dijs terrarum, qui eruerunt re-
gionem ſuam de manu mea, vt poſſit erue-
36 re Dominus Ieruſalem de manu mea? ¶Ta-
cuit itaq; populus, & non reſpõdit ei quic-
quam, ſiquidem præceptum regis accepe-
37 rant vt non reſponderent ei. ¶Venitque He Tob. 1. d. 14.
liacim filius Helciæ, præpoſitus domus, &
Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph, à com-
mentarijs, ad Ezechiam ſciſſis veſtibus, &
nunciauerunt ei verba Rabſacis.



## CAPVT XIX.

1 QVæ cùm audiſſet Ezechias rex, Iſ. 37. a. 1
A ſcidit veſtimenta ſua, & oper-
tus eſt ſacco: ingreſſuſq; eſt do
2 mum Domini. ¶Et miſit Elia-
cim præpoſitum domus, &
Sobnam ſcribam, & ſenes de ſacerdotibu
opertos ſaccis, ad Iſaiam ꝓphetam filium
3 Amos. ¶Qui dixerunt *: Hæc dicit Eze- * ei.
chias, Dies tribulationis, & increpationis,
& blaſphemię Dies iſte: Venerunt filij vſq;
ad partum, & vires non habet parturiens.

4 ¶Si fortè audiat Dñs Deus tu⁹ vniuerſa ver-
ba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorũ dñs
ſuus, vt exprobraret Deum viuentem, & ar
gueret verbis q̃ audiuit Dñs Deus tuus : &
fac orationem pro reliquijs quæ repertæ
5 ſunt. ¶ Venerunt ergo ſerui regis Ezechiæ
6 ad Iſaiam. ¶ Dixitq; eis Iſaias: Hæc dicetis
domino veſtro, Hæc dicit Dñs: Noli timere
B à facie ſermonũ quos audiſti, quibus blaſ-
phemauerunt pueri regis Aſſyriorum me.
7 ¶ Ecce ego immittam ei ſpiritum, & audiet
nuncium, & reuertetur in terram ſuam, &
8 deijciam eũ gladio in terra ſua. ¶Reuerſus
eſt ergo Rabſaces, & inuenit regem Aſſyrio
rum expugnantem Lobnã : audierat enim
9 quòd receſſiſſet de Lachis. ¶Cumque audiſ
ſet de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ec
ce egreſſus eſt vt pugnet aduersũ te : & iret
contra eum, miſit nuncios ad Ezechiam, di
10 cens : Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda: Nõ te
C ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam:
neq; dicas: Non tradetur Ieruſalem in ma
11 nus regis Aſſyriorum ¶Tu enim ipſe audi-
ſti quæ fecerunt reges Aſſyriorũ vniuerſis
Vn 1. terris, qũo vaſtauerunt eas: ᵇnum ᵇergo ſo-
12 lus poteris liberari? ¶Nunquid liberauerũt
dij gentium ſingulos, quos vaſtauerunt pa
tres mei, Gozam videlicet, & Haram, &
Reſeph, & filios Eden, qui erant in The-
13 laſſar? ¶ Vbi eſt rex Emath, & rex Arphad,
& rex ciuitatis Sepharuaim, Ana & Aua?
14 ¶Itaque cum accepiſſet Ezechias literas de
manu nunciorum, & legiſſet eas, aſcendit
in domum Domini, & expandit eas coram
15 Domino, ¶& orauit in cõſpectu eius, dicẽs:
Domine Deus Iſraël, qui ſedes ſuper che
rubim, tu es Deus ſolus regum omniũ ter-
16 ræ: tu feciſti cœlum & terram. ¶Inclina au-
rem tuam & audi : aperi Domine oculos
tuos, & vide, & audi omnia verba Senna-
cherib, q̃ miſit vt exprobraret–nobis, Deũ —1.
17 viuentem: ¶Verè Domine diſſipauerunt re-
D ges Aſſyriorum gẽtes, & terras–omniumᵇ. —1.
18 ¶Et miſerunt deos eorum in ignem: non e-
nim erant dij, ſed opera manuũ hominum
19 ex ligno, & lapide: & pdiderunt eos : ¶Nũc
igitur Domine Deus noſter, ſaluos nos fac
de manu eius, vt ſciant omnia regna terræ,
20 quia tu es Dominus Deus ſolus. ¶Miſit au-
tẽ Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens:
Hæc dicit Dñs De⁹ Iſraël, Quæ deprecatus
es me ſuper Sennacherib rege Aſſyriorum,
21 audiui. ¶Iſte eſt ſermo quẽ locutus eſt Dñs
Deus de eo : Spreuit te, & ſubſannauit te
virgo filia Sion: poſt tergũ tuum caput mo-
22 uit filia Ieruſalẽ. ¶ Cui exprobraſti, & quẽ
blaſphemaſti? contra quem exaltaſti vocẽ
tuam, & eleuaſti in excelſum oculos tuos?
23 contra ſanctum Iſraël. ¶Per manum ſeruo-
E rum tuorum exprobraſti Domino : dixi -
ſti, In multitudine curruũ meorum aſcẽdi
excelſa montiũ, in ſummitate Libani, &
ſuccidi ſublimes cedros eius, & electas abie
tes illi⁹. Et ingreſſus ſum vſq; ad terminos
24 eius, –& ˈſaltum carmeli eius ? ego ſuccidi. —1.
Et bibi aquas alienas, & ſiccaui veſtigijs pe
25 dum meorum omnes aquas clauſas. ¶Nun-
quid nõ audiſti quid ab initio fecerim? Ex
diebus antiquis plaſmaui illud, & nunc ad
duxi: eruntq; in ruinã collium compugnã-
26 tium ciuitates munitæ. ¶ Et qui ſedent in
eis, humiles manu contremuerunt & cõ-
fuſi ſunt, facti ſunt velut fœnum agri & vi
rens herba tectorum, quæ areſacta eſt an-
27 tequàm veniret ad maturitatem. ¶ Habi-
F taculum tuum, & egreſſum tuum, & introi



tum tuum, & viam tuam: ego præſciui, & fu-
28 rorem tuũ contra me. ¶Inſaniſti in me, &
ſuperbia tua aſcendit in aures meas: ponã
itaq; circulum in naribus tuis, & camum

in labijs tuis, & reducam te in viam per
29 quam veniſti. ¶ Tibi autē Ezechia hoc erit
ſignū: Comede hoc anno quę repereris: in
ſecundo aūt anno quæ ſpontè naſcuntur:
porrò in tertio anno ſeminate & metite:
plantate vineas, & comedite* fructū` earū. **fructus 2.*
30 ¶ Et quodcunque reliquum fuerit de domo
Iuda, mittet radicem deorſum, & faciet fru
31 ctū ſurſum. `De Ieruſalē quippe egredien-
tur reliquię, & quod ſaluetur de mōte Siō.
32 zelus Domini exercituū faciet hoc. ¶ Quam
ob rem hæc dicit Dominus de rege Aſſyrio
rum: Nō ingredietur vrbem hanc, nec mit-
tet in eam ſagittam, nec occupabit eam cly
33 peus, nec circundabit eam munitio. ¶ Per
G viā qua venit, reuertetur: & ciuitatem hanc
34 non ingredietur, dicit Dominus: ¶ Protegā
vrbem hanc, & ſaluabo eam propter me,
35 & propter Dauid ſeruum meum. ¶ Factum *Tob. 1. d.*
eſt igitur in nocte illa, venit angelus Domi *21.*
ni, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centū *Ecc. 48. d.*
octoginta quinque millia. Cumque dilucu *24.*
lo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuo- *Iſa. 37. g*
36 rum: ¶ & recedens abijt, & reuerſus eſt Sen *31.*
nacherib rex Aſſyriorum, & manſit in Ni- *1. Mac. 7*
37 niue. ¶ Cumque adoraret in tēplo Neſroch *f. 41.*
deum ſuum, Adramélech & Saraſar filij *2. Mac. 8*
eius percuſſerunt eum gladio, fugeruntque *e. 19.*
in terram Armeniorum, & regnauit Aſar
-haddon filius eius pro eo.



CAPVT XX.

*2. Par. 32 f. 24. Iſaiæ 38. a. 1. Ecc. 48 d 46.*

1 IN diebus illis ægrotauit Eze-
A chias vſq; ad mortē: & venit
ad eum Iſaias filius Amos ꝓ-
pheta, dixitq; ei: Hæc dicit Do
minus Deus`: Pręcipe domui
2 tuę: morieris .n. tu, & nō viues ¶ Qui cōuer
tit faciē ſuā ad parietē, & orauit Dn̄m, di-
3 cēs: ¶ Obſecro Dn̄e, memēto quęſo, qūo am
bulauerim corā te in veritate, & in corde
perfecto, & quod placitū eſt corā te, fece
4 rim. Fleuit itaq; Ezechias fletu magno. ¶ Et
antequàm egrederetur Iſaias mediā partē
5 atrij, factus eſt ſermo Dn̄i ad eū, dicēs: ¶ Re
uertere, & dic Ezechiæ duci populi mei:
Hæc dicit Dn̄s Deus Dauid patris tui: Audi
ui orationē tuā, & vidi lachrymam tuam:
-& `ecce, ſanaui te: die tertio aſcendes tem
6 plum Domini. ¶ Et addam diebus tuis quin
decim annos: ſed & de manu regis Aſſyrio
B rum liberabo te, & ciuitatem hanc, & pro
tegam vrbem iſtam propter me, & propter
7 Dauid ſeruum meū. ¶ Dixitque Iſaias: Af-
ferte maſſam ficorum. Quam cùm attuliſ
ſent, & poſuiſſent ſup̄ hulcus eius, curatus
8 eſt. ¶ Dixerat aūt Ezechias ad Iſaiā: `Qđ erit
ſignū quia Dn̄s me ſanabit, & quia aſcēſu-
9 rus ſum die tertia templum Dn̄i? ¶ Cui ait
Iſaias: Hoc erit ſignū à Dn̄o, qđ facturus ſit
Dn̄s ſermonē quē locutus eſt: Vis vt aſcen-
dat vmbra decē lineis, an vt reuertatur toti
10 dē gradibus? ¶ Et ait Ezechias: Facile eſt vm
bram creſcere decē lineis: nec hoc volo vt
fiat, ſed vt reuertatur retro: ſum decem gra
11 dibus. ¶ Inuocauit itaque Iſaias propheta
Dominū, & reduxit vmbrā per lineas, qui-
bus iam deſcenderat in horologio Achaz,
12 retrorſum decem gradibus. ¶ In tēpore illo *Iſa. 39.*
C miſit Berodach Baladan filius Baladā rex *a. 1.*
Babyloniorum literas & munera ad Eze-
13 chiā: audierat .n. ꝙ ægrotaſſet Ezechias. ¶ Lę
tatus eſt autē in aduentu eorum Ezechias,
& oſtendit eis domum aromatum, & au-
rum, & argentum, & pigmenta varia, vn-
guenta quoque, & domum vaſorum ſuo-
rum, & omnia quæ ha-bere poterat in theſau-
ris ſuis. Non fuit* quod non monſtraret eis **verbū 2.*
Ezechias in domo ſua, & in omni poteſta-

te ſua.

14 te ſua.¶Venit autem Iſaias propheta ad re
gem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt
viri iſti? aut vnde venerunt ad te? Cui ait
Ezechias: De terra longinqua venerunt ad
15 me de Babylone.¶At ille reſpõdit: Quid vi
derunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia
D quæcũq; ſunt in domo mea, viderũt: nihil
eſt qđ non monſtrauerim eis in theſauris
16 meis. ¶Dixit itaq; Iſaias Ezechiæ: Audi ſer
17 monem Dñi: ¶Ecce dies venient, et auferen
tur omnia quæ ſunt in domo tua, et quæ
condiderunt patres tui vſq; in diem hanc,
in Babylonẽ: non remanebit quicquã, ait
18 Dominus: ¶Sed et de filijs tuis qui egrediẽ
tur ex te, quos generabis *tollentur, et erũt
*tollent ſ.* 19 eunuchi in palatio regis Babylonis. ¶*Di-
*Dixitq; ſ.* xit Ezechias ad Iſaiam: Bonus ſermo Dñi
quem locutus es, ſit * pax et veritas in die-
*tantùm.* 20 bus meis. ¶Reliqua aũt ſermonũ Ezechiæ,
et omnis fortitudo eius, et qũo fecerit piſci
nam, et aquæductũ, et introduxerit aquas
in ciuitatem, nónne hæc ſcripta ſunt in li-
21 bro ſermonũ dierum regum Iuda? ¶Dormi
uitq; Ezechias cum patribus ſuis, et regna-
uit Manaſſes filius eius pro eo.

CAPVT XXI.

1 DVodecim annorũ erat Manaſ-
A ſes cum regnare cœpiſſet, et
*2.Par.33. a.1.* quinquaginta quinque annis
2 regnauit in Ieruſalem: nomẽ
matris ei* Haphſiba.¶Fecitq;
malum in conſpectu Domini iuxta idôla
gentium, quas deleuit Dominus à facie fi-
3 liorũ Iſraël.¶Cõuerſuſq; eſt, & ædificauit
excelſa quæ diſſipauerat Ezechias pr̃ eius:
& erexit aras Baal, & fecit lucos ſicut fece-
rat Achab rex Iſraël: & adorauit omnem
4 militiam cęli, & coluit eam. ¶ Extruxitque
aras in domo Domini, de qua dixit Domi-
*2.Re. 7. b.10.* 5 nus: In Ieruſalem ponam nomẽ meũ. ¶Et
extruxit altaria vniuerſæ militiæ cœli in
*Iere.32. f.34.* 6 duobus atrijs templi Domini. ¶Et traduxit
filium ſuum per ignẽ: & ariolatus eſt, & ob
ſeruauit auguria, & fecit pythones, & aru-
ſpices multiplicauit, vt faceret malum co-
7 rã Dño, & irritaret eũ. ¶ Poſuit quoq; idô-
lũ luci quem fecerat, in tẽplo Domini, ſu-
*2.Re. 7. b.10. 3.Reg. 8. b.16. & 9 a.3.* B per quo locutus eſt Dñs ad Dauid, & ad Sa-
lomonem filium eius: In templo hoc & in
Ieruſalem quam elegi de cunctis tribubus
Iſraël, ponã nomen meũ in ſempiternum.
8 Et vltrà non faciã cõmoueri pedem Iſrael
de terra quã dedi patribus eorũ: ſi tamẽ cu
ſtodierint opere omnia quæ præcepi eis, &
vniuerſam legem quã mandauit eis ſeruus
9 meus Moyſes. ¶Illi verò non audierũt: ſed
ſeducti ſunt à Manaſſe, vt facerent malum
ſuper gentes quas contriuit Dñs à facie fi-
10 liorum Iſraël.¶Locutusque eſt Dñs in ma-
nu ſeruorũ ſuorum prophetarum, dicens:
*Iere.15. a.4.* 11 ¶Quia fecit Manaſſes rex Iuda abomina-
tiones iſtas peſſimas, ſuper omnia quæ fece
rant Amorrhæi ante eum, & peccare fecit
12 etiam Iudam in immunditijs ſuis: ¶ pro-
C pterea hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ec-
ce ego inducam mala ſuper Ieruſalẽ & Iu-
dam: vt quicunque audierit, tinniant am-
13 bæ aures eius.¶Extendam ſuper Ieruſalem
funiculũ Samarię, & põdus domus Achab:
& delebo Ieruſalẽ, ſicut deleri ſolent tabu-
læ: delens vertam, & ducam crebrius ſtylũ
14 ſuper faciem eius. ¶Dimittã verò reliquias
hæreditatis meę, & tradã eas in manus ini
micorũ eius. eruntq; in vaſtitatem, & in ra
15 pinã cunctis aduerſarijs ſuis: ¶eò ꝙ fecerit
malũ coram me, & perſeuerauerint irritan
tes me, ex die qua egreſſi ſunt patres eorũ
16 ex Ægypto, vſq; ad hanc diem. ¶Inſuper &
ſanguinem innoxium fudit Manaſſes mul
tum nimis, donec impleret Ieruſalem vſq;
ad os: abſque peccatis ſuis quibus peccare
fecit Iudã, vt faceret malum coram Dño.
17 ¶Reliqua autem ſermonũ Manaſſe, & vni-
uerſa quæ fecit, & peccatũ eius quod pec-
cauit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſer-
18 monum dierum regum Iuda? ¶Dormiuitq;
Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepultus eſt
in horto domus ſuę, in horto Oza: & regna
19 uit Amon filius eius pro eo. ¶ Viginti duo-
D rum annorũ erat Amon cũ regnare cœpiſ-
ſet: duobus quoq; annis regnauit in Ieruſa
lem: nomen matris eius Meſſalenech, filia
20 Harus de Ieteba. ¶Fecitque malum in con-
ſpectu Dñi ſicut fecerat Manaſſes pr̃ eius.
21 ¶Et ambulauit in omni via per quam am-
bulauerat pater eius: ſeruiuitq; immundi-
tijs, quibus ſeruierat pater eius, & adorauit
22 eas, ¶& dereliquit Dñm Deum patrũ ſuo-
23 rũ, & non ambulauit in via Dñi. ¶Tetende
runtq; ei inſidias ſerui ſui, & inter ecerũt
24 regem in domo ſua. ¶Percuſſit autem popu
lus terræ omnes qui coniurauerant contra
regem Amon: & conſtituerunt ſibi regem
25 Ioſiam filium eius pro eo.¶Reliqua autem
ſermonum Amon quæ fecit, nónne hæc
ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum re-
26 gum Iuda? ¶Sepelieruntque eum in ſepul-
chro ſuo, in horto Oza: & regnauit Ioſias
filius eius pro eo.

CAPVT XXII.

1 OCto annorũ erat Ioſias cũ re
A gnare cępiſſet, & trigintavno
anno regnauit in Ieruſalẽ: no
2 mẽ matris eius Idida, filia Ha
daia de Beſecath.¶Fecitq; qđ
placitũ erat corã Dño, & ambulauit ꝑ om
nes vias Dauid patris ſui: nõ declinauit ad
3 dexteram, ſiue ad ſiniſtram. ¶Anno autem
octauodecimo regis Ioſiæ, miſit rex Saphã
filium Aſſia, filij Meſſulam ſcribã templi
4 Domini, dicens ei: ¶Vade ad Helciam ſacer
dotem magnum, vt conſletur pecunia quę
illata eſt in templum Domini, quã collegę
5 runt ianitores templi à populo. ¶Deturque

fabris



*in domo 4.* ſabris per propoſitos domus Domini: qui
& diſtribuant eam his qui operantur in tē-
plo Domini, ad inſtauranda ſartatocta tem
6 pli: tignarijs videlicet & cęmentarijs, &
ijs qui interrupta componunt, & emantur
B ligna, & lapides de lapidicinis ad inſtaurā
*—7.* 7 dum templū Domini. Veruntamen non
ſupputetur eis argentum quod accipiunt,
8 ſed in poteſtate habeant & in fide. Dixit
aūt Helcias pontifex ad Sapham ſcribam:
Librum Legis reperi in domo Domini: de
ditq; Helcias volumen Saphan, qui & legit
9 illud. Venit quoque Saphan ſcriba ad re-
gem, & renunciauit ei quod præceperat, &
ait: Conflauerunt ſerui tui pecuniam quæ
reperta eſt in domo Domini: & dederūt vt
diſtribueretur fabris à præfectis operū tē-
10 pli Dñi. Narrauit quoq; Saphan ſcriba re
gi, dicens: Librū dedit mihi Helcias ſacer-
11 dos. Quē cū legiſſet Saphan coram rege, &
audiſſet rex verba libri Legis Dñi, ſcidit ve
12 ſtimenta ſua. Et præcepit Helciæ ſacerdo
ti, & Ahicā filio Saphan, & Achobor filio
Micha, & Saphan ſcribæ, et Aſaiæ ſeruo re
13 gis, dicens: Ite & conſulite Dñm ſup me,
C & ſuper populo, & ſuper omni Iuda de ver
bis voluminis iſtius quod inuentū eſt: ma-
gna enim ira Dñi ſuccenſa eſt contra nos:
qa non audierunt patres noſtri verba libri
huius, vt facerēt oē quod ſcriptū eſt nobis.
14 Ierunt itaq; Helcias ſacerdos, & Ahicam,
& Achobor, & Saphan, & Aſaia ad Holdā
prophetidem vxorem Sellum filij Thecuę,
filij Araas cuſtodis veſtium, quæ habitabat
in Ieruſalem in Secunda: locutiq; ſunt ad
15 eam. Et illa reſpondit eis: Hæc dicit Dñs
Deus Iſraël: Dicite viro q miſit vos ad me:
16 Hæc dicit Dñs, Ecce ego adducam mala ſu
D per locum iſtum, & ſuper habitatores eius.
17 omnia verba legis quæ legit rex Iuda. quia
dereliquerunt me, & ſacrificauerunt dijs
alienis: irritantes me in cunctis operibus
manuū ſuarum, & ſuccendetur indignatio
18 mea in loco hoc, & nō extinguetur. Regi
autem Iuda qui miſit vos, vt conſuleretis
Dominum, ſic dicetis: Hæc dicit Dominus
Deus Iſraël, Pro eo quod audiſti verba vo-
19 luminis, & perterritū eſt cor tuum, & hu-
miliatus es coram Domino, auditis ſermo-
nibus cōtra locum iſtum & habitatores e-
ius, quòd videlicet fierent in ſtuporem &
in maledictū: & ſcidiſti veſtimenta tua, &
fleuiſti coram me, & ego audiui, ait Domi-
20 nus: idcirco colligam te ad patres tuos, &
collegêris ad ſepulchrum tuum in pace, vt
non videant oculi tui omnia mala quæ in-
troducturus ſum ſuper locum iſtum.

## CAPVT XXIII.

1 ET renunciauerunt regi quod di *1.Pa.34. f 30.*
A xerat. Qui miſit: & congregati
ſunt ad eū omnes ſenes Iuda
2 & Ieruſalem. Aſcenditq; rex
templum Domini, & omnes
viri Iuda, vniuerſiq; qui habitabant in Ie-
ruſalem cum eo, ſacerdotes & prophetæ,
& omnis populus à paruo vſq; ad magnū:
legitq; cunctis audientib⁹ omnia verba li-
bri fœderis, qui inuentus eſt in domo Do-
3 mini. Stetitq; rex ſuper gradum: & fœdus
percuſſit coram Domino, vt ambularent
poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta e-
ius, & teſtimonia, & ceremonias in oī cor-
de, & in tota anima, & ſuſcitarent verba
fęderis huius, q̄ ſcripta erant in libro illo:
4 acquieuitq; populus pacto. Et p̄cepit rex
Helciæ pontifici & ſacerdotibus ſecundi or
dinis, & ianitoribus, vt proijcerent de tē- *Eccl. 49 a. 3.*
plo Domini omnia vaſa quæ facta fue-
runt Baal, & in luco, & vniuerſæ militiæ
cœli: & cōbuſit ea foris Ieruſalem in Con-

ualle-Cedron, & tulit puluerem eorum in
5 Beth-el. ¶Et deleuit aruſpices quos poſue-
B rãt reges Iuda ad ſacrificandũ in excelſis per
ciuitates Iuda, & in circuitu Ieruſalẽ, & eos
qui adolebant incẽſum Baal, & Soli, & Lu
næ, & duodecim ſignis, & omni militię cę-
6 li. ¶ Et efferri fecit lucũ de domo Dñi foras
Ieruſalẽ in Conualle-Cedron: & cõbuſſit
eũ ibi, & redegit in puluerẽ, & proiecit ſuper
7 ſepulchra vulgi. ¶Deſtruxit quoq; ædiculas
effœminatorum, quæ erant in domo Dñi, pro
quibus mulieres texebant quaſi domuncu-
8 las luci. ¶ Congregauitq; omnes ſacerdotes
de ciuitatibus Iuda: & contaminauit excel
ſa, vbi ſacrificabant ſacerdotes, de Gabaa
vſq; Ber-ſabee: & deſtruxit aras portarum
in introitu oſtij Ioſue principis ciuitatis,
9 quod erat ad ſiniſtrã portæ ciuitatis. ¶ Ve-
runtamen nõ aſcendebãt ſacerdotes excel-
ſorũ ad altare Dñi in Ieruſalem: ſed tm̃ co
medebant azyma in medio fratrum ſuorũ.
10 ¶Contaminauit quoq; Thopheth, qđ eſt in
C Cõualle-filij-Ennõ, vt nemo conſecraret
filium ſuum aut filiã per ignem, Moloch,
11 ¶ Abſtulit quoq; equos quos dederãt reges
Iudę Soli in introitu templi Dñi, iuxta exe
drã Nathan-mélech eunuchi, qui erat in
Pharurim: currus aũt Solis cõbuſſit igni.
12 ¶Altaria quoq; quæ erant ſuper tecta cęna
culi Achaz, quæ fecerant reges Iuda, & al-
taria quæ fecerat Manaſſes in duob⁹ atrijs
templi Dñi, deſtruxit rex: & cucurrit inde,
& diſperſit cinerem eorũ in Torrentẽ-Ce
13 dron. ¶ Excelſa quoq; quæ erant in Ieruſa-
lẽ ad dexterã partẽ Mõtis-offenſionis, ‖ quæ
ædificauerat Salomon rex Iſraël Aſtaroth
idôlo Sidoniorum, & Chamos offenſioni
Moab, & Melchom abominationi filiorũ
14 Ammon, polluit rex. ¶Et cõtriuit ſtatuas, et
D ſuccidit lucos: repleuitq; loca eorũ oſſibus
15 mortuorũ. ¶‖Inſuper & altare quod erat in
Beth-el, & excelſum quod fecerat Ieroboã
filius Nabat, qui peccare fecit Iſraël: & alta-
re illud excelſum deſtruxit, atq; cõbuſſit,
& cõminuit in puluerem, ſuccenditq; etiam lu
16 cũ. ¶Et conuerſus Ioſias vidit ibi ſepulchra
quæ erãt in mõte: miſitq; & tulit oſſa de ſe
pulchris, & cõbuſſit ea ſuper altare, & pol-
luit illud iuxta verbũ Dñi, quod locutus eſt
17 vir Dei, qui prædixerat verba hęc. ¶Et ait,
Quis eſt titulus ille quem video? Reſpõde-
runtq; ei ciues vrbis illius, ‖ Sepulchrũ eſt
hominis dei, qui venit de Iuda, & prædi-
xit verba hæc quæ feciſti ſuper altare Be-
18 th-el. ¶Et ait dimitte eum, nemo commo-
ueat oſſa eius. Et intacta manſerunt oſſa il
lius cum oſſibus prophetæ qui venerat de
19 Samaria. ¶Inſuper & omnia phana excelſo
rum quæ erãt in ciuitatibus Samarię, quæ
fecerãt reges Iſraël ad irritãdũ Dñm, abſtu
lit Ioſias: & fecit eis ſecundũ oĩa opera quę
20 fecerat in Beth-el. ¶Et occidit vniuerſos ſa

‖ 3. Reg. 11.b.7.

‖ 3. Reg. 12.g.33.-1.

‖ 3. Reg. 13.a.2.

E cerdotes excelſorũ qui erant ibi ſuper alta-
ria: & cõbuſſit oſſa humana ſuper ea: reuer
21 ſuſq; eſt Ieruſalem. ¶‖Et præcepit omni po- ‖ 2. Para.
pulo, dicens: Facite Phaſe Dño Deo veſtro 35.a.1.
ſecũdũ quod ſcriptũ eſt in libro fœderis hu 3. Eſdr. 1.
22 ius. ¶Nec enim factũ eſt Phaſe tale à dieb⁹ a.1.
Iudicũ, qui iudicauerunt Iſraël, & omniũ
23 dierũ regum Iſraël, & regum Iuda, ¶ ſicut
in octauo decimo anno regis Ioſię factum
24 eſt Phaſe iſtud Dño in Ieruſalem. ¶ Sed &
pythones & ariolos, & figuras idôlorum,
et immunditias, & abominationes quę fue
rant in terra Iuda & Ieruſalem, abſtulit Io
ſias: vt ſtatueret verba legis, quæ ſcripta ſunt
in libro quem inuenit Helcias ſacerdos in
25 templo Dñi. ¶Similis illi non fuit ante eũ
rex, qui reuerteretur ad Dñm in omni corde
ſuo, et in tota aĩa ſua, et in vniuerſa virtute
ſua, iuxta oẽm legẽ Moyſi: neq; poſt eum
26 ſurrexit ſimilis illi. ¶Veruntamen nõ eſt a-
F uerſus Dñs ab ira furoris ſui magni, quo
iratus eſt furor eius contra Iudam: propter
irritationes quibus prouocauerat eũ Manaſ
27 ſes. ¶Dixit itaq; Dñs: Etiam Iudam auferã Inf. 24.a.
à facie mea, ſicut abſtuli Iſraël: et proijciam 2.
ciuitatem hanc quam elegi Ieruſalem, et
domum de qua dixi, Erit nomen meum
28 ibi. ¶Reliqua aũt ſermonum Ioſiæ, et vni-
uerſa quę fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in
29 libro verborum dierum regũ Iuda? ‖In die ‖ 2. Pa. 35
bus eius aſcendit Pharao Nechao rex Ægy d. 20.
pti, contra regẽ Aſſyriorum ad flumen Eu- 3. Eſd. 1.
phratẽ: et abijt Ioſias rex in occurſum ei⁹: d. 23.
et occiſus eſt in Mageddo, cũ vidiſſet eum.
30 ¶Et portauerunt eum ſerui ſui mortuum
de Mageddo: et pertulerunt in Ieruſalem,
et ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo. ‖Tulit ‖ 2. Para.
que populus terræ Ioachaz filium Ioſię: et 36.a.1.
vnxerunt eũ, et cõſtituerunt eũ regem pro
31 patre ſuo. ¶Viginti trium annorũ erat Ioa-
G chaz cũ regnare cępiſſet, et tribus mẽſibus
regnauit in Ieruſalẽ: nomẽ mr̃is ei⁹ Ami-
32 tal, filia Ieremiæ de Lobna. ¶ Et fecit malũ
33 corã Dño, iuxta oĩa quæ fecerãt p̃res ei⁹. ¶Vin-
xitq; Pharao Nechao in⁹ in Reblatha, quæ eſt *Rebla.
in terra Emath, ne regnaret in Ieruſalẽ. et
impoſuit mulctã terræ centũ talentis argẽ
34 ti, et talento auri. ¶Regẽq; cõſtituit Pharao
Nechao Eliacim filiũ Ioſiæ pro Ioſia patre
eius, vertitq; nomẽ eius Ioacim: porrò Ioa
35 chaz tulit, et duxit in Ægyptũ. ¶Argentum
autem, et aurum dedit Ioacim Pharaoni,
cum indixiſſet terræ per ſingulos, vt cõfer-
retur iuxta præceptum Pharaonis: et vnũ-
quenq; iuxta vires ſuas exegit tam argen-
tum quàm aurum de populo terrę: vt da-
36 ret Pharaoni Nechao. ¶Vigintiquinq; an-
norum erat Ioacim cum regnare cępiſſet:
et vndecim annis regnauit in Ieruſalẽ: et
nomẽ matris eius Zebida filia Phadaia de
37 Ruma. ¶Et fecit malũ coram Domino iux-
ta omnia quæ fecerant patres eius.

CAPVT

CAPVT XXIIII

1 IN diebus ei⁹ aſcẽdit Nabucho
A donoſor rex Babylonis, & fa-
ctus eſt ei Ioacim ſeruus trib⁹
annis: & rurſũ rebellauit con
2 tra eum. ¶Immiſitque ei Dñs
latrunculos Chaldæorum, & latrũculos Sy
riæ, & latrunculos Moab, & latrũculos filio
rum Ammon: & immiſit eos in Iudã, vt di
ſperderẽt eum, iuxta verbũ Dñi quod locu-
Sup. 23. f. 3 tus fuerat per ſeruos ſuos prophetas. ¶Factũ
23. eſt aũt hoc per verbum Dñi contra Iudã, vt
auferret eum coram ſe pp peccata Manaſſe
4 vniuerſa quæ fecit: ¶& pp ſanguinem inno
xium quem effudit, & impleuit Ieruſalem
cruore innocentium, & ob hanc rem noluit
5 Dñs propitiari. ¶Reliqua aũt ſermonũ Ioa-
cim & vniuerſa quæ fecit, nónne hæc ſcri-
B pta ſunt in libro ſermonum dierum regũ
Iuda? Et dormiuit Ioacim cum patrib⁹ ſuis.
6 ¶& regnauit Ioachin filius eius pro eo. ¶Et
7 vltrà non addidit rex Aegypti, vt egrederet̃
de terra ſua: tulerat enim rex Babylonis à
riuo Aegypti, vſq; ad fluuiũ Euphrátem oĩa
8 quæ fuerãt regis Aegypti. ¶Decẽ & octo an-
norum erat Ioachin cũ regnare cœpiſſet, &
tribus mẽſibus regnauit in Ieruſalẽ: nomẽ
matris eius Noheſta filia Elnathan de Ieru
9 ſalẽ. ¶Et fecit malum coram Dño, iuxta oĩa
‖Dan. 1. A. 1. 10 q̃ fecerat pr̃ eius. ¶‖In tp̃e illo aſcenderunt
ſerui Nabuchodonoſor regis Babylonis in
C Ieruſalẽ, & circũdata eſt vrbs munitionib⁹.
11 ¶Venitq; Nabuchodonoſor rex Babylonis
ad ciuitatẽ *cũ ſeruis ſuis vt oppugnarent *quũ ſerui eius oppugnarent
12 eam. ¶Egreſſuſq; eſt Ioachin rex Iuda ad re-
gem Babylonis, & mr̃ eius, & ſerui eius, &
principes eius, & eunuchi eius: & ſuſcepit
eum rex Babylonis anno octauo regni ſui.
13 ¶Et protulit oẽs theſauros domus Dñi, &
theſauros domus regiæ: & concidit vniuer-
ſa vaſa aurea quæ fecerat Salomon rex Iſ-
raël in templo Domini iuxta verbum Dñi.
14 ¶Et tranſtulit oẽm Ieruſalem & vniuerſos
principes, & oẽs fortes exercitus, decẽ mil-
lia in captiuitatem: & oẽm artificem & in
cluſorẽ: nihilq; relictũ eſt, exceptis pauperi
15 bus populi terrę. ¶‖Trãſtulit quoq; Ioachin ‖2. Par. 36. b. 10.
D in Babylonem, & matrẽ regis, & vxores re-
gis, & eunuchos eius: & iudices terræ duxit Eſth. 2. a.
in captiuitatẽ de Ieruſalem ĩ Babylonem. 6. & 11. a.
16 ¶Et omnes viros robuſtos, ſeptem millia, & 4.
artifices, & incluſores mille, oẽs viros for-
tes & bellatores: duxitq; eos rex Babylonis
17 captiuos in Babylonem. ¶‖Et conſtituit ‖Ier. 37. a.
Matthaniam patruum eius pro eo: impo- 2. & 52. a.
18 ſuitq; nomen ei Sedeciam. ¶Viceſimum & 1.
primum annũ ætatis habebat Sedecias cũ
regnare cœpiſſet. Et vndecim annis regna-
uit in Ieruſalem: nomen matris eius erat
19 Amital, filia Ieremiæ de Lobna. ¶Et fecit
malũ coram Dño, iuxta oĩa quę fecerat Ioa
20 cim. ¶Iraſcebatur.n. Dñs contra Ieruſalẽ &
contra Iudam, donec proijceret eos à facie
ſua: receſſitque Sedecias à rege Babylonis.



CAPVT XXV.

Ier. 39. a. 4. & 52. a. 5. 1 FActũ eſt aũt, anno nono regni
A eius, mẽſe decimo, decima die
mẽſis, venit Nabuchodonoſor
rex Babylonis, ipſe & oĩs exer
cit⁹ eius in Ieruſalẽ, & circũde
derũtcã: & extruxerũt in circuitu ei⁹ muni
2 tiones. ¶Et clauſa eſt ciuitas atq; vallata vi
3 que ad vndecimũ annũ regis Sedeciæ, ¶ no
no die mẽſis, p̃ualuitq; fames ĩ ciuitate, nec
4 erat panis populo terræ. ¶Et interrupta eſt
ciuitas: & oẽs viri bellatores nocte fugerũt
per viam portę quæ eſt inter duplicem mu
rũ ad hortum regis (porrò Chaldæi obſide-

bant in circuitu ciuitatem) fugit itaq; Sede
cias per viam q̃ ducit ad cãpeſtria ſolitudi-
5 nis. ¶Et perſequutus eſt exercitus Chaldęo-
B rum regem, cõprehenditq; eum in planicie
Iericho: & oẽs bellatores qui erant cum eo
6 diſperſi ſunt, & reliquerunt eũ. ¶Apprehen
ſum ergo regẽ duxerunt ad regẽ Babylonis
in Reblátha: qui locut⁹ eſt cum eo iudiciũ.
7 ¶Filios aũt Sedeciæ occidit coram eo, & ocu
los eius effodit, vinxitq; eum catenis, & ad-
8 duxit in Babylonem. ¶Menſe quinto, ſepti-
ma die mẽſis, ipſe eſt annus nonus decim⁹
regis Babylonis: venit Nabuzardã princeps
exercitus, ſeruus regis Babylonis, in Ieruſa
9 lem. ¶‖Et ſuccẽdit domum Dñi, & domum
regis: &*domos Ieruſalem: oẽmq; domum
10 *cõbuſſit igni. ¶Et muros Ieruſalem in cir-
cuitu deſtruxit oĩs exercitus Chaldæorum,
11 qui erat cum principe militũ. ¶Reliquam
C aũt populi partem quæ remanſerat in ciui-
tate, & perfugas qui transfugerãt ad regem
Babylonis, & reliquũ vulgus tranſtulit Na-
12 buzardan princeps militię. ¶‖Et de pauperi
13 bus terræ reliq̃t vinitores & agricolas. ¶Co-
lumnas aũt ereas quæ erant in templo Do-
mini & baſes, & mare æreum quod erat in
domo Domini, confregerunt Chaldæi, &
14 tranſtulerunt æs omne in Babylonem. ¶Ol
las quoque ereas, & trullas, & tridentes, &
ſcyphos & mortariola, & omnia vaſa ærea,
15 in quibus miniſtrabant, tulerunt. ¶Necnon
D & thuribula, & phialas: quæ aurea, aurea:
& quæ argentea, argentea, tulit princeps
16 militiæ: ¶ id eſt, columnas duas, mare
vnum, & baſes quas fecerat Salomon in tẽ
plo Domini: non erat põdus æris omnium
17 vaſorum. ¶‖Decem & octo cubitos alti-
tudinis habebat columna vna: & capitel-
lum æreum ſuper ſe altitudinis trium cu-
bitorum: & retiaculum, & malogranata ſu
per capitellum columnæ, omnia ærea: ſimi
lem & columna ſecũda habebat ornatum.
18 ¶Tulit quoque princeps militiæ Saraiam
ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacer-
19 dotem ſecundum, & tres ianitores. ¶Et de ci
uitate eunuchũ vnum, qui erat pfect⁹ ſuper
E bellatores viros: & q̃nq; viros de his qui ſte
terant corã rege, quos reperit in ciuitate: &
Sopher principẽ exercitus, q probabat tyro-
nes de populo terræ & *ſex viros e vulgo, q
20 inuẽti fuerant in ciuitate. ¶Quos tollẽs Na-
buzardan princeps militũ, duxit ad regẽ Ba
21 bylonis ĩ Reblátha. ¶Percuſſitq; eos rex Ba
bylonis, & interfecit eos in Reblátha in ter
ra Emath: & trãſlatus eſt Iuda de terra ſua:
22 ¶ ‖Populo aũt qui relict⁹ erat in terra Iudá,
quẽ dimiſerat Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis præfecit Godoliam filiũ Ahicam filij
23 Saphã. ¶Quod cùm audiſſent omnes duces
F militum, ipſi & viri qui erant cum eis, vide
licet quòd cõſtituiſſet rex Babylonis Godo-
liam: venerunt ad Godoliam in Maſpha,
Iſmahel filius Nathanię, Iohanã filius Ca-
rée, & Saraia fili⁹ Thanehùmeth Netopha
thites, & Iezonias, filius Maachati, ipſi &
24 ſocij eorum. ¶Iurauitque Godolias ipſis &
ſocijs eorum, dicens: Nolite timere ſeruire
Chaldæis: manete in terra, & ſeruite regi
25 Babylonis, & bene erit vobis. ¶Factum eſt
aũt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius
Nathaniæ filij Eliſama de ſemine regio, &
decẽ viri cum eo: percuſſerũtq; Godoliam
qui & mortuus eſt: ſed & Iudæos & Chal-
26 dęos qui erant cum eo in Maſpha. ¶Conſur
gensq; omnis populus à paruo vſq; ad ma-
gnũ, & principes militum, venerunt in Æ-
27 gyptum timentes Chaldęos. ¶Factũ eſt verò
G in anno triceſimo ſeptimo trãſmigrationis
Ioachin regis Iudæ, menſe duodecimo, vice
ſima ſeptima die menſis: ſubleuauit Euil-
merodach rex Babylonis anno quo regnare
cęperat, caput Ioachĩ regis Iuda de carcere.
28 ¶Et locutus eſt ei benignè, & poſuit thronũ
eius ſup thronũ regũ qui erant cũ eo in Ba-
29 bylone. ¶Et mutauit veſtes eius quas habue
rat in carcere, & comedebat panẽ ſemper
in conſpectu eius cunctis diebus vitæ ſuæ.
30 ¶Annonam quoque conſtituit ei ſine inter
miſſione, quę & dabatur ei à rege per ſingu
los dies, omnibus diebus vitæ ſuæ.

Pſ. 37.b. *omnes I. *magnã I. Ier. 27.d. 19 a. 3. Reg. 7 b. 15. Ier. 52.c. 21. 2. Pa. 3.d 15. *ſexaginta i. Ier. 40.b. 5.c.9.

*Libri Regum Finis.*

# LIBER PRIMVS PARALIPOMENON:
## Hebraicè Dibrehaiamim.

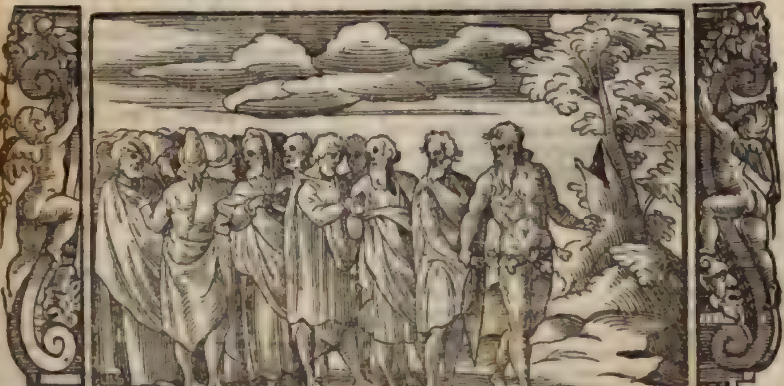
### BEATI HIERONYMI IN LIBRUM PARALIPOMENON PRAEFATIO.

SI ſeptuaginta Interpretum pura, & vt ab eis in Græcum verſa eſt, aditio permaneret, ſuperfluè me, Chromati epiſcoporum ſanctiſſime atq; doctiſſime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupauerat, & naſcentis eccleſiæ roborauerat fidem: iuſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc vero, cum pro varietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque tranſlatio corrupta ſit, atque violata: noſtri arbitrij putas, aut è pluribus iudicare quid verum ſit, aut nouum opus in veteri opere condere, illudentibusque Iudæis, cornicum (vt dicitur) oculos configere. Alexandria & Aegyptus in ſeptuaginta ſuis Heſychium laudat authorem. Conſtantinopolis vſque Antiochiam Luciani martyris exẽplaria probat. Media inter has prouincia Paleſtinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgauerunt totusque orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes non ſolum exemplaria compoſuit quatuor aditionum, è regione ſingula verba deſcribens, vt vnus diſſentiens, ſtatim cæteris inter ſe conſentientibus arguatur: ſed, quod maioris audaciæ eſt, in aditione ſeptuaginta Theodotionis aditionem miſcuit, aſteriſcis deſignãs quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbãtur appoſita. Si igitur alijs licuit nõ tenere quod ſemel ſuſceperant: & poſt ſeptuaginta cellulas, quæ vulgo ſine authore iactãtur, ſingulas cellulas aperuere, hocque in eccleſiis legitur quod ſeptuaginta neſcierunt: cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inuiolata aditione veteri, ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, & quod his maius eſt, Apoſtolis authoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Euangelio, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apoſtoli, Quæ oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: cæteraque his ſimilia in Hebræorum libris inueniri. Certè Apoſtoli & Euangeliſtæ ſeptuaginta Interpretes nouerant, & vnde eis hæc quæ in ſeptuaginta Interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter vtriuſque teſtamenti conditor in Euangelio ſecundum Iohannem: Qui credit, inquit, in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique ſcriptum eſt, quod Saluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent, apocrypha neſcit eccleſia: Ad Hebræos igitur reuertendum eſt, vnde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hac pace veterum loquor; & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accuſatores & defenſores, cum in alijs probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum authore mutetur. Cæterum memini aditionem ſeptuaginta tranſlatorum, olim de Græco emendatam, tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum quos in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nunc DIBRE-HAIAMIN, ideſt. Verba dierum, interpretatus ſum: idcirco feci, vt inextricabiles moras & ſyluam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem apertius & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & ipſi & meis iuxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt cæterorum.

### AD DOMNIONEM, ET Rogatianum in librum Paralipomenon Præfatio Beati Hieronymi.

QVOMODO Græcorum hiſtorias magis intelligunt qui Athenas viderint: & tertium Virgilij Librum, qui à Troade per Leucatem, & Acroceraunia ad Siciliam, inde ad oſtia Tiberis nauigauerint: ita ſanctam ſcripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum vrbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis cura fuit cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: vt circuiremus prouinciam quam vniuerſa Chriſti Eccleſiæ ſonant: fateor

*enim mi Domnion & Rogatiane cariſſimi, nunquã me in diuinis voluminibus proprÿs viribus credidiſſe: nec habuiſſe opinionem meam: ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum: quantò magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique cum à me nuper literis flagitaſſetis, vt vobis Librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tyberiade quendam legis doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice (vt aiunt) vſque ad extremum vnguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod iubebatis. Liberè enim vobis loquor: ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum Liber vitioſus eſt, vt non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum ſit. Nec hoc ſeptuaginta Interpretibus, qui ſpiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt tranſtulerunt: ſed ſcriptorum culpæ adſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpe tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis in vnum vocabulum cogunt: vel è regione vnum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipſa appellationes, non homines, vt plerique exiſtimant, ſed vrbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonant: & obliquè ſub interpretatione & figura eorum, quædam narrãtur hiſtoria: de quibus in Regnorũ libro dicitur. Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primum ſciendum quòd apud Hebræos, Paralipomenon liber vnus ſit: & apud illos vocatus DIBRE-HAIAMIM, id eſt Verbi dierum: qui propter magnitudinem apud nos diuiſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, vt eum in tres partes ſecent, cum vnus à ſuo auctore ſit editus. Deinde illud etiam attendendum, quod frequenter nomina non vocabula hominum, ſed rerum (vt dixi) ſignificantias ſonant. Ad extremum quòd omnis eruditio ſcripturarum in hoc libro continetur: & hiſtoria quæ vel prætermiſſa ſunt in ſuis locis, vel perſtricta leuiter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adiutus auxilio, miſi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque (vt ait Plin.) malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Siquis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumque ſermonis: & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicunque ergo aſteriſcos, id eſt, ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi verò obelus, tranſuerſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur quid ſeptuaginta Interpretes addiderint vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti authoritatem, licèt in Hebræis voluminibus non legatur.*



## *CAPVT PRIMVM.*

*Gene.1.b. 15. 4. d. 23. & 5. b 10.*
*Gen. 10. a. 2.*

1 ADam, Seth, Enos ❡Cainan, Ma-
A laleel, Iared, ❡Henoch, Mathu
2 ſale, Lamech, ❡ Noë, Sem,
3 Cham, & Iaphet. ❡ Filij Ia-
4 pheth: Gomer, & Magog, &
Madai & Iauan, Thubal, Moſoch, Thiras.
5 ❡Porrò filij Gomer: Aſcenez & Riphath &
5 Thogorma. ❡ Filij autem Iauan: Eliſa &
7 Tharſis Cethim & Dodanim: ❡Filij Cham
8 Chus, & Meſráim & Phut & Chanaan. ❡Fi
9 lij aũt Chus: Saba & Heuila, Sabatha & Re
gma & Sabathaca, ❡Porrò filij Regma: Saba
& Dadan.

‖Gen. 10. b. 8.
10 & Dadã. ¶‖Chus aũt genuit Nembrod: iſte
11 cępit eſſe potens in terra ¶Meſráim verò ge
nuit Ludim & Anamin & Laabĩ & Neph
12 tuim, ¶Phetruſſim quoq; & Caſluim: de q
B bus egreſſi sũt Philiſthijm, & Caphtorim.
13 ¶ Chanaã verò genuit Sidonẽ primogenitũ
14 ſuum: Hethæũ quoq; ¶& Iebuſæũ & Amor-
15 rhęum, & Gergeſęũ, ¶Hęuęumq; & Aracęũ,
16 & Sinæum, ¶Aradium quoq; & Samarreũ,
‖Ge. 10. d. 22. 11. b. 10
17 & Hamathæum. ¶‖Filij Sem: Aelã & Aſſur
& Arphaxad & Lud & Aram. Hus & Hul &
18 Gether, & Moſoch. ¶Arphaxad autẽ genuit
19 Sale, q & ipſe genuit Heber. ¶Porrò Heber
nati ſunt duo filij, nomẽ vni Phaleg, qa in
diebus eius diuiſa eſt terra: & nomẽ fratris
20 eius Iectan. ¶Iectan aũt genuit Elmodad &
21 Saleph & Aſarmoth & Iare, ¶Adoram quo-
22 que & Vzal & Decla. ¶Hebal etiam & Abi-
23 máel & Saba, nec non ¶ & Ophir & Heuial
24 & Iobab. oẽs iſti filij Iectan. ¶Sẽ, Arphaxad,
25 Sale, ¶ Heber, Phaleg, Ragau, ¶ Serug, Na-
26 chor, Thare, ¶Abram, iſte eſt Abraham. ¶‖Fi
27 lij aũt Abraham, Iſaac & Iſmahel: ¶Et hæ
‖Ge. 11. d. 26.
28 generationes eorũ. ¶‖ Primo genitus Iſmae-
29 lis, Nabaioth & Gedar & Abbeel, & Mab-
‖Gen. 25. b 13.
30 ſam, ¶& Maſma & Duma, Maſſa, Hadad, &
31 Thema, ¶Iachur Naphis, Cedma, hi ſunt fi
32 lij Iſmahelis. ¶Filij aũt Ceturæ concubinæ
C Abrahã, quos genuit: Zamran, ‖Iecſan, Ma
dan, Maſdian, Ieſboc & Sue. Porrò filij Iec-
ſan: Saba, et Dadã, -Filij aũt Dadã: Aſſurim
—9.
‖Gen. 25. a. 2.
33 et Latuſſim et Laomim. ¶‖Filij aũt Madiã:
Epha et Epher et Henoch et Abida et El-
‖Gen. 25. c. 18.
34 daa. oẽs hi filij Ceturæ. ‖Genuit aũt Abra-
ham Iſaac cuius fuerũt filij Eſau et Iſraël.
‖Gen. 36. b. 11.
35 ¶ ‖Filij Eſau: Eliphaz, Rahuel Iehus, Ihe-
36 lom, et Core. ¶Filij Eliphaz, Themam, O-
mar, Sephi, Gatham, Cenez Thamna, Ama
37 lec. Filij Rahuel: Nahath Zara, Samna Me
38 za. ¶Filij Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Aua,
39 Diſon, Eſer, Diſan. ¶Filij Lotan: Hori, Ho-
mam. Soror autem Lotan fuit Thamna.
40 ¶Filij Sobal: Alian, et Manáhath, et Ebal,
Sephi et Onam. Filij Sebeõ: Aia, et Ana. Fi
41 lij Ana: Diſon. ¶Filii Diſon: Hamram, et E-
42 ſeban, et Iethran et Charan. ¶Filii Eſer: Ba
laan et Zauan et Iacan. Filii Diſon: Hus et
43 Aran. ¶Iſti ſunt reges qui imperauerunt in
D terra Edom, antequam eſſet rex ſuper filios
Iſrael. Bale filius Beor et nomen ciuitatis
44 eius, Denaba. ¶Mortuus eſt autem Bale, et
regnauit pro eo Iobab filius Zare de Boſra.
45 ¶Cumq; & Iobab fuiſſet mortuus, regnauit
46 pro eo Huſam de Terra Themanorũ. ¶Obijt
quoq; & Huſam, & regnauit pro eo Adad
filius Badad, qui percuſſit Madian in terra
47 Moab: & nomen ciuitatis eius Auith. ¶Cũ-
que, & Adad fuiſſet mortuus, regnauit pro eo
48 Semla de Maſreca. ¶ Sed & Semla mortuus
eſt, & regnauit pro eo Saul de Rohoboth q̃
49 iuxta amnem ſita eſt. ¶Mortuo quoq; Saul,
regnauit pro eo Balanan filius Achobor.
50 ¶ Sed & hic mortuus eſt, & regnauit pro eo
Adad: cuius vrbis nomen fuit Phau, & ap-
pellata eſt vxor eius Meetabel filia Matred
51 filiæ Mezaab. ¶Adad autem mortuo duces
pro regibus in Edom eſſe cœperunt, dux
52 Thamna, dux Ietheth, ¶ dux Oolibana, dux
53 Ela, dux Phinon, ¶ dux Cenez, dux The-
54 mam, dux Mabſar, ¶ dux Magdiel, dux Hi-
ram. hi duces Edom.

## CAPVT II.

1 Filij autem Iſraël: ‖Ruben, Si- ‖Gen. 29. g 32. & 30. a. 5. & 35 c d.
A meon, Leui, Iuda, Iſſachar, &
2 Zabûlon, ¶Dan, Ioſeph, Ben-
iamin, Nephthali, Gad, & A-
3 ſer. ¶‖Filij Iuda: Her, Onan, ‖Gen. 38. a. 3.
& Sela. hi tres nati ſunt ei de filia Sue Cha
nanitidis. Fuit autem Her primogenitus
Iuda, malus coram Domino, & occidit eũ.
4 ¶Thamar autem nurus eius peperit ei Pha-
res & Zara. omnes ergo filij Iuda, quinque.
5 ¶Filij autem Phares: Heſron & Hamul. ¶Fi-
6 lij quoq; Zara: Zamri & Etham & Eman, Inf. 4. a. 1 Mat. 1. a. 1.
Chalchal quoque, & Darda: ſimul quin-
7 que. ¶Filij Charmi: Achan, ‖ qui turba-
B uit Iſraël, & peccauit in furto anathema- ‖Ioſ. 7. a. 1
8 tis. ¶ Filij Ethan Azarias. ¶ Filij autem
9 Heſron qui nati ſunt ei: Ierameel & Ram
10 & Calubi. ¶ ‖ Porrò Ram genuit Amina- Ruth. 4. d 19.
dab, Aminadab autem genuit Nahaſſon
11 principem filiorum Iuda. ¶ Nahaſſon quo-
que genuit Salma, de quo ortus eſt Booz.
12 ¶Booz verò genuit Obed, qui & ipſe genuit
13 Iſai: ¶‖Iſai autem genuit primogenitum ‖1. Re. 16 b. 10. et 17 b. 12.
Eliab, ſecundum *Aminadab, tertium
14 Sammaa, ¶quartum Nathanael, quintum
15 Raddai, ¶ ſextum Aſom, ſeptimum Dauid. * Abinadab 1.
16 ¶ Quorum ſorores fuerunt Saruia & Abi-
gail. Filij Saruiæ: Abiſai, Ioab & Aſael,
17 tres. ¶Abigail autẽ genuit Amaſa, cuius pa-
18 ter fuit Iether Iſmahelites, ¶Caleb verò fi-
C lius Heſron accepit vxorem nomine Azu-
ba, de qua genuit Ierioth, fuerũtq; filij eius
19 Iaſer & Sobab & Ardõ, ¶Cũq; mortua fuiſ
ſet Azuba, accepit vxorẽ Caleb, Ephrath: q̃
20 peperit ei Hur. ¶Porrò Hur genuit Vri: &
21 Vri genuit Bezeleel. ¶ Poſt hæc ingreſſus eſt
Heſron ad filiam Machir patris Galaad, &
accepit eam cùm eſſet annorum ſexaginta.
22 quæ peperit ei Segub. ¶Sed & Segub genuit
Iair, & poſſedit viginti tres ciuitates in ter-
23 ra Galaad. ¶Cœpitque Geſſur & Aram op-
pida Iair, & Canaath & viculos eius ſexa-
ginta ciuitatum: oẽs iſti filij Machir patris
24 Galaad. ¶Cum autem mortuus eſſet Heſrõ
ingreſſus eſt Caleb ad Ephrata. Habuit quo
que Heſron vxorem Abia quę peperit ei A-
25 shur patrem Thecuæ. ¶ Nati ſunt autẽ filij
D Ierameel primogeniti Heſron, Ram primo
genitus eius, & Buna & Aram, & Aſom &
Achia. Duxit quoq; vxorẽ alterã Ierameel
26 noie Atara, quæ fuit mater Onã. ¶Sed & fi
lij Rã primogeniti Ierameel, fuerũt Moos,

28 Iamin & Acar. Onam aũt habuit filios Se-
mei & Iada. Filij aũt Semei: Nadab & Abi-
29 ſur. Nomen verò vxoris Abiſur, Abihal q̃
30 peperit ei Ahobban, & Molid. Filij autem
Nadab fuerunt Saled, & Apphaim. Mor-
31 tuus eſt autem Saled abſque liberis. Filius
verò Apphaim, Ieſi: qui Ieſi genuit Seſan,
32 Porrò Seſan genuit Oholai. Filij autem Ia-
da fratris Semei: Iether & Ionathan. Sed &
33 Iether mortuus eſt abſq; liberis. Porrò Io-
nathan genuit Phaleth & Ziza. Iſti fuerunt
34 filij Ierameel. Seſan autem non habuit fi-
E lios, ſed filias: & ſeruum Aegyptium, nomi-
35 ne Ieraa. Deditq; ei filiam ſuam vxorem:
36 quæ peperit ei Ethei. Ethei autem genuit
37 Nathan, & Nathan genuit Zabad, Zabad
38 quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit
39 Obed, Obed genuit Iehu, Iehu genuit Aza-
riã, Azarias genuit Helles, & Helles genuit
40 Elaſa, Elaſa genuit Siſamoi Siſamoi ge-
41 nuit Sellũ, Sellũ genuit Icamiam, Icamia
42 autem genuit Eliſama. Filij autem Caleb
fratris Ierameel: Meſſa primo genitus eius,
F ipſe eſt pater Ziph: & filij Mareſa patris
43 Hebron. porrò filij Hebron, Core & Taph-
44 ua, & Recem & Samma, Samma autem
genuit Raham patrem Iercaam, & Recem
45 genuit Sammai. Filius * Sammai, Ma- (* autem 1.)
46 hon: & Mahon pater Beth-ſur, Epha au-
tem cõcubina Caleb peperit Haran & Mo-
ſa & Gezez. Porrò Haram genuit Gezez.
47 Filij autem Iahaddai, Regom & Ioathan
48 & Geſan & Phalet & Epha & Saaph. Con-
cubina Caleb Maacha, peperit Saber &
49 Tharana, Genuit autem Saaph pater Mad-
mena, Sue patrem Machbena, & patrem
50 Gabaa. Filia verò Caleb, fuit Achſa. Hi
G erant filij Caleb, filij Hur, primogeniti E-
51 phràtha, Sobal pater Cariathiarim. Sal-
ma pater Beth-lehem, Hariph pater Beth-
52 gader. Fuerunt autem filij Sobal patris Ca-
riath-iarim, Qui videbat dimidium Re-
53 quietionum. Et de cognatione Cariath-
iarim, Iethrei, & Aphuthei, & Semathei,
& Maſerei. Ex his egreſſi ſunt Saraitæ &
54 Eſthaolitæ. Filij Salma Beth-lehem, &
Netophathi, Coronæ domus Ioab, & Dimi-
55 diũ Requietionis Sarai. Cognationes quo-
que ſcribarum habitantium in Iabes, Ca-
nentes atque reſonãtes, & in tabernaculis
commorantes. Hi ſunt Cinęi, qui venerunt
de Calore patris Domus Rechab.

## CAPVT III.

1 DAuid verò hos habuit filios, q (2. Re. 3. A. 2.)
A ei nati ſunt in Hebron: pri-
mogenitum Ammon ex Achi-
noam Iezrahelitide: ſecun-
dum Daniel de Abigáil Car-
2 melitide, tertium Abſalom filiũ Maacha
filiæ Tholmai regis Geſſur, quartum Ado-
3 niam filium Aggith, quintũ Sapphatiam
ex Abital, ſextum Iethraham de Egla vxo-
4 re ſua. Sex ergo nati ſunt ei in Hebron,
vbi regnauit ſeptem annis & ſex menſibus.
Triginta autem & tribus annis regnauit in
5 Ieruſalem. ‖ Porrò in Ieruſalem nati ſunt (‖ 2. Re. 5. c 14.)
B ei filij Simmaa & Sobab, & Nathan, & Sa-
lomon, quatuor de * Beth-ſabee filia Am- (* Beth-ſua 2.)
6 miel. Iebaar quoque & Eliſama & Eli-
7 phalet & Noge & Nepheg & Iaphia,
8 necnon Eliſama & Eliada & Eliphélet,
9 nouem: omnes hi filij Dauid, abſque fi-
lijs concubinarum: habueruntque ſoro-
10 rem Thamar. Filius autem Salomonis, Ro-
boam: cuius Abia filius, genuit Aſa. De hoc
11 quoque natus eſt Ioſaphat pater Ioram,
qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo ortus
12 eſt Ioas: & huius Amaſias filius, genuit
Azariam. Porrò Azariæ filius Ioatham
13 procreauit Achaz patrem Ezechię, de quo
14 natus eſt Manaſſes. Sed & Manaſſes ge-
C nuit Amon patrem Ioſiæ. Filij autem Io-
15 ſiæ fuerunt, primogenitus Iohanan, ſecun-
dus Ioacim, tercius Sedecias, quartus Sel-
16 lum. ‖ De Ioacim natus eſt Iechonias, & (‖ Mat. 1. b 11.)
17 Sedecias. Filij Iechoniæ fuerunt: Aſir, Sa-
18 lathiel, Melchiram, Phadaia, Senneſer,
19 & Iecemia, Sama, & Nadabia. De pha-
daia orti ſunt ſunt Zorobabel, & Semei.
Zorobabel genuit Moſollam, Hananiam,
20 & Salomith ſororem eorum: Haſabam
quoque & Ohol & Barachiam, & Haſa-
21 diam Ioſabheſed, quinque. Filius autem
D Hannaniæ Phaltias pater Ieſeiæ, cuius fi-
lius Raphaia: huius quoque filius, Arnan,
de quo natus eſt Obdia, cuius filius fuit
22 Sechenias: Filius Secheniæ, Semeia, cu-
ius filij Hattus & Iegaal & Baria & Naaria
23 & Saphat, & Seſa *, ſex numero. Filius (* 7.)
Naariæ, Elioenai & Ezechias & Ezricam
24 tres. Filius Elioenai, Oduia & Eliaſub &
Pheleia & Accub, & Iohanan & Dalaia &
Anani, ſeptem.

## CAPVT IIII.

1 FIlij Iuda: ‖ Phares, Heſron & (‖ Su. 2. a 4 Gen 38. g. 29. & 46. b. 12.)
A Charmi & Hur & Sobal. Ra-
2 ia verò filius Sobal genuit Ia-
hath, de quo nati ſunt Ahu-
mai & Laad, hæ cognationes
3 Sarathi. Iſta quoque ſtirps Etham: Iezra-
hel & Ieſema & Iedebos. Nomen quoque
4 ſororis eorum, Aſalelphuni. Phanuel autẽ
pater Gedor, & Ezer pater Hoſa. iſti ſunt
filij Hur primogeniti Ephrata patris Beth-
5 leem. Aſſur verò patri Thecuæ erant duæ
6 vxores, Halaa & Naara, Peperit autem ei
Naara, Oozam & Hepher, & Themani
7 & Ahaſthari, iſti ſunt filij Naara. Por-
rò filij Haala: Sereth, & Sahar & Ethnam.
8 Cos autem genuit Anob & Soboba, & co-
9 gnationem Aharehel filij Arum. Fuit aũt
B Iabes inclytus præ fratribus ſuis, & mater
eius vocauit nomen illius Iabes, dicens:

Quia

10 Quia peperi eum in dolore. ¶Inuocauit ve-
rò Iabes Deum Iſraël, dicens: Si benedicēs
benedixeris mihi, & dilataueris terminos
meos, & fuerit manus tua mecū, & feceris
me à malitia nō opprimi. Et pſtitit Deus q̄
11 precatus eſt. ¶Caleb aūt frater Sua, genuit
12 Ma-hir, qui fuit pr̄ Eſthon. ¶Porrò Eſthon
genuit Beth-rapha, & Pheſſe & Theinna pa
13 trē vrbis Naas, hi ſunt viri Recha. ¶Filij aūt
C Cenez: Othoniel & Saraia. Porrò filij Otho
14 niel, Hathat & Maonathi. ¶Maonathi ge-
nuit Ophra. Saraia aūt genuit Ioab patrem
15 Vallis artificū. ibi quippe artifices erāt. ¶Fi
lij verò Caleb filij Iephone, Hir & Ela &
16 Nahā. Filij quoq; Elai Cenez. ¶Filij quoq;
17 Iaeleel: Ziph & Zipha, Thiria & Aſrael. ¶Et
filij Ezra: Iether & Mered & Epher & Ia-
lō, genuitq́; Mariā & Sāmái & Ieſba patrē
18 Eſthamo. ¶Vxor quoq; eius Iudaia, peperit
Iared patrē Gedor, & Heber patrē Socho,
& Icuthiel patrē Zanoe. hi aūt filij Bethiæ
19 filię Pharaonis, quā accepit Mered. ¶Et filij
D vxoris Odaiæ ſororis Naham patris Ceila,
Carmi, & Eſthamo qui fuit de Machathi.
20 ¶Filij quoq; Simon: Anımō & Rinna filius
Hanan, & Thilō. Et filij Ieſi, Zoheth & Bē-
21 zoheth. ¶‖Filij Sela, Filij Iudæ: Her pr̄ Le- ‖Gen. 38 a.3.
cha, & Laada pr̄ Mareſa & cognationes do
mus operantiū byſſum in domo-iuramen
22 ti. ¶Et, Qui ſtare fecit ſolē, viriq́; Mendacij,
& Securus & Incendens, qui principes fue-
rūt in Moab, & qui reuerſi ſunt in Lahem.
23 hæc aūt verba vetera. ¶Hi ſunt figuli habitā
tes in Plātationibus & in Sepibus, apud re-
gem in operibus eius, cōmoratiq; ſunt ibi.
24 ¶‖Filij Simeō, Namuel & Iamin, Iarib, Za- Gen 46.b 19.
E ra, Saul, ¶Sellum filius eius, Mabſam filius
25 eius. Maſma filius eius. ¶Filij Maſma: Ha-
26 muel filius eius, Zachur filius eius, Semei fi
27 lius eius. ¶Filij Semei ſedecim, & filiæ ſex:
fratres aūt eius non habuerunt filios mul-
tos, & vniuerſa cognatio nō potuit adæqua
28 re ſummam filiorum Iuda. ¶Habitauerunt
autem in Berſabee & Molada & Haſal-ſu
29 bal, ¶& in Bala, & Aſom, & in Tholad, ¶&
30 in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg, ¶&
31 in Beth-marchaboth, & in Haſar-ſuſim, &
in Beth-berai, & in Saarim. hę ciuitates eo-
32 rum vſq; ad regem Dauid. ¶Villę quoq; eo-
rum: Etam & Aen, Remmon, & Thochem
33 & Aſan, ciuitates quinq;. ¶Et vniuerſi vicu
F li eorum per circuitum ciuitatum iſtarum
vſq; ad Baal. hæc eſt habitatio eorum, & ſe
34 dium diſtributio. ¶Noſobab quoq; & Ieme
35 lech, & Ioſa filius Amaſiæ. ¶& Ioel, & Iehu
filius Ioſabiæ filij Saraiæ filiæ Aſiel, & Elio
36 enái & Iacoba, & Iſuhaia & Aſaia & Adiel
37 & Iſmiel, & Bana-ia. ¶Ziza quoq; filius Se
phei filij Allon filij Idaia filij Senir filij Sa
38 maia: ¶Iſti ſunt nominati principes in co-
gnationibus ſuis, & in domo affinitatum
39 ſuarum multiplicati ſunt vehementer. ¶Et
profecti ſunt vt ingrederent̄ in Gador vſq;
ad orientem vallis, & vt quærerent paſcua
40 gregibus ſuis. ¶Inueneruntq; paſcuas hube
G res & valde bonas, & terram latiſſimam &
quietam & fertilem, in qua antè habitaue
41 rant de ſtirpe Chā. ¶Hi ergo venerunt quos
ſuprà deſcripſimus nominatim, in diebus
Ezechiæ regis Iuda: & percuſſerūt taberna-
cula eorum, & habitatores qui inuenti fue
rant ibi, & deleuerunt eos vſque in præſen
tē diem: habitaueruntq́; pro eis, q̄m huber
42 rimas paſcuas ibidem repererunt. ¶De filijs
quoq; Simeon abierunt in montem Seir vi
ri quingenti, habentes principes Phaltiam
& Naariam & Raphaiam & Oziel filios Ie
43 ſi, ¶& percuſſerunt reliquias quæ euadere
potuerant Amalecitarum, & habitauerunt
ibi pro eis vſque ad diem hanc.

## CAPVT V.

1 Filij quoq; Ruben primogeniti
A Iſraël (‖ipſe q̄ppe fuit primo-
genitus eius, ſed cùm violaſſet
thorū patris ſui, data ſunt pri
mogenita eius filijs Ioſeph fi
lij Iſraël, & nō eſt ille reputatus in primo-
2 genitū. ¶Porrò Iudas qui erat fortiſſimus in
ter fratres ſuos, de ſtirpe eius principes ger
minati ſunt: primogenita aūt reputata sūt
3 Ioſeph) ¶‖filij ergo Ruben primogeniti Iſ-
4 raël: Enoch & Phallu, Eſrō & Charmi. ¶Fi-
lij Ioel: Samia filius ei', Gog filius eius, Se-
5 mei filius eius, ¶Micha filius eius, Reia fili'
6 eius, Baal filius eius ¶Beera filius eius, quē
captiuū duxit Thelgath-phalnaſar rex Aſſy
7 riorū, & fuit princeps in tribu Ruben. ¶Fra
tres autē eius & vniuerſa cognatio eius qñ
numerabant̄ per familias ſuas, habuerunt
8 principes Iehiel, & Zachariā. ¶Porrò Bala fi
lius Azaz, filij Samma, filij Ioel, ipſe habi-
tauit in Aroer vſq; ad Nebo & Beelmeon.
9 ¶Contra orientalem quoq; plagam habita
B uit vſq; ad introitum eremi & flumen Eu-
phratem. Multum quippe iumentorum nu
10 merum poſſidebant in Terra-Galaad. ¶In
diebus autem Saul prælіati ſunt contra A-
garenos: & interfecerunt illos, habitaue-
runtque pro eis in tabernaculis eorum, in
omni plaga quæ reſpicit ad orientem Ga-
11 laad. ¶Filij verò Gad è regione eorum habi
12 tauerūt in Terra-Baſan vſq; Selcha: ¶Ioel
in capite, & Sapham ſecūdus: Ianai autem
13 & Saphat in Baſan. ¶Fratres verò eorum
ſecundum domos cognationum ſuarum,
Michael & Moſollam & Sebe & Iorai & Ia
14 chan & Zie & Heber, ſeptem. ¶Hi filij A-
bihail, filij Huri, filij Iara, filij Galaad, fi-
lij Michael, filij Ieſeſi, filij Ieddo, filij
15 Buz: ¶Fratres quoq; filij Abdiel, filij Guni,
16 principes domus in familijs ſuis. ¶Et ha-
bitauerunt in Galaad & in Baſan & in vi-
culis eius, & in cunctis ſuburbanis Sarō, vſ-
17 que ad terminos. ¶Omnes hi numerati sūt

C in diebus Ioatham regis Iuda, & in diebus
18 Ieroboam regis Iſraël. ¶Filij Ruben & Gad
dimidiæ tribꝰ Manaſſe, viri bellatores, ſcu-
ta portantes & gladios, & tendētes arcum
eruditiq; ad prælia, quadraginta quatuor
millia, & ſeptingēti ſexaginta ꝓcedētes ad
19 pugnā. ¶Dimicauerunt cōtra Agarenos: Itu
20 ræi verò, & Naphis, & Nodab ¶ præbuerūt
eis auxiliū. Traditiq; ſunt in manus eorum
Agareni, & vniuerſi qui fuerant cū eis, qa
Deū inuocauerūt cū præliarentur: & exau-
21 diuit eos, eo ꝙ credidiſſent in eum. ¶Cepe-
runtq; omnia quæ poſſederāt, camelorum
quinquaginta millia, & ouiū ducēta quin-
quaginta millia, & aſinos duo millia, & a-
22 nimas hominū centum millia. ¶Vulnerati
autem multi corruerūt. fuit enim bellum
Domini. Habitaueruntq; pro eis vſque ad
23 tranſmigrationem. ¶ Filij quoque dimidię
D tribus Manáſſe poſſederunt terram à finibꝰ
Baſan vſq; Baal, Hermon & Sanir, & mon
24 tē Hermon. ingens qppe numerus erat. ¶Et
hi fuerūt principes domus cognationis eo-
rum. Epher, & Ieſi, & Eliel, & Ezriel, & Ie-
remia, & Odoia, & Iediel viri fortiſſimi &
potētes, & nominati duces in familijs ſuis.
25 ¶ Reliquerunt autem Deum patrum ſuo-
rū, & fornicati ſunt poſt deos populorum
26 terræ, quos abſtulit Deus coram eis. ¶& ſu
ſcitauit Deus Iſraël ſpiritum Phul regis
Aſſyriorum, & ſpiritum Thelgath-phal-
náſar regis Aſſur: & tranſtulit Ruben &
Gad & dimidiam tribum Manaſſe, & ad-
duxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, &
fluuium Gozan, vſque ad diem hanc.

## CAPVT VI.

Vi.46.b. 11.
Inf.23.b. 6
Exo.6.c. 17.
Ioſ.21.b. 10.

1 Filij Leui: ‖Gerſon, Caath, &
A Merari. ¶Filij Caath: Amrā,
2 Iſaar, Hebron, & Oziel. ¶Filij
3 Amram: Aarō, Moyſes & Ma
ria. ¶ Filij Aaron: Nadab &
4 Abiu, & Eleazar, & Ithamar. ¶ Eleazar ge-
nuit Phinees, & Phinees genuit Abisue,
5 ¶Abisúe verò genuit Bocci: & Bocci genuit
6 Ozi, ¶Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias ge-
7 nuit Meraioth. ¶Porrò Meraioth genuit A-
8 mariā, & Amarias genuit Achitob, ¶Achi-
tob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achi-
9 maas. ¶Achimaas genuit Azariam, Azarias
10 genuit Iohanan, ¶Iohanan genuit Azariā.
ipſe eſt q ſacerdotio functus eſt in domo,
11 quā ædificauit Salomon in Ieruſalē. ¶Ge-
nuit aūt Azarias Amariam, & Amarias ge-
12 nuit Achitob. ¶Achitob genuit Sadoc, et Sa
13 doc genuit Sellū, ¶Sellū genuit Helciam, et
14 Helcias genuit Azariā, ¶Azarias genuit Sa-
15 raiam, & Saraías genuit Ioſedec. ¶ Porrò
B Ioſedec egreſſus eſt, quando tranſtulit Dn̄s
Iudam & Ieruſalē per manus Nabuchodo
16 noſor. ¶Filij ergo Leui: ‖ Gerſon, Caath, et
17 Merari. ¶Et hæc nomina filiorum Gerſon:
18 Lobni, & Semei. ¶Filij Caath: Amrā et Iſa-

‖Exo.1.c. 17.

19 ar, & Hebron, & Oziel. ¶Filij Merari: Moho
li & Muſi. Hæ aūt cognationes Leui ſecun
20 dū familias eorū. ¶Gerſon, Lobni filius eiꝰ
Iaphath filius eius, Zamma filius eius, ¶Io-
21 ab filius eius, Addo filius eius, Zara filius e-
22 ius, Iethrái filius eius. ¶Filij Caath, Amina
dab filius eius, Core filius eius, Aſir filius e
23 ius. ¶Elcana filius eius, Abiaſaph filius eiꝰ,
24 Aſir filius eius, ¶Tháhath filius eius, Vriel
filius eius, Ozias filius eius, Saul filius eiꝰ.
25 ¶Filij Elcana: Amaſai, & Achimoth, &¶El-
26 cana. Filij Elcana, Sophai filius eius, Na-
27 hath filius eius, ¶Eliab filius eius, Ieroham
28 filius eiꝰ, Elcana filius eius. ¶Filij Samuel:
C primogenitus Vaſſeni, & Abia. ¶Filij autē
29 Merari, Moholi: Lobni filius eius, Semei fi-
30 lius eius, Oza filius eius, Sammaa filius e-
31 ius, Haggia filius eius, Aſaia filius eius. Iſti
ſunt quos conſtituit Dauid ſuꝑ cantores do
32 mus Domini, ex quo collocata eſt arca. ¶ &
miniſtrabant coram tabernaculo teſtimo-
nij, canentes donec ædificaret Salomon do
mum Domini in Ieruſalem: ſtabant autē
33 iuxta ordinem ſuum in miniſterio. ¶Hi ve-
rò ſunt qui aſſiſtebant cum filijs ſuis, de fi-
lijs Caath, Heman cantor filius Ioel, filij Sa
34 muel ¶filij Elcana, filij Ierohā, filij Eliel,
35 filij Thohu, ¶ filij Suph, filij Elcana, filij
36 Mahath, filij Amaſai, ¶filij Elcana, filij Io-
37 hel, filiæ Azariæ, filij Sophoniæ, ¶filij Tha-
38 hath, filij Aſir, filij Abiaſaph, filij Core. ¶fi-
lij Iſaar, filij Caath, filij Leui, filij Iſraël.
39 ¶Et frater eius Aſaph, qui ſtabat à dextris e
40 ius, Aſaph filiꝰ Barachiæ, filij Sāmaa, ¶filij
41 Michael, filij Baſaiæ, filij Melchiæ, ¶filij A-
42 thanai, fili Zara, filij Adaia, ¶filij Ethan, fi-
43 lij Zamma, filij Semei, ¶filij Ieth, filij Ger-
44 ſon, filij Leui. ¶Filij aūt Merari fratres eo-
45 rum, ad ſiniſtram, ¶ Ethan filius Cuſi, filij
46 Abdi, filij Maloch, ¶filij Haſabiæ, filij Ama
ſiæ, filij Helcię, ¶filij Amaſai, filij Boni, filij
47 Somer, ¶filij Moholi, filij Muſi, filij Merari,
48 filij Leui. ¶Fratres quoque eorum Leuitæ
D qui ordinati ſunt in cunctum miniſterium
49 tabernaculi domus Domini. ¶ Aaron verò
& filij eius adolebant incenſum ſuper alta
re holocauſti, & ſuper altare thymiamatis,
in omne opus Sancti ſanctorum: & vt pre-
carētur ꝓ Iſraël iuxta oīa quæ præceperat
50 Moyſes ſeruus Dei, ¶ Hi ſunt autem filij
Aaron: Eleazar filius eius, Phinees filius
51 eius, Abisúe filius eius, ¶ Bocci filius eius,
52 Ozi filius eius, Zarahia filius eiꝰ, ¶Meraioth
filius eius, Amarias filiꝰ eius, Achitob filiꝰ
53 eius. ¶Sadoc filius eius, Achimaas filius eiꝰ.
54 ¶Et hæc habitacula eorū per vicos atq; cō-
finia, filiorum ſ. Aaron iuxta cognationes
Caathitarum: ipſis enim ſorte contigerāt.
55 ¶Dederunt igitur eis Hebron in terra Iuda,
E & ſuburbana eius per circuitum: ¶ ‖ agros ‖Ioſ. 21.
56 autem ciuitatis, & villas, Caleb filio Iepho b.10.
57 ne. ¶ Porrò filij Aaron dederunt ciuitates

ad con-

ad confugiendũ, Hebron & Lobna, & ſub-
58 urbana eius. ¶Iether quoq; & Eſthmo cum
ſuburbanis ſuis, ſed & Helon & Dabir cũ
59 ſuburbanis ſuis. ¶Aſan quoq; & Beth-ſé-
60 mes & ſuburbana earũ. ¶De tribu aũt Ben
-iamin : Gáber & ſuburbana eius, & Al-
math cũ ſuburbanis ſuis. Anathoth quoq;
cũ ſuburbanis ſuis. Oẽs ciuitates tredecim
61 per cognationes ſuas. ¶Filijs aũt Caath reſi
duis de cognatione ſua, dederunt ex dimi-
dia tribu Manaſſe in poſſeſſionem vrbes de
62 cẽ. ¶Porrò filijs Gerſon p cognationes ſuas
de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer, & de tri-
bu Neph-thali, & đ tribu Manaſſe ĩ Baſan,
*quatuordec. m. 10. 63 vrbes *tredecim. ¶Filijs aũt Merari per co-
F gnationes ſuas de tribu Ruben & de tribu
Gad, & de tribu Zabulon, dederunt ſorte ci
64 uitates duodecim. ¶Dederũt quoq; filij Iſ-
raël Leuitis ciuitates, & ſuburbana earũ:
65 ¶dederuntq; per ſortẽ ex tribu filiorũ Iuda,
& ex tribu filiorũ Simeon, & ex tribu filio-
rũ Ben-iamin, vrbes has quas vocauerunt
66 nominibus ſuis. ¶& his qui erant de cogna
tione filiorum Caath, fuerũtq; ciuitates in
Ioſ. 21. b. 10. 67 terminis eorũ de tribu Ephraim. ¶ Dede-
runt ergo eis vrbes ad cõfugiendũ, Sichem
cũ ſuburbanis ſuis in monte Ephraim : &
68 Gazer cũ ſuburbanis ſuis. ¶Iecmaã quoque
69 cũ ſuburbanis ſuis, & Beth-horon ſimili-
ter, nec nõ & Helon cũ ſuburbanis ſuis, &
70 Geth-remmon in eundẽ modũ. ¶Porrò ex
dimidia tribu Manaſſe, Aner & ſuburbana
eius: Balaã & ſuburbana eius: his videlicet
qui de cognatione filiorũ Caath reliq erãt.
71 ¶Filijs autẽ Gerſon de cognatione dimidiæ
trib⁹ Manaſſe, Gaulõ ĩ Baſã & ſuburbana
72 eius, & Aſtharoth cũ ſuburbanis ſuis. ¶ De
G tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana eius, &
73 Dabereth cũ ſuburbanis ſuis, ¶Ramoth quo
que & ſuburbana ei⁹, & Anem cũ ſuburba
74 nis ſuis. ¶De tribu verò Aſer, Maſal cũ ſubur
*Hacus. 1. 75 banis ſuis, & Abdon ſimiliter. ¶*Aſach quo
que & ſuburbana eius, & Rohob cũ ſubur-
76 banis ſuis. ¶Porrò de tribu Neph-thali, Ce
des in Galilea & ſuburbana ei⁹. Hamõ cũ
ſuburbanis ſuis, & Cariathàim, & ſuburba
77 na eius. Filijs aũt Merari reſiduis de tribu
Zabulon, Remmono & ſuburbana eius, &
78 Thabor cũ ſuburbanis ſuis. ¶trãs Iordanem
quoq; ex aduerſo Iericho cõtra orientẽ Iorda
nis, đ tribu Rubẽ, Boſor ĩ ſolitudine cũ ſub
79 urbanis ſuis, & Iaſſa cũ ſuburbanis ſuis. ¶Ca
demoth quoq; & ſuburbana ei⁹, & Mephà
80 ath cũ ſuburbanis ſuis. ¶Necnõ & de tribu
Gad, Ramoth in Galaad & ſuburbana ei⁹,
81 & Manàim cũ ſuburbanis ſuis: ſed & Heſebõ
cũ ſuburbanis ſuis, & Iezer cũ ſuburbanis
ſuis.

## CAPVT VII.

1 PORrò filij Iſſachar: Tola, & Phua, Iaſub
A & Simerõ, quatuor. ¶Filij Tholá: Ozi &
2 Raphaia, & Ieriel, & Iemài, & Ieſbẽ, & Sa-
muel principes per domos cognationũ ſua-
rũ. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numera-
ti ſunt in diebus Dauid, viginti duo millia
3 ſexcẽti. ¶Filij Ozi: Izrahia, de quo nati sũt
Michael, & Obadia, & Ioel, & Ieſia, quinq;
4 oẽs principes. ¶Cũq; eis p familias, & popu
los ſuos, accincti ad prçliũ, viri fortiſſimi tri
ginta ſex millia: multas. n. habuerunt vxo-
5 res, & filios. ¶ Fratres quoq; eorũ per oẽm
B cognationẽ Iſſachar, robuſtiſſimi ad pugnã Gen. 46.
dũ, octoginta ſeptẽ millia numerati ſunt. c. 21.
6 ¶ Filij Ben-iamin, Bela, & Bechor, & Ia- —ſ.
7 dihel, tres. ¶Filij Bela: Eſbon, & Ozi, & O-
ziel, & Ierimoth, & Vrai, quinq; principes
familiarũ, & ad pugnãdũ robuſtiſſimi: nu-
merus aũt eorũ, viginti duo millia & trigin
8 taquatuor. ¶Porrò filij Bechor: Zamira, &
Ioas, & Elièzer, & Elioenai, & Amri, & Ie-
rimoth, & Abia, & Anathot & Almath:
9 oẽs hi filij Bechor. ¶Numerati ſunt autẽ p
C familias ſuas principes cognationũ ſuarũ
ad bella fortiſſimi, viginti millia, & ducen
10 ti. Porrò filij Iadihel Balan. Filij aũt Balã:
Iehus, & Ben-iamin, & Aod, & Chanaana,
11 & Zethan, & Tharſis, Ahiſahar. ¶oẽs hi fi-
lij Iadihel, principes cognationũ ſuarũ, vi-
ri fortiſſimi, decẽ & ſeptem millia, & ducẽ
12 ti ad prælíũ procedentes. ¶ Sepham quoq;
& Hapham filij Hir & Haſim filij Aher.
13 ¶Filij aũt Neph-thali; Iaſiel, & Guni, & Ie
ſer, & Guni, & Ieſer, & Sellum, filij Bala:
14 ¶Porrò *filius Manaſſe, Eſriel: concubinaq; *filij ſ.
eius Syra peperit Machir patrem Galaad.
15 ¶Machir aũt accepit vxorem filijs ſuis Hap-
D phim & Saphan: & habuit ſororẽ nomine
Maacha: nomẽ aũt ſecũdi Salphaad, nateq;
16 sũt Salphaad filię. ¶& peperit Maacha vxor
Machir filiũ, vocauitq; nomẽ eius Phares:
porrò nomẽ fratris eius, Sares: & filij eius,
17 Vlã, & Recen: ¶Filius aũt Vlã, Badan. hi sũt
18 filij Galaad, filij Machir, filij Manaſſe. ¶So-
ror aũt eius Regina peperit virũ decõrũ, &
19 Abiezer, & Mohola. ¶Erant aũt filij Semi-
20 da: Ahin & Sechẽ & Leci, & Aniam. ¶Filij
aũt Ephraim: Suthàla, Bared filius ei⁹, Thã
hath fili⁹ eius, Elada fili⁹ eius. Thãhath fi-
21 lius ei⁹, & huius fili⁹ Zabad. ¶& huius filius
Suthàla & hui⁹ fili⁹ Ezer & Elad: occiderũt
aũt eos viri Geth indigenę, qa deſcẽderant
22 vt inuaderet poſſeſſiones eorũ. ¶Luxit igiẽ
E Ephraim pater eorũ multis diebus, & vene-
23 rũt fratres eius vt conſolarentur eum. ¶In-
greſſusq; eſt ad vxorem ſuam: quæ cõcepit,
& peperit filium, & vocauit nomẽ eius Be
ria, eo ꝙ in malis domus eius ortus eſſet:
24 ¶filia autem eius fuit Sara, quæ ædificauit
Bet-horon inferiorem, & ſuperiorem, &
25 Ozenſara. ¶ Porrò filius eius Rapha, & Re-
26 ſeph, & Thale, de quo natus eſt Thaan, qui
genuit Laadã: hui⁹ quoq; filius Ammiud,
27 qui genuit Eliſama, ¶de quo ortus eſt Nũ,
28 qui habuit filium Ioſue. ¶ Poſſeſſio autem
eorũ & habitatio, Beth-el cũ filiab⁹ ſuis,

F & contra Orientem Noran, ad occidenta-
lem plagã Gazer, & filiæ eius, Sichẽ quoq;
cũ filiab' ſuis, vſq; ad Aſa cũ filiabus eius.
29 Iuxta filios quoq; Manaſſe Bathſan & fi-
lias eius, Tanach & filias eius, Mageddo &
filias eius, Dor & filias ei': in his habitaue
‖Gen. 46. b. 17. 30 rũt filij Ioſeph, filij Iſraël. ¶ ‖Filij Aſer: Iem
na, & Ieſua, & Ieſſui, & Baria, & Sara ſoror
31 eorũ. ¶ Filij aũt Baria: Heber, & Melchiel:
32 ipſe eſt pr̃ Barſaith. ¶ Heber aũt genuit Ie-
phlat, & Somer, & Hotham, & Suaa ſororẽ
33 eorũ. ¶ Filij Iephlat: Phoſech, & Chamaal,
34 & Aſoth: hi filij Iephlat. ¶ Porrò filij Somer
35 Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram. ¶ Filij aũt
G Helem fratris eius: Supha, & Iemna, & Sel
36 les & Amal. ¶ Filij Supha: Sue, Harnapher,
37 & Sual, & Beri, & Iamra, ¶ Boſor, & Hod, &
38 Samma, & Saluſa, & Iethrã, & Bera. ¶ Filij
39 Iether: Iephonne, & Phaſpha, & Ara. ¶ Filij
40 aũt Olla: Aree, & Haniel, & Reſia. ¶ Oẽs hi
filij Aſer principes cognationũ, electi atq;
fortiſſimi duces ducũ: numer' aũt eorũ ę̃ta-
tis q̃ apta eſſet ad bellũ, vigintiſex millia.

## CAPVT VIII.

1 BEn–iamin autem genuit Bale
Gen. 46. c. 21. Sup. 7. b. 6. A primogenitũ ſuũ, Asbel ſecũ-
dũ, Ahara tertium, ¶ Nohaa
2 quartũ, & Rapha quintum.
3 ¶ Fuerũtq; filij Bale: Addar, &
4 Gera, & Abiud, ¶ Abisue quoq; & Naamã,
5 & Ahóe, ¶ ſed & Gera, & Sephuphan, & Hu
6 rã. ¶ Hi ſunt filij Ahód principes cognatio-
nũ habitantiũ in Gabaa, q̃ trãſlati ſunt in
7 Manáhath. ¶ Naaman aũt & Achia, & Gera
ipſe trãſtulit eos, & genuit Oza & Ahihud.
8 ¶ Porrò Saharáim genuit in regione Moab,
poſtquã dimiſit Huſim & Bara vxores ſuas.
9 ¶ Genuit autẽ de Hodes vxore ſua Iobab, &
10 Sebia, & Moſa & Molchon. ¶ Iehus quoq;
B & Sechia, & Marma. hi ſunt filij eius prin-
11 cipes ĩ familijs ſuis. ¶ Mehuſim verò genuit
12 Abitob, & Elpháal. Porrò filij Elphàal: He
ber, & Miſaan, & Samad. hic ædificauit
13 Ono, & Lod, & filias eius. ¶ Baria aũt & Sa-
ma principes cognationũ habitantium in
Aialon; hi fugauerunt habitatores Geth.
14 ¶ Et Ahio, & Seſac, & Ierimoth, ¶ & Zaba-
15 dia, & Arod, & Heder, ¶ Michael quoque &
16 Ieſpha, & Ioha filij Baria. ¶ Et Zabadia, &
17 M··ſollã, & Hezeci, et Heber, et Ieſamari,
18 et Iezlia, et Iobab filij Elphaal. ¶ Et Iacim,
19 et Zechri, et Zabdi, ¶ et Elioënai, et Sele-
20 thai, et Eliel, ¶ et Adaia, et Baraia, et Sama-
21 rath filij Semei ¶ Et Ieſphan, et Hebet, et E
C liel, ¶ et Abdon, et Zechri, et Hanã, et Hana
22 nia, et Elã, et Anathothia, ¶ et Iephdaia: et
23 Phanuel filij Seſac. ¶ et Samſari, et Sopho-
24 ria, et Otholia, ¶ et Ierſia, et Elia, et Zechri,
25 filij Ierohã. ¶ hi patriarchę, et cognationum
26 principes, q̃ habitauerũt in Ieruſalem. ¶ ‖In
‖Inf. 9. f. 35. 27 Gabaõ aũt habitauerũt Abi–gabaõ, et no-
28 mẽ vxoris eius Maacha. ¶ Filiusq; ei' primo
genitus Abdõ: et Sur, et Cis, et Baal, et Na-
29 dab, ¶ Gedor quoque et Ahio, et Zacher, et
30 Macelloth: ¶ et Macelloth genuit Samaa:
31 habitauerũtq; ex aduerſo fratrũ ſuorũ in Ie
32 ruſalẽ cum fratribus ſuis. ¶ ‖Ner aũt genuit ‖1. Re. 14. g. 51.
33 Cis, et Cis genuit Saul. ¶ Porrò Saul genuit
D Ionathan, et Melchi–ſua, et Abinadab, et Infrà 9. g. 39.
34 Esbàal. ¶ Filius aũt Ionathan, Merib–bàal:
35 et Merib–àal genuit Micha. ¶ filij Micha,
36 Phiton, et Melech, et Tharaa, et Ahaz, ¶ et
Ahaz genuit Ioada, et Ioada genuit Ala-
math, et Azmoth, et Zamri: porrò Zamri
37 genuit Moſa, ¶ et Moſa genuit Baana, cuius
filius fuit Rapha: de quo ortus eſt Elaſa; q̃
38 genuit Aſel. Porrò Aſel ſex filij fuerũt, his
nominib', Ezricã, Bochur, Iſmahel, Saria,
39 Obdia, et Hanã: oẽs hi, filij Aſel. ¶ Filij aũt
Eſech fratris eius, Vlam primogenitus, et
40 Iehus ſecundus, et Eliphalet tertius. ¶ Fue-
rũtq; filij Vlam viri robuſtiſſimi, et magno
robore tendentes arcum: et multos haben-
tes filios ac nepotes, vſq; ad centũ quinqua
ginta–millia: Omnes hi filij Ben–iamin.

## CAPVT IX.

1 VNiuerſus ergo Iſraël dinumera
A tus eſt: & ſumma eorũ ſcripta
eſt in libro regũ Iſraël, et Iu-
da: trãſlatiq; ſunt ĩ Babylonẽ
2 p̃p delictũ ſuũ. ¶ Qui aũt habi
tauerũt primi in poſſeſſionib', et in vrbib'
ſuis: Iſraël, et ſacerdotes, et Leuitæ, et Na-
3 thinei. ¶ Cõmorati ſunt in Ieruſalẽ de filijs
Iuda, et de filijs Ben–iamin, de filijs quoq;
4 Ephràim, et Manaſſe. ¶ Othei filius Am-
miud, filij Amri, filij Omrai, filij Bonni, de
5 filijs Phares filij Iuda. ¶ Et de Siloni, Aſaia
6 primogenitus, et filij eius. ¶ De filijs autem
Zara: Iehuel, et fratres eorũ, ſexcenti nona
7 ginta. Porrò de filijs Ben–iamin: Salo fili'
8 Moſollam filij Oduia. filij Aſana, ¶ et Loba
B nia filius Iehorã: et Ela filius Ozi, filij Mo-
chori: et Moſollã filius Saphatiæ, filij Ra-
9 huel, filij Iebaniæ, ¶ et fratres eorũ p̃ fami-
lias ſuas, nõgẽti quinquagintaſex. Oẽs hi,
principes cognationũ p̃ domos patrũ ſuo-
10 rũ ¶ De ſacerdotib' autẽ: Iedaia, Ioiarib, et
11 Iachin. ¶ Azarias quoq; fili' Helciæ, filij Mo
ſollam, filij Sadoc, filij Maraioth, filij Achi
12 tob, põtifex domus Dei. ¶ Porrò Adaias fili'
Ierohã, filij Phaſſur, filij Melchię, et Maaſai
filius Adiel filij Iezra, filij Moſollã, filij Mo
13 ſollamith, filij Emmer: ¶ fratres quoq; eorũ
principes p̃ familias ſuas, mille ſeptingẽti
ſexaginta: fortiſſimi robore ad faciendum
14 opus miniſterij in domo Dei. ¶ De Leuitis
C aũt: Semeia filius Aſſub filij Ezricam, filij
15 Haſebia de filijs Merari. ¶ Bacbacar quoq;
carpentarius, et Galai, et Mathania filius
16 Micha, filij Zechri, filij Aſaph ¶ et Obdia fi
lius Semeiæ filij Galal, filij Idithun: et Za-
charia filius Aſa, filij Elcana, qui habitauit
17 in atrijs Netophati. ¶ Ianitores autẽ: Sellũ,

et Ac-

& Accub, & Telmon, & Ahimam: & frater
18 eorum Sellum princeps: ꝰvſq; ad illud tem
pus, in porta regis ad orientem, obſeruabãt
19 per vices ſuas de filijs Leui. ꝰ Sellum verò
filius Core filij Abiaſaph, filij Core, cum
fratribus ſuis, & domo patris ſui, hi ſunt
Coritæ ſuper opera miniſterij, cuſtodes ve-
ſtibulorum tabernaculi: & familiæ eorum
per vices caſtrorum Dñi cuſtodiẽtes introi
20 tum. ꝰ Phinees aũt filius Eleazari, erat dux
21 eorum coram Dño. ꝰPorrò Zacharias filius
D Moſollamia ianitor portę tabernaculi teſti
22 monij. ꝰOẽs hi electi ĩ oſtiarios per portas,
ducenti duodecim: & deſcripti in villis pro
prijs: quos conſtituerunt Dauid, & Samuel
23 Vidẽs, in fide ſuaꝰtam ipſosq̃ filios eorum
in hoſtijs domus Dñi, & in tabernaculo vi-
24 cibus ſuis. ꝰPer quatuor ventos erant oſtia-
rij: id eſt ad orienrem, & ad occidentem, &
25 ad aquilonem, & ad auſtrum. ꝰFratres au-
tem eorum in viculis morabãtur, & venie-
bant in ſabbathis ſuis de tempore vſq; ad
26 tempus. ꝰHis quatuor Leuitis creditus erat
omnis numerus ianitorum, & erant ſuper
27 éxedras, & theſauros domus Domini. ꝰPer
E gyrum quoque templi Domini morabãtur
in cuſtodijs ſuis: vt cùm tempus fuiſſet, ip-
28 ſi manè aperirent fores. ꝰDe horum *grege
erãt & ſuper vaſa miniſterij: ad numerum
enim & inferebãtur vaſa & efferebantur.
29 ꝰDe ipſis, & qui credita habebant vtenſilia
ſanctuarij, pręerant ſimilę, & vino, & oleo,
30 & thuri, & aromatibꝰ. ꝰFilij aũt ſacerdotũ
31 vnguenta ex aromatibus conficiebant. ꝰEt
Mathathias Leuites primogenitus Sellum
Coritæ, præfectus erat eorum quæ in Sarta
32 gine frigebantur. ꝰPorrò de filijs Caath fra
tribus eorum, ſuper panes erant propoſitio
nis, vt ſemper nouos per ſingula ſabbatha
33 præpararẽt ꝰHi ſunt principes cantorũ per
F familias Leuitarum, qui in éxedris mora-
bantur: vt die ac nocte iugiter ſuo miniſte-
34 rio deſeruirent. ꝰCapita Leuitarum per fa-
milias ſuas principes, manſerunt in Ieruſa
35 lem. ꝰ‖In Gabaon autem commorati ſunt ‖Su. 8. c. 29.
pater Gabaon Iehiel, & nomen vxoris eius
36 Maacha. ꝰFilius primogenitus eius Abdon,
& Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,
37 ꝰGedor quoq;, & Ahio, & Zacharias, & Ma
38 celloth. ꝰPorrò Macelloth genuit Samaan:
iſti habitauerũt è regione fratrum ſuorum
39 in Ieruſalem, cum fratribus ſuis. ꝰ‖Ner aũt ‖Sup. 8. d. 33.
G genuit Cis: Cis genuit Saul: & Saul genuit
Ionathan, & Melchiſúa, & Abinadab, & Eſ
40 baal. ꝰFiliꝰ aũt Ionathã, Merib-báal: & Me
41 rib-baal genuit Micha. ꝰPorrò filij Micha:
42 Phiton, & Melech, & Tharaa, & Achaz. ꝰA-
chaz autem genuit Iara: & Iara genuit Alſ-
math, & Azimoth & Zãri. Zãri aũt genuit
43 Moſa ꝰMoſa verò genuit Banaa: cuius filiꝰ
Raphaia, genuit Elaſa: de quo ortus eſt A-
44 ſel. ꝰPorrò Aſel ſex filios habuit his nomi-
nibus, Ezricam, Bochru, Iſmahel, Saria, Ob
dia, Hanan. hi ſunt filij Aſel.

*genere.



## CAPVT X.

1 PHiliſthijm aũt pugnabãt cõtra ‖1. Re. 31. a. 1.
A Iſraël, fugeruntq; viri Iſraël
Palęſthinos, & ceciderũt vulne
2 rati in mõte Gelbóe. ꝰCumq;
appropinquaſſent Philiſthæi
perſequentes Saul, & filios eius, percuſſe-
runt Ionathan, & Abinadab, & Melchiſua
3 filios Saul. ꝰEt aggrauatum eſt pręlium con
tra Saul, inueneruntq; eũ ſagittarij, & vul-
4 nerauerũt iaculis. ꝰEt dixit Saul ad armige-
B rum ſuum: Euagina gladium tuũ, & inter-
fice me: ne fortè veniãt incircuncisi iſti, &
illudant mihi. Noluit autem armiger eius

hoc

hoc facere, timore pterritus : arripuit ergo
5 Saul enſem, & irruit in eũ. ¶Quod cũ vidiſ
ſet armiger ei⁹, videlicet mortuũ eſſe Saul,
irruit ẽt ipſe in gladiũ ſuũ, & mortuus eſt.
6 ¶ Interijt ergo Saul & tres filij eius, & oĩs
7 domus illius pariter concidit. ¶Quod cũ vi-
diſſent viri Iſraël, qui habitabant in cãpe
ſtribus, fugerũt : & Saul ac filijs eius mor-
tuis, dereliquerũt vrbes ſuas, & huc illucq;
diſperſi ſunt: venerũtq; Philiſthijm, & ha-
8 bitauerũt in eis. ¶Die igit̃ altero detrahẽtes
C Philiſthijm ſpolia cęſorũ, inuenerũt Saul,
9 & filios eius iacẽtes in mõte Gelbóe. ¶Cũ-
què ſpoliaſſent eũ, & amputaſſent caput, ar
miſq; nudaſſent, miſerũt in terrã ſuam, vt
circumferretur, & oſtenderetur idolorũ tẽ
10 plis & populis: ¶arma aũt eius conſecraue-
runt in phano Dei ſui, & caput affixerũt in
11 tẽplo Dagon. ¶Hoc cũ audiſſent viri Iabes-
D Galaad, omnia ſcilicet quæ Philiſthijm fe-
12 cerant ſuper Saul, ¶ conſurrexerunt ſinguli
virorum fortiũ, & tulerunt cadauera Saul
& filiorum regis, attuleruntq; ea in Iabes,
& ſepelierunt oſſa eorum ſubter quercum
quæ erat in Iabes, & ieiunauerunt ſeptem
13 diebus. ¶Mortuus eſt ergo Saul propter ini-
quitates ſuas, eò ꝙ præuaricatus ſit manda
tum Domini quod præceperat, & non cu-
ſtodierit illud: ſed inſuper etiam pythoniſ
14 ſam cõſuluerit, ¶nec ſperauerit ĩ Domino:
propter quod interfecit eum, & tranſtulit
regnum eius ad Dauid, filium Iſai.

CAPVT XI.

1 Congregatus eſt igitur omnis Iſ
A raël ad Dauid in Hebron, di-
cens : Os tuum ſumus & caro
2 tua. ¶Heri quoq; & nudiuſter-
tius cũ adhuc regnaret Saul,
tu eras q̃ educebas & introducebas Iſraël:
tibi enim dixit Dñs Deus tuus, Tu paſces
populũ meũ Iſraël, & tu eris princeps ſup
3 eũ. ¶Venerũt ergo oẽs maiores natu Iſraël
ad regẽ ĩ Hebrõ, & inijt Dauid cũ eis fędus
corã Dño : vnxeruntq; eum regẽ ſuꝑ Iſraël
iuxta ſermonem Dñi, quem locutus eſt in
4 manu Samuel. ¶Abijt quoq; Dauid, & om-
nis Iſraël in Ieruſalem. hæc eſt Iebus, vbi e
5 rant Iebuſæi habitatores terræ. ¶Dixerunt-
B que q̃ habitabant in Iebus ad Dauid: Non
ingredieris huc. Porrò Dauid cepit arcem
6 Sion, quæ eſt Ciuitas-Dauid, dixitq;: ¶Om
nis qui percuſſerit Iebuſæum in primis, e-
rit princeps & dux. Aſcendit igitur primus
Ioab filius Saruiæ, & factus eſt princeps.
7 ¶Habitauit aũt Dauid in arce, & idcirco ap
8 pellata eſt Ciuitas-Dauid. ¶Ædificauitque
vrbem in circuitu à Mello, vſq; ad gyrum:
9 Ioab autem reliqua vrbis extruxit. ¶ Profi-
ciebatq; Dauid vadens & creſcens, & Dñs
10 exercituum erat cum eo. ¶Hi principes vi-
C rorum fortium Dauid, qui adiuuerunt eũ
vt rex fieret ſuper omnem Iſraël iuxta ver
bum Domini, quod locutus eſt ad Iſraël.
11 ¶ Et iſte eſt numerus robuſtorum Dauid :
Ieſbaam filius Hachamoni princeps inter
triginta: iſte leuauit haſtã ſuam ſuper tre-
12 centos vulneratos vna vice. ¶Et poſt eum
Eleazar filius Patrui eius Aholites, qui erat
13 inter tres potentes. ¶Iſte fuit cum Dauid in
Pheſ-domim, quando Philiſthijm congre-
gati ſunt ad locũ illum in prælium: & erat
ager regionis illius plen⁹ hordeo, fugeratq;
14 populus à facie Philiſthinorum. ¶ *Hi ſtete- **Hic ſte-*
runt in medio agri, & *defenderunt eum : *tit 12.*
cumq; *percuſſiſſent Philiſthæos, dedit Do **Deſcen-*
15 minus ſalutem magnam populo ſuo. ¶De- *dit 12.*
ſcenderunt autem tres de triginta principi **percuſſiſ*
bus ad petram in qua erat Dauid, ad ſpelũ *ſet 12.*
cam Odollam, quando Philiſthijm fuerãt
16 caſtrametati in Valle-Raphaim. ¶ Porrò
Dauid erat in præſidio, & ſtatio Philiſthi- *2. Re. 23.*
17 norũ in Beth-léhem : ¶Deſiderauit igitur *c. 15.*
D Dauid* & dixit : O ſi quis daret mihi aquã **aquam.*
de ciſterna Beth-léhem, quæ eſt in porta.
18 ¶Tres ergo iſti per media caſtra Philiſthino
rum perrexerunt, & hauſerunt aquam de
ciſterna Beth-léhem quæ erat in porta, &
attulerũt ad Dauid vt biberet: qui noluit,
19 ſed magis libauit illam Domino, ¶dicens :
Abſit vt in conſpectu Dei mei hoc faciam,
& ſanguinem iſtorum virorum bibam: q̃a
in periculo animarum ſuarum attulerunt
mihi aquam. Et ob hanc cauſam noluit
bibere. hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.
20 ¶Abiſai quoque frater Ioab, ipſe erat prin-
E ceps trium, & ipſe leuauit haſtam ſuam
21 cõtra trecẽtos vulneratos, & ipſe erat ¶ in-
ter tres nominatiſſimus, & inter tres ſecũ-
dus inclytus, & princeps eorum; veruntã-
men vſq; ad tres primos non peruenerat. **vir robu-*
22 ¶Banaias filius Ioiadæ *viri robuſtiſſimi, *ſtiſſimus.*
qui multa opera perpetrarat, de Cabſeel : *4.*
ipſe percuſſit duos ariel Moab : & ipſe de-
ſcendit, & interfecit leonem in media ci-
23 ſterna tempore niuis ¶ Et ipſe percuſſit vi-
rum Aegyptium, cuius ſtatura erat quinq;
cubitorum, & habebat lanceam vt liciato-
rium texentium : deſcendit igitur ad eum
cum virga, & rapuit haſtam quã tenebat
24 manu, & interfecit eum haſta ſua. ¶Hęc fe-
F cit Banaias filius Ioiadæ, qui erat inter tres
25 robuſtos nominatiſſimus, ¶ inter triginta
primus : veruntamen ad tres vſque non
peruenerat : poſuit autem eum Dauid ad
26 auriculam ſuam. ¶ Porrò fortiſſimi viri in
exercitu, Aſahel frater Ioab. & Elchanan
27 filius Patrui eius de Beth-léhem, ¶ Sam-
28 moth Arorites, Helles Phalonites. ¶ Ira
filius Acces Thecuites, Abiezer Anatho
29 thites, ¶ Sobbochai Huſathites, Ilai Aho-
30 hites, ¶ Maharai Netophathites, Heled
31 filius Baana Nethophathites, ¶ Ethai fi-
lius Ribai de Gabaath filiorũ Ben-iamin,
32 Banaia Pharatonites, ¶ Hurai de Torrẽte-

33 Gaas, Abiel Arbathithes, ¶Azmoth Baura-
34 mites, Eliaba Salabonites. ¶Filij Aſſem Ge-
zonites, Ionathan filius Sage Ararites.
35 ¶Ahiam filius Sachar Ararites, Eliphal fi-
36 lius Vr, ¶Hepher Mecherathites, Ahia Phe-
G lonites, ¶Heſro Carmelites, Nahárai filius
37 Azbai, ¶Ioel frater Nathan, Mibahar filius
38 Agarai. ¶Selec Ammonites, Nahárai Bero-
39 thites armiger Ioab filij Saruiæ, ¶ Ira Ie-
40 threus, Gareb Iethræus, ¶ Vrias Hethæus,
41 Zabad filius Oholi. ¶Adina filius Siza Ru-
42 benites princeps Rubenitarum, & cum eo
43 triginta. ¶Hanan filius Maacha, & Ioſaphat
44 Mathanites. ¶Ozia Aſtarothites, Samma &
45 Iehiel filij Hothā Arorhites, ¶Iedihel filius
46 Samri & Ioha frater eius Thoſaites, ¶Eliel
Mahumites, & Ieribai & Ioſaia filij El-
náem, & Iethma Moabites, Eliel & Obed,
& Iaſiel de Maſobia.

CAPVT XII.

1 HI quoque venerūt ad Dauid in
A Siceleg, cū adhuc fugeret Saul
filium Cis, qui erant fortiſſi-
2 mi & egregij pugnatores, ¶tē-
dētes arcum, & vtraq; manu
fundis ſaxa iacientes, & dirigētes ſagittas:
3 de fratribus Saul ex Ben-iamin. ¶Princeps
Ahizer, & Ioas filij Samaa Gabaathites: &
Iaziel & Phallet filij Azmoth, & Baracha
4 & Iehu Anathotites. ¶ Samaias quoq; Ga-
baonites fortiſſimus inter triginta & ſuper
triginta. Ieremias & Iehexiel & Iohanā &
5 Iezabad Gaderothites. ¶ & Eluzai & Ieri-
muth, & Baalia & Samaria & Sapharia Ha
6 ruphites. ¶Elcana & Ieſia & Azareel & Ioe
7 zer & Ieſbaam de Carehim: ¶ Ioela quoq;
8 & Zabadia filij Ierohā de Gedor. ¶Sed & de
B Gaddi trāsfugerunt ad Dauid, cū lateret in
deſerto, viri robuſtiſſimi, & pugnatores o-
ptimi tenētes clypeū & haſtam: facies eo-
rū quaſi facies leonis, & veloces quaſi ca-
9 preę in mōtibus. ¶Ezer princeps, Obdias ſe
10 cundus, Eliab tertius, ¶Maſmana quartus,
11 Ieremias quintus, ¶Ethi ſextus, Eliel ſepti-
12 mus, ¶Iohanā octauus, Elzebad nonus, ¶Ie-
13 remias decimus, Machabanai vndecimus.
14 ¶hi de filijs Gad principes exercitus: nouiſ-
ſimus cētū militibus præerat, & maximus
15 mille. ¶ Iſti ſunt qui tranſierunt Iordanem
menſe primo, quādo inundare cōſueuit ſu
per ripas ſuas: & oēs fugauerunt qui mora-
bantur in vallibus ad orientalem plagā &
16 occidentalem. ¶Venerunt autem & de Ben
C -iamin & de Iuda ad præſidium in quo
17 morabatur Dauid. ¶Egreſſusq; eſt Dauid ob
uiam eis, & ait, Si pacificè veniſtis ad me vt
auxiliemini mihi, cor meum iungatur vo-
bis: ſi aūt inſidiamini mihi pro aduerſarijs
meis, cū ego iniquitatem in manibus non
habeam, videat Deus patrum noſtrorū, &
18 iudicet. ¶Spiritus verò induit Amaſai prin-
cipē inter triginta, & ait: Tui ſumus ô Da-
uid, & tecum fili Iſai, pax, pax tibi, & pax
adiutoribus tuis. te enim adiuuat Deus tu*.
Suſcepit ergo eos Dauid, & conſtituit prin-
19 cipes turmæ. ¶Porrò de Manaſſe transfuge-
runt ad Dauid, quando veniebat cum Phi-
liſthijm aduerſus Saul, vt pugnaret: & non
dimicauit cum eis, quia inito conſilio re- 1. Reg.
miſerunt eum principes Philiſthinorū, di- 29. b. 4.
centes, Periculo capitis noſtri reuertetur ad
20 dominum ſuum Saul. ¶Quādo igitur reuer-
D ſus eſt in Siceleg, transfugerunt ad eum de
Manaſſe, Ednas, & Iozabad, & Iedihel, &
Michael & Ednas & Iozabad, & Eliu, & -6.
21 Salathi, principes *militum in Manaſſe, ¶hi *militū 6.
præbuerunt auxilium Dauid aduerſus la-
trūculos: omnes enim erant viri fortiſſimi,
22 & facti ſunt principes in exercitu. ¶Sed & p
ſingulos dies veniebant ad Dauid ad auxi-
liandum ei, vſque dum fieret grādis nume-
23 rus, quaſi exercitus Dei. ¶Iſte quoq; eſt nu-
merus principum exercitus, qui venerunt
ad Dauid, cùm eſſet in Hebrō, vt trāsferrēt
regnum Saul ad eum, iuxta verbū Domini.
24 ¶Filij Iuda portantes clypeum & haſtā, ſex
25 millia octingenti expediti ad prælium. ¶De
E filijs Simeon virorum fortiſſimorum ad pu
26 gnandū, ſeptē millia centū. ¶De filijs Leui,
27 quatuor millia ſexcēti. ¶Ioiada quoq; prin
ceps de ſtirpe Aaron, & cū eo tria millia ſe
28 ptingenti. ¶Sadoc ēt puer egregię indolis, &
domus patris eius, principes vigintiduo.
29 ¶De filijs aūt Ben-iamin fratrib* Saul, tria
millia: magna.n. pars eorū adhuc ſequeba
30 tur domū Saul. ¶Porrò de filijs Ephráim vi
ginti millia octingēti, fortiſſimi robore, vi
31 ri nominati in cognationibus ſuis. ¶ Et ex
dimidia tribu Manaſſe, decem & octo mil-
lia, ſinguli per nomina ſua venerunt vt cō-
32 ſtituerēt regē Dauid. ¶De filijs quoq; Iſſa-
char viri eruditi qui nouerant ſingula tpa,
ad præcipiendū quid facere deberet Iſrael,
principes ducēti: oīs aūt reliqua tribus, eo-
33 rū conſiliū ſequebatur. ¶Porrò de Zabúlon
F qui egrediebantur ad prælium, & ſtabāt in
acie inſtructi armis bellicis, quinquaginta
millia venerunt in auxilium, non in corde
34 duplici. ¶Et de Neph-thali, principes mil-
le, & cū eis inſtructi clypeo & haſta, trigin-
35 ta & ſeptem millia. ¶De Dan etiam præpa-
ti ad prælium, vigintiocto millia ſexcenti.
36 ¶Et de Aſer egredientes ad pugnam, & in
acie prouocantes, quadraginta millia.
37 ¶Trans Iordanem autem de filijs Rubē, &
de Gad & dimidia parte tribus Manaſſe in-
ſtructi armis bellicis, cētum viginti millia.
38 ¶Omnes iſti viri bellatores expediti ad pu-
gnandū, corde perfecto venerunt in Hebrō
vt cōſtituerēt regē Dauid ſuper vniuerſum
G Iſraël: ſed & oēs reliq ex Iſraël, vno corde
39 erant, vt rex fieret Dauid. ¶Fueruntque ibi
apud Dauid tribus diebus comedētes et bi-
bentes, præparauerant enim eis fratres ſui.

40 ¶ Sed & qui iuxta eos erant, vſque ad Iſſa
char & Zabûlon & Nephthali, afferebant
panes in aſinis & camelis, & mulis, & bo
bus ad veſcendum: farinam, palathas, vuã
paſſam, vinum, oleũ, boues, arietes ad oẽm
copiam, gaudium quippe erat in Iſraël.

## CAPVT XIII.

1 INIIT autem conſiliũ Dauid
A cũ tribunis & centurionib' &
2 vniuerſis principibus, ¶ & ait
ad omnem cœtum Iſraël: Si
placet vobis, & à Dño Deo no
ſtro egreditur ſermo quẽ loquor: mittamus
ad fratres noſtros reliquos in vniuerſas re-
giones Iſraël, & ad ſacerdotes & Leuitas q
habitant in ſuburbanis vrbium, vt congre-
3 gentur ad nos, & reducamus arcam Dei no
ſtri ad nos: non enim requiſiuimus eam in
4 diebus Saul. ¶ Et reſpondit vniuerſa multi-
tudo vt ita fieret: placuerat enim ſermo
5 omni populo. ¶ Cõgregauit ergo Dauid cũ-
B ctum Iſraël à Sihor Ægypti, vſq; dum in-
grediaris Emath, ‖vt adduceret arcam Dei
6 de Cariat-hiarim. ¶ Et aſcendit Dauid &
oĩs-vir Iſrael ad collẽ Cariath-iarim, q
eſt in Iuda, vt afferret inde arcam Dñi Dei
ſedentis ſuper cherubim, vbi inuocatũ eſt
7 nomẽ eius. ¶ Impoſueruntq́; arcã Dei ſuper
plauſtrũ nouum, de domo Abinadab: Oza
C autem & frater eius minabant plauſtrum.
8 Porrò Dauid et vniuerſus Iſraël ludebãt co
rã Deo omni virtute in cãticis et in citha-
ris, et pſalterijs, et tympanis, et cymbalis,
9 et tubis. ¶ Cũ autẽ perueniſſent ad Aream-
chidon, tetendit Oza manũ ſuam, vt ſuſten
taret arcam: bos quippe laſciuiens paulu-
10 lũ inclinauerat eam. ¶ Iratus eſt itaq; Dñs
cõtra Ozam, & percuſſit eũ, ‖eò q tetigiſſet
11 arcam: & mortuus eſt ibi coram Dño. ¶ Cõ-
D triſtatusq́ue eſt Dauid, eò q diuiſiſſet Dñs
Ozam: vocauitq́ue locum illum, Diuiſio
12 Ozæ, vſq; in præſentem diem. ¶ Et timuit
Deum tunc tẽporis, dicens: Quomodo poſ-
13 ſum ad me introducere arcam Dei? ¶ Et ob
hanc cauſam non adduxit eã ad ſe, hoc eſt
in Ciuitatem-Dauid, ſed auertit in domũ
14 Obed-edom Gethæi. ¶ Mãſit ergo arca Dei
in domo Obed-edom tribus menſibus: &
benedixit Dominus domui eius, & omni-
bus quæ habebat.

## CAPVT XIIII.

1 MISIT quoq; Hiram rex Tyri
A nuncios ad Dauid, & ligna ce
drina, & artifices parietum, li
gnorumq́ue, vt ædificarent ei
2 domũ. ¶ Cognouitq́ue Dauid,
eò q cõfirmaſſet eũ Dominus in regem ſu-
per Iſrael, & ſubleuatum eſt regnum ſuũ
3 ſuper populum eius Iſraël. ¶ Accepit quoq;
Dauid alias vxores in Hieruſalẽ, genuitq́ue
4 filios & filias. ¶ ‖Et hæc nomina eorum qui ‖2. *Reg.* 5
B nati ſunt ei in Ieruſalẽ: Samua & Sobad, *b.* 13.
5 Nathan & Salomõ, ¶ Iebahar, & Eliſua,* & *Et Eli7.
6 Eliphálet, ¶ Noga quoque, & Nápheg, & Ia ‖2. *Re.* 5.
7 phia, ¶ Eliſama, & Baal-iada, & Eliphálet. *c.* 17.
8 ¶ ‖Audientes autẽ Philiſthijm eò q vnctus
eſſet Dauid in regẽ ſuper vniuerſum Iſraël,
aſcenderunt oẽs vt quærerent eum: qđ cũ
9 audiſſet Dauid, egreſſus eſt obuiã eis. ¶ Por-
rò Philiſthijm veniẽtes, diffuſi ſunt in Val
10 le-Raphaim. ¶ Conſuluitq́; Dauid Dñm, di
cens: Si aſcendam ad Philiſthæos & ſi tra-
C des eos in manu mea? Et dixit ei Dñs: ¶ Aſcẽ
11 de, & tradam eos in manu tua. Cumq́; illi
aſcendiſſent in Baal-pharaſim, percuſſit
eos ibi Dauid, & dixit: Diuiſit Deus inimi-
cos meos per manum meam, ſicut diuidun
tur aquæ: & idcirco vocatũ eſt nomẽ illius
12 loci Baal-pharaſim. ¶ Dereliqueruntq́; ibi
13 deos ſuos quos Dauid iuſſit exuri. ¶ Alia ẽt
vice Philiſthijm irruerũt, & diffuſi ſunt in
14 valle. ¶ Conſuluitq́; rurſum Dauid Deũ: &
D dixit ei Deus, Non aſcendas poſt eos, recede
ab eis, & venies cõtra illos ex aduerſo pyro
15 rũ. ¶ Cumq́ue audieris ſonitum gradientis
in cacumine pirorum, tũc egredieris ad bel
lum. Egreſſus eſt enim Deus ante te, vt per-
16 cutiat caſtra Philiſthijm. ¶ Fecit ergo Dauid
ſicut præceperat ei Deus, & percuſſit caſtra
Philiſthinorum, de Gabaon vſq; Gazera.
17 ¶ Diuulgatumq́; eſt nomẽ Dauid in vniuer-
ſis regionibus, & Dominus dedit pauorem
eius ſuper omnes gentes.

## CAPVT XV.

1 FECIT quoq; ſibi domos in Ci
A uitate-Dauid: & ędificauit lo
cũ arcæ Dei, tetẽditq́; ei taber *Num.* 4.
2 naculum. ¶ Tunc dixit Dauid: *a.* 6.
Illicitum eſt vt à quocunque
portetur arca Dei, niſi à Leuitis: quos ele-
git Dñs ad portandum eã & ad miniſtran-
3 dum ſibi, vſq; in æternum. ¶ Congregauitq́;
vniuerſum Iſraël in Ieruſalem, vt afferre-
tur arca Dei in locum ſuum quem prepara
4 uerat ei. ¶ Necnon & filios Aaron & Leui-
5 tas ¶ de filijs-Caath, Vriel princeps fuit: & *ducenti.*
6 fratres eius centũ viginti. ¶ De filijs Merari,
Aſaia princeps: & fratres eius ducẽti viginti. 13.
7 ti. ¶ De filijs Gerſom, Ioel princeps & fra- *triginta*
8 tres eius centum triginta. ¶ De filijs Eliſa- 13.
phan, Semeias princeps: & fratres eius du- *viginti*
9 centi. ¶ De filijs Hebron, Eliel princeps: & 13.
10 fratres eius octoginta. ¶ De filijs Oziel, Am-
minadab princeps, & fratres ei' cẽtũ duode
11 cim. ¶ Vocauitq́; Dauid Sodoc & Abiathar
ſacerdotes, & Leuitas, Vriel, Aſaiam, Ioel,
12 Semeiam, Eliel, & Aminadab: ¶ et dixit
ad eos: Vos qui eſtis principes familiarum
B Leuiticarum, ſanctificamini cum fratribus
veſtris, & afferte arcam Domini Dei Iſrael

*Sup. 13. d. 20.*
13 ad locũ q ei ꝑparat⁹ eſt:¶ne ſ vt à principio,
qa nõ eratis ꝑſentes, ꝑcuſſit nos Dñs:ſic &
14 nũc fiat,illicitũ qd nobis agentib⁹. ¶Sãctifi
cati ſunt ergo ſacerdotes et Leuitę vt porta
15 rẽt arcã Dñi Dei Iſraël. ¶Et tulerũt filij Le
ui arcã Dei, ſicut præceperat‖Moyſes iuxta
16 verbũ Dñi,humeris ſuis,ĩ vectib⁹. ¶Dixitq;
Dauid principib⁹ Leuitarũ, vt cõſtituerent
de fratrib⁹ ſuis cantores in organis muſico
rũ,nablis videlicet et lyris et cymbalis, vt
17 reſonaret in excelſis ſonitus lętitię. ¶Cõſti-
tuerũtq; Leuitas:Heman filium Ioel, et de
fratrib⁹ eius Aſaph filiũ Barachiæ, de filijs
verò Merari,fratrib⁹ eorũ: Ethan filiũ Ca-
18 ſaiæ. ¶Et cũ eis fratres eorũ, in ſecũdo ordi-
C ne, Zachariam et Ben et Iaziel. et Semira-
moth, et Iahiel, et Ani, Eliab, et Banaiã, et
Maaſiã, et Mathathiã, et Eliphalu, et Macc
19 niã, et Oed-edõ, et Iehiel, ianitores. ¶Porrò
cãtores, Hemã, Aſaph, et Ethã: in cymbalis
20 ęneis cõcrepãtes. ¶Zacharias aũt et Oziel,
et Semiramoth et Iahiel, et Ani, et Eliab et
Maaſias et Banaias in nablis arcana canta
21 bãt ¶Porrò Mathathias et Eliphalu et Ma-
cenias et Obed-edõ et Iehiel et Ozaziu: in
22 citharis pro octaua canebãt epiniciõ. ¶Cho
nenias autẽ princeps Leuitarũ, prophetiæ
præerat, ad præcinendam melodiam. erat
23 quippe valde ſapiens. ¶Et Barachias & El-
24 cana: ianitores arcæ. ¶Porrò Sebenias &
Ioſaphat & Nathanael & Amaſai & Za-
charias, & Banaias & Eleiezer ſacerdotes
clãgebãt tubis corã arca Dei: & Obed-edõ
25 & *Iehias* erant ianitores arcæ. ¶‖Igitur *Asbimaa 2.*
D Dauid & oẽs maiores natu Iſraël, & tribu
ni, ierunt ad deportandam arcam fœderis *2. Reg. 6*
Domini de domo Obed-edom cum letitia. *b. 12.*
26 ¶Cumq; adiuuiſset Deus Leuitas qui por- *-2.*
tabant arcam fęderis Domini immolabã- *-3.*
27 tur ſeptem tauri & ſeptem arietes. ¶Porrò
Dauid erat indutus ſtola byſſina, & vniuer
ſi Leuitę qui portabant arcã, cantoresq;, &
Chonenias princeps prophetię inter cãto-
res: Dauid autem etiã indutus erat ephod
28 lineo. ¶Vniuerſusq; Iſraël deducebant arcã
fęderis Domini in iubilo, & ſonitu buccinę
& tubis & cymbalis & nablis & cytharis
29 concrepantes. ¶Cumq; perueniſset arca fœ
deris Domini vſq; ad ciuitatem Dauid, Mi
chol filia Saul proſpiciens per feneſtram,
vidit Dauid regem ſaltantem atque luden
tem, & deſpexit eum in corde ſuo.



*2. Reg. 6. d. 17.*

CAPVT XVI.

1 Attulerunt igitur arcam Dei, &
A conſtituerunt eam in medio
tabernaculi quod tetẽderat ei
Dauid, & obtulerunt holocau
ſta & pacifica coram Deo.
2 ¶Cũq; cõpleſset Dauid offerẽs holocauſta
& pacifica, benedixit populo in noĩe Dñi.
3 Et diuiſit vniuerſis per ſingulos, à viro vſq;
ad mulierẽ tortã panis, & partẽ aſſę carnis
4 bubalæ, & frixam oleo ſimilã. ¶Cõſtituitq;
corã arca Dñi de Leuitis, q miniſtrarẽt: &
recordarent operũ eius, & glorificarẽt, atq;
5 laudarent Dñm Deum Iſrael: ¶Aſaph prin
cipẽ, & ſecundũ eius Zachariam. Porrò Ia-
hiel & Semiramoth & Iehiel & Matha-
thiam & eliab & Banaiam & Obed-edõ,
& Iehiel ſuper organa pſalterij & lyras.
6 Aſaph autem vt cymbalis perſonaret. ¶Ba
naiam vero & Iaziel ſacerdotes, canere tu-
7 ba iugiter coram arca fœderis Domini. ¶In
illo die fecit Dauid principem ad confiten
dum Domino, Aſaph & fratres eius. *‖Pſ. 104*
8 ¶‖Confitemini Domino, & inuocate no- *a. 1.*
men eius: notas facite in populis adinuen- *Iſaia 12.*
tiones eius. *a. 4.*

9 ¶Cantate ei,& pſallite ei,& narrate omnia
B mirabilia eius.
10¶ Laudate nomen ſanctum eius:lętetur cor
quærentium Dominum.
11 ¶Quęrite Dominum & virtutem eius:quę-
rite faciem eius ſemper.
12 ¶Recordamini mirabilium eius quæ fecit :
ſignorum illius,& iudiciorum oris eius.
13 ¶Semen Iſraël ſerui eius : filij Iacob electi
eius .
14 Ipſe Dominus Deus noſter:in vniuerſa ter
ra iudicia eius.
15 Recordamini in ſempiternũ pacti eius: ſer
monis quẽ pͤcepit in mille generationes.
16 ¶Quem pepigit cum Abraham : & iura-
menti illius cum Iſaac.
17 ¶Et conſtituit illud Iacob in præceptum,
& Iſrael in pactum ſempiternum.
18 ¶Dicens,Tibi dabo terram Chanáan funi
culum hæreditatis veſtræ.
19 ¶Cum eſſent pauci numero, parui & colo-
C ni eius.
20 ¶Et tranſierunt de gente in gentem , & de
regno ad populum alterum.
21 ¶Nõ dimiſit quẽquam calumniari eos: ſed
increpauit pro eis reges.
*Pſ. 95. a.1.* 22 ¶Nolite tangere Chriſtos meos: & in pro-
phetis meis nolite malignari.
23 ¶Cantate Domino omnis terra, annuncia-
te ex die in diem ſalutare eius.
24 ¶Narrate in gentibus gloriam eius: in cun-
ctis populis mirabilia eius.
25 ¶Quia magnus Dominus, & laudabilis ni-
mis:& horribilis ſuper omnes deos.
26 ¶Omnes enim dij populorum,idola:Domi
nus autem cœlos fecit.
27 ¶Confeſſio & magnificentia coram eo: for-
titudo & gaudium in loco eius.
28 ¶Afferte Domino familiæ populorum:af-
ferte Domino gloriam & imperium.
—4. 29 ¶Date Domino gloriam, nomini eius , le-
uate ſacrificiũ , & venite in cõſpectu eius:
& adorate Dominum in decòre ſancto.
30 ¶Commoueatur à facie eius omnis terra :
ipſe enim fundauit orbem immobilem.
31 ¶Lætentur cœli,& exultet terra : & dicant
in nationibus, Dominus regnauit.
32 ¶Tonet mare , & plenitudo eius : exultent
agri,& omnia quæ in eis ſunt.
33 ¶Tunc laudabunt ligna ſaltus Coram Do-
mino:quia venit iudicare terram.
34 ¶Confitemini Domino, quoniam bonus :
quoniam in æternum miſericordia eius.
35 ¶Et dicite,Salua nos Deus Saluator noſter:
D & congrega nos,& erue de gentibus,vt con
fiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus
in carminibus tuis.
36 ¶Benedictus Dominus Deus Iſraël ab æter
no vſque in æternum:& dicat omnis popu
lus,Amen,& hymnum Deo.
37 Dereliquit itaq; ibi coram arca fœderis Do
mini, Aſaph & fratres eius:vt miniſtrarent
in conſpectu arcæ iugiter per ſingulos dies,
38 & vices ſuas.¶Porrò Obed-edom,& fratres
eius ſexaginta octo : & Obed-edom filium
39 Idithũ,& Hoſa conſtituit ianitores. ¶Sadoc
autem ſacerdotem, & fratres eius ſacerdo-
tes , corã tabernaculo Domini in excelſo ,
40 quod erat in Gabaon:¶vt offerrẽt holocau
ſta Dño ſuper altare holocauſtomatis iugi-
ter,manè & veſpere,iuxta omnia quæ ſcri-
pta ſunt ĩ lege Domini, quã pͤcepit Iſraëli.
41 ¶Et poſt eum Hemam & Idithun , & reli-
quos electos,vnumquẽq; vocabulo ſuo, ad
confitendũ Dño:Qm̃ in ęternum miſericor
42 dia eius. ¶Hemã quoq; & Idithun canẽtes
tuba,& quatientes cymbala & omnia mu-
ſicorum organa ad canendum Domino: fi-
43 lios aũt Idithun fecit eſſe portarios. ¶Re-
uerſusq; eſt omnis populus in domũ ſuã :
& Dauid,vt benediceret ẽt domui ſuę.

## CAPVT XVII

1 A CVM aũt habitaret Dauid in do
mo ſua, dixit ad Nathã pͤphe *1.Reg. 7. a.1.*
tã: Ecce ego habito in domo
cedrina:arca aũt fœderis Dñi
2 ſub pellib⁹ eſt. ¶ Et ait Nathã
ad Dauid:Oĩa quę in corde tuo ſunt , fac :
3 Deus enim tecum eſt. ¶Igitur nocte illa fa-
ctus eſt ſermo Domini ad Nathan, dicens:
4 ¶Vade & loquere Dauid ſeruo meo: Hęc di
cit Dñs: Nõ ędificabis tu mihi domũ ad ha
5 bitandũ.¶Neq; enim manſi in domo ex eo
tẽpore quo eduxi Iſraël*vſq; ad diem hãc: **de terra Aegypti.*
ſed fui ſemper mutans loca tabernaculi,et
6 in tẽtorio¶ manẽs cũ omni Iſraël . Nunqd
locutus ſum ſaltẽ vni iudicum Iſraël , qui-
bus præceperã vt paſcerent populũ meũ,et
dixi:Quare non ędificaſtis mihi domũ ce-
7 drinã?¶Nunc itaq; ſic loquẽris ad ſeruum
meum Dauid: Hęc dicit Dñs exercituum,
Ego tuli te cùm ĩ paſcuis ſequereris gregẽ:
8 vt eſſes dux populi mei Iſraël.¶ Et fui tecũ
B quocũq; perrexiſti:et interfeci oẽs inimi-
cos tuos coram te: feciq; tibi nomen quaſi
vnius magnorum qui celebrantur in terra,
9 ¶Et dedi locum populo meo Iſraël : plãta-
bitur et habitabit in eo , et vltrà non com-
mouebitur:nec filij iniquitatis atterẽt eos,
10 ſicut à principio,¶ex diebus quibus dedi iu
dices populo meo Iſrael,et humiliaui vni-
uerſos inimicos tuos . Annuncio ergo tibi,
11 ꝙ ędificaturus ſit tibi Dñs domũ . ¶ Cum-
que impleueris dies tuos,vt vadas ad patres
tuos,ſuſcitabo ſemen tuum poſt te , quod
erit de filijs tuis:et ſtabiliam regnum eius.
12 ¶Ipſe ędificabit mihi domum , et firmabo
13 ſolium eius vſque in ęternum : ¶ EGO
ERO EI IN PATREM, et ipſe erit mi-
hi in filium : et miſericordiam meam non
auferam ab eo,ſicut abſtuli ab eo qui ante
14 te fuit.¶Et ſtatuam eũ in domo mea , et in
regno meo vſq; in ſempiternũ: et thronus
15 eius erit firmiſſimus in perpetuum. ¶Iuxta

oĩa verba hæc, & iuxta vniuerſam viſionẽ
16 iſtã, ſic locutus eſt Nathã ad Dauid. ¶Cũq;
C veniſſet rex Dauid, & ſediſſet corã Dño, di-
xit: Quis ego ſum Dñe Deus, & quę domus
17 mea, vt pſtares mihi talia? ¶Sed & hoc parũ
viſum eſt in cõſpectu tuo, ideoq; locutus es
ſuper domũ ſerui tui ẽt in futurũ: & feciſti
me ſpectabilẽ ſuper oẽs hoĩes, Dñe Deus.
18 ¶Quid vltrà addere põt Dauid, cũ ita glorifi
19 caueris ſeruum tuũ, & cognoueris eũ? ¶Do-
mine propter famulum tuum iuxta cor tuũ
feciſti oẽm magnificentiam hanc, & nota
20 eſſe voluiſti vniuerſa magnalia. ¶Dñe non
eſt ſimilis tui: & non eſt alius Deus abſque
te, ex omnibus quos audiuimus auribus no
a autẽ 4. 21 ſtris. ¶Quis enim eſt alius, vt populus tuus
Iſraël, gens vna in terra, ad quam perrexit
D Deus, vt liberaret & faceret populũ ſibi, &
magnitudine ſua atque terroribus eijceret
nationes à facie eius, quẽ de Ægypto libe-
22 rarat; ¶Et poſuiſti populum tuum Iſraël ti-
bi in populum vſq; in ęternũ: & tu Domi-
23 ne factus eſt Deus eius. ¶Nunc igitur Domi
ne ſermo quẽ locutus es famulo tuo, & ſu-
per domum eius, confirmeť in perpetuum,
24 & fac ſicut locutus es. ¶Permaneatq; & ma
gnificetur nomen tuum vſque in ſempiter
num: & dicatur, Dominus exercituũ Deus
Iſraël, & domꝰ Dauid ſerui eius permanẽs
25 coram eo. ¶Tu enim Domine Deus meus
reuelaſti auriculã ſerui tui, vt ædificares ei
domũ: & idcirco inuenit ſeruus tuus fidu-
26 ciam, vt oret coram te. ¶Nunc ergo Domi-
ne tu es Deus: & locutus es ad ſeruum tuũ
27 tanta beneficia. ¶Et cœpiſti benedicere
domui ſerui tui, vt ſit ſemper coram te: te
enim Domine benedicente, benedicta erit
in perpetuum.

## CAPVT XVIII.

1.Reg.8. a.1
1 FActum eſt autem poſt hæc, vt
A percuteret Dauid Philiſtijm,
& humiliaret eos, & tolleret
Geth & filias eius de manu
2 Philiſtijm, ¶percuteretque
Moab, & fierent Moabitæ ſerui Dauid offe
3 rentes ei munera. ¶Eo tempore percuſſit
Dauid etiam Adar-ézer regem Soba regio
nis Emath, quãdo perrexit vt dilataret im-
perium ſuum vſq; ad flumen Euphrãten.
4 ¶Cepit ergo Dauid mille quadrigas eius, &
ſeptem millia equitum, ac viginti millia
virorum peditum: ſubneruauitque omnes
equos curruum, exceptis centum quadrigis
5 quas reſeruauit ſibi. ¶Superuenit autem &
B Syrus Damaſcenus, vt auxilium præberet
Adar-ezer regi Soba: ſed & huius percuſſit
6 Dauid vigintiduo millia virorum. ¶Et po-
ſuit milites in Damaſco, vt Syria quoq; ſer
uiret ſibi, & offerret munera. Adiuuitq; eũ
7 Dominus in cunctis ad quę perrexerat. ¶Tu
lit quoq; Dauid pharetras aureas, quas ha-
buerãt ſerui Adar-ezer: & attulit eas in Ie
8 ruſalem. ¶Necnon de Tebath & Chun vrbi
bus Adar-ezer æris plurimũ, de quo fecit
Salomon mare æneum, & columnas, & va-
9 ſa ænea. ¶Quod cùm audiſſet Thou rex He-
C math percuſſiſſe videlicet Dauid oẽm exer
10 citum Adar-ézer regis Soba, ¶miſit Adorã
filium ſuum ad regem Dauid, vt poſtularet
ab eo pacem, & cõgratularetur ei quòd per
cuſſiſſet, & expugnaſſet Ada-ézer: aduerſa
11 rius quippe erat Thou Adar-ézer. ¶Sed &
omnia vaſa aurea & argentea & ænea con-
ſecrauit Dauid rex Domino, cum argẽto &
auro quod tulerat ex vniuerſis gẽtibꝰ, tam
de Idumęa & Moab, & filijs Ammõ, quàm
12 de Philiſtijm & Amalec. ¶Abiſai vero filiꝰ
D Saruiæ percuſſit Edom in Valle-ſalinarũ,
13 decẽ & octo millia: ¶& conſtituit in Edom
pręſidium, vt ſeruiret Idumęa Dauid: ſalua
uitq; Dñs Dauid in cunctis ad quę perrexe
14 rat. ¶Regnauit ergo Dauid ſup vniuerſum
Iſraël, & faciebat iudiciũ atq; iuſtitiã cun
15 cto populo ſuo. ¶Porrò Ioab filius Saruię e-
rat ſuper exercitũ, & Ioſaphat filiꝰ Ahilud
16 à commentarijs. ¶Sadoc autem filius Achi-
tob, & b Ahi-melec, filius Abiathar, ſacerdo b Abi-melech 3.
17 tes: & Suſa, ſcriba. ¶Banaias quoq; filius Io
iadę ſuper legiones Cerethi & Phelethi:
Porrò filij Dauid primi ad manum regis.

## CAPVT XIX.

1 ACcidit aũt vt moreretur Naas 2.Reg.10 a.1.
A rex filiorum Ammon, & re-
2 gnaret filius eius pro eo. ¶Di-
xitq; Dauid: Faciã miſericor-
diam cum Hanon filio Naas:
præſtitit enim mihi pater eius gratiam. Mi
ſitq; Dauid nuncios ad conſolandum eum
ſuper morte patris ſui. Qui cum perueniſ-
ſent in terram filiorum Ammon, vt con ſo-
3 larentur Hanon, ¶dixerunt principes filio-
rum Ammon ad Hanon: Tũ forſitã putas
quòd Dauid honoris cauſa in patrem tuũ,
miſerit qui conſolarentur te: nec animad-
uertis, quòd vt explorent, & inueſtigent,
& ſcrutentur terram tuam venerint ad te
4 ſerui eius. ¶Igitur Hanon pueros Dauid de-
caluauit & raſit, & præcidit tunicas eorũ à
5 natibus vſq; ad pedes, & dimiſit eos. ¶Qui
cùm abijſſẽt, & hoc mãdaſſent Dauid, mi
B ſit in occurſum eorum (grandem enim con
tumeliam ſuſtinuerant) & pręcepit vt ma-
nerẽt in Iericho, donec creſceret barba eo-
6 rũ, & tunc reuerterent. ¶Videntes autẽ filij
Ammon, quòd iniuriam feciſſẽt Dauid, tã
Hanon quàm reliquus populus, miſerunt
mille talenta argenti, vt conducerent ſibi
de Meſopotamia, et de Syria-Maacha, et
7 de Soba currus et equites. ¶Conduxeruntq;
triginta duo millia curruum, et regem M-
acha cum populo eius. Qui cùm veniſſent
caſtrametati ſunt è regione Medaba. Filij
quoq; Ammõ congregati de vrbibus ſuis,
8 venerunt ad bellum. ¶Quod cùm audiſſet

Dauid, miſit Ioab & omnem exercitum vi
9 rorum fortium : ¶ egreſſique filij Ammon,
direxerunt aciẽ iuxta portã ciuitatis : reges
autem qui ad auxilium eius venerant, ſepa
10 ratim in agro ſteterunt . ¶Igitur Ioab intel-
ligens bellum ex aduerſo, & poſt tergum
cõtra ſe fieri, elegit viros fortiſſimos de vni
11 uerſo Iſrael, & perrexit contra Syrum, ¶Re
liquam aũt partem populi dedit ſub manu
Abiſai fratris ſui, & perrexerũt cõtra filios
12 Ammon. ¶Dixitque: Si vicerit me Syrus, au
xilio eris mihi: Si autem ſuperauerint te fi
13 lij Ammon, ero tibi in præſidiũ. ¶Conforta
re, & agamus viriliter pro populo noſtro, &
pro vrbibꝰ Dei noſtri. Dñs aũt quod in con-
14 ſpectu ſuo bonum eſt, faciet. ¶Perrexit er-
D go Ioab, & populus qui cum eo erat, contra
15 Syrum ad prælium: & fugauit eos . ¶ Porro
filij Ammon videntes ꝙ fugiſſet Syrus, ip-
ſi quoq; fugerũt Abiſai fratrem eius, & in-
greſſi ſunt ciuitatem : reuerſusq; eſt etiam
16 Ioab in Ieruſalem . ¶ Videns autem Syrus
ꝙ cecidiſſet coram Iſraël, miſit nuncios, &
adduxit Syrum qui erat trans Fluuium: So
phac autem princeps militiæ Adar-ézer,
17 erat dux eorum. ¶Quod cùm annunciatum
eſſet Dauid, congregauit vniuerſum Iſrael,
& tranſiuit Iordanẽ, irruitq; in eos & dire-
xit ex aduerſo aciẽ, illis contra pugnantibꝰ.
18 Fugit aũt Syrus Iſrael : & interfecit Dauid
de Syris ſeptẽ millia curruũ, & quadragin-
ta millia peditũ, & Sophach exercitus prin-
19 cipem . ¶ Videntes autem ſerui Adar-ézer
ſe ab Iſraël eſſe ſuperatos, transfugerunt
ad Dauid, & ſeruierunt ei, noluitque vltrà
Syria auxilium præbere filijs Ammon.

## CAPVT XX.

*2.Re.10. b.7.& 11 a.1.*

1 A Factum eſt autem poſt anni cir
culum, eo tempore quo ſolẽt
reges ad bella procedere, con
gregauit Ioab exercitum & ro
bur militiæ, & vaſtauit ter-
ram filiorum Ammon, perrexitque & ob-
ſedit Rabba : porrò Dauid manebat in Ie-
ruſalem, quando Ioab percuſſit Rabba, &
2 deſtruxit eam. ¶Tulit autem Dauid coronã
B Melchon, de capite eius, & inuenit in ea
auri pondo talentum & precioſiſſimas gem
mas, fecitq; ſibi inde diadema : manubias
3 quoq; vrbis plurimas tulit . ¶Populũ aũt q
erat ĩ ea, eduxit: & fecit ſup eos tribulas, &
trahas, & ferrata carpẽta trãſire, ita vt diſſe
carent & cõtererent: ſic fecit Dauid cunctis
vrbibꝰ filiorũ Ammon; & reuerſus eſt cum
4 omni populo ſuo in Ieruſalẽ. ¶Poſt hæc ini *2.Reg.21. d.18.*
tũ eſt bellũ in Gazer aduerſum Philiſtæos:
in quo percuſſit Sobochai Huſathites, Sa-
phai đ genere Raphaim, & humiliauit eos.
5 ¶ Aliud quoque bellum geſtũ eſt aduerſus
C Philiſtæos, in quo percuſſit Adeodatus fi-
lius Saltus ᵛBeth-lehemites fratrẽ Goliath *ᵛ Lehemitem,*
Gethæi, cuius haſtæ lignũ erat quaſi licia-
6 torium texentium . ¶ Sed & aliud bellũ ac-
D cidit in Geth, in quo fuit homo lõgiſſimꝰ,
ſenos habẽs digitos, id eſt, ſimul vigintiqua
tuor: qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe ge-
7 neratus. ¶Hic blaſphemauit Iſraël: & percuſ-
ſit eum Ionathan filius Samaa, fratris Da-
uid. Hi ſunt filij Rapha in Geth, qui ceci-
derunt in manu Dauid & ſeruorum eius:

## CAPVT XXI.

1 A Onſurrexit autem Satan con-
tra Iſraël: & incitauit Dauid *2.Re.24. a.1.*
2 vt numeraret Iſraël. ¶Dixitq;
Dauid ad Ioab, & ad prĩcipes *Inf. 27.c 24.*
populi : Ite, & numerate Iſ-
raël à Ber-ſabee vſq; Dã: & afferte mihi
3 numerũ, vt ſciã. ¶Rñditq; Ioab: Augeat Dñs
populum ſuum centuplũ, quàm ſunt; nõn-
ne domine mi rex, oẽs ſerui tui ſunt? quare
hoc quærit dominus meus quod in pecca-
4 tum reputetur Iſraëli? ¶Sed ſermo regis ma
gis præualuit: egreſſusq; eſt Ioab, & circui-
uit vniuerſum Iſraël: & reuerſus eſt Ieruſa
5 lem. ¶Deditq; Dauidi numerũ eorum quos
circuierat : & inuentus eſt oĩs numerus Iſ-
raël mille millia, & centum millia virorũ
educentium gladium: de Iuda aũt ᵛquadrin *ᵛ trecenta*
6 genta ſeptuaginta millia bellatorum. ¶Nã *13.*
Leui & Ben-iamin non numerauit: eo ꝙ
Ioab inuitus exequeretur regis imperium.
7 ¶Diſplicuit autem Deo quòd iuſſum erat:
8 & percuſſit Iſraël. ¶Dixitq; Dauid ad Deũ:
Peccaui nimis, vt hoc facerem: obſecro au-
B fer iniquitatẽ ſerui tui, quia inſipiẽter egi.
9 ¶Et locutꝰ eſt Dñs ad Gad videntẽ Dauidis.
10 dicẽs: ¶Vade & loquere ad Dauid, & dic ei: *—1.*
Hæc dicit Dñs: Trium tibi optionẽ do: vnũ
11 quod volueris elige, & faciã tibi. ¶Cumq;
veniſſet Gad ad Dauid, dixit ei : Hæc dicit
12 Dñs: Elige quod volueris: ¶aut tribus annis
peſtilentiam*: aut tribus menſibus te fuge **famin*
re hoſtes tuos, & gladium eorũ non poſſe
euadere: aut tribus diebus gladiũ Domini,
& mortẽ verſari in terra, & angelũ Dñi in-
terficere in vniuerſis finibꝰ Iſraël: nũc igĩ
13 vide quid reſpondeam ei qui miſit me. ¶Et
dixit Dauid ad Gad: Ex omni parte me an-
guſtię premunt, ſed melius mihi eſt vt inci
dã in manus Domini, quia multæ ſunt mi-
ſerationes eius: quàm in manus hominũ.
14 ¶Miſit ergo Dominus peſtilentiã in Iſrael:
& ceciderũt de Iſraël ſeptuaginta millia vi
15 rorum . ¶Miſit quoq; angelũ in Ieruſalem,
vt pcuteret eã : cũq; percuteret, vidit Dñs,
& miſertꝰ eſt ſup magnitudine mali: & im
perauit angelo qui percutiebat: Sufficit, iã
ceſſet manus tua. Porrò angelus Dñi ſtabat
16 iuxta areã Ornã Iebuſæi. ¶Leuansq; Dauid
C oculos ſuos, vidit angelũ Dñi ſtãtẽ inter cę
lũ & terrã, & euaginatũ gladiũ ĩ manu eiꝰ,
& verſũ contra Ieruſalẽ: & ceciderunt tam
ipſe, q̃ maiores natu veſtiti cilicijs, proni
17 in terrã. ¶Dixitq; Dauid ad Deum: Nõnne

ego ſum qui iuſſi vt numeraretur populus? Ego qui peccaui, ego qui malum feci: iſte grex quid commeruit? Domine Deus meus vertatur obſecro, manus tua in me, & in do mum patris mei: populus autem tuus non
18 percutiatur. ¶ Angelus autẽ Domini præcepit Gad vt diceret Dauidi, vt aſcenderet, extrueretq; altare Domino Deo in area Or
19 nan Ieſubæi. ¶ Aſcendit ergo Dauid iuxta ſermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex
20 nomine Dñi. ¶ Porrò Ornan cùm ſuſpexiſſet & vidiſſet angelũ, quatuorq; filij eius cũ eo, abſconderunt ſe: nam eo tẽpore tere
21 bat in area triticũ. ¶ Igitur cum veniret Dauid ad Ornan conſpexit eum Ornan, & ꝓceſſit ei obuiã de area, & adorauit eum pro
22 nus in terrã. ¶ Dixitq; ei Dauid: Da mihi locũ areæ tuæ, vt ędificem in ea altare Dño: ita vt quantũ valet, argenti accipias, & ceſ
23 ſet plaga à populo. ¶ Dixit autem Ornan ad
D Dauid: Tolle, & faciat dominus meus rex quodcunq; ei placet: ſed & boues do in holocauſtũ, tribulas in ligna, & triticum in ſa
24 crificiũ. Omnia libens præbeo. ¶ Dixitq; ei rex Dauid: Nequaquam ita fiet, ſed argẽtũ dabo quantũ valet. neq; enim tibi auferre debeo, & ſic offerre Dño holocauſta gratui
25 tã. ¶ Dedit ergo Dauid Ornã pro loco ſiclos
26 auri iuſtiſſimi ponderis ſexcentos. ¶ Et ædificauit ibi altare Dño: obtulitq; holocauſta, & pacifica, & inuocauit Dñm, & exaudiuit eũ in igne de cœlo ſuper altare holo- *2. Par. 3. a. 1.*
27 cauſti. ¶ Pręcepitq; Dñs angelo, & conuertit
28 gladiũ ſuũ in vaginam: ¶ Protinus ergo Dauid, videns ꝙ exaudiſſet eum Dñs in area
29 Ornã Iebuſæi, immolauit ibi victimas. ¶ Tabernaculũ aũt Domini, quod fecerat ‖ Moyſes in deſerto, & altare holocauſtorũ, ea tẽ *‖ Exo. 36 a. 2.*
30 peſtate erat in excelſo Gabaon: ¶ Et nõ pręualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obſecraret Deum: nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium angeli Domini.

## CAPVT XXII.

1 A Dixitque Dauid: Hęc eſt domus Dei, & hoc altare in holocau-
2 ſtũ Iſraël. ¶ Et pręcepit vt congregarentur oẽs proſelyti de terra Iſraël, & cõſtituit ex eis latomos ad cędendos lapides & poliẽdos,
3 vt ædificaretur domus Dei. ¶ Ferrũ quoquè plurimum ad clauos ianuarum, & ad commiſſuras atq; iuncturas pręparauit Dauid:
4 & ęris põdus innumerabile. ¶ Ligna quoq;
• cedrina non poterant æſtimari, quæ Sido-
5 nij & Tyrij deportauerant ad Dauid. ¶ Et dixit Dauid: Salomõ filius meus puer paruulus eſt & delicatus: domus aũt quã ędificare volo Dño, talis eſſe debet, vt in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei neceſſaria. Et ob hanc cauſam, ante mortem
6 ſuã oẽs præparauit impenſas. ¶ Vocauitq;
B Salomonẽ filium ſuũ, & præcepit ei vt ędi
7 ficaret domum Dño Deo Iſraël. ¶ Dixitque Dauid ad Salomonem. Fili mi, voluntatis meæ fuit vt ædificarem domũ nomini Dñi
8 Dei mei: ¶ Sed factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Multum ſanguinem effudiſti, & plurima bella bellaſti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuſo *Inf. 28. a. 3.*
9 ſanguine corã me. ¶ Filius qui naſcetur tibi erit vir quietiſſimus: faciam. n. eũ requieſcere ab omnibus inimicis ſuis per circuitum: & ob hanc cauſam Pacificus vocabitur: & pacem & ociũ dabo in Iſraël cũctis diebus eius. Ipſe ædificabit domũ nomini
10 meo, ¶ & IPSE ERIT MIHI IN FILIVM: & ego ero illi in patrem: firmaboq; ſoliũ *‖ 2. Reg. 7 b. 13.*
11 regni eius ſuper Iſraël in æternũ. ¶ Nũc er- *Heb. 1. a. 5.*
C go fili mi, ſit Dominus tecum & proſperare & ædifica domũ Domino Deo tuo, ſicut *3. Reg. 5. b. 5.*
12 locutus eſt de te. ¶ Det quoq; tibi Dominus prudẽtiã & ſenſum, vt regere poſſis Iſraël
13 & cuſtodire legem Domini Dei tui. ¶ Tunc
• enim proficere poteris, ſi cuſtodieris mãdata, & iudicia quę præcepit Dominus Moyſi vt doceret Iſraël: cõfortare & viriliter age,
14 ne timeas, neq; paueas. ¶ Ecce ego i paupertate mea præparaui impenſas domus Dñi, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: ęris verò & ferri non eſt pondus: vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparaui ad vni-
15 uerſa impendia. ¶ Habes quoq; plurimos artifices, latomos, et cęmẽtarios, artificesq; li
D gnorũ, et omnium artium ad faciendũ o-
16 pus prudẽtiſſimos ¶ In auro et argẽto, et ęre, et ferro, cuius nõ eſt numerus. Surge igitur,
17 et fac, et erit Dominus tecum. ¶ Præcepit quoq; Dauid cunctis principibus Iſraël, vt
18 adiuuarẽt Salomonem filium ſuũ. ¶ Cernitis inquiens, ꝙ Dominus Deus veſter vobiſcũ ſit, et dederit vobis requiem per circuitũ, et tradiderit oẽs inimicos veſtros in manus veſtras, et ſubiecta ſit terra corã Do *-18.*
19 mino et corã populo eius. ¶ Præbete igit̃ corda veſtra et aĩas veſtras vt quæratis Dñm Deum veſtrũ: et cõſurgite et ędificate ſanctuariũ Domino Deo: vt introducatur arca fœderis Domini, et vaſa Dño conſecrata, in domum quæ ædificatur nomini Dñi.

## CAPVT XXIII.

1 A IGITVR Dauid ſenex, et plenus dierum, regem conſtituit Salomonem filium ſuũ, ſuper
2 Iſraël. ¶ Et cõgregauit omnes principes Iſrael, et ſacerdotes
3 atq; Leuitas. ¶ Numeratiq; ſunt Leuitæ à * viginti annis, et ſuprà, et inuenta ſunt tri- ** triginta 4.*
3 ginta octo millia virorũ. ¶ Ex his electi ſunt et diſtributi in miniſteriũ domus Domini viginti quatuor millia: præpoſitorum autẽ
5 et iudicum, ſex millia. ¶ Porrò quatuor millia ianitores: totidem pſaltes canentes Domino in organis quę fecerat ad Canen-

## CAPVT XXV.

1 IGit̃ Dauid & Magiſtratus exer
A cit⁹ ſegregauerunt in miniſte
riũ filios Aſaph & Heman, &
Idithũ: qui prophetarẽt in ci-
tharis, & pſalterijs, & cymba-
lis ſecundùm numerum ſuum dedicato ſi
2 bi officio ſeruientes. ¶De filijs Aſaph: Zac-
chur & Ioſeph & Nathania & Aſarela, fi-
lij Aſaph ſub manu Aſaph ᵇprophetantesˋ *ᵇprophetã tis. 1.*
3 iuxta regẽ. ¶Porrò Idithun; filij Idithũ, Go-
dolias, Sori, Ieſeias, & Haſabias, & Matha-
thias, ſex, ſub manu patris ſui Idithun, qui
in cithara prophetabat ſuper cõfitentes &
4 laudãtes Dñm. ¶Hemã quoq;: filij Hemã,
B Bocciáu, Mathaniáu, Oziel, Subuel, & Ieri
moth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddel-
thi, & Romenti-ézer, & Ieſbacaſſa, Mello-
5 thi, Othir, Mahaſioth. ¶oẽs iſti filij Heman
ᵇVidẽtesˋ regis in ſermonib⁹ Dei, vt exalta- *ᵇVidentis 5.*
ret cornu: deditq; Deus Heman filios qua-
6 tuordecim, & filias tres. ¶Vniuerſi ſub ma-
nu patris ſui ad cãtandũ in tẽplo Dñi diſ-
ſtributi erãt, in cymbalis, & pſalterijs, & ci
tharis, in miniſteria domus Dñi iuxta regẽ:
7 Aſaph videlicet & Idithũ & Hemã. ¶Fuit
aũt numerus eorũ cũ fratribus ſuis, q̃ eru-
diebãt canticũ Dñi, cuncti doctores, ducẽti
8 octogintaocto. ¶Miſerũtq; ſortes per vices
ſuas, ex ęquo tam maior quàm minor, do-
9 ctus pariter & indoctus. ¶Egreſſaq; eſt ſors
C prima Ioſeph, qui erat de Aſaph, ſecunda
Godoliæ, ipſi & filijs eius, & fratribus eius
10 duodecim. ¶Tertia Zacchur, filijs & fratri-
11 bus eius duodecim. ¶Quarta Iſari, filijs &
12 fratribus eius duodecim: ¶Quinta Natha-
13 niæ, filijs & fratribus eius duodecim. ¶Sex-
ta Bocciáu, filijs & fratrib⁹ eius duodecim.
14 ¶Septima Iſreela, filijs & fratrib⁹ eius duo
15 decim. ¶Octaua Ieſaiæ, filijs & fratrib⁹ ei⁹
16 duodecim. ¶Nona Mathaniæ, filijs & fra-
17 tribus eius duodecim. ¶Decima Semeię,
18 filijs & fratribus eius duodecim. ¶Vnde-
19 cima Azareel, filijs & fratribus eius duo-
20 cim. ¶Duodecima Haſabiæ filijs & fratri
D bus eius duodecim. ¶Tertiadecima Suba-
21 el, filijs & fratrib⁹ eius duodecim. ¶Quarta
decima Mathathię, filijs & fratribus eius
22 duodecim. ¶Quintadecima Ierimoth, filijs
23 & fratribus eius duodecim. ¶Sextadecima
24 Hananiæ, filis & fratrib⁹ ei⁹ duodecim. ¶Se
ptima decima Ieſbacaſſę, filijs, & fratribus
25 eius duodecim. ¶Octauadecima Hanani,
26 filijs & fratribus eius duodecim. ¶Nonade
cima Mellothi, filijs & fratrib⁹ eius duode-
27 cim. ¶Viceſima Eliatha, filijs & fratribus
28 eius duodecim. ¶Viceſimaprima Othir, fi-
29 lijs & fratribus eius duodecim. ¶Viceſima-
ſecũda Geddelthi, filijs & fratrib⁹ eius duo
30 decim. ¶Vigeſimatertia Mahazioth, filijs &
31 fratrib⁹ ei⁹ duodecĩ. ¶Viceſimaquarta Ro-
mẽ-thiézer, filijs, & fratrib⁹ ei⁹ duodecim.

## CAPVT XXVI.

1 DIuiſiones aũt ianitorũ: de Cori
A tis Meſelemia fili⁹ Core, de fi
2 lijs Aſaph, ¶filij Meſelemię Za
charias primogenit⁹, Iahiel ſe
cund⁹, Zabadias tertius, Iatha
3 nael quartus, ¶Ælã quint⁹, Iohanã ſextus,
4 Elioenai ſeptim⁹. ¶Filij aũt Obed-edom:
Semeias primogenitus, Iozabad ſecundus,
Ioaha terti⁹, Sachar quart⁹, Nathanael qn
5 tus. ¶Ammiel ſext⁹, Iſſachar ſeptim⁹. Phel-
6 lathi octau⁹; q̃a bñdixit illi Dñs: ¶Semeiæ
aũt filio eius nati ſunt filij, pfecti familia-
7 rũ ſuarũ: erãt enim viri fortiſſimi. ¶filij er
go Semeiæ: Othni, & Raphael, Obed, Elza-
bad, & fratres ei⁹ viri fortiſſimi; Elieu quo
8 que, & Samachias. ¶oẽs hi de filijs Obed-e
dõ: ipſi & filij, & fratres eorũ fortiſſimi ad
miniſtrandũ, ſexagintaduo de Obed-edõ.
9 ¶Porrò Meſelemiæ filij, & fratres eorũ ro-
10 buſtiſſimi, decem & octo: ¶De Hoſa autẽ
B id eſt de filijs Merari; Semri princeps (non
enim habuerat primogenitũ, & idcirco po
11 ſuerat eũ pr̃ ei⁹ in principẽ:) ¶Helcias ſecũ
dus, Tabelias tertius, Zacharias quartus:
12 oẽs hi filij, & fratres Hoſa, tredecim. ¶Hi di
uiſi ſunt in ianitores, vt ſemper principes
cuſtodiarum, ſicut & fratres eorũ miniſtra
13 rẽt in domo Domini. ¶Miſſæ ſunt ergo ſor
tes ex ęquo, & paruis & magnis per fami-
14 lias ſuas in vnamquanque portarũ. ¶Ceci-
dit ergo ſors orientalis, Selemię. Porrò Za-
chariæ filio eius, viro prudentiſſimo, & eru
dito, ſortitò obtigit plaga ſeptentrionalis.
15 ¶Obed-edom verò & filijs eius, ad auſtrũ:
in qua parte domus erat ſeniorũ conciliũ.
16 Sephim ¶& Hoſa ad occidentem iuxta por-
tam quæ ducit ad viam aſcenſionis; cuſto-
17 dia contra cuſtodiam. ¶Ad orientem verò
Leuitę ſex: & ad aquilonẽ quatuor per diẽ
atq; ad meridiẽ ſimiliter in die, quatuor:
18 & vbi erat concilium, bini & bini. ¶In cel-
C lulis quoq; ianitorum ad occidentem qua
19 tuor in via: biniq; per cellulas. ¶Hæ ſunt
diuiſiones ianitorum filiorũ Core, & Me-
20 rari. ¶Porrò Achias erat ſuper theſauros do
21 mus Dei, & vaſa ſanctorum. ¶Filij quoque
Ledam, filij Gerſonni: de Ledan principes
familiarum, Ledan & Gerſonni, Iehieli.
22 ¶Filij Iehieli: Zathã & Iohel ᵇfratresˋ eius *ᵇfrater 3.*
23 ſuper theſauros domus Domini, ¶Amrami
tis & Iſaaritis, & Hebronitis & Ozihelitis.
24 ¶Subael autem filius Gerſon, filij Moyſi,
25 prępoſitus theſauris. ¶ᵇFraterˋ quoque eius *ᵇfratres 2*
Eliezer, cuius filius Rahabia, & hui⁹ filius
Iſaias, & huius filius Ioram, huius quoque
26 filius Zechri, & huius fili⁹ Selemith. ¶Ipſe
Selemith, & fratres ei⁹ ſuper theſauros ſan
ctorũ, quę ſanctificauit Dauid rex, & prin-
cipes familiarũ, & tribuni, & centuriones,
27 & duces exercitus, ¶de bellis, & manubijs
præliorum, quæ conſeruauerãt ad inſtaura

tionem & ſuppellectilem templi Domini.
28 ¶Hæc autẽ vniuerſa ſanctificauit Samuel
D Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius
Ner, & Ioab filius Saruiæ: 'oẽsq;' ſanctifi-
cauerant ea ꝑ manũ Selemith, & fratrum
29 eius. ¶Iſaaritis verò præerat Chonenias, &
filius eius ad opera forinſecus ſup Iſraël ad
30 docendum & iudicandum eos. ¶ Porrò de
Hebronitis Haſabias, et fratres eius viri for
tiſſimi, mille ſeptingenti p̃erant Iſraël trãs
Iordanẽ contra occidentẽ, in cunctis operi
31 bus Dñi, & in miniſterium regis. ¶ Hebro-
nitarum aũt princeps fuit Ieria ſecundum
familias & cognationes eorũ. Quadrageſi-
mo anno regni Dauid recenſiti ſunt, & in-
uenti ſunt viri fortiſſimi in Iazer Galaad,
32 ¶ fratresq; eius robuſtioris ætatis duo millia
ſeptingenti principes familiarum. Præpo-
ſuit autẽ eos Dauid rex Rubenitis & Gad-
ditis, & dimidiæ tribui Manaſse in omne
miniſterium Dei, & regis.

CAPVT XXVII.

1 FIlij aũt Iſraël ſecundùm nu-
A merũ ſuum, principes fami-
liarũ, tribuni & centuriones
& præfecti, qui miniſtrabãt
regi iuxta turmas ſuas, ingre-
dientes per ſingulos menſes in anno: vigin
2 tiquatuor millibus ſinguli præerãt. Primæ
turmæ in primo menſe Ieſboam præerat
filius Zabdiel: & ſub eo vigintiquatuor
3 millia. ¶De filijs Phares, princeps cunctorũ
4 principũ in exercitu menſe primo. ¶Secun
di menſis habebat turmam Dudia Ahohi-
tes, & poſt ſe alter nomine Macelloth, qui
regebat partẽ exercitus vigintiquatuor mil
5 lium. ¶ Dux quoq; turmæ tertiæ in menſe
tertio, erat Banaias fili⁹ Ioiadæ 'ſacerdos':
& in diuiſione ſua vigintiquatuor millia.
6 ¶Ipſe eſt Banaias fortiſſimus inter triginta,
& ſuper triginta. præerat aũt turmæ ipſius
7 Amizadab filius eius. ¶Quartus, mẽſe quar
to, Azabel frater Ioab, & Zabadias filius e-
B ius poſt eũ: & in turma eius vigĩtiquatuor
8 millia. ¶Quintus, menſe quinto princeps
Samaoth Iezerites: & in turma eius vigin-
9 tiquatuor millia. ¶ Sextus, menſe ſexto, Hi-
ra filius Acces Thecuites: & in turma eius
10 vigintiquattuor millia. ¶Septimus, mẽſe ſe-
ptimo, Helles Phallonites de filijs Ephrãi:
11 & in turma eius vigĩtiquatuor millia. ¶O-
ctauus, mẽſe octauo, Sobochai Huſathites
de ſtirpe Zarahi: & in turma eius vigintı-
12 quatuor millia. ¶Nonus, menſe nono, Abi-
ezer Anathotites de filijs Iemini: & in tur
13 ma eius vigintiquatuor millia. ¶Decimus,
mẽſe decimo Marai, & ipſe Netophathites
de ſtirpe Zarai, & in turma eius vigĩtiqua
14 tuor millia. ¶ Vndecimus mẽſe vndecimo,
Banaias Pharatonites de filijs Ephraim: &
15 in turma eius viginti quatuor millia. ¶Duo
decimus, menſe duodecimo, Holdai Neto-
phathites, de ſtirpe Gothoniel: & in turma
16 ei⁹ vigintiquatuor millia. ¶Porrò tribubus
C præerãt in Iſraël, Rubenitis, dux Eliezer fi
lius Zechri: Simeonitis, dux Saphathias fi-
17 lius Maacha: ¶Leuitis, Haſabias filius Ca-
18 muel: Aaronitis, Sadoc. ¶ Iuda, Eliu frater
19 Dauid: Iſsachar, Amri filius Michael: ¶Za-
bulonitis, Ieſmaias filius Abdię: Nephtha
20 litib⁹, Ierimoth filius Oziel: ¶filijs Ephraĩ,
Oſee filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manaſ
21 ſe, Ioel filius Phadaiæ: & dimidiæ tribui
Manaſse in Galaad, Iaddo filius Zacharię:
22 Beniamin aũt, Iaſiel filius Abner. ¶ Dan ve
rò, Ezrihel filius Ieroham. hi principes fi-
23 liorũ Iſraël. ¶Noluit aũt Dauid numerare
eos a viginti annis inferius: qa dixerat Dñs
vt multiplicaret Iſraël quaſi ſtellas cœli.
24 ¶Ioab filius Saruiæ cęperat numerare, ‖nec ‖Sup. 21.
compleuit: quia ſuper hoc ira irruerat in a. 2.
Iſraël: & idcirco numerus eorum qui fue-
rant recenſiti, nõ eſt relatus in faſtos regis
25 Dauid. ¶Super theſauros aũt regis fuit Az-
D moth filius Adiel. his aũt theſauris qui e-
rant in vrbibus, & in vicis, & in turribus p̃-
26 ſidebat Ionathan filius Oziæ. ¶Operi autẽ
ruſtico, & agricolis qui exercebant terram,
27 præerat Ezri filius Chelub: ¶ vinearumq;
cultoribus, Semeias Romathites: cellis aũt
28 vinarijs, Zabdias Aphonites. ¶ Nam ſuper
olíueta & ficeta, quæ erant in campeſtri-
bus Balanan Gederites: ſuper apothecas au
29 tem olei, Ioas. ¶Porrò armentis quæ paſce-
bantur in Saron, præpoſitus fuit Setrai Sa-
ronites: & ſup boues in vallibus, Saphath
30 fili⁹ Adli: ¶ſuper camelos verò, Vbil Iſmae
lites: & ſuper aſinos, Iadias Meronathites:
31 ¶ſuper oues quoq; Iaziz Agarenus. oẽs hi,
32 principes ſubſtantiæ regis Dauid. ¶ Iona-
than autem patruus Dauid, conſiliarius,
vir prudẽs & literatus: ipſe & Iahiel filius
33 Hachamoni, erant cum filijs regis. ¶Achi-
tophel etiam conſiliarius regis, & Chuſai
34 Arachites amicus regis. ¶ Poſt Achitophel
fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar. Prin
ceps autem exercitus regis erat Ioab.

CAPVT XXVIII.

1 COnuocauit igitur Dauid oẽs
A principes Iſraël, duces tribuũ
& p̃poſitos turmarũ, q mini-
ſtrabant regi: tribunos quoq;
& centuriones, & qui præ-
erant ſubſtantię & poſseſſionibus regis, fi-
liosq; ſuos cum eunuchis, & potentes, et
robuſtiſſimos quoſq; in exercitu Ieruſalẽ.
2 ¶Cumq; ſurrexiſset rex, & ſtetiſset, ait: Au
dite me fratres mei, et populus meus. Co-
gitaui vt ædificarem domum in qua reque-
ſceret arca fœderis Dñi, et ſcabellum pe-
dum Dei noſtri, et ad ædificandum omnia ‖2. Reg. 7
3 p̃paraui. ¶ Deus aũt dixit mihi: ‖Nõ ædifi- b. 13.
cabis domũ nomini meo: eò ꝙ ſis vir bel-
4 lator, et ſanguinem fuderis. ¶ Sed elegit

Dñs Deus Iſraël me de vniuerſa domo pa-
tris mei, vt eſſẽ rex ſuper Iſraël in ſempi-
ternũ:de Iuda enim elegit principes:porrò
de domo Iuda, domũ pr̃is mei, & de filijs
B pr̃is mei, placuit ei vt me eligeret regẽ ſu-
5 per cunctũ Iſraël. ¶‖Sed & de filijs meis(fi- ‖Sap. 9.b 7.
lios enim mihi multos dedit Dñs) elegit Sa
lomonẽ filiũ meum, vt ſederet in throno
6 regni Dñi ſuper Iſraël:¶dixitq; mihi; Salo-
mon filius tuus ædificabit domum meã,&
*atr a mea : ipſum enim elegi mihi in fi- *altaria 13.
7 liũ,& ego ero ei in patrem. ¶Et firmabo re-
gnũ eius vſq; in ęternum,ſi perſeuerauerit
facere præcepta mea,& iudicia,ſicut & ho-
8 die.¶Nunc ergo coram vniuerſo cętu Iſraël
audiente Deo nr̃o, cuſtodite & perquirite
cuncta mãdata Dñi Dei noſtri,vt poſſidea-
tis terram bonam & relinquatis eam filijs
9 veſtris poſt vos vſq; in ſempiternum. ¶Tu
aũt Salomon fili mi,ſcito Deum patris tui,
& ſerui ei corde perfecto, & aĩo volũtario: ‖Pſal.7.c 10.
‖Oĩa.n.corda ſcrutaĩ Dñs, & vniuerſas mẽ
tiũ cogitationes intelligit: Si quæſieris eũ,
inuenies:ſi autem dereliqueris eum, proij-
10 ciet te in æternum. ¶Nunc ergo quia elegit
te Dominus vt ædificares domum ſanctua-
11 rij,conſortare & perfice. ¶Dedit autem Da-
C uid Salomoni filio ſuo deſcriptionẽ porti-
cus,& templi,& cellariorum, & cœnaculi,
& cubiculorum in adytis, & domus propi-
12 tiationis,¶ necnon & omnium quæ cogita-
uerat atriorum & exedrarũ per circuitum
in theſauros domus Dñi, & in theſauros
13 ſanctorum,¶ diuiſionumq; ſacerdotalium,
& Leuiticarum,in omnia opera domus Do
mini,& in vniuerſa vaſa miniſterij templi
14 Domini, ¶ aurum in pondere per ſingula
vaſa miniſterij. Argenti quoq; pondus pro
15 vaſorum & operum diuerſitate. ¶Sed & in
candelabra aurea, & ad lucernas eorum,au
rum pro menſura vniuſcuiuſq; cãdelabri,
& lucernarum.Similiter & in cãdelabra ar
gentea, & in lucernas eorũ pro diuerſitate
16 menſuræ,pondus argẽti tradidit: ¶Aurum *menſam 13.
quoque dedit in *menſas propoſitionis pro
diuerſitate *mẽſarum ſimiliter & argentũ *menſura 13.
17 in alias menſas argenteas. ¶Ad fuſcinulas
D quoq; & phialas, & thuribula ex auro pu-
riſſimo, & leunculos aureos pro qualitate
mẽſurę põdus diſtribuit, in leunculũ & le-
unculum. Similiter & in leones argenteos
18 diuerſum argenti pondus ſeparauit.¶Altari
autem in quo adoletur incenſum,aurũ pu
riſimum dedit : vt ex ipſo fieret ſimilitudo
quadrigę cherubim extendentium alas, &
19 velantiũ arcam fœderis Domini. ¶Omnia
(inquit)venerũt ſcripta manu Domini ad
me, vt intelligerem vniuerſa opera exem-
20 plaris. ¶Dixit quoque Dauid Salomoni fi-
lio ſuo: Viriliter age,& cõfortare,& fac:ne
timeas,& ne paueas: Dominus enim Deus
meus tecum erit,& non dimittet te,nec de-
relinquet, donec perficias oẽ opus miniſte-
21 rij domus Domini. ¶Ecce diuiſiones ſacer-
dotum & Leuitarum,in oẽ *miniſterium *opus miniſterii. 12.
domus Domini aſſiſtũt tibi, & parati ſunt,
& nouerunt tam principes,quàm populus
facere omnia præcepta tua.

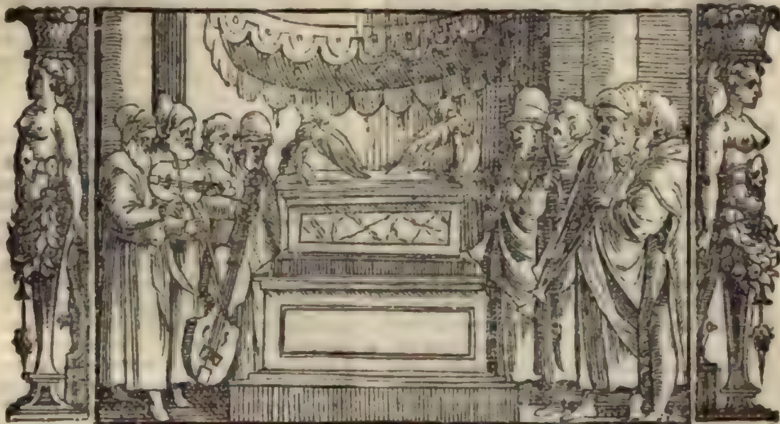
CAPVT XXIX.

1 Locutusq; eſt Dauid rex ad om-
A nem eccleſiã: Salomonem fi-
lium meum vnũ elegit Deus,
adhuc puerum & tenellum:o-
pus .n. grande eſt: neq; enim
homini præparatur habitatio, ſed * Deo. Domino 1.
2 ¶Ego autẽ totis viribus meis præparaui im
penſas domus*Dei mei. Aurum ad vaſa au *Domini
rea,& argentum in argentea, ęs in ęnea,fer
rũ in ferrea,ligna ad lignea: & lapides ony
chinos,& quaſi ſtibinos,& diuerſorũ colo-
rum,omnemq; precioſum lapidem,& mar
3 mor parium abundantiſsimè.¶& ſuper hæc
quæ obtuli in domum Dei mei,de peculio
meo aurum & argentũ do in templum Dei
mei, exceptis his quę præparaui in ædẽ ſan
4 ctam. ¶Tria millia talenta auri de auro O-
B phir; & ſeptem millia talentorum argenti
probatiſſimi:ad deaurandos parietes tẽpli.
5 ¶*Et vbicunq; opus eſt aurum, de auro, & *Vt 3.
vbicunq; opus eſt argentum,de argẽto ope
ra fiant per manus artificum:& ſi quis ſpõ
tè offert, impleat manũ ſuam hodie, & of-
6 ferat quod voluerit Dño.¶Polliciti ſunt ita-
que principes familiarum, & proceres tri-
buũ Iſraël,tribuni quoque & centuriones,
& principes—principum poſſeſſionũ regis. —6.
7 ¶Dederuntq; in opera domus Domini auri
talenta quinq; millia, & ſolidos decẽ mil-
lia,argenti talenta decem millia:& ęris talẽ
ta decem & octo millia: ferri quoq; cẽtum
8 millia talentorum.¶ Et apud quemcunque
inuenti ſunt lapides,dederũt in *theſauros *theſaurũ 9.
domus Dñi,per manum Iahiel Gerſonitis.
9 ¶Lætatusq; eſt populus,cũ vota*ſpõte pro- *ſua 4.
C mitterent:quia corde toto offerebãt ea Do
mino: ſed & Dauid rex lætatus eſt gaudio
10 magno. ¶Et benedixit Dño coram vniuer-
ſa multitudine, & ait: Benedictus es Dñe
Deus Iſraël patris noſtri ab æterno in æter
11 nũ.¶Tua eſt Domine magnificentia, & po-
tẽtia,& gloria,atq; victoria,& tibi laus:cũ-
cta enim quæ in cœlo ſunt & in terra, tua
ſunt:tuum Domine regnum,& tu es ſuper
12 omnes principes. ¶ Tuæ diuitiæ, & tua eſt
gloria : tu dominaris omniũ: in manu tua
virtus & potẽtia, in manu tua magnitudo
13 & imperium omnium. ¶Nunc igitur Deus
noſter confitemur tibi, & laudamus no-
14 men tuum inclytum. ¶ Quis ego, & quis
D populus meus, vt poſſimus hæc tibi vni-
uerſa promittere? tua ſunt omnia: & quę
15 de manu tua accepimus,dedimus tibi. ¶Pe
regrini enim ſumus coram te & aduenæ,ſi
cut omnes patres noſtri. ‖ Dies noſtri quaſi ‖Sap. 2.b 5.

16 vmbrã ſuper terram, & nulla eſt mora. ¶Do-
mine Deus noſter, omnis hæc copia quam
parauimus, vt ædificaretur domus nomini
ſancto tuo, de manu tua eſt, & tua ſunt om
17 nia. ¶Scio Deus meus quòd probes corda, &
ſimplicitatem diligas, vnde & ego in ſim-
plicitatem cordis mei, lætus obtuli vniuer-
ſa hæc: & populum tuum qui hic repertus
eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre do-
18 naria. ¶ Domine Deus Abrahã, & Iſaac, &
E Iſraël Patrum noſtrorum, cuſtodi in æternũ
hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper
in venerationem tui mens iſta permaneat.
19 ¶Salomoni quoque filio meo da cor perfe-
ctum, vt cuſtodiat mãdata tua, teſtimonia
tua, & ceremonias tuas, & faciat vniuerſa:
& ædificet ædem, cuius impenſas paraui.
20 ¶Præcepit autem Dauid vniuerſæ eccleſiæ:
Benedicite Domino Deo noſtro. Et bene- *veſtro. l*
dixit omnis eccleſia Domino Deo patrum
ſuorum, & inclinauerunt ſe, & adorauerũt
21 Deum, & deinde regem. ¶Immolaueruntq;
F victimas Domino: & obtulerũt holocauſta
die ſequenti, tauros mille, arietes mille, a-
gnos mille cum libaminibus ſuis, & vni-
uerſo ritu abundantiſſimè in omnẽ Iſraël.
22 Et comederũt, & biberunt coram Domino
in die illo cum grandi lætitia. ¶ Et vnxerũt *3. Reg. 1. c. 34.*
ſecundò Salomonem filium Dauid. Vnxe-
runt autem eum Domino in principem, &
23 Sadoc in pontificem, ¶Seditq; Salomon ſu-
per ſolium Domini in regẽ pro Dauid pa-
tre ſuo, & cunctis placuit: & paruit illi om
24 nis Iſraël. ¶Sed & vniuerſi principes & po-
tentes, & cuncti filij regis Dauid dederunt
manum, & ſubiecti fuerũt Salomoni regi.
25 ¶Magnificauit ergo Dominus Salomonem
ſuper omnem Iſraël: & dedit illi gloriam
regni, qualem nullus habuit ante eum rex
26 Iſraël. ¶Igitur Dauid filius Iſai regnauit ſu- *3. Reg. 2. b. 11.*
G per vniuerſum Iſraël. ¶Et dies quibus re-
27 gnauit ſuper Iſraël, fuerũt quadraginta an-
ni: in Hebron regnauit ſeptem annis, & in
28 Ieruſalem annis triginta tribus. ¶Et mor-
tuus eſt in ſenectute bona, & plenus dierũ,
& diuitijs, & gloria. Et regnauit Salomon
29 filius eius pro eo. ¶ Geſta autẽ Dauid regis
priora & nouiſſima ſcripta ſunt in libro
Samuelis Videntis, & in libro Nathan pro
phetæ, atque in volumine Gad Videntis:
30 ¶vniuerſique regni eius & fortitudinis, &
temporum quæ tranſierunt ſub eo, ſiue in
Iſraël, ſiue in cunctis regnis terrarum.

*Libri Primi Paralipomenon Finis:*

# LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON:
## Hebraicè, Dibre-haiamim.



### CAPVT PRIMVM.

3. Reg. 3 b.1. * Deus ...mus. 1.

1 CONfortatus eſt ergo Salo-
A mō̃ filius Dauid in regno
ſuo, & Dñs * erat cum eo,
2 & magnificauit eum in ex
celſum.¶ Pręcepitque Salo
mon vniuerſo Iſraëli, tri-
bunis & centurionibus, & ducibus & in-
dicibus omnis Iſraël, & principibus fa-
3 miliarum: & abijt cum vniuerſa multi-
tudine in Excelſum Gabaõ, vbi erat taber-
naculum fœderis Domini, quod fecit Moy
4 ſes famulus Dei, in ſolitudine.¶ Arcam
autem Dei adduxerat Dauid de Cariath ia
rim in locũ quem preparauerat ei, & vbi fi
xerat illi tabernaculũ, hoc eſt in Ieruſalẽ.
5 ¶Altare quoq; æneũ, ‖quod fabricatus fue-
rat Beſeleel filius Vri, filij Hur, ibi erat co- ‖Exo. 38 a.2.
B ram tabernaculo Dñi, qd & requiſiuit Sa-
6 lomon & omnis eccleſia.¶ Aſcēditq; Salo-
mon ad altare ęneum, coram tabernaculo
fœderis Dñi, & obtulit in eo mille hoſtias.
7 Ecce aũt in ipſa nocte apparuit ei Deus,
8 dicens. Poſtula quod vis, vt dem tibi.¶ Di-
xitq; Salomon Deo: Tu feciſti cum Dauid
patre meo miſericordiam magnam, & cō-
9 ſtituiſti me regē pro eo.¶ Nunc ergo Domi-
ne Deus impleatur ſermo tuus, quem pol-
licitus es Dauid patri meo: tu enim me fe-
ciſti regem ſuper populum tuum multũ,
qui tam innumerabilis eſt, quàm puluis ‖Sap. 9. b.10.
10 terræ.¶‖Da mihi ſapientiã & intelligentiã,
C vt ingrediar & egrediar coram populo tuo:
quis enim poteſt hunc populum tuum di-
11 gnè, qui tã grandis eſt, iudicare?¶ Dixit au-
tem Deus ad Salomonem: Quia hoc ma-
gis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti diui
tias, & ſubſtantiam, & gloriã, neq; animas
eorum qui te oderant, ſed nec dies vitæ plu
rimos: petiſti aũt ſapientiam & ſcientiam,
vt iudicare poſſis populum meũ ſuper quē
12 conſtitui te regem:¶ Sapientia & ſcientia
data ſunt tibi: diuitias autem & ſubſtan-
tiã & gloriam dabo tibi, ita vt nullus in re-
gibus nec ante te, nec poſt te fuerit ſimilis
13 tui.¶‖Venit ergo Salomon ab excelſo Gaba ‖3. Reg. 10.d.26.
D on in Ieruſalem corã tabernaculo fęderis,
14 & regnauit ſuper Iſraël.¶ Congregauitque
ſibi currus & eqtes, & facti ſunt mille qua
dringenti currus, & duodecim millia equi
tum: & fecit eos eſſe in vrbibus quadriga-
15 rũ, & cũ rege in Ieruſalẽ.¶ Præbuitq; rex ar
gentum & aurum in Ieruſalem quaſi lapi-
des, & cedros quaſi ſycomoros, quę naſcũ-
tur in campeſtribus multitudine magna.
16 ¶‖Adducebantur autem ei equi de Aegy- ‖3. Reg. 10.d.28.
pto, & de Coa à negociatoribus regis, qui

ibant,

17 ibant, & emebant precio. ¶ quadrigā equo-
rum ſexcentis argenteis, & equum cen-
tumquinquaginta: ſimiliter de vniuerſis
regnis Cethæorum, & à regibus Syriæ em-
ptio celebrabatur.

## CAPVT II.

1 DEcreuit aūt Salomon ædifica
A re domum nomini Dñi, & pa
2 latiū ſibi. ¶ Et numerauit ſep-
tuaginta millia virorū por
tantium humeris, & octogin-
ta millia qui cæderent lapides in mōtibus,
præpoſitoſq; eorum tria millia ſexcentos.
3 ¶ Miſit quoq; ad Hiram regem Tyri, dicēs:
‖ Sicut egiſti cum Dauid patre meo, & miſi
ſti ei ligna cedrina, vt ędificaret ſibi domū,
4 in qua & habitauit, ¶ ſic fac mecū, vt ædifi-
cem domum nomini Dñi Dei mei, vt con-
ſecrem eam ad adolendum incenſum co-
ram illo, & fumiganda aromata, & ad pro-
poſitionem panum ſempiternā, & ad holo
cauſtomata manè, & veſpere, ſabbathis
quoq; & neomenijs, & ſolēnitatibus Dñi
Dei noſtri in ſempiternum, quæ mandata
5 ſunt Iſraëli. ¶ Domus enim quā ædificare
B cupio, magna eſt: magnus eſt enim Deus
6 noſter ſuper oēs deos. ¶ Quis ergo poterit
præualere, vt ædificet ei dignam domum?
ſi cœlum, & cœli cęlorum capere eum ne-
queunt: quātus ego ſum, vt poſſim ædifica-
re ei domū? ſed ad hoc tantùm, vt adoleat
7 incenſum coram illo. ¶ Mitte ergo mihi vi-
rum eruditum, qui nouerit operari in auro
et argēto, ære, & ferro, purpura, coccino, &
hyacintho, & qui ſciat ſculpere cęlaturas
cū his artificibus quos mecum habeo in Iu
dea & Ieruſalē, quos præparauit Dauid pa
8 ter meus. ¶ Sed & ligna cedrina mitte mihi,
& arceuthina, & pinea de Libano: ſcio.n.
q̄ ſerui tui nouerint cędere ligna de Liba-
9 no, & erunt ſerui mei cū ſeruis tuis, ¶ vt pa-
rent mihi ligna plurima. Domus.n. quam
C cupio ędificare, magna eſt nimis et inclyta.
10 ¶ Præterea operarijs qui cæſuri ſunt ligna,
ſeruis tuis dabo in cibaria tritici coros vi-
ginti millia, & hordei coros totidē, * olei
11 quoq; ſata viginti millia. ¶ Dixit autē Hi-
rā rex Tyri ꝑ lrās, quas miſerat Salomoni:
Quia dilexit Dñs populū ſuū, idcirco te re-
12 gnare fecit ſup eū. ¶ Et addidit, dicens: Be-
nedictus Dñs Deus Iſrael, qui fecit cœlum
& terrā, qui dedit Dauid regi filiū ſapien-
tē, & eruditum & ſenſatū atq; prudētē, vt
ædificaret domum Dño, & palatium ſibi.
13 Miſi ergo tibi virū prudentē & ſcientiſſi-
14 mū Hiram patrē meum, ¶ filiū mulieris de
filiabus Dan: cuius pr̄ fuit Tyrius, qui no-
uerit operari in auro & argento, ære, & fer-
ro, & marmore, & lignis, in purpura quoq;
& hyacintho & byſſo & coccino: & q ſciat
cælare oēm ſculpturā, & adinuenire prudē-
ter quodcūq; in opere neceſſariū eſt cū ar-
tificibus tuis, & cū artificibus Dñi mei Da-
15 uid patris tui. ¶ Triticum ergo, & hordeum,
D & oleum, & vinū, quæ pollicitus es Domi
16 ne mi mitte ſeruis tuis. ¶ Nos autem cæde-
mus ligna de Libano, quot neceſſaria ha-
bueris, & applicabimus ea ratibus per ma
re in Ioppe: tuum aūt erit transferre ea in
17 Ieruſalē. ¶ Numerauit igitur Salomon oēs
viros proſelytos qui erant in terra Iſraël:
poſt dinumerationem quam dinumerauit
Dauid pater eius: & inuenti ſunt centum
18 quinquaginta tria millia & ſexcentū. ¶ Fe-
citq; ex eis ſeptuagīta millia q humeris o
nera portarēt, et octogīta millia q lapides
de montibus cæderent: tria aūt millia, &
ſexcentos præpoſitos operum populi.

*‖ 3. Reg. 5.A.2.*

** & vini vigīti millia metretas .*

## CAPVT III.

1 ET cępit Salomon ædificare do
A mum Dñi in Ieruſalē, in Mō
te-moria, qui demonſtratus
fuerat Dauid pr̄i eius, in loco,
quē parauerat Dauid in area
2 ‖ Ornam Iebuſæi. ¶ Cępit aūt ædificare mē
3 ſe ſecundo, anno quarto regni ſui. ¶ Et hæc
ſunt fundamenta q̄ fecit Salomon, vt ędi-
caret domum Dei, longitudinis cubitos in
menſura prima ſexaginta, latitudinis cu-
4 bitos viginti. ¶ Porticū verò ante frontem,
q̄ tendebatur in longū iuxta menſurā la-
titudinis domus cubitorum viginti: porrò
altitudo centū viginti cubitorū erat: & de-
aurauit eam intrinſecus auro mūdiſſimo.
5 ¶ Domum quoq; maiorem texit tabulis li-
gneis abiegnis, & laminas auri obrizi affi-
B xit ꝑ totū: ſculpſitq; in ea palmas, & quaſi
6 catenulas ſeinuicē complectentes. ¶ Strauit
quoq; pauimentū tēpli precioſiſſimo mar
7 more, decôre multo. ¶ Porrò aurum erat ſ-
batiſſimum, de cuius laminis texit domū
& trabes eius, & poſtes, & parietes, & oſtia,
8 & cælauit cherubim in parietibus. ¶ Fecit
quoq; domum Sanctiſanctorum: longitu-
dinem iuxta latitudinem domus, cubitorū
viginti: & latitudinē ſimiliter viginti cubi
torum: & laminis aureis texit eam, quaſi
9 talētis ſexcētis. ¶ Sed & clauos fecit aureos.
ita vt ſinguli claui ſiclos quinquagenos ap
10 penderent: cęnacula quoq; texit auro. ¶ Fe-
cit ēt in domo Sanctiſanctorum cherubim
duos, opere ſtatuario: & texit eos auro.
11 ¶ Alæ cherubim vigīti cubitis extēdebant,
C ita vt vna ala hęret cubitos quinq;, & tan-
geret parietē domus: & altera quinq; cubi
tos habens, alam tangeret alterius cherub.
12 ¶ Similiter cherub alterius ala, quīq; habe-
bat cubitos, & tāgebat parietē: & ala eius
altera quinq; cubitorum, alā cherub alte-
13 rius côtingebat. ¶ Igitur alæ vtriuſq; cheru
bim expāſæ erant & extendebantur ꝑ cu-
bitos viginti: ipſi aūt ſtabant erectis pedi-
bus, & facies eorū erāt verſæ ad exteriorē
14 domum. ¶ Fecit quoq; ‖ velum ex hyacin-

*‖ 2. Reg. 24.d.25 1.Par.21 d.26. 3.Reg.6. a.1.*

*‖ Mat.27 f.51.*

tho,

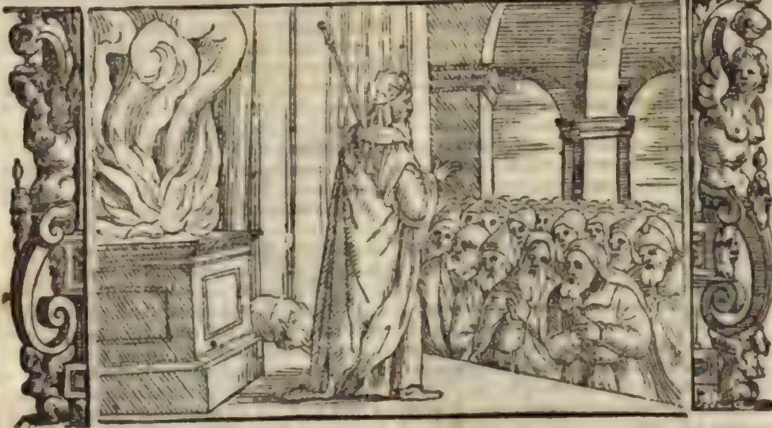
tho, purpura, cocco, & byſſo: & intexuit ei
Ier. 52. d 20. 15 cherubim. ¶Ante fores etiam tẽpli duas co
lumnas, quæ triginta & quinq; cubitos ha
bebãt altitudinis: porrò capita earũ, quin-
16 que cubitorũ ¶Necnõ & quaſi catenulas in
oraculo, & ſuperpoſuit eas capitib⁹ colũna
rũ: malogranata ẽt centum, quæ catenulis
17 interpoſuit. ¶Ipſas quoque columnas po-
ſuit in veſtibulo templi, vnam à dextris, &
alteram à ſiniſtris: eã quæ à dextris erat, vo
cauit Iachin: & quæ ad læuam, Booz.

CAPVT IIII.

1 FECIT quoq; altare æneũ vigin-
A ti cubitorũ lõgitudinis, & vi-
ginti cubitorũ latitudinis, &
3. Reg. 7. decẽ cubitorum altitudinis.
c. 23. 2 ¶Mare ẽt fuſile decẽ cubitis à
labio vſq; ad labiũ, rotundũ p circuitũ: qn
que cubitos hẽbat altitudinis: & funiculus
3 triginta cubitorũ ambiebat girũ ei⁹. ¶Simi
litudo quoq; boũ erat ſubter illud: & decẽ
cubitis q̃dã extrinſecus cęlaturę, quaſi duo-
bus verſibus aluũ maris circuibãt: Boues au
4 tẽ erant fuſiles: ¶& ipſũ mare ſuper duode-
cim boues impoſitũ erat, quorum tres reſpi
ciebant ad aquilonẽ, & alij tres ad occiden
tẽ, porrò tres alij meridiẽ, & tres q reliqui
erant, orientẽ, habentes mare ſuperpoſitũ:
poſteriora aũt boum erant intrinſecus ſub
5 mari. ¶Porrò vaſtitas eius habebat mẽſurã
B palmi, & labium illius erat quaſi labiũ ca-
licis, vel repãdi lilij, capiebatq; tria millia
6 metretas. ¶Fecit quoq; conchas decẽ: & po-
ſuit quinq; a dextris, & quinq; à ſiniſtris,
vt lauarẽt in eis oĩa quæ in holocauſtũ ob-
latum erãt: porrò in mari ſacerdotes laua-
iuſſerat 7 bantur. ¶Fecit aũt & cãdelabra aurea decẽ,
3. ſcdm ſpẽm qua iuſſerat fieri: & poſuit ea
in tẽplo, qnq; à dextris, & qnq; à ſiniſtris:
8 ¶Necnõ & mẽſas decẽ: & poſuit eas in tem
plo, quinq; à dextris, & quinq; à ſiniſtris.
9 Phialas quoq; aureas centũ. ¶Fecit ẽt atriũ
10 ſacerdotũ, & baſilicã grãdẽ: & oſtia in baſi-
C lica, quæ texit ære. ¶Porrò mare poſuit in la
11 tere dextro contra oriẽtẽ ad meridiẽ. ¶Fecit
aũt Hirã lebetes, & creagras, & phialas: &
12 cõpleuit oẽ opus regis in domo Dei: ¶Hoc
eſt, columnas duas: & epiſtylia & capita, &
quaſi quædã retiacula, q̃ capita tegerẽt ſup
13 epiſtylia. ¶Malogranata quoq; quadringẽ-
quadraginta 13. ta, & retiacula duo, ita vt bini ordines ma-
logranatorũ ſingulis retiaculis iungerent,
quę, ptegerẽt epiſtylia, & capita colũnarũ.
14 ¶Baſes ẽt fecit & cõchas, quas ſuppoſuit ba
15 ſib⁹: ¶mare vnũ, boues quoq; duodecĩ, ſub
16 mari. ¶Et lebetes, & creagras et phialas. Oĩa
vaſa fecit Salomoni Hirã pr̃ eius in domo
17 Dñi ex ære mundiſſimo. ¶In regione Iorda
D nis fudit ea rex in argilloſa terra inter So-
18 coth, & Saredatha. ¶Erat aũt multitudo va-
ſorũ innumerabilis, ita vt ignoraret põdus
19 æris. ¶Fecitq; Salomõ oĩa vaſa domus Dei,
& altare aureũ: & mẽſas & ſuper eas panes
20 ,ppoſitionis. ¶Candelabra quoq; cũ lucer-
nis ſuis, vt lucerẽt ante oraculũ iuxta ritũ,
21 ex auro puriſſimo. ¶& florẽtia q̃dã, & lucer-
nas, & forcipes aureos: oĩa de auro mũdiſſi-
22 mo facta ſunt. ¶Thymiateria quoque, &
thuribula, & phialas, & mortariola ex auro
puriſſimo. Et oſtia cęlauit tẽpli interioris.
i. in Sanctoſanctorum: & oſtia tẽpli forinſe
23 cus aurea. ¶Sicq; completũ eſt omne opus
quod fecit Salomon in domo Domini.

CAPVT V.

1 INTVLIT igĩt Salomõ oĩa q̃ vo 3. Reg. 7.
A uerat Dauid pr̃ ſuus, argentũ g. 51. et 8
& aurum, & vniuerſa vaſa po a. 1.
ſuit in theſauris domus Dei.
2 ¶Poſt quę cõgregauit maiores
natu Iſraël, & cũctos principes tribuũ, & ca
pita familiarũ de filijs Iſraël, ĩ Ieruſalẽ: vt
adducerẽt arcã fœderis Dñi de ciuitate Da
3 uid, q̃ eſt Siõ. ¶Venerũt itaq; ad regẽ oẽs vi-
4 ri Iſraël in die ſolẽni mẽſis ſeptimi. ¶Cũq;
veniſſẽt cũcti ſeniorũ Iſraël, portauerũt Le
5 uitæ arcã, & intulerũt eã, & oẽm paraturã
tabernaculi. Porrò vaſa ſanctuarij q̃ erãt in
tabernaculo, portauerũt ſacerdotes cũ Leui
6 tis. ¶Rex autẽ Salomon & vniuerſus cœtus
B Iſraël, & oẽs q fuerũt cõgregati ante arcã,
immolabãt arietes & boues abſq; vllo nu-
7 mero: tãta. n. erat multitudo victimarũ. ¶Et
intulerũt ſacerdotes arcã fœderis Dñi in lo
cũ ſuũ, ideſt, ad oraculũ tẽpli, in Sanctaſan
8 ctorũ ſubter alas cherubim: ¶ita vt cheru-
bim expãderẽt alas ſuas ſup locũ in quo po
ſita erat arca, & ipſam arcã tegerent cũ ve-
9 ctibus ſuis. ¶Vectiũ aũt q̃bus portabãt arca,
C q̃a paululũ lõgiores erãt, capita parebãt an
te oraculũ: ſi vero q̃s paululũ fuiſſet extrin
ſecus, eos videre nõ poterat: Fuit itaq; arca
10 ibi vſq; in p̃ſentẽ diem. ¶Nihilq; erat aliud
in arca, niſi duę tabulæ quas poſuerat Moy
ſes in Horeb, qñ legẽ dedit Dñs filijs Iſraël
11 egredientib⁹ ex Aegypto. ¶Egreſſis aũt ſacer
dotib⁹ de ſanctuario (oẽs. n. ſacerdotes qui
ibi potuerãt inueniri, ſanctificati ſunt: nec
adhuc ĩ illo tp̃e vices, & miniſteriorũ ordo
12 inter eos diuiſus erat) ¶tã Leuitæ q̃ cãtores,
D ideſt, & q ſub Aſaph erãt, & q ſub Hemã,
& qui ſub Idithũ, filij & fratres eorũ veſti-
ti byſſinis, cymbalis & pſalterijs, & cytha-
ris cõcrepabãt, ſtãtes ad oriẽtalẽ plagã alta-
ris, & cũ eis ſacerdotes centum viginti ca-
13 nẽtes tubis. ¶Igitur cunctis pariter & tubis,
& voce, & cymbalis, & organis, & diuerſi
generis muſicorũ cõcinẽtibus, & vocẽ in ſu
blime tollẽtibus, lõge ſonitus audiebatur:
ita vt cũ Dñm laudare cœpiſſent, & dicere,
Cõfitemini Dño qm̃ bonus, qm̃ in æternũ
miſericordia eius: impleretur domus Dei
14 nube, ¶ne poſſent ſacerdotes ſtare & mini-
ſtrare propter caliginem. Compleuerat. n.
gloria Domini domum Dei.



## CAPVT VI.

1 TVnc Salomon ait: Dñs pollici
A tus eſt, vt habitaret in caligi-
2 ne: ego aũt ædificaui domũ
nomini eius, vt habitaret ibi
3 in perpetuum. Et conuertit
rex facię ſuã, & benedixit vniuerſæ multi
tudini Iſraël (nã oĩs turba ſtabat intenta,)
4 & ait: Benedictus Dñs Deus Iſraël, qui qđ
locutus eſt Dauid patri meo, opere cõple-
5 uit, dicẽs, A die qua eduxi populũ meum
de terra Aegypti, non elegi ciuitatẽ de cũ
ctis tribubus Iſrael, vt ædificaretur in ea
domus nomini meo: neq; elegi quenquã
alium virum, vt eſſet dux in populo meo
6 Iſraël: ſed elegi Ieruſalẽ, vt ſit nomẽ meũ
in ea, & elegi Dauid, vt cõſtituerẽ eũ ſuper
7 populũ meũ Iſraël. Cũq; fuiſſet volunta-
tis Dauid patris mei, vt ædificaret domum
8 nomini Dñi Dei Iſraël, dixit Dñs ad eum:
Quia hęc fuit voluntas tua, vt ædificares do
B mũ nomini meo, benè quidẽ feciſti huiu-
9 ſcemodi habere voluntatẽ: ſed non tu ædi
ficabis domũ: veruntamen filius tuus qui
egredietur de lũbis tuis, ipſe ædificabit do-
10 mũ nomini meo. Compleuit ergo Dñs ſer
monem ſuũ quem locutus fuerat: & ego
ſurrexi pro Dauid patre meo, & ſedi ſuper
thronum Iſraël, ſicut locutus eſt Dñs, & ę-
dificaui domum nomini Dñi Dei Iſraël.
11 Et poſui in ea arcam, in qua eſt pactum
12 Dñi, qđ pepigit cum filijs Iſraël. Stetit er-
go corã altari Dñi ex aduerſo vniuerſæ mul
13 titudinis Iſrael, & extẽdit manus ſuas. Si-
quidẽ fecerat Salomon baſim æneã, & po-
ſuerat eam in medio baſilicæ, habentem
quinque cubitos longitudinis, & quinque
cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudi
nis: ſteteritq; ſup eã: & deinceps flexis geni-
bus cõtra vniuerſam multitudinẽ Iſrael.

*3.Reg.8.b.12.*
*4.*

14 & palmis in celũ leuatis, ait: Dñe Deus
C Iſraël, nõ eſt ſimilis tui Deus in cęlo & in
terra: qui cuſtodis pactum & miſericordiã
cũ ſeruis tuis qui ambulant coram te in to
15 to corde ſuo. Qui præſtitiſti ſeruo tuo Da-
uid, patri meo, quęcunq; locutus fueras ei:
& quæ ꝓmiſeras, opere cõpleſti, ſicut & p̃-
16 ſens tp̃s probat. Nunc ergo Dñe Deus Iſ-
raël, imple ſeruo tuo patri meo Dauid q̃-
cunq; locutus es, dicens: Non deficiet ex te
vir coram me, qui ſedeat ſuper thronũ Iſ-
raël: ita tamen ſi cuſtodierint filij tui vias
meas, & ambulauerint in lege mea, ſicut
17 & tu ambulaſti coram me. Et nunc Dñe
Deus Iſrael, firmetur ſermo tuus quẽ locutus
18 es ſeruo tuo Dauid. Ergóne credibile eſt vt
habitet Deus cum hominibus ſup terrã? Si
cęlũ, & cęli cęlorũ non te capiunt: quantò
19 magis domus iſta quam ædificaui? Sed ad
hoc tm̃ facta eſt, vt reſpicias orationẽ ſerui
tui, & obſecrationẽ eius Dñe Deus meus:
et audias p̃ces quas fudit famulus tuus co
20 rã te: vt aperias oculos tuos ſup domũ iſtã
D diebus ac noctibus, ſup locũ in quo pollici
21 tus es, vt inuocaretur nomẽ tuũ: & exau-
dires orõnem quã ſeruus tuus orat in eo, et
exaudias preces famuli tui, & populi tui
Iſraël. Quicunq; orauerit in loco iſto, exau
di de habitaculo tuo, id eſt, de cęlis, & pro-
22 pitiare. Si peccauerit quiſpiam in proxi-
mum ſuum, & iurare contra eum paratus
venerit, ſeque maledicto conſtrinxerit co-
23 ram altari in domo iſta: tu audies de cęlo,
& facies iudicium ſeruorum tuorum, ita
vt reddas iniquo viam ſuam in caput ꝓ-
priũ, vt vlciſcaris iuſtũ, retribuens ei ſecun
24 dum iuſtitiã ſuam. Si ſuperatus fuerit po-
pulus tuus Iſraël ab inimicis (peccabũt.n.
tibi) & conuerſi egerint pœnitentiam, &
obſecrauerint nomen tuũ, & fuerint depre

*1.Mac.2.b.10.*
*viã ſuã*
*4.*
*fundit ſ*

cati

*ſt. 1.* 25 cati* in l. co iſto: tu exaudies de cęlo, & ꝓ-
pitiare peccato populi tui Iſraël, & reduc
eos in terrā quā dediſti eis, & patrib⁹ eorū.
26 Si clauſo cęlo pluuia nō fluxerit ꝑp pecca-
E ta populi, & deprecati te fuerint ī loco iſto
& cōfeſſi nomini tuo, & cōuerſi à peccatis
27 ſuis, cū eos afflixeris: exaudi de cęlo Dñe,
et dimitte peccata ſeruis tuis, & populi tui
Iſraël, & doce eos viā bonā per quā ingre-
diant, & da pluuiā terræ quā dediſti popu-
28 lo tuo ad poſſidendū. Fames ſi orta fuerit
*Inf. 20. b. 9.* in terra, & peſtilentia, ærugo, & aurugo, &
locuſta, & bruchus, & hoſtes vaſtatis regio-
nibus portas obſederint ciuitatis, oīsq; pla
29 ga & infirmitas preſſerit: ſiquis de populo
tuo Iſraël fuerit deprecatus, cognoſcēs pla
gā & infirmitatē ſuā, & expanderit manus
30 ſuas in domo hac: tu exaudies de cęlo, de
ſublimi ſcilicet habitaculo tuo, & ꝓpitia
re & redde vnicuiq; ſecūdū vias ſuas quas
noſti eum habere in corde ſuo: (tu .n. ſolus
31 noſti corda filiorum hominū:) Vt timeāt
F te, & ambulent in vijs tuis cunctis diebus
quibus viuunt ſup faciē terræ quā dediſti
32 patribus noſtris. Externum quoq; qui nō
eſt de populo tuo Iſraël, ſi venerit de terra
longinqua, propter nomē tuum magnum,
& propter manum tuam robuſtam, & bra
chium tuum extentum, & adorauerit in lo
33 co iſto: tu exaudies đ cęlo firmiſſimo habi
taculo tuo, & facies cuncta pro quibus in-
uocauerit te ille peregrinus: vt ſciant om-
nes populi terræ nomē tuum, & timeāt te
ſicut populus tuus Iſraël, & cognoſcant ꝗa
nomen tuum inuocatum eſt ſuper domū
34 hanc quam ædificaui. Si egreſſus fuerit
populus tuus ad bellū contra aduerſarios
ſuos per viam in qua miſeris eos, adorabūt
te contra viam in qua ciuitas hęc eſt quam
elegiſti, & domus quam ędificaui nomini
35 tuo: tu exaudies de cœlo preces eorum,
36 & obſecrationem, & vlciſcaris. Si autem
*3. Reg. 8 a. 46. Eccl. 7. c. 21. 1. Ioan. 1. d. 8.* G peccauerit tibi (neq;.n. eſt homo qui nō
peccet) & iratus fueris eis, & tradideris ho-
ſtibus, & captiuos duxerint eos in terram
37 longinquam, vel certè quæ iuxtà eſt, & cō
uerſi in corde ſuo in terra ad quam captiui
ducti fuerant, egerint pęnitentiam: Et de-
precati te fuerint in terra captiuitatis ſuæ,
dicentes: Peccauimus, iniquè fecimus, iniu
38 ſtè egimus: & reuerſi fuerint ad te in toto
corde ſuo, & in tota anima ſua, in terra cap
tiuitatis ſuę ad quam ducti ſunt, adorabūt
te contra viam terræ ſuæ quam dediſti pa
tribus eorū, & vrbis quā elegiſti, & domus
39 quā ædificaui nomini tuo: tu exaudies de
cęlo, hoc eſt de firmo habitaculo tuo, ꝑces
eorum, & facias iudiciū, & dimittas popu-
40 lo tuo quamuis peccatori: tu es enim De⁹
meus: aperiantur quæſo oculi tui, & aures
*Pſ. 131. b. 8.* tuæ intentæ ſint ad orationē quę fit in lo-
41 co iſto. Nunc igitur conſurge Dñe Deus
in requiem tuam, tu & arca fortitudinis
tuæ. Sacerdotes tui Dñe Deus induantē ſalu
42 tē, & ſancti tui lętentur in bonis. Domine
Deus ne auerſeris faciem Chriſti tui: me-
mento miſericordiam Dauid ſerui tui.

## CAPVT VII.

1 Cumque cōpleſſet Salomō
A fundēs preces, ignis deſcē *2. Ma. 2. b. 10.*
dit de cœlo, & deuorauit
holocauſta & victimas: &
maieſtas Dñi impleuit do
2 mū. Nec poterant ſacer-
dotes ingredi templum Domini, eò quòd
impleſſet maieſtas Domini templum Do-
3 mini. Sed & omnes filij Iſraël videbāt de
ſcendentē ignem, & gloriam Domini ſu-
per domum: & corruentes proni in terram
ſuper pauimentum ſtratum lapide, adora-
uerunt, & laudauerunt Dominum, Quo-
niam bonus, quoniam in ſeculum miſeri-
4 cordia eius. Rex autem & omnis populus
5 immolabāt victimas coram Domino. Ma
ctauit igitur rex Salomon hoſtias, boum vi *3. Reg. 8 g. 65.*
ginti duo millia, arietum centum viginti
millia: & dedicauit domum Dei rex & vni
6 uerſus populus. Sacerdotes autem ſtabant
in officijs ſuis: & Leuitę in organis carmi-
nū Dñi, quæ fecit Dauid rex ad laudandum
Dñm, Quoniā in æternū miſericordia eius,
B hymnos Dauid canentes per manus ſuas:
porrò ſacerdotes canebant tubis ante eos,
7 cunctusq; Iſraël ſtabat. Sanctificauit quo-
que Salomon medium atrij ante templū
Domini: obtulerat .n. ibi holocauſta & adi
pes pacificorum: quia altare æneum quod
fecerat, non poterat ſuſtinere holocauſta
8 & ſacrificia & adipes: Fecit ergo Salomon
ſolennitatem in tempore illo ſeptem die-
bus, & omnis Iſraël cum eo, eccleſia ma-
gna valde, ab introitu Emath, vſq; ad tor-
9 rentem Aegypti. Fecitq; die octauo colle
ctam, eò quòd dedicaſſet altare ſeptē die-
bus, & ſolennitatē celebraſſet dieb⁹ ſeptē.
10 Igitur in die viceſimo tertio menſis ſepti-
mi dimiſit populos ad tabernacula ſua, læ
tantes atq; gaudentes ſuper bono quod fe-
cerat Dñs Dauidi, & Salomoni, & Iſraëli
11 populo ſuo. Cōpleuitq; Salomon domū *3. Re. 9. a. 2.*
Dñi, & domū regis, & omnia quæ diſpoſue
rat in corde ſuo vt faceret in domo Dñi, &
12 in domo ſua, & proſperatus eſt. Apparuit
C autem ei Dominus nocte, & ait: Audiui
orationem tuam, & elegi locum iſtum mi-
13 hi in domū ſacrificij. Si clauſero cœlū &
pluuia non fluxerit, & mandauero & præ-
cepero locuſtæ vt deuoret terram, & miſe-
14 ro peſtilentiam in populum meum: con-
uerſus aūt populus meus, ſuper quos inuo
catum eſt nomē meum, deprecatus me fue
rit, & exquiſierit faciem meā, & egerit pœ-
nitentiā à vijs ſuis peſſimis: & ego exau-
diā de cęlo, & propitius ero peccatis eorū,

& ſanabo

15 & ſanabo terram eorũ. ¶ Oculi quoq; mei
erũt aperti, & aures meæ erectæ ad orõnẽ
16 eius qui in loco iſto orauerit. ¶ Elegi.n. &
ſanctificaui locũ iſtum, vt ſit nomen meũ
ibi in ſempiternum, & permaneant oculi
17 mei & cor meum ibi cunctis diebus. ¶ Tu
D quoq; ſi ambulaueris coram me, ſicut am
bulauit Dauid pr̃ tuus, & feceris iuxta oĩa
quæ p̃cepi tibi, & iuſtitias meas iudiciaq;
18 ſeruaueris: ¶ ſuſcitabo thronum regni tui,
ſicut pollicitus ſum Dauid patri tuo, dicẽs:
Nõ auferet̃ de ſtirpe tua vir, q- nõ ſit prin *—13.*
19 ceps in Iſrael. ¶ Si aũt auerſi fueritis, & de-
reliqueritis iuſtitias meas, & p̃cepta mea
quæ propoſui vobis, & abeuntes ſeruieri-
20 tis dijs alienis, & adoraueritis eos: ¶ euellã
vos de terra mea quam dedi vobis, & do-
*ædificaui 12.* mũ hanc quam ˀ ſanctificaui ˎnomini meo
proijciam à facie mea, & tradam eã in pa
rabolam, & in exemplum cũctis populis.
21 ¶ Et domus iſta erit in p̃uerbium vniuerſis
tranſeuntibus, & dicent ſtupentes: Quare
fecit Dñs ſic terræ huic, & domui huic?
22 ¶ Reſpondebuntq; : Quia dereliquerunt
Dñm Deum patrum ſuorũ, qui eduxit eos
de terra Ægypti, & apprehẽderũt deos a-
lienos, & adorauerunt eos, & coluerũt: id-
circo venerũt ſup eos vniuerſa hæc mala.

## CAPVT VIII.

*3. Reg. 9. b.10.*
1 EXpletis aũt viginti annis poſt
A quàm ædificauit Salomõ do-
mum Dñi & domum ſuam:
2 ¶ ciuitates quas dederat Hirã
Salomoni, ædificauit, & habi
3 tare ibi fecit filios Iſraël. ¶ Abijt quoque in
4 Emath Suba: & obtinuit eã. ¶ Et ædificauit
Palmiram in deſerto, & alias ciuitates mu
5 nitiſſimas ędificauit in Emath. ¶ Extruxitq;
Beth-horon ſuperiorẽ, & Beth-horon in-
feriorẽ, ciuitates muratas, habẽtes portas,
6 & vectes, & ſeras: Balaath etiã, ¶ & oẽs vr-
bes firmiſſimas quæ fuerunt Salomonis
cunctasq; vrbes quadrigarũ, & vrbes equi-
*quæ 3.* tum: omnia ˀ quæcunq; ˎvoluit Salomon at
que diſpoſuit, ædificauit in Ieruſalẽ, & in
Libano, & in vniuerſa terra poteſtatis ſuę.
7 ¶ Omnem populum qui derelictus fuerat
B de Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, &
Heuæis, & Iebuſęis, qui nõ erant de ſtirpe
8 Iſraël, ¶ de filijs eorum, & de poſteris quos
nõ interfecerant filij Iſrael, ſubiugauit Sa
9 lomõ in tributarios, vſq; in diẽ hãc. ¶ Por-
rò de filijs Iſrael nõ poſuit vt ſeruirẽt ope
ribꝰ regis: ipſi.n. erant viri bellatores, & du
ces primi & principes quadrigarũ & equi
10 tũ eius. ¶ Oẽs aũt principes exercitus regis
Salomonis fuerũt ducẽti quinquaginta, q
11 erudiebant populũ. ¶ Filiam vero Pharao-
nis tranſtulit de Ciuitate-Dauid in domũ
*—6.* C quã ædificauerat ei. Dixit.n. rex: Nõ ha-
bitabit vxor mea in domo Dauid, regis Iſ-
raël, eõ q̃ ſanctificata ſit: quia egreſſa eſt
12 in eam arca Dñi. ¶ Tunc obtulit Salomon
holocauſta Dño ſuper altare Dñi, quod ex
13 truxerat ante porticum, vt p̃ ſingulos dies
offerretur in eo iuxta præceptũ Moyſi, in
ſabbathis, & in calendis, & in feſtis diebꝰ,
ter per annum, ideſt, in ſolẽnitate azymo-
rũ, & in ſolennitate hebdomadarum, & in
14 ſolennitate tabernaculorum. ¶ Et cõſtituit
iuxta diſpoſitionem Dauid patris ſui, offi-
cia ſacerdotum in miniſterijs ſuis: & Le-
uitas in ordine ſuo, vt laudarent, & mini-
ſtrarent corã ſacerdotibus iuxta ritũ vniuſ
cuiuſq; diei: & ianitores in diuiſionibus
ſuis p̃ portã, & portã: ſic.n. p̃ceperat Dauid
15 homo Dei. ¶ Nec p̃tergreſſi ſunt de man da-
D tis regis tã ſacerdotes, quam Leuitæ, ex om
nibus quæ præceperat, & in cuſtodijs the-
16 ſaurorũ. ¶ Oẽs impenſas præparatas habuit
Salomon ex eo die quo fundauit domum
Domini, vſque in diem quo perfecit eam.
17 ¶ Tunc abijt Salomon in Aſion-Gaber, &
in Ailath ad oram Maris-rubri, quæ eſt
18 in terra-Edom. ¶ Miſit autem ei Hiram p̃
manum ſeruorum ſuorum naues, & nau-
tas gnaros maris, & abierũt cum ſeruis Sa-
lomonis in Ophir: tulerũtq; inde quadrin
genta quinquaginta talenta auri, & attule
runt ad regem Salomonem.

## CAPVT IX.

1 REgina quoq; Saba cùm audiſ *3. Reg. 10. a.1.*
A ſet famã Salomonis, venit vt *Mat. 12. d. 42.*
tentaret eũ in ænigmatibus, *Luc. 11. d. 31.*
in Ieruſalem cũ magnis opi-
bus & camelis, qui portabãt
aromata, & auri plurimum, gẽmasq; pre-
cioſas. Cumq; veniſſet ad Salomonem, lo
cuta eſt ei quæcunque erant in corde ſuo.
2 ¶ Et expoſuit ei Salomon omnia quæ p̃po-
ſuerat: nec quicquã fuit quod non perſpi-
3 cuum ei fecerit. ¶ Quæ poſtquàm vidit ſa-
pientiã ſcilicet Salomonis, & domũ quam
4 ædificauerat, necnõ & cibaria mẽſę eius,
& habitacula ſeruorum, & officia miniſtro
rum eius, & veſtimenta eorum, pincernas
quoq; & veſtes eorũ, & victimas quas im-
molabat in domo Dñi: non erat præ ſtupo
5 re vltrà in ea ſpiritus. ¶ Dixitq; ad regem:
Verus eſt ſermo quẽ audierã in terra mea
6 de virtutibus & ſapientia tua. ¶ Non crede
B bam narrãtibus donec ipſa veniſſẽ, & vi-
diſſent oculi mei: & probaſſem vix medie
tatẽ ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratã: vi-
7 ciſti famã virtutibus tuis. ¶ Beati viri tui,
& beati ſerui tui, hi qui aſſiſtunt coram te
omni tp̃e, & audiunt ſapientiam tuam.
8 ¶ Sit Dominus Deus tuus benedictus, q vo-
luit te ordinare ſuper thronum ſuum regẽ
Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſraël,
& vult ſeruare eum in æternũ: idcirco po-
ſuit te ſuper eum regem, vt facias iudicia
9 atque iuſtitiam. ¶ Dedit autem regi cen-
tũ viginti talenta auri, & aromata multa

nimis

nimis,& gemmas precioſiſſimas: non fue-
runt aromata talia, vt hæc quæ dedit regi
10 na Saba regi Salomoni. ¶ Sed & ſerui Hi- 3. Reg. 10 b. 11.
ram cum ſeruis Salomonis attulérunt au-
C rum de Ophir, & ligna thyina,& gemmas
11 precioſiſſimas. ¶ De quibus fecit rex, de li-
gnis ſcilicet thyinis,gradus in domo Domi
ni & in domo regia:citharas quoq; & pſal
teria cãtoribus:nunq̃ viſa ſunt in terra Iu
12 da ligna talia. ¶Rex aũt Salomon dedit re
ginæ Saba cuncta quę voluit,& quæ poſtu
lauit, & multò plura q̃ attulerat ad eum:
quę reuerſa abijt in terrã ſuam cum ſeruis
13 ſuis. ¶Erat autem pondus auri quod affere
D batur Salomoni p ſingulos annos,ſexcenta
14 ſexaginta ſex talenta auri:¶excepta ea ſum
ma quam legati diuerſarum gẽtium, & ne
gociatores afferre conſueuerant, omneſq́;
reges Arabiæ,& ſatrapæ terrarũ,qui cõpor
15 tabant aurum & argentum Salomoni. Fe-
cit igitur rex Salomon ducentas haſtas au-
reas de ſumma ſexcentorum aureorũ, qui
16 in ſingulis haſtis expendebantur. ¶Trecẽta
quoq; ſcuta aurea trecentorum aureorum,
quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitq́;
ea rex in armamẽtario, quod erat conſitũ
17 nemore. ¶Fecit quoq; rex ſolium eburneũ
grande:& veſtiuit illud auro mundiſſimo.
18 ¶Sex quoq; gradus,quibus aſcẽdebatur ad
E ſolium:& ſcabellum aureum,& brachiola
duo altrinſecus, & duos leones ſtãtes iuxta
19 brachiola. ¶ſed & alios duodecim leũculos
ſtantes ſup ſex gradus ex vtraq; parte.non
20 fuit tale ſolium in vniuerſis regnis. ¶ Oĩa
quoq; vaſa conuiuij regis erant aurea: &
vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſi-
mo. Argentũ.n.in diebus illis pro nihilo re
21 putabatur. ¶Siquidem naues regis ibant in
Tharſis cum ſeruis Hiram, ſemel in annis
tribus: & deferebant inde aurũ & argẽtũ,
22 & ebur,& ſimias & pauos. ¶Magnificatus
eſt igitur Salomõ ſuper oẽs reges terræ præ
23 diuitijs & gloria. ¶Oẽſq́; reges terrarũ deſy
F derabant videre in faciem Salomonis,vt au
dirent ſapientiam quam dederat Deus in
24 corde eius. ¶ Et deferebant ei munera,vaſa
argentea & aurea,& veſtes & arma, & aro
mata,equos & mulos, per ſingulos annos.
25 ¶Habuit quoque Salomon quadraginta
millia equorum in ſtabulis:& curruũ, eq-
tumq́; duodecim millia: conſtituitq́; eos
in vrbibus quadrigarũ,& vbi erat rex,in Ie
26 ruſalẽ. ¶ Exercuit ẽt ptãtem ſuper cunctos
G reges a flumine Euphrate, vſq; ad terram
Philiſthinorum, & vſque ad terminos Ae-
27 gypti. ¶Tantamq; copiam præbuit argenti
in Ieruſalem quaſi lapidum: & cedrorum
tantam multitudinem, velut ſycomororũ
28 quæ gignuntur in campeſtribus. ¶Adduce-
bantur aũt ei equi de Ægypto, cunctiſque
29 regionibus. ¶Reliqua aũt opera Salomonis
priorũ & nouiſſimorũ ſcripta ſunt in ver-
bis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Si-
lonitis, in viſione quoq; Addo vidẽtis, cõ-
30 tra Ieroboam filium Nabat. ¶Regnauit aũt
Salomon in Ieruſalẽ ſuper oẽm Iſraël qua
31 draginta annis. ¶ Dormiuitq; cum patrib'
ſuis: & ſepelierunt eum in Ciuitate Da-
uid: regnauitq; Roboã filius eius pro eo.

## CAPVT X.

1 PRoſectus eſt autem Roboam
A in Sichem: illuc enim cũctus 3. Reg. 12 a. 1.
Iſraël cõuenerat, vt conſtitue
2 rent eum regem. ¶Quod cùm
audiſſet Ieroboam filius Na-
bat,qui erat in Aegypto(fugerat quippe il-
3 luc ante Salomonẽ)ſtatim reuerſus eſt. ¶Vo
caueruntq; eum,& venit cum vniuerſo Iſ-
raël,& locuti ſunt ad Roboam, dicentes:
4 ¶Pater tuus duriſſimo iugo nos preſſit:tu le
uiora impera patre tuo, q nobis impoſuit
grauem ſeruitutem, & paululum de onere
5 ſubleua, vt ſeruiam' tibi. ¶Qui ait: Poſt tres
dies reuertimini ad me. Cũq; abijſſet popu
6 lus, ¶inijt conſilium cũ ſenibus qui ſteterãt
coram patre eius Salomone, dum adhuc vi
ueret, dicens: Quid datis conſilij, vt reſpon-
7 deam populo? ¶Qui dixerunt ei: Si placue-
B ris populo huic,& linieris eos verbis clemẽ
8 tibus,ſeruient tibi omni tempore. ¶At ille
reliquit conſilium ſenum, & cum iuueni-
bus tractare cępit,qui cũ eo nutriti fuerãt,
9 & erãt in comitatu illius. ¶Dixitq; ad eos,
Quid vobis videtur? vel rñdere quid debeo
populo huic, q dixit mihi, Subleua iugum
10 quod impoſuit nobis pater tuus? At illi re-
ſpõderunt vt iuuenes & nutriti cũ eo in
delicijs,atq; dixerunt: Sic loquẽris populo
qui dixit tibi, Pater tuus aggrauauit iugum
C noſtrum, tu ſubleua.& ſic rñdebis ei: Mi-
nimus digitus meus groſſior eſt lumbis pa
11 tris mei. ¶ Pater meus impoſuit vobis gra-
ue iugũ,& ego maius pondus apponã: pr̃
meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam
12 vos ſcorpionibus. ¶Venit ergo Ieroboã, &
vniuerſus populus ad Roboã die tertio, ſi-
13 cut pceperat eis. ¶Rñditq; rex dura, dereli
14 cto conſilio ſeniorum, ¶locutuſq; eſt iuxta
iuuenum voluntatem: Pater meus graue
vobis impoſuit iugum,quod ego grauius fa
ciam: pater meus cæcidit vos flagellis, ego
15 verò cædã vos ſcorpionib'. ¶Et non acquie-
uit populi precibus: erat enim voluntatis
Dei, vt compleretur ſermo eius, quẽ locu-
tus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Ie 3. Re. 11 e. 29.
16 roboam filiũ Nabat. ¶Populus aũt vniuer-
D ſus, rege duriora dicente, ſic locutus eſt ad
eum: Non eſt nobis pars in Dauid neque
hæreditas in filio Iſai. Reuertere in taber-
nacula tua Iſrael, tu aũt paſce domum
tuam Dauid. Et abijt Iſraël in tabernacu
17 la ſua. ¶Super filios autem Iſrael, qui habi
tabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Ro-
18 boam. ¶Miſitque rex Roboam Aduram,

qui præerat tributis, & lapidauerunt eũ fi-
lij Iſraël, & mortuus eſt: porrò rex Roboã
currum feſtinauit aſcendere, & fugit in Ie-
19 ruſalem. Receſsitq; Iſraël à domo Dauid
vſque ad diem hanc.

## CAPVT XI.

1 VEnit aũt Roboam in Ieruſa-
A lẽ, & conuocauit vniuerſam
domum Iuda & Ben-iamin,
centũ octoginta millia electo
rũ atq; bellantium, vt dimi-
caret contra Iſraël, & conuerteret ad ſe re- 3. Reg. 12 d. 21.
2 gnũ ſuũ. ¶Factusq; eſt ſermo Dñi ad Seme-
3 iam hoiem Dei, dicens: ¶ Loquere ad Ro-
boam filium Salomonis regem Iuda, & ad
vniuerſum Iſraël q̃ eſt in Iuda & Ben-ia-
4 min: ¶Hæc dicit Dñs: Non aſcendetis, neq;
pugnabitis contra fratres veſtros: reuerta
tur vnuſquiſq; in domum ſuam, quia mea
B hoc geſtum eſt voluntate. Qui cùm audiſ-
ſent ſermonem Dñi reuerſi ſunt, nec perre
5 xerunt contra Ieroboam. ¶ Habitauit autẽ
Roboam in Ieruſalem, & ædificauit ciuita
6 tes muratas in Iuda. ¶Extruxitq; Beth-lẽhẽ,
7 & Etam, & Thecue, ¶Beth-ſur quoq;, & So
8 cho, & Odollam, ¶ necnon & Geth, & Ma-
9 reſa, & Ziph: ¶ ſed & Adurã, & Lachis, &
10 Azeca. ¶Saraa quoque, & Aialon, & He-
bron, quæ erant in Iuda & Ben-iamin, ci-
11 uitates munitiſſimas. ¶ Cũq; clauſiſſet eas
muris, poſuit in eis principes, ciborumque
12 horrea, hoc eſt, olei, & vini. ¶Sed & in ſingu
lis vrbibus fecit armamentaria ſcutorũ &
haſtarum: firmauitq; eas ſumma diligen-
tia, & imperauit ſuper Iudam & Ben-ia-
13 min. ¶Sacerdotes autem & Leuitæ qui erãt
C in vniuerſo Iſraël, venerunt ad eum de cũ
14 ctis ſedibus ſuis, ¶relinquentes ſuburbana
& poſſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Iudã
& Ieruſalem: eò q̃ abieciſſet eos Ieroboã,
& poſteri eius, ne ſacerdotio Domini funge
15 rentur. ¶ Qui cõſtituit ſibi ſacerdotes excel
ſorum & dæmoniorum vitulorumq; quos 3. Reg. 12 g. 31.
16 fecerat. ¶Sed & de cũctis tribubus Iſraël, q̃
cunque dederant cor ſuum vt quærerent
Dominum Deum Iſraël, venerunt in Ieru-
ſalem ad immolandum victimas ſuas corã
17 Dño Deo patrum ſuorum. ¶Et roborauerũt
regnum Iuda & confirmauerunt Roboam
filium Salomonis per tres annos: ambulã-
uerunt enim in vijs Dauid & Salomonis,
18 annis tantùm tribus. ¶Duxit autem Roboã
D vxorem Mahalath, filiam Ierimoth filij
19 Dauid: ¶ Abihail quoque filiam Eliab fi-
lij Iſai, quę peperit ei filios Ieus, & Somo-
20 riam & Zoon. ¶ Poſt hanc quoque accepit
Maacha filiam Abſalom, quæ peperit ei
21 Abia, & Ethai, & Ziza & Salomith. ¶Ama-
uit autem Roboam Maacha filiam Abſa-
lom ſuper omnes vxores ſuas, & concubi-
nas: nam vxores decem & octo duxerat, cõ-
cubinas autem ſexaginta: & genuit viginti
22 octo filios, & ſexaginta filias. ¶Cõſtituit ve-
rò in capite Abiam filium Maacha ducem
ſuper omnes fratres ſuos: ipſum enim, re-
23 gem facere cogitabat, ¶quia ſapiẽtior fuit,
& potentior ſuper oẽs filios eius, & in cũ-
ctis finibus Iuda, & Ben-iamin, & in vni-
uerſis ciuitatibus muratis: præbuitque eis
eſcas plurimas, & multas petiuit vxores.



## CAPVT XII.

1 CVmq; roboratũ fuiſſet regnũ
A Roboam & confortatum, de-
reliquit legem Dñi, & omnis
2 Iſraël cum eo. ¶ Anno autem 3. Reg. 14. f. 29.
quinto regni Roboam, aſcendit Seſac rex
Aegypti in Ieruſalem, (quia peccauerant
3 Domino) ¶cum mille ducentis curribus, &
ſexaginta millibus equitum: nec erat nu-
merus vulgi quod venerat cum eo ex Ae-

gypto

gypto, Lybies ſcilicet, & Troglodytæ, & Æ-
4 thiopes. ¶ Cepitq; ciuitates munitiſſimas in
5 Iuda, & venit vſq; ĩ Ieruſalẽ. ¶ Semeias aũt
propheta ingreſſus eſt ad Roboã, & princi-
pes Iuda, qui cõgregati fuerant in Ieruſalẽ,
B fugiẽtes Seſac: dixitq; ad eos: Hec dicit Dñs:
Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos in ma
6 nu Seſac. ¶ Cõſternatiq; principes Iſraël, &
7 rex, dixerunt: Iuſtus eſt Dñs. ¶ Cumq; vidiſ-
ſet Dñs ꝙ humiliati eſſent, factus eſt ſermo
Dñi ad Semeiã, dicẽs: Quia humiliati ſunt,
non diſperdam eos: daboq; eis pauxillum
auxilij, & non ſtillabit furor meus ſuper Ie
8 ruſalem per manum Seſac. ¶ Veruntamen
ſeruient ei: vt ſciant diſtantiam ſeruitutis
9 meæ, & ſeruitutis regni terrarum. ¶ Receſſit
itaq; Seſac rex Ægypti ab Ieruſalem ſubla
tis theſauris dom⁹ Dñi, & dom⁹ regis; oĩaq;
C ſecum tulit: & clypeos aureos quos fecerat
10 Salomon, ¶ pro quibus fecit rex æneos, & tra
didit illos principibus ſcutariorum qui cu-
11 ſtodiebant veſtibulum palatij. ¶ Cumq; in-
troiret rex domum Dñi, veniebãt ſcutarij,
& tollebant eos: iterumq; referebãt eos ad
12 armamentariũ ſuũ. ¶ Verũtamẽ quia humi
liati ſunt, auerſa eſt ab eis ira Dñi, nec de-
leti ſunt penitus: ſi quidem in Iuda inuẽta
3. Re. 14 c. 21. 13 ſunt opera bona. ¶ Confortatus eſt ergo rex
Roboam in Ieruſalem, atq; regnauit: qua-
draginta autem & vnius anni erat cùm re-
gnare cœpiſſet: & decem & ſeptẽ annis re-
D gnauit in Ieruſalem, vrbe quam elegit Dñs,
vt confirmaret nomen ſuum ibi: de cunctis
tribubus Iſraël; nomen aũt matris eius Na
14 ama Ammanitis. ¶ Fecit autem malum, &
non præparauit cor ſuũ vt quæreret Dñm.
15 ¶ Opera verò Roboam prima & nouiſſima
ſcripta ſunt in libris Semeiæ Prophetæ, &
Addo Videntis, & diligẽter expoſita: pugna
ueruntq; aduerſum ſe Roboam & Ieroboã
16 cunctis diebus. ¶ Et dormiuit Roboam cum
patribus ſuis: ſepultuſque eſt in ciuitate
Dauid. Et regnauit Abia filius eius pro eo.

## CAPVT XIII.

3. Re. 15 a. 2.
1 ANno octauodecimo regis Iero-
A boam, regnauit Abia ſuper Iu
2 dam. ¶ Tribus annis regna-
uit in Ieruſalem: nomenque
matris eius Michaia, filia V-
riel de Gabaa: & erat bellum inter Abiam
3. Re. 15 a. 7.
3 & Ieroboam. ¶ Cumque iniiſſet Abia cer-
tamen, & haberet bellicoſiſſimos viros, &
electorum ᵇquadraginta ᶠ millia: Ieroboam
inſtruxit econtra aciem ᵇoctoginta ᶠ millia
virorum, qui & ipſi electi erant, & ad bella
ᵇ quadringenta 6. & octingenta 4.
4 fortiſſimi. ¶ Stetit ergo Abia ſuper mon-
tem Semeron qui erat in Ephraim, & ait:
5 Audi Ieroboam, & omnis Iſraël. ¶ Num
ignoratis quòd Dominus Deus Iſrael de-
derit regnum Dauid ſuper Iſrael in ſempi-
ternum, ipſi & filijs eius in pactum ſalis?
6 ¶ Et ſurrexit Ieroboam filius Nabath, ſer-
uus Salomonis filij Dauid: & rebellauit 3. Re. 11 d. 26.
7 contra Dominum ſuum. ¶ Congregatique
ſunt ad eum viri vaniſſimi, & filij Belial:
& præualuerunt contra Roboam filium Sa
lomonis: porrò Roboam erat rudis, & cor-
8 de pauido, nec potuit reſiſtere eis. ¶ Nunc
B ergo vos dicitis quòd reſiſtere poſſitis re-
gno Domini, quod poſſidet per filios Da-
uid: habetiſque grandem populi multitu-
dinem, atque vitulos aureos quos fecit vo-
9 bis Ieroboam in deos: ¶ Et eieciſtis ſacer- 3. Re. 12 g. 31.
dotes Domini filios Aaron, atque Leuitas:
& feciſtis vobis ſacerdotes ſicut omnes po-
puli terrarum: quicunque venerit, & ini-
tiauerit manum ſuam in tauro de bobus,
& in arietibus ſeptem fit ſacerdos eorum
10 qui non ſunt dij. ¶ Noſter autem Domi-
nus, Deus eſt, quem non relinquimus: ſa-
cerdoteſque miniſtrant Domino de filijs
11 Aaron: & Leuitæ ſunt in ordine ſuo. ¶ Ho-
locauſta quoque offerunt Domino per ſin-
gulos dies, manè & veſpere: & thymia-
ma iuxta legis præcepta confectum, &
proponuntur panes in menſa mundiſſi-
ma: eſtque apud nos candelabrum au-
reum, & lucernæ eius, vt accendantur ſem-
per ad veſperam: nos quippe cuſtodimus
præcepta Domini Dei noſtri, quem vos
12 reliquiſtis. ¶ Ergo in exercitu noſtro dux
C Deus eſt, & ſacerdotes eius, qui clangunt
tubis, & reſonant contra vos: Filij Iſraël
nolite pugnare contra Dominum Deum
patrum veſtrorum, quia nõ vobis expedit.
13 ¶ Hæc illo loquente, Ieroboam retro mo-
liebatur inſidias. Cumque ex aduerſo ho-
ſtium ſtaret, ignorantem Iudam ſuo ambie
14 bat exercitu. ¶ Reſpicienſq; Iudas, vidit in-
ſtare bellum ex aduerſo & poſt tergum, &
clamauit ad Dominũ: ac ſacerdotes tubis
15 canere cœperunt. ¶ Omneſque viri Iuda vo-
ciferati ſunt: & ecce illis clamantibus per-
terruit Deus Ieroboam & omnẽ Iſraël qui
16 ſtabat ex aduerſo Abia & Iuda. ¶ Fugerunt-
que filij Iſraël Iudam, & tradidit eos Deus
17 in manus eorum. ¶ Percuſſit ergo eos Abia,
D & populus eius plaga magna: & corrue-
runt vulnerati ex Iſraël ᵇquinquaginta ᶠ mil ᵇ quingenta 5.
18 lia virorum fortium. ¶ Humiliatique ſunt fi
lij Iſraël in tempore illo: & vehementiſſi-
mè cõfortati filij Iuda, eò quòd ſperaſſent
19 in Domino Deo patrum ſuorum. ¶ Perſecu-
tus eſt autem Abia fugiẽtem Ieroboam: &
cœpit ciuitates eius Beth-el, & filias ei⁹: &
Ieſana cum filiabus ſuis: Ephron quoque
20 & filias eius. ¶ Nec valuit vltrà reſiſtere Ie-
roboam in diebus Abia: quem percuſſit Do
21 minus, & mortuus eſt. ¶ Igitur Abia confor-
tato imperio ſuo, accepit vxores quatuorde
cim, procreauitq; vigintiduos filios, & ſede
22 cim filias. ¶ Reliqua autem ſermonũ Abia
viarumq; & operum eius, ſcripta ſunt dili-
gentiſſimè in libro Addo prophetæ.

## CAPVT XIIII.

*3.Re.15.a.8.*
1 DORMIVIT autem Abia cũ pa-
A tribus ſuis: & ſepelierũt eum
in Ciuitate-Dauid: regnauit-
que Aſa filius eius pro eo, in
cuius diebus quieuit terra an-
2 nis decẽ. Fecit autem Aſa quod bonum &
3 placitũ erat in conſpectu* Dei ſui, & ſub-
uertit altaria peregrini cultus, & excelſa, &
**Domini. s.*
4 confregit ſtatuas, lucosq; ſuccidit. Et præ-
cepit Iudæ, vt quæreret Dñm Deum patrũ
ſuorum, & faceret legem, & vniuerſa man-
5 data. Et abſtulit de cunctis vrbibus Iuda
6 aras & phana, & regnauit in pace. Aedifi-
cauit quoque vrbes munitas in Iuda, quia
quietus erat, & nulla tẽporibus eius bella
7 ſurrexerant, pacẽ Dño largiente. Dixit aũt
B Iudæ: Aedificemus ciuitates iſtas, & valle-
mus muris, & roboremus turribus, & por-
tis, & ſeris: donec à bellis quieta ſunt oĩa,
eò quòd quæſierimus Dominum Deum patrũ
noſtrorum & dederit nobis pacem per gy-
rum. Aedificauerunt igitur, & nullũ in ex-
8 truendo impedimentum fuit. Habuit aũt
Aſa in exercitu ſuo portantium ſcuta & ha-
ſtas, de Iuda trecẽta millia: de Ben-iamin
verò ſcutariorum & ſagittariorum, ducen-
ta* octoginta millia: omnes iſti viri fortiſſi-
**ſeptuaginta g.*
9 mi. Egreſſus eſt autẽ contra eos Zara Ae-
C thiops cum exercitu ſuo, decies cẽtena mil-
lia, & curribus trecentis: & venit vſque Ma
10 reſa. Porrò Aſa perrexit obuiam ei, & in-
ſtruxit aciem ad bellũ in Valle Sephatha,
*3.Reg.14.b.6.*
11 quæ eſt iuxta Mareſa. Et inuocauit Dñm
Deum, & ait: Domine, non eſt apud te vlla
diſtantia, vtrum in paucis auxilieris, an in
pluribus: adiuua nos Domine Deus noſter:
in te enim, & in tuo nomine habentes fi-
duciam, venimus contra hãc multitudinẽ.
Domine Deus noſter tu es, non præualeat
12 cõtra te homo. Exterruit itaque Dominus
D Aethiopes coram Aſa & Iuda: fugeruntq;
13 Aethiopes. Et perſecutus eſt eos Aſa & po
pulus qui cum eo erat, vſq; Gerara: & rue-
runt Aethiopes vſq; ad internecionẽ, quia
Domino cædente contriti ſunt, & exercitu
illius præliante. Tulerunt ergo ſpolia mul-
14 ta. Et percuſſerunt ciuitates omnes per cir
cuitum Geraræ: grandis quippe cunctos ter
ror inuaſerat: & diripuerunt vrbes, & mul-
15 tam prædam aſportauerunt. Sed & caulas
ouium deſtruentes, tulerunt pecorum infi-
nitam multitudinem, & camelorum: reuer
ſique ſunt in Ieruſalem.

## CAPVT XV.

*3.Re.15.c.22.*
1 AZARIAS autem filios Obed, fa
A cto in ſe ſpiritu Dei, egreſſus
2 eſt in occurſum Aſa, & dixit
ei: Audite me Aſa, & omnis
Iuda & Ben-iamin: Domi-
nus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si quę-
ſieritis eum, inuenietis: ſi autem dereliqueritis
3 ritis eum, derelinquet vos. Tranſibunt au-
tem multi dies in Iſraël abſque Deo vero,
& abſque ſacerdote doctore, & abſq; lege.
4 Cũq; reuerſi fuerint in anguſtia ſua, * ad
Dominum Deum Iſraël, & quæſierint eũ,
** & clamauerint.*
5 reperient eum. In tẽpore illo non erit pax
egredięti & ingredięti: ſed terrores vndiq;
6 in cunctis habitatoribus terrarum. Pugna
bit.n. gens contra gentem, & ciuitas contra
B ciuitatem: quia Dominus conturbauit eos
7 in omni anguſtia. Vos ergo confortamini,
& non diſſoluantur manus veſtræ: erit.n.
8 merces operi veſtro. Quod cùm audiſſet
Aſa, verba ſcilicet, & prophetiam Azarię fi
lij Obed Prophetæ, cõfortatus eſt, & abſtu-
lit idôla de omni terra Iuda, & de Ben-ia-
min, & ex vrbibus, quas ceperat, montis
Ephráim, & dedicauit altare Domini quod
9 erat ante porticũ Domini. Congregauitq;
C vniuerſum Iudam & Ben-iamin, & adue-
nas cũ eis de Ephráim, & de Manaſſe, & de
Simeon: plures enim ad eum confugerant
ex Iſraël, videntes quòd Dominus Deus illius
10 eſſet cum eo. Cumq; veniſſent in Ieruſalẽ
menſe tertio, anno decimo quinto regni
11 Aſa, immolauerunt Domino in die illa
de manubijs & præda quam adduxerãt, bo
12 ues ſeptingẽtos, & arietes ſeptẽ millia. Et
intrauit ex more ad corroborandũ fœdus,
vt quærerent Dominum Deũ patrum ſuo-
13 rũ in toto corde, & in tota anima ſua. Si
quis aut, inquit, non quæſierit Dominum
Deũ Iſraël, moriatur, à minimo vſque ad
14 maximũ, à viro vſq; ad mulierem. Iuraue
D runtq; Domino voce magna in iubilo, & in
15 clangore tubæ, & in ſonitu buccinarũ om-
nes qui erant in Iuda, cum execratione: in
omni enim corde ſuo iurauerunt, & in tota
voluntate quæſierunt eum, & inuenerunt:
pręſtititq; eis Dominus requiem per circui
16 tum. Sed & Maacham matrem Aſa regis
ex auguſto depoſuit imperio, eò quòd feciſſet
in luco ſimulachrum Priapi: quod omne
contriuit, & in fruſtra comminuens com-
17 buſſit in Torrente-cedron. Excelſa autem
derelicta ſunt in Iſraël: Attamen cor Aſa
18 erat perfectum cunctis diebus eius. Eaque
quæ vouerat pater ſuus, & ipſe, intulit in
domum Domini: argentum & aurum, va-
19 ſorumque diuerſam ſupellectilem. Bellũ
verò non fuit vſque ad* triceſimum annũ
**triceſimũquintum. I.*
regni Aſa.

## CAPVT XVI.

*3.Re.15.d.18.*
1 ANNO aũt triceſimoſexto re-
A gni eius, aſcẽdit Baaſa rex Iſ-
raël in Iudã, & muro circun-
dabat Rama, vt nullus tutè poſ
ſet egredi & ingredi de regno
2 Aſa. Protulit autẽ Aſa argentũ & aurũ de
theſauris domus Domini, & de theſauris re
gis, miſitq; ad Ben-adad regẽ Syriæ, qui ha
3 bitabat in Damaſco, dicens: Fœdus inter

me & te eſt: pater quoq; me' & pater tuus
habuere cõcordiam: quam ob rem miſi ti-
bi argentũ & aurũ, vt rupto fœdere quod ha
bes cũ Baaſa rege Iſraël, facias eũ à me re-
4 cedere. ¶Quo cõperto Ben-adad miſit prin
cipes exercituũ ſuorũ ad vrbes Iſraël: qui
percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abelmaim,
& vniuerſas vrbes Neph-thali muratas.
5 ¶Quod cùm audiſſet Baaſa, deſijt ædificare
6 Rama, & intermiſit opus ſuum. ¶Porrò Aſa
B rex aſſumpſit vniuerſum Iudam, & tulerũt
lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi
præparauerat Baaſa: ædificauitq; ex eis Ga
7 baa & Maſpha. ¶In tẽpore illo venit Hana
ni propheta ad Aſam regẽ Iuda, & dixit ei:
Quia habuiſti fiduciã in rege Syriæ, & non
in Dño Deo tuo: idcirco euaſit Syriæ regis
Sup. 14. c. 9. 8 exercitus de manu tua. ¶Nónne Æthiopes
C & Lybies multò plures erant quadrigis &
equitib', & multitudine nimia: quos, cùm
in Domino credidiſſes, tradidit in manu
9 tua? ¶Oculi.n. Dñi contemplantur vniuer-
Ioan. 7. f. 38. ſam terram, & præbẽt fortitudinẽ his, qui
corde perfecto credũt in eum. Stultè igitur
egiſti: & propter hoc ex præſenti tempore
10 aduerſum te bella conſurgent. ¶Iratuſque
Aſa aduerſus Vidẽtem, iuſſit eum mitti in
neruum: valde quippe ſuper hoc fuerat in-
dignatus, & interfecit de populo in tẽpore
11 illo plurimos. ¶Opera autem Aſa prima &
nouiſſima ſcripta ſunt i libro regũ Iuda, &
12 Iſraël. ¶Ægrotauit etiam Aſa anno triceſi-
D monono regni ſui, dolore pedum vehemen
tiſſimo: & nec in infirmitate ſua q̃ſiuit Do
minum, ſed magis in medicorum arte cõfi-
13 ſus eſt. ¶Dormiuitque cum patribus ſuis, &
-9. mortu' eſt anno quadrageſimo-primo re-
14 gni ſui. ¶Et ſepelierũt eũ in ſepulchro ſuo
qđ foderat ſibi in Ciuitate-Dauid. poſue-
runtque eum ſuper lectum ſuum plenum
aromatibus & vnguentis meretricijs, quę
erant pigmentariorum arte confecta, & cõ-
buſſerunt ſuper eum ambitione nimia.

## CAPVT XVII.

3. Re. 15. c. 24. 1 REgnauit autem Ioſaphat filius
A eius pro eo, & inualuit contra
2 Iſraël. ¶Cõſtituitq; militũ nu
meros in cũctis vrbibus Iuda,
quæ erant vallatæ muris. Preſi
diaq; diſpoſuit in terra Iuda, & in ciuitati
bus Ephraim quas ceperat Aſa pater eius.
3 ¶Et fuit Dominus cũ Ioſaphat, quia ambu
lauit in vijs Dauid patris ſui primis. & non
4 ſperauit in Baalim, ¶ ſed i Deo patris ſui, &
perrexit in præceptis illius, & nõ iuxta pec-
5 cata Iſrael. ¶Confirmauitque Dominus re-
gnum in manu eius: & dedit omnis Iuda
munera Ioſaphat: factæque ſunt ei infinitę
6 diuitię & multa gloria. ¶Cumq; ſumpſiſſet
B cor eius audaciam propter vias Domini ẽt
7 excelſa & lucos de Iuda abſtulit. ¶Tertio au
tẽ anno regni ſui, miſit de principibus ſuis
Ben-hail, & Obdiam, & Zachariam, & Na
thanael, & Michæam, vt docerẽt in ciuitati
8 bus Iuda: ¶& cũ eis Leuitas, Semeiã, & Na-
thaniã, & Zabadiam, Aſel quoque & Semi
ramoth, & Ionathan, Adoniamq; & Tobiã
& Thob-adoniam Leuitas. & cũ eis Eliſa-
9 ma & Ioram ſacerdotes. ¶docebantq; popu
lum in Iuda, habẽtes librum legis Domini
& circuibant cunctas vrbes Iuda, atque eru
10 diebant populum. ¶Itaque factus eſt pauor
C Domini ſuper omnia regna terrarum, quæ
erãt per gyrum Iuda: nec audebant bellare
11 contra Ioſaphat. ¶Sed & Philiſthæi Ioſa-
phat munera deferebãt, & vectigal argẽti:
Arabes quoque adducebant pecora arietũ,
ſeptẽ millia ſeptingentos, & hircos totidẽ.
12 ¶Creuit ergo Ioſaphat, & magnificatus eſt
vſq; in ſublime: atq; ædificauit in Iuda do
mos ad inſtar turrium, vrbeſque muratas.
13 ¶Et multa opera parauit in vrbib' Iuda: vi
ri quoque bellatores, & robuſti erãt in Ieru
14 ſalem. ¶Quorum iſte numerus per domos
atque familias ſingulorum. In Iuda *prin- *princeps
ceps exercitus, Ednas dux, & cum eo robu-
15 ſtiſſimi viri trecenta millia. ¶Poſt hunc Io-
D hanam princeps, & cum eo ducenta octo-
16 ginta millia. ¶Poſt illum quoque Amaſias
filius Zechri, cõſecratus Domino, & cũ eo
17 ducenta millia virorum fortium. ¶Hunc ſe
quebatur robuſt' ad prælia, Eliada, & cum
eo tenentium arcum & clypeum ducenta
18 millia. ¶Poſt iſtum etiam Iozabad, & cum
eo centum octoginta millia expeditorum
19 militum. ¶Hi omnes erant ad manum re-
gis, exceptis alijs quos poſuerat in vrbibus
muratis in vniuerſo Iuda.

## CAPVT XVIII.

1 FVit ergo Ioſaphat diues & in- 3. Re. 22. a. 2.
A clytus multum, & affinitate
coniunctus eſt Achab. ¶De-
ſcẽditque poſt annos ad eum
in Samariam: ad cuius ad-
uentũ mactauit Achab arietes, & boues plu
rimos ipſi & populo qui venerant cum eo:
perſuaſitq; illi vt aſcẽderet in Ramoth-Ga
3 laad. ¶Dixitque Achab rex Iſrael ad Ioſa-
phat regẽ Iuda: Veni mecũ in Ramoth-Ga
laad. Cui ille rñdit: Vt ego & tu: ſicut popu
lus tuus, ſic & populus meus, tecũq; erimus
4 in bello: ¶Dixit Ioſaphat ad regẽ Iſraël: Cõ
ſule obſecro impræſentiarum ſermonẽ Do
5 mini. ¶Congregauit igitur rex Iſraël pro-
phetarum quadringentos viros, & dixit ad
B eos: In Ramoth-Galaad ad bellandum ire
debemus, an quieſcere? At illi: Aſcende, in-
6 quiunt, & tradet Deus in manu regis. ¶Di-
xitque Ioſaphat: Nunquid non eſt hic pro-
pheta Domini, vt ab illo etiam requira-
7 mus? ¶Et ait rex Iſraël ad Ioſaphat: Eſt
vir vnus à quo poſſumus quærere Domini
voluntatem: ſed ego odi eum, quia non
prophetat mihi bonum, ſed malum omni

tempore : eſt autem Michæas filius Iemla.
Dixitq́; Ioſaphat: Ne loquaris rex hoc mo-
8 do.¶Vocauit ergo rex Iſraël vnum de eunu-
chis. & dixit ei: Voca cito Michæam filium
9 Iemla . ¶ Porrò Rex Iſraël, & Ioſaphat Rex
Iuda, vterq; ſedebãt in ſolio ſuo, veſtiti cul
tu regio: ſedebãt aũt in area iuxta portã Sa-
mariȩ, oẽsq; prophetæ vaticinabant coram
10 eis.¶Sedecias verò filius Chanaana fecit ſi-
C bi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dñs, His
11 vẽtilabis Syriam, donec conteras eã.¶Oẽsq́;
prophetæ ſimiliter prophetabant atq; dice
bãt: Aſcẽde in Ramoth-Galaad, & proſpe-
12 raberis, & tradet eos Dñs ĩ manu regis.¶Nũ
cius autem qui ierat ad vocandũ Michæã,
ait illi: En, verba omnium prophetarũ vno
ore bona regi annunciant : quæſo ergo te,
vt & ſermo tuus ab eis non diſentiat, lo-
13 quarisque proſpera . ¶ Cui reſpondit Mi-
chæas: Viuit Dominus, quia quodcunque
14 dixerit mihi Deus meus, hoc loquar . ¶ Ve-
nit ergo ad regem . Cui Rex ait : Michæa,
D ire debemus in Ramoth-Galaad ad bel-
landum, an quieſcere ? Cui ille reſpondit:
Aſcendite, cuncta enim proſpera euenient,
15 & tradentur hoſtes in manus veſtras . ¶ Di-
xitque Rex, Iterum atque iterum te adiu-
ro, vt mihi non loquaris , niſi quod verum
16 eſt in nomine Domini. ¶ At ille ait : Vidi
vniuerſum Iſrael diſperſum in montibus,
ſicut oues abſque paſtore : & dixit Domi-
nus. Non habent iſti dominos : reuertatur
17 vnuſquiſque in domum ſuam in pace . ¶Et
ait Rex Iſraël ad Ioſaphat: Nónne dixi ti-
bi ꝙ non prophetaret iſte mihi quicquam
18 boni, ſed ea quæ mala ſunt?¶At ille : Idcir-
co, ait, audite verbum Domini: Vidi Domi-
E num ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exer
citum cœli aſſiſtentem ei à dextris & à ſini
19 ſtris . ¶Et dixit Dominus : Quis decipiet A-
chab regem Iſrael, vt aſcendat & corruat in
Ramoth-Galaad? Cumq; diceret vnus hoc
20 modo , & alter alio : ¶ proceſſit ſpiritus, &
ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam
eũ. Cui Dominus: In quo, inquit, decipies?
21 ¶At ille reſpondit: Egrediar, & ero ſpiritus
mẽdax in ore omnium prophetarum eius.
Dixitq́; Dominus: Decipies, & præualebis:
22 egredere & fac ita. ¶Nunc igitur, ecce Domi
nus dedit ſpiritũ mendacij in ore omnium
prophetarum tuorum: & Dominus locutus
23 eſt de te mala . ¶Acceſſit autem Sedecias fi-
lius Chanaana, & percuſſit Michææ maxil-
lam, & ait: Per quam viam tranſiuit Spiri-
24 tus Domini à me, vt loquereꝛ tibi ? ¶Dixit-
que Michæas : Tu ipſe videbis in die illo,
qñ ingreſſus fueris cubiculum de cubiculo,
25 vt abſcondaris.¶Præcepit autem rex Iſrael,
dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad
F Amon principem ciuitatis, & ad Ioas filiũ
26 Amelech, ¶Et dicetis: Hæc dicit rex, Mitti-
te hũc in carcerem, & date ei panis modicũ
& aquæ puſillum, donec reuertar in pace.
27 ¶Dixitque Michæas: Si reuerſus fueris in pa
ce, non eſt locutus Dominus in me . Et ait:
28 Audite omnes populi. ¶Igitur aſcenderunt
rex Iſrael & Ioſaphat rex Iuda in Ramoth-
29 Galaad . ¶ Dixitque rex Iſraël ad Ioſaphat:
Mutabo habitum , & ſic ad pugnã vadam:
tu aũt induere veſtibus tuis . Mutatoq́; rex
30 Iſrael habitu, venit ad bellũ.¶Rex aũt Syriȩ
præceperat ducibus equitatus ſui dicẽs: Ne
pugnetis cõtra minimũ aut cõtra maximũ,
31 niſi contra ſolum regem Iſraël. ¶Itaq; cùm
vidiſsẽt principes equitatus Ioſaphat, dixe
G runt: Rex Iſrael eſt iſte . Et circundederunt
eũ dimicãtes: at ille clamauit ad Dominũ,
& auxiliatus eſt ei . atq; auertit eos ab illo.
32 ¶ Cum enim vidiſſent duces equitatus, q
33 non eſſet rex Iſrael, reliquerunt eum. ¶Acci
dit autem vt vnus è populo ſagittam in in-
certum iaceret , & percuteret regem Iſrael
inter ceruicẽ & ſcapulas : at ille aurigæ ſuo
ait: Conuerte manum tuam, & educ me de
34 acie, quia vulneratus ſum. ¶Et finita eſt pu
gna in die illo : porrò Rex Iſrael ſtabat in
curru ſuo contra Syros vſque ad veſperam,
& mortuus eſt occidente ſole.

## CAPVT XIX.

1 REuerſus eſt autem Ioſaphat rex
A Iuda, in domum ſuã pacificè,
2 in Ieruſalem.¶Cui occurrit Ie
hu filius Hanani Vidẽs, & ait
ad eum : Impio pbes auxiliũ,
& his qui oderunt Dominũ, amicitia iun-
geris : & idcirco iram quidẽ Domini mere-
3 baris:¶ ſed bona opera inuẽta ſunt in te, eo
ꝙ abſtuleris lucos de terra Iuda , & præpa-
raueris cor tuũ vt requireres Dñm Deum
4 patrũ tuorum . Habitauit ergo Ioſaphat
in Ieruſalẽ: rurſumq; egreſſus eſt ad popu-
lum de Ber-ſabee vſq; ad mõtẽ Ephraim,
& reuocauit eos ad Dominum Deũ patrum
5 ſuorum. ¶Conſtituitq́; iudices terræ in cun
B ctis ciuitatib' Iuda munitis, per ſingula lo
6 ca, ¶& præcipiens iudicibus : Videte, ait, qd
faciatis: non enim hominis exercetis iudi-
cium, ſed Domini : & quodcunque iudica-
7 ueritis , in vos redundabit . ¶ Sit timor Dñi
vobiſcũ: & cũ diligentia cuncta facite, non
eſt enim apud Dñm Deum noſtrum ini-
quitas , ¶ nec perſonarum acceptio. nec cu-
8 pido munerum. ¶In Ieruſalem quoq; cõſti-
C tuit Ioſaphat Leuitas & ſacerdotes, & prin-
cipes familiarum ex Iſraël , vt iudicium &
cauſam Dñi iudicarent habitatoribus eius.
9 ¶Præcepitq́; eis, dicens: Sic agetis in timore
10 Domini fideliter, & corde perfecto . ¶Oẽm
cãm quæ venerit ad vos fratrũ veſtrorũ qui
habitãt in vrbib' ſuis inter cognationẽ, &
cognationẽ, vbicũq; quæſtio eſt de lege, de
mãdato, de ceremonijs, de iuſtificationib',
oſtendite eis, vt non peccent in Dñm, & ne
veniat ira ſuper vos, & ſuper fratres veſtros:

*¶ Deu. 10 d. 17. Rom. 2. b 11. Gal. 2. b 6 Ephes. 6. b. 9. Coloſ. 3 d 25. Act. 10. e 34. 1. Pet. 1. c 17. Sap. 6. b 8. Eccli. 35 b. 16.*

11 ſic ergo agentes non peccabitis. ¶ Amarias
autē ſacerdos & pontifex veſter, in his quæ
ad Deū ptinēt, præſidebit : porrò Zabadias
filius Iſmahel, qui eſt dux i domo Iuda, ſu-
per ea opera erit quæ ad regis officium per
tinent: habetiſq; magiſtros Leuitas coram
vobis. cōfortamini, & agite diligēter: & erit
Dominus vobiſcum in bonis. cum bonis. 4.



–6.

CAPVT XX.

1 POST hæc cōgregati ſunt filij
A Moab, & filij Ammon, & cū
eis đ Ammonitis ad Ioſaphat
2 vt pugnarent cōtra eū. ¶ Vene-
runtq; nūcij, & ndicauerunt
Ioſaphat, dicētes: Venit cōtra te multitudo
magna de his locis q̄ trans mare ſunt, & de
Syria: & ecce cōſiſtūt in Aſaſon-thamar, q̄
3 eſt En-gaddi. ¶ Ioſaphat aūt timore perter-
ritus, totū ſe contulit ad rogandū Dñm: &
4 prædicauit ieiuniū vniuerſo Iuda. ¶ Cōgre-
gatuſq; eſt Iudas ad deprecandū Dñm: ſed
& oēs de vrbibus ſuis venerūt ad obſecran
5 dum eum. ¶ Cumque ſtetiſſet Ioſaphat in
medio cœtu Iudæ, & Ieruſalem, in domo
6 Dñi ante atriū nouum, ¶ ait: Domine Deus
patrū noſtrorū, tu es Deus in cœlo, & domi
naris cunctis regnis gentium: in manu tua
B eſt fortitudo & potētia, nec quiſquam tibi
7 poteſt reſiſtere. ¶ Nónne tu Deus noſter in-
terfeciſti oēs habitatores terræ huius co-
ram populo tuo Iſraël, & dediſti eam ſemi
8 ni Abraham amici tui in ſempiternū? ¶ Ha-
bitaueruntque in ea, & extruxerunt in illa
9 ſanctuarium nomini tuo, dicentes: ¶ ‖ Si ir- ‖ Sup. 6. c. 28.
ruerint ſuper nos mala, gladius iudicij, pe-
ſtilentia, & fames, ſtabimus coram domo
hac in conſpectu tuo, in qua inuocatum eſt
nomē tuum: & clamabimus ad te in tribu
lationibus noſtris, & exaudies, ſaluoſq; fa-
10 cies. ¶ Nunc igitur ecce filij Ammon &
Moab, & mons Seir, ‖ per quos non conceſ- ‖ Deut. 2. a. 1.
C ſiſti* Iſraël vt tranſirent quando egredie- *filiis. 12.
bantur de Aegypto, ſed declinauerūt ab eis
11 & nō interfecerunt illos: ¶ ecōtrario agūt,
& nituntur eijcere nos de poſſeſſione quā
12 tradidiſti nobis. ¶ Deus noſter, ergo nō iudi
cabis eos? In nobis quidē non eſt tanta for-
titudo, vt poſſimus huic multitudini reſi-
ſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cum ignore-
mus quid agere debeamus, hoc ſolū habe-
mus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad
13 te. ¶ Omnis verò Iuda ſtabat corā Domi-
no cū paruulis, & vxoribus, & liberis ſuis.
14 ¶ Erat aūt Iahaziel filius Zachariæ, filij Ba-
naiæ, filij Iehiel, filij Mathaniæ, Leuites de
filijs Aſaph, ſuper quem factus eſt ſpiritus
15 Dñi in medio turbæ, & ait: Attēdite oīs iu
da & qui habitatis in Ieruſalem, & tu rex
Ioſaphat. Hæc dicit Dñs vobis: Nolite time
re, nec paueatis hanc multitudinem: nō eſt
16 enim veſtra pugna, ſed Dei. ¶ Cras deſcēde ascendetis 13.
D tis contra eos: aſcenſuri enim ſunt per cli-
uum nomine Sis. & inuenietis illos in ſum
mitate torrentis, qui eſt cōtra ſolitudinem
17 Ieruel. ¶ Nō eritis vos qui dimicabitis, ſed
tantūmodo confidēter ſtate, & videbitis au
xiliū Dñi ſuper vos, ò Iuda, & Ieruſalē: no-
lite timere, nec paueatis: cras egrediemini
18 cōtra eos, & Dominus erit vobiſcū. ¶ Ioſa-
phat ergo, & Iuda, & oēs habitatores Ieru
ſalē ceciderūt proni in terrā coram Dño, &
19 adorauerunt eum. ¶ Porrò Leuitæ de filijs
Caath, & de filijs Core laudabant Domi-
num Deum Iſraël voce magna, in excel-
20 ſum. ¶ Cumque manè ſurrexiſſent, egreſſi
ſunt per deſertum Thecua: profectiſq; eis,
ſtans Ioſaphat in medio eorum, dixit: Au-
dite me viri Iuda & oēs habitatores Ieruſa –13.

languore pariter & vita caruit. Mortuusq́;
eſt in infirmitate peſſima, & nõ fecit ei po
pulus ſecundũ morẽ cõbuſtionis exequias
20 ſicut fecerat maiorib⁹ eius. ¶ Triginta duo
rũ annorũ fuit cũ regnare cœpiſſet: & octo
annis regnauit in Ieruſalẽ. Ambulauitque
nõ rectè, & ſepelierũt eũ in Ciuitate Da-
uid: veruntamẽ non in ſepulchro regum.

## CAPVT XXII.

1 Onſtituerunt aũt habitatores
*4. Reg. 8 f. 24.* A Ieruſalẽ Ochoziã filium eius
minimũ regem pro eo: oẽs. n.
maiores natu qui ante eũ fue
rant, interfecerãt latrones A-
rabum, qui irruerant in caſtra: regnauitq́;
2 Ochozias filius Iorã regis Iuda. ¶ Quadra-
gĩta duorũ annorũ erat Ochozias cũ regna
re cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſa-
lẽ: & nomen mřis eius Athalia filia Amri.
3 ¶ Sed & ipſe ingreſſus eſt p vias domus A-
chab: mater. n. eius impulit eũ vt impiè a-
4 geret. ¶ Fecit igitur malũ in conſpectu Dñi,
ſicut domus Achab: ipſi. n. fuerunt ei cõſi-
liarij poſt mortẽ patris ſui, in interitũ eius.
5 ¶ Ambulauitq́; in conſilijs eorũ. Et perrexit
cũ Iorã filio Achab rege Iſraël, in bellũ cõ
tra Hazael regẽ Syriæ, in Ramoth Galaad:
6 vulnerauerũtq́; Siri Ioram. ¶ Qui reuerſus
eſt vt curaretur in Iezrahel: multas. n. pla-
gas acceperat in ſupradicto certamine. Igi-
tur Ochozias filius Ioram rex Iuda, deſcen
dit vt inuiſeret Ioram filium Achab in Iez
7 rahel egrotantem. ¶ Voluntatis quippe fuit
C Dei aduerſus Ochoziã, vt veniret ad Iorã:
& cùm veniſſet, & egrederetur cũ eo ad-
*2.* uerſum Iehu filiũ Namſi, quem vnxit Do-
8 minus, vt deleret domũ Achab. ¶ Cũ ergo
euerteret Iehu domũ Achab, inuenit prin-
cipes Iuda, & filios fratrũ Ochoziæ, qui mi
9 niſtrabant ei, & interfecit illos. ¶ Ipſum
quoq́; perquirens Ochoziam, comprehẽdit
latitantẽ in Samaria, adductumq́; ad ſe oc
cidit, & ſepelierunt eum: eò ꝙ eſſet filius
Ioſaphat, qui quæſierat Dñm in toto corde
ſuo. nec erat vltrà ſpes aliqua vt de ſtirpe
10 quis regnaret Ochoziæ. ¶ Siquidem Atha-
*4. Re. 11 a. 1.* D lia mater eius videns ꝙ mortuus eſſet fi-
lius ſu⁹ ſurrexit, & interfecit oẽm ſtirpem
11 regiam domus Ioram. Porrò Ioſabeth fi- *Iuda 1.*
lia regis, tulit Ioas filium Ochoziæ, & fura
ta eſt eum de medio filiorum regis, cũ in-
terficerentur: abſconditque eum cum nu-
trice ſua in cubiculo lectulorum. Ioſabeth
aũt quæ abſconderat eũ, erat filia regis Io-
rã. vxor Ioiadæ pontificis, ſoror Ochoziæ, &
12 idcirco Athalia non interfecit eum. ¶ Fuit
ergo cũ eis in domo Dei abſcõditus ſex an
nis, quibus regnauit Athalia ſuper terrã:

## CAPVT XXIII.

1 ANno aũt ſeptimo confortatus Ioiada, *4. Reg. 11 a. 4.*
A aſſumpſit centuriones, Azariam videli
cet filium Ieroham, & Iſmahel filiũ Ioha-
nan, Azariam quoq́; filiũ Obed, & Maaſiã
filium Adaiæ, & Eliſaphát filium Zechri:
2 & inijt cũ eis fœdus. ¶ Qui circumeuntes Iu-
dam, congregauerant Leuitas de cunctis vr
bibus Iuda, & principes familiarũ Iſraël:
3 veneruntq́; in Ieruſalem. ¶ Inijt ergo om-
nis multitudo pactum in domo Dei cũ re-
ge: dixitq́; ad eos Ioiada: Ecce filius regis re
gnabit, ſicut locutus eſt Dñs ſuper filios Da
4 uid. ¶ Iſte eſt ergo ſermo quẽ facietis: ¶ Ter-
5 tia pars veſtrum qui veniunt ad Sabbathũ,
ſacerdotum, & Leuitarũ, & ianitorum, erit
in portis: tertia verò pars ad domũ regis: &
tertia ad portam quæ appellatur Fundamẽ
ti: omne verò reliquum vulgus ſit in atrijs
6 domus Domini. ¶ Nec quiſpiam alius in-
grediatur domum Dñi, niſi ſacerdotes & q
miniſtrant de Leuitis: ipſi tantũmodo in-
grediantur, quia ſanctificati ſunt: & omne
reliquum vulgus obſeruet cuſtodias Dñi.
7 ¶ Leuitæ aũt circundent regẽ, habẽtes ſingu
B li arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus fue-
rit templum, interficiatur) ſintq́; cum rege
8 & intrante & egrediente. ¶ Fecerunt ergo
Leuitæ, & vniuerſus Iuda iuxta oĩa q̃ præ
ceperat Ioiada põtifex: & aſſumpſerũt ſin-
guli viros qui ſub ſe erant, & veniebant p
ordinẽ ſabbathi cũ his qui impleuerãt ſab
bathum, & egreſſi erant. ſiquidem Ioiada *egreſſuri*
pontifex non dimiſerat abire turmas, quæ *9.*
ſibi per ſingulas hebdomadas ſuccedere cõ
9 ſueuerant. ¶ Deditq́; Ioiada ſacerdos cẽtu-
rionib⁹ lãceas, clypeosq́; & peltas regis Da
uid, quas conſecrauerat in domo Domini.
10 ¶ Conſtituitq́; oẽm populum tenentiũ pu-
giones à parte tẽpli dextra, vſq́; ad partem
templi ſiniſtrã corã altari, & tẽplo, per cir
11 cuitum regis. ¶ Et eduxerunt filium regis,
& impoſuerunt ei diadema, & teſtimo-
C nium, dederũtq́; in manus eius tenendã *13.*
legẽ: & cõſtituerunt eum regẽ: vnxit quo- *1.*
que illum Ioiada pontifex, & filij eius: im
precatiq́; ſunt ei: atq́; dixerunt: Viuat rex.
12 ¶ Quod cũ audiſſet Athalia, vocem ſcilicet
currentium atq́; laudantiũ regem, ingreſſa
13 eſt ad populum in templum Dñi. ¶ Cumq́;
vidiſſet regem ſtantẽ ſuper gradũ in introi-
tu, & principes turmasq́; circa eũ, oẽmq́;
populũ terræ gaudentẽ atq́; clangentem
tubis, & diuerſi generis organis concinẽtẽ,
vocẽq́; laudantiũ: ſcidit veſtimenta ſua,
14 & ait: Inſidiæ, inſidiæ. ¶ Egreſſus aũt Ioiada
pontifex ad cẽturiones & principes exerci-
tus, dixit eis: Educite illam extra ſepta tẽ-
pli, & interficiatur foris gladio. Præcepitq́;
15 ſacerdos ne occideretur in domo Dñi. ¶ Et im
poſuerunt ceruicibus eius manus; cũq́; in-
traſſet portam equorum domus regis, inter
16 fecerunt eam ibi. ¶ Pepigit aũt Ioiada fœ-
dus inter ſe, vniuerſumq́; populũ & regẽ,
17 vt eſſet populus Dñi. ¶ Itaque ingreſſus eſt
omnis populus domũ Baal, & deſtruxerũt

D eam: & altaria ac ſimulachra illius cõfre-
gerunt: Mathan quoq; ſacerdotem Baal in
18 terfecerunt ante aras. ⁋Conſtituit aũt Ioia-
da, præpoſitos in domo Dñi, ſub manibus
ſacerdotum & Leuitarum, quos diſtribuit
Dauid in domo Dñi: vt offerrent holocau-
*libro 13. ſta Dño, ſicut ſcriptũ eſt in * lege* Moyſi, in
gaudio & canticis, iuxta diſpoſitionẽ Da-
19 uid. ⁋Conſtituit quoq; ianitores in portis
domus Domini, vt non ingrederetur eam
20 immundus in oĩ re. ⁋Aſſumpſitq; centurio
nes, & fortiſſimos viros ac principes popu
li, & oẽ vulgus terræ, & fecerunt deſcende
re regem de domo Dñi, & introire per me-
dium portæ ſuperioris in domum regis, &
21 & collocauerunt eum in ſolio regali. ⁋Lęta
tusq; eſt omnis populus terræ, & vrbs quie
uit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.



CAPVT XXIIII.

4. Reg. 12 a. 1.
1 SEptem annorum erat Ioas cũ
A regnare cœpiſſet: & quadragi
ta annis regnauit in Ieruſalẽ,
nomen matris eius Sebĩa de
2 Ber-ſabee. ⁋Fecitq; quod bo-
num eſt coram Dño cunctis diebus Ioiadæ
3 ſacerdotis. ⁋Accepit autẽ ei Ioiada vxores
4 duas, è quibus genuit filios & filias. ⁋Poſt q̃
placuit Ioas vt inſtauraret domum Domi-
5 ni. ⁋Congregauitq; ſacerdotes & Leuitas,
& dixit eis: Egredimini ad ciuitates Iuda,
& colligite de vniuerſo Iſrael pecuniã ad
*veſtri 12 ſartatecta tẽpli Dei* noſtri*, p ſingulos an-
nos, feſtinatoq; hoc facite: porrò Leuitę e-
6 gẽre negligentius. ⁋Vocauitq; rex Ioiadam
principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit
B curæ vt cogeres Leuitas inferre de Iuda &
de Ieruſalẽ pecuniam quæ conſtituta eſt à
Moyſe ſeruo Dñi, vt inferret eã omnis mul
titudo Iſraël in tabernaculum teſtimonij?
7 ⁋Athalia.n. impiiſſima, & filij eius deſtru-
xerunt domũ Dei, & de vniuerſis q̃ ſancti-
ficata fuerant in templo Dñi, ornauerunt
8 Phanũ Baalim. ⁋Præcepit ergo Rex, & fece-
runt arcam: poſueruntq; eam iuxta portã
*domus. 9 *Dñi forinſecus. ⁋Et prædicatum eſt in Iu-
da & Ieruſalem vt deferant ſinguli pretiũ
‖Exo. 30 b. 12. Dño, quod ‖cõſtituit Moyſes ſeruus Dei ſu
10 per oẽm Iſraël, in deſerto. ⁋Lætatiq; ſunt
C cũcti principes, & omnis populus: & ingreſ
ſi contulerunt in arcam Dñi*, atq; miſe- -5.
11 rũt ita vt impleretur. ⁋Cumq; tempus eſſet
vt deferrent arcã corã rege per manus Le-
uitarum (videbant.n. multam pecuniam)
ingrediebatur ſcriba regis, & quẽ primus
ſacerdos conſtituerat: effundebantq; pecu
niam quæ erat in arca: porrò arcam repor
tabant ad locum ſuum: ſicq; faciebant per
ſingulos dies, & congregata eſt infinita pe-
12 cunia. ⁋Quam dederunt rex & Ioiada his
qui præerant operibus domus Domini: at
illi conducebant ex ea cæſores lapidum, &
artifices operum ſingulorum, vt inſtaura-
rent domũ Dñi: fabros quoq; ferri, & æris,
13 vt quod cadere cœperat, fulciretur. ⁋Ege-
runtq; hi qui operabantur induſtriè, & ob
D ducebatur parietum cicatrix per manus eo
rum: ac ſuſcitarunt domum Dñi in ſtatum
priſtinum, & firmiter eam ſtare fecerunt.
14 ⁋Cumq; cõpleſſent omnia opera, detule-
runt coram rege & Ioiada reliquã partem
pecuniæ: de qua facta ſunt vaſa templi in
miniſterium ad holocauſta, phialæ quoq;
& cætera vaſa aurea & argentea: & offere-
bant holocauſta in domo Dñi iugiter cun-
15 ctis diebus Ioiadæ. ⁋Senuit aũt Ioiada ple-
E nus dierum & mortuus eſt cùm eſſet cen-
16 tum triginta annorum: ⁋ſepelieruntque
eũ in ciuitate Dauid cũ regibus, eo q̃ fe-
ciſſet bonum cum Iſraël, & cũ domo eius.
17 ⁋Poſtquàm autẽ obijt Ioiada, ingreſſi ſunt

principi-

principes Iuda, & adorauerunt regē: q deli
18 nitus obſequijs eorū, acquieuit eis. ¶Et dere
liquerūt tēplū Dñi Dei patrū ſuorū, ſeruie-
runtq; lucis & ſculptilib⁹: & facta eſt ira cō
19 tra Iudā & Ieruſalē pp hoc peccatū. ¶Mitte
batq; eis ꝓphetas, vt reuerterent ad Dñm:
20 quos proteſtātes, illi audire nolebāt. ¶Spūs
itaq; Dei induit Zachariā filiū Ioiadæ ſa-
cerdotē, & ſtetit in cōſpectu populi, & dixit
eis. Hæc dicit Dñs Deus, Quare tranſgredi-
F mini præceptū Dñi, quod vobis non prode-
rit: & dereliquiſtis Dñm, vt derelinqueret
21 vos? ¶Qui cōgregati aduerſus eum, miſerūt
lapides, iuxta regis imperiū, in atrio domus
22 Dñi. ¶Et non eſt recordatus Ioas rex miſeri-
cordiæ quam fecerat Ioiada pater illius ſe-
cum: ſed interfecit filiū eius. ‖Qui cùm mo-
23 reret, ait: Videat Dñs & requirat. ¶Cumq;
euolutus eſſet annus, aſcendit contra eum
exercitus Syriæ: venitq; in Iudam & Ieruſa
lem, & interfecit cunctos principes popu-
li atque vniuerſam prædam miſerunt regi
24 in Damaſcum. ¶& certè cum permodicus
G veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dñs in
manibus eorum infinitam multitudinem:
eò quod dereliquiſſent Dñm Deum patrū
ſuorum: in Ioas quoq; ignominioſa exer-
25 cuere iudicia. ¶Et abeuntes, dimiſerūt eum
in languoribus magnis. ſurrexerunt autem
contra eum ſerui ſui, in vltionem ſangui-
nis filij Ioiadæ ſacerdotis, & occiderūt eum
in lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelierunt-
que eum in Ciuitate Dauid, ſed non in ſe
26 pulchris regum. ¶Inſidiati verò ſunt ei Za-
bad filius Semaath Ammanitidis, & Ioza-
27 bad filius Semarith Moabitidis. ¶Porrò filij
eius, ac ſumma pecuniæ quæ adunata fue-
rat ſub eo, & inſtauratio domus Dei, ſcripta
ſunt diligentius in Libro regum: regnauit
autem Amaſias filius eius pro eo.

‖*Mat. 23 d. 35.*



CAPVT XXV.

*4. Re. 14 a. 2.*

1 VIgintiquinque annorum erat
A Amaſias cum regnare cœpiſ-
ſet, & vigintinouem annis re-
gnauit in Ieruſalem: nomen
matris eius ᵃIoiadanᵃ de Ieru-
2 ſalem. ¶Fecitq; bonum in conſpectu Domi-
3 ni, veruntamē non in corde perfecto. ¶Cūq;
roboratum ſibi videret imperiū, iugulauit
ſeruos qui occiderant regem patrē ſuum.
4 ¶Sed filios eorum non interfecit, ſicut ſcri-
ptum eſt in Libro legis Moyſi: vbi præcepit
Dominus, dicens: ‖ Non occidentur patres
pro filijs, neque filij pro patribus ſuis: ſed
5 vnuſquiſque in ſuo peccato morietur. ¶Cō
B gregauit igitur Amaſias Iudam, & cōſtituit
eos per familias, tribunosq; & centuriones
in vniuerſo Iuda, & Beniamin: & recēſuit
à viginti annis ſurſum, inuenitq; ᵇtrigintaᵇ
millia iuuenum qui egrederētur ad pugnā,
6 & tenerent haſtam & clypeum. ¶Mercede
quoq; conduxit de Iſrael centum millia ro
7 buſtorum, centum talentis argenti. ¶Venit
autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne
egrediatur tecum exercitus Iſraël: nō eſt. n.
Dñs cum Iſraël, & cunctis filijs Ephraim.
8 ¶Quòd ſi putas in robore exercitus bella cō
ſiſtere: ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus
Dei quippe eſt & adiuuare & in fugā con
9 uertere. ¶Dixitq; Amaſias ad hominē Dei
C Quid ergo fiet de centum talentis quę dedi
militibus Iſraël? Et reſpōdit ei homo Dei:
Habet Dñs vnde tibi dare poſſit multò hi
10 plura. ¶Separauit itaque Amaſias exerci-
tum qui venerat ad eum ex Ephraim, vt re-
uerteretur in locum ſuum: at illi contra Iu

ᵃ *Ioadā* 8

‖*Deut. 24 c. 16.*
*4. Re. 14 b. 6.*
*Ezec. 18 e. 20.*

ᵇ *trecenta.* 1.

dam

dam vehementer irati, reuerſi ſunt in re-
11 gionē ſuam. ¶Porrò Amaſias confidenter e-
duxit populum ſuum, & abijt in Vallem
ſalinarū, percuſſitq; filios Seir, decem mil-
12 lia. ¶Et alia decem millia virorū ceperunt
D filij Iuda, & adduxerunt ad præruptum cu-
iuſdam petræ, præcipitaueruntque eos de
ſummo in preceps, qui vniuerſi crepuerūt.
13 ¶At ille exercitus quē remiſerat Amaſias,
ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in ci-
uitatibus Iuda, à Samaria vſq; ad Bet-ho-
rō, & interfectis tribus millib^9, diripuit p̄-
14 dā magnā. ¶Amaſias verò poſt cædem Idu-
mæorum, & allatos deos filiorum Seir, ſta-
tuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, & il-
15 lis adolebat incenſum. ¶Quam ob rē ira-
tus Dn̄s contra Amaſiam, miſit ad illum
prophetā, qui diceret ei: Cur adoraſti deos
qui non liberauerunt populū ſuū de manu
16 tua? ¶Cūq; hæc ille loqueretur, rn̄dit ei: Nū
E conſiliarius regis es? quieſce, ne interficiā
te. Diſcedēſq; propheta: Scio, inquit, ꝙ co-
gitauerit Deus occidere te, quia feciſti hoc
malū, & inſuper nō acqeuiſti cōſilio meo.
17 ¶Igitur Amaſias rex Iuda inito peſſimo cōſi
lio, miſit ad Ioas filiū Ioachaz filij Iehu re
gē Iſraël, dicēs: Veni, videam^9 nos mutuò,
18 ¶At ille remiſit nuncios, dicens: Carduus
qui eſt in Libano miſit ad Cedrū Libani,
dicens: Da filiam tuam filio meo vxorem:
& ecce, beſtiæ quæ erant in ſylua Libani
tranſierunt, & conculcauerunt carduum,
19 ¶Dixiſti: Percuſſi Edom: & idcirco erigitur
F cor tuū in ſuperbiā. ſede in domo tua, cur
malum aduerſum te prouocas, vt cadas &
20 tu & Iudas tecum? ¶Noluit * audire Ama-
ſias, eò ꝙ Domini eſſet voluntas vt tradere
tur in manus hoſtiū propter deos Edom.
21 ¶Aſcendit igitur Ioas rex Iſrael & mutuos
ſibi præbuere conſpectus. Amaſias aūt rex
22 Iuda erat in Beth-ſames Iudæ. ¶Corruitq;
Iudas coram Iſraël, & fugit in tabernacu-
23 la ſua. ¶Porrò Amaſiam regem Iuda filiū
Ioas, filij Ioachaz, cepit Ioas rex Iſrael in
Beth-ſames, & adduxit in Ieruſalem, de-
ſtruxitq; murum eius à porta Ephraim vſ-
q; ad portā anguli, quadringentis cubitis.
24 ¶Omne quoque aurum & argentū, & vni-
G uerſa vaſa quæ repererat in domo Dei, &
apud Obed-edom, in theſauris etiam do-
mus regiæ, nec non & filios obſidum redu-
25 xit in Samariā. ¶Vixit aūt Amaſias filius Io
as rex Iuda, poſtquàm mortuus eſt Ioas fi
lius Ioachaz rex Iſraël, quindecim annis.
26 ¶Reliqua aūt ſermonum Amaſiæ priorum
& nouiſſimorū ſcripta ſunt in libro regum
27 Iuda & Iſraël. ¶Qui poſtquā receſſit à Do-
mino, tetenderunt ei inſidias, in Ieruſa-
lem. Cumq; fugiſſet in Lachis, miſerunt,
28 & interfecerunt eum ibi. ¶Reportantesque
ſuper equos ſepelierunt eum cum patri-
bus ſuis in Ciuitate-Dauid.

*autem 1.

## CAPVT XXVI.

1 OMnis aūt populus Iuda, filium
A eius Oziam annorū ſedecim, *4. Reg. 14. f. 21.*
conſtituit regem pro Amaſia
2 patre ſuo. ¶Ipſe ædificauit Ai
lath, & reſtituit eā ditioni Iu
dæ, poſtquàm dormiuit rex cum patribus
3 ſuis. ¶Sedecim annorū erat Ozias cū regna
re cœpiſſet, & quinquagintaduobus an-
nis regnauit in Ieruſalē: nomen mr̄is eius
4 Iechelia de Ieruſalē. ¶Fecitq; quod erat re
ctū in oculis Dn̄i, iuxta oīa quæ fecerat A-
5 maſias pr̄ eius. ¶Et exquiſiuit Dn̄m in die-
bus Zachariæ intelligētis & videntis Deū:
cūq; requireret Dn̄m direxit eū in oībus.
6 ¶Deniq; egreſſus eſt, & pugnauit cōtra Phi
liſthijm, & deſtruxit murum Geth, & mu-
rum Iabniæ, murumque Azoti: ædificauit
quoq; oppida in Azoto, & in Philiſthijm.
7 ¶Et adiuuit eū Deus contra Philiſthijm, &
cōtra Arabes qui habitabāt in Gurbaal, &
8 contra Ammonitas. ¶Appendebantq; Am-
B monitæ munera Oziæ: & diuulgatum eſt
nomen eius vſq; ad introitū Ægypti, pro
9 pter crebras victorias. ¶Ædificauitque O-
zias turres in Ieruſalem ſuper portam an-
guli, & ſuper portam vallis, & reliquas, in
10 eodem muri latere, firmauitq; eas. ¶Extru-
xit etiam turres in ſolitudine, & effodit ci-
ſternas plurimas, eò ꝙ haberet multa pe-
cora tam in campeſtribus quàm in ere-
mi vaſtitate: vineas quoq; habuit, & vini-
tores in mōtibus & in carmelo: erat qppe
11 homo agriculturę deditus. ¶Fuit aūt exerci
tus bellatorū eius, qui procedebant ad præ
lia ſub manu Iehiel ſcribæ, Maaſiæq; do-
ctoris, & ſub manu Hananiæ qui erat de
12 ducibus regis. ¶Oīsq; numerus principum
per familias, virorum fortiū duorum mil-
13 lium ſexcentorum. ¶Et ſub eis vniuerſus
exercitus trecētorū & ſeptem milliū quin-
gentorum, qui erant apti ad bella, & ꝓ re-
14 ge contra aduerſarios dimicabant. ¶Præpa
C rauit quoq; eis Ozias, id eſt, cuncto exerci-
tui, clypeos & haſtas & galeas & loricas, ar
15 cusque & fundas, ad iaciendos lapides. ¶Et
fecit in Ieruſalem diuerſi generis machi-
nas, quas in turribus collocauit, & in angu
lis murorum, vt mitterent ſagittas & ſaxa
grandia; egreſſumq; eſt nomē eius procul,
eò quòd auxiliaretur ei Dominus, & corro
16 boraſſet illū. ¶Sed cùm roboratus eſſet, ele
uatum eſt cor eius in interitum ſuū, & ne-
glexit Dn̄m Deum ſuum: ingreſſuſq; tem-
plum Domini, adolere voluit incenſum ſu
17 per altare thymiamatis. ¶Statimq; ingreſ-
ſus poſt eū Azarias ſacerdos, & cū eo ſacer
dotes Domini *octoginta, viri fortiſſimi, *septuaginta. 2.*
18 ¶reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non eſt
tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domi
no: ſed ſacerdotum, hoc eſt, filiorum Aarō,
qui cōſecrati ſunt ad huiuſcemodi miniſte

rium:

rium:egredere de ſanctuario, ne cōtempſe
ris:quia non reputabitur tibi in gloriā hoc
*Zach.14.* 19 à Domino Deo. ¶Iratuſq; Ozias, & tenens
*b.6.* D in manu thuribulum vt adoleret incēſum,
minabatur ſacerdotibus. Statimq; orta eſt
lepra in fronte eius coram ſacerdotibus, in
domo Domini ſuper altare thymiamatis.
20 Cumq; reſpexiſſet eum Azarias pontifex:
& omnes reliqui ſacerdotes, viderunt le-
pram in fronte eius, & feſtinato expulerūt
eū. Sed & ipſe perterritus accelerauit egre-
*4.Re.15* 21 di.eò ꝙ ſenſiſſet ilico plagā Domini. ¶Fuit
*a.5.* igitur Ozias rex leproſus vſque ad diē mor
tis ſuæ:& habitauit in domo ſeparata ple-
nus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo
Domini. Porro Ioathan filius eius rexit do-
22 mum regis, & iudicabat populū terræ. ¶Re-
liqua autem ſermonum Oziȩ priorum &
nouiſſimorū, ſcripſit Iſaias filius Amos pro
23 pheta. ¶Dormiuitque Ozias cum patribus
ſuis, & ſepelierunt eum in agro regalium
ſepulcrorum, eò ꝙ eſſet leproſus: regnauit-
que Ioathan filius eius pro eo.

## CAPVT XXVII.

1 VIgintiquinque annorum erat
A Ioathan cùm regnare cœpiſ-
*4.Re.15.* ſet: & ſedecim annis regna-
*g.32.* uit in Ieruſalem. nomen ma-
2 tris eiꝰ Ieruſa filia Sadoc. ¶Fe-
citque quod rectum erat coram Domino,
iuxta omnia quæ fecerat Ozias pater ſuus,
excepto ꝙ non eſt ingreſſus templum Do-
3 mini:& adhuc populus delinquebat. ¶Ipſe
B ædificauit portam domus Domini excel-
ſam: & in muro Ophel multa conſtruxit.
4 ¶Vrbes quoque ædificauit in montibus Iu
5 da:& in ſaltibus caſtella & turres. ¶Ipſe pu
gnauit contra regem filiorum Ammon, &
vicit eos:dederuntque ei filij Ammō in tē-
C pore illo centum talenta argenti, & decem
millia coros tritici, ac totidem coros hor-
dei:hæc ei prębuerunt filij Ammon in an-
6 no ſecundo & tertio. ¶Corroboratuſque eſt
Ioathan, eò ꝙ direxiſſet vias ſuas coram Do
7 mino Deo ſuo. ¶Reliqua autem ſermonum
Ioathan, & omnes pugnæ & eius, & opera,
ſcripta ſunt in libro regum Iſrael & Iuda.
8 ¶Vigintiquinque annorum erat cùm regna
re cœpiſſet, & ſedecim annis regnauit in
9 Ieruſalem. ¶Dormiuitque Ioathā cū patri-
bus ſuis, & ſepelierūt eum in Ciuitate-Da
uid, & regnauit Achaz filius eius pro eo.

## CAPVT XXVIII.

1 VIginti annorū erat Achaz cùm
A regnare cœpiſſet: & ſedecim
*4.Re.16.* annis regnauit in Ieruſalem:
*a.2.* nō fecit rectū in cōſpectu Dñi
2 ſicut Dauid pater eius. ¶Sed
ambulauit in vijs regum Iſraël, inſuper &
3 ſtatuas fudit Baalim. ¶Ipſe eſt qui adoleuit
incenſum in Valle-ben-ennom, & luſtra
uit filios ſuos in igne iuxtā ritum gentium
quas interfecit Dñs in aduentu filiorum
4 Iſraël. ¶Sacrificabat quoque, & thymiama
ſuccēdebat in excelſis, & in collibus, & ſub
5 omni ligno frondoſo. ¶Tradiditq; eū Dñs
Deus eius in manu regis Syriæ, qui percuſ-
ſit eū, magnamque prædam cepit de eius
imperio, & adduxit in Damaſcū: manibus
quoq; regis Iſrael traditus eſt, & percuſſus
6 plaga grādi. ¶Occiditq; Phacee filius Rome
liȩ, de Iuda cētū viginti millia in die vno,
oēs viros bellatores:eo ꝙ reliquiſſent Dñm
7 Deū patrū ſuorū. ¶Eodē tpe occidit Zechri
vir potēs ex Ephraim, Maaſiam filiū regis,
& Ezricam ducem domus eius, Elcanā quo
8 que ſcdm à rege. ¶Ceperūtq; filij Iſraël de
fratribus ſuis ducēta millia mulierū, pue-
rorū, & puellarū, & infinitā prædam:pertu
9 leruntq; eā in Samariā. ¶Ea tēpeſtate erat
B ibi propheta Dñi, noīe Obed: qui egreſſus
obuiā exercitui venieti ī Samariā, dixit eis:
Ecce iratus Dñs Deus patrū veſtrorū contra
Iudam, tradidit eos in manibus veſtris, &
occidiſtis eos atrociter, ita vt ad cœlū ptin-
10 geret veſtra crudelitas. ¶Inſuper filios Iuda,
& Ieruſalē vultis vobis ſubijcere in ſeruos
& ancillas:qđ nequaquā facto opus eſt:pec
11 caſtis.n.ſup hoc Dño Deo veſtro. ¶Sed audi
te cōſiliū meum, & reducite captiuos quos
adduxiſtis de fratribꝰ veſtris: quia magnus
12 furor Dñi imminet vobis. ¶Steterunt itaq;
viri de principibus filiorū Ephraim, Aza-
rias filius Iohanam, Barachias filius Moſol
lamoth, Ezechias filius Sellū, & *Amaſias
filius Hadali, contra eos qui veniebant de
13 prælio, ¶& dixerunt eis: Non introducetis
huc captiuos, ne peccemus Dño:Quare vul
tis adijcere ſuper peccata noſtra, & vetera
cumulare delicta? grande quippe peccatum
eſt, & ira furoris Dñi imminet ſup Iſrael.
14 ¶Dimiſeruntq; viri bellatores prædam, &
vniuerſa quæ ceperant corā principibus &
15 omni multitudine. ¶Steteruntq; viri quos
C ſuprà memorauimus, & apprehēdentes ca-
ptiuos, oēſq; q nudi erāt, veſtierunt de ſpo
lijs:cumq; veſtiſſent eos, & calceaſſent, &
refeciſſent cibo ac potu, vnxiſſentq; ꝓꝑ la-
borē, & adhibuiſſent eis curā: quicūq; am-
bulare nō poterāt, & erant imbecillo cor-
pore, impoſuerūt eos iumētis & adduxerūt
*Iericho Ciuitatē-palmarū, ad fratres eo-
16 rū, ipſiq; reuerſi ſunt in Samariam. ¶Tem-
pore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyrio
17 rum, poſtulans auxilium. ¶Veneruntque
Idumæi, & percuſſerunt multos ex Iuda, &
18 ceperunt prædam magnam: ¶Philiſthijm
quoq; diffuſi ſunt per vrbes campeſtres, &
ad meridiē Iudȩ: ceperuntq; Beth-ſames,
& Aialon, & Gederoth, Socho quoque, &
Thamnan, & Gamzo cum viculis ſuis: &
19 habitauerunt in eis. ¶Humiliauerat enim
Dominus Iudam propter Achaz regē Iuda,
eò quòd nudaſſet eum auxilio, & contem-

*Amaſas
*eas ſ.

20 ptui habuiſſet Dñm.⁋Adduxitq; cõtra eum
D Thelgath-phalnaſar regẽ Aſſyriorũ,qui &
21 afflixit eũ,& nullo reſiſtente vaſtauit. ⁋Igit
Achaz,ſpoliata domo Dñi,& domo regum
ac principũ, dedit regi Aſſyriorũ munera:
22 & tñ nihil ei profuit.⁋Inſuper & tpe angu-
ſtiæ ſuæ auxit contẽptũ in Dñm,ipſe per ſe
*Damaſci. 23 rex Achaz,⁋immolauit dijs *Darmaſci` vi-
ctimas percuſſoribus ſuis.& dixit: Dij regũ
Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo ho
ſtijs, & aderunt mihi. cùm econtrario ipſi
24 fuerint ruinæ ei, & vniuerſo Iſraël. ⁋Dire-
-ſ. ptis itaque Achaz-oĩbus`vaſis domus Dei,
atq; cõfractis,clauſit ianuas templi Dei, &
fecit ſibi altaria in vniuerſis angulis Ieruſa
25 lem. ⁋In omnibus quoq; vrbibus Iuda ex-
truxit aras ad cremandũ thus, atq; ad iracũ
diam prouocauit Dñm Deum patrũ ſuorũ.
26 ⁋Reliqua aũt ſermonum eius, & omnium
operum ſuorũ priorum & nouiſſimorũ ſcri
27 pta ſunt in libro regũ Iuda & Iſraël.⁋Dor-
miuitq; Achaz cũ patribus ſuis, & ſepelie-
runt eum in ciuitate Ieruſalem:neq; enim
receperunt eum in ſepulchra regum Iſraël.
Regnauitq; Ezechias filius eius pro eo.

## CAPVT XXIX.

4.Re. 18 a.1. 1 Igitur Ezechias regnare cœpit,
A cùm vigintiquinq; eſſet anno
rum: & vigintinouem annis
regnauit in Ieruſalem: nomẽ
matris eius Abia, filia Zacha-
2 riæ.⁋Fecitq; quod erat placitum in conſpe
ctu Dñi, iuxta oĩa quæ fecerat Dauid pater
*ipſo 2. 3 eius.⁋*Ipſo` anno & mẽſe primo regni ſui,
aperuit valuas domus Dñi, & inſtaurauit
4 eas. ⁋Adduxitq; ſacerdotes atq; Leuitas, &
*parte 1. 5 cõgregauit eos in *plateam`orientalem.⁋Di
xitq; ad eos: Audite me Leuitæ, & ſanctifi-
camini, mundate domũ Dñi Dei patrũ ve-
ſtrorũ, & auferte oẽm immunditiã de ſan-
6 ctuario.⁋Peccauerũt patres noſtri.& fecerũt
malũ in conſpectu Dñi Dei noſtri, derelin-
quentes eũ: auerterunt facies ſuas à taber-
7 naculo Dñi,& p̃buerũt dorſum:⁋clauſerũt
B oſtia quæ erant in porticu,& extinxerũt lu-
cernas:incenſumq; non adoleuerunt,& ho
locauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo
8 Iſraël. ⁋Cõcitatus eſt itaq; furor Dñi ſuper
Iudam & Ieruſalem: tradiditq; eos in com
motionem, & in interitum, & in ſibilum,
9 ſicut ipſi cernitis oculis veſtris. ⁋En corrue-
runt patres noſtri gladijs:filij noſtri,& filiæ
noſtræ, & coniuges captiuæ ductę ſunt pro-
10 pter hoc ſcelus. ⁋Nunc ergo placet mihi vt
ineamus fœdus cũ Dño Deo Iſraël,& auer-
11 tet à nobis furorem iræ ſuæ. ⁋Filij mei no-
lite negligere: vos elegit Dominus vt ſtetis
coram eo, & miniſtretis illi, colatiſque
12 eum, & cremetis ei incenſum. ⁋Surrexe-
runt ergo Leuitæ: Mahath filius Amaſai,&
Ioel filius Azariæ,de filijs Caath. Porrò de
C filijs Merari: Cis filius Abdi, & Azarias fi-
lius Ialaleel. De filijs autem Gerſon: Ioah
13 filius Zemma, & Eden filius Ioah. ⁋At ve-
rò de filijs Eliſaphan:Samri & Iahiel.De fi
lijs quoq; Aſaph: Zacharias & Mathanias.
14 ⁋Necnon de filijs Heman, Iahiel,& Semei.
Sed & de filijs Idithun: Semeias & Oziel.
15 ⁋Congregaueruntq; fratres ſuos, & ſanctifi
cati ſunt, & ingreſſi ſunt iuxta mandatum
regis, & imperium Domini, vt expiarent
16 domum Dei. ⁋Sacerdotes quoque ingreſſi
templum Domini vt ſanctificarent illud,ex
tulerunt omnem immunditiam quam in-
tro repererãt in veſtibulo domus Domini:
quam tulerunt Leuitę,& aſportauerunt ad
17 Torrentem-Cedron foras.⁋ cœperunt autẽ
D prima die menſis primi mundare, & in die
octauo eiuſdem menſis ingreſſi ſunt porti-
cum templi Domini: expiaueruntque tem
plũ diebus octo,& in die ſextadecima men
ſis eiuſdem, quod cœperant, impleuerunt.
18 ⁋Ingreſſi quoq; ſunt ad Ezechiam regem,
& dixerunt ei: Sanctificauimus omnem do
mum Domini, & altare holocauſti, vaſaq;
eius necnon & menſam propoſitionis cum
19 omnibus vaſis ſuis,⁋cunctamq; tẽpli ſupel
lectilem quã polluerat rex Achaz in regno
ſuo poſtquàm pręuaricatus eſt:& ecce expo
20 ſita ſunt omnia coram altari Domini.⁋Cõ-
ſurgenſq; diluculo Ezechias rex, adunauit
omnes principes ciuitatis,& aſcendit in do
21 mum Domini:⁋obtuleruntq; ſimul tauros
ſeptem,& arietes ſeptem, agnos ſeptem,&
hircos ſeptem, pro peccato, pro regno, pro
ſanctuario, pro Iuda: dixitque ſacerdoti-
bus filijs Aaron, vt offerrent ſuper altare
22 Domini. ⁋Mactauerunt igitur tauros, &
E ſuſceperunt ſanguinem ſacerdotes, & fude
runt illud ſuper altare: mactauerunt etiam
arietes, & illorum ſanguinem ſuper altare
fuderunt:immolaueruntque agnos,& fude
23 runt ſuper altare ſanguinem. ⁋Applicue-
runt hircos pro peccato coram rege, & vni-
uerſa multitudine: impoſuerũtque manus
24 ſuper eos ⁋Et immolauerunt illos ſacerdo- -ſ.
tes, & aſperſerunt ſanguinẽ eorũ-coram`
altari pro piaculo vniuerſi Iſraëlis: pro om-
ni quippe Iſraël præceperat rex,vt holocau
25 ſtũ fieret & pro peccato. ⁋Conſtituit quoq;
Leuitas in domo Domini cum cymbalis &
pſalterijs, & citharis ſecundũ diſpoſitionẽ -7.
Dauid-regis`,& Gad Videntis*,& Nathan *regis. 6.
prophetæ:ſiquidem Domini præceptũ fuit
26 per manum prophetarum eius.⁋Steterunt-
F que Leuitæ tenentes organa Dauid, & ſa-
27 cerdotes tubas. ⁋Et iuſſit Ezechias vt offer-
rent holocauſta,ſuper altare:cumq; offerrẽ
tur holocauſta, cęperunt laudes canere Do-
mino,& clangere tubis,atque in diuerſis or
ganis quę Dauid rex Iſraël pręparauerat cõ
28 crepare ⁋Omni autem turba adorante,can-
tores, & ij qui tenebant tubas, erant in of-
ficio ſuo,donec compleretur holocauſtum.

29 ¶Cumq; finita eſſet oblatio, incuruatus eſt
· rex,& oẽs qui erant cũ eo,& adorauerunt.
30 ¶Præcepitq; Ezechias,& principes Leuitis,
vt laudarent Dñm ſermonibus Dauid, &
Aſaph Videntis:qui laudauerũt cũ magna
lætitia , & incuruato genu adorauerunt.
31 ¶Ezechias aũt etiam hęc addidit:Impleſtis
manus veſtras Dño,accedite, & offerte vi-
ctimas, & laudes in domo Domini. Obtu-
G lit ergo vniuerſa multitudo hoſtias,& lau-
32 des,& holocauſta mente deuota.¶Porrò nu
· merus holocauſtorum quæ obtulit multi-
tudo,hic fuit: Tauros ſeptuaginta , arietes
33 centum,agnos ducentos. ¶Sanctificauerũt-
que Dño boues ſexcentos, & oues tria mil-
34 lia.¶Sacerdotes verò pauci erant, nec pote-
rant ſufficere vt pelles holocauſtorum de-
traherẽt: vnde & Leuitæ fratres eorum ad-
iuuerunt eos,donec implerẽt opus, & ſan-
· ctificarentur antiſtites : Leuitæ quippe fa-
· ciliori ritu ſanctificantur, quàm ſacerdo-
35 tes.¶Fuerunt ergo holocauſta plurima, adi-
pes pacificorũ, & libamina holocauſtorũ :
36 & completus eſt cultus domus Dñi. ¶Læta
tusq; eſt Ezechias, & omnis populus,eò ꝙ
miniſterium Domini eſſet expletum. De
repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPVT XXX.

1 MIſit quoq; Ezechias ad omnẽ
A Iſraël & Iudã : ſcripſitq; epi-
ſtolas ad Ephraim & Manaſ-
ſen, vt venirent ad domum
Dñi in Ieruſalem,& facerent
2 Phaſe Dño Deo Iſraël. ¶ Inito ergo cõſilio
regis & principum,& vniuerſi cętus Ieruſa
lẽ,decreuerunt vt facerent Phaſe menſe ſe
3 cundo.¶Non.n.*occurrerant facere in tpe *potuerãt 3.
· ſuo:quia ſacerdotes qui poſſent ſufficere ,
ſanctificati non fuerant:& populus nondũ
4 cõgregatus fuerat in Ieruſalẽ. ¶ Placuitque
5 ſermo regi,& omni multitudini.¶Et decre
uerunt vt mitterẽt nuncios in vniuerſum
Iſraël de Ber-ſabee vſq; Dan,vt venirent,
& facerẽt Phaſe Dño Deo Iſraël,in Ieruſa
lẽ:multi.n.nõ fecerant ſicut lege præſcrip
6 tũ eſt.¶Perrexerũtq; curſores cũ epiſtolis ex
regis imperio,& principũ eius , in vniuer-
ſum Iſraël & Iudã iuxta id quod rex iuſſe-
rat,prædicantes:Filij Iſraël reuertimini ad
Dñm Deum Abrahã,& Iſaac,& Iſraël : &
reuertẽt ad reliquias quæ effugerũt manus
7 regis Aſſyriorũ.¶Nolite fieri ſicut patres ve
ſtri & fratres qui receſſerunt à Dño Deo pa
trum ſuorum,& tradidit eos in interitum,
8 vt ipſi cernitis. ¶ Nolite indurare ceruices
B vſas,ſicut patres veſtri,tradite manus Dño,
· & venite ad ſanctuariũ eius quod ſanctifi-
cauit in æternum : ſeruite Dño Deo patrũ
veſtrorum, & auertetur à vobis ira furoris
9 eius. ¶Si enim vos reuerſi fueritis ad Do-
minũ,fratres veſtri & filij habebunt miſe
ricordiam coram dominis ſuis qui illos du
xerunt captiuos , & reuertentur in terram
hanc:pius enim & clemẽs eſt Dñs Deus ve
ſter,& non auertet faciem ſuam à vobis,ſi
10 reuerſi fueritis ad eum.¶Igitur curſores per
gebant velociter de ciuitate in ciuitatem ,
ꝑ terrã Ephraim,& Manaſſe,vſq; ad Zabû
lon,illis irridentibꝰ & ſubſannãtibus eos.
11 ¶Attamen quidã viri ex Aſer & Manaſſe &
Zabûlon acquieſcentes conſilio , venerunt
12 Ieruſalem. ¶ In Iuda verò facta eſt manus
Dñi,vt daret eis cor vnum vt facerent iux-
ta præceptum regis & principum, verbum
13 Dñi.¶Cõgregatiq; ſunt in Ieruſalem popu
li multi, vt facerent ſolennitatem azymo-
14 rũ in menſe ſecundo. ¶ Et ſurgentes deſtru
C xerunt altaria quæ erant in Ieruſalẽ: atq;
vniuerſa in quibꝰ idôlis adolebatur incen
ſum,ſubuertentes, proiecerunt in Torren-
15 tem-Cedron. ¶Immolauerunt autem Pha
ſe quarta-decima die menſis ſecũdi. Sacer-
dotes quoque, atque Leuitæ tandẽ ſancti-
ficati obtulerunt holocauſta in domo Do-
16 mini. ¶ Steteruntq; in ordine ſuo iuxta di-
ſpoſitionem & legem Moyſi hominis Dei:
ſacerdotes verò ſuſcipiebant effundendũ
17 ſanguinẽ de manibus Leuitarũ,¶eò ꝙ mul
ta turba ſanctificata nõ eſſet: & idcirco im
molarent Leuitę Phaſe his qui non occur-
18 rerãt sãctificari Dño.¶Magna ẽt pars popu
li de Ephraim & Manaſſe & Iſſachar & Za
bûlon , quæ ſanctificata non fuerat,come-
dit Phaſe, non iuxta quod ſcriptum eſt: &
orauit pro eis Ezechias,dicens : Dominus
19 bonus propitiabitur ¶ cunctis qui in toto
corde requirunt Dominum Deum patrum
ſuorum, & nõ imputabit eis ꝙ minus ſan
20 ctificati ſunt.¶ Quem exaudiuit Dñs,& pla
21 catus eſt populo. ¶Feceruntq; filij Iſraël q
inuenti ſunt in Ieruſalẽ, ſolennitatẽ Azy-
morum ſeptem diebus in lætitia magna,
laudantes Dominum per ſingulos dies.
Leuitæ quoque & ſacerdotes per organa
22 quæ ſuo officio congruebant. ¶ Et locutus
eſt Ezechias ad cor omnium Leuitarũ qui
D habebant intelligentiam bonã ſuper Do-
mino:& comederunt ſeptem diebus ſolen
nitatis immolantes victimas pacificorũ, &
laudantes Dñm Deum patrum ſuorum.
23 ¶Placuitq; vniuerſæ multitudini vt cele-
brarent ẽt alios dies ſeptem : quod & fece-
24 runt cũ ingenti gaudio.¶Ezechias *aũt rex
Iuda præbuerat multitudini mille tauros,
· & ſeptẽ millia ouiũ: prĩcipes verò dederãt
· populo tauros mille,& oues decẽ millia:sã
· ctificata ẽ ergo ſacerdotũ plurima multitu
25 do.¶Et hilaritate ꝑfuſa oĩs turba Iuda tam
ſacerdotũ & Leuitarũ,q̃ vniuerſæ frequen
tiæ quæ venerat ex Iſraël : ꝓſelytorũ quo-
que de terra Iſraël:& habitantiũ in Iuda .
26 ¶ Factaq; eſt grandis celebritas in Ieruſalẽ
qualis a diebus Salomonis filij Dauid regis
27 Iſraël in ea vrbe non fuerat: ¶Surrexerunt

autem

autem ſacerdotes atq; Leuitæ benedicen-
tes populo: & exaudita eſt vox eorũ, perue-
nitq; oratio in habitaculum ſanctum cęli.

CAPVT XXXI.

1 A CVmq; hæc fuiſſent ritè cele-
brata, egreſſus eſt oĩs Iſraël, q
inuentus fuerat in vrbib⁹ Iu-
da, & fregerunt ſimulachra,
ſucciderũtq; lucos, demoliti
ſũt excelſa, & altaria deſtruxerũt, non ſolũ
de vniuerſo Iuda & Ben-iamin, ſed & de
Ephraim quoq; & Manaſſe, donec penitus
euerterẽt: reuerſiq; ſunt omnes filij Iſrael
2 in poſſeſſiones & ciuitates ſuas. ¶Ezechias
aũt conſtituit turmas ſacerdotales, & Leui
ticas per diuiſiones ſuas vnumquenq; in
officio proprio, tã ſacerdotũ videlicet, q̃ Le
uitarũ, ad holocauſta & pacifica, vt mini-
ſtrarent & confiterentur, canerentq; in por-
3 tis caſtrorum Dñi. ¶ Pars aũt regis erat, vt
de propria eius ſubſtantia offerretur holo-
cauſtũ mané ſemper & veſpere, Sabbathis
quoq;, & Calẽdis, & ſolẽnitatibus cæteris,
*Domini* 4 ſicut ſcriptũ eſt in lege Moyſi. ¶Præcepit ẽt
populo habitantiũ Ieruſalem, vt darẽt par-
B tes ſacerdotibus & Leuitis, vt poſſent vaca-
5 re legi Dñi. ¶Quod cùm percrebuiſſet in au
ribus multitudinis, plurimas obtulère pri-
mitias filij Iſrael, frumenti, vini, & olei,
mellis quoq;: & omnium quæ gignit hu-
6 mus, decimas obtulerũt. ¶Sed & filij Iſraël
& Iuda, qui habitabãt in vrbibus Iuda, ob
tulerunt decimas boũ & ouiũ, decimaſq;
ſanctorum, quæ vouerant Dño Deo ſuo, at-
que vniuerſa portãtes, fecerũt aceruos plu-
7 rimos. ¶Menſe tertio cœperunt aceruorum
iacere fundamenta, & menſe ſeptimo cõ-
8 pleuerunt eos. ¶Cumq; ingreſſi fuiſſent E-
zechias & principes eius viderunt aceruos,
9 & benedixerũt Dño ac populo Iſraël. ¶In-
terrogauitq; Ezechias ſacerdotes & Leui-
10 tas, cur ita iacerent acerui. ¶Rñdit illi Aza-
rias ſacerdos primus de ſtirpe Sadoc: dicẽs:
Ex quo cœperunt offerri primitiæ in do-
mo Dñi, comedimus, & ſaturati ſumus, &
remanſerunt plurima: eò ꝙ benedixit Dñs
populo ſuo: reliquiarum aũt copia eſt iſta,
11 quam cernis. ¶ Præcepit igitur Ezechias vt
C præpararent horrea in domo Dñi. Quod
12 cùm feciſſent, ¶ intulerunt tam primitias
quàm decimas, & quæcunq; vouerant fide
liter. Fuit aũt præfectus eorum Chonenias
13 Leuita, & Semei frater eius ſecundus: ¶poſt
quem Iahiel, & Azazias & Nahath, & A-
ſael, & Ierimoth, Iozabad quoq; & Eliel,
& Ieſmachias, & Mahath, & Banaias, præ-
poſiti ſub manibus Chonenię & Semei fra
tris eius, ex imperio Ezechiæ regis & Aza-
riæ põtificis domus Dei, ad quos oĩa-per-
14 tinebant. ¶ Core verò filius Iemna Leui-
tes, & ianitor orientalis portæ, præpoſitus
erat ijs quæ ſpontè offerebãtur Dño, primi
tijsq; & conſecratis in Sanctaſanctorum.
15 ¶Et ſub cura eius Edẽ & Beniamin, Ieſue,
& Semeias, Amarias quoq; & Sechenias,
in ciuitatibus ſacerdotũ: vt fideliter diſtri-
buerent fratribus ſuis partes, minoribus at
16 que maiorib⁹: ¶ exceptis maribus ab annis
tribus & ſuprà, cunctis qui ingrediebantur
tẽplũ Dñi, & quicquid per ſingulos dies cõ
ducebant in miniſterio atq; obſeruationi-
17 bus iuxta diuiſiones ſuas, ¶ ſacerdotibus ꝑ
familias, & Leuitis à viceſimo anno & ſu-
18 prà ꝑ ordines, & turmas ſuas, ¶vniuerſæq;
multitudini tã vxoribus quàm liberis eorũ
vtriuſq; ſexus, fideliter cibi de his quæ ſan
19 ctificata fuerãt, præbebantur. ¶Sed & filio-
rum Aaron per agros, & ſuburbana vrbiũ
ſingularum diſpoſiti erant viri, qui partes
diſtribuerent vniuerſo ſexui maſculino, de
20 ſacerdotibus & Leuitis. ¶ Fecit ergo Eze-
chias vniuerſa quæ diximus, in omni Iu-
da: operatuſq; eſt bonum & rectum, & ve-
21 rum corã Dño Deo ſuo ¶in vniuerſa cultu-
ra miniſterij domus Dñi, iuxta legẽ & ce-
remonias, volens requirere Deum ſuum in
toto corde ſuo: fecitq; & ꝓſperatus eſt.

CAPVT XXXII.

1 A POſt quæ & huiuſcemodi veri-
tatem, venit Sennacherib rex
Aſſyriorũ, & ingreſſus Iudã, *4.Reg.18 c.13.*
obſedit ciuitates munitas, vo- *Iſaia 36.*
2 lens eas capere. ¶Quod cùm *a.1.*
vidiſſet Ezechias, veniſſe ſcilicet Sennache *Eccle.48.*
rib, & totum belli impetum verti cõtra Ie *c.19.*
3 ruſalẽ: ¶inito cum principibus conſilio, vi-
riſq; fortiſſimis, vt obturarẽt capita fontiũ
qui erant extra vrbẽ: & hoc omnium decer
4 nente ſentẽtia, ¶cõgregauit plurimã multi
tudinem, & obturauerunt cunctos fontes,
& riuum qui fluebat in medio terræ, dicen
tes, Ne veniant reges Aſſiriorum, & inue-
5 niant aquarum abundantiam. ¶Aedificauit
quoq;, agens induſtriè, omnẽ murum qui
fuerat diſſipatus, & extruxit turres deſuꝑ,
& forinſecus alterũ murum: inſtaurauitq;
Mello in Ciuitate-Dauid, & fecit vniuer-
6 ſi generis armaturã & clypeos. ¶Cõſtituitq;
B principes bellatorũ in exercitu. & conuoca
uit vniuerſos in platea portæ ciuitatis, ac
7 locutus eſt ad cor eorum, dicens. ¶ Viriliter
agite, & cõfortamini: nolite timere, nec pa
ueatis regem Aſſyriorũ, & vniuerſam mul-
titudinem quę eſt cum eo: multò enim plu
8 res nobiſcum ſunt, quàm cum illo. ¶Cum
illo enim eſt brachium carneũ, nobiſcum
Dñs Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter,
pugnatq; pro nobis. Confortatuſq; eſt po-
pulus huiuſcemodi verbis Ezechiæ regis
9 Iuda. ¶Quæ poſtquàm geſta ſunt, miſit Sen
nacherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in Ie-
ruſalẽ (ipſe.n.cum vniuerſo exercitu obſi-
debat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, &
ad omnẽ populum qui erat in vrbe, dicẽs:

Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum : In
C quo habẽtes fiduciam, ſedetis obſeſſi in Ie
11 ruſalem? ¶Num Ezechias decepit vos, vt tra
dat morti in fame, & ſiti, affirmans, quòd
Dñs Deus veſter liberet vos de manu regis
12 Aſſyriorũ? ¶Nunq̃d nõ iſte eſt Ezechias qui
deſtruxit excelſa illius, & altaria, & p̃cepit
Iudę & Ieruſalẽ, dicens: Corã altari vno a-
13 dorabitis, & in ipſo cõburetis incenſũ? ¶An
ignoratis quæ ego fecerim & patres mei cũ
ctis terrarũ populis? nunquid p̃ualuerũt dij
gentiũ, oĩumq; terrarũ liberare regionem
14 ſuam de manu mea? ¶ Quis eſt de vniuerſis
dijs gentiũ, quas vaſtauerunt patres mei, q
potuerit eruere populum ſuum de manu
mea, vt poſſit ẽt Deus veſter eruere vos de
15 hac manu? ¶Nõ vos ergo decipiat Ezechias,
D nec vana perſuaſione deludat, neq; creda-
tis ei. Si.n nullus potuit Deus cunctarũ gen
tiũ atque *regionũ* liberare populũ ſuũ de
manu mea, & de manu patrũ meorũ, cõſe-
quenter nec Deus veſter poterit eruere vos
16 de manu mea. ¶Sed & alia multa locuti ſũt
ſerui eius cõtra Dñm Deum, & contra Eze
17 chiã ſeruum eius: ¶epiſtolas quoq; ſcripſit
plenas blaſphemiæ in Dñm Deũ Iſrael, &
locutus eſt aduerſum eũ, Sicut dij gentium
cæterarũ non potuerunt liberare populum
ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ e-
ruere non poterit populũ ſuum de manu
18 iſta. ¶Inſuper & clamore magno, lingua Iu
daica, contra populũ qui ſedebat in muris
Ieruſalem, perſonabat, vt terreret eos, &
19 caperet ciuitatem. ¶ Locutuſq; eſt contra
E Deum *Iſrael, ſicut aduerſus deos populo-
20 rum terræ, opera manuum hominum. ¶O-
rauerunt igitur Ezechias rex, & Iſaias filius
Amos prophetes, aduerſum hanc blaſphe-
miam, ac vociferati ſunt vſq; in cœlum.
21 ¶Et miſit Dominus angelũ qui percuſſit
omnem virum robuſtum, & bellatorẽ, &
principẽ exercitus regis Aſſiriorũ. Reuer-
ſuſq; eſt cum ignominia in terram ſuam.
Cumq; ingreſſus eſſet domum Dei ſui, fi-
lij qui egreſſi fuerant de vtero eius, interfe
22 cerunt eum gladio. ¶Saluauitque Dominus
Ezechiam & habitatores Ieruſalem, de ma
nu Sennacherib, regis Aſſyriorũ, & de ma-
nu omnium, & præſtitit ei quietem per cir
23 cuitum. ¶Multi etiam deferebant hoſtias,
& ſacrificia Domino in Ieruſalem, & mu
nera Ezechiæ regi Iuda: qui exaltatus eſt
24 poſt hæc coram cunctis gentibus. ¶‖In die-
F bus illis ægrotauit Ezechias vſque ad mor-
tem, & orauit Dominum, exaudiuitque
25 eum, & dedit ei ſignum. ¶Sed non iuxta be
neficia quæ acceperat, tribuit, quia eleua
tum eſt cor eius: & facta eſt contra eũ ira,
26 & contra Iudam & Ieruſalem. ¶ Humilia-
tuſq; eſt poſt eà, eò quòd exaltatum fuiſ-
ſet cor eius, tam ipſe, quam habitatores Ie
ruſalem: & idcirco non venit ſuper eos ira

** regnorũ 1.*

** Ieruſalẽ. 15.*

*Tob. 1. d. 24.*

*4. Re. 20. a. 1. Iſaie 38. a. 1.*

27 Domini in diebus Ezechiæ. ¶Fuit autem E-
zechias diues, & inclytus valde, & theſau-
ros ſibi plurimos congregauit argenti & au
ri & lapidis precioſi, aromatum, & armorũ
vniuerſi generis, & vaſorum magni precij:
28 ¶Apothecas quoq; frumenti, vini, & olei,
& præſepia oĩum iumentorũ, caulaſq; e-
29 orum, ¶ & vrbes-ſex *ædificauit ſibi. habe
bat quippe greges ouium, & armentorum
innumerabiles, eò quòd dediſſet ei Domi-
30 nus ſubſtantiam multam nimis. ¶Ipſe eſt
G Ezechias qui obturauit ſuperiorem fontẽ
aquarum Gihon, & auertit eas ſubter ad
occidentẽ Vrbis-Dauid: in omnibus operi
31 bus ſuis fecit proſperè quæ voluit, ¶ Atta-
men in legatione principũ Babylonis qui
miſſi fuerant ad eũ, vt interrogarẽt de por-
tento quod acciderat ſuper terram, dereli-
quit eum Deus vt tentaretur, & nota fierẽt
32 omnia quæ erant in corde eius. ¶ Reliqua
aũt ſermonũ Ezechiæ & miſericordiarum
eius ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filij Amos
prophetæ, & in libro regum Iuda & Iſraël.
33 ¶Dormiuitq; Ezechias cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorũ
Dauid: & celebrauit eius exequias vniuer
ſus Iuda, & omnes habitatores Ieruſalem,
regnauitque Manaſſes filius eius pro eo.

## CAPVT XXXIII.

1 DVodecim annorum erat Ma-
A naſſes cùm regnare cepiſſet:
& quinquagintaquinque an-
2 nis regnauit in Ieruſalẽ. ¶Fe-
cit autem malum coram Do-
mino iuxta abominationes gentium, quas
3 ſubuertit Dominus coram filijs Iſraël. ¶Et
cõuerſus inſtaurauit excelſa q̃ demolitus
fuerat Ezechias pater eius: conſtruxitq; a-
ras Baalim, & fecit lucos, & adorauit oẽm
4 militiam celi, & coluit eam. ¶ Aedificauit
quoq; altaria in domo Domini, de qua di-
xerat Dominus, ‖In Ieruſalem erit nomen
5 meum in æternum. ¶Aedificauit autem ea
cuncto exercitui cœli in duobus atrijs do-
6 mus Domini. ¶Tranſireque fecit filios ſuos
per ignẽ, in Valle-ben-ennõ: obſeruabat
ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis arti
bus inſeruiebat. habebat ſecum magos &
incantatores: multaque mala operatus eſt
7 corã Dño, vt irritaret eũ ¶Sculptile quoque
B & conflatile ſignum poſuit in domo Dñi
‖de qua locutus eſt Dñs ad Dauid, & ad Sa
lomonẽ filium eius, dicens: In domo hac,
& in Ieruſalẽ quã elegi de cunctis tribubus
Iſrael, ponam nomen meũ in ſempiternũ.
8 ¶Et mouere non faciam pedẽ Iſrael de ter-
ra quam tradidi patribus eorum: ita dun-
taxat ſi cuſtodierint facere q̃ præcepi eis,
cunctamque legem, & ceremonias atque
9 iudicia *per manum Moyſi. ¶Igitur Manaſ-
ſes ſeduxit Iudam, & habitatores Ieruſalẽ,
vt facerent malũ ſuper omnes gentes quas

10 ſubuerterat Dñs à facie filiorũ Iſraël.¶locu
tuſq; eſt Dñs ad eum, & ad populũ illius,
11 & attendere noluerunt.¶Idcirco ſuperindu
xit eis principes exercitus regis Aſſyriorũ:
cœperuntq; Manaſſen, & vinctum catenis
atq; compedibus, duxerũt in Babylonem.
12 ¶Qui poſtq̃ coanguſtatus eſt, orauit Dñm
C Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde co-
13 ram Deo patrum ſuorum. ¶Deprecatuſq;
eſt eum: & obſecrauit intentè: & exaudiuit
orationem eius, reduxitq; eum Ieruſalem
in regnum ſuum: & cognouit Manaſſes, ꝙ
14 Dñs ipſe eſſet Deus.¶Poſt hęc ędificauit mu
rum extra Ciuitatem-Dauid, ad occiden-
tem Gihon in conualle: ab introitu portæ
piſcium per circuitũ vſq; ad Ophel, & exal
tauit illum vehementer, conſtituitq; princi
pes exercitus in cũctis ciuitatibus Iuda mu
15 nitis. ¶Et abſtulit deos alienos, & ſimula-
crum de domo Dñi: aras quoq; quas fece-
rat in monte domus Dñi, & in Ieruſalem:
16 & proiecit oĩa extra vrbẽ. ¶Porrò inſtaura-
uit altare Dñi, & ĩmolauit ſuper illud victi
mas, & pacifica, & laudẽ: præcepitq; Iudæ,
17 vt ſeruiret Domino Deo Iſraël. ¶Attamen
adhuc populus immolabat in excelſis Do-
18 mino Deo ſuo.¶Reliqua autem geſtorum
Manaſſe: & obſecratio eius ad Deum ſuũ:
verba quoq; Videntium qui loquebant̃ ad
eũ in nomine Domini Dei Iſraël, cõtinen
19 tur in ſermonibus regũ Iſraël. ¶Oratio quo
D que eius & exauditio, & cũcta peccata, atq;
contẽptus, loca etiam in quibus ædificauit
excelſa, & fecit lucos, & ſtatuas antequàm
ageret pœnitentiam, ſcripta ſunt in ſermo
20 nib' Hozái. ¶Dormiuit ergo Manaſſes cum
patribus ſuis, & ſepelierũt eũ in domo ſua:
21 regnauitq; ꝓ eo filius eius Amõ. ¶Viginti
duorum annorum erat Amon cùm regnare
cepiſſet: & duobus annis regnauit in Ieru-
22 ſalem. ¶Fecitq; malum in conſpectu Domi
ni, ſicut fecerat Manaſſes pater eius: & cun-
ctis idôlis quæ Manaſſes fuerat fabricatus,
23 immolauit atq; ſeruiuit. ¶Et non eſt reue-
ritus faciẽ Dñi, ſicut reueritus eſt Manaſſes
24 pr̃ eius: & multò maiora deliquit. ¶Cumq;
cõiuraſſent aduerſus eũ ſerui ſui, interfece-
25 rũt eũ in domo ſua. ¶Porrò reliqua populi
multitudo, cæſis ijs qui Amon percuſſerãt,
conſtituit regem Ioſiam filium eius pro eo.

## CAPVT XXXIIII.

*4. Re. 22. a. 1.*
1 Octo annorum erat Ioſias cùm
A regnare cepiſſet: & triginta &
vno anno regnauit in Ieruſa-
2 lem. ¶Fecitq; quod erat rectũ
in cõſpectu Domini, & ambu
lauit in vijs Dauid patris ſui: nõ declinauit
3 neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram. ¶Octa
uo autem anno regni ſui, cùm adhuc eſſet
puer, cepit quęrere Deum patris ſui Dauid,
& duodecimo anno poſtquàm regnare cœ-
perat, mundauit Iudam & Ieruſalem ab ex
celſis, & lucis, ſimulacriſq;, & ſculptilibus.
4 ¶Deſtruxerũtq; coram eo aras Baalim: & ſi
mulachra quę ſuperpoſita fuerãt, demoliti
ſunt: lucos etiam, & ſculptilia ſuccidit atq;
comminuit: & ſuper tumulos eorum qui
eis immolare cõſueuerãt, fragmẽta diſper-
5 ſit. ¶Oſſa pręterea ſacerdotum combuſſit in
B altaribus idolorum, mundauitq; Iudam &
6 Ieruſalem. ¶Sed & in vrbibus Manaſſes &
Ephraim, & Simeon, vſq; ad Nephthali cũ
7 cta ſubuertit. ¶Cumq; altaria diſſipaſſet, &
lucos, & ſculptilia contriuiſſet in fruſta, cun
ctaque delubra demolitus eſſet de vniuer-
ſa terra Iſraël, reuerſus eſt in Ieruſalem.
8 ¶Igitur anno octauodecimo regni ſui, mun-
data iam terra, & templo Domini, miſit Sa
phan filium Eſeliæ, & Maaſian principem
ciuitatis, & Ioha filium Ioachaz à com-
mentarijs: vt inſtaurarẽt domum Domini
9 Dei ſui. ¶Qui venerunt ad Helciam ſacer-
dotem magnum: acceptamque ab eo pecu-
niam, quæ illata fuerat in domũ Domini,
& quam congregauerant Leuitæ, & ianito-
C res de Manaſſe & Ephraim, & vniuerſis re-
liquijs Iſraël, ab omni quoq; Iuda, & Ben-
10 iamin, & habitatoribus Ieruſalem: ¶tra-
diderunt in manibus eorum qui præerant
operarijs in domo Domini vt inſtaurarent
templum, & infirma quæque ſarcirent.
11 ¶At illi dederunt eam artificibus, & cæ-
mentarijs, vt emerent lapides de lapidici-
nis, & ligna ad commiſſuras ædificij, & ad
contignationem domorum quas deſtruxe-
12 rant reges Iuda. ¶Qui fideliter cuncta facie-
bant. Erant autem præpoſiti operantiũ, Ia-
hath & Abdias de filijs Merari: Zacharias
& Moſollam de filijs Caath, qui vrgebant
opus: omnes Leuitæ ſciẽtes organis canere.
13 ¶Super eos verò qui ad diuerſos vſus one-
ra portabant erant ſcribæ, & magiſtri de
14 Leuitis, ianitores. ¶Cumque efferrent pe-
D cuniam quæ illata fuerat in templum Do-
mini, reperit Helcias ſacerdos librum legis
15 Domini, per manum Moyſi. ¶Et ait ad Sa-
phan ſcribam: Librũ legis inueni in domo
16 Domini. Et tradidit ei. ¶At ille intulit vo-
lumen ad regem, & nunciauit ei dicens:
Omnia quæ dediſti in manu ſeruorum tuo
17 rum, ecce complentur. ¶Argentum quod
repertum eſt in domo Domini, conflaue-
runt: datumq; eſt pręfectis artificũ, & diuer
18 ſa opera fabricantium. ¶Præterea tradidit
mihi Helcias ſacerdos hunc librum. Quem
19 cùm rege p̃ſente recitaſſet, ¶audiſſetq; ille
20 verba legis, ſcidit veſtimẽta ſua: ¶& pcepit
Helcię & Ahicam filio Saphan, & Abdó fi-
lio Micha, Saphan quoq; ſcribę, & Aſaę ſer
21 uo regis, dicens: ¶Ite, & orate Dominũ pro
E me, & pro reliquijs Iſraël & Iuda, ſup vni-
uerſis ſermonib' libri iſtius q repertus eſt:
magnus enim furor Domini ſtillauit ſuper
nos, eo quòd non cuſtodierint patres noſtri

verba Dñi,vt facerent oĩa quæ ſcripta ſunt
22 in iſto volumine.¶Abijt ergo Helcias,& hi
qui ſimul à rege miſi fuerant,ad Oldã pro-
phetidem, vxorem Sellum filij Thecuath ,
filij Haſta cuſtodis veſtium: qui habitabat
in Ieruſalẽ in ſecunda:& locuti ſunt ei ver
23 ba q̃ ſupra narrauimus. ¶ At illa rñdit eis.
Hæc dicit Dñs Deus Iſraël: Dicite viro qui
24 miſit vos ad me: ¶ Hæc dicit Dñs: Ecce ego
inducam mala ſuper locũ iſtum,& ſup ha-
bitatores eius: cunctaq; maledicta quę ſcri
pta ſunt in libro hoc , quem legerunt corã
25 rege Iuda:¶quia dereliquerũt me,& ſacrifi
cauerunt dijs alienis,vt me ad iracundiam
prouocarent in cunctis operibus manuum
ſuarũ:idcirco ſtillabit furor meus ſuper lo
26 cum iſtum,& non extinguetur. ¶ Ad regem
F aũt Iuda, qui miſit vos pro Dño deprecan
do,ſic loquimini:Hæc dicit Dñs Deus Iſraël:
27 Quoniam audiſti verba voluminis,¶ atque
emollitum eſt cor tuũ: & humiliatus es in
cõſpectu Domini ſuper his quæ dicta ſunt
cõtra locum hunc & habitatores Ieruſalẽ ,
reueritusq́; faciem meam,ſcidiſti veſtimẽ-
ta tua,& fleuiſti coram me:ego quoq; exau
28 diui te,dicit Dominus . ¶Iam enim colligã
te ad patres tuos & inferêris in ſepulchrũ
tuum in pace : nec videbunt oculi tui om-
ne malum quod ego inducturus ſum ſuper
locum iſtum , & ſuper habitatores eius .
4.Re.23 a.2. G ¶Retulerunt itaq; regi cuncta quæ dixerat .
29 ¶At ille conuocatis vniuerſis maioribus na
30 tu Iuda & Ieruſalem,¶aſcendit in domum
Domini, vnaque omnes viri Iuda & habi
tatores Ieruſalem,ſacerdotes , & Leuitæ &
cũctus popul[9] à minimo vſq; ad maximũ.
Quibus audiẽtibus in domo Domini legit
31 rex omnia verba voluminis.¶Et ſtans in tri
bunali ſuo,percuſſit fœdus corã Domino ,
vt ambularet poſt eum,& cuſtodiret præce
pta & teſtimonia,& iuſtificationes eius, in
toto corde ſuo,& in tota anima ſua,faceret
que quæ ſcripta ſunt in volumine illo, qđ
32 legerat.¶Adiurauit quoq; ſup hoc omnes
qui reperti fuerant in Ieruſalẽ & Ben-ia-
min : & fecerũt habitatores Ieruſalẽ iuxta
33 pactum Domini Dei patrum ſuorum. ¶Ab
ſtulit ergo Ioſias cũctas abominationes de
vniuerſis regionibus filiorum Iſraël: & fe-
cit oẽs q reſidui erant in Iſraël, ſeruire Do
mino Deo ſuo.Cunctis diebus vitę eius nõ
receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorũ .

## CAPVT XXXV.

4.Re.23. c.21. 3.Eſd.1. a.1.
1 FEcit autem Ioſias in Ieruſalẽ
A Phaſe Domino, quod immo
latũ eſt quartadecima die mẽ
2 ſis primi. ¶Et conſtituit ſacer-
dotes in officijs ſuis:hortatuſ
que eſt eos vt miniſtrarent in domo Dñi .
3 ¶Leuitis quoque , ad quorum eruditionem
omnis Iſraël ſanctificabatur Domino,locu
tus eſt: Ponite arcam in ſanctuario templi,
quod ædificauit Salomon filius Dauid, rex
Iſraël: nequaquam enim eã vltrà portabi-
tis:nunc autẽ miniſtrate Domino Deo ve-
4 ſtro,& populo eius Iſraël. ¶Et præparate
vos per domos & cognationes veſtras in di-
uiſionibus ſingulorũ, ſicut præcepit Dauid
rex Iſraël,& deſcripſit Salomon filius eius:
5 & miniſtrate in ſanctuario eius per fami-
6 lias,turmasq́; Leuiticas, ¶& ſanctificati im
molate Phaſe : fratres etiam veſtros,vt poſ
ſint iuxta verba quæ locutus eſt Dominus
7 in manu Moyſi facere, præparate. ¶Dedit p̄
terea Ioſias omni populo qui-ibi fuerat —5.
inuentus in ſolennitate Phaſe, agnos & hę
dos de gregibus, & reliqui pecoris triginta
millia,boum quoq; tria millia. hæc de re-
8 gis vniuerſa ſubſtantia. ¶Duces quoq; eius
B ſpõte qđ *vouerãt obtulerunt, tã populo,q̄ *volebãt. 8.
ſacerdotibus & Leuitis . Porrò Helcias &
Zacharias & Iahiel principes domus Dñi ,
dederunt ſacerdotibus ad faciendum Pha-
ſe,pecora commixtim duo millia ſexcẽta ,
9 & boues trecentos. ¶ Chonenias autem, &
Semeias etiam, & Nathanael fratres eius :
necnon Haſabias,& Iehiel,& Ioſabad prin
cipes Leuitarum, dederunt cæteris Leuitis
ad celebrandum Phaſe,quinq; millia peco
10 rum,& boues quingentos. ¶Præparatumq́;
eſt miniſterium , & ſteterunt ſacerdotes in
officio ſuo:Leuitę quoq; in turmis iuxta re
11 gis imperium. ¶ Et immolatum eſt Phaſe :
aſperſeruntq; ſacerdotes manu ſua ſangui
nem : & Leuitæ detraxerunt pelles holocau
12 ſtorum. ¶Et ſeparauerunt ea vt darent per
domos & familias ſingulorũ , & offerrẽtur
Domino,ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi.
13 de bobus quoq; fecerunt ſimiliter. ¶ Et aſ-
ſauerunt Phaſe ſuper ignem,iuxta quod in
lege ſcriptum eſt. pacificas verò hoſtias co
xerunt in lebetibus,& cacabis,& ollis:& fe
14 ſtinato diſtribuerunt vniuerſæ plebi.¶ Sibi
autem,& ſacerdotibus poſtea parauerunt .
nam in oblatione holocauſtorũ & adipũ ,
vſq; ad noctẽ ſacerdotes fuerunt occupati:
vnde Leuitæ ſibi, & ſacerdotibus filijs Aa-
15 ron parauerunt nouiſſimis. ¶Porrò cãtores
filij Aſaph,ſtabant in ordine ſuo,iuxta præ
ceptum Dauid,& Aſaph,& Heman,& Idi-
thum *prophetarum regis*. Ianitores verò *propheta 1.
per portas ſingulas obſeruabant, ita vt nec * Dauid.
puncto quidem diſcederent à miniſterio :
quam ob rẽ & fratres eorum Leuitæ para-
16 uerunt eis cibos. ¶Omnis igitur cultura Do
C mini ritè cõpleta eſt in die illa , vt facerẽt
Phaſe, & offerrent holocauſta ſuper altare
17 Domini,iuxta præceptum regis Ioſiæ.¶ Fe-
ceruntq; filij Iſraël qui reperti fuerant ibi
Phaſe in tempore illo, & ſolẽnitatẽ azimo
18 rum ſeptem diebus.¶Non fuit Phaſe ſimile
huic in Iſraël, à dieb[9] Samuelis prophetę:
ſed nec quiſquam de cunctis regibus Iſraël
fecit Phaſe ſicut Ioſias , ſacerdotibus , &

Leuitis, & omni Iudæ, & Iſraël qui reper-
19 tus fuerat, & habitātibus in Ieruſalē. ¶Octa
uo decimo anno regni Ioſię, hoc Phaſe cele
*4. Re.23. f.29.* 20 bratum eſt. ¶ Poſtquàm inſtaurauerat Io-
ſias templum, aſcēdit Nechao rex Ægypti
ad pugnādū in Charchamis iuxta Euphrá-
ten: & proceſſit in occurſum eius Ioſias:
*3. Eſd.1. d.25.* 21 ¶ At ille miſſis ad eū nūcijs, ait: Quid mihi
& tibi eſt rex Iuda? non aduerſum te hodie
venio, ſed contra aliā pugno domū, ad quā
me Deus feſtinatò ire p̄cepit: Deſine aduer-
ſum Deum facere, qui mecū eſt, ne interfi-
22 ciat te. ¶Noluit Ioſias reuerti, ſed præpara-
D uit contra eum bellū: nec acquieuit ſermo-
*Za.12. b.1.* nibus Nechao ex ore Dei: verùm pertexit
23 vt dimicaret in campo Mageddo. ¶ Ibique
vulneratus à ſagittarijs, dixit pueris ſuis:
Educite me de prælio, quia oppido vulnera
24 tus ſum. ¶Qui tranſtulerunt eū de curru in
alterū currū, qui ſequebatur eum more re-
gio: & aſportauerunt eum in Ieruſalē, mor
tuusq́; eſt: & ſepultus in mauſoleo patrum
ſuorum: & vniuerſus Iuda & Ieruſalem lu
25 xerunt eum, ¶Ieremias maximè: cuius om-
nes cantores atq; cantatrices, vſq; in p̄ſen-
tem diem lamentationes ſuper Ioſiam re-
plicāt, & quaſi lex obtinuit in Iſraël: Ecce
26 ſcriptum fertur in lamentationibus. ¶ Re-
liqua autem ſermonum Ioſię, & miſericor
diarum eius, quæ lege præcepta ſunt Dñi,
27 ¶opera quoq; illius prima & nouiſſima ſcri
pta ſunt in libro regum Iuda & Iſraël.

## CAPVT XXXVI.

*4. Re.23 f.30. 3. Eſd.1. c.14.* 1 TVlit ergo popul9 terræ, Ioachaz
A filium Ioſię: & conſtituit regē
2 pro patre ſuo in Ieruſalē. ¶Vi-
ginti trium annorum erat Ioa
chaz cùm regnare cępiſſet: &
3 tribus mēſibus regnauit in Ieruſalē. ¶Amo-
uit autem eum rex Ægypti cùm veniſſet
*Mat.1. b.13.* in Ieruſalem, & condemnauit terram cen-
4 tum talentis argenti, & talento auri. ¶Con
ſtituitq; pro eo regem, Eliacim fratrē eius,
ſuper Iudam & Ieruſalem: & vertit nomē
ei9 Ioacim. Ipſum verò Ioachaz tulit ſecū.
5 & abduxit in Ægyptū. ¶Vigintiquinq; an-
norū erat Ioacim cùm regnare cœpiſſet, &
vndecim annis regnauit in Ieruſalē: fecitq́;
6 malum coram Domino Deo ſuo. ¶ Contra
hunc aſcendit Nabuchodonoſor rex Chal-
B dæorū: & vinctum catenis duxit in Baby-
7 lonem. ¶Ad quam & vaſa Domini tranſtu-
8 lit, & poſuit ea in templo ſuo. ¶Reliqua aūt
verborum Ioacim, & abominationum eius
*inuēta 2* quas operatus eſt, & quę *inuēta* ſunt in eo
continētur in libro regū Iuda & Iſraël. Re-
gnauit autem Ioachim filius eius pro eo.
9 ¶Octo annorum erat Ioachim cùm regnare
cępiſſet: & tribus menſibus, ac decē diebus
regnauit in Ieruſalē: fecitq́; malū in cōſpe
10 ctu Dñi. ¶Cūq; anni circulus uolueretur, mi-
ſit Nabuchodonoſor rex nuncios, qui & ad
duxerunt eum in Babylonem, aſportatis ſi-
mul precioſiſſimis vaſis domus Domini.
Regē verò conſtituit Sedeciā *patruū* eius *4. Re.24 d.25.*
11 ſuper Iudā & Ieruſalē. ¶Viginti & vnius an *fratrē 2.*
ni erat Sedecias cùm regnare cępiſſet: & vn
12 decim annis regnauit in Ieruſalē. ¶Fecitq́;
malū in oculis Dñi Dei ſui: nec erubuit fa- *Ier.37.a.*
ciē Ieremię prophetę loquētis ad ſe ex ore *1. & 2.*
13 Dñi. ¶A rege quoq; Nabuchodonoſor receſ
C ſit, q adiurauerat eū per Deū: & indurauit
ceruicē ſuā & cor, vt nō reuerteretur ad Dñm
14 Deū Iſraël. ¶Sed & vniuerſi principes ſacer
dotū & populus, p̄uaricati ſunt iniquè iux-
ta vniuerſas abominationes gentiū: & pol-
luerunt domū Dñi, quam ſanctificauerat ſi
15 bi in Ieruſalem. ¶ Mittebat autē Dñs Deus
patrum ſuorum ad illos per manum nūcio
rum ſuorum, de nocte conſurgens, & quoti
die commonens: eo q parceret populo &
16 habitaculo ſuo. ¶At illi ſubſannabant nun-
cios Dei, & paruipēdebant ſermones eius,
illudebantq́ue prophetis: donec aſcenderet
furor Domini in populū eius, & eſſet nulla
17 curatio. ¶Adduxit.n. ſuper eos regem Chal-
dæorum, & interfecit iuuenes eorū gladio
in domo ſanctuarij ſui: non eſt miſertus *—18.*
adoleſcentis, & virginis, & ſenis, nec decre-
D piti quidē: ſed omnes tradidit in manibus
18 eius. ¶Vniuerſaq; vaſa domus Domini tam
maiora quàm minora, & theſauros templi
& regis & principum tranſtulit in Babylo-
19 nem. ¶Incenderunt hoſtes domum Dei, de
ſtruxeruntq́; murum Ieruſalem: vniuerſas
turres combuſſerūt, & quicquid precioſum
20 fuerat demoliti ſunt. ¶Si quis euaſerat gla-
dium, ductus in Babylonē ſeruiuit regi &
filijs eius, donec imperaret rex Perſarum.
11 ¶Vt cōpleretur ſermo Dñi ex ore Ieremiæ;
& celebraret terra ſabbatha ſua: cūctis enī
diebus deſolationis egit ſabbathum, vſque
22 dum complerentur ſeptuaginta anni. ¶An *Ier.25.c.*
no autem primo Cyri regis Perſarum, ad *12.& 29.*
explēdum ſermonem Domini, quem locu- *c.11.*
tus fuerat per os Ieremiæ, ſuſcitauit Domi *1. Eſd.1.*
nus ſpiritum Cyri regis Perſarum qui iuſſit *a.1.& 6.*
prædicari in vniuerſo regno ſuo, etiam per *a.3.*
23 ſcripturam, dicens: ¶ Hæc dicit Cyrus rex *Dan.9.a*
Perſarum. Omnia regna terræ dedit mihi *2.*
Dominus Deus cœli: & ipſe p̄cepit mihi vt *3. Eſd.1.*
ædificarē ei domum in Ieruſalē, quæ eſt in *2.57.et*
Iudæa. Quis ex vobis eſt in oī populo eius? *4.1.& 6*
ſit Dominus Deus ſuus cum eo, & aſcēdat. *c.24.*

## ORATIO MANASSÆ REGIS
*Iuda, cum captus teneretur in Babylone.*

DOmine, omnipotens Deus pa-
trum noſtrorum, Abraham, &
Iſaac, & Iacob, & ſeminis eo-
rum iuſti, qui feciſti cœlum
& terram cum omni ornatu
eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui,

qui

qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quẽ omnia pauent, & tremũt à vultu virtutis tuæ: quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtẽtabilis ira comminationis tuę ſuper peccatores: immenſa verò & inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: qm̃ tu es Dñs altiſſimus, benignus, longanimis & multũ miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundũ multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitẽtiam, & remiſſionem ijs qui peccauerũt tibi, & multitudine miſerationum tuarũ decreuiſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorũ non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, Abraham, & Iſaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerũt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui ſuper numerũ arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ dñe, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum: incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum corã te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes, & multiplicaui offenſiones. Et nũc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatẽ. Peccaui Dñe, peccaui, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi: & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, reſerues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus inquam pœnitẽtium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuã, quia indignum ſaluabis me ſecundum magnam miſericordiã tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ. quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

# LIBER PRIMVS ESDRAE.

## BEATVS HIERONYMVS ad Domnionem & Rogatianum in Eſdram & Nehemiam, PRAEFATIO.

*VTRVM difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdũ ſtatui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere ſententia eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, vt ante ſub faſce ruendum ſit, quàm leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia, qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quæ occultè legunt, intantum vt clamare compellar, & dicere, Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, vt Eſdræ librum, & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quicquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem (vt ait quidam) niti, neque aliud fatigando, niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domnion, & Rogatiane cariſſimi, vt priuata lectione contenti, librum nõ efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetisque eorum ſupercilium qui iudicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar: admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per interualla tranſcribãt. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio librariorum diligentia conſeruetur. Nec quenquam moueat, quòd vnus à nobis liber editus eſt: nec apocrypho-*

*rum tertii & quarti libri ſomniis delectetur: quia & apud Hebraos Eſdræ Nehemiæque ſermones in vnum librum coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquatuor ſenioribus, ſunt procul abijcienda. Si quis autem ſeptuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inuerſa demonſtrat: nec poteſt vtique verum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur de veteri teſtamento, quæ apud ſeptuaginta Interpretes non habentur, velut illud: Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Aegypto vocaui filium meum, &: Videbunt in quem compunxerunt, multaque alia, quæ latiori operi reſeruamus: & quærite ab eo vbi ſcripta ſunt: cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam: certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam à me verſum eſt. Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus tranſlationi meæ, vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt ſi clauſis (quod dicitur) oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium, & beneuolentiam, qui poſt ſeptuaginta tranſlatores, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæos & Hebioniſtas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſijs dedicarunt. Quanto magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit vt interdum ſcripturæ ſenſum relinquens, vniuſcuiuslibet interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & latinus nobis vtcunque ſermo non deeſt, & de alijs magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licèt hydra ſibilet, victorque Sinon incendia iactet: nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt, abijciant. Euentilent apices, literas calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quam illorum detractione & odio deterrebor.*



## CAPVT PRIMVM.

*Infra 5. a 3. Iere. 25. c. 12. & 29. c. 10. 2. Par. 36. d. 22. 3. Eſd. 2. a 1. & 6. c. 24.*

1 IN ANNO primo Cyri re-
A gis Perſarum, vt comple-
retur verbum Domini ex
ore Ieremiæ, ſuſcitauit Do
minus ſpiritum Cyri re-
gis Perſarum: & traduxit
vocem in omni regno ſuo,
2 etiam per ſcripturam dicens: ¶ Hæc dicit
Cyrus rex Perſarum: Omnia regna terræ
dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipſe
præcepit mihi vt ædificarem ei domum
3 in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa. ¶ Quis eſt
B in vobis de vniuerſo populo eius? Sit Deus
illius cum ipſo. Aſcendat in Ieruſalē quæ
eſt in Iudæa, & ædificet domum Dñi Dei
4 Iſraël, ipſe eſt Deus qui eſt in Ieruſalē. ¶ Et
oēs reliqui in cunctis locis, vbicunq; habi-
tant, adiuuent eum viri de loco ſuo, argen-
to & auro, & ſubſtātia, & pecorib⁹, excepto
quod voluntariè offerunt tēplo Dei quod

*Dan. 9. a. 2. Iudit 1. g. 57. & 5. d 23.*

eſt in

5 eſt in Ieruſalem. ¶ Et ſurrexerunt principes
C patrũ de Iuda & Ben-iamin, & ſacerdotes
& Leuitæ, & omnis cuius Deus ſuſcitauit
ſpiritũ, vt aſcenderet ad ædificandum tem
6 plum Dñi, quod erat in Ieruſalem. ¶ Vni-
uerſiq; qui erant in circuitu, adiuuerũt ma
nus eorũ in vaſis argenteis & aureis, in ſub
ſtantia & iumẽtis, in ſuppellectili, exceptis
7 his q̃ ſpontè obtulerãt. ¶ Rex quoq; Cyrus
protulit vaſa templi Dñi, quę tulerat Na-
buchodonoſor de Ieruſalem, & poſuerat ea
8 in templo Dei ſui. ¶ Protulit autẽ ea Cyrus
D rex Perſarum per manum Mithridatis filij
Gazabar, & annumerauit ea Saſſabaſar pri
9 cipi Iudæ. ¶ Et hic eſt numerus eorũ, Phia-
læ aureæ triginta, phialæ argẽteæ mille, cul
10 tri viginti nouẽ, ¶ ſcyphi aurei triginta, ſcy-
phi argentei ſecundi quadringenti decem,
11 vaſa alia mille. ¶ Omnia vaſa aurea & argẽ
tea, quinque millia quadringenta: vniuer-
ſa tulit Saſſabaſar cum his qui aſcendebãt
de tranſmigratione Babylonis in Ieruſalẽ.

## CAPVT II.

1 HI ſunt autem prouinciæ filij q
A aſcenderũt de captiuitate quã
tranſtulerat Nabuchodonoſor
rex Babylonis in Babylonem,
& reuerſi ſunt in Ieruſalem, &
2 Iudam, vnuſquiſq; in ciuitatem ſuã. ¶ Qui
venerunt cum Zorobabel, Ieſua, Nehemia,
Saraia, Rhelaia, Mardochai, Belſan, Meſ-
phar, Beguai, Rehum, Baana, Numerus vi-
3 rorũ populi Iſrael. ¶ Filij Pharos, duo mil-
4 lia centum ſeptuaginta duo. ¶ Filij Sepha-
5 tia, trecenti ſeptuaginta duo. ¶ Filij A-
6 rea, ſeptingenti ſeptuagintaquinque. ¶ Filij
Phahath-moab filiorum Ioſue Ioab, duo
7 millia *octingenti* duodecim. ¶ Filij Aelã,
8 mille ducenti quinquaginta quatuor. ¶ Fi-
lij Zethua, nongenti quadragintaquinq;.
9 Filij Zachai, ſeptingenti ſexaginta. ¶ Filij
10 Bani, ſexcenti quadraginta duo. ¶ Filij Be-
11 bai, ſexcenti viginti tres. ¶ Filij Azgad,
12 mille ducenti vigintiduo. ¶ Filij Adonicam,
13 ſexcẽti ſexagintaſex. ¶ Filij Beguai, duo mil
14 lia quinquaginta ſex. ¶ Filij Adin, qua-
15 dringenti quinquagintaquatuor. ¶ Filij A-
16 ther, qui erant ex Ezechia, *nonaginta*
17 octo. ¶ Filij Beſai, trecenti viginti tres.
18 ¶ Filij Iora, centum duodecim. ¶ Filij Ha-
19 ſum, ducenti viginti tres. ¶ Filij Gebbar,
B nonagintaquinque. ¶ Filij Beth-lehem,
20 centum viginti tres. ¶ Viri Netupha, quin
21 quaginta ſex. ¶ Viri Anathoth, centum
22 viginti octo. ¶ Filij Azmaueth, quadragin-
23 ta duo. ¶ Filij Cariath-iarim, Cephira, &
24 Beroth, ſeptingenti quadraginta tres. ¶ Fi
25 lij Rama & Gabba, ſexcenti viginti vnus.
26 ¶ Viri Machmas, centum viginti duo. ¶ Vi
27 ri Beth-el & Hai, ducenti vigintitres. ¶ Fi
28 lij Nebo, quinquaginta duo. ¶ Filij Meg
29 bis centum quinquaginta ſex. ¶ Filij Æ-

*2. Eſdr. 7 b. 6.*
*3. Eſdr. 5 a. 1. & 7.*
*nongenti. 11.*
*nõgenti. 2.*

30 lam alterius, mille ducenti quinquaginta
31 quatuor. ¶ Filij Harim, trecenti viginti.
32 ¶ Filij Lodhadid & Ono, ſeptingenti vi-
33 gintiquinque. ¶ Filij Iericho, trecenti qua
34 draginta quinque. ¶ Filij Senaa, tria mil-
35 lia ſexcenti triginta. ¶ Sacerdotes. Filij Ia-
36 daia in domo Ieſue, nongenti ſeptuaginta
37 tres. ¶ Filij Emmer, mille quinquaginta
38 duo. ¶ Filij Pheshur, mille ducẽti quadra-
39 ginta ſeptem. ¶ Filij Harim, mille decem
40 & ſeptem. ¶ Leuitæ: Filij Ieſue & Ced-
miel filiorũ Odoniæ, ſeptuagintaquatuor.
41 ¶ Cantores: Filij Aſaph centum vigin-
42 tiocto. ¶ Filij Ianitorum: filij Sellum, filij
C Ater, filij Telmon, filij Accub filij Hatita,
filij Sobai: vniuerſi centum trigintanouẽ.
43 ¶ Nathinæi: filij Siha, filij Haſupha, filij
44 Tabbaoth, ¶ Filij Ceros, filij Siaa, filij Pha-
45 don, ¶ filij Lebana, filij Hagaba, filij Ac-
46 cub, ¶ filij Hagab, filij Semlai, filij Hana,
47 ¶ filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia, ¶ filij
48 Raſin, filij Necoda, filij Gazan. ¶ filij Aza,
49 fili Phaſea, filij Beſee, ¶ filij Aſena, filij
50 Munim, filij Nephuſim, ¶ filij Bacbuc, fi-
51 lij Hacupha, filij Harhur, ¶ filij Beſluth, fi-
52 lij Mahida, filij Harſa, ¶ filij Bercos, filij Si-
53 ſarar, filij Thema, ¶ filij Naſia, filij Hati-
54 pha, ¶ filij ſeruorum Salomonis, filij So-
55 tai, filij Sophereth, filij Pharuda, ¶ filij Ia-
56 la, filij Dercon, filij Geddel, ¶ filij Sapha-
57 tia, filij Hatil, filij Phochereth, qui erant
58 de Aſebaim, filij Ami. ¶ omnes Nathinæi,
& filij ſeruorũ Salomonis, trecenti nona-
59 ginta duo. ¶ Et hi qui aſcenderunt de
Thel-mela, Thelharſa, Cherub, & Adon,
& Emer: & non potuerunt indicare domũ
patrum ſuorum & ſemen ſuum, vtrum ex
60 Iſrael eſſent. ¶ Filij Dalaia, filij Tobia, filij
61 Necoda, ſexcenti quinquaginta duo. ¶ Et de
D filijs ſacerdotum: Filij Hobia, filij Accos,
filij Berſellai, qui accepit de filiabus Berzel
lai Galaaditis vxorem, & vocatus eſt nomi
62 ne eorum: hi quæſierunt ſcripturam genea
logiæ ſuæ, & non inuenerunt, & eiecti ſunt
63 de ſacerdotio. ¶ Et dixit Atherſatha eis
vt non comederent de Sanctaſanctorum,
donec ſurgeret ſacerdos doctus atque perfe
64 ctus. ¶ Omnis multitudo quaſi vnus, qua-
65 draginta duo millia trecenti ſexaginta, ex-
ceptis ſeruis eorum & ancillis, qui erant ſe
ptem millia, trecenti triginta ſeptem: & in
66 ipſis cãtores atq; cantatrices ducẽti. ¶ Equi
eorum *ſexcenti trigintaſex: muli eorum,
67 ducenti quadragintaquinq;: ¶ cameli eo-
rũ, quadringenti trigintaquinq;; aſini eorũ
68 ſex millia ſeptingenti viginti. ¶ Et de prin-
cipibus patrũ, cum ingrederentur templũ
Dñi quod eſt in Ieruſalẽ, ſpontè obtulerũt
in domũ Dei ad extruendã eã in loco ſuo.
69 ¶ Scđm vires ſuas dederunt impẽſas operis,
auri ſolidos *quadraginta* millia & mille,
argẽti mnas quinq; millia, & veſtes ſacer-

*ſeptingenti 1.*
*ſexaginta 1.*

70 dotales centum. ¶Habitauerunt ergo ſacer-
dotes, & Leuitæ, & de populo, & cantores.
& ianitores, & Nathinæi in vrbibus ſuis,
vniuerſusq; Iſraël in ciuitatibus ſuis.

## CAPVT III.

1 IAmq; venerat mẽſis ſeptimus
A & erant filij Iſraël in ciuitati *3. Eſdr. 5. c. 47.*
2 bus ſuis: congregatus eſt ergo
populus quaſi vir vnus in Ie-
ruſalẽ: & ſurrexit Ioſue filius
Ioſedech, & fratres eius ſacerdotes, & Zoro
babel filius Salathiel, & fratres eius, & ædi-
ficauerũt altare Dei Iſraël, vt offerrẽt Deo
holocauſta, ſicut ſcriptũ eſt in lege Moyſi
3 viri Dei. ¶Collocauerũt aũt altare Dei ſup
baſes ſuas, deterrentibus eos per circuitũ
populis terrarũ: & obtulerũt ſup illud ho-
4 locauſtũ Dño manè, & veſperè. ¶Fecerũtq;
ſolennitatẽ tabernaculorũ, ſicut ſcriptum
eſt: & holocauſtũ diebus ſingulis p ordinẽ,
ſecũdum præceptum, opus diei in die ſuo.
5 ¶Et poſt hæc holocauſtũ iuge tã in Calen-
B dis q̃ in vniuerſis ſolẽnitatibus Dñi q̃ erãt
conſecratæ & in oĩbus in quibus vltrò offe
6 rebatur munus Dño. ¶A primo die menſis
ſeptimi cęperunt offerre holocauſtũ Dño:
porrò templum Dei nondũ fundatũ erat.
7 ¶Dederunt autem pecunias latomis & cæ-
mentarijs: cibum quoq; & potum, & oleũ
Sidonijs Tyrijſq;, vt deferrẽt ligna cedrina
de Libano ad mare Ioppem, iuxta q̃d præ-
8 ceperat Cyrus rex Perſarum, eis. ¶Anno au
tem ſecundo aduentus eorũ ad templum
Dei in Ieruſalem, menſe ſecũdo, cœperũt
Zorobabel filius Salathiel, & Ioſue filius
Ioſedec, & reliqui de fratrib' eorũ ſacerdo
tes & Leuitæ, & oẽs qui venerant de capti-
uitate in Ieruſalẽ: & cõſtituerunt Leuitas
C à vigĩti annis, & ſuprà, vt vrgerẽt op' Dñi.
9 ¶Stetitq; Ioſue & filij eius & fatres eius &
Cedmihel, & filij ei', & filij Iuda, quaſi vir
vn' vt inſtarent ſup eos qui faciebãt opus
in tẽplo Dei: filij Henadad, & filij eorũ, &
10 fratres eorum Leuitæ. ¶Fundato igitur à cę
mentarijs templo Dñi, ſteterũt ſacerdotes
in ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ filij A-
ſaph in cymbalis, vt laudarent Deum per
11 manus Dauid regis Iſraël. ¶Et concinnebãt
in hymnis & confeſſione Dño: Quoniã bo-
nus: quoniam in æternum miſericordia e-
ius ſuper Iſraël. Omnis quoq; populus vo
ciferabatur clamore magno in laudando
Dñm, eò quòd fundatum eſſet templũ Do
12 mini. ¶Plurimi ẽt de ſacerdotibus & Leui-
tis & principes patrum, & ſeniores qui vi-
derant templũ prius cum fundatum eſſet,
& hoc templum in oculis eorum, flebant
voce magna, & multi vociferãtes in lętitia,
13 eleuabant vocem. ¶Nec poterat quiſquam
agnoſcere vocẽ clamoris lætantiũ, & vocẽ
fletus populi: cõmixtĩ.n. populus vocifera-
bat clamore magno, & vox audiebat̃ p̄cul.

## CAPVT IIII.

1 AVdierunt autẽ hoſtes Iudæ & *3. Eſdr. 5.*
A Ben-iamin, quia filij captiui *c. 66.*
tatis ędificarent templũ Dño
2 Deo Iſraël. ¶Et accedentes ad
Zorobabel, & ad principes
patrũ, dixerunt eis: Ædificemus vobiſcũ,
quia ita vt vos, quærimus Deũ veſtrũ: ecce
nos immolauimus victimas à dieb' Aſor-
haddan regis Aſſur, qui adduxit nos huc.
3 ¶Et dixit eis Zorobabel, & Ioſue, & reliqui
principes patrũ Iſraël: Nõ eſt vobis & no-
bis vt ædificemus domũ Deo nr̃o: ſed noſ
ipſi ſoli ædificabimus Dño Deo noſtro, ſi-
4 cut p̃cepit nobis Cyrus rex Perſarũ. ¶Factũ
eſt igitur vt populus terræ impediret man'
populi Iudæ, & turbaret eos in ædificãdo.
5 ¶Cõduxerũt ãt̃q; aduerſus eos cõſiliatores, vt
deſtruerent cõſiliũ eorũ oĩbus diebus Cyri
regis Perſarũ, & vſq; ad regnũ Darij regis
6 Perſarũ. ¶In regno aũt Aſſueri *in princi-
pio regni eius ſcripſerunt accuſationẽ ad- *3. Eſdr. 2. c. 16.*
7 uerſus habitatores Iudę & Ieruſalẽ. ¶Et in ** ipſe eſt Artaxerxes.*
diebus Artaxerxis ſcripſit BeſelãMithrida-
tes, & Thabeel, & reliqui q̃ erãt in cõſilio
eorũ, ad Artaxerxẽ regẽ Perſarũ. Epiſtola
aũt accuſationis ſcripta erat Syriacè, & le-
8 gebatur ſermone Syro. ¶Reũ Beel-teem &
B Samſai Scriba ſcripſerũt epiſtolã vnã de Ie
9 ruſalẽ Artaxerxi regi huiuſcemodi: ¶REVM
BEELTEEM, & Samſai ſcriba, & reliqui cõ-
ſiliatores eorũ, Dinæi, & Apharſathachæi,
Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi, Babylonij,
10 Suſanechæi, ¶Dieui, & Ælamitæ: ¶& cæteri
de Gentibus, quas trãſtulit Aſenaphar ma-
gnus & glorioſus: & habitare eas fecit in ci
uitatib' Samariæ, & in reliquis regionibus
11 trãs Flumen in pace. ¶(Hoc eſt exẽplar epi-
ſtolæ quã miſerũt ad eũ) Artaxerxi regi, ſer
ui tui, viri qui ſunt trans Fluuiũ, ſalutẽ di-
12 cunt. ¶Notũ ſit regi, q̃a Iudæi qui aſcende-
rũt à te ad nos, venerũt in Ieruſalẽ ciuitatẽ
rebellẽ & peſſimã, quam ædificant, extruẽ
tes muros eius, & parietes componentes.
13 ¶Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi ciuitas
C illa ædificata fuerit, & muri eius inſtaura-
ti, tributum, & vectigal, & annuos redditus
non dabunt, & vſque ad reges hæc noxa p̃-
14 ueniet. ¶Nos autem memores ſalis, quod
in palatio comedimus, & quia læſiones re-
gis videre nefas ducimus: idcirco miſimus
15 & nunciauimus regi, ¶vt recenſeas in libris
hiſtoriarum patrum tuorum, & inuenies
ſcriptum in commentarijs, & ſcies quoniã
vrbs illa, vrbs rebellis eſt, & nocens re-
gibus & prouincijs, & bella concitantur in
ea ex diebus antiquis: quam ob rem & ci-
16 uitas ipſa deſtructa eſt. ¶Nuntiamus nos re
gi, quoniam ſi ciuitas illa ædificata fue-
rit, & muri ipſius inſtaurati, poſſeſſionem
17 trans Fluuium nõ habebis. ¶Verbum mi-
ſit rex ad Reũ Beel-teem, & Samſai ſcri-

bam

bam,& ad reliquos qui erant in cõſilio eo-
rum habitatores Samariæ , & cæteris trans
18 fluuium,ſalutem dicens, & pacem. ¶ACCV
SATIO quam miſiſti ad nos manifeſtè le-
19 cta eſt corã me, & à me præceptum eſt : &
D recenſuerunt,inueneruntq; : quoniam ci-
uitas illa à diebus antiq̃s aduerſum reges
rebellat , & ſeditiones & prælia concitētur
20 in ea. ¶ Nam & reges fortiſſimi fuerunt in
Ieruſalem,qui & dominati ſunt oĩ regioni
quæ trans fluuium eſt.Tributū quoq; & ve
21 ctigal, & redditus accipiebant.¶Nunc ergo
audite ſententiam. Prohibeatis viros illos,
vt vrbs illa non ædificetur, donec ſi fortè à
22 me iuſſum fuerit . ¶ Videte ne negligenter
hoc impleatis, & paulatim creſcat malum
23 contra reges.¶Itaque exemplum edicti Ar-
—9. taxerxis regis lectum eſt coram Reum-Be-
el-teem & Samſai ſcriba,& conſiliarijs eo
rū:& abierunt feſtini in Ieruſalem ad Iu-
dæos,& prohibuerunt eos in brachio & ro-
24 bore. ¶ Tunc intermiſſum eſt opus domus
Dñi in Ieruſalem,& non fiebat vſq; ad an
num ſecundum regni Darij regis Perſarū .

## CAPVT V.

3.Eſd. 5. a.3.
1 PRophetauerunt aūt Aggæus ꝓ
A pheta,& Zacharias filius Ad
do , prophetantes ad Iudæos
qui erant in Iudæa & Ieruſa-
2 lē,in noĩe Dei Iſraël. ¶ Tunc
ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel . &
Ioſue filius Ioſedec : & cœperunt ædificare
tēplū Dei in Ieruſalē,& cū eis ꝓphetę Dei
3 adiuuantes eos. ¶ In ipſo autem tēpore ve-
nit ad eos Thathanai qui erat dux trãs flu-
mē.& Sthar-buzanai,& cõſiliarij eorum :
ſic dixerunt eis.Quis dedit vobis conſilium
vt domum hanc ædificaretis,& muros eius
4 inſtauraretis? ¶Ad quod reſpondimus eis ,
quæ eſſent nomina hominum authorum
5 ædificationis illius. ¶Oculus autem Dei eo-
rum factus eſt ſuper ſenes Iudęorum,& nõ
B potuerunt inhibere eos. Placuitq; vt res ad
Darium referretur, & tunc ſatisfacerēt ad-
6 uerſus accuſationē illam. ¶ Exēplar epiſto-
læ quam miſit Thathanai dux regionis trãs
flumē , & Sthar-buzanai, & conſiliatores
eius Arphaſachæi,qui erant trans flumen,
7 ad Darium regem.¶Sermo quē miſerãt ei ,
ſic ſcriptus erat : DARIO REGI pax omnis.
8 ¶Notum ſit regi iſſe nos ad Iudæam prouin
ciam , ad domum Dei magni, quæ ædifi-
catur lapide impolito , & ligna ponuntur
in parietibus:opuſq; illud diligēter extrui-
tur,& creſcit in manibus eorum. ¶Interro-
9 gauim⁹ ergo ſenes illos,& ita diximus eis :
Quis dedit vobis poteſtatem , vt domum
hanc ædificaretis, & muros hos inſtaurare-
10 tis? ¶Sed & nomina eorum quæſiuimus ab
C eis,vt nunciaremus tibi : ſcripſimuſq; no-
mina eorū virorum qui ſunt principes in
11 eis.¶Huiuſcemodi autem ſermonem rñde-
runt nobis,dicentes : Nos ſumus ſerui Dei
cœli & terræ , & ædificamus tēplum quod
erat extructū ante hos annos multos:quòd
que rex Iſraël magnus ædificauerat & ex-
12 truxerat.¶Poſtquàm aūt ad iracundiam ꝓ-
uocauerunt patres noſtri Deum cœli, tradi
dit eos in manus Nabuchodonoſor regis
Babylonis Chaldæi:domum quoque hanc
deſtruxit, & populum eius tranſtulit in Ba
13 bylonem. ¶ Anno autem primo Cyri regis
Babylonis Cyrus rex propoſuit edictū , vt
14 domus Dei ædificaretur. ¶ Nam & vaſa tē-
D pli Dei aurea & argentea quę Nabuchodo
noſor tulerat de templo quod erat in Ieru
ſalem,& aſportauerat ea in templū Baby-
lonis, protulit Cyrus rex de templo Babylo
nis, & data ſunt Saſſabaſar vocabulo , quē
15 & principem conſtituit, ¶dixitq; : Hæc va-
ſa tolle , & vade:& pone ea in tēplo quod
eſt in Ieruſalem , & domus Dei ædificetur
16 in loco ſuo. ¶ Tunc itaq; Saſſabaſar ille ve-
nit,& poſuit fundamenta templi Dei in Ie
ruſalem,& ex eo tempore vſq; nunc ædifi-
17 catur,& necdum completum eſt.¶Nunc er
go ſi videtur regi bonum recenſeatur in
bibliotheca regis , q̃ eſt in Babylone, vtrū
nam à Cyro rege iuſſum fuerit vt ædificare
tur domus Dei in Ieruſalem , & voluntatē
regis ſuper hac re mittat ad nos .

## CAPVT VI.

1 TVnc Darius rex præcepit,& re- 3.Eſd.6. c 23.
A cenſuerunt in bibliotheca li-
brorum, qui erant repoſiti in Supra 1. a. 1.
2 Babylone , ¶ & inuentum eſt
in Ecbatanis , quod eſt caſtrū 2.Par.36 d.22.
in Medena prouincia, volumen vnum, ta-
liſque ſcriptus erat in eo commentarius : Iere. 25.c 12. & 29. c.10.
3 ¶ANNO PRIMO Cyri regis , Cyrus rex
decreuit vt domus Dei ædificaretur,q̃ eſt in
Ieruſalem , in loco vbi immolent hoſtias , 3.Eſd.1.g 57.& 2.a 1.& 6.c. 24.
& vt ponant fundamenta ſupportantia al-
titudinem cubitorū ſexaginta , & latitudi-
4 nem cubitorum ſexaginta,¶ordines de lapi
dibus impolitis tres,& ſic ordines de lignis Dan. 9.d 2.
nouis:ſumptus autem de domo regis dabū
5 tur. ¶ Sed & vaſa templi Dei aurea & argē-
tea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de tem-
plo Ieruſalē,& attulerat ea in Babylonem,
B reddantur & referantur in templum in Ie-
ruſalem in locum ſuum:quæ & poſita ſunt
6 in templo Dei. ¶ Nunc ergo Thathanai dux
regionis q̃ eſt trãs flumen, Sthar-buzanai ,
& conſiliarij veſtri Apharſachæi , qui eſtis
7 trans Flumen , procul recedite ab illis, ¶ &
dimittite fieri tēplum Dei illud à duce Iu-
dæorum, & à ſenioribus eorum , vt domū
8 Dei illam ædificent in loco ſuo . ¶ Sed & à
me præceptum eſt quid oporteat fieri à
presbyteris Iudæorum illis , vt ædificetur
domus Dei, ſcilicet vt de arca regis, id eſt ,
de tributis quæ dantur de regione trãs Flu-
men , ſtudioſè ſumptus dentur viris il-

9 iis, ne impediatur opus. ¶ Quod ſi neceſſe
fuerit, & vitulos, & agnos, & hædos in holo
cauſtum Deo cœli, frumentum, ſal, vinũ, &
oleum, ſecũdum ritum ſacerdotũ qui ſunt
in Ieruſalem, detur eis per ſingulos dies: ne
10 ſit in aliquo querimonia. ¶ Et offerant ob
lationes Deo cœli, orentq; pro vita regis, &
11 filiorum eius. ¶ A me ergo poſitum eſt decre
tum, Vt omnis homo qui hanc mutauerit
iuſſionem, tollatur lignũ de domo ipſius,
& erigatur, & configatur in eo: domus autẽ
12 eius publicetur. ¶ Deus autem qui habitare
fecit nomen ſuũ ibi, diſſipet omnia regna,
C & populum qui extẽderit manum ſuam vt
repugnet & diſſipet domum Dei illam quę
eſt in Ieruſalem. Ego Darius ſtatui decretũ,
‖ 3. *Eſd.* 7 *a.* 1. 13 quòd ſtudioſe impleri volo. ¶ ‖Igitur Tha-
thanai dux regionis trans Flumen, & Sthar
buzanai, & cõſiliarij eius, ſecundũ q̃d pręce
perat Darius rex, ſic diligẽter executi ſunt.
14 ¶ Seniores autem Iudęorum ædificabant &
proſperabant iuxta prophetiam Aggæi pro
phetæ, & Zachariæ filij Addo: & ædificaue
runt & conſtruxerunt iubente Deo Iſrael,
& iubente Cyro & Dario, & Artaxerxe regi
15 bus Perſarum: ¶ & compleuerunt domum
Dei iſtam, vſq; ad diem tertiũ mẽſis Adar,
16 qui eſt annus ſextus Darij regis. ¶ Fecerunt
autem filij Iſraël ſacerdotes & Leuitæ, &
reliqui filiorum trãſmigrationis, dedicatio
17 nem domus Dei in gaudio. ¶ Et obtulerunt
D in dedicatione domus Dei vitulos centum,
arietes ducẽtos, agnos quadringẽtos, hircos
caprarũ pro peccato toti⁹ Iſraël duodecim,
18 iuxta numerũ tribuum Iſraël. ¶ Et ſtatuerũt
ſacerdotes ĩ ordinibus ſuis, & Leuitas in vi
cibus ſuis ſuper opera Dei in Ieruſalẽ, ſicut
‖ *Nu.* 3. *a.* 6. & 8. *b.* 9. 19 ſcriptum eſt in ‖ libro Moyſi. ¶ Fecerunt
autem filij Iſraël tranſmigrationis, Paſcha
20 quartadecima die menſis primi. ¶ Purificati
enim fuerãt ſacerdotes & Leuitę quaſi vn⁹:
omnes mundi ad immolãdum Paſcha vni
uerſis filijs trãſmigrationis & fratribus ſuis
21 ſacerdotibus, & ſibi. ¶ Et comederunt filij
Iſraël qui reuerſi fuerãt de trãſmigratione,
& oẽs qui ſe ſeparauerant à coinquinatio-
ne Gentium terræ ad eos, vt quærerent Do-
22 minum Deum Iſraël. ¶ Et fecerunt ſolenni
tatem azymorum ſeptẽ diebus in lætitia,
qm̃ lætificauerat eos Dominus, & conuerte
rat cor regis Aſſur ad eos, vt adiuuaret ma-
nus eorum in opere domus Dñi Dei Iſrael.

## CAPVT VII.

3. *Eſd.* 8. *a.* 2.
1 POſt hæc autem verba in regno
A Artaxerxis regis Perſarum, Eſ
dras filius Saraiæ, filij Azarię,
2 filij Helciæ, ¶ filij Sellum, filij
3 Sadoc, filij Achitob, ¶ filij Ama
4 riæ, filij Azariæ, filij Maraioth, ¶ filij Zarah
5 ię, filij Ozi, filij Bocci, ¶ filij Abiſue, filij Phi
nees, filij Eleazar, filij Aaron ſacerdotis ab
6 initio. ¶ Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone,
& ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quã Do-
minus Deus dedit Iſrael: & dedit ei rex ſe-
cundum manum Dñi Dei eius ſuper eum,
7 omnem petitionem eius. ¶ Et aſcenderunt
de filijs Iſraël, & de filijs ſacerdotum, & de
filijs Leuitarum, & de cantoribus & de ia-
nitoribus, & de Nathinęis in Ieruſalem an
8 no ſeptimo Artaxerxis regis. ¶ Et venerunt
in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus
9 ſeptimus regis. ¶ Quia in primo die menſis
primi cœpit aſcendere de Babylone, & in
primo die mẽſis quinti venit in Ieruſalem
10 iuxta manum Dei ſui bonam ſuper ſe. ¶ Eſ-
dras autem parauit cor ſuũ, vt inueſtigaret
legem Domini, & faceret & doceret in Iſ-
11 raël præceptum, & iudicium. ¶ Hoc eſt au-
B tem exẽplar epiſtolæ edicti, quod dedit rex
Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti ſcribæ erudito
in ſermonibus & præceptis Dñi, & ceremo
12 nijs eius in Iſrael. ¶ ARTAXERXES
rex regum, Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei
13 cœli doctiſſimo, ſalutem. ¶ A me decretum
eſt. vt cuicunq; placuerit in regno meo de
populo Iſrael, & de ſacerdotibus eius, & de
Leuitis ire in Ieruſalem, tecum vadat.
14 ¶ A facie enim regis & ſeptem conſiliato-
rum eius miſſus es, vt viſites Iudæam &
Ieruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu
15 tua: ¶ & vt feras argentum & aurum quod
rex & conſiliatores eius ſpontè obtulerunt
Deo Iſraël, cuius in Ieruſalem tabernaculũ
16 eſt. ¶ Et omne argentum & aurum quodcun
que inueneris in vniuerſa prouincia Baby-
lonis, & popul⁹ offerre voluerit, & de ſacer
dotib⁹ qui ſpõtè obtulerint domui Dei ſui
17 q̃ eſt in Ieruſalẽ, ¶ liberè accipe, & ſtudioſè
eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos,
C & ſacrificia, & libamina eorũ, & offer ea ſu
per altare tẽpli Dei veſtri quod eſt in Ieru-
18 ſalẽ. ¶ Sed & ſiquid tibi & fratribus tuis pla-
cuerit de reliquo argẽto & auro vt faciatis
19 iuxta volũtatẽ Dei vr̃i, facite. ¶ Vaſa quoq;
q̃ dant tibi in miniſteriũ domus Dei tui, tra
20 de in cõſpectu Dei in Ieruſalẽ. ¶ Sed & cæte
ra quib⁹ opus fuerit in domũ Dei tui q̃tun
cunque neceſſe eſt, vt expendas, dabis de
21 theſauro & de fiſco regis, ¶ & à me. Ego Ar-
taxerxes rex ſtatui atque decreui omnibus
cuſtodibus arcę publicę q̃ ſunt trãs Flumẽ,
vt quodcunque petierit à vobis Eſdra ſacer
dos, ſcriba legis Dei cęli abſque mora detis,
22 ¶ vſque ad argenti talenta centum, & vſque
ad frumẽti coros centum, & vſq; ad vini ba
tos centum, & vſque ad batos olei centum,
23 ſal verò abſque menſura. ¶ Omne quod ad
ritum Dei cęli pertinet, tribuatur diligẽter
D in domo Dei cœli: ne fortè iraſcatur contra
24 regnum regis, & filiorum eius. ¶ Vobis
quoq; notum facimus de vniuerſis ſacerdo
tibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitori-
bus, Nathinæis, & miniſtris dom⁹ Dei hui⁹
vt vectigal, & tributum, & annonas non ha

beatis

25 beatis poteſtatẽ imponendi ſuper eos. ⁋Tu
aũt Eſdra ſecundũ ſapiẽtiam Dei tui, quæ
eſt in manu tua, conſtitue iudices & præſi-
des, vt iudicent omni populo qui eſt trans
Flumen, his videlicet qui nouerunt legem
26 Dei tui, ſed & imperitos docete liberè. ⁋Et
omnis qui non fecerit legem Dei tui, & le-
gem regis diligenter, iudiciũ erit de eo, ſiue
in mortẽ, ſiue in exiliũ, ſiue in condẽnatio-
27 nẽ ſubſtantiæ eius, vel certè in carcerẽ. ⁋Be
nedictus Dñs Deus patrũ nr̃orũ, qui dedit
hoc in corde regis vt glorificaret domũ Dñi
28 quæ eſt in Ieruſalẽ, ⁋& in me inclinauit mi
ſericordiam ſuam coram rege & conſiliato
ribus eius, & vniuerſis principibus regis po
tentibus: & ego confortatus manu Domini
Dei mei quæ erat in me, congregaui de Iſ-
raël principes qui aſcenderent mecum.

## CAPVT VIII.

*3. Eſd. 8. 31.*
1 HI ſunt ergo principes familiarũ
A & genealogia eorum qui aſcẽ-
derunt mecum in regno Arta
2 xerxis regis, de Babylone. ⁋De
filijs Phinees, Gerſom. De fi
lijs Ithamar, Daniel. De filijs Dauid, Hat-
3 tus. ⁋De filijs Secheniæ, & de filijs Pharos,
Zacharias: & cum eo numerati ſunt viri, cẽ
4 tũ quinquaginta. ⁋De filijs Phahath-mo-
ab, Elioenai filius Zarehæ: & cum eo du-
5 centi viri. ⁋De filijs Secheniæ, filius Eze-
6 chiel: & cum eo trecenti viri. ⁋De filijs A-
dan, Abed filius Ionathan: & cum eo quin
7 quaginta viri. ⁋De filijs Alam, Iſaias, filius
8 Athaliæ, & cum eo ſeptuaginta viri. ⁋De
filijs Saphatiæ, Zebedia filius Michael: &
9 cum eo octoginta viri. ⁋De filijs Ioab, Obe-
B dia filius Iahiel: & cum eo ducenti decẽ &
10 octo viri. ⁋De filijs Selomith, filꝰ Ioſphiæ:
11 & cum eo centum ſexaginta viri. ⁋De filijs
Bebai, Zacharias filius Bebai: & cum eo vi
12 ginti octo viri. ⁋De filijs Azgad, Iohanan fi-
lius Eccetan: & cum eo centum & decem
13 viri. ⁋De filijs Adonicam, qui erant nouiſ-
ſimi, & hæc nomina eorum, Elipheleth,
& Iehiel, & Samaias: & cum eis ſexaginta
14 viri. ⁋De filijs Begui, Vthai & Zachur: &
15 cum eis ſeptuaginta viri. ⁋Congregaui au-
tem eos ad fluuium qui decurrit ad Ahua,
C & manſimus ibi tribus diebus: quæſiuique
in populo & in ſacerdotibus de filijs Le-
16 ui, & non inueni ibi. ⁋Itaque miſi Elié-
zer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, &
Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan, &
Zachariam, & Moſollam principes: & Ioia
17 rib, & Elnathan ſapientes. ⁋Et miſi eos
ad Eddo, qui eſt primus in Chaſphiæ loco:
& poſui in ore eorum verba quæ loqueren
tur ad Eddo, & fratres eius Nathineos in lo
co Chaſphiæ, vt adducerẽt nobis miniſtros
18 domus Dei noſtri. ⁋Et adduxerunt nobis
per manũ Dei noſtri bonam ſuper nos, vi-
rum doctiſſimũ de filijs Moholi, filij Leui,
D filij Iſraël, & Sarabiam & filios eius, & fra-
19 tres eius, decem & octo: ⁋& Haſabiam, &
cum eo Iſaiam de filijs Merari, fratreſque
20 eius, & filios eius viginti. ⁋Et de Nathi-
næis quos dederat Dauid, & principes ad
miniſteria Leuitarum: Nathinæos ducen
tos viginti: omnes hi ſuis nominibus voca
21 bantur. ⁋Et prædicaui ibi ieiunium iuxta
fluuiũ Ahaua, vt affligeremur coram Do-
mino Deo noſtro, & peteremus ab eo viam
rectam nobis & filijs noſtris, vniuerſæque
22 ſubſtantiæ noſtræ. ⁋Erubui enim petere
regem auxilium & equites, qui defenderẽt
nos ab inimico in via, quia dixeramus re-
gi, Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes qui
quærunt eũ in bonitate: & imperiũ eius &
fortitudo eius, & furor ſuper omnes q̃ dere
23 linquũt eum. ⁋Ieiunauimus autem, & ro-
E gauimus Deum noſtrum pro hoc: & eue-
24 nit nobis proſperè. ⁋Et ſeparaui de principi
bus ſacerdotum duodecim, Sarabiã, & Ha-
ſabiam, & cum eis de fratribus eorum de-
25 cem: ⁋appendique eis argentum & aurum,
& vaſa cõſecrata domus Dei noſtri, quę ob
tulerat rex & conſiliatores eius, & princi-
pes eius, vniuerſusq; Iſraël eorũ qui inuen
26 ti fuerant: ⁋& appendi in manibus eorum
argenti talenta ſexcẽta quinquaginta, & va
27 ſa argẽtea centum, auri centum talenta: ⁋&
crateres aureos viginti, qui habebãt ſolidos
millenos, & vaſa æris fulgentis optimi duo
28 pulcra, vt aurum. ⁋Et dixi eis: Vos ſancti
Domini, & vaſa ſancta, & argentum & au-
rum quod ſpõtè oblatum eſt Domino Deo
29 patrum *noſtrorum*. ⁋Vigilate & cuſtodite, *veſtrorũ
F donec appendatis coram principibus ſacer
dotum, & Leuitarum, & ducibus familia- 9.
rum Iſraël in Ieruſalẽ in theſaurũ domus
30 Domini. ⁋Suſceperunt autem ſacerdotes &
Leuitæ pondus argenti & auri & vaſorum,
vt deferent Ieruſalem in domũ Dei noſtri.
31 ⁋Promouimus ergo à flumine Ahaua duo-
decimo die menſis primi vt pergeremus Ie
ruſalem: & manus Dei noſtri fuit ſuper
nos, & liberauit nos de manu inimici & in
32 ſidiatoris in via. ⁋Et venimus Ieruſalem:
33 & manſimus ibi tribus diebus. ⁋Die au-
tem quarta appenſum eſt argentum & au-
rum, & vaſa in domo Dei noſtri per manũ
Meremoth filij Vriæ ſacerdotis, & cum eo
Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed
filius Ioſue, & Noadaia filius Bennoi Leui
34 tæ, ⁋iuxta numerum & põdus omnium:
deſcriptumque eſt omne pondus in tempo
35 re illo. ⁋Sed & qui venerant de captiuitate
filij tranſmigrationis obtulerunt holocau-
ſtomata Deo Iſraël, vitulos duodecim
pro omni populo Iſraël, arietes nonagin-
ta ſex, agnos ſeptuagintaſeptem, hir-
cos pro peccato duodecim. omnia in holo
36 cauſtum Domino. ⁋Dederunt autem ædi-
cta regis ſatrapis qui erant de conſpectu re

gis, & ducibus trans Flumen, & eleuaue-
runt populum & domum Dei.

CAPVT IX.

1.Eſd.8. c.69. 1 POſtquàm autem hęc completa
A ſunt, acceſſerunt ad me princi
pes dicentes: Non eſt ſepara-
tus populus Iſraël, & ſacerdo
tes & Leuitæ à populis terra-
rum, & de abominationibus eorũ, Chana-
næi videlicet, & Hethæi, & Pherezęi, & Ie-
buſæi, & Ammonitarum, & Moabitarum,
2 & Ægyptiorum, & Amorrheorum. ¶Tule-
runt enim de filiabus eorũ ſibi & filijs ſuis,
& commiſcuerunt ſemẽ ſanctum cum popu-
lis terrarũ. Manus enim principum & ma-
giſtratuum fuit in tranſgreſſione hac prima.
3 ¶Cumq; audiſſem ſermonem iſtum, ſcidi
pallium meum & tunicam, & euelli capil-
los capitis mei & barbæ, & ſedi mœrens.
4 ¶Conuenerunt autem ad me omnes qui ti-
mebant verbum Dei Iſraël, pro trãſgreſſio-
ne eorũ qui de captiuitate venerant: & ego
ſedebam triſtis, vſq; ad ſacrificium veſper-
5 tinum. ¶Et in ſacrificio veſpertino ſurrexi
B de afflictione mea, & ſciſſo pallio & tunica,
curuaui genua mea, & expãdi manus meas
6 ad Dñm Deum meũ, & dixi: ¶Deus meus,
cõfundor & erubeſco leuare faciem meam
ad te, quoniam iniquitates noſtræ multipli
-.6. catæ ſunt ſuper caput noſtrum, & delicta
7 noſtra creuerunt vſque ad cœlum, ¶à die-
bus patrum noſtrorum: Sed & noſipſi pec
cauimus grauiter vſque ad diem hanc, &
pro 1. in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ip-
ſi, & reges noſtri, & ſacerdotes noſtri in ma
-1. num regum terrarum, & in gladium, &
-1. in captiuitatem, & in rapinam, & in con-
8 fuſionem vultus, ſicut & die hac. ¶Et nunc
quaſi parum & ad momentum facta eſt de-
precatio noſtra apud Dominum Deum no-
pauillus. ſtrum, vt dimitterentur nobis reliquiæ, &
4. C daretur nobis pax illius in loco ſancto ei⁹,
& illuminaret oculos noſtros Deus noſter
& daret nobis vitam modicam in ſeruitute
9 noſtra, ¶quia ſerui ſumus, & in ſeruitute
noſtra non dereliquit nos Deus noſter: &
inclinauit ſuper nos miſericordiam coram
rege Perſarum, vt daret nobis vitam & ſu-
blimaret domum Dei noſtri, & extrueret ſo
ſepem. 1 litudines eius, vt daret nobis ſpem in Iuda
Domine 10 & Ieruſalem. ¶Et nũc quid dicemus Deus
noſter, poſt hæc? quia dereliquimus manda
11 ta tua, ¶quæ præcepiſti in manu ſeruorum
Deut.7. tuorum prophetarum, dicens: ‖ Terra ad
a.3. quam vos ingredimini vt poſſideatis eam,
terra immunda eſt iuxta immunditiam po
pulorum, cæterarumq́; terrarum, abomina
tionibus eorũ qui repleuerunt eam ab ore
-1. 12 vſq; ad os in coinquinatione ſua. ¶Nunc
ergo filias veſtras ne detis filijs eorum, & fi
D lias eorum ne accipiatis filijs veſtris: & nõ
quæratis pacem eorum, & proſperitatẽ eo-
rum vſq; in æternum, vt confortemini, &
comedatis quæ bona ſunt terræ, & hæredes
13 habeatis filios vſos vſq; in ſeculũ. ¶Et poſt
oĩa quæ venerunt ſuper nos in opibus nr̃is
peſſimis, & ĩ delicto nr̃o magno, qa tu De⁹
nr̃, liberaſti nos de iniquitate noſtra & de-
14 diſti nobis ſalutem, ſicut eſt hodie, ¶vt non
conuerteremur, & irrita faceremus manda
ta tua, neq; matrimonia iungeremus cum
populis abominationum iſtarum. Nũquid
iratus es nobis vſq; ad conſummationem,
ne dimitteres nobis reliquias ad ſalutem?
15 ¶Domine Deus Iſraël, iuſtus es tu: qm̃ dere
licti ſumus, qui ſaluaremur ſicut die hac.
Ecce coram te ſumus in delicto noſtro. Nõ
enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAPVT X.

1 SIc ergo orante Eſdra, & implo- 3.Eſd.8
A rante Deum, & flente, & ia- g.91.
cente ante templum Dei, col- eo.1.
lectus eſt ad eũ de Iſraël cętus
grãdis nimis, virorum, & mu-
lierum, & puerorũ: & fleuit populus fletu
2 multo. ¶Et reſpondit Sechenias filius Ie-
hiel de filijs Ælam, & dixit Eſdræ: Nos pręuaricati ſumus in Deum noſtrorum, & du-
ximus vxores alienigenas de populis terræ:
& nunc ſi eſt pęnitẽtia in Iſraël ſuper hoc,
3 ¶percutiamus fędus cum Dño Deo noſtro, 1.
vt proijciamus vniuerſas vxores, & eos qui
de his nati ſunt, iuxta voluntatem Domi-
ni, & eorum qui timẽt præceptum Domini
4 Dei noſtri: ſecũdum legem fiat. ¶Surge, tuũ
eſt diſcernere: noſque erimus tecum: con-
5 fortare, & fac. ¶Surrexit ergo Eſdras, & adiu
rauit principes ſacerdotum & Leuitarum,
& omnem Iſrael, vt facerent ſecundùm
6 verbum hoc: & iurauerunt. ¶Et ſurrexit
Eſdras ante domum Dei, & abijt ad cubi-
culum Iohanan filij Eliaſib, & ingreſſus eſt
illud: panem non comedit, & aquam non
bibit: lugebat enim trãſgreſſionem eorum
7 qui venerãt de captiuitate. ¶Et miſſa eſt vox
B in Iuda & in Ieruſalem omnibus filijs trãſ
migrationis: vt congregarentur in Ieruſa-
8 lem. ¶Et omnis qui non venerit in tribus
diebus, iuxta cõſilium principũ ſeniorum,
auferetur vniuerſa ſubſtantia eius, & ipſe
9 abijcietur de cętu trãſmigrationis. ¶Conue-
nerunt igĩ omnes viri Iuda & Beniamin
in Ieruſalem tribus diebus, ipſe eſt menſis
nonus, viceſima die menſis: & ſedit omnis
populus in platea domus Dei, tremẽtes pro
10 peccato & pluuijs. ¶Et ſurrexit Eſdras ſacer
dos, & dixit ad eos: Vos tranſgreſſi eſtis, &
duxiſtis vxores alienigenas, vt adderetis
11 ſuper delictum Iſrael. ¶Et nunc date
confeſſionem Domino Deo patrum veſtro-
rum, & facite placitum eius: & ſeparamini
à populis terræ, & ab vxoribus alienigenis.
12 ¶Et reſpondit vniuerſa multitudo, dixitque
voce magna: Iuxta verbum tuum ad nos, ſic
fiat.

13 fiat. ¶Veruntamē quia populus multus eſt,
& tempus pluuiæ, & non ſuſtinemus ſtare
foris, & opus nō eſt diei vnius vel duorum
(vehementer quippe peccauimus in ſermo
14 ne iſto) ¶ conſtituantur principes in vniuer
ſa multitudine: & omnes in ciuitatibus no
ſtris qui duxerunt vxores alienigenas, ve-
niant in temporibus ſtatutis, & cum his ſe
niores per ciuitatem, & ciuitatem, & iudi-
ces eius, donec auertat ira Dei noſtri à no-
15 bis ſuper peccato hoc. ¶Igitur Ionathan fi-
C lius Azahel, & Iaazia filius Thecuæ, ſtete-
rūt ſuper hoc, & Meſollā & Sebethai Leui-
16 tes adiuuerunt eos, ¶Feceruntq́; ſic filij trāſ
migrationis. Et abierunt Eſdras ſacerdos,
& viri principes familiarum, in domos pa-
trum ſuorum, & omnes per nomina ſua, &
ſederūt in die primo menſis decimi, vt quę
17 rerent rem. ¶Et conſummati ſunt omnes
viri qui duxerant vxores alienigenas, vſque
18 ad diem primam menſis primi: ¶Et inuen-
ti ſunt de filijs ſacerdotum qui duxerāt vxo
res alienigenas. De filijs Ioſue filij Ioſedec,
& fratres eius, Maaſia & Eliézer & Iarib &
19 Godolia. ¶Et dederunt manus ſuas, vt eijce
rent vxores ſuas, & pro delicto ſuo arietem
20 de ouibus offerent. ¶ Et de filijs Emmer:
21 Hanani & Zebedia. ¶Et de filijs Harim:
Maaſia & Elia & Semeia, & Iehiel, & O-
22 zias. ¶Et de filijs Pheshur: Elioenai, Maaſia,
23 Iſmael, Nathanael, Iozabed & Elaſa. ¶Et de
filijs Leuitarum: Iozabed & Semei & Cela
ia, ipſe eſt Calita, Phathaia, Iuda & Elié-
24 zer. Et de cantoribus, Eliaſib. ¶Et de iani
25 toribus, Sellum, & Telem & Vri. ¶Et ex
D Iſraël, de filijs Pharos: Remeia & Iezia &
Melchia & Miamin & Eliézer & Melchia
26 & Banea. ¶Et de filijs Ælam: Mathania,
Zacharias, & Iehiel, & Abdi & Ierimoth, &
27 Elia. ¶ Et de filijs Zethua: Elioenai, Elia-
ſib, Mathania & Ierimuth & Zabad, & Azi
28 za. ¶Et de filijs Bebai: Iohanan, Hanania,
29 Zabbai, Athalai. ¶Et de filijs Bani, Mo-
ſollā, & Meluch & Adaia, Iaſub & Saal, &
30 Ramoth. ¶Et de filijs Phahath-Moab: Ed-
na, & Chalal, Bananias, & Maaſias, Matha-
31 nias, Beſeleel, Bennui & Manaſſe. ¶Et de fi-
lijs Herem: Eliézer, Ieſue, Melchias, Seme-
32 ias, Simeon, ¶ Ben-iamin, Maloch, Sama-
33 rias. ¶Et de filijs Haſom: Mathanai, Ma-
thatha, Zabad, Elipheler, Iermai, Manaſſe,
34 Semei. ¶De filijs Bani: Maadi, Amram &
35 Vel, ¶Baneas, & Badaias, Cheliau, ¶Vania,
36 Marimuth, & Eliaſib, ¶ Mathanias, Matha-
37 nai, & Iaſi, & Bani & Benui, Semei ¶ & Sal-
38 mias & Nathan & Adaias, ¶ & Mechnede-
39 bai, Siſai, Sarai, ¶Ezrel & Selemiau, Seme-
40 ria. ¶Sellum, Amaria, Ioſeph. ¶De filijs
41 Nebo: Iehiel, Mathathias, Zabad, Zabina,
42 Ieddu, & Ioal, & Banania. ¶Omnes hi acce
43 perant vxores alienigenas, & fuerunt ex eis
mulieres quæ pepererant filios.

*Libri Primi Eſdræ Finis.*

# LIBER NEHEMIAE,
## qui & Eſdræ ſecundus dicitur.



### CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Nehemiæ filij Hel
A chiæ. Et factum eſt in mẽ-
ſe Caſleu, anno viceſimo,
& ego erã in Suſis caſtro.
2 ❡Et venit Hanani vnus de
fratribus meis, ipſe, & viri
*Iuda : & interrogaui eos **ex 7.*
de Iudæis qui remanſerant, & ſupererãt de
3 captiuitate, & Ieruſalem. ❡Et dixerunt mi-
hi: Qui remanſerant, & derelicti ſunt de
captiuitate ibi in ꝓuincia, ĩ afflictione ma
gna ſunt, & in opprobrio : & murus Ieruſa
lem diſſipatus eſt, & portæ eius combuſtæ
4 ſunt igni. ❡Cumq́ue audiſſem verba huiu-
B ſcemodi, ſedi, & fleui, & luxi diebus mul-
tis, & ieiunabã, & orabam ante faciẽ Dei
5 cęli. ❡ Et dixi: ‖ Quæſo Dñe Deus cœli for- *‖Dan. 9. c. 4.*
tis, magne, atque terribilis, qui cuſtodis pa
ctum & miſericordiam cum his qui te dili
6 gunt, & cuſtodiunt mandata tua: ❡ fiant au
C res tuæ auſcultantes, & oculi tui apti, vt au
dias orationẽ ſerui tui, quã ego oro coram
te hodie, nocte, & die pro filijs Iſraël ſeruis
tuis: & cõfiteor pro peccatis filiorũ Iſraël :
q̃bus peccauerunt tibi: & ego & domus pa-
7 tris mei peccauimus, ❡ vanitate ſeducti ſu
mus, & non cuſtodiuimus mandatũ tuũ, *-3.*
& ceremonias, & iudicia quæ præcepiſti
8 Moyſi famulo tuo. ❡ Memento verbi quod
mandaſti Moyſi ſeruo tuo, dicens : Cùm
tranſgreſſi fueritis, ego diſpergã vos in po-
9 pulos. ❡Et ſi reuertamini ad me, & cuſtodia
D tis præcepta mea, & faciatis ea: ẽt ſi abdu
cti fueritis ad extrema cœli, inde congre-
gabo vos, & reducam in locum quem elegi
10 vt habitaret nomen meum ibi. ❡Et ipſi ſer
ui tui, & populus tuus, quos redemiſti in
fortitudine tua magna, & in manu tua va-
11 lida. ❡Obſecro Dñe, ſit auris tua attendens
ad orationẽ ſerui tui, & ad orationem ſer-
uorum tuorum qui volunt timere nomen
tuum: & dirige ſeruum tuum hodie, & da
ei miſericordiam ante virum hunc : ego
enim eram pincerna regis.

### CAPVT II.

1 FActum eſt autem in menſe Ni
A ſan, anno viceſimo Artaxer-
xis regis, & vinum erat ante
eum, & leuaui vinum, & de-
di regi: & eram quaſi langui-
2 dus ante faciem eius. ❡Dixitq́ue mihi rex :
Quare vultus tu⁹ triſtis eſt, cũ te ęgrotũ non
videam? non eſt hoc fruſtrà, ſed malum
neſcio quod in corde tuo eſt. Et timui val-
3 de ac nimis, ❡ & dixi regi: Rex in æternum
viue: quare non mœreat vultus meus, quia
ciuitas domus ſepulchrorum patris mei
deſerta eſt, & portæ eius combuſtæ ſunt
4 igni? ❡ Et ait mihi rex : Pro qua re poſtu-
5 las? Et oraui Deum cœli : ❡ & dixi ad re-
gem : Si videtur regi bonum, & ſi placet
ſeruus tuus ante faciem tuã, vt mittas me
in Iudæam ad ciuitatem ſepulchri patris
6 mei, & ædificabo eam. ❡ Dixitq́ue mihi rex

& regina

B & regina quę ſedebat iuxta eum: Vſque ad
quod tẽpus erit iter tuum, & quando reuer
têris? Et placuit ante vultum regis, & miſit
7 me: & conſtitui ei tempus. ¶Et dixi regi: Si
regi videtur bonũ, epiſtolas det mihi ad du
ces regionis trans Flumen, vt traducãt me,
8 donec veniam in Iudæam: ¶ & epiſtolã ad
Aſaph cuſtodem ſaltus regis, vt det mihi li-
gna, vt tegere poſſim portas templi, turres,
domus, & muros ciuitatis, & domum quã
ingreſſus fuero. Et dedit mihi rex iuxta ma-
9 num Dei mei bonam mecum. ¶ Et veni ad
duces regionis trans Flumen, dediq́ue eis
epiſtolas regis. Miſerat autem rex mecum
10 principes militum & equites. ¶Et audierũt
Sanaballat Horonites, & Tobias ſeru' Am-
manites, & contriſtati ſunt afflictione ma-
C gna, quòd veniſſet homo qui quæreret pro
11 ſperitatẽ filiorũ Iſraël. ¶Et veni Ieruſalem,
12 & eram ibi tribus diebus: ¶& ſurrexi nocte
ego, & viri pauci mecum‿, & non indicaui
cuiquã quid Deus dediſſet in corde meo vt
facerem in Ieruſalem‿: & iumentum non
13 erat mecum, niſi animal cui ſedebam. ¶Et
egreſſus ſum per portam vallis nocte, & an
te fontem draconis, & ad portam ſtercoris:
& conſiderabam murum Ieruſalẽ diſſipa-
14 tum, & portas eius cõſumptas igni. ¶Et trã
ſiui ad portam fontis, & ad aquæductum‿
regis, & non erat locus iumento cui ſede-
15 bam‿, vt tranſiret. ¶Et aſcendi per torren-
tem nocte, & conſiderabam murum: & re-
16 uerſus veni ad portã vallis, & redij. ¶ Ma-
giſtratus autẽ neſciebant quò abijſſem, aut
quid ego facerẽ: ſed & Iudæis & ſacerdoti-
bus, & optimatibus, & magiſtratibus, & re-
liquis q facicbant opus vſque ad id loci ni
17 hil indicaueram‿. ¶Et dixi eis: Vos noſtis
D afflictionẽ in qua ſumus, quia Ieruſalẽ de-
ſerta eſt, & portæ eius cõſumptę ſunt igni:
venite & ædificemus muros Ieruſalem, &
18 non ſimus vltrà opprobrium. ¶Et indicaui
eis manũ Dei mei quod eſſet bona mecũ,
& verba regis quæ locut' eſſet mihi, & aio:
Surgamus, & ædificemus. Et confortatæ
19 ſunt manus eorum‿ in bono. ¶ Audierunt
autem Sanaballat Horonites, & Tobias ſer
uus Ammanites, & Goſẽ Arabs: & ſubſan-
nauerunt nos, & deſpexerunt, dixeruntq́;:
Quæ eſt hæc res quam facitis? nunquid con
20 tra regem vos rebellatis? ¶Et reddidi eis ſer-
mõnem, dixiq́; ad eos: Deus cœli ipſe nos
iuuat, & nos ſerui eius ſumus: ſurgamus,
& ædificemus: vobis autem non eſt pars, &
iuſtitia, & memoria in Ieruſalem‿.

## CAPVT III.

1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos ma-
A gnus, & fratres eius ſacerdo-
tes: & ędificauerunt portam‿
gregis: ipſi ſanctificauerunt
eã, & ſtatuerunt valuas eius,
& vſque ad turrim centum cubitorum ſan
ctificauerunt eam‿, vſque ad turrim H[illegible]
2 neel. ¶Et iuxta eum ædificauerunt viri Ie[illegible]
cho: & iuxta eum ædificauit Zacchur filius
3 Amri. ¶Portam autẽ piſciũ ędificauerunt fi
lij Aſnaa: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt
valuas eius, & ſeras, & vectes. Et iuxta eos
ædificauit Marimuth filius Vriæ, filij Ac-
4 cus ¶Et iuxta *eum' ædificauit Moſollam‿ *eos I.
B filius Barachię, filij Meſezebel: & iuxta eos
5 ædificauit Sadoch filius Baana. ¶ Et iuxta
eos ędificauerunt Thecueni, optimates aũt
eorum nõ ſuppoſuerunt colla ſua in opere
6 Domini ſui. ¶Et portam veterem ædificaue
runt Ioiada filius Phaſea, & Moſollã filius
Beſodia: ipſi texerunt eam‿, & ſtatuerunt
7 valuas eius, & ſeras & vectes. ¶Et iuxta eos
ædificauerunt Meltias Gabaonites, & Iadõ
Meronathites, viri de‿Gabaon & Maſpha
pro duce qui erat in regione trans Flumen.
8 Et iuxta eum ædificauit Eziel filius Arain
aurifex: & iuxta eum ædificauit Ananias fi
C lius pigmentarij: & dimiſerunt Ieruſalẽ vſ-
9 que ad murum plateæ latioris. ¶Et iuxta eũ
ædificauit Raphaia filius Hur princeps vici
10 Ieruſalem. ¶Et iuxta *eum' ædificauit Iedaia *eos I.
filius Haromaph contra domũ ſuã: & iux-
ta eum ædificauit Hattus filius Haſebonię.
11 ¶ Mediam partem vici ædificauit Melchias
fili' Herẽ, & Haſub filius Phahath-moab,
12 & turrim furnorũ. ¶Et iuxta eum ędificauit
Sellum filius Alohes princeps medię partis
13 vici Ieruſalem, ipſe & filię eius. ¶Et portam
vallis ędificauit Hanum, & habitatores Za
nóe: ipſi ędificauerũt eã, & ſtatuerũt valuas
ei', & ſeras & vectes, & mille cubitos ĩ mu
14 ro, vſq; ad portã ſterquilinij. ¶Et portã ſter-
quilinij ędificauit Melchias filius Rechab,
princeps vici Beth-acháram: ipſe ædifica
uit eam, & ſtatuit valuas eius, & ſeras & ve
15 ctes. ¶Et portã fontis ædificauit Sellũ filius
D Chol-hoza, princeps pagi Maſpha: ipſe æ-
dificauit eam, & texit, & ſtatuit valuas ei',
& ſeras & vectes, & muros piſcinæ Siloe in
hortũ regis, & vſq; ad gradus qui deſcendũt
16 de Ciuitate-Dauid. ¶ Poſt eũ ędificauit Ne-
hemias filius Azboc princeps dimidię par-
tis vici Beth-ſur, vſq; cõtra ſepulchrũ Da
uid, & vſq; ad piſcinã, quæ grandi opere cõ
17 ſtructa eſt, & vſq; ad domum fortiũ. ¶Poſt
eum ædificauerunt Leuitæ, Rehum‿ filius
Benni: poſt eum ædificauit Haſebias prin-
ceps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.
18 ¶Poſt eum ædificauerunt fratres eorum Ba-
nai filius Henadad, princeps dimidiæ par-
19 tis Ceilæ. ¶Et ædificauit iuxta eum Azer fi-
E lius Ioſue, princeps Maſpha, menſuram ſe
cundam‿, contra aſcenſum firmiſſimi an-
20 guli. ¶ Poſt eum‿ in monte ædificauit Ba-
ruch filius Zachai, menſuram ſecundam‿
ab angulo vſque‿ ad portam domus Elia-
21 ſib ſacerdotis magni. ¶Poſt eum‿ ædifica-
uit Merimuth filius Vriæ filij Haccus, men

ſuram ſecundã à porta domus Eliaſib, do-
22 nec extẽderet domus Eliaſib. ¶Et poſt eum
ædificauerũt ſacerdotes, viri de cãpeſtribus
23 Iordanis. ¶Poſt eũ ædificauit Ben iamin &
Haſub cõtra domũ ſuã: & poſt eũ ædifica-
uit Azarias filius Maaſię filij Ananiæ cõtra
24 domũ ſuã. ¶Poſt eũ ædificauit Bennui filius
F Henadad menſurã ſecũdam, à domo Aza-
riæ vſque ad flexuram, & vſque ad angulũ
25 ¶*Phalel filius Ozi cõtra flexurã & turrim
quæ eminet de domo regis excelſa, ideſt in
atrio carceris: poſt eũ Phadaia fili' Pharos.
26 ¶Nathinæi aũt habitabãt in Ophel, vſque
contra portã aquarum, ad orientem, & tur-
27 rim quæ prominebat. ¶Poſt eum ædificaue
runt Thecueni menſuram ſecundam è re-
gione, à turre magna & eminente, vſq; ad
28 murũ tẽpli. ¶Surſum aũt *ad portã equorũ, *à porta 11.
ædificauerũt ſacerdotes, vnuſquiſq; contra
29 domũ ſuã. ¶Poſt eos ædificauit Sadoc filius
Emmer cõtra domũ ſuã. Et poſt eũ ædifica-
uit Semaia fili' Secheniæ, cuſtos portę oriẽ-
30 talis. ¶Poſt eũ ædificauit Hanania filius Se-
G lemiæ, & Hanun filius Seleph ſextus men-
ſurã ſecundã: poſt eum ædificauit Moſollã
filius Barachiæ, cõtra gazophylacium ſuũ.
31 ¶Poſt eum ædificauit Melchias filius aurifi
cis vſque ad domũ Nathinæorum*, & *ſcu- *ſcruta 1.
ta *vendentium, contra portã iudicialem, & *vſque ad 5.
32 vſque ad cœnaculum anguli. ¶Et *inter cœ-
naculum anguli in porta gregis ædificaue- *aurifices 1.
runt* artifices & negociatores.



## CAPVT IIII.

1 FACTVM eſt autẽ, cùm audiſſet
A Sanaballat quod ædificaremus
murũ, iratus eſt valde. & mo-
tus nimis ſubſannauit Iu-
2 dæos, ¶& dixit corã fratribus
ſuis, & frequentia Samaritanorũ: Quid Iu-
dæi faciunt imbecilles? nũ dimittẽt eos gen
tes? Num ſacrificabunt, & complebunt in
vna die? Nunquid ædificare poterunt lapi-
des de aceruis pulueris, qui combuſti ſunt?
3 ¶Sed & Tobias Ammanites proximus eius,
ait: Aedificẽt: ſi aſcendet vulpes, tranſiliet
4 murum eorum lapideum. *¶Audi Deus no
ſter, quia facti ſumus deſpectui: cõuerte
opprobrium ſuper caput eorum, & da eos
5 in deſpectionẽ in terra captiuitatis. ¶Ne
B operias iniquitatem eorum, & peccatũ eo-
rum coram facie tua nõ deleatur: quia irri
6 ſerunt ædificantes. ¶Itaque ædificauimus
murũ, & coniunximus totum vſque ad par
tem dimidiam: & prouocatum eſt cor po-
7 puli ad operandum. ¶Factum eſt autem,
cùm audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Ara-
bes, & Ammanitę, & Azotij, quòd obducta
eſſet cicatrix muri Ieruſalem, & quod cœ-
piſſent interrupta concludi, irati ſunt ni-
8 mis. ¶Et congregati ſunt omnes pariter vt
venirent, & pugnarent contra Ieruſalẽ, &
9 molirentur inſidias. ¶Et orauimus Deum
noſtrum, & poſuimus cuſtodes ſuper murũ
10 die ac nocte contra eos. ¶Dixit autem Iu-
das: Debilitata eſt fortitudo portantis, &
humus nimia eſt, & nos non poterimus ędi
11 ficare murum. ¶Et dixerunt hoſtes noſtri:
Neſciãt & ignorẽt, donec veniamus in me
dium eorum, & interficiamus eos, & ceſſa
12 re faciamus opus. ¶Factum eſt autem ve
C nientibus Iudæis qui habitabant iuxta eos,
& dicentibus nobis per decem vices, ex om
13 nibus locis quibus venerant ad nos, ¶ſtatui
in loco poſt murum per circuitũ populum
in ordinem cum gladijs ſuis, & lanceis, &
14 arcubus. ¶Et perſpexi atque ſurrexi: & aio
ad optimates & magiſtratus & ad reliquã
partẽ vulgi: Nolite timere à facie eorum.

Domini

Domini magni & terribilis mementote, &
pugnate pro fratribus veſtris, filiis veſtris,
& filiabus veſtris, & vxoribus veſtris, & do-
15 mibus veſtris. ¶ Factum eſt aũt, cùm audiſ-
ſent inimici noſtri nunciatũ eſſe nobis, diſ
ſipauit Deus conſilium eorum. Et reuerſi
ſumus oẽs ad muros, vnuſquiſq; ad opus
16 ſuum. ¶ Et factum eſt à die illa media pars
iuuenum eorũ faciebat opus, & media pa-
rata erat ad bellum, & lanceæ, & ſcuta, &
arcus, & loricæ, & principes poſt eos in oĩ
17 domo Iuda ¶ ædificãtium in muro, & por-
D tantium onera, & imponentium: vna ma-
nu ſua faciebat opus, & altera tenebat gla
18 dium. ¶ ædificantium enim vnuſquiſq; gla
dio erat accinctus renes. Et ædificabant, &
19 clangebant buccina iuxta me. ¶ Et dixi ad
optimates, & ad magiſtratus, & ad reliquã
partem vulgi: Opus grande eſt & latum, &
nos ſeparati ſumus in muro, ꝓcul alter ab
20 altero: ¶ in loco quocunq; audieritis clango
rem tubæ, illuc concurrite ad nos. Deus nr̃
21 pugnabit pro nobis. ¶ Et noſipſi faciamus
opus: & media pars noſtrum teneat lãceas
ab aſcenſu auroræ, donec egrediãtur aſtra.
22 ¶ In tempore quoq; illo dixi populo: Vnuſ-
quiſq; cũ puero ſuo maneat in medio Ie-
ruſalẽ, & ſint *vobis vices per noctem, & **nobis 9.*
23 diem, ad operãdum. ¶ Ego autem & fratres
mei & pueri mei, & cuſtodes qui erãt poſt
me, non deponebamus veſtimenta noſtra:
vnuſquiſq; tantũ nudabatur ad baptiſmũ.

## CAPVT V.

1 A ET factus eſt clamor populi, &
vxorũ eius magnus aduerſus
fratres ſuos Iudæos. ¶ Et erant
2 qui dicerent: Filij noſtri & fi-
liæ noſtræ multæ ſunt nimis:
accipiamus pro precio eorum frumẽtum:
3 & comedamus, & viuamus. ¶ Et erãt qui di
cerent: Agros noſtros, & vineas, & domos
noſtras opponamus: & accipiamus frumẽ
4 tũ in fame. ¶ Et alij dicebant: Mutuò ſuma-
mus pecunias in tributa regis, demuſq; a-
5 gros noſtros & vineas: & nunc ſicut carnes
fratrum noſtrorum, ſic carnes noſtræ ſunt:
& ſicut filij eorũ, ita & filij noſtri. ecce nos
ſubiugamus filios noſtros & filias noſtras
in ſeruitutem, & de filiabus noſtris ſunt fa
mulæ, nec habemus vnde poſſint redimi,
& agros noſtros & vineas noſtras alij poſſi
6 dent. ¶ Et iratus ſum nimis, cũ audiſſem cla
7 morẽ eorũ ſecũdũ verba hæc: ¶ cogitauitq;
B cor meum mecum, & increpaui optima-
tes & magiſtratus, & dixi eis: Vſuraſne ſin-
guli à fratribus veſtris exigitis? Et cõgrega-
ui aduerſum eos concionem magnam.
8 ¶ & dixi eis: Nos, vt ſcitis, redemimus fra-
tres noſtros Iudæos qui venditi fuerant gen
tibus, ſecũdum poſſibilitatem noſtram: &
vos igitur venditis fratres veſtros, & redi-
memus eos? Et ſiluerunt, nec inuenerunt
9 quid reſponderent. ¶ Dixiq; ad eos. Non
eſt bona res quam facitis: quare non in ti-
more Dei noſtri ambulatis, ne exprobretur
10 nobis à gentibus inimicis noſtris? ¶ Et ego
& fratres mei & pueri mei, cõmodauimus
plurimis pecuniam & frumentum: non re
petamus in commune iſtud, æs alienũ con-
11 cedamus quod debetur nobis. ¶ Reddite eis
hodie agros ſuos, & vineas ſuas, & oliueta
ſua, & domos ſuas: quin potius & centeſi-
mam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quã
12 exigere ſoletis ab eis, date pro illis. ¶ Et di-
C xerũt: Reddemus & ab eis nihil quæremus:
ſicq; faciemus vt loqueris. Et vocaui ſacer-
dotes, & adiuraui eos vt facerent iuxta qđ
13 dixeram. ¶ Inſuper excuſſi ſinum meum,
& dixi. Sic excutiat Deus omnem virum
qui non compleuerit verbum iſtud de do-
mo ſua & de laboribus ſuis. ſic excutiatur,
& vacuus fiat. Et dixit vniuerſa multitu-
do: Amen. Et laudauerunt Deum. Fecit
14 ergo populus ſicut erat dictum. ¶ A die autẽ
illa qua præceperat rex mihi vt eſſem dux
in terra Iuda, ab anno viceſimo vſque ad
annũ triceſimum ſecundum Artaxerxis re-
gis, per annos duodecim, ego & fratres mei
annonas quæ ducibus debebantur, non co-
15 medimus. ¶ Duces autem primi, qui fuerãt
ante me, grauauerunt populũ, & acceperũt
ab eis in pane & vino & pecunia quotidie
ſiclos quadraginta: ſed & miniſtri eorum
D depreſſerunt populum. Ego autem nõ feci
16 ita, propter timorem Dei, ¶ quin potius in
opere muri ædificaui, & agrum non emi, &
omnes pueri mei congregati ad opus erant.
17 ¶ Iudæi quoq; & magiſtratus centum quin
quaginta viri, & qui veniebãt ad nos de gen-
tibus quæ in circuitu noſtro ſunt, in men-
18 ſa mea erant. ¶ Parabatur autem mihi per
dies ſingulos bos vnus, arietes ſex electi, ex
ceptis volatilibus, & inter dies decem vina
diuerſa, & alia multa tribuebam: inſuper
& annonas ducatus mei non quæſiui: val-
19 de enim attenuatus erat populus. ¶ Memen
to mei Deus meus in bonum, ſecundùm
omnia quæ feci populo huic.

## CAPVT VI.

1 A FActum eſt autẽ cùm audiſſet
Sanaballat, & Tobias, & Goſ-
ſem Arabs, & cæteri inimici
noſtri, quòd ædificaſſem ego
murum, & nõ eſſet in ipſo re
liqua interruptio (vſq; ad tempus aũt illud
2 valuas non poſueram in portis) ¶ miſerunt
Sanaballat, & Goſſem ad me, dicentes: Ve-
ni, & percutiamus fœdus pariter in *vitulis **viculis 4.*
in Campo-ono. Ipſi aũt cogitabant vt face
3 rẽt mihi malum. ¶ Miſi ergo ad eos nũcios,
dicens: Opus grande ego facio, & non poſ-
ſum deſcendere, ne forte negligatur cũ ve-
4 nero, & deſcendero ad vos. ¶ Miſerunt aũt
ad me ſecundum verbum hoc per quatuor

vices: & reſpondi eis iuxta ſermonem prio
5 rem. ¶Et miſit ad me Sanaballat iuxta ver-
B bū prius quinta vice puerum ſuum, & epi
6 ſtolā habebat in manu ſua ¶ſcriptā hoc mo
do: IN GENTIBVS auditum eſt, & Goſſem
dixit quòd tu & Iudæi cogiteris rebellare
& propterea ædifices murum, & leuare te
velis ſuper eos regem, propter quā cauſam
7 & prophetas poſueris qui prædicent de te
in Ieruſalem, dicētes. Rex in Iudæa eſt. Au
diturus eſt rex verba hæc: idcirco nūc veni
8 vt ineamus conſilium pariter. ¶ Et miſi ad
eos dicens: Non eſt factum ſecundum ver-
ba hæc quæ tu loqueris: de corde. n. tuo tu
9 componis hæc. ¶Omnes enim hi terrebant
C nos cogitantes, quod ceſſarent manus noſtræ
ab opere, & quieſceremus. Quā ob cauſam
10 magis confortaui manus meas: ¶& ingreſ-
ſus ſum domū Semaiæ filij Dalaiæ, filij Me
tabeel ſecretò. Qui ait: Tractemus nobiſcū
in domo Dei in medio tēpli, & claudamus
portas ædis: quia venturi ſunt vt interficiāt
te, & nocte venturi ſunt ad occidendū te.
11 ¶Et dixi: Num quiſquā ſimilis mei fugit?
& quis vt ego ingredietur templū & viuet?
12 non ingrediar. ¶ Et intellexi quod Deus non
miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus
eſſet ad me & Tobias & Sanaballat cōdu-
13 xiſſent eum. ¶acceperat enim preciū, vt ter-
ritus facerem & peccarem, & haberent ma
14 lum quod exprobrarent mihi. ¶ Memento
D mei Dñe pro Tobia & Sanaballat iuxta o
pera eorum talia: ſed & Noiadæ prophetæ
& cæterorum prophetarum qui terrebant
15 me. ¶Cōpletus eſt aūt murus viceſimo quī-
to die mēſis Elul, quinquaginta duob⁹ die
16 bus. ¶ Factum eſt ergo cùm audiſſent oēs
inimici noſtri, vt timerent vniuerſæ gen-
tes quæ erant in circuitu noſtro, & cōcide-
rent intra ſemetipſos, & ſcirent quod à Deo fa
17 ctum eſſet opus hoc. ¶Sed & in diebus illis
multæ optimatū Iudæorū epiſtolæ mitte-
bant ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad
18 eos. ¶Multi. n. erant in Iudæa habētes iura-
mētum eius, quia gener erat Secheniæ filij
Area, & Iohanan filius eius acceperat filiā
19 Moſollam filij Barachiæ. ¶ ſed & laudabāt
eū corā me, & verba mea nunciabāt ei: &
Tobias mittebat epiſtolas vt terreret me.

## CAPVT VII.

1 POſtquam autem ædificat⁹ eſt
A murus & poſui valuas, & recē
ſui ianitores, & cātores, & Le
2 uitas: ¶ præcepi Hanani fratri
meo, & Hananiæ principi do
mus de Ieruſalem (ipſe enim quaſi vir ve-
rax & timēs Deum plus cæteris videbatur)
3 ¶& dixi eis: Non aperiantur portæ Ieruſa-
lem vſque ad calorem ſolis. Cumq; adhuc
aſſiſterent, clauſæ portæ ſunt, & oppilatæ,
& poſui cuſtodes de habitatoribus Ieruſalē
ſingulos per vices ſuas, & vnumquenque
4 contra domum ſuam. ¶Ciuitas autem erat
lata nimis & grandis, & populus paruus in
medio eius, & non erant domus ædificatæ.
5 ¶Deus autem dedit in corde meo, & cōgre-
gaui optimates, & magiſtratus & vulgus, vt
recenſerem eos: & inueni librū cenſus eo-
rum qui aſcenderant primùm, & inuētum
6 eſt ſcriptum in eo. ¶Iſti filij prouinciæ, qui 1.Eſd.2.
B aſcēderunt de captiuitate migrantiū, quos a. 1.
tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylo- 3.Eſd. 5.
nis, & reuerſi ſunt in Ieruſalē, & in Iudæā, a. 7.
7 vnuſquiſq; in ciuitatem ſuam. ¶Qui ⁹venerāt cum Zorobabel, Ioſue, Nehemias, Aza ⁹ venerūt 7.
rias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Bel
ſan, Meſpharath, Begoai, Naphū, Baana.
8 Numerus virorū populi Iſraël, ¶Filij Pha-
9 ros, duo millia centū ſeptuaginta duo. ¶Fi-
10 lij Saphatia, trecenti ſeptuagintaduo. ¶ Fi-
11 lij Area ſexcenti quinquaginta duo. ¶ Filij
C Phahath moab filiorū Ioſue, & Ioab, duo
12 millia octingenti decem & octo: ¶Filij Ae-
lam, mille ⁹ octingenti quinquaginta qua- ⁹ ducēti 1
13 tuor. ¶Filij Zethua, octingenti quadraginta
14 quinque. ¶Filij Zachai, ſeptingēti ſexagin-
15 ta. ¶Filij Bannui, ſexcēti quadraginta octo.
16 ¶ Filij Bebai, ſexcenti vigintiocto. ¶ Filij
17 Azgad, duo millia trecenti vigintiduo. ¶Fi-
18 lij Adonicam, ſexcenti ſexaginta ſeptem.
19 ¶Filij Beguai, duo millia ſexaginta ſeptē.
20 ¶Filij Adim, ſexcenti quinquaginta quin-
21 que. ¶ Filij Ater, filij Hezeciæ, ⁹ nongenti ⁹ nonagin
22 octo. ¶Filij Heſen, trecenti viginti octo. ta 12.
23 ¶Filij Beſai, trecenti vigintiquatuor. ¶ Fi-
24 lij Hareph, centum duodecim. ¶ Filij Ga-
25 baon: nonagintaquinque. ¶Filij Beth-le-
26 hem, & Netupha, centum octoginta octo.
27 ¶Viri Anathoth, centum viginti octo. ¶ Vi-
28 ri Beth-azmoth, quadraginta duo. ¶Viri
29 Cariath-iarim, Cephira & Beroth, ſeptin-
D gēti quadraginta tres. ¶Viri Rama & Geba,
30 ſexcenti viginti vnus. ¶Viri Machmas, cen-
31 tū viginti duo. ¶Viri Beth-èl & Hai, centū
32 viginti tres. ¶Viri Nebo alterius, quinqua-
33 gintaduo. ¶Viri Aelam alterius, mille du-
34 centi quinquaginta quatuor. Filij Harem,
35 trecenti viginti. ¶Filij Iericho, trecenti qua
36 draginta quinq;. ¶Filij Lodhadid, & Ono,
37 ſeptingenti viginti vnus. ¶ Filij Senaa, tria
38 millia nongenti triginta. ¶Sacerdotes: Filij
39 Idaia in domo Ieſua, nōgenti ſeptuaginta
40 tres. ¶Filij Emer, mille quinquagintaduo.
41 ¶Filij Phashur, mille ducenti quadraginta
42 ſeptē. ¶Filij Arem, mille decem & ſeptem.
43 ¶Leuitæ: Filij Ioſue & Cedmiel filiorum
44 ¶Oduiæ ſeptuagintaquatuor. ¶Cantores:
Filij Aſaph, centum quadraginta octo.
45 ¶ Ianitores: Filij Sellum, filij Ather, filij
E Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai
46 centum trigintaocto. ¶ Nathinæi: Filij So-
47 ha, filij Haſupha, filij Tebbaoth, ¶ filij
48 Ceros filij Siaa, filij Phadon. ¶ filij Leba-
49 na, filij Hagaba, filij Selmai, ¶filij Hanan,

50 filij Geddel, filii Gaher, ¶filii Raaia, filii Ra
51 ſin, filii Necoda, ¶filii Gezem, filii Aza. fi-
52 lii Phaſea, ¶filii Beſai: filii Munim, fil i Ne
53 phuſſim, ¶filij Bachuc, filij Hacupha filij
54 Hathur, ¶filii Beſloth, filij Mahida, filij Har
55 ſa, ¶filii Bercos, filii Siſara, filii Thema,
56 ¶Filii Naaſia, filii Hatipha, ¶filii ſeruorū
57 Salomonis, filij Sotái, filii Sophêreth, filii
58 Pharida, & filii Iahala, filii Darcon, filii
59 Ieddel, ¶filii Saphatia, filii Hatil, filii Pho
cereth, qui erat ortus ex Sabaim filio Amō.
60 ¶Omnes Nathinæi, & filii ſeruorum Sa-
61 lomonis, trecenti nonaginta duo. ¶Hi ſunt
autē qui aſcenderunt de Thel-mela Thel-
harſa, Cherub, Addon, & Emmer: & nō
potuerunt indicare domum patrum ſuo-
rum, & ſemen ſuum, vtrum ex Iſraël eſ-
62 ſent. ¶Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda,
63 ſexcenti quadragintaduo. ¶Et de ſacerdo-
F tibus filii Habia, filii Accos, filii Berzellai,
qui accepit de filiabus Berzellai Galaadi-
tis vxorē: & vocatus eſt nomine eorum.
64 ¶Hi quæſierunt ſcripturam ſuam in cenſu,
& non inuenerunt: & eiecti ſunt de ſacer-
65 dotio. ¶Dixitque Atherſatha eis, vt nō mā-
ducarent de Sanctis ſanctorum, donec ſta-
66 ret ſacerdos doctus & eruditus. ¶Omnis
multitudo quaſi vir vnus, quaduagintaduo
*trecēti 4 67 millia *ſexcenti* ſexaginta: ¶abſque ſeruis
& ancillis eorum, qui erant ſeptem millia
trecenti trigintaſeptē: & inter eos cātores
& cantatrices, ducēti quadraginta quinq;:
68 ¶Equi eorum, ſeptingenti triginta ſex, mu
69 li eorum, ducenti quadraginta quinq;: ¶ca-
meli eorum, quadringenti triginta quin-
que. aſini, ſex millia ſeptingenti viginti.

*HVCVSQVE REFERTVR QVID in commentario ſcriptum fuerit: exin Nehemiæ hiſtoria texitur.*

70 ¶Nonnulli autem de principibus familia-
G rum dederunt in opus. Atherſátha dedit in
theſaurū auri dracmas mille, phialas quin
quaginta, tunicas ſacerdotales quingentas
71 triginta. ¶Et de principibus familiarum de
derūt in theſaurum operis, auri drachmas
viginti millia: & argenti mnas duo millia
72 ducētas. ¶Et quod dedit reliquus populus,
auri drachmas viginti millia, & argenti
mnas duo millia, & tunicas ſacerdotales ſe
73 xaginta ſeptem. ¶Habitauerunt autem ſa-
cerdotes, & Leuitæ, & Ianitores & Canto-
res, & reliquum vulgus, & Nathinęi, & om
nis Iſrael in ciuitatibus ſuis.

## CAPVT VIII.

1 ET venerat menſis ſeptímus: fi
A lij aūt Iſraël erant in ciuitatī
bus ſuis. ¶Congregatuſque eſt
omnis popul⁹ quaſi vir vnus
ad plateam quæ eſt ante por
tā aquarū: & dixerunt Eſdræ ſcribę vt affer
ret librum legis Moyſi, quē præceperat Do
2 min⁹ Iſraëli. ¶Attulit ergo Eſdras ſacerdos
legem corā multitudine virorum & mulie
rū, cunctiſq; qui poterāt intelligere, in die
3 prima menſis ſeptimi. ¶Et legit in eo aptè
in platea quæ erat ante portam aquarum,
de manè vſq; ad mediā diem in cōſpectu
virorū & mulierum, & ſapientiū: & aures
4 omnis populi erant erectæ ad librū. ¶Stetit
aūt Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum,
quē fecerat ad loquendū: & ſteterunt iuxta
eū Mathathias, & Semeia, & Ania, & Vria,
& Helcia, & Maaſia, ad dextrā eius: & ad ſi-
niſtrā, Phadia, Miſael, & Melchia, & Haſū,
5 & Haſbadána, Zacharia, & Moſollam. ¶Et
B aperuit Eſdras librum corā omni populo:
ſuper vniuerſum quippe populum emine
bat. Et cū aperuiſſet eū, ſtetit oīs populus.
6 ¶Et bñdixit Eſdras Dño Deo *voce magna*: *magno 1
& rñdit omnis populus: Amen, amen: ele-
uās manus ſuas, & incuruati ſunt, & adora
7 uerūt proni in terrā. ¶Porrò Ioſue, & Bani
& Serebia, Iamin, Accub, Septhái, Odia,
Maaſia, Celita, Azarias, Iozabed, Hanan,
Phalaia, Leuitæ, ſilētium faciebāt in popu
lo ad audiendā legem: populus aūt ſtabat
8 in gradu ſuo. Et legerunt in libro legis Dei
diſtinctè, & apertè ad intelligendū: & in-
9 tellexerunt cū legeretur. ¶Dixit aūt Nehe-
C mias (ipſe eſt Atherſátha) & Eſdras ſacer-
dos & ſcriba, & Leuitæ interpretantes vni
uerſo populo: Dies ſanctificatus eſt Dño
Deo *noſtro* nolite lugere, & nolite flere. *veſtra 1.
Flebat. n. omnis populus cū audiret verba
10 legis. ¶Et dixit eis: Ite comedite pinguia, &
bibite mulſum, & mittite partes* his q nō *ei qui nō
præparauerunt* ſibi, quia ſanctus dies Dñi præpara-
eſt, & nolite cōtriſtari: gaudiū etenim Do- uit 6.
11 mini eſt fortitudo *noſtra* ¶Leuitæ autem *veſtra 1.
ſilentium faciebant in omni populo, dicē-
tes: Tacete, quia dies ſanctus eſt, & nolite
12 dolere. ¶Abiit itaq; oīs populus, vt comede
ret, & biberet, & mitteret partes, & faceret
lętitiā magnā, qa intellexerāt verba q̄ do-
13 cuerat eos. ¶Et in die ſecūdo cōgregati ſunt
principes familiarū vniuerſi populi, ſacer-
dotes & Leuitæ ad Eſdram ſcribā, vt inter
14 pretaretur eis verba legis. ¶Et inuenerunt
D ſcriptū in lege, præcepiſſe Dñm in manu
Moyſi, vt habitent filii Iſraël in tabernacu
15 lis, & in die ſolēni, mēſe ſeptimo: ¶& vt p̄-
dicēt, & diuulgēt vocē in vniuerſis vrbib⁹
ſuis, & in Ieruſalē, dicentes: Egredimini in
montē, & afferte frondes oliuæ, & frondes
ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos
palmarū, & frondes ligni nemoroſi, vt fiāt
16 tabernacula, ſicut ſcriptū eſt. ¶Et egreſſus
eſt populus, & attulerunt. Feceruntque ſi-
bi tabernacula vnuſquiſque in domate
ſuo. & in atrijs ſuis, & in atriis domus Dei,
& in platea portæ aquarū, & in platea por-
17 tæ Ephráim. ¶Fecit ergo vniuerſa eccleſia
eorū qui redierāt de captiuitate, taberna cu

la, & habitauerunt in tabernaculis: nõ.n.
fecerãt à dieb⁹ Ioſue filij Nũ taliter filij Iſ-
raël, vſq; ad diẽ illũ. Et fuit lętitia magna
18 nimis. ¶Legit aũt Eſdras in libro legis Dei p̃
dies ſingulos à die primo vſq; ad diẽ nouiſ
ſimũ. & fecerunt ſolennitatẽ ſeptẽ diebus,
& in die octauo collectam iuxta ritum.

CAPVT IX.

1 IN die autem viceſimo quarto
A menſis huius conuenerunt fi-
lij Iſrael in ieiunio, & in ſac-
2 cis, & humus ſuper eos. ¶Et ſe
paratum eſt ſemen filiorũ Iſ-
rael ab oĩ filio alienigena: & ſteterũt & cõ-
fitebant peccata ſua, & iniquitates patrum
3 ſuorũ. ¶Et conſurrexerunt ad ſtandũ: & le-
gerunt in volumine legis Dñi Dei ſui, qua-
ter in die, & quater cõfitebant, & adorabãt
4 Dñm Deum ſuum. ¶Surrexerunt aũt ſuper
gradum Leuitarum Ioſue, & Bani, & Ced-
miel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, et Cha
náni: & clamauerunt voce magna ad Dñm
5 Deum ſuum. ¶Et dixerunt Leuitæ Ioſue, &
Cedmiel, Bonni, Haſebnia, Serebia, Odaia,
Sebnia, Phathaia: Surgite, benedicite Do-
mino Deo "veſtro" ab æterno vſq; in æter- *nostro.*
num: & benedicant nomini gloriæ tuæ ex-
6 celſo in omni benedictione & laude. ¶Tu
ipſe Domine ſolus, tu feciſti cęlum, & cęlũ
B cęlorum, & oẽm exercitum eorum, terram,
& vniuerſa quæ in ea ſunt: maria, & oĩa
quæ in eis ſunt: & tu viuificas omnia hæc,
7 & exercitus cœli te adorat. ¶Tu ipſe Domi-
*Gen. 11. g. 31.* ne Deus, qui elegiſti Abram, & eduxiſti eũ
de Igne Chaldæorum: & poſuiſti nomen
8 eius Abraham. ¶Et inueniſti cor eius fide-
le coram te: & percuſſiſti cum eo fœdus, vt
dares ei terram Chananæi, Hethæi, & He-
uæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Iebuſæi,
& Gergeſæi, vt dares ſemini eius: & imple-
9 ſti verba tua, quoniam iuſtus es. ¶Et vidiſti
afflictionem patrum noſtrorum in Ægy-
pto, clamoremque eorum audiſti ſuper Ma
10 re rubrum. ¶Et dediſti ſigna atq; porten-
ta in Pharaone, & in vniuerſis ſeruis eius,
& in omni populo terræ illius: cognouiſti
enim quia ſuperbè egerant contra eos, & fe
*Exo. 14. e. 22.* 11 ciſti tibi nomen, ſicut & in hac die. ¶Et ma-
re diuiſiſti ante eos, & tranſierunt per me-
dium maris in ſicco: perſecutores autem eo
rum proieciſti in profundum, quaſi lapidẽ
12 in aquas validas. ¶Et in columna nubis du-
C ctor eorum fuiſti per diem: & in columna
ignis per noctem: vt appareret eis via per
*Exo. 20. a. 1.* 13 quam ingrediebantur. ¶Ad montem quoq;
Sinai deſcẽdiſti, & locutus es cũ eis de cęlo:
& dediſti eis iudicia recta, & legẽ veritatis,
14 ceremonias, & p̃cepta bona. ¶Et ſabbathũ
ſanctificatum tuum oſtendiſti eis, & man-
data, & ceremonias, & legẽ præcepiſti eis,
15 in manu Moyſi ſerui tui. ¶Panem quoque
de cœlo dediſti eis in fame eorum, & aquã
de petra eduxiſti eis ſitiẽtibus: & dixiſti eis *Exo. 16. c. 13.*
vt ingrederent & poſſiderẽt terrã ſuper quã
16 leuaſti manum tuam vt traderes eis. ¶Ipſi
verò & patres noſtri ſuperbè egerunt, & in
durauerunt ceruices ſuas, & non audierunt
17 mandata tua. ¶Et noluerunt audire, & non
ſunt recordati mirabiliũ tuorũ quæ feceras
eis. Et indurauerũt ceruices ſuas, & dederũt
caput vt conuerterentur ad ſeruitutem ſuã,
quaſi per contentionem. Tu autem Deus
propitius, clemens, & miſericors, longani-
mis, & multæ miſerationis non dereliqui-
18 ſti eos, ¶& quidẽ cùm feciſſent ſibi vitulum
D cõflatilẽ, & dixiſſent: Iſte eſt Deus tuus, qui
eduxit te de Ægypto. feceruntque blaſphe
19 mias magnas. ¶Tu autem in miſericordijs
tuis multis nõ dimiſiſti eos in deſerto: colũ
na nubis non receſſit ab eis per diẽ, vt duce
ret eos in viam: & colũna ignis per noctem, *Exo. 13. d. 21.*
vt oſtenderet eis iter per quod ingrederent.
20 ¶Et ſpiritũ tuũ bonũ dediſti q̃ doceret eos,
& mãna tuũ nõ prohibuiſti ab ore eorũ, &
21 aquam dediſti eis in ſiti. ¶Quadraginta an-
nis pauiſti eos ĩ deſerto, nihilq́; eis defuit:
veſtimenta eorũ non inueterauerunt, & pe
22 des eorũ non ſunt attriti. ¶Et dediſti eis re-
gna & populos & partiebaris eis ſortes: & poſ
ſederunt terrã Sehon, & terram regis Heſe-
23 bon, & terram Og regis Baſan. ¶Et multipli
caſti filios eorum ſicut ſtellas cęli, & addu-
xiſti eos ad terram de qua dixeras patribus
24 eorum, vt ingrederentur & poſſiderent. ¶Et
E venerũt filij, & poſſiderũt terrã, & humilia
ſti corã eis habitatores terræ Chananæos,
& dediſti eos in manu eorũ, & reges eorũ,
& populos terræ, vt facerent eis ſicut place
25 bat illis. ¶Cęperunt itaq; vrbes munitas &
humũ pinguẽ, & poſſederũt domos plenas
cunctis bonis: ciſternas ab alijs fabricatas,
vineas, & oliueta, & ligna pomifera multa:
& comederũt, & ſaturati ſunt, & ĩpinguati
ſũt, & abũdauerũt delicijs in bonitate tua
26 magna. ¶Prouocauerunt autẽ te ad iracun-
diã, & receſſerũt à te, & proiecerũt legẽ tuã
poſt terga ſua: & prophetas tuos occiderũt,
qui conteſtabantur eos vt reuerterentur ad
27 te: feceruntq́; blaſphemias grãdes. ¶Et dedi-
ſti eos in manũ hoſtiũ ſuorũ, & afflixerunt
eos. Et in tẽpore tribulationis ſuæ clamaue
rũt ad te, & tu de cęlo audiſti, & ſecũdũ mi-
ſerationes tuas multas dediſti eis, ſaluatores
qui ſaluarent eos de manu hoſtium ſuorũ.
28 ¶Cumq́ue requieuiſſent, reuerſi ſunt vt fa-
cerent malum in cõſpectu tuo: & dereliqui
ſti eos in manu inimicorum ſuorum, &
F poſſederunt eos. Conuerſique ſunt, & cla
mauerunt ad te: tu aũt de cęlo exaudiſti,
& liberaſti eos in miſericordijs tuis mul-
29 tis temporibus. ¶Et conteſtatus es eos vt
reuerterentur ad legem tuam. Ipſi verò
ſuperbè egerunt, & non audierunt man- *Leui. 18. a. 5.*
data tua, & in iudicijs tuis peccauerunt,

quæ

Gal. 3. b. 12. quæ faciet homo, & viuet in eis: & dederũt
humerum recedentem, & ceruicem ſuam
30 indurauerunt, nec audierunt. Et protraxi-
ſti ſuper eos annos multos, & conteſtatus
es eos in Spiritu tuo per manũ prophetarũ
tuorum: & non audierunt, & tradidiſti eos
31 in manum populorum terrarum. In miſe-
ricordijs autem tuis plurimis non feciſti
eos in conſumptionẽ, nec dereliquiſti eos:
32 qm̃ Deus miſerationum & clemens es tu.
Nunc itaq; Deus noſter magne, fortis & ter
ribilis, cuſtodiens pactũ & miſericordiã, ne
auertas à facie tua omnem laborẽ, qui in-
uenit nos, reges noſtros, & principes no-
ſtros, & ſacerdotes noſtros, & prophetas no
—ſ. ſtros, –& patres noſtros', & omnem popu-
lum tuum à diebus regis Aſſur, vſq; in diẽ
33 hanc. Et tu iuſtus es in omnibus quæ ve-
G nerunt ſuper nos: quia veritatẽ feciſti, nos
34 aũt impiè egimus. Reges noſtri, principes
noſtri, ſacerdotes noſtri, & patres noſtri
non fecerunt legem tuam, & non attẽde-
runt mandata tua, & teſtimonia tua q̃ teſti
—ſ. 35 ficatus es in eis. Et ipſi in regnis ſuis –bo-
nis', & in bonitate tua multa quam dede-
ras eis, & in terra latiſſima & pingui quam
tradideras in conſpectu eorũ, non ſeruierũt
tibi, nec reuerſi ſunt à ſtudijs ſuis peſſimis.
36 Ecce nos ipſi hodie ſerui ſumus: & terra
quam dediſti patribus noſtris vt comede-
rent panem eius, & quæ bona ſunt eius, &
37 nos ipſi ſerui ſumus in ea. Et fruges multi-
plicantur regibus, quos poſuiſti ſuper nos
propter peccata noſtra, & corporibus no-
ſtris dominantur, & iumentis noſtris ſecun
dum voluntatem ſuam, & in tribulatione
38 magna ſumus. Super omnib' ergo his noſ
ipſi percutimus fœdus & ſcribimus, & ſi-
gnant principes noſtri, Leuitæ noſtri, & ſa-
cerdotes noſtri.

## CAPVT X.

1 SIgnatores autẽ fuerunt, Nehe-
A mias, Atherſatha fili' Hache-
2 lai, & Sedecias, Saraias, Aza-
3 rias, Ieremias, Pheshur, Ama
rias, Melchias, Hattus, Sebe-
4 nia, Melluch, Harem, Merimuth, Obdias,
5 Daniel, Genthon, Baruch, Moſollã, Abia
6 Miamin, Maazia, Belgai, Semeia: hi ſacer-
7 dotes. Porrò Leuitæ, Ioſue filius Azaniæ,
8 Bẽnui de filijs Henadad, Cedmiel: & fra-
9 tres eorũ, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia,
10 Hanan, Micha, Rohob, Haſebia, Zachur,
11 Serebia, Sabania, Odaia, Bani, Baninu.
12 Capita populi, Pharos, Phahath-moab, Æ
13 lã, Zethu, Bani. Bonni, Azgad, Bebai, A-
14 donia, Begoai, Adin, Ater, Hezecia, Azur,
15 Odaia, Haſũ, Beſai, Areph, Anathot, Ne-
16 bai, Megphias, Moſollã, Hazir. Meſizabel
17 Sadoc, Ieddua, Pheltia, Hanan, Anania,
18 Oſee, Hanania, Haſub, Alohes, Phalea,
B Sobec, Reum, Maaſia, Echaia, Hanan,
19 Anan. Melluch, Haran, Baana, & reliq; de
20 populo, ſacerdotes, Leuitæ, ianitores, & cã-
21 tores, Nathinæi, & oẽs qui ſe ſeparauerunt
22 de populis terrarũ ad legem Dei, vxores eo
23 rũ, & filiæ eorũ, *oẽs qui poterant ſape- *& ſ.
24 re ſpondentes pro fratribus ſuis optimates
25 eorum, & qui veniebant ad pollicendũ &
26 iurandum vt ambularent in lege Dei, quã
27 dederat in manu Moyſi ſerui Dei, vt face-
28 rent & cuſtodirent vniuerſa mandata Dñi
29 Dei noſtri, & iudicia eius & ceremonias e-
30 ius, & vt non daremus filias noſtras popu
lo terræ, & filias eorũ non acciperemus fi-
31 lijs noſtris. Populi quoq; terræ qui impor
tant venalia, & omnia ad vſum, p diẽ ſab-
bathi, vt vendant, nõ accipiemus ab eis in
ſabbatho & in die ſanctificato. Et dimitte-
mus annũ ſeptimũ, & exactionẽ vniuerſæ
32 manus. Et ſtatuemus ſup nos præcepta, vt
C demus tertiã partẽ ſicli p annũ ad opus do
53 mus Dei noſtri, ad panes propoſitionis, &
ad ſacrificiũ ſempiternũ, & in holocauſtũ
ſempiternũ in ſabbathis, in calendis, in ſo
lennitatibus, & in ſanctificatis, & pro pec-
cato: vt exoretur pro Iſraël, & in oẽm vſũ
34 domus Dei noſtri. Sortes ergo miſimus ſu-
per oblationẽ lignorum inter ſacerdotes,
–&'Leuitas, & populum vt inferrentur in
domum Dei noſtri per domos patrum no- —ſ.
ſtrorũ, p tempora, à temporibus anni vſq;
ad annum: vt arderent ſuper altare Domi-
ni Dei noſtri, ſicut ſcriptũ eſt ĩ lege Moyſi,
35 & vt afferrem' primogenita terræ noſtræ,
& primitiua vniuerſi fructus omnis ligni
36 ab anno in annũ, in domo Dñi. & primi-
D tiua filiorum noſtrorum, & pecorum no-
ſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege, & primi
tiua boum noſtrorum, & ouium noſtrarũ,
vt offerrentur in domo Dei noſtri ſacerdoti-
37 bus qui miniſtrãt in domo Dei noſtri. Et
primitias ciborum noſtrorũ, & libaminũ
noſtrorũ, & poma, & omnis ligni, vindemiæ
quoq;, & olei afferemus ſacerdotib' ad Ga
zophilaciũ Dei noſtri, & decimã partem
terræ noſtræ Leuitis. Ipſi Leuitæ decimas ac
cipient ex omnibus ciuitatibus operũ no-
38 ſtrorũ. Erit aũt ſacerdos filius Aaron cum
Leuitis in decimis Leuitarũ, & Leuitæ of-
ferẽt decimam partem decimæ ſuæ in do-
mo Dei noſtri, ad gazophylacium in domo
39 theſauri. Ad gazophilaciũ enim deporta-
bũt filij Iſraël, & filij Leui primitia frumẽ
ti, vini, & olei. & ibi erũt vaſa ſanctificata,
& ſacerdotes, & cãtores, & ianitores, & mi-
niſtri, & non dimittemus domũ Dei noſtri.

## CAPVT XI.

1 HAbitauerunt autem principes
A populi in Ieruſalem: reliqua
verò plebs miſit ſortẽ, vt tol-
lerent vnam partem de decẽ
q habitaturi eſſent in Ieruſa-
lem ciuitate ſancta, nouem verò partes in

2 ciuitatibus.¶Benedixit autem populus om
nibus viris qui ſe ſponte obtulerant vt ha-
3 bitarent in Ieruſalē. ¶Hi ſunt itaq; princi-
pes prouinciæ qui habitauerūt in Ieruſa-
lem, & in ciuitatibus Iuda. Habitauit au-
tem vnuſquiſq; in poſſeſſione ſua in vrbi-
bus ſuis, Iſraël, ſacerdotes, Leuitæ, Nathi-
4 næi, & filij ſeruorū Salomonis. ¶Et in Ieru
ſalē habitauerunt de filijs Iuda, & de filijs
Ben-iamin: de filijs Iuda Athaias filius A-
ziam, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij Sa-
5 phatiæ, filij Malaleel. de filijs Phares, ¶Maa
B ſia filiꝰ Baruch, filius Cholhoza, filius Ha-
ſia, filius Adaia, filiꝰ Ioiarib, filiꝰ Zacharię,
6 filiꝰ Silonitis. ¶oēs hi, filij Phares, qui habi-
tauerunt in Ieruſalē, quadringenti ſexagin
*oſto. 5. 7 ta *nouem viri fortes. ¶Hi ſunt autem filij
Ben-iamin: Sellum filius Moſallam, filius
Ioed, filius Phadaia, filius Colaia, filiꝰ Ma-
8 ſia, filius Etheel, filius Iſaia, ¶& poſt eum
9 Gebai, Sellai nongēti viginti octo. ¶& Ioel
filius Zechri præpoſitus eorum, & Iudas
10 filius Sebua ſuper ciuitatem ſecundus. ¶Et
de ſacerdotibus, Idaia filius Ioarib, Ia-
11 chin. ¶Saraia filius Helciæ, filius Moſol-
lam filius Sadoc, filius Meraioth, filius A-
12 chitob princeps domus Dei, ¶& fratres eo
rum facientes opera templi: octingenti vi-
ginti duo. Et Adaia filius Ieroham, filius
Phelelia, filius Amſi, filius Zachariæ, filius
13 Pheshur, filius Melchiæ, ¶& fratres eius
principes patrum: ducenti quadraginta-
duo. Et Amaſſai filius Azreel, filius Ahazi,
14 filius Moſollamoth, filius Emmer, ¶& fra-
tres eorum potentes nimis: centum vigin-
ti octo, & præpoſitus eorum Zabdiel filius
15 potentium. ¶Et de Leuitis Semeia filius Ha
ſub, filius Azariam, filius Haſabia, filiꝰ Bō-
16 ni, ¶& Sabathai, & Ioſabed, ſup omnia ope
C ra, quæ erāt forinſecus in domo Dei, a prin
17 cipibus Leuitarum. ¶Et Mathania filius Mi
cha, filius Zebedæi, filius Aſaph principes
ad laudandum, & ad confitendum in ora-
tione, & Becbecia ſecundus de fratribus e-
ius, & Abda filius Samua, filius Galal, fi-
18 lius Idithum: ¶oēs Leuitæ in ciuitate ſan-
19 cta, ducenti octoginta quatuor. ¶Et Ianito-
res, Accub, Thelmon, & fratres eorum, qui
cuſtodiebant oſtia: centū ſeptuaginta duo.
20 ¶Et reliqui ex Iſraël ſacerdotes & Leuitæ
in vniuerſis ciuitatibus Iuda, vnuſquiſque
21 in poſſeſſione ſua. ¶Et Nathinæi qui habi-
tabant in Ophel, & Siaha, & Gaſpha de
22 Nathinæis. ¶Et epiſcopus Leuitarum in Ie-
ruſalem Azzi filius Bani, filius Haſabiæ,
filius Mathaniæ, filius Michæ: De filijs A-
ſaph cantores in miniſterio domus Dei.
23 ¶Præceptum quippe regis ſuper eos erat, &
24 ordo in cantoribus per dies ſingulos, ¶&
Phathahia filius Meſezebel de filijs Zara fi
lij Iuda in manu regis, iuxta omne verbū
25 populi, ¶& in domibus per omnes regio-
D nes eorum. De filijs Iuda habitauerunt in
Cariath-arbe, & in filiabus eius, & in Di-
bon, & in filiabus eius. & in Cabſeel, & in
26 viculis eius, ¶& in Ieſue, & Molada, & in
27 Beth-phalet, ¶& in Haſerſual, & in Ber-ſa
28 bee, & in filiabus eius: & in Siceleg, & in
29 Mochona, & in filiabus eius: & in Rem-
30 mon, & in Saraa, & in Ierimuth, ¶Sanoë,
Odollam & in villis earum. Lachis & in re
gionibus eius, Azecha, & in filiabus eius.
Et manſerunt in Ber-ſabee vſque ad val-
31 lem-Ennon. ¶Filij autem Ben-iamin, à Ge
ba, Mechmas, & Hai, & Beth-el, & filiabꝰ
32 eius. ¶Anathoth, Nob, Anania, Aſor, Rama
33 Gethaim, ¶Hadid, Seboim & Neballat, *¶& *Led. 1.
34 Ono-valle-artificum. ¶Et de Leuitis por
35 tiones Iudæ & Ben-iamin.

## CAPVT XII.

1 HI ſunt autem ſacerdotes & Le
A uitæ qui aſcenderunt cū Zoro
babel filio Salathiel, & Ioſuę,
2 Saraia, Ieremias, Eſdras, ¶A-
3 maria, Melluch. Hattus, ¶Se-
4 benias, Rehum, Merimuth, ¶Addo, Gen-
5 thon, Abia, ¶Miaminin, Madia, Belga, ¶Se-
6 meia, & Ioiarib. ¶Idaia, Sellum, Amoc, Hel
cias, Idaia. Iſti principes ſacerdotum & fra
7 tres eorum in diebus Ioſue. ¶Porrò Leuitæ,
8 Ieſua, Bennui, Cadmiel. Sarebia, Iuda, Ma-
thanias, ſuper hymnos ipſi & fratres eorū:
9 ¶& Becbecia atq; Hanni, & fratres eorum
10 vnuſquiſq; in officio ſuo. ¶Ioſue autem ge
nuit Ioacim, & Ioacim genuit Eliaſib, & E-
11 liaſib genuit Ioiada, ¶& Ioiada genuit Io-
12 nathan, & Ionathan genuit Ieddoa. ¶In die
bus autē Ioacim erant ſacerdotes & prin- —1.
cipes familiarum: Saraiæ, Maraia: Ieremię.
13 Hanania, ¶Eſdræ, Moſollam: Amariæ, Io-
14 hanan. ¶Milicho, Ionathan: Sebeniæ, Io-
15 ſeph. ¶Haram, Edna: Maraioth, Helci: ¶A-
16 daiæ, Zacharia: Genthon, Moſollā, ¶Abiæ,
17 Zechri: Miamin & Moadię, Phelti: ¶Belgę
18 Sammúa: Semaiæ, Ionathan: ¶Iorarib, Ma-
19 thanai: Iodaiæ, Azzi: ¶Sellai, Celai: Amoc,
20 Heber: ¶Helcię, Haſebia: Idaię, Nathanael.
21 ¶Leuitæ in diebꝰ Eliaſib, & Ioiada, & Ioha
22 nan, & Ieddoa ſcripti principes familiarū,
B & ſacerdotes in regno Darij Perſæ. ¶Filij
23 Leui principes familiarum, ſcripti in libro
verborum dierum, & vſq; ad dies Ionathā
24 filij Eliaſib. ¶Et principes Leuitarum, Haſe
bia, Serebia, & Ieſue filius Cedmiel: & fra-
tres eorum per vices ſuas, vt laudarēt, & cō
fiterentur iuxta præceptū Dauid viri Dei,
25 & obſeruarent æquè per ordinem. ¶Matha-
nia, & Becbecia, Obedia, Moſollā, Telmō,
Accub cuſtodes portarum & veſtibulorum
26 ante portas. ¶Hi in diebus Ioacim filij Io-
ſue, filij Ioſedec, & in diebus Nehemiæ du
27 cis, & Eſdræ ſacerdotis ſcribæq;. ¶In dedica
tione autē muri Ieruſalem requiſierūt Le-
uitas de omnibus locis ſuis, vt adducerent

eos in Ieruſalem,& facerent dedicationem
& lætitiam in actione gratiarum,& cãtico,
28 & in cymbalis,pſalterijs,& citharis.¶Con-
gregati ſunt autem filij cantorum,de cãpe-
29 ſtribus circa Ieruſalem,¶& de villis Nethu
phati,& de domo Galgal, & de regionibus
Geba & Azmaueth:quoniam villas ædifi-
cauerunt ſibi cantores in circuitu Ieruſa-
30 lem. ¶Et mundati ſunt ſacerdotes & Leui-
tæ,& mundauerunt populum,& portas, &
31 murum.¶Aſcendere autem feci principes
C Iuda ſuper murum,& ſtatui duos magnos
choros laudantium. Et ierunt ad dexteram
32 ſuper murum ad portam ſterquilinij. ¶ Et
iuit poſt eos Oſaias,& media pars principũ
33 Iuda,¶& Azarias,Eſdras,& Moſollam,Iu
da,& Ben-iamin, & Semeia, & Ieremias.
34 ¶Et de filijs ſacerdotũ in tubis : Zacharias
filius Ionathan,filius Semeiæ,filius Matha
niæ,filius Michaiæ, filius Zechur, filius A-
35 ſaph, ¶ & fratres eius Semeia , & Azareel,
Malalai,Galalai,Maai , Nathanael, & Iu-
da, & Hanani, in vaſis cantici Dauid viri
36 Dei:& Eſdras ſcriba ante eos¶ in porta Fõn
tis.Et contra eos aſcenderunt in gradibus
ciuitatis Dauid in aſcenſu muri ſuper do-
mum Dauid, & vſque ad portam Aquarũ
37 ad orientem.¶Et chorus ſecundus gratias
referẽtium ibat ex aduerſo, & ego poſt eũ,
& media pars populi ſuper turrim furno-
38 rum,& vſq; ad murum latiſſimum, ¶& ſu-
per portam Ephraim,& ſuper portam anti
quam,& ſuper portam piſcium & turrim
Hananeel,& turrim Emath,& vſq; ad por
tam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodiæ,
39 ¶ſteteruntq; duo chori laudantium in do-
mo Dei,& ego, & dimidia pars magiſtra-
40 tuum mecum.¶Et ſacerdotes,Eliacim,Maa
D ſia,Miamin, Michéa, Elioenai , Zacharia,
41 Hanania in tubis,¶& Maaſia,& Semeia, &
Eleazar,& Azzi,& Iohanan,& Melchia,&
Ælan,& Ezer.Et clarè cecinerũt cantores,
42 & Iezraia præpoſitus: ¶ & immolauerũt in
die illa victimas magnas, & lætati ſunt.
Deus enim lętificauerat eos letitia magna.
Sed & vxores eorum & liberi gauiſi ſunt,
43 & audita eſt lætitia Ieruſalem procul. ¶ Re
cenſuerunt quoque in die illa viros ſuper
gazophylacia theſauri,ad libamina, & ad
primitias,& ad decimas vt introferrent p
eos principes ciuitatis in decôre gratiarum
actionis,ſacerdotes & Leuitas: quia lætifi-
catus eſt Iuda, in ſacerdotibus & Leuitis
44 aſtantibus, ¶Et cuſtodierunt obſeruationẽ
Dei ſui, & obſeruationem expiationis , &
cantores & ianitores iuxta præceptum Da-
45 uid,et Salomonis filij eius. ¶quia in diebus
Dauid et Aſaph ab exordio erãt principes
conſtituti cantorum in carmine laudantiũ
46 et confitentium Deo. ¶ Et Omnis Iſrael in
dieb' Zorobabel,et in diebus Nehemię da
bant partes cantoribus, et ianitoribus per
dies ſingulos, et ſanctificabant Leuitas , et
Leuitæ ſanctificabant filios Aaron.

## CAPVT XIII.

1 IN die autem illo lectum eſt in
A volumine Moyſi audiente po
pulo:¶& inuentum eſt ſcriptũ ¶Deu.23.
in eo, quod non debeant in- a.3
troire Ammonites, et Moabi-
tes,in Eccleſiam Dei vſque in æternum.
2 ¶eò ꝙ non occurrerint filijs Iſraël cũ pane
et aqua, et conduxerint aduerſum eos Ba-
laã,ad maledicendum eis,et cõuertit Deus
3 noſter maledictionẽ in benedictionẽ. ¶Fa-
ctũ eſt aũt cũ audiſſent legem,ſeparauerũt
4 oẽm alienigenam ab Iſrael. ¶ Et ſuper hoc
erat Eliaſib ſacerdos qui fuerat præpoſitus
in gazophylacio domus Dei noſtri, et pro-
5 ximus Tobiæ.¶Fecit ergo ſibi gazophylaciũ
grande,et ibi erant ante eũ reponentes mu
nera,et thus,et vaſa , et decimã frumenti,
vini,& olei,partes Leuitarum, & cantorũ,
6 & ianitorũ, & primitias ſacerdotales . ¶ In
omnibus aũt his non fui in Ieruſalẽ, quia
anno triceſimoſecundo Artaxerxis regis Ba
bylonis veni ad regem:& in fine dierũ ro-
7 gaui regẽ.¶Et veni in Ieruſalem, & intelle-
xi malum quod fecerat Eliaſib Tobiæ vt fa
ceret ei theſaurũ in veſtibulis domus Dei.
8 ¶Et malum mihi viſum eſt valde . Et pro-
ieci vaſa domus Tobiæ foras de gazophy-
9 lacio.¶Præcepiq; , & emundauerunt gazo-
B phylacium : & retuli ibi vaſa domus Dei,
10 ſacrificium & tus.¶Et cognoui quòd partes
Leuitarum non fuiſſent datæ: & fugiſſet
vnuſquiſque in regionem ſuã de Leuitis,
& cantoribus & de his qui miniſtrabant .
11 ¶& egi cauſam aduerſum magiſtratus,& di
xi:Quare dereliquimus domum Dei? Et cõ
gregaui eos:& feci ſtare in ſtationibus ſuis.
12 ¶Et omnis Iuda apportabat decimam fru-
13 menti,vini & olei in horrea. ¶Et conſtitui-
mus ſuper horrea Selemiam ſacerdotem,
& Sadoc ſcribam,& Phadaiam de Leuitis,
& iuxta eos Hanan filium Zachur, filium
Mathaniæ : quoniam fideles comprobati
ſunt,& ipſis creditæ ſunt partes fratrum
14 ſuorum . ¶Memento mei Deus meus pro
hoc,& ne deleas miſerationes meas quas
feci in domo Dei mei,& in ceremonijs ei'.
15 ¶In diebus illis vidi in Iuda calcantes tor-
cularia in Sabbatho,portantes aceruos , &
onerantes ſuper aſinos vinum,& vuas,& fi
cus,& omne onus:& inferẽtes in Ieruſalẽ
die Sabbathi. Et conteſtatus ſum vt in die
16 qua vendere liceret, venderẽt. ¶Et Tyrij ha
C bitauerunt in ea inferẽtes piſces,& omnia
venalia:& vendebant in Sabbathis filijs Iu
17 da & Ieruſalem : ¶& obiurgaui optimates
Iuda,& dixi eis: Quæ eſt hæc res mala quã
vos facitis, & prophanatis diem Sabbathi?

*veſtri ſ.

18 ¶Nunquid nõ hæc fecerunt patres* noſtri,
& adduxit Deus noſter ſuper nos omne ma
lum hoc, & ſuper ciuitatem hanc? Et vos
additis iracundiam ſuper Iſraël violando
19 Sabbathum. ¶Factum eſt autem, cũ quie-
uiſſent portæ Ieruſalẽ in die Sabbathi, di-
xi: & clauſerunt ianuas, & præcepi vt non
aperirent eas vſq; poſt Sabbathum: & de
pueris meis conſtitui ſuper portas, vt nul-
20 lus inferret onus in die Sabbathi. ¶Et man
ſerunt negociatores, & vendentes vniuerſa
21 venalia foris Ieruſalem ſemel & bis. ¶Et cõ
teſtatus ſum eos, & dixi eis: Quare manetis
ex aduerſo muri? ſi ſecundò hoc feceritis,
manum mittam in vos. Itaque ex tempo-
22 re illo non venerunt in Sabbatho. ¶ Dixi
quoq; Leuitis, vt mũdarentur, & venirent
ad cuſtodiendas portas, & ſanctificandam
diem Sabbathi: & pro hoc ergo memento
mei Deus meus, & parce mihi ſecundum
23 multitudinẽ miſerationum tuarum. ¶ Sed
D & in diebus illis vidi Iudæos ducẽtes vxo-
res Azotidas, Ammonitidas, & Moabiti-
24 das. ¶Et filij eorum ex media parte loque
bãtur Azoticè, & neſciebãt loqui Iudaicè,
25 & loquebantur iuxta linguam populi. ¶Et
obiurgaui eos, & maledixi. Et cecidi ex
eis viros, & decaluaui eos, & adiuraui in
Deo vt non darent filias ſuas filijs eorum,
& non acciperent de filiabus eorum fi-
26 lijs ſuis, & ſibimetipſis, dicens: ¶ ‡ Nun-
quid non in huiuſcemodi re peccauit Sa-
lomon rex Iſraël? & certè in gentibus
multis non erat rex ſimilis ei: & dilectus
Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus regem
ſuper omnem Iſraël: ‖ & ipſum ergo du-
xerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.
27 ¶Nunquid & nos inobedientes faciemus
omne malum grande hoc, vt præuarice-
mur in Deo noſtro, & ducamus vxores pe
28 regrinas? ¶ De filijs autem Ioiada filij
Eliaſib ſacerdotis magni, gener erat Sana-
ballat Honorites quem fugaui à me.
29 ¶Recordare Domine Deus meus aduerſum
eos qui polluunt ſacerdotium, iuſque ſa-
30 cerdotale, & Leuiticum. ¶ Igitur mundaui
eos ab omnibus alienigenis: & conſtitui
ordines ſacerdotum & Leuitarum, vnũ-
31 quemque in miniſterio ſuo: ¶& in oblatio-
ne lignorum in temporibus conſtitutis, &
in primitijs: memento mei Deus meus in
bonum. Amen.

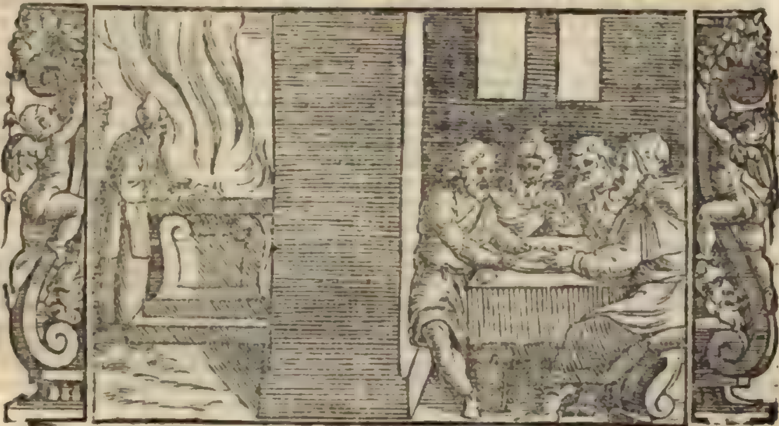
‡4. Re.3.b.7.

‖3. Reg.11.a.1.

*Nehemiæ, qui Secundus Eſdræ dicitur,*

F I N I S.

# LIBER TERTIVS ESDRAE.



## CAPVT PRIMVM.

4. Re.23. c.21. 2. Pa.35. v.1.

1 ET fecit Ioſias Paſcha in Iero
A ſolymis Domino, & immo
lanit Phaſe quartadecima
luna primi menſis, ſtatuẽs
2 ſacerdotes per vices dierũ
ſtolis amictos in tẽplo Dñi:
3 & dixit Leuitis ſacris ſer-
uis Iſraël, vt ſanctificarent ſe Dño in poſi-
tione ſanctę arcæ Dñi, in domo quam ædi.fi
4 cauit Salomon filius Dauid rex. Non erit
vobis tollere ſuper humeros eã. Et nunc de
ſeruite Dño veſtro, & curam agite gentis il-
lius Iſraël, ex parte ſecũdũ pagos & trib[us] *ve
5 ſtras ſecundũ ſcripturã Dauid regis Iſraël,
& ſecundum magnificentiã Salomonis fi-
lij eius, omnes in templo, & ſecundũ parti
culam principatus paternam veſtram eorũ
qui ſtant in conſpectu fratrũ filiorũ Iſraël.
6 Immolate Paſcha & ſacrificia parate fratri
bus veſtris, & facite ſecundũ præceptũ Do-
7 mini quod datum eſt Moyſi. Et donauit Io
B ſias in plebem quæ inuenta eſt, ouiũ, agno-
rum, & hędorũ, & caprarũ, triginta millia,
8 vitulos tria millia. hæc de regalib[us] data ſũt
ſecundum promiſſionẽ populo: & ſacerdo
tibus in Paſcha, oues numero duo millia, ac
9 vituli centum. Et Iechonias, & Semeias, &
Nathanael fratres, & Haſabias, & Oziel, &
Coraba in Phaſe, oues quinq; millia, vitu-
10 los quingentos, & hæc cùm fierent elegan
ter, ſteterũt ſacerdotes & Leuitæ hñtes azy
11 ma per tribus. Et ſecundùm partes princi-
patus patrũ, in cõſpectu populi offerebant
Dño, ſecundùm ea q̃ in libro Moyſi ſcripta
12 ſunt: & aſſauerunt Phaſe igni prout opor-
tebat: & hoſtias coxerunt in *emolis, & in
13 ollis cũ beneuolentia: & attulerunt oĩbus
qui erant ex plebe: & poſt hæc parauerunt
14 ſibi & ſacerdotibus. Sacerdotes enim offe-
rebant adipes vſque dum finita eſſet hora:
& Leuitæ parauerunt ſibi, & fratribus ſuis,
15 filijs Aaron. Et ſacri cantores filij Aſaph,
C erant per ordinem ſecundum præceptum
Dauid, & Aſaph, & Zacharias, & Ieddim[us],
16 qui erat à rege: Et oſtiarij per ſingulas ia-
nuas, ita vt non præuaricaretur vnuſquiſq;
ſuam: fratres enim illorũ parauerunt illis.
17 Et conſummata ſunt quæ pertinebant ad
18 ſacrificium Domini. In illa die egerunt
Phaſe, & offerebãt hoſtias ſuper Domini ſa
crificium, ſecundùm pręceptum regis Ioſię
19 Et egerunt filij Iſraël, qui inuenti ſunt in
tempore illo Phaſe, & diem feſtum azymo
20 rum per dies ſeptem: & non eſt celebratũ
Phaſe tale in Iſraël, à tẽporibus Samuelis
21 prophetæ: & omnes reges Iſraël non cele-
brauerũt tale Paſcha quale egit Ioſias, & ſa
cerdotes, & Leuitæ, & Iudæi, & oĩs Iſraël,

*noſtras.

*amulis.

qui

qui inuenti ſunt in commoratione Ieroſo-
22 lymis. ¶Octauo decimo anno regnāte Ioſia
23 celebratū eſt Phaſe. ¶Et directa ſunt opera
D Ioſię in cōſpectu Dñi ſui ī corde pleno ᵃme
*ᵃmetuentia 9.* 24 tuentisᵃ: ¶& quæ circa illum quidē conſcri
pta ſunt in priſtinis temporibus de ijs qui
peccauerūt, quiq; religioſi fuerunt in Dñm
pro oī gente, & qui nō q̄ſierunt verba Dñi
*4. Re. 23 f. 29. 2. Par. 35 c. 20.* 25 ſuper Iſraël. ¶Et poſt oēm actum hunc Io-
ſiæ, aſcēdit Pharao rex Aegypti, veniens in
Charcamis ab itinere ſuper Euphraten, &
26 exijt obuiam illi Ioſias. ¶Et miſit rex Aegy-
pti ad Ioſiā, dicēs: Quid mihi & tibi eſt rex
27 Iudæ? ¶Non ſum miſſus à Dño vt pugnē cō
tra te: ſuper Euphratē enim bellum meū
28 eſt: feſtinans deſcende. ¶Et non eſt reuerſus
Ioſias ſuper currum, ſed expugnare eum co
nabat, non attendens verbum prophetæ ex
29 ore Dñi: ¶ ſed conſtituit ad eum bellum in
campo Mageddo. Et deſcēderunt principes
30 ad regem Ioſiam. ¶Et dixit rex pueris ſuis:
Amouete me à prælio, infirmatᵘˢ ſum enim
valde. Et ſtatim amouerunt eum pueri ip-
31 ſius de acie. Et aſcendit ſuper currum ſecun
darium ſuum: & perueniēs Ieroſolymam,
vita functus eſt, & ſepultus eſt in paterno
32 ſepulchro. ¶Et in tota Iudæa lugebāt Ioſiā:
& qui præſidebant, cum vxoribus lamenta
bant eum vſq; in hūc diem. Et datum eſt
33 hoc fieri ſemper in oē genus Iſraël. ¶Hæc
E autem ſcripta ſunt in libro hiſtoriarum re-
gū Iudæ: & ſingula geſta actus Ioſiæ, & eius
gloria & intellectus eius in lege Dñi: quęq;
geſta ſunt ab eo, & quę non, ſcripta ſunt in
*4. Re. 23 f. 30. 2. Par. 36. a. 1.* 34 libro regum Iſraël & Iudæ. ¶Et aſſumētes,
qui erant ex gente Ieconiam filium Ioſiæ,
conſtituerunt regē pro Ioſia patre ſuo, cùm
35 eſſet annorum triginta trium. ¶Et regnauit
ſuper Iſraël menſibus tribus. Et amouit eū
36 rex Aegypti, ne regnaret in Ieroſolymis: ¶&
mulctauit gentē argenti talenta centum, &
37 auri talentum vnum. ¶Et conſtituit rex Ae-
gypti Ioacim fratrem ipſius, regem Iudæ &
38 Ieruſalē. ¶& alligauit Magiſtratus Ioacim,
& Zaracelem fratrem ſuum, & apprehen-
39 dens reduxit in Aegyptum. ¶Annorum erat
Ioacim vigintiquinq;, cùm regnare cępiſſet
in terra Iuda & Ieruſalem: & fecit malum
40 in conſpectu Dñi. ¶Poſt hunc autem aſcen-
dit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & alli
gans eum in æreo vinculo, perduxit in Ba
41 byloniam: ¶ & ſacra vaſa Dñi accepit Na-
buchodonoſor, & tulit & conſecrauit in tē-
42 plo ſuo in Babylonia. ¶Nam de immundi-
tia illius, & irreligioſitate ſcriptum eſt in li
43 bro temporū regum. ¶Et regnauit Ioachim
F filius eius pro eo. Cùm aūt cōſtitutus eſſet
*ᵃocto 9.* 44 rex, erat annorum ᵃdecem & octoᵃ. ¶Regna-
uit aūt menſes tres, & dies decem in Ieru-
45 ſalē, & fecit malū in cōſpectu Dñi. ¶ & poſt
annū mittens Nabuchodonoſor, trāſmigra
uit eum in Babyloniā ſimul cum ſacris va
46 ſis Domini. ¶Et conſtituit Sedeciam regem
Iuda, & Ieruſalē, cùm eſſet annorū viginti
47 vnius. regnauit autem annis vndecim. ¶Et
fecit malum in conſpectu Dñi, & non eſt
veritus à verbis quæ dicta ſunt ab Ieremia *Iere. 37. a. 2.*
48 propheta ex ore Domini: ¶& adiuratus à re
ge Nabuchodonoſor, periurans diſceſſit: &
indurata ceruice ſua, & corde ſuo, trangreſ-
49 ſus eſt legitima Dñi Dei Iſraël. ¶Et duces po
puli Domini multa iniquè geſſerunt, & im
pia egerunt ſuper omnes immunditias gen
tium: & polluerunt tēplum Dñi quod ſan-
50 ctū erat in Ieroſolymis. ¶Et miſit Deus pa
trum ipſorum per angelum ſuum reuocare
eos, pp quod parceret illis, & tabernaculo
51 ſuo. ¶Ipſi verò ſubſannabāt in angelis ſuis:
G & qua die locutus eſt Dominus, erant illu-
52 dentes prophetis eius. ¶Qui vſque ad ira-
cundiam concitatus eſt ſuper gētem ſuam
propter irreligioſitatem ſuam, & præcepit
53 aſcendere reges Chaldæorum. ¶Hi occide-
runt iuuenes eorum in gladio, in circuitu
ſancti templi eorum, & non pepercerunt iu
54 ueni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti. ¶Sed
omnes traditi ſunt in manus ipſorum, &
omnia vaſa Dñi, & regales apothecas reſu-
55 mentes, tulerunt in Babyloniam, ¶& incen
derunt domū Domini, & demolierunt mu
ros Ieruſalem: & turres eius incenderunt
56 igne, ¶ & conſummauerunt oīa honorifica
eius, & ad nihilum redegerūt, & reliquos a
57 gladio duxerunt in Babylonem. ¶ & erant
ſerui illius vſq; dum regnarent Perſæ in re *Ier. 25. c. 12. & 29 c. 10.*
58 pletione verbi Dñi ī ore Ieremię: ¶quouſq;
benignè ageret terra ſabbatha ſua, omni
tēpore deſertionis ſuæ ſabbathizauit in ap *Dan. 9. b 12.*
plicatione annorum ᵃſeptuaginta ſeptemᵃ. *ᵃſeptuaginta. 9.*

CAPVT II.

1 REgnante Cyro rege Perſarū in *2. Pa. 35. d. 22.*
A conſummatione verbi Domi-
2 ni in ore Ieremiæ, ſuſcitauit
Dñs ſpiritum Cyri regis Per- *1. Eſd. 1. a 1. etc. a 3*
ſarum, & prędicauit in toto re
3 gno ſuo ſimul per ſcripturam, ¶dicens: Hęc *Ier. 26. c. 12. & 29 c. 10.*
dicit Cyrus rex Perſarum: Me conſtituit re
4 gem orbi terrarum Dominus Iſraël, ¶Do-
minus excelſus, & ſignificauit mihi ædifica *Dan. 9. b 2.*
re domum ſibi in Ieruſalem, quæ eſt in Iu-
5 dæa. ¶Si quis eſt ex genere veſtro, dominus *1. Eſd. 1. g 57. & 2. a 1. & 6. c. 14.*
6 ipſius aſcendat cum eo in Ieruſalem. ¶Quot
quot ergo circa loca habitant, adiuuent eos
7 qui ſunt in loco ipſo, in auro, & argēto, ¶ in
dationibus cum equis & iumentis, cumque
alijs quæ ſecundū vota apponuntur in ædē
8 Domini quæ eſt in Ieruſalem. ¶Et ſtantes
principes tribuum, pagorum, & Iudeæ ex
tribu Ben-iamin, & ſacerdotes, & Leuitæ,
quos excitauit Dominus aſcendere & ædifi
care domū Domini quæ eſt in Ieruſalem,
9 & qui erant in circuitu eorum ¶adiuuerunt
in omni auro & argento eius, & iumentis
& votis compluribus multi quorum ſenſus

excitatus

10 excitatus eſt. ¶Et Cyrus rex protulit vaſa ſa
B cra Domini, quæ tranſtulit Nabuchodono
ſor rex Babylonis ex Ieruſalem, & conſe-
11 crauit ea idôlo ſuo. ¶& proferens ea Cyrus
rex Perſarum tradidit Mithridato, qui erat
12 ſuper theſauros ipſius. ¶Per hunc autē tra-
13 dita ſunt Salmanaſaro pręſidi Iudææ. ¶Ho
rum autem hic numerus: Libatoria argen
tea duo millia quadraginta: athiſcæ argen-
teæ triginta. phialæ aureæ triginta, item ar
genteæ duo millia quadringentę, & alia va
14 ſa mille. ¶Omnia aũt vaſa aurea, & argen-
tea, [a]quinque millia octingēta ſexaginta.
15 ¶Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul cũ
his q ex captiuitate Babyloniæ venerãt in
16 Ieroſolymã. ¶In Artaxerxis aũt regis Per-
ſarum temporibus ſcripſerunt ei de his q
habitabãt in Iudæa & Ieruſalē, Balſamus,
& Mitridatus, & Sabellius, & Rathimus,
Balthemus, Samelius ſcriba, & reliqui ha-
bitantes in Samaria, & cæteris locis, ſubie-
17 ctam epiſtolam regi Artaxerxi. ¶DOMINE,
pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sa-
C bellius ſcriba, & reliqui curiæ tuæ iudices
18 in Cœleſyria & Phęnice. ¶Et nunc notum
ſit domino regi, quoniam Iudæi qui aſcen-
derunt à vobis ad nos, venientes in Ieruſa-
lē ciuitatē refugam & peſſimam, ædificant
furnos eius, & ſtatuunt muros, & templum
19 ſuſcitant. ¶Quòd ſi ciuitas iſta, & muri cō-
ſummati fuerint, non tantum tributa non
ſuſtinebunt pēdere, ſed etiam regibus reſi-
20 ſtent. ¶Et quia id agitur circa templum, re-
ctè haberi arbitrati ſumus non deſpicere
21 hoc ipſum. ¶Sed notũ facere dño regi, vt ſi
videbitur, rex, quæratur in libris patrũ tuo
22 rum, ¶& inuenies in admonitionibus ſcrip
ta de his, & ſcies quoniam ciuitas iſta fuit
23 refuga, & reges & ciuitates concutiens. ¶&
Iudæi refugæ, & prælia committentes in
ea ab æterno, ob quam cauſam ciuitas iſta
24 deſerta eſt. ¶Nunc ergo notũ facimus, Dñe
rex, quoniã ſi ciuitas hæc ædificata fuerit,
& huius muri erecti fuerint, deſcenſus tibi
25 nō erit in Cœleſyriam & Phœnicē. ¶Tunc
ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat acciden
D tia, & Balthemo, & Sabellio ſcribæ, & cæ-
teris cōſtitutis, & habitantibus in Syria, &
26 Phœnice, ea quæ ſubiecta ſunt. ¶Legi epi-
ſtolam quã miſiſtis mihi. Præcepi ergo in-
quiri: & inuentũ eſt, quoniam ciuitas illa
27 eſt ab ęuo regibus reſiſtens, ¶& hoīes refu-
gæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortiſ
ſimi erant in Ieruſalē dominantes & tribu
28 ta exigētes à Cęleſyria & Phęnice. ¶Nũc er
go pcepi prohibere homines illos ædificare
ciuitatem, & prohibere ne quid vltrà hæc
29 fiant: ¶Sed nec procedant in plurimum, ex
quo ſunt malitiæ, ita vt regibus moleſtia
30 importetur. ¶Tunc recitatis his quæ à rege
Artaxerxe ſcripta fuerãt, Rathimus, & Se
bellius ſcriba, & qui cũ his cōſtituti erãt iũ
gentes feſtinãter venerũt in Ieruſalē cum
31 equitatu, & turba, & agmine: ¶Cęperuntq́;
ædificantes prohibere, & vacabant ab ædi-
ficatione templi in Ieruſalem, vſque ſecun
do anno regni Darij regis Perſarum.

[a] *quatuor millia quadringēta ſexaginta n. uem 8. §2. Eſd. 4 b. 1.*

## CAPVT III.

1 REx Darius fecit cenã magnã
A oibus vernaculis ſuis, & om-
nib⁹ magiſtratibus Mediæ &
2 Perſidis, ¶& omnibus purpu-
ratis, & prætoribus, & cōſuli-
bus, & præfectis ſub illo ab India vſq; Ae
thiopiam, centum viginti ſeptem prouin-
3 cijs. ¶Et cùm manducaſſent, & bibiſſent, &
ſatiati reuerterentur, tũc Darius rex aſcen-
dit in cubiculum ſuum, & dormiuit, & ex-
4 pergefactus eſt. ¶Tunc illi tres iuuenes cor-
poris cuſtodes, qui cuſtodiebant corpus re-
5 gis, dixerunt alter alteri, ¶Dicamus vnuſquiſ
B que noſtrum ſermonem qui præcellat: &
& cuiuſcunq; apparuerit ſermo ſapiētior
alterius, dabit illi rex Darius dona magna,
6 ¶purpura cooperiri, & in auro bibere, &
ſuper aurum dormire, & currum aureo fræ
no, & cydarim byſſinam, & torquem circa
7 collum: & ſecundo loco ſedebit à Dario
pp ſapientiã ſuã. Et cognatus Darij vocabi
8 tur. ¶Tunc ſcribentes ſinguli ſuũ verbũ, ſi-
gnauerunt, & poſuerũt ſubtus ceruical Da
9 rij regis, ¶& dixerũt: Cũ ſurrexerit rex, dabi
mus illi ſcripta noſtra: & quodcunq; iudi-
cauerit rex è tribus & magiſtratus Perſidis,
qm̃ verbũ eius ſapientius eſt, ipſi dabitur
10 victoria ſicut ſcriptum eſt. ¶Vnus ſcripſit:
11 Forte eſt vinũ. ¶Alius ſcripſit, Fortior eſt
12 rex. ¶Tertius ſcripſit: Fortiores ſunt mulie
13 res: ſup omnia aũt vincit veritas. ¶Et cùm
ſurrexiſſet rex, acceperũt ſcripta ſua, & de-
14 derũt illi, & legit. ¶Et mittens vocauit oēs
C magiſtratus Perſarũ, & Medos, & purpura-
15 tos, & ptores, & pfectos: ¶& ſederũt in cōci
16 lio: & lecta ſunt ſcripta corã ipſis. ¶Et dixit:
Vocate adoleſcentes, & ipſi indicabunt ver
17 ba ſua. Et vocati ſunt, & introierunt. ¶Et
dixit illis: Indicate nobis de his quæ ſcri-
pta ſunt. Et cępit prior, qui dixerat de for-
18 titudine vini, ¶& dixit: Viri, quàm præua-
let vinum oībus hominibus qui bibunt
19 illud? ſeducit mentem. ¶Itemq́; regis & or-
phani facit mentem vanã. Item ſerui ac li
20 beri, pauperis ac diuitis, & oēm mentē cō-
D uertit in ſecuritatē & iucunditatē, & non
21 meminit omnē triſtitiã & debitum, & om
nia præcordia facit honeſta, & non memi-
nit regem nec magiſtratum, & omnia per
22 talenta loqui facit. ¶Et non meminerunt,
cùm biberũt, amicitiam, nec fraternitatē:
ſed non multùm pòſt ſumunt gladios.
23 ¶Et cùm à vino merſerint & ſurrexerint,
24 non meminerunt quæ geſſerunt. ¶O viri,
num præcellit vinum? quis ſic cogitat face-
re? Et tacuit hoc dicto.

## CAPVT IIII.

1 ET inchoauit ſequẽs dicere, qui
A dixit de fortitudine regis: ¶ O
2 viri nun præcellunt homines,
qui terram & mare obtinent,
3 & omnia quæ in eis ſunt? ¶ rex
autem ſuper omnia præcellit, & dominaĩ
eorum: & omne quodcunq; dixerit illis, fa
4 ciunt. ¶ Et ſi miſerit illos ad bellatores, va-
dunt, & demoliuntur montes, & muros, &
5 turres. ¶ Iugulanĩ, & iugulant, & regis verbũ
non prætereunt. nam ſi vicerint, afferũt re
6 gi oĩa quæcunq; prędati fuerint. ¶ Similiter
& alij oẽs quotquot non militãt, & nec pu-
gnant, ſed colunt terram: rurſum cùm fue
7 rint metentes, afferunt tributa regi: ¶ & ipſe
vnus ſolus ſi dixerit occidite, occidunt: dixe
8 rit remittite, remittũt: ¶ dixerit pcutite, pcu
tiũt: dixerit exterminate, exterminãt: dixe
9 rit ędificate, ædificant: ¶ dixerit excidite, exci
10 dũt: dixerit plãtate, plantãt: ¶ & oĩs plebs, &
virtutes eũ obaudiunt, & ſuper hoc ipſe re-
11 cumbit, & bibit, & dormit. ¶ Hi autem cu-
B ſtodiunt in circuitu eum, & nõ poſſunt ire
ſinguli, & facere opera ſua, ſed in dicto ob-
12 audientes ſunt ei. ¶ Viri quomodo non præ-
13 cellit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit. ¶ Ter-
tius qui dixerat, de mulieribus & veritate,
14 hic eſt Zorobabel, cœpit loqui: ¶ Viri, non
magnus rex, & multi homines, nec vinum
præcellit. Quis eſt ergo qui dominaĩ eorũ?
15 ¶ Nonne mulieres genuerũt regem, & oẽm
16 populum, qui dominaĩ mari & terrę: ¶ & ex
illis nati ſunt, & ipſæ educauerunt eos qui
plantauerunt vineas ex quibus vinum fit?
17 ¶ Et ipſæ faciunt ſtolas oĩum hominum: &
ipſæ faciunt gloriã hominibus, & non poſ-
18 ſunt homines ſeparari a mulieribus? ¶ Si cõ
gregauerint aurum, & argentum, & om-
nem rem ſpecioſam, & viderint mulierem
19 vnam bono habitu & bona ſpecie, ¶ omnia
hæc relinquentes, in eam intẽdunt, & aper
to ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis
quàm aurum, & argentum, & omnem rem
20 precioſam. ¶ Homo patrem ſuum relinquit
qui enutrijt illum, & ſuam regionem, & ad
21 mulierem ſe coniungit. ¶ Et cum muliere re
C mittit animam: & neq; patrem meminit,
22 neq; matrem neq; regionem. ¶ Et hinc opor
tet vos ſcire, quoniam mulieres dominanĩ
23 veſtri. Nonne doletis? ¶ Et accipit homo gla
dium ſuũ, & vadit in viã facere furta, & ho
24 micidia, & mare nauigare & flumina, ¶ &
leonẽ videt, & in tenebris ingrediĩ: & cum
furtũ fecerit & fraudes, & rapinas amabili
25 ſuę affert. ¶ Et iterum, diligit homo vxorem
26 ſuam magis quàm patrẽ aut matrem. ¶ Et
multi dementes facti ſunt propter vxores
27 ſuas: & ſerui facti ſunt propter illas, ¶ &
multi perierunt, & iugulati ſunt, & pec-
28 cauerunt propter mulieres. ¶ Et nunc cre-
dite mihi, quia magnus eſt rex in poteſta-
te ſua: quoniam omnes regiones verentur
29 tangere eum. ¶ Videbam tamen Apemen fi
liã Bezacis, mirifici concubinã regis ſeden-
30 tẽ iuxta regem ad dexterã, ¶ & auferentem
diadema de capite eius, & imponentẽ ſibi,
& palmis cędebat regem de ſiniſtra manu.
31 ¶ Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eã: &
D ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi indignata ei fue-
rit, blanditur donec reconcilietur in gratiã.
32 ¶ O viri, cur nõ ſunt fortiores mulieres? Ma-
gna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: quis *que iſta*
33 iſta agit? ¶ Et tunc rex, & purpurati intue- *agunt* I.
bãtur in alterutrum. Et inchoauit loqui de
34 veritate. ¶ O viri, nõne fortes ſunt mulieres?
Magna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: &
velox curſus ſolis conuertit in gyro cœlum
35 in locum ſuum in vna die. ¶ Nonne magni-
ficus eſt qui hæc facit, & veritas magna, &
36 fortior prę omnibus? ¶ Omnis terra veritatẽ
inuocat, cœlum etiam ipſam benedicit, &
omnia opera mouentur, & tremũt eam, &
37 non eſt cum ea quicquam iniquum. ¶ Vi-
num iniquũ, iniquus rex, iniquæ mulieres,
iniqui omnes filij hominum, & iniqua illo
rum omnia opera: & nõ eſt in ipſis veritas,
38 & in ſua iniquitate peribũt: ¶ & veritas ma
net, & inualeſcit in æternum, & viuit, & ob
39 tinet in ſecula ſeculorũ. ¶ Nec eſt apud eã
E accipere perſonas, neq; differẽtias: ſed quę
iuſta ſunt, facit oĩbus iniuſtis ac malignis,
40 & omnes benignantur in operibus eius. ¶ Et
non eſt in iudicio eius iniquum, ſed fortitu
do, & regnum, & poteſtas, & maieſtas om-
41 nium æuorũ. Benedictus Deus veritatis. ¶ Et
deſijt loquendo. Et omnes populi clamaue
runt, & dixerunt: Magna eſt veritas, & præ-
42 ualet. ¶ Tunc rex ait illi: Pete, ſi quid vis am
plius, quã quæ ſcripta ſunt, & dabo tibi ſe-
cundùm qđ inuẽtus es ſapiẽtior proximis,
& proximus mihi ſedebis, & cognatus meus
43 vocaberis. ¶ Tunc ait regi: Memor eſto voti
tui qđ vouiſti, ędificare Ieruſalẽ, in die qua
44 regnum accepiſti: ¶ & omnia vaſa quæ ac-
cepta ſunt ex Ieruſalem, remittere, quæ ſe-
parauit Cyrus, qñ mactauit Babyloniam,
45 & voluit remittere ea ibi. ¶ Et tu vouiſti ędi
ficare templum, quod incenderũt Idumęi,
quando exterminata eſt Iudæa à Chaldęis.
46 ¶ Et nunc hoc eſt quod poſtulo domine, &
F quod peto, hoc eſt maieſtas quod à te poſtu
lo, vt facias votum quod vouiſti regi cęli ex
47 ore tuo. ¶ Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus
eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſ
penſatores, & præfectos & purpuratos, vt
deducerent eum, & eos qui cũ illo erãt, om-
48 nes aſcendentes ædificare Ieruſalẽ. ¶ Et om
nibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœ-
nice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, vt trahe-
rẽt ligna cedrina à Libano in Ieruſalẽ, vt ę-
49 dificarent cũ eis ciuitatem. ¶ Et ſcripſit om-
nibus Iudæis qui aſcẽdebant à regno in Iu
dæam pro libertate, omnem potentẽ, & ma

giſtratum

giſtratum, & præfectũ non ſuperuenire ad
50 ianuas ipſorum, ¶& omnem regionem quã
obtinuerant immunẽ eſſe eis, & Idumæi re
51 linquant caſtella quæ obtinẽt Iudęorũ, ¶ &
in ſtructuram templi dare per ſingulos an-
nos talenta viginti, vſq; dum perędificaret:
52 ¶ & ſuper ſacrariũ holocauſtomata vſtula-
re quotidie, ſicut habẽt præceptũ: alia talẽ-
53 ta decem offerre per ſingulos annos, ¶& om
nibus qui procedũt à Babylonia cõdere ci-
uitatem: vt eſſet libertas tam ipſis quàm fi-
lijs eorũ, & omnibus ſacerdotibus qui præ
54 cedunt. ¶Scripſit autem & quantitatem, &
G ſacram ſtolã iuſſit dari, in qua deſeruirent:
55 ¶ & Leuitis ſcripſit dare præcepta, vſque in
diem qua conſummabit domus, & Ieruſa-
56 lem extruetur: ¶ & omnibus cuſtodientibus
ciuitatem, ſcripſit dari ei ſortes & ſtipẽdia.
57 ¶Et dimiſit omnia vaſa quæcunque ſepara
uerat Cyrus à Babylonia, & omnia q̃cunq;
dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti
58 Ieruſalem. ¶Et cùm proceſſiſſet ille adole-
ſcens, eleuans faciem in Ieruſalẽ, benedixit
59 regem cœli, ¶ & dixit: Abs te eſt victoria, &
abs te eſt ſapientia & claritas. Et ego ſeruus
60 tuus ſum. ¶ Benedictus es qui dediſti mihi
ſapientiam: & tibi cõfitebor Domine Deus
61 patrum noſtrorum. ¶Et accepit epiſtolas, &
profectus eſt in Babyloniã: Et venit, & nun
ciauit fratribus ſuis omnibus qui fuerunt
62 in Babylonia: ¶ & benedixerunt Deum pa-
trum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſio
63 nem & refrigerium, ¶vt aſcenderent & ædi-
ficarent Ieruſalem, & templum vbi nomi-
natum eſt nomen eius in ipſo, & exultaue-
runt cum muſicis & lætitia diebus ſeptem.

CAPVT V.

1 POſt hæc autem electi ſunt, vt
A aſcenderent principes pagorũ
*1.Eſd.1.a.1.* per domos & tribus ſuas, & v-
xores illorum, & filij & filiæ
eorum, & ſerui & ancillæ ipſo
2 rum, & pecora eorum. ¶Et Darius rex miſit
vnà cũ eis equites mille, donec deducerent
eos in Ieruſalem cum pace, & cum muſicis
3 & cum tympanis & tybijs: ¶ & omnes fra-
tres erãt ludẽtes, & fecit eos aſcẽdere ſimul
4 cum eis. ¶Et hęc ſunt nomina virorum, qui
aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in
5 partem principatus ipſorũ. ¶Sacerdotes: Fi-
lij Phinees, filij Aarõ. Ieſus fili⁹ Ioſedec, Io
acĩ fili⁹ Zorobabel filij Salathiel de domo
6 Dauid, ex ꝓgenie Phares, de tribu Iuda, ¶ q
locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermo
nes mirificos in ſecundo anno regni ipſius
7 menſe Niſan primo. ¶Sunt autem hi, qui a-
*1.Eſd.1.a.1.* ſcenderunt ex Iudęa de captiuitate tranſmi
grationis, quos trãſmigrauit Nabuchodono
*2.Eſd.7.b.6.* ſor rex Babylonię in Babylonem, & reuer-
8 ſus eſt in Ieruſalem. ¶Et requiſiuit partem
Iudææ vnuſquiſq; in ciuitatem ſuam, qui
venerũt cũ Zorobobel & Ieſu, Nehemias,
Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Be
elſuro, Mechpſatochor, Olioro, Emonia vn⁹
9 de principibus eorum. ¶Et numerus à gen
tilibus eorum, ex præpoſitis eorũ filij Pha-
10 res, duo millia centum ſeptuagintaduo. ¶fi-
lij Ares, tria millia cẽtum quinquagintaſe-
11 ptem: ¶filij Phœmo, centum quadraginta-
B duo: in filijs Ieſu & Ioabes, mille trecenti-
12 duo: ¶filij Demu duo millia quadringẽti ſe
ptuaginta: filij Choraba, ducentiquinq;: fi-
13 lij Sanica, centum ſexagintaocto: ¶ filij Be-
bech quadringẽti tres: filij Archad, quadrĩ
14 genti vigintiſeptem: ¶filij Cham, trigintaſe
ptem: filij Zoroar, duo millia ſexagintaſe-
ptem: filij A lin, quadringenti ſexaginta v-
15 nus: ¶filij Aderectis, centum octo: filij Cia-
ſo, & Zelas, centum ſeptẽ: filij Azoroc, qua
16 dringẽti triginta nouem: ¶filij Iedarbone,
centum trigintaduo: filij Ananiæ, centum
17 triginta: filij Aſoni, nonaginta. ¶filij Mar-
ſar, quadringẽti vigĩtiduo: filij Zabarus, no
nagintaquinque: filij Sepolemon, centum
18 vigintitres. ¶ filij Nepopas, quinquaginta-
quinq;: filij Hechanatus, centum quinqua
gintaocto: filij Cebethamus, centum trigin
19 taduo. ¶filij Crearpatros, qui Enocadies, &
Modiæ, quadringẽti vigintitres: qui ex Gra
20 mas & Gabea, cẽtum viginti vnus: ¶ qui ex
Beſſelon, & Ceagge, ſexagintaquinque: qui
21 ex Baſtaro, centum viginti duo: ¶Qui ex Be
chenobes, quĩquagintaquinq;: filij Liptis,
centũ quinquagintaquinque: filij Laboni,
22 trecenti quinquagintaſeptem: ¶Filij Sichẽ,
trecẽti ſeptuaginta; filij Suadõ, & Cliom⁹,
23 trecẽtiſeptuagintaocto: ¶ filij Eric⁹ duo mil
C lia cẽtũ quadragĩtaq̃nq;: filij Anaas, trecẽti
24 ſeptuaginta. Sacerdotes: ¶Filij Iedd⁹ filij Eu
ther, filij Eliaſib, trecẽti ſeptuagĩtaduo: filij
25 Emer⁹ ducẽti q̃nquagintaduo: ¶ filij Phaſu
rij, trecẽti q̃nquagintaſeptẽ: filij Caree, du-
26 cẽti, vigintiſeptẽ. ¶Leuitæ: Filij Ieſu in Ca
duhel, et Bamis, & Serebias, et Edias, ſeptua
gintaquatuor. oĩs numer⁹ à duodecimo an
no, trigĩta millia quadrĩgẽti ſexagĩta duo.
27 ¶filij & filię & vxores, oĩs cõputatio, quadra
28 ginta millia ducenti quadraginta duo. ¶Fi-
lij ſacerdotũ, qui pſallebant in tẽplo: filij
29 Aſaph, centum viginti octo. ¶Oſtiarii vero:
filij Eſmenni, filij Azer, filij Amon, filij Ac
cuba, Topa filij Tobi, oẽs centum triginta-
30 nouem. ¶Sacerdotes ſeruientes in templo:
filij Sel, filij Gaſpha, filij Tobloch, filij Ca
riæ, filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Ar-
macha, filij Accub, filij Vtha, filij Cetha, fi
lij Aggab, filij Obai, filij Anani, filij Cana,
31 filij Geddu, ¶filij An, filij Radin, filij Deſa-
non, filij Nachoba, filij Caſſeba, filij Gaze,
filij Ozui, filij Sinone, filij Attre, filij Ha-
ſten, filij Aſiana, filij Manei, filij Naſiſim,
filij Accuſu, filij Agiſta, filij Azui, filij Fa-
32 uõ, filij Phaſalõ, ¶ filij Meedda, filij Phuſa,
filij Caree, filij Barc⁹. filij Saree, filij Coeſi,

33 filij Naſit, filij Agiſti, filij Pedon. ¶Salomõ
filij eius. filij Aſophor, filij phaſida, filij Ce
li, filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephe-
34 gi, ¶ filij Aggia, filij Sachareth, filij Saba-
D them, filij Caroneth, filij Malſith, filij A-
mæ, filij Saſus, filij Addus, filij Suba, filij
Eura, filij Rahotis, filij Phaſphat, filij Mal-
35 mon. ¶ omnes ſacro ſeruientes, & pueri Sa-
36 lomonis, quadringenti octoginta duo. ¶Hi
ſunt filij qui aſcẽderũt à Thel-mela, Thel-
harſà: principes eorum, Carmellam, & 
37 Careth: ¶ & non poterant edicere ciuitates
ſuas, & progenies ſuas, quemadmodũ ſint
ex Iſraël. Filij Darlai, filij Tubal, filij Ne-
38 chodaici, ¶ex ſacerdotibus qui fungebantur
ſacerdotio: & nõ ſunt inuẽti filij Obia, filij
Achiſos, filij Addin, qui accepit vxorem ex
39 filiabus Phargeleu: ¶& vocati ſunt nomine
eius, & horum quęſita eſt generis ſcriptura
in prędatura, & non eſt inuẽta, & prohibiti
40 ſunt ſacerdotio fungi. ¶Et dixit illis Nehe-
mias & Aſtaras: Ne participent ſancta, do-
nec exurgat põtifex doctus in oſtenſionẽ &
41 veritatem. ¶Omnis autem Iſrael erat, exce-
ptis ſeruis & ancillis, quadraginta duo mil-
42 lia trecẽti quadraginta. ¶Serui horũ & ancil
læ, ſeptem millia trecenti triginta ſeptem.
Cantores & cantatrices, ducenti ſexaginta-
43 quinq;. ¶Cameli, quadringẽti triginta qn-
E que. Equi, ſeptem millia trigintaſex. Muli,
ducẽta millia quadragintaquinque. Subiu-
44 galia, quinq; millia vigintiquinque. ¶Et de
præpoſitis ipſis per pagos, dum venirent in
templum Dei, quod erat in Ieruſalẽ, inno-
uare & ſuſcitare templũ in loco ſuo, ſecun
45 dum ſuam virtutẽ: ¶ & dari in templũ the-
ſaurũ operum ſacrũ auri mnas duodecim
millia, & mnas argenti quinque millia, &
46 ſtolas ſacerdotales centũ. ¶Et habitauerunt
ſacerdotes & Leuitæ, & qui exierant de ple
be in Ieruſalem & in regione, & ſacri can-
tores, & oſtiarij, & omnis Iſrael in regioni-
47 bus ſuis. ¶ Inſtante autem ſeptimo menſe,
cumq; eſſent filij Iſraël vnuſquiſq; in ſuis
rebus, conuenerunt vnanimes in atrium
48 quod erat ante Ianuam orientalem. ¶Et ſtã
tes Ieſus filius Ioſedec, & fratres ei⁹ ſacerdo
tes, & Zorobabel filius Salathiel, & huius
49 fratres, parauerunt altare; ¶vt offerrẽt ſuper
illud holocauſtomata, ſecundum quæ in li
50 bro Moyſi hominis Dei, ſcripta ſunt. ¶Et cõ
uenerũt ibi ex alijs nationib⁹ terrę, & erexe
rũt ſacrariũ in loco ſuo oẽs gẽtes terrę, & of
ferebãt hoſtias, & holocauſtomata Dño ma
51 tutina. ¶Et egerũt ſcenopegiã, & diẽ ſolẽnẽ
ſicut pceptũ eſt i lege: & ſacrificia quotidie
52 ſicut oportebat: ¶ & poſt hęc oblationes in-
ſtitutas, & hoſtias ſabbathorũ, & neomenia
F rum, & dierũ ſolemniũ oĩum ſanctificato-
53 rũ. ¶Et quotquot vouebant Dño à neomẽ-
nia ſeptimi mẽſis, cęperunt hoſtias offerre
Deo, & templum Domini nondum erat ędi
54 ficatum. ¶Et dederunt pecuniã lapidarijs &
55 fabris & potum & pabula cum gaudio. ¶Et
dederunt carra Sidonijs, & Tirijs, vt tranſ-
ueherent illis de Libano trabes cedrinas, &
facerent rates in Ioppe portu, ſecũdùm de-
cretum quod ſcriptum erat eis à Cyro rege
56 Perſarum. ¶Et in ſecundo anno venientes
in templum Dei in Ieruſalẽ, mẽſe ſecundo
inchoauit Zorobabel filius Salathiel, & Io-
ſue filius Ioſedec, & fratres ipſorũ, & ſacer-
dotes, & Leuitæ, & omnes qui venerant de
57 captiuitate in Ieruſalem: ¶ & fundauerunt
templum Dei nouilunio ſecũdi mẽſis ſecũ
di anni, cùm veniſſent in Iudęam & Ieruſa
58 lem. ¶Et ſtatuerunt Leuitas a viginti annis,
ſuper opera Domini: & ſtetit Ieſus & filius
eius, & fratres omnes Leuitę conſpirantes,
& executores legis, faciẽtes opera in domo
59 Domini. ¶ & ſteterunt ſacerdotes habentes
ſtolas cũ tubis: & Leuitæ filij Aſaph, habẽ-
60 tes cymbala, ¶ collaudantes Dominum, &
benedicentes ſecundũ Dauid legem Iſrael.
61 ¶ Et cantabant canticum Domino, quoniã
dulcedo eius, & honor in ſecula ſuper oẽm
62 Iſraël. ¶Et oĩs populus tuba cecinerunt, &
G proclamauerunt voce magna, collaudantes
Dominum in ſuſcitatione domus Domini.
63 ¶Et venerunt ex ſacerdotibus, & Leuitis, &
pſidentibus ſecundũ pagos ſenioribus, qui
64 viderant priſtinã domũ: ¶ & ad huius ędifi-
cationem cum clamore & planctu magno,
65 & multi cum tubis & gaudio magno: ¶in tã
tũ vt populus nõ audiret tubas propter plã
ctum populi. Turba enim erat tubis canẽs
66 magnificè, ita vt longè audiretur. ¶ Et au- 1.Eſ.4. 4.1.
dierũt inimici tribus Iudæ, & Ben-iamin,
& venerunt ſcire quæ eſſet vox tubarum.
67 ¶Et cognouerunt quoniã qui erant ex capti
uitate, ędificant templum Dño Deo Iſrael.
68 ¶Et accedentes ad Zorobabel & Ieſum, pręſ
poſitos pagorũ, dixerunt eis: Ædificabimus
69 vnà vobiſcum. ¶Similiter enim audiuimus
Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedi-
mus a diebus Asbazareth regis Aſſyriorũ,
70 qui trãſmigrauit nos huc. ¶Et dixit illis Zo-
robabel, & Ieſus, & principes pagorum Iſ-
71 rael: ¶ Non eſt nobis & vobis ædificare
domum Dei noſtri: nos enim ſoli ædificabi
mus Domino Iſrael ſecundum ea quæ præ-
72 cepit nobis Cyrus rex Perſarum. ¶Gentes
autem terræ incũbentes his qui ſunt in Iu-
dæa, & leuantes opus ædificationis & inſi-
dias & populos adducentes prohibebãt eos
73 ædificare, ¶ & aggreſſuras exercentes im-
pedierunt ne conſummaretur ædificium
omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxe-
runt ſtructuram per biennium vſque ad
Darij regnum.

## CAPVT VI.

1 IN ſecundo autẽ anno regni Darij pro-
A phetauit Aggæus, & Zacharias filiꝰ Ad-
din prophetæ apud Iudæam & Ieruſa-

2 lem in nomine Dei Iſraël ſuper eos. ¶Tunc
ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Ieſus fi
lius Ioſedec, ¶inchoauerunt ædificare do-
3 mum Domini quæ eſt in Ieruſalem ¶cùm
adeſſent eis prophetæ Domini, & adiuua-
rent eos. in ipſo tempore venit ad illos Si-
ſennes ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, &
4 Satrabuzanes, & ſodales eius, ¶ & dixerunt
eis: Quo præcipiente vobis domum hanc
ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia ꝑ-
ficitis? Et qui ſunt ſtructores qui hæc ædifi-
5 cant? ¶ Et habuerunt gratiam viſitatione
facta ſuper eos, qui erant ex captiuitate à
6 Domino ſeniores Iudæorum, ¶& non ſunt
impediti ædificare, donec ſignificauerunt
Dario de omnibus iſtis, & reſponſum acci
7 peretur. ¶Exemplum epiſtolæ, quam miſe-
runt Dario: SISENNES ſubregulus Sy-
riæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſoda-
les eius in Syria, & Phœnice præſides, regi
8 Dario ſalutem. ¶Omnia nota ſint Domino
regi, quòd cùm veniſſemus in regionē Iu-
dęæ, & introiſſemus in Ieruſalem, inueni-
9 mus ædificantes domum Dei magnam: ¶&
templum ex lapidibus politis, & magnis
10 & precioſis materijs in parietibus, ¶& ope-
B ra illa inſtanter fieri & ſuffragare, & pro-
ſperare in manibus eorum, & in omni glo
11 ria quàm diligentiſſimè perfici. ¶Tunc in-
terrogauimus ſeniores, dicentes: Quo per-
mittente vobis ædificatis domum iſtam,
12 & opera hæc fundatis? ¶Ideò autem inter-
rogauimus eos, vt notū faceremus tibi ho-
mines & præpoſitos, & nominum ſcriptu-
13 rā ꝓpoſitorū poſtulauimus illos ¶At illi re-
ſponderunt nobis, dicentes: Nos ſumus ſer
14 ui Domini, qui fecit cœlum & terram, ¶&
ædificabatur hæc domus ante annos iſtos
multos à rege Iſraël magno & fortiſſimo,
15 & conſummata eſt. ¶Et quoniam patres no
ſtri exacerbantes erant & peccauerunt in
Deum Iſrael, tradidit eos in manus Nabu-
chodonoſor regis Babyloniæ, regis Chal-
16 dæorum, ¶ & domum iſtam demolientes
intenderunt, & populum captiuum duxe-
17 runt in Babylonem. ¶In primo anno regnā
te Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyrus rex
18 domū hanc ædificare, ¶& illa ſacra vaſa au
rea & argentea quæ extulerat Nabuchodo-
C noſor de domo quæ eſt in Ieruſalem, & cō-
ſecrauerat ea in ſuo templo, rurſus pertulit
ea Cyrus rex de templo quod erat in Baby
lonia, & tradita ſunt Zorobabel, & Salma-
19 naſar ſubregulo: ¶Et præceptum eſt eis vt
offerrēt hæc vaſa, & reponerent in templo
quod erat in Ieruſalē, & ipſum templū Dei
20 ædificare in loco ſuo. ¶Tunc Salmanaſarus
ſubiecit fundamenta domus Dñi, quæ eſt
in Ieruſalē: & exinde vſq; nunc ædificatur,
21 & non accepit conſummationē. ¶Nunc er
go ſi iudicatur à te ô rex, perquiratur in re-
galibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt
22 in Babylonia: & ſi inuentū fuerit conſilio
Cyri regis cœptā eſſe ſtructurā domus Dñi,
quæ eſt in Ieruſalem, & iudicatur à Dño re
23 ge noſtro, ſcribat de his nobis. ¶ ‖Tunc Da- ‖1. Eſd. 6
rius rex pręcepit inquiri in bibliothecis: & a. 1.
inuētus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt
in media regione locus vnus, in quo ſcri-
24 pta erāt iſta: ¶ANNO primo regnante Cy-
ro, rex Cyrus præcepit domum Dñi quæ eſt
in Ieruſalē, ædificare, vbi incendebant igni
25 aſſiduo, ¶cuius altitudo ſit cubitorum decē,
& latitudo cubitorū ſexaginta, quadratum
lapidibus politis tribus, & meniano ligneo
eiuſdē regionis, & meniano vno nouo, &
26 impēdia dari de Domo Cyri regis: ¶& ſacra
vaſa domus Dñi tam aurea quàm argētea,
quæ extulit Nabuchodonoſor in domum
Dñi, quæ eſt in Ieruſalē, vbi erant poſita, vt
27 ponantur illic: ¶& pręcepit curam agere Si-
D ſennē ſubregulū Syriæ, & Phœnicis & Sa-
trabuzanē, & ſodales eius, & qui ordinati
erant in Syria & Phœnice præſides, vt ab-
28 ſtinerent ſe ab eodem loco. ¶ Et ego quoq;
præcepi in totum ædificare: & proſpexi, vt
adiuuēt eos qui ſunt ex captiuitate Iudæo-
rū, donec cōſummetur tēplum ædis Dñi:
29 ¶& à vexatione tributorum Cœleſyriæ &
Phœnicis, diligenter quantitatem dari his
hominibus ad ſacrificium Domini, Zoro-
babel præfecto, ad tauros, & arietes, & a-
30 gnos, ¶ſimiliter aūt & frumētū, & ſal, & vi
num, & oleū inſtanter per ſingulos annos,
prout ſacerdotes qui ſunt in Ieruſalem, di-
ctauerūt cōſumi quotidie ſine vlla dilatio-
31 ne, ¶vt offerātur libationes ſummo Deo ꝓ
rege & pueris eius, & orēt pro ipſorū vita:
32 ¶& denūcietur, vt quicunq; tranſgreſſi fue
rint aliquid ex his quę ſcripta ſunt, aut ſprē-
uerint, accipiatur lignū de ſuis proprijs, &
ſuſpēdantur, & bona ipſorum regi aſcribā
33 tur. ¶Propterea & Dominus cuius nomē in
uocatum eſt ibi, exterminet omnē regē &
gentem, qui manum ſuam extēderit prohi
bere, aut malè tractare domum Dñi illam
34 quę eſt in Ieruſalem. ¶Ego Darius rex decre
ui quàm diligētiſſimè ſecundùm hęc fieri.

CAPVT VII.

1 TVnc Siſennes ſubregulus Cœ-
A leſyrię & Phœaicis, & Satra- 1. Eſd. 6.
buzanes, & ſodales obſecuti c. 13.
his, quæ à Dario rege erāt de-
2 creta, ¶inſiſtebant ſacroſanctis
operibus diligentiſſimè, cooperantes cum
ſenioribus Iudæorum principibus Syriæ.
3 ¶& proſperata ſunt ſacroſancta opera pro-
phetantibus Aggæo & Zacharia prophe-
4 tis. ¶Et conſummauerunt omnia per præce
ptum Domini Dei Iſrael, & ex conſilio Cy
ri, & Darij, & Artaxerxis regis Perſarum.
5 ¶Et conſummata eſt domus noſtra vſq; ad
B tertiam viceſimam diem mēſis Adar, ſexto
6 anno Darij regis. ¶Et fecerunt filij Iſrael &

ſacerdotes & Leuitæ, & cæteri qui erant ex
captiuitate, qui appoſiti ſunt ſecundum ea
7 quæ ſcripta ſunt in libro Moyſi, ¶Et obtule
rant in dedicationem templi Domini, tau
ros centum, arietes ducētos, agnos quadrin
8 gentos, ¶& hœdos pro peccatis vniuerſi Iſ-
rael, duodecim, ſecundùm numerū tribuū
9 Iſrael. ¶ Et ſteterunt ſacerdotes & Leuitæ
C amicti ſtolis per tribus ſuper omnia opera
Domini Dei Iſraël ſecundùm librū Moyſi,
10 & oſtiarij per ſingulas ianuas. ¶Et egerunt
filij Iſrael cum his qui erāt ex captiuitate,
illud Phaſe quartadecima luna menſis pri
mi, quando ſanctificati ſunt ſacerdotes &
11 Leuitæ. ¶Oēs filij captiuitatis non ſunt ſi-
mul ſanctificati, quia Leuitæ oēs ſimul ſan
12 ctificati ſunt. ¶Et immolauerunt Phaſe vni
D uerſi filij captiuitatis, & fratribus ſuis ſacer
13 dotibus, & ſibimetipſis. ¶Et manducauerūt
filij Iſraël, qui erant ex captiuitate omnes
qui remanſerant ab omnibus execrationi-
14 bus gentium terræ quærentes Dominū. ¶&
celebrauerunt diem feſtum azymorū ſeptē
diebus epulantes in conſpectu Domini,
15 ¶quoniam conuertit conſilium regis Aſſy-
riorum in eos, confortare manus eorum ad
opera Domini Dei Iſraël.

## CAPVT VIII.

1 ET poſt hunc regnāte Artaxerxe
A Perſarū rege, acceſſit Eſdras fi
lius Azariæ, filij Helciæ, filij
2 Salome, ¶filij Sadoc, filij Achi
tob, filij Ameri, filij Azahel, fi
lij Bocci, filij Abiſue, filij Phinees, filij Elea
3 zari, filij Aarō primi ſacerdotis: ¶hic Eſdras
aſcēdit de Babylonia, cū eſſet ſcriba & inge
nioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Dño
4 Deo Iſraël *docere & facere. ¶ Et dedit ei
rex gloriā, quòd inueniſſet gratiā in omni di-
5 gnitate & deſiderio in conſpectu eius. ¶ Et
aſcenderunt ſimul cū ipſo ex filijs Iſraël,
& ſacerdotibus & Leuitis, & ſacris canto-
ribus tēpli, & oſtiarijs, & ſeruis tēpli in Ie
6 ruſalē. ¶Anno ſeptimo regnāte Artaxerxe,
in quinto menſe, hic annus ſeptimus eſt re
gni, exeūtes de Babylonia nouilunio quin-
7 ti mēſis, ¶venerūt Ieroſolymā iuxta præce-
ptū illius ſcdm proſperitatē itineris a Dño
8 ipſorū datam eis. ¶In his enim Eſdras ma-
gnā diſciplinā obtinebat, ne prætermitte-
ret quicquā eorum, quæ eſſent ex lege Dñi
& præceptis, & docendo vniuerſum Iſraël
9 oēm iuſtitiā & iudiciū. ¶Accedentes autē, q
ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis tradide
rūt ſcriptū qđ obuenerat ab Artaxerxe re-
ge ad Eſdrā ſacerdotē, & lectorē legis Dñi.
10 cuius exemplū ſubiectū eſt. ¶R e x Artaxer
xes Eſdræ ſacerdoti & lectori legis Domini
11 ſalutem. ¶Humanior ego iudicans in bene
ficijs, præcepi eis qui deſyderant ex gente
Iudæorum ſua ſponte, & ex ſacerdotibus,
& Leuitis, qui ſunt in regno meo, comitari
12 tecū in Ieruſalē. ¶Si qui ergo cupiunt ire te
cū, conueniant, & proficiſcantur ſicut pla-
cuit mihi & ſeptē amicis meis cōſiliarijs,
13 ¶vt viſitent ea quæ aguntur ſecundū Iudęā
B & Ieruſalem, obſeruantes ſicut habes in le
14 ge Domini, ¶& ferāt munera Domino Deo
Iſraël, quæ voui ego & amici Ieruſalem, &
omne aurū & argentū, quod inuentū fue-
rit in regione Babyloniæ Dño in Ieruſalē
15 cū illo, ¶quod eſt donatum pro ipſa gēte in
templum Dñi eorū quod eſt in Ieruſalē: vt
colligatur hoc aurum & argentum ad tau-
ros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ
16 his ſunt cōgruentia, ¶vt offerant hoſtias Do
mino ſuper altare Domini ipſorum quod
17 eſt in Ieruſalem. ¶Et omnia quæcunq; vo-
lueris cum fratribus tuis facere auro & ar-
gento, perfice pro voluntate tua ſecundùm
18 præceptum Dñi Dei tui: ¶& ſacroſancta va
ſa, quæ data ſunt tibi ad opera domus Dñi
19 Dei tui, quæ eſt in Ieruſalē: & cætera quæ-
cūq; tibi ſubuenerint ad opera templi Dei
20 tui, dabis de regali gazophilacio: ¶cū volue
ris cū fratribus tuis facere auro & argento,
21 perfice ſecundū voluntatem Domini. ¶ Et
ego quidē rex Artaxerxes præcepi cuſtodi-
bus theſaurorū Syriæ & Phenicis, vt quæ-
cunq; ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & lector
legis Dñi, diligenter detur ei vſque ad argē
22 ti talenta centum, ſimiliter & auri: ¶& vſq;
ad frumēti modios centum, & vini ampho
ras centū, & alia quæcunq; abundant ſine
23 taxatione. ¶Omnia ſecundum legē Dei fiāt
Deo altiſſimo, ne fortè exurgat ira in regno
24 regis, & filij, & filiorum eius. ¶Vobis autem
dicitur, vt omnibus ſacerdotibus, & Le-
uitis, & ſacris cantoribus, & ſeruis templi
25 & ſcribis templi huius, nullum tributum,
neque vlla alia indictio irrogetur, nec ha-
beat quiſquā poteſtatem obijcere eis quic-
26 quā. ¶Tu autē Eſdra ſecundum ſapientiam
C Dei cōſtitue iudices & arbitros in tota Sy-
ria & Phœnice: & omnes qui legē Dei tui
27 nō nouerunt, doce: ¶vt quotquot trāſgreſſi
fuerint legem, diligēter plectātur ſiue mor
te, ſiue cruciatu, ſiue etiam pecuniæ mul-
28 tatione vel abductione. ¶ Et dixit Eſdras
ſcriba: Benedictus Deus patrum noſtrorū,
qui dedit hanc volūntatē in cor regis, clari
ficare domum ſuam, quæ eſt in Ieruſalem.
29 ¶& me honorificauit in conſpectu regis, &
conſiliariorum, & amicorum, & purpura-
30 torum eius ¶& ego conſtans animo factus
ſum ſecundum opitulationem Domini
Dei mei, & congregaui ex Iſrael viros, vt
31 ſimul aſcenderent mecum. ¶ ‖ Et hi ſunt
præpoſiti ſecundum ſuas patrias, & prin-
cipatus portionales eorum qui mecū aſcen
derunt de Babylonia in regno Artaxerxis.
32 ¶Et ex filijs Phares, Gerſomus: ex filijs Sie-

1.Eſd.7. a.1.

*dicere ſ.

‖1.Eſd.8. a.1.

marith

marith, Amenus: filiorũ Dauid, Acchus fi-
33 lius Scecilię: ¶ex filijs Phares, Zacharias, &
34 cũ eo reuerſi· nt viri cẽtũ qnquaginta: ¶ex
filijs ductoris Moabilionis Zaraci, & cũ ip-
35 ſo viri ducenti quinquaginta: ¶ ex filijs Za-
chues, Iechonias Zechoeli, & cum ipſo viri
36 ducẽti qnquaginta: ¶ ex filijs Sala, Maaſias
37 Gotholię, & cũ ipſo viri ſeptuaginta. ¶ ex fi
lijs Saphatię, Zarias Micheli, & cũ ipſo vi
38 ri octoginta: ¶ex filijs Iob, Abdias Ieheli, &
39 cũ ipſo viri ducẽti duodecim: ¶ ex filijs Ba-
nię, Salimoth filius Ioſaphię, & cũ ipſo vi
40 ri centũ ſexaginta: ¶ex filijs Beer, Zacharias
41 Bebei, & cũ ipſo viri ducẽti octo: ¶ ex filijs
Ezead, Iohãnes Eccetã, & cũ ipſo viri centũ
42 decẽ: ¶ ex filijs Adonicã ipſis poſtremis, &
hæc ſunt noĩa eorũ, Eliphalã, filius Gebel.
43 & Semeias, & cũ ipſo viri ſeptuaginta. ¶Et
cõgregaui eos ad fluuiũ qui dr̃ Thia, & me-
tati fuimus illic triduo, & recognoui eos.
44 ¶Et ex filijs ſacerdotum, & Leuitarum non
45 inueni illic. ¶ Et miſi ad Eleazarum, & Ec-
celon, & Maſman, & Maloban, & Enaathã,
& Samea, & Iotibum, Nathan, Ennagam,
D Zachariam, & Moſolamum ipſos ductores
46 & peritos: ¶ & dixi eis vt venirent ad Lod-
47 deũ, qui erat apud locum gazophylacij. ¶Et
mandaui eis vt dicerent Loddeo, & fratrib⁹
eius, & illis q̃ erant in gazophilacio, vt mit
terent nobis eos qui ſacerdotio fungerẽtur
48 in domo Domini Dei noſtri: ¶& adduxerũt
nobis ſecundum manum validam Domi-
ni Dei noſtri viros peritos: ex filijs Moho-
li, filij Leui, filij Iſraël, Sebebiam, & filios
49 & fratres, qui erant decem & octo: ¶ Aſ-
biam, & Amin ex filijs filiorum Cha-
50 nanæi, & filij eorum viri viginti. ¶ Et ex
his qui templo ſeruiebant, quos dedit Da-
uid, & ipſi principes ad operationem Le-
uitis templo ſeruientium ducenti viginti.
Omnia nomina ſignificata ſunt in ſcriptu
51 ris. ¶ Et voui illic ieiunium iuuenibus in
conſpectu Dei, vt quærerem ab eo bonum
iter nobis, & qui nobiſcum erant, & filijs,
52 & pecoribus propter inſidias. ¶ Erubui
enim petere à rege pedites & equites in co-
mitatu, tutelę gratia contra aduerſarios no
53 ſtros. ¶ Diximus enim regi quoniam vir-
tus Domini erit cum eis qui inquirũt eum
54 in omni affectu. ¶ Et iterum deprecati ſu-
mus Dñm Deum noſtrum ſecundum hæc;
quem & propitiũ habuimus, & compotes
55 facti ſumus Deo noſtro. ¶Et ſeparaui ex ple
bis præpoſitis & ſacerdotibus templi viros
duodecim, & Sedebiam, & Aſannam, & cũ
56 eis ex fratribus eorum viros decem, ¶ & ap-
pẽdi eis aurum & argentũ & vaſa ſacerdo-
talia domus Dei noſtri, quæ donauerąt rex,
& conſiliarij eius, & principes, & omnis
57 Iſrael ¶Et cùm appendiſſem, tradidi argen
E ti talenta centum quinquaginta, & vaſa ar
gentea talentorum centum, & auri talenta
58 centum, ¶ & vaſorum aureorum ſepties vi-
ginti, & vaſa ærea de bono æramento ſplen
dentia, duodecim, auri ſpeciem reddentia.
59 ¶& dixi eis: Et vos ſancti eſtis Domino, vt
vaſa ſunt ſancta, & aurum, & argentum vo
60 tum eſt Dño Deo patrũ noſtrorũ. ¶Vigilate
& cuſtodite, donec tradatis ex plebis p··c ſi-
tis, & ſacerdotibus, & Leuitis, & principib⁹
ciuitatũ Iſraël in Ieruſalẽ, in paſtophorio
61 domus Dei nr̃i. ¶Et hi qui ſuſceperũt ſacer-
dotes & Leuitæ aurũ & argentũ & vaſa, in-
62 tulerunt in Ieruſalẽ in tẽplũ Dñi. ¶Et pro-
mouimus à fluuio Thia, die duodecima mẽ
ſis primi, vſquequò introiuimus in Ieruſa-
63 lẽ. ¶Et cùm factus fuiſſet terti⁹ dies, quarta
aũt die ponderatũ aurũ, & argentũ traditũ
eſt in domo Dñi Dei noſtri, Marimoth filio
64 Iori ſacerdoti: ¶ & cũ ipſo erat Eleazar fili⁹
Phinees: & erant cũ ipſis Ioſadus filius Ie-
ſu, & Medias, & Banni filius Leuitæ ad nu-
65 merũ, & ad pondus vniuerſa. ¶Et ſcriptũ eſt
66 põdus ipſorum eadẽ hora. ¶Qui autẽ vene-
runt ex captiuitate, obtulerũt ſacrificiũ Do
mino Deo Iſraël, tauros duodecim pro om
67 ni Iſraël, arietes octogĩta ſex, ¶agnos ſeptua
gintaduos, hircos pro peccato duodecim, &
pro ſalute vaccas duodecim, omnia in ſacri
68 ficium Dñi. ¶ Et relegerunt præcepta regis
regalibus diſpenſatoribus, & ſubregulis Cę
leſyrię, & Phœnicis: & honorificauerunt
69 gentem, & templum Domini. ¶Et conſum
matis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicẽ
tes: ‖ Non ſegregauerunt genus Iſraël, & ‖1. Eſd. 9. a. 1.
70 principes & ſacerdotes, & Leuitæ, ¶ & alie-
F nigenæ gentes & nationes terræ immundi-
tias ſuas à Chananæis, & Hethæis, & Phe-
rezæis, & Iebuzæis, & Moabitis, & Aegy-
71 ptijs & Idumæis. ¶ coniuncti enim ſunt fi-
liabus eorum & ipſi, & filij eorum: & mi-
ſtum eſt ſemen ſanctum alienigenis genti-
bus terræ: & participes erant præpoſiti, &
magiſtratus iniquitatis eius ab initio ipſi⁹
72 regni. ¶ Et mox vt audiui iſta, conſcidi ve-
ſtimenta & ſacram tunicam: & lacerans ca
pillos capitis, & barbam, ſedi dolens & mę
73 ſtus. ¶ Et conuenerunt quotquot tunc mo-
uebant in verbo Domini Dei Iſraël, ad me
lugentem ſuper iniquitatem iſtam, & ſede
bam triſtis vſq; ad ſacrificium veſpertinũ.
74 ¶Et conſurgens à ieiunio, conſciſſa habens
veſtimenta & ſacram tunicam, ingenicu
75 lans, & extendẽs manus ad Dominum, ¶di-
cebam: Domine confuſus ſum, & reueritus
76 ſum ante faciem tuam. ¶ Peccata enim no
ſtra multiplicata ſunt ſup̃ capita noſtra, &
iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt vſq; ad cę
77 lum. ¶Quoniam à temporibus patrum no-
ſtrorum ſumus in magno peccato vſque ad
78 diem hunc. ¶ Et propter peccata noſtra, &
patrum noſtrorum ſumus traditi cum fra-
tribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris,
regibus terræ in gladium & captiuitatem,

& deprecationem cum confuſione vſq; in
79 hodiernum diem. ¶ Et nunc quantum eſt
hoc quod contigit nobis miſericordia abs
te Domine Deus. & relinque nobis radicẽ,
80 & nomẽ in locum ſanctificationis tuæ. ¶de
tegere luminare noſtrũ in domo Domini
Dei noſtri, dare nobis cibum in omni tẽpo-
81 re ſeruitutis nr̃e. ¶Et cùm ſeruiremus, non
fuimus derelicti à Domino Deo noſtro: ſed
conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges
82 Perſarum dare cibum, ¶ & clarificare tem-
plum Domini Dei noſtri, & ædificare deſer
ta Sion, dare nobis ſtabilitatẽ in Iudæa &
83 Ieruſalem. ¶Et nunc quid dicimus Domi-
G ne habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus
præcepta tua, q̃ dediſti in manus puerorũ
84 tuorum prophetarum, ¶dicens: Quoniã ter-
ra, in quam introiſtis poſſidere hæreditatẽ
eius, terra polluta eſt coinquinationibus a-
lienigenarũ terræ, & immunditiæ illorũ re
85 pleuerunt eam totam immunditia ſua. ¶Et
nunc filias veſtras non coniungetis filijs eo
rum, & filias eorum non accipietis filijs ve
86 ſtris, ¶ & non inquiretis pacem habere cum
illis omni tempore, vt inualeſcentes mãdu
cetis optima terræ, & hæreditatẽ diſtribua
87 tis filijs veſtris vſq; in æuum. ¶Et quæ con-
tingunt nobis, om̃a fiunt propter opera no-
88 ſtra maligna, & magna peccata noſtra. ¶Et
dediſti nobis talem radicẽ, & rurſum reuer
ſi ſumus tranſgredi legitima tua, vti cõmi
ſceremur immunditię alienigenarũ gentiũ
89 terræ hui⁹. ¶ Nonne iraſceris nobis perdere
nos, quoaduſq; non relinquatĩ radix & no-
90 men noſtrum? ¶ Dñe Deus Iſraël verax es.
Derelicta eſt enim radix vſque in hodiernũ
91 diem. ¶Ecce, nunc ſumus in conſpectu tuo
in iniquitatib⁹ noſtris: Nõ eſt enim adhuc
¶1. Eſdr. 10. a. 1. 92 ſtare ante te in his. ¶‖ Et cùm adorando
cõfiteretur Eſdras flens, humi poſtratus an
te templũ, congregati ſunt ante eũ ex Ieru-
ſalẽ turba magna valde, viri, & mulieres, &
iuuenes, & iuuenculæ. Fletus enim erat ma
93 gnus in ipſa multitudine. ¶Et cùm clamaſ
ſet, Iechonias Ieheli ex filijs Iſraël, dixit Eſ-
dræ: Nos in Dominum peccauimus, qđ col
locauimus nobis in matrimonium mulie-
94 res alienigenas ex gentibus terræ. ¶Et nunc
es ſuper omnem Iſraël. In his ergo ſit iuſiu
randum à Dño expellere oẽs vxores nr̃as q̃
95 ex alienigenis ſunt cum filijs earum. ¶Sicut
tibi decretum eſt à maioribus ſecundùm le
96 gẽ Dñi exurgẽs explica. ¶Ad te enim ſpectat
negotiũ, & nos tecum ſumus: viriliter fac.
97 ¶Et exurgens Eſdras adiurauit principes ſa
cerdotum, & Leuitas, & omnem Iſraël face
re ſecundum hæc, & iurauerunt.

## CAPVT IX.

1.Eſd. 10. a. 6. 1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium tem-
A pli, abijt in paſtophorium Ionathæ fi-
2 lij Naſabi, ¶& hoſpitatus illic non guſtauit
panem, nec aquam bibit ſuper iniquitatẽ
3 multitudinis. ¶Et facta eſt p̃dicatio in om-
ni Iudæa, & in Ieruſalẽ omnibus qui erant
4 ex captiuitate in Ieruſalem congregati, ¶ vt
quicunq; non occurrerit biduo, vel triduo
diei ſecundùm iudicium aſſidẽtium ſenio-
rum, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe alie
nus iudicaretur à multitudine captiuitatis.
5 ¶Et congregati ſunt omnes qui erant ex tri-
bu Iuda, & Ben-iamin in tribus diebus in
Ieruſalem: hic menſis eſt nonus, dies mẽſis
6 viceſimus. ¶Et ſedit omnis multitudo in a-
rea templi trementes, propter hyemẽ præ-
7 ſentem. ¶Et exurgens Eſdras, dixit illis: Vos
iniquè feciſtis collocantes vobis in matri-
moniũ vxores alienigenas, vt adderetis ad
8 peccata Iſraël. ¶Et nunc date confeſſionem,
B & magnificentiam Dño Deo patrũ noſtro-
9 rum: ¶& perficite voluntatem ipſius, & di-
ſcedite à gentibus terræ & ab vxoribus alie
10 nigenis. ¶Et clamauit omnis multitudo, &
dixerũt voce magna: Sicut dixiſti, faciem⁹,
11 ¶Sed quoniam multitudo magna eſt, & tẽ-
pus hybernum, & non poſſumus inſubſiſtia
ti ſtare: & hoc opus nõ eſt nobis vnius diei,
neque bidui: multùm enim in his peccaui
12 mus. ¶ſtent p̃poſiti multitudinis, & oẽs qui
nobiſcum inhabitant, & quotquot habent
13 vxores apud ſe alienigenas, ¶ & aſſiſtant ac-
cepto tempore ex omni loco presbyteri, &
iudices, vſquequo ſoluant iram Dñi nego-
14 cij huius. ¶ Ionathas autem filius Ezeli, &
Ozias Thecam ſuſceperunt ſecũdum hæc:
& Boſoramus, & Leuis, & Sabbathe⁹ ſimul
14 cooperati ſunt cum illis. ¶Et ſteterunt ſecũ
C dùm hæc omnia vniuerſi qui erant ex ca-
16 ptiuitate. ¶Et elegit ſibi viros Eſdras ſacer-
dos principes magnos de patrib⁹ eorũ ſecũ-
dùm nomina: & conſederũt nouilunio mẽ
17 ſis decimi examinare negocium iſtud. ¶ Et
determinatum eſt de viris qui habebãt vxo
res alienigenas, vſq; ad neomeniam primi
18 menſis: ¶ & inuenti ſunt ex ſacerdotibus
permiſti qui habebant alienigenas vxores.
19 ¶Ex filijs Ieſu filij Ioſedec, & fratribus ei⁹:
Maſeas, & Eliozerus, & Ioribus, & Ioade⁹,
20 ¶ & iniecerunt manus vt expellerent vxores
ſuas: & ad litãdum in exorationem, arietẽ
21 pro ignorantia ſua. ¶ & ex filijs Semmeri:
22 Maſeas & Eſſes & Ieelech, Azarias. ¶& ex fi
lijs Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Natha-
23 nee, Iuſſio, Reddus, & Thalſas. ¶ & ex Leui-
tis, Iorabd⁹, & Semeis, & Colnis, & Calitas,
24 & Facteas, & Coluas, & Elionas. ¶ & ex ſa-
25 cris cantoribus: Eliaſib, Zaccarus. ¶ & ex o-
26 ſtiarijs: Saturnus, & Tolbanes, ¶& ex Iſraël:
D ex filijs Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, &
Melchias, & Michelus. Eleazarus, & Iãme-
27 bias & Bannas. ¶ & ex filijs Iolaman: Cha-
mas, & Zacharias, & Iezrelus, & Ioddius, &
28 Erimoth, & Helias. ¶ & ex filijs Zathoim:
Eliadas & Liaſumus, Zochias, & Iarimoth,
29 & Zabdis, & Tebedias. ¶ & ex filijs Zebes:

Iohānes, & Amanias, ¶ & Zabdias, & Eme'.
30 ¶ & ex filijs Banni: Olamus & Maluchus &
Ieddeus & Iaſub & Azabus & Ierimoth.
31 ¶ & ex filijs Addin: Naathus & Mooſias &
Caleus, & Raanas, Maaſeas, Mathathias, &
32 Beſeleel & Bonnus & Manaſſes. ¶ & ex filijs
Nuaë: Noneas & Afeas & Melchias & Sa-
meas & Simon, Ben-iamin & Malchus &
33 Marras. ¶ & ex filijs Aſom Carianeus, Ma-
thathias & Bannus & Eliphalach & Manaſ
34 ſes, & Semei. ¶ & ex filijs Bāni: Ieremias &
Moadias & Abramus & Iohel & Baneas &
Pelias & Ionas & Marimoth & Eliaſib &
Mathaneus & Eliaſis & Orizas & Dielus &
35 Semedi', & Zābris & Ioſephus. ¶ & ex filijs
E Nobei: Idelus & Mathathias & Sabad', &
36 Zecheda, Sedmi, & Ieſſei, Baneas. ¶ oēs iſti
cōiunxerunt ſibi vxores alienigenas, & di-
37 miſerunt eas cū filijs. ¶ Et inhabitauerūt ſa-
cerdotes & Leuitæ: & qui erāt ex Iſraël in
Ieruſalē, & in tota vna regione, nouilunio
mēſis ſeptimi. Et erāt filij Iſraël in cōmo-
38 rationibus ſuis. ¶ Et congregata eſt oīs mul-
titudo ſimul in areā ꝙ eſt ab oriente portæ
39 ſacræ: ¶ & dixerūt Eſdræ pōtifici & lectori,
vt afferret legem Moyſi, ꝙ tradita eſt a Dño
40 Deo Iſraël. ¶ Et attulit Eſdras pontifex legē
omni multitudini eorū, à viro vſq; ad mu-
lierē, & oībus ſacerdotibus audire legē no-
41 uilunio mēſis ſeptimi. ¶ Et legebat in area,
F quæ eſt ante ſacram portam tēpli, à prima
luce vſq; ad veſperā corā viris & mulieri-
42 bus. Et dederūt oēs ſenſum ad legē. ¶ Et ſte-
tit Eſdras ſacerdos & lector legis ſuper li-
43 gneū tribunal quod fabricatū erat. ¶ Et ſte-
terunt ad eū Mathathias, & Samus, Ana-
nias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Balſamus
44 ad dextrā: ¶ & ad ſiniſtrā, Faldeus, Miſael,
Malachias, Abuſtas, Sabus, Nabadias, & Za
45 charias. ¶ Et aſſumpſit Eſdras librū corā om
ni multitudine: præſidebat.n. in conſpectu
46 oīum. ¶ Et cū abſoluiſſet legē, oēs erecti ſte-
terunt, & Benedixit Eſdras Dñm Deū altiſ
47 ſimū, Deū Sabaoth omnipotentē. ¶ Et rñdit
omnis populus: Amen: Et eleuatis ſurſum
manibus procidētes in terrā, adorauerunt
48 Dominū. ¶ Ieſus & Banaeus & Sarebias &
Iaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, &
Calithes, & Azarias, & Iorad', & Ananias,
49 & Fhialas Leuitæ: ¶ qui docebant legē Do-
mini, & in multitudine legebant legē Do-
mini, & præterebant ſinguli eos, qui intel-
50 ligebant lectionē ¶ Et dixit Atharathes Eſ-
G dræ pontifici, & lectori, & Leuitis, qui do-
51 cebāt multitudinē, ¶ dicens: Dies hic ſan-
ctus eſt Dño. Et oēs flebant, cū audiſſent le-
52 gem. ¶ Et dixit Eſdras': Digreſſi ergo mā-
ducate pinguiſſima quæque, & bibite dul-
ciſſima quæq;, & mittite munera his qui
53 non habent. ¶ Sanctus enim eſt hic dies Do
mini, & nolite mœſti eſſe: Dominus enim
54 clarificabit vos. ¶ Et Leuitæ denunciabant
in publico omnibus, dicentes: Dies hic ſan
55 ctus eſt, nolite meſti eſſe. ¶ Et abierunt om-
nes manducare, & bibere, & epulari, & da-
re munera his qui non habebāt, vt epularē
tur. Magnificè enim ſunt exaltati verbis
56 quibus edocti ſunt. ¶ Et congregati ſunt vni
uerſi in Ieruſalem celebrare lætitiam, ſe-
cundùm teſtamentum Domini Dei Iſraël.

# LIBER QVARTVS ESDRAE.

## CAPVT PRIMVM.

1 Liber Eſdræ prophetæ ſecū-
A dus, filij Sarei, filij Azarei,
filij Helciæ, filij Sadaniæ,
filij Sadoc, filij Achitob,
¶ filij Achiæ, filij Phinees,
2 filij Heli, filij Ameriæ, fi-
lij Aſiel, filij Marimoth, fi
lij Arna, filij Oziæ, filij Borith, filij Abi-
3 ſei, filij Fhinees, filij Eleazar, ¶ filij Aarō ex
tribu Leui: qui fuit captiuus in regione Me
dorum in regno Artaxerxis regis Perſarum.
4 ¶ Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
5 ¶ Vade, & nuncia populo meo facinora ip-
ſorum, & filijs eorum iniquitates, quas in
me admiſerunt, vt nūcient filijs filiorum:
6 ¶ quia peccata parentū ipſorum in illis cre-
uerunt. Obliti enim mei ſacrificauerūt dijs
7 alienis. Nónne ego eduxi eos de terra Æ-
gypti, de domo ſeruitutis? Ipſi aūt irritaue-
8 runt me, & conſilia mea ſpreuerunt. ¶ Tu
autem excute comam capitis tui, & proijce
omnia mala ſuper illos: quoniam nō obe-
dierunt legi meæ. Populus autē eſt indiſci-
9 plinatus. ¶ Vſquequo eos ſuſtinebo, quibus
10 tanta beneficia contuli? ¶ Reges multos
B propter eos ſubuerti: Pharaonem cū pue-
ris ſuis & omnem exercitum eius percuſ-
11 ſi: ¶ Omnes gentes à facie eorum perdidi,
& in oriente prouinciarum duarum popu-
los Tyri & Sidonis diſſipaui, & omnes ad-
12 uerſarios eorū interfeci. ¶ Tu verò loquere
13 ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus: ¶ Nēpe

ego vos per mare tranſmeaui,& plateas vo
bis initio munitas exhibui: ducē vobis de-
14 di Moyſen,& Aaron ſacerdotē : lucē vobis
per colūnā ignis præſtiti, & magna mirabi-
lia feci in vobis: vos aūt mei obliti eſtis,di
15 cit Dñs. ¶Hæc dicit Dñs omnipotens : Co-
turnix vobis in ſigno fuit,caſtra vobis ad tu
16 telā dedi,& illic murmuraſtis: ¶& non triū-
phaſtis in nomine meo de perditione ini-
micorū veſtrorū, ſed adhuc nunc vſq; mur
17 muraſtis. ¶Vbi ſunt beneficia , quæ præſtiti
vobis? Nonne in deſerto cū eſuriretis, ꝓcla
18 maſtis ad me, ¶dicētes: Vt qd nos in deſer-
tū iſtud adduxiſti interficere nos: meli' no-
bis fuerat ſeruire Ægyptijs, q̄ mori in de-
19 ſerto hoc? ¶Ego dolui gemitus veſtros, & de
di vobis manna in eſcam. Panem angelorū — Sap. 16.c. 20.
20 manducaſtis. ¶Nonne cū ſitiretis, petrā ex-
cidi, & fluxerunt aquæ in ſaturitate ? Pro- — Nu. 20.b. 11.
21 pter æſtus folijs arborū vos texi. ¶Diuiſi vo
C bis terras pingues: Chananæos, & Phærezæ — Eſa. 5.a. 4.
os, & Philiſthæos, à facie veſtra proieci: qd
22 faciā vobis adhuc? dicit Dñs: ¶Hæc dicit Do — Exod. 15. d. 25.
minus omnipotens. In deſerto cū eſſetis in
flumine Amorrhæo ſitiētes, & blaſphemā-
23 tes nomen meū, ¶ non ignē vobis pro blaſ-
phemijs dedi, ſed mittens lignū in aquā,
24 dulce feci flumen. ¶ Quid tibi faciā Iacob ? — Exo. 32. b. 8.
Noluiſti obedire Iuda. Trāsferā me ad alias
gentes, & dabo eis nomen meum, vt cuſto-
25 diant legitima mea. ¶Qm̄ me dereliquiſtis,
& ego vos derelinquā. Petentibus vobis à
26 me miſericordiā, nō miſerebor. ¶ Qñ inuo-
cabitis me, ego non exaudiā vos. Macula- — Eſa. 1.d. 15.
ſtis enim manus veſtras ſanguine, & pedes
veſtri impigri ſunt ad committenda homi-
27 cidia. ¶Non quaſi me dereliquiſtis, ſed voſ-
28 ipſos dicit Dominus. ¶Hæc dicit Dominus
omnipotens : Nonne ego vos rogaui, vt pr̄
filios, & vt mater filias, & vt nutrix paruu-
29 los ſuos, ¶vt eſſetis mihi in populū, & ego
vobis in Deum: & vos mihi in filios, & ego
30 vobis in patrem? ¶ Ita vos collegi, vt galli-
D na pullos ſuos ſub alas ſuas. Modò autem
quid faciā vobis ? Proijciā vos à facie mea. — Mat. 23. d. 37.
31 ¶Oblationem cùm mihi attuleritis, auer- — Eſa. 66.a. 4.
tā faciem meam à vobis. Dies enim feſtos
veſtros, & neomenias & circunciſiones re-
32 pudiaui. ¶Ego miſi pueros meos ꝓphetas
ad vos, quos acceptos interfeciſtis, & lania-
ſtis corpora eorū, quorū ſanguinē exquirā,
33 dicit Dominus. ¶Hæc dicit Dominus omni
potens: Domus veſtra deſerta eſt. Proijciā
34 vos ſicut ventus ſtipulam, ¶ & filij procrea-
tionem non facient: quoniam mandatum
meum neglexerunt, & quod malum eſt co-
35 ram me, fecerunt. ¶Tradā domos veſtras po
pulo venienti, qui me non audientes cre-
dunt: quibus ſigna non oſtēdi, facient q̄ præ
36 cepi. ¶Prophetas non viderunt, & memora
37 buntur iniquitatū eorū. ¶Teſtor populi ve-
nientis gratiā, cuius paruuli exultant cum
lætitia, me non videntes oculis carnalibus,
38 ſed ſpiritu credentes quæ dixi. ¶Et nunc fra
ter aſpice, quæ gloria: & vide populū veniē
39 tē ab oriente, ¶q̄bus dabo ducatū Abrahā,
Iſaac, & Iacob, & Oſee, & Amos, & Micheę
40 & Ioel, & Abdiæ, & Ionę, ¶& Naū, & Ha- — Mala. 3.a. 1.
bacuc, Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Mala
chiæ, qui & angelus Domini vocatus eſt.

## CAPVT II.

1 HÆc dicit Dñs: Ego eduxi popu
A lū iſtum de ſeruitute, quibus
mādata dedi per pueros meos
prophetas, quos audire nolue
runt, ſed irrita fecerunt mea
2 cōſilia. ¶ Mater q̄ eos generauit, dicit illis :
3 Ite filij, q̄a ego vidua ſum & derelicta. ¶Edu
caui vos cū lætitia, & amiſi vos cū luctu, &
triſtitia, qm̄ peccaſtis corā Dño Deo veſtro,
4 & quod malum eſt coram eo, feciſtis. ¶Mo-
do aūt quid faciā vobis ? Ego vidua ſum &
derelicta. Ite filij, & petite à Dño miſericor
5 diā. ¶Ego aūt te pater teſtē inuoco ſuꝑ ma-
trē filiorū, qui noluerunt teſtm̄ meū ſerua-
6 re, ¶vt des eis confeſſionē, & matrē eorū in
7 direptionē, ne generatio eorū fiat. ¶Diſper-
gantur in gentes noīa eorum, deleantur à
8 terra qm̄ ſpreuerunt ſacramentū meū. ¶Vę
tibi Aſſur, qui abſcondis iniquos penes te. — Gen. 19.a. 8.
Gēs mala, memorare qd fecerim Sodomæ
9 & Gomorrhæ, ¶ quorū terra iacet in piceis
glebis & aggerib' cinerū. ſic dabo eos, q̄ me
10 nō audierūt, dicit Dñs ops. ¶Hæc dicit Dñs
ad Eſdram: Nuncia populo meo quoniam
dabo eis regnum Ieruſalem, quod daturus
11 eram Iſraël. ¶ Et ſumam mihi gloriā illo-
rum, & dabo eis tabernacula æterna, q̄ præ
12 parauerã illis. ¶Lignum vitæ erit illis in
B odorem vnguenti, & non laborabunt neq;
13 fatigabuntur. ¶Ite, & accipietis. Rogate vo
bis dies paucos, vt immorētur. Iam paratū
14 eſt vobis regnum: vigilate. ¶Teſtare cęlum
& terram. Contriui enim malū & creaui
15 bonū, quia viuo ego dicit Dñs. ¶Mater am-
plectere filios tuos, educa illos cum lætitia.
Sicut columba confirma pedes eorum: quo
16 niā te elegi, dicit Dñs. ¶Et reſuſcitabo mor
tuos de locis ſuis, & de monumentis educā
illos, quoniam cognoui nomen meū in Iſ-
17 raël. ¶Noli timere mater filiorum, quoniā
18 te elegi, dicit Dñs. ¶ Mittā tibi adiutorium
pueros meos, Iſaiā & Ieremiā, ad quorū cō
ſiliū ſāctificaui, & paraui tibi arbores duo- — Exo. 15.d. 27.
19 decim grauatas varijs fructibus, ¶ & totidē
fontes fluentes lac & mel: & mōtes immē-
ſos ſeptem, habentes roſam & liliū, in qui-
20 bus gaudio impleo filios tuos. ¶Viduam iu-
ſtifica, pupillo iudica, egenti da, orphanum
21 tuere, nudum veſti, ¶ confractum & debilē
cura, claudū irridere noli, tutare mancū, &
cęcum ad viſionē claritatis meæ admitte. — Tob. 1.d. 21.
22 ¶Senem & iuuenē intra muros tuos ſerua :
23 ¶ mortuos vbi inueneris, ſignās cōmēda ſe-

pulchro,& dabo tibi primam ſeſſionem in
24 reſurrectione mea. ¶Pauſa & quieſce popu
25 lus meus,quia veniet requies tua. ¶ Nutrix
bona nutri filios tuos,cōfirma pedes eorũ.
26 ¶Seruos quos tibi dedi,nemo ex eis īteriet:
27 eos ego.n.requiram de numero tuo. ¶ Noli
C fatigari.Cũ.n.venerint dies præſſuræ & an
guſtiæ,alij plorabunt & triſtes erũt:tu aũt
28 hilaris & copioſa eris. ¶Zelabũt gentes,&
29 nil aduerſus te poterũt.dicit Dñs: ¶ Manus
meæ tegēt te,ne filij tui gehennnā videāt.
30 ¶Iucundare mater cum filijs tuis, quia ego
31 te eripiam,dicit Dñs. ¶Filios tuos dormiē-
tes memorare, qm̄ ego eos educā de lateri
bus terræ, & miſericordiam cũ illis faciā:
qm̄ miſericors ſum,dicit Dñs omnipotēs.
32 ¶Amplectere natos tuos vſq; dũ venio, &
præſtem illis miſericordiā: quoniā exube-
rant fontes mei,& gratia mea nō deficiet.
33 ¶Ego Eſdras præceptũ accepi à Dño in mō-
te Oreb,vt irem ad Iſraël:ad quos cum ve
nirem, reprobauerunt me, & reſpuerunt
34 mandatum Domini. ¶Ideoq; vobis dico gē
tes,quæ auditis & intelligitis:Expectate pa
ſtorem veſtrum, requiem æternitatis dabit
vobis:qm̄ in ꝓximo eſt ille qui in fine ſecu
35 li aduenier. ¶Parati eſtote ad pręmia regni.
quia lux perpetua lucebit vobis per æterni
36 tatem temporis. ¶Fugite vmbram ſeculi hu
ius: accipite iucunditatem gloriæ veſtræ.
37 Ego teſtor palàm Saluatorē meũ. ¶Cōmen-
datum donum accipite, & iucundamini,
D gratias agentes ei qui vos ad celeſtia regna
38 vocauit. ¶Surgite,& ſtate,& videte numerũ
39 ſignatorum in conuiuio Domini. ¶ Qui ſe
de vmbra ſeculi tranſtulerunt, ſplendidas
40 tunicas à Domino acceperunt. ¶Recipe Siō
numerum tuũ, & conclude cādidatos tuos
41 qui legem Domini compleuerunt. ¶Filiorũ
tuorum quos optabas,plenus eſt numerus.
Roga imperiũ Dñi vt ſanctificetur populus
42 tuus qui vocatus eſt ab initio. ¶ Ego Eſdras
*Apoc. 7. c. 9.* vidi in monte Sion turbam magnam, quā
numerare non potui,& omnes canticis col
43 laudabant Dominum. ¶Et in medio eorum
erat iuuenis ſtatura celſus, eminentior om
nibus illis: & ſingulis eorũ capitibꝰ impo-
nebat coronas, & magis exaltabatur. Ego
44 autē miraculo tenebar. ¶Tunc interrogaui
45 angelũ,& dixi:Qui ſunt hi Domine? ¶ Qui
reſpondens dixit mihi. Hi ſunt qui morta
lē tunicā depoſuerũt,& immortalem ſum-
pſerunt,& confeſſi ſunt nomen Dei.Modò
46 coronantur,& accipiũt palmas. ¶Et dixi an
gelo: Ille iuuenis quis eſt,qui eis coronas
47 imponit, & palmas in manus tradit? ¶Et re
ſpōdens,dixit mihi:Ipſe eſt filius Dei,quē
in ſeculo confeſſi ſunt:ego autem magnifi-
care eos cœpi,qui fortiter pro nomine Do-
48 mini ſteterunt. ¶Tunc dixit mihi angelus:
Vade,annuncia populo meo,qualia & quā
ta mirabilia Domini Dei vidiſti.

## CAPVT III.

1 ANno triceſimo ruinę ciuitatis,
A erā in Babylone,& conturba-
tus ſum ſuper cubiculo meo
recumbens, & cogitationes
meæ aſcendebant ſuper cor
2 meũ: ¶qm̄ vidi deſertionē Sion,& abundā-
3 tiā eorũ,qui habitabant in Babylone: ¶ &
ventilatus eſt ſpiritus meus valde, & cępi
4 loqui ad Altiſſimũ verba timorata, ¶& dixi:
O dominator Dñe, tu dixiſti ab initio, qñ
plātaſti terrā,& hoc ſolus,& imperaſti po-
5 pulo, ¶ & dediſti Adam corpus mortuũ: ſed *Gen. 2. a*
& ipſum figmentũ manuũ tuarum erat,& *9.*
inſufflaſti in eũ ſpiritũ vitæ,& factus eſt vi
6 uens corā te: ¶ & induxiſti eũ in paradiſo,
quem plantauerat dextera tua, anteq̄ terra
7 aduentaret. ¶ Et huic mandaſti diligere viā
tuā,& præteriuit eā, & ſtatim inſtituiſti in
*eo mortem, & in nationibus eius, & natæ **eum 3.*
ſunt gentes,& tribus,& populi,& cognatio
8 nes quarũ nō eſt numerus. ¶ Et ambulauit
vnaquæq; gēs in volũtate ſua, & mira age-
9 bāt corā te,& ſpernebāt ꝓcepta tua. ¶Iterũ *Gen. 6. a.*
B aũt in tꝑe induxiſti diluuiũ ſuꝑ inhabitan *12.*
10 tes ſeculũ,& ꝑdidiſti eos. ¶Et factum eſt in *Gen. 7. b.*
vnoquoq; eorum ſicut Adæ mori,ſic his di- *10.*
11 luuiũ. ¶Dereliquiſti aũt vnũ ex his,Noë cũ
12 domo ſua,& ex eo iuſti oēs. ¶Et factũ eſt cũ *1. Pet. 3. d*
cępiſſent multiplicari, qui habitabant ſuꝑ *20.*
terrā,& multiplicauerunt filios & populos
& gētes multas:& cęperũt iteratò impieta
13 tē facere plus q̄ priores. ¶ Et factũ eſt, cùm *Gen. 12. a*
iniquitatem facerent coram te,elegiſti tibi *2.*
14 virum ex his, cui nomen erat Abrahā. ¶ Et
dilexiſti eum,& demonſtraſti ei ſoli volun
15 tatē tuam: ¶ & diſpoſuiſti ei teſtamentum
æternum,& dixiſti ei, vt nō vnquam dere-
linqueres ſemen eius.Et dediſti ei Iſaac, & *Gen. 21. a*
16 Iſaac dediſti Iacob & Eſau. ¶Et ſegregaſti ti *2.*
bi Iacob,Eſau autem ſeparaſti.Et factus eſt *Ro. 9. b. 7*
17 Iacob in multitudine magna. ¶Et factum *Gen. 25. d*
eſt cũ educeres ſemen eius ex Aegypto, ad *25.*
18 duxiſti ſuper montem Sina. ¶Et inclinaſti *Exod. 19.*
cœlos,& ſtatuiſti terram,& commouiſti or *a. 1.*
bem:& tremere feciſti abyſſos, & cōturba- *Deu. 4. b.*
19 ſti ſeculum, ¶ & tranſijt gloria tua portas *10.*
C quatuor ignis & terręmotus, & ſpiritus, &
gelu,vt dares ſemini Iacob legē,& genera-
20 tioni Iſraël diligentiam, ¶Et non abſtuliſti
ab eis cor malignũ,vt faceret lex tua in eis
21 fructum. ¶ Cor enim malignum baiulans
primus Adam tranſgreſſus & victus eſt,ſed
22 & oēs qui de eo nati ſunt. ¶Et facta eſt per-
manēs infirmitas & lex cum corde populi,
cũ malignitate radicis:& diſceſſit qđ bonũ
23 eſt,& manſit malignũ. ¶Et tranſierunt tem
pora,& finiti ſunt anni:&ſuſcitaſti tibi ſer
24 uum noīe Dauid, ¶& dixiſti ei ædificare ci-
uitatem nominis tui,& offerre tibi,in eadē
25 thus & oblationes. ¶ Et factũ eſt hoc annis
multis,& dereliquerũt q habitabāt ciuita

26 tē, ¶ in omnibus facientes ſicut fecit Adam
& oēs generationes eius: vtebātur enim &
27 ipſi corde maligno. ¶ Et tradidiſti ciuitatem
28 tuam in manibus inimicorū tuorū. ¶ Nun- *Iere.10.d 25.*
quid meliora faciunt qui habitant Babylo
29 nem? Et ꝓpter hoc dominabitur Sion? ¶ Fa-
ctū eſt cum veniſſem huc, & vidiſſem im-
D pietates quarū non eſt numerus: & delin-
quentes multos vidit anima mea hoc trice
30 ſimo anno, & exceſſit cor meū: ¶ quoniam
vidi quomodo ſuſtines eos peccantes, & pe
perciſti impiè agentibus, & ꝑdidiſti popu-
lū tuū, & cōſeruaſti inimicos tuos, & nō ſi
31 gnificaſti. ¶ Nihil memini quomodo debeat
derelinqui via hæc. Nunq̄d meliora facit
32 Babylon ꝗ Sion? ¶ aut alia gēs cognouit te
præter Iſraël? aut quæ tribus crediderunt
33 teſtamētis tuis, ſicut Iacob? ¶ Quarum mer-
ces nō comparuit, neq; labor fructificauit.
Pertranſiens enim pertranſiui in gentibus,
& vidi abundantes eas, & non memorātes
34 mandatorum tuorum. ¶ Nunc ergo ponde-
ra in ſtatéra noſtras iniquitates, & eorū qui
habitant in ſeculo: & nō inuenietur nomē
35 tuum, niſi in Iſraël. ¶ Aut quando nō pecca
uerunt in cōſpectu tuo, qui habitant terrā?
aut quæ gens ſic obſeruauit mandata tua?
36 ¶ Hos quidē per nomina inuenies ſeruaſſe
mandata tua, gentes autem non inuenies.

## CAPVT IIII.

1 ET reſpondit ad me angelus q
A miſſus eſt ad me, cui nomen
2 Vriel, & dixit mihi: Excedēs
exceſſit cor tuū in ſeculo hoc,
& comprehendere cogitas viā
3 Altiſſimi: ¶ Et dixi: Ita Domine meus. Et re
ſpondit mihi & dixit: Tres vias miſſus ſum
oſtendere tibi, & tres ſimilitudines propo-
4 nere coram te: ¶ de quibus mihi ſi renuncia
ueris vnam ex his, & ego tibi démonſtrabo
viam quā deſyderas videre, & docebo te, vn
5 de ſit cor malignū. Et dixi: Loquere Domi-
ne meus. Et dixit ad me: Vade, pondera mi
hi ignis pondus, aut menſura mihi flatum
venti, aut reuoca mihi diem quę præterijt.
6 ¶ Et reſpondi & dixi: Quis natorum poterit
7 facere, vt me interroges de his? ¶ Et dixit ad
me: Si eſſem interrogans te, dicens, Quantæ
habitationes ſunt in corde maris, aut quā-
tæ venæ ſunt in principio abyſſi, aut quātæ
venæ ſunt ſuper firmamentū, aut qui ſunt
8 exitus paradiſi: ¶ diceres mihi fortaſſis In
abyſſum non deſcendi, neque in infernum
adhuc, neque in cœlum vnquam aſcendi.
9 ¶ nunc autem non interrogaui te, niſi de
igne, & vento, & die, per quem tranſiſti, &
à quibus ſeparari non potes: & non reſpō-
10 diſti mihi de eis. ¶ Et dixit mihi: Tu quæ
tua ſunt, tecū coadoleſcentia, non potes co
11 gnoſcere: ¶ & quomodo poterit vas tuū ca-
pere Altiſſimi viam, & iam exterius corru-
pto ſeculo intelligere corruptionē euidētē
12 in facie mea? ¶ Et dixi illi. Melius erat nos
non eſſe, quā adhuc viuentes viuere in im
pietatibus, & pati, & nō intelligere de qua
13 re. ¶ Et rńdit ad me, & dixit: Proficiſcens ꝓ-
fectus ſum ad ſyluam lignorum campi, & *Iud. 9. b. 8.*
14 cogitauerunt cogitationē, & dixerunt: ¶ Ve-
B nite & eamus, & faciamus ad mare bellū, *2.Par 25. c.15.*
vt recedat coram nobis, & faciamus nobis
15 alias ſyluas. ¶ Et ſimiliter fluctus maris &
ipſi cogitauerunt cogitationem & dixerūt:
Venite aſcendentes, debellemus ſyluas cā-
pi, vt & ibi conſummemus nobiſmetipſis
16 aliam regionem. ¶ Et factus eſt cogitatus ſyl
uæ in vanum: venit enim ignis, & conſum
17 pſit eam. ¶ Similiter & cogitatus fluctuum
maris: ſtetit enim arena, & prohibuit eos.
18 ¶ Si enim eſſes iudex horum, quem incipe-
19 res iuſtificare, aut quem condemnare? ¶ Et
reſpondi, & dixi: Vtiq; vanam cogitationē
cogitauerunt: terra enim data eſt ſyluæ, &
20 mari locus portare fluctus ſuos. ¶ Et rńdit
ad me, & dixit: Bene tu iudicaſti: & quare
21 non iudicaſti tibimetipſi? ¶ Quēadmodū. n.
terra ſyluæ data eſt, & mare fluctibus ſuis:
ſic qui ſup terrā inhabitant, quæ ſunt ſu-
per terrā intelligere ſolūmodo poſſunt: &
qui ſuper cęlos, quæ ſuper altitudinem cę-
22 lorum. ¶ Et reſpondi, & dixi. Deprecor te
C Domine, vt mihi detur ſenſus intelligēdi.
23 ¶ non enim volui interrogare de ſuperiori-
bus tuis, ſed de his quæ pertranſeunt ꝑ nos
quotidie. propter quid Iſraël datus in op-
probriū gētib⁹, quē dilexiſti populū, datus
eſt tribubus impijs, & lex patrū noſtrorum
in interitū deducta eſt, & diſpoſitiones ſcri
24 ptæ nuſquā ſunt: ¶ & pertranſiuimus de ſe-
culo, vt locuſtæ, & vita noſtra ſtupor & pa-
uor. & nec digni ſumus miſericordiā cōſe-
25 qui. ¶ Sed quid faciet nomini ſuo qđ inuoca
26 tū eſt ſup nos? Et de his interrogaui. ¶ Et re-
ſpondit ad me, & dixit: Si fueris plurimum
ſcrutatus, frequenter miraberis: quoniā fe-
27 ſtinans feſtinat ſeculum pertranſire, ¶ & nō
capit portare quæ in futuris temporibus iu
ſtis repromiſſa ſunt: quoniam plenū iniu-
ſtitia eſt ſeculum hoc & infirmitatibus.
28 ¶ De quibus autem interrogas dicam: ſemi-
natū enim eſt malum, & necdum venit de-
29 ſtructio ipſius. ¶ Si ergo non inuerſum fue-
rit quod ſeminatū eſt, & diſceſſerit locus
vbi ſeminatum eſt malum, non veniet vbi
30 ſeminatum eſt bonum: ¶ Quoniam gramen
ſeminis mali ſeminatum eſt in corde Adā
ab initio: & quantum impietatis genera-
uit vſq; nunc, & generat vſq; cum veniat
31 area? Aeſtima aūt apud te gramen mali ſe-
minis, quantum fructum impietatis gene-
32 rauit, ¶ quando ſecatæ fuerint ſpicę, quarū
non eſt numerus, quam magnam areā inci
33 pient facere? ¶ Et rńdi, & dixi: *Quō & qñ **Quo 2.*
hæc? Quare modici & mali anni noſtri?
34 ¶ Et reſpondit ad me, & dixit mihi: Non

feſtines tu ſup Altiſſimũ Tu n. feſtinas ina
niter eſſe ſuper ipſum. nã exceſſus tuus mul
35 tus. ¶Nónne de his interrogauerunt aĩæ iu-
ſtorũ in prõptuarijs ſuis, dicẽtes: Vſquequo
ſpero ſic? & qñ veniet fruct⁹ areæ mercedis
36 nřę? ¶Et rñdit ad ea Ieremiel archãgelus, &
dixit: Qñ impletus fuerit numerus ſeminũ
in vobis, qm̃ in ſtatéra põderauit ſeculum,
37 ¶& menſura menſurauit tẽpora, & numero
numerauit tẽpora, & non cõmouit, nec ex-
citauit vſq; dum impleãt prædicta menſu-
38 ra. ¶Et rñdi, & dixi: O dominator Dñe, ſed
D & nos omnes pleni ſumus impietate. ¶Et
39 ne fortè propter nos non impleantur iuſto
rum areæ, propter peccata inhabitantiũ ſu
40 per terram. ¶Et reſpondit ad me, & dixit:
Vade, & interroga prægnantẽ, ſiquãdo im-
pleuerit nouem menſes ſuos, adhuc poterit
matrix eius retinere partum in ſemetipſa?
41 ¶Et dixi: Non poteſt Dñe. Et dixit ad me: In
inferno promptuaria animarum matrici
42 aſſimilata ſunt. ¶Quemadmodum enim il-
la feſtinat quæ parit, effugere neceſſitatem
partus, ſic & hæc feſtinat reddere ea quę cõ
43 mendata ſunt. ¶Ab initio tibi demonſtra-
44 bitur de his quæ concupiſcis videre. ¶Et re-
ſpondi, & dixi: Si inueni gratiam ante ocu-
los tuos, & ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum,
45 ¶demonſtra mihi, ſi pluſquam præteritum
ſit habet venire, aut plura pertranſierũt ſu-
46 pra quàm futurum eſt. ¶Quid pertranſiuit,
47 ſcio: quid autem futurum ſit ignoro. ¶Et di-
xit ad me: Sta ſuper dexterã partem, & de-
monſtrabo tibi interpretationem ſimilitu-
48 dinis. ¶Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardẽs
tranſijt corã me. & factũ eſt, cùm trãſiret flã
49 ma, vidi: & ecce ſuperauit fumus. ¶Poſt hęc
trãſijt corã me nubes plena aquæ, & immi-
ſit pluuiã impetu multã: & cùm tranſiſſet
impetus pluuiæ, ſuperauerunt in ea guttæ.
50 ¶Et dixit ad me: Cogita tibi, ſicut creſcit
pluuia amplius q̃ guttæ, & ignis q̃ fumus:
ſic ſuperabũdauit q̃ trãſiuit menſura. Supe-
51 rauerunt aũt guttæ & fumus: ¶& oraui, &
dixi: Putas viuo vſq; in dieb⁹ illis? vel quid
52 erit in diebus illis? ¶Rñdit ad me, & dixit:
De ſignis, de quibus me interrogas, ex parte
poſſum tibi dicere: de vita autem tua non
ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

## CAPVT V.

1 DE ſignis autem: ecce dies ve-
A niẽt, in quibus apprehenden-
tur qui inhabitant terram in
cenſu multo: & abſcondetur
veritatis via: & ſterilis erit à
2 fide regio: ¶& multiplicabitur iniuſtitia
ſuper hãc quam ipſe tu vides, & ſuper quã
3 audiſti olim: ¶& erit impoſitio veſtigio quã
nũc vides regnare regioné, & videbũt eam
4 deſertam. ¶Si aũt tibi dederit Altiſſimus vi
5 uere, videbis poſt tertiam tubã, ¶& reluce-
ſcet ſubitò ſol noctu, & luna ter ĩ die, & de
ligno ſanguis ſtillabit, & lapis dabit vocẽ
6 ſuam, & populi cõmouebuntur: ¶& regna-
bit quem non ſperãt qui inhabitant ſuper
terram, & volatilia commigrationẽ faciẽt:
7 ¶& mare Sodomiticum piſces reijciet, & da
bit vocem noctu, quã non nouerant multi.
8 omnes autem audiẽt vocem eius, ¶& chaos
fiet p loca multa, & ignis frequẽter remit-
tetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, &
9 mulieres menſtruatæ parient monſtra, ¶&
in dulcibus aquis ſalſæ inuenient, & amici
omnes ſemetipſos expugnabunt: & abſcõ-
detur tũc ſenſus, & intellectus ſeparabitur
10 in promptuarium ſuum: ¶& quæretur à
multis, & non inuenietur: & multiplicabi-
tur iniuſtitia, & incõtinẽtia ſuper terram.
11 ¶Et interrogabit regio proximam ſuam, &
dicet: Nunquid per te pertrãſijt iuſtitia iu-
12 ſtum faciens? Et hoc negabit. ¶Et erit in il-
lo tẽpore, & ſperabunt homines, & non im
petrabunt: laborabunt, & non dirigentur
13 viæ eorum. ¶Hæc ſigna dicere tibi permiſ-
ſum eſt mihi: & ſi oraueris iterum & plora
ueris, ſicut & nunc, & ieiunaueris ſeptem
14 diebus, audies iteratò horum maiora. ¶Et
B euigilaui, & corpus meũ horruit valde: &
15 aĩa mea laborauit, vt deficeret: & ¶tenuit
me qui venit angelus, qui loquebaẽ in me:
& cõfortauit me, & ſtatuit me ſuper pedes.
16 ¶Et factum eſt in nocte ſecũda, & venit ad
me Salathiel dux populi, & dixit mihi: Vbi
17 eras? & quare vultus tuus triſtis? ¶An ne-
ſcis, quoniã tibi creditus eſt Iſraël in regio-
18 ne tranſmigrationis eorum? ¶Exurge ergo,
& guſta panẽ, & non derelinquas nos, ſicut
paſtor gregem ſuũ in manibus luporũ ma-
19 lignorũ. ¶Et dixi ei: Vade à me, & non ap-
propies ad me. Et audiuit, vt dixi: & receſſit
20 à me, ¶Et ego ieiunaui diebus ſeptẽ, vlulãs
& plorans, ſicut mihi mãdauit Vriel Ange
21 lus. ¶Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ite-
rum cogitationes cordis mei moleſtæ erant
22 mihi valde, ¶& reſumpſit anima mea ſpiri
tum intellectus: & iterum cępi loqui corã
23 Altiſſimo ſermones. ¶& dixi: Dominator
Dñe ex omni ſylua terræ, & omnibus arbo
24 ribus eius, elegiſti vineã vnicam: ¶Et ex om
ni terra orbis, elegiſti tibi foueam vnam: &
ex omnibus floribus orbis elegiſti tibi liliũ
25 vnum: ¶& ex omnibus abyſſis maris, reple-
ſti tibi riuum vnum: & ex omnibus ædifica
tis ciuitatibus, ſanctificaſti tibimetipſi Siõ:
26 ¶& ex omnibus creatis volatilibus, nomi-
naſti tibi columbam vnam: & ex omnibus
plaſmatis pecoribus, prouidiſti tibi ouem
27 vnam: &¶ ex omnibus multiplicatis popu-
lis, acquiſiuiſti tibi populum vnum: & ab
omnibus probatã legem donaſti huic, quẽ
28 deſyderaſti populo. ¶Et nunc Domine, vt
quid tradidiſti vnum pluribus? Et præpara
ſti ſuper vnam radicem alias, & diſperdi-
29 diſti vnicum tuum in multis: ¶& concul-

C cauerunt eum, qui contradicebant ſponſio
nibus tuis, quiq; tuis teſtamẽtis non crede-
30 bant. ¶Et ſi odiens odiſti populũ tuũ, tuis
31 manibus debet caſtigari. ¶Et factũ eſt, cùm
locutus eſſem ſermones, & miſſus eſt ange
lus ad me, qui antè venerat ad me p̃terita
32 nocte, & dixit mihi: ¶Audi me, & inſtruam
te: & intende mihi, & adijciam coram te.
33 ¶Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit
ad me: Valde tu in exceſſu mentis factus es
pro Iſraël: an plus dilexiſti eũ, q̃ qui eũ fe-
34 cit? ¶Et dixi ad eum: Non Dñe, ſed dolẽs lo-
cutus ſum. Torquent.n. me renes mei per
oẽm horã, q̃rentẽ apprehendere ſemitam
Altiſſimi, & inueſtigare partẽ iudicij eius.
35 ¶Et dixit ad me: Nõ potes. Et dixi: Quare
Dñe? Ad quid naſcebar, aut quare nõ fiebat
matrix matris meæ mihi ſepulchrũ, vt non
viderem laborẽ Iacob, & defatigationẽ ge-
36 neris Iſraël? ¶Et dixit ad me: Numera mi-
hi, qui necdũ venerãt, & collige mihi diſp̃-
ſas guttas, & reuirida mihi aridos flores,
37 ¶& aperi mihi clauſa promptuaria, & pro-
duc mihi incluſos in eis flatus, demonſtra
mihi vocis imaginẽ: & tunc oſtendã tibi la
38 borẽ quem rogas videre. ¶Et dixi: Domina-
tor Dñe, quis.n. eſt qui poteſt hæc ſcire, niſi
qui cum hominibus habitationẽ non hẽt?
39 ¶Ego aũt inſipiens, & q̃uo potero dicere de
40 his, quib' me interrogaſti? ¶Et dixit ad me:
Q̃uo nõ potes facere vnũ de his quæ dicta
ſunt: ſic non poteris inuenire iudiciũ meũ,
aut in fine charitatem, quã populo promi-
41 ſi. ¶Et dixi: Sed ecce Domine, tu ꝓpe es his
D qui in finem ſunt: & quid facient qui ante
42 me fuerunt, aut nos, aut hi qui poſt nos? ¶Et
dixit ad me: Coronæ aſſimilabo iudicium
meum. Sicut nõ nouiſſimorum tarditas, ſic
43 nec priorum velocitas. ¶Et reſpondi, & di-
xi: Nec poteras facere eos qui facti ſunt, &
qui ſunt, & qui futuri ſunt, in vnũ, vt cele-
44 riùs iudicium tuum oſtendas? ¶Et rñdit ad
me, & dixit: Non poteſt feſtinare creatura
ſuper creatorẽ, nec ſuſtinere ſeculũ eos qui
45 in eo creandi ſunt, in vnum. ¶Et dixi: Quo-
modo dixiſti ſeruo tuo, quoniã viuificãs vi
uificaſti à te creatam creaturam in vnũ, &
ſuſtinebat creatura; poterit, & nunc portare
46 præſentes in vnum. ¶Et dixit ad me: In-
terroga matricem mulieris, & dices ad eã:
Et ſi paris, quare per tempus? Roga ergo eã,
47 vt det decem in vnum. ¶Et dixi: Non vtiq;
48 poterit: ſed ſecundùm tempus. ¶Et dixit ad
me: Ego dedi matricem terræ his qui ſe-
49 minati ſunt ſuper eam, per tempus. ¶Quẽ-
admodum enim infans non parit ea, quę
ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui à me creatum
50 ſeculum. ¶Et interrogaui, & dixi: Cùm iam
dederis mihi viam, loquar coram te: nã ma
ter noſtra, de qua dixiſti mihi, adhuc iuue-
51 nis eſt: iam ſenectuti appropinquat. ¶Et
reſpondit ad me, & dixit: interroga eam
52 quę pariter, & dicet tibi. ¶Dices.n.ei: Quare
quos peperiſti, nunc nõ ſunt ſimiles his qui
53 ante te, ſed minores ſtatura? ¶Et dicet tibi
& ipſa: Alij ſunt q in iuuẽtute virtutis na-
ti ſunt: & alij qui ſub tẽpore ſenectutis, de
54 ficiẽte matrice ſunt nati. ¶Cõſidera ergo &
tu, qm̃ minori ſtatura eſtis præ his qui ante
55 vos: ¶& qui poſt vos, minori q̃ vos, quaſi iã
ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem iuuẽ
tutis prætereuntes. Et dixi: Rogo Dñe, ſi in-
ueni gratiam ante oculos tuos, demonſtra
ſeruo tuo, per quem viſites creaturam tuã.

## CAPVT VI.

1 ET dixit ad me: Initiò terreni or
A bis, & anteq̃ ſtarent exitus ſe-
culi, & anteq̃ ſpirarent conuẽ
2 tiones ventorum, ¶& anteq̃ ſo
narent voces tonitruum, & an
teq̃ ſplenderunt nitores coruſcationum,
& antequàm confirmarentur fundamenta
3 Paradiſi, ¶& anteq̃ viderentur decori flores,
& anteq̃ confirmarentur motæ virtutes, &
antequàm colligerẽtur innumerabiles mi-
4 litiæ angelorum, ¶& antequàm extolleren-
tur altitudines aëris, & antequàm nomina
rentur menſuræ firmamentorum, & ante-
5 quàm æſtuarent camini in Sion, ¶& ante-
quàm inueſtigarẽtur preſentes anni, & an-
teq̃ abalienarentur eorum qui nunc peccãt
adinuentiones, & conſignati eſſent qui fidẽ
6 theſaurizauerunt: ¶tunc cogitaui, & facta
ſunt per me ſolum, & non per alium: & fi-
7 nis per me, & non per alium. ¶Et reſpondi,
& dixi: Quæ erit ſeparatio temporum? aut
quando prioris finis, & ſequentis initium?
8 ¶Et dixit ad me: Ab Abrahã vſq; ad Iſaac,
quando nati ſunt ab eo Iacob & Eſau, ma-
nus Iacob tenebat ab initio calcaneũ Eſau:
9 ¶finis enim huius ſeculi Eſau, & principiũ
10 ſequentis Iacob. ¶Hominis manus inter cal
caneum & manum. Aliud noli quærere Eſ-
11 dra. ¶Et reſpondi, & dixi: O dominator Do-
mine, ſi inueni gratiam ante oculos tuos,
12 ¶oro vt demonſtres ſeruo tuo finem ſigno-
rum tuorum, quorum partem mihi demon
13 ſtraſti nocte pręcedenti. ¶Et reſpondit, & di
xit ad me: Surge ſuper pedes tuos, & audi
14 vocem pleniſſimã ſonitus. ¶Et erit ſicut cõ-
motio, nec cõmouebitur locus, in quo ſtas
15 ſuper eum. ¶Ideo cùm loquitur, tu non ex-
paueas, qm̃ de fine verbum & fundamentũ
16 terræ intelligitur, ¶qm̃ de ipſis ſermo tremi
B ſcit & commouetur: ſcit enim qm̃ finem eo
17 rum oportet commutari. ¶Et factũ eſt, cùm
audiſſem, ſurrexi ſuper pedes meos, & audi
ui: & ecce vox loquens, & ſonus eius ſicut
18 ſonus aquarum multarum, ¶& dixit: Ecce
dies veniunt, & erit quando appropinqua-
re incipiam, vt viſitem habitantes in terra:
19 ¶& qñ inquirere incipiã ab eis qui iniuſtè
nocuerunt iniuſtitia ſua, & qñ ſuppleta fue
20 rit humilitas Sion. ¶& cùm ſuperſigna-

bitur

bitur ſeculum quod incipiet pertrãſire, hęc
ſigna faciã; Libri aperientur ante faciem
21 firmamẽti, & oẽs videbũt ſimul: ❡ & anni-
culi infantes loquentur vocibus ſuis, & pręg
gnãtes immaturos parient infantes triũ &
quatuor menſium, & viuent & ſuſcitabun-
22 tur. ❡Et ſubito apparebũt ſeminata loca nõ
ſeminata, & plena prõptuaria ſubitò inue
23 nientur vacua: ❡& tuba canet cũ ſono: quã
cùm omnes audierint, ſubitò expaueſcent.
24 ❡Et erit in illo tempore, debellabunt ami-
ci amicos vt inimici, & expaueſcet terra cũ
his: & venæ fontiũ ſtabunt, & nõ decurrẽt
25 in horis tribus: ❡& erit, oĩs qui derelictus
fuerit ex oĩbus iſtis quibus prædixi tibi, ip-
ſe ſaluabitur, & videbit ſalutare meum, &
26 finem ſeculi veſtri. ❡Et videbũt qui recepti
ſunt hoĩes, qui mortem non guſtauerunt à
natiuitate ſua, & mutabitur cor inhabitan
27 tium, & cõuertetur in ſenſum alium. ❡De-
lebitur enim malum, & extinguetur dolus.
28 ❡Florebit aũt fides, & vincetur corruptela,
& oſtẽdetur veritas quæ ſine fructu fuit die
29 bus tantis. ❡Et factum eſt, cùm loqueretur
mihi: & ecce paulatim intuebar ſuper eũ
30 ante quem ſtabam, ❡dixit ad me hæc: Veni
31 tibi oſtendere tempus venturæ noctis. ❡ Si
ergo iterum rogaueris, & iterum ieiunaue-
ris ſeptem diebus, iterum tibi renunciabo
32 horum maiora per diẽ quam audiui. ❡Au-
C dita eſt enim vox tua apud Altiſſimum. Vi-
dit enim fortis directionẽ tuã, & prouidit
pudicitiam, quam à iuuẽtute tua habuiſti:
33 ❡& propter hoc miſit me demonſtrare tibi
hæc oĩa, & dicere tibi: Confide, & noli ti-
34 mere: ❡& noli feſtinare cũ prioribus tempo
ribus cogitare vana, vt non properes à no-
35 uiſſimis temporibus. ❡Et factũ eſt poſt hæc,
& fleui iterũ: & ſimiliter ieiunaui ſeptem
diebus, vt ſuppleã tres hebdomadas, quæ
36 dictæ ſunt mihi. ❡Et factũ eſt in octaua no-
cte, & cor meũ turbabatur iteratò in me; &
37 cœpi loqui corã Altiſſimo. ❡ Inflãmabatur
enim ſpiritus meus valde, & anima mea
38 anxiabatur, ❡& dixi: O Domine, loquens lo
cutus es ab initio creaturæ in primo die, di
cens: Fiat cœlũ & terra: & tuũ verbũ opus
39 perfectũ. ❡Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ
circunferebantur, & ſilentium, ſonus vocis
40 hominis nondum erat abs te. ❡Tunc dixiſti
de theſauris tuis proferri lumen lumino-
41 ſum, quo appareret opus tuum. ❡ Et die ſe-
cũdo creaſti ſpiritũ firmamenti, & impera
ſti ei vt diuideret & diuiſionẽ faceret inter
aquas. vt pars quędã ſurſum recederet, pars
42 verò deorſum maneret. ❡Et tertia die impe
raſti aquis cõgregari in ſeptima parte ter-
rę: ſex verò partes ſiccaſti & conſeruaſti, vt
ex his ſint corã te miniſtrantia ſeminata à
43 Deo, & culta. ❡Verbũ tuũ proceſſit, & opus
44 ſtatim fiebat. ❡ Proceſſit enim ſubitò fru
ctus multitudinis immenſus, & concupiſcẽ
tiæ guſtus multiformes, & flores colore im
mutabili, & odores odoramenti inueſtiga-
45 bilis, & die tertia hæc facta ſunt. ❡ Quarta
D aũt die imperaſti fieri Solis ſplendorem, lu
46 næ lumen, ſtellarum diſpoſitionẽ: ❡ & im-
peraſti eis. vt deſeruirent futuro plaſmato
47 homini. ❡ Quinto autẽ die dixiſti ſeptimę
parti, vbi erat aqua congregata, vt procrearet
aĩalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat.
48 ❡Aqua muta, & ſine anima, q̃ Dei nutu iu-
bebãtur, animalia faciebat, vt ex hoc mira-
49 bilia tua nationes enarrẽt. ❡Et tũc cõſerua-
ſti duas aĩas: nomẽ vni vocaſti Henoch, &
50 nomẽ ſecũdæ vocaſti Leuiathan, & ſepara-
ſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſepti
ma pars, vbi erat aqua congregata, capere
51 ea. ❡Et dediſti Henoch vnã partẽ, quæ ſicca-
ta eſt tertio die, vt habitet in ea vbi ſunt
52 montes mille. ❡Leuiathan aũt dediſti ſepti
mã partẽ humidam, & ſeruaſti eã, vt fiat in
deuorationem quibus vis, & quando vis.
53 ❡Sexto aũt die imperaſti terræ, vt crearet co
54 rã te iumenta, & beſtias, & reptilia: ❡& ſup
his Adam, quem conſtituiſti ducem ſuper
omnibus factis quæ feciſti, & ex eo educi-
55 mur nos oẽs, quemq; elegiſti populũ. ❡Hęc
autem omnia dixi coram te Domine, quia
56 propter nos creaſti ſeculum. ❡Reſiduas aũt
gentes ab Adam natas, dixiſti eas nil eſſe, &
quoniam ſaliuæ aſſimilatę ſunt, & quaſi
ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiã
57 eorum. ❡Et nunc Domine, ecce, iſtæ gentes
quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt
58 dominari noſtri, & deuorare: ❡nos autẽ po-
pulus tuus, quem vocaſti primogenitum,
vnigenitum æmulatorem tuum, traditi ſu-
59 mus in manibus eorũ: ❡ & ſi propter nos
creatum eſt ſeculum, quare non hæredita-
tẽ poſſidemus cũ ſeculo? Vſquequo hęc?

## CAPVT VII.

1 ET factum eſt, cùm finiſſem loq
A verba hæc, miſſus eſt ad me
angelus qui miſſus fuerat ad
me primis noctibus, ❡ & dixit
2 ad me: Surge Eſdra, & audi ſer
3 mones quos veni loqui ad te. ❡Et dixi: Lo-
quere Deus meus. Et dixit ad me: Mare po-
ſitũ eſt in ſpacioſo loco, vt eſſet altũ & im-
4 mẽſum: ❡erit aũt ei introitus in anguſto lo
5 co poſitus, vt eẽt ſimilis fluminibus. ❡Quis
enim volẽs voluerit ingredi mare, & videre
eũ, vel dñari eius: ſi nõ trãſierit anguſtũ in
6 latitudinẽ quõ venire poterit? ❡Itẽ aliud:
Ciuitas eſt ædificata, & poſita ĩ loco cãpe-
ſtri: eſt autem plena omnium bonorum.
7 ❡Introitus eius anguſtus & in præcipiti po
ſitus, vt eſſet a dextris quidem ignis, a ſini-
8 ſtris aqua alta: ❡ſemita autem eſt vna ſola
inter eos poſita, hoc eſt, inter ignem &
aquam, vt non capiat ſemita niſi ſolum-
9 modò veſtigium hominis. ❡Si autem dabi-
tur ciuitas homini in hæreditatem, ſi nun-

quam

quam antepoſitum periculum pertranſie-
10 rit,qũo accipiet hæreditatem ſuam?¶Et di-
xi:Sic Dñe:Et dixit ad me:Sic eſt & Iſraël
11 pars.¶Propter eos enim feci ſeculum:& qñ
tranſgreſſus eſt Adam cõſtitu iones meas,
12 iudicatũ eſt quod factum eſt. ¶Et facti ſunt
introitus huius ſeculi anguſti, & dolentes,
& laborioſi: pauci autem & mali,& pericu
lorum pleni, & labore magnopere fulti.
13 ¶Nam maioris ſeculi introitus ſpacioſi &
14 ſecuri,& faciẽtes immortalitatis fructũ.¶Si
ergo ingredientes non fuerunt ingreſſi qui
viuunt,anguſta & vana hæc: non poterunt
15 recipere quæ ſunt repoſita.¶Nunc ergo qua
re tu conturbaris,cùm ſis corruptibilis? &
16 quid mouèris tu,cùm ſis mortalis?¶Et qua
re non accepiſti in corde tuo quod eſt futu-
17 rum,ſed quod in præſenti?¶Reſpondi,& di
xi: Dominator Domine,ecce diſpoſuiſti le
ge tua, qm̃ iuſti hæreditabunt hæc, impij
18 aũt peribunt. ¶Iuſti autem ferent anguſta
ſperantes ſpacioſa. qui enim impiè geſſe-
runt,& anguſta paſſi ſunt, & ſpacioſa non
19 videbunt. ¶Et dixit ad me: Non eſt iudex
B ſuper Deum, neque intelligens ſuper Al-
20 tiſſimũ.¶Pereunt enim multi præſentes,qa
21 negligitur quæ antepoſita eſt, Dei lex: ¶Mã
dans enim mãdauit Deus venientibus, qñ
venerunt,quid facientes viuerent, & quid
22 obſeruãtes nõ punirentur.¶Hi aũt nõ ſunt
perſuaſi,& contradixerunt ei, & conſtitue-
23 rũt ſibi cogitatẽ vanitatis,¶& ꝓpoſuerũt
ſibi circumuẽtiones delictorum, & ſuper-
dixerunt Altiſſimo nõ eſſe,& vias eius non
24 cognouerunt,¶& legem eius ſpreuerunt, &
ſponſiones eius abnegauerunt, & in legiti-
mis eius fidẽ non habuerunt, & opera eius
25 non perfecerunt.¶Propter hoc Eſdra vacua
26 vacuis,& plena plenis. ¶Ecce tẽpus veniet,
& erit qñ venient ſigna quæ prædixi tibi,
& apparebit ſpõſa,& appareſcens oſtende-
27 tur quæ nũc ſubducitur terra:¶& oĩs q libe
ratus eſt de p̃dictis malis,ipſe videbit mira
28 bilia mea.¶Reuelabitur.n. filius meus I E-
S V S cu his qui cum eo ſunt:& iucundabũ
tur qui relicti ſunt in annis quadringẽtis.
29 ¶Et erit poſt annos hos, & morietur filius
meus C H R I S T V S, & oẽs qui ſpiramen-
30 tũ habent hoĩes:¶& conuertetur ſeculum
in antiquũ ſilentiũ diebus ſeptem, ſicut in
prioribusiudiciis,ita vt nemo derelinquaẽ.
31 ¶Et erit poſt dies ſeptem, & excitabitur
quod nõdum vigilat ſeculum, & morietur
32 corruptum,¶& terra reddet quæ in ea dor
miunt,& puluis qui in eo ſilentio habitãt,
& promptuaria reddent quæ eis cõmenda-
33 tæ ſunt aĩæ.¶Et reuelabitur Altiſſimus ſup
ſedem iudicij,& pertranſibunt miſeriæ, &
34 longanimitas cõgregabitur. ¶Iudicium au-
tem ſolum remanebit, veritas ſtabit, & fi-
35 des cõualeſcet,¶& opus ſubſequeẽ, & mer-
ces oſtẽdetur,& iuſtitiæ vigilabunt, & iniu
36 ſtitiæ non dominabũtur. ¶Et dixi: Primus *Gen.18.e.*
Abrahã propter Sodomitas orauit, & Moy *23.*
C ſes pro patribus q in deſerto peccauerunt. *Exo.32.c.*
37 ¶& qui poſt eũ pro Iſraël in dieb' Achaz,& *11.*
38 Samuelis,¶& Dauid ꝓ contractione, & Sa- *2.Reg.24*
lomon pro eis qui venerũt in ſanctificatio *c.17.*
39 nem, ¶& Elias pro his qui pluuiã accepe *2.Pa.6.c.*
40 rũt,& pro mortuo vt viueret, ¶& Ezechias *14.*
pro populo in diebus Sennacherib,& mul *3.Reg.17*
41 ti pro multis.¶Si ergo modò qñ corruptibi- *d.21.&*
le increuit,& iniuſtitia multiplicata eſt, & *18.d.25.*
orauerunt iuſti pro impijs: quare & nunc *4.Reg.19*
42 ſic nõ erit?¶Et rñdit ad me,& dixit: Pręſens *e.15.*
ſeculum non eſt finis,gloria in eo frequens *Ro.5.a.2.*
manet: propter hoc orauerunt pro inuali-
43 dis. ¶Dies enim iudicij erit finis temporis
huius,& initiũ tpis futuræ immortalitatis,
44 in quo tranſiuit corruptela ¶ſoluta eſt intẽ
perãtia,abſciſſa eſt incredulitas: creuit aũt
45 iuſtitia,orta eſt veritas. ¶Tunc enim nemo
poterit ſaluare eũ qui perijt,neq; demerge
46 re qui vicit.Et reſpondi,¶& dixi. Hic eſt ſer
mo meus primus & nouiſſimus, qm̃ melius
erat non dare terrã Adam, vel cùm iam de
47 diſſet,coercere eũ vt nõ peccaret. ¶Quid.n.
prodeſt hominibus in pręſenti viuere in tri
48 ſtitia, & mortuos ſperare punitionẽ? ¶O tu
quid feciſti Adam? Si enim tu peccaſti, nõ
eſt factus ſolius tuus caſus,ſed & nr̃ qui ex
49 te aduenimus. ¶Quid enim prodeſt nobis
ſi promiſſum eſt nobis immortale tempus:
50 nos autem mortalia opera egimus?¶Et quo
niam prædicta eſt nobis perennis ſpes: nos
51 verò peſſimi vani facti ſumus. ¶Et quoniã
repoſita ſunt nobis habitacula ſanitatis &
ſecuritatis: nos verò male conuerſati ſu-
52 mus.¶Et quoniam repoſita eſt gloria Altiſ-
ſimi ꝓtegere eos qui tardè cõuerſati ſunt:
nos autem peſſimis vijs ambulauimus.
53 ¶Et quoniam oſtendetur paradiſus, cuius
fructus incorruptus perſeuerat, in quo eſt
54 ſecuritas & medela: ¶nos vero non ingre-
diemur.in ingratis enim locis cõuerſati ſu
55 mus.¶Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt
D facies eorum qui abſtinentiã habuerunt:
noſtræ autem facies ſuper tenebras nigræ:
56 ¶non enim cogitauimus viuentes quando
iniquitatem faciebamus,quòd incipiemus
57 poſt mortem pati. ¶Et reſpondit, & dixit:
Hoc eſt cogitamentum certaminis qđ cer-
58 tabit qui ſuper terram natus eſt homo, ¶vt
ſi victus fuerit,patiatur qđ dixiſti: ſi aũt vi-
59 cerit, recipiet quod dico: ¶quoniam hęc eſt
vita quam Moyſes dixit cùm viueret,ad po
pulum dicens: Elige tibi vitam, vt viuas. *Deu.30.d*
60 ¶Non crediderunt autem ei, ſed nec poſt *19.*
eum prophetis: ſed nec mihi qui locutus
61 ſum ad eos. ¶quoniam non eſſet triſtitia in
perditionem eorum,ſicut futurũ eſt gau-
dium ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſalus.
62 ¶Et reſpondi,& dixi: Scio Domine, quoniã
vocatus eſt Altiſſimus miſericors in eo,

quòd

ꝙ miſereaẽ his, qui nondũ in ſeculo adue-
63 nerunt,¶ & ꝙ miſereẽ illis qui conuerſionẽ
64 faciũt in lege eius.¶& lõganimis eſt,qm̃ lõ
ganimitatẽ præſtat his qui peccauerũt qua
65 ſi ſuis operibus:¶& munific⁹ eſt, qm̃ quidẽ
66 donare vult pro exigentijs.¶& multæ miſe-
ricordiæ, qm̃ multiplicat magis miſericor-
dias his qui præſentes ſunt, & qui præterie
67 runt,& qui futuri ſunt.¶Si enim non multi
plicauerit miſericordias ſuas, non viuifica-
biẽ ſeculũ cũ his qui inhęreditabant in eo.
68 ¶Et donat: qm̃ ſi nõ donauerit de bonitate
ſua,vt alleuenẽ hi qui iniquitatẽ fecerunt,
de ſuis iniquitatibus nõ poterit decies mil
69 leſima pars viuificari hominũ. ¶Et iudex ſi
nõ ignouerit his qui curati ſunt verbo ei⁹,
& deleuerit multitudinem contentionum:
70 ¶non fortatus derelinquerentur in innume
rabili multitudine,niſi pauci valde.

## CAPVT VIII.

1 ET reſpondit ad me, & dixit:
A Hoc ſeculum fecit Altiſſimus
propter multos,futurum autẽ
2 propter paucos. ¶Dicam autẽ
coram te ſimilitudinẽ Eſdra.
Quomodo autem interrogabis terram, &
dicet tibi, qm̃ dabit terrã multã magis vn-
de fiat fictile,paruũ aũt puluerẽ vnde aurũ
3 fit:ſic & actus præſentis ſeculi.¶Multi qui-
4 dẽ creati ſunt,pauci aũt ſaluabunẽ.¶Et rñdi
& dixi: Aſorbe ergo anima ſenſum,& deuo
5 ra quod ſapit,¶ conueniſti enim obaudire,
*volens.3. & prophetare *volens. Nec enim tibi datũ
6 eſt ſpacium,niſi ſolũmodo viuere.¶O Dñe,
ſi non permittes ſeruo tuo, vt oremus corã
te, & des nobis ſemẽ cordi,& ſenſui cultu-
rã,vñ fructus fiat, vnde viuere poſſit omnis
7 corruptus,qui portabit locũ hominis?.¶So-
lus enim es,& vna plaſmatio nos ſum⁹ ma
8 nuum tuarũ,ſicut locutus es:¶& quomodo
nũc in matrice plaſmatũ eſt corpus,& præ-
ſtas membra: conſeruatur in igne, & aqua
tua creatio:& nouem menſibus patitur tua
plaſmatio tuam creaturã quæ in ea creata
9 eſt:¶ipſum autem quod ſeruat, & quod ſer
uatur vtraque ſeruabuntur:ſeruataq; quã-
doque iterum reddit matrix quæ in ea cre-
10 uerunt.¶Imperaſti enim ex ipſis membris,
hoc eſt mamillis prębere lac fructui mamil
11 larum,¶ vt nutriatur id quod plaſmatum
eſt vſque in tempus aliquod, & poſtea di-
12 ſponas eum tuę miſericordię.¶Enutriſti eũ
tua iuſtitia, & erudiſti eum in lege tua, &
13 corripuiſti eum tuo intellectu:¶ & mortifi-
cabis eum, vt tuam creaturam: & viuifica-
14 bis eum,vt opus tuum. ¶Si ergo perdideris
B eum qui tãtis laboribus plaſmatus eſt: tuo
iuſſu facilè eſt ordinari, vt & id qđ fiebat
15 ſeruaretur.¶Et nunc Domine dicam de om
ni homine tu magis ſcis:de populo autem
16 tuo,ob quem doleo,¶ & de hæreditate tua,
propter quam lugeo: & propter Iſrael,pro-
pter quem triſtis ſum: & de Iacob, propter
17 quem doleo:¶ideo incipiam orare coram
te pro me,& pro eis:quoniam video lapſus
18 noſtros, qui inhabitamus terram. ¶Sed au-
19 diui celeritatẽ iudicis qui futur⁹ eſt: ¶Ideo
audi vocem meam, & intellige ſermonem
meum,& loquar coram te. Initium verbo-
20 rum Eſdræ priuſquã aſſumeretur:¶& dixi:
Domine, qui inhabitas ſeculũ, cuius oculi
21 eleuati in ſuperna & aere:¶& cuius thro-
nus inæſtimabilis,& gloria incomprehenſi
bilis: cui aſtat exercitus angelorũ cum tre-
22 more,¶ quorum ſeruatio in vento & igni
conuertitur: cuius verbum verum, & dicta
23 perſeuerantia:¶cuius iuſſio fortis, & diſpo
ſitio terribilis, cui⁹ aſpect⁹ areſacit abyſſos,
& indignatio tabeſcere facit montes,& ve-
24 ritas teſtificatur:¶exaudi orationem ſerui
tui,& auribus percipe precationem figmẽ-
25 ti tui. ¶Dum enim viuo, loquar: & dum
26 ſapio reſpõdebo. ¶Nec reſpicias populi tui
27 delicta,ſed q tibi in veritate ſeruiũt. ¶Nec
intẽdas impia gentiũ ſtudia, ſed qui tua te-
28 ſtimonia cum doloribus cuſtodierũt. ¶Nec
cogites qui in cõſpectu tuo falsè conuerſati
ſunt, ſed memorare qui ex voluntate tua ti
29 morem cognouerunt. ¶Neque volueris per
dere, qui pecudum mores habuerunt: ſed
reſpicias eos qui legem tuam ſplendidè do
30 cuerunt. ¶Nec indigneris eis qui beſtijs pe-
C iores iudicati ſunt: ſed diligas eos qui ſemꝑ
31 in tua iuſtitia confidunt,& gloria.¶Quoniã
nos & patres noſtri talibus morbis langue-
mus: tu autem propter nos peccatores mi-
32 ſericors vocaberis. ¶Si enim deſyderaueris
vt noſtri miserearis, tunc miſericors vo-
caberis, nobis autem non habentibus
33 opera iuſtitiæ. ¶ Iuſti enim, quibus ſunt
opera multa repoſita, ex proprijs operi-
34 bus recipient mercedem. ¶ Quid eſt enim
homo, vt ei indigneris: aut genus corru-
35 ptibile,vt ita amarus ſis de ipſo? ¶In verita
te enim nemo de genitis eſt, qui nõ impiè
geſſit, & de confitentibus qui non deliquit.
36 ¶In hoc enim annunciabitur iuſtitia tua, &
bonitas tua Domine, cùm miſertus fueris
eis qui non habent ſubſtantiã bonorũ ope-
37 rum.¶Et reſpondit ad me, & dixit: Rectè
locut⁹ es aliqua: & iuxta ſermones tuos ſic
38 & fiet. ¶ quoniam non verè cogitabo ſuper
plaſma eorum qui peccauerunt ante mor-
39 tem,ante iudicium,ante perditionem.¶ſed
iucundabor ſuper iuſtorum figmentum,&
memorabor peregrinationis quoq;,&ſalua
40 tionis,& mercedis receptionis. ¶Quomodo
41 ergo locutus ſum, ſic & eſt. ¶ Sicut enim
agricola ſerit ſuper terrã ſemina multa, &
plãtationes multitudinis plãtat, ſed non in
tempore omnia quæ ſeminata ſunt, ſaluan
tur, ſed nec omnia quæ plantata ſunt radi
cabũt:ſic & qui in ſeculo ſeminati ſunt, nõ
42 omnes ſaluabuntur. ¶Et reſpondi, & dixi:

Si Inueni

43 Si inueni gratiã loquar. ¶ Quomodo ſemẽ
agricolæ ſi non aſcenderit, aut non accepe-
rit pluuiã tuam in tpe, aut ſi corruptũ fue-
44 rit multitudine pluuiæ, ¶ſic perit: & simili-
ter homo qui manibus tuis plaſmatus eſt,
& tu ei imago nominatus, quoniã ſimila-
tus es ei, propter quẽ omnia plaſmaſti, &
45 ſimilaſti ſemini agricolæ. ¶Non iraſcaris ſu
per nos: ſed parce populo tuo, & miſerere
hæreditati tuæ. Tu aũt creaturæ tuæ miſe-
46 reris. ¶Et rñdit ad me, & dixit: Quæ ſunt p̄-
D ſentia præſentibus, & quæ futura futuris?
47 ¶Multum. n. reſtat, vt poſſis diligere meam
creaturam ſuper me: tibi aũt frequẽter &
48 ipſi proximaui, iniuſtis aũt nunquã. ¶ Sed
49 & in hoc mirabilis es corã Altiſſimo, ¶ qm̃
humiliaſti te ſicut decet te, & non iudicaſti
50 te, vt inter iuſtos plurimũ glorificeris. ¶Pro-
pter quod miſeriæ multæ, & miſerabiles
efficiẽtur eis qui habitant ſeculum in no-
uiſſimis: qa in multa ſuperbia ambulaue-
51 runt. ¶Tu aũt pro te intellige, & de ſimilib⁹
52 tuis inquire gloriã. ¶ Vobis enim aptus eſt
paradiſus, plantata eſt arbor vitæ, præpara
tũ eſt futurum tempus, præparata eſt abũ-
dantia, ædificata eſt ciuitas, probata eſt re-
53 quies, pfecta eſt bonitas, & pfecta ſapiẽtia.
54 ¶Radix mali ſignata eſt à vobis: infirmitas,
& tinea à vobis abſconſa eſt: & in infernũ
fugit corruptio in obliuione. ¶ Tranſierunt
dolores, & oſtẽſus eſt in fine theſaurus im-
55 mortalitatis. ¶Noli ergo adijcere inquirẽdo
56 de multitudine eorũ qui pereunt. ¶Nam &
ipſi accipientes libertatem, ſpreuerunt Al-
tiſſimum, & legem eius contempſerunt, &
Pſa. 13.a 57 via eius dereliquerunt. ¶ Adhuc aũt iuſtos
1.& 52. 58 eius conculcauerunt, ¶ & dixerunt in corde
a.1. ſuo eſſe Deum: & quidem ſcientes qm̃ mo-
59 riuntur. ¶Sicut enim vos ſuſcipient quæ p̄-
dicta ſunt, ſic eos ſitis & cruciatus, quæ p̄-
parata ſunt: non enim voluit hominem
60 diſperdi. ¶Sed & ipſi qui creati ſunt, coin-
quinauerunt nomen eius qui fecit eos: &
ingrati fuerunt ei qui præparauit eis vitã.
61 ¶Quapp iudiciũ meũ modò ap,ppinquat.
62 ¶Quæ non omnibus demonſtraui, niſi tibi,
& tibi ſimilibus paucis. Et reſpõdi, & dixi:
63 ¶Ecce nunc Dñe demonſtraſti mihi multi-
tudinẽ ſignorũ quę incipies facere in nouiſ
ſimis: ſed non demonſtraſti mihi quo tpe.

## CAPVT IX.

1 ET reſpondit ad me, & dixit:
A Metiens metire tẽpus in ſe-
metipſo, & erit cũ videris, quã
do tranſierit pars quædam ſi
2 gnorũ quæ prędicta ſunt, ¶tũc
intelliges, quoniã ipſum eſt tẽpus in quo
incipiet Altiſſimus viſitare ſeculum quod
3 ab eo factum eſt. ¶Et quãdo videbitur in ſe
culo motio locorũ, & populorum turbatio,
4 ¶tunc intelliges quoniã de his erat Altiſſi-
mus locutus a diebus qui fuerunt ante te
5 ab initio. ¶Sicut enim omne quod factum
eſt in ſeculo, initiũ habet pariter & cõſum
mationem, & conſummatio eſt manifeſta:
6 ¶ſic & Altiſſimi tempora initia habent ma
nifeſta in prodigijs & virtutibus, & cõſum
7 mationes in actu & in ſignis. ¶ Et erit om-
nis q ſaluus factus fuerit, & qui poterit ef-
fugere p opera ſua & per fidem, in qua cre
8 didiſtis. ¶relinquẽ de p̄dictis periculis, &
videbit ſalutare meum in terra mea, & in
finibus meis. quoniã ſanctificaui me à ſecu
9 lo. ¶ Et tunc miſerebuntur qui nunc abuſi
ſunt vias meas: & in tormentis commora-
buntur hi qui eas proiecerunt in cõtẽptu.
10 ¶Qui enim non cognouerunt me, viuentes
11 beneficia conſecuti: ¶ & qui faſtidierunt le
gem meã cùm adhuc erant habentes liber-
12 tatem, ¶ & cũ adhuc eſſet eis apertus pœni-
tentiæ locus non intellexerunt, ſed ſpre-
uerunt: hos oportet poſt mortem in crucia
13 mento cognoſcere. ¶Tu ergo noli adhuc cu-
rioſus eſſe, quomodo impij cruciabunẽ: ſed
B inquire quomodo iuſti ſaluabunẽ, & quo-
rũ ſeculũ, & propter quos ſeculum, & qñ.
14 ¶Et reſpondi, & dixi: ¶Olim locutus ſum,
15 & nunc dico, & poſtea dicam: quoniã plu- Mat. 10.
res ſunt qui pereunt, quàm qui ſaluabunẽ, b.6.
16 ¶ſicut multiplicatur fluctus ſuper guttam.
17 Et reſpondit ad me, & dixit: ¶Qualis ager,
talia & ſemina: & quales flores, tales & tin
cturæ: & qualis operator, talis & creatio: &
qualis agricola, talis cultura: quoniã tẽpus
18 erat ſeculi. ¶ Et nunc cùm eſſem parans eis
his qui nunc ſunt, antequã fieret ſeculum,
in quo habitarent: & nemo mihi contradi * creator.
19 xit. ¶tunc enim quiſque & nunc *creator in 2.
mundo hoc parato, & meſſe indeficiẽti, &
lege inueſtigabili corrupti ſunt mores eo-
20 rũ. ¶Et cõſyderaui ſeculũ, & ecce erat peri-
culũ propter cogitationes quæ in eo adue-
21 nerunt. ¶Et vidi, & peperci ei valde: & ſer-
uaui mihi acinũ de botro, & plantationem
22 de tribu multa: ¶ Pereat ergo multitudo q̃
ſine cauſa nata eſt, & ſeruetur acinus me-
us, & plantatio mea: quia cum multo la-
23 bore perfeci. ¶Tu autem ſi adhuc intromit-
tas ſeptẽ dies alios, ſed nõ ieiunabis in eis:
24 ¶ibis in campum florũ, vbi domus non eſt
ædificata: & mãducabis ſolummodo de flo
ribus campi, & carnem non guſtabis, & vi-
25 num nõ bibes, ſed ſolummodo flores: ¶de-
precare Altiſſimum ſine intermiſſione, &
26 veniam & loquar tecũ. ¶Et profectus ſum,
C ſicut dixit mihi, in campum qui vocatur
Ardath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis
agri manducaui, & facta eſt eſca earũ mihi
27 in ſaturitatem. ¶ Et factum eſt poſt dies ſe-
ptem, & ego diſcumbebam ſupra fęnũ, &
28 cor meum iterũ turbabatur ſicut antè. ¶ Et
apertũ eſt os meum, & inchoaui dicere co- Exo. 19.
29 ram Altiſſimo, & dixi: ¶ O Domine, te no- b.9.&24
bis oſtendens oſtẽſus es patribus noſtris in a.1.

deſerto,qđ nõ calcatur, & infructuoſo, qũ
Deu. 4. b erant exeuntes de Ægypto : & dicens dixi-
12. 30 ſti:¶Tu Iſraël audi me, & ſemen Iacob in-
31 tende ſermonibus meis. ¶Ecce.n.ego ſemi-
e no in vobis legem meam,& faciet in vobis
fructum, & glorificabimini in eo per ſecu-
32 lum. ¶Nam patres noſtri accipientes legẽ,
non ſeruauerunt, & legitima mea non cu-
ſtodierunt, & factus eſt fructus legis nõ pa
rens: nec enim poterat, quoniam tuus erat
Exo. 32. 33 ¶Nam qui acceperunt,perierũt, non cuſto-
f. 28. 34 dientes quod in eis ſeminatum fuerat. ¶Et
ecce conſuetudo eſt, vt cùm acceperit terra
ſemẽ,vel nauem mare,vel vas aliqđ eſcam
vel potv, cũ fuerit exterminatũ id, in quo
ſeminatum eſt, vel in quod miſſum eſt :
35 ¶ſimul id quod ſeminatũ, vel miſſum eſt,
D vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur, &
ſuſcepta iã nõ manent apud nos:ſed nobis
36 ſic non factũ eſt. ¶Nos quidem qui legẽ ac-
cepimus peccãtes periuimus, & cor noſtrũ
Eſa. 40. 37 quod ſuſcepit eam: ¶ nam lex non perijt,
a. 8. 38 ſed permanſit in ſuo labore . ¶ Et cum lo-
Inf. 10. d qrer hæc in corde meo,reſpexi oculis meis,
40. & vidi mulierẽ in dextera pte . & ecce hæc
lugebat,& plorabat cũ voce magna,& ani-
mo dolebat valde, & veſtimẽta eius diſciſ
39 ſa,& cinis ſup caput eius. ¶ Et dimiſi cogi-
tatus,in quibus eram cogitãs, & conuerſus
40 ſum ad eã, & dixi ei:¶Vt qd fles? & qd do-
41 les animo? Et dixit ad me:¶Dimitte me Do
mine meus,vt defleã me,& adijciã dolorẽ:
qm̃ valde amaro ſum animo,& humiliata
42 ſum valde. ¶ Et dixi ei: Quid paſſa es ? dic
43 mihi.Et dixit ad me:¶Sterilis fui ego famu
la tua:& nõ peperi,habẽs maritũ annis tri
44 ginta.¶Ego.n.per ſingulas horas, & per ſin
gulos dies, & annos hos triginta deprecor
45 Altiſſimũ nocte ac die. ¶Et factum eſt, poſt
triginta annos exaudiuit me Deus ancillã
tuã,& vidit humilitatẽ meam, & attendit
tribulationi meæ,& dedit mihi filiũ:& iu-
cundata ſum ſuper eum valde ego, & vir
meus,& oẽs ciues mei, &honorificabamus
46 valde Fortẽ . ¶ Et nutriui eum cum labore
47 multo. ¶Et factũ eſt cũ creuiſſet, & veniſſet
accipere vxorem, feci diem epuli.

## CAPVT X.

1 ET factũ eſt, cũ introiſſet filius
A me' in thalamo ſuo, cecidit,
2 & mortuus eſt: ¶& euertimus
omnes lumina, & ſurrexerũt
omnes ciues mei ad conſolã-
dum me, & quieui vſq; in alium diẽ vſq;
3 nocte. ¶Et factũ eſt,cùm oẽs quieuiſſent vt
me conſolarentur vt quieſcerẽ : & ſurrexi
nocte,& fugi: & veni ſicut vides in hoc cã-
4 po: ¶ & cogito iam non reuerti in ciuitatẽ,
ſed hic conſiſtere: & neque manducare, ne-
que bibere, ſed ſine intermiſſione lugere,
5 & ieiunare vſque dum moriar. ¶ Et dereli-
qui ſermones in quibus eram, & reſpondi
6 cum iracundia ad eam,et dixi : ¶Stulta ſup
omnes mulieres,non vides luctum noſtrũ,
7 & quæ nobis contingunt? ¶Quoniam Sion
mater noſtra omni triſtitia contriſtatur, &
&humilitate humiliata eſt,et luget validiſ
8 ſimè. ¶Et nunc quoniã omnes lugemus, et
triſtes ſumus: quoniam omnes cõtriſtati ſu
9 mus,tu autem contriſtaris in vno filio?¶In-
terroga enim terram,et dicet tibi: qm̃ hæc
eſt,quæ debeat lugere caſum tantorum ſu-
10 per eã germinãtiũ.¶Et ex ipſa ab initio om
nes nati, et alij veniẽt:et ecce penè omnes
in perditionem ambulant, et exterminiũ
11 fit multitudo eorũ. ¶ Et quis ergo debet lu-
gere magis,niſi hæc quæ tam magnã multi
tudinem perdidit,q̃ tu,quæ pro vno doles?
12 Si autem dicis mihi: ¶Quoniã non eſt plã-
ctus meus ſimilis terræ: quoniam fructum
vẽtris mei perdidi, quem cum mœroribus
13 peperi,et cum doloribus genui: ¶ terra aũt
ſecundum viam terrę, abijtq; in ea multi-
tudo præſens,quo modo euênit:et ego tibi
14 dico, ¶ ſicut tu cum labore peperiſti, ſic et
terra dat fructum ſuum homini ab initio
15 ei qui fecit eam. ¶Nũc ergo retine apud te-
metipſam dolorẽ tuũ, et fortiter fer qui ti-
16 bi cõtigerunt caſus. ¶Si.n. iuſtificaueris ter-
B minũ Dei,et conſilium ſuũ recipies in tem
17 pore,et in talibus collaudaberis. ¶Ingrede-
re ergo in ciuitatem ad virum tuũ. Et dixit
18 ad me: Nõ faciã,neque ingrediar ciuitatẽ,
19 ſed hic moriar. ¶Et appoſui adhuc loqui ad
20 eam,et dixi: ¶Noli facere hunc ſermonem,
ſed conſenti perſuadenti. Quot enim caſus
Sion? Conſolare propter dolorem Ieruſalẽ.
21 ¶Vides enim quoniam ſanctificatio noſtra
deſerta effecta eſt, et altare noſtrũ demoli-
tum eſt, et templum noſtrũ deſtructũ eſt,
22 ¶et pſalterium noſtrũ humiliatum eſt, &
hymnus conticuit, et exultatio noſtra diſſo
luta eſt,et lumen cãdelabri noſtri extinctũ
eſt,et arca teſtamenti noſtri direpta eſt, et
ſancta noſtra contaminata ſunt, et nomen
quod inuocatũ eſt ſuper nos,penè propha-
natum eſt: et liberi noſtri contumeliã paſ-
ſi ſunt,et ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, et
Leuitę noſtri in captiuitatẽ abierunt, et vir
gines noſtrę coinquinatæ ſunt, et mulieres
noſtræ vim paſſæ ſunt, et iuſti noſtri rapti
sũt,et paruuli noſtri pditi ſunt, et iuuenes
noſtri ſeruierũt,et fortes noſtri inualidi fa
23 cti ſunt,et quod omnium maius,ſignaculũ
Sion, quoniam reſignata eſt de gloria ſua.
nam et tradita eſt in manibus eorum qui
24 nos oderunt. ¶ Tu ergo excute tuam triſti-
tiam multam, et depone abs te multitudi-
nem dolorũ, vt tibi repropitietur Fortis,
et requiem faciet tibi Altiſſimus requie-
25 tionem laborum. ¶ Et factum eſt, cùm lo-
quebar ad eam, facies eius fulgebat ſubi-
tò et ſpecies, coruſcus fiebat viſus eius, vt
eſſem pauens valde ad eam, et cogitarem

quid

26 quid eſſet hoc. ¶Et ecce, ſubitò emiſit ſoni-
tum vocis magnum timore plenum, vt cō-
27 moueret terra à mulieris ſono.& vidi : ¶ &
C ecce, amplius mulier nō comparebat mihi,
ſed ciuitas ædificabatur,& locus demonſtra
batur de fundamentis magnis : & timui,&
*Sup.4.2.a* 28 clamaui voce magna, & dixi: ¶Vbi eſt Vriel
angelus, qui à principio venit ad me? qm̄
ipſe me fecit venire ī multitudine in exceſ
ſu mentis huius, & factus eſt finis meus in
corruptionē, & oratio mea in improperiū.
29 ¶Et cùm eſſem loquens ego hæc, ecce venit
30 ad me,& vidit me. ¶ & ecce eram poſitus vt
mortuus, & intellectus meus alienat⁹ erat,
& tenuit dexteram meam, & confortauit
me, & ſtatuit me ſuper pedes meos,& dixit
31 mihi : ¶Quid tibi eſt? & quare conturbatus
eſt intellectus tuus, & ſenſus cordis tui ? &
32 quare cōturbaris? Et dixi: ¶Quoniam dere-
liquiſti me, & ego quidē feci ſecūdùm ſer-
mones tuos,& exiui in campum: & ecce vi
di, & video quòd non poſſum enarrare. Et
*Vel, cōmonebo te.* 33 dixit ad me: ¶Sta vt vir,& commouebo te.
34 Et dixi: ¶Loquere Domine meus tu in me,
noli me derelinquere,vt nō fruſtra moriar:
35 ¶ quoniam vidi quæ non ſciebam, & audio
36 quæ non ſcio. ¶ Aut nunquid ſenſus meus
37 fallitur, & anima mea ſomniat? ¶Nunc er-
go deprecor te, vt demonſtres ſeruo tuo de
exceſſu hoc. Et reſpondit ad me, & dixit:
38 ¶Audi me & doceam te,& dicā tibi de qui-
bus times: quoniā Altiſſimus reuelauit ti-
39 bi myſteria multa. ¶Vidit rectā viam tuam,
quoniam ſine intermiſſione contriſtabaris
pro populo tuo, & valde lugebas propter
40 Sion. ¶Hic ergo intellectus viſionis quæ ti-
41 bi apparuit ante paululum. ¶Quam vidiſti
42 lugentē, inchoaſti cōſolari eam. ¶Nunc aūt
iam ſpeciem mulieris non vides, ſed appa-
43 ruit tibi ciuitas ædificari. ¶& quoniam enar
rabat tibi de caſu filij ſui, hęc abſolutio eſt.
44 ¶Hęc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion : &
D quoniam dixit tibi quā & nunc conſpicies,
45 vt ciuitatem ædificatam. ¶ Et quoniam di-
xit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: pro
pter quòd erant anni ſcilicet triginta, quan
46 do non erat in ea adhuc oblatio oblata. ¶Et
factum eſt poſt annos triginta ædificauit Sa
lomon ciuitatem,& obtulit oblationes: tūc
47 fuit quādo peperit ſterilis filium. ¶ Et quod
tibi dixit, quoniam nutriuit eum cum labo
48 re, hoc erat habitatio in Ieruſalem. ¶Et quo-
niam dixit tibi, quod filius meus veniens
in ſuo thalamo mortuus eſſet,& contigiſſet
ei caſus, hoc erat quę facta eſt ruina Ieruſa
49 lem. ¶Et ecce vidiſti ſimilitudinem eius: &
quoniam filiū lugeret, inchoaſti conſolari
eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant
50 tibi aperienda. ¶ Et nunc videt Altiſſimus,
quoniam ex animo contriſtatus es, & quo-
niam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit
tibi claritatem gloriæ eius, & pulchritudi-
51 nem decoris eius. ¶Propterea enim dixi tibi
vt maneres in campo vbi domus nō eſt ædi
52 ficata. ¶Sciebam enim ego, quoniam Altiſſi
53 mus incipiebat tibi oſtēdere hæc: ¶ propter
ea dixi tibi, vt venires in agrum, vbi non
54 eſt fundamentū ędificij. ¶Nec enim poterat
opus ædificij hominis ſuſtineri in loco, vbi
55 incipiebat Altiſſimi ciuitas oſtēdi. ¶Tu ergo
noli timere, neq; expaueſcat cor tuum: ſed
ingredere, & vide ſplēdorē & magnitudinē
ædificij, quantū capax eſt tibi viſus oculorū
56 videre: ¶ & poſt hæc audies quantum capit
57 auditus auriū tuarū audire. ¶Tu enim bea-
tus es præ multis, & vocatus es apud Altiſſi
58 mum ſicut & pauci. ¶Nocte aūt quæ in cra-
59 ſtinum futura eſt, manebis hic: ¶& oſtendet
tibi Altiſſimus eas viſiones ſupremorū, quę
faciet Altiſſimus his qui habitant ſuper ter
60 ram à nouiſſimis diebus. ¶ Et dormiui illā
noctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

## CAPVT XI.

1 ET vidi ſomnium,& ecce aſcen-
A debat de mari aquila, cui erāt
duodecim alæ pennarum,&
2 capita tria. ¶Et vidi, & ecce
expandebat alas ſuas in oēm
terram, & omnes venti cęli inſufflabant in
3 eam, & colligebantur. ¶Et vidi, & de pen-
nis eius naſcebantur contrariæ pennæ, &
ipſæ fiebant in pennaculis minutis & mo-
4 dicis. ¶Nam capita eius erant quieſcētia, &
dimidium caput erat maius aliorum capi-
5 tum, ſed ipſa quieſcebat cū eis. ¶ Et vidi, &
ecce aquila volauit in pennis ſuis, & regna
uit ſuper terrā,& ſuper eos qui habitant in
6 ea. ¶Et vidi quoniā ſubiecta erant ei omnia
ſub cœlo, & nemo illi cōtradicebat, neque
7 vnus de creatura quæ eſt ſuper terram. ¶Et
vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper vngues
8 ſuos,& miſit vocē pennis ſuis, dicens. ¶No-
lite oēs ſimul vigilare, dormite vnuſquiſ-
9 que in loco ſuo & per tempus vigilate. ¶Ca
10 pita autem in nouiſſimo ſeruentur. ¶Et vi-
di, & ecce vox non exibat de capitibus
11 eius, ſed de medietate corporis eius. Et nu-
meraui contrarias pennas eius, & ecce
12 ipſæ erant octo. ¶Et vidi, & ecce à dexte-
ra parte ſurrexit vna penna, & regnauit ſu
13 per omnem terram. ¶Et factum eſt cùm re-
gnaret, venit ei finis, & non apparuit locus
eius, & ſequens exurrexit, & regnabat. Ipſa
14 multū tenuit tempus : ¶Et factum eſt cùm
B regnaret, & veniebat finis eius, vt non ap-
15 pareret ſicut prior. ¶ Et ecce vox emiſſa
16 eſt illi, dicens : ¶Audi tu quæ tanto tempo-
re tenuiſti terram : hæc annuncio tibi an-
17 tequàm incipias nō apparere: ¶Nemo poſt
te tenebit tempus tuū, ſed nec dimidiū ei⁹.
18 ¶Et leuauit ſe tertia, & tenuit principatū —ſ.
19 ſicut & priores, & nō apparuit & ipſa. ¶Et
ſic cōtingebat oīb⁹ alijs ſingulatim princi
20 patū gerere, & iterū nuſquā comparere. ¶Et

vidi

vidi, & ecce in tempore ſequẽtes pennę eri
gebantur à dextera parte vt tenerẽt & ipſę
principatum: & ex his erãt quę tenebãt, ſed
21 tamen ſtatim non comparebant. ¶ Nam &
aliquæ ex eis erigebantur, ſed non tenebãt
22 principatum. ¶ Et vidi poſt hæc, & ecce non
cõparuerunt duodecim pennæ, & duo pen-
23 nacula: & nihil ſupererat in corpore aquilę
niſi duo capita quieſcẽtia & ſex pẽnacula.
24 ¶ Et vidi, & ecce ſex pennaculis diuiſæ ſunt
C duæ, & mãſerũt ſub capite quod eſt ad dex
teram partem. Nam quatuor manſerũt in
25 loco ſuo. ¶ Et vidi, & ecce ſubalares cogita-
26 bant ſe erigere & tenere principatus. ¶ Et vi
di, & ecce vna erecta eſt, ſed ſtatim nõ cõ-
27 paruit. ¶ Et ſecũdæ velocius q̃ priores nõ cõ
28 paruerũt. ¶ Et vidi, & ecce duæ quæ ſupera-
uerũt apud ſemetipſas cogitabãt & ipſę re-
29 gnare. ¶ & in eo cùm cogitarent, ecce vnũ
quieſcentiũ capitũ quod erat mediũ, euigi
30 labat: hoc.n. erat duorũ capitũ maius. ¶ Et
vidi quoniam completa ſunt duo capita
31 ſecum: ¶ & ecce conuerſum eſt caput cũ his
qui cũ eo erant, & comedit duas ſubalares
32 quæ cogitabant regnare. ¶ Hoc autem caput
perconterruit oẽm terram, & dominabatur
in ea his qui habitant terrã cũ labore mul-
to, & potentatũ tenuit orbis terrarũ ſuper
33 oẽs alas quæ fuerunt. ¶ Et vidi poſt hæc, &
ecce medium caput ſubito non comparuit,
34 & hoc ſicut alæ. ¶ Superauerunt autem duo
capita, quæ & ipſa ſimiliter regnauerunt
ſuper terram, & ſuper eos qui habitant in
35 ea. ¶ Et vidi, & ecce deuorauit caput à dex
36 tera parte illud quod à leua. ¶ Et audiui vo-
cem dicentem mihi: Conſpice contra te,
37 & conſidera quod vides. ¶ Et vidi, & ecce ſi-
D cut leo concitatus de ſylua rugiens: & vidi
qm̃ emittebat vocem hominis ad aquilã,
38 & dixit dicens: ¶ Audi tu, & loquar ad te, &
39 dicet Altiſſimus tibi: ¶ Nónne tu es qui ſu-
peraſti de quatuor animalibus, quæ fecerã
regnare in ſeculo meo, & vt per eos veniret
40 finis temporũ eorum? ¶ Et quartus veniens,
deuicit oĩa animalia quæ tranſierũt, & po-
tentatu tenuit ſeculum cum tremore mul-
to, & omnem orbem cum labore peſſimo,
& inhabitauit tot tẽporibus orbem terra-
41 rũ cum dolo. ¶ Et iudicaſti terram non cum
42 veritate. ¶ Tribulaſti enim manſuetos, & lę
ſiſti quieſcentes, & dilexiſti mendaces, &
deſtruxiſti habitationes eorũ qui fructifica
bãt, & humiliaſti muros eorum qui te non
43 nocuerunt. ¶ Et aſcendit contumelia tua
vſque ad Altiſſimũ, & ſuperbia tua ad For
44 tem. ¶ Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tẽpo-
ra, & ecce finita ſunt, & ſcelera eius cõple-
45 ta ſunt. ¶ Propterea nó appareas tu aquila,
& alæ tuæ horribiles, & pẽnacula tua peſſi
ma, & capita tua maligna, & vngues tui
46 peſſimi, & omne corpus tuum vanum, ¶ vti
refrigeretur omnis terra, & reuertatur libe
rata de tua vi, & ſperet iudicium & miſeri-
cordiam eius qui fecit eam.

## CAPVT XII.

1 ET factum eſt dum loqueretur
A leo verba hęc ad aquilam: ¶ &
2 ecce qđ ſuperauerũt quatuor
alæ illæ quę ad eũ tranſierũt,
& erectę ſunt vt regnarent: &
erat regnum eorũ exile, & tumultu plenum.
3 ¶ Et vidi, & ecce ipſa nõ apparebant, & om-
ne corpus aquilæ incendebatur, & expaue-
ſcebat terra valde, & ego à tumultu & ex-
ceſſu mentis, & à magno timore vigilaui,
4 & dixi ſpiritui meo: ¶ Ecce tu pſtitiſti mihi
5 hoc in eo, ꝙ ſcrutaris vias Altiſſimi. ¶ Ecce
adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo
inualidus ſum valde, & nec modica eſt in
me virtus à multo timore, quam expaui no
6 cte hac. ¶ Nunc ergo orabo Altiſſimum, vt
7 me confortet vſque in finẽ. ¶ Et dixi: Domi
nator Dñe, ſi inueni gratiam ante oculos
tuos & ſi iuſtificatus ſum apud te præ mul
tis, & ſi certè aſcendit deprecatio mea ante
8 faciem tuã: ¶ conforta me, & oſtende ſeruo
tuo mihi interpretationẽ & diſtinctionem
viſus horribilis huius, vt pleniſſimè cõſole
9 ris animam meam. ¶ Dignũ enim me ha-
buiſti oſtendere mihi temporũ nouiſſima.
10 Et dixit ad me: ¶ Hæc eſt interpretatio vi-
11 ſionis huius. ¶ Aquilam quam vidiſti aſcen
dentẽ de mari, hoc eſt regnum quod viſum
12 eſt in viſione Danieli fratri tuo. ¶ Sed non
eſt illi interpretatum, quoniam ego nunc
13 tibi interpretor. ¶ Ecce dies veniunt, & exur
get regnum ſuper terrã, & erit timor acrior
14 omniũ regnorum quæ fuerunt ante eũ. ¶ Re
gnabunt autem in ea reges duodecim, vnus
15 poſt vnum. ¶ Nam ſecundus incipiet regna-
B re, & ipſe tenebit amplius tẽpus præ duo-
16 decim. ¶ Hæc eſt interpretatio duodecim a-
17 larum quas vidiſti. ¶ Et quam audiſti vocẽ
quæ locuta eſt, nõ de capitibus eius exeun-
18 tẽ, ſed de medio corporis eius, ¶ hæc eſt in-
terpretatio: quoniã poſt tẽpus regni illius
naſcentur contentiones non modicæ, & pe
riclitabit vt cadat: & nõ cadet tunc, ſed ite
19 rũ cõſtituetur in ſuũ initium. ¶ Et quoniã
vidiſti ſubalares octo cohęrentes alis eius,
20 ¶ hæc eſt interpretatio. Exurgẽt in ipſo octo
reges quorũ erũt tempora leuia, & anni ci-
21 tati, & duo quidem ex ipſis periẽt. ¶ Appro-
pinquãte autem tempore medio, quatuor
ſeruabuntur in tempore, cùm incipiet ap-
propinquare tempus eius vt finiatur: duæ
22 verò in finem ſeruabuntur. ¶ Et quoniã vi-
23 diſti tria capita quieſcentia, ¶ hæc eſt inter-
pretatio: in nouiſſimis eius ſuſcitabit Al-
tiſſimus tria regna, & reuocabit in ea mul-
24 ta. & dominabũtur terram, ¶ & qui habitãt
in ea, cum labore multo ſuper omnes qui
fuerũt ante hos. ꝑpter hoc ipſi vocati ſunt
25 capita aquilæ. ¶ Iſti enim erũt qui recapitu-

labunt impietates eius, & qui perficiẽt no-
26 uiſſima eius. ¶ Et qm̃ vidiſti caput maius
C nõ apparens, hæc eſt interpretatio eius, qm̃
vnus ex eis ſuper lectũ ſuũ morietur, & ta-
27 men cũ tormẽtis. ¶ Nã duo qui perſeuerauc
28 rint, gladius eos comedet. ¶ Vnius enim gla
dius comedet qui cum eo: ſed tamen hic
29 gladio in nouiſſimis cadet. ¶ Et quoniã vidi
ſti duas ſubalares traijcientes ſuper caput
30 qđ eſt in dextera parte, ¶ hæc eſt interpreta-
tio. hi ſunt quos conſeruauit Altiſſimus in
finẽ ſuũ, hoc eſt regnũ exile, et turbationis
31 plenũ. ¶ Sicut vidiſti & leonẽ, quẽ vidiſti de
ſylua euigilantẽ & rugientẽ, & loquentem
ad aquilã, & arguentẽ eam, & iniuſtitias ip
ſius per omnes ſermones eius, ſicut audi-
32 ſti. ¶ hic eſt ventus quẽ ſeruauit Altiſſimus
in finem ad eos, & impietates ipſorum: &
arguet illos, & incutiet coram ipſis diſcer-
33 ptiones eorũ. ¶ Statuet enim eos in iudicio
viuos: & erit cùm arguerit eos, tunc corri-
34 piet eos. ¶ Nã reſiduum populũ meũ libera-
bit cum miſeria, qui ſaluati ſunt ſuper fi-
nes meos, & iucundabit eos quoadusq; ve-
niet finis dies iudicij, de quo locutus ſum
35 tibi ab initio. ¶ Hoc ſomnium quod vidiſti,
36 & hæ interpretationes. ¶ Tu ergo ſolus di-
gnus fuiſti ſcire Altiſſimi ſecretum hoc.
37 ¶ Scribe ergo omnia iſta in libro, quæ vidi-
38 ſti, & pone ea in loco abſcondito: ¶ Et doce
bis ea ſapiẽtes de populo tuo, quorũ corda
39 ſcis poſſe capere & ſeruare ſecreta hæc. ¶ Tu
autem adhuc ſuſtine hic alios diem ſeptẽ,
vt tibi oſtẽdatur quicquid viſum fuerit Al
40 tiſſimo oſtendere tibi. ¶ Et profectus eſt à
me. Et factũ eſt, cùm audiſſet omnis popu-
lus, qm̃ pertranſierunt ſeptem dies, & ego
non fuiſſem reuerſus in ciuitatem, & cõgre
gauit ſe oĩs, à minimo vſq; ad maximũ, &
41 venit ad me, & dixerũt mihi, dicẽtes: ¶ Quid
D peccauimus tibi, & quid iniuſtè egimus in
te, quoniam derelinquens nos, ſediſti in lo
42 co hoc? ¶ Tu enim nobis ſuperes ſolus ex
omnibus populis, ſicut botrus de vinea, &
ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut por
43 tus & nauis ſaluata à tempeſtate. ¶ Aut nõ
44 ſufficiunt nobis mala quæ cõtingunt? ¶ Si
ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis erat
melius ſi eſſemus ſuccenſi & nos cum incẽ
45 dio Sion? ¶ Nec enim nos ſumus meliores
eorum qui ibi mortui ſunt. Et plorauerũt
voce magna. Et reſpondi ad eos, & dixi:
46 ¶ Confide Iſraël, & noli triſtari tu domus
47 Iacob. ¶ Eſt enim memoria veſtri corã Al
tiſſimo: & Fortis non eſt oblitus veſtri in
48 tentatione. ¶ Ego enim non dereliqui vos,
neque exceſſi à vobis: ſed veni in hunc lo-
cum, vt deprecarer pro deſolatione Sion,
vt quærerem miſericordiam pro humilita
49 te ſanctificationis veſtræ. ¶ Et nunc ite v-
nuſquiſque veſtrum in domum ſuam: &
50 ego veniam ad vos poſt dies iſtos. ¶ Et profe
ctus eſt populus, ſicut dixi ei, in ciuitatem:
51 ¶ ego autem ſedi in campo ſeptem diebus,
ſicut mihi mandauit: & manducabam de
floribus ſolummodo agri, de herbis facta
eſt eſca mihi in diebus illis.

## CAPVT XIIII.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem,
A & ſomniaui ſomnium nocte.
2 ¶ Et ecce de mari vẽtus exurge
bat, vt cõturbaret oẽs fluctus
3 eius. ¶ Et vidi, & ecce conuale-
ſcebat ille homo cũ millib' cœli: & vbi vul
tũ ſuũ vertebat vt conſideraret, tremebant
4 oĩa q̃ ſub eo videbãtur. ¶ & vbicũq; exibat
vox de ore eius, ardeſcebãt oẽs q audiebãt
voces eius, ſicut quieſcit terra qñ ſenſerit
5 ignẽ. ¶ Et vidi poſt hęc, & ecce cõgregabatur
multitudo hominũ, quorum non erat nu-
merus, de quatuor vẽtis cœli, vt debellarẽt
6 hominẽ qui aſcẽderat de mari. ¶ Et vidi, &
ecce ſibimetipſi ſculpſerat mõtem magnũ,
7 & volauit ſuper eum. ¶ Ego autẽ quæſiui vi-
dere regionẽ, vel locum vnde ſculptus eſſet
8 mons, et nõ potui. ¶ Et poſt hæc vidi, et ec-
ce, oẽs qui congregati ſunt ad eũ, vt expu-
gnarent eũ, timebãt valde, tamẽ audebant
9 pugnare. ¶ Et ecce, vt vidit impetum multi-
tudinis venientis, nõ leuauit manũ ſuam,
neq; phramęã tenebat, neque aliquod vas
10 bellicoſum, niſi ſolũmodo vt vidi, ¶ quoniã
emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de la
bijs eius ſpiritus flammæ, & de lingua eius
emittebat ſcintillas & tẽpeſtates, & cõmi-
ſta ſunt oĩa ſimul, hic flatus ignis, & ſpiri-
11 tus flãmæ, & multitudo tẽpeſtatis: ¶ & con-
cidit ſuper multitudinem in impetu, quæ
præparata erat pugnare, & ſuccendit om-
nes, vt ſubitò nihil videretur de innumera
bili multitudine, niſi ſolummodo pul-
12 uis, & fumi odor: & vidi, & extimui. ¶ Et
poſt hæc vidi ipſum hominem deſcenden-
tem de monte, & vocantem ad ſe multi-
13 tudinem aliam pacificam, ¶ & accedebat
ad eum vultus hominum multorum, quo-
rundam gaudentium, quorundam triſtan-
tium, aliqui verò alligati, aliqui adducen-
B tes ex eis qui offerebantur: & ægrotaui
à multitudine pauoris, & expergefactus
14 ſum, & dixi: ¶ Tu ab initio demonſtra-
ſti ſeruo tuo mirabilia hæc, & dignũ me
habuiſti vt ſuſciperes deprecationem
15 meam: & nunc demonſtra mihi adhuc
16 interpretationem ſomnij huius. ¶ Sicut
enim exiſtimo in ſenſu meo: væ qui dere-
licti fuerunt in diebus illis: & multò plus
17 væ his qui non ſunt derelicti. ¶ Qui enim
18 non ſunt derelicti, triſtes erant. ¶ Intelli-
go nunc quæ ſunt repoſita in nouiſſimis
diebus, et occurrent eis, ſed et his qui dere-
19 licti ſunt. ¶ Propter hoc venerunt enim
in pericula magna, et neceſſitates multas,
20 ſicut oſtendunt ſomnia hæc. ¶ Attamen fa

cilius

ciliius eſt periclitantẽ venire in hunc, q̃ per
tranſire, ſicut nubem à ſeculo, & nunc vide
re quę contingunt in nouiſſimo. Et reſpon
21 dit ad me & dixit: ¶ Viſionis interpretatio-
nem dicam tibi; & de quibus locutus es, ad
22 aperiam tibi. ¶ Qm̃ de his dixiſti qui dereli
23 cti ſunt, hæc eſt interpretatio. ¶ Qui aufert
periculum illo tempore, hic ſe cuſtodiuit.
q in periculo inciderunt, hi ſunt q habent
24 opera & fidem ad Fortiſſimum. ¶ Scito ergo
qm̃ magis beatificati ſunt qui derelicti, ſu
25 per eos, qui mortui ſunt. ¶ Hę interpretatio
nes viſionis, quia vidiſti virum aſcendentẽ
26 de corde maris, ¶ ipſe eſt quem conſeruat
Altiſſimus multis temporibus, qui per ſe-
metipſum liberabit creaturam ſuam: & ip
27 ſe diſponet, qui derelicti ſunt. ¶ Et quoniã
vidiſti de ore eius exire, vt ſpiritum, & ignẽ
28 & tempeſtatem: ¶ & quoniam non tenebat
phramæam, neque vas bellicoſum, corru-
pit enim impetus eius multitudinem, q̃ ve
nerat expugnare eum: hęc eſt interpretatio.
29 ¶ Ecce dies veniunt, qñ incipiet Altiſſimus
30 liberare eos qui ſuper terram ſunt: ¶ & ve-
C niet in exceſsu mentis ſuper eos qui inha-
31 bitant terrã. ¶ Et alij alios cogitabũt debel- *Matt. 24 a. 7.*
lare: ciuitas ciuitatẽ, & locus locũ, & gẽs ad
uerſus gentẽ, & regnum aduerſus regnum.
32 ¶ Et erit cum fient hæc, & contingent ſigna
quę antè oſtendi tibi & tunc reuelabitur fi
lius meus, quem vidiſti, vt virum aſcenden
33 tem. ¶ Et erit qñ audierint oẽs gentes vocẽ
eius: & derelinquet vnuſquiſque in regio-
ne ſua bellum ſuum, quod habent ad alte-
34 rutrum: ¶ & colligetur in vnum multitudo
innumerabilis, ſicut volentes venire, & ex
35 pugnare eum. ¶ Ipſe autem ſtabit ſuper ca-
36 cumen motis Sion. ¶ Sion autem veniet, ¶ &
oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſi-
cut vidiſti montem ſculpi ſine manibus.
37 ¶ Ipſe autẽ filius meus arguet quæ adinue-
nerunt Gentes, impietates eorũ has quæ tẽ
peſtati appropinquauerunt propter mala
cogitamenta eorũ, & cruciamenta quibus
38 incipient cruciari: ¶ quæ aſſimilatæ ſunt flã
mæ, & perdet eos ſine labore per legẽ quæ
39 igni aſſimilata eſt. ¶ Et qm̃ vidiſti eum col-
ligentem ad ſe aliam multitudinem pacifi
40 cam, ¶ hæ ſunt decem tribus, quę captiuę *4. Re. 17 a. 3.*
factę ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis
quem captiuum duxit Salmanaſar rex Aſſi
riorum: & tranſtulit eos trans flumen, &
41 tranſlati ſunt in terram aliam. ¶ Ipſi autẽ
ſibi dederunt conſilium hoc, vt derelinque
rent multitudinem gentium, & proficiſce-
rentur in vlteriorem regionem, vbi nũquã
42 inhabitauit genus humanũ: ¶ vel ibi obſer-
uare legitima ſua, quę non fuerant ſeruan-
43 tes in regione ſua. ¶ Per introitus autem an *Ex. 14. c. 21.*
44 guſtos fluminis Euphraten introierũt. ¶ Fe
D cit enim eis tũc Altiſſimus ſigna, & ſtatuit *Ioſ. 3. d. 15.*
45 venas fluminis vſquequo tranſirent. ¶ Per
eam enim regionẽ erat via multa itineris,
annis vnius & dimidij: nam regio illa voca
46 tur Arſareth. ¶ Tunc inhabitauerunt ibi vſ-
que in nouiſſimo tempore: & nunc iterum
47 cum cęperint venire, ¶ iterum Altiſſimus
ſtatuet venas fluminis, vt poſſint tranſire:
propter hoc vidiſti multitudinem cũ pace.
48 ¶ Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo, hi
ſunt qui inueniuntur intra terminũ meũ.
49 ¶ Factum erit ergo, quando incipiet ꝑdere
multitudinem earum, quę collectę ſunt gẽ
tes, proteget eos qui ſuperauerunt populũ:
50 ¶ & tunc oſtendet eis multa plurima portẽ-
51 ta. ¶ Et dixi ego: Dominator Domine, hoc
mihi oſtende, propter quod vidi virũ aſcẽ-
52 dentẽ de corde maris. Et dixit mihi: ¶ Sicut
non potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire q̃ ſunt
in profundo maris: ſic non poterit quiſq;
ſuper terram videre filium meũ, vel eos q
53 cum eo ſunt, niſi in tempore diei. ¶ Hæc eſt
interpretatio ſomnij quod vidiſti, & ꝓpter
54 quod illuminatus es hic ſolus. ¶ Dereliqui
ſti enim tuã, & circa meã vacaſti legem, &
55 quæſiſti. ¶ Vitam enim tuam diſpoſuiſti in
ſapientia, & ſenſum tuum vocaſti matrẽ:
56 ¶ & propter hoc oſtẽdi tibi merces apud Al
tiſſimum. erit enim poſt alios tres dies, ad
te alia loquar, & exponã tibi grauia & mi-
57 rabilia. ¶ Et profectus ſum, & tranſij in cã-
pum, multum glorificans & laudans Altiſ-
ſimum de mirabilibus, quæ per tempus fa-
58 ciebat: ¶ & quoniã gubernat ipſum, & quæ
ſunt in temporibus illata, & ſedi ibi tribus
diebus.

## CAPVT XIIII.

1 ET factum eſt tertio die, & ego
A ſedebam ſub quercu. ¶ Et ecce
2 vox exiuit contra me de rubo,
& dixit: Eſdra, Eſdra. Et dixi:
Ecce ego domine. Et ſurrexi
3 ſuper pedes meos. Et dixit ad me: ¶ Reue- *Exo. 3. a. 1.*
lans reuelatus ſum ſuper rubrum, & locu-
tus ſum Moyſi, qñ populus meus ſeruiebat
4 in Aegypto: ¶ & miſi eum, & eduxi populũ
meum de Aegypto, & adduxi eum ſuper
montem Sina, & detinebam eũ apud me
5 diebus multis: ¶ & enarraui ei mirabilia
multa, & oñdi ei tẽporũ ſecreta & finẽ: &
6 p̃cepi ei, dicens: ¶ Hæc in palã facies verba,
7 & hæc abſcondes. ¶ Et nunc tibi dico: ¶ Si-
8 gna quæ demonſtraui, & ſomnia q̃ vidiſti,
& interpretationes quas tu vidiſti, in corde
9 tuo repone ea: ¶ tu enim recipieris ab omni
bus, conuerteris reſiduus cum conſilio meo
& cũ ſimilibus tuis, vſquequo finiatur tem
10 pora. ¶ quoniam ſeculum perdidit iuuentu-
tem ſuã, & tpa appropinquant ſeneſcere.
11 ¶ Duodecim enim partibus diuiſum eſt ſe-
culũ, & tranſierunt eius decima & dimidiũ
12 decimæ partis: ¶ ſuperſunt aũt eius poſt me
13 diũ decimæ partis. ¶ Nũc ergo diſpone do-
B mum tuam, & corripe populum tuum, &

consolare humiles eorum, & renũcia iam
14 corruptelę, ¶& dimitte abs te mortales co-
gitationes, & proijce abs te pondera huma
na, & exue te iam infirmam naturã, & re-
pone in vnam partem moleſtiſſima tibi co
gitamenta, & feſtina tranſmigrare a tẽpo-
15 ribus his: ¶quę enim vidiſti nũc contigiſſe
16 mala, iterũ horum deteriora facient. ¶Quã *Mat. 24. a. 7.*
tùm enim inualidum fiet ſeculum à ſene- *1. Ioh. 2. c. 18.*
ctute, tantùm multiplicabuntur ſup inha
17 bitantes mala. ¶ Prolõgauit enim ſe magis
veritas, & appropinquauit mendacium.
Iam enim feſtinat venire, quam vidiſti vi-
18 ſionem. ¶Et reſpondi, & dixi coram te Do-
19 mine: ¶Ecce enim ego abibo, ſicut pręcepi-
ſti mihi, & corripiam pręſentem popu-
lum. Qui autẽ iterũ nati fuerint, quis com-
20 monebit? ¶ Poſitum eſt ergo ſeculum in te-
nebris, & qui inhabitãt in eo ſine lumine.
21 ¶Quoniam lex tua incẽſa eſt, propter quod
nemo ſcit quę a te facta ſunt, vel quę inci-
22 pient opera. ¶ Si enim inueni in te gratiã,
immitte in me Spiritum ſanctum, & ſcri-
bam omne quod factum eſt in ſeculo ab
initio, quę erant in lege tua ſcripta, vt
poſſint hoĩes inuenire ſemitam, & qui vo
23 luerint viuere in nouiſſimis, viuant. ¶ Et
reſpondit ad me, & dixit: Vadens congrega
C populum, & dices ad eos, vt non quęrãt te
24 diebus quadraginta. ¶ Tu autem prępara ti
bi buxos multos, & accipe tecum Saream,
Dabriam, Salemiam, Echanum, & Aſiel,
quinque hos qui parati ſunt ad ſcriben-
25 dum velociter: ¶Et venias huc, & ego accen
dam in corde tuo lucernã intellectus, quę
non extinguetur quouſque finiantur quę
26 incipies ſcribere. ¶ Et tunc perfectis quędã
palàm facies, quędam ſapientibus abſcon
ſe trades, in craſtinum enim hac hora inci
27 pies ſcribere. ¶Et profectus ſum ſicut mihi
pręcepit, & congregaui omnem populum,
28 & dixi: ¶Audi Iſrael verba hęc, ¶Peregrina *Gene. 47. a. 4.*
29 ti ſunt patres noſtri ab initio in Aegypto,
30 & liberati ſunt inde. ¶& acceperunt legem *Deut. 4. a. 5. & 5. a. 6.*
vitę quam non cuſtodierunt, quam & vos
31 poſt eos tranſgreſſi eſtis: & data eſt vobis *Act. 7. g. 55.*
terra in ſortem, & terra Sion, & patres ve-
ſtri, & vos iniquitatem feciſtis, & non ſer
uaſtis vias quas pręcepit vobis Altiſſimus:
32 ¶& iuſtus iudex cùm ſit, abſtulit à vobis in
33 tempore quod donauerat. ¶ Et nunc vos
hìc eſtis, & fratres veſtri introrſum veſtrũ
34 ſunt. ¶Si ergo imperaueritis ſenſui veſtro,
& erudieritis cor veſtrum, viui conſeruati
eritis, & poſt mortem miſericordiam
35 conſequemini. ¶ Iudicium enim poſt mor-
tem veniet, quando iterum reuiuiſcemus:
& tunc iuſtorum nomina patebunt, & im
36 piorum facta oſtendentur. ¶ Ad me igitur
D nemo accedat nunc, neque requirat me vſ-
37 que dies quadraginta. ¶ Et accepi quinque
viros, ſicut mandauit mihi, & profecti ſu-
38 mus in campum, & manſimus ibi. ¶ Et fa-
ctus ſum in craſtinum, & ecce vox vocauit
me, dicens: Eſdra aperi os tuũ, & bibe quo
39 te potauero. ¶Et aperui os meum, & ecce ca
lix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat ple
num ſicut aqua, color autẽ eius vt ignis ſi
40 milis. ¶ Et accepi, & bibi: & in eo cum bi-
biſſem, cor meũ cruciabatur intellectu, &
in pectus meũ increſcebat ſapiẽtia. Nam
ſpiritus meus conſeruabatur memoria.
41 ¶ Et apertũ eſt os meũ, & non eſt clauſum
42 amplius. ¶ Altiſſimus dedit intellectum
quinq; viris, & ſcripſerũt quæ dicebantur
43 exceſſiones noctis, quas nõ ſciebãt. ¶Nocte
autẽ manducabant panẽ, ego autẽ per diẽ
44 loquebar, & per noctẽ nõ tacebam. Scripti
ſunt autẽ per quadraginta dies libri ducẽti
45 quatuor. ¶Et factũ eſt cũ cõpleuiſſent qua-
draginta dies, locutus eſt Altiſſimus, dicẽs,
Priora q̃ ſcripſiſti, in palã pone, & legant di
46 gni, & indigni: ¶ Nouiſſimos autẽ ſeptua-
ginta cõſeruabis, vt tradas eos ſapiẽtib[us] de
47 populo tuo. ¶In his. n. eſt vena intellectus,
& ſapiẽtię fons, & ſciẽtię flumẽ. Et feci ſic.

## CAPVT XV.

1 ECce loquere in aures plebis
A meę ſermones pphetię, quos
immiſero in os tuũ, dicit Do-
2 minus, ¶& fac vt in charta ſcri
bãtur, qm̃ fideles, & veri ſunt.
3 ¶Ne timeas à cogitationibus aduerſum te,
nec turbẽt te incredulitates dicentium,
4 ¶ Qm̃ oĩs incredulus in incredulitate ſua
5 morietur. ¶Ecce ego induco, dicit Dñs, ſup
orbem terrarum mala, gladium, & famẽ,
6 & mortem, & interitum, ¶ pp quod ſuper-
polluit iniquitas oẽm terrã, & adimpleta
7 ſunt opera nociua illorum. ¶ Propterea di-
8 cit Dñs: ¶ Iam non ſilebo de impietatibus
eorũ quę irreligiosè agũt, nec ſuſtinebo in
his q̃ iniquè exercẽt: ecce ſanguis innoxius
& iuſtus clamat ad me, & aĩę iuſtorum cla
9 mant perſeueranter. ¶Vindicans vindicabo
illos, dicit Dñs, & accipiã oẽm ſanguinem
10 innoxiũ ex illis ad me. ¶ Ecce populus me[us] *Apoca. 6. c. 10. & 19. a. 2.*
quaſi grex ad occiſionẽ ducitur, iã non pa-
11 tiar illũ habitare in Tera-Aegypti, ¶ſed edu
cam eũ in manu potẽti, & brachio excelſo,
& pcutiã plaga ſicut prius, & corrũpã oẽm
12 terrã eius. ¶Lugebit Aegyptus, & fundamẽ-
ta eius plaga verberata, & caſtigatione,
13 quas inducet ei Deus. ¶ Lugebunt cultores
operãtes terrã, qm̃ deficient ſemina eorum
ab vredine, & grãdine, & à ſydere terribili,
14 ¶Vę ſeculo, & qui habitãt in eo: ¶ qa appro
15 pinquauit gladius & cõtritio eorũ, & exur
get gẽs contra gentẽ ad pugnã, & rhõphæa
16 in manibus eorũ. ¶ Erit. n. inconſtabilitio
hoĩbus, & alij alijs inualeſcentes non cura
bunt regem ſuũ, & principes vię geſtorum
17 ſuorũ in potentia ſua. ¶ Concupiſcet enim
18 homo in ciuitatẽ ire, & non poterit. ¶ Pro-

pter

pter ſuperbiam enim eorum ciuitates tur-
babuntur, domus exterentur, homines me
19 tuent. ¶ Nō miſerebitur homo proximum
ſuum ad irritam faciendum domos eorū
B in gladium, ad diripiēdas ſubſtantias eorū
propter famem panis & tribulationē mul
20 tam. ¶ Ecce, ego conuoco, dicit Deus, omnes
reges terrę ad me verendum qui ſunt, ab
Oriēte & ab Auſtro, ab Euro, & a Libano,
ad cōuertendos in ſe, & reddere quæ dede-
21 runt illis: ¶ ſicut faciunt vſq; hodie electis
meis, ſic faciā & reddā in ſinu eorū. Hęc di-
22 cit Dñs Deus: ¶ Nō parcet dextera mea ſup
peccatores, nec ceſſabit rhomphea ſuper
effundentes ſanguinē innoxiū ſuper terrā.
23 ¶ Exijt ignis ab ira eius, & deuorauit funda
menta terrę, & peccatores quaſi ſtramē in-
24 cenſum. ¶ Væ eis qui peccāt, & nō obſeruāt
25 mādata mea, dicit Dñs. ¶ non parcā illis.
Diſcedite filij à poteſtate. Nolite contami
26 nare ſanctificationē meā. ¶ qm̄ nouit Dñs
oēs qui delinquunt in illum: propterea tra
27 didit eos in mortem, & in occiſionē. ¶ Iam
enim venerunt ſuper orbem terrarum ma-
la, & manebitis in illis. nō enim liberabit
vos Deus, propter quod peccaſtis in eum.
28 ¶ Ecce viſio horribilis, & facies illi' ab oriē
29 te. ¶ Et exient nationes draconum Arabum
in curribus multis, & ſicut flatus, eorū nu-
merus fertur ſuper terram, vt iam timeant
30 & trepident omnes qui illos audient: ¶ Car
monij inſanientes in ira, & exient vt apri
de ſylua, & aduenient de virtute magna, &
cōſtabunt in pugnam cum illis, & vaſta-
31 bunt portionem terræ Aſsyriorū. ¶ Et poſt
hæc ſupualeſcent dracones natiuitatis ſuę
memores, & conuertent ſe conſpirātes in
32 virtute magna ad perſequendos eos. ¶ Iſti
turbabūtur & ſilebunt in virtute illorū, &
33 conuertent pedes ſuos in fugā. ¶ & à territo
rio Aſsyriorū ſubſeſſor obſidebit eos, & cō
ſumet vnū ex illis, & erit timor & tremor
in exercitu illorum, & contentio in reges
34 ipſorum. ¶ Ecce nubes ab oriente, & ſepten
trione vſq; ad meridianum, & facies earū
C horrida valde, plena irę, & procellæ, & col-
35 lident ſe inuicem, ¶ & collident ſydus co-
pioſum ſuper terram, & ſydus illorum, &
36 erit ſanguis à gladio vſq; ad ventrem, ¶ &
fimus hominis vſq; ad ſubſtramē cameli,
& erit timor & tremor multus ſuper terrā,
37 ¶ & horrebunt qui videbunt iram illam, &
tremor apprehendet illos: & poſt hęc mo-
38 uebuntur nimbi copioſi, ¶ à meridiano &
ſeptentrione, & portio alia ab occidente:
39 ¶ & ſuperinualeſcent venti ab oriēte, & re
cludent eam, & nubem quam ſuſcitauit in
ira, & ſydus ad faciendam exterritationem
ad orientalem ventum, & occidentem vio
40 labitur: ¶ & exaltabuntur nubes magnæ &
validæ plenę irę, & ſydus, vt exterreāt oēm
terrā, & inhabitantes eam, & infundent ſu
per omnem locum altum & eminentē ſy-
41 dus terribile. ¶ ignē & grādinem, & rhom-
pheas volantes, & aquas multas, vt ēt im-
pleanē oēs campi, & oēs riui plenitudine
42 aquarū multarū. ¶ & demolient ciuitates,
& muros. & montes, & colles, & ligna ſyl-
uarū, & fœnum pratorū, & frumēta eorū.
43 ¶ Et tranſibunt cōſtantes vſq; Babylonē, &
44 exterent eam: ¶ cōuenient ad ipſam, & cir-
cuibunt eā, & effundēt ſydus, & oēm irā
ſuper eam, & ſubibit puluis, & fumus vſq;
in cœlum: & oēs in circuitu lugebunt eā.
45 ¶ & qui ſub ea remāſerint, ſeruient his qui
46 exterruerunt. ¶ Et tu Aſia concors in ſpem
47 Babylonis, & gloria perſonæ eius: ¶ væ tibi
miſera propter quod aſsimilaſti ei, & orna
ſti filias tuas in fornicatione, ad placendū,
& gloriandū in amatoribus tuis, qui tecū
48 cupierūt ſemp fornicari. ¶ Odibilem imita
D ta es in oībus operibus eius, & in adinuen-
49 tionibus eius: ꝓpterea dicit Deus. ¶ Immit
tam tibi mala, viduitatem, paupertatē, &
& famē, & gladiū, & peſtem, ad deuaſtan-
das domos tuas a violatione, & morte, &
50 gloria virtutis tuæ. ¶ Sicut flos ſiccabiē, cū
51 exurget ardor qui emiſsus eſt ſuper te, ¶ in
firmaberis vt paupercula plagata & caſti
gata à mulieribus, vt non poſsint te ſuſci-
52 pere potētes & amatores. ¶ Nūquid ego ſic
53 zelabor te, dicit Dñs, ¶ niſi occidiſses electos
meos in omni tpe exaltans percuſsionem
manuū, & dicēs ſuper mortē eorū, cùm ine
54 briata eſses, ¶ Exorna ſpeciem vultus tui?
55 ¶ Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, pro-
56 pter hoc redditionē accipies, ¶ ſicut facies
electis meis, dicit Dñs, ſic faciet tibi Deus,
57 & tradet te in malum. ¶ Et nati tui fame
interient: & tu rhomphæa cades, & ciuita-
tes tuę conterent, & oēs tui in campo gla-
58 dio cadent. ¶ Et qui ſunt in montibus, fame
peribunt, & manducabunt carnes ſuas, &
ſanguinē bibent à fame panis & ſiti aquę.
59 ¶ Infelix per maria venies, & rurſum acci-
60 pies mala. ¶ Et in tranſitu allident ciuitatē*
occiſam, & exterent* aliquā portionē terræ * ocioſam & exterēt ſ.
tuę, & partem glorię tuę exterminabunt,
rurſum reuertentes ad Babylonem* ſubuer * cōuerſam ſ.
61 ſam*. ¶ Et demolita eris illis ꝓ ſtipula, & ip
62 ſi erūt tibi ignis: ¶ & deuorabūt te, & ciuita
tes tuas, terrā tuā & mōtes tuos, oēs ſyluas
63 tuas, & lignum fructiferū igni cōburēt. Fi
lios tuos captiuos ducēt, & cēſū tuū in ꝓdā
habebūt, & gloriā faciei tuę exterminabūt.

## CAPVT XVI.

1 VAe tibi Babylō & Aſia, vę tibi
A Aegypte & Syria: ¶ Precingite
2 vos ſaccis & cilicijs, & plāgite
filios veſtros, & dolete: qm̄ ap
propinquauit cōtritio veſtra.
3 ¶ Immiſsus eſt vobis gladius, & quis eſt q
4 auertat illū? ¶ Immiſsus eſt in vobis ignis,
& quis eſt qui extinguat illū? Immiſsa ſūt

6 vobis mala,& quis eſt q repellat ea?¶ Nun
quid repellet aliquis leonē eſurientem in
ſylua,aut extinguet ignē i ſtipula,mox qn
7 cœperit ardere?¶ Nunquid repellet aliquis
8 ſagittam à ſagittario forti miſſam ? ¶ Dñs
fortis immittit mala, & quis eſt qui repel-
9 lat ea? ¶Exijt ignis ex iracundia eius , & qs
10 eſt qui extinguat eum?Coruſcabit¶& quis
non timebit ? Tonabit , & quis non paue-
11 bit?¶Dñs comminabitur,& quis non fundi
12 tus cōteretur à facie ipſius?¶Terra tremuit,
& fundamenta eius, mare fluctuat de pro-
fundo , & fluctus eius diſturbabunt, & pi-
ſces ei⁹ à facie Dñi, & à gloria virtutis ei⁹;
13 ¶qm̄ fortis dextera eius quæ arcum tēdit :
ſagittę eius acutę q̄ ab ipſo mittunt,nō de-
14 ficient,cū cęperint mitti in fines terræ. ¶Ec
ce mittunt mala , & non reuertent donec
15 veniant ſup terrā.¶Ignis ſuccendit , & non
extinguetur,donec conſummat fundamen
16 ta terræ.¶Quemadmodum nō redit ſagitta
miſſa a valido ſagittario ſic nō reuerten:
17 mala q̄ miſſa fuerint in terrā. ¶ Væ mihi,
væ mihi , qs me liberabit in illis diebus ?
18 ¶Initiū dolorum & multi gemitus , initiū
famis & multi interitus , initiū bellorum
& formidabūt ptātes,initiū malorū, & tre
19 pidabunt oēs.¶In his qd faciā, cū venerint
20 mala?¶Ecce fames,& plaga , & tribulatio ,
& anguſtia, miſſa ſunt flagella in emenda
21 tione,¶& in his oib⁹ ſe non conuertent ab
iniquitatib⁹ ſuis,neq; flagellorū memores
22 erūt ſp. ¶ Ecce erit annonæ vilitas ſup ter-
B rā,ſic vt putent ſibi eſſe directam pacē , &
tūc germinabunt mala ſup terrā , gladius ,
23 fames,& magna confuſio.¶A fame.n.pluri
mi qui inhabitant terrā interiēt,& gladius
24 perdet cæteros q ſuperauerint à fame , ¶ &
mortui ſicut ſtercora proijcientur , & non
erit qui conſoletur eos . Derelinquetur.n.
terra deſerta, & ciuitates eius deijcientur .
25 ¶Non derelinquetur qui colat terrā,& qui
26 ſeminet eā.¶Ligna dabunt fructus . & quis
27 vindemiabit illā? ¶ Vua matura fiet , & qs
calcabit illā? Erit.n. locis magna deſertio .
28 ¶Cupiet.n.homo hoiem videre,vel vocem
29 eius audire.¶Relinquētur.n.de ciuitate de-
cem,& duo de agro qui abſconderint ſe in
30 denſis nemorib⁹, & ſciſſuris petrarū.¶Quē
admodū derelinquunt in oliueto & ſingu-
31 lis arboribus tres aut quatuor oliuæ . ¶ aut
ſicut in vinea vindemiata racemi relin-
quunt ab his qui diligenter vineā ſcrutan-
32 tur : ¶ ſic relinquentur in diebus illis tres
aut quatuor ab ſcrutantibus domos eorum
33 in rhōphea ¶Et relinquet terra deſerta , &
agri eius inueterabunt,& vię eius,& oēs ſe
mitę eius germinabūt ſpinas, eo ꝙ nō trā-
ſient hoīes per eam. Lugebunt virgines nō
34 habentes ſponſos: ¶lugebunt mulieres nō
habentes viros,lugebunt filię earū non ha-
35 bentes adiutoriū:¶ſponſi earū in bello con
ſumentur , & viri earū in fame extereni .
36 ¶Audite verò iſta, & cognoſcite ea ſerui Do
37 mini.¶Ecce verbum Dñi,excipite illud: ne
38 dijs credatis,de quib⁹ dicit Dñs: ¶ Ecce ap-
39 propinquant mala,& non tardant . ¶ Quē-
admodū pręgnans cū parit in nono menſe
filium ſuum, appropinquante hora partus
C eius , ante horas duas vel tres , dolores cir-
cūeunt ventrē eius, & prodeūte infante de
40 ventre non tardabunt vno puncto : ¶ſic nō
morabunt mala ad prodeūdū ſup terrā , &
ſeculū gemet, & dolores circūtenebunt il-
41 lud.¶Audite verbū,plebs mea,parate vos i
pugnā,& in malis ſic eſtote , quaſi aduenæ
42 terrę.¶Qui vēdit,quaſi q fugiat , & q emit,
43 quaſi q perditurus.¶Qui mercat , quaſi qui
fructū non capiat: & qui ędificat, quaſi nō
44 habiturus;¶Qui ſeminat , quaſi q non me-
tet:ſic & q vineā putat quaſi nō vindemia
45 turus. ¶Qui nubūt, ſic quaſi filios nō factu-
46 ri:& q non nubūt,ſic quaſi vidui. ¶ Propter
47 quod q laborāt,ſine cauſa laborāt:¶Fructus
enim illorum alienigenę metēt,& ſubſtan
tiam illorū rapiēt, & domos euertent, & fi
lios eorū captiuabunt , quia in captiuitate
48 & fame generant natos ſuos . ¶ Et q nego-
ciantur in rapina, quantū diu exornāt ciui
tates & domos ſuas,& poſſeſſiones & pſo-
49 nas ſuas, ¶ tātò magis adzelabor eos ſuper
50 peccata ſua,dicit Dñs. ¶ Qūo zelat fornica-
51 ria mulierē idoneā & bonā valdè,¶,ſic zela
bitur iuſtitia iniquitatē cū exornat ſe, & ac
cuſat eam in facie , cū venerit , q defendat
52 exquirētē oē peccatū ſup terrā. ¶Propterea
53 nolite ſimilari ei, nec operibus eius . ¶ qm̄
adhuc puſillū, & tolletur iniquitas à terra,
54 & iuſtitia regnabit in vos. ¶Non dicat pec-
cator, ſe non peccaſſe : qm̄ carbones ignis
comburet ſuper caput eius q dicit, Nō pec
55 caui coram Dño Deo & gloria ipſius. ¶Ec- —ſ.
ce Dñs cognoſcet oīa opera hoīum, & adin Eccl. 23. c
uentiones illorū, & cogitationes illorū , & 25.
56 corda illorū.¶Dixit enim: Fiat terra , & fa- Luc. 16. d
57 cta eſt: fiat cœlū, & factū eſt.¶Et in verbo il 15.
lius ſtellę fundatæ ſunt, & nouit numerum Gen. 1. a.
58 ſtellarū.¶Qui ſcrutatur abyſſum, & theſau 1.
ros illarū:q menſus eſt mare , & conceptū Pſ. 146.
59 eius.¶Qui cōcluſit mare in medio aquarū , a. 4.
& ſuſpendit terrā ſuper aquas verbo ſuo .
60 ¶Qui extendit cœlum quaſi cameram, ſup
61 aquas fundauit eū. ¶ Qui poſuit in deſerto
D fontes aquarū , & ſuper verticē montium
lacus ad emittendū flumina ab eminenti
62 petra, vt ᵇpotaret terrā: ¶ Qui finxit hoīem ᵇportaret.
& poſuit cor ſuū in medio corporis, & mi- ſ.
63 ſit ei ſpūm, vitā, & intellectū . ¶ & ſpiramē
Dei oipotentis q fecit oīa, & ſcrutinat oīa
64 abſconſa in abſconſis terræ . ¶Hic nouit ad
inuentionē veſtrā, & quę cogitatis in cordi
bus veſtris, peccantes & volentes occultare
65 peccata veſtra . ¶ Propter quod Dominus
ſcrutinādo ſcrutinauit oīa opera veſtra, &

traducet

66 traducet vos oẽs, ꝰ & vos cõſuſi eritis cũ ꝓ
ceſſerint peccata vr̃a corã hoĩbus, & iniq-
tates erũt, q̃ accuſatores ſtabũt in die illo.
67 ꝰQuid facietis? aut q̃uo abſcõdetis peccata
86 vr̃a corã Deo & angelis eius? ꝰ Ecce iudex
Deus, timete eũ. Deſinite à peccatis vr̃is, &
obliuiſcamini iniquitates vr̃as iã agere eas
in ſempiterno, & Deus educet vos, & libera
69 bit de oĩ tribulatione. ꝰ Ecce.n. incenditur
ardor ſup vos turbę copioſę, & rapiẽt quoſ
70 dã ex vobis, & cibabũt idolis occiſos. ꝰ &
qui cõſenſerint eis, erunt illis in deriſum,
71 & in improperiũ, & in cõculcationẽ. ꝰ erit
.n. locis locus, & in vicinas ciuitates exur-
72 rectio multa ſup timentes Dñm. ꝰ Erunt
quaſi inſani nemini parcẽtes: ad diripiẽdũ
73 & deuaſtãdum adhuc timentes Dñm: ꝰ qa
deuaſtabunt & diripient ſubſtantias, & de
74 domibus ſuis eos eijcient. ꝰ Tũc parebit ꝓ
batio electorũ meorũ, vt aurũ qđ ꝓbatur
75 ab igne. ꝰ Audite dilecti mei, dicit Dñs: Ec
ce adſunt dies tribulationis, & de his libe
76 rabo vos. ꝰ Ne timeatis, nec hæſitetis, qm̃
77 Deus dux veſter eſt. ꝰ Et qui ſeruat manda
ta & præcepta mea, dicit Dñs Deus, ne præ
ponderent vos peccata veſtra, ne ſuperele-
78 uent ſe iniquitates veſtræ. ꝰ Væ qui conſtri
gunt à peccatis ſuis, & obteguntur ab ini-
quitatibus ſuis, quemadmodum ager con-
ſtringitur à ſylua, & ſpinis tegitur ſemita
eius, per quam non tranſit homo, & exclu
ditur, & mittitur ad deuorationem ignis.

# LIBER TOBIAE

## HIERONYMI AD CHROMATIVM ET HELIODORVM IN TOBIAM PRAEFATIO.

*MIRARI non deſino exactionis veſtræ inſtantiam. Exigitis enim, vt librum Chaldæo ſermone cõſcriptum ad Latinum ſtylum traham: Librũ vtique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum ſcripturarũ ſecantes, his quæ hagiographa memorant, mãciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt enim nos Hebræorũ ſtudia: & imputant nobis contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & epiſcoporum iuſſionibus deſeruire, inſtiti vt potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, vtriuſque linguæ periti ſſimũ loquacẽ reperiẽs, vnius diei laborem arripui: & quicquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem huius operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.*



*CAPVT PRIMVM.*

1 TOBIAS ex tribu & ciuitate
A Nephthali, q̃ eſt in ſuperiori-
bus Galileæ ſupra Naaſſon,
poſt viã q̃ ducit ad occidentẽ,
in ſiniſtro habens ciuitatẽ Se-
2 phet: ꝰ Cũ captus eſſet in diebus Salmana
ſar regis Aſſyriorũ, in captiuitate tñ poſi- *4. Re. 17.*
3 tus, viã veritatis non deſeruit, ꝰ ita vt om- *a. 4. et 18*
nia q̃ habere poterat, quotidie cõcaptiuis *b. 9.*
fratribus, qui erãt ex eius genere, imperti-

 ret.

ret.¶Cumq; eſſet iunior omnibus in tribu
Nephthali, nihil tamen puerile geſſit in o-
5 pere.¶Denique cũ irent oẽs ad vitulos au
reos, ‖ quos Ieroboam fecerat, rex Iſraël
6 hic ſolus fugiebat cõſortia omniũ:¶ & pe
gebat in Ieruſalem ad templũ Domini, &
ibi adorabat Dominũ Deũ Iſraël, omni
primitiua ſua, & decimas ſuas fideliter of
7 ferens,¶ita vt in tertio anno proſelytis &
aduenis miniſtraret oẽm decimationem.
8 ¶Hęc & his ſimilia ſecũdũ legem Dei pue
9 rulus obſeruabat. ¶ Cũ verò factus fuiſſet
vir, accepit vxorem Annam de tribu ſua:
genuitq; ex ea filium, nomen ſuũ impo-
10 nẽs ei.¶quẽ ab ĩfantia timere Deũ docuit,
11 & abſtinere ab omni peccato. ¶ Igitur cũ ꝑ
captiuitatem deueniſſet cũ vxore ſua & fi-
lio in ciuitatem Niniuen cum omni tribu
12 ſua:¶& cùm oẽs ederent ex cibis gentiliũ,
C ipſe cuſtodiuit aĩam ſuã, & nunquã cõta-
13 minatus eſt in eſcis eorũ.¶ Et qm̃ memor
fuit Dñi in toto corde ſuo, dedit illi Deus
14 gratiã in cõſpectu Salmanaſar regis:¶ & de
dit illi poteſtatẽ quocunque vellet ire, ha-
bens libertatẽ quæcunq; facere voluiſſet.
15 ¶Pergebat ergo ad oẽs qui erãt in captiui-
16 tate, & monita ſalutis dabat eis.¶ Cũ autẽ
veniſſet in Rages, ciuitatem Medorum, &
ex his quibus honoratus fuerat à rege, ha-
17 buiſſet decẽ talenta argẽti:¶& cùm in mul
ta turba generis ſui Gabelũ egentem vi-
deret, qui erat ex tribu eius, ſub chirogra-
pho dedit illi memoratum pondus argen-
18 ti. ¶Poſt multum verò temporis, mortuo
Salmanaſar rege, cùm regnaret Sennache-
rib filius eius ꝓ eo, & filios Iſraël exoſos ha
19 beret ĩ cõſpectu ſuo. ¶Tobias quotidie ꝑ-
D gebat per oẽm cognationẽ ſuã, et conſola-
batur eos, diuidebatq; vnicuique, prout po
20 terat, de facultatibus ſuis. ¶ eſurientes ale-
bat, nudiſq; veſtimẽta præbebat, & mor-
tuis atq; occiſis ſepulturã ſolicitus exhibe
21 bat.¶‖Deniq; cũ reuerſus eſſet rex Senna-
cherib fugiens à Iudęa plagã, quam circa
eũ fecerat Deus propter blaſphemiã ſuã,
& iratus multos occideret ex filijs Iſraël,
22 Tobias ſepeliebat corpora eorum.¶ At vbi
nunciatum eſt regi, iuſſit eũ occidi, & tulit
23 oẽm ſubſtantiã eius. ¶ Tobias verò cum fi-
lio ſuo, & cũ vxore fugiens, nudus latuit,
24 quia multi diligebant eũ. ¶ Poſt dies verò
quadragintaquinq; occiderũt regẽ filij ip-
25 ſius, ¶ et reuerſus eſt Tobias in domũ ſuã,
omniſq; facultas eius reſtituta eſt ei.

### CAPVT II.

A POſt hæc verò cũ eſſet dies fe
1 ſtus Dñi, & factum eſſet pran
diũ bonum in domo Tobiæ,
2 ¶dixit filio ſuo: Vade, et ad-
duc aliquos de tribu noſtra, ti
mentes Deum, vt epulentur nobiſcum.
3 ¶Cumq; abijſſet, reuerſus nũciauit ei vnũ
ex filijs Iſraël iugulatũ iacere in plateã. Sta
timq; exiliens de accubitu ſuo, relinquens
4 prãdium, ieiunus peruenit ad corpus:¶tol-
lenſq; illud portauit in domũ ſuam occul-
tè. vt dũ ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eũ.
5 ¶Cumq; occultaſſet corpus, mãducauit pa Inf. 12. c.
6 nẽ cum luctu et tremore, memorans¶illum 12.
ſermonem quẽ dixit Dominus per Amos
prophetam:‖Dies feſti veſtri conuertentur
7 in lamentationem et luctum.¶Cũ verò ſol ‖Amos 8
8 occubuiſſet, abijt, et ſepeliuit eũ. ¶ Argue- c. 10.
B bant autem eum omnes proximi eius dicẽ 1. Mac. 1
tes: Iam huius rei cauſa interfici iuſſus es, d. 14.
et vix effugiſti mortis imperium: et iterũ Supr. 1. d.
9 ſepelis mortuos? ¶Sed Tobias plus timens 23.
Deũ q̃ regẽ, rapiebat corpora occiſorũ, et oc
cultabat in domo ſua, et medijs noctibus ſe
10 peliebat ea.¶Cõtigit aũt, vt quadã die fati-
gatus à ſepultura, veniens in domũ ſuã, ia-
11 ctaſſet ſe iuxta parietẽ, et obdormiſſet: ¶et
ex nido hirundinũ dormiẽti illi calida ſter
cora inciderẽt ſuper oculos eius, fieretq; cæ
12 cus.¶Hãc aũt tentationẽ ideo permiſit Dñs
C euenire illi, vt poſteris daretur exemplum
13 patientiæ eius, ſicut et ſancti Iob.¶Nam cũ
ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, et
mandata eius cuſtodierit, non eſt contriſta
tus contra Deum, ꝙ plaga cæcitatis eueneit
14 ei:¶ſed immobilis in Dei timore permãſit,
agens gratias Deo oĩbus diebus vitæ ſuæ.
15 ¶Nam ſicut beato Iob inſultabãt reges: ita
iſti parentes et cognati eius irridebant vitã
16 eius, dicẽtes:¶Vbi eſt ſpes tua, pro qua elee
17 moſynas et ſepulturas faciebas?¶Tobias ve
rò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui,
18 ¶quoniam filij ſanctorum ſumus et vitam
illam expectamus, quam Deus daturus eſt
his qui fidẽ ſuam nunquã mutant ab eo.
19 ¶Anna verò vxor eius ibat ad opus textri-
D nũ quotidię: et de labore manuũ ſuarũ vi-
ctum, quem conſequi poterat, deferebat.
20 ¶Vnde factũ eſt, vt hœdũ caprarũ accipiẽs,
21 detuliſſet domi.¶Cuius cùm vocẽ balantis Deut. 22.
vir eius audiſſet, dixit. Videte ne fortè fur- a. 1.
tiuus ſit: reddite eum dnis ſuis, quia nõ li-
cet nobis aut edere ex furto aliquid, aut cõ Iob. 1. a.
22 tingere.¶Ad hæc vxor eius irata reſpondit: 9.
Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, et elee-
23 moſynæ tuę modò apparuerunt. Atq; his,
et alijs huiuſcemodi verbis exprobabat ei.

### CAPVT III.

1 TVNC Tobias ingemuit, et cœ-
A pit orare cũ lachrymis,¶dicẽs:
2 Iuſtus es Domine, et omnia
iudicia tua iuſta ſunt, et om-
nes vię tuę miſericordia, et ve
3 ritas, et iudicium. ¶ Et nunc Dñe memor
eſto mei, et ne vindictã ſumas de peccatis
meis, neq; reminiſcaris delicta mea, vel pa-
4 rentum meorum. ¶ Qm̃ non obediuimus
pręceptis tuis, ideo traditi ſumus in dire- Deut. 28.
ptionem, et captiuitatem, et mortẽ, et in fa b. 15.

bulam, & in improperium oĩbus nationi-
5 bus in quibus diſperſiſti nos. ¶Et nũc Dñe
magna iudicia tua, q̃a nõ egimus ſecũdum
p̃cepta tua, & nõ ambulauimus ſynceriter
6 corãm te. ¶Et nunc Dñe ſecundũ voluntatẽ
tuam fac mecum*, & precipe in pace recipi — * miſeri-
ſpiritum meum. Expedit enim mihi mori — cordiã. ſ.
7 magis q̃ viuere. ¶Eadẽ itaq; die contigit, vt
B Sara filia Raguelis in Rages, ciuitate Medo
rum, & ipſa audiret improperiũ ab vna ex
8 ancillis patris ſui: ¶q̃m tradita fuerat ſeptẽ
viris, & demoniũ nomine Aſmodæus occi-
derat eos mox vt ingreſſi fuiſſent ad eam.
9 ¶Ergo cùm pro culpa ſua increparet puellã,
r̃ndit ei dicẽs: Amplius ex te nõ videamus
filium, aut filiam ſuper terrã, interfectrix
10 virorum tuorũ. ¶Nunquid & occidere me
vis, ſicut iam occidiſti ſeptẽ viros? Ad hanc
vocẽ perrexit in ſuperius cubiculũ domus
ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctibus nõ
11 manducauit, neq; bibit: ¶ſed in or̃one per-
ſiſtens, cum lachrymis deprecabat̃ Deũ, vt
12 ab iſto improperio liberaret eam. ¶Factum
C eſt autem die tertia, dum compleret oratio
13 nem benedicens Dñm, ¶dixit. Benedictum
eſt nomen tuum Deus patrum noſtrorum,
qui cùm iratus fueris, miſericordiã facies,
& in tẽpore tribulationis peccata dimittis
14 his qui inuocant te. ¶Ad te Dñe faciẽ meã
15 conuerto, ad te oculos meos dirigo. ¶Peto
Dñe vt de vinculo improperij huius abſol-
uas me, aut certè deſuper terrã eripias me.
16 ¶Tu ſcis Dñe, quia nunq̃ concupiui virũ, &
mundam ſeruaui animã meam ab omni
17 cõcupiſcentia. ¶Nunq̃ cum ludentibus mi-
ſcui me, neq; cum his qui in leuitate am-
18 bulant participem me p̃bui. ¶Virum au-
tem cum timore tuo, non cum libidine
19 mea cõſenſi ſuſcipere. ¶Et aut ego indigna
fui illis, aut illi forſitan mihi non fuerunt
digni: quia forſitan viro alij cõſeruaſti me.
20 ¶Non eſt enim in hominis poteſtate conſi
21 lium tuum. ¶Hoc autem pro certo habet
D omnis qui te colit, q̃ vita eius, ſi in proba-
tione fuerit, coronabitur: ſi autem in tribu
latione fuerit, liberabitur: & ſi in corru-
ptione fuerit, ad miſericordiã tuã venire
22 licebit. ¶Non enim delectaris in perditio-
nibus noſtris: quia poſt tẽpeſtatẽ tranquil
lum facis, & poſt lachrymationem & fle-
23 tum, exultationẽ infundis. ¶Sit nomen tuũ
24 Deus Iſrael benedictum in ſecula. ¶In illo
tẽpore exauditæ ſunt preces amborum in
25 conſpectu glorię ſummi Dei: ¶& miſſus eſt
angelus Domini, ſanctus Raphael, vt cura-
ret eos ambos, quorum vno tempore ſunt
orationes in conſpectu Domini recitatæ.

## CAPVT IIII.

1 IGitur cùm Tobias putaret ora
A tionẽ ſuam exaudiri, vt mori
potuiſſet, *vocauit ad ſe Tobiã
2 filiũ ſuum, ¶dixitq; ei: Audi fi
li mi verba oris mei, & ea in corde tuo qua
3 ſi fundamentum cõſtrue. ¶Cùm acceperit
Deus aĩam meam, corpus meum ſepeli: & — Eccl. 7.c.
honorem hẽbis matri tuæ oĩbus diebus vi — 29.
4 tæ eius. ¶Memor enim eſſe debes q̃ & quã — Ex. 20.b.
5 ta pericula paſſa ſit p̃p te in vtero ſuo. ¶Cũ — 12.
autem & ipſa cõpleuerit tp̃s vitę ſuæ, ſepe
6 lias eam circa me. ¶Oĩbus aũt diebus vitę
B tuæ in mentẽ habeto Deũ: & caue ne ali-
q̃n peccato conſentias, & prætermittas præ
7 cepta Dñi Dei noſtri. ¶Ex ſubſtãtia tua fac — Luc. 14.
eleemoſynam, & noli auertere faciem tuã — c. 13.
ab vllo paupere: ita enim fiet vt nec à te — Prou. 3. b
8 auertat̃ facies Dñi. ¶Quõ potueris, ita eſto — 9.
9 miſericors. ¶Si multum tibi fuerit, abundã- — Eccl. 4. a.
ter tribue: ſi exiguum tibi fuerit ẽt exiguũ — 1. & 14.
10 libenter impertiri ſtude. ¶Premium. n. bo- — b. 13.
num tibi theſaurizas in die neceſſitatis, — Eccl. 35.
11 ¶quoniam eleemoſyna ab omni peccato, — a. 4.
& à morte liberat, & non patietur animã — Eccl. 29
12 ire in tenebras. ¶Fiducia magna erit coram — c. 15.
C ſummo Deo eleemoſyna oĩbus facientib⁹
13 eam. ¶Attende tibi fili mi, ab omni fornica — 1. Theſ. 4
tione: & præter vxorem tuã nunquam pa- — a. 3.
14 tiaris crimen ſcire. ¶Superbiam nunquam
in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari p̃-
mittas: in ipſa enim initium ſumpſit om- — Gen. 3. a
15 nis perditio. ¶Quicunque tibi aliquid ope — 5.
ratus fuerit, ſtatim ei mercedẽ reſtitue, & — Leui. 19.
merces mercenarij tui apud te omnino nõ — c. 13.
16 remaneat. ¶Quod ab alio oderis fieri tibi, — Deu. 24.
17 vide ne tu aliq̃n alteri facias. ¶Panẽ tuũ cũ — c. 14.
eſuriẽtib⁹ & egenis comede: & de veſtimẽ- — Matt. 7.
18 tis tuis nudos tege. ¶Panẽ tuũ, & vinum — b. 12.
tuum ſuper ſepulturã iuſti conſtitue, & no — Luc. 6. e.
li ex eo manducare, & bibere cũ peccatori- — 31.
19 bus: ¶cõſilium ſemper à ſapiente perquire. — Luc. 14. c
20 ¶Omni tp̃e benedic Deum: & pete ab eo, — 14.
D vt vias tuas dirigat, & oĩa conſilia tua in
21 ipſo permaneãt. ¶Indico ẽt tibi fili mi, de-
diſſe me decẽ talenta argenti, dum adhuc
infantulus eſſes Gabelo, in Rages, ciuitate
Medorum, & chirographum eius apud me
22 habeo: ¶& ideo perquire quõ ad eum per-
uenias, & recipias ab eo ſuprà memoratũ
pondus argẽti, & reſtituas ei chirographũ
23 ſuum. ¶Noli timere fili mi, pauperem qui-
dẽ vitam gerimus, ſed multa bona habebi- — Rom. 8. d
mus ſi timuerimus Deum, & receſſerimus — 17.
ab omni peccato, & fecerimus benè.

## CAPVT V.

1 TVNC reſpõdit Tobias pr̃i ſuo,
A & dixit: Oĩa quæcunq; pręce
2 piſti mihi, faciã pater. ¶Quõ
autẽ pecuniam hanc requira,
ignoro: ille me neſcit, & ego
eum ignoro: q̃d ſignum dabo ei? Sed neq;
viam, per quã pergatur illuc, aliq̃n cogno-
3 ui. ¶Tunc pater ſuus reſpondit illi, & dixit:
Chirographum quidem illius apud me ha
beo: quod dum illi oſtẽderis, ſtatim reſti-
4 tuet. ¶Sed perge nũc, & inquire tibi aliquẽ

fidelē virū. q eat tecū ſalua mercede ſua:
5 dū adhuc viuo, vt recipias eā. ¶Tunc egreſ-
ſus Tobias, inuenit iuuenē ſplendidū, ſtan
tē, pręcinctū, et quaſi paratū ad ambulan-
6 dū. ¶Et ignorās q angelus Dei eſset, ſaluta-
uit eū: et dixit: Vnde te habemus bone iu-
7 uenis? ¶At ille rñdit: Ex filijs Iſrael. Et To-
bias dixit ei: Noſti viā quę ducit in regio-
8 nē Medorū? ¶Cui rñdit; Noui, et oīa itine-
B ra eius frequēter ambulaui, et māſi apud
Gabelū fratrē noſtrū qui morat in Rages,
ciuitate Medorū, quę poſita eſt in mōte Ec
9 batanis. ¶Cui Tobias ait: Suſtine me obſe-
10 cro, donec hęc ipſa nunciē patri meo. ¶Tūc
ingreſsus Tobias indicauit vniuerſa hæc
patri ſuo. Super quę admiratus pater, roga
11 uit vt introiret ad eū. ¶Ingreſsus itaq; ſalu
12 tauit eū, et dixit: Gaudiū tibi ſit ſemp. ¶Et
ait Tobias: Quale gaudiū mihi erit, qui in
13 tenebris ſedeo, et lumē cęli nō video? ¶Cui
ait iuuenis; Forti aīo eſto, in proximo eſt
14 vt à Deo cureris. ¶Dixit itaque illi Tobias:
Nunqd poteris perducere filiū meū ad Ga
C belū in Rages, ciuitatē Medorū? et cùm re
15 dieris, reſtituā tibi mercedē tuā. ¶Et dixit
ei angelus: Ego ducā, et reducā eum* ad te.
16 ¶Cui Tobias rñdit: Rogo te, indica mihi, de
17 qua domo, aut de qua tribu es tu? ¶Cui Ra-
phael angelus dixit: Genus quęris merce-
narij: an ipſum mercenariū qui cum filio
18 tuo eat? ¶Sed ne fortè ſolicitū te reddā, ego
19 ſum Azarias Ananie magni filius. ¶Et To
bias rñdit: Ex magno genere es tu. Sed pe
to ne iraſcaris, quod voluerim cognoſcere
20 genus tuum. ¶Dixit aūt illi angelus: Ego ſa
D num ducam, & ſanum tibi reducam filiū
21 tuum. ¶Reſpondens autem Tobias, ait: Be
ne ambuletis, & ſit Deus in itinere veſtro.
22 & angelus eius comitet vobiſcum. ¶Tunc
paratis omnibus quæ erant in via portan-
da, fecit Tobias vale patri ſuo et matri
23 ſuę, & ambulauerunt ambo ſimul. ¶Cum- Infr. 10.
que profecti eſsent, cępit mater eius flere, 4.
& dicere: Baculum ſenectutis noſtræ tuli
24 ſti, & tranſmiſiſti à nobis. ¶Nunquam fuiſ
25 ſet ipſa pecunia, pro qua miſiſti eum. ¶Suf
ficiebat enim nobis paupertas noſtra, vt
diuitias computaremus hoc, quod videba-
26 bamus filium noſtrum. ¶Dixitque ei To-
bias: Noli flere, ſaluus perueniet filius no-
ſter, & ſaluus reuertetur ad nos, & oculi
27 tui videbunt illum. ¶Credo enim, quòd
angelus Dei bonus comitetur ei, & bene
diſponat oīa quæ circa eum geruntur, ita
28 vt cum gaudio reuertatur ad nos. ¶Ad hāc
vocem ceſsauit mater eius flere, & tacuit.

*ſanū. 7.



## CAPVT VI.

1 PRofectus eſt autem Tobias, &
A canis ſecutus eſt eum, & man
ſit prima manſione iuxta flu-
2 uium Tigris. ¶Et exiuit vt la-
uaret pedes ſuos, & ecce piſcis
3 immanis exiuit ad deuorādum eum. ¶Quē
expaueſcēs Tobias, clamauit voce magna,
4 dicens: Domine, inuadit me. ¶Et dixit ei
angelus: Apprehende brāchiā eius, & tra-
he eū ad te. Quod cùm feciſset, attraxit eū
in ſiccū, & palpitare cępit ante pedes eius.
5 ¶Tūc dixit ei angelus: exētera hunc piſcē:
& cor eius, & fel, & iecur repone tibi. ſunt
enim hęc neceſsaria ad medicamenta vtili
6 ter. ¶Quod cū feciſset, aſsauit carnes eius
& ſecum tulerunt in via: cætera ſalierunt
quæ ſufficerent eis, quouſque peruenirent
7 in Rages, ciuitatem Medorum. ¶Tunc inter
B rogauit Tobias angelū, & dixit ei: Obſecro
te Azaria frater, vt dicas mihi, quod reme
dium habebunt iſta quæ de piſce ſeruare

iuſſiſti

8 inſiſti?¶Et rñdens angelus, dixit ei: Cordis
eius particulã ſi ſuper carbones ponas fu-
mus eius extricat omne genus dæmoniorũ
ſiue a viro, ſiue a muliere: ita vt vltra non
9 accedat ad eos.¶–Et fel valet ad vngendos −5.
oculos in qbus fuerit albugo, & ſanabunẽ.
10 ¶Et dixit ei Tobias: Vbi vis vt maneamus?
11 Rñdensq; angelus, ¶ait: Eſt hic Raguel no
mine, vir ꝓpinquus de tribu tua, & hic ha
bet filiã nomine Sarã, ſed neq; maſculum,
neq; fęminam vllã habet aliam pręter eã.
12 ¶Tibi debeẽ omnis ſubſtãtia eius, & opor-
C tet eam te accipere coniugem.¶ Pete ergo
Nu. 27. 13 eam à patre eius, & dabit tibi eam in vxo-
b. 8. et 36 14 rem. ¶Tũc rñdit Tobias, & dixit: Audio qa
c. 8. tradita eſt ſeptẽ viris: & mortui ſunt: ſed
& hoc audiui, quia dæmoniũ occidit illos.
15 ¶Timeo ergo ne fortè & mihi hęc eueniãt:
& cùm ſim vnicus parentibus meis, depo-
nam ſenectutem illorũ cum triſtitia ad in
16 feros.¶Tunc angelus Raphael dixit ei: Au-
di me, & oſtendã tibi qui ſunt qbus ꝑuale
17 re poteſt dęmoniũ.¶Hi namq; qui cõiugiũ
ita ſuſcipiunt, vt Deũ à ſe, & à ſua mente
excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut
D equus & mulus, quibus nõ eſt intellectus:
18 habet poteſtatẽ dęmonium ſuper eos.¶Tu
autem cum acceperis eam, ingreſſus cubi-
culũ, per tres dies cõtinens eſto ab ea, & ni
19 hil aliud, niſi oĩonibus vacabis cũ ea. ¶Ip-
ſa autem nocte incenſo iecore piſcis, fuga-
20 bitur dæmonium. ¶Secunda vero nocte in
copulatione ſanctorum patriarcharum ad
21 mitteris. ¶Tertia autem nocte benedictio-
nẽ conſequèris, vt filij ex vobis procreenẽ
22 incolumes.¶Tranſacta autem tertia nocte,
accipies virginem cum timore Dñi, amore
filiorũ magis, q̃ libidine ductus, vt in ſemi
nẽ Abrahę bñdictionẽ in filijs cõſequaris.

CAPVT VII.

1 INgreſſi ſunt aũt ad Raguelẽ,
A & ſuſcepit eos Raguel cũ gau
2 dio. ¶Intuensq; Tobiam Ra-
guel, dixit Annæ vxori ſuæ
Quam ſimilis eſt iuuenis iſte
3 conſobrino meo?¶Et cùm hęc dixiſset, ait:
Vnde eſtis iuue nes fratres noſtri? At illi di
xerũt: Ex tribu Nephthali ſumus, ex capti
4 uitate Niniue.¶Dixitq; illis Raguel: Noſtis
Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: No
5 uimus. ¶ Cumq; multa bona loquereẽ de
eo, dixit angelus ad Raguelem: Tobias de
6 quo interrogas, pater illius eſt. ¶Et miſit ſe
B Raguel, & cũ lacrymis oſculatus eſt eũ, &
7 plorans ſuper collũ eius, ¶dixit: Benedictio
ſit tibi fili mi, qa boni & optimi viri filius
8 es.¶Et Anna vxor eius, & Sara ipſorũ filia
9 lachrymatę ſunt.¶Poſtquàm autem locuti
ſunt, pręcepit Raguel occidi arietem, & pa
rari conuiuium. Cumq; hortareẽ eos diſcũ
10 bere ad prandium, ¶Tobias dixit: Hic ego
hodie non mãducabo neq; bibã, niſi prius
petitionẽ meã confirmes, & promittas mi-
11 hi dare Sarã filiam tuã. ¶Quo audito ver-
bo Raguel, expauit, ſciẽs quid euenerit il
lis ſeptẽ viris qui ingreſſi ſunt ad eã: & ti
mere cœpit ne fortè & huic ſimiliter con
tingeret. Et cũ nutaret, & non daret petẽt
12 vllu reſſum, ¶dixit ei angelus: Noli timer
C dare eam iſti, quoniam huic timenti Deũ
debetur coniunx filia tua: propterea alius
13 non potuit habere illam. ¶ Tunc dixit Ra-
guel. Non dubito, quod Deus preces & la-
chrymas meas in cõſpectu ſuo admiſerit.
14 ¶ Et credo quoniã ideo fecit vos venire ad
me, vt iſta cõiungèreẽ cognationi ſuę ſecũ ¶Nu. 36.
dũ legem Moyſi: & nunc noli dubiũ gere- . 6.
15 re quod tibi eam tradã. ¶Et apprehendens
dexteram filiæ ſuæ, dextræ Tobiæ tradidit,
dicens: Deus Abraham, & Deus Iſaac, &
D Deus Iacob vobiſcũ ſit, & ipſe coniungat
vos, impleatq́ue benedictionem ſuã in vo
16 bis. ¶Et accepta charta fecerunt cõſcriptio
17 nem coniugij. ¶ Et poſt hæc epulati ſunt
18 benedicentes Deum. ¶ Vocauitq́ue Ra-
guel ad ſe Annam vxorem ſuam, & pręce-
pit ei, vt prępararet alterum cubiculum.
19 ¶Et introduxit illuc Saram filiam ſuam, &
20 lachrymata eſt.¶ Dixitq́ue ei: Forti animo
eſto filia mea: Dominus cœli det tibi gau-
dium pro tædio quod perpeſsa es.

CAPVT VIII.

1 POſtquàm verò cœnauerunt, In
A troduxerũt iuuenem ad eam.
2 ¶ Recordatus itaq; Tobias ſer
monũ angeli, protulit de caſ-
ſidili ſuo partem iecoris, po-
3 ſuitq́ue eam ſuper carbones viuos. ¶Tunc
Raphael angelus apprehendit dęmonium,
& religauit illud ĩ deſerto ſuperioris Ægy
4 pti. ¶ Tunc hortatus eſt virginem Tobias,
dixitq́; ei: Sara, exurge, & deprecemur Deũ
hodie, & cras, & ſecũdum cras: quia his tri
bus noctibus Deo iungimur: tertia autem
trãſacta nocte, in noſtro erimus coniugio.
5 ¶Filij quippe ſanctorum ſumus, & nõ poſ-
ſumus ita cõiungi ſicut gẽtes, quę ignorãt
6 Deũ. ¶Surgẽtes aũt pariter, inſtanter orabãt
7 ambo ſimul, vt ſanitas dareẽ eis. ¶Dixitque
Tobias: Dñe Deus patrũ noſtrorũ, benedi-
cãt te cęli & terrę, mareq; & fontes, & flu-
B mina, & oẽs creaturę tuę, quę in eis ſunt.
8 ¶Tu feciſti Adã de limo terrę, dediſtiq; ei ¶Geneſ. 2.
9 adiutoriũ Heuã. ¶Et nũc Dñe tu ſcis, qa nõ c. 7.
luxurię cã accipio ſororẽ meã cõiugẽ, ſed −13.
ſola poſteritatis dilectione, in qua benedi-
10 catur nomen tuum in ſecula ſeculorum. ¶ Di
xit itaque Sara: Miſerere nobis Dñe, miſe-
rere nobis, & conſeneſcamus ambo pariter
11 ſani. ¶ Et factum eſt circa pullorum cantũ,
accerſiri iuſſit Raguel ſeruos ſuos, & ab-
ierunt cum eo pariter vt foderent ſepul-
12 chrum. ¶Dicebat enim: Ne fortè ſimili
modo euenerit ei, quo & cæteris illis ſe-



13 ptem viris qui ſunt ingreſſi ad eã. ¶Cumq;
C paraſsẽt foſsam, reuerſus Raguel ad vxorẽ
14 ſuã, dixit ei : ¶ Mitte vnã ex ancillis tuis, &
videat ſi mortuus eſt, vt ſepeliã eum anteq̃
15 illuceſcat dies. ¶At illa miſit vnã ex ancillis
ſuis Quę ingreſsa cubiculũ, reperit eos ſal-
uos & incolumes, ſecũ pariter dormiẽtes.
16 ¶Et reuerſa nũciauit bonum nunciũ, & be-
nedixerũt Dñm, Raguel videlicet, & Anna
17 vxor eius, ¶& dixerũt: Benedicimus te Dñe
Deus Iſraël, quia non contigit quemadmo
18 dũ putabamus. ¶Feciſti enim nobiſcũ miſe
ricordiã tuã, & excluſiſti à nobis inimicũ
19 perſequentẽ nos. ¶ Miſertus es aũt duobus
D vnicis. Fac eos Dñe plenius benedicere te:
& ſacrificium tibi laudis tuæ, ¶& ſuæ ſanita
tis offerre, vt cognoſcat vniuerſitas gentiũ,
20 quia tu es Deus ſolus in vniuerſa terra. ¶Sta
timq; pręcepit ſeruis ſuis Raguel, vt reple-
rent foſsam quã fecerant, priusq̃ eluceſce-
21 ret. ¶Vxori aũt ſuæ dixit, vt inſtrueret conui
uium, & præpararet oĩa quæ in cibos erant
22 iter agentibus neceſsaria. ¶Duas quoq; pin
gues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit,
& parari epulas oĩbus vicinis ſuis, cũctisq;
23 amicis. ¶ Et adiurauit Raguel Tobiam, vt
24 duas hebdomadas moraretur apud ſe, ¶De
omnibus autem quæ poſsedebat Raguel,
dimidiam partẽ dedit Tobiæ: & fecit hanc
ſcripturam, vt pars dimidia quæ ſupererat
poſt obitum eorum, Tobię dñio deueniret.

## CAPVT IX.

1 TVnc vocauit Tobias angelum
A ad ſe, quem quidẽ hominem
exiſtimabat: dixitq; ei Azaria
frater, peto vt auſcultes verba
2 mea : ¶ Si meipſum tradã tibi
ſeruum, non ero condignus prouidẽtię tuę.
3 ¶Tamẽ obſecro te, vt aſsumas tibi animalia
ſiue ſeruitia, & vadas ad Gabelũ in Rages,
ciuitatem Medorum: reddasq; ei chirogra-
phum ſuum, & recipies ab eo pecuniam, &
4 roges eum venire ad nuptias meas: ¶Scis e-
B nim ipſe q̃m numerat pater meus dies: &
ſi tardauero vna die plus, contriſtaẽ anima
5 eius. ¶ Et certè vides quomodo adiurauit
me Raguel, cuius adiuramentum ſpernere
6 non poſsum. ¶ Tunc Raphael aſsumens
quatuor ex ſeruis Raguelis, & duos came-
los, in Rages ciuitatem Medorum perrexit,
& inueniens Gabelum, dedit ei chirogra-
phum ſuum, & recepit ab eo omnem pecu
7 niam. ¶ Indicauitque ei de Tobia filio To-
C bię, omnia que geſta ſunt: fecitque eum ſe-
8 cum venire ad nuptias. ¶ Cumque ingreſ-
ſus eſset domum Raguelis, inuenit Tobiã
diſcũbentem: & exiliens, oſculati ſunt ſe-
inuicem: & fleuit Gabelus, benedixitque
9 Deum, & dixit : ¶Benedicat te Deus Iſraël,
D quia filius es optimi viri, & iuſti, & timẽtis
10 Deum, & eleemoſynas facientis: ¶ & dica-
tur benedictio ſuper vxorem tuam, & ſu-
per parentes veſtros: & videatis filios ve-
11 ſtros, & filios filiorum veſtrorum vſque in
tertiam & quartam generationem: & ſit ſe
men veſtrum benedictum à Deo Iſrael, qui
12 regnat in ſecula ſeculorum. ¶Cumque om-
nes dixiſsent: Amen, acceſserunt ad conui-
uium: ſed & cum timore Domini nuptia-
rum conuiuium exercebant.

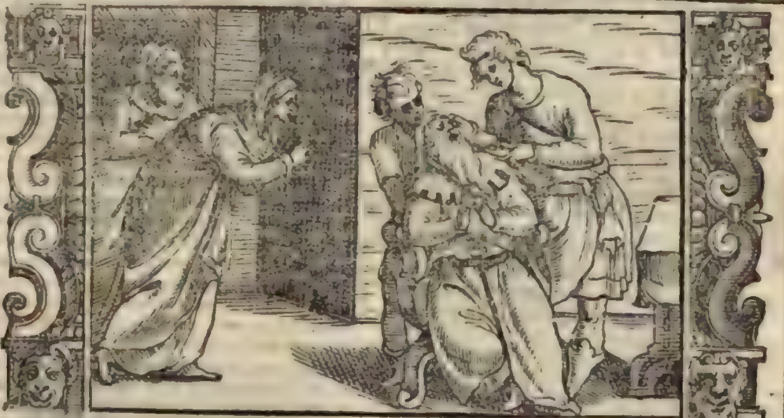
## CAPVT X.

1 CVm verò moras faceret Tobias
A cauſa nuptiarũ, ſolicitus erat
pater eius Tobias, dicens: Pu-
tas quare moraẽ filius meus,
2 aut quare detẽtus eſt ibi. ¶Pu-
táſne Gabelus mortuus eſt, & nemo reddet
3 illi pecuniam? ¶ Cœpit autem contriſtari
nimis ipſe, & Anna vxor eius cum eo: &

cœperũt ambo ſimul flere: eo q́ dic ſtatu-
to minimè reuerterẽt filius eorum ad eos.
4 ¶Flebat igitur mr̃ eius irremediabilib⁹ la-
B chrymis, atq; dicebat: ‖Heu heu me fili mi,
vt qd te miſimus peregrinari, lumẽ oculo-
rũ nrorum, baculũ ſenectutis nr̃æ, ſolatiũ
5 vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? ¶Oĩa
ſimul in te vno habẽtes, te nõ debuimus di
6 mittere ire à nobis. ¶Cui dicebat Tobias:
Tace, & noli turbari: ſanus eſt filius noſter:
ſatis fidelis eſt vir ille cũ quo miſimus eũ.
7 ¶Illa aũt nullo modo conſolari poterat, ſed
quotidie exiliens circũſpiciebat, & circui-
bat vias oẽs ꝑ quas ſpes remeandi videbat,
vt procul videret eum, ſi fieri poſſet, veniẽ-
8 tem. ¶At vero Raguel dicebat ad generum
C ſuum: Mane hic, & ego mittam nunciũ ſa-
9 lutis de te ad Tobiam patrem tuum. ¶Cui

‖*Sup. 5. d. 23.*

Tobias ait: Ego noui, qa pater meus & ma
ter mea modo dies cõputant, & cruciaẽ ſpi-
10 ritus eorum in ipſis. ¶Cumq; verbis multis
rogaret Raguel Tobiam, & ille eũ nulla ra-
tione vellet audire, tradidit ei Sarã, & dimi
diã partem omnis ſubſtãtiæ ſuæ in pueris,
in puellis, in pecudibus, in camelis, & in
vaccis & in pecunia multa: & ſaluũ atque
11 gaudentem dimiſit eum à ſe, ¶dicens: An-
D gelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro,
perducatq́ue vos incolumes, & inueniatis
oĩa rectè circa parentes veſtros, & videant
oculi mei filios veſtros priuſquam moriar.
12 ¶Et apprehendentes parentes filiã ſuã, oſcu
13 lati ſunt eam, & dimiſerunt ire; ¶monẽtes
eam honorare ſoceros, diligere maritũ, re-
gere familiam, gubernare domum, & ſe-
ipſam irreprehenſibilem exhibere.



## CAPVT XI.

1 CVmque reuerterentur, perue-
A nerunt ad Charã, quæ eſt in
medio itinere contra Niniuẽ,
2 undecimo die. ¶Dixitq́ue an-
gelus: Tobia frater, ſcis quem
3 admodum reliquiſti patrem tuum. ¶Si pla-
cet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu
inſequantur iter noſtrum familiæ, ſimul
4 cum coniuge tua, & cum animalibus. ¶Cũ-
que hoc placuiſſet, vt irent, dixit Raphael
ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piſcis: erit
enim neceſſariũ. Tulit itaq; Tobias ex fel-
5 le illo, & abierunt. ¶Anna autem ſedebat
ſecus viã quotidie in ſupercilio mõtis, vn-
6 de reſpicere poterat de lõginquo. ¶Et dum
ex eodem loco ſpecularetur aduentũ eius.
B vidit à longè, & illicò agnouit venientẽ fi-
lium ſuum: currensq́; nunciauit viro ſuo,
7 dicens: Ecce venit filius tuus. ¶Dixitq́ue Ra-
phael ad Tobiam: At vbi introieris domũ
tuam, ſtatim adora Dominum Deũ tuum,
& gratias agens ei, accede ad patrem tuum
8 & oſculare eũ. ¶Statimq́; lini ſuper oculos
eius ex felle iſto piſcis, qđ portas tecum.
Scias enim quoniam mox aperientur oculi
eius, & videbit pater tuus lumen cœli, & in
9 aſpectu tuo gaudebit. ¶Tunc præcucurrit ca
nis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nun-
cius adueniens, blandimento ſuæ caudæ
10 gaudebat. ¶Et conſurgens cæcus pater eius,
cœpit offendens pedibus currere: & data
11 manu puero occurrit obuiam filio ſuo. ¶Et
C ſuſcipiẽs oſculatus eſt eũ cum vxore ſua, &
12 cœperunt ambo flere præ gaudio. ¶Cùm-
que adoraſſent Deum, & gratias egiſſent,
13 conſederunt. ¶Tunc ſumens Tobias de fel-
14 le piſcis, liniuit oculos patris ſui. ¶Et ſuſti-
nuit quaſi dimidiam ferè horam: & cœpit
albugo ex oculis eius, quaſi mẽbrana oui,
15 egredi. ¶Quam apprehendens Tobias traxit
ab oculis eius, ſtatimque viſum recepit.
16 ¶Et glorificabat Deũ, ipſe videlicet & vxor

eiuſ, &

17 eius,& omnes qui ſciebant eũ. ¶ Dicebatq́;
D Tobias: Benedico te Dñe Deus Iſraël, q̃ tu
caſtigaſti me,& tu ſaluaſti me: & ecce, ego
18 video Tobiam filium meum. ¶ Ingreſſa eſt
etiam poſt ſeptem dies Sara vxor filij eius,
& oĩs familia & pecora ſana, & cameli, &
pecunia multa vxoris, ſed & illa pecunia
19 quam receperat à Gabelo: ¶& narrauit pa-
rentibus ſuis oĩa beneficia Dei, quæ fecíſ-
ſet circa eum per hominem qui eum duxe
20 rat. ¶ Veneruntq́; Achior & Nabat, cõſobri
ni Tobiæ, gaudentes ad Tobiã,& congratu
lãtes ei de oĩbus bonis quæ circa illũ oſten
21 derat Deus. ¶Et per ſeptem dies epulantes,
omnes cum gaudio magno gauiſi ſunt.

## CAPVT XII.

1 Tunc vocauit ad ſe Tobias filiũ
A ſuũ, dixitq́; ei: Quid poſſumus
dare viro iſti ſancto, qui venit
tecum. ¶ Reſpondens Tobias,
2 dixit patri ſuo: Pater, quã mer
cedem dabimus ei? aut quid dignum pote-
3 rit eſſe bñficijs eius? ¶ Me duxit & reduxit
ſanum, pecuniã à Gabelo ipſe recepit, vxo
rem ipſe me habere fecit, & dæmonium ab
ea ipſe cõpeſcuit, gaudiũ parentibus eius
fecit, meipſũ à deuoratione piſcis eripuit,
te quoq; videre fecit lumen cæli, & bonis
oĩbus per eum repleti ſumus. Quid illi ad
4 hæc poterimus dignũ dare? ¶Sed peto te pr
B mi, vt roges eum, ſi fortè dignabitur medie
tatem de oĩbus quæ allata ſunt, ſibi aſſu-
5 mere. ¶Et vocantes eum, pater ſcilicet & fi-
lius, tulerunt eum in partem: & rogare cœ
perunt, vt dignaretur dimidiã partem om
6 nium quæ attulerant, acceptã habere. ¶Tũc
dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli,&
coram omnibus viuentibus cõfitemini ei,
7 quia fecit vobiſcum miſericordiã ſuã. ¶ Ete
nim ſacramentum regis abſcõdere bonũ
eſt: opera autem Dei reuelare & confiteri
8 honorificum eſt. ¶ Bona eſt oratio cum ieiu
nio: & eleemoſyna, magis quàm theſau-
9 ros auri recondere. ¶q̃m eleemoſyna à mor
te liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, &
-10. facit inuenire miſericordiam & vitam
10 æternam. ¶Qui autem faciunt peccatum &
11 iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ. ¶ Ma-
C nifeſto ergo vobis veritatem, & nõ abſcon-
Sap.2.a.5. 12 dam à vobis occultum ſermonem. ¶Qñ ora
bas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos,
& derelinquebas prandium tuum. & mor
tuos abſcõdebas per diem in domo tua, &
nocte ſepeliebas eos: ego obtuli orationẽ
13 tuã Dño. ¶Et quia acceptus eras Deo, neceſ
14 ſe fuit vt tentatio probaret te. ¶ Et nũc mi-
ſit me Dñs, vt curarem te, & Saram vxo-
15 rem filij tui à dæmonio liberarem. ¶ Ego
enim ſum Raphael angelus, vnus ex ſeptẽ,
16 qui aſtamus ante Dñm. ¶ Cumq́; hæc au-
D diſſent turbati ſunt, & trementes ceciderũt
17 ſuper terram in faciem ſuam. ¶ Dixitq́; eis
18 angelus: Pax vobis, nolite timere. ¶ Etenim
cum eſſem vobiſcũ, per voluntatẽ Dei erã:
19 ipſum bñdicite, & cãtate illi. ¶ Videbar qui
dem vobiſcũ manducare, & bibere, ſed ego
cibo inuiſibili, & potu, qui ab hoĩbus vide
20 ri non põt, vtor. ¶Tẽpus eſt ergo vt reuertar
ad eũ qui me miſit: vos aũt bñdicite Deũ,
21 & narrate oĩa mirabilia eius. ¶Et cũ hæc di
xiſſet, ab aſpectu eorũ ablatus eſt, & vltra
22 eũ videre nõ potuerũt. ¶ Tunc proſtrati per
horas tres in faciẽ benedixerunt Deum: &
exurgẽtes narrauerunt oĩa mirabilia eius.

## CAPVT XIII.

1 Aperiens autem Tobias ſenior Deu.32.
A os ſuum, benedixit Dñm, & di f.39.
xit: Magnus es Dñe in æternũ, 1.Reg.2.
& in omnia ſecula regnum a.6.
2 tuum: ¶ quoniam tu flagellas Sap.16.b
& ſaluas: deducis ad inferos, & reducis: & 13.
3 non eſt qui effugiat manum tuam: ¶Confi
temini Domino filij Iſrael, & in cõſpectu
4 gentium laudate eum: ¶ quoniam ideo di-
ſperſit vos inter gentes, quæ ignorant eum,
vt vos enarretis mirabilia eius, & faciatis
ſcire eos, quia non eſt alius Deus oĩpotens,
5 præter eũ. ¶Ipſe caſtigauit nos propter ini-
quitates noſtras, & ipſe ſaluabit nos ꝓpter
6 miſericordiam ſuam. ¶Aſpicite ergo quę fe
B cit nobiſcum, & cum timore & tremore cõ
fitemini illi: regemq́; ſeculorum exaltate
7 in operibus veſtris. ¶ Ego aũt in terra capti-
uitatis meæ cõfitebor illi: q̃m oſtendit ma
8 ieſtatem ſuã in gentem peccatricem. ¶ Cõ-
uertimini itaq; peccatores, & facite iuſti-
tiam coram Deo, credentes quòd faciat vo
9 biſcum miſericordiam ſuam. ¶ Ego aũt &
10 anima mea in eo lætabimur. ¶ Bñdicite Do
minũ omnes electi eius: agite dies lætitiæ,
11 & confitemini illi. ¶Ieruſalẽ ciuitas Dei ca
ſtigauit te Dominus in operibus manuum
12 tuarum. ¶Confitere Domino in bonis tuis,
C & benedic Deum ſeculorum, vt reædificet
in te tabernaculum ſuum, & reuocet ad te
omnes captiuos, & gaudeas in omnia ſecu-
13 la ſeculorũ. ¶Luce ſplẽdida fulgebis, & om
14 nes fines terræ adorabunt te. ¶ Nationes ex
longinquo ad te venient, & munera deferẽ
tes, adorabunt in te Dominum, & terrã tuã
15 in ſanctificationem habebunt. ¶ Nomẽ.n.
16 magnũ inuocabunt in te. ¶ Maledicti erunt
qui contẽpſerint te: & condẽnati erunt oẽs
qui blaſphemauerint te: bñdictiq; erut qui
17 ædificauerint te. ¶ Tu aũt lętaberis in filijs
D tuis, q̃m oẽs benedicentur, & congregabun
18 tur ad Dñm. ¶ Beati oẽs qui diligunt te, &
19 qui gaudent ſuper pace tua. ¶ Anima mea
benedic Dñm, quoniam liberauit Ieruſalẽ
ciuitatem ſuam à cunctis tribulationibus
20 eius, Dñs Deus noſter. ¶ Beatus ero, ſi fue-
rint reliquiæ ſeminis mei ad videndã clari Ap.21.
21 tatem Ieruſalẽ. ¶ Portę Ieruſalẽ ex ſapphi- f.18.
ro & ſmaragdo ædificabuntur: & ex lapide

22 precioſo oĩs circuitus murorũ eius ¶Ex la-
pide cãdido, & mundo oẽs plateę eius ſter
nẽtur: & per vicos eius halleluia cantabit
23 ¶Benedictus Dñs, qui exaltauit eã, vt ſit re-
gnũ eius in ſecula ſeculorũ ſuper eã, Amẽ.

CAPVT XIIII.

1 ET conſummati ſunt ſermones
A Tobię. Et poſtquàm illumina
tus eſt Tobias, vixit annis qua
draginta duob⁹, & vidit filios
2 nepotum ſuorum. ¶ Cõpletis
itaque annis centum duobus, ſepultus eſt
3 honorificè in Niniue. ¶Quinquaginta nãq;
& ſex annorũ lumen oculorũ amiſit: ſexa-
4 genarius verò recepit. ¶ Reliquum verò vi-
tæ ſuę in gaudio fuit, & cũ bono profectu
5 timoris Dei perrexit in pace. ¶In hora autẽ
mortis ſuę vocauit ad ſe Tobiam filiũ ſuũ,
& ſeptẽ iuuenes filios ſuos, nepotes ſuos,
6 dixitq; eis, ¶ Propè erit interitus Niniue:
non enim excidit verbũ Dñi: & fratres nři
qui diſperſi ſunt à terra Iſrael reuertentur
7 ad eam. ¶Oĩs enim deſerta terra eius reple
B bitur, & domus Dei quę in ea incenſa eſt,
iterum reædificabitur: ibique reuertentur
8 oẽs timentes Deum, & relinquent gentes
idôla ſua, & venient in Ieruſalem, & inha
9 bitabunt in ea: ¶& gaudebunt in ea oẽs re
10 ges terrę adorantes regem Iſrael. ¶ Audite
C ergo filij mei patrem veſtrũ, ſeruite Dño
in veritate, & inquirite vt faciatis quę pla-
11 cita ſunt illi: ¶ & filijs veſtris mãdate vt fa
ciant iuſtitias & eleemoſynas, vt ſint me-
mores Dei, & benedicant eum in oĩ tpe in
12 veritate, & in tota virtute ſua. ¶Nunc ergo
filij audite me, & nolite manere hic: ſed
quacunq; die ſepelieritis matrem veſtram
circa me in vno ſepulchro, ex eo dirigite
13 greſſus veſtros, vt exeatis hinc. ¶ Video.n.
14 quia iniquitas eius finem dabit ei. ¶ Factũ
eſt autem poſt obitum matris ſuę, Tobias
abſceſſit ex Niniue cũ vxore ſua, & filijs,
& filiorum filijs, & reuerſus eſt ad ſoceros
15 ſuos. ¶Inuenitq; eos incolumes in ſenectu-
te bona, & curã eorum geſſit, & ipſe clauſit
D oculos eorũ: & oẽm hęreditatẽ domus Ra-
guelis ipſe percepit: viditq; quintam gene
16 rationem, filios filiorũ ſuorũ. ¶ Et cõpletis
annis nonagintanouem in timore Dñi cũ
17 gaudio ſepelierunt eum. ¶Omnis autem co
gnatio eius, & oĩs generatio eius in bona
vita, & in ſancta conuerſatione permanſit
ita vt accepti eſſent tam Deo, quam homi
nibus, & cunctis habitantibus in terra.

1. Eſd. 3. b. 8. et 6. c. 14.

# LIBER IVDITH.

## HIERONYMI AD LIBRVM IVDITH PRAEFATIO.

*APVD Hebræos, liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius authoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur: Chaldæo tamen ſermone conſcriptus inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicena in numero ſanctarum ſcripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ, imò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputaui: ſola ea quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Iudith viduam, caſtitatis exemplum: & triumphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non ſolum fœminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.*

## CAPVT PRIMVM.

1 ARPHAXAD itaq; rex Me-
A dorũ ſubiugauerat multas gẽ-
tes imperio ſuo, & ipſe ędifi-
cauit ciuitatẽ potẽtiſſimam,
2 quã appellauit Ecbatanis. ¶Ex
lapidib⁹ quadratis & ſectis fecit muros ei⁹
in altitudinẽ cubitorũ ſeptuaginta, & in la
titudinẽ cubitorũ triginta: turres verò eius
3 poſuit in altitudinẽ cubitorũ centũ. ¶ Per
quadrũ verò earũ latus vtrũq; vicenorum
B pedũ ſpacio tendebãt, poſuitq; portas eius
4 in altitudinẽ turriũ. ¶ Et gloriabatur quaſi
potens in potentia exercitus ſui, & in glo-
5 ria quadrigatum ſuarum. ¶Anno igitur duo
decimo regni ſui, Nabuchodonoſor rex Aſ
C ſyriorum, qui regnabat in Niniue ciuitate
6 magna, pugnauit cõtra Arphaxad: ¶& obti
nuit eum in cãpo magno, quod appellatur
Ragau, circa Euphrâten, & Tigrin, & Iada-
7 ſon in campo Erioch regis Elicorum. ¶ Tũc
exaltatum eſt regnum Nabuchodonoſor,
& cor eius eleuatum eſt: & miſit ad om-
nes q̃ habitabãt in Cilicia, & Damaſco, &
8 Libano: & ad gentes quę ſunt in Carmelo

& Cedar, & inhabitantes Galilæa in cãpo
9 magno Eſdrelon: ¶ & ad oẽs qui erãt in Sa-
D maria & trans flumen Iordanẽ, vſq; ad Ie-
ruſalẽ, & oẽm terram Ieſse, quouſque per-
10 ueniatur ad terminos Aethiopiæ. ¶ Ad hos
omnes miſit nuncios Nabuchodonoſor
11 rex Aſsyriorum, ¶ qui omnes vno aĩo con-
tradixerunt, & remiſerunt eos vacuos, & ſi
12 ne honore abiecerunt. ¶ Tũc indignatus Na
buchodonoſor rex ad oẽm terrã illam, iu-
rauit per thronum & regnum ſuum, quod
defenderet ſe de omnibus regionibus his.

CAPVT II.

1 ANno tertiodecimo Nabucho
A donoſor regis, viceſima & ſe
cũda die menſis primi, factũ
eſt verbũ in domo Nabucho
donoſor regis Aſsyriorũ, vt
2 defenderet ſe. ¶ Vocauitq; oẽs maiores na-
tu, oẽsq; duces, & bellatores ſuos, & ha-
3 buit cũ eis myſteriũ cõſilij ſui. ¶ Dixitq; co
gitationẽ ſuã in eo eſse, vt oẽm terrã ſuo
4 ſubiugaret imperio. ¶ Quod dictũ cùm pla-
cuiſset oĩbus, vocauit Nabuchodonoſor
rex Holofernẽ principẽ militiæ ſuæ, & di-
5 xit ei: ¶ Egredere aduerſum oẽm regnũ occi
dentis: & cõtra eos pręcipuè qui cõtẽpſe-
6 runt imperiũ meũ. ¶ Nõ parcet oculus tuus
B vlli regno, oẽmq; vrbem munitã ſubiuga-
7 bis mihi. ¶ Tũc Holofernes vocauit duces,
& magiſtratus virtutis Aſsyriorũ: & dinu-
merauit viros in expeditionẽ, ſicut pręce-
pit ei rex, cẽtum viginti millia peditum pu
gnatorũ, & equites ſagittarios duodecim
8 millia. ¶ Oẽmq; expeditionẽ ſuã fecit pręi-
re in multitudine innumerabiliũ camelo-
rũ, cũ his quę exercitibus ſufficerẽt copio-
C ſè: boũ quoq; armenta, gregesq; ouiũ quo-
9 rũ non erat numerus. ¶ Frumentũ ex omni
10 Syria in tranſitu ſuo parari conſtituit. ¶ Au
rum verò, & argentum, de domo regis aſsũ
11 pſit multum nimis. ¶ Et profectus eſt ipſe,
& oĩs exercitus, cum quadrigis, & equiti-
bus, & ſagittarijs, qui cooperuerunt faciẽ
12 terræ ſicut locuſtę. ¶ Cumq; pertranſiſset
fines Aſsyriorũ, venit ad magnos montes
Angę, qui ſunt à ſiniſtro Cilicię: aſcendit-
que oĩa caſtella eorũ, & obtinuit omnem
13 munitionem. ¶ Effregit aũt ciuitatẽ opina-
tiſſimam Melothi, prędauitque oẽs filios
Tarſis, & filios Iſmahel, qui erant contra
faciem deſerti, & ad auſtrum terrę Cellon.
14 ¶ Et tranſiuit Euphraten, & venit Meſopo-
D tamiam: & fregit oẽs ciuitates excelſas quę
erãt ibi, à torrente Mãbre, vſquequo pue-
15 niaẽ ad mare: ¶ & occupauit terminos eius,
à Cilicia vſq; ad fines Iapheth q̃ ſunt ad au
16 ſtrum. ¶ Abduxitq; oẽs filios Madian, & p̃-
dauit oẽm locupletationẽ eorũ, oẽsq; reſi-
17 ſtẽtes ſibi occidit in ore gladij. ¶ Et poſt hęc
deſcendit in cãpos Damaſci in diebus meſ
ſis, & ſuccẽdit oĩa ſata, omnesque arbores
18 & vineas fecit incidi, ¶ & cecidit timor il-
lius ſuper omnes inhabitantes terram.

CAPVT III.

1 TVnc miſerũt legatos ſuos vni-
A uerſarũ vrbiũ, ac prouincia-
rũ reges ac principes, Syriæ
ſcilicet, & Meſopotamiæ, &
Syrię, Sobal, & Libyę, atq; Ci
licię, q̃ venientes ad Holofernẽ, dixerunt:
2 ¶ Deſinat indignatio tua circa nos. Melius
eſt. n. vt viuentes ſeruiamus Nabuchodo-
noſor regi magno, & ſubditi ſimus tibi, q̃
moriẽtes cũ interitu nr̃o ipſi ſeruitutis nr̃ę
3 dãna patiamur. ¶ Oĩs ciuitas noſtra, oĩſque
B poſseſſio, oẽs montes, & colles, & campi, &
armenta boum, gregesque ouium, & capra
rum, equorumq; & camelorum, & vniuer-
ſę facultates noſtrę atq; familiæ in conſpe-
4 ctu tuo ſunt: ¶ ſint oĩa noſtra ſub lege tua.
5 ¶ Nos etiam & filij noſtri, ſerui tui ſumus
6 ¶ Veni nobis pacificus dñs, & vtere ſeruitio
7 noſtro ſicut placuerit tibi. ¶ Tunc deſcendit
de montibus cũ equitibus in virtute ma-
gna, & obtinuit omnem ciuitatem, & om-
8 nem inhabitantem terrã. ¶ De vniuerſis au
C tem vrbibus aſſumpſit ſibi auxiliarios vi-
9 ros fortes, & electos ad bellum. ¶ Tantuſq;
metus ꝓuincijs illis incubuit, vt vniuerſa-
rum vrbiũ habitatores principes, & hono-
rati ſimul cũ populis exirent in obuiã ve-
10 nienti, ¶ excipientes eũ cum coronis, & lam
padibus, ducentes choros in tympanis & ti
11 bijs. ¶ Nec iſta tñ facientes ferocitatẽ eius
12 pectoris mitigare potuerunt. ¶ Nam & ciui
tates eorum deſtruxit, & lucos eorum exci-
13 dit. ¶ Præceperat enim illi Nabuchodono-
D ſor rex, vt oẽs deos terræ exterminaret, vide
licet vt ipſe ſolus diceretur Deus ab his na
tionibus quæ potuiſsent Holofernis poten
14 tia ſubiugari. ¶ Pertranſiens aũt Syriam So
bal, & oẽm Apameam, oẽmque Meſopo-
tamiã, venit ad Idumęos in terram Gabaa,
15 ¶ accepitq; ciuitates eorum, & ſedit ibi per
triginta dies, in quibus diebus adunari prę
cepit vniuerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAPVT IIII.

1 TVnc audiẽtes hęc filij Iſraël, q̃
A habitabant in terra Iuda, ti-
muerunt valde à facie eius.
2 ¶ Tremor ẽt & horror inuaſit
ſenſus eorũ, ne hoc faceret Ie-
ruſalem & tẽplo Dñi, quod fecerat cęteris
3 ciuitatibus & templis earũ. ¶ Et miſerunt
in omnem Samariam per circuitum vſque
Iericho, & pręoccupauerunt oẽs vertices
4 montiũ. ¶ Et muris circũdederũt vicos ſuos,
& cõgregauerũt frumenta in pręparationẽ
5 pugnę. ¶ Sacerdos etiã Eliachim ſcripſit ad
B vniuerſos qui erant contra Eſdrelon, quę
eſt contra faciem campi magni, iuxta Do-
thain, & vniuerſos per quos vię trãſitus eſ-
6 ſe poterat, ¶ vt obtinerent aſcenſus mon-

tiuin Per quos via eſſe poterat ad Ieruſalē
& illic cuſtodirent vbi anguſtum iter eſſe
7 poterat inter mōtes. ¶ Et fecerūt filij Iſrael
ſecundum quod conſtituerat eis. ſacerdos
8 Dñi, Eliachim. ¶ Et clamauit oīs populus
ad Dñm inſtantia magna, & humiliaue-
runt animas ſuas in ieiunijs, & orationi-
*-14.* 9 bus, ipſi & mulieres eorū. ¶ Et induerūt ſe
ſacerdotes cilicijs, & infantes proſtrauerūt
contra faciem tēpli Dñi, & altare Dñi ope-
10 ruerunt cilicio. ¶ Et clamauerunt ad Dñm
Deum Iſraël vnanimiter, ne darentur in
C prędam infantes eorum, & vxores eorū in
diuiſionem, & ciuitates eorum in extermi
nium, & ſancta eorum in pollutionē, & fie
11 rent in opprobriū gētibus. ¶ Tūc Eliachim,
ſacerdos Dñi magnus, circuiuit oēm Iſrael
12 allocutuſq; eſt eos. ¶ dicēs: Scitote qm̄ exau
diet Dñs preces veſtras ſi manentes permā
ſeritis in ieiunijs, & orationibus in conſpe
13 ctu Dñi. ¶ ‖ Memores eſtote Moyſi ſerui Do
*‖ Exo. 17. d. 11.* D mini, qui Amalec confidentem in virtute
ſua, & in potentia ſua, & in exercitu ſuo,
& in clypeis ſuis, & in curribus ſuis, & in
equitibus ſuis, non ferro pugnādo, ſed pre-
14 cibus ſanctis orando deiecit: ¶ ſic erunt vni
uerſi hoſtes Iſraël, ſi perſeueraueritis in
15 hoc opere quod cœpiſtis. ¶ Ad hanc igitur
exhortationem eius deprecātes Dñm per-
16 manebant in conſpectu Dñi: ¶ ita vt etiam
hi qui offerebant Domino holocauſta, prę-
cincti cilicijs offerrent ſacrificia Domino,
17 & erat cinis ſupra capita eorum. ¶ Et ex to-
to corde ſuo omnes orabant Deum, vt viſi-
taret populum ſuum Iſraël.

## CAPVT V.

1 NVnciatumque eſt Holoferni
A principi militię Aſsyriorum,
quod filij Iſraël prępararent ſe
ad reſiſtendum, ac montium
2 itinera concluſiſsent: ¶ & furo
re nimio exarſit in iracundia magna, voca
uitq; omnes principes Moab & duces Am
3 mon, ¶ & dixit eis: Dicite mihi, quis ſit po-
pulus iſte, qui montana obſidet, aut quę &
quales, & quantę ſint ciuitates eorum, quę
etiam ſit virtus eorū, aut quę ſit multitudo
4 eorū, vel quis rex militię illorum. ¶ & qua-
re prę oībus qui habitant in oriēte, iſti cō-
tempſerunt nos, & non exierunt in obuiā
*Infrà 11. b. 7.* 5 nobis, vt ſuſciperent nos cum pace? ¶ Tunc
Achior dux omnium filiorum Ammon re
ſpondens, ait: Si digneris audire dñe mi, di
cam veritatem in conſpectu tuo de popu-
lo iſto, qui in montanis habitat, & nō egre
6 dietur verbum falſum ex ore meo. ¶ Popu-
*‖ Gen. 11. d. 31.* 7 lus iſte ex progenie Chaldęorum eſt. ¶ ‖ hic
primùm in Meſopotamia habitauit, qm̄
noluerunt ſequi deos patrum ſuorum, qui
8 erant in terra Chaldęorum. ¶ Deſerentes
itaq; cęremonias patrum ſuorum, quę in
9 multitudine deorū erant, ¶ vnum Deum
cœli coluerunt, ‖ & pręcepit eis vt exirent *‖ Gen. 12. a. 1.*
inde & habitarēt in Charan. Cūq; operuiſ-
ſet oēm terrā fames, ‖ deſcenderūt in Aegy *‖ Gen. 46. a. 2.*
B ptū, illicq; per quadringentos annos ſic mul
tiplicati ſunt, vt dinumerari eorū non poſ
10 ſet exercitus. ¶ Cumq; grauaret eos rex Ae-
gypti, atq; in ędificationibus vrbium ſua-
rum in luto & latere ſubiugaſset eos, cla-
mauerūt ad Dñm ſuū, & percuſsit totam
11 terrā Aegypti plagis varijs. ¶ ‖ Cūq; eieciſ- *Exo. 14. a. 1.*
ſent eos Aegyptij à ſe, & ceſsaſset plaga ab *a. 1.*
eis, & iterū eos vellēt capere, & ad ſuum *Infr. 6. a.*
12 ſeruitiū reuocare, fugientibus his Deus cœ *13.*
li mare aperuit, ita vt hinc inde aquę qua-
ſi murus ſolidarentur, & iſti pede ſicco fun
13 dū maris pręambulando trāſirent. ¶ In quo
loco dū innumerabilis exercitus Agyptio-
rū eos perſequeretur, ita aquis coopertus eſt,
vt non remaneret vel vnus, qui factū poſte
14 ris nūciaret. ¶ Egreſſi etiā mare rubrum, de *‖ Ex. 15. b*
ſerta Sina montis occupauerūt, in quibus nū *13. et 16.*
quā hō habitare potuit, vel filius hoīs re- *g. 32.*
15 quieuit. ¶ Illic fontes amari, obdulcati ſunt
C eis adbibendū, & per annos quadraginta an-
16 nonam de cœlo conſecuti ſuna. ¶ Vbicūnq;
ingreſſi ſunt ſine arcu & ſagitta, & abſque
ſcuto & gladio: Deus eorū pugnauit pro eis,
17 & vicit. ¶ Et non fuit qui inſultaret populo
iſti, niſi quādo receſſit a cultu Dñi Dei ſui.
18 ¶ Quotieſcūq; autem prӕter ipſum Deum
ſuū, alterū coluerunt, dati ſunt in prędam,
19 & in gladium, & in opprobrium. Quotieſ-
cunq; autem pœnituerunt ſe receſſiſse à
cultura Dei ſui, dedit eis Deus cęli virtutē
20 reſiſtendi. ¶ ‖ Deniq; Chananęum regem, *‖ Nu. 21.*
& Iebuſęum, & Pherezeum, & Hethęum, *c. 25.*
& Heuęum, & Amorrhęum, & oēs poten- *Ioſ. 12.*
tes in Heſebon proſtrauerunt, & terras eo- *a. 7.*
21 rū, & ciuitates eorū ipſi poſſederunt: ¶ &
vſq; dum non peccarent in conſpectu Dei
ſui, erant cum illis bona. Deus enim illorū
22 odit iniquitatem. ¶ Nam & ante hos annos
cum receſſiſsent à via, quam dederat illis
Deus, vt ambularēt in ea, exterminati ſunt
pręlijs à multis nationibus, & plurimi eo-
rum captiui abducti ſunt in terram non
23 ſuā. ¶ ‖ Nuper autē reuerſi ad Dñm Deum
D ſuū ex diſperſione qua diſperſi fuerāt, adu *‖ 1. Eſd. 1*
nati ſunt, & aſcenderunt in montana hęc *a. 3.*
oīa, & iterum poſſidēt Ieruſalem, vbi ſunt
24 Sancta Sanctorum. ¶ Nunc ergo mi domi-
ne, perquire ſi eſt aliqua iniquitas eorū in
conſpectu Dei eorum, & aſcendamus ad il
los: quoniā tradens tradet illos Deus eorū
tibi, & ſubiugati erunt ſub iugo potentię
25 tuę. ¶ Si vero non eſt offenſio populi huius
coram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere il
lis, qm̄ Deus eorū defendet illos, & erimus
26 in opprobrium vniuerſę terrę. ¶ Et factum
eſt cum ceſsaſset loqui Achior verba hęc,
irati ſunt omnes magnates Holofernis, &
cogitabant interficere eum, dicentes ad al-

17 terutrum. ¶ Quis eſt iſte qui filios Iſraël poſ
ſe dicat reſiſtere regi Nabuchodonoſor &
exercitibus eius, hoĩes inermes, & ſine vir-
18 tute, & ſine peritia artis pugnę? ¶ Vt ergo a-
gnoſcat Achior qm̃ fallit nos, aſcendamus
in montana: & cum capti fuerint potentes
eorum, tunc cum eiſdem gladio tranſuer-
19 berabitur: ¶ vt ſciat omnis gens quoniam
Nabuchodonoſor Deus terræ eſt, & pręter
ipſum alius non eſt.

## CAPVT VI.

1 FActum eſt autem cum ceſſaſ-
A ſent loqui, indignatus Holo-
fernes vehementer, dixit ad
2 Achior: ¶ Qm̃ prophetaſti no-
bis, dicens: ꝙ gens Iſraël de-
fendatur à Deo ſuo, vt oſtendã tibi qm̃ non
3 eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor: ¶ cum per-
cuſſerimus eos oẽs ſicut hoĩem vnum, tũc
& ipſe cũ illis Aſſyriorũ gladio interibis,
& omnis Iſraël tecũ perditione diſperiet,
4 ¶ & probabis qm̃ Nabuchodonoſor domi-
nus ſit vniuerſę terrę, tuncq; gladius mili-
tię meę tranſiet per latera tua, & confixus
cades inter vulneratos Iſraël, & non reſpi-
rabis vltrà, donec extermineris cum illis.
5 ¶ Porrò autem ſi prophetiam tuam veram
exiſtimas, non concidat vultus tuus. & pal
lor qui faciẽ tuam obtinet, abſcedat à te,
ſi verba mea hęc putas impleri non poſſe.
6 ¶ Vt autẽ noueris quia ſimul cum illis hæc
experieris, ecce ex hac hora illorũ populo
B ſociaberis; vt dũ dignas mei gladij pœnas
exceperint, ipſe ſimul vltioni ſubiaceas.
7 ¶ Tunc Holofernes præcepit ſeruis ſuis, vt
comprehenderent Achior, & perducerent
eũ in Bethuliã, & traderent eũ in manus fi
8 liorũ Iſrael. ¶ Et accipientes eum ſerui Ho-
lofernis, profecti ſunt per cãpeſtria, ſed cũ
appropinquaſſent ad montana, exierunt
9 contra eos fundibularij. ¶ Illi autem diuer-
tentes à latere montis, ligauerũt Achior ad
arborem manibus & pedibus, & ſic vinctũ
de reſtibus dimiſerunt eum, & reuerſi ſunt
10 ad dñm ſuum. ¶ Porrò filij Iſraël deſcendẽ-
tes de Bethulia, venerunt ad eum. Quẽ ſol-
uentes, duxerunt ad Bethuliam, atq; in me
dium populi illum ſtatuentes, percunctati
ſunt quid rerũ eſſet, ꝙ illum vinctum Aſ-
11 ſyrij reliquiſſent. ¶ In diebus illis erant il
C lic principes, Ozias filius Micha de tribu
12 Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel. ¶ In
medio itaq; ſeniorum & in conſpectu om-
niũ Achior dixit oĩa quæ locutus ipſe fue-
rat ab Holoferne interrogatus: & qualiter
populus Holofernis voluiſſent pp hoc ver
13 bum interficere eum, ¶ & quemadmodum
ipſe Holofernes iratus iuſſerit eum Iſraëli
tis hac de cauſa tradi: vt dum vicerit filios
Iſrael, tũc & ipſum Achior diuerſis iubeat
interire ſupplicijs, propter hoc ꝙ dixiſſet,
14 Deus cœli defenſor eorum eſt. ¶ Cumque

Sap. 5. b. 12.

vniuerſa hæc expoſuiſſet, oĩs populus ce-
cidit in faciem, adorantes Dñm, & cõmmu
ni lamentatione & fletu vnanimes preces
15 ſuas Dño effuderunt, ¶ dicentes: Domine
Deus cœli & terræ, intuere ſuperbiam eo-
rum, & reſpice ad noſtram humilitatem,
& faciem ſanctorum tuorum attende, &
oſtende qm̃ non derelinquis præſumẽtes
de te: & præſumentes de ſe, & de ſua vir-
16 tute gloriantes, humilias. ¶ Finito itaque fle
D tu, & per totam diem oratione populorum
17 completa, conſolati ſunt Achior, ¶ dicentes:
Deus patrũ noſtrorum, cuius tu virtutem
prędicaſti, ipſe tibi hanc dabit viciſſitudi-
18 nẽ, vt eorum magis tu interitũ videas. ¶ Cũ
verò Dñs Deus noſter dederit hanc liberta
tem ſeruis ſuis, ſit & tecum Deus in medio
noſtri: ¶ vt ſicut placuerit tibi, ita cum tuis
19 oĩbus conuerſeris nobiſcũ. ¶ Tunc Ozias fi-
nito conſilio, ſuſcepit eũ in domum ſuã, &
20 fecit ei cœnã magnam. ¶ Et vocatis oĩbus
presbyteris, ſimul expleto ieiunio refece-
21 runt. ¶ Poſteà verò conuocatus eſt oĩs popu
lus, & ꝑ totam noctem intra eccleſiã oraue
runt, petentes auxilium à Deo Iſrael.

## CAPVT VII.

1 HOlofernes autem altera die p̃-
A cepit exercitibus ſuis, vt aſcẽ-
2 derent contra Bethuliã. ¶ Erãt
autem pedites bellatorum cẽ
tum viginti millia, & equites
viginti duo millia, pręter præparationes
virorum illorum quos occupauerat captiui
tas, & abducti fuerant de prouincijs & vr-
3 bibus vniuerſę iuuentutis. ¶ Oẽs parauerũt
ſe pariter ad pugnam contra filios Iſrael, &
venerunt per crepidinẽ montis vſq; ad api
cem, qui reſpicit ſuper Dothain, à loco qui
dr̃ Belma, vſque ad Chelmon, qui eſt con-
4 tra Eſdrelon. ¶ Filij autem Iſrael, vt viderũt
multitudinem illorum, proſtrauerunt ſe ſu
per terram, mittentes cinerem ſuper capi-
ta ſua, vnanimes orantes vt Deus Iſrael mi
ſericordiam ſuam oſtenderet ſuper populũ
5 ſuum. ¶ Et aſſumentes arma ſua bellica, ſe-
derunt per loca quæ ad anguſti itineris tra-
mitem dirigunt inter montoſa, & erant cu
6 ſtodientes ea tota die & nocte. ¶ Porrò Ho-
B lofernes dum circuit per gyrum, reperit ꝙ
fons qui influebat, aquęductum illorum
à parte auſtrali extra ciuitatem dirigeret, &
7 incidi pręcepit aquę ductum illorũ. ¶ Erant
tñ non longè à muris fontes, ex quibus fur
tim videbantur hauri e aquã ad refocillan
8 dũ potius, q̃ ad potãdum. ¶ Sed filij Ammõ
& Moab acceſſerunt ad Holofernem, dicen
tes: Fi ij Iſrael non in lancea, nec in ſagit-
ta confidunt, ſed mõtes defendunt illos, &
muniunt illos colles in pręcipitio conſtitu
9 ti. ¶ Vt ergo ſine congreſſione pugnę poſſis
ſuperare eos, pone cuſtodes fontiũ, vt non
hauriant aquam ex eis, & ſine gladio inter

ficies

ficies eos, vel certè faticati tradent ciuitatẽ
ſuã, quã putant in mõtibus poſitã ſuperari
10 non poſſe. ¶Et placuerunt verba hæc coram
Holoferne, & corã ſatellitib⁹ ei⁹: & cõſtituit
per gyrum centenarios per ſingulos fontes.
11 ¶Cumq; iſta cuſtodia ꝑ dies viginti fuiſſet
C expleta, defecerunt ciſternę, & collectiones
aquarũ oib⁹ habitãtib⁹ Bethuliã, ita vt nõ
eſſet intra ciuitatẽ vnde ſatiarentur vel vna
die: qm̃ ad mẽſurã dabat̃ populis aqua quo
12 tidie. ¶Tũc ad Oziã cõgregati oẽs viri, fęmi
næq;, iuuenes* & paruuli, oẽs ſimul vna vo
13 ce ¶ dixerunt: Iudicet Deus inter nos, & te:
qm̃ feciſti in nos mala, nolẽs loqui pacificè
cũ Aſſyrijs, & ꝑꝑ hoc vendidit nos Deus in
14 manibus eorũ. ¶Et ideo nõ eſt qui adiuuet,
cùm proſternamur ante oculos eorũ in ſiti
15 & perditione magna. ¶Et nũc cõgregate vni
uerſos qui in ciuitate ſunt, vt ſpontè trada-
16 mus nos oẽs populo Holofernis. ¶Melius eſt
enim vt captiui benedicamus Dñm viuen-
tes, q̃ moriamur & ſimus opprobriũ oĩ car
ni, cùm viderimus vxores nr̃as, & infantes
17 nr̃os mori antè oculos nr̃os. ¶Conteſtamur
D hodie cœlũ & terrã, & Deũ patrũ noſtrorũ,
qui vlciſcit̃ nos ſcd̃m peccata nr̃a, vt iã tra
datis ciuitatẽ in manu militiæ Holofernis,
vt ſit finis nr̃ breuis in ore gladij, qui lõgior
18 efficit̃ in ariditate ſitis. ¶Et cũ hæc dixiſſent,
factus eſt fletus & vlulatus magnus in eccle
ſia oĩbus, & per multas horas vna voce cla-
19 mauerunt ad Deũ, dicentes: ¶‖Peccauimus
cum patribus nr̃is, iniuſtè egimus, iniquita
20 tẽ fecimus. ¶Tu, quia pius es, miſerere nr̃i:
aut in tuo flagello vindica iniquitates no-
ſtras, & noli tradere confitentes te populo
21 qui ignorat te. ¶vt non dicãt inter gentes,
22 Vbi eſt Deus eorũ? ¶Et cùm fatigati his cla-
23 moribus, & his fletibus laſſàti ſiluiſſent, ¶e-
xurgens Ozias, infuſus lachrymis, dixit: Ae
quo aĩo eſtote fratres, & hos quinq; dies ex
24 pectemus à Dño miſericordiam. ¶Forſitan
enim indignationem ſuam abſcindet, & da
25 bit gloriam nomini ſuo. ¶Si autem tranſa-
ctis quinque diebus, non venerit adiuto-
rium, faciemus hæc verba quæ locuti eſtis.

* ſeneſque 6.

‖ Pſ. 10. a. 6.



CAPVT VIII.

1 A ET factum eſt, cùm audiſſet hæc
verba Iudith vidua, quę erat fi
lia Merari, filij Idox, filij Io-
ſeph, filij Oziæ, filij Elai, filij
Iamnor, filij Gedeon, filij Ra-
phaĩ, filij Achitob, filij Melchiæ, filij Enã,
filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeõ, fi
2 lij Ruben: ¶ & vir eius fuit Manaſſes, qui
3 mortuus eſt ĩ diebus meſſis hordeaceę: ¶in-
ſtabat enim ſuper alligantes manipulos in
cãpo, & venit æſtus ſuper caput ei⁹, & mor
tuus eſt in Bethulia, ciuitate ſua, & ſepult⁹
4 eſt illic cum patribus ſuis. ¶Erat autem Iu-
dith relicta eius vidua iam annis tribus, &
5 mẽſib⁹ ſex. ¶Et in ſuꝑiorib⁹ domus ſuę fecit
ſibi ſecretũ cubiculũ, in quo cũ puellis ſuis
6 clauſa morabat̃: ¶ & hñs ſuꝑ lũbos ſuos cili
ciũ, ieiunabat oĩbus dieb⁹ vitę ſuę, ꝑ̃ter ſab
batha, & neomenias, & feſta dom⁹ Iſraël.
7 ¶Erat aũt elegãti aſpectu nimis, cui vir ſuus
reliq̃rat diuitias multas, & familiã copioſã,
ac poſſeſſiones armẽtis boũ, & gregib⁹ ouiũ
8 plenas ¶Et erat hæc in oĩbus famoſiſſima,
qm̃ timebat Dñm valde: nec erat qui loq̃rè
9 tur de illa verbũ malũ. ¶Hæc itaq; cùm au-
diſſet, quoniam Ozias promiſiſſet, ꝙ tranſa
cto quinto die, traderet ciuitatem, miſit ad
10 presbyteros Chabri, & Charmi, ¶ & vene-
B runt ad illã, & dixit illis: Quod eſt hoc ver-
bum in quo cõſenſit Ozias, vt tradat ciuita
tem Aſſyrijs, ſi intra quinq; dies non vene-

11 rit vobis adiutorium? ¶Et qui eſtis vos, qui
12 tentatis Dñm? ¶Non eſt iſte ſermo qui miſe
ricordiam prouocet: ſed potius qui irã exci
13 tet, & furorẽ accendat. ¶Poſuiſtis vos tẽpus
miſerationis Dñi, & in arbitrium veſtrum
14 diem conſtituiſtis ei. ¶Sed quia patiens Dñs
eſt, in hoc ipſo peniteamus, & indulgentiã
15 eius fuſis lachrymis poſtulemus. ¶nõ enim
quaſi homo ſic Deus cõminabit: neq; ſicut
filius hominis ad iracũdiam inflãmabitur.
16 ¶Et ideo humiliemus illi animas noſtras:
& in ſpiritu conſtituti humiliato, ſeruien-
17 tes illi, ¶dicamus flentes Dño, vt ſecundum
voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum citò
miſericordiam ſuã: vt ſicut conturbatũ eſt
cor noſtrũ in ſuperbia eorũ, ita ẽt de noſtra
18 humilitate gloriemur: ¶ qm̃ non ſumus ſe-
cuti peccata patrum nr̃orum, qui dereliq̃ue
runt Deum ſuum, & adorauerunt deos alie
19 nos: ¶ pro quo ſcelere dati ſũnt in gladiũ, &
C in rapinam, & in confuſionẽ inimicis ſuis:
nos aũt alterum Deum neſcimus pręter ip
20 ſum. ¶Expectemus humiles conſolationem
eius, & exquiret ſanguinem noſtrum de af-
flictionibus inimicorum nr̃orum: & humi
liabit oẽs gentes, quæcunq; inſurgunt con-
tra nos, & faciet illas ſine honore Dominus
21 Deus noſter. ¶Et nunc fratres, qm̃ vos eſtis
presbyteri in populo Dei, & ex vobis pẽdet
anima illorum, ad eloquium veſtrum cor-
da eorum erigite vt memores ſint, quia ten
tati ſunt patres noſtri, vt probarent, ſi verè
22 colerent Deum ſuum. ¶Memores eſſe debẽt
quomodo pater noſter Abraham tẽtatus
eſt, & per multas tribulationes probatus,
23 Dei amicus effectus eſt. ¶Sic Iſaac, ſic Iacob,
ſic Moyſes: & oẽs qui placuerunt Deo, per
24 multas tribulationes tranſierunt fideles. ¶Il
li aũt qui tentationes nõ ſuſceperunt cum
timore Dñi, & impatientiam ſuam, & im-
properium murmurationis ſuæ cõtra Dñm
25 protulerunt: ¶ exterminati ſunt ab exter-
26 minatore, & à ſerpẽtibus perierunt. ¶Et nos
ergo non vlciſcamur nos pro his quæ pati-
27 mur: ¶ſed reputantes peccatis nr̃is hæc ipſa
D ſupplicia minora eſſe, flagella Dñi, quibus
quaſi ſerui corripimur ad emendationẽ, &
non ad perditionem noſtrã eueniſſe creda-
28 mus. ¶Et dixerũt illi Ozias & pſbyteri: Oĩa
q̃ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermoni
29 bus tuis vlla reprehenſio. ¶ Nunc ergo ora
pro nobis, qm̃ mulier ſancta es, & timens
30 Deũ. ¶Et dixit illis Iudith: Sicut qđ potui lo
31 qui, Dei eſſe cognoſcitis: ¶ita quod facere di
ſpoſui, probate ſi ex Deo eſt: & orate, vt fir
32 mũ faciat Deus conſilium meum. ¶Stabitis
vos ad portã nocte iſta, & ego exeã cũ Abra
mea: & orate, vt ſicut dixiſtis, in dieb⁹ qnq;
33 reſpiciat Dñs populum ſuũ Iſrael. ¶Vos aũt
nolo vt ſcrutemini actũ meũ, & vſq; dũ re-
nunciẽ vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio ꝓ
34 me ad Dñm Deum noſtrum. ¶Et dixit ad

*Gen. 22. a. 2.*

*Nu. 21. b. 6.*

*1. Cor. 10. b. 6.*

eam Ozias princeps Iudæ: Vade in pace, &
Dominus ſit tecum in vltionem inimicorũ
noſtrorum. Et reuertentes abierunt.

## CAPVT IX.

1 QVibus aſcendẽtibus, Iudith in-
A greſſa eſt oratoriũ ſuum: & in
duẽs ſe cilicio poſuit cinerẽ ſu
per caput ſuũ: & proſternẽs ſe
Dño, clamabat ad Dñm dicẽs:
2 ¶Dñe Deus pr̃is mei Simeon, q dediſti illi
gladiũ in defenſionẽ alienigenarũ, q viola-
tores extiterũt i coinquinatione ſua, & denu
3 dauerũt femur virginis in cõfuſionẽ. ¶& de
diſti mulieres illorũ in p̄dã, & filias illorũ
in captiuitatẽ: & oẽm p̄dã in diuiſionẽ ſer
uis tuis, q zelauerunt zelũ tuũ, ſubueni q̃ſo
4 te Dñe Deus meus mihi viduæ. ¶Tu.n. feci-
B ſti priora, & illa poſt illa cogitaſti: ¶ & hoc
5 factũ eſt qđ ipſe voluiſti. ¶Oẽs.n. vię tuę pa-
ratæ ſunt, & tua iudicia ĩ tua prouidẽtia po
6 ſuiſti. ¶Reſpice caſtra Aſſyriorũ nunc, ſicut
tũc caſtra Aegyptiorũ videre dignat⁹ es, qñ
poſt ſeruos tuos armati currebãt cõfidẽtes
in quadrigis, & ĩ eq̃tatu ſuo, & in multitu-
7 dine bellatorũ. ¶Sed aſpexiſti ſup caſtra eo-
8 rũ, & tenebræ fatigauerũt eos. ¶Tenuit pe-
9 des eorũ abyſſus, & aquę operuerũt eos. ¶Sic
C fiant & iſti Dñe, qui confidunt in multitudi
ne ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in
ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in lãceis gloriã-
10 tur, & neſciunt quia tu ipſe es Deus nr̃ qui
cõteris bella ab initio, & Dñs nomẽ eſt ti-
11 bi. ¶ Erige brachiũ tuũ, ſicut ab initio: & al-
lide virtutẽ illorũ in virtute tua: cadat virt⁹
eorũ in iracundia tua, qui promittũt ſe vio
lare ſãcta tua, & polluere tabernaculũ nois
tui, & deijcere gladio ſuo cornu altaris tui.
12 ¶Fac Dñe, vt gladio proprio ei⁹ ſupbia am-
13 putetẽ, ¶ capiat laq̃o oculorũ ſuorũ in me, &
14 pcuties eũ ex labiis charitatis meæ. ¶Da mi
hi in aĩo cõſtantiã, vt cõtemnã illũ, & virtu
15 tem, vt euertã illũ. ¶Erit.n. hoc memoriale
nois tui, cũ manus fœminæ deiecerit eum.
16 ¶Non.n. in multitudine eſt virtus tua Dñe:
D neq; in equorũ viribus volũtas tua eſt, nec
ſuperbi ab initio placuerũt tibi. ſed humi-
liũ & manſuetorũ ſp tibi placuit dep̄catio.
17 ¶Deus cęlorũ, creator aquarũ, & Dñs totius
creaturæ, exaudi me miſerã deprecãtem, &
18 de tua miſericordia præſumentẽ. ¶Memen
to Dñe teſtamenti tui, & da verbum in ore
meo, & in corde meo conſilium corrobora,
vt domus tua in ſanctificatione tua perma
19 neat: ¶ & omnes gentes agnoſcant, quia tu
es Deus, & non eſt alius præter te.

*Gen. 34. d. 25.*

*Exo. 14. b. 9.*

## CAPVT X.

1 FActum eſt aũt cum ceſſaſſet cla
A mare ad Dñm, ſurrexit de loco
in quo iacuerat proſtrata ad
2 Dñm. ¶Vocauitq; Abrã ſuã, &
deſcẽdens in domũ ſuã, abſtu
lit à ſe cilicium, & exuit ſe veſtimẽtis vidui

tatis



3 tatis ſuæ. ¶& lauit corpus ſuum: & vnxit ſe
myrro optimo. & diſcriminauit crinē capi-
tis ſui. & impoſuit mitrā ſuper caput ſuū,
& induit ſe veſtimētis iucūditatis ſuæ, in-
duitq; ſādalia pedib⁹ ſuis, aſſumpſitq; dex
trariola, & lilia, & inaures, & annulos, &
4 oīb⁹ ornamētis ſuis ornauit ſe: ¶Cui etiā
Dñs cōtulit ſplēdorē: qm̄ oīs iſta cōpoſitio
nō ex libidine, ſed ex virtute pēdebat: & iō
Dñs hāc ī illā pulchritudinē amplianit, vt ī
cōparabili decóre oīum oculis appareret.
5 ¶Impoſuit itaq; Abræ ſuæ aſcopam vini, &
B vas olei, & polētā, & palates, & panes, & ca
6 ſeū, & ꝑfecta eſt. ¶Cūq; veniſſent ad portā
ciuitatis, inuenerunt expectantē Oziam &
7 presbyteros ciuitatis. ¶Qui cū vidiſſent eā,
ſtupētes mirati ſunt nimis pulchritudinē
8 eius. ¶Nihil tñ interrogantes eā dimiſerunt
tranſire dicētes: Deus patrū noſtrorū det ti-
bi gratiā, & oē cōſilium tui cordis ſua virtu
te corroboret, vt glorieē ſuper te Ieruſalē,
& ſit nomē tuū in numero ſanctorū & iu-
9 ſtorū. ¶Et dixerunt hi qui illic erant omnes
10 vna voce: Fiat, fiat. ¶Iudith verò orās Dñm,
11 tranſiuit per portas, ipſa & Abra eius. ¶Fa-
ctū eſt aūt, cum deſcēderet montē, circa or-
tū diei, occurrerūt ei exploratores Aſſyrio-
12 rum & tenuerūt eā, dicentes: ¶Vnde venis?
C aut quò vadis? Quę reſpōdit: Filia ſum He
bræorū, ideo ego fugi à facie eorū, qm̄ futu
rum agnoui, ꝙ dentur vobis in deprædatio
nē, pro eo ꝙ contemnentes vos, noluerunt
vltrò tradere ſeipſos, vt inuenirent miſeri-
13 cordiam in cōſpectu veſtro. ¶Hac de cauſa
cogitaui mecū, dicēs: Vadā ad faciē princi-
pis Holofernis, vt indicem illi ſecreta illo-
rū, & oſtendā illi quo aditu poſſit obtinere
eos: ita vt nō cadat vir vnus de exercitu ei⁹.
14 ¶Et cū audiſſent viri illi verba eius, cōſide-
rabant faciē eius: & erat in oculis eorū ſtu-
por, qm̄ pulchritudinē eius mirabātur ni-
15 mis. ¶Et dixerunt ad eā: Conſeruaſti animā
tuā, eò ꝙ tale reperiſti conſilium, vt deſcen
16 deres ad dñm noſtrum. ¶Hoc aūt ſcias, qm̄
D cū ſteteris in conſpectu eius, bene tibi fa-
ciet, & eris gratiſſima in corde eius. Duxe-
runtq; illā ad tabernaculū Holofernis, an-
17 nunciantes eā. ¶Cūq; intraſſet ante faciem *Infr. 6. b. 8.*
eius, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holo-
18 fernes. ¶Dixeruntq; ad eum ſatellites eius:
Quis cōtemnat populum Hebræorum, qui
tam decoras mulieres habēt, vt nō pro his
19 merito pugnare contra eos debeamus? ¶Vi-
dēs itaq; Iudith Holofernem ſedentē in co
nopęo, qđ erat ex purpura, & auro, & ſma-
20 ragdo, & lapidibus precioſis intextum: ¶&
cùm in faciem eius intendiſſet, adorauit
eum, proſternens ſe ſuper terram. Et eleua-
uerūt eā ſerui Holofernis, iubēte dño ſuo.

CAPVT XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei: Aequo
A animo eſto, & noli pauere in
corde tuo, quoniam ego nun-
quàm nocui viro q voluit ſer-
uire Nabuchodonoſor regi.
2 ¶Populus autem tuus ſi non contempſiſſet
me, non alleuaſſem lanceam meam ſuper
3 eum. ¶Nunc autem dic mihi, qua ex cauſa
receſſiſti ab illis, & placuit tibi vt venires
4 ad nos? ¶Et dixit illi Iudith: Sume verba an
cillæ tuæ: quoniam ſi ſecutus fueris verba
ancillæ tuæ, perfectā rem faciet Dominus
5 tecum. ¶Viuit enim Nabuchodonoſor rex
terræ, & viuit virtus eius quæ eſt in te ad
correptionē omnium animarum errantiū:
quoniam non ſolum homines ſeruiūt illi
per te, ſed & beſtiæ agri obtemperant illi.
6 ¶Nūciatur enim animi tui induſtria vniuer
B ſis gentibus, & indicatum eſt omni ſeculo,
quoniā tu ſolus bonus & potēs es in omni



* magnā. 10.

14 qui fecit virtutē*in Iſraël.¶Et factū eſt, cū
audiſſent viri vocem eius, vocauerunt preſ-
15 byteros ciuitatis.¶Et occurrerunt ad eā om
nes, à minimo vſque ad maximum: qm ſpe
16 rabant eam iam nō eſſe vēturā.¶Et accēdē-
tes luminaria, congyrauerunt circa eā vni
uerſi: illa autē aſcendens in eminentiorē
locum iuſſit fieri ſilentium. Cumq; oēs ta-
17 cuiſſent,¶dixit Iudith: Laudate Dñm Deū
noſtrum, qui non deſeruit ſperātes in ſe:
18 ¶& in me ancilla ſua adimpleuit miſeri-
cordiā ſuam, quā promiſit domui Iſraël: &
interfecit in manu mea hoſtem populi ſui
19 in hac nocte. ¶Et proferens de pera caput
Holofernis, oſtendit illis, dicēs: Ecce caput
Holofernis, principis militiæ Aſſyriorū. Et
ecce conopœum illius in quo recūbebat in
ebrietate ſua, vbi per manū fœminæ per
20 cuſſit illum Dñs Deus noſter.¶Viuit aūt ip-
C ſe Dominus, quoniam cuſtodiuit me ange-
lus eius, & hinc euntem, & ibi commoran-
tem, & inde huc reuertentem: & nō permi
ſit me Dominus ancillam ſuam coinquina
ri, ſed ſine pollutione peccati reuocauit me
vobis gaudentem in victoria ſua, in euaſio
‖ Pſal. 105 a.1. et 106 a.1.
21 ne mea, & in liberatione veſtra.¶‖Cōfitemi
ni illi omnes, quoniam bonus, quoniā in
22 ſeculum miſericordia eius. ¶Vniuerſi autē
adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Be
nedixit te Dñs in virtute ſua, quia per te
23 ad nihilū redegit inimicos noſtros. ¶ Porrò
Ozias princeps populi Iſrael, dixit ad eā:
Benedicta es tu filia à Domino Deo excel-
24 ſo præ omnib\' mulieribus ſuper terrā. ¶Be
nedictus Dominus qui creauit cœlū & ter-
ram, qui te direxit in vulnera capitis prin-
25 cipis inimicorum noſtrorum: ¶Quia hodie
D nomen tuum ita magnificauit, vt non rece
dat laus tua de ore hominum, qui memo-
res fuerint virtutis Domini in æternū, pro
quibus non pepercisti animæ tuæ propter
anguſtias & tribulationem generis tui, ſed
ſubueniſti ruinæ ante conſpectū Dei nři.
26 ¶Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. ¶ Porrò
27 Achior vocatus venit, & dixit ei Iudith,
Deus Iſraël cui tu teſtimonium dediſti, ꝙ
vlciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe caput
omniū incredulorum incidit in hac nocte
28 in manu mea.¶Et vt probes quia ita eſt, ec-
ce caput Holofernis, qui in cōtēptu ſuper-
biæ ſuæ, Deū Iſraël cōtempſit: & tibi inte-
ritum minabatur, dicens: Cùm captus fue-
rit populus Iſraël, gladio perforari præci-
29 piā latera tua.¶ Vidēs aūt Achior caput Ho
lofernis, anguſtiatus præ pauore cécidit in
faciem ſuam ſuper terram, & æſtuauit aīa
30 eius.¶Poſteà verò quàm reſumpto ſpiritu,
recreatus eſt, ꝓcidit ad pedes eius, & adora-
31 uit eā, & dixit:¶ Benedicta tu à Deo tuo in
omni tabernaculo Iacob: quoniam in om-
ni gente quæ audierit nomen tuum, magni
ficabitur ſuper te Deus Iſraël.

## CAPVT XIIII.

1 Dixit aūt Iudith ad oēm popu-
A lū: Audite me fratres: ſuſpēdi
te caput hoc ſuꝑ muros nřos:
2 ¶& erit, cū exierit ſol, accipiat
vnuſquiſq; arma ſua, & exite
cu impetu: nō vt deſcendatis deorſum, ſed
3 quaſi impetū facientes.¶Tunc exploratores
neceſſe erit vt fugiāt ad principē ſuū excitā
4 dū ad pugnā.¶Cūq; duces eorū cucurrerint
ad tabernaculū Holofernis, & inuenerint
eum truncū in ſuo ſanguine volutatū, décī
det ſuper eos timor.¶ Cūq; cognoueritis fu
gere eos, ite poſt illos ſecuri, qm Dñs conte-
6 ret eos ſub pedibus veſtris.¶Tūc Achior vi-
B dēs virtutē quā fecit Deus Iſraël, relicto gē
tilitatis ritu, credidit Deo, & circūcidit car-
nē ꝑputij ſui, & appoſitus eſt ad populum

Iſrael,& oīs ſucceſſio generis eius, vſq; in
7 hodiernū diē. ¶Mox aūt vt ortus eſt dies, ſu
ſpēderūt ſup muros caput Holofernis, acce.
pitq; vnuſqu ſque vir arma ſua, & egreſſi
8 ſunt cū grādi ſtrepitu & vlulatu. ¶Qđ vidē-
tes exploratores, ad tabernaculū Holofer-
9 nis cucurrerut. ¶Porrò hi q in tabernaculo
erāt veniētes,& ante egreſſum cubiculi p-
ſtrepētes,excitādi gratia,inquietudinē arte
moliebātur,vt nō ab excitātibus, ſed à ſo-
10 nātibus Holofernes euigilaret. ¶ Nullus.n.
C audebat cubiculū virtutis Aſſyriorū pulſan
11 do aut intrādo aperire. ¶Sed cū veniſſent ei⁹
duces ac tribuni,& vniuerſi maiores exerci
tus regis Aſſyriorum, dixerūt cubicularijs:
12 ¶Intrate,& excitate illū, qm̄ egreſſi mures
de cauernis ſuis,auſi ſunt ꝓuocare nos ad
13 ꝓlium. ¶Tunc ingreſſus Vagao cubiculum
eius,ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit
man b⁹ ſuis: ſuſpicabatur.n. illū cū Iudith
14 dormire. ¶Sed cū nullū motū iacentis ſen-
ſuariū caperet. acceſſit proximans ad corti-
nā,& eleuans eā, videnſq; cadauer abſque
capite Holofernis ī ſuo sāguine tabefactū
iacēre ſuper terrā,exclamauit voce magna
15 cū fletu, & ſcidit veſtimēta ſua. ¶Et ingreſ-
D ſus tabernaculū Iudith, nō inuenit eā: &
16 exilijt foras ad populum,& dixit. ¶Vna mu
lier Hebręa fecit confuſionē in domo regis
Nabuchodonoſor. ecce.n. Holofernes iacet
17 ī terra,& caput ei⁹ nō eſt ī illo. ¶ Qđ cū au-
diſſent principes virtutis Aſſyriorum, ſcide
rūt oēs veſtimenta ſua, & intolerabilis ti-
mor &tremor cecidit ſup eos, & turbati sūt
18 animi eorū valde. ¶Et factus eſt clamor in-
comparabilis in medio caſtrorum eorum.



## CAPVT XV.

1 CVmque omnis exercitus decol-
A latum Holofernē audiſſet, fu-
git mens & conſiliū ab eis, &
ſolo tremore & metu agitati,
2 fugæ præſidiū ſumunt, ¶ita vt
nullus loqueretur cū proximo ſuo, ſed in-
clinato capite,relictis omnibus, euadere fe
ſtinabant Hebræos, quos armatos ſuper ſe
venire audierāt,fugiētes per vias camporū
3 & ſemitas collium. ¶ Videntes itaque filij
Iſraël fugientes,ſecuti ſunt illos. Deſcende
runtq́ue clangentes tubis,& vlulantes poſt
4 ipſos. ¶Et qm̄ Aſſyrij non adunati in fugā
B ibant præcipites:filij aūt Iſrael vno agmi-
ne perſequentes,debilitabant oēs quos in-
5 uenire potuiſſent. ¶ Miſit itaq; Ozias nun-
cios per omnes ciuitates & regiones Iſraël.
6 ¶Omnis itaque regio, omniſq; vrbs electā
iuuentutem armatam miſit poſt eos, & p-
ſecuti ſunt eos in ore gladij,quouſq; perue
7 nirent ad extremitatem finium ſuorū. ¶Re-
liqui autem qui erant in Bethulia, ingreſſi
ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam quā fu-
gientes Aſſyrij reliquerant,abſtulerunt, &
8 onuſtati ſunt valde ¶ Hi verò qui victores
C reuerſi ſunt ad Bethuliam,omnia quę erāt
illorū abſtulerunt ſecum,ita vt nō eſſet nu
merus in pecoribus,& iumētis, & vniuerſis
mobilibus eorū, vt à minimo vſq; ad ma-
ximum omnes diuites fierent de prædatio-
9 nibus eorū. ¶Ioachin aūt ſummus pontifex
de Ieruſalem,venit in Bethuliam cum vni
uerſis presbyteris ſuis, vt videret Iudith.
10 ¶Quæ cum exiſſet ad illum, benedixerūt eā
oēs vna voce dicētes: Tu gloria Ieruſalē, tu
lætitia Iſrael,tu honorificentia populi no-
11 ſtri: quia feciſti viriliter, & confortatū eſt
cor tuum,eò quod caſtitatem amaueris, &
poſt virum tuum, alterū neſcieris. Ideo &
manus Domini confortauit te, & ideò eris
12 benedicta in æternum. ¶Et dixit omnis po-
13 pulus: Fiat, fiat. ¶ Per dies autē triginta,
vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorū à populo

14 Iſraël. ¶Porrò autem vniuerſa quæ Holofer
nis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederũt
D Iudith in auro, & argento, & veſtibus, &
gẽmis,& omni ſuppellectili,& tradita ſunt
15 omnia illi à populo.¶Et omnes populi gau
debant cum mulieribus, & virginibus, &
iuuenibus, in organis, & citharis.

## CAPVT XVI.

1 TVnc cantauit canticũ hoc Do-
A mino Iudith, dicens:
2 ¶Incipite Dño in tympanis,
cantate Domino i cymbalis,
modulamini illi pſalmũ no-
uum:exultate, & inuocate nomen eius.
3 ¶Dominus conterens bella, Dominus no-
men eſt illi.
4 ¶Qui poſuit caſtra ſua in medio populi
ſui, vt eriperet nos de manu omnium ini-
micorum noſtrorum.
5 ¶Venit Aſſur ex montibus ab aquilone in *Sup. 2. b. 11.*
multitudine fortitudinis ſuæ: cuius multi-
tudo obturauit torrentes, & equi eorum
cooperuerunt valles.
6 ¶Dixit ſe incẽſurũ fines meos, & iuuenes
meos occiſurum gladio, infantes meos da-
re in prædam,& virgines in captiuitatem.
7 ¶Dñs aũt omnipotens nocuit eũ, & tradi-
dit eũ in manus fœminæ,& confodit eũ. *confudit*
8 ¶Non enim cecidit potens eorũ à iuueni- *14. Supr. 10. d. 17.*
bus,nec filij Titan percuſſerunt eũ, nec excel
B ſi gigãtes impoſuerunt ſe illi:ſed Iudith fi
lia Merari in ſpecie faciei ſuæ diſſoluit eũ.
9 ¶Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, &
induit ſe veſtimento lætitiæ in exultatio-
ne filiorum Iſraël.
10 ¶Vnxit faciem ſuam vnguento, & colliga-
uit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolã no-
uam ad decipiendum illum.
11 ¶Sandalia eius rapuerunt oculos eius: pul-
chritudo eius captiuã fecit animam eius,
amputauit pugione ceruicem eius.
12 ¶Horruerunt Perſæ conſtantiam eius, &
Medi audaciam eius.
13 ¶Tunc vlulauerũt caſtra Aſſyriorũ quãdo
apparuerunt humiles mei,areſcẽtes in ſiti.
14 ¶Filij puellarum compunxerunt eos, & ſi
cut pueros fugientes occiderunt eos, perie-
runt in prælio à facie Domini Dei mei.
15 ¶Hymnum cantemus Domino, hymnum
C nouum cantemus Deo noſtro.
16 ¶Adonai Dñe, magnus es tu, & præclarus
in virtute tua, & quẽ ſuperare nemo põt.
17 ¶Tibi ſeruiat omnis creatura tua: ¶ qa di- *Gen. 1. e. 14.*
xiſti,& facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuũ, &
creata ſunt, & non eſt qui reſiſtat voci tuæ. *Pſal. 32. b. 9.*
18 ¶Mõtes à fundamẽtis mouebunt cũ aquis,
petræ ſicut cera liqueſcent ante faciẽ tuã.
19 ¶Qui autem timent te,magni erunt apud
te per omnia.
20 ¶Væ genti inſurgenti ſuper genus meum:
Dominus enim omnipotens vindicabit in
eis,in die iudicij viſitabit illos.
21 ¶Dabit enim ignẽ & vermes in carnes eo
rũ,vt vrant & ſentiant vſq; in ſempiternũ.
22 ¶Et factũ eſt poſt hæc,oĩs populus poſt vi-
ctoriã venit in Ieruſalem adorare Dñm: &
mox vt purificati ſunt, obtulerũt oẽs holo-
23 cauſta,& vota,& repromiſſiones ſuas. ¶Por
rò Iudith vniuerſa vaſa bellica Holofernis,
q̃ dedit illi populus, & conopœũ quod ip-
D ſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in a- *13.*
24 nathema obliuionis. ¶Erat aũt populus iu-
cundus ſecundũ faciẽ ſanctorũ, & per tres
menſes gaudiũ huius victoriæ celebratum
25 eſt cũ Iudith. ¶Poſt dies aũt illos vnuſquiſq;
rediit in domũ ſuã, & Iudith magna facta
eſt in Bethulia, & præclarior erat vniuerſæ
26 terræ Iſraël.¶Erat ẽt virtuti caſtitas adiun-
cta,ita vt non cognoſceret virũ oĩbus die-
bus vitæ ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſ-
27 ſes vir eius.¶Erat aũt diebus feſtis procedẽs
28 cum magna gloria.¶Manſit aũt in domo vi
ri ſui annos centum quinque, & dimiſit
Abram ſuam liberam,& defuncta eſt ac ſe
29 pulta cum viro ſuo in Bethulia.¶Luxitque
30 illã omnis populus diebus ſeptem. ¶In om
ni autem ſpacio vitæ eius non fuit qui per- *Gen. 30. b. 10.*
turbaret Iſraël, & poſt mortem eius annis
31 multis. ¶Dies autem victoriæ huius feſtiui-
tatis,ab Hebræis in numero ſanctorum die
rum accipitur, ¶ & colitur à Iudæis ex illo
tempore vſque in præſentem diem.

# LIBER ESTHER.

## HIERONYMI IN LIBRVM ESTHER,

### PRÆFATIO.

*LIBRVM Eſther varijs trãſlatoribus cõſtat eſſe vitiatum: quem ego de archiuis Hebræorum releuans, verbum è verbo expreſſius tranſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriam paſſus eſt, vel qui iniuriam fecit. Vos autem ò Paula, & Euſtochium, quoniam, tantùm bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite, vt poſſitis agnoſcere, me nihil, etiam aug-*

*mentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo habetur, hiſtoriam Hebraicam Latinæ Linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominũ, nec vituperationes expaueſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus diſſipat oſſa eorum qui hominibus placere deſiderant: & ſecundum Apoſtolum, qui eiuſmodi ſunt, ſerui Chriſti eſſe non poſſunt.* Gal. 1. b. 10. *Rurſum in libro Eſther alphabetum ex minio vſque ad Teth literam fecimus diuerſis in locis, volentes ſcilicet ſeptuaginta Interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.*

## CAPVT PRIMVM.

1 IN diebus Aſſueri qui regna
A uit ab India vſque Æthio-
piam ſuper centum vigin-
2 ti ſeptem prouincias: ¶quã
do ſedit in ſolio regni ſui,
Suſan ciuitas regni ei⁹ exor
3 dium fuit. ¶ Tertio igitur anno imperij ſui
fecit grande conuiuium cunctis principi-
bus, & pueris ſuis, fortiſſimis Perſarum, &
Medorum inclytis, & præfectis prouincia-
4 rum coram ſe, ¶ vt oſtenderet diuitias glo-
riæ regni ſui, ac magnitudinem, atque ia-
ctantiam potentiæ ſuæ, multo tempore, cẽ
5 tum videlicet & octoginta diebus. ¶Cumq;
implerentur dies conuiuij, inuitauit omnẽ
populum qui inuentus eſt in Suſan, à ma-
ximo vſq; ad minimum: & iuſſit ſeptem
diebus conuiuium præparari in veſtibulo
horti, & nemoris, quod regio cultu & ma-
6 nu conſitum erat. ¶Et pendebant ex omni
B parte tentoria aërei coloris, & carbaſini ac
hyacinthini, ſuſtẽtata funib⁹ byſſinis, atq;
purpureis, qui eburneis circulis inſerti e-
rãt, & columnis marmoreis fulciebantur.
Lectuli quoque aurei & argentei ſup pauĩ-
mentũ ſmaragdino, & pario ſtratũ lapide,
diſpoſiti erãt: quod mira varietate pictura
7 decorabat. ¶Bibebant aũt qui inuitati erãt,
aureis poculis, & alijs atq; alijs vaſis cibi
inferebantur. Vinũ quoq;, vt magnificẽtia
8 regia dignũ erat, ¶ abundans & præcipuum
ponebatur. Nec erat qui nolẽtes cogeret ad
bibendum: ſed ſicut rex ſtatuerat, ꝓponẽs
menſis ſingulos de principibus ſuis, vt ſu-
9 meret vnuſquiſq; quod vellet. ¶Vaſthi quo
que regina fecit conuiuiũ fęminarũ in pa-
latio, vbi rex Aſſuerus manere cõſueuerat.
10 ¶Itaq; die ſeptimo, cũ rex eſſet hilarior, &
poſt nimiã potationẽ incaluiſſet mero, præ
C cepit Mauman, & Bazatha, & Harbona, &
Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Char-
chas, ſeptẽ eunuchis qui in conſpectu eius
11 miniſtrabant, ¶vt introducerent reginã Va-
ſthi corã rege, poſito ſuper caput eius diade
mate, vt oſtenderet cunctis populis & prin-
cipibus pulchritudinẽ illius: erat enim pul
12 chra valde. ¶Quæ renuit, & ad regis impe-
rium, quod per eunuchos mandauerat, ve-
nire contempſit. Vnde iratus rex, & nimio
13 furore ſuccenſus, ¶interrogauit ſapientes q
ex more regio ſemper ei aderant, & illorũ
faciebat cuncta conſilio, ſciẽtium leges, ac
14 iura maiorum: ¶ (erant aũt primi & proxi-
mi, Charſena, & Sethar, & Admatha, &
Tharſis, & Mares, & Marſana, & Mamu-
chan, ſeptem duces Perſarum, atq; Medo-
rum qui videbant faciẽ regis, & primi poſt
15 eum reſidere ſoliti erãt) ¶ cui ſententiæ Va-
ſthi regina ſubiaceret, quæ Aſſueri regis im
periũ, quod per eunuchos mandauerat face
16 re noluiſſet. ¶Rñditq; Mamuchan, audiente
rege, atq; principibus: Non ſolùm regẽ læ-
ſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos, &
principes qui ſunt in cunctis prouincijs re-
17 gis Aſſueri. ¶ Egredietur enim ſermo regi-
D næ ad oẽs mulieres, vt contemnant viros
ſuos, & dicant: Rex Aſſuerus iuſſit vt regina
18 Vaſthi intraret ad eũ, & illa noluit. ¶ Atq;
hoc exẽplo oẽs principũ coniuges Perſarũ
atq; Medorũ paruipẽdent imperia marito-
19 rũ, vnde regis iuſta eſt indignatio. ¶ *Si tibi *Et 6.
placet, egrediatur edictũ à facie tua, & ſcri
batur iuxta legẽ Perſarũ atq; Medorũ, quã
p̃teriri illicitũ eſt, vt nequaq̃ vltrà Vaſthi
ingrediatur ad regẽ, ſed regnũ illius, altera
20 quæ melior eſt illa, accipiat. ¶Et hoc in om
ne (quod latiſſimum eſt) prouinciarum tua
rum diuulgetur imperium: & cunctæ vxo-
res tã maiorum q̃ minorum, deferant mari
21 tis ſuis honorẽ. ¶Placuit conſilium eius re-
gi, & principibus: fecitq; rex iuxta conſiliũ
22 Mamuchan: ¶& miſit epiſtolas ad vniuer-
ſas prouincias regni ſui, vt quæq; gens au-
dire & legere poterat, diuerſis linguis & lite
ris, eſſe viros principes ac maiores in domi-
bus ſuis, & hoc p cũctos populos diuulgari.

## CAPVT II.

1 HIs ita geſtis, poſtq̃ regis Aſſue-
A ri indignatio deferbuerat, re-
cordatus eſt Vaſthi, & quę feciſ
2 ſet, vel quę paſſa eſſet: ¶dixerũt
que pueri regis, ac miniſtri e-
ius: Quærantur regi puellæ virgines ac ſpe-
3 cioſæ, & mittantur qui conſiderent p vni-
uerſas prouincias puellas ſpecioſas & virgi
nes: & adducant eas ad ciuitatem Suſan, &
tradant eas in domũ fœminarũ ſub manu
Egei eunuchi, q eſt prępoſitus & cuſtos mu
lierũ regiarũ: & accipiant mundũ mulie-
4 brẽ, & cætera ad vſus neceſſaria. ¶Et q̃cunq;
inter oẽs oculis regis placuerit, ipſa regnet
pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita vt ſug

geſſerant,

*Inf. 11.a. 2.*
5 geſſerant, iuſſit fieri. ¶ Erat vir Iudæus in
Suſan ciuitate, vocabulo Mardochęus, fili⁹
Iair, filij Semei, filij Cis de ſtirpe Iemini,
*4. Re. 24 d. 15.*
6 ¶qui tranſlatus fuerat de Ieruſalem eo tpe
quo Ieconiam regem Iuda Nabuchodono-
*Inf. 11.a. 4.*
7 ſor rex Babylonis tranſtulerat, ¶q̃ fuit nutri
tius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quę altero nomi
ne vocabatur Eſther: & vtrunque parẽtem
amiſerat: pulchra nimis, & decora facie.
Mortuisq; pr̃e eius ac mr̃e, Mardochæus ſi-
8 bi eam adoptauit in filiã. ¶ Cumq; percre-
B buiſſet regis imperiũ, & iuxta mandatũ il-
lius multæ pulchræ virgines adducerenť Su
ſan, & Egeo traderenť eunucho: Eſther quo
que ĩter cęteras puellas ei tradita eſt, vt ſer
9 uareť in numero fęminarum. ¶Quę placuit
ei, & inuenit grãm in cõſpectu illius. Et prę
cepit eunucho vt accelerarct mũdũ mulie-
brẽ, & traderet ei partes ſuas, & ſeptẽ puel
las ſpecioſiſſimas de domo regis, & tã ipsã
q̃ pediſſequas eius ornaret atque excoleret.
10 ¶Quæ noluit indicare ei populũ, & patriã
ſuã: Mardochęus.n. p̃ceperat ei, vt de hac re
11 oĩno reticeret. ¶ qui deambulabat quotidie
ante veſtibulũ dom⁹ in qua electę virgines
ſeruabanť, curã agẽs ſalutis Eſther, & ſcire
12 volẽs qd ei accideret. ¶Cùm aũt veniſſet tp̃s
ſingularũ per ordinẽ puellarũ, vt intrarent
ad regẽ, expletis oĩbus quæ ad cultũ mulie-
brẽ pertinebant, menſis duodecimus verte
C bať: ita dũtaxat, vt ſex menſibus oleo vnge-
renť myrtino, & alijs ſex quibuſdã pigmen
13 tis & aromatibus vterenť. ¶Ingredientesq;
ad regẽ, quicquid poſtulaſſent ad ornatum
pertinens, accipiebãt: & vt eis placuerat cõ
poſitę, de triclinio fęminarũ ad regis cubi-
14 culũ tranſibãt, ¶Et quæ intrauerat veſpere;
egrediebať manè, atq; inde in ſecũdas ædes
** deduce-batur. 6.*
*deducebanť, quæ ſub manu Suſagazi eu-
nuchi erãt, qui cõcubinis regis præſidebat:
nec habebat poteſtatẽ ad regẽ vltrà redeun
di, niſi voluiſſet rex, & eam venire iuſſiſſet
15 ex nomine. ¶Euoluto aũt tp̃e per ordinem,
inſtabat dies quo Eſther filia Abiaıl fratris
Mardochæi, quam ſibi adoptauerat in filiã,
deberet intrare ad regem. Quę non quęſiuit
muliebrem cultum, ſed quæcunque voluit
Egeus eunuchus cuſtos virginum, hæc ei ad
ornatum dedit. Erat enim formoſa valde,
& incredibili pulchritudine, omniũ oculis
16 gratioſa & amabilis videbatur. ¶ Ducta eſt
itaq; ad cubiculum regis Aſſueri menſe de
cimo, qui vocatur Teberh, ſeptimo anno re
17 gni eius. ¶Et adamauit eam rex plus quàm
omnes mulieres, habuitq; gratiã & miſeri-
cordiam corã eo ſuper omnes mulieres, &
poſuit diadema regni in capite eius, fecitq;
18 eam regnare in loco Vaſthi. ¶ Et iuſſit con-
uiuium præparari permagnificum cunctis
D principibus, & ſeruis ſuis pro cõiunctione,
& nuptijs Eſther. Et dedit requiem vniuer
ſis prouincijs, ac dona largitus eſt iuxta ma
19 gnificentiam principalem. ¶Cumq; & ſe-
cũdò quærerentur virgines, & congrega-
rẽtur, Mardochæus manebat ad ianuam re-
20 gis. ¶Needum prodiderat Eſther patriam,
& populum ſuum, iuxta mandatum eius.
Quidquid enim ille p̃cipiebat, obſeruabat
Eſther: & ita cũcta faciebat, vt eo tempore
21 ſolita erat, quo eam paruulã nutriebat. ¶Eo *Inf. 12.a. 1.*
igitur tẽpore quo Mardochæus ad regis ia-
nuã morabať, irati ſunt Bagathã & Thares
duo eunuchi regis, qui ianitores erant, & in
primo palatij limine p̃ſidebant, voluerũtq;
22 inſurgere in regem, & occidere eum. ¶Quod
Mardochæum non latuit: ſtatimq; nuncia-
uit reginæ Eſther, & illa regi ex noĩe Mar-
23 dochæi, qui ad ſe rem detulerat. ¶Quęſitum
eſt, & inuentum: & appẽſus eſt vterq; eorũ **Et iuſsit*
in patibulo.* Mãdatumque eſt hiſtorijs, & *rex, vt in*
annalibus traditum coram rege. *libro me-*
*moriali*
*ſcribere-*
*tur, vt pro*
*vita ſua*
*aliquid re-*
*pẽſaretur.*

## CAPVT III.

1 POſt hæc rex Aſſuerus exaltauit
A Aman filium Amadathi, qui
erat de ſtirpe Agag: & poſuit
ſoliũ eius ſuper omnes princi
2 pes quos habebat. ¶Cunctiq; *Inf. 16.b. 10.*
ſerui regis qui in foribus palatij verſabanť,
flectebant genua, & adorabant Aman: ſic
enim præceperat ois imperator: ſolus Mar-
dochæus non flectebat genu, neque ado-
3 rabat eum. ¶Cui dixerunt pueri regis qui
ad fores palatij præſidebant: Cur præter
cæteros non obſeruas mandatum regis?
4 ¶Cumque hoc crebriùs dicerent, & ille
nollet audire, nunciauerunt Aman, ſcire
cupientes vtrum perſeueraret in ſentẽtia:
5 dixerat enim eis ſe eſſe Iudæum. ¶ Quod
B cùm audiſſet Aman, & experimento pro-
baſſet quòd Mardochæus non flecteret ſibi
6 genu, nec ſe adoraret, iratus eſt valde, ¶& p
nihilo duxit in vnum Mardochæum mitte-
re manus ſuas. Audierat enim q̧ eſſet gen-
tis Iudææ, magisq; voluit omnem Iudęorũ,
qui erãt in regno Aſſueri, perdere nationẽ.
7 ¶mẽſe primo (cuius vocabulum eſt Niſan)
anno duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt
ſors in vrnã, quæ Hebraicè dr̃ Phur, coram
Aman, quo die & quo menſe gens Iudęorũ
deberet interfici: & exiuit menſis duodeci-
8 m⁹ q̃ vocať Adar. ¶Dixitq; Amã regi Aſſue-
ro: Eſt popul⁹ p oẽs prouincias regni tui di
ſperſus, & a ſe mutuò ſeparatus, nouis vtẽs
legibus & ceremonijs, inſuper & regis ſcita
contemnens. Et optimè noſti, quòd non ex
pediat regno tuo vt inſoleſcat per licentiã.
9 ſi tibi placet, decerne vt pereat, & decem
C millia talentorum appendam arcarijs gazę
10 tuæ. ¶ Tulit ergo rex annulũ quo vtẽbatur,
de manu ſua, & dedit eũ Aman filio Ama-
dathi de progenie Agag, hoſti Iudæorum.
11 ¶dixitq; ad eũ: Argẽtũ qđ tu polliceris, tuũ
12 ſit, de populo* age quod tibi placet. ¶ Vo- **aut. 5.*

catique

teri amici: Iube parari excelſam trabē, ha-
bētem altitudinis quinquaginta cubitos:
& dic manè regi, vt appendatur ſuper eam
Mardochæus: & ſic ibis cum rege lætus ad
conuiuium. *Placuit ei conſilium, & iuſſit
excelſam præparari crucem. * placuitque 10.



CAPVT VI.

1 NOctem illam duxit rex inſom-
A nem, iuſſitq́: ſibi afferri hiſto-
rias & annales priorum tem-
porum. Quæ cùm illo præſen
2 te legerentur, ¶ ventum eſt ad
illū locum, vbi ſcriptū erat, quō nunciaſſet
Mardochęus inſidias Bagathā & Thares eu
nuchorum, regē Aſſuerum iugulare cupien
3 tiū. ¶Quod cùm audiſſet rex, ait: Quid pro
hac fide honoris ac præmij Mardochæus cō
ſecutus eſt? Dixerunt ei ſerui illius ac mini
4 ſtri: Nihil oīno mercedis accepit. ¶Statimq́;
B rex: Quis eſt, inquit, in atrio? Aman quippe
interius atrium domus regiæ intrauerat, vt
ſuggereret regi, & iuberet Mardocheū affi-
5 gi patibulo qđ ei fuerat præparatū. ¶Rñde
runt pueri: Aman ſtat in atrio. Dixitq́; rex:
6 Ingrediatur. ¶Cumq́; eſſet ingreſſus, ait illi:
Quid debet fieri viro, quē rex honorare de-
ſyderat? Cogitans autē in corde ſuo Aman,
& reputans, ꝙ nullū alium rex, niſi ſe, vel-
7 let honorare, ¶reſpondit: Homo quē rex ho
8 norare cupit, ¶debet indui veſtibꝰ regijs: &
C imponi ſuper equū, qui de ſella regis eſt, &
9 accipere regiū diadema ſuꝑ caput ſuū, ¶ &
primus de regijs principibus ac tyrannis te
neat equū eius: & per platéam ciuitatis in-
cedens, clamet, & dicat: Sic honorabitr̃, quē-
10 cunque voluerit rex honorare. ¶ Dixitque
ei rex: Feſtina, & ſumpta ſtola & equo, fac
vt locutus es, Mardochæo Iudæo qui ſedet
ante fores palatij. Caue ne quicquā de his
11 quæ locutus es prætermittas. ¶Tulit itaque
Aman ſtolam & equum, indutumque Mar
docheum, in platéa ciuitatis, & impoſitum
D equo præcedebat, atque clamabat: Hoc ho
nore condignus eſt quēcunq; rex voluerit ho
12 norare. ¶Reuerſusq́; eſt Mardochæus ad ia-
nuā palatij: & Amā feſtinauit ire in domū
13 ſuā, lugēs & operto capite: ¶narrauitq́; Zares
vxori ſuę, & amicis oīa q̄ euenīſſēt ſibi. Cui
rñderunt ſapientes quos habebat in conſi-
lio, & vxor eius: Si de ſemine Iudæorū eſt
Mardochęus, ante quē cadere cępiſti, nō po
teris ei reſiſtere: ſed cades in cōſpectu eius.
14 ¶Adhuc illis loquentibus, venerunt eunu-
chi regis, & citò eum ad conuiuium quod
regina parauerat, pergere compulerunt.

CAPVT VII.

1 INtrauit itaque rex & Aman, vt
A biberent cum regina. ¶ Dixit-
2 que ei rex etiam ſecunda die,
poſtquā vino incaluerat: Quæ
eſt petitio tua Eſther, vt detur
tibi? & quid vis fieri? etiam ſi dimidiam
3 partem regni mei petieris, impetrabis. ¶Ad
quem illa reſpondit: Si inueni gratiam in
oculis tuis ò rex, & ſi tibi placet, dona mi-
hi animam meam pro qua rogo, & populū
4 meum pro quo obſecro. ¶Traditi enim ſu-
mus, ego & populus meus, vt conteramur,
B iugulemur, & pereamus. Atque vtinam in
ſeruos & famulas venderemur: eſſet tolera
bile malum, & gemens tacerem: nunc aūt
hoſtis noſter eſt, cuius crudelitas redundat
5 in regem. ¶Reſpondensq́; rex Aſſuerus, ait:
Quis eſt iſte, & cuius potentiæ, vt hæc au-
6 deat facere? ¶Dixitq́; Eſther: Hoſtis & ini-
micus noſter peſſimus iſte eſt, Amā. Quod
ille audiens, ilico obſtupuit, vultum re-
7 gis ac reginæ ferre non ſuſtinens. ¶ Rex au-
tem iratus ſurrexit, & de loco conuiuij in-
C trauit in hortum arboribus conſitū. Aman

quoque

quoq; ſurrexit, vt rogaret Eſther reginam
pro anima ſua. Intellexit enim à rege ſibi
8 paratum malum ¶ Qui cùm reuerſus eſſet
de horto nemoribus conſito, & intraſſet cō
uiuij locum, reperit Aman ſuper lectulum
corruiſſe, in quo iacebat Eſther & ait: Etiā
reginam vult opprimere, me præſente, in
domo mea. Necdum verbum de ore regis
exierat, & ſtatim operuerunt faciem eius.
9 ¶Dixitq; Harbona, vn' de eunuchis q ſtabāt
D in miniſterio regis: En lignū qđ parauerat
Mardochæo q locutus eſt ꝓ rege, ſtat in do
mo Aman, habens altitudinis quinquaginta
cubitos. Cui dixit rex: Appendite eū in eo.
10 ¶Suſpenſus eſt itaq; Aman in patibulo qđ
parauerat Mardochæo: & regis ira quieuit.



CAPVT VIII.

1 DIe illo dedit rex Aſſuerus E-
A ſther reginæ domū Aman ad-
uerſarij Iudæorum, & Mardo
chæus ingreſſus eſt ante faciē
2 regis. ¶ Confeſſa eſt enim ei
Eſther quòd eſſet patruus ſuus. ¶ Tulitque
rex annulum quem ab Aman recipi iuſſe-
rat, & tradidit Mardochæo. Eſther aūt con-
3 ſtituit Mardochæum ſuper domū ſuā. ¶Nec
his cōtenta, ꝓcidit ad pedes regis: fleuitq;,
& locuta ad eum, orauit vt malitiā Aman
Agagitæ, & machinationes eius peſſimas,
quas excogitauerat contra Iudæos, iuberet
4 irritas fieri. ¶ At ille ex more ſceptrum au-
reum prætendit manu, quo ſignum clemē
tiæ monſtrabatur. Illaq; conſurgens ſtetit
5 ante eum, ¶& ait: Si placet regi, & ſi inueni
gratiā in oculis eius, & deprecatio mea nō
ei videtur eſſe contraria, obſecro vt nouis
epiſtolis veteres Aman literæ inſidiatoris
& hoſtis Iudæorum, quibus eos in cunctis
regis prouincijs perire pceperat, corrigant.
6 ¶Quomodo enim potero ſuſtinere necē &
7 interfectionē populi mei? ¶Rñditq; rex Aſ-
B ſuerus Eſther reginæ, & Mardochæo Iu-
dæo: Domum Aman conceſſi Eſther: & ip-
ſum iuſſi affigi cruci, quia auſus eſt ma-
8 num mittere in Iudæos. ¶ Sc ibite ergo Iu-
dæis, ſicut vobis placet, ex regis nomine ſi-
gnantes literas annulo meo. Hæc enim cō-
ſuetudo erat, vt epiſtolis q̄ ex regis nomine
mittebantur, & illius annulo ſignatæ erāt,
9 nemo auderet contradicere. ¶Accitisq; ſcri
bis & librarijs regis (erat autē tempus ter-
tij menſis, qui appellatur Siban) viceſima
& tertia die illius ſcriptæ ſunt epiſtolæ, vt
Mardochæus voluerat ad Iudæos, & ad prī
cipes, procuratoresq;, & iudices, qui cētum
vigintiſeptē prouincijs ab India vſq; ad Æ
C thiopiā pſidebant: ꝓuinciæ atq; ꝓuinciæ,
populo & populo iuxta linguas & literas
ſuas, & Iudæis, prout legere poterāt, & au-
10 dire. ¶Ipſæq; epiſtolæ q̄ ex regis noīe mitte
bantur, annulo ipſius obſignatæ ſunt &
miſſæ per veredarios: qui per omnes ꝓuin
cias diſcurrentes, veteres literas nouis nū-
11 cijs puenirent. ¶Quibus imperauit rex, vt
conuenirent Iudæos per ſingulas ciuitates,
& in vnum præciperent cōgregari, vt ſtarēt
pro animabus ſuis, & omnes inimicos ſuos
cum coniugibus ac liberis, & vniuerſis do-
12 mibus interficerent atq; delerent. ¶Et con-
ſtituta eſt per omnes prouincias vna vltio-
nis dies, ideſt, tertiadecima menſis duodeci
13 mi Adar. ¶Summaq; epiſtolę hæc fuit, vt in
D omnibus terris ac populis, qui regis Aſſue-
ri ſubiacebant imperio, notum fieret para-
tos eſſe Iudæos ad capiendā vindictā de ho-
14 ſtibus ſuis. ¶Egreſſiq; ſunt veredarij celeres
nuncia perferentes, & edictum regis pepē-
15 dit in Suſan. ¶Mardochæus autem de pala-
tio, & de conſpectu regis egrediens, fulge-
bat veſtibus regijs, hyacinthinis videlicet

& ęrinis,

& ęrinis coronam auream portans in capi-
te, & amictus ſerico pallio atq; purpureo.
Omniſq; ciuitas exultauit, atq; lætata eſt.
16 ¶ Iudæis aũt noua lux oriri viſa eſt, gaudiũ,
17 honor, & tripudium. ¶ Apud omnes popu-
los, vrbes, atque prouincias, quocunque re-
gis præcepta veniebãt, mira exultatio, æpu
læ atque conuiuia, & feſtus dies: intantum
vt plures alterius gentis & ſectæ eorum re-
ligioni & ceremonijs iungerentur. Grandis
enim cũctos Iudaici nõis terror inuaſerat.

## CAPVT IX

1 IGitur duodecimi mẽſis quem
A Adar vocari antè iã diximus,
tertiadecima die quando cun
ctis Iudæis interfectio paraba
tur, & hoſtes eorum inhiabãt
ſanguini, verſa vice Iudæi ſuperiores eſſe cę
2 perunt, & ſe de aduerſarijs vindicare. ¶ Con
gregatiq; ſunt per ſingulas ciuitates, & op-
pida & loca, vt extenderent manum cõtra
inimicos, & perſecutores ſuos. Nullusque
auſus eſt reſiſtere, eò q omnes populos ma
* penetrarat. 4. gnitudinis eorum formido * penetraret.
3 ¶ Nam & prouinciarum iudices, & duces, &
procuratores, omniſq; dignitas quæ ſingu-
lis locis ac operibus præerat, extollebant Iu
4 deos timore Mardochæi, ¶ quem principẽ
eſſe palatij, & plurimũ poſſe cognouerant.
fama quoq; nominis eius creſcebat quoti-
5 die, & p cunctorũ ora volitabat ¶ Itaq; per
B cuſſerunt Iudæi inimicos ſuos plaga ma-
gna, & occiderunt eos, reddentes eis quod
6 ſibi parauerant facere: ¶ intantum vt etiã
in Suſan quingentos viros interficerent ex-
tra decẽ filios Aman Agagitæ hoſtis Iudęo
7 rũ: quorum iſta ſunt nomina, Pharſanda-
8 tha, & Delphõ, & Eſphata, & ¶ Phoratha, &
9 Adalia, & Aridatha, & Premeſta, & Ariſai,
10 & Aridai, & Iezatha. ¶ Quos cùm occidiſ-
* tangere 6. ſent, prædas de ſubſtãtijs eorum * agere no-
11 luerunt. ¶ Statimq; numerus eorũ qui occiſi
12 erant in Suſan, ad regẽ relatus eſt. ¶ Qui di-
xit reginæ: In vrbe Suſan interfecerunt Iu
dæi quingentos viros, & alios decem filios
Aman: quantam putas eos exercere cædem
in vniuerſis prouincijs? Quid vltrà poſtu-
13 las, & quid vis vt fieri iubeam? ¶ Cui illa re-
ſpondit: Si regi placet, detur poteſtas Iu-
C dæis. vt ſicut fecerunt hodie in Suſan, ſic, &
cras faciant, & decem filij Aman in patibu
14 lis ſuſpendantur. ¶ Præcepitq; rex vt ita fie-
ret. Statimq; in Suſan pependit edictum,
15 & decem filij Aman ſuſpenſi ſunt. Cõgre-
gatis Iudæis quartadecima die mẽſis Adar,
interfecti ſunt in Suſan trecẽti viri: nec eo-
16 rũ ab illis direpta ſubſtãtia eſt. ¶ Sed & per
oẽs prouincias, quæ ditioni regis ſubiacebãt,
pro animabus ſuis ſteterunt Iudæi, interfe-
ctis hoſtibus ac perſecutoribus ſuis: intan-
tũ vt ſeptuagintaquinque millia occiſorũ
implerentur, & nullus de ſubſtantijs eorũ
17 quicquam contingeret. ¶ Dies autẽ tertiuſ-
decimus menſis Adar vnus apud omnes in
D terfectionis fuit, & quartadecima die cęde-
re deſierunt. Quem conſtituerunt eſſe ſolẽ-
nem, vt in eo omni tempore deinceps vaca
18 rent epulis, gaudio, atq; conuiuijs. ¶ At hi
qui in vrbe Suſan cædem exercuerant, ter-
tiodecimo & quartodecimo die eiuſdẽ mẽ
ſis in cæde verſati ſunt: quintodecimo au-
tem die percutere deſierunt. ¶ Et idcirco eũ
dem diem conſtituerunt ſolennem epula-
19 rum atq; lætitiæ. ¶ Hi verò Iudæi qui in op
pidis non muratis ac villis morabantur,
quartumdecimum diem menſis Adar cõui
uiorum & gaudij decreuerunt, ita vt exul-
tent in eo, & mittant ſibi mutuò partes e-
20 pularum & ciborũ. ¶ Scripſit itaq; Mardo-
E chæus omnia hæc, & literis cõprehẽſa mi-
ſit ad Iudæos qui in omnibus regis prouin-
cijs morabantur, tã in vicino poſitis quàm
21 procul, ¶ vt quartadecimam & quintamde-
cimam diem menſis Adar pro feſtis ſuſci-
perent, & reuertente ſemper anno ſolenni
22 celebrarent honore: ¶ quia in ipſis diebus
ſe vlti ſunt Iudæi de inimicis ſuis, & luctus
atque triſtitia in hilaritatem gaudiumque
conuerſi ſunt: eſſentq; dies iſti epularum
atque lætitiæ, & mitterent ſibi inuicem ci
borũ partes, & pauperibus munuſcula lar-
23 girentur. ¶ Suſceperuntque Iudæi in ſolen-
nem ritum cũcta quæ eo tempore facere cę
perant, & quæ Mardochæus literis faciẽda
24 mandauerat. ¶ Aman enim, filius Amada-
thi, ſtirpis Agag, hoſtis & aduerſarius Iu-
dæorum, cogitauit contra eos malum, vt oc
cideret illos, atque deleret: & miſit phur, | Sup. 3.
25 quod noſtra lingua vertitur in ſortem. ¶ Et b. 7.
poſtea ingreſſa eſt Eſther ad regẽ, obſecrãs;
vt conatus eius, literis regis irriti fierent: &
F malum quod contra Iudæos cogitauerat,
reuerteretur in caput eius. Denique & ip-
26 ſum & filios eius affixerunt cruci: ¶ atq; ex
illo tempore dies iſti appellati ſunt Phu-
rim, id eſt, Sortium: eo quòd phur, id eſt;
ſors in vrnam miſſa fuerit. Et cuncta quæ
geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt, libri huius volu
27 mine continentur: ¶ quæque ſuſtinuerũt,
& quæ deinceps immutata ſunt, ſuſcepe-
runt Iudæi ſuper ſe & ſemen ſuum, & ſu-
per cunctos qui religioni eorum voluerunt
copulari, vt nulli liceat duos hos dies abſq;
ſolẽnitate trãſigere: quos ſcriptura teſtatur
& * cætera expetunt tempora annis ſibi iu- * certa 7.
28 giter ſuccedẽtibus. ¶ Iſti ſunt dies, quos nul-
G la vnquam delebit obliuio: & per ſingulas
generationes cunctæ in toto orbe prouin-
ciæ celebrabunt; nec eſt vlla ciuitas in qua
dies Phurim, ideſt, ſortium, non obſeruen-
tur à Iudæis, & ab eorum progenie, quæ his
29 ceremonijs obligata eſt. ¶ Scripſerunt que
Eſther regina filia Abihail, & Mardochęus
Iudęus etiam ſecundam epiſtolam, vt om-

ni ſtudio dies iſta ſolennis ſanciretur in
poſterum: & miſerunt ad omnes Iudæos,
qui in centum vigintiſeptem prouincijs
regis Aſſueri verſabantur, vt haberent pa-
cem, & iuſciperent veritatem, obſeruátes
dies ſortium, & ſuo tempore cum gaudio
celebrarent: ſicut conſtituerát Mardochęus
& Eſther, & illi obſeruanda ſuſceperunt à
ſe, & à ſemine ſuo ieiunia, & clamores, &
Sortium dies. & omnia quæ libri huius,
qui vocatur Eſther, hiſtoria continentur.

CAPVT X.

1 REx verò Aſſuerus omnē ter-
A ram, & cunctas maris inſu-
2 las fecit tributarias: cuius for
titudo & imperium, & digni-
tas atq; ſublimitas, qua exal
tauit Mardochæum, ſcripta ſunt in libris
3 Medorum atque Perſarum: & quomodo
Mardochæus Iudaici generis, ſecundus à re
ge Aſſuero fuerit, & magnus apud Iudæos,
& acceptabilis plebi fratrum ſuorū, quæ-
B rens bona populo ſuo, & loquens ea quæ
4 ad pacem ſeminis ſui pertinerent. Dixitq;
5 Mardochęus: A Deo facta ſunt iſta. Recor-
datus ſum ſomnij quod viderā, hæc eadem
ſignificātis, nec eorum quicquā irritū fuit.
6 Paruus fons qui creuit in fluuium, & in
lucem ſolemque conuerſus eſt, & in aquas
plurimas redundauit: Eſther eſt, quam rex
accepit vxorem, & voluit eſſe reginam.
7 Duo autem dracones: ego ſum, & Aman.
8 Gentes quę conuenerunt: hi ſunt qui co-
9 nati ſunt delere nomen Iudæorum. Gens
C aūt mea, Iſraël eſt, quæ clamauit ad Domi
num, & ſaluū fecit Dominus populū ſuū:
liberauitq; nos ab omnibus malis, & fecit
10 ſigna magna atq; portenta inter gētes: &
duas ſortes eſſe p̄cepit: vnā populi Dei, &
11 alteram cunctarū gentiū. Venitq; vtraque
D ſors in ſtatutum ex illo iam tempore diem
12 coram Deo vniuerſis gentibus: & recorda-
tus eſt Dominus populi ſui, ac miſertus eſt
13 hæreditatis ſuæ. Et obſeruabuntur dies iſti
in menſe Adar, quartadecima & quintade-
cima die eiuſdē mentis, cū omni ſtudio, &
gaudio in vnū cętū populi cōgregati, in cū-
ctas deinceps generationes populi Iſrael.

CAPVT XI.

1 ANno quarto regnantibus Pto-
A lemæo & Cleopatra, attule-
runt Doſithæus, qui ſe ſacer-
dotem, & Leuitici generis fe-
rebat, & Ptolemęus filius eius
hanc epiſtolā phurim, quā dixerunt inter-
pretatum eſſe Lyſimachum Ptolem.ri filiū
2 in Ieruſalē. Anno ſecundo regnante Arta-
B xerxe maximo, prima die menſis Niſan, vi-
dit ſomnium Mardochæus, filius Iairi, filij
3 Semei, filij Cis de tribu Ben-iamin: ho-
mo Iudæus, qui habitabat in vrbe Suſis, vir
4 magnus, & inter primos aulæ regiæ. Erat
autem de eo numero captiuorum, quos trā
ſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis Sup. 2. a. 6.
5 de Ieruſalē cū Iechonia rege Iuda: & hoc
C eius ſomnium fuit. Apparuerat voces, & tu
multus, & tonitrua, & terremotus, & con-
6 turbatio ſuper terrā: & ecce duo dracones
7 magni, paratiq; contra ſe in prælium. Ad
quorum clamorem cunctæ concitatæ ſunt
nationes, vt pugnarēt contra Gentem iuſto
8 rum Fuitq; dies illa tenebrarum & diſcri
minis, tribulationis, & anguſtiæ, & ingens
9 formido ſuper terram. Conturbataque eſt
gens iuſtorum timentium mala ſua, & præ
10 parata ad mortē. Clamaueruntq; ad Deū:
D & illis vociferantibus, fons paruus creuit
in fluuiū maximū, & in aquas plurimas re
11 dundauit. Lux & ſol ortus eſt, & humiles
exaltati ſunt, & deuorauerunt inclytos.
12 Quod cum vidiſſet Mardochæus, & ſurre-
xiſſet de ſtratu, cogitabat quid Deus facere
vellet: & fixum habebat in animo, ſcire cu-
piens quid ſignificaret ſomnium.

CAPVT XII.

1 MOrabatur autē eo tempore in Supr. 2. d. 21. & 6. a. 2.
A aula regis cū Bagatha & Tha-
ra, eunuchis regis, qui ianito-
2 res erant palatij. Cumq; in-
tellexiſſet cogitationes eorū,
B & curas diligentius peruidiſſet, didicit ꝙ
conarentur in regē Artaxerxem manus mit
3 tere: & nunciauit ſuper eo regi. Qui de-
vtroq; habita quæſtione, confeſſos iuſſit du
4 ci ad mortem. Rex autem quod geſtum
C erat, ſcripſit in commentarijs: ſed & Mar-
5 dochæus rei memoriā literis tradidit. Præ-
cepitq; ei rex, vt in aula palatij moraretur,
6 datis ei pro delatione muneribus. Aman
verò filius Amadathi Bugæus erat glorio-
D ſiſſimus coram rege, & voluit nocere Mar-
dochæo, & populo eius pro duobus eunu-
chis regis, qui fuerant interfecti.
Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPVT XIII.

1 REx Maximus Artaxerxes ab
A India vſq; Æthiopiam, cen-
tum viginti ſeptē prouincia-
rum principibus & ducibus,
qui eius imperio ſubiecti ſūt,
2 ſalutem. Cum plurimis gentibus impera-
rem, & vniuerſum orbem meæ ditioni ſub
iugaſſem, volui nequaquam abuti potētiæ
magnitudine, ſed clementia & lenitate gu-
bernare ſubiectos: vt abſq; vllo terrore vi-
tā ſilentio tranſigentes, optata cūctis mor
3 talibus pace fruerentur. Quærente aūt me
à conſiliarijs meis, quomodo poſſet hoc im
pleri: vnus qui ſapientia & fide cæteros p̄-
cellebat, & erat poſt regē ſecundus, Aman
4 nomine, indicauit mihi in toto orbe terra
rū populū eſſe diſperſum, qui nouis vtere-
legibus, & cōtra omniū Gentium conſue-
tudinē faciens, Regum iuſſa contemneret,

& vni-

& vniuerſarum concordiam nationũ ſua
5 diſſenſione violaret. Quod cùm didiciſſe-
B mus, videntes vnam gentem rebellẽ aduer
ſus omne hominum genus peruerſis vti le-
gibus, noſtriſq; iuſſionibus contraire, & tur
bare ſubiectarum nobis prouinciarũ pacẽ,
6 atq; concordiam: iuſſimus, vt quoſcunque
Aman, qui omnibus prouincijs prępoſitus
eſt, & ſecundus à rege, & quẽ patris loco co
limus, mõſtrauerit: cum coniugibus ac libe
ris deleantur ab inimicis ſuis, nulluſq; eo-
rum miſereatur quartadecima die duodeci
7 mi menſis Adar, anni præſentis: vt nefarij
homines vno die ad inferos deſcendentes,
C reddant imperio noſtro pacem, quã turba-
8 uerant. Mardochæus autem deprecatus eſt
Dominum memor omnium operum eius,
9 & dixit: Domine, Domine rex omnipotẽs,
in ditione enim tua cuncta ſunt poſita: &
non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi
10 decreueris ſaluare Iſraël. Tu feciſti cœ-
lum & terram, & quicquid cœli ambitu cõ
11 tinetur. Dominus omnium es, nec eſt qui
12 reſiſtat maieſtati tuæ. Cuncta noſti, & ſcis
quia non pro ſuperbia & contumelia, &
aliqua glorię cupiditate fecerim hoc, vt nõ
13 adorarem Aman ſuperbiſſimum. (Libẽter
D enim pro ſalute Iſrael etiam veſtigia pedũ
14 eius deoſculari paratus eſſem:) ſed timui
ne honorem Dei mei transferrẽ ad hoĩem:
& ne quenquam adorarem excepto Deo
15 meo. Et nunc Dñe rex, Deus Abraham, mi
ſerere populi tui, quia volunt nos inimici
noſtri perdere, & hæreditatem tuã delere.
16 Ne deſpicias partem tuam quam redemi
17 ſti tibi de Ægypto. Exaudi deprecationem
meam, & propitius eſto ſorti & funiculo
tuo, & cõuerte luctum noſtrum in gaudiũ,
vt viuẽtes laudemus nomen tuũ Domine,
18 & ne claudas ora te canentium. Omnis
quoq; Iſrael pari mente, & obſecratione,
clamauit ad Dominum, eo quòd eis certa
mors impenderet.

## CAPVT XIIII.

1 Eſther quoq; regina cõfugit ad
A Dominum, pauẽs periculum
2 quod imminebat. Cumque
depoſuiſſet veſtes regias, fleti-
bus & luctui apta indumenta
ſuſcepit, & pro vnguentis varijs cinere &
ſtercore impleuit caput, & corpꝰ ſuũ humi
liauit ieiunijs: oĩaque loca in quibus antea
lætari conſueuerat, criniũ laceratione com
3 pleuit. Et deprecabatur Dominum Deum
Iſraël, dicens: Domine mi, qui rex noſter
es ſolus, adiuua me ſolitariam, & cuius p̃-
4 ter te nullus eſt auxiliator alius. Periculũ
5 meum in manibus meis eſt. Audiui à pa-
tre meo, ꝙ tu Domine tuliſſes Iſraël de cũ-
ctis Gentibus, & patres noſtros ex omnibꝰ
retro maioribus ſuis, vt poſſideres hæredita
B tem ſempiternã, feciſtiq; eis ſicut locutus
6 es. Peccauimus in conſpectu tuo, & ideir-
co tradidiſti nos in manus inimicorum no
7 ſtrorum: coluimus enim deos eorum. Iu-
8 ſtus es Domine. Et nunc non eis ſufficit,
ꝙ duriſſima nos opprimunt ſeruitute: ſed
robur manuum ſuarum, idolorum potẽtiæ
9 deputantes, volunt tua mutare promiſſa,
& delere hæreditatem tuã, & claudere ora
laudantium te, atque extinguere gloriam
10 templi & altaris tui, vt aperiant ora Gen-
tium, & laudẽt idolorum fortitudinem, &
prędicent carnalem regem in ſempiternũ.
11 Ne tradas Domine ſceptrum tuũ his qui
C non ſunt, ne rideant ad ruinam noſtram:
ſed conuerte conſilium eorũ ſuper eos, &
12 eũ qui in nos cœpit ſæuire, diſperde. Me-
mento Domine, & oſtende te nobis in tem
pore tribulationis noſtræ, & da mihi fidu-
ciam Dñe rex deorũ & vniuerſæ poteſtatis.
13 Tribue ſermonem cõpoſitum in ore meo
in conſpectu leonis, & transfer cor illius in
odium hoſtis noſtri, vt & ipſe pereat, & cę-
14 teri qui ei conſentiunt. Nos autem libera
in manu tua, & adiuua me, nullũ aliud au-
xilium habentem, niſi te Domine, qui ha-
15 bes omnium ſcientiam, & noſti quia ode
rim gloriam iniquorum, & deteſter cubile
16 incircunciſorum, & omnis alienigenæ. Tu
ſcis neceſſitatem meam ꝙ abominer ſignũ
ſuperbiæ & gloriæ meæ, quod eſt ſuper ca-
put meum in diebus oſtentationis meæ, &
deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ,
& non portem in diebus ſilentij mei, & ꝙ
17 non comederim in menſa Aman, nec mihi
placuerit conuiuium Regis, & non bibe-
18 rim vinum libaminum: & nunquam læta
ta ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum
vſque in præſentẽ diem, niſi in te Domine
19 Deus Abraham. Deus fortis ſuper omnes,
exaudi vocem eorum qui nullam aliam
ſpẽ habent, & libera nos de manu iniquo-
rum, & erue me à timore meo.

## CAPVT XV.

1 Et mandauit ei (haud dubium
A quin Eſther Mardochæus) vt
ingrederetur ad regem, & ro-
garet pro populo ſuo & pro
2 patria ſua. Memorare (inq̃t)
dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita
ſis in manu mea, quia Aman ſecundus à re
3 ge locutus eſt contra nos in mortem: & tu
inuoca Dominum, & loquere regi pro no-
4 bis, & libera nos de morte. Die autem ter-
tio depoſuit veſtimenta ornatus ſui, & cir-
5 cundata eſt gloria ſua. Cumq; regio fulge-
ret habitu, & inuocaſſet omniũ rectorem
& ſaluatorem Deum, aſſumpſit duas famu
6 las: & ſuper vnam quidem innitebatur,
B quaſi prę delicijs, & nimia teneritudine cor
7 pus ſuum ferre non ſuſtinens: altera autẽ
famularum ſequebatur dominã, defluẽtia
8 in humum indumẽta ſuſtentans. Ipſa aũt

roſeo colore vultũ perfuſa, & gratis ac ni-
tentibus oculis triſtẽ celabat animũ, & ni-
9 mio timore contractum. ❡Ingreſſa igiť cun-
cta per ordinẽ oſtia, ſtetit contra regẽ vbi il
le reſidebat ſuper ſolium regni ſui, indutus
veſtibus regijs, auroq; fulgens, & prætioſis
10 lapidibus: eratq; terribilis aſpectu. ❡Cumq;
C eleuaſſet faciem, & ardentibus oculis furo-
rem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in
pallorẽ colore mutato, laſſum ſuper ancillu
11 lã reclinauit caput. ❡conuertitq; Deus ſpiri
tũ regis in manſuetudinẽ, & feſtinus ac me
tuens exiliuit de ſolio: & ſuſtentans eam vl
nis ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blan
12 diebať. ❡Quid habes Eſther? Ego ſum frater
13 tuus, noli metuere. ❡Non morieris: nõ.n.ꝑ
14 te, ſed pro oĩbꝰ hęc lex cõſtituta eſt. ❡Accede
15 igiť, & tange ſceptrũ. ❡Cumq; illa reticeret,
D tulit aureã virgã, & poſuit ſuper collũ eius, Gen. 3. b.
& oſculatus eſt eã, & ait: Cur mihi nõ loq-
16 ris? ❡Quæ rñdit: Vidi te dñe quaſi angelum . Re. 19. . 27.
Dei, & conturbatũ eſt cor meum præ timo-
17 re gloriæ tuæ. ❡Valde.n.mirabilis es dñe, &
18 facies tua plena eſt gratiarum. ❡Cumque
loqueretur, rurſus corruit, & penè exanima
19 ta eſt. ❡Rex autem turbabatur, & omnes mi
niſtri eius conſolabantur eam.

## CAPVT XVI.

Su. 11. a. 2
1 A REx magnus Artaxerxes, ab In-
dia vſq; Aethiopiam centũ vi-
ginti ſeptem prouinciarũ du-
cibus ac principibus, qui nr̃æ
iuſſioni obediunt, ſalutem di-
2 cit. ❡Multi bonitate principũ & honore qui
in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiã:
3 ❡& non ſolùm ſubiectos regibus nituntť op-
primere, ſed datam ſibi gloriã non ferẽtes,
in ipſos qui dederunt, moliuntur inſidias.
4 ❡Nec cõtenti ſunt gratias non agere benefi
cijs, & humanitatis in ſe iura violare: ſed
Dei quoq; cuncta cernẽtis arbitrantť ſe poſ
5 ſe fugere ſententiam. ❡Et in tantũ veſaniæ
proruperũt, vt eos qui credita ſibi officia di
ligenter obſeruant, & ita cuncta agunt, vt
oĩum laude digni ſint, mendaciorũ *cunicu *funiculis 6.
6 lis conentť ſubuertere, ❡dum aures principũ
ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes,
7 callida fraude decipiunt. ❡Quæ res, & ex ve-
B teribus probatť hiſtorijs, & ex his quæ gerũ-
tur quotidie, qũo malis quorũdã ſuggeſtio-
8 nibus regũ ſtudia deprauentť. ❡Vnde proui-
9 dendum eſt paci oĩum prouinciarum. ❡Nec
putare debetis, ſi diuerſa iubeamus, ex ani-
mi noſtri venire leuitate: ſed pro qualitate
& neceſſitate temporũ, vt reipublicę poſcit
10 vtilitas, ferre ſñiam. ❡Et vt manifeſtiùs qđ Su. 3. a. 1
dicimus intelligatis: Amã filius Amadathi,
& animo & gente Macedo, alienusq; à Per
ſarum ſanguine, & pietatem nr̃am ſua cru
delitate cõmaculans, peregrinus à nobis ſu
11 ſceptus eſt: ❡& tantã in ſe expertus humani
tatẽ, vt pr̃ nr̃ vocaretť, & adoraretť ab oĩbus,
12 poſt regem ſecundus: ❡qui in tm̃ arrogãtiæ
tumorem ſublatus eſt, vt regno priuare nos
13 niteretť & ſpiritu. ❡Nã Mardocheum, cuius
C fide & beneficijs viuimus, & conſortem re
gni nr̃i Eſther cum oĩ gente ſua, nouis qui-
buſdam atq; inauditis machinis expetiuit
14 in mortem: ❡hoc cogitãs, vt illis interfectis,
inſidiaretť noſtræ ſolitudini, & regnum Per
15 ſarum transferret in Macedonas. ❡Nos aũt
à peſſimo mortaliũ Iudæos neci deſtinatos
in nulla penitus culpa reperimus: ſed econ
16 trario, iuſtis vtẽtes legibus, ❡& filios Altiſſi
mi & maximi, ſemperq; viuẽtis Dei, cuius
beneficio & patribus nr̃is, & nobis regnum
17 eſt traditum, & vſq; hodie cuſtodiť. ❡Vnde
eas literas quas ſub nomine noſtro ille di-
18 rexerat, ſciatis eſſe irritas. ❡Pro quo ſcelere
ante portas huius vrbis, id eſt Suſan, & ipſe
qui machinatus eſt, & oĩs cognatio eius, pẽ
det in patibulis: non nobis, ſed Deo redden
19 te ei quod meruit. ❡Hoc aũt edictum quod
D nunc mittimus, in cunctis vrbibus propona
20 tur: vt liceat Iudæis vti legibus ſuis. ❡Quibꝰ
debetis eſſe adminiculo, vt eos qui ſe ad ne
cem eorum parauerant, poſſint interficere
tertiadecima die menſis duodecimi, qui vo
21 catur Adar: ❡hanc enim diem Deus omni-
potens, mœroris & luctus eis vertit in gau-
22 diũ. ❡Vnde & vos inter cæteros feſtos dies,
hanc habetote diem, & celebrate eam cum
omni lætitia, vt & in poſterum cognoſca-
23 tur, ❡omnes qui fideliter Perſis obediunt,
dignam pro fide recipere mercedem: qui
autem inſidiantur regno eorum, perire pro
24 ſcelere. ❡Omnis autem prouincia & ciuitas
quæ noluerit ſolennitatis huius eſſe parti-
ceps, gladio & igne pereat: & ſic deleatur,
vt non ſolùm hominibus, ſed etiam beſtijs
inuia ſit in ſempiternum, pro exemplo cõ-
temptus, & inobedientiæ.

*Libri Eſther Finis.*

# LIBER IOB.

## HIERONYMI IN LIBRVM IOB PRÆFATIO.

COGOR per ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariorũ reſpondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehenſionem ſeptuaginta Interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos, Aquila, Symmachus & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum è ſenſu, vel ex vtroque commiſtum, & media temperatum genus tranſlationis expreſſerint: & omnia veteris inſtrumentis volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meã cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt vt quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdã erraſſe fateantur, præcipuè in Iob: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterùm apud Latinos ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè aut octingenti verſus deſunt, vt decurtatus & laceratus, corroſuſque liber fœditatem ſui publicè legentibus præbeat. Hæc autẽ tranſlatio nullum de veteribus ſequitur interpretem, ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul vtrunque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant eſchimatiſmenos, dũ, qui aliud loquitur, aliud agit, vt ſi velis anguillã vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quantò fortiùs preſſeris, tantò citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redimiſſe nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, neſcio. hoc vnum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram. A principio itaq; voluminis, vſque ad verba Iob, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porrò à verbis Iob, in quibus ait: Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt: Conceptus eſt homo: vſque ad eum locum vbi ante finem voluminis ſcriptum eſt: Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere, hexametri verſus ſunt, dactylo ſpondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earundem ſyllabarũ, ſed eorundẽ temporũ. Interdũ quoque rythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis, quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu uſque ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quòd ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, uel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè ſcripturarũ cantica comprehendi, legat Philonem, Ioſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere cõprobabit. Audiant quapropter canes mei idcirco me in hoc uolumine laboraſſe, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, ſed vt ea quæ in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certè ſcriptorum uitio deprauata, manifeſtiora, noſtra interpretatione fierent, qui et Hebræum ſermonem ex parte didicimus, & in Latinis penè ab ipſis cunabulis inter Grammaticos & Rhetores & Philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos poſt Septuaginta editionem, iam Chriſti euangelio coruſcante, Iudæus Aquila & Symmachus, ac Theodotio Iudaizantes hæretici ſunt recepti, qui multa myſteria Saluatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in exaplis habentur apud Eccleſias, & explanantur ab eccleſiaſticis uiris: quantò magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & uexillum crucis in mea fronte portans (cuius ſtudium fuit omiſſa repetere, deprauata corrigere, & ſacramenta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone) uel à faſtidioſis, uel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui uolunt ueteres libros uel in membranis purpureis auro argentoque deſcriptos, uel uncialibus (ut uulgo aiunt) literis onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & nõ tam pulchros codices quàm emẽdatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos in Latinũ meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſque quod uult: & ſtudioſum me magis quàm maleuolum probet.

### Alia eiuſdem Præfatio.

SI aut fiſcellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore uultus mei comederem panem, & uentris opus ſolicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta ſententiam Saluatoris uolo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum uoluminum uiam ſentibus uirgultiſque purgare, error mihi geminus infigitur: corrector uitiorum, falſarius uocor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim ueuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque uitia placeant: dũ magis pulchros habere uolunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ò fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis ſporteliſque, munuſculis monachorum, ſpi-

*ritalia hæc & manſura dona ſuſcipite, ac B. Iob, qui adhuc apud Latinos iacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatũque gaudete. Quo enim poſt probationẽ atque victoriã, duplicia ſunt ei vniuerſa reddita: ita ego in lingua noſtra, (vt audacter loquar) feci eũ habere quæ amiſerat. Igitur & vos vnũquemque lectorẽ ſolita præfatione commoneo, & in principijs librorum eadem ſemper annectens, rogo, vt vbicunque ſemper præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubiecta ſunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò vbi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. Necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant vt ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex ocio meo Eccleſijs Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negocio.*

## Argumentum in Librum Iob.

*IN terra quidem habitaſſe Iob Huſitidi, in finibus Idumææ & Arabiæ fertur: & erat ei antea nomen Iobab. Et accepit vxorẽ Arabiſſam: & genuit filium quem vocauit Ennon. Erat autem ipſe ſiiius quidem Zara, de Eſau filijs filius: de matre vero Boſra, ita vt ſit quintus ab Abraham. Et hi ſunt reges qui regnauerunt in Edom, in qua & ipſe regnauit. Sed primus in ea regnauit Bela filius Beor: & nomen ciuitatis eius Dennaba. Poſt hunc autem Bela, Iobab, qui vocatur Iob. Poſt Iob autem Huſam, qui erat dux ex Themanorũ regione. Et poſt illum regnauit Adad filius Badad, qui excidit Madian in campo Moab: & nomẽ ciuitatis eius Auith. Porrò liber Iob patientiam & reliquas virtutes ipſius commendat, diſputationem quoque Iob cũ amicis habitam continet, qui licet ad conſolandũ veniſſent, iniurioſi tamen & contumelioſi in Iob fuerunt. Nam audiẽtes quòd Iob in grauiſſima afflictione cõſtitutus, malediceret diei natiuitatis ſuæ, ſe quoque innocentẽ à Deo tam acerbè affligi aſſereret, ipſum arguũt impatientiæ, arrogantiæ, blaſphemiæ multorũque aliorũ criminũ: propter quæ contendunt ipſum à Deo meritò afflictũ, cùm Deus (vt impiè volebãt) hic tantũ malos flagellet: ideoque vt Iob ſe ob ſua peccata à Deo affligi agnoſcat, & ab illis reſipiſcens ad Deũ ſe conuertat, iuſtitiæ quoque diuinæ humiliter ſe ſubijciat, multis rationibus exhortantur. Dei potentiã, ſapientiã, iuſtitiã, & bonitatẽ, aſſiduè ad hæc commendantes: item quòd Deus in præſenti vita tantũ malis mala, & bonis bona diſpenſet, quamobrem Iob reſipiſcenti liberationem à flagellis, & bona quæque promittunt. At Iob ſuã conſtanter tuetur iuſtitiã, & in præſenti vita vniuerſa æquè euenire iuſto & impio: ſed verã iuſtorum retributionem poſt hanc vitam eſſe expectandam aſſerit, nempe futuram reſurrectionem. Tum demum ipſius Iob à Deo correptionem, & reſtitutam fœlicitatem, amicos quoque per ipſius orationem Deo reconciliatos, hic liber explicat.*



## CAPVT PRIMVM.

1 VIR ERAT in terra Hus, noĩe
A Iob: & erat vir ille ſimplex &
rectus, ac timens Deũ, & recedẽs à malo:
2 ¶Natique ſunt ei
3 ſeptẽ filij, & tres filiæ. ¶Et fuit
poſſeſſio ei* ſeptẽ millia ouiũ, & tria millia
camelorũ, quingẽta quoq; iuga boũ, & quingentæ aſinæ, ac familia multa nimis: eratq;
4 vir ille magnus inter oẽs oriẽtales. ¶Et ibãt
filij ei*, & faciebãt cõuiuiũ ꝑ domos, vnuſquiſq; ĩ die ſuo. Et mittẽtes vocabant tres
ſorores ſuas, vt comederent, & biberent cũ
5 eis. ¶Cumq́ue in orbem tranſiſſent dies cõ-
B uiuij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat

illos: conſurgenſq; diluculo offerebat holo
cauſta p ſingulos. Dicebat. n. Ne fortè pec-
cauerint filij mei, & benedixerint Deo in
cordibus ſuis. Sic faciebat Iob cunctis die-
6 bus. ¶Quadã aũt die cũ veniſſent filij Dei,
vt aſſiſterent corã Dño, affuit inter eos etiã
7 Satan. ¶Cui dixit Dñs: Vnde venis? Qui re-
ſpondens ait: Circuiui terrã, & perambula-
8 ui eã. ¶Dixitq; Dñs ad eũ: Nũquid cõſyde-
raſti ſeruũ meũ Iob, ꝙ non ſit ei ſimilis in
terra, homo ſimplex, & rect⁹, ac timẽs Deũ,
9 & recedens à malo? ¶Cui rñdens Satan ait:
10 Nunquid Iob fruſtrà timet Deũ? ¶ Nónne
tu vallaſti eũ, ac domũ eius, vniuerſamque
ſubſtantiam eius per circuitũ: operibus ma
nuum eius benedixiſti, & poſſeſſio eius cre-
11 uit in terra? ¶ Sed extende paululũ manum
C tuã, & tange cuncta quæ poſſidet: niſi *in fa
12 ciem * benedixerit tibi. ¶Dixit ergo Dñs ad
Satan: Ecce vniuerſa quæ habet in manu
tua ſunt; tm̃ in eum ne extẽdas manũ tuã.
13 Egreſſuſq; eſt Satan à facie Domini. ¶Cùm
aũt quadam die filij & filię eius comederẽt
& biberẽt vinũ in domo fratris ſui primo-
14 geniti, nũcius venit ad Iob, qui diceret: Bo-
nes arabant, & aſinæ paſcebant̃ iuxta eos:
15 ¶& irruerunt Sabæi, tuleruntq; omnia, &
pueros percuſſerunt gladio: & euaſi ego ſo-
16 lus, vt nũciarẽ tibi. ¶Cũq; adhuc ille loque
retur venit alter, & dixit: ignis Dei cecidit
è cęlo, & tactas oues puerosq; cõſumpſit:
17 & effugi ego ſolus, vt nũciarẽ tibi. ¶ Sed &
illo adhuc loquente, venit alius, & dixit:
Chaldæi fecerũt tres turmas, & inuaſerũt
camelos, & tulerũt eos, necnõ & pueros ꝑ-
cuſſerunt gladio: & ego fugi ſolus, vt nũcia
18 rẽ tibi. ¶Adhuc loquebat̃ ille, & ecce alius
D intrauit, & dixit: Filijs tuis & filiabus veſcẽ
tibus & bibẽtibus vinum in domo fratris
19 ſui primogeniti, ¶repẽtè ventus vehemens
irruit à regione deſerti, & cõcuſſit quatuor
angulos domus, q̃ corruẽs oppreſſit liberos
tuos, & mortui ſunt: & effugi ego ſolus, vt
20 nũciarẽ tibi. ¶ Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit*
veſtimẽta ſua: & tonſo capite corruens in
21 in terrã, adorauit, & dixit: ‖¶Nudus egreſſus
ſum de vtero matris meæ, & nudus reuer-
tar illuc. Dñs dedit, Dñs abſtulit: –ſicut dño
placuit, ita factũ eſt: ſit nomẽ dñi Bñdictũ.
22 ¶In oibus his nõ peccauit Iob –labijs ſuis:
neq; ſtultum quid contra Deũ locutus eſt.

## CAPVT II.

1 FActum eſt aũt cùm quadã die
A veniſſent filij Dei, & ſtarẽt co
ram Dño, veniſſet quoq; Satã
inter eos, & ſtaret in cõ ſpectu
2 eius, ¶vt diceret Dñs ad Satã?
Vnde venis? Qui rñdens, ait: Circuiui terrã,
3 & perambulaui eã. ¶Et dixit Dñs ad Satan:
Nunquid cõſyderaſti ſeruũ meum Iob, ꝙ
nõ ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rect⁹
ac timens Deũ, & recedẽs à malo, & adhuc
retinens innocẽtiam? Tu aũt cõmouiſti me
4 aduerſus eũ, vt affligerẽ eũ fruſtrà. ¶Cui re-
B ſpondẽs Satan, ait: Pellẽ pro pelle, & cũcta
5 quæ habet homo, dabit ꝓ anima ſua: ¶alio
qn mitte manũ tuã, & tange os eius & car-
nẽ, & tũc videbis ꝙ *in faciẽ bñdicat tibi. *in facie tua 1.
6 ¶Dixit ergo Dñs ad Satan: Ecce, ĩ manu tua
7 eſt, veruntamẽ aĩam illius ſerua. ¶Egreſſus
C igitur Satan à facie Dñi, ꝑcuſſit Iob vlcere
peſſimo, à plãta pedis vſq; ad verticẽ eius,
8 ¶q teſta ſaniẽ radebat ſedẽs in ſterqlinio.
9 ¶Dixit aũt illi vxor ſua: Adhuc tu ꝑmanes ĩ
10 ſimplicitate tua? Bñdic Deo & morere. ¶Qui Tob. 2. d.
ait ad illã: Quaſi vna đ ſtultis –mulieribus 22.
locuta es. ſi bona ſuſcepimus de manu Dei, –1.
mala quare nõ ſuſcipiamus? In oib⁹ his nõ Sup. 1. d.
11 peccauit Iob labijs ſuis. ¶ Igit̃ audiẽtes tres 22.
amici Iob oẽ malũ qđ accidiſſet ei, venerũt
ſinguli de loco ſuo, Eliphaz Themanites, &
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites.
Condixerãt. n. vt pariter veniẽtes viſitarẽt
12 eũ, & cõſolarẽt̃. ¶Cũq; eleuaſſent ꝓcul o-
D culos ſuos, nõ cognouerunt eũ, & exclamã-
tes plorauerũt, ſciſſiſq; veſtibus ſparſerunt
13 puluerẽ ſup caput ſuũ in cęlũ. ¶ Et ſederũt
cũ eo in terra ſeptẽ diebus, & ſeptem nocti
bus, & nemo loquebatur ei verbum: vide-
bant enim dolorem eſſe vehementem.

## CAPVT III.

1 POſt hæc aperuit Iob os ſuũ, &
A maledixit diei ſuo, ¶& locu-
2 tus eſt: ‖¶Pereat dies ĩ qua na ‖Ier. 20.
3 tus ſum, & nox in qua dictũ d.14.
eſt: Conceptus eſt homo.
4 Dies ille vertatur in tenebras: nõ requirat *non ſit in
eũ Deus déſup, * & nõ *illuſtretur lumine. recordatio
5 ¶Obſcurẽt eũ tenebræ & vmbra mortis: oc ne. 13.
cupet eũ caligo, & inuoluat̃ amaritudine. *Illuſtret.
6 ¶Noctem illã tenebroſus turbo poſſideat: 8.
non computetur in diebus anni, nec nume
retur in menſibus.
7 ¶Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna:
8 Maledicant ei qui maledicunt diei, qui pa
B rati ſunt ſuſcitare Leuiathan.
9 Obtenebrẽt̃ ſtellę caligine eius: expectẽt
lucẽ, & nõ videat, nec ortũ ſurgẽtis aurorę.
10 ¶Quia nõ cõcluſit oſtia ventris qui porta-
uit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.
11 ¶Quare non in vulua mortuus ſum, egreſ-
ſus ex vtero non ſtatim perij?
12 ¶Quare exceptus genibus? cur lactatus hu-
13 beribus? ¶Nunc enim dormiens ſilerem, &
ſomno meo requieſcerem.
14 ¶Cum regibus & conſulibus terræ, qui æ-
C dificant ſibi ſolitudines:
15 ¶Aut cum principibus, qui poſſident au-
rum, & replent domos ſuas argento:
16 Aut ſicut abortiuũ abſconditũ non ſubſi-
ſterẽ, vel qui concepti non viderũt lucem.
17 ¶Ibi impij ceſſauerunt à tumultu: & ibi
requieuerunt feſſi robore.
18 ¶Et –quõdam vincti pariter ſine moleſtia. –2.

19 non audierunt vocẽ exactoris. ¶ Paruus &
magnus ibi ſunt, & ſeruus liber à Dño ſuo.
20 ¶Quare miſero data eſt lux, & vita his q in
21 amaritudine aĩæ ſunt? ¶ Qui expectãt mor-
tẽ, & non venit: quaſi effodiẽtes theſaurũ.
22 ¶Gaudentq; vehementer cũ inuenerint ſe-
23 pulchrũ. ¶ Viro cuius abſcondita eſt via, &
24 circundedit eũ Deus tenebris? ¶Antequã co
medã ſuſpiro: & tanq̃ inundantes aquæ ſic
25 rugitus meus: ¶Quia timor quem timebã,
euenit mihi: & quod verebar, accidit.
26 ¶Nónne diſſimulaui? nõne ſilui? nónne qe-
ui? & venit ſuper me indignatio.

## CAPVT IIII.

1 REſpõdẽs aũt Eliphaz Themanites, di-
A xit: ¶Si cęperimus loq tibi, forſitã mo-
2 leſtè accipies, ſed cõceptum ſermonẽ tene-
3 re qs poterit? ¶Ecce docuiſti multos, & ma-
4 nus laſſas roboraſti. ¶Vacillãtes cõfirmaue-
rũt ſermones tui, & genua tremẽtia cõfor-
5 taſti. ¶Nũc aũt venit ſup te plaga, & defeci
6 ſti: tetigit te, & conturbatus es. ¶ Vbi eſt ti-
** & 7.* B mor tuus, fortitudo tua, *patiẽtia tua, & p-
7 fectio viarũ tuarũ? ¶Recordare obſecro te, qs
vnquã innocens perijt? aut qñ recti deleti
8 ſunt, ¶Quin potius vidi eos q operant iniq
9 tatẽ, & ſeminãt dolores, & metũt eos, ¶Flã-
te Deo periſſe, & ſpiritu iræ eius eſſe cõſum
10 ptos. ¶Rugitus leonis & vox leænæ, & dẽtes
11 catulorũ leonũ cõtriti ſunt. ¶Tigris perijt,
eo ꝙ nõ hẽret ꝑdam: catuli leonis diſſipati
12 ſunt. ¶Porrò ad me dictũ eſt verbũ abſcõdi
C tum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea ve-
13 nas ſuſurri eius. ¶In horrore viſionis noctur
14 næ, qñ ſolet ſopor occupare hoĩes. ¶ Pauor
tenuit me & tremor, & oĩa oſſa mea pterri
*Inf. 25. a* 15 ta ſũt. ¶Et cũ ſpũs me ꝑſente trãſiret, inhor
*4.* 16 ruerũt pili carnis meę. ¶Stetit qdã, cuius nõ
*Inf. 15. b.* D agnoſcebã vultũ, imago corã oculis meis,
*15.* 17 & vocem quaſi auræ lenis audiui. ¶Nunqd
*‖ 2. Pet. 2.* homo, Dei cõparatione iuſtificabit, aut fa-
*a. 4.* 18 ctore ſuo purior erit vir? ¶Ecce q ſeruiũt ei,
nõ ſũt ſtabiles, ‖& i angelis ſuis repit praui
19 tatem. ¶Quanto magis hi qui habitant do-
mos luteas, qui terrenum habent funda-
mentum, conſumentur velut à tinea?
20 ¶De manè vſq; ad veſperã ſuccidentur: &
quia nullus intelligit, in æternum peribũt.
21 ¶Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex
eis: morientur, & non in ſapientia.

## CAPVT V.

1 VOca ergo ſi eſt q tibi reſpondeat, & ad
A aliquem ſanctorum conuertere.
** Verſ. 4.* 2 ¶ *Virum ſtultum interficit iracundia, &
paruulum occidit inuidia.
3 ¶Ego vidi ſtultum firma radice, & maledi-
xi pulchritudini eius ſtatim.
4 ¶Longè fient filij eius à ſalute: & conterẽ-
tur in porta, & non erit qui eruat.
5 ¶Cuius meſſem famelicus comedet, & ip-
ſum rapiet armatus, & bibent ſitientes di-
uitias eius.
6 ¶ Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo
non orietur dolor.
7 ¶Homo naſcitur ad laborem, & auis ad vo-
B latum.
8 ¶ Quam ob rẽ ego deprecabor Dominum,
& ad Deum ponam eloquium meum.
9 ¶Qui facit magna & inſcrutabilia, & mira-
bilia abſque numero.
10 ¶Qui dat pluuiam ſuper faciem terrę, & ir-
rigat aquis vniuerſa.
11 ¶Qui ponit humiles in ſublime, & mœren
tes erigit ſoſpitate.
12 ¶Qui diſſipat cogitationes malignorum, ne
C poſſint implere manus eorũ qđ cœperant.
13 ¶‖Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eo- *‖ 1. Cor. 3.*
rum, & conſilium prauorum diſſipat. *d. 19.*
14 ¶Per diẽ incurrent tenebras: & quaſi in no-
cte, ſic palpabunt in meridie.
15 ¶Porrò ſaluum faciet egenũ à gladio oris *-5.*
eorum, & de manu violenti pauperem.
16 ¶Et erit egeno ſpes, iniquitas autem cõtra-
het os ſuum.
17 ¶‖Beatus homo qui corripitur à Deo: incre *‖ Iaco. 1.*
pationem ergo Domini ne reprobes. *b. 12.*
18 ¶Quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit,
& manus eius ſanabunt.
19 ¶In ſex tribulationibꝰ liberabit te, & in ſe
ptima non tanget te malum.
20 ¶In fame, eruet te de morte, & in bello, de
D manu gladij.
21 ¶A flagello linguæ abſconderis: & non ti-
mebis calamitatem cùm venerit.
22 ¶In vaſtitate & fame ridebis: & beſtias ter-
ræ non formidabis.
23 ¶ Sed cũ lapidibus regionum pactum tuũ.
& beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 ¶Et ſcies ꝙ pacẽ habeat tabernaculũ tuum,
& viſitans ſpeciem tuam, non peccabis.
25 ¶Scies quoq; qm̃ multiplex erit ſemen tuũ,
& progenies tua quaſi herba terræ.
26 ¶Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſi-
cut infertur aceruus tritici in tempore ſuo.
27 ¶Ecce, hoc vt inueſtigauimus, ita eſt: quod
auditum, mente pertracta.

## CAPVT VI.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
2 ¶Vtinã appenderent peccata mea, qui-
A bus iram merui: & calamitas quã patior,
in ſtatéra.
3 ¶ Quaſi arena maris hæc grauior *appare- ** p aparet*
ret: vnde & verba mea dolore ſunt plena. *1.*
4 ¶Quia ſagittæ Domini in me ſunt: quarum
indignatio ebibit ſpiritum meum, & terro
res Domini militant contra me.
5 ¶Nunquid rugiet onager cùm habuerit her
bam? aut mugiet bos, cũ ante præſepe ple-
num ſteterit?
6 ¶Aut poterit comedi inſulſum, qđ non eſt
ſale conditum? aut poteſt aliquis guſtare,
quod guſtatum affert mortem? *-10.*
B ‖Animæ enim eſurienti etiam amara dul *‖ Pro 27.*
cia eſſe videntur. *a. 7.*

Quæ

7 ¶Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ anguſtia, cibi mei ſunt.
8 ¶Quis det vt veniat petitio mea: & quod ex
pecto, tribuat mihi Deus.
9 ¶Et qui cępit, ipſe me conterat: ſoluat ma-
num ſuam, & ſuccidat me.
10 ¶Et hæc mihi ſit conſolatio, vt affligens me
dolore, non parcat, nec contradicam ſermo
nibus Sancti.
11 ¶Quæ eſt enim fortitudo mea, vt ſuſtineã?
aut quis finis meus, vt patienter agam?
12 ¶Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec
caro mea ænea eſt.
13 ¶Ecce non eſt auxilium mihi in me, & ne-
C ceſſarij quoque mei receſſerunt à me.
14 ¶Qui tollit ab amico ſuo miſericordiam, ti
morem Domini derelinquit.
15 ¶Fratres mei prætierierunt me, ſicut torrens
qui raptim tranſit in conuallibus.
16 ¶Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix.
17 ¶Tempore quo fuerint diſſipati, peribunt:
& vt incaluerint, ſoluentur de loco ſuo.
18 ¶Inuolutę ſunt ſemitę greſſuum eorum: am
bulabunt in vacuum, & peribunt.
19 ¶Conſiderate ſemitas Thema, itinera Saba,
& expectate pauliſper.
*ſperaue- 20 ¶Confuſi ſunt, quia *ſperaui: venerũt quo-
runt. 1. que vſque ad me, & pudore cooperti ſunt
21 ¶Nunc veniſtis: & modo videntes plagam
meam timetis.
22 ¶Nunquid dixi: Afferte mihi, & de ſubſtan
tia veſtra donate mihi.
23 ¶Vel: Liberate me de manu hoſtis, & de
D manu robuſtorum eruite me.
24 ¶Docete me, & ego tacebo: & ſi quid fortè
ignoraui, inſtruite me.
-ſ. 25 ¶Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis, cũ
è vobis nullus ſit qui poſſit arguere-me?
26 ¶Ad increpandum tantùm eloquia concin
natis, & in ventum verba profertis.
27 ¶Super pupillum irruitis, & ſubuertere niti
mini amicum veſtrum.
28 ¶Veruntamen quod cępiſtis, explete: prębe
te aurem, & videte an mentiar.
29 ¶Reſpondete obſecro abſq; contentione: &
loquentes id quod iuſtum eſt, iudicate.
30 ¶Et non inuenietis in lingua mea iniquita
tẽ, nec in faucib⁹ meis ſtultitia perſonabit.

CAPVT VII.

1 Militia eſt vita hoĩs ſup terrã: &
A ſicut dies mercenarij dies ei⁹.
2 ¶Sicut ſeruus deſiderat vm-
brã, & ſicut mercenarius præ-
ſtolatur finem operis ſui.
3 ¶Sic & ego habui menſes vacuos, & noctes
laborioſas enumeraui mihi.
4 ¶Si dormiero, dico: Quando conſurgam? &
rurſum expectabo veſperam, & replebor
doloribus vſque ad tenebras.
5 ¶Induta eſt caro mea putredine, & ſordibus
pulueris: cutis mea aruit, & contracta eſt.
6 ¶Dies mei velociùs trãſierũt, q̃ à texẽte tela
B ſuccidit, & conſumpti ſunt abſq; vlla ſpe.
7 ¶Memento, quia ventus eſt vita mea, & nõ
reuertetur oculus meus vt videat bona.
8 Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui in
me, & non ſubſiſtam.
9 ¶Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic
qui deſcenderit ad inferos non aſcendet.
10 ¶Nec reuertetur vltrà in domum ſuam, ne-
que cognoſcet eum amplius locus eius.
11 ¶Quapropter & ego non parcam ori meo,
C loquar in tribulatione ſpiritus mei: confa
bulabor cum amaritudine animæ meæ.
12 ¶Nunquid mare ego ſum, aut cetus, quia
circundediſti me carcere.
13 ¶Si dixero: Cõſolabitur me lectulus meus,
& releuabor loquens mecũ in ſtratu meo.
14 ¶Terrebis me per ſomnia, & per viſiones
horrore concuties.
15 ¶Quam ob rem elegit ſuſpendium anima
mea, & mortem oſſa mea.
16 ¶Deſperaui, nequaquam vltrà iam viuam:
D parce mihi, nihil enim ſunt dies mei.
17 ¶Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut
quid apponis erga eum cor tuum?
18 ¶Viſitas eũ diluculo, & ſubitò probas illũ.
19 ¶Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis
me vt glutiam ſaliuam meam?
20 ¶Peccaui, quid faciam tibi ò cuſtos homi-
num? quare poſuiſti me contrarium tibi, &
factus ſum mihimetipſi grauis?
21 ¶Cur nõ tollis peccatũ meũ, & quare nõ au
fers iniquitatẽ meã? ecce nunc in puluere dor
miã: & ſi manè me quæſieris, non ſubſiſtã.

CAPVT VIII.

1 RESpondens autẽ Baldad Suhites, dixit:
A ¶Vſquequo loquêris, talia, & ſpiritus
2 multiplex ſermonis oris tui.
3 ¶Nunquid Deus ſupplantat iudicium? aut
Omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt.
4 ¶Etiam ſi filij tui peccauerunt ei, & dimiſit
eos in manu iniquitatis ſuæ:
5 ¶Tu tñ ſi diluculo conſurrexeris ad Deum,
& Omnipotentem fueris deprecatus:
6 ¶Si mundus & rectus inceſſeris, ſtatim eui-
B gilabit ad te, & peccatum reddet habitacu-
lum iuſtitiæ tuæ.
7 ¶In tantum, vt ſi priora tua fuerint parua,
& nouiſſima tua multiplicentur nimis.
8 ¶Interroga enim generationem priſtinam,
& diligẽter inueſtiga patrum memoriam.
9 ¶‖(Heſterni quippe ſumus, & ignoramus, Pſ. 143. a.
quoniam ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſu- 4.
per terram.) Inf. 14. a.
10 ¶Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, & de 2.
corde ſuo proferent eloquia.
11 ¶Nunquid virere poteſt ſcirpus abſque hu-
C more? aut creſcere carectum ſine aqua?
12 ¶Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur ma-
nu, ante omnes herbas areſcit.
13 ¶Sic vię omnium qui obliuiſcuntur Deum,
& ſpes hypocritæ peribit:
14 ¶Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut

tela aranearum fiducia eius.
15 ¶Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſta-
bit: fulciet eam, & non conſurget.
16 ¶Humectus videtur antequam veniat ſol,
& in ortu ſuo germen eius egredietur.
17 ¶Super aceruum petrarum radices eius den
D ſabuntur, & inter lapides commorabitur.
18 ¶Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit
eum & dicet: Non noui te.
19 ¶Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſum de
terra alij germinentur.
20 ¶Deus nõ proijciet ſimplicem, nec porriget
manum malignis.
21 ¶Donec impleatur riſu os tuum, & labia
tua iubilo.
22 ¶Qui oderunt te, induentur confuſione: &
tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

## CAPVT IX.

1 ET reſpondens Iob, ait:
A ¶Verè ſcio ꝙ ita ſit, & quòd
2 non iuſtificetur homo compo
ſitus Deo.
3 ¶Si voluerit contendere cum
eo non poterit ei reſpõdere vnũ pro mille.
4 ¶Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis *re-
ſtitit ei, & pacem habuit.
*reſiſtit.
5 ¶Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi
quos ſubuertit in furore ſuo.
6 ¶Qui commouet terram de loco ſuo, & co-
lumnæ eius concutiuntur.
7 ¶Qui præcepit ſoli, & non oritur: & ſtellas
claudit quaſi ſub ſignaculo.
8 ¶Qui extendit cęlos ſolus, & graditur ſuper
fluctus maris.
9 ¶Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas,
& interiora Auſtri.
10 ¶Qui facit magna, & incomprehenſibilia,
B & mirabilia quorum non eſt numerus.
11 ¶Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abie
rit non intelligam*.
*eum 9.
12 ¶Si repentè interroget, quis reſpondebit ei?
vel quis dicere poteſt: Cur ita facis?
13 ¶Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, &
ſub quo curuantur qui portant orbem.
14 ¶Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeam ei,
& loquar verbis meis cum eo.
15 ¶Qui ẽt ſi habuero quippiam iuſtum, non
reſpondebo, ſed meum iudicẽ deprecabor.
16 ¶Et cùm inuocantem exaudierit me, non
credo quòd audierit vocem meam.
17 ¶In turbine enim conteret me, & multipli-
cabit vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 ¶Non cõcedit requieſcere ſpiritum meum,
& implet me amaritudinibus.
19 ¶Si fortitudo quæritur robuſtiſſimus eſt: ſi
C æquitas iudicij, nemo audet pro me teſti-
monium dicere.
20 ¶Si iuſtificare me voluero, os meum cõdem
nabit me: ſi innocentem oſtẽdero, prauum
me comprobabit.
21 ¶Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignora
bit anima mea, & tędebit me vitæ meæ.
22 ¶Vnum eſt quod locutus ſum, & innocen-
tem & impium ipſe conſumit.
23 ¶Si flagellat, occidat ſemel, & non de pęnis
innocentum rideat.
24 ¶Terra data eſt in manus impij, vultum iu
dicum eius operit. quòd ſi non ille eſt, quis
ergo eſt?
25 ¶Dies mei velociores fuerunt curſore: fuge-
runt, & non viderunt bonum.
26 ¶Pertranſierunt quaſi naues poma portan-
tes, ſicut aquila volans ad eſcam.
27 ¶Cùm dixero: Nequaquam ita loquar: com
D muto faciem meam, & dolore torqueor.
28 ¶Verebar omnia opera mea, ſciens quòd
non parceres delinquenti.
29 ¶Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtra
laboraui?
30 ¶Si locutus fuero quaſi aquis niuis, & fulſe
rint velut mundiſſimæ manus meæ:
31 ¶Tamen ſordibus intinges me, & abomina
buntur me veſtimenta mea.
32 ¶Neq; enim viro qui ſimilis mei eſt, reſpõ
debo: nec qui mecum in iudicio ex æquo
poſſit audiri.
33 ¶Non eſt qui vtrunq; valeat arguere, & po
nere manum ſuam in ambobus.
34 ¶Auferat à me virgam ſuam, & pauor eius
non me terreat.
35 ¶Loquar, & non timebo eum: neque enim
poſſum metuens reſpondere.

## CAPVT X.

1 TÆdet animam meã vitæ meæ,
A dimittam aduerſum me elo-
quium meum, loquar in ama
ritudine animæ meæ.
2 ¶Dicam Deo: Noli me cõdem
nare: indica mihi, cur me ita iudices.
3 ¶Nũquid bonum tibi videtur, ſi calumnie-
ris me, & opprimas me opus manuum tua-
rum, & conſilium impiorum adiuues.
4 ¶Nunquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut
videt homo, & tu videbis.
5 ¶Nunquid ſicut dies hominis dies tui, & an
ni tui ſicut humana ſunt tempora:
6 ¶Vt quæras iniquitatem meam, & pecca-
B tum meum ſcruteris.
7 ¶Et ſcias, quia nihil impium fecerim, cùm
ſit nemo qui de manu tua poſſit eruere.
8 ¶Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt
me totum in circuitu: & ſic repentè præci-
pitas me?
9 ¶Memento quęſo, quòd ſicut lutum feceris
me, & in puluerem reduces me.
10 ¶Nónne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut ca-
ſeum me coagulaſti?
11 ¶Pelle & carnibus veſtiſti me. * oſſibus & *& 9.
neruis compegiſti me.
12 ¶Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, &
C & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum.
13 ¶Licèt hæc celes in corde tuo, tamen ſcio
quia vniuerſorum memineris.

Si pec-

14 ¶Si peccaui, & ad horã pepercisti mihi: cur
ab iniquitate mea mũdũ me eẽ nõ pateris.
15 ¶Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi iuſtus,
non leuabo caput ſaturatus aſſlictione &
miſeria.
16 ¶Et propter ſuperbiam quaſi leænã capies
me, reuerſusq; mirabiliter me crucias.
17 ¶Inſtaura teſtes tuos contra me, & multipli
D cas iram tuam aduerſum me, & pœnæ mili
tant in me.
18 ¶Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinã cõ-
ſumptus eſſem, ne oculus me videret.
19 ¶Fuiſſem quaſi non eſſem, de vtero tranſla-
tus ad tumulum,
20 ¶Nunquid non paucitas dierum meorum
finietur breui? dimitte ergo me, vt plãgam
paululum dolorem meum.
21 ¶Antequàm vadam & non reuertar, ad ter-
rã tenebroſam, & opertam mortis caligine.
22 ¶Terram miſeriæ & tenebrarũ, vbi vmbra
mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus hor
ror inhabitans.

leæna. 2.

inhabitat. 3.

CAPVT XI.

1 REſpondens autem Sophar Na-
A amathites dixit:
2 ¶Nunquid qui multa loqui-
tur, non & audiet? aut vir ver-
boſus iuſtificabitur?
3 ¶Tibi ſoli tacebunt homines? & cũ cæteros
irriſeris, à nullo confutaberis?
4 ¶Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus: &
mundus ſum in conſpectu tuo.
5 ¶Atque vtinam Deus loqueretur tecum, &
aperiret labia tibi.
6 ¶Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & ꝙ
multiplex eſſet lex eius, & intelligeres ꝙ
multò minora exigaris ab eo, quam mere-
tur iniquitas tua.
7 ¶Forſitan veſtigia Dei comprehẽdes, & vſ-
que ad perfectum, Omnipotentẽ reperies?
8 ¶Excelſior cœlo eſt, & quid facies? profun-
dior inferno, & vnde cognoſces?
9 ¶Longior terra mẽſura eius, & latior mari.
10 ¶Si ſubuertit omnia, vel in vnum coarctaue
C rit, quis contradicet ei? *
11 ¶Ipſe enim nouit hominum vanitatem, &
videns iniquitatem nónne conſiderat?
12 ¶Vir vanus in ſuperbiã erigitur, & tanquã
pullum onagri ſe liberum natum putat.
13 ¶Tu autem firmaſti cor tuum, & expandi-
ſti ad eum manus tuas.
14 ¶Si iniquitatem quę eſt in manu tua, abſtu
leris à te, & non manſerit in tabernaculo
tuo iniuſtitia:
15 ¶Tunc leuare poteris faciem tuam abſque
D macula, & eris ſtabilis, & non timebis.
16 ¶Miſeriæ quoq; obliuiſceris, & quaſi aqua-
rum quæ præterierunt, recordaberis.
17 ¶‖ Et quaſi meridianus fulgor conſurget ti-
bi ad veſperã: & cum te conſumptum pu-
taueris, orieris, vt lucifer.
18 ¶Et habebis fiduciam propoſita tibi ſpe, &

* vel quis dicere ei poteſt, Cur ita facis?

‖ Leui. 26. a. 5.

defoſſus ſecurus dormies.
19 ¶Requieſces, & non erit qui te exterreat: &
deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 oculi aũt impiorũ deficient, & effugiũ peri
bit ab eis, & ſpes illorũ abominatio animę.

CAPVT XII.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A ¶Ergo vos eſtis ſoli homines,
2 & vobiſcũ morietur ſapiẽtia?
3 ¶Et mihi eſt cor ſicut & vobis,
nec inferior veſtri ſum: quis
enim hæc quæ noſtis ignorat?
4 Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, inuo
cabit Deum, & exaudiet eum: deridetur e-
nim iuſti ſimplicitas.
5 ¶Lampas contempta apud cogitationes di-
uitum parata ad tempus ſtatutum.
6 ¶Abundant tabernacula prædonum, & au-
dacter prouocant Deum, cum ipſe dederit
omnia in manus eorum.
7 ¶Nimirum interroga iumenta, & docebũt
B te: & volatilia cęli, & indicabunt tibi.
8 ¶Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & nar-
rabunt piſces maris.
9 ¶Quis ignorat, ꝙ oĩa hęc man⁹ Dñi fecerit.
10 ¶In cuius manu anima omnis viuentis, &
ſpiritus vniuerſæ carnis hominis?
11 ¶Nónne auris verba dijudicat, & fauces co
medentis, ſaporem?
12 ¶In antiquis eſt ſapientia, & in multo tem
pore prudentia.
13 ¶Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, ip-
ſe habet conſilium & intelligentiam.
14 ¶‖Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi in
C cluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat.
15 ¶Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur:
& ſi emiſerit eas, ſubuertent terram.
16 ¶Apud ipſum eſt fortitudo, & ſapientia: ip
ſe nouit & decipientẽ, & eum qui decipit̃.
17 ¶Adducit conſiliarios in ſtultum finem, &
iudices in ſtuporem.
18 ¶Baltheum regum diſſoluit, & præcingit fu
ne reges eorum.
19 Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates
ſupplantat.
20 ¶Commutans labium veracium, & doctri-
nam ſenum auferens.
21 ¶Effundit deſpectionem ſuper principes,
D & eos qui oppreſſi fuerant releuans.
22 ¶Qui releuat profunda de tenebris, & pro-
ducit in lucem vmbram mortis.
23 ¶Qui multiplicat gentes & perdit eas, &
ſubuerſas in integrum reſtituit.
24 ¶Qui immutat cor principũ populi terrę, &
decipit eos vt fruſtra incedãt per inuium.
25 ¶Palpabunt quaſi in tenebris, & non in lu-
ce: & errare eos faciet quaſi ebrios.

Infra. 28. a. 2.

‖Prou. 13. a. 1.

Infra. 36. a. 3.

‖Iſa. 22. f. 22. Apoca. 3. b. 7.

CAPVT XIII.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, & au
A diuit auris mea, & intellexi ſingula.
2 ¶Secundum ſcientiam veſtram, & ego no-
ui: nec inferior veſtri ſum.



B ligis quod neſciamus?
10 Et ſenes & antiqui ſunt in nobis multò
vetuſtiores quàm patres tui. (Eccl. 1 b. 8.)
11 Nunquid grande eſt vt cõſoletur te Deus?
ſed verba tua praua hoc prohibent.
12 Quid te eleuat cor tuum: & quaſi magna
cogitans, attonitos habes oculos?
13 Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, vt
proferas de ore tuo huiuſcemodi ſermones?
14 Quid eſt homo, vt immaculatus ſit, & vt
iuſtus appareat natus de muliere? (Sup. 4. d. 11.)
15 Ecce inter ſanctos eius nemo immutabi-
lis, & cœli nõ ſunt mũdi in cõſpectu eius:
16 Quãtò magis abominabilis & inutilis ho-
mo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem.
17 Oſtendam tibi, audi me: quod vidi, nar-
rabo tibi.
18 Sapientes confitentur, & non abſcondunt
C patres ſuos.
19 Quibus ſolis data eſt terra, & nõ tranſiuit
alienus per eos.
20 Cũctis diebus ſuis impius ſuperbit, & nu-
merus annorũ incertus eſt tyrrãnidis eius.
21 Sonitus terroris ſemper in auribus illius:
& cũ pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicat.
22 Non credit ꝙ reuerti poſſit de tenebris ad
lucem, circũſpectans vndique gladium.
23 Cùm ſe mouerit ad quærẽdum panem,
nouit ꝙ paratus ſit in manu eius tenebra-
rum dies.
24 Terrebit eum tribulatio, & anguſtia valla-
bit eũ, ſicut regẽ qui præparatur ad pręliũ.
25 Tetendit enim aduerſus Deum manum
ſuam, & cõtra Omnipotẽtẽ roboratus eſt.
26 Cucurrit aduerſus eũ erecto collo, & pin-
gui ceruice armatus eſt.
27 Operuit faciem eius craſſitudo, & de late-
D ribus eius aruina dependet.
28 Habitauit in ciuitatibus deſolatis, & ĩ do-
mibus deſertis, q̃ in tumulos ſunt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perſeuerabit ſubſtãtia
eius, nec mittet in terra radicem ſuam.
30 Non recedet de tenebris: ramos eius areſa-
ciet flamma, & auferetur ſpiritu oris ſui.
31 Non credet fruſtra errore deceptus, ꝙ ali-
quo precio redimendus ſit.
32 Antequàm dies eius impleantur, peribit:
& manus eius areſcent. (areſcet.)
33 Lędetur quaſi vinea, in primo flore botrus
eius, & quaſi oliua proijciens florem ſuũ.
34 Congregatio enim hypocritæ ſterilis, &
ignis deuorabit tabernacula corũ qui mu-
nera libenter accipiunt.
35 Concepit dolorem & peperit iniquita-
tem, & vterus eius præparat dolos. (Iſa. 59. b. 14. Pſal. 7. d. 15.)

## CAPVT XVI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
A Audiui frequenter talia: con-
2 ſolatores oneroſi oẽs vos eſtis.
3 Nunquid habebunt finẽ ver-
ba vẽtoſa? aut aliquid tibi mo
leſtum eſt ſi loquaris?
4 Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque
vtinam eſſet anima veſtra pro anima mea.
5 Conſolarer & ego vos ſermonibus, & mo
uerem caput meum ſuper vos.
6 Roborarem vos ore meo: & mouerem la-
B bia, quaſi parcens vobis.
7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non quie
ſcet dolor meus: & ſi tacuero, non recedet
à me.
8 Nunc autem oppreſſit me dolor meus, &
in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ teſtimonium dicunt cõtra me,
& ſuſcitatur falſiloquus aduerſus faciem
meam, contradicens mihi.
10 Collegit furorem ſuum in me, & com-
minans mihi, infremuit contra me denti-
bus ſuis: hoſtis meus terribilibus oculis
me intuitus eſt.

nõ poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.
9 ¶Spoliauit me gloria mea, & abſtulit coro-
nam de capite meo.
*arboris. 12.
10 ¶Deſtruxit me vndique & pereo, & quaſi e-
uulſæ *arbori* abſtulit ſpem meam.
11 ¶Iratus eſt contra me furor eius, & ſic me
habuit quaſi hoſtem ſuum.
12 ¶Simul venerunt latrones eius, & fecerunt
ſibi viam per me, & obſederunt in gyro ta-
bernaculum meum.
13 ¶Fratres meos longè fecit à me, & noti mei
quaſi alieni receſſerunt à me.
14 ¶Dereliquerunt me propinqui mei: & qui
me nouerant, obliti ſunt mei.
15 ¶Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, ſi-
C cut alienum habuerunt me, & quaſi pere-
grinus fui in oculis eorum.
16 ¶Seruum meum vocaui, & non reſpondit,
ore proprio deprecabor illum.
17 ¶Halitum meũ exhorruit vxor mea, & ora-
bam filios vteri mei.
18 ¶Stulti quoque deſpiciebant me, & cum ab
eis receſſiſſem, detrahebant mihi.
19 ¶Abominati ſunt me quõdã cõſiliarij mei:
*aduerſatus eſt mihi. 7.
& quẽ maximè diligebã, *auerſat* eſt me.
20 ¶Pelli meæ, conſumptis carnibus, adhæſit
os meum: & derelicta ſunt tãtummodo la-
bia circa dentes meos.
21 ¶Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem
D vos amici mei, quia manus Dñi tetigit me.
22 ¶Quare perſequimini me ſicut Deus, & car-
nibus meis ſaturamini?
23 ¶Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſermones
mei? quis mihi det, vt exarentur in libro
*certè.
24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel *certè*
ſculpantur in ſilice?
25 ¶Scio.n.ꝙ Redemptor meus viuit, & in no-
uiſſimo die de terra ſurrecturus ſum.
26 ¶Et rurſum circundabor pelle mea, & ĩ car-
*Saluatorẽ meũ 8.
ne mea videbo Deum*.
27 ¶Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei
conſpecturi ſunt, & non alius. repoſita eſt
hæc ſpes mea in ſinu meo.
28 ¶Quare ergo nunc dicitis: Perſequamur eũ,
& radicem verbi inueniamus contra eum?
*iniquitatis. 1.
29 ¶Fugite ergo à facie gladij: qm̃ vltor *iniqta-
tum* gladius eſt, & ſcitote eſſe iudicium.

## CAPVT XX.

1 RESpondens autem Sophar Naamathi-
A tes, dixit:
Sup. 12. a. 8.
2 ¶Idcirco cogitationes meę variæ ſuccedunt
ſibi, & mens in diuerſa rapitur.
3 ¶Doctrinã qua me arguis, audiã, & ſpiritus
intelligentiæ meæ reſpondebit mihi.
4 ¶Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt ho
mo ſuper terram.
5 ¶Quòd laus impiorum breuis ſit, & gaudiũ
hypocritæ ad inſtar puncti.
6 ¶Si aſcenderit vſq; ad cęlum ſuperbia eius,
& caput eius nubes tetigerit.
7 ¶Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: & q
eum viderant, dicent: Vbi eſt?
8 ¶Velut ſomnium auolans non inuenietur,
B fiet ſicut viſio nocturna.
9 ¶Oculus qui eum viderat, non videbit: ne-
que vltra intuebitur eum locus ſuus.
10 ¶Filij eius atterentur egeſtate, & manus il-
lius reddent ei dolorem ſuum.
11 ¶Oſſa eius implebuntur vitijs adoleſcentiæ
eius, & cum eo in puluere dormient.
12 ¶Cum.n. dulce fuerit in ore eius malũ, ab-
ſcondet illud ſub lingua ſua.
13 ¶Placet illi, & non derelinquet illud, & ce-
labit in gutture ſuo.
14 ¶Panis eius in vtero illius vertetur in fel
aſpidum intrinſecus.
15 ¶Diuitias quas deuorauit, euomet: & de vẽ-
C tre illius extrahet eas Deus.
16 ¶Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lin-
gua viperæ.
17 ¶Non *videat* riuulos fluminis, torrentes *videbit 4.
mellis, & butyri.
18 ¶Luet quæ fecit omnia, nec tamen cõſume-
tur: iuxta multitudinem adinuentionum
ſuarum, ſic & ſuſtinebit.
19 ¶Qm̃ confringens nudauit pauperes: domũ
rapuit, & non ædificauit eam.
20 ¶Nec eſt ſatiatus venter eius: & cũ habue-
rit quæ concupierat, poſſidere non poterit.
21 ¶Nõ remanſit de cibo eius, & propterea ni-
hil permanebit de bonis eius.
22 ¶Cum ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit:
& omnis dolor irruet ſuper eum.
23 ¶Vtinã impleat̃ vẽter eius, vt emittat in eũ
irã furoris ſui, & pluat ſuꝑ illũ bellũ ſuum.
24 ¶Fugiet arma ferrea, & irruet in arcũ æreũ.
25 ¶*Eductus* & egrediens de vagina ſua, & ful- *Gladius eductus 1.
D gurans in amaritudine ſua: vadent, & ve-
nient ſuper eum horribiles.
26 ¶Oẽs tenebræ abſconditæ ſunt in occultis
eius: deuorabit eum ignis qui non ſuccen-
ditur, affligetur relictus ĩ tabernaculo ſuo.
27 ¶Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & ter-
ra conſurget aduerſus eum.
28 ¶Apertum erit germen domus illius, detra-
hetur in die furoris Dei.
29 ¶Hæc eſt pars hominis impij à Deo: & hę-
reditas verborum eius à Domino.

## CAPVT XXI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
A ¶Audite quæſo, ſermones meos, & agi
2 te penitentiam.
3 ¶Suſtinete me, vt & ego loquar: & poſt mea,
ſi videbitur, verba, ridete.
4 ¶Nũquid cõtra hoĩem diſputatio mea eſt,
vt meritò non debeam contriſtari?
5 ¶Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperpo-
nite digitum ori veſtro.
6 ¶Et ego qñ recordatus fuero, pertimeſco, &
concutit carnem meam tremor.
7 ¶Quare ergo impij viuunt, ſubleuati ſunt, Iere. 12.
confortatiq; diuitijs? a. 1.
8 ¶Semen eorum ꝑmanet corã eis, ꝓpinquo- Haba. 1.
rum turba, & nepotum in cõſpectu eorũ? a. 3.

Domus

9 ⁋Domus eorum ſecurę ſunt & pacatę, & nõ
eſt virga Dei ſuper illos.
10 ⁋Bos eorum concepit, & nõ abhortiuit: vac
B ca peperit, & non eſt priuata fœtu ſuo.
11 ⁋Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum,
& infantes eorum exultant luſibus.
12 ⁋Tenent tympanum, & citharam, & gau-
dent ad ſonitum organi.
13 ⁋Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad
inferna deſcendunt.
14 ⁋Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & ſciẽ-
tiam viarum tuarum nolumus.
‖ Mal. 3. d. 14. 15 ⁋‖ *Quis' eſt Omnipotens, vt ſeruiamus ei?
& quid nobis prodeſt ſi orauerimus illum.
*Quid 9 16 ⁋Veruntamẽ quia non ſunt in manu eorũ
bona ſua, conſiliũ impiorũ longè ſit à me.
17 ⁋Quoties lucerna impiorum extinguetur,
C & ſuperueniet eis inundatio, & dolores di-
uidet furoris ſui.
18 ⁋Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſi-
cut fauilla quam turbo diſpergit.
19 ⁋Deus ſeruabit filijs illius dolorem patris:
& cùm reddiderit, tunc ſciet.
20 ⁋Videbũt oculi eius interfectionem ſuam,
& de furore Omnipotentis bibet.
21 ⁋Quid .n. ad eũ pertinet de domo ſua poſt
ſe, & ſi numerus mẽſium eius dimidietur.
22 ⁋Nunquid Deus docebit quiſpiam ſcien-
tiam, qui excelſos iudicat.
23 ⁋Iſte morit̃ robuſtus & ſanus, diues & fęlix.
24 ⁋Viſcera eius plena ſunt adipe, & medullis
oſſa illius irrigantur.
25 ⁋Alius verò moritur in amaritudine animę
ſuæ abſq; vllis opibus.
26 ⁋Et tamen ſimul in puluere dormient, &
D vermes operient eos.
27 ⁋Certè noui cogitationes veſtras, & ſenten-
tias contra me iniquas.
28 ⁋Dicitis enim: Vbi eſt domus principis? &
vbi tabernacula impiorum?
29 ⁋Interrogate quemlibet de viatoribus, &
hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.
30 ⁋Quia in diem perditionis ſeruatur malus,
& ad diem furoris ducetur.
31 ⁋Quis arguet coram eo viam eius? & quæ fe
cit, quis reddet illi?
32 ⁋Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie
mortuorum vigilabit.
33 ⁋Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe oẽm
hominẽ trahet, & ante ſe innumerabiles.
34 ⁋Quomodo igitur conſolamini me fruſtra,
cùm reſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit
veritati.

## CAPVT XXII.

1 REſpondens autẽ Eliphaz The
A manites, dixit: ⁋Nunquid Deo
2 poteſt comparari homo, etiã
cùm perfectæ fuerit ſcientiæ?
3 ⁋Quid prodeſt Deo ſi iuſt' fue
ris? aut quid ei confert ſi immaculata fue-
rit via tua?
*to. 8. 4 ⁋Nunquid timens * arguet te, & veniet te-
cum in iudicium.
5 ⁋Et nõ propter malitiam tuam plurimam,
& infinitas iniquitates tuas.
6 ⁋Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum ſi
B ne cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.
7 ⁋Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſub-
traxiſti panem.
8 ⁋In fortitudine brachij tui poſſidebas ter-
ram, & potentiſſimus obtinebas eam.
9 ⁋Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupil-
lorum comminuiſti.
10 ⁋Proptereà circundatus es laqueis, & con-
turbat te formido ſubita.
11 ⁋Et putabas te tenebras non viſurum,
& impetu aquarum inundantium non op
preſſum iri?
12 ⁋*An' cogitas quòd Deus excelſior cœlo ſit, *An non t.
& ſuper ſtellarum verticem ſublimetur.
13 ⁋Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quaſi
per caliginem iudicat.
14 ⁋Nubes latibulum eius, nec noſtra conſide
rat, & circa cardines cœli perambulat.
15 ⁋Nunquid ſemitam ſeculorũ cuſtodire cu-
C pis, quam calcauerunt viri iniqui.
16 ⁋Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & flu
uius ſubuertit fundamentum eorum.
17 ⁋Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & qua
ſi nihil poſſit facere Omnipotens, æſtima-
bant eum.
18 ⁋Cùm ille impleſſet domos eorum bonis:
quorum ſententia procul ſit à me.
19 ⁋‖ Videbunt iuſti & lætabuntur, & innocẽs ‖ Pſ. 106. d. 42.
ſubſannabit eos.
20 ⁋Nónne ſucciſa eſt erectio eorum, & reli-
quias eorum deuorauit ignis.
21 ⁋Acquieſce igitur ei, & habeto pacẽ, & per
hæc habebis fructus optimos.
22 ⁋Suſcipe ex ore illius legem, & pone ſermo
nes eius in corde tuo.
23 ⁋Si reuerſus fueris ad Omnipotentem, ædi-
D ficaberis, & longè facies iniquitatem à ta-
bernaculo tuo.
24 ⁋Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torren
tes aureos.
25 ⁋Eritq; Omnipotens contra hoſtes tuos, &
argentum coaceruabitur tibi.
26 ⁋Tunc ſuper Omnipotentẽ delicijs afflues,
& eleuabis ad Deum faciem tuam.
27 ⁋Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua
reddes.
28 ⁋Decernes rem, & veniet tibi, & in vijs tuis
ſplendebit lumen.
29 ⁋‖Qui enim humiliatus fuerit, erit ‖ gloria: ‖ Pro. 29. d. 23.
& qui inclinauerit oculos, ipſe ſaluabitur.
30 ⁋Saluabitur innocens, ſaluabitur autem in
munditia manuum ſuarum.

## CAPVT XXIII.

1 REſpondens autem Iob, ait:
2 ⁋Nunc quoq; in amaritudine eſt ſermo
A meus, & manus plagę meę aggrauata eſt ſu
per gemitum meum:
3 ⁋Quis mihi tribuat vt cognoſcam & in-

ueniam illū , & veniam vſq; ad ſoliū eius?
4 ¶Ponam coram eo iudicium, & os meum
replebo increpationibus.
5 ¶Vt ſciam verba quæ mihi reſpondeat, &
B intelligam quid loquatur mihi.
6 ¶ Nolo multa fortitudine cōtendat mecū,
nec magnitudinis ſuę mole me præmat.
7 ¶Proponat æquitatem contra me, & per-
ueniet ad victoriam iudicium meum.
8 ¶Si ad Orientem iero , non apparet : ſi ad
Occidentem, non intelligam eum.
9 ¶Si ad Siniſtrā,quid agam? non apprehen
C dam eum : ſi me vertam ad dexteram non
videbo illum.
10 ¶Ipſe verò ſcit viam meā, & probabit me
quaſi aurum quod per ignem tranſit.
11 ¶ Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, viam
eius cuſtodiui, & non declinaui ex ea.
12 ¶A mandatis labiorum eius non receſſi,&
in ſinu meo abſcondi verba oris eius.
13 ¶Ipſe enim ſolus eſt, & nemo auertere po
D teſt cogitationem eius:& anima eius quod
cunque voluit,hoc fecit.
14 ¶Cùmque expleuerit in me voluntatem
ſuam, & alia multa ſimilia præſtò ſunt ei:
15 ¶ Et idcirco à facie eius turbatus ſum : &
conſyderans eum , timore ſolicitor.
16 ¶Deus molliuit cor meum, & Omnipotēs
conturbauit me.
17 ¶Non enim perij propter imminentes te-
nebras , nec faciem meam operuit caligo.

## CAPVT XXIIII.

1 AB Omnipotēte non ſunt abſcō
A dita tempora: qui autē noue-
runt eum , ignorāt dies illius.
2 ¶ Alij terminos tranſtule-
runt,diripuerunt greges,& pa
uerunt eos.
3 ¶Aſinum pupillorum abegerunt, & abſtu
lerunt pro pignore bouem viduæ.
4 ¶Subuerterunt pauperum viam,& oppreſ
ſerunt pariter manſuetos terræ.
5 ¶ Alij quaſi onagri in deſerto egrediuntur
ad opus ſuum :vigilantes ad prædam,prępa
rant panem liberis.
6 ¶Agrum non ſuum demetunt: & vineam
eius, quem vi oppreſſerint, vindemiant.
7 ¶Nudos dimittunt hoīes indumēta tollē-
B tes, quibus non eſt operimentū in frigore.
8 ¶Quos imbres montium rigant:& non ha
bentes velamen, amplexantur lapides.
9 ¶Vim fecerunt deprædantes pupillos , &
vulgum pauperem ſpoliauerunt.
10 ¶Nudis-&' incedentibus abſq; veſtitu, &
eſurientibus tulerunt ſpicas:
11 ¶Inter aceruos eorum meridiati ſunt,qui
calcatis torcularibus ſitiunt.
12 ¶De ciuitatibus fecerunt viros gemere, &
anima vulneratorum clamauit,& Deus in-
ultum abire non patitur.
13 ¶Ipſi fuerunt rebelles lumini , neſcierunt
C vias eius: nec reuerſi ſunt per ſemita eius.
14 ¶Mane primo conſurgit homicida, interfi
cit egenum & pauperem: per noctem verò
erit quaſi fur.
15 ¶Oculus adulteri obſeruat caliginem, di-
cens : Non me videbit oculus : & operiet
vultum ſuum.
16 ¶ Perfodit in tenebris domos , ſicut in die
condixerunt ſibi, & ignorauerunt lucem.
17 ¶ Si ſubitò apparuerit aurora , arbitrantur
vmbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in
luce ambulant.
18 ¶ Leuis eſt ſuper faciem aquæ : maledicta
ſit pars eius in terra,nec ambulet per viam
vinearum.
19 ¶ Ad nimium calorem tranſeat ab aquis
D niuium,& vſq; ad inferos peccatum illius.
20 ¶Obliuiſcatur eius miſericordia : dulcedo
illius vermes : non ſit in recordatione, ſed
conteratur quaſi lignum infructuoſum.
21 ¶Pauit enim ſterilem, & quæ non parit,&
viduæ bene non fecit.
22 ¶Detraxit fortes in fortitudine ſua:&cùm
ſteterit non credet vitæ ſuæ.
23 ¶‖Dedit ei Deus locum pœnitentiæ,& ille ‖Apo. 2.
abutitur eo in ſuperbiam : oculi autem ſ. 21.
eius ſunt in vijs illius.
24 ¶ Eleuati ſunt ad modicum , & non ſubſi-
ſtent,& humiliabuntur ſicut omnia, & au-
ferentur , & ſicut ſummitates ſpicarum
conterentur.
25 ¶Quod ſi non eſt ita, quis me pōt arguere
eſſe mētitū,& ponere ante Deū verba mea?

## CAPVT XXV.

1 REſpondens autem Baldad Su-
A hites,dixit:
2 ¶Poteſtas & terror apud eum
eſt qui facit concordiam in
ſublimibus ſuis.
3 ¶Nunquid eſt numerus militum eius ? &
ſuper quem non *ſurget lumen illius? *fulget in
4 ¶Nunquid iuſtificari pōt homo cōparatus Sup. 4. c.
Deo,aut apparere mūdus nat⁹ de muliere? 17.
5 ¶Ecce luna etiam non ſplendet, & ſtellæ
non ſunt mundæ in conſpectu eius.
6 ¶Quantò magis homo putredo,& filius ho
minis vermis?

## CAPVT XXVI.

1 REſpondens autem Iob , dixit:
A ¶Cuius adiutor es ? nunquid
2 imbecillis?& ſuſtētas brachiū
eius qui non eſt fortis?
3 ¶Cui dediſti conſilium? forſi
tan illi qui non habet ſapientiam, & pru-
dentiam tuam oſtendiſti plurimam.
4 ¶* Quem docere voluiſti ? nónne eum qui *Aut 18
fecit ſpiramentum?
5 ¶ Ecce gigantes gemunt ſub aquis , & qui
B habitant cum eis.
6 ¶Nudus eſt infernus coram illo , & nul-
lum eſt operimentum perditioni.
7 ¶Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum,
& appendit terram ſuper nihilum.

8 ¶Qui ligat aquas in nubibus ſuis: vt non
erumpant pariter deorſum.
9 ¶Qui tenet vultum ſolij ſui, & expandit
C ſuper illud nebulam ſuam.
10 ¶Terminum circundedit aquis, vſq; dum
finiantur lux & tenebræ.
11 ¶Columnæ cœli contremiſcunt, & pauent
ad nutum eius:
12 ¶In fortitudine illius repētè maria cōgre-
D gata ſunt, & prudētia eius p̄cuſſit ſuperbū.
13 ¶Spūs ei' ornauit cęlos: & obſtetricāte ma
nu eius, eductus eſt coluber tortuoſus.
14 ¶Ecce, hęc ex parte dicta ſunt viarum eius:
& cùm vix paruam ſtillam ſermonis eius
audierimus, quis poterit tonitruum magni
tudinis illius intueri?

## CAPVT XXVII.

1 ADdidit quoq; Iob, aſſumens pa
A rabolam ſuam, & dixit:
2 ¶Viuit Deus, (qui abſtulit iu
dicium meū, & Omnipotens,
qui ad amaritudinem adduxit
animam meam.)
3 ¶Quia donec ſupereſt halitus in me, & ſpi
ritus Dei in naribus meis.
4 ¶Non loquentur labia mea iniquitatem,
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 ¶Abſit à me, vt iuſtos vos eſſe iudicem, do
nec deficiā, non recedā ab innocentia mea.
6 ¶Iuſtificationem meam quam cœpi tene-
re, non deſeram: neq; enim reprehēdit me
cor meum in omni vita mea.
7 ¶Sit vt impius, inimicus meus, & aduerſa
B rius meus quaſi iniquus.
8 ¶Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi auarè ra-
piat, & non liberet Deus animam eius?
9 Nunquid Deus audiet clamorē eius, cùm
venerit ſuper eum anguſtia?
10 ¶Aut poterit in Omnipotente delectari, &
inuocare Deum omni tempore?
11 ¶Docebo vos per manum Dei quæ Omni-
potens habeat, nec abſcondam.
12 ¶Ecce, vos omnes noſtis, & * quid ſine cau
ſa vana loquimini?
13 ¶Hæc eſt pars hominis impij apud Deum,
C & hęreditas violentorum, quam ab Omni-
potente ſuſcipient.
14 ¶Si multiplicati fuerint filij ei' in gladio
erunt: & nepotes eius nō ſaturabunť pane.
15 ¶Qui reliqui fuerint ex eo ſepelientur in
interitu, & viduę illius non plorabunt.
16 ¶Si comportauerit quaſi terram argentum,
& ſicut lutum præparauerit veſtimenta:
17 ¶Præparabit quidem: ſed iuſtus veſtietur
illis: & argentum innocens diuidet.
18 ¶Ædificauit ſicut tinea domum ſuam, &
ſicut cuſtos fecit vmbraculum.
19 ¶Diues cùm dormierit, nihil ſecum auſe
D ret: aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet.
20 ¶Apprehendet eum quaſi aqua, inopia: no
cte opprimet eum tempeſtas.
21 ¶Tollet eum ventus vrens, & auferet, & ve
lut turbo rapiet eum de loco ſuo.
22 ¶*Et mittet' ſuper eum, & non parcet: de *Emittet 14.
manu eius fugiens fugiet.
23 ¶Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibila
bit ſuper illum, intuens locum eius.

## CAPVT XXVIII.

1 HAbet argentum venarum ſua-
A rum principia: & auro locus
eſt in quo conflatur.
2 ¶Ferrum de terra tollitť: & la
pis ſolutus calore in æs vertitť.
3 ¶Tempus poſuit tenebris, & vniuerſorum
finem ipſe conſyderat: lapidem quoque ca
liginis, & vmbram mortis.
4 ¶Diuidit torrēs à populo peregrināte, eos
quos oblitus eſt pes egentis hoīs & inuios.
5 ¶Terra de qua oriebatur panis in loco ſuo,
igni ſubuerſa eſt.
6 ¶Locus ſapphiri lapides eius, & glebæ il-
lius aurum.
7 ¶Semitam ignorauit auis, nec intuitus eſt
B eam oculus vulturis.
8 ¶Non calcauerunt eam filij inſtitorum,
nec pertranſiuit per eam leæna.
9 ¶Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſub-
uertit à radicibus montes.
10 ¶In petris riuos excidit, & omne precio-
ſum vidit oculus eius.
11 ¶Profunda quoq; fluuiorum ſcrutatus eſt,
& abſcondita in lucem produxit.
12 ¶Sapientia verò vbi inuenitur? & quis eſt
locus intelligentiæ? *Prou. 1.a.*
13 ¶Neſcit homo precium eius, nec inueni- 7.
tur in terra ſuauiter viuentium.
14 ¶Abyſſus dicit, Non eſt in me: & mare lo-
C quitur, Non eſt mecum.
15 ¶Non dabitur aurum obrizū pro ea, nec *Prou. 8.b.*
appendetť argētum in commutatione eius. *10.*
16 ¶Non cōferetť tinctis Indię colorib', nec la *Sap. 7.a.*
pidi ſardonycho p̄cioſiſſimo, vel ſapphiro. *9.*
17 ¶Non adæquabitur ei aurum vel vitrum,
nec commutabuntur pro ea vaſa auri.
18 ¶Excelſa & eminentia non memorabun-
tur comparatione eius: trahitur autem ſa-
pientia de occultis.
19 ¶Non adæquabitur ei topazius de Aethio
pia, nec tincturæ mundiſſimę componetur.
20 ¶Vnde ergo ſapientia venit? & quis eſt lo-
cus intelligentiæ?
21 ¶Abſcondita eſt ab oculis omnium viuen
D tium, volucres quoque cœli latet.
22 ¶Perditio & mors dixerunt: Auribus no-
ſtris audiuimus famam eius.
23 ¶Deus intelligit viam eius, & ipſe nouit
locum illius.
24 ¶Ipſe enim fines mundi intuetur: & om-
nia quæ ſub cœlo ſunt, reſpicit.
25 ¶Qui fecit ventis pondus, & aquas appen-
dit in menſura.
26 ¶Quando ponebat pluuijs legem, & viam
procellis ſonantibus.
27 ¶Tunc vidit illam, & enarrauit, & præ-

parauit

Prou. 1.a paravit & inueſtigauit.
7.& 9.b 28 ¶Et dixit homini: Ecce timor Domini,ip-
10. ſa eſt ſapientia, & recedere à malo intelli-
gentia.

## CAPVT XXIX.

1 ADdidit quoq; Iob,aſſumens pa
A rabolam ſuam, & dixit:
2 ¶Quis mihi tribuat,vt ſim iu
xta mēſes priſtinos,ſcd̄m dies
quibus Deus cuſtodiebat me.
3 ¶Quando ſplendebat lucerna eius ſuper
caput meum, & ad lumē eius ambulabam
in tenebris.
4 ¶Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ,qn̄
ſecretò Deus erat in tabernaculo meo.
5 ¶Quando erat Omnipotens mecum: & in
circuitu meo pueri mei.
6 ¶Quando lauabam pedes meos butyro, &
petra fundebat mihi riuos olei.
7 ¶Quando procedebam ad portam ciuita-
tis,& in platéa parabant cathedram mihi.
8 ¶Videbant me iuuenes, & abſcondeban-
B tur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.
9 ¶Principes ceſſabant loqui, & digitum ſu-
perponebant ori ſuo.
10 ¶Vocem ſuam cohibebāt duces, & lingua
eorum gutturi ſuo adhærebat.
11 ¶Auris audiens beatificabat me, & oculus
videns teſtimonium reddebat mihi.
12 ¶Eo ꝙ liberaſſem pauperem vociferantē,
& pupillum cui non eſſet adiutor.
13 ¶Benedictio perituri ſuper me veniebat,
C & cor viduæ conſolatus ſum.
14 ¶Iuſtitia indutus ſum: & veſtiui me, ſicut
veſtimento & diademate, iudicio meo.
15 ¶Oculus fui cæco,& pes claudo.
16 ¶Pater eram pauperum: & cauſam quam
neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam.
17 ¶Conterebam molas iniqui, & de denti-
bus illius auferebam prædam.
18 ¶Dicebamq;: In nidulo meo moriar,& ſi-
cut palma multiplicabo dies.
19 ¶Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros
morabitur in meſſione mea.
20 ¶Gloria mea ſemper innouabitur,& arcus
D meus in manu mea inſtaurabitur.
21 ¶Qui me audiebant, expectabant ſenten-
tiam,& intenti tacebant ad cōſilium meū.
22 ¶Verbis meis addere nihil audebant, & ſu
per illos ſtillabat eloquium meum.
23 ¶Expectabant me ſicut pluuiam, & os ſuū
aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.
24 ¶Si quando ridebā ad eos,non credebant:
& lux vultus mei non cadebat in terram.
25 ¶Si voluiſſem ire ad eos,ſedebam primus:
cumq; ſederem quaſi rex circonſtante exer
citu, eram tamen mœrentium conſolator.

## CAPVT XXX.

1 NVnc autem derident me iuniores tem-
A pore, quorum non dignabar patres po-
nere cum canibus gregis mei:
2 ¶Quorum virtus manuum mihi erat pro
nihilo,& vita ipſa putabantur indigni.
3 ¶Egeſtate, & fame ſteriles, qui rodebant
in ſolitudine, ſqualentes calamitate &
miſeria.
4 ¶Et mandebant herbas,& arborum corti-
ces, & radix iuniperorum erat cibus eorū.
5 ¶Qui de conuallibus iſta rapientes, cùm
ſingula reperiſſent,ad ea cum clamore cur-
rebant.
6 ¶In deſertis habitabant torrentium,& in
cauernis terræ, vel ſuper glaream.
7 ¶Qui inter huiuſcemodi lætabantur,& eſ-
B ſe ſub ſentibus delicias computabant.
8 ¶Filij ſtultorum & ignobilium,& in terra
penitus non parentes.
9 ¶Nunc in eorum canticum verſus ſum,&
factus ſum eis in prouerbium.
10 ¶Abominantur me,& longè fugiūt à me,
& faciem meam conſpuere non verentur.
11 ¶Pharetram enim ſuam aperuit,& afflixit
me, & frenum poſuit in os meum.
12 ¶Ad dexteram orientis calamitatis meę ili
cò ſurrexerunt: pedes meos ſubuerterūt, &
oppreſſerunt quaſi fluctibus, ſemitis ſuis.
13 ¶Diſſipauerunt itinera mea,inſidiati ſunt
mihi: & præualuerunt, & non fuit qui fer-
ret auxilium.
14 ¶Quaſi rupto muro,& aperta ianua irruerūt
ſup me,& ad meas miſerias deuoluti ſunt.
15 ¶Redactus ſum in nihilum:abſtulit quaſi
C ventus deſyderium meum, & velut nubes
pertranſijt ſalus mea.
16 ¶Nunc autē in memetipſo marceſcit ani-
ma mea, & poſſident me dies afflictionis.
17 Nocte os meum perforatur doloribus: &
qui me comedunt,non dormiunt.
18 ¶In multitudine eorum conſumitur veſti
mentum meum,& quaſi capitio tunicę ſuc
cinxerunt me.
19 ¶Comparatus ſum luto, & aſſimilatus
ſum fauillæ & cineri.
20 ¶Clamo ad te, & non exaudis me: ſto,&
non reſpicis me. Su. 19.a.
21 ¶Mutatus es mihi in crudelem, & in duri 7.
tia manus tuæ aduerſaris mihi.
22 ¶Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum po
nens,eliſiſti me validè.
23 ¶Scio quia morti trades me, vbi conſtitu-
D ta eſt domus omni viuenti.
24 ¶Veruntā nō ad cōſumptionē meā emit-
tis manū tuā:& ſi corruerint,ipſe ſaluabis.
25 ¶Flebam quondam ſuper eo qui afflictus
erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi.
26 Expectabā bona, & venerunt mihi mala:
præſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 ¶Interiora mea efferbuerunt abſq; vlla re
quie,præuenerunt me dies afflictionis.
28 ¶Mœrens incedebam ſine furore, conſur-
gens in tuba clamabam.
29 ¶Frater fui draconū, & ſocius ſtruthionū.
30 ¶Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſ-
ſa mea aruerunt præ caumate.

31 ¶Verſa eſt in luctum cithara mea, & orga-
num meum in vocem flentium.

CAPVT XXXI.

1 Pepigi fœdus cũ oculis meis, vt
A ne cogitarẽ quidẽ de virgine.
2 ¶Quam enim partem haberet
in me Deus deſuper, & hære-
ditatẽ Oĩpotens de excelſis?
3 ¶Nunquid non perditio eſt iniquo, & alie-
natio operantibus iniuſtitiam?
4 ¶Nónne ipſe conſyderat vias meas, & cun-
ctos greſſus meos dinumerat.
5 Si ambulaui in vanitate, & feſtinauit in do
lo pes meus.
6 ¶Appendat me in ſtatéra iuſta, & ſciat De-
us ſimplicitatem meam.
7 ¶Si declinauit greſſus meus de via, & *ſi ſe-
cutus eſt oculus meus *cor meum, & ſi in
manibus meis adhæſit macula:
8 ¶Seram, & alius comedat: & progenies mea
eradicetur.
9 ¶Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere,
& ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum:
10 ¶Scortum alterius ſit vxor mea, & ſuper il-
B lam incuruentur alij.
11 ¶Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.
12 ¶Ignis eſt vſque ad perditionem deuorans,
& omnia eradicans genimina.
13 ¶Si contẽpſi ſubire iudiciũ cũ ſeruo meo &
ancilla mea, cũ diſceptarẽt aduerſum me
14 ¶Quid enim faciã cùm ſurrexerit ad iudi-
candum Deus? & cum quæſierit, quid re-
ſpondebo illi?
15 ¶Nunquid nõ in vtero fecit me, qui & illũ
operatus eſt: & formauit me in vulua vnus?
16 ¶Si negaui, quod volebant pauperibus, &
oculos viduæ expectare feci.
17 ¶Si comedi buccellam meam ſolus, & non
comedit pupillus ex ea.
18 ¶(Quia ab infantia mea creuit mecum mi-
ſeratio: & de vtero matris meæ egreſſa eſt
mecum.)
19 Si deſpexi pereuntem, eò quod non habuerit
indumentũ, & abſq; operimento pauperẽ?
20 ¶Si non benedixerunt mihi latera eius, &
C de velleribus ouium mearũ calefactus eſt.
21 ¶Si leuaui ſuper pupillum manum meam,
etiam cùm viderẽ me in porta ſuperiorẽ.
22 ¶Humerus meus à iunctura ſua cadat, &
brachium meum cum ſuis oſſibus confrin-
gatur.
23 ¶Semper enim quaſi tumẽtes ſuper me flu-
ctus timui Deum, & pondus eius ferre non
potui.
24 ¶Si putaui aurum robur meum: & obrizo
dixi, Fiducia mea.
25 ¶Si lætatus ſum ſuper multis diuitijs meis,
& quia plurima reperit manus mea.
26 ¶Si vidi Solem cùm fulgeret, & Lunam in-
cedentem clarè:
27 ¶Et lætatum eſt in abſcondito cor meum,
& oſculatus ſum manum meam ore meo.
28 ¶Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio con
tra Deum altiſſimum.
29 ¶Si gauiſus ſum ad ruinã eius qui me ode-
rat: & exultaui quod inueniſſet eum malum.
30 ¶Non enim dedi ad peccandũ guttur meũ,
D vt expeterem maledicens animam eius.
31 ¶Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis
det de carnibus eius, vt ſaturemur?
32 ¶Foris non manſit peregrinus, oſtium meũ
viatori patuit.
33 ¶Si abſcõdi quaſi homo peccatum meum,
& celaui in ſinu meo iniquitatem meam.
34 ¶Si expaui ad multitudinem nimiam, &
deſpectio propinquorum terruit me: & nõ
magis tacui, nec egreſſus ſum oſtium.
35 ¶Quis mihi tribuat auditorem, vt deſyde-
rium meum audiat Omnipotens: & librũ
ſcribat ipſe qui iudicat:
36 ¶Vt in humero meo portem illum, & circũ
dem illum quaſi coronam mihi?
37 ¶Per ſingulos gradus meos pronunciabo il
lum, & quaſi principi offeram eum.
38 ¶Si aduerſum me terra mea clamat, & cum
ipſa ſulci eius deflent?
39 ¶Si fructus eius comedi abſque pecunia, &
animam agricolarum eius afflixi:
40 ¶Pro frumento oriatur mihi tribulus, &
pro hordeo ſpina.

*Finita ſunt verba Iob.*

CAPVT XXXII.

1 Omiſerunt autem tres viri iſti
A reſpondere Iob, eò quòd iu-
ſtus ſibi videretur.
2 ¶Et iratus indignatuſque eſt
Eliu filius Barachel Buzites,
de cognatione Ram: iratus eſt autem aduer
ſũ Iob, eò quod iuſtũ ſe eſſe diceret corã Deo.
3 ¶Porrò aduerſum amicos eius indignatus
eſt, eò quod nõ inueniſſent rñſionem rationa-
bilem, ſed tantũmodo condemnaſſent Iob.
4 ¶Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: eò
quòd ſeniores*eſſent qui loquebantur.
5 ¶Cùm autem vidiſſet quòd tres reſpondere
B non potuiſſent, iratus eſt vehementer.
6 ¶Reſpondenſq; Eliu filius Barachel Buzi-
tes, dixit: Iunior ſum tempore, vos autem
antiquiores: idcirco demiſſo capite veritus
ſum vobis indicare meam ſententiam.
7 ¶Sperabam enim quòd ætas prolixior lo-
queretur, & annorum multitudo doceret
ſapientiam.
8 ¶Sed vt video, Spiritus eſt in hominibus, &
inſpiratio Omnipotẽtis dat intelligentiã.
9 ¶Non ſunt longæui ſapientes, nec ſenes in-
C telligunt iudicium.
10 ¶Ideo dicam, audite me, oſtendam vobis
etiam ego meam ſapientiam.
11 ¶Expectaui enim ſermones veſtros, audiui
prudẽtiam veſtram, donec diſceptaremini

Prou. 5. d. 21.
Inf. 34. c. 21.

*ſecutum eſt oculos meos.

*ſe 6.

ſermonibus

ſermonibus.
12 ¶Et donec putabam vos aliquid dicere, con
ſiderabã: ſed vt video, nõ eſt q̃ poſſit argue
re Iob, & rñdere ex vobis ſermonibus eius.
13 ¶Ne fortè dicatis, Inuenimus ſapientiam,
Deus proiecit eum, non homo.
14 ¶Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſecun-
D dum ſermones veſtros reſpondebo illi.
15 ¶Extimuerunt, nec rñderunt vltrà, abſtule-
runtq́; à ſe eloquia.
16 ¶Quoniam igitur expectaui, & non ſunt lo
cuti: ſteterunt, nec vltrà reſponderunt.
17 ¶Reſpondebo & ego partem meam, & oſtẽ
dam ſcientiam meam.
18 ¶Plenus ſum enim ſermonibus, & coarctat
me ſpiritus vteri mei.
19 ¶En vẽter meus quaſi muſtũ abſq; ſpiracu-
lo, quod lagunculas nouas diſrumpit.
20 ¶Loquar, & reſpirabo paululum: aperiam
labia mea, & reſpondebo.
21 ¶Non accipiam perſonam viri, & Deũ ho-
mini non æquabo.
22 ¶ Neſcio enim quandiu ſubſiſtã, & ſi poſt
modicum tollat me factor meus.

## CAPVT XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, & oẽs ſer-
A mones meos auſculta.
*loquetur.* 2 ¶Ecce aperui os meum, *loquatur' lingua
mea in faucibus meis.
*ſcietiã l.* 3 ¶Simplici corde meo ſermones mei, & *ſen
tentiam' puram labia mea loquentur.
4 ¶Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Om-
nipotentis viuificabit me.
5 ¶Si potes reſponde mihi, & aduerſus faciẽ
meam, conſiſte.
6 ¶Ecce, & me ſicut & te fecit Deus, & de eo-
dem luto ego quoq; formatus ſum.
7 ¶Verumtñ miraculum meũ non te terreat,
*eloquium meum nõ ſit tibi graue l.* & * eloquentia mea non ſit tibi grauis'.
8 ¶Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem ver
borum tuorum audiui
9 ¶Mundus ſum ego, & abſq; delicto: imma-
B culatus, & non eſt iniquitas in me.
10 ¶Quia querelas in me reperit: ideò arbitra-
tus eſt me inimicum ſibi.
11 ¶Poſuit in neruo pedes meos, cuſtodiuit
omnes ſemitas meas.
12 ¶Hoc eſt ergo in quo non es iuſtificatus: rñ-
debo tibi, quia maior ſit Deus homine.
13 ¶Aduerſus eum contendis, q̃ nõ ad omnia
verba reſponderit tibi?
14 ¶Semel loquitur Deus, & ſecundò idipſum
non repetit.
15 ¶Per ſomniũ in viſione nocturna, quãdo ir
ruit ſopor ſup hoĩes, & dormiũt in lectulo.
16 ¶Tunc aperit aures virorum, & erudiẽs eos
C inſtruit diſciplina.
*facit l.* 17 ¶Vt auertat hominem ab his quæ* fecit' &
liberet eum de ſuperbia.
18 ¶Eruens animam eius à corruptione: & vi-
tam illius, vt non tranſeat in gladium.
19 ¶Increpat quoque per dolorem in lectulo,
& omnia oſſa eius marceſcere facit.
20 ¶ Abominabilis ei fit in vita ſua panis, &
animæ illius cibus antè deſiderabilis.
21 ¶Tabeſcet caro eius, & oſſa quæ tecta fue-
rant nudabuntur.
22 ¶Appropinquauit corruptioni anima eius,
& vita illius mortiferis.
23 ¶Si fuerit pro eo angelus loquens* vnus' de *vnum l.*
millibus, vt annũciet hominis æquitatem.
24 ¶Miſerebitur eius, & dicet: Libera eum, vt
non deſcendat in corruptionem: inueni in
quo ei propitier.
25 ¶ Conſumpta eſt caro eius à ſupplicijs, re-
uertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
26 ¶Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit:
& videbit faciem eius in iubilo, & reddet
D homini iuſtitiam ſuam.
27 ¶Reſpiciet homines, & dicet, Peccaui, & ve
rè deliqui: vt eram dignus, non recepi.
28 ¶Liberauit animam ſuã ne pergeret in in-
teritum, ſed viuens lucem videret.
29 ¶Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vi-
cibus per ſingulos.
30 ¶Vt reuocet animas eorum à corruptione,
& illuminet luce viuentium.
31 ¶Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego
loquor.
32 ¶Si autem habes quod loquaris, rñde mihi,
loquere: volo enim te apparere iuſtum.
33 ¶Quòd ſi non habes, audi me: tace, & doce-
bo te ſapientiam.

## CAPVT XXXIIII.

1 PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc lo-
A cutus eſt:
2 ¶Audite ſapientes verba mea, & eruditi au
ſcultate me.
3 ¶‖Auris enim verba probat, & guttur eſcas *‖Sup. 12.*
guſtu dijudicat. *b. 11.*
4 ¶Iudicium eligamus nobis, & inter nos vi-
deamus quid ſit melius.
5 ¶Quia dixit Iob, Iuſtus ſum, & Deus ſubuer
tit iudicium meum.
6 ¶In iudicando enim me mendaciũ eſt: vio-
lenta ſagitta mea abſq; vllo peccato.
7 ¶Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſubſanna-
tionem quaſi aquam.
8 ¶ Qui graditur cum operantibus iniquita-
tem, & ambulat cum viris impijs?
9 ¶Dixit enim, Non placet vir Deo, etiam ſi
cucurrerit cum eo.
10 ¶Ideo viri cordati audite me, abſit à Deo
impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 ¶Opus .n. hominis reddet ei, & iuxta vias
B ſingulorum reſtituet eis.
12 ¶Verè enim Deus nõ condemnabit fruſtrà,
nec Omnipotens ſubuertet iudicium.
13 ¶Quem conſtituit alium ſuper terram? aut
quẽ poſuit ſuper orbẽ quem fabricatus eſt.
14 ¶Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum il-
lius & flatum ad ſe trahet:
15 ¶Deficiet omnis caro ſimul, & homo in ci-
nerem reuertetur.

16 Si habes ergo intellectum, audi quod dici-
tur, & auſculta vocem eloquij mei.
17 ¶Nunquid qui non amat iudicium, ſanari
poteſt? & quomodo tu eum qui iuſtus eſt,
in tantum condemnas.
18 ¶Qui dicit regi apoſtata: qui vocat duces
impios?
*Deu. 10. d. 17. 2.Par. 19. c.7. Sa.6.b.8 Eccl. 35. b.16. Rom.2.b. 11. Ga.2.b.6 Ephe. 6. b.9. Colo.3.d. 25. Act.10.c. 34. 1.Pet.1.c e.17. Sup.31.a 4. Tren. 5. d.21.*
19 ¶Qui non accipit perſonas principum: nec
cognouit tyrannum, cùm diſceptaret cõtra
pauperẽ: opus.n. manuũ eiꝰ ſunt vniuerſi.
20 ¶Subitò morientur, & in media nocte tur-
C babuntur populi, & pertranſibunt & auſe-
rent violentum abſque manu.
21 ¶Oculi enim eius ſuper vias hominum, &
omnes egreſſus eorum conſiderat.
22 ¶Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mor-
tis, vt abſcondantur ibi qui operantur ini-
quitatem.
23 ¶Neq; enim vltrà in hominis poteſtate eſt,
vt veniat ad Deum in iudicium.
24 ¶Conteret multos, innumerabiles, & ſtare
faciet alios pro eis.
25 ¶Nouit enim opera eorum: & idcirco indu
cet noctem, & conterentur.
26 ¶Quaſi impios percuſſit eos in loco videntiũ.
27 ¶Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo,
& omnes vias eius intelligere noluerunt.
28 ¶Vt peruenire facerent ad eum clamorem
egeni, & audiret vocem pauperum.
29 ¶Ipſo enim concedente pacem, quis eſt qui
condemnet? ex quo abſconderit vultũ, quis
D eſt qui contempletur eum & ſuper gentes
& ſuper omnes homines?
30 ¶Qui regnare facit hominem hypocritam
propter peccata populi.
31 ¶Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te
quoque non prohibebo.
32 ¶Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem locu-
tus ſum, vltrà non addam.
33 ¶Nunquid à te Deus expetit eã, quia diſpli
cuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non ego:
quod ſi quid noſti melius, loquere.
34 ¶Viri intelligentes loquantur mihi, & vir
ſapiens audiat me.
35 ¶Iob autem ſtultè locutus eſt, & verba il-
lius non ſonant diſciplinam.
36 ¶Pater mi, probetur Iob vſque ad finem: ne
deſinas ab homine iniquitatis.
**Quia 6. *multiplicet ſermones ſuos ad Deum 1.*
37 ¶*Qui addit ſuper peccata ſua blaſphemiã:
inter nos interim conſtringatur, & tunc* ad
iudicium prouocet ſermonibus ſuis Deũ'.

## CAPVT XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rurſum locu-
A tus eſt:
2 ¶Nunquid æqua tibi videtur
tua cogitatio, vt diceres: Iu-
ſtior ſum Deo?
3 ¶Dixiſti enim, Non tibi placet quod rectũ
eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccauero?
4 ¶Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis,
& amicis tuis tecum.
5 ¶Suſpice cęlum & intuere, & contemplare
B æthera quòd altior te ſit.
6 ¶Si peccaueris, quid ei nocebis? & ſi multi-
plicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum?
7 ¶Porrò ſi iuſtè egeris, quid donabis ei, aut
quid de manu tua accipiet?
8 ¶Homini qui ſimilis tui eſt, nocebit impie-
tas tua: & filiũ hoĩs adiuuabit iuſtitia tua.
9 ¶Propter multitudinem calumniatorũ cla
C mabunt: & eiulabunt propter vim bra-
chij tyrannorum.
10 ¶Et non dixit: Vbi eſt Deus qui fecit me,
qui dedit carmina in nocte?
11 ¶Qui docet nos ſuper iumenta terræ, & ſu-
per volucres cœli erudit nos.
12 ¶Ibi clamabunt, & non exaudiet propter ſu
perbiam malorum.
13 ¶Non ergo fruſtra audiet Deus, & Omnipo
tens cauſas ſingulorum intuebitur.
14 ¶Etiam cùm dixeris, Non conſiderat: iudi
care coram illo, & expecta eum.
15 ¶Nunc enim non infert furorem ſuũ, nec
vlciſcitur ſcelus valde.
16 ¶Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum, & abſq;
ſcientia verba multiplicat.

## CAPVT XXXVI.

1 ADdens quoq; Eliu, hæc locutus
A eſt:
¶Suſtine me paululum, & in-
2 dicabo tibi: adhuc enim ha-
beo quod pro Deo loquar.
3 ¶Repetam ſcientiam meam à principio, &
operatorem meum probabo iuſtum.
4 ¶Verè enim abſque mendacio ſermones
mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 Deus* potentes' non abijcit, cùm & ipſe **potẽs 6.*
ſit potens.
6 ¶Sed non ſaluat impios, & iudiciũm paupe
ribus* tribuit'. **tribuet 5*
7 ¶Nõ auferet à iuſto oculos ſuos, & reges in
B ſolio collocat in ꝑpetuũ, &* illic' erigunẽ. **illi.*
8 ¶Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funi-
bus paupertatis.
9 ¶Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eo-
rum, quia violenti fuerunt.
10 ¶Reuelabit quoque aurem eorum, vt corri
piat: & loquetur, vt reuertanẽ ab iniqtate.
11 ¶Si audierint & obſeruauerint, cõplebunt
dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.
12 ¶Si autem non audierint, trãſibunt per gla
dium, & conſumentur in ſtultitia.
13 ¶Simulatores & callidi prouocant irã Dei,
neque clamabunt cùm vincti fuerint.
14 ¶Morietur in tempeſtate anima eorum, &
vitam eorum inter effœminatos.
15 ¶Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & reue
labit in tribulatione aurem eius.
16 ¶Igiẽ ſaluabit te de ore anguſto latiſſimè,
C & nõ habente fundamẽtũ ſubter ſe: reges
autem menſę tuæ erit plena pinguedine.
17 ¶Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt, cau-
ſam iudiciumq; recipies.

18 ¶Non te ergo ſuperet ira, vt aliquem oppri
mas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 ¶Depone magnitudinem tuam abſq; tribu
latione, & omnes robuſtos fortitudine.
20 ¶Ne protrahas noctem, vt aſcendant popu
li pro eis.
21 ¶Caue ne declines ad iniquitatem: hanc
enim cępiſti ſequi poſt miſeriam.
22 ¶Ecce Deus excelſus in fortitudine ſua, &
nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.
23 ¶Quis poterit ſcrutari vias eius, aut quis po
D teſt ei dicere: Operatus es iniquitatem.
24 ¶Memento quòd ignores opus eius de quo
cecinerunt viri.
25 ¶Omnes homines vident eum, vnuſquiſq;
intuetur procul.
26 ¶Ecce Deus magnus vincens ſcientiam no-
ſtram, numerus annorũ eius ineſtimabilis.
27 ¶Qui aufert ſtillas pluuiæ, & effundit ibres
ad inſtar gurgitum.
28 ¶Qui de nubibus *fluunt, quę prætexunt cũ *pluunt ſ
cta deſuper.
29 ¶Si voluerit extendere nubes quaſi tento-
rium ſuum.
30 ¶Et fulgurare lumine ſuo déſuper, cardines
quoque maris operiet.
31 ¶Per hæc enim iudicat populos, & dat eſcas
multis mortalibus.
32 ¶In manibus abſcondit lucem, & præcipit
ei vt rurſus adueniat.
33 ¶Annunciat de ea amico ſuo, quòd poſſeſ-
ſio eius ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

## CAPVT XXXVII.

1 SVper hoc expauit cor meum, &
A emotum eſt de loco ſuo.
2 ¶Audite auditionem in terro-
re vocis eius: & ſonum de ore
illius procedentem.
3 ¶Subter omnes cęlos ipſe conſiderat, & lu-
men illius ſuper terminos terræ.
4 ¶Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce ma-
gnitudinis ſuæ, & non inueſtigabitur, cùm
audita fuerit vox eius.
5 ¶Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui
facit magna & inſcrutabilia.
6 ¶Qui præcipit niui, vt deſcendat in terram,
B & hyemis pluuijs, & ibri fortitudinis ſuæ.
7 ¶Qui in manu omnium hominum ſignat,
vt nouerint ſinguli opera ſua.
8 ¶Ingredietur beſtia latibulum, & in antro
ſuo morabitur.
9 ¶Ab interioribus egredietur tempeſtas, &
ab arcturo frigus.
10 ¶Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum latiſ
ſimè funduntur aquæ.
11 ¶Frumētum deſiderat nubes, & nubes ſpar
gunt lumen ſuum.
12 ¶Quę luſtrant per circuitum quocunque
eas voluntas gubernantis duxerit, ad om-
nem quod præceperit illis ſuper faciem or-
bis terrarum.
13 ¶Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in
C quocunque loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſe
rit inueniri.
14 ¶Auſculta hæc Iob: ſta, & conſidera mirabi
lia Dei.
15 ¶Nunquid ſcis quando præcepit Deus plu-
uijs, vt oſtenderent lucem nubium eius?
16 ¶Nunquid noſti ſemitas nubium magnas,
& perfectas ſcientias?
17 ¶Nonne veſtimēta tua calida ſunt cùm per
flata fuerit terra Auſtro?
18 ¶Tu forſitan cum eo fabricatus es cęlos, qui
D ſolidiſſimi quaſi ęre fuſi ſunt.
19 ¶Oſtende nobis quid dicamus illi: nos quip
pe inuoluimur tenebris.
20 ¶Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi locu
tus fuerit homo, deuorabitur.
21 ¶At nunc non videt lucem: ſubitò aër co-
getur in nubes, & ventus tranſiens fuga-
bit eas.
22 ¶Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidoloſa laudatio.
23 ¶Dignè eum inuenire non poſſumus: ma-
gnus fortitudine & iudicio, & iuſtitia, & e-
narrari non poteſt.
24 ¶Ideo timebunt eum viri, & non audebunt
contemplari omnes qui ſibi videntur eſſe
ſapientes.

## CAPVT XXXVIII.

1 REſpondens autē Dominus Iob
A de turbine, dixit:
2 ¶Quis eſt iſte inuoluens ſentē
tias ſermonibus imperitis?
3 ¶Accinge ſicut vir lūbos tuos,
interrogabo te, & reſponde mihi.
4 ¶Vbi eras quando ponebam fundamenta
terræ? indica mihi, ſi habes intelligentiam.
5 ¶Quis poſuit mēſuras eius ſi noſti? vel quis
tetendit ſuper eam lineam?
6 ¶Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut
quis demiſit lapidem angularem eius?
7 ¶Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina:
& iubilarent omnes filij Dei?
8 ¶Quis concluſit hoſtijs mare, quando erum
pebat quaſi de vulua procedens
9 ¶Cùm ponerem nubem veſtimentum eius,
& caligine illud quaſi pannis infantiæ ob-
uoluerem.
10 ¶Circundedi illud terminis meis, & poſui
vectem & hoſtia.
11 ¶Et dixi, Vſque huc venies, & non proce-
B des amplius, & hic confringes tumentes
fluctus tuos.
12 ¶Nunquid poſt ortum tuum pręcepiſti dilu
culo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum? *excluſi-
13 ¶Et tenuiſti concutiens extrema terrę, & *ex ſti ſ.
cuſſiſti impios ex ea?
14 ¶Reſtituetur vt lutum ſignaculum, & ſtabit
ſicut veſtimentum.
15 ¶Auferetur ab impijs lux ſua, & brachium
excelſum confringetur.
16 ¶Nunquid ingreſſus es profunda maris, &



in nouiſſimis abyſſi deambulaſti?
17 ¶Nunquid apertæ ſunt tibi portæ mortis,
& oſtia tenebroſa vidiſti?
18 ¶Nunquid conſideraſti latitudinem terrę?
19 indica mihi, ſi noſti omnia. ¶In qua via lux
20 habitet, & tenebrarum quis locus ſit, ¶Vt
ducas, vnumquodque ad terminos ſuos &
21 intelligas ſemitas domus eius, ¶Sciebas
C tũc quòd naſciturus eſſes? & numerum die-
rum tuorum noueras?
22 ¶Nunquid ingreſſus es theſauros niuis, aut
theſauros grandinis aſpexiſti?
23 ¶Quæ præparaui in tempus hoſtis, in diem
pugnæ & belli?
24 ¶Per quam viam ſpargitur lux, diuiditur
æſtus ſuper terram?
25 ¶Quis dedit vehemẽtiſſime imbri curſum,
26 & viã ſonantis tonitrui. ¶Vt plueret ſuper
terram, abſque homine in deſerto, vbi nul
lus mortalium commoratur.
27 ¶Vt impleret inuiam & deſolatam, & pro-
28 duceret herbas virẽtes? ¶Quis eſt pluuiæ pa
ter? vel quis genuit ſtillas roris?
29 ¶De cuius vtero egreſſa eſt glacies, & gelu
de cœlo quis genuit?
30 ¶In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur,
D & ſuperficies abyſſi conſtringitur.
31 ¶Nunquid coniungere valebis micãtes ſtel
las Pleiadas, aut gyrũ Arcturi poteris diſ-
ſipare?
32 ¶Nunquid producis Luciferum in tempo-
re ſuo, & veſperum ſuper filios terræ con-
ſurgere facis?
33 ¶Nunquid noſti ordinem cœli, & pones ra-
tionem eius in terra?
34 ¶Nunquid eleuabis in nebula vocẽ tuam,
& impetus aquarum operiet te?
35 ¶Nunquid mittes fulgura, & ibũt, & reuer-
tentia dicent tibi, Adſumus?
36 ¶Quis poſuit in viſceribus hominis ſapien
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 ¶Quis enarrabit cœlorum rationem, & con
centum cęli quis dormire faciet?
38 ¶Quando fundabatur puluis in terra, & gle
bæ compingebantur?

## CAPVT XXXIX.

1 NVnquid capies leænæ prędam,
A & animam catulorũ eius im-
plebis. ¶Quando cubãt in an-
2 tris, & in ſpecubus inſidiãtur?
¶Quis præparat coruo eſcam *Pſal.146. b.9.*
ſuam, quando pulli eius clamant ad Deũ,
vagantes, eo ꝙ non habeant cibos?
4 Nunquid noſti tempus partus ibicum in
petris? vel parturientes ceruas obſeruaſti?
5 ¶Dinumeraſti menſes conceptus earum,
& ſciſti tempus partus earum?
6 ¶Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugi
tus emittunt.
7 ¶Separantur filij earum, & pergunt ad pa-
ſtum: egrediuntur, & nõ reuertũtur ad eas.
8 ¶Quis dimiſit onagrum liberum, & vincu-
la eius quis ſoluit?
9 ¶Cui dedi in ſolitudine domum, & taber-
nacula eius in terra ſalſuginis?
10 ¶Contemnit multitudinẽ ciuitatis, clamo-
B rem exactoris non audit.
11 ¶Circunſpicit montes paſcuæ ſuæ, & viren
tia quæque perquirit.
12 ¶Nũquid volet rhinoceros ſeruire tibi, aut
morabitur ad præſepe tuum?
13 ¶Nunquid alligabis rhinocerota ad arandũ
loro tuo? aut confringet glebas valliũ poſt
14 te? ¶Nũquid fiduciã habebis in magna for-
titudine ei⁹, & derelinques ei labores tuos?
15 ¶Nunquid credes illi quoniam ſementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
16 ¶Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis hero-
dij, & accipitris.
17 ¶Quando derelinquit oua ſua in terra,

tu for-

tu forſitan in puluere calefacies ea?
18 ¶Obliuiſcitur quòd pes conculcet ea, aut be
ſtia agri conterat.
19 ¶Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui,
C fruſtrà laborauit nullo timore cogente.
20 ¶Priuauit enim eam Deus ſapiẽtia, nec de-
dit illi intelligentiam.
21 ¶Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit:
deridet equum & aſcenſorem eius.
22 ¶Nunquid prębebis equo fortitudinem, aut
circundabis collo eius hinnitum?
23 ¶Nunquid ſuſcitabis eũ quaſi locuſtas? glo
ria narium eius terror.
24 ¶Terram vngula fodit, exultat audacter: in
occurſum pergit armatis.
25 ¶Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
26 ¶Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit ha
ſta & clypeus.
27 ¶Feruens & fremens ſorbet terram, nec re-
putat tubæ ſonare clangorem.
28 ¶Vbi audierit buccinam, dicit: Vah. procul
odoratur bellum, exhortationem ducum &
vlulatum exercitus.
29 ¶Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcit
D accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum?
30 ¶Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur
aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?
31 ¶In petris manet, & in præruptis ſilicibus
commoratur, atq; inacceſſis rupibus.
32 ¶Inde contemplatur eſcam, & delonge ocu
li eius proſpiciunt.
33 ¶Pulli eius lambent ſanguinem: & vbicun-
que cadauer fuerit, ſtatim adeſt.
34 ¶Et adiecit Dominus, & locutus eſt ad Iob:
35 ¶Nunquid qui contendit cum Deo, tam fa-
cilè conquieſcit? vtiq; qui arguit Deum, de-
bet reſpondere ei.
36 ¶Reſpondens autem Iob Domino, dixit:
37 ¶Qui leuiter locutus ſum, reſpondere quid
poſſum? manum meam ponam ſuper os
meum.
38 ¶Vnum locutus ſum, quod vtinam non di-
xiſſem: & alterum, quibus vltrà non addã.

## CAPVT XL.

1 REſpondens autẽ Dominus Iob
A de turbine, dixit: ¶Accinge ſi-
2 cut vir lumbos tuos, interro-
gabo te, & indica mihi.
3 ¶Nunquid irritum facies iudi
cium meum, & condemnabis me, vt tu iu-
ſtificeris?
4 ¶Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi voce
5 ſimili tonas? ¶Circunda tibi decórem, & in
ſublime erigere, & eſto glorioſus, & ſpecio-
ſis induere veſtibus.
6 ¶Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi-
ciens omnem arrogantem humilia.
7 ¶Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde
B eos, & contere impios in loco ſuo.
8 ¶Abſconde eos in puluere ſimul, & facies
eorum demerge in foueam:
9 ¶Et ego confitebor quòd ſaluare te poſſit
dextera tua.
10 ¶Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum
quaſi bos comedet.
11 ¶Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus il-
lius in vmbilico ventris eius.
12 ¶Stringit caudam ſuam quaſi cedrum, nerui
teſticulorum eius perplexi ſunt.
13 ¶Oſſa eius velut fiſtulæ æris, cartilago illius
quaſi laminæ ferreæ.
14 ¶Ipſe eſt principium viarum Dei qui fecit
C eum, applicabit gladium eius.
15 ¶Huic montes herbas ferunt: omnes beſtiæ
agri ludent ibi.
16 ¶Sub vmbra dormit in ſecreto calami, & in
locis humentibus.
17 ¶Protegunt vmbræ vmbram eius, circunda-
bunt eum ſalices torrentis.
18 ¶Ecce, abſorbebit fluuium, & non mirabitur:
& habet fiduciam ꝙ influat Iordanis in os
19 eius. ¶In oculis eius quaſi hamo capiet eũ,
20 & in ſudibus perforabit nares eius. ¶An ex-
trahere poteris Leuiathan hamo, & fune li-
gabis linguam eius.
21 ¶Nunquid pones circulum in naribus eius,
aut armilla perforabis maxillam eius?
22 ¶Nunquid multiplicabit ad te preces, aut lo
D quetur tibi mollia?
23 ¶Nunquid feriet tecum pactum, & accipies
eum ſeruum ſempiternum?
24 ¶Nunquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis
25 eum ancillis tuis? ¶Concident eum amici,
26 diuident illum negociatores? ¶Nunquid im
plebis ſagenas pelle eius, & gurguſtium pi-
27 ſcium capite illius? ¶Pone ſuper eum manũ
tuã: memento belli, nec vltrà addas loqui.
28 ¶Ecce, ſpes eius fruſtrabitur eum, & videnti
bus cunctis præcipitabitur.

## CAPVT XLI.

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eũ:
A quis enim reſiſtere poteſt vul-
tui meo?
2 ¶Quis antè dedit mihi, vt red
dam ei? omnia quæ ſub cœlo
3 ſunt, mea ſunt. ¶Non parcam ei, & verbis
potentibus, & ad deprecandum cõpoſitis.
4 ¶Quis reuelabit faciem indumenti eius? &
5 medium oris eius quis intrabit? ¶Portas vul
tus eius quis aperiet? per gyrum dentium
eius formido.
6 ¶Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactũ
ſquamis ſe prementibus.
7 ¶Vna vni cõiungitur, & ne ſpiraculum qui
dem incedit per eas.
8 ¶Vna alteri adhærebit, & tenentes ſe nequa
quam ſeparabuntur.
9 ¶Sternutatio eius ſplẽdor ignis, & oculi eius
B vt palpebræ diluculi.
10 ¶De ore eius lampades procedunt, ſicut tæ-
dæ ignis accenſę.
11 ¶De naribus eius procedit fumus ſicut ollæ
ſuccenſæ atque feruentis.

12 ¶Halitus eius prunas ardere facit, & flamma
de ore eius egreditur.
13 ¶In collo eius morabitur fortitudo, & faciē
eius præcedit egeſtas.
14 Membra carnium eius coherentia ſibi: mit
C tet cõtra eum flumina, & ad locum alium
non ferentur.
15 ¶Cor eius indurabitur tanquã lapis, & ſtrin
getur quaſi malleatoris incus.
16 ¶Cùm ſublatus fuerit, timebunt angeli, &
territi purgabuntur.
17 ¶Cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſte
re non poterit neq; haſta, neq; torax:
18 ¶Reputabit enim quaſi paleas ferrum, &
quaſi lignum putridum, æs.
19 ¶Non fugabit eum vir ſagittarius, in ſtipu-
lam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20 ¶Quaſi ſtipulam ęſtimabit malleum, & de-
D ridebit vibrantem haſtam.
21 ¶Sub ipſo erunt radij ſolis, & ſternet ſibi au
rum quaſi lutum.
22 ¶Ferueſcere faciet quaſi ollam, profundum
mare: & ponet quaſi cùm vnguēta bulliũt.
23 ¶Poſt eum lucebit ſemita: æſtimabit abyſ-
ſum quaſi ſeneſcentem.
24 ¶Non eſt ſuper terram poteſtas, quę compa
retur ei, qui factus eſt vt nullum timeret.
25 Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper vni
uerſos filios ſuperbiæ.

## CAPVT XLII.

1 REſpondens aut Iob Domino,
A dixit:
2 ¶Scio quia oīa potes, & nulla
te latet cogitatio.
3 ¶Quis eſt iſte qui celat conſi-
lium abſque ſcientia? ideo inſipienter locu
tus ſum, & quæ vltra modum excedunt ſciē
tiam meam.
4 ¶Audi, & ego loquar: interrogabo te, & oſtē
de mihi.
5 ¶Auditu auris audiui te, nũc autem oculus
meus videt te.
6 ¶Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœni-
B tentiam in fauilla & cinere.
7 ¶Poſtquam autem locutus eſt Dominus ver
ba hęc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitē.
Iratus eſt furor meus in te, & in duos ami-
cos tuos: qm̃ non eſtis locuti coram me re-
ctum, ſicut ſeruus meus Iob
8 ¶Sumite ergo vobis ſeptem tauros & ſeptē
arietes, & ite ad ſeruum meum Iob, & offer
te holocauſtum pro vobis. Iob autē ſeruus
meus orabit pro vobis: faciem eius ſuſci-
piam, vt non vobis imputetur ſtultitia: ne-
que enim locuti eſtis ᵃad me recta ſicut ſer- ᵃcorã me rectum ſ.
uus meus Iob.
9 ¶Abierũt ergo Eliphaz Themanites, & Bal
C dad Suhites, & Sophar Naamathites: & fe-
cerũt ſicut locutus fuerat Dominus ad eos,
& ſuſcepit Dominus faciem Iob.
10 ¶Dominus quoq; conuerſus eſt ad pęniten-
tiam Iob, cùm oraret illis pro amicis ſuis.
Et addidit Dominus omnia quæcunq; fue-
rant Iob, duplicia.
11 ¶Venerunt autē ad eum omnes fratres ſui,
& vniuerſæ ſorores ſuæ, & cuncti qui noue-
rant eum priùs: & comederunt cum eo pa-
nem in domo eius, & mouerũt ſuper eum
caput, & cõſolati ſunt eum ſuper omni ma
lo quod intulerat Dominus ſuper eum. Et
dederunt vnuſquiſq; ouem vnam, & inau-
D rem auream vnam.
12 ¶Dominus autem benedixit nouiſſimis Iob
magis q̃ principio eius. Et facta ſunt ei qua
tuordecim millia ouiũ, & ſex millia came-
lorum, & mille iuga boum, & mille aſinæ.
13 ¶Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.
14 ¶Et vocauit nomen vnius Diem, & nomen
ſecundæ Caſſiam, & nomen tertiæ Cornu-
ſtibij.
15 ¶Non ſunt autem inuentæ mulieres ſpecio
ſæ ſicut filiæ Iob in vniuerſa terra: deditq;
eis pater ſuus hæreditatem inter fratres
earum.
16 ¶Vixit autem Iob poſt hæc, centum quadra
ginta annis, & vidit filios ſuos, & filios filio
rum ſuorum, vſq; ad quartā generationē,
& mortuus eſt ſenex, & plenus dierum.

*Libri Iob finis.*

# LIBER PSALMORVM

## PROLOGVS BEATI HIERONYMI in Pſalterium, quod ſecundùm Septuaginta editionem correxit.

*PSALTERIVM Romæ dudum poſitus emendaram: & iuxta ſeptuaginta Interpretes, licèt curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis ô Paula, & Euſtochium, ſcriptorum vitio deprauatum, pluſq; antiquum errorem quàm nouã emendationem valere: me cogitis vt veluti quodã nouali ſciſſum iam aruum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicẽ: æquum eſſe dicentes, vt, quod crebrò malè pullulat, crebrius ſuccidatur. Vnde conſueta præfatione commoneo tam vos quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi vnuſquiſque vel iacentem lineam, vel radiantia ſigna, id eſt obelos, vel aſteriſcos. Et vbicunq; viderit virgulam præcedentem, ab ea vſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in ſeptuaginta Tranſlatoribus plus haberi. Vbi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum nouerit æquè vſq; ad duo puncta, iuxta Theodotionis duntaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis à ſeptuaginta Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis & ſtudioſo cuiq; feciſſe me ſciens, nõ ambigo multos fore, qui, vel inuidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere: & de turbulento magis riuo, quàm de puriſſimo fonte potare.*



## PSALMVS PRIMVS.

1 BEATVS vir qui non abijt
A in cõſilio Ipiorũ, & in via
peccatorũ nõ ſtetit, & in ca
thedra peſtilẽtiæ nõ ſedit:
2 ¶Sed in lege Dñi voluntas
Iſ. 1. b. 1 eius, & in lege eius medita
bitur die ac nocte.
3 ¶Et erit tanquàm lignum quod plantatum
Iere. 17. eſt ſecus decurſus aquarum: quod fructum
b. 8. ſuum dabit in tempore ſuo.
Et folium eius non defluet: & omnia quę-
cunque faciet, proſperabuntur.
4 ¶Non ſic impij, non ſic: ſed tanquam pul-
B uis quem proijcit ventus à facie terræ.
5 ¶Ideo non reſurgunt impij in iudicio: ne-
que peccatores in conſilio iuſtorum.
6 ¶Quoniam nouit Dominus viam iuſtorũ:
& iter impiorum peribit.

## PSAL. II.

1 QVare fremuerunt Gẽtes, & po Act. 4. e.
A puli meditati ſunt inania? 25.
2 ¶Aſtiterũt reges terræ, & prin
cipes conuenerunt in vnum
aduerſus Dominum, & aduer
ſus CHRISTVM eius.
3 ¶Dirumpamus vincula eorum: & proijcia-

mus a nobis iugum ipſorum.
4 Qui habitat in cęlis irridebit eos: & Domi
nus ſubſannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira ſua: & in furo
B re ſuo conturbabit eos.
6 Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſu-
per Sion montem ſanctum eius: prædicans
pręceptum eius.
7 Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, — *Act. 13. c. 33. Heb. 1. b. 5. & 5. b. 5.*
ego hodie genui te.
8 Poſtula à me, & dabo tibi Gẽtes hæredita
C tẽ tuam, & poſſeſſionẽ tuã terminos terræ.
9 ‖Reges eos in virga ferrea: & tanquam vas — *‖Apoc. 2. g. 17. & 19. c. 15.*
figuli confringes eos.
10 Et nunc reges intelligite: erudimini qui
iudicatis terram.
11 Seruite Domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 Appręhẽdite diſciplinam, nequando ira-
ſcatur Dominus: & pereatis de via iuſta.
13 Cùm exarſerit in breui ira eius, beati om-
nes qui confidunt in eo.

1 *Pſalmus Dauid, cùm fugeret à facie Abſalom filij ſui. 2. Reg. 15. c. 14. III.*

2 DOmine quid multiplicati ſunt
A qui tribulant me? multi inſur
gunt aduerſum me.
3 Multi dicunt animæ meæ:
Nõ eſt ſalus ipſi in Deo eius.
4 Tu autem Domine ſuſceptor meus es, glo
ria mea, & exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamaui: & exau
diuit me de monte ſancto ſuo.
6 ‖Ego dormiui, & ſoporatus ſum, & exurre — *‖Ioan. 2. d 22.*
xi: quia Dominus ſuſcepit me. — *ſuſcipiet 1.*
7 Non timebo millia populi circundantis
B me: exurge Dñe, ſaluũ me fac Deus meus.
8 Qm̃ tu percuſſiſti oẽs aduerſantes mihi ſi
ne cauſa: dentes peccatorum contriuiſti.
9 Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum
benedictio tua.

1 *In finem in carminibus, Pſalmus Dauid. IIII.*

2 CVM inuocarẽ, exaudiuit me
A Deus iuſtitiæ meæ: in tribula-
tione dilataſti mihi. Miſerere
mei, & exaudi orationẽ meã.
3 Filij hominũ vſquequo gra-
ui corde? vt quid diligitis vanitatẽ, & quæ-
4 ritis mendacium? Et ſcitote quoniam mi-
rificauit Dominus ſanctum ſuum: Dñs e-
xaudiet me cùm clamauero ad eum.
5 ‖Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis — *‖Eph. 4. f 26.*
in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris,
compungimini.
6 Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate
B in Domino. multi dicunt, Quis oſtẽdit no
bis bona?
7 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui
Domine: dediſti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, & olei ſui multi-
9 plicati ſunt, In pace in idipſum dormiã
& requieſcam.
10 Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe
conſtituiſti me.

1 *In finem pro ea quæ hæreditatem conſequitur. Pſalmus Dauid. V.*

2 VErba mea auribus percipe Do-
A mine: intellige clamorẽ meũ.
3 Intende voci orationis meę,
rex meus & Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo: Do-
mine manè exaudies vocem meam:
5 Manè aſtabo tibi & videbo: quoniam nõ
Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit iuxta te malignus, neq;
permanebunt iniuſti ante oculos tuos.
7 Odiſti omnes qui operantur iniquitatem:
perdes omnes qui loquuntur mendacium.
B Virum ſanguinum & doloſum abomina-
bitur Dominus.
8 Ego autem in multitudine miſericordiæ
tuę introibo in domum tuam: adorabo ad
templum ſanctum tuum in timore tuo.
9 Domine deduc me in iuſtitia tua: propter
inimicos meos dirige in conſpectu tuo — *meo viã tuam 5.*
viam meam.
10 Quoniam non eſt in ore eorũ veritas: cor
C eorum vanum eſt.
11 ‖Sepulchrum patens eſt guttur eorum, lin — *‖Inf. 13. b. 3. Rom. 3. b. 13.*
guis ſuis doloſè agebant, iudica illos Deus.
Decidant à cogitationibus ſuis, ſecundùm
multitudinem impietatum eorum expelle
eos, quoniam irritauerunt te Domine.
12 Et lætentur omnes qui ſperant in te: in æ-
ternum exultabunt, & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt
13 nomen tuum: quoniã tu benedices iuſto.
Domine, vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ co — *– ſ.*
ronaſti nos.

1 *In finem in carminibus, Pſalmus Dauid pro octaua. VI.*

2 ‖DOmine ne in furore tuo arguas me, ne — *‖Pſal. 38 a. 1.*
A que in ira tua corripias me.
3 Miſerere mei Domine, quoniam infirmus
ſum: ſana me Domine, quoniam conturba
ta ſunt oſſa mea.
4 Et anima mea turbata eſt valde: & tu — *ſed*
Domine vſquequo?
5 Conuertere Domine, & eripe animam
meam: ſaluum me fac propter miſericor-
diam tuam.
6 Quoniam non eſt in morte qui memor
B ſit tui: in inferno autem quis confitebitur
tibi?
7 Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſin-
gulas noctes lectum meũ, lachrymis meis
ſtratum meum rigabo.
8 Turbatus eſt à furore oculus meus: inuete
raui inter omnes inimicos meos.

9 ‖ Diſcedite à me omnes qui operamini ini
quitatem: Quoniam exaudiuit dominus
vocem fletus mei.
10 Exaudiuit Dominus deprecationem meā,
Dominus orationem meam ſuſcepit.
11 Erubeſcant, & conturbentur vehementer
omnes inimici mei: conuertantur & erube
ſcant valde velociter.

*‖ Mat. 7. d. 23. 25. d. 41. Luc. 13. f. 27.*

*1 Pſalmus Dauid, quem cantauit Domino pro verbis Chuſi filij Iemini. 2. Reg. 16. d. VII.*

2 DOmine Deus meus in te ſpera
A ui: ſaluum me fac ex oībus pͥ
ſequētibus me, & libera me.
3 Ne quando rapiat vt leo ani
mam meam, dum nō eſt qui
redimat neque qui ſaluum faciat.
4 Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt ini-
quitas in manibus meis.
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala: deci
dam meritò ab inimicis meis inanis.
6 Perſequatur inimicus animam meam, &
comprehendat, & conculcet in terra vitam
meam, & gloriā meā in puluerē deducat.
7 Exurge Domine in ira tua: & exaltare in
finibus inimicorum meorū. Et exurge Dñe
Deus meus in præcepto quod mandaſti: &
8 ſynagoga populorum circundabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 Dominus iudicat populos.
B Iudica me Dñe ſecundum iuſtitiam meā,
& ſecundum innocentiam meā ſuper me.
10 Conſumetͬ nequitia peccatorū, & diriges
iuſtū, ‖ ſcrutās corda & renes Deus. Iuſtum
11 Adiutorium meum à Domino, qui ſaluos
facit rectos corde.
12 Deus iudex iuſtus, * fortis, & patiens,
nunquid iraſcitur per ſingulos dies?
13 Niſi conuerſi fueritis, gladiū ſuum ͮ vibra-
uit ͮ, arcū ſuum tetendit, & parauit illum.
14 Et in eo parauit vaſa mortis: ſagittas ſuas
C ardentibus effecit.
15 ‖ Ecce parturit iniuſtitiam, concepit dolo-
rem: & peperit iniquitatem.
16 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit
in foueam quam fecit.
17 Cōuertetur dolor eius in caput eius: & in
18 verticē ipſius iniquitas eius deſcēdet. Cō-
fitebor Domino ſecundum iuſtitiam eius,
& pſallam nomini Domini altiſſimi.

*‖ 1. Par. 28 b. 9. Iere. 11. d 20. 17. b. 10. c. 12. * & 3. ͮ vibrabit f. ‖ Iſaia. 59 a. 4. Iob 15. d. 35.*

*1 In finem pro torcularibus, Pſalmus Dauid. VIII.*

2 DOmine Dominus noſter, quàm admi-
A rabile eſt nomē tuū in vniuerſa terra.
Quoniam eleuata eſt magnificentia tua ſu
per cęlos.
3 ‖ Ex ore infantium & lactētium perfeciſti
laudem propter inimicos tuos: vt deſtruas
inimicum & vltorem.
4 Quoniam videbo cœlos tuos, opera digito
rum tuorū: lunā & ſtellas quæ tu fundaſti.

*‖ Matt. 21 b. 16.*

5 Quid eſt homo, quòd memor es eius? aut fi-
lius hominis, quoniam viſitas eum?
6 ‖ Minuiſti eum paulominus ab angelis:
7 gloria & honore coronaſti eum, & conſti-
B tuiſti eum ſuper opera manuum tuarum.
8 ‖ Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius: oues
& boues vniuerſas: inſuper & pecora cāpi.
9 Volucres cęli & piſces maris, qui peram-
bulant ſemitas maris.
10 Domine Dominus noſter, quàm admira-
bile eſt nomen tuum in vniuerſa terra.

*‖ Heb. 2. b 7. ‖ Gen. 1. d 28. 1. Cor. 15. d. 27.*

*1 In finem pro occultis filij. Pſalmus Dauid. IX.*

2 COnfitebor tibi domine in to-
A to corde meo: narrabo omnia
mirabilia tua.
3 Lætabor & exultabo in te,
pſallā nomini tuo Altiſſime.
4 In conuertendo inimicum meum retror-
ſum, infirmabūtur, & peribunt à facie tua.
5 Quoniam feciſti iudicium meum & cau-
ſam meam: ſediſti ſuper thronum qui iu-
dicas iuſtitiam.
6 Increpaſti Gentes, & perijt impius: nomē
eorū deleſti in æternū, & in ſeculū ſeculi.
7 Inimici defecerunt frameę in finem: &
ciuitates eorum ͮ deſtruxiſti. Perijt memo-
ria eorum cum ſonitu.
8 Et Dominus in æternum permanet. Para-
9 uit in iudicio thronum ſuum: & ipſe iu-
B dicabit orbem terræ in ęquitate, iudicabit
populos in iuſtitia.
10 Et factus eſt Dominus refugium pauperi:
adiutor in opportunitatibꝰ, ī tribulatione.
11 Et ſperent in te q̄ nouerūt nomen tuum:
q̄m nō dereliquiſti quærentes te Domine.
12 Pſallite Domino qui habitat in Sion: an-
nunciate inter gentes ſtudia eius.
13 Quoniam requirens ſanguinem eorum
recordatus eſt; non eſt oblitus clamorem
pauperum.
14 Miſerere mei Domine: vide humilitatem
C meam de inimicis meis.
15 Qui exaltas me de portis mortis, vt an-
nunciem omnes laudationes tuas in por-
tis filię Sion.
16 Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt Gen-
tes in interitu quem fecerunt.
In laqueo iſto quem abſconderunt, cōpre-
henſus eſt pes eorum.
17 Cognoſcetur Dominus iudicia faciens: in
operibus manuum ſuarum comprehenſus
eſt peccator.
18 Conuertātur peccatores in infernum, om-
nes Gentes quæ obliuiſcuntur Deum.
19 Quoniam non in finem obliuio erit pau-
peris: patientia pauperum non peribit in
finem.
20 Exurge Domine, non confortetur homo:
iudicentur Gentes in conſpectu tuo.

*ͮ T.*

Conſtitue

21 ¶Conſtitue Dñe legiſlatorem ſuper eos: vt
ſciant Gentes quoniam homines ſunt.

*Pſal. X. ſecundum* Hebræos.

1 ¶Vt quid Domine receſſiſti lõgè, deſpicis
in oportunitatibus, in tribulatione?
2 ¶Dum ſuperbit impius, incẽditur pauper:
comprehendũtur in conſilijs q̃bus cogitãt.
3 ¶Quoniam laudatur peccator in deſiderijs
animæ ſuæ: & iniquus benedicitur.
4 ¶Exacerbauit Dominum peccator, ſecundũ
multitudinem iræ ſuæ non quæret.
5 Non eſt Deus in conſpectu eius: ¶inquina-
tæ ſunt viæ illius in omni tempore.
B Auferuntur iudicia tua à facie eius: õmniũ
inimicorum ſuorum dominabitur.
6 ¶Dixit enim in corde ſuo, Non mouebor à
generatione in generationem, ſine malo.
7 ¶‖Cuius maledictione os plenum eſt, & a- ‖ *Infr. 13. a. 3. Rom. 3. b. 14.*
maritudine, & dolo: ſub lingua eius labor
& dolor.
8 ¶ Sedet in inſidijs cum diuitibus: in occul-
tis vt interficiat innocentem.
9 Oculi eius in pauperem reſpiciunt: ¶ inſi-
diat in abſcõdito quaſi leo in ſpelũca ſua.
Inſidiatur vt rapiat pauperem: rapere pau
C perem dum attrahit eum.
10 ¶In laqueo ſuo: humiliabit eum, inclinabit
ſe, & cadet cũ dominatus fuerit pauperũ.
11 ¶Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus
auertit faciem ſuam ne videat in finem.
12 ¶ Exurge Domine Deus, * exaltetur manus *&
tua: ne obliuiſcaris pauperum.
13 ¶Propter quid irritauit impius Deum? dixit
D enim in corde ſuo: Non requiret.
14 ¶ Vides, quoniam tu laborem & dolorem
conſideras: vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu eris
adiutor.
15 ¶ Cõtere brachium peccatoris & maligni:
quæretur peccatum illius, & non inuenieẽ:
16 ¶Dñs regnabit in æternum & in ſeculum ſe
culi peribitis Gentes de terra illius.
17 ¶Deſideriũ pauperum exaudiuit Dñs: prępa
rationem cordis eorum audiuit auris tua.
18 ¶Iudicare pupillo & humili: vt non appo-
nat vltrà magnificare ſe homo ſuper terrã.

*In finem, Pſalmus Dauid. X.* — *Hebr. 11.*

1 IN Domino confido: quomodo dicitis ani
A mæ meæ, Tranſmigra in montem ſicut
paſſer?
2 Quoniam ecce peccatores intenderunt ar-
cum: parauerunt ſagittas ſuas in pharetra,
vt ſagittent in obſcuro rectos corde.
3 ¶Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt: iu-
ſtus autem quid fecit?
4 ¶‖ Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus ‖ *Aba. 2. d. 20.*
B in cęlo ſedes eius.
Oculi eius in pauperem reſpiciunt: palpe-
bræ eius interrogant filios hominum.
5 ¶Dominus interrogat iuſtum & impium:
qui aũt diligit iniquitatẽ, odit animã ſuã.
6 ¶Pluet ſuper peccatores laqueos ignis, –& *–13.*
ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars cali-
cis eorum.
7 ¶Quoniam iuſtus Dominus –& iuſtitias di- *–9.*
lexit: æquitatem vidit vultus eius.

1 *In finem pro octaua, Pſalmus Dauid. XI.* — *Hebr. 12.*

2 SAluum me fac Domine, quoniam defe-
A cit ſanctus, quoniam diminutæ ſunt ve-
ritates à filijs hominum.
3 ¶ Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad proxi-
mum ſuum: labia doloſa, in corde & cor-
de locuti ſunt:
4 ¶Diſperdat Dominus vniuerſa labia dolo-
ſa, –& linguam magniloquam. *–1.*
5 ¶Qui dixerunt, Linguam noſtram magnifi-
cabimus: labia noſtra à nobis ſunt, quis no
ſter Dominus eſt?
6 ¶ Propter miſeriam inopum & gemitum
B pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponã in ſalutari: fiducialiter agam in eo.
7 ¶‖Eloquia Domini, eloquia caſta: argentũ ‖ *Prou. 30. a. 5.*
igne examinatum, probatum terræ, purga-
tum ſeptuplum.
8 ¶Tu Domine ſeruabis nos: & cuſtodies nos
à generatione hac in æternum.
9 ¶In circuitu impij ambulãt ſecundũ altitu
dinẽ tuam multiplicaſti filios hominum.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. XII.* — *Hebr. 13.*

2 VSquequo Domine obliuiſcẽris
A me in finem? vſquequo auer-
tis faciem tuam à me?
3 ¶Quandiu ponam conſilia in
anima mea, dolorẽ in corde
meo per diem? Vſquequo exaltabitur ini-
4 micus meus ſuper me? ¶reſpice, & exaudi
me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos meos ne vnquam
obdormiam in morte:
5 ¶Nequando dicat inimicus meus, Præualui
B aduerſus eum. Qui tribulant me exultabũt
6 ſi motus fuero: ¶ego autem in miſericordia
tua ſperaui.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: cãta-
bo Domino qui bona tribuit mihi, & pſal-
lam nomini Domini altiſſimi.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. XIII.* — *Hebr. 14.*

A DIxit in inſipiens in corde ſuo: *4. Eſd. 8. d. 58. Inf. 52. a. 1.*
Nõ eſt Deus. Corrupti ſunt, &
abominabiles facti ſũt in ſtu-
dijs ſuis: nõ eſt qui faciat bo-
num, non eſt vſque ad vnum.
2 Dominus de cęlo proſpexit ſuper filios ho- ] *Rom. 3. b. 10.*
minum: ‖vt videat ſi eſt intelligens, aut re-
quirens Deum.
3 ¶Omnes declinauerũt, ſimul inutiles facti ‖ *Sup. 5. c. 11. Rom. 3. b. 13.*
ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſ-
que ad vnum.
‖Sepulchrum patens eſt guttur eorum: lin-

guis

39. guis ſuis doloſè agebant, ‖ venenum aſpidum ſub labijs eorum.
.d. ‖Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt: veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.
.b. Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt: ‖nõ eſt timor Dei ante oculos eorum.
59. 
s.a. 4 ¶Nónne cognoſcent omnes qui operantur
B iniquitatem, qui deuorant plebem meam ſicut eſcam panis?
5 ¶Dominum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore vbi non erat timor.
6 ¶Quoniam Dominus in generatione iuſta eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam Dominus ſpes eius eſt.
7 ¶Quis dabit ex Syon ſalutare Iſraël? cùm auertit Dominus captiuitatem plebis ſuę, exultabit Iacob, & lætabitur Iſraël.

B.15 1 *Pſalmus David.* XIIII.

A Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut qs requieſcet in monte ſancto tuo?
2 ¶Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam.
3 Qui loquitur veritatem in corde ſuo, ¶qui non egit dolum in lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malũ, & opprobriũ non accepit aduerſos proximos ſuos.
4 ¶Ad nihilum deductus eſt in cõſpectu eius
B malignus, timentes autem Dominum glorificat.
5 Qui iurat proximo ſuo, & non decipit, ¶qui pecuniam ſuam non dedit ad vſurã, & munera ſuper innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non mouebitur in æternum.

HET.16 1 *Tituli inſcriptio ipſi David.* XV.

A Conſerua me Domine, quoniã ſperaui in te.
2 ¶Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.
3 ¶Sanctis qui ſunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis.
4 ¶Multiplicatę ſunt infirmitates eorum: poſteà accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.
5 ¶Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.
6 ¶Funes ceciderũt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea preclara eſt mihi.
7 ¶Benedicam Dominum qui tribuit mihi in
B tellectum: inſuper & vſq; ad noctem increpuerunt me renes mei.
‖Act. 2. d. 25. 8 ¶Prouidebam Dñm in cõſpectu meo ſemper: qm à dextris eſt mihi, ne commouear.
9 ¶Propter hoc lętatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.
10 ¶‖Quoniam non derelinques animã meam in inferno: nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. ‖Act. 2. e.31.13.e.35.
11 ¶Notas mihi feciſti vias vitæ: adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vſque in finem.

1 *Oratio David.* XVI. HEB.17

A Exaudi Domine iuſtitiã meam: intende deprecationem meã. Auribus percipe orationem meam, non in labijs doloſis.
2 ¶De vultu tuo iudicium meũ prodeat: oculi tui videant æquitates.
3 ¶Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte: igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas.
4 Vt non loquatur os meum ¶opera hominũ: propter verba labiorum tuorum, ego cuſtodiui vias duras.
5 ¶Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt nõ
B moueãtur veſtigia mea.
6 ¶Ego clamaui, quoniam exaudiſti me De⁹: ĩclina aurẽ tuã mihi, & exaudi verba mea.
7 ¶Mirifica miſericordias tuas, qui ſaluos facis ſperantes in te.
8 A reſiſtentibus dexteræ tuæ, ¶cuſtodi me vt pupillam oculi.
9 Sum vmbra alarum tuarũ protege me: ¶à facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meam circundede-
10 runt: ¶adipem ſuum concluſerunt, os eorũ locutum eſt ſuperbiam.
11 ¶Proijcientes me, nunc circundederũt me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terrã.
12 ¶Suſceperũt me ſicut leo paratus ad prædã, & ſicut catulus leonis habitans in abditis.
13 ¶Exurge Domine, præueni eum, & ſupplan
D ta eum: eripe animam meam ab impio, fra
14 meam tuam ¶ab inimicis manus tuę. Domine, à paucis de terra diuide eos in vita eorum,* de abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorum. *&
Saturati ſunt filijs: & dimiſerunt reliquias ſuas paruulis ſuis.
15 ¶Ego autem in iuſtitia apparebo conſpectui tuo: ſatiabor cũ apparuerit gloria tua.

1 *In finem puero Domini David, qui locutus eſt Domino verba cantici huius, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum eius, & de manu Saul, & dixit, 2. Reg. 22. a. 2.*
XVII. HEB.18

2 Diligã te Domine fortitudo mea: ¶Do-
3 minus firmamentum meum, & refu-
A gium meum, & liberator meus.
Deus meus adiutor meus, & ſperabo in eum. Protector meus, & cornu ſalutis meę, & ſuſceptor meus. Heb. 2. c. 13.

4 ¶Laudans inuocabo Dñm : & ab inimicis
meis ſaluus ero.
5 ¶Circundederunt me dolores mortis,& tor
rentes iniquitatis conturbauerunt me
6 ¶Dolores inferni circundederunt me,pręoc
cupauerunt me laquei mortis.
7 ¶In tribulatione mea inuocaui Dñm,& ad
Deum meum clamaui.
Et exaudiuit de templo ſancto ſuo vocem
meam : & clamor meus in conſpectu eius,
introiuit in aures eius.
8 ¶Commota eſt & contremuit terra:* funda *& 5.
menta montium conturbata ſunt, & com-
mota ſunt, quoniam iratus eſt eis.
9 ¶Aſcendit fumus in ira eius: & ignis à facie
eius exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10 ¶Inclinauit cęlos,& deſcendit: & caligo ſub
pedibus eius.
11 ¶Et aſcendit ſuper cherubim & volauit: vo
lauit ſuper pennas ventorum.
12 ¶Et poſuit tenebras latibulum ſuum,in cir
E cuitu eius tabernaculum eius:tenebroſa a-
qua in nubibus aëris.
13 ¶Præ fulgore in conſpectu eius nubes tran-
ſierunt,grando,& carbones ignis.
14 ¶Et intonuit de cœlo Dñs,& Altiſſimus de-
dit vocem ſuam: grando & carbones ignis.
15 ¶Et miſit ſagittas ſuas,& diſſipauit eos: ful
gura multiplicauit, & conturbauit eos.
16 ¶Et apparuerunt fontes aquarum,& reuela
ta ſunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua Domine,ab inſpiratio
ne ſpiritus iræ tuæ.
17 ¶Miſit de ſummo,& accepit me:-&ᵗaſſum –7.
pſit me de aquis multis.
18 ¶Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis,&
ab his qui oderunt me:quoniam conforta-
ti ſunt ſuper me.
19 ¶Preuenerunt me in die afflictionis meę:&
factus eſt Dominus protector meus.
20 ¶Et eduxit me in latitudinem : ſaluum me
fecit, quoniam voluit me.
21 ¶Et retribuet mihi Dominus ſecundum iu
ſtitiam meam,& ſecundum puritatem ma
nuum mearum retribuet mihi.
22 ¶Quia cuſtodiui vias Dñi, nec impiè geſſi à
Deo meo.
23 ¶Qm̃ omnia iudicia eius in conſpectu meo:
& iuſtitias eius non repuli à me.
24 ¶Et ero immaculatus cum eo: & obſeruabo
me ab iniquitate mea.
25 ¶ Et retribuet mihi Dñs ſecũdum iuſtitiam
C meam : & ſecundum puritatem manuum
mearum in conſpectu oculorum eius.
26 ¶Cum ſancto ſanctus eris,& cum viro inno
cente innocens eris.
27 ¶Et cum electo electus eris, & cum peruer
ſo peruertêris.
28 ¶Qm̃ tu populum humilem ſaluum facies:
& oculos ſuperborum humiliabis.
29 ¶ Qm̃ tu illuminas lucernam meam Dñe:
Deus meus illumina tenebras meas.
30 ¶Qm̃ in te eripiar à tentatione,& in Deo
meo tranſgrediar murum.
31 ¶Deus meus impolluta via eius:eloquia Do
mini igne examinata: protector eſt omniũ
ſperantium in ſe.
32 ¶Qm̃ quis Deus præter Dominũ?ᵇautᶜquis *& 2.
Deus præter Deum noſtrum.
33 ¶Deus qui præcinxit me virtute:& poſuit
immaculatam viam meam.
34 ¶ Qui perfecit pedes meos tanquam ceruo-
rum:& ſuper excelſa ſtatuens me.
35 ¶‖Qui docet manus meas ad prælium:& po ‖1. Re. 22
ſuiſti, vt arcum æreum, brachia mea. c.35.
36 ¶ Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ,
& dextera tua ſuſcepit me.
Et diſciplina tua correxit me in finem : &
diſciplina tua ipſa me docebit.
37 ¶ Dilataſti greſſus meos ſubtus me : & non
D ſunt infirmata veſtigia mea.
38 ¶Perſequar inimicos meos,& cõprehẽdam
illos: & non conuertar donec deficiant.
39 ¶Confringam illos, nec poterunt ſtare :ca-
dent ſubtus pedes meos.
40 ¶Et præcinxiſti me virtute ad bellũ: & ſup-
plantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 ¶Et inimicos meos dediſti mihi dorſum:&
odientes me diſperdidiſti.
42 ¶Clamauerunt,nec erat qui ſaluos faceret:
ad Dominum, nec exaudiuit eos.
43 ¶Et comminuam eos vt puluerem ante fa-
ciem vẽti: vt lutum platearum delebo eos.
44 ¶ Eripies me de contradictionibus populi:
conſtitues me in caput Gentium.
45 ¶Populus quem non cognoui, ſeruiuit mi-
hi:in auditu auris obediuit mihi.
46 ¶Filij alieni mẽtiti ſunt mihi,filij alieni in
ueterati ſũt,& claudicauerũt à ſemitis ſuis.
47 ¶Viuit Dominus,& benedictus Deus meus,
& exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 ¶Deus qui das vindictas mihi,& ſubdis po-
pulos ſub me, liberator meus de inimicis
meis iracundis.
49 ¶Et ab inſurgentibus in me exaltabis me:à
viro iniquo eripies me. ‖2 Re.22.
50 ¶‖ Propterea confitebor tibi in nationibus d.50.
Domine : & nomini tuo pſalmum dicam. Rom.15.
51 ¶ Magnificans ſalutes regis eius , & faciens b.9.
miſericordiam Chriſto ſuo Dauid,& ſemi-
ni eius vſque in ſeculum.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XVIII. HEB. 19

2 COeli enarrãt gloriam Dei,& opera ma-
A nuum eius annunciat firmamentum.
3 ¶Dies diei eructat verbum: & nox nocti in-
dicat ſcientiam.
4 ¶Non ſunt loquelę neq; ſermones,quorum
non audiantur voces eorum. ‖Rom.10
5 ¶‖ In omnem terram exiuit ſonus eorum, d.18.
& in fines orbis terræ verba eorum. ‖Luc. 24.
6 In ſole poſuit tabernaculũ ſuum : ¶ & ipſe g.45.
tanquã ſpõſus procedens de thalamo ſuo, ᵃexulta-
7 ‖ᵃExultauitᵇvt gigas ad currẽdã viã,¶ à ſum bit 2.

mo

mo cęlo egreſſio eius. Et occurſus eius vſq;
ad ſummum eius : nec eſt qui ſe abſcondat
à calore eius.
8 ¶Lex Domini immaculata conuertens ani-
B mas : teſtimonium Domini fidele, ſapien-
tiam præſtans paruulis.
9 ¶Iuſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda:
præceptum Domini lucidum illuminans
oculos.
10 ¶Timor Domini ſanctus, permanens in ſe-
culum ſeculi: iudicia Domini vera iuſtifica
ta in ſemetipſa.
11 ¶Deſiderabilia ſuper aurũ & lapidem pre-
tioſum multùm : & dulciora ſuper mel &
fauum.
12 ¶Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiẽ
C dis illis retributio multa.
13 ¶Delicta quis intelligit ? ab occultis meis
14 munda me: ¶ & ab alienis parce ſeruo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc imma-
culatus ero, & emundabor à delicto ma
ximo.
15 ¶Et erunt vt complaceant eloquia oris mei:
& meditatio cordis mei in conſpectu tuo
ſemper.
Dñe adiutor meus, & redemptor meus.

HEB 10

### 1 *In finem, Pſalmus David.* XIX.

2 EXaudiat te Dominus in die tri-
A bulationis : protegat te nomẽ
Dei Iacob.
3 ¶Mittat tibi auxilium de ſan-
cto: & de Sion tueatur te.
4 ¶Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocau
ſtum tuum pingue fiat.
5 ¶Tribuat tibi ſecundùm cor tuum: & omne
conſilium tuum confirmet.
6 ¶Lætabimur in ſalutari tuo : & in nomine
B Dei noſtri magnificabimur.
7 ¶Impleat Dominus omnes petitiones tuas:
nunc cognoui quoniam ſaluum fecit Do-
minus CHRISTVM ſuum.
Exaudiet illum de cęlo ſancto ſuo: in poten
tatibus ſalus dexterę eius.
8 ¶Hi in curribus, & hi in equis : nos autem
in noĩe Domini Dei noſtri inuocabimus.
9 ¶Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt : nos au-
tem ſurreximus & erecti ſumus.
10 ¶Domine ſaluum fac regem, & exaudi nos
in die qua inuocauerimus te.

HEB.21.

### 1 *In finem, Pſalmus David.* XX

2 DOmine in virtute tua lętabitur
A rex: & ſuper ſalutare tuum e-
xultabit vehementer.
3 ¶Deſiderium cordis eius tri-
buiſti ei: & voluntate labiorũ
eius non fraudaſti eum.
4 ¶Quoniam præueniſti eum in benedictioni
bus dulcedinis: poſuiſti in capite eius coro-
nam de lapide precioſo.
5 ¶Vitã petijt à te: & tribuiſti ei longitudinẽ
dierum in ſeculum, & in ſeculum ſeculi.
6 ¶Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo: glo-
B riam & magnum decorem impones ſuper
eum.
7 ¶Quoniam dabis eum in benedictionem in
ſeculum ſeculi : lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.
8 ¶Quoniam rex ſperat in Domino: & in mi-
ſericordia Altiſſimi non commouebitur.
9 ¶Inueniatur manꝰ tua oĩbus inimicis tuis:
dextera tua inueniat oẽs qui te oderunt.
10 ¶Pones eos vt clibanum ignis in tempore
vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
11 ¶Fructum eorum de terra perdes: & ſemen
C eorum à filijs hominum.
12 ¶Quoniam declinauerunt in te mala: cogi-
tauerunt conſilia q̃ nõ potuerũt ſtabilire.
13 ¶Quoniam pones eos dorſum : in reliquijs
tuis præparabis vultum eorum.
14 ¶Exaltare Domine in virtute tua : cantabi-
mus & pſallemus virtutes tuas.

### 1 *In finem pro ſuſceptione matutina, Pſalmus David.* XXI. HEB.22

2 DEus Deus meus reſpice in me:
A ‖quare me dereliquiſti? lõgè à ‖Ma.27. c.46. Mar.15. c.34.
ſalute mea verba delictorum
meorum.
3 ¶Deus meus clamabo per diẽ,
& non exaudies: & nocte, & non ad inſipiẽ
tiam mihi.
4 ¶Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſraël.
5 ¶In te ſperauerunt patres noſtri : ſperaue-
runt & liberaſti eos.
6 ¶Ad te clamauerunt & ſalui facti ſunt: in te
ſperauerunt, & non ſunt confuſi.
7 ¶Ego autem ſum vermis, & non homo: op-
probrium hominum & abiectio plebis.
8 ¶Omnes videntes me, deriſerunt me: locuti
ſunt labijs, & ‖ mouerunt caput. ‖Mat.27 c.39. Mar.15.c 29.
9 ¶Sperauit in Domino, eripiat eum: ſaluum
faciat eum, quoniam vult eum.
10 ¶Quoniam tu es qui extraxiſti me de ven-
11 tre, ſpes mea ab uberibus matris meæ. ¶In Mat.27. c.43.
B te proiectus ſum ex vtero.
12 De ventre matris meę Deus meus es tu: ¶ne
diſceſſeris à me.
Quoniam tribulatio proxima eſt, quoniam
non eſt qui adiuuet.
13 ¶Circundederunt me vituli multi: tauri pin
gues obſederunt me.
14 ¶Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo ra
piens & rugiens.
15 ¶Sicut aqua effuſus ſum : & diſperſa ſunt
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tanquam cera lique
16 ſcens in medio ventris mei. ¶Aruit tanquã
teſta virtus mea, & lingua mea adhęſit fau-
cibus meis, & in puluerẽ mortis deduxiſti
17 me. ¶Qm̃ circundederunt me canes multi:
C conſilium malignantium obſedit me.

Foderunt

‖Mat.27 d.31. Ioan.19.d 23. Mat.27.d 35. –11. –3.

18 ‖Foderunt manus meas & pedes meos:¶ di
numerauerunt omnia oſſa mea:
19 ¶ Ipſi verò conſiderauerunt & inſpexerunt
me : diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſu-
per veſtem meam miſerunt ſortem.
20 ¶ Tu autem Dñe ne elongaueris auxilium
tuũ–à me`:ad defenſionẽ meam conſpice.
21 ¶Erue à framea–Deus` animam meam : &
de manu canis vnicam meam‿.
22 ¶Salua me ex ore leonis: & à cornibus vni-
cornium humilitatem meam‿.

‖Heb.2.c 12.

23 ¶‖Narrabo nomen tuum fratribus meis:in
medio eccleſiæ laudabo te‿.
24 ¶Qui timetis Dominum,laudate eum:vni-
uerſum ſemen Iacob glorificate eum‿.
25 ¶Timeat eum omne ſemẽ Iſraël:quoniam
non ſpreuit, neque deſpexit deprecatio-
nem pauperis.
Nec auertit faciem ſuam à me, & cum cla
marem ad eum,exaudiuit me‿.
26 ¶Apud te laus mea in eccleſia magna: vota
D mea reddam in conſpectu timẽtium eum.
27 ¶Edent pauperes & ſaturabuntur: & lauda
bunt Dominum qui requirunt eum: viuẽt
corda eorum in ſeculum ſeculi.
28 ¶Reminiſcentur & conuertentur ad Domi
num vniuerſi fines terræ.
Et adorabunt in conſpectu eius vniuerſę fa
miliæ Gentium‿.
29 ¶Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe do-
minabitur Gentium‿.
30 ¶Manducauerũt & adorauerunt omnes pin
gues terræ:in conſpectu eius cadent omnes
qui deſcendunt in terram‿.
31 ¶Et anima mea illi viuet:& ſemen meum
ſeruiet ipſi.
32 ¶Annunciabitur Domino generatio ventu
ra,& annunciabunt-cœli`iuſtitiam eius po
pulo, qui naſcetur, quem fecit Dominus.

–4.

HEB.23

1 *Pſalmus Dauid.* XXII.

‖Iſai.40. .11. cor.13.a. 5. Ezec.34. c.11.c.23. Le.10.b. 11. 1. Pet.2.d 25.5.a.4.

2 A Dominus regit me,& nihil mihi
deerit:¶in loco paſcuæ ibi me
collocauit.Super aquam refe-
3 ctionis educauit me: ¶ animã
meam conuertit.
Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ, propter
nomen ſuum‿.
4 ¶ Nam etſi ambulauero in medio vmbræ
mortis,non timebo mala:quoniam tu me-
cum es.
Virga tua & baculus tuus,ipſa me conſola-
ta ſunt.
5 ¶ Paraſti in conſpectu meo menſam aduer-
ſus eos qui tribulant me‿.
Impinguaſti in oleo caput meum : & calix
meus inebrians, quàm preclarus eſt.
6 ¶Et miſericordia tua ſubſequetur me omni
bus diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in domo Domini, in lon-
gitudinem dierum‿.

HEB.24

1 *Pſalmus Dauid prima ſabbathi.* XXIII.

‖1.Co.10. f.26. Pſa.49.b. 12.

A Omini ‖ eſt terra, & plenitudo
eius: orbis terrarum & vniuer
ſi qui habitant in eo.
2 ¶Quia ipſe ſuper maria funda
uit eum:& ſuper flumina præ
parauit eum.
3 ¶ Quis aſcendet in montem Domini ? aut
quis ſtabit in loco ſancto eius?
4 ¶ Innocens manibus & mundo corde : qui
non accepit in vano animam ſuam,nec iu-
rauit in dolo proximo ſuo.

Mat.5.a. 8.

5 ¶Hic accipiet benedictionem à Domino,&
B miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.
6 ¶Hæc eſt generatio quærentium eum, quæ-
rentium faciem Dei Iacob.
7 ¶Attollite portas principes veſtras,& eleua
mini portę æternales:& ĩtroibit rex glorię.
8 ¶Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis,&
potens,Dominus potens in prælio.
9 ¶Attollite portas principes veſtras, & ele-
uamini portæ æternales : & introibit rex
gloriæ.
10 ¶Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtutũ,
ipſe eſt rex gloriæ.

HEB.25

1 *In finem,Pſalmus Dauid.* XXIIII.

A D te Domine leuaui animam
2 meam:¶Deus meus in te con-
fido,non erubeſcam‿.
Neque irrideant me inimici
3 mei:¶ etenim vniuerſi qui ſu-
ſtinent te,non confundentur.
Confundanť oẽs iniqua agẽtes ſuperuacuè.
4 ¶Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſe-
mitas tuas edoce me‿.
5 ¶ Dirige me in veritate tua , & doce me‿,
quia tu es Deus ſaluator meus , & te ſuſti-
nui tota die‿.
6 ¶ Reminiſcere miſerationum tuarum Do-
mine,& miſericordiarum tuarum quę à ſe-
culo ſunt.
7 ¶Delicta iuuẽtutis meæ & ignorãtias meas
B ne memineris.
Secundum miſericordiam tuam memento
mei tu , propter bonitatem tuam Domine.
8 ¶Dulcis & rectus Dominus, propter hoc le-
gem dabit delinquentibus in via.
9 ¶Diriget manſuetos in iudicio:docebit mi-
tes vias ſuas.
10 ¶ Vniuerſæ viæ Domini miſericordia & ve-
ritas,requirentibus teſtamentum eius,& te
ſtimonia eius.
11 ¶Propter nomen tuum Domine propitiabe
C ris peccato meo : multum eſt enim.
12 ¶ Quis eſt homo qui timet Dominum ? le-
gem ſtatuit ei in via quam elegit.
13 ¶ Anima eius in bonis demorabitur, & ſe-
men eius hæreditabit terram‿.
14 ¶ Firmamentum eſt Dñs timentibus eum:
& teſtamẽtum ipſius vt manifeſtetur illis.

Oculi

15 ¶¶Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniã
ipſe euellet de laqueo pedes meos.
16 ¶Reſpice in me, & miſerere mei, quia vni-
cus & pauper ſum ego.
17 ¶Tribulationes cordis mei multiplicatæ
D ſunt: de neceſſitatibus meis erue me.
18 ¶Vide humilitatem meã: & laborem meũ:
& dimitte vniuerſa delicta mea.
19 ¶Reſpice inimicos meos, quoniam multi-
plicati ſunt, & odio iniquo oderunt me.
20 ¶Cuſtodi animam meam, & erue me: non
erubeſcam, quoniam ſperaui in te.
21 ¶Innocentes & recti adhæſerunt mihi: quia
ſuſtinui te.
22 ¶Libera Deus Iſraël, ex omnibus tribula-
tionibus ſuis.

HEB.26. 1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XXV.

A Iudica me Domine, quoniam
ego in innocentia mea ingreſ
ſus ſum: & in Domino ſpe-
rans non infirmabor.
2 ¶Proba me Domine, & tenta
me: vre renes meos & cor meum.
3 ¶Quoniam miſericordia tua ante oculos
meos eſt: & complacui in veritate tua.
4 ¶Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum
iniqua gerentibus non introibo.
5 ¶Odiui eccleſiam malignantium: & cum
B impijs non ſedebo.
6 ¶Lauabo inter innocentes manus meas, &
circundabo altare tuum Domine:
7 ¶Vt audiam vocem laudis, & enarrem vni-
uerſa mirabilia tua.
8 ¶Domine dilexi decorem domus tuæ, & lo-
cum habitationis gloriæ tuæ.
9 ¶Ne perdas cum impijs—Deus˅ animam –4.
C meam, & cum viris ſanguinũ vitam meã.
10 ¶In quorum manibus iniquitates ſunt: dex
tera eorum repleta eſt muneribus.
11 ¶Ego autem in innocentia mea ingreſſus
ſum: redime me, & miſerere mei.
12 ¶Pes meus ſtetit in directo: in eccleſijs be-
nedicam te Domine.

HEB.27. 1 *Pſalmus Dauid priuſquam liniretur.* XXVI.

A Dominus illuminatio mea, & ſalus
mea: quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo trepi-
dabo?
2 ¶Dum appropiant ſuper me nocentes: vt
edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipſi infir-
mati ſunt & ceciderunt.
3 ¶Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non ti-
mebit cor meum.
B Si exurgat aduerſum me prælium, in hoc
ego ſperabo.
4 ¶Vnam petij à Domino, hanc requiram,
vt inhabitem in domo Domini omnibus
diebus vitæ meæ. ¶Vt videam ˅voluntatem˅ ˅voluptatem.
Domini, & viſitem templum eius.
5 ¶Quoniam abſcondit me in tabernaculo
ſuo: in die malorum protexit me in abſcõ-
dito tabernaculi ſui.
6 ¶In petra exaltauit me: & nunc exaltauit
caput meum ſuper inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius
C hoſtiam vociferationis: cantabo & pſalmũ
dicam Domino.
7 ¶Exaudi Domine vocem meam, qua clama
ui—ad te˅: miſerere mei, & exaudi me. –r.
8 ¶Tibi dixit cor meum, exquiſiuit—te˅ facies –r.
mea: faciem tuam Domine requiram.
9 ¶Ne auertas faciem tuam à me: ne decli-
nes in ira ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto: ne derelinquas me, ne-
que deſpicias me Deus ſalutaris meus.
10 ¶Quoniam pater meus & mater mea dere-
liquerunt me: Dñs autem aſſumpſit me.
11 ¶Legem pone mihi Domine in via tua: &
D dirige me in ſemita recta propter inimicos
12 meos. ¶Ne tradideris me in animas tribulã
tium me: quoniam inſurrexerunt in me te
ſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
13 ¶Credo videre bona Domini in terra vi-
uentium.
14 ¶Expecta Dominum, viriliter age, & confor Inf.30.d
tetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. 25.

1 *Pſalmus huic Dauid.* XXVII. HEB.28

A Ad te Domine clamabo, Deus
meus ne ſileas à me: ne quan
do taceas à me, & aſſimilabor
deſcendentibus in lacum.
2 ¶Exaudi Domine vocem de-
precationis meæ, dum oro ad te, dum ex-
tollo manus meas ad templum ſanctum
tuum.
3 ¶Ne ſimul ˅tradas˅ me cum peccatoribus: & ˅trahas.
cum operantibus iniquitatem ne perdas
me: qui loquuntur pacem cum proximo
ſuo, mala autem in cordibus eorum.
4 ¶Da illis ſecundum opera eorum, & ſecun-
dum nequitiam adinuentionum ipſorum.
Secundùm opera manuum eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipſis.
5 ¶Quoniam non intellexerunt opera Domi
ni, & in opera manuum eius: deſtrues il-
los, & non ædificabis eos.
6 ¶Benedictus Dominus: quoniam exaudi-
B uit vocem deprecationis meæ.
7 ¶Dominus adiutor meus, & ꝓtector meus:
—&˅ in ipſo ſperauit cor meum & adiutus
ſum. –4.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea
confitebor ei.
8 ¶Dominus fortitudo plebis ſuæ: & prote-
tor ſaluationum Chriſti ſui eſt.
9 ¶Saluum fac populum tuum Domine, &
benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extol
le illos vſque in æternum.

1 *Pſalmus David, in conſummatione taberna-* HEB. 29.
*culi.* XXVIII.

2 AFferte Domino filij Dei:affer-
A te Domino filios arietum.
¶ Afferte Domino gloriam &
honorem, afferte Domino glo
riã nomini eius: adorate Do-
minum in atrio ſancto eius.
3 ¶Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis
B intonuit: Dominus ſuper aquas multas.
4 ¶ Vox Domini in virtute: vox Domini in
magnificentia.
5 ¶Vox Domini confringentis cedros: & con-
fringet Dominus cedros Libani.
6 ¶Et comminuet eas tanquam vitulum Li-
bani: & dilectus quemadmodum filius vni
cornium.
7 ¶Vox Domini intercidentis flãmam ignis:
8 ¶Vox Domini cõcutientis deſertum, & cõ-
mouebit Dominus deſertum Cades.
9 ¶Vox Dñi præparantis ceruos, & releuabit
C condenſa: & in tẽplo eius oẽs dicẽt gloriã.
10 ¶ Dominus diluuium inhabitare facit: &
ſedebit Dominus rex in æternum.
11 ¶Dominus virtutem populo ſuo dabit: Do-
minus benedicet populo ſuo in pace.

1 *Pſalmus cantici in dedicatione domus*
HEB. 30 *David.* XXIX.

2 EXaltabo te Domine, quoniam
A ſuſcepiſti me: nec delectaſti
inimicos meos ſuper me.
3 ¶ Domine Deus meus clama-
ui ad te, & ſanaſti me.
4 ¶Domine eduxiſti ab inferno animã meã,
ſaluaſti me à deſcendentibus in lacum.
5 ¶Pſallite Domino ſancti eius: & confitemi
ni memoriæ ſanctitatis eius.
6 ¶Quoniam ira in indignatione eius: & vita
B in voluntate eius.
Ad veſperum demorabitur fletus & ad ma
tutinum lætitia.
7 ¶Ego autem dixi in abundantia mea: Non
mouebor in æternum.
8 ¶Domine in voluntate tua præſtitiſti deco-
ri meo virtutem.
C Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum
conturbatus.
9 ¶Ad te Domine clamabo, & ad Deum meũ
deprecabor.
10 ¶Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcẽ-
do in corruptionem?
D Nunquid confitebitur tibi puluis, aut annũ
ciabit veritatem tuam?
11 ¶Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei: Do
minus factus eſt adiutor meus.
12 ¶Conuertiſti planctum meum in gaudium
mihi: conciſciſti ſaccum meum, & circunde
diſti me lætitia.
13 ¶Vt cantet tibi gloria mea, & non compun
gar: Domine Deus meus in æternum con-
fitebor tibi.

1 *In finem Pſalmus David, pro extaſi.* HEB. 31
XXX.

2 IN te Domine ſperaui, ¶nõ con Inf. 70. a
A fundar in æternũ: in iuſtitia 1.
tua libera me.
3 ¶Inclina ad me aurem tuam,
accelera vt eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem & in do-
mum refugij, vt ſaluum me facias.
4 ¶Quoniam fortitudo mea & refugium meũ
es tu: & propter nomen tuũ deduces me,
& enutries me.
5 ¶Educes me de laqueo hoc quem abſconde
runt mihi: quoniam tu es protector meus.
6 ¶‖In manus tuas commẽdo ſpiritum meũ: ‖ Luc. 23.
redemiſti me Domine Deus veritatis. f. 46.
7 ¶Odiſti obſeruantes vanitates ſuperuacuè.
8 Ego autem in Domino ſperaui: ¶ exultabo
B & lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meã, ſal-
uaſti de neceſſitatibus animam meam.
9 Nec concluſiſti me in manibus inimici:
ſtatuiſti in loco ſpacioſo pedes meos.
10 ¶Miſerere mei Domine, quoniam tribulor:
conturbatus eſt in ira oculus meus, anima
mea, & venter meus.
11 ¶Quoniam defecit in dolore vita mea, &
anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea, &
oſſa mea conturbata ſunt.
12 ¶ Super omnes inimicos meos factus ſum
opprobrium * vicinis meis valde, & timor * & ſ.
notis meis.
13 Qui videbant me foras fugerunt à me: ¶ob-
C liuioni datus ſum tanq̃ mortuus à corde.
14 Factus ſum tanquàm vas perditum: ¶ quo-
niam audiui vituperationem multorum
commorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent ſimul aduerſum
me, accipere animam meã conſiliati ſunt:
15 ¶ Ego autem in te ſperaui Domine: dixi,
16 Deus meus es tu, ¶ in manibus tuis ſortes
meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum,
& à perſequentibus me.
17 ¶Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum tuum,
ſaluum me fac in miſericordia tua.
18 ¶Domine non confundar, quoniam inuo-
caui te.
Erubeſcant impij, & deducantur infernũ:
19 ¶ muta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquita-
tem, in ſuperbia & in abuſione.
20 ¶Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ,
Domine, quam abſcondiſti timentibus te.
Perfeciſti eis qui ſperant in te in cõſpectu
D filiorum hominum.
21 ¶Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ à
conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo à contra-
dictione linguarum.
22 ¶Benedictus Dominus: quoniam mirifica-
uit miſericordiam ſuam mihi in ciuitate
munita.
23 ¶ Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ,
Proiectus ſum à facie oculorum tuorum.
Ideo exaudiſti vocem orationis meæ, dum
clamarem ad te.
24 ¶Diligite Dominũ omnes ſancti eius: quo-
niam veritatem requirit Dominus, & retri
buet abundanter facientibus ſuperbiam.
dSup. 26. d. 14. Hebr. 32. Rom. 4. a. 7.
25 ¶‖Viriliter agite, & confortetur cor veſtrũ,
omnes qui ſperatis in Domino.

1 *Ipſi Dauid intellectus.* XXXI.

A Beati quorum remiſſæ ſunt in-
quitates, & quorũ tecta ſunt
peccata.
2 ¶ Beatus vir cui non imputa-
uit Dominus peccatum, nec
eſt in ſpiritu eius dolus.
3 ¶Quoniam tacui inueterauerunt oſſa mea,
dum clamarem tota die.
4 ¶Quoniam die ac nocte grauata eſt ſup me
manus tua: cõuerſus ſum in ærumna mea,
dum configitur ſpina.
5 ¶Delictum meum cognitum tibi feci, &
B iuſtitiam meam non abſcondi.
‖Iſa. 65. d. 24.
‖ Dixi, Confitebor aduerſum me iniuſtitiã
meam Domino; & tu remiſiſti impietatẽ
peccati mei.
6 ¶Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tem
pore opportuno.
Veruntamen in diluuio aquarum multarũ
ad eum non approximabunt.
7 ¶Tu es refugium meum à tribulatione quę
C circundedit me: exultatio mea, erue me à
circundantibus me.
8 ¶Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in
via hac qua gradieris, firmabo ſuper te ocu
los meos.
9 ¶Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus
non eſt intellectus.
In camo & freno maxillas eorum conſtrin
ge, qui non approximant ad te.
10 ¶Multa flagella peccatoris: ſperantem autẽ
in Domino miſericordia circundabit.
11 ¶Lætamini in Domino & exultate iuſti, &
gloriamini omnes recti corde.

Hebr. 33.
1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XXXIII.

A Exultate iuſti in Domino: re-
ctos decet collaudatio.
2 ¶Confitemini Domino in ci-
thara: in pſalterio decẽ chor-
darum pſallite illi.
3 Cantate ei canticum nouum: bene pſalli-
te ei in vociferatione.
4 ¶Quia rectum eſt verbum Domini, & om-
nia opera eius in fide.
5 ¶Diligit miſericordiam & iudicium: miſeri
cordia Domini plena eſt terra.
6 ¶Verbo Domini cęli firmati ſunt, & ſpiritu
B oris eis omnis virtus eorum.
7 ¶Congregans ſicut in vtre aquas maris: po-
nes in theſauris abyſſos.
8 ¶Timeat Dominum omnis terra: ab eo autẽ
commoueantur omnes inhabitantes orbẽ.
9 ¶‖Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe ‖Gen. 1. a. 3.
mandauit & creata ſunt.
10 ¶Dominus diſſipat conſilia gentium: repro Iudit. 16. c. 17.
bat autem cogitationes populorum, & re-
probat conſilia principum.
11 ¶Conſilium autem Domini in æternum
C manet: cogitationes cordis eius in genera-
tione & generationem.
12 ¶Beata gens cuius eſt Dominus, Deus eius:
populus quem elegit in hæreditatem ſibi.
13 ¶De cœlo reſpexit Dominus: vidit omnes fi
lios hominum.
14 ¶De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſu-
per omnes qui habitant terram.
15 ¶Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui in-
telligit omnia opera eorum.
16 ¶Non ſaluatur rex per multã virtutẽ: & gi-
gas nõ ſaluabitʳ ĩ multitudine virtutis ſuæ.
17 ¶Fallax equus ad ſalutem: in abundantia
D autem virtutis ſuæ non ſaluabitur.
18 ¶Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum,
& in eis qui ſperãt ſuper miſericordia eiᵘ.
19 ¶Vt eruat à morte animas eorum, & alat
eos in fame.
20 ¶Anima noſtra ſuſtinet Dominum, quoniã
adiutor & protector noſter eſt.
21 ¶Quia in eo lætabitur cor noſtrum: & in
nomine ſancto eius ſperauimus.
22 ¶Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos,
quemadmodum ſperauimus in te.

1 *Dauidi cùm immutauit vultum ſuum coram* Hebr. 34.
*Abimelech, & dimiſit eum, & abijt.*
*1. Reg. 21. d.* XXXIII.

2 Benedicam Dominum in om-
A ni tempore: ſemper laus eius
in ore meo.
3 ¶In Dño laudabitur aĩa mea:
audiant manſueti, & lætentᷣ.
4 ¶Magnificate Dominum mecum: & exalte
mus nomen eius in idipſum.
5 ¶Exquiſiui Dominum, & exaudiuit me: &
ex oĩbus tribulationibus meis eripuit me.
6 ¶Accedite ad eum, & illuminamini: & fa-
cies veſtræ non confundentur.
7 ¶Iſte pauper clamauit, & Dominus exaudi-
uit eum: & de omnibus tribulationibus e-
B ius ſaluauit eum.
8 ¶Immittet angelus Domini in circuitu ti- Mat. 18. b. 10.
mentium eum: & eripiet eos.
9 ¶Guſtate, & videte quoniam ſuauis eſt Do-
minus: beatus vir qui ſperat in eo.
10 ¶Timete Dominum omnes ſancti eius:
quoniam non eſt inopia timentibus eum. Luc. 1. e. 53.
11 ¶Diuites eguerunt & eſurierunt: inquiren-

tes aũt Dñm non minuentur omni bono.
12 °Venite filij,audite me : timorem Domini
C docebo vos.
13 °‖Quis eſt homo qui vult viam, diligit dies
videre bonos?
‖1. Pet. 3. b. 10. 14 ° Prohibe linguam tuam à malo, & labia
tua ne loquantur dolum.
15 °Diuerte à malo,& fac bonum: inquire pa-
cem,& perſequere eam.
‖Eccl. 15. d. 21. 16 °‖Oculi Domini ſuper iuſtos : & aures eius
in preces eorum.
Hebr. 4. c. 13. 17 °Vultus autem Dñi ſuper facientes mala :
vt perdat de terra memoriam eorum.
18 °Clamauerunt iuſti, & Dominus exaudi-
D uit eos : & ex omnibus tribulationibus eo-
rum liberauit eos.
19 °Iuxtà eſt Dominus iis qui tribulato ſunt
corde: & humiles ſpiritu ſaluabit.
20 °Multæ tribulationes iuſtorum: & de om-
nibus his liberabit eos Dominus.
21 °Cuſtodit Dñs omnia oſſa eorum: vnum ex
his non conteretur.
22 °Mors peccatorum peſſima,& qui oderunt
iuſtum delinquent.
23 °Redimet Dñs animas ſeruorum ſuorũ : &
non delinquent omnes qui ſperant in eo.

Hebr. 35. 1 *Pſalmus huic Dauid.* XXXIIII.

A IVdica Domine nocentes me :
expugna impugnantes me.
2 °Apprehende arma & ſcutũ :
& exurge in adiutoriũ mihi.
3 °Effunde frameam, & conclu
de aduerſus eos qui perſequuntur me : dic
animæ meę: Salus tua ego ſum.
‖Inf. 39. d. 15 & 69. a 3. 4 °‖Confundantur & reuereantur quærẽtes
animam meam.
Auertantur retrorſum,& confundantur co
gitantes mihi mala.
5 °Fiant tanquàm puluis ante faciem venti,
& angelus Domini coarctans eos.
6 °Fiat via illorum tenebræ & lubricum : &
B angelus Domini perſequens eos.
7 °Quoniam gratis abſconderunt mihi inte-
ritum laquei ſui : ſuperuacuè exprobrauer-
runt animam meam.
8 °Veniat illi laqueus quem ignorat,& cap-
tio quam abſcondit, apprehendat eum : &
in laqueum cadat in ipſum.
9 °Anima autem mea exultabit in Domino:
—3. &ˋdelectabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 °Omnia oſſa mea dicent : Domine quis ſi-
milis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum eius;
egenum & pauperem à diripientibus eũ.
11 °Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam,
interrogabant me.
12 °Retribuebant mihi mala pro bonis: ſteri-
litatem animæ meæ.
13 °Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, in-
duebar cilicio.
C Humiliabam in ieiunio animam meã : &
oratio mea in ſinu meo conuertetur.
14 °Quaſi proximum, * quaſi fratrem noſtrũ,
ſic complacebam: quaſi lugens & contriſta- * &
tus ſic humiliabar.
15 °Et aduerſum me lætati ſunt, & conuene-
runt : congregata ſunt ſuper me flagella,&
ignoraui.
16 °Diſſipati ſunt,nec compuncti, tentauerũt
me,ſubſannauerũt me ſubſannatione: frẽ-
duerunt ſuper me dentibus ſuis.
17 ° Domine quando reſpicies? reſtitue ani-
mam meam à malignitate eorum, à leoni
bus vnicam meam.
18 ° Confitebor tibi in eccleſia magna, in po-
pulo graui laudabo te.
19 ° Non ſupergaudeant mihi qui aduerſan-
tur mihi iniquè,‖ qui oderunt me gratis & ‖Ioan. 15. d. 25.
annuunt oculis.
20 °Quoniam mihi quidem pacificè loquebã
tur : & in iracundia terræ loquentes, do-
los cogitabant.
21 °Et dilatauerunt ſuper me os ſuum : dixe-
runt: Euge,euge viderunt oculi noſtri.
22 °Vidiſti Domine,ne ſileas : Domine ne di-
ſcedas à me.
23 °Exurge & intẽde iudicio meo,Deus meus:
D & Dominus meus in cauſam meam.
24 ° Iudica me ſecundùm iuſtitiam tuam Do
mine Deus meus,& non ſupgaudeãt mihi.
25 °Non dicant in cordibus ſuis: Euge,euge,
animæ noſtræ:nec dicant:* Deuorabimusˋ * Deuorauimus. 5.
eum.
26 ° Erubeſcant & reuereantur ſimul qui gra-
tulantur malis meis.
Induantur confuſione, & reuerentia qui
ᵇmalignaˋloquuntur ſuper me. ᵇmagna 1
27 ° Exultent, & lætentur qui volunt iuſtitiã
meam: & dicant ſemper, Magnificetur Do
minus,qui volunt pacem ſerui eius.
28 °Et lingua mea meditabitur iuſtitiam tuã,
tota die laudem tuam.

1 *In finem, ſermo Domini ipſi Dauid.* XXXV. Hebr. 36.

2 DIxit iniuſtus vt delinquat in ſemetip-
A ſo,nõ eſt timor Dei ante oculos eius.
3 °Quoniam doloſè egit in conſpectu eius : Supr. 13. a. 1.
vt inueniatur iniquitas eius ad odium.
4 ° Verba eius iniquitas & dolus : noluit in
telligere vt bene ageret.
5 °Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo :
aſtitit omni vię non bonæ, malitiam autẽ
non odiuit.
6 °Domine in cęlo miſericordia tua: & veri-
tas tua vſque ad nubes.
7 °Iuſtitia tua ſicut montes Dei : iudicia tua
abyſſus multa.Homines & iumenta ſalua-
8 bis Domine:°(quemadmodum multiplica
B ſti miſericordiam tuam Deus.)
Filij autem hominum in tegmine alarum
tuarum ſperabunt.
9 °Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ,&
torrente voluptatis tuæ potabis eos.

—t. 10 ꝰQuoniam apud te eſt fons vitæ: -&' in lu-
mine tuo videbimus lumen.
11 ꝰ Prætende miſericordiam tuam ſtientibus
te,& iuſtitiā tuam his qui recto ſunt corde.
12 ꝰNon veniat mihi pes ſuperbiæ. & manus
peccatoris non moueat me.
13 ꝰ Ibi ceciderunt qui operātur iniquitatem:
expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

HEB.37

1 *Pſalmus ipſi Dauid.* XXXVI.

A NOli æmulari in malignātibus,
neque zelaueris facientes ini-
quitatem.
2 ꝰ Quoniam tanquam fœnum
velociter areſcent. & quemad
modum olera herbarum citò decident.
3 ꝰSpera in Domino,& fac bonitatem, & in-
habita terram, & paſcēris in diuitijs eius.
4 ꝰDelectare in Domino:& dabit tibi petitio
nes cordis tui.
5 ꝰReuela Domino viam tuam, & ſpera in
eo:& ipſe faciet.
6 ꝰEt educet quaſi lumen iuſtitiam tuam : &
7 iudicium tuum tanquam meridiem: ꝰ ſub-
ditus eſto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo qui proſperatur in via
ſua, in homine faciente iniuſtitias.
8 ꝰDeſine ab ira,& derelinque furorem:noli
æmulari vt maligneris.
9 ꝰQuoniam qui malignātur, exterminabun-
tur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi hęre
ditabunt terram.
10 ꝰEt adhuc puſillum,& non erit peccator:&
quæres locum eius,& non inuenies.
|Mat. 5. a.4. 11 ꝰ|Manſueti autem hęreditabunt terram:&
B delectabuntur in multitudine pacis.
12 ꝰObſeruabit peccator iuſtum: & ſtridebit
ſuper eum dentibus ſuis.
13 ꝰDominus autem irridebit eum: quoniam
proſpicit quòd veniet dies eius.
14 ꝰGladium euaginauerunt peccatores,inten
derunt arcum ſuum.
ᵇdeijciāt t. Vt ᵇdecipiant' pauperem & inopem, vt tru-
cident rectos corde.
15 ꝰGladius eorum intret in corda ipſorum,&
arcus eorum confringatur,
16 ꝰ Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias
peccatorum multas.
17 ꝰQuoniam brachia peccatorum conterenť:
confirmat autem iuſtos Dominus.
18 ꝰNouit Dominus dies immaculatorum: &
hæreditas eorūm in æternum erit.
19 ꝰNon confundentur in tempore malo,& in
20 diebus famis ſaturabuntur,ꝰ quia peccato-
res peribunt.
C Inimici verò Domini mox vt honorificati
fuerint & exaltati:deficientes quemadmo-
dum fumus deficient.
ᵇMutuabitur t. 21 ꝰᵇMutuabitur' peccator, & non ſoluet: iu-
ſtus autem miſeretur & tribuet.
— 22 ꝰQuia benedicentes ei hæreditabunt terrā:
maledicentes autem ei,diſperibunt.

23 ꝰApud Dominum greſſus hominisᵇ dirige- ᵇdirigetur t.
tur': & viam eius volet.
24 ꝰCùm ceciderit,non collidetur: qui Domi-
nus ſupponit manum ſuam.
25 ꝰ|Iunior fui, etenim ſenui : & non vidi iu- |Eccl.2.b 11.
ſtum derelictum, nec ſemen eius quærens
panem.
26 ꝰTota die miſeretur & commodat: & ſemē
illius in benedictione erit.
27 ꝰDeclina à malo,& fac bonum,& inhabita
in ſeculum ſeculi.
28 ꝰQuia Dominus amat iudicium: & non de
relinquet ſanctos ſuos:in æternum conſer-
uabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impiorum pe-
29 ribit ꝰIuſti autem hæreditabunt terram:&
D inhabitabunt in ſeculum ſeculi ſuper eam.
30 ꝰ| Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lin- |Pro.31.d 26.
gua eius loquetur iudicium.
31 ꝰ Lex Dei eius in corde ipſius, & non ſup- Eſai. 51 a.7.
plantabuntur greſſus eius.
32 ꝰConſiderat peccator iuſtum:& quęrit mor
tificare eum.
33 ꝰ Dominus autem non derelinquet eum in
manibus eius;nec damnabit eum cùm iudi
cabitur illi.
34 ꝰ Expecta Dominum, & cuſtodi viam eius:
& exaltabit te vt hęreditate capias terram:
cùm perierint peccatores, videbis.
35 ꝰVidi impium ſuperexaltatum, & eleuatū
ſicut cedros Libani.
36 ꝰ Et tranſiui, & ecce non erat-&' quæſiui —14.
eum,& non eſt inuentus locus eius.
37 ꝰCuſtodi innocentiam, & vidi æquitatem:
quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.
38 ꝰIniuſti autem diſperibunt ſimul:reliquiæ
impiorum interibunt.
39 ꝰSalus autem iuſtorum à Domino:& prote
ctor eorum in tempore tribulationis.
40 ꝰ Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit
eos:& eruet eos à peccatoribus, & ſaluabit
eos;quia ſperauerunt in eo.

1 *Pſalmus Dauid in rememoratione, die Sabbathi.* HEB.38

XXXVII.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas Pſal.6.a.1.
A me, neque in ira tua corri-
pias me.
3 ꝰ Quoniam ſagittæ tuæ infixæ
ſunt mihi : & confirmaſti ſu-
per me manum tuam.
4 ꝰ Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ
tuæ:non eſt pax oſſibus meis à facie pecca-
torum meorum.
5 Quoniam iniquitates meę ſupergreſſę ſunt
caput meum: -&' ſicut onus graue grauatæ —9.
ſunt ſuper me.
6 Putruerunt & corruptę ſunt cicatrices meę,
à facie inſipientiæ meæ.
7 ꝰMiſer factus ſum, & curuatus ſum vſq; in
finem:tota die contriſtatus ingrediebar.
8 ꝰQuoniam lumbi mei impleti ſunt illuſio-

B nibus,& non eſt ſanitas in carne mea.
9 ¶Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei.
10 ¶Dñe,ante te omne deſideriũ meum: & gemitus meus à te non eſt abſconditus.
11 ¶Cor meum conturbatũ eſt*,dereliquit me virtus mea: & lumen oculorũ meorum, & ipſum non eſt mecum. *in me.
12 ¶Amici mei,& proximi mei,aduerſum me
C appropinquauerunt & ſteterunt.
13 ¶Et qui iuxta me erant dé longe ſteterunt: & vim faciebant, qui quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi locuti ſunt vanitates, & dolos tota die meditabantur.
14 ¶Ego autem tanq̃ ſurdus non audiebam:& ſicut mutus non aperiens os ſuum.
15 ¶Et factus ſum ſicut homo non audiens,& non habens in ore ſuo redargutiones.
16 ¶Qm̃ in te Domine ſperaui,tu exaudies me Domine Deus meus.
17 ¶Quia dixi, Nequãdo ſupergaudeant mihi inimici mei : & dum commouentur pedes mei,ſuper me magna locuti ſunt.
18 ¶Qm̃ ego in flagella paratus ſum , & dolor meus in conſpectu meo ſemper.
19 ¶Qm̃ iniquitatem meam annunciabo : & cogitabo pro peccato meo.
20 ¶Inimici autem mei viuunt, & confirmati ſunt ſuper me:& multiplicati ſunt qui oderunt me iniquè.
21 ¶Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi,quoniam ſequebar bonitatem.
22 ¶Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne diſceſſeris à me.
23 ¶Intende in adiutorium meum Domine Deus ſalutis meæ.

*1 In finem. pro Idithun, canticum Dauid.* XXXVIII. HEB.39

2 Dixi,Cuſtodiam vias meas:vt nõ
A delinquam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiã, cùm conſiſteret peccator aduerſum me.
3 ¶Obmutui,& humiliatus ſum,& ſilui à bonis:& dolor meus renouatus eſt.
4 ¶Concaluit cor meum intra me:& in meditatione mea exardeſcet ignis.
5 Locutus ſum in lingua mea, ¶Notum fac mihi Domine finem meum.
Et numerum dierum meorum quis eſt? vt ſciam quid deſit mihi.
6 Ecce mẽſurabiles poſuiſti dies meos,& ſub
B ſtantia mea tanquam nihilum ante te.
7 ¶Veruntamen vniuerſa vanitas: omnis homo viuens.
Veruntamen in imagine pertranſit homo: ſed & fruſtra conturbatur. Theſaurizat:& ignorat cui congregabit ea.
8 ¶Et nunc quæ eſt expectatio mea? Nónne Dominus?& ſubſtantia mea apud te eſt.
9 ¶Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
C opprobrium inſipienti dediſti me.
10 ¶Obmutui,& non aperui os meum, qm̃ tu
11 feciſti:¶amoue à me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci:¶in increpationibus propter iniquitatem, corripuiſti hominem.
Et tabeſcere feciſti, ſicut araneam animam eius: veruntamen vanè conturbatur omnis homo.
13 ¶Exaudi orationem meam Domine, & deprecationẽ meam auribus percipe: lachrymas meas.
Ne ſileas: qm̃ aduena ego ſum apud te,& peregrinus, ſicut omnes patres mei.
14 ¶Remitte mihi, vt refrigerer priusquàm abeam,& amplius non ero.

*1 In finem,Pſalmus Dauid.* XXXIX. HEB.40

A Expectans expectaui Dominũ,
2 & intendit mihi.
3 Et exaudiuit preces meas, ¶& eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos,& direxit greſſus meos.
4 ¶Et immiſit in os meum canticum nouum, carmen Deo noſtro.
Videbunt multi,& timebunt:& ſperabunt in Domino.
5 ¶Beatus vir,cuius eſt nomen Dñi ſpes eius: & nõ reſpexit ĩ vanitates & ĩſanias falſas.
6 ¶Multa feciſti tu Dñe Deus meus mirabilia
B tua:& cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi.
Annunciaui & locutus ſum : multiplicati ſunt ſuper numerum.
7 ¶Sacrificium & oblationem noluiſti: aures autem perfeciſti mihi.
Holocauſtum & pro peccato nõ poſtulaſti:
8 ¶tunc dixi, Ecce venio.
9 In capite libri ſcriptum eſt de me,¶vt facerem voluntatem tuam,Deus meus volui,& legem tuam,in medio cordis mei. *Heb. 10. b. 5.*
10 ¶Annunciaui iuſtitiam tuam in eccleſia magna:ecce labia mea non prohibebo,Domine tu ſciſti.
11 ¶Iuſtitiam tuã non abſcondi in corde meo,
C veritatem tuam & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam,& veritatem tuam à concilio multo.
12 ¶Tu autem Domine ne longè facias miſerationes tuas à me : miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſceperunt me.
13 ¶Qm̃ circundederunt me mala quorum nõ eſt numerus:comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem. *‖In. 69. a. 2.*
Multiplicatę ſunt ſup capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me. *‖Sup. 34. a. 4.*
14 ¶Cõplaceat tibi Domine vt eruas me:‖Domine ad adiuuandum me reſpice. *Inf. 69. a. 3.*
15 ¶‖Confundantur, & reuereantur ſimul

qui quærũt animam meam, vt auferãt eã.
Conuertãtur retrorſum & reuereantur qui
D volunt mihi mala.
16 ¶Ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui
dicunt mihi, Euge, euge.
17 ¶Exultent & lætentur ſuper te omnes quæ-
rentes te: & dicant ſemper, Magnificetur
Dominus qui diligunt ſalutare tuum.
18 ¶Ego autem mendicus ſum & pauper: Do-
minus ſolicitus eſt mei.
Adiutor meus & protector meus tu es: De⁹
meus ne tardaueris.

*Heb. 41.*

*1 In finem, Pſalmus ipſi Dauid.* XL.

2 BEatus vir qui intelligit ſup ege-
A num & pauperem: in die ma-
la liberabit eum Dominus.
3 ¶Dominus conſeruet eum, &
viuificet eum, & beatũ faciat
eum in terra: & non tradat eum in animã
inimicorum eius.
4 ¶Dominus opem ferat illi ſuper lectum do-
loris eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti
in infirmitate eius.
5 ¶Ego dixi, Domine miſerere mei: ſana ani-
mam meam, quia peccaui tibi.
6 ¶Inimici mei dixerunt mala mihi, Quan-
B do morietur, & peribit nomen eius?
7 ¶Et ſi ingrediebatur vt videret, vana loque-
batur, cor eius congregauit iniquitatẽ ſibi.
8 Egrediebatur foras, & loquebat¹ in idipſũ.
Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimi-
ci mei: aduerſũ me cogitabãt mala mihi.
9 ¶Verbum iniquũ conſtituerunt aduerſum
me, Nunquid qui dormit, non adijciet vt
reſurgat?
10 ¶Etenim homo pacis meæ in quo ſperaui,
qui edebat panes meos: magnificauit ſup
me ſupplantationem.
11 ¶Tu autem Domine miſerere mei, & reſu-
C ſcita me: & retribuam eis. *Ioh. 13. b. 18.*
12 ¶In hoc cognoui quoniã voluiſti me: quo-
niã non gaudebit inimicus meus ſup me. *Act. 1. c. 16.*
13 ¶Me autem propter innocentiam ſuſcepi-
ſti: & confirmaſti me in conſpectu tuo in
æternum.
14 ¶Benedictus Dñs Deus Iſraël à ſeculo, &
vſque in ſeculum: fiat, fiat.

*Heb. 42.*

*1 In finem, intellectus filijs Core.* XLI.

2 QVemadmodũ deſiderat ceruu(s)
A ad fontes aquarũ: ita deſide-
rat anima mea ad te Deus.
3 ¶Sitiuit anima mea ad Deũ
*fortem viuum: quando ve- *fortem*
niam & apparebo ante faciem Dei?
4 ¶Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die
ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Vbi
eſt Deus tuus?
5 ¶Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani-
mam meam, quoniam tranſibo in locũ ta-
bernaculi admirabilis, vſq; ad domũ Dei,

B In voce exultationis & confeſſionis, ſonus
epulantis.
6 ¶‖Quare triſtis es anima mea? & quare con- *‖Inf. c. 12*
turbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor *Inf. 42. b. 6.*
7 illi: ſalutare vultus mei, ¶& Deus meus.
Ad meipſum anima mea conturbata eſt,
propterea memor ero tui de terra Iorda-
nis, & Hermonijm à monte modico.
8 ¶Abyſſus abyſſum inuocat, in voce catara-
ctarum tuarum.
Omnia excelſa tua & fluctus tui ſuper me
tranſierunt.
9 ¶In die mandauit Dominus miſericordiã
ſuam, & nocte canticum eius.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ: ¶dicam
C Deo, Suſceptor meus es.
Quare oblitus es mei? & quare cõtriſtatus
incedo, dum affligit me inimicus?
11 ¶Dum confringuntur oſſa mea, exprobraue-
runt mihi qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per ſingulos dies: Vbi eſt
12 Deus tuus? ¶‖quare triſtis es anima mea? & *‖Sup. b. 6.*
quare conturbas me? *Infr. 42.*
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor *b. 5.*
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

*Hebr. 43*

*Pſalmus Dauid.* XLII.

1 IVdica me Deus, & diſcerne
A cauſam meã de gente nõ ſan-
cta, ab homine iniquo & do-
loſo erue me.
2 ¶Quia tu es Deus fortitudo
mea: quare me repuliſti? & quare triſtis in-
cedo, dum affligit me inimicus?
3 ¶Emitte lucem tuam, & veritatem tuã: ip-
ſa me deduxerunt, & adduxerunt in montẽ
ſanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 ¶Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui læ-
B tificat iuuentutem meam.
Cõfitebor tibi in cithara Deus Deus meus:
5 quare triſtis es anima mea? & quare con- *Sup. 41. b.*
turbas me? *6. c. 12.*
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

*Heb. 44.*

*1 In finem pro filijs Core ad intellectum.* XLIII.

2 DEus auribus noſtris audiuim⁹:
A patres noſtri annunciauerunt
nobis.
Opus quod operatus es in die- *ſ.*
bus eorum, & in diebus
antiquis.
3 ¶Manus tua gentes diſperdidit, & plantaſti
eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos.
4 Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terrã,
& brachium eorum non ſaluauit eos.
Sed dextera tua, & brachium tuum, & illu-
minatio vultus tui: qm̃ cõplacuiſti in eis.
5 ¶Tu es ipſe rex meus & Deus meus: qui mã-
das ſalutes Iacob.
6 ¶In te inimicos noſtros vẽtilabimus cornu,

& in nomine tuo ſpernemus inſurgentes *in nos 4.
* in nobis . ‖Ioſ. 24.c.
7 ❡ Non enim in arcu meo ſperabo : & ‖gla- 19.
B dius meus non ſaluabit me. 2.Reg.17
8 ❡ ‖Saluaſti enim nos de affligentibus nos : a.39.ſ.41
& odientes nos,confudiſti. ‖2.Reg.3
9 ❡In Deo laudabimur tota die : & in nomi d.14.
ne tuo confitebimur in ſeculum .
10 ❡Nunc autem repuliſti & confudiſti nos:&
non egrediêris Deus in virtutibus noſtris .
-7. 11 ❡Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos no-
ſtros:& qui oderunt nos,diripiebant ſibi.
12 ❡Dediſti nos tanquàm oues eſcarum. & in
Gentibus diſperſiſti nos .
13 ❡Vendidiſti populum tuum ſine precio: &
nõ fuit multitudo in cõmutationib⁹ eorũ.
14 ❡Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris .
C ſubſannationem & deriſum his qui ſunt
in circuitu noſtro .
15 ❡Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus :
commotionem capitis in populis.
16 ❡Tota die verecundia mea contra me eſt,&
confuſio faciei meæ cooperuit me.
17 ❡A voce exprobrãtis & obloquentis,à facie
inimici & perſequentis.
18 ❡Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obli-
ti ſumus te, & iniquè non egimus in teſta-
mento tuo.
19 ❡Et non receſſit retrò cor noſtrum: & decli
naſti ſemitas noſtras à via tua.
20 ❡Quoniam humiliaſti nos in loco afflictio-
nis,& cooperuit nos vmbra mortis.
21 ❡Si obliti ſumus nomen Dei noſtri,& ſi ex
D pandimus manus noſtras ad Deũ alienum.
22 ❡Nonne Deus requiret iſta ? ipſe enim no-
uit abſcondita cordis.
Rom. 8.g 23 ❡ ‖ Quoniam propter te mortificamur tota
36. die:æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.
Exurge, quare obdormis Domine? exurge,
& ne repellas in finem .
24 ❡ Quare faciem tuam auertis , obliuiſceris
inopiæ noſtræ, & tribulationis noſtræ?
25 ❡ Quoniam humiliata eſt in puluere ani-
ma noſtra : conglutinatus eſt in terra ven-
ter noſter.
26 ❡Exurge Domine , adiuua nos:& redime
nos propter nomen tuum.

Heb. 45. 1 *In finem,pro iis qui commutabuntur filiis Core ad intellectum,canticum pro dilecto .*

XLIIII.

2 Ructauit cor meum verbũ bo-
A nũ: dico ego opera mea regi .
Lingua mea calamus ſcribæ
velociter ſcribentis.
3 ❡ Speciosus forma præ filiis
hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis :
propterea benedixit te Deus in æternum .
4 ❡Accingere gladio tuo ſuper femur tuum ,
potentiſſimè.
5 ❡Specie tua & pulchritudine tua intende ,
proſperè procede , & regna.
B Propter veritatem & manſuetudinem, &
iuſtitiam :& deducet te mirabiliter dextera
6 tua. ❡Sagittæ tuæ acutæ(populi ſub te ) ca-
dent in corda inimicorum regis .
7 ❡ ‖Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi : virga ‖Hebr.1.c
directionis virga regni tui. 8.
8 ❡Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem :
propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo læ-
titię præ conſortibus tuis :
9 ❡Myrrha & gutta & caſia à veſtimẽtis tuis
à domibus eburneis, ex qbus delectauerũt
10 te ❡ filiæ regum in honore tuo.
C Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deau-
rato, circundata varietate.
11 ❡Audi filia,& vide, & inclina aurem tuã:
&obliuiſcere populũ tuũ,& domũ pſis tui.
12 ❡Et concupiſcet rex decorem tuum:quoniã
ipſe eſt Dominus Deus tuus , & adorabunt
eum .
13 ❡Et filiæ Tyri, in muneribus vultum tuum -4.
deprecabuntur,-omnes diuites plebis.
14 ❡ Omnis gloria eius filiæ regis ab intus , in
15 fimbriis aureis ❡ circumamicta varietatib⁹.
D Adducentur regi virgines poſt eam : proxi-
mæ eius afferentur tibi .
16 ❡Afferentur in lætitia & exultatione:addu
centur in templum regis .
17 ❡Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii : con-
ſtitues eos principes ſuper omnem terram. *Memor
18 ❡*Memores erunt nominis tui*in omni ge ero 8.
neratione & generationem. *Domine
Propterea populi confitebuntur tibi in æ- 14.
ternum, & in ſeculum ſeculi.

1 *In finem filiis Core pro arcanis Pſalmus.* Heb. 46.

XLV.

2 Deus noſter refugium &virtus:
A adiutor in tribulationibus q̃
3 inuenerunt nos nimis. ❡ Pro-
pterea non timebimus dum
turbabitur terra,& transferẽ-
tur montes in cor maris.
4 ❡Sonuerunt & turbatæ ſunt aquæ eorum :
conturbati ſunt mõtes in fortitudine eius.
5 ❡Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei:
ſanctificauit tabernaculũ ſuũ Altiſſimus.
6 ❡Deus in medio eius, non commouebitur,
B adiuuabit eam Deus manè diluculo.
7 ❡ Conturbatæ ſunt gentes , & inclinata ſũt
regna:dedit vocem ſuam, mota eſt terra .
8 ❡Dominus virtutum nobiſcum : ſuſceptor
noſter Deus Iacob .
9 ❡Venite,& videte opera Domini , quæ po-
10 ſuit prodigia ſuper terram: ❡auferens bella
vſque ad finem terræ .
C Arcum conteret,& confringet arma:& ſcu
ta comburet igni .
11 ❡Vacate & videte,quoniam ego ſum Deus:
exaltabor in gẽtibus,& exaltabor in terra .
12 ❡Dominus virtutum nobiſcum : ſuſceptor
noſter Deus Iacob.

HEB.47 1 *In finem, pro filijs Core Pſalmus.*
X L V I.

2 OMnes gentes plaudite mani-
A bus: iubilate Deo in voce
exultationis.
3 ¶Quoniã Dominus excelſus,
terribilis, Rex magnus ſuper
omnem terram:
4 ¶Subiecit populos nobis: & gentes ſub pedi
bus noſtris.
5 ¶Elegit nobis hæreditatem ſuam, ſpeciem
Iacob *quam dilexit. *quem 13 | 12. Re.7.c
6 ¶Aſcendit Deus in iubilo, & Dominus in
voce tubæ.
7 ¶Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi
B noſtro, pſallite.
8 ¶Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſallite
ſapienter.
9 ¶*Regnabit Deus ſuper gentes: Deus ſedet *regnauit 8.
ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10 ¶Principes populorum cõgregati ſunt cum
Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ, ve
hementer eleuati ſunt.

HEB.48 1 *Pſalmus cantici filijs Core ſecunda Sabbathi.*
X L V I I.

2 MAgnus Dominus & laudabilis
A nimis in ciuitate Dei noſtri,
in monte ſancto eius.
3 ¶Fundatur exultatione vniuer
ſæ terræ mons Sion, latera A-
quilonis, ciuitas Regis magni.
4 ¶Deus in domibus eius cognoſcetur, cùm
ſuſcipiet eam.
5 ¶Quoniam ecce reges terræ cõgregati ſunt: —13.
conuenerunt in vnum.
6 ¶Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati
7 ſunt: commoti ſunt: ¶Tremor apprehendit
eos, ibi dolores vt parturientis.
8 ¶In ſpiritu vehementi cõteres naues Thar
9 ſis. ¶Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuita-
B te Domini virtutum, in ciuitate Dei noſtri:
Deus fundauit eam in æternum.
10 ¶Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in
medio templi tui.
11 ¶Secundùm nomẽ tuũ Deus, ſic & laus tua
in fines terræ: iuſtitia plena eſt dextera tua.
12 ¶Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudę,
propter iudicia tua Domine.
13 ¶Circundate Sion, & complectimini eam:
narrate in turribus eius.
14 ¶Ponite corda veſtra in virtute eius: & diſtri
buite domos eius, vt enarretis in progenie
altera.
15 ¶Qm̃ hic eſt Deus, Deus noſter in æternum
& in ſeculũ ſeculi: ipſe reget nos in ſecula.

HEB.49 1 *In finem, filijs Core Pſalmus.* X L V I I I.

2 AVdite hæc omnes gentes: auribus per-
A cipite omnes qui habitatis orbem.
3 ¶Quiq; terrigenę & filij hominum: —ſimul —3.
in vnum diues & pauper.
4 ¶Os meum loquetur ſapientiam: & medi-
tatio cordis mei prudentiam.
5 ¶Inclinabo in parabolam aurem meã, ape Inf. 77. a.2.
riam in pſalterio propoſitionem meam.
6 ¶Cur timebo in die mala? iniquitas calca- Mat. 13. c.35.
nei mei circundabit me.
7 ¶Qui confidunt in virtute ſua, & in multitu
dine diuitiarum ſuarum gloriantur.
8 ¶Frater non redimit, redimet homo: *non *& 9.
B dabit Deo placationem ſuam,
9 ¶Et precium redẽptionis animæ ſuæ: & la
10 borabit in æternũ, ¶ & viuet adhuc in finẽ.
11 Non videbit interitum, ¶ cùm viderit ſa-
pientes morientes: ſimul inſipiens & ſtul-
tus peribunt.
12 Et relinquent alienis diuitias ſuas: ¶ & ſe-
pulchra eorum domus illorum in æternũ.
Tabernacula eorum in progenie & proge-
nie, vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.
13 ¶—Et homo cùm in honore eſſet, non intel —13.
lexit, cõparatus eſt iumentis inſipientibus,
C & ſimilis factus eſt illis.
14 ¶Hæc via illorum ſcãdalum ipſis: & poſtea
in ore ſuo complacebunt.
15 ¶Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors de-
paſcet eos.
Et dominabuntur eorum iuſti in matuti-
no: & auxilium eorum veteraſcet in infer-
no à gloria eorum.
16 ¶Veruntamen Deus redimet animã meam,
de manu inferi cùm acceperit me.
17 ¶Ne timueris cùm diues factus fuerit ho-
D mo: & cùm multiplicata fuerit gloria do-
mus eius.
18 ¶Quoniam cùm interierit, non ſumet om Iob. 27. d.19.
nia: neq; deſcendet cum eo gloria eius.
19 ¶Quia anima eius in vita ipſius benedice-
tur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.
20 ¶Introibit vſq; in progenies patrũ ſuorum:
—& vſq; in æternum non videbit lumen. —5.
21 ¶Homo cùm in honore eſſet, nõ intellexit:
comparatus eſt iumentis inſipientibus, &
ſimilis factus eſt illis

1 *Pſalmus Aſaph.* X L I X. HEB.50

A DEus deorum Dominus locutus eſt, & vo
cauit terram.
2 A ſolis ortu vſq; ad occaſum: ¶ ex Sion ſpe-
cies decoris eius.
3 ¶Deus manifeſtè veniet: Deus noſter, &
non ſilebit.
Ignis in conſpectu eius exardeſcet: & in cir
cuitu eius tempeſtas valida.
4 ¶*Aduocauit cęlum deſurſum: & terram di *Aduocabit 8.
ſcernere populum ſuum.
5 ¶Congregate illi ſanctos eius: qui ordinant
teſtamentum eius ſuper ſacrificia.
6 ¶Et annunciabunt celi iuſtitiam eius: quo-
niam Deus iudex eſt.
7 ¶Audi populus meus, & loquar: Iſraël, & te
ſtificabor tibi: Deus Deus tuus ego ſum.

8 ꝰNon in ſacrificijs tuis arguam te:holocau
ſta aũt tua in conſpectu meo ſunt ſemper.
9 ꝰNon accipiam de domo tua vitulos:neque
de gregibus tuis hircos.
10 ꝰQuoniam meæ ſunt omnes feræ ſyluarũ,
iumenta in montibus & boues.
11 ꝰCognoui omnia volatilia cęli:& pulchritu
do agri mecum eſt.
12 ꝰSi eſuriero, nõ dicam tibi:‖meus eſt enim
orbis terræ,& plenitudo eius.
13 ꝰNunquid mãducabo carnes taurorum?aut
C ſanguinem hircorum potabo?
14 ꝰImmola Deo ſacrificium laudis : & redde
Altiſſimo vota tua.
15 ꝰEt inuoca me in die tribulationis :-&' e-
ruam te,& honorificabis me.
16 ꝰPeccatori autem dixit Deus:Quare tu enar
ras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum
meum per os tuum.
17 ꝰTu verò odiſti diſciplinam: & proieciſti
ſermones meos retrorſum.
18 ꝰSi videbas furem,currebas cum eo:& cum
adulteris portionem tuam ponebas.
19 ꝰOs tuum abundauit malitia:& lingua tua
D concinnabat dolos.
20 ꝰSedẽs,aduerſus fratrem tuum loquebaris,
& aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcã-
21 dalum:ꝰhæc feciſti,& tacui.Exiſtimaſti ini
què quod ero tui ſimilis:arguam te, & ſta
tuam contra faciem tuam.
22 ꝰIntelligite hæc qui obliuiſcimini Deum:
nequando rapiat,& non ſit qui eripiat.
23 ꝰSacrificium laudis honorificabit me:& il-
lic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. ꝰcum venit ad eum*
2 *Nathan propheta, quando intrauit ad Bethſabee.*
*2.Reg. 12.a.* L.

A MIſerere mei Deus ſecundum
magnam miſericordiam tuã.
3 ꝰEt ſecundum multitudinem
miſerationum tuarum dele
iniquitatem meam.
4 ꝰAmplius laua me ab iniquitate mea : & à
peccato meo munda me.
5 ꝰQuoniam iniquitatem meam ego cogno-
ſco:& peccatum meũ cõtra me eſt ſemper.
6 ꝰTibi ſoli peccaui,& malum coram te feci:
‖vt iuſtificeris in ſermonibus tuis,& vincas
cùm iudicaris.
7 ꝰ‖Ecce enim in iniquitatibꝰ cõceptus ſum:
B & in peccatis concepit me mater mea.
8 ꝰEcce enim veritatem dilexiſti : incerta
occulta ſapientiæ tuę manifeſtaſti mihi.
9 ꝰAſperges me* hyſſopo,& mundabor:laua-
bis me, & ſuper niuem dealbabor.
10 ꝰAuditui meo dabis gaudium & lætitiam:
& exultabunt oſſa humiliata.
11 ꝰAuerte faciem tuã à peccatis meis:& om-
nes iniquitates meas dele.
12 ꝰCor mũdum crea in me Deus, & ſpiritum
C rectum innoua in viſceribus meis.
13 ꝰNe proijcias me à facie tua, & Spiritum
ſanctum tuum ne auferas à me.
14 ꝰRedde mihi lætitiam ſalutaris tui:& Spiri
tu principali confirma me.
15 ꝰDocebo iniquos vias tuas:& impij ad te
conuertentur.
16 ꝰLibera me de ſanguinibus Deus, Deus ſa-
lutis meæ : & exultabit lingua mea iuſti-
titiam*meam'. *tuam.
17 ꝰDomine labia mea aperies, & os meum
annunciabit laudem tuam.
18 ꝰQm̃ ſi voluiſſes ſacrificium,dediſſem vtiq;
holocauſtis non delectaberis.
19 ꝰSacrificium Deo ſpiritus contribulatus :
cor contritum & humiliatum,Deus, non
deſpicies.
20 ꝰBenignè fac Domine in bona voluntate
tua Sion:-&' ædificentur muri Ieruſalem. *vt.
21 ꝰTunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, obla
tiones & holocauſta: tunc imponent ſuper
altare tuum vitulos.

1 *In finem intellectus Dauid,ꝰcùm venit Doeg Idu*
2 *mæus,& annunciauit Sauli,& dixit:Venit Dauid*
*in domum* *Abi-melech. 1. Reg.22.b.9.* L I. *Achimelech 1. HEB.52

3 QVid gloriaris in malitia,qui po
A tens es in iniquitate?
4 Tota die ꝰ iniuſtitiam cogita-
uit lingua tua: ſicut nouacula
acuta feciſti dolum.
5 ꝰDilexiſti malitiam ſuper benignitatem:
iniquitatem magis, quàm loqui æquitatẽ.
6 ꝰDilexiſti omnia verba pręcipitationis,*lin *linguam dolosam 5
gua doloſa'.
7 ꝰPropterea Deus deſtruet te in finem:euel-
B let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo,&
radicem tuam de terra viuentium.
8 ꝰVidebunt iuſti & timebunt, & ſuper eum
9 ridebunt: & dicent : ꝰ Ecce homo qui non
poſuit Deum adiutorem ſuum.
Sed ſperauit in multitudine diuitiarũ ſua-
rum: & præualuit in vanitate ſua.
10 ꝰEgo autem ſicut oliua fructifera in domo
C Dei,ſperaui in miſericordia Dei in æternũ,
& in ſeculum ſeculi.
11 ꝰConfitebor tibi in ſeculum,quia feciſti:&
expectabo nomen tuum, quoniam bonum
eſt in conſpectu ſanctorum tuorum.

1 *In finem,pro Amalech intelligentia Dauid.* HEB.53
L I I. Pſal.13.A

2 DIxit inſipiens in corde ſuo : Non eſt 1.
A Deus. 4.Eſd.8.
Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt d.58.
in iniquitatibus : nõ eſt qui faciat bonum.
3 ꝰDeus de cœlo proſpexit ſuper filios homi-
num: vt videat ſi eſt intelligens, aut requi-
rens Deum.
4 ꝰ‖Omnes declinauerunt, ſimul inutiles fa- ‖Rom. 3.
cti ſunt : non eſt qui faciat bonum,non eſt b.11.
vſque ad vnum.

Nónne



5 ꝰNónne ſcient omnes qui operantur iniqui
B tatem, qui deuorant plebem meam vt ci-
bum panis?
6 ꝰDeum non inuocauerunt: illic trepidaue-
runt timore, vbi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipauit oſſa eorum qui
hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam
Deus ſpreuit eos.
7 ꝰQuis dabit ex Sion ſalutare Iſraël? cùm cō
uerterit Deus captiuitatem plebis ſuæ, exul
tabit Iacob, & lætabitur Iſraël.

*1 In finem, in carminibus intellectus Dauid, ꝰcùm ve*
*2 niſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul: Nónne Dauid*
*abſconditus eſt apud nos? 1. Reg. 23. d. 19. 26. a. 1.*

HEB. 54 *L I I I I.*

3 DEus in nomine tuo ſaluum me fac: &
A in virtute tua iudica me.
4 ꝰDeus exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris mei.
5 ꝰ Quoniam alieni inſurrexerunt aduerſum
me, & fortes quæſierunt animam meam:
–1. –&ˋnon propoſuerunt Deum ante conſpe-
ctum ſuum.
–5. 6 ꝰEcce enim Deus adiuuat me: –&ˋDomi
B nus ſuſceptor eſt animæ meæ.
*&. 7 ꝰ Auerte mala inimicis meis: * in veritate
tua diſperde illos.
–3. 8 ꝰ Voluntariè ſacrificabo tibi, –&ˋ cōfitebor
nomini tuo Domine, quoniam bonum eſt.
9 ꝰ Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti
me: & ſuper inimicos meos deſpexit ocu-
lus meus.

*1 In finem, in carminibus intellectus Dauid.*

HEB. 55 *L I I I I I.*

2 EXaudi Deus orationem meam, & ne de-
A ſpexeris deprecationem meam.
3 ꝰIntende mihi, & exaudi me.
Contriſtatus ſum in exercitatione mea: &
4 cōturbatus ſum ꝰà voce inimici, & à tribula
tione peccatoris,
Quoniam declinauerunt in me *iniquita-
tesˋ: & in ira moleſti erant mihi. *iniquitatem 3.
5 ꝰCor meum conturbatum eſt in me, & for-
mido mortis cecidit ſuper me.
6 ꝰTimor & tremor venerunt ſuper me, &
contexerunt me tenebræ:
7 ꝰ Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut co-
B lumbæ, & volabo, & requieſcam?
8 ꝰ Ecce elongaui fugiens: & manſi in ſoli-
tudine.
9 ꝰ Expectabā eum qui ſaluum me fecit à pu
ſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.
10 ꝰ Præcipita Domine, & diuide linguas eo-
rum: quoniam vidi iniquitatem & contra-
dictionem in ciuitate.
11 ꝰ Die ac nocte circundabit eam ſuper mu-
ros eius iniquitas, & labor in medio eius,
& iniuſtitia.
12 ꝰ Et non defecit de plateis eius vſura &
dolus.
13 ꝰQuoniam ſi inimicus –meusˋ maledixiſſet
mihi, ſuſtinuiſſem vtique. –4.
Et ſi is qui oderat me, ſuper me magna
locutus fuiſſet: abſcondiſſem me forſitan
ab eo.
14 ꝰTu verò homo vnanimis, dux meus & no-
C tus meus.
15 ꝰ Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulauimus cum conſenſu.
16 ꝰ Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in
infernum viuentes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum,
in medio eorum.
17 ꝰ Ego autem ad Deum clamaui: & Domi-
nus *ſaluabitˋme. *ſaluauit 10.
18 ꝰ Veſpere, & manè, & meridie narrabo &
annunciabo, & exaudiet vocem meam.

Redi-

19 ꝰ Redimet in pace animam meam ab his
qui appropinquant mihi: quoniam inter
multos erant mecum.
20 ꝰExaudiet Deus, & humiliabit illos, qui eſt
D ante ſecula.
Non enim eſt illis commutatio, & non ti-
21 muerunt Deum: ꝰ extendit manum ſuam
in retribuendo.
22 Contaminauerunt teſtamentum eius, ꝰ di-
uiſi ſunt ab ira vultus eius: & appropinqua
uit cor illius Molliti ſunt ſermones eius ſu
per oleum: & ipſi ſunt iacula.
23 ꝰ‖Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ip ‖Mat. 6. d. 25. Luc. 12. c 22. 1. Pet. 5. b. 7.
ſe te enutriet. * non dabit in æternum flu- *&
ctuationem iuſto.
24 ꝰ Tu verò Deus deduces eos in puteum in-
teritus.
Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabũt
dies ſuos: ego autẽ ſperabo in te Domine.

*1 In finem, pro populo qui à ſanctis longè factus eſt, David in tituli inſcriptione, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. 1. Reg. 21. d. 12.* L V. HEB. 56

2 Miſerere mei Deus, quoniam con
A culcauit me homo: tota die im
3 pugnans tribulauit me. ꝰCon-
culcauerunt me inimici mei to
ta die: quoniam multi bellan-
tes aduerſum me.
4 ꝰAb altitudine diei timebo: ego verò in te
5 ſperabo. ꝰIn Deo laudabo ſermones meos,
in Deo ſperaui: nõ timebo quid faciat mi-
hi caro.
6 ꝰTota die verba mea execrabantur: aduer-
B ſum me oẽs cogitationes eorum, in malũ.
7 ꝰ Inhabitabunt & abſcondent: ipſi calca-
neum meum obſeruabunt.
8 Sicut ſuſtinuerunt animam meam ꝰpro ni-
hilo ſaluos facies illos: in ira populos con-
fringes.
9 Deus, ꝰvitam meam annũciaui tibi: poſui-
ſti lachrymas meas in conſpectu tuo:
10 Sicut & in promiſſione tua: ꝰtunc conuertẽ
C tur inimici mei retrorſum.
In quacunq; die inuocauero te, ecce cogno
ſco, quoniam Deus meus es.
11 ꝰIn Deo laudabo verbum, in Domino lauda
12 bo ſermonem: ꝰin Deo ſperaui, non timebo
quid faciat mihi homo.
13 ꝰ In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam *laudationis 6,
*laudationes' tibi.
14 ꝰ Quoniam eripuiſti animam meã de mor-
te, & pedes meos de lapſu, vt placeam corã
Deo in lumine viuentium.

*1 In finem, ne diſperdas, David in tituli inſcriptione, cum fugeret à facie Saul in ſpeluncam.* L VI. 1. Re. 22. a. 1. & 24 a. 4. HEB. 57

2 Miſerere mei Deus, miſerere mei: quo-
A niam in te confidit anima mea.
Et in vmbra alarum tuarũ ſperabo, donec
tranſeat iniquitas.

3 ꝰClamabo ad Deum altiſſimum: Deum
qui benefecit mihi.
4 ꝰMiſit de cęlo, & liberauit me: dedit in op-
probrium conculcantes me.
Miſit Deus miſericordiam ſuam, & verita-
5 tem ſuam, ꝰ & eripuit animam meam de
medio catulorum leonum: dormiui contur
batus.
Filij hominum, dentes eorum arma & ſa-
gittæ: & lingua eorum, gladius acutus.
6 ꝰExaltare ſuper cęlos Deus: & in omnem
B terram gloria tua.
7 ꝰLaqueum parauerunt pedibus meis: & in-
curuauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: & in
ciderunt in eam.
8 ꝰ ‖ Paratum cor meum Deus, paratum cor ‖Inf. 107 a. 1.
meum: cantabo & pſalmum dicam *. *Domino
9 ꝰ‖Exurge gloria mea, exurge pſalterium & ‖Iob. 2. d. 4.
cithara: exurgam diluculo.
10 ꝰ Confitebor tibi in populis Domine: &
pſalmum dicam tibi in Gentibus.
11 ꝰ Quoniam magnificata eſt vſque ad cœ-
los miſericordia tua, & vſque ad nubes ve-
ritas tua.
12 ꝰExaltare ſuper cœlos Deus: & ſuper omnẽ
terram gloria tua.

*1 In finem, ne diſperdas, David in tituli inſcriptione.* L VII. HEB. 58

2 Si verè vtiq; iuſtitiam loquimini: *rectè' *recta 4.
A iudicate filij hominum.
3 ꝰ Etenim in corde iniquitates operamini:
in terra iniuſtitias manus vræ concinnant.
4 ꝰ Alienati ſunt peccatores à vulua: errauе-
runt ab vtero, locuti ſunt falſa.
5 ꝰ Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſer-
pentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis au
res ſuas.
6 ꝰ Quæ non exaudiet vocem incantantium,
& venefici incantantis ſapienter.
7 ꝰ Deus conteret dentes eorum in ore ipſo-
B rum: molas leonum confringet Dominus.
8 ꝰAd nihilum deuenient tanquam aqua de-
currens: intendit arcum ſuum donec infir-
mentur.
9 ꝰSicut cera quæ fluit, auferentur: ſupercecі-
dit ignis, & non viderunt ſolem.
10 ꝰPriuſquàm intelligerent ſpinæ veſtræ
rhamnum: ſicut viuentes *ſicut' in ira ab- *ſic 12.
ſorbet eos.
11 ꝰ Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam,
manus ſuas lauabit ĩ ſanguine peccatoris.
12 ꝰEt dicet homo: Si vtique eſt fructus iuſto?
vtique eſt Deus iudicans eos in terra.

*1 In finem, ne diſperdas, David in tituli inſcriptione quando miſit Saul, & cuſtodiuit domum eius, vt interficeret eum. 1. Reg. 19. b. 11.* L VIII. HEB. 59

2 Eripe me de inimicis meis Deus meus:
A & ab inſurgentibus in me libera me.

3 ¶Eripe me de operantibus iniquitatem : &
de viris ſanguinum ſalua me.
4 ¶Quia ecce ceperunt animam meam , ir-
ruerunt in me fortes :
5 ¶Neque iniquitas mea , neq; peccatũ meũ
Domine: ſine iniquitate cucurri & direxi.
6 ¶Exurge in occurſum meum,& vide : & tu
Domine Deus virtutum, Deus Iſraël .
B Intende ad viſitandas oẽs gentes: non mi-
ſerearis omnibus qui operãtur iniquitatẽ.
7 ¶Conuertentur ad veſperam: & famem pa
tientur vt canes,& circuibunt ciuitatem .
8 ¶Ecce loquentur in ore ſuo,& gladius in la
bijs eorum: quoniam quis audiuit?
9 ¶Et tu Domine deridebis eos : ad nihilum
deduces omnes gentes.
10 ¶Fortitudinẽ meam ad te cuſtodiam: quia
11 Deus ſuſceptor meus es.¶ Deus meus miſe-
ricordia eius præueniet me.
12 ¶Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos:
C ne occidas eos, nequando obliuiſcantur po
puli mei.
Diſperde illos in virtute tua: & depone eos
protector meus Domine :
13 ¶Delictum oris eorum , ſermonem labiorũ
ipſorum, & comprehẽdãtur in ſupbia ſua.
Et de execratione , & mendacio annuncia-
14 buntur ¶ in conſummatione: in ira cõſum
mationis,& non erunt.
Et ſcient quia Deus *dominabitur Iacob ,
& finium terræ.
*dominatur. 1.
15 ¶Conuertentur ad veſperam,& famem pa-
tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem .
16 ¶Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi ve
D ro non fuerint ſaturati,& murmurabunt :
17 ¶Ego autem cantabo fortitudinem tuam ,
& *exaltabo manè miſericordiam tuam :
*exultabo 9.
Quia factus es ſuſceptor meus,& refugium
meum in die tribulationis meæ.
18 ¶Adiutor meus tibi pſallã,quia Deus ſuſce-
ptor meus es: Deꝰ meus miſericordia mea.

*1 In finem, pro iis qui immutabuntur in tituli inſcri*
*2 ptione ipſi David in doctrinam : ¶ cum ſuccendit*
*Meſopotamiam Syriæ & Sobal , & conuertit*
*Ioab, & percuſſit Idumæam in valle Salinarum*
*duodecim millia.* LIX.

¶2. Reg. 8. a.1.10.b.7. 1. Par. 18. a.1. Heb. 60.

3 DEus repuliſti nos , & deſtruxi-
A ſti nos : iratus es, & miſertus
es nobis.
4 ¶Commouiſti terram, & con-
turbaſti eam: ſana contritio-
nes eius,quia commota eſt .
5 ¶Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos vi-
no compunctionis.
6 ¶ Dediſti metuentibus te ſignificationem :
B vt fugiant à facie arcus :
7 ¶Vt liberentur dilecti tui: ſaluum fac dexte
ra tua, & exaudi me .
8 ¶ ¶Deus locutus eſt in ſancto ſuo , Lætabor
& partibor Sichimam, & conuallem taber
naculorum metibor.

¶Infr. 17. a.8.

9 ¶Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: &
Ephraim fortitudo capitis mei .
10 ¶Iuda rex meus: Moab olla ſpei mei.
In Idumæam extendam calceamẽtũ meũ:
mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
11 ¶Quis deducet me in ciuitatem munitam ?
quis deducet me vſque in Idumæam?
12 ¶Nonne tu Deus qui repuliſti nos : & non
C egredieris Deus in virtutibus noſtris ?
13 ¶Da nobis auxilium de tribulatione: *& va *quia 11.
na ſalus hominis .
14 ¶In Deo faciemus virtutem : & ipſe ad ni-
hilum deducet tribulantes nos .

*1 In finem, in hymnis David.* LX. Hebr. 61.

2 EXaudi Deꝰ deprecationẽ meã:
A intende orationi meæ.
3 ¶A finibus terræ ad te clama-
ui : dum anxiaretur cor meũ
in petra exaltaſti me.
4 Deduxiſti me,¶quia factus es ſpes mea: tur
ris fortitudinis à facie inimici .
5 ¶Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſecula :
protegar in velamento alarum tuarum .
6 ¶Quoniam tu Deus meus exaudiſti oratio —8.
nem meam : dediſti hæreditatem timenti-
bus nomen tuum .
7 ¶Dies ſuper dies regis adijcies: annos eiꝰ vſ
que in diem generationis & generationis .
8 ¶*Permanet in æternum in conſpectu Dei:
miſericordiam & veritatem eius quis re- *Permanebit 1.
quiret ?
9 ¶Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſeculũ
ſeculi: vt reddam vota mea de die in diem.

*1 In finem, pro Idithum, Pſalmus David.* LXI. Heb. 62.

2 NOnne Deo ſubiecta erit anima
A mea? ab ipſo enim ſalutare
meum .
3 ¶ Nam & ipſe Deus meus , &
ſalutaris meꝰ, ſuſceptor meꝰ,
non mouebor amplius.
4 ¶Quouſque irruitis in hominem ? interfici-
tis vniuerſi vos : tanquam parieti inclina-
to. & *maceriæ depulſæ? *maceria
5 ¶Veruntamen precium meum cogitauerũt
repellere, cucurri in ſiti : ore ſuo benedice-
bant, & corde ſuo maledicebant.
6 ¶Verũtamẽ Deo ſubiecta eſto anima mea:
quoniam ab ipſo patientia mea .
7 ¶Quia ipſe Deus meus,& ſaluator meꝰ: ad-
B iutor meus,non emigrabo.
8 ¶ In Deo ſalutare meum , & gloria mea :
Deus auxilij mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 ¶Sperate in eo omnis congregatio populi,
effundite corã illo corda veſtra: Deus adiu-
tor noſter in æternum .
10 ¶Veruntamen vani filij hominum,menda-
ces filij hominum in ſtateris : vt decipiant
ipſi de vanitate in ipſum .
11 ¶ Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas
nolite concupiſcere: diuitiæ ſi affluant, no-

Mat. 16. d. 27. Rom. 2.b 6. 1.Cor. 3. b.8. Ga.6.b.5.

lite cor apponere.
12 ¶Semel locutus eſt Deus, duo hęc audiui:
13 quia poteſtas Dei, ¶& tibi Domine miſeri-
cordia: ¶ quia tu reddes vnicuique iuxta
opera ſua.

Hebr. 63.

1 *Pſalmus Dauid cùm eſſet in deſerto Idumeæ.*
*1. Reg. 23.a.* L X I I.

2 A DEus Deus meus, ad te de luce
vigilo.
Sitiuit in te anima mea, quã
multipliciter tibi caro mea.
In terra deſerta, & inuia, &
3 inaquoſa. ¶ſic in ſancto apparui tibi, vt vi-
derem virtutem tuam & gloriam tuam.
4 ¶Quoniam melior eſt miſericordia tua ſu-
per vitas: labia mea laudabunt te.
5 ¶Sic benedicam te in vita mea: & in nomi-
ne tuo leuabo manus meas.
6 ¶ Sicut adipe & pinguedine repleatur ani-
ma mea: & labijs exultationis laudabit os
meum.
7 ¶*Sic memor fui tui ſuper ſtratum meum, — *Si 9.*
8 in matutinis meditabor in te: ¶ quia fuiſti
adiutor meus.
B Et in velamento alarum tuarum exultabo,
9 ¶ adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit
dextera tua.
10 ¶Ipſi verò in vanũ quæſierunt aĩam meã,
11 introibunt in inferiora terræ, ¶ tradentur
in manus gladij, partes vulpium erunt.
12 ¶Rex verò lætabitur in Deo, *laudabuntur
omnes qui iurant in eo, quia obſtructum
eſt os loquentium iniqua.

*laudabitur omnis qui iurat. 5.*

Hebr. 64.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* L X I I I.

2 A EXaudi Deus orationem meam
cum deprecor: à timore inimi
ci eripe animam meam.
3 ¶ Protexiſti me à conuẽtu ma-
lignantium: à multitudine o-
perantium iniquitatem.
4 ¶Quia exacuerunt vt gladium linguas ſuas,
5 intenderunt arcum rem amaram: ¶vt ſagit
tent in occultis immaculatum.
6 ¶Subitò ſagittabunt eum, & non timebũt,
firmauerunt ſibi ſermonem nequam.
Narrauerunt vt abſconderent laqueos: di-
xerunt: Quis videbit eos?
7 ¶Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcru-
B tantes *ſcrutinio.
8 Accedet homo *ad cor altum: ¶ & exaltabi-
tur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ eo-
9 rum: ¶ & infirmatæ ſunt contra eos linguæ
eorum.
Conturbati ſunt omnes qui videbant eos:
10 ¶& timuit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei, & facta eius
intellexerunt.

*ſcrutinia 4.* *& 6.*

11 ¶Lætabitur iuſtus in Domino, & ſperabit
in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

1 *In finem, Pſalmus Dauid, Canticum Aggæi, Ie-*
*remiæ, & Ezechiel pplo transmigrationis quan-*
*do incipiebant proficiſci.* L X I I I I. — *Heb. 65.*

2 A TE decet hymnus Deus in Siõ:
& tibi reddetur votum in Ie-
ruſalem.
3 ¶Exaudi orationem meam, ad
te omnis caro veniet.
4 ¶Verba iniquorum præualuerunt ſup nos:
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
5 ¶Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, inha-
bitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum
6 eſt templum tuum, ¶mirabile in æquitate.
B Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes om
nium finium terræ, & in mari longè.
7 ¶Præparans mõtes in virtute tua, accinctus
8 potentia: ¶ qui conturbas profundum ma-
ris, ſonum fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes, & timebunt qui habi
tant terminos à ſignis tuis: exitus matuti-
ni & veſpere delectabis.
10 ¶Viſitaſti terram, & inebriaſti eam: multi-
C plicaſti locupletare eam.
Flumen Dei repletum eſt aquis, paraſti ci-
bum illorum: quoniam ita eſt præparatio
eius.
11 ¶Riuos eius *inebria, multiplica genimi- — **inebriãs 14.*
na eius: in ſtillicidijs eius lætabitur ger-
minans.
12 ¶Benedices coronæ anni benignitatis tuæ,
& campi tui replebuntur hubertate.
13 ¶Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatio
ne colles accingentur.
14 ¶Induti ſunt arietes ouium, & valles abun
dabunt frumento, clamabunt, etenim hym
num dicent.

1 *In finem Canticum Pſalmi reſurrectionis.* — *Hebr. 66.*
L X V.

2 A IVbilate Deo oĩs terra, ¶pſalmũ
dicite nomini eius, date glo-
riam laudi eius.
3 ¶Dicite Deo, q̃ terribilia ſunt
opera tua Dñe, in multitudi-
ne virtutis tuæ mẽtientur tibi inimici tui.
4 ¶Omnis terra adoret te, & pſallat tibi: pſal
mum dicat nomini tuo.
5 ¶Venite & videte opera Dei, terribilis in
B conſilijs ſuper filios hominum.
6 ¶Qui conuertit mare in aridã, in flumine p
tranſibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.
7 ¶Qui dominatur in virtute ſua in æternũ,
oculi eius ſuper Gentes reſpiciunt: qui exa
ſperant non exaltentur in ſemetipſis.
8 ¶Benedicite Gentes Deum noſtrum, & au-
ditam facite vocem laudis eius.
9 ¶Qui poſuit animam meam ad vitam: &
non dedit in commotionem pedes meos.

10 ¶Quoniam probaſti nos Deus: igne nos exa
minaſti, ſicut examinatur argentum.
11 ¶Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribula
12 tiones ĩ dorſo noſtro. ¶ impoſuiſti homines
C ſuper capita noſtra.
Tranſiuimus per ignem & aquam: & eduxi
ſti nos in refrigerium.
13 ¶ Introibo domum tuam in holocauſtis:
14 reddam tibi vota mea, ¶ quæ diſtinxerunt
labia mea.
Et locutum eſt os meũ ĩ tribulatione mea.
15 ¶ Holocauſta medullata offeram tibi cum
incenſo arietum, offeram tibi boues cum
hircis.
16 ¶Venite, & audite, & narrabo omnes qui ti
D metis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 ¶ Ad ipſum ore meo clamaui, & exultaui
ſub lingua mea.
18 ¶Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non
exaudiet Dominus.
19 ¶Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci
deprecationis meæ.
20 ¶ Benedictus Deus qui non amouit oratio-
nem meam, & miſericordiam ſuam à me.

HEB. 67. 1 *In finem, in hymnis Pſalmus cantici Dauid.*

*LXVI.*

2 DEus miſereatur noſtri, & bene-
A dicat nobis: illuminet vultũ
ſuum ſuper nos, et miſereatur
noſtri.
3 ¶ Vt cognoſcamus in terra viã
tuam: in omnibus gẽtibus ſalutare tuum.
4 ¶Confiteantur tibi populi Deus: confitean-
tur tibi populi omnes.
5 ¶Lætentur & exultent gentes, quoniam iu-
dicas populos in æquitate, & gentes in ter-
ra dirigis.
6 ¶Confiteantur tibi populi Deus, confitean-
7 tur tibi populi omnes, ¶terra dedit fructum
B ſuum.
8 Benedicat nos Deus Deus noſter, ¶ benedi-
cat nos Deus, & metuant eum omnes fines
terræ.

HEB. 68 1 *In fine, Pſalmus cantici ipſi Dauid.*

*LXVII.*

2 EXurgat Deus, & diſſipẽtur inimici eius,
A & fugiant qui oderũt eum, à facie eius.
3 ¶Sicut deficit fumus deficiant: ſicut fluit ce
ra à facie ignis, ſic pereant peccatores à fa-
cie Dei.
4 ¶ Et iuſti epulentur, & exultent in conſpe-
ctu Dei: & delectentur in lætitia.
5 ¶Cantate Deo, pſalmum dicite nomini eiꝰ:
iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum:
Dominus nomen illi.
Exultate in conſpectu eius, turbabuntur à
6 facie eius, ¶ patris orphanorum, & iudicis
viduarum.
7 Deus in loco ſancto ſuo: ¶Deus qui inhabi-
tare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, ſimi
liter eos qui exaſperant, qui habitant in
ſepulchris.
8 ¶Deus cùm egredereris in conſpectu populi
tui, cùm pertranſires in deſerto:
9 ¶Terra mota eſt, etenim cęli diſtillauerunt
à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſraël.
10 ¶ Pluuiam voluntariam ſegregabis, Deus,
B hæreditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò per
feciſti eam.
11 ¶Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in
dulcedine tua pauperi, Deus.
12 ¶Dominus dabit verbum euangelizantibus
virtute multa.
13 ¶Rex virtutum dilecti: & ſpeciei domus di-
uidere ſpolia.
14 ¶Si dormiatis inter medios cleros, pennę co
lumbæ deargentatę, & poſteriora dorſi eius
in pallore auri.
15 ¶ Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam,
16 niue dealbabuntur in Selmon: ¶mons Dei,
mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis, ¶ vt quid
ſuſpicamini montes coagulatos?
Mons in quo beneplacitum eſt Deo habi-
tare in eo: etenim Dominus habitabit in
finem.
18 ¶ Currus Dei decem millibus multiplex,
millia lætantium: Dominus in eis in Sinaĩ
in ſancto.
19 ¶‖Aſcẽdiſti in altum, cepiſti captiuitatem, ‖*Ephe. 4. b. 8.*
C accepiſti dona in hominibus.
Etenim non credentes, inhabitare Domi-
num Deum.
20 ¶Benedictus Dominus die quotidie: pro-
ſperum iter faciet nobis, Deus ſalutarium
noſtrorum.
21 ¶Deus noſter Deus ſaluos faciendi: & Domi
ni Domini exitus mortis.
22 ¶ Veruntamen Deus cõfringet capita inimi
corum ſuorum: verticem capilli perambu-
lantium in delictis ſuis.
23 ¶Dixit Dominus, Ex Baſan conuertam, con
uertam in profundum maris:
24 ¶Vt intinguatur pes tuus in ſanguine: lin-
gua canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.
25 ¶Viderũt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus Dei
mei, regis mei, qui eſt in ſancto.
26 ¶Præuenerũt principes cõiũcti pſallẽtibus,
in medio iuuẽcularum tympaniſtriarum.
27 ¶ In eccleſijs benedicite Deo Domino, de
fontibus Iſraël.
28 ¶Ibi Bẽiamin adoleſcẽtulꝰ ĩ mẽtis exceſſu.
D Principes Iuda, duces eorum: principes Za
bulon, principes Nephthali.
29 ¶ Manda, Deus, virtuti tuæ: confirma hoc
Deus quod operatus es in nobis.
30 ¶ A templo tuo in Ieruſalem, tibi offerent
reges munera.
31 ¶ Increpa feras arundinis, congregatio tau-
rorum in vaccis populorum: vt excludant
eos qui probati ſunt argento.

32 Diſſipa gentes quæ bella volunt. veniẽt le-
gati ex Aegypto. Aethiopia præueniet ma-
nus eius Deo.
33 Regna terræ cantate Deo: pſallite Dño.
34 Pſallite Deo qui aſcendit ſuper cœlum cœ
li, ad Orientem.
35 Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, date
gloriã Deo, ſuper Iſraël magnificẽtia eius,
& virtus eius in nubibus.
36 Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſraël
Ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi
ſuæ: benedictus Deus.

HEB. 69

1 *In finem, pro ys qui commutabuntur, Dauid.*

LXVIII.

2 SAluum me fac Deus, quoniam
A intrauerunt aquæ vſq; ad ani
mam meam.
3 Infixus ſum in limo profun-
di: & non eſt ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris, & tempeſtas de
merſit me.
4 Laboraui clamans: raucę factę ſunt fauces
meæ, defecerunt oculi mei, dum ſpero in
Deum meum.
5 Multiplicati ſunt ſup capillos capitis mei
qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me ini-
mici mei iniuſtè: quæ non rapui tunc exol-
uebam.
6 Deus tu ſcis inſipiẽtiam meam: & delicta
mea à te non ſunt abſcondita.
7 Non erubeſcant in me qui expectãt te Do-
mine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me qui quærunt
te, Deus Iſrael.
8 Quoniam propter te ſuſtinui opprobriũ:
operuit confuſio faciem meam.
9 Extraneus factus ſum fratribus meis, & pe
B regrinus filijs matris meę.
10 Quoniam zelus domus tuæ comedit me: *Ioan. 2. d 17.*
& opprobria exprobrantium tibi cecide- *Rom. 15 a. 3.*
runt ſuper me.
11 Et operui in ieiunio animam meam: & fa
ctum eſt in opprobrium mihi.
12 Et poſui veſtimentum meum cilicium: &
factus ſum illis in parabolam.
13 Aduerſum me loquebantur qui ſedebant
in porta: & in me pſallebant qui bibebant
vinum.
14 Ego verò orationem meam ad te Domi
ne: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate ſalutis tuæ.
15 Eripe me de luto, vt non infigar: libera me
ab ijs qui oderunt me, & de profundis a-
quarum.
16 Non me demergat tempeſtas aquę, neque
abſorbeat me profundum: neq; vrgeat ſu
per me puteus os ſuum.
17 Exaudi me Domine, quoniam benigna eſt
miſericordia tua: ſecũdùm multitudinem
miſerationum tuarum reſpice in me.
18 Et ne auertas faciẽ tuam à puero tuo: quo
niam tribulor, velociter exaudi me.
19 Intende animæ meæ, & libera eam, pro-
C pter inimicos meos eripe me.
20 Tu ſcis improperium meum, & confuſio-
nem meam, & reuerentiam meam.
21 In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribulãt
me, improperium expectauit cor meum, &
miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non
fuit: & qui conſolaretur, & non inueni
22 Et dederunt in eſcam meam fel: & in ſiti *Mat. 27 e. 48.*
mea potauerunt me aceto. *Mar. 15. d. 36.*
23 Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueũ,
& in retributiones & in ſcandalum. *retributionem 2.*
24 Obſcurentur oculi eorum ne videant: &
dorſum eorum ſemper incurua
25 Effunde ſuper eos iram tuam: & furor iræ
tuæ comprehendat eos.
26 Fiat habitatio eorum deſerta: & in taber *Act. 1. d. 20.*
naculis eorum non ſit qui inhabitet.
27 Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
28 Appone iniquitatem ſuper iniquitatem
D eorum: & non intrent in iuſtitiam tuam.
29 Deleantur de libro viuentium: & cum iu-
ſtis non ſcribantur.
30 Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua Deus
ſuſcepit me.
31 Laudabo nomen Dei cum cantico: & ma-
gnificabo eum in laude.
32 Et placebit Deo ſuper vitulum nouellum,
cornua producentem & vngulas.
33 Videant pauperes & lætentur: quærite
Deum, & viuet anima veſtra.
34 Quoniam exaudiuit pauperes Dominus:
& vinctos ſuos non deſpexit.
35 Laudent illum cœli & terra, mare, & om-
nia reptilia in eis.
36 Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & ædi
ficabuntur ciuitates Iudæ.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acqui-
rent eam.
37 Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit eam, &
qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea.

1 *In finem, Pſalmus Dauid, in rememoratione quòd ſaluum fecerit eum Dominus.* *me 4.*

LXIX. *HEB. 70*

*Sup. 34. d 23. 39. c 14.*

2 DEus in adiutorium meum intende: Do
A mine ad adiuuandum me feſtina.
3 Confundantur & reuereantur qui quærũt
animam meam. *Sup. 34. d 26.*
4 Auertantur retrorſum & erubeſcant, qui vo
lunt mihi mala. *Inf. 70. b 13.*
Auertantur ſtatim erubeſcentes: qui dicũt
mihi: Euge, euge.
5 Exultent & lætẽtur in te omnes qui quæ-
B runt te: & dicant ſemper, Magnificetur Do-
minus, qui diligunt ſalutare tuum.

6 ˀEgo verò egenus & pauper ſum: Deus ad-
iuua me.
Adiutor meus & liberator meus es tu: Do-
mine ne moréris.

Hebr. 71. 1 *Pſalmus David, filiorum Ionadab, & priorum captiuorum.* L X X.

Sup. 30. a. 1.
2 A IN te Domine ſperaui, non cō
fundar in æternū: ˀ in iuſtitia
tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam,
& ſalua me.
3 ˀEſto mihi in Deum protectorem, & in lo-
cum munitum, vt ſaluum me facias.
Quoniam firmamentum meum & refugiū
meum es tu.
4 ˀDeus meus eripe me de manu peccatoris:
& de manu contra legem agētis & iniqui.
5 ˀ Quoniam tu es patientia mea Domine,
Domine ſpes mea à iuuentute mea.
6 ˀIn te confirmatus ſum ex vtero: de ventre
B matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea ſemper: ˀ tanquàm pro
digium factus ſum multis, & tu adiutor
fortis.
8 ˀRepleatur os meum laude: vt cantem glo-
riam tuam, tota die magnitudinem tuam.
9 ˀNe proijcias me in tempore ſenectutis, cū
defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 ˀ Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui
cuſtodiebant animam meam, conſilium fe
cerunt in vnum.
11 ˀDicentes: Deus dereliquit eum: perſequi-
mini, & comprehendite eum: quia non eſt
qui eripiat.
12 ˀDeus ne elongeris à me: Deus meus in au
xilium meum reſpice.
13 ˀ Confundantur & deficiant detrahentes
C animæ meæ: operiantur confuſione & pu
dore qui quærunt mala mihi.
14 ˀ Ego autem ſemper ſperabo: & adijciam
ſuper omnem laudem tuam.
15 ˀOs meum annunciabit iuſtitiam tuam:
tota die ſalutare tuum.
16 Quoniam non cognoui literaturam, ˀ in-
troibo in *potentiam Domini: Domine me
morabor iuſtitiæ tuæ ſolius.
*potentias 12.
17 ˀDeus docuiſti me à iuuentute mea, & vſ-
que nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 ˀEt vſque in ſenectam & ſenium, Deus ne
derelinquas me.
Donec annunciem brachium tuum gene-
rationi omni quæ ventura eſt.
19 ˀPotentiam tuam & iuſtitiam tuam Deus,
D vſq; in altiſſima quæ feciſti magnalia: De'
quis ſimilis *tibi?
*ſit.
20 ˀQuantas oſtēdiſti mihi tribulationes mul
tas & malas: & conuerſus viuificaſti me: &
de abyſſis terræ iterum reduxiſti me.
21 ˀ Multiplicaſti magnificentiam tuam: &
conuerſus conſolatus es me:
22 ˀ Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſal-
mi veritatem tuam Deus: pſallam tibi in
cithara, ſanctus Iſraël.
23 ˀ Exultabunt labia mea cùm cantauero ti-
bi: & anima mea quam redemiſti.
24 ˀ Sed & lingua mea tota die meditabitur
iuſtitiam tuā: cùm confuſi & reueriti fue-
rint qui quærunt mala mihi.

1 *Pſalmus in Salomonem.* LXXI. Hebr. 72.

2 A DEus iudicium tuum regi da: & iuſtitiā
tuam filio regis.
Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pau
peres tuos in iudicio.
3 ˀSuſcipiant montes pacem populo, & col-
les iuſtitiam.
4 ˀIudicabit pauperes populi, & ſaluos faciet
filios pauperum: & humiliabit calumnia-
torem.
5 ˀEt permanebit cum Sole, & ante Lunam
in generatione *& generationem. *generationum 2.
6 ˀ Deſcendet ſicut pluuia in vellus: & ſicut
B ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.
7 ˀOrietur in diebus eius iuſtitia & abundā-
tia pacis: donec auferatur Luna.
8 ˀEt dominabitur à mari vſq; ad mare: &
à flumine vſq; ad terminos orbis terrarū.
9 ‖Coram illo procident Aethiopes: & ini- ‖Eſai. 60. a. 6.
mici eius terram lingent.
10 ˀReges Tharſis & inſulæ munera offerent,
reges Arabum & Saba dona adducent. Mat. 2. b. 11.
11 ˀEt adorabunt eum omnes reges*: omnes *terra.
C gentes ſeruient ei.
12 ˀ Quia liberabit pauperem à potente, &
pauperem cui non erat adiutor.
13 ˀParcet pauperi & inopi: & animas paupe-
rum ſaluas faciet.
14 ˀEx vſuris & iniquitate redimet animas eo
rū: & honorabile nomen eorū coram illo.
15 ˀEt viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, &
adorabunt de ipſo ſemper: tota die benedi-
cent ei.
16 ˀ Et erit firmamentum in terra in ſummis
montium, ſuperextolletur ſuper Libanum
D fructus eius: & florebunt de ciuitate ſicut
fœnum terræ.
17 ˀSit nomen eius benedictum in ſecula: an-
te ſolem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus ter
ræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 ˀBenedictus Dominus Deus Iſraël, qui fa-
cit mirabilia ſolus.
19 ˀEt benedictum nomen maieſtatis eius in
æternum, & replebitur maieſtate eius om-
nis terra. fiat, fiat.
20 ˀDefecerunt laudes David filij Ieſſę.

1 *Pſalmus Aſaph.* L X X I I. Hebr. 73.

A QVàm bonus Iſraël Deus his qui recto
ſunt corde?
2 ˀMei autem penè moti ſunt pedes, penè
effuſi ſunt greſſus mei.

3 Quia zelaui ſuper iniquos, pacem pecca-
torum videns.
4 Quia non eſt reſpectus morti eorum: &
firmamentum in plaga eorum.
5 In labore hominum non ſunt, & cum ho-
minibus non flagellabuntur.
6 Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt ini-
quitate & impietate ſua.
7 Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorũ: trã-
ſierunt in affectum cordis.
8 Cogitauerunt, & locuti ſunt nequitiã: ini-
B quitatem in excelſo locuti ſunt.
9 Poſuerunt in cęlum os ſuum: & lingua eo-
rum tranſiuit in terra.
10 Ideo conuertetur populus meus hic: &
dies pleni inuenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt
ſcientia in excelſo?
12 Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſe-
culo: obtinuerunt diuitias.
13 Et dixi: Ergo ſine cã iuſtificaui cor meum,
& lauaui inter innocentes manus meas:
14 Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio
mea in matutinis.
15 Si dicebam: Narrabo ſic, ecce nationem
C filiorum tuorum reprobaui.
16 Exiſtimabam vt cognoſcerem hoc: labor
eſt ante me.
17 ‖Donec intrem in ſanctuarium Dei: & in-
telligam in nouiſſimis eorum.
18 Veruntamen propter dolos poſuiſti eis:
deieciſti eos dum alleuarentur.
19 Quomodo facti ſunt in deſolationem? ſu-
bitò defecerunt: perierunt propter iniqui-
tatem ſuam.
20 Velut ſomnium ſurgentium Domine, in
ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihi-
lum rediges.
21 Quia inflammatum eſt cor meum, & re-
22 nes mei commutati ſunt: & ego ad nihilũ
redactus ſum, & neſciui.
23 Vt iumentum factus ſum apud te: & ego
ſemper tecum.
24 Tenuiſti manum dexteram meam: & in
D voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria
ſuſcepiſti me.
25 Quid enim mihi eſt in cœlo? & à te q̃d vo-
lui ſuper terram?
26 Defecit caro mea & cor meum: Deus cor-
dis mei, & pars mea Deus in ęternum.
27 Quia ecce, qui elongant ſe à te, peribunt:
perdidiſti omnes qui fornicantur abs te.
28 Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, po-
nere in Domino Deo ſpem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas
in portis filiæ Sion.

Heb. 74.

1 *Intellectus Aſaph.* LXXIII.

A VT quid Deus repuliſti in finem: iratus
eſt furor tuus ſuper oues paſcuæ tuę?
2 Memor eſto congregationis tuæ, quã poſ-
ſediſti ab initio.
Redemiſti virgam hæreditatis tuæ: *mons* Sion in quo habitaſti in eo. *monte 1.
3 Leua manus tua in ſuperbias eorum in
finem: quanta malignatus eſt inimicus in
ſancto?
4 Et gloriati ſunt qui oderunt te, in medio
B ſolennitatis tuæ.
5 Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: & non cogno-
uerunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
6 Quaſi in ſylua lignorum ſecuribus excide-
runt ianuas eius in idipſum: in ſecuri & a-
ſcia deiecerunt eam.
7 ‖Incenderunt igni ſanctuarium tuum: in ‖4. Re. 25 b. 9.
terra polluerunt tabernaculũ nominis tui.
8 Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſi-
mul, Quieſcere faciamus omnes dies feſtos
Dei à terra.
9 Signa noſtra non vidimus, iam non eſt ꝓ-
pheta: & nos non cognoſcet amplius.
10 Vſquequo Deus improperabit inimicus, ir-
ritat aduerſarius nomen tuum in finem?
11 Vt quid auertis manum tuam, & dexterã
C tuam de medio ſinu tuo in finem?
12 ‖Deus autem rex noſter ante ſecula: ope- ‖ Luca 1. g. 70.
ratus eſt ſalutem in medio terræ.
13 Tu confirmaſti in virtute tua mare: con-
tribulaſti capita draconum in aquis.
14 Tu confregiſti capita draconis: dediſti eũ
eſcam populis Æthiopum.
15 Tu dirupiſti fontes & torrentes: tu ſiccaſti
fluuios Ethan.
16 Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabricatus
es auroram & ſolem.
17 Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatem
& ver tu plaſmaſti ea.
18 Memor eſto huius, inimicus impropera-
C uit Domino, & populus inſipiens incitauit
nomen tuum.
19 Ne tradas beſtijs *animas *confitentes* ti- *animam confitentẽ 9. *confitentium 4.
bi: & animas pauperum tuorum ne obliui-
ſcaris in finem.
20 Reſpice in teſtamentum tuum: quia reple-
ti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus
iniquitatum.
21 Ne auertatur humilis factus cõfuſus: pau-
per & inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge Deus, iudica cauſam tuam, memor
eſto improperiorum tuorum, eorum quæ
ab inſipiente ſunt tota die.
23 Ne obliuiſcaris voces inimicorum tuo-
rum: ſuperbia eorum qui te oderunt, aſcẽ-
dit ſemper.

1 *In finem ne *corrumpas*, Pſalmus Cantici Aſaph.* LXXIIII. Heb. 75. *diſperdas. 5.

2 COnfitebimur tibi Deus: confi-
A tebimur, & inuocabimus no-
men tuum.
Narrabimus mirabilia tua:
3 cum accepero tempus, ego
iuſtitias iudicabo.
4 Liquefacta eſt terra, & oẽs qui habitant
in ea:

in ea: ego confirmaui columnas eius.
5 ¶Dixi iniquis, Nolite iniquè agere: & de-
linquentibus, Nolite exaltare cornu.
6 ¶Nolite extollere in altum cornu veſtrum:
nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem.
7 ¶Quia neq; ab Oriente, neq; ab Occiden-
8 te, neque à deſertis montibus: ¶ quoniam
B Deus iudex eſt.
9 Hunc humiliat, & hũc exaltat: ¶ quia calix
in manu Dñi vini meri plenus miſto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamen
fæx eius non eſt exinanita: bibent omnes
peccatores terræ.
10 ¶Ego autem annunciabo in ſeculum: can-
tabo Deo Iacob.
11 ¶Et omnia cornua peccatorũ confringam:
& exaltabuntur cornua iuſti.

1 *In finem in laudibus, Pſalmus Aſaph, Canticum ad Aſſyrios.* LXXV.

Hebr. 76

2 NOTVS in Iudæa Deus: in Iſ-
raël magnum nomen eius.
3 ¶ Et factus eſt in pace locus e-
ius: & habitatio eius in Sion.
4 ¶ Ibi confregit potentias* ar-
cum, ſcutum, gladium, & bellum. *arcũ ſ.
5 ¶Illuminans tu mirabiliter à montibus æ-
6 ternis: ¶turbati ſunt oẽs inſipientes corde.
B Dormierunt ſomnum ſuum, nihil inuene
runt omnes viri diuitiarũ in manibus ſuis.
7 ¶Ab increpatione tua Deus Iacob dormita
uerunt qui aſcenderunt equos.
8 ¶Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? ex tũc
9 ira tua. ¶De cęlo auditum feciſti iudicium:
C terra tremuit & quieuit.
10 ¶Cùm exurgeret in iudicium Deus, vt ſal-
uos faceret omnes manſuetos terrę.
11 ¶Quoniam cogitatio hominis confitebitur
tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum
agent tibi.
12 ¶ Vouete & reddite Domino Deo veſtro:
omnes q̃ in circuitu eius affertis munera
13 Terribili, ¶ & ei qui aufert ſpiritum princi
pum, terribili apud reges terræ.

1 *In fine pro Idithun, Pſalmus Aſaph.* LXXVI.

Hebr. 77

2 VOce mea ad Dominum clama ‖Inf. 141. a. 1.
A ui: voce mea ad Deum & in-
tendit mihi.
3 ¶In die tribulationis meæ De
um exquiſiui, manibus meis
nocte contra eum, & non ſum deceptus.
4 Renuit conſolari anima mea, ¶ memor fui
Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum:
& defecit ſpiritus meus.
5 ¶Anticipauerunt vigilias oculi mei, turba-
tus ſum, & non ſum locutus.
6 ¶Cogitaui dies antiquos: & annos æternos
in mente habui.
7 ¶Et meditatus ſum nocte cum corde meo:
B & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meũ.
8 ¶Nunquid in æternũ proijciet Deus. *aut* ‖c 1.
non apponet vt complacitior ſit adhuc?
9 ¶Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin
det à generatione in generationem?
10 ¶Aut obliuiſcetur miſereri Deus? aut con-
tinebit in ira ſua miſericordias ſuas?
11 ¶Et dixi, Nunc cępi: hæc mutatio dexteræ
Excelſi.
12 ¶Memor fui operum Domini: quia memor
C ero ab initio mirabilium tuorum.
13 ¶Et meditabor in omnibus operibus tuis:
& in adinuentionibus tuis exercebor.
14 ¶Deus in ſancto via tua: quis Deus magnus
15 ſicut Deus noſter? ¶tu es Deus qui facis mi-
rabilia.
Notam feciſti in populis virtutem tuam:
16 ¶ redemiſti in brachio tuo populum tuum
filios Iacob & Ioſeph.
17 ¶Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquę:
& timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
18 ¶Multitudo ſonitus aquarum: vocem dede-
runt nubes.
19 Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: ¶ vox toni-
trui tui in rota.
Illuxerunt corruſcationes tuæ orbi terræ:
commota eſt & contremuit terra.
20 ¶In mari via tua, & ſemitę tuę in aquis mul
tis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
21 ¶ ‖ Deduxiſti ſicut oues populum tuum in Exo. 14.
manu Moyſi & Aaron. d, 19.

1 *Intellectus Aſaph.* LXXVII.

Hebr. 78

A ATtendite popule meus legem
meam: inclinate aurẽ veſtrã
in verba oris mei.
2 ¶ ‖ Aperiam in parabolis os ‖Sup. 48
meum: loquar propoſitiones a. 5.
ab initio. Mat. 13
3 ¶Quanta audiuimus & cognouimus ea: & c. 35.
patres noſtri narrauerunt nobis.
4 ¶Non ſunt occultata à filijs eorum in gene
ratione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius,
& mirabilia eius quæ fecit.
5 ¶Et ſuſcitauit teſtimonium in Iacob: & le-
gem poſuit in Iſraël.
Quanta mandauit patribus noſtris nota fa
6 cere ea filijs ſuis: ¶ vt cognoſcat generatio
altera.
Filij qui naſcentur & exurgent, & narra-
bunt filijs ſuis.
7 ¶Vt ponant in Deo ſpem ſuam, & non ob-
liuiſcantur operum Dei, & mandata eius
exquirant.
8 ¶Ne fiant ſicut patres eorum, generatio pra
ua & exaſperans.
Generatio quæ non direxit cor ſuum, & nõ
eſt creditus cum Deo ſpiritus eius.
9 ¶Filij Ephrem intendentes & mittentes ar
B cum: conuerſi ſunt in die belli.
10 ¶Non cuſtodierunt teſtamentum Dei: &
in lege eius noluerunt ambulare.
11 ¶Et obliti ſunt benefactorum eius, & mi-

rabilium eius quę oſtendit eis.

*Exo. 14.c 21.*

12 ¶Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.

*Exo. 13 d 21. 14. d. 9.f.24. Pſ. 104. d. 39.*

13 ¶Interrupit mare, & perduxit eos: & ſtatuit aquas quaſi in vtre.

14 ¶‖Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte in illuminatione ignis.

*‖Exo. 17. b.6.*

15 ¶‖Interrupit petram in eremo: & adaquauit eos velut in abyſſo multa.

*ᵇeduxit,3*

16 ¶ Et eduxit aquam de petra: & ᵇdeduxitᵇ tanquàm flumina aquas.

17 ¶Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in iram excitauerunt Excelſum in aquoſo.

18 ¶Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis vt peterent eſcas animabus ſuis.

*‖Nu. 20. b. 11.*

19 ¶‖Et malè locuti ſunt de Deo: dixerunt, Nūq̄d poterit Deꝰ parare mēsā in deſerto?

*‖Nu. 11.a 1.*

20 ¶‖Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt

C aquę, & torrentes inundauerunt.

Nunquid & panem poterit dare, aut parare menſam populo ſuo?

21 ¶Ideo audiuit Dn̄s, & diſtulit: & ignis accenſus eſt in Iacob, & ira aſcendit in Iſraël.

22 ¶Quià non crediderunt in Deo, nec ſperauerunt in ſalutari eius.

*‖Exo.16. b.4. c.14. ‖Nu. 11.b 7. Iohā. 6. d 31. 1.Cor. 10. a. 3. ‖Nu. 11. f. 31.*

23 ¶Et mandauit nubibus deſuper, & ianuas celi aperuit.

24 ¶‖Et pluit illis manna ad manducandum, & panem celi dedit eis.

25 ¶‖Panem angelorum manducauit homo: cibaria miſit eis in abundantia.

26 ¶‖Transtulit Auſtrum de cęlo: & induxit in virtute ſua Africum.

27 ¶Et pluit ſuper eos ſicut puluerem carnes: & ſicut arenam maris volatilia pennata.

28 ¶Et ceciderunt in medio caſtrorum eorum, circa tabernacula eorum.

29 ¶Et manducauerūt & ſaturati ſunt nimis,

30 & deſiderium eorum attulit eis: ¶ non ſunt fraudati à deſiderio ſuo.

*‖Nu.11. g 33.*

D ¶‖Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum:

31 ¶ & ira Dei aſcendit ſuper eos.

Et occidit pingues eorum, & electos Iſraël impediuit.

32 ¶In omnibus his peccauerunt adhuc: & nō crediderunt in mirabilibus eius.

33 ¶Et defecerunt in vanitate dies eorum: & anni eorum cum feſtinatione.

*ᵇ Deum.*

34 ¶Cū occideret eos, quærebāt eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad ᵇeumᵇ.

35 ¶Et rememorati ſunt quia Deus adiutor eſt eorū: & Deus excelſus redemptor eorū eſt.

36 ¶ Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua mentiti ſunt ei.

37 ¶Cor autem eorum non erat rectum cū eo, nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius.

38 ¶Ipſe autē eſt miſericors, & propitius fiet peccatis eorum: & non diſperdet eos.

*ᵇmultiplicauit 1.*

Etᵇ abundauitᵇ vt auerteret iram ſuam: & non accendit omnem iram ſuam.

39 ¶Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpiritus vadens, & non rediens.

40 ¶Quoties exacerbauerunt eum in deſerto,

E in iram concitauerunt eum in inaquoſo?

41 ¶Et conuerſi ſunt, & tentauerunt Deum: ſanctum Iſrael exacerbauerunt.

42 ¶ Non ſunt recordati manus eius, die qua redemit eos de manu tribulantis.

43 ¶Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua, & prodigia ſua in campo Taneos. *‖Exo. 7.d 20.*

44 ¶ ‖Et cōuertit in ſanguinē flumina eorum, & imbres eorum ne biberent. *‖Exo. 8.a 6. f. 24.*

45 ¶‖Miſit in eos cynomyam, & comedit eos: & ranam, & diſperdidit eos. *‖Exo.10. d. 13.*

46 ¶‖Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eorum lucuſtæ. *‖Exo. 9.e 23.*

47 ¶ Et occidit in grandine vineas eorum: & moros eorum in pruina. *Exo.9. a. 3.*

48 ¶‖Et tradidit grandini iumenta eorum: & poſſeſſionem eorum igni.

49 ¶Miſit in eos iram indignationis ſuæ: indignationem, & iram & tribulationem. ᵇimmiſſiones per angelos malos. *ᵇimmiſſionem 12.*

50 ¶Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, *non pepercit ** & 6.*

F à morte animabus eorum, & iumenta eorum in morte concluſit.

51 ¶ ‖Et percuſſit omne primogenitum in terra Ægypti: primitiasᵇ omnis laborisᵇ eorū in tabernaculis Cham. *‖Exo. 12. d. 29. ᵇlaborum 4.*

52 ¶‖Et abſtulit ſicut oues populum ſuum: & perduxit eos tanquàm gregem in deſerto. *‖Exo. 13 c. 18.*

43 ¶Et eduxit eos in ſpe, & non timuerunt: & ‖inimicos eorum operuit mare. *‖Exo.14. f. 27.*

54 ¶ Et induxit eos in montē ſanctificationis ſuæ, montem quē acquiſiuit dextera eius.

‖Et eiecit à facie eorum Gentes: & ſorte diuiſit eis terram in funiculo diſtributionis. *‖Ioſ. 11.b 7.*

55 ¶ Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Iſrael.

56 ¶Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum excelſum: & teſtimonia eiꝰ nō cuſtodierūt.

57 ¶Et auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pactum: quemadmodum patres eorum, conuerſi ſunt in arcum prauum.

58 ¶In irā concitauerunt eum in collibus ſuis: & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem eū prouocauerunt.

59 ¶Audiuit Deus, & ſpreuit: & ad nihilum redegit valde Iſraël.

60 ¶Et repulit tabernaculum Silo, tabernacu- *‖Iere.7. b 12.*

G lum ſuum vbi habitauit in hominibus

61 ¶Et tradidit in captiuitatem virtutē eorū, & pulchritudinē eorū in manus inimici. *1 Reg. 4. a.1.*

62 ¶Et concluſit in gladio populum ſuum: & hæreditatem ſuam ſpreuit.

63 ¶Iuuenes eorum comēdit ignis: & virgines eorum non ſunt lamentatæ.

64 ¶Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & viduæ eorum non plorabantur.

65 Et excitatus eſt tanquàm dormiens Dominus, tanquàm potens crapulatus à vino:

66 ¶Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora: opprobrium ſempiternum dedit illis.

67 ¶ Et repulit tabernaculum Ioſeph: & tri-

bum

bum Ephraim non elegit.
68 ¶Sed elegit tribum Iuda, montem Sion quē
dilexit.
69 ¶Et ædificauit ſicut vnicorniū ſanctificium
ſuum in terra, quam fundauit in ſecula
‖2.Re.16.a. 70 ¶‖Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſuſtulit
71 eum de gregibus ouium: ¶ de poſt fœtantes
accepit eum.
Paſcere Iacob ſeruum ſuum, & Iſraël hære
72 ditatem ſuam. ¶Et pauit eos in innocentia
cordis ſui: & in intellectibus manuum ſua-
rum deduxit eos.

HEB.78 1 *Pſalmus Aſaph.* LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in hęredi
tatem tuam, polluerunt tem-
plum ſanctum tuum: poſue-
runt Ieruſalem in pomorum
cuſtodiam.
2 ¶Poſuerunt morticina ſeruorum tuorum
eſcas volatilibus cęli: carnes ſeruorum tuo
rum beſtijs terræ.
3 ¶ Effuderunt ſanguinem eorum tanquàm
aquam in circuitu Ieruſalem: & non erat
qui ſepeliret.
4 ¶ Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris:
B ſubſannatio & illuſio his qui in circuitu
noſtro ſunt.
5 Vſquequo Domine iraſcèris in finem, accē
detur velut ignis zelus tuus?
‖Ier.10.c.9. 6 ¶‖Effunde iram tuam in Gentes quę te non
nouerunt: & in regna quæ nomen tuū non
inuocauerunt.
7 ¶Quia comederunt Iacob: & locum eius de
ſolauerunt.
‖Iſai.64 d.11. 8 ¶‖Ne memineris iniquitatū noſtrarū anti-
C quarum, citò anticipent nos miſericordiæ
tuæ: quia pauperes facti ſumus nimis.
–6. 9 ¶Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, –&' pro
pter gloriam nominis tui Domine, libera
nos, & propitius eſto peccatis noſtris pro-
pter nomen tuum.
10 ¶Ne fortè dicant in gentibus, Vbi eſt Deus
eorum? & innoteſcat in nationibus coram
oculis noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum qui effu
11 ſus eſt. ¶ introeat in conſpectu tuo gemitus
compeditorum.
D Secundum magnitudinem brachij tui poſ-
ſide filios mortificatorum.
12 ¶Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu
eorum: improperium ipſorum quod expro
brauerunt tibi Domine.
13 ¶ Nos autem populus tuus & oues paſcuæ
tuæ, confitebimur tibi in ſeculum.
In generationem & generationem annun-
ciabimus laudem tuam.

HEB.80 1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur, teſtimonium Aſaph, Pſalmus.* LXXIX.

2 QVi regis Iſrael, intende: qui deducis ve
A lut ouem, Ioſeph.
3 Qui ſedes ſuper cherubim, manifeſtare co
ram Ephraim, Ben-iamin & Manaſſe. Exci
ta potentiā tuā, & veni vt ſaluos facias nos.
4 ¶Deus conuerte nos: & oſtende faciem tuā,
& ſalui erimus.
5 ¶Domine Deus virtutum, quouſq; iraſcèris
ſuper orationem ſerui tui?
6 ¶ Cibabis nos pane lachrymarum, & potū
B dabis nobis in lachrimis in menſura?
7 ¶ Poſuiſti nos in contradictionē vicinis no-
ſtris: & inimici noſtri ſubſannauerūt nos.
8 ¶Deus virtutum conuerte nos: & oſtende fa
ciem tuam, & ſalui erimus.
9 ¶ Vineam de Aegypto tranſtuliſti: eieciſti
Gentes, & plantaſti eam.
10 ¶Dux itineris fuiſti in cōſpectu eius, & plā
taſti radices eius, & impleuit terram.
11 ¶ Operuit montes vmbra eius: & arbuſta
C eius cedros Dei.
12 ¶Extendit palmites ſuos vſq; ad mare: &
vſque ad flumen propagines eius.
13 ¶Vt quid deſtruxiſti maceriam eius, & vin-
demiant eam oēs qui prætergrediūtur viā?
14 ¶Exterminauit eam aper de ſylua: & ſingu-
laris ferus depaſtus eſt eam.
15 ¶Deus virtutum conuertere: reſpice de cęlo
& vide, & viſita vineam iſtam.
16 ¶ Et perfice eam quam plantauit dextera
tua: & ſuper filium-hominis' quem confir –7.
maſti tibi.
17 ¶ Incenſa igni & ſuffoſſa ab increpatione
D vultus tui peribunt.
18 ¶Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ:
& ſuper filiū hominis quē cōfirmaſti tibi.
19 ¶Et non diſcedimus à te; viuificabis nos, &
nomen tuum inuocabimus.
20 ¶ Domine Deus virtutum conuerte nos: &
oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.

1 *In finem, pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph, quinta ſabbathi.* LXXX. HEB.81

2 EXultate Deo adiutori noſtro: iubilate
A Deo Iacob.
3 ¶Sumite pſalmum, & date tympanū: pſal-
terium iucundum cum cithara.
4 ¶ Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni
die ſolennitatis veſtræ.
5 ¶Quia præceptum in Iſraël eſt, & iudicium
Deo Iacob.
6 ¶‖ Teſtimoniū in Ioſeph poſuit illud, cùm ‖Gen.41.
exiret de Terra-Aegypti, linguam quā non c.15 f.45
nouerat, audiuit.
7 ¶Diuertit ab oneribus dorſum eius: manus
B eius in cophino ſeruierunt.
8 ¶In tribulatione inuocaſti me, & liberauit
te, exaudiui te in abſcōdito tēpeſtatis: ‖pro ‖Exo.17.
9 baui te apud aquā cōtradictionis. ¶ Audi po b.6.
pulus meus, & conteſtabor te: Iſrael ſi Ex.20.
10 audieris me, ¶non erit in te Deus recens, ne a.
11 que adorabis Deū alienū. ¶ Ego enim ſum
C Dominus Deus tuus qui eduxi te de Terra-
Aegypti: dilata os tuum, & implebo illud.

12 ¶Et nõ audiuit populus meus vocẽ meam:
& Iſraël non intendit mihi.
‖*Act.14 c.16.* 13 ¶‖Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis
eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.
‖*Baru. 3. b. 9.* 14 ¶‖Si populus meus audiſſet me: Iſraël ſi in
vijs meis ambulaſſet;
15 ¶Pro nihilo forſitan inimicos eorum humi
D liaſſem: & ſuper tribulantes eos miſiſſem
manum meam.
16 ¶Inimici Domini mentiti ſunt ei: & erit tẽ
pus eorum in ſecula.
17 ¶Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de pe
tra melle ſaturauit eos.

*HEB.82*

1 *Pſalmus Aſaph.* LXXXI.

A DEus ſtetit in ſynagoga deorum:
in medio aũt deos diiudicat.
2 ¶Vſquequo iudicatis iniqui-
tatem: & facies peccatorum
ſumitis?
3 ¶Iudicate egeno & pupillo: & humilem &
pauperem iuſtificate.
‖*Prou.24 b.11.* 4 ¶‖Eripite pauperem: & egenum de manu
peccatoris liberate.
5 ¶Neſcierunt, neque intellexerunt, in tene-
B bris ambulant: mouebuntur omnia funda
menta terræ.
‖*Ioan.10 f.34.* 6 ¶Ego dixi, Dij eſtis, & filij excelſi omnes.
7 ¶Vos autem ſicut homines moriemini: & ſi
cut vnus de principibus cadetis.
8 ¶Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hę
reditabis in omnibus Gentibus.

*HEB.83*

1 *Canticum Pſalmi Aſaph* LXXXII.

2 DEus quis ſimilis erit tibi? ne taceas, ne-
A que compeſcaris Deus.
3 ¶Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt: &
qui oderunt te extulerunt caput.
4 ¶Super populum tuũ malignauerunt conſi
liũ: & cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.
5 ¶Dixerunt, Venite, & diſperdamus eos de
gente: & nõ memoretẽ nomen Iſraël vltrà.
6 ¶Quoniam cogitauerunt vnanimiter: ſi-
B mul aduerſum te teſtamentum diſpoſue-
7 runt, ¶tabernacula Idumæorum & Iſmahe
8 litæ, Moab, & Agareni, ¶Gebal, & Ammon,
& Amalec: alienigenæ cum habitantibus
Tyrum.
9 ¶Etenim Aſſur venit cum illis: facti ſunt in
‖*Iud. 7.f. 22.* adiutorium filijs Lot.
10 ¶Fac illis ſicut Madian & ‖Siſaræ: ſicut Ia-
*Iud. 4.d. 15.* bin in Torrente Ciſſon.
11 ¶Diſperierunt in Endor: facti ſunt vt ſter-
‖*Iud. 7.g 26.* C cus terræ.
12 ¶‖Pone principes eorũ ſicut Oreb & Zeb:
‖*Iud. 8.d 21.* & ‖Zebee, & Salmana,
13 ¶Omnes principes eorum: ¶qui dixerunt,
Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.
14 ¶Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſti
pulam ante faciem venti.
15 ¶Sicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut
flamma comburens montes.
16 ¶Ita perſequêris illos in tempeſtate tua, &
D in ira tua turbabis eos.
17 ¶Imple facies eorũ ignominia: & quærent
nomen tuum Domine.
18 ¶Erubeſcant & conturbentur in ſeculum ſe
culi: & confundantur & pereant
19 ¶Et cognoſcant quia nomen tibi Dominus,
tu ſolus altiſſimus *in omni terra. **ſuper omnẽ terrã 2*

*HEB.84*

1 *In finem pro torcularibus filijs Core Pſalmus.* LXXXIII.

2 QVàm dilecta tabernacula tua
3 Domine virtutum: ¶concupi-
A ſcit & deficit anima mea in a-
tria Domini.
Cor meum & caro mea exul-
tauerunt in Deum viuum.
4 ¶Etenim paſſer inuênit ſibi domum: & tur
tur nidum ſibi, vbi ponat pullos ſuos.
B Altaria tua Domine virtutum, rex meus &
Deus meus.
5 ¶Beati qui habitant in domo tua*: in ſecu- **Domine*
la ſeculorum laudabunt te.
6 ¶Beatus vir cuius eſt auxilium abs te: aſcen
7 ſiones in corde ſuo diſpoſuit, ¶in valle la-
chrymarum in loco quem poſuit.
8 ¶Etenim *benedictiones dabit legiſlator, **benedictionem.*
C ibũt de virtute in virtutem: videbitur Deus
deorum in Sion.
9 ¶Domine Deus virtutum exaudi orationẽ
meam: auribus percipe Deus Iacob.
10 ¶Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in
faciem Chriſti tui.
11 ¶Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſu-
D per millia. Elegi abiectus eſſe in domo Dei
mei: magis quàm habitare in tabernaculis
peccatorum.
12 ¶Quia miſericordiam & veritatem diligit **Dominus 2.*
*Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus.
Non priuabit bonis eos qui ambulãt in in-
13 nocentia: ¶Domine virtutum, beatus homo
qui ſperat in te.

1 *In finem filijs Core Pſalmus.* LXXXIIII. *HEB.85*

2 BEnedixiſti Domine terram tuã:
A auertiſti captiuitatem Iacob.
3 ¶Remiſiſti iniquitatem plebis
tuæ: operuiſti omnia peccata
eorum.
4 ¶Mitigaſti omnem iram tuam: auertiſti ab
ira indignationis tuæ.
5 ¶Conuerte nos Deus ſalutaris noſter: & a-
uerte iram tuam à nobis.
6 ¶Nunquid in æternum iraſcêris nobis? aut
B extendes iram tuam à generatione in gene
rationem.
7 ¶Deus tu cõuerſus viuificabis nos: & plebs
8 tua lætabitur in te. ¶Oſtende nobis Domi-
ne miſericordiam tuam: & ſalutare tuum
da nobis.
9 ¶Audiam quid loquatur in me Dñs Deus:
quoniam loquetur pacem in plebem ſuã.

Et

C Et ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui conuer-
tuntur ad cor.
10 ¶Veruntamen prope timentes eum ſaluta-
re ipſi*: vt inhabitet gloria in terra noſtra.
11 ¶Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi:
iuſtitia & pax oſculatæ ſunt.
12 ¶Veritas de terra orta eſt: & iuſtitia cœlo
D proſpexit.
13 ¶Etenim Dominus dabit benignitatem: &
terra noſtra dabit fructum ſuum.
14 ¶Iuſtitia ante eum ambulabit: & ponet in
via greſſus ſuos.

Heb. 86. 1 *Oratio ipſi David.* LXXXV.

A INclina Domine aurem tuam:
& exaudi me: quoniam inops
& pauper ſum ego.
2 ¶Cuſtodi animã meam, quo-
niam ſanctus ſum: saluũ fac
ſeruum tuum Deus meus ſperantem in te.
3 ¶Miſerere mei Domine, quoniã ad te *cla-
4 maui tota die: ¶Lætifica animam ſerui tui,
quõ ad te Domine animam meam leuaui.
5 ¶‡Quoniam tu Domine ſuauis & mitis, &
multæ miſericordiæ oĩbus inuocantib⁹ te.
6 ¶Auribus percipe Domine orationẽ meã,
B & intende voci deprecationis meę.
7 ¶In die tribulationis meę clamaui ad te: q̃a
exaudiſti me.
8 ¶Non eſt ſimilis tui in dijs Domine: & non
eſt ſecundum opera tua.
9 ¶Omnes gentes quaſcunq; feciſti, venient
& adorabunt coram te Domine: & glorifi-
cabunt nomen tuum.
10 ¶Quoniam magnus es tu, & faciens mira-
C bilia: tu es Deus ſolus.
11 ¶Deduc me Domine in via tua, & ingrediar
in veritate tua: lætetur cor meũ vt timeat
nomen tuum.
12 ¶Confitebor tibi Domine Deus meus in to
to corde meo, & glorificabo nomen tuum
in ęternum.
13 ¶Quia miſericordia tua magna eſt ſup me:
& eruiſti aĩam meã ex inferno inferiori.
14 ¶Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me, &
ſynagoga potentium quæſierunt animam
meam: & non propoſuerunt te in conſpe-
ctu ſuo.
15 ¶Et tu Dñe Deus miſerator & miſericors:
D patiens, & multæ miſericordiæ, & verax.
16 ¶Reſpice ĩ me, & miſerere mei, da ĩperiũ
tuũ puero tuo: & ſaluũ fac filiũ ancillę tuę.
17 ¶Fac mecũ ſignũ in bonũ, vt videãt q̃ ode-
runt me, & confundantur, quoniam tu Do
mine adiuuiſti me, & conſolatus es me.

*clamabo 3.

‡Ioel 2. c. 13.

Heb. 87. 1 *Filijs Core Pſalmus cantici.* LXXXVI.

A FVndamenta eius in montibus ſanctis:
2 ¶diligit Dominus portas Sion ſuper om
nia tabernacula Iacob.
3 ¶Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.
4 ¶Memor ero Raab & Babylonis ſcientium
me. Ecce alienigenę, & Tyrus, & populus
Æthiopum, hi fuerunt illic.
5 ¶Nunquid Sion dicet, Homo, & homo na-
B tus eſt in ea: & ipſe fundauit eã Altiſſimus.
6 ¶Dominus narrabit in ſcripturis populorũ
& principum, horum qui fuerunt in ea.
7 ¶Sicut lætantium oĩum habitatio eſt in te.

1 *Canticum Pſalmi filiis Core in finem pro Mahe-
leth ad reſpondẽdum, intellectus Eman Ezraitæ.* Heb. 88.
LXXXVII.

2 DOmine Deus ſalutis meæ in
A die clamaui & nocte corã te.
3 ¶Intret in conſpectu tuo ora-
tio mea: inclina aurem tuã
ad precem meam.
4 ¶Quia repleta eſt malis anima mea: & vi-
ta mea inferno appropinquauit.
5 ¶Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in la
cum: factus ſum ſicut homo ſine adiutorio,
6 ¶inter mortuos liber.
Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipſi de
manu tua repulſi ſunt.
7 ¶Poſuerunt me in lacu inferiori: in tene-
B broſis, & in vmbra mortis.
8 ¶Super me confirmatus eſt furor tuus: &
omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
9 ¶Longè feciſti notos meos à me: poſuerunt
me abominationem ſibi.
10 Traditus ſum, & non egrediebar: oculi mei
languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi
ad te manus meas.
11 ¶Nũquid mortuis facies mirabilia, aut me
C dici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?
12 ¶Nunq̃d narrabit aliquis in ſepulchro mi-
ſericordiam tuam, & veritatem tuam in
perditione?
13 ¶Nunquid cognoſcentur in tenebris mira-
bilia tua, & iuſtitia tua ĩ terra obliuionis?
14 ¶Et ego ad te Domine clamaui: & manè
oratio mea præueniet te.
15 ¶Vt quid Domine repellis orationem meã:
auertis faciem tuam à me?
16 ¶Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuen-
D tute mea, exaltatus autem humiliatus ſum
& conturbatus.
17 ¶In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui
conturbauerunt me.
18 ¶Circundederunt me ſicut aqua: tota die
circundederunt me ſimul.
19 ¶Elongaſti à me amicum & proximum: &
notos meos à miſeria.

1 *Intellectus Ethan Ezrahitæ.* LXXXVIII. Heb. 89.

2 MIſericordias Domini in æter-
A num cantabo.
In generatione & generatio-
nem annunciabo veritatem
tuam in ore meo.
3 ¶Quoniam dixiſti, In æternũ miſericordia

ædificabitur: in cęlis præparabitur veritas
tua in eis.
‖ 2.Re.7. b.12. 4 ¶Diſpoſui teſtamentum electis meis, ‖ iura-
5 ui Dauid ſeruo meo, ¶vſque in æternũ præ
parabo ſemen tuum.
Et ædificabo in generatione & generatio-
nem ſedem tuam.
6 ¶Confiteantur cęli mirabilia tua Dñe: ete-
nim veritatem tuam in eccleſia ſanctorũ.
7 ¶Quoniam quis in nubibus æquabitur Do
mino, ſimilis erit Deo in filijs Dei?
8 ¶Deus qui glorificatur in conſilio ſancto-
B rum: magnus & terribilis ſuper omnes qui
in circuitu eius ſunt.
9 ¶Domine Deus virtutũ, quis ſimilis tibi? po
tens es Dñe, & veritas tua in circuitu tuo.
10 ¶Tu dominaris poteſtati maris: motum au
tem fluctuum eius tu mitigas.
11 ¶Tu humiliaſti, ſicut vulneratum, ſuperbũ:
in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos
tuos.
Gene. 1.a 2. 12 ¶Tui ſunt cęli, & tua eſt terra, orbem terræ
13 & plenitudinem eius tu fundaſti: ¶aquilo-
nem & mare tu creaſti.
Thabor & Hermon in nomine tuo exulta-
14 bunt: ¶tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera
15 tua: ¶iuſtitia & iudicium præparatio ſedis
C tuę. Miſericordia & veritas pcedẽt faciem
16 tuã: ¶beatus populus qui ſcit iubilationẽ.
Domine, in lumine vultus tui ambulabũt,
17 ¶& in nomine tuo exultabunt tota die, &
in iuſtitia tua exaltabuntur.
18 ¶Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in
beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrũ,
19 ¶Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, & ſan-
cti Iſrael regis noſtri.
20 ¶Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, &
dixiſti, Poſui adiutorium *in potente*, — &
* ſuper potentem 2. —4. exaltaui electum de plebe mea.
21 ¶Inueni Dauid ſeruum meum: ‖ oleo ſan-
D cto meo vnxi eum.
‖ Act. 13. d. 22. 22 ¶Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
chium meum *confortabit* eum.
1.Reg.16 a.1. c. 12. 23 ¶Nihil proficiet inimicus in eo, & filius ini
quitatis non apponet nocere ei.
2. Reg. 5. a.2. 24 ¶Et concidam à facie ipſius inimicos eius,
* confirmabit. 6. & odientes eum in fugam conuertam.
25 ¶Et veritas mea, & miſericordia mea cũ ip
ſo: & in noĩe meo exaltabitur cornu eius.
26 ¶Et ponam in mari manum eius: & in flu-
minibus dexteram eius.
* inuocabit 7. 27 ¶Ipſe *inuocauit* me: Pater meus es tu: Deꝰ
meus & ſuſceptor ſalutis meæ.
28 ¶Et ego primogenitum ponam illum: ex-
celſum præ regibus terræ.
29 ¶In ęternum ſeruabo illi miſericordiam
meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.
30 ¶Et ponam in ſeculum ſeculi ſemen eius:
E & thronum eius ſicut dies cęli.
31 ¶Si autẽ dereliquerint filij eius legẽ meã,
& in iudicijs meis non ambulauerint.
32 ¶Si iuſtitias meas prophanauerint, & man-
data mea non cuſtodierint.
33 ¶Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in
verberibus peccata eorum.
34 ¶Miſericordiã autem meam non diſpergã
ab eo, neq; *nocebo* in veritate mea. * decipiã. 1.
35 ¶Neq; prophanabo teſtamentum meum:
& quæ procedunt de labijs meis non faciã
irrita.
36 ¶Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid mẽ-
37 tiar: ¶‖ ſemen eius in ęternum manebit. ‖ 2.Re.7. c. 16.
Et thronus eius ſicut ſol in conſpectu meo,
38 ¶& ſicut luna perfecta in æternum: & teſtis
F in cęlo fidelis.
39 ¶Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti
Chriſtum tuum.
40 ¶*Auertiſti* teſtamentum ſerui tui: propha *Euertiſti 8.
naſti in terra ſanctuarium eius.
41 ¶Deſtruxiſti omnes ſepes eius: poſuiſti fir-
mamentum eius formidinem.
42 ¶Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viã:
factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43 ¶Exaltaſti dexteram *deprimentium eum*: *inimicorũ eius. 1.
lætificaſti omnes inimicos eius.
44 ¶Auertiſti adiutorium gladij eius: & non
G es auxiliatus ei in bello.
45 ¶Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſedẽ
eius *in terra* colliſiſti. * in terrã 1.
46 ¶Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti
eum confuſione.
47 ¶Vſquequo Domine auertis in finem: exar
deſcet ſicut ignis ira tua?
48 ¶Memorare quæ mea ſubſtantia: nunquid
enim vanè conſtituiſti omnes filios ho-
minum?
49 ¶Quis eſt homo q̃ viuet, & nõ videbit mor
tem: eruet animam ſuam de manu inferi?
50 ¶Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domi
ne: ſicut iuraſti Dauid in veritate tua? 2.Re.7. b 11.
51 ¶Memor eſto Domine opprobrij ſeruorum
tuorum (quod continui in ſinu meo) mul-
tarum gentium.
52 ¶Quod exprobrauerunt inimici tui Domi-
ne, quòd exprobrauerunt, commutationẽ
Chriſti tui.
53 ¶Benedictus Dominus in æternũ: fiat, fiat.

1 *Oratio Moyſi hominis Dei.* LXXXIX. Heb. 90.

A Domine refugiũ factꝰ es nobis
à generatione ĩ generationẽ.
2 ¶Priuſquàm montes fierent,
*aut* formaretũ terra & orbis, *& 8.
à ſeculo, & vſque in ſeculum
tu es Deus.
3 ¶Ne auertas hominem in humilitatem: &
dixiſti, Conuertimini filij hominum.
4 ¶Quoniam mille anni ante oculos tuos: tã
quàm dies heſterna quæ præterijt.
5 ¶Et cuſtodia in nocte: ¶quę pro nihilo ha-
bentur, eorum anni erunt.
6 Manè ſicut herba trãſeat, manè floreat &
trãſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat.

7 ¶Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo
turbati ſumus.
8 ¶Poſuiſti iniquitates nr̃as in cõſpectu tuo:
ſeculũ noſtrũ in illuminatione vultus tui.
9 ¶Quoniam omnes dies noſtri defecerũt: &
in ira tua defecimus.
Eccl.18.a 8. Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur:
10 ¶dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptua-
C ginta anni.
Si autem in potentatibus, octoginta anni:
& amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſuperuenit manſuetudo, & cor-
ripiemur.
11 ¶Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ timo
12 re tuo iram tuam¶ dinumerare?
Dexteram tuam ſic notam fac: & eruditos
corde in ſapientia.
13 ¶Conuertere Domine, vſquequo? & depre-
cabis eſto ſuper ſeruos tuos.
14 ¶Repleti ſumus manè miſericordia tua: &
D exultauimus, & delectati ſumus in omnib⁹
diebus noſtris.
15 ¶Lætati ſumus pro diebus quibus nos hu-
miliaſti: annis quibus vidimus mala.
16 ¶Reſpice in ſeruos tuos, & in opera tua: &
dirige filios eorum.
17 ¶Et ſit ſplẽdor Dñi Dei noſtri ſuper nos, &
opera manuum noſtrarũ dirige ſuper nos:
& opus manuum noſtrarum dirige.

HEB.91 — *1 Laus cantici David.* XC.

A QVi habitat in adiutorio Altiſſi-
mi, in protectione Dei cœli
commorabitur.
2 ¶Dicet Dño, Suſceptor meus
es tu, & refugium meũ, Deus
meus ſperabo in eum.
*liberabit 3 ¶Quoniam ipſe *liberauit me de laqueo ve
nantium, & à verbo aſpero.
* In 4. 4 ¶*Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pẽ
nis eius ſperabis.
5 ¶Scuto circundabit te veritas eius: nõ time
B bis à timore nocturno.
6 ¶A ſagitta volante in die, à negocio peram
bulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio
meridiano.
7 ¶Cadent à latere tuo mille, & decem mil-
lia à dextris tuis: ad te autem non appro-
pinquabit.
8 ¶Veruntamen oculis tuis cõſiderabis: & re-
tributionem peccatorum videbis.
9 ¶Quoniam tu es Domibe ſpes mea: Altiſſi
C mum poſuiſti refugium tuum.
10 ¶Non accedet ad te malum, & flagellũ non
appropinquabit tabernaculo tuo.
‖Mat.4.a.6. 11 ¶Quoniam ‖ angelis ſuis mandauit de te, vt
cuſtodiant te in omnibus vijs tuis.
Luc.4.b.10. 12 ¶In manibus portabũt te, ne fortè offendas
ad lapidem pedem tuum.
13 ¶Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis,
D & conculcabis leonem & draconem.
14 ¶Quoniam in me ſperauit, liberabo eũ: pro
tegam eum, qm̃ cognouit nomen meum.
15 ¶Clamauit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eũ
& glorificabo eum.
16 ¶Longitudine dierum replebo eum: & oſtẽ
dam illi ſalutare meum.

*1 Pſalmus cantici in die ſabbathi.* XCI. — HEB.92

2 BOnum eſt confiteri Domino, & pſallere
A nomini tuo Altiſſime:
3 ¶Ad annunciandum manè miſericordiam
tuam, & veritatem tuam per noctem.
4 ¶In decachordo pſalterio, cum cantico, in
cithara.
5 ¶Quia delectaſti me Domine ¶ factura tua:
B & in operibus manuum tuarum exultabo.
6 ¶‖ Quàm magnificata ſunt opera tua Domi
ne: nimis profundæ factæ ſunt cogitatio- ‖Inf.110.a.2.
nes tuæ.
7 ¶Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus nõ
intelliget hæc.
8 ¶Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœ-
num, & apparuerint omnes qui operantur
iniquitatem.
9 ¶Vt intereant in ſeculum ſeculi, (tu autem
altiſſimus in æternum Domine.)
10 ¶Quoniam ecce inimici tui Domine,
quoniã ecce inimici tui peribunt: & diſper
gentur omnes qui operantur iniquitatem.
11 ¶Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meũ:
12 & ſenectus mea in miſericordia huberi. ¶Et
C deſpexit oculus meus inimicos meos: & *in *ab 5.
ſurgentibus in me malignantibus, audiet
auris mea.
13 ¶Iuſtus vt palma florebit: * ſicut cedrus Li- *& 3.
bani multiplicabitur.
14 ¶Plãtati in domo Domini, in atrijs domus
Dei noſtri florebunt.
15 ¶Adhuc multiplicabuntur in ſenecta hube
16 ri: & bene patiẽtes erunt: ¶ vt annuncient.
Quoniam rectus Dominus Deus noſter, &
non eſt iniquitas in eo.

*Laus cantici ipſi David in die ante ſabbathum, quando fundata eſt terra.* XCII. — HEB.93

1 DOminus regnauit, decôrem in-
A dutus eſt: indutus eſt Domi
nus fortitudinem, & præcin-
xit ſe.
Etenim firmauit orbem ter-
ræ, qui non commouebitur.
2 ¶Parata ſedes tua Deus ex tunc: à ſeculo
tu es.
3 ¶Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerũt
flumina vocem ſuam:
4 Eleuauerunt flumina fluctus ſuos ¶ à voci-
B bus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in al-
tis Dominus.
5 ¶Teſtimonia tua credibilia facta ſunt ni-
mis: domum tuam decet ſanctitudo Domi-
ne in longitudine dierum.

HEB.94 *Pſalmus ipſi Dauid quarta ſabbathi.* XCIII.

1 DEus vltionum Dominus: Deus
A vltionum liberè egit.
2 ¶ Exaltare qui iudicas terram:
redde retributionem ſuperbis.
3 ¶ Vſquequo peccatores Domi-
ne, vſquequo peccatores gloriabuntur?
4 ¶ Effabuntur & loquentur iniquitatem, lo-
quentur omnes qui operantur iniuſtitiam?
5 ¶ Populum tuum Domine humiliauerunt:
& hæreditatem tuam vexauerunt.
6 ¶ Viduam & aduenam interfecerunt: & pu-
pillos occiderunt.
7 ¶ Et dixerunt, Non videbit Dominus: nec in
B telliget Deus Iacob.
8 ¶ Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti
aliquando ſapite.
9 ¶ Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui
finxit oculum, non conſiderat?
10 ¶ Qui corripit gentes, non arguet, qui docet
hominem ſcientiam?
11 ¶ Dominus ſcit cogitationes hominum, quo
niam vanæ ſunt.
12 ¶ Beatus homo quē tu erudieris Domine,
& de lege tua docueris eum.
13 ¶ Vt mitiges ei à diebus malis: donec fodia-
C tur peccatori fouea.
14 ¶ Quia nō repellet Dominus plebem ſuam,
& hæreditatem ſuam non derelinquet.
15 ¶ Quoadusq; iuſtitia cōuertat in iudiciū: &
qui iuxta illam oēs qui recto ſunt corde.
16 ¶ Quis conſurget mihi aduerſus malignan-
tes? aut quis ſtabit mecum aduerſus operā-
tes iniquitatem?
17 ¶ Niſi quia Dominus adiuuit me: paulomi-
nus habitaſſet in inferno anima mea.
18 ¶ Si dicebam, Motus eſt pes meus: miſericor
D dia tua Domine adiuuabat me.
19 ¶ Secundum multitudinem dolorum meo
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifi
cauerunt animam meam.
*dolorē l. 20 ¶ Nunquid adhæret tibi ſedes iniquitatis:
qui fingis *laborem* in præcepto.
21 ¶ Captabūt in animam iuſti: & ſanguinem
innocentem condemnabunt.
22 ¶ Et factus eſt mihi Dominus in refugium,
& Deus in adiutorium ſpei meæ.
23 ¶ Et reddet illis iniquitatem ipſorum: & in
malitia eorū diſperdet eos, diſperdet illos
Dominus Deus noſter.

HEB.95 *Laus cantici ipſi Dauid.* XCIIII.

1 VEnite exultemus Domino, iu-
A bilemus Deo ſalutari noſtro:
2 ¶ Præoccupemus faciem eius
in cō feſſione, & in pſalmis iu
bilemus ei.
3 ¶ Quoniam Deus magnus Dominus, & rex
magnus ſuper omnes deos.
4 ¶ Quia in manu eius ſunt fines terræ: & alti
tudines montium ipſius ſunt.
5 ¶ Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud: & ſiccam manus eius formauerunt.
6 ¶ Venite, adoremus, & procidamus, & plore
7 mus ante Dominum qui fecit nos: ¶ quia ip
ſe eſt Dominus Deus noſter.
B Et nos populus paſcuæ eius: & oues ma-
nus eius.
8 ¶ ‡Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite ob- ‡Heb.3.b
durare corda veſtra. 7.
Sicut in irritatione ſecundùm diem tenta-
tionis in deſerto.
9 ¶ Vbi tentauerunt me patres veſtri: proba-
uerunt & viderunt opera mea.
10 ¶ Quadraginta annis offenſus fui generatio
ni illi: & dixi, Semper hi errant corde.
11 Et iſti non cognouerunt vias meas: ¶ ‡vt iu- ‡Heb.4.a
raui in ira mea, Si introibunt in requiem 5.
meam.

1 *Canticum ipſi Dauid quando domus ædificabatur*
*poſt captiuitatem. 1. Par. 16. c. 23.* XCV. HEB.96

A CAntate Domino canticum no- 1. Pa. 16.
uum: cantate Domino omnis c. 23.
terra.
2 ¶ Cantate Domino, & benedi-
cite nomini eius: annunciate
de die in diem ſalutare eius.
3 ¶ Annunciate inter Gentes gloriam eius, in
omnibus populis mirabilia eius.
4 ¶ Quoniam magnus Dominus, & laudabi-
lis nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos:
5 ¶ Quoniam omnes dij Gentium dæmonia:
Dominus autem cœlos fecit.
6 ¶ Cōfeſſio & pulchritudo in cōſpectu eius,
ſanctimonia & magnificentia in ſanctifica
tione eius.
7 ¶ Afferte Domino patriæ Gentium, afferte
8 Domino gloriam & honorem. ¶ afferte Do-
B mino gloriam nomini eius.
9 Tollite hoſtias, & introite in atria eius, ¶ ado
rate Dominum in atrio ſancto eius.
Commoueatur à facie eius vniuerſa terra:
10 ¶ Dicite in Gentibus quia Dñs regnauit.
C Etenim correxit orbem terræ qui non com
mouebitur: iudicabit populos in æquitate.
11 ¶ Lætentur cœli, & exultet terra: cōmouea-
12 tur mare, & plenitudo eius: ¶ gaudebūt cam
pi, & omnia quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum
13 ¶ à facie Domini, quia venit, quoniam ve-
nit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & popu
los in veritate ſua.

1 *Huic Dauid, quando terra eius reſtituta eſt ei.*
XCVI. HEB.98

A DOminus regnauit, exultet terra: læten-
tur inſulæ multæ.
2 ¶ Nubes & caligo in circuitu eius, iuſtitia &
iudicium correctio ſedis eius.
3 ¶ Ignis ante ipſum præcedet, & inflamma-
bit in circuitu eius.

Allu-

4 Alluxerunt fulgura eius orbi terræ, vidit & commota eſt terra.
5 ¶Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra.
6 ¶Annunciauerunt cœli iuſtitiam eius, & viderunt omnes populi gloriam eius.
7 ¶|| Confundantur omnes qui adorant ſculp-
B ptilia, & qui gloriãtur in ſimulachris ſuis.
8 ¶Adorate eum omnes angeli eius: audiuit & lætata eſt Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine.
9 ¶Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper omnem terram, nimis exaltatus es ſuper omnes deos.
10 ¶|| Qui diligitis Dñm odite malum: cuſtodit Dñs animas ſanctorum ſuorum, de manu *peccatoris liberabit eos.
11 ¶Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia.
12 ¶Lætamini iuſti in Dño: & cõfitemini memoriæ ſanctificationis eius.

*|Exo. 20. a. 4. Leu. 26. a. 1. Deu. 5. a. 8. Hebr. 1. b. 6. |Amos 5. d. 15. Ro. 12. b. 9. *peccatorum 4.*

*HEB. 98*

1 *Pſalmus ipſi Dauid.* XCVII.

A CAntate Domino canticum nouum: quia mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius, &
2 brachium ſanctum eius. ¶|| Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in conſpectu Gentium reuelauit iuſtitiam ſuam.

*||Iſa. 52. c. 60. a. 3. b. 8*

3 ¶Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſraël.
Viderunt omnes termini terræ, ſalutare Dei noſtri.
4 ¶Iubilate Domino omnis terra: cantate, & exultate, & pſallite.
5 ¶Pſallite Domino in cithara, in cithara &
6 voce pſalmi: ¶in tubis ductilibus, & voce
B tubæ corneæ.
7 Iubilate in conſpectu regis Domini: ¶moueatur mare & plenitudo eius: orbis terrarum, & qui habitant in eo.
8 ¶Flumina plaudent manu, ſimul montes
9 exultabunt ¶à conſpectu Domini: quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, & populos in æquitate.

*HEB. 99*

1 *Pſalmus ipſi Dauid.* XCVIII.

A DOminus regnauit, iraſcantur populi: qui *ſedes ſuper cherubim, moueatur terra.
2 ¶Dominus in Sion magnus: & excelſus ſuper omnes populos.
3 ¶Confiteantur nomini tuo magno, quoniã
4 terribile & ſanctum eſt: ¶& honor regis iudicium diligit.
Tu paraſti directiones, iudicium & iuſtitiã in Iacob tu feciſti.
5 ¶Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum eius: quoniam ſanctum eſt.
6 ¶Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius: &
B Samuel inter eos qui inuocant nomẽ eius.
Inuocabant Dominum, & ipſe exaudiebat
7 eos: ¶in columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præceptũ quod dedit illis.
8 ¶Domine Deus noſter tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuiſti eis, & vlciſcens in omnes adinuentiones eorum.
9 ¶Exaltate Dominum Deum noſtrũ, & adorate in mõte ſancto eius: quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

**ſedet 1.*

*Heb. 100.*

1 *Pſalmus in confeſſione.* XCIX.

2 IVbilate Deo omnis terra: ¶ſeruite Domino in lætitia.
A Introite in conſpectu eius in exultatione.
3 ¶Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non ipſi nos.
4 Populus eius & oues paſcuæ eius. ¶Introite portas eius in cõfeſſione, atria eius in hymnis: confitemini illi.
5 Laudate nomen eius: ¶quoniam ſuauis eſt
B Dominus, in æternum miſericordia eius, & vſque in generationem & generationem veritas eius.

*Heb. 101*

1 *Pſalmus ipſi Dauid.* C.

2 MIſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.
A Pſallam, & intelligam in via immaculata quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.
3 ¶Non proponebam ante oculos meos rem iniuſtam: facientes præuaricationes odiui.
4 ¶Non adhæſit mihi cor prauum: declinantem à me malignum non cognoſcebam.
5 ¶Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar.
Superbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc non edebam.
6 ¶Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.
7 ¶Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, nõ direxit in conſpectu oculorum meorum.
8 ¶In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: vt diſperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

*Heb. 102*

1 *Oratio pauperis cum anxius fuerit, & coram Domino effuderit precem ſuam.* CI.

2 DOmine exaudi orationẽ meam: & cla-
A mor meus ad te veniat.
3 ¶Non auertas faciem tuam à me, in quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacunque die inuocauero te, velociter exaudi me.

Quia

4 ¶ Quia defecerunt ſicut fumus dies mei : &
oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 ¶ Percuſſus ſum vt fęnum,& aruit cor meū:
quia oblitus ſum comedere panem meū.
6 ¶ A voce gemitus mei adhæſit os meum car
ni meæ.
7 ¶ Similis factus ſum pellicano ſolitudinis:
B factus ſum ſicut nicticorax in domicilio.
8 ¶ Vigilaui & factus ſum ſicut paſſer ſolita-
rius in tecto.
9 ¶ Tota die exprobrabāt mihi inimici mei :
& qui laudabāt me,aduerſum me iurabāt.
10 ¶ Quia cinerem tanquam panem manduca
bam, & potum meum cum fletu miſcebā.
*& 5. 11 ¶ A facie iræ * indignationis tuę : quia ele-
uans alliſiſti me.
12 ¶ Dies mei ſicut vmbra declinauerunt, & e-
go ſicut fœnum arui.
13 ¶ Tu autem Domine in æternū permanes:
& memoriale tuum in generatione & ge-
nerationem.
*Domine 8. 14 ¶ Tu exurgens*miſereberis Sion:quia tēpus
miſerendi eius, quia venit tempus.
15 ¶ Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides
C eius: & terræ eius miſerebuntur.
*nomē Domini 3. 16 ¶ Et timebunt Gentes *nomen tuum Domi
ne,* & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 ¶ Quia ædificauit Dominus Sion:& videbi-
tur in gloria ſua.
18 ¶ Reſpexit in orationem humilium: & non
ſpreuit precem eorum.
*in generationē alteram 2. 19 ¶ Scribantur hæc *in generatione altera*: &
populus qui creabitur laudabit Dominū;
20 ¶ Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Do-
minus de celo in terram aſpexit.
*gemitū 1. 21 ¶ Vt audiret *gemitus* compeditorum, vt ſol
ueret filios interemptorum.
22 ¶ Vt annunciēt in Sion nomen Domini, &
D laudem eius in Ieruſalem.
23 ¶ In conueniendo populos in vnum, & re-
ges vt ſeruiant Domino.
24 ¶ Reſpondit ei in via virtutis ſuæ, Paucita-
tem dierum meorum nuncia mihi.
25 ¶ Ne reuoces me in dimidio dierū meorū:
in generatione & generationem anni tui,
‖Heb.1.a 14. 26 ¶ ‖ Initio tu Domine terram fundaſti:& ope
ra manuum tuarum ſunt cœli.
27 ¶ Ipſi peribunt tu autem permanes : & om-
nes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, & muta-
28 buntur:¶ tu autem idem ipſe es:& anni tui
non deficient.
29 ¶ Filij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſe-
men eorum in ſeculum dirigetur.

Heb.103

*Ipſi Dauid.* C I I.

1
A Benedic anima mea Domino: &
omnia quæ intra me ſunt no
2 mini ſancto eius. ¶ Benedic aīa
mea Domino: & noli obliuiſci
omnes retributiones eius.
3 ¶ Qui propitiaт omnibus iniquitatibus tuis,
qui ſanat omnes infirmitates tuas.
4 ¶ Qui redimit de interitu vitam tuam :
qui coronat te in miſericordia & miſera-
tionibus
5 ¶ Qui replet in bonis deſiderium tuum : re-
nouabitur vt aquilæ iuuentus tua.
6 ¶ Faciens miſericordias Dn̄s : & iudicium
omnibus iniuriam patientibus.
7 ¶ Notas fecit vias ſuas Moyſi, filijs Iſraël vo
B luntates ſuas.
8 ¶ ‖ Miſerator & miſericors Dominus: longa ‖Nu. 14 c.18.
nimis & multum miſericors.
9 ¶ Non in perpetuum iraſcetur: neq; in æter
num comminabitur.
10 ¶ Non ſecundum peccata noſtra fecit no-
bis:neque ſecundum iniquitates noſtras re
tribuit nobis.
11 ¶ Quoniam ſecundùm altitudinem cœli à
terra: corroborauit miſericordiam ſuam ſu
per timentes ſe.
12 ¶ Quantum diſtat ortus ab occidente: longè
C fecit à nobis iniquitates noſtras.
13 ¶ Quomodo miſeretur pater filiorum, miſer
14 tus eſt Dominus timentibus ſe:¶ quoniam
ipſe cognouit figmentum noſtrum.
15 Recordatus eſt quoniam puluis ſumus ¶ ho
mo ſicut fœnum dies eius: tanquam flos a-
gri ſic efflorebit.
16 ¶ Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo , &
non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius lo
cum ſuum.
17 ¶ Miſericordia autem Domini ab æterno &
vſq; in æternum ſuper timentes eum.
18 ¶ Et iuſtitia illius in filios filiorum ijs qui
D ſeruant teſtamentum eius.
Et memores ſunt mandatorum ipſius ad
faciendum ea.
19 ¶ Dominus in cœlo parauit ſedem ſuam: &
regnum ipſius omnibus dominabitur.
20 ¶ Benedicite Domino omnes* angeli eius: -7.
potentes virtute, faciētes verbum illius: ad
audiendam vocem ſermonum eius.
21 ¶ Benedicite Domino omnes virtutes eius:
miniſtri eius qui facitis voluntatem eius.
22 ¶ Benedicite Domino omnia opera eius : in
omni loco dominationis eius benedic ani-
ma mea Domino.

Heb.104

*Ipſi Dauid.* C I I I.

1 Benedic aīa mea Domino : Do-
A mine Deus meus magnificatus
es vehementer. Confeſſionem
2 & decórem induiſti: ¶ amictus
lumine ſicut veſtimento.
3 Extendens cœlum ſicut pellem :¶ qui tegis
aquis ſuperiora eius.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum : qui
ambulas ſuper pennas ventorum.
4 ¶‖ Qui facis angelos tuos ſpiritus : & mini- ‖Heb. 1.b 7.
ſtros tuos ignem vrentem.
5 ¶ Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem
ſuam: non inclinabitur in ſeculum ſeculi.

Ab

6 ¶Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius:
ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 ¶Ab increpatione tua fugient: à voce toni-
trui tui formidabunt.
8 ¶Aſcendunt montes, & deſcendunt campi
in locum quem fundaſti eis.
9 ¶Terminum poſuiſti quem non trãſgredie-
B tur: neque conuertentur operire terram.
10 ¶Qui emittis fontes in conuallibus: inter
medium montium pertranſibunt aquæ.
11 ¶Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabunt
onagri in ſiti ſua.
12 ¶Super ea volucres cęli habitabunt: de me-
*vocē. ſ. dio petrarum dabunt *voces'.
13 ¶Rigans mõtes de ſuperioribus ſuis: de fru
ctu operum tuorum ſatiabitur terra.
14 ¶Producens fęnum iumentis, & herbã ſer-
uituti hominum.
*educat 2. 15 Vt *educas' panem de terra: ¶& vinum *læ
*lætificat ſ. tificet' cor hominis.
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor ho
minis confirmet.
16 ¶Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani
17 quas plantauit: ¶illic paſſeres nidificabũt.
18 Herodij domus dux eſt eorum, ¶montes ex-
celſi ceruis, petra refugium herinacijs.
19 ¶Fecit Lunam in tempora: ſol cognouit oc-
C caſum ſuum.
20 ¶Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa
pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ.
21 ¶Catuli leonum rugientes vt rapiant, &
quærant à Deo eſcam ſibi.
22 ¶Ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & in cubi
libus ſuis collocabuntur.
23 ¶Exibit homo ad opus ſuum, & ad opera-
tionem ſuam vſque ad veſperum.
24 ¶Quàm magnificata ſunt opera tua Domi
ne: omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt
terra poſſeſſione tua.
25 ¶Hoc mare magnum, & ſpacioſum mani-
bus: illic reptilia quorum nõ eſt numerus.
26 Animalia puſilla cum magnis: ¶illic naues
pertranſibunt.
Draco iſte quẽ formaſti ad illudendum ei:
27 ¶oĩa à te expectant vt des illis eſcã in tpe.
28 ¶Dante tẽ illis, colligent: aperiente te ma-
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 ¶Auertente aũt te faciem, turbabuntur: au
feres ſpiritum eorũ, & deficient, & in pul-
uerem ſuum reuertentur.
30 ¶Emittes ſpiritum tuum & creabuntur: &
renouabis faciem terræ.
31 ¶Sit gloria Domini in ſeculũ, lætabitur Do
minus in operibus ſuis.
32 ¶Qui reſpicit terram, & facit eam tremere:
qui tangit montes & fumigant.
33 ¶|Cantabo Domino in vita mea, pſallam
|Inf. 145 a.2. Deo meo quamdiu ſum.
34 ¶Iucundum ſit ei eloquium meum: ego ve-
rò delectabor in Domino.
*Deficiēt 35 ¶*Deficiant' peccatores à terra, & iniqui, ita
vt non ſint. benedic anima mea Domino.

Halleluia. CIIII. Heb. 105

1 Confitemini Domino, & inuo- 1.Par.16.
A cate nomen eius: annunciate a.8.
inter Gentes opera eius. Iſa.12.a.
2 ¶Cantate ei, & pſallite ei: nar 4.
rate omnia mirabilia eius.
3 ¶Laudamini in nomine ſancto eius: læte-
tur cor quærentium Dominum.
4 ¶Quærite Dominũ, & confirmamini: quæ-
rite faciem eius ſemper.
5 ¶Mementote mirabilium eius quæ fecit,
prodigia eius & iudicia oris eius.
6 ¶Semen Abraham ſerui eius, filij Iacob ele
cti eius.
7 ¶Ipſe Dominus Deus noſter, in vniuerſa ter
ra iudicia eius.
8 ¶Memor fuit in ſeculum teſtamẽti ſui, ver
bi quod mandauit in mille generationes.
9 ¶|Quod diſpoſuit ad Abraham, & iuramẽ- |Gen. 22.
ti ſui ad Iſaac. c.16.
10 ¶Et ſtatuit illud Iacob in præceptum, & Iſ-
raël in teſtamentum æternum.
11 ¶Dicens: Tibi dabo terram Chanàan, funi-
12 culum hæreditatis veſtræ. ¶Cum eſſent nu
B mero breui, pauciſſimi, & incolæ eius.
13 ¶Et pertranſierunt de gente in gentem, &
de regno ad populum alterum.
14 ¶Non reliquit hominẽ nocere eis: & corri-
puit pro eis reges.
15 ¶|Nolite tangere Chriſtos meos: & in pro |1.Pa.16
phetis meis nolite malignari. c.22.
16 ¶Et vocauit famem ſuper terram: & omne 2.Reg.1.
firmamentum panis contriuit. c.14.
17 ¶Miſit ante eos virum: in ſeruum venunda |Gen.37.
tus eſt Ioſeph. g.36.
18 ¶|Humiliauerunt in compedibus pedes e- |Gen.39.
19 ius, ferrum pertranſijt animã eius, ¶donec d.20.
venirer verbum eius.
20 ¶Eloquiũ Domini inflammauit eum, |mi- |Gen. 41.
ſit rex & ſoluit eum, princeps populorum, b.14.
& dimiſit eum. Gene 41.e
21 ¶|Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & 40.
principem omnis poſſeſſionis ſuæ. |Gen.46.
22 ¶Vt erudiret principes eius ſicut ſemetip- a.6.
ſum, & ſenes eius prudentiam doceret. |Exo.1.a.
23 ¶|Et intrauit Iſraël in Ægyptum, & Iacob 7.
C accola fuit in Terra-Cham. |Act.7.b
24 ¶Et auxit populum ſuum vehementer: & 17.
firmauit eum ſuper inimicos eius. |Exo.3.c
25 ¶|Conuertit cor eorum vt odirẽt populum 10.4.g.
eius, & dolum facerent in ſeruos eius. 29.
26 ¶|Miſit Moyſen ſeruum ſuum: Aaron quẽ |Exo.7.b
elegit ipſum. 10.
27 ¶|Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum, & |Exo.10.
prodigiorum in Terra-Cham. f.21.
28 ¶Miſit tenebras & obſcurauit, & non exa- |Exo.7.c
cerbauit ſermones ſuos. 20.
29 ¶|Conuertit aquas eorum in ſanguinem, |Exo.8.b
& occidit piſces eorum. 6.
30 ¶*Edidit' terra eorum ranas in penetrali- *Et dedit
bus regum ipſorum. 13.

Dixit

*‖Exo. 8. f.* 31 ¶‖Dixit, & venit cynomya, & cyniſes in om
*24.* nibus finibus eorum.
*‖Exod. 9.* 32 ¶Poſuit pluuias eorum grandinem, ignem
*c. 23.* comburentem in terra ipſorum.
*‖Exo. 10* 33 ¶Et percuſſit vineas eorum &, ficulneas eo-
*c. 12.* rum: & contriuit lignum finium eorum.
*‖Exo. 12. d* 34 ¶‖ Dixit, & venit locuſta & bruchus, cuius
*29.* D non erat numerus.
*‖Exo. 12.* 35 ¶Et comedit omne fœnum in terra eorum,
*e. 35.* & comedit omnem fructum terræ eorum.
*‖Exo. 13.* 36 ¶‖Et percuſſit omnẽ primogenitum in ter-
*c. 21.* ra eorum, primitias omnis laboris eorum.
*‖Pſ. 77. b* 37 ¶‖Et eduxit eos cum argento & auro, & nõ
*14.* erat in tribubus eorum infirmus.
*‖1. Cor. 10* 38 ¶Lætata eſt Ægyptus in profectione eorũ:
*a. 1.* quia incubuit timor eorum ſuper eos.
*‖Exo. 16.* 39 ¶‖Expandit nubem in protectionem eorũ,
*c. 13. d. 15* & ignem vt luceret eis per noctem.
*‖Nu. 20.* 40 ¶‖Petierunt, & venit coturnix: & pane cœ-
*c. 11.* li ſaturauit eos.
*‖Gen. 17.* 41 ¶‖Dirupit petram, & fluxerunt aquæ, abie-
*a. 7.* runt in ſicco flumina.
*‖Ioſu. 3.* 42 ¶‖Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui,
*d. 17.* quod habuit ad Abraham puerum ſuum.
*‖Inf. 110.* 43 ¶‖Et eduxit populum ſuum in exultatione,
*a. 6.* & electos ſuos in lætitia.
44 ¶‖Et dedit illis regiones Gentium, & labo-
res populorum poſſederunt.
45 ¶Vt cuſtodiãt iuſtificationes eius, & legem
eius requirant.

*Heb. 106* 1 *Hallelu-ia.* *C V.*

A ‖ CONfitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſeculũ miſericordia eius.
*‖ Iudith. 13. c. 21.* 2 ¶‖Quis loquetur potentias Domini, audi-
tas faciet omnes laudes eius?
*‖Eccl. 45.* 3 ¶Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt
*d. 35.* iuſtitiam in omni tempore.
4 ¶ Memento noſtri Domine in beneplacito
populi tui: viſita nos in ſalutari tuo.
5 ¶Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum: ad lętandum in lætitia gentis tuæ: vt
lauderis cum hæreditate tua.
*‖Iudith. 7* 6 ¶‖Peccauimus cum patribus noſtris: iniuſtè
*d. 19.* egimus, iniquitatem fecimus.
7 ¶Patres noſtri in Ægypto non intellexerũt
mirabilia tua: non fuerunt memores mul
titudinis miſericordiæ tuæ.
B Et irritauerunt aſcendentes in mare, Ma-
re rubrum.
8 ¶Et ſaluauit eos propter nomen ſuum, vt
notam faceret potentiam ſuam.
*‖Exo. 14.* 9 ¶‖Et increpuit Mare-rubrum, & exiccatũ
*c. 21.* eſt: & deduxit eos in abyſſis, ſicut i deſerto.
10 ¶Et ſaluauit eos de manu odientium, & re-
demit eos de manu inimici.
*‖Exo. 14. f* 11 ¶‖Et operuit aqua tribulantes eos: vnus ex
*27.* eis non remanſit.
12 ¶Et crediderunt verbis eius: & laudauerunt
laudem eius.
13 ¶Citò fecerunt, obliti ſunt operum eius, &
non ſuſtinuerunt conſilium eius.

14 ¶‖Et concupierunt concupiſcentiam in de-
C ſerto: & tentauerunt Deum in inaquoſo. *‖Nu. 11. a*
15 ¶‖Dedit eis petitionem ipſorum: & miſit *4.*
ſaturitatem in animas eorum. *‖Exo. 17.*
16 ¶Et irritauerunt Moyſen in caſtris, Aaron *a. 2.*
ſanctum Domini. *‖Nu. 11.*
17 ¶‖Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan, & *g. 31.*
operuit ſuper congregationem Abîron. *‖Nu. 16. e*
18 ¶Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flam- *31.*
ma combuſſit peccatores. *Deu. 11. a*
19 ¶‖Et fecerunt vitulum in Horeb: & adora- *6.*
uerunt ſculptile. *‖Exo. 32.*
20 ¶Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitu *a. 4.*
dinem vituli comedentis fęnum.
21 ¶Obliti ſunt Deum qui ſaluauit eos, qui fe
22 cit magnalia in Ægypto, ¶mirabilia in Ter
ra-Cham: terribilia in mari-rubro.
23 ¶‖Et dixit vt diſperderet eos, ſi nõ Moyſes *‖Exo. 32.*
D electus eius ſtetiſſet in confractione in con *b. 10.*
ſpectu eius.
24 Vt auerteret iram eius ne diſperderet eos. ¶&
pro nihilo habuerunt terrã deſiderabilem.
25 Non crediderunt verbo eius, ¶ & murmura
uerũt in tabernaculis ſuis: non exaudierũt
vocem Domini.
26 ¶‖Et eleuauit manum ſuam ſuper eos, vt *‖Nu. 14. f*
proſterneret eos in deſerto. *32.*
27 ¶Et vt deijceret ſemen eorum in Nationi-
bus, & diſperderet eos in regionibus.
28 ¶Et initiati ſunt Beel-phegor: & comede-
runt ſacrificia mortuorum.
29 ¶ Et irritauerunt eum in adinuentionibus
E ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina.
30 ¶‖Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit *Num. 25*
quaſſatio. *b. 7.*
31 ¶Et reputatum eſt ei in iuſtitiam in genera
tione & generationẽ, vſq; in ſempiternũ.
32 ¶‖Et irritauerunt eum ad aquas contradi- *‖Nu. 20.*
ctionis, & vexatus eſt Moyſes propter eos: *b. 10.*
33 ¶quia exacerbauerunt ſpiritum eius.
34 Et diſtinxit in labijs ſuis, ¶ non diſperdide-
runt gentes quas dixit Dominus illis.
35 ¶ Et commiſti ſunt inter gentes, & didice-
36 runt opera eorum. ¶& ſeruierunt ſculptili-
bus eorum: & factum eſt illis in ſcandalũ.
37 ¶Et immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas
dæmonijs.
38 ¶Et effuderunt ſanguinem innocentẽ, ſan-
F guinem filiorum ſuorum & filiarũ ſuarũ,
quas ſacrificauerũt ſculptilibus Chanaã. 
39 Et *interfecta eſt terra in ſanguinibus ¶ & **Infecta.*
contaminata eſt in operibus eorum: & for- *1.*
nicati ſunt in adinuentionibus ſuis.
40 ¶Et iratus eſt furore Dñs in populũ ſuum,
& abominatus eſt hæreditatem ſuam.
41 ¶Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati ſunt eorum qui oderunt eos.
42 ¶Et tribulauerunt eos inimici eorum, & hu
43 miliati ſunt ſub manibus eorum: ¶ſæpe li-
berauit eos.
Ipſi autem exacerbauerunt eũ in conſilio
ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatib' ſuis.

Et vidit

44 ¶Et vidit cùm tribularentur, & audiuit ora
G tionem eorum.
45 ¶Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœni-
tuit eum ſecundùm multitudinem miſeri
cordiæ tuæ.
46 ¶Et dedit eos in miſericordias in cōſpectu
omnium qui ceperant eos.
47 ¶Saluos nos fac Domine Deus noſter, & cō
grega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini ſancto tuo: & glo-
riemur in laude tua.
48 ¶Benedictus Dominus Deus Iſraël, à ſecu-
lo, & vſq; in ſeculum: & dicet omnis popu
lus: Fiat, fiat.

HEB. 107.
1 *Hallelu-ia.* CVI.

‖Iud. 13. c 21. *& 2.

A ‖Confitemini Domino quoniam bonus,
qm̄ in ſeculum miſericordia eius.
2 ¶Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos
redemit de manu inimici: * de regionibus
congregauit eos.
3 ¶A ſolis ortu & occaſu, ab aqlone & mari.
4 ¶Errauerunt in ſolitudine in inaquoſo: viā
ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
5 ¶Eſurientes & ſitientes: anima eorum in
ipſis defecit.
6 ¶Et clamauerunt ad Dn̄m cùm tribularen-
tur: & de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
7 ¶Et eduxit eos in viam rectam: vt irent in
ciuitatem habitationis.
8 ¶Confiteantur Domino miſericordiæ eius,
& mirabilia eius filijs hominum.
9 ¶Quia ſatiauit animam inanem: & animā
eſurientem ſatiauit bonis.
10 ¶Sedentes in tenebris & vmbra mortis, vin
ctos in mendicitate & ferro.
11 ¶Quia exacerbauerunt eloquia Dei, & con-
ſilium Altiſſimi irritauerunt.
12 ¶Et humiliatum eſt in laboribus cor eorū,
infirmati ſunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 ¶Et clamauerunt ad Dominum cùm tribu
B larentur, & de neceſſitatibus eorum libera-
uit eos.
14 ¶Et eduxit eos de tenebris & vmbra mor-
tis: & vincula eorum diſrupit.
15 ¶Confiteantur Domino miſericordiæ eius,
& mirabilia eius filijs hominum.
16 ¶Quia contriuit portas æreas: & vectes fer-
reos confregit.
17 ¶Suſcepit eos de via iniquitatis eorum: pro
pter iniuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 ¶Omnem eſcam abominata eſt anima eo-
rum: & appropinquauerunt vſq; ad portas
mortis.
19 ¶Et clamauerunt ad Dominum, cùm tribu
larentur: & de neceſſitatibus eorum libera
uit eos.
‖Matt. 8. b. 13. Lu. 7. b. 10
20 ¶‖Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos: & eri-
puit eos de interitionibus eorum.
21 ¶Confiteantur Domino miſericordiæ eius,
& mirabilia eius filijs hominum.
22 ¶Et ſacrificent ſacrificium laudis, & annun
cient opera eius in exultatione.
23 ¶Qui deſcendunt mare in nauibus, facien
C tes operationem in aquis multis:
24 ¶Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia
eius in profundo.
25 ¶Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exaltati
ſunt fluctus eius.
26 ¶Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcen-
dunt vſque ad abyſſos: anima eorum in ma
lis tabeſcebat.
27 ¶Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius: &
omnis ſapientia eorum deuorata eſt.
28 ¶Et clamauerunt ad Dominum cùm tri-
bularentur, & de neceſſitatibus eorum edu
xit eos.
29 ¶Et ſtatuit procellam eius in aurā, & ſilue-
runt fluctus eius.
30 ¶Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & deduxit
eos in portum voluntatis eorum.
31 ¶Confiteātur Dn̄o miſericordiæ eius, & mi
rabilia eius filijs hominum.
32 ¶Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in ca
thedra ſeniorum laudent eum.
33 ¶Poſuit flumina in deſertū: & exitus aqua-
rum in ſitim.
34 ¶Terram fructiferam in ſalſuginem, à mali
D tia inhabitantium in ea.
35 ¶Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & ter
ram ſine aqua in exitus aquarum.
36 ¶Et collocauit illic eſurientes: & conſtitue-
runt ciuitatem habitationis.
37 ¶Et ſeminauerunt agros, & plātauerunt vi-
neas: & fecerunt fructum natiuitatis.
38 ¶Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni-
mis: & iumenta eorum non minorauit.
39 ¶Et pauci facti ſunt, & vexati ſunt à tribula
tione malorum & doloris.
40 ¶Effuſa eſt contentio ſuper principes, & er
rare fecit eos in inuio, & non in via.
41 ¶Et adiuuit pauperem de inopia: & poſuit
ſicut oues familias.
42 ¶‖Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis Iob 22. f. 19.
iniquitas oppilabit os ſuum.
43 ¶Quis ſapiēs, & cuſtodiet hæc? & intelliget
miſericordias Domini?

1 *Cant. cum Pſalmi ipſi Dauid.* CVII. HEB. 108. Su. 56. b. E

2 Paratum cor meum Deus, para-
A tum cor meum: cantabo, &
pſallam in gloria mea.
3 ¶Exurge pſalterium & citha-
ra: exurgam diluculo.
4 ¶Confitebor tibi in populis Dn̄e, & pſallā
tibi in nationibus.
5 ¶Quia magna eſt ſuper cœlos miſericordia
tua: & vſque ad nubes veritas tua
6 ¶Exaltare ſuper cęlos Deus, & ſuper omnē
7 terram gloria tua: ¶vt liberētur dilecti tui.
8 Saluū fac dextera tua, & exaudi me. ¶Deus
locutus eſt in ſancto tuo.
B Exultabo & diuidam Sichimam: & conual
lem tabernaculorum dimetiar.

9 ¶Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: &
Ephraim ſuſceptio capitis mei.
10 Iuda rex meus, ¶Moab lebes ſpei meę.
In Idumęam extendam calceamentũ meũ:
mihi alienigenæ amici facti ſunt.
11 ¶Qui deducet me in ciuitatem munitam?
quis deducet me vſque in Idumęam?
12 ¶Nonne tu Deus qui repuliſti nos, & non
exibis, Deus in virtutibus noſtris?
13 ¶Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 ¶In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihi
lum deducet inimicos noſtros.

HEB. 109

1 *In finem Pſalmus David.* CVIII.

2 DEus laudem meã ne tacueris,
A quia os peccatoris & os doloſi ſuper me apertum eſt.
Locuti ſunt aduerſum me lin
3 gua doloſa, ¶ & ſermonibus
odij circundederunt me: & expugnauerunt
me gratis.
4 ¶Pro eo vt me diligerent, detrahebant mi-
hi: ego autem orabam.
5 ¶Et poſuerunt aduerſum me mala pro bo-
nis, & odium pro dilectione mea.
6 ¶Conſtitue ſuper eum peccatorem: & dia-
bolus ſtet à dextris eius.
7 ¶Cum iudicatur exeat condemnatus: & ora
tio eius fiat in peccatum.
8 ¶Fiant dies eius pauci: | & epiſcopatũ eius
B accipiat alter.
9 ¶Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua.
10 ¶Nutantes transferantur filij eius, & mẽdi-
cent: & eijciantur de habitationibus ſuis.
11 ¶Scrutetur fęnerator omnem ſubſtantiam
eius: & diripiant alieni labores eius.
12 ¶Non ſit illi adiutor, nec ſit qui miſereatur
pupillis eius.
13 ¶Fiant nati eius in interitum: in generatio
ne vna deleatur nomen eius.
14 ¶In memoriam redeat iniquitas patrum e-
ius in conſpectu Domini: & peccatum ma
tris eius non deleatur.
15 ¶Fiant contra Dominum ſemper, & diſpe-
reat de terra memoria eorum: pro eo ꝙ nõ
eſt recordatus facere miſericordiam.
16 ¶Et perſecutus eſt hominẽ inopẽ & mendi
cum, & compunctum corde mortificare.
17 ¶Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
C noluit benedictionẽ, & elongabitur ab eo.
18 ¶Et induit maledictionem ſicut veſtimen-
tũ, & intrauit ſicut aqua in interiora eius,
& ſicut oleum in oſſibus eius.
19 ¶Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur, &
ſicut zona qua ſemper præcingitur.
20 ¶Hoc opus eorum qui detrahũt mihi apud
Dominum: & qui loquuntur mala aduer-
ſus animam meam.
21 ¶Et tu Dñe, Dñe, fac mecum propter nomẽ
tuum: quia ſuauis eſt miſericordia tua.
22 Libera me, ¶quia egenus & pauper ego

| Ioh. 17. b. 12. | Act. 1. d. 20.

ſum: & cor meum conturbatũ eſt intra me.
23 ¶Sicut vmbra cùm declinat, ablatus ſum:
& excuſſus ſum ſicut *locuſtæ*. * locuſta.
24 ¶Genua mea infirmata ſunt à ieiunio: & 6.
caro mea immutata eſt propter oleum.
25 ¶Et ego factus ſum opprobrium illis: vide-
D runt me, & mouerunt capita ſua.
26 ¶Adiuua me Domine Deus meus: ſaluum
me fac ſecundum miſericordiam tuam.
27 ¶Et ſciant quia manus tua hęc: & tu Domi
ne feciſti *eam*. * ea 7.
28 ¶Maledicent illi, & tu benedices: qui inſur
gunt in me, confundantur: ſeruus autem
tuus lætabitur.
29 ¶Induantur, qui detrahunt mihi pudore:
& operiantur ſicut diploide cõfuſione ſua.
30 ¶Confitebor Domino nimis in ore meo: &
& in medio multorum laudabo eum.
31 ¶*Quia aſtitit à dexteris pauperis, vt ſaluã * Qui 16
faceret à perſequentibus animam meam.

1 *Pſalmus David.* CIX. HEB. 110

A DIxit Dominus Domino meo: Sede à | Mat. 22
dextris meis. d. 44.
Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pe 1. Cor. 15.
dum tuorum. d. 25.
2 ¶Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Hebr. 1. d.
Siõ: dominare in medio inimicorũ tuorũ. 13. 10. c.
3 Tecum principium in die virtutis tuæ in 13.
ſplendoribus ſanctorum: ex vtero ante lu- Act. 7. f.
ciferum genui te. 34.
4 ¶Iurauit Dominus, & non pęnitebit eum: | Heb. 5. b
Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordi 6. 7. c. 17
nem Melchiſedech. | Ioan. 12.
5 ¶Dominus à dextris tuis, cõfregit in die irę e. 34.
B ſuæ reges.
6 ¶Iudicabit in nationibus, implebit ruinas:
conquaſſabit capita in terra multorum.
7 ¶De torrente in via bibet: propterea exalta-
bit caput.

*Hallelu-ia.* CX. HEB. 111.

1 COnfitebor tibi Domine in to-
A to corde meo: in cõſilio iuſto-
rum & congregatione.
2 ¶| Magna opera Domini: ex- Sup. 91. b
quiſita in oẽs volũtates eius. 6.
3 ¶Confeſſio & magnificentia opus eius: &
iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi.
4 ¶Memoriam fecit mirabilium ſuorum, mi-
5 ſericors & miſerator Dominus: ¶eſcam de-
dit timentibus ſe.
Memor erit in ſeculum teſtamenti ſui.
6 ¶virtutem operum ſuorum annunciabit po
pulo ſuo:
7 ¶| Vt det illis hæreditatem gentium: ¶opera Sup. 104.
B manuum eius, veritas & iudicium. d. 44.
8 Fidelia omnia mandata eius: ¶confirmata * Domini
in ſeculũ ſeculi, facta in veritate & ęquitate. 15.
9 ¶Redemptionem miſit* populo ſuo: man- | Prou. 1.
dauit in æternum teſtamentum ſuum. a. 7. & 9.
10 Sanctum & terribile nomen eius: | initiũ b. 10.

ſapientiæ

*Eccl. 1. b. 16. Iob. 28. d. 28.*
ſapientiæ timor Domini.
Intellectus bonus omnibus faciẽtibus eũ:
laudatio eius manet in ſeculum ſeculi.

1 *Hallelu-ia, reuerſionis Aggæi & Zachariæ.*

*Heb. 112*
C X I.

A BEatus vir qui timet Dominũ:
in mandatis eius volet nimis.
2 Potens in terra erit ſemen
eius: generatio rectorum be-
nedicetur.
3 Gloria & diuitiæ in domo eius: & iuſtitia
eius manet in ſeculum ſeculi.
4 Exortum eſt in tenebris lumen rectis: mi-
ſericors & miſerator & iuſtus.
5 Iucundus homo qui miſeretur & commo-
6 dat: diſponet ſermones ſuos in iudicio: quia
B in æternum non commouebitur.
7 In memoria æterna erit iuſtus: ab auditio-
ne mala non timebit.
8 Paratum cor eius ſperare in Domino, con
firmatum eſt cor eius: nõ commouebitur,
donec deſpiciat inimicos ſuos.
9 Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius
manet in ſeculum ſeculi: cornu eius exal-
tabitur in gloria.
10 Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis
fremet & tabeſcet: deſideriũ peccatorum
peribit.

*Heb. 113*
1 *Hallelu-ia.* C X I I.

A LAudate pueri Dominum: laudate no-
men Domini.
2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc
nunc & vſque in ſeculum.
*Malac. 1. c. 11.*
3 A ſolis ortu vſque ad occaſum, laudabile
nomen Domini.
4 Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, &
ſuper cœlos gloria eius.
5 Quis ſicut Dominus Deus noſter qui in
6 altis habitat, & humilia reſpicit in cœlo
& in terra?
7 Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore eri
B gens pauperem:
8 Vt collocet eum cum principibus, cũ prin
cipibus populi ſui.
9 Qui habitare facit ſterilem in domo, ma-
trem filiorum lætantem.

*Heb. 114*
*Hallelu-ia.* C X I I I.

*Exod. 13. a. 3.*
1 IN exitu Iſraël de Ægypto, domus Iacob
de populo barbaro.
2 Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſraë
poteſtas eius.
3 Mare vidit & fugit, Iordanis conuerſus eſt
retrorſum.
4 Montes exultauerunt vt arietes, & colles
ſicut agni ouium.
5 Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Ior-
danis quia conuerſus es retrorſum?
6 Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſi-
cut agni ouium.
7 A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei
Iacob.
8 Qui cõuertit petram in ſtagna aquarum,
B & rupem in fontes aquarum,
1 NON NOBIS Domine, non nobis: ſed *Heb. 115*
nomini tuo da gloriam.
2 Super miſericordia tua & veritate tua, ne
qñ dicant Gentes, Vbi eſt Deus eorum?
3 Deus autem noſter in cœlo: omnia quæ- *Inf. 134. c. 15.*
cunque voluit fecit.
4 Simulachra gentium argentum, & aurũ,
opera manuum hominum.
5 Os habent & non loquentur: oculos ha- *Sap. 15. d. 15.*
bent & non videbunt.
6 Aures habent, & non audient: nares ha-
bent & non odorabunt.
7 Manus habent, & non palpabunt, pedes
C habent, & non ambulabunt: non clama-
bunt in gutture ſuo.
8 Similes illis fiant qui faciunt ea: & om-
nes qui confidunt in eis.
9 Domus Iſraël ſperauit in Domino: adiu-
tor eorum & protector eorum eſt.
10 Domus Aaron ſperauit in Domino: adiu-
tor eorum & protector eorum eſt.
11 Qui timent Dominum, ſperauerũt in Do-
mino: adiutor eorũ & protector eorũ eſt.
12 Dominus memor fuit noſtri, & benedixit
nobis. Benedixit domui Iſrael, benedixit
domui Aaron.
13 Benedixit omnibus qui timent Dominũ,
D puſillis cum maioribus.
14 Adijciat Dominus ſuper vos: ſuper vos &
ſuper filios veſtros.
15 Benedicti vos à Domino, qui fecit cœlum
& terram.
16 Cœlum cœli Domino: terram autem de-
dit filijs hominum.
17 Non mortui laudabunt te Domine, neque *Baru. 2. d. 17.*
omnes qui deſcendunt in infernum.
18 Sed nos qui viuimus, benedicimus Domi-
no, ex hoc nunc & vſque in ſeculum.

*Hallelu-ia.* C X I I I I. *Heb. 116*

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vo-
A cem orationis meæ.
2 Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & in
diebus meis inuocabo.
3 Circundederunt me dolores mortis, & pe-
ricula inferni inuenerunt me.
4 Tribulationem & dolorem inueni: & no-
men Domini inuocaui.
5 O Domine libera animam meam: miſe-
ricors Dominus, & iuſtus, & Deus noſter
miſeretur.
6 Cuſtodiens paruulos Dominus: humilia-
tus ſum, & liberauit me.
7 Cõuertere anima mea in requiem tuam:
quia Dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit animam meã de morte, ocu-
los meos à lachrymis, pedes meos à lapſu.
9 Placebo Domino in regione viuorum.

*Halleluia.* CXV.

10 A Credidi, propter quod locutus ſum: ego autem humiliatus ſum nimis.
11 Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo mendax.
12 Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?
13 Calicem ſalutaris accipiam: & nomen Domini inuocabo.
14 Vota mea Domino reddam coram omni
15 populo eius: precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius.
16 O Domine quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 Dirupiſti vincula mea; tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen Domini inuocabo.
18 Vota mea Domino reddam in conſpectu
19 omnis populi eius: in atrijs domus Domini in medio tui Ieruſalem.

*Pſalmum hunc Hebræi annectunt præcedenti.* *2.Cor.4.c.13.* *Roma.3.a.4.*

*Halleluia.* CXVI.

1 A Laudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi.
2 Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius: & veritas Domini manet in æternum.

*Heb.117* *Ro.15.a.11.* *Ioan.12.c.34.*

*Halleluia.* CXVII.

1 Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in ſeculũ miſericordia eius.
2 Dicat nunc Iſraël quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.
3 Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſeculum miſericordia eius.
4 Dicant nunc omnes qui timẽt Dominũ: quoniam in ſeculum miſericordia eius.
5 De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adiutor, nõ timebo quid faciat mihi homo.
7 Dominus mihi adiutor: & ego deſpiciam inimicos meos.
8 Bonum eſt confidere in Domino, quàm
B confidere in homine:
9 Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me, & in nomine Domini quia vltus ſum in eos.
11 Circundantes circũdederunt me: & in nomine Domini quia vltus ſum in eos.
12 Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini quia vltus ſum in eos.
13 Impulſus euerſus ſum vt caderem: & Dominus ſuſcepit me.
14 Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus eſt mihi in ſalutem.
15 Vox exultationis & ſalutis in tabernacu
C lis iuſtorum.
16 Dextera Domini fecit virtutẽ, dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem.
17 Non moriar, ſed viuam: & narrabo opera Domini.
17 Caſtigans caſtigauit me Dominus: & morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas iuſtitiæ, ingreſſus in
20 eas confitebor Domino: hæc porta Domini, iuſti intrabunt in eam.
21 Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem
22 Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.
23 A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabi
D le in oculis noſtris.
24 Hæc eſt dies quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea.
25 O Domine ſaluum me fac, ò Domine be-
26 ne proſperare: benedictus qui venit in nomine Domini.
27 Benediximus vobis de domo Dñi: Deus Dominus & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolennem in condenſis vſque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem.
29 Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.

*Heb.118* *Heb.13.a.6.* *Exo.15.a.2.* *Mat.21.d.42.* *Luc.20.c.17.* *Act.4.b.11.* *Rom.9.g.33.* *1.Pet.2.a.7.* *Iſa.28.d.16.* *Matth.21.a.9.*

*Halleluia. Aleph.* CXVIII.

1 A Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.
2 Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius: in toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem, in
4 vijs eius ambulauerunt. Tu mandaſti mãdata tua cuſtodiri nimis.
5 Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis, in eo ꝙ didici iudicia iuſtitiæ tuæ.
8 Iuſtificationes tuas cuſtodiam: non me derelinquas vſquequaque.

Beth.

9 In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos.
10 In toto corde meo exquiſiui te: ne repellas me à mandatis tuis.
11 In corde meo abſcondi eloquia tua: vt nõ peccem tibi.
12 Benedictus es Domine: doce me iuſtificationes tuas.
13 In labijs meis pronunciaui, omnia iudicia oris tui.
14 In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus diuitijs.
15 In mandatis tuis exercebor: & conſidera-

*Heb.119.*

bo vias

bo vias tuas.
16 ¶In iuſtificationibus tuis meditabor, non
obliuiſcar ſermones tuos.

Gimel.

17 ¶Retribue ſeruo tuo, viuifica me: & cuſto-
diam ſermones tuos.
18 ¶Reuela oculos meos: & conſiderabo mira
bilia de lege tua.
19 ¶Incola ego ſum in terra: non abſcondas à
me mandata tua.
20 ¶Concupiuit anima mea deſiderare iuſtifi-
cationes tuas in omni tempore.
21 ¶Increpaſti ſuperbos: maledicti qui decli-
nant à mandatis tuis.
22 ¶Aufer à me opprobrium & contemptum:
quia teſtimonia tua exquiſiui.
23 ¶Etenim ſederunt principes, & aduerſum
me loquebantur: ſeruus autem tuus exer-
cebatur in iuſtificationibus tuis.
24 ¶ Nã & teſtimonia tua meditatio mea eſt:
& conſilium meum, iuſtificationes tuæ.

Daleth.

25 ¶Adhæſit pauimento anima mea: viuifica
me ſecundùm verbum tuum.
26 ¶Vias meas enunciaui, & exaudiſti me: do
ce me iuſtificationes tuas.
27 ¶ Viam iuſtificationum tuarũ inſtrue me,
& exercebor in mirabilibus tuis.
28 ¶Dormitauit anima mea prę tedio: confir-
ma me in verbis tuis.
29 ¶Viam iniquitatis amoue à me: & de lege
tua miſerere mei.
30 ¶Viam veritatis elegi: iudicia tua non ſum
oblitus.
31 ¶Adhæſi teſtimonijs tuis Domine: noli me
confundere.
32 ¶Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm
dilataſti cor meum.

He.

33 ¶Legem pone mihi Dñe viam iuſtificatio-
num tuarum, & exquiram eam ſemper.
34 ¶Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem
tuam, & cuſtodiam illã in toto corde meo.
35 ¶Deduc me in ſemita mandatorum tuorũ:
quia ipſam volui.
36 ¶Inclina cor meum in teſtimonia tua, &
non in auaritiam.
37 ¶Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ:
in via tua viuifica me.
38 ¶ Statue ſeruo tuo eloquium tuum in timo
re tuo.
39 ¶Amputa opprobrium meum quod ſupica
tus ſum: quia iudicia tuá iucunda.
40 ¶ Ecce concupiui mandata tua in æquitate
tua viuifica me.

Vau.

41 ¶ Et veniat ſuper me miſericordia tua Do-
mine, ſalutare tuũ ſecundũ eloquiuũ tuũ.
42 ¶Et reſpondebo exprobrantibus mihi ver-
bum, quia ſperaui in ſermonibus tuis.
43 ¶ Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis
vſquequaq;: quia in iudicijs tuis ſupſperaui.
44 ¶Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſecu
lum & in ſeculum ſeculi.
45 ¶Et ambulabam in latitudine: quia man-
data tua exquiſiui.
46 ¶Et loquebar de teſtimonijs tuis in cõſpe-
ctu regum, & non confundebar.
47 ¶Et meditabar in mandatis tuis, q̃ dilexi.
48 ¶ Et leuaui manus meas ad mandata tua
quæ dilexi, & exercebor in iuſtificationi-
bus tuis.

Zain.

49 ¶ Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in quo
mihi ſpem dediſti.
50 ¶Hæc me conſolata eſt in humilitate mea:
quia eloquium tuum viuificauit me.
51 ¶Superbi iniquè agebant vſquequaque: à
lege autem tua non declinaui.
52 ¶Memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo
Domine: & conſolatus ſum.
53 ¶Defectio tenuit me pro peccatoribus dere
linquentibus legem tuam.
54 ¶Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ
in loco peregrinationis meæ.
55 ¶Memor fui nocte nominis tui Domine: &
cuſtodiui legem tuam.
56 ¶ Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes
tuas exquiſiui.

Heth

57 ¶Portio mea Domine, dixi cuſtodire legem
tuam.
58 ¶Deprecatus ſum faciem tuam in toto cor-
de meo, miſerere mei ſecũdũ eloquiũ tuũ.
59 ¶Cogitaui vias meas: & conuerti pedes me-
os in teſtimonia tua.
60 ¶Paratus ſum, & non ſum turbatus: vt cu-
ſtodiam mandata tua.
61 ¶Funes peccatorum circumplexi ſunt me:
& legem tuam non ſum oblitus.
62 ¶ Media nocte ſurgebam ad confitendum
tibi ſuper iudicia iuſtificationis tuæ.
63 ¶ Particeps ego ſum omnium timentium
te: & cuſtodientium mandata tua.
64 ¶Miſericordia tua Domine plena eſt terra:
iuſtificationes tuas doce me.

Teth.

65 ¶ Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domi-
ne, ſecundùm verbum tuum.
66 ¶Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam
doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 ¶Priuſquàm humiliarer, ego deliqui: pro-
pterea eloquium tuum cuſtodiui.
68 ¶ Bonus es tu: & in bonitate tua doce me
iuſtificationes tuas.
69 ¶ Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſup-
borum: ego autem in toto corde meo ſcru-
tabor mandata tua.
70 ¶ Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego
verò legem tuam meditatus ſum.
71 ¶Bonum mihi quia humiliaſti me: vt diſcã
iuſtificationes tuas.
72 ¶Bonum mihi lex oris tui ſuper millia au-
ri & argenti.

Iod.

73 ꝰManus tuę fecerunt me, & plaſmauerunt me: da mihi intellectum, vt diſcam mandata tua.

74 ꝰQui timent te, videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua ſuperſperaui.

75 ꝰCognoui Dñe quia equitas iudicia tua, & in veritate tua humiliaſti me.

76 ꝰFiat miſericordia tua vt conſoletur me, ſecundùm eloquium tuum ſeruo tuo.

77 ꝰVeniāt mihi miſerationes tuæ, & viuam: quia lex tua meditatio mea eſt.

78 ꝰConfundantur ſuperbi, quia iniuſtè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

79 ꝰConuertantur mihi timētes te, & qui nouerunt teſtimonia tua.

80 ꝰFiat cor meum immaculatum in iuſtificationibus tuis, vt non confundar.

Caph.

81 Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuum ſuperſperaui.

82 ꝰDefecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, Quando conſolaberis me.

83 ꝰQuia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſtificationes tuas non ſum oblitus.

84 ꝰQuot ſunt dies ſerui tui, quando facies de perſequentibus me iudicium?

85 ꝰNarrauerūt mihi iniqui fabulationes: ſed non vt lex tua.

86 ꝰOmnia mandata tua veritas: iniqui perſecuti ſunt me, adiuua me. (*ini.ſu. 2*)

87 ꝰPaulòminus conſummauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

88 ꝰSecundùm miſericordiam tuam viuifica me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

Lamed

89 ꝰIn æternum Domine verbum tuum permanet in cęlo.

90 ꝰIn generatione & generationem veritas tua: fundaſti terram & permanet.

91 ꝰOrdinatione tua perſeuerat dies: quoniā omnia ſeruiunt tibi.

92 ꝰNiſi ꝙ lex tua, meditatio mea eſt: tūc fortè perijſſem in humilitate mea.

93 ꝰIn æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas, quia in ipſis viuificaſti me.

94 ꝰTuus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam iuſtificationes tuas exquiſiui.

95 ꝰMe expectauerunt peccatores, vt perderent me: teſtimonia tua intellexi.

96 ꝰOmnis conſummationis vidi finem: latū mandatum tuum nimis.

Mem.

97 ꝰQuomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea eſt.

98 ꝰSuper inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo: quia in ęternum mihi eſt.

99 ꝰSuper omnes docentes me intellexi: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.

100 ꝰSuper ſenes intellexi: quia mandata tua quæſiui.

101 ꝰAb omni via mala prohibui pedes meos: vt cuſtodiam verba tua.

102 ꝰA iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem poſuiſti mihi.

103 ꝰQuàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo.

104 ꝰA mandatis tuis intellexi: propterea odiui omnem viam iniquitatis.

Nun.

105 ꝰLucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.

106 ꝰIuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ.

107 ꝰHumiliatus ſum vſquequaq; Domine: viuifica me ſecundum verbum tuum.

108 ꝰVoluntaria oris mei beneplaçita fac Domine: & iudicia tua doce me.

109 ꝰAnima mea in manibus meis ſemper: & legem tuam non ſum oblitus.

110 ꝰPoſuerunt peccatores laqueum mihi, & de mandatis tuis non erraui.

111 ꝰHæreditate acquiſiui teſtimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.

112 ꝰInclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum propter retributionem.

Samech.

113 ꝰIniquos odio habui: & legem tuam dilexi.

114 ꝰAdiutor & ſuſceptor meus es tu: & in verbum tuum ſuperſperaui.

115 ꝰDeclinate à me maligni: & ſcrutabor mādata Dei mei.

116 ꝰSuſcipe me ſecundùm eloquium tuum, & viuam: & non confundas me ab expectatione mea.

117 ꝰAdiuua me, & ſaluus ero: & meditabor in iuſtificationibus tuis ſemper.

118 ꝰSpreuiſti omnes diſcendentes à iudicijs tuis: quia iniuſta cogitatio eorum. (*iuſtitiis.* 7.)

119 ꝰPræuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi teſtimonia tua.

120 ꝰConfige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.

Ain.

121 ꝰFeci iudicium, & iuſtitiam: non tradas me calumniantibus me.

122 ꝰSuſcipe ſeruum tuum in bonum: non calumnientur me ſuperbi.

123 ꝰOculi mei defecerunt in ſalutare tuum: & in eloquium iuſtitiæ tuæ.

124 ꝰFac cum ſeruo tuo ſecundùm miſericordiam tuam: & iuſtificationes tuas doce me.

125 ꝰSeruus tuus ſum ego: da mihi intellectū, vt ſciam teſtimonia tua.

126 ꝰTempus faciendi Domine: diſſipauerunt legem tuam.

127 ꝰIdeo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion.

128 ꝰPropterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

129 Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata eſt ea anima mea.

130 Declaratio ſermonum tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis

131 Os meum aperui, & attraxi ſpiritũ, quia mandata tua deſiderabam.

132 Aſpice in me, & miſerere mei ſecundùm iudicium diligentium nomen tuum.

133 Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniuſtitia.

*& 7. 134 Redime me à calumnijs hominum, *vt custodiam mandata tua.

135 Faciem tuã illumina ſuper ſeruũ tuum: & doce me iuſtificationes tuas.

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodierunt legem tuam.

Sade.

137 Iuſtus es Domine: & rectum iudicium tuum.

138 Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & veritatem tuam nimis.

139 Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.

140 Ignitum eloquium tuum vehementer: & ſeruus tuus dilexit illud.

141 Adoleſcentulus ſum ego & contemptus: iuſtificationes tuas non ſum oblitus.

142 Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum: & lex tua veritas.

143 Tribulatio & anguſtia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt.

144 Æquitas teſtimonia tua in æternum intellectum da mihi, & viuam.

Coph.

—15. 145 Clamaui in toto corde—meo, exaudi me Domine: iuſtificationes tuas requiram.

*& 5. 146 Clamaui ad te, ſaluum me fac: *vt cuſtodiam mandata tua.

—15. 147 Præuéni in maturitate, & clamaui *quia
*& 5. in verba tua ſuperſperaui.

148 Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua.

149 Vocem meam audi ſecundùm miſericordiam tuam Domine: & ſecũdùm iudicium tuum viuifica me.

150 Appropinquauerunt perſequẽtes me iniquitati: à lege autem tua longè facti ſunt.

151 Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas.

152 Initio cognoui de teſtimonijs tuis, quia in æternum fundaſti ea.

Res.

153 Vide humilitatem meã, & eripe me: quia legem tuam non ſum oblitus.

154 Iudica iudicium meum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me.

155 Longè à peccatoribus ſalus: quia iuſtificationes tuas non exquiſierunt.

156 Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſecundum iudicium tuum viuifica me.

157 Multi qui perſequuntur me, & tribulant me, à teſtimonijs tuis non declinaui.

158 Vidi præuaricantes, & tabeſcebam, quia eloquia tua non cuſtodierunt.

159 Vidi quoniam mandata tua dilexi Domine: in miſericordia tua viuifica me.

160 Principium verborũ tuorum veritas: * in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ. *& 5.

Sin.

161 Principes perſecuti ſunt me gratis: & à verbis tuis formidauit cor meum.

162 Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa.

163 Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi.

164 Septies in die laudem dixi tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.

165 Pax multa diligentibus legem tuã: & non eſt illis ſcandalum.

166 Expectabam ſalutare tuum Domine, & mandata tua dilexi.

167 Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168 Seruaui mandata tua & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

Tau.

169 Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecundùm eloquium tuum eripe me.

171 Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me iuſtificationes tuas.

172 Pronunciabit lingua mea eloquiũ tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173 Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniã mandata tua elegi.

174 Concupiui ſalutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea eſt.

175 Viuet anima mea & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.

176 Erraui ſicut ouis quæ perijt: quære ſeruũ tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

*1 Canticum graduum.* CXIX *Heb. 12*

A AD Dominum cũ tribularer, clamaui: & exaudiuit me.

2 Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua doloſa.

3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam?

4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
B deſolatorijs.

5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt: habitaui cum habitantibus Cedar:

6 multum incola fuit anima mea.

7 Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.

HEB. 121. ¶1.Pa.20 c.17.

1 *Canticum graduum.* CXX.

A LEuaui oculos meos in mōtes,
vnde veniet auxilium mihi.
2 ¶Auxilium meum à Domino
qui fecit cœlum & terram.
3 ¶Non det in commotionem
pedem tuū: neq; dormitet qui cuſtodit te.
4 ¶Ecce non dormitabit, neq; dormiet qui cu
B ſtodit Iſraël.
5 ¶Dominus cuſtodit te, Dominus protectio
tua ſuper manum dexteram tuam.
6 ¶Per diem ſol non vret te, neque luna per
noctem.
7 ¶Dominus cuſtodit te ab omni malo: cuſto
diat animam tuam Dominus.
8 ¶Dominus cuſtodiat introitū tuum & exi-
tum tuum, ex hoc nūc & vſq; in ſeculum.

HEB. 122.

1 *Canticum graduum.* CXXI.

A LÆtatus ſum in his quę dicta ſunt mihi:
In domum Domini ibimus.
2 ¶Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis Ie-
ruſalem.
3 ¶Ieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas: cuius
participatio eius in idipſum.
4 ¶Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Do-
mini: teſtimonium Iſraël, ad confitendum
nomini Domini.
5 ¶Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, ſedes
ſuper domum Dauid.
6 ¶Rogate quæ ad pacem ſunt Ieruſalem: &
B abundantia diligentibus te.
7 ¶Fiat pax in virtute tua: & abundantia in
turribus tuis.
8 ¶Propter fratres meos, & proximos meos, lo
quebar pacem de te:
9 ¶Propter domum Domini Dei noſtri, quæ-
ſiui bona tibi.

HEB. 123.

1 *Canticum graduum.* CXXII.

A AD te leuaui oculos meos, qui
habitas in cœlis.
2 ¶Ecce, ſicut oculi ſeruorum
in manibus dominorum ſuo-
rum.
Sicut oculi ancillę in manib⁹ dominę ſuę:
ita oculi noſtri ad Dominum Deum no
ſtrum, donec miſereatur noſtri.
3 ¶Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri:
quia multum repleti ſumus deſpectione.
4 ¶Quia multum repleta eſt anima noſtra:
opprobrium abundantibus, & deſpectio
ſuperbis

HEB. 124.

1 *Canticum graduum ipſi Dauid.* CXXIII.

A NIſi quia Dñs erat in nobis, dicat
2 nunc Iſraël, ¶ niſi quia Domi-
nus erat in nobis.
Cùm exurgerēt hoīes in nos,
3 ¶fortè viuos deglutiſſent nos.
4 Cùm iraſceretur furor eorum in nos: ¶ for-
ſitan aqua abſorbuiſſet nos.
5 Torrentem pertranſiuit anima noſtra: ¶ for
B ſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam
intolerabilem.
6 ¶Benedictus Dominus, qui non dedit nos
in captionem dentibus eorum.
7 ¶Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de la-
queo venantium.
Laqueus cōtritus eſt, & nos liberati ſumus.
8 ¶Adiutorium noſtrum in nomine Dñi, qui
fecit cœlum & terram.

HEB. 125.

1 *Canticum graduum.* CXXIIII.

A QVi confidunt in Domino, ſicut
mons Sion: non commouebi-
tur in æternum, qui habitat
2 ¶in Ieruſalem.
Montes in circuitu eius: & Do
minus in circuitu populi ſui, ex hoc nūc &
vſque in ſeculum.
3 ¶Quia non relinquet Dominus virgam pec
catorum ſuper ſortem iuſtorum: vt non ex
tendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas.
4 ¶Benefac Domine bonis & rectis corde.
5 ¶Declinantes autem in obligationes addu-
cet Dominus, cum operantibus iniquitatē:
pax ſuper Iſraël.

HEB. 126.

1 *Canticum graduum.* CXXV.

A IN conuertendo Dominus capti
uitatem Sion, facti ſumus ſi-
cut conſolati.
2 ¶Tunc repletum eſt gaudio os
noſtrum, & lingua noſtra
exultatione.
Tunc dicēt inter Gentes, Magnificauit Do-
minus facere cum eis.
3 Magnificauit Dominus facere nobiſcum:
facti ſumus lætantes.
4 ¶Cōuerte Domine captiuitatem noſtram,
ſicut torrens in Auſtro.
5 ¶Qui ſeminant in lachrymis in exultatione
metent.
6 ¶Euntes ibant & flebant, *mittentes ſemi- *portātes
na ſua.
Venientes autem veniēt cum exultatione,
portantes manipulos ſuos.

HEB. 127.

1 *Canticum graduum Salomonis.* CXXVI.

A NIſi Dominus ædificauerit domū, in va-
num laborauerunt qui ædificant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatē, fruſtra
vigilat qui cuſtodit eam.
2 ¶Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſur-
gite poſtquàm ſederitis qui manducatis pa
nem doloris.
3 Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum: ¶ecce
hæreditas Dñi, filij: merces, fructus ventris.
4 ¶Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filij ex
cuſſorum.
5 ¶Beatus vir qui impleuit deſiderium ſuum
ex ipſis: non cōfundetur cùm loquetur ini-
micis ſuis in porta.

Heb.128

1 *Canticum graduum.* CXXVII.

A BEati omnes qui timent Dominum: qui ambulant in vijs eius.
2 ¶Labores manuum tuarum quia manduca bis: beatus es, & bene tibi erit.
3 ¶Vxor tua ſicut vitis abundãs in lateribus domus tuæ.
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.
4 ¶Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum.
5 ¶Benedicat tibi Dominus ex Siõ: & videas bona Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 ¶Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper Iſraël.

Heb.129

1 *Canticum graduum.* CXXVIII.

A SÆpe expugnauerunt me à iuuẽtute mea, dicat nũc Iſraël.
2 ¶Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi.
3 ¶Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam.
4 ¶Dominus iuſtus concidet ceruices peccato
5 rum: ¶confundantur & conuertãtur retrorſum omnes qui oderunt Sion.
6 ¶Fiant ſicut fęnum tectorum, quod priuſquam euellatur exaruit.
7 ¶De quo non *implebit* manum ſuam qui metet, & ſinũ ſuũ qui manipulos colliget.
8 ¶Et non dixerunt qui præteribant, Benedictio Domini ſuper vos: benediximus vobis in nomine Domini.

*impleuit 10.

Heb.130

1 *Canticum graduum.* CXXIX.

A DE profundis clamaui ad te Domine:
2 ¶Dñe exaudi vocem meam. Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meę.
3 ¶Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit?
4 ¶Quia apud te propitiatio eſt: & propter le
5 gem tuam ¶ ſuſtinui te Domine.
6 ¶Suſtinuit anima mea in verbo eius: ¶ſperauit anima mea in Domino.
7 A cuſtodia matutina vſq; ad noctem: ¶ſperet Iſraël in Domino.
Quia apud Dominum miſericordia: & copioſa apud eum redemptio.
8 ¶Et ipſe redimet Iſraël ex omnibus iniquitatibus eius.

Heb.131

1 *Canticum graduum Dauid.* CXXX.

A DOmine non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.
2 ¶Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui animam meam.
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea.
3 ¶Speret Iſraël in Domino, ex hoc nunc & vſque in ſeculum.

1 *Canticum graduum.* CXXXI. Heb.132

A MEmento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. ‖2.Reg.7. b.18.
2 ¶Sicut iurauit Domino, votũ vouit Deo Iacob:
3 ¶ Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.
4 ¶Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.
5 Et requiem temporibus meis: ¶donec inue
B niam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
6 ¶Ecce audiuimus eam in Ephráta: inuenimus eam in campis ſyluæ.
7 ¶Introibimus in *tabernaculum* eius: adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. *taberna-cula 2.
8 ¶‖Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. ‖2.Par.6. g.41.
9 ¶Sacerdotes tui induantur iuſtitia: & ſan-
C cti tui exultent.
10 ¶Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas faciem Chriſti tui.
11 ¶Iurauit Dominus Dauid veritatem, & nõ fruſtrabitur eum, ‖De fructu ventris tui po nam ſuper ſedem tuam. ‖2.Reg.7 b.12.
12 ¶Si cuſtodierint filij tui teſtamẽtum meũ, & teſtimonia mea hæc quæ docebo eos. Luc.1. f.15.
Et filij eorum vſque in ſeculum ſedebunt ſuper ſedem tuam. Act.2.e.30.
13 ¶Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eã
D in habitationem ſibi.
14 ¶Hęc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, quoniam elegi eam.
15 ¶Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius ſaturabo panibus.
19 ¶Sacerdotes eius induam ſalutari: & ſancti tui exultatione exultabunt.
17 ¶‖ *Illuc* producam cornu Dauid, ‖ paraui lucernam Chriſto meo. *Illic 4. ‖Luc.1.g.69.
18 ¶Inimicos eius induam confuſione: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. ‖Mala.3. a.1.

1 *Canticum graduum Dauid.* CXXXII. Heb.133.

A ECce quàm bonum, & quàm iucundũ habitare fratres in vnum.
2 ¶Sicut vnguentum in capite, ‖quod deſcendit in barbam, barbam Aaron.
Quod deſcendit in oram veſtimenti eius:
3 ¶ſicut ros Hermon qui deſcendit in montem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vſque in ſeculum.

1 *Canticum graduum.* CXXXIII. Heb.134

A ECce nunc benedicite Domino, omnes ſerui Domini.

Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs do
mus Dei noſtri.
2 In noctibus ¶ extollite manus veſtras in ſan
cta, & Benedicite Domino.
3 ¶ Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit
cęlum & terram.

Heb. 135

1 Hallelu-ia. CXXXIIII.

A LAudate nomen Domini, lau-
date ſerui Dominum.
2 ¶ Qui ſtatis in domo Domini,
in atrijs domus Dei noſtri.
3 ¶ Laudate Dominum, quia bo
nus Dominus: pſallite nomini eius, quo-
niam ſuaue eſt.
4 ¶ Quoniã Iacob elegit ſibi Dominus, Iſraël
in poſſeſſionem ſibi.
5 ¶ Quia ego cognoui ꝙ magnus eſt Dñs, &
Deus noſter præ omnibus dijs.
6 ¶ Omnia quæcũque voluit Dñs fecit in cę-
lo, & in terra, in mari, & in omnib⁹ abyſſis.
7 ¶ ‖ Educens nubes ab extremo terræ: fulgu-
B ra in pluuiam fecit.
8 Qui producit ventos de theſauris ſuis: ¶ qui
percuſſit primogenita Ægypti ab homine
vſque ad pecus.
9 ¶ * Emiſit ſigna & prodigia in medio tui
Ægypte, in Pharaonẽ, & in oẽs ſeruos eius.
10 ¶ ‖ Qui percuſſit gentes multas: & occidit
reges fortes.
11 ¶ ‖ Sehon regem Amorrhæorum, & Og regẽ
Baſan, & omnia regna Chanaan.
12 ¶ ‖ Et dedit terram eorum hæreditatem, hæ-
C reditatem Iſraël populo ſuo.
13 ¶ Domine nomen tuum in æternum: Domi
ne memoriale tuum in generationem &
generationem.
14 ¶ Quia iudicabit Dominus populum ſuum,
& in ſeruis ſuis deprecabitur.
15 ¶ ‖ Simulachra Gentium, argẽtum & aurũ,
opera manuum hominum.
16 ¶ ‖ Os habent, & non loquentur: oculos ha-
bent, & non videbunt.
17 ¶ Aures habent, & non audient: neq; enim
D eſt ſpiritus in ore ipſorum.
18 ¶ Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes
qui confidunt in eis.
19 ¶ Domus Iſraël benedicite Domino: domus
Aaron benedicite Domino.
20 ¶ Domus Leui benedicite Dño: qui timetis
Dominum, benedicite Domino.
21 ¶ Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat
in Ieruſalem.

*Margin:* ‖ Iere. 10. b. 13. 51. b. 16. ‖ Iohan. 3. b. 8. Exod. 12. d. 29. * Et miſit 15. ‖ Ioſ. 12. a. 1. b. 7. Nu. 21 c 24. d. 33. ‖ Ioſ. 13. a 7. ‖ Sup. 113 a. 4. ‖ Supr. 16. c. 15.

Heb. 136

1 Hallelu-ia. CXXXV.

A COnfitemini Domino quoniã
bonus: quoniam in æternum
miſericordia eius.
2 ¶ Confitemini Deo Deorum:
quoniam in ęternum miſeri-
cordia eius.
3 ¶ Confitemini Dño dominorũ: quoniã in
æternum miſericordia eius.
4 ¶ Qui facit mirabilia magna ſolus: quoniã
in ęternum miſericordia eius.
5 ¶ Qui fecit cęlos in intellectu: quoniam in
æternum miſericordia eius.
6 ¶ ‖ Qui firmauit terram ſuper aquas: quoniã Gene. 1. a. 1. & b. 6.
in ęternum miſericordia eius.
7 ¶ ‖ Qui fecit luminaria magna: quoniam in ‖ Ibid. a. 7 ‖ Ibi. b. 14
æternum miſericordia eius.
8 ¶ Solem in poteſtatem diei: quoniam in æ-
B ternum miſericordia eius.
9 ¶ Lunam & ſtellas in poteſtatẽ noctis: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
10 ¶ ‖ Qui percuſſit Ægyptum cum primoge-
nitis eorum: quoniam in æternum miſe- ‖ Exo. 12. c. 29.
cordia eius.
11 ¶ ‖ Qui eduxit Iſraël de medio eorum: quo-
niam in æternum miſericordia eius. ‖ Exo. 13 c. 17.
12 ¶ In manu potenti & brachio excelſo: quo-
niam in ęternum miſericordia eius.
13 ¶ Qui diuiſit Mare-rubrum in diuiſiones:
quoniam in æternum miſericordia eius.
14 ¶ Et eduxit Iſraël per medium eius: quoniã
in ęternum miſericordia eius.
15 ¶ ‖ Et excuſſit Pharaonem & virtutem eius
C in Mari-rubro: quoniam in æternum mi- ‖ Exo. 14 g. 28.
ſericordia eius.
16 ¶ Qui traduxit populum ſuum per deſertũ:
quoniam in æternum miſericordia eius.
17 ¶ Qui percuſſit reges magnos: quoniam in
ęternum miſericordia.
18 ¶ ‖ Et occidit reges fortes: quoniã in æternũ
miſericordia eius. ‖ Nu. 21. c. 24.
19 ¶ Sehon regem Amorrhæorum: quoniã in
æternum miſericordia eius.
20 ¶ ‖ Et Og regem Baſan: quoniam in æternũ
miſericordia eius. ‖ Nu. 21. g. 33.
21 ¶ ‖ Et dedit terram eorum hęreditatem: quo
niam in æternum miſericordia eius. ‖ Ioſ. 13. a. 7.
22 ¶ Hæreditatem Iſraël ſeruo ſuo, quoniam
D in æternum miſericordia eius.
23 ¶ Quia in humilitate noſtra memor fuit no
ſtri: quoniam in æternũ miſericordia eius.
24 ¶ Et redemit nos ab inimicis noſtris: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
25 ¶ Qui dat eſcam omni carni: quoniam in
æternum miſericordia eius.
26 ¶ Confitemini Deo cęli: quoniã in ęternum
miſericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia eius.

*Pſalmus Dauid propter Ieremiam.* CXXXVI. Heb. 137

1 A SVper flumina babylonis, illic
ſedimus & fleuimus, dum re-
cordaremur * Sion. * tui
2 ¶ In ſalicibus in medio eius ſu
ſpendimus organa noſtra.
3 ¶ Quia illic interrogauerũt nos qui captiuos
duxerunt nos, verba cantionum,
Et qui abduxerunt nos, Hymnum cantate
nobis de canticis Sion.

Quomodo

4 ¶Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 ¶Si oblitus fuero tui Ieruſalē, obliuioni de-
B tur dextera mea.
6 ¶Adhereat lingua mea faucibus meis, ſi nō
meminero tui. Si non propoſuero Ieruſalē
in principio lætitiæ meæ.
7 ¶Memor eſto Domine filiorum Edom, in
die Ieruſalem:
Qui dicunt, Exinanite, exinanite vſque ad
fundamentum in ea.
8 ¶Filia Babylonis miſera: beatus qui retri-
buet tibi retributionem tuam, quam retri-
buiſti nobis.
‖Iſa.13.c.16.
9 ¶‖Beatus qui tenebit & allidet paruulos
*ſuos' ad petram.
*tuos 4.

HEB.138

1 *Ipſi Dauid.* CXXXVII.

A Confitebor tibi Domine in toto corde
meo: quoniam audiſti verba oris mei.
2 In conſpectu angelorū pſallam tibi: ¶adora
bo ad templum ſanctum tuum, & confite-
bor nomini tuo.
Super miſericordia tua & veritate tua: quo
niam magnificaſti ſuper omne, nomē ſan-
ctum tuum.
3 ¶In quacūq; die inuocauero te, exaudi me:
multiplicabis in anima mea virtutem.
4 ¶Confiteantur tibi Dn̄e omnes reges terræ,
quia audierunt *omnia' verba oris tui.
– 5.
5 ¶Et cantent in vijs Domini: quoniam ma-
B gna eſt gloria Domini.
6 ¶Quoniam excelſus Dominus: & humilia
reſpicit, & alta à longè cognoſcit.
7 ¶Si ambulauero in medio tribulationis, vi-
uificabis me: & ſuper iram inimicorum
meorum extendiſti manum tuam, & ſaluū
me fecit dextera tua.
8 ¶Dominus retribuet pro me, Domine miſe
ricordia tua in ſeculum, opera manuū tua-
rum ne deſpicias.

HEB.139

1 *In finem Pſalmus Dauid.* CXXXVIII.

A Domine probaſti me, & cogno-
2 uiſti me: ¶tu cognouiſti ſeſſio-
nem meam, & reſurrectionē
meam.
3 ¶Intellexiſti cogitationes meas
de longè, ſemitam meam & funiculum
meum inueſtigaſti.
4 ¶Et omnes vias meas præuidiſti: quia non
eſt ſermo in lingua mea.
5 ¶Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſſi
ma & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti
ſuper me manum tuam.
6 ¶Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: con
fortata eſt, & non potero ad eam.
7 ¶Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua
B fugiam?
8 ¶‖Si aſcendero in cęlum, tu illic es: ſi deſcē
dero in infernum, ades.
‖Amos 9.a.2.
9 ¶Si ſumpſero pennas meas diluculo, & ha-
bitauero in extremis maris:
10 ¶Etenim illuc manus tua deducet me, & te
nebit me dextera tua.
11 ¶Et dixi, Forſitan tenebræ cōculcabunt me:
& nox illuminatio mea in delicijs meis.
12 ¶Quia tenebræ non obſcurabuntur à te, &
nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ
eius, ita & lumen eius.
13 ¶Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti
C me de vtero matris meæ.
14 ¶Confitebor tibi, quia terribiliter magnifi-
catus es: mirabilia opera tua, & anima mea
*cognoſcet' nimis. *cognoſcit 2.
15 ¶Non eſt occultatum os meum à te quod fe
ciſti in occulto: & ſubſtantia mea in infe-
rioribus terræ.
16 ¶Imperfectum meum viderunt oculi tui, &
in libro tuo omnes ſcribentur: dies forma-
buntur, & nemo in eis.
17 ¶Mihi autem nimis honorificati ſunt ami-
ci tui Deus: nimis *confortatus eſt' principa *confortati ſunt 3.
tus eorum.
18 ¶Dinumerabo eos, & ſuper arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecū.
19 ¶Si occideris Deus peccatores: viri ſangui-
D num declinate à me.
20 ¶Quia dicitis in cogitatione, accipiēt in va-
nitate ciuitates ſuas.
21 ¶Nónne qui oderunt te Domine, oderam:
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 ¶Perfecto odio oderam illos: * inimici facti *& 4.
ſunt mihi.
23 ¶Proba me Deus, & ſcito cor meum: inter-
roga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 ¶Et vide ſi via iniquitatis in me eſt: & de-
duc me in via æterna.

HEB.140

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* CXXXIX.

2 Eripe me Domine ab homine
A malo, à viro iniquo eripe me.
3 ¶Qui cogitauerunt iniquitates
in corde, tota die conſtitue-
bant prælia.
4 ¶‖Acuerunt linguam ſuam ſicut ſerpentes: ‖Sup.5.c.11.13.a.3 Ro.3.b.13.
venenum aſpidum ſub labijs eorum.
5 ¶Cuſtodi me Domine de manu peccatoris:
& ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerunt ſupplātare greſſus meos:
6 ¶abſconderunt ſuperbi laqueum mihi:
Et funes extēderunt in laqueum, iuxta iter
ſcandalum poſuerunt mihi.
7 ¶Dixi, Domino, Deus meus es tu, exaudi Do
mine vocem deprecationis meæ.
8 ¶Domine Domine virtus ſalutis meæ: obū-
B braſti ſuper caput meum in die belli:
9 ¶Ne tradas me Dn̄e à deſiderio meo pecca-
tori: cogitauerunt cōtra me, ne derelinquas
me, ne fortè exaltentur.
10 ¶Caput circuitus eorum, labor labiorum ip
ſorum operiet eos.
11 ¶Cadent ſuper eos carbones: in ignem deij

cies eos, in miſerijs non ſubſiſtent.
12 ¶Vir linguoſus nõ dirigetur in terra: virum
iniuſtum mala capient in interitu.
13 ¶Cognoui quia faciet Dominus iudicium
inopis, & vindictam pauperum.
14 ¶Veruntamen iuſti confitebuntur nomini
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

HEB.141 1 *Pſalmus Dauid.* CXL.

A DOmine, clamaui ad te, exaudi
me: intende voci meæ, cùm Su.7.6.a.1.
clamauero ad te.
2 ¶Dirigatur oratio mea ſicut
incenſum in conſpectu tuo:
eleuatio manuum mearum ſacrificium ve-
ſpertinum.
3 ¶Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtiũ
circunſtantiæ labijs meis.
4 ¶Non declines cor meum in verba malitię,
ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operãtibus iniquitatem:
& non communicabo cum electis eorum.
5 ¶Corripiet me iuſtus in miſericordia, & in-
crepabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
B Quoniam adhuc & oratio mea in benepla
6 citis eorum: ¶abſorpti ſunt iuncti petræ iu-
dices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt:
7 ¶ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper ter-
ram.
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
8 ¶quia ad te Domine Domine oculi mei, in
te ſperaui, non auferas animam meam.
9 ¶Cuſtodi me à laqueo quem ſtatuerunt mi
hi: & à ſcandalis operantium iniquitatem.
10 ¶Cadẽt in retiaculo eius peccatores: ſingu-
lariter ſum ego donec tranſeam.

HEB.142 1 *Intellectus Dauid, cùm eſſet in ſpelunca, oratio.*
*1.Reg.24.* CXLI.

2 A VOce mea ad Dominum clama-
ui, voce mea ad Dominum de
precatus ſum:
3 ¶Effundo in conſpectu eius o-
rationem meam, & tribulatio
nem meam ante ipſum pronuncio.
4 ¶In deficiẽdo ex me ſpiritum meum, & tu
cognouiſti ſemitas meas.
In via hac qua ambulabam, abſconderunt
laqueum mihi.
5 ¶Conſiderabam ad dexteram, & videbam:
& non erat qui cognoſceret me.
B Perijt fuga à me: & non eſt qui requirat a-
nimam meam.
6 ¶Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es ſpes
mea, portio mea in terra viuentium.
7 ¶Intende ad deprecationem meam: quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me à perſequentibus me: quia con-
fortati ſunt ſuper me.
8 ¶Educ de cuſtodia animam meam, ad con-
fitendum nomini tuo: me expectant iuſti,
donec retribuas mihi.

1 *Pſalmus Dauid, quando perſequebatur eum Ab-*
*ſalon filius eius. 2.Reg.17.* CXLII. HEB.143

A DOmine exaudi orationem meam: au-
ribus percipe obſecrationem meã in ve-
ritate tua, exaudi me in tua iuſtitia.
2 ¶Et non intres in iudicium cum ſeruo tuo:
quia non iuſtificabitur in cõſpectu tuo om
nis viuens.
3 ¶Quia perſecutus eſt inimicus animam
meam: humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſe
4 culi, ¶& anxiatus eſt ſuper me ſpiritus
meus, in me turbatum eſt cor meum.
5 ¶Memor fui dierum antiquorũ, meditatus
B ſum in omnibus operibus tuis: ĩ factis ma-
nuum tuarum meditabar.
6 ¶Expandi manus meas ad te: anima mea ſi-
cut terra ſine aqua tibi.
7 ¶Velociter exaudi me Domine, defecit ſpi-
ritus meus.
Non auertas faciem tuam à me: & ſimilis
ero deſcendentibus in lacum.
8 ¶Auditam fac mihi manè miſericordiam
tuam: quia in te ſperaui.
Notam fac mihi viam in qua ambulem:
quia ad te leuaui animam meam.
9 ¶Eripe me de inimicis meis Domine, ad te
10 confugi: ¶doce me facere voluntatẽ tuam,
quia Deus meus es tu.
C Spiritus tuus bonus deducet me in terram
11 rectam. ¶propter nomen tuum Domine vi-
uificabis me in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam:
12 ¶& in miſericordia tua diſperdes* inimi- *omnes
cos meos.
Et perdes omnes qui tribulant animam
meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum.

1 *Pſalmus Dauid aduerſus Goliath.* CXLIII. HEB.144

A BEnedictus Dominus Deus me'
qui docet manus meas ad præ
lium, & digitos meos ad bel-
lum.
2 ¶Miſericordia mea & refugiũ
meum: ſuſceptor meus, & liberator meus:
Protector meus & in ipſo ſperaui: qui* ſub *ſubdis 4
dit populum meum ſub me.
3 ¶Domine quid eſt homo, quia ĩnotuiſti ei?
B aut filius hominis, quia reputas eum?
4 ¶Homo vanitati ſimilis fact' eſt: ‖ dies eius ‖Iob 8.b.9
ſicut vmbra prætereunt. & 14.a.2
5 ¶Domine inclina cœlos tuos, & deſcende:
tange montes, & fumigabunt.
6 ¶Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos:
emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos.
7 ¶Emitte manum tuam de alto, eripe me, &
libera me de aquis multis, de manu filio-
rum alienorum.

8 ¶Quorum os locutum eſt vanitatem:& dex
C tera eorum dextera iniquitatis.
9 ¶ Deus canticum nouum cantabo tibi : in
pſalterio decachordo pſallam tibi.
10 ¶ Qui das ſalutem regibus : qui redemiſti
Dauid ſeruum tuum de gladio maligno:
11 ¶eripe me,
Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum eſt vanitatem: & dex-
tera eorum dextera iniquitatis:
12 ¶ Quorum filij ſicut nouellæ plantationes
in iuuentute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ : circumornatæ vt
ſimilitudo templi
13 ¶Promptuaria eorum plena : eructantia ex
hoc in illud.
Oues eorum fętoſæ,abundantes in egreſſi-
14 bus ſuis:¶boues eorum craſſæ.
Non eſt ruina maceriæ, neq; tranſitus, ne-
que clamor in plateis eorum.
15 ¶ Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt:
beatus populus cuius Dominus Deus eius.

HEB.145 1 *Laudatio ipſi Dauid.* CXLIIII.

A Exaltabo te Deus meus rex : &
benedicam nomini tuo in ſe-
culum,& in ſeculum ſeculi.
2 ¶Per ſingulos dies benedicam
tibi,& laudabo nomen tuum
in ſeculum,& in ſeculum ſeculi.
3 ¶Magnus Dominus & laudabilis nimis : &
magnitudinis eius non eſt finis.
4 ¶ Generatio & generatio laudabit opa tua,
& potentiam tuam pronunciabunt.
5 ¶Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ lo-
quentur,& mirabilia tua narrabunt.
6 ¶Et virtutem terribilium tuorum dicent,&
magnitudinem tuam narrabunt.
7 ¶Memoriam abundantię ſuauitatis tuę eru
*iuſtitiã tuam. 2.* B ctabunt:& ˅iuſtitia tua˅ exultabunt:
8 ¶Miſerator & miſericors Dominus: patiēs
& multum miſericors
9 ¶Suauis Dominus vniuerſis : & miſeratio-
nes eius ſuper omnia opera eius.
10 ¶ Confiteantur tibi Domine omnia opera
tua,& ſancti tui benedicant tibi:
11 ¶ Gloriam regni tui dicent, & potentiam
tuam loquentur.
12 ¶ Vt notam faciãt filijs hominum potentiã
C tuam , & gloriam magnificentiæ regni tui.
13 ¶ Regnum tuum regnum omnium ſeculo-
rum: & dominatio tua in omni generatio-
ne & generatione.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis:
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
14 ¶ Alleuat Dominus omnes qui corruunt,&
erigit omnes eliſos.
**Domine.* 15 ¶ Oculi omnium in te ſperant * : & tu das
eſcam illorum in tempore opportuno.
16 ¶Aperis tu manum tuam: & imples omne
animal benedictione.
17 ¶ Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis : &
D ſanctus in omnibus operibus ſuis.
18 ¶Propè eſt Dominus oībus inuocãtibus eū:
omnibus inuocantibus eum in veritate.
19 ¶Volūtatem timentiū ſe faciet, & de preca-
tionē eorum exaudiet , & ſaluos faciet eos.
20 ¶Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe:&
omnes peccatores diſperdet.
21 ¶ Laudationem Domini loquetur os meū:
& benedicat omnis caro nomini ſancto ei*
in ſeculum,& ſeculum ſeculi.

1 *Halleluia, Aggai & Zacharia.* CXLV. HEB.146

2 Lauda anima mea Dominum;
A ¶‖ laudabo Dominum in vita *‖Su.103.d.33.*
mea,pſallam Deo meo quam-
diu fuero.
3 ¶ Nolite confidere in principi-
bus : * in filijs hominum, in quibus non **nec.*
eſt ſalus.
4 ¶ Exibit ſpiritus eius , & reuertetur in ter-
ram ſuam:in illa die peribunt omnes cogi
tationes eorum.
5 ¶Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius,ſpes
6 eius in Dño Deo ipſius, ¶‖qui fecit cœlū & *‖Act.14.c.15.*
terram,mare,& omnia quæ in eis ſunt.
7 ¶ Qui cuſtodit veritatem in ſeculum , facit *Apoc.14.b.7.*
iudicium iniuriam patientibus: dat eſcam
eſurientibus.
8 Dominus ſoluit compeditos:¶Dominus il-
luminat cæcos.
Dominus erigit eliſos,Dñs diligit iuſtos.
9 ¶Dominus cuſtodit aduenas, pupillū & vi-
duã ſuſcipiet:& ˅vias˅ peccatorū diſperdet. **viam 6.*
10 ¶Regnabit Dominus in ſecula Deus tuus
Sion,in generatione & generationem.

1 *Halleluia.* CXLVI. HEB.147

A Laudate Dominum, quoniam bonus eſt
pſalmus Deo noſtro: ſit iucunda decora *Iſte Pſal. iungitur precedēti apud He.*
que laudatio.
2 ¶Ædificans Ieruſalem Dominus: diſperſio
nes Iſraëlis congregabit.
3 ¶Qui ſanat contritos corde, & alligat con-
tritiones eorum.
4 ¶Qui numerat multitudinem ſtellarum:& *4.Eſd.16.g.57.*
omnibus eis nomina ˅vocans˅. **vocat 2.*
5 ¶Magnus Dominus noſter,& magna virtus
eius:& ſapientiæ eius non eſt numerus.
6 ¶Suſcipiens manſuetos Dominus:humilians
autem peccatores vſq; ad terram.
7 ¶Præcinite Domino in confeſſione:pſallite
B Deo noſtro in cithara.
8 ¶Qui operit cœlum nubibus,& parat terræ
pluuiam,
Qui producit in montibus fęnum,& herbã
ſeruituti hominum.
9 ¶Qui dat iumentis eſcam ipſorum: ‖& pul *‖Iob 39.a.3.*
lis coruorum inuocantibus eum.
10 ¶Non in fortitudine equi volūtatem habe-
bit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei:
11 ¶ Beneplacitū eſt Dño ſuper timentes eum,
& in eis qui ſperant ſup miſericordia eius.

1 Hallelu-ia. CXLVII.

Pſal. hic iungitur præcedenti apud Hebræos.

12 LAuda Ieruſalem Dominum, lauda De-
um tuum Sion.
13 Quoniam confortauit ſeras portarum tua-
rum: benedixit filijs tuis in te.
14 ¶Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe fru-
menti ſatiat te:
15 ¶Qui emittit eloquium ſuum terræ: veloci
ter currit ſermo eius.
16 ¶Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſi-
cut cinerem ſpargit.
17 ¶Mittit cryſtallũ ſuam ſicut buccellas, an-
te faciem frigoris eius quis ſuſtinebit?
18 ¶Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea:
flabit ſpiritus eius, & fluent aquæ.
19 ¶Qui annunciat verbum ſuum Iacob: iuſti
tias & iudicia ſua Iſraël.
20 ¶Non fecit taliter omni nationi: & iudicia
ſua non manifeſtauit eis. Hallelu-ia.

1 Hallelu-ia. CXLVIII.

LAudate Dominum de cęlis: laudate eũ
A in excelſis. ‖Dan. 3. c. 58.
2 ¶Laudate eum omnes angeli eius: laudate
eum omnes virtutes eius.
3 ¶Laudate eum ſol & luna: laudate eũ om-
nes ſtellæ & lumen.
‖Dan. 3. c. 59. 60.
4 ¶‖Laudate eum cęli cęlorum: & aquę quæ
5 ſuper cęlos ſunt, ¶laudent nomen Domini.
Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe manda-
uit, & creata ſunt.
6 ¶Statuit ea in æternum, & in ſeculum ſecu
B li: præceptum poſuit non præteribit.
7 ¶Laudate Dominum de terra, dracones &
omnes abyſſi:
8 ¶Ignis grando, nix, glacies, ſpiritus procella
rum, quæ faciunt verbum eius.
9 ¶Montes & omnes colles, ligna fructifera
& omnes cedri.
10 ¶Beſtię, & vniuerſa pecora, ſerpentes & vo-
lucres pennatæ.
11 ¶Reges terræ, & omnes populi, principes &
omnes iudices terræ.
12 ¶Iuuenes & virgines, ſenes cũ iunioribus,
13 ¶laudent nomen Domini: quia exaltatum
eſt nomen eius ſolius.
14 Confeſſio eius ſuper cęlum & terram: ¶&
exaltauit cornu populi ſui.
Hymnus omnibus ſanctis eius: filijs Iſraël
populo appropinquanti ſibi. Hallelu-ia.

1 Hallelu-ia. CXLIX.

A CAntate Domino canticum no-
uum: laus eius in eccleſia ſan
ctorum.
2 ¶ Letetur Iſraël in eo qui fecit
eum: & *filiæ* Sion exultẽt *filij G.
in rege ſuo.
3 ¶Laudent nomen eius in choro, in tympa-
no & pſalterio pſallant ei.
4 ¶Quia beneplacitum eſt Domino in popu-
lo ſuo, & exaltauit manſuetos in ſalutem.
5 ¶ Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur
in cubilibus ſuis.
6 ¶ *Exultationes* Dei in gutture eorum, & * Exaltationes, G.
B gladij ancipites in manibus eorum.
7 ¶Ad faciendam vindictam in nationibus,
increpationes in populis.
8 ¶Ad alligandos reges eorum in cõpedibus,
& nobiles eorum in manicis ferreis:
9 ¶ Vt faciant in eis iudicium conſcriptum:
gloria hęc eſt oĩbus ſanctis ei*. Hallelu-ia.

1 Hallelu-ia. CL.

A LAudate Dominũ in ſanctis eius: lauda-
te eum in firmamento virtutis eius.
2 ¶ Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eum ſecundum multitudinem magnitudi-
nis eius.
3 ¶Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum
in pſalterio & cithara.
4 ¶Laudate eum in tympano & choro: lauda
te eum in chordis & organo.
5 ¶Laudate eũ in cymbalis bene ſonantibus,
laudate eum in cymbalis iubilationis: om-
6 nis ſpiritus laudet dominum. Hallelu-ia.

*Libri Pſalmorum finis.*

# LIBER PROVERBIORVM
## Quem Hebræi Miſle appellant.

## HIERONYMI IN LIBROS SALOMONIS
### Ad Chromacium, & Heliodorum epiſcopos Præfatio.

*IVNGAT epiſtola quos iungit ſacerdotium: imò charta non diuidat quos Chriſti neƈtit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiã, quos poſcitis, ſcripſiſſem ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum, notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, vt vobis potiſſimùm noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuerſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, MISLE, quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat: COHELET, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: SIRHASIRIM, quod in noſtram linguam vertitur, Canticum Canticorum. Fertur & Panaretos Ieſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Eccleſiaſticum, vt apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui iuncti erant Eccleſiaſtes & Canticum Canticorum: vt ſimilitudinem Salomonis, non ſolùm librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter Canonicas Scripturas nõ recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad authoritatem eccleſiaſticorũ dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim noua ſic cudimus, vt vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas trãſfuſa coacuerint, ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſeruauerint.*

## CAPVT PRIMVM.

1 PARABOLAE Salomonis
A filij Dauid, regis Iſraël:
2 ¶ad ſciendam ſapientiã &
diſciplinã, ad intelligenda
3 verba prudentiæ, ¶& ſuſci
piendã eruditionẽ doƈtri-
4 næ, iuſtitiam & iudicium, & æquitatẽ, ¶vt
detur paruulis aſtutia, adoleſcenti ſcientia
5 & intelleƈtus. ¶Audiens ſapiens ſapientior
erit: & intelligẽs, gubernacula poſsidebit.
6 ¶Animaduertet parabolam & interpreta-
tionem, verba ſapientum, & ænigmata eo-
7 rum. ¶‖Timor Domini, principium ſapien-
tiæ. Sapientiam atque doƈtrinam ſtulti de-
8 ſpiciunt. ¶ Audi fili mi diſciplinam patris
9 tui, & ne dimittas legem matris tuæ: vt ad-
datur gratia capiti tuo, & torques collo
10 tuo. ¶Fili mi, ſi te laƈtauerint peccatores, ne
11 acquieſcas eis. ¶Si dixerint, Veni nobiſcũ,
inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendi-
B culas contra inſontem fruſtra: deglutia-
12 mus eum ſicut infernus, viuentem, ¶ & in
13 tegrum quaſi deſcẽdentem in lacum. ¶Om
nem precioſam ſubſtantiam reperiemus,
14 implebimus domos noſtras ſpolijs. ¶ Sor-
tem mitte nobiſcum, marſupium vnum
15 ſit omnium noſtrum. ¶ Fili mi ne ambu-
les cum eis, prohibe pedem tuum à ſemi-
16 tis eorum. ¶‖ Pedes enim illorum ad ma-
lum currunt, & feſtinant vt effundant ſan
17 guinem. ¶ Fruſtra autem iacitur rete an-
18 te oculos pennatorum. ¶Ipſi quoque con-
tra ſanguinem ſuum inſidiantur, & mo-
19 liuntur fraudes contra animas ſuas. ¶ Sic
ſemitæ omnis auari, animas poſſidentium
20 rapiunt. ¶Sapientia foris prædicat, in ‖pla-
21 teis dat vocem ſuam: in capite turbarum
C clamitat, in foribus portarum vrbis pro-
22 fert verba ſua, dicens: ¶Vſquequo paruuli
diligitis infantiam, & ſtulti ea quæ ſibi
ſunt noxia cupient, & imprudentes odi-
23 bunt ſcientiam? ¶ Conuertimini ad cor-
reptionem meam: en proferam vobis ſpi-
ritum meum, & oſtendam vobis verba
24 mea. ¶‖Quia vocaui & renuiſtis, extẽdi ma
25 num meam, & non fuit qui aſpiceret. ¶De-
ſpexiſtis omnem conſilium meum, & in-
26 crepationes meas neglexiſtis. ¶Ego quoque
in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo,
cùm vobis id quod timebatis, aduenerit.
27 ¶Cùm irruerit repẽtina calamitas, & interi
tus quaſi tempeſtas ingruerit: quãdo vene-

‖Pſal.110 b.10. Eccleſi.1. b.16. Iob 28. d. 28.

Sup. 2.b. 10.

‖Iſa. 59 b.7.

‖Iſa.6 5 b.12. 66 b.4. Iere.7. b 13.31. c 15.

te: glorificaberis ab ea cùm eam fueris am
9 plexatus.¶dabit capiti tuo augmenta gratia
10 rum, & corona inclita proteget te. ¶Audi fi
li mi, & ſuſcipe verba mea, vt multiplicent
11 tibi anni vitæ.¶Viam ſapientiæ monſtrabo
12 tibi, ducam te per ſemitas æquitatis:¶quas
cùm ingreſſus fueris nõ artabuntur greſſus
tui, & currens non habebis offendiculum.
13 ¶Tene diſciplinam, ne dimittas eam, cuſto
14 di illam, quia ipſa eſt via tua. ¶Ne delecte-
ris in ſemitis impiorũ, nec tibi placeat ma
15 lorum via.¶Fuge ab ea, nec tranſeas per il-
16 lam, declina & deſere eam.¶non enim dor
C miunt niſi malefecerint: & nõ rapitur ſom
17 nus ab eis, niſi ſupplantauerint.¶Comedũt
panem impietatis, & vinum iniquitatis bi
18 bunt . ¶Iuſtorum autem ſemita, quaſi lux
ſplendẽs, procedit & creſcit vſque ad perfe
19 ctam diem ¶Via impiorum tenebroſa: ne-
20 ſciunt vbi corruãt. ¶Fili mi, auſculta ſermo
nes meos, & ad eloquia mea inclina aurem
21 tuam.¶ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi
22 ea in medio cordis tui ¶ vita enim ſunt in-
D uenientibus ea, & vniuerſæ carnis ſanitas.
23 ¶Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex ip
24 ſo vita procedit. ¶Remoue à te os prauum,
25 & detrahentia labia ſint procul à te. ¶Ocu-
li tui recta videant, & palpebræ tuæ præce-
26 dant greſſus tuos.¶Dirige ſemitam pedibus
27 tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur. ¶Ne de
clines ad dexteram neq; ad ſiniſtram: auer
te pedem tuum à malo.–vias enim quæ à
dextris ſunt, nouit Dominus: peruerſę verò
ſunt quæ à ſiniſtris ſunt. Ipſe autem rectos
faciet curſus tuos, itinera autem tua in pa-
ce producet.

–I.

C A P V T V.

1 Fili mi, attende ad ſapientiam meam, &
A prudentiæ meę inclina aurem tuam.¶vt
2 cuſtodias cogitationes, & diſciplinã labia
3 tua conſeruent . ¶*Fauus enim ſtillãs labia
4 meretricis, & nitidius oleo guttur eius:¶no
uiſſima aũt illius amara , quaſi abſynthiũ,
5 & acuta, quaſi gladius biceps . ¶ Pedes eius
deſcendunt in mortem, & ad inferos greſ-
6 ſus eius penetrant . ¶Per ſemitam vitæ non
ambulant, vagi ſunt greſſus eius & inueſti-
7 gabiles. ¶Nunc ergo fili mi, audi me, & ne
8 recedas à verbis oris mei. ¶Longè fac ab ea
9 viam tuam, & ne appropinques foribus do
B mus eius . ¶Ne des alienis honorem tuum,
10 & annos tuos crudeli . ¶ ne fortè; impleau-
tur extranei viribus tuis, & labores tui ſint
11 in domo aliena , ¶ & gemas in nouiſſimis
quando cõſumpſeris carnes tuas & corpus
12 tuum, ¶& dicas, Cur deteſtatus ſum diſcipli
C nam, & increpationibus non acquieuit cor
13 meum, ¶ nec audiui vocem docentium me,
& magiſtris non inclinaui aurem meam?
14 ¶Penè fui in omni malo, in medio eccleſiæ
15 & ſynagogæ . ¶Bibe aquam de ciſterna tua
16 & fluenta putei tui. ¶Deriuentur fontes tui

*¶ne intenderis fallaciæ mulieris.*

17 foras , & in plateis aquas tuas diuide . ¶Ha-
beto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.
18 ¶Sit vena tua benedicta, & lætare cum mu-
19 liere adoleſcentiæ tuę: ¶cerua chariſſima, &
D gratiſſimus hinnulus, hubera eius inebriẽt
te in oĩ tẽpore, in amore eius delectare iugi
20 ter.¶Quare ſeduceris fili mi, ab aliena, & fo
21 uêris in ſinu alterius ? ¶ Reſpicit Dñs vias
hominis , & omnes greſſus eius conſiderat.
22 ¶Iniquitates ſuæ capiunt impiũ, & funibus
23 peccatorum ſuorum cõſtringitur.¶Ipſe mo
rietur, quia non habuit diſciplinam , & in
multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

C A P V T VI.

1 Fili mi, ſi ſpopõderis pro amico
A tuo, defixiſti apud extraneum
2 manum tuam, ¶illaqueatus es
verbis oris tui , & captus pro-
3 prijs ſermonibus . ¶ Fac ergo
quod dico, fili mi, & temetipſum libera, qa
incidiſti in manũ proximi tui. Diſcurre, fe-
4 ſtina, ſuſcita amicum tuũ: ¶ ne dederis ſom
num oculis tuis , nec dormitent palpebræ
5 tuæ. ¶Eruere quaſi damula de manu, & qua
6 ſi auis de manu aucupis . ¶Vade ad formi-
cam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce
7 ſapientiam : ¶quę cùm non habeat ducem,
8 nec præceptorem, nec principem, ¶ parat in
æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe qđ
9 comedat. ¶Vſquequo piger dormies? qũ cõ
10 ſurges è ſomno tuo? ¶Paululũ dormies, pau
B lulũ dormitabis, paululũ cõſeres manus vt
11 dormias, ¶& veniet tibi quaſi viator egeſtas,
& pauperies quaſi vir armatus.-Si verò ĩpi
ger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & ege-
12 ſtas lõgè fugiet à te. ¶Homo apoſtata, vir in
13 utilis, g aditur ore peruerſo, ¶annuit oculis,
14 terit pede, digito loquitur, ¶prauo corde ma
chinatur malum , & omni tempore iurgia
15 ſeminat : ¶ huic extemplo veniet perditio
ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit vltra
16 medicinam . ¶Sex ſunt quæ odit Dominus,
17 & ſeptimum deteſtatur anima eius . ¶Ocu-
los ſublimes, Linguam mendacem, Manus
18 effundentes innoxium ſanguinem, ¶ Cor
machinans cogitationes peſſimas, Pedes ve
19 loces ad currẽdum in malum, ¶ Proferentẽ
C mendacia teſtẽ fallacem. Et eum, qui ſemi-
20 nat inter fratres diſcordias . ¶Conſerua fili
mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legẽ
21 matris tuæ. ¶Liga ea in corde tuo iugiter, &
22 circũda *gutturi tuo. ¶Cũ ambulaueris, gra-
diantur tecũ: cùm dormieris, cuſtodiant te,
23 & euigilans loquere cum eis. ¶Quia manda
tum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ incre
24 patio diſciplinæ. ¶Vt cuſtodiant te a mulie-
25 re mala, & à blanda lingua extraneę. ¶Non
concupiſcat pulchritudinẽ eius cor tuũ, ne
26 capiaris nutibus illius ¶ precium enim ſcor
ti vix eſt vnius panis: mulier autẽ viri pre-
27 cioſam animam capit. ¶Nunquid poteſt ho
D mo abſcondere ignem in ſinu ſuo, vt veſti-

menta

28 mentæ illius non ardeant? ?aut ambulare
ſuper prunas, vt non comburantur plantę
29 eius? ?Sic qui ingreditur ad mulierem pro-
ximi ſui, non erit mundus cum tetigerit
30 eam. ?Non grandis eſt culpa, cũ quis fura-
tus fuerit: furatur enim vt eſurientem im
31 pleat animam: ?deprehenſus quoqu: red-
det ſeptuplum,& omnem ſubſtantiam do
32 mus ſuæ tradet *. ?Qui autem adulter eſt, — * & liberabit ſe.
propter cordis inopiam perdet animã ſuã:
33 ?turpitudinem & ignominiam congregat
ſibi, & opprobrium illius non delebitur.
34 ?Quia zelus & furor viri non parcet in die
35 vindictæ, ?nec acquieſcet cuiuſquã precib⁹,
nec ſuſcipiet ꝓ redẽptione dona plurima.

## CAPVT VII.

1 Fili mi, cuſtodi ſermones meos,
A & pręcepta mea reconde tibi.
-Fili, honora Dñm & valebis: — —22.
præter eum verò ne timueris
2 alienum. ?Serua mandata
mea, & viues: & legẽ meam quaſi pupillã
3 oculi tui, ?liga ᵇeam ᵇin digitis tuis, ſcribe il — ᵇ ea 2.
4 lã in tabulis cordis tui. ?Dic ſapientiæ, So-
ror mea es, & prudentiam voca amicã tuã,
5 ?Vt cuſtodiat te à muliere extranea, & ab
6 aliena quæ verba ſua dulcia facit. ?De fene
B ſtra enim domus meæ per cãcellos ꝓſpexi,
7 ?& video paruulos, conſidero vecordem iu-
8 uenem, ?qui tranſit per plateas iuxta angu-
lum, & prope viam domus illius graditur
9 ?in obſcuro, adueſperaſcente die, in noctis
10 tenebris, & caligine. ?Et ecce occurrit illi
mulier ornatu meretricio, præparata ad ᵇde
11 cipiendas ᵇanimas, garrula & vaga, ?quietis — ᵇ capiendas 14.
impatiens, nec valens in domo conſiſtere
12 pedibus ſuis, ?nunc foris, nunc in plateis,
13 nunc iuxta angulos inſidians. ?Appræhen-
ſumq; deoſculatur iuuenem & procaci vul
14 tu blanditur, dicens: ?Victimas pro ſalute
15 deuoui, hodie reddidi vota mea, ?idcirco
C egreſſa ſum in occurſum tuũ, deſiderãs te vi
16 dere, & reperi. ?Intexui funibus lectulum
17 meũ, ſtraui tapetibus pictis ex Ægypto: ?aſ
perſi cubile meũ myrrha, & aloe, & cinna-
18 momo. ?Veni inebriemur uberib⁹, & frua
mur cupitis amplexibus donec illuceſcat
19 dies. ?nõ eſt enim vir i domo ſua, abijt via
20 longiſſima. ?ſacculũ pecuniæ ſecũ tulit: in
die plenæ lunę reuerſurus eſt in domũ ſuã.
21 ?Irretiuit eũ multis ſermonibus, & blandi-
22 tijs labiorũ protraxit illũ. ?Statim eã ſequi
D tur quaſi bos ductus ad victimã, & quaſi a-
gnus laſciuiens, & ignorans, ꝙ ad vincula
23 ſtultus trahatur, ?donec transfigat ſagitta
iecur eius: velut ſi auis feſtinet ad laqueũ.
& neſcit ꝙ de periculo animę illius agitur.
24 ?Nunc ergo fili mi, audi me, & attẽde ver
25 bis oris mei. ?Ne abſtrahatur in vijs illius
26 mẽs tua, neq; decipiaris ſemitis eius: ?mul
tos.n. vulneratos deiecit, & fortiſſimi qui-
27 que interfecti ſunt ab ea: ?Viæ inferi do-
mus eius, penetrantes interiora mortis.

## CAPVT VIII.

1 Nunquid non ſapientia clami-
A tat, & prudentia dat vocem
2 ſuam? ?In ſummis excelſiſq;
verticibus ſupra viam, in me
3 dijs ſemitis ſtans. ?iuxta por-
tas ciuitatis in ipſis foribus loquitur, dicẽs:
4 ?O viri ad vos clamito, & vox mea ad filios
5 hominũ: ?intelligite paruuli aſtutiã, & inſi
6 pientes animaduertite. ?Audite, quoniam
de rebus magnis locutura ſum, & aperien-
7 tur labia mea vt recta prædicent. ?Veritatẽ
meditabitur guttur meũ, & labia mea dete
8 ſtabuntur impium. ?Iuſti ſunt omnes ſer-
mones mei, non eſt in eis prauum quid,
9 neque peruerſum, ?recti ſunt intelligenti-
10 bus, & æqui inuenientibus ſcientiã. ?‖Ac- ‖Iob.28.c
B cipite diſciplinam meam, & nõ pecuniã: 15.
11 doctrinam magis, quàm aurũ eligite. ?Me- Sap.7.a.
lior eſt enim ſapientia cunctis opibus pre- 9.
cioſiſſimis: & omne deſiderabile ei nõ po-
12 teſt comparari. ?Ego ſapientia habito in cõ
ſilio, & eruditis interſum cogitationibus.
13 ?Timor Domini odit malum: arrogantiã
& ſuperbiam & viam prauam, & os bilin-
14 gue deteſtor. ?Meum eſt conſilium & æqui
tas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo.
15 ?Per me reges regnant, & legum cõditores
16 iuſta decernunt. ?Per me principes impe-
17 rant, & potentes decernunt iuſtitiam. ?Ego
diligentes me, diligo: & qui manè vigilãt
18 ad me, inuenient me. ?Mecum ſunt diuitiæ
19 & gloria, opes ſuperbæ & iuſtitia. ?Melior
C eſt enim fructus meus auro & lapide precio
20 ſo, & genimina mea argento electo. ?In vijs
iuſtitię ambulo, in medio ſemitarum iudi
21 cij, ?vt ditem diligentes me, & theſauros
22 eorum repleam, ?‖Dominus poſſedit me in ‖Sapien.9
initio viarum ſuarum, antequam quic- b.9.
23 quam faceret à principio. ?Ab ęterno ordi
nata ſum, & ex antiquis antequam terra
24 fieret. ?Nondum erant abyſſi, & ego iam
concepta eram, necdum fontes aquarũ eru
25 perant. ?Necdum montes graui mole cõſti-
26 terant, ante * colles ego parturiebar, ?ad * omnes.
huc terram non fecerat, & flumina, & car-
27 dines orbis terræ. ?Quando præparabat cę-
D los, aderam: quando certa lege & gyro val-
28 labat abyſſos. ?quando æthera firmabat ſur
29 ſum, & librabat fontes aquarum. ?Quando
circundabat mari terminum ſuum, & le-
gem ponebat aquis, ne tranſirent fines
ſuos: quando appendebat fundamenta ter
30 ræ. ?Cum eo eram cuncta componens: &
delectabar per ſingulos dies, ludens coram
31 eo omni tempore: ?ludens in orbe ter-
rarum: & deliciæ meæ eſſe cum filijs ho-
32 minum. ?Nunc ergo filij audite me, Beati
33 qui cuſtodiunt vias meas. ?Audite diſcipli-
nam, & eſtote ſapientes, & nolite abijce-
34 re eam. ?Beatus homo qui audit me, &

qui

qui vigilat ad fores meas quotidie, & obſer
35 uat ad poſtes oſtij mei. ¶Qui me inuenerit,
inueniet vitam, & hauriet ſalutem à Do-
36 mino: ¶qui autem in me peccauerit, lædet
animam ſuam. Omnes qui me oderunt, di
ligunt mortem.

CAPVT IX.

1 SApientia ædificauit ſibi domū,
A excidit columnas ſeptē. ¶ Im-
2 molauit victimas ſuas, mi-
ſcuit vinum, & propoſuit mē-
3 ſam ſuam. ¶Miſit ancillas ſuas
vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuita-
4 tis, ¶Si quis eſt paruulus, veniat ad me. ¶Et
5 inſipientibus locuta eſt, ¶Venite, comedite
B panem meū, & bibite vinum quod miſcui
6 vobis. ¶Relinquite infantiam, & viuite, &
7 ambulate per vias prudentiæ. ¶ Qui erudit
deriſorē, ipſe iniuriā ſibi facit: & q arguit
8 impium, ſibi maculam generat. ¶ Noli ar-
guere deriſorem, ne oderit te. Argue ſapien
9 tem, & diliget te. ¶Da ſapienti occaſionem,
C & addetur ei ſapientia. ¶Doce iuſtum, & fe
10 ſtinabit accipere. ¶ ¶Principium ſapientiæ, ¶Supr. 1. a.
timor Domini: & ſcientia ſanctorum pru- 7.
11 dentia. ¶ Per me enim multiplicabuntur Pſal. 110.
12 dies tui, & addentur tibi anni vitæ. ¶ Si ſa- b. 10.
piens fueris, tibimetipſi eris: ſi autem illu- Eccl. 1. b.
ſor, ſolus portabis malum. ¶ Mulier ſtulta 16.
14 & clamoſa, plenaque illecebris, & ¶ nihil Iob. 28.
15 omnino ſciens: ¶ſedit in foribus domus ſuę d. 28.
D ſuper ſellam, in excelſo vrbis loco, vt voca-
ret tranſeuntes per viam & pergentes iti-
16 nere ſuo. ¶ Quis eſt paruulus, declinet ad
17 me. Et vecordi locuta eſt, ¶ Aquæ furtiuæ
dulciores ſunt, & panis abſconditus ſua-
18 uior. ¶Et ignorauit quod ibi ſint gigantes, & in
profundis inferni conuiuæ eius. –Qui enim –18.
applicabitur illi, deſcendet ad inferos: nam
qui abſceſſerit ab ea, ſaluabitur.`

# PARABOLAE SALOMONIS.

## CAPVT DECIMVM.

1 FILIVS ſapiens lętificat pa
A trem: filius verò ſtultus mę
ſtitia eſt matris ſuæ.
¶Nil proderunt theſauri im-
pietatis: iuſtitia verò libe-
rabit à morte.
3
¶Non affliget Dominus fame animam iu-
4 ſti: & inſidias impiorum ſubuertet.
¶Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: ma-
nus autem fortium diuitias parat.
–12. –Qui nititur mendacijs, hic paſcit ventos.
5 idem autem ipſe ſequitur aues volantes`.
¶Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt:
qui autem ſtertit æſtate, filius confu-
ſionis.
–5. 6 ¶Benedictio–Domini` ſuper caput iuſti: os
autem impiorum operit iniquitas.
7 ¶Memoria iuſti cum laudibus: & nomen
B impiorum putreſcet.
8 ¶Sapiens corde præcepta ſuſcipiet: ſtultus
cæditur labijs.
9 ¶Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confi-
denter: qui autem deprauat vias ſuas, ma-
nifeſtus erit.
Eccl. 27. d 10 ¶ ¶Qui annuit oculo, dabit dolorem: & ſtul-
25. tus labijs verberabitur.
11 ¶Vena vitæ, os iuſti: & os impiorum operit
¶1. Pet. 4. iniquitatem.
b. 8. 12 ¶¶Odium ſuſcitat rixas: & vniuerſa delicta
2 Cor. 13. operit charitas.
b. 4. 13 ¶In labijs ſapientis inuenitur ſapientia, &
virga in dorſo eius qui indiget corde.
14 ¶Sapientes abſcondunt ſcientiam: os autē
ſtulti confuſioni proximum eſt.
15 ¶Subſtantia diuitis, vrbs fortitudinis eius:
C pauor pauperum, egeſtas eorum.
16 ¶Opus iuſti, ad vitam: fructus autē impij,
ad peccatum.
17 ¶Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui au-
tem increpationes relinquit, errat.
18 ¶Abſcondunt odium labia mendacia: qui
profert contumeliam, inſipiens eſt.
19 ¶In multiloquio non deerit peccatum: qui
autem moderatur labia ſua, prudentiſſi-
mus eſt.
20 ¶Argentum electum, lingua iuſti: cor au-
tem impiorum pro nihilo.
21 ¶Labia iuſti erudiunt plurimos: qui autem
indocti ſunt, in cordis egeſtate morientur.
22 ¶Benedictio Domini diuites facit, nec ſo-
ciabitur*eis` afflictio *ei ſ.
23 ¶Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus: ſa
D pientia autem eſt viro prudentia.
24 ¶Quod timet impius, veniet ſuper eum: de
ſiderium ſuum iuſtis dabitur.
25 ¶Quaſi tempeſtas tranſiens nō erit impius:
iuſtus autem quaſi fundamentum ſempi-
ternum.
26 ¶Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, ſic
piger his, qui miſerunt eum.* *in uia.
27 ¶Timor Domini apponet dies: & anni im-
piorum breuiabuntur.
28 ¶Expectatio iuſtorum lætitia: ſpes autem
impiorum peribit.
29 ¶Fortitudo ſimplicis, via Domini: & pauor
his qui operantur malum.
30 ¶Iuſtus in æternum non commouebitur:
impij autem non habitabunt ſuper terrā.
31 ¶Os iuſti parturiet ſapientiam: *lingua pra *& 4.
uorum peribit.
32 ¶Labia iuſti conſiderant placita, & os im-
piorum peruerſa.

CAPVT

## CAPVT XI.

1 STatèra doloſa abominatio eſt *...ſ.10.b*
A apud Deum, & pondus ęquû *...0.d.23.*
voluntas eius.
2 ¶Vbi fuerit ſuperbia, ibi erit
& contumelia: vbi autem eſt
humilitas, ibi & ſapientia.
3 ¶Simplicitas iuſtorum diriget eos, & ſup-
plantatio peruerſorum vaſtabit illos.
4 ¶‖Non proderunt diuitiæ in die vltionis: *‖Eccl. 5.*
iuſtitia autem liberabit à morte. *20.*
5 ¶Iuſtitia ſimplicis diriget viam eius: in im-
pietate ſua corruet impius.
6 ¶Iuſtitia rectorum liberabit eos: & in inſi-
diis ſuis capientur iniqui.
7 ¶‖Mortuo homine impio nulla erit vltrà *‖Sap. 5. 8.*
ſpes, & expectatio ſolicitorum peribit. *5.*
8 ¶Iuſtus de anguſtia liberatus eſt, & trade-
tur impius pro eo.
9 ¶Simulator ore decipit amicum ſuum: iuſti
B autem liberabuntur ſcientia.
10 ¶In bonis iuſtorum *exaltabitur* ciuitas: & *exultabit*
in perditione impiorum erit laudatio.
11 ¶Benedictione iuſtorum exaltabitur ciui-
tas: & ore impiorum ſubuertetur.
12 ¶Qui deſpicit amicum ſuum, indigens cor
de eſt: vir autem prudens tacebit.
13 ¶Qui ambulat fraudulenter, reuelat arca-
na: qui autem fidelis eſt, celat amici com-
miſſum.
14 ¶Vbi non eſt gubernator, populus corruet:
ſalus autem, vbi multa conſilia.
15 ¶Affligetur malo, qui fidem facit pro extra-
neo: qui autem cauet laqueos, ſecurus erit.
16 Mulier gratioſa inueniet gloriam: & robu-
ſti habebunt diuitias.
17 ¶Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui
C aũt crudelis eſt, etiam propinquos abiicit.
18 ¶Impius facit opus inſtabile: ſeminãti au-
tem iuſtitias merces fidelis.
19 ¶Clemẽtia præparat vitam: & ſectatio ma-
20 lorum mortẽ. ¶Abominabile Domino cor
prauum, & voluntas eius in iis qui ſimpli-
citer ambulant.
21 ¶Manus in manu non erit innocens ma-
lus: ſemen autem iuſtorum ſaluabitur.
22 ¶Circulus aureus in naribus ſuis, mulier
pulchra & fatua.
23 ¶Deſiderium iuſtorum omne bonum eſt:
præſtolatio impiorum furor.
24 ¶Alij diuidũt ꝓpria, & ditiores fiunt: alij
rapiunt nõ ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.
25 ¶Anima quæ benedicit, impinguabitur: &
qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur.
26 ¶Qui abſcondit frumenta maledicetur in
D populis: benedictio autem ſuper caput ven
dentium.
27 ¶Bene conſurgit diluculo qui quærit bona:
qui autem inueſtigator malorum eſt, oppri
metur ab eis.
28 ¶Qui confidit in diuitijs ſuis, corruet: iuſti
autem quaſi virens folium germinabunt.
29 ¶Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit
ventos: & qui ſtultus eſt ſeruiet ſapienti.
30 ¶Fructus iuſti lignum vitæ: & qui ſuſcipit
animas, ſapiens eſt.
31 ¶‖Si iuſtus in terra recipit, quantò magis *‖1 Pet. 4*
impius & peccator? *d.18.*

## CAPVT XII.

1 QVi diligit diſciplinam, diligit
A ſcientiam: qui autem odit in
crepationes, inſipiens eſt.
2 ¶Qui bonus eſt, hauriet* gra- **ſibi.*
tiam à Domino: qui autẽ con
fidit in cogitationibus ſuis, impiè agit.
3 ¶Non roborabitur homo ex impietate: &
radix iuſtorum non commouebitur.
4 ¶Mulier diligens, corona eſt viro ſuo: & pu
tredo in oſſibus eius quæ confuſione res di-
gnas gerit.
5 Cogitationes iuſtorum, iudicia: & conſilia
impiorum fraudulenta.
6 ¶Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os
iuſtorum liberabit eos.
7 ¶Verte impios, & non erunt: domus autẽ
B iuſtorum permanebit.
8 ¶Doctrina ſua noſcitur vir: qui autẽ vanus
& excors eſt, patebit contemptui.
9 ‖Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quàm *‖Eccl. 10.*
glorioſus & indigens pane. *d.30.*
10 ¶Nouit iuſtus iumentorum ſuorũ animas:
viſcera autem impiorum crudelia.
11 ¶‖Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur pa *‖Eccl. 20.*
nibus: qui autem ſectatur ocium, ſtultiſ- *d.30.*
ſimus eſt. *Infr. 28.c*
–Qui ſuauis eſt *in vini moderationibus, in *19.*
ſuis munitionibus relinquit cõtumeliam. *–12.*
12 ¶Deſiderium impij monimentum eſt peſſi **viuit 10.*
morum: radix autem iuſtorum proficiet.
13 ¶Propter peccata labiorum ruina proximat
C malo: effugit autem iuſtus de anguſtia.
14 ¶De fructu oris ſui vnuſquiſque replebitur
bonis, & iuxta opera manuum ſuarum re-
tribuetur ei.
15 ¶Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem
ſapiens eſt, audit conſilia.
16 ¶Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui au-
tem diſſimulat iniuriam, callidus eſt.
17 ¶Qui quod nouit loquitur, *iudex iuſtitię eſt: **index 14*
qui aũt mentitur, teſtis eſt fraudulentus.
18 ¶Eſt qui promittit, & quaſi gladio pungi-
tur conſcientiæ: lingua autem ſapientium
ſanitas eſt.
19 ¶Labium veritatis firmum erit in perpe-
tuum: qui autem teſtis eſt repentinus, con-
D cinnat linguam mendacij
20 ¶Dolus in corde cogitantium mala, qui au-
tem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gau
dium.
21 ¶Non contriſtabit iuſtum, quicquid ei acci
derit: impij autem replebuntur malo.
22 ¶Abominatio eſt Domino labia mẽdacia:

qu i autem fideliter agunt, placent ei .
23 ¶Homo verſutus celat ſcientiam: & cor in-
ſipientium prouocat ſtultitiam .
24 ¶Manus fortium dominabitur: quæ autem
remiſſa eſt, tributis ſeruiet.
25 ¶ Mœror in corde viri humiliabit illum : &
ſermone bono lætificabitur.
26 ¶ Qui negligit damnum propter amicum ,
iuſtus eſt : iter aũt impiorum decipiet eos.
27 ¶Nō inueniet fraudulẽtus lucrum: & ſub-
ſtantia hominis erit auri precium .
28 ¶In ſemita iuſtitiæ vita: iter autem deuium
ducit ad mortem .

CAPVT XIII.

1 Filius ſapiens, doctrina patris :
A qui autem illuſor eſt, non au-
dit cùm arguitur.
—♀. 2 ¶De fructu oris ~ſui` homo ſa-
tiabitur bonis : anima autem
præuaricatorum iniqua.
3 ¶ Qui cuſtodit os ſuum , cuſtodit animam
ſuam : qui autem inconſideratus eſt ad lo-
quendum, ſentiet mala .
4 ¶Vult & non vult piger: anima autem ope
rantium impinguabitur .
5 ¶Verbum mendax iuſtus deteſtabitur : im-
pius autem confundit, & confundetur .
6 ¶Iuſtitia cuſtodit innocentis viam : impie-
tas autem peccatorem ſupplantat.
7 ¶ Eſt quaſi diues cùm nihil habeat : & eſt
quaſi pauper, cùm in multis diuitijs ſit .
8 ¶Redemptio animæ viri , diuitiæ ſuæ : qui
B aũt pauper eſt increpationem nō ſuſtinet .
9 ¶Lux iuſtorum lætificat : lucerna autẽ im-
piorum extinguetur .
10 ¶ Inter ſuperbos ſemꝑ iurgia ſunt: qui aũt
agunt oĩa cum conſilio, reguntur ſapiẽtia .
11 ¶Subſtãtia feſtinata minuetur: quæ autem
paulatim colligitur manu, multiplicabit̃ .
12 ¶Spes quæ differtur, affligit animam: lignũ
vitæ deſiderium veniens .
13 ¶Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum
obligat : qui autem timet præceptum , in
pace verſabitur.
—13. C —Animæ doloſæ errant in peccatis: iuſti au
tem miſericordes ſunt & miſerantur.`
14 ¶Lex ſapientis fons vitæ , vt declinet à rui-
na mortis .
15 ¶ Doctrina bona dabit gratiam: in itinere
contemptorum vorago.
16 ¶Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui au-
tem fatuus eſt, aperit ſtultitiam .
17 ¶ Nuncius impij cadet in ma u m : legatus
autem fidelis, ſanitas.
18 ¶Egeſtas & ignominia ei qu i deſerit diſci-
plinam: qui autem acquieſcit arguẽti, |glo-
19 rificabitur. ¶Deſideriũ ſi cõpleatur, delectat
D aĩam: deteſtãtur ſtulti eos qui fugiũt mala.
20 ¶Qui cum ſapientibus graditur, ſapiẽs erit:
amicus ſtultorum ſimilis efficietur .
21 ¶ Peccatores perſequitur malum : & iuſtis
retribuentur bona .

22 ¶Bonus relinquit hæredes filios & nepotes:
& cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris.
23 ¶Multi cibi in noualibus patrum: & ʼalijs` ʼalii 19.
congregantur abſque iudicio.
24 ¶Qui parcit virgæ * , odit filium ſuum: qui * ſua 4.
autem diligit illum, inſtanter erudi: . Inf. 23. A
25 ¶Iuſtus comedit, & replet animam ſuam : 13.
venter autem impiorum inſaturabilis. Eccl. 30.

CAPVT XIIII. a.1.

1 SApiens mulier ędificat domũ
A ſuã : inſipiẽs extructã quoque
2 manib' deſtruet.¶ *Ambulans *Iob 12.
recto itinere, & timens Deũ, a. 4.
deſpicitur ab eo qui infami
graditur via.
3 ¶In ore ſtulti virga ſuperbię : labia autem
ſapientum cuſtodiunt eos.
4 ¶Vbi nō ſunt boues, præſepe vacuũ eſt: vbi
autem plurimæ ſegetes , ibi manifeſta eſt
fortitudo bouis.
5 ¶Teſtis fidelis non mentietur: profert autẽ
mendacium doloſus teſtis .
6 ¶Quærit deriſor ſapiẽtiam, & non inuenit:
doctrina prudentium facilis.
7 ¶Vade contra virum ſtultum, & ʼ neſcit` la- ʼneſcito 4.
8 bia prudẽtiæ. ¶Sapientia callidi eſt intelli-
gere viã ſuã: & imprudẽtia ſtultorũ errans.
9 ¶Stultus illudet peccatũ, & inter iuſtos mo
rabitur gratia.
10 ¶Cor quod nouit amaritudinẽ animæ ſuæ,
B in gaudio eius non miſcebitur extraneus .
11 ¶Domus impiorum delebitur: tabernacula
*iuſtorum germinabunt . * verò 8.
12 ¶Eſt via quæ videtur homini iuſta: nouiſſi- Infr. 16. d.
ma autem eius deducunt ad mortem . 25.
13 ¶Riſus dolore miſcebitur , & extrema gau-
dij luctus occupat .
14 ¶Vijs ſuis replebitur ſtultus , & ſuper eum
erit vir bonus.
15 ¶Innocens credit omni verbo: aſtutus con-
ſiderat greſſus ſuos.
—Filio doloſo nihil erit boni: ſeruo aũt ſa-
piẽti ꝓſperi erũt actus, & dirigẽt via eius`. —P4.
16 ¶Sapiens timet, & declinat à malo , ſtultus
tranſilit & confidit .
17 ¶ Impatiens operabitur ſtultitiam : & vir
ʼverſutus` odioſus eſt. ʼverboſus
18 ¶Poſſidebunt paruuli ſtultitiam, & expecta
C bunt aſtuti ſcientiam . 12.
19 ¶Iacebunt mali ante bonos : & impij ante
portas iuſtorum .
20 ¶Etiam proximo ſuo pauper odioſus ʼerit : ʼeſt 6.
amici verò diuitum multi.
21 ¶Qui deſpicit proximum ſuum, peccat: qui
autem miſeretur pauperis, beatus erit.
—Qui credit in Domino, miſericordiam di —4.
22 ligit.¶ Errant qui operantur malum : miſe-
ricordia & veritas præparant bona.
23 ¶In omni opere—bono`erit abundãtia: vbi —6.
aũt verba ſunt plurima, ibi frequenter ege
24 ſtas.¶Corona ſapientum, diuitiæ eorum. fa
tuitas ſtultorum imprudentia.

25 ¶ Liberat animas teſtis fidelis: & profert
mendacia verſipellis.
26 ¶In timore Domini fiducia fortitudinis, &
D filijs eius erit ſpes.
27 ¶Timor Domini fons vitæ, vt declinet à rui
na mortis.
28 ¶In multitudine populi dignitas regis: &
in paucitate plebis ignominia principis.
29 ¶Qui patiens eſt, multa gubernatur prudẽ-
tia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtulti
tiam ſuam.
30 ¶ Vita carnium ſanitas cordis: putredo oſ-
ſium, inuidia.
31 ¶‖Qui calumniatur egentem, exprobat fa- ‖Infr. 17.
ctori eius: honorat autem eum, qui miſere- a. 5.
tur pauperis.
32 ¶ In malitia ſua expelletur impius: ſperat
autem iuſtus in morte ſua
33 ¶In corde prudentis requieſcit ſapiẽtia, &
indoctos *quoſque erudiet. *quoq; 16
34 ¶*Iuſtitia eleuat gentem: miſeros autem fa
cit populos peccatum.
35 ¶Acceptus eſt regi miniſter intelligens: ira-
cundiam eius inutilis ſuſtinebit.

## CAPVT XV.

Inf. 25. c. 15.

1 A Reſponſio mollis frangit iram:
ſermo durus ſuſcitat furorẽ.
2 ¶Lingua ſapientum ornat ſciẽ
tiam: os fatuorũ ebullit ſtul-
titiam.
3 ¶In omni loco oculi Domini contemplan-
tur bonos & malos.
4 ¶Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autẽ
immoderata eſt, conteret ſpiritum.
5 ¶Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui
autẽ cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.
—In abundanti iuſtitia virtus maxima eſt:
cogitationes aũt impiorum eradicabũtur˙. —12.
6 ¶Domus iuſti plurima fortitudo: & in fru
ctibus impij conturbatio.
7 ¶Labia ſapientum diſſeminabũt ſcientiã:
cor ſtultorum diſſimile erit.
8 ¶‖Victimæ impiorum abominabiles Domi ‖Eccl. 34.
B no: vota iuſtorum placabilia. d. 21.
9 ¶Abominatio eſt Domino via impij: qui ſe
quitur iuſtitiam, diligitur ab eo.
10 Doctrina mala deſerentium viam—vitæ˙, q
increpationes odit, morietur. —6.
11 ¶Infernus & perditio corã Domino: quan-
to magis corda filiorum hominum?
12 ¶Non amat peſtilens eum qui ſe corripit,
nec ad ſapientes graditur.
13 ¶‖Cor gaudens exhilarat faciem: in mæro- ‖Infr. 17.
re animi deijcitur ſpiritus. d. 22.
14 ¶Cor ſapiens quærit doctrinam, & os ſtul-
torum paſcitur imperitia.
15 ¶ Omnes dies pauperis mali: ſecura mens
quaſi iuge conuiuium.
16 ¶ Melius eſt parum cum timore Domini:
quàm theſauri magni & inſatiabiles.
17 ¶Melius eſt vocari ad olera cum charitate,
quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.
18 ¶Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens
C eſt, mitigat ſuſcitatas.
19 ¶Iter *pigrorum˙ quaſi ſepes ſpinarum: via *impiorũ
iuſtorum abſque offendiculo.
20 ¶Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus
homo deſpicit matrem ſuam.
21 ¶ Stultitia, gaudium ſtulto: & vir prudens
dirigit greſſus ſuos.
22 ¶Diſſipãtur cogitationes, vbi nõ eſt cõſiliũ:
vbi verò ſunt plures cõſiliarij, cõfirmãtur.
23 ¶Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſer
mo opportunus eſt optimus.
24 ¶ Semita vitæ ſuper eruditum, vt declinet
de inferno nouiſſimo.
25 ¶ Domum ſuperborum demolietur Domi-
nus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 ¶Abominatio Dñi cogitationes malę: & pu
rus ſermo pulcherrimus—firmabitur ab eo˙. —5.
27 ¶Conturbat domum ſuam qui ſectatur aua
D ritiam: qui autem odit munera, viuet.
—‖Per miſericordiam & fidem purgantur ‖Inf. 16. a.
peccata: per timorem autem Domini de- 6.
clinat omnis à malo˙. —13.
28 ¶Mens iuſti meditabitur *obedientiam˙: os *ſapien-
impiorum redundat malis. tiam, I.
29 ¶Longè eſt Dominus ab impijs: & oratio-
nes iuſtorum exaudiet.
30 ¶Lux oculorum lætificat animam: famã bo
na impinguat oſſa.
31 ¶Auris quæ audit increpationes vitę, in me
dio ſapientum commorabitur.
32 ¶ Qui abijcit diſciplinam, deſpicit animã
ſuam: qui autem acquieſcit increpationi-
bus, poſſeſſor eſt cordis.
33 ¶Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: &
gloriam præcedit humilitas.

## CAPVT XVI.

1 A Nominis eſt animã præparare,
& Domini gubernare linguã.
2 ¶Omnes viæ* hominis˙ patent *hominũ
oculis eius, ſpirituum ponde- 15.
rator eſt Dominus.
3 ¶Reuela Domino opera tua, & dirigentur
cogitationes tuæ.
4 ¶ Vniuerſa propter ſemetipſũ operatus eſt
Dominus: impium quoq; ad diem malũ.
5 Abominatio Domini eſt omnis arrogans:
etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt
innocens.
—Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam: acce- —14.
pta eſt autẽ apud Deum magis, quàm im-
molare hoſtias˙.
6 ¶‖Miſericordia & veritate redimitur iniqui ‖Sup. 15. d.
tas: & in timore Dñi declinatur à malo. 27.
7 ¶Cũ placuerint Domino viæ hominis, ini-
micos quoq; eius conuertet ad pacem.
8 ¶Melius eſt parum cum iuſtitia, quàm mul
B ti fructus cum iniquitate.
9 ¶Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Do
mini eſt dirigere greſſus eius.
10 ¶Diuinatio in labijs regis, in iudicio non er
rabit os eius.

11 ¶Pondus & ſtatera iudicia Domini ſunt: & *ſeculi.
opera eius omnes lapides *ſeculi.' 4.
12 ¶Abominabiles regi qui agunt impiè: quo-
niam iuſtitia firmatur ſolium.
13 ¶Voluntas regum labia iuſta: qui recta lo-
14 quitur, *dirigetur'. ¶Indignatio regis, nun- *diligetur 1.
cij mortis: & vir ſapiens placabit eam.
15 ¶In hilaritate vultus regis, vita: & clemen-
16 tia eius quaſi imber ſerotinus. ¶Poſſide ſa-
C pientiam, quia auro melior eſt: & acquire
prudentiam, quia precioſior eſt argento.
17 ¶Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos ani
mæ ſuæ ſeruat viam ſuam.
18 ¶Contritionem præcedit ſuperbia: & ante
ruinam exaltatur ſpiritus.
19 Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm
diuidere ſpolia cum ſuperbis.
20 ¶Eruditus ĩ verbo reperiet bona: & qui ſpe
rat in Domino, beatus eſt.
21 ¶Qui ſapiens eſt corde, appellabit̃ prudens:
& qui dulcis eloquio, maiora reperiet.
22 ¶Fons vitę eruditio poſſidẽtis: doctrina ſtul
torum, fatuitas.
23 ¶Cor ſapientis erudiet os eius, & labijs eius
addet gratiam.
24 ¶Fons mellis compoſita verba: dulcedo ani
D mæ *ſanitas oſſium. *& 5.
25 ¶‖Eſt via quæ videtur homini recta, & *no- ‖Su.14.b 12.
uiſſima eius ducunt' ad mortem.
26 ¶Anima laborantis laborat ſibi, quia com- *nouiſſimum eius ducit 18.
27 pulit eum os ſuum: ¶ vir impius fodit ma-
lum, & in labijs eius ignis ardeſcit.
28 ¶Homo peruerſus ſuſcitat lites, & verboſus
ſeparat principes.
29 ¶Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit
eum per viam non bonam.
30 ¶Qui attonitis oculis cogitat praua, mordẽs
labia ſua perficit malum.
31 ¶Corona dignitatis ſenectus, quæ in vijs iu-
ſtitiæ reperietur.
32 ¶Melior eſt patiẽs viro forti: & qui domina
tur animo ſuo, expugnatore vrbium.
33 ¶Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino
temperantur.

## CAPVT XVII

1 A MElior eſt bucella ſicca cum gau
dio, quàm domus plena victi
mis cum iurgio.
2 ¶‖Seruus ſapiens dominabitur ‖Ecc.10.d.28. Inf.27.d.21.
filijs ſtultis, & inter fratres hæ-
reditatem diuidet.
3 ¶Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino: ita corda probat Dominus.
4 ¶Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax ob-
temperat labijs mendacibus.
5 ¶‖Qui deſpicit pauperẽ, exprobrat factori ei': ‖Su.14.d.31.
& q̃ ruina lætat̃ alterius, nõ erit ĩpunitus.
7 ¶Corona ſenum, filij filiorum: & gloria fi-
liorum patres eorum.
7 ¶Non decent ſtultum verba compoſita, nec
principem labium mentiens.
8 ¶Gemma gratiſſima expectatio præſtolan-
B tis: quocunq; ſe vertit, prudenter intelligit.
9 ¶Qui celat delictum, quærit amicitias: qui
altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.
10 ¶Plus proficit correptio apud prudentem, q̃
centum plagæ apud ſtultum.
11 ¶Semper iurgia quærit malus: angelus autẽ
crudelis mittetur contra eum.
12 ¶Expedit magis vrſæ occurrere raptis fœti-
bus, q̃ fatuo confidenti ſibi in ſtultitia ſua.
13 ¶‖Qui reddit mala pro bonis, non recedet ‖Ro.12.d
malum de domo eius. 17.
14 ¶‖Qui dimittit aquam, caput eſt iurgiorũ: 1.Pet.3.b
C & antequam patiatur contumeliam, iudi- 9.
cium deſerit. ‖1.The.5
15 ¶‖Qui iuſtificat impium, & qui condemnat c.15.
iuſtũ, abominabilis eſt vterq; apud Deum. Inf 20.c
16 ¶Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cùm 22.
ſapientiam emere non poſſit? ‖Iſai.5.
–Qui altam facit domum ſuam, quærit rui 23.
nã: & qui euitat diſcere, incidet in mala'. –16.
17 ¶Omni tempore diligit qui amicus eſt, &
frater in anguſtijs comprobatur.
18 ¶Stultus homo plaudet manibus, cùm ſpo
ponderit pro amico ſuo.
19 ¶Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: &
qui exaltat *os ſuum', quærit ruinam *oſtium ſuum 1.
20 ¶Qui peruerſi cordis eſt, non inueniet
D bonum: & qui vertit linguam, incidet in
malum.
21 ¶Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam:
ſed nec pater in fatuo lætabitur.
22 ¶‖Animus gaudens ætatem floridam facit: ‖Su 15.c
ſpiritus triſtis exiccat oſſa. 13.
23 ¶Munera de ſinu impius accipit, vt peruer-
tat ſemitas iudicij.
24 ¶‖In facie prudentis lucet ſapientia: oculi ‖Ecc. 2.c
ſtultorum in finibus terræ. 14.& a.
25 ¶Ira patris, filius ſtultus: & dolor matris
quæ genuit eum.
26 ¶Non eſt bonum, damnũ inferre iuſto: nec
percutere principem qui recta iudicat.
27 ¶‖Qui moderatur ſermones ſuos, doctus, ‖Iacob. 1
& prudens eſt: & precioſi ſpiritus vir eru- c.19.
ditus.
28 ¶Stultus quoq; ſi tacuerit, ſapiẽs reputabit̃:
& ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

## CAPVT XVIII.

1 A OCcaſiones quærit qui vult rece
dere ab amico, omni tempore
erit exprobrabilis.
2 ¶Nõ recipit ſtultus verba pru-
dentiæ, niſi ea dixeris quæ ver
ſantur in corde eius.
3 ¶Impius cùm in profundum venerit pecca
torum contemnit: ſed ſequitur eum igno
minia & opprobrium.
4 ¶Aqua profunda verba ex ore viri: & torrẽs
redundans fons ſapientiæ.
5 ¶Accipere perſonam impij–in iudicio' non –5.
eſt bonum, vt declines à veritate iudicij.
6 ¶Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius iur-
gia prouocat.

8 ¶Rex qui ſedet in ſolio iudic.j, diſſipat om
B ne malum intuitu ſuo.
9 ¶|Quis poteſt dicere, Mundum eſt cor me-
um, purus ſum à peccato?
10 ¶Pondus & pondus, menſura & menſura,
vtrunque abominabile eſt apud Deum.
11 ¶Ex ſtudijs ſuis intelligitur puer, ſi munda
& recta ſint opera eius.
12 ¶Aurem audientem & oculum videntem,
Dominus fecit vtrunque.
13 ¶Noli diligere ſomnũ, ne te egeſtas oppri-
mat:aperi oculos tuos,& ſaturare panib⁹.
14 ¶Malum eſt,malũ eſt,dicit omnis emptor:
& cùm receſſerit,tunc gloriabitur..
15 ¶Eſt aurum, & multitudo gemmarum: vas
C autem precioſum labia ſcientiæ.
16 ¶|Tolle veſtimentum eius qui fideiuſſor
extitit alieni,& pro extraneis aufer pignus
ab eo.
17 ¶Suauis eſt homini pânis mendacij, & po-
ſtea implebitur os eius calculo.
18 ¶Cogitationes cõſilijs roborantur, & guber
naculis tractanda ſunt bella.
19 ¶Ei qui reuelat myſteria, & ambulat frau-
dulẽter,&dilatat labia ſua,ne cõmiſcearis.
20 ¶|Qui maledicit patri ſuo, & matri, extin-
guetur lucerna eius in medijs tenebris.
21 ¶Hæreditas ad quã feſtinatur in principio,
in nouiſſimo benedictione carebit.
22 ¶Ne dicas, Reddam malum*: expectã Do-
minum, & liberabit te.
23 ¶Abominatio eſt apud Dominum pondus,
D & pondus: ſtatêra doloſa non eſt bona.
24 ¶A Domino dirigũtur greſſus viri: quis aũ
tem hominum intelligere poteſt viã ſuã?
25 ¶Ruina eſt homini deuotare sãctos, & poſt
vota retractare.
26 ¶Diſſipat impios rex ſapiens, & incuruat
ſuper eos fornicem.
27 ¶Lucerna Domini ſpiraculum hominis, q̃
inueſtigat omnia ſecreta ventris.
28 ¶Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem,
& roboratur clementia thronus eius.
29 ¶Exultatio iuuenum fortitudo eorum, &
dignitas ſenum canities.
30 ¶Liuor vulneris abſterget mala, & plagæ in
ſecretioribus ventris.

## CAPVT XXI.

1 Sicvt diuiſiones aquarum,
A ita cor regis in manu Domi
ni: quocunque voluerit, in-
clinabit illud.
2 ¶Omnis via viri, recta ſibi vi-
detur: appendit autem corda Dominus.
3 ¶Facere*miſericordiam*& iudicium magis
placet Domino, quàm victimæ.
4 ¶Exaltatio oculorum*eſt* dilatatio, cordis
lucerna impiorum peccatum.
5 ¶Cogitationes robuſti ſemper in abundan-
tia: omnis autem piger ſemper in egeſta-
te eſt.
6 ¶Qui cõgregat theſauros lingua mendacij,

|1.Ioh.1.e.8. 3.Reg.8.e.46. 2.Par.6.g.36. Eccl.7.e.21. Sup.11.a.1. Inf.20.d.25.
|Inf 27.b.13.
|Exo.21.c.16. Leui.20.b.9. Mat.15.a.4. Sup.17.c.13. Rom.12.d.17. 1.Pet.3.b.9. 1.Th.5.c.15. *pro mal. Sup. 11.a.1.20.b.10.
*iuſtitiæ.
*& 12.

vanus & excors eſt, & impingetur ad la-
queos mortis.
7 ¶Rapinæ impiorum detrahent eos, quia
noluerunt facere iudicium.
8 ¶Peruerſa via viri,aliena eſt,qui autem mũ
B dus eſt, rectum opus eius.
9 ¶|Melius eſt ſedere in angulo domatis, q̃
cum muliere litigioſa, & in domo com-
muni.
10 ¶Anima impij deſiderat malum, non miſe
rebitur proximo ſuo.
11 ¶|Mulctato peſtilente ſapiẽtior erit paruu-
lus: & ſi ſectetur ſapientem, ſumet ſciẽtiã.
12 ¶Excogitat iuſtus de domo impij, vt detra-
hat impios* à malo*.
13 ¶Qui obturat aurem ſuam ad clamorẽ pau
peris,& ipſe clamabit, & non exaudietur.
14 ¶Munus abſconditum extinguit iras: & do
num in ſinu indignationem maximam.
15 ¶Gaudium iuſto eſt facere iudicium:& pa-
C uor operantibus iniquitatem.
16 ¶Vir qui errauerit à via doctrinæ,in cętu gi-
gantum commorabitur.
17 ¶Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui a-
mat vinum & pinguia,non ditabitur.
18 ¶Pro iuſto dabitur impius: & pro rectis,ini
quus.
19 ¶|Melius eſt habitare in terra deſerta, quã
cùm muliere rixoſa & iracunda.
20 ¶Theſaurus deſiderabilis,& oleum in habi
taculo iuſti: & imprudens homo diſſipa-
bit illud.
21 ¶Qui ſequitur iuſtitiam & miſericordiam,
inueniet vitam,iuſtitiam & gloriam.
22 ¶Ciuitatem fortium aſcendit ſapiens,* de-
ſtruxitque*robur fiduciæ eius.
23 ¶Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam,
D cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam.
24 ¶Superbus,& arrogans vocatur indoctus, q
in ira operatur ſuperbiam.
25 ¶Deſideria occidunt pigrum: noluerunt e-
26 nim quicquam manus eius operari: ¶tota
die concupiſcit & deſiderat: qui autem iu
ſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit.
27 ¶|Hoſtiæ impiorum abominabiles,*quæ*
offeruntur ex ſcelere.
28 ¶Teſtis mendax peribit: vir obediens loque
tur victoriam.
29 ¶Vir impius procaciter obfirmat vultum
ſuum: qui autem rectus eſt, corrigit viam
ſuam.
30 ¶Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non
eſt conſilium contra Dominum.
31 ¶Equus paratur ad diem belli: Dominus au
tem ſalutem tribuit

## CAPVT XXII.

1 Melius eſt nomẽ bonum, quàm
A diuitię multæ: ſuper argentũ
*& aurum,gratia bona.
2 ¶Diues & pauper obuiaue-
runt ſibi: vtriuſque operator
eſt Dominus.

|Inf.c.19.25.d.24.
|Sup.19.d.14.
*in malũ.
|Eccl.25.c.22. Inf.25.d.24. Sup.b.9.
*detraxitque ſ.
|Iſa.1.d.13.
*quia ſ.
|Eccl.7.a.2.
*enim.

3 ¶Callidus videt malum, & abſcondit ſe: in
nocens pertranſijt, & afflictus eſt damno.
4 ¶Finis modeſtiæ timor Domini, diuitiæ &
gloria & vita.
5 ¶Arma & gladij in via *peruerſi': cuſtos au *ſuperbi,
tem animæ ſuę longè recedit ab eis.
6 ¶Prouerbium eſt, Adoleſcens iuxta viam
ſuam, etiam cū ſenuerit, non recedet ab ea.
7 ¶Diues pauperibus imperat: & qui accipit
B mutuum, ſeruus eſt fęnerantis.
8 ¶Qui ſeminat iniquitatem, metet *mala', *malum.
& virga iræ ſuæ conſummabitur.
9 ¶‖Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedi ‖Eccl. 31. c. 28.
cetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi.
-Victoriam & honorem acquiret qui dat -14.
munera: animam aūt aufert accipiētium'.
10 ¶Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgiū,
ceſſabuntq́; cauſæ, & contumeliæ.
11 ¶Qui diligit cordis munditiam, propter gra
tiam labiorum ſuorum habebit amicum
regem.
12 ¶Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiā, & ſup-
plantantur verba iniqui.
13 ¶Dicit piger, Leo eſt foris, in medio platea-
rum occidendus ſum.
14 ¶Fouea profunda os alienæ: cui iratus eſt
Dominus, incidet in eam.
15 ¶Stultitia colligata eſt in corde pueri, & vir
C ga diſciplinæ fugabit eam.
16 ¶Qui calumniatur pauperem, vt augeat di
uitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.-Fili
17 mi' ¶inclina aurem tuam, & audi verba ſa- -18.
pientium: appone autem cor ad doctrinā
18 meam: ¶quæ pulchra erit tibi cùm ſeruaue
ris eam in ventre tuo, & redundabit in la-
19 bijs tuis, ¶Vt ſit in Domino fiducia tua, vn-
de & oſtendi eam tibi hodie.
20 ¶Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in cogi-
21 tationibus & ſcientia, ¶ vt oſtenderem tibi
firmitatem & eloquia veritatis, reſpondere
ex his illis qui miſerunt te.
22 ¶Non facias violentiam pauperi, quia pau-
D per eſt: neque conteras egenum in porta,
23 ¶quia iudicabit Dominus cauſam eius: &
cōfiget eos, qui confixerunt animam eius.
24 ¶Noli eſſe amicus homini iracundo, neque
25 ambules cum viro furioſo: ne fortè diſcas
ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ
tuæ.
26 ¶Noli eſſe cū his qui defigunt manus ſuas,
& qui vades ſe offerūt pro debitis: ſi enim
27 non habes vnde reſtituas, quid cauſæ eſt vt
tollat operimentum *de cubili tuo' *tuum.4-
28 ¶Ne trāſgrediaris terminos antiquos, quos
poſuerunt patres tui.
29 ¶Vidiſti virum velocem in opere ſuo? co-
ram regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles

## CAPVT XXIII.

1 QVando ſederis vt comedas cum princi
A pe, diligenter attende quæ appoſita
2 ſunt ante faciem tuam: ¶ & ſtatue cultrum
in gutture ſuo, ſi tamen habes in poteſtate
3 animam tuam, ¶ ne deſideres de cibis eius,
in quo eſt panis mendacij.
4 ¶Noli laborare vt diteris: ſed prudētiæ tuę
5 pone modum. ¶ ne erigas oculos tuos ad o-
pes quas non potes habere: quia facient Sup. 13. b 11. 20. c. 21.
ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in
cœlum.
6 ¶ Ne comedas cum homine inuido, & ne Inf. 28. c. 20.
7 deſideres cibos eius: ¶ quoniam in ſimili-
tudinē arioli & coniectoris æſtimat quod
ignorat. Comede & bibe, dicet tibi: &
8 mens eius non eſt tecum. ¶cibos quos co-
mederas euomes, & perdes pulchros ſer-
mones tuos.
9 ¶In auribus inſipientium ne loquaris, quia
B deſpicient doctrinam eloquij tui.
10 ¶ Ne attingas paruulorum terminos, & a-
11 grum pupillorū ne introeas: ¶ propinquus
enim illorum fortis eſt: & ipſe iudicabit
contra te cauſam illorum.
12 ¶Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & au
res tuæ ad verba ſcientiæ.
13 ¶‖Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: ſi ‖Sup. 13. d 24. Eccle. 30. a 1.
enim percuſſeris eum virga, non morietur.
14 ¶Tu virga percuties eum: & animam eius
de inferno liberabis.
15 ¶Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus, gau-
16 debit tecum cor meum: & exultabūt renes
mei, cùm locuta fuerint recta labia tua.
17 ¶‖Non æmuletur cor tuum peccatores, ſed ‖Inf. 24. a 1.
18 in timore Domini eſto tota die: ¶quia habe
bis ſpem in nouiſſimo, & præſtolatio tua
non auferetur.
19 ¶ Audi fili mi, & eſto ſapiens, & dirige in
via animum tuum.
20 ¶ Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in
C comeſſationibus eorum qui carnes ad ve-
21 ſcendū conferunt: ¶quia vacantes potibus,
& dantes ſymbola conſumentur, & veſtie
tur pannis dormitatio.
22 ¶Audi patrem tuum qui genuit te: & ne cō
temnas cum ſenuerit mater tua.
23 ¶Veritatem eme, & noli vendere ſapiētiā,
& doctrinam, & intelligentiam.
24 ¶Exultat gaudio pater iuſti: qui ſapientem
25 genuit, lætabitur in eo. ¶gaudeat pater tu⁹,
& mater tua, & exultet quę genuit te.
26 ¶Præbe fili mi, cor tuum mihi, & oculi tui
27 vias meas cuſtodiant. ¶fouea enim profun
da eſt meretrix, & puteus anguſtus aliena.
28 ¶ Inſidiatur in via quaſi latro, & quos in-
cautos viderit, interficiet.
29 ¶Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueę?
D Cui ſine cauſa vulnera? cui *ſuffuſio' oculo *ſuffoſſio
30 rum? ¶ nónne his qui commorantur in vi-
no, & ſtudent calicibus epotandis?
31 ¶Ne intuearis vinum quando flaueſcit, cū
ſplenduerit in vitro color eius: ingredit blā
32 dè, ¶ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber,
33 & ſicut regul⁹ venena diffundet. ¶Oculi tui
videbunt extraneas, & cor tuū loquetur p-
34 uerſa. ¶Et eris ſicut dormiens in medio ma

ri, & quaſi ſopitꝰ gubernator amiſſo clauo,
35 ¶& dices, Verberauerunt me, ſed nõ dolui:
traxerũt me, & ego non ſenſi. Quando eui-
gilabo, & rurſus vina reperiam?

## CAPVT XXIIII.

Sup. 23. b. 17.

1 NE æmuleris viros malos, nec de-
2 ſideres eſſe cum eis: ¶ quia ra-
A pinas meditatur mẽs eorum,
& fraudes labia eorum loquũ
tur.
3 ¶Sapientia ædificabitur domus, & pruden-
4 tia roborabitur. ¶ in doctrina replebuntur
cellaria vniuerſa ſubſtantia precioſa & pul
cherrima.
5 ¶Vir ſapiens, fortis eſt: & vir doctus, robu-
ſtus & validus.
6 ¶ Quia cum diſpoſitione initur bellum: &
erit ſalus vbi multa conſilia ſunt.
7 ¶Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non ape-
riet os ſuum.
8 ¶ Qui cogitat mala facere, ſtultus vocabit̃.
9 ¶Cogitatio ſtulti peccatum eſt: & abomina
tio hominum detractor.
*lapſus 7.
10 ¶Si deſperaueris *lapſus' in die anguſtię, im
minuetur fortitudo tua.
‖P ſ. 81. 4.
11 ¶‖Erue eos qui ducuntur ad mortem: & qui
trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes.
12 ¶Si dixeris, Vires non ſuppetunt: qui inſpe
ctor eſt cordis, ipſe intelligit, & ſeruatorem
B animæ tuæ nihil fallit, reddetq; homini iu
xta opera ſua.
13 ¶ Comede fili mi, mel, quia bonum eſt, &
14 fauum dulciſſimum gutturi tuo: ¶ ſic & do-
ctrina ſapientiæ animæ tuæ: quã cùm in-
ueneris, habebis ĩ nouiſſimis ſpem, & ſpes
tua non peribit.
15 ¶Ne inſidieris, & quæras impietatem in do
mo iuſti, neque vaſtes requiem eius.
*in die.
16 ¶Septies enim *cadet iuſtus, & reſurget: im-
pij autem corruent in malum.
17 ¶Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas,
18 & in ruina eius ne exultet cor tuũ: ¶ ne for-
tè videat Dominus, & diſpliceat ei, & auſe
rat ab eo iram ſuam.
19 ¶Ne contendas cum peſſimis, nec ęmuleris
20 impios: ¶ quoniam non habent futuro-
C rum ſpem mali, & lucerna impiorum ex-
tinguetur.
21 ¶Time Dominum, fili mi, & regem: & cum
22 detractoribus nõ commiſcearis: ¶ quoniam
repente conſurget perditio eorum: & rui-
nam vtriuſque quis nouit?
23 ¶ Hæc quoque ſapientibus,
‖ Cognoſcere perſonam in iudicio, non eſt
bonum.
‖Leu. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 19. Ecc. 42. A. 1.
24 ¶ Qui dicunt impio, Iuſtus es: maledicent
25 eis populi, & deteſtabuntur eos tribus: ¶qui
arguunt –eum', laudabuntur, & ſuper ipſos
veniet benedictio.
26 ¶ Labia deoſculabit̃, qui recta verba rñdet.
–20.
27 ¶Præpara foris opus tuum, & diligẽter exer
ce agrum tuum, & poſtea ædifices domum
tuam.
28 ¶Ne ſis teſtis fruſtra contra proximum tuũ,
D nec lactes quenquam labijs tuis.
29 ¶‖Ne dicas, Quomodo fecit mihi, ſic faciam ‖Su. 20. c. 22.
ei: reddam vnicuiq; ſecundùm opus ſuum.
30 ¶ Per agrum hominis pigri tranſiui, & per
31 vineã viri ſtulti: ¶ & ecce totum repleuerãt
vrticę, & operuerãt ſuperficiem eius ſpinæ,
32 & maceria lapidum deſtructa erat. ¶Quod
cùm vidiſſem, poſui ĩ corde meo, & exẽplo
didici diſciplinam. ‖– Vſquequo piger dor- ‖Su. 6. b. 9 –14.
33 mies? vſquequo de ſomno cõſurges?' ¶Parũ
inquam dormies, modicũ dormitabis, pau
34 xillum manus conſeres vt quieſcas: ¶ & ve-
niet tibi, quaſi curſor, egeſtas tua, & mendi
citas quaſi vir armatus.

## CAPVT XXV.

1 HÆ quoq; parabolę Salomonis,
A quas tranſtulerunt viri Eze-
2 chiæ regis Iuda.
¶ Gloria Dei eſt celare verbũ,
& gloria regum inueſtigare
ſermonem.
3 ¶Cęlum ſurſum, & terra deorſum, & cor re
gum inſcrutabile.
4 ¶Aufer rubiginem de argento, & egredietur
5 vas puriſſimum: ¶ aufer impietatem de vul
tu regis, & firmabitur iuſtitia thronus eius.
6 ¶Ne glorioſus appareas coram rege, & in lo
7 co magnorum ne ſteteris. ¶ melius eſt enim
vt dicatur tibi, Aſcẽde huc: quàm vt humi-
lieris coram principe.
8 ¶Quę viderunt oculi tui, ne proferas in iur-
B gio citò: ne poſtea emendare non poſſis, cũ
dehoneſtaueris amicum tuum.
9 ¶Cauſam tuam tracta cum amico tuo, & ſe
10 cretum extraneo ne reueles: ¶ ne fortè in-
ſultet tibi cùm audierit, & exprobare non
ceſſet.
–Gratia & amicitia liberant, quas tibi ſer- –11.
ua, ne exprobabilis fias.'
11 ¶Mala aurea in lectis argenteis, qui loqui-
tur verbum in tempore ſuo.
12 ¶Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui
arguit ſapientem & aurem obedientem.
13 ¶Sicut frigus niuis in die meſſis, ita legatus
fidelis ei qui miſit eum, animam ipſius re-
quieſcere facit.
14 ¶Nubes & ventus, & pluuiæ non ſequẽtes,
vir glorioſus & promiſſa non complens.
15 ¶Patiẽtia lenietur princeps, & ‖lingua mol- ‖Su. 15. a. 1.
C lis confringet duritiam.
16 ¶ Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi,
ne fortè ſatiatus euomas illud.
17 ¶ Subtrahe pedem tuum de domo proximi
tui, nequando ſatiatus oderit te.
18 ¶Iaculum, & gladius, & ſagitta acuta, homo
qui loquitur contra proximum ſuum fal-
ſum teſtimonium.
19 ¶Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſu-
20 per infideli in die anguſtiæ, ¶& amittit pal-
lium in die frigoris.

*& 12. Acetum in nithro,*qui cantat carmina cor
di peſſimo.
–10. – Sicut tinea veſtiméto,& vermis ligno:ita
triſtitia viri nocet cordi.ˋ
|Ro.12.d 21 ¶ |Si eſurierit inimicus tuus ciba illũ: ſi ſi-
20. 22 tierit,da ei aquam bibere⌣:¶ prunas enim
congregabis ſuper caput eius, & Dominus
reddet tibi.
23 ¶Vẽtus aquilo diſſipat pluuias:& facies tri
D ſtis linguam detrahentem⌣.
|Su. 21.b. 24 ¶|Melius eſt ſedere in angulo domatis,q̃ cũ
9.c.19. muliere litigioſa,& in domo communi.
25 ¶Aqua frigida animæ ſitiẽti: & nuncius bo
nus de terra longinqua.
26 ¶Fons turbatus pede, & vena corrupta, iu-
ſtus cadens coram impio.
27 ¶Sicut qui mel multum comedit,non eſt ei
Ecc.9.c. bonum:|ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, op
22. primetur à gloria.
28 ¶ Sicut vrbs patens & abſque murorum am
bitu, ita vir qui non poteſt in loquendo co-
hibere ſpiritum ſuum⌣.

## CAPVT XXVI.

1 Quomodo nix in æſtate, & plu-
A uiæ in meſſe: ſic indecens eſt
ſtulto gloria.
*Num 19 2 ¶* Sicut auis ad alta tranſuo-
lans,&paſſer quò libet vadẽs:
ſic maledictum fruſtrà prolatum in quem-
piam ſuperueniet.
3 ¶ Flagellum equo, & camus aſino, & virga
in dorſo imprudentium⌣.
4 ¶ Ne reſpõdeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuã,
ne efficiaris ei ſimilis.
5 ¶Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam,ne
ſibi ſapiens eſſe videatur.
6 ¶Claudus pedibus, & iniquitatem bibens,
qui mittit verba per nuncium ſtultum.
7 ¶ Quõ pulchras fruſtra habet claudˀ tibias:
B ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola.
8 ¶Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mer
curij: ita qui tribuit inſipienti honorem⌣.
9 ¶Quomodò ſi ſpina naſcatur ĩ manu temu
lenti: ſic parabola in ore ſtultorum.
10 ¶Iudicium determinat cauſas: & qui impo
nit ſtulto ſilentium, iras mitigat.
|2. Pet.2. 11 ¶|Sicut canis qui reuertitur ad vomitũ ſuũ,
d.22. ſic imprudens qui iterat ſtultitiam ſuam⌣.
12 ¶Vidiſti hominẽ ſapientem ſibi videri? ma
gis illo ſpem habebit inſipiens.
13 ¶Dicit piger, Leo eſt in via,& lęena in itine
14 ribus, ¶ſicut oſtium vertitur in cardine ſuo,
|Su.19 d ita piger in lectulo ſuo.
24. 15 ¶ | Abſcondit piger manus ſub aſcella ſua,
& laborat ſi ad os ſuum eas conuerterit.
16 ¶ Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris
C loquentibus ſententias.
17 ¶Sicut qui apprehendit auribus canem, ſic
qui tranſit impatiens,& commiſcetur rixæ
alterius.
18 ¶Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas, & lan-
19 ceas in mortem: ¶ ita vir qui fraudulenter
nocet amico ſuo: & cùm fuerit deprehen-
ſus, dicit, Ludens feci.
20 ¶ Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis:
& ſuſurrone ſubtracto, iurgia conquieſcũt.
21 ¶ | Sicut carbones ad prunas, & ligna ad i- |Ecc.8.b.
gnem: ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. 11.
22 ¶ Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa
D perueniunt ad intima ventris.
23 ¶ Quomodò ſi argento ſordido ornare velis
vas fictile, ſic labia tumentia cum peſſimo
corde ſociata.
24 ¶ Labijs ſuis intelligitur inimicus, cùm in
25 corde tractauerit dolos:¶ quando ſubmiſe-
rit vocem ſuam, ne credideris ei: quoniam
ſeptem nequitiæ ſunt in corde illius.
26 ¶Qui operit odium fraudulẽter, reuelabitur
malitia eius in conſilio.
27 ¶|Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui |Ecc.10.
voluit lapidem, reuertetur ad eum. b.8.
28 ¶Lingua fallax nõ amat veritatem:& os lu- Ecc.27.d
bricum operatur ruinas. 29.

## CAPVT XXVII.

1 Ne glorieris in craſtinum, igno-
A rans quid ſuperuentura pariat
dies.
2 ¶ Laudet te alienus, & non os
tuum: extraneus, & non la-
bia tua. |Eccl.11.
3 ¶|Graue eſt ſaxum,&oneroſa arena:ſed ira b.18.
ſtulti vtroque grauior.
4 ¶Ira non habet miſericordiam, nec erũpens
furor: & impetum concitati–ſpiritusˋferre –17.
quis poterit?
5 ¶ Melior eſt manifeſta correptio, quàm a-
mor abſconditus.
6 ¶Meliora ſunt vulnera diligẽtis, quàm frau
dulenta oſcula odientis.
7 ¶ Anima ſaturata calcabit fauũ: |& anima |Iob 6.a
B eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet. 7.
8 ¶ Sicut auis trãſmigrans de nido ſuo, ſic vir
qui derelinquit locum ſuum⌣.
9 ¶ Vnguento & varijs odoribus delectaȓ cor:
& bonis amici conſilijs anima dulcoratur.
10 ¶ Amicum tuum, & amicum patris tui ne
dimiſeris: & domũ fratris tui ne ingredia
ris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus iuxta, q̃ frater procul.
11 ¶ Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor
meum, vt poſſim exprobanti reſpondere⌣
ſermonem⌣.
12 ¶ Aſtutus videns malum, abſconditus eſt: |Su.10.c
paruuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpẽdia. 16.
13 ¶|Tolle veſtimentũ eius qui ſpopondit pro
C extraneo:& pro alienis aufer ei pignus.
14 ¶Qui benedicit proximo ſuo voce grãdi, de
nocte conſurgens maledicenti ſimilis erit.
15 ¶Tecta perſtillãtia in die frigoris,& litigio-
16 ſa mulier comparantur. ¶ qui retinet eam,
quaſi qui ventum teneat, & oleum dexterę
ſuæ vocabit.ˋ *euacuat
17 ¶ Ferrum ferro exacuitur; & homo exacuit
faciem amici ſui.

18 ¶Qui ſeruat ficum, comedet fructus eius:&
qui cuſtos eſt Domini ſui glorificabitur.
19 ¶ Quomodo in aquis reſplendet vultus pro
ſpiciẽtium : ſic corda hominum manifeſta
ſunt prudentibus.
|Ecc.14.b 10. 20 ¶|Infernus & perditio nunquam implenẽ:
ſimiliter & oculi hoĩum inſatiabiles.
|Su.17.a 3. 21 ¶| Quomodo probatur in conflatorio argen
D tum,& in fornace aurum : ſic probatur ho-
mo ore laudantis.
—13. —Cor iniqui inquirit mala : cor autem re-
ctum inquirit ſcientiam.ˋ
22 ¶ Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſa-
nas feriente deſuper pilo,non auferetur ab
eo ſtultitia eius.
23 ¶Diligenter agnoſce vultũ pecoris tui,tuoſ-
*tibi. 24 que greges conſidera.¶nõ enim habebis iu-
giter poteſtatem , ſed corona tribuetur * in
generatione & generationem.
25 ¶Aperta ſunt prata,& apparuerũt herbæ vi
rentes, & collecta ſunt fœna de montibus.
|1.Timo. 6.b.8. 26 ¶|Agni*ad veſtimentum tuum,& hędi,* a-
gri precium.
*ſunt *ad 27 ¶Sufficiat tibi lac caprarũ ¶ cibos tuos,& in
neceſſaria dom*tuę:&ad victũ ancillis tuis.

CAPVT XXVIII.

1 FVgit impius nemine perſequẽ
A te:iuſtus autem quaſi leo con
fidens , abſque terrore erit.
2 ¶ Propter peccata terræ multi
principes eius: & propter ho-
minis ſapientiam & horum ſcientiam quę
dicuntur,vita ducis longior erit.
3 ¶Vir pauper calũnians pauperes,ſimilis eſt
imbri vehementi in quo paratur fames.
4 ¶Qui derelinquunt legem laudant im-
pium:qui cuſtodiunt,ſuccenduntur contra
eum.
5 ¶Viri mali non cogitant iudicium : qui au-
tem inquirunt Dominum,animaduertunt
omnia.
|Su.19.a. 1. 6 ¶|Melior eſt pauper ambulans in ſimplici-
tate ſua, quàm diues in prauis itineribus.
7 ¶Qui cuſtodit legem,filius ſapiens eſt : qui
B autem comeſſatores paſcit, confundit pa-
trem ſuum.
8 ¶ Qui coaceruat diuitias vſuris & fœnore li
berali,in pauperes congregat eas.
9 ¶ Qui declinat aures ſuas ne audiat legem,
oratio eius erit execrabilis.
10 ¶Qui decipit iuſtos in via mala, in interitu
—1. ſuo corruet, & ſimplices poſſidebunt bona
—eius.ˋ
11 ¶Sapiens ſibi videtur vir diues, pauper autẽ
prudens ſcrutabitur eum.
12 ¶In exultatione iuſtorum multa gloria eſt:
regnantibus impijs ruinæ hominum
13 ¶Qui abſcondit ſcelera ſua , non dirigetur:
qui autem cõfeſſus fuerit, & reliquerit ea,
miſericordiam conſequetur.
14 ¶Beatus homo qui ſemper eſt pauidus:qui
C verò mentis eſt duræ, corruet in malum.

15 ¶Leo rugiens,& vrſus eſuriẽs, princeps im-
pius ſuper populum pauperem.
16 ¶|Dux indigens prudẽtia, multos opprimet
per calumniam:qui autem odit auaritiam
longi fient dies eius.
17 ¶ Hominem qui calũniatur animæ ſangui-
nem,ſi vſq; ad lacũ fugerit,nemo ſuſtinet.
18 ¶Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit: qui
peruerſis graditur vijs,concidet ſemel.
19 ¶|Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur pa |Su.12.b.
nibus:qui autem ſectatur ocium, replebi- 11.
tur egeſtate. |Ecc.20.
20 ¶Vir fidelis multùm laudabitur: |qui autẽ d.30.
feſtinat ditari,non erit innocens. Sup.13.b.
21 ¶ Qui cognoſcit in iudicio faciem , non be- 11.20.c.
D nefacit:iſte & pro buccella panis deſerit ve 21,23.a.
ritatem. 4.
22 ¶Vir qui feſtinat ditari,& alijs ĩuidet,igno
rat quòd egeſtas ſuperueniet ei.
23 ¶Qui corripit hominem, gratiam poſteà in-
ueniet apud eum magis, quàm ille qui per
linguæ blandimenta decipit.
24 ¶Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo,& à ma
tre,& dicit hoc nõ eſſe peccatum:particeps
homicidæ eſt.
25 ¶Qui ſe iactat & dilatat,iurgia cõcitat:qui
verò ſperat in Domino,ſanabitur.
26 ¶Qui cõfidit in corde ſuo,ſtultus eſt:qui au
tem graditur ſapienter,ipſe *laudabitur.ˋ *ſaluabi-
27 ¶Qui dat pauperi,non indigebit:qui deſpi- tur 6.
cit deprecantem , ſuſtinebit penuriam.
28 ¶Cùm ſurrexerint impij,abſcõdent hoĩes:
cùm illi perierint, multiplicabuntur iuſti.

CAPVT XXIX.

1 VIro qui corripiẽtem dura ceruí
A ce contemnit,repẽtinus ei ſu-
peruenict interitus,& eum ſa
nitas non ſequetur.
2 ¶In multiplicatione iuſtorum
lętabitur vulgus:cùm impij ſumpſerint prin
cipatum,gemet populus.
3 ¶Vir qui amat ſapientiam,lętificat patrem |Lu.15.c
ſuum:|qui autem nutrit ſcorta,perdet ſub 13.
ſtantiam.
4 ¶ Rex iuſtus erigit terram : vir auarus de-
ſtruet eam.
5 ¶ Homo qui blandis fictiſque ſermonibus
loquitur amico ſuo,rete expandit greſſibus
eius.
6 ¶Peccantẽ virum iniquũ inuoluet laqueus:
& iuſtus laudabit atq; gaudebit.
7 ¶ Nouit iuſtus cauſam pauperum : impius
B ignorat ſcientiam.
8 ¶ Homines peſtilentes diſſipant ciuitatem;
ſapientes verò auertunt furorem.
9 ¶Vir ſapiens ſi cum ſtulto contenderit, ſiue
iraſcatur,ſiue rideat,nõ inueniet requiem.
10 ¶Viri ſanguinum oderunt ſimplicem : iuſti
autem quærunt animam eius.
11 ¶Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſa-
piens differt & reſeruat in poſterum.
12 ¶ Princeps q libẽter audit verba mendacij,

omnes

omnes miniſtros habet impios.
13 ¶Pauper & creditor obuiauerũt ſibi: vtriuſ
que illuminator eſt Dominus.
14 ¶Rex qui iudicat in veritate pauperes, thro
nus eius in æternum firmabitur
15 ¶Virga atque correptio tribuit ſapiẽtiam:
C puer autem qui dimittitur voluntati ſuæ,
confundit matrem ſuam.
16 ¶In multiplicatione impiorum multiplica
bũtur ſcelera, & iuſti ruinas eorũ videbũt.
17 ¶Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & da
bit delicias animæ tuæ.
18 ¶Cùm prophetia defecerit, diſſipabitur po
pulus: qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.
19 ¶Seruus verbis non poteſt erudiri: quia qđ
dicis intelligit, & reſpondere contemnit.
20 ¶Vidiſti hominem velocem ad loquendũ?
ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius
correptio.
21 ¶Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruũ ſuũ,
poſtea ſentiet eum contumacem.
22 ¶Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad in
D dignandum facilis eſt, erit ad peccandum
procliuior.
‖ *Iob. 22. d.29.* 23 ¶‖Superbum ſequitur humilitas, & humi-
lem ſpiritu ſuſcipiet gloria.
24 ¶Qui cum fure participat, odit animã ſuã,
adiurantem audit, & non indicat
25 ¶Qui timet hominem, citò corruet: qui ſpe
rat in Domino, ſubleuabitur.
26 ¶Multi requirunt faciem principis, & iudi
cium à Domino egreditur ſingulorum.
27 ¶Abominantur iuſti virum impiũ: & abo-
*–7.* minantur impij eos qui–in ˋrecta ſunt via.
*–12.* –Verbum cuſtodiens filius extra perditio-
nem eritˋ.

CAPVT XXX.

1 VErba Congregantis filij Vomẽ
A tis. Viſio quam locutus eſt vir
cum quo eſt Deus, & qui Deo
ſecum morante confortatus,
2 ait: ¶Stultiſſimus ſum virorũ
3 & ſapientia hominum non eſt mecũ. ¶Nõ
**xen. 7.* didici ſapientiam, &* noui ſcientiã ſancto
4 rum. ¶Quis aſcendit in cęlum, atq; deſcen-
dit? quis cõtinuit ſpiritũ in manibus ſuis?
quis colligauit aquas quaſi in veſtimento?
quis ſuſcitauit omnes terminos terræ? qđ
nomen eſt eius, & quod nomen filij eius,
ſi noſti?
‖ *Pſal. 12. b.7 Deut. 4. a 2. & 12. d 32.* 5 ¶‖Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt
6 ſperantibus in ſe: ¶ne addas quicquam ver
bis illius, & arguaris, inueniariſq; mẽdax
7 ¶Duo rogaui te, ne deneges mihi antequã
8 moriar: ¶Vanitatem, & verba mendacia lo
B gè fac à me. Mendicitatem, & diuitias ne
dederis mihi: tribue tantùm victui meo ne
9 ceſſaria. ¶ne fortè ſatiatus illiciar ad negan
dum, & dicam: Quis eſt Dominus? aut ege-
ſtate compulſus furer, & periurem nomen
Dei mei.
10 ¶Ne accuſes ſeruum ad Dominum ſuum,
ne fortè maledicat tibi & corruas.
11 ¶Generatio quę patri ſuo maledicit, & quę
matri ſuæ non benedicit.
12 ¶Generatio quæ ſibi munda videtur, & ta-
men non eſt lota à ſordibus ſuis.
13 ¶Generatio cuius excelſi ſunt oculi, & pal-
pebræ eius in alta ſurrectæ.
14 ¶Generatio quæ pro dentibus gladios ha-
bet, & commandit molaribus ſuis, vt come
dat inopes de terra, & pauperes ex homini-
15 bus. ¶Sanguiſugę duæ ſunt filię dicentes,
Affer, Affer.
C Tria ſunt inſaturabilia, & quartum quod
16 nunquã dicit, Sufficit: ¶Infernus, & os vul-
uæ, & terra quæ non ſatiatur aqua: ignis
verò nunquam dicit, Sufficit.
17 ¶Oculum qui ſubſannat patrem, & qui de-
ſpicit partũ matris ſuæ, effodiant eũ corui
de torrentibus, & comedãt eum filij aqlæ.
18 ¶Tria ſunt difficilia mihi, & quartum pęni
19 tus ignoro. ¶Viam aquilæ in cęlo, viam co-
lubri ſuper terram, viam nauis in medio
mari, & viam viri in adoleſcentia.
20 ¶Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ co-
medit, & tergens os ſuum dicit, Non ſum
operata malum.
21 ¶Per tria mouetur terra, & quartum nõ po
22 teſt ſuſtinere. ¶Per ſeruum cùm regnaue-
rit: per ſtultum cùm ſaturatus fuerit cibo:
23 ¶Per odioſam mulierem cùm in matrimo
nio fuerit aſſumpta: & per ancillam cùm
fuerit heres dominæ ſuæ.
24 ¶Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt
25 ſapientiora ſapientibus: ¶formicę popu-
D lus infirmus, ˋqui præparat ˋin meſſe cibũ *ˋquæ præ*
26 ˋſibiˋ: ¶lepuſculus plebs inualida, qui col- *parant in*
27 locat in petra cubile ſuum: ¶regem locuſta *ˋſuum 4.*
nõ habet, & egreditur vniuerſa per turmas
28 ſuas, ¶ſtellio manibus nititur, & moratur
in ædibus regis.
29 ¶Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quartũ
30 quod incedit fœliciter. ¶leo fortiſſimus be
31 ſtiarum, ad nullius pauebit occurſum: ¶gal
lus ſuccinctus lumbos: & aries, nec eſt rex
qui reſiſtat ei.
32 ¶Et qui ſtultus apparuit poſtquam eleua
tus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori
33 ſuo impoſuiſſet manum. ¶Qui autem for-
titer premit hubera ad eliciendum lac, ex-
primit butyrum: & qui vehementer emũ-
git, elicit ſanguinem: & qui prouocat iras,
producit diſcordias.

VERBA

# VERBA LAMVELIS REGIS.

## Viſio qua erudiuit eum mater ſua. 1.

## CAPVT XXXI.

2 QVID dilecte mi, quid dile-
A cte vteri mei, quid dilecte
3 votorum meorum? ¶Ne de-
deris mulieribus ſubſtan-
tiam tuã, & *diuitias' tuas *viat 1.
ad delendos reges.
4 ¶Noli regibus ô Lamuel, noli regib' dare vi
nũ: quia nullũ ſecretũ eſt vbi regnat ebrie-
5 tas: ¶ne fortè bibãt, & obliuiſcãtur iudicio-
rũ, & mutent cauſam filiorum pauperis.
6 ¶Date ſiceram mœrentibus, & vinum his
7 qui amaro ſunt animo: ¶bibant & obliui-
ſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non re-
cordentur amplius.
8 ¶Aperi os tuum muto, & cauſis omnium fi
9 liorum qui pertranſeunt: ¶aperi os tuum,
decerne quod iuſtum eſt, & *iudica' inopẽ *vindica.
& pauperem. -1.
10 ¶Mulierem fortem quis inueniet? procul,
B & de vltimis finibus precium eius
11 ¶Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non
indigebit:
12 ¶Reddet ei bonum, & non malum, omni-
bus diebus vitæ ſuæ.
13 ¶Quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt
conſilio manuum ſuarum.
14 ¶Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longè
portans panem ſuum.
15 ¶Et de nocte ſurrexit, deditque prædam do
meſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.
16 ¶Conſiderauit agrum, & emit eum. de fru-
ctu manuum ſuarum plantauit vineam.
17 ¶Accinxit fortitudine lumbos ſuos. & robo-
18 rauit brachium ſuum. ¶Guſtauit *& vidit', -1.
quia bona eſt negociatio eius, nõ extingue
tur in nocte lucerna eius.
19 ¶Manum ſuã miſit ad fortia, & digiti eius
C apprehenderunt fuſum.
20 ¶Manũ ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas
21 extendit ad pauperem. ¶Non timebit do-
mui ſuæ à frigoribus niuis: omnes enim do
meſtici eius veſtiti ſunt duplicibus,
22 ¶Stragulatam veſtẽ fecit ſibi, byſſus & pur-
pura indumentum eius.
23 ¶Nobilis in portis vir eius, quando ſederit
cum ſenatoribus terræ.
24 ¶Sindonem fecit & vendidit, & cingulum
tradidit Chananæo.
25 ¶Fortitudo & decor indumentum eius, &
D ridebit in die nouiſſimo.
26 ¶Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clemen-
tiæ in lingua eius.
27 ¶Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panẽ
ocioſa non comedit.
28 ¶Surrexerunt filij eius, & beatiſſimam præ-
dicauerunt: vir eius, & laudauit eam.
29 ¶Multæ filiæ cõgregauerunt diuitias: tu ſu-
pergreſſa es vniuerſas.
30 ¶Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo: mu
lier timens Dominum, ipſa laudabitur.
31 ¶Date ei de fructu manuum ſuarum, & lau
dent eam in portis opera eius.

*Libri Prouerbiorum Finis.*

# ECCLESIASTES qui ab Hebræis Coheleth appellatur.

## CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Eccleſiaſtæ filij Da
A uid, regis Ieruſalem. ¶ Va-
2 nitas vanitatum, dixit Ec-
cleſiaſtes: vanitas vanita-
–3. tum–& omnia vanitas.
3 ¶Quid habet amplius ho-
mo de vniuerſo labore ſuo quo laborat
4 ſub ſole? ¶Generatio præterit, & generatio
5 aduenit, terra autem in æternum ſtat. ¶Ori-
tur ſol, & occidit, & ad locum ſuum reuer-
6 titur: ibique renaſcẽs, ¶ gyrat per Meridiẽ,
B & flectitur ad Aquilonem: luſtrans vniuer
ſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos
7 ſuos reuertitur. ¶Omnia flumina intrãt in
mare, & mare non redundat: ad locũ vnde
exeunt flumina, reuertuntur, vt iterũ fluãt.
8 ¶Cunctæ res difficiles: nõ põt eas homo ex-
plicare ſermone. Non ſaturatur oculus vi-
9 ſu, nec auris auditu impletur. ¶Quid eſt q̃d
fuit? ipſum quod futurum eſt. Quid eſt q̃d
10 factũ eſt? ipſum quod faciendum eſt. ¶ Ni-
C hil ſub ſole nouũ, nec valet quiſquam di-
cere, Ecce hoc recens eſt: iam enim præceſ-
11 ſit in ſeculis quæ fuerunt ante nos. ¶Nõ eſt
priorum memoria: ſed nec eorum quidem
q̃ poſtea futura ſunt, erit recordatio apud
12 eos qui futuri ſunt in nouiſſimo. ¶Ego Ec-
13 cleſiaſtes fui rex Iſraël in Ieruſalẽ, ¶& pro-
poſui in animo meo quærere & inueſtiga-
re ſapienter de omnibus quæ fiunt ſub ſo-
le. Hanc occupationẽ peſſimam dedit Deus
14 filijs hominum, vt occuparentur in ea. ¶Vi-
di cuncta quæ fiunt ſub ſole, & ecce vniuer
15 ſa vanitas, & afflictio ſpiritus. ¶Peruerſi dif-
ficilè corriguntur, & ſtultorum infinitus
16 eſt numerus. ¶ Locutus ſum in corde meo,
D dicens: Ecce magnus effectus ſum, & præ-
ceſſi omnes ſapientia, qui fuerũt ante me
in Ieruſalem, & mens mea contemplata
17 eſt multa ſapienter, & didici. ¶Dedique cor
meũ vt ſcirem prudentiã atq; doctrinã, er-
roresq; & ſtultitiã: & agnoui ꝙ in his quo-
18 que eſſet labor, & afflictio ſpiritus, ¶ eò ꝙ
in multa ſapientia, multa ſit indignatio: &
dolorẽ 8. qui addit ſcientiam, addit & laborem.

## CAPVT II.

ego 10. 1 DIXI ergo in corde meo: Va-
A dam, & affluam delicijs, &
fruar bonis. Et vidi quòd
2 hoc quoque eſſet vanitas. ¶Ri
ſum reputaui errorem: & gau
3 dio dixi, Quid fruſtra deciperis? ¶ Cogitaui
in corde meo abſtrahere à vino carnem
meam, vt animum meum trãsferrem ad
ſapientiam, deuitaremque ſtultitiam,
donec viderem quid eſſet vtile filijs homi-
num, quo facto opus eſt ſub ſole numero quod ſ.
4 dierũ vitæ ſuæ. ¶ Magnificaui opera mea,
ædificaui mihi domos, & plantaui vineas,
5 ¶feci hortos & pomaria, & conſeui ea cun-
6 cti generis arboribus. ¶Et extruxi mihi pi-
ſcinas aquarum, vt irrigarem ſyluam li-
7 gnorum germinantium. ¶ Poſſedi ſeruos &
B ancillas, multamque familiam habui: a-
menta quoque & magnos ouium greges
vltra omnes qui fuerunt ante me in Ieru-
8 ſalem. ¶Coaceruaui mihi argentum & au-
rum, & ſubſtantias regum & prouinciarũ.
Feci mihi cantores, & cantatrices, & deli-
cias filiorum hominum, ſcyphos, & vrceos
9 in miniſterio ad vina fundenda. ¶Et ſuper-
greſſus ſum opibus omnes qui ante me fue
runt in Ieruſalem. ſapientia quoque per-
10 ſeuerauit mecum. ¶ Et omnia quæ deſide-
rauerunt oculi mei, nõ negaui eis, nec pro
hibui cor meũ, quin omni voluptate frue-
retur, & oblectaret ſe in his quæ præpara-
ueram: & hanc ratus ſum partem meam, ſi
11 vterer labore meo. ¶Cumque me conuer-
tiſſem ad vniuerſa opera quæ fecerant ma-
nus meæ, & ad labores in quibus fruſtra ſu
daueram, vidi in omnibus vanitatem &
afflictionem animi, & nihil permanere
12 ſub ſole. ¶ Tranſiui ad contemplandam ſa
C pientiam, erroreſque & ſtultitiam (quid
eſt, inquam, homo vt ſequi poſſit regem fa
13 ctorem ſuum?) ¶ & vidi quòd tantum præce
deret ſapiẽtia ſtultitiã, quantũ differt lux à
14 tenebris. ¶‖Sapiẽtis oculi in capite eius: ſtul ‖Infra 8.
tus in tenebris ambulat. Et didici ꝙ vnus a 1.
15 vtriuſque eſſet interitus. ¶ Et dixi in corde Prou. 17.
meo: Si vnus & ſtulti & meus occaſus erit, d. 24.
quid mihi prodeſt ꝙ maiorem ſapiẽtiæ de-
di operam? Locutuſq; cum mente mea, ani
16 maduerti ꝙ hoc quoq; eſſet vanitas. ¶Non
enim erit memoria ſapientis ſimiliter vt
ſtulti in perpetuũ, & futura tempora obli-
uione cuncta pariter operient: moritur do-
17 ctus ſimiliter vt indoctus. ¶Et idcirco tæduit
me vitæ meæ, videntem mala vniuerſa eſſe
ſub ſole, & cuncta vanitatem & afflictionẽ
18 ſpiritus. ¶Rurſus deteſtatus ſum omnẽ in-
D duſtriã meã, qua ſub ſole ſtudioſiſſimè la-
19 boraui, habiturus hæredem poſt me, ¶ quẽ

ignoro, vtrum ſapiẽs an ſtultus futurus ſit,
& dominabitur in laboribus meis, quibus
deſudaui & ſolicitus fui. & eſt quicquam
20 tam vanum? Vnde ceſſaui, renunciauitque
21 cor meum vltra laborare ſub ſole. Nam
cùm alius laboret in ſapiẽtia & doctrina &
ſolicitudine, homini otioſo quæſita dimit-
*qu oque* tit. & hoc ergo vanitas & magnũ malum.
22 Quid enim proderit homini de vniuerſo
labore ſuo & afflictione ſpiritus, qua ſub
23 ſole cruciatus eſt? Cuncti dies eius dolori-
bus & erumnis pleni ſunt, nec per noctem
mente requieſcit. & hoc nónne vanitas eſt?
24 Nónne melius eſt comedere, & bibere, &
oſtendere aĩæ ſuæ bona de laboribus ſuis?
25 & hoc de manu Dei eſt. Quis ita deuora-
26 bit, & delicijs affluet vt ego? Homini bono
in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, &
ſcientiam, & lætitiam: peccatori autem de
dit afflictionẽ & curã ſuperfluã, vt addat &
cõgreget & tradat ei qui placuit Deo. ſed &
hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo mentis.

## CAPVT III.

1 OMnia tempus habent, & ſuis
A ſpacijs trãſeunt vniuerſa ſub
cœlo.
2 Tempus naſcendi, & tempus
moriendi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi
quod plantatum eſt.
3 Tempus occidendi, & tempus ſanandi.
Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.
4 Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.
5 Tempus ſpargendi lapides, & tempus col-
ligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longè fieri
ab amplexibus.
6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
Tempus cuſtodiendi, & tempus abijciẽdi.
7 Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi.
B Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 Quid habet amplius homo de labore ſuo?
10 Vidi afflictionem quam dedit Deus filijs
11 hominum, vt diſtendantur in ea: Cuncta
fecit bona in tempore ſuo, & mundum tra
didit diſputationi eorum, vt non inueniat
homo opus quod operatus eſt Deus ab ini-
12 tio vſq; ad finem. Et cognoui quòd non eſ
C ſet melius niſi lætari, & facere benè in vita
13 ſua. Omnis enim homo qui comedit & bi
bit, & videt bonũ de labore ſuo, hoc donũ
14 Dei eſt. Didici quòd omnia opera q̃ fecit
Deus, perſeuerent in perpetuum: non poſ-
ſumus eis quicquã addere, nec auferre, quæ
15 fecit Deus vt timeatur: Quod factum eſt,
ipſum permanet: quæ futura ſunt, iam fue
16 runt: Deus inſtaurat quod abijt. Vidi ſub
ſole in loco iudicij impietatem, & in loco
17 iuſtitię iniquitatem. Et dixi in corde meo,
Iuſtum & impium iudicabit Deus, & tem-
18 pus oĩs rei tũc erit. Dixi in corde meo de fi
D lijs hoĩum vt probaret eos Deus, & oſtẽde-
19 ret ſimiles eſſe beſtijs. Idcirco vnus interi-
tus eſt hoĩs & iumentorũ, & æqua vtriuſq;
cõditio: ſicut morit̃ homo, ſic & illa moriũ
tur, ſimiliter ſpirant oĩa, & nihil habet ho-
mo iumẽto amplius. cũcta ſubiacẽt vanita
20 ti. Et oĩa pergũt ad vnum locum: de terra
facta ſunt, & in terram pariter reuertũ tur.
21 Quis nouit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcẽ
dat ſurſum, & ſi ſpiritus iumentorum de-
22 ſcendat deorſum? Et deprehendi nihil eſ-
ſe melius quàm lætari hominem in opere
ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis enim
eum adducet, vt poſt ſe futura cognoſcat?

## CAPVT IIII.

1 VErti me ad alia, & vidi calum-
A nias quæ ſub ſole geruntur, &
lachrymas innocentium, & ne
minem cõſolatorem: nec poſ-
ſe reſiſtere eorum violentiæ,
2 cunctorum auxilio deſtitutos. Et laudaui
3 magis mortuos, quàm viuentes. & fœlicio
rem vtroq; iudicaui qui necdum natus eſt,
4 nec vidit mala quę ſub ſole fiunt. Rurſum
contemplatus ſum omnes labores homi-
num, & induſtrias animaduerti patére inuĩ
diæ proximi. & in hoc ergo vanitas, & cura
5 ſuperflua eſt. Stultus complicat manus
6 ſuas, & comedit carnes ſuas, dicens: Me-
lior eſt pugillus cum requie, q̃ plena vtra-
B que manus cum labore, & afflictione ani-
7 mi. Conſiderãs reperi & aliam vanitatem
8 ſub ſole. vnus eſt, & ſecũdum non habet,
non filium non fratrem: & tamen labora-
re non ceſſat, nec ſatiantur oculi eius diui-
tijs, nec recogitat, dicens, Cui laboro, &
fraudo animam meam bonis? in hoc quo-
9 que vanitas eſt, & afflictio peſſima. Melius
eſt ergo duos eſſe ſimul, quàm vnum: ha-
bent enim emolumentum ſocietatis ſuæ:
10 ſi vnus ceciderit, ab altero fulcietur. væ
C ſoli, quia cùm ceciderit, non habet ſuble-
11 uantem ſe. Et ſi dormierint duo, fouebun
12 tur mutuò: vnus quomodo calefiet? Et ſi
quiſpiam præualuerit contra vnum, duo
reſiſtunt ei: funiculus triplex difficile rum-
13 pitur. Melior eſt puer pauper & ſapiens,
rege ſene & ſtulto, qui neſcit præuidere in
14 poſterum. Quòd de carcere, cateniſque
interdum quis egrediat̃ ad regnum: & alius
15 natus in regno, inopia conſummatur. Vi-
D di cunctos viuẽtes qui ambulãt ſub ſole cũ
16 adoleſcente ſecũdo qui cõſurget pro eo. In
finitus numerus eſt populi omniũ qui fue-
rũt ante eũ: & qui poſteà futuri ſunt, nõ læ
tabunt̃ in eo. ſed & hoc vanitas & afflictio
17 ſpiritus. Cuſtodi pedem tuum ingrediens
domũ Dei, & appropinqua vt audias. Mul *1. Re. 15.*
tò enim melior eſt obediẽtia, q̃ ſtultorum *c. 22.*
victimæ, qui neſciunt quid faciunt mali. *Oſ. 6. A.*

CAPVT V.

1 NE temerè quid loquaris, neq;
A cor tuum ſit velox ad proferē-
dum ſermonem coram Deo.
Deus enim in cœlo, & tu ſup
terram: idcirco ſint pauci ſer-
2 mones tui.¶Multas curas ſequunť ſomnia,
& in multis ſermonibus inuenietur ſtulti-
3 tia.¶‖Siquid vouiſti Deo, ne moreris redde — Deu.23. .21.
re: diſplicet.n.ei ifidelis & ſtulta ꝓmiſſio:
4 ſed quodcunq; voueris, redde.¶multoque
melius eſt non vouere, quàm poſt votū ꝓ-
5 miſſa non reddere.¶Ne dederis os tuum, vt
peccare facias carnem tuam. neq; dicas co-
B ram angelo, Non eſt ꝓuidētia: ne fortè ira
tus Deus contra ſermones tuos, diſſipet cū-
6 cta opera manuū tuarum.¶Vbi multa ſunt
ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermo-
7 nes innumeri: tu verò Deū time.¶Si videris
calumnias egenorū & violenta iudicia, &
ſubuerti iuſtitiā in prouincia, non mireris
ſuper hoc negotio: qa excelſo excelſior eſt
alius, & ſuper hos quoq; eminētiores ſunt
8 alij.¶& inſuper vniuerſæ terræ rex imperat
9 ſeruiēti.¶Auarus non implebitur pecunia:
C & qui amat diuitias, fructum nō capiet ex
10 eis: & hoc ergo vanitas.¶Vbi multæ ſunt o-
pes, multi & qui comedūt eas. Et quid pro
deſt poſſeſſori, niſi ꝙ cernit diuitias oculis
11 ſuis?¶Dulcis eſt ſomnus operanti, ſiue pa-
rū, ſiue multum comedat: ſaturitas autem
12 diuitis non ſinit eū dormire.¶‖Eſt & alia — ob.20.c. o.
infirmitas peſſima, quā vidi ſub ſole: diui-
13 tiæ cōſeruatę in malū dñi ſui. Pereūt.n.in
afflictione peſſima: generauit filiū, qui in
14 ſumma egeſtate erit.¶‖Sicut egreſſus eſt nu — Iob.1.d.
dus de vtero matris ſuæ, ſic reuertet, & ni- — 1.
15 hil auferet ſecū de labore ſuo.¶Miſerabilis — .Tim.6.
ꝓrſus infirmitas: quō venit, ſic reuertetur. — .b.
Quid ergo prodeſt ei, ꝙ laborauit in vētū?
16 ¶Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tene-
D bris, & in curis multis, & in ærūna atq; tri
17 ſtitia.¶Hoc itaq; viſū eſt mihi bonū, vt co- — omni 1.
medat qs & bibat, & fruatur lætitia ex * la-
bore ſuo quo laborauit ipſe ſub ſole nume
ro dierū vitæ ſuæ, quos dedit ei Deꝰ, & hæc
18 eſt pars illius.¶Et omni homini cui dedit
Deus diuitias, atq; ſubſtantiā, ptātēq; ei tri
buit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua,
& lætetur de labore ſuo: hoc eſt Donū Dei.
19 ¶Nō enim ſatis recordabitur dierum vitæ
ſuę, eo ꝙ Deus occupet delicijs cor eius.

CAPVT VI.

1 EST & aliud malum quod vidi
A ſub ſole, & quidē frequens a-
2 pud hoīes:¶Vir cui dedit Deꝰ
diuitias, & ſubſtātiā, & hono-
rem, & nihil deeſt animæ ſuæ
ex omnibus quæ deſiderat: nec tribuit ei
poteſtatem Deus, vt comedat ex eo, ſed ho
mo extraneus vorabit illud. hoc vanitas, &
3 miſeria magna eſt.¶Si genuerit quiſpiam
B centum liberos, & vixerit multos annos, &
plures dies ętatis habuerit, & anima illius
non vtatur bonis ſubſtātiæ ſuæ, ſepultura-
que careat: de hoc ego pronūcio, ꝙ melior
4 illo ſit abortiuus.¶Fruſtra enim venit & ꝑ-
C git ad tenebras, & obliuione delebitur no-
5 men eius.¶Non vidit ſolem, neq; cognouit
6 diſtātia boni & mali:¶etiam ſi duobus mil
libus annis vixerit, & non fuerit perfruitus
bonis: nónne ad vnum locū properant om
7 nia?¶Omnis labor hominis in ore eius: ſed
8 anima eius nō implebitur. Quid habet am
D plius ſapięns à ſtulto? & quid pauper, niſi
9 vt pergat illuc vbi eſt vita?¶Melius eſt vide
re quod cupias, quàm deſiderare quod ne-
ſcias: ſed & hoc vanitas eſt, & p̄ſumptio ſpi
10 ritus.¶Qui futurus eſt, iam vocatum eſt no
men eius: & ſcitur quòd homo ſit, & non
poſſit contra fortiorem ſe in iudicio contē-
11 dere.¶Verba ſunt plurima, multamq́ue in
diſputando habentia vanitatem.

CAPVT VII.

1 QVid neceſſe eſt homini maiora
A ſe quærere, cùm ignoret quid
conducat ſibi in vita ſua nu-
mero dierum peregrinationis
ſuæ, & tēpore quod velut vm-
bra preterit? Aut qs ei poterit indicare qd
2 poſt eum futurum ſub ſole ſit?¶‖Melius eſt — ‖Pro 22.
nomē bonum, quàm vnguenta precioſa, & — a.1.
3 dies mortis die natiuitatis.¶Melius eſt ire
ad domum luctus, q̄ ad domum conuiuij:
in illa enim finis cunctorū admonetur ho
minum, & viuens cogitat quid *futurū ſit. — *futurus.
4 ¶Melior eſt ira riſu: quia ꝑ triſtitiā vultus — B.
5 corrigiť animus delinquētis.¶Cor ſapiētiū
vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorū vbi lætitia.
6 ¶Melius eſt à ſapiente corripi, q̄ ſtultorum
7 adulatione decipi:¶qa ſicut ſonitus ſpina-
rum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti. ſed
8 & hoc vanitas.¶Calumnia cōturbat ſapien
9 tem, & perdet robur cordis illius.¶Melior
B eſt finis orationis, q̄ principium. Melior eſt
10 patiens arrogante.¶Ne ſis velox ad iraſcen-
11 dum: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.¶Ne
dicas: Quid putas cauſæ eſt, ꝙ priora tēpo-
ra meliora fuere quàm nūc ſunt? ſtulta.n.
12 eſt huiuſcemodi interrogatio.¶Vtilior eſt
ſapientia cum diuitijs, & magis prodeſt
13 videntibus ſolem.¶Sicut enim protegit
ſapientia, ſic protegit pecunia: hoc autem
plus habet eruditio & ſapientia, quòd vitā
14 tribuunt poſſeſſori ſuo.¶Conſidera opera
Dei, quòd nemo poſſit corrigere quem il-
15 le deſpexerit.¶In die bona fruere bonis,
& malam diem præcaue. ſicut enim hanc,
ſic & illam fecit Deus, vt non inueniat ho-
16 mo contra eum iuſtas quærimonias.¶Hæc
quoque vidi in diebus vanitatis meæ. Iu-
ſtus perit in iuſtitia ſua, & impius multò
17 viuit tempore in malitia ſua.¶Noli eſſe iu-
C ſtus multùm: neque plus ſapias, quàm ne-

ceſſe

18 celle eſt, ne obſtupeſcas. ¶Ne impiè agas
multũ:& noli eſſe ſtultus,ne moriaris in tẽ
19 pore nõ tuo.¶Bonũ eſt te ſuſtẽtare iuſtum,
ſed & ab illo ne ſubtrahas manũ tuã: qa q
20 timet Deũ,nihil negligit.¶Sapiẽtia cõforta
uit ſapientẽ ſuper decem principes ciuita-
3.Reg.8 21 tis,¶¶Non eſt.n.homo iuſtus in terra, q fa-
e.46. 22 ciat bonũ, & non peccet.¶Sed & cunctis ſer
2.Par.6. monibus qui dicũtur, ne accommodes cor
g.36. tuũ:ne fortè audias ſeruũ maledicentẽ ti-
Prou.20. 23 bi.¶ſcit.n.cõſcientia tua, quia & tu crebrò
b.9. 24 maledixiſti alijs. ¶Cuncta tentaui in ſapiẽ-
1.Ioan.1. tia.Dixi,Sapiẽs efficiar: & ipſa lõgius receſ
e.8. 25 ſit à me, ¶multò magis q̃ erat: & alta pro-
26 funditas,quis inueniet eam?¶Luſtraui vni
uerſa aĩo meo, vt ſcirem & conſiderarẽ,&
D quærerẽ ſapientiã & rõnem,& vt cognoſce
rẽ impietatem ſtulti,& errorem imprudẽ-
27 tiũ:& inueni amariorẽ morte mulierẽ,quę
laqueus venatorũ eſt,& ſagena cor ei9,vin-
cula ſunt manus illius. qui placet Deo,effu
giet illam:qui aũt peccator eſt,capietur ab
28 illa.¶Ecce hoc inueni,dixit Eccleſiaſtes,vnũ
29 & alterũ,vt inuenirẽ rõnem,¶quam adhuc
quærit anima mea,& non inueni. Virũ de
mille vnũ reperi:mulierẽ ex omnibus non
30 inueni.¶Solummodo hoc inueni, ꝙ fecerit
Deus hominẽ rectũ:& ipſe ſe infinitis mi-
ſcuerit quæſtionibus. Quis talis vt ſapiens
eſt? & quis cognouit ſolutionem verbi.

CAPVT VIII.

Sup.2.c. 1 SAPIENTIA hominis lucet
14. A in vultu eius,& potentiſſimus
Prou.17. 2 faciem illius cõmutabit.¶Ego
d.24. os regis obſeruo. & p̃cepta iu-
3 ramenti Dei.¶Ne feſtines rece
dere à facie eius,neque permaneas in opé-
re malo:quia omne quod voluerit, faciet:
4 ¶& ſermo illius poteſtate plenus eſt,nec di
5 cere ei quiſquã poteſt,Quare ita facis?¶Qui
cuſtodit præceptum, non experietur quicq̃
mali.Tempus & reſponſionem cor ſapien-
6 tis intelligit.¶Omni negocio tempus eſt,&
opportunitas, & multa hominis afflictio:
7 ¶qa ignorat præterita, & futura nullo ſcire
8 põt nuncio.¶Non eſt in hominis poteſtate
prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatẽ in
die mortis, nec ſinitur quieſcere ingruente
9 bello,neq; ſaluabit impietas impiũ.¶Om-
nia hæc conſideraui, & dedi cor meum in
B cunctis operibus quæ fiunt ſub ſole. Inter-
dũ dominatur homo homini in malũ ſuũ.
10 ¶Vidi impios ſepultos:qui ẽt cum adhuc vi
uerent, in loco ſancto erant, & laudabãtur
in ciuitate quaſi iuſtorum operum. ſed &
11 hoc vanitas eſt. ¶Etenim quia non profer-
tur citò contra malos ſententia, abſque ti-
more vllo filij hominum perpetrant mala.
12 ¶Attamẽ peccator ex eo ꝙ centies facit ma
lum,& per patientiam ſuſtentatur, ego co-
gnoui ꝙ erit bonum timentibus Deũ qui
13 verentur faciem eius. ¶Non ſit bonum im-
C pio, nec prolongentur dies eius : ſed quaſi
vmbra tranſeant qui non timent faciẽ Do-
14 mini.¶Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper ter-
ram. ſunt iuſti quibus mala ꝓueniũt, qua-
ſi opera egerint impiorum : & ſunt impij
qui ita ſecuri ſunt, quaſi iuſtorum facta ha
15 beant. ſed & hoc vaniſſimum iudico.¶Lau-
D daui igitur lætitiam, ꝙ nõ eſſet homini bo
num ſub ſole,niſi quòd comederet,& bibe
ret atque gauderet: & hoc ſolum ſecum au
fert de labore ſuo in diebus vitæ ſuæ quos
16 dedit ei Deus ſub ſole.¶Et appoſui cor meũ
vt ſcirem ſapientiam,& intelligerẽ *diſten *diſtenſionem.
tionem quæ verſatur in terra. Eſt homo q
diebus ac noctibus ſomnum non capit ocu
17 lis. ¶Et intellexi, ꝙ omnium operum Dei
nullam poſsit homo inuenire rationẽ eo-
rum quæ fiunt ſub ſole: & quantò plus la-
borauerit ad quærendum, tantò minus in-
ueniat:etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, nõ
poterit reperire.

CAPVT IX.

1 OMNIA hæc tractaui in corde
A meo, vt curioſè intelligerem:
Sunt iuſti atque ſapientes, &
opera eorum in manu Dei: &
tamen neſcit homo vtrũ amo-
2 re an odio dignus ſit:¶ ſed omnia in futurũ
ſeruantur incerta, eò quòd vniuerſa æquè
eueniant iuſto & impio,bono & malo,mũ
do & immundo,immolanti victimas,& ſa
crificia contemnenti.ſicut bonus, ſic & pec
cator: vt periurus, ita & ille qui verum de-
3 ierat.¶Hoc eſt peſſimum inter omnia quæ
ſub ſole fiunt, quia eadem cũctis eueniũt,
vnde & corda filiorum hominum implen-
tur malitia,& contẽptu in vita ſua, & poſt
4 hæc ad inferos deducentur. ¶Nemo eſt qui
B ſemper viuat,& qui huius rei habeat fidu-
5 ciam:melior eſt canis viuus leone mortuo.
6 ¶Viuentes enim ſciunt ſe eſſe morituros,
mortui verò nihil nouerunt amplius, nec
habent vltrà mercedẽ: quia obliuioni tra-
6 dita eſt memoria eorum.¶Amor quoque &
odiũ,& inuidiæ ſimul periérũt,nec hñt par
tẽ in hoc ſeculo,& in opere qđ ſub ſole ge-
7 riẽ.¶Vade ergo & comede in lætitia panem
tuũ, & bibe cũ gaudio vinũ tuũ : quia Deo
placent opera tua.¶Omni tpe ſint veſtimẽ-
8 ta tua candida,& oleũ de capite tuo nõ de-
9 ficiat. ¶Perfruere vita cum vxore quã dili-
C gis,cunctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ,q
dati ſunt tibi ſub ſole omni tempore vani
tatis tuæ.hæc eſt.n.pars in vita,& in labore
10 tuo quo laboras ſub ſole.¶Quodcunque fa-
cere poteſt manus tua, inſtanter operare:
quia nec opus,nec ratio,nec ſapientia, nec
ſcientia erunt apud inferos, quò tu prope-
11 ras.¶Verti me ad aliud,& vidi ſub ſole, nec
velocium eſſe curſum, nec fortium bellũ,
nec ſapientium panem, nec doctorum di-
uitias,nec artificũ gratiã: ſed tẽpus caſum-

12 que in omnibus.¶Neſcit homo finē ſuum:
ſed ſicut piſces capiũtur hamo, & ſicut aues
laqueo cōprehenduntur: ſic capiuntur ho-
mines in tēpore malo, cũ eis extemplo ſu-
13 peruenerit.¶Hanc quoque ſub ſole vidi ſa-
14 pientiã, & probaui maximã: ¶ Ciuitas par-
D ua, & pauci in ea viri. venit cõtra eã rex ma
gnus, & vallauit eã, extruxitq́; munitiones
15 per gyrũ, & perfecta eſt obſidio.¶Inuẽtusq́;
eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberauit
vrbē per ſapientiã ſuã, & nullus deinceps
16 recordatus eſt hominis illius pauperis. ¶Et
dicebam ego, meliorem eſſe ſapientiã forti
tudine: quõ ergo ſapientia pauperis contē-
17 pta eſt, & verba eius non ſunt audita? ¶Ver-
ba ſapientium audiuntur in ſilentio, pluſ-
18 quam clamor principis inter ſtultos. ¶‖Me-
lior eſt ſapientia, quàm arma bellica: & q
in vno peccauerit, multa bona perdet.

‖Sup.6. a.1.

## CAPVT X.

1 Mvſcæ morientes perdunt ſuaui-
A tatē vnguenti. Precioſior eſt
ſapientia & gloria, parua ad
2 tempus ſtultitia. ¶Cor ſapien
tis in dextera eius, & cor ſtul-
3 ti in ſiniſtra illius. ¶Sed & in via ſtultus am
bulans, cùm ipſe inſipiens ſit omnes ſtul-
4 tos æſtimat. ¶Si ſpiritus poteſtatē habentis
aſcēderit ſuper te, locum tuũ ne dimiſeris:
qa curatio faciet ceſſare peccata maxima.
5 ¶Eſt malũ quod vidi ſub ſole, quaſi per er-
6 rorem egrediens à facie principis: ¶ poſitũ
B ſtultũ in dignitate ſublimi, & diuites ſede-
7 re deorſum. ¶Vidi ſeruos in equis: & princi
pes ambulantes ſuper terrã quaſi ſeruos.
8 ¶‖Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui
9 diſſipat ſepem, mordebit eũ coluber. ¶Qui
transfert lapides, affligetur in eis: & q ſcin
10 dit ligna, vulnerabitur ab eis. ¶ Si retuſum
fuerit ferrũ, & hoc non vt prius, ſed hebeta
tũ fuerit, multo labore exacuetur, & poſt
11 induſtriam ſequetur ſapiẽtia. ¶Si mordeat
ſerpẽs in ſilẽtio, nihil eo minus habet qui
12 occultè detrahit. ¶Verba oris ſapiẽtis, gra-
tia: & labia inſipientis præcipitabunt eũ.
13 ¶Initiũ verborũ eius ſtultitia, & nouiſſimũ
14 oris illius error peſſimus. ¶ Stultus verba
multiplicat. Ignorat homo qd ante ſe fue-
rit: & quid poſt ſe futurum ſit, quis ei pote
15 rit indicare? Labor ſtultorũ affliget eos, qui
16 neſciunt in vrbem pergere. ¶Væ tibi terra,
cuius rex puer eſt, & cuius principes manè
17 comedũt. ¶Beata terra, cuius rex nobilis eſt,
& cuius principes veſcũtur in tempore ſuo
18 ad reficiendũ, & nõ ad luxu iam. ¶In pigri-
D tijs humiliabitur contignatio, & in infirmi
19 tate manuũ perſtillabit domus. ¶ In riſum
faciunt panem, & vinum vt epulentur bi-
20 bentes: & pecuniæ obediunt omnia. ¶In co
gitatione tua regi ne detrahas, & in ſecreto
cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia &

‖Pro. 26. d.27. Eccl.10. b.8. Eccl. 27. d.29.

aues cœli portabũt vocem tuam, & qui ha
bet pennas annunciabit ſententiam.

## CAPVT XI.

1 Mitte panem tuũ ſuper tranſeun
A tes aquas: quia poſt tempora
2 multa inuenies illũ. ¶ Da par-
tē ſeptem, necnon & octo: qa
ignoras quid futurum ſit ma-
3 li ſuper terram. ¶ Si repletæ fuerint nubes,
imbrem ſuper terrã effundent. Si ceciderit
lignũ ad Auſtrum, aut ad Aquilonē, in quo-
4 cunq; loco ceciderit, ibi erit. ¶Qui obſeruat
ventum, non ſeminat, & qui conſiderat nu
5 bes, nunquã metet. ¶Quomodo ignoras quę
B ſit via ſpiritus, & qua ratione compingan-
tur oſſa in ventre prægnantis: ſic neſcis ope
6 ra Dei, qui fabricator eſt omniũ. ¶Manè ſe-
mina ſemen tuũ, & veſpere ne ceſſet ma-
nus tua: quia neſcis quid magis oriatur, hoc
aut illud: & ſi vtrumq; ſimul, melius erit.
7 ¶Dulce lumen, & delectabile eſt oculis vide
8 re ſolē. ¶Si annis multis vixerit homo, & in
his oĩbus lætatus fuerit, meminiſſe debet
C tenebroſi tēporis, & dierũ multorũ: qui cũ
9 venerint, vanitatis arguẽtur præterita. ¶Læ-
tare ergo iuuenis in adoleſcentia tua, & in
bono ſit cor tuum in diebus iuuẽtutis tuę,
& ambula in vijs cordis tui, & in intuitu
D oculorũ tuorũ: & ſcito ꝙ pro omnibus his
10 adducet te Deus in iudicium. ¶Aufer iram à
corde tuo, & amoue malitiã à carne tua.
Adoleſcentia enim & voluptas vana ſunt.

## CAPVT XII.

1 MEmento creatoris tui in diebus iuuen
A tutis tuæ, antequàm veniat tēpus affli
ctionis, & appropinquẽt anni, de quibus di
2 cas, Non mihi placent: antequam tenebre-
ſcant ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ, & re-
3 uertantur nubes poſt pluuiã: ¶quando com
mouebuntur cuſtodes domus, & nutabunt
viri fortiſſimi, & ocioſæ erunt molentes in
B minuto numero, & tenebreſcent videntes
4 per foramina. ¶Et claudent oſtia in platea,
in humilitate vocis molẽtis. & cõſurgẽt ad
vocẽ volucris, & obſurdeſcent oẽs filiæ car-
5 minis. ¶Excelſa quoque timebunt, & formi
dabũt in via, florebit amygdalus, impingua
bitur locuſta, & diſſipabitur capparis: qm
ibit homo in domũ æternitatis ſuæ, & cir-
6 cuibunt in platea plangentes. ¶Antequàm
rũpatur funiculus argẽteus, & recurrat vit-
ta aurea, & conteratur hydria ſuper fontē,
7 & confringatur rota ſuper ciſternam, ¶& re
uertatur puluis in terrã ſuam vnde erat, &
8 ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illũ. ¶Va
nitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, & om-
9 nia vanitas. ¶Cumque eſſet ſapientiſſimus
C Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarrauit
quæ fecerat: & inueſtigans compoſuit para
10 bolas multas. ¶Quæſiuit verba vtilia, & cõ-
ſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate ple
11 nos. ¶Verba ſapientiũ ſicut ſtimuli, & qua-

ſi claui

*conciliū ſ.

ſi claui in altum defixi, quæ per magiſtro-
rum *conſilium` data ſunt à paſtore vno.
12 ?His amplius fili mi ne requiras. Faciendi
D plures libros nullus eſt finis: frequenſque
13 meditatio, carnis afflictio eſt. ? Finem lo-
quendi pariter omnes audiamus. Deum ti-
me, & mandata eius obſerua: hoc eſt enim
14 omnis homo. Et cuncta quæ fiunt, adducet
Deus in iudicium pro omni *errato`, ſiue
bonum, ſiue malum ſit.

# 1 CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

## Quod Hebraicè dicitur Sir haſirim.



## CAPVT PRIMVM.

*oſculis 1

—3.

*tuorum.

2 OSCVLETVR me *oſculo`
A oris ſui: quia meliora ſunt
3 hubera tua vino, ? fragran-
tia vnguentis optimis. Ole-
um effuſum nomen tuum:
ideo adoleſcentulæ dilexe-
4 runt te. ? Trahe me: poſt te curremus in
odorem vnguentorum tuorum`. Introdu-
xit me rex in cellaria ſua. exultabimus &
lętabimur in te, memores huberum tuorū
5 ſuper vinum: recti diligunt te. ?Nigra ſum
B ſed formoſa filiæ Ieruſalem, ſicut taberna-
6 cula Cedar, ſicut pelles Salomonis. ?Noli-
te me conſiderare, ꝙ fuſca ſim, quia deco-
lorauit me ſol: filij matris meæ pugnaue-
runt contra me, poſuerunt me cuſtodem
7 vineis: vineam meam non cuſtodiui. ?In-
dica mihi quem diligit anima mea, vbi pa
ſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari inci-
8 piā poſt greges ſodaliū tuorū: ? Si ignoras
C te ô pulcherrima inter mulieres, egrede-
re, & abi poſt veſtigia gregum*, & paſce
hœdos tuos iuxta tabernacula paſtorum.
9 ?Equitatui meo in curribus Pharaonis aſ-
10 ſimilaui te amica mea. ? Pulchræ ſunt ge-
nę tuæ ſicut turturis: collum tuum ſicut
11 monilia. ? Murenulas aureas faciemus ti-
12 bi, vermiculatas argento. ?Dū eſſet Rex in
accubitu ſuo, nardus mea dedit odorē ſuū.
13 ?Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi in
D ter hubera mea commorabitur. ? Botrus
14 Cypri dilectus meus mihi, in vineis En-
15 gaddi. ?Ecce tu pulchra es amica mea, ecce
16 tu pulchra es, oculi tui columbarum. ?Ec-
ce tu pulcher es dilecte mi, & decôrus. Le-
17 ctulus noſter floridus: ? tigna domorum
noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cy-
preſſina.

## CAPVT II.

1 EGO flos campi, & lilium con
A uallium: ? Sicut lilium inter
ſpinas, ſic amica mea inter
2 filias. ? Sicut malus inter li-
gna ſyluarū, ſic dilectus meus
3 inter filios ? Sub vmbra illius quem deſi-
deraueram, ſedi: & fructus eius dulcis gut-

4 turi meo. ¶Introduxit me* in cellam vina- **rex.*
5 riam, ordinauit in me charitatem. ¶Fulci-
te me floribus, ſtipate me malis: quia amo
6 re langueo: ¶|Læua eius ſub capite meo, & *Inf. 8. a. 3*
dexteram illius amplexabitur me. ¶|Adiuro *Inf. 3. b. 5*
7 vos filiæ Ieruſalem per capreas, ceruosque *5. c. 8. 8.*
B camporum, ne ſuſciteſis, neq; euigilare fa *a. 4.*
8 ciatis dilectam, quoadusq; ipſa velit. ¶Vox
dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in mõti-
9 bus, tranſiliens colles: ¶Similis eſt dilectus
meus capreæ, hinnuloq; ceruorum. en ip-
ſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens p
10 feneſtras, proſpiciens per cancellos. ¶*Et di **En*
lectus meus loquitur mihi: Surge, propera
C amica mea, –columba mea', formoſa mea, *–1.*
11 & veni. ¶Iam enim hyems tranſijt, imber
12 abijt & receſſit. ¶Flores apparuerunt in ter-
ra –noſtra', tẽps putationis aduenit: vox tur- *–7.*
13 turis audita eſt in terra noſtra. ¶ficus ꝓtulit
groſſos ſuos, vineę florẽtes dederũt odorẽ*. **ſuum.*
Surge. *amica mea, ſpecioſa mea, & veni. **propera.*
14 ¶ Columba mea in foraminibus petræ, in
D cauerna maceriæ, oſtende mihi faciem tuã,
ſonet vox tua in auribus meis: vox enim
15 tua dulcis, & facies tua decôra. ¶Capite no
bis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vi-
16 neas. nam vinea noſtra floruit. ¶ Dilectus
meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter li
17 lia, ¶donec aſpiret dies, & inclinentur vm-
bræ'. ¶Reuertere: ſimilis eſto dilecte mi ca-
preæ, hĩnuloq; ceruorũ ſup mõtes Beth-el.

## CAPVT III.

1 IN lectulo meo per noctes quæ
A ſiui quem diligit anima mea:
quæſiui illum, & non inueni.
2 ¶Surgam, & circuibo ciuitatẽ:
per vicos & plateas quæram
quem diligit anima mea. |quæſiui illum,
3 & non inueni. ¶ Inuenerunt me vigiles, q **Inf. 5. b.*
4 cuſtodiunt ciuitatem: Num quem diligit *6.*
anima mea, vidiſtis? ¶ Paululum cùm per-
B tranſiſſem eos, inueni quem diligit anima
mea: tenui eũ: nec dimittã, donec introdu
cam illũ in domũ matris meæ, & in cubicu
5 lum genitricis meæ. ¶|Adiuro vos filiæ Ieru *Supr. 2. b.*
ſalẽ per capreas, ceruosq; camporũ, ne ſu- *7.*
ſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, do *Inf. 8. a. 4*
6 nec ipſa velit. ¶Quæ eſt iſta quæ aſcendit p
deſertũ, ſicut virgula fumi ex aromatibus
C myrrhæ & thuris, & vniuerſi pulueris pig-
7 mentarij? ¶En lectulum Salomonis ſexagin
8 ta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſraël. ¶oẽs
tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: v-
niuſcuiuſq; enſis ſuper fęmur ſuum pp ti-
9 mores nocturnos. ¶Ferculũ fecit ſibi rex Sa-
10 lomon de lignis Libani. ¶Columnas eius fe
cit argenteas, reclinatoriũ aureũ, aſcenſum
purpureum: media, charitate conſtrauit ꝓ-
11 pter filias Ieruſalem. ¶ Egredimini & vide-
te filiæ Sion regem Salomonẽ in diadema-
te, quo coronauit illũ mater ſua in die de-
ſpõſationis illius, & ĩ die lętitiæ cordis ei*.

## CAPVT IIII.

1 QVàm pulchra es amica mea, q̃
A pulchra es. Oculi tui columba
rum, abſq; eo quod intrinſe-
cus latet. |Capilli tui ſicut gre *Infr. 6. a.*
ges caprarum quæ aſcenderũt *4.*
2 de monte Galaad. ¶Dentes tui ſicut greges
tonſarũ, quæ aſcenderunt de lauacro, oẽs
gemellis fętibus, & ſterilis nõ eſt inter eas.
3 ¶Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquiũ
tuum dulce. Sicut fragmẽ mali punici, ita
& genæ tuæ, abſq; eo quod intrinſecus la-
4 tet. ¶Sicut turris Dauid collũ tuũ, quæ ædifi
B cata eſt cum ꝓpugnaculis. mille clypei pẽ-
5 dent ex ea, oĩs armatura fortiũ. ¶Duo hube
ra tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, q
6 paſcũtur in lilijs, ¶ donec aſpiret dies, & in
clinentur vmbrę. Vadã ad montẽ myrrhæ,
7 & ad collem thuris. ¶Tota pulchra es ami-
8 ca mea, & macula nõ eſt in te. ¶Veni de Li-
bano ſpõſa mea, veni de Libano, veni: co-
C ronaberis de capite Amana, de vertice Sa-
nir & Hermon, de cubilibus leonũ, de mõ-
9 tibus pardorũ. ¶Vulneraſti cor meum ſoror
mea ſponſa, vulneraſti cor meũ in vno ocu
10 lorũ tuorũ, & in vno crine colli tui. ¶Quã
pulchræ ſunt mammę tuæ ſoror mea ſpon
ſa: pulchriora ſunt hubera tua vino, & odor
vnguentorũ tuorũ ſuper omnia aromata.
11 ¶ Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel &
lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorum
12 tuorũ ſicut odor thuris. ¶ Hortus concluſus
ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons
13 ſignatus. ¶Emiſſiones tuæ paradiſus malo
rum punicorum cũ pomorũ fructibus. Cy-
14 pri cum nardo, ¶ nardus & crocus, fiſtula &
cinnamomum cũ vniuerſis lignis Libani,
myrrha & aloë cum omnibus primis vn-
15 guentis. ¶ Fons hortorum: puteus aquarũ
viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 ¶Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hor-
tum meum, & fluent aromata illius.

## CAPVT V.

1 VEniat dilectus meus in hortũ
A ſuum, & comedat fructum po
morum ſuorum. Veni in hor-
tum meum ſoror mea ſpõſa,
meſſui myrrham meam cum
aromatibus meis: comedi fauum cum mel
le meo: bibi vinum meum cum lacte meo:
comedite amici, & bibite, & inebriamini
2 chariſſimi. ¶ Ego dormio, & cor meum vi-
gilat: vox dilecti mei pulſantis, Aperi mi
hi ſoror mea, amica mea, colũba mea, im-
maculata mea: quia caput meum plenum
eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.
3 ¶Expoliaui me tunica mea, quõ induar il-
la? laui pedes meos, quomodo inquinabo
4 illos? ¶ Dilectus meus miſit manum ſuam
per foramen, & venter meus intremuit ad
5 tactum eius. ¶Surrexi, vt aperirem dile-
B cto meo: manus meæ ſtillauerunt myr-

rhã,&digiti mei pleni myrrha ꝓbatiſſima.
6 ¶Peſſulũ oſtij mei aperui dilecto meo:at il-
le declinauerat,atq; trãſierat. Aĩa mea liq̃-
*Dilectus facta eſt,vt*locutus eſt:‖q̃ſiui,& nõ inueni
‖Su.5.a.2 7 illũ:vocaui,& nõ rñdit mihi. ¶Inuenerunt
me cuſtodes qui circũeunt ciuitatẽ:percuſ-
ſerũt me,& vulnerauerunt me:tulerũt pal
‖Su.2.b.7 8 lium meum mihi cuſtodes murorum.¶‖Ad
3.b.5.8.a. iuro vos filiæ Ieruſalem, ſi inueneritis dile-
4. C ctum meum,vt nũcietis ei,quia amore lan
9 gueo. ¶Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto,ô
pulcherrima mulierum? qualis eſt dilectus
10 tuus ex dilecto,quia ſic adiuraſti nos? ¶Dile
ctus meus candidus & rubicundus, electus
11 ex millibus.Caput eius aurũ optimum. Co
mæ eius ſicut elatæ palmarum,nigræ quaſi
12 coruus. ¶Oculi eius ſicut columbæ ſuper ri-
uulos aquarum,quæ lacte ſunt lotæ, & reſi
13 dent iuxta fluenta pleniſſima.¶Genæ illius
D ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmẽta-
rijs.Labia eius lilia diſtillantia myrrhã pri
14 mã.¶Manus illius tornatiles aureæ, plenæ
hyacinthis.Vẽter eius eburneus, diſtinctus
15 ſapphiris. ¶Crura illius columnæ marmo-
reę,quę fundatę ſunt ſuꝑ baſes aureas. Spe
16 cies eius vt Libani,electus vt cedri.¶Guttur
illius ſuauiſſimũ, & totus deſiderabilis.ta-
lis eſt dilectus meꝰ,& ipſe eſt amicus meꝰ,
17 filiæ Ieruſalem. ¶Quò abijt dilectus tuus,ô
pulcherrima mulierum? quò declinauit di
lectus tuus,& quæremus eum tecum?

## CAPVT VI.

1 DIlectus meus deſcendit in hor-
A tum ſuum ad areolam aroma
tũ, vt paſcatur in hortis, & li-
2 lia colligat. ¶Ego dilecto meo
& dilectus meus mihi, qui pa
3 ſcitur inter lilia.¶Pulchra es amica mea,ſua-
uis & decòra ſicut Ieruſalẽ: terribilis vt ca-
4 ſtrorũ acies ordinata. ¶ Auerte oculos tuos
‖Su.4.a.1 à me,quia ipſi me auolare fecerunt.‖Capil
li tui ſicut grex caprarum, quæ apparuerũt
5 de Galaad. ¶Dentes tui ſicut grex ouiũ,quæ
B aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fę
6 tibus,& ſterilis non eſt in eis.¶Sicut cortex
mali punici,ſic genę tuę abſq; occultis tuis.
7 ¶Sexaginta ſunt reginę,& octoginta cõcubi
næ,& adoleſcentularum non eſt numerus
8 ¶Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna
eſt matri ſuæ,electa genitrici ſuæ.Viderũt
eam filiæ,& beatiſſimam prędicauerunt:re
ginæ & concubinæ, & laudauerunt eam.
9 ¶Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora
conſurgẽs,pulchra vt luna, electa vt ſol, ter
10 ribilis vt caſtrorum acies ordinata? ¶Deſcẽ
ᵛmeũ 10 C di in hortum ᵛnucumˋ vt viderem poma
ᵛcõuallis, ᵛconuallium, &ˋ inſpicerem ſi floruiſſet
vt 8. 11 vinea,& germinaſſent mala punica. ¶Ne-
ſciui: anima mea conturbauit me propter
12 quadrigas Ami-nadab. ¶Reuertere reuer-
ᵛSulamitis.2. tereᵛSunamitisˋ: reuertere reuertere,vt in-
tueamur te.

## CAPVT VII.

1 QVid videbis inᵛSunamiteˋ, niſi ᵛSulamite.
A choros caſtrorum? Quàm pul
chri ſunt greſſus tui in calcea-
mentis,filia principis. Iunctu-
ræ feminũ tuorum, ſicut mo-
2 nilia q̃ fabricata ſunt manu artificis. ¶Vm-
bilicus tuus crater tornatilis, nunquam in-
digens poculis. Vẽter tuus ſicut aceruus tri-
3 tici,vallatꝰ lilijs.¶Duo hubera tua ſicut duo
4 hinnuli gemelli capreę. ¶Collum tuũ ſicut
B turris eburnea.Oculi tui ſicut piſcinę ĩ He
ſebõ,q̃ ſunt in porta filię multitudinis.Na
ſus tuus ſicut turris Libani, q̃ reſpicit cõtra
5 Damaſcũ.¶Caput tuũ,vt Carmelꝰ:& comæ
capitis tui,ſicut purpura regisᵛvinctaˋ cana ᵛiuncta
6 libus.¶Quàm pulchra es,& decòra chariſſi-
7 ma,in delicijs. ¶Statura tua aſſimilata eſt
8 palmę,& hubera tua botris.¶Dixi, Aſcendã
in palmã,& apprehendã fructus eiꝰ:& erũt
C hubera tua ſicut botri vineæ: & odor oris
9 tui ſicut* malorũ. ¶Guttur tuum ſicut vinũ *odor.
optimũ,dignũ dilecto meo ad potandũ, la-
10 bijsq; & dẽtibus illius ad ruminandũ.¶Ego
11 dilecto meo,& ad me conuerſio eius.¶Veni
dilecte mi, egrediamur in agrum,cõmore-
12 mur in villis. ¶Manè ſurgamus ad vineas,
D videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus
parturiũt,ſi floruerunt mala punica:ibi da
13 bo tibi hubera mea.¶Mandragoræ dederũt
odorem.In portis noſtris omnia poma: no
ua & vetera, dilecte mi, ſeruaui tibi.

## CAPVT VIII.

1 QVis mihi det te fratrem meum,ſugen-
A tem hubera matris meę,vt inueniam
te foris, & deoſculer te:ᵛ& iamˋ me ᵛetiam 2.
2 nemo deſpiciat?¶Apprehendam te, & ducã
in domum matris meę.*Ibi me docebis,& *& in cubi-
dabo tibi poculum ex vino condito,& mu- culũ ge-
3 ſtum malorum granatorum meorum.¶‖Lę nitricis
ua eius ſub capite meo,& dextera illius am meæ.
4 plexabitur me.¶‖Adiuro vos filiæ Ieruſa- ‖Su.2.b.6
lem,ne ſuſcitetis,neq; euigilare faciatis di ‖Su.2.b.7
5 lectam,donec ipſa velit. ¶Quæ eſt iſta quæ 3.b.5.&
B aſcendit de deſerto,delicijs affluens,innixa 5.c.8.
ſuper dilectum ſuum?Sub arbore malo ſu-
ſcitaui te:ibi corrupta eſt mr̃ tua,ibi viola
6 ta eſt genitrix tua. Pone me vt ſignaculum
ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper bra-
chium tuũ:quia fortis eſt vt mors dilectio:
dura ſicut infernus æmulatio, lãpades eius
7 lampades ignis atque flammarum. ¶Aquæ
multæ non ᵛpoteruntˋ extinguere charita- ᵛpotuerũt
C tem,nec flumina obruent illam: ſi dederit
homo omnem ſubſtantiam domus ſuę pro
8 dilectione, quaſi nihil ᵛdeſpicietˋeam ¶So- ᵛdeſpicient
ror noſtra parua & hubera non habet.quid 6.
faciemus ſorori noſtræ ea die,quando allo-
9 quenda eſt?¶Si murus eſt, ædificemus ſuper
eum propugnacula argentea: ſi oſtium eſt,
10 compingamus illud tabulis cedrinis. ¶Ego
murus: & hubera mea ſicut turris, ex quo

Dei ſuſcipiet illum, & liberabit illũ de ma-
19 nibus contrariorum. ¶ Contumelia & tor- *Pſ.21.a.9*
mento interrogemus eũ, vt ſciamus reuerẽ *Iere.11.d 19.*
tiam eius, & probemus patientiam illius.
20 ¶Morte turpiſſima cõdẽnemus eum: erit e-
21 nim ei reſpectus ex ſermonibus illius. ¶Hęc
cogitauerũt, & errauerunt: excæcauit enim
22 illos malitia eorum. ¶Et neſcierunt ſacra-
menta Dei, neq; mercedem ſperauerũt iu-
ſtitiæ, nec iudicauerunt honorem animarũ
23 ſanctarum. ¶Qm̃ Deus ‖creauit hoĩem inex *‖Gen.1.d.27.2.a.7 5.a.1.*
terminabilẽ, & ad imaginem ſimilitudinis
24 ſuæ fecit illum. ¶ ‖Inuidia autem diaboli *Eccle.17.a.1.*
25 mors introiuit in orbem terrarum: ¶imitã- *‖Gene.3.a 1.*
tur autem illum, qui ſunt ex parte illius.

## CAPVT III.

1 Iuſtorum autẽ animæ in manu
A Dei ſunt, & non tanget illos *Deu.33.a 3.*
2 tormentum mortis. ¶Viſi ſunt *Inf.5.a.4.*
oculis inſipientium mori: &
æſtimata eſt afflictio, exitus il
3 lorũ. ¶Et ab itinere iuſto abierunt in exter-
miniũ, & qđ à nobis eſt iter exterminij: il-
4 li aũt ſunt in pace. ¶Et ſi coram hominibus
tormenta paſſi ſunt, ſpes illorũ immortali
5 tate plena eſt. ¶ * In paucis vexati, in multis **Eſt 3.*
bene diſponentur: qm̃ Deus tẽtauit eos, &
6 inuenit illos dignos ſe. ¶Tanquàm aurũ in
fornace probauit illos, & quaſi holocauſti
B hoſtiam accepit illos, & in tempore erit re
7 ſpectus illorum. ¶‖Fulgebunt iuſti, & tan- *‖Mat.13.f.43.*
quam ſcintillæ in arundineto diſcurrent.
8 ¶‖Iudicabunt nationes, & dominabũtur po *—2. ‖1.Cor.6.a.1.*
pulis, & regnabit Dñs illorũ in perpetuum.
9 ¶Qui confidunt in illo, intelligent veritatẽ,
& fideles in dilectione acquieſcẽt illi, quo-
10 niam donum & pax eſt electis eius. ¶Impij
autẽ ſecundũ quæ cogitauerunt, correptio-
nẽ habebunt: q neglexerũt iuſtũ, & à Dño
11 receſſerunt. ¶Sapientiã enim, & diſciplinã
C qui abijcit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes illo
rũ, & labores ſine fructu, & inutilia opera
12 eorum. ¶Mulieres eorum inſenſatæ ſunt, &
13 nequiſſimi filij illorũ. ¶Maledicta creatura
eorum: quoniam fęlix eſt ſterilis & incoin-
quinata quę neſciuit thorum in delicto, ha
bebit fructum in reſpectione animarũ ſan
14 ctarum, ‖ ¶& ſpado qui nõ operatus eſt per *‖Iſai.56.a.4.*
manus ſuas iniquitatem, nec cogitauit ad-
D uerſus Deum nequiſſima. dabitur enim illi
fidei donum electum, & ſors in templo Dei
15 acceptiſſima. ¶ Bonorum enim laborũ glo-
rioſus eſt fructus, & quæ non concidit ra-
16 dix ſapientiæ. ¶Filij autem adulterorum in
conſummatione erunt, & ab iniquo thoro
17 ſemen exterminabitur. ¶ Et ſi quidem lon-
gæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur,
& ſine honore erit nouiſſima ſenectus illo *ˋnationis 1.*
18 rum. ¶ Et ſi celerius defuncti fuerint, non
habebunt ſpem, nec in die agnitionis al- *ˋconſummationis 1.*
19 locutionem. ¶ ˋNationesˊ enim iniquæ, di-
ræ ſunt ˋconſummationisˊ.

## CAPVT IIII.

1 O Quàm pulchra eſt caſta genera
A tio cum claritate: immortalis
eſt.n. memoria illius: qm̃ & a-
pud Deũ nota eſt, & apud ho-
2 mines. ¶Cùm preſens eſt, imi-
tantur illam: & deſiderant eã cũ ſe eduxe-
rit, & in perpetuũ coronata triumphat in-
coinquinatorum certaminũ præmiũ vin-
3 cẽs. ¶Multigena aũt impiorũ multitudo nõ
erit vtilis, & ˋſpuria vitulaminaˊ nõ dabũt *ˋadulterina plantationes 1.*
radices altas, nec ſtabile firmamentũ collo
4 cabunt. ¶‖Et ſi in ramis in tempore germi- *‖Iere.17.a.6.*
nauerint: infirmiter poſita à vento cõmo-
uebuntur, & à nimietate ventorũ eradica-
5 buntur. ¶Confringentur enim rami incon- *Mat.7.d 27.*
B ſummati, & fructus illorũ inutiles, & acer-
6 bi ad manducandũ & ad nihilum apti. ¶Ex
iniquis enim oẽs filij qui naſcuntur, teſtes
ſunt nequitiæ aduerſus parẽtes in interro-
7 gatione ſua. ¶Iuſtus aũt ſi morte præoccupa
8 tus fuerit, in refrigerio erit. ¶Senectus.n. ve-
nerabilis eſt, nõ diuturna, neq; annorũ nu
9 mero computata. ¶cani autem ſunt ſenſus
hominis: & ætas ſenectutis vita immacula
10 ta. ¶‖Placens Deo factus dilectus, & viuens *‖Heb.11.a.5.*
11 inter peccatores tranſlatus eſt. ¶Raptus eſt,
ne malitia mutaret intellectũ eius, aut ne
12 fictio deciperet animam illius. ¶Faſcinatio
C enim nugacitatis obſcurat bona, & ˋincon- *ˋinſtabilitas 1.*
ſtantiaˊ cõcupiſcẽtię trãſuertit ſenſum ſine
13 malitia. ¶Conſummatus in breui expleuit
14 tempora multa. ¶Placita enim erat Deo ani
ma illius: propter hoc properauit educere
illũ de medio iniquitatum. populi aũt vi-
dentes & non intelligentes, nec ponẽtes in
15 præcordijs talia. ¶ Quoniam gratia Deĩ &
miſericordia ĩ ſanctos eius, & reſpectus in
16 electos illius. ¶Condemnat autem iuſtus
D mortuus viuos impios, & iuuentus celeriùs
17 conſummata longam vitam iniuſti. ¶Vide
bunt enim finem ſapientis, & non intelli-
gent quid cogitauerit de illo Deus, & quare
18 munierit illum Dominus. ¶Videbunt enim
& contemnent eum: illos autem Dominus
19 irridebit. ¶& erunt poſt hec decidentes ſine
honore, & in contumelia inter mortuos in
perpetuum: quoniam diſrũpet illos infla-
tos ſine voce, & commouebit illos à funda
mentis, & vſque ad ſupremum deſolabun
tur, & erunt gementes, & memoria illorũ
20 periet. ¶ Venient in cogitatione peccato-
rum ſuorum timidi, & traducent illos ex
aduerſo iniquitates ipſorum.

## CAPVT V.

1 Tunc ſtabunt iuſti in magna cõ
A ſtantia aduerſus eos qui ſe an
guſtiauerũt, & qui abſtulerũt
2 labores eorum. ¶Videntes tur-
babuntur timore horribili, &
mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalu-
3 tis, ¶dicentes intra ſe, pęnitẽtiã agentes, &

p̃ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt quos
habuimus aliqñ in deriſum, & in ſimilitu-
4 dinẽ improperij. ‖ Nos inſenſati vitam il — *‖Sup. 3. a. 2.*
lorum æſtimabimus inſaniam, & finem il-
5 lorum ſine honore. Ecce quomodo compũ
tati ſunt inter filios Dei, & ĩter ſanctos ſors
6 illorũ eſt. Ergo errauimus à via veritatis,
& iuſtitiæ lumẽ nõ luxit nobis, & ſol intel
7 ligentiæ nõ eſt ortus nobis. Laſſati ſumus
B in via iniquitatis & perditionis, & ambula
uimus vias difficiles: viam aũt Dñi ignora-
8 uimus. Quid nobis profuit ſuperbia? aut
diuitiarum iactantia quid contulit nobis?
9 ‖Tranſierũt omnia illa tanquam vmbra, — *‖Sup. 2. b. 5. 1. Par. 29 d. 15.*
10 & tanquam nũcius præcurrens: & tanquã
nauis quæ p̃tranſit fluctuantẽ aquã: cuius
cùm præterierit, non eſt veſtigiũ inuenire,
11 neq; ſemitã carinæ illius in fluctibus. aut
*auis quæ tranſuolat in aëre, ‖cuius nullũ — ** tãquã & ‖Pro. 30. d. 19.*
inuenitur argumentũ itineris illius, ſed tã-
tùm ſonitus alarũ verberans leuem ventũ,
& ſcindens per vim itineris aërẽ, & cõmo
tis alis tranſuolauit, & poſt hoc nullum ſi-
12 gnũ inuenitur itineris illius. aut tanquã
ſagitta emiſſa in locũ deſtinatũ, diuiſus aer
C continuo in ſe reclusus eſt, vt ignoretur trã
13 ſitus illius. ſic & nos nati continuò deſiui-
14 mus eſſe: & virtutis quidem nullum ſignũ
valuimus oſtendere. In malignitate autem
noſtra conſumpti ſumus. Talia dixerunt in — *‖Pro. 10. ... 2.*
15 inferno hi qui peccauerũt: ‖quoniam ſpes
impij tanquam lanugo eſt, quæ à vẽto tol
litur: & tãquam ſpuma gracilis, quæ à pro
cella diſpergitur: & tanquã fumus qui à vẽ
to diffuſus eſt: & tanquam memoria hoſpi
16 tis vnius diei prætereuntis. Iuſti aũt in p̃-
petuũ viuent, & apud Dñm eſt merces eo-
rum, & cogitatio illorum apud Altiſſimũ.
17 Ideo accipient regnum decoris, & diade-
D ma ſpeciei de manu Domini: quoniã dex-
tera ſua teget eos, & in brachio ſancto ſuo
18 defendet illos. ‖ Et accipiet armaturam — *‖Ephe. 6. c. 13. Iſa. 59. d 17.*
zelus illius, & armabit creaturã ad vltionẽ
19 inimicorum. ‖Induet pro thorace iuſtitiã, — *‖Ephe. 6. c. 17.*
20 & accipiet pro galea iudicium certum. ſu-
21 met ſcutũ ineſpugnabile æquitatẽ. acuet
aũt diram iram in lanceam, & pugnabit cũ
22 illo orbis terrarũ contra inſenſatos. Ibunt
directè emiſſiones fulgurum, & tanquam à
bene curuato arcu nubium exterminabun-
23 tur, & ad certum locum inſilient. Et à pe-
troſa ira plenæ mittentur grandines, excan
deſcet in illos aqua maris, & flumina cõcur
24 rent duriter. Contra illos ſtabit ſpiritus
virtutis, & tanquam turbo venti diuidet il
los: & ad eremum perducet omnem ter-
ram * iniquitatis illorum, & malignitas e- — ** iniquitas ſ.*
uertet ſedes potentium.

## CAPVT VI.

1 MElior‖eſt ſapientia, quàm vires: & vir — *‖Eccl. 9. d 18.*
A prudens, quã fortis. Audite ergo re-
2 ges, & intelligite: diſcite iudices finium ter
3 ræ. Præbete aures vos qui continetis multi
tudines, & placetis vobis in turbis nationũ:
4 quoniam data eſt à Dño poteſtas vobis, & ‖ — *‖Ro. 13. a. 1.*
virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit ope-
5 ra veſtra, & cogitationes ſcrutabitur: quo-
niam cùm eſſetis miniſtri regni illius, non
rectè iudicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſti-
tiæ, neq; ſecundum voluntatem Dei ambu
6 laſtis. Horrendè & citò apparebit vobis:
quoniam iudicium duriſſimum in his, qui
7 præſunt, fiet. Exiguo enim conceditur mi-
ſericordia: potentes aũt potenter tormenta
8 patientur. ‖Non enim ſubtrahet perſonã — *‖Deu. 10. d. 17. ‖2. Par. 19. b. 7. Iob. 34. b 19. Eccl. 35. b. 15. Ro. 2. b. 11 Gal. 2. b. 6. Ephe. 6. b. 9. Col. 3. b. 25 Act. 10. c. 34. 1. Pet. 1. c. 17.*
B cuiuſquam Deus, *nec verebitur magnitu- — ** qui eſt omniũ dominator.*
dinem cuiuſquam: quoniam puſillum &
magnum ipſe fecit, & ęqualiter cura eſt il-
9 li de omnibus. Fortioribus autem fortior
10 cruciatio. Ad vos ergo reges ſunt hi ſermo
nes mei, vt diſcatis ſapientiam & non exci
11 datis. Qui enim cuſtodierint iuſtitiam, iu-
ſtè iudicabuntur: & qui didicerint iuſta, in
12 uenient quid reſpondeant. Concupiſcite
ergo ſermones meos, diligite illos, & habe-
13 bitis diſciplinam. Clara eſt, & quæ nunq̃
marceſcit ſapiẽtia, & facilè videtur ab his
C qui diligunt eam, & inuenitur ab his q̃ quę
14 runt illã. ‖Preoccupat qui ſe concupiſcũt,
15 vt illis ſe prior oſtendat. Qui de luce vigi-
lauerit ad illam, nõ laborabit: aſſidentem
16 enim illam foribus ſuis inueniet. Cogita-
re ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus: &
qui vigilauerit propter illam, citò ſecurus
17 erit. Quoniam dignos ſe, ipſa circuit quæ-
rẽs, & in vijs oſtẽdit ſe illis hilariter, & in
18 omni prouidentia occurret illis. Initium
enim illius veriſſima eſt diſciplinę cõcupi-
19 ſcentia. Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt:
& dilectio, cuſtodia legũ illius eſt: cuſtodi-
tio aũt legũ, conſummatio incorruptionis
20 eſt: Incorruptio aũt facit eſſe proximum
21 Deo. Concupiſcentia itaq; ſapientiæ dedu
22 cit ad regnũ perpetuum. ‖Si ergo delecta- — *‖3. Re. 3. b 9.*
D mini ſedibus, & ſceptris ò reges populi, di
ligite ſapientiã, vt in perpetuum regnetis.
23 Diligite lumen ſapientiæ oẽs qui præeſtis
24 populis. Quid eſt aũt ſapientia, & quem-
admodum facta ſit, referam: & non abſcon
dam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio
natiuitatis inueſtigabo, & ponam in lucẽ
ſcientiam illius, & non prætéribo veritatẽ:
25 neq; cum inuidia tabeſcẽte iter habebo:
quoniam talis homo nõ erit particeps ſa-
26 pientiæ. Multitudo autem ſapientium, ſa
nitas eſt orbis terrarũ: & rex ſapiens ſtabi-
27 limentũ populi eſt. Ergo accipite diſcipli-
nam per ſermones meos, & proderit vobis.

## CAPVT VII.

1 SVm quidem & ego mortalis homo, ſi-
A milis omnibus, & ex genere terreno il-
lius qui prior factus eſt, & in ventre ma-

2 tris figuratus ſum caro, ¶ | decem menſium
te mpore coagulatus ſum in ſanguine, ex ſe
mine hominis, & delectamento ſomni con
3 ueniente. ¶ Et ego natus accepi communem
aërem, & in ſimiliter factã decidi terrã, &
primam vocẽ ſimilem omnibus emiſi plo-
4 rãs. ¶ In inuolumẽtis nutritus ſum, & curis
5 magnis. ¶ Nemo enim ex Regibus aliud ha
6 buit natiuitatis initiũ. ¶ | Vnus ergo introi-
tus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.
7 ¶ Propter hoc optaui, & datus eſt mihi ſen-
ſus: & inuocaui, & venit in me ſpiritus ſa-
8 piẽtiæ: ¶ & præpoſui illã regnis & ſedibus,
& diuitias nihil eſſe duxi in cõparatione il
9 lius. ¶ | nec cõparaui illi lapidẽ precioſum:
quoniã omne aurũ in cõparatione illius a-
rena eſt exigua, & tanquã lutũ æſtimabitur
10 argentũ in conſpectu illius. ¶ Super ſalutẽ
B & ſpeciẽ dilexi illã, & propoſui pro luce ha
bere illã: quoniã inextinguibile eſt lumen
11 illius. | Venerunt aũt mihi omnia bona pa
riter cũ illa, & innumerabilis honeſtas per
12 manus illius, ¶ & lętatus ſum in omnibus:
quoniã antecedebat me iſta ſapientia, &
ignorabã quoniã horum omniũ mater eſt.
13 ¶ Quam ſine fictione didici, & ſine inuidia
cõmunico, & honeſtatẽ illius nõ abſcõdo.
14 ¶ Infinitus enim theſaurus eſt hominibus:
quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt ami-
citiæ Dei, propter diſciplinæ dona cõmen-
15 dati. ¶ Mihi autẽ dedit Deus dicere ex ſen-
tentia, & præſumere digna horũ quæ mihi
dãtur: quoniã ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſa-
16 pientiũ emendator. ¶ In manu enim illius
& nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapien-
17 tia, & operũ ſciẽtiæ diſciplina. ¶ Ipſe enim
dedit mihi horũ quæ ſunt ſcientiã verã: vt
C ſciam diſpoſitionẽ orbis terrarũ, & virtutes
18 elementorũ, ¶ initiũ & conſummationẽ &
medietatẽ temporũ, viciſſitudinũ permuta
tiones, & * conſummationes temporum,
19 ¶ morum ˋ mutationes, & diuiſiones tem-
porum, anni curſus, & ſtellarũ diſpoſitio-
20 nes: ¶ naturas animalium, & iras beſtiarũ,
vim ventorũ, & cogitationes hominum, dif
21 ferentias* virgultorũ ˋ & virtutes radicũ, ¶ &
quæcunque ſunt abſconſa & improuiſa, di
dici. omniũ enim artifex docuit me ſapien
22 tia. ¶ eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ,
ſanctꝰ, vnicus, multiplex, ſubtilis, diſertus,
mobilis, incoinquinatus, certus, ſuauis, a-
mans bonũ, acutus, qui nihil vetat benefa-
23 cere, ¶ humanus, benignus, ſtabilis, certus,
ſecurus, omnem habens virtutem, omnia
proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus, in
24 telligibilis, mundus, ſubtilis. ¶ Omnibus e-
D nim mobilibus mobilior eſt ſapiẽtia: attin-
25 git autẽ vbiq; propter ſuam munditiã. ¶ Va
por eſt enim virtutis Dei, & emanatio quę
dam eſt claritatis omnipotẽtis Dei ſyncera:
& ideò nihil inquinatum in eam incurrit.
26 ¶ | candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculũ

Iob. 10. b. 10.
| Iob. 1. d. 21. 1. Tim. 6. b. 7.
| Iob. 28. c. 15. Prou. 8. b. 10.
| 3 Re. 3. c. 11. Mat. 6. d. 33. Eccl. 1. e. 20.
*mutationem omnium morum. 3.
* arborum 3.
| Heb. 1. a. 3.

ſine macula Dei maieſtatis, & imago boni-
27 tatis illius. ¶ Et cũ ſit vna, omnia põt: & in
ſe permanens, oĩa innouat, & per nationes
in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei
28 & prophetas conſtituit. ¶ Neminẽ enim di-
ligit Deus, niſi eum qui cũ ſapientia inha-
29 bitat. ¶ Eſt enim hæc ſpecioſior ſole, & ſu-
per omnẽ diſpoſitionẽ ſtellarũ, luci compa
30 rata inuenitur prior. ¶ Illi enim ſuccedit
nox, ſapientiam autem non vincit malitia.

## CAPVT VIII.

1 ATtingit ergo à fine vſque ad fi-
A nem fortiter, & diſponit om-
2 nia ſuauiter. ¶ Hanc amaui, &
exquiſiui eã à iuuentute mea,
& quæſiui ſponſam mihi eam
aſſumere, & amator factus ſum formæ il-
3 lius. ¶ Generoſitatem illius glorificat, con-
tuberniũ habens Dei: ſed & omniũ Domi-
4 nus dilexit illam: ¶ doctrix enim eſt diſcipli
5 næ Dei, & electrix operum illius. ¶ Et ſi di-
uitiæ appetũtur in vita: quid ſapiẽtia locu-
6 pletius, quæ operatur omnia? ¶ Si autem
ſenſus operatur: quis horum quæ ſunt, ma-
7 gis quàm illa eſt artifex? ¶ Et ſi iuſtitiam
B qs diligit: labores huius magnas habent vir
tutes: ſobrietatem enim & prudentiam do-
cet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vtilius
8 nihil eſt in vita hominibus. ¶ Et ſi multitu-
dinẽ ſciẽtię deſiderat quis: ſcit pręterita, &
de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonũ,
& diſſolutiones argumẽtorũ: ſigna & mon-
ſtra ſcit anteq̃ fiant, & euentus tẽporũ & ſe-
9 culorũ. ¶ Propoſui ergo hanc adducere mihi
ad cõuiuendũ: ſciens q̃m mecũ cõicabit de
bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædij
10 mei. ¶ Habebo propter hanc claritatẽ ad tur
C bas, & honorẽ apud ſeniores iuuenis: ¶ &
11 acutus inueniar in iudicio, & in conſpectu
potentiũ admirabilis ero: & facies princi-
12 pum mirabuntur me. ¶ tacentẽ me ſuſtine-
bunt, & loquentẽ me reſpicient, & ſermoci
nantem me plura, manus ori ſuo imponẽt.
13 ¶ Prętereà habebo per hãc immortalitatẽ:
& memoriã æternã his qui poſt me futuri
14 ſunt relinquã. ¶ Diſponã populos, & natio-
15 nes mihi erunt ſubditæ. ¶ Timebunt me au
dientes reges horrendi, in multitudine vi-
16 debor bonus, & in bello fortis. ¶ Intrans in
D domum meam, conquieſcam cum illa. non
enim habet amaritudinẽ cõuerſatio illius,
nec tædium conuictus illius, ſed lætitiã &
17 gaudium. ¶ Hæc cogitãs apud me, & com-
memorans in corde meo, quoniã * immor-
talis ˋ eſt in cogitatione * ſapiẽtię, & in ami
18 citia illius delectatio bona, ¶ & in opibus
manuũ illius honeſtas ſine defenſione, & ĩ
certamine loquelę illius ſapiẽtia, & pręcla-
ritas in cõmunicatione ſermonũ ipſius: cir
19 cuibã quęrẽs, vt mihi illã aſſumerẽ. ¶ Puer
autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum ani
20 mam bonam. ¶ Et cùm eſſem magis bonus,

*immortalitas. 7.
*ſapientia 10.

21 veni ad corpus incoinquinatum. ¶Et vt ſci
ui quoniam aliter non poſſem eſſe conti-
nens,niſi Deus det, & hoc ipſum *erat* ſa-
pientia`:ſcire cuius eſſet hoc donum : adij
Dominum,& deprecatus ſum illum, & di-
xi ex totis pręcordijs meis :

**erat ſapientia 6.* ** ſumma*

## CAPVT IX.

1 DEus *patrum` meorum,& Dñe
A miſericordiæ, qui feciſti oĩa
2 verbo tuo, ¶ ‖ & ſapientia tua
cõſtituiſti hominem,vt domi
narẽ creaturę q̃ à te facta eſt,
3 ¶vt diſponat orbẽ terrarum in æquitate &
iuſtitia:& in directione cordis iudicium iu
4 dicet:¶da mihi ſediũ tuarum aſiſtricem ſa-
pientiã.& noli me reprobare à pueris tuis.
5 ¶‖qm̃ ſeruus tuus ſum ego, & filius ancillæ
tuę,homo infirmus, & exigui tẽporis,& mi
6 nor ad intellectum iudicij & legum ¶Et ſi
B qs erit conſummatus inter filios hominũ,
ſi ab illo abfuerit ſapiẽtia tua,in nihilũ cõ
7 putabitur . ¶ ‖Tu elegiſti me regem populo
tuo,& iudicem filiorum tuorum & filiarũ:
8 ¶& dixiſti me ędificare templum in monte
ſancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ
altare,ſimilitudinẽ tabernaculi ſancti tui
9 qđ præparaſti ab initio:¶‖& tecũ ſapientia
tua quæ nouit opera tua,quę & affuit tunc
cùm orbem terrarum faceres,& ſciebat qd
eſſet placitum oculis tuis,& quid directum
10 in præceptis tuis. ¶Mitte illam de cœlis ſan
ctis tuis & à ſede magnitudinis tuæ,vt me-
cũ ſit & mecũ laboret,vt ſciã quid acceptũ
11 ſit apud te.¶ſcit enim illa omnia,& intelli-
C git,& deducet me in operibus meis ſobriè,
12 & cuſtodiet me in ſua potentia. ¶Et erũt ac
cepta opera mea, & diſponam populũ tuũ
13 iuſtè,& ero dignus ſediũ patris mei.¶‖Quis
enim hominum poterit ſcire cõſilium Dei?
aut quis poterit cogitare quid velit Deus?
14 ¶Cogitationes enim mortalium timidæ, &
15 incertæ prouidentiæ noſtræ. ¶Corpus enim
quod corrumpitur,aggrauat animã: & ter-
rena inhabitatio deprimit ſenſum multa
16 cogitantem.¶Et difficilè æſtimamus quę in
D terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inueni
mus cum labore.Quæ autem in cœlis ſunt,
17 quis inueſtigabit? ¶Senſum autem tuum
quis ſciet,niſi tu dederis ſapientiã,& miſe-
18 ris Spiritum ſanctum tuũ de altiſſimis: ¶&
ſi correctæ ſint ſemitæ eorum qui ſunt in
terris,& quæ tibi placent didicerint homi-
19 nes?¶Nam per ſapientiam ſanati ſunt,qui-
cunq; placuerũt tibi Domine à principio.

**parẽtum ſ.* *‖3.Re.3.b 9.c.12.* *‖Pſ.115.c.16.* *‖1.Par.28 a.4. b.5. 2.Par.1.b 9.* *‖Pro.8.b. 12.d. 27. Ioã.1.a.1* *‖Iſai.40 c.13. Ro.11.d. 14. 1. Cor 2.d 16.*

## CAPVT X.

1 HÆc, illum qui primus forma-
A tus eſt à Deo pr̃ orbis terrarũ,
cùm ſolus eſſet creatus, cuſto-
2 diuit,¶ & eduxit illũ à delicto
ſuo*,& dedit illi in virtutẽ cõ
3 tinendi omnia. ¶Ab hac vt receſſit iniuſtus
in ira ſua,‖per iram homicidij *fraternitas`
4 deperijt. ¶Propter quod‖cùm aqua deleret
terram ſanauit iterum ſapientia , per con-
5 temptibile lignũ iuſtum gubernans. ¶‖Hæc
& in cõſenſu ſuperbiæ, cùm ſe nationes ex
tuliſſent, ſciuit iuſtum, & conſeruauit ſine
B querela Deo,& in filijs *miſericordiam` for
6 tem cuſtodiuit . ¶ ‖Hæc iuſtum à pereunti-
bus impijs liberauit fugientem,deſcendẽte
7 igne in Pentapolim:¶quibus in teſtimoniũ
nequitiæ fumigabunda conſtat deſerta ter
ra,& incerto tempore fructus habẽtes arbo
res, & incredibilis animæ memoria ſtans fi
8 gmentum ſalis.¶Sapientiã enim prætereun
tes non tantùm in hoc lapſi ſunt vt ignora
rent bona,ſed & inſipientię ſuæ reliquerũt
hominibus memoriam,vt in his quę pecca
9 uerunt,nec latere potuiſſent. ¶Sapientia au
tem hos qui ſe obſeruãt,à doloribus libera
10 uit. ¶‖Hæc aũt,profugum iræ fratris iuſtum
deduxit per vias rectas, & oſtẽdit illi regnũ
Dei,& dedit illi ſciẽtiam ſanctorum, hone
ſtauit illum in laboribus,& cõpleuit labo-
11 res illius. ¶In fraude circumueniẽtium illũ
12 affuit illi,& honeſtum fecit illum. ¶Cuſto-
C diuit illũ ab inimicis, & à ſeductoribus tu-
tauit illũ,& certamẽ forte dedit illi,vt vin-
ceret,& ſciret, quoniam omnium potẽtior
13 eſt ſapientia. ¶ ‖Hæc venditum iuſtum non
dereliquit,ſed à peccatoribus liberauit eũ:
14 deſcenditq; cum illo in foueam,¶‖& in vin
culis non dereliquit illũ, donec afferret il-
li ſceptrũ regni, & potentiam aduerſus eos
qui eũ deprimebant:& mendaces oſtendit
qui maculauerũt illũ, & dedit illi claritatẽ
15 æternam.¶Hæc, populum iuſtum & ſemen
ſine quærela liberauit à nationibus ‖ q̃ illũ
16 deprimebant . ¶ ‖Intrauit in animam ſerui
D Dei,& ſtetit contra reges horrendos in por
17 tentis & ſignis . ¶ Et reddidit iuſtis merce-
dem laborum ſuorum , & deduxit illos in
via mirabili:& fuit illis in velamento diei,
18 & in luce ſtellarum per noctem.¶–&` tran-
ſtulit illos per Mare–rubrum,& tranſuexit
19 illos per aquam nimiam.¶Inimicos autem
illorum demerſit in mare, & ab altitudine
inferorum eduxit illos.‖Ideo iuſti tulerunt
20 ſpolia impiorum, ¶ ‖& decantauerunt Do-
mine nomen ſanctum tuum , & victricem
21 manum tuam laudauerunt pariter , ¶ quo-
niam ſapientia aperuit os mutorum, & lin
guas infantium fecit diſertas.

*‖Gen.1.d 27.2.a.7.* **et eduxit illum de limo terra.* *‖Gen.4.b 8.* **fraternitatis ſ.* *‖Gen.6.7 8.* *‖Gen.11.a.1.d 31 12.a.1.* **miſericordia ſ.* *‖Gen.19.d.17.* *‖Gen.28.a.5.b.10.* *‖Gen.37.f.26. Act.7.c.9.* *‖Gen.41.e.40.* *‖Exo.1.b.11. Exo.3.4.5.7.9.* *–6.* *‖Exo.14.c 22. Pſ.77.b.14.* *‖Exo.12.e 35.* *‖Exo.15.a.1.*

## CAPVT XI.

1 DIrexit opera eorum in manibus
A prophetæ ſancti. ¶Iter fecerũt
2 per deſerta,quę non habitabã
tur: & in locis deſertis fixerũt
3 caſas. ¶ ‖ Steterunt contra ho-
4 ſtes,& de inimicis ſe vindicauerunt.¶‖Sitie
runt, & inuocauerunt te , & data eſt illis
aqua de petra altiſſima , & requies ſitis de
5 lapide duro . ¶ Per quæ enim pœnas paſſi

*Exo.16.a 1.* *‖Exo.17.c.12.* *‖Nu. 20 b.11.*

ſunt-

** in eis.* ſũt inimici illorũ, à defectione potus ſui:*
6 cùm abundarẽt filij Iſraël, lætati ſunt.¶ Per
hæc, cùm illis deeſſent, bene cum illis actũ
7 eſt. ¶ Nam pro fonte quidẽ ſempiterni flu-
minis, humanũ ſanguinẽ dediſti iniuſtis:
8 ¶ Qui cùm minuerentur in traductione in-
fantium occiſorum, dediſti illis abundantẽ
9 aquam inſperatè: ¶ oſtẽdens per ſitim quæ
tunc fuit, quemadmodũ tuos exaltares, &
10 aduerſarios illorum necares. ¶ Cùm enim
B tentati ſunt, & quidem cũ miſericordia di-
ſciplinam accipiẽtes, ſcierũt quemadmodũ
cum ira iudicati impij tormẽta paterẽtur.
11 ¶Hos quidẽ tanquã pater monens probaſti:
illos aũt tanquã durus rex interrogans con-
12 dẽnaſti. ¶ Abſentes enim & præſentes ſimi
13 liter torquebãtur. ¶ Duplex enim illos acce
perat tædium, & gemitus cũ memoria præ
14 teritorũ.¶ Cum enim audirent per ſua tor-
menta bene ſecum agi, commemorati ſunt
15 Dominũ admirantes in finẽ exitus.¶ Quem
enim in expoſitione praua proiectum deri-
ſerunt, in finẽ euentus mirati ſunt: non ſi-
16 militer iuſtis faciens:¶ pro cogitationibus
*¶ Infr. 12. d. 24.* C autem inſenſatis iniquitates illorũ. ¶ Quòd
quidam errantes colebant mutos ſerpẽtes,
& beſtias ſuperuacuas, immiſiſti illis mul-
titudinem mutorum animalium in vindi-
17 ctam:¶ vt ſcirent, quia per quę peccat quis,
18 per hæc & torquetur.¶ Nõ enim impoſſibi-
*¶ Leu. 26. d. 22.* lis erat oṗs manus tua, q̃ creauit orbẽ terra
rũ ex materia inuiſa, immittere illis mul-
*Infr. 16. a. 1.* 19 titudinẽ vrſorum, aut audaces leones. ¶aut
noui generis ira plenas, aut ignotas beſtias,
*Ierem. 8. f. 17.* aut vaporẽ igneũ ſpirantes, aut fumi odorẽ
proferentes, aut horrendas ab oculis ſcintil
20 las immittentes:¶ quarũ non ſolùm lęſura
D poterat illos exterminare, ſed & aſpectus p
21 timorẽ occidere. ¶ Sed & ſine his vno ſpiri-
tu poterant occidi perſecutionẽ paſſi ab ip
ſis factis ſuis, & diſperſi per ſpiritũ virtutis
tuæ: ſed omnia in menſura & numero &
22 pondere diſpoſuiſti. ¶ Multũ enim valere
*ˇ ſuperat ſ.* tibi ſoli ˇſupererat ˋſemp: & virtuti brachij
23 tui quis reſiſtet? ¶ Quoniam tanquã momẽ
tum ſtateræ ſic eſt ante te orbis terrarũ, &
tanq̃ gutta roris antelucani quæ deſcendit
24 in terrã.¶ Sed miſereris omnium, quia om
nia potes, & diſſimulas peccata hominum
25 propter pœnitentiã. ¶ Diligis enim omnia
quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti:
nec enim odiens aliquid conſtituiſti aut fe-
26 ciſti. ¶ Quõ autẽ poſſet aliquid permanere,
niſi tu voluiſſes? aut quod à te vocatũ non
27 eſſet, cõſeruaretur? ¶ Parcis aũt omnibus,
quoniã tua ſunt Domine, q amas animas.

## CAPVT XII.

1 O Quàm bonus & ſuauis eſt Domine ſpi
*ˇ errant ex partibus, corripis ſ.* A ritus tuus in omnibus.¶ Ideoq; eos qui
2 ˇ exerrant partibus, corripis ˋ: & de quibus
peccant, admones & alloqueris: vt relicta
*Deut. 9. a.* 3 malitia, credant in te Domine.¶ Illos enim
antiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, *3. 12. d. 19. 18. c. 12.*
4 quos exhorruiſti,¶ quoniam odibilia opera
5 tibi faciebãt per medicamina,¶ & ſacrificia
iniuſta, & filiorum ſuorum necatores ſine
miſericordia, & comeſtores viſcerum homi
num, & deuoratores ſãguinis à medio ſacra
6 mento tuo,¶ & authores parentes animarũ
inauxiliatarũ perdere voluiſti per manus
7 parentum noſtrorum, ¶ vt dignam ˇ perci *ˇ perciperet. ſ.*
perent ˋ peregrinationem puerorum Dei,
8 quæ tibi omnium charior eſt terra. ¶ Sed &
his tanquam hominibus pepercisti, & miſi
ſti ¶ anteceſſores exercitus tui veſpas, vt il-
9 los paulatim exterminarent. ¶ Nõ quia im
potẽs eras in bello ſubijcere impios iuſtis,
B aut beſtijs ſęuis, aut verbo duro ſimul exter
10 minare:¶ ſed partibus iudicãs dabas locũ *¶ Exo. 23. g. 30.*
pœnitentiæ, non ignorans quoniam nequã
eſt natio eorum & naturalis malitia ipſo- *Deut. 7. d. 22.*
rum, & quoniam nõ poterat mutari cogita
11 tio illorum in perpetuũ. ¶ Semen enim erat
maledictum ab initio, nec timẽs aliquem:
12 veniam dabas peccatis illorum. ¶Quis enim
dicet tibi, Quid feciſti? aut quis ſtabit con
tra iudicium tuum? aut quis ˇ in conſpectu *ˇ in conſpectũ tuũ ſ.*
tuo ˋ veniet vindex iniquorum hominum?
aut qs tibi imputabit ſi perierint nationes
13 quas tu feciſti? ¶ Non enim eſt alius Deus
quàm tu, ¶ cui cura eſt de omnibus, vt oſten *¶ 1. Pet. 5. b. 7.*
das quoniam nõ iniuſtè iudicas iudicium.
14 ¶ Neq; rex, neq; tyrannus in conſpectu tuo
15 inquirent de his quos perdidiſti. ¶ Cùm er-
go ſis iuſtus, iuſtè omnia diſponis: ipſum
quoq; qui nõ debet puniri, condẽnare, ex-
16 terum æſtimas à tua virtute. ¶ Virtus enim
C tua, iuſtitiæ initiũ eſt: & ob hoc q omniũ
17 Dominus es, omnibus te parcere facis. ¶Vir-
tutem enim oſtendis tu, qui nõ crederis eſ-
ſe in virtute conſummatus, & horũ qui te
18 neſciunt, audaciã traducis. ¶ Tu autem do-
minator virtutis, cũ tranquillitate iudicas,
& cum magna reuerẽtia diſponis nos. ſub-
19 eſt enim tibi cùm volueris, poſſe:¶ Docuiſti
autem populum tuum per alia opera, quo-
niam oportet iuſtum eſſe & humanum, &
bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniam iudi- *ſ.*
20 cans ˋ das locum in peccatis pœnitentiæ. ¶Si
enim inimicos ſeruorum tuorum, & debi-
tos morti, cum tanta cruciaſti attentione, &
liberaſti, dans tempus & locũ per quæ poſ-
21 ſent mutari à malitia: ¶ cum quanta dili-
gentia iudicaſti filios tuos, quorum parenti
bus iuramenta, & conuentiones dediſti bo-
22 narum promiſſionum? ¶ Cùm ergo das no
D bis diſciplinam, inimicos noſtros multipli-
citer flagellas, vt bonitatem tuam cogite-
mus iudicantes: & cùm de nobis iudicatur,
23 ſperemus miſericordiam tuam. ¶ Vnde &
illis qui in vita ſua inſenſatè & iniuſtè vi-
xerunt, per hæc quę coluerunt, dediſti ſum-
24 ma tormenta. ¶ ¶ Etenim in erroris via *¶ Sup. 11. b. 16.*
diutius errauerunt, deos æſtimantes hæc

quæ

quæ in animalibus ſunt ſuperuacua, in ſan
*Rom. 1. c. 23.* 25 tium inſenſatorum more viuentes. ¶ Pro-
pter hoc tãquam pueris inſenſatis iudiciũ
26 in derſum dediſti. ¶ Qui autem ludibrijs &
*ª increpationis. 2.* ªinctepationibus non ſunt correpti, dignũ
27 Dei iudicium experti ſunt. ¶ In his enim q̃
patiebantur, moleſtè ferebant: in quibus
patientes indignabantur, ꝑ hæc quos puta-
bãt deos, in ipſis cũ exterminarentur vidẽ-
tes, illum quẽ olim negabant ſe noſſe, verũ
Deũ agnouerunt, propter quod & finis cõ-
demnationis eorum veniet ſuper illos.

## CAPVT XIII.

1 VAni aũt ſunt omnes homines
*Rom. 1. c. 18.* A in quibus non ſubeſt ſcientia
Dei, & de his quæ vidẽtur bo-
na, non potuerunt intelligere
eũ qui eſt: neq; operibus attẽ-
*Deut. 4. c. 19. 17. a. 3* 2 dentes agnouerunt quis eſſet artifex, ¶ ‖ſed
aut ignẽ, aut ſpiritũ, aut citatũ aërem, aut
gyrũ ſtellarũ, aut nimiã aquã, aut ſolẽ & lu
nam rectores orbis terrarũ deos putauerũt.
3 ¶ Quorũ ſi ſpecie delectati deos putauerũt:
ſciant quanto his dominator eorũ ſpecio-
ſior eſt: ſpeciei enim generator hęc omnia
4 conſtituit. ¶ Aut ſi virtutẽ & opera eorũ mi
rati ſunt: intelligant ab illis, quoniã q hæc
5 fecit, fortior eſt illis: ¶ à magnitudine enim
ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit
6 creator horũ videri. ¶ ſed tñ adhuc in his mi
B nor eſt querela. Et hi enim fortaſſe errant,
7 Deũ quęrentes & volentes inuenire. ¶ ‖Ete-
*‖Rom. 1. c. 21.* nim cũ in operibus illius conuerſentur, in-
quirunt: & perſuaſum habent qm̃ bona
8 ſunt quæ videntur. ¶ Iterũ aũt nec his debet
9 ignoſci. ¶ Si enim tantũ potuerunt ſcire, vt
poſſent ęſtimare ſeculum: quo huius Dñm
10 nõ facilius inuenerũt? ¶ Infœlices aũt ſunt,
& inter mortuos ſpes illorũ eſt, qui appel-
lauerunt deos opera manuũ hominũ, aurũ
& argentũ, artis inuentionẽ, & ſimilitudi-
nes animaliũ, aut lapidẽ inutilẽ opus ma-
*‖Iſa. 44. b. 9. 13. 46. b. 6. Iere. 10. a* 11 nus antiquæ. ¶ ‖Aut ſi quis artifex faber de
C ſylua lignũ rectũ ſecuerit, & huius doctè e
radat oẽm corticẽ, & arte ſua vſus diligẽter
12 fabricet vas vtile in cõuerſationẽ vitæ, ¶ re-
liquijs aũt eius operis ad ꝑparationẽ eſcæ
13 abutatur: ¶ & reliquũ horũ quod ad nullos
eſt vſus, faciat lignũ curuum, & verticibus
plenũ ſculpat diligenter per vacuitatẽ ſuã,
& per ſcientiã ſuæ artis figuret illud, & aſſi
14 milet illud imagini hominis, ¶ aut alicui ex
animalibus illud cõparet, perliniens rubri
ca, & rubicundũ faciens fuco colore illius,
**terra.* & oẽm maculam quæ in illo eſt pliniens.*
15 ¶ & faciat ei dignam habitationẽ: & in pa-
*—i.* D riete ponens illud, —&ˋ confirmans ferro,
16 ¶ ne fortè cadat, proſpiciens illi, ſciens quo-
niam non poteſt adiuuare ſe: imago enim
17 eſt, & opus eſt illi adiutorium. ¶ Et de ſub-
ſtantia ſua, & de filijs ſuis, & de nuptijs vo
tum faciens inquirit. Non erubeſcit loqui
18 cum illo qui ſine anima eſt ¶ & pro ſanita-
te quidem infirmum deprecatur, & pro vi-
ta rogat mortuum, & in adiutorium inuti-
19 lem inuocat: ¶ & pro itinere petit ab eo qui
ambulare non poteſt, & de acquirendo, &
de operando, & de omnium reum euentu
petit ab eo qui in omnibus eſt inutilis.

## CAPVT XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans
A & per feros fluctus iter facere
incipiẽs, ligno portante ſe, fra
2 lius lignum inuocat. ¶ Illud e-
nim cupiditas acquirendi ex-
cogitauit, & artifex ſapiẽtia fabricauit ſua.
3 ¶ Tua autem pater prouidentia* gubernat, **ab initio cuncta.*
quoniam ‖dediſti & in mari viam, & inter
4 fluctus ſemitam firmiſſimam, ¶ oſtendens *‖Exo. 14. c. 21.*
quoniam potens es ex oĩbus ſanare, etiam
5 ſi ſine rate aliquis adeat mare. ¶ Sed vt non
eſſent vacua ſapientiæ tuæ opera: ꝑꝑ hoc
ẽt & exiguo ligno credũt homines animas
ſuas: & tranſeuntes mare per ratẽ liberati
6 ſunt. ¶ Sed ab initio cùm perirent ‖ ſuperbi *‖Gen. 6. a. 4. 7. b. 7.*
gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem con
fugiens, remiſit ſeculo nomen natiuitatis,
7 quæ manu tua erat gubernata. ¶ Benedictũ
8 eſt enim lignum, per quod fit iuſtitia. ¶ Per *Pſ. 113. b. 9.*
manus autem quod fit idôlum, maledictũ
eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille qdẽ *Bar. 6. a. 3.*
operatus eſt: illud autem cùm eſſet fragile,
9 Deus cognominatus eſt. ¶ Similiter autem *Pſ. 5. b. 7*
10 odio ſunt Deo, impius & impietas eius. ¶ Et
B enim quod factũ eſt cum illo qui fecit tor-
11 mẽta patietur. ¶ Propter hoc & idôlis natio
num non erit reſpectus: quoniam creaturę
Dei in odium factæ ſunt, & in tẽtationem
animabus hominũ, & in muſcipulam pe-
12 dibus inſipientium. ¶ Initiũ enim fornica-
tionis eſt exquiſitio idôlorũ: & adinuentio
13 illorum, corruptio vitę eſt. ¶ neq; enim erãt
14 ab initio, neq; erũt in perpetuum. ¶ Super-
uacuitas enim ª hominũ hæc adinuenitˋ in *ª hominũ aduenit 1.*
orbem terrarũ, & ideo breuis illorum finis
15 eſt inuentus. ¶ Acerbo enim luctu dolẽs pa-
ter, citò ſibi rapti filij fecit imaginem: & il
lũ qui tunc—quaſiˋhomo mortuus fuerat, *—2.*
nunc tanq̃ Deum colere cępit, & cõſtituit
16 inter ſeruos ſuos ſacra & ſacrificia. ¶ Deinde
interueniente tempore, conualeſcente ini-
qua conſuetudine, hic error tanquã lex cu-
ſtoditus eſt, & tyrannorũ imperio colebant
17 figmenta. ¶ Et hos quos in palàm homines
honorare non poterant, propter hoc ꝙ lon-
gè eſſent, è lõginquo figura eorũ allata, eui
dentẽ imaginẽ regis, quem honorare vole-
bant, fecerunt: vt illũ qui aberat, tanquam
18 ꝑſentẽ colerẽt ſua ſolicitudine. ¶ Prouexit
aũt ad horum culturam & hos qui ignora-
19 bant, artificis nimia diligentia. ¶ Ille enim
volens placere illi q ſe aſſumpſit, elabora-
C uit arte ſua, vt ſimilitudinẽ in melius figu-
20 raret. ¶ Multitudo autẽ hoĩum abducta per

ſpeciem operis, eũ qui ante tempus tãquã
homo honoratus fuerat, nũc Deũ æſtimaue
21 runt. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio:
qm̃ aut affectui, aut regibus deſeruiẽtes ho
mines, incõicabile nomen lapidibus & li-
22 gnis impoſuerunt. Et non ſufficerat erraſ-
ſe eos circa Dei ſcientiã, ſed & in magno vi
uẽtes inſcientiæ bello, tot & tã magna ma
23 la pacem appellant. Aut enim filios ſuos
ſacrificantes, aut obſcura ſacrificia facien-
24 tes, aut inſaniç plenas vigilias habẽtes: ne
que vitã neq; nuptias mundas iam cuſto-
diunt: ſed & alius aliũ per inuidiã occidit,
25 aut adulterãs contriſtat: & oĩa commiſta
ſunt, ſanguis, homicidium, furtũ, & fictio, Iere.7.b.9.
D corruptio & infidelitas, turbatio, periuriũ,
26 tumultus bonorũ, Dei immemoratio, ani-
marũ inquinatio, natiuitatis immutatio,
nuptiarũ incõſtãtia, inordinatio* mœchiæ
27 & impudicitiæ*. Infandorũ.n. idolorũ cul- *mœchia, & impudicitia 4.
tura, oĩs mali cauſa eſt, & initium & finis.
28 Aut.n. dum lætantur, inſaniunt: aut certè
vaticinantur falſa, aut viuunt iniuſtè, aut
29 peierant citò. Dum.n. confidunt in idólis
quæ ſine aĩa ſunt, malè iurantes noceri ſe
30 nõ ſperant. Vtraq; ergo illis euenient di-
gnè. qm̃ malè ſenſerunt de Deo, attenden-
tes idólis, & iurauerunt iniuſtè in dolo, cõ-
31 temnẽtes iuſtitiam. Non enim iurantium
eſt virtus, ſed peccantium pœna perambu-
lat ſemper iniuſtorum præuaricationem.

## CAPVT XV

1 TV autem Deus noſter, ſuauis &
A verus es, patiẽs, & in miſericor
2 dia diſponẽs omnia. Etenim
ſi peccauerimus, tui ſum*, ſciẽ
tes magnitudinem tuam: & ſi
nõ peccauerimus ſcimus quoniam apud te
3 ſumus cõputati. Noſſe enim te, cõſumma
ta iuſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam, & virtutẽ
4 tuã radix eſt ĩmortalitatis. Non.n. in erro
rem induxit nos hominum malæ artis ex-
cogitatio, nec vmbra picturæ labor ſine fru
5 ctu. effigies ſculpta per varios colores, cu-
B ius aſpectus inſenſato dat concupiſcentiã,
& diligit mortuæ imaginis effigiẽ ſine ani-
6 ma. Malorũ amatores digni ſunt*: qui ſpẽ *morte.
habent in talibus, & qui faciunt illos, & q
7 diligunt, & qui colunt. Sed & figulus mol Rom.9.d.21.
lem terram premens laborioſè fingit ad
vſos noſtros vnumquodq; vas, & de eodem
luto fingit quæ munda ſunt in vſum vaſa,
& ſimiliter quæ his ſunt contraria: horum
8 aũt vaſorũ qs ſit vſus, iudex eſt figulus. Et
cũ labore vano Deũ fingit de eodẽ luto: ille
qui paulò antè de terra factus fuerat, &
poſt puſillũ reducit ſe vnde acceptus eſt, re
9 petitus aĩæ debitũ quã habebat. Sed cura
C eſt illi nõ quia laboraturus eſt, nec qm̃ bre
uis illi vita eſt, ſed concertatur aurificibus &
argẽtarijs: ſed & ærarios imitatur & gloriã
10 pfert, qm̃ res ſuperuacuas fingit. Cinis eſt
enim cor eius, & terra ſuperuacua ſpes il-
11 lius, & luto vilior vita eius: qm̃ ignorauit
q ſe finxit, & q inſpirauit illi aĩam q̃ ope-
12 raĩ, & q inſufflauit ei ſpiritũ vitalẽ. Sed &
æſtimauerũt luſum eſſe vitã noſtrã, & con-
uerſationẽ vitæ cõpoſitã ad lucrũ, & opor-
13 tere vndecũq; ẽt ex malo acquirere. Hic.n.
ſcit ſe ſuper oẽs delinquere, q ex terræ ma-
14 teria fragilia vaſa, & ſculptilia fingit. Oẽs
enim inſipientes, & infœlices ſupra modũ
aĩæ ſuperbi ſunt, inimici populi tui, & im-
15 perantes illis. Qm̃ oĩa idóla nationũ deos
æſtimauerunt, quibus neq; oculorũ viſus Pſal.113 a.4. &
D eſt ad videndũ, neq; nares ad pcipiendũ ſpi 134.c.15.
ritum, neq; aures ad audiendũ, neq; digiti
manuũ ad tractãdũ, ſed & pedes eorũ pigri
16 ad ambulandũ. homo enim fecit illos: &
qui ſpiritũ mutuatus eſt, is finxit illos. Ne-
mo enim ſibi ſimilẽ homo poterit Deũ fin
17 gere. Cũ enim ſit mortalis, mortuũ fingit
manibus iniquis. Melior enim eſt ipſe his
quos colit: qa ipſe quidẽ vixit, cũ eſſet mor
18 talis: illi autẽ nunq̃. Sed & aĩalia miſerri-
ma colũt: inſenſata.n. cõparata his, illis ſũt
19 deteriora. Sed nec aſpectu aliquis ex his
aĩalibus bona põt cõſpicere. Effugerũt aũt
Dei laudem, & benedictionem eius.

## CAPVT XVI.

1 PRopter hæc & per his ſimilia
A paſſi ſunt dignè tormenta, & Inf.19.c.12.
per multitudinem beſtiarum
2 exterminati ſunt. Pro qbus Nu.11.g.31.
tormẽtis bene diſpoſuiſti po-
pulũ tuũ, quibus dediſti cõcupiſcentiã de-
lectamẽti ſui nouũ ſaporẽ, eſcam parãs eis
3 ortygometrã: vt illi quidẽ concupiſcentes
eſcam propter ea quæ illis oſtenſa & miſ-
ſa ſunt, ẽt à neceſſaria cõcupiſcentia auer-
terẽtur. Hi aũt in breui inopes facti, nouã
4 guſtauerunt eſcam. Oportebat enim illis
ſine excuſatione quidem ſuperuenire inte-
ritum exercentibus tyrãnidem: his aũt tm̃
oſtendere queadmodũ inimici eorum ex-
5 terminabãtur. Etenim cũ illis ſuperuenit Nu.21.
ſæua beſtiarũ ira, morſibus peruerſorũ co- b.6.
6 lubrorum exterminabantur: Sed nõ in per
petuũ ira tua permanſit: ſed ad correptio-
nẽ in breui turbati ſunt, ſignũ habẽtes ſa-
lutis ad commemorationem mãdati legis
7 tuæ. Qui enim conuerſus eſt, non per hoc
quod videbat ſanabatur, ſed per te omniũ
8 ſaluatorem. & in hoc aũt oſtendiſti inimi Exod.8.
B cis noſtris, quia tu es qui liberas ab oĩ ma- f.24. &
9 lo. Illos enim locuſtarũ, & muſcarum oc 10.a.4.
ciderunt morſus, & non eſt inuẽta ſanitas Apoca.9.
animæ illorũ: quia digni erãt ab huiuſmo- b.7.
10 di exterminari. Filios aũt tuos, nec draco-
nũ venenatorũ vicerunt dentes: miſericor-
11 dia enim tua adueniens, ſanabat illos. In
memoria enim ſermonum tuorum exami-
nabanĩ, & velociter ſaluabantur, ne in altã
incidẽtes obliuionẽ, nõ poſſẽt tuo vti adiu

12 torio.¶Etenim neque herba,neque malag-
ma ſanauit eos,ſed tuus Dñe ſermo, qui ſa
*¦Pſ.106. b.20.* *˄tu enim vita 1.* *Deu.32. f.39.* *1.Reg.2.a.6.* *Tob.13.a.2.*
13 nat oĩa.¶¦˄Tu es enim dñe,q vitæ˅& mor-
tis habes poteſtatem, & deducis ad portas
14 mortis & reducis:¶homo aũt occidit quidẽ
per malitiã aĩam ſuam, & cũ exierit ſpiri-
tus,nõ reuertetur,nec reuocabit aĩam quæ
15 recepta eſt.¶ſed tuã manũ effugere impoſſi-
16 bile eſt.¶¦Negantes.n.te noſſe impij,p for-
C titudinem brachij tui flagellati ſunt:nouis
aquis,& grandinibus,& pluuijs perſecutio
*¦Exod.9. c.23.*
17 nẽ paſſi,& per ignẽ conſummati.¶Quod.n.
mirabile erat:in aqua, quæ oĩa extinguit,
plus ignis valebat.vindex eſt enim orbis iu
18 ſtorum.¶Quodam enim tpe mãſuetabatur
ignis,ne comburerẽtur quæ ad impios miſ-
ſa erãt animalia:ſed vt ipſi videntes, ſcirẽt
qm̃ Dei iudicio patiuntur perſecutionem.
19 ¶Et quodam tempore in aqua ſupra virtu-
tẽ ignis exardeſcebat vndiq; ,vt iniquę ter-
*¦Exo.16. c.14.* *Num.11. b.7.* *Pſal.77. c.25.* *Ioh.6.d.31.*
20 ræ nationẽ exterminaret.¶¦Pro quibus an-
gelorũ eſca nutriſti populũ tuũ, & paratũ
panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore,
omne delectamentum in ſe habentem , &
*˄Subſtantia enim tua dulcedinem 5.* *˄oſtendebat 3.*
21 omnis ſaporis ſuauitatem.¶ ˄Subſtantiam
enim tuam & dulcedinẽ˅tuam quam in fi-
lios habes˄oſtẽdebas˅ & deſeruiens vniuſ-
cuiuſque volũtati, ad quod quiſq; volebat
*¦Exod.9. b.23.*
22 cõuertebatur.¶¦Nix autẽ & glacies ſuſtine-
bant vim ignis,& non tabeſcebant: vt ſci-
D rẽt qm̃ fructus inimicorum exterminabat
ignis ardens in grãdine & pluuia coruſcãs.
**ignis* *˄excandeſcit 13.*
23 ¶ Hoc autem iterum vt nutrirentur iuſti,*
24 etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.¶Creatura .n.
tibi factori deſeruiens ˄exardeſcit˅ in tor-
mentum aduerſus iniuſtos: & lenior fit ad
benefaciendum pro his qui in te cõfidunt.
25 ¶Propter hoc & tunc in omnia transfigura-
ta omnium nutrici gratiæ tuæ deſeruiebãt
ad voluntatem eorum qui à te deſiderati
26 ſunt:¶vt ſcirent filij tui,quos dilexiſti Do-
*¦Deut.8. a.3.* *¦Matt.4. a.4.*
mine,¦quoniam nõ natiuitatis fructus pa-
ſcunt homines, ſed ſermo tuus hos qui in
27 te crediderint conſeruat.¶¦Quod enim ab
igne nõ poterat exterminari,ſtatim ab exi-
28 guo radio ſolis calefactum tabeſcebat : ¶vt
notum omnibus eſſet,qm̃ oportet præueni
re ſolem ad benedictionem tuam , & ad
*˄ortum 1.* *˄ſpes.*
29 ˄orientem˅lucis te adorare. ¶ Ingrati enim
˄fides˅tãquàm hybernalis glacies tabeſcet,
& diſperiet tanquàm aqua ſuperuacua.

## CAPVT XVII.

1 MAGNA ſunt enim iudicia tua
A Domine, & inenarrabilia ver
ba tua : propter hoc indiſcipli
*¦Exo.10. f.23.*
2 natæ animæ errauerunt.¶¦Dũ
enim perſuaſum habent ini-
qui poſſe dominari nationi ſanctæ: vincu
lis tenebrarũ,& lõgæ noctis compediti,in-
cluſi ſub tectis,fugitiui perpetuæ prouiden
3 tiæ iacuerunt.¶Et dum putant ſe latẽre in
obſcuris peccatis: tenebroſo obliuionis ve-
lamento diſperſi ſunt, pauentes horrendè,
4 & cũ admiratione nimia pturbati.¶Neque
enim quæ continebat illos ſpelunca,ſine ti
more cuſtodiebat: qm̃ ſonitus deſcendens
perturbabat illos,& perſonæ triſtes illis ap
5 parentes,pauorẽ illis præſtabant. ¶Et ignis
quidem nulla vis poterat illis lumẽ præbe
re,nec ſyderũ limpidæ flammę illuminare
6 poterant illam noctem horrendã.¶Appare-
B bat autẽ illis ſubitaneus ignis timore ple-
nus:& timore percuſſi illius quæ nõ vide-
batur faciei,æſtimabant deteriora eſſe quæ *¦Exo.7.d.22.8.b.7.*
7 videbantur.¶& magicæ artis appoſiti erant
deriſus.& ſapientiæ˄gloria˅ correptio cum *˄gloria 5.*
8 contumelia.¶Illi enim qui promittebãt ti-
mores,& pturbationes expellere ſe ab ani-
ma languente,hi cum deriſu pleni timore
9 languebant. ¶Nam etſi nihil illos ex mon-
ſtris perturbabant:tranſitu animalium , &
ſerpentiũ ſibilatione commoti,tremebun-
di peribãt,& aerem quẽ nulla rõne qs effu
10 gere poſſet,negãtes ſe videre.¶–Frequenter *–14.*
enim præoccupãt peſſima,redarguẽte con-
11 ſcientia.˅¶Cùm ſit.n.timida nequitia , dat
teſtimonium˄condemnationis˅:ſemper.n. *˄condemnata 4.*
12 præſumit ſæua perturbata cõſcientia. ¶Ni-
C hil enim eſt timor,niſi prę ſumptionis adiu
13 toriũ, ꝓditio cogitationis auxiliorũ. ¶Et dũ
abintus minor eſt expectatio,maiorẽ cõpu
tat ſcientiã eius cauſæ, de qua tormẽtũ prę
14 ſtat.¶Illi aũt qui impotentẽ verè noctẽ , &
ab infimis,& ab altiſſimis inferis ſuperue-
15 nientẽ eundẽ ſomnum dormientes,¶aliqñ
monſtruorum exagitabantur timore, aliqñ
animæ deficiebãt traductione : ſubitaneus
enim illis,& inſperatus timor ſuperuene-
16 rat.¶Deinde ſi quiſquã ex illis decidiſſet,cu
17 ſtodiebatur ĩ carcere ſine ferro recluſus. ¶Si
enim ruſticus quis erat,aut paſtor, aut agri
laborũ operarius præoccupatus eſſet:ineffu
18 gibilẽ ſuſtinebat neceſſitatẽ. ¶Vna.n.cate-
na tenebrarũ oẽs erant colligati.Siue ſpiri-
D tus ſibilans , aut inter ſpiſſos arborum ra-
mos auiũ ſonus ſuauis,aut vis aquæ decur-
19 rentis nimium,¶aut ſonus validus præcipi-
tatarum portarum:aut ludentium anima-
lium curſus inuiſus,aut mugientium vali-
da beſtiarum vox,aut reſonãs de altiſſimis
mõtibus Echo:deficiẽtes faciebãt illos præ
20 timore. ¶Omnis enim orbis terrarũ limpi-
do illuminabatur lumine, & nõ impeditis
21 operibus continebatur . ¶ Solis autem illis
ſuperpoſita erat grauis nox,imago tenebra
rum,quæ ſuperuentura illis erat. Ipſi ergo
ſibi erant grauiores tenebris.

## CAPVT XVIII.

1 SANCTIS aũt tuis maxima erat
A lux,& horum quidem vocem *Exo.10. f.23.*
*audiebant. ſed figuram non **inimici.*
videbant. Et quia non & ipſi
per eadem paſſi erãt, magnifi
2 cabant te:¶& qui antè læſi erant, quia non

læbebantur, gratias agebant: & vt eſſet dif-
**te Deū 1* 3 ferentia, *donum' petebāt. ¶‖Propter quod
*‖Exo.14. f.24.* ignis ardentem columnam ducem habue-
runt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni
*Pſ.77.b.14 & 104.d.39.* 4 hoſpitij præſtitiſti. ¶Digni quidem illi care
re luce, & pati carcerē tenebrarum, qui in-
cluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos in-
cipiebat incorruptū legis lumen ſeculo da
*‖Exo. 1.c.16.& 2.a.3.* 5 ri. ¶‖Cùm cogitarent iuſtorū occidere infan
tes: & vno expoſito filio, & liberato in tra-
ductionē illorū, multitudinē filiorū abſtuli
*‖Exo. 14. f.27.* ſti, ‖ pariter illos perdidiſti in aqua valida.
6 ¶ Illa enim nox ante cognita eſt à patribus
B noſtris: vt verè ſcientes quibus iuramentis
7 crediderūt, animæquiores eſſent. ¶Suſcepta
eſt aūt à populo tuo ſanitas quidē iuſtorū,
8 iniuſtorū aūt exterminatio. ¶Sicut enim læ-
ſiſti aduerſarios: ſic & nos prouocās magni
9 ficaſti. ¶ Abſconsè enim ſacrificabant iuſti
pueri bonorum, & iuſtitiæ legem in *cōcor
diam' diſpoſuerūt: ſimiliter & bona & ma-
**concordia 2.* la recepturos iuſtos, *patri omnium' decan
10 tātes laudes. ¶‖Reſonabat aūt inconueniēs
**patrum iam 2.* inimicorum vox, & flebilis audiebatur plā
*‖Exo. 12. c.30.* 11 ctus ploratorum infantium. ¶Simili aūt pę
na ſeru* cum dn̄o afflictus eſt, & popularis
12 homo regi ſimilia paſſus. ¶ Similiter ergo
oēs vno noīe mortis mortuos habebant in
numerabiles. Nec enim ad ſepeliendū viui
ſufficiebant: qm̄ vno momēto quę erat præ
13 clarior natio illorum, exterminata eſt. ¶De
oībus enim non credētes pp beneficia, tūc
**4.* cū *primum' fuit exterminiū primogenito-
14 rū, ſpoponderunt populū Dei ſe eſſe. ¶Cùm
C enim quietum ſilentium contineret oīa, &
15 nox in ſuo curſu medium iter haberet, ¶oēs
ſermo tuus exiliens de cęlo à regalibus ſedi
bus, durus debellator in mediā exterminij
16 terrā proſiliuit, ¶gladius acutus inſimulatū
imperium tuū portās, & ſtans repleuit oīa
morte, & vſq; ad cęlum attingebat ſtans in
17 terra. ¶Tunc continuò viſus ſomniorū ma
lorum turbauerunt illos, & timores ſuper-
18 uenerūt inſperati. ¶Et alius alibi proiectus
ſemiuiuus, propter quam moriebatur, cām
19 demonſtrabat *mortis'. ¶Viſiones.n. quæ il
**5.* los turbauerunt, hęc præmonebāt, ne inſcij
20 quare mala patiebantur, perirent, ¶Tetigit
autem tunc & iuſtos tentatio mortis, & cō
motio in eremo facta eſt multitudinis: ſed
21 nō diu permāſit ira tua. ¶‖Properans enim
*‖Nu. 16. g.* D homo ſine quærela deprecari *pro populis'
proferēs ſeruitutis ſuæ ſcutum orationem,
**propugnauit 3.* & per incenſum deprecationem allegans,
reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati,
22 oſtēdens quoniam tuus eſt famulus. ¶Vicit
autem turbas, non in virtute corporis, nec
armatura potentiæ, ſed verbo illum qui ſe
vexabat ſubiecit, iuramenta parentum &
23 teſtamentum commemorans ¶Cùm enim
iam aceruatim cecidiſſent ſuper alterutrū
mortui, interſtitit, & amputauit impetū, &
diuiſit illam quæ ad viuos ducebat viam.
24 ¶‖In veſte enim poderis, quā habebat, to- *‖Exo. 28. a.6.*
tus erat orbis terrarum: & parētum magna
lia in quatuor ordinibus lapidum erāt ſcul
pta, & magnificentia tua in diademate capi
25 tis illius ſcripta erat. ¶His autem ceſſit qui
exterminabat, & hæc extimuit. erat enim
ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAPVT XIX.

1 IMpijs aūt vſq; in nouiſſimum
A ſine miſericordia ira ſuperue
nit. Præſciebat enim & futura
2 illorum: ¶‖ quoniam cùm ipſi *‖Exo. 12. c.31.*
permiſiſſent vt ſe educerēt &
cum magna ſolicitudine pręmiſiſſent illos,
3 conſequebantur illos pęnitentię actus. ¶Ad *Exo. 14. a.5.*
huc enim inter manus habentes luctum, &
deplorantes ad monumenta mortuorum,
aliā ſibi aſſumpſerunt cogitationem inſciē
tiæ: & quos rogantes proiecerant, hos tan-
4 quam fugitiuos perſequebantur. ¶ ducebat
enim illos ad hunc finē digna neceſſitas: &
horum quæ acciderāt commemorationem
amittebant, vt q̄ deerāt tormentis, repleret
5 punitio: ¶ & populus qdē tuus mirabiliter
tranſiret, illi autem nouam mortem inue
6 nirent. ¶Omnis enim creatura ad ſuum ge-
B nus ab initio refigurabatur, deſeruiens tuis
præceptis, vt pueri tui cuſtodirentur illæſi.
7 ¶Nam nubes caſtra eorum obumbrabat, &
ex aqua q̄ antè erat, terra arida apparuit, &
in mari rubro via ſine impedimento, &
8 campus germinās de profundo nimio: ¶Per
quem omnis natio tranſiuit quæ tegebatur
tua manu, vidētes tua mirabilia & mōſtra.
9 ¶Tanquam enim equi depauerūt eſcam, &
tanquam agni exultauerunt magnificantes
10 te Domine, qui liberaſti illos: ¶ Memores
enim erant adhuc eorū quę in incolatu illo
rum facta fuerant, quemadmodum pro na-
tione animaliū eduxit terra muſcas: & pro
piſcibus eructauit fluuius multitudinē ra-
11 narum. ¶‖Nouiſſimè autē viderūt nouam *‖Exo. 16. c.13.*
C creaturam auium, cùm adducti concupiſcē
12 tia poſtulauerunt eſcas epulationis. ¶‖In al *Nu. 11.g.31.*
locutione enim deſiderij aſcēdit illis de ma
ri ortygometra, & vexationes peccatoribus *‖Su. 16.a.2.*
ſuperuenerunt, non ſine illis quæ antè fa-
cta erant argumētis per vim fluminum: iu-
ſtè enim patiebantur ſecūdum ſuas nequi
13 tias. ¶Etenim deteſtabiliorem inhoſpitali-
tatem inſtituerunt. alij quidem ignotos nō
recipiebant aduenas, alij autem bonos hoſ
14 pites in ſeruitutem redigebant. ¶Et non ſo-
lum hæc, ſed & alius quidem reſpectus illo
rum erat: quoniā inuiti recipiebant extra-
15 neos. ¶ Qui autem cum lætitia receperunt
hos, qui eiſdem vſi erāt iuſtitijs, ſæuiſſimis
16 afflixerunt doloribus. ¶Percuſſi ſunt autem *Gen. 19.c.11.*
cæcitate: ſicut illi in foribus iuſti cùm
ſubitaneis cooperti eſſent tenebris vnuſ-
17 quiſque tranſitum oſtij ſui quærebat. ¶In

ſe enim elemẽta dum con uertuntur, ſicut
in organo qualitatis ſonus immutaī, & oĩa
D ſuũ ſonũ cuſtodiũt: vnde æſtimari ex ipſo
18 viſu certò põt. ¶ Agreſtia.n. in aquatica cõ
uertebantur: & quæcunq; erãt natantia, in
19 terrã tranſibant. ¶ Ignis in aqua valebat ſu-
pra ſuã virtutem, & aqua extinguentis na-
20 turę obliuiſcebatur. ¶ Flammæ econtrario,
corruptibiliũ animaliũ nõ vexauerunt car-
nes coambulantiũ, nec diſſoluebãt illã quę
facilè diſſoluebatur, ſicut glacies bonam e-
ſcam. In omnibus enim magnificaſti popu
lum tuum Dñe, & honoraſti, & nõ deſpexi
ſti in omni tpe, & in omni loco aſſiſtẽs eis

# IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIDRACH.

## PROLOGVS.

*MVLTORVM nobis & magnorum per legem & prophetas aliosque qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & diſcentes & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinẽt: vt deſiderãtes diſcere, & illorum periti fieri, magiſque magiſq; attendant aĩo, & conformentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere: & veniam habere in illis in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientiæ, & deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt & verba Hebraica quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autem ſolùm hæc, ſed & ipſa lex & prophetæ, cæteraque aliorum librorum non paruam habent differentiam quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & triceſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, poſtquam perueni in Aegyptum, & cũ multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaq; bonũ & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligẽtiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerint vitam agere.*

# ECCLESIASTICVS.

## CAPVT PRIMVM.

1 OMNIS ſapientia à Domi-
A no Deo eſt, & cum illo fuit
ſemper, & eſt ante æuum.
2 ¶ Arenam maris & pluuiæ
guttas, & dies ſeculi quis di
numerauit? Altitudinẽ cœ-
li, & latitudinem terræ, & profundũ abyſ-
3 ſi quis dimenſus eſt? ¶ Sapientiam Dei præ-
4 cedentem omnia, quis inueſtigauit? ¶ Prior
omniũ creata eſt ſapientia, & intellectus
5 prudentiæ ab ęuo. ¶ Fons ſapientiæ verbũ
Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata
6 æterna. ¶ Radix ſapientiæ cui reuelata eſt?
7 & aſtutias illius quis agnouit? ¶ Diſciplina
ſapientiæ cui reuelata eſt, & manifeſtata?
& multiplicationem ingreſſus illius quis
8 intellexit? ¶ Vnus eſt altiſſimus creator *om
nipotens, & rex potens & metuendus ni-
mis, ſedens ſuper thronum illius & domi-
9 nans Deus. ¶ Ipſe creauit illam in ſpiritu
B ſancto, & vidit, & dinumerauit, & menſus
10 eſt. ¶ Et effudit illam ſuper omnia opera
ſua, & ſuper omnem carnem ſecũdùm da-
tum ſuum, & prebuit illam diligẽtibus ſe.
11 ¶ Timor Domini gloria, & gloriatio, & læti-
12 tia, & corona exultationis. ¶ Timor Domini
delectabit cor, & dabit lętitiam & gaudiũ
13 *in longitudinem dierum. ¶ Timenti Domi
num bene erit in extremis, & in die defun
14 ctionis ſuæ benedicetur. ¶ Dilectio Dei ho-
15 norabilis ſapiẽtia. ¶ Quibus aũt apparuerit
in viſu, diligunt eã in viſione, & in agnitio
16 ne magnaliũ ſuorum. ¶ Initium ſapientiæ
timor Domini, & cũ fidelibus in vulua cõ-
creatus eſt, & cũ electis fœminis graditur,
17 & cũ iuſtis & fidelibus agnoſcitur. ¶ Timor
18 Domini ſcientiæ religioſitas. ¶ Religioſitas
cuſtodiet & iuſtificabit cor, iucũditatẽ atq;
19 gaudiũ dabit. ¶ Timenti Dominum bene e-
rit, & in diebus conſummationis illius be-
20 nedicetur. ¶ Plenitudo ſapientiæ eſt, timere
C Deum, & plenitudo à fructibus illius. ¶ Om
21 nẽ domũ illius implebit à generationibus,
22 & receptacula à theſauris illi⁹. ¶ Corona ſa

Reg. 3. 9. 4. d. 19.

* omnium

* & 4.

Pſ. 110. b. 10. Prou. 1. a. 7. 9. a. 10.

pientię,

pientiæ, timor Domini replēs pacem, & ſa
23 lutis fructum. ¶Et vidit, & dinumerauit eā.
24 vtraque autem ſunt dona Dei. ¶Scientiā &
intellectum prudentiæ ſapiētia compartie
25 tur: & gloriam tenentium ſe, exaltat. ¶Ra-
dix ſapientiæ eſt, timere Dominū: rami.n.
26 illius longæui. ¶In theſauris ſapiētiæ intel
lectus, & ſcientiæ religioſitas, execratio au-
27 tē peccatoribus ſapientia. ¶Timor Domini
28 expellit peccatū. ¶nam qui ſine timore eſt,
non poterit iuſtificari: iracundia enim ani-
29 moſitatis illius, ſubuerſio illius eſt. ¶Vſq; ī
tempus ſubſtinebit patiens, & poſtea reddi
30 tio iucūditatis. ¶Bonus ſenſus vſq; in tēpus
D abſcōdet verba illius, & labia multorū enar
31 rabunt ſenſum illius. ¶In theſauris ſapien-
32 tiæ ſignificatio diſciplinæ: ¶execratio autē
33 peccatori, cultura Dei. ¶Fili, concupiſcens
ſapientiam, cōſerua iuſtitiam, & Deus præ
34 bebit illā tibi. ¶Sapientia enim & diſcipli-
na timor Dñi: & quod beneplacitum eſt il-
35 li. ¶fides & manſuetudo, & adimplebit the
36 ſauros illius. ¶Ne ſis incredibilis timori Do
mini, & ne acceſſeris ad illum duplici cor-
37 de. ¶Ne fueris hypocrita in conſpectu homi
38 nū, & nō ſcandalizeris in labijs tuis. ¶Attē-
de in illis ne fortè cadas, & adducas animę
39 tuæ inhonorationem, ¶& reuelet Deus ab-
ſconſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te,
40 ¶quoniam acceſſiſti malignè ad Dominū,
& cor tuum plenum eſt dolo & fallacia.

## CAPVT II.

1 FILI, accedens ad ſeruitutem
A Dei, ſta in iuſtitia, & in timo
re, & præpara animam tuam
2 ad tentationē. ¶Deprime cor
tuū: & ſuſtine: inclina aurem
tuā, & ſuſcipe verba intellectus, & ne feſti-
3 nes in tpe obductionis. ¶Suſtine ſuſtētatio-
nes Dei: cōiūgere Deo, & ſuſtine, vt creſcat
4 in nouiſſimo vita tua. ¶Omne qđ tibi appli
citum fuerit, accipe: & in dolore ſuſtine, &
5 in humilitate tua patientiā habe: ¶qm̄ in
igne probatur aurū & argentū, hoies verò
6 receptibiles in camino humiliationis. ¶Cre
B de Deo, & recuperabit te: & dirige viā tuā:
& ſpera in illū. Serua timorem illius, & in
7 illo veteraſce. ¶Metuentes Dñm, ſuſtinete
miſericordiā eius: & non deflectatis ab il-
8 lo, ne cadatis. ¶Qui timetis Dñm, credite il-
9 li: & nō euacuabitur merces veſtra. ¶Qui ti
metis Dñm, ſperate in illū: & in oblectatio
10 nē veniet vobis miſericordia. ¶Qui timetis
Dñm, diligite illū, & illuminabūtur corda
11 veſtra. ¶Reſpicite filij nationes hominum:
& ſcitote quia nullus ſperauit in Domino,
12 & confuſus eſt. ¶ ‖Quis enim permanſit in ‖Pſal. 36 c. 25.
mādatis eius. & derelictus eſt? aut quis in-
13 uocauit eum, & deſpexit illum? ¶Quoniam
pius & miſericors eſt Deus, & remittet in
die tribulationis peccata: & protector eſt
14 oībus exquirentibus ſe in veritate. ¶Væ du
C plici corde, & labijs ſceleſtis, & manib' ma
lefaciētibus, & peccatori terrā ingredienti
15 duabus vijs. ¶Væ diſſolutis corde, qui non
credunt Deo, & ideo non protegētur ab eo
16 ¶Væ his qui perdiderunt ſuſtinentiā, & qui
dereliquerunt vias rectas, & diuerterunt in
17 vias prauas. ¶Et quid *facient', cū inſpicere *facietis
18 cœperit Dñs? ¶Qui timent Dñm, non erunt ſ.
incredibiles verbo illius: & qui diligūt il-
19 lū, conſeruabunt viam illius. ¶Qui timent
D Dñm, inquirēt quæ beneplacita ſunt ei, &
qui diligunt eum, replebuntur lege ipſius.
20 ¶Qui timent Dñm, præparabunt corda ſua,
& in cōſpectu illius ſanctificabunt animas
21 ſuas. ¶Qui timent Dñm, cuſtodiunt manda
ta illius, & patientiam habebunt vſque ad
22 inſpectionem illius, ¶dicentes: Si pœniten
tiam non egerimus incidemus in manus
23 Domini, & non in manus hominum. ¶Se-
cundùm enim magnitudinem ipſius, ſic &
miſericordia illius cum ipſo eſt.

## CAPVT III.

1 FILII ſapiētiæ, eccleſia iuſto-
A rū: & natio illorū, obedientia
2 & dilectio. ¶Iudiciū patris au
dite filij, & ſic facite vt ſalui
3 ſitis. ¶Deus.n honorauit patrē
in filijs: & iudiciū matris exquirens, firma-
4 uit in filios. ¶Qui diligit Deum, exorabit ꝓ
peccatis, & continebit ſe ab illis, & in ora-
5 tione dierum exaudietur. ¶Et ſicut qui the-
ſaurizat, ita & qui honorificat matrē ſuā.
6 ¶Qui honorat patrē ſuū, iucundabitur in fi
7 lijs, & in die orationis ſuę exaudietur. ¶Qui
honorat patrē ſuum, vita viuet longiore: &
8 qui obedit patri, refrigerabit matrē. ¶Qui
B timet Dñm, honorat parentes, & quaſi do-
9 minis ſeruiet his qui ſe genuerūt. ¶‖In ope ‖Exo. 20.
re & ſermone, & omni patiētia honora pa- c. 12:
10 trē tuum, ¶vt ſuperueniat tibi benedictio à Deut. 5. b.
Deo, '& benedictio illius in nouiſſimo ma- 16.
11 neat ¶Benedictio patris firmat domos filio- Matt. 15.
rū: maledictio autē matris eradicat funda- a. 4.
12 menta. ¶Ne glorieris in contumelia patris Mar. 7. b.
13 tui: non.n.eſt tibi gloria, ſed cōfuſio. ¶glo- 10.
ria.n.hominis ex honore patris ſui: & dede Ephe. 6. a.
14 cus filij, pater ſine honore. ¶Fili, ſuſcipe ſe 2.
nectam patris tui, & non contriſtes eum in Gen 27. d.
15 vita illius: ¶& ſi defecerit ſenſu, veniam da, 27. 49. a.
& ne ſpernas eum in virtute tua, eleemoſy 3.
16 na.n. patris non erit in obliuione. ¶Nam
pro peccato matris reſtituetur tibi bonum,
17 & in iuſtitia ædificabitur tibi, ¶& in die tri
bulationis commemorabitur tui: & ſicut
in ſereno glacies, ſoluentur peccata tua.
18 ¶Quàm malæ famæ eſt qui derelinquit pa-
C trē: & eſt maledictus à Deo, qui exaſperat
19 matrem. ¶Fili, in manſuetudine opera tua
perfice, & ſuper hominum gloriā diligēris.

‖Philip.2. a.3. 20 ¶‖Quantò magnus es, humilia te in omni-
21 bus, & corã Deo inuenies gratiam, ¶quoniã
magna potẽtia Dei ſolius, & ab humilibus
‖Prou.25 d.28. 22 honoratur. ¶‖Altiora te ne quæſieris, & for
tiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præce-
pit tibi Deus illa cogita ſemper, & in pluri-
23 bus operibus eius ne fueris curioſus. ¶nõ eſt
enim tibi neceſſariũ ea quæ abſcõdita ſunt
24 videre oculis tuis. ¶In ſuperuacuis rebus no
li ſcrutari multipliciter, & in pluribus ope
25 ribus eius nõ eris curioſus. ¶Plurima enim
ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi.
26 ¶Multos.n. ſupplantauit ſuſpicio illorũ, &
27 in vanitate detinuit ſenſus illorũ. ¶Cor du-
rũ habebit malè in nouiſſimo: & qui amat
28 periculum, in illo peribit. ¶Cor ingrediens
D duas vias, non habebit ſucceſſus, & prauus
29 corde in illis ſcandalizabitur. ¶Cor ne-
quam grauabitur in doloribus, & peccator
30 adijciet ad peccandum. ¶Synagogæ ſuper-
borum nõ erit ſanitas: frutex enim peccati
31 eradicabitur ĩ illis, & nõ intelligetur. ¶Cor
ſapientis intelligitur in ſapientia. & auris
bona audiet cum omni concupiſcentia ſa-
32 pientiam. ¶Sapiens cor, & intelligibile ab-
ſtinebit ſe à peccatis, & in operibus iuſtitię
‖Dan.4.e.24. 33 ſucceſſus habebit. ¶‖Ignem ardentem extin
guit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis:
34 ¶& Deus proſpector eſt eius qui reddit gra-
tiam. Meminit in poſterum, & in tempore
caſus ſui inueniet firmamentum.

## CAPVT IIII.

‖Tob.4. b.7. 1 FILI, eleemoſynã pauperis ne
A defraudes, & oculos tuos ne
2 trãſuertas à paupere. ¶Animã
eſurientẽ ne deſpexeris, & nõ
exaſperes pauperem in inopia
3 ſua. ¶Cor inopis ne afflixeris, & non protra
4 has datum anguſtianti. ¶Rogationem con-
tribulati ne abijcias: & nõ auertas faciem
5 tuam ab egeno. ¶Ab inope ne auertas ocu-
los tuos propter iram: & nõ relinquas quę-
6 rentibus tibi retro maledicere. ¶maledicen
tis enim tibi in amaritudine animæ, exau-
dietur deprecatio illius. exaudiet aũt eum
7 qui fecit illum. ¶Congregationi pauperum
affabilem te facito, & presbytero humilia
animã tuã, & magnato humilia caput tuũ.
8 ¶Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuã,
& redde debitũ tuum, & reſponde illi paci
9 ficè in manſuetudine. ¶Libera eum qui in-
B iuriam patitur de manu ſuperbi: & no aci-
10 dè feras in anima tua. ¶In iudicando eſto
pupillis miſericors vt pater, & pro viro mą
11 tri illorũ: & eris tu velut filius Altiſſimi o-
bediens, & miſerebitur tui magis q̃ mater.
12 ¶Sapientia filijs ſuis vitam inſpirat, & ‖ſu-
ſcipit inquirentes ſe, & præibit in via iuſti-
13 tię. ¶& qui illã diligit, diligit vitã: & qui vi-
gilauerint ad illam, complectentur placorẽ
14 eius. ¶Qui tenuerint illam, vitam hæredita-
bunt: & quò introibit, benedicet Deus.
15 ¶Qui ſeruiunt ei, obſequentes erũt ſancto:
16 & eos qui diligũt illam, diligit Deus. ¶Qui
audit illã, iudicabit gentes, & qui intuetur
17 illã, permanebit cõfidens. ¶Si crediderit ei,
hæreditabit illam, & erunt in confirmatio-
18 ne creaturæ illorum: ¶quoniam in tentatio
19 ne ambulat cũ eo, & in primis eligit eum.
C ¶Timorẽ & metum, & probationem indu-
cet ſuper illũ: & cruciabit illũ in tribulatio
ne doctrinę ſuæ, donec tentet eũ in cogita
20 tionibus ſuis, & credat animæ illius. ¶Et fir
mabit illũ, & iter adducet directũ ad illũ,
21 & lætificabit illũ. ¶& denudabit abſconſa
ſua illi, & theſaurizabit ſuper illũ ſcientiã
22 & intellectũ iuſtitiæ. ¶Si aũt oberrauerit, de
relinquet eum, & tradet eum in manus ini
23 mici ſui. ¶Fili, conſerua tp̃s, & deuita à ma
24 lo. ¶Pro anima tua ne cõfundaris dicere ve-
25 rum. ¶eſt enim confuſio adducens peccatũ,
& eſt confuſio adducens gloriã & gratiam.
26 ¶Ne accipias faciem aduerſus faciem tuã,
nec aduerſus animam tuam mendacium.
27 ¶Ne reuerearis proximũ tuum in caſu ſuo:
28 ¶nec retineas verbum in tempore ſalutis.
D Non abſcondas ſapientiam tuam in decô-
29 re ſuo. ¶In lingua enim ſapientia dignoſci-
tur: & ſenſus, & ſcientia, & doctrina in ver
bo ſenſati, & firmamentum in operibus iu
30 ſtitiæ. ¶Nõ contradicas verbo veritatis vllo
modo, & de mẽdacio ineruditionis tuæ cõ-
31 fundere. ¶Nõ cõfundaris confiteri peccata
tua, & ne ſubijcias te omni homini ꝓ pec-
32 cato. ¶Noli reſiſtere contra faciem potẽtis,
33 nec coneris contra ictum fluuij. ¶Pro iuſti-
tia agonizare pro anima tua, & vſque ad
mortem certa pro iuſtitia, & Deus expugna
34 bit pro te inimicos tuos. ¶Noli citatus eſſe
in lingua tua: et inutilis, & remiſſus in ope
35 ribus tuis. ¶Noli eſſe ſicut leo in domo tua,
euertens domeſticos tuos, & opprimens ſu-
36 biectos tibi. ¶Nõ ſit porrecta manus tua ad
accipiendum, et ad dandum collecta.

## CAPVT V.

1 NOLI attẽdere ad poſſeſſiones
A iniquas, et ne dixeris: Eſt mi-
hi ſufficiẽs vita. Nihil enim
proderit in tempore vindictę,
2 et obductionis. ¶Ne ſequaris
in fortitudine tua concupiſcentiam cordis
3 tui. ¶Et ne dixeris: Quomodo potui? aut qs
me ſubijciet propter facta mea? Deus enim
4 vindicans vindicabit. ¶Ne dixeris: Peccaui,
& quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim
5 eſt patiens redditor. ¶‖De propitiato pecca- ‖Inf.16. b. & 21.a.
B to noli eſſe ſine metu, neque adijcias pecca
6 tum ſuper peccatum. ¶Et ne dicas: Miſera-
tio Domini magna eſt, multitudinis pecca-
7 torũ meorũ miſerebitur. ¶Miſericordia.n.
& ira ab illo citò proximant, & in peccato-
8 res reſpicit ira illius. ¶Non tardes conuerti
ad Dominum, & ne differas de die in diem.
9 ¶ſubitò enim veniet ira illius, & in tempo-

re vin-

‖ Prou. 10 a. 4. 11. d. 29.
10 te vindictæ diſperdet te. ¶ Noli anxius eſſe
C in diuitijs iniuſtis: nō enim proderunt tibi
11 in die obductionis & vindictæ. ¶‖Non ven-
tiles te in omnē ventū, & non eas in oēm
viam. ſic enim oīs peccator probatur in du
12 plici lingua. ¶Eſto firmus in via Domini, &
veritate ſenſus tui & ſcientia, & proſe-
13 quatur te verbum pacis & iuſtitiæ. ¶ Eſto
manſuetus ad audiendum verbū Dei, vt in
telligas: & cum ſapientia proferas reſpon
14 ſum verum. ¶Si eſt tibi intellectus, reſpon-
de proximo: ſin autem, ſit manus tua ſup
os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplina
15 to, & cōfundaris. ¶Honor & gloria in ſermo
D ne ſenſati: lingua verò imprudētis ſubuer-
16 ſio eſt ipſius. ¶Nō appellēris ſuſurro, & lin
17 gua tua ne capiaris, & confundaris. ¶Super
furem enim eſt confuſio & pœnitentia, &
deuoratio peſſima ſuper bilinguem: ſuſur-
ratori aūt odiū, & inimicitia & cōtumelia.
18 ¶Iuſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

## CAPVT VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus ꝓ
A ximo: improperium enim &
contumeliam malus hæredi-
tabit, & omnis peccator inui-
2 dus & bilinguis. ¶Nō te extol-
las ī cogitatione animæ tuæ, velut taurus:
ne fortè elidatur virtus tua per ſtultitiā, &
3 folia tua comedat. ¶& fructus tuos ꝑdat, &
relinquaris velut lignū aridum in eremo.
4 ¶ Anima enim nequā diſperdet qui ſe hēt,
& in gaudiū inimicis dat illum, & deducet
5 in ſortē impiorū. ¶Verbū dulce multiplicat
amicos, & mitigat inimicos: & lingua *eu- * gratioſa
6 charis in bono homine abundat. ¶Multi pa
cifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus
7 de mille. ¶Si poſſides amicum, in tētatione
8 poſſide eū, & ne facilè credas ei *. ¶Eſt.n.a- * teipſum
micus ſecundū tp̄s ſuū, & nō ꝑmanebit in
9 die tribulationis. ¶Et eſt amicus qui cōuer-
tit ad inimicitiā: & eſt amicus qui odiū &
10 & rixā, & conuicia denudabit. ¶Eſt aūt ami
cus ſocius mēſæ, & nō ꝑmanebit in die ne-
11 ceſſitatis. ¶Amicus ſi permanſerit fixus, erit
B tibi quaſi coæqualis, & domeſticis tuis fidu-
12 cialiter aget. ¶Si humiliauerit ſe contra te,
& à facie tua abſconderit ſe, vnanimē ha-
13 bebis amicitiā bonā. ¶Ab inimicis tuis ſe-
14 parare, & ab amicis tuis attende. ¶Amicus
fidelis ꝓtector fortis: qui aūt inuenit illū,
15 inuenit theſaurum. ¶Amico fideli nulla eſt
cōparatio; & nō eſt digna ponderatio auri
16 & argenti cōtra bonitatē fidei illius. ¶Ami-
cus fidelis medicamentū vitæ & immorta
litatis: & qui metuunt Dominū, inueniūt
17 illum. ¶Qui timet Deum, æquè hēbit ami-
citiam bonā: quoniam ſecundū illum erit
18 amicus illi⁹. ¶Fili à iuuētute tua excipe do
ctrinā, & vſq; ad canos inuenies ſapiētiā.
19 ¶Quaſi is q arat, & qui ſeminat, accede ad
20 eam, & ſuſtine bonos fructus illis. ¶In ope-
re enim ipſius exiguum laborabis, & citò
21 edes de generationibus illius. ¶Quàm aſpe
C ra eſt nimium ſapientia indoctis hoībus,
22 & non permanebit in illa excors. ¶Quaſi la
pidis virtus probatio erit in illis, & nō de-
23 morabuntur proijcere illam. ¶Sapien tia.n.
doctrinæ ſecundum nomen eſt eius, & non
eſt multis maniſeſta: quibus autē cognita
24 eſt, permanet vſq; ad cōſpectum Dei. ¶Au-
di fili, & accipe conſiliū intellectus, & ne
25 abijcias conſilium meum. ¶ Inijce pedem
tuū in compedes illius, & in torques illius
26 collum tuum. ¶Subijce humerū tuū, & por
27 ta illam, & ne acedieris vinculis eius. ¶ In
omni animo tuo accede ad illam, & in om-
28 ni virtute tua conſerua vias eius. ¶ Inueſti-
ga illā, & maniſeſtabitur tibi, & continens
29 factus ne derelinquas eā. ¶In nouiſſimis.n.
inuenies requiem in ea. & conuertetur tibi
30 in oblectationem. ¶Et erunt tibi compedes
eius in protectionem fortitudinis, & baſes
virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ.
31 ¶decor enim vitæ eſt in illa, & vincula illi⁹
32 alligatura ſalutaris. ¶ Stola gloriæ indues
D eam, & coronā gratulationis ſuperpones ti
33 bi. ¶Fili, ſi attenderis mihi, diſces *: & ſi ac- * eam.
commodaueris animū tuum, ſapiens eris.
34 ¶Si inclinaueris aurem tuam, excipies do-
ctrinam: & ſi dilexeris audire, ſapiens eris.
35 ¶ ‖In multitudine presbyterorum pruden- ‖ Inf. 8. b.
tium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde cō- 9.
iūgere, vt omnē narrationē Dei poſſis audi
36 re, & ꝓuerbia laudis nō effugiāt à te. ¶Et ſi
videris ſenſatū, euigila ad eum, & gradus
37 oſtiorū illius exterat pes tuus. ¶Cogitatū
tuū habe in ꝑceptis Dei, & in mādatis illi⁹
maximè aſſidu⁹ eſto: & ipſe dabit tibi cor,
& concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

## CAPVT VII.

1 NOli facere mala, & nō te appre
A hendent. ¶Diſcede ab iniquo,
2 & deficient mala abs te. ¶Fili,
3 non ſemines mala in ſulcis in
iuſtitiæ, & nō metes ea in ſep
4 tuplum. ¶Noli quærere ab homine ducatū,
5 neque à rege cathedrā honoris. ¶‖Non te iu ‖ Pſ. 142.
ſtifices ante Deum, quoniam agnitor cor- a. 2.
dis ipſe eſt: & penes regē nolli velle videri Eccl. 7. c.
6 ſapiēs. ¶Noli quærere fieri iudex, niſi valeas 17.
virtute irrūpere iniquitates: ne fortè exti- Iob. 9. a. 1
meſcas faciem potentis, & ponas ſcandalū c. 20.
7 in agilitate tua. ¶Non pecces in multitudi- Luc. 18. b
ne ciuitatis, nec te immittas in populum, 11. d. 21.
8 ¶ ‖ neq; alliges duplicia peccata: nec enim ‖ Inf. 14.
9 in vno eris immunis. ¶ Noli eſſe puſillani a. 3.
10 mis in aīo tuo. ¶Exorare: & facere eleemo-
11 ſynam ne deſpicias. ¶Ne dicas, In multitu-
dine munerū meorū reſpiciet Deus, & offe
rente me Deo altiſſimo munera mea ſuſci-
12 piet. ¶ Nō irrideas hoīem in amaritudine ‖ 1. Reg. 2.
B aīæ: ‖eſt. n q humiliat & exaltat, circūſpe- b. 7.
13 ctor Deus. ¶Noli amare mēdaciū aduerſus

fratrem tuum: neque in amicũ ſimiliter fa-
14 cias. ¶Noli velle mentiri omne mendaciũ:
15 aſſiduitas.n. illius nõ eſt bona. ¶Noli verbo-
ſus eſſe in multitudine p̃sbyterorũ: & non
16 iteres verbũ in or̃one tua. ¶Nõ oderis labo-
rioſa opera, & ruſticationẽ creatã ab Altiſ-
17 ſimo. ¶Nõ te reputes ĩ multitudine indiſci-
18 plinatorũ. ¶‖Memẽto iræ, qm̃ nõ tardabit. *‖Inf. 18. c. 24.*
19 ¶Humilia valde ſpiritũ tuum: qm̃ vindicta
20 carnis impij, ignis & vermis. ¶Noli p̃uarica-
ri in amicũ pecuniã differentem, neq; fra-
21 trem chariſſimũ auro ſpreueris. ¶Noli diſce-
C dere à muliere ſenſata & bona, quam ſorti-
tus es in timore Dñi: gratia.n. verecundiæ
22 illius ſuper aurũ. ¶‖Nõ lædas ſeruũ in veri- *‖Leui. 19. c. 13.*
tate operãtẽ, neq; mercenariũ dantẽ aĩam
23 ſuã. ¶‖Seruus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi *Inf. 34. d. 27.*
aĩa tua: nõ defraudes illũ libertate, neque
24 inopẽ derelinquas illum. ¶Pecora tibi ſũt? *Inf. 33. d. 31.*
attẽde illis: & ſi ſunt vtilia, pſeuerẽt apud
25 te. ¶‖Filij tibi ſunt? erudi illos, & curua illos *‖Inf. 30. b. 12.*
26 à pueritia illorũ. ¶Filiæ tibi ſunt? ſerua cor-
pus illarũ, & nõ oſtẽdas hilarẽ faciẽ tuã ad
27 illas. ¶Trade filiã & grande opus feceris: &
28 homini ſenſato da illã. ¶Mulier ſi eſt tibi ſe-
cundũ animã tuã, nõ p̃ijcias illã: & odibi-
29 li nõ credas te in toto corde tuo. ¶‖Honora *‖Sup. 3. b. 9.*
patrẽ tuũ: ‖& gemitus matris tuæ ne obliui- *‖Tob. 4. a. 3.*
30 ſcaris. ¶Memento qm̃ niſi p illos natus non
31 fuiſſes: & retribue illis, q̃uo & illi tibi. ¶In
tota anima tua time dñm, & ſacerdotes il-
32 lius ſanctifica. ¶In omni virtute tua dilige
D eum qui te fecit: ‖& miniſtros eius ne dere- *‖Deut. 12. c. 18.*
33 linquas. ¶Honora Deũ ex tota anima tua, &
honorifica ſacerdotes, & p̃purga te cũ bra-
34 chijs. ¶Da illis partem, ‖ ſicut mandatũ eſt *‖Leui. 2. A. 1. Nu. 18. b. 15.*
tibi, primitiarum & purgationis: & de ne-
35 gligentia tua purga te cum paucis. ¶Datum
brachiorũ tuorum, & ſacrificium ſanctifi-
cationis offeres Domino, & initia ſancto-
36 rum: ¶& pauperi porrige manum tuam, vt
37 pficiatur p̃pitiatio, & benedictio tua. Gra-
tia *datus* in cõſpectu omnis viuentis. ‖& *dati 2.*
38 mortuo non prohibeas gratiam. ¶‖Non de- *‖Ro. 12. c. 15.*
ſis plorantibus in conſolatione, & cũ lugen-
39 tibus ambula. ¶Non te pigeat viſitare infir- *‖Mat. 25. d. 36.*
mũ: ex his enim in dilectione firmaberis.
40 ¶In omnibus operibus tuis memorare no-
uiſſima tua, & in æternum non peccabis.

## CAPVT VIII.

1 NON litiges cum homine poten-
A te, ne fortè incidas in manus
2 illius. ¶‖Non contendas cum *‖Mat. 5. d. 25.*
viro locuplete, ne fortè contra
3 te conſtituat litem tibi. ¶‖Mul-
tos enim perdidit aurum & argẽtum, & vſ- *‖Inf. 31. A. 6.*
que ad cor regum extendit, & conuertit.
4 ¶Non litiges cum homine linguato, & non
5 ſtrues in ignem illius ligna. ¶Non commu-
nices homini indocto, ne malè de p̃genie
6 tua loquatur. ¶Ne deſpicias hominem auer- *Ga. 6. a. 1.*
tẽtem ſe à peccato, ‖neque improperes ei:
memento qm̃ oẽs in *correptione* ſumus. *2. Cor. 2. a. 6. * Corruptione.*
7 ¶‖Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute: *Leui. 19. f. 32.*
8 etenim ex nobis ſeneſcunt. ¶Noli de mor-
tuo inimico tuo gaudere: ſciens qm̃ omnes
B morimur, & in gaudium *volumus* venire. ** nolumus 9.*
9 ¶‖Ne deſpicias narrationẽ presbyterorum *Sup. 6. d. 35.*
ſapientum, & in prouerbijs eorũ conuerſa-
10 re. ¶ab ipſis.n. diſces ſapientiã, & doctrinã
intellectus, & ſeruire magnatis ſine q̃rela.
11 Non te p̃tereat narratio ſeniorũ: ipſi enim
12 didicerũt à patrib⁹ ſuis. ¶qm̃ ab ipſis diſces
intellectum, & in t̃pe neceſſitatis *dabis* *dare. 2.*
13 rñſum. ¶‖Nõ incendas carbones peccatorũ, *‖Prou. 26. c. 21.*
arguẽs eos: & ne incẽdaris flãma ignis pec-
14 catorũ illorũ. ¶Ne cõtra faciẽ ſtes cõtume-
15 lioſi, ne ſedeat quaſi ĩſidiator ori tuo. ¶‖No- *‖Inf. 29. a. 4.*
C li fœnerari homini fortiori te: q ſi fœneraue-
16 ris, quaſi pditũ habe. ¶Non ſpondeas ſuper
virtutẽ tuã: q ſi ſpopõderis, quaſi reſtituẽs
17 cogita. ¶‖Non iudices contra iudicẽ: qm̃ ſe-
18 cundũ quod iuſtũ eſt, iudicat. ¶‖Cũ audace *‖Gen. 4. b. 8.*
nõ eas in via, ne fortè grauet mala ſua in
te: ipſe.n. ſecundũ voluntatẽ ſuã vadit, & *‖Prou. 22. d. 24.*
19 ſimul cum ſtultitia illius peries. ¶‖Cũ iracũ-
do non facias rixam, & cum audace nõ eas
D in deſertũ: quoniam quaſi nihil eſt ante il-
lum ſanguis, & vbi non eſt adiutorium, eli-
20 det te. ¶Cum fatuis conſilium non habeas:
non enim poterũt diligere niſi quæ eis pla-
21 cent. ¶Corã extraneo ne facias conſilium:
22 neſcis enim quid pariet. ¶Non omni homi-
ni cor tuum manifeſtes: ne fortè inferat ti-
bi gratiam falſam, & conuicietur tibi.

## CAPVT IX.

1 NON zeles mulierem ſinus tui,
A ne oſtẽdat ſuper te malitiam
2 doctrinæ nequã. ¶Non des mu-
lieri poteſtatẽ animæ tuæ, ne
ingrediatur in virtute tua, &
3 confundaris. ¶Ne reſpicias mulierem mul-
tiuolam: ne fortè incidas in laqueos illius.
4 ¶Cũ ſaltatrice ne aſſiduus ſis: nec audias il-
5 lã, ne fortè pereas in efficacia illius. ¶‖Virgi-
nem ne conſpicias, ne fortè ſcãdalizeris in *‖Gene. 6. a. 2.*
6 decôre illius. ¶‖Ne des fornicarijs animam *Prou. 5. a. 2.*
tuam in vllo: ne pdas te & hæreditatẽ tuã.
7 ¶Noli circunſpicere in vicis ciuitatis, nec
8 oberraueris in plateis illius. ¶‖Auerte faciẽ *‖Mat. 5. d. 28.*
tuam à muliere compta, & ne circũſpicias
9 ſpeciem alienam. ¶‖Propter ſpeciẽ mulie- *Gen. 34. A. 2.*
B ris multi perierunt: & ex hoc concupiſcen- *2. Reg. 11. a. 4. 13. a. 1.*
10 tia quaſi ignis exardeſcit. ¶Oĩs mulier quæ
eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculca-
11 bitur. ¶Speciem mulieris alienæ multi ad- *Mat. 10. c. 15.*
mirati, reprobi facti ſunt: colloquiũ enim
12 illius quaſi ignis exardeſcit. ¶Cum aliena
muliere ne ſedeas omnino, nec accumbas
13 cum ea ſuper cubitum: ¶& non alterceris
cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuũ
in illã, & ſanguine tuo labaris in pditionẽ.
14 ¶Ne derelinquas amicum antiquum: no-
15 uus enim non erit ſimilis illi. ¶Vinũ nouũ,

C amicus nouus: veteraſcet, & cum ſuauitate
‖Iud. 9.a 16 bibes illud.¶|Non zeles gloriã, & opes pec-
4. catoris: non enim ſcis quæ futura ſit illius
1.Re.15.b 17 ſubuerſio.¶Non placeat tibi iniuria iniuſto
10. rum, ſciens qm̃ vſq; ad inferos nõ placebit
18 impius.¶Lõgè abeſto ab hoĩe poteſtatẽ ha-
bẽte occidẽdi, & nõ ſuſpicaberis timorem
19 mortis.¶ & ſi acceſſeris ad illũ, noli aliquid
20 cõmittere, ne fortè auferat vitam tuã.¶Cõ-
D munionẽ mortis ſcito: qm̃ ĩ medio laqueo
rũ ingredieris, & ſuper dolentiũ arma am-
21 bulabis.¶Secundùm virtutẽ tuam caue te à
proximo tuo, & cum ſapiẽtibus & pruden-
22 tibus tracta. ¶Viri iuſti ſint tibi conuiuæ, &
23 in timore Dei ſit tibi gloriatio, ¶ & in ſenſu
ſit tibi cogitatus Dei, & oĩs enarratio tua in
24 præceptis Altiſſimi.¶In manu artificũ ope-
ra laudabunĩ, & priceps populi in ſapiẽtia
ſermonis ſui: in ſenſu verò ſeniorũ verbũ.
25 ¶Terribilis eſt in ciuitate ſua homo linguo
ſus: & temerarius ĩ verbo ſuo odibilis erit.

## CAPVT X.

1 IVdex ſapiẽs iudicabit populũ
A ſuũ, & principatus ſenſati ſta
‖Pro. 29.b 2 bilis erit. ¶|Secundùm iudicẽ
12. populi, ſic & miniſtri eius: &
qualis rector eſt ciuitatis, ta-
3.Re.12.c 3 les & inhabitãtes in ea.¶|Rex inſipiẽs per-
13. det populum ſuũ: & ciuitates inhabitabun
4 tur p ſenſum prudentiũ.¶In manu Dei po
teſtas terræ, & execrabilis oĩs iniquitas gen
tium, & vtilẽ rectorem ſuſcitabit in tẽpus
5 ſuper illã.¶In manu Dei poteſtas hominis,
& ſuper faciẽ ſcribæ imponet honorẽ ſuũ.
Leu.19.d 6 ¶|Oĩs iniuriæ proximi ne memineris, & ni
17. 7 hil agas in operibus iniuriæ.¶Odibilis corã
Deo eſt & hominibus ſuperbia: & execrabi
Dan.4.c. 8 lis oĩs iniquitas gentium.¶|Regnum à gẽte
14.f. 27. in gentem transfertur pp iniuſtitias, & in-
9 iurias, & cõtumelias, & diuerſos dolos. ¶A-
uaro aũt nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit
10 terra & cinis? ¶ Nihil eſt iniquius q̃ amare
B pecuniam. hic enim & aĩam ſuã venalẽ ha
11 bet: qm̃ in vita ſua proiecit ĩtima ſua.¶Oĩs
potẽtatus breuis vita. Lãguor prolixior gra-
12 uat medicum. ¶Breuem languorẽ præcidit
medicus: ſic & rex hodie eſt, & cras morieĩ.
13 ¶Cùm.n. morietur homo, hæreditabit ſer-
14 pentes & beſtias, & vermes.¶Initium ſuper
15 biæ hominis, apoſtatare à Deo: ¶ qm̃ ab eo
qui fecit illum, receſſit cor ei⁹: qm̃ initium
oĩs peccati eſt ſuperbia: qui tenuerit illam,
adimplebitur maledictis, & ſubuertet eum
16 in finem.¶Propterea exhonorauit Dñs con-
uentus malorum, & deſtruxit eos vſq; in fi
17 nem. ¶ Sedes ducum ſuperborum deſtruxit
18 Deus, & ſedere fecit mites pro eis. ¶Radices
C gentium ſuperbarũ areſecit Deus, & planta
19 uit humiles ex ipſis gentibus.¶Terras Gen-
tiũ euertit Dñs, & perdidit eas vſq; ad fun-
20 damentum.¶areſecit ex ipſis, & diſperdidit
eos, & ceſſare fecit memoriam eorum à ter
21 ra. ¶Memoriam ſuperborũ perdidit Deus,
22 & reliquit memoriam humiliũ ſenſu.¶Nõ
eſt creata hominibus ſuperbia: neq; iracun
23 dia nationi mulierum.¶Semen hominũ ho
norabitur hoc, q timet Deum: ſemen autẽ
hoc exhonorabiĩ, q præterit mandata Dñi.
24 ¶ In medio fratrum rector illorum in hono
re: & qui timent Dñm, erũt in oculis illius.
25 ¶Gloria diuitũ, honoratorum, & pauperũ,
26 timor Dei eſt: ¶non deſpicere hominem iu-
ſtum pauperem, & nõ magnificare virum
27 peccatorem diuitem. ¶Magnus eſt iudex &
D potens eſt in honore: & non eſt maior illo
28 qui timet Deum. ¶|Seruo ſenſato liberi ſer Pro.17.a
uient: & vir prudens & diſciplinatus non 2.
murmurabit correptus: & inſcius nõ hono
29 rabitur. ¶Noli extollere te in faciendo ope-
re tuo, & noli cũctari in tempore anguſtiæ.
30 ¶|Melior eſt q operaĩ, & abũdat in oĩbus, q̃ |Pro. 12.b
31 qui gloriatur, & eget pane: ¶Fili, in mãſue- 9.
tudine ſerua aĩam tuam, & da illi honorẽ
32 ſecundùm meritũ ſuum.¶Peccãtem in ani-
mam ſuam quis iuſtificabit? & quis hono-
33 rificabit exhonorantem animam ſuã?¶Pau
per gloriaĩ per diſciplinam & timorẽ ſuũ:
& eſt homo qui honorificaĩ propter ſubſtã
34 tiam ſuam.¶Qui aũt gloriatur in pauperta
te, quantò magis in ſubſtantia? & qui glo-
riatur in ſubſtãtia, paupertatem vereatur.

## CAPVT XI.

1 SApiẽtia humiliati exaltabit ca Gen. 41.
A put illius, & in medio magna- a. 4
2 torum conſedere illum faciet. Dan. 6.a
¶| Non laudes virum in ſpecie 3.
ſua, neq; ſpernas hominẽ in Ioan. 7.c.
3 viſu ſuo. ¶ breuis in volatilibus eſt apis, & 18.
4 initiũ dulcoris habet fructus illius. ¶|In ve Act.12.d
ſtitu ne glorieris vnquã, nec in die honoris 21.
tui extollaris: qm̃ mirabilia opera Altiſſi-
mi ſolius, & glorioſa & abſconſa & inuiſa
5 opa illi⁹. ¶|Multi tyrãni ſederũt in throno, 1.Re.15.f.
6 & ĩſuſpicabilis portauit diadema. ¶|Multi 28.
potẽtes oppreſſi ſunt validè, & glorioſi tra Eſth.6.a
7 diti ſunt in manus alterorum.¶Priuſquam 7.
interroges, ne vituperes quẽquam: & cùm
8 interrogaueris, corripe iuſtè.¶|Priuſquã au- Deu. 13.c
dias, ne reſpõdeas verbum. & in medio *ſe- 14.17.b.6
9 niorum ne adijcias loqui. ¶De ea re quæ te Pro. 18.c
non moleſtat, ne certeris: & in iudicio pec- 13.
10 cantium ne conſiſtas. ¶ Fili, ne in multis * ſermo-
B ſint actus tui, |& ſi diues fueris, nõ eris im num 1.
munis à delicto. ſi enim ſecutus fueris, non 1.Tim. 6
apprehendes: & nõ effugies, ſi pcucurreris, b. 9.
11 ¶|Eſt homo laborans & feſtinans, & dolens Pro.10.c.
12 impius, & tanto magis non abũdabit.¶|Eſt 23.
homo marcidus egens recuperatione, plus Iob 42.c.
deficiens virtute, & abundans paupertate, 10.
13 ¶ & oculus Dei reſpexit illum in bono, &
erexit eum ab humilitate ipſius, & exalta-
uit caput eius: & mirati ſunt in illo mul-
14 ti, & honorauerũt Deũ. ¶Bona & mala, vita
& mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt.

15 ¶— Sapientia & diſciplina, & ſcientia legis —13.
apud Deum. Dilectio & viæ bonorũ apud
16 ipſum. ¶Error & tenebræ peccatoribus con
creata ſunt: qui autẽ exultant in malis, con
17 ſeneſcũt in malo. ¶Datio Dei permanet iu-
ſtis, & profectus illius ſucceſſus habebit in
18 æternum. ¶Eſt qui locupleatur parcè agen-
19 do, & hæc eſt pars mercedis illius. ¶ in eo ꝙ
C dicit: ‖Inueni requiem mihi, & nunc man- ‖Lu. 12.c. 19.
20 ducabo de bonis meis ſolus. ¶& neſcit ꝙ tẽ
pus prætereat, & mors appropinquet, & re-
21 linquat oĩa alijs, & morietꝛ. ¶Sta in teſtamẽ
to tuo, & in illo colloquere, & in opere mã-
22 datorũ tuorũ veteraſce. ¶Ne mãſeris in ope
ribus peccatorũ. Confide aũt in Deo, & ma
23 ne in loco tuo. ¶Facile eſt n. in oculis Dei ſu
24 bitò honeſtare pauperem. ¶Benedictio Dei
in mercedem iuſti feſtinat, & in honore ve
25 loci proceſſus illius fructificat. ¶Ne dicas,
Quid eſt mihi opus, & q̃ erunt mihi ex hoc
26 bona? ¶Ne dicas, Sufficiens mihi ſum: & qd
27 ex hoc peſſimabor? ¶‖In die bonorũ ne im- ‖Inf. 18.c. 25.
memor ſis malorum: & in die malorum
28 ne immemor ſis bonorum: ¶quoniam faci-
le eſt corã Deo in die obitus retribuere vni-
29 cuiq; ſecũdum vias ſuas. ¶Malitia horę obli
uionem facit luxuriæ magnæ, & in fine ho
30 minis denudatio operũ illius. ¶Ante mortẽ
D ne laudes hominem quemquã, qm̃ in filijs
31 ſuis agnoſcitur vir. ¶Non oẽm hominem in
ducas in domũ tuam: multę enim ſunt inſi
32 diæ doloſi. ¶Sicut n. eructant præcordia fętẽ
tium, & ſicut perdix inducitur in caueã, &
vt caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborũ:
& ſicut proſpector videns caſum proximi
33 ſui. ¶Bona enim in mala conuertens inſidia
34 tur, & in electis imponet maculam. ¶A ſcin
tilla enim vna augetur ignis, & ab vno do-
loſo augetur ſanguis: homo verò peccator
35 ſanguini inſidiatur. ¶Attende tibi à peſtife
ro, fabricat enim mala: ne fortè inducat ſu
36 per te ſubſannationem in perpetuum. ¶Ad
mitte ad te alienigenam, & ſubuertet te in
turbine, & abalienabit à ʾ vijs ʾ proprijs. ʾtuis 6.

## CAPVT XII.

1 SI bene feceris, ſcito cui feceris,
A & erit gratia ĩ bonis tuis mul-
2 ta. ¶Benefac iuſto, & inuenies
retributionem magnam: & ſi
non ab ipſo, certè à Domino.
3 ¶Non eſt enim ei bene qui aſſiduus eſt in
malis, & eleemoſynas non danti: quoniam
& Altiſſimus odio habet peccatores, & mi-
4 ſeretus eſt penitentibus. ¶‖Da miſericordi, & ‖Gal. 6.c. 10.
ne ſuſcipias peccatorẽ: & impijs & peccato
ribus ʾreddet ʾvindictam, cuſtodiens eos in ʾredde 4.
5 diem vindictæ. ¶Da bono & non receperis
6 peccatorẽ. ¶Benefac humili, & non dederis
ĩpio: prohibe panes illi dare, ne in ipſis po
7 tentior te ſit. ¶nam duplicia mala inuenies
B in omnibus bonis, quæcunque feceris illi:
quoniam & Altiſſimus odio habet peccato
8 res, & impijs reddet vindictam. ¶Non agno
ſcetur in bonis amicus, & non abſcondetur
9 in malis inimicus. ¶In bonis viri, inimici il
lius: in triſtitia & in malitia illius, amicus
10 agnitus eſt. ¶Nõ credas inimico tuo in æter
C nũ. ſicut. n. æramentũ, æruginat nequitia il-
11 lius. ¶& ſi humiliatus vadat curuus, adijce
12 animũ tuum, & cuſtodi te ab illo. ¶Nõ ſta-
tuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram
tuam, ne conuerſus ſtet in loco tuo: ne for-
tè cõuerſus in locum tuum, inquirat cathe
dram tuam: & in nouiſſimo cognoſcas ver
ba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris.
13 ¶Quis miſerebitur incantatori à ſerpente
percuſſo, & omnibus qui appropiãt beſtijs?
ſic & qui comitatꝛ cum viro iniquo, & ob-
14 uolutus eſt in peccatis eius. ¶Vna hora tecũ
permanebit: ſi autem declinaueris, nõ ſup-
15 portabit. ¶‖In labijs ſuis indulcat inimi- ‖Iere. 41. b. 6.
D cus, & in corde ſuo inſidiatur, vt ſubuertat
16 te in foueam. ¶In oculis ſuis lachrymatur
inimicus. & ſi inuenerit tempus, non ſatia-
17 bitur ʾſanguine: ¶& ſi incurrerint tibi mala,
18 inuenies eum illic priorem. ¶—In oculis ſuis
lachrymatur inimicus, ʾ & quaſi adiuuans —8.
19 ſuffodiet plantas tuas. ¶Caput ſuum moue
bit & plaudet manu, & multa ſuſurrans
commutabit vultum ſuum.

## CAPVT XIII.

1 QVi tetigerit picem, inquinabi-
A tur ab ea: ‖& qui communica ‖Deu. 7.a. 3.4.
uerit ſuperbo, induet ſuperbiã.
2 ¶Pondus ſuper ſe tollet, qui
honeſtiori ſe communicat. Et
3 ditiori te ne ſocius fueris. ¶Quid communi
cabit cacabus ad ollam? quando enim ſe
4 colliſerint, cõfringetur. ¶Diues iniuſtè egit
5 & fremet: pauper autẽ læſus tacebit. ¶Si lar
gitus fuerit, aſſumet te, & ſi non habueris,
6 derelinquet te. ¶Si habes cõuiuet tecum, &
euacuabit te, & ipſe non dolebit ſuper te.
7 ¶Si neceſſarius illi fueris, ſupplãtabit te, &
ſubridens ſpem dabit, narrans tibi bona, &
8 dicet, Quid opus eſt tibi? ¶Et confundet te
in cibis ſuis, donec te exinaniat bis & ter:
& in nouiſſimo deridebit te: & poſtea vidẽs
B derelinquet te, & caput ſuũ mouebit ad te.
9 ¶Humiliare Deo & expecta manus eius. ¶At
10 tende ne ſeductus in ſtultitiam humilieris.
11 ¶Noli eſſe humilis in ſapiẽtia tua, ne humi
12 liatus in ſtultitiam ſeducaris. ¶Aduocatus
à potentiore diſcede: ex hoc enim magis te
13 aduocabit. ¶Ne improbus ſis, ne impinga-
ris: & ne longè ſis ab eo, ne eas in obliuio-
14 nem. ¶Ne retineas ex æquo loqui cum
illo: nec credas multis verbis illius: ex
multa enim loquela tentabit te, & ſub-
ridens interrogabit te de abſconditis tuis.
15 ¶Immitis animus illius conſeruabit ver-
ba tua: & non parcet de malitia, & de vin-
16 culis. ¶Caue tibi, & attẽde diligenter audi-
tui tuo: quoniã cum ſubuerſione tua ambu

17 las.¶Audiens verò verba illa, quaſi in ſom-
18 nis vide, & vigilabis. ¶Omni vita tua dilige
19 Deũ, & inuoca illũ in ſalute tua. ¶‖Omne
C animal diligit ſimile ſibi : & ſic & oĩs ho- *‖Inf.27.b 10.*
20 mo proximũ ſibi.¶Omnis caro ad ſimilẽ ſi-
bi coniũgetur, & oĩs homo ſimili ſui ſocia-
21 bitur. ¶ Si cõmunicabit lupus agno aliqñ :
22 ſic peccator iuſto. ¶ Quæ cõmunicatio ſan-
cto homini ad canem, aut q̃ pars diuiti ad
23 pauperẽ?¶Venatio leonis, onager in eremo, *pax 8.*
24 ſic & paſcua diuitũ, ſunt pauperes.¶Et ſicut
abominatio eſt ſupbo humilitas: ſic & exe
25 cratio diuitis pauper.¶Diues cõmotus con-
firmatur ab amicis ſuis: humilis aũt cũ ce-
26 ciderit, expelletur & à notis. ¶ Diuiti dece
D pto multi recuperatores: locutus eſt ſuper-
27 ba, & iuſtificauerunt illum. ¶humilis dece-
ptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt ſen
28 ſatè, & non eſt datus ei locus. ¶Diues locu-
tus eſt, & oẽs tacuerunt, & verbum illius
29 vſque ad nubes perducent. ¶ Pauper locu-
tus eſt, & dicunt, Quis eſt hic? & ſi offende-
30 rit, ſubuertẽt illũ.¶Bona eſt ſubſtantia, cui
non eſt peccatũ in conſcientia: & nequiſſi-
31 ma paupertas in ore impij. ¶ Cor hominis
immutat faciem illius, ſiue in bona, ſiue in
32 mala.¶Veſtigium cordis boni, & faciem bo
nam difficilè inuenies, & cum labore.

## CAPVT XIIII.

1 ‖Beatus vir qui non eſt lapſus *‖Inf.19.c 16.25.b. 11.*
A verbo ex ore ſuo, & nõ eſt ſti-
2 mulatus ĩ triſtitia delicti:¶Fœ
lix qui non habuit animi ſui
triſtitiam, & nõ excidit à ſpe
3 ſua.¶Viro cupido & tenaci, ſine ratione eſt
ſubſtãtia : & homini liuido ad quid aurũ?
4 ¶Qui aceruat ex animo ſuo ĩiuſtè, alijs cõ-
gregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.
5 ¶Qui ſibi nequã eſt, cui alij bonꝰ erit? & nõ
6 iucũdabitur in bonis ſuis.¶Qui ſibi ĩuidet,
nihil eſt illo nequiꝰ, & hæc redditio eſt ma
7 litiæ illius: ¶& ſi bene fecerit, ignorãter &
nõ volens facit: & in nouiſſimo manifeſtat
8 malitiã ſuam. ¶Nequã eſt oculus liuidi, &
auertẽs faciẽ ſuã, & deſpiciẽs animã ſuam.
9 ¶‖Inſatiabilis oculus cupidi ĩ parte iniqta- *‖Prou.27. c. 20.*
B tis: nõ ſatiabitur, donec cõſumat areſaciẽs
10 aĩam ſuã.¶Oculus malꝰ ad mala: ‖& nõ ſa *‖Prou.17. c.20.*
tiabit̃ pane indigẽs, & in triſtitia erit ſuper
11 mẽſam ſuã.¶Fili, ſi hẽs, bñfac tecũ, & Deo
12 dignas oblationes offer. ¶ Memor eſto, qm̃
mors non tardat, & teſtm̃ inferorũ quia de
monſtratũ eſt tibi: teſtamentum enim hu-
13 ius mũdi morte morieť.‖Ante mortẽ bñfac *‖Sup.4.a 1. Tob.4.b. 7. Luc.14.c. 13.*
amico tuo, & ſecundũ vires tuas exporrigẽs
14 da pauperi.¶Non defrauderis à die bono, &
C particula boni doni non te prætereat.¶Nõ-
15 ne alijs relinques dolores & labores tuos
16 in diuiſione ſortis? ¶ Da & accipe, & iuſtifi-
17 ca animam tuam.¶Ante obitum tuum ope
rare iuſtitiam: qm̃ non eſt apud inferos in-
18 uenire cibum. ¶ ‖Omnis caro ſicut fœnum
ueteraſcet, & ſicut foliũ fructificans in ar-
19 bore viridi.¶‖Alia generãtur, & alia deijciũ *‖Iſa.40. b.7. Iacob.1.b 10. 1.Pet.1. d.24.*
tur: ſic generatio carnis, & ſanguinis : alia
20 finitur, & alia naſcitur. ¶Omne opus corru
ptibile in fine deficiet: & qui illud operať,
21 ibit cũ illo. ¶Et omne opus electum iuſtifi-
cabitur: & qui operatur illud, honorabitur
22 in illo.¶‖Beatus vir qui in ſapientia mora- *‖Pſ.1.a.2.*
D bitur: & qui in iuſtitia ſua meditabiť: & in
23 ſenſu cogitabit circunſpectionẽ Dei. ¶ Qui
excogitat vias illius in corde ſuo, & in ab-
ſcõditis ſuis intelligẽs, vadẽs poſt illã qua-
24 ſi inueſtigator, & in vijs illius cõſiſtens:¶ q
reſpicit per feneſtras illius, & in ianuis il-
25 lius audiens: ¶qui requieſcit iuxta domum
illius, & in parietibus illius figens palũ ſta
tuet caſulã ſuã ad manus illius, & requie-
26 ſcent in caſula illius bona per æuũ: ſtatuet
filios ſuos ſub tegmine illius, ſub ramis e-
27 ius morabitur: ¶protegetur ſub tegmine il-
lius à feruore, & in gloria eius requieſcet.

## CAPVT XV.

1 QVi timet Deum, faciet bona: *Illud 18.*
A & qui continens eſt iuſtitiæ,
2 apprehẽdet illã: ¶ & obuiabit
illi quaſi mater honorificata,
& quaſi mulier à virginitate
3 ſuſcipiet illũ. ¶Cibabit illum pane vitæ, &
intellectus, ‖& aqua ſapientiæ ſalutaris po
tabit illum: & firmabitur in illo, & nõ fle-
4 ctetur: ¶& continebit illũ & non confunde
tur : & exaltabit illũ apud proximos ſuos,
5 ¶& in medio eccleſiæ aperiet os eius, & ad
implebit illũ ſpiritu ſapiẽtiæ & intellectꝰ,
6 ſtola gloriæ veſtiet illũ. ¶Iucunditatem, &
B exultationẽ theſaurizabit ſuper illũ, & no
7 mine æterno hereditabit illũ.¶Hoĩes ſtulti
non apprehendent illã, & homines ſenſati
obuiabunt illi : homines ſtulti nõ videbũt
8 eã: longè enim abeſt à ſupbia & dolo:¶viri
mẽdaces nõ erunt illius memores : & viri
veraces inuenienť in illa, & ſucceſſũ habe-
9 bũt vſq; ad inſpectionẽ Dei. ¶Nõ eſt ſpecio
10 ſa laus in ore peccatoris*: qm̃ à Deo profe- **quia non eſt à Domino miſſus.*
cta eſt ſapiẽtia: ſapientiæ enim Dei aſtabit
laus, & in ore fidelis abundabit, & dñator
11 dabit eã illi. ¶Nõ dixeris, Per Deũ abeſt. q̃
12 enim odit, ne feceris. ¶Non dicas, Ille me
C implanauit : Non enim neceſſarij ſunt ei
13 homines impij.¶Omne execramentũ erro-
ris odit Dominus, & nõ erit amabile timẽ-
14 tibus eũ.¶ ‖Deus ab initio conſtituit homi-
nem, & reliquit illũ in manu conſilij ſui. *‖Gen.1.d. 27.*
15 ¶Adiecit mandata & præcepta ſua. ‖ ¶ſi vo- *‖Mat.19. c.17.*
16 lueris mandata ſeruare, conſeruabũt te, &
17 in perpetuum fidem placitã facere.¶Appo
ſuit aquã & ignem: ad quod volueris, por-
18 rige manum tuam. ¶ ‖Ante hominem vita *‖Iere.21.c 8.*
& mors: bonum & malum: quod placuerit
19 ei, dabitur illi: ¶ quoniam multa ſapientia
D Dei, & fortis in potentia videns omnes ſi-
20 ne intermiſſione. ¶ ‖ Oculi Domini ad ti *‖Pſal.33.c 16.*

Heb. 4. d. 13. mẽtes eũ, & ipſe agnoſcit oẽm operã hoĩs.
21 Nemini mandauit impiè agere, & nemini
dedit ſpaciũ peccãdi. non enim concupiſcit
multitudinẽ filiorum infideliũ & inutiliũ.

## CAPVT XVI.

1 A NE iucunderis in filijs impijs, ſi
multiplicentur: nec oblecteris
ſuper ipſos, ſi non eſt timor
2 Dei in illis. ¶ Non credas vitæ
illorum, & ne reſpexeris in la
3 bores eorum. ¶ Melior eſt enim vnus timẽs
4 Deum: quàm mille filij impij. ¶Et vtile eſt
mori ſine filijs, quàm relinquere filios im-
5 pios. ¶ Ab vno ſenſato inhabitabitꝰ patria,
6 & à tribus impijs deſeretur. ¶Multa talia vi
dit oculus meꝰ, & fortiora horũ audiuit au-
7 ris mea. ¶‖In ſynagoga peccantium exarde- ‖Inf. 21. b 10.
bit ignis: & in gente incredibili exardeſcet
8 ira. ¶Non exorauerunt pro peccatis ſuis an- Gene. 6. a. 4.
tiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confiden-
9 tes ſuæ virtuti: ¶ & non pepercit peregrina-
tioni illorũ, & execratus eſt eos prę ſuper-
10 bia illorum. ¶Non miſertus eſt illis gentẽ Nu. 14. c. 20. 26. f. 51.
B totam perdens, & extollentem ſe in pecca-
11 tis ſuis. ¶ Et ſicut ſexcenta millia peditum
qui congregati ſunt in duritia cordis ſui: &
ſi vnus fuiſſet ceruicatus, mirũ ſi fuiſſet im
12 munis. ¶ miſericordia .n. & ira eſt cũ illo.
13 Potens exoratio, & effundens iram ¶ ſecun-
dũ miſericordiã ſuã: ſic correptio illius ho
14 minẽ ſecundũ opera ſua iudicat. ¶Nõ effu
giet ĩ rapina peccator, & nõ retardabit ſuf-
15 ferẽtia miſericordiã facientis. ¶Oĩs miſeri- ‖Rom. 2. a. 6.
cordia faciet locũ ‖ vnicuiq; ſecundũ meri-
tũ ſuorũ, & ſecũdũ intellectũ peregrinatio-
16 nis ipſius. ¶Non dicas, A Deo abſcondar, &
17 ex ſummo quis mei memorabitur? ¶In po-
pulo magno nõ agnoſcar: quæ eſt enim ani
18 ma mea in tã immenſa creatura? ¶Ecce, cœ
C lum, & cęli cœlorũ, abyſſus, & vniuerſa ter
ra & quæ in eis ſunt, in conſpectu illius cõ
19 mouebunt. ¶montes ſimul & colles, & fun-
damenta terræ: & cũ cõſpexerit illa Deus,
20 tremore concutientur. ¶Et in oĩbus his in-
ſenſatũ eſt cor: & oẽ cor ĩtelligitur ab illo:
21 ¶& vias illius qs intelligit, & ꝓcellã quam
22 nec oculus videbit hominis? ¶ Nã plurima
illius opera ſunt in abſcõſis: ſed opa iuſti-
tiæ eius qs enũciabit? aut qs ſuſtinebit? Lõ
gè. n. eſt teſtm̃ à quibuſdam, & interrogatio
23 ˇhominũ` in conſummatione eſt. ¶Qui mi- ˇomnium 5.
noratur corde, cogitat inania: & vir impru
24 dens errans cogitat ſtulta. ¶Audi me fili, &
diſce diſciplinam ſenſus, & in verbis meis
attende in corde tuo, & dicam in æquitate
diſciplinã, & ſcrutabor ennarrare ſapiẽtiã.
25 ¶& in verbis meis attende in corde tuo, &
D dico in æquitate ſpiritus, virtutes quas po-
ſuit Deus in opera ſua ab initio, & in veri-
26 tate enuncio ſcientiã eius. ¶*In iudicio Dei * & 5.
opera eius ab initio, & ab inſtitutione ip-
ſorum diſtinxit partes illorũ, & initia eo-
27 rum in gentibus ſuis. ¶ Ornauit in æternũ
opera illorum, nec eſurierunt, nec labora-
uerunt, & non deſtiterũt ab operibus ſuis.
28 ¶Vnuſquiſq; proximum ſibi non anguſtia-
29 bit vſq; in æternum. ¶ Non ſis incredibilis
30 verbo illius. ¶ Poſt hæc Deus in terrã reſpe-
31 xit, & impleuit illam bonis ſuis. ¶ Anima
autem omnis vitalis denunciabit ante fa-
ciẽ ipſius, & in ipſa iterum reuerſio illorũ.

## CAPVT XVII.

1 A DEus ‖creauit de terra hominem, ‖Gen. 1. d. 27. 2. b. 7.
& ſecundùm imaginem ſuã 5. a. 1.
2 fecit illum. ¶Et iterum conuer Sap. 2. d.
tit illum in ipſam, & ſecun- 23.
dum ſe veſtiuit illum virtute. 1. Cor. 11
3 ¶ Numerũ dierum & tempus dedit illi, & b. 8.
dedit illi poteſtatem eorum quæ ſunt ſuꝑ Coloſ. 3. b.
4 terram. ¶ Poſuit timorem illius ſuper om- 10.
nem carnem, & dominatus eſt beſtiarũ &
5 volatilium. ¶ ‖ Creauit ex ipſo adiutorium ‖Gen. 1. d. 22.
ſimile ſibi: cõſiliũ & linguam, & oculos &
aures & cor dedit illis excogitandi: & diſci-
6 plina intellectus repleuit illos. ¶Creauit il-
lis ſciẽtiã ſpiritus, ſenſu impleuit cor illo-
7 rũ, & mala & bona oñdit illis. ¶Poſuit ocu-
B lũ ˇ ipſorũ` ſuꝑ corda illorũ oſtendere illis ˇſuum. 2.
8 magnalia operũ ſuorũ, ¶vt nomen ſanctifi-
cationis collaudent: & gloriari in mirabili
bus illius, vt magnalia enarrent operũ eiꝰ.
9 ¶Addidit illis diſciplinã & legem vitæ hæ-
10 reditauit illos. ¶Teſtamentũ æternum con-
ſtituit cum illis, – & iuſtitiã` & iudicia ſua –1.
11 oſtendit illis. ¶Et magnalia honoris eius vi
dit oculus illorum, & honorem vocis audie
runt aures illorum, & dixit illis: Attendite
12 ab omni iniquo. ¶Et mãdauit illis vnicuiq;
13 de ꝓximo ſuo. ¶Viæ illorũ corã illo ſunt ſẽ
14 ꝑ: nõ ſunt abſcõſę ab oculis ipſius. ¶In vnã ‖Rom 13.
15 quamque gentem præpoſuit rectorem. ¶ & a 1.
16 ꝑs Dei Iſraël facta eſt manifeſta. ¶–¶Et`om –2.
nia opera illorũ velut ſol in cõſpectu Dei:
C & oculi eius ſine intermiſſione inſpiciẽtes
17 in vijs eorũ. ¶ Nõ ſunt abſconſa teſtamẽta
per iniquitatem illorum, & omnes iniqta-
18 tes eorum in conſpectu Dei. ¶‖Eleemoſyna ‖Inf. 29.
viri quaſi ſacculus cũ ipſo, & gratiam ho- b. 16.
19 minis quaſi pupillã conſeruabit: ¶& poſtea Matt. 25.
reſurget, & retribuet illis retributionẽ, vni c. 35.
cuiq; in caput ipſorũ, & cõuertet ĩ interio-
20 res partes terræ. ¶ Pœnitentibus autem de-
dit viam iuſtitiæ, & cõfirmauit deficientes
ſuſtinere, & deſtinauit illis ſortẽ veritatis.
21 ¶Conuertere ad Dominum, & relinque pec
22 cata tua: ¶precare ante faciem ˇDomini, `& ˇeius 4.
23 minue offendicula. ¶Reuertere ad Dñm, &
auertere ab iniuſtitia –tua`, & nimis odito –3.
24 execrationem: ¶ & cognoſce iuſtitias & iu
dicia Dei, & ſta in ſorte ꝓpoſitionis & ora- Iſa. 31. d
25 tionis altiſſimi Dei. ¶In ‖ partes vade ſecu- 19.
D culi ſancti, cum viuis & dantibus confeſ- Pſ. 6. a. 6.
26 ſionem Deo. ¶ Non demoreris in errore
impiorum, –ante mortẽ confitere.`A mor- –4.

tuo

—11. 27 tuo quaſi nihil, perit–cōfeſſio.` ¶ Cōfitebe-
ris viuens, viuus & ſanus cōfiteberis, & lau
dabis Deū, & gloriaberis in miſerationibus
28 illius. ¶ Quàm magna miſericordia Dñi, &
29 propitiatio illius cōuertentibus ad ſe. ¶ Nec
enim omnia poſſunt eſſe in hominibus:
quoniam non eſt immortalis filius homi-
nis, & in vanitate malitiæ placuerunt.
30 ¶ Quid lucidius ſole? & hic deficiet. Aut qd
*quàm quod. neqnius*excogitauit caro & ſanguis? & hoc
31 arguetur. ¶ Virtutem altitudinis cęli ipſe cō
ſpicit: & omnes homines terra & cinis.

CAPVT XVIII.

Gene. 1. a. 1. 1 Qui viuit in æternū, creauit oīa
A ſimul. Deus ſolus iuſtificabi-
tur, & manet inuictus rex in
2 ęternū. ¶ Quis ſufficit enarrare
3 opera illius? ¶ Quis enim inue
4 ſtigabit magnalia eius? ¶ Virtutē aūt magni
tudinis eius quis enunciabit? aut quis adii-
5 ciet enarrare miſericordiā eius? ¶ Non eſt
minuere, neq; adiicere, nec eſt inuenire ma
6 gnalia Dei. ¶ Cùm conſumauerit homo, tūc
incipiet: & cùm quieuerit, operabitur.
7 ¶ Quid eſt homo, & quæ eſt gratia illius? &
quid eſt bonum, aut quid nequam illius?
|Pſal. 89 b. 10. 8 ¶ | Numerus dierū hominū, vt multū cen-
tum anni: quaſi guttæ aquæ maris deputati
ſunt: & ſicut calculus arenæ, ſic exigui anni
9 in die æui. ¶ Propter hoc patiens eſt Deus in
B illis, & effundit ſuper eos miſericordiā ſuā.
10 ¶ Vidit præſumptionē cordis eorū quoniam
mala eſt, & cognouit ſubuerſionē illorum
11 quoniā nequam eſt. ¶ ideò adimpleuit pro-
pitiationē ſuā in illis, & oſtendit eis viam
12 æquitatis. ¶ Miſeratio hominis circa proxi-
mum ſuū: miſericordia aūt Dei ſuper oēm
13 carnem. ¶ Qui miſericordiā habet, docet &
14 erudit quaſi paſtor gregem ſuum. ¶ Miſerea
tur excipiēs doctrinam miſerationis, & qui
15 feſtinant in iudicijs eius. ¶ Fili, in bonis nō
des querelam, & in omni dato non des tri-
16 ſtitiam verbi mali. ¶ Nónne ardorem refri-
gerabit ros? ſic & verbū melius quàm da-
17 tum. ¶ Nónne ecce verbum ſuper datū bo-
18 num? ſed vtraque cum homine iuſtificato.
C ¶ Stultus acriter improperabit, & datus indi
19 ſciplinati tabeſcere facit oculos. ¶ Ante iudi
cium para iuſtitiam tibi: & antequā loqua
20 ris, diſce. ¶ Ante languorem adhibe medici-
1. Cor. 11. f. 31. nam, |& ante iudiciū interroga teipſum, &
in conſpectu Dei inuenies propitiationē.
21 ¶ Ante languorem humilia te, & in tēpore
infirmitatis oſtende cōuerſationem tuam.
|Luc. 18. a. 1. 22 ¶ |Nō impediaris orare ſemper, & ne verea
ris vſq; ad mortē iuſtificari: quoniā merces
1. Teſ. 5. d. 17. 23 Dei manet in æternum. ¶ Ante orationem
præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi
|Sup. 7. b. 18. 24 homo qui tentat Deum. ¶ | Memento iræ in
die conſumationis, & tempus retributio-
*cōuerſione facies 3 25 nis * in conuerſatione facies `. ¶ Memento
paupertatis in tēpore abundantię, & *neceſ

26 ſitatem ` paupertatis in die diuitiarū. ¶ A Sup. 11. c.
manè vſq; ad veſperā immutabitur tēpus, 27.
27 & hæc omnia citata in oculis Dei. ¶ Homo *neceſſita
D ſapiens in omnibus metuit, & in diebus de tum.
28 lictorum attendet ab inertia. ¶ Omnis aſtu-
tus agnoſcit ſapientiā, & inuenienti eā da-
29 bit confeſſionē. ¶ Senſati in verbis, & ipſi ſa
pienter egerunt, & intellexerunt veritatē &
iuſtitiā: & implorauerunt prouerbia & iu-
30 dicia. ¶ | Poſt concupiſcentias tuas nō eas, & |Rom. 6.
31 à voluntate tua auertere. ¶ Si præſtes animæ c. 13. 15.
tuæ concupiſcentias eius, faciet te in gau- d. 14.
32 dium inimicis tuis. ¶ Ne oblecteris in tur-
bis, nec in modicis: aſſidua enim eſt cōmiſ
33 ſio illorum. ¶ Ne fueris mediocris in conten
tione ex fœnore, & non eſt tibi nihil in *ſe-
culo `: eris enim inuidus vitæ tuæ. *ſaeculo.

CAPVT XIX.

1 Operarius ebrioſus nō locupleta
A bitur: & q ſpernit modica, pau
2 latim decidet. ¶ Vinū & mulie 3. Reg. 11.
res apoſtatare faciūt ſapiētes, a. 1.
3 & arguent ſenſatos: ¶ & qui ſe
iungit fornicarijs, erit nequam: putredo &
vermes hæreditabūt illum, & extolletur in
exemplū maius, & tolletur de numero ani-
4 ma eius. ¶ Qui credit citò, leuis corde eſt, & Ioſ. 22. c.
minorabitur: & qui delinquit in animam 11. c. 22.
5 ſuā, inſuper habebitur. ¶ Qui gaudet iniqui
tate, denotabitur: & q odit correptionē, mi
nuetur vita: & q odit loquacitatē, extinguit
6 malitiā. ¶ Qui peccat ī aīam ſuā, pœnitebit:
7 & q iucūdatur in malitia, denotabitur. ¶ Ne
iteres verbū nequā & durū, & nō minora-
8 beris. ¶ Amico & inimico noli narrare ſen-
B ſū tuū: & ſi eſt tibi delictū, noli denudare.
9 ¶ audiet .n. te, & cuſtodiet te, & quaſi defen
dēs peccatū, odiet te, & ſic aderit tibi ſēper.
10 ¶ Audiſti verbū aduerſus proximū tuū? com
moriatur in te, fidens qm̄ nō te dirumpet.
11 ¶ A facie verbi parturit fatuus, tanq̄ gemitus
12 partus infantis. ¶ Sagitta infixa fœmori *car *canis.
13 nis `: ſic verbū in corde ſtulti. ¶ | Corripe ami |Leu. 19.
cum, ne fortè nō intellexerit, & dicat, Non d. 17.
14 feci: aut ſi fecerit, ne iterū addat facere. ¶ Cor Matt. 18.
ripe proximū, ne fortè nō dixerit. & ſi dixe- b. 15.
15 rit, ne fortè iteret. ¶ Corripe amicū: ſæpe Luc. 17.
16 enim fit cōmiſſio. ¶ Et nō omni verbo cre- a. 3.
C das. eſt qui labitur lingua, ſed nō ex animo. |Iacob. 3.
|Quis eſt enim qui nō deliquerit in lingua a. 1.
17 ſua? ¶ Corripe proximum antequam cōmi-
18 nêris. ¶ Et da locum timori *Altiſſimi: quia
omnis ſapiētia timor Dei, & in illa timere
Deum, & in omni ſapiētia diſpoſitio legis.
19 ¶ Et nō eſt ſapientia nequitiæ diſciplina: &
non eſt cogitatus peccatorum prudentia.
20 ¶ Eſt nequitia, & –ī `ipſa execratio: & eſt in- –s.
21 ſipiens, qui minuitur ſapientia. ¶ Melior eſt
homo qui minuitur ſapientia, & deficiens
ſenſu in timore, quàm q abundat ſenſu, &
22 tranſgreditur legem Altiſſimi. ¶ Eſt ſolert a
D certa, & ipſa iniqua. Et eſt q emittit ve.b.i

23 certum enarrans veritatẽ. ¶ Eſt qui nequiter
humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt do
24 lo. ¶ & eſt iuſtus qui ſe nimium ſubmittit à
multa humilitate: & eſt iuſtus qui inclinat
faciem ſuam, & fingit ſe non videre quod
25 ignoratũ eſt. ¶ & ſi ab imbecillitate virium
vetetur peccare, ſi inuenerit tẽpus malefa-
26 ciendi, malefaciet. ¶ Ex viſu cognoſcitur vir,
& ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus.
27 ¶ Amictus corporis, & riſus dentium, & in-
28 greſſus hominis enunciant de illo. ¶ Eſt cor-
reptio mendax in ira contumelioſi: & eſt iu
dicium quod non probatur eſſe bonum: &
eſt tacens, & ipſe eſt prudens.

## CAPVT XX.

A QVàm bonũ eſt arguere, quàm iraſci? &
1 confitentẽ in oratione nõ prohibere.
2 ¶ Concupiſcentia ſpadonis deuirgi-
3 nabit iuuenculã: ¶ ſic qui facit ꝑ vim iudi-
4 cium iniquũ. ¶ Quàm bonũ eſt correptũ ma
nifeſtare pœnitentiã. ſic enim effugies volũ
5 tarium peccatum. ¶ Eſt tacens, qui inueni-
tur ſapiens; & eſt odibilis, qui procax eſt ad
6 loquendum. ¶ Eſt autem tacens, nõ habens
ſenſum loquelæ; & eſt tacẽs, ſciens tempus
Eccl. 3. b. 7. 7 apti temporis. ¶ ‖ Homo ſapiens tacebit vſq;
ad tempus: laſciuus autẽ & imprudens nõ
Infr. 32. a. 6. 8 ſeruabunt tempus. ¶ Qui multis vtitur ver-
bis, lædet animam ſuam: & qui poteſtatem
9 ſibi ſumit iniuſtè, odietur. ¶ Eſt proceſſio in
malis viro indiſciplinato, & eſt inuentio in
10 detrimentum. ¶ Eſt datũ quod non eſt vtile:
B & eſt datum, cuius retributio duplex. ¶ Eſt
11 propter gloriam minoratio: & eſt qui ab
12 humilitate leuabit caput. ¶ Eſt qui multa re
dimat modico precio, & reſtituẽs ea in ſep-
13 tuplum. ¶ Sapiens in verbis ſeipſum amabi
lem facit: gratię aũt fatuorũ effundentur.
14 ¶ Datus inſipientis nõ erit vtilis tibi: oculi
15 enim illius ſeptemplices ſunt. ¶ exigua da-
bit, & multa improperabit: & apertio oris
16 illius inflãmatio eſt. ¶ Hodie fœneratur qs,
C & cras expetit, & odibilis eſt homo huiuſ-
17 modi. ¶ Fatuo non erit amicus, & non erit
18 gratia bonis illius. ¶ Qui enim edũt panem
illius: falſæ linguæ ſunt. Quoties, & quanti
19 irridebunt eum? ¶ Neq; enim quod haben-
dum erat directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter
20 & quod non erat habendum. ¶ Lapſus falſæ
linguæ quaſi qui in pauimento cadens: ſic
21 caſus malorũ feſtinanter venient. ¶ Homo
* ingratus 6. "acharis" quaſi fabula vana, ĩ ore indiſcipli
22 natorum aſſidua erit. ¶ Ex ore fatui reproba-
bitur parabola: non enim dicit illam in tẽ-
23 pore ſuo. ¶ Eſt qui vetatur peccare prę ino-
24 pia, & in requie ſua ſtimulabitur. ¶ Eſt qui
perdet animam ſuam prę confuſione, & ab
imprudenti perſona perdet eã: perſonę aũt
25 acceptione perdet ſe. ¶ Eſt qui præ confu-
D ſione promittit amico, & lucratus eſt eum
26 inimicum gratis. ¶ Opprobrium nequam
in homine mẽdaciũ, & in ore indiſciplina
27 torum aſſiduè erit. ¶ Potior fur quàm aſſi-
duitas viri mendacis. perditionem aũt am-
28 bo hæreditabunt. ¶ Mores hominum men-
dacium ſine honore: & cõfuſio illorũ cum
29 ipſis ſine intermiſſione. ¶ Sapiens in verbis
producet ſeipſum, & homo prudẽs placebit
30 magnatis. ¶ ‖ Qui operatur terram ſuam, ‖ Prou. 12. b. 11. & 28. c. 19.
inaltabit aceruum frugum: & qui operatur
iuſtitiam, ipſe exaltabitur. qui verò placet
31 magnatis, effugiet iniquitatem. ¶ ‖ Xenia & ‖ Exo. 23. a. 8. Deut. 16. d. 19.
dona excęcant oculos iudicũ, & quaſi mu-
32 tus in ore auertit correptiones eorum. ¶ Sa-
pientia abſconſa & theſaurus inuiſus: quę
33 vtilitas in vtriſque? ¶ Melior eſt qui celat Infra 41. c. 18.
inſipientiam ſuam, quàm homo qui ab-
ſcondit ſapientiam ſuam.

## CAPVT XXI.

1 FIli, ‖ peccaſti? non adijcias ite- ‖ Supr. 5. b. 5.
A rum: ſed & de priſtinis depre-
2 care vt tibi dimittãtur. ¶ Quaſi
à facie colubri fuge peccata, &
ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipiẽt te.
3 ¶ Dentes leonis dentes eius, interficientes
4 animas hominum. ¶ Quaſi rhomphæa bis
acuta omnis iniquitas: plagæ illius non eſt
5 ſanitas. ¶ Obiurgatio & iniuriæ annullabũt
ſubſtantiam: & domus quæ nimis locuples
eſt, annullabitur ſuperbia: ſic ſubſtantia ſu
6 perbi eradicabitur. ¶ Deprecatio pauperis
ex ore vſque ad aures eius perueniet, & iu-
7 dicium feſtinatò adueniet illi. ¶ Qui odit
correptionem, veſtigium eſt peccatoris: &
qui timet Deum, conuertetur ad cor ſuũ.
8 ¶ Notus à longè potens lingua audaci: &
B ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo. ¶ Qui ædificat
9 domum ſuam impendijs alienis, quaſi qui
10 colligit lapides ſuos in hyeme. ¶ ‖ Stupa col ‖ Sup. 16. a. 7.
lecta ſynagoga peccantium, & conſumma-
11 tio illorum flamma ignis. ¶ Via peccantium
"complantata" lapidibus, & "in finẽ" illorũ * complanata 1.
12 inferi, & tenebræ, & pœnę. ¶ Qui cuſtodit iu * in fine.
13 ſtitiam, continebit ſenſum eius. ¶ Conſum-
14 matio timoris Dei, ſapientia & ſenſus. ¶ Nõ
15 erudietur, qui non eſt ſapiens in bono. ¶ Eſt
aũt inſipientia q̃ abũdat in malo: & nõ eſt
16 ſenſus vbi "eſt" amaritudo. ¶ Sciẽtia ſapiẽtis * abundat 1.
tanq̃ inundatio abundabit, & cõſiliũ illius
17 ſicut fons vitæ permanet. ¶ Cor fatui quaſi
vas confractum, & oẽm ſapiẽtiam non te-
18 nebit. ¶ Verbum ſapiens, quodcũq; audierit
C ſcius laudabit & * adijciet: audiuit luxurio- * ad ſe 1.
ſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt
19 dorſum ſuũ. ¶ Narratio fatui quaſi ſarcina
in via. nam in labijs ſenſati inuenietur gra
20 tia. ¶ Os prudẽtis quæritur in eccleſia: & ver
21 ba illius cogitabũt in cordibus ſuis. ¶ Tanq̃
domus exterminata, ſic fatuo ſapientia: &
22 ſcientia inſenſati inenarrabilia verba. ¶ Cõ
pedes in pedibus, ſtulto doctrina, & quaſi
23 vincula manuũ ſuꝑ manũ dextrã. ¶ Fatuus
in riſu exaltat vocem ſuam: vir aũt ſapiens
24 vix tacitè ridebit. ¶ Ornamentum aureum

prudenti

D prudenti doctrina, & quaſi brachiale in bra
25 chio dextro. ¶ Pes fatui facilis in domum
proximi: & homo peritus cōfundetur à per
26 ſona potētis. ¶ Stultus à feneſtra reſpiciet in
27 domū: vir autem eruditus foris ſtabit. ¶ Stul
titia hominis auſcultare per hoſtiū: & pru-
28 dens grauabitur contumelia. ¶ Labia impru
dentium ſtulta narrabūt: verba autem pru-
29 dentium ſtatéra ponderabuntur. ¶ In ore fa-
tuorum cor illorum: & in corde ſapientiū
30 os illorum. ¶ Dum maledicit impius diabo-
31 lum: maledicit ipſe animam ſuam. ¶ Suſur-
ro coinquinabit animam ſuam, & in om-
nibus odietur: & qui permanſerit, odioſus
erit: tacitus & ſenſatus honorabitur.

CAPVT XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt pi
A ger, & omnes loquētur ſuper
2 aſpernationem illius. ¶ De ſter
core boū lapidatus eſt piger,
& omnis qui tetigerit eū, ex-
3 cutiet manus. ¶ Confuſio patris eſt de filio
indiſciplinato: *filia aūt *in deminoratione
** in 9.* ** fatua.* 4 fiet. ¶ Filia prudens hæreditas viro ſuo: nam
quę confundit, in contumeliā fit genitoris.
5 ¶ Patrē & virum cōfundit audax: & ab im-
pijs nō minorabitur: ab vtriſque aūt inho-
6 norabitur. ¶ Muſica in luctu, importuna nar
ratio: flagella & doctrina in omni tēpore ſa
7 pientia. ¶ Qui docet fatuū, quaſi qui cōglu-
8 tinat teſtam. ¶ qui narrat verbum non au-
dienti, quaſi qui excitat dormiētem de gra-
** qui enumerat ſtulto, & in fine dicit* 9 ui ſomno. ¶ *Cum dormiente loquitur, qui
enarrat ſtulto ſapientiam, & in fine narra-
10 tionis dicit, ¶ Quis eſt hic? ¶ ‖ Supra mortuū
*‖ Infr. 38. b. 16.* plora defecit enim lux eius: & ſupra fatuū
11 plora, deficit enim ſenſu. ¶ Modicū plora ſu
12 pra mortuū quoniā requieuit. ¶ Nequiſſimi
enim nequiſſima vita, ſuper mortem fatui.
*‖ Gen. 50. b 10.* 13 ¶ ‖ Luctus mortui ſeptem dies: fatui autem
B & impij, omnes dies vitæ illorū. ¶ ‖ Cum
*‖ Pro. 23. b. 9.* 14 ſtulto ne multum loquaris: & cū inſenſato
15 ne abieris. ¶ Serua te ab illo, vt nō moleſtiā
habeas, & non coinquinaberis peccato il-
16 lius. ¶ Deflecte ab illo, & inuenies requiem,
17 & non acediaberis in ſtultitia illius. ¶ Super
plumbum quid grauabitur? & quod illi a-
*‖ Pro. 27. a. 3.* 18 liud nomen, quàm fatuus? ¶ ‖ Arenam &
ſalē, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quàm
hominem imprudentem, & fatuum, & im-
19 pium. ¶ Loramentum ligneum colligatum
C fundamento ædificij non diſſoluetur: ſic &
20 cor confirmatū in cogitatione cōſilij. ¶ Co-
gitatus ſenſati in omni tēpore vel metu nō
** Sicut ornatus arenoſus in pariete limpido, &* 21 deprauabitur. ¶ * Sicut paleæ in excelſis, &
cæmenta ſine impenſa poſita cōtra faciem
22 venti non permanebunt: ¶ ſic & cor timi-
dum in cogitatione ſtulti cōtra impetum ti
23 moris non reſiſtet. ¶ Sicut cor trepidum in
cogitatione fatui, omni tēpore nō metuet:
ſic & qui in præceptis Dei permanet ſēper.
24 ¶ Pungēs oculum, deducit lachrymas: & qui
25 pungit cor, profert ſenſum. ¶ Mittēs lapidē
in volatilia, deiiciet illa: ſic & qui cōuitia-
26 tur amico, diſſoluit amicitiā. ¶ Ad amicum
etſi produxeris gladiū, non deſperes: eſt .n.
27 regreſſus ad amicum. ¶ Si aperuerit os triſte,
non timeas: eſt enim concordatio. excepto
conuitio, & improperio & ſuperbia & my-
ſterij reuelatione, & plaga doloſa. ¶ his om-
28 nibus effugiet amicus. ¶ Fidem poſſide cum
D amico in paupertate illius, vt & in bonis il-
29 lius lętéris. ¶ In tempore tribulationis illius
permane illi fidelis, vt in hæreditate illius
30 cohæres ſis. ¶ Ante ignem camini vapor, &
fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſanguinē
31 maledicta, & contumeliæ, & minę. ¶ Amicū
ſalutare nō cōfundaris, à facie illius nō me
abſcondā: & ſi mala mihi euenerint per il-
32 lum, ſuſtinebo. ¶ Omnis qui audiet, cauebit
33 ſe ab eo. ¶ ‖ Quis dabit ori meo cuſtodiā, & *‖ Pſa. 140. a. 3.*
ſuper labia mea ſignaculum certum, vt nō
cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me?

CAPVT XXIII.

1 DOmine pater & dominator vi-
A tæ meæ, ne derelinquas me in
conſilio eorum: nec ſinas me
cadere in illa exprobratione.
2 ¶ Quis ſuperponit in cogitatu
meo flagella, & in corde meo doctrinam ſa
pientiæ, vt ignorationibus eorum non par-
cant mihi, & nō appareant delicta eorum,
3 ¶ & ne adincreſcant ignorātię meę, & multi
plicentur delicta mea, & peccata mea abū-
dent, & incidam in conſpectu aduerſariorū
4 meorum, & gaudeat inimicus meus? ¶ Do-
mine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelin-
5 quas me in cogitatu illorum. ¶ Extollentiā
oculorum meorū ne dederis mihi, & omne
6 deſyderium auerte à me. ¶ Aufer à me ven-
tris concupiſcentias, & concubitus concupi
ſcentię ne apprehendant me, & animę irre
7 uerenti & infrunitæ ne tradas me. ¶ Doctri-
nam oris audite filij: & qui cuſtodierit illā
nō periet labijs, nec ſcandalizabitur in ope
8 ribus nequiſſimis. ¶ In vanitate ſua apprehē
ditur peccator, & ſuperbus & maledicus ſcā
9 dalizabitur in illis. ¶ Iurationi nō aſſueſcat *Exo. 20. b. 7.*
10 os tuum: multi enim caſus in illa. ¶ Nomi-
B natio verò Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & *Infrà 27. b. 15.*
in nominibus ſanctorum nō admiſcearis:
11 quoniam non eris immunis ab eis. ¶ Sicut *Matt. 5. e. 33.*
enim ſeruus interrogatus aſſiduè, à liuore
non minuitur: ‖ ſic omnis iurans & nomi- *‖ Infr. 27. b. 13.*
12 nans, in toto à peccato nō purgabitur. ¶ Vir
multū iurans implebitur iniquitate, & nō
13 diſcedet à domo illius plaga. ¶ Et ſi fruſtra-
uerit, delictum illius ſuper ipſum erit: & ſi
14 diſſimulauerit, delinquit dupliciter: ¶ & ſi
in vacuum iurauerit, non iuſtificabitur. re-
plebitur enim retributione * domus illius. ** peſſima 2*
15 ¶ Eſt & alia loquela contraria morti, nō in-
16 ueniatur in hæreditate Iacob. ¶ Etenim à
miſericordibus omnia hęc auferentur, & in

delictis

17 delictis non volutabuntur.❡Indiſciplinatæ
loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in
18 illa verbũ peccati. ❡Memento patris & ma-
tris tuæ, in medio enim magnatorũ conſi-
19 ſtis: ❡ne fortè obliuiſcatur te Deus in con-
ſpectu illorũ, & aſſiduitate tua infatuatus,
improperium patiaris, & maluiſſes non na
20 ſci, & diẽ natiuitatis tuæ maledicas. ❡‖Ho- *‖1.Re.16 b.7.*
mo aſſuetus in verbis inproperij, in omni-
21 bus diebus ſuis nõ erudietur. ❡ Duo genera
C abundant in peccatis, & tertiũ adducit irã,
22 & perditionem. ❡Anima calida quaſi ignis
ardens nõ exunguetur, donec aliquid glu-
23 tiat: ❡ & homo nequam in ore carnis ſuæ
24 non deſinet, donec incendat ignem. ❡Ho-
mini fornicario omnis panis dulcis, nõ fa
25 tigabitur tranſgrediens vſq; ad finẽ. ❡ Om-
nis homo qui tranſgreditur lectum ſuum,
contemnens in animam ſuam, & dicens:
26 ‖Quis me videt?❡tenebrę circundant me, *‖Iſa.29.c 15.*
& parietes cooperiunt me, & nemo circun
ſpicit me: quem vereor? delictorum meorũ
27 non memorabitur Altiſſimus. ❡Et non in-
telligit, quoniam omnia videt oculus il-
lius, qm̃ expellit à ſe timorẽ Dei huiuſmo-
di hominis timor, & oculi hominũ timen-
28 tes illũ: ❡& non cognouit qm̃ oculi Domi-
ni multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem,
circunſpicientes omnes vias hominum, &
profundum abyſſi, & hominũ corda intuẽ
29 tes in abſconditas partes. ❡ Domino enim
D Deo antequam crearẽtur, omnia ſunt agni
30 ta: ſic & poſt perfectũ reſpicit omnia. ❡ Hic *Leui.20. b.10. Deu.22.c 22.*
in plateis ciuitatis vindicabitur, & quaſi pul-
lus equinus fugabitur: & vbi non ſperauit,
31 apprehendetur. ❡Et erit dedecus omnibus,
32 eo ꝙ non intellexerit timorem. ❡Sic & mu-
lier omnis relinquens virum ſuum, & ſta-
tuens hæreditatem ex alieno matrimonio.
33 ❡Primò enim in lege Altiſſimi incredibilis *ˋ in virũ ſuum deliquit 1.*
fuit: & ſecundò ˋvirum ſuũ dereliquit: ˋter-
tiò ĩ adulterio fornicata eſt, & ex alio viro
34 filios ſtatuit ſibi. ❡Hæc in eccleſiam adduce
35 tur, & in filios eius reſpicietur. ❡ Non tra-
dent filij eius radices, & rami eius non da-
36 bunt fructum. ❡ Derelinquet in maledictũ
memoriã eius, & dedecus illius non delebi
37 tur. ❡Et agnoſcent qui derelicti ſunt, qm̃ ni
hil melius eſt, quàm timor Dei: et nihil
dulcius, quàm reſpicere in mandatis Domi
38 ni. ❡ Gloria magna eſt ſequi Dñm: longi-
tudo enim dierum aſſumetur ab eo.

## CAPVT XXIIII.

1 SApientia laudabit animã ſuã,
A & in Deo honorabitur, & in
medio populi ſui gloriabitur,
2 ❡ & in eccleſijs Altiſſimi ape-
riet os ſuum, & in conſpectu
3 virtutis illius gloriabitur, ❡ & in medio po
puli ſui exaltabitur, et in plenitudine ſan
4 cta admirabitur, ❡et in multitudine electo-
rũ habebit laudem, et inter benedictos be-
5 nedicẽt, dicẽs: ❡Ego ex ore Altiſſimi ꝓdiui,
6 primogenita ante oẽm creaturam. ❡Ego fe-
ci in cęlis vt oriretur lumẽ indeficiens, et ſi
7 cut nebula texi omnem terram. ❡Ego in al-
tiſſimis habitaui, et thronus meꝰ in colũna
8 nubis. ❡Gyrum cęli circuiui ſola, et profun-
dum abyſſi penetraui, et in fluctibus maris
9 ambulaui, et in omni terra ſteti. ❡Et in om
10 ni populo, ❡et omni gente primatũ habui,
11 ❡ & omnium excellentium & humilium
corda virtute calcaui: & in his omnibus re-
quiem quæſiui, & in hæreditate Domini
12 morabor. ❡Tũc præcepit & dixit mihi crea
tor omniũ: & qui creauit me, requieuit in
13 tabernaculo meo, & dixit mihi: ❡In Iacob
inhabita, & in Iſrael hæreditare, & in ele-
14 ctis meis mitte radices. ❡Ab initio* ante ſe- ** &*
cula creata ſum, & vſq; ad futurum ſeculũ
non deſinam: & in habitatione ſancta co-
15 ram ipſo miniſtraui. ❡Et ſic in Sion firmata
ſum, & in ciuitate ſanctificata ſimiliter re-
B quieui, & in Ieruſalem poteſtas mea. ❡ Et
16 radicaui in populo honorificato, & in par-
tes Dei mei hæreditas illius, & in plenitu-
17 dine ſanctorũ detentio mea. ❡Quaſi cedrus
exaltata ſum in Libano: & quaſi cypreſ-
18 ſus in monte Sion. ❡ quaſi palma exaltata
ſum in Cades, & quaſi plantatio roſæ in Ie
19 richo. ❡ Quaſi oliua ſpecioſa in campis, et
quaſi platanus exaltata ſum iuxta aquã in
20 plateis. ❡ Sicut cinnamomum, et balſamũ
aromatizans odorẽ dedi: quaſi myrrha ele-
21 cta, dedi ſuauitatẽ odoris: ❡et quaſi ſtorax
et galbanus, et vngula, et gutta, et quaſi Li-
banus non inciſus vaporaui habitationem
meã. et quaſi balſamum non miſtum odor
22 meꝰ. ❡Ego quaſi Terebinthus extẽdi ramos
23 meos, et rami mei honoris gratię. ❡Ego qua
ſi vitis fructificaui ſuauitatẽ odoris: et flo-
24 res mei fructus honoris et honeſtatis. ❡Ego
C mř pulchræ dilectionis, et timoris, et agni
25 tionis, et ſanctæ ſpei. ❡ in me gratia omnis
vitæ et veritatis, in me oĩs ſpes vitæ et vir-
26 tutis. ❡Tranſite ad me omnes qui concupi-
ſcitis me, et à gñationibus meis implemi-
27 ni ❡‖Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, *‖Pſ.18.b. 11.*
28 et hæreditas mea ſuper mel et fauum. ❡Me
moria mea in generationes ſeculorum.
29 ❡‖Qui edunt me, adhuc eſurient, et qui bi- *‖Ioan.6.e*
30 bunt me, adhuc ſitient. ❡Qui audit me, non
confundetur: et qui operantur in me, non
31 peccabunt. ❡Qui elucidant me, vitam æter-
32 nam habebũt. ❡Hæc omnia liber vitæ, et te
ſtamentum Altiſſimi, et agnitio veritatis.
33 Legem mandauit Moyſes in præceptis iu-
ſtitiarum, et hæreditatẽ domui Iacob: et Iſ
34 raël ꝓmiſſiones. ❡ Poſuit Dauid puero ſuo
excitare regẽ ex ipſo fortiſſimũ, et in thro-
35 no honoris ſedentem in ſempiternũ. ❡‖Qui *‖Gen.2.b. 11.*
implet quaſi Phiſon ſapientiam, et ſicut
36 Tigris in diebus nouorum. ❡‖Qui adim- *Ioſue 3.c. 14.*
D plet quaſi Euphrates ſenſum: qui multi-

plicat

plicat quaſi Iordanis in tempore meſſis.
37 ¶Qui mittit diſciplinam ſicut lucem,& aſſi
38 ſtēs quaſi Gehon in die vindemię. ¶Qui pfi
cit primus ſcire ipſam, & infirmior nō in-
39 ueſtigabit eam.¶A mari.n. abundabit cogi-
tatio eius, & conſilium illius in abyſſo ma-
40 gna. ¶ Ego ſapientia effudi flumina. ¶ Ego
41 quaſi trames aquæ immēſæ de fluuio, ego
quaſi fluuius Dorix, & ſicut aquæductus
42 exiui de paradiſo. ¶ Dixi: Rigabo hortum
*pratus ſ. meum plantationū, & inebriabo *partus*
43 mei fructum. ¶Et ecce factus eſt mihi tra-
mes abundans, & fluuius meus appropin-
44 quauit ad mare. ¶qm̄ doctrinam quaſi an-
telucanū illumino omnibus, & enarrabo
45 illam vſq; ad longinquū. ¶ Penetrabo oēs
inferiores partes terræ,& inſpiciam omnes
—ſ. dormientes, & illuminabo omnes ſperan
46 tes in Dño. ¶Adhuc doctrinā quaſi prophe-
tiam effundam, & relinquam illam quęrē
tibus ſapientiam,& non deſinam in proge
‖Infr.33. c.18. 47 nies illorū vſq; in æuum ſanctum. ¶‖Vide-
te qm̄ non ſoli mihi laboraui, ſed omni-
bus exquirentibus veritatem.

## CAPVT XXV

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui
A meo, quæ ſunt probata corā
2 Deo,& hominibus: ¶Concor-
dia fratrū, & amor proximo-
rum,& vir & mulier bene ſi-
3 bi cōſentientes.¶Tres ſpecies odiuit anima
4 mea,& aggrauor valde animæ illorū.¶Pau-
perem ſuperbum:& diuitem mendacem:
5 & ſenem fatuū & inſenſatum.¶Quæ in iu-
uentute tua non congregaſti, quomodo in
6 ſenectute tua inuenies? ¶ Quàm ſpecioſum
canitiei iudicium, & presbyteris cognoſce-
7 re conſilium. ¶Quàm ſpecioſa veteranis ſa
pientia,& glorioſus intellectus, & conſiliū.
8 ¶Corona ſenum,multa peritia: & gloria il-
9 lorum,timor Dei. ¶ Nouem inſuſpicabilia
cordis magnificaui, & decimum dicam in
10 lingua hominibus. ¶ Homo q iucūdatur in
B filijs viuens & videns ſubuerſionem inimi
11 corum ſuorum.¶Beatus qui habitat cū mu-
‖ Inf. 26. a.1. liere ſenſata,‖& qui lingua ſua nō eſt lap-
12 ſus;& qui non ſeruiuit indignis ſe. ¶ Bea-
Sup.14. a.1.19.c. 16. tus qui inuenit amicum verū, & qui enar-
13 rat iuſtitiam auri audiēti. ¶Quàm magnus
qui inuenit ſapientiam & ſciētiam?ſed nō
Iacob.3. a.2. 14 eſt ſuper timentem Dominum.¶timor Dei
15 ſuper omnia ſe ſuperpoſuit. ¶ Beatus ho-
mo,cui donatū eſt habere timorē Dei: qui
16 tenet illum, cui aſſimilabitur?¶Timor Dei
initium dilectionis eius:fidei autem initiū
17 agglutinandum eſt ei: ¶Omnis plaga triſti-
18 tia cordis eſt : & omnis malitia nequitia
C mulieris.¶Etoēm plagam, & non plagam
19 videbit cordis:¶& omnem nequitiā & non
20 nequitiam mulieris: ¶& omnem obductū.

21 & non obductum odientium:¶& oēm vin-
dictam, & non vindictam inimicorum.
22 ¶Non eſt caput nequius ſuper caput colu-
23 bri.¶& nō eſt ira ſuper iram mulieris. ‖Cō ‖Prou.21 c.19.
morari leoni & draconi placebit,q̄ habita-
24 re cū muliere nequam.¶Nequitia mulieris
immutat faciē eius ; & obcæcabit vultum
ſuum tanq̄ vrſus: & quaſi ſaccū oſtēdet in
25 medio proximorū eius.¶Ingemuit vir eius,
26 & audiens ſuſpirauit modicū. ¶ Breuis oīs
malitia ſuper malitiā mulieris: ſors pecca-
27 torum cadat ſuper illā.¶Sicut aſcenſus are-
noſus in pedibus veterani, ſic mulier lin-
28 guata homini quieto.¶Ne reſpicias in mu-
D lieris ſpeciē,& nō cōcupiſcas mulierem in
29 ſpecie. ¶Mulieris ira,& irreuerentia, & con
30 fuſio magna,¶Mulier ſi primatum habeat,
31 contraria eſt viro ſuo. ¶ Cor humile & fa-
cies triſtis, & plaga mortis, mulier nequā.
32 ¶Manus debiles,& genua diſſoluta, mulier
33 quæ non beatificat virum ſuum.¶‖A mulie ‖Geneſ.3. a.6.
re initium factū eſt peccati, & per illā oēs
34 morimur.¶Nō des aquæ tuæ exitū; nec mo
dicū:nec mulieri nequā veniam prodeūdi.
35 ¶Si nō ambulauerit ad manū tuā,cōfundet
36 te in conſpectu inimicorū.¶A carnibus tuis
abſcinde illam,ne ſemper te abutatur.

## CAPVT XXVI.

1 ‖MVlieris bonæ beatus vir:nume- ‖Supr. 25. b.12.
A rus enim annorum illorum du
2 plex. ¶Mulier fortis oblectat vi
rum ſuum,& annos vitæ illius
3 in pace implebit. ¶ Pars bona
mulier bona,in parte bona timentiū Deū,
4 dabitur viro pro factis bonis: ¶diuitis autē,
& pauperis cor bonum in omni tempore
5 vultus illorum hilaris.¶A tribus timuit cor
6 meum,& in quarto facies mea metuit.¶De
7 laturā ciuitatis,& collectionē populi,¶& ca
lumniam mendacem ſuper mortem om-
8 nia grauia.¶Dolor cordis & luctus , mulier
9 zelotypa. ¶In muliere *zelotypa* flagellum *infideli
10 linguæ omnibus communicans.¶Sicut boū
iugū quod mouetur, ita & mulier nequā:
qui tenet illam, quaſi qui apprehēdit ſcor-
11 pionem.¶Mulier ebrioſa ira magna: & con
tumelia, & turpitudo illius non tegetur.
12 ¶ Fornicatio mulieris in extollentia ocu
lorum, & in palpebris illius agnoſcetur. ‖Infrà 42. b.11.
13 ¶‖In filia non auertente ſe, firma cuſtodiā:
14 ne inuenta occaſione vtatur ſe. ¶Ab omni
irreuerentia oculis caue, & ne mireris ſi te
15 neglexerit. ¶ ſicut viator ſitiens ad fontem
os aperiet,& ab omni aqua proxima bibet,
C & contra omnem palum ſedebit, & contra
omnem ſagittam aperiet pharetram , do-
16 nec deficiat. ¶ Gratia mulieris ſedulæ dele-
ctabit virum ſuum, & oſſa illius impingua
17 bit.¶Diſciplina illius datum Dei eſt. ¶ Mu-
18 lier ſenſata & tacita,nō eſt immutatio eru-

ditæ

19 ditæ animæ. ¶Gratia ſuper gratiam, mulier
20 ſancta, & pudorata. ¶Omnis autem ponde-
21 ratio non eſt digna continentis animæ. ¶Si-
cut ſol oriens mundo in altiſſimis Dei, ſic
mulieris bonæ ſpecies in ornamentum do
22 mus eius. ¶Lucerna ſplendens ſuper cande
labrum ſanctum, & ſpecies faciei ſuper ęta
23 tem ſtabilem. ¶Columnæ aureæ ſuper ba-
ſes argenteas, & pedes firmi ſuper plantas
24 ſtabilis mulieris. ¶Fundamenta æterna ſu-
D pra petram ſolidam, & mandata Dei in cor
25 de mulieris ſanctæ. ¶In duobus contriſtatū
eſt cor meum, & in tertio iracundia mihi
26 aduenit. ¶Vir bellator deficiens per inopiā:
27 & vir ſenſatus contemptus: ¶ & qui tranſ-
greditur à iuſtitia ad peccatum, Deus para-
28 uit eū ad romphæam. ¶Duæ ſpecies diffici-
les & periculoſæ mihi apparuerunt: diffi-
cilè exuitur negocians à negligentia, & nō
iuſtificabitur caupo à peccatis labiorum.

## CAPVT XXVII.

1 PRoPTER inopiā multi deli- *2.Tim.6. b.9.*
A querūt: & qui quęrit locuple-
2 tari, auertit oculū ſuū. ¶Sicut
in medio cōpaginis lapidum
palus figitur: ſic & inter me-
diū venditionis & emptionis anguſtiabitur
3 peccatis. ¶Conteretur cū delinquente deli-
4 ctū. ¶Si non in timore Dñi tenueris te inſtā
5 ter, cito ſubuertetur domus tua. ¶Sicut in p-
cuſſura cribri remanebit puluis: ſic aporia
6 hominis in cogitatu illius. ¶|Vaſa figuli ꝓ- *|Pro.27. c.21. Mat.7.b.16.*
bat fornax, & homines iuſtos tentatio tri-
7 bulationis. ¶Sicut ruſticatio de ligno oſten-
dit fructum illius: ſic verbū ex cogitatu cor
8 dis hominis. ¶Ante ſermonem non laudes
9 virū: hæc enim tentatio eſt hominū. ¶Si ſe-
quaris iuſtitiam, apprehendes illam: & in-
dues quaſi podêrem honoris, & inhabita-
bis cum ea: & proteget te in ſempiternū, &
in die agnitionis inuenies firmamentum.
10 ¶|Volatilia ad ſibi ſimilia conueniunt: & *|Sup.13. c.19.*
B veritas ad eos qui operantur illam reuerte-
11 tur. ¶Leo venationi inſidiatur ſemper, ſic
12 peccata operātibus iniquitates. ¶Homo ſan
ctus in ſapientia manet ſicut ſol: nam ſtul-
13 tus ſicut luna mutatur. ¶In medio inſenſa-
torum ſerua verbum tempori: in medio au
14 tem cogitantium aſſiduus eſto. ¶|Narratio *|Sup.23. b.11.*
peccantium odioſa, & riſus illorum in deli
15 ctis peccati. ¶Loquela multum iurans, hor-
ripilationem capiti ſtatuet, & irreuerentia
16 ipſius obturatio aurium. ¶Effuſio ſanguinis
in rixa ſuperborū, & maledictio illorū au-
ditus grauis. ¶Qui denudat arcana amici, fi
17 dem perdit, & nō inueniet amicū ad aīum
18 ſuum. ¶Dilige proximum, & coniungere fi- *Sup.19.b.*
19 de cū illo. ¶Quòd ſi denudaueris abſconſa *10.22.d.*
20 illius, non perſequeris poſt eum. ¶Sicut.n. *27.*
C homo qui perdit amicum ſuum: ſic & qui
21 perdit amicitiam proximi ſui. ¶Et ſicut qui
dimittit auem de manu ſua: ſic dereliqui
22 ſti proximū tuum, & non eum capies. ¶non
illum ſequaris, quoniam longè abeſt, effu-
git enim quaſi caprea de laqueo, quoniam
23 vulnerata eſt anima eius. ¶vltrà eum nō po
teris colligare, & maledicti eſt cōcordatio,
24 ¶denudare autem amici myſteria, deſpera-
25 tio eſt animæ infœlicis. ¶|Annuens oculo,
26 fabricat iniqua, & nemo eum abijciet: ¶in *|Prou.10. b.10.*
conſpectu oculorum tuorum conculcabit
os ſuum, & ſuper ſermones tuos admirabi-
tur. Nouiſſimè autem peruertet os ſuū, &
27 verbis tuis dabit ſcandalum. ¶Multa audi-
ui, & non coæquaui ei, & Dominus odiet
28 illum. ¶Qui in altum mittit lapidem, ſuper
caput eius cadet: & plaga doloſa doloſi di- *—1.*
29 uidet vulnera. ¶|Et qui foueam fodit, inci- *|Pro.26.*
D det in eam: & qui ſtatuit lapidē proximo, *d.27.*
offendet in eo: & qui laqueum alij ponit, *Eccleſ.10*
30 peribit in illo. ¶Facienti nequiſſimum con- *b.8.*
ſiliū, ſuper ipſum deuoluetur, & nō agno-
31 ſcet vnde adueniat illi. ¶Illuſio & imprope
rium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſi
32 diabitur illi. ¶Laqueo peribunt qui oble-
ctantur caſu iuſtorum: dolor autem conſu-
33 met illos antequam moriantur. ¶Ira & fu-
ror vtraq; execrabilia ſunt, & vir peccator
continens erit illorum.

## CAPVT XXVIII.

1 QVI vindicari vult, à Dño inue *|Deu.32.*
A niet vindictā, & peccata illius *c.35.*
2 ſeruans ſeruabit. ¶Relinque *Matt. 6.*
proximo tuo nocēti te: & tūc *b.14.*
deprecanti tibi peccata ſoluē *Mar.11.*
3 tur. ¶|Homo homini reſeruat irā: & à Deo *c.25.*
4 quærit medelam? ¶In hominem ſimilē ſibi *|Rom.12.*
non habet miſericordiā: & de peccatis ſuis *d.19.*
5 deprecatur? ¶Ipſe dū caro ſit, reſeruat irā:
& propitiationem petit à Deo? quis exora-
6 bit pro delictis illius? ¶Memento nouiſſi-
7 morum, & deſine inimicari. ¶Tabitudo.n.
8 & mors imminent in mandatis eius. ¶Me-
morare timorem Dei, & non iraſcaris pro-
9 ximo. ¶Memorare teſtamentum Altiſſimi,
B & deſpice ignorantiam proximi. ¶Abſtine
10 te à lite, & minues peccata. ¶homo enim
11 iracundus incendit litē, & vir peccator tur-
babit amicos, & in medio pacem habētiū
12 immittet inimicitiam. ¶|Secundùm enim *|Pro.26. d.21.*
ligna ſyluæ, ſic ignis exardeſcit: & ſecundū
virtutem hominis, ſic iracundia illius erit,
& ſecundum ſubſtantiam ſuam exaltabit
13 iram ſuam. ¶Certamē feſtinatum incendit
ignē: & lis feſtinās effundit ſanguinem: &
14 lingua teſtificans adducit mortem. ¶Si ſuf-
flaueris, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris
ſuper illam, extinguetur: vtraq; ex ore ꝓfi-
15 ciſcūtur. ¶Suſurro & bilinguis maledictus.
C multos enim turbauit pacē habētes. ¶Lin-
16 gua tertia multos commouit, & diſperſit il-
17 los de gente in gentem: ¶ciuitates muratas
diuitum deſtruxit, & domos magnatorum
18 effodit. ¶Virtutes populorum concidit, &

19 gẽtes fortes diſſoluit.¶Lingua tertia mulie-
res viratas eiecit, & priuauit illas laborib'
20 ſuis.¶qui reſpicit illam nõ habebit requiẽ,
21 nec habebit amicũ in quo requieſcat. ¶Fla
gelli plaga liuorem facit:plaga autẽ linguę
22 comminuet oſſa. ¶Multi ceciderunt in ore
gladij,ſed non ſic quaſi qui interierunt per
23 linguam ſuam.¶Beatus qui tectus eſt à lin-
gua nequam, qui in iracundiam illius non
tranſiuit,& qui nõ attraxit iugum illius,&
24 in vinculis eius non eſt ligatus:¶iugũ enim
illius,iugum ferreum eſt:& vinculũ illius,
25 vinculum æreum eſt.¶Mors illius,mors ne-
26 quiſſima:& vtilis potius ĩferus,q̃ illa. ¶Per
D ſeuerãtia illius nõ permanebit,ſed obtine-
bit vias iniuſtorum: & in flamma ſua non
27 comburet iuſtos. ¶Qui relinquunt Deum,
incident in illã, & exardebit in illis,& non
extinguet, & immittetur in illos quaſi leo,
28 & quaſi pardus lædet illos.¶Sepi aures tuas
ſpinis,& linguam nequã noli audire:& ori
29 tuo facito oſtia,& ſeras auribus tuis.¶Aurũ
tuum & argẽtum tuum cõfla, & verbis tuis
30 facito ſtateram,& frenos ori tuo rectos:¶&
attende ne fortè labaris in lingua,& cadas
in conſpectu inimicorũ inſidiantium tibi,
& ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAPVT XXIX.

1 QVi facit miſericordiam, fęnera
A tur proximo ſuo:& qui pręua
2 let manu,mãdata ſeruat.¶Fœ
nerare proximo tuo in tempo
re neceſſitatis illius, & iterũ
3 redde proximo in tempore ſuo. ¶Confirma
verbum,& fideliter age cũ illo: & in omni
tempore inuenies quod tibi neceſſariũ eſt.
4 ¶Multi quaſi inuentionem ęſtimauerũt fœ
nus,& præſtiterunt moleſtiam his qui ſe
5 adiuuerunt. ¶Donec accipiant,oſculantur
manus dantis,& in promiſſionibus humi-
6 liant vocem ſuam.¶Et in tempore redditio
nis poſtulabit tempus,& loquetur verba tę
dij & murmurationum, & tp̃s cauſabitur.
7 ¶Si autem potuerit reddere, *aduerſabitur,
ſolidi vix reddet dimidium,& computabit
8 illud quaſi inuentionem.¶ ſin autem, frau-
dabit illum pecunia ſua, & poſſidebit illũ
9 inimicum gratis.¶ & conuitia & maledicta
B reddet illi, & pro honore & beneficio red-
10 det illi contumeliam.¶Multi non cauſa ne-
quitiæ nõ fęnerati ſunt, ſed fraudari gratis
11 timuerunt. ¶Veruntamen ſuper humilem
animo fortior eſto,& pro eleemoſyna non
12 trahas illum. ¶Propter mandatum aſſume
pauperem: & propter inopiã eius ne dimit
13 tas eum vacuum.¶Perde pecuniam propter
fratrem & amicum tuum : & non abſcon-
14 das illam ſub lapide in perditionem.¶‖Po-
ne theſaurum tuum in pręceptis Altiſſimi,
15 & proderit tibi magis quàm aurum. ¶Con
clude eleemoſynã ĩ *corde pauperis,& hęc
16 pro te exorabit ab omni malo.¶‖Eleemoſy-

*aduerſatus ſolidi 8.

‖Tob. 4.b 10.

*ſinu.

‖Su. 17.c 18.

na viri quaſi ſacculus cũ ipſo,& gratiã ho-
17 minis quaſi pupillã conſeruabit:¶& poſtea
reſurget,& retribuet illis retributionẽ vni-
18 cuiq; in caput illorũ. ¶Super ſcutum poten
tis, & ſuper lãceam, aduerſus inimicũ tuũ
19 pugnabit. ¶Vir bonus fidem facit proximo
C ſuo:& qui perdiderit cõfuſionem,derelin-
20 quet ſibi. ¶Gratiã fideiuſſoris ne obliuiſca-
21 ris: dedit.n. pro te aĩam ſuã.¶Repromiſſorẽ
22 fugit peccator & immundus. ¶Bona repro-
miſſoris ſibi adſcribit peccator:& ingratus
23 ſenſu derelinquet liberãtem ſe.¶Vir repro-
mittit de proximo ſuo : & cum perdiderit
24 reuerentiam,derelinquetur ab eo. ¶Repro-
miſſio neqſſima multos perdidit dirigẽtes,
25 & cõmouit illos quaſi fluctus maris.¶Viros
potentes gyrãs migrare fecit,& vagati ſunt
26 in gẽtibus alienis. ¶Peccator tranſgrediens
mandatum Dñi,incidet in promiſſionẽ ne-
quam: & qui conatur multa agere, incidet
27 in iudicium. ¶Recupera proximũ ſecũdum
28 virtutẽ tuam,& attẽde tibi ne incidas.¶Ini
D tium vitæ hominis, aqua & panis & veſti-
mentum,& domus protegens turpitudinẽ.
29 ¶ Melior eſt victus pauperis ſub tegmine aſ
ſerum,quàm epulæ ſplendidę in peregrè ſi
30 ne domicilio.¶Minimũ pro magno placeat
tibi,& improperiũ peregrinationis non au
31 dies.¶Vita nequam hoſpitandi de domo in
domum:& vbi hoſpitabitur,non fiduciali-
32 ter aget,nec aperiet os.¶Hoſpitabitur,& pa
ſcet, & potabit ingratos, & ad hæc amara
33 audiet.¶Tranſi hoſpes, & orna menſam,&
34 q̃ in manu habes,ciba cæteros. ¶Exi à facie
honoris amicorũ meorũ:neceſſitudine do-
mus meæ hoſpitio mihi factus * eſt frater.
35 ¶Grauia hæc hoĩ habẽti ſenſum,Correptio
domus, & improperium fœneratoris.

CAPVT XXX.

1 QVi diligit filium ſuum, aſſiduat illi fla
A gella,vt lætetur ĩ nouiſſimo ſuo, & nõ
2 palpet proximorũ oſtia ¶Qui docet
filium ſuũ,laudabitur in illo, & in medio
3 domeſticorum in illo gloriabitur. ¶‖Qui do
cet filium ſuum, in zelum mittit inimicũ,
& in medio amicorum gloriabitur in illo.
4 ¶Mortuus eſt pater eius,& quaſi nõ eſt mor
tuus : ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe.
5 ¶In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo : in
obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confu-
6 ſus eſt corã inimicis.¶ reliquit enim defen-
ſorem domus cõtra inimicos,& amicis red-
7 dentem gratiam. ¶Pro animabus filiorum
colligabit vulnera ſua,& ſuper oẽm vocem
8 turbabũtur viſcera eius.¶Equus indomitus
euadit durus, & filius remiſſus euadet præ-
9 ceps. ¶Lacta filium,& pauentem te faciet.
10 lude cum eo,& contriſtabit te. ¶Non cor
B rideas illi:ne doleas,& in nouiſſimo obſtu
11 peſcent dẽtes tui.¶Non des illi poteſtatẽ in
iuuentute, & ne deſpicias cogitatus illius.
12 ¶‖Curua ceruicẽ eius in iuuẽtute.& tũde la

‖Inf. 39.c 31.

*et 19

Prou. 13.d 24.23.b. 13.

‖Deu. 6.b 7.

‖Su. 7.a 25.

tera eius dum infans eſt: ne fortè induret,
& non credat tibi,& erit tibi dolor animæ.
13 ❡Doce filium tuũ, & operare in illo, ne in
14 turpitudinem illius offendas. ❡ Melior eſt
pauper ſanus,& fortis virib⁹, quàm diues
15 imbecillis & flagellatus malitia:❡Salus aīę
C in ſanctitate iuſtitiæ, & melior eſt oī auro
& argento: & corpus validum, q̃ cenſus im
16 menſus. ❡ Non eſt cenſus ſuper cenſum ſa-
lutis corporis: & non eſt oblectamentum
17 ſuper cordis gaudium. Melior eſt mors. q̃
vita amara: & requies æterna,q̃ languor ꝑ-
18 ſeuerans. ❡Bona abſcondita in ore clauſo,
quaſi appoſitiones epularum circumpoſitę
*Dan.14.b.6.* 19 ſepulchro. ❡ ‖Quid proderit libatio idolo?
20 nec enim manducabit,nec odorabitur.❡ſic
qui effugatur à Dño, & portans mercedes
21 iniquitatis. ❡Videns oculis,& ingemiſcẽs,
ſicut ſpado complectens virginem & ſuſpi-
*‖Pro. 12.d.25.15.b.13.&17.d.22.* 22 rans. ❡‖ Triſtitiam non des animæ tuæ, &
D non affligas temeipſum in conſilio tuo.❡Iu
23 cunditas cordis,hæc eſt vita hominis,& the
ſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exul-
24 tatio viri eſt lõgæuitas. ❡ Miſerere aīę tuæ
placens Deo,& cõtine, & congrega cor tuũ
in ſanctitate eius: & triſtitiam longè expel
25 le à te. ❡ Multos enim occidit triſtitia,& nõ
26 eſt vtilitas in illa. ❡Zelus & iracundia mi-
nuunt dies: & ante tempus ſenectam ad-
27 ducet cogitatus. ❡Splendidum cor,bonũ in
epulis eſt:epulę enim illius diligẽter fiunt.

## CAPVT XXXI.

1 VIgilia honeſtatis tabefaciet car
A nes, & cogitatus illius aufert
2 ſomnũ.❡Cogitatus præſcientiæ
auertit ſenſum: & infirmitas
grauis ſobriam facit animam.
3 ❡Laborauit diues in congregatione ſubſtan
4 tiæ,& in requie ſua replebit bonis ſuis.❡La
borauit pauꝑ in diminutione victus, & in
5 fine inops fit.❡Qui aurum diligit,non iuſti-
*‖Sup.8.A.8.* ficabitur:& qui inſequitur conſumptionẽ,
6 replebitur ex ea. ❡ ‖Multi dati ſunt in auri
caſus,& facta eſt in ſpecie ipſius perditio il
7 lorũ. ❡Lignũ offenſionis eſt aurũ ſacrifican
tium. vę illis qui ſectantur illud, & omnis
8 imprudens deperiet in illo. ❡ Beatus diues
qui inuẽtus eſt ſine macula: & qui poſt au-
rum non abijt, nec ſperauit in pecunia &
9 theſauris. Quis eſt hic, & laudabimus eum?
**Qui. *inuentus* 10 fecit enim mirabilia in vita ſua. ❡*Quis ꝓ-
batus eſt in illo,& perfectus* eſt,& erit illi
gloria æterna? qui potuit tranſgredi, & nõ
eſt tranſgreſſus: & facere mala,& nõ fecit.
11 ❡Ideo ſtabilita ſunt bona illius ĩ Domino:
& eleemoſynas illius enarrabit omnis Ec-
12 cleſia ſanctorum.❡Supra mẽſam magnã ſe-
B diſti? nõ aperias ſuper illã faucẽ tuã prior.
13 ❡Nõ dicas,ſi multa ſunt quæ ſuꝑ illã ſunt.
14 Memento quoniã malus eſt oculus nequã.
15 ❡ Nequius oculo quid creatum eſt? ideo ab
omni facie ſua lachrymabitur, cũ viderit.
16 ❡Ne extendas manum tuã prior, & inuidia
17 contaminatus erubeſcas.❡Ne comprimaris
18 in conuiuio vini. ❡Intellige quæ ſunt proxi
19 mi tui ex teipſo ❡ Vtere quaſi homo frugi
his quæ tibi apponuntur, & non cum mã-
20 ducas multum,odio habearis.❡Ceſſa prior,
cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe,ne for
21 tè offendas.❡Et ſi in medio multorum ſedi
ſti, prior illis ne extendas manum tuã,nec
22 prior poſcas bibere. ❡ Quàm ſufficiens eſt
C homini erudito vinũ exiguũ, & in dormiẽ
do non laborabis ab illo,& non ſenties do
23 lorẽ.❡Vigilia & cholera, & tortura viro in-
24 frunito:❡ ſomnus ſanitatis in homine par-
co: dormiet vſq; in manè, & anima illius
25 cum ipſo delectabitur. ❡Et ſi coactus fueris
in edendo multũ, ſurge è medio,& vome:
& refrigerabit te,& nõ adduces corpori tuo
26 infirmitatem. ❡Audi me fili, & ne ſpernas
me: & in nouiſſimo inuenies verba mea.
27 ❡In oībus operibus tuis eſto velox, & om- *‖Pro. 22.b.9.*
28 nis infirmitas non occurret tibi.❡‖Splendi-
dum in panibus benedicent labia multo-
rum,& teſtimonium veritatis illius fidele.
29 ❡In nequiſſimo pane murmurabit ciuitas,
& teſtimonium nequitiæ illius verum eſt.
30 ❡Diligentes in vino noli prouocare: multos
D enim exterminauit vinum. ❡ Ignis probat
31 ferrum durum: ſic vinum corda ſuperborũ
32 arguet in ebrietate potatũ.❡Æqua vita ho-
minibus, vinũ in ſobrietate: ſi bibas illud
33 moderatè,eris ſobrius. ❡Quæ vita eſt quæ
34 minuitur vino? ❡Quid defraudat vitam?
35 Mors. ❡ ‖Vinum in iucunditatem creatum *‖Iſa.103.b.15.*
36 eſt,& non‖in ebrietatem ab initio.❡Exulta *‖Prou.31.a.4.*
tio animæ & cordis vinum moderatè pota
37 tum ❡Sanitas eſt animæ & corpori ſobrius
38 potus.❡Vinum multum potatum,irritatio-
39 nem,& irã,& ruinas multas facit.❡Amari-
tudo animæ vinum multum potatum.
40 ❡Ebrietatis animoſitas, imprudentis offen
ſio,minorans virtutem,& faciens vulnera.
41 ❡In conuiuio vini non arguas proximum:
& non deſpicias eum in iucunditate illius.
42 ❡verba improperij non dicas illi,& nõ pre-
mas illum in repetendo.

## CAPVT XXXII.

1 REctorem te poſuerunt? noli ex-
A tolli: eſto in illis quaſi vnus ex
2 ipſis. ❡Curam illorũ habe, &
ſic conſidera,& omni cura tua
3 explicita recumbe. ❡vt læteris
propter illos, & ornamentum gratiæ acci-
pias coronam & dignationem conſequaris
4 corrogationis. ❡ Loquere maior natu,decet
5 enim te.❡primum verbum diligenti ſcien-
6 tiam, & non impedias muſicam.❡‖Vbi au- *Eccl.3.b.7.*
ditus non eſt,non effundas ſermonẽ,& im *Sup.20.a.7.*
7 portunè noli extolli in ſapientia tua. ❡Gẽ-
mula carbunculi in ornamento auri, & cõ
8 paratio muſicorum in conuiuio vini.❡Sicut
B in fabricatione auri ſignũ eſt ſmaragdi: ſic

numerus

numerus muſicorũ in iucundo & modera-
9 to vino. ¶Audi tacẽs & ꝓ reuerẽtia accedet
10 tibi bona gratia. ¶Adoleſcẽs loquere in tua
11 cauſa, vix cũ neceſſe fuerit. ¶Si bis interro-
gatus fueris, habeat caput reſponſum tuũ.
12 ¶In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacẽs
13 ſimul & quærens. ¶In medio magnatorum *Iob 32. 6.*
*non præſumas, & vbi ſunt ſenes, nõ mul-
14 tum loquaris. ¶Ante grandinem præibit co ** loqui.*
ruſcatio, & ante verecundiam, præibit gra
tia, & pro reuerẽtia accedet tibi bona gra-
15 tia. ¶Et hora ſurgendi non te *trices: præcur
C re aũt prior in domũ tuam, & illic auoca- **triſtes.*
16 re, & illic lude, ¶& age cõceptiones tuas, &
17 non in delictis & verbo ſuperbo. ¶Et ſuper
his oĩbus benedicito Dñm qui fecit te, &
18 inebriantẽ te ab omnibus bonis ſuis. ¶Qui
timet Dñm, excipiet doctrinam eius: & qui
vigilauerint ad illum, inueniẽt benedictio
19 nẽ. ¶Qui quærit legẽ, replebitur ab ea: & q
20 inſidioſè agit, ſcãdalizabitur ab ea. ¶Qui ti
ment Dominum, inueniẽt iudicium iuſtũ,
21 & iuſtitias quaſi lumen accendent. ¶Pecca-
tor homo vitabit correptionẽ, & ſecundũ
22 voluntatẽ ſuã inueniet comparationẽ. ¶Vir
D conſilij nõ diſperdet intelligentiã, alienus
23 & ſuperbus nõ pertimeſcet timorem. ¶etiã
poſtquam fecit cum eo ſine cõſilio, & ſuis
24 inſectationibus arguetur. Fili, ſine conſilio
nihil facias, & poſt factum nõ pœnitebis.
25 In via ruinæ non eas, & non offendes in la-
pides: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas
26 animæ tuæ ſcandalum. Et à filijs tuis caue,
27 & à domeſticis tuis attende. ¶In omni ope-
re tuo crede ex fide animæ tuæ. hoc eſt.n.
28 conſeruatio mãdatorum. ¶Qui credit Deo,
attendit mandatis: & qui confidit in illo,
non minorabitur.

CAPVT XXXIII.

1 TIMENTI Dominũ nõ occur-
A rent mala, ſed in tentatione
Deus illum conſeruabit, & li-
2 berabit à malis. ¶Sapiens nõ
odit mãdata & iuſtitias, & nõ
3 illidetur quaſi in procella nauis. ¶Homo
ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.
4 ¶Qui interrogationem manifeſtat, parabit
verbum, & ſic deprecatus exaudietur, & cõ
ſeruabit diſciplinam, & tunc reſpõdebit. *Sup. 21. b.17.*
5 ¶Præcordia fatui quaſi rota carri: & quaſi
6 axis verſatilis cogitatus illius. ¶Equus emiſ
ſarius, ſic & amicus ſubſannator, ſub omni
7 ſupraſedente hinnit. ¶Quare dies diem ſu-
perat, & iterũ lux lucẽ, & annus annũ à ſo-
8 le? ¶A Domini ſcientia ſeparati ſunt facto
9 ſole, & præceptum cuſtodiente. ¶Et immu-
tauit tpa, & dies feſtos ipſorũ, & ĩ illis dies
10 feſtos celebrauerunt ad horã. ¶Ex ipſis exal
B tauit & magnificauit Deus, & ex ipſis po-
ſuit in numerũ dierũ, & oẽs homines de ſo
11 lo, & ex terra vnde creatus eſt Adam. ¶In *Geneſ. 2. a.7.*
multitudine diſciplinæ Dñi ſeparauit eos,
12 & immutauit vias eorũ. ¶Ex ipſis benedixit,
& exaltauit: & ex ipſis ſanctificauit, & ad
ſe applicauit: & ex ipſis maledixit & humi
liauit, & cõuertit illos à ſeparatione ipſo-
13 rũ. ¶Quaſi lutũ figuli in manu ipſius, plaſ- *Roma. 9 c.21.*
14 mare illud & diſponere. ¶Oẽs viæ eius ſecũ
dũ diſpoſitionẽ eius: ſic homo in manu il-
lius qui ſe fecit, & reddet illi ſecundũ iudi-
15 ciũ ſuũ. ¶Contra malũ bonũ eſt, & contra
mortẽ vita: ſic & cõtra virũ iuſtũ peccator.
Et ſic intuere in oĩa opera Altiſſimi. Duo
16 contra duo, & vnũ contra vnũ. ¶Et ego no-
uiſſimus euigilaui, & quaſi qui colligit aci-
17 nos poſt vindemiatores. ¶In benedictione
Dei & ipſe ſperaui: & quaſi q vindemiat,
C repleui torcular. ¶Reſpicite qm̃ non mihi *Sup. 24. d. 47.*
18 ſoli laboraui, ſed oĩbus exquirentibus diſci
19 plinã. ¶Audite me magnati, & oẽs populi,
20 & rectores Eccleſiæ auribus percipite. ¶Fi-
lio & mulieri, fratri & amico non des pote
ſtatẽ ſuper te in vita tua: & nõ dederis alij
poſſeſſionẽ tuã: ne fortè pœniteat te, & de-
21 preceris pro illis. ¶Dũ adhuc ſuperes & aſpi
22 ras, nõ immutabit te omnis caro. ¶Melius
eſt enim vt filij tui te rogent, q̃ te reſpicere
23 in manus filiorũ tuorũ. ¶In oĩbus operibus
24 tuis præcellens eſto. ¶Ne dederis maculam
in gloriam tuam. In die conſummationis
D dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui
25 diſtribue hæreditatẽ tuã. ¶Cibaria, & virga,
& onus aſino: panis, & diſciplina, & opus
26 ſeruo. ¶Operatur in diſciplina, & quærit re
quieſcere: laxa manus illi, & quærit liberta
27 tem. ¶Iugum & lorum curuant collum du-
rum, & ſeruum inclinant operationes aſſi-
28 duæ. ¶Seruo maleuolo tortura & cõpedes,
29 mitte illũ in operationẽ, ne vacet: ¶multã
30 enim malitiam docuit ocioſitas. ¶In opera
conſtitue eum: ſic enim condecet illum.
Quòd ſi non obaudierit, curua illum com-
pedibus, & nõ amplifices ſuper omnẽ car-
nem. Verùm ſine iudicio nihil facias gra-
31 ue. ¶Si eſt tibi ſeruus*, ſit tibi quaſi anima *Sup. 7. c. 25.*
tua: quaſi fratrem ſic eum tracta: quoniam **fidelis.*
in ſanguine animæ comparaſti illũ. ¶Si læ-
ſeris eum iniuſtè, in fugam cõuertetur: ¶&
ſi extollens diſceſſerit: quem quæras, & in
qua via quæras illum, neſcis.

CAPVT XXXIIII.

1 VANA ſpes, & mendaciũ viro
A inſenſato: & ſomnia extollũt
2 imprudẽtes. Quaſi qui appre-
hendit vmbrã, & ꝑſequit̃ ven
tum: ſic & qui attẽdit ad viſa
3 mẽdacia. ¶hoc ſecundũ hoc viſio ſomnio-
rum. Ante faciẽ hois ſimilitudo alterius *-6.*
4 hois. ¶Ab immũdo quid mũdabit̃, & à mẽ-
5 dace qd verũ dicetur? ¶Diuinatio erroris, &
auguria, mendacia, & ſomnia malefacien-
6 tium, vanitas eſt. ¶Et ſicut parturientis, cor
tuum phantaſias patitur, niſi ab Altiſſimo
fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor

tuum.

7 tuum: ¶multos enim errare fecerunt ſom-
8 nia,& exciderũt ſperãtes in illis.¶Sine mẽ-
dacio conſummabitur verbũ legis, & ſapiẽ-
9 tia in ore fidelis complanabitur. ¶ Qui non
eſt tentatus,quid ſcit? Vir in multis exper-
B tus,cogitabit multa : & qui multa didicit,
10 enarrabit intellectũ.¶Qui non eſt expertus,
*fatuus. pauca recognoſcit: qui autem in multis *fa-
–7. 11 ctus eſt,multiplicat malitiã. ¶–Qui tenta-
tus non eſt,qualia ſcit? qui implanatus eſt,
12 abũdabit nequitia'. ¶Multa vidi enarrãdo,
13 & plurimas verborũ conſuetudines . ¶ Ali-
quoties vſque ad mortem periclitatus ſum
horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei .
14 ¶Spiritus timentium Deũ quæritur,& in re-
15 ſpectu illius benedicetur.¶Spes enim illorũ
in ſaluantem illos.& oculi Dei in diligẽtes
16 ſe. ¶ Qui timet Dñm, nihil trepidabit, &
C & non pauebit qm̃ ipſe eſt ſpes eius. ¶ Ti-
17 mentis Dñi beata eſt anima eius.¶Ad quẽ
18 reſpicit, & quis eſt fortitudo eius? ¶ ‖ Oculi
‖Pſal.32. 19 Domini ſuper timentes eum,protector po-
d.18. tentiæ,firmamentum virtutis,tegimen ar-
20 doris, & vmbraculum meridiani. ¶depreca-
tio offenſionis,& adiutorium caſus,exaltãs
animam, & illuminans oculos,dans ſanita-
‖Pro. 21. 21 tem, & vitam,& benedictionem. ¶‖Immo-
d.27. lãtis ex iniquo oblatio eſt maculata, & nõ
ſunt beneplacitæ ſubſannationes iniuſto-
22 rum ¶ Dominus ſolus ſuſtinentibus ſe in
‖Prou.15. 23 via veritatis & iuſtitiæ . ¶Dona iniquorum
b.8. non probat Altiſſimus,nec reſpicit in obla-
tiones iniquorum : nec in multitudine ſa-
24 crificiorũ eorũ propitiabitur peccatis.¶ Qui
offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum,
quaſi qui victimat filium in conſpectu pa-
25 tris ſui.¶Panis egentiũ, vita pauperum eſt,
D qui defraudat illum , homo ſanguinis eſt .
26 ¶Qui aufert in ſudore panem,quaſi qui oc-
‖Leu. 19. 27 cidit proximum ſuũ. ¶Qui effundit ſangui-
c.13. nem,& qui fraudem facit mercenario,fra-
Sup.7. 28 tres ſunt, ¶Vnus ędificans,& vnus deſtruẽs,
c.22. 29 quid prodeſt illis niſi labor? ¶Vnus orans,&
vnus maledicens , cuius vocem exaudiet
30 Deus? ¶Qui baptizatur a mortuo,& iterum
31 tangit eũ : quid proficit lauatio illius? ¶ ſic
homo qui ieiunat in peccatis ſuis : & iterũ
eadem faciens , quid proficit humiliando
ſe? orationem illius quis exaudiet?

## CAPVT XXXV.

*verbum 1 QVi conſeruat *legem', multiplicat ora-
12. A tionem. ¶‖Sacrificiũ ſalutare eſt atten-
‖1. Reg. 2 dere mãdatis,& diſcedere ab om-
15.c.22. 3 ni iniquitate: ¶–& ꝓpitiationẽ litare ſacri-
Iere.7.a. ficijs ſuper iniuſtitias',& deprecatio ꝓ pec-
3. 4 catis recedere ab iniuſtitia. ¶Retribuet gra-
–3. tiã qui offert ſimilaginẽ, & qui facit miſeri-
–6. 5 cordiã,offert ſacrificium. ¶ Beneplacitũ eſt
‖Exo.23. Dño recedere ab iniquitate : –& depreca-
b.15.& 6 tio ꝓ peccatis recedere ab iniuſtitia'. ¶‖Nõ
34.c.22. apparebis ante conſpectũ Domini vacuus.
7 ¶ Hæc enim omnia ꝓp mãdatum Dei fiũt.
8 ¶ Oblatio iuſti impinguat altare, & odor Deut.16.
B ſuauitatis eſt in conſpectu Altiſſimi. ¶Sacri- d.16.
9 ficium iuſti acceptum eſt, & memoriã eius
10 non obliuiſcetur Dñs. ¶Bono animo gloriã
redde Deo: & nõ minuas primitias manuũ
11 tuarum. ¶‖In omni dato hilarem fac vultũ ‖2. Cor.9.
tuum , & in exultatione ſanctifica decimas b.7.
12 tuas.‖Da Altiſſimo ſecundum datum eius, ‖Tob.4.
& in bono oculo adinuẽtionem facito ma- b.8.
13 nuum tuarum: ¶quoniã Dñs retribuens eſt, Leu.22.c.
14 & ſepties tantum reddet tibi. ¶‖Noli offer- 10.
re munera praua: non enim ſuſcipiet illa. Deut.15.
15 ¶Et noli inſpicere ſacrificium iniuſtũ , qm̃ d.21.
C Dominus iudex eſt. ‖& non eſt apud illum ‖Deu.10.
16 gloria perſonæ. ¶ ‖Non accipiet Dñs perſo- d.17.
nam in pauperem , & deprecationem læſi 2.Par.19.
17 exaudiet. ¶Nõ deſpiciet preces pupilli : nec b.7.
18 viduam,ſi effundat loquelã gemitus. ¶Nõ- Iob.34.b.
ne lachrymæ viduæ ad maxillã deſcendũt, 19.
& exclamatio eius ſuper deducentem eas? Sap.6.b.
19 ¶ A maxilla enim aſcendunt vſq; ad cœlũ , 8.
20 & Dñs exauditor delectabitur in illis. ¶Qui Rom.2.b.
adorat Deũ in oblectatione,ſuſcipietur: & 11.
deprecatio illius vſq; ad nubes propinqua- Gal.2.b.6
21 bit. ¶Oratio humiliantis ſe, nubes penetra- Epheſ.6.
bit:& donec propinquet,nõ conſolabitur: b.9.
& non diſcedet donec Altiſſimus aſpiciat. Col.3.d.
22 ¶Et Dñs non elõgabit,ſed iudicabit iuſtos . 25.
D & faciet iudicium : & Fortiſſimus non ha- Act.10.
bebit in illis patientiã, *vt' contribulet dor- e.34.
23 ſum ipſorũ: ¶& Gentibus reddet vindictã, 1.Pet.1.c.
donec tollat plenitudinem ſuperborum: & 17.
24 ſceptra iniquorum contribulet, ¶donec red- *quouſque
dat hominibus ſecundum actus ſuos: & ſe- 4.
cũdũ opera Adæ,& ſecundũ pręſumptionẽ
25 illius, ¶donec iudicet iudicium plebis ſuæ,
26 & oblectabit iuſtos miſericordia ſua. ¶Spe-
cioſa miſericordia Dei:in tp̃e tribulationis
quaſi nubes pluuiæ in tempore ſiccitatis.

## CAPVT XXXVI.

1 MIſerere noſtri Deus omniũ, &
A reſpice nos, & oſtẽde nobis lu-
cem miſerationum tuarum,
2 ¶& immitte timorẽ tuum ſu-
per gentes quæ non exquiſie-
runt te: vt cognoſcant quia nõ eſt Deus ni-
3 ſi tu, vt enarrent magnalia tua. ¶Alleua ma-
num tuam ſuper Gentes alienas, vt videãt
4 potentiam tuam. ¶Sicut enim in conſpectu
eorum ſanctificatus es in nobis, ſic in con-
5 ſpectu noſtro magnificaberis in eis: ¶vt co-
B gnoſcant te,ſicut & nos cognouimus, quo-
6 niam nõ eſt Deus præter te Domine. ¶Inno-
7 ua ſigna, & immuta mirabilia. ¶ Glorifica
8 manum, & brachiũ dextrum. ¶Excita furo-
9 rem,& effunde iram. ¶Extolle aduerſariũ,
10 & affige inimicum. ¶Feſtina tẽpus, & me-
11 mento finis, vt enarrent mirabilia tua. ¶In
ira flãmę deuoretur qui ſaluatur: & q peſ-
ſimant plebem tuã, inueniant perditionẽ.
12 ¶ Contere caput principum , inimicorũ di-
13 centium: Non eſt alius præter nos. ¶Cõgre-

ga omnes tribus Iacob : & cognoſcant quia
non eſt Deus niſi tu , vt enarrent magnalia
14 tua: & hæreditabis eos, ſicut ab initio. ¶Mi-
ſerere plebi tuę, ſuper quam inuocatum eſt
nomen tuũ: & Iſraël, ‖quem coæquaſti pri ‖Exo.4.c.22.
15 mogenito tuo. ¶ Miſerere ciuitati ſanctifi-
cationis tuæ Ieruſalẽ, ciuitati requiei tuæ .
16 ¶Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populum tuum. ¶Da teſtimoniũ
C quia ab initio creaturæ tuæ ſunt, & ſuſcita
p̃cationes quas loquuti ſunt in noĩe tuo ,p
18 phetæ priores. ¶Da mercedẽ ſuſtinentibus
te, vt prophetæ tui fideles inueniantur , &
19 exaudi orationes ſeruorũ tuorum. ¶‖Secun-
dũ benedictionem Aaron da populo tuo, ‖Nu.6 d.24.
& dirige nos in viam iuſtitiæ: & ſciant om
nes qui habitant terram, q̃a tu es Deus cõ-
20 ſpector ſeculorum. ¶ Omnem eſcam man-
21 ducabit vẽter, & eſt cibus cibo melior. ¶Fau
ces contingunt cibum feræ, & cor inſenſa-
22 tum verba mendacia. ¶ Cor prauum dabit
23 triſtitiã, & homo peritus reſiſtet illi. ¶Om-
D nem maſculum excipiet mulier: & eſt filia
24 melior filia. ¶Species mulieris exhilarat fa-
ciem viri ſui. & ſuper oẽm concupiſcentiã
25 hominis ſuperducit deſiderium: ¶Si eſt lin-
gua curationis, eſt & mitigationis & miſe-
ricordiæ: non eſt vir illius ſecundum filios
26 hominum. ¶ Qui poſſidet mulierem bonã,
inchoat poſſeſſionem : adiutorium ſecun-
27 dum illum eſt, & columna vt requies. ¶Vbi
non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio: & vbi nõ
28 eſt mulier, ingemiſcit egens. ¶ Cui credit,
qui non habet nidum? Et deflectens vbicũ-
que obſcurauerit, quaſi ſuccinctus latro
exiliens de ciuitate in ciuitatem.

## CAPVT XXXVII.

1 OMnis amicus dicet: Et ego ami
A citiã copulaui: ſed eſt amicus
ſolo nomine amicus. Nónne
triſtitia ineſt vſq; ad mortem?
2 ¶ Sodalis autem & amicus ad
3 inimicitiã cõuertentur. ¶O præſumptio ne-
quiſſima, vnde creata es cooperire aridam
4 malitia, & doloſitate illius? ¶Sodalis amico
coniucundatur in oblectationibus, & in tẽ
5 pore tribulationis aduerſarius erit. ¶Sodalis
amico cõdolet cauſa ventris , & contra ho-
6 ſtẽ accipiet ſcutũ. ¶ Non obliuiſcaris amici
tui in animo tuo, & nõ immemor ſis illius
7 in operibus tuis. ¶Noli conſiliari cũ ſocero
tuo, & à zelantibus te abſconde conſiliũ .
8 ¶Omnis conſiliarius prodit conſilium , ſed
9 eſt conſiliarius in ſemetipſo. ¶A conſiliario
ſerua animam tuam. prius ſcito quæ ſit il-
lius neceſſitas, & ipſe enim amico ſuo cogi
10 tabit. ¶ne fortè mittat ſudem in terram , &
11 dicat tibi, ¶Bona eſt via tua, & ſtet è contra-
12 rio videre quid tibi eueniat. ¶Cũ viro irreli
B gioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de
iuſtitia, & cum muliere de *his quæ emula *al. 3.
tur: cum timido de bello, cũ negociatore de
traiectione, cum emptore de venditione, cũ
13 viro liuido de gratijs agendis, ¶ cum impio
de pietate, cum inhoneſto de honeſtate, cũ
14 operario agrario de omni opere, ¶cum ope-
rario annuali de conſummatione anni , cũ
ſeruo pigro de multa operatione. non attẽ-
15 das his in omni conſilio. ¶Sed cum viro ſan
cto aſſiduus eſto , quemcunque cognoueris
16 obſeruantem timorem Dei, ¶ cuius anima
eſt ſecundum animam tuam : quicunque
titubauerit in tenebris, non condolebit ti-
17 bi. ¶Et cor boni conſilij ſtatue tecum : non
18 eſt enim tibi aliud pluris illo. ¶Anima viri
C ſancti enunciat aliquando vera, quàm ſep-
tem circumſpectores ſedentes in excelſo
19 ad ſpeculandum. ¶Et in his omnibus depre
care Altiſſimum , vt dirigat in veritate viã
20 tuam . ¶ Ante omnia opera verbum verax
præcedat te, & ante omnem actum cõſiliũ
21 ſtabile. ¶Verbum nequam immutabit cor:
–ex quo partes quatuor oriuntur, bonum –15
& malum, vita & mors : & dominatrix il-
22 lorum eſt aſſidua lingua. ¶Vir peritus mul-
23 tos erudiuit, & animæ ſuæ ſuauis eſt. ¶Qui
ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: in omni re
24 defraudabitur. ¶non eſt enim illi data a Do
mino gratia: omni enim ſapientia defrau-
25 datus eſt. ¶ Eſt ſapiens animę ſuæ ſapiens:
26 & fructus ſenſus illius laudabilis. ¶Vir ſa-
piens plebem ſuã erudit , & fructus ſenſus
27 illius fideles ſunt. ¶Vir ſapiens implebitur
D benedictionibus, & videntes illũ laudabũt.
28 ¶Vita viri in numero dierũ : dies autem Iſ-
29 raël innumerabiles ſunt. ¶Sapiens in popu
lo hæreditabit honorem, & nomen illius e-
30 rit viuens in ęternum ¶Fili, in vita tua ten-
ta animam tuam: & ſi fuerit nequã, nõ des
31 illi poteſtatem: ¶ ‖ non enim omnia oĩbus ‖1.Cor.6
expediunt , & non omni animæ omne ge- c.12. 16.c
32 nus placet. ¶Noli auidus eſſe in omni epula 23.
tione, & nõ te effundas ſuper oẽm eſcam :
33 ¶in multis enim eſcis erit infirmitas, & aui
ditas appropinquabit vſque in choleram .
34 ¶Propter crapulam multi obierunt: qui au-
tem abſtinens eſt, adijciet vitam.

## CAPVT XXXVIII.

1 HOnora medicum propter neceſſitatẽ,
A etenim illũ creauit Altiſſim⁹. ¶ A Deo
2 eſt enim oĩs medela , & à rege accipiet do-
3 nationem. ¶Diſciplina medici exaltabit ca
put illius, & in cõſpectu magnatorũ collau
4 dabitur. ¶Altiſſimus creauit de terra medi-
cinam, & vir prudens non abhorrebit illã.
5 ¶ ‖Nonne à ligno indulcata eſt aqua ama- ‖Exo.15.
6 rã? ¶Ad agnitionẽ hoĩum virtus illorum, & d.25.
dedit hoĩbus ſcientiã Altiſſimus, honorari
7 in mirabilibus ſuis. ¶In his curãs mitigabit
dolorem, & vnguentarius faciet pigmenta
ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis,
& nõ cõſumabuntur opera eius. ¶Pax enim
Dei ſuper faciẽ terræ. ¶‖Fili, in tua infirmi
tate ne deſpicias teipſum, ſed ora Dominũ,

10 & ipſe curabit te. ¶Auerte à delicto, & diri-
ge manus, & ab oĩ delicto munda cor tuũ.
11 ¶Da ſuauitatem & memoriam ſimilaginis
& impingua oblationẽ, & da locũ medico.
12 ¶etenim illum Dñs creauit, & non diſcedat
B à te, quia opera eius ſunt neceſſaria. ¶Eſt
13 enim tempus quando in manus illorum in
14 curras: ¶ipſi verò Dominum deprecabũtur,
vt dirigat requiem eorum & ſanitatẽ, pro-
15 pter conuerſationem illorum. ¶Qui delin-
quit in conſpectu eius qui fecit eũ, incidet
‖Sup. 22. a.10.
16 in manus medici. ¶‖Fili, in mortuũ produc
lachrymas, & quaſi dira paſſus incipe plo-
rare, & ſecundũ iudiciũ contege corpus il-
17 lius, & nõ deſpicias ſepulturã illius. ¶Pro-
pter delaturam autem amarè fer luctum
illius vno die, & conſolare propter triſti-
18 tiam, ¶& fac luctũ ſecũdũ meritũ eius vno
19 die vel duobus propter detractionẽ. ¶‖A tri
‖Prou. 15. b.15. & 17.d.22.
ſtitia.n. feſtinat mors, & cooperit virtutẽ,
20 & triſtitia cordis flectit ceruicẽ. ¶In abdu-
ctione permanet triſtitia: & ſubſtãtia ino-
21 pis ſecundũ cor eius. ¶Ne dederis in triſtitia
cor tuũ, ſed repelle eã à te: & memento no-
22 uiſſimorũ, ¶noli obliuiſci: neque enim eſt
C cõuerſio, & huic nihil proderis, & teipſum
23 peſſimabis. ¶Memor eſto iudicij mei: ſic e-
nim erit & tuum. mihi heri, & tibi hodie.
‖1.Re.12. c.21.
24 ¶‖In requie mortui requieſcere fac memo-
riam eius, & conſolare illum in exitu ſpiri-
25 tus ſui. ¶Sapientiam ſcribe in tpe vacuita
tis: & qui minoratur actu, ſapientiã perci-
26 piet: quia ſapientia replebitur. ¶Qui tenet
aratrum, & qui gloriatur in iaculo, ſtimulo
boues agitat, & conuerſatur in operibus eo
rum, & enarratio eius in filijs taurorum.
27 ¶Cor ſuum dabit ad verſandos ſulcos, & vi
28 gilia eius in ſagina vaccarũ. ¶Sic oĩs faber
& architectus qui noctem tanquam diem
tranſigit, qui ſculpit ſignaculo ſculptilia, &
aſſiduitas eius variat picturã: cor ſuũ dabit
in ſimilitudinem picturæ, & vigilia ſua p-
29 ficiet opus. ¶Sic faber ferrarius ſedens iuxta
incũdem, & conſiderans opus ferri. Vapor
ignis vret carnes eius, & in calore fornacis
30 cõcertatur. ¶Vox mallei innouat aurem e-
D ius, & contra ſimilitudinem vaſis oculus e-
31 ius. ¶Cor ſuum dabit in conſummationẽ
operũ, & vigilia ſua ornabit in pfectionẽ.
32 ¶Sic figulus ſedens ad opus ſuũ, conuertens
pedibus ſuis rotam, qui in ſolicitudine po-
ſitus eſt ſemper propter opus ſuũ, & innu-
33 mera eſt omnis operatio eius. ¶In brachio
ſuo formabit lutũ, & ante pedes ſuos curua
34 bit virtutem ſuam. ¶Cor ſuum dabit vt cõ-
ſummet linitionem, & vigilia ſua munda-
35 bit fornacem. ¶Omnes hi in manibus ſuis
ſperauerunt, & vnuſquiſque in arte ſua ſa-
36 piens eſt. ¶ſine his omnibus non ædifica-
37 tur ciuitas. ¶Et non inhabitabunt, nec in-
ambulabũt, & in eccleſiam non tranſiliẽt.
38 ¶Super ſellam iudicis non ſedebunt, & te
ſtamentum iudicij non intelligent, neque
palam facient diſciplinam & iudicium, &
39 in parabolis non inuenientur: ¶ſed creatu-
ram æui confirmabunt, & deprecatio illo-
rum in operatione artis accõmodantes ani
mã ſuã, & conquirentes in lege Altiſſimi.

## CAPVT XXXIX.

1 SApiẽtiam omnium antiquorũ
A exquiret ſapiens, & in prophe
2 tis vacabit. ¶Narrationem vi-
rorum nominatorum conſer-
uabit, & in verſutias parabo-
3 larum ſimul introibit. ¶Occulta prouerbio
rum exquiret, & in abſconditis parabolarũ
4 conuerſabitur. ¶In medio magnatorum mi
niſtrabit, & in conſpectu pſidis apparebit.
5 ¶In terram alienigenarum gentium ptran-
ſiet: bona enim & mala in omnibus tenta-
6 bit. ¶Cor ſuum tradet ad vigilandum dilu-
culo ad Dñm qui fecit illum, & in conſpe-
7 ctu Altiſſimi deprecabitur. ¶Aperiet os ſuũ
in oratione, & pro delictis ſuis deprecabi-
8 tur. ¶Si enim Dominus magnus voluerit,
9 ſpiritu intelligẽtiæ replebit illum: ¶& ipſe
B tanquam imbres mittet eloquia ſapientiæ
ſuæ, & in oratione confitebitur Domino.
10 ¶Et ipſe diriget conſiliũ eius & diſciplinã,
11 & in abſconditis ſuis conſiliabitur. ¶Ipſe
palã faciet diſciplinam doctrinæ ſuæ, & in
12 lege teſtamenti Dñi gloriabitur. ¶Collauda
bunt multi ſapientiam eius, & vſque in ſe
13 culum non delebitur. ¶Non recedet memo
ria eius, & nomen eius requiretur à genera
14 tione in generationem. ¶Sapientiam eius
enarrabunt gentes, & laudem eius enuncia
15 bit eccleſia. ¶Si permanſerit nomen*, de- *eius.
relinquet plus quã mille: & ſi requieuerit,
16 proderit illi. ¶Adhuc conſiliabor, vt enar-
17 rem: vt furore enim repletus ſum. ¶In voce
dicit: Obaudite me diuini fructus, & quaſi
roſa plantata ſuper riuos aquarũ fructifica
18 te. ¶Quaſi Libanus odorem ſuauitatis habe
19 te. ¶Florete flores quaſi lilium, & date odo-
rem, & frondete in gratiam, & collaudate
canticum, & benedicite Dñm in operibus
20 ſuis. ¶Date nomini eius magnificentiã, &
confitemini illi in voce labiorum veſtrorũ,
& in canticis labiorum, & citharis, & ſic di
21 cetis in confeſſione. ¶‖Opera Domini vni- ‖Geneſ. 1. d.31.
22 uerſa bona valde. ¶‖In verbo eius ſtetit a- Mar.7.d.37.
C qua, ſicut congeries: & in ſermone oris il-
23 lius, ſicut exceptoria aquarum: ¶quoniam
in præcepto ipſius placor fit, & non eſt mi- ‖Gen.8.a.1.
24 noratio in ſalute ipſius. ¶Opera omnis car-
nis coram illo, & non eſt quicquam abſcõ-
25 ditum ab oculis eius. ¶A ſeculo vſque in ſe
culũ reſpicit: & nihil eſt eſt mirabile in cõ
26 ſpectu eius. ¶Non eſt dicere: Quid eſt hoc,
aut quid eſt iſtud? omnia enim in tempore
27 ſuo quærentur. ¶Benedictio illius quaſi ‖flu ‖Gen. 7. d.17.
28 uius inundabit, ¶& quo modo cataclyſmus
aridã inebriauit, ſic ira ipſius gentes quæ

*Exo.14. e.20.* 29 non exquiſierunt eom, hæreditabit. Qũo
cõuertit aquas in ſiccitatem, & ſiccata eſt
*—5.* terra, & viæ illius vijs illorũ directæ ſunt:
30 ſic peccatoribus offenſiones in ira eius. Bo
na bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſi-
31 mis bona & mala. Initium neceſſariæ rei
*Su.39.d 21.* vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrũ, ſal,
lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus
*—18.* 32 vuæ, & oleũ, & veſtimentum. Hæc oĩa ſan
D ctis in bona, ſic & impijs & peccatoribus in
33 mala conuertent. Sunt ſpiritus qui ad vin
dictam creati ſunt, & in furore ſuo cõfirma
34 uerunt tormenta ſua: in tempore conſum
mationis effundẽt virtutem: & furorẽ eius
*Inf. 40. b.9.* 35 qui fecit illos, confundent. Ignis, grando,
fames, & mors, oĩa hæc ad vindictam crea-
*Exo. 9.e. 23.* 36 ta ſunt. Beſtiarum dentes, & ſcorpij, & ſer
pentes, & romphæa vindicans in extermi-
*4 Re.6.c 25.* 37 nium impios. In mandatis eius epulabun
tur, & ſuper terram in neceſſitate præpara
*Iere.24.d 10.* buntur, & in temporibus ſuis non præte-
38 rient verbum. Propterea ab initio confir-
*neceſſitatem 4.* matus ſum, & conſiliatus ſum, & cogitaui,
39 & ſcripta dimiſi. Omnia opera Domini
*Gen.1.d 31.* bona, & omne opus hora ſua ſubminiſtra-
40 uit. Non eſt dicere: Hoc illo nequius eſt:
omnia enim in tempore ſuo comprobabũ-
41 tur. Et nunc in omni corde, & ore collau-
date & benedicite nomen Domini.

## CAPVT XL.

1 Occupatio magna creata eſt om
A nibus hominibus, & iugũ gra
ue ſuper filios Adam à die exi
tus de vẽtre matris eorũ, vſq;
in diem ſepulturę in matrem
2 omnium. Cogitationes eorum, & timores
cordis, adinuẽtio expectationis & dies fini
3 tionis, reſidentes ſuper ſedem glorioſam,
4 vſq; ad humiliatum in terra & cinere: ab
eo qui vtitur hyacĩtho, & portat coronam,
vſq; ad eũ qui operitur lino crudo. Furor,
zelus, tumult⁹, fluctuatio, & timor mortis,
5 iracundia perſeuerans, & cõtentio, & in tẽ
*mortis 4* pore refectionis in cubili ſomnus noctis
6 immutat ſcientiã eius. Modicum tãquam
nihil in requie, & ab eo in ſomnis quaſi in
7 die reſpectus. Conturbatus eſt in viſu cor-
dis ſui, tãquàm qui euaſerit in die belli. In
tẽpore ſalutis ſuæ exurrexit, & admirãs ad
8 nullum timorem: cum oĩ carne, ab homi-
ne vſq; ad pecus, & ſuper peccatores ſeptu-
9 plum. Ad hæc mors, ſanguis, contentio, &
*Su. 39.d 35.* B rhõphæa, oppreſſiones, fames, & contritio,
10 & flagella: ſuper iniquos creata ſunt hæc
oĩa, & propter illos factus eſt cataclyſmus.
*Ge. 7. b. 10.* 11 Oĩa enim quæ de terra ſunt, in terrã cõ
uertentur, & oẽs aquæ in mare conuerten
*Inf. 41. b.13.* 12 tur. Oẽ munus, & iniquitas delebitur, & fi
13 des in ſeculum ſtabit. Subſtãtiæ iniuſtorũ
*—3.* ſicut fluuius ſiccabũtur, & ſicut tonitruum
*Ecc.1.b. 7.* 14 magnũ in pluuia perſonabunt. In aperien
do manus ſuas, lętabitur: ſic præuaricatores
15 in conſummatione tabeſcent. Nepotes im
C piorũ non multiplicabũt ramos, & radices
16 immundæ ſuper cacumen petræ ſonãt. Su
per oẽm aquam viriditas, & ad oram flumi
17 nis ante omne fœnum euelletur. Gratia ſi
cut paradiſus in benedictionibus, & in mi-
18 ſericordia ĩ ſeculo permanet. Vita ſibi ſuf *1.Tim.6. b.6.*
ficientis operarij condulcabitur, & in ea in
19 uenies theſaurum. Fili, ędificatio ciuitatis
confirmabit nomen, & ſuper hanc mulier
20 immaculata computabitur. Vinum & mu
ſica lætificant cor, & ſuper vtraque dilectio
21 ſapientiæ. Tibiæ & pſalterium ſuauem *Tibia 4.*
faciunt melodiam, & ſuper vtraque lingua
22 ſuauis. Gratiam & ſpeciem deſiderabit o-
23 culus tu⁹, & ſuper hoc virides ſationes. A-
micus & ſodalis in tempore conuenientes,
24 & ſuper vtroſq; mulier cum viro. Fratres
D in adiutorium in tempore tribulationis, &
25 ſuper eos miſericordia liberabit. Aurum
& argentum eſt conſtitutio pedum: & ſu-
26 per vtrunque conſilium beneplacitum. Fa
cultates & virtutes exaltãt cor, & ſuper hec
27 timor Domini. Non eſt in timore Domini
minoratio, & non eſt in eo inquirere adiu-
28 torium. Timor Domini ſicut paradiſus be
nedictionis, & ſuper omnem gloriam opẽ-
29 ruerunt illum. Fili, in tempore vitę tuę ne
indigeas, melius eſt enim mori, quàm indi
30 gere. Vir reſpiciens in menſam alienam,
non eſt vita eius in cogitatione victus: alit
31 enim animam ſuam cibis alienis. Vir au-
tem diſciplinatus, & eruditus cuſtodiet ſe.
32 In ore imprudẽtis condulcabitur inopia,
& in ventre eius ignis ardebit.

## CAPVT XLI.

1 O Mors quàm amara eſt memoria tua ho
A mini pacem habenti in ſubſtãtijs ſuis:
2 viro quieto, & cuius viæ directæ ſunt in
omnibus, & adhuc valenti accipere cibum.
3 O mors bonum eſt iudiciũ tuum homini
4 indigenti, & qui minoratur viribus. defe-
cto ætate, & cui de omnibus cura eſt, & in-
5 credibili qui perdit ſapientiã. Noli metue
re iudiciũ mortis. Memẽto quæ ante te fue
runt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi, hoc iu
6 diciũ à Dño oĩ carni. & quid ſuperueniet
tibi in beneplacito Altiſſimi? ſiue decem, ſi
7 ue centum, ſiue mille anni. Non eſt enim
8 in Iferno accuſatio vitę. Filij abominatio-
B num fiunt filij peccatorum, & qui conuer-
9 ſantur ſecus domos impiorum. Filiorum
peccatorum periet hæreditas, & cum ſemi-
10 ne illorum aſſiduitas opprobrij. De patre
impio quæruntur filij, quoniam propter
11 illum ſunt in opprobrio. Væ vobis viri
impij, qui dereliquiſtis legem Domini al-
12 tiſſimi. Et ſi nati fueritis, in maledictione
naſcemini: ſi mortui fueritis, in maledictio
13 ne erit pars veſtra. Omnia quæ de terra *Su. 40. b.1.*
ſunt, in terrã conuertentur: ſic impij à ma
14 ledicto in perditionem. Luctus hominum

in corpore ipſorũ: nomen aũt impiorũ de-
15 lebitur. Curam habe de bono nomine, hoc
C enim magis permanebit tibi q̃ mille the-
16 ſauri precioſi & magni. Bonæ vitæ nume-
rus dierum: bonum aũt nomẽ permanebit
17 in æuum. Diſciplinã in pace conſeruate fi
lij: ſapientia.n.abſcõdita, & theſaurus inui
‖Su.20.d 33.
18 ſus, quæ vtilitas in vtriſq;? Melior eſt ho-
mo qui abſcõdit ſtultitiã ſuã, quàm homo
*reuertemini 8.
19 qui abſcõdit ſapientiã ſuam. Veruntamẽ
*reuertimini in his q̃ procedũt de ore meo.
20 Nõ eſt.n. bonũ oẽm irreuerentiã obſerua-
21 re: & nõ oĩa oĩb' bene placẽt in fide. Eru-
beſcite à patre & à mr̃e de fornicatione, &
22 à præſidẽte & à potẽte de mẽdacio: à prin
cipe & à iudice de delicto: à ſynagoga &
23 plebe de iniquitate: à ſocio & amico de in
—9.
24 iuſtitia: & de loco ĩ quo habitas, de furto,
D de veritate Dei, & teſtamento: de diſcubitu
in panibus, & ab obfuſcatione dati, & acce
25 pti: à ſalutãtibus de ſilẽtio: à reſpectu mu
lieris fornicariæ: & ab auerſione vultus co-
26 gnati. Ne auertas faciẽ à proximo tuo, &
Mat.5.d. 28.
27 ab auferendo partem & nõ reſtituẽdo. Ne
reſpicias mulierem alieni viri, & ne ſcrute
ris ancillam eius, neque ſteteris ad lectum
*Cant.
28 eius. *Ab amicis de ſermonibus imprope-
rij: & cùm dederis, ne improperes.

## CAPVT XLII.

1 A NOn duplices ſermonẽ auditus
de reuelatione ſermonis abſ-
cõditi, & eris verè ſine confu
ſione, & inuenies grãm in cõ-
ſpectu oĩum hominũ: ne pro
‖Leu.19.c.15. Deut.1.c. 17.16.d. 19. Pro.24.c. 23. Iac.2.a.2
his oĩbus cõfundaris. ‖& ne accipias perſo-
2 nam, vt delinquas. De lege Altiſſimi, & te-
ſtamento, & de iudicio iuſtificare impium,
3 de verbo ſociorum, & viatorũ, & de datio-
4 ne hæreditatis amicorũ, de æqualitate ſta
teræ & põderum, de acquiſitione multorũ
*correptione 2.
5 & paucorũ, de *corruptione emptionis &
negociatorũ, & de multa diſciplina filiorũ,
6 & ſeruo peſſimo latus ſanguinare. Super
7 mulierẽ nequã bonum eſt ſignũ. Vbi ma-
nus multæ ſunt, claude: & quodcunq; tra-
des, numera & appende: datũ verò, & acce-
8 ptum oẽ deſcribe. De diſciplina inſenſati
B & fatui, & de ſenioribus q iudicanẽ ab ado
leſcentibus: & eris eruditus in oĩbus, & pro
9 babilis in conſpectu oĩum virorũ. Filia pa
tris abſcondita eſt vigilia & ſolicitudo eius
aufert ſomnũ: ne fortè in adoleſcentia ſua
adultem efficiat, & cum viro cõmorata odi
10 bilis fiat: nequando polluatẽ in virginitate
ſua, & in paternis ſuis grauida inueniatẽ: ne
fortè cum viro cõmorata trãſgrediatur, aut
‖Su.26.b 13.
11 certè ſterilis efficiatur. ‖Super filiam luxu-
rioſam confirma cuſtodiam: ne quando fa-
ciat te in opprobrium venire inimicis, à de
tractione in ciuitate, & obiectione plebis,
12 & confundat te in multitudine populi. Oĩ
C homini noli intendere in ſpecie: & in me-
13 dio mulierum noli cõmorari. De veſtimen
tis enim procedit tinea, & à muliere iniqui
14 tas viri. Melior eſt enim iniquitas viri q̃
mulier benefaciens, & mulier confundens
15 ĩ opprobrium. Memor ero igitur operum
Dñi, & quæ vidi annunciabo in ſermonib'
16 Dñi opera eius. Sol illuminans per omnia
reſpexit, & gloria Domini plenum eſt opus
17 eius. Nõnne Dominus fecit ſanctos enarra
re omnia mirabilia ſua, quæ confirmauit
18 Dñs omnipotens ſtabiliri in gloria ſua? A-
D byſſum & cor hominum inueſtigauit: & in
19 aſtutia eorum excogitauit. Cognouit enim
Dominus omnem ſcientiam, & inſpexit in
ſignum æui, annuncians quæ præterierunt
& quæ ſuperuentura ſunt, reuelans veſti-
20 gia occultorum. Non præterit illum om-
nis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo vl-
21 lus ſermo. Magnalia ſapientiæ ſuæ decora
uit: qui eſt ante ſeculum & vſque in ſecu-
22 lum, neque adiectũ eſt, neque minuitur,
23 & non eget alicuius conſilio. Quàm deſi-
derabilia oĩa opera eius, & tanquàm ſcin-
24 tilla quæ eſt conſiderare. Oĩa hæc viuunt
& manent in ſeculum, & in omni neceſſi-
25 tate oĩa obaudiũt ei. Oĩa duplicia, vnum
contra vnum, & nõ fecit quicquam deeſſe.
26 Vniuſcuiuſq; confirmauit bona. Et quis
ſatiabitur videns gloriam eius?

## CAPVT XLIII.

1 A Ltitudinis firmamentum pul-
chritudo eius eſt, ſpecies cœli
2 in viſione gloriæ. Sol in aſpe-
ctu annuncians in exitu, vas
admirabile opus excelſi. In
3 meridiano exurit terram, & in cõſpectu ar
doris eius quis poterit ſuſtinere? Fornacem
4 cuſtodiens in operibus ardoris. Tripliciter
ſol exurens montes, radios igneos exufflans
5 & refulgens, radijs ſuis obcæcat oculos. Ma
gnus Dñs qui fecit illum, et in ſermonibus
6 eius feſtinauit iter. Et luna in oĩbus in tp̃e
7 ſuo, oſtenſio temporis et ſignum æui. A lu
na ſignũ diei feciſti, luminare quod minui-
8 tur in cõſummatione. Menſis ſecũdum no-
B men eius eſt creſcẽs mirabiliter in cõſum-
9 matione. Vas caſtrorũ in excelſis, in firma
10 mento cœli reſplendens glorioſè. Species
cęli gloria ſtellarum mundum illuminans
11 in excelſis Dñs. In verbis ſanctis ſtabũt ad
12 iudiciũ, et non *deficient in vigilijs ſuis. Vi *exardeſcent 4.
C de arcum et benedic eum ‖ qui fecit illum: ‖Gen.9.b. 13.
13 valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo. Gy-
rauit cœlum in circuitu gloriæ ſuæ, manus
14 excelſi aperuerunt illum. Imperio ſuo ac
celerauit niuẽ, et accelerat corruſcationes
15 emittere iudicij ſui. Propterea aperti ſunt
theſauri, et euolauerunt nebulæ ſicut aues.
16 In magnitudine ſua poſuit nubes, et con-
fracti ſunt lapides grandinis. In conſpe-
17 ctu eius commouebuntur montes, et in vo-
18 luntate eius aſpirauit notus. Vox toni-
trui

trui eius verberauit terram, tempeſtas aqui
19 lonis, & cõgregatio ſpiritus. ¶ & ſicut auis de
ponens ad ſedẽdum, aſpergit niuẽ, & ſicut
20 locuſta demergens deſcenſus eius. ¶ Pulchri
C tudinẽ candoris eius admirabitur oculus,
21 & ſuper imbrẽ eius expaueſcit cor. ¶ Gelu
ſicut ſalem effundet ſuper terram: & dũ ge
22 lauerit, fiet tanquã cacumina tribuli. ¶ Fri-
gidus vẽtus aquilo flauit, & gelauit cryſtal-
lus ab aqua: ſuper oẽm cõgregationẽ aqua
rũ requieſcet, & ſicut lorica induet ſe aqs.
23 ¶ Et deuorabit montes, & exuret deſertum,
24 & extinguet viride ſicut ignem. ¶ Medicina
omnium in feſtinatione nebulę: & ros ob-
uians ab ardore venienti humilem efficiet
25 eum. ¶ In ſermone eius ſiluit vẽtus, & cogi-
tione ſua placauit abyſſum, & plantauit il
26 lum Dominus I e s v s. ¶ Qui nauigant ma
re enarrant pericula eius: & audientes auri
27 bus noſtris admirabimur. ¶ Illic pręclara o-
pera & mirabilia: varia beſtiarum genera,
& oĩum pecorum, & creatura belluarum.
28 ¶ Propter ipſum confirmatus eſt itineris fi-
nis, & in ſermone eius cõpoſita ſunt oĩa.
29 ¶ Multa dicemus, & deficiemus in verbis,
D cõſummatio aũt ſermonum ipſe eſt in om
30 nibus. ¶ Gloriantes ad quid valebimus? ipſe
‖Pſa.46. a.3.95.a 4. 31 enim omnipotens ſup oĩa opera ſua. ¶ ‖ Ter
ribilis Dominus, & magnus vehemẽter, &
32 mirabilis potentia ipſius. ¶ Glorificantes
Dominum quantumcunq; potueritis, ſup-
ualebit adhuc, & admirabilis magnificen-
33 tia eius. ¶ Benedicentes Dñm exaltate illũ,
quantum poteſtis: maior enim eſt omni
34 laude. ¶ Exaltantes eum replemini virtute.
Ne laboretis: non enim comprehendetis.
‖Pſ.105. a.1. 35 ¶ ‖ Quis videbit eũ, & enarrabit? & quis ma-
36 gnificabit eum ſicut eſt ab initio? ¶ Multa
abſcondita ſunt maiora his: pauca.n. vidi-
37 mus operũ eius. ¶ Omnia autem Dominus
fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

## CAPVT XLIIII.

1 Laudemus viros glorioſos, & pa-
A rẽtes nr̃os in generatione ſua.
2 ¶ Multam gloriam fecit Dñs
3 magnificẽtia ſua à ſeculo. ¶ Do
minantes in poteſtatibus ſuis
hoĩes magni virtute, & prudẽtia ſua pditi
nunciantes in prophetis dignitatẽ ꝓpheta
4 rum, ¶ & imperantes in præſenti populo &
virtute prudentiæ populis ſanctiſſima ver-
5 ba. ¶ In peritia ſua requirẽtes modos muſi-
*in ſcriptura 3. 6 cos, & narrantes carmina *ſcripturarũ*. ¶ Ho
mines diuites in virtute pulchritudinis ſtu
diũ habẽtes: pacificantes in domibus ſuis.
7 ¶ Oẽs iſti in generationibus gentis ſuæ glo-
B riam adepti ſunt, & in diebus ſuis habent
8 in laudibus. ¶ Qui de illis nati ſunt, relique-
9 rũt nomen narrãdi laudes eorum, ¶ & ſunt
quorũ nõ eſt memoria, perierunt quaſi qui
non fuerint. & nati ſunt, quaſi non nati, &
10 filij ipſorum cũ ipſis. ¶ Sed illi viri miſeri-
cordiæ ſunt, quorũ pietates non defuerũt:
11 ¶ cum ſemine eorũ permanent bona. ¶ hære
12 ditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamen
13 tis ſtetit ſemen eorum: ¶ & filij eorum pp
illos vſq; in æternum manent: ſemen eorũ
14 & gloria eorum nõ derelinquetur. ¶ Corpo-
C ra ipſorũ in pace ſepulta ſunt, & nomẽ eo-
rũ viuit in generationem & generationẽ.
15 ¶ Sapientiam ipſorum narrẽt populi, & lau-
16 dẽ eorũ nunciet eccleſia. ¶ ‖ Henoch placuit
Deo, & trãſlatus eſt in paradiſum, vt det gẽ ‖Gen.5.c.
17 tibus pniam. ¶ ‖ Noë inuentus eſt perfectus, 22.
iuſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt ‖Heb.11.
18 reconciliatio. ¶ Ideo dimiſſum eſt reliquum a.5.
19 terræ, cum factum eſt diluuium. ¶ ‖ Teſtamẽ Gen. 6.b
ta ſeculi poſita ſunt apud illum, ne deleri 9.7.a.1.
20 poſſit diluuio omnis caro. ¶ Abraham ma- Hebr.11.
gnus pater multitudinis gentium, & nõ eſt b 7.
D inuentus ſimilis in gloria, qui conſeruauit Gene.9.b.
legem Excelſi, & fuit in teſtamento cũ illo. 9.c.13.
21 ¶ ‖ In carne eius ſtare fecit teſtamentum, & Gen.12.a.
22 in tentatione inuentus eſt fidelis. ¶ ‖ Ideò iu 2.15.b.5
reiurando dedit illi *gloriam* in gente ſua, 17.a.5.
23 creſcere illum quaſi terræ cumulum, ¶ & vt Gene.17.
ſtellas exaltare ſemen eius, & hæreditare il a.10.
los à mari vſq; ad mare, & à flumine vſq; Gene.22.a
24 ad terminos terræ. ¶ Et in Iſaac eodem mo- 1.
25 do fecit propter Abraham patrẽ eius. ¶ Bene ‖Galat.3
dictionem omnium gentium dedit illi Do a.6.
minus, & teſtamentum *confirmauit ſuper Heb.11.d
26 caput Iacob. ¶ Agnouit eum in benedictio- 17.
nibus ſuis, & dedit illi hæreditatem, & di- Gene.22.
27 uiſit illi partem in tribubus duodecim. ¶ Et d.18.
conſeruauit illi homines miſericordiæ in- *ſemen 7.
uenientes gratiam in oculis omnis carnis. *ſimm.

## CAPVT XLV.

1 Dilectus Deo & hominibus Moy Exo.11.a
A ſes, cuius memoria in benedi- 3.
2 ctione eſt. ¶ Similẽ illum fecit
in gloria ſanctorum, & magni
ficauit eũ in timore inimico-
3 rũ, & in verbis ſuis mõſtra placauit. ¶ ‖ Glo- ‖Exo.7.8
rificauit illum in cõſpectu regum, & iuſſit 9.10.
illi coram populo ſuo, & oſtẽdit illi gloriã ‖Nu.12.a
4 ſuã. ¶ ‖ In fide & lenitate ipſius ſanctum *fe- 2.b.7.
5 cit illum, & elegit eũ ex omni carne. ¶ Audi- Heb.3.a.
uit enim eum, & vocem ipſius, & induxit 5.
6 illũ in nubem. ¶ ‖ Et dedit illi *cor ad præce- —1.
pta*, & legẽ vitæ & diſciplinæ docere Iacob ‖Exo.19.
7 teſtm̃ ſuum, & iudicia ſua Iſrael. ¶ Excel- & 20.
ſum ‖ fecit Aaron fratrem eius, & ſimilem *coram
8 ſibi de tribu Leui. ¶ ſtatuit ei teſtm̃ æternũ, præcepta.
& dedit illi ſacerdotium gentis, & beatifica 3.
9 uit illum in gloria. ¶ ‖ & circuncinxit eum ‖Exod.28
zona gloriæ, & induit eum ſtolã gloriæ, & & 29.
10 coronauit in vaſis virtutis. ¶ Circumpedes
B & fœmoralia, & humerale poſuit ei, & cin
xit illum tintinnabulis aureis plurimis in
11 gyro, ¶ dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditũ
facere ſonitum in templo in memoriam
12 filijs gentis ſuæ. ¶ Stola ſancta auro & hya-
cintho & purpura, opus textile, viri ſapien-

13 us iudicio & veritate prædiri. ¶Torto cocco
opus artificis,gēmis precioſis figuratis in li
gatura auri, & ope lapidarij ſculptis in me
moriā ſecundū numerum tribuum Iſraël.
14 ¶Coronā aureā ſup mitrā eius impreſſam ſi
gno ſanctitatis, & gloria honoris, & opus
15 virtutis,deſideria oculorū ornata. ¶Sic pul-
chra ante ipſum nō fuerūt alia vſq; ad ori
16 ginē. ¶ Non eſt indutus illa alienigena ali-
quis,ſed tantū filij ipſius ſoli,& nepotes e-
17 ius per omne tēplum. ¶Sacrificia ipſius con
‖Leu. 8.b 12. C ſumpta ſūt igne quotidie. ¶‖Cōpleuit Moy
18 ſes manus eius, & vnxit illum oleo ſancto.
19 ¶Factū eſt illi in teſtm̄ æternū, & ſemini e-
ius ſicut dies celi, fungi ſacerdotio, & habe
re laudē, & glorificare populū ſuū in no-
20 mine ſuo.¶Ipſum elegit ab omni viuente,
offerre ſacrificiū Deo,incenſum & bonum
odorem in memoriam placare pro populo
—4. 21 ſuo.¶& dedit illis in præceptis ſuis poteſta
tem in teſtamentis iudiciorū docere Iacob
teſtimonia, & in lege ſua lucē dare Iſraël.
‖Nu. 16. a.1.26.b. 9. 22 ¶‖Quia contra illum ſteterunt alieni,& pp
inuidiam circūdederunt illum hoīes in de-
ſerto, qui erant cum Dathan & Abiron, &
23 congregatio Core in iracundia. ¶Vidit Dn̄s
Deus,& non placuit illi, & cōſumpti ſunt
24 in impetu iracundiæ. ¶Fecit illis mōſtra,&
25 conſumpſit illos in flamma ignis.¶Et addi-
D dit Aaron gloriam, & dedit illi hæredita-
tem, & primitias frugum terræ diuiſit illi.
26 ¶ Panē ipſis in primis parauit in ſatietatē:
nam ſacrificia Dn̄i edent,quæ dedit illi, &
27 ſemini eius. ¶ Cæterum inter gentes non
‖Nu.25.b 7. 1.Ma. 2. f.54. hæreditabit,& pars nō eſt illi in gente:ipſe
28 eſt enim pars eius & hæreditas. ¶‖Phinees
filius Eleazari tertius in gloria eſt,imitan-
29 do eum in timore Dn̄i: ¶& ſtare in reueren
tia gentis:in bonitate & alacritate aīæ ſuę
30 placuit Deo Iſraël. ¶ Ideo ſtatuit illi teſtm̄
pacis, principem ſanctorum & gentis ſuæ,
vt ſit illi & ſemini eius ſacerdotij dignitas
31 in æternum. ¶ Et teſtamentum Dauid regi
filio Ieſſę de tribu Iuda hæreditas ipſi & ſe
mini eius, vt daret ſapientiam in cor no-
ſtrum iudicare gentem ſuam in iuſtitia:ne
abolerentur bona ipſorum, & gloriam ip-
ſorum in gentem eorum ęternam fecit.

## CAPVT XLVI.

1 Fortis in bello Ieſus Naue, ſuc-
A ceſſor Moyſi in ꝓphetis, qui
fuit magnus ſecūdum nomen
2 ſuū. ¶ maximus in ſalutē ele-
ctorū Dei,expugnare inſurgē-
tes hoſtes, vt conſequeretur hæreditatē Iſ
3 raël. ¶Quam gloriā adeptus eſt in tollendo
manus ſuas,& iactando contra ciuitates rō
4 phęas?¶Quis ante illum ſic reſtitit? Nam ho
*percuſſit. 5 ſtes ipſe Dn̄s *perduxit. ¶‖Aut nō in iracun
‖Ioſ.10.c 12. dia eius impeditus eſt ſol,& vna dies facta
6 eſt quaſi duo?¶Inuocauit Altiſſimū poten-
tē in oppugnando inimicos vndiq;, & audi
uit illum magnus & ſanctus Deus in ſaxis
7 grandinis virtutis valdè fortis.¶Impetū fe-
cit contra gentem hoſtilem, & in deſcenſu
8 perdidit contrarios,¶vt cognoſcant gētes po
B tentiam eius,quia contra Deū pugnare nō
9 eſt facile.& ſecutus eſt à tergo potētes.¶‖Et ‖Nu. 14. a. 6.
in diebus Moyſi miſericordiam fecit ipſe
& Caleb filius Iephone,ſtare contra hoſtē,
& prohibere gentē à peccatis,& perfringe- Nu.14.d. 24.
10 re murmur malitiæ. ¶‖Et ipſi duo conſtitu-
ti,à periculo liberati ſunt à numero ſexcen
torum millium peditum, inducere illos in
hæreditatē, in terrā quæ manat lac & mel. ‖Ioſ. 14. c. 11.
11 ¶‖ Et dedit Dominus ipſi Caleb fortitudi-
nē, & vſq; in ſenectutē permanſit illi vir-
tus,vt aſcenderet in excelſum terræ locum
12 & ſemen ipſius obtinuit hęreditatem. ¶ vt
viderent omnes filij Iſraël, quia bonū eſt
13 obſequi ſancto Deo. ¶ Et iudices ſinguli ſuo
C nomine,quorū non eſt corruptum cor, qui
14 non auerſi ſunt à Dn̄o, ¶ vt ſit memoria il-
lorum in benedictione, & oſſa eorū pullu-
15 lent de loco ſuo. ¶& nomen eorum perma-
neat in ęternum, permanens ad filios illo-
16 rū ſanctorum virorū gloria. ¶Dilectus à Do
mino Deo ſuo Samuel propheta Dn̄i, reno
uauit imperium & vnxit principes in gen-
17 te ſua. ¶In lege Dn̄i congregationem iudica
uit,& vidit Deū Iacob, & in fide ſua ꝓba-
18 tus eſt propheta. ¶ Et cognitus eſt in verbis
19 ſuis fidelis, quia vidit Deum lucis,¶& inuo
cauit Dominum omnipotentē in oppugnā
D do hoſtes circunſtantes vndiq; in oblatio- ‖1.Re.7.c 10.
20 ne viri inuiolati.¶‖Et intonuit de cœlo Do
minus,& in ſonitu magno auditā fecit vo- ‖1.Re.1 1 a.4.
21 cē ſuā. ¶‖& cōtriuit principes Tyriorum, &
22 oēs duces Philiſthijm. ¶Et ante tp̄s finis vi-
tę ſuæ & ſeculi, teſtimoniū præbuit in con
ſpectu Dn̄i, & Chriſti, pecunias & vſq; ad
calceamenta ab omni carne non accepit, ‖1.Re. 28 c.17.
23 & non accuſauit illū homo. ¶ ‖ Et poſt hoc
dormiuit,& notū fecit regi, & oſtendit illi
finē vitę ſuæ,& exaltauit vocē eius de terra
in prophetia delere impietatem gentis.

## CAPVT XLVII.

1 Poſt hæc ‖ ſurrexit Nathan pro- ‖2 Reg.1. a 1.
A pheta ī dieb' Dauid. ¶Et qua-
2 ſi adeps ſeparatus à carne, ſic
3 Dauid à filijs Iſraël.¶‖Cū leo- ‖1.Reg. 17.d.24.
nibus luſit quaſi cū agnis,& ī
vrſis ſimiliter fecit ſicut in agnis ouium in
4 iuuentute ſua. ¶‖Nunquid nō occidit gigā- ‖1.Re.17 f.41.
5 tē,& abſtulit opprobriū de gēte? ¶In tollē-
do manū in ſaxo fundę deiecit exultationē
6 Goliæ,¶vbi inuocauit Dn̄m oīpotētē, & de
dit in dextera eius tollere hoīem fortem in
7 bello,& exaltare cornu gētis ſuæ. ¶‖ Sic in ‖1.Re.18 b.7.
decē millibus glorificauit eum,& laudauit
eū in benedictionib' Dn̄i, in offerendo illi
8 coronā glorię. ¶cōtriuit .n. inimicos vndiq;
& extirpauit Philiſthijm cōtrarios, vſq; in
hodiernum diem:contriuit cornu ipſorum

9 vſq; in æternum ¶In oĩ opere dedit confeſ
ſionem Sancto & Excelſo in verbo gloriæ.
10 ¶De oĩ corde ſuo laudauit Dñm, & dilexit
B Deum qui fecit illum, & dedit illi cõtra ini
11 micos potentiam. ¶& ſtare fecit cantores cõ
tra altare, & in ſono eorum dulces fecit mo
12 dos. ¶Et dedit in celebrationibus decus, &
ornauit tempora vſq; ad cõſummationem
vitæ, vt laudarent nomen ſanctum Dñi. &
2.Re.12. 13 amplificarẽt manè Dei ſanctitatem. ¶Chri-
c.13. ſtus purgauit peccata ipſius, & exaltauit in
æternum cornu eius: & dedit illi teſtamen-
14 tum regum, & ſedem gloriæ in Iſraël. ¶Poſt
ipſum ſurrexit filius ſenſatus, & propter il
lum deiecit oẽm potentiam inimicorum.
3.Re.3. 15 ¶Salomõ ĩperauit in dieb⁹ pacis, cui ſubie-
a.1. cit Deus oẽs hoſtes, vt conderet domum in
nomine ſuo, & pararet ſanctitatem in ſem
piternum, quemadmodum eruditus eſt in
3.Re.4 d 16 iuuẽtute ſua. ¶Et impletus eſt quaſi flumẽ
31. ſapientia: & terram retexit anima ᵇ ſua ᵇ.
ᵇ tua ſ. 17 ¶Et repleſti in comparationibus ęnigmata:
C ad inſulas longè diuulgatũ eſt nomen tuũ,
18 & dilectus es in pace tua. ¶In cantilenis &
prouerbijs, & comparationibus, & interpre
19 tationibus miratæ ſunt terræ. ¶& in nomi-
ne Domini Dei, cui eſt cognomen, Deus Iſ-
3.Re.10 20 raël. ¶Collegiſti, quaſi aurichalcum aurũ,
d.27. & vt plumbum compleſti argentum, & in-
3.Re.11. 21 clinaſti femora tua mulieribus. ¶Poteſtatẽ
a.4. 22 habuiſti in corpore tuo, ¶ dediſti maculam
in gloria tua, & prophanaſti ſemen tuum
inducere iracundiam ad liberos tuos, & in
23 cæteris ſtultitiam tuam, ¶ vt faceres impe-
riũ bipartitũ, & ex Ephraim imperare im-
2.Re.7.c 24 perium durum. ¶Deus aũt nõ derelinquet
15. miſericordiam ſuam, & nõ corrumpet, nec
delebit opera ſua, neq; perdet à ſtirpe nepo
D tes electi ſui: & ſemẽ eius qui diligit Dñm,
25 nõ corrumpet ¶Dedit aũt reliquum Iacob,
26 & Dauid de ipſa ſtirpe. ¶Et finem habuit Sa
27 lomon cum patribus ſuis. ¶ Et dereliquit
3.Re.12 28 poſt ſe de ſemine ſuo gentis ſtultitiam. ¶ &
d.16. imminutum à prudentia Roboam, qui a-
3.Re.12. 29 uertit gentem conſilio ſuo, ¶ & Ieroboam
f.28. filium Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & de
dit viam peccandi Ephraim, & plurima re-
30 dundauerunt peccata ipſorum. ¶Valde auer
31 terunt illos à terra ſua. ¶Et quæſiuit oẽs ne-
quitias, vſq; dum perueniret ad illos defen
ſio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

## CAPVT XLVIII.

3.Re.17 1 ET ſurrexit Elias propheta, qua
a.1. A ſi ignis, & verbũ ipſius quaſi
2 facula ardebat. ¶Qui induxit
in illos famẽ, & imitãtes illũ
inuidia ſua pauci facti ſunt.
non enim poterãt ſuſtinere præcepta Dñi.
3 ¶Verbo Domini continuit cęlum, & deiecit
4 à ſe ignem terræ, ¶ ſic amplificatus eſt Elias
3.Re.17. in mirabilibus ſuis Et quis poteſt ſimiliter
d.21. 5 ſic gloriari tibi? ¶Qui ſuſtuliſti mortuũ ab
inferis, de ſorte mortis, in verbo Dñi Dei:
6 ¶Qui deieciſti reges ad perniciem, & confre
giſti facilè potẽtiam ipſorum, & glorioſos
7 de lecto ſuo. ¶ Qui audis in Sina iudiciũ, &
8 in Horeb iudicia defenſionis. ¶Qui vngis re
ges ad pęnitentiam, & prophetas facis ſuc-
9 ceſſores poſt te. ¶Qui receptus es in turbine 3.Re.19
10 ignis, in curru equorũ igneorũ. ¶Qui inſcri- c.16.
B ptus es in ᵇ iudicijs ᵇ temporum lenire iracũ 4.Re.2.
diam Dñi, cõciliare cor patris ad filium, & b.11.
11 reſtituere tribus Iacob. ¶Beati ſunt qui te vi ᵇ indicijs
12 derunt, & in amicitia tua decorati ſunt. ¶nã
nos vita viuimus tñ, poſt mortem aũt non
13 erit tale nomen noſtrum. ¶Elias qui in tur 4.Re. 2.b
bine tectus eſt, & in Eliſæo completus eſt 9.
ſpiritus eius: in diebus ſuis non pertimuit
14 principẽ, & potẽtia nemo vicit illũ. ¶Nec 4.Re.13
ſuperauit illum verbũ aliquod, & mortuũ d.21.
15 prophetauit corpus eius. ¶In vita ſua fecit
C mõſtra, & in morte mirabilia operatus eſt.
16 ¶In oĩbus iſtis non pęnituit populus, & nõ
receſſerunt à peccatis ſuis vſque dum eiecti
17 ſunt in oẽm terram. ¶& relicta eſt gens per-
18 pauca, & princeps in domo Dauid. ¶Quid-
nam ipſorum fecerunt quod placeret Deo:
19 alij aũt multa commiſerunt peccata. ¶Eze 4 Re. 20
chias muniuit ciuitatẽ ſuam, & induxit in d.20.
medium ipſius aquam, & fodit ferro rupẽ,
20 & ædificauit ad aquam puteum. ¶In dieb⁹ 4.Re.18
ipſius aſcendit Sennacherib, & miſit Rab- d.13.
ſacen, & ſuſtulit manum ſuam cõtra illos,
& extulit manum ſuam in Siõ, & ſuperbus
21 factus eſt potẽtia ſua. ¶Tunc mota ſunt cor
D da, & manus ipſorum: & doluerũt quaſi
22 parturiẽtes mulieres. ¶Et inuocauerũt Dñm 4.Re.19
miſericordem, & expandentes manus ſuas, c.35.
extulerunt ad cęlum: & ſanctus Dñs Deus Tob. 1.d.
23 audiuit citò vocẽ ipſorum ¶Non eſt cõme- 21.
moratus peccatorum illorum, neq; dedit il Iſa. 37.g
los inimicis ſuis: ſed purgauit eos in manu 36.
24 Iſaiæ ſancti prophetæ. ¶Deiecit caſtra Aſſy 1.Mac.7
25 riorum, & cõtriuit illos angelus Dñi ¶Nam f.41.
fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter 2.Ma.8.
iuit in via Dauid patris ſui, quam manda- c.19.
uit illi Iſaias propheta magnus, & fidelis 4.Re.20
26 in conſpectu Dei. ¶In diebus ipſius retrò re b.11.
27 dijt ſol, & addidit regi vitam. ¶Spiritu ma- Iſa. 38.b
gno vidit vltima, & conſolatus eſt lugentes 8.
28 in Sion, vſq; in ſempiternum. ¶Oſtendit fu
tura, & abſcondita antequam euenirent.

## CAPVT XLIX.

1 MEmoria Ioſiæ in compoſitione 4.Re.22.a
A odoris facta opus pigmẽtarij. 1.
2 ¶In omni ore quaſi mel indul 1.Pa.34.
cabit eius memoria, & vt mu- a.1.
3 ſica in conuiuio vini. ¶Ipſe eſt
directus diuinitus in pęnitentia gẽtis, & tu
4 lit abominationes impietatis. ¶ Et guber- 4.Re.23
nauit ad Dominum cor ipſius, & in diebus b.9.
5 peccatorum corroborauit pietatem. ¶Prętet
Dauid, & Ezechiã, & Ioſiam, omnes pecca-
6 tum commiſerunt. ¶nam reliquerũt legem

*4. Re. 25. b. 9.* | *Iere. 1. b. 15.* | *Ier. 1. b. 5* | *Ez. 1. a. 4.* | *Agg. 2. d. 24.* | *1. Eſd. 3. a. 2.* | *3. Eſd. 5. a. 5.* | *Zac. 3. a 1.* | *Neh 2. d 17. 7. a. 1.* | *Su. 44. c. 16.* | *Gen. 41. e. 41. 42. a. 3. 45. b. 5. 56. d. 20.* | *Gen. 4. d. 25 5. d. 32* | *1. Ma. 12 a. 6.* | *2. Mat. 3. & 4.*

Altiſſimi reges Iuda, & contempſerunt ti-
7 morem Dei ¶Dederũt.n.regnum ſuũ alijs,
8 & gloriam ſuam alienigenæ genti. ¶Incen
derunt electam ſanctitatis ciuitatem, & de
B ſertas fecerũt vias ipſius in manu Ieremię.
9 ¶Nam malè tractauerunt illũ, qui à ven-
tre matris conſecratus eſt propheta, euerte
re, & eruere, & perdere, & iterum ædificare,
10 & renouare. ¶Ezechiel qui vidit conſpectũ
gloriæ, quã oſtẽdit illi in curru Cherubim.
11 ¶Nam cõmemoratus eſt inimicorum in im
bre, benefacere illis qui oſtenderunt rectas
12 vias. ¶Et duodecim prophetarum oſſa pul-
C lulẽt de loco ſuo: nam corroborauerunt Ia-
13 cob, & redemerunt ſe in fide virtutis. ¶Quõ
amplificemus Zorobabel? nam & ipſe qua
14 ſi ſignũ in dextera manu Iſraël. ¶Et Ieſum
filium Ioſedec, qui in diebus ſuis ædificaue
runt domũ, & exaltauerunt tẽplum ſanctũ
15 Dño, paratum in gloriã ſempiternam. ¶Et
Nehemias in memoria multi tẽporis, qui
D erexit nobis muros euerſos, ſtare fecit por-
16 tas & ſeras, qui erexit domos noſtras. ¶Ne-
mo natus eſt in terra qualis Henoch, nã &
17 ipſe receptus eſt à terra. ¶Et Ioſeph qui na
tus eſt homo, princeps fratrũ, firmamẽtum
18 gẽtis, rector fratrũ, ſtabilimentũ populi, ¶&
oſſa ipſiꝰ viſitata ſunt, & poſt mortẽ ꝓphe
19 uerũt. ¶Seth & Sem apud hoĩes gloriã ade
pti ſunt, & ſuper oẽm aĩam ĩ origine Adã.

CAPVT L.

1 Simon, Oniæ filius, ſacerdos
A magnus, qui in vita ſua ſuffnl
ſit domũ, & in diebus ſuis cor
2 roborauit templũ. ¶Templi ẽt
altitudo ab ipſo fundata eſt,
duplex ædificatio & excelſi parietes tẽpli.
3 ¶In diebꝰ ipſius emanauerũt putei aquarũ,
& quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modũ.
4 ¶Qui curauit gentẽ ſuam, & liberauit eam
5 à perditione. ¶Qui præualuit amplificare ci
uitatẽ, qui adeptus eſt gloriam in conuerſa
tione gẽtis: & ingreſſum domus & atrij am
6 plificauit. ¶Quaſi ſtella matutina in medio
nebulæ: & quaſi luna plena in diebus ſuis
7 lucet. ¶Et quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit
8 in templo Dei. ¶Quaſi arcus refulgens inter
nebulas gloriæ, & quaſi flos roſarũ in die-
bus vernis, & quaſi lilia quę ſunt in tranſi-
tu aquę, & quaſi thus redolẽs in diebꝰ ęſta-
9 tis. ¶Quaſi ignis effulgens, & thus ardens in
10 igne. ¶Quaſi vas auri ſolidum ornatum om
11 ni lapide precioſo. ¶Quaſi oliua pullulans,
B & cypreſſus in altitudinẽ ſe extollẽs. in ac-
cipiendo ipſum ſtolã gloriæ, & veſtiri eum
12 in conſummatione virtutis. ¶In aſcenſu al
taris ſancti gloriã dedit ſanctitatis amictũ.
13 ¶In accipiẽdo autem partes de manu ſacer-
14 dotum, & ipſe ſtans iuxta aram. ¶Circa illũ
corona fratrum: & quaſi plantatio cedri in
monte Libano, ſic circa illum ſteterunt
quaſi rami palmę, & oẽs filij Aaron in glo
15 ria ſua. ¶Oblatio autem Dñi in manibus ip
ſorum, coram oĩ ſynagoga Iſraël, & cõſum
mationem fungẽs in ara, amplificare obla-
16 tionem excelſi regis, ¶porrexit manum ſuã
in libatione, & libauit de ſanguine vuæ.
17 ¶Effudit in fundamento altaris odorem di-
18 uinum excelſo principi. ¶Tunc exclamaue-
C runt filij Aaron, in tubis productilibus ſo-
nuerunt, & auditam fecerunt vocẽ magnã
19 in memoriam coram Deo. ¶Tunc oĩs popu
lus ſimul properauerunt, & ceciderunt in
faciem ſuper terram adorare Dñm Deum
ſuum, & dare preces omnipotẽti Deo excel-
20 ſo. ¶Et amplificauerunt pſallentes in voci-
bus ſuis, & in magna domo auctus eſt ſo-
21 nus ſuauitatis plenus. ¶Et rogauit populus
Dñm excelſum in prece vſque dum perfe-
ctus eſt honor Dñi, & munus ſuum perfece
22 runt. ¶Tunc deſcendẽs, manus ſuas extulit
in oẽm congregationem filiorum Iſraël da
re gloriam Deo à labijs ſuis, & in nomine
23 ipſius gloriari: ¶& iterauit orationem ſuã
24 volens oſtendere virtutem Dei. ¶Et plus ora
D uit deum oĩum, qui magna fecit in oĩ ter-
ra, qui auxit dies noſtros à ventre matris no
ſtræ, & fecit nobiſcum ſecundum ſuam mi
25 ſericordiam. ¶det nobis iucunditatem cor-
dis, & fieri pacem in diebus noſtris ĩ Iſraël
26 per dies ſempiternos: ¶credere Iſrael nobiſ
cum eſſe Dei miſericordiam, vt liberet nos
27 in diebꝰ ſuis. ¶Duas gẽtes odit anima mea:
tertia autem non eſt gens quam oderim:
28 ¶qui ſedent in monte Seir, & Philiſthijm:
& ſtultus populus, qui habitat in Sichimis.
29 ¶Doctrinam ſapientiæ & diſciplinę ſcripſit
in codice iſto Ieſus filius Sirach Ieroſolymi
ta, qui renouauit ſapientiam de corde ſuo.
30 ¶Beatus qui in iſtis verſatur bonis. qui po-
nit illa in corde ſuo, ſapiens erit ſemper.
31 ¶S enim hæc fecerit, ad omnia valebit, qa
lux Dei veſtigium eius eſt.

*Oratio Ieſu filij Sirach.*

CAPVT LI.

1 Confitebor tibi Domine rex, &
A collaudabo te Deũ ſaluatorẽ
2 meũ. ¶Cõfitebor nomini tuo:
quoniam adiutor & protector
3 factus es mihi, ¶& liberaſti cor
pus meum à perditione, à laqueo linguæ
iniquæ, & à labijs operãtium mendacium,
& in conſpectu aſtantium factus es mihi
4 adiutor. ¶Et liberaſti me ſecundum multi-
tudinem miſericordiæ nominis tui à rugiẽ
5 tibus præparatis ad eſcam. ¶De manibus
quærentium animam meam: & de portis
6 tribulationum quæ circundederunt me. ¶à
preſſura flã mę quæ circũdedit me, & in me
7 dio ignis non ſum æſtuatus. ¶De altitudi-
ne ventris inferi, & à lingua coinquinata,
& à verbo mendacij, à rege iniquo, & à
8 lingua iniuſta. ¶Laudabit vſque ad mortem

9 aĩa mea Dñm,¶ & vita mea appropinquãs
10 erat in inferno deorſum.¶Circundederũt
B me vndiq;, & nõ erat qui adiuuaret. Reſpi
ciens erã ad adiutorium hominũ, & non e-
11 rat.¶Memorat⁹ ſum miſericordię tuę Dñe,
12 & cooperationis tuę quę à ſeculo ſunt:¶qm̃
eruis ſuſtinentes te Dñe, & liberas eos de
13 manibus gentium. ¶Exaltaſti ſuper terram
habitationem meam, & pro morte defluen
14 te deprecatus ſum.¶Inuocaui Dñm patrem
Dñi mei, vt non derelinquat me in die tri-
bulationis meę, & in tempore ſuperborum
15 ſine adiutorio.¶Laudabo nomen tuum aſſi-
duè, & collaudabo illud in confeſſione, &
16 exaudita eſt oratio mea.¶Et liberaſti me
de perditione, & eripuiſti me de tpe iniquo.
17 ¶Propterea confitebor & laudem dicam ti-
18 bi, & benedicam nomini Dñi.¶Cùm adhuc
iunior ſum, priuſquã oberrarẽ, quæſiui ſa-
19 pientiam palàm in oratione mea. ¶Ante
C tempus poſtulabã pro illa, & vſq; in nouiſ
ſimis inquirã eam, & florebit tanq̃ præcox
20 vua.¶Lætatum eſt cor meum in ea, ambula
uit pes meus iter rectum, à iuuentute mea
21 inueſtigabam eam.¶Inclinaui modicè aurẽ
22 meam, & excepi illam. ¶Multam inueni in
meipſo ſapientiam, & multũ profeci in ea.
23 ¶Danti mihi ſapientiã, dabo gloriã. ¶Conſi
24 liatus ſum.n. vt facerẽ illã: zelatus ſum bo-
25 nũ, & nõ cõfũdar. ¶Colluctata eſt aĩa mea
26 in illa, & ĩ faciẽdo eã cõfirmatus ſum.¶Ma
nus meas extẽdi in altũ, & in ſapientia eius
luxit aĩa mea, & ignorãtias meas illumina
27 uit.¶Aĩam meã direxi ad illã, & in agnitio
28 ne inueni eã.¶Poſſedi cũ ipſa cor ab initio:
29 pp hoc nõ derelinquar.¶Venter meus con-
turbatus eſt quærendo illã: propterea bonã
30 poſſidebo poſſeſſionem.¶Dedit.n. mihi Dñs
linguã mercedẽ meã: & ĩ ipſa laudabo eũ.
31 ¶ Appropiate ad me indocti, & congregate
32 vos in domũ diſciplinæ.¶Quid adhuc retar
D datis? & quid dicitis in his? aĩæ veſtræ ſitiũt
33 vehementer. ¶Aperui os meum, & locutus
34 ſum. Comparate vobis ſine argẽto*,¶ & col * *ſapiẽtiã*
lum veſtrum ſubijcite iugo, & ſuſcipiat a-
nima veſtra diſciplinam: in proximo eſt e-
35 nim inuenire eam. ¶ Videte oculis veſtris
quia modicũ laboraui, & inueni mihi mul
36 tam requiẽ.¶Aſſumite diſciplinam in mul-
to numero argenti, & copioſum aurum poſ
37 ſidete in ea. ¶Lætẽ aĩa veſtra in miſericor-
dia eius, & non confundemini in laude ip-
38 ſius. ¶Operamini opus veſtrum ante tp̃s, &
dabit vobis mercedem veſtram in tpe ſuo.

# PROPHETIA ISAIAE.

## AD PAVLAM ET EVSTOCHIVM IN TRANSlationem Iſaiæ ex Hebraica veritate Hieronymi Præfatio.

*NEMO cùm prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de pſalmis vel operibus Salomonis: ſed, quod in Demoſthene & Tullio ſolet fieri, vt per cola ſcribantur & commata, qui vtique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque vtilitati legentium prouidentes, interpretationem nouam nouo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primùm de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe vt vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Vnde accidit, vt præ cæteris florem ſermonis eius tranſlatio non potuerit conſeruare. Deinde etiam hoc adijciendum: quòd non tam propheta dicendus ſit, quàm Euangeliſta. Ita enim vniuerſa Chriſti, Eccleſiæq; myſteria ad liquidum proſecutus eſt, vt non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Vnde conijcio noluiſſe tunc temporis Septuaginta Interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere, ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abſcondita. Nec ignoro, quanti laboris ſit Prophetas intelligere: nec facilè quempiam poſſe iudicare de interpretatione, niſi intellexerit antè quæ legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante inuidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc à faſtidioſis lectoribus precor, vt quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores, Aquilam & Symmachum, & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem vnum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant priùs, & poſtea deſpiciant: ne videantur non ex iudicio, ſed ex odij præſumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Iſaias in Ieruſalem & in Iudæa, necdum decem*

*tribubus*

*tributus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cum interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babylonia captiuitatem reditum populi ſignificet in Iudaam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, & aduentu Chriſti eſt.*

*Quem quanto plus amatis ô Paula & Euſtochiũ, tanto magis ab eo petite, vt pro obtrectatione præſenti, qua me indeſinẽter æmuli laniãt, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Iudæi de falſitate ſcripturarũ eccleſiis eius diutius inſultarent.*




## CAPVT PRIMVM.

1 VISIO Iſaïæ filij Amos, quã
vidit ſuper Iudam, & Ieru
ſalem in diebus Oziæ, Ioa
than, Achaz, & Ezechiæ re
2 gum Iuda. Audite cœli, &
auribus percipe terra, quo
niam Dominus locutus eſt. Filios enutriui
3 & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me. Co
gnouit bos poſſeſſorem ſuum, et aſinus præ
—3. ſepe Domini ſui: Iſraël autem — me non
cognouit, et populus meus non intellexit.
4 Væ genti peccatrici, populo graui iniqui
B tate, ſemini nequam, filijs ſceleratis, dere
liquerunt Dñm, blaſphemauerunt ſanctũ
5 Iſraël, abalienati ſunt retrorſum. Super
quo percutiam vos vltrà, addentes præuari
cationem? omne caput languidũ et omne
6 cor mœrens. A planta pedis vſq; ad verticẽ
nõ eſt ĩ eo ſanitas, vulnus, et liuor, et plaga
tumens nõ eſt circumligata, nec curata me
7 dicamine, neque fota oleo. Terra veſtra
Infr. 5. b 6. deſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ igni: re
gionem veſtram corã vobis alieni deuorãt:
8 & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili. Et
derelinquetur filia Sion vt vmbraculũ in
Rom. 9. vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, &
g. 29. 9 ſicut ciuitas quæ vaſtatur. Niſi Dñs exerci
Gen. 19. C tuum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodo
c. 24. ma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles
10 eſſemus. Audite verbũ Domini principes Iere. 6. c 10.
Sodomorum: percipite auribus legẽ Dei no
11 ſtri populus Gomorrhæ. Quò mihi multi Amos 5.
tudinẽ victimarum veſtrarum, dicit Dñs? f. 22.
plenus ſumus holocauſta arietum & adi plenus ſum holocauſto arietum & adipe 4.
pẽ pinguiũ, & ſanguinẽ vitulorũ et agno
12 rum & hircorum nolui. Cum veniretis an
te cõſpectum meum, quis quæſiuit hæc de
manibus veſtris, vt ambularetis in atrijs veneritis 5.
13 meis? ne afferatis vltrà ſacrificiũ fruſtra: offeratis
D incẽſum abominatio eſt mihi. Neomeniã,
et ſabbathum, et feſtiuitates alias nõ ferã:
14 iniq; ſunt cœtus veſtri: calendas veſtras et
ſolennitates veſtras odiuit anima mea: fa
15 cta ſũt mihi moleſta, laboraui ſuſtinẽs: Et
cũ extenderitis manus veſtras, auertam ocu
los meos à vobis: et cum multiplicaueritis
orõnem, nõ exaudiã: manus enim veſtræ Inf. 49. a. 1.
16 ſanguine plenæ ſunt. Lauamini, mundi —3.
eſtote, auferte malum cogitationum veſtra
E rũ ab oculis meis, quieſcite agere peruerſè, 1. Pet. 3. b. 11.
17 diſcite benefacere, quærite iudicium, ſub
uenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite
18 viduã: Et venite, et arguite me dicit Domi
nus: ſi fuerint peccata veſtra, vt coccinum,
quaſi nix dealbabuntur: et ſi fuerint rubra
19 quaſi vermiculus, velut lana — alba erũt. Si —2.
voluerítis, et audieritis — me, bona terræ co —3.
20 medetis. Qđ ſi nolueritis, et me ad iracun

diam

diã prouocaueritis: gladius deuorabit vos,
21 quia os Dñi locutũ eſt. ¶Quõ facta eſt mere
trix ciuitas fidelis, plena iudicij? iuſtitia ha
22 bitauit in ea, nunc aũt homicidæ. ¶Argentũ
tuũ verſum eſt in ſcoriam: vinũ tuũ miſtũ
eſt aqua. ¶Principes tui infideles, ſocij furũ,
F omnes diligunt munera, ſequuntur retribu ‖ Iere. 5. f. 28.
tiones ‖ Pupillo non iudicant: & cauſa vi- Zacha. 7. a. 10.
24 duæ non ingreditur ad illos. ¶ Propter hoc
ait Dñs Deus exercituũ fortis Iſrael: Heu,
conſolabor ſuper hoſt.bus meis, & vindi-
25 cabor de inimicis meis. ¶Et conuertam ma
nũ meã ad te, & excoquã ad purũ ſcoriam
26 tuã, & auferã omne ſtannũ tuum. ¶Et reſti-
tuã iudices tuos vt fuerunt prius, & conſi-
liarios tuos ſicut antiquitus. poſt hæc voca-
G beris ciuitas iuſti, vrbs fidelis. ¶ Sion in iu-
27 dicio redimetur, & reducẽt eam in iuſtitia:
28 ¶& cõuertet ſceleſtos, & peccatores ſimul:
& qui dereliquerunt Dñm, conſumentur.
29 ¶Confundentur enim ab idôlis quibus ſa-
crificauerunt: & erubeſcetis ſuper hortis
30 quos elegeratis, ¶ cũ fueritis velut quercus
defluẽtib⁹ folijs, & velut hortus abſq; aqua.
31 ¶Et erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtupæ, &
opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccẽdetur
vtrunq; ſimul, & non erit qui extinguat.

## CAPVT II.

1 VERBVM quod vidit Iſaias fi- ‖ Mich. 4. a. 1.
A lius Amos ſuper Iudã & Ieru-
2 ſalẽ. ¶Et erit in nouiſſimis die
bus præparatus mons domus
Dñi in vertice montium, &
eleuabitur ſuper colles: & fluent ad eũ oẽs
3 gentes ¶Et ibunt populi multi, & dicẽt: Ve
nite, & aſcendamus ad montẽ Domini, &
ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias
ſuas, & ambulabimus in ſemitis eius: quia
de Sion exibit lex, & verbum Dñi de Ieru-
4 ſalẽ. ¶Et iudicabit Gentes, & arguet popu-
B los multos, & conflabunt gladios ſuos in
vomeres, & lanceas ſuas in falces: non leua
bit gens cõtra gentẽ gladiũ, nec exercebun-
5 tur vltrà ad præliũ. ¶Domus Iacob venite,
6 & ambulemus in lumine Dñi. ¶ Proieciſti
enim populum tuum, domum Iacob: quia
repleti ſunt vt olim, & augures habuerunt
vt Philiſthijm, & pueris alienis adhæſerũt.
7 ¶*Repleta eſt terra *argento & auro, & non *eius I.
8 eſt finis theſaurorũ eius, ¶& repleta eſt ter-
ra eius equis: & innumerabiles quadrigæ
eius. Et repleta eſt terra eius idôlis: opus
manuũ ſuarum adorauerunt quod fecerũt
9 digiti eorũ. ¶Et incuruauit ſe homo, & hu-
10 miliatus eſt vir: ne ergo dimittas eis. ¶Ingre
C dere in petram, & abſcõdere in foſſa humo
à facie timoris Domini, & à gloria maieſta
11 tis eius. ¶Oculi ſublimes hominis humilia
ti ſunt et incuruabitur altitudo virorũ: exal
tabitur autem Dominus ſolus in die illa.
12 ¶Quia dies Domini exercituũ ſuper omnẽ
ſuperbum et excelſum, et ſuper omnẽ ar-
13 rogantem, et humiliabitur. ¶ Et ſuper oẽs
cedros Libani ſublimes et erectas, et ſuper
14 omnes quercus Baſan. ¶Et ſuper oẽs mõtes
15 excelſos & ſuper omnes colles eleuatos. ¶Et
ſuper oẽm turrim excelſam, et ſuper oẽm
16 murum munitũ. ¶Et ſuper oẽs naues Thar-
17 ſis, et ſuper omne qđ viſu pulchrũ eſt. ¶Et
D incuruabitur ſublimitas hominum, et hu-
miliabitur altitudo virorum: et eleuabitur
18 Dñs ſolus in die illa. ¶Et idôla penitus con ‖ Oſee 10. b. 8.
19 terentur. ¶‖Et introibunt in ſpeluncas pe- Luc. 23. d 30.
trarũ, et in voragines terræ à facie formidi- Apoc. 9. c 17.
nis Domini, et à gloria maieſtatis eius, cũ
20 ſurrexerit percutere terrã. ¶In die illa proij-
ciet homo idôla argenti ſui, et ſimulachra
auri ſui, quæ fecerat ſibi vt adoraret, talpas
21 et veſpertiliones. ¶Et ingredietur ſciſſuras
petrarum, et in cauernas ſaxorũ à facie for-
midinis Domini, et à gloria maieſtatis ei⁹,
22 cũ ſurrexerit percutere terram. ¶ Quieſcite
ergo ab homine, cuius ſpiritus in naribus
eius eſt: quia excelſus reputatus eſt ipſe.

## CAPVT III.

1 ECCE enim dominator Domi-
A nus exercituum auferet à Ieru
ſalem et à Iuda validũ et for-
tẽ, omne robur panis, et om-
2 ne robur aquæ: ¶forte, et virũ
bellatorem, iudicem et prophetã, et ariolũ
3 et ſenem. ¶Principẽ ſuper quinquaginta, et
honorabilẽ vultu, et conſiliarium, et ſapiẽ-
tem de architectis, et prudentẽ eloquij my
4 ſtici. ¶Et dabo pueros principes eorũ, et effe
5 minati dominabuntur eis. ¶Et irruet popu-
lus, vir ad virũ, et vnuſquiſq; ad proximũ
ſuum: tumultuabitur puer cõtra ſenem, et
6 ignobilis contra nobilẽ. ¶Apprehendet. n.
vir fratrem ſuum domeſticum patris ſui,* *dicens.
Veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter, *Reſpondebitque.
7 ruina aũt hæc ſub manu tua. ¶*Reſponde-
bit in die illa, dicens: Non ſum medicus, et
B in domo mea non eſt panis, neque veſtimẽ
tum: nolite conſtituere me principem po-
8 puli. ¶Ruit enim Ieruſalẽ, & Iudas cõcidit:
quia lingua eorum et adinuentiones eorũ
contra Dominũ, vt prouocarent oculos ma
9 ieſtatis eius. ¶ Agnitio vultus eorũ reſpon-
dit eis: et peccatũ ſuũ quaſi Sodoma præ-
dicauerũt, nec abſcõderũt. væ animæ eorũ,
10 quoniam reddita ſunt eis mala. ¶Dicite iu
ſto quoniam bene, quoniam fructum adin
11 uentionum ſuarũ comedet. ¶Væ impio in
malum: retributio enim manuum eius fiet
12 ei. ¶Populum meum exactores ſui ſpoliaue
C rũt, et mulieres dominatæ ſunt eis. Popule
meus, qui te beatũ dicunt, ipſi te decipiũt,
13 et viam greſſuum tuorũ diſſipant. ¶ ‖ Stat ‖ Apoc. 1. b. 7.
ad iudicandum Dominus, et ſtat ad iudicã-
14 dos populos. ¶Dominus ad iudiciũ veniet
cũ ſenibus populi ſui, et principibus eius:
vos enim depaſti eſtis vineam *, et rapina *meam.
15 pauperis in domo veſtra. ¶ Quare atteritis

populum

populum meum, & facies pauperũ cõmoli
16 tis, dicit Dñs Deus exercituum? ¶Et dicit Do
minus: Pro eo ꝙ eleuatæ ſunt filiæ Siõ &
ambulauerũt extento collo, & nutibus ocu
D lorũ, ibant & plaudebãt: ambulabãt, & pe-
17 dibus ſuis compoſito gradu incedebãt: ¶De
caluabit Dñs verticem filiarũ Sion, & Dñs
18 crinẽ earũ nudabit. ¶In die illa auferet Dñs
19 ornamentũ calceamentorũ, & lunulas, &
torques, & monilia, & armillas, & mitras,
& diſcriminalia, & periſcelidas, & murenu
20 las, & olfactoriola, & inaures, ¶& annulos,
21 & gemmas ¶in fronte pendentes, ¶& muta-
22 toria, & palliola, & linteamina, & acus, ¶&
23 ſpecula, & ſindones, & vittas, & theriſtra.
24 ¶Et erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona
funiculus, & pro criſpãte crine, caluitium,
25 & pro faſcia pectorali cilicium ¶Pulcherri-
mi quoque viri tui gladio cadent, & fortes
26 tui in prælio. ¶Et mœrebunt atque lugebũt
portæ eius, & deſolata in terra ſedebit.

## CAPVT IIII.

1 ET apprehendent ſeptem mulie
A res virum vnum in die illa, di
centes: Panem noſtrũ come-
demus, & veſtimentis noſtris
operiemur: tantũmodo inuo-
cetur nomẽ tuũ ſuper nos, aufer opprobriũ
2 noſtrũ. ¶In die illa erit germen Dñi in ma-
gnificentia, & gloria, & fructus terræ ſubli-
mis, & exultatio his qui ſaluati fuerint de
3 Iſraël. ¶Et erit: omnis qui relictus fuerit in
Sion, & reſiduus in Ieruſalem, ſanctus vo-
cabitur, omnis qui ſcriptus eſt in vita in
4 Ieruſalem. ¶Si abluerit Dominus ſordes fi-
B liarũ Sion, & ſanguinem Ieruſalẽ lauerit
de medio eius in ſpiritu iudicij & ſpiritu
5 ardoris. ¶Et creabit Dñs ſuper oẽm locum
montis Sion, & vbi inuocatus eſt, nubẽ per
diem, & fumum & ſplendorem ignis flam-
mantis in nocte, ſuper omnem enim glo-
6 riam protectio. ¶Et tabernaculum erit in
vmbraculũ diei ab æſtu, & in ſecuritatem
& abſconſionem à turbine, & à pluuia,

## CAPVT V.

1 CANTABO dilecto meo canti
A cum patruelis mei vineæ ſuæ.
¶Vinea facta eſt dilecto meo
2 in cornu filio olei. ¶Et ſepiuit
eã, & lapides elegit ex illa, &
plantauit eam electã, & ædificauit turrim
in medio eius, & torcular extruxit in ea: &
expectauit vt faceret vuas, & fecit labru-
3 ſcas. ¶Nũc ergo habitatores Ieruſalẽ, & viri
Iuda, iudicate inter me & vineã meam.
4 ¶Quid eſt quòd debui vltrà facere vineæ
meæ, & non feci ei? an quod expectaui vt
5 faceret vuas, & fecit labruſcas? ¶Et nunc
B oſtendã vobis quid ego faciam vineæ meę.

Ierem. 2. d. 21. ¶Mat. 21. e. 33.

Auferam ſepem eius, & erit in direptionẽ:
diruã maceriã eius, & erit in cõculcationẽ.
6 ¶¶Et ponã eam deſertam: non putabitur, & ¶Supr. 1. b. 7.
non fodietur: & aſcendent *vepres & ſpinę *ſuper eã.
& nubibus mandabo ne pluant ſuper eam
7 imbrem. ¶Vinea n. Domini exercituũ, do-
mus Iſrael eſt: & vir Iuda, germen eius de-
lectabile: & expectaui vt faceret iudiciũ, &
ecce iniquitas: & iuſtitiam, & ecce clamor.
8 ¶Væ, qui coniungitis domũ ad domum, &
agrũ agro copulatis vſq; ad terminũ loci.
nũquid habitabitis vos ſoli in medio terrę?
9 ¶In auribus meis ſunt *hęc, dicit Dñs exerci *hæc Domini exercituum 7.
tuum, Niſi domus multæ deſertæ fuerint
C grandes, & pulchræ, abſq; habitatore. ¶De-
10 cem enim iugera vinearũ facient lagunculam
lam vnã, & triginta modij ſementis faciẽt
11 modios tres. ¶Væ, qui cõſurgitis manè ad
ebrietatem ſectandã, & potandũ vſque ad
12 veſperã, vt vino æſtuetis: ¶Cithara & lyra,
& tympanũ, & tibia, & vinũ in conuiuijs ve
ſtris: & opus Dñi non reſpicitis, nec opera
13 manuũ eius conſideratis. ¶Propterea capti-
uus ductus eſt populus meus, qa nõ habuit
ſcientiã, & nobiles eius interierunt fame,
14 & multitudo eius ſiti exaruit ¶Propterea di
D latauit infernus animã ſuam, & aperuit os
ſuum abſq; vllo termino: & deſcendẽt for-
tes eius & populus eius, & ſublimes glorio-
15 ſique eius ad eũ. ¶Et incuruabitur homo, &
humiliabitur vir, & oculi ſublimiũ depri-
16 mentur. ¶Et exaltabitur Dñs exercituũ in iu
dicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in iu-
17 ſtitia. ¶Et paſcentur agni iuxta ordinẽ ſuũ,
& deſerta in ubertatem verſa aduenæ co-
18 medent. ¶Væ, qui trahitis iniquitatẽ in fu-
niculis vanitatis, & quaſi vinculũ plauſtri,
19 peccatum. ¶Qui dicitis: Feſtinet, & citò ve-
E niat opus eius vt videamus & appropiet, &
20 veniat conſiliũ ſancti Iſraël, & ſciemus il-
20 lud. ¶Væ q dicitis malũ bonũ, & bonũ ma-
lũ: ponentes tenebras lucẽ, & lucem tene-
bras: ponẽtes amarum in dulce, et dulce in ¶Prou. 3. c. 7.
21 amarũ. ¶¶Væ, qui ſapiẽtes eſtis in oculis ve
22 ſtris, et corã vobiſmetipſis prudentes. ¶Væ, Rom. 12. d. 16.
qui potentes eſtis ad bibendum vinũ, et vi-
23 ri fortes ad miſcendam ebrietatem. ¶Qui
iuſtificatis impium pro muneribus, et iuſti
24 tiam iuſti aufertis ab eo. ¶Propter hoc, ſicut
deuorat ſtipulam lingua ignis, et calor flã-
F mæ exurit: ſic radix eorũ quaſi fauilla erit,
& germen eorum vt puluis aſcendet. Abie-
cerunt enim legem Domini exercituum, &
eloquium ſancti Iſraël blaſphemauerunt.
25 ¶Ideò iratus eſt furor Domini in populum
ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eũ,
& percuſſit eum: & conturbati ſunt mõtes,
& facta ſunt morticina eorũ quaſi ſtercus
in medio platearũ. In his omnibus nõ eſt
auerſus furor eius, ſed adhuc manus eiꝰ ex-
26 tenta. ¶Et eleuabit ſignum in nationibus
procul, & ſibilabit ad eũ de finibus terrę: &

27 ecce feſtinus velociter veniet.¶Non eſt defi
ciens,neq; laborans in eo:non dormitabit,
neq; dormiet,neque ſoluet cingulum renũ
eius,nec rumpet corrigia calceamenti eius.
28 ¶Sagittæ eius acutæ,& oẽs arcus eius extẽti.
Vngulæ equorum eius vt ſilex, & rotæ eius
29 quaſi impetus tempeſtatis.¶Rugitus eius vt
leonis,rugiet vt catuli leonum: & frendet,
& tenebit prędam,& amplexabitur,& non
30 erit qui eruat.¶Et ſonabit ſuper eum in die
illa ſicut ſonitus maris , aſpiciemus,in ter-
ram,& ecce tenebrę tribulationis,& lux ob
tenebrata eſt in caligine eius.

## CAPVT VI.

1 IN anno quo mortuus eſt rex O-
A zias, vidi Dñm ſedentem ſu-
per ſolium excelſum & eleua
tum:*& ea quæ ſub ipſo erãt,
2 replebant templũ.¶Seraphim
ſtabant ſuper illud: ſex alę vni, & ſex alę al
teri. duabus velabant faciem eius,& duab⁹
3 velabant pedes eius,& duabus volabãt. Et
clamabant alter ad alterũ,& dicebãt:§San
B ctus ſanctus ſanctus Dñs-Deus exercituũ,
4 plena eſt oĩs terra gloria eius.¶Et cõmota
ſunt ſuperliminaria cardinum à voce cla-
5 mãtis,& domus repleta eſt fumo. ¶Et dixi:
Vę mihi,quia tacui,quia vir pollutus labijs
ego ſum , & in medio populi polluta labia
habentis ego habito, & regem Dñm exerci
6 tuum vidi oculis meis.¶Et volauit ad me v-
nus de Seraphim , & in manu ei⁹ calculus,
7 quẽ forcipe tulerat de altari . ¶ Et tetigit os
meum, & dixit: Ecce *tetigi *hoc labia tua,
& auferetur iniquitas tua,& peccatum tuũ
8 mundabit.¶Et audiui vocem Dñi dicentis:
C Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi:
9 Ecce ego,mitte me.¶Et dixit: Vade,& dices
populo huic: § Audite audientes, & nolite
intelligere: & videte viſionem,& nolite co
10 gnoſcere.¶Excęca cor populi huius,& aures
eius aggraua,& oculos eius claude:ne fortè
videat oculis ſuis,& auribus ſuis audiat, &
corde ſuo intelligat,& conuertatur,& ſanẽ
11 eũ.¶Et dixi: Vſquequo Dñe?Et dixit: Donec
D deſolent ciuitates abſque habitatore,& do
muſſine hoĩe:& terra relinquetur deſerta.
12 ¶Et longè faciet Dñs hoĩes, & multiplicabi
13 tur quæ derelicta fuerat in medio terræ.¶Et
adhuc in ea decimatio, & conuertetur, &
erit in oſtenſionem ſicut terebinthus,& ſi-
cut quercus quę expandit ramos ſuos: ſemẽ
ſanctum erit id quod ſteterit in ea.

* & plena erat domus à maieſtate eius.
§ Apo. 4. c.8.
—3.
*tetigi: 3
§ Mat.13. b.14. Mar.4.b 12. Luc.8 b. 10. Ioh.12 f. 40. Act.28. 26. Ro.11.b.8

## CAPVT VII.

1 ET factum eſt in dieb⁹ Achaz fi-
A lij Ioathan,filij Oziæ regis Iu
da,aſcendit Raſin rex Syrię,&
Phacee filius Romeliæ, rex Iſ
raël,in Ieruſalem,ad prælian
dum contra eam:& non potuerunt debella
2 re eam.¶Et nunciauerunt domui Dauid,di-
centes : Requieuit Syria ſuper Ephraim,&
cõmotum eſt cor eius, & cor populi eius:ſi
cut mouẽtur ligna ſyluarum à facie venti.
3 Et dixit Dñs ad Iſaiam: Egredere in occur-
ſum Achaz tu,& qui derelictus eſt Iaſub fi
lius tuus,ad extremum aquęductus piſcinę
4 ſuperioris in via Agri-fullonis.¶Et dices ad
eum: Vide vt ſileas:noli timere, & cor tuũ
ne formidet à duabus caudis titionũ fumi-
gãtium iſtorum in ira furoris Raſin *regis
5 Syriæ,& filij Romeliæ:¶eo ꝙ conſiliũ inie-
rit contra te Syria in malum,Ephraim,& fi
6 lius Romeliæ,dicentes : ¶ Aſcendamus ad
Iudam,& ſuſcitemus eum,& euellamus eũ
B ad nos,& ponamus regem in medio eius fi
7 lium Tabeel . ¶ Hæc dicit Dominus Deus:
8 Non ſtabit,& non erit iſtud:¶ſed caput Sy-
riæ Damaſcus , & caput Damaſci Raſin : &
adhuc ſexagintaquinq; anni, & deſinet E-
9 phraim eſſe populus:¶& caput Ephraim Sa
maria,& caput Samariæ filius Romeliæ. Si
10 non credideritis,non permanebitis ¶Et ad-
11 iecit Dominus loqui ad Achaz,dicens:¶Pe-
te tibi ſignũ à Domino Deo tuo in profun-
12 dum inferni,ſiue in excelſum ſuprà. Et di-
xit Achaz: Non petam,& non tentabo Do-
13 minum. ¶Et dixit: Audite ergo domus Da-
uid,Nunquid parum vobis eſt, moleſtos eſ-
ſe hoĩbus , quia moleſti eſtis & Deo meo?
14 ¶ Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi-
C gnum:§ Ecce virgo concipiet, & pariet fi-
liũ,*& vocabitur nomen eius Emmanuel.
15 ¶ Butyrum & mel comedet , vt ſciat repro-
16 bare malum & eligere bonum.¶Quia ante-
quàm ſciat puer reprobare malum , & eli-
gere bonum, derelinquetur terra quam tu
deteſtaris à facie duorum regum ſuorum.
17 ¶Adducet Dominus ſuper te,& ſuper popu
lum tuum, & ſuper domum patris tui dies
qui non venerunt à diebus ſeparationis E-
18 phraim à Iuda cum rege Aſſyriorum.¶Et
erit in die illa : ſibilabit Dominus muſcæ
quę eſt in extremo fluminũ Aegypti, & api
19 quæ eſt in terra Aſſur : ¶ & venient,& re-
quieſcent omnes in torrentibus vallium,
& in cauernis petrarum, & in omnibus fru
20 tetis,& in vniuerſis foraminibus. ¶In die il
la radet Dominus in nouacula cõducta in
D his qui trans flumen ſunt , in rege Aſſyrio-
rum,caput & pilos pedum & barbam vni-
21 uerſam.¶Et erit in die illa: nutriet homo
22 vaccam boum ,& duas oues,¶& præ huber-
tate lactis comedet butyrum: butyrũ enim
& mel manducabit omnis qui relictus fue-
23 rit in medio terræ . ¶Et erit in die illa:om-
nis locus vbi fuerint mille vites,mille argẽ
24 teis,& in ſpinas & in vepres erunt. ¶ Cum
ſagittis, & arcu ingredientur illuc : vepres
25 enim & ſpinæ erunt in vniuerſa terra . ¶Et
omnes montes qui in ſarculo ſarrientur,
non veniet illuc terror ſpinarum , & ve-
prium,& erit in paſcua bouis, & in concul-
cationem pecoris.

4.Re.16. a.5.
*& 6.
§ Mat.1.d 23. Lu.1.c.31
*vocabitis 9.
*vocabis 7.
4. Re.19 d.35.

## CAPVT VIII.

1 ET dixit Dñs ad me. Sume tibi li
A brũ grandē, & ſcribe in eo ſty-
lo hominis: Velociter ſpolia
2 detrahe, citò pdare. ¶Et adhi-
bui mihi teſtes fideles, Vriã ſa
3 cerdotē, & Zachariã filiũ Barachiæ: ¶& ac-
ceſſi ad prophetiſſam, & concepit, & pepe-
rit filiũ. Et dixit Dñs ad me: Voca nomē e-
ius Accelera, ſpolia detrahere, Feſtina pda-
4 ri. ¶Quia anteq̃ ſciat puer vocare patrē ſuũ
& matrem ſuã, auferetur fortitudo Dama-
ſci, & ſpolia Samariæ corã rege Aſſyriorũ.
5 ¶Et adiecit Dñs loqui ad me adhuc, dicens,
6 ¶Pro eo q̃ abiecit populus iſte aquas Siloe,
q̃ vadunt cũ ſilētio, & aſſumpſit magis Ra-
7 ſin, & filium Romeliæ: ¶propter hoc ecce
Dñs adducet ſuper eos aquas fluminis for-
B tes & multas, regem Aſſyriorũ & oēm glo-
riã eius: & aſcendet ſuper oēs riuos eius, &
8 fluet ſuper vniuerſas ripas eius, ¶& ibit per
Iudam inundans, & tranſiens vſq; ad col-
lũ veniet. Et erit extenſio alarum eius, im-
plens latitudinem terræ tuæ ô Emmanuel.
9 ¶Congregamini populi, & vincimini, & au
dite vniuerſæ procul terræ: cõfortamini &
10 vincimini, accingite vos & vincimini. ¶Ini-
te conſilium & diſſipabitur: loquimini ver
11 bũ, & non fiet: quia nobiſcum Deus. ¶Hæc
enim ait Dñs ad me: Sicut in manu forti
erudiuit me, ne irem in via populi huius
12 dicens, ¶Non dicatis coniuratio. omnia.n.
C quæ loquitur populus iſte, cõiuratio eſt: &
timorem eius ne timeatis, neque paueatis.
13 ¶Dñm exercituũ ipsũ ſanctificate: ipſe pa-
14 uor veſter, & ipſe terror veſter. ¶Et erit vo
‖Luc. 2. e. bis in ſanctificationē. ‖In lapidē aũt offen-
34. ſionis, & in petrã ſcãdali duabus domibus
Rom. 9. g Iſraël, in laqueũ, & in ruinã habitantibus
32. 15 Ieruſalē. ¶Et offendēt ex eis plurimi, & ca-
1. Pet. 2. b. 16 dēt, & cõterent, & irretient & capiētur. ¶Li
6. ga teſtimoniũ, ſigna legē i diſcipulis meis.
17 ¶Et Expectabo Dñm qui abſcõdit faciē ſuã
‖Heb. 2. c. 18 à domo Iacob, & pſtolabor eũ. ¶‖Ecce ego
13. D & pueri mei: quos dedit mihi Dñs in ſi-
-9. gnum, & in portentũ Iſrael à Dño exerci-
19 tuũ, qui habitat in monte Sion. ¶Et cũ dixe
rint ad vos: Quærite à pythonibus, & à di-
uinis qui ſtrident in incantationibus ſuis:
Nunquid nõ populus à Deo ſuo requiret
-8. 20 viſionē pro viuis à mortuis? ¶Ad legē ma-
gis, & ad teſtimonium. Quòd ſi nõ dixerint
iuxta verbũ hoc, non erit eis matutina lux.
21 ¶Et tranſibit per eã, corruet, & eſuriet: & cũ
eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi ſuo, &
22 Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum. ¶Et ad terram
intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ,
diſſolutio & anguſtia, & caligo perſequens,
& non poterit auolare de anguſtia ſua.

## CAPVT IX.

Mat. 4. b. 1 PRimo tempore alleuiata eſt terra Zabu
15. A lon & terra Nephthali, & nouiſſimo ag-
grauata eſt via maris trans Iordanem Gali-
2 leæ Gentium. ¶Populus qui ambulat in *Gentium
tenebris, vidit lucem magnam: habitan- populis 12.
tibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt
3 eis. ¶Multiplicaſti gentem, non magnifica-
ſti lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut q
lætantur in meſſe, ſicut exultant victores ca
4 pta præda quando diuidunt ſpolia. ¶Iugum
enim oneris eius, & virgam humeri eius,
& ſceptrum exactoris eius ſuperaſti, ‖ſicut ‖Iud. 7. f.
5 in die Madian. ¶Quia omnis violenta præ- 22.
datio cum tumultu, & veſtimentum mi-
ſtum ſanguine erit in combuſtionem & ci- ‖Luc. 2. a.
6 bus ignis. ¶‖PARVVLVS enim NATVS eſt 7.
nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt
principatus ſuper humerum eius: & voca-
bitur nomen eius admirabilis conſiliarius,
Deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pa
7 cis. ¶Multiplicabitur eius imperium, & pa
B cis non erit finis: ſuper ſolium Dauid, &
per regnum eius ſedebit: vt confirmet il- -9.
lud, & corroboret in iudicio & iuſtitia amo
dò & vſque in ſempiternum. Zelus Domi
8 ni exercituum faciet hoc. ¶Verbum miſit
9 Dominus in Iacob, & cecidit in Iſrael. ¶Et
ſciet omnis populus Ephraim, & habitan-
tes Samariam, in ſuperbia & magnitudi-
10 ne cordis, dicentes: ¶Lateres ceciderunt,
ſed quadris lapidibus ædificabimus: ſyco-
moros ſucciderunt, ſed cedros immutabi-
11 mus. ¶Et eleuabit Dominus hoſtes: Raſin
ſuper eum, & inimicos eius in tumultum
12 vertet. ¶Syriam ab oriente, & Philiſthijm
ab occidēte: & deuorabunt Iſrael toto ore.
C In omnibus his non eſt auerſus furor eius,
13 ſed adhuc manus eius extenta: ¶& populus
non eſt reuerſus ad percutientem ſe, & Do
14 minum exercituum non inquiſierunt. ¶Et
diſperdet Dominus ab Iſrael caput & cau- *deprauã
dam, incuruantem & *refrenantem die tem.
15 vna. ¶Longæuus & honorabilis, ipſe eſt ca-
put, & propheta docens mendacium, ipſe
eſt cauda. ¶Et erunt, qui beatificant popu-
16 lum iſtum ſeducentes, & qui beatificantur,
17 præcipitati. ¶Propter hoc ſuper adoleſcen-
D tulis eius non lætabitur Dominus: & pu-
pillorum eius & viduarum non miſerebi-
tur: quia omnis hypochrita eſt & nequã.
& vniuerſum os locutum eſt ſtultitiam. In
omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed
18 adhuc manus eius extenta. ¶Succēſa eſt .n.
quaſi ignis ĩpietas, veprē & ſpinã vorabit:
& ſuccēdet in dēſitate ſaltus, & conuoluet
19 ſuperbia fumi. ¶In ira Dñi exercituũ cõtur-
bata eſt terra, & erit populus quaſi eſca
20 ignis: vir fratri ſuo non parcet. ¶Et declina
bit ad dexterã, & eſuriet: & comedet ad ſi-
niſtrã, & nõ ſaturabitur: vnuſquiſq; carnē
21 brachij ſui vorabit. ¶Manaſſes Ephraim, &
Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi contra Iu-
dam. In omnibus his non eſt auerſus furor
eius, ſed adhuc manus eius extenta.

## CAPVT X.

1 VÆ qui condunt leges iniquas:
A & ſcribētes, iniuſtitiā ſcrip-
2 ſerūt,¶vt opprimerēt ī iudicio
pauperes, & vim facerēt cāſæ
humiliū populi mei,vt eſſent
viduæ præda eorū, & pupillos diriperent.
3 ¶Quid facietis in die viſitationis,& calami
tatis de longè venientis?ad cuius cōfugietis
auxiliū? & vbi derelinquetis gloriā veſtrā,
4 ¶ne incuruemini ſub vinculo, & cū inter-
fectis cadatis? Super omnibus his non eſt
auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius
5 extēta. ¶Væ Aſſur,virga furoris mei & ba-
culus ipſe eſt, in manu eorum indignatio
6 mea.¶Ad gentē fallacem mittam eū,& cō-
tra populū furoris mei mandabo illi, vt au
B ferat ſpolia,& diripiat prædam,& ponat il-
lum in conculcationem quaſi lutum pla-
7 tearum. ¶Ipſe aūt non ſic arbitrabitur, &
cor eius non ita exiſtimabit: ſed ad cōterē-
dū erit cor eius, & ad internecionē gentiū
8 non paucarum: ¶Dicet enim: Nunquid nō
9 principes mei ſimul reges ſunt? ¶Nunquid
non vt Charcamis, ſic Calano, & vt Ar-
phad,ſic Emath?nunquid nō vt Damaſcus,
10 ſic Samaria? ¶ Quomodo inuenit manus
mea regna idòli, ſic & ſimulachra eorū de
11 Ieruſalē & de Samaria ¶Nunquid nō ſicut
C feci Samariæ & idòlis eius, ſic faciam Ie-
12 ruſalem & ſimulachris eius? ¶Et erit, cùm
impleuerit Dñs cuncta opera ſua in monte
Sion & in Ieruſalē viſitabo ſup fructū ma-
gnifici cordis regis‖ Aſſur,& ſup gloriā al- ‖4.Re.19 g.35. Infra 37. g.36.
13 titudinis oculorū eius. ¶Dixit.n. In fortitu-
dine manus meæ feci, & in ſapiētia mea
intellexi:& abſtuli terminos populorū, &
principes eorū deprædatus ſum, & detraxi
14 quaſi potēs in ſublimi reſidentes.¶Et inue-
nit quaſi nidū manus mea fortitudinē po-
pulorū:& ſicut colligūtur oua quæ dereli-
cta ſunt,ſic vniuerſam terrā ego cōgregaui:
& non fuit qui moueret pennā,& aperiret
15 os,& gannirer. ¶Nunquid gloriabitur ſecu
D ris cōtra eū qui ſecat in ea? aut exaltabitur
ſerra cōtra eū à quo trahitur? quō ſi eleue-
tur virga cōtra eleuantē ſe, & exaltetur ba-
16 culus qui vtiq; lignū eſt ¶Propter hoc mit-
tet Dominator Dñs exercituū, in pinguib⁹
eius tenuitatē:& ſubtus gloriā eius ſuccēſa
17 ardebit quaſi cōbuſtio ignis.¶Et erit lumē
Iſrael in igne, & Sanctus eius in flāma: &
ſuccendetur, & deuorabitur ſpina eius, &
18 vepres in die vna ¶ Et gloria ſaltus eius, &
E carmeli eius ab aīa vſq; ad carnē conſume
19 tur,& erit terrore profugus. ¶Et reliquiæ li-
gni ſaltus eius pre paucitate numerabūtur,
20 & puer ſcribet eos ¶Et erit in die illa: non
adijciet reſiduū Iſrael,& hi qui fugerint de
*in veritate reliquiæ 14. domo Iacob, inniti ſuper eo qui percutit
eos:ſed innitetur ſuper Dominū ſanctū Iſ-
21 rael, *in veritate, ¶ Reliquiæ conuerten-
tur.reliquiæ,inquam, Iacob ad Deum for-
22 tem. ¶Si enim fuerit populus tuus Iſrael R m. 9.f. 27.
quaſi arena maris, reliquiæ conuertentur
ex eo,conſummatio abbreuiata inundabit Infrà 11. b.11.
23 iuſtitiam. ¶Conſummationem enim & ab-
F breuiationem Dominus Deus exercituū fa-
24 ciet in medio omnis terræ. ¶Propter hoc,
hæc dicit Dñs Deus exercituū: Noli timere
populus meus habitator Sion,ab Aſſur, in
virga percutiet te, & baculū ſuum leuabit
25 ſuper te ī via Aegypti. ¶Adhuc enim paulu
lū modicūq; & conſummabitur indigna-
26 tio,& furor meus ſuper ſcelus eorum. ¶‖Et ‖Infrà 37. g.36.
ſuſcitabit ſuper eū Dominus exercituum
flagellum, ‖iuxta plagam Madian in Pe- ‖Iud.7.g. 25.
tra-Oreb, & virgā ſuā ſuper mare, & le-
27 uabit eā in via Aegypti. ¶Et erit in die illa:
auferetur onus eius de humero tuo,& iugū
eius de collo tuo,& computreſcet iugū à fa
28 cie olei. ¶Veniet in Aiath, tranſibit in Ma-
G gron:apud Machmas cōmēdabit vaſa ſua.
29 ¶Trāſierūt curſim Gaba ſedes noſtra:obſtu-
30 puit Rama.Gabaath Saulis fugit. ¶Hinni
voce tua filia Gallim, attēde Laiſa,pauper
31 cula Anathoth. ¶Migrauit Medemena:habi
32 tatores Gabim confortamini ¶Adhuc dies
eſt vt in Nobe ſtet:agitabit manū ſuā ſup
33 montē filiæ Sion,collē Ieruſalē. ¶Ecce, do-
minator Dominus exercituum confringet
lagunculam in terrore,& excelſi ſtatura ſuc
34 cidentur, & ſublimes humiliabuntur. ¶Et
ſubuertentur condenſa ſaltus ferro: & Li-
banus cum excelſis cadet.

## CAPVT XI.

1 ET ‖egredietur virga de radice ‖Act. 13 d.23.
A Ieſſe,& flos de radice eius aſ-
2 cendet. ¶Et requieſcet ſuper
eū ſpiritus Domini, ſpiritus
ſapientiæ & intellectus, ſpiri-
tus cōſilij & fortitudinis,ſpiritus ſciētiæ &
3 pietatis. ¶Et replebit eum ſpiritus timoris
Dñi: nō ſecūdū viſionē oculorū iudicabit,
4 neq; ſcdm auditū auriū arguet: ¶Sed iudi-
cabit in iuſtitia pauperes,& arguet in æqui
tate ꝓ māſuetis terræ:‖ & percutiet terrā vir- ‖2. Teſſ.2 c.8.
ga oris ſui,& ſpiritu labiorū ſuorū interfi-
5 ciet impiū. ¶Et erit iuſtitia cingulū lumborū
6 eius:& fides cinctoriū renū eius. ¶‖Habita Inf. 65.d 25.
bit lupus cū agno: & pardus cū hœdo ac-
B cubabit:vitulus,& leo,& ouis,ſimul mora-
7 buntur,& puer paruulus minabit eos. ¶Vi-
tulus,& Vrſus paſcentur: ſimul requieſcēt
catuli eorum, & leo quaſi bos comedet pa-
8 leas. ¶Et delectabitur infans ab ubere ſup
foramine aſpidis:& in cauerna reguli, qui
9 ablactatus fuerit,manum ſuā mittet. ¶Non
nocebunt,& non occident in vniuerſo mō
te ſancto meo,quia repleta eſt terra ſcien-
tia Domini, ſicut aquæ maris operientes.
10 ¶In die illa radix Ieſſe, ‖qui ſtat in ſignum ‖Rom.15 c.12.
populorum, ipſum gentes deprecabun-
tur,& & erit ſepulchrum eius glorioſum.

Et

Sup. 10. e. 20. C ¶Et erit in die illa: adijciet Dn̄s ſecūdò ma-
nū ſuā ad poſſidendū reſiduum populi ſui,
quod relinquetᷣ ab Aſſyrijs, & ab Ægypto
& à Phethros, & ab Aethiopia, & ab Ælā,
& à Sennaar, & ab Emath, & ab inſulis ma
12 ris. ¶Et leuabit ſignum in nationes, & con-
gregabit profugos Iſraël, & diſperſos Iuda
13 colliget à quatuor plagis terræ. ¶Et auferetᷣ
Zelus Ephraim, & hoſtes Iuda peribunt:
Ephraim non æmulabitᷣ Iudā, & Iudas nō
14 pugnabit cōtra Ephraim. ¶Et volabunt in
C humeros Philiſthijm per mare, ſimul præ-
dabuntur filios Orientis. Idumęa & Moab
præceptū manus eorū, & filij Ammon obe
15 dientes erunt. ¶Et deſolabit Dn̄s linguam
maris Ægypti, & leuabit manū ſuā ſuper
flumen in fortitudine ſpiritus ſui: & per-
cutiet eū in ſeptem riuis, ita vt tranſeant
16 per eū calceati. ¶Et erit via reſiduo populo
meo, q̃ relinquetᷣ ab Aſſyrijs: ſicut fuit Iſrae
Exo. 14. g. 29. li ¶ in die illa qua aſcēdit de terra Ægypti.

CAPVT XII.

1 A ET dices in die illa: Confitebor
tibi Domine, quoniā iratus es
mihi: cōuerſus eſt furor tuus
& conſolatus es me.
2 ¶Ecce Deus ſaluator meus, fi-
ducialiter agam, & non timebo: quia ¶ for-
Exo. 15. a. 2. tidudo mea, & laus mea Dominus *, & fa-
Pſal. 117. c. 14. ctus eſt mihi in ſalutem.
Deut. 10. 3 ¶Haurietis aquas in gaudio de fontibus
ſaluatoris.
4 ¶Et dicetis in die illa: Confitemini Domi-
B no, & inuocate nomen eius: notas facite in
populis adinuētiones eius: mementote
quoniam excelſum eſt nomen eius.
5 ¶Cantate Domino quoniam magnificè fe-
cit: annunciate hoc in vniuerſa terra.
6 ¶Exulta, & lauda habitatio Sion: quia ma-
gnus in medio tui ſanctus Iſraël.

CAPVT XIII.

1 A ONvs Babylonis, quod vidit Iſa
ias filius Amos. ¶ Super mon-
2 tē caliginoſum leuate ſignū,
exaltate vocē, leuate manū, &
3 ingredianᷣ portas duces. ¶ Ego
mandaui ſanctificatis meis, & vocaui for-
tes meos in ira mea, exultantes in gloria
4 mea. ¶Vox multitudinis in montibus quaſi
populorū frequentiū, vox ſonitus regū &
gentiū congregatarum: Dominus exercituū
5 præcepit militiæ belli, ¶venientibus de ter-
ra procul, à ſummitate cœli: Dominus, &
vaſa furoris eius, vt diſperdat omnē terrā.
6 ¶Vlulate, q̃a propè eſt dies Domini: quaſi
7 vaſtitas à Domino veniet. ¶Propter hoc om
nes manus diſſoluentur, & omne cor ho-
8 minis contabeſcet ¶& cōteretur. Torſiones
B & dolores tenebunt, quaſi parturiens dole-
bunt: vnuſquiſq; ad proximum ſuū ſtupe-
9 bit, facies combuſtæ vultus eorum: ¶Ecce
dies Domini veniet, crudelis & indignatio
nis plenus, & iræ, furoriſq; ad ponendā ter
ram in ſolitudinem, & peccatores eius cō-
10 terendos de ea. ¶ ¶ Quoniam ſtellæ cœli, & Eze. 32. b. 7.
ſplendor earum non expandent lumē ſuū:
¶ obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna Ioel. 3. c. 15.
11 non ſplendebit in lumine ſuo. ¶Et viſitabo
C ſuper orbis mala, & contra impios iniqui- Mat. 24. c. 29.
tatē eorum, & quieſcere faciam ſuperbiā
infidelium, & arrogātiam fortium humilia Mar. 13. c. 24.
12 bo. ¶Præcioſior erit vir auro, & homo mun-
13 do obrizo. ¶ Super hoc, cœlum turbabo, & Luc. 21. e. 25.
mouebitur terra de loco ſuo, propter indi-
gnationē Domini exercituū, & propter diē
14 iræ furoris eius. ¶Et erit quaſi damula fu-
giens, & quaſi ouis: & non erit qui congre-
get: vnuſquiſq; ad populum ſuum conuer-
tetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.
15 ¶Omnis qui inuentus fuerit, occidetur. &
omnis qui ſuperuenerit, cadet in gladio. Pſ. 136. b. 9.
16 ¶¶ Infantes eorum allidentur in oculis eo-
rum: diripientur domus eorū, & vxores eo-
17 rū violabuntur. ¶Ecce ego ſuſcitabo ſuper
eos Medos, qui argentū non quærant, nec
18 aurū velint. ¶ſed ſagittis paruulos interfi-
D cient, & lactētibus vteri non miſerebunᷣ,
19 & ſuper filios non parcet oculus eorū. ¶Et
erit Babylon illa glorioſa in regnis, inclyta
in ſuperbia Chaldęorum, ¶ ſicut ſubuertit Gen. 19. c. 24.
20 Dominus Sodomā et Gomorrham, ¶Non
habitabitur vſq; in finem, et non fundabi-
tur vſq; ad generationem et generationē:
nec ponet ibi tentoria Arabs, nec paſtores
21 requieſcent ibi ¶ſed requieſcent ibi beſtię,
et replebuntur domus eorum draconibus;
habitabunt ibi ſtruthiones, et piloſi ſalta-
22 bunt ibi: ¶et reſpondebunt ibi vlulę in ædi
bus eius, et ſirenes in delubris voluptatis.

CAPVT XIIII

1 A PRopè eſt vt veniat tēpus eius,
et dies eius non elongabūtur.
Miſerebitur enim Dominus
Iacob, et eliget adhuc de Iſ-
raël, et requieſcere e[illegible]s faciet
ſuper humū ſuā: adiungetᷣ aduena ad eos,
2 et adhærebit domui Iacob, ¶Et tenebūt eos
populi, et adducent eos in locum ſuum: et
poſſidebit eos domus Iſrael ſuper terrā Do
mini in ſeruos et ancillas: et erunt capien-
tes eos qui ſe ceperant, et ſubijcient exacto
3 res ſuos. ¶Et erit in die illa: cum requiem
dederit tibi Deus à labore tuo, et à concuſ-
ſione tua, et à ſeruiture dura qua antè ſer-
4 uiſti, ¶ſumes parabolam iſtam cōtra regem
B Babylonis, et dices: Quomodo ceſſauit exa
5 ctor, quieuit tributum? ¶ Contriuit Domi-
nus baculum impiorum, virgam dominā-
6 tium, ¶cædentem populos in indignatione
plaga inſanabili, ſubijcientē in furore gen-
7 tes, perſequentem crudeliter. ¶ Conquieuit
et ſiluit omnis terra, gauiſa eſt et exultauit:
8 ¶abietes quoq; lætatę ſunt ſuper te, et cedri
Libani. ex quo dormiſti, non aſcendit qui

ſuccidat

9 ſuccidat nos. ¶Infernus ſubter conturbatus
eſt in occurſum aduẽtus tui, ſuſcitauit tibi
C gigantes. Oẽs principes terræ ſurrexerũt dọ
10 ſolijs ſuis, oẽs principes nationũ. ¶Vniuerſi
rñdebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus
11 es ſicut & nos, noſtri ſimilis effectus es. ¶De
tracta eſt ad inferos ſuperbia tua, cóncidit
cadauer tuum: ſubter te ſternetur tinea,
12 & operimentũ tuũ erunt vermes. ¶Qũo ce-
cidiſti de cęlo lucifer, qui manè oriebaris?
corruiſti in terrã, qui vulnerabas gentes?
13 ¶qui dicebas in corde tuo: In cęlum cõſcen
dã, ſuper aſtra Dei exaltabo ſoliũ meũ, *ſe-
debo in monte teſtamenti, in lateribus A-
14 quilonis. ¶Aſcẽdã ſuper Altitudinẽ nubiũ,
15 ſimilis ero Altiſſimo. ¶ Veruntamen ad in-
16 fernum detrahêris in profundũ laci. ¶Qui
te viderint, ad te inclinabuntur, teq; pro-
D ſpicient: Nũquid iſte eſt vir qui cõturbauit
17 terrã, qui concuſſit regna? ¶Qui poſuit orbẽ
deſertũ, & vrbes eius deſtruxit, vinctis eius
18 non aperuit carcerem? ¶Oẽs reges gentium
vniuerſi dormierunt in gloria, vir in domo
19 ſua. ¶Tu aũt proiectus es de ſepulchro tuo,
quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obuolutus
cũ his q̃ interfecti ſunt gladio, & deſcende
runt ad fundamenta laci, quaſi cadauer pu
20 tridum. ¶ Non habebis conſortium neque
cũ eis in ſepultura: tu enim terram tuã di-
ſperdidiſti, tu populũ tuũ occidiſti: non vo
21 cabitur in æternũ ſemẽ peſſimorũ. ¶Præpa-
rate filios eius occiſioni in iniquitate pa-
E trum ſuorum: non conſurgent, nec hæredi
tabunt terram: neque implebunt faciẽ or-
22 bis ciuitatum. ¶Et conſurgam ſuper eos, di
cit Dominus exercituum: & perdam Ba-
bylonis nomen, & reliquias, & germen, &
23 progeniem: dicit Dominus. ¶ Et ponam eã
in poſſeſſionẽ ericij, & in paludes aquarũ,
F & ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dñs
24 exercituum. ¶ Iurauit Dñs exercituum, di-
cens: Si non vt putaui, ita erit: & quomodo
25 mente tractaui, ¶ ſic eueniet, Vt conteram
Aſſyriũ in terra mea, & in montibus meis
conculcẽ eũ, & auferetur ab eis iugũ eius,
& onus illius ab humero eorum tolletur.
26 ¶Hoc conſilium quod cogitaui ſuper omnẽ
terrã, & hæc eſt manus extenta ſuper vni-
27 uerſas gentes. ¶Dominus enim exercituum
decreuit: & quis poterit infirmare? & ma-
28 nus eius extenta: & quis auertet eã? ¶In an
no quo mortuus eſt rex Achaz, factum eſt
29 onus iſtud. ¶ Ne læteris Philiſthæa oĩs tu,
G quoniam cõminuta eſt virga pcuſſoris tui.
de radice enim colubri egredietur regulus,
30 & ſemen eius abſorbens volucrẽ. Et paſcẽ
tur primogeniti pauperũ, & pauperes fidu-
cialiter requieſcent: & interire faciã in fa-
me radicem tuam, & reliquias tuas interfi-
31 ciam. ¶Vlula porta, clama ciuitas: proſtra-
ta eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim
fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmẽ
32 eius. ¶ Et quid reſpondebitur nuncijs gen-
tis? Quia Dominus fundauit Sion, & in *ip-
ſa ſperabunt pauperes populi eius.

CAPVT XV.

1 ONus Moab, quia nocte vaſtata
A eſt Ar-Moab, conticuit: quia
nocte vaſtatus eſt Murus-Mo
2 ab conticuit. ¶Aſcẽdit domus
& Dibon ad excelſa in plan-
ctum: ſuper Nabo & ſuper Medaba, Moab
vlulabit: ‖in cũctis capitibus eius caluitiũ:
3 & omnis barba radetur. ¶‖In triuijs eius ac
cincti ſunt ſacco: ſuper tecta eius & in pla
téis eius omnis *vlulatus, deſcendit in fle-
4 tum. ¶Clamabit Heſebon & Eleale, vſque
B Iaſa audita eſt vox eorum: ſuper hoc expe-
diti Moab vlulabunt, anima eius vlulabit
5 ſibi. ¶Cor meum ad Moab clamabit, vectes
eius vſq; ad Segor vitulam conſternãtem *.
Per aſcenſum enim Luith flens aſcẽdet, &
in via Oronaim clamorem contritionis le-
6 uabũt. ¶Aquæ enim Nemrim deſertæ erũt,
quia aruit herba, defecit germen, viror om-
7 nis interijt. ¶Secundũ magnitudinem ope-
ris & viſitatio eorũ: ad torrentem ſalicum
8 ducent eos. ¶ Quoniam circuibit clamor ter
minũ Moab: vſq; ad Gallim vlulatus eius,
9 & vſq; ad Puteũ-Elim clamor eius. ¶Quia
aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine: ponã
enim ſuper Dibon additamẽta: his qui fu-
gerint de Moab leonẽ, & reliquijs *terræ.

CAPVT XVI.

1 (EMitte agnum-Domine dominatorem
A terræ, de Petra-deſerti ad montẽ filiæ
2 Sion.) ¶Et erit ſicut auis fugiens, & pulli
de nido auolantes, ſic erunt filiæ Moab in
3 tranſcenſu Arnon. ¶Ini conſilium, coge cõ-
cilium: pone quaſi noctem vmbram tuam
in meridie: abſconde fugientes, & vagos ne
4 prodas. ¶Habitabunt apud te profugi mei:
Moab eſto latibulum eorũ à facie vaſtato-
ris: finitus eſt enim puluis, conſummatus
eſt miſer, defecit qui conculcabat terram.
5 ¶Et præparabitur in miſericordia ſolium,
B & ſedebit ſup eũ in veritate in tabernacu-
lo Dauid, iudicãs & quærens iudiciũ, & ve-
6 lociter reddens quod iuſtum eſt. ¶‖Audiui-
mus ſuperbiã Moab, ſuperbus eſt valde: ſu
perbia eius & arrogãtia eius & indignatio
7 eius, pluſquam fortitudo eius. ¶Idcirco vlu
labit Moab ad Moab, vniuerſus vlulabit:
his q̃ lætantur ſup muros cocti lateris, lo-
8 quimini plagas ſuas. ¶Quoniam ſuburbana
Heſebon deſerta ſunt, & vineã Sábama Do
mini Gentium exciderunt: flagella eius vſ-
que ad Iazer puenerunt, errauerũt in deſer
to, propagines eius relictæ ſunt, tranſierunt
9 mare. ¶Super hoc plorabo in fletu Iaſer vi-
C neã Sabama: inebriabo te lachryma mea
Heſebon, & Eleale: qm̃ ſuper vindemiam
tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantiũ
10 irruit. ¶ Et auferetur lætitia & exultatio de

*ψ 2.
*ipſo.
‖Iere.48. ſ.3 a. Ezech.7. c.
*vlul it.
*conternã tẽ, ideſt, trima.
*reliquijs.
12. -10.
‖Iere.48 d.15.

C Carmelo, & in vineis non exultabit, neque
iubilabit, vinũ in torculari non calcabit q
calcare conſueuerat: vocem calcantiũ abſ-
11 tuli ¶Super hoc venter meus ad Moab qua
ſi cithara ſonabit, & viſcera mea ad mu-
12 rum cocti lateris. ¶Et erit: cum apparuerit
quod laborauit Moab ſuper excelſis ſuis,
ingredietur ad ſancta ſua vt obſecret, & nõ
13 valebit. ¶Hoc verbum quod locutus eſt Do
14 minus ad Moab ex tunc. ¶Et nunc locutus
eſt Dominus dicens: In tribus annis quaſi
anni mercenarij auferetur gloria Moab ſu-
per omni populo multo, & relinquetur *par-
uus & modicus, nequaquam multus.

*in eo ſicut racemus.*

## CAPVT XVII.

1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet
A eſſe ciuitas, & erit ſicut aceruus lapidũ
2 in ruina. ¶Derelictæ ciuitates Aroër gregi-
bus erunt, & requieſcent ibi, & non erit q
3 exterreat. ¶Et ceſſabit adiutoriũ ab Ephrá-
im, & regnum à Damaſco: & reliquiæ Sy-
riæ, ſicut gloria filiorum Iſraël erunt: dicit
4 Dñs exercituum ¶Et erit in die illa attenua
bitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius
5 marceſcet. ¶Et erit ſicut congregans in meſ
ſe, quod reſtiterit, & brachium eius ſpicas
leget, & erit ſicut quærens ſpicas in valle
6 Raphaïm. ¶Et relinquetur in eo ſicut race-
B mus, & ſicut excuſſio oleę duarum vel triũ
oliuarum in ſummitate rami, ſiue quatuor
aut quinq; in cacuminibus eius fructus e-
7 ius. Dicit Dñs Deus Iſraël. ¶In die illa incli
nabitur homo ad factorẽ ſuũ, & oculi eius
8 ad ſanctum Iſraël reſpicient: ¶& non incli-
nabitur ad altaria quæ fecerũt manus ei*:
& quę operati ſunt digiti eius nõ reſpiciet,
9 lucos & delubra. ¶In die illa erũt ciuitates
C fortitudinis eius derelictæ ſicut aratra, &
ſegetes quę derelictæ ſunt à facie filiorũ Iſ-
10 raël, & ˅eris˂ deſerta. ¶Quia oblita es Dei ſal
uatoris tui, & Fortis adiutoris tui nõ es re-
cordata: propterea plantabis plantationẽ
˅fidelem˂, & germen alienum ſeminabis.
11 ¶In die plantationis tuæ labruſca, & manè
ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in
12 die hæreditatis, & dolebit grauiter. ¶Væ˅
multitudo˂ populorum multorũ vt multitu
D do maris ſonantis: & tumultus turbarũ ſi-
13 cut ſonitus aquarũ multarũ. ¶Sonabunt po
puli ſicut ſonitus aquarum inundantium,
& increpabit eũ, & fugiet procul: & rapie-
tur ſicut puluis montium à facie venti, &
14 ſicut turbo coram tempeſtate. ¶In tempore
veſperę, & ecce turbatio: ĩ matutino, & nõ
ſubſiſtet. hæc eſt pars eorum qui vaſtaue-
runt nos, & ſors diripientium nos.

*˅erit 7.* *˅infidelẽ.* *˅multitudini. 10.*

## CAPVT XVIII.

1 VÆ terræ cymbalo alarum quę
A eſt trans flumina Æthiopiæ,
2 ¶qui mittit in mare legatos, &
in vaſis papyri ſup aquas. Ite
angeli veloces ad gentẽ con-
uulſam, & dilaceratam: ad populum terri-
bilem, poſt quem non eſt alius: ad gentem
expectantẽ* & conculcatam, cuius diripue-
3 runt flumina terram eius. ¶ *Omnes habi-
tatores orbis qui moramini in terra, cũ ele
uatum fuerit ſignum in montibus, videbi-
4 tis, & clangorẽ tubæ audietis. ¶quia hæc di-
cit Dñs ad me: Quieſcam, & conſiderabo in
loco meo ſicut meridiana lux clara eſt, & ſi
5 cut nubes roris in die meſſis. ¶Ante meſ-
B ſem enim totus efforuit, & immatura pſo
ctio germinabit, & præcidentur ramuſculi
eius falcibus: & quæ derelicta fuerint, ab-
6 ſcindentur, & excutientur. ¶Et relinquẽtur
ſimul auibus montium, & beſtijs terræ: &
æſtate perpetua erunt ſuper eum volucres,
& oẽs beſtiæ terræ ſuper illum hyemabũt.
7 ¶In tẽpore illo deferetur munus Dño exer-
cituũ à populo diuulſo & dilacerato: à po-
pulo terribili poſt quem nõ fuit alius, à gẽ-
te expectante, —expectante˂ & conculcata,
cuius diripuerunt flumina terrã eius ad lo-
cum noĩs Dñi exercituum, montem Sion.

**expectantem. 1.* **ad montem nominis Domini exercituum, montem Sion.* *—18.*

## CAPVT XIX.

1 ONus Ægypti. Ecce Dñs aſcẽdet
A ſuper nubem leuem, & ingre-
dietur Ægyptum & cõmoue-
buntur ſimulachra Ægypti à
facie eius, & cor Ægypti tabe
2 ſcet in medio eius. ¶Et concurrere faciam
Ægyptios aduerſus Ægyptios: & pugnabit
vir contra fratrem ſuum, & vir contra ami
cum ſuum, ciuitas aduerſus ciuitatem, re-
3 gnum aduerſus regnũ. ¶Et dirumpetur ſpi-
ritus Ægypti in viſceribus eius, & conſiliũ
eius præcipitabo: & interrogabunt ſimula-
chra ſua, & diuinos ſuos, & pythones, & a-
4 riolos. ¶Et tradã Ægyptum in manu domi-
norum crudeliũ, & rex fortis dominabitur
5 eorum, ait Dominus Deus exercituum. ¶Et
areſcet aqua de mari, & fluuius deſolabĩ
6 atque ſiccabitur. ¶Et deficient flumina: *
attenuabuntur, & ſiccabuntur riui aggerũ.
7 Calamus & iuncus marceſcet. ¶nudabitur
B alueus riui à fonte ſuo: & omnis ſementis
8 irrigua ſiccabitur, areſcet, & nõ erit. ¶Et mę
rebunt piſcatores, & lugebunt oẽs mittẽtes
in flumẽ hamum, & expandẽtes rete ſuper
9 faciẽ aquarum emarceſcent. ¶Confunden-
tur qui operabantur linum, ˅plectentes˂ &
10 texentes ſubtilia. ¶Et erunt irrigua eius flac
centia: omnes qui faciebant lacunas ad ca-
11 piendos piſces. ¶Stulti principes Taneos, ſa-
pientes conſiliarij Pharaonis dederunt cõ-
ſilium inſipiens. quomodo dicitis Pharao-
ni, Filius ſapientium ego, filius regum anti
12 quorum? ¶Vbi nunc ſunt ſapientes tui? an-
nuncient tibi, & indicent quid cogitauerit
13 Dominus exercituum ſuper Aegyptũ. ¶Stul
ti facti ſunt pricipes Taneos, emarcuerũt
principes Mempheos, deceperũt Aegyptũ,
14 angulũ populorum eius. ¶Dñs miſcuit in

**& 10.* *˅pectentes 9.*

medio

medio eius ſpiritum vertiginis: & errare fe-
C cerunt Aegyptum in oĩ ope ſuo, ſicut errat
15 ebrius & vomẽs. ¶Et nõ erit Aegypto, opus
quod faciat caput & caudã incuruãtem &
16 refrenãtem. ¶In die illa erit Aegyptus quaſi
mulieres, & ſtupebunt & timebunt à facie
cõmotionis manus Dñi exercituum, quam
17 ipſe mouebit ſuper eam. ¶Et erit terra Iuda
Aegypto in pauorẽ: oĩs qui illius fuerit re-
cordatus, pauebit à facie conſilij Dñi exer-
18 cituum, quod ipſe cogitauit ſuper eam. ¶In
die illa erunt quinq; ciuitates in terra Ae-
gypti, loquentes lingua Chanáan, & iurantes
per Dñm exercituum: Ciuitas ſolis vocabi-
19 tur vna: ¶In die illa erit altare Dñi ĩ medio
terræ Aegypti, & titulus Dñi iuxta termi-
20 num eius: ¶& erit in ſignum & in teſtimo-
D nium Dño exercituũ in terra Aegypti. ¶Cla-
mabũt.n. ad Dñm à facie tribulãtis, & mit-
tet eis ſaluatorẽ & propugnatorẽ qui libe-
21 ret eos. ¶Et cognoſcetur Dñs ab Aegypto, &
cognoſcent Aegyptij Dñm in die illa, & co
lent eum in hoſtijs & in muneribus: & vo-
22 ta vouebunt Dño, & ſoluent. ¶Et percutiet
Dñs Aegyptum plaga, & ſanabit eam, & re
uertẽt ad Dñm, & placabiẽ eis, & ſanabit
23 eos. ¶In die illa erit via de Aegypto in Aſſy
rios, & intrabit Aſſyrius Aegyptũ, & Aegy-
ptius in Aſſyrios, & ſeruiẽt Aegyptij Aſſur.
24 ¶In die illa erit Iſraël tertiꝰ Aegyptio & Aſ
25 ſyrio: benedictio in medio terræ, ¶cui bene-
dixit Dñs exercituum, dicẽs: Benedictus po
pulus meus Aegypti. & opus manuũ mea-
rum *Aſſyrio, hęreditas autem mea Iſraël.

*Aſſyrius 4.

CAPVT XX.

1 A IN anno quo ingreſſus eſt Thar
thã in Azótum, cum miſiſſet
eum Sargõ rex Aſſyriorum, &
pugnaſſet contra Azótum, &
2 cœpiſſet eam: ¶In tẽpore illo
locutus eſt Dñs in manu Iſaiæ filij Amos,
dicens: Vade, & ſolue ſaccum de lũbis tuis,
& calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et
3 fecit ſic vadẽs nudus, & diſcalceatus. ¶Et di-
xit Dñs: Sicut ambulauit ſeruus meꝰ Iſaias
nudus, & diſcalceatus, trium annorum ſi-
gnum & portentum erit ſuper Aegyptum
4 & ſuper Aethiopiam: ¶ſic minabit rex Aſſy
B riorum captiuitatem Aegypti, & tranſmi-
grationem Aethiopiæ, iuuenem, & ſenem,
*nudã & diſcalceatã diſcoopertis natibus
5 ad ignominiã Aegypti. ¶Et timebunt, & cõ
fundẽt ab Aethiopia ſpe ſua, & ab Aegy-
6 pto gloria ſua. ¶Et dicet habitator inſulę hu
ius in die illa: *Ecce hæc erat ſpes noſtra,
ad quos confugimus in auxilium, vt *libera
rent nos à facie regis Aſſyriorum: & quo-
modo effugere poterimus nos?

*nudũ & diſcalceatum 5.
*Haccine
*liberaret 7.

CAPVT XXI.

1 A ONus deſerti maris. ¶Sicut turbines ab
Aphrico veniunt, de deſerto venit, de
2 terra horribili. ¶Viſio dura nunciata eſt mi
hi: qui incredulus eſt, infideliter agit: & qui
depopulator eſt, vaſtat. Aſcende Aelã, obſi-
3 de Mede: oẽm gemitũ eius ceſſare feci. ¶Pro
pterea repleti ſunt lumbi mei dolore, angu
ſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturiẽtis:
corrui cùm audirem, cõturbatus ſum cùm
4 viderem. ¶Emarcuit cor meum, tenebræ ſtu
pefecerũt me: Babylon dilecta mea poſita
5 eſt mihi in miraculum. ¶Pone menſam, cõ-
templare in ſpecula: comedentes & biben
6 tes ſurgite principes, arripite clypeũ: ¶hæc
B enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone
ſpeculatorem: & quodcunq; viderit, annũ-
7 ciet. ¶Et vidit currum duorum equitum, a-
ſcenſorem aſini, & aſcenſorem cameli: &
contemplatus eſt diligenter multo intuitu.
8 ¶Et clamauit leo: Super ſpeculam Dñi ego Hab.2.a.1.
ſum, ſtans iugiter per diem, & ſuper cuſto-
diam meam ego ſum, ſtans totis noctibus.
9 ¶Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equitum,
C & reſpondit, & dixit: ¶Cecidit cecidit Baby Ier.51.a
lõ, & oĩa ſculptilia deorũ eius cõtrita ſunt 1.
10 in terram. ¶Tritura mea, & *filia areæ meę, Apo.14.
quæ audiui à Dño exercituum Deo Iſraël, b.8.
11 annunciaui vobis. Onus Duma. ¶Ad me cla *filius 1.
mat rex Seir: Cuſtos quid de nocte? cuſtos
12 quid de nocte? ¶Dixit cuſtos: Venit manè &
nox: ſi quæritis, quærite: conuertimini, ve-
13 nite. ¶Onus in Arabia. ¶In ſaltu ad veſpe-
14 ram dormietis, in ſemitis Dedanim. Occur
D rẽtes ſitienti ferte aquam qui habitatis ter
ram Auſtri, cum panibus occurrite fugien-
15 ti. ¶A facie enim gladiorum fugerunt, à fa-
cie gladij imminentis, à facie arcus exten-
16 ſi, à facie grauis prælij: ¶qm̃ hæc dicit Dñs
ad me: Adhuc in vno anno quaſi in anno
mercenarij, & auferetur omnis gloria Ce-
17 dar. ¶Reliquiæ numeri ſagittariorum for-
tium de filijs Cedar imminuentur: Domi-
nus enim Deus Iſraël locutus eſt.

CAPVT XXII.

1 A ONus vallis viſionis. Quidnam
quoque tibi eſt, quia aſcendiſti
2 & tu omnis in tecta? ¶clamo-
ris plena, vrbs frequens, ciuitas
exultans: interfecti tui, non in
3 terfecti gladio: nec mortui *in bello. ¶Cun- *tui, mortui
cti principes tui fugerũt ſimul, dureq́ue li-
gati ſunt: omnes qui inuenti ſunt vincti
4 ſunt pariter, procul fugerunt. ¶Propterea
dixi, Recedite à me, amarè flebo: nolite in-
cumbere vt conſolemini me ſuper vaſtita-
5 te filiæ populi mei. ¶Dies enim interfectio-
B nis & conculcationis & fletuum Domino
Deo exercituum in valle viſionis, ſcrutans
6 murum, & magnificus ſuper montem. ¶Et
Aelam ſumpſit pharetram, currum homi-
nis equitis, & parietem nudauit clypeus.
7 ¶Et erũt electę valles tuę plenę quadrigarũ,
8 & equites ponẽt ſedes ſuas in porta. ¶Et reue
labitur operimentũ Iudę, & *videbis in die *videbitis
9 illa armamẽtariũ domus ſaltus. ¶Et ſciſſura

vinum: amara erit potio bibentibus illam.
10 ¶Attrita eſt ciuitas vanitatis, clauſa eſt om
11 nis domus nullo introeunte. ¶ Clamor erit
ſuper vino in platéis: deſerta eſt omnis læ-
12 titia, translatum eſt gaudiũ terræ. ¶Relicta
eſt in vrbe ſolitudo, & calamitas opprimet
13 portas. ¶Quia hæc erunt in medio terræ, in
C medio populorũ, quomodo ſi paucę oliuæ
quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, &
14 racemi cum fuerit finita vindemia. ¶Hi le-
uabunt vocem ſuam, atq; laudabunt: cum
glorificatus fuerit Dñs, hinnient de mari.
15 ¶Propter hoc in doctrinis glorificate Dñm:
in inſulis maris nomẽ Domini Dei Iſraël.
16 ¶ A finibus terræ laudes audiuimus, gloriã
iuſti. Et dixi: Secretum meum mihi, ſecre-
tum meum mihi. væ mihi: præuaricantes
præuaricati ſunt, & præuaricatione tranſ-
17 greſſorum præuaricati ſunt. ¶Formido & fo
uea, & laqueus ſuper te q habitator es ter-
18 ræ. Et erit ‖qui fugerit à voce formidinis, ca
det in foueam: & qui ſe explicauerit de fo-
uea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de ex
celſis apertę ſunt, & cõcutientur fundamẽ-
19 ta terræ. ¶Confractione confringetur terra,
D contritione conteretur terra, cõmotione cõ
20 mouebitur terra: ¶ agitatione agitabĩt ter-
ra ſicut ebrius, & auferetur quaſi taberna-
culum vnius noctis: & grauabit eã iniqui-
tas ſua, & corruet, & non adijciet vt reſur-
21 gat. ¶ Et erit in die illa viſitabit Dñs ſuper
militiam cęli in excelſo: & ſuper reges ter-
22 ræ qui ſunt ſuper terram. ¶Et congregabun
tur in cõgregatione vnius faſcis in lacum,
& claudentur ibi in carcere: & poſt multos
23 dies viſitabuntur. ¶Et erubeſcet Luna, & cõ
fundetur Sol, cum regnauerit Dñs exerci-
tuum in monte Sion, & in Ieruſalem, & in
conſpectu ſenum ſuorũ fuerit glorificatus.

‖Iere. 48. 8. 44.

CAPVT XXV.

1 Domine Deus meus es tu, exalta
A bo te, & cõfitebor nomini tuo:
qm̃ feciſti mirabilia, cogitatio
nes antiquas fideles amen.
2 ¶ Quia poſuiſti ciuitatẽ in tu-
mulũ, vrbẽ fortẽ in ruinã, domũ alienorũ:
vt non ſit ciuitas, & in ſempiternũ nõ ædi-
ficetur. ¶Super hoc laudabit te populus for
tis, ciuitas gentiũ robuſtarum timebit te.
4 ¶Quia factus es fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno in tribulatione ſua, ſpes à turbi-
ne, vmbraculum ab æſtu, ſpũs enim robu-
5 ſtorũ quaſi turbo impellens parietẽ. ¶Sicut
B æſtus in ſiti, tumultum alienorũ humilia-
bis, & quaſi calore ſub nube torrente ꝓpa-
6 ginẽ fortium marceſcere facies. ¶ Et faciet
Dñs exercituum omnibus populis in mon-
te hoc, conuiuium pinguium, conuiuiũ vin
demiæ, pinguiũ medullatorum, vindemiæ
7 defæcate. ¶Et præcipitabit in monte iſto fa-
C ciem vinculi colligati ſuper omnes popu-
los, & telam quam orditus eſt ſuper omnes
8 nationes. ¶Præcipitabit mortem in ſempi-
ternum: ‖& auferet Dñs Deus lachrymam
ab omni facie, & opprobrium populi ſui
auferet de vniuerſa terra: quia Dñs locutus
9 eſt. ¶Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter
iſte, expectauimus eũ, & ſaluabit nos: iſte
Dominus, ſuſtinuimus eum, exultabimus,
10 & lætabimur in ſalutari eius. ¶Quia requie
ſcet manus Domini in monte iſto: & tritu-
D rabitur Moab ſub eo, ſicuti teruntur paleæ
11 in plauſtro. ¶Et extẽdet manus ſuas ſub eo,
ſicut extendit natans ad natandum: & hu-
miliabit gloriã eius cum alliſione manuũ
12 eius. ¶ Et munimẽta ſublimium murorum
tuorum concident, & humiliabuntur, &
detrahentur in terram vſq; ad puluerem.

‖Apo. 7. d. 17. 21. b. 4.

CAPVT XXVI.

1 In die illa cantabitur canticum
A iſtud in terra Iuda.
Vrbs fortitudinis noſtræ Siõ
ſaluator, ponetur in ea murus
& antemurale.
2 ¶ Aperite portas, & ingrediatur gens iuſta,
cuſtodiens veritatem.
3 ¶Vetus error abijt: ſeruabis pacem: pacem,
quia in te ſperauimus.
4 ¶Speraſtis in Domino in ſeculis æternis, in
Domino Deo forti in perpetuum.
5 ¶Quia incuruabit habitãtes in excelſo, ciui
tatem ſublimẽ humiliabit: humiliabit eã
vſq; ad terrã, detrahet eã vſq; ad puluerẽ.
6 ¶Conculcabit eam pes, pedes pauperis, greſ
B ſus egenorum.
7 ¶Semita iuſti recta eſt, rectus callis iuſti ad
ambulandum.
8 ¶Et in ſemita iudiciorum tuorum Domine
ſuſtinuimus te: nomen tuum & memoria-
le tuum in deſiderio animæ.
9 ¶Anima mea deſiderauit te in nocte: ſed
& ſpiritu meo in præcordijs meis de manè
vigilabo ad te: cũ feceris iudicia tua in ter-
ra, iuſtitiam diſcent habitatores orbis.
10 ¶Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiã
facere: in terra ſanctorum iniqua geſſit, &
non videbit gloriam Domini.
11 ¶Domine exaltetur manus tua, & non vi-
deatur: videant & confundantur zelantes
populi, & ignis hoſtes tuos deuoret.
12 ¶Domine dabis pacem nobis: omnia enim
C opera noſtra operatus es nobis.
13 ¶Domine Deus noſter, poſſederũt nos domi
ni abſq; te, tm̃ in te recordemur nõis tui.
14 ¶Morientes non viuant: gigantes non reſur
gant, propterea viſitaſti & contriuiſti eos,
perdidiſti omnem memoriam eorum.
15 ¶Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti:
nunquid glorificatus es? elongaſti omnes
terminos terræ.
16 ¶Domine in anguſtia requiſierunt te, in tri-
bulatione murmuris doctrina tua eis.
17 ¶Sicut quæ concipit, cum appropinquaue-
rit ad partum, dolens clamat in doloribus

ſuis:ſic facti ſumus à facie tua Domine.
18 ¶Concepimus,& quaſi parturiuimus,& pe
D perimus ſpiritum:ſalutes non fecimus in *ſpiritũ ſalutis.*
terra.ideo nõ ceciderunt habitatores terrę.
19 ¶Viuẽt mortui tui,interfecti mei reſurgẽt:
expergiſcimini,& laudate qui habitatis in
puluere:quia ros lucis ros tuus, & terram
gigantum detrahes in ruinam.
20 ¶Vade populus meus,intra ĩ cubicula tua,
claude oſtia tua ſuper te,abſcondere modi-
cum ad momentum, donec pertranſeat in
dignatio.
21 ¶‖Ecce enim Dominus egredietur de loco *‖Mich.1.a.3.*
ſuo,vt viſitet iniquitatem habitatoris terrę
contra eum: & reuelabit terra ſanguinem
ſuum,& non operiet vltrà interfectos ſuos.

CAPVT XXVII.

1 IN die illa viſitabit Dominus in
A gladio ſuo duro,& grãdi,&for
ti, ſuper Leuiathan ſerpentẽ
vectẽ, & ſuper Leuiathan ſer-
pentem tortuoſum,& occidet
2 cetũ qui in mari eſt. ¶In die illa vinea me-
3 ri cantabit ei: ¶Ego Dñs qui ſeruo eam, re-
pentè propinabo ei: ne fortè viſitetur con-
4 tra eã, nocte & die ſeruo eam.¶Indignatio
non eſt mihi:quis dabit me ſpinã & veprẽ
in prælio: gradiar ſuper eam, ſuccẽdã eam
5 pariter? An potiꝰ tenebit fortitudinẽ meã,
6 faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?¶Qui
ingrediuntur impetu ad Iacob,florebit & *egredien-tur impe-tu à 10.*
germinabit Iſraël, & implebũt faciẽ orbis
7 ſemine. ¶Nunquid iuxta plagam percutien
B tis ſe pcuſſit eũ?aut ſicut occidit interfectos
8 eius,ſic occiſus eſt?¶In mẽſura cõtra mẽſu-
rã cũ abiecta fuerit, iudicabis eã, medita- *iudica-bit 10.*
9 ta eſt in ſpiritu ſuo duro p diẽ ęſtus.¶Idcir-
co ſuper hoc dimittetur iniquitas domui
C Iacob: & iſte oĩs fructus vt auferatur pecca
tũ eius,cum poſuerit oẽs lapides altaris, ſi-
cut lapides cineris alliſos,non ſtabunt luci
10 & delubra.¶Ciuitas enim munita deſolata
erit,ſpecioſa relinquetũ, & dimittetur quaſi
deſertum:ibi paſcetur vitulus, & ibi accu-
11 babit, & cõſumet ſummitates eius.¶In ſic-
citate meſſes illius conterentur, mulieres
D venientes & docentes eas:nõ eſt enim po *eam.*
pulus ſapiens, propterea non miſerebitur
eius qui fecit eum, & qui formauit eũ non
12 parcet ei. ¶Et erit:in die illa percutiet Dñs
ab alueo fluminis vſq; ad Torrentem Ægy
pti,& vos congregabimini vnus & vnus fi
13 lij Iſraël. ¶Et erit: in die illa clangetur in
tuba magna,& venient qui perditi fuerant
de terra Aſſyriorum, & qui eiecti erant de
terra Ægypti, & adorabunt Dominum in
monte ſancto in Ieruſalem.

CAPVT XXVIII.

1 VÆ coronæ ſuperbiæ,ebrijs Ephráim &
A flori decidenti glorię exultationis eius,
qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ er-
2 rantes à vino. ¶Ecce validus, & fortis Dñs,
ſicut impetus grandinis: turbo confringẽs,
ſicut impetus aquarum multarum inundã
tium,& emiſſarũ ſuper terram ſpacioſam.
3 ¶Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ
4 ebriorum Ephráim. ¶Et erit flos decidens
gloriæ exultationis eius, qui eſt ſuper verti
cem vallis pinguium,quaſi temporaneum
ante maturitatem Autumni: quod cũ aſpe
xerit videns,ſtatim vt manu tenuerit, deuo
5 rabit illud.¶In die illa erit Dñs exercituum
B corona gloriæ, & ſertum exultationis reſi-
6 duo populi ſui: ¶& ſpiritus iudicij ſedenti
ſuper iudicium, & fortitudo reuertentibus
7 de bello ad portam. ¶Verum hi quoq; præ
vino neſcierunt,& prę ebrietate errauerũt.
ſacerdos & propheta neſcierunt præ ebrie-
tate,abſorpti sũt à vino,errauerũt in ebrie
tate,neſcierunt videntem,ignorauerunt iu
8 dicium.¶Omnes enim menſæ repletæ ſunt
C vomitu ſordiumq;,ita vt non eſſet vltra lo *ſordibus-que.*
9 cus. ¶Quem docebit ſcientiam? quem in-
telligere faciet auditum?ablactatos à lacte,
10 auulſos ab huberibus.¶Quia manda remã-
da, manda remanda, expecta reexpecta,ex-
pecta reexpecta,modicum ibi,modicũ ibi.
11 ¶‖In loquela enim labij, & lingua altera *‖1.Co.14.d.21.*
12 loquetur ad populum iſtum. ¶Cui dixit:
Hæc eſt requies mea,reficite laſſum, & hoc
eſt meum refrigerium: & noluerunt audi-
13 re.¶Et erit eis verbum Dñi, Manda reman-
da, manda remanda,expecta reexpecta,ex-
pecta reexpecta, modicum ibi,modicũ ibi:
vt vadant, & cadant retrorſum, & conterã-
14 tur,& illaqueentur, & capiantur. ¶Propter
hoc audite verbum Domini viri illuſores,
D qui dominamini ſuper populum meũ qui
15 eſt in Ieruſalẽ.¶Dixiſtis enim: Percuſſimus
fœdus cum morte,& cum inferno fecimus
pactum. Flagellũ inundans cum tranſierit
non veniet ſuper nos:quia poſuimus men-
dacium ſpem noſtram,& mendacio prote-
16 cti ſumus.¶Idcirco hæc dicit Dominus Deꝰ:
‖Ecce, ego mittam in fundamẽtis Sion la- *‖Pſ.117.d.22.*
pidem probatum angularem, precioſum,
in fundamento fundatum ‖qui crediderit, *Mat.21.d.42*
17 non feſtinet. ¶Et ponam in pondere iudi- *Act.4.b.11.*
E cium,& iuſtitiam in mẽſura: & ſubuertet
grando ſpem mendacij: & protectionem
18 aquæ inundabunt. ¶Et delebitur fędus ve- *‖1.Pet.2.a.6.*
ſtrum cum morte,& pactum veſtrum cum
inferno non ſtabit: flagellum inundans cũ *Rom.9.g.33.*
19 tranſierit,eritis ei in conculcationẽ.¶Quã-
docunq; pertranſierit,tollet vos: quoniam
manè diluculo pertranſibit in die & in no
cte,& tantũmodo ſola vexatio intellectum
20 dabit auditui.¶Coanguſtatum eſt enim ſtra
tum, ita vt alter decidat, & pallium breue *‖2.Reg.5.d.20.*
21 vtrumq; operire non poteſt. ¶‖Sicut enim
F in mõte diuiſionum ſtabit Dominus. ſicut *‖1.Par.14.c.11.*
‖in valle quæ eſt in Gabaon iraſcetur:vt fa
ciat opus ſuũ,alienum opus eius:vt opere- *Ioſ.10.c.10.*
tur opus ſuũ,peregrinũ eſt opus eius ab eo.

Et nunc

22 ¶Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtrin-
gantur vincula veſtra. Conſummationem
enim & abbreuiationē audiui à Dño Deo
23 exercituū ſuper vniuerſam terrā. ¶Auribus
percipite & audite vocē meam, attēdite, &
24 audite eloquiū meū. ¶Nūquid tota die ara-
bit arās, vt ſerat, proſcindet & ſariet humū
25 ſuā? ¶Nónne cùm adæquauerit faciē eius,
G ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet tri
ticum per ordinem, & hordeum, & miliū,
26 & viciam in finibus ſuis? ¶Et erudiet illum
27 in iudicio, Deus ſuus docebit illum. ¶Non
enim in ſerris triturabitē gith, nec rota plau
ſtri ſuper cyminum circuibit, ſed in virga
28 excutietur gith, & cyminum in baculo. ¶Pa
nis autem cōminuetur: verùm non in per-
petuum triturans triturabit illum, neq; ve
xabit eum rota plauſtri, nec vngulis ſuis cō
29 minuet eum. ¶Et hoc à Domino Deo exerci
tuum exiuit, vt mirabile faceret cōſilium,
& magnificaret iuſtitiam.

CAPVT XXIX.

1 VÆ. Ariel, Ariel ciuitas quam ex
pugnauit Dauid: addit' eſt an
nus ad annum, ſolennitates e-
2 uolutæ ſunt. ¶Et circūuallabo
Ariel, & erit triſtis & mœrens,
3 & erit mihi quaſi Ariel. ¶Et circūdabo qua-
ſi ſphærā in circuitu tuo, & iaciam cōtra te
aggerem, & munimēta ponam in obſidio-
4 nem tuam. ¶Humiliaberis, de terra loque-
ris, & de humo audietē eloquium tuum: &
erit quaſi pythonis de terra vox tua, & de
5 humo eloquium tuum muſſitabit. ¶Et erit
ſicut puluis tenuis multitudo ventilātium
B te: & ſicut fauilla pertrāſiens multitudo eo
6 rum qui contra te præualuerunt: ¶eritq; re
pentè confeſtim. A Dño exercituum viſita-
bitur in tonitruo & cōmotione terræ, & vo
ce magna turbinis & tempeſtatis, & flāma
7 ignis deuorantis. ¶Et erit ſicut ſomnium vi
ſionis nocturnæ multitudo oīum gentium
quæ dimicauerunt contra Ariel, & oēs qui
militauerunt & obſederunt, & præualue-
8 runt aduerſus eam. ¶Et ſicut ſomniat eſu-
C riens & comedit, cùm autem fuerit exper-
gefactus, vacua eſt anima eius: & ſicut ſom
niat ſitiens & bibit, & poſtquam fuerit ex-
pergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima eius
vacua eſt: ſic erit multitudo omnium gen-
tium, quæ dimicauerunt contra montem
9 Sion. ¶Obſtupeſcite & admiramini: fluctua
te, & vacillate: inebriamini, & non à vino:
10 mouemini, & non ab ebrietate. ¶Quoniam
miſcuit vobis Dñs ſpiritum ſoporis: clau-
det oculos veſtros: prophetas & principes
11 veſtros qui vident viſiones, operiet. ¶Et erit
D vobis viſio omnium ſicut verba libri ſigna-
ti: quē cùm dederint ſcienti literas, dicent:
Lege iſtum, & reſpondebit: Non poſſum, ſi
12 gnatus eſt enim. ¶Et dabitur liber neſcien-
ti literas, diceturq; ei: Lege, & reſpōdebit.
13 Neſcio literas. ¶Et dixit Dñs: Eo quòd ap- Mat. 15
propinquat populus iſte ore ſuo, & labijs a. 8.
ſuis glorificat me, cor autem eius lōgè eſt à Mar. 7. b.
me, & timuerunt me mandato hominū & 6.
14 doctrinis: ¶Ideò, ecce ego addam vt admira
E tionem faciam populo huic miraculo gran
di & ſtupendo: peribit.n. ſapientia à ſapiē 1. Cor. 1.
tibus eius, & intellectus prudentiū eius ab d. 19.
15 ſcondetur. ¶Væ, qui profundi eſtis corde, vt Abd. 1.
à Dño abſcondatis cōſilium, quorum ſunt c. 8.
in tenebris opera, & dicūt: Quis videt nos, Ecc. 23. c
16 & quis nouit nos? ¶Peruerſa eſt hæc veſtra 25.
cogitatio: quaſi ſi lutum contra figulum co
gitet, & dicat opus factori ſuo: Non feciſti
me; & figmentū dicat fictori ſuo: Non intel
17 ligis. ¶Nónne adhuc in modico & in breui
F conuertetur Libanus in Charmel, & Char
18 mel in ſaltum reputabitur? ¶Et audient in
die illa ſurdi verba libri, & de tenebris &
19 caligine oculi cæcorum videbunt. ¶Et addēt
mites in Domino lætitiam, & pauperes ho
20 mines in ſancto Iſraël exultabūt. ¶Quī de-
fecit qui præualebat, conſummatus eſt illu
ſor, & ſuccisi ſunt omnes qui vigilabant ſu
21 per iniquitatem, ¶qui peccare faciebant ho
mines in verbo, & arguentem in porta ſup
plantabant, & declinauerunt fruſtrà à iu-
22 ſto. ¶Propter hoc, hæc dicit Dñs ad domum
Iacob, qui redemit Abraham: Non modò
G confundetur Iacob, nec modò vultus eius
23 erubeſcet: ¶ſed cùm viderit filios ſuos ope-
ra manuum mearum in medio ſui ſanctifi
cantes nomen meum, & ſanctificabūt ſan-
ctum Iacob, & Deum Iſraël prædicabunt,
24 & ſcient errantes ſpiritu intellectum, &
muſſitatores diſcent legem.

CAPVT XXX.

1 VÆ. filij deſertores, dicit Domi-
A nus, vt faceretis conſilium, &
non ex me: & ordiremini te-
lam, & non per ſpūm meum,
vt adderetis peccatū ſuper pec
3 catū. ¶qui ambulatis vt deſcendatis in Ae-
gyptum, & os meum non interrogaſtis, ſpe
rantes auxiliū in fortitudine Pharaonis, &
3 habentes fiduciam in vmbra Aegypti. ¶Et
erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſio-
nem, & fiducia vmbræ Aegypti in ignomi
4 niā. ¶*Erant enim in Tani principes tui, & *ſerant
5 nuncij tui vſq; ad Hanes peruenerūt. ¶Om
nes confuſi ſunt ſuper populo q eis prodeſ
ſe non potuit: non fuerunt in auxilium, &
in aliquam vtilitatem, ſed in cōfuſionem,
6 & in opprobrium. ¶Onus iumentorum Au
ſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ, leæna
& leo ex eis, vipera & regulus volās, portan
B tes ſuper humeros iumētorū diuitias ſuas,
& ſuper gibbū camelorū theſauros ſuos ad
7 populū qui eis prodeſſe non poterit. ¶Aegy
ptus enim fruſtrà & vanè auxiliabitur: ideò
clamaui ſuper hoc: Superbia tm̄ eſt, quie-
8 ſce. ¶Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper bu

xũ, & in libro diligenter exara illud, & erit
in die nouiſſimo in teſtimoniũ vſq; in ęter
9 num. ¶Populus.n.ad iracundiam prouocãs
eſt, & filij mendaces, filij nolẽtes audire le-
10 gem Dei. ¶Qui dicunt videntibus, Nolite vi
C dere: & aſpiciẽtibus, Nolite aſpicere nobis
ea quæ recta ſunt: loquimini nobis placen
11 tia, videte nobis errores. ¶Auferte à me viã,
declinate à me ſemitam, ceſſet à facie nr̃a
12 Sanctus Iſraël. ¶Proptereà hæc dicit Sãctus
Iſraël: Pro eo ꝙ reprobaſtis verbum hoc, &
ſperaſtis in calũnia & in tumultu, & inni-
13 xi eſtis ſuper eo: ¶Proptereà erit vobis ini-
quitas, hæc ſicut interruptio cadẽs & requi-
ſita in muro excelſo, qm̃ ſubitò, dũ non ſpe
14 ratur, veniet contritio eius. ¶Et cõminuet,
ſicut conteritur lagena figuli contritione præ
ualida: & non inuenietur de fragmentis eius
teſta, in qua portetur igniculus de incendio,
15 aut hauriatur parum aquæ de fouea. ¶Quia
* ſanctus D hæc dicit Dñs Deus* Iſraël: Si reuertamini
& quieſcatis, ſalui eritis: in ſilẽtio & in ſpe
16 erit fortitudo vr̃a. Et noluiſtis, ¶& dixiſtis:
Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò
fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò
17 velociores erunt, qui perſequẽtur vos. ¶Mil
le homines à facie terroris vnius: & à facie
terroris quinque, fugietis, donec relinqua-
mini quaſi malus nauis in vertice montis,
18 & quaſi ſignum ſuper collem. ¶Proptereà
expectat Dominus vt miſereatur veſtri: &
ideò exaltabitur parcens vobis, quia Deus
Pſ.2.c.13 iudicij Dñs: ‖beati oẽs qui expectant eum.
19 ¶Populus enim Sion habitabit in Ieruſalẽ:
plorans nequaquam plorabis, miſerãs mi-
ſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim
20 vt audierit, rñdebit tibi. ¶Et dabit vobis Dñs
E panem arctum, & aquam breuem: & non
faciet auolare à te vltra doctorem tuum, &
erunt oculi tui videntes præceptorem tuũ.
21 ¶Et aures tuæ audient verbum poſt tergum
monentis, Hæc eſt via, ambulate in ea: &
non declinetis neque ad dexteram, neque
22 ad ſiniſtrã. ¶Et contaminabis laminas ſcul-
ptilium argenti tui, & veſtimentum confla
tilis auri tui, & diſperges ea ſicut immun-
23 ditiam menſtruatæ. Egredere, dices ei. ¶Et
dabitur pluuia ſemini tuo, vbicunque ſe-
minaueris in terra, & panis frugum terræ
erit vberrimus, & pinguis. paſcetur in poſ
24 ſeſſione tua in die illo agnus ſpacioſè: ¶&
tauri tui, & pulli aſinorum qui operantur
terram, commiſtum migma comedẽt ſicut
25 in area ventilatum eſt. ¶Et erũt ſuper oẽm
mõtem excelſum, & ſuper omnem collem
eleuatum riui currentium aquarum in die
interfectionis multorũ cùm ceciderint tur-
26 res. ¶Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux
F ſolis erit ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem
dierum in die qua alligauerit Dominus vul
nus populi ſui, & percuſſuram plagæ eius
27 ſanauerit. ¶Ecce nomen Domini venit de
longinquo, ardens furor eius, & grauis ad
portandum: labia eius repleta ſunt indi-
gnatione, & lingua eius quaſi ignis deuo-
28 rans. ¶Spiritus eius velut torrens inundans
vſque ad medium colli, ad perdendas gen-
tes in nihilum, & frenum erroris quod erat
29 in maxillis populorum. ¶Canticum erit
vobis ſicut *vox ' ſanctificatæ ſolennitatis, * nox 4.
& lætitia cordis ſicut qui pergit cum tibia,
vt intret in montem Domini ad fortem Iſ-
30 raël. ¶Et auditam faciet Dominus gloriam
G vocis ſuæ, & terrorem brachij ſui oſtendet
in comminatione furoris, & flamma ignis
deuorantis: allidet in turbine, & in lapide
31 grandinis. ¶A voce enim Domini pauebit
32 Aſſur virga percuſſus. ¶Et erit tranſitus vir-
gæ fundatus, quam requieſcere faciet Do-
minus ſuper eum in tympanis & citharis:
33 & in bellis præcipuis expugnabit eos. ¶Præ
parata eſt enim ab heri Tophet, à rege præ
parata, profunda & dilatata. Nutrimenta
eius, ignis & ligna multa: flatus Domini ſi
cut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

## CAPVT XXXI.

VÆ qui deſcendunt in Ægyptũ
A ad auxiliũ, in equis ſperãtes,
& habentes fiduciã ſuper qua
drigis, quia multæ ſunt: & ſu-
per equitibus, quia præualidi
nimis: & non ſunt confiſi ſuper Sanctum
2 Iſraël, & Dñm non requiſierunt. ¶Ipſe aũt
ſapiens adduxit malum, & verba ſua non
abſtulit: & conſurget contra domum peſſi-
morum, & contra auxilium operãtium ini-
3 quitatem. ¶Aegyptus homo, & nõ Deus: &
B equi eorum, caro, & non ſpiritus, & Dñs in
clinabit manũ ſuam, & corruet auxiliator,
& cadet cui pręſtatur auxilium, ſimulq; oẽs
4 conſumentur. ¶Quia hæc dicit Dñs ad me,
quomodo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſu
per prędam ſuam, cùm occurrerit ei multi-
tudo paſtorum, à voce eorum non formida
bit, & à multitudine eorum non pauebit:
ſic deſcendet Dñs exercituum, vt prælietur
C ſuper montem Sion, & ſuper collem eius.
5 ¶Sicut aues volantes, ſic proteget Dñs exer-
cituum Ieruſalem, protegens, & liberans,
6 tranſiens, & ſaluans. ¶Conuertimini ſicut ‖Sup. 2. A. 18.
7 in profundum receſſeratis filij Iſraël. ¶‖In
die.n.illa abijciet vir idôla argenti ſui, & i-
dôla auri ſui, quæ fecerunt vobis manus ve
8 ſtræ in peccatum. ¶Et cadet Aſſur in gladio
D non viri, & gladius non hoĩs vorabit eum,
& fugiet non à facie gladij: & iuuenes eius
9 vectigales erunt: ¶& fortitudo eius à terro-
re tranſibit, & pauebunt fugientes princi-
pes eius: dixit Dominus, cuius ignis eſt in
Sion, & caminus eius in Ieruſalem.

## CAPVT XXXII.

1 ECce, in iuſtitia regnabit rex, & princi-
A pes in iudicio præerunt. ¶Et erit vir ſi-
2 cut qui abſconditur à vento, & celat ſe à tẽ

peſtate, ſicut riui aquarum in ſiti, & vmbra
3 petræ prominentis in terra deſerta. ¶Non
caligabunt oculi videntium, & aures audiē
4 tium diligenter auſcultabunt. ¶Et cor ſtul-
torum intelliget ſcientiam, & lingua bal-
5 borum velociter loquet & planè. ¶Non vo-
cabitur vltrà is qui inſipiens eſt, princeps:
6 neq; fraudulentus appellabit maior, ¶Stul-
tus enim fatua loquet, & cor eius faciet ini
quitatem, vt perficiat ſimulationem, & lo-
quatur ad Dñm fraudulenter, & vacuam fa
ciat animam eſurientis, & potum ſitienti
7 auferat. ¶Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ip-
B ſe enim cogitationes cōcinnauit ad perden
dos mites in ſermone mendacij, cùm loque
8 retur pauper iudicium. ¶Pinceps verò, ea
quæ digna ſunt principe, cogitabit, & ipſe
9 ſuper duces ſtabit. ¶Mulieres opulētę ſurgi-
te, & audite vocem meam; filię confidentes
10 percipite auribus eloquium meum. ¶Poſt
dies enim & annum vos conturbabimini -ſ.
confidentes: conſummata eſt enim vinde-
11 mia, collectio vltrà nō veniet. ¶Obſtupeſci
C te opulētæ, cōturbabimini cōfidentes: exui
te vos, & confundimini, accingite lūbos ve
12 ſtros. ¶Super hubera plangite, ſuper regio-
13 ne deſiderabili, ſuper vinea fertili. ¶Super
humum populi mei *ſpinæ & vepres aſcen *ſpina 2.
dent. quantò magis ſuper oēs domos gau-
14 dij ciuitatis exultātis? ¶Domus enim dimiſ
ſa eſt, multitudo vrbis relicta eſt, tenebrę &
palpatio factæ ſunt ſuper ſpeluncas vſque
D in æternum. Gaudium onagrorum paſcua
15 gregum: ¶donec effundatur ſuper nos ſpiri-
tus de excelſo: & erit deſertū in Charmel,
16 & Charmel in ſaltum reputabitur. ¶Et ha-
bitabit in ſolitudine iudiciū, & iuſtitia in
17 Charmel ſedebit. ¶Et erit opus iuſtitię pax,
& cultus iuſtitiæ ſilētium, & ſecuritas vſq;
18 in ſempiternum. ¶Et ſedebit populus meus
in pulchritudine pacis, & ī tabernaculis fi-
19 duciæ, & in requie opulenta. ¶Grando autē
in deſcēſione ſaltus, & humilitate humilia
20 bit ciuitas. ¶Beati qui ſeminatis ſuper om-
nes aquas, immittētes pedē bouis & aſini.

## CAPVT XXXIII.

1 VÆ qui prædaris, nónne & ipſe
A prædaberis? & qui ſpernis,
nónne & ipſe ſpernèris? cùm
conſummaueris deprædatio-
nem, deprædaberis: cùm fati-
2 gatus deſieris contemnere, contēneris. ¶Do
mine miſerere nſi: te enim expectauimus.
Eſto brachium noſtrū in manè, & ſalus no
3 ſtra in tēpore tribulationis. ¶A voce angeli
fugerūt populi, & ab exaltatione tua diſper
4 ſæ ſunt gentes. ¶Et congregabuntur ſpolia
veſtra ſicut colligitur bruchus, velut cùm
5 foſſæ plenæ fuerint de eo. ¶Magnificatus eſt
Dominus, quoniā habitauit in excelſo: im-
6 pleuit Sion iudicio & iuſtitia. ¶Et erit fides
in tēporibus tuis: diuitiæ ſalutis ſapiētia &
7 ſciētia: timor Dñi ipſe eſt theſaur' eius. ¶Ec
ce, videntes clamabūt foris, angeli pacis a-
8 marè flebunt. ¶Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſauit
B tranſiens per ſemitam. irritū factum eſt pa
ctū, proiecit ciuitates, non reputauit hoīes.
9 ¶Luxit & elanguit terra: confuſus eſt Liba-
nus, & obſurduit: & factus eſt Sarō ſicut de
ſertum: & cōcuſſā eſt Baſan, & Carmelus.
10 ¶Nunc conſurgā dicit Dñs, nunc exaltabor,
11 nūc ſubleuabor. ¶Concipietis ardorē, parie
12 tis ſtipulā: ſpūs vr̄ vt ignis vorabit vos. ¶Et
erunt populi quaſi de incēdio cinis, ſpinæ
13 congregatæ igni cōburent. ¶Audite qui lon
gè eſtis, q̄ fecerim, & cognoſcite vicini forti
14 tudinē meam. ¶Conteriti ſunt in Sion pec-
C catores, poſſēdit tremor hypocritas. quis po
terit habitare de vobis cum igne deuorāte?
quis habitabit ex vobis cū ardorib' ſempi-
15 ternis? ¶‖Qui ambulat in iuſtitijs, & loquit ‖Iſa. 14. a. 2.
*veritatē, qui proijcit auaritiā ex calūnia, *ueritate
& excutit manus ſuas ab oī munere, q ob-
turat aures ſuas ne audiat ſanguinē, & clau
16 dit oculos ſuos ne videat malum. ¶Iſte in ex
celſis habitabit, munimēta ſaxorū ſublimi
tas eius: panis ei datus eſt, aquæ eius fide-
17 les ſunt. ¶Regē in decōre ſuo videbunt ocu
18 li eius, cernent terram delongè. ¶Cor tuum
meditabit timorē: ‖vbi eſt literatus? vbi le- ‖1. Cor. 1. c. 20.
gis verba ponderans? vbi doctor paruulorū?
19 ¶Populum imprudentē non videbis, popu-
lum alti ſermonis: ita vt non poſſis intelli-
gere diſertitudinē linguę eius, in quo nulla
20 eſt ſapientia. ¶Reſpice Sion ciuitatem ſolē
D nitatis noſtræ: oculi tui videbūt Ieruſalem
habitationem opulentam, tabernaculum
quod nequaquam trāsferri poterit: nec au-
ferentur claui eius in ſempiternum, & oēs
21 funiculi eius nō rumpentur: ¶quia ſolum-
modo ibi magnificus eſt Dominus noſter:
locus fluuiorum riui latiſſimi & patentes:
non trāſibit per eum nauis remigum, neq;
22 trieris magna tranſgredietur eum. ¶Dñs e-
nim iudex noſter, Dominus legifer noſter,
23 Dominus rex noſter: ipſe ſaluabit nos. ¶La
xati ſunt funiculi tui, ſed non præualebūt:
ſic erit malus tuus, vt dilatare ſignum non
queas. Tunc diuidentur ſpolia prædarum
24 multarum: claudi diripiēt rapinam. ¶Nec
dicet vicinus, Elangui; populus qui habitat
in ea, auferetur ab eo iniquitas.

## CAPVT XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, & po
A puli attendite: audiat terra &
plenitudo eius, orbis, & omne
2 germen eius. ¶Quia indigna-
tio Domini ſuper omnes Gen
tes, & furor ſuper vniuerſam militiam eo-
rum: interfecit eos, & dedit eos ī occiſionē.
3 ¶Interfecti eorum proijcientur, & de cada-
ueribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent
4 montes à ſanguine eorum. ¶Et tabeſcet
omnis militia cœlorum, & complicabūtur

ſicut

ſicut liber celi:& oĩs militia eorũ deſluet ſi
5 cut deſluit folium de vinea & de ficu. ¶Qm̃
inebriatus eſt in cęlo gladius meus:ecce ſu-
per Idumæã deſcẽdet, & ſuper populũ in-
6 terfectionis meæ ad iudiciũ. ¶ Gladius Dñi
repletus eſt ſanguine,incraſſatus eſt adipe,
B de ſanguine agnorũ & hircorũ, de ſangui-
ne medullatorũ arietũ: victima enim Dñi
in Boſra, & interfectio magna ĩ terra Edõ.
7 Et deſcendent vnicornes cũ eis, & tauri cũ
potentibus. inebriabitur terra eorũ ſangui
‖Inf. 63. a. 4.
8 ne,& humus eorum adipe pinguiũ.¶ ‖quia
dies vltionis Dñi, annus retributionũ iudi-
9 cij Sion.¶Et conuertentur torrentes eius in
picẽ,& humus eius in ſulphur:& erit terra
10 eius in picẽ ardentẽ. ¶Nocte & die non ex-
C tinguetur, in ſempiternũ aſcendet fumus
eius. à generatione in generationẽ deſola-
bitur, in ſecula ſeculorũ non erit tranſiens
11 p eã. ¶Et poſſidebunt illã onocrotalus,& e-
ricius:& ibis,& coruus habitabũt in ea:&
extendetur ſup eã menſura,vt redigatur ad
nihilũ, & perpendiculũ in deſolationem .
12 ¶Nobiles eius nõ erunt ibi:regẽ potius in-
uocabunt, & oẽs principes eius erunt in ni
13 hilum ¶Et orientur in domibus eius ſpinæ
& vrticæ,& paliurus in munitionibus ei⁹:
& erit cubile draconũ , & paſcua ſtruthio-
14 nũ:¶Et occurrẽt dæmonia , onocentaurus,
D & piloſus clamabit alter ad alterũ: ibi cu-
15 bauit lamia,& inuenit ſibi requiẽ.¶Ibi ha-
buit foueam ericius,& enutriuit catulos &
circunfodit,& fouit in vmbra eius:illuc cõ
16 gregati ſunt milui, alter ad alterũ.¶Requi-
rite diligenter in libro Dñi,& legite:vnum
ex eis non defuit, alter alterum non quæſi-
uit,quia quod ex ore meo procedit,ille mã
dauit, & ſpiritus eius ipſe congregauit ea .
17 ¶Et ipſe miſit eis ſortem,& manus eius di-
uiſit eam illis in menſuram: vſque in æter
num poſſidebunt eam , in generatione &
generationem habitabunt in ea .

## CAPVT XXXV.

1 LÆtabitur deſerta & inuia,& e-
A xultabit ſolitudo , & florebit
2 quaſi liliũ.¶Germinans germi
nabit, & exultabit lætabunda
& laudans:gloria Libani data
eſt ei,decor Carmeli & Saron: ipſi videbũt
3 gloriã Dñi,& decorẽ Dei noſtri. ¶Conforta
te manus diſſolutas,& genua debilia robo-
4 rate.¶Dicite ˋpuſillanimisˊ: Confortamini
B -&ˋ nolite timere. Ecce Deus veſter vltio-
nẽ adducet retributionis:Deus ipſe veniet,
5 & ſaluabit ˋvosˊ.¶‖Tũc aperient oculi cęco-
6 rũ,& aures ſurdorũ patebunt. ¶Tunc ſaliet
ſicut ceruus claudus,& apta erit lingua mu
torũ:q̃a ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ,& tor-
7 rentes in ſolitudine.¶Et quæ erat arida,erit
in ſtagnũ , & ſitiens in fontes aquarum. In
C cubilibus,in quibus prius dracones habita
8 bant,orietur viror calami & iunci. ¶Et erit

ˋpuſillanimes. -9. ˋnos. ‖Mat. 15. c. 30.

ibi ſemita & via, & via ſancta vocabitur :
non tranſibit per eam pollutus,& hæc erit
vobis directa via, ita vt ſtulti non errẽt per
9 eam.¶Non erit ibi leo , & mala beſtia non
D aſcendet per eã, nec inuenietur ibi : & am-
10 bulabunt qui liberati fuerint ¶ Et redem-
pti à Domino, conuertentur, & venient in
Sion cum laude, & lætitia ſempiterna ſup
caput eorum:gaudium & lætitiam obtine-
bunt,& fugiet dolor, & gemitus.

## CAPVT XXXVI.

1 ET ‖ factũ eſt: in quartodecimo ‖4. Re. 18 c. 13. 2.Par. 32 a. 1.
A anno regis Ezechiæ , aſcendit
Sennacherib rex Aſſyriorũ ſu-
per oẽs ciuitates Iuda muni-
2 tas, & cepit eas . ¶Et miſit rex
Aſſyriorum Rabſacen de Lachis in Ieruſa-
lem,ad regem Ezechiam in manu graui,&
ſtetit in aquæductu piſcinæ ſuperioris in
3 via Agri fullonis.¶Et egreſſus eſt ad eũ Elia
cim filius Helciæ, qui erat ſuper domũ , &
Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à com-
4 mentarijs.¶Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite
Ezechię,Hæc dicit rex magnus,rex Aſſyrio-
5 rum:Quę eſt iſta fiducia qua confidis? ¶ aut
quo conſilio vel fortitudine rebellare di-
ſponis?ſuper quem habes fiduciam,quia re
6 ceſſiſti à me ? ¶ Ecce, confidis ſuper baculũ
B arundineum confractum iſtũ, ſuper Ægy-
ptum :cui ſi innixus fuerit homo , intrabit
in manum eius,& perforabit eam:ſic Pha-
rao rex Ægypti,omnibus qui confidunt in
7 eo ¶Quòd ſi reſponderis mihi, In Dño Deo
noſtro cõfidimus : nónne ipſe eſt cuius ab-
ſtulit Ezechias excelſa & altaria,& dixit Iu
dæ & Ieruſalem , Corã altari iſto adorabi-
8 tis ? ¶ Et nunc trade te Dño meo regi Aſſy-
riorũ , & dabo tibi duo millia equorũ nec
9 poteris ex te præbere aſcẽſores eorum. ¶ Et
quomodo ſuſtinebis faciem iudicis vnius
loci ex ſeruis domini mei minorib⁹? Quòd
C ſi confidis in Ægypto, in quadrigis & in e-
10 quitibus : ¶ & nunc nunquid ſine Domino
aſcendi ad terram iſtã vt diſperderem eã ?
Dominus dixit ad me : Aſcende ſuper ter-
11 ram iſtam, & diſperde eam.¶Et dixit Elia-
cim,& Sobna, & Iohae ad Rabſacen : Lo-
quere ad ſeruos tuos Syra lingua :intelligi-
m⁹ enim: ne loquaris ad nos Iudaicè in au
12 ribus populi qui eſt ſuper murũ. ¶ Et dixit
ad eos Rabſaces : Nunquid ad dñm tuũ &
ad te miſit me dñs meus , vt loquerer om-
nia verba iſta:& non potius ad viros qui ſe
dent in muro,vt comedant ſtercora ſua, &
bibant vrinam pedum ſuorum vobiſcum ?
13 ¶ Et ſtetit Rabſaces , & clamauit voce ma-
gna Iudaicè, & dixit : Audite verba regis
14 magni Aſſyriorum . ¶ Hæc dicit rex : Non
ſeducat vos Ezechias , quia non poterit
15 eruere vos . ¶ Et non vobis tribuat fidu-
ciam Ezechias ſuper Domino dicens , E-
ruens liberabit nos Dominus,non dabit ci

16 uitas iſta in manu regis Aſſyriorũ. ¶ Nolite
D audire Ezechiã: hæc enim dicit rex Aſſyrio-
rum: Facite mecum benedictionẽ, & egredi
mini ad me, & comedite vnuſquiſq; vineã
ſuam, & vnuſquiſque ficum ſuam: & bibi-
17 te vnuſquiſq; aquam ciſternæ ſuæ. ¶donec
veniam & tollam vos ad terram quæ eſt vt
terra veſtra, terram frumenti & vini, terrã
18 panum & vinearũ. ¶Ne conturbet vos Eze-
chias, dicens, Dominus liberabit nos. Nun-
quid liberauerunt dij gentiũ vnuſquiſque
19 terrã ſuam de manu regis Aſſyriorũ? ¶ Vbi
eſt deus Emath & Arphad? vbi eſt deus Se-
pharuáim? nunquid liberauerunt Samariã
20 de manu mea? ¶Quis eſt ex oĩbus dijs terra-
rum iſtarum, qui eruerit terram ſuam de
manu mea, vt eruat Dominus Ieruſalẽ de
21 manu mea? ¶Et ſiluerunt, & non reſponde-
*cis. runt ei verbum: Mandauerat enim* rex, di
22 cens, Ne reſpondeatis ei. ¶ Et ingreſſus eſt
Eliacim filius Helciæ qui erat ſuper domũ,
& Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph à cõ-
mentarijs, ad Ezechiam ſciſſis veſtibus &
nunciauerunt ei verba Rabſacis.

## CAPVT XXXVII

1 ET ‖ factum eſt cùm audiſſet rex
¶4.Re.19 a.1. A Ezechias, ſciditveſtimẽta ſua,
2.Par.32 a.1. & obuolut° eſt ſacco, & intra
2 uit in domũ Domini. ¶Et mi-
ſit Eliacim qui erat ſuper do-
mũ & Sobnam ſcribã, & ſeniores de ſacer-
dotibus opertos ſaccis ad Iſaiam filium
3 Amos prophetã, & dixerunt ad eũ: Hæc di
cit Ezechias, Dies tribulationis, & corre-
ptionis, & blaſphemiæ dies hæc: quia vene
runt filij vſq; ad partum, & virtus non eſt
4 pariẽdi. ¶Si quõ audiat Dominus Deus tuus
verba Rabſacis, quẽ miſit rex Aſſyriorum
dominus ſuus ad blaſphemandum Deũ vi
uentem, & exprobãdum ſermonibus quos
audiuit Dominus Deus tuus: leua ergo ora-
5 tionem pro reliquijs quæ repertæ ſunt. ¶Et
6 venerunt ſerui regis Ezechię ad Iſaiam, ¶&
B dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis dño veſtro:
Hæc dicit Dominus, Ne timeas à facie ver-
borum quæ audiſti, quibus blaſphemaue-
7 runt pueri regis Aſſyriorum me. ¶Ecce, ego
dabo ei ſpiritum, & audiet nuncium, & re-
uertetur ad terram ſuam, & corruere eũ fa-
8 ciam gladio in terra ſua. ¶Reuerſus eſt aũt
Rabſaces, & inuenit regem Aſſyriorum prę
liantem aduerſus Lobnam. Audierat enim
9 quia profectus eſſet de Lachis, ¶ & audiuit
de Tharáca rege Æthiopiæ, dicentes: Egreſ-
ſus eſt vt pugnet contra te. Quod cùm au-
diſſet, miſit nuncios ad Ezechiam, dicens:
10 ¶Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ, loquẽtes:
Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confi
dis, dicens. Non dabitur Ieruſalem in ma-
11 num regis Aſſyriorum. ¶Ecce tu audiſti om
C nia quæ fecerunt reges Aſſyriorũ omnibus
terris quas ſubuerterũt, & tu poteris libera-
12 ri? ¶Nũquid eruerũt eos dij Gentium, quos
ſubuerterũt patres mei Gozam, & Haram,
& Reſeph, & filios Eden, qui erant in Tha-
13 laſſar? ¶Vbi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
14 rex vrbis Sepharuáim, Ana, & Aua? ¶Et tu-
lit Ezechias libros de manu nunciorum, &
legit eos, & aſcendit in domum Dñi, & ex-
15 pandit eos Ezechias coram Dño. ¶Et orauit
16 Ezechias ad Dñm, dicens: ¶Dñe exercituũ,
Deus Iſraël, qui ſedes ſup cherubim: tu es
De° ſolus oĩum regnorũ terræ, tu feciſti cę
17 lũ & terrã. ¶Inclina Dñe aurẽ tuã, & audi:
aperi Dñe oculos tuos, & vide, & audi oĩa
verba Sennacherib, quæ miſit ad blaſphe-
18 mandũ Deũ viuẽtẽ. ¶Verè enim Dñe deſer-
D tas fecerunt reges Aſſyriorũ terras, & regio-
19 nes earum. ¶Et dederunt deos earum igni:
non enim erant dij, ſed opera manuũ ho
minum, lignum & lapis, & cõminuerũt
20 eos. ¶ Et nunc Domine Deus noſter ſalua
nos de manu eius: & cognoſcant omnia re-
21 gna terræ: qa tu es Dominus ſolus. ¶Et mi-
ſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens:
Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Pro q̃bus
rogaſti me de Sennacherib rege Aſſyriorũ,
22 ¶hoc eſt verbũ quod locutus eſt Dominus
ſuper eum: Deſpexit te, & ſubſannauit te,
virgo filia Siõ: poſt te caput mouit filia Ie-
23 ruſalem. ¶Cui exprobraſti, & quẽ blaſphę-
maſti, & ſuper quem exaltaſti vocem, & le-
uaſti altitudinem oculorum tuorũ? Ad ſan-
24 ctum Iſraël. ¶In manu ſeruorum tuorũ ex-
E probraſti Domino: & dixiſti, In multitudi-
ne quadrigarũ mearum ego aſcendi altitu-
dinem montiũ, iuga Libani: & ſuccidã ex-
celſa cedrorũ eius, & electas abietes illius,
& introibo altitudinem ſummitatis eius,
25 ſaltũ Carmeli eius. ¶Ego fodi & bibi aquã,
& exiccaui veſtigio pedis mei omnes riuos
26 aggerum ¶Nunquid non audiſti quæ olim
fecerim ei? ex diebus antiquis ego plaſma-
ui illud: & nũc adduxi & factum eſt in era
dicationem collium compugnãtium, & ci-
27 uitatum munitarum. ¶Habitatores earum
breuiata manu contremuerunt, & confuſi
ſunt: facti ſunt ſicut fœnum agri, & gramẽ
paſcuæ, & hærba tectorum quæ exaruit an-
28 tequam matureſceret. ¶Habitationẽ tuam
F & egreſſum tuum, & introitum tuũ cogno-
29 ui, & inſaniam tuam contra me. ¶Cùm fu-
reres aduerſum me, ſuperbia tua aſcẽdit in
aures meas: ponam ergo circulum in nari-
bus tuis, et frenũ in labijs tuis, & reducam
30 te in viam per quam veniſti. ¶Tibi aũt hoc
erit ſignum, Comede hoc anno quæ ſpontè
naſcuntur, & in anno ſecundo pomis veſce
re: in anno autem tertio ſeminate & meti-
te, & plantate vineas, & comedite fructum
31 earum. ¶ Et mittet id quod ſaluatum fue-
rit de domo Iuda, & quod reliquum eſt, ra-
dicem deorſum, & faciet fructum ſurſum.
32 ¶ quia de Ieruſalem exibunt reliquiæ,

& ſal-

& ſaluatio de monte Sion: zelus Dñi exerci
33 tuũ faciet iſtud. ¶Propterea hæc dicit Dñs
G de rege Aſſyriorũ, non intrabit ciuitatem
hanc, & non iaciet ibi ſagittã: & non occu-
pabit eã clypeus, & non mittet in circuitu
34 eius aggerem. ¶In via qua venit, per eã re-
uertetur, & ciuitatem hanc nõ ingredietur
35 dicit Dñs. ¶Et protegam ciuitatẽ iſtã, vt ſal
uem eam propter me, & pp David ſeruum
36 meũ. ¶‖Egreſſus eſt aũt angelus Dñi, & per- *‖Sup. 10.*
cuſſit in caſtris Aſſyriorum centũ octogin- *e. 12.*
taquinque millia. Et ſurrexerunt manè, & *4. Re. 19.*
37 ecce oẽs, cadauera mortuorũ. ¶ Et egreſſus *g. 35.*
eſt, & abijt: & reuerſus eſt Sennacherib rex *Tob. 1. d.*
38 Aſſyriorum, & habitauit in Niniue. ¶Et fa- *21.*
ctum eſt, cùm adoraret in templo Neſroch *Eccl. 48. d*
deum ſuum, Adramélech, & Sarâſar filij *24.*
eius percuſſerunt eum gladio, fugeruntque *1. Mac. 7.*
in terram Ararat, & regnauit Aſarhaddon *f. 41.*
filius eius pro eo. *2. Mac. 8.*

## CAPVT XXXVIII.

*e. 19.*

1 IN ‖ diebus illis ægrotauit Eze-
A chias vſq; ad mortẽ, & introi- *‖4. Re. 20.*
uit ad eum Iſaias filius Amos *a. 1.*
ꝓpheta, & dixit ei: Hæc dicit *2. Pa. 32.*
Dñs, Diſpone domui tuæ, qa *f. 24.*
2 morièris tu, & non viues. ¶Et cõuertit Eze-
chias faciem ſuam ad parietem, & orauit
3 ad Dominum, ¶& dixit: Obſecro Domine,
memento queſo quomodo ambulauerim
coram te in veritate & in corde perfecto, &
quod bonum eſt in oculis tuis, fecerim. Et
4 fleuit Ezechias fletu magno, ¶Et factum eſt
5 verbum Domini ad Iſaiam, dicens: ¶Vade,
& dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus Deus
David patris tui, Audiui orationem tuã, & *°lachrymã*
vidi °lachrymas tuas`. ecce ego adijciam ſu- *tuam 20.*
6 per dies tuos, quindecim annos, & de ma-
nu regis Aſſyriorũ eruam te, & ciuitatem
7 iſtam, & protegam eam. ¶ Hoc autem tibi
B erit ſignũ à Domino quia faciet Dominus
8 verbũ hoc quod locutus eſt: ¶Ecce ego reuer
ti faciam vmbram linearum, per quas de-
ſcẽderat in horologio Achaz in ſole, retror
ſum decem lineis. Et reuerſus eſt ſol decẽ
lineis per gradus quos deſcenderat.
9 ¶Scriptura Ezechiæ regis Iuda cùm ægro-
taſſet, & conualuiſſet de infirmitate ſua.
10 ¶Ego dixi: In dimidio dierum meorum va-
dam ad portas inferi: quæſiui reſiduũ anno
rum meorum.
11 ¶Dixi, Non videbo Dominum Deum in ter
ra viuentium, non aſpiciam hominẽ vltrà,
& habitatorem quietis.
12 ¶Generatio mea ablata eſt: & cõuoluta eſt
C à me, quaſi tabernaculum paſtorum: præ-
ciſa eſt, velut à texente vita mea: dum ad-
huc ordirer ſuccidit me: de manè vſque ad
veſperam finies me.
13 ¶Sperabam vſque ad mane, quaſi leo ſic
contriuit omnia oſſa mea: de manè vſq; ad
veſperam finies me.
14 ¶Sicut pullus hirundinis, ſic clamabo, me-
ditabor vt columba: attenuati ſunt oculi
mei ſuſpiciẽtes in excelſum: Domine vim
patior, °reſponde` pro me. *°ſponde 1.*
15 ¶Quid dicam, aut quid reſpõdebit mihi cũ, *°. fecerim.*
D ipſe °fecerit`? recogitabo * oẽs annos meos *18.*
in amaritudine animæ meæ. **tibi.*
16 ¶Domine—ſi ſic viuitur, & in talibus vita *—ſ.*
ſpirit⁹ mei, corripies me & viuificabis me.
17 ¶Ecce, in pace amaritudo mea amariſſima:
tu autem eruiſti animam meam vt nõ pe-
riret, proieciſti poſt tergum tuum omnia
peccata mea.
18 ¶Quia non infernus confitebitur tibi, neq;
mors laudabit te: non expectabunt qui de-
ſcendunt in lacum, veritatem tuam.
19 ¶Viuens viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut
& ego hodie: pater filijs notam faciet veri-
20 tatem tuam. ¶ Domine ſaluum me fac, &
pſalmos noſtros cantabimus cũctis diebus
vitæ noſtræ in domo Domini.
21 ¶Et iuſſit Iſaias vt tollerẽt maſſam de ficis,
& cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanareẽ.
22 ¶Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum, quia
aſcendam in domum Domini?

## CAPVT XXXIX.

1 IN ‖ tẽpore illo miſit Merodach Baladã fi- *‖4. Re. 20*
A lius Baladan rex Babylonis, libros & mu *c. 12.*
nera ad Ezechiã: audierat.n. ꝙ ægrotaſſet,
2 & cõualuiſſet. ¶Lętatus eſt aũt ſuꝑ eis Eze-
chias, & oſtẽdit eis cellã aromatũ, & argen
ti, & auri, & odoramẽtorũ, & vnguẽti opti-
B mi, & oẽs apothecas ſuppellectilis ſuæ, &
vniuerſa quæ inuẽta ſunt in theſauris ei⁹.
Nõ fuit verbũ qđ nõ oſtẽderet eis Ezechias
3 in domo ſua, & in omni poteſtate ſua. ¶In-
troiuit aũt Iſaias propheta ad Ezechiã re-
gẽ. & dixit ei: Quid dixerũt viri iſti, & vn-
de venerũt ad te? Et dixit Ezechias: De ter-
ra longinqua venerũt ad me, de Babylone.
4 ¶Et dixit Iſaias: Quid viderũt in domo tua?
C Et dixit Ezechias: Oĩa quæ in domo mea
ſunt, viderunt: non fuit res quã nõ oſten-
5 derim eis in theſauris meis. ¶Et dixit Iſaias
ad Ezechiam: Audi verbũ Dñi exercituũ:
6 ¶Ecce dies venient, & auferentur oĩa quæ
D in domo tua ſunt, & quæ theſaurizauerũt
patres tui vſq; ad diem hãc, in Babylonẽ:
7 nõ relinquetur quicquam, dicit Dñs. ¶Et de
filijs tuis, qui exibunt de te, quos genueris,
tollent, & erũt eunuchi in palatio regis Ba
8 bylonis. ¶Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bo-
num verbũ Dñi quod locutus eſt. Et dixit:
Fiat tantùm pax & veritas in diebus meis.

## CAPVT XL.

1 COnſolamini cõſolamini popu
A le me⁹, dicit Deus veſter. ¶Lo-
2 quimini ad cor Ieruſalem, &
aduocate eam: quoniam con-
pleta eſt malitia eius, dimiſſa
eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Dñi *‖Matth. 3*
3 duplicia pro omnibus peccatis ſuis. ¶ ‖Vox *a. 3.*

clamantis in deſerto : Parate viam Dñi, re-
ctas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri.
4 ¶ Oĩs vallis exaltabitur, & oĩs mons & col-
lis humiliabitur: & erunt praua in directa,
5 & aſpera in vias planas. ¶Et releuabitur glo
ria Dñi, & videbit oĩs caro pariter quod os
6 Dñi locutum eſt. ¶Vox dicentis, Clama. Et
B dixi: Quid clamabo: ‖Oĩs caro fœnum, &
7 oĩs gloria eius quaſi flos agri . ¶Exiccatũ eſt
fenum, & cecidit flos, quia ſpiritus Dñi ſuf
8 flauit in eo. Verè fenum eſt populus : exic-
catum eſt fœnum, & cécidit flos: ‖verbum
9 autẽ Dñi noſtri manet in æternum: ¶Super
montem excelſum aſcende tu qui euangeli
zas Siõ: exalta in fortitudine vocem tuam,
qui euangelizas Ieruſalem : exalta, noli ti-
mere, Dic ciuitatibus Iudæ : Ecce Deus vr̃:
10 ecce Dñs Deus in fortitudine veniet, & bra
C chium eius dominabitur: ecce, merces eius
11 cum eo, & opus illius coram illo. ¶‖Sicut pa
ſtor gregem ſuum paſcet, in brachio ſuo cõ
gregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fetas
12 ipſe portabit . ¶Quis menſus eſt pugillo a-
quas, & cęlos palmo ponderauit? quis appẽ
dit tribus digitis molẽ terræ, & librauit in
13 pondere montes, & colles in ſtatéra? ¶‖Quis
audiuit ſpiritum Dñi? aut quis conſiliarius
14 eius fuit, & oſtendit illi? ¶Cum quo inijt cõ
D ſiliũ, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemi-
tam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſcientiam, &
15 viam prudentiæ oſtendit ill ? ¶Ecce, Gentes
quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſta-
teræ reputatæ ſunt: ecce, inſulæ quaſi pul-
16 uis exiguus. ¶Et Libanus nõ ſufficiet ad ſuc
cendendum, & animalia eius non ſufficiẽt
17 ad holocauſtum. ¶Oẽs gẽtes quaſi non ſint,
ſic ſunt coram eo : & quaſi nihilum & ina-
18 ne reputatæ ſunt ei. ¶‖Cui ergo ſimilem fe-
ciſtis Deum? aut quam imaginẽ ponetis ei?
19 ¶Nunquid ſculptile conflauit faber? aut ar-
tifex auro figurauit illud, & laminis argen-
20 teis argentarius? ¶Forte lignum & imputri-
E bile elegit: artifex ſapiens quærit quomodo
ſtatuat ſimulachrum quod non moueatur.
21 ¶Nunquid non *ſcitis ? nunquid non audi-
ſtis? nũquid nõ annunciatũ eſt vobis ab ini
tio? nunquid non intellexiſtis fundamenta
22 terræ? ¶Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & ha-
bitatores eius ſunt quaſi locuſtæ: qui exten
dit velut nihilum cœlos, & expandit eos ſi
23 cut tabernaculum ad inhabitandum. ¶Qui
dat ſecretorum ſcrutatores quaſi non ſint,
24 iudices terræ velut inane fecit : ¶E quidem
F neq; *plantatus, neq; ſatus, neq; radicatus
in terra truncus corũ: repente flauit in eos,
& aruerunt, & turbo quaſi ſtipulam aufe-
25 ret eos . ¶Et cui aſſimilaſtis me, & adæqua-
26 ſtis, dicit Sanctus ? ¶ Leuate in excelſum
oculos veſtros , & videte quis creauit hæc:
qui educit in numero militiam eorum , &
omnes ex nomine vocat : præ multitudine
fortitudinis & roboris, virtutiſq; eius, neq;

*Mar. 1.a 3. Lu. 3.a.4 Io. 1.c.23*
*‖Ecc. 14. c.18. Iac. 1.b.10 1.Pet. 1.d 24.*
*‖Mat. 5.d 18.24 e 35 Mar. 13.d 31. Lu. 16.d. 17.*
*‖Ioã. 10. b.11. Eze. 34.f. 23. 37.f.24*
*‖Ro. 11.d 34. 1.Cor. 2.d 16. Sa. 9.c.13*
*‖Act. 17 f. 29.*
**ſcietis?*
**Plãtato, neq; ſato, neq; radi cato in ter ra trunco. 8.*

27 vnum reliquum fuit. Quare dicis Iacob, &
loqueris Iſrael : Abſcondita eſt via mea à
G Domino, & à Deo meo iudicium meũ tran
28 ſiuit? ¶Nunquid neſcis, aut nõ audiſti? Deus
ſempiternus Dominus, q creauit terminos
terræ: non deficiet, neque laborabit, nec eſt
29 inueſtigatio ſapientiæ eius . ¶Qui dat laſſo
virtutem: & his qui nõ ſunt, fortitudinem,
30 & robur multiplicat. ¶Deficient pueri, & la
borabunt, & iuuenes in infirmitate cadẽt.
31 ¶Qui autem ſperãt in Domino , mutabunt
fortitudinem, aſſument pennas ſicut aqui-
læ , current , & non laborabunt : ambula-
bunt, & non deficient.

## CAPVT XLI.

1 TAceant ad me inſulę, & Gentes
A mutent fortitudinẽ: accedant,
& tunc loquãtur, ſimul ad iu-
2 dicium propinquemus. ¶Quis
ſuſcitauit ab Oriente iuſtum,
vocauit eũ vt ſequeret ſe? dabit in cõſpectu
eius Gentes, & reges obtinebit. dabit quaſi
puluerem gladio eius, * ſicut ſtipulam ven-
3 to raptam arcui eius. ¶Perſequetur eos, tran
ſibit in pace, ſemita in pedibus eius non ap
4 parebit. ¶Quis hæc operatus eſt, & fecit vo-
cans generationes ab exordio? Ego Dñs. ‖pri
5 mus & nouiſſimus ego ſum. ¶Viderunt inſu
læ, & timuerũt, extrema terrę obſtupuerũt,
B appropinquauerunt & acceſſerunt. ¶Vnuſ-
6 quiſq; proximo ſuo auxiliabit, & fratri ſuo
7 dicet: Confortare . ¶Confortauit faber æra-
rius percutiẽs malleo, eũ qui cudebat tunc
temporis, dicens: Glutino bonum eſt: & cõ
8 fortauit eum clauis, vt non moueretur. ¶Et
tu Iſraël ſerue meus, Iacob quem elegi, ſe-
9 men Abraham amici mei, ¶in quo apprehẽ
di te ab extremis terrę, & à longinquis eius
vocaui te, & dixi tibi: Seruus meus es tu, ele
10 gi te, & non abieci te. ¶Ne timeas, quia ego
tecũ ſum: ne declines, quia ego Deus tuus;
C confortaui te, & auxiliatus ſum tibi, & ſu-
11 ſcepit te dextera iuſti mei . ¶ Ecce confun-
dentur & erubeſcent omnes qui pugnant
aduerſum te : erunt quaſi non ſint, & pe-
12 ribunt viri qui contradicunt tibi. ¶Quæres
eos, & non inuenies viros rebelles tuos: e-
runt quaſi nõ ſint, & veluti cõſumptio *ho-
13 minis bellantis aduerſum te . ¶ Quia ego
Dominus Deus tuus apprehendẽs manum
tuam, dicenſq; tibi: Ne timeas, ego adiuui
14 te ¶ Noli timere vermis Iacob qui mortui
eſtis ex Iſraël: ego auxiliatus ſum tibi, dicit
Dominus, & redẽptor tuus, ſanctus Iſraël.
15 ¶Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans no
D uum, habens roſtra ſerrantia: triturabis mõ
tes, & cõminues : & colles quaſi puluerem
16 pones . ¶Ventilabis eos, & ventus tollet: &
turbo diſperget eos: & tu exultabis i Domi
17 no: in Sãcto Iſraël lętaberis. ¶Egeni, & pau-
peres quærunt aquas, & nõ ſunt: lingua eo
rum ſiti aruit. Ego Dñs exaudiam eos, Deus

**& 3.*
*‖Inf. 44.a 6. 45.b.12 Apo. 1.d. 18. 22.a.13*
**homines bellãtes.*

18 Iſraël non dereliquam eos. ¶Aperiam in
ſupinis collibus flumina, & in medio cam-
porum fontes: ponam deſertum in ſtagna
aquarum, & terram inuiā in riuos aquarū.
19 ¶Dabo in ſolitudinē cedrum, & ſpinam, &
E myrtum, & lignum oliuæ: ponā in deſerto
20 abietem, vlmum, & buxum ſimul. ¶Vt vi-
deant, & ſciant, & recogitēt, & intelligant
pariter, quia manus Dñi fecit hoc, & ſan-
21 ctus Iſraël creauit illud. ¶Prope facite iudi
cium veſtrum, dicit Dñs: afferte, ſiquid for-
22 te habetis, dixit rex Iacob: ¶Accedant, & nū
cient nobis quæcunq; ventura ſunt: priora
quæ fuerint nunciate: & ponemus cor no-
ſtrum, & ſciemus nouiſſima eorum, & quę
23 ventura ſunt indicate nobis. ¶Annunciate
F quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus q
dij eſtis vos: benè quoq; aut malè, ſi pote-
ſtis, facite: & loquamur, & videam⁹ ſimul.
24 ¶Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrum
ex eo quod non eſt: abominatio eſt qui ele-
25 git vos. ¶Suſcitaui ab Aqlone, & veniet ab
Ortu ſolis: vocabit nomen meum, & addu-
cet magiſtratus quaſi lutū, & velut plaſtes
26 conculcans humum. ¶Quis annunciauit ab
G exordio, vt ſciamus: & à principio, vt dica-
mus, Iuſtus es? non eſt neque annuncians,
neq; prædicens, neq; audiens ſermones ve
27 ſtros. ¶Primus ad Sion dicet: Ecce adſum, &
28 Ieruſalem euangeliſtam dabo. ¶Et vidi, &
non erat, neq; eſt iſtis quiſquam q iniret
conſilium, & interrogatus reſponderet ver
29 bum. ¶Ecce omnes iniuſti, & vana opera eo
rum, ventus & inane ſimulachra eorum.

## CAPVT XLII.

*Mat. 12. b. 18.*

1 ECce ſeruus meus, ſuſcipiā eū:
A electus meus, complacuit ſibi
in illo anima mea: dedi ſpiri-
tum meum ſuper eū, iudiciū
2 Gentibus pferet. ¶Non clama
bit, neque accipiet perſonam, nec audietur
3 vox eius foris. ¶Calamum quaſſatum non
conteret, & linum fumigans nō extinguet:
4 in veritate educet iudicium. ¶Non erit tri-
ſtis, neq; turbulentus, donec ponat in terra
iudicium: & legē eius inſulæ expectabunt.
5 ¶Hæc dicit Dominus Deus, creans cęlos, &
extendens eos: firmans terram, & quæ ger-
minant ex ea: dans flatum populo qui eſt
ſuper eam, & ſpiritum calcantibus eam.
6 ¶Ego Dominus vocaui te in iuſtitia, & ap-
B prehendi manum tuam, & ſeruaui te. Et
‖dedi te in fœdus populi, in lucem Gentiū.
7 ¶Vt aperires oculos cæcorum, & educeres
de concluſione vinctum, de domo carceris
8 ſedentes in tenebris. ¶Ego Dominus, hoc
eſt nomen meum: ‖gloriam meam alteri
non dabo, & laudem meam ſculptilibus.
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt noua:
quoq; ego annuncio: antequam oriantur,
10 audita vobis faciam. ¶Cantate Domino cā-
ticum nouum, laus eius ab extremis terræ,

*‖Inf. 49. b. 6.*

*‖Inf. 48. b. 12.*

qui deſcenditis in mare, & plenitudo eius:
11 inſulæ, & habitatores earum. ¶Subleuetur
deſertum & ciuitates eius: in domibus ha-
bitabit Cedar: laudate habitatores Petræ,
12 de vertice montium clamabunt. ¶Ponent
Dño gloriam, & laudē eius in inſulis nun-
13 ciabunt. ¶Dñs ſicut fortis egredietur, *ſicut *& 7.*
C vir prœliator ſuſcitabit zelum: vociferabi-
tur, & clamabit: ſuper inimicos ſuos con-
14 fortabitur. ¶Tacui ſemper, ſilui, patiēs fui,
ſicut parturiens loquar: diſſipabo, & abſor-
15 bebo ſimul. ¶Deſertos faciam montes, &
colles, & omne gramen eorum exiccabo: &
ponam flumina in inſulas, & ſtagna arefa-
16 ciam. ¶Et ducam cęcos in viam quam ne-
ſciūt, & in ſemitis quas ignorauerunt, am-
bulare eos faciam: ponam tenebras coram
eis in lucem, & praua in recta. hæc verba
17 feci eis, & non dereliqui eos. ¶Cōuerſi ſunt
retrorſum: confundantur confuſione, qui
D confidunt in ſculptili, qui dicunt conflati-
18 li, Vos dij noſtri. ¶Surdi audite, & cęci in-
19 tuemini ad videndum. ¶Quis cæcus niſi ſer
uus meus? & ſurdus, niſi ad quem nuncios
meos miſi? quis cæcus, niſi qui venunda-
tus eſt? & quis cæcus, niſi ſeruus Domini:
20 ¶Qui vides multa, nōnne cuſtodies? qui
21 apertas habes aures, nōnne audies? ¶Et Do
minus voluit, vt ſanctificaret eū, & magni-
22 ficaret legem & extolleret. ¶Ipſe autem po-
pulus direptus, & vaſtatus: laqueus iuuenū
omnes, & in domibus carcerum abſconditi
ſunt: facti ſunt in rapinā, nec eſt qui eruat:
in direptionem, nec eſt qui dicat, Redde.
23 ¶Quis eſt in vobis qui audiat hoc, attendat,
24 & auſcultet futura? ¶Quis dedit in direptio
nem Iacob, & Iſraël vaſtantibus? nōnne
Dominus ipſe, cui peccauimus? Et nolue-
runt in vijs eius ambulare, & non audie-
25 runt legem eius. ¶Effudit ſuper eum indi-
gnationem furoris ſui, & forte bellum, &
cōbuſſit eum in circuitu, & non cognouit:
& ſuccendit eum, & non intellexit.

## CAPVT XLIII.

1 ET nunc hæc dicit Dñs creans
A te Iacob, & formans te Iſraël:
Noli timere, quia redemi te,
& vocaui te nomine tuo: me⁹
2 es tu. ¶Cū trāſieris per aquas,
tecum ero: & flumina non operient te: cū
ambulaueris in igne, non cōbureris, & flā-
3 ma non ardebit in te. ¶Quia Dominus De⁹
tuus ſanctus Iſraël ſaluator tuus, dedi p-
pitiationem tuam Ægyptum, Aethiopiam
4 & Saba pro te. ¶Ex quo honorabilis factus
es in oculis meis, & glorioſus: ego dilexi te,
& dabo homines pro te, & populos p ani-
5 ma tua. ¶Noli timere, quia ego tecū ſum:
ab oriente adducam ſemen tuum, & ab Oc
6 cidente congregabo te. ¶Dicam Aquiloni,
Da: & Auſtro, Noli prohibere: affer filios
meos de longinquo, & filias meas ab extre
mis terræ.

7 mis terræ. ¶Et omnem qui inuocat nomẽ
meum, in gloriam meam creaui eũ, forma
8 ui eum, & feci eum. ¶Educ foras populum
cæcum, & oculos habentem: ſurdum, & au
9 res ei ſunt. ¶Omnes gentes cõgregatæ ſunt
B ſimul, & collectæ ſunt tribus: quis in vobis
annũciet iſtud, & quæ prima ſunt audire
nos faciet? dent teſtes eorũ, & iuſtificent, &
10 audiant, & dicant, Verè. ¶Vos teſtes mei, di
cit Dominus, & ſeruus meus quẽ elegi: vt
ſciatis, & credatis mihi, & intelligatis quia
ego ipſe ſum, ante me nõ eſt formatus De⁹,
11 & poſt me non erit. ¶‖ Ego ſum, ego ſum ‖Oſea 13. b.4.
12 Dñs, & non eſt abſque me ſaluator. ¶Ego
annunciaui, & ſaluaui: auditum feci, & nõ
fuit ĩ vobis alienus. vos teſtes mei, dicit Do
13 minus, & ego Deus. ¶Et ab initio ego ipſe,
& nõ eſt q de manu mea eruat: operabor,
14 & quis auertet illud? ¶Hæc dicit Dominus
redemptor veſter, Sanctus Iſraël: Propter
vos emiſi in Babylonem, & detraxi vectes
vniuerſos, & Chaldæos in nauib⁹ ſuis glo-
15 riãtes. ¶Ego Dñs ſanctus veſter, creãs Iſraël,
16 rex veſter. ¶Hæc dicit Dñs, qui dedit in ma-
C ri viam, & in aquis torrentibus ſemitam.
17 ¶Qui eduxit quadrigam & equũ: agmen &
robuſtum, ſimul obdormierunt, nec reſur-
gent: contriti ſunt quaſi lignum, & extin-
18 cti ſunt. ¶ Ne memineritis priorum, & an-
19 tiqua ne intueamini. ¶Ecce, ‖ego facio noua
& nunc orientur, vtique cognoſcetis ea: po- ‖1.Cor. 5. d.17.
nam in deſerto viam, & in inuio flumina.
20 ¶Glorificabit me beſtia agri, dracones & Apoc. 21. b.5.
ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas, flu-
mina in inuio, vt darẽ potũ populo meo,
21 electo meo. ¶Populũ iſtum formaui mihi,
22 laudem meam narrabit. ¶Non me inuoca-
23 ſti Iacob: nec laboraſti in me Iſraël. ¶ Non
obtuliſti mihi arietem holocauſti tui, & vi
ctimis tuis nõ glorificaſti me: non te ſerui-
re feci in oblatione, nec laborẽ tibi præbui
24 in thure. ¶Nõ emiſti mihi argento calamũ,
D adipe victimarũ tuarũ nõ inebriaſti me. Ve
runtamẽ ſeruire me feciſti in peccatis tuis,
Prębuiſti mihi laborẽ ĩ iniquitatibus tuis,
25 ¶Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquita
tes tuas propter me, & peccatorũ tuorum
26 nõ recordabor. ¶Reduc me in memoriã, &
iudicemur ſimul: narra ſi qd habes vt iuſti
27 ficeris. ¶Pater tuus primus peccauit, & ĩter-
28 pretes tui ꝑuaricati ſunt in me. ¶Et cõtami
naui principes ſanctos, *dedi ad internecio *& ſ.
nem Iacob, & Iſraël in blaſphemiam.

## CAPVT XLIIII.

1 ET nunc audi Iacob ſerue meus, & Iſraël Iere. 30.b
A quem elegi. ¶Hæc dicit Dominus faciẽs 10.46.g.
2 & formans te, ab vtero auxiliator tuus: 27.
Noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſ-
3 ſime quẽ elegi. ¶Effundã enim aquas ſup ſi-
tientem, & fluenta ſuper aridam: effundã
ſpiritum meum ſuper ſemen tuũ, & bene-
4 dictionem meam ſuper ſtirpem tuam. ¶Et
germinabunt inter herbas quaſi ſalices iu-
5 xta præterfluentes aquas. ¶Iſte dicet, Do-
mini ego ſum: & ille vocabit in nomine Ia
cob. & hic ſcribet manu ſua, Domino: & in
6 nomine Iſraël aſſimilabit. ¶Hæc dicit Do-
minus rex Iſraël, & redẽptor eius Domi-
nus exercituũ: ‖Ego primus, & ego nouiſ- ‖Sup. 41.
7 ſimus, & abſq; me non eſt Deus. ¶Quis ſi- b.4.
milis mei? vocet & annunciet: & ordinem ‖Infrà 48.
exponat mihi, ex quo cõſtitui populũ anti b.12.
quũ: ventura & quæ futura ſunt annũciet Apoc. 1. d.
8 eis. ¶Nolite timere, neque cõturbemini: ex 18. 22. a
B tũc audire te feci, & annũciaui: vos eſtis te- 13.
ſtes mei. nũquid eſt Deus abſq; me, & for-
9 mator quẽ ego non nouerim? ¶Plaſtæ idoli
oẽs nihil ſunt, & amantiſſima eorũ nõ pro-
derunt eis. ipſi ſunt teſtes eorũ quia nõ vi-
10 dent neque intelligũt, vt cõfundantur. ¶Quis
formauit Deum, & ſculptile conflauit ad
11 nihil vtile? ¶Ecce, omnes participes eius cõ-
fundẽtur: fabri enim ſunt ex hominibus:
conuenient oẽs, ſtabunt & pauebũt, & cõ-
12 fundent ſimul ¶‖Faber ferrarius lima ope- ‖Supr. 13.
ratus eſt in prunis, & in malleis formabit c.11.
illud, & operatus eſt in brachio fortitudi-
nis ſuę: eſuriet & deficiet, nõ bibet aquã, &
13 laſſeſcet. ¶Artifex lignarius extẽdit normã,
formauit illud in runcina: fecit illud in
angularibus, & in circino tornauit illud: &
fecit imaginẽ viri quaſi ſpecioſum homi-
14 nẽ habitantem in domo. ¶ Succidit cedros,
tulit ilicem, & quercum quæ ſteterat inter
ligna ſaltus: plantauit pinũ, quam pluuia
15 nutriuit. ¶Et facta eſt hominibus in focum:
C ſumpſit ex eis & calefactus eſt. & ſuccẽdit,
& coxit panes: de reliquo aũt operatus eſt
Deũ, & adorauit: fecit ſculptile, & curuatus
16 eſt ante illud. ¶Mediũ eius cõbuſſit igni, &
de medio eius carnes * comedit, coxit pul- *coxit, &
mentum & ſaturatus eſt, & calefactus eſt,
& dixit: Vah: calefactus ſum, vidi focum.
17 ¶Reliquum autem eius Deum fecit & ſcul
ptile ſibi: curuatur ante illud, & adorat il-
lud, & obſecrat, dicens: Libera me, qa Deus
18 meus es tu. ¶Neſcierunt, neq; intellexerũt:
obliti enim ſunt, ne videant oculi eorũ, &
19 ne intelligant corde ſuo: ¶Non recogitãt in
mente ſua, neque cognoſcunt, neq; ſentiũt
vt dicãt: Medietatem eius combuſſi igni, &
coxi ſup carbones eius panes: coxi carnes
& comedi: et de reliquo eius idolũ faciã?
20 ante truncum ligni procidã? ¶Pars eius ci-
nis eſt: cor inſipiens adorauit illud, et nõ li
berabit animã ſuam, neq; dicet: Fortè mẽ
21 dacium eſt in dextera mea. ¶Memento ho-
rum Iacob, et Iſraël, quoniã ſeruus meus
es tu: formaui te, ſeruus meus es tu Iſraël,
22 nõ obliuiſcaris mei. ¶Deleui vt nubẽ iniq-
D tates tuas, et quaſi nebulã peccata tua. re-
23 uertere ad me, quoniã redemi te. ¶Lauda
te cęli quoniam miſericordiam fecit Dñs:
iubilate extrema terrę: reſonate mõtes lau-
datio-

dationem, ſaltus & omne lignũ eius: quo-
niam redemit Dñs Iacob, & Iſraël glo-
24 riabitur. ¶Hæc dicit Dominus redemptor
tuus, & formator tuus ex vtero: Ego ſum
Dominus, faciens omnia, extendens cœlos
ſolus, ſtabiliens terrã, & nullus mecum.
25 ¶Irrita faciens ſigna diuinorum, & ariolos
in furorem vertens. Conuertens ſapientes
retrorſum: & ſcientiam eorum ſtultam fa-
26 ciens. ¶Suſcitans verbum ſerui ſui, & con-
ſilium nunciorum ſuorum complens. Qui
dico Ieruſalem: Habitaberis, & ciuitatibus
Iudæ: Ædificabimini, & deſerta eius ſuſci-
27 tabo. ¶Qui dico profundo: Deſolare, & flu-
28 mina tua areſaciam. ¶Qui dico Cyro. Paſtor
meus es: & omnem voluntatem meam
complebis. Qui dico Ieruſalem: Ædifica-
beris, & templo: Fundaberis.

## CAPVT XLV.

1 A HÆc dicit Dñs chriſto meo Cy-
ro, cuius apprehendi dexterã
vt ſubijciam ante faciem eius
Gentes, & dorſa regum vertã,
& aperiam coram eo ianuas,
2 & portæ no claudentur. ¶Ego ante te ibo: &
glorioſos terræ humiliabo: portas æreas cõ
3 teram, & vectes ferreos confringam. ¶Et
dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana
ſecretorum: vt ſcias quia ego Dominus, q
4 voco nomen tuum Deus Iſraël. ¶Propter
ſeruum meum Iacob, & Iſraël electũ meũ,
& vocaui te* nomine tuo: aſſimilaui te, & *in te.
5 non cognouiſti me. ¶Ego Dominus, & non
eſt amplius: extra me non eſt Deus: accin-
6 xi te, & non cognouiſti me. ¶Vt ſciant hi q
ab ortu ſolis, & qui ab Occidente, quoniã
abſq; me non eſt. Ego Dominus, & non eſt
7 alter: ¶formans lucem, & creans tenebras:
faciens pacem, & creans malũ: ego Domi-
8 nus faciens omnia hæc. ¶Rorate cœli deſu-
B per, & nubes pluãt iuſtum: aperiatur terra,
& germinet Saluatorem: & iuſtitia oriatur
9 ſimul. Ego Dominus creaui eum. ¶Væ qui * factori ſuo.
cõtradicit* fictori ſuo, teſta de ſamijs terræ.
‖Nunquid dicet lutum figulo ſuo: Quid fa- ‖Iere. 18. a. 6.
10 cis, & opus tuum abſque manibus eſt? ¶Væ Roma. 9. d. 20.
qui dicit patri: Quid generas? & mulieri:
11 Quid parturis? ¶Hęc dicit Dominus ſanctus
Iſraël, plaſtes eius: Ventura interrogate me:
ſuper filios meos, & ſuper opus manuum
12 mearum mandate mihi. ¶Ego feci terram,
& hominem ſuper eam creaui ego: manus
meæ tetenderunt cœlos, & omni militiæ
13 eorum mandaui. ¶Ego ſuſcitaui eum ad iu-
ſtitiam, & omnes vias eius dirigã: ipſe ędi-
ficabit ciuitatem meã, & captiuitatẽ meã
dimittet, nõ in precio, neq; in muneribus
14 dicit Dominus Deus exercituũ. ¶Hæc dicit
C Dñs: Labor Aegypti, & negociatio Aethio-
piæ, & Sabaim viri ſublimes ad te trãſibũt,
& tui erunt: Poſt te ambulabũt, vincti ma-
nicis pergent, & te adorabunt, teque depre-
cabũtur: Tãtũ in te eſt Deus, & nõ eſt abſq;
15 te Deus. ¶Verè tu es Deus abſcõditus, Deus
16 Iſraël ſaluator. ¶Confuſi ſunt & erubuerũt
omnes: ſimul abierunt in confuſionem fa-
17 bricatores errorum. ¶Iſraël ſaluatus eſt in
Domino ſalute æterna: nõ cõfundemini, &
18 nõ erubeſcetis vſq; in ſeculũ ſeculi. ¶Quia
hęc dicit Dñs creãs cœlos, ipſe Deus formãs
terrã, & faciens eam, ipſe plaſtes eius: nõ
in vanũ creauit eã. vt habitaretur, formauit
19 eam. ego Dominus, & nõ eſt alius. ¶Non
in abſcondito locutus ſum, in loco terrę te
nebroſo: nõ dixi ſemini Iacob: Fruſtra quę
rite me. ego Dominus loquens iuſtitiã, an-
20 nũcians recta. ¶Cõgregamini, & venite &
accedite ſimul qui ſaluati eſtis ex Gentib⁹:
D neſcierunt q leuant lignũ ſculpturæ ſuæ, &
21 rogant Deũ non ſaluantem. ¶Annunciate,
& venite, & cõſiliamini ſimul: quis auditũ
fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud?
nunquid non ego Dominus, & nõ eſt vltrà
Deus abſque me? Deus iuſtus & ſaluãs nõ
22 eſt præter me. ¶Conuertimini ad me, & ſal
ui eritis omnes fines terrę: quia ego Deus,
23 & nõ eſt alius. ¶In memetipſo iuraui, egre
dietur de ore meo iuſtitiæ verbũ, & nõ re
uertetur, quia ‖ mihi curuabitur omne genu, ‖Rom. 14. b. 11.
24 & iurabit omnis lingua. ¶Ergo in Domi- Philip. 2. b. 10.
no, dicet, meæ ſunt iuſtitiæ & imperium:
ad eum venient, & confundentur omnes q
25 repugnant ei. ¶In Domino iuſtificabitur, &
laudabitur omne ſemen Iſraël.

## CAPVT XLVI.

1 A COnfractus eſt Bel, contritus eſt
Nabo: facta ſunt ſimulachra
eorum beſtijs & iumẽtis, onę
ra veſtra graui pondere vſq;
2 ad laſſitudinẽ. ¶Contabuerũt,
& contrita ſunt ſimul: non potuerũt ſalua
re portantem, & anima eorum in captiuita
3 tẽ ibit. ¶Audite me domus Iacob, & om-
ne reſiduum domus Iſraël, q portamini à
4 meo vtero: q geſtamini à mea vulua. ¶Vſq;
ad ſenectã ego ipſe, & vſque ad canos ego
B portabo: ego feci, & ego ferã: ego portabo,
5 & ſaluabo. ¶Cui aſſimilaſtis me, & adæqua
ſtis & cõparaſtis me & feciſtis ſimilem?
6 ¶Qui confertis aurum de ſacculo, & argen-
tum ſtatera ponderatis: conducẽtes aurifi-
cem, vt faciat deum: & procidũt & adorãt.
7 ¶‖ Portant illũ in humeris geſtantes, & po- ‖Bar. 6. c. 25.
nentes in loco ſuo, & ſtabit, ac de loco ſuo
C nõ mouebitur: ſed & cùm clamauerint ad
eũ, nõ audiet: de tribulatione nõ ſaluabit
8 eos. ¶Mementote iſtud, & cõfundamini: re-
9 dite præuaricatores ad cor. ¶Recordamini prio
ris ſeculi, quoniã ego ſum Deus, & non eſt
10 vltrà Deus, nec eſt ſimilis mei. ¶Annũcians
ab exordio nouiſſimum, & ab initio quæ
necdum facta ſunt, dicens: Conſiliũ meum
11 ſtabit, & omnis voluntas mea fiet: ¶Vocans
D ab Oriente *auem, & de terra longinqua vi *iuſtum.

rũ voluntatis meæ, & locutus ſum, & addu
12 cam illud: creaui, & faciam illud. ¶ Audite
13 me duro corde, q̃ lógè eſtis à iuſtitia. ¶ Pro-
pe feci iuſtitiam meam, non elongabitur:
& ſalus mea non morabitur. Dabo in Sion
ſalutem, & Iſraëli gloriam meam.

CAPVT XLVII.

1 A Deſcende, ſede in puluere virgo
filia Babylõ, ſede in terra: nõ
eſt ſoliũ filiæ Chaldęorũ, q̃a
vltrà non vocaberis mollis &
2 tenera. ¶ Tolle molã, & molle
farinã: denuda turpitudinẽ tuã, & diſcoope
3 ri humerũ, reuela crura, trãſi flumina. ¶ |Re
uelabitur ignominia tua, & videbitur oppro-
briũ tuũ: vltionẽ capiã, & nõ reſiſtet mihi
4 homo. ¶ Redẽptor nr̃, Dñs exercituũ nomen
|Nah. 3. b. 5. 5 illius, Sanctus Iſrael. Sede tacẽs, & intra in
tenebras filia Chaldæorũ: q̃a nõ vocaberis
6 vltrà dña regnorũ. ¶ Iratus ſum ſup populũ
B meũ, cõtaminaui hæreditatẽ meã, & dedi
eos in manu tua: nõ poſuiſti eis miſericor
dias, ſup ſenẽ aggrauaſti iugum tuũ valde.
7 ¶ Et dixiſti: In ſempiternũ ero dña, non po-
ſuiſti hęc ſup cor tuũ, neq; recordata es no
|Apo. 18 b. 7. 8 uiſſimi tui. ¶ Et nunc audi hæc delicata, &
habitãs cõfidẽter, q̃ dicis in corde tuo, |Ego
ſum, & nõ eſt p̃ter me amplius: nõ ſedebo
Infr 51. f. 19. 9 vidua, & ignorabo ſterilitatẽ. ¶ |Venient
tibi duo hæc ſubitò in die vna, ſterilitas &
C viduitas, vniuerſa venerunt ſup te, p̃p mul-
titudinẽ maleficiorũ tuorũ, & propter duri
10 tiã incantatorũ tuorũ vehementẽ. ¶ Et fidu-
ciam habuiſti in malitia tua, & dixiſti: Nõ
eſt qui videat me. Sapientia tua & ſcientia
tua, hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo,
11 Ego ſum, & pręter me non eſt altera. ¶ Ve-
niet ſuper te malũ, & neſcies ortum eius:
irruet ſuper te calamitas, quam nõ poteris
expiare: veniet ſup te repentè miſeria quã
12 neſcies. ¶ Sta cum incantatoribus tuis, & cũ
multitudine maleficiorum tuorum, in qui-
bus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè
quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior.
13 ¶ Defeciſti in multitudine conſiliorũ tuo-
rum: ſtent, & ſaluent te augures cœli, qui
D cõtẽplabantur ſydera, & ſupputabant mẽ-
14 ſes, vt ex eis annunciarent ventura tibi. ¶ Ec
ce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit
eos: non liberabunt animã ſuam de manu
flammæ, nõ ſunt prunæ quibus calefiant,
15 nec focus vt ſedeant ad eum. ¶ Sic facta ſunt
tibi in quibuſcũque laboraueras: negocia-
tores tui ab adoleſcẽtia tua, vnuſquiſq; in
via ſua errauerunt: non eſt qui ſaluet te.

CAPVT XLVIII.

1 A Vdite hæc domus Iacob, q̃ vo-
camini noĩe Iſrael, & de aq̃s
Iuda exiſtis: qui iuratis in no-
mine Dñi, & Dei Iſraël recor-
damini non in veritate ne-
2 que in iuſtitia. ¶ De ciuitate .n. ſancta vo-
cati ſunt, & ſup Deũ Iſraël cõſtabiliti ſũt:
3 Dñs exercituũ nomen eius. ¶ Priora ex tunc
annunciaui, & ex ore meo exierunt, & au-
dita feci ea: repentè operatus ſum, & vene
4 runt. ¶ Sciui enim quia durus es tu, & ner-
uus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.
5 ¶ Prędixi tibi ex tunc: antequam venirent
indicaui tibi, ne fortè diceres: Idola mea fe
cerunt hęc, & ſculptilia mea, & conflatilia
6 mandauerunt iſta. ¶ Quæ audiſti, vide oĩa:
B vos aũt nũ annunciaſtis? Audita feci tibi
noua ex tũc, & conſeruata ſunt quę neſcis:
7 ¶ nũc creata ſunt, & nõ ex tunc: & ante diẽ,
& nõ audiſti ea, ne fortè dicas, Ecce ego co-
8 gnoui ea. ¶ Neq; audiſti, neq; cognouiſti, ne
que ex tũc ap̃ta eſt auris tua: ſcio.n. q̃a præ-
uaricãs præuaricaberis, & tranſgreſſorẽ ex
9 vtero vocaui te. ¶ Propter nomẽ meũ longè
faciam furorẽ meũ: & laude mea infrena-
10 bo te, ne intereas. ¶ Ecce, excoxi te, ſed non
quaſi argentũ: elegi te in camino pauperta
11 tis. Propter me, propter me faciã, vt nõ blaſ
phemer: |& gloriã meam alteri non dabo. Supr. 42. b. 8.
12 ¶ Audi me Iacob, & Iſraël quem ego voco,
| ego ipſe, ego primus, & ego nouiſſimus. |Sup. 41. b. 4.
13 ¶ Manus quoq; mea fundauit terrã, & de-
C xtera mea menſa eſt cęlos: ego vocabo eos, Sup 41. 44. a.
14 & ſtabunt ſimul. ¶ Congregamini oẽs vos,
& audite: quis de eis annunciauit hæc? Dñs
dilexit eum, faciet voluntatẽ ſuã in Baby-
15 lone, & brachiũ ſuũ in Chaldæis. ¶ Ego ego
locutus ſum, & vocaui eum, adduxi eum,
16 & directa eſt via eius. ¶ Accedite ad me, &
audite hoc: non à principio in abſcondito
locutus ſum: ex tp̃e antequã fieret, ibi erã,
& nũc Dñs Deus miſit me, & ſpiritus eius.
17 ¶ Hæc dicit Dominus, redemptor tuus, San-
ctus Iſraël: Ego Dominus Deus tuus docẽs
te vtilia, gubernans te in via qua ambu-
18 las. ¶ Vtinã attendiſſes mandata mea: facta
D fuiſſet ſicut flumen pax tua, & iuſtitia tua
19 ſicut gurgites maris, ¶ & fuiſſet quaſi arena
ſemẽ tuũ, & ſtirps vteri tui vt lapilli eius:
nõ interiſſet, & nõ fuiſſet attritũ nomẽ eius
20 à facie mea. ¶ |Egredimini de Babylone, fu- Iere. 51. a. 6.
gite à Chaldæis, in voce exultationis annũ
ciate: auditũ facite hoc, & efferte illud vſq;
ad extrema terræ. Dicite: | Redemit Domi-
21 nus ſeruũ ſuũ Iacob. ¶ Non ſitierunt in de- |Exo. 17. b. 11.
ſerto, cũ educeret eos: |aquã de petra p̃du- |Inf. 57. d. 21.
xit eis, & ſcidit petram, & fluxerunt aquæ.
22 ¶ |Non eſt pax impijs, dicit Dominus.

CAPVT XLIX.

1 A Vdite inſulæ, & attendite populi de lon
A ge: Dñs ab vtero vocauit me: de ventre
matris meæ recordatus eſt nominis mei.
2 ¶ |Et poſuit os meum quaſi gladium acutũ: Inf. 51. 16.
in vmbra manus ſuæ p̃texit me, & poſuit
me ſicut ſagittam electam, in pharetra ſua
3 abſcondit me. ¶ Et dixit mihi: Seruus meus
4 es tu Iſraël, quia in te gloriabor. ¶ Et ego
dixi: In vacuũ laboraui, ſine cauſa, & vanè

fortitudinē meam conſumpſi: ergo iudiciū
meum cum Domino, & opus meū cū Deo
5 meo.¶Et nunc dicit Dominus, formans me
B ex vtero ſeruum ſibi, vt reducam Iacob ad
eum, & Iſraël non congregabitur: & glorifi
catus ſum in oculis Domini, & Deus meus
6 factus eſt fortitudo mea.¶Et dixit: Parū eſt
vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Ia-
cob|, & fæces Iſraël conuertendas. | Ecce,
*|Sup. 42. b 6.*
dedi te in lucem Gentium, vt ſis ſalus mea
*Act. 13. g. 47.*
7 vſq; ad extremū terræ.¶Hęc dicit Dominus
redemptor Iſraël, ſanctus eius, ad contem-
ptibilem animam, ad abominatam gentē,
ad ſeruum dominorum: Reges videbūt &
cōſurgent principes, & adorabunt propter
Dominum, quia fidelis eſt, & Sanctum Iſ-
*|2. Cor. 6 a. 2.*
8 raël, qui elegit te.¶Hæc dicit Dominus: |In
C tēpore placito exaudiui te, & in die ſalutis
auxiliatus ſum tui: & ſeruaui te, & dedi te
in fœdus populi, vt ſuſcitares terrā, & poſſi
9 deres hæreditates diſſipatas:¶vt diceres his
q̄ vincti ſunt, Exite: & his qui in tenebris:
Reuelamini. Sup vias paſcent, & in oībus
** Apoc. 7 d. 16.*
10 planis paſcua eorū. ¶|Non eſurient neque
ſitient, & nō pcutiet eos ęſtus & ſol: qa mi-
ſerator eorū reget eos, & ad fōtes aquarū
** portabit 2.*
11 *potabit eos*.¶Et ponā oēs mōtes meos in
12 viā, & ſemitæ meæ exaltabunt.¶Ecce iſti de
D longe venient, & ecce illi ab Aquilone, &
13 mari, & iſti de terra auſtrali.¶Laudate cęli,
& exulta terra, iubilate montes laudē, qa
conſolatus eſt Dñs populum ſuū, & paupe-
14 rū ſuorū miſerebit.¶Et dixit Sion: Dereli-
15 quit me Dñs, & Dñs oblitus eſt mei. ¶Nū-
quid obliuiſci pōt mulier infantem ſuū vt
nō miſereatur filio vteri ſui? & ſi illa obli-
16 ta fuerit, ego tñ nō obliuiſcar tui.¶Ecce, in
E manib⁹ meis deſcripſi te: muri tui corā ocu
17 lis meis ſemper. ¶ Venerunt ſtructores tui:
deſtruentes te, & diſſipantes à te exibunt.
*|Inf. 60. a. 4.*
18 ¶| Leua in circuitu oculos tuos, & vide: oēs
iſti cōgregati ſunt, venerunt tibi, viuo ego:
dicit Dñs, quia oībus his velut ornamento
veſtieris, & circūdabis tibi eos quaſi ſpōſa.
19 ¶Quia deſerta tua & ſolitudines tuæ & ter-
ra ruinę tuæ nunc anguſta erunt p̄ habita-
torib⁹, & lōgè fugabunt qui abſorbebāt te.
20 ¶Adhuc dicent in aurib⁹ tuis filij ſterilita-
tis tuæ: Anguſtus eſt mihi locus, fac ſpaciū
21 mihi vt habitem. ¶ Et dices in corde tuo:
F Quis genuit mihi iſtos? ego ſterilis, & non
pariēs, tranſmigrata & captiua: & iſtos qs
enutriuit? ego deſtituta & ſola: & iſti vbi
22 hic erāt?¶Hæc dicit Dñs Deus: Ecce leuabo
ad Gentes manum meam, & ad populos
exaltabo ſignū meū. Et afferent filios tuos
in vlnis, & filias tuas ſuper humeros por-
23 tabunt.¶Et erunt reges nutritij tui, & regi-
næ nutrices tuæ: vultu in terra demiſſo ado-
rabunt te, & puluerem pedum tuorum lin
G gent. Et ſcies quia ego Dominus, ſuper quo
non confundentur qui expectant eum.

24 ¶Nunquid tolletur à forti præda? aut quod
captum fuerit à robuſto, ſaluū eſſe poterit?
25 ¶Quia hæc dicit Dñs: Equidem & captiui-
tas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit
à robuſto, ſaluabitur. Eos verò q̄ iudicaue-
rūt te, ego iudicabo, & filios tuos ego ſalua-
26 bo. ¶ Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis: &
quaſi muſto, ſanguine ſuo inebriabuntur,
& ſciet omnis caro, quia ego Dñs ſaluans
te, & redemptor tuus Fortis Iacob.

## CAPVT L.

1 HÆc dicit Dñs: Quis eſt hic li-
A ber repudij matris veſtrę, quo
dimiſi eam? aut quis eſt credi-
tor meus, cui vendidi vos? ecce
in iniquitatibus veſtris vēditi
eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi matrem
2 veſtram. ¶Quia veni, & nō erat vir: vocaui,
& non erat q̄ audiret, |nunquid abbreuia-
ta & paruula facta eſt manus mea, vt non *|Inf. 59. a 1.*
poſſim redimere? aut nō eſt in me virtus ad
B liberandū? Ecce in increpatione mea deſer *Nu. 11. c. 23.*
tum faciam mare, ponā flumina in ſiccū:
computreſcent piſces ſine aqua, & morien
3 tur in ſiti. ¶Induā cœlos tenebris, & ſaccū
4 ponā operimentū eorum. ¶Dñs dedit mihi
linguam eruditam, vt ſciam ſuſtentare eū
qui laſſus eſt, verbo: erigit manè, manè
erigit mihi aurē, vt audiā quaſi magiſtrū.
5 ¶ Dominus Deus aperuit mihi aurem. ego
C autem non contradico, retrorſum nō abij.
6 ¶ | Corpus meum dedi percutientibus, ge- *|Mat. 26 g. 67.*
nas meas vellētibus: faciem meā non auer-
7 ti ab increpantibus & conſpuentibus*. Do ** In me.*
minus Deus auxiliator meus, ideò nō ſum
confuſus: ideo poſui faciem meā vt petram
duriſſimā, & ſcio quoniam nō confundar.
8 ¶|Iuxta eſt qui iuſtificat me, quis nō cōtra- *Rom. 8. f. 33.*
dicet mihi? ſtemus ſimul, quis eſt aduerſa-
9 rius meus? accedat ad me.¶Ecce Dñs De⁹ au
D xiliator meus, qs eſt q̄ cōdemnet me? Ecce
oēs quaſi veſtimentū cōterent, tinea come
10 det eos. ¶Quis ex vobis timēs Dñm, audiēs
vocē ſerui ſui, qui ambulauit in tenebris,
& non eſt lumen ei? ſperet in nomine Dñi,
11 & innitatur ſuper Deum ſuum. Ecce vos
omnes accendentes ignem accincti flam-
mis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in
flāmis quas ſuccendiſtis: de manu mea fa-
ctū eſt hoc vobis, in doloribus dormietis.

## CAPVT LI.

1 AVdite me qui ſequimini qđ iu-
A ſtum eſt, & quæritis Dñm: at-
tendite ad petram vnde exciſi
eſtis, & ad cauernam laci de
2 qua præciſi eſtis. ¶Attendite ad
Abraham patrē veſtrum, & ad Saram quæ
peperit vos: quia vnum vocaui eum, & be-
3 nedixi ei, & multiplicaui eum. ¶ Cōſolabit
ergo Dñs Sion, & conſolabitur oēs ruinas
eius: & ponet deſertū eius, quaſi delicias,
& ſolitudinem eius, quaſi ortum Domini:

B Gaudium & lætitia inuenietur in ea, gratiarũ
4 actio, & vox laudis. ¶Attendite ad me popu
le meus, & tribus mea me audite: quia lex
à me exiet, & iudiciũ meum in lucẽ popu-
5 lorum requieſcet. ¶Propè eſt iuſtus meus,
egreſſus eſt ſaluator meus, & brachia mea po
pulos iudicabũt: me inſulæ expectabunt, &
6 brachium meum ſuſtinebũt. ¶Leuate in cę-
lum oculos veſtros, & videte ſub terra deor
C ſum: quia cęli ſicut fumus liqueſcent, & ter
ra ſicut veſtimentum atteretur, & habitato
|Pſ.16.d. res eius ſicut hæc interibũt: |Salus aũt mea
39. in ſempiternũ erit, & iuſtitia mea non defi
7 ciet. ¶Audite me qui ſcitis iuſtum, populus
Pſ.36.d. meus, lex mea in corde eorum: nolite time
39. re opprobrium hominũ, & blaſphemias eo
8 rũ ne metuatis. ¶Sicut.n. veſtimentũ, ſic co-
medet eos vermis: & ſicut lanam, ſic deuo-
Pſ.36.d. rabit eos tinea: |Salus aũt mea in ſempiter
39. nũ erit, & iuſtitia mea in generationes ge-
9 nerationum. ¶Conſurge, conſurge, induere
fortitudinem brachium Dñi: cõſurge ſicut
D in diebus antiquis, in generationibus ſecu-
lorum. nunquid nõ tu percuſſiſti ſuperbũ,
10 vulneraſti draconem? ¶|Nũquid nõ tu ſic-
|Exo.14. caſti mare, aquã abyſſi vehementis: qui po
c.21. ſuiſti profundũ maris viam, vt tranſirent li
11 berati? ¶Et nunc qui redẽpti ſunt à Dño re-
uertentur, & venient in Sion laudantes, & læ
titia ſempiterna ſuper capita eorũ, gaudiũ
& lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemi-
12 tus. ¶Ego ego ipſe cõſolabor vos: quis tu vt
timeres ab hoĩe mortali, & à filio hoĩis, q
13 quaſi fęnum ita areſcet? ¶Et oblitus es Dñi
factoris tui, qui tetendit cęlos, & fundauit
E terrã: & formidaſti iugiter tota die à facie
furoris eius qui te tribulabat, & parauerat
ad perdendũ: vbi nunc eſt furor tribulãtis?
14 ¶Citò veniet gradiẽs ad aperiendũ, & non
interficiet vſq; ad ĩternecionẽ, nec deficiet
15 panis eius. ¶Ego aũt ſum Dñs Deus tuus qui
conturbo mare, & intumeſcũt fluctus eius,
|Sup.49. 16 Dñs exercituum nomẽ meum. ¶|Poſui ver-
a.2. ba mea in ore tuo, & in vmbra manus meę
protexi te, vt plãtes cęlos, & fundes terram,
17 & dicas ad Sion: Populus meus es tu. ¶Ele-
uare, eleuare, conſurge Ieruſalẽ, qui bibiſti
F de manu Dñi calicem iræ eius: vſq; ad fun-
dũ calicis ſoporis bibiſti, & potaſti vſq; ad
18 fęces. ¶Non eſt qui ſuſtentet eã ex oĩbus fi-
lijs quos genuit: & non eſt qui apprehẽdat
manum eius ex oĩbus filijs quos enutriuit.
|Sup.47. 19 ¶|Duo ſunt quæ occurrerunt tibi: quis con-
b.9. triſtabitur ſuper te? vaſtitas & cõtritio, & fa
20 mes & gladius. quis conſolabitur te? ¶Filij tui
G proiecti ſunt, dormierunt in capite oĩum
viarũ, ſicut oryx illaqueatus: pleni indigna-
21 tione Dñi, increpatione Dei tui. ¶Idcirco au
22 di hoc paupercula & ebria nõ à vino. ¶Hæc
dicit dominator tuus Dñs, & Deus tuus, &
qui pugnauit pro populo ſuo: Ecce tuli de
manu tua calicem ſoporis fundum calicis
indignationis meæ, non adijcies vt bibas il
23 lũ vltrà. ¶Et ponã illũ in manu eorũ qui te
humiliauerunt, & dixerunt aĩæ tuæ: Incur
uare, vt tranſeamus: & poſuiſti vt terram
corpus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus.

CAPVT LII.

1 COnſurge, cõſurge, induere forti
A tudine tua Sion, induere veſti
mentis gloriæ tuæ Ieruſalem,
ciuitas Sãcti: quia nõ adijciet
vltrà vt pertrãſeat per te incir
2 cunciſus & immundus. ¶Excutere de pulue
re, cõſurge, ſede Ieruſalẽ, ſolue vincula col
3 li tui captiua filia Siõ. ¶Quia hęc dicit Dñs:
Gratis venundati eſtis, & ſine argento redi-
4 memini. ¶Quia hæc dicit Dñs Deus: |In Æ- |Gen. 46.
gyptum deſcendit populus meus in princi- a.6.
pio, vt colonus eſſet ibi: & Aſſur abſq; vlla
5 cauſa calumniatus eſt eum. ¶Et nunc quid
mihi eſt hic, dicit Dñs: quoniam ablatus eſt po-
pulus meus gratis? Dñatores eius iniquè a-
B gunt, dicit Dñs, | & iugiter tota die nomen |Ro.2.d.
6 meũ blaſphematur. ¶Propter hoc ſciet popu- 24.
lus meus nomen meũ in die illa: quia ego Eze.36.d
7 ipſe loquebar, Ecce adſum. ¶Quàm pulchri 20.
ſuper montes pedes annunciantis & prædi |Ro. 10.c
cantis pacem: annunciantis bonũ, prædicã 15.
tis ſalutem, dicẽtis Sion: ᵇRegnabitᶜ Deus Nah.1.d.
8 tuus? ¶Vox ſpeculatorũ tuorũ leuauerũt vo- 15.
cẽ, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculum ᵇRegna-
9 videbunt cũ conuerterit Dñs Sion. ¶Gaude- uit 9.
C te & laudate ſimul deſerta Ieruſalem: quia
conſolatus eſt Dñs populũ ſuũ, redemit Ie-
10 ruſalẽ. ¶Parauit Dñs brachiũ ſanctum ſuũ
in oculis oĩum Gentium: | & videbunt oẽs |Pſ.97.a.
11 fines terræ ſalutare Dei noſtri. ¶Recedite, re 3.
cedite, exite inde: | pollutum nolite tange- |2.Cor.6.
re: exite de medio eius, mundamini qui fer d.17.
12 tis vaſa Dñi. ¶Quoniam non in tumultu e-
D xibitis, nec in fuga properabitis: præcedet
enim vos Dominus, & cõgregabit vos Deus
13 Iſraël. ¶Ecce intelliget ſeruus meus, exal-
tabitur, & eleuabitur, & ſublimis erit val-
14 de. ¶Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic
inglorius erit inter viros aſpectus eius, &
15 forma eius inter filios hominum. ¶Iſte
aſperget gentes multas, ſuper ipſum conti
nebunt reges os ſuum: | quia quibus non |Ro.15.d
eſt narratum de eo, viderunt: & qui non au 21.
dierunt, contemplati ſunt.

CAPVT LIII.

1 QVis credidit auditui noſtro? & bra- |Ioh.12.f.
A chium Domini cui reuelatum eſt? 38.
2 ¶Et ᵇaſcenderᶜ ſicut virgultum co Ro.10.c.
ram eo, & ſicut radix de terra ſitienti: non 16.
eſt ſpecies ei, neq; decor: & vidimus eum, ᵇaſcendit
& nõ erat aſpectus, & deſiderauimus eum 4.
3 ¶|Deſpectum & nouiſſimum virorum, vi- |Mat. 9.
rum dolorum & ſcientem infirmitatem: & b.12.
quaſi abſconditus vultus eius & deſpectus: |Mat.8.c
4 vnde nec reputauimus eum. ¶|Verè languo 17.
res noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ip-

ſa portauit: & nos putauimus eum quaſi le-
proſum, & percuſſum à Deo & humiliatū.
5 ¶ Ipſe aũt vulneratus eſt pp iniquitates no ‖1.Cor.15 a.3.
B ſtras, attritus eſt pp ſcelera nr̃a: diſciplina
pacis nr̃æ ſuper eũ, & liuore eius ſanati ſu-
6 mus. ¶Oẽs nos quaſi oues errauimus, vnuſ-
quiſq; in viã ſuã declinauit: & poſuit Dñs
7 in eo iniquitatẽ oĩum noſtrum. ¶ Oblatus
eſt quia ipſe voluit, & nõ aperuit os ſuũ: ſi
cut ouis ad occiſionẽ ducet, & quaſi agnus
coram tõdente ſe, obmuteſcet, & ‖ non ape ‖Mat.26 f.63.27.b 14.
8 riet os ſuũ. ¶De anguſtia & de iudicio ſub-
C latus eſt: generationẽ eius qs enarrabit? qa Act.8.f.32.
abſciſſus eſt de terra viuẽtium: pp ſcelus po-
9 puli mei percuſſi eũ. ¶ Et dabit impios pro 1.Pet.2.d 22.
ſepultura, & diuitem pro morte ſua: ‖eò ꝙ 1.Ioan.3.a.5.
iniquitatẽ non fecerit, neq; dolus fuerit in
10 ore eius. ¶Et Dñs voluit cõterere eũ in infir
mitate: ſi poſuerit pro peccato aĩam ſuã, vi
debit ſemen longæuum, & voluntas Domi
11 ni in manu eius dirigetur. ¶Pro eo quòd la-
D borauit anima eius, videbit & ſaturabitur:
in ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus ᵛſer- ᵛſeruos meos.
uus meus ᵛmultos, & iniquitates eorum ip-
12 ſe portabit. ¶ Ideo diſpertiam ei plurimos, ‖Mar.15.c.28.
& fortium diuidet ſpolia, pro eo quòd tra- Lu.22.d.37.
didit in mortem animam ſuam, ‖ & cum
ſceleratis reputatus eſt: & ipſe peccata mul ‖Lu.23.e 34.
torum tulit, & pro trãſgreſſoribus rogauit.

## CAPVT LIIII.

1 LᵛAuda ᵛſterilis quæ nõ paris: de ᵛLætare
A canta laudem, & hinni q̃ non ‖Lu.23.d 29.
pariebas, qm̃ multi filij deſer Gal.4.d.27.
tæ magis quàm eiᵘ quæ habet
2 virum, dicit Dñs. ¶Dilata locũ
tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuo-
rum extende, ne parcas: longos fac funicu-
3 los tuos, & clauos tuos conſolida. ¶Ad dexte
B ram.n. & ad læuam penetrabis: & ſemen
tuum Gentes hæreditabit, & ciuitates de-
4 ſertas inhabitabit. ¶Noli timere, quia non
confundéris, neq; erubeſces: non.n. te pu-
debit, quia cõfuſionis adoleſcentię tuę obli
uiſcéris, & opprobrij viduitatis tuæ non re
5 cordaberis amplius. ¶Quia dominabitur tui ‖Luc.1.8. 22.
C qui fecit te: ‖Dñs exercituũ nomen eius: &
redẽptor tuus Sanctus Iſraël, Deus oĩs ter-
6 ræ vocabitur. ¶ Quia vt mulierem dereli-
ctã & mœrẽtẽ ſpiritu vocauit te Dñs, & vxo
rem ab adoleſcentia abiectam, dixit Deus
7 tuus. ¶Ad punctum in modico dereliqui te,
& in miſerationibus magnis cõgregabo te.
8 In momento indignationis abſcondi faciẽ
D meam parumper à te, & in miſericordia
ſempiterna miſertus ſum tui: dixit redem-
9 ptor tuus Dominus. ¶Sicut ‖ in diebus Noë ‖Ge.9.b.15.
iſtud mihi eſt, cui iuraui ne inducerẽ aquas
ᵛNoë ᵛvltrà ſupra terram: ſic iuraui vt non ᵛd. diluuij
10 iraſcar tibi, & non increpem te. ¶Montes
enim commouebuntur, & colles contremi
ſcent: miſericordia autem mea non rece-
det à te, & fœdus pacis meæ non mouebit:
E dixit miſerator tuus Dominus. ¶Paupercula
11 tempeſtate conuulſa, abſque vlla conſola-
tione, Ecce ego ſternam per ordinem lapi-
12 des tuos, & fundabo te in ſapphiris, ¶& po-
nam iaſpidem propugnacula tua: & portas
tuas in lapides ſculptos, & omnes terminos
13 tuos in lapides deſiderabiles. ¶‖Vniuerſos fi
F lios tuos doctos à Domino, & multitudinẽ ‖Ioã.6.e.45.
14 pacis filijs tuis. ¶Et in iuſtitia fundaberis:
recede procul à calumnia, quia non time-
bis: & à pauore, quia non appropinquabit
15 tibi. ¶Ecce accola veniet, qui non erat me-
cum, aduena quondam tuus adiungetur ti-
16 bi. ¶Ecce, ego creaui fabrum ſufflantem in
G igne prunas, & proferentẽ vas in opus ſuũ:
& ego creaui interfectorem ad diſperden-
17 dum. ¶Omne vas quod fictum eſt cõtra te,
non dirigetur: & omnem linguam reſiſten
tem tibi in iudicio, iudicabis. Hæc eſt hære
ditas ſeruorum Domini, & iuſtitia eorum
apud me, dicit Dominus.

## CAPVT LV.

1 OMnes ‖ ſitiẽtes venite ad aquas: ‖Ecc.51.d 32.
A & qui non habetis argentum,
properate, emite & comedite:
‖venite, emite abſq; argento, ‖Apo.22.d.17.
& abſque vlla commutatione
2 vinum & lac. ¶Quare appenditis argentum
nõ in panibus, & laborem veſtrum non in
ſaturitate? Audite audiẽtes me, & comedite
bonum, & delectabitur in craſſitudine ani
3 ma veſtra. ¶Inclinate aurem veſtram, & ve
nite ad me: audite & viuet anima vr̃a, &
B feriã vobiſcum pactum ſempiternum, ‖mi ‖Act.13.e.34.
4 ricordias Dauid fideles. ¶Ecce teſtem popu-
lis dedi eum, ducem ac præceptorem Gen-
5 tibus. ¶Ecce, gentem quam neſciebas, voca-
bis, & gentes quæ te non cognouerunt, ad
te currẽt propter Dominum Deum tuum,
6 & Sanctũ Iſraël; quia glorificauit te. ¶Quæ-
rite Dominum dũ inueniri poteſt, inuoca-
7 te eũ dum propè eſt. ¶Derelinquat impius
viam ſuã, & vir iniquus cogitationes ſuas,
& reuertatur ad Dominum, & miſerebitur
C eius, & ad Deum noſtrum: quoniam mul
8 tus eſt ignoſcendum. ¶Non enim cogita-
tiones meæ, cogitationes veſtræ: neque viæ
9 veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus. ¶Quia ſi-
cut exaltantur cœli à terra, ſic exaltatę ſunt
viæ meæ à vijs veſtris, & cogitationes meæ
10 à cogitationibus veſtris. ¶ Et quomodo de-
ſcendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltrà
non reuertitur, ſed inebriat terram, & in-
fundit eam, & germinare eam facit: & dat
11 ſemen ſerenti, & panem comedenti: ¶ Sic
erit verbum meum, quod egredietur de ore
D meo: non reuertetur ad me vacuum, ſed fa-
ciet quæcunque volui, & proſperabitur in
12 his ad quæ miſi illud. ¶Quia in lætitia
egrediemini, & in pace deducemini: mon-
tes & colles cãtabunt coram vobis laudem,
& omnia ligna regionis plaudet manu.

13 ¶Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro vrtica
creſcet myrtus: & erit Dñs nominatus in ſi
gnum æternum, quod non auferetur.

CAPVT LVI.

1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite ‖Sap.1.A.1.
A iudiciũ, & facite iuſtitiam: q
iuxta eſt ſalus mea vt veniat,
& iuſtitia mea vt reueletur.
2 ¶Beatus vir qui facit hoc, & fi
lius hominis, qui apprehendet iſtud: cuſto-
diens ſabbathum, ne polluat illud: cuſto-
diens manus ſuas, ne faciat omne malum.
3 ¶Et nõ dicat filius aduenæ q adhæret Dño,
dicens: Separatione diuidet me Dñs à po-
pulo ſuo. Et non dicat Eunuchus: Ecce ego
4 lignum aridũ. ¶Quia hæc dicit Dñs Eunu-
B chis: Qui cuſtodierint ſabbatha mea, & ele
gerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus
5 meũ. ¶Dabo eis in domo mea, & in muris
meis locum, & nomen melius à filijs & fi-
liabus: nomen ſempiternũ dabo eis, quod
6 non peribit. ¶Et filios aduenæ qui adhærẽt
Dño, vt colant eũ, & diligant nomen eius,
vt ſint ei in ſeruos: omnẽ cuſtodientẽ ſab-
bathum, ne polluat illud, & tenentem fœ-
7 dus meũ: ¶Adducam eos in montẽ ſanctũ
meũ, & lætificabo eos in domo orationis
C meæ: holocauſta eorum & victimæ eorum
placebunt mihi ſup altari meo: q̃a ‖domus
‖Mat.21.b.13. Mar.11.c.16. Luc.19.g.46. mea, domus orationis vocabitur cũctis po-
8 pulis. ¶Ait Dñs Deus qui congregat diſper-
ſos Iſrael: Adhuc congregabo ad eum cõ-
9 gregatos eius: ¶Oẽs beſtię agri venite ad de
10 uorandum, & vniuerſæ beſtiæ ſaltus. ¶Spe-
D culatores eius cęci oẽs, neſcierunt vniuerſi:
canes muti, non valentes latrare, videntes
11 vana, dormientes & amantes ſomnia. ¶Et
canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturita-
tem: ipſi paſtores ignorauerunt intelligen-
‖Ier.6.c.13.8.d.10. tiam: ‖oẽs in viam ſuam declinauerunt,
vnuſquiſq; ad auaritiã ſuã à ſummo vſque
12 ad nouiſſimum. ¶‖Venite ſumamus vinũ,
‖Sap.2.b.7. Sup 22.d.13. & impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie,
ſic & cras, & multò amplius.

CAPVT LVII.

1 IVſtus perit, & nõ eſt qui recogi
A tet in corde ſuo: & viri miſeri
cordię colliguntur, quia nõ eſt q
intelligat: à facie enim mali-
2 tiæ collectus eſt iuſtus. ¶Ve-
niat pax, requieſcat in cubili ſuo, q ambu-
3 lauit in directione ſua. ¶Vos autẽ accedite
huc filij auguratricis, ſemẽ adulteri, & for-
4 nicarię. ¶Super quem luſiſtis? ſuper quem
dilataſtis os, & eieciſtis linguam? nunquid
5 non vos filij ſceleſti, ſemen mendax? ¶qui
cõſolamini in dijs ſubter omne lignũ fron
doſum, immolãtes paruulos in torrẽtibus,
6 ſubter eminentes petras? In partibus torrẽ-
tis pars tua, hæc eſt ſors tua: & ipſi effudiſti
libamen, obtuliſti ſacrificium, nũquid ſup
7 his non indignabor? Super montem excel
B ſum & ſublimem poſuiſti cubile tuũ, & il
8 luc aſcẽdiſti, vt immolares hoſtias. ¶Et poſt
oſtium, & retro poſtẽ poſuiſti memoriale
tuũ: quia iuxta me diſcooperuiſti, & ſuſce-
piſti adulterum, dilataſti cubile tuũ, & pe-
pigiſti cũ eis fœdus: dilexiſti ſtratum eorũ
9 manu aperta. ¶Et ornaſti te regio vnguẽto,
& multiplicaſti pigmenta tua. Miſiſti lega-
tos tuos ꝓcul, & humiliata es vſq; ad infe-
10 ros. ¶In multitudine viæ tuæ laboraſti: non
C dixiſti: Quieſcã. vitã manus tuæ inueniſti,
11 propterea non rogaſti. ¶Pro quo ſolicita ti-
muiſti, quia mẽtita es, & mei non es recor
data, neque cogitaſti in corde tuo? quia ego
tacẽs, & quaſi non videns, & mei oblita es.
12 ¶Ego annunciabo iuſtitiam tuam, & opera
13 tua nõ proderunt tibi. ¶Cum clamaueris,
liberent te congregati tui, & omnes eos au-
feret ventus, tollet aura. Qui aũt fiduciam
habet mei, hæreditabit terrã, & poſſidebit
14 montem ſanctum meũ. ¶Et dicam: ‖Viam ‖Infr.62.d.10.
facite, præbete iter, declinate de ſemita, au-
15 ferte offendicula de via populi mei. Quia
hæc dicit excelſus, & ſublimis habitãs ęter
D nitatem: & ſanctum nomẽ eius in excelſo,
& in ſancto habitans, & cũ contrito, & hu-
mili ſpiritu: vt viuificet ſpiritum humiliũ,
16 & viuificet cor cõtritorũ. Nõ enim in ſem-
piternum litigabo, neq; vſq; ad finem iraſ-
ſcar: quia ſpiritus à facie mea egredietur,
17 & flatus ego faciam. Propter iniquitatẽ aua
ritiæ eius iratus ſum, & percuſſi eum: ab-
ſcondi à te faciem meam, & indignatus —18.
18 ſum: & abijt vagus in via cordis ſui. ¶Vias
eius vidi, & ſanaui eũ, & reduxi eũ, & red-
didi conſolationes ipſi, & lugentibus eius.
19 ¶Creaui fructum labiorum pacem, pacem
ei qui longè eſt, & qui propè, dixit Dñs, &
20 ſanaui eum. ¶Impij aũt quaſi mare feruẽs,
quod quieſcere non poteſt, & redundãt flu-
ctus eius in conculcationem & lutum. ‖Nõ ‖Sup.48.d.21.
eſt pax impijs, dicit Dominus Deus.

CAPVT LVIII.

1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exal
A ta vocem tuã, & annuncia po-
pulo meo ſcelera eorũ, & do- ‖Sup.1.d.16.
2 mui Iacob peccata eorũ. ¶Me
etenim de die in diem q̃runt,
& ſcire vias meas volunt: quaſi gens q̃ iu-
ſtitiã fecerit, & iudicium Dei ſui non dere-
liquerit: rogant me iudicia iuſtitiæ, appro-
3 pinquare Deo volunt. ¶Quare ieiunaui-
mus, & non aſpexiſti: humiliauimus ani-
mas noſtras, & neſciſti? Ecce in die ieiunij ve
ſtri inuenitur voluntas veſtra, & omnes de
4 bitores veſtros repetitis. ¶Ecce ad lites &
B contẽtiones ieiunatis, & percutitis pugno
impiè. Nolite ieiunare ſicut vſq; ad hanc
diem, vt audiatur in excelſo clamor veſter.
5 ¶‖Nunquid tale eſt ieiunium quod elegi, p ‖Zach.7.b.5.
diem affligere hominem animam ſuam?
nunquid contorquere quaſi circulũ caput

ſtum,& ſaccum & cinerem ſternere? nu-
quid iſtud vocabis ieiunium, & diem acce
6 ptabilem Dño? ¶Nónne hoc eſt magis ieiu-
nium quod elegi? diſſolue colligationes im
pietatis, ſolue faſciculos deprimẽtes, dimit
te eos qui confracti ſunt, liberos, & omne
7 onus dirumpe. ¶‖Frange eſurienti panem ‖Ezec. 18. b. 16.
tuum, & egenos vagosq; induc in domum
tuã: cum videris nudum, operi eum, & car- Mat. 25. c. 35.
8 nem tuam ne deſpexeris. ¶Tunc erumpet
quaſi manè lumen tuum, & ſanitas tua ci-
C tius orietur, & anteibit faciẽ tuã iuſtitia tua,
9 & gloria Dñi colliget te. ¶Tunc inuocabis,
& Dñs exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce
adſum, ſi abſtuleris de medio tui catenam,
& deſieris extendere digitum, & loqui qđ
10 non prodeſt. ¶Cum effuderis eſurienti ani-
mam tuam, & animam afflictam repleue-
ris: orietur in tenebris lux tua, & tenebræ
11 tuę erũt ſicut meridies. ¶Et requiẽ tibi dabit
Dñs *ſemper, & ĩplebit ſplendorib⁹ animã *Deus.
tuam, & oſſa tua liberabit: & eris quaſi hor
tus irriguus, & ſicut fons aquarũ, cuius non
12 deficient aquę. ¶‖Et ędificabuntur in te de- ‖Infr. 61. b. 4.
ſerta ſeculorum: fundamenta generationis
D & generationis ſuſcitabis: & vocaberis ædi
ficator ſepium, auertens ſemitas in quietẽ.
13 ¶Si auerteris à ſabbatho pedem tuum, face-
re voluntatem tuam in die ſancto meo, &
vocaueris ſabbathum delicatum, & ſanctũ
Dñi glorioſum, & glorificaueris eum dum
nõ facis vias tuas, & non inuenitur volun-
14 tas tua, vt loquaris ſermonem. ¶Tunc dele-
ctaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſup
altitudines terræ, & cibabo te hæreditate
Iacob patris tui. os enim Dñi locutum eſt.

## CAPVT LIX.

1 Ecce, ‖nõ eſt abbreuiata manus ‖Nu. 11. c. 23.
A Dñi vt ſaluare nequeat, neq;
aggrauata eſt auris ei⁹ vt non Sup. 50. b. 2.
2 exaudiat. ¶Sed iniquitates vr̃æ
diuiſerũt inter vos & Deũ ve-
ſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciẽ
3 ei⁹ à vobis ne exaudiret. ¶‖Manus enim ve- ‖Sup. 1. d. 15.
ſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri
iniquitate: labia veſtra locuta ſunt menda-
4 ciũ, & lingua veſtra iniquitatẽ fatur. ¶Non
eſt qui inuocet iuſtitiã, neq; eſt qui iudicet
verè: ſed confidunt in nihili, & loquuntur
vanitates: ‖cõceperunt laborẽ, & pepererũt ‖Iob. 15. d. 35.
5 iniquitatẽ. ¶Oua aſpidum ruperunt, & te-
las araneæ texuerunt: q comederit de ouis
eorum, morietur: & quod confotũ eſt, erũ-
6 pet in regulum. ¶Telę eorum non erunt in
veſtimentũ, neq; operientur operibus ſuis:
B opera eorum opera inutilia, & opus iniq-
7 tatis in manibus eorum. ¶‖Pedes eorum ad
malum currunt, & feſtinant vt effundant ‖Prou. 1. b. 16.
ſanguinẽ innocentẽ: cogitationes eorũ co-
gitationes inutiles, vaſtitas & contritio in Rom. 3. b. 15.
8 vijs eorum. ¶Viam pacis neſcierunt, et non
eſt iudicium in greſſibus eorũ. ſemitæ eorũ
incuruatę ſunt eis: omnis qui calcat in eis,
9 ignorat pacẽ. ¶Propter hoc elongatũ eſt iu-
diciũ à *vobis, et non apprehendet *vos iu- *nobis 6.
ſtitia: expectauimus lucẽ, & ecce tenebrę: *nos. 9.
10 ſplẽdorẽ, et in tenebris ambulauimus. ¶Pal
pauimus ſicut cęci parietem, et quaſi abſq;
oculis attrectauimus: impegimus meridie
quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mor-
11 tui. ¶Rugiemus quaſi vrſi oẽs, et quaſi colũ-
bæ meditãtes gememus. expectauimus iudi
ciũ, et nõ eſt, ſalutẽ, et elongata eſt à nobis.
12 ¶Multiplicatę ſunt enim iniquitates nr̃æ
C corã te, et peccata noſtra reſponderunt no-
bis: quia ſcelera noſtra nobiſcũ, et iniqui-
13 tates noſtras cognouim⁹, ¶peccare & mẽtiri
cõtra Dñm. et auerſi ſumus ne iremus poſt
tergum Dei noſtri, vt loqueremur calum-
niã et tranſgreſſionem: concepimus, et lo-
14 cuti ſumus de corde verba mendacij. ¶Et
conuerſum eſt retrorſum iudicium, et iuſti
tia longè ſtetit: quia corruit in platéa veri-
15 tas, et ęquitas non potuit ingredi. ¶Et facta
eſt veritas in obliuionẽ, et q receſſit à ma-
lo, prædæ patuit: et vidit Dñs, malũ appa-
16 ruit in oculis eius, quia non eſt iudiciũ. ¶et
vidit quia non eſt vir: et aporiatus eſt, qa
non eſt qui occurrat: et ſaluauit ſibi bra-
chium ſuum, et iuſtitia eius ipſa confirma-
17 uit eum. ¶Indutus eſt iuſtitia vt lorica, et ga
lea ſalutis in capite eius: indutus eſt veſti- Epheſ. 6. c. 17.
mentis vltionis, et opertus eſt quaſi pallio
18 zeli. ¶Sicut ad vindictã quaſi ad retributio- 1. Theſ. 5. b. 8.
nẽ indignationis hoſtib⁹ ſuis, et viciſſitudi
D nẽ inimicis ſuis, inſulis vicẽ reddet. ¶Et ti-
19 mebunt qui ab Occidente, nomẽ Dñi: et q
ab ortu ſolis, gloriam eius: cũ venerit quaſi
20 fluuius violentus, quem ſpũs Dñi cogit: ¶et
‖venerit Sion redẽptor, et eis qui redeunt ‖Ro. 11. d. 26.
21 ab iniquitate in Iacob, dicit Dñs. ¶Hoc fœ-
dus meum cum eis, dicit Dñs: Spiritus me⁹
qui eſt in te, et verba mea quæ poſui in ore
tuo, nõ recedẽt de ore tuo, et de ore ſemi-
nis tui, dicit Dñs, amodò et vſque in ſem
piternum.

## CAPVT LX.

1 Surge, illuminare Ieruſalẽ: qa
A venit lumen tuũ, et gloria Do
2 mini ſup te orta eſt. ¶Quia ec-
ce tenebrę operiẽt terrã, et ca-
ligo populos: ſuper te aũt orie
tur Dominus, et gloria eius in te videbitur.
3 ¶Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, et
4 reges in ſplendore ortus tui. ¶‖Leua in cir- ‖Sup. 49. c. 18.
cuitu oculos tuos, et vide, omnes iſti cõgre-
gati ſunt, venerunt tibi: ‖filij tui délonge
5 venient, et filię tuæ de latere ſurgent. ¶Tũc
videbis et afflues, et mirabiẽ et dilatabitur
cor tuum, quando cõuerſa fuerit ad te mul
titudo maris, fortitudo Gentium venerit ti
6 bi. ¶Inundatio camelorum operiet te, dro-
medarij Madian, et Epha: Omnes de Saba
venient aurum et thus deferentes: et lau-

dem

7 dem Dño annunciantes. ¶Oē pecus Cedar
B congregabitur tibi, arietes Nabaioth mini
ſtrabunt tibi, offerētur ſuper placabili alta
ri meo, & domum maieſtatis meæ glorifica
8 bo. ¶Qui ſunt iſti, q vt nubes volant, & qua
9 ſi columbæ ad feneſtras ſuas? ¶Me enim in
ſulæ expectāt & naues maris in principio,
vt adducam filios tuos delonge: argentum
eorū, & aurum eorum cum eis nomini Dñi
Dei tui, & Sācto Iſrael, quia glorificauit te.
10 ¶Et ædificabunt filij peregrinorum muros
tuos, & reges eorū miniſtrabunt tibi: in in-
dignatione n. mea percuſſi te, & in reconci
‖Apo.21. 11 liatione mea miſertus ſum tui. ¶‖Et aperiē
g.25. tur portæ tuæ iugiter: die ac nocte non clau
dentur, vt afferatur ad te fortitudo Gentiū,
12 & reges earum adducantur. ¶Gens enim &
regnum quod non ſeruierit tibi, peribit: &
13 Gentes ſolitudine vaſtabuntur. ¶Gloria Li-
C bani ad te veniet, abies & buxus & pinus ſi
mul ad ornandum locum ſanctificationis
meæ, & locum pedum meorū glorificabo.
14 Et veniēt ad te curui filij eorum qui humi-
liauerunt te, & adorabunt veſtigia pedum
tuorū oēs qui detrahebant tibi, & vocabūt
15 te Ciuitatem Dñi, Sion Sancti Iſraël. ¶Pro
eo ꝙ fuiſti derelicta, & odio habita, & non
erat qui pertranſiret, ponam te in ſuperbiā
ſeculorum, gaudium in generationē & ge-
16 nerationem. ¶& ſuges lac Gentium, & ma-
milla regū lactaberis: & ſcies quia ego Dñs
ſaluans te, & redemptor tuus Fortis Iacob.
17 ¶Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferā
argentum: & pro lignis æs, & pro lapidibus
ferrum: & ponam viſitationem tuam pa-
18 cem, & præpoſitos tuos iuſtitiam. ¶Non au-
dietur vltrà iniquitas in terra tua, vaſtitas
D & contritio in terminis tuis, & occupabit
ſalus muros tuos, & portas tuas laudatio.
‖Apo.21 19 ¶‖Non erit tibi amplius ſol ad lucendū per
g.23. diem, nec ſplendor lunę illuminabit te: ſed
‖Apo.22 erit tibi Dñs in lucem ſempiternā, & Deus
a.5. 20 tuus in gloriā tuam. ¶‖Nō occidet vltrà ſol
tuus, & luna tua non minuetur: quia erit ti
bi Dñs in lucem ſempiternā, & complebū-
21 tur dies luctus tui. ¶Populus aūt tuus oēs iu
ſti in perpetuum hæreditabunt terram, ger
mē plantationis meæ, opus manus meæ ad
22 glorificandum. ¶Minimus erit in mille, &
paruulus in gētem fortiſſimam. ego Domi-
nus in tempore eius ſubitò faciam iſtud.

CAPVT LXI.

‖Luc.4.c. 1 S‖Piritus Dñi ſuper me, eo ꝙ vn
18. A xerit Dñs me: ad annuncian-
dū manſuetis miſit me, vt me
derer contritis corde, & prædi
carē captiuis indulgētiam, &
‖Matt.5. 2 clauſis apertionē. ¶Vt prædicarem annū pla
a.5. cabilem Dño, & diem vltionis Deo nřo: ‖vt
3 conſolarer oēs lugentes. ¶Vt ponerē lugen-
tibus Sion, & darem eis coronam pro cine-
re, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis
pro ſpiritu mœroris: & vocabūtur in ea for-
tes iuſtitiæ, plantatio Dñi ad glorificādum.
4 ¶‖Et ædificabunt deſerta à ſeculo, & ruinas ‖Su.58.d
B antiquas erigent, & inſtaurabūt ciuitates 12.
deſertas, diſſipatas in generationem & ge-
5 nerationem. ¶Et ſtabunt alieni, & paſcent
pecora vřa: & filij peregrinorū, agricolæ &
6 vinitores veſtri erunt. ¶Vos autē ſacerdotes
Dñi vocabimini: Miniſtri Dei noſtri dice-
tur vobis, fortitudinem Gentium comede-
7 tis, & in gloria earum ſuperbieris. ¶Pro con
C fuſione veſtra duplici & rubore laudabunt
partem eorum: pp hoc in terra ſua dupli
cia poſſidebunt, lætitia ſempiterna erit eis.
8 ¶Quia ego Dñs diligens iudicium, & odio
habēs rapinā in holocauſto: & dabo opus
eorum in veritate, & fœdus perpetuum fe-
9 riam eis. ¶Et ſcietur in Gentibus ſemen eo
rum, & germen eorum in medio populo-
rum: omnes qui viderint eos, cognoſcent il
los, quia iſti ſunt ſemen cui benedixit Dñs.
10 ¶Gaudens gaudebo in Dño, & exultabit a-
D nima mea in Deo meo: quia induit me ve-
ſtimentis ſalutis, & indumento iuſtitiæ cir
cundedit me, quaſi ſponſum decoratum co
rona, & quaſi ſpōſam ornatam monilibus
11 ſuis. ¶Sicut enim terra profert germen ſuū,
& ſicut hortus ſemen ſuum germinat: ſic
Dominus Deus germinabit iuſtitiā, & lau-
dem coram vniuerſis Gentibus.

CAPVT LXII.

1 PRopter Sion non tacebo, & pp
A Ieruſalē non quieſcam, donec
egrediatur vt ſplendor iuſtus
eius, & ſaluator eius vt lāpas
2 accendatř. ¶Et videbūt Gentes
iuſtum tuum, & cūcti reges inclytū tuum:
& vocabitur tibi nomen nouum, quod os
3 Dñi *nominauit*. ¶Et eris corona gloriæ in *nominabit 6.
manu Dñi, & diadema regni in manu Dei
4 tui. ¶Non vocaberis vltrà Derelicta: & ter-
B ra tua nō vocabitur amplius Deſolata: ſed
vocabitur Voluntas mea in ea, & terra tua
*inhabitabitur*, quia cōplacuit Dño in te: *inhabitata.
5 & terra tua ĩhabitabitur. ¶Habitabit enim
iuuenis cum virgine, & habitabunt in te fi
lij tui. Et gaudebit ſpōſus ſuper ſpōſam, &
6 gaudebit ſuper te Deus tuus. ¶Super muros
tuos Ieruſalē cōſtitui cuſtodes: tota die & to
ta nocte in perpetuū nō tacebūt. Qui remi-
7 niſcimini Dñi, ne taceatis, ¶& ne detis ſilē
C tium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Ie-
8 ruſalem laudem in terra. ¶Iurauit Dñs in
dextera ſua, & in brachio fortitudinis ſuæ:
Si dedero triticum tuū vltrà cibum inimi-
cis tuis: & ſi biberint filij alieni vinū tuū
9 in quo laboraſti. ¶Quia qui congregabunt
illud, comedent, & laudabunt Dominum:
& qui cōportant illud, bibent in atrijs ſan
10 ctis meis. ¶Tranſite, tranſite per portas
D ‖præparate viā populo, planū facite iter, & ‖Su.57 c
eligite lapides, & eleuate ſignū ad Populos 14.

11 ¶‖Ecce Dominus auditum fecit in extremis
terræ, ‖dicite filiæ Sion, Ecce ſaluator tuus
venit: ecce merces eius cũ eo, & opus eius
12 coram illo. ¶Et vocabunt eos, Populus ſan-
ctus, redempti à Domino. Tu autem voca-
beris, Quæſita ciuitas, & non Derelicta.

## CAPVT LXIII.

1 QVis eſt iſte qui venit de Edom,
A tinctis veſtibus de Boſra, iſte
formoſus in ſtola ſua, gradiẽs
in multitudine fortitudinis
ſuæ? Ego qui loquor iuſtitiã, &
2 propugnator ſum ad ſaluandũ. ¶Quare er-
go rubrũ eſt indumentum tuũ, & veſtimen
3 ta tua ſicut calcantium in torculari? ¶Torcu
lar calcaui ſolus, & de Gentibus non eſt vir
mecũ: calcaui eos in furore meo, & concul
caui eos in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis
eorũ ſuper veſtimenta mea, & °in indumẽ
4 ta mea inquinaui. ¶‖Dies.n. vltionis in corde
5 meo, annus °retributionis' meę venit. ¶Cir-
cũſpexi, & non erat auxiliator: q̃ſiui, & nõ
fuit q adiuuaret: & ſaluauit mihi brachiũ
meum, & indignatio mea ipſa auxiliata eſt
6 mihi. ¶Et cõculcaui populos ĩ furore meo,
B & inebriaui eos ĩ indignatione mea, & de-
7 traxi in terrã virtutem eorũ. ¶Miſerationũ
Dñi recordabor, laudẽ Dñi ſuper oĩbus quę
reddidit nobis Dñs, & ſuper multitudinem
bonorum domui Iſraël, quæ largitus eſt eis
ſecundùm indulgentiã ſuam, & ſecundùm
8 multitudinẽ miſericordiarum ſuarũ. ¶Et di
xit: Verumtamẽ populus meus eſt, filij non
9 negãtes: & factus eſt eis ſaluator. ¶In oĩ tri-
bulatione eorũ non eſt tribulatus, & ange-
C lus faciei ei' ſaluauit eos: in dilectione ſua,
& in indulgẽtia ſua ipſe redemit eos, & por
tauit eos, & eleuauit eos cũctis diebus ſecu
10 li. ¶Ipſi aũt ad iracundiã prouocauerunt, &
afflixerunt ſpiritũ °ſancti' eius: & cõuerſus
11 eſt eis ĩ inimicũ, & ipſe debellauit eos. ¶Et
recordatus eſt dierũ ſeculi Moyſi °& popu
li ſui: Vbi eſt qui eduxit eos de mari cũ pa
ſtoribus gregis ſui? vbi eſt qui poſuit in me
12 dio eius ſpiritum Sãcti ſui? ¶Qui eduxit ad
dexterã Moyſen brachio maieſtatis ſuę: qui
ſcidit aquas ante eos, vt faceret ſibi nomen
13 ſempiternum. ¶Qui eduxit eos per abyſſos,
quaſi equum in deſerto non impingẽtem.
14 ¶Quaſi animal in cãpo deſcendens ſpiritus
Dñi ductor eius fuit: ſic adduxiſti populum
15 tuum vt faceres tibi nomen gloriæ. ¶‖Atten
de de cęlo, & vide de habitaculo ſancto tuo
D & °gloriæ tuæ: vbi eſt zelus tuus, & fortitu
do tua, multitudo viſcerum tuorũ, & miſe-
rationum tuarum? ſuper me continuerunt
16 ſe. ¶Tu enim pater noſter, & Abraham ne-
ſciuit nos, & Iſraël ignorauit nos: tu Dñe
pater noſter, redemptor noſter, à ſeculo no
17 mẽ tuum. ¶Quare errare nos feciſti Dñe de
vijs tuis: ĩduraſti cor noſtrũ, ne timeremus
te? cõuertere propter ſeruos tuos, tribus hæ
18 reditatis tuæ. ¶Quaſi nihilũ poſſederunt po
pulũ ſanctum tuũ: hoſtes nr̃i cõculcauerũt
19 ſanctificationem tuam: ¶Facti ſumus quaſi
in principio, cum non dominareris noſtri,
neq; inuocaretur nomen tuum ſuper nos.

## CAPVT LXIIII.

1 VTinam dirumperes cęlos, & de
A ſcenderes: à facie tua montes
2 defluerẽt. ¶Sicut exuſtio ignis
tabeſcerẽt, aquæ arderẽt igni,
vt notum fieret nomen tuum
inimicis tuis: à facie tua gentes turbarẽtur.
3 ¶Cùm feceris mirabilia, nõ ſuſtinebimus:
deſcẽdiſti, & à facie tua mõtes defluxerũt. ‖1 Cor. 2.
4 ¶‖A ſeculo non audierũt, neq; auribus per-
ceperũt: oculus nõ vidit Deus abſq; te, q̃ p̃- b. 9.
5 paraſti expectantibus te. ¶Occurriſti lætãti,
B & facienti iuſtitiã. in vijs tuis recordabunt
tui: ecce, tu iratus es, & peccauimus: in ip-
6 ſis fuimus ſemper, & ſaluabimur. ¶Et facti
ſumus vt °immundus' omnes nos, & quaſi °immũdi
pannus mẽſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtrę:
& cecidimus quaſi foliũ vniuerſi, & iniqui
tates noſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos.
7 ¶Non eſt qui inuocet nomen tuum: qui cõ
C ſurgat, & teneat te: abſcõdiſti faciem tuam
à nobis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis
8 noſtræ. ¶Et nunc Dñe pater noſter es tu, nos
verò lutum: & fictor noſter es tu, & opera
9 manuum tuarum omnes nos. ¶‖Ne iraſca- ‖Pſ. 78. b.
ris Domine ſatis, & ne vltrà memineris ini 8.
quitatis noſtrę': ecce, reſpice, populus tuus ι.
10 oẽs nos. ¶Ciuitas ſancti tui facta eſt deſer-
ta, Sion deſerta facta eſt, Ieruſalem deſola-
11 ta eſt. ¶Domus ſanctificationis noſtrę & glo
D riæ noſtræ, vbi laudauerunt te patres noſtri
facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſi
12 derabilia noſtra verſa ſunt in ruinas. ¶Nun
quid ſuper his continebis te Domine, tace
bis & affliges nos vehementer?

## CAPVT LXV.

1 QVæſierunt me, qui ante non interro- ‖Ro. 10. d.
A gabant, inuenerunt qui nõ quæſierũt 20.
me. dixi: Ecce ego, ecce ego, ad Gen
2 tem quæ non inuocabat nomen meũ. ¶Ex-
pãdi manus meas tota die ad populum in-
credulũ, qui graditur in via non bona poſt
3 cogitationes ſuas. ¶Populus q ad iracundiã
prouocat me ante faciẽ meam ſemper: qui
immolant in hortis, & ſacrificãt ſuper late
4 res: ¶qui habitant in ſepulchris, & in delu-
bris idolorum dormiũt: qui comedunt car-
nem ſuillã, & ius prophanũ in vaſis eorũ.
5 ¶Qui dicũt, Recede à me, nõ appropinques
mihi, qa immũdus es: iſti fumus erũt in fu
6 rore meo, ignis ardẽs tota die. ¶Ecce ſcriptũ
eſt corã me: nõ tacebo, ſed reddã & retribuã
7 in ſinum eorũ ¶iniquitates veſtras, & iniqui
tates patrum veſtrorũ ſimul dicit Dñs, qui
ſacrificauerũt ſuper montes, & ſuper colles
exprobrauerũt mihi, & remetiar opus eorũ
8 primum in ſinu eorũ. ¶Hæc dicit Dominus:

B Quõ ſi inueniatur granum in botro, & dica
tur, Ne diſſipes illud, quĩ benedictio eſt: ſic
faciam propter ſeruos meos, vt non diſper-
9 dam totum. ¶Et educam de Iacob ſemen, &
de Iuda poſſidentem montes meos: & hære
ditabunt eam electi mei, & ſerui mei habi
10 tabunt ibi. ¶Et erunt cãpeſtria in caulas gre
gum, & vallis Achor in cubile armẽtorum
11 populo meo qui requiſierunt me. ¶Et vos
qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti e-
ſtis montem ſanctum meum, qui ponitis
12 Fortunæ mẽſam, & libatis ſuper eam: ¶Nu
merabo vos in gladio, & omnes in cæde cor
*Prou.1.e.24.* ruetis: pro eo quòd vocaui, & non reſpon-
*Ier.7.c.28* diſtis: locutus ſum, & non audiſtis, & facie
*Inf.66.b.4* batis malum in oculis meis: & quæ nolui
13 elegiſtis. ¶Propter hoc hæc dicit Dominus
Deus: Ecce, ſerui mei comedent, & vos eſu-
rietis: ecce, ſerui mei bibent, & vos ſitietis.
14 ¶Ecce ſerui mei lætabũtur, & vos confun-
C demini. ¶Ecce ſerui mei laudabunt præ
exultatione cordis, & vos clamabitis pręꝗ do
lore cordis, & pręꝗ contritione ſpiritus vlula
15 bitis. ¶Et dimittetis nomen veſtrum in iu-
ramẽtum electis meis: & interficiet te Dñs
Deus, & ſeruos ſuos vocabit nomine alio.
16 ¶In quo qui benedictus eſt ſuper terram, be
nedicetur in Deo amen: & qui iurat in ter-
ra, iurabit in Deo amen: quia obliuioni tra
ditæ ſunt anguſtiæ priores, & quia abſcon-
17 ditæ ſunt ab oculis noſtris. ¶Ecce enim ego
*Inf.66.g.22.* creo cęlos nouos & terram nouam: & non
*Apo.21.a.1.* erunt in memoria priora, & non aſcendent
18 ſuper cor. ¶Sed gaudebitis & exultabitis vſ-
que in ſempiternum in his quæ ego creo:
quia ecce ego creo Ieruſalem exultationẽ,
19 & populũ eius gaudiũ. ¶Et exultabo in Ie-
ruſalẽ, & gaudebo in populo meo, & nõ au
dietur in eo vltrà vox flet⁹ & vox clamoris.
20 ¶Nõ erit ibi amplius infans dierũ, & ſenex
D qui non impleat dies ſuos, qm̃ puer cẽtum
annorũ morietꝛ, & peccator cẽtũ annorũ ma
21 ledictus erit. ¶Et ędificabũt domos, & habi-
tabũt: & plãtabũt vineas, & comedẽt fruct⁹
22 earum. ¶Nõ ædificabũt, & alius habitabit:
nõ plantabũt, & ali⁹ comedet: ſcd̃m.n. dies
ligni, erũt dies populi mei, & opera manuũ
23 eorum inueterabunt ¶ electi mei. Non labo
rabunt fruſtra, neq; generabunt in contur-
batione: quia ſemen benedictorum Domi-
*Pſ.31.b.5.* 24 ni eſt, & nepotes eorum cum eis. ¶Eritque
*Su.11.b.6.* antequàm clament, ego exaudiam: adhuc
25 illis loquentibus, ego audiam. ¶Lupus &
agnus paſcentur ſimul, & leo & bos come-
dent paleas, & ſerpenti puluis panis eius:
non nocebunt, neq; occident in omni mon
te ſancto meo, dicit Dominus.

## CAPVT LXVI.

*Act.7.f.49.* 1 HÆc dicit Dominus: Cœlũ ſedes mea,
A terra aũt ſcabellum pedum meorum:
quæ eſt iſta domus quã ædificabitis mihi?
2 & quis eſt iſte locus quietis meæ? ¶Omnia
hæc manus mea fecit & facta ſunt vniuer-
ſa iſta, dicit Dñs. ad quẽ aũt reſpiciam, niſi
ad pauperculũ, & contritum ſpũ, & tremẽ-
3 tem ſermones meos? ¶Qui immolat bouẽ,
quaſi qui interficiat virum. qui mactat pe-
cus, quaſi qui excerebret canem. qui offert
oblationẽ, quaſi q ſanguinẽ ſuillũ offerat.
qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat
B idolo. Hæc oĩa elegerunt in vijs ſuis, & in
abominationibus ſuis anima eorum dele-
4 ctata eſt, ¶Vnde & ego eligam illuſiones eo
rum: & quæ timebant, adducã eis: quia vo *Pro.1.e.24.*
caui, & non erat qui rñderet: locutus ſum,
& non audierunt: feceruntq; malum in o- *Ier.7.e.13*
5 culis meis, & quæ nolui elegerunt. ¶Audite *Su.65.b.12.*
verbum Dñi, qui tremitis ad verbum eius:
dixerunt fratres veſtri odientes vos, & abij-
cientes propter nomen meum: glorificetur
Dñs, & videbimus in lætitia veſtra: ipſi aũt
6 confundentur. ¶Vox populi de ciuitate, *fremitus 1.*
vox de templo, vox Domini reddentis retri
7 butionem inimicis ſuis. ¶Antequàm partu
C riret, peperit: antequàm veniret partus e-
8 ius, peperit maſculum. ¶Quis audiuit vn-
quam tale? & quis vidit huic ſimile? nun
quid parturiet terra in die vna? aut parie-
tur gens ſimul, quia parturiuit & peperit
9 Sion filios ſuos? ¶Nunquid ego, qui alios pa
rere facio, ipſe non pariam, dicit Domi-
nus? ſi ego, qui generationẽ cæteris tribuo,
10 ſterilis ero, ait Dominus Deus tuus? ¶Læta-
mini cum Ieruſalem, & exultate in ea oẽs
qui diligitis eã: gaudete cum ea gaudio vni
11 uerſi qui lugetis ſuper eã, ¶vt ſugatis, & re-
pleamini ab hubere conſolationis eius: vt
mulgeatis, & delitijs affluatis ab oĩmoda
12 gloria eius. ¶Quia Hæc dicit Dominus: Ecce
D ego declinabo ſuper eam quaſi fluuiũ pacis
& quaſi torrentẽ inundantem gloriã Gen-
tium, quã ſugetis: ad hubera portabimini,
13 & ſuper genua blãdientur vobis. ¶Quomo-
do ſi cui mater blandiatur, ita ego conſola-
14 bor vos, & in Ieruſalem conſolabimini. ¶Vi
debitis, & gaudebit cor veſtrum, & oſſa ve-
ſtra quaſi herba germinabunt, & cognoſcẽt
manus Domini ſeruis eius, & indignabitur
15 inimicis ſuis. ¶Quia ecce Dominus in igne
E veniet, & quaſi turbo quadrigæ eius: redde-
re in indignatione furorem ſuum, & incre
16 pationem ſuam in flamma ignis: ¶quia in
igne Dominus dijudicabit, & in gladio ſuo
ad omnem carnem, & multiplicabũtur in-
17 terfecti à Domino. ¶Qui ſanctificabãtur, &
mundos ſe putabãt in hortis poſt ianuam *vnam 1.*
intrinſecus, qui comedebant carnem ſuil-
lam, & abominationem & murem: ſimul
18 conſumentur, dicit Dominus ¶Ego aũt ope
F ra eorum, & cogitationes eorum: venio vt
cõgregẽ cum oĩbus gentibus & linguis: &
& venient, & videbunt gloriam meam.
19 ¶Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis
qui ſaluati fuerint, ad Gentes in mare, in

Aphricam,

Aphricam,& Lybiam tenentes ſagittā : in
Italiam & Græciā, ad inſulas lōgè, ad eos
qui non audierunt de me,& non viderunt
gloriam meam. Et annunciabunt gloriam
20 meam Gentibus, ❡ & adducent omnes fra-
tres veſtros de cunctis gentibus donū Dño,
in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in
mulis, & in carrucis, ad montem ſanctum
meum Ieruſalem, dicit Dñs quo modo, ſi
inferant filij Iſraël munus in vaſe mundo
21 in domum Domini. ❡ Et aſſumam ex eis in
22 ſacerdotes.& Leuitas,dicit Dñs. ❡ ‖Quia ſi- ‖Sup. 6. c 17.
G cut cœli noui & terra noua, quæ ego facio
ſtare coram me,dicit Dominus:ſic ſtabit ſe- Apoc. 21. a. 1.
23 men veſtrum,& nomen veſtrum. ❡ Et erit
menſis ex menſe,& ſabbathū ex ſabbatho.
veniet oīs caro vt adoret corā facie mea,di-
24 cit Dominus.❡Et egredientur, & videbunt
cadauera virorum qui præuaricati ſunt in
me. ‖vermis eorum non morietur,& ignis
eorum non extinguetur: & erunt vſque ad Mar. 6. g. 44.
ſaturitatem viſionis omni carni.

# PROPHETIA IEREMIAE.

## HIERONYMI IN IEREMIAM PRAEFATIO.

*IEREMIAS propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos, Iſaia & Oſea, & quibuſdam alijs prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodem ſpiritu prophetauerit. Porrò ſimplicitas eloquij à loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt vſque hodie viculus tribus ab Ieroſolymis diſtans milibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris vtero ſanctificatus: virginitate ſua euangelicū virū CHRISTI eccleſia dedicās. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captiuitatē vrbis atque Iudeæ, non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt: Iam decem tribus Iſrael Aſſyrij in Medos tranſtulerant: iam terras earum, coloniæ Gentium poſſidebant. Vnde in Iuda tantùm, & in Ben-iamin prophetauit: & ciuitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſura metri, verſibusque reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confuſus eſt ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii eius, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermiſimus: pro omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes: quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior, quia vos me cogitis. Cæterùm ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidie noui aliquid ſcriptitantem, inuidorum inſaniam prouocare.*




## CAPVT PRIMVM.

1 VErba Ieremiæ, filii Helciæ,de ſacerdoti
A bus qui fuerunt in Anathoth.in terra
2 Ben-iamin. ❡Quod factum eſt verbum Do
mini ad eū in diebus Ioſię, filij Amō, regis
Iuda, in terriodecimo anno regno eius:
3 ❡Et factum eſt in diebus Ioacim filij Ioſię,

regis

regis Iuda, vſque ad conſummationem vn-
decimi anni Sedeciæ, filij Ioſiæ, regis Iuda,
vſq; ad tranſmigrationem Ieruſalē in men
4 ſe quinto. ¶Et factum eſt verbum Domini
5 ad me, dicens: ¶Priuſquam te formarem in
B vtero, noui te. & antequàm exires de vulua
ſanctificaui te, & prophetam in Gentibus
6 dedi te. ¶Et dixi: A, a, a, Domine Deus: ecce
7 neſcio loqui: quia puer ego ſum. ¶ Et dixit
Dn̄s ad me: Noli dicere, Puer ſum: qm̄ ad
omnia quæ mittā te, ibis. & vniuerſa quę-
8 cunque mandauero tibi, loqueris. ¶ Ne ti-
meas à facie eorū: quia tecum ego ſum, vt
9 eruam te, dicit Dn̄s. ¶Et miſit Dn̄s manum
‖Iſa.51.c. 16. 19.g. 21. ſuā, & tetigit os meū: & dixit Dn̄s ad me:
10 ‖Ecce, dedi verba mea in ore tuo: ¶ecce con
ſtitui te hodie ſuper Gētes, & ſuper regna:
‖Inf.18. a.7. ‖vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſi-
11 pes, & ædifices & plātes. ¶Et factum eſt ver
bum Domini ad me, dicens: Quid tu vides
Ieremia? Et dixi: Virgam vigilantē ego vi-
12 deo. ¶Et dixit Dominus ad me: Bene vidiſti,
quia vigilabo ego ſuper verbo meo vt faciā
13 illud. ¶Et factum eſt verbum Domini ſecū-
C dò ad me, dicēs: Quid tu vides? Et dixi, Ol-
lam ſuccenſam ego video, & faciem eius à
14 facie Aquilonis. ¶Et dixit Dominus ad me:
‖Inf.4.b. 5.25.b.9. *omne ‖Ab Aquilone pandetur *malum ſuper oēs
15 habitatores terræ. ¶quia ecce ego conuoca-
bo omnes cognationes regnorū Aquilonis,
ait Dn̄s: & venient, & ponent vnuſquiſq; ſo
lium ſuū in introitu portarū Ieruſalem, &
ſuper omnes muros eius in circuitu, & ſu-
16 per vniuerſas vrbes Iuda. ¶ Et loquar iudi-
cia mea cum eis ſuper oēm malitiam eorū
D qui dereliquerunt me, & libauerunt dijs
alienis, & adorauerunt opus manuū ſuarū.
17 ¶ Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, &
loquere ad eos omnia quæ ego præcipio ti-
bi. Ne formides à facie eorum: nec. n. time-
‖Inf.6.g. 27. 15.d. 20. *omni. 18 re te faciā vultum eorum. ¶Ego quippe de-
di te hodie in ciuitatem munitā, & in colū
nam ferream, & in murum æreū ſuper om
nē terram regibus Iuda, principibus eius,
19 & ſacerdotibus, & *populo terræ. ¶Et bella
bunt aduerſum te, & non præualebūt: q̄a
ego tecum ſum, ait Dominus, vt liberē te.

CAPVT II.

1 ET factum eſt verbum Domini
A ad me, dicēs: ¶Vade & clama
2 in auribus Ieruſalem, dicens:
Hæc dicit Dominus, Recorda
tus ſum tui miſerās adoleſcē-
tiā tuā, & charitatē deſpōſationis tuæ, quā
do ſecuta es me in deſerto, in terra, quæ nō
3 ſeminatur: ¶Sāctus Iſraël Domino, primitiæ
frugum eius: omnes qui deuorant eū, delin
quunt: mala venient ſuper eos, dicit Domi-
4 nus. ¶Audite verbū Domini domus Iacob,
5 & omnes cognatiōes domus Iſraël ¶hæc di
‖Mich.6. a.4. cit Dominus: ‖Quid inuenerunt patres ve-
ſtri in me iniquitatis, q̄a elongauerūt ſe à
me, & ambulauerūt poſt vanitatē, & vani
6 facti ſunt? ¶Et nō dixerunt: Vbi eſt Dn̄s q
aſcendere nos fecit de terra Ægypti? qui
B traduxit nos per deſertum, per terrā inhabi
tabilem & inuiam, per terrā ſitis & imagi-
nem mortis, per terram in qua non ambu-
7 lauit vir neq; habitauit homo? ¶ Et induxi
vos in terrā Carmeli, vt comederetis fructū
eius & optima illius: & ingreſſi cōtamina
ſtis terrā meā, & hæreditatē meā poſuiſtis
8 in abominationē. ¶Sacerdotes nō dixerūt:
Vbi eſt Dn̄s? & tenentes legem, neſcierunt
me: & paſtores præuaricati ſunt in me: &
ꝓphetæ prophetauerūt in Baal, & idôla ſe-
9 cuti ſunt. ¶Propterea adhuc iudicio conten-
C dā vobiſcū, ait Dn̄s: & cū filijs veſtris diſce
10 ptabo. ¶Tranſite ad inſulas Cethim, & vi-
dete: & in Cedar mittite, & cōſiderate ve-
hementer: & videte ſi factū eſt huiuſcemo-
11 di. ¶Si mutauit gens deos ſuos, & certè ip –8.
ſi nō ſunt dij: populus verò meus mutauit
12 gloriā ſuā idôlū. ¶Obſtupeſcite cœli ſuper
hoc, & portæ deſolamini vehemēter, dicit
13 Dominus. ¶Duo enim mala fecit populus
meus. Me dereliquerūt fontē aquæ viuæ, &
foderunt ſibi ciſternas: ciſternas diſſipatas,
14 quæ cōtinere non valent aquas. ¶Nunquid
ſeruus eſt Iſraël, aut vernaculus? quare ergo
15 factus eſt in prædam? ¶Super eū rugierunt
leones, & dederunt vocē ſuā, poſuerūt terrā
eius i ſolitudinē: ciuitates eius exuſtę ſunt,
16 & non eſt qui habitet in eis. ¶Filij quoque
Mempheos & Taphnes cōſtuprauerunt te
17 vſq; ad verticē. ¶ Nunquid non iſtud factū
D eſt tibi, quia dereliquiſti Dn̄m Deū tuū eo
18 tp̄e quo ducebat te per viam? ¶Et nūc quid
tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquā turbi
dam? & quid tibi cum via Aſſyriorū, vt bi-
19 bas aquā fluminis? ¶Arguet te malitia tua,
& auerſio tua increpabit te. Scito, & vide,
quia malum & amarū eſt reliquiſſe te Do-
minum Deum tuū, & non eſſe timorē mei
apud te: dicit Dominus Deus exercituum.
20 ¶A ſeculo confregiſti iugum meum, rupiſti
vincula mea, & dixiſti: Non ſeruiam: ‖In
omni enim colle ſublimi, & ſub omni li-
gno frondoſo tu proſternebaris meretrix.
21 ¶‖Ego aūt plātaui te vineam electā, omne Inf.3.b.6.
ſemen verum: qūo ergo cōuerſa es mihi in Iſa.5.a.1.
22 prauum vinea aliena? ¶Si laueris te nitro, ‖Mat.21.
et multiplicaueris tibi herbam borith: ma d.33.
culata es in iniquitate tua coram me, dicit
23 Dominus Deus. ¶Quomodo dicis, Nō ſum
polluta, poſt Baalim non ambulaui? vide
vias tuas in cōualle, ſcito q̄d feceris: curſor
24 leuis explicās vias ſuas. ¶Onager aſſuetus in
ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit
ventū amoris ſui: nullus auertet eam: oēs
qui quærunt eam, non deficiēt: in mēſtruis
25 eius inuenient eam. ¶Prohibe pedē tuum
à nuditate, et guttur tuum à ſiti. Et dixiſti:
Deſperaui, nequaquā faciā: adamaui quip-

pe alie-

26 pe alienos, & poſt eos ambulabo. ¶Quomo-
F do confunditur fur quando deprehēditur,
ſic cōfuſi ſunt domus Iſraël, ipſi & reges eo
rū principes & ſacerdotes, & prophetæ eō-
27 rū, ¶dicentes ligno, Pater meus es tu: & la-
*‖ Inf. 32. f. 33.*
pidi, Tu me genuiſti: ¶verterunt ad me ter-
gū, & nō faciē: & in tēpore afflictionis ſuæ
28 dicent, Surge, & libera nos. ¶ Vbi ſunt dij
tui quos feciſti tibi? ſurgant & liberēt te in
tpe afflictionis tuæ: ſecundū numerū quip
*‖ Infr. 11. b. 13.*
29 pe ciuitatū tuarū erant dij tui Iuda. ¶‖Quid
vultis mecum iudicio cōtendere? omnes de
30 reliquiſtis me, dicit Dominus. ¶Fruſtra per-
cuſſi filios veſtros, diſciplinam nō recepe-
runt: deuorauit gladius veſter prophetas ve
31 ſtros, quaſi leo vaſtator° generatio veſtra.
G Videte verbum Domini: Nūquid ſolitudo
factus ſum Iſraeli, aut terra ſerotina? quare
ergo dixit populus meus, Receſſimus, non
32 veniemus vltrà ad te? ¶Nunquid obliuiſce-
tur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ
pectoralis ſuæ? populus verò meus oblitus
33 eſt mei diebus innumeris. ¶Quid niteris bo
nam oſtendere viam tuam ad quærendam
dilectionem, quæ inſuper & malitias tuas
34 docuiſti vias tuas, ¶& in alis tuis inuentus
eſt ſanguis animarum pauperum & inno-
centum? nō in foſſis inueni eos, ſed in om-
35 nib⁹ quæ ſuprà memoraui. ¶Et dixiſti, Abſ-
que peccato, & innocens ego ſum: & pro-
pterea auertatur furor tuus à me. Ecce, ego
iudicio contēdam tecum, eò quòd dixeris,
36 Non peccaui. ¶ Quàm vilis facta es nimis,
iterans vias tuas? & ab Aegypto confunde-
37 ris, ſicut cōfuſa es ab Aſſur. ¶Nam & ab iſta
egredieris, & manus tuæ erunt ſuper caput
tuum: quoniam obtriuit Dominus confidē
tiam tuam, & nihil habebis proſperum.

## CAPVT III.

1 VVLGò dicitur, Si dimiſerit
A vir vxorē ſuam, & recedēs ab
eo, duxerit virū alterū, nunqd
reuertetur ad eam vltrà? nun-
quid non polluta, & contami
nata erit mulier illa? tu autem fornicata es
cū amatoribus multis, tamen reuertere ad
** & ego ſu ſcipiam te 15.*
2 me, dicit Dominus*. ¶ Leua oculos tuos in
directum, & vide vbi° non° proſtrata ſis: in
vijs ſedebas, expectans eos quaſi latro in ſo
*° nunc 9.*
litudine, & polluiſti terrā in fornicationib⁹
3 tuis, & in malitijs tuis. ¶Quam ob rem pro
hibitæ ſunt ſtillæ pluuiarum, & ſerotinus
imber non fuit: frons mulieris meretricis
4 facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. ¶Ergo ſal-
tē amodò voca me, Pater meus, dux virgini
5 tatis meæ tu es.° Nunquid iraſcêris in per-
B petuum, aut perſeuerabis in finem? Ecce,
6 locuta es & feciſti mala, & potuiſti. Et dixit
*‖ Suprà 2 d. 20.*
Dominus ad me in diebus Ioſiæ regis. ‖Nū
quid vidiſti quæ fecerit auerſatrix Iſraël?
abijt ſibimet ſuper omnem montem ex-
celſum, & ſub omni ligno frondoſo, & for-
7 nicata eſt ibi. ¶Et dixi, cùm feciſſet hęc oīa,
Ad me reuertere, & nō eſt reuerſa. Et vidit
8 pręuaricatrix ſoror eius Iuda, ¶quia ꝓ eo ꝙ
męchata eſſet auerſatrix Iſraël, dimiſiſſem
eam, & dediſſem ei libellū repudij: & non
timuit præuaricatrix Iuda ſoror eius, ſed
9 abijt, & fornicata eſt ēt ipſa. ¶Et facilitate
C fornicationis ſuæ cōtaminauit terrā, & mę
10 chata eſt cū lapide & ligno. ¶Et in oībus his
nō eſt reuerſa ad me p̄uaricatrix ſoror eius
Iuda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait
11 Dñs. ¶Et dixit Dominus ad me: Iuſtificauit
animam ſuā auerſatrix Iſraël, comparatio
12 ne præuaricatricis Iudæ. ¶Vade & clama ſer
mones iſtos contra Aquilonem, & dices:
Reuertere auerſatrix Iſraël, ait Dñs, & non
D auertam faciem meā à vobis: quia ſanctus
ego ſum, dicit Dñs: & non iraſcar in perpe-
13 tuum. ¶Veruntamē ſcito iniquitatē tuam,
quia in Dñm Deum tuum præuaricata es:
& diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni li-
gno frondoſo, & vocē meam nō audiſti, ait
14 Dñs. ¶Conuertimini filij reuertentes, dicit
Dñs: quia ego vir veſter: & aſſumā vos vnū
de ciuitate, & duos de cognatione, & intro-
15 ducā vos in Sion. ¶ Et dabo vobis paſtores
iuxta cor meū, & paſcent vos ſcientia & do
16 ctrina. ¶Cumq; multiplicati fueritis, & cre
E ueritis in terra in diebus illis, ait Dñs: non
dicent vltrà, Arca teſtamenti Domini: neq;
aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur il
17 lius, nec viſitabitur, nec fiet vltrà. ¶In tpe
illo vocabunt Ieruſalem Solium Domini:
& cōgregabuntur ad eam omnes Gentes in
nomine Dñi in Ieruſalem, et non ambula-
18 būt poſt prauitatem cordis ſui peſſimi. ¶In
dieb⁹ illis ibit dom⁹ Iuda ad domū Iſraël,
et venient ſimul de terra Aquilonis ad ter-
19 ram quam dedi patribus veſtris. ¶Ego autē
dixi: Quomodo ponā te in filios, et tribuā
tibi terram deſiderabilem, hæreditatē præ-
claram exercituum Gentium? Et dixi: Patrē
F vocabis me, et poſt me ingredi nō ceſſabis.
20 ¶Sed quo modo ſi contemnat mulier ama-
torem ſuum, ſic contempſit me domus Iſ-
21 raël, dicit Dominus. ¶Vox ī vijs audita eſt,
ploratus & vlulatus filiorū Iſraël: quoniā
iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt
22 Dñi Dei ſui. ¶Conuertimini filij reuerten-
tes, & ſanabo auerſiones veſtras. Ecce nos
venimus ad te: tu enim es Dominus Deus
23 noſter. ¶Verè mēdaces erant colles, et mul-
G titudo montium: verè in Domino Deo no-
24 ſtro ſalus Iſraël. ¶Confuſio comēdit laborē
patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra.
greges eorum et armenta eorum, filios eo-
25 rum et filias eorum. ¶Dormiemus in confu
ſione noſtra, et operiet nos ignominia no-
ſtra: quoniam Domino Deo noſtro pecca-
uimus nos, et patres noſtri ab adoleſcentia
noſtra vſque ad diem hanc: et non audiui-
mus vocem Domini Dei noſtri.

CAPVT IIII.

*conuerteris 16.

1 S¶I, reuerteris Iſraël, ait Dñs, ad me cõuer-
A ſ.ere: ſi abſtuleris offendicula tua à facie
2 mea, non commoueberis. ¶Et iurabis, Viuit
Dñs, in veritate, & in iudicio, & in iuſtitia:
& benedicent eum Gentes, ipſumq; lauda-

*habitatori.

3 bunt. ¶Hæc enim dicit Dñs viro Iuda, &* Ie
ruſalẽ: ‖ Nouate vobis noualem, & nolite ſe-

‖Oſea 10. c. 12.

4 rere ſup ſpinas: ¶circũcidimini Dño, & au-
ferte præputia cordium veſtrorum viri Iu-
da, & habitatores Ieruſalem: ne fortè egre
diatur vt ignis indignatio mea, & ſuccenda
tur, & non ſit qui extinguat: propter mali-
5 tiam cogitationum veſtrarum. ¶Annũciate
B in Iuda, & in Ieruſalem auditum facite: lo
quimini, & canite tuba in terra: clamate
fortiter, & dicite, Cõgregamini, & ingredia
6 mur ciuitates munitas, ¶ leuate ſignum in
Sion. Confortamini, nolite ſtare, ‖quia ma

‖Sup. 1. c. 14.

lum ego adduco ab Aquilone, & contritio-
7 nem magnam. ¶Aſcendit leo de cubili ſuo,
& prędo Gentium ſe leuauit: egreſſus eſt de
loco ſuo, vt ponat terram tuam in ſolitudi-

Inf. 59. b. 9.

nem: ciuitates tuæ vaſtabuntur, remanẽtes
8 abſq; habitatore. ¶Super hoc accingite vos
C cilicijs, plãgite & vlulate: quia non eſt auer
9 ſa ira furoris Dñi à *vobis*. ¶Et erit in die il-

*nobis 7.

la, dicit Dñs. Peribit cor regis, & cor princi-
pũ: & obſtupeſcent ſacerdotes, & prophetæ
10 conſternabunt. ¶Et dixi: Heu, heu, heu Dñe
Deus, ergo ne decepiſti populũ iſtum & Ie-
ruſalẽ, dicens, Pax erit vobis: & ecce peruè
11 nit gladius vſq; ad aĩam? ¶In tempore illo
dicetur populo huic & Ieruſalem, Ventus
vrens in vijs quę ſunt in deſerto vię filię po
puli mei, non ad ventilandum, & ad purgã
12 dũ. ¶Spiritus plenus ex his veniet mihi: &
D nunc ego* loquar iudicia mea cum eis. ¶Ec-

*ſed.

13 ce, quaſi nubes aſcendet, & quaſi tempeſtas
currus eius: velociores aquilis equi illius:
14 væ nobis, qm̃ vaſtati ſumus. ¶ Laua à mali-
tia cor tuũ Ieruſalem, vt ſalua fias: vſque-
quo morabuntur in te cogitationes noxiæ?
15 ¶Vox enim annunciantis à Dan, & notũ fa-

*Dicite Gentibus.

16 cientis idôlum de monte Ephráim. ¶ *Con
citate Gẽtes*, Ecce auditum eſt, in Ieruſalẽ
cuſtodes venire de terra longinqua, & dare
17 ſuper ciuitates Iuda vocem ſuã. ¶Quaſi cu-
ſtodes agrorum facti ſunt ſuper eam in gy-
ro: quia me ad iracundiam prouocauit, di-

‖Sap. 1. a. 8. b. 5.

18 cit Dñs. ¶‖ Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fece
runt hæc tibi: iſta malitia tua, quia amara,
19 quia tetigit cor tuum. ¶Ventrem meum, vẽ
trem meum doleo, ſenſus cordis mei turba
ti ſunt in me: non tacebo, qm̃ vocem bucci
næ audiuit anima mea, clamorem prælij.
20 ¶ Contritio ſuper contritionem vocata eſt,
E & vaſtata eſt omnis terra: repentè vaſtata
ſunt tabernacula mea, ſubitò pelles meæ.
21 ¶Vſquequo videbo fugientem, audiam vo-
22 cem buccinæ? ¶Quia ſtultus populus meus
me non cognouit: filij inſipientes ſunt &
vecordes: ſapientes ſunt vt faciant mala, be
23 ne autem facere neſcierũt. ¶Aſpexi terram,
& ecce vacua erat, & nihili: & cęlos, & non
24 erat lux in eis. ¶Vidi montes, & ecce moue
F bantur: & omnes colles conturbati ſunt.
25 ¶Intuitus ſum, & non erat homo: & omne
26 volatile cœli receſſit. ¶Aſpexi, & ecce Car-
melus deſertus: & omnes vrbes eius deſtru
ctæ ſunt à facie Domini, & à facie iræ furo
27 ris eius. ¶Hæc enim dicit Dñs: Deſerta erit
omnis terra, ſed tamen conſummationem
28 non faciam. ¶Lugebit terra, & mœrebunt
cœli déſuper: eò quòd locutus ſum: cogita-
ui, & non pęnituit me, nec auerſus ſum ab
29 eo. ¶ A voce equitis, & mittentis ſagittam
G fugit omnis ciuitas: ingreſſi ſunt ardua, &
aſcenderunt rupes: vniuerſæ vrbes dereli-
30 ctæ ſunt, & non habitat in eis homo. ¶Tu
autem vaſtata quid facies? cum veſtieris te
coccino, cùm ornata fueris monili aureo,
& pinxeris ſtibio oculos tuos: fruſtrà com-
poneris, cõtempſerunt te amatores tui, ani
31 mam tuam quærent. ¶ Vocem enim quaſi
parturientis audiui, anguſtias vt puerperæ.
Vox filiæ Sion *inter morientes, expanden- *inter morientis expandentisque ſ.
teſque* manus ſuas: væ mihi, quia defecit
anima mea propter interfectos.

CAPVT V.

1 CIrcuite vias Ieruſalẽ, & aſpici-
A te, & conſiderate, & quærite
in plateis eius, an inueniatis
virum facientem iudiciũ, &
quærẽtem fidem, & propitius
2 ero ei. ¶Quòd ſi etiam, Viuit Dñs, dixerint:
3 & hoc falsò iurabunt. ¶Dñe oculi tui reſpi-
ciunt fidem: percuſſiſti eos, & non dolue-
runt, attriuiſti eos, & renuerũt accipere di-
ſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra
4 petram, & noluerunt reuerti. ¶Ego aũt dixi,
Forſitan pauperes ſunt & ſtulti ignorantes
5 viam Dñi, iudicium Dei ſui. ¶Ibo igitur ad
optimates & loquar eis. Ipſi enim cognoue
runt viam Domini, iudicium Dei ſui: & ec
ce magis hi ſimul confregerunt iugum, ru-
6 perunt vincula. ¶Idcirco percuſſit eos leo de
B ſylua, lupus ad veſperã vaſtauit eos, pardus
vigilans ſuper ciuitates eorum: omnis qui
egreſſus fuerit ex eis, capietur: quia multi-
plicatę ſunt præuaricationes eorum, confor
7 tatę ſunt auerſiones eorum. ¶Super quo pro
pitius tibi eſſe potero? filij tui dereliquerũt
me, & iurant in his qui nõ ſunt dij: ſatura-
ui eos, & mœchati ſunt, & in domo mere- *in fæminas.
8 tricis luxuriabantur. ¶ Equi amatores *, &
emiſſarij facti ſunt: ‖ vnuſquiſque ad vxo- ‖Eze. 22. b. 11.
9 rem proximi ſui hinniebat. ¶Nunquid ſu-
per his non viſitabo, dicit Dominus: & in Inf. 9. c. 9.
10 gente tali non vlciſcetur aĩa mea? ¶Aſcen-
C dite muros eius, & diſſipate, conſummatio-
nem autem nolite facere: auferte propagi-
11 nes eius, quia non ſunt Domini. ¶Pręuarica
tione enim preuaricata eſt in me domus Iſ-

raël.

12 raël, & domus Iuda, ait Dñs. ¶Negauerunt
Dñm, & dixerunt. Nō eſt ipſe: neq; veniet
*Inf.14.b.* ſup nos malū: & gladiū & famē non vide-
*13.27.d.* 13 bimus. ¶Prophetæ fuerūt in vētum locuti,
*17.* & rñſum nō fuit in eis: hæc ergo euenient
*-7.* 14 illis. ¶Hæc dicit Dñs Deus exercituū. Quia
locuti eſtis verbū iſtud: ecce ego do verba
*-5.* mea in ore tuo in ignē, & populū iſtū li-
15 gna, & vorabit eos ¶Ecce ego adducā ſuper
vos gentē de longinquo domus Iſraël, ait
D Dñs, gētē robuſtā, gentē antiquā, gentē cu-
ius ignorabis linguam, nec intelliges quid
16 loquatur. ¶Pharetra eius quaſi ſepulchrū
17 patens, vniuerſi fortes. ¶Et comedet ſegetes
tuas, & panem tuum; deuorabit filios tuos,
& filias tuas: comedet gregem tuum, & ar
mēta tua: comedet vineā tuā & ficum tuū:
& conteret vrbes munitas tuas, in quibus
18 tu habes fiduciam, gladio. ¶Veruntamen in
E diebus illis, ait Dñs, non faciam vos in cō-
*Inf. 16. b.10.* 19 ſummationem. ¶Quòd ſi dixeritis: Quare
fecit nobis Dñs Deus noſter hæc oīa? dices
ad eos: Sicut dereliquiſtis me, & ſeruiſtis
Deo alieno in terra veſtra: ſic ſeruietis alie
20 nis in terra non veſtra. ¶Annunciate hoc
domui Iacob, & auditū facite in Iuda, di
21 centes: ¶Audi popule ſtulte, qui non habes
cor: qui habentes oculos, non videtis: & au
22 res, & nō auditis. ¶Me ergo non timebitis,
ait Dñs: & à facie mea non dolebitis? Qui
poſui arenam terminum mari, præceptū
ſempiternū quod non præteribit: & cōmo-
F uebuntur, & non poterunt: & intumeſcēt
23 fluctus eius, & non tranſibunt illud: ¶popu
lo autem huic factum eſt cor incredulum
24 & exaſperans, receſſerunt, & abierunt. ¶Et
non dixerunt in corde ſuo: Metuamus Do-
minum Deum noſtrum, qui dat nobis plu-
uiam temporaneam & ſerotinam in tepo-
re ſuo: plenitudinem annuæ meſſis cuſto-
*noſtra.* 25 dientem nobis. ¶Iniquitates veſtræ decli-
*noſtra.* nauerunt hæc: & peccata veſtra prohibue-
*nobis.16* 26 runt bonū a vobis. ¶Quia inuenti ſunt in
populo meo impij, inſidiantes quaſi aucu-
pes, laqueos ponētes & pedicas ad capien-
27 dos viros. ¶Sicut decipula plena auibus, ſic
domus eorū plenæ dolo: ideo magnificati
28 ſunt & ditati. ¶Incraſſati ſunt & impingua-
*Iſa. 1.f.* G ti. & prætererunt ſermones meos peſſimè.
*23.* Cauſam viduæ non iudicauerunt, cauſā
*Zacha.7.* pupilli non direxerunt, & iudiciū pauperū
*c.10.* 29 nō iudicauerunt. ¶Nunquid ſup his nō vi-
*-5.* ſitabo, dicit Dñs? aut ſuper gentē huiuſce-
30 modi nō vlciſcetur anima mea? ¶Stupor &
31 mirabilia facta ſunt in terra: ¶prophetæ p
32 phetabant mendaciū, & ſacerdotes applau
debant manib9 ſuis. & populus meus dile-
xit talia: qd igitur fiet in nouiſſimo eius?

## CAPVT VI.

1 CONfortamini filij Ben-iamin in me-
A dio Ieruſalē, & in Thecua clangite buc-
cina, & ſup Bethacarem leuate vexillū: qa
malum viſum eſt ab Aquilone, & contritio
2 magna. ¶Specioſæ & delicatæ aſſimilaui fi-
3 liam Sion. ¶Ad eam venient paſtores, & gre
ges eorū, fixerunt in ea tētoria in circuitu:
paſcet vnuſquiſq; eos q ſub manu ſua ſūt.
4 Sanctificate ſup eam bellū: conſurgite, &
aſcendamus in meridie: vę nobis, quia de-
clinauit dies, quia longiores factæ ſunt vm
5 bræ veſperi. ¶Surgite, & aſcendamus in no-
6 cte, & diſſipemus domos eius. ¶Quia hæc
B dicit Dñs exercituū. Cædite lignum eius,
& fundite circa Ieruſalem aggerem: hæc
eſt ciuitas viſitationis: omnis calumnia in
7 medio eius. ¶Sicut frigidam facit ciſterna
aquam ſuā, ſic frigidam fecit malitiā ſuā:
iniquitas & vaſtitas audietē in ea, corā me
8 ſemp infirmitas & plaga. ¶Erudire Ieruſa-
lē, ne forte recedat anima mea à te, ne for-
tè ponā te deſertam, terram inhabitalem.
9 ¶Hæc dicit Dñs exercituum: Vſq; ad race-
mum colligent quaſi in vinea reliquias Iſ-
raël: couerte manū tuam, quaſi vindemia-
10 tor ad cartallum. ¶Cui loquar? & quē con-
teſtabor vt audiat? ecce, incircunciſæ aures
C eorum, & audire nō poſſunt: ecce verbum
Dñi factum eſt eis in opprobrium, & nō ſu
11 ſcipient illud. ¶Idcirco furore Dñi plenus
ſum, laboraui ſuſtinēs: effunde ſuper par-
uulum foris, & ſuper conſilium iuuenum
ſimul: vir enim cum muliere capietur, ſenex
12 cum pleno dierum. ¶Et tranſibunt domus
eorum ad alteros, agri & vxores pariter: qa
extendam manum meam ſuper habitātes *Iſa. 56.*
13 terram, dicit Dñs. ¶A minore quippe vſq; *c. 11.*
ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent: & à *Inf. 8.c.*
propheta vſq; ad ſacerdotem cuncti faciūt *10.*
14 dolum. ¶Et curabant contritionē filij po-
D puli mei cū ignominia dicentes: Pax, pax:
15 & non erat pax. ¶Confuſi ſunt, quia abomi
nationem fecerunt. quin potius confuſio-
ne nō ſunt cōfuſi, & erubeſcere neſcierūt:
quam ob rem cadent inter ruentes: in tpe
16 viſitationis ſuæ corruent, dicit Dñs. ¶Hæc
dicit Dominus: State ſuper vias, & videte,
& interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit
via bona, & ambulate in ea: & inuenietis
refrigeriū animabus veſtris. Et dixerunt: *Mat. 11.*
17 Nō ambulabimus. ¶Et conſtitui ſuper vos *d. 29.*
E ſpeculatores. Audite vocem tubæ. Et dixe-
18 runt. Non audiemus. ¶Ideo audite Gentes,
& cognoſce congregatio, quanta ego faciā
19 eis. ¶Audi terra: Ecce ego adducam mala ſu
per populum iſtum, fructum cogitationū
eius: quia verba mea nō audierunt, & legē
20 meā proiecerunt. ¶Vt quid mihi thus de *Iſa. 1.c.*
Saba affertis, & calamum ſuaue olentē de *11.*
terra longinqua? holocauſtomata veſtra nō
ſunt accepta, & victimæ veſtræ non pla-
21 cuerunt mihi. ¶Propterea hæc dicit Do-
F minus: Ecce ego dabo in populum iſtum
ruinas, & ruent in eis patres & filij ſi-
mul, vicinus & proximus, & peribunt.

22 ¶Hæc dicit Dominus : Ecce populus venit
de terra Aquilonis, & gens magna cõſurget
23 à finibus terrę. ¶Sagittam & ſcutũ arripiet:
crudelis eſt, & nõ miſerebitur. vox eius qua
ſi mare ſonabit: & ſuper equos aſcẽdẽt præ
parati quaſi vir ad prælium aduerſum te fi-
24 lia Sion. ¶Audiuimus famam eius, diſſolu-
tæ ſunt manus noſtræ: tribulatio apprehen
25 dit nos, dolores vt parturientẽ. ¶Nolite exi-
re ad agros, & in via ne ambuletis: quoniã
26 gladius inimici pauor in circuitu. ¶Filia po
G puli mei accingere cilicio, & conſpergere
cinere: luctum vnigeniti fac tibi planctum
amarum, quia repentè veniet vaſtator ſu-
27 per ᵃnos. ¶ Probatorem dedi te in populo
meo robuſtum : & ſcies, & probabis viam
28 eorũ. ¶Omnes iſti principes declinãtes, am-
bulantes fraudulenter, * æs & ferrum : vni-
29 uerſi corrupti ſunt. ¶ Defecit ſufflatorium,
in igne conſumptum eſt plumbũ : fruſtrà
conflauit conflator. malitiæ enim eorũ nõ
ſunt conſumptæ. ¶ Argentum reprobũ vo-
cate eos, quia Dominus proiecit illos.

*ᵃvos.*
*Supr. 1. d. 18.*
*Infr. 15. d. 20.*
**vt 6.*

## CAPVT VII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ie-
A remiam a Dño, dicens: ¶Sta in
2 porta domus Domini, & præ-
dica ibi verbum iſtud, & dic:
Audite verbũ Domini omnis
Iuda, q ingredimini per portas has vt ado-
3 retis Dominum. ¶Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſraël: ‖ Bonas facite vias ve-
ſtras & ſtudia veſtra: & habitabo vobiſcum
4 in loco iſto. ¶Nolite confidere in verbis mẽ
dacij, dicentes: Templum Domini, templũ
5 Domini, templum Domini eſt. ¶Quoniam
ſi* bene direxeritis vias veſtras, & ſtudia ve
ſtra: ſi feceritis iudiciũ inter virum & pro-
6 ximum eius: ¶aduenæ & pupillo & viduæ
nõ feceritis calumniã, nec ſanguinẽ inno-
centem effuderitis in loco hoc, & poſt deos
alienos non ambulaueritis in malum vo-
7 biſmetipſis : ¶habitabo vobiſcum in loco
B iſto, in terra quam dedi patribus veſtris à
8 ſeculo & vſq; in ſeculum. ¶Ecce, vos confi
ditis vobis in ſermonibus mendacij, q non
9 proderunt vobis: furari, occidere, ¶adultera
ri, iurare mendaciter, libare Baalim , & ire
10 poſt deos alienos quos ignoratis. ¶ Et veni-
ſtis, & ſtetiſtis coram me in domo hac, in
qua inuocatum eſt nomen meũ, & dixiſtis:
Liberati ſumus, eò ꝙ fecerimus oẽs abomi
11 nationes iſtas. ¶‖Nunquid ergo ſpelunca la
C tronum facta eſt domus iſta, in qua inuoca
tũ eſt nomen meum in oculis veſtris? ego
12 ſum, ego vidi, dicit Dominus. ¶Ite ad locũ
meum in Silo, vbi habitauit nomẽ meum
à principio: & videte quę fecerim ei ꝓpter
13 malitiam populi mei Iſraël. ¶Et nunc quia
feciſtis omnia opera hęc, dicit Dominus: &
locutus ſum ad vos manè conſurgẽs & lo-
quẽs, & nõ audiſtis: ‖& vocaui vos & nõ re

*‖Inf. 26. d. 15.*
** benedixeritis.*
*‖Matt. 21. b. 13. Mar. 11. c. 17. Luc. 19. g. 46.*
*‖Prou. 1. c. 24.*

14 ſpõdiſtis: ¶‖Faciam domui huic in qua in-
uocatũ eſt nomẽ meũ, & in qua vos habe-
tis fiduciã: & loco quem dedi vobis, & pa-
15 tribus veſtris, ‖ſicut feci Silo. ¶Et proijciam
vos à facie mea, ſicut proieci oẽs fratres ve-
16 ſtros vniuerſum ſemen Ephraïm. ¶‖ Tu
ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſu-
mas pro eis laudẽ & orationẽ, & non obſi-
17 ſtas mihi: quia nõ exaudiã te. ¶ Nónne vi-
des quid iſti faciunt in ciuitatibus Iuda, &
18 in plateis Ieruſalẽ? ‖ ¶Filij colligunt ligna,
D & patres ſuccẽdũt ignẽ, & mulieres coſper
gunt adipẽ, vt faciãt placẽtas reginæ cœli,
& libent dijs alienis, & me ad iracundiam
19 ꝓuocent. ¶Nũquid me ad iracundiã prouo
cant, dicit Dñs? nónne ſemetipſos in confu
20 ſionẽ vultus ſui? ¶Ideò hæc dicit Dominus
Deus: Ecce furor meꝰ, & indignatio mea cõ
flatur ſuper locũ iſtũ, ſuper viros, & ſuꝑ iu-
mẽta, & ſuper lignũ regionis, & ſuper fru-
21 ges terræ. & ſuccẽdet, & nõ extinguet. ¶Hęc
dicit Dñs exercituũ Deus Iſraël : Holocau-
E ſtomata veſtra addite victimis veſtris, & co
22 medite carnes. ¶ Quia nõ ſum locutus cum
patribus veſtris, & nõ præcepi eis ĩ die qua
eduxi eos de Terra Ægypti, de verbo holo
23 cauſtomatum, & victimarum. ¶Sed hoc ver
bũ præcepi eis, dicens: Audite vocem meã,
& ero vobis Deus, & vos eritis mihi popu-
lus: & ambulate in omni via quã mandaui
24 vobis, vt bene ſit vobis. ¶Et non audierunt,
nec inclinauerunt aurẽ ſuam: ſed abierunt
in ᵃ voluptatibus & in prauitate cordis ſui
mali: factiq; ſunt retrorſum, & nõ in antè,
25 ¶à die qua egreſſi ſunt patres eorũ de Terra
F Aegypti, vſq; ad diem hanc. Et miſi ad vos
oẽs ſeruos meos prophetas per diẽ, conſur-
26 gens diluculo, & mittẽs. ¶Et non audierunt
me, nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed in-
durauerunt ceruicẽ ſuã : ‖& peius operati
27 ſunt quàm patres eorũ. ¶Et loquéris ad eos
omnia verba hæc, & non audient te , & vo-
28 cabis eos, & nõ reſpõdebunt tibi. ¶Et dices
ad eos : Hæc eſt gens quæ non audiuit vocẽ
Domini Dei ſui, nec recepit diſciplinã: pe-
29 rijt fides, & ablata eſt de ore eorum. ¶Ton-
de capillum tuum & proijce, & ſume in di
rectum planctũ: quia proiecit Dñs , & reli-
30 quit generationẽ furoris ſui, ¶quia fecerunt
filij Iuda malum in oculis meis, dicit Dñs.
Poſuerunt offendicula ſua in domo in qua
inuocatum eſt nomen meum , vt pollueręt
31 eã. ¶& ædificauerunt excelſa Topheth, quæ
eſt in valle filij Ennom : vt incenderent fi-
G lios ſuos, & filias ſuas igni : quæ non præ-
32 cepi, nec cogitaui in corde meo. ¶ Ideo ecce
dies venient, dicit Dominus , & non dice-
tur amplius, Topheth & vallis filij En-
nom : ſed vallis interfectionis : & ſepe-
lient in Topheth, eò quòd non ſit locus.
33 ¶Et erit morticinum populi huius in cibos
volucribus cœli & beſtijs terræ, & non erit

*‖Iſai. 65. b. 12.*
*‖1 Reg. 4. a. 2. b. 10.*
*‖Inf. 11. c. 14. 14. b. 11.*
*‖Infr. 44. d. 17. c. 19.*
*ᵃvoluntatibus 2.*
*‖Infr. 16. c. 12.*

‖Ezech. 26. b.13. 34 qui abigat. ¶ ‖Et quieſcere faciam de vrbi-
bus Iuda, & de plateis Ieruſalem vocē gau-
dij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi & vocē
ſponſæ: in deſolatione enim erit terra.

## CAPVT VIII.

1 IN illo tēpore ait Dñs, eijcient
A oſſa *regis Iuda, & oſſa princi- *regum I.
pū eius, & oſſa ſacerdotum, &
oſſa prophetarū, & oſſa eorū,
qui habitauerunt Ieruſalē, de
2 ſepulchris ſuis: ¶ Et expandent ea ad ſolem
& lunam, & oēm militiā cœli quæ dilexe
runt & quibus ſeruierūt, & poſt quæ ambu
lauerūt, & quæ quæſierunt & adorauerunt:
nō colligētur, & nō ſepelientur. in ſterqui-
3 liniū ſuper faciem terræ erunt. ¶ Et eligent
magis mortē quàm vitā oēs qui reſidui fue
rint de cognatione hac peſſima in vniuer-
ſis locis quę derelicta ſunt ad quę eieci eos,
4 dicit Dñs exercituū. ¶ Et dices ad eos: Hęc di
B cit Dñs, Nunquid qui cadit non reſurget? &
5 qui auerſus eſt, non reuertetur? ¶ Quare er-
go auerſus eſt populus iſte in Ieruſalē auer
ſione contentioſa? Apprehenderunt mēda-
6 ciū, & noluerunt reuerti. ¶ Attēdi & auſcul-
taui: nemo quod bonū eſt loquitur: nullus
eſt qui agat pœnitentiā ſuper peccato ſuo,
C dicens: Quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad
curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens
7 ad prælium. ¶ Miluus in cœlo cognouit tem
pus ſuum: turtur, & hirundo, & ciconia cu-
ſtodierunt tempus aduētus ſui: populus au
tem meus non cognouit iudiciū Domini.
8 ¶ Quō dicitis, Sapiētes nos ſumus, & lex Do
mini nobiſcū eſt? vere mendacium opera-
9 tus eſt ſtylus mendax Scribarum. ¶ Confuſi
ſunt ſapientes, perterriti & capti ſunt: ver-
bū enim Domini proiecerunt, & ſapientia
10 nulla eſt in eis. ¶ Propterea dabo mulieres
‖Iſa. 56. b.11. eorū exteris, agros eorū hęredibus: quia à mi
D nimo vſq; ad maximū, omnes auaritiā ſe-
Suprà 6. quuntur: à propheta vſque ad ſacerdotem,
c.13. 11 cūcti faciunt mendaciū. ¶ Et ſanabant cōtri
tionē filiæ populi mei ad ignominiā, dicen
12 tes, Pax, pax: cùm non eſſet pax ¶ Confuſi
ſunt, quia abominationē fecerūt. quinimo
confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere
neſcierunt. idcirco cadent inter corruētes,
in tēpore viſitationis ſuæ corruēt, dicit Do
13 minus. ¶ Congregans congregabo eos, ait
E Dominus: non eſt vua in vitibus, & nō ſunt
ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi
14 eis quæ prætergreſſa ſunt. ¶ Quare ſedemus?
conuenite & ingrediamur ciuitatē munitā,
& ſileamus ibi: quia Dñs Deus noſter ſilere
F nos fecit, & potum dedit nobis aquam fel-
‖Infr. 14. d.19. 15 lis: peccauimus enim Domino. ¶ ‖Expecta-
uimus pacē, & non erat bonum: tēpus me
16 delæ, & ecce formido. ¶ A Dan auditus eſt
fremitus equorū eius: a voce hinnitum pu
gnatorum eius commota eſt omnis terra,
& venerunt & deuorauerunt terram, & ple
nitudinē eius: vrbem & habitatores eius.
17 ¶ Quia ecce ego mittam vobis ſerpētes regu
los, quibus nō eſt incantatio: & mordebūt
18 vos, ait Dominus. ¶ dolor meus ſuper dolo-
19 rem, in me cor meum mœrens. ¶ Ecce vox
clamoris filiæ populi mei de terra longin-
G qua. Nunquid Dominus nō eſt in Sion: aut
rex eius nō eſt in ea? Quare ergo me ad ira-
cundiam cōcitauerūt in ſculptilibus ſuis,
20 & in vanitatibus alienis? ¶ Tranſijt meſſis,
21 finita eſt æſtas: & nos ſaluati nō ſumus. ¶ Su
per contritione filiæ populi mei contritus
ſum & contriſtatus? ſtupor obtinuit me.
22 ¶ Nunquid reſina nō eſt in Galaad? aut me-
dicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obdu
cta cicatrix filiæ populi mei?

## CAPVT IX.

1 QVIS dabit capiti meo aquam,
A & oculis meis fontem lachry
marū, & plorabo die ac nocte
interfectos filiæ populi mei?
2 ¶ Quis dabit me in ſolitudine
diuerſorium viatorū, & derelinquā popu-
lum meum, & recedam ab eis? quia omnes
3 adulteri ſunt, *cœtus præuaricatorum. ¶ Et *&
extenderunt linguam ſuam quaſi arcum
mendacij & non veritatis: confortati ſunt
in terra, quia de malo ad malum egreſſi
ſunt, & me nō cognouerūt, dicit Dominus.
4 ¶ Vnuſquiſq; ſe à proximo ſuo cuſtodiat, &
B in omni fratre ſuo non habeat fiduciam:
quia omnis frater ſupplātans ſupplātabit,
5 & omnis amicus fraudulenter incedet. ¶ Et
vir fratrem ſuum deridebit, & veritatē nō
loquentur: docuerunt enim linguam ſuam
loqui mendacium: vt iniquè agerent, labo-
6 rauerunt. ¶ Habitatio tua in medio doli: in
dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.
Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
7 ¶ Ecce ego conflabo & probabo eos. quid
enim aliud faciā à facie filiæ populi mei?
8 Sagitta vulnerans lingua eorum, dolū lo-
C cuta eſt. ‖in ore ſuo pacem cum amico ſuo ‖Pſal. 27 a.3.
9 loquitur, & occultè ponit ei inſidias. ¶ Nun
quid ſuper his nō viſitabo, dicit Dominus? Suprà 5.
aut in gentem huiuſmodi non vlciſcet ani b.9.
10 ma mea? ¶ Super montes aſſumā fletum ac
lamentū, & ſuper ſpecioſa deſerti planctū:
quoniam incenſa ſunt, eò quòd non ſit vir
pertranſiens: & non audierunt vocē poſſi
dentis: à volucre cęli vſque ad pecora, trāſ-
11 migrauerunt & receſſerunt. ¶ Et dabo Ieru-
ſalē in aceruos arenæ, & cubilia draconū:
& ciuitates Iuda dabo in deſolationē, eo quod
12 non ſit habitator. ¶ Quis eſt vir ſapiens qui
D intelligat hoc, & ad quem verbum oris Do
mini fiat, vt annunciet iſtud, quare perierit
terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eo quod nō
13 ſit qui pertranſeat? ¶ Et dixit Dominus:
Quia dereliquerunt legem meam quā dedi
eis, & non audierunt vocem meam, & non
14 ambulauerunt in ea: & abierunt poſt pra-

uitatem

uitatem cordis ſui, & poſt Baalim, quod di
15 dicerunt à patribus ſuis. ¶ Idcirco hæc dicit
*‖Inf. 23. c. 15.*
Dominus exercituum Deus Iſraël : ‖ Ecce
ego cibabo populum iſtum abſynthio, &
16 potum dabo eis aquam fellis. ¶ Et diſper-
E gam eos in gentibus, quas non nouerunt
ipſi & patres eorum : & mittam poſt eos
17 gladium, donec conſumantur. ¶ Hæc dicit
**Deus Iſrael 7.*
Dominus exercituum*: Cõtemplamini &
vocate lamentatrices, vt veniant : & ad eas
quæ ſapientes ſunt, mittite & properent,
18 ¶ feſtinent, & aſſumant ſup nos lamẽtum :
deducant oculi noſtri lachrymas, & palpe-
19 bræ noſtrę defluant aquis. ¶ Quia vox lamẽ
tationis audita eſt de Sion. Quomodo va-
ſtati ſumus & confuſi vehementer? quia de
*ˋ deſerta.*
reliquimus terram, quoniã ˋ deiecta ſunt
20 tabernacula noſtra. ¶ Audite ergo mulieres
*ˋ aſſumãt aures veſtra.*
F verbum Domini: & ˋ aſſumat auris veſtra ˊ
ſermonem oris eius: & docete filias veſtras
lamentum : & vnaquæque proximam ſuã
21 planctum. ¶ quia aſcendit mors per fene-
ſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, di-
ſperdere paruulos de foris, iuuenes de pla-
22 teis. ¶ Loquere: Hæc dicit Dominus, Et ca-
det morticinum hominis quaſi ſtercus ſup
faciem regionis, & quaſi fęnum poſt tergũ
23 metentis, & nõ eſt qui colligat. ¶ Hæc dicit
*‖1. Cor. 1. d. 31. 2. Cor. 10 d. 17.*
Dominus. ‖ Non glorietur ſapiens in ſapiẽ
tia ſua, & non glorietur fortis in fortitudi-
ne ſua, & non gloriẽr diues in diuitijs ſuis.
24 ¶ ſed in hoc glorietur qui gloriatur, ſcire &
G noſſe me, quia ego ſum Dñs qui facio mi-
ſericordiam & iudiciũ & iuſtitiã in terra.
25 hęc enim placent mihi, ait Dñs. ¶ Ecce dies
venient, dicit Dñs, & viſitabo ſuper omnẽ
26 qui circuncisum habet pręputium, ¶ ſuper
Ægyptum, & ſuper Iudam, & ſuper Edõ,
& ſuper filios Ammon, & ſuper Moab, &
ſuper omnes qui attonſi ſunt in comã, ha-
bitantes in deſerto: quia omnes gentes ha-
bent præputium, omnis autem domus Iſ-
rael incircuncisi ſunt corde.

## CAPVT X.

1 AVdite verbum quod locutus eſt
A Dñs ſuper vos domus Iſrael.
2 ¶ Hæc dicit Dominus : Iuxta
vias Gentiũ nolite diſcere: &
à ſignis cœli nolite metuere,
3 quæ timent gentes: ¶ quia leges populorum
*‖Sup. 23. c. 11. 14. a. 8*
vanæ ſunt : quia lignum de ſaltu præcidit
4 opus manus artificis in aſcia. ¶ ‖ Argento &
auro decorauit illud: clauis & malleis com
5 pegit, vt non diſſoluatur. ¶ In ſimilitudinẽ
palmæ fabricata ſunt, & non loquentur :
portata tollentur, quia incedere non va-
lent : nolite ergo timere ea, quia nec malè
6 poſſunt facere, nec bene. ¶ ‖ Non eſt ſimi-
*‖Mich. 7. d. 18. Apo. 18. b. 14.*
lis tui Domine: magnus es tu, & magnum
7 nomen tuum in fortitudine. ¶ ‖ Quis non ti
mebit te ô rex gentium? tuum eſt enim de
cus: inter cunctos ſapientes gentium, & in
vniuerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis
8 tui. ¶ Pariter inſipientes & fatui pbabũt:
9 doctrina vanitatis eorũ lignum eſt. ¶ Argẽ-
B tum inuolutũ de Tharſis affertur, & aurũ
de Ophaz: opus artificis, & manus ærarij :
hyacinthus & purpura indumentũ eorum,
10 opus artificum vniuerſa hæc. ¶ Dñs autem
Deus verus eſt: ipſe Deus viuens, & rex sẽ-
piternus ab indignatione eius cõmouebi-
tur terra: & non ſuſtinebunt Gentes com-
11 minationẽ eius. ¶ Sic ergo dicetis eis : Dij q
cęlos & terram non fecerunt, pereãt de ter
12 ra, & de his quæ ſub cœlos ſunt. ¶ ‖ Qui facit *‖Gen. 1. a.*
terram in fortitudine ſua, pręparat orbem *1. b. 9.*
in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit *Inf. 51 b.*
13 cœlos. ¶ Ad vocem ſuam dat multitudinẽ *15.*
aquarum in cęlo, & eleuat nebulas ab ex- *‖Pſ. 134.*
tremitatibus terræ: fulgura in pluuiam fa- *b. 7.*
14 cit, & educit ventũ de theſauris ſuis. ¶ Stul- *Inf. 51. b.*
C tus factus eſt omnis homo à ſcientia, cõfu- *16.*
ſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam
falſum eſt quod conflauit, & non eſt ſpiri-
15 tus in eis. ¶ Vana ſunt & opus riſu dignũ :
16 in tpe viſitationis ſuæ peribunt. ¶ Non eſt
his ſimilis pars Iacob : qui enim formauit
omnia, ipſe eſt: & Iſraël virga hæreditatis
17 eius: Dominus exercituũ nomẽ illi. ¶ Con-
grega de terra confuſionem tuam, quę ha-
18 bitas in obſidione: ¶ quia hæc dicit Dñs: Ec-
ce, ego longè proijciam habitatores terræ
in hac vice : & tribulabo eos, vt non inue-
19 niantur. ¶ Væ mihi ſuper contritione mea,
peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Planè
hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam.
20 ¶ Tabernaculum meum vaſtatum eſt, om-
D nes funiculi mei dirupti ſunt: filij mei exiẽ
runt à me, & non ſubſiſtunt: nõ eſt qui ex-
tendat vltrà tentorium meũ, & erigat pel-
21 les meas. ¶ Quia ſtultè egerunt paſtores, &
Dñm nõ quæſierunt: propterea non intel-
lexerunt, & omnis grex eorũ diſperſus eſt.
22 ¶ Vox auditionis ecce venit, & commotio
magna de terra Aquilonis: vt ponat ciuita-
tes Iuda in ſolitudinem, & habitaculum
23 draconũ. ¶ Scio Domine quia nõ eſt homi-
nis via eius: nec viri eſt vt ambulet, & diri-
24 gat greſſus ſuos. ¶ ‖ Corripe me Domine, ve-
runtamen in iudicio: & non in furore tuo,
25 ne fortè ad nihilũ redigas me. ¶ ‖ Effunde i- *‖Pſ. 6. a. 1.*
dignationem tuam ſuper Gentes quę non
cognouerũt te, & ſuper prouincias quæ no-
men tuum non inuocauerunt: quia come- *‖Pſ. 78. b. 6.*
derunt Iacob, & deuorauerunt eum, & cõ-
ſumpſerunt illũ, & decus eiꝰ diſſipauerũt.

## CAPVT XI.

1 VErbum quod factum eſt à Dño
A ad Ieremiam, dicens: ¶ Audite
2 verba pacti huius, & loqmini
ad viros Iuda, & ad habitato-
3 res Ieruſalẽ, ¶ & dices ad eos:
Hęc dicit Dominus Deus Iſrael, Maledictꝰ
4 vir q nõ audierit verba pacti huius, ¶ quod

p̃cepi patribus veſtris in die qua eduxi eos
de terra Ægypti, & de fornace ferrea, dicēs:
Audite vocē meā, & facite oīa q̃ præcipio
vobis: & eritis mihi in populū, & ego ero
5 vobis in Deū. ¶Vt ſuſcitē iuramentū quod
iuraui patribus veſtris daturū me eis, terrā
fluētē lacte & melle, ſicut eſt dies hęc. Et rń
6 di, & dixi: Amē Dñe. ¶Et dixit Dñs ad me:
Vociferare omnia verba hæc in ciuitatibus
Iuda, & foris Ieruſalem, dicens: Audite ver
7 ba pacti huius, & facite illa: ¶quia conteſta
B tus ſum patres veſtros in die qua eduxi eos
de terra Ægypti, vſq; ad diē hanc: manè
conſurgens conteſtatus ſum, & dixi: Audi-
8 vocem meā. ¶& non audierunt nec inclina
uerunt aurē ſuā: ſed abierunt vnuſquiſque
in prauitate cordis ſui mali: & induxi ſup
eos oīa verba pacti huius, quod p̃cepi vt fa
9 cerent, & non fecerūt. ¶Et dixit Dñs ad me:
Inuenta eſt coniuratio in viris Iuda, & in
10 habitatoribus Ieruſalem. ¶Reuerſi ſunt ad
iniquitates patrū ſuorū priores, qui nolue-
runt audire verba mea. & hi ergo abierunt
poſt deos alienos. vt ſeruirēt eis: irritū fece
runt domus Iſraël, & domus Iuda pactum
meum, quod pepigi cum patribus eorum.
11 ¶Quā ob rē hæc dicit Dñs: Ecce ego inducā
ſuper eos mala, de quibus exire non pote-
rūt: & clamabunt ad me, & non exaudiam
12 eos. ¶Et ibūt ciuitates Iuda, & habitatores
*deos. Ieruſalē, & clamabūt ad *eos quibus libāt,
& nō ſaluabūt eos in tpe afflictionis eorū.
|Sup. 2. f. 28. 13 ¶|Secundum numerū enim ciuitatum tua-
C rum erāt dij tui Iuda: & ſecundum nume-
*viarum. rum viarum *Ieruſalem poſuiſti aras cōfu-
|Sup. 7. c. 16. 14 ſionis, aras ad libandū Baalim. ¶|Tu ergo
Inf. 14. b. 11. noli orare pro populo hoc, & ne aſſumas p̄
eis laudem & orationem: quia nō exaudiā
in tempore clamoris eorum ad me, in tem
15 pore afflictionis eorum. ¶Quid eſt quod di-
lectus me' in domo mea fecit ſcelera mul
ta? nunquid carnes ſanctę auferent à te ma
16 litias tuas, in quibus gloriata es? ¶Oliuam
vberē, pulchrā, fructiferā, ſpecioſam voca
uit Dominus nomen tuū: ad vocem loque
læ, grandis exarſit ignis in ea, & combuſta
17 ſunt fruteta eius. ¶Et Dominus exercituum
qui plantauit te, locutus eſt ſuper te ma-
lum: pro malis domus Iſraël, & domus Iu
da, quæ fecerunt ſibi ad irritandum me, li-
18 bantes Baalim. ¶Tu autem Domine demō-
ſtraſti mihi, & cognoui: tu oſtendiſti mihi
19 ſtudia eorum. ¶Et ego quaſi agnus manſue
D tus, qui portatur ad victimam: & nō cogno
-6. ui quia cogitauerūt ſuper me conſilia, -di-
centes'. Mittamus lignum in panē eius, &
eradamus eum de terra viuentiū, & nomē
20 eius non memoretur amplius. ¶Tu autem
|Inf. 17. b. 10. 20. c. 12. Domine Sabaoth, qui iudicas iuſtè, |& pro
bas renes & corda, videam vltionem tuam
ex eis: tibi enim reuelaui cauſam meam.
21 ¶Propterea hæc dicit Dominus ad viros A-
nathoth, qui quærunt animam tuam, & di
cunt: Nō prophetabis in nomine Domini,
22 & non morieris in manibus noſtris. ¶Pro-
pterea hæc dicit Dominus exercituū: Ecce,
ego viſitabo ſuper eos: iuuenes morientur
in gladio, filij eorum & filiæ eorum moriē-
23 tur in fame. ¶Et reliquiæ non erunt ex eis:
inducam enim malum ſuper viros Ana-
thoth, annum viſitationis eorum.

## CAPVT XII.

1 IVſtus quidem tu es Domine, ſi
A diſputem tecum: veruntamē
iuſta loquar ad ad te. |Quare |Iob. 21. a. 7.
via impiorū p̄ſperatur? bene Habac. 1 a. 3.
eſt omnibus qui præuaricant,
2 & iniquè agunt? ¶Plantaſti eos, & radicem
miſerunt: proficiunt, & faciunt fructū: pro
pe es tu ori eorum, & longè à renib' eorū.
3 ¶Et tu Domine noſti me, vidiſti me & pro-
baſti cor meum tecum: congrega eos quaſi
gregē ad victimā, & ſanctifica eos in die oc
4 ciſionis. ¶Vſquequo lugebit terra, & herba
omnis regionis ſiccabitur propter malitiā
habitantiū in ea? conſumptum eſt animal,
& volucre, quoniam dixerūt: Non videbit
5 nouiſſima noſtra. ¶Si cum peditibus currēs
B laboraſti: quō cōtendere poteris cū equis?
cum autē in terra pacis ſecurus fueris, qd
6 facies in ſuperbia Iordanis? ¶Nam & fra-
tres tui & domus patris tui, etiam ipſi pu-
gnauerunt aduerſum te, & clamauerunt
poſt te plena voce: ne credas eis, cum locu-
7 ti fuerint tibi bona. ¶Reliqui domum meā,
dimiſi hæreditatem meam: dedi dilectam
animam meam in manum inimicorū ei'.
8 Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in
ſylua: dedit contra me vocē, ideo odiui eā.
9 ¶Nunqd auis diſcolor hęreditas mea mihi?
nunquid auis tincta per totū? venite, con-
gregamini oēs beſtię terræ, properate ad de
10 uorandum. ¶Paſtores multi demoliti ſunt
C vineā meam, conculcauerunt partē meā,
dederunt portionem meam deſiderabilem
11 in deſertum ſolitudinis. ¶Poſuerunt eā in
diſſipationem, luxitq; ſuper me: deſolatio
ne deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt
12 qui recogitet corde. ¶Super omnes vias de-
ſerti venerunt vaſtatores, quia gladius Dñi
deuorabit ab extremo terræ vſq; ad extre-
13 mum eius: non eſt pax vniuerſæ carni. ¶Se-
minauerunt triticum, & ſpinas meſſuerūt:
hæreditatem acceperūt, & nō eis proderit:
cōfundemini à fructibus veſtris, p̄pter irā
14 furoris Dñi. ¶Hæc dicit Dñs aduerſum om-
D nes vicinos meos peſſimos, qui tangunt hæ
reditatem, quam diſtribui populo meo Iſ-
raël: Ecce, ego euellam eos de terra ſua, &
15 domum Iuda euellā de medio eorum. ¶Et
cum euulſero eos, conuertar, & miſerebor
eorum, & reducam eos, virū ad hęreditatē
16 ſuā, & virū in terram ſuam. ¶Et erit: ſi eru-
dita didicerint vias populi mei, vt iurēt in

nomine meo, Viuit Dominus, ſicut docue-
runt populum meum iurare in Baal: ædifi
17 cabunt in medio populi mei.¶Quòd ſi non
audierint, euellam gẽtem illam euulſione
& perditione, ait Dominus.

## CAPVT XIII.

1 HÆc dicit Dñs ad me: Vade, &
A poſſide tibi lũbare lineũ, & po
nes illud ſuper lũbos tuos, &
2 in aquã non inferes illud. ¶Et
poſſedi lũbare iuxta verbum
3 Dñi, & poſui circa lumbos meos.¶Et factus
4 eſt ſermo Dñi ad me ſcd̃ò, dicens:¶Tolle lũ
bare quod poſſediſti quod eſt circa lumbos
tuos, & ſurgens vade ad Euphráten, & ab-
5 ſcõde ibi illud in foramine petræ.¶Et abij,
& abſcondi illud in Euphráte, ſicut præce-
6 perat mihi Dñs.¶Et factũ eſt poſt dies pluri
mos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad
Euphráten, & tolle ille lũbare, quod præce
7 pi tibi vt abſconderes illud ibi. ¶Et abij ad
Euphráten, & fodi, & tuli lumbare de loco
vbi abſcõderam illud: & ecce, cõputruerat
8 lumbare, ita vt nulli vſui aptum eſſet. ¶Et
9 factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:¶Hęc
dicit Dñs, Sic putreſcere faciam ſuperbiam
10 Iuda, & ſuperbiam Ieruſalẽ multam. ¶Po-
pulum iſtum peſſimum, qui nolunt audire
verba mea, & ambulãt in prauitate cordis
B ſui: abieruntque poſt deos alienos, vt ſerui
rent eis, & adorarẽt eos: & erunt ſicut lum-
11 bare iſtud, quod nulli vſui aptũ eſt. ¶Sicut
enim adhæret lũbare ad lumbos viri, ſic ag
glutinaui mihi oẽm domum Iſraël, & oẽm
domum Iuda, dicit Dñs, vt eſſent mihi in
populum, & in nomen, & in laudem, & in
12 gloriam: & non audierunt. ¶Dices ergo ad
eos ſermonem iſtum: Hæc dicit Dñs Deus
Iſrael, Oĩs laguncula implebitur vino. Et
dicent ad te: Nunquid ignoramus quia oĩs
13 lagũcula implebitur vino?¶Et dices ad eos:
Hæc dicit Dñs, Ecce ego implebo oẽs habi-
tatores terrę huius, & reges qui ſedẽt de ſtir
pe Dauid ſuper thronum eius, & ſacerdotes
& prophetas, & oẽs habitatores Ieruſalem,
14 ebrietate:¶& diſpergam eos, virum à fratre
C ſuo, & patres, & filios pariter, ait Dñs: non
parcam, & non concedam: neq; miſerebor
15 vt non diſperdam eos. ¶Audite, & auribus
percipite. Nolite eleuari, quia Dñs locutus
16 eſt. ¶Date Domino Deo veſtro gloriam, an-
tequàm contenebreſcat, & antequàm of-
fendant pedes veſtri ad mõtes caliginoſos:
expectabitis lucem, & ponet eam in vm-
17 bram mortis, & in caliginem.¶Quòd ſi hoc
non audieritis, in abſcondito plorabit ani-
Thr. 1.a ma mea à facie ſuperbiæ: ‖ plorans plora-
2. bit, & deducet oculus meus lachrymã, quia
18 captus eſt grex Domini. ¶Dic regi & domi
natrici: Humiliamini, ſedete quoniam de-
ſcẽdit de capite veſtro corona gloriæ veſtrę.
19 ¶Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt, & nõ eſt qui
aperiat: tranſlata eſt omnis Iuda tranſmi-
20 gratione perfecta. ¶Leuate oculos veſtros,
D & videte qui venitis ab Aquilone: vbi eſt
grex qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuũ?
21 ¶Quid dices cùm viſitauerit te? tu enim
docuiſti eos aduerſum te, & erudiſti in ca-
put tuum. nunquid non dolores apprehen
dent te, quaſi mulierem parturientem?
22 ¶Quòd ſi dixeris in corde tuo, Quare vene- Inf. 30.c.
runt mihi hæc? Propter multitudinem ini- 14.18.
quitatis tuæ reuelata ſunt verecũdiora tua,
23 pollutæ ſunt plantæ tuæ. ¶Si mutare po-
teſt Aethiops pellẽ ſuam, aut pardus varie
tates ſuas: & vos poteritis benefacere, cùm
24 didiceritis malũ. ¶Et diſſeminabo eos qua-
E ſi ſtipulam quæ vento raptatur in deſerto.
25 ¶Hæc ſors tua parsq; menſuræ tuæ à me, di
cit Dñs: quia oblita es mei & confiſa es in
26 mendacio.¶Vnde & ego nudaui fęmora tua
cõtra faciem tuam, & apparuit ignominia
27 tua,¶adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus
fornicationis tuæ: ſuper colles in agro vidi
abominationes tuas. Væ tibi Ieruſalem, nõ
mundaueris poſt me: vſquequo adhuc?

## CAPVT XIIII.

1 QVod factum eſt verbum Domi-
A ni ad Ieremiam de ſermoni-
2 bus ſiccitatis. ¶Luxit Iudæa, &
portæ eius corruerunt, & ob-
ſcuratę ſunt ĩ terra, & clamor
3 Ieruſalem aſcendit. ¶Maiores miſerunt mi
nores ſuos ad aquam: venerunt ad haurien
dum non inuenerunt aquam, reportauerũt
vaſa ſua vacua, confuſi ſunt & afflicti, &
4 operuerunt capita ſua. ¶Propter terræ vaſti
tatem, quia non venit pluuia in terram, cõ
5 fuſi ſunt agricolæ, operuerũt capita ſua. ¶Nã
& cerua in agro peperit, & reliquit: qa non
6 erat herba. ¶Et onagri ſteterunt in rupi-
bus, traxerunt ventum quaſi dracones, defe
7 cerunt oculi eorum, quia nõ erat herba.¶Si
iniquitates noſtræ reſponderint nobis: Do
B mine fac propter nomen tuũ, quoniã mul-
tæ ſunt auerſiones noſtræ, tibi peccauimus.
8 ¶Expectatio Iſraël, ſaluator eius in tẽpore
tribulationis: quare quaſi colonus futur⁹ es
in terra, & quaſi viator declinãs ad manen-
9 dum? ¶Quare futurus es velut vir vagus, vt
fortis qui non poteſt ſaluare? tu autẽ in no-
bis es Domine, & nomen tuum inuocatum
10 eſt ſuper nos, ne derelinquas nos.¶Hęc dicit
Dominus populo huic, qui dilexit mouere
pedes ſuos, & non quieuit, & Dño non pla-
cuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorũ,
11 & viſitabit peccata eorum.¶Et dixit Dñs ad
me: ‖Noli orare pro populo iſto in bonum.
12 ¶Cùm ieiunauerint, non exaudiam preces ‖Sup.7.c.
eorũ: & ſi obtulerint holocauſtomata & vi 16.11.c.14
ctimas, non ſuſcipiam eã: quoniam gladio
13 & fame & peſte conſumam eos. ¶‖Et dixi. ‖Sup.5.c.
A, a, a, Dñe Deus, Prophetę dicunt eis: Non 12.
videbitis gladiũ, & fames nõ erit in vobis. Infr. 23.

14 ſed pacem verã dabit vobis in loco iſto.¶Et *Inf. 13.a. 21.27.c.15 29.b.9.*
C dixit Dñs ad me: Falsò prophetę vaticinan
tur in noĩe meo: non miſi eos, & non præce
pi eis, neque locutus ſum ad eos: viſionem **& fraudulentiã 4*
mẽdacem, & diuinationem *fraudulentã',
& ſeductionem cordis ſui prophetãt vobis.
15 ¶Idcirco hęc dicit Dñs de prophetis qui pro
phetant in noĩe meo, quos ego non miſi,
dicentes, Gladius & fames non erit in terra
hac: in gladio & fame conſumẽtur prophe
16 tę illi. ¶Et populi quibus prophetant, erunt
proiecti in vijs Ieruſalem, præ fame, & gla-
dio: & non erit qui ſepeliat eos: ipſi & vxo
res eorum, filij & filiæ eorum, & effundam
17 ſuper eos malum ſuum. ¶Et dices ad eos ver
bum iſtud: ‖Deducant oculi mei lachrymã *‖Thre.1.f 16.2.f.18*
per noctem & diem, & non taceant: quo-
niam contritione magna contrita eſt virgo
filia populi mei, plaga peſſima vehemẽter.
18 ¶Si egreſſus fuero ad agros: ecce, occiſi gla-
D dio: & ſi introiero in ciuitatem, ecce, atte-
nuati fame. Propheta *nanque' & ſacerdos **quoque.*
19 abierunt in terram quã ignorabant. ¶Nun-
quid proijciẽs abieciſti Iudã? aut Sion abo-
minata eſt aĩa tua? quare ergo pcuſſiſti nos,
ita vt nulla ſit ſanitas? ‖ expectauimus pa- *‖Su. 8.c. 15.*
cem, & non eſt bonum: & tempus curatio-
20 nis, & ecce turbatio. ¶Cognouimus Dñe im
pietates noſtras, iniquitates patrum noſtro
21 rum, quia peccauimus tibi. ¶Ne des nos in
opprobrium propter nomen tuum, neq; fa
cias nobis contumeliam ſolij glorię tuæ: re
cordare, ne irritum facias fœdus tuũ nobiſ-
22 cum. ¶Nũquid ſunt in ſculptilibus Gentiũ
qui pluant? aut cœli poſſunt dare imbres?
nonne tu es Dominus Deus noſter quem
expectauimus? tu enim feciſti omnia hæc.

## CAPVT XV.

1 ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit Moy
A ſes & Samuel coram me, non eſt anima
mea ad populum iſtum: eijce illos à facie
2 mea, & egrediãtur. ¶Quòd ſi dixerint ad te,
Quò egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit
Dominus: ‖Qui ad mortem, ad mortem: & *‖Zac.11. b.9.*
qui ad gladium, ad gladium: & qui ad fa-
mem, ad famem: & qui ad captiuitatem,
3 ad captiuitatem. ¶Et viſitabo ſuper eos qua
tuor ſpecies, dicit Dominus Gladium ad oc
ciſionem, & canes ad lacerandum, & vola-
tilia cœli & beſtias terræ ad deuorandum
4 & diſſipandum: ¶ & dabo eos in feruorem
vniuerſis regnis terræ: ‖propter Manaſſem *‖4.Re.21 b.11.*
filium Ezechiæ regis Iuda, ſuper omnibus
5 quæ fecit in Ieruſalem. ¶Quis enim miſere
bitur tui Ieruſalem? aut quis contriſtabitur
pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace
6 tua? ¶Tu reliquiſti me, dicit Dñs, retrorſum
B abijſti: & extendam manum meam ſup er
7 te, & interficiam te: laboraui rogãs. ¶Et diſ-
pergam eos ventilabro in portis terrę: inter
feci & diſperdidi populum meum, & tamẽ
8 à vijs ſuis non ſunt reuerſi. ¶Multiplicatæ
ſunt mihi viduæ eius ſuper arenam maris:
induxi eis ſuper matrem adoleſcentis vaſta
torem meridie: miſi ſuper ciuitates repen-
9 tè terrorem. ¶Infirmata eſt quæ peperit ſe- *‖Amos 8 c.9.*
ptem, defecit anima ei*, occidit ei ſol cùm
adhuc eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit: &
reſiduos eius in gladium dabo in conſpe-
10 ctu inimicorum eorum, ait Dñs. ¶Vę mi-
C hi mater mea: quare genuiſti me virum ri-
xæ, virum diſcordiæ in vniuerſa terra? non
fœneraui, nec fœnerauit mihi quiſquam:
11 omnes maledicunt mihi. ¶Dicit Dñs: Si nõ
reliquiæ tuæ in bonum, ſi non occurri tibi
in tempore afflictionis, & non in tempore
12 tribulationis aduerſus inimicũ. ¶Nunquid
fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, &
13 æs? ¶Diuitias tuas & theſauros tuos in dire-
ptionem dabo gratis in omnibus peccatis
14 tuis, & in omnibus terminis tuis. ¶‖Et addu *‖Ro.10.d 19.*
cam inimicos tuos de terra quam neſcis:
quia ignis ſuccenſus eſt in furore meo, ſu- *Deu.32.d 22.*
15 per vos ardebit. ¶Tu ſcis Domine, recordare
mei, & viſita me, & tuere me ab his qui per
ſequuntur me: noli in patientia tua ſuſci-
pere me: ſcito quoniam ſuſtinui propter te
16 opprobrium. ¶Inuenti ſunt ſermones tui,
& comedi eos, & factum eſt mihi verbum
tuum in gaudiũ & in lætitiam cordis mei:
quoniam inuocatum eſt nomen tuum ſu-
17 per me Dñe Deus exercituum. ¶Non ſedi in
D concilio ludẽtium, & gloriatus ſum à facie
manus tuę: ‖ſolus ſedebam, qm̃ cõminatio *Pſ.1.a.1 25.a.4*
18 ne repleſti me. ¶‖Quare fact* eſt dolor me*
perpetuus, & plaga mea deſperabilis renuit *‖Inf 30.c 15.*
curari? facta eſt mihi quaſi mendacium a-
19 quarum infidelium. ¶Propter hoc hæc dicit
Dominus: Si conuerteris, conuertam te, &
ante faciem meam ſtabis: & ſi ſeparaueris
precioſum à vili, quaſi os meum eris. con-
uertentur ipſi ad te, & tu non conuerteris
20 ad eos. ¶Et dabo te populo huic in murum *Su.1.d.18 6.g.27.*
æreum, fortem: & bellabunt aduerſum te,
& non præualebunt: quia ego tecum ſum
vt ſaluem te, & eruam te, dicit Dominus.
21 ¶Et liberabo te de manu peſſimorum, & re-
dimam te de manu fortium.

## CAPVT XVI.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di
A cens: Non accipies vxorem, & non erũt
2 tibi filij & filiæ in loco iſto. ¶Quia hæc di-
3 cit Dominus ſuper filios & filias, ¶qui gene
rantur in loco iſto: & ſuper matres eorum
quæ genuerunt eos: & ſuper patres eorum,
de quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac:
4 ¶Mortibus ægrotationum morientur: non
plangentur, & non ſepelientur, in ſterquili
nium ſuper faciem terrę erunt: & gladio &
fame conſumentur, & erit cadauer eorũ in
5 eſcam volatilibus cęli, & beſtijs terræ. ¶Hęc
enim dicit Dñs: Ne ingrediaris domum cõ
uiuij, neq; vadas ad plangendum, neq; con
ſoleris eos: quia abſtuli pacem meam à po

pulo

pulo iſto, dicit Dominus, miſericordiam &
6 miſerationes. ¶Et morientur grandes, & par-
B ui in terra iſta: non ſepelientur neque plã-
gentur, & non ſe incident, neque caluitiũ
7 fiet pro eis. ¶Et non frangent inter eos lu-
genti panem ad cõſolandum ſup mortuo:
& non dabunt eis potũ calicis ad conſolan
8 dum ſuper patre ſuo & matre. ¶Et domum
conuiuij nõ ingrediaris, vt ſedeas cum eis,
9 & comedas & bibas. ¶quia hæc dicit Domi
nus exercituum Deus Iſraël: Ecce, ego au-
ferã de loco iſto, in oculis veſtris, & in die-
bus veſtris vocem gaudij, & vocem lætitiæ,
10 vocem ſponſi & vocem ſponſæ. ¶Et cũ an-
nunciaueris populo huic omnia verba hęc,
& dixerint tibi, ‖Quare locutus eſt Dñs ſu-
‖Sup. 7 f. 26. per nos omne malum grande iſtud? q̃ ini-
quitas noſtra? & quod peccatum noſtrum
11 quod peccauimus Dño Deo noſtro? ¶Dices
ad eos: Quia dereliquerũt me patres vñi, ait
C Dñs. & abierũt poſt deos alienos, & ſeruie-
runt eis, & adorauerunt eos: & me dereli-
querunt, & legẽ meam non cuſtodierunt.
‖Sup. 4. e. 9. 12 ¶‖Sed & vos peius operati eſtis: q̃ patres ve
ſtri. ecce enim ambulat vnuſquiſque poſt
prauitatẽ cordis ſui mali, vt me nõ audiat.
13 ¶Et eijciã vos de terra hac, ĩ terrã quã igno
ratis vos, & patres vñi: & ſeruietis ibi dijs
alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis
‖Inf. 23. b. 7. 14 requiem. Propterea ecce dies veniunt, dicit
Dñs, & nõ dicetur vltrà, Viuit Dñs qui edu
15 xit filios Iſraël de terra Ægypti: ¶ſed, Viuit
Dñs qui eduxit filios Iſraël de terra Aqui-
lonis, & de vniuerſis terris ad aquas eieci
eos: & reducã eos in terrã ſuã, quã dedi pa-
16 tribus eorum. ¶Ecce, ego mittam piſcatores
D multos, dicit Dñs: & piſcabũtur eos: & poſt
hæc mittã eis multos venatores, & venabũ
tur eos de omni mõte, & de omni colle, &
17 de cauernis petrarũ. ¶Quia oculi mei ſuper
oẽs vias eorũ: non ſunt abſconditæ à facie
mea, & nõ fuit occultata iniquitas eorum
18 ab oculis meis. ¶Et reddã primum duplices
iniquitates, & peccata eorum: quia conta-
minauerunt terrã meã in morticinis idolo
rum ſuorum, & abominationibus ſuis im-
19 pleuerunt hæreditatẽ meam. ¶Dñe fortitu-
do mea, & robur meum, & refugium meũ
in die tribulationis: ad te Gentes venient
ab extremis terræ, & dicent, Verè menda-
cium poſſederunt patres noſtri, vanitatem
20 quæ eis non profuit. ¶ Nunquid faciet ſibi
21 homo deos, & ipſi nõ ſũt dij? ¶Idcirco ecce
ego oſtendã eis per vicẽ hanc, oſtendam eis
manum meam, & virtutem meã: & ſciẽt
quia nomen mihi Dominus.

## CAPVT XVII.

1 PEccatum Iuda ſcriptum eſt ſtilo ferreo
A in vngue adamantino, exaratum ſup la
titudinem cordis eorũ, & in cornibus ara-
2 rũ eorũ. ¶Cũ recordati fuerint filij eorum
ararum ſuarum, & lucorum ſuorum, li-
gnorumque frondentium in montibus ex-
3 celſis, ¶ſacrificantes in agro: fortitudinem
tuam & omnes theſauros tuos in direptio-
nem dabo, excelſa tua propter peccata in
4 vniuerſis finibus tuis. ¶Et relinquêris ſola
ab hæreditate tua, quam dedi tibi, & ſerui-
re te faciã inimicis tuis in terra quã igno-
ras: quoniam ignem ſuccendiſti in furore
5 meo, vſq; in æternum ardebit. ¶‖Hæc dicit
Dñs: ‖Maledictus homo qui confidit in ho ‖Iſa. 30. a. 2. 31. a. 1.
mine, & ponit carnem brachium ſuũ, & à
6 Domino recedit cor eius. ¶ Erit enim quaſi
myricæ in deſerto, & non videbit cũ vene- ‖Inf. 48. a. 7.
rit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in de-
ſerto in terra ſalſuginis & inhabitabili. Inf. 48. a. 6.
7 ¶Benedictus vir qui confidit in Domino, &
8 erit Dominus fiducia eius. ¶‖ Et erit qua- ‖Pſ. 1. a. 3.
ſi lignũ quod tranſplantatur ſuper aquas,
B quod ad humorem mittit radices ſuas: &
nõ timebit cũ venerit ęſtus: Et erit folium
eius viride, & in tempore ſiccitatis non e-
rit ſolicitum, nec aliquando deſinet facere
9 fructum. ¶Prauum eſt cor* hominis* & in- *ø maximo [?]
10 ſcrutabile: quis cognoſcet illud? ¶‖Ego Do- 7.
minus ſcrutans cor, & probans renes: qui ‖1. Re. 11. b. 7.
do vnicuique iuxta viam ſuam, & iuxta fru
11 ctum adinuentionum ſuarũ. ¶Perdix fouit Pſal. 7. b. 10.
quæ non peperit: fecit diuitias, & nõ in iu
dicio: in dimidio dierũ ſuorũ derelinquet Sup. 11. d. 20.
12 eas, & in nouiſſimo ſuo erit inſipiens. ¶So-
lium gloriæ altitudinis à principio, locus Apo. 2. f. 23.
13 ſanctificationis noſtræ. ¶ Expectatio Iſraël
Domine: omnes qui te derelinquunt, con-
fundentur: recedentes à te, in terra ſcri-
bentur: quoniã dereliquerunt venã aqua-
14 rum viuentium Dominum. ¶ Sana me Do-
C mine, & ſanabor: ſaluum me fac, & ſaluus
15 ero: quoniam laus mea tu es. ¶Ecce ipſi di-
cũt ad me, Vbi eſt verbum Domini? veniat.
16 ¶Et ego non ſum turbatus, te paſtorem ſe-
quens: & diem hominis non deſideraui, tu
ſcis. Quod egreſſum eſt de labijs meis, re-
17 ctum in conſpectu tuo fuit. ¶Non ſis tu mi-
hi formidini, ſpes mea tu in die afflictio-
18 nis. ¶Confundantur qui me perſequuntur,
& non confundar ego: paueant illi, & nõ
paueam ego: induc ſuper eos diem affli
ctionis, & duplici contritione contere eos.
19 ¶Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & ſta in
porta filiorum populi per quam ingrediũ-
tur reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis
20 portis Ieruſalem: ¶ & dices ad eos: Audite
verbum Domini reges Iuda, & omnis Iu-
da, cunctique habitatores Ieruſalem, qui
21 ingredimini per portas iſtas. ¶Hæc dicit Do-
minus, Cuſtodite animas veſtras, & nolite
portare pondera in die ſabbathi: nec infe-
22 ratis per portas Ieruſalem. ¶Et nolite eijce-
D re onera de domibus veſtris in die ſabba-
thi, & omnes opus non facietis: ſanctifi-
cate diem ſabbathi, ſicut præcepi patribus
2 veſtris. ¶Et non audierunt, nec inclinaue-

·aut aurem ſuam: ſed indurauerunt ceruicem ſuam, ne audirent me, & ne acciperẽt
24 diſciplinam. ¶Et erit: ſi audieritis me, dicit Dominus, vt non inferatis onera per portas ciuitatis huius in die ſabbathi: & ſi ſanctificaueritis diem ſabbathi, ne faciatis in
25 eo omne opus: ¶Ingredientur per portas ciuitatis huius reges & principes, ſedentes ſuper ſolium Dauid, & aſcendentes in curribus & equis, ipſi & principes eorũ viri Iuda, & habitatores Ieruſalem, & habitabit
26 ciuitas hæc in ſempiternum. ¶Et veniẽt de ciuitatibus Iuda, & de circuitu Ieruſalem, & de terra Ben-iamin, & de cãpeſtribus, & de mõtuoſis, & ab Auſtro, portantes holocauſtum, & victimam, & ſacrificium, & thus, & inferent oblationem in domũ Dñi.
27 ¶Si autem non audieritis me, vt ſanctificetis diẽ ſabbathi, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Ieruſalẽ in die ſabbathi, ſuccendam ignem in portis eius, & deuorabit domos Ieruſalẽ, & nõ extinguetur.

## CAPVT XVIII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ie-
A remiam à Dño, dicens: ¶Surge
2 & deſcende in domum figuli
3 & ibi audies verba mea. ¶Et
deſcendi in domũ figuli, & ec-
4 ce, ipſe faciebat opus ſuper rotã. ¶Et diſſipa
tum eſt vas quod ipſe faciebat è luto mani
bus ſuis: conuerſusq; fecit illud, vas alterũ,
5 ſicut placuerat in oculis eius vt faceret ¶Et
6 factũ eſt verbũ Dñi ad me, dicens: ¶ ‖Nun-
quid ſicut figulus iſte, non potero vobis fa-
cere, domus Iſraël? ait Dñs, Ecce ſicut lu-
tum in manu figuli, ſic vos in manu mea,
7 domus Iſraël. ¶ Repentè loquar aduerſum
gentem & aduerſus regnum, ‖vt eradicem
8 deſtruam & diſperdam illud. ¶Si pęniten-
tiam egerit gens illa à malo ſuo quod locu
tus ſum aduerſus eam: agam & ego pęnitẽ
tiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem
9 ei. ¶Et ſubitò loquar de gente & de regno,
10 vt ædificem & plantem illud. ¶ Si fecerit
B malum in oculis meis, vt non audiat vo-
cem meam: pęnitẽtiam agam ſuper bono
11 quod locutus ſum vt facerem ei. ¶Nunc er-
go dic viro Iuda, & habitatoribus Ieruſa-
lem: dicens: Hæc dicit Dominus, ‖Ecce ego
fingo contra vos maldm, & cogito contra
vos cogitationem. ‖ reuertatur vnuſquiſq;
à via ſua mala, & dirigite vias veſtras &
12 ſtudia veſtra. ¶Qui dixerũt, Deſperauimus:
poſt cogitationes enim noſtras ibimus, &
vnuſquiſque prauitatem cordis ſui mali fa
13 ciemus. ¶Ideo hæc dicit Dominus: Interro-
gate gentes, Quis audiuit talia horribilia,
14 quæ fecit nimis virgo Iſraël? ¶Nunquid de
C ficiet de petra agri nix Libani? aut euelli
poſſunt aquæ erũpentes frigidæ, & defluen
15 tes? ¶Quia oblitus eſt mei populus meus,
fruſtra libãtes, & impingentes in vijs ſuis,
in ſemitis ſeculi, vt ambularent per eas in
16 itinere non trito: ¶‖vt fieret terra eorum in
deſolationem, & in ſibilum ſempiternũ:
omnis qui præterierit per eã, obſtupeſcet,
17 & mouebit caput ſuum. Sicut ventus vrẽs
diſpergam eos coram inimico: dorſum, &
non faciem oſtẽdam eis in die perditionis
18 eorum. ¶Et dixerunt: Venite & cogitemus
contra Ieremiam cogitationes: non enim
peribit lex à ſacerdote, neq; conſilium à ſa
piente, nec ſermo à propheta. venite, & p-
cutiamus eum lingua, & non attendamus
19 ad vniuerſos ſermones eius. ¶Attende Dñe
ad me, & audi vocem aduerſariorum meo-
20 rum. ¶Nunquid redditur pro bono malum,
quia foderunt foueam animæ meæ? Re-
D cordare quòd ſteterim in conſpectu tuo, vt
loquerer pro eis bonum, & auerterem in-
21 dignationem tuam ab eis. ¶Propterea da fi-
lios eorum in famem, & deduc eos in ma-
nus gladij. fiant vxores eorum abſque libe
ris, & viduæ, & viri earum interficiantur
morte: iuuenes eorum confodiantur gla-
22 dio in prælio. ¶Audiatur clamor de domib⁹
eorum: adduces enim ſuper eos latronem
repentè: quia foderunt foueam, vt caperẽt
me, & laqueos abſconderũt pedibus meis.
23 ¶ Tu autem Domine ſcis omne conſilium
eorum aduerſum me in mortem: ne pro-
pitieris iniquitati eorum: & peccatum eo-
rum à facie tua non deleatur: fiant corruẽ-
tes in conſpectu tuo, in tempore furoris tui
abutere eis.

## CAPVT XIX.

1 HÆc dicit Dominus: Vade, &
A accipe laguncula m figuli te-
ſteam à ſenioribus populi, &
2 à ſenioribus ſacerdotum. ¶ Et
egredere ad vallem filij En-
nom, quę eſt iuxta introitũ portę fictilis: &
prædicabis ibi verba quæ ego loquar ad te.
3 ¶Et dices: Andite verbum Dñi reges Iuda,
& habitatores Ieruſalem. Hæc dicit Domi-
nus exercituũ, Deus Iſraël: Ecce ego indu-
cam afflictionem ſuper locum iſtum: ita
vt omnis qui audierit illam, tinniant au-
4 res eius. ¶ Eo quòd dereliquerint me, & a-
lienum fecerint locum iſtum: & libauerũt
in eo dijs alienis, quos neſcierunt ipſi &
patres eorum, & reges Iuda: & repleuerunt
5 locum iſtum ſanguine innocentum. ¶ Et
ædificauerunt excelſa Baalim: ad combu-
rendos filios ſuos igni in holocauſtũ Baa-
lim: quæ nõ præcepi, nec locutus ſum, nec
6 aſcenderunt in cor meum. ¶Propterea ecce
B dies veniunt, dicit Dominus: & non voca-
bitur amplius locus iſte, Topheth, & Val-
7 lis filij Ennom, ſed Vallis occiſionis. ¶Et diſ
ſipabo conſiliũ Iuda & Ieruſalem in loco
iſto: & ſubuertam eos gladio in conſpectu
inimicorum ſuorum, & in manu quæren-
tium animas eorũ: & dabo cadauera eorũ

‖Isa. 45. b 9. Rom. 9. d 20.
‖Sup. 1. b. 10.
‖Inf. 25. a 5. 35. a. 15.
‖Ion. 3. c. 8.
‖Inf. 19. c 8. 49. c. 13. 50. c. 13.

‖Su. 18. c. 16. Inf. 49. c. 13. & 50. c. 13.
ᵇ vniuerſas plagas 4.

8 eſcam volatilibus cæli, & beſtijs terræ. ¶‖Et
C ponam ciuitatem hãc in ſtuporem, & in ſi-
bilum: oĩs qui prçterierit per eam, obſtupe
ſcet, & ſib labit ſuper ᵇvniuerſa plaga ᶜeius.
9 ¶Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum,
& carnibus filiarũ ſuarum: & vnuſquiſq;
carnem amici ſui comedet in obſidione &
in anguſtia, in qua concludent eos inimici
10 eorum, & qui quærunt animas eorum. ¶Et
conteres lagũculam in oculis virorum qui
11 ibunt tecum. ¶Et dices ad eos: Hæc dicit Do
minus exercituum: Sic conteram populum
iſtum & ciuitatem iſtam, ſicut conterĩ vas
figuli quod non poteſt vltrà inſtaurari: &
in Topheth ſepelientur, eò quòd non ſit a-
12 lius locus ad ſepeliendum. ¶Sic faciam loco
huic, ait Dominus, & habitatoribus eius:
& ponam ciuitatem iſtam ſicut Topheth.
13 ¶Et erunt domus Ieruſalem & domus regũ
D Iuda ſicut locus Topheth, immũdæ. omnes
domus, in quarum domatibus ſacrificaue-
runt omni militiæ cœli, & libauerunt liba
14 mina dijs alienis. ¶Venit autem Ieremias
de Topheth, quò miſerat eum Dominus ad
prophetandũ, & ſtetit in atrio domus Dñi,
15 & dixit ad omnem populũ: ¶Hæc dicit Dñs
exercituum, Deus Iſraël: Ecce ego inducam
ſuper ciuitatem hãc, & ſuper omnes vrbes
eius vniuerſa mala quæ locutus ſum aduer
ſum eam: quoniam indurauerũt ceruicem
ſuam, vt non audirent ſermones meos.

CAPVT XX.

1 ET audiuit Phaſſur, fili' Emmer,
A ſacerdos, qui conſtitutus erat
princeps in domo Domini, Ie
remiam prophetantem ſermo
2 nes iſtos. ¶Et percuſſit Phaſſur
Ieremiam prophetam, & miſit eum in ner
uum, quod erat in porta Ben-iamin ſupe-
3 riori, in domo Domini. ¶Cumque illuxiſſet
in craſtinũ, eduxit Phaſſur Ieremiã de ner-
uo, & dixit ad eum Ieremias: Non Phaſſur
vocauit Dñs nomẽ tuũ, ſed pauorẽ vndiq;.
4 ¶Quia hæc dicit Dñs: Ecce, ego dabo te in
pauorem, te & omnes amicos tuos: & cor-
ruent gladio inimicorum ſuorum, & oculi
tui videbunt, & oẽm Iudam dabo in manu
regis Babylonis: & traducet eos in Babylo-
5 nem, & percutiet eos gladio. ¶Et dabo vni-
B uerſam ſubſtãtiã ciuitatis huius, & oẽm la
borẽ eius, omneq; precium, & cunctos the
ſauros regum Iuda dabo in manu inimico
rum eorum: & diripient eos, & tollent, &
6 ducent in Babylonem: ¶Tu autẽ Phaſſur, &
oẽs habitatores domus tuæ ibitis in capti-
uitatem, & in Babylonẽ venies, & ibi mo-
rieris: ibique ſepelieris tu, & oẽs amici tui
7 quibus prophetaſti mendacium. ¶Seduxiſti
me Domine, & ſeductus ſum: fortior me
fuiſti, & inualuiſti: factus ſum in deriſum
8 tota die, omnes ſubſannant me. ¶Quia iam
olim loquor, vociferans iniquitatem, & va
ſtitatem clamito: & factus eſt mihi ſermo
Domini in opprobrium, & in deriſum to-
9 ta die. ¶Et dixi: Non recordabor eius, ne-
que loquar vltrà in nomine illius, et factus
eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans, clau
ſusque in oſſibus meis: & defeci, ferre non
10 ſuſtinens. ¶Audiui enim contumelias mul-
C torum, & terrorem in circuitu, Perſequimi
ni, & perſequamus eum: ab omnibus viris
qui erant pacifici mei, & cuſtodientes la-
tus meum: ſi quo modo decipiatur, & præ-
ualeamus aduerſus eum, & conſequamur
11 vltionem ex eo. ¶Dominus autem mecum
eſt, quaſi bellator fortis: idcirco qui perſe-
quuntur me, cadent, & infirmi erunt: con-
fundentur vehementer, ‖quia non intelle- ‖Inf. 23. g. 40.
xerunt opprobrium ſempiternũ, quod nun
12 quam delebitur. ¶Et tu Domine exercituũ ‖Su. 11. d. 20. 17. b. 10
‖ꝓbator iuſti, qui vides renes & cor: videã
quæſo vltionem tuam ex eis: tibi enim re-
13 uelaui cauſam meam. ¶Cantate Domino,
laudate Dominum: quia liberauit animã
14 pauperis de manu malorum. ¶ ‖Maledicta Iob. 3. a. 3
D dies in qua natus ſum: dies in qua peperit
15 me mater mea, non ſit benedicta. ¶ Male-
dictus vir qui annũciauit patri meo, dicẽs:
Natus eſt tibi puer maſculus: & quaſi gau-
16 dio lætificauit eũ. ¶ Sit homo ille vt ſunt ci-
uitates quas ſubuertit Dominus, & non pę
nituit eum: audiat clamorem manè, & vlu
17 latum in tempore meridiano. ¶ ᵃqui ᵇnon ᵃ quia 2.
me interfecit à vulua, vt fieret mihi mater
mea ſepulchrum, & vulua eius conceptus
18 æternus. ¶Quare de vulua egreſſus ſum, vt
viderem laborem & dolorem, & conſume-
rentur in confuſione dies mei?

CAPVT XXI.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam
A à Domino, quando miſit ad eum rex
Sedecias Phaſſur filium Melchiæ, & Sopho
niam filium Maaſiæ, ſacerdotem, dicens:
2 ¶Interroga pro nobis Dominum, quia Na-
buchodonoſor rex Babylonis, præliatur ad
uerſum nos: ſi fortè faciat Dominus nobiſ-
cum ſecundum omnia mirabilia ſua, & re-
3 cedat à nobis. ¶Et dixit Ieremias ad eos: Sic
4 dicetis Sedeciæ: ¶Hæc dicit Dominus Deus
Iſraël: Ecce, ego conuertam vaſa belli quæ
in manibus veſtris ſunt, & quibus vos pu
gnatis aduerſum regem Babylonis & Chal
dęos q obſidẽt vos ĩ circuitu murorũ: & cõ
5 gregabo ea in medio ciuitatis huius. ¶Et de
bellabo ego vos in manu extenta, & in bra
B chio forti, & ĩ furore, & in indignatione, &
6 in ira grãdi. ¶Et percutiã habitatores ciuita-
tis huius: hoĩes & beſtię peſtilentia magna
7 morientur. ¶Et poſt hoc, ait Dominus, dabo
Sedeciã regem Iuda, & ſeruos eius & popu
lũ eius, & q derelicti ſunt in ciuitate hac à
peſte, & gladio, & fame, in manu Nabucho
donoſor regis Babylonis, & in manu inimi
corũ eorum, & in manu quærentium aĩam

viſitaſtis eos : ecce, ego viſitabo ſuper vos
malitiam ſtudiorū veſtrorū, ait Dominus:
3 ¶Et ego congregabo reliquias gregis mei de
oībus terris, ad quas eiecero eos illuc: & cō
uertam eos ad rura ſua, & creſcent & mul-
4 tiplicabūtur ¶Et ſuſcitabo ſuper eos paſto-
*& 5. res, & paſcent eos: *nō formidabunt vltrà,
& non pauebunt: & nullus quæretur ex nu
|Iſ.4.a.2 5 mero, dicit Dominus. ¶ |Ecce dies veniunt,
40.c.11. dicit Dominus: & ſuſcitabo Dauid germen
45.b.8. iuſtum: & regnabit rex, & ſapiens erit; & fa
|Inf.33. 6 ciet iudicium & iuſtitiam in terra. ¶In die
c.14. bus illis ſaluabitur Iuda, & Iſraël habita-
Ez.ſ.34.e bit confidenter: & hoc eſt nomen quod vo-
11.f.24. 7 cabunt eum, Dominus iuſtus noſter. ¶|Pro-
Dan.9.f. pter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus,
24. B & non dicent vltrà: Viuit Dominus, qui e-
Ioan.1.g. 8 duxit filios Iſraël de terra Aegypti : ¶ Sed,
45 |Viuit Dñs qui eduxit & adduxit ſemen do
illius 1. mus Iſraël de terra Aquilonis, & de cūctis
|Su.16.c terris ad quas eieceram eos illuc: & habita
14. 9 bunt in terra ſua. ¶Ad prophetas: Contritū
|Deu.33 eſt cor meum in medio mei, contremuerūt
d.28. oīa oſſa mea : factus ſum quaſi vir ebrius,
& quaſi homo madidus à vino, à facie Do-
mini, & à facie verborum ſanctorum eius.
adulte- 10 ¶Quia adulteris repleta eſt terra, quia à fa
rÿs. cie maledictionis luxit terra, areſacta ſunt
arua deſerti : factus eſt curſus eorū malus,
11 & fortitudo eorū diſſimilis. ¶Propheta nāq;
C & ſacerdos polluti ſunt: & in domo mea in
12 ueni malum eorum, ait Dominus. ¶Idcirco
via eorum erit quaſi lubricum in tenebris;
impellentur enim, & corruent in ea: afferā
enim ſuper eos mala, annum viſitationis
13 eorum, ait Dominus. ¶Et in prophetis Sa-
-7. mariæ vidi fatuitatem: -& prophetabāt in
Baal, & decipiebant populū meum Iſraël.
14 ¶Et in prophetis Ieruſalem vidi ſimilitudi
adulte- nem adulterantium, & iter mendacij: &
rium 15. cōfortauerunt manus peſſimorum, vt non
conuerteretur vnuſquiſq; à malitia ſua: fa
cti ſunt mihi omnes vt Sodoma, & habita-
15 tores eius quaſi Gomorrha. ¶Propterea hęc
|Su.9.d. dicit Dñs exercituum ad prophetas : |Ecce
15. ego cibabo eos abſynthio, & potabo eos fel
D le : à prophetis enim Ieruſalem egreſſa eſt
16 pollutio ſuper omnem terram. ¶Hæc dicit
|Inf.27.b. Dominus exercituū: | Nolite audire verba
9.29.b.8 prophetarum, qui prophetāt vobis, & deci-
piunt vos : viſionem cordis ſui loquuntur,
17 non de ore Domini. ¶Dicūt his qui blaſphe
|Sup.5.e. mant me. Locutus eſt Dominus. |Pax erit
12.14.b.13 vobis : & oī qui ambulat in prauitate cor-
dis ſui, dixerunt: Non veniet ſuper vos ma-
18 lum. ¶Quis enim affuit in conſilio Domi-
ni, & vidit & audiuit ſermonem eius? quis
|Inf.30.e 19 conſiderauit verbum illius, & audiuit? ¶|Ec
14. ce turbo Dominicæ indignationis egredie-
egredie- tur, & tempeſtas erumpēs: ſuper caput im
tur 6. 20 piorum veniet. ¶Non reuertetur furor Do-
mini, vſque dum faciat, & vſque dum com
pleat cogitationē cordis ſui? in nouiſſimis
21 diebus intelligetis conſilium eius. ¶ |Non |Su.14.c.
E mittebam prophetas, & ipſi currebant: non 14.
22 loquebar ad eos, & ipſi prophetabant. ¶Si Inf.27.c.
ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent 15.& 29
verba mea populo meo: auertiſſem vtique b.9.
eos à via ſua mala, & cogitationibus ſuis peſ
23 ſimis. ¶Putaſne Deus è vicino ego ſum, di-
24 cit Dominus? & non Deus de longe? ¶ Si
occultabitur vir in abſconditis: & ego non
videbo eum, dicit Dominus? nunquid non
cœlum & terram ego impleo, dicit Domi-
25 nus? ¶Audiui quæ dixerunt prophetæ, pro-
phetantes in nomine meo mendacium, at-
26 que dicētes: Somniaui, ſomniaui. ¶Vſque-
quo iſtud eſt in corde prophetarum vatici-
nantium mendacium & prophetātium ſe-
27 ductiones cordis ſui? ¶Qui volunt facere vt
obliuiſcatur populus meus nominis mei pro
F pter ſomnia eorum, quę narrat vnuſquiſq;
ad proximū ſuum : ſicut obliti ſunt patres
28 eorum nominis mei propter Baal. ¶Prophe
ta qui habet ſomniū, narret ſomnium: &
qui habet ſermonem meū, loquatur ſermo
nem meum verè. quid paleis ad triticū, di-
29 cit Dominus? ¶ Nunquid non verba mea
ſunt quaſi ignis, dicit Dominus : & quaſi
30 malleus conterens petram? ¶ Propterea ecce
ego ad prophetas, ait Dñs: qui furantur ver
31 ba mea vnuſquiſque à proximo ſuo. ¶Ecce
ego ad prophetas, ait Dominus : qui aſſu-
munt linguas ſuas, & aiūt, Dicit Dominus.
32 ¶Ecce ego ad prophetas ſomniantes menda
cium, ait Dominus : qui narrauerunt ea, &
ſeduxerunt populum meum in mendacio
ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego nō miſiſ
ſem eos, nec mandaſſem eis, q nihil profue
33 runt populo huic, dicit Dominus. ¶Si igitur
interrogauerit te populus iſte, vel propheta,
aut ſacerdos, dicens: Quod eſt onus Domi-
ni? Dices ad eos: Vt quid vobis onus? proij-
34 ciam quippe vos, dicit Dominus. ¶Et pro-
G pheta, & ſacerdos, & populus qui dicit, Onus
Domini: viſitabo ſuper virū illum, & ſuper
35 domum eius. ¶Hæc dicetis vnuſquiſque ad
proximum & ad fratrē ſuum, Quid reſpon
dit Dominus? Et quid locutus eſt Dominus?
36 ¶Et onus Domini vltrà non memorabitur:
quia onus erit vnicuique ſermo ſuus: & per
uertiſtis verba Dei viuentis, Domini exerci
37 tuum Dei noſtri. ¶Hęc dices ad prophetam:
Quid reſpondit tibi Dominus? & quid locu
38 tus eſt Dominus? ¶Si autem onus Domini
dixeritis : propter hoc hæc dicit Dominus:
Quia dixiſtis ſermonem iſtum, onus Domi
ni, & miſi ad vos, dicēs: Nolite dicere, onus
39 Domini: propterea ecce ego tollam vos por
tans, & derelinquam vos, & ciuitatem quā
dedi vobis, & patribus veſtris à facie mea.
40 ¶|Et dabo vos in opprobrium ſempiternū, |Su.20.c
& in ignominiam æternam, quæ nūquam 11.
obliuione delebitur.

CAPVT

## CAPVT XXIIII.

1 OStendit mihi Dñs : & ecce duo
A calathi pleni ficis , poſiti ante
templum Dñi, poſtquã trãſtu-
lit Nabuchodonoſor rex Ba-
bylonis, Ieconiã filiũ Ioacim,
regem Iuda, & principes eius, & fabrum ,
& incluſorem de Ieruſalem, & adduxit eos
2 in Babylonẽ. ¶Calathus vnus , ficus bonas
habebat nimis, vt ſolent ficus eſſe primi tẽ
poris: & calathus vnus , ficus hẽbat malas
nimis, q̃ comedi nõ poterãt, eò ꝙ eſsẽt ma
3 læ. ¶Et dixit Dñs ad me: Quid tu vides Iere-
B mia? Et dixi: Ficus: ficus bonas, bonas val-
de: & malas, malas valde: quæ comedi non
4 poſſunt, eò ꝙ ſint malę. ¶Et factũ eſt verbũ
5 Dñi ad me dicens: ¶Hæc dicit Dñs Deus Iſ-
rael: Sicut ficus hæ bonæ: ſic cognoſcã trãſ-
migrationẽ Iuda , quã emiſi de loco iſto in
6 terrã Chaldæorũ, in bonũ ¶Et ponam ocu-
C los meos ſuꝑ eos ad placandũ, & reducam
eos in terrã hanc : & ædificabo eos, & non
deſtruam, & plantabo eos, & non euellam.
*¶Infr.31. f.33.* 7 ¶ Et dabo eis cor , vt ſciant me, qa ego ſum
Dñs: ¶& erunt mihi in populũ , & ego ero
*¶Inf.29 .d 17.* eis in Deũ: quia reuertentur ad me in toto
8 corde ſuo. ¶¶Et ſicut ficus peſſimæ, q̃ come-
di nõ poſsũt, eò ꝙ ſint malę: hæc dicit Dñs
Sic dabo Sedeciã regẽ Iuda : & principes e-
ius, & reliquos in Ieruſalẽ, qui remanſerũt
in vrbe hac, & qui habitant in terra Ægy
9 pti. ¶Et dabo eos in vexationẽ, afflictionẽ-
que omnibus regnis terræ: in opprobrium,
& in parabolam , & in prouerbium , & in
maledictionẽ in vniuerſis locis ad quę eie-
*¶Inf. 29. d. 17.* 10 ci eos. ¶ ¶ Et mittam in eis gladium, & fa-
mem, & peſtem: donec cõſumantur de ter-
ra, quam dedi eis, & patribus eorum .

## CAPVT XXV.

1 VErbum quod factum eſt ad Ie-
A remiam de omni populo Iu-
dę in anno quarto Ioacim , fi-
lij Ioſiæ, regis Iuda , ( ipſe eſt
annus primus Nabuchodono
** Qua 2.* 2 ſor regis Babylonis.) ¶*Quod locutus eſt Ie
remias propheta ad oẽm populum Iuda, &
ad vniuerſos habitatores Ieruſalẽ, dicens :
3 ¶A tertiodecimo anno Ioſiæ, filij Amon, re
gis Iuda, vſq; ad diem hanc: iſte tertius &
viceſimus annus , factum eſt verbum Do-
mini ad me, & locutus ſum ad vos de no
cte conſurgens & loquens, & non audiſtis
4 ¶Et miſit Dñs ad vos omnes ſeruos ſuos ꝓ-
phetas, conſurgens diluculo , mittensque :
& non audiſtis, neque inclinaſtis aures ve
*¶4.Re.17. b. 13. Sup.18.b 12. Inf.35.a 5. 35.c. 15.* 5 ſtras vt audiretis, ¶cum diceret, ¶Reuertimi
ni vnuſquiſq; à via ſua mala, & à peſſimis
cogitationibus veſtris: & habitabitis in ter
ra quam dedit Dominus vobis, & patribus
6 veſtris, à ſeculo & vſque in ſeculum. ¶Et no
lite ire poſt deos alienos , vt ſeruiatis eis ,
B adoretisq; eos : neq; me ad iracundiã pro-
uocetis in operibus manuum veſtrarũ , &
7 nõ affligã vos. ¶Et nõ audiſtis me, dicit Do-
minus , vt me ad iracundiam prouocaretis
in operibus manuum veſtrarum in malũ
8 veſtrum. ¶Proptereà hæc dicit Dominus e-
xercituũ: Pro eò ꝙ nõ audiſtis verba mea ,
9 ecce ego mittam, & aſſumam vniuerſas co
gnationes Aquilonis, ait Dñs, & Nabucho-
donoſor regem Babylonis ſeruũ meum: &
adducam eos ſuper terram iſtam & ſuꝑ ha
bitatores eius , & ſuper omnes nationes q̃
in circuitu illius ſunt: & interficiam eos, &
ponã eos in ſtuporem & in ſibilum , & in
10 ſolitudines ſempiternas. ¶Perdamq; ex eis
vocem gaudij & vocẽ lætitiæ, vocẽ ſponſi
& vocẽ ſponſæ, vocẽ molæ, & lumẽ lucer-
11 næ. ¶¶Et erit vniuerſa terra hæc in ſolitudi- *¶Dan.9. a.2.*
C nem, & in ſtuporem: & ſeruient omnes gẽ
tes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis . *Infr.29.c. 12. & 29 c. 10.*
12 ¶ ¶ Cumq; impleti fuerint ſeptuaginta an-
ni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuꝑ
gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem *¶2.Pa.36 d.22.*
corum, & ſuper terram Chaldęorum: & po
13 nam illam in ſolitudines ſempiternas. ¶Et *1.Eſd.1.a 1. & 6.a. 3.*
adducam ſuper terram illa omnia verba
mea q̃ locutus ſum contra eam , omne qđ
ſcriptum eſt in libro iſto , quæcunque pro- *3.Eſ.1.g 57. & 2. a.1. & 6. c.24.*
phetauit Ieremias aduerſum omnes gen-
14 tes. ¶Quia ſeruierunt eis cum eſſent gentes
multæ & reges magni: & reddam eis ſecũ-
dũ opera eorum , & ſecũdum facta manuũ
15 ſuarũ. ¶ Quia ſic dicit Dñs Deus exercituũ
D Deus Iſrael: Sume calicem vini furoris hu
ius de manu mea: & propinabis de illo cũ-
16 ctis gentibꝰ ad quas ego mittã te. ¶Et bibẽt,
& turbabuntur , & inſanient à facie gladij
17 quem ego mittam inter eos. ¶Et accepi cali
cẽ de manu Domini , & propinaui cunctis
18 gentibus ad quas miſit me Dñs: ¶Ieruſalem
& ciuitatibus Iuda, & regibus eius & prin-
cipibus eius: vt darem eos in ſolitudinem,
& in ſtuporem, & in ſibilum, & in maledi
19 ctionem : ſicut eſt dies iſta. ¶Pharaoni regi
Ægypti , & ſeruis eius, & principibus eius
20 & omni populo eius, ¶& vniuerſis generali
ter: cunctis regibus terræ Auſitidis, & cun-
ctis regibus terræ Philiſthijm, & Aſcalonis
21 & Gazæ, & Accaron, ¶& reliquijs Azoti &
22 Idumææ, & Moab, & filijs Ammon: ¶Et cũ
E ctis regibus Tyri, & vniuerſis regibus Sidõ
nis : & regibus terræ inſularum qui ſunt
23 trans mare. ¶Et Dedan, & Thema, & Buz ,
24 & vniuerſis qui attonſi ſunt in comã. ¶Et
cunctis regibus Arabię, & in cunctis regibꝰ
25 Occidentis, qui habitant in deſerto. ¶Et cũ
ctis regibus Zãbri, & cunctis regibꝰ Elam,
26 & cunctis regibus Medorum: ¶cunctis quo-
que regibus Aquilonis de ꝓpe & delonge
vnicuiq; contra fratrẽ ſuum : & omnibus
regnis terræ, quæ ſuper faciem eius ſunt :
27 & rex Seſach bibet poſt eos . ¶Et dices ad
eos: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus

Iſrael, Bibite, & inebriamini & vomite: &
cadite, neq; ſurgatis, à facie gladij quē ego
28 mittam inter vos. ¶Cumq; noluerint acci-
F pere calicem de manu tua vt bibant, dices
ad eos: Hæc dicit Dominus exercituū, Bibē
29 tes bibetis: ¶quia ecce, in ciuitate in qua in ‖1. Pet. 4. d. 17.
uocatum eſt nomen meum, ego incipiam
affligere, & vos quaſi innocentes & immu
nes eritis? non eritis immunes. gladiū enim
ego voco ſuper omnes habitatores terræ, di
30 cit Dominus exercituum. ¶ Et tu propheta-
bis ad eos omnia verba hæc, & dices ad il-
los: ‖Dominus de excelſo rugiet, & de habi ‖Ioel. 3. c. 16. Amos 1. a. 2.
taculo ſancto ſuo dabit vocem ſuam: ru-
giens rugiet ſuper decorem ſuum: celeuſ-
ma quaſi calcantium concinetur aduerſus
31 omnes habitatores terrę. ¶Peruēnit ſonitus
vſque ad extrema terræ: Quia iudiciū Do-
mino cum gentibus: iudicatur ipſe cū om-
ni carne, impios tradidi gladio, dicit Dñs.
32 ¶Hęc dicit Dñs exercituū: Ecce, afflictio egre
dietur de gente in gentē: & turbo magnus
33 egredietur à ſummitatibus terræ. ¶Et erunt
interfecti Dñi in die illa à ſummo terræ
G vſq; ad ſummum eius: non plangentur &
nō colligentur, neque ſepelientur: in ſter-
34 quiliniū ſuper faciē terræ iacebunt. ¶Vlula
te paſtores & clamate: & aſpergite vos cine
re optimates gregis: quia cōpleti ſunt dies
veſtri, vt interficiamini: & diſſipationes ve
35 ſtræ, & cadetis quaſi vaſa precioſa. ¶Et peri-
bit fuga à paſtoribus, & ſaluatio ab opti-
36 matibus gregis. ¶ Vox clamoris paſtorū, &
vlulatus optimatū gregis: qa vaſtauit Dñs
37 paſcua eorum. ¶Et conticuerunt arma pa-
38 cis à facie iræ furoris Domini. ¶ Dereliquit
quaſi leo vmbraculum ſuum, quia facta eſt
terra eorum in deſolationem à facie iræ
columbæ, & à facie iræ furoris Domini.

## CAPVT XXVI.

1 IN principio regni Ioacim, filij
A Ioſiæ, regis Iuda, factū eſt ver
bum iſtud à Domino, dicens:
2 ¶Hæc dicit Dominus: Sta in
atrio domus Dñi, & loquēris
ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniūt
vt adorent in domo Domini, vniuerſos ſer-
mones quos ego mandaui tibi vt loquaris
3 ad eos: noli ſubtrahere verbum: ¶ſi fortè au
diant & conuertātur vnuſquiſq; à via ſua
mala: & pœniteat me mali quod cogito fa
cere eis propter malitiam ſtudiorū eorum.
4 ¶Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si nō
audieritis me vt ambuletis in lege mea
5 quā dedi vobis, ¶vt audiatis ſermones ſer-
uorum meorum prophetarū, quos ego mi-
ſi ad vos de nocte conſurgens & dirigēs, &
6 non audiſtis: ¶ ‖ Dabo domum iſtam ſicut ‖1. Reg. 4. a. 3. b. 10.
Silo, & vrbem hanc dabo in maledictionē
7 cunctis gentibus terræ. ¶Et audierunt ſacer
B dotes & prophetæ, & omnis populus Iere-
miā loquentē verba hæc in domo Domini.
8 ¶Cumque compleſſet Ieremias loquēs oīa
quę præceperat ei Dñs, vt loqueretur ad vni
uerſum populum: apprehenderunt eum
ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus,
9 dicens: Morte moriatur. ¶Quare propheta-
uit in nomine Dñi, dicens: Sicut Silo erit
domus hæc: & vrbs iſta deſolabitur, eò ꝙ
non ſit habitator? Et congregatus eſt omnis
populus aduerſus Ieremiam in domo Dñi.
10 ¶Et audierunt principes Iuda verba hæc, &
aſcenderunt de domo regis in domū Domi
ni, & ſederunt in introitu portę domus Do
11 mini nouæ. ¶Et locuti ſunt ſacerdotes & ꝓ-
phetæ ad principes & ad omnem populū,
dicentes: Iudicium mortis eſt viro huic: qa
prophetauit aduerſus ciuitatē iſtam, ſicut
12 audiſtis auribus veſtris. ¶Et ait Ieremias ad
oēs principes & ad vniuerſum populū, di-
cens: Dominus miſit me vt prophetarē ad
domum iſtam, & ad ciuitatē hanc oīa ver-
13 ba quæ audiſtis. ¶‖Nunc ergo bonas facite ‖Sup. 25. c. 12. 2. Par. 35 d. 22. 1. Eſd. 1. a. 1. & 6. a. 3. 3. Eſd. 1. g. 57. & 2. a. 1. & 6. c. 24. Supra 7. a. 3.
D vias veſtras, & ſtudia veſtra, & audite vocē
Domini Dei veſtri: & pœnitebit Dñm ma-
14 li quod locutus eſt aduerſum vos. ¶Ego aūt
ecce in manib' veſtris ſum: facite mihi qđ
15 bonum & rectum eſt in oculis veſtris. ¶Ve-
runtamen ſcitote & cognoſcite ꝙ ſi occide-
ritis me, ſanguinem innocentem tradetis
contra voſmetipſos, & contra ciuitatē iſtā,
& habitatores eius. in veritatem. n. miſit
me Dominus ad vos, vt loquerer in aurib'
16 veſtris omnia verba hæc. ¶Et dixerunt prin
E cipes & omnis populus ad ſacerdotes & ad
prophetas: Non eſt viro huic iudiciū mor-
tis: quia in nomine Domini Dei noſtri lo-
17 cutus eſt ad nos. ¶Surrexerunt ergo viri de
ſenioribus terræ: & dixerunt ad omnē cœ-
18 tum populi loquentes. ¶ ‖Michæas de Mo- ‖Mich. 3. d. 12.
raſthi fuit propheta in diebus Ezechiæ re-
gis Iuda: & ait ad omnem populum Iudæ,
dicens: Hæc dicit Dominus exercituū: Sion
quaſi ager arabitur: & Ieruſalem in aceruū
lapidū erit, & mons domus* in excelſa ſyl- * Domini.
19 uarum. ¶Nunquid morte condemnauit eū
F Ezechias rex Iuda, & omnis Iuda? nunquid
non timuerunt Dominū, & deprecati ſunt
faciem Domini: & pœnituit Dñm mali qđ
locutus fuerat aduerſum eos? Itaque ᵇnos
facimusᵇ malum grande contra animas no ᵇ nō faciamus.
20 ſtras. ¶Fuit quoque vir prophetans in noīe
Domini Vrias, filius Semei, de Gariath-ia
rim: & prophetauit aduerſus ciuitatē iſtā,
& aduerſus terram hanc, iuxta omnia ver-
21 ba Ieremiæ. ¶Et audiuit rex Ioacim, & om-
nes potentes & principes eius verba hæc:
& quæſiuit rex interficere eum. Et audiuit
Vrias, & timuit, fugitque, & ingreſſus eſt
22 Ægyptum. ¶Et miſit rex Ioacim viros in
G Ægyptum, Elnathan filium Achobor,
23 & viros cum eo in Ægyptum. ¶Et edu-

xerunt Vriam de Aegypto, & adduxerũt eũ
ad regem Ioacim, & percuſſit eũ gladio, &
proiecit cadauer eius in ſepulchris vulgi
24 ignobilis. ¶Igitur manus Abicam, filij Sa-
phan, fuit cum Ieremia, vt non traderetur
in manus populi & interficerent eum.

## CAPVT XXVII

1 IN principio regni Ioacim, filij
A Ioſiæ, regis Iuda, factũ eſt ver
bum iſtud ad Ieremiã à Do-
2 mino, dicens: ¶Hæc dicit Do-
minus ad me: Fac tibi vincu-
3 la & catenas: & pones eas in collo tuo. ¶Et
mittes eas ad regẽ Edom, & ad regẽ Moab,
& ad regem filiorum Ammon, & ad regem
Tyri, & ad regem Sidonis: in manu nũcio-
rum qui venerunt Ieruſalem ad Sedeciam
4 regem Iuda. ¶ Et præcipies eis vt ad dños
ſuos loquãtur: Hæc dicit Dñs exercituum,
Deus Iſrael, Hæc dicetis ad dños veſtros.
5 ¶Ego feci terrã, & homines, & iumẽta quæ
ſunt ſuper faciẽ terræ, in fortitudine mea
magna, & in brachio meo extento: & dedi
6 eam ei qui placuit in oculis meis. ¶Et nunc
itaque ego dedi omnes terras iſtas in manu
Nabuchodonoſor, regis Babylonis, ſerui
mei: inſuper & beſtias agri dedi ei, vt ſer-
7 uiant illi. ¶Et ſeruiẽt ei oẽs gentes, & filio
eius, & filio filij eius: donec veniat tempus
terræ eius & ipſius: & ſeruiẽt ei gẽtes mul-
8 tę & reges magni. ¶Gens aũt & regnũ quod
non ſeruierit Nabuchodonoſor regi Baby-
B lonis, & quicunque nõ curuauerit collum
ſuum ſub iugo regis Babylonis, in gladio,
& in fame, & in peſte viſitabo ſuper gentẽ
*Sup. 23. d.* illam, ait Dñs: donec cõſumam eos in ma-
*16.* 9 nu eius. ¶ ‖Vos ergo nolite audire prophe-
*Infrà 29.* tas veſtros, & diuinos, & ſomniatores, & au
*b. 8.* gures, & maleficos qui dicũt vobis: Nõ ſer-
10 uietis regi Babylonis. ¶Quia mendaciũ pro
phetant vobis vt longè vos faciant de ter-
11 ra veſtra, & eijciant vos, & pereatis. ¶Porrò
gens quæ ſubiecerit ceruicem ſuã ſub iugo
regis Babylonis, & ſeruierit ei, dimittã eã
in terra ſua, dicit Dominus: & colet eã, &
12 habitabit in ea. ¶Et ad Sedeciam, regem Iu
C da, locutus ſum ſecundũ omnia verba hęc,
dicens: Subijcite colla veſtra ſub iugo regis
Babylonis, & ſeruite ei, & populo eius, &
13 viuetis. ¶ Quare moriemini tu, & populus
tuus gladio, & fame, & peſte, ſicut loqu-
tus eſt Dominus ad gentem quæ ſeruire no
14 luerit regi Babylonis? ¶Nolite audire verba
prophetarum dicentium vobis, Nõ ſeruie-
tis regi Babylonis: quia mendacium ipſi lo
*‖Sup. 14* 15 quuntur vobis: ¶‖Quia nõ miſi eos, ait Do-
*c. 14. 23.* minus: & ipſi prophetant in nomine meo
*c. 21.* mendaciter: vt eijciant vos, & pereatis tam
*Infr. 29.* vos, quàm prophetæ qui vaticinantur vo-
*b. 9.* 16 bis. ¶Et ad ſacerdotes, & ad populũ iſtũ lo-
cutus ſum, dicens: Hæc dicit Dominus: No
lite audire verba prophetarũ veſtrorũ, qui
prophetant vobis, dicentes: Ecce vaſa Do-
mini reuertentur de Babylone nunc citò.
17 mendacium enim prophetant vobis. ¶No-
D lite ergo audire eos, ſed ſeruite regi Babylo
nis, vt viuatis, quare datur hęc ciuitas in ſo
18 litudinem? ¶Et ſi prophetæ ſunt, & eſt ver-
bũ Domini in eis, occurrãt Dño exercituũ,
vt non veniant vaſa quæ derelicta fuerant
in domo Domini, & in domo regis Iuda.
19 & in Ieruſalẽ, in Babylonem. ¶Quia hęc di *‖4. Re. 25*
cit Dominus exercituum ad ‖colũnas, & ad *c. 13.*
mare, & ad baſes, & ad reliqua vaſorum,
20 quæ remanſerunt in ciuitate hac: ¶quę nõ
tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ‖ cũ *4. Reg. 24*
transferret Iechoniam filium Ioacim regẽ *c. 10.*
Iuda de Ieruſalem in Babylonẽ, & omnes
21 optimates Iuda & Ieruſalem. ¶Quia hęc di
cit Dominus exercituum Deus Iſraël ad va
ſa quæ derelicta ſunt in domo Domini, &
22 in domo regis Iuda & Ieruſalem. ¶ ‖In Ba- *4. Reg. 25*
bylonem transferentur, & ibi erunt vſque *c. 13.*
ad diem viſitationis ſuæ, dicit Dominus: &
afferri faciam ea, & reſtitui in loco iſto.

## CAPVT XXVIII.

1 ET factum eſt in anno illo in
A principio regni Sedeciæ regis
Iuda, in anno quarto in men
ſe quinto, dixit ad me Hana-
nias filius Azur Propheta de
Gabaon in domo Domini coram ſacerdo-
2 tibus, & omni populo dicẽs: ¶Hæc dicit Do
minus exercituũ Deus Iſraël: Cõtriui iugũ
3 regis Babylonis. ¶Adhuc duo anni dierum,
& ego referri faciam ad locũ iſtum omnia
vaſa domus Domini quæ tulit Nabucho-
donoſor rex Babylonis de loco iſto, & tran-
4 ſtulit ea in Babylonem. ¶ Et Iechoniam fi-
lium Ioacim regem Iuda, & omnem tranſ-
migrationem Iudæ, qui ingreſſi ſunt in Ba
bylonem, ego conuertam ad locũ iſtũ, ait
Dominus. conteram enim iugum regis Ba
5 bylonis. ¶Et dixit Ieremias propheta ad Ha
naniam prophetam in oculis ſacerdotum,
B & in oculis oĩs populi qui ſtabat in domo
6 Domini: & ait Ieremias propheta: Amen,
ſic faciat Dominus: ſuſcitet Dñs verba tua
quæ prophetaſti, vt referantur vaſa in do-
mũ Domini, & oĩs trãſmigratio de Baby-
7 lone ad locũ iſtum. ¶Verũtamẽ audi verbũ
hoc quod ego loquor in auribus tuis, & in
8 aurib' vniuerſi populi. ¶Prophetę q fuerũt
ante me & ante te ab initio, & prophetaue
rũt ſuper terras multas, & ſuper regna ma
gna, de prælio & de afflictione & de fame.
9 ¶Propheta qui vaticinatus eſt pacẽ, cũ vene
C rit verbũ eius, ſcietur propheta quẽ miſit
10 Dominus in veritate. ¶ Et tulit Hananias
propheta catenã de collo Ieremiæ prophe-
11 tæ, & confregit eã. ¶Et ait Hananias in con
ſpectu oĩs populi, dicẽs: Hęc dicit Dñs: Sic
confringã iugũ Nabuchodonoſor regis Ba
bylonis poſt duos annos dierũ de collo om

nium

12 niū gētium.¶Et abijt Ieremias propheta in
viam ſuā. Et factum eſt verbū Dn̄i ad Iere-
miā poſtquā confregit Hananias propheta
catenam de collo Ieremiæ prophetę,dicēs:
13 ¶Vade,& dices Hananiæ:Hæc dicit Dn̄s,Ca
tenas ligneas cōtriuiſti,& facies pro eis ca-
14 tenas ferreas.¶Quia hęc dicit Dn̄s exercituū
D Deus Iſraël, Iugum ferreū poſui ſuper col-
lum cunctarum gentium iſtarum, vt ſer-
uiant Nabuchodonoſor regi Babylonis, &
ſeruient ei:inſuper & beſtias terræ dedi ei.
15 ¶Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam
prophetā: Audi Hanania: nō miſit te Dn̄s,
& tu confidere feciſti populū iſtum in men
16 dacio. ¶Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce
ego mittam te à facie terræ: hoc anno mo-
rieris: aduerſum enim Dominum locutus
17 es. ¶Et mortuus eſt Hananias propheta in
anno illo,menſe ſeptimo.

## CAPVT XXIX.

1 ET hæc ſunt verba libri quæ mi-
A ſit Ieremias propheta de Ieru
ſalē ad reliqas ſeniorū trāſmi
grationis, & ad ſacerdotes, &
ad ꝓphetas,& ad oēm populū
quē traduxerat Nabuchodonoſor de Ieruſa
2 lē in Babylonem: ¶ poſtquā egreſſus eſt Ie-
chonias rex,& domina,& eunuchi,& prin-
cipes Iuda & Ieruſalē,& faber, & incluſor
3 de Ieruſalem: ¶ in manu Elaſa, filij Saphā,
& Gamarię filij Helcię,quos miſit Sedecias
rex Iuda ad Nabuchodonoſor regem Baby-
4 lonis in Babylonem,dicens. ¶Hęc dicit Dn̄s
exercituum Deus Iſraël omni tranſmigra-
tioni quam trāſtuli de Ieruſalem in Baby-
5 lonē,¶Ædificate domos & habitate:& plā-
tate hortos, & comedite fructum eorum.
6 ¶Accipite vxores,& generate filios & filias:
B & date filijs veſtris vxores, & filias vr̄as da-
te viris,& pariāt filios & filias:& multipli-
7 camini ibi,& nolite eſſe pauci numero.¶Et
quęrite pacē ciuitatis ad quam tranſmigra
re vos feci:& orate pro ea ad Dn̄m:quia in
8 pace illius erit pax vobis. ¶Hæc enim dicit
Dn̄s exercituum Deus Iſraël:Non vos ſedu
cant prophetæ veſtri qui ſunt in medio ve-
‖Su. 14.b 13.23.d.16 27.b.9. —f. ſtrum,& diuini veſtri:‖ & ne attendatis ad
9 ſomnia veſtra quę vos ſomniatis:¶Quia fal
ſò ipſi ꝓphetāt vobis in noīe meo:—& nō
10 miſi eos, dicit Dn̄s. ¶ ‖ Quia hęc dicit Dn̄s:
‖Su. 25.c. 12.& 26 c.22. Cùm cęperint impleri in Babylone ſeptua
ginta anni,viſitabo vos: & ſuſcitabo ſuper
vos verbum meum bonum,vt reducam vos
11 ad locum iſtum. ¶Ego enim ſcio cogitatio-
2.Par.36 d. 21. C nes quas ego cogito ſuper vos, ait Dn̄s,cogi
tationes pacis,& nō afflictionis, vt dem vo
1.Eſd.1.a 1. 12 bis finem,& patientiā.¶Et inuocabitis me,
& ibitis:& orabitis me, & ego exaudiam
Dan. 9.a 2. 13 vos.¶Quæretis me,& inuenietis:cùm quæ-
14 ſieritis me in toto corde veſtro. ¶Et inue-
3.Eſ.1. g. 47. niar à vobis, ait Dominus: & reducam ca-
ptiuitatem veſtram: & congregabo vos de
vniuerſis gentibus, & de cunctis locis ad
quæ expuli vos,dicit Dominus:reuerti vos
faciam de loco ad quem tranſmigrare fe-
15 ci. ¶Quia dixiſtis: Suſcitabit nobis Do-
16 minus prophetas in Babylone. ¶Quia
D hæc dicit Dominus ad regem qui ſedet ſu-
per ſolium Dauid, & ad omnem populum
habitatorem terræ huius, ad fratres veſtros
qui non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmi-
17 grationem. ¶Hæc dicit Dominus exerci-
tuum:‖Ecce,mittam in eos gladium, & fa- ‖Su.24.d.
mem & peſtem: & ponam eos quaſi ficus 10.
malas quæ comedi non poſſunt, eo ꝙ peſ- Su.24.c.8
18 ſimæ ſint.¶Et perſequar eos in gladio, & in
fame,& in peſtilentia:& dabo eos in vexa-
tionē vniuerſis regnis terræ,in maledictio-
nem,& in ſtuporem,& in ſibilum, & in op
probriū cunctis Gētibus ad quas ego eieci
19 eos. ¶Eò quòd nō audierint verba mea,di-
cit Dominus: quæ miſi ad eos per ſeruos
meos prophetas de nocte cōſurgens & mit-
20 tens:& non audiſtis,dicit Dominus. ¶Vos
ergo audite verbum Domini omnis trāſmi
E gratio,quam emiſi de Ieruſalem in Babylo
21 nem. ¶Hæc dicit Dn̄s exercituum Deus Iſ-
raël ad Achab filiū Coliæ, & ad Sedeciam
filium Maaſiæ,qui prophetant vobis in no
mine meo mēdaciter: Ecce ego tradam eos
in manus Nabuchodonoſor regis Babylo-
22 nis:& percutiet eos in oculis veſtris.¶Et aſ-
ſumetur ex eis maledictio omni trāſmigra
tioni Iudæ,quæ eſt in Babylone dicētium:
Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſicut
Achab quos frixit rex Babylonis in igne,
23 ¶pro eo quòd fecerint ſtultitiā in Iſraël, &
mœchati ſunt in vxores amicorū ſuorum,
F & locuti ſunt verbum in nomine meo mē-
daciter quod non mandaui eis. ego ſum
24 iudex & teſtis, dicit Dominus. ¶Et ad Seme
25 iam Nehelamiten dices:¶Hæc dicit Domi-
nus exercituum, Deus Iſraël: Pro eo quòd
miſiſti in nomine tuo libros ad omnem po
pulum qui eſt in Ieruſalē, & ad Sophoniā
filium Maaſię ſacerdotem, & ad vniuerſos
26 ſacerdotes,dicens:¶Dominus dedit te ſacer
dotem pro Ioiade ſacerdote: vt ſis dux in
domo Domini ſuper omnem virū arrepti-
tium & prophetantem, vt mittas eū in ner
27 uum & in carcerem. ¶Et nunc quare non
increpaſti Ieremiā Anathothiten, qui pro-
28 phetat vobis? ¶Quia ſuper hoc miſit in Ba-
bylonem ad nos,dicens: Longum eſt: ædifi
cate domos & habitate:& plantate hortos,
29 & comedite fructus eorum.¶Legit ergo So-
phonias ſacerdos librum iſtum in auribus
30 Ieremiæ prophetæ. ¶Et factum eſt verbum
31 Domini ad Ieremiam,dicēs: ¶Mitte ad om
G nem trāſmigrationē,dicens: Hæc dicit Dn̄s
ad Semeiā Nehelamitē: Pro eo ꝙ prophe-
tauit vobis Semeias, & ego non miſi eum:
32 & fecit vos confidere in mendacio: ‖Id-
circo hæc dicit Dominus:Ecce ego viſitabo

ſuper

ſuper Semeiam Nehelamiten, & ſup ſemē
eius: nō erit ei vir ſedens in medio populi
huius, & non videbit bonū quod ego faciā
populo meo, ait Dominus: quia præuarica
tionem locutus eſt aduerſus Dominum.

## CAPVT LXX.

1 HOC verbum quod factū eſt ad
A Ieremiam à Domino, dicens:
2 ¶ Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
raël, dicens: Scribe tibi omnia
verba quæ locutus ſum ad te,
3 in libro. ¶ Ecce.n.dies veniunt, dicit Domi-
nus: & conuertā conuerſionem populi mei
Iſraël & Iuda, ait Dñs: & cōuertam eos ad
terram quam dedi patribus eorū, & poſſi-
4 debunt eam. ¶ Et hæc verba quæ locutus eſt
5 Dñs ad Iſraël & ad Iudam. ¶ Quoniam hæc
dicit Dominus: Vocem terroris audiuim':
6 formido, & non eſt pax. ¶ Interrogate, & vi-
dete ſi generat maſculus: quare ergo vidi
omnis viri manum ſuper lumbū ſuū quaſi
parturientis, & conuerſæ ſunt vniuerſæ fa-
*‖Ioel 2. a.* 7 cies in auruginem? ¶ ‖ Væ, quia magna dies
*2.c. 11.* illa, nec eſt ſimilis eius: tempuſq; tribula-
*Amos 5.* 8 tionis eſt Iacob, & ex ipſa ſaluabitur. ¶ Et
*c. 18.* B erit in die illa, ait Dominus exercituū: cō-
*Soph.1.d.* teram iugum eius de collo tuo, & vincula
*15.* eius dirumpam, & non dominabunt ei am
*Iſa.13.a* 9 plius alieni: ¶ ſed ſeruiēt Domino Deo ſuo,
*6.* 10 & Dauid regi ſuo, quem ſuſcitabo eis. ¶ ‖ Tu
*Iſa.43.a* ergo non timeas ſerue meus Iacob, ait Do-
*1.44.a.2* min', neq; paueas Iſraël: quia ecce ego ſal-
*Luc.1.g.* uabo te de terra longinqua, & ſemē tuū de
*70.* terra captiuitatis eorū, & reuertet Iacob, &
quieſcet, & cunctis affluet bonis, & nō erit
11 quē formidet: ¶ Quoniam tecum ego ſum,
ait Dominus, vt ſaluē te. faciam enim con
ſummationem in cunctis gentibus in qb'
diſperſi te, te autem non faciam in cōſum-
mationē: ſed caſtigabo te in iudicio, vt nō
12 videaris tibi innoxius. ¶ Quia hæc dicit Do-
min': Inſanabilis fractura tua, peſſima pla
13 ga tua. ¶ Non eſt qui iudicet iudiciū tuū ad
alligandum: curationū vtilitas nō eſt tibi.
14 ¶ Omnes amatores tui obliti ſunt tui, teq;
*‖Sup. 23.* C non quærēt: ‖ plaga enim inimici pcuſſi te
*d.19.* caſtigatione crudeli. propter multitudinē
*Sup.13.d.* iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua.
*22.* 15 ¶ ‖ Quid clamas ſuper contritione tua? inſa-
*‖Sup.15.* nabilis eſt dolor tuus: propter multitudinē
*d.18.* iniquitatis tuę, & propter dura peccata tua
*Supr. 13.* 16 feci hæc tibi. ¶ Propterea oēs q comedūt te,
*d.22.* deuorabuntur, & vniuerſi hoſtes tui in cap
tiuitatem ducentur: & qui te vaſtant, vaſta
buntur, cunctoſq; prædatores tuos dabo in
17 prædam. ¶ Obducam enim cicatricem tibi,
& à vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dñs.
Quia eiectam vocauerunt te Sion. Hæc eſt
18 quæ non habebat requirentem. ¶ Hæc dicit
D Dominus: Ecce ego cōuertā conuerſionē ta
bernaculorū Iacob, & tectis ei' miſerebor,
& ædificabitur ciuitas in excelſo ſuo, & tē
19 plum iuxta ordinem ſuum fundabitur. ¶ Et
egredietur de eis laus, voxq; ludentium: &
multiplicabo eos: & non minuētur: & glo-
20 rificabo eos: & non attenuabuntur. ¶ Et e-
runt filij eius ſicut à principio, & cœtus e-
ius coram me permanebit: & viſitabo ad-
21 uerſum omnes qui tribulant eum. ¶ Et erit
dux eius ex eo: & princeps de medio eius
producetur: & applicabo eū, & accedet ad
me. quis enim iſte eſt, qui applicet cor ſuū,
22 vt appropinquet mihi, ait Dominus? ¶ Et
eritis mihi in populum: & ego ero vobis in
23 Deum. ¶ Ecce, turbo Domini furor egre-
diens, procella ruens: in capite impiorum
24 conquieſcet. ¶ Non auertet iram indigna-
tionis Dominus: donec faciat & compleat
cogitationem cordis ſui, in nouiſſimo die-
rum intelligetis ea.

## CAPVT XXXI.

1 IN tēpore illo, dicit Dominus,
A Ero Deus vniuerſis* cognatio- ** cogita-*
nibus Iſraël, & ipſi erūt mihi *tionibus.*
2 in populum. ¶ Hæc dicit Dñs:
Inuenit gratiā in deſerto po-
pulus qui remanſerat gladio: vadet ad re-
3 quiē ſuā Iſraël. ¶ Lōgè Dñs apparuit mihi,
Et in charitate perpetua dilexi te, iō attra-
4 xi te miſerās. ¶ Rurſumq; ædificabo te, & ę-
dificaberis virgo Iſraël. adhuc ornaberis
tympanis tuis, & egredieris in choro ludē-
5 tiū. ¶ Adhuc plantabis vineas in montibus
Samariæ: plātabunt plātātes, & donec tps
6 veniat, nō vindemiabūt: ¶ Quia erit dies in
qua clamabūt cuſtodes* in mōte Ephraim, **In monte*
‖ Surgite, & aſcendamus in Sion ad Domi- *Samaria.*
7 num Deum noſtrum. ¶ Quia hæc dicit Dñs: *Iſa.2 a.3*
Exultate in lętitia Iacob, & hinnite contra *Mat.4.a.*
caput Gentium: perſonate, & canite, & di- *2.*
cite: Salua Dñe populum tuū reliquias Iſ- *Zacha.8.*
8 raël. ¶ Ecce, ego adducā eos de terra Aquilo- *d. 21.*
B nis, & cōgregabo eos ab extremis terræ: in-
ter quos erūt cæcus & claudus, & prægnās
& pariens ſimul, cętus magnus reuertētiū
9 huc. ¶ In fletu veniēt: & in* miſericordia re ** precibus*
ducam eos: & adducam eos per torrentes
aquarum in via recta, & non impingēt in
ea: qa factus ſum Iſraëli pater, & Ephraim
10 primogenitus meus eſt. ¶ Audite verbum
Dñi gentes, & annunciate in inſulis q̄ pro-
cul ſunt, & dicite: Qui diſpſit Iſraël, cōgre
gabit eū, & cuſtodiet eum ſicut paſtor gre-
11 gem ſuum. ¶ Redemit enim Dñs Iacob, & li
12 berabit eum de manu potentioris. ¶ Et ve
nient & laudabunt in monte Sion: & cō-
fluent ad bona Dñi ſuper frumento, & vi-
no, & oleo, &, fętu pecorum & armētorū:
eritq; anima eorum quaſi hortus irriguus,
13 & vltrà nō eſurient. ¶ Tunc lætabitur virgo
C in choro, iuuenes & ſenes ſimul, & conuer-
tam luctum eorū in gaudiū, & conſolabor
14 eos, & lætificabo à dolore ſuo. ¶ Et inebria-
bo animā ſacerdotum pinguedine, & po-

pulus meus bonis meis adimplebitur, ait Do
‖Matt. 2. d. 18. 15 minus. ¶Hæc dicit Dñs: ‖Vox in excelſo au
dita eſt lamentationis, luctus & fletus Ra
chel plorantis filios ſuos: & nolẽtis cõſola
16 ri ſuper eis, quia non ſunt. ¶Hæc dicit Dñs:
Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à la
chrymis: qa eſt merces operi tuo, ait Dñs,
17 & reuertentur de terra inimici. ¶Et eſt ſpes
nouiſſimis tuis: ait Dñs, & reuertentur filij
18 ad terminos ſuos. ¶Audiẽs audiui Ephráim
tranſmigrantem, Caſtigaſti me, & eruditus
ſum, quaſi iuuenculus indomitus. conuer-
19 te me? & cõuertar: quia tu Dominus Deus
meus. Poſtquã enim conuertiſti me, egi pę
D nitentiã: & poſtq̃ oſtendiſti mihi, percuſſi
femur meum. Cõfuſus ſum, & erubui, qm̃
20 ſuſtinui opprobriũ adoleſcentiæ meæ. ¶Si
filius honorabilis mihi Ephráim, ſi puer de
licatus: qa ex quo locutus ſum de eo, adhuc
recordabor eius. Idcirco conturbata ſunt
viſcera mea ſuper eum: miſerans miſere-
21 bor eius, ait Dominus. ¶Statue tibi ſpeculã,
pone tibi amaritudines: dirige cor tuum in
viam rectam, in qua ambulaſti: reuertere
virgo Iſraël, reuertere ad ciuitates tuas
22 iſtas. ¶Vſquequo delicijs diſſoluéris filia va
ga? quia creauit Dñs nouum ſuper terram.
FOEMINA CIRCVNDABIT VI-
23 RVM. ¶Hæc dicit Dominus exercituũ Deus
E Iſraël: Adhuc dicent verbum iſtud in terra
Iuda, & in vrbibus eius, cùm conuertero ca
ptiuitatem eorũ. Benedicat tibi Dominus
24 pulchritudo iuſtitiæ, mons ſanctus: ¶& ha-
bitabunt in eo Iudas, & oẽs ciuitates eius
25 ſimul. agricolæ, & minantes greges. ¶Quia
inebriaui animam laſſam: & omnẽ animã
26 eſurientem ſaturaui. ¶Ideo quaſi de ſomno
ſuſcitatus ſum: & vidi, & ſomnus me⁹ dul-
27 cis mihi. ¶Ecce dies veniunt, dicit Domi-
nus: & ſeminabo domum Iſraël & domũ
Iuda, ſemine hominum, & ſemine iumen
28 torũ. ¶Et ſicut vigilaui ſuper eos vt euelle
rem, & demolirer, & diſſiparem, & diſper-
derem, & affligerẽ: ſic vigilabo ſuper eos,
Ezec. 18. a. 2. 29 vt ædificem, & plantem, ait Dominus. ¶‖In
diebus illis non dicent vltrà, Patres come-
derũt vuam acerbam, & dentes filiorũ ob-
30 ſtupuerũt. ¶Sed vnuſquiſque in iniquitate
F ſua morietur: omnis homo qui comederit
31 vuã acerbã, obſtupeſcent dentes eius. ¶Ecce
dies venient, dicit Dominus; & feriam do-
mui Iſraël & domui Iuda fœdus nouum:
Hebr. 8. b. 8. 32 ¶non ſecundùm pactum quod pepigi cum
patribus *veſtris* in die qua apprehẽdi ma-
*eorum 6. num eorum, vt educerẽ eos de Terra-Aegy
pti: pactum quod irritum fecerunt, & ego
33 dominatus ſum eorũ, dicit Dominus. ¶Sed
‖Heb. 10. c. 16. hoc erit pactum, quod feriam cum domo
Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: Dabo
Sup. 24 c. 7. legem meam in viſceribus eorum, & in cor
de eorum ſcribam eam: & ero eis in Deũ,
34 ‖& ipſi erunt mihi in populum. ¶Et non do
cebit vltrà vir proximũ ſuum, & vir fratrẽ *Cognoſcite 9.
ſuum dicens: *Cognoſce* Dominum, oẽs. n.
cognoſcent me à minimo eorum vſque ad ‖Act. 10. g. 43.
maximũ, ait Dñs: ‖quia propitiabor iniqui
tati eorũ, & peccati eorũ non memorabor
35 amplius. ¶Hæc dicit Dñs qui dat ſolẽ in lu-
G mine diei, ordinẽ lunæ & ſtellarũ in lumi-
ne noctis: qui turbat mare, & ſonant flu-
36 ctus eius. Dominus exercituũ nomẽ illi. ¶Si
defecerint leges iſtæ coram me, dicit Dñs:
tunc & ſemẽ Iſraël deficiet, vt nõ ſit gens
37 coram me cunctis diebus. ¶Hæc dicit Dñs:
Si menſurari potuerint cœli ſurſum, & in-
ueſtigari fundamenta terræ deorſum: &
ego abijciã vniuerſum ſemen Iſraël, ꝓpter
38 omnia quæ fecerunt, dicit Dñs. ¶Ecce, dies
veniunt, dicit Dominus: & ædificabitur ci-
uitas Dño à turre Hanameel vſque ad por-
39 tam anguli. ¶Et exibit vltrà *norma* menſu *normam
ræ in conſpectu eius ſuper collem Gareb:
40 & circuibit Goátha. ¶Et omnem vallem ca
dauerum, & cineres, et vniuerſam regionẽ
mortis, vſque ad torrẽtem Cedron, et vſq;
ad angulum portæ equorũ Orientalis: ſan-
ctum Domini non euelletur, et non deſtrue
tur vltrà in perpetuum.

## CAPVT XXXII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ie-
A remiã à Domino in anno de-
cimo Sedeciæ regis Iuda: ipſe
eſt ann⁹ decimuſoctauus Na-
2 buchodonoſor. ¶Tunc exerci-
tus regis Babylonis obſidebat Ieruſalẽ: et
Ieremias ꝓpheta erat clauſus in atrio car-
3 ceris, qui erat in domo regis Iuda. ¶Clauſe-
rat enim eum Sedecias Rex Iuda, dicens:
Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego dabo ciuitatem iſtam in ma-
4 nu regis Babylonis, et capiet eam? ¶Et Sede
cias rex Iuda non effugiet de manu Chal-
dæorum: ſed tradetur in manus regis Ba-
bylonis: et loquetur os eius cum ore illius,
5 et oculi eius oculos illius videbunt. ¶Et in
B Babylonem ducet Sedeciam: et ibi erit do-
nec viſitem eum, ait Dominus. ſi autem di-
micaueritis aduerſum Chaldæos, nihil pro
6 ſperum habebitis. ¶Et dixit Ieremias: Factũ
7 eſt verbũ Domini ad me, dicens: ¶Ecce Ha-
nameel filius Sellum patruelis tuus veniet
ad te, dicens: Eme tibi agrum meum qui
eſt in Anathoth: tibi enim cõpetit ex pro-
8 pinquitate vt emas. ¶Et venit ad me Hana-
meel filius patrui mei ſecundùm verbum
Dñi ad veſtibulum carceris, et ait ad me,
Poſſide agrum meũ qui eſt in Anathoth, in
terra Ben-iamin: quia tibi cõpetit hæredi-
tas: et tu propinquus es vt poſſideas. Intelle
9 xi autem ꝙ verbum Domini eſſet. ¶Et emi
agrum ab Hanameel filio patrui mei, q eſt
in Anathoth: et appendi ei argẽtum ſeptẽ

ſtateres,

10 ſtateres, & decem argenteos. ¶Et ſcripſi in
libro & ſignaui, & adhibui teſtes: & appē-
11 di argentū in ſtatera. ¶Et accepi librū poſſeſ
ſionis ſignatū, & ſtipulationis, & rata, & ſi
12 gna foriſecus. ¶Et dedi librū poſſeſſionis
Baruch filio Neri filij Maaſiæ in oculis Ha
nameel patruelis mei, & in oculis teſtium
qui ſcripti erant in libro emptionis, in ocu
lis omniū Iudæorū q ſedebāt in atrio car-
13 ceris. ¶Et præcepi Baruch corā eis dicens:
14 ¶Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſraël,
C Sume libros iſtos, librū emptionis hunc ſi-
gnatū, & librū hunc qui apertus eſt: & po-
no illos in vaſe fictili, vt ꝑmanere poſſint
15 diebus multis. ¶Hæc enim dicit Dñs exerci-
tuum Deus Iſraël: Adhuc poſſidebuntur
16 domus, & agri, & vineæ in terra iſta. ¶Et
oraui ad Dominū poſtquā tradidi librum
17 poſſeſſionis Baruch filio Neri, dicēs. ¶Heu,
heu, heu, Domine Deus: ecce tu feciſti celū
& terrā in fortitudine tua magna, & in bra
chio tuo extēto: nō erit tibi difficile omne
18 verbum. ¶‖ Qui facis miſericordiā in mil- *‖Exod. 34. a. 7.*
libus, & reddis iniquitatem patrū in ſinū
filiorū eorum poſt eos, Fortiſſime, magne,
& potens, Dominus exercituum nomen
19 tibi. ¶Magnus conſilio, & incomprehen-
ſibilis cogitatu, cuius oculi aperti ſunt ſup
oēs vias filiorū Adam, vt reddas vnicuique
ſecundū vias ſuas, & ſecundùm fructum
20 adinuentionū eius. ¶Qui poſuiſti ſigna &
portenta in terra Ægypti vſque ad diē hāc,
& in Iſraël & in hominibus: & feciſti tibi
21 nomē ſicut eſt dies hæc. ¶Et eduxiſti popu-
D lū tuū Iſraël de Terra Ægypti, in ſignis
& in portentis, & in manu robuſta, & in
22 brachio extento, & in terrore magno. ¶Et
dediſti eis terrā hāc, quā iuraſti patribꝰ eo-
rū, vt dares eis terrā fluentē lacte & melle.
23 ¶Et ingreſſi ſunt, & poſſederūt eā: & non
obedierūt voci tuæ, & in lege tua nō ambu
lauerūt: oīa quæ mādaſti eis vt facerēt, nō
24 fecerūt: & euenerūt eis oīa mala hæc. ¶Ecce
munitiones extructæ ſunt aduerſum ciuita
tē, vt capiatur: & vrbs data eſt in manus
Chaldæorū,* qui præliantur aduerſus eā à **& in manus regis Babylonis.*
facie gladij, & famis, & peſtilentiæ: & quæ
cūq; locutus es acciderūt, vt tu ipſe cernis.
25 ¶Et tu dicis mihi Dñe Deus, Eme agrū ar-
gēto, & adhibe teſtes ſit cū vrbs data, in ma
26 nus Chaldæorū? ¶Et factū eſt verbū Domi-
27 ni ad Ieremiā, dicēs: ¶Ecce ego Dñs Deus
vniuerſæ carnis. nūquid mihi difficile erit
28 omne verbū? ¶Propterea hæc dicit Domi
E nus, Ecce ego tradam ciuitatem iſtam in
manus Chladæorū, & in manus regis Ba-
29 bylonis, & capient eā. ¶Et venient Chaldæi
præliantes aduerſum vrbem hanc, & ſuccē-
dent eam igni, & comburent eā, & domos
in quarum domatibus ſacrificabāt Baal, &
libabant dijs alienis libamina ad irritan-
30 dū me. ¶Erant enim filij Iſraël & filij Iu-
da iugiter facientes malū in oculis meis ab
adoleſcentia ſua: filij Iſraël qui vſque nūc
exacerbant me in opere manuum ſuarū, di
31 cit Dominus. ¶Quia in furore, & indigna-
tione mea facta eſt mihi ciuitas hæc à die
qua ædificauerunt eam, vſq; ad diem iſtā,
32 qua auferetur de conſpectu meo. ¶Propter
malitiā filiorum Iſraël & filiorum Iuda,
quam fecerunt ad iracundiā me prouocan-
tes, ipſi, & reges eorum, principes eorum, &
F ſacerdotes eorum, & prophetæ eorū, viri
33 Iuda, & habitatores Ieruſalē. ¶‖ Et verte- *‖Sup. 2. f. 26.*
runt ad me terga & non facies: cùm docerē
eos diluculo & erudirem, & nollent audire
34 vt acciperent diſciplinā. ¶‖ Et poſuerunt *‖4. Re. 21. a. 4.*
idola ſua in domo, in qua inuocatū eſt no-
35 men meum, vt polluerent eam. ¶Et ædifica
uerunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij
Ennom: vt initiarent filios ſuos & filias
ſuas Moloch: quod nō mādaui eis, nec aſcē
dit ī cor meū vt facerēt abominationem
36 hanc, & in peccatum deducerent Iudā. ¶Et
nunc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus
Iſraël ad ciuitatē hāc, de qua vos dicitis ꝙ
tradatur in manus regis Babylonis in gla-
37 dio, & in fame, & in peſte. ¶Ecce ego congre
gabo eos de vniuerſis terris ad quas ieci
eos in furore meo, & in ira mea, & in indi-
gnatione grandi, & reducā eos ad locū iſtū,
38 & habitare eos faciam cōfidenter. ¶Et erūt
mihi in populum, & ego ero eis in Deum. *‖Eze. 11. d. 19. 36. f. 26.*
39 ¶‖Et dabo eis cor vnum, & viā vnam, vt ti-
meant me vniuerſis diebus: & bene ſit eis,
40 & filijs eorū poſt eos. ¶Et feriam eis pactū
ſempiternum, & non deſinam eis benefa-
G cere: & timorem meū dabo in corde eorū,
41 vt non recedāt à me. ¶Et lætabor ſuper eis,
cū bene eis fecero: & plantabo eos in terra
iſta in veritate in toto corde meo & in tota
42 anima mea. ¶Quia hæc dicit Dominus: Si-
cut adduxi ſuper populum iſtum omne ma
lum hoc grande: ſic adducam ſuper eos om
43 ne bonū quod ego loquor ad eos. ¶Et poſſi-
debuntur agri in terra iſta: de qua vos dici-
tis ꝙ deſerta ſit, eo ꝙ nō remanſerit homo
& iumētū, & data ſit in manus Chaldæorū,
44 ¶Agri ementur pecunia, & ſcribentur in li-
bro, & imprimetur ſignū, & teſtis adhibebi
tur in terra Ben-iamin, & in circuitu Ieru
ſalē, in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibꝰ mō
tanis, & in ciuitatibus cāpeſtribus, & in ci-
uitatibus quæ ad Auſtrū ſunt: quia cōuer-
tam captiuitatem eorū, ait Dominus.

## CAPVT XXXIII.

1 ET factum eſt verbū Domini ad Ieremiā
A ſecūdò, cùm adhuc clauſus eſſet in atrio
2 carceris, dicens: ¶Hæc dicit Dominus qui fa
cturus eſt:* & formaturus illud, & paratu- **Dominus. ſ.*
3 rus, dominus nomen eius. ¶Clama ad me,
& exaudiam te, & annunciabo tibi grādia,
4 & firma quæ neſcis. ¶Quia hæc dicit Domi
nus Deꝰ Iſraël ad domos vrbis huius, & ad

domos regis Iuda quæ deſtructæ ſunt, & ad
5 munitiones, & ad gladium ¶venientium, vt
dimicent cum Chaldæis, & impleant eas
cadaueribus hominum, quos percuſſi in fu
rore meo & in indignatione mea, abſcon-
dẽs faciẽ meã à ciuitate hac ꝑp oẽm mali-
*al 9. 6 tiã eorũ. ¶Ecce, ego obducã* eis cicatricẽ &
ſanitatẽ, & curabo eos: & reuelabo illis de-
7 precationẽ pacis & veritatis. ¶Et conuertã
cõuerſionẽ Iuda, & conuerſionem* Ieruſa-
*Iſrael 1. 8 lem & ædificabo eos ſicut à principio. ¶Et
emundabo illos ab omni iniquitate ſua, in
qua peccauerunt mihi: & propitius ero cũ-
ctis iniquitatibus eorũ in quibus delique-
9 runt mihi, & ſpreuerunt me. ¶Et erit mihi
B in nomen, & in gaudium, & in laudem, &
in exultationẽ cunctis gentibus terræ, quæ
audierint oĩa bona quæ ego facturus ſum
eis: & pauebunt, & turbabũtur in vniuerſis
bonis, & in omni pace quam ego faciã eis.
10 ¶Hæc dicit Dñs: Adhuc audietur in loco iſto
(quem vos dicitis eſſe deſertum, eò ꝙ non
ſit homo nec iumentum in ciuitatibus Iu-
da, & foris Ieruſalem, quæ deſolatæ ſunt
abſq; homine & abſque habitatore & abſ
11 que pecore) ¶Vox gaudij & vox lætitiæ, vox
ſponſi & vox ſponſę, vox dicentium, Con-
fitemini Domino exercituum, qm̃ bonus
Dominus, qm̃ in æternum miſericordia e-
ius: & portantium vota in domum Domi-
ni: reducam enim conuerſionẽ terrę ſicut à
12 principio dicit Dominus. ¶Hæc dicit Domi
nus exercituum: Adhuc erit in loco iſto de-
C ſerto abſque homine, & abſq; iumento, &
in cunctis ciuitatibus eius, habitaculum pa
13 ſtorũ & accubantium gregum. ¶In ciuitati-
bus mõtuoſis, & in ciuitatibus cãpeſtribus,
& in ciuitatibus quæ ad Auſtrũ ſunt, & in
Terra Ben-iamin, & in circuitu Ieruſalẽ,
& in ciuitatibus Iuda adhuc tranſibũt gre-
ges ad manum numerantis, ait Dominus.
‖Sup. 23. a.5. 14 ¶‖Ecce dies venient, dicit Dominus: & ſu-
ſcitabo verbũ bonũ quod locutus ſum ad
15 domum Iſraël & ad domum Iuda: ¶In die-
bus illis, & in tẽpore illo germinare faciã
Dauid germen iuſtitiæ: & faciet iudiciũ &
16 iuſtitiam in terra. ¶In diebus illis ſaluabi-
*Iſrael. tur Iuda, & * Ieruſalẽ habitabit confiden-
*hoc eſt quod voca ter, &* hoc eſt nomen quod vocabunt eũ,
bit eã. 10. 17 Dñs iuſtus noſter. ¶Quia hæc dicit Dñs: Nõ
interibit de Dauid vir, qui ſedeat ſuꝑ thro-
18 num domus Iſraël. ¶Et de ſacerdotibus &
e Leuitis non interibit vir à facie mea, q
offerat holocauſtomata, & incendat ſacrifi
cium, & cædat victimas omnibus diebus.
19 ¶Et factum eſt verbũ Domini ad Ieremiã,
20 dicens: ¶Hæc dicit Dominus, Si irritum põt
D fieri pactum meum cum die, & pactũ meũ
cum nocte, vt non ſit dies & nox in tempo
21 re ſuo. ¶Et pactum meũ irritum eſſe poterit
cum Dauid ſeruo meo, vt non ſit ex eo fi-
lius qui regnet in throno eius, & Leuitæ &
22 ſacerdotes miniſtri mei. ¶Sicuti enumerari
non poſſunt ſtellæ cęli, & metiri arena ma
ris: ſic multiplicabo ſemen Dauid ſerui
23 mei, & Leuitas miniſtros meos. ¶Et factum
eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicens:
24 ¶Nunquid non vidiſti quid populus hic lo-
cutus ſit, dicens: Duæ cognationes, quas ele
gerat Dominus, abiectæ ſunt: & populum
meum deſpexerunt, eò ꝙ non ſit vltrà gẽs
25 coram eis. ¶Hęc dicit Dominus: Si pactum
meum inter diem, & noctem, & leges cœlo
26 & terræ non poſui: equidem & ſemen Ia-
cob, & Dauid ſerui mei proijciam, vt non
aſſumam de ſemine eius principes ſeminis
Abraham, Iſaac, & Iacob. reducam enim
conuerſionem eorum, & miſerebor eis.

## CAPVT XXXIIII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ie-
A remiã à Domino quando Na-
buchodonoſor rex Babylonis,
& omnis exercitus eius vni-
uerſaq; regna terræ quæ erãt
ſub poteſtate manus eius, & omnes populi
bellabant contra Ieruſalem, & contra om-
2 nes vrbes eius, dicens: ¶Hæc dicit Dominus
Deus Iſraël, Vade, & loquere ad Sedeciam
regem Iuda: & dices ad eum, Hęc dicit Do-
minus, Ecce, ego tradam ciuitatem hanc in
manus Regis Babylonis, & ſuccendet eam
3 igni. ¶Et tu non effugies de manu eius: ſed
comprehenſione capieris, & in manu eius
tradẽris: & oculi tui oculos regis Babylo-
nis videbunt, & os eius cum ore tuo loque
4 tur, & Babylonem introibis. ¶Attamen au-
di verbum Dñi Sedecia rex Iuda: Hæc dicit
Dominus ad te. ¶Non morièris in gladio,
5 ¶ſed in pace morièris: ſecundum cõbuſtio-
nes patrum tuorũ regum priorum qui fue-
runt ante te, ſic comburent te: & Væ Domi
B ne, plangent te: quia verbum ego locutus
6 ſum, dicit Dominus. ¶Et locutus eſt Iere-
mias propheta ad Sedeciam regẽ Iuda vni-
7 uerſa verba hæc in Ieruſalem. ¶Et exercitus
regis Babylonis pugnabat contra Ieruſalẽ,
& cõtra omnes ciuitates Iuda quæ reliquæ
erant contra Lachis, & contra Azécha. hæ
enim ſupererant de ciuitatibus Iuda vrbes
8 munitæ. ¶Verbum quod factum eſt ad Iere
miam à Domino, poſtquã percuſſit rex Se-
decias fœdus cum omni populo in Ieruſa-
9 lem prędicans, ¶Vt dimitteret vnuſquiſq;
ſeruum ſuũ & vnuſquiſq; ancillã ſuã, He-
bræum & Hebræam liberos: & nequaquã
dñarentur eis, id eſt in Iudæo & fratre ſuo.
10 ¶Audierunt ergo omnes principes, & vni-
uerſus populus, qui inierant pactum, vt di
mitteret vnuſquiſq; ſeruum ſuum, & vnuſ
quiſq; ancillam ſuam liberos, & vltrà non
dominarentur eis. audierunt igitur & dimi
11 ſerunt. ¶Et conuerſi ſunt deinceps: & retra
xerunt ſeruos & ancillas ſuas quos dimiſe -6.
rant liberos, & ſubiugauerũt in famulos &

12 famulas. ¶Et factum eſt verbum Dñi ad Ie-
13 remiam à Dño, dicens: ¶Hæc dicit Dñs De⁹
Iſraël: Ego percuſſi fœdus cum patrib⁹ ve-
C ſtris in die qua eduxi eos de Terra Ægy-
14 pti, de domo ſeruitutis, dicens: ¶‖Cũ com- Exo. 21. a. 2. Deut. 15. c. 12.
pleti fuerint ſeptem anni, dimittat vnuſ-
quiſq; fratrẽ ſuum Hebræum, qui vẽditus
eſt ei, & ſeruiet tibi ſex annis: & dimittes
eũ à te liberũ: & non audierunt patres ve-
15 ſtri me, nec inclinauerunt aurẽ ſuã. ¶Et cõ-
uerſi eſtis vos hodie, & feciſtis quod rectũ
eſt in oculis meis vt prędicaretis libertatẽ,
vnuſquiſq; ad amicũ ſuũ: & iniſtis pactũ
in conſpectu meo, in domo in qua inuoca-
16 tũ eſt nomen meum ſuper eam. ¶Et reuerſi
eſtis, & cõmaculaſtis nomen meũ: & redu-
xiſtis vnuſquiſq; ſeruũ ſuũ, & vnuſquiſq;
ancillã ſuam, quos dimiſeratis vt eſſent li-
beri & ſuæ poteſtatis: & ſubiugaſtis eos vt
17 ſint vobis ſerui & ancillę. ¶Propterea hæc
dicit Dñs: Vos non audiſtis me, vt prædica-
retis libertatẽ, vnuſquiſq; fratri ſuo, & v-
D nuſquiſq; amico ſuo: ecce ego p̃dico vobis
libertatẽ, ait Dñs, ad gladiũ, ad peſtẽ, & ad
famẽ: & dabo vos in commotionẽ cunctis
18 regnis terræ. ¶Et dabo viros q̃ præuaricãtur
fœdus meum, & nõ obſeruauerunt verba
fęderis q̃bus aſſenſi ſunt in cõſpectu meo,
vitulum quẽ conciderunt in duas partes, &
19 tranſierũt inter diuiſiones eius, ¶Principes
Iuda & principes Ieruſalẽ, eunuchi, & ſa-
cerdotes, & oĩs populus terræ, qui tranſie-
20 rũt inter diuiſiones vituli: ¶Et dabo eos in
manus inimicorũ ſuorũ, & in manus quæ-
rentiũ animã eorũ: & erit morticinũ eorũ
in eſcam volatilibus cœli & beſtijs terræ.
21 ¶Et Sedeciam regem Iuda & principes eius
dabo in manus inimicorum ſuorum, & in
manus quærentium animas eorum, & in
manus exercituũ regis Babylonis, qui receſ-
22 ſerunt à vobis. ¶Ecce ego præcipio, dicit Do
minus, & reducam eos in ciuitatem hanc,
& pręliabuntur aduerſus eã, & capient eã,
& incendẽt igni: & ciuitates Iuda dabo in
ſolitudinem, eò q̃ non ſit habitator.

## CAPVT XXXV.

1 VErbum quod factum eſt ad Ie-
A remiam à Domino in diebus
Ioacim, filij Ioſiæ, regis Iuda,
2 dicens: ¶Vade ad domum Re-
chabitarum, & loquere eis, &
introduces eos in domum Domini in vnã
exedram theſaurorũ & dabis eis bibere vi-
3 num. ¶Et aſſumpſi Iezoniam filium Iere-
miæ, filij Haſpaniæ, & fratres eius, & oẽs fi-
lios eius, & vniuerſam domum Rechabita
4 rum: ¶Et introduxi eos in domũ Domini,
ad gazophylacium filiorum Hanan filij Ie-
gedeliæ hoĩs Dei, qđ erat iuxta gazophyla-
ciũ principũ, ſup thesaurũ Maaſiæ filij Sel-
5 lũ, qui erat cuſtos veſtibuli. ¶Et poſui corã
filijs domus Rhechabitarũ ſcyphos plenos
vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinũ.
6 ¶Qui reſpõderunt: Nõ bibemus vinũ: quia
B Ionadab, filius Rechab, pater noſter, p̃cepit
nobis, dicẽs: Nõ bibetis vinũ vos, & filij ve
7 ſtri vſq; in ſempiternũ. ¶Et domũ non ædi-
ficabitis, & ſementem nõ ſeretis, & vineas
non plantabitis, nec habebitis: ſed in taber
naculis habitabitis cũctis diebus veſtris, vt
viuatis dieb⁹ multis ſup faciẽ terræ in qua
8 vos peregrinamini. ¶Obediuimus ergo vo-
ci Ionadab, filij Rechab, patris noſtri, ĩ om
nibus q̃ præcepit nobis: ita vt non bibere-
mus vinum cunctis diebus noſtris: nos &
9 mulieres noſtræ, filij & filiæ noſtræ: ¶& nõ
ædificaremus domos ad habitandum, & vi
neam & agrum & ſementem non habui-
10 mus: ¶ſed habitauimus in tabernaculis, &
obedientes *fuimus* iuxta omnia quę pręce- * fecimus I.
11 pit nobis Ionadab pater noſter. ¶Cum aũt
aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis ad terram noſtram, diximus: Venite, &
ingrediamur Ieruſalem à facie exercitus
Chaldæorum, & à facie exercitus Syrię: &
12 manſimus in Ieruſalem. Et factum eſt ver-
C bum Domini ad Ieremiam, dicẽs: ¶Hęc di-
13 cit Dominus exercituum Deus Iſraël: Va-
de & dic viris Iuda & habitatoribus Ieruſa
lem, Nunquid non recipietis diſciplinam,
14 vt obediatis verbis meis, dicit Dñs? ¶Præ-
ualuerunt ſermones Ionadab filij Rechab,
quos præcepit filijs ſuis, vt non biberẽt vi-
num: & non biberunt vſq; ad diem hanc,
quia obedierunt pręcepto patris ſui: ego au
tem locutus ſum ad vos, de manè cõſurgẽs
15 & loquens, & non obediſtis mihi. ¶Miſiq;
ad vos omnes ſeruos meos ꝓphetas, cõſur-
gens diluculo mittenſq; & dicens: ‖Cõuer- ‖Sup. 18. b. 11. 25. a. 5.
timini vnuſquiſq; à via ſua peſſima, & bo
na facite ſtudia veſtra: & nolite ſequi deos
alienos neq; colatis eos, & habitabitis ĩ ter
ra quã dedi vobis & patribus veſtris: & nõ
16 ĩclinaſtis aurẽ veſtrã, neq; audiſtis me. ¶Fir
mauerũt igitur filij Ionadab filij Rechab p̃
D ceptum patris ſui, quod præceperat eis: po-
17 pulus aũt iſte non obediuit mihi. ¶Idcirco
hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſraël: Ec-
ce ego adducam ſuper Iudam & ſuper oẽs
habitatores Ieruſalẽ vniuerſam afflictio-
nẽ quã locutus ſum aduerſum illos, eò q̃
locutus ſum ad illos, & nõ audierunt: voca
18 ui illos, & non rñderunt mihi. ¶Domui aũt
Rechabitarũ dixit Ieremias: ¶Hęc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſraël. Pro eo q̃
obediſtis præcepto Ionadab patris veſtri, &
cuſtodiſtis omnia mandata eius, & feciſtis
19 vniuerſa quæ præcepit vobis. ¶Propterea
hęc dicit Dñs exercituum Deus Iſraël, Non
deficiet vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab,
ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

## CAPVT XXXVI.

1 ET factum eſt in anno quarto Ioacim fi-
A lij Ioſiæ regis Iuda: factum eſt verbum

2 hoc ad Ieremiam à Dño, dicens: ¶Tolle vo-
lumen libri, & ſcribes in eo oĩa verba quæ
locutus ſum tibi aduerſum Iſraël & Iudã,
& aduerſum oẽs gentes: à die qua locutus
ſum ad te ex dieb' Ioſiæ, vſq; ad diẽ hanc.
3 ¶Si fortè audiente domo Iuda vniuerſa ma
la q̃ ego cogito facere eis, reuertat̃ vnuſqſq;
à via ſua peſſima: & propitius ero iniqui-
4 tati, & peccato eorũ. ¶Vocauit ergo Ieremias
Baruch, filium Neriæ: & ſcripſit Baruch ex
ore Ieremiæ oẽs ſermones Dñi, quos locut'
5 eſt ad eum, in volumine libri. ¶ & præcepit
Ieremias Baruch, dicens: Ego clauſus ſum,
6 nec valeo ingredi domum Dñi. ¶Ingredere
ergo tu, & lege de volumine in quo ſcripſi-
B ſti ex ore meo verba Dñi, audiente populo
in domo Dñi in die ieiunij: inſuper & au-
diẽte vniuerſo Iuda, qui veniunt de ciuita-
7 tibus ſuis, leges eis: ¶Si fortè cadat oro eorũ
in conſpectu Dñi, & reuertat̃ vnuſquiſq; à
via ſua peſſima: qm̃ magnus furor & indi-
gnatio eſt, quam locutus eſt Dñs aduerſum
8 populum hunc. ¶Et fecit Baruch filius Ne-
riæ iuxta oĩa quæ præceperat ei Ieremias
propheta, legẽs ex volumine ſermones Dñi
9 in domo Dñi. ¶Factũ eſt aũt in anno quin-
to Ioacim, filij Ioſiæ, regis Iuda, in menſe
nono: prædicauerunt ieiunium in conſpe-
ctu Domini omni populo in Ieruſalem, &
vniuerſæ multitudini quę confluxerat de ci
10 uitatibus Iuda in Ieruſalem. ¶Legitque Ba-
C ruch ex volumine ſermones Ieremiæ in do
mo Domini in gazophylacio Gamariæ filij
Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in in
troitu portæ nouæ domus Domini, audien
11 te omni populo. ¶Cumq; audiſſet Michæas
filius Gamariæ filij Saphan, omnes ſermo-
12 nes Domini ex libro: ¶deſcendit in domum
regis ad gazophylacium ſcribæ: & ecce ibi
omnes principes ſedebant, Eliſama ſcriba,
& Dalaias filius Semeiæ, & Elnathan filius
Achobor: & Gamarias filius Saphã, & Se-
decias filius Hananiæ, & vniuerſi princi-
13 pes. ¶Et nunciauit eis Michæas omnia ver-
ba quæ audiuit, legentem Baruch ex volu-
14 mine in auribus populi. ¶Miſerũt itaq; oẽs
principes ad Baruch, Iudi filiũ Nathanię, fi
lij Selemiæ, filij Chuſi, dicentes: Volumen
ex quo legiſti audiẽte populo, ſume in ma-
nu tua & veni. Tulit ergo Baruch filius Ne
D riæ volumen in manu ſua, & venit ad eos.
15 ¶Et dixerunt ad eum: Sede & lege hęc in au
ribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eo-
16 rum. ¶Igitur cùm audiſſent omnia verba,
obſtupuerunt vnuſquiſque ad proximum
ſuum, & dixerunt ad Baruch: Nunciare de
17 bemus regi omnes ſermones iſtos. ¶Et in-
terrogauerunt eum dicentes: Indica nobis,
quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos
18 ex ore eius. ¶Dixit autem eis Baruch: Ex ore
ſuo loquebatur quaſi legens ad me omnes
ſermones iſtos: & ego ſcribebam in volumi
19 ne atramento. ¶Et dixerũt principes ad Ba-
ruch: Vade, & abſcondere tu & Ieremias, &
20 nemo ſciat vbi ſitis. ¶Et ingreſſi ſunt ad re-
gem in atrium: porrò volumẽ commenda-
uerunt in gazophilacio Eliſamæ ſcribæ: &
nunciauerunt audiente rege oẽs ſermones.
21 ¶Miſitq; rex Iudi, vt ſumeret volumen: qui
E tollens illud de gazophylacio Eliſamæ ſcri
bæ, legit audiẽte rege, & vniuerſis principi
22 bus qui ſtabant circa regem. ¶Rex aũt ſede
bat in domo hyemali in mẽſe nono: & po-
23 ſita erat arula corã eo plena prunis. ¶Cũq;
legiſſet Iudi tres pagellas vel quatuor, ſci-
dit illud ſcalpello ſcribæ, & proiecit in ignẽ
qui erat ſuper arulam: donec cõſumaretur
24 oẽ volumen igni qui erat in arula. ¶Et non
timuerũt, neq; ſciderũt veſtimẽta ſua rex,
& oẽs ſerui eius, qui audierũt vniuerſos ſer
25 mones iſtos. ¶ Veruntamen Elnathan, &
Dalaias, & Gamarias cõtradixerũt regi, ne
26 cõbureret librũ: & non audiuit eos. ¶Et præ
cepit rex Ieremiel filio Amelech, & Saraiæ
F filio Ezriel, & Selemię filio Abdeel, vt com
prehẽderent Baruch ſcribam, & Ieremiam
27 prophetam. abſcondit aũt eos Dñs. ¶Et fa-
ctum eſt verbum Dñi ad Ieremiam prophe
tam, poſtquam combuſſerat rex volumẽ, &
ſermones quos ſcripſerat Baruch ex ore Ie-
28 remiæ, dicens. ¶Rurſum tolle volumen a-
liud: & ſcribe in eo oẽs ſermones priores,
qui erant in primo volumine, quod cõbuſ-
29 ſit Ioacim rex Iuda. ¶ Et ad Ioacim regem
Iuda dices: Hæc dicit Dñs, Tu combuſſiſti
volumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in
eo annuncians, Feſtinus veniet rex Babylo-
nis, & vaſtabit terram hanc: ceſſare faciet
30 ex illa hominem & iumentum. ¶Propterea
hæc dicit Dñs contra Ioacim regem Iuda:
G Non erit ex eo qui ſedeat ſuper ſolium Da
uid: & cadauer eius proijcietur ad æſtũ per
31 diem, & ad gelu per noctẽ. ¶Et viſitabo con
tra eum, & contra ſemen eius, & cõtra ſer-
uos eius, iniquitates ſuas: & adducã ſuper
eos & ſuper habitatores Ieruſalẽ, & ſuper
viros Iuda oẽ malũ qđ locutus ſum ad eos:
32 & non audierunt. ¶Ieremias aũt tulit volu-
men aliud, & dedit illud Baruch filio Ne-
riæ ſcribæ: qui ſcripſit in eo ex ore Ieremiæ
oẽs ſermones libri, quem combuſſerat Ioa-
cim rex Iuda igni: & ĩſuper additi ſunt ſer-
mones multò plures quàm anteà fuerant.

## CAPVT XXXVII.

1 ET regnauit rex Sedecias, fili' Io *4. Reg. 4.*
A ſię, pro Iechonia filio Ioacim: *d. 17.*
quem conſtituit regem Nabu *2. Pa. 36.*
chodonoſor rex Babylonis in *b. 10.*
2 terra Iuda. ¶Et non obediuit *3. Eſd. 1.*
ipſe, & ſerui eius, & populus terræ, verbis *f. 47.*
Dñi quæ locutus eſt in manu Ieremiæ pro-
3 phetæ. ¶Et miſit rex Sedecias Iuchal, filium
Selemiæ, & Sophoniam filiũ Maaſiæ ſacer-
dotem ad Ieremiam prophetã, dicens: Ora

4 pro nobis Dñm Deum nr̃m.¶Ieremias aũt
liberè ambulabat in medio populi:non.n.
miſerant eum in cuſtodiam carceris.Igitur
exercit⁹ Pharaonis egreſſus eſt de Aegypto:
& audientes Chaldæi qui obſidebant Ieru
ſalem,huiuſcemodi nunciũ, receſſerunt ab
5 Ieruſalem.¶Et factũ eſt verbum Dñi ad Ie-
6 remiam prophetam,dicens:¶Hæc dicit Dñs
B Deus Iſraël:Sic dicetis regi Iuda, qui miſit
vos ad me interrogandum : Ecce exercitus
Pharaonis, q egreſſus eſt vobis in auxiliũ,
7 reuerteť in terram ſuam in Aegyptum:¶ &
redient Chaldæi,& bellabunt cõtra ciuita-
tẽ hanc: & capient eam,& ſuccendent eam
8 igni. ¶ Hæc dicit Dñs: Nolite decipere aĩas
veſtras,dicentes:Euntes abibũt & recedent
9 à nobis Chaldæi:quia non abibunt.¶Sed &
ſi percuſſeritis oẽm exercitum Chaldæorũ,
qui præliatur aduerſum vos,& derelicti fue
rint ex eis aliqui vulnerati:ſinguli de tento
rio ſuo conſurgent,& incendent ciuitatem
10 hanc igni . ¶Ergo cùm receſſiſſet exercitus
Chaldæorũ ab Ieruſalem pp exercitũ Pha-
11 raonis,¶egreſſus eſt Ieremias de Ieruſalẽ vt
iret in terram Ben-iamin, & diuideret ibi
12 poſſeſſionem in cõſpectu ciuium. ¶Cumq;
C perueniſſet ad portam Ben-iamin,erat ibi
cuſtos portæ per vices,noĩe Ierias,filius Se-
lemiæ,filij Hananiæ : & apprehendit Iere-
miam prophetam,dicẽs: Ad Chaldæos pro
13 fugis?¶Et rñdit Ieremias: Falſum eſt:nõ fu
gio ad Chaldæos . Et non audiuit eum: ſed
comprehendit Ierias Ieremiam,& adduxit
14 eum ad principes.¶Quã ob rem irati princi
pes contra Ieremiam, cæſum eum miſerũt
in carcerem qui erat in domo Ionathã ſcri
bæ.ipſe.n. præpoſitus erat ſuper carcerem,
15 ¶Itaq; ingreſſus eſt Ieremias ĩ domũ laci &
in ergaſtulum: & ſedit ibi Ieremias diebus
16 multis.¶Mittẽs aũt Sedecias rex tulit eum:
& interrogauit eum in domo ſua abſcondi
D tè,& dixit: Putáſne eſt ſermo à Domino?Et
dixit Ieremias: Eſt. Et ait: In manus regis
17 Babylonis tradêris.¶Et dixit Ieremias ad re
gem Sedeciam: Quid peccaui tibi & ſeruis
tuis & populo tuo , quia miſiſti me in do-
18 mum carceris ? ¶ Vbi ſunt prophetæ veſtri
qui prophetabant vobis, & dicebant, Non
veniet rex Babylonis ſuper vos,& ſuper ter
19 ram hanc? ¶Nunc ergo audi obſecro domi-
ne mi rex: Valeat deprecatio mea in cõſpe-
ctu tuo:& ne me remittas in domum Iona
20 than ſcribæ,ne moriar ibi . ¶Præcepit ergo
rex Sedecias vt traderetur Ieremias in veſti
bulo carceris: & daretur ei torta panis quo
tidie,excepto pulmento, donec conſumerẽ
tur omnes panes de ciuitate:& manſit Iere
mias in veſtibulo carceris.

## CAPVT XXXVIII.

1 AVdiuit aũt Saphatias filius Mathan , &
A Gedelias filius Phaſſur, & Iuchal filius
Selemiæ, & Phaſſur filius Melchiæ, ſermo-
nes quos Ieremias loquebať ad oẽm popu
2 lum,dicens:¶Hæc dicit Dñs: ‖Quicunq; mã ‖Su. 21 a. 9.
ſerit in ciuitate hac, morieť gladio & fame
& peſte:qui aũt profugerit ad Chaldæos,vi
3 uet, & erit aĩa eius ſoſpes & viuẽs.¶Hęc di-
cit Dñs : Tradendo tradetur ciuitas hæc in
manu exercitus regis Babylonis , & capiet
4 eam.¶Et dixerunt principes regi: Rogamus
vt occidať homo iſte: de induſtria enim diſ
ſoluit manus virorum bellantium , qui re-
manſerũt in ciuitate hac,& manus vniuer-
B ſi populi,loquẽs ad eos iuxta verba hæc.ſi-
quidem homo iſte non quærit pacem popu
5 lo huic,ſed malũ.¶Et dixit rex Sedecias:Ec-
ce ipſe in manibus veſtris eſt:nec enim fas
6 eſt regem vobis quicquã negare.¶Tulerunt
ergo Ieremiam,& proiecerunt eum in lacũ
Melchiæ filij Amelech,qui erat in veſtibu-
lo carceris: & ſubmiſerunt Ieremiã in °funi °funibus & in lacu non 9.
bus in lacum in quo non°erat aqua,ſed lu-
7 tum.deſcendit itaq; Ieremias in cęnũ.¶Au
diuit aũt Abde-melech Aethiops vir eunu-
chus qui erat in domo regis, ꝙ miſiſſent Ie
remiam in lacũ:porrò rex ſedebat in porta
8 Ben-iamin. ¶Et egreſſus eſt Abde-melech
de domo regis,& locutus eſt ad regẽ, dicẽs;
9 ¶Dñe mi rex, malefecerũt viri iſti oĩa quæ-
C cunq; perpetrarunt contra Ieremiã prophe
tam,mittẽtes eum in lacũ, vt moriatur ibi
fame : non ſunt.n. panes vltrà in ciuitate.
10 ¶Præcepit itaq; rex Abde-melech Aethio-
pi,dicens:Tolle tecũ hinc triginta viros, &
leua Ieremiam prophetã de lacu , antequã
11 moriať.¶Aſſumptis ergo Abde-melech ſecũ
viris,ingreſſus eſt domũ regis,quæ erat ſub
cellario:& tulit inde veteres pannos,& an-
tiqua *quæ cõputruerant:& ſubmiſit ea ad *veſtimẽta.
12 Ieremiam in lacum per funiculos.¶Dixitq;
Abde-melech Aethiops ad Ieremiam: Po-
ne veteres pannos , & hæc ſciſſa & putrida
ſub cubito manuũ tuarũ,&°ſuper°funes.fe °ſubter.
13 cit ergo Ieremias ſic. ¶Et extraxerunt Iere-
D miã funibus,& eduxerunt eum de lacu.mã
14 ſit autẽ Ieremias in veſtibulo carceris . ¶Et
miſit rex Sedecias , & tulit ad ſe Ieremiam
prophetam ad oſtium tertium quod erat ĩ
domo Domini:& dixit rex ad Ieremiã: In-
terrogo ego te ſermonem,ne abſcondas à
15 me aliquid. ¶Dixit autẽ Ieremias ad Sede-
ciã: Si annunciauero tibi,nunquid non in-
terficies me? & ſi cõſilium dedero tibi,non
16 me audies ? ¶ Iurauit ergo rex Sedecias Ie-
remiæ clàm , dicens : Viuit Dominus qui
fecit nobis animam hanc, ſi occidero te,
& ſi tradidero te in manus virorum iſtorũ
17 qui quærunt animam tuam. ¶Et dixit Ie-
remias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus
E exercituum Deus Iſraël,Si profectus exieris
ad principes regis Babylonis , viuet anima
tua,& ciuitas hæc non ſuccendetur igni, &
18 ſaluus eris tu, & domus tua.¶Si autem non
exieris ad principes regis Babylonis, trade-

tur ciuitas hæc in manus Chaldæorum, &
ſuccendent eam igni: & tu non effugies de
19 manu eorum. ¶Et dixit rex Sedecias ad Iere
miam: Solicitus ſum pp Iudæos, qui tranſ-
fugerũt ad Chaldæos: ne fortè tradar in ma
20 nus eorũ, & illudant mihi. ¶Rñdit aũt Iere
mias: Nõ te tradent. audi quæſo vocẽ Dñi,
quã ego loquor ad te, & bene tibi erit, & vi
21 uet aĩa tua. ¶ Quòd ſi nolueris egredi: iſte
22 eſt ſermo quẽ oſtendit mihi Dñs. ¶Ecce om
nes mulieres, quæ remanſerũt in domo re-
F gis Iuda, educẽtur ad principes regis Baby-
lonis: & ipſę dicent, Seduxerunt te, & præ-
ualuerunt aduerſum te viri pacifici tui, de-
merſerũt ĩ cœno, & in lubrico pedes tuos,
23 & receſſerunt à te. ¶Et oẽs vxores tuæ, & fi
lij tui educentur ad Chaldæos: & non effu-
gies manus eorũ, ſed in manu regis Babilo
nis capieris: & ciuitatẽ hanc cõburet igni.
24 ¶Dixit ergo Sedecias ad Ieremiam: Nullus
25 ſciat verba hæc, & non morieris. ¶Si autem
audierint principes quia locutus ſum tecũ:
& venerĩt ad te, & dixerint tibi, Indica no-
G bis quid locutus ſis cũ rege, ne celes nos, &
nõ te interficiemus: & quid locutus eſt te-
26 cum rex. ¶Dices ad eos: Proſtraui ego pre-
ces meas coram rege, ne me reduci iuberet
27 in domũ Ionathan, & ibi morerer. ¶Vene-
rũt ergo oẽs principes ad Ieremiam, & in-
terrogauerunt eum: & locutus eſt eis iuxta
omnia verba quæ præceperat ei rex, & ceſ-
ſauerunt ab eo: nihil enim fuerat auditũ.
28 ¶ Manſit verò Ieremias in veſtibulo carce-
ris: vſque ad diem quo capta eſt Ieruſalẽ:
& factum eſt vt caperetur Ieruſalem.

CAPVT XXXIX.

4.Re.25. a.1. Infr. 52. a.4.
1 ANno nono Sedeciæ regis Iu-
A da, menſe decimo, venit Na-
buchodonoſor rex Babylonis,
& omnis exercitus eius ad Ie-
ruſalem, & obſidebant eam.
2 ¶Vndecimo aũt anno Sedeciæ, mẽſe quar-
3 to, *quinta menſis aperta eſt ciuitas. ¶ Et *nona.1.
ingreſſi ſunt oẽs principes regis Babylonis,
& ſederunt in porta media: Neregel, Seré-
ſer, Semegar-nabu, Sar-ſachim, Rabſares,
Neregel, Seréſer, Reb-mag, & oẽs reliqui
4 principes regis Babylonis. ¶Cumq; vidiſſet
eos Sedecias rex Iuda, & oẽs viri bellato-
res, fugerunt: & egreſſi ſunt nocte de ciuita
te per viã horti regis, & per portã quæ erat
ĩter duos muros, & egreſſi ſunt ad viã deſer
5 ti. ¶ Perſecutus eſt aũt eos exercitus Chal-
dæorũ. & cõprehenderunt Sedeciam in cã-
po ſolitudinis Ierichuntinæ, & captũ addu
B xerunt ad Nabuchodonoſor regem Baby-
lonis in Reblátha, quæ eſt in terra-Emath:
6 & locutus eſt ad eũ iudicia. ¶Et occidit rex
Babylonis filios Sedecię in Reblátha, in o-
culis eius: & oẽs nobiles Iuda occidit rex
7 Babylonis. ¶Oculos quoq; Sedeciæ eruit: &
vinxit eum cõpedibus, vt duceretur in Ba-
8 bylonẽ. ¶Domum quoque regis, & domum
vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni: & murũ
9 Ieruſalẽ ſubuerterunt. ¶Et reliquias popu-
li, qui remanſerant in ciuitate, & pfugas q
transfugerant ad eũ, & ſupfluos vulgi qui
remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magi
10 ſter militũ in Babylonẽ. ¶Et de plebe pau-
C perum, q nihil penitus habebant, dimiſit
Nabuzardan magiſter militũ, in terra Iu-
da: & dedit eis vineas & ciſternas in die il-
11 la. ¶ Præceperat autẽ Nabuchodonoſor rex
Babylonis de Ieremia Nabuzardan magi-
12 ſtro militũ, dicens: ¶Tolle illũ, & pone ſup
eũ oculos tuos, nihilq; ei mali facias: ſed
13 vt voluerit, ſic facias ei. ¶Miſit ergo Nabu
zardan princeps militiæ, & *Nabuſezbaz * Nabu & Serbi 16.
& Rab-ſares, & Neregel, & Seréſer, & Reb-
-mag, & oẽs optimates regis Babylonis,
14 ¶miſerunt & tulerũt Ieremiam de veſtibu-
D lo carceris, & tradiderunt eũ Godoliæ filio
Ahicam, filij Saphã, vt intraret in domum,
15 & habitaret in populo. ¶Ad Ieremiã aũt fa
ctus fuerat ſermo Dñi, cũ clauſus eſſet ĩ ve
16 ſtibulo carceris, dicens: ¶Vade, & dic Abde-
mélech Æthiopi dicens: Hæc dicit Domi-
nus exercituũ Deus Iſrael: Ecce, ego indu-
cam ſermones meos ſuper ciuitatem hanc
in malũ, & non in bonum: & erunt in con
17 ſpectu tuo in die illa. ¶Et liberabo te in die
illa, ait Dominus: & non tradèris in ma-
18 nus virorum quos tu formidas: ¶Sed eruẽs
liberabo te, & gladio non cades: ſed erit ti-
bi anima tua in ſalutem, quia in me ha-
buiſti fiduciam, ait Dominus.

CAPVT XL.

1 SErmo q factus eſt ad Ieremiã
A à Dño, poſtquam dimiſſus eſt
à Nabuzardã magiſtro mili-
tiæ de Rama, qñ tulit eũ vin-
ctum catenis in medio oĩum,
qui migrabant de Ieruſalem, & Iuda, & du
2 cebantur in Babylonẽ. ¶Tollens ergo prin-
ceps militiæ Ieremiam, dixit ad eum: Do-
minus Deus tuus locutus eſt malũ hoc ſu-
3 per locum iſtum, ¶ & adduxit: & fecit Do-
minus ſicut locutus eſt: quia peccaſtis Do-
mino, & nõ audiſtis vocẽ eius, & factus eſt
4 vobis ſermo hic. ¶ Nunc ergo ecce ſolui te
hodie de catenis quæ ſunt in manib' tuis:
ſi placet tibi vt venias mecum in Babylo-
nem, veni: & ponã oculos meos ſuper te: ſi
aũt diſplicet tibi venire mecum in Babylo
nem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu
tuo eſt, quod elegeris, & quò placuerit tibi
5 vt vadas, illuc perge. ¶Et mecũ noli venire:
B ſed habita apud Godoliam, filiũ Ahicam,
filij Sapham: quem propoſuit rex Babylo
nis ciuitatibus Iudę: habita ergo cum eo in
medio populi: vel quocunque placuerit ti-
bi vt vadas, vade. Dedit quoq; ei magiſter
militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit eũ.
6 ¶ Venit autem Ieremias ad Godoliam filiũ

Ahicam in Maſphat: & habitauit cum eo
in medio populi qui relictus fuerat in ter-
7 ra.¶Cumque audiſſent omnes principes e-
xercitus,qui diſperſi fuerant per regiones ,
ipſi & ſocij eorũ,quòd præfeciſſet rex Baby
lonis Godoliam filium Ahicam terræ:& ꝙ
commendaſſet ei viros,& mulieres, & par-
uulos,& de pauperibus terræ qui non fue-
8 rant tranſlati in Babylonem: Venerunt ad
C Godoliam in Maſphath , & Iſmahel filius
Nathaniæ,& Iohanã, & Ionathan,filij Ca
ree, & Sareas filius Thanehumeth , & filij
Ophi qui erant de Netophati , & Iezonias
9 filius Maachati, ipſi & viri eorum. ¶Et iu-
rauit eis Godolias filius Ahicã filij Saphã,
& comitibus eorum,dicens: Nolite timere
ſeruire Chaldæis:habitate in terra , & ſer-
10 uite regi Babylonis,& bene erit vobis.¶Ec-
ce ego habito in Maſphath,vt reſpondeam
p̃cepto Chaldæorum,qui mittũtur ad nos:
vos aũt colligite vindemiam, & meſſem &
oleũ,& condite in vaſis veſtris : & manete
11 in vrbibus veſtris quas tenetis . ¶Sed & oẽs
Iudæi qui erant in Moab , & in filijs Am-
mon,& in Idumæa & in vniuerſis regioni-
bus,audito quòd dediſſet rex Babylonis re-
liquias in Iudæa,& ꝙ propoſuiſſet ſuꝑ eos
12 Godoliã filium Ahicã filij Saphan: ¶reuer-
ſi ſunt,inquam, omnes Iudæi de vniuerſis
D locis ad quæ profugerant,& venerũt in ter
ram Iuda ad Godoliam in Maſphat: & col
legerũt vinum, & meſſem multam nimis .
13 ¶Iohanan autem filius Caree,& oẽs princi-
pes exercitus, qui diſperſi fuerant in regio-
bus, venerunt ad Godoliam in Maſphath .
14 ¶Et dixerunt ei:Scito ꝙ Baalis rex filiorum
Ammon , miſit Iſmahel filium Nathaniæ
percutere animam tuam . Et non credidit
15 eis Godolias filius Ahicã. ¶ Iohanan aũt fi-
lius Caree dixit ad Godoliam ſeorſum in
Maſphath loquens: Ibo , & percutiam Iſ-
mahel filiũ Nathaniç nullo ſciente: ne in-
terficiat animam tuã, & diſſipentur oẽs Iu
dęi qui cõgregati ſunt ad te,& peribũt reli
16 quię Iuda. ¶Et ait Godolias filius Ahicã ad
Iohanan filiũ Caree : Noli facere verbum
hoc:falſum enim tu loqueris de Iſmahel.

4. Re. 25 c. 24.

finibus.

## CAPVT XLI.

1 ET factum eſt in mẽſe ſeptimo ,
A venit Iſmahel filius Natha-
niæ , filij Eliſama de ſemine
regali , & optimates regis , &
decem viri cum eo ad Godo-
liam filium Ahicam in Maſphat:& come-
2 derunt ibi panes ſimul in Maſphath.¶Sur-
rexit autem Iſmahel filius Nathaniæ , &
decem viri qui cum eo erant, & percuſſe-
rũt Godoliam filiũ Ahicam , filij Saphan ,
gladio, & interfecerunt eum, quem præfe-
3 cerat rex Babylonis terræ . ¶Omnes quo-
que Iudæos qui erant cum Godolia in Maſ
phat, & Chaldæos qui reperti ſunt ibi , &
4 viros bellatores percuſſit Iſmahel. ¶Secun-
do autem die poſtquam occiderat Godoliã
5 nullo adhuc ſciente, ¶ venerunt viri de Si-
chem, & de Silo , & de Samaria octoginta
viri : raſi barba,& ſciſſis veſtibus, & ſqua-
lentes: & munera & thus habebant in ma
6 nu vt offerent in domo Domini.¶Egreſſus
ergo Iſmahel filius Nathaniç in occurſum
B eorum de Maſphath , incedens & plorans
ibat : cum autem occurriſſet eis , dixit ad
eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam .
7 ¶ Qui cum veniſſent ad medium ciuitatis ,
interfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ cir
ca medium laci, ipſe & viri qui erant cum
8 eo . ¶ Decem autem viri reperti ſunt inter
eos, qui dixerunt ad Iſmahel: Noli occide-
re nos , quia habemus theſauros in agro ,
frumenti, & hordęi, & olei, & mellis . Et
ceſſauit : & non interfecit eos cum fratri-
9 bus ſuis.¶Lacus autem in quem proiecerat
Iſmahel omnia cadauera virorum quos ꝑ-
cuſſit propter Godoliam, ipſe eſt quem fe-
cit rex Aſa, propter Baaſa regem Iſraël:ip
ſum repleuit Iſmahel filius Nathaniæ oc-
10 ciſis.¶Et captiuas duxit Iſmahel omnes re-
C liquias populi qui erant in Maſphath : fi-
lias regis , & vniuerſum populum qui re-
manſerant in Maſphath : quos cõmẽda-
uerat Nabuzardan princeps militiæ, Godo
liæ filio Ahicam. Et cepit eos Iſmahel fi-
lius Nathaniç:& abijt , vt trãſiret ad filios
11 Ammon. ¶ Audiuit autem Iohanan filius
Caree,& omnes principes bellatorum,qui
erant cum eo, omne malum quod fecerat
12 Iſmahel filius Nathaniæ . ¶Et aſſumptis
vniuerſis viris, profecti ſunt vt bellarẽt ad-
uerſum Iſmahelem filiũ Nathaniæ, & in-
uenerunt eum ad aquas multas quæ ſunt
13 in Gàbaon.¶Cumque vidiſſet omnis popu
D lus qui erat cum Iſmahel,Iohanan filium
Caree, & vniuerſos principes bellatorum ,
14 qui erant cum eo,lætati ſunt. ¶ Et reuerſus
eſt omnis populus,quem ceperat Iſmahel,
in Maſphath : reuerſuſque abijt ad Ioha-
15 nan filium Caree. ¶ Iſmahel autem filius
Nathaniæ fugit cum octo viris à facie Io-
16 hanan,& abijt ad filios Ammon.¶Tulit er-
go Iohanan filius Caree, & omnes princi-
cipes bellatorum qui erant cum eo,vniuer
ſas reliquias vulgi , quas reduxerant ab Iſ-
mahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſt-
quã percuſſit Godoliam filiũ Ahicam. for-
tes viros ad præliũ, & mulieres, & pueros,
& eunuchos quos reduxerat de Gabaon .
17 ¶Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in
Chamaam, quç eſt iuxta Beth-léhem : vt
18 pergerent, & introirent Ægyptum ¶ à facie
Chaldæorum : timebant enim eos, quia
percuſſerat Iſmahel filius Nathaniç Godo-
liam filium Ahicam , quem propoſuerat
rex Babylonis in terra Iuda.

CAPVT XLII.

1 ET acceſſerunt oēs principes bel
A latorū, & Iohanā filius Caree,
& Iezonias filius *Oſaię*, & re — *Ioſia 8. Oſia 6.*
liquū vulgus à paruo vſq; ad
2 magnum: ¶ Dixerūtq; ad Iere-
miam prophetam: Cadat oratio nr̄a in con
ſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dn̄m Deum
tuum pro vniuerſis reliquijs iſtis, quia dere
licti ſumus pauci de plurib⁹, ſicut oculi tui
3 nos intuent. ¶ Et annunciet nobis Dn̄s Deus
tuus viam per quam pergamus: & verbum
4 quod faciamus. ¶ Dixit aūt ad eos Ieremias
propheta: Audiui: ecce ego oro ad Dominū
Deum veſtrum ſecundum verba veſtra: oē
verbum quodcunq; rn̄derit mihi, indicabo
5 vobis: nec celabo vos quicquam. ¶ Et illi di-
xerūt ad Ieremiam: Sit Dn̄s inter nos teſtis
veritatis & fidei, ſi non iuxta oē verbum in
quo miſerit te Dn̄s Deus tuus ad nos, ſic fa
6 ciemus. ¶ Siue bonum eſt, ſiue malum, voci
Dn̄i Dei noſtri ad quē mittimus te, obedie-
mus: vt bene ſit nobis cùm audierimus vo-
7 cem Dn̄i Dei noſtri. ¶ Cùm aūt completi eſ
B ſent decem dies, factum eſt verbum Dn̄i ad
8 Ieremiam. ¶ Vocauitq; Ioanan filiū Caree,
& oēs principes bellatorum, qui erāt cum
eo, & vniuerſum populum à minimo vſq;
9 ad magnum. ¶ Et dixit ad eos: Hęc dicit Dn̄s
Deus Iſraël, ad quē miſiſtis me, vt proſter-
10 nerē preces vr̄as in conſpectu eius, ¶ Si quie
ſcētes māſeritis in terra hac, ædificabo vos,
& non deſtruam: plantabo, & nō euellam:
iam enim placatus ſum ſuper malo qđ feci
11 vobis. ¶ Nolite timere à facie regis Babylo-
nis, quē vos pauidi formidatis: nolite me-
tuere eū, dicit Dn̄s: quia vobiſcum ſum vt
ſaluos vos faciam, & eruam de manu eius.
12 ¶ & dabo vobis miſericordias, & miſerebor
veſtri, & habitare vos faciā in terra veſtra.
13 ¶ Si autē dixeritis vos, Non habitabimus in
C terra iſta, nec audiemus vocem Dn̄i Dei no
14 ſtri, ¶ dicentes, Nequaquam, ſed ad terram-
Aegypti pergemus; vbi non videbimus bel
lum, & clangorē tubæ non audiemus, & fa-
mē non ſuſtinebimus: & ibi habitabimus.
15 ¶ Propter hoc nunc audite verbum Dn̄i reli
quiæ Iuda: Hęc dicit Dn̄s exercituum, Deus
Iſraël: Si poſueritis faciem veſtrā, vt ingre-
diamini Aegyptū, & intraueritis vt ibi ha-
16 bitis: ¶ gladius quem vos formidatis, ibi cō
prehendet vos in terra Aegypti: & fames,
ꝓ qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ae-
17 gypto, & ibi moriemini. ¶ Oēſq; viri qui po
ſuerint faciē ſuam vt ingrediātur Aegyptū
vt habitent ibi, morient gladio, & fame, &
peſte: nullus de eis remanebit, nec effugiet
18 à facie mali qđ ego afferā ſuper eos. ¶ Quia
D hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſ-
raël: Sicut conflatus eſt furor meus, & indi-
gnatio mea ſuper habitatores Ieruſalē: ſic
conflabitur indignatio mea ſuper vos cùm
ingreſſi fueritis Aegyptum: & eritis in iuſ-
iurandum, & in ſtuporem, & in maledictū,
& in opprobrium: & nequaquam vltrà vi-
19 debitis locum iſtum. ¶ Verbum Domini
ſuper vos, reliquiæ Iuda: nolite intrare Ae-
gyptū: Scientes ſcietis quia obteſtatus ſum
20 vos hodie, ¶ quia decepiſtis animas veſtras.
vos. n. miſiſtis me ad Dn̄m Deum *noſtrū*, — *veſtrū 5*
dicentes, Ora pro nobis ad Dn̄m Deum no
ſtrum, & iuxta omnia quæcunq; dixerit ti-
bi Dn̄s Deus noſter, ſic annuncia nobis, &
21 faciemus. ¶ Et annunciaui vobis hodie &
non audiſtis vocem Domini veſtri ſuper v-
22 niuerſis pro quibus miſit me ad vos. ¶ Nunc
ergo ſcientes ſcietis, quia gladio, & fame &
peſte moriemini in loco ad quem voluiſtis
intrare vt habitaretis ibi.

CAPVT XLIII.

1 FActum eſt aūt, cùm compleſſet
A Ieremias loquēs ad populum
2 vniuerſos ſermones Dn̄i Dei
eorum, pro quibus miſerat eū
Dn̄s Deus eorum ad illos, oīa
2 verba hæc: ¶ Dixit Azarias filius *Ioſiæ*, & — *Oſaia 4*
Iohanan filius Caree, & oēs viri ſuperbi, di — *Oſia 6.*
centes ad Ieremiam: Mendacium tu loque
ris: non miſit te Dn̄s Deus noſter, dicens,
Ne ingrediamini Aegyptū: vt habiteretis il-
3 lic. ¶ Sed Baruc filius Neriæ incitat te aduer
ſum nos, vt tradat nos in manus Chaldæo-
rum vt interficiat nos, & traduci faciat in
4 Babylonem. ¶ Et nō audiuit Iohanan filius
B Caree, & oēs principes bellatorum, & vni-
uerſus populus, vocem Dn̄i, vt manerent in
5 terra-Iuda: ¶ Sed tollens Iohanan filius Ca
ree, & vniuerſi principes bellatorum vni-
uerſos reliquiarum Iuda qui reuerſi fuerāt
de cunctis Gentibus, ad quas fuerāt antè di
6 ſperſi, vt habitarent in terra-Iuda: ¶ viros, &
mulieres, & paruulos, & filias regis: & om-
nem animam quam reliquerat Nabuzar-
dan princeps militiæ cum Godolia filio A-
hicam filij Saphan, & Ieremiam prophe-
7 tam, & Baruch filium Neriæ. ¶ Et ingreſſi
C ſunt terram-Aegypti, quia non obedierūt
voci Domini: & venerūt vſq; ad Taphnis.
8 ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad Ieremiam
9 in Taphnis, dicēs: ¶ Sume lapides grādes in
manu tua, & abſcondes eos in crypta, q̄ eſt
ſub muro lateritio in porta domus Pharao
nis in Taphnis: cernentibus viris Iudæis.
10 ¶ Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſraël: Ecce, ego mittam, & aſ
ſumam Nabuchodonoſor regē Babylonis
ſeruum meum; & ponam thronum eius ſu
per ladides iſtos quos abſcōdi: & ſtatuet ſo
11 lium ſuum ſuper eos. ¶ Veniensq; percutiet
D terrā-Aegypti: quos in mortem, in mortē:
& quos in captiuitatem, ī captiuitatem: &
12 quos in gladium, in gladium. ¶ Et ſuccen
det ignem in delubris deorū Aegypti, & cō
buret ea & captiuos ducet illos: & amicie-

tur terra Aegypti, ſicut amiciẽ paſtor pallio
13 ſuo: & egredieẽ inde in pace. ¶Et cõteret ſta
tuas domus Solis, quæ ſunt in terra-Aegy-
pti: & delubra deorũ Aegypti cõburet igni.

## CAPVT XLIIII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ie-
A remiam, ad omnes Iudęos qui
habitabant in terra Aegypti,
habitantes in Magdalo, & in
Taphnis, & in Memphis, & in
2 terra Phatures, dicens: ¶Hæc dicit Dñs exer-
cituum Deus Iſraël, Vos vidiſtis oẽ malum
iſtud quod adduxi ſuper Ieruſalẽ, & ſuper
oẽs vrbes Iuda: & ecce deſertæ ſunt hodie,
3 & nõ eſt in eis habitator: ¶Propter malitiã
quam fecerunt, vt me ad iracũdiam prouo-
carent, & irent, & ſacrificarent, & colerent
deos alienos quos neſciebant & illi & vos
4 & patres veſtri. ¶Et miſi ad vos oẽs ſeruos
meos prophetas de nocte conſurgens, mit-
tensq; & dicẽs: Nolite facere verbũ abomi
-12. 5 nationis huiuſcemodi-quã odiui. ¶Et non
audierunt, nec inclinauerunt aurẽ ſuam vt
cõuerterent à malis ſuis, & non ſacrificarẽt
6 dijs alienis. ¶Et cõflata eſt indignatio mea
B & furor meus: & ſuccẽſa eſt in ciuitatibus
Iuda, & in plateis Ieruſalem: & verſæ ſunt
in ſolitudinẽ & vaſtitatem ſecũdum diem
7 hanc. ¶Et nunc hæc dicit Dñs exercituum
Deus Iſrael: Quare vos facitis malum gran
-8. de-hoc cõtra animas veſtras: vt intereat ex
vobis vir & mulier, paruulus & lactens de
medio Iudę, nec relinquatẽ vobis quicquam
8 reſiduum: ¶Prouocãtes me in operibus ma
nuum veſtrarum, ſacrificãdo dijs alienis in
Terra-Aegypti, in quam ingreſſi eſtis vt ha
bitetis ibi: & diſpereatis, & ſitis in maledi-
ctionẽ & in opprobriũ cunctis gẽtibus ter-
9 rę? ¶Nunquid obliti eſtis mala patrum vro-
rum, & mala regum Iuda, & mala vxorum
eorum 6. eius, & mala veſtra, & mala vxorũ veſtra-
rum, quæ fecerunt in terra Iuda, & in regio
10 nibus Ieruſalem? ¶Non ſunt mundati vſq;
ad diem hanc: & nõ timuerunt, & non am
bulauerunt in lege Dñi, & in pceptis meis,
quę dedi coram vobis, & coram patribus ve
11 ſtris. ¶Ideo hæc dicit Dñs exercituum Deus
Amos 9. C Iſraël, Ecce ego ponam faciem meam in
a. 4. vobis in malum: & diſperdam omnem Iu-
Inf.5.27. 12 dam. ¶Et aſſumam reliquias Iudæ, qui po-
ſuerunt facies ſuas vt ingrederenẽ Terram
Aegypti, & habitarent ibi: & conſumentur
omnes in Terra-Aegypti: cadent in gladio
& in fame: & conſumentur à minimo vſq;
ad maximũ, & in gladio & in fame moriẽ-
tur: & erunt in iuſiurandum & in miracu-
lum, & in maledictionem, & in opprobriũ.
super 4. 13 ¶Et viſitabo * habitatores terræ-Aegypti,
ſicut viſitaui ſuper Ieruſalem: in gladio &
14 peſte. ¶Et non erit qui effugiat, & ſit reſi-
duus de reliquijs Iudæorum qui vadunt vt
peregrinentur in Terra-Aegypti: & reuer-
tantur in Terram Iuda, ad quã ipſi eleuant
animas ſuas, vt reuertantur & habitẽt ibi.
15 non reuertentur niſi qui fugient. ¶Reſpon-
D derunt autem Ieremiæ omnes viri ſcientes
quòd ſacrificarent vxores eorũ dijs alienis:
& vniuerſæ mulieres quarũ ſtabat multitu
do grandis: & omnis populus habitantium
in Terra-Aegypti in Phatures, dicentes:
16 ¶Sermonẽ quem loquutus es ad nos in no-
17 mine Domini non audiemus ex te: ¶Sed fa Su. 7.d.
ciemus oẽ verbum quod egredietur de ore 18.
noſtro, vt ſacrificemus reginæ cœli, & libe-
mus ei libamina, ſicut fecimus nos & pres
noſtri, reges noſtri, & principes noſtri in vr
bibus Iuda, & in plateis Ieruſalẽ, & ſatura-
ti ſumus panibus, & bene nobis erat, ma-
18 lumq; non vidimus. ¶Ex eo aũt tẽpore quo
ceſſauimus ſacrificare reginę cœli, & libare
ei libamina, indigemus omnib', & gladio
19 & fame conſumpti ſumus. ¶Quod ſi nos Su. 7.d.
E ſacrificamus reginæ cęli, & libamus ei liba 18.
mina: nunquid ſine viris noſtris fecimus ei
placentas ad colẽdum eam, & libandum ei
20 libamina? ¶Et dixit Ieremias ad omnem
populũ, aduerſum viros, & aduerſum mu-
lieres, & aduerſum vniuerſam plebem, qui
21 reſponderant ei verbum, dicẽs: ¶Nunquid
no ſacrificium quod ſacrificaſtis in ciuita-
tiſius Iuda & in plateis Ieruſalẽ vos & pa-
tres veſtri, reges veſtri & principes veſtri, &
populus terræ, horum recordatus eſt Domi-
22 nus, & aſcendit ſuper cor eius? ¶Et non po-
terat Dñs vltrà portare propter malitiam
ſtudiorum veſtrorum propter abomina-
tiones quas feciſtis: & facta eſt terra veſtra
in deſolationem, & in ſtuporem & in male
dictum, eò quod non ſit habitator, ſicut eſt
23 dies hæc. ¶Propterea ꝙ ſacrificaueritis idô-
lis, & peccaueritis Domino: & non audieri-
tis vocem Dñi, & in lege, & in præceptis, &
F in teſtimonijs eius nõ ambulaueritis: idcir
co euenerunt vobis mala hæc, ſicut eſt dies
24 hæc. ¶Dixit autem Ieremias ad omnem po-
pulũ & ad vniuerſas mulieres: Audite ver-
bũ Domini omnis Iuda, qui eſtis in Terra-
25 Aegypti: ¶Hęc inquit Dominus exercituum
Deus Iſrael, dicens: Vos & vxores veſtræ lo
cuti eſtis ore veſtro, & manibus veſtris im-
pleſtis, dicentes, Faciamus vota noſtra quæ
vouimus, vt ſacrificemus reginę cęli, & libe
mus ei libamina, impleſtis vota veſtra, &
26 opere perpetraſtis ea. ¶Ideò audite verbum
Domini omnis Iuda, qui habitatis ĩ terra-
Aegypti: Ecce ego iuraui in nomine meo
magno, ait Dominus: quia nequaquam vl-
trà vocabitur nomẽ meum ex ore omnis vi
ri Iudæi dicentis, Viuit Dominus Deus, in
27 oĩ terra-Aegypti. ¶Ecce ego vigilabo ſuper Sup.c.11.
G eos in malũ, & non in bonum: & cõſumen
tur oẽs viri Iuda, qui ſunt ĩ Terra-Aegypti,
gladio & fame, donec penitus conſumãtur.
28 ¶Et qui fugerint gladium, reuertenẽ de Ter

ra-Aegy-

ra- Aegypti in terrã Iuda viri pauci: & ſciẽt
oẽs reliquię Iuda ingredientium Terram-
Aegypti, vt habitẽt ibi, cuius ſermo cõplea
29 tur, meus, an illorum. ¶Et hoc vobis ſignũ,
ait Dominus, quòd viſitẽ ego ſuper vos in
loco iſto: vt ſciatis quia verè complebũtur
30 ſermones mei contra vos in malum. ¶Hæc
dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonẽ
Ephree regem Aegypti, in manu inimico-
rum eius, & in manu quærẽtium animam
illius: ſicut tradidi Sedeciam regem Iuda
in manu Nabuchodonoſor regis Babylo-
nis inimici ſui, & quærentis animam eius.

CAPVT XLV.

1 VErbum quod loquutus eſt Ieremias pro
A pheta ad Baruch filiũ Neriæ, cùm ſcri-
pſiſſet verba hęc in libro ex ore Ieremię, an
no quarto Ioacim, filij Ioſiæ, regis Iuda, di-
2 cens: ¶ Hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad
3 te Baruch. ¶Dixiſti: Væ miſero mihi, quo-
niam addidit Dominus dolorẽ dolori meo,
laboraui in gemitu meo, & requiem non
4 inueni. ¶ Hæc dicit Dominus: Sic dices ad
B eum, Ecce, quos ædificaui, ego deſtruo: &
quos plantaui, ego euello, & vniuerſam ter
5 ram hanc. ¶Et tu quæris tibi grandia? noli
quærere, quia ecce, ego adducam malum
ſuper omnem carnem, ait Dominus: & da-
bo tibi animam tuam in ſalutem in omni-
bus locis ad quæcunque perrexeris.

CAPVT XLVI.

1 QVod factum eſt verbum Domi-
A ni ad Ieremiam prophetã con
2 tra Gentes ¶ad Aegyptum ad-
uerſum exercitum Pharaonis
Nechao regis Aegypti, q erat
iuxta fluuium Euphrátẽ in Charcamis, quẽ
pcuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in
quarto anno Ioacim filij Ioſiæ regis Iudæ.
3 ¶Præparate ſcutum, & clypeum, & procedi
4 te ad bellũ. ¶Iungite equos & aſcẽdite equi
tes: ſtate in galeis, polite lãceas, induite vos
5 loricis. ¶Quid igitur? vidi ipſos pauidos &
terga vertentes, fortes eorum cæſos: fuge-
B runt conciti, nec reſpexerunt: terror vndiq;
6 ait Dominus. ¶Non fugiat velox, nec ſal- fugiet.
uari ſe putet fortis: ad Aquilonem iuxta
flumen Euphráten victi ſunt, & ruerunt.
7 ¶Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: &
veluti fluuiorũ intumeſcunt gurgites eius?
8 ¶Ægyptus, fluminis inſtar aſcẽdit, & velut
flumina mouebuntur fluctus eius, & dicet:
Aſcendens operiam terram: perdam ciuita
9 tem, & habitatores eius. ¶Aſcendite equos,
& exultate in curribus, & procedant fortes,
Æthiopia & Lybies tenẽtes ſcutũ, & Lidij
10 arripientes, & iacientes ſagittas. ¶Dies au-
tem ille Domini Dei exercituum, dies vltio
nis, vt ſumat vindictã de inimicis ſuis: de-
C uorabit gladius, & ſaturabitur, & inebriabi
tur ſanguine eorum: victima enim Dñi Dei
exercituũ in Terra Aquilonis iuxta flumen
11 Euphráten. ¶Aſcende in Galaad, & tolle re
ſinam virgo filia Aegypti: fruſtra multipli-
12 cas medicamina, ſanitas non erit tibi. ¶Au-
dierunt Gentes ignominiam tuã, & vlula-
tus tuus repleuit terram: quia fortis impe-
git in fortẽ, & ambo pariter conciderunt. -6.
13 ¶ Verbum quod locutus eſt Dominus ad Ie
remiam prophetam, ſuper eo q venturus eſ-
ſet Nabuchodonoſor rex Babylonis, & per
14 cuſſurus terram Aegypti: ¶Annunciate Ae-
D gypto, & auditũ facite in Magdalo, & reſo-
net in Memphis, & in Taphnis: dicite, Sta,
& præpara te: quia deuorabit gladius ea q̃
15 per circuitum tuum ſunt. ¶Quare compu-
truit fortis tuus? non ſtetit: quoniam Domi
16 nus ſubuertit eum. ¶Multiplicauit ruentes,
ceciditq; vir ad proximum ſuum, & dicẽt:
Surge, & reuertamur ad populum noſtrũ,
& ad terrã natiuitatis noſtræ, à facie gladij
17 columbæ. ¶Vocate nomen Pharaonis regis
18 Aegypti tumultum, adduxit tempus. ¶Viuo
E ego (inquit rex, Dominus exercituũ nomen
eius) quoniam ſicut Thabor in mõtibus, &
19 ſicut Carmelus in mari, veniet. ¶Vaſa tranſ
migrationis fac tibi habitatrix filia Aegy-
pti: quia Memphis in ſolitudinẽ erit, & de-
20 ſeretur, & inhabitabilis erit. ¶Vitula elegãs
atque formoſa Aegyptus: ſtimulator ab A-
21 quilone veniet ei. ¶Mercenarij quoq; eius
qui verſabantur in medio eius, quaſi vituli
ſaginati verſi ſunt, & fugerunt ſimul, nec
ſtare potuerunt, quia dies interfectionis eo
rum venit ſuper eos, tempus viſitationis
22 eorum. ¶Vox eius quaſi æris ſonabit: quo-
niam cum exercitu properabunt, & cum ſe
curibus venient ei, quaſi cædentes ligna.
23 ¶Succiderunt ſaltum eius, ait Dominus, qui
F ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt ſu-
24 per locuſtas: & non eſt eis numerus. ¶Con-
fuſa eſt filia Aegypti, & tradita in manũ manus
25 populi Aquilonis. ¶Dixit Dominus exerci-
tuum Deus Iſraël: Ecce, ego viſitabo ſuper
tumultum Alexandriæ, & ſuper Pharaonẽ,
& ſuper Aegyptum, & ſuper deos eius, &
ſuper reges eius: & ſuper Pharaonem, &
26 ſuper eos qui confidunt in eo. ¶ Et dabo
eos in manum quærentium animam manus
eorum, & in manum Nabuchodono- manus
ſor regis Babylonis, & in manum ſer-
uorum eius: & poſt hæc habitabitur ſicut
27 diebus priſtinis, ait Dominus. ¶ Et tu Eſa.43.a.
G ne timeas ſerue meus Iacob, & ne paueas 1.44.a.2.
Iſraël: quia ecce ego ſaluum te faciam Su.30.b.
de longinquo, & ſemen tuum de terra ca- 10.
ptiuitatis ſuæ: & reuertetur Iacob, & re-
quieſcet, & proſperabitur, & non erit qui
28 exterreat eum. ¶ Et tu noli timere ſerue
meus Iacob, ait Dominus: quia tecum
ego ſum. quia ego conſumam cunctas gen-
tes ad quas eieci te: te verò non conſu-
mam, ſed caſtigabo te in iudicio, nec quaſi
innocenti parcam tibi.

## CAPVT XLVII.

1 QVod factũ eſt verbũ Dñi ad Ie-
A remiã prophetã contra Palæ-
ſthinos, antequam percuteret
2 Pharao Gazã: ¶Hæc dicit Dñs:
Ecce aquæ aſcendunt ab Aqui
lone, & erunt quaſi torrens inũdans, & ope
rient terrã & plenitudinem eius, vrbem &
habitatores eius: clamabunt homines &
B ᵇvlulabunt omnes habitatores terræ ¶à ſtre *ᵇvlulabit omnis habitator* 3.
3 pitu põpæ armorũ, & bellatorũ eius, à cõ-
motione quadrigarũ eius, & multitudine
rotarum illius. Nõ reſpexerunt patres filios
4 manib' diſſolutis, ¶pro aduẽtu diei, in quo
vaſtabuntur oẽs Philiſthijm, & diſſipabiť
C Tyrus & Sidon cũ oĩbus reliquis auxilijs
ſuis depopulatus eſt.n. Dñs Palæſthinos, re
5 liquias inſulę Cappadociæ. ¶Venit caluitiũ
ſuper Gazã: conticuit Aſcalon, & reliquiæ
6 vallis earũ, vſquequo cõcidẽris. ¶O mucro
D Dñi? vſquequo non quieſces? ingredere in
7 vaginam tuam: refrigerare, & ſile. ¶Quo-
modo quieſcet cũ Dominus præceperit ei
aduerſus Aſcalonem, & aduerſum mariti-
mas eius regiones, ibiq; condixerit illi?

## CAPVT XLVIII.

1 AD Moab. Hæc dicit Dñs exerci
A tuũ Deus Iſraël: Vę ſuper Na-
bo, quoniã vaſtata eſt & con-
fuſa: capta eſt Cariathaim: cõ
2 fuſa eſt fortis, & tremuit. ¶Nõ
eſt vltrà exultatio in Moab contra Heſebõ:
cogitauerũt malũ, Venite, & diſperdamusᶜ
eã de gente: ergo ſilens conticeſces, ſeque-
3 turq; te gladi'. ¶Vox clamoris de Oronáim:
4 vaſtitas, & contritio magna. ¶Contrita eſt
eſt Moab: annũciate clamorẽ paruulis ei'.
5 Per aſcenſum enim Luith plorans aſcẽdet
in fletu: qm̃ in deſcenſu Oronáim hoſtes v-
6 lulatũ contritionis audierunt. ¶‖Fugite, ſal- *‖Sup.17.a.6.*
uate animas veſtras: & eritis quaſi myricæ
7 in deſerto. ¶Pro eo enim ꝙ habuiſti fidu- *Sup.17.a 5.*
ciã in munitionibus tuis, & in theſauris
tuis, tu quoq; capieris: & ibit Chamos in
tranſmigrationẽ, ſacerdotes eius, & princi-
8 pes eius ſimul. ¶Et veniet prædo ad omnẽ,
B vrbẽ, & vrbs nulla ſaluabitur: & peribunt
valles, & diſſipabuntur cãpeſtria, qm̃ dixit
9 Dñs: ¶Date florẽ Moab, quia florẽs egredie
tur: & ciuitates eius deſertæ erunt & inha-
10 bitabiles. ¶Maledictus qui facit opus Dñi
fraudulenter, & maledictus qui ꝓhibet gla
11 dium ſuum à ſanguine. ¶Fertilis fuit Moab
ab adoleſcentia ſua, & requieuit in fęcibus
ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vas, & in
tranſmigrationem non abijt: idcirco per-
manſit guſtus eius in eo, & odor eius nõ eſt
12 immutatus. ¶Propterea, ecce dies veniunt,
dicit Dñs: & mittam ei ordinatores & ſtra-
tores laguncularum, & ſternent eũ: & vaſa
eius exhaurient, & lagũculas eorum colli-
13 dent. ¶Et cõfundetur Moab à Chamos, ‖ſi-
cut confuſa eſt domus Iſraël à Beth-él, in *‖3.Re.12.d.16.&.29.*
14 qua hẽbat fiduciã. ¶Qũo dicitis: ‖Fortes ſu- *‖Iſa.16.b.5.*
15 mus, & viri robuſti ad pręliandũ? ¶Vaſtata
C eſt Moab, & ciuitates illius ᵈſuccenderũtᵈ:
& electi iuuenes eius deſcenderunt in occi
ſionẽ: ait rex, Dñs exercituum nomen eius. *ᵈaſcenderunt* 14.
16 ¶Prope eſt interitus Moab, vt veniat: ma-
17 lum eius velociter accurret nimis. ¶Conſo-
lamini eum omnes qui eſtis in circuitu e-
eius: & vniuerſi qui ſcitis nomẽ eius, dici-
te: Quomodo confracta eſt virga fortis, ba-
18 culus glorioſus? ¶Deſcende de gloria, & ſe-
de in ſiti habitatio filię Dibon: quoniã va-
ſtator Moab ᵉaſcendet ad te, diſſipabit mu- *ᵉaſcendit* 1.
19 nitiones tuas. ¶In via ſta, & proſpice habi-
tatio Aroër: interroga fugientẽ: & ei q̃ eua-
20 ſit, dic, Quid accidit? ¶Confuſus eſt Moab,
qm̃ victus eſt: vlulate, & clamate, annũtia-
21 te in Arnon, qm̃ vaſtata eſt Moab. ¶Et iudi-
cium venit ad terram campeſtrem: ſuper
22 Helon, & ſup Iaſa, & ſuper Mepháath, &
ſuper Dibõ, & ſuper Nabo, & ſuper domũ
23 Deblathaim, ¶& ſuper Cariatháim, & ſup
D Beth-gamul, & ſuper Beth-maon, ¶& ſup
24 Carioth, & ſuper Boſra: & ſuper omnes ci-
uitates terræ Moab, q̃ longè & propè ſunt.
25 ¶Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium
26 eius contritum eſt, ait Dñs. ¶Inebriate eũ,
quoniam contra Dominum erectus eſt: &
allidet manum Moab in vomitu ſuo, & e-
27 rit in deriſum etiam ipſe. ¶Fuit enim in de-
riſum tibi Iſraël, quaſi inter fures reperiſ-
ſes eum: propter verba ergo tua quæ aduer
28 ſum illum locutus es, captiuus ducẽris. ¶Re
linquite ciuitates, & habitate in petra habi
tatores Moab, & eſtote quaſi colũba nidifi-
29 cãs in ſummo ore foraminis. ¶Audiuimus
ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valde: ſubli
mitatẽ eius & arrogantiam, & ſuperbiam,
30 & altitudinẽ cordis eius. ¶Ego ſcio, ait Do-
E minus, iactantiã eius: & ꝙ non ſit iuxta eã
virtus eius, nec iuxta quod poterat conata
31 ſit facere. ¶Ideo ſuper Moab eiulabo, & ad
Moab vniuerſam clamabo, ad viros muri
32 fictilis lamentãtes ¶De plãctu Iazer plora-
bo tibi vinea Sabama: ꝓpagines tuæ trãſie
rũt mare, vſq; ad mare Iazer peruenerũt:
ſup meſſem tuã, & vindemiam tuã prædo
33 irruit. ¶‖Ablata eſt lætitia, & exultatio de *‖Iſa.16.c.10.*
Carmelo & de terra Moab, & vinũ de tor-
cularib' ſuſtuli, nequaquã calcator vuæ ſo
34 litũ celeuſma cantabit. ¶De clamore Heſe-
F bon vſq; Eleale & Iaſa, dederunt vocẽ ſuã:
à Segor vſq; ad Oronáim vitulã ᶠconternã- *ᶠconſternantem.*
35 tẽᶠ: aquæ quoq; Nemrim peſſimæ erũt. ¶Et
auferã de Moab, ait Dñs, offerentẽ in excel
36 ſis, & ſacrificantẽ dijs eius. ¶Propterea cor
meũ ad Moab quaſi tibia *reſonabit: & cor **aris.*
meũ ad viros muri fictilis dabit ſonitum ti
biarũ: quia plus fecit q̃ potuit idcirco pe-
37 rierunt. ¶‖Oẽ enim caput caluitiũ, & om- *‖Iſa.15.a.2.*
nis barba raſa erit in cunctis manib' colli-

gatio,

*Ezech. 7. c. 18.* 38 gatio. & ſuper omne dorſum cilicium ¶Su-
per oīa tecta Moab, & in platéis eius om-
nis planctus: quoniam contriui Moab ſicut
39 vas inutile, ait Dominus. ¶Qūo victa eſt, &
vlulauerunt? qūo deiecit ceruicē Moab, &
confuſus eſt? eritq; Moab in deriſum & in
40 exemplum omnibus in circuitu ſuo. ¶Hæc
dicit Dominus, Ecce quaſi Aquila volabit,
41 & extendet alas ſuas ad Moab. ¶ Capta eſt
Carioth, & munitiones cōprehenſæ ſunt:
G & erit cor fortium Moab in die illa, ſicut
42 cor mulieris parturiētis. ¶Et ceſſabit Moab
eſſe populus: qm̄ contra Dominum gloria-
43 tus eſt. ¶Pauor & fouea & laqueus ſuper te
*‖Iſa. 24. d 18.* 44 ò habitator Moab, dicit Dñs. ¶‖Qui fugerit
à facie pauoris, cadet in foueam: & qui con
ſcenderit de fouea, capietur laqueo: addu-
cā enim ſuper Moab annū viſitationis eo-
45 rū, ait Dñs. ¶In vmbra Heſebon ſteterūt de
laqueo fugiētes: quia ignis egreſſus eſt de
Heſebon, & flāma de medio Sion: & deuo
rabit partem Moab, & verticem filiorū tu-
46 multus. ¶Væ tibi Moab, periſti popule Cha
mos: quia comprehenſi ſunt filij tui, & fi-
47 liæ tuæ in captiuitatem. ¶Et conuertā capti
uitatem Moab in nouiſſimis diebus, ait Do
minus. Hucuſque iudicia Moab.

CAPVT XLIX.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Do-
A minus: Nūquid non filij ſunt
Iſraël? aut hæres nō eſt ei? Cur
igitur hæreditate poſſedit Mel-
chom, Gad: & populus eius in
2 vrbibus eius habitauit? ¶Ideo ecce dies ve-
niunt, dicit Dominus: & auditum faciā ſu-
per Rabbath filiorum Ammon fremitum
*°tumultū a* prælij, & erit in °tumultum` diſſipata, filiæ
quę eius igne ſuccendentur, & poſſidebit
3 Iſraël poſſeſſores ſuos, ait Dominus. ¶Vlu-
la Heſebon, qm̄ vaſtata eſt Hai clamate fi-
liæ Rabbath, accingite vos cilicijs: plangite
& circuite per ſepes: quoniā Melchom in
tranſmigrationē ducetur, ſacerdotes eius,
4 & principes eius ſimul. ¶ Quid gloriaris in
vallibus? defluxit vallis tua filia delicata,
quæ cōfidebas in theſauris tuis, & dicebas:
5 Quis veniet ad me? ¶Ecce ego inducam ſu-
B per te terrorē, ait Dñs Deus exercituum, ab
oībus qui ſunt in circuitu tuo: & diſpergi-
**fugientes &* mini ſinguli à cōſpectu veſtro, nec erit qui
6 cōgreget fugiētes. ¶Et poſt hęc reuerti faciā*
7 captiuos filiorū Ammon, ait Dñs. ¶Ad Idu-
mæam Hæc dicit Dominus exercituū: Nū
quid nō vltrà eſt ſapientia in Theman? pe
rijt conſilium à filiis: inutilis facta eſt ſa-
8 piētia eorū. ¶Fugite, & terga vertite: deſcē-
dite in voraginē habitatores Dedan: quo-
niam perditionē Eſau adduxi ſuper eū, tē-
9 pus viſitationis eius. ¶Si vindemiatores ve-
niſſent ſuper te, non reliquiſſent racemū: ſi
fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret ſi-
10 bi. ¶ Ego verò diſcooperui Eſau, reuelaui
abſcondita eius, & celari non poterit: va-
ſtatū eſt ſemen eius, & fratres eius, & vicini
11 eius, & non erit. ¶Relinque pupillos tuos:
ego faciā eos viuere: & viduę tuę in me ſpe
12 rabūt. ¶Quia hæc dicit Dñs: Ecce, qbus nō
C erat iudicium vt biberent calicem, bibētes
bibent: & tu quaſi innocens relinqueris?
13 non eris innocens, ſed bibens bibes. ¶Quia
per memetipſum iuraui, dicit Dñs, ꝙ in ſo
litudinem, in opprobrium, & in deſertum,
& in maledictionē erit Boſra: & oēs ciuita-
tes eius erunt in ſolitudines ſempiternas.
14 ¶‖Auditum audiui à Domino, & legatus ad *‖Abd. 1. a. 1.*
gentes miſſus eſt. Congregamini, & venite
contra eam, & conſurgamus in prælium.
15 ¶Ecce enim paruulum dedi te in Gētibus,
16 contemptibilem inter homines. ¶Arrogan
tia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui: q
habitas in cauernis petræ, & apprehende-
re niteris altitudinem collis‖cùm exaltaue *Abd. 1. a 4.*
ris quaſi Aquila nidum tuum, inde detra-
17 hā te, dicit Dominus. ¶Et erit Idumea deſer
D ta: omnis qui tranſibit per eā, ſtupebit &
18 ſibilabit ſuper omnes plagas eius. ¶‖Sicut *‖Gen. 19. c 24.*
ſubuerſa eſt Sodoma & Gomorrha, & vici-
næ eius ait Dominus: nō habitabit ibi vir, *Inf. 50. f. 40.*
19 & nō incolet eā filius hominis. ¶Ecce quaſi
leo aſcendet de ſuperbia Iordanis ad pul-
chritudinem robuſtam: quia ſubitò curre-
re faciam eū ad illā: & quis erit electus quē
præponam ei? quis enim ſimilis mei? & qs
ſuſtinebit me? ‖quis eſt iſte paſtor, qui reſi- *‖Iob. 41. a 1.*
20 ſtat vultui meo? ¶Propterea audite conſiliū
Domini quod inijt de Edom: & cogitatio- *Inf. 50. g. 44.*
nes eius quas cogitauit de habitatoribus
Themā. Si nō deiecerint eos paruuli gregis,
niſi diſſipauerint cum eis habitaculū eorū.
21 ¶A voce ruinæ eorū cōmota eſt terra: cla-
mor in Mari-rubro auditus eſt vocis eius.
22 ¶ Ecce quaſi aquila aſcēdet & auolabit: &
expandet alas ſuas ſuper Boſran. & erit cor
fortium Idumeæ in die illa, quaſi cor mu-
23 lieris parturiētis. ¶Ad Damaſcū. Confuſa
E eſt Emath & Arphad: quia auditū peſſimū
audierunt, turbati ſunt in mari, præ ſolici
24 tudine quieſcere nō potuit. ¶ Diſſoluta eſt
Damaſcus, verſa eſt in fugā, tremor appre-
hēdit eā: anguſtia & dolores tenuerunt eā
25 quaſi parturientem. ¶Qūo dereliquerunt ci
26 uitatem laudabilem, vrbem lætitiæ? ¶Ideo
cadent iuuenes eius in platéis eius: & om-
nes viri prælij conticeſcent in die illa, ait
27 Dñs exercituum. ¶Et ſuccendam ignem in
muro Damaſci, & deuorabit mœnia Ben-
28 adad. ¶Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ p-
cuſſit Nabuchodonoſor, rex Babylonis, hęc
dicit Dominus: Surgite, & aſcendite ad Ce
29 dar, & vaſtate filios Orientis. ¶ Tabernacu-
F la eorum & greges eorū capient: pelles eo-
rum, & omnia vaſa eorum & camelos eorū
tollet ſibi: & vocabunt ſuper eos formidi-
30 nē in circuitu*. ¶Fugite, abite vehementer, **eius.*

in vo

in voraginibus ſedete q habitatis Aſor, ait
Dñs: inijt.n. contra vos Nabuchodonoſor
rex Babylonis cõſilium, & cogitauit aduer
31 ſum vos cogitationes. ¶Conſurgite, & aſcẽ
dite ad gentẽ quietã, & habitantẽ confidẽ
ter, ait Dominus: non oſtia, nec vectes eis:
32 ſoli habitant. ¶Et erũt cameli eorum in di-
reptionẽ, & multitudo iumẽtorũ in prędã:
& diſpergam eos in omnem ventum, qui
ſunt attonſi in comã : & ex omni confinio
eorum adducam interitum ſuper eos, ait
33 Dominus. ¶Et erit Aſor in habitaculũ dra-
conũ, deſerta vſque in æternũ: non mane-
bit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.
34 ¶Quod factũ eſt verbum Domini ad Iere-
G miã prophetam aduerſus Ælam in princi
35 pio regni Sedeciæ regis Iuda, dicens : ¶Hæc
dicit Dñs exercituum, Ecce confringam ar-
36 cum Ælam, & ſumã fortitudinẽ eorũ. ¶Et
inducam ſuper Ælã quatuor ventos à qua
tuor plagis cœli: & vẽtilabo eos in oẽs ven
tos iſtos: & nõ erit gens ad quam nõ perue
37 niãt profugi Aelam. ¶Et pauere faciam Ae-
lam corã inimicis ſuis & in cõſpectu quę-
rentium animam eorũ: & adducam ſuper
eos malum, iram furoris mei, dicit Dñs, &
mittã poſt eos gladium, donec conſumam
38 eos. ¶Et ponam ſolium meum in Aelam, &
perdã inde reges & principes, ait Dñs. ¶In
nouiſſimis autem diebus reuerti faciam ca
ptiuos Aelam, dicit Dominus.

CAPVT L.

1 VErbum quod locutus eſt Domi
A nus de Babylone, & de terra
Chaldæorũ in manu Ieremię
2 prophetæ. ¶Annũciate in gen
tibus, & auditum facite, leua-
te ſignum: prædicate, & nolite celare: dici-
te, Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, vi-
ctus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia
3 eius, ſuperata ſunt idôla eorum. ¶Qm̃ aſcẽ
dit contra eam gens ab Aquilone, quæ po-
net terrã eius in ſolitudinẽ: & nõ erit q ha
bitet in ea, ab homine vſque ad pecus, &
4 moti ſunt & abierũt. ¶In diebus illis, & in
tpe illo, ait Dñs, venient filij Iſraël ipſi &
filij Iuda ſimul: ambulantes & flentes pro-
5 perabũt, & Dñm Deum ſuum quærent. ¶In
Sion interrogabunt viam, huc facies eorũ:
venient, & apponẽtur ad Dñm fœdere ſem
piterno, quod nulla obliuione delebitur.
6 ¶Grex perditus factus eſt populus meus: pa
ſtores eorũ ſeduxerunt eos: feceruntq; vaga
ri in montibus: de monte in collẽ tranſie
7 rũt, obliti ſunt cubilis ſui. ¶Omnes qui in-
uenerunt, comederunt eos: & hoſtes eorũ
dixerunt, Non peccauimus: pro eo ꝙ pecca
uerunt Domino decori iuſtitiæ, & expecta
8 tioni patrum eorũ Domino. ¶Recedite de
B medio Babylonis, & de terra Chaldęorum
egredimini. & eſtote quaſi hœdi ante gre
9 gem. ¶Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducã
in Babylonẽ congregationem gentium ma
gnarum de terra Aquilonis: & præparabũ-
tur aduerſus eam, & inde capietur: ſaggita
eius quaſi viri fortis interfectoris, nõ reuer
10 tetur vacua. ¶Et erit Chaldæa in prędã: oẽs
vaſtantes eam replebuntur, ait Dominus.
11 ¶Quoniã exultatis, & magna loquimini, di
ripientes hæreditatẽ meã: qm̃ effuſi eſtis
ſicut *vitulus ſuper herbam, & mugiſtis ſi- *vituli,
12 cut tauri. Confuſa eſt mater veſtra nimis, * &
& adæquata pulueri, quæ genuit vos: ecce
nouiſſima erit in gentibus, *deſerta, inuia,
13 & arens. ¶Ab ira Domini non habitabitur,
C ſed redigetur tota in ſolitudinẽ: oĩs q tran
14 ſibit per Babylonẽ, ſtupębit & ſibilabit ſu-
per vniuerſis plagis eius. ¶Præparamini cõ
tra Babylonẽ per circuitũ oẽs qui intendi-
tis arcũ, debellate eã, non parcatis iaculis,
15 quia Domino peccauit. ¶Clamate aduerſus
eam, vbique dedit manũ, ceciderunt funda
menta eius, deſtructi ſunt muri eius, qm̃ vl-
tio Dñi eſt, vltionẽ accipite de ea: ſicut fe-
16 cit, facite ei. ¶Diſperdite ſatorẽ de Babylo-
ne, & tenentẽ falcem in tempore meſſis: à
facie gladij columbæ vnuſquiſq; ad popu-
lũ ſuum conuertetur, & ſinguli ad terram
17 ſuam fugient. ¶Grex diſperſus Iſraël, leo-
nes eiecerũt eũ: primus comêdit eum rex
Aſſur: iſte nouiſſimus exoſſauit eum Nabu
18 chodonoſor rex Babylonis. ¶Propterea hęc
dicit Dñs exercituum Deus Iſraël, Ecce ego
viſitabo regem Babylonis, & terrã eius, ſi-
19 cut viſitaui regẽ Aſſur. ¶& reducã Iſraël ad
D habitaculũ ſuũ : & paſcetur *Carmelus & *Carmelum 6.
D Baſan, & in monte Ephraim, & Galaad ſa-
20 turabitur anima eius. ¶In diebus illis & in
tempore illo, ait Dñs, quæretur iniquitas
Iſrael, & non erit: & peccatum Iuda, & nõ
inuenietur: qm̃ propitius ero eis quos reli-
21 quero. ¶Super terrã dominantium aſcẽde,
& ſuper habitatores eius viſita, diſſipa, &
interfice quæ poſt eos ſunt, ait Dominus:
22 & fac iuxta omnia quæ præcepi tibi. ¶Vox
23 belli in terra, & contritio magna. ¶Quomo
do confractus eſt, & cõtritus malleus vni-
uerſæ terræ? quõ verſa eſt in deſertum Ba-
24 bylon in gentibus? ¶Illaqueaui te, & capta
es Babylon, & neſciebas: inuenta es & ap-
prehenſa, quoniam Dominum prouocaſti.
25 ¶Aperuit Dominus theſaurum ſuũ, & pro-
tulit vaſa irę ſuæ: quoniã opus eſt Domino
26 Deo exercituum in terra Chaldæorũ. ¶Veni
E te ad eã ab extremis finibꝰ, aperite vt exeãt
qui conculcent eam: tollite de via lapides,
& redigite in aceruos, & interficite eã, nec
27 ſit quicquam reliquum. ¶Diſſipate vniuer-
ſos fortes eius, deſcẽdãt in occiſionẽ: vę eis
quia venit dies eorũ, tempus viſitationis
28 eorum. ¶Vox fugientium, & eorum qui eua
ſerunt de terra Babylonis: vt annuncient
in Sion vltionem Domini Dei noſtri, vltio
29 nem templi eius. Annunciate in Babylonẽ

plurimis hoĩbus qui tendunt arcũ: cõſiſtite
aduerſus eã per gyrũ, & nullus euadat: red-
dite ei ſcdm opus ſuũ: iuxta oĩa q̃ fecit, faci-
te illi: q̃a contra Dñm erecta eſt, aduerſum
30 Sanctũ Iſrael. ¶Idcirco cadent iuuenes eius
in plateis eius: & oẽs viri bellatores eius cõ
31 ticeſcent in die illa, ait Dñs. ¶Ecce ego ad te
ſuperbe, dicit Dñs Deus exercituũ: q̃a venit
32 dies tuus, tp̃s viſitationis tuę. ¶Et cadet ſup-
bus & corruet, & nõ erit qui ſuſcitet eũ: &
ſuccendã ignẽ in vrbibus eius, & deuorabit
33 oĩa in circuitu eius. ¶Hæc dicit Dñs exerci-
F tuũ: Calũniã ſuſtinẽt filij Iſraël, & filij Iu-
da ſimul: oẽs q̃ ceperũt eos, tenent, nolũt di
34 mittere eos. ¶Redẽptor eorũ fortis Dñs exer
cituũ nomen eius, iudicio defendet cauſam
eorũ, vt exterreat terrã, & cõmoueat habita
35 tores Babylonis. ¶Gladius ad Chaldæos, ait
Dñs, & ad habitatores Babylonis, & ad prin
36 cipes & ad ſapiẽtes ei⁹. ¶Gladius ad diuinos
eius, qui ſtulti erũt, gladius ad fortes illius:
37 qui timebũt. ¶Gladius ad equos eius, & ad
currus eius, & ad oẽ vulgus qđ eſt in medio
eius: & erũt quaſi mulieres: gladius ad the-
38 ſauros eius, q̃ diripienť. ¶Siccitas ſuꝑ aquas
eius erit, & areſcent: q̃a terra ſculptiliũ eſt,
39 & in portentis gloriãtur. ¶Propterea habita-
bunt dracones cũ fatuis ficarijs: & habita-
bũt in ea ſtruthiones: & nõ inhabitabit vl
trà vſq; in ſempiternũ, nec extruet vſq; ad
‖Gen. 19. e. 24. Su. 49. d. 18.
40 gñationẽ & gñationẽ. ¶‖Sicut ſubuertit Dñs
Sodomam & Gomorrhã, & vicinas eius, ait
Dñs: nõ habitabit ibi vir, & nõ incolet eã fi
41 lius hoĩs. Ecce populus venit ab Aquilone,
G & gens magna, & reges multi conſurgent à
42 finibus terrę. ¶Arcũ & ſcutũ apprehendent,
crudeles ſunt & immiſericordes: vox eorũ
quaſi mare ſonabit, & ſuper equos aſcen-
dent, ſicut vir paratus ad prælium cõtra te
43 Babylon. ¶Audiuit rex Babylonis famã eo-
rum, & diſſolutæ ſunt manus eius: anguſtia
apprehendit eũ, dolor quaſi parturientem.
44 ¶Ecce quaſi leo aſcendit de ſuperbia Iorda-
nis ad pulchritudinẽ robuſtã: quia ſubitò
currere faciã eum ad illam: & quis erit ele-
‖Iob 41. a. 1. Su. 49. d. 20.
ctus quẽ præponã ei? ‖quis eſt enim ſimilis
mei? & quis ſuſtinebit me? & q̃s eſt iſte pa-
45 ſtor qui reſiſtat vultui meo? ¶Propterea au-
dite conſiliũ Dñi quod mente concepit ad-
uerſum Babylonẽ: & cogitationes ei⁹ quas
cogitauit ſuper terrã Chaldæorum: Niſi de
traxerint eos paruuli gregum, niſi diſſipatũ
46 fuerit cum ipſis habitaculũ eorum. ¶A vo-
ce captiuitatis Babylonis commota eſt ter-
ra, & clamor inter gentes auditus eſt.

## CAPVT LI.

1 HÆc dicit Dominus: Ecce, ego ſu
A ſcitabo ſuper Babylonem &
ſuper habitatores eius, qui cor
ſuum leuauerunt contra me:
2 quaſi ventum peſtilẽtem. ¶Et
mittam in Babylonem ventilatores, & ven
tilabunt eam, & demolientur terram eius:
q̃m venerunt ſuper eam vndiq; in die affli
3 ctionis eius. ¶Non tendat qui tendit arcum
ſuum, & non aſcendat loricatus. nolite par
cere iuuenibus eius, interficite omnem ma
4 litiam eius. ¶Et cadent interfecti in terra
Chaldęorũ, & vulnerati in regionibus eius.
5 ¶Q̃m nõ fuit viduatus Iſraël & Iuda à Deo
ſuo Dño exercituum: terra autem eorum
6 repleta eſt delicto à ſancto Iſraël. ¶Fugite
de medio Babylonis *& ſaluet vnuſquiſq; *vt.
aĩam ſuam: nolite tacere ſuper iniquitatẽ
eius, q̃m tempus vltionis *eſt à Dño, viciſſi- *eius.
7 tudinem ipſe retribuet ei. ¶Calix aureus Ba
bylon in manu Dñi inebriãs oẽm terram:
de vino eius biberunt Gẽtes, & ideo cõmo-
8 te ſunt. ¶‖Subitò cecidit Babylon, & cõtrita ‖Iſ. 21. c. 9
eſt: vlulate ſuper eam, tollite reſinã ad do- Apo. 14. b
9 lorẽ eius, ſi fortè ſanet. ¶Curauimus Baby- 8.
lonẽ, & non eſt ſanata: derelinquamus eã,
& eamus vnuſquiſq; in terrã ſuam, q̃m per
uẽnit vſq; ad cęlos iudiciũ eius, & eleuatũ
10 eſt vſq; ad nubes. ¶Protulit Dñs iuſtitias no
B ſtras: venite & narremus in Sion opus Dñi
11 Dei noſtri. ¶Acuite ſagittas, implete phare-
tras: ſuſcitauit Dñs ſpiritum regum Medo-
rum: & contra Babylonẽ mens eius eſt, vt
perdat eam: quoniã vltio Domini eſt, vltio
12 templi ſui. ¶Super muros Babylonis leuate
ſignum, augete cuſtodiam: leuate cuſtodes,
præparate inſidias: quia cogitauit Dñs, &
fecit quæcunque locutus eſt contra habita-
13 tores Babylonis. ¶Quæ habitas ſuper aquas
multas, locuples i theſauris: venit finis tu* Amos 6.
14 pedalis præciſionis tuę. ¶‖Iurauit Dominus c. 8.
exercituum per animam ſuam, Quoniã re- ‖Gen. 1. a.
plebo te hominibus quaſi brucho, & ſuper 1. b. 9.
15 te celeuſma cantabitur. ¶‖Qui fecit terram Su. 10. b.
in fortitudine ſua, & præparauit orbem in 12.
ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cœ
16 los. ¶Dante eo vocem, multiplicantur aquæ ‖Pſ. 134.
in cęlo: ‖qui leuat nubes ab extremo terræ, b. 7.
fulgura in pluuiam fecit: & produxit ventũ Su. 10. b.
17 de theſauris ſuis. ¶Stultus factus eſt oĩs ho- 13.
mo à ſcientia, confuſus eſt omnis conflator
in ſculptili: q̃a mẽdax eſt cõflatio eius, nec
18 eſt ſpiritus in eis. ¶Vana ſunt opera, & riſu
19 digna, in tp̃e viſitationis ſuę peribũt. ¶Non
ſicut hæc pars Iacob, quia qui fecit oĩa ipſe
eſt, & Iſraël ſceptrum hæreditatis eius: Dñs
20 exercituum nomen eius. ¶Collidis tu mihi
C vaſa belli, & ego collidam in te gẽtes, & di-
21 ſperdã in te regna: ¶Et collidã in te equum,
& equitem eius: & collidam in te currũ, &
22 aſcenſorem eius: ¶Et collidam in te virũ &
mulierẽ: & collidã in te ſenẽ, & puerũ: &
23 collidam in te iuuenem & virginẽ. ¶Et col-
lidam in te paſtorẽ & gregem eius, & colli-
dam in te agricolam & iugales eius, & colli
24 dã in te duces & magiſtratus. ¶Et reddã Ba-
byloni, & cũctis habitatoribus Chaldeę oẽ
malum ſuum quod fecerũt in Sion, in ocu-

25 lis veſtris, ait Dñs. ¶Ecce ego ad te mons pe-
ſtifer, ait Dñs, qui corrũpis vniuerſam ter-
ram: & extendã manũ meã ſup te, & euol-
uam te de petris, & dabo te in montẽ cõbu
26 ſtionis. ¶Et nõ tollent de te lapidẽ in angu-
lũ, & lapidẽ in fundamenta, ſed perditus
27 in ęternũ eris, ait Dñs. ¶Leuate ſignũ in ter
ra: clangite buccina in ᵇgentibusᶜ: ſanctifi- ᵇ mõtibus
cate ſup eã gentes: annunciate contra illã
regibus Ararat, Menni, & Aſcenez: nume-
rate cõtra eã Taphſar, adducite equũ quaſi
28 bruchũ aculeatũ. ¶Sanctificate contra eam
gentes, reges Medię, duces eius, & vniuer-
ſos magiſtratus eius, cunctamq; terrã pote-
29 ſtatis eius. ¶Et cõmouebitur terra, & cõtur
D babitur: quia euigilabit contra Babylonẽ
cogitatio Dñi, vt ponat terrã Babylonis de-
30 ſertam & inhabitabilem. ¶Ceſſauerũt for-
tes Babylonis à prælio, habitauerũt in pſi-
dijs: deuoratum eſt robur eorũ, & facti ſunt
quaſi mulieres: incẽſa ſunt tabernacula e-
31 ius, cõtriti ſunt vectes eius. ¶Currẽs obuiã
currenti veniet: & nuncius obuius nun-
cianti: vt annunciet regi Babylonis quia ca
pta eſt ciuitas eius à ſummo vſq; ad ſum-
32 mũ: ¶& vada pͦoccupata ſunt, & paludes ĩ-
cenſę ſunt igni, & viri bellatores cõturbati
33 ſunt. ¶Quia hæc dicit Dñs exercituũ, Deus
Iſraël. ¶Filia Babylonis quaſi area, tp̃s tritu
ræ eius: adhuc modicũ, & veniet tp̃s meſſio
34 nis eius. ¶Comẽdit me, deuorauit me Nabu
chodonoſor rex Babylonis: reddidit me
quaſi vas inane: abſorbuit me quaſi draco:
repleuit vẽtrẽ ſuũ teneritudine mea, & eie-
35 cit me. ¶Iniquitas aduerſũ me, & caro mea
ſup Babylonẽ, dicit habitatio Sion: & ſan-
guis meus ſuper habitatores Chaldęę, dicit
36 Ieruſalem. ¶Propterea hæc dicit Dñs, Ecce
ego iudicabo cauſam tuã, & vlciſcar vltio-
nẽ tuã: & deſertũ faciam mare eius, & ſic-
37 cabo venam eius. ¶Et erit Babylon in tumu
los, habitatio draconũ: ſtupor & ſibilus, eò
38 ꝙ non ſit habitator. ¶Simul vt leones ru- [illegible]
gient, excutient comas veluti catuli leonũ.
39 ¶In calore eorum ponam potus eorum: &
inebriabo eos, vt ſopiantur, & dormiant
ſomnum ſempiternum, & non conſurgãt,
40 dicit Dominus. ¶Deducam eos quaſi agnos
ad victimam, * quaſi arietes cum hœdis. * & 18.
41 ¶Quomodo capta eſt Seſach & comprehen-
E ſa eſt inclyta vniuerſę terræ? quõ facta eſt
42 in ſtuporem Babylon inter gentes? ¶Aſcen-
dit ſuper Babylonẽ mare: multitudine flu-
43 ctuum eius operta eſt. ¶Factæ ſunt ciuitates
eius in ſtuporem: terra inhabitabilis & de-
ſerta, terra in qua nullus habitet, nec ᵇ tran ᵇ tranſiet 4.
44 ſeatᶜ per eam filius hominis. ¶Et viſitabo ſu
per Bel in Babylone, & eijciam quod abſor
buerat de ore eius: & non confluent ad eũ
vltrà gentes, ſiquidem & murus Babylonis
45 corruet. ¶Egredimini de medio eius popul⁹
meus: vt ſaluet vnuſquiſq; animam ſuam
46 ab ira furoris Domini. ¶Et ne fortẽ molle-
ſcat cor veſtrũ, & timeatis auditum qui au
dietur in terra: & veniet in anno auditio,
& poſt hunc annũ auditio, & iniquitas in
47 terra, & dominator ſup dominatorẽ. ¶Pro-
pterea ecce dies veniunt, & viſitabo ſuper
ſculptilia Babylonis: & oĩs terra eius con-
fundetur, & vniuerſi interfecti eius cadent
48 in medio eius. ¶Et laudabunt ſuper Baby-
lonẽ cœli & terra, & oĩa quæ in eis ſunt:
quia ab Aquilone venient ei prædones, ait
49 Dominus. ¶Et quõ fecit Babylon vt caderẽt
occiſi in Iſraël: ſic de Babylone cadent oc-
50 ciſi in vniuerſa terra. ¶Qui fugiſtis gladiũ,
F venite, nolite ſtare: recordamini ꝓcul Do-
mini, & Ieruſalẽ aſcendat ſup cor veſtrũ.
51 ¶Confuſi ſumus, quoniam audiuimus op-
probriũ: operuit ignominia facies noſtras:
quia venerunt alieni ſuper ſanctificationẽ
52 domus Dñi. ¶Propterea ecce dies veniunt,
ait Dñs: & viſitabo ſuper ſculptilia ᵇeiusᶜ & ᵇ Babylonis.
53 in omni terra eius mugiet vulneratus. ¶Si
aſcẽderit Babylon in cęlum, & firmauerit
in excelſo robur ſuum: à me venient vaſta
54 tores eius, ait Dominus. ¶Vox clamoris de
Babylone, & cõtritio magna de terra Chal
55 dęorum: ¶quoniam vaſtauit Dominus Ba-
bylonem, & perdidit ex ea vocẽ magnam:
& ſonabunt fluctus eorum quaſi aquę mul
56 tę: dedit ſonitum vox eorum. ¶Quia venit
ſuper eam, id eſt ſuper Babylonem prædo,
& apprehenſi ſunt fortes eius, & emarcuit
arcus eorũ: quia fortis vltor Dominus red-
57 dens retribuet. ¶Et inebriabo principes ei⁹
& ſapientes eius, & duces eius, & magiſtra
tus eius, & fortes eius, & dormient ſomnũ
ſempiternũ, & non expergiſcentur, ait rex,
58 Dñs exercituum nomẽ eius. ¶Hæc dicit Do
G minus exercituum: Murus Babylonis ille ᵇ altiſſimus.
ᵇlatiſſimusᶜ ſuffoſſione ſuffodietur, & por-
tę eius excelſę igne comburẽtur, & labores
populorum ad nihilum, & gentiũ in ignẽ
59 erunt & diſperibunt. ¶Verbum quod pręce
pit Ieremias propheta, Saraiæ filio Neriæ,
filio Maaſię, cũ pergeret cũ Sedecia rege in
Babylonem, in anno quarto regni eius: Sa
60 raias autem erat princeps prophetię. ¶Et
ſcripſit Ieremias omne malũ quod venturũ
erat ſuper Babylonẽ in libro vno: omnia
verba hæc quæ ſcripta ſunt cõtra Babylo-
61 nẽ. ¶Et dixit Ieremias ad Saraiam: Cum ve
neris in Babylonẽ, & videris, & legeris om
62 nia verba hæc, ¶& dices: Domine tu locu-
tus es contra locum iſtũ vt diſperderes eũ:
ne ſit qui in eo habitet ab homine vſq; ad
63 pecus, & vt ſit perpetua ſolitudo. ¶Cumq;
compleueris legere librum iſtum, ligabis
ad eum lapidem, & proijcies illum in me-
64 dium Euphraten. ¶& dices: Sic ſubmerge-
tur Babylon, & non conſurget à facie affli-
ctionis quam ego adduco ſuper eam, & diſ
ſoluetur. Hucuſque verba Ieremiæ.

## CAPVT LII.

4.Re.24.d.18. 2.Par.36.b.11.

1 FILIVS viginti & vnius an-
A ni erat Sedecias cũ regnare cę
piſſet: & vndecim annis regna
uit in Ieruſalẽ: & nomen ma
tris eius Amital, filia Ieremię
2 de Lobna. ¶Et fecit malum in oculis Domi
3 ni, iuxta omnia quæ fecerat Ioacim. ¶Qm̃
furor Domini erat in Ieruſalẽ & in Iuda,
vſquequo proijceret eos à facie ſua: & re-
4 ceſſit Sedecias à rege Babylonis. ¶‖Factũ eſt
aũt in anno nono regni eius, in menſe deci
mo, decima menſis: venit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis, ipſe, & oĩs exercitus eius
aduerſus Ieruſalẽ, & obſederunt eã, & ædi
ficauerunt contra eã munitiones in circui-
5 tu. ¶ Et fuit ciuitas obſeſſa vſq; ad vndeci-
6 mum annũ regis Sedeciæ. ¶Menſe aũt quar
to, nona mẽſis, obtinuit fames ciuitatem:
7 & non erant alimenta populo terræ. ¶Et di
rupta eſt ciuitas, & omnes viri bellatores
B eius fugerunt, exieruntque de ciuitate no-
cte per viam portæ, quæ eſt inter duos mu-
ros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis ob-
ſidentibus vrbem in gyro) & abierunt per
8 viam quæ ducit in eremum. ¶ Perſecutus
eſt autem Chaldęorum exercitus regem: &
apprehenderunt Sedeciam in deſerto, qđ
eſt iuxta Iericho: & oĩs comitatus eius dif-
9 fugit ab eo. ¶Cumque comprehendiſſent re
gẽ adduxerunt eum ad regẽ Babylonis in
Reblátha, quæ eſt in terra Emath: & locu-
10 tus eſt ad eũ iudicia. ¶Et iugulauit rex Baby
lonis filios Sedecię in oculis eius: ſed & oẽs
11 principes Iuda occidit in Reblath. ¶Et ocu-
los Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedi-
bus, & adduxit eum rex Babylonis in Baby
lonẽ: & poſuit eum in domo carceris vſq;
12 ad diẽ mortis eius. ¶In mẽſe aũt quinto, &
C decima mẽſis, ipſe eſt annus nonuſdecim⁹
Nabuchodonoſor regis Babylonis: venit
Nabuzardã princeps militiæ, qui ſtabat co
13 rã rege Babylonis in Ieruſalẽ. ¶Et incendit
domũ Domini & domũ regis, & omnes do
mos Ieruſalẽ: & omnem domũ magnam
14 igne combuſſit. ¶Et totum murum Ieruſa-
lẽ per circuitũ deſtruxit cunctus exercitus
Chaldæorum qui erat cum magiſtro mili-
15 tiæ. ¶De pauperibus aũt populi, & de reli-
quo vulgo qđ remanſerat in ciuitate, & de
perfugis q transfugerãt ad regẽ Babylonis,
& cæteros de multitudine, tranſtulit Nabu
16 zardan princeps militiæ. ¶De pauperib⁹ ve
rò terrę reliquit Nabuzardan princeps mi
17 litiæ in vinitores & agricolas. ¶ Columnas
D quoq; æreas, quæ erãt in domo Domini, &
baſes, & mare æneu quod erat in domo Do
mini confregerunt Chaldęi: & tulerũt om-
18 ne æs eorũ in Babylonẽ. ¶Et lebetes, & crea
gras, & pſalteria, & phialas, & mortariola,
& oĩa vaſa ærea quę in miniſterio fuerãt,
19 tulerunt. ¶Et hydrias, & thymiamateria, &
vrceos, & pelues, & cãdelabra, & mortaria
& cyathos: quotquot aurea, aurea: & quot-
quot argentea, argentea: tulit magiſter mi-
20 litiæ. ¶Columnas duas, & mare vnum, * vi-
tulos duodecim æreos, qui erãt ſub baſibus
quas fecerat rex Salomon in domo Dñi: nõ
21 erat pondus æris oĩum horũ vaſorum. ¶ De
E columnis aũt, decem & octo cubiti altitudi
nis erant in columna vna: & funiculus duo
decim cubitorũ circuibat eã: porrò groſſitu
do eius, quatuor digitorũ: & intrinſecus ca
22 ua erat. ¶Et capitella ſuper vtrãq; ærea: al-
titudo capitelli vnius, quinq; cubitorũ: &
retiacula, & malogranata ſuper coronã in
circuitu, oĩa ærea.* Similiter columnæ ſe-
23 cundæ & malogranata. ¶Et fuerunt malo-
granata nonaginta ſex dependentia: & oĩa
malogranata centũ retiaculis circundaban
24 tur. ¶Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſa-
cerdotẽ primũ, & Sophoniã ſacerdotẽ ſecũ-
25 dũ: & tres cuſtodes veſtibuli. ¶Et de ciuita-
te tulit eunuchũ vnũ, qui erat præpoſitus
ſuper viros bellatores: & ſeptẽ viros de his
qui videbant faciẽ regis: qui inuẽti ſunt in
ciuitate: & ſcribã principẽ militũ, qui pro-
babat tyrones: & ſexaginta viros de popu-
lo terræ, qui inuenti ſunt in medio ciuita-
26 tis. ¶Tulit aũt eos Nabuzardã magiſter mi-
litiæ: & duxit eos ad regẽ Babylonis in Re
27 blatha. ¶ Et percuſſit eos rex Babylonis: &
interfecit eos in Reblátha in terra Emath:
28 & trãſlatus eſt Iuda de terra ſua. ¶Iſte eſt po
pulus quẽ tranſtulit Nabuchodonoſor: In
anno ſeptimo, Iudæos tria millia & viginti
29 tres. ¶In anno octauodecimo Nabuchodo-
noſor de Ieruſalem animas octingentas tri
30 ginta duas. ¶In anno viceſimotertio Nabu-
chodonoſor, tranſtulit Nabuzardan magi-
ſter militiæ animas Iudæorũ ſeptingentas
quadragintaquinque, oẽs ergo animæ, qua
31 tuor millia ſexcentæ. ¶Et factum eſt in tri-
G ceſimoſeptimo anno tranſmigrationis Ioa
chin regis Iuda, duodecimo menſe, viceſi-
maquinta menſis, eleuauit Euil-mero-
dach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, ca
put Ioachin regis Iudæ: & eduxit eũ de do-
32 mo carceris. ¶Et locutus eſt cum eo bona, &
poſuit thronũ eius ſuper thronos regũ qui
33 erãt poſt ſe in Babylone. ¶Et mutauit veſti-
menta carceris eius, & comedebat panẽ co
34 ram eo ſemper cunctis diebus vitæ ſuæ. ¶Et
cibaria eius, cibaria ꝑpetua dabãtur ei à re
ge Babylonis ſtatuta per ſingulos dies, vſq;
ad diem mortis ſuæ cũctis diebus vitę eius.

‖ Sup. 39. a. 1. 4. Re. 25. a. 1.

* &

*Similiter erat colũna ſecũda & malogranata Et erãt ſuper capitellum in circuitu oĩa ærea, ſimiliter colũna alterius ſ.

# THRENI, IDEST LAMENTATIONES Ieremiæ, quæ Hebraicè Cinoth inſcribuntur.

*Hæc verba apud lxx. leguntur, non autem apud Hebræos.*

*Et factum eſt, poſtquam in captiuitatem redactus eſt Iſraël, & Ieruſalem deſerta eſt, ſedit Ieremias Propheta flens, & planxit lamentatione hac in Ieruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & eiulans dixit:*

## CAPVT PRIMVM.

*Aleph.*
1 QVOMODO ſedet ſola ciui
A tas plena populo: facta eſt
quaſi vidua domina Gen-
tium? princeps prouincia-
rum facta eſt ſub tributo.
*Beth.* ¶ ‖ Plorans plorauit
in nocte, & lachrymę eius in maxillis eius:
non eſt qui cõſoletur eam ex omnibus cha
ris eius: omnes amici eius ſpreuerant eam,
& facti ſunt ei inimici.
3 *Ghimel.* ¶ Migrauit Iudas propter afflictio
nem, & multitudinem ſeruitutis: habita-
uit inter Gentes, nec inuenit requiem: om-
nes perſecutores eius apprehenderunt eam
inter anguſtias.
4 *Daleth.* ¶ Viæ Sion lugent, eò quòd non
B ſint qui veniant ad ſolennitatem: Omnes
portæ eius deſtructæ: ſacerdotes eius gemē
tes: virgines eius ſqualidæ, & ipſa oppreſ-
ſa amaritudine.
5 *He.* ¶ Facti ſunt hoſtes eius in capite, ini-
mici eius locupletati ſunt: quia Dñs locu-
tus eſt ſuper eam propter multitudinē ini-
quitatum eius: paruuli eius ducti ſunt in
captiuitatem ante faciem tribulantis.
6 *Vau.* ¶ Et egreſſus eſt à filia Sion omnis
C decor eius: facti ſunt principes eius velut
arietes non inuenientes paſcua: & abierũt
abſque fortitudine ante faciē ſubſequētis.
7 *Zain.* ¶ Recordata eſt Ieruſalem dierum
afflictionis ſuæ, & præuaricationis, om-
nium deſiderabilium ſuorum quæ habue-
rat à diebus antiquis cùm caderet populus
eius in manu hoſtili, & non eſſet auxilia-
tor: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſab-
batha eius.
8 *Heth.* ¶ Peccatum peccauit Ieruſalē, pro-
pterea inſtabilis facta eſt. omnes qui glori-
ficabant eam, ſpreuerunt illam, quia vide-
runt ignominiam eius: ipſa autem gemēs,
& conuerſa eſt retrorſum.
9 *Teth.* ¶ Sordes eius in pedibus eius, nec
D recordata eſt finis ſui: depoſita eſt vehemē-
ter, non habens conſolatorem: vide Domi
ne afflictionem meam, quoniam erectus
eſt inimicus.
10 *Iod.* ¶ Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia
deſiderabilia eius: quia vidit Gētes ingreſ-
ſas ſanctuarium ſuum, de quibus præcepe
ras ne intrarent in eccleſiam tuam.
11 *Caph.* ¶ Omnis populus eius gemens, &
quærens panem: dederunt precioſa quæq;
pro cibo ad refocillandam animā. vide Do
mine, & conſidera, quoniā facta ſum vilis.
12 *Lamed.* ¶ O vos omnes qui tranſitis per
viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut
dolor meus: quoniam vindemiauit me, vt
locutus eſt Dominus in die iræ furoris ſui.
13 *Mem.* ¶ De excelſo miſit ignem in oſſibus
E meis: & erudiuit me: expādit rete pedibus
meis, conuertit me retrorſum: poſuit me
deſolatam, tota die mœrore confectam.
14 *Nun.* ¶ Vigilauit iugum iniquitatũ mea-
rum: in manu eius conuolutæ ſunt, & im-
poſitæ collo meo: infirmata eſt virtus mea:
dedit me Dominus in manum de qua non
potero ſurgere.
15 *Samech.* ¶ Abſtulit oẽs magnificos meos
Dñs de medio mei. vocauit aduerſum me
tempus, vt contereret electos meos: torcu-
lar calcauit Dominus virgini filiæ Iuda.
16 *Ain.* ¶ ‖ Idcirco ego plorans, & oculus
F meus deducens aquas: quia lōgè factus eſt — *‖ Iere. 14. c. 17.*
à me conſolator conuertens animā meam:
facti ſunt filij mei perditi, quoniam inua- — *Infrà 2. f. 18.*
luit inimicus.
17 *Phe.* ¶ Expandit Sion manus ſuas, non eſt
qui conſoletur eam: mandauit Dominus
aduerſum Iacob, in circuitu eius hoſtes
eius: facta eſt Ieruſalem quaſi polluta mē
ſtruis inter eos.
18 *Sade.* ¶ Iuſtus eſt Dominus, quia os eius
ad iracundiam prouocaui. audite obſecro vni
uerſi populi, & videte dolorē meũ: virgines
meę & iuuenes mei abierũt in captiuitatē.
19 *Coph.* ¶ Vocaui amicos meos, ipſi deceperũt
G me: ſacerdotes mei & ſenes mei in vrbe cō
ſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi,
vt refocillarent animam ſuam.
20 *Res.* ¶ Vide Domine quoniam tribulor,
conturbatus eſt venter meus: ſubuerſum
eſt cor meum in memetipſa: quoniā ama-
ritudine plena ſum: foris ` interficit ` gla- — *` interficit 9.*
dius, & domi mors ſimilis eſt.
21 *Sin.* ¶ Audierũt quia ingemiſco ego, & nō

eſt qui

*‖ Iud. 13. c. 17.*

eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei
audierunt malum meum, lætati ſunt, quo-
niam tu feciſti: adduxiſti diem conſolatio-
nis, & fient ſimiles mei.
22 *Thau*. ¶ ingrediatur omne malum eorum
corã te: & vindemia eos ſicut vindemiaſti
me propter omnes iniquitates meas: multi
enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

## CAPVT II.

*Aleph.*

1 QVomodo obtexit caligine in fu
A rore ſuo Dominus filiam Siõ:
proiecit de cęlo in terram in-
clytam Iſraël, & non eſt recor
datus ſcabelli pedum ſuorum
in die furoris ſui.
2 *Beth*. ¶ Præcipitauit Dominus, nec pepercit,
omnia ſpecioſa Iacob: deſtruxit in furore
ſuo munitiones virginis Iuda: & deiecit in
terram: polluit regnum, & principes eius.
3 *Ghimel*. ¶ Cõfregit in ira furoris omne cor-
nu Iſraël: auertit retrorſum dexteram ſuã
à facie inimici: & ſuccendit in Iacob quaſi
ignem flammæ deuorantis in gyro.
4 *Daleth*. ¶ Tetendit arcum ſuum quaſi inimi
B cus, firmauit dexteram ſuam quaſi hoſtis:
& occidit omne quod pulchrum erat viſu
in tabernaculo filię Sion: effudit quaſi ignẽ
indignationem ſuam.
5 *He*. ¶ Factus eſt Dominus velut inimicus:
præcipitauit Iſraël, pręcipitauit oĩa męnia
eius, diſſipauit munitiones eius, & repleuit
in filia Iuda humiliatum & humiliatam.
6 *Vau*. ¶ Et diſſipauit quaſi ortum tentorium
ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum:
obliuioni tradidit Dñs in Sion feſtiuitatẽ
& ſabbathũ: & in opprobrium & in indi-
gnationem furoris ſui regem & ſacerdotẽ.
7 *Zain*. ¶ Repulit Dñs altare ſuum, maledi-
C xit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manus
inimici muros turrium eius: vocẽ dederũt
in domo Domini, ſicut in die ſolenni.
8 *Heth*. ¶ Cogitauit Dominus diſſipare murũ
filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & nõ
auertit manum ſuam à perditione: luxitq;
antemurale, & murus pariter diſſipat᷒ eſt.
9 *Teth*. ¶ Defixę ſunt in terra portæ eius: per-
didit & contriuit vectes eius: regem eius &
principes eius in gentibus. non eſt lex, &
prophetæ eius non inuenerunt viſionem à
Domino.
10 *Iod*. ¶ Sederunt in terra, conticuerunt ſenes
filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua,
accincti ſunt cilicijs, abiecerunt in terram
capita ſua virgines Ieruſalem.
11 *Caph*. ¶ Defecerũt præ lachrymis oculi mei,
D conturbata ſunt viſcera mea, effuſum eſt
in terra iecur meum ſuper contritionem fi
liæ populi mei, cum deficeret paruulus &
lactens in plateis oppidi.
12 *Lamed*. ¶ Matribus ſuis dixerunt, Vbi eſt tri
ticum & vinum? cum deficerent quaſi vul-
nerati in plateis ciuitatis: cum exhalarent
animas ſuas in ſinu matrum ſuarum:
13 *Mem*. ¶ Cui comparabo te? vel cui aſſimila-
bo te filia Ieruſalém? cui exæquabo te, &
conſolabor te virgo filia Sion? magna eſt
enim velut mare contritio tua: quis mede-
bitur tui?
14 *Nun*. ¶ Prophetę tui viderunt tibi falſa &
E ſtulta: nec aperiebant iniquitatem tuam,
vt te ad penitentiã prouocarent: viderunt
aũt tibi aſſumptiones falſas & eiectiones.
15 *Samech*. ¶ Plauſerunt ſuper te manibus om
nes tranſeuntes per viã: ſibilauerunt & mo
uerunt caput ſuum ſuper filiam Ieruſalẽ:
Hæccine eſt vrbs, dicentes, perfecti decôris,
gaudium vniuerſæ terræ?
16 *Phe*. ¶ Aperuerunt ſuper te os ſuũ oẽs ini-
mici tui: ſibilauerunt, & fremuerunt denti
bus, & dixerunt: Deuorabimus: en iſta eſt
dies quã expectabamus: ĩuenimus, vidim᷒.
17 *Ain*. ¶ ‖ Fecit Dominus quæ cogitauit, com- ‖ *Leui. 26. c. 16. d. 15.*
F pleuit ſermonem ſuum quem præceperat
à diebus antiquis: deſtruxit, & non peper- *Deu. 28. b. 15.*
cit: & lætificauit ſuper tè inimicum, & exal
tauit cornu hoſtium tuorum.
18 *Sade*. ¶ Clamauit cor eorum ad Dominum
ſuper muros filiæ Sion: ‖ Deduc quaſi tor- ‖ *Iere. 14. c. 17.*
rentẽ lachrymas per diẽ & noctem: nõ des
requiem tibi, neq; taceat pupilla oculi tui. *Supr. 1. f. 16.*
19 *Coph*. ¶ Cõſurge, lauda in nocte in principio
vigiliarũ: effunde ſicut aquã cor tuum ante
conſpectũ Dñi: leua ad eũ manus tuas pro
anima paruulorũ tuorum qui defecerũt in
fame in capite omnium compitorum.
20 *Res*. ¶ Vide Domine, & conſidera quem vin
demiaueris ita. ergóne comedent mulieres
G fructum ſuum paruulos ad menſuram pal
mæ? ſi ' occiditur ' in ſanctuario Domini ſa- *occidetur*
cerdos & propheta?
21 *Sin*. ¶ Iacuerũt in terra foris puer & ſenex:
virgines meę & iuuenes mei ceciderunt in
gladio, interfeciſti in die furoris tui: percuſ
ſiſti, nec miſertus es.
22 *Thau*. ¶ Vocaſti quaſi ad diem ſolennem:
qui terrerent me de circuitu, & non fuit in
die furoris Domini qui effugeret & relin-
queretur: quos educaui & enutriui, inimi-
cus meus conſumpſit eos.

## CAPVT III.

*Aleph.*

1 EGo vir videns paupertatẽ meã
A in virga indignationis eius.
2 *Aleph*. ¶ Me minauit, & addu-
xit in tenebras, & nõ in lucẽ.
3 *Aleph*. ¶ Tantùm in me vertit,
& conuertit manum ſuam tota die.
4 *Beth*. ¶ Vetuſtam fecit pellem meam & car
nem meam, contriuit oſſa mea.
5 *Beth*. ¶ Ædificauit in gyro meo, & circunde
dit me felle & labore.
6 *Beth*. ¶ In tenebroſis collocauit me quaſi
mortuos ſempiternos.

7 *Ghimel.* ¶ Circumædificauit aduerſum me, vt non egrediar: aggrauauit compedem meũ.
8 *Ghimel.* ¶ Sed & cum clamauero & rogauero, excluſit orationem meam.
9 *Ghimel.* ¶ Cõcluſit vias meas lapidibus qua-
B dris, ſemitas meas ſubuertit.
10 *Daleth.* ¶ Vrſus inſidians factus eſt mihi: leo in ᵇabſconditis. *ᵇabſcondi tis.*
11 *Daleth.* ¶ Semitas meas ſubuertit, & confregit me, poſuit me deſolatam.
12 *Daleth.* ¶ Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. (ſuæ.
13 *He.* ¶ Miſit in renibus meis filias pharetræ
14 *He.* ¶ Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die.
15 *He.* ¶ Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me abſynthio.
16 *Vau.* ¶ Et fregit ad numerum dentes meos, cibauit me cinere.
17 *Vau.* ¶ Et repulſa eſt * anima mea, oblitus ſum bonorum. ** a pace ti.*
18 *Vau.* ¶ Et dixi: Perijt finis meus, & ſpes mea
C à Domino.
19 *Zain.* ¶ Recordare paupertatis & tranſgreſſionis meæ, abſynthij & fellis.
20 *Zain.* ¶ Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea.
21 *Zain.* ¶ Hoc recolens in corde meo, ᵇideo ſperabo. *ᵇ in Deo.*
22 *Heth.* ¶ Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes eius.
23 *Heth.* ¶ ᵇNoui diluculo, multa eſt fides tua. *ᵇ Noue ſu.*
24 *Heth.* ¶ Pars mea Dñs, dixit anima mea: propterea expectabo eum.
25 *Teth.* ¶ Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum.
26 *Teth.* ¶ Bonum eſt præſtolari cum ſilentio
D ſalutare Dei.
27 *Teth.* ¶ Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua.
28 *Iod.* ¶ Sedebit ſolitarius & tacebit: quia leuauit ᵇſuper ſe. *ᵇ ſe.*
29 *Iod.* ¶ Ponet ĩ puluere os ſuũ, ſi fortè ſit ſpes.
30 *Iod.* ¶ Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobrijs.
31 *Caph.* ¶ Quia non repellet in ſempiternum Dominus.
32 *Caph.* ¶ Quia ſi abiecit, & miſerebitur ſecundum multitudinem miſericordiarũ ſuarũ.
33 *Caph.* ¶ Non enim humiliauit ex corde ſuo, & abiecit filios hominum.
34 *Lamed.* ¶ Vt contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terrę.
35 *Lamed.* ¶ Vt declinaret iudicium viri in cõſpectu vultus Altiſſimi.
36 *Lamed.* ¶ Vt peruerteret hominem in iudi-
E cio ſuo, Dominus ignorauit.
37 *Mem.* ¶ ‖ Quis eſt iſte qui dixit vt fieret, Domino non iubente? *‖ Amos 3 b 6.*
38 *Mem.* ¶ ‖ Ex ore Altiſſimi non egredientur nec mala nec bona. *‖ Amos 3. a. 6.*
39 *Mem.* ¶ Quid murmurauit homo viuens, vir pro peccatis ſuis?
40 *Nun.* ¶ Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & reuertamur ad Dominum.
41 *Nun.* ¶ Leuemus corda noſtra, cũ manibus ad Dominum in cęlos.
42 *Nun.* ¶ Nos iniquè egimus, & ad iracundiã prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.
43 *Samech.* ¶ Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepperciſti.
44 *Samech.* ¶ Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.
45 *Samech.* ¶ Eradicationem & abiectionẽ po-
F ſuiſti me in medio populorum.
46 *Phe.* ¶ Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes inimici.
47 *Phe.* ¶ Formido & laqueus facta eſt nobis vaticinatio & contritio.
48 *Phe.* ¶ Diuiſiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiæ populi mei.
49 *Ain.* ¶ Oculus meus afflictus, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies.
50 *Ain.* ¶ Donec reſpiceret & videret Dominus de cęlis.
51 *Ain.* ¶ Oculus meus deprædatus eſt animã meam in cunctis filiabus vrbis meæ.
52 *Sadi* ¶ Venatione ceperunt me, quaſi auem, inimici mei gratis.
53 *Sadi.* ¶ Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.
54 ¶ *Sadi.* ¶ Innundauerunt aquę ſuper caput meum: dixi: Perij.
55 *Coph.* ¶ Inuocaui nomen tuum Domine de lacu nouiſſimo.
56 *Coph.* ¶ Vocem meam audiſti: ne auertas aurem tuam à ſingultu meo & clamoribus.
57 *Coph.* ¶ Appropinquaſti in die quando inuo-
G caui te: dixiſti, Ne timeas.
58 *Res.* ¶ Iudicaſti Dñe cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.
59 *Res.* ¶ Vidiſti Domine inquitatem illorum aduerſum me: iudica iudicium meum.
60 *Res.* ¶ Vidiſti omnem furorem, vniuerſas cogitationes eorum aduerſum me.
61 *Sin.* ¶ Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum aduerſum me.
62 *Sin.* ¶ Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum aduerſum me tota die.
63 *Sin.* ¶ Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum vide, ego ſum pſalmus eorum.
64 *Thau.* Reddes eis vicem Domine, iuxta opera manuum ſuarum.
65 *Thau.* ¶ Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.
66 *Thau.* ¶ Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cœlis Domine.

## CAPVT IIII.

*Aleph.*

1 QVomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt la-
A pides ſanctuarij in capite omniũ platearum?

2 *Beth.* ¶Filij Sion incly ti, & amicti auro pri-
mo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea
opus manuum figuli?
3 *Ghimel.* ¶Sed & lamiæ nudauerunt mam-
mam, lactauerunt catulos ſuos: filia populi
mei crudelis quaſi ſtruthio in deſerto.
4 *Daleth.* ¶Adhæſit lingua lactentis ad pala-
tum eius in ſiti: paruuli petierũt panem, &
non erat qui frangeret eis.
5 *He.* ¶Qui veſcebantur voluptuosè, interie-
runt in vijs: qui nutriebãtur in croceis, am-
plexati ſunt ſtercora.
6 *Vau.* ¶Et maior effecta eſt iniquitas filię po
puli mei peccato Sodomorum: quę ſubuer
ſa eſt in momento, & non ceperunt in ea
manus.

*Ioan. 19 1.24. Ier. 49 d 18.*

7 *Zain.* ¶Candidiores Nazaræi eius niue, ni-
B tidiores lacte, rubicũdiores ebore antiquo,
ſapphiro pulchriores.
8 *Heth.* ¶Denigrata eſt ſuper carbones facies
eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæ
ſit cutis eorum oſſib⁹: aruit, & facta eſt qua
ſi lignum.
9 *Teth.* ¶Melius fuit occiſis gladio, q̃ interfe-
ctis famẽ, quoniã iſti extabuerunt conſum-
pti à ſterilitate terræ.
10 *Iod.* ¶Manus mulierum miſericordium co-
xerũt filios ſuos: facti ſunt cibus earum in
contritione populi mei.
11 *Caph.* ¶Compleuit Dñs furorem ſuum, effu
dit irã indignationis ſuæ: & ſuccendit ignẽ
in Sion, & deuorauit fundamenta eius.
12 *Lamed.* ¶Non crediderunt reges terræ, & v-
niuerſi habitatores orbis, qm̃ ingrederetur
hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem.
13 *Mem.* ¶Propter peccata prophetarum eius,
C & iniquitates ſacerdotum eius, qui effude-
runt in medio eius ſanguinem iuſtorum.
14 *Nun.* ¶Errauerunt cæci in plateis, polluti
ſunt ſanguine: cumq; non poſſent*, tenue-
runt lacinias ſuas.

**intrare.*

15 *Samech.* ¶Recedite polluti, clamauerũt eis,
recedite, abite, nolite tãgere: iurgati quippe
ſunt & cõmoti: dixerunt inter Gentes, Non
addet vltrà vt habitet in eis.
16 *Phe.* ¶Facies Domini diuiſit eos, non addet
vt reſpiciat eos: facies ſacerdotum non eru
buerunt, neque ſenum miſerti ſunt.
17 *Ain.* ¶Cùm adhuc ſubſiſteremus, defece-
runt oculi noſtri ad auxilium noſtrum va-
num, cum reſpiceremus attenti ad gentem
quæ ſaluare* non poterat.

**nos.*

18 *Sadi.* ¶Lubricauerunt veſtigia noſtra in iti
D nere platearum noſtrarũ: appropinquauit
finis noſter, completi ſunt dies noſtri, quia
venit finis noſter.
19 *Coph.* ¶Velociores fuerunt perſecutores no-
ſtri aquilis cæli: ſuper montes perſecuti ſunt
nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.
20 *Res.* ¶Spiritus oris noſtri Chriſtus Dñs ca-
ptus eſt in peccatis noſtris: cui diximus: In
vmbra tua viuemus in Gentibus.
21 *Sin.* ¶Gaude & lætare filia Edom quæ habi
tas in terra Hus: ad te quoque perueniet ca
lix, inebriaberis atq; nudaberis.
22 *Thau.* ¶Completa eſt iniquitas tua filia
Sion, non addet vltrà vt tranſmigret te: vi-
ſitauit iniquitatem tuam filia Edom, diſco
operuit peccata tua.

## ORATIO IEREMIÆ.

## CAPVT V.

1 REcordare Dñe qd acciderit no-
A bis: intuere & reſpice oppro-
2 brium noſtrũ. ¶Hæreditas no-
ſtra verſa eſt ad alienos, dom⁹
3 noſtræ ad extraneos. ¶Pupilli
facti ſumus abſq; patre: matres noſtræ qua
4 ſi viduæ. ¶Aquam noſtram pecunia bibi-
mus: ligna noſtra precio comparauimus.
5 ¶Ceruicibus noſtris minabamur, laſſis nõ
6 dabatur requies. ¶Aegypto dedimus manũ,
7 & Aſſyrijs: vt ſaturaremur pane. ¶Patres
noſtri peccauerunt, & non ſunt: & nos ini-
8 quitates eorum portauimus. ¶Serui domi-
nati ſunt noſtri: non fuit qui redimeret de
9 manu eorum. ¶In animabus noſtris affere-
B bamus panẽ nobis, à facie gladij ĩ deſerto.
10 ¶Pellis noſtra, quaſi clibanus, exuſta eſt à fa
11 cie tempeſtatum famis. ¶Mulieres in Sion
humiliauerũt, & virgines in ciuitatibus Iu-
12 da. ¶Principes manu ſuſpenſi ſunt: facies ſe
13 num non erubuerunt. ¶Adoleſcentibus im
C pudicè abuſi ſunt: & pueri in ligno corrue-
14 runt. ¶Senes defecerunt de portis: iuuenes
15 de choro pſallentium. ¶Defecit gaudiũ cor-
dis noſtri: verſus eſt in luctum chorus no-
16 ſter. ¶Cecidit corona capitis noſtri: væ no-
17 bis, quia peccauimus. ¶Propterea mœſtum
factum eſt cor noſtrum, ideò contenebrati
18 ſunt oculi noſtri. ¶Propter montem Sion
quia diſperijt: vulpes ambulauerunt in eo.
19 ¶Tu autem Domine in æternum permane-
D bis, ſolium tuum in generatione & genera-
20 tionem. ¶Quare in perpetuum obliuiſcẽris
noſtri? derelinques nos in longitudine die-
21 rum? ¶Conuerte nos Domine ad te, & con
uertemur. innoua dies noſtros, ſicut à prin-
22 cipio. ¶Sed proijciens repuliſti nos, iratus es
contra nos vehementer.

# PROPHETIA BARVCH.




## CAPVT PRIMVM.

1 ET hæc verba libri quæ ſcri-
A pſit Baruch, filius Neriæ, fi
lij Maaſiæ, filij Sedeciæ, fi-
lij Sedei, filij Helciæ in Ba-
2 bylonia, ¶ in anno quinto,
in ſeptimo die menſis, in
tpe quo ceperunt Chaldæi
3 Ieruſalem, & ſuccenderũt eam igni. ¶Et le-
git Baruch verba libri hui⁹ ad aures Iecho-
niæ, filij Ioacim, regis Iuda, & ad aures vni
4 uerſi populi venientis ad librum: ¶& ad au
res potentium filiorum regum, & ad aures
presbyterorũ, & ad aures populi, à minimo
vſq; ad maximum eorũ omnium habitan-
5 tiũ in Babylonia, ad flumen Sodi. ¶Qui au-
dientes plorabant, & ieiunabant, & orabāt
6 in conſpectu Domini. ¶Et collegerunt pecu
B niā, ſecundũ quod potuit vniuſcuiuſq; ma
7 nus: ¶ & miſerunt in Ieruſalem ad Ioacim
filium Helciæ, filij Salon Sacerdotem, & ad
ſacerdotes, & ad oēm populum qui inuen-
8 ti ſunt cum eo in Ieruſalem. ¶ cùm* accipe
ret vaſa templi Domini quæ ablata fuerāt
de templo, reuocare in terram Iuda decima
die menſis Siban, vaſa argētea quæ fecit Se
9 decias filius Ioſiæ, rex Iuda, ¶ poſtea quàm
cepiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis Ie
choniā, & principes, *& vinctos, & potētes,
& populum terræ ab Ieruſalē, & duxit eos*
10 in Babylonem. ¶Et dixerunt: Ecce miſimus
ad vos pecunias, de quibus emite holocau-
ſtomata, & thus, & facite manna, & offerte
pro peccato ad aram Domini Dei noſtri:
11 ¶ & orate pro vita Nabuchodonoſor regis
Babylonis, & pro vita Balthaſar filij ei⁹, vt
ſint dies eorũ ſicut dies cœli ſuper terram:
12 ¶& vt det Dominus virtutem nobis, & illu-
C minet oculos nōs, vt viuamus ſub vmbra
Nabuchodonoſor regis Babylonis, & ſub
vmbra Balthaſar filij eius, & ſeruiamus eis
multis diebus, & inueniamus gratiā in con
13 ſpectu eorũ. ¶Et pro nobiſipſis orate ad Do-
minum Deum noſtrum: quia peccauimus
Domino Deo nōo, & non eſt auerſus furor
14 eius à nobis vſq; in hunc diem. ¶Et legite
librum iſtum quem miſimus ad vos recita-
ri in tēplo Domini, in die ſolenni, & in die
15 oportuno: ¶& dicetis: ‖Domino Deo noſtro
iuſtitia: nobis aũt confuſio faciei noſtræ, ſi-
cut eſt dies hæc oī Iuda & habitantibus in
16 Ieruſalem. ¶Regibus noſtris, & principibus
noſtris, & ſacerdotibus noſtris, & prophetis
17 noſtris, & patrib⁹ noſtris. ¶‖Peccauimus an
te Dñm Deũ nřm, & non credidimus, diffi-
18 dentes in eum: ¶ & nō fuimus ſubiectibiles
D illi, & non audiuimus vocem Dñi Dei no-
ſtri, vt ambularemus in mandatis eius quę
19 dedit nobis. ¶A die qua eduxit patres nōs
de terra Aegypti, vſq; ad diē hanc eramus
incredibiles ad Dñm Deum nřum: & diſſi-
pati receſſimus, ne audiremus vocē ipſius.
20 ¶‖ Et adhæſerunt nobis multa mala, &

*acciperēt
*cunctos
*vinctos

‖Infr.2.b.6.
‖Dan.9.a.5.
‖Deu.28.b.15.

male-

maledictiones, quæ conſtituit Dñs Moyſi
ſeruo ſuo: qui eduxit patres noſtros de ter-
ra-Ægypti, dare nobis terram fluentem
21 lac & mel, ſicut hodierna die. ¶Et non au-
diuimus vocem Domini Dei noſtri ſecun-
dum omnia verba prophetarum quos mi-
22 ſit ad nos, -& ad iudices noſtros: ¶& abiui
−4. mus vnuſquiſque ad ſenſum cordis noſtri
maligni, operari dijs alienis, facientes ma
la ante oculos Domini Dei noſtri.

## CAPVT II.

1 PRopter quod ſtatuit Dñs Deus
A noſter verbum ſuum quod lo-
cutus eſt ad nos, & ad iudices
*in noſtros qui iudicauerunt * Iſ-
raël, & ad reges noſtros, & ad
principes noſtros, & ad omnē Iſraël, & Iu-
2 da: ¶vt adduceret Dominus ſuper nos mala
magna quę non ſunt facta ſub cęlo, quem-
admodum facta ſunt Ieruſalem, ‖ſecundū
‖Deu.28.f.53. 3 quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, ¶vt mandu-
caret homo carnes filij ſui, & carnes filiæ
4 ſuę. ¶Et dedit eos ſub manu regum oīum
qui ſunt in circuitu noſtro in improperiū
& in deſolationem, & in omnibus populis
5 in quibus nos diſperſit Dominus. ¶Et facti
ſumus ſubtus & non ſuprà: quia peccaui-
mus Dño Deo noſtro, non obaudiendo vo-
‖Sup.1.c.15. 6 ci ipſius. ¶‖Domino Deo noſtro iuſtitia: no
B bis autem & patribus noſtris confuſio fa-
7 ciei, ſicut eſt dies hæc. ¶Quia locutus eſt Do-
minus ſuper nos oīa mala hæc quæ vene-
8 runt ſuper nos: ¶& non ſumus deprecati fa
ciem Dñi Dei noſtri, vt reuerteremur vnuſ
9 quiſq; noſtrum à vijs noſtris peſſimis. ¶Et
vigilauit Dñs in malis, & adduxit ea ſuper
nos: quia iuſtus eſt Dñs in omnibus operi-
10 bus ſuis quę mandauit nobis: & non audi-
uimus vocem ipſius, vt iremus in pręceptis
‖Deu.9.d.15. 11 Dñi quæ dedit ante faciem noſtram. ¶‖Et
nunc Domine Deus Iſraël, qui eduxiſti po-
pulū tuū de terra-Ægypti in manu vali-
da, & in ſignis, & in prodigijs, & in virtute
tua magna, & in brachio excelſo, & feciſti
12 tibi nomē ſicut eſt dies iſte: ¶peccauimus,
C impiè egimus, iniquè geſſimus Dñe Deus
13 noſter, in omnib⁹ iuſtitijs tuis. ¶Auertatur
ira tua à nobis: quia derelicti ſumus pauci
14 inter gētes, vbi diſperſiſti nos. ¶Exaudi Do
mine preces noſtras, & orationes noſtras,
& educ nos propter te: & da nobis inueni-
re gratiam ante faciem eorum qui nos ab-
15 duxerunt: ¶vt ſciat omnis terra quia tu es
Dñs Deus noſter, & quia nomen tuum in-
D uocatum eſt ſuper Iſraël, & ſuper genus ip
‖Deu.26.c.15. 16 ſius. ¶‖Reſpice Dñe de domo ſancta tua in
nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos.
Iſa.63.d.15.64.c.9. 17 ¶‖Aperi oculos tuos, & vide: quia nō mor-
tui qui ſunt in inferno, quorū ſpiritus ac-
ceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt honorē
‖Pſ.115.d.17. 18 & iuſtificationem Dño: ¶ſed anima quæ tri
ſtis eſt ſuper magnitudinem mali, & ince-
dit curua & infirma, & oculi deficientes, &
anima eſuriens dat tibi gloriam & iuſtitiā
19 Domino. ¶Quia non ſecundum iuſtitias pa
trum noſtrorum nos fundimus- preces, & −19.
petimus miſericordiam ante conſpectum
20 tuum, Domine Deus noſter: ¶ſed quia miſi-
ſti iram tuam & furorē tuum ſuper nos, ſi-
cut locutus es in manu puerorum tuorum
21 prophetarum, ¶dicens: Sic dicit Dominus,
E ‖Inclinate humerum veſtrum, & ceruicem ‖Iere.27.b.8.b.12.
veſtram, & opera facite regi Babylonis: &
ſedebitis in terra quam dedi patribus ve-
22 ſtris. ¶Quòd ſi non*audieritis vocem Domi *feceritis nec.
ni Dei veſtri operari regi Babyloniæ: defe-
ctionem veſtram faciam de ciuitatibus Iu-
23 da, & à foris Ieruſalem, ¶& auferā à vobis
vocem iucūditatis, & vocem gaudij, & vo-
cē ſpōſi, & vocē ſponſæ: & erit omnis ter-
24 ra ſine veſtigio ab inhabitantibus eā. ¶&
nō audierunt vocem tuam, vt operarentur
regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua quæ
locutus es in manibus puerorum tuorum
prophetarum, vt transferrentur oſſa regum
noſtrorum & oſſa patrum noſtrorum de lo
25 co ſuo: ¶& ecce proiecta ſunt in calore ſo-
lis, & in gelu noctis. & mortui ſunt in dolo
ribus peſſimis, in fame, & in gladio, & in e-
26 miſſione. ¶Et poſuiſti templum, in quo in-
F uocatum eſt nomē tuum in ipſo, ſicut hæc
dies, propter iniquitatem domus Iſraël, &
27 domus Iuda. ¶Et feciſti in nobis Domine
Deus noſter, ſecundum omnem bonitatē
tuam, & ſecundum omnem miſerationem
28 tuam illam magnam: ¶ſicut locutus es in
manu pueri tui Moyſi in die qua præcepi-
ſti ei ſcribere legem tuam coram filijs Iſ-
29 raël. ¶dicens: ‖Si non audieritis vocē meā, ‖Leui.26.b.14.
multitudo hæc magna conuertetur in mi- Deut.28.b.15.
nimam inter Gentes, quò ego eos diſper-
30 gam: ¶quia ſcio quòd me non audiet popu
lus. populus eſt enim dura ceruice: & con-
uertetur ad cor ſuum in terra captiuitatis
31 ſuæ: ¶& ſciēt quia ego ſum Dñs Deus eorū:
& dabo eis cor, & intelligent: & aures, &
32 audient. ¶Et laudabunt me in terra capti-
uitatis ſuæ, & memores erūt nominis mei.
33 ¶Et auertent ſe à dorſo ſuo duro, & à mali
G gnitatibus ſuis: quia reminiſcentur viam
patrum ſuorum qui peccauerunt in me.
34 ¶Et reuocabo illos in terram quam iuraui
patribus eorum, Abraham, Iſaac, & Iacob,
& dominabūtur eius: & multiplicabo eos,
35 & non minorabuntur. ¶Et ſtatuam illis te-
ſtamentum alterum ſempiternum, vt ſim
illis in Deum, & ipſi erunt mihi in popu-
lum: & nō mouebo amplius populū meū
filios Iſraël à terra quam dedi illis.

## CAPVT III.

1 ET nunc Dñe omnipotens, Deus Iſraël,
A anima in anguſtijs, & ſpiritus anxius
2 clamat ad te: ¶audi Domine, & miſerere,
quia Deus es miſericors, & miſerere noſtri:

3 quia peccauimus ante te. ¶Quia tu ſedes in
ſempiternum, & nos peribimus in æuum?
4 ¶Dñe omnipotẽs Deus Iſraël, audi nũc ora
tionem mortuorũ Iſraël, & filiorum ipſo-
rũ qui peccauerunt ante te, & nõ audierũt
vocem Dñi Dei ſui, & agglutinata ſunt no-
5 bis mala. ¶Noli meminiſſe iniquitatum pa
trum noſtrorum, ſed memento manus tuæ
6 & nominis tui in tempore iſto: ¶quia tu es
Dñs Deus noſter, & laudabimus te Domi-
7 ne: ¶quia propter hoc dediſti timorem tuũ
in cordibus noſtris, vt inuocemus nomen
tuũ, & laudemus te in captiuitate noſtra,
quia cõuertimur ab iniquitate patrum no
8 ſtrorum qui peccauerunt ante te. ¶Et ecce
nos in captiuitate noſtra ſumus hodie, qua
nos diſperſiſti in improperium, & in male
dictum, & in peccatum, ſecundũ oẽs iniq-
tates patrũ noſtrorum qui receſſerunt à te
9 Domine Deus noſter. ¶Audi Iſraël manda-
B ta vitę auribus percipe, vt ſcias prudentiã.
10 ¶Quid eſt Iſraël ꝙ in terra inimicorum es?
11 ¶Inueteraſti in terra aliena, coinquinatus
es cum mortuis: deputatus es cum deſcen-
12 dentibus in infernum. ¶Dereliquiſti fontẽ
13 ſapientiæ. ¶Nam ſi in via Dei ambulaſſes,
14 habitaſſes vtiq; in pace ſuper terram. ¶Di-
ſce vbi ſit prudentia, vbi ſit virtus, vbi ſit
intellectus, vt ſcias ſimul vbi ſit lõgiturni-
tas vitæ & victus, vbi ſit lumen oculorũ &
15 pax. ¶Quis inuenit locũ eius? & qs intrauit
16 in theſauros eius? Vbi ſunt principes Gen-
tium, & qui dominantur ſuper beſtias quę
17 ſunt ſuper terram? ¶qui in auibus cœli lu-
18 dunt, ¶qui argentum theſaurizant, & aurũ
in quo confidunt homines: & non eſt finis
acquiſitionis eorum? qui argentũ fabricãt,
& ſoliciti sũt, nec eſt inuẽtio operũ illorũ?
19 ¶exterminati ſunt, & ad ĩferos deſcẽderũt,
20 & alij loco eorũ exurrexerũt. ¶Iuuenes vide
C runt lumẽ & habitauerũt ſup terrã: viã aũt
21 diſciplinæ ignorauerũt, neq; intellexerunt
ſemitas eius, neq; filij eorũ ſuſceperũt eã,
22 à facie ipſorũ longè facta eſt: ¶nõ eſt audi-
23 ta in terra Chanáan, neq; viſa eſt in The-
man. ¶Filij quoq; Agar qui exquirũt prudẽ
tiã q̃ de terra eſt, negociatores terræ, & The
man, & fabulatores, & exquiſitores prudẽ
tiæ & intelligentiæ: viã aũt ſapiẽtiæ neſcie
runt: neq; cõmemorati ſunt ſemitas eius.
24 O Iſraël, q̃ magna eſt domus Dei, & ingẽs
25 locus poſſeſſionis eius? ¶Magnus eſt, & non
26 habet finẽ: excelſus & immenſus. ¶Ibi fue-
runt gigãtes, nominati illi, q ab initio fue-
27 runt, ſtatura magna, ſcientes bellum. ¶Non
hos elegit Dñs, neq; viam diſciplinæ[b] inue
*[b] dedit illis. 3.* 28 nerunt[c]: proptereà perierunt. ¶Et quoniam
non habuerunt ſapientiam, interierunt
29 propter ſuam inſipientiam. ¶Quis aſcen-
dit in cęlum, & accepit eam, & deduxit eã
30 de nubibus? ¶Quis trãsfretauit mare, & in-
D uenit illam, & attulit illam ſuper aurum
31 electum? ¶Non eſt qui poſſit ſcire vias eius,
neque qui exquirat ſemitas eius: ¶ſed qui
32 ſcit vniuerſa nouit eam, & adinuenit eam
prudentia ſua: qui præparauit terram in
æterno tempore, & repleuit eam pecudi-
33 bus & quadrupedibus: ¶qui emittit lu-
men, & vadit: & vocauit illud, & obedit il-
34 li in tremore. ¶Stellæ autem dederunt lu-
35 men in cuſtodijs ſuis, & lętatę ſunt: ¶voca-
tæ ſunt, & dixerunt: Adſumus. & luxerunt
36 ei cum iucunditate, qui fecit illas. ¶Hic eſt
Deus noſter, & non æſtimabitur alius ad-
37 uerſus eum. ¶Hic adinuenit oẽm viã diſci-
plinæ, & tradidit illam Iacob puero ſuo, &
38 Iſraël dilecto ſuo. ¶Poſt hæc in terris viſus
eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt.

## CAPVT IIII.

1 HIc liber mandatorum Dei, &
A lex quæ eſt in æternũ: omnes
qui tenent eam, peruenięt ad
vitam: qui autẽ dereliquerunt
2 eam, in mortem. ¶Cõuertere
Iacob, & apprehende eam, ambula ꝑ viam
3 & ſplendorem eius cõtra lumen eius. ¶Ne
tradas alteri gloriã tuam, & dignitatẽ tuã
4 genti alienæ. ¶Beati ſumus Iſraël: quia q̃
5 Deo placẽt, manifeſta ſunt nobis. Animæ-
quior eſto populus Dei, memorabilis Iſraël:
6 ¶vęnundati eſtis Gentibus, nõ in perditio-
nem: ſed propter quod in ira Dei ad iracũ-
diam prouocaſtis Dominum, traditi eſtis
7 aduerſarijs. ¶Exacerbaſtis enim eũ qui fe-
B cit vos, Deum æternum, immolãtes dęmo
8 nijs, & non Deo. ¶Obliti enim eſtis eũ qui
nutriuit vos, & contriſtaſtis nutricẽ veſtrã
9 Ieruſalem. ¶Vidit enim iracundiam à Deo
venientẽ vobis, & dixit: Audite[b] confines[c] *[b] ciuitates 9.*
Sion, adduxit enim mihi Deus luctum ma
10 gnum: ¶vidi enim captiuitatẽ populi mei,
filiorum meorũ & filiarum, quam ſuper-
11 duxit illis Æternus. ¶Nutriui enim illos cũ
iucunditate: dimiſi autem illos cum fle-
12 tu & luctu. Nemo gaudeat ſuper me vi-
duam & deſolatam: à multis derelicta sũ
propter peccata filiorum meorum, quia
13 declinauerunt à lege Dei. ¶Iuſtitias autem
ipſius neſcierunt, nec ambulauerunt per
C vias mandatorum Dei, neque per ſemitas
14 veritatis eius cũ iuſtitia ingreſſi ſunt. ¶Ve-
niant confines Sion, & memorentur capti-
uitatem filiorum & filiarũ mearum, quã
15 ſuperduxit illis Aeternus. ¶Adduxit enim
ſuper illos gentem de longinquo, gentẽ im
16 probam, & alterius linguæ: ¶qui non ſunt
reueriti ſenem, neq; puerorũ miſerti ſunt:
& adduxerunt dilectos viduę, & à filijs vni-
17 cam deſolauerunt. ¶Ego autem quid poſſũ
18 adiuuare vos? ¶Qui enim adduxit ſuper vos
mala, ipſe vos eripiet de manibus inimico
19 rum veſtrorum. ¶Ambulate filij, ambula-
20 te: ego enim derelicta ſum ſola. ¶Exui me
D ſtola pacis, indui autem me ſacco obſecra-

tionis, & clamabo ad Altiſſimum in dieb⁹
21 meis. ¶Animęquiores eſtote filij, clamate
ad Dñm, & eripiet vos de manu principum
22 inimicorum. ¶Ego enim ſperaui in æternũ
ſalutem veſtram: & venit mihi gaudium à
ſancto ſuper miſericordia, quæ veniet vo-
23 bis ab æterno ſalutari noſtro. ¶Emiſi enim
vos cum luctu & ploratu: reducet autẽ vos
mihi Dñs cũ gaudio & iucunditate in ſem
24 piternum. ¶Sicut enim viderunt vicinæ
E Sion captiuitatem veſtram à Deo: ſic vide-
bũt & in celeritate ſalutem veſtram à Deo,
quę ſuperueniet vobis cum honore magno
25 & ſplendore ęterno. ¶Filij patienter ſuſtine
te iram quæ ſuperuenit vobis: perſecutus
eſt enim te inimicus tuus, ſed citò videbi-
tis perditionem ipſius: & ſuper ceruices ip
26 ſius aſcendes. ¶Delicati mei ambulauerunt
vias aſperas: ducti ſunt. n. vt grex directus
27 ab inimicis. ¶Animæquiores eſtote filij, &
proclamate ad Dominum: erit enim me-
28 moria veſtra ab eo qui duxit vos. ¶Sicut e-
F nim fuit ſenſus veſter vt erraretis à Deo: de
cies tãtum iterum conuertentes requiretis
29 eum. ¶Qui enim induxit vobis mala, ipſe
rurſum adducet vobis ſempiternam iucun
30 ditatem cum ſalute veſtra. ¶Animæquior
eſto Ieruſalem: exhortatur enim te qui te
31 nominauit. ¶Nocentes peribunt, qui te ve-
xauerunt: & qui gratulati ſunt in tua rui-
32 na, punientur. ¶Ciuitates quibus ſeruierũt
filij tui, punientᷓ: & quæ accepit filios tuos.
33 ¶Sicut enim gauiſa eſt in tua ruina & læta-
ta eſt in caſu tuo: ſic contriſtabitur in ſua
34 deſolatione. ¶Et amputabitᷓ exultatio mul-
titudinis eius, & gaudimonium eius erit in
35 luctũ. ¶Ignis enim ſuperueniet ei ab ęterno
G in longiturnis diebus, & habitabitᷓ à dæmo
36 nijs in multitudine tpis. ¶ ‖Circunſpice Ie- ‖Inf. 5. b. 5
ruſalem ad Orientem, & vide iucũditatem
37 à Deo tibi venientem. ¶Ecce enim veniunt
filij tui quos dimiſiſti diſperſos: veniũt col
lecti ab Oriẽte vſq; ad Occidentem, in ver-
bo Sancti gaudentes in honorem Dei.

## CAPVT V.

1 EXue te Ieruſalem ſtola luct⁹ &
A vexationis tuę: & indue te de-
côre & honore eius quæ à
Deo tibi eſt ſempiterna glo-
2 ria. ¶Circundato te diploide
à Deo iuſtitiæ, & impone mitrã capiti tuo
3 honoris æterni. ¶Deus enim oſtendet ſplen
4 dorem ſuum in te, qui ſub cœlo eſt. ¶No-
minabitur enim tibi nomen tuum à Deo
in ſempiternum, Pax iuſtitiæ & honor pie-
5 tatis. ¶Exurge Ieruſalem, & ſta in excelſo:
B & ‖circunſpice ad Orientem, & vide colle-
‖Sup. 4. g. 36. ctos filios tuos ab Oriente ſole vſque ad Oc
cidentẽ, in verbo Sancti gaudentes Dei me
6 moria. ¶Exierunt enim abs te pedibus du-
cti ab inimicis: adducet autem illos Domi-
nus ad te portatos in honorem ſicut filios
7 regni. ¶Conſtituit enim Deus humiliare
C omnem montem excelſum, & rupes peren
nes, & conualles replere in ęqualitatem ter
ræ: vt ambulet Iſraël diligenter in honorẽ
8 Dei. ¶Obumbrauerunt autem & ſyluæ, &
D oẽ lignum ſuauitatis Iſraël mandato Dei.
9 ¶Adducet enim Deus Iſraël cum iucundita
te in lumine maieſtatis ſuæ cum miſericor
dia & iuſtitia quæ eſt ex ipſo.

## CAPVT VI.

*EXEMPLAR epiſtolæ quam miſit Iere-
miꝰ ad ˇabducendos ˋcaptiuos in Babyloniam à* ˇabductos
*Rege Babyloniorum, vt annunciaret illis ſecun-* 14.
*dum quod præceptum eſt illi à Deo.*

1 PRopter peccata quæ peccaſtis ‖Iere. 29 b. 9.
A ante Deũ, abducemini in Ba-
byloniã captiui à Nabuchodo
2 noſor rege Babyloniorũ. ¶In-
greſſi itaque in Babylonem,
eritis ibi annis plurimis & temporibus lon
gis, vſq; ad generationes ſeptẽ: poſt hoc au
3 tem educam vos inde cum pace. ¶ ‖Nunc ‖Iſa. 44. b
aũt videbitis in Babylonia deos aureos, & 10. 46. b. 6
argẽteos, & lapideos & ligneos in humeris 6. 7.
4 portari, oſtentantes metũ Gẽtibus. ¶Vide-
te ergo ne & vos ſimiles efficiamini factis
alienis, & metuatis, & metus vos capiat in
5 ipſis. ¶Viſa itaque turba de retro & ab an-
te adorãtes, dicite in cordibus veſtris: Te o-
6 portet adorari Domine. ¶Angelus enim
meus vobiſcum eſt: ipſe autem exquiram
7 animas veſtras. ¶Nam lingua ipſorum poli
ta à fabro, ipſa etiam inaurata & inargen-
8 tata falſa ſunt: & non poſſunt loqui. ¶Et
ſicut virgini amanti ornamenta: ita acce-
9 pto auro fabricati ſunt. ¶Coronas certè au-
reas habent ſuper capita ſua dij illorum:
vnde ſubtrahunt ſacerdotes ab eis aurum
& argentum, & erogant illud in ſemetip-
10 ſis. ¶Dant autem & ex ipſo proſtitutis, &
B meretrices ornant: & iterum cùm rece-
perint illud à meretricibus, ornant deos
11 ſuos. ¶Hi autem non liberantur ab ærugine
12 & tinea. ¶Opertis autem illis veſte purpu-
rea, extergunt faciem ipſorum propter pul
uerem domus, qui eſt plurimus inter eos.
13 ¶Septrum autem habet vt homo, ſicut iu-
dex regionis, qui in ſe peccantem non in-
14 terficit. ¶Habet etiam in manu gladium
& ſecurim: ſe autem de bello & à latroni-
bus nõ liberat. Vnde vobis notum ſit, quia
15 non ſunt dij. ¶Non ergo ˇveneremini ˋeos. ˇtimueri-
Sicut enim vas hominis cõfractum inutile tis.
16 efficitur, tales ſunt & dij illorum. ¶Con-
ſtitutis illis in domo, oculi eorũ pleni ſunt
17 puluere à pedibus introeuntium. ¶Et ſicut
alicui q̃ regẽ offendit, circũſeptę sũt ianuę,
aut ſicut ad ſepulchrũ adductũ mortuum:
ita tutantᷓ ſacerdotes oſtia clauſuris & ſeris,

18 ne à latronibus expolientur. ¶Lucernas ac-
cendunt illis, & quidem multas, ex quibus
nullam videre poſſunt: ſunt autẽ ſicut tra-
19 bes in domo. ¶Corda verò eorũ dicunt elin
gere ſerpentes qui de terra ſunt, dum come
dunt eos & veſtimẽtum ipſorũ, & non ſen-
20 tiunt. ¶Nigræ fiunt facies eorũ à fumo, qui
21 in domo fit. ¶Supra corpus eorum, & ſupra
caput eorũ volant noctuæ & hyrundines, &
22 aues ẽt, ſimiliter & cattæ. ¶Vnde ſciatis qa
C non ſunt dij. Ne ergo timueritis eos. ¶Aurũ
23 ẽt quod habẽt, ad ſpeciem eſt. Niſi aliquis
exterſerit eruginem, non fulgebunt: neque
‖Iſa.46.b 6.c.7. Su.6.a.3
24 enim dum cõflarentur, ſentiebant. ¶‖Ex oĩ
precio empta ſunt, in quibus ſpũs non in-
25 eſt ipſis. ¶Sine pedibus in humeris portanẽ,
oſtentantes ignobilitatem ſuam hĩbus. Co
26 fundantur ẽt qui colunt ea. ¶Propterea ſi ce
ciderint in terram, à ſemetipſis non cõſur-
gunt: neq; ſi quis eum ſtatuerit rectum, per
ſemetipſum ſtabit: ſed ſicut mortuis *mu-
*humeri
27 nera eorum illis apponenẽ. ¶Hoſtias illorũ
vendunt ſacerdotes ipſorum, & abutũtur:
ſimiliter & mulieres eorum decerpẽtes, ne-
que infirmo, neq; mendicanti aliquid im-
28 pertiunt. ¶de ſacrificijs eorum fœtæ & men
ſtruatæ cõtingunt. Sciẽtes itaq; ex his quia
29 non ſunt dij, ne timeatis eos. ¶Vnde enim
vocantur dij? Quia mulieres apponunt dijs
30 argenteis & aureis, & ligneis: ¶ & in domi-
bus eorum ſacerdotes ſedent, habẽtes tuni-
cas ſciſſas, & capita & barbã raſam, quorũ
31 capita nuda ſunt. ¶Rugiunt autem clamau
tes contra deos ſuos, ſicut in cœna mortui.
32 ¶Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes, &
33 veſtiunt vxores ſuas & filios ſuos. ¶Neq; ſi
D quid mali patiũtur ab aliquo, neq; ſi quid
boni, poterunt retribuere: neq; regem con-
34 ſtituere poſſunt, neq; auferre. ¶Similiter ne
que dare diuitias poſſunt, neque malum re
tribuere. Si qs illis votũ vouerit, & non red
35 diderit: neq; hoc requirunt: ¶Hominem à
morte non liberant, neque infirmum à po
36 tentiori eripiunt. ¶Hominem cæcum, ad vi-
ſum non reſtituunt: de neceſſitate hominẽ
37 non liberabunt. ¶Viduæ non miſerebũtur,
38 neq; orphanis benefacient. ¶Lapidibus de
monte ſimiles ſunt dij illorũ lignei & lapi
dei, & aurei & argentei. Qui autem colunt
39 ea, confundentur. ¶Quomodo ergo æſtiman
40 dum eſt, aut dicendum illos eſſe deos? ¶Ad-
huc enim ipſis Chaldæis non honorãtibus
ea. qui cũ audierint mutũ nõ poſſe loqui:
offerũt illud ad Bel, poſtulãtes ab eo loqui:
41 ¶quaſi poſſint ſentire qui non habent mo-
tũ. & ipſi cùm intellexerint, relinquent ea.
ſenſum enim non habent ipſi dij illorum.
42 ¶Mulieres autem circũdatæ funibus, in vijs
43 ſedent, ſuccendentes oſſa oliuarum. ¶Cùm
E autẽ aliqua ex ipſis attracta ab aliquo tran
ſeunte dormierit cũ eo, proximæ ſuæ expro
bat quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa

44 neq; funis eius diruptus ſit. ¶Oĩa aũt quæ
illis fiunt, falſa ſunt. Qũo æſtimandum aut
45 dicẽdum eſt, illõs eſſe deos? ¶A fabris aũt &
ab aurificibus facta ſunt. Nihil aliud erũt,
46 niſi id quod volunt eſſe ſacerdotes. ¶Aurifi-
ces ẽt ipſi qui ea faciũt, nõ ſunt multi tpis.
Nũquid ergo poſſunt ea quę fabricata ſunt
47 ab ipſis, eſſe dij? ¶Reliquerũt aũt falſa & op
48 probrium poſtea futuris. ¶Nam cùm ſuper
uenerit illis prælliũ, & mala: cogitant facer
dotes poſt ſe, vbi ſe abſcondant cum illis.
49 ¶Qũo ergo ſentiri debeant qm̃ dij ſunt, qui
nec de bello ſe liberant, neque de malis ſe
50 eripiunt? ¶Nam cùm ſint lignea & inaura-
ta, & inargentata, ſcietur poſtea quia falſa
ſunt, ab vniuerſis gentibus & regibus: quæ
manifeſta ſunt, quia nõ ſunt dij, ſed opera
manuum hoĩum, & nullum Dei opus cum
51 illis. ¶Vnde ergo notum eſt, quia non ſunt
dij, ſed opera manuum hominum, & nullũ
52 Dei opus in ipſis eſt? ¶Regem regioni non
ſuſcitant, neq; pluuiã hominibus dabunt.
53 ¶Iudicium quoq; non diſcernent, neque re
F giones liberabũt ab iniuria: quia nihil poſ
ſunt, ſicut corniculæ inter medium cœli &
54 terræ. ¶Etenim cùm Iciderit ignis in domũ
deorum ligneorum, & argenteorũ, & aureo
rum, ſacerdotes quidem ipſorum fugiẽt &
liberabũtur: ipſi verò ſicut trabes in medio
55 comburentur. ¶Regi autem & bello non re
ſiſtent. Quomodo ergo ęſtimandum eſt, aut
56 recipiẽdum quia dij ſunt? ¶Non à furibus,
neque à latronibus ſe liberabũt dij lignei,
& lapidei, & inaurati, & inargẽtati, quibus
57 iniqui fortiores ſunt. ¶Aurum, & argẽtum,
& veſtimentũ quo opti ſunt, auferent illis,
58 & abibunt, nec ſibi auxilium ferent. ¶Ita-
que melius eſt eſſe regem oſtentãtem virtu
tem ſuã: aut vas in domo vtile in quo glo-
riabitur, qui poſſidet illud: vel oſtiũ in do-
mo quod cuſtodit quæ in pace ſunt: q̃ fal-
59 ſi dij: ¶Sol quidem & Luna, ac Sydera cùm
ſint ſplendida & emiſſa ad vtilitates, obau-
60 diũt. ¶Similiter & fulgur cùm apparuerit, p
ſpicuum eſt: idipſum aũt & ſpiritus in om
61 ni regione ſpirat. ¶Et nubes, quib⁹ cùm im
peratũ fuerit à Deo perambulare in vniuer
ſum orbem, perficiũt quod imperatum eſt
62 eis. ¶Ignis etiã miſſus deſuper vt conſumat
montes & ſyluas, facit quod præceptum eſt
ei Hæc autem, neq; ſpeciebus, neque virtu
63 tibus vni eorũ ſimilia ſunt. ¶Vnde neq; exi
ſtimandum eſt, neque dicendum illos eſſe
G deos, quando non poſſunt neque iudicium
iudicare, neque quicquam facere homini-
64 bus. ¶Scientes itaque quia non ſunt dij, ne
65 ergo timueritis eos. ¶Neque enim regibus
66 maledicent neq; benedicent. ¶Signa etiam
in cœlo gentibus non oſtendunt, neque vt
ſol lucebunt, neque illuminabunt vt luna.
67 ¶Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt fu-
68 gere ſub tectũ, ac prodeſſe ſibi. ¶Nullo ita-

que modo nobis eſt manifeſtum quia ſunt
69 dij: propter quod ne timeatis eos. ‖Nam ſi-
cut in cucumerario formido nihil cuſtodit:
ita ſunt dij illorum lignei, & argẽtei, & in-
70 aurati. ‖Eodem modo & in horto ſpina al-
ba, ſupra quam omnis auis ſedet. Similiter
mortuo proiecto ĩ tenebris ſimiles ſunt dij

illorum lignei, & inaurati, & inargentati.
71 ‖A purpura quoque & *marmore, quæ ſu- * *morice,*
pra illos teneant, ſcietis itaque quia non
ſunt dij. Ipſi etiam poſtremo comeduntur,
72 & erunt opprobrium in regione. ‖Melior
eſt homo iuſtus qui nõ habet ſimulachra:
nam erit longè ab opprobrijs.

# PROPHETIA EZECHIELIS.

## HIERONYMI IN EZECHIELEM PRAEFATIO.

*EZECHIEL propheta cum Ioachim rege Iuda captiuus ductus eſt in Babylonem: ibique ijs qui cum eo captiui fuerant, prophetauit pœnitentibus quòd ad Ieremiæ vaticinium ſe ultrò aduerſarijs tradidiſſent, & viderent adhuc vrbem Ieroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Triceſimo autem ætatis ſuæ anno, & captiuitatis quinto, exorſus eſt ad concaptiuos loqui. Et eodem tẽpore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerũt. Sermo eius nec ſatis diſertus, nec admodũ ruſticus eſt: ſed ex vtroq; mediè temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Ieremias: principia voluminis & finem magnis habens obſcuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum diſtat ab Hebraico. Vnde ſatis miror quid cauſæ extiterit, vt ſi eoſdem in vniuerſis libris habemus interpretes: in alijs eadem, in alijs diuerſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc iuxta trãſlationem noſtram: quoniam per cola ſcriptus & cõmata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannauerint: dicite eis quòd nemo eos compellat vt ſcribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græcè ſignificantius dicitur, vt vocentur Philolœdori.*




## *CAPVT PRIMVM.*

1 A ET factum eſt ĩ triceſimo anno,
in quarto, in quinta mẽſis: cũ
‖ *Inf. 3.f. 23.9.d.10* eſſem ĩ medio captiuorũ ‖ iux
ta fluuiũ Chobar, aperti ſunt
2 cœli, & vidi viſiones Dei. ‖In
quinta menſis, ipſe eſt annus quintus trãſ-
3 migrationis regis Ioachin, ‖factum eſt ver
bum Domini ad Ezechielẽ filium Buzi ſa
cerdotẽ in terra Chaldæorũ, ‖ſecus flumen ‖ *Inf. 3.f. 23.9.d.20*
Chobar: & facta eſt ſuper eũ ibi manus Do
4 mini. ‖Et vidi, & ecce vẽtus turbinis venie-
B bat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis

involuens, & ſplẽdor in circuitu eius: & de
medio ei' quaſi ſpecies electri, id eſt, de me
5 dio ignis. ¶& ex medio eius ſimilitudo qua
tuor animaliũ: & hic aſpectus eorũ, ſimili
6 tudo hoĩs in eis. ¶Et quatuor facies vni: &
7 quatuor pennæ vni. ¶Et pedes eorũ pedes
recti, & planta pedis eorũ quaſi planta pe-
dis vituli, & ſcintillæ quaſi aſpectus æris cã
8 dentis. ¶Et manus hominis ſub pẽnis eorũ
in quatuor partibus: & facies & pẽnas per
9 quatuor partes habebant. ¶Iunctæq; erant
pennæ eorũ alterius ad alterum. non reuer
C tebantur cum incederent: ſed vnumquod-
10 que ante faciẽ ſuam gradiebatur. ¶Similitu
do aũt vultus eorum, facies hominis, & fa-
cies leonis à dextris ipſorũ quatuor: facies
aũt bouis, à ſiniſtris ipſorũ quatuor: & fa-
11 cies aquilæ deſuper ipſorum quatuor. ¶Et
facies eorũ, & pẽnæ eorũ extentæ déſuper:
duæ pẽnæ ſingulorũ iungebantur, & duæ
12 tegebant corpora eorũ: ¶& vnumquodque
eorũ corã facie ſua ambulabat: vbi erat im
petus ſpiritus, illuc gradiebãtur: nec reuer-
13 tebantur cũ ambularẽt. ¶Et ſimilitudo ani-
maliũ, & aſpectus eorum quaſi carbonum
ignis ardentium, & quaſi aſpectus lãpada-
D rũ. Hæc erat viſio diſcurrens in medio ani-
maliũ, ſplẽdor ignis, & de igne fulgur egre
14 diẽs. ¶Et animalia ibãt, & reuertebãtur in
15 ſimilitudinẽ fulguris coruſcantis. ¶Cũque
aſpicerẽ animalia, apparuit rota vna ſuper
terrã iuxta animalia, habẽs quatuor facies.
16 ¶Et aſpectus rotarũ, & opus earũ quaſi vi-
ſio maris: & vna ſimilitudo ipſarum qua-
tuor: & aſpectus earũ & opera, quaſi ſit ro-
17 ta in medio rotę. ¶Per quatuor partes earũ
euntes ibant: & nõ reuertebãtur cũ ambu-
18 larent. ¶Statura quoq; erat rotis, & altitu-
do & horribilis aſpectus: ‖& totum corpus
oculis plenũ in circuitu ipſarum quatuor.
19 ¶Cũq; ambularent animalia, ambulabant
pariter & rotæ iuxta ea: & cũ eleuarent ani
E malia de terra, eleuabantur ſimul & rotæ.
20 ¶Quocũq; ibat ſpiritus, illuc eũte ſpiritu,
& rotæ pariter eleuabãt, ſequẽtes eũ. Spiri-
21 tus.n. vitæ erat in rotis. ¶Cũ euntib' ibãt, &
cũ ſtãtibus ſtabãt: & cũ eleuatis à terra pa-
riter eleuabãt & rotæ, ſequẽtes ea: qa ſpi-
22 ritus vitæ erat in rotis. ¶Et ſimilitudo ſup
capita animaliũ, firmamẽti, quaſi aſpectus
F cryſtalli horribilis, & extẽti ſup capita eo-
23 rũ deſup. ¶Sub firmamento aũt pennæ eo-
rũ rectę alterius ad alterũ: vnũquodq; dua-
bus alis velabat corpus ſuũ, & alterũ ſimili
24 ter velabatur. ¶Et audiebã ſonum alarum,
quaſi ſonũ aquarũ multarum, quaſi ſonũ
ſublimis Dei cũ ambularent, quaſi ſonus
erat multitudinis vt ſonus caſtrorũ. cũque
25 ſtarent, dimittebantur pennæ eorum. ¶Nã
cum fieret vox ſuper firmamentum quod
erat ſuper caput eorum, ſtabant & ſubmit
26 tebant alas ſuas. ¶Et ſuper firmamentum
quod erat imminens capiti eorũ, quaſi aſ-
G pectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: &
ſuper ſimilitudinẽ throni, ſimilitudo quaſi
27 aſpectus hominis déſuper. ¶Et vidi quaſi
ſpeciẽ electri, velut aſpectũ ignis intrinſe-
cus eius per circuitũ, à lũbis eius & déſuper:
& à lumbis eius vſq; deorſum, vidi quaſi
28 ſpeciẽ ignis ſplendentis in circuitu. ¶Velut
aſpectũ arcus cũ fuerit in nube in die plu-
uiæ, hic erat aſpectus ſplẽdoris per gyrum.

## CAPVT II.

1 HÆc viſio ſimilitudinis glorię
A Domini. & vidi, & cecidi in fa
ciem meam, & audiui vocem
loquentis. Et dixit ad me: Fi-
li hominis ſta ſup pedes tuos,
2 & loquar tecum. ¶Et ingreſſus eſt in me ſpi
ritus poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit
me ſupra pedes meos: & audiui loquentẽ
3 ad me, ¶& dicentẽ, Fili hominis mitto ego
te ad filios Iſraël, ad gentes apoſtatrices, q̃
B receſſerunt à me: * patres eorum prǽuarica *ipſi & p.
ti ſunt pactum meum vſque ad diem hãc.
4 ¶Et filij dura facie & indomabili corde
ſunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos,
5 Hęc dicit Dominus Deus, ¶Si fortè vel ipſi
audiant, & ſi fortè quieſcant, quoniam do
mus exaſperans eſt: & ſcient quia prophe-
6 ta fuerit in medio eorum. ¶Tu ergo fili ho-
minis ne timeas eos, neque ſermones eorũ
C metuas: quoniam increduli & ſubuerſores
ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas:
verba eorum ne timeas, & vultus eorũ ne
7 formides: quia domus exaſperãs eſt. ¶Lo-
quéris ergo verba mea ad eos, ſi fortè au-
diant, & quieſcãt: quoniã irritatores ſunt.
8 ¶Tu autem fili hominis audi quæcunq; lo-
quor ad te: & noli eſſe exaſperans ſicut do-
D mus exaſperatrix eſt: aperi os tuũ, & come
9 de quæcunque ego do tibi. ¶Et vidi: & ecce
manus miſſa ad me, in qua erat inuolutus
10 liber: & expandit illum coram me, ‖qui e- ‖Apoc. 5.
rat ſcriptus intus & foris: & ſcriptæ erant a. 1.
in eo lamentationes, & carmen, & væ.

## CAPVT III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcunq;
A inueneris, comede: comede volumen
2 iſtud & vadens loquere ad filios Iſraël. ¶Et
aperui os meũ, & cibauit me volumine il-
3 lo. ¶Et dixit ad me: Fili hominis vẽter tu'
comedet, & viſcera tua cõplebuntur volu-
mine iſto, quod ego do tibi. ‖Et comedi il- ‖Apoc. 10.
lud, & factũ eſt in ore meo ſicut mel dulce. d. 9. et. 10
4 ¶Et dixit ad me: Fili hominis vade ad do-
mum Iſraël, & loquẽris verba mea ad eos.
5 ¶Non enim ad populum profundi ſermo-
nis & ignoræ linguę tu mitteris, ad domũ
6 Iſraël: ¶neq; ad populos multos pfundi ſer
monis & ignotę linguæ, quorũ nõ poſſis au
dire ſermones: & ſi ad illos mittereris, ipſi
7 audirẽt te. ¶Dom' ãt Iſraël nolũt audire te:
qa nolũt audire me. oĩs qppe dom' Iſraël

attrita

8 attrita fronte eſt, & duro corde. ¶Ecce dedi
B faciẽ tuã valentiorem faciebus eorũ, & frõ
9 tẽ tuam durior ẽ frontibus eorũ.¶Vt adamã
tem & vt ſilicem dedi faciẽ tuã: ne timeas
eos, neq; metuas à facie eorũ: quia domus
10 exaſperans eſt. ¶Et dixit ad me: Fili homi-
nis omnes ſermones meos quos loquor ad
te, aſſume in corde tuo, & auribus tuis au-
11 di. ¶& vade ingredere ad tranſmigrationẽ,
C ad filios populi tui, & loquêris ad eos, &
dices eis: Hæc dicit Dñs Deus: ſi fortè au-
12 diãt & quieſcant. ¶Et aſſumpſit me ſpiritus
& audiui poſt me vocem cõmotionis ma-
gnæ, Benedicta gloria Domini de loco ſuo.
13 ¶ & vocem alarum animalium percutiẽtiũ
alteram ad alteram, & vocem rotarũ ſequẽ
tium animalia, & vocẽ commotionis ma-
14 gnę. ¶Spiritus quoque leuauit me, & aſſum
pſit me: & abij amarus ĩ indignatione ſpi
D ritus mei: manus enim Dñi erat mecũ, con
15 fortans me. ¶Et veni ad tranſmigrationem
ad aceruum nouarũ frugum, ad eos qui ha
bitant iuxta flumen Chobar: & ſedi vbi il-
li ſedebant: & manſi ibi ſeptẽ diebus mœ-
16 rens in medio eorum. ¶Cũ autem pertran-
ſiſſent ſeptem dies, factum eſt verbũ Domi
‖Inf. 33. b 7. 17 ni ad me, dicens: ¶‖Fili hominis, ſpeculato-
rẽ dedi te domui Iſraël: & audies de ore
18 meo verbũ, & annũciabis eis ex me. ¶Si di-
E cente me ad impiũ: Morte moriêris: nõ an-
nũciaueris ei, neque locutus fueris, vt auer
tatur à via ſua impia, & viuat: ipſe impius
in iniquitate ſua morietur, ſanguinẽ autẽ
19 eius de manu tua requirã. ¶Si aũt tu annun
ciaueris impio, & ille non fuerit conuerſus
ab impietate ſua, & à via ſua impia: ipſe
quidẽ in iniquitate ſua morietur, tu autẽ
20 animam tuam liberaſti. ¶Sed & ſi conuer-
ſus iuſtus à iuſtitia ſua fuerit, & fecerit ini
quitatem: ponam offendiculum coram eo,
ipſe morietur: quia non annunciaſti ei, in
peccato ſuo morietur, & non erunt in me-
moria iuſtitiæ eius quas fecit: ſanguinẽ ve-
21 rò eius de manu tua requiram. ¶Si autẽ tu
F annũciaueris iuſto vt non peccet iuſtus, &
ille non peccauerit: viuens viuet, quia an-
nunciaſti ei, & tu animam tuam liberaſti.
22 ¶Et facta eſt ſuper me manus Domini, &
dixit ad me: Surgens egredere in campum,
23 & ibi loquar tecũ. ¶Et ſurgens egreſſus ſum
in campum: & ecce ibi gloria Domini ſta-
bat, quaſi gloria‖ quam vidi iuxta fluuium
‖Sup. 1. e. 1. a. 3. 24 Chobar: & cecidi in faciẽ meã. ¶Et ingreſ-
ſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me ſuper pe
des meos: & locutus eſt mihi, & dixit ad
me: Ingredere, & includere in medio dom⁹
25 tuæ. ¶Et tu fili hominis, ecce data ſunt ſup
G te vincula, & ligabunt te in eis: & nõ egre
26 dieris in medio eorum. ¶Et linguam tuam
adhærere faciam palato tuo, & eris mutus,
nec quaſi vir obiurgans: quia domus exaſ-
27 perans eſt. ¶Cùm autem locutus fuero ti-
bi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hęc di
cit Dominus Deus, Qui audit, audiat: & q
quieſcit, quieſcat: q͞a domus exaſperãs eſt.

C A P V T IIII.

1 ET tu fili hominis ſume tibi laterem, &
A pones eum coram te, & deſcribes in eo
2 ciuitatem Ieruſalem. ¶Et ordinabis aduer-
ſus eam obſidionem, & ædificabis muni
tiones, & comportabis aggerem, & dabis
contra eam caſtra, & pones arietes in gyro.
3 ¶Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & po
nes eam* murum ferreum inter te & inter *in
ciuitatem: & obfirmabis faciem tuã ad eã,
& erit in obſidionem, & circundabis eam:
4 ſignum eſt domui Iſraël. ¶Et tu dormies ſu
per latus tuum ſiniſtrum, & pones iniqui-
tates domus Iſraël ſuper eo numero dierũ
quibus dormies ſuper illud, & aſſumes ͦiniͥ ͦiniquitates.
5 quitatem ͥeorum. ¶Ego autem dedi tibi an-
nos iniquitatis eorum, numero dierum tre
centos & nonaginta dies: & portabis iniqui
6 tatem domus Iſraël. ¶Et cum compleueris
hæc, dormies ſuper latus tuum dextrũ ſecũ
B dò: & aſſumes‖ iniquitatẽ domus Iuda qua ‖Nu. 14. f. 34.
draginta diebus. diẽ pro anno, diẽ, inquã,
7 pro anno dedi tibi. ¶Et ad obſidionem Ieru
ſalem conuertes faciem tuam, & brachiũ
tuum erit ͦextẽtum ͥ: & prophetabis aduer- extẽtũ
8 ſus eam. ¶Ecce, circundedi te vinculis: &
non te cõuertes à latere tuo in latus aliud,
9 donec cõpleas dies obſidionis tuæ. ¶Et tu
ſume tibi frumentum, & hordeum, & fa-
bam, & lentem, & milium, & viciã, & mit-
tes ea in vas vnum, & facies tibi panes nu-
mero dierum quibus dormies ſuper latus
tuum trecentis & nonaginta diebus come-
10 des illud. ¶Cibus autem tuus quo veſcêris,
C erit in pondere viginti ſtateres in die: à tẽ-
11 pore vſq; ad tẽpus comedes illud. ¶Et aquã
in menſura bibas ſextã partem hin: à tpe
12 vſq; ad tp̃s bibes illud. ¶Et quaſi ſubcineri-
tiũ hordeaceũ comedes illud: & ſtercore q͞d
egredietur de homine, operies illud in ocu-
13 lis eorum. ¶Et dixit Dñs: Sic comedent filij
Iſraël panẽ ſuũ pollutũ inter gẽtes ad quas
14 eijciã eos. ¶‖Et dixi: Ah, ah, ah, Dñe Deus, ‖Oſee 9. a. 3.
ecce anima mea nõ eſt polluta, & morticí-
nũ & laceratum à beſtijs non comedi, ab
infantia mea vſque nunc: & nõ eſt ingreſ-
15 ſa in os meũ omnis caro immunda. ¶Et di-
D xit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro
ſtercoribus humanis: & facies panẽ tuum
16 in eo. ¶Et dixit ad me: Fili hominis, ecce
ego conteram baculum panis in Ieruſalẽ: Inf. 5. d. 16. & 14.
& comedent panem in pondere, & in ſoli- d 13.
citudine: & aquam in menſura, & in angu-
17 ſtia bibent. ¶Vt deficientibus pane & aqua
corruat vnuſquiſque ad fratrem ſuum, &
contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

C A P V T V.

1 ET tu fili hominis ſume tibi gladium
A acutum, radentem pilos: & aſſumes
eum,

eum, & duces per caput tuũ, & per barbam
tuam: & aſſumes tibi ſtateram ponderis, &
2 diuides eos. ¶Tertiam partem igni cõbures
in medio ciuitatis, iuxta completionẽ die-
rum obſidionis: & aſſumes tertiam partem
& concides gladio in circuitu eius: tertiam
verò aliam diſperges in ventum, & gladiũ
3 nudabo poſt eos. ¶Et ſumes inde paruũ nu
merum: & ligabis eos in ſummitate pallij
4 tui. ¶Et ex eis rurſum tolles, & proijcies eos
in medio ignis, & combures eos igni: & ex
eo egredietur ignis in omnem domum Iſ-
5 raël. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Iſta eſt Ie-
ruſalem, in medio gẽtium poſui eam, & in
6 circuitu eius terras. ¶Et contempſit iudicia
mea, vt plus eſſet impia quam gẽtes: & præ
B cepta mea vltrà quàm terræ quæ in circui-
tu eius ſunt. Iudicia enim mea proiecerũt,
7 & in præceptis meis nõ ambulauerũt. ¶Id-
circo hæc dicit Dñs Deus: Quia ſuperaſtis
gentes quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præ
ceptis meis non ambulaſtis, & iudicia mea
non feciſtis, & iuxta iudicia gentium quæ
in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati:
8 ¶Ideo hæc dicit Dominus Deus, Ecce ego ad
te, & ipſe ego faciã in medio tui iudicia in
9 oculis gentium: ¶& faciam in te quod non
feci, & quibus ſimilia vltrà non faciã pro-
10 pter oẽs abominationes tuas. ¶Ideo patres
comedent filios in medio tui, & filij come-
dent patres ſuos: & faciam in te iudicia, &
ventilabo vniuerſas reliquias tuas in omnẽ
11 ventum. ¶Idcirco viuo ego, dicit Dñs Deus,
Niſi pro eo ꝙ ſanctum meũ violaſti in om
C nibus offenſionibus tuis, & in cunctis abo-
minationibus tuis: ego quoque confringã,
& non parcet oculus meus, & non miſere-
12 bor. ¶Tertia pars tui peſte morietur, & fa-
me conſumetur in medio tui: & tertia pars
tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam
verò partem tuam in omnem ventũ diſper
13 gam, & gladium euaginabo poſt eos. ¶Et cõ
plebo furorem meum, & requieſcere faciã
indignationem meam in eis, & cõſolabor:
& ſcient quia ego Dominus loquutus ſum
in zelo meo, cùm impleuero indignationẽ
14 meam in eis. ¶Et dabo te in deſertum & in
D opprobrium gentibus quæ in circuitu tuo
15 ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis. ¶Et
eris opprobrium & blaſphemia, exemplũ
& ſtupor in Gentibus quæ in circuitu tuo
ſunt, cùm fecero in te iudicia in furore &
in indignatione, & in increpationibus iræ:
16 Ego Dominus locutus ſum. ¶Quando miſe
ro ſagittas famis peſſimas in eos, quæ erũt
mortiferæ, & quas mittã vt diſperdã vos,
& famem congregabo ſuper vos, ‖& conte
17 ram in vobis baculum panis. ¶Et immittã
in vos famem & beſtias peſſimas vſque ad
internecionem: & peſtilẽtia & ſanguis trã
ſibunt per te, & gladium inducam ſuper
te, ego Dominus locutus ſum.

‖Sup. 4. d. 16. Inf. 14. d. 13.

## CAPVT VI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
A me, dicens: ¶Fili hominis, po
2 ne faciem tuam ad mõtes Iſ-
3 raël, & prophetabis ad eos,
¶& dices, ‖Mõtes Iſraël audi-
te verbũ Domini Dei. Hæc dicit Dominus
Deus montibus & collibus, rupibus & val-
libus. ¶Ecce, ego inducam ſuper vos gladiũ,
4 & diſperdam excelſa veſtra, ¶& demoliar
aras veſtras, & confringẽtur ſimulachra ve-
ſtra, & deiiciam interfectos veſtros ante
5 idôla veſtra. ¶Et dabo cadauera filiorũ Iſ-
raël ante faciem ſimulachrorum veſtrorũ:
& diſpergam oſſa veſtra circũ aras veſtras,
6 ¶in omnibus habitationibus veſtris. Vrbes
deſertæ erunt, & excelſa demoliẽtur, & diſſi
pabuntur: & interibunt aræ veſtræ, & con-
fringentur: & ceſſabunt idôla veſtra, & cõ-
B terentur delubra veſtra, & delebuntur opera
7 veſtra. ¶Et cadet interfectus ĩ medio veſtri:
8 & ſcietis quia ego ſum Dominus. ¶Et relin-
quam in vobis eos qui fugerint gladiũ in
9 Gentibus, cũ diſperſero vos in terris. ¶Et re
cordabuntur mei liberati veſtri in Genti-
bus ad quas captiui ducti ſunt: quia cõtri-
ui cor eorum fornicans & recedens à me,
& oculos eorũ fornicãtes poſt idôla ſua: &
diſplicebunt ſibimet ſuper malis quæ fece
10 rũt in vniuerſis abominationibus ſuis. ¶Et
C ſcient quia ego Dominus non fruſtrà locu-
11 tus ſum vt facerem eis malum hoc. ¶Hæc di
cit Dominus Deus: Percute ˇmanum tuamˋ
& allide pedem tuũ, & dic, Heu, ad omnes
abominationes malorũ domus Iſraël: ˇqaˋ
12 gladio & fame, & peſte ruituri ſunt. ¶Qui
lõgè eſt, peſte morietur: qui autem propè,
gladio corruet: & qui relictus fuerit & ob-
ſeſſus, fame morietur: & cõplebo indigna-
13 tionem meã in eis. ¶Et ſcietis quia ego Do
minus, cũ fuerint interfecti veſtri in medio
idôlorum veſtrorum in circuitu ararũ ve-
ſtrarum in omni colle excelſo, & in cunctis
D ſummitatibus montium, & ſubtus omne
lignum nemoroſum, & ſubtus vniuerſam
quercum frondoſam, locum vbi accende-
runt thura redolentia vniuerſis idôlis ſuis.
14 ¶Et extendam manũ meam ſuper eos: & fa
ciam terram deſolatam & deſtitutam à de
ſerto Deblàtha in omnibus habitationi-
bus eorum, & ſcient quia ego Dominus.

‖Inf. 36. a. 1.

ˇmanu tua. ſ.

ˇquia ſ.

## CAPVT VII.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
A ¶Et tu fili hominis, hæc dicit Dñs Deus
2 terræ Iſraël: Finis venit, venit finis ſuper qua
3 tuor plagas terræ. ¶Nũc finis ſuper te, & im
mittã furorem meum in te: & iudicabo te
iuxta vias tuas: ponam contra te oẽs abo-
4 minationes tuas. ¶Et nõ parcet oculus meus
ſuper te, & nõ miſerebor: ſed vias tuas po-
nam ſuper te, & abominationes tuæ in
medio tui erunt: & ſcietis quia ego Domi-

5 nus.¶Hæc dicit Dn̄s Deus: Afflictio vna, af-
6 flictio ecce venit,¶ finis venit,venit finis,e-
7 uigilauit aduersū te: ecce venit.¶Venit*con
tritio' ſup te,qui habitas in terra: venit tp̄s,
B propè eſt dies occiſionis,& non glorię mon
8 tium.¶Nunc de propinquo effundam iram
meā ſuper te: & cōplebo furorē meū in te:
& iudicabo te iuxta vias tuas, & imponam
9 tibi oīa ſcelera tua. ¶Et non parcet oculus
meus,nec miſerebor: ſed vias tuas imponā
tibi, & abominationes tuæ in medio tui e-
runt: & ſcietis q̄a ego ſum Dn̄s percutiens.
10 ¶Ecce dies,ecce venit: egreſſa eſt*cōtritio',
C floruit virga,germinauit ſuperbia.¶Iniqui-
11 tas ſurrexit in virga impietatis: nō ex eis,&
non ex populo,neq; ex ſonitu eorum: & nō
12 erit requies in eis. ¶Venit tēpus,appropin-
quauit dies: qui emit,non lætet̄: & qui ven
dit,non lugeat: quia ira ſuper oēm populū
13 eius.¶Quia qui vendit, ad id quod vēdidit,
D non reuertet̄: & adhuc in viuētibus vita eo-
rum: viſio enim ad oēm multitudinem ei*
non regrediet̄, & vir in iniquitate vitæ ſuæ
14 non cōfortabitur.¶Canite tuba, præparent̄
omnes,& non eſt qui vadat ad prælium: ira
enim mea ſuper*vniuerſum populū 'eius.
15 ¶Gladius foris, & peſtis & fames intrinſe-
cus: qui in agro eſt,gladio moriet̄: & qui in
ciuitate, peſtilentia, & fame deuorabūtur.
16 ¶Et ſaluabuntur qui fugerint ex eis: & erūt
in montibus quaſi columbæ conuallium,
E oēs trepidi, vnuſquiſque in iniquitate ſua.
17 ¶Omnes manus diſſoluentur, & omnia ge-
18 nua fluent aquis. ¶Et accingent ſe cilicijs,
operiet eos formido: & in omni facie con-
fuſio:| & in vniuerſis capitibus eorum calui
19 tium.¶ |Argētum eorum foras proijcietur,
& aurum eorum in ſterquiliniū erit. Argen
tum eorum & aurum eorum non valebit li
berare eos in die furoris Domini. Animam
ſuam non ſaturabunt,& ventres eorum nō
implebuntur,quia ſcandalū iniquitatis eo
20 rum factum eſt. ¶Et ornamentū monilium
ſuorum in ſuperbiā poſuerūt, & imagines
abominationum ſuarum, & ſimulachrorū
fecerūt ex eo: propter hoc dedi eis illud in
21 immūditiam: & dabo illud in manus alie-
norum ad diripiendū,& impijs terrę in prę
22 dam,& contaminabunt illud. ¶Et auertam
F faciem meam ab eis, & violabūt arcanum
meum: & introibunt in illud emiſſarij,&
23 contaminabunt illud. ¶Fac concluſionem:
quoniam terra plena eſt iudicio ſanguinū,
24 & ciuitates plenæ iniquitate. ¶Et adducam
peſſimos de Gētibus,& poſſidebunt domos
eorum: & quieſcere faciam ſuperbiā poten
25 tium,& poſſidebūt ſanctuaria eorum.¶An-
guſtia ſuperueniēte requirent pacē, & non
26 erit. ¶Conturbatio ſuper conturbationē ve
niet,& auditus ſuper auditum.& quęrēt vi
ſionē de propheta, & lex peribit à ſacerdo-
27 te,& conſilium à ſenioribus. ¶Rex lugebit,
& princeps induetur mœrore, & manus po-
puli terræ cōturbabunt̄. Secundùm viā eo-
rum faciam eis, & ſecūdum iudicia eorum
iudicabo eos, & ſcient quia ego Dominus.

**contritio ſ.* — **contritio 4.* — **omnem multitudinem ſ.* — *|Iſa. 15. a. 2. Ier. 48. f. 37. Prou. 11. a. 4. Soph. 1. d. 18. Eccl. 5. b. 10. c. 13.*

## CAPVT VIII.

1 **E**T factum eſt in anno ſexto, in
A ſexto menſe,in quinta mēſis:
ego ſedebam in domo mea, &
ſenes Iuda ſedebant corā me,
& cecidit ibi ſuper me manus
2 Dn̄i Dei. ¶Et vidi: & ecce ſimilitudo quaſi
aſpectus ignis: ab aſpectu lumborum eius
& deorſum,ignis: & à lūbis eius & ſurſum,
quaſi aſpectus ſplendoris, vt viſio electri.
3 ¶|Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit
B me in cincīno capitis mei: & eleuauit me
Spiritus inter terram & cœlum: & adduxit
me in Ieruſalem in viſione Dei,iuxta oſtiū
interius quod reſpiciebat ad Aquilonem,
vbi erat ſtatutum idôlum zeli ad prouocā-
4 dam æmulationem. ¶Et ecce ibi gloria Dei
Iſraël ſecundùm viſionem quam videram
5 in campo. ¶Et dixit ad me: Fili hominis,le-
C ua oculos tuos ad viam Aquilonis, Et leua
ui oculos meos ad viam Aquilonis: & ecce
ab Aquilone portæ altaris idôlū zeli in ip-
6 ſo introitu.¶Et dixit ad me: Fili hoīs, putaſ
ne vides tu quid iſti faciūt, abominationes
magnas,quas domus Iſraël facit hìc,vt pro
cul recedā à ſanctuario meo? & adhuc con-
7 uerſus videbis abominationes maiores.¶Et
D introduxit me ad oſtium atrij: & vidi, & ec
8 ce foramen vnū in pariete.¶Et dixit ad me:
Fili hominis, fode parietem. Et cum fodiſ-
9 ſem parietem,apparuit oſtiū vnum.¶Et di
xit ad me: Ingredere & vide abominationes
10 peſſimas,quas iſti faciunt hìc.¶Et ingreſſus
vidi: & ecce omnis ſimilitudo reptilium,&
animalium abominatio,& vniuerſa idôla
domus Iſraël depicta erāt in pariete in cir-
11 cuitu per totum.¶Et ſeptuaginta viri de ſe-
nioribus domus Iſraël,& Iezonias filius Sa
E phan, ſtabat in medio eorum ſtantium
ante picturas: & vnuſquiſq; habebat thu
ribulum in manu ſua: & vapor nebulæ de
12 thure cōſurgebat.¶Et dixit ad me: Certè vi-
des fili hominis quæ ſeniores domus Iſraël
faciunt in tenebris, vnuſquiſq; in abſcon-
dito cubilis ſui,dicūt enim: Non videt Do-
13 minus nos, dereliquit Dominus terrā. ¶Et
dixit ad me: Adhuc conuerſus videbis abo-
14 minationes maiores quas iſti faciunt. ¶Et
introduxit me per oſtium portę domus Do
mini,quod reſpiciebat ad Aquilonem,&
ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Ado
15 nidē.¶Et dixit ad me: Certè vidiſti,fili ho-
F minis: adhuc cōuerſus videbis abominatio
16 nes maiores his. ¶Et introduxit me in atriū
domus Dn̄i interius: & ecce in oſtio templi
Dn̄i inter veſtibulū & altare, quaſi viginti-
quinq; viri dorſa habentes cōtra templum
Domini, & facies ad Orientē: & adorabant

*|Dan. 14. f. 35.*

17 ad ortum ſolis. ¶Et dixit ad me: Certè vidi-
ſti fili hominis: nunquid leue eſt hoc do-
mui Iuda, vt facerent abominationes iſtas
quas fecerunt hic: quia replentes terrã ini-
quitate, conuerſi ſunt ad irritandũ me? &
18 ecce applicant ramũ ad nares ſuas. ¶Ergo
& ego faciam in furore: non parcet oculus
meus, nec miſerebor: & cũ clamauerint ad
aures meas voce magna, nõ exaudiam eos.

## CAPVT IX.

1 A ET clamauit in auribus meis vo
ce magna, dicens: Appropin-
quauerunt viſitationes vrbis,
& vnuſquiſq; vas interfectio
2 nis habet in manu ſua. ¶Et ec
ce ſex viri veniebant de via portæ ſuperio-
ris, quæ reſpicit ad Aquilonem: & vniuſcu
iuſq; vas interitus in manu eius: vir quoq;
vnus in medio eorũ veſtitus erat lineis, &
atramẽtariũ ſcriptoris ad renes eius: & in-
3 greſſi ſunt, & ſteterũt iuxta altare æreũ. ¶Et
gloria Dñi Iſraël aſſumpta eſt de cherub, q̃
erat ſuper eum ad limẽ domus: & vocauit
B virũ qui indutus erat lineis, & atramenta-
4 riũ ſcriptoris habebat in lumbis ſuis. ¶Et
dixit Dñs ad eũ: Tranſi per mediam ciuita-
tẽ in medio Ieruſalẽ: ‖& ſigna Thau ſuper
frontes virorũ gementiũ & dolentiũ ſuper
cunctis abominationibus quæ fiunt in me-
5 dio eius. ¶Et illis dixit audiente me: Tran-
ſite per ciuitatem ſequentes eũ, & percuti-
te: non parcat oculus veſter, neq; miſerea-
6 mini. ¶Senem, adoleſcentulũ, & virginem,
C *paruulos' & mulieres interficite vſque ad
internecionem: oẽm autem ſuper quẽ vide
ritis Thau, ne occidatis: & à ſãctuario meo
incipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus
7 qui erãt ante faciẽ domus. ¶Et dixit ad eos:
Contaminate domũ, & implete atria inter-
fectis: egredimini. Et egreſſi ſunt, & percu-
8 tiebant eos qui erant in ciuitate. ¶Et cæde
completa remanſi ego: ruiq; ſuper faciem
meã, & clamans, aio: Heu, heu, heu Domi-
ne Deus, ergóne diſperdes oẽs reliquias Iſ-
raël, effundens furorẽ tuũ ſuper Ieruſalẽ?
9 ¶Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſrael &
D Iuda magna eſt nimis valde: & repleta eſt
terra ſanguinibus, & ciuitas repleta eſt a-
uerſione: dixerunt enim. Dereliquit Domi-
10 nus terrã, & Dñs non videt. ¶Igitur & me'
non parcet oculus, neq; miſerebor: viã eo-
11 rũ ſuper caput eorum reddam. ¶Et ecce, vir
qui erat indutus lineis, qui habebat atra-
mentarium in dorſo ſuo, reſpondit verbũ,
dicens: Feci ſicut præcepiſti mihi.

‖Exo. 12. b 7. Apoc. 7. a 3.

*paruulũ

## CAPVT X.

1 A ET vidi, & ecce in firmamẽto quod erat
ſuper caput cherubim, quaſi lapis ſap-
phirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij ap-
2 paruit ſup ea. ¶Et dixit ad virum qui indu-
tus erat lineis, & ait: Ingredere ĩ medio ro-
tarum quæ ſunt ſubtus cherubim: & imple
manum tuam prunis ignis quæ ſunt inter
cherubim, & effunde ſuper ciuitatem. In-
3 greſſuſq; eſt in conſpectu meo: ¶cherubim
autem ſtabant à dextris domus cum ingre
deretur vir, & nubes impleuit atrium inte
4 rius. ¶Et eleuata eſt gloria Domini deſuper
cherub ad limen domus: & repleta eſt do-
mus nube, & atrium repletum eſt ſplendo
5 re gloriæ Domini. ¶Et ſonitus alarum che-
rubim audiebatur vſq; ad atrium exterius,
6 quaſi vox Dei omnipotentis loquẽtis. ¶Cũ
B que pcepiſſet viro qui indutus erat lineis,
dicens: Sume ignem de medio rotarũ quæ
ſunt inter cherubim: ingreſſus ille, ſtetit iu
7 xta rotam. ¶Et extendit cherub manum de
medio cherubim, ad ignem qui erat inter
cherubim: & ſumpſit, & dedit in manus e-
ius qui indutus erat lineis: q accipiẽs egreſ
8 ſus eſt. ¶Et apparuit in cherubim ſimilitu
9 do manus hominis ſubtus pennas eorũ. ¶&
vidi: & ecce quatuor rotæ iuxta cherubim:
rota vna iuxta cherub vnum, & rota alia
iuxta cherub vnum: ſpecies autem rotarũ
10 erat quaſi viſio lapidis chryſoliti. ¶& aſpe-
ctus earum ſimilitudo vna quatuor. quaſi
11 ſit rota in medio rotæ. ¶Cumq; ambularẽt,
in quatuor partes gradiebantur: & nõ re- -12.
uertebantur ambulantes: ſed ad locum ad
quem ire declinabat q̃ prima erat, ſequebã
12 tur & cæteræ, nec conuertebantur. ¶‖Et om-
C ne corpus earum, & colla, & manus, & pẽ- ‖Supr. 1. c. 18.
næ, & circuli plena erant oculis, in circuitu
13 quatuor rotarum. ¶Et rotas iſtas vocauit vo
14 lubiles, audiente me. ¶Quatuor aũt facies
habebat vnum: facies vna, facies cherub:
& facies ſecunda, facies hominis: & in ter-
tio facies leonis: & in quarto facies aqui-
15 læ. ¶Et eleuata ſunt cherubim: ipſum eſt
animal quod videram iuxta fluuium Cho-
16 bar. ¶Cumq; ambularent cherubim, ibant
pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleuarent
cherubim alas ſuas, vt exaltarentur de ter-
ra, non reſidebant rotæ, ſed & ipſæ iuxtà e-
17 rant. ¶Stantibus illis, ſtabant: & cũ eleuatis
eleuabantur: ſpiritus enim vitæ erat in eis.
18 ¶Et egreſſa eſt gloria Dñi à limine templi:
19 & ſtetit ſuper cherubim. ¶Et eleuãtia cheru
bim alas ſuas, exaltata ſunt à terra coram
D me: & illis egrediẽtibus rotæ quoq; ſubſe-
cutæ ſunt: & ſtetit in introitu portæ dom'
Dñi orientalis, & gloria Dei Iſrael erat ſu ‖Sup. 1. a 1. a. 3.
20 per ea. ¶Ipſum eſt animal‖ qđ vidi ſubter
Deũ Iſraël, iuxta fluuium Chobar: & intel *p r quatuor.
21 lexi quia cherubim eſſent. ¶Quatuor* vult'
vni, & quatuor alæ vni: & ſimilitudo ma-
22 nus hoĩs ſub alis eorũ. ¶Et ſimilitudo vul-
tuum eorũ, ipſi vultus quos videram iuxta
fluuium Chobar, & intuitus eorum, & im
petus ſingulorũ ante faciem ſuam ingredi.

## CAPVT XI.

1 A ET eleuauit me ſpirit', & introduxit me
ad portam domus Domini orientalem

quæ

quæ reſpicit ad ſolis ortũ: & ecce, in introi-
tu portæ viginti quinque viri: & vidi in me
dio eorũ Iezoniã filiũ Azur, & Pheltiã filiũ
2 Banaię: principes populi. ¶Dixitq́; ad me:
Fili hominis, hi ſunt viri qui cogitant ini-
quitatẽ, & tractant cõſiliũ peſſimũ in vrbe
3 iſta, ¶dicentes: Nónne dudũ ædificatæ ſunt
domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes.
4 ¶Idcirco vaticinare de eis, vaticinare fili ho
5 minis, ¶Et irruit in me ſpiritus Dñi, & di-
xit ad me: Loquere, Hæc dicit Dominus:
Sic locuti eſtis domus Iſraël, & cogitatio-
6 nes cordis veſtri ego noui. ¶Plurimos occidi
ſtis in vrbe hac, & impleſtis vias eius inter-
7 fectis. ¶Propterea hæc dicit Dñs Deus: Inter
B fecti veſtri, quos poſuiſtis in medio eius, hi
ſunt carnes, & hæc eſt lebes: & educam vos
8 de medio eius. ¶Gladiũ metuiſtis, & gladiũ
9 inducam ſuper vos, ait Dominus Deus. ¶Et
eijciã vos de medio eius, daboq́; vos in ma
num hoſtium, & faciam in vobis iudicia.
10 ¶Gladio cadetis: in finibus Iſraël iudicabo
11 vos, & ſcietis quia ego Dñs. ¶Hæc non erit
vobis in lebetẽ, & vos non eritis in medio
eius in carnes: in finib' Iſraël iudicabo vos.
12 ¶Et ſcietis quia ego Dñs: quia in præceptis
meis nõ ambulaſtis, & iudicia mea non fe
ciſtis: ſed iuxta iudicia gentiũ, quæ in cir-
13 cuitu veſtro ſunt eſtis operati. ¶Et factũ eſt
C cũ prophetarẽ, Pheltias filius Banaiæ mor-
tuus eſt: & cecidi in faciem meã, clamãs vo
ce magna, & dixi: Heu, heu, heu, Dñe Deꝰ:
conſummationẽ tu facis reliquiarũ Iſraël?
14 ¶Et factũ eſt verbũ Dñi ad me, dicẽs: ¶Fili
15 hominis, fratres tui viri propinqui tui, &
oĩs domus Iſraël, vniuerſi quibus dixerunt
habitatores Ieruſalẽ, Longè recedite à Do-
mino, nobis data eſt terra in poſſeſſionem.
16 ¶Propterea hæc dicit Dñs Deus: Quia longè
feci eos in gentibus, & quia diſperſi eos in
terris: ero eis in ſanctificationẽ modicã in
17 terris ad quas venerũt. ¶Propterea loquerę:
Hæc dicit Dñs Deus: Cõgregabo vos de po-
pulis, & adunabo de terris in quibus diſper
18 ſi eſtis, daboq́; vobis humũ Iſraël. ¶Et ingre
dientur illuc, & auferent oẽs offenſiones cũ
19 ctaſque abhominationes eius de illa. ¶‖Et
dabo eis cor vnum, & ſpiritum nouum tri
buam in viſceribus eorum: & auferam cor
D lapideum de carne eorum, & dabo eis cor
20 carneum. ¶Vt in præceptis meis ambulent,
& iudicia mea cuſtodiant, faciantq́; ea: &
ſint mihi in populũ, *& ego ſim eis in Deũ.
21 ¶Quorum *cor poſt offendicula & abomina
tiones ſuas ambulat, horum viã in capite
22 ſuo ponam, dicit Dominus Deus. ¶Et eleua
uerunt cherubim alas ſuas, & rotæ cũ eis:
23 & gloria Dei Iſraël erat ſuper ea. ¶Et aſcen
dit gloria Dñi de medio ciuitatis, ſtetitq́ue
24 ſuper montẽ qui eſt ad Orientem vrbis. ¶Et
ſpiritus leuauit me: adduxitq́; * in Chal-
dæam ad trãſmigrationẽ, in viſione in ſpi-

‖*Iere.* 31. *f.* 33. *Inf.* 18. *g.* 31. 36. *f.* 26. *Infra* 14. *a.* 7. *Hebr.* 8. *c.* 10.
**autem.*
**me +.*

ritu Dei: & ſublata eſt à me viſio quã vide-
25 ram. ¶Et locutus ſum ad tranſmigrationem
omnia verba Domini quæ oſtẽderat mihi.

## CAPVT XII.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me,
A dicens: ¶Fili hominis, in me-
2 dio domus exaſperantis tu ha
bitas: qui oculos habẽt ad vi-
dendum, & non vident: & au
res ad audiendũ, & non audiunt: quia do-
3 mus exaſperans eſt. ¶Tu ergo fili hominis
fac tibi vaſa tranſmigrationis, & tranſmi-
grabis per diẽ corã eis: trãſmigrabis aũt de
loco tuo ad locũ alterũ in cõſpectu eorũ, ſi
fortè aſpiciant: quia domus exaſperãs eſt.
4 ¶Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa *tranſ-
migrantis* per diem in conſpectu eorũ: tu
B aũt egredieris veſpere coram eis, ſicut egre
5 ditur migrãs. ¶Ante oculos eorum perfode
6 tibi parietẽ, & egredieris per eũ. ¶In cõſpe-
ctu eorũ in humeris portaberis, in caligine
effereris: faciẽ tuã velabis, & nõ videbis ter
7 rã: quia portentũ dedi te domui Iſraël. ¶Fe
ci ergo ſicut præceperat mihi*: vaſa mea, ꝑ-
tuli quaſi vaſa* tranſmigrantis per diẽ: &
veſpere perfodi mihi parietẽ manu: & in
caligine egreſſus ſum, & in humeris porta-
8 tus in cõſpectu eorum. ¶Et factus eſt ſermo
9 Dñi manè ad me, dicens: ¶Fili hominis, nũ
C quid nõ dixerũt ad te domus Iſraël, domus
10 exaſperãs, Quid tu facis? ¶Dic ad eos: Hęc di
cit Dominus Deus, Super ducẽ onus iſtud,
qui eſt in Ieruſalem: & ſuper omnẽ domũ
11 Iſraël, quæ eſt in medio eorum. ¶Dic: Ego
portentum veſtrum: quõ feci, ſic fiet illis:
in tranſmigrationem, & in captiuitatem
12 ibunt. ¶Et dux qui eſt in medio eorum, in
D humeris portabitur, in caligine egredietur:
parietem perfodient, vt educant eũ: facies
eius operietur, vt non videat oculo terram.
13 ¶‖Et extendam rete meum ſuper eum, &
capietur in ſagena mea: & adducã eũ in Ba
bylonẽ, in terrã Chaldæorum: & ipſam nõ
14 videbit, ibiq́; morietur. ¶Et omnes q circa
eum ſunt, pręſidium eius & agmina eius di
ſpergam in omnem ventum: & gladiũ eua
15 ginabo poſt eos. ¶Et ſcient quia ego Domi-
nus, quando diſperſero illos in gentibus, &
16 diſſeminauero eos in terris. ¶Et relinquam
ex eis viros paucos à gladio, & fame, & pe-
E ſtilentia: vt enarrent omnia ſcelera eorũ in
gentibus ad quas ingredientur: & ſcient qa
17 ego Dominus. ¶Et factus eſt ſermo Domini
18 ad me, dicens: ¶Fili hominis, panem tuum
in conturbatione comede: ſed & aquã tuã
19 in feſtinatione & mœrore bibe. ¶Et dices
ad populum terræ: Hæc dicit Dñs Deus ad
eos qui habitant in Ieruſalem in terra Iſ-
raël: Panẽ ſuum in ſolicitudine comedent,
& aquam ſuam in deſolatione bibẽt: vt de
ſoletur terra à multitudine ſua, propter ini
20 quitatem omnium qui habitant in ea. ¶Et

**tranſmigrationis.*
**Dominus.*
**tranſmigrationis.*
‖*Inf.* 17. *f.* 20. & 32. *a.* 3. —6.

ciuitates

ciuitates quæ nunc habitantur, deſolatæ
F erũt, terraq; deſerta: & ſcietis q̃a ego Dñs.
21 ¶Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs:
22 ¶Fili hóis, quod eſt prouerbiũ iſtud vobis
in terra Iſraël dicentium: In longum diffe
23 rentur dies, & peribit oĩs viſio? ¶ideo dic ad
eos: Hæc dicit Dñs Deus, Quieſcere faciam
prouerbiũ iſtud, neque vulgo dicetur vltrà
in Iſraël: & loquere ad eos ꝙ appropin-
24 quauerint dies & ſermo oĩs viſionis. ¶Non
enim erit vltrà omnis viſio caſſa, neq; diui
natio ambigua in medio filiorum Iſraël.
25 ¶Quia ego Dñs loquar: & quodcunq; locu-
G tus fuero verbum, & fiet, non prolongabi-
tur amplius: ſed in diebus veſtris, domus
exaſperans, loquar verbum, & faciã illud,
26 dicit Dominus Deus. ¶ Et factus eſt ſermo
27 Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis, ecce
domus Iſraël dicentium, Viſio quam hic
videt, in dies multos: & in tempora longa
28 iſte prophetat. ¶Propterea dic ad eos: Hæc
dicit Dñs Deus, Nõ prolongabitur vltrà oĩs
ſermo meus: verbum quod locutus fuero,
complebitur, dicit Dominus Deus.

## CAPVT XIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
A me, dicens: Fili hominis, vati-
2 cinare ad prophetas Iſraël, q̃
prophetãt: & dices prophetã-
tibus de corde ſuo: Audite ver
3 bũ Domini, ¶Hæc dicit Dñs Deus: ‖ Væ pro
phetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritũ
4 ſuũ, & nihil vident. ¶Quaſi vulpes in deſer
5 tis, prophetæ tui Iſraël erant. ¶Nõ aſcendi-
ſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum
pro domo Iſraël: vt ſtaretis in prœlio in die
6 Dñi. ¶Vident vana, & diuinant mendaciũ,
dicentes: Ait Dominus: cùm Dñs non mi-
ſerit eos: & perſeuerauerunt cõfirmare ſer
7 monem. ¶ Nunquid non viſionem caſſam
vidiſtis, & diuinationem mẽdacem locuti
eſtis? & dicitis, Ait Dñs: cũ ego non ſim lo-
8 cutus. ¶Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mẽdaciũ:
ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus.
9 ¶Et erit manus mea ſuper prophetas qui
B vident vana, & diuinant mẽdacium: in cõ
cilio populi mei non erunt, & in ſcriptura
domus Iſraël non ſcribentur, nec in terrã
Iſraël ingredientur: & ſcietis quia ego Dñs
10 Deus. ¶ Eo ꝙ deceperint populum meum,
dicentes: Pax, & non eſt pax: & ipſe ædifi-
cabat parietẽ, illi autẽ liniebant eum luto
11 abſq; paleis. ¶Dic ad eos qui liniunt abſq;
tẽperatura, ꝙ caſurus ſit: erit enim imber
inundans, & dabo lapides prægrandes deſu
per irruẽtes, & ventũ procellæ diſſipantem.
12 ¶Siquidem ecce cécidit paries: nunquid nõ
dicetur vobis, Vbi eſt litura quam liniſtis?
13 ¶Propterea hæc dicit Dñs Deus: Et erũpere
faciã ſpiritum tempeſtatũ in indignatione
mea, & imber inũdans in furore meo erit:

‖ Iere. 23. a. 1. Inf. 14. c. 9. 34. a. 2

& lapides grandes in ira in conſumptionẽ.
14 ¶Et deſtruam parietem quem liniſtis abſq;
C temperamẽto: & adæquabo eũ terræ, & re-
uelabitur fundamentum eius: & cadet, &
cõſumetur in medio eius: & ſcietis q̃a ego
15 ſum Dominus. ¶Et complebo indignationẽ
meam in pariete, & in his qui liniunt eum
abſque temperamento: dicamq; vobis. Nõ
16 eſt paries, & non ſunt qui liniunt eũ. ¶Pro
phetæ Iſraël, qui prophetãt ad Ieruſalem,
& vident ei viſionem pacis: & non eſt pax,
17 ait Dñs Deus. Et tu fili hominis, pone faciẽ
tuam contra filias populi tui, quæ prophe-
tant de corde ſuo: & vaticinare ſuper eas,
18 ¶& dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ *qui *quæ ſ.
conſuunt puluillos ſub omni cubito ma-
nus: & faciunt ceruicalia ſub capite vniuer
ſæ ætatis ad capiendas animas: & cùm ca-
perẽt aĩas populi mei, viuificabant animas
19 eorũ ¶Et violabant me ad populum meum
propter pugillũ hordei & fragmen panis,
vt interficerẽt aĩas quæ nõ moriũtur, & vi-
uificarẽt aĩas quæ nõ viuũt, mẽtientes po-
20 pulo meo credenti mẽdacijs. ¶Propter hoc
hæc dicit Dñs Deus: Ecce, ego ad puluillos
D veſtros quib⁹ vos capitis aĩas volãtes: & di-
rũpam eos de brachijs veſtris: & dimittam
animas quas vos capitis, aĩas ad volandũ.
21 ¶Et dirumpam ceruicalia veſtra, & libera-
bo populũ meũ de manu veſtra: neq; erũt
vltrà in manibus veſtris ad prædandum: &
22 ſcietis quia ego Dñs. ¶Pro eo ꝙ mœrere feci
ſtis cor iuſti mẽdaciter, quẽ ego nõ cõtriſta
ui: & cõfortaſtis manus impij, vt nõ reuer
23 terẽ à via ſua mala, et viueret. ¶Propterea
vana nõ videbitis, et diuinationes non di-
uinabitis amplius, et eruam populũ meũ
de manu veſtra: et ſcietis q̃a ego Dominus.

## CAPVT XIIII.

1 ET venerunt ad me viri ſeniorũ Iſraël,
A et ſederunt coram me. ¶Et factus eſt ſer
2 mo Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis,
3 viri iſti poſuerunt immunditias ſuas in cor
dibus ſuis, et ſcandalũ iniquitatis ſuæ ſta-
tuerunt contra faciem ſuã nunquid inter-
4 rogatus reſpõdebo eis? ¶Propter hoc loque
re eis, et dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus:
Homo homo de domo Iſraël, qui poſuerit
immunditias ſuas in corde ſuo, et ſcanda-
B lũ iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem
ſuã, et venerit ad prophetã interrogans per
eum me: ego Dominus rñdebo ei in mul-
5 titudine immũditiarũ ſuarũ. ¶Vt capiat do-
mus Iſraël ĩ corde ſuo quo receſſerũt à me
6 ĩ cũctis idólis ſuis. ¶Propterea dic ad domũ
Iſraël. Hęc dicit Dñs Deus: Cõuertimini &
recedite ab idólis veſtris, et ab vniuerſis cõ
taminationibus veſtris auertite facies vr̃as.
7 ¶Quia hõ homo de domo Iſraël, et de pro-
ſelytis, quicunq; aduena fuerit in Iſraël, ſi
alienatus fuerit à me, et poſuerit idóla ſua
in corde ſuo, et ſcandalum iniquitatis ſuæ

ſtatuerit

ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad
prophetam, vt interroget per eum me: ego
8 Dominus reſpondebo ei per me. ¶ Et ponā
C faciem meam ſuper hominem illum, & fa
ciam eum in exemplum & in prouerbiū,
& diſperdam eū de medio populi mei: &
9 ſcietis quia ego Dominus. ¶|Et propheta cū
errauerit & locutus fuerit verbū: ego Do-
minus decepi prophetam illum: & extēdā
manū meam ſuper illum, & delebo eū de
10 medio populi mei Iſraël. ¶Et portabūt ini-
quitatem ſuam: iuxta iniquitatem interro
11 gantis, ſic iniquitas prophetæ erit. ¶Vt non
D erret vltrà domus Iſraël à me, neq; pollua
tur in vniuerſis p̄uaricationibus ſuis: ſed
ſint mihi in populū, & ego ſim eis in Deū,
12 ait Dn̄s exercituum. ¶Et factus eſt ſermo
13 Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis, ter
ra cum peccauerit mihi, vt præuaricetur p̄-
uaricans: extendam manum meam ſuper
eam, | & conteram virgam panis eius: &
immittam in eam famem, & interficiā de
14 ea hominem & iumentum. ¶ Et ſi fuerint
tres viri iſti in medio eius, Noë, Daniel, &
Iob: ipſi iuſtitia ſua liberabunt aīas ſuas,
15 ait Dn̄s exercituum. ¶Quòd ſi & beſtias peſ
E ſimas induxero ſuper terram, vt vaſtē eā:
& fuerit inuia, eò ꝙ non ſit pertranſiens
16 propter beſtias: ¶ Tres viri iſti ſi fuerint in
ea, viuo ego dicit Dominus Deus, quia nec
filios nec filias liberabunt: ſed ipſi ſoli li-
17 berabuntur, terra autem deſolabitur. ¶Vel
ſi gladium induxero ſuper terram illam, &
dixero gladio: Tranſi per terram: & inter-
18 fecero de ea hominem & iumentum: ¶ Et
tres viri iſti fuerint in medio eius: viuo
ego, dicit Dominus Deus, non liberabūt fi
lios neq; filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur.
19 ¶Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper
F terram illam, & effudero indignationem
meam ſup eā in ſanguine, vt auferā ex ea
20 hominem & iumentū: ¶Et Noë, & Daniel,
& Iob fuerint in medio eius: viuo ego, di-
cit Dn̄s Deus, quia filium & filiam non li-
berabūt: ſed ipſi iuſtitia ſua liberabūt ani-
21 mas ſuas. ¶ Quoniam hæc dicit Dominus
Deus: Quòd & ſi quatuor iudicia mea peſſi
ma, gladium, & famem, ac beſtias malas, &
peſtilentiam immiſero in Ieruſalem, vt in
22 terficiam de ea hominem & pecus: Tamen
G relinquetur in ea ſaluatio educentiū filios
& filias: ecce ipſi egredientur ad vos, & vi-
debitis viam eorum & adinuentiones eo-
rū: & cōſolabimini ſuper malo quod indu
xi in Ieruſalem in omnibus quæ importa
23 ui ſuper eam. ¶Et conſolabuntur vos, cum
videritis viam eorum & adinuentiones eo-
rum: & cognoſcetis ꝙ non fruſtrà fecerim
omnia quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPVT XV.

1 ET factus eſt ſermo Dn̄i ad me, dicēs: ¶Fi
A li hominis, q̄d fiet de ligno vitis ex om
2 omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter
3 ligna ſyluarum? ¶ Nunquid tolletur de ea
lignum, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea
paxillus, vt dependeat in eo quodcunq; vas?
4 ¶Ecce, igni datum eſt in eſcam: vtraq; par-
tem eius cōſumpſit ignis, & medietas eius
redacta eſt in fauillam: nunquid vtile erit
5 ad opus? ¶Etiā cum eſſet integrum, nō erat
aptū ad opus: quantò magis cùm illud ignis
deuorauerit & combuſſerit, nihil ex eo fiet
6 operis? Propterea hæc dicit Dn̄s Deus: Quo
B modo lignum vitis inter ligna ſyluarum
quod dedi igni ad deuorandum, ſic tradā
7 habitatores Ieruſalem. ¶ Et ponam faciem
meam in eos: de igne egredientur, & ignis
conſumet eos, & ſcietis quia ego Domi-
nus, Cum poſuero faciem meam in eos,
8 ¶ & dedero terram inuiam & deſolatam,
eò quòd præuaricatores extiterint, dicit
Dominus Deus.

CAPVT XVI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
A me, dicens: ¶ Fili hominis no-
2 tas fac Ieruſalem abominatio
3 nes ſuas, ¶ & dices: Hæc dicit
Dominus Deus Ieruſalē: Ra-
dix tua & generatio tua de terra Chanáan:
pater tuus Amorrhæus, & mater tua Ce-
4 thæa. ¶Et q̄n nata es, in die ortus tui nō eſt
præciſus vmbilicus tuus, & aqua nō es lo-
ta in ſalutē, nec ſale ſalita, nec inuoluta pā
5 nis. ¶Non pepercit ſuper te oculus, vt face-
ret tibi vnum de his, miſertus tui: ſed pie-
cta es ſuper faciem terræ in abiectione ani
6 mæ tuæ in die qua nata es. ¶ Tranſiens aūt
per te, vidi te cōculcari in ſanguine tuo: &
dixi tibi cum eſſes in ſanguine tuo: Viue di
7 xi, inquā, tibi: In ſanguine tuo viue. ¶Mul-
tiplicatā quaſi germen agri dedi te: & mul-
tiplicata es, & grādis effecta, & ingreſſa es,
& perueniſti ad mundum muliebrē: ubе
ra tua intumuerunt, & pilus tuus germina
8 uit: & eras nuda, & confuſione plena. ¶ Et
tranſiui per te, & vidi te: & ecce tēpus tuū,
tempus amantium: & expandi amictum
meū ſuper te, & operui ignominiam tuā.
Et iuraui tibi, & ingreſſus ſum pactū tecū,
9 ait Dominus Deus: & facta es mihi. ¶ Et
laui te aqua, & emundaui ſanguinem tuū
10 ex te: & vnxi te oleo. ¶Et veſtiui te diſcolo-
ribus, & calceaui te hyacintho: & cinxi te
11 byſſo, & indui te ſubtilibus. ¶Et ornaui te
B ornamento, & dedi armillas in manibus
12 tuis, & torquem circa collum tuum. ¶ Et
dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos
auribus tuis, & coronam decôris in capi-
13 te tuo. ¶Et ornata es auro & argento, & ve-
ſtita es byſſo, & polymito, & multis colo-
ribus: ſimilam & mel & oleum comediſti,
& decora facta es vehementer nimis: &
14 profeciſti in regnum. ¶ Et egreſſum eſt no-
men tuum in Gentes propter ſpeciē tuam:

|Sup. 13. a. 5.

|Supr. 4. d. 16. 5. d. 16.

quia perfecta eras in decôre meo, quem po
15 ſuerã ſuper te, dicit Dñs Deus. ¶ Et habẽs fi-
duciã in pulchritudine tua, fornicata es in
noïe tuo : & expoſuiſti fornicationẽ tuam
16 omni tranſeunti, vt eius fieres. ¶ Et ſumens
de veſtimentis tuis, feciſti tibi excelſa hinc
inde cõſuta: & fornicata es ſup̃ eis, ſicut nõ
17 eſt factũ, neq; futurũ eſt. ¶ Et tuliſti vaſa de
côris tui, de auro meo atq; argento meo, q̃
dedi tibi : & feciſti tibi imagines maſculi-
18 nas, & fornicata es in eis. ¶ Et ſumpſiſti ve-
ſtimenta tua multicoloria, & ᵇ operuiſti il-
las : & oleũ meũ, & thymiama meũ poſui-
19 ſti corã eis. ¶ Et panem meũ quem dedi ti-
bi, ſimilã, & oleũ, & mel quibus enutriui
te, poſuiſti in conſpectu eorũ in odorẽ ſua-
20 uitatis, & factũ eſt, ait Dñs Deus. ¶ Et tuliſti
filios tuos & filias tuas quas generaſti mi-
C hi: & immolaſti eis ad deuorandum. Nun-
21 quid parua eſt fornicatio tua? ¶ Immolaſti
filios meos, & dediſti illos conſecrans, eis.
22 ¶ Et poſt oẽs abominationes tuas & fornica
tiones, nõ es recordata dierum adoleſcẽtiæ
tuæ, qñ eras nuda & confuſione plena, cõ-
23 culcata in ſanguine tuo. ¶ Et accidit poſt
oẽm malitiã tuã (væ væ tibi, ait Dñs Deus)
24 ¶ & ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi ꝓ-
25 ſtibulum in cunctis plateis. ¶ Ad omne ca-
put viæ ædificaſti ſignũ proſtitutionis tuæ:
& abominabilem feciſti decôrem tuũ : &
diuiſiſti pedes tuos omni trãſeunti, & mul-
26 tiplicaſti fornicationes tuas. ¶ Et fornicata
es cum filijs Ægypti vicinis tuis magnarũ
carniũ: & multiplicaſti fornicationẽ tuam
27 ad irritandum me. ¶ Ecce, ego extendã ma-
num meam ſuper te, & auferam ᶜ iuſtifica-
tionem tuã : & dabo te in animas odien-
tiũ te filiarũ Paleſthinarũ, quæ erubeſcunt
28 in via tua ſcelerata. ¶ Et fornicata es in fi-
lijs Aſſyriorũ, eo ꝙ necdum fueris expleta:
& poſtquam fornicata es, nec ſic es ſatiata.
29 ¶ Et multiplicaſti fornicationem tuã in ter-
ra Chanáan cũ Chaldæis: & nec ſic ſatia
30 ta es. ¶ In quo mundabo cor tuum, ait Dñs
Deus: cum facias omnia hæc opera mulie-
31 ris meretricis & procacis? ¶ Quia fabricaſti
D lupanar tuum in capite omnis viæ, & excel
ſum tuũ feciſti in omni platea : nec facta
es quaſi meretrix faſtidio augens precium,
32 ¶ ſed quaſi mulier adultera quæ ſuper virũ
33 ſuum inducit alienos. ¶ Omnibus meretri-
cibus dantur mercedes: tu aũt dediſti mer-
cedes cũctis amatoribus tuis, & dona dona
bas eis vt intrarent ad te vndiq; ad forni-
34 candum tecum. ¶ Factumq; eſt in te contra
conſuetudinem mulierum in fornicationi
bus tuis, & poſt te non erit fornicatio : in
eo enim q̃ dediſti mercedes, & mercedes
non accepiſti, factum eſt in contrarium.
35 ¶ Propterea meretrix audi verbũ Domini.
36 ¶ Hæc dicit Dominus Deus : Quia effuſum
eſt æs tuũ, & reuelata eſt ignominia tua in

ᵇ veſtita es eis 22.

ᶜ ius tuum 20.

fornicationibus tuis ſup̃ amatores tuos, &
ſuper idóla abominationũ tuarum in ſan-
37 guine filiorũ tuorum quos dediſti eis. ¶ Ec-
ce, ego congregabo omnes amatores tuos
quibus commiſta es, & omnes quos dilexi-
ſti cũ vniuerſis quos oderas: & congregabo
eos ſuper te vndiq;, & nudabo ignominiã
tuam coram eis, & videbunt oẽm turpitu-
38 dinem tuam. ¶ ‖ Et iudicabo te iudicijs adul
terarum & effundentiũ ſanguinẽ : & dabo
39 te in ſanguinem furoris & zeli. ¶ Et dabo
E te in manus eorum, & deſtruent lupanar
tuum, & demolientur proſtibulum tuũ: &
denudabunt te veſtimentis tuis, & auferẽt
vaſa decôris tui: & derelinquent te nudam
40 plenamq; ignominia : ¶ Et adducent ſuper
te multitudinem, & lapidabũt te lapidibꝰ.
41 & trucidabunt te gladijs ſuis. ¶ ‖ Et combu-
rent domos tuas igni, & facient in te iudi-
cia in oculis mulierũ plurimarum: & deſi-
nes fornicari, & mercedes vltrà non dabis.
42 ¶ Et requieſcet indignatio mea in te: & au-
feretur zelus meus à te, & quieſcã, nec ira-
43 ſcar amplius. ¶ Eo ꝙ non fueris recordata
dierũ adoleſcentiæ tuæ, & ꝓuocaſti me in
oĩbus his: quapꝑter & ego vias tuas in ca-
pite tuo dedi, ait Dñs Deus : & non feci iu-
xta ſcelera tua in omnibus abominationi-
44 bus tuis. ¶ Ecce omnis qui dicit vulgò pro-
uerbium, in te aſſumet illud, dicens : Sicut
45 mater, ita & filia eius. ¶ Filia matris tuæ es
tu, quæ proiecit virũ ſuum, & filios ſuos: &
ſoror ſororum tuarũ es tu, quę proiecerũt
viros ſuos et filios ſuos: mater veſtra Cæ-
46 thæa, & pater veſter Amorrhæus. ¶ Et ſoror
tua maior, Samaria, ipſa & filiæ eius q̃ ha-
bitant ad ſiniſtram tuam: ſoror autem tua
minor te, quæ habitat à dextris tuis, Sodo-
47 ma, & filiæ eius ¶ Sed nec in vijs earũ am-
F bulaſti: neque ſecundum ſcelera earum fe
ciſti pauxillum minus: penè ſceleratiora fe
48 ciſti illis in omnibus vijs tuis. ¶ Viuo ego,
dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodo-
ma ſoror tua ipſa, & filię eius, ſicut feciſti
49 tu & filiæ tuæ. ¶ Ecce ‖ hæc fuit iniqtas Sodo
mæ ſororis tuę, ſuperbia, ſaturitas panis &
abundantia, & ociũ ipſius & filiarũ eius: &
50 manũ egeno & pauperi nõ porrigebãt. ¶ Et
eleuatæ ſunt, & fecerũt abominationes co-
51 rã me: & abſtuli eas ſicut ᵈ vidiſti. Et Sama-
ria dimidiũ peccatorũ tuorũ non peccauit:
ſed viciſti eas ſceleribus tuis: & iuſtificaſti
ſorores tuas in omnibus abominationibus
52 tuis, quas operata es. ¶ Ergo & tu porta con-
fuſionem tuam, quę viciſti ſorores tuas pec
catis tuis, ſceleratius agens ab eis: iuſtifica-
tæ ſunt enim à te: ergo & tu cõfundere, &
porta ignominiã tuam, quæ iuſtificaſti ſo-
53 rores tuas. ¶ Et cõuertam reſtituens eas con
uerſione Sodomorũ cũ filiabus ſuis, & cõ-
uerſione Samarię & filiarũ eius: & cõuertã
54 reuerſionem tuam in medio earũ, ¶ vt por-

‖ Inf. 23. b. 10. & 45.

‖ 4. Re. 25 b. 9.

‖ Gen. 18. f. 19.

ᵈ vidi 2.

tes igno-

tes ignominiam tuam, & cōfundaris in om
55 nibus quæ feciſti, conſolans eas. ¶Et ſoror
tua Sodoma, & filiæ eius reuertētur ad anti
G quitatem ſuam: & Samaria, & filiæ eius re
uertētur ad antiquitatem ſuam: & tu, & fi
liæ tuæ reuertemini ad antiquitatē veſtrā.
56 ¶Non fuit autem Sodoma ſoror tua audita
57 in ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ, antequam
reuelaretur malitia tua: ſicut hoc tempore
in opprobrium filiarum Syriæ, & cunctarū
in circuitu tuo filiarum Palæſthinarum,
58 quæ ambiunt te per gyrum. ¶Scelus tuum
& ignominiam tuam tu portaſti, ait Domi
59 nus Deus. ¶Quia hæc dicit Dominus Deus:
Et faciam tibi ſicut diſperſiſti iuramētum,
60 vt irritum faceres pactum: ¶ & recorda-
bor ego pacti mei tecum in diebus adole-
ſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi pactum ſem-
61 piternum. ¶Et recordaberis viarum tuarū,
& confunderis, cùm receperis ſorores tuas
te maiores cum minorib⁹ tuis: & dabo eas
62 tibi in filias, ſed non ex pacto tuo. ¶Et ſuſci
tabo ego pactum meū tecum: & ſcies quia
63 ego Dominus, ¶ vt recorderis & cōfundaris,
& non ſit tibi vltrà aperire os præ confuſio
ne tua, cùm placatus tibi fuero in omnib⁹
quæ feciſti, ait Dominus Deus.

## CAPVT XVII.

1 ET factum eſt verbum Domini
A ad me, dicens: ¶Fili hominis,
2 propone ænigma, & narra pa-
3 rabolā ad domum Iſraël, ¶ &
dices: Hęc dicit Dominus De⁹:
Aquila grandis magnarum alarum, longo
membrorum ductu, plena plumis & varie-
tate, venit ad Libanum, & tulit medullam
4 cedri. ¶Summitatem frōdium eius auulſit:
& tranſportauit eam in terram Chanaan,
5 in vrbe negociatorum poſuit illam. ¶Et tu-
lit de ſemine terræ, & poſuit illud in terra
pro ſemine: vt firmaret radicē ſuper aquas
6 multas, in ſuperficie poſuit illud. ¶Cùmq;
B germinaſſet, creuit in vineam latiorem hu
mili ſtatura, reſpicientibus ramis eius ad
eam: & radices eius ſub illa erant. facta eſt
ergo vinea, & fructificauit in palmites: &
7 emiſit propagines. ¶Et facta eſt aquila alte-
ra grandis, magnis, multiſque plumis: & ec
ce vinea iſta quaſi mittens radices ſuas ad
eam, palmites ſuos extendit ad illam, vt ir- *Qua.
8 rigaret eā de areolis germinis ſui. ¶*In ter-
C ra bona ſuper aquas multas plātata eſt: vt
faciat frondes, & portet fructum, vt ſit in vi
9 neam grandem. ¶Dic: Hæc dicit Dominus
Deus, Ergóne proſperabitur? nónne radices "fructus.
eius euellet, & "fructus ei⁹ diſtringet, & ſic-
cabit omnes palmites germinis eius, & are
ſcet: & non in brachio grandi, neque in po
10 pulo multo, vt euelleret eam radicitus? ¶Ec
ce plantata eſt; ergóne proſperabitur? nón-
ne cùm tetigerit eam ventus vrens, ſiccabi-
11 tur, & in areis germinis ſui areſcet? ¶Et
factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
12 ¶Dic ad domum exaſperantem, Neſci-
D tis quid iſta ſignificent? Dic: Ecce, venit
rex Babylonis in Ieruſalem: & aſſumet
regem & principes eius, & adducet eos ad
13 ſemetipſum in Babylonem. ¶Et tollet de
ſemine regni, ferietque cum eo fœdus, &
ab eo accipiet iuſiurandum. ſed & fortes
14 terræ tollet: ¶ Vt ſit regnum humile, &
non eleuetur, ſed cuſtodiat pactum eius,
15 & ſeruet illud. ¶ Qui recedens ab eo, mi-
ſit nūcios ad Aegyptum, vt daret ſibi equos
& populum multum. Nunquid proſpe-
rabitur, vel conſequetur ſalutem qui fecit
hæc? & qui diſſoluit pactum, nunquid ef-
16 fugiet? ¶ Viuo ego, dicit Dominus Deus,
quoniam in loco regis qui conſtituit eum
regem, cuius fecit irritum iuramentum,
& ſoluit pactum quod habebat cum eo, in
17 medio Babylonis morietur. ¶Et non in e-
E xercitu grandi, neque in populo multo fa-
ciet contra eum Pharao prælium: in iactu
aggeris, & in extructione vallorum, vt in-
18 terficiat animas multas. ¶Spreuerat enim
iuramentum, vt ſolueret fœdus: & ecce de-
dit manum ſuam: & cùm omnia hæc fece-
19 rit, non effugiet. ¶Propterea hæc dicit Do-
F minus Deus: Viuo ego, quoniam iuramen-
tum quod ſpreuit, & fœdus quod præuari-
20 catus eſt, ponam in caput eius. ¶‖Et expan- ‖Su. 12. d
dam ſuper eum rete meum, & comprehen 13.
detur in ſagena mea: & adducam eum in Inf 32. a.
Babylonem, & iudicabo eum in præuarica 3.
21 tione qua deſpexit me. ¶Et omnes profugi
eius, cum vniuerſo agmine ſuo, gladio ca-
dent: reſidui autem in omnem ventum di-
ſpergentur: & ſcietis quia ego Dominus lo-
22 quutus ſum. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Et
ſumā ego de medulla cedri ſublimis, & po-
nam: de vertice ramorum eius tenerum di-
ſtringam, & plantabo ſuper montem excel
23 ſum & eminentem. ¶In monte ſublimi Iſ-
G raël plantabo illud, & erumpet in germen,
& faciet fructum, & erit in cedrum magnā:
& habitabunt ſub ea omnes volucres, & v-
niuerſum volatile ſub vmbra frondiū eius
24 nidificabit. ¶Et ſciēt omnia ligna regionis,
quia ego Dn̄s humiliaui lignum ſublime,
& exaltaui lignum humile: & ſiccaui lignū
viride, & frondere feci lignum aridum: Ego
Dominus loquutus ſum, & feci.

## CAPVT XVIII.

1 ET fact⁹ eſt ſermo Domini ad me, dicēs:
A ¶Quid eſt quod inter vos parabolam ver
2 titis in prouerbium iſtud in terra Iſraël? di
centes, ‖Patres comederūt vuā acerbam, & ‖Ier. 31. e.
3 & dentes filiorum obſtupeſcunt. ¶Viuo ego 29.
dicit Dominus Deus ſi erit vltrà vobis pa
4 rabola hæc in prouerbium in Iſrael. ¶Ec-
ce omnes animæ meę ſunt: vt anima patris
ita & anima filij, mea eſt: anima quæ pec-
5 cauerit, ipſa morietur. ¶Et vir, ſi fuerit

6 iuſtus, & fecerit iudicium & iuſtitiam, ? in
môtibus non comederit, & oculos ſuos nô
leuauerit ad idôla dom⁹ Iſrael: & vxorem
proximi ſui nô violauerit, & ad mulierem
7 menſtruatam non acceſſerit, ? & hominem
B non côtriſtauerit: pignus debitori reddide-
‖ Iſ. 58. b. 7. rit; per vim nihil rapuerit: ‖ panem ſuû eſu-
rienti dederit, & nudû operuerit veſtimen-
Mat. 25. c. 35. 8 to: ? Ad vſuram non commodauerit, & am-
plius nô acceperit: ab iniquitate auerterit
manû ſuam, & iudiciû verum fecerit inter
* &. 9 virum & virum: ? * in præceptis meis ambu
lauerit, & iudicia mea cuſtodierit, vt faciat
veritatem: hic iuſtus eſt, vita viuet, ait Dñs
10 Deus. ? Quòd ſi genuerit filium latronem
effundêtem ſanguinem: & fecerit vnum de
11 iſtis: ? & hæc quidem oîa nô facientem, ſed
C in montibus comedentem, & vxorem pro-
12 ximi ſui polluentem: ? Egenum & pauperê
contriſtantem, rapientem rapinas, pignus
non reddentem, & ad idôla leuantem ocu-
13 los ſuos, abominationem facientem: ? Ad
vſuram dâtem, & amplius accipientê: nun
quid viuet? non viuet. cùm vniuerſa hęc de
teſtanda fecerit, morte morieê: ſanguis eius
14 in ipſo erit. ? Quòd ſi genuerit filium, qui vi
dês oîa peccata patris ſui quæ fecit, timue
15 rit, & non fecerit ſimile eis: ? ſuper montes
non comederit, & oculos ſuos nô leuauerit
ad idôla domus Iſrael, & vxorê proximi ſui
16 non violauerit: ? Et virum non contriſtaue-
D rit, pignus non retinuerit, & rapinam non
rapuerit, panê ſuum eſurienti dederit, & nu-
17 dum operuerit veſtimento: ? A pauperis in-
iuria auerterit manum ſuam, vſuram & ſu
* &. perabûdantiam nô acceperit, * iudicia mea
fecerit, in præceptis meis ambulauerit: hic
non morietur in iniquitate patris ſuis, ſed
18 vita viuet. ? Pater ei⁹ quia calumniatus eſt,
& vim fecit fratri, & malum operat⁹ eſt in
medio populi ſui: ecce, mortuus eſt in ini-
19 quitate ſua. ? Et dicitis, Quare non portabit
filius iniquitatem patris? Videlicet, quia fi-
lius iudicium & iuſtitiam operatus eſt, oîa
præcepta mea cuſtodiuit, & fecit illa, viuet
‖ Deu. 24. c. 16. 4. Re. 14. b. 6. 2. Pa. 25. a. 4. 20 vita. ? ‖ Anima quæ peccauerit, ipſa morie-
tur: filius non portabit iniquitatem patris,
& pater non portabit iniquitatem filij: iu-
ſtitia iuſti ſuper eû erit, & impietas impij
21 erit ſuper eum. ? Si autem impius egerit pœ
E nitentiam ab oîbus peccatis ſuis quę opera
tus eſt, & cuſtodierit oîa præcepta mea, &
fecerit iudicium & iuſtitiam: vita viuet, &
22 nô morietur. ? Omnium iniquitatum eius
quas operatus eſt, non recordabor: in iuſti-
Ez. 33. a. 4. Inf. 33. c. 11. 2. Pet. 3. b. 9. 23 tia ſua quam operatus eſt, viuet. ? ‖ Nûquid
voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Domi
nus Deus, & non vt conuertatur à vijs ſuis,
24 & viuat? ? Si autem auerterit ſe iuſtus à iu-
ſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundùm
omnes abominationes quas operari ſolet
F impius, nunquid viuet? omnes iuſtitiæ e-
ius quas fecerat, non recordabuntur: in præ
uaricatione qua præuaricatus eſt, & in pec
cato ſuo quod peccauit, in ipſis morietur.
25 ? ‖ Et dixiſtis: Non eſt æqua via Dñi. Audite ‖ Inf. 33. d. 20.
ergo domus Iſrael: Nunquid via mea non
eſt æqua, & non magis viæ vſtræ prauę ſunt?
26 ? Cùm .n. auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, &
fecerit iniquitatê, morietur in eis: in iniu-
27 ſtitia quam operatus eſt, morietur. ? Et cùm
auerterit ſe impi⁹ ab impietate ſua quam
operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiâ:
28 ipſe animam ſuam viuificabit. ? Conſide-
rans enim, & auertens ſe ab omnibus ini-
quitatib⁹ ſuis quas operatus eſt, vita viuet,
29 & non morietur. ? Et dicunt filij Iſraël: Nô
G eſt æqua via Domini. ? Nunquid viæ meæ
non ſunt æquæ, domus Iſrael, & non ma-
30 gis viæ veſtræ prauæ? ? Idcirco vnumquem-
que iuxta vias ſuas iudicabo domus Iſraël,
ait Dominus Deus. ‖ Conuertimini, & agite ‖ Matt. 3. a. 2.
pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus ve
ſtris: & non erit vobis in ruina iniquitas.
31 ? Proijcite à vobis omnes * præuaricationes * iniquitates.
veſtras in quibus præuaricati eſtis, & facite ‖ Su. c. 11. Inf. 33. c. 11.
vobis cor nouum, & ſpiritum nouum: &
32 quare moriemini domus Iſraël? ? ‖ Quia
nolo mortê morientis, dicit Dominus Deus:
reuertimini, & viuite.

## CAPVT XIX.

1 ET tu* aſſume planctum ſuper principes * fili hominis.
A Iſrael, ? & dices: ‖ Quare mater tua leæna
2 inter leones cubauit, in medio leunculo-
3 rum enutriuit catulos ſuos? ? Et eduxit v-
num de leunculis ſuis, leo factus eſt: &
didicit capere prædam, hominemq; come-
4 dere. ? Et audierunt de eo Gentes, & non
abſque vulneribus ſuis ceperût eum: & ad-
duxerunt eû in catenis in terram Aegypti.
5 ? Quæ cùm vidiſſet, quoniam infirmata eſt,
& perijt expectatio eius: tulit vnum de leû
6 culis ſuis, leonem conſtituit eum. ? Qui
B incedebat inter leones, & factus eſt leo: &
didicit prædam capere, & homines deuora
7 re. ? Didicit viduas facere, & ciuitates eo-
rum in deſertum adducere: & deſolata eſt
terra & plenitudo eius à voce rugit⁹ illius.
8 ? Et conuenerunt aduerſus eum Gentes vn-
dique de prouincijs, & expanderunt ſuper
eum rete ſuum, in vulnerib⁹ earum captus
9 eſt. ? Et miſerunt eum in caueam, in ca-
C tenis adduxerunt eum ad regem Babylo-
nis: miſeruntque eum in carcerem, ne
audiretur vox eius vltrà ſuper montes Iſ-
10 rael. ? Mater tua quaſi vinea in ſangui-
ne tuo ſuper aquam plantata eſt: fructus
eius, & frondes eius creuerût ex aquis mul-
11 tis. ? Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſcep-
tra dominantium, & exaltata eſt ſtatura
eius inter frondes: & vidit altitudinem ſuâ
12 in multitudine palmitû ſuorum. ? Et euul-
D ſa eſt in ira, in terramque proiecta: ‖ & ‖ Oſ. 13. d. 15.
ventus vrens ſiccauit fructum eius: marcue-

runt,

rūt, & areſactæ ſunt virgę roboris eiꝰ: ignis
13 comēdit eā. ¶Et nūc tranſplantata eſt in de
14 ſertū, in terra inuia, & ſitiēti. ¶Egreſſus eſt
ignis de virga ramorū eius, q fructū eiꝰ co-
mēdit: & nō fuit in ea virga fortis, ſceptrū
dominātiū. Planctus eſt, & erit in planctū.

## CAPVT XX.

1 ET factū eſt in anno ſeptimo, in
A quinto, in decima menſis: ve-
nerūt viri de ſeniorib⁹ Iſraël
vt interrogarent Dñm, & ſede
2 runt coram me. ¶Et factus eſt
3 ſermo Domini ad me, dicēs: Fili hominis,
loquere ſenioribus Iſraël, & dices ad eos:
Hæc dicit Dñs Deus: Nūquid ad interrogā-
dū me vos veniſtis? viuo ego, quia non re-
4 ſpondebo vobis, ait Dñs Deus. ¶Si iudicas
eos, ſi iudicas fili hominis: abominationes
5 patrum eorum oſtēde eis. ¶Et dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus, In die qua elegi
Iſraël, & leuaui manum meam pro ſtirpe
domus Iacob: & apparui eis in terra-Ægy
pti, & leuaui manum meam pro eis, dicēs:
6 ¶Ego Dñs Deus veſter: I die illa leuaui ma-
num meam pro eis, vt educerem eos de ter
ra-Ægypti, in terrā quam prouiderā eis,
fluentē lacte & melle, quæ eſt egregia inter
7 omnes terras. ¶Et dixi ad eos: Vnuſquiſque
B offenſiones oculorū ſuorum abijciat, & in
idôlis Ægypti nolite pollui: ego Dñs Deus
8 veſter. ¶Et irritauerunt me, nolueruntque
me audire: vnuſquiſq; abominationes ocu
lorū ſuorū non proiecit, nec idôla Ægypti
reliquerunt. & dixi vt effunderem indigna
tionē meam ſuper eos, & implerem iram
9 meā in eis, in medio terræ-Aegypti. ¶Et fe
ci ꝓpter nomen meū, vt non violaretur co-
ram Gentibus, in quarum medio erat. & in
ter quas apparui eis, vt educerē eos de terra
10 -Aegypti. ¶Eieci ergo eos de terra-Aegypti,
11 & eduxi eos in deſertū. ¶‖Et dedi eis pręce-
pta mea, & iudicia mea oſtendi eis: quæ fa
12 ciens homo, viuet in eis. ¶Inſuper & ‖ſab-
batha mea dedi eis, vt eſſent ſignū īter me
& eos: & ſcirent quia ego Dñs ſanctificans
13 eos. ¶Et irritauerunt me domus Iſraël in
deſerto, in præceptis meis non ambulaue-
rūt, & iudicia mea proiecerūt, ‖ quæ faciēs
homo viuet in eis: ‖& ſabbatha mea viola
uerūt vehemēter. dixi ergo vt effunderem
furorē meum ſuper eos in deſerto, & cōſu-
14 merem eos. ¶Et feci propter nomē meum,
ne violaretur coram Gentibus de qbus eie
15 ci eos, in conſpectu earum. ¶Ego igitur le-
C uaui manū meam ſuper eos in deſerto, ne
inducerem eos in terrā quam dedi eis fluē
tem lacte & melle, præcipuā terrarum om
16 nium: ¶Quia iudicia mea proiecerūt, & in
præceptis meis nō ambulauerūt, & ſabba-
tha mea violauerunt: poſt idôla enim cor
17 eorū gradiebatur. ¶Et pepercit oculus meꝰ
ſuper eos, vt non interficerem eos: nec cō-

*‖Leu. 18. a. 5. Rom. 10. a. 5. ‖Exo. 20. b. 8. 31. c. 13. Deu. 5. b. 12. ‖Gala. 3. b. 12. ‖Exo. 16. f. 28.*

18 ſumpſi eos in deſerto. ¶Dixi autē ad filios
eorum in ſolitudine: In præceptis patrum
veſtrorū nolite incedere, nec iudicia eorū
cuſtodiatis, nec in idôlis eorū polluamini.
19 ¶Ego Dominus Deus veſter, in præceptis
meis ambulate, & iudicia mea cuſtodite, &
20 facite ea. ¶Et ſabbatha mea ſanctificate, vt
ſint ſignū inter me & vos: & ˢſciaturˢ quia *ˢſciatis,*
21 ego ſum Dominus Deus veſter. ¶Et exacer-
bauerunt me filij, * in præceptis meis non **&.*
ambulauerunt: & iudicia mea nō cuſtodie
runt, vt facerent ea: quæ cū fecerit homo,
viuet in eis: & ſabbatha mea violauerunt:
& comminatus ſum vt effunderem furorē
meum ſuper eos, & implerem iram meam
22 in eis in deſerto. ¶Auerti autem manum
D meam, & feci propter nomē meum, vt nō
violaretur coram Gētibus, de quibus eieci
23 eos in oculis earum. ¶Iterum leuaui manū
meā in eos in ſolitudine, vt diſpergerem il
24 los in nationes, & ventilarem in terras. ¶eò
ꝙ iudicia mea non feciſſent, & præcepta
mea reprobaſſent, & ſabbatha mea violaſ
ſent, & poſt idôla patrum ſuorum fuiſſent
25 oculi eorum. ¶Ergo & ego dedi eis præce-
pta non bona, & iudicia in quibus non vi-
26 uent. ¶Et pollui eos in muneribus ſuis cū
offerrēt omne quod aperit vuluam, ꝓpter
delicta ſua: & ſcient quia ego Dominus.
27 ¶Quamobrem loquere ad domum Iſraël fi
li hominis, & dices ad eos: Hęc dicit Domi
nus Deus: Adhuc & in hoc blaſphemaue-
runt me patres veſtri, cū ſpreuiſſent me cō
28 temnētes: ¶& induxiſſem eos in terrā ſup **illam;*
quam leuaui manū meam vt darem * eis:
viderunt omnem collē excelſum, & omne
lignū nemoroſum, & immolauerūt ibi vi-
ctimas ſuas: & dederunt ibi irritationē ob-
lationis ſuæ, & poſuerūt ibi odorē ſuauita
29 tis ſuæ, & libauerunt libationes ſuas. ¶Et
E dixi ad eos: Quid eſt excelſū ad qđ vos in-
gredimini? Et vocatum eſt nomen eius Ex-
30 celſum vſq; ad hanc diem. ¶Propterea dic
ad domum Iſraël. Hæc dicit Dñs Deus: Cer
tè in via patrū veſtrorum vos polluimini,
& poſt offendicula eorum vos fornicami
31 ni. ¶Et in oblatione donorum veſtrorū, cū
traducitis filios veſtros per ignem, vos pol-
luimini in omnibus idôlis veſtris vſq; ho-
die: & ego reſpōdebo vobis domus Iſraël?
Viuo ego dicit Dñs Deus, quia non reſpon-
32 debo vobis. Neq; cogitatio mentis veſtræ
fiet, dicentium, Erimus ſicut Gentes, & ſi-
cut cognationes terræ, vt colamus ligna &
33 lapides. ¶Viuo ego, dicit Dominus Deus,
quoniam in manu forti, & in brachio extē
to, & in furore effuſo regnabo ſuper vos.
34 ¶Et educam vos de populis: & congregabo
vos de terris, in quibus diſperſi eſtis, in ma
nu valida & in brachio extento & in furo-
35 re effuſo regnabo ſuper vos. ¶Et adducam
vos in deſertum populorū, & iudicabor vo

36 biſcum ibi facie ad faciem . ¶Sicut iudicio
F contendi aduerſum patres veſtros in deſer-
to terræ Aegypti: ſic iudicabo vos dicit Do
37 minus*. ¶Et ſubijciã vos ſceptro meo, & in-
38 ducã vos in vinculis fœderis. ¶Et eligam de
vobis transgreſſòres & impios , & de terra
incolatus eorũ educã eos, & in terrã Iſraël
non ingredientur : & ſcietis quia ego Dñs.
39 ¶Et vos domus Iſraël, Hæc dicit Dñs Deus,
Singuli poſt idôla veſtra ambulate, & ſerui
te eis . Quòd ſi & in hoc nõ audieritis me,
& nomen meũ ſanctũ pollueritis vltrà in
40 munerib⁹ veſtris, & idôlis veſtris: ¶in mõ-
te ſancto meo, in monte excelſo Iſraël, ait
Dñs Deus , ibi ſeruiet mihi oĩs domus Iſ-
raël: oẽs, inquã, in terra in qua placebunt
mihi, & ibi quærã primitias veſtras, & ini-
tiũ decimarũ veſtrarũ in oĩbus ſanctifica-
41 tionibus veſtris. ¶In odorẽ ſuauitatis ſuſci-
piã vos, cũ eduxero vos de populis, & con-
gregauero vos de terris in quas diſperſi e-
ſtis: & ſanctificabor ĩ vobis ĩ oculis natio-
42 nũ. ¶Et ſcietis qa ego Dñs, cũ induxero vos
G ad terram Iſraël, in terram pro qua leuaui
manum meam, vt darem eam patribus ve-
43 ſtris. ¶Et recordabimini ibi viarũ veſtrarũ ,
& oĩum ſcelerum veſtrorum , quibus pol-
luti eſtis in eis: & diſplicebitis vobis in cõ-
ſpectu veſtro in oĩbus malitijs veſtris quas
44 feciſtis. Et ſcietis quia ego Dñs, cum bene-
fecero vobis propter nomen meũ, & nõ ſe-
cundũ vias veſtras malas, neq; ſecundũ ſce
lera veſtra peſſima domus Iſraël, ait Dñs
45 Deus. ¶Et factus eſt ſermo Dñi ad me dicẽs:
46 ¶Fili hominis , pone faciẽ tuã contra viam
Auſtri, & ſtilla ad Aphricũ, & propheta ad
47 ſaltum agri meridiani. ¶Et dices ſaltui me-
ridiano : Audi verbum Domini: Hęc dicit
Dominus Deus: Ecce, ego ſuccendam in te
ignem, & comburam in te omne lignũ vi-
ride, & omne lignum aridũ: non extingue-
tur flamma ſuccenſionis: & comburetur in
ea oĩs facies ab Auſtro vſq; ad Aquilonẽ .
48 ¶Et videbit vniuerſa caro quia ego Dñs ſuc
49 cendi eam, nec extinguetur. ¶Et dixi: Ah,
ah, ah, Dñe Deus: ipſi dicunt de me : Nun-
quid non per parabolas loquitur iſte ?

CAPVT XXI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
A me, dicens: ¶Fili hominis, po-
2 ne faciem tuam ad Ieruſalẽ ,
& ſtilla ad ſanctuaria, & pro-
3 pheta cõtra humũ Iſraël. ¶ Et
dices terræ Iſraël: Hęc dicit Dominus Deus,
Ecce ego ad te, & eijciam gladium meũ de
vagina ſua, & occidã in te iuſtũ & impiũ .
4 ¶Pro eo autem quòd occidi in te iuſtum &
impiũ, idcirco egredietẽ gladius meus de va
gina ſua ad oẽm carnẽ ab Auſtro vſq; ad
5 Aquilonẽ: ¶ Vt ſciat oĩs caro quia ego Dñs
eduxi gladium meum de vagina ſua irreuo
6 cabilẽ. ¶Et tu fili hoĩs ingemiſce in contri-
tione lumborũ, & in amaritudinibus inge
7 miſce coram eis. ¶Cũq; dixerint ad te: Qua
B re tu gemis? dices: Pro auditu, quia venit ,
& tabeſcet oẽ cor, & diſſoluentur vniuerſæ
manus, & infirmabitur omnis ſpiritus , &
per cuncta genua fluẽt aquæ: ecce venit, &
8 fiet , ait Dñs Deus . Et factus eſt ſermo Do-
9 mini ad me, dicens: ¶Fili hominis, prophe-
ta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus , Lo-
quere, Gladius gladius exacutus eſt & lima
10 tus. ¶Vt cædat victimas, exacut⁹ eſt: vt ſplẽ
deat, limatus eſt: qui moues ſceptrum filij
11 mei, ſuccidiſti omne lignum. ¶Et dedi eum
C ad leuigandum, vt teneatur manu: iſte exa
cutus eſt gladius, & iſte limatus eſt, vt ſit in
12 in manu interficientis. ¶Clama, & vlula fili
hoĩs, qa hic factus eſt in populo meo : hic
in cunctis ducibus Iſraël qui fugerant, gla-
dio traditi ſunt cum populo meo : idcirco
13 plaude ſup femur, qa probatus eſt, & hoc
cum ſceptrum ſubuerterit, & nõ erit, dicit
14 Dominus Deus. ¶Tu ergo fili homini, pro-
pheta, & percute manu ad manũ, & dupli-
cetẽ gladius ac triplicetẽ gladi⁹ interfectorũ :
hic eſt gladius occiſionis magnæ, qui obſtu
15 peſcere eos facit, ¶& corde tabeſcere, & mul
tiplicat ruinas. In oĩb⁹ portis eorũ dedi cõ-
turbationẽ gladij acuti & limati, ad fulgẽ-
16 dũ, amicti ad cædẽ. ¶Exacuere, vade ad dex-
D terã ſiue ad ſiniſtrã, quocunq; faciei tuæ eſt
17 appetitus. ¶Quin & ego plaudam manu ad
manũ, & implebo indignationem meam :
18 ego Dñs locutus ſum. ¶ Et factus eſt ſermo
19 Domini ad me, dicens: ¶Et tu fili hominis
pone tibi duas vias, vt veniat gladius regis
Babylonis : de terra vna egredientur* am- *ambo.1.
bo: & manu capiet coniecturam, in capite
20 vię ciuitatis conijciet. ¶Viam pones, vt ve-
E niat gladius ad Rabbath filiorum Ammõ,
21 & ad Iudam in Ieruſalẽ munitiſſimã. ¶Ste-
tit enim rex Babylonis in biuio , in capite
duarum viarũ, diuinationem quærens cõ-
miſcẽs ſagittas: interrogauit idôla, exta cõ
22 ſuluit. ¶ Ad dexterã eius facta eſt diuinatio
ſuper Ieruſalẽ, vt ponat arietes, vt aperiat
os in cęde, *vt eleuet vocẽ in vlulatu, vt po *& 15.
nat arietes contra portas, vt cõportet agge-
23 rem, vt ædificet munitiones. ¶Eritq; quaſi
conſulens fruſtra oraculum in oculis eorũ,
& ſabbathorum otium imitans : ipſe autẽ
24 recordabitur iniquitatis ad capiẽdũ. ¶Idcir
F co hæc dicit Dñs Deus: Pro eo ꝙ recordati
eſtis iniquitatis veſtræ, & reuelaſtis præua-
ricationes veſtras , & apparuerunt peccata
veſtra in oĩbus cogitationibus : pro eo, in-
quam, ꝙ recordati eſtis, manu capiemini.
25 ¶Tu aũt prophane, impie dux Iſraël, cuius
venit dies in tempore iniquitatis p̃finita :
26 ¶Hæc dicit Dominus Deus, Aufer cidarim ,
tolle coronã: nónne hæc eſt quæ humilem
27 ſubleuauit , & ſublimẽ humiliauit? ¶Iniq-
tatẽ, iniquitatem, iniquitatem ponã eã: &

hoc non factum eſt, donec veniret cuius eſt
28 iudicium, & tradam ei. ¶Et tu fili hominis,
propheta, & dic: Hæc dicit Dñs Deus ad fi
lios Ammon, & ad opprobrium eorum: &
dices: Mucro mucro euagina te ad occiden
29 dũ, lima te vt interficias, & fulgeas. ¶Cùm
G tibi viderent vana, & diuinarent mẽdacia,
vt dareris ſuper colla vulneratorum impio
rum, quorum venit dies in tempore iniqui
30 tatis præfinita. ¶Reuertere ad vaginam tuã:
*in locũ. *in loco* in quo creatus es, in terra natiuita
31 tis tuę iudicabo te, ¶& effundam ſuper te in
dignationẽ meam: in igne furoris mei ſuf-
flabo in te, daboq; te in manus hominum
32 inſipientiũ & fabricãtium interitum. ¶Igni
eris cibus, ſanguis tuus erit in medio terrę,
obliuioni traderis: qa ego Dñs locut' ſum.

CAPVT XXII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di
A cens: ¶Et tu fili hominis, nónne iudi-
2 cas, nónne iudicas ciuitatẽ ſanguinum? &
3 oſtendes ei oẽs abominationes ſuas, ¶& di-
ces: Hæc dicit Dñs Deus: Ciuitas effundens
ſanguinẽ in medio ſui, vt veniat tp̃s eius:
& quæ fecit idòla cõtra ſemetipſam, vt pol
4 lueretur. ¶In ſanguine tuo qui à te effuſus
eſt, deliquiſti: & in idòlis tuis quæ feciſti,
polluta es: & appropinquare feciſti dies
tuos, & adduxiſti tp̃s annorũ tuorũ: propter
ea dedi te opprobrium Gentibus, & irriſio-
5 nem vniuerſis terris. ¶Quæ iuxta ſunt &
quæ procul à te, triumphabunt de te: ſordi
6 da, nobilis, grandis interitu. ¶Ecce principes
Iſraël ſinguli in brachio ſuo fuerũt in te ad
7 effundẽdum ſanguinem. ¶Patrẽ & matrem
B cõtumelijs affecerunt in te, aduenam calũ-
niati ſunt in medio tui, pupillũ & viduam
8 cõtriſtauerunt apud te. ¶Sãctuaria mea ſpre
9 uiſtis, & ſabbatha mea polluiſtis. ¶Viri de-
tractores fuerunt in te ad effundẽdum ſan-
guinem, & ſuper montes comederũt in te,
10 ſcelus operati ſunt in medio tui. ¶‡Verecun
‡Leu. 18. a. 7. Ier. 5. b. 8 diora patris diſcooperuerunt in te, immun
ditiam menſtruatæ humiliauerunt in te.
11 ¶‡Et vnuſquiſq; in vxorẽ proximi ſui ope-
ratus eſt abominationem, & ſocer nurum
ſuam polluit nefariè, frater ſororem ſuã fi
12 liam patris ſui oppreſſit in te. ¶Munera ac-
C ceperunt apud te ad effundendũ ſanguinẽ:
vſuram & ſuperabundantiam accepiſti, &
auarè proximos tuos calumniabaris: meiq;
13 oblita es, ait Dñs De'. ¶Ecce, cõploſi manus
meas ſuper auaritiam tuã quam feciſti, &
ſuper ſanguinẽ qui effuſus eſt ĩ medio tui.
14 ¶Nunquid ſuſtinebit cor tuum, aut præua-
lebunt manus tuæ in diebus, quos ego fa-
ciam tibi? ego Dñs locutus ſum, & faciam.
15 ¶Et diſpergam te in nationes, & ventilabo
te in terras, & deficere faciam immunditiã
16 tuam à te. ¶Et poſſidebo te in cõſpectu Gen
17 tium: & ſcies quia ego Dñs. ¶Et factum eſt
18 verbum Dñi ad me, dicens: ¶Fili hominis,
D verſa eſt mihi dom' Iſraël in ſcoriam: oẽs
iſti æs, & ſtannum, & ferrum, & plumbum
in medio fornacis, ſcoria argenti facti ſunt.
19 ¶Propterea hæc dicit Dñs Deus: Eo q̃ verſi
eſtis oẽs in ſcoriam, propterea ecce ego con
20 gregabo vos in medio Ieruſalem ¶congrega
tione argenti, & æris, ſtãni, & ferri, & plum
bi in medio fornacis: vt ſuccendam in ea
ignem ad conflandum, ſic cõgregabo in fu-
rore meo, & in ira mea, & requieſcã: & cõ-
21 flabo vos. ¶Et congregabo vos, & ſuccẽdam
E vos in ignẽ furoris mei, & conflabimini in
22 medio eius. ¶Vt conflatur argentum in me-
dio fornacis, ſic eritis in medio eius: & ſcie
tis quia ego Dñs, cùm effuderim ĩdignatio-
23 nem meam ſuper vos. ¶Et factum eſt verbũ
24 Dñi ad me, dicens: ¶Fili hominis, dic ei: Tu
es terra immunda, & non compluta in die
25 furoris. ¶Cõiuratio prophetarum in medio
eius: ſicut leo rugiens rapienſq; prædam, a-
F nimas deuorauerunt, opes & precium acce
perunt, viduas eius multiplicauerũt in me
26 dio illius. ¶Sacerdotes eius contempſerunt
legem meã, & polluerunt ſanctuaria mea:
inter ſanctum & prophanum non habue-
runt diſtantiam: & inter pollutum & mun
dum non intellexerũt: & à ſabbathis meis
auerterunt oculos ſuos, & coinquinabar in
27 medio eorum. ¶‡Principes eius in me- ‡Mich. 3. d. 11.
G dio illius quaſi lupi rapientes prædam: ‡Sopho. 3. a. 3.
ad effundendum ſanguinem, & ad perden-
28 das animas, & auarè ſectanda lucra. ¶Pro-
phetæ autem eius liniebant eos abſq; tem
peramẽto, videntes vana, & diuinãtes *eis* *ei.
mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus
29 Deus, cùm Dominus non ſit locutus. ¶*Po- *Populũ terræ calumniabãtur calumnia 4.
puli terræ calumniabantur calumniam*, &
rapiebant violenter: egenum & pauperem
affligebant: & aduenam opprimebant ca-
30 lumnia abſque iudicio. ¶Et quæſiui de eis
virum qui interponeret ſepem, & ſtaret op
poſitus contra me pro terra, ne diſſiparem
31 eam: & non inueni. ¶Et effudi ſuper eos in-
dignationem meam,* in igne iræ meæ con *&.
ſumpſi eos: viam eorum in caput eorum
reddidi, ait Dominus Deus.

CAPVT XXIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me,
A dicens: ¶Fili hominis, duæ mulieres
2 filiæ matris vnius fuerunt. ¶Et fornicatæ
3 ſunt in Aegypto, in adoleſcentia ſua for
nicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt hubera ea-
rum, & fractæ ſunt mammæ hubertatis ea
4 rum. ¶Nomina autem earum, Oolla ma-
ior, & Ooliba ſoror eius iunior*: & habui *-7.
eas et pepererunt filios & filias. Porrò earũ
nomina, Samaria Oolla, & Ieruſalem Oo
5 liba. ¶Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, &
inſaniuit in amatores ſuos, in Aſſyrios pro
6 pinquãtes, ¶veſtitos hyacintho, principes &
magiſtrat', iuuenes cupidinis vniuerſos, eq
7 tes, aſcẽſores equorũ. ¶Et dedi fornicationes

ſuas ſuper eos electos filios Aſſyriorũ vni-
uerſos: & in oibus in quos inſaniuit,in im
8 munditijs eorũ polluta eſt. ¶Inſuper & for-
nicationes ſuas quas habuerat in Aegypto,
B non reliquit:nã & illi dormierunt cũ ea in
adoleſcentia eius,& illi confregerunt hube
ra pubertatis eius,& effuderunt fornicatio
9 nem ſuã ſuper eã. ¶Propterea tradidi eã in
manus amatorũ ſuorũ, in manu filiorũ Aſ
ˋlibidine. 10 ſur, ſuper quorũ inſaniuit ˋlibidinẽˊ. ¶‖Ipſi
‖Su.16.A 36. diſcooperuerũt ignominiã eius,filios & filias
eius tulerunt,& ipſam occiderũt gladio:&
factę ſunt famoſæ mulieres, & iudicia per-
11 petrauerũt in ea. ¶Quod cùm vidiſſet ſoror
eius Ooliba, plusq̃ illa inſaniuit libidine:
& fornicationem ſuam ſuper fornicationẽ
12 ſororis ſuę¶ad filios Aſſyriorum prębuit im
pudenter,ducibus & magiſtratibus ad ſe ve
niẽtibus indutis veſte varia, equitibus qui
veſtabantur equis & adoleſcentibus forma
13 cunctis egregia. ¶Et vidi quòd polluta eſſet
14 via vna ambarum, ¶Et auxit fornicationes
C ſuas: cumq; vidiſſet viros depictos in parie
te,imagines Chaldæorum expreſſas colori-
15 bus,¶& accinctos balteis renes,& tiaras tin
ctas in capitib⁹ eorũ, formam ducũ oĩum,
ſimilitudinem filiorum Babylonis,terræq;
16 Chaldæorũ in qua orti ſunt: ¶Inſaniuit ſu-
per eos concupiſcentia oculorum ſuorum,
17 & miſit nuncios ad eos in Chaldæã.¶Cum-
que veniſſent ad eam filij Babylonis ad cu-
bile mãmarum,polluerũt eam ſtupris ſuis,
& polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima
18 eius ab illis. ¶Denudauit quoq; fornicatio-
nes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuã,
& receſſit anima mea ab ea,ſicut receſſerat
19 aĩa mea à ſorore eius.¶Multiplicauit enim
fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcẽ
tiæ ſuę,quibus fornicata eſt in Terra-Ægy
20 pti. ¶Et inſaniuit libidine ſuper concubitũ
eorum,quorum carnes ſunt vt carnes aſino
rum: & ſicut fluxus equorum, fluxus eorũ.
21 ¶Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quan
do ſubacta ſunt in Aegypto hubera tua, &
confractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ.
22 ¶Propterea Ooliba, hęc dicit Dominus De⁹,
D Ecce ego ſuſcitabo oẽs amatores tuos con-
tra te,de quib⁹ ſatiata eſt anima tua:& cõ-
23 gregabo eos aduerſum te ĩ circuitu. ¶Filios
Babylonis & vniuerſos Chaldęos, nobiles,
tyrannosq; & principes oẽs filios Aſſyrio-
rum,iuuenes forma egregia,duces & magi
ſtratus vniuerſos, principes principũ,& no-
24 minatos aſcenſores equorum. ¶Et venient
*& 1. ſuper te inſtructi curru,& rota, *multitudo
populorũ : lorica & clypeo & galea arma-
buntur contra te vndiq;,& dabo coram eis
25 iudicium,& iudicabunt te iudicijs ſuis. ¶Et
ponam zelum meum in te, quem exercent
tecum in furore:naſum tuum & aures tuas
præcident:& quæ remanſerint,gladio con-
cident:ipſi filios tuos & filias tuas capient,

26 & nouiſſimum tuum deuorabitur igni.¶Et
denudabunt te veſtimẽtis tuis,& tollẽt va-
27 ſa gloriæ tuæ.¶Et requieſcere faciam ſcelus
tuum de te,& fornicationẽ tuam de Terra-
Aegypti: nec leuabis oculos tuos ad eos,&
28 Aegypti non recordaberis amplius. ¶Quia
hæc dicit Dominus Deus:Ecce ego tradam
E te in manus eorũ quos odiſti, in manus de
29 quibus ſatiata eſt aĩa tua:¶Et agent tecum
in odio:& tollẽt oẽs labores tuos,& dimit-
tent te nudã & ignominia plenam: & reue
labitur ignominia fornicationum tuarũ, ſce-
30 lus tuum & fornicationes tuæ.¶Fecerũt hęc
tibi quia fornicata es poſt gẽtes,inter quas
31 polluta es in idôlis earum.¶In via ſororis
tuæ ambulaſti, & dabo calicem eius in ma
32 nu tua.¶Hæc dicit Dñs Deus: Calicem ſoro
ris tuæ bibes profundum & latum, eris in
deriſum & in ſubſannationem quæ eſt ca-
33 paciſſima. ¶Ebrietate & dolore repleberis:
ˋcaliceˊmœroris & triſtitiæ, ˋcaliceˊſororis ˋcalicẽ 16
34 tuę Samarię.¶Et bibes illũ & epotabis vſq; ˋcalicẽ 16
ad fæces,& fragmẽta eius deuorabis,hube-
ra tua lacerabis : quia ego locutus ſum, ait
35 Dñs Deus . ¶Propterea hæc dicit Dñs Deus:
Quia oblita es mei, & ꝓiecisti me poſt cor-
pus tuum:tu quoq; porta ſcelus tuũ,& for
36 nicationes tuas . ¶Et ait Dñs ad me-dicẽsˊ:
F Fili hominis , nunquid iudicas Oollam,&
Oolibam , & annuncias eis ſcelera earum?
37 ¶Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in mani-
bus earũ:& cum idôlis ſuis fornicatę ſunt:
inſuper & filios ſuos,quos genuerũt mihi,
38 obtulerunt eis ad deuorandum.¶Sed & hoc
fecerũt mihi : Polluerũt ſanctuarium meũ
in die illa, & ſabbatha mea ꝓphanauerũt.
39 ¶ Cumq; immolarẽt filios ſuos idôlis ſuis,
& ingrederẽtur ſanctuarium meum in die
illa vt pollueront illud:etiam hæc fecerunt
40 in medio domus meæ . ¶ Miſerunt ad viros
venientes de longè,ad quos nuncium miſe
rant,itaque ecce venerunt : quibus te laui-
ſti,& circumliniſti ſtibio oculos tuos, & or
41 nata es mundo muliebri . ¶ Sediſti in lecto
pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante te:
thymiama meum,& vnguẽtum meum po-
42 ſuiſti ſuper eam.¶Et vox multitudinis exul
tãtis erat in ea: & in viris qui de multitudi
ne hoĩum adducebant,&veniebãt de deſer
to, poſuerunt armillas in manibus eorũ,&
43 coronas ſpecioſas in capitibus eorum.¶Et
G dixi ei quę attrita eſt in adulterijs: Nũc for
nicabitur in fornicatione ſua etiam hæc.
44 ¶ Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulierẽ
meretricem: ſic ingrediebãtur ad Oollam,
45 & ad Oolibã,mulieres nefarias . ¶Viri ergo
iuſti ſunt:‖hi iudicabũt eas iudicio adulte- ‖Su.16.d
rarum,& iudicio effundẽtium ſanguinem: 38.
quia adulterę ſunt,& ſanguis in manib⁹ ea * & cum
46 rum*.¶Hęc enim dicit Dominus Deus: Ad- idôlis ſuis
duc ad eas multitudinẽ, & trade eas in tu- fornicatæ
47 multũ & in rapinã. ¶Et lapidẽtur lapidibus ſunt

popu-

populorum, & cõfodiantur gladijs eorum:
filios & filias earum interficient, & domos
48 earum igne ſuccendent. ¶Et auferam ſcelus
de terra: & diſcent omnes mulieres, ne fa-
49 ciant ſecundùm ſcelus earum. ¶Et dabunt
ſcelus veſtrum ſuper vos, & peccata idôlo-
rum veſtrorum portabitis: & ſcietis quia
ego Dominus Deus.

## CAPVT XXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domini
A ad me, in anno nono, in men-
ſe decimo, decima die mẽ-
2 ſis, dicens: ¶Fili hominis ſcri-
be tibi nomen diei huius, in
qua confirmatus eſt rex Babylonis aduer-
3 ſum Ieruſalem hodie. ¶Et dices per pro-
uerbium ad domum irritatricem parabo-
lam, & loquêris ad eos. Hæc dicit Dominus
Deus, pone ollam: pone inquam, & mitte
4 in eam aquam. ¶Congere fruſta eius in
eam, omnem partem bonam, femur & ar-
5 mum, electa & oſſibus plena. ¶Pinguiſſimũ
B pecus aſſume, compone quoque ſtrues oſ-
ſium ſub ea: efferbuit coctio eius, & diſco-
6 cta ſunt oſſa illius in medio eius. ¶Pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Væ ci-
uitati ſanguinum, ollæ cuius rubigo in ea
eſt, & rubigo eius non exiuit de ea: per par-
tes, & per partes ſuas eijce eam: nõ cecidit
7 ſuper eam ſors. ¶Sanguis enim eius in me-
dio eius eſt, ſuper limpidiſſimam petram
effudit illum, non effudit illum ſuper ter-
8 ram vt poſſit operiri puluere. ¶Vt ſuperin-
ducerem indignationem meã, & vindicta
vlciſcerer: dedi ſanguinem eius ſuper pe-
9 tram limpidiſſimam, ne operiretur. ¶Pro-
C pterea hæc dicit Dominus Deus: |Væ ciuita
ti ſanguinum, cuius ego grandem faciam
10 pyram. ¶Congere oſſa quæ igne ſuccẽdam:
conſumentur carnes, & coquetur vniuerſa
11 compoſitio, & oſſa tabeſcent. ¶Pone quo-
que eam ſuper prunas vacuam, vt incale-
ſcat & liqueſiat æs eius: & conflctur in me-
dio eius inquinamentum eius, & conſuma
12 tur rubigo eius. ¶Multo labore ſudatum
eſt, & non exiuit de ea nimia rubigo eius,
13 neque per ignem. ¶Immunditia tua execra
D bilis: quia mundare te volui, & non es mũ-
data à ſordibus tuis: ſed nec mundaberis
prius donec quieſcere faciam indignatio-
14 nem meam in te. ¶Ego Dominus locutus
ſum: Veniet, & faciam: non tranſeam, nec
parcã, nec placabor: iuxta vias tuas, & iux-
tà adinuẽtiones tuas iudicabo te, dicit Do-
15 minus. ¶Et factum eſt verbum Domini ad
16 me, dicens: ¶Fili hominis, ecce ego tollo à
te deſiderabile oculorum tuorum in plaga:
& non planges neque plorabis, neq; fluent
17 lachrymæ tuæ. ¶Ingemiſce tacens, mortuo-
E rum luctum non facies: corona tua circun-
ligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in
pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec ci-
18 bos lugentium comedes. ¶Locutus ſum er-
go ad populum manè, & mortua eſt vxor
mea veſperè: feciq; manè ſicut præceperat
19 mihi. ¶Et dixit ad me populus: Quare non
indicas nobis quid iſta ſignificent quę tu fa
20 cis? ¶Et dixi ad eos: Sermo Dñi factus eſt ad
21 me, dicens: ¶Loquere domui Iſraël: Hæc di
F cit Dñs Deus, Ecce ego polluam ſanctuariũ
meum, ſuperbiam imperij veſtri, & deſide-
rabile oculorum veſtrorum, & ſuper quo
pauet anima veſtra: & filij veſtri & filiæ ve
22 ſtræ quas reliquiſtis, gladio cadent. ¶Et fa-
cietis ſicut feci: Ora amictu non velabitis,
23 & cibos lugentium non comedetis: ¶Coro-
nas habebitis in capitibus veſtris, & calcea
menta in pedibus: non plangetis neque fle
bitis, ſed tabeſcetis in iniquitatib' veſtris,
24 & vnuſquiſq; gemet ad fratrem ſuum. ¶E-
G ritque Ezechiel vobis in portentum: iuxta
omnia quę fecit, facietis cùm venerit iſtud:
25 & ſcietis quia ego Dominus Deus. ¶Et tu fi-
li hominis, ecce in die qua tollã ab eis for-
titudinem eorum, & gaudium dignitatis,
& deſiderium oculorum eorum ſuper quo
requieſcunt animę eorum, filios & filias eo
26 rum. ¶In die illa cùm venerit fugiens ad
27 te, vt annunciet tibi. ¶In die, inquam, illa
aperietur os tuum cum eo qui fugit, & lo-
quêris, & non ſilebis vltrà: erisq; eis in por
tentum, & ſcietis quia ego Dominus.

## CAPVT XXV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
A cens: ¶Fili hominis, pone faciem tuam
2 cõtra filios Ammon, & prophetabis de eis.
3 ¶Et dices filijs Ammon: Audite verbũ Do-
mini Dei. Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd dixiſtis, Euge, euge, ſuper ſanctuarium
meum, quia pollutum eſt: & ſuper terram
Iſraël, qm̃ deſolata eſt: & ſuper domum
Iuda, quoniam ducti ſunt in captiuitatem.
4 ¶Idcirco ego tradam te filijs Orientalibus
in hæreditatẽ, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponẽt in te tẽtoria ſua: ipſi comedent
5 fruges tuas, & ipſi bibẽt lac tuum. ¶Daboq;
Rabbath in habitaculum camelorum, & fi
lios Ammon in cubile pecorum: & ſcietis
6 quia ego Dominus. ¶Quia hæc dicit Domi-
B nus Deus: Pro eo ꝙ plauſiſti manu, & per-
cuſſiſti pede, & gauiſa es ex toto affectu ſu-
7 per terram Iſrael: ¶Idcirco ecce ego exten-
dam manum meam ſuper te, & tradã te in
direptionem gentium, & interficiã te de po
pulis, & perdam de terris, & conteram: &
8 *ſcietis quia ego Dominus. ¶Hæc dicit Dñs *ſcite
Deus: Pro eo ꝙ dixerunt Moab & Seir, Ecce
9 ſicut omnes Gentes, domus Iuda: ¶Idcirco
ecce ego aperiam humerũ Moab de ciuita-
tibus, de ciuitatib', inquam, eius, & de fini
bus eius inclytas terræ Beth-ieſimoth, &
10 Beel-meon, & Cariathaim, ¶*Filijs Orien *filios
C tis cum filijs Ammon, & dabo eam in hęre
ditatem: vt nõ ſit vltrà memoria filiorum

Ammon

*Nah. 3. a. 1. Hab. 2. c. 12.*

11 Amon in Gentibus. ¶Et in Moab faciā iu-
12 dicia: & ſcient quia ego Dominus. ¶Hæc di-
cit Dñs Deus: Pro eo quòd fecit Idumæa vl
tionem vt ſe vindicaret de filijs Iuda, pec-
cauitq; delinquens, & vindictam expetiuit
13 de eis: ¶Idcirco hæc dicit Dñs Deus: Exten-
dam manum meam ſuper Idumæā, & au-
feram de ea hominem & iumentum, & fa
ciam eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt
14 in Dedan, gladio cadent. ¶Et dabo vltionē
meam ſuper Idumæam per manum popu
li mei Iſraël, & facient in Edom iuxta irā
meam, & furorem meum: & ſcient vindi
15 ctam meam, dicit Dominus Deus. ¶Hæc
D dicit Dominus: Pro eo ꝙ fecerunt Paleſthi
ni vindictam, & vlti ſe ſunt toto animo,
interficientes & implentes inimicitias ve
16 teres: ¶Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego extendam manum meam ſuper
Paleſthinos, & interficiam interfectores, &
17 perdam reliquias maritimæ regionis: ¶fa-
ciāq; in eis vltiones magnas, arguens in fu
rore: & ſcient quia ego Dominus cum de-
dero vindictam meam ſuper eos.

## CAPVT XXVI.

1 ET factum eſt in vndecimo an-
A no, prima menſis, factus eſt
ſermo Domini ad me, dicēs:
2 ¶Fili hominis, pro eo ꝙ dixit
Tyrus de Ieruſalē: Euge, con-
fractæ ſunt portæ populorum, conuerſa eſt
3 ad me: īplebor, deſerta eſt. ¶Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuper te Ty-
re, & aſcendere faciam ad te gētes multas,
4 ſicut aſcendit mare fluctuans. ¶Et diſſipa-
bunt muros Tyri, & deſtruent turres eius:
& radā puluerem eius de ea, & dabo eā in
5 limpidiſſimā petram. ¶Siccatio ſagenarum
erit in medio maris, quia ego locutus ſum,
ait Dominus Deus: & erit in direptionē gē
6 tibus. ¶Filiæ quoq; eius, quæ ſunt in agro,
gladio interficientur: & ſcient quia ego Do
7 minus. ¶Quia hæc dicit Dominus Deus: Ec
ce ego adducā ad Tyrum Nabuchodonoſor
regē Babylonis ab Aquilone, regem regū,
cū equis, & curribus, & equitibus, & cœtu,
8 populoq; magno. ¶Filias tuas quæ ſunt in
B agro, gladio interficiet: & circūdabit te mu
nitionibus, & comportabit aggerē in gyro:
9 & eleuabit contra te clypeū. ¶Et vineas &
arietes temperabit in muros tuos, & turres
10 tuas deſtruet in armatura ſua. ¶Inundatio-
ne equorum eius operiet te puluis eorū. à
ſonitu equitum & rotarum & curruū mo-
uebuntur muri tui, cū ingreſſus fuerit por
tas tuas quaſi per introitū vrbis diſſipatæ.
11 ¶Vngulis equorum ſuorū conculcabit om-
nes plateas tuas: populum tuum gladio cæ
det, & ſtatuæ tuæ nobiles in terrā corruēt.
12 ¶Vaſtabunt opes tuas, diripient negociatio
nes tuas: & deſtruēt muros tuos, & domos
tuas præclaras ſubuertent: & lapides tuos,
& ligna tua, & puluerem tuum in medio
13 aquarū ponent. ¶Et quieſcere faciam mul Iere.7.g.
C titudinem canticorum tuorum, & ſonitus 14.
cithararum tuarum nō audietur amplius.
14 ¶Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſic-
catio ſagenarum eris, nec ædificaberis vl-
tra: quia ego locutus ſum, ait Dominus
15 Deus. ¶Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Nū
quid non à ſonitu ruinæ tuę & gemitu in-
terfectorum tuorum cum occiſi fuerint, in
16 medio tui commouebuntur inſulæ? ¶Et de
ſcendent de ſedibus ſuis omnes principes
maris: & auferēt exuuias ſuas, & veſtimē-
ta ſua varia abijcient, & induentur ſtupo-
re, in terra ſedebunt, & attoniti ſuper repē
17 tino caſu tuo admirabuntur? ¶Et aſſumen-
tes ſuper te lamentum, dicent tibi: Quo pe
riſti quæ habitas in mari, vrbs inclyta, quæ
fuiſti fortis in mari, cū habitatoribus tuis,
18 quos formidabant vniuerſi? ¶Nunc ſtupe-
bunt naues in die pauoris tui: & turbabun
D tur inſulæ in mari, eò ꝙ nullus egrediatur
19 ex te. Quia hæc dicit Dominus Deus: ¶Cū
dedero te vrbem deſolatam ſicut ciuitates
quæ non habitantur: & adduxero ſuper te
20 abyſſum, & operuerint te aquę multæ: ¶Et
detraxero te cum his qui deſcendunt in la
cum ad populum ſempiternum, & collo
cauero te in terra nouiſſima ſicut ſolitudi-
nes veteres cum his qui deducuntur in la-
cum, vt non habitèris: porrò cum dedero
21 gloriam in terra viuentium: ¶In nihilū re-
digā te, & non eris, & requiſita non inue-
nièris vltrà in ſempiternū, dicit Dñs Deus.

## CAPVT XXVII.

1 ET factum eſt verbum Dñi ad me, dicēs:
A ¶Tu ergo fili hominis aſſume ſuꝑ Ty-
2 rum lamentum: ¶& dices Tyro, quæ habi-
3 tat in introitu maris, negociationi populo-
rum ad inſulas multas: Hæc dicit Domin⁹
De⁹, O Tyre, tu dixiſti, Perfecti decòris ego
4 ſum, ¶& in corde maris ſita. Finitimi tui q
te ædificauerunt, impleuerunt decòrem
5 tuum: ¶abietibus de Sanir extruxerunt te
cum omnibus tabulatis maris: cedrū de Li
6 bano tulerūt, vt facerent tibi malū. ¶Quer
cus de Baſan dolauerunt in remos tuos, &
tranſtra tua fecerūt tibi ex ebore Indico, &
7 prętoriola de inſulis Italiæ. ¶Byſſus varia
de Ægypto texta eſt tibi in velū, vt poneret
in malo: hyacinthus & purpura de inſulis
8 eliſa, acta ſunt operimētū tuū. ¶Habitato
B res Sidónis & Aradij fuerūt remiges tui: ſa
piētes tui, Tyre facti ſūt gubernatores tui.
9 Senes Giblij & prudentes eius, habuerunt
nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis
tuæ: oēs naues maris & nautę earū fuerūt i
10 populo negociationis tuæ. ¶Perſę, & Lydij,
& Lybies erant in exercitu tuo viri bella-
tores tui: clypeū & galeā ſuſpenderūt in te
11 ꝓ ornatu tuo. ¶Filij Aradij cū exercitu tuo
erant ſuper muros tuos in circuitu: ſed &

Pigmæi qui erãt in turribus tuis, pharetras
ſuas ſuſpenderũt in muris tuis per gyrum:
ipſi compleuerunt pulchritudinem tuam.
12 Chartaginẽſes negociatores tui, à multitu-
dine cunctarũ diuitiarũ: argento, ferro, ſtan
no, plumboq; repleuerunt nundinas tuas.
13 ¶Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi inſtitores
C tui: mancipia, & vaſa ærea adduxerunt po-
14 pulo tuo. ¶ De domo Thogormæ, equos, &
equites, & mulos adduxerunt ad forũ tuũ.
15 ¶Filij Dedan negociatores tui, inſulæ mul-
tæ negociatio manus tuæ: dentes eburneos
& hebẽninos cõmutauerunt in precio tuo.
16 ¶Syrus negociator tuus pp multitudinẽ ope
rum tuorũ, gemmã, & purpurã, & ſcutula-
ta, & byſſum, & ſericũ, & chodchod propo-
17 ſuerũt in mercatu tuo. ¶Iuda & terra Iſraël
ipſi inſtitores tui in frumẽto primo: balſa-
mũ, & mel, & oleũ, & reſinã propoſuerunt
18 in nundinis tuis. ¶ Damaſcenus negociator
tuus in multitudine operum tuorũ, in mul
D titudine diuerſarum opũ, in vino pingui,
19 in lanis coloris optimi. ¶Dan, & Græcia, &
Mozel in nundinis tuis propoſuerũt ferrũ
fabrefactũ: ſtacte & calamus in negociatio-
20 ne tua. ¶ Dedan inſtitores tui in tapetibus
21 ad ſedendũ. ¶ Arabia & vniuerſi principes
Cedar, ipſi negociatores manus tuæ: cum
agnis & arietibus, & hœdis venerunt ad te
22 negociatores tui. ¶Venditores Saba & Ree-
E ma ipſi negociatores tui: cũ vniuerſis pri-
mis aromatibus, & lapide precioſo & auro,
23 quod propoſuerunt in mercatu tuo. ¶ Ha-
ran, & Chenne, & Eden, negociatores tui:
Saba, Aſſur, & Chelmad venditores tui.
24 ¶Ipſi negociatores tui multiphariam, inuo-
lucris hyacinthi, & polymitorũ, gazarũq;
precioſarũ, quæ obuolutæ & aſtrictæ erant
funibus: cedros quoq; habebãt in negocia-
25 tionibus tuis. ¶ Naues maris, principes tui
in negociatione tua. & repleta es, & glorifi
26 cata nimis in corde maris. ¶In aquis mul-
tis adduxerunt te remiges tui: ventus auſter
27 contriuit te in corde maris. ¶Diuitiæ tuæ &
theſauri tui, & multiplex inſtrumẽtũ tuũ,
nautę tui, & gubernatores tui qui tenebãt
F ſupellectilem tuã, & populo tuo præerãt: vi
ri quoq; bellatores tui, q erãt in te, cũ vni-
uerſa multitudine tua q̃ eſt in medio tui:
28 cadẽt in corde maris in die ruinæ tuæ. ¶ A
ſonitu clamoris gubernatorũ tuorũ contur
29 babũtur claſſes. ¶Et deſcẽdent de nauibus
ſuis oẽs qui tenebant remum: nautę & vni
uerſi gubernatores maris in terra ſtabunt,
30 ¶Et eiulabunt ſuper te voce magna, & cla-
mabunt amarè: & ſuperiacient puluerẽ ca
31 pitibus ſuis, & cinere cõſpergentur. ¶Et ra-
dent ſuper te caluitium, & accingẽtur cili-
cijs: & plorabunt te in amaritudine animę
32 ploratu amariſſimo. ¶ Et aſſument ſuper te
G carmẽ lugubre, & plangẽt te: Quæ eſt vt Ty
33 rus, quę obmutuit in medio maris? ¶Quę in
exitu negociationum tuarum de mari im-
pleſti populos multos: in multitudine di-
uitiarum tuarum, & populorũ tuorũ dita-
34 ſti reges terræ. ¶Nunc contrita es à mari, in
profundis aquarũ opes tuæ, & omnis mul-
titudo tua, quæ erat in medio tui, cecide-
35 runt. ¶Vniuerſi habitatores inſularum ob-
ſtupuerunt ſuper te: & reges earum omnes
tempeſtate percuſſi mutauerunt vultus.
36 Negociatores populorum ſibilauerunt ſu-
per te: ad nihilum reducta es, & non eris
vſque in perpetuum.

## CAPVT XXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
A ¶Fili hominis, dic principi Tyri: Hęc di-
2 cit Dominus Deus, Eo q elevatum eſt cor
tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in cathe-
dra Dei ſedi in corde maris: cũ ſis homo, &
non Deus: & dediſti cor tuũ quaſi cor Dei.
3 Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſecre-
4 tum non eſt abſconditũ à te. ¶In ſapientia
& prudentia tua feciſti tibi fortitudinẽ: &
acquiſiſti aurũ & argentũ in theſauris tuis.
5 ¶In multitudine ſapientiæ tuæ, & in nego-
B ciatione tua multiplicaſti tibi fortitudinẽ:
& eleuatum eſt cor tuum in robore tuo.
6 ¶Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò q
7 eleuatum eſt cor tuum quaſi cor Dei: ¶Idcir
co ecce ego adducam ſuper te alienos robu
ſtiſſimos gentiũ: & nudabunt gladios ſuos
ſuper pulchritudinem ſapientię tuę, & pol
8 luent decôrem tuũ: ¶Interficient & detra-
hent te: & morieris in interitu occiſorum
9 in corde maris. ¶Nunquid dicens loquêris,
Deus ego ſum, corã interficientibus te: cũ
ſis homo, & non Deus, in manu occidentiũ
10 te? ¶Morte incircunciſorũ morieris in ma-
C nu alienorũ: quia ego locutus ſum, ait Do-
11 minus Deus. ¶Et factus eſt ſermo Domini
12 ad me, dicens: ¶Fili hominis, leua planctũ
ſuper regem Tyri, & dices ei: Hæc dicit Do
minus Deus: Tu ſignaculum ſimilitudinis,
13 plenus ſapiẽtia, & perfectus decôre. ¶In de
licijs paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis precio
ſus operimentum tuũ: ſardius, topazius &
iaſpis, chryſolitus, & onyx, & berillus, ſap-
D phirus, & carbũculus, & ſmaragdus: aurum
opus decôris tui: & foramina tua ĩ die qua
14 cõditus es præparata ſunt. ¶Tu cherub extẽ
tus & protegens, & poſui te in monte ſan-
cto Dei, in medio lapidum ignitorũ ambu-
15 laſti. ¶Perfectus in vijs tuis à die conditio-
nis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te.
16 ¶In multitudine negociationis tuæ repleta
ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: &
eieci te de mõte Dei: & perdidi te ô cherub
protegens, de medio lapidum ignitorum.
17 ¶Et eleuatum eſt cor tuum in decôre tuo:
perdidiſti ſapientiam tuam in decôre tuo,
E in terram proieci te: ante faciem regum de
18 di te, vt cernerent te. ¶In multitudine ini-
quitatũ tuarũ, & iniquitate negociationis

tuæ polluiſti ſanctificationē tuā: producā
ergo ignē de medio tui, qui comedat te, &
dabo te in cinerem ſuper terrā in cōſpectu
19 omniū videntiū te. ¶Oēs qui viderint te in
F Gentibus, obſtupeſcent ſuper te: nihil fa-
20 ctus es, & non eris in perpetuū. ¶Et factus
21 eſt ſermo Dñi ad me, dicēs: ¶Fili hominis,
pone faciem tuam contra Sidonem: & pro
22 phetabis de ea, ¶& dices: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego ad te Sidō, & glorifica-
bor in medio tui: & ſciēt qa ego Dñs cū fe-
cero in ea iudicia: & ſanctificatus fuero in
23 ea. ¶Et immittā ei peſtilentiā & ſanguinē
in plateis eius: & corruent interfecti in me
dio eius gladio per circuitū: & ſciēt qa ego
24 Dñs. ¶Et nō erit vltrà domui Iſraël offendi
G culū amaritudinis, & ſpina, dolorē inferēs
vndique per circuitū eorum qui aduerſan-
25 tur eis: & ſcient quia ego Dñs Deus. ¶ Hæc
dicit Dñs Deus: Quando congregauero do-
mum Iſraël de populis in quibus diſperſi
ſunt, ſanctificabor in eis corā Gentibus: &
habitabūt in terra ſua quā dedi ſeruo meo
26 Iacob. ¶Et habitabunt in ea ſecuri: & ædifi-
cabunt domos, & plantabunt vineas, & ha
bitabunt confidenter, cū fecero iudicia in
omnibus qui aduerſantur eis per circuitū:
& ſcient quia ego Dominus Deus eorum.

## CAPVT XXIX.

1 IN anno decimo, decimo men-
A ſe, vndecima die menſis, fa-
ctum eſt verbū Dñi ad me, di
2 cens: ¶Fili hominis, pone fa-
ciē tuā contra Pharaonē regē
Ægypti: & prophetabis de eo, & de Ægy-
3 pto vniuerſa. ¶Loquere, & dices: Hæc dicit
Dñs Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægy-
pti, draco magne, qui cubas in medio flumi
num tuorum, & dicis: Meus eſt fluuius, &
4 ego feci memetipſum. ¶Et ponam frenum
in maxillis tuis: & agglutinabo piſces flu-
minū tuorū ſquamis tuis: & extraham te
B de medio fluminum tuorū, & vniuerſi pi-
5 ſces tui ſquamis tuis adhærebūt ¶Et proij-
ciam te in deſertum, & omnes piſces flumi
nis tui: ſuper faciem terræ cades, non colli-
géris, neque congregaberis: beſtijs terræ &
6 volatilibus cœli dedi te ad deuorandū. ¶Et
ſciēt omnes habitatores Aegypti quia ego
Dominus: pro eo ꝙ fuiſti baculus arundi
7 neus domui Iſraël. ¶Quando apprehende-
runt te manu, & confractus es, & laceraſti
omnem humerū eorum: & innitentibus
eis ſuper te, comminutus es, & diſſoluiſti
8 omnes renes eorum. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego adducā ſuper te
gladium: & interficiam de te hominem &
9 iumētum. ¶Et erit Terra-Aegypti in deſer-
tum & in ſolitudinē: & ſcient quia ego Do
minus: pro eo quòd dixeris, Fluuius meus
10 eſt, & ego feci eum. ¶Idcirco ecce ego ad te,
& ad flumina tua: daboque Terram-Ægy
pti in ſolitudines, & gladio diſſipatā, à tur-
11 re Syenes, vſq; ad terminos Aethiopię. ¶Nō
C pertranſibit eam pes hominis, neq; pes iu
menti gradietur in ea: & non habitabitur
12 quadraginta annis. ¶Daboque Terrā-Aegy
pti deſertā in medio terrarū deſertarū, & ci
uitates eius in medio vrbiū ſubuerſarum,
& erūt deſolatæ quadraginta annis: & diſ-
pergā Aegyptios in nationes, & ventilabo
13 eos in terras. ¶Quia hæc dicit Dñs Deꝰ: Poſt
finem quadraginta annorum congregabo
Aegyptū de populis in quibus diſperſi fue
14 rant. ¶Et reducam captiuitatem Aegypti, &
collocabo eos in terra Phathures, in terra
natiuitatis ſuæ: & erūt ibi in regnū humi-
15 le: ¶ inter cætera regna erit humillima, &
non eleuabitur vltrà ſuper nationes, & im
16 minuam eos ne imperent gentibus. ¶Neq;
erunt vltrà domui Iſraël in confidentia, do
centes iniquitatem, vt fugiant & ſequātur
17 eos: & ſcient quia ego Dñs Deus. ¶ Et factū
eſt in viceſimo & ſeptimo anno, in primo,
D in vna menſis: factum eſt verbum Domini
18 ad me, dicens: Fili hominis Nabuchodo-
noſor rex Babylonis ſeruire fecit exercitū
ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrū: om-
ne caput decaluatum, & omnis humerus
depilatus eſt: & merces non eſt reddita ei,
neque exercitui eius de Tyro, pro ſeruitute
19 qua ſeruiuit mihi aduerſus eā. ¶Propterea
hæc dicit Dñs Deus: Ecce, ego dabo Nabu-
chodonoſor regē Babylonis in terra Aegy-
pti: & accipiet multitudinē eius, & deprę-
dabitur manubias eius, & diripiet ſpolia
20 eius, & erit merces exercitui illius. ¶Et ope-
ri quo ſeruiuit aduerſus eam, dedi ei Ter-
ram-Aegypti: pro eo ꝙ laborauerunt mi-
21 hi, ait Dominus Deus. ¶ In die illo pullula-
bit cornu Domui Iſraël, & tibi dabo aper-
tū os in medio eorū: & ſciēt quia ego Dñs.

## CAPVT XXX.

1 ET factum eſt verbū Dñi ad me, dicens:
2 ¶Fili hominis, propheta & dic: Hęc di-
3 cit Dñs Deus: Vlulate, væ, væ diei: ¶qa iuxtà
A eſt dies, & appropinquat dies Domini. dies
4 nubis, tempus Gentium erit. ¶Et veniet gla
dius in Aegyptum: & erit pauor in Aethio
pia, cùm ceciderint vulnerati in Aegypto,
& ablata fuerit multitudo illius, & deſtru-
5 cta fundamenta eius. ¶Aethiopia, & Libya,
& Lydi, & omne reliquū vulgus, & Chub,
& filij terræ fœderis: cum eis gladio cadēt.
6 ¶Hæc dicit Dominus Deus: Et corruent ful-
B cientes Aegyptum, & deſtruetur ſuperbia
imperij eius: à turre Syenes gladio cadent
7 in ea, ait Dominus Deus exercituum: ¶diſſi-
pabūtur in medio terrarum deſolatarum,
& vrbes eius in medio ciuitatum deſerta- *deſolatarum 6.*
8 rum erūt. ¶Et ſcient quia ego Dñs cū dede-
ro ignē in Aegypto, & attriti fuerint oēs au
9 xiliatores eius. ¶In die illa egredientur nū-
cij à facie mea in trieribus ad cōterendam

C Æthiopiæ confidentiam, & erit pauor in eis
in die Ægypti: quia abſque dubio veniet.
10 ¶Hęc dicit Dn̄s Deus: Et ceſſare faciam mul
titudinem Aegypti in manu Nabuchodo-
11 noſor regis Babylonis. ¶Ipſe & populus ei⁹
cum eo, fortiſſimi Gentium, adducentur ad
diſperdendam terram: & euaginabunt gla-
dios ſuos ſuper Aegyptum, & implebunt
12 terram interfectis. ¶Et faciam alueos flumi
num aridos, & tradam terrā in manus peſſi
morum, & diſſipabo terram & plenitudinē
eius in manus alienorum: ego Dn̄s locutus
Z Ar.13 a.1 13 ſum. ¶¶Hęc dicit Dn̄s Deus: Et diſperdam ſi
D mulachra, & ceſſare faciam idôla de Mem
phis, & dux de terra Aegypti non erit am-
plius: & dabo terrorem in terra Aegypti.
14 ¶Et diſperdā terram Phatures, & dabo ignē
in Taphnis, & faciā iudicia in Alexandria.
15 ¶Et effundam indignationem meam ſuper
Peluſium, robur Aegypti: & interficiā mul-
16 titudinem Alexandriæ, ¶ & dabo ignem in
Aegypto: quaſi parturiens dolebit Peluſiū,
& Alexandria erit diſſipata, & in Memphis
17 anguſtiæ quotidianæ. ¶ Iuuenes Heliopo-
E leos, & Pub-aſti, gladio cadēt, & ipſę capti-
18 uæ ducētur. ¶Et in Taphnis nigreſcet dies:
cùm contriuero ibi ſceptra Aegypti, & defe
cerit in ea ſuperbia potētiæ eius: ipſam nu
bes operiet, filiæ autem eius in captiuitatē
19 ducentur. ¶Et iudicia faciam in Aegypto: &
20 ſcient quia ego Dn̄s. ¶Et factum eſt in vnde
decimo anno, in primo menſe, in ſeptima
menſis, factum eſt verbum Domini ad me,
21 dicens: ¶Fili hominis, brachium Pharaonis
regis Aegypti confregi: & ecce non eſt obuo
F lutum, vt reſtitueretur ei ſanitas, vt ligare-
tur pannis & faſciaretur linteolis, & rece-
22 pto robore poſſit tenere gladium. ¶Propter-
ea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad
Pharaonem regem Aegypti, comminuam
brachium eius forte, ſed contractum: deij-
23 ciam gladium de manu eius, ¶& diſpergam
Aegyptum in Gentibus, & vētilabo eos in
24 terris. ¶Et confortabo brachia regis Babylo
nis, daboq; gladium meum in manu eius:
& confringā brachia Pharaonis, & gement
25 gemitibus interfecti coram facie eius. ¶ Et
confortabo brachia regis Babylonis, & bra
G chia Pharaonis concident: & ſcient quia
ego Dominus, cùm dedero gladium meum
in manum regis Babylonis, & extenderit
26 eum ſuper Terram Aegypti. ¶Et diſpergam
Aegyptum in nationes, & ventilabo eos in
terras: & ſcient quia ego Dominus.

## CAPVT XXXI.

1 ET factum eſt in anno vndecimo, tertio
A menſe, vna menſis, factum eſt verbum
2 Domini ad me dicens: ¶ Fili hominis, dic
Pharaoni regi Aegypti, & populo eius: Cui
3 ſimilis factus es in magnitudine tua? ¶Ec-
ce Aſſur quaſi cedrus in Libano pulcher ra-
mis, & frondibus nemoroſus, excelſuſque
altitudine, & inter condenſas frōdes eleua-
4 tum eſt cacumen eius. ¶Aquæ nutrierunt il
lum, abyſſus exaltauit illum: flumina eius
manabant in circuitu radicum eius, & ri-
uos ſuos emiſit ad vniuerſa ligna regionis.
5 ¶ Propterea eleuata eſt altitudo eius ſuper
omnia ligna regionis: & multiplicata ſunt
B arbuſta eius, & eleuati ſunt rami eius præ
6 aquis multis. ¶Cumq; extendiſſet vmbram
ſuam, in ramis eius fecerunt nidos omnia
volatilia cœli, & ſub frondibus eius genue-
runt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub vmbra-
culo illius habitabat cœtus gentium pluri-
7 marum. ¶Eratque pulcherrimus in magni-
tudine ſua, & in dilatatione arbuſtorum
ſuorum: erat enim radix illius iuxta aquas
8 multas. ¶Cedri non fuerunt altiores illo in
paradiſo Dei, abietes non adæquauerunt
C ſummitatem eius, & platani non fuerunt
æquæ frondibus illius: oē lignum paradiſi
Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudi
9 ni eius: ¶Qm̄ ſpecioſum feci eum, & multis
condenſiſq; frondibus, & æmulata ſunt eū
oīa ligna voluptatis quæ erant in paradiſo
10 Dei. ¶Propterea hæc dicit Dn̄s Deus: Pro eo
D ꝙ ſublimat⁹ eſt in altitudine, & dedit ſum-
mitatē ſuam virentem atq; condenſam, &
11 eleuatū eſt cor eius in altitudine ſua: ¶Tra
didi eum in manus fortiſſimi Gentium, fa-
ciens faciet ei: iuxta impietatem eius eieci
12 eum. ¶Et ſuccident eum alieni & crudeliſſi
mi nationum, & proijcient eum ſuper mō-
tes, & in cunctis cōuallibus corruent rami
eius: & confringentᷣ arbuſta eius in vniuer
13 ſis rupibus terrę: & recedent de vmbraculo
eius oēs populi terræ, & relinquent eū. ¶In
E ruina eius habitauerunt oīa volatilia cœli,
& in ramis eius fuerunt vniuerſæ beſtiæ re
14 gionis. Quā ob rem non eleuabuntuᷣ in al-
titudine ſua oīa ligna aquarum, nec ponēt
ſublimitatem ſuam inter nemoroſa atque
frondoſa, nec ſtabūt in ſublimitate ſua oīa
quæ irrigantur aquis: quia oēs traditi ſunt
in mortem, ad terrā vltimam, in medio fi-
liorum hominum, ad eos qui deſcēdunt in
15 lacum. ¶¶Hæc dicit Dn̄s Deus: In die qn̄ de-
ſcēdit ad inferos, induxi luctū, & operui eū
abyſſo: & prohibui flumina eius, & coercui
F aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum
Libanus, & omnia ligna agri cōcuſſa ſunt.
16 ¶A ſonitu ruinæ eius commoui Gētes, cùm
deducerem eum ad infernū cum his qui de
ſcendebant in lacū: & conſolata ſunt in ter
ra infima oīa ligna voluptatis egregia at-
que pclara in Libano, vniuerſa quę *irriga- *irrigantur s.
17 bantur aquis. ¶Nam & ipſi cum eo deſcen-
G dent ad infernum ad interfectos gladio: &
brachium vniuſcuiuſq; ſedebit ſub vmbra
18 culo eius in medio nationum. ¶Cui aſſimi-
latus es ô inclyte atque ſublimis inter li-
gna voluptatis? Ecce, deductus es cum

lignis voluptatis ad terram vltimā: in me-
dio incircunciſorum dormies, cū eis qui in
terfecti ſunt gladio. ipſe eſt Pharao, & om-
nis multitudo eius: dicit Dominus Deus.

CAPVT XXXII.

1 ET factum eſt duodecimo anno, in men
A ſe duodecimo, in vna mēſis factum eſt
2 verbum Domini ad me, dicens: ¶Filij homi
nis, aſſume lamentum ſuper Pharaonē re-
gem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gen-
tiū aſſimilatus es, & draconi qui eſt in ma-
ri: & ventilabas cornu in fluminibus tuis,
& conturbabas aquas pedibus tuis, & con-
3 culcabas flumina earū. ¶ Propterea hæc di-
cit Dñs Deus: ‡ Expandā ſuper te rete meū
in multitudine populorum multorū, & ex
4 traham te in ſagena mea. ¶ Et proijciam te
in terrā, ſuper faciem agri abijciā te: & ha-
bitare faciā ſuper te omnia volatilia cœli,
5 & ſaturabo de te beſtias vniuerſæ terræ. ¶Et
dabo carnes tuas ſuper montes, & imple-
6 bo colles tuos ſanie tua. ¶ Et irrigabo terrā
B fœtore ſanguinis tui ſup montes, & valles
7 implebuntur ex te. ¶ ‡Et operiā cum extin-
ctus fueris, cœlos: & nigreſcere faciā ſtellas
eius: ſolē nube tegam, & luna non dabit lu
8 men ſuum. ¶Omnia luminaria cœli mœre
re faciam ſuper te: & dabo tenebras ſuper
9 terrā tuā, dicit Dñs Deus. ¶* Et irritabo cor
populorum multorum, cum induxero con-
tritionem tuam in Gentibus ſuper terras
10 quas neſcis. ¶Et ſtupeſcere faciā ſuper te po
pulos multos: & reges eorum horrore ni-
mio formidabunt ſuper te, *cum volare cœ
perit gladius meus ſuper facies eorum, &
obſtupeſcent repētè ſinguli pro anima ſua
11 in die ruinæ *ſuæ. ¶ Quia hæc dicit Domi-
C nus Deus: Gladius regis Babylonis veniet
12 tibi, ¶in gladijs fortiū deijciam multitudi-
nem tuam, inexpugnabiles oēs gētes hæ:
& vaſtabunt ſuperbiam Ægypti, & diſſipa-
13 bitur omnis multitudo eius. ¶Et perdam
omnia iumenta eius quæ erāt ſuper aquas
plurimas: & non cōturbabit eas pes homi
nis vltrà, neq; vngula iumentorum turba-
14 bit eas. ¶Tunc puriſſimas reddam aquas eo-
rum, & flumina eorum quaſi oleum addu-
15 cam, ait Dñs Deus: ¶Cum dedero terram
Ægypti deſolatam: deſeretur autē terra à
plenitudine ſua, quando percuſſero oēs ha
bitatores eius: & ſciēt quia ego Dominus.
16 ¶Planctus eſt, & plangent eum: filiæ gen-
tium plangent eum: ſuper Ægyptum, &
ſup multitudinē eius plangent eū, ait Dñs
17 Deus. ¶Et factū eſt in duodecimo anno, in
D quintadecima menſis, factū eſt verbū Dñi
18 ad me, dicens: ¶Fili hominis, cane carmen
lugubre ſuper multitudinē Ægypti: & de-
trahe eā ipſam & filias Gentiū robuſtarum
ad terram vltimam cū his qui deſcendunt
19 in lacū. ¶ Quo pulchrior es? deſcēde, & dor-
20 mi cū incircuncīſis. ¶In medio interfectorū
gladio cadent: gladius datus eſt, attraxerūt
21 eam, & omnes populos eius. ¶Loquētur ei
potentiſſimi robuſtorū de medio inferni,
qui cū auxiliatoribus eius deſcenderūt, &
22 dormierūt incircūciſi, interfecti gladio. ¶Ibi
Aſſur, & omnis multitudo eius, in circuitu
illius ſepulchra eius: oēs interfecti, & qui
23 ceciderunt gladio. ¶ Quorum data ſunt ſe-
pulchra in nouiſſimis lacis: & facta eſt mul-
titudo eius per gyrū ſepulchri eius: vniuer
E ſi interfecti, cadenteſq; gladio qui dederāt
quondam formidinem in terra viuētium.
24 ¶Ibi Aelam, & omnis multitudo eius per gy-
rum ſepulchri ſui, oēs hi interfecti, ruēteſ-
que gladio, qui deſcenderūt incircunciſi ad
terram vltimam: qui poſuerunt terrorem
ſuum in terra viuentium, & portauerunt
ignominiam ſuam cum his qui deſcende-
25 runt in lacū. ¶ In medio interfectorum po-
ſuerūt cubile eius in vniuerſis populis ei⁹:
in circuitu eius ſepulchrum illius, omnes
hi incircunciſi, interfectiq; gladio. dederūt
enim terrorem ſuū in terra viuentium, &
portauerunt ignominiam ſuam cum his q
deſcendunt in lacū, in medio interfectorū
26 poſiti ſunt. ¶Ibi Moſoch & Thubal, & om-
F nis multitudo eius: in circuitu eius ſepul-
chra illius: oēs hi incircunciſi, interfecti &
cadentes gladio: quia dederunt formidinē
27 ſuā in terra viuentiū. ¶Et non dormient cū
fortibus, cadentibuſq; incircunciſis qui de
ſcenderunt ad infernum cum armis ſuis,
& poſuerūt gladios ſuos ſub capitib⁹ ſuis,
& fuerūt iniquitates eorū in oſſibus eorū:
quia terror fortiū facti ſunt in terra viuen-
28 tium. ¶ Et tu ergo in medio incircunciſorū
contereris, & dormies cum interfectis gla-
29 dio. ¶Ibi Idumæa & reges eius, & oēs du-
G ces eius, qui dati ſunt cum exercitu ſuo cū
interfectis gladio: & qui cum incircunciſis
dormierunt, & cū his qui *deſcenderūt in
30 lacum. ¶Ibi principes Aquilonis omnes, &
vniuerſi venatores: qui deducti ſunt cū in-
terfectis pauētes, & in ſua fortitudine con
fuſi: qui dormierunt incircunciſi cū inter-
fectis gladio, & portauerunt confuſionem
31 ſuam cum his qui deſcendunt in lacū. ¶Vi
dit eos Pharao, & conſolatus eſt ſup vniuer
ſa multitudine ſua, quæ interfecta eſt gla-
dio, Pharao & omnis exercitus ei⁹, ait Dñs
32 Deus, ¶quia *dedit terrorem *ſuum in terra
viuentium, & dormiuit in medio incircun
ciſorum cum interfectis gladio, Pharao &
omnis multitudo eius, ait Dominus Deus.

CAPVT XXXIII.

1 ET factum eſt verbum Domini
A ad me, dicens: ¶Fili hominis,
2 loquere ad filios populi tui, &
dices ad eos: Terra cū induxe
ro ſuper eā gladiū: & tulerit
populus terræ virum vnum de nouiſſimis
ſuis, & conſtituerit eū ſup ſe ſpeculatorē:

‡Sup. 12. d. 13. 17. f. 20.

‡Iſa. 13. b. 10. Ioel. 2. b. 10. 3. c. 15. Mat. 24. c. 29.

*quum ceciderint vulnerati tui in medio terra, ait Dominus Deus.

*propter vniuerſas iniquitates, quas operatus es.

*ſuæ.

*deſcendunt. 1.

*dedi 6.

*meū. 4.

3 ¶Et ille viderit gladium venientem ſuper ter
ram, & cecinerit buccina, & annũciauerit
4 populo:¶Audiens autẽ quiſquis ille eſt, ſo-
nitũ buccinæ, & non ſe obſeruauerit, vene
ritq; gladius, & tulerit eum: ſanguis ipſius
5 ſuper caput eius erit.¶Sonũ buccinæ audi-
uit, & non obſeruauit: ſanguis eius in ipſo
*ſaluauit 1.
erit: ſi aũt ſe cuſtodierit, aĩam ſuam *ſalua-
6 bit. ¶Quòd ſi ſpeculator viderit gladiũ ve-
nientẽ, & non inſonuerit buccina: & popu
B lus ſe non cuſtodierit, veneritq; gladius, &
tulerit de eis aĩam: ille quidẽ in iniquita-
te ſua captus eſt, ſanguinẽ aũt eius de ma
|Supr. 3. d 17.
7 nu ſpeculatoris requiram.¶|Et tu fili homi
nis, ſpeculatorem dedi te domui Iſraël: au-
diens ergo ex ore meo ſermonẽ, annuncia-
8 bis eis ex me.¶Si me dicente ad impiũ, Im-
pie, morte morieris: non fueris locutus vt
ſe cuſtodiat impius à via ſua: ipſe impius
in iniquitate ſua morietur, ſanguinem au-
9 tem eius de manu tua requiram. ¶Si autẽ
annunciãte te ad impium, vt à vijs ſuis cõ
uertatur, non fuerit conuerſus à via ſua: ip
ſe in iniquitate ſua morietur: porrò tu ani
10 mã tuã liberaſti. ¶Tu ergo fili hominis, dic
C ad domũ Iſrael. Sic locuti eſtis: dicẽtes, Ini
quitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos
ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quõ ergo vi
|Sup. 18. f. 24. g. 32
11 uere poterimus?¶|Dic ad eos: Viuo ego, di-
cit Dñs Deus: nolo mortem impij, ſed vt
conuertatur impius à via ſua, & viuat: Cõ-
*conuertimini 1.
uertimini* à vijs veſtris peſſimis: & quare
12 moriemini domus Iſraël? ¶Tu itaq; fili ho-
minis, dic ad filios populi tui: Iuſtitia iuſti
nõ liberabit eũ in quacunq; die peccaue-
rit: & impietas impij nõ nocebit ei, in qua
cunque die conuerſus fuerit ab impietate
ſua: & iuſtus nõ poterit viuere ĩ iuſtitia ſua
13 in quacunq; die peccauerit. ¶Etiã ſi dixero
iuſto ꝙ vita viuat, & cõfiſus in iuſtitia ſua,
fecerit iniquitatẽ: oẽs iuſtitiæ eius obliuio-
ni tradẽtur, & in iniquitate ſua quã opera-
14 tus eſt, in ipſa morietur. ¶Si aũt dixero im-
D pio, Morte morieris: & egerit pœnitentiam
à peccato ſuo, feceritq; iudiciũ & iuſtitiã,
15 ¶& pignus reſtituerit ille impius, rapinãq;
reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit,
nec fecerit quicquã iniuſtum: vita viuet, &
16 nõ morietur. ¶Oĩa peccata eius quæ pecca-
uit, nõ imputabuntur ei: iudiciũ & iuſtitiã
17 fecit, vita viuet. ¶Et dixerũt filij populi tui,
Nõ eſt æqui põderis via Dñi, & ipſorũ via
18 iniuſta eſt. ¶ Cum enim receſſerit iuſtus à
iuſtitia ſua, feceritq; iniquitates, morietur
19 in eis. ¶Et cũ receſſerit impius ab impieta-
te ſua, feceritq; iudicium & iuſtitiã: viuet
|Supr. 18. f. 25.
20 in eis. ¶|Et dicitis, Non eſt recta via Domi-
ni. Vnũquenq; iuxta vias ſuas iudicabo de
21 vobis domus Iſraël. ¶Et factũ eſt in duode-
E cimo anno, in decimo menſe, in quinta mẽ
ſis tranſmigrationis noſtræ, venit ad me q
fugerat de Ieruſalem, dicens: Vaſtata eſt ci-
22 uitas ¶Manus aũt Domini facta fuerat ad
me veſpere, antequàm veniret qui fuge-
rat: aperuitq; os meũ donec veniret ad me
manè, & aperto ore meo nõ ſilui amplius.
23 ¶Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
24 cens: ¶Fili hominis, qui habitant in ruino-
ſis his, ſuper humum Iſraël, loquẽtes aiũt:
Vnus erat Abraham, & hæreditate poſſedit
terrã: nos autem multi ſumus, nobis data
eſt terra in poſſeſſionem. ¶Idcirco dices ad
25 eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in ſan-
guine comeditis, & oculos veſtros leuatis
F ad immunditias veſtras, & ſanguinem fun
ditis: nunquid terrã hæreditate poſſidebi-
26 tis? ¶Stetiſtis in gladijs veſtris, feciſtis abo-
minationes, & vnuſquiſque vxorem proxi-
mi ſui polluit: & terram hæreditate poſ-
27 ſidebitis? ¶ Hæc dices ad eos: Sic dicit Do-
minus Deus. Viuo ego, quia qui in ruino-
ſis habitant, gladio cadent: & qui in agro
eſt beſtijs tradetur ad deuorandum: qui au
tem in præſidijs, & ſpelũcis ſunt, peſte mo
28 rientur. ¶Et dabo terrã in ſolitudinem & in
deſertũ, & deficiet ſuperba fortitudo eius,
& deſolabuntur montes Iſrael, eo ꝙ nul-
29 lus ſit qui per eos tranſeat. ¶Et ſcient quia
ego Dominus, cũ dedero terram eorum de-
ſolatam & deſertam propter vniuerſas abo
30 minationes ſuas quas operati ſunt. ¶ Et tu
fili hominis: filij populi tui, qui loquũtur
G de te iuxta muros, & in oſtijs domorũ, & di
cunt, vnus ad alterũ, vir ad proximũ ſuum
loquẽtes: Venite, & audiamus quis ſit ſer-
31 mo egrediens à Domino. ¶ Et veniũt ad te,
quaſi ſi ingrediatũr populus, & ſedent corã
te populus meus: & audiũt ſermones tuos,
& non faciunt eos: quia in canticũ oris ſui
vertunt illos, & auaritiam ſuã ſequitur cor
32 eorũ. ¶Et es eis quaſi carmen muſicum, qđ
ſuaui dulciq; ſono canitur: & audiunt ver-
33 ba tua, & non faciunt ea. ¶ Et cùm venerit
quod prædictum eſt (ecce enim venit) tunc
ſcient ꝙ prophetes fuerit inter eos.

## CAPVT XXXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di
A cens: ¶Fili hominis, propheta de paſto-
2 ribus Iſraël: propheta, & dices paſtoribus:
Hæc dicit Dominus Deus: |Væ paſtoribus
|Iere. 23. a. 1. Sup. 13. a 1.
Iſraël: qui paſcebãt ſemetipſos: nónne gre
3 ges à paſtoribus paſcũtur? ¶Lac comedeba-
tis, & lanis operiebamini: & qđ craſſum
erat, occidebatis: gregẽ aũt meũ nõ paſce-
4 batis. ¶Quod infirmum fuit, nõ conſolida-
ſtis: & quod ægrotum, non ſanaſtis: quod
confractum eſt, non alligaſtis: & qđ abie-
ctum eſt, non reduxiſtis: & qđ perierat, nõ
q̃ſiſtis: ſed cũ auſteritate imperabatis eis, &
5 cum potentia. ¶Et diſperſæ ſunt oues meę,
eo ꝙ non eſſet paſtor, & factæ ſunt in de-
uorationem omnium beſtiarum agri, &
6 diſperſæ ſunt. ¶ Errauerunt greges mei in
B cunctis montibus, & in vniuerſo colle excel

ſo: & ſuper omnē faciē terræ diſperſi ſunt
greges mei, & non erat qui requireret, non
7 erat, inquam, qui requireret. ¶Propterea pa
8 ſtores audite verbum Domini. ¶ Viuo ego,
dicit Dñs Deus, quia pro eo ꝙ facti ſunt gre-
ges mei in rapinam, & oues meæ in deuo-
rationē omnium beſtiarum agri, eò ꝙ non
eſſet paſtor (neque enim quæſierunt paſto-
res mei gregem meum: ſed paſcebāt paſto-
C res ſemetipſos, & greges meos non paſce-
9 bant). ¶ propterea paſtores audite verbum
10 Domini. ¶Hæc dicit Dñs Deus: Ecce, ego ip-
ſe ſuper paſtores, requiram gregem meum
de manu eorū, & ceſſare faciā eos vt vltrà
non paſcant gregem*, nec paſcant amplius
paſtores ſemetipſos & liberabo gregē meū
de ore eorum, & non erit vltrà eis in eſcā.
11 ¶Quia hæc dicit Dñs Deus: ¶Ecce, ego ipſe
12 requiram oues meas, & viſitabo eas. ¶Sicut
viſitat paſtor gregem ſuum in die quando
fuerit in medio ouium ſuarū diſſipatarū:
ſic viſitabo oues meas, & liberabo eas de
omnibus locis in quibus diſperſæ fuerāt in
13 die nubis & caliginis. ¶Et educā eas de po-
pulis, & congregabo eas de terris, & inducā
eas in terram ſuam: & paſcam eas in mon-
tibus Iſraël, in riuis, & in cunctis ſedibus
14 terræ. ¶In paſcuis vberrimis paſcam eas,
D & in montibus excelſis Iſraël erunt paſcua
earū: ibi requieſcent in herbis virentibus,
& in paſcuis pinguibus paſcētur ſuper mō
15 tes Iſraël. ¶Ego paſcā oues meas: & ego eas
16 accubare faciā, dicit Dñs Deus. ¶ Quod pe-
rierat, requirā: & quod abiectū erat, redu-
cā: & quod cōfractū fuerat, alligabo: & qđ
infirmum fuerat, conſolidabo, & quod pin
gue & forte, cuſtodiam: & paſcam illas in
17 iudicio. ¶Vos autem greges mei, hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pe-
18 cus & pecus, arietum & hircorum. ¶Nonne
E ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? inſu-
per & reliquias paſcuarū veſtrarū cōculca-
ſtis pedibus veſtris: & cùm puriſſimā aquā
biberetis, reliquam pedibus veſtris turba-
19 batis. ¶Et oues meæ his quæ cōculcata pedi
bus veſtris fuerant, paſcebātur: & quæ pe-
20 des veſtri turbauerant, hæc bibebāt. ¶ Pro-
pterea hæc dicit Dñs Deus ad vos: Ecce, ego
ipſe iudico inter pecus pingue & macilen-
21 tū. ¶Pro eo ꝙ lateribus, & humeris impin-
gebatis, & cornibus veſtris vētilabatis om-
nia infirma pecora, donec diſpergerētur fo
22 ras: ¶ſaluabo gregem meū, & non erit vl-
F trà in rapinam, & iudicabo inter pecus &
23 pecus. ¶ET SVSCITABO SVPER EAS PA-
STOREM VNVM, qui paſcat eas, ¶ſeruum
meum Dauid: ipſe paſcet eas, & ipſe erit
24 eis in paſtorē. ¶Ego aūt Dñs ero eis in Deū:
& ſeruus meus Dauid princeps in medio
25 eorum: ego Dñs locutus ſum. ¶Et faciā cum
eis pactū pacis, & ceſſare faciā beſtias peſ-
ſimas de terra: & qui habitāt in deſerto, ſe-

26 curi dormient in ſaltibus. ¶ Et ponam eos
in circuitu collis mei benedictionē: & de-
ducā imbrem in tempore ſuo, *pluuiæ be-
27 nedictionis erūt. ¶Et dabit lignū agri fructū
G ſuū, & terra dabit germē ſuū, & erūt in ter-
ra ſua abſq; timore: & ſciēt quia ego Dñs,
cùm contriuero catenas iugi eorū, & erue-
28 ro eos de manu imperantium ſibi. ¶ Et nō
erūt vltrà in rapinam in Gentibus, neque
beſtiæ terrę deuorabunt eos: ſed habitabūt
29 confidenter abſque vllo terrore. ¶ Et ſuſci-
tabo eis germen nominatū, & non erūt vl-
trà imminuti fame in terra, neq; portabūt
30 vltrà opprobrium Gentium. ¶Et ſciēt quia
ego Dominus Deus eorū cum eis, & ipſi po
pulus meus domus Iſraël: ait Dñs Deus.
31 ¶Vos autē greges mei, greges paſcuę meę
homines eſtis: & ego Dominus Deus ve-
ſter, dicit Dominus Deus.

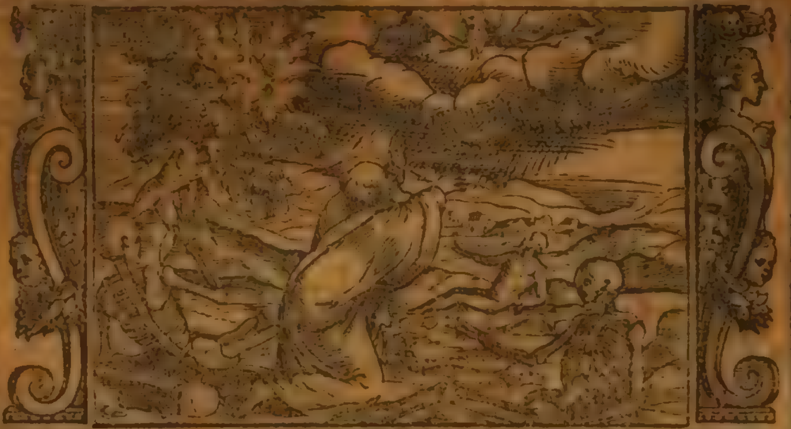
## CAPVT XXXV.

1 ET factus eſt ſermo Domini, ad
A me, dicens: ¶Fili hominis, po-
2 ne faciē tuam aduerſum mō-
tem Seir, & prophetabis de eo,
3 ¶& dices illi: Hæc dicit Dñs
Deus: Ecce ego ad te mons Seir, & extendā
manū meam ſuper te, & dabo te deſolatū
4 atque deſertum. ¶ Vrbes tuas demoliar, &
5 tu deſertus eris: & ſcies quia ego Dñs. ¶Eò
ꝙ fueris inimicus ſempiternus, & cōcluſe
ris filios Iſraël in manus gladij in tempore
afflictionis eorū, in tempore iniquitatis ex-
6 tremę ¶Propterea viuo ego, dicit Dñs Deus,
B quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te perſe
quetur: & cū ſanguinē oderis, ſanguis per-
7 ſequetur te. ¶Et dabo montem Seir deſola-
tum atque deſertum: & auferam de eo eun
8 tem & redeuntē. ¶Et implebo montes eius
occiſorum ſuorum: in collibus tuis, & in
vallibus tuis, atque in torrentibus interfe-
9 cti gladio cadēt. ¶In ſolitudines ſempiter-
C nas tradā te, & ciuitates tuæ non habitabū
10 tur: & ſcietis quia ego Dñs Deus. ¶Eo ꝙ di-
xeris, Duæ gentes, & duæ terræ meæ erunt,
& hæreditate poſſidebo eas: cum Dñs eſſet
11 ibi: Propterea viuo ego, dicit Dñs Deus, quia
faciam iuxta iram tuam, & ſecundum zelū
tuum quem feciſti, odio habens eos: & no
12 tus efficiar per eos cùm te iudicauero. ¶ Et
ſcies quia ego Dñs audiui vniuerſa oppro-
bria tua quæ locutus es de mōtibus Iſraël,
dicens: Deſerti, nobis ad deuorandum dati
13 ſunt. ¶Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, &
derogaſtis aduerſum me verba veſtra: ego
14 audiui. ¶Hæc dicit Dñs Deus: Lætante vni-
D uerſa terra, in ſolitudinem te redigam.
15 ¶Sicuti gauiſus es ſuper hæreditatē domus
Iſraël, eò ꝙ fuerit diſſipata: ſic faciam tibi.
diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa om-
nis: & ſcient quia ego Dominus.

* meum
¶Isa. f. 22.
¶Ioh. 1. g. 45. 10. b. 11.
¶Iſa. 40. c. 11.
¶Dan. 9. g. 24. & 25.
Oſe. 2. b. 5.
* &
¶Ioh. 10. b. 11. c. 14.

## CAPVT XXXVI.

1 TV aũt fili hominis, propheta ſu-
A per montes Iſraël: & dices:
|Montes Iſraël audite verbũ  |Sup.6.a.2.
2 Domini. ¶Hæc dicit Dñs Deꝰ:
Eo q̄ dixerit inimicus de vo-
bis, Euge, altitudines ſempiternæ in hære-
3 ditatem datæ ſunt nobis: ¶propterea vatici-
nare, & dic: Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo q̄
deſolati eſtis, & conculcati p̄ circuitũ, & fa-
cti in hæreditatẽ reliquis Gentibus, & aſcẽ-
diſtis ſup̄ labiũ linguæ, & opprobriũ popu-
4 li: ¶ propterea montes Iſraël audite verbũ
Dñi Dei. Hæc dicit Dñs Deus montibus, &
collibus, torrentibus, vallibusq́; deſertis, &
parietinis, & vrbibus derelictis quæ depo-
B pulatę ſunt & ſubſannatæ à reliquis Gen-
5 tibus p̄ circuitũ. ¶ Propterea hęc dicit Dñs
Deus: Qm̃ in igne zeli mei loquutus ſum
de reliquis gentibus, & de Idumæa vniuer-
ſa, q̄ dederunt terrã meã ſibi in hæredita-
tẽ cũ gaudio, & toto corde, & ex animo: &
6 eiecerunt eã vt vaſtarẽt: idcirco vaticinare
ſuper humũ Iſraël, & dices mõtibus & col-
libus, iugis, & vallibus: Hæc dicit Dñs Deꝰ:
Ecce ego in zelo meo, & in furore meo lo-
cutus ſum, eò q̄ confuſionẽ Gentiũ ſuſti-
7 nueritis. ¶Idcirco hæc dicit Dñs Deus: Ego
leuaui manũ meã, vt Gentes quæ in circui-
tu veſtro ſunt, ipſæ confuſionẽ ſuã portẽt.
8 ¶Vos aũt montes Iſraël ramos veſtros ger-
minetis, & fructũ veſtrũ afferatis populo
9 meo Iſraël: ꝓpe em̃ eſt vt veniat. ¶Quia ec-
C ce ego ad vos, & conuertar ad vos, & arabi-
10 mini, & accipietis ſementẽ. ¶Et multiplica-
bo in vobis homines, oẽmq́; domũ Iſraël:
& habitabũtur ciuitates, & ruinoſa inſtau-
11 rabuntur. ¶ Et replebo vos hominibus, &
iumentis: & multiplicabuntur & creſcent:
& habitare vos faciã ſicut à principio, bo-
niſq́; donabo maiorib⁹, q̃ habuiſtis ab ini-
12 tio: & ſcietis quia ego Dominus. ¶Et addu-
cam ſuper vos homines populum meũ Iſ-
raël, & hæreditate poſſidebunt te: & eris
eis in hęreditatẽ, & nõ addes vltrà vt abſq́;
13 eis ſis. ¶Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quòd di-
cunt de vobis, Deuoratrix hominum es, &
14 ſuffocans gentem tuam: ¶Propterea homi-
nes non comedes amplius & gentẽ tuã nõ
15 necabis vltrà, ait Dñs Deus: ¶nec auditã fa-
D ciã in te amplius confuſionẽ Gentiũ, & op-
probriũ populorũ nequaquam portabis, &
gentẽ tuam non amittes amplius, ait Dñs
16 Deus. ¶ Et factum eſt verbum Dñi ad me,
17 dicens: ¶Fili hominis, domus Iſraël habita-
uerunt in humo ſua, & polluerunt eam in
vijs ſuis: & in ſtudijs ſuis iuxta immundi-
tiam menſtruatæ facta eſt via eorum corã
18 me. ¶Et effudi indignationem meam ſuper
eos pro ſanguine quem fuderũt ſup̄ terrã:
19 & in idólis ſuis polluerũt eã: ¶Et diſperſi
eos in Gentes, & ventilati ſunt in terras: iu-
xta vias eorum & adinuentiones eorum iu-
20 dicaui eos. ¶|Et ingreſſi ſunt ad Gentes ad  |Iſa.52.b.5. Rom.2.d.24.
quas introierunt & polluerũt nomen ſan-
ctum meũ, cum diceretur de eis: Populus
Domini iſte eſt, & de terra eiꝰ egreſſi ſunt.
21 ¶Et peperci nomini ſancto meo, quod pol-
luerat domus Iſraël in Gentibus ad quas
22 ingreſſi ſunt. ¶Idcirco dices domui Iſraël:
E Hæc dicit Dominus Deus, Nõ propter vos
ego faciã domus Iſraël, ſed propter nomen
ſanctum meum, quod polluiſtis in gẽtibus
23 ad quas intraſtis. ¶ Et ſanctificabo nomen  Infr.37.g.28.
meũ magnum quod pollutũ eſt inter Gen-
tes, quod polluiſtis in medio earũ: vt ſciãt
Gentes, quia ego Dominus, ait Dominus
exercituum, cum ſanctificatus fuero in vo-
24 bis coram eis: ¶Tollã quippe vos de Genti-
bus, & congregabo vos de vniuerſis terris,
25 & adducã vos in terrã veſtram. ¶Et effundã
ſuper vos aquam mundam, & mundabimi-
ni ab oĩbus inquinamentis veſtris, & ab
26 vniuerſis idólis veſtris mundabo vos. ¶|Et  |Sup.11.g.19.
dabo vobis cor nouum, | & ſpiritum nouũ
ponam in medio veſtri, & auferam cor la-  |Infr.19.g.29.
pideum de carne veſtra, & dabo vobis car-
27 neum. ¶Et ſpiritum meum ponam in me-
F dio veſtri: & faciam vt in præceptis meis
ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis & o-
28 peremini. ¶ Et habitabitis in terra, quam
dedi patribus veſtris: & eritis mihi in po-
29 pulum, & ego ero vobis in Deum. ¶Et ſal-
uabo vos ex vniuerſis inquinamentis ve-
ſtris: & vocabo frumentum, & multiplica-
bo illud, & non imponam vobis famem.
30 ¶Et multiplicabo fructum ligni, & geni-
mina agri: vt non portetis vltrà opprobriũ
31 famis in Gentibus. ¶Et recordabimini via-
rum veſtrarum peſſimarum, ſtudiorumq́;
non bonorum: & diſplicebunt vobis ini-
32 quitates veſtrę & ſcelera veſtra. ¶Non pro-
pter vos ego faciam, ait Dominus Deus,
notum ſit vobis: confundimini & erube-
33 ſcite ſup̄ vijs veſtris, domus Iſraël. ¶Hæc di-
cit Dominus Deus: In die qua mundauero
vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & in-
habitari fecero vrbes, & inſtaurauero rui-
34 noſa: & terra deſerta fuerit exculta, quę
quondã erat deſolata in oculis omnis via-
35 toris, ¶dicent: Terra illa inculta facta eſt vt
G hortus voluptatis: & ciuitates deſertæ &
deſtitutę atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.
36 ¶Et ſcient gentes quæcunque derelictæ
fuerint in circuitu veſtro, quia ego Domi-
nus ædificaui diſſipata, plantauique incul-
ta: ego Dominus locutus ſim & fecerim.
37 ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc
inuenient me domus Iſraël vt faciam eis:
Multiplicabo eos ſicut gregem hominum,
38 vt gregem ſanctum, ¶vt gregem Ieruſalem
in ſolennitatibus eius: Sic erunt ciuitates
deſertæ, plenæ gregibus hominum; & ſciẽt
quia ego Dominus.



CAPVT XXXVII.

1 FACTA eſt ſup me manus Do-
A mini, & eduxit me in ſpiritu
Dñi: & dimiſit me in medio
cãpi qui erat plenus oſſibus.
2 Et circunduxit me per ea in
gyro: erant aũt multa valde ſuper faciẽ cã-
3 pi, ſiccaq; vehementer. Et dixit ad me: Fi-
li hoĩs, putaſne viuẽt oſſa iſta? Et dixi: Dñe
4 Deus, tu noſti. Et dixit ad me: Vaticinare
de oſſibus iſtis, & dices eis: Oſſa arida audi
5 te verbũ Dñi. Hęc dicit Dñs Deus oſſibus
his: Ecce ego intromittã in vos ſpiritũ, &
6 viuetis. Et dabo ſuper vos neruos, & ſuc-
creſcere faciã ſuper vos carnes, & ſuperex-
tendã in vobis cutẽ: & dabo vobis ſpiritũ
7 & viuetis: & ſcietis quia ego Dñs. Et pro-
B phetaui, ſicut pceperat mihi: factus eſt aũt
ſonitus prophetante me, & ecce cõmotio:
& acceſſerũt oſſa ad oſſa, vnũquodq; ad iũ-
8 cturã ſuã. Et vidi, & ecce ſuper ea nerui, &
carnes aſcenderunt: & extenta eſt in eis cu-
9 tis deſuper, & ſpiritũ nõ habebãt. Et dixit
C ad me: Vaticinare ad ſpiritũ, vaticinare fi-
li hoĩs, & dices ad ſpiritum: Hęc dicit Dñs
Deus, A quatuor ventis veni ſpiritus: & in
ſuffla ſup interfectos iſtos, & reuiuiſcant.
10 Et prophetaui, ſicut pceperat mihi: & in-
greſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſtete-
runtq; ſuper pedes ſuos: exercitus grandis
11 nimis valde. Et dixit ad me: Fili hominis,
oſſa hæc vniuerſa, domus Iſraël eſt: ipſi di
cunt, Aruerunt oſſa noſtra, & periit ſpes no
12 ſtra, & abſciſſi ſum⁹. Propterea vaticinare.
& dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus, Ecce
D ego aperiam tumulos veſtros, & educã vos
de ſepulchris veſtris populus meus: & in-
13 ducã vos in terram Iſraël. Et ſcietis quia
ego Dñs, cũ aperuero ſepulchra vr̃a, & edu-
xero vos de tumulis veſtris popule meus:
14 Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vi-
xeritis, & requieſcere vos faciam ſuper hu-
mũ veſtrã: & ſcietis quia ego Dñs locutus
15 ſum & feci, ait Dñs Deus. Et factus eſt ſer
16 mo Domini ad me, dicẽs: Et tu fili homi-
nis, ſume tibi lignum vnum: & ſcribe ſup
illud, Iudæ, & filiorum Iſraël ſociorum e-
ius: & tolle lignum alterum, & ſcribe ſup
illud, Ioſeph lignum Ephraim, & cunctæ
17 domus Iſraël, ſociorũq; eius. Et adiunge il
E la vnũ ad alterum tibi in lignum vnũ: &
18 erunt in vnionem in manu tua. Cum aũt
dixerint ad te filij populi tui, loquentes,
Nonne indicas nobis qd in his tibi velis?
19 loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus De⁹:
Ecce ego aſſumam lignum Ioſeph, quod eſt
in manu Ephraim, & tribus Iſraël q̃ ſunt
ei adiunctæ: & dabo eas pariter cum ligno
Iuda, & faciam eas in lignum vnum: & e-
20 runt vnum in manu eius. Erunt aũt ligna
ſuper quæ ſcripſeris in manu tua, in oculis
21 eorum. Et dices ad eos: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce, ego aſſumam filios Iſraël
F de medio nationum ad quas abierunt, &
congregabo eos vndique, & adducam eos Ioh. 10.
22 ad humum ſuam. Et faciam eos in gen- b. 10.
tem vnam in terra in montibus Iſraël, &
& rex vnus erit omnibus imperans: & non
erunt vltrà duę gentes, nec diuidentur am-
23 plius in duo regna. Neque polluentur vl-
tra in idolis ſuis & abominationibus ſuis,
& cunctis iniquitatibus ſuis: & ſaluos eos
faciam de vniuerſis ſedibus in quibus pec-
cauerunt, & emundabo eos: & erunt mi- Sup. 34.
24 hi populus, & ego ero eis Deus. Et ſeruus f. 23.
meus Dauid rex ſuper eos, & paſtor vnus Ioh. 1. g.
erit omnium eorum: in iudicijs meis am- 45. 10. b.
bulabunt, & mandata mea cuſtodiẽt, et fa- 11.
25 cient ea. Et habitabunt ſuper terram quã Iſa. 40. c.
dedi ſeruo meo Iacob, in qua habitaue- 11.

runt

Ier. 23.a. G tunt patres veſtri: & habitabunt ſuper eam
5. ipſi, & filij eorum, & filij filiorum eorum
Dan. 9.f. vſq; in ſempiternũ: & Dauid ſeruus meus
24.g. 25. 26 princeps eorũ in perpetuum. ❡Et percutiã
‖ Ioh. 10.d illis fœdus pacis ‖ & pactum ſempiternum
14. erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, &
Pſ. 109.a dabo ſanctificationẽ meam in medio eorũ,
4. & 106 27 in perpetuũ. ❡Et erit tabernaculum meum
a. 2. in eis: & ero eis Deus, & ipſi erunt mihi po
28 pulus. ❡Et ſciẽt Gentes quia ego Dñs ſancti-
ficator Iſraël cùm fuerit ſanctificatio mea
in medio eorum in perpetuum.

CAPVT XXXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad
A me, dicens: ❡Fili hominis po-
‖ Inf. 39.a 2 ne faciem tuã cõtra ‖ Gog & *
ib. 6. terram Magog, principem ca-
Apo. 20. pitis: Moſoch & Thubal: & va
c. 8. 3 ticinare de eo, ❡ & dices ad eum*: Hæc dicit
—4. Dñs Deus: Ecce, ego ad te Gog principem
—8. 4 capitis Moſoch & Thubal: ❡& circumagam
te, & ponam frenũ in maxillis tuis, & edu-
cam te & oẽm exercitum tuum, equos & e-
quites veſtitos loricis vniuerſos, multitudi
nem magnam haſtam & clypeum arripiẽ-
5 tium & gladium. ❡Perſæ, Aethiopes, & Li-
6 byes cum eis, omnes ſcutati & galeati. ❡Go
B mer, & vniuerſa agmina eius, domus Tho-
gorma latera Aquilonis, & totũ robur eius,
7 populiq; multi tecum. ❡Præpara & inſtrue
te, & oẽm multitudinem tuam quæ coacer
8 uata eſt ad te: & eſto eis in præceptũ. ❡Poſt
dies multos viſitaberis: in nouiſſimo anno-
rum venies ad terram quæ reuerſa eſt à gla
dio, & congregata eſt de populis multis, ad
montes Iſraël, qui fuerunt deſerti iugiter:
hæc de populis educta eſt, & habitabunt in
9 ea confidenter vniuerſi. ❡Aſcendens autem
C quaſi tẽpeſtas venies & quaſi nubẽs, vt ope
rias terrã tu & omnia agmina tua, & popu
10 li multi tecum. ❡Hęc dicit Dñs Deus: In die
illa aſcendent ſermones ſuper cor tuum, &
11 cogitabis cogitationẽ peſſimam: ❡ & dices,
Aſcendam ad terram abſq; muro: veniam
ad quieſcentes habitanteſq; ſecurè: hi oẽs
habitant ſine muro, vectes & portæ non
12 ſunt eis. ❡Vt diripias ſpolia, & inuadas præ-
dam, vt inferas manum tuã ſuper eos qui
deſerti fuerant, & poſtea reſtituti, & ſuper
populum qui eſt congregatus ex Gentibus,
qui poſſidere cœpit & eſſe habitator vmbi-
13 lici terræ. ❡Saba & Dedam, & negociatores
D Tharſis, & oẽs leones eius dicent tibi, Nun
quid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad
diripiendam prædam congregaſti multitu-
dinem tuam, vt tollas argentum & aurum,
& auferas ſupellectilem atq; ſubſtantiam,
14 & diripias manubias infinitas. ❡Propterea
vaticinare fili hominis, & dices ad Gog:
Hæc dicit Dominus Deus: Nunquid non in
die illo, cùm habitauerit populus meus Iſ-
15 raël confidenter, ſcies? ❡ Et venies de loco
E tuo à lateribus Aquilonis tu & populi mul
ti tecum, aſcenſores equorum vniuerſi, cœ-
16 tus magnus, & exercitus vehemens. ❡Et a
ſcendes ſuper populum meum Iſraël qua-
ſi nubes, vt operias terram. In nouiſſi-
mis diebus eris, & adducam te ſuper ter-
ram meam: vt ſciant Gentes me, cùm ſan
ctificatus fuero in te in oculis eorũ, ô Gog.
17 ❡Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es
de quo locutus ſum in diebus antiquis in
manu ſeruorum meorum prophetarum
Iſraël, qui prophetauerunt in diebus illo-
rum temporum, vt adducerẽ te ſuper eos.
18 ❡Et erit in die illa: in die aduentus Gog ſu-
F per terram Iſraël, ait Dominus Deus, aſcen
19 det indignatio mea in furore meo. ❡ Et in
zelo meo, in igne iræ meæ locutus ſum.
Quia in die illa erit commotio magna ſu-
20 per terram Iſraël*: ❡ ‖ & commouebuntur à Mat. 24.c
facie mea piſces maris, & volucres cœli, & 29.
beſtiæ agri, & omne reptile quod mouetur Luc. 21.d.
ſuper humum: cunctiq; homines qui ſunt 26.
ſuper faciem terræ: & ſubuertentur mon-
tes, & cadẽt ſepes, & omnis murus corruet
21 in terra. ❡ Et conuocabo aduerſus eum in
G cunctis montibus meis gladium, ait Domi-
nus Deus: gladius vniuſcuiuſq; in fratrem
22 ſuum dirigetur. ❡Et iudicabo eum peſte,
& ſanguine, & imbre vehemẽti, & lapidi-
bus immenſis: ignem, & ſulphur pluam
ſuper eum, & ſuper exercitum eius, & ſu-
23 per populos multos qui ſunt cum eo. ❡ Et
magnificabor, & ſanctificabor: & notus
ero in oculis multarum gentium: & ſcient
quia ego Dominus.

CAPVT XXXIX.

1 TV autẽ fili hominis, vaticinare
A aduerſum Gog, & dices: Hæc
dicit Dñs De⁹, Ecce ego ſuper
te ‖ Gog principem capitis Mo ‖ Su. 38.a.
2 ſoch & Tubal: ❡ & circuma- 1.
gam te, ‖ & *ſeducam te, & aſcendere te fa- Apo. 20.
ciã de lateribus Aquilonis: & adducã te ſu- c. 8.
3 per mõtes Iſraël. ❡Et percutiã arcum tuum * reducam
in manu ſiniſtra tua, & ſagittas tuas de ma
4 nu dextera tua deijciam. ❡Super montes Iſ-
raël cades tu, & omnia agmina tua, & po-
puli tui qui ſunt tecum: feris, auibus, om-
nique volatili, & beſtijs terræ dedi te ad de-
5 uorandum. ❡Super faciem agri cades: quia
6 ego loquutus ſum, ait Dominus Deus. ❡ Et
B immittam ignem in Magog, & in his qui
habitant in inſulis confidenter: & ſcient
7 quia ego Dominus. ❡Et nomen ſanctum
meum notum faciam in medio populi mei
Iſraël, & non polluam nomen ſanctum
meum amplius: & ſcient Gentes quia ego
8 Dominus ſanctus Iſraël. ❡Ecce venit, & fa-
ctum eſt, ait Dominus Deus, hęc eſt dies de
9 qua locutus ſum. ❡Et egredientur habitato-
res de ciuitatibus Iſraël, & ſuccendent &
comburẽt arma, clypeum & haſtas, arcum

& ſagittas, & baculos, manus, & contos: &
10 ſuccendent ea igni ſeptẽ annis. ¶Et non por
tabunt ligna de regionibus, neq; ſuccident
C de ſaltibus: qm̃ arma ſuccendent igne, & de
prædabuntur eos quibus prædæ fuerant, &
11 diripient vaſtatores ſuos, ait Dñs Deus. ¶Et
erit in die illa: dabo Gog locum nominatũ
ſepulchrum in Iſraël: vallem viatorum ad
orientẽ maris, quæ obſtupeſcere faciet pręte-
tereuntes: & ſepelient ibi Gog & oẽm mul
titudinem eius, & vocabitur Vallis multitu
12 dinis Gog. ¶Et ſepelient eos domus Iſraël,
13 vt mundẽt terram ſeptem menſibus. ¶Sepe
liet autẽ eum oĩs populus terræ, & erit eis
nominata dies in qua glorificatus ſum, ait
14 Dñs Deus. ¶Et viros iugiter conſtituent lu-
D ſtrantes terram, qui ſepeliant, & requirant
eos qui remanſerant ſuper faciem terræ, vt
emundent eã: poſt menſes aũt ſeptem quæ
15 rere incipiẽt. ¶Et circuibunt peragrãtes ter
rã: cumq; viderint os hominis, ſtatuent iux
ta illud titulũ, donec ſepeliant illud pollin
16 ctores in Valle multitudinis Gog. ¶Nomen
aũt ciuitatis Amona, & mũdabunt terram.
17 ¶Tu ergo fili hoĩs, hæc dicit Dñs Deus: Dic
omni volucri, & vniuerſis auibus, cunctiſq;
E beſtijs agri: Conuenite, properate, concurri
te vndique ad victimam meam quam ego
immolo vobis, victimã grãdem ſuper mon
tes Iſraël: vt comedatis carnem, & bibatis
18 ſanguinem. ¶Carnes fortium comedetis, &
ſanguinẽ principum terræ bibetis: arietũ,
agnorum, & hircorum taurorumq;, & alti-
19 liũ & pinguium oĩum. ¶Et comedetis adi-
pem in ſaturitatem, & bibetis ſanguinem
in ebrietatem, de victima quam ego immo
20 labo vobis: ¶ & ſaturabimini ſuper mẽſam
meam de equo, & equite forti, & de vniuer
21 ſis viris bellatoribus, ait Dñs Deus. ¶Et po-
F nam gloriam meã in gentibus, & videbunt
oẽs gentes iudicium meũ quod fecerim, &
22 manũ meam quã poſuerim ſuper eos. ¶Et
ſcient domus Iſraël quia ego Dñs Deus eo-
23 rum à die illa & deinceps. ¶Et ſciẽt Gentes,
qm̃ ĩ iniquitate ſua capta ſit domꝰ Iſraël:
eò ꝙ dereliquerint me, & abſconderim fa-
ciem meã ab eis, & tradiderim eos in ma-
nus hoſtium, & ceciderint in gladio vniuer
24 ſi. ¶Iuxta immunditiam eorum & ſcelus fe
25 ci eis, & abſcondi faciẽ meam ab illis. ¶Pro-
pterea hæc dicit Dñs Deus: Nunc reducam
captiuitatem Iacob, & miſerebor omnis do
mus Iſraël, & aſſumam zelum pro nomi-
26 ne ſancto meo. ¶Et portabunt confuſionem
G ſuam, & omnem pręuaricationem qua prę
uaricati ſunt in me, cùm habitauerint in
terra ſua confidenter, neminem formidan-
27 tes. ¶Et reduxero eos de populis, & congre-
gauero de terris inimicorũ ſuorum, & ſan-
ctificatus fuero in eis in oculis gentium plu
Sup. 36. c. 23. 28 rimarum. ¶|Et ſcient quia ego Dñs Deus eo
rum, eò ꝙ tranſtulerim eos in nationes, &
congregauerim eos ſuper terram ſuam, &
29 non dereliquerim quẽquam ex eis ibi. ¶Et
non abſcondam vltrà faciem meam ab eis
|eò quòd effuderim ſpiritum meum ſuper |Sup. 36. c. 29.
omnẽ domum Iſraël, ait Dominus Deus.

## CAPVT XL.

1 IN vigeſimoquinto anno tranſ-
A migrationis noſtræ, in exordio
anni, decima menſis, quarto-
decimo anno, poſtquam per-
cuſſa eſt ciuitas: ĩ ipſa hac die
facta eſt ſuper me manus Dñi, & adduxit
2 me illuc. ¶In viſionibus Dei adduxit me in
terram Iſraël, & dimiſit me ſuper mõtem
excelſum nimis, ſuper quem erat quaſi ędi
3 ficium ciuitatis vergentis ad Auſtrum. ¶Et
introduxit me illuc: & ecce vir, cuius erat
ſpecies quaſi ſpecies ęris, & funiculus lineꝰ
in manu eius, & calamus mẽſuræ in manu
4 eius. ſtabat autẽ in porta. ¶Et locutus eſt ad
me idem vir: Fili hominis, vide oculis tuis,
& auribus tuis audi, & pone cor tuum in
omnia quæ ego oſtendam tibi: quia vt oſtẽ
dantur tibi adductus es huc: annuncia om-
5 nia quę tu vides, domui Iſraël. ¶Et ecce mu
rus forinſecus in circuitu domus vndique,
& in manu viri calamus menſuræ ſex cu-
bitorum & palmo: & menſus eſt latitudi-
nem ædificij calamo vno, altitudinem quo
6 que calamo vno. ¶Et venit ad portam
quæ reſpiciebat viam orientalem, & aſcen
dit per gradus eius, & menſus eſt limen por
tæ calamo vno latitudinẽ, id eſt, limen vnũ
7 calamo vno in latitudine: ¶Et thalamum
B vno calamo in longũ, & vno calamo in la-
8 tum: & inter thalamos quinq; cubitos: ¶ &
limen portæ iuxta veſtibulum portę intrin
9 ſecus, calamo vno. ¶Et menſus eſt veſtibu-
lum portæ octo cubitorum, & frõtem eius
duobus cubitis: veſtibulũ autem portę erat
10 intrinſecus. ¶Porrò thalami portæ ad viam
orientalem, tres hinc & tres inde: menſura
vna trium, & menſura vna frontiũ ex vtra-
11 que parte. ¶Et menſus eſt latitudinem li-
minis portæ decem cubitorum: & lõgitudi
12 nem portæ tredecim cubitorum. ¶Et margi
nem ante thalamos cubiti vniꝰ: & cubitus
vnus finis vtrinq;: thalami autem, ſex cubi
13 torum erant hinc & inde. ¶Et menſus eſt
portã à tecto thalami, vſq; ad tectũ eius, la-
titudinem vigintiquinq; cubitorũ: oſtium
14 contra oſtium. ¶Et fecit frontes per ſexagin
ta cubitos: & ad frontem atrium portæ vn-
15 diq; per circuitũ. ¶Et ante faciem portæ quę
pertingebat vſq; ad faciẽ veſtibuli portę in
16 terioris, quinquagĩta cubitos. ¶Et feneſtras
C obliquas in thalamis & in frõtibus eorum
quæ erant intra portã vndiq; per circuitũ: ſi
militer aũt erãt & in veſtibulis feneſtrę per
gyrũ intrinſecus, & ante frõtes pictura pal-
17 marũ*. ¶Et eduxit me ad atrium exterius, & *celata.
ecce gazophylacia, & pauimẽtum ſtratum

lapide

lapide in atrio per circuitũ : triginta gazo-
18 phylacia in circuitu pauimenti. ¶ Et paui-
mentum in fronte portarum ſecundum lõ
19 gitudinẽ portarum erat inferius. ¶ Et men-
ſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris
vſq; ad frontẽ atrij interioris extrinſecus,
centum cubitos ad Orientẽ & ad Aquilo-
20 nẽ. ¶ Portã quoq; quę reſpiciebat viã Aqui-
lonis atrij exterioris, menſus eſt tã in longi
21 tudine q̃ in latitudine. ¶ Et thalamos eius,
tres hinc, & tres inde: & frontẽ eius, & ve-
ſtibulũ eius ſecundũ menſurã portæ prio-
ris : quinquaginta cubitorũ longitudinem
eius, & latitudinẽ vigintiquinque cubito-
22 rũ. ¶ Feneſtræ aũt eius, & veſtibulũ, & ſcul-
pturæ ſecundũ menſurã portæ quæ reſpi-
ciebat ad Orientẽ : & ſeptẽ graduum erat
23 aſcenſus eius, & veſtibulũ ante eã. ¶ Et por-
D ta atrij interioris contra portã Aquilonis,
& Orientalem : & menſus eſt à porta vſq;
24 ad portã centum cubitos. ¶ Et eduxit me ad
viã auſtralẽ, & ecce porta quæ reſpiciebat
ad Auſtrum : & menſus eſt frontẽ eius, &
veſtibulũ eius iuxta menſuras ſuperiores.
25 ¶ Et feneſtras eius & veſtibula in circuitu,
ſicut feneſtras cæteras: quinquaginta cubi-
torũ longitudine, & latitudine vigintiquin
26 que cubitorum. ¶ Et in gradibus ſeptẽ aſcẽ
debatur ad eã: & veſtibulũ ante fores eius:
& cælatæ palmæ erant, vna hinc, & altera
27 inde in fronte eius. ¶ Et porta atrij interio-
ris in via auſtrali: & menſus eſt à porta vſ
que ad portã in via Auſtrali, centum cubi-
28 tos. ¶ Et introduxit me in atriũ interius ad
portã auſtralẽ : & menſus eſt portam iuxta
29 mẽſuras ſuperiores. ¶ Thalamũ eius, & fron
tẽ eius, et veſtibulũ eiſdem menſuris: & fe
neſtras eius, & veſtibulum eius in circuitu
quinquaginta cubitos longitudinis, & lati-
30 tudinis vigintiquinque cubitos. ¶ Et veſti-
E bulum per gyrũ longitudinis vigintiquin-
que cubitorũ, & latitudine quinque cubi-
31 torũ. ¶ Et veſtibulum eius ad atrium exte-
rius, & palmas eius in fronte: et octo gra-
32 dus erant quibus aſcendebatũ per eam. ¶ Et
introduxit me in atriũ interius per viam o-
rientalem : & menſus eſt portam ſecundũ
33 menſuras ſuperiores. ¶ Thalamum eius, &
frontem eius, & veſtibulũ eius, ſicut ſuprà:
& feneſtras ei⁹, & veſtibula ei⁹ in circuitu,
lõgitudine quinquaginta cubitorũ, & lati-
34 tudine vigintiquinque cubitorum. ¶ Et ve-
ſtibulũ eius, id eſt, atrij exterioris: & palmę
cælatę in frõte eius hinc & inde: & in octo
35 gradibus aſcenſus eiũs. ¶ Et introduxit me
ad portam quæ reſpiciebat ad Aquilonẽ :
& menſus eſt ſecundũ menſuras ſuperio-
36 res. ¶ Thalamũ eius, & frontẽ eius, & veſti-
bulũ eius, & feneſtras eius per circuitũ, lon
F gitudine quinquaginta cubitorũ, & latitu-
–16. 37 dine vigintiquinque cubitorum. ¶ –Et ve-
ſtibulum eius reſpiciebat ad atriũ exteri⁹ :
cælaturæ palmarum in fronte eius hinc &
inde : & in octo gradibus aſcenſus eius.
38 ¶ Et per ſingula gazophylacia oſtiũ in fron
tibus portarum : ibi lauabant holocau-
39 ſtum. ¶ Et in veſtibulo portæ duæ menſæ
hinc, & duæ menſæ inde, vt immoletur ſu-
per eas holocauſtum, & pro peccato, & pro
40 delicto. ¶ Et ad latus exterius quod aſcen-
dit ad oſtium portæ quæ pergit ad Aquilo
nem, duæ menſæ : ad latus alterum ante
41 veſtibulum portæ, duæ menſæ. Quatuor
menſæ hinc, & quatuor menſæ inde : per
latera portæ, octo menſę erant, ſuper quas
42 immolabant. ¶ Quatuor autem menſæ ad
holocauſtum, de lapidibus quadris extru-
ctæ longitudine cubiti vnius & dimidij, &
latitudine cubiti vnius & dimidij, & altitu
dine cubiti vnius : ſuper quas ponent va-
ſa in quibus immolatur holocauſtum &
43 victima. ¶ Et labia earũ palmi vnius, refle-
xa intrinſecus per circuitũ : ſuper menſas
44 aũt carnes oblationis. ¶ Et extra portam in-
teriorem gazophylacia cantorum in atrio
interiori, quod erat in latere portæ reſpi-
ciẽtis ad Aquilonẽ: & facies eorum contra
viam auſtralẽ, vna ex latere portæ orienta-
45 lis quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis. ¶ Et
G dixit ad me : Hoc eſt gazophylacium quod
reſpicit viam meridianam, ſacerdotũ erit
46 qui excubant in cuſtodijs templi. ¶ Porrò
gazophylacium quod reſpicit ad viã Aqui
lonis, ſacerdotum erit qui excubãt ad mi-
niſterium altaris : iſti ſunt filij Sadoc, qui
accedunt de filijs Leui ad Dominũ, vt mi-
47 niſtrent ei. ¶ Et menſus eſt atrium longitu-
dine centum cubitorum, & latitudine cen-
tũ cubitorũ per quadrum: & altare ante fa
48 ciẽ tẽpli. ¶ Et introduxit me in veſtibulum
templi, & menſus eſt veſtibulũ quinq; cu-
bitis hinc, & quinque cubitis inde: & lati-
tudinem portæ trium cubitorum hinc, &
49 trium cubitorum inde. ¶ Longitudinem au
tem veſtibuli, viginti cubitorum: & latitu
dinem vndecim cubitorum, & octo gradi-
bus aſcendebatur ad eam. Et columnæ e- eum.2.
rant in frontibus: vna hinc & altera inde.

## CAPVT XLI.

1 ET introduxit me in templum,
A & menſus eſt frontes ſex cubi
tos latitudinis hinc, & ſex cu-
bitos latitudinis inde, latitudi
2 nem tabernaculi. ¶ Et latitudo
portę decem cubitorum erat: & latera por-
tæ quinque cubitis hinc, & quinque cubi-
tis inde : & menſus eſt longitudinem eius
quadraginta cubitorum, & latitudinem vi
3 ginti cubitorum. ¶ Et introgreſſus intrinſe-
cus, menſus eſt in fronte portæ, duos cu-
bitos: & portam ſex cubitorum: & latitudi
4 nem portæ ſeptem cubitorum. ¶ Et menſus
eſt longitudinẽ eius viginti cubitorum, &
latitudinem viginti cubitorum ante faciẽ

templi: & dixit ad me: Hoc eſt ſanctũ ſan-
5 ctorum. ¶ Et menſus eſt parietẽ domus ſex
cubitorũ: & latitudinẽ lateris, quatuor cu-
6 bitorũ vndiq; per circuitũ domus. ¶Latera
aũt, latus ad latus, bis triginta tria: & erãt
eminentia q̃ ingrederentur per parietẽ do-
mus in lateribus per circuitum, vt contine-
7 rent, & nõ attingerent parietẽ templi. ¶ Et
platea erat in rotundũ, aſcendens ſurſum
B per cochleã, & in cœnaculũ tẽpli deferebat
per gyrũ: idcirco latius erat templum in
ſuperioribus: & ſic de inferioribus aſcende-
8 batur ad ſuperiora, in medium. ¶Et vidi in
domo altitudinẽ per circuitũ, fundata late-
ra ad menſurã calami ſex cubitorũ ſpacio:
9 ¶& latitudinẽ per parietẽ lateris forinſec⁹
quinque cubitorum: & erat interior do-
10 mus in lateribus domus. ¶ Et inter gazo-
phylacia latitudinẽ viginti cubitorũ in cir-
11 cuitu domus vndiq;, ¶ & oſtium lateris ad
orationẽ: oſtiũ vnum ad viã Aquilonis, &
oſtiũ vnum ad viã Auſtralẽ, & latitudinẽ
loci ad orationẽ, quinq; cubitorum in cir-
12 cuitu. ¶ Et ædificiũ quod erat ſeparatũ ver-
C ſumq; ad viam reſpicientẽ ad mare, lati-
tudinis ſeptuaginta cubitorum: paries aũt
ædificij, quinque cubitorum latitudinis p̃
circuitũ: & longitudo eius nonaginta cubi-
13 torum. ¶Et menſus eſt domus longitudinẽ,
centum cubitorum: & quod ſeparatũ erat
ædificium, & parietes eius, longitudinis cẽ-
14 tum cubitorum. ¶Latitudo autem ante fa-
ciem domus: & eius quod erat ſeparatũ cõ-
15 tra orientem, centum cubitorum. ¶Et men-
ſus eſt longitudinem ædificij contra faciẽ
eius quod erat ſeparatum ad dorſum: ethe-
cas ex vtraq; parte, centum cubitorũ, & tẽ-
16 plũ interius, & veſtibula atrij. ¶ Limina &
feneſtras obliquas, & ethecas in circuitu p̃
tres partes, contra vniuſcuiuſq; limen, ſtra-
tumq; ligno per gyrũ in circuitu: terra aũt
17 vſq; ad feneſtras, & feneſtræ clauſæ ¶ſuper
oſtia. Et vſq; ad domum interiorem, & fo-
*ſ. 20. rinſecus: * per omnem parietem in circui-
tu intrinſecus, & forinſecus ad menſurã.
18 ¶Et fabrefacta cherubim & palmæ: & pal-
D ma inter cherub & cherub, duaſq; facies ha-
19 bebat cherub. ¶Faciẽ hominis iuxta palmã
ex hac parte, & faciẽ leonis iuxta palmam
ex alia parte: expreſſam per omnem domũ
20 in circuitu. ¶De terra vſq; ad ſuperiora por-
tæ, cherubim & palmæ cælatæ erãt in parie-
21 te tẽpli. ¶Limen quadrangulum: & facies
22 ſanctuarij, aſpectus contra aſpectũ. Altaris
lignei trium cubitorum altitudo: & longi-
tudo eius duorum cubitorũ: & anguli eius
& lõgitudo eius & parietes eius lignei. Et
locutus eſt ad me: Hæc eſt mẽſa corã Dño.
23 ¶Et duo oſtia erant in tẽplo, & in ſanctua-
24 rio. ¶Et in duobus oſtijs ex vtraq; parte bi-
na erant oſtiola, quæ in ſeinuicem plicabã-
tur: bina enim oſtia erant ex vtraq; parte
25 oſtiorum. ¶Et cælata erant in ipſis oſtijs tẽ-
pli cherubim, & ſculptura palmarũ, ſicut
in parietibus quoq; expreſſa erant: quam
ob rem & groſſiora erant ligna in veſtibu-
26 li fronte forinſecus. ¶ Super quæ feneſtræ
obliquæ, & ſimilitudo palmarũ hinc atque
inde in humerulis veſtibuli: ſecundũ late-
ra domus, latitudinemq; parietum.

## CAPVT XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius
A per viam ducentẽ ad Aquilo-
nẽ, & introduxit me in gazo-
phylacium, quod erat cõtra ſe-
paratum ædificiũ, & contra æ-
2 dem vergentem ad Aquilonẽ. ¶In facie lon-
gitudinis, centum cubitos oſtij Aquilonis:
3 & latitudinis quinquaginta cubitos: ¶con-
tra viginti cubitos atrij interioris, & cõtra
pauimentũ ſtratum lapide atrij exteriorũ,
vbi erat porticus iuncta porticui triplici.
4 Et ante gazophylacia deambulatio decem
cubitorum latitudinis, ad interiora reſpi-
ciens viæ cubiti vnius. Et oſtia eorũ ad A-
5 quilonẽ: ¶ vbi erant gazophylacia in ſupe-
riorib⁹ humiliora: q̃a ſupportabãt portic⁹
q̃ ex illis eminebant de inferioribus, & de
6 medijs ædificij. ¶Triſtega enim erant, & nõ
B hẽbant colũnas, ſicut erant columnæ atrio-
rũ: propterea eminebãt de inferioribus, &
de medijs à terra cubitis quinquaginta.
7 ¶Et peribolus exterior ſecundũ gazophyla-
cia, q̃ erant in via atrij exterioris ante gazo-
phylacia, longitudo eius quinquaginta cu-
8 bitorũ. ¶Quia lõgitudo erat gazophylacio-
rũ atrij exterioris quinquaginta cubitorũ:
& longitudo ante faciẽ tẽpli, centũ cubito-
9 rũ. ¶Et erat ſubter gazophylacia hæc introi-
tus ab Oriẽte ingrediẽtiũ in ea de atrio ex-
10 teriori: ¶In latitudine periboli atrij, q̃d erat
contra viã Orientalẽ, in faciẽ ædificij ſepa-
rati, & erant ante ædificiũ gazophylacia.
11 ¶ Et via ante faciem eorũ iuxta ſimilitudi-
nẽ gazophylaciorũ, quæ erant in via Aqui-
lonis: ſecundum longitudinẽ eorum, ſic &
latitudo eorũ: & omnis introitus eorum, &
12 ſimilitudines, & oſtia eorũ ¶ ſecundũ oſtia
C gazophylaciorum quæ erant in via reſpi-
ciente ad Notũ: oſtium in capite viæ, quæ
via erat ante veſtibulum ſeparatum p̃ viã
13 orientalẽ ingredientibus. ¶Et dixit ad me:
Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia
Auſtri, quæ ſunt ante ædificiũ ſeparatum:
hæc ſunt gazophylacia ſancta, in quibus ve-
ſcuntur ſacerdotes qui appropinquant ad
Dñm in ſancta ſanctorum. ibi ponent ſan-
cta ſanctorũ, & oblationẽ pro peccato & p̃
14 delicto: locus enim ſanctus eſt. ¶ Cum autẽ
ingreſſi fuerint ſacerdotes, non egredientũ
de ſanctis in atrium exterius: & ibi repo-
nent veſtimenta ſua in quibus miniſtrant,
quia ſancta ſunt: veſtienturque veſtimen-
tis alijs, & ſic procedent ad populum.

15 ¶Cumque compleſſet menſuras domus in-
D terioris, eduxit me per viam portę quę re-
ſpiciebat ad viā orientalē: & menſus eſt eā
16 vndiq; per circuitum. ¶Menſus eſt aūt con-
tra ventum orientalem calamo menſuræ:
quingentos calamos in calamo mēſurę per
17 circuitum ¶Et menſus eſt contra ventum
Aquilonis quingentos calamos, in calamo
18 menſuræ per gyrum. ¶Et ad ventum Auſtra
lem menſus eſt quingētos calamos, in cala
19 mo menſuræ ¶per circuitum. Et ad ventum
occidentalem menſus eſt quingentos cala-
20 mos, in calamo menſuræ. ¶Per quatuor ven
tos menſus eſt murū eius vndiq; per circui
tum, longitudinē quingentorum cubitorū,
& latitudinem quingentorū cubitorum, di
uidentē inter ſanctuarium & vulgi locum.

## CAPVT XLIII.

1 ET duxit me ad portam quæ re-
A ſpiciebat ad viam oriētalem.
2 ¶ Et ecce gloria Dei Iſraël in-
grediebatur per viam orienta-
lem: & vox erat ei quaſi vox
aquarum multarum, & terra ſplendebat à
3 maieſtate eius. ¶Et vidi viſionē ‖ ſecundum
ſpeciem quam videram, qñ venit vt diſper
deret ciuitatem: & ſpecies ſecundùm aſpe
ctū ‖ quem viderā iuxta fluuium Chobar: &
4 cecidi ſuper faciem meā. ¶Et maieſtas Dñi
ingreſſa eſt templum per viā portæ quæ re-
5 ſpiciebat ad Orientem. ¶Et eleuauit me ſpi
B ritus, & introduxit me in atriū interius: &
6 ecce repleta erat gloria Dñi domus. ¶Et au-
diui loquentē ad me de domo, & vir ſtabat
7 iuxta me. ¶Et dixit ad me: Fili hoīs, locus ſo
lij mei, & loc⁹ veſtigiorū pedum meorū, vbi
habito in medio filiorum Iſraël in æternū:
& non polluent vltrà domus Iſraël nomen
ſanctū meum, ipſi, & reges eorū in fornica-
tionib⁹ ſuis, & in ruinis regum ſuorū, & in
8 excelſis. ¶Qui fabricati ſunt limen ſuū iux-
ta limen meum, & poſtes ſuos iuxta poſtes
meos: & murus erat inter me & eos: & pol-
luerūt nomē ſanctum meū in abominatio
nibus quas fecerunt: pp quod cōſumpſi eos
9 in ira mea. ¶Nunc ergo repellāt procul for-
C nicationē ſuam, & ruinas regum ſuorum à
me: & habitabo in medio eorum ſemper.
10 ¶Tu aūt fili hominis, oſtende domui Iſraël
templum, & confundantur ab iniquitatib⁹
11 ſuis: & metiantur fabricam, ¶& erubeſcant
ex omnibus quæ fecerūt. Figura domus, &
fabricæ eius exitus & introitus, & omnem
deſcriptionē eius, & vniuerſa præcepta ei⁹,
cunctumq; ordinem eius, & oēs leges oſten
de eis, & ſcribes in oculis eorū: vt cuſtodiāt
oēs deſcriptiones eius, & præcepta illius, &
12 faciant ea. ¶Iſta eſt lex domus in ſummita-
D te mōtis. *Oīs finis eius, in circuitu ſanctū
13 ſanctorum eſt: hęc eſt ergo lex domus. ¶Iſtæ
aūt mēſuræ altaris in cubito veriſſimo, qui
habebat cubitum & palmum: in ſinu eius
erat cubitus, & cubitus in latitudine: & de
finitio eius vſque ad labium eius, in circui-
tu, palmus vnus. hæc quoque erat foſſa alta
14 ris. ¶Et de ſinu terræ vſq; ad crepidinem no
uiſſimā duo cubiti, & latitudo cubiti vni⁹.
& à crepidine minore vſq; ad crepidinem
maiorem quatuor cubiti, & latitudo cubiti
15 vnius. ¶Ipſe aūt ariel quatuor cubitorū: &
E ab ariel vſque ad ſurſum, cornua quatuor.
16 ¶Et ariel duodecim cubitorum in lōgitudi-
ne per duodecim cubitos latitudinis: qua-
17 drāgulatū æquis lateribus. ¶Et crepido qua
tuordecī cubitorū lōgitudinis per quatuor
decim cubitos latitudinis in quatuor angu
lis eius: & corona in circuitu eius dimidij
cubiti, & ſinus eius vnius cubiti per circui-
18 tū: grad⁹ aūt eius verſi ad orientē. ¶Et dixit
ad me: Fili hoīs, hęc dicit Dñs De⁹: Hi ſunt
ritus altaris, in quacunq; die fuerit fabrica
tū: vt offeratur ſuper illud holocauſtum, &
19 effundatur ſanguis. ¶Et dabis ſacerdotibus
F & Leuitis, q ſunt de ſemine Sadoc, qui ac-
cedunt ad me, ait Dñs Deus, vt offerant mi-
20 hi vitulum de armento pro peccato. ¶Et aſ-
ſumens de ſanguine eius, pones ſuper qua-
tuor cornua eius, & ſuper quator angulos
crepidinis, & ſuper coronam in circuitu, &
21 mundabis illud & expiabis. ¶Et tolles vitu-
lum qui oblatus fuerit pro peccato: & com
bures eū in ſeparato loco domus extra ſan-
22 ctuarium. ¶Et in die ſecūda offeres hircum
caprarum immaculatum pro peccato: & ex
piabunt altare, ſicut expiauerunt in vitulo.
23 ¶ Cumq; compleueris expians illud offeres
G vitulū de armento immaculatum, & arie-
24 tem de grege immaculatum. ¶ Et offeres
eos in conſpectu Domini: & mittent ſacer-
dotes ſuper eos ſal, & offerent eos holocau
25 ſtum Domino. ¶ Septem diebus facies hir-
cum pro peccato quotidie: & vitulum de ar
mento & arietem de pecoribus immacula-
26 tos offerent. ¶Septem diebus expiabunt al-
tare, & mundabunt illud: & implebūt ma-
27 nū eius. ¶Expletis aūt diebus, in die octaua
& vltrà, facient ſacerdotes ſuper altare ho-
locauſta veſtra, & quę pro pace offerunt: &
placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

## CAPVT XLIIII.

1 ET conuertit me ad viā portæ ſanctuarij
A exterioris, quę reſpiciebat ad Oriētē: &
2 erat clauſa. ¶Et dixit Dominus ad me: Por-
ta hęc, clauſa erit: non aperietur, & vir non
tranſiet per eam: quoniam Dominus Deus
3 Iſraël īgreſſus eſt per eā, eritq; clauſa ¶prin-
cipi. Princeps ipſe ſedebit in ea, vt comedat
panem coram Dño: per viam portę veſtibu
li ingredietur, & per viam eius egredietur.
4 ¶ Et adduxit me per viam portæ Aquilonis
in conſpectu domus: & vidi, & ecce imple-
uit gloria Domini domū Domini: & cecidi
5 in faciem meam. ¶Et dixit ad me Dñs: Fili
B hoīs, pone cor tuum, & vide oculis tuis: &

‖ Sup. 9. b 11.
‖ Su. 1. a. 2 a. 4.
*Omnes fines.

auribus tuis audi oĩa quæ ego loquor ad te
de vniuerſis ceremonijs dom⁹ Dñi. & de cũ
ctis legibus eius: & pones cor tuum in vijs
6 tẽpli, per oẽs exitus ſanctuarij. ¶Et dices ad
exaſperantem me domum Iſraël: Hęc dicit
Dñs Deus: Sufficiant vobis oĩa ſcelera vr̃a
7 domus Iſraël: ¶eo quòd inducitis filios alie
nos incircuncíſos corde, & incircũciſos car-
ne, vt ſint in ſanctuario meo, & polluãt do
mum meam: & offertis panes meos, adipẽ
& ſanguinem: & diſſoluitis pactum meum
8 in oĩbus ſceleribus veſtris. ¶Et nõ ſeruaſtis
C præcepta ſanctuarij mei, & poſuiſtis cuſto-
des obſeruationum mearum in ſanctuario
9 meo vobiſmetipſis. ¶Hæc dicit Dñs Deus:
Oĩs alienigena incircuncíſus corde & incir
cuncíſus carne, non ingredietur ſanctuariũ
meum, oĩs filius alienus qui eſt in medio fi
10 liorum Iſraël. ¶Sed & Leuitæ qui longè re-
ceſſerunt à me in errore filiorum Iſraël, &
errauerunt à me poſt idôla ſua, & portaue
11 runt iniquitatem ſuam: ¶Erunt in ſanctua-
rio meo editui, & ianitores portarũ domus,
& miniſtri domus: ipſi mactabũt holocau-
ſta, & victimas populi: & ipſi ſtabunt in cõ
12 ſpectu eorum, vt miniſtrent eis. ¶Pro eo ꝙ
D miniſtrauerunt illis in cõſpectu idôlorum
ſuorum, & facti ſunt domui Iſraël in offen
diculum iniquitatis: idcirco leuaui manũ
meam ſuper eos, ait Dñs Deus, & *portaue-
13 runt iniquitatem ſuam: ¶& non appropin-
quabunt ad me, vt ſacerdotio fungãtur mi-
hi, neq; accedẽt ad oẽ ſanctuarium meum
iuxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt con
fuſionem ſuam, & ſcelera ſua quæ fecerũt.
14 ¶Et dabo eos ianitores domus in oĩ miniſte
15 rio eius, & in vniuerſis quæ fient in ea. ¶Sa-
E cerdotes autem * Leuitæ filij Sadoc, qui cu-
ſtodierunt ceremonias ſanctuarij mei, cùm
errarent filij Iſraël à me: ipſi accedent ad
me, vt miniſtrent mihi: & ſtabunt in con-
ſpectu meo, vt offerant mihi adipem & ſan
16 guinem, ait Dñs Deus. ¶Ipſi ingredient ſan-
ctuarium meũ, & ipſi accedent ad menſam
meam, vt miniſtrent mihi, & cuſtodiant ce
17 remonias meas. ¶Cumque ingredientur
F portas atrij interioris, veſtibus lineis induẽ
tur: nec aſcendet ſuper eos quicquã laneũ,
quando miniſtrant in portis atrij interio-
18 ris & intrinſecus. ¶Vittę lineæ erunt in capi
tibus eorum, & fęminalia linea erunt in lũ
bis eorum, & non accingentur in ſudore.
19 ¶Cumq; egredientur atrium exterius ad po
pulum, exuent ſe veſtimẽtis ſuis in quibus
miniſtrauerant, & reponent ea in gazophy
lacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimentis
alijs: & non ſanctificabunt populum in ve-
20 ſtibus ſuis. ¶Caput aũt ſuũ non radẽt, neq;
comam nutrient: ſed tondentes attondent
21 capita ſua. ¶Et vinum non bibet oĩs ſacer-
dos, quãdo ingreſſurus eſt atrium interius.
22 ¶ Et viduam & repudiatam non accipient
vxores: ſed virgines de ſemine dom⁹ Iſraël:
ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacerdo-
23 te, accipient. ¶Et populum meum docebũt
quid ſit inter ſanctũ & pollutũ, & inter mũ
24 dũ & immundũ oſtendent eis. ¶Et cùm fue
rit controuerſia, ſtabunt in iudicijs meis, &
iudicabunt: leges meas, & pręcepta mea in
oĩbus ſolẽnitatibus meis cuſtodient, & ſab
25 batha mea ſanctificabũt. ¶Et ad mortuũ ho
G minem non ingredient, ne polluantur: niſi
patrem & matrem, & filiũ & filiam, & fra-
trem & ſororem, quæ alterũ virum non ha
26 buerit: in quibus contaminabunt. ¶Et poſt-
quam fuerit emũdatus, ſeptẽ dies numera-
27 bũtur ei. ¶Et in die introitus ſui in ſanctua-
riũ ad atrium interius vt miniſtret mihi in
ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dñs
28 Deus. ¶Non erit aũt eis hæreditas, ego hę
reditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis Deu. 18.
29 eis in Iſraël, ego enim poſſeſſio eorum. ¶Vi a. 8.
ctimã & pro peccato, & pro delicto ipſi co- Nu. 18. c.
medẽt: & oẽ votum in Iſraël, ipſorum erit. 20. d. 29.
30 ¶ Et primitiua oĩum primogenitorum, &
oĩa libamenta ex omnibus quæ offerũtur,
ſacerdotum erunt: & primitiua ciborum
veſtrorum dabitis ſacerdoti, vt reponat be-
31 nedictionem domui *ſuæ. ¶Omne morticí *tua *.
num, & captum à beſtia de auibus & de pe Leu. 22. b.
coribus, non comedent ſacerdotes. 8.

## CAPVT XLV.

1 CVmq; cœperitis terram diuide-
A re ſortito, ſeparate primitias
Dño ſanctificatum de terra lõ
gitudine vigĩtiquinq; millia,
& latitudine decẽ millia: ſan-
ctificatũ erit in omni termino eius per cir-
2 cuitum. ¶Et erit ex omni parte ſanctificatũ
quingentos per quingentos quadrifariam
per circuitum: & quinquaginta cubitis in
3 ſuburbana eius per gyrũ. ¶Et à mẽſura iſta
B mẽſurabis lõgitudinẽ vigintiqnq; milliũ,
& latitudinẽ decem milliũ, & in ipſo erit
4 templũ, ſanctumq; ſanctorum. ¶Sanctifica-
tũ de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſan
ctuarij, qui accedunt ad miniſteriũ Dñi: &
erit eis locus in domos, & in ſanctuariũ ſan
5 ctitatis. ¶Vigintiquinq; aũt millia longitu-
dinis & decẽ millia latitudinis erũt Leuitis
qui miniſtrãt domui: ipſi poſſidebũt vigin-
6 ti gazophylacia. ¶Et poſſeſſionẽ ciuitatis da
bitis quinq; millia latitudinis, & lõgitudi-
C nis vigintiquinq; millia, ſecundum ſepara
7 tionem ſanctuarij, oĩ domui Iſraël. ¶Princi
pi quoq; hinc & inde, in ſeparationem ſan
ctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis cõtra fa
ciem ſeparationis ſanctuarij, & contra fa-
ciem poſſeſſionis vrbis: à latere Maris vſq;
ad Mare, & à latere Orientis vſq; ad Orien
tem. Lõgitudinem aũt iuxta vnamquamq;
partem à termino occidẽtali vſq; ad termi
8 nũ orientalẽ. ¶De terra erit ei poſſeſſio in Iſ
raël: & non depopulabũtur vltrà principes

populum meum: ſed terram dabũt domui
9 Iſraël ſecũdum tribus eorũ. ¶Hæc dicit Dñs
D Deus: Sufficiat vobis principes Iſraël: ini-
quitatẽ & rapinas intermittite, & iudicium
& iuſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra
10 à populo meo, ait Dñs Deus. ¶Statera iuſta,
11 & ephi iuſtũ, & batus iuſtus erit vobis. ¶E-
phi & batus æqualia, & vnius menſuræ erũt:
vt capiat decimam partem cori batus, & de
cimam partem cori ephi: iuxta menſuram
*Exo.30.b.13. Leu.27.c.25. Nu.3.g.47.*
12 cori erit æqua libratio eorum. ¶Siclus aũt
viginti obolos habet: Porrò viginti ſicli, &
& vigintiquinque ſicli, & quindecim ſicli,
13 mnã faciunt. ¶Et hæ ſunt primitiæ quas tol
letis: ſextam partem ephi de coro frumẽti,
14 & ſextam partẽ ephi de coro hordei. ¶Men-
E ſura quoq; olei, batus olei, decima pars co-
ri eſt: & decem bati corum faciũt: quia de-
15 cem bati implẽt corum. ¶Et arietem vnum
de grege ducentorum de his quæ nutriũt Iſ
raël in ſacrificium, & in holocauſtum, & in
pacifica, ad expiandũ pro eis, ait Dñs Deus.
16 ¶Oĩs populus terræ tenebitur primitijs his
17 principi in Iſraël. ¶Et ſuper principẽ erunt
holocauſta, & ſacrificium & libamina in ſo
lennitatibus, & in Calẽdis, & in ſabbathis,
in vniuerſis ſolennitatibus domus Iſraël.
Ipſe faciet pro peccato ſacrificium & holo-
cauſtum, & pacifica ad expiandum pro do-
18 mo Iſraël. ¶Hæc dicit Dñs Deus: In primo
F menſe, vna menſe ſumes vitulum de armẽ
to immaculatum: & expiabis ſanctuariũ.
19 ¶Et tollet ſacerdos de ſanguine quod erit
pro peccato: & ponet in poſtib⁹ domus, &
in quatuor angulis crepidinis altaris, & in
20 poſtibus portæ atrij interioris. ¶Et ſic facies
in ſeptima mẽſis ꝓ vnoquoq; q ignorauit,
& errore deceptus eſt, & *expiabitis pro do-
*expiabis*
21 mo. ¶In primo mẽſe, quartadecima die mẽ
ſis erit vobis paſchæ ſolẽnitas: ſeptẽ dieb⁹
22 azyma comedent. ¶Et faciet princeps in die
G illa pro ſe & pro vniuerſo populo terræ, vi-
23 tulũ pro peccato. ¶Et in ſeptẽ dierum ſolen
nitate faciet holocauſtũ Dño ſeptẽ vitulos,
& ſeptem arietes immaculatos quotidie ſe
ptẽ diebus: & pro peccato hircũ caprarum.
24 ¶Et ſacrificium ephi per vitulũ, & ephi per
arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.
25 ¶Septimo menſe, quintadecima die menſis
in ſolennitate faciet ſicut ſuprà dicta ſunt
per ſeptẽ dies: tam pro peccato, quàm pro
holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

## CAPVT XLVI.

1 HÆc dicit Dñs Deus: Porta atrij
A interioris, quæ reſpicit ad O-
rientem, erit clauſa ſex diebus
in quibus opus ſit: die aũt ſab
bathi aperietur, ſed & in die
2 Calendarũ aperietur. ¶Et intrabit princeps
per viam veſtibuli portæ d eforis, & ſtabit
in limine portæ: & facient ſacerdotes holo-
cauſtũ eius, & pacifica eius: & adorabit ſup

limẽ portæ, & egredietur: porta aũt non clau
3 detur vſq; ad veſperam. ¶Et adorabit populus
terræ ad oſtiũ portæ illius in ſabbathis, &
4 in Calendis coram Dño. ¶Holocauſtum aũt
B hoc offeret princeps Dño: in die ſabbathi
ſex agnos immaculatos, & arietẽ immacu-
5 latũ. ¶Et ſacrificium ephi per arietem: in a-
gnis aũt ſacrificium quod dederit manus ei⁹:
6 & olei hin per ſingula ephi. ¶In die aũt Ca-
lendarum vitulũ de armento immaculatũ:
7 ſex agni, & arietes immaculati erũt. ¶Et ephi
per vitulum, ephi quoq; per arietem faciet
ſacrificiũ: de agnis aũt, ſicut inuenerit man⁹
8 eius: & olei hin per ſingula ephi. ¶Cumq;
ingreſſurus eſt princeps, per viam veſtibuli
C portæ ingrediatur, & per eãdem viã exeat.
9 ¶Et cũm intrabit populus terræ in cõſpectu
Dñi in ſolennitatibus: qui ingreditur per
portã Aquilonis, vt adoret, egrediatur per
viam portæ meridianæ: porrò qui ingredi-
tur per viã portæ meridianæ, egrediatur per
viam portæ Aquilonis: nõ reuertetur per viã
portæ per quam ingreſſus eſt, ſed e regione
10 illius egredietur. ¶Princeps aũt in medio eo
rum cum ingredientibus ingredietur, & cũ
11 egrediẽtibus egredietur. ¶Et in nundinis &
D in ſolẽnitatibus erit ſacrificiũ, ephi ꝑ vitu-
lum & ephi per arietẽ: de agnis aũt erit ſa-
crificiũ ſicut inuenerit manus eius: & olei
12 hin per ſingula ephi. ¶Cùm aũt fecerit prin
ceps ſpõtaneum holocauſtum, aut pacifica
voluntaria Dño: aperietur ei porta quæ re-
ſpicit ad Orientẽ, & faciet holocauſtũ ſuũ,
& pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabba
thi: & egredietur, claudeturq; porta poſtquã e-
13 xierit. ¶Et agnũ eiuſdẽ anni immaculatũ fa
E ciet holocauſtũ quotidie Dño: ſemper manè
14 faciet illud. ¶Et faciet ſacrificiũ ſuper eo ca
ta mane mane ſextam partem ephi: & de
oleo tertiam partem hin, vt miſceatur ſimi
læ: ſacrificiũ Dño legitimum, iuge atq; per
15 petuum. ¶Faciet agnum & ſacrificium, &
oleum cata mane mane: holocauſtum ſem
16 piternum. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Si
dederit princeps *donũ alicui de filijs ſuis: *domum*
hæreditas eius filiorũ ſuorum erit, poſſide-
17 bunt eam hæreditariè. ¶Si aũt dederit lega-
F tum de hæreditate ſua vni ſeruorum ſuo-
rum: erit illius vſq; ad annum remiſſionis,
& reuertetur ad principem: hæreditas autẽ
18 eius filijs eius erit. ¶Et nõ accipiet princeps
de hæreditate populi per violentiam, & de
poſſeſſione eorum, ſed de poſſeſſione ſua hæ
reditatem dabit filijs ſuis: vt non diſperga-
tur populus meus vnuſquiſque à poſſeſſio
19 ne ſua. ¶Et introduxit me per ingreſſum
qui erat ex latere portæ in gazophylacia
ſanctuarij ad ſacerdotes, quæ reſpiciebant
ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens
20 ad Occidentem. ¶Et dixit ad me: Iſte eſt
locus vbi coquent ſacerdotes pro peccato,
& pro delicto: vbi coquent ſacrificium,

vt non

* efferant in atrium exterius.

G vt non *efferant in atriū exterius*, & ſancti
21 ficetur populus. ¶ Et eduxit me in atrium
exterius, & circūduxit me ꝑ quatuor angu-
los atrij: & ecce, atriolum erat in angulo a-
22 trij, atriola ſingula ꝑ angulos atrij. ¶ In qua
tuor angulis atrij atriola diſpoſita quadra-
ginta cubitorū ꝑ lōgū, & triginta ꝑ latum:
23 mēſuræ vnius quatuor erāt. ¶ Et paries ꝑ cir
cuitū ambiens quatuor atriola: & culinæ
24 fabricatæ erāt ſubter portic⁹ ꝑ gyrū. ¶ Et di
xit ad me: Hęc eſt domus culinarū i quā co
quēt miniſtri domus Dñi victimas populi.

CAPVT XLVII.

1 ET conuertit me ad portā domus, & ecce
A aquæ egrediebantur ſubter limen do-
mus ad Orientē: facies enim domus reſpi
ciebat ad Orientē: aquæ autem deſcende-
bant in latus templi dextrum ad Meridiē
2 altaris: ¶ Et eduxit me per viam portæ Aqui
lonis, & cōuertit me ad viā foras portā ex
teriorem, viam quæ reſpiciebat ad Orientē:
& ecce aquæ redundantes à latere dextro.
3 ¶ Cum egrederetur vir ad Orientem, qui ha
bebat funiculum in manu ſua, & menſus
eſt mille cubitos: & traduxit me per aquā
4 vſq; ad talos. ¶ Rurſumq; menſus eſt mil-
le, & traduxit me ꝑ aquā vſque ad genua:
5 ¶ & menſus eſt mille, & traduxit me per a-
quā vſq; ad renes. Et mēſus eſt mille, tor-
rentē quem non potui pertranſire: quoniā
intumuerunt aquæ profundi torrentis qui
6 non poteſt trāſuadari. ¶ Et dixit ad me: Cer
tè vidiſti fili hominis. Et eduxit me, & con
7 uertit ad ripam torrentis. ¶ Cumq; me con-
B uertiſſem, ecce in ripa torrentis ligna mul-
8 ta nimis ex vtraq; parte. ¶ Et ait ad me: A-
quæ iſtæ q̄ egrediuntur ad tumulos ſabuli
orientalis, & deſcēdūt ad plana deſerti, in-
trabunt mare, & exibunt, & ſanabunt aq̄.
9 ¶ Et omnis anima viuens q̄ ſerpit, quocun-
que venerit torrēs, viuet: & erunt piſces mul
ti ſatis poſtquā venerint illuc aquæ iſtæ, &
ſanabuntur: & viuent oīa ad quæ venerit
10 torrens. ¶ Et ſtabūt ſuper illa piſcatores: ab
En-gaddi, vſq; ad En-gallim ſiccatio ſage
narum erit: plurimæ ſpecies erunt piſcium
ei⁹ ſicut piſces maris magni, multitudinis
11 nimiæ. ¶ In littorib⁹ aūt eius, & in paluſtri
bus non ſanabuntur, quia in ſalinas dabū-
12 tur. ¶ Et ſup torrentem orietur in ripis eius
C ex vtraq; parte omne lignum *pomiferū*:
non defluet folium ex eo, & nō deficiet fru
ctus eius: per ſingulos mēſes afferet primi
tiua, quia aquæ eius de ſanctuario egrediē
tur: & erunt fructus eius in cibum, & folia
13 eius ad medicinam. ¶ Hæc dicit Dñs Deus:
Hic eſt terminus in quo poſſidebitis terrā
in duodecim tribubus Iſrael: ‖ quia Ioſeph
14 duplicē funiculū habet. ¶ Poſſidebitis autē
eam ſinguli ęquè vt frater ſuus: ‖ ſuper quā
leuaui manum meā, vt darem patribus ve
ſtris: & cadet terra hęc vobis in poſſeſſionē

* fructiferum 4.

‖ Gen. 48. b. 18.

‖ Gen. 12. b. 7. 22. c. 16.

15 ¶ Hic eſt autem terminus terræ: ad plagam
ſeptentrionalem, à mari magno via Het-
16 thalon, venientibus Sedāda, ¶ Emath, Beroa
tha, Sabarim, quæ eſt inter terminū Dama
ſci & confiniū Emath, domus Tichon, quę
17 eſt iuxta terminū Auran. ¶ Et erit terminus
à Mari vſq; ad atriū Enon terminus Dama
D ſci, & ab Aquilone ad Aquilonē, * termi-
18 nus Emath: plaga ſeptentrionalis. ¶ Porrò
plaga orientalis de medio Auran & de me
dio Damaſci, & de medio Galaad, & de me
dio terræ Iſrael, Iordanis diſterminans ad
mare orientale, metiemini ēt plagā orien-
19 talē. ¶ Plaga aūt auſtralis meridiana, à Tha
mar vſq; ad aquas contradictionis Cades:
& torrens vſq; ad mare magnū: & hęc eſt
20 plaga ad Meridiē auſtralis. ¶ Et plaga Maris
mare magnū à confinio ꝑ directū donec ve
21 nias Emath, hæc eſt plaga Maris. ¶ Et diui-
22 detis terrā iſtā vobis per tribus Iſrael: ¶ &
mittetis eam in hæreditatem vobis, & ad-
uenis qui acceſſerunt ad vos, qui genuerint
filios in medio veſtrū: & erūt vobis ſicut in
digenæ inter filios Iſrael: vobiſcū diuident
23 poſſeſſionem in medio tribuum Iſrael. ¶ In
tribu aūt quacunque fuerit aduena, ibì da-
bitis poſſeſſionem illi, ait Dominus Deus.

* & 8.

CAPVT XLVIII.

1 ET hęc nomina tribuum à finibus Aqui
A lonis iuxta viam Hethalon ꝑgentibus
Emath atriū Enā terminus Damaſci ad A-
quilonem iuxta viam Emath. Et erit ei pla
2 ga orientalis Mare, Dan vna. ¶ Et ad termi-
nū Dan, à plaga orientali vſq; ad plagā Ma
3 ris, Aſer vna. ¶ & ſuper terminum Aſer, à
plaga orientali vſq; ad plagā Maris, Nephe
4 thali vna. ¶ Et ſuper terminum Nephtali, à
plaga orientali vſq; ad plagā Maris, Manaſ
5 ſe vna. ¶ Et ſup terminū Manaſſe, à plaga
orientali vſq; ad plagam Maris, Ephraim
6 vna. ¶ Et ſup terminū Ephraim, à plaga o-
7 rientali vſq; ad plagā Maris, Rube vna. ¶ Et
ſup terminū Ruben, à plaga oriētali vſq;
8 ad plagā Maris, Iuda vna. ¶ Et ſuper termi-
nū Iuda, à plaga orientali vſq; ad plagam
Maris, erunt primitię quas ſeparabitis vi-
gintiquinq; millibus latitudinis, & lōgitu
dinis, ſicuti ſingulæ partes a plaga oriētali
vſq; ad plagā Maris: & erit ſanctuariū in
9 medio ei⁹. ¶ Primitiæ quas ſeparabitis Dño,
lōgitudo vigintiquinq; millib⁹, & latitudo
10 decē millib⁹. ¶ Hæ aūt erūt primitiæ ſan-
B ctuarij ſacerdotū: ad Aquilonē lōgitudinis
vigītiquinq; millia, & ad Mare latitudinis
decē millia: ſed & ad Oriētē latitudinis de
cē millia, & ad meridiē lōgitudinis viginti
quinq; millia: & erit ſanctuarium Dñi in
11 medio eius. ¶ Sacerdotibus ſanctuariū erit
de filijs Sadoc, qui cuſtodierūt ceremonias
meas, & nō errauerunt cum errarēt filij Iſ-
12 rael, ſicut errauerunt & Leuitæ. ¶ Et erunt
eis primitię de primitijs terrę ſanctū ſan-

ctorum

13 ctorum, iuxta terminum Leuitarum. ¶Sed
& Leuitis ſimiliter iuxta fines ſacerdotum
vigintiquinque millia longitudinis, & la
titudinis decem millia. Omnis longitudo,
viginti & quinq; milliū, & latitudo decē
14 milliū. ¶Et nō venūdabūt ex eo, neq; mutabūt,
neq; transferētur primitiæ terræ, quia
15 ſanctificatæ ſunt Domino. ¶Quinque mil-
lia autem quæ ſuperſunt in latitudine p vi
gintiquinq; millia, prophana erūt vrbis in
habitaculū, & in ſuburbana: & erit ciuitas
16 in medio eius. ¶Et hæ menſuræ eius: Ad
plagā ſeptentrionalē, quingēta & quatuor
millia: & ad plagam meridianā, quingenta
& quatuor millia: & ad plagā orientalem,
quingenta & quatuor millia: & ad plagam
occidentalē, quingenta & quatuor millia.
17 ¶Erūt autem ſuburbana ciuitatis, ad Aqui-
C lonem ducenta quinquaginta, & ad Meri-
diē ducenta quinquaginta, & ad Orientem
ducenta quinquaginta millia, & ad Mare
18 ducenta quinquaginta. ¶Quod aūt reliquū
fuerit in longitudine ſecundū primitia ſan
ctuarij, decē millia in Orientem, & decem
millia in Occidentem, erunt ſicut primitię
ſanctuarij. & erūt fruges eius in panes his
19 qui ſeruiunt ciuitati. ¶Seruientes autē ciui
tati, operabūtur ex omnib⁹ tribub⁹ Iſraël.
20 ¶Omnes primitię, vigintiquinq; millium
per vigintiquinque millia in quadrū, ſepa
rabuntur in primitias ſanctuarij, & in poſ-
21 ſeſſionem ciuitatis. ¶Quod autem reliquū
fuerit, principis erit ex omni parte primi-
tiarum ſanctuarij, & poſſeſſiones ciuitatis
eregione viginti quinque milliū primitia-
rum vſque ad terminū orientalē: ſed & ad
Mare eregione vigintiquinque milliū vſq;
ad terminū Maris, ſimiliter in partib⁹ prin
cipis erit: & erunt primitiæ ſanctuarij, &
22 ſanctuarium templi in medio eius. ¶De
poſſeſſione autem Leuitarum, & de poſſeſ-
ſione ciuitatis in medio partium princi-
pis erit: *in terminum Ben-iamin, & ad * inter ſ.
23 principem pertinebit. ¶Et reliquis tribu-
bus, à plaga orientali vſque ad plagam oc-
24 cidentalem, Ben-iamin vna. ¶Et contra ter
D minum Ben-iamin à plaga orientali vſ-
que ad plagam occidentalem, Simeon vna.
25 ¶Et ſuper terminum Simeonis à plaga oriē
tali vſque ad plagam occidentalem, Iſſa-
26 char vna. ¶Et ſuper terminum Iſſachar, à
plaga orientali vſque ad plagam occiden-
talem, Zabulon vna. ¶Et ſuper terminum
27 Zabulon, à plaga orientali vſque ad pla-
28 gam maris, Gad vna. ¶Et ſuper terminum
Gad, ad plagam auſtri in Meridiem: & erit
finis de Thamar vſque ad aquas contradi-
ctionis Cades, hæreditas contra mare ma-
29 gnum. ¶Hæc eſt terra quam mittetis in ſor
tem tribubus Iſraël: & hæ partitiones ea-
30 rum, ait Dominus Deus. ¶Et hi egreſſus ci-
uitatis: A plaga ſeptentrionali quingen-
31 gentos, & quatuor millia menſurabis. ¶Et
portæ ciuitatis* omnibus tribubus Iſraël, *in nominibus tribuum 4.
portę tres à Septētrione, porta Ruben vna,
32 porta Iuda vna, porta Leui vna. ¶Et ad pla
gam orientalem, quingentos & quatuor
millia: & portę tres, porta Ioſeph vna, por-
33 ta Ben-iamin vna, porta Dan vna. ¶Et ad
plagā meridianā, quingētos & quatuor mil
lia metieris:* porta Simeonis vna, porta Iſ * & portæ tres.
34 ſachar vna, porta Zabulon vna. ¶Et ad pla-
gam occidentalem qiungentos & quatuor
millia: & portæ eorū tres, porta Gad vna,
35 porta Aſer vna, porta Nephthali vna. ¶Per
circuitum decem & octo millia, & nomen
ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem.

*Prophetiæ Ezechielis Finis.*

# PROPHETIA DANIELIS.

## HIERONYMI IN DANIELEM PRAEFATIO.

*DANIELEM prophetã iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris eccleſiæ non legunt vtentes Theodotionis editione. Et hoc cur acciderit, neſcio. Siue enim quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta Interpretes eaſdem linguæ lineas in tranſlatione ſeruare: ſiue ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſiue aliud quid cauſæ extiterit ignorans, hoc vnum affirmare poſſum, quòd multùm à veritate diſcordet, & recto iudicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt Danielem maximè & Eſdrã Hebraicis quidem literis, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos: & vnã Ieremiæ pericopen: Iob quoque cũ Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus poſt Quintiliani & Tullij lectionem, ac flores Rhetoricos, cùm me in linguæ huius piſtrinum recluſiſſem: & multo ſudore multoque tempore vix cœpiſſem anhelantia ſtridentiaque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi nouiſſimè in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: qui mihi videbar ſciolus inter Hebræos, cœpi rurſus diſcipulus eſſe Chaldaicus. Et vt verum fatear, vſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconiſque fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſa ſunt, veru anteposito, eaſque iugulante ſubiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audiui ego quendam de præceptoribus Iudæorum, cùm Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam, illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has* ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, *de Græco ſermone deſcendere. Cuius rei nos intelligentiã noſtris hanc poſſumus dare: vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eum. Ilico pereas: & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas: aut lentus, id eſt, flexibilis ducaris ad mortem: ſiue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuiſſe ocij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æſtuantis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent: aut quod miraculum, diuinæque aſpirationis indicium, vel draconẽ interfectum offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas, quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplũ vbi legiſſemus in toto Veteri teſtamẽto quenquam ſanctorum graui uolaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpacia tranſiſſe. Cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuiſſe tranſlatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtrauit Ezechielem in ſpiritu ſe uidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, uidelicet ut eruditum uirum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe, Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio: Deus ſcit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas: ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis ſcriptura diuiditur: in Legem, in Prophetas, & in Hagiographa: id eſt, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt huius temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc propheta, imò contra hunc librum Porphyrius obijciat, teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinaris: qui multis uerſuum millibus eius veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro vos ò Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quandiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum uobis, utile eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe iudicijs oblatrantium non ſatis moueor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.*




## *CAPVT PRIMVM.*

1 ANNo tertio regni Ioacim
A regis Iuda, venit Nabucho
donoſor, rex Babylonis, in
Ieruſalem, & obſedit eam:
2 ¶ & tradidit Dñs in manu
eius Ioacim, regem Iudę, &
partē vaſorum domus Dei:
& aſportauit ea in terram Sennaar, in do-
mum Dei ſui, & vaſa intulit in domū the-
3 ſauri Dei ſui. ¶Et ait rex Aſphenez præpoſi
to eunuchorum, vt introduceret de filijs Iſ
4 raël, & de ſemine regio & tyrannorū, ¶Pue
ros in q̃bus nulla eſſet macula, decoros for
ma, & eruditos oī ſapientia, cautos ſciētia,
& doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in
palatio regis: vt doceret eos literas, & lin-
5 guā Chaldæorū. ¶Et cōſtituit eis rex anno-
nā per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino
vnde bibebat ipſe: vt enutriti tribus annis
6 poſtea ſtarent in cōſpectu regis. ¶Fuerūt er
go inter eos de filijs Iudæ, Daniel, Ananias,
7 Miſaël, & Azarias. ¶Et impoſuit eis prępoſi
B tus eunuchorū, noīa: Danieli, Baltaſſar: A-
naniæ, Sidrach: Miſaëli, Miſach: & Azarię,
8 Abdenago. ¶Propoſuit aūt Daniel in corde
ſuo, ne pollueret̄ de menſa regis neq; de vi
no potus eius: & rogauit eunuchorū prępo
9 ſitum ne contaminaretur. ¶Dedit aūt Deus
Danieli gratiā, & miſericordiam in conſpe
10 ctu principis eunuchorum. ¶Et ait princeps
eunuchorum ad Danielē: Timeo ego Dñm
meum regem, qui cōſtituit vobis cibum &
potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilē
tiores præ cæteris adoleſcentibus coæuis ve
11 ſtris, condēnabitis caput meum regi. ¶Et di
C xit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat
princeps eunuchorum ſuper Danielem,
12 Ananiam, Miſaëlem, & Azariam: ¶Ten-
ta nos, obſecro, ſeruos tuos diebus decē, &
dentur nobis legumina ad veſcēdum, & a-
13 qua ad bibendum: ¶ & contemplare vultus
noſtros & vultus puerorum qui veſcuntur
cibo regio: & ſicut videris, facies cum ſeruis
14 tuis. ¶Qui audito ſermone huiuſcemodi, tē
15 tauit eos diebus decem. ¶Poſt dies autem
decem apparuerūt vultus eorum meliores
& corpulentiores præ omnibus pueris qui
16 veſcebantur cibo regio. ¶Porrò Malaſar tol
lebat cibaria, & vinū potus eorum: dabat-
17 q́ue eis legumina. ¶Pueris autem his dedit
D Deus ſcientiam & diſciplinam in omni li-
bro & ſapientia: Danieli aūt intelligentiā
18 omnium viſionum, & ſomniorum. ¶Com-
pletis itaq; diebus, poſt quos dixerat rex vt
introducerentur: introduxit eos præpoſitus
eunuchorum in conſpectu Nabuchodono-
19 ſor. ¶Cumq́ue eis locutus fuiſſet rex, non
ſunt inuenti tales de vniuerſis, vt Daniel,
Ananias, Miſaël, & Azarias: & ſteterunt in
20 conſpectu Regis. ¶Et omne verbum ſapien
tiæ & intellectus quod ſciſcitatus eſt ab eis
rex, inuenit in eis decuplum ſuper cunctos
ariolos & magos qui erant in vniuerſo re-
21 gno eius. ¶‡Fuit autem Daniel vſque ad an ‡*Inf.* 6. *g.*
num primum Cyri regis. 28.

### CAPVT II.

1 IN anno ſecūdo regni Nabucho
A donoſor, vidit Nabuchodono
ſor ſomnium, & cōterritus eſt
ſpiritus eius, & ſomnium eiᵃ
2 fugit ab eo. ¶Præcepitᵇ autem ᵇ*ergo* 15.
rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & ma
lefici & Chaldæi: vt indicarēt regi ſomnia
ſua: qui cùm veniſſent, ſteterunt corā rege.

3 ¶Et dixit ad eos Rex: Vidi ſomniũ: & men-
4 te confuſus ignoro quid viderim. ¶Reſpon-
deruntq; Chaldæi regi Syriacè: Rex in ſem
piternũ viue: dic ſomnium ſeruis tuis, &
5 interpretationẽ ei⁹ indicabimus. ¶Et reſpõ
dẽs rex ait Chaldæis: Sermo receſſit à me:
niſi indicaueritis mihi ſomniũ & coniectu
ram eius: peribitis vos, & domus veſtræ pu
6 blicabuntur. ¶Si aũt ſomniũ & coniecturã
eius narraueritis: præmia, & dona, & hono
rẽ multum accipietis à me. ſomniũ igitur
7 & interpretationẽ eius indicate mihi. ¶Re-
ſponderunt ſecundò, atque dixerunt: Rex
ſomnium dicat ſeruis ſuis, & interpretatio
8 nem illius indicabimus. ¶Rñdit Rex, & ait:
B Certè noui q tempus redimitis, ſcientes q
9 receſſerit à me ſermo. ¶Si ergo ſomniũ non
indicaueritis mihi, vna eſt de vobis ſenten-
tia, q interpretationẽ quoq; fallacẽ & de-
ceptione plenã cõpoſueritis, vt loquamini
mihi donec tẽs pertranſeat. Somniũ itaq;
dicite mihi, vt ſciam q interpretationem
10 quoque eius veram loquamini. ¶Rñdentes
ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Nõ eſt
homo ſuper terram, qui ſermonem tuum,
Rex, poſſit implere: ſed neq; regũ quiſquã
magnus & potens, verbũ huiuſcemodi ſci-
ſcitatur ab omni ariolo, & mago, & Chal-
11 dæo. ¶Sermo enim quẽ tu quæris, Rex, gra-
uis eſt: nec reperietur quiſquam qui indi-
cet illum in conſpectu regis: exceptis dijs;
quorũ non eſt cum hominibus conuerſatio.
12 ¶Quo audito rex in furore & in ira magna
præcepit vt perirent oẽs ſapientes Babylo-
13 nis. ¶Et egreſſa ſententia, ſapientes inter
ficiebantur, quærebanturq; Daniel, & ſocij
14 eius, vt perirent. ¶Tũc Daniel requiſiuit de
C lege atq; ſuis ab Arioch principe militiæ
Regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos
15 ſapientes Babylonis. ¶Et interrogauit eum
qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cau
ſam tam crudelis ſentẽtia à facie Regis eſ-
ſet egreſſa. Cum ergo rẽ indicaſſet Arioch
16 Danieli, ¶Daniel ingreſſus rogauit Regem
vt tempus daret ſibi ad ſolutionem indicã
17 dam regi. ¶Et ingreſſus eſt domum ſuam:
Ananiæq;, & Miſaël, & Azariæ ſocijs ſuis,
18 indicauit negocium, ¶vt quærerent miſeri-
cordiam à facie Dei cœli ſuper ſacramento
iſto, & non perirent Daniel & ſocij eius, cũ
19 cæteris ſapientibus Babylonis. ¶Tunc Da-
nieli myſterium per viſionẽ noctè reuela-
tum eſt: & benedixit Daniel Deum cœli,
20 ¶& loquutus ait: ‖Sit nomen Dñi benedi- ‖Pſ.112.a.2.
ctum à ſeculo & vſque in ſeculum: quia ſa
21 pientia & fortitudo eius ſunt: ¶Et ipſe mu
tat tempora & ætates: transfert regna, atq;
conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus, &
22 ſcientiam intelligẽtibus diſciplinã: ¶Ipſe
D reuelat profunda & abſcõdita: & nouit in
23 tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt. ¶Ti-
bi Deus patrum ʾmeorum` confiteor, teque ʾnoſtrorũ
laudo: quia ſapientiam & fortitudinem de
diſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi, quæ ro-
gauimus te: quia ſermonem Regis aperui-
24 ſti nobis. ¶Poſt hæc Daniel ingreſſus ad A-
rioch quẽ cõſtituerat rex, vt perderet ſapiẽ
tes Babylonis, ſic ei loquutus eſt: Sapien-
tes Babylonis ne pdas: introduc me in con
ſpectu Regis, & ſolutionem Regi narrabo.
25 ¶Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielẽ
ad Regem, & dixit ei: Inueni hominem de
filijs transmigrationis Iudæ, qui ſolutionẽ
26 regi annunciet. ¶Rñdit Rex, & dixit Danie
li: cuius nomen erat Baltaſſar: Putáſne ve-
rè potes mihi indicare ſomniũ quod vidi,
27 & interpretationem eius? ¶Et Reſpondens
Daniel coram rege, ait: Myſterium quod
Rex interrogat, ſapientes magi, & arioli, &
28 aruſpices nequeunt indicare regi. ¶Sed eſt
Deus in cœlo reuelans myſteria, qui indica
uit tibi Rex Nabuchodonoſor, quæ ventu-
ra ſunt in nouiſſimis temporibus. Som-
nium tuum & viſiones capitis tui in cubi-
29 li tuo, huiuſcemodi ſunt: Tu rex cogitare
E cœpiſti in ſtratu tuo quid eſſet futurũ poſt
hæc: & qui reuelat myſteria, oſtendit tibi
30 quæ ventura ſunt. ¶Mihi quoq; non in ſa-
pientia quæ eſt in me plus quàm in cun-
ctis viuentibus, ſacramentum hoc reuela-
tum eſt: ſed vt interpretatio regi manife-
ſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.
31 ¶Tu rex videbas: & ecce quaſi ſtatua vna
grandis: ſtatua illa magna, & ſtatua ſubli-
mis ſtabat cõtra te, & intuitus ei⁹ erat ter-
32 ribilis. ¶Huius ſtatuæ caput ex auro optimo
erat, pectus aũt & brachia de argento, por-
33 rò venter & femora ex ære: ¶tibiæ aũt fer-
reæ, pedum quædam pars erat ferrea, quæ-
34 dam autem fictilis. ¶Videbas ita, donec ab-
ſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: &
percuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis &
35 fictilibus, & comminuit eos. ¶Tunc contri-
ta ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum,
& aurum, & redacta quaſi in fauillam æ-
ſtiuæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nullusq;
locus inuentus eſt eis: lapis autem qui p-
cuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus,
36 & impleuit vniuerſam terrã. ¶hoc eſt ſom-
nium. Interpretationem quoq; eius dice-
37 mus coram te rex: ¶Tu rex regum es: &
F Deus cœli regnum & fortitudinem & im-
38 perium & gloriam dedit tibi: ¶& omnia in
quibus habitant filij hominum & beſtiæ
agri: volucres quoque cœli dedit in manu
tua, & ſub ditione tua vniuerſa conſtituit.
39 tu es ergo caput aureum. ¶Et poſt te con-
ſurget regnum aliud minus te: & regnum
tertium aliud æreum, quod imperabit vni
40 uerſæ terræ. ¶Et regnum quartum erit ve-
lut ferrum. Quomodo ferrum comminuit
& domat omnia: ſic cõminuet & conteret
41 omnia hæc. ¶Porrò quia vidiſti pedum &
digitorum partem ʾteſtæ` figuli, & partẽ ʾteſta.

ferream

ferream; regnum diuiſum erit: quod tamé
de plantario ferri orietur, ſecundum quod
42 vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto. ¶Et di-
gitos pedum ex parte ferreos & ex parte fi-
ctiles: ex parte regnum erit ſolidum, & ex
43 parte contritum. ¶Quod autem vidiſti fer-
rum miſtum teſtæ ex luto: commiſcebun-
tur quidem humano ſemine, ſed nō adhæ-
rebunt ſibi, ſicuti ferrum miſceri nō poteſt
44 teſtæ. ¶In diebus autem regnorum illorum
ſuſcitabit Deus cœli regnum quod in æter-
num non diſſipabitur, & regnum eius al-
teri populo non tradetur. comminuet au-
G tem, & conſumet vniuerſa regna hæc: &
45 ipſum ſtabit in æternum. ¶Secundū quod
vidiſti, quòd de monte abſciſſus eſt lapis
ſine manibus, & comminuit teſtam, &
ferrum, & æs, & argentum, & aurum: Deus
magnus oſtendit regi quæ ventura ſunt
poſteà: & verum eſt ſomnium, & fidelis
46 interpretatio eius. ¶Tunc rex Nabuchodo-
noſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem
adorauit: & hoſtias, & incenſum præcepit
47 vt ſacrificarent ei. ¶Loquens ergo rex, ait
Danieli: Verè Deus veſter, Deus deorum
eſt, & Dominus regum, & reuelans myſte-
ria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacra-
48 mentum. ¶Tunc rex Danielem in ſublime
extulit, & munera multa & magna dedit
ei: & conſtituit eum principem ſuper om-
nes prouincias Babylonis: & præfectū ma-
giſtratuum ſuper cunctos ſapientes Baby-
49 lonis. ¶Daniel autem poſtulauit à rege, &
conſtituit ſuper opera prouinciæ Babylo-
nis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe au-
tem Daniel erat in foribus regis.



CAPVT III.

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſta-
A tuam auream altitudine cubi
torum ſexaginta, latitudine
cubitorum ſex, & ſtatuit eam
in campo Dura prouinciæ Ba
2 bylonis. ¶Itaque Nabuchodonoſor rex mi-
ſit ad cōgregandos ſatrapas, magiſtratus, &
iudices, duces, & tyrānos, & præfectos, om
neſq; principes regionū: vt cōuenirent ad
dedicationem ſtatuæ quam erexerat Nabu
3 chodonoſor rex. ¶Tunc congregati ſunt ſa-
trapæ, magiſtratus, & iudices, duces, & tyrā
ni, & optimates qui erant in poteſtatibus
conſtituti, & vniuerſi principes regionum,
vt cōuenirent ad dedicationem ſtatuę quā
erexerat Nabuchodonoſor Rex. ſtabāt au-
tem in cōſpectu ſtatuæ quam poſuerat Na
4 buchodonoſor rex: & præco clamabat valē-
ter: Vobis dicitur populis, tribubus, & lin-
5 guis, ¶In hora qua audieritis ſonitum tubæ
& fiſtulæ & citharæ, ſambucę & pſalterii
& ſymphoniæ, & vniuerſi generis muſicorū:
cadentes adorate ſtatuam auream quā cō
6 ſtituit Nabuchodonoſor rex. ¶Si quis autē
nō proſtratus adorauerit, eadem hora mit-
7 tetur in fornacem ignis ardentis. ¶Poſt hęc
igitur ſtatim vt audierunt omnes populi ſo
nitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucę, &
pſalterij, ſymphoniæ, & oīs generis muſi-
corum: cadentes omnes populi, tribus &
linguæ, adorauerunt ſtatuam aureā quā cō
8 ſtituerat Nabuchodonoſor rex. ¶Statimq; i
ipſo tēpore accedētes viri Chaldæi accuſa-
9 uerūt Iudæos, dixerūtq; Nabuchodonoſor
10 regi: Rex in æternum viue. ¶Tu rex, poſuiſti
decretū, vt omnis homo qui audierit ſoni-
tū tubæ, fiſtulæ, et citharæ, ſambucę et pſal
terij, et ſymphoniæ, et vniuerſi generis mu
ſicorum, proſternat ſe, et adoret ſtatuam
11 auream: ¶Si quis autem non procidens ado
rauerit, mittatur in fornacem ignis ar-
dentis.

12 dentis. ¶Sunt ergo viri Iudæi, quos cõſtitui-
B ſti ſup opera regionis Babyloniæ, Sidrach,
Miſach, & Abdenago: viri iſti cõtẽpſerunt,
rex, decretũ tuũ: deos tuos nõ colũt, & ſta-
13 tuã aureã quã erexiſti, nõ adorãt. ¶Tũc Na-
buchodonoſor in furore & in ira præcepit,
vt adducerẽtur Sidrach, Miſach, & Abdena
go: qui cõfeſtim adducti ſunt in conſpectu
14 regis. ¶Pronũciansq; Nabuchodonoſor rex,
ait eis: Veréne Sidrach, Miſach, & Abdena
go deos meos non colitis, & ſtatuã auream
15 quam* conſtitui, nõ adoratis? ¶Nunc ergo ſi *erexi ſ.
eſtis parati, quacunq; hora audieritis ſoni-
tũ tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſambucæ, & pſalte
rij, & ſymphoniæ, omniſq; generis muſico-
rũ, proſternite vos, & adorate ſtatuã quã fe-
ci: quòd ſi nõ adoraueritis, eadẽ hora mittemi
ni in fornacẽ ignis ardẽtis, & quis eſt Deus
16 qui eripiet vos de manu mea? ¶Reſponden
tes Sidrach, Miſach, & Abdenago, dixerunt
regi Nabuchodonoſor: Nõ oportet nos de
17 hac re reſpondere tibi. ¶Ecce.n. Deus noſter
quem colimus, põt eripere nos de camino
ignis ardentis, & de manibus tuis, ô rex, li-
18 berare. ¶Quòd ſi noluerit, notũ ſit tibi rex,
quia deos tuos nõ colimus: & ſtatuã aureã
19 quam erexiſti, non adoramus. ¶Tunc Nabu
chodonoſor repletus eſt furore: & aſpectus
faciei illius immutatus eſt ſuper Sidrach,
Miſach, & Abdenago, & præcepit vt ſuccẽ-
deretur fornax ſeptuplũ quàm ſuccendi cõ
20 ſueuerat. ¶Et viris fortiſſimis de exercitu
ſuo iuſſit vt ligatis pedibꝰ Sidrach, Miſach,
& Abdenago, mitterent eos in fornacem
21 ignis ardentis. ¶Et confeſtim viri illi vin-
C cti cum braccis ſuis, & tiaris, & calceamen
tis, & veſtibus miſſi ſunt in medium forna
22 cis ignis ardentis. ¶nã iuſſio regis vrgebat:
fornax aũt ſuccenſa erat nimis. Porrò viros
illos qui miſerant Sidrach, Miſſach, & Ab-
23 denago, interfecit flamma ignis. ¶Viri autẽ
hi tres, ideſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago
ceciderunt in medio camino ignis ardẽtis,
24 colligati. ¶Et ambulabant in medio flam-
mæ laudantes Deum, & benedicentes Do-
25 mino. ¶Stans autem Azarias orauit ſic, ape
26 riensq; os ſuum in medio ignis, ait: ¶Bene-
dictus es Domine Deus patrum noſtrorũ,
& laudabile & glorioſum nomen tuum in
27 ſecula: ¶quia iuſtus es in omnibus quæ feci
ſti nobis, & vniuerſa opera tua vera, & viæ
28 tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera. ¶Iudi
cia enim vera feciſti iuxta omnia quæ indu
xiſti ſuper nos, & ſuper ciuitatem ſanctam
patrum noſtrorum Ieruſalem: quia in veri
tate & in iudicio induxiſti omnia hæc prò-
29 pter peccata noſtra. ¶Peccauimus enim, &
iniquè egimus recedentes à te: & deliqui-
30 mus in omnibus, ¶& præcepta tua non au-
diuimus, nec obſeruauimus, nec fecimus ſi-
cut præceperas nobis vt bene nobis eſſet.
31 ¶Omnia ergo quæ induxiſti ſuper nos, &
vniuerſa q̃ feciſti nobis, in verò iudicio fe-
32 ciſti: & tradidiſti nos in manibus inimico-
rũ noſtrorũ iniquorũ & peſſimorũ, præua-
ricatorũq́ue, & regi iniuſto & peſſimo vltra
33 omnem terram. ¶Et nũc non poſſumus ape
rire os: confuſio & opprobriũ facti ſumus
34 ſeruis tuis, & his qui colunt te. ¶Ne quæſu-
D mus, tradas nos in perpetuum propter no-
men tuum, & ne diſſipes teſtamentũ tuũ,
35 neque auferas miſericordiam tuam à no-
bis propter Abraham dilectũ tuũ, & Iſaac
36 ſeruum tuũ, & Iſraël ſanctũ tuũ: ¶quibus
locutus es, pollicens quòd multiplicares ſemẽ
eorũ ſicut ſtellas cœli, & ſicut arenam quæ
37 eſt in littore maris. ¶quia Domine immi-
nuti ſumus plus quàm omnes gentes, ſu-
muſq; humiles in vniuerſa terra hodie ꝓ-
38 pter peccata noſtra. ¶Et non eſt in tempore
hoc princeps, & dux, & propheta, neq; ho-
locauſtũ, neque ſacrificium, neq; oblatio,
neque incenſum, neq; locus primitiarum
39 coram te, ¶vt poſſimus inuenire miſericor-
diam tuam: ſed in animo contrito, & ſpiri-
40 tu humilitatis ſuſcipiamur. ¶Sicut in holo-
cauſto arietum & taurorum, & ſicut in mil
libus agnorum pinguium: ſic fiat ſacrificiũ
noſtrum in conſpectu tuo hodie, vt placeat
tibi: quoniam non eſt confuſio confidenti-
41 bus in te. ¶Et nunc ſequimur te in toto cor-
de, & timemus te, & quærimus faciem tuã.
42 ¶Ne confundas nos: ſed fac nobiſcũ iuxta
manſuetudinem tuam, & ſecundùm mul-
43 titudinẽ miſericordiæ tuæ. ¶Et erue nos in
mirabilibus tuis, & da gloriã nomini tuo
44 Dñe: & confundantur omnes qui oſtendũt
ſeruis tuis mala, confundantur in omni po
45 tentia, & robur eorum conteratur: & ſciãt
quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorio-
46 ſus ſuper orbẽ terrarum. ¶Et non ceſſabant
qui miſerant eos miniſtri regis ſuccendere
fornacem naphtha & ſtupa & pice & mal-
47 leolis, ¶& effundebatur flamma ſuper for-
48 nacem cubitis quadraginta nouem: ¶& eru
pit, & incendit quos reperit iuxta fornacẽ
49 de Chaldæis. ¶Angelus autem Domini de-
E ſcendit cum Azaria & ſocijs eius in forna-
cẽ: & excuſſit flammam ignis de fornace,
50 ¶& fecit medium fornacis quaſi ventũ ro-
ris flantem, & nõ tetigit eos omnino ignis,
neque cõtriſtauit, nec quicquam moleſtiæ
51 intulit. ¶Tunc hi tres quaſi ex vno ore lau-
dabant & glorificabant & benedicebant
Deum in fornace, dicentes:
52 ¶Benedictus es Domine Deus patrum no-
ſtrorũ, & laudabilis, * & ſuperexaltatus in *& glorioſus.
ſecula: & benedictum nomen gloriæ tuæ
ſanctum, & laudabile, & ſuperexaltatum
in omnibus ſeculis.
53 ¶Benedictus es in templo ſancto gloriæ
tuæ, & ſuperlaudabilis & ſupergloriofus in
ſecula.
54 ¶Benedictus es in throno regni tui, & ſu-

*ſuper glorioſus. Pſ.79.a. 3.98.a.1 Pſ.144. b.10. Pſ.102.d 21.14.8. ?.2. Pſ.69.d. 35.148. a.4.

perlaudabilis* & ſuperexaltatus in ſecula.
55 ¶Benedictus es qui intueris abyſſos,‖ & ſedes ſuper cherubim, & laudabilis & ſuperexaltatus in ſecula.
56 ¶Benedictus es in firmamento cęli, & laudabilis & glorioſus in ſecula.
57 ¶‖Benedicite omnia opera Domini Domino laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
58 ¶‖Benedicite angeli Domini Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
59 ¶‖Benedicite cęli Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
60 ¶Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cęlos ſunt, Domino, laudate & ſuperexaltate eũ in ſecula.
61 ¶Benedicite omnes virtutes Domini Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.

‖Pſ.148.a.3.

62 ¶‖Benedicite Sol & Luna Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
63 ¶Benedicite ſtellæ cęli Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
64 ¶Benedicite omnis imber & ros Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
65 ¶Benedicite omnis ſpiritus-Dei Dño, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. —7.
66 ¶Benedicite ignis & æſtus Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
67 ¶Benedicite frigus & *æſtas* Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.

*aſtus.3. cauma.4.

68 ¶Benedicite rores & pruina Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
69 ¶Benedicite gelu & frigus Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
70 ¶Benedicite glacies & niues Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
71 ¶Benedicite noctes & dies Domino, lauda-
F te & ſuperexaltate eum in ſecula.
72 ¶Benedite lux & tenebræ Dño, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
73 ¶Benedicite fulgura & nubes Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
74 ¶Benedicat terra Dominum, laudet & ſuperexaltet eum in ſecula.
75 ¶Benedicite montes & colles Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
76 ¶Benedicite vniuerſa germinantia in terra Dño, laudate & ſuperexaltate eũ in ſecula.
77 ¶Benedicite fontes Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
78 ¶Benedicite maria & flumina Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
79 ¶Benedicite cete & oĩa q̃ mouẽtur in aqs, Dño, laudate & ſuperexaltate eũ in ſecula.
80 ¶Benedicite omnes volucres cęli Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
81 ¶Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
82 ¶Benedicite filij hominum Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
83 ¶Benedicat Iſraël Dominum, laudet & ſuperexaltet eum in ſecula.
84 ¶Benedicite ſacerdotes Domini Dño, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
85 ¶Benedicite ſerui Domini Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
86 ¶Benedicite ſpiritus & animæ iuſtorum Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
87 ¶Benedicite ſancti & humiles corde Dño, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
88 ¶Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. quia eruit nos de inferno, & ſaluos fecit de manu mortis, & liberauit nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.
89 ¶Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.
90 ¶Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum, laudate & confitemini ei, quia in omnia ſecula miſericordia eius.

*Hucuſque in Hebræo non habetur: & quæ poſuimus, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.*

91 ¶Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, &
G ſurrexit ꝓperè, & ait optimatib⁹ ſuis: Nonne tres viros miſimus in mediũ ignis compeditos? Qui rñdentes Regi dixerunt: Verè,
92 rex, ¶Reſpondit *, & ait: Ecce ego video *rex.
quatuor viros ſolutos, & ambulãtes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, &
93 ſpecies quarti ſimilis filio Dei. ¶Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi, egredimini & venite. Statimq; egreſſi ſunt Sidrach, Miſach,
94 & Abdenago de medio ignis. ¶Et congregati ſatrapę, & magiſtratus, & iudices, & potẽtes regis, contẽplabãtur viros illos, quoniã nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorũ, & capillus capitis eorum non eſſet aduſtus, etiam ſaraballa eorum nõ fuiſſent immutata, & odor ignis non tranſiſſet
95 per eos. ¶Et erũpens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus eorum Sidrach, videlicet, Miſach, & Abdenago, q miſit angelũ ſuũ, & eruit ſeruos ſuos, qui crediderunt in eũ: & verbum regis immutauerunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſeruirent, & ne ado
96 rarent omnem Deum, excepto Deo ſuo. ¶A me ergo poſitum eſt hoc decretum, vt omnis populus tribus & lingua quæcunque locuta fuerit blaſphemiam contra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, diſpereat, & domus eius vaſtetur: neque enim eſt alius
97 Deus qui poſſit ita ſaluare. ¶Tunc rex, promouit Sidrach, Miſach, & Abdenago in
98 prouincia Babylonis. NABVCHODONOSOR, Rex, Omnibus populis, gentibus, & linguis, q habitant in vniuerſa ter-
99 ra, pax vobis multiplicetur. ¶Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Pla-
100 cuit ergo mihi prædicare ¶ ſigna eius, quia

magna ſunt: & mirabilia eius: quia for- —3.
tia & regnū eius—regnū ſempiternū, ‖ & ‖ Inf. 4. g.
poteſtas ei⁹ in generatione & generationē. 31. 7. g. 14.

CAPVT IIII.

1 EGo Nabuchodonoſor quietus
A eram in domo mea, & florēs
2 in palatio meo. ¶ ſomnium vi
di quod perterruit me: & co-
gitationes meę in ſtratu meo,
& viſiones capitis mei conturbauerūt me.
3 ¶ Et per me propoſitum eſt decretum, vt in-
troducerentur in conſpectu meo cuncti ſa-
pientes Babylonis, & vt ſolutionem ſom-
4 nij indicarent mihi. ¶ Tunc ingrediebātur
arioli, magi, Chaldæi, & aruſpices, & ſom-
nium narraui in conſpectu eorum: & ſolu
5 tionem eius non indicauerunt mihi: ¶ do-
nec collega ingreſſus eſt in conſpectu meo
Daniel, cui nomen Baltaſſar, ſecundum no
men Dei mei, qui habet ſpiritum deorum
ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium co-
6 ram ipſo locutus ſum. ¶ Baltaſſar princeps
ariolorum, quoniam ego ſcio quòd ſpiri-
tum ſanctorum deorū habeas in te, & om-
ne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi:
viſiones ſomniorum meorum quas vidi, &
7 ſolutionem earum narra. ¶ Viſio capitis
B mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor
8 in medio terræ, & altitudo eius nimia. ¶ Ma
gna arbor, & fortis: & proceritas eius con-
tingens cęlum: aſpectus illius erat vſq; ad
9 terminos vniuerſæ terræ. ¶ Folia eius pul-
cherrima, & fructus ei⁹ nimius: & eſca vni
uerſorū in ea: ſubter eā habitabāt anima-
lia & beſtiæ, & in ramis eius conuerſaban-
tur volucres cęli: & ex ea veſcebatur om-
10 nis caro. ¶ Videbā in viſione capitis mei ſup
ſtratū meū: & ecce vigil & ſanctus de cęlo
11 deſcēdit. ¶ Clamauit fortiter, & ſic ait: Succi
dite arborē, & præcidite ramos eius: excuti
te folia eius, & diſpergite fructus eius: fu-
giāt beſtię, q̄ ſubter eā ſunt, & volucres de
12 ramis eius. ¶ Veruntamen germen radicum
eius in terra ſinite, & alligetur vinculo fer-
reo & æreo in herbis quæ foris ſunt, & ro-
re cęli tingatur, & cū feris pars eius in her-
13 ba terrę. ¶ Cor eius ab humano cōmutetur,
C & cor feræ detur ei: & ſeptē tempora mu-
14 tentur ſuper eū. ¶ In ſententia vigilum de
cretum eſt, & ſermo ſanctorum & petitio,
donec cognoſcant viuētes quoniam domi-
natur Excelſus in regno hominum, & cui-
cunque voluerit, dabit illud, & humillimū
15 hominem conſtituet ſuper eum. ¶ Hoc ſom
niū vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo
Baltaſſar interpretationē narra feſtinus: q͛a
oēs ſapientes regni mei non queunt ſolu-
tionem edicere mihi: tu autem potes, quia
16 ſpiritus deorum ſanctorum in te eſt. ¶ Tūc
Daniel, cuius nomen Baltaſſar, cępit intra
ſemetipſum tacitus cogitare quaſi vna ho-
ra: & cogitationes eius conturbabant eum.

Reſpondens aūt Rex, ait: Baltaſſar, ſomniū
D & interpretatio eius non conturbent te.
Rñdit Baltaſſar, & dixit. Domine mi, ſom-
niū his qui te oderūt: & interpretatio eius
17 hoſtibus tuis ſit. ¶ Arborē quam vidiſti ſub-
limem atq; robuſtam, cuius altitudo per-
tingit ad cęlum, & aſpectus illius in omnē
18 terram, ¶ & rami eius pulcherrimi, & fru-
ctus eius nimius, & eſca omniū in ea, ſub-
ter eam habitantes beſtiæ agri, & in ramis
19 eius commorantes aues cęli: ¶ Tu es, rex, q
magnificatus es, & inualuiſti: & magnitudo
tua creuit & peruenit vſq; ad cęlū, & pote
20 ſtas tua in terminos vniuerſæ terræ. ¶ Quòd
aūt vidit rex vigilē & ſanctum deſcendere
de cęlo, & dicere: Succidite arborem, & diſ
ſipate illam, attamē germen radicum eius
in terra dimittite, & vinciatur ferro, & ærē
in herbis foris, & rore cęli conſpergatur, &
cū feris ſit pabulū eius, donec ſeptem tē-
21 pora mutentur ſuper eum. ¶ Hæc eſt inter-
F pretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ peruenit
22 ſuper dominum meū Regem: ¶ Ejicient te
ab hominibus, & cū beſtijs feriſq; erit ha-
bitatio tua, ‖ & fęnū vt bos comedes, & ro- ‖ Inf. 5. f.
re cęli infunderis: ſeptem quoq; tempora 21.
mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd do-
minetur Excelſus ſuper regnum hominū,
23 & cuicunque voluerit, det illud. ¶ Quòd au
tē præcepit vt relinqueretur germē radicū
eius, id eſt arboris: regnum tuū tibi mane-
bit poſtquam cognoueris poteſtatem eſſe
24 celeſtem. ¶ Quum ob rem rex conſiliū meū
placeat tibi, ‖ & peccata tua eleemoſynis re ‖ Eccl. 3. d.
dime, & iniquitates tuas miſericordijs pau 33.
25 perū: forſitan ignoſcet delictis tuis. ¶ Om-
nia * venerunt ſuper Nabuchodonoſor re- * hæc
26 gem. ¶ Poſt finem menſium duodecim, in
27 aula Babylonis deambulabat. ¶ Reſpon-
ditq; rex, & ait: Nónne hęc eſt Babylon
magna * quam ego ędificaui in domum * ciuitas
regni in robore fortitudinis meæ, & in glo-
28 ria decóris mei? ¶ Cumque ſermo adhuc eſ
F ſet in ore regis, vox de cęlo ruit: Tibi dici-
tur Nabuchodonoſor rex, Regnum * tran- * tuum
29 ſibit à te. ¶ & ab hominibus eijcient te, &
cum beſtijs * feris erit habitatio tua: fęnum * &
quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mu
tabuntur ſuper te: donec ſcias quod do-
minetur Excelſus in regno hominum, &
30 cuicunque voluerit, det illud. ¶ Eadem ho-
ra ſermo completus eſt ſuper Nabuchodo-
noſor, & ex hominibus abiectus eſt, fœ-
num vt bos comedit, & rore cęli corpus e-
ius infectum eſt: donec capilli eius in ſimi
litudinem aquilarum creſcerent, & vn-
31 gues eius quaſi auium. ¶ Igitur poſt finem
dierū ego Nabuchodonoſor oculos meos
ad cęlum leuaui, & ſenſus meus redditus ‖ Sup. 3. g.
G eſt mihi: Altiſſimo benedixi, & Viuen- 100.
tem in ſempiternum laudaui, & glorifica- Infr. 7. d.
ui, ‖ qa poteſtas eius poteſtas ſempiterna, & 14.

regnum

regnū eius in generatione & generationē.
32 ¶ Et omnes habitatores terræ apud eum in
nihilum reputati ſunt: iuxta volūtatem.n.
ſuam facit tā in virtutibus cęli q̄ in habita-
toribus terræ: & non eſt qui reſiſtat manui
33 eius, & dicat ei, Quare feciſti? ¶ In ipſo tem-
pore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & ad
honorem regni mei, decoremq; perueni: &
figurā mea reuerſa eſt ad me: & optimates
mei, & magiſtratus mei requiſierūt me, &
in regno meo reſtitutus ſum: & magnificē-
34 tia amplior addita eſt mihi. ¶ Nunc igiť ego
Nabuchodonoſor laudo & magnifico, &
glorifico regem cęli: quia omnia opera eius
vera, & viæ eius iudicia, & gradiētes in ſu-
perbia poteſt humiliare.



CAPVT V.

1 Balſaſar rex fecit grande conui-
A uium optimatibus ſuis mille:
& vnuſquiſq; ſecundū ſuā bi-
2 bebat ætatē. ¶ Præcepit ergo iā
temulētus vt afferenť vaſa au
rea & argentea quæ aſportauerat Nabucho
donoſor pater eius de tēplo quod fuit in Ie
ruſalem: vt biberēt in eis rex & optimates
3 eius: vxoreſq; eius & cōcubinę. ¶ Tūc allata *& argentea 14.
ſunt vaſa aurea* quæ aſportauerat de tēplo
quod fuerat in Ieruſalē: & biberunt in eis
rex & optimates eius, vxores & cōcubinę il
4 li⁹. ¶ Bibebāt vinū, & laudabāt deos ſuos au
reos & argēteos, æreos, ferreos, ligneoſq; &
5 lapideos. ¶ In eadē hora apparuerunt digiti,
quaſi manus hominis ſcribentis contra can
delabrū in ſuperficie parietis aulæ regiæ: &
rex aſpiciebat articulos manus ſcribentis.
6 ¶ Tunc facies Regis cōmutata eſt, & cogita-
B tiones eius cōturbabāt eū: & cōpages renū
eius ſoluebanť, & genua eius ad ſeinuicem
7 collidebanť. ¶ Exclamauit itaq; rex fortiter
vt introducerēt magos, Chaldæos, & aruſpi
ces. Et proloquens rex, ait ſapiētibus Baby-
lonis: Quicūq; legerit ſcripturā hanc, & in-
terpretationē eius manifeſtā mihi fecerit,
purpura veſtieť, & torquē auream habebit
8 in collo, & tertius in regno meo erit. ¶ Tunc
ingreſſi oēs ſapiētes regis, nō potuerūt nec
ſcripturam legere, nec interpretationem in
9 dicare regi. ¶ Vnde rex Balſaſar ſatis contur
C batus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed
10 & optimates eius turbabantur. ¶ Regina aūt
pro re quæ acciderat Regi & optimatibus
eius, domum cōuiuij ingreſſa eſt: & prolo-
quēs, ait: Rex in æternū viue: non te cōtur-
bēt cogitationes tuę neq; facies tua immu
11 teť. ¶ Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritū deorū
ſanctorū habet in ſe: & in diebus patris tui
ſciētia & ſapiētia inuentæ ſunt in eo: nā &
rex Nabuchodonoſor pr̄ tuus principē ma
gorum, incantatorum, Chaldæorum, & aru
ſpicum conſtituit eum: pr̄, inquam, tuus ô
12 rex: ¶ Quia ſpiritus amplior, & prudētia, in-
telligētiaq;, interpretatio ſomniorū, & oſtē
ſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorū inuentæ
ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit
nomē Baltaſſar. nunc itaq; Daniel vocetur,
13 & interpretationem narrabit. ¶ Igitur intro
ductus eſt Daniel coram rege. Ad quem præ
D fatus rex, ait: Tu es Daniel de filijs capti-
uitatis Iudæ, quem adduxit pater meus rex
14 de Iudæa? ¶ Audiui de te quoniam ſpiritum
deorum habeas: & ſcientia, intelligentia-
que, ac ſapiētia ampliores inuentæ ſunt in
15 te. ¶ Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu
meo ſapientes magi, vt ſcripturā hanc lege
rent, & interpretationem eius indicarēt mi
hi: & nequierunt ſenſum huius ſermonis edi
16 cere * ¶ porrò ego audiui de te quòd poſſis *mihi 16
obſcura interp̄tari, & ligata diſſoluere. ſi er
go vales ſcripturam legere, & interpretatio
nē eius indicare mihi, purpura veſtieris, &

torquem auream circa collũ tuum habebis
17 & tertius in regno meo princeps eris. ¶ Ad
F quæ rñdens Daniel, ait coram rege: Munera
tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da:
ſcripturam autem legam tibi, Rex, & inter
18 pretationẽ eius oſtẽdam tibi. ¶O Rex, Deus
altiſſimus regnum & magnificentiam, glo-
riam & honorem dedit Nabuchodonoſor
19 patri tuo. ¶Et propter magnificentiam quã
dederat ei, vniuerſi populi, tribus & linguæ
tremebant & metuebant eũ: quos volebat,
interficiebat: & quos volebat, percutiebat:
& quos volebat, exaltabat: & quos volebat,
20 humiliabat. ¶Quando aũt eleuatum eſt cor
eius, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſu-
perbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, &
21 gloria eius ablata eſt: ¶ & à filiis hominum
eiectus eſt, ſed & cor ei* cum beſtiis poſitũ
Sup. 4.c. 22. eſt, & cum onagris erat habitatio eius: ¶fœ-
F nũ quoq; vt bos comedebat, & rore cœli cor
pus eius infectum eſt: donec cognoſceret ꝙ
poteſtatem haberet Altiſſimus in regno ho
minum, & quẽcunq; voluerit ſuſcitabit ſu
22 per illud. ¶Tu quoq; filius eius Balſaſar, nõ
23 humiliaſti cor tuũ, cùm ſcires hęc oĩa: ¶ſed
aduerſum dominatorẽ cœli eleuatus es: &
vaſa domus eius allata ſunt corã te: & tu, &
optimates tui, & vxores tuæ, & concubinæ
tuæ vinum bibiſtis in eis: deos quoq; argẽ-
teos, & aureos, & ęreos, ferreos, ligneosq́;, &
lapideos qui non vidẽt, neq; audiunt, neq;
ſentiunt, laudaſti: porrò Deũ qui habet fla-
tum tuum in manu ſua, & oẽs vias tuas, nõ
24 glorificaſti. ¶Idcirco ab eo miſſus eſt articu-
G lus manus, qui ſcripſit hoc quod exaratum
25 eſt. ¶Hæc eſt autẽ ſcriptura quæ digeſta eſt.
MANE, THECEL, PHARES.
26 ¶ Et hæc eſt interpretatio ſermonis: MA-
NE, numerauit Deus regnum tuum, & cõ
27 pleuit illud. ¶ THECEL, appenſus es in
28 ſtatera, & inuentus es minus habẽs. ¶PHA
RES. diuiſum eſt regnum tuum & datum
29 eſt Medis & Perſis. ¶Tunc iubente rege in-
dutus eſt Daniel purpura, & circundata eſt
torques aurea collo eius: & prædicatum eſt
de eo quòd haberet poteſtatẽ tertius in re-
*ſup. 30 gno*. ¶Eadem nocte interfectus eſt Balſa-
31 ſar rex Chaldęus. ¶Et Darius Medus ſucceſ-
ſit in regnum, annos natus ſexagintaduos.

## CAPVT VI.

1 PLacuit Dario, ¶& conſtituit ſu-
Inf. 9.a. 1 A per regnum ſatrapas centum
viginti, vt eſſent in toto regno
2 ſuo. ¶ Et ſuper eos, principes
tres, ex quibus Daniel vnus e-
rat: vt ſatrapæ illis redderent rationẽ, & rex
3 non ſuſtineret moleſtiam. ¶Igitur Daniel
ſuperabat omnes principes & ſatrapas: q̃a
ſpiritus Dei amplior erat in illo. Porrò rex
cogitabat conſtituere eum ſuper omne re-
*auferrẽ? Danielẽ 4 gnu. ¶Vnde principes & ſatrapæ quęrebant
occaſionem *vt inuenirent Danieli ex late-
re *regni: nullamq; cauſam & ſuſpicionẽ *regis.
reperire potuerunt, eò quòd fidelis eſſet, &
omnis culpa & ſuſpicio nõ inueniretur in
5 eo. ¶ Dixerunt ergo viri illi: Non inuenie-
B mus Danieli huic aliquam occaſionem, ni
6 ſi fortè in lege Dei ſui. ¶Tũc principes & ſa-
trapæ ſurripuerũt regi, & ſic locuti ſunt ei:
7 Dari rex, in æternum viue: ¶ conſilium ini
erunt omnes principes regni, magiſtratus
& ſatrapæ, ſenatores & iudices, vt decre-
tum imperatorium exeat, & edictum: Vt
oĩs qui petierit aliquam petitionem à quo
cunque Deo & homine, vſque ad triginta
dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leo-
8 num. ¶ Nunc itaque rex confirma ſenten-
tiam, & ſcribe decretum: vt non immute-
tur quod ſtatutũ eſt à Medis, & Perſis, nec
9 præuaricari cuiquam liceat. ¶Porrò rex Da-
rius propoſuit edictum, & ſtatuit. ¶ Quòd
C cùm Daniel comperiſſet, id eſt conſtitutam
legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & fene-
ſtris apertis in cœnaculo ſuo, contra Ieru-
ſalem tribus tẽporibus in die flectebat ge-
nua ſua & adorabat, cõfitebaturque coram
Deo ſuo, ſicut & antè facere conſueuerat.
11 ¶ Viri ergo illi curioſius inquirentes, inue-
nerunt Danielem orantem, & obſecran-
12 tem Deum ſuum. ¶ Et accedentes locu-
ti ſunt regi ſuper edicto. Rex, nunquid
non conſtituiſti vt omnis homo qui roga-
ret quenquam de diis & hominibus vſque
ad dies triginta, niſi te rex, mitteretur in
lacum leonum? Ad quos reſpondens rex,
ait: Verus eſt ſermo iuxta decretum Me-
D dorum atque Perſarum, quod præuarica-
13 ri non licet. ¶Tunc reſpondentes, dixerunt
coram rege: Daniel de filiis captiuitatis
Iudæ, non curauit de lege tua & de edi-
cto quod conſtituiſti: ſed tribus tempori-
14 bus per diem orat obſecratione ſua. ¶Quod
verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſta-
tus eſt, & pro Daniele poſuit cor vt libera-
ret eum, & vſque ad occaſum ſolis labo-
15 rabat, vt erueret illum. ¶ Viri autem il-
li intelligentes regem: dixerunt ei: Scito
rex, quia lex Medorum atq; Perſarum eſt,
vt omne decretum quod conſtituerit rex,
16 non liceat immutari. ¶ Tunc rex præcepit,
E & adduxerunt Danielem, & miſerunt eum
in lacum leonum. Dixitque rex Danieli,
Deus tuus quem colis ſemper, ipſe libera-
17 bit te. ¶Allatusque eſt lapis vnus, & po-
ſitus eſt ſuper os laci: quem obſignauit rex
annulo ſuo, & annulo optimatũ ſuorum,
18 ne quid fieret contra Danielem. ¶Et abiit
rex in domum ſuam, & dormiuit incœna-
tus, cibiq; nõ ſunt allati coram eo, inſuper
19 & ſomnus receſſit ab eo. ¶ Tunc rex primo
diluculo cõſurgẽs, feſtinus ad lacũ leonum
20 perrexit: ¶ appropinquanſque lacui Danie-
lem voce lachrymabili inclamauit, & affa-
tus eſt eum: Daniel ſerue Dei viuẽtis, Deus

tuus

tuus cui tu ſeruis ſemper, putáſne valuit
21 te liberare à leonibus? ¶Et Daniel regi re
22 dens, ait: Rex in æternum viue, ¶Deus me-
us miſit angelum ſuum, & concluſit ora
F leonum, & non nocuerunt mihi; quia corã
eo iuſtitia inuenta eſt in me: ſed & coram
23 te rex delictũ non feci. ¶Tunc vehementer
rex gauiſus eſt ſuper eo, & Danielem præ-
cepit educi de lacu: eductuſq; eſt Daniel de
lacu, & nulla læſio inuenta eſt in eo, quia
24 credidit Deo ſuo. ¶Iubente aũt rege adducti
ſunt viri illi qui accuſauerunt Danielẽ, &
in lacũ leonũ miſſi ſunt ipſi, & filij, & vxo-
res eorum: & non peruenerunt vſque ad

1. Ma. 2. f. 60.

pauimentũ laci, donec arriperent eos leo-
nes, & omnia oſſa eorum comminuerunt.
25 ¶Tũc Darius rex ſcripſit vniuerſis populis,
tribubus, & linguis habitantibus in vni-
26 ſa terra: PAX vobis multiplicetur. ¶A me
G conſtitutũ eſt decretum, vt in vniuerſo im-
perio & regno meo tremiſcant, & paueant
Deum Danielis: ipſe eſt enim Deus viuẽs
& æternus in ſecula: & regnũ eius nõ diſſi-
27 pabit, & ptãs eius vſq; in æternũ. ¶Ipſe libe
rator atq; ſaluator faciẽs ſigna & mirabilia
in cęlo & ĩ terra: q liberauit Danielẽ de la
28 cu leonũ. ¶Porrò Daniel pſeuerauit vſque
ad regnum Darij, regnumque Cyri Perſæ



CAPVT VII.

1 ANno primo Balſaſar regis Ba-
A bylonis, Daniel ſomnium vi-
dit: viſio autem capitis eius
in cubili ſuo: & ſomniũ ſcri-
bens, breui ſermone compre-
2 hendit, ſummatimq; perſtringens, ait: ¶Vi-
debam in viſione mea nocte: & ecce qua-
tuor venti cęli pugnabant in mari magno.
3 ¶Et quatuor beſtiæ grandes aſcendebãt de
4 mari, diuerſæ inter ſe. ¶Prima quaſi leæna,
& alas habebat aquilæ: aſpiciebam donec
euulſæ ſunt alę eius, & ſublata eſt de terra.
& ſuper pedes quaſi homo ſtetit, & cor ho-
5 minis datũ eſt ei. ¶Et ecce beſtia alia ſimi-
lis vrſo in parte ſtetit: tres ordines erant in
ore eius, & in dentibus eius. & ſic dicebant
6 ei: ¶Surge, comede carnes plurimas. Poſt
B hæc aſpiciebam: & ecce alia quaſi pardus,
& alas habebat quaſi auis, quatuor ſuper
ſe: & quatuor capita erant in beſtia, & po-
7 teſtas data eſt ei. ¶Poſt hæc aſpiciebã in vi-
ſione noctis, & ecce beſtia quarta terribilis
atq; mirabilis, & fortis nimis: dẽtes ferreos
habebat magnos, comedens atque com-
minuẽs, & reliqua pedibus ſuis cõculcãs:
diſſimilis autem erat cæteris beſtijs quas vi
deram ante eam, & habebat cornua decẽ.
8 ¶Cõſiderabam cornua, & ecce cornu aliud
C paruulum ortum eſt de medio eorũ; &
tria de cornibus primis euulſa ſunt à facie
eius. & ecce oculi, quaſi oculi hominis e-
rant in cornu iſto, & os loquens ingen-
9 tia. ¶Aſpiciebam, donec throni poſiti
ſunt, & antiquus dierum ſedit: veſtimen
tum eius candidum quaſi nix, & capilli
capitis eius quaſi lana munda: thronus
eius flammæ ignis, rotæ eius ignis accen-
10 ſus. ¶Fluuius igneus rapiduſque egredie
batur à facie eius: millia millium miniſtra
bant ei, & decies millies centena millia
aſſiſtebant ei: iudicium ſedit, & libri aper
11 ti ſunt. ¶Aſpiciebam propter vocem ſermo
D num grandium, quos cornu illud loqueba
tur: & vidi quoniam interfecta eſſet beſtia,
& periſſet corpus eius, & traditum eſſet ad
12 comburendum igni: ¶aliarum quoque be-
ſtiarum ablata eſſet poteſtas: & tempora vi
tę conſtituta eſſent eis vſque ad tempus &
13 tẽpus. ¶Aſpiciebam ergo in viſione noctis:
& ecce cum nubibus cęli quaſi filius homi
nis veniebat, & vſque ad antiquum dierũ

& nemo quibat liberare arietem de manu
8 eius. ⁋Hircus autem caprarum magnus fa-
C ctus eſt nimis: cumq; creuiſſet, fractum eſt
cornu magnũ, & orta ſunt quatuor cornua
9 ſubter illud per quatuor ventos cœli. ⁋De
vno autem ex his egreſſum eſt cornu vnum
modicum: & factum eſt grande cõtra Meri
diem, & contra Orientem, & cõtra fortitu
10 dinem. ⁋Et magnificatum eſt vſq; ad forti-
tudinem cęli: & deiecit de fortitudine & de
11 ſtellis, & conculcauit eas. ⁋Et vſq; ad princi
pem fortitudinis magnificatum eſt: & ab
eo tulit iuge ſacrificium, & deiecit locum
12 ſanctificationis eius. ⁋Robur autem datum
D eſt* cõtra iuge ſacrificium propter peccata; *ei.
& proſternetur veritas in terra, & faciet, &
13 proſperabitur. ⁋Et audiui vnum de ſanctis
loquentem, & dixit vnus ſanctus alteri ne-
ſcio cui loquẽti: Vſquequo viſio, & iuge ſa-
crificium, & peccatum deſolationis quæ fa
cta eſt: & ſanctuariũ, & fortitudo conculca
14 bitur? ⁋Et dixi ei: Vſque ad veſperã, & ma-
nè, *duo millia trecenti: & mũdabitur ſan- * dies.
15 ctuarium. ⁋Factum eſt autem cùm viderẽ
ego Daniel viſionem, & quærerem intelli-
gentiam: ecce ſtetit in cõſpectu meo quaſi
16 ſpecies viri. ⁋Et audiui vocẽ viri inter Vlai:
& clamauit, & ait: ‖Gabriel fac intelligere ‖Inf. 9. f. 21.
17 iſtam viſionem. ⁋Et venit & ſtetit iuxtà vbi
E ego ſtabam: cùmque veniſſet, pauens corrui
in faciem meam, & ait ad me: Intellige fili
hominis, quoniam in tempore finis cõple-
18 bitur viſio. ⁋Cumq; loqueretur ad me, col-
lapſus ſum pronus in terrã: & tetigit me, &
19 ſtatuit me ĩ gradu meo, ⁋ dixitq; mihi: Ego
oſtendã tibi quæ futura ſunt in nouiſſimo
maledictionis: quoniã habet tempus finẽ
20 ſuum. ⁋Aries quem vidiſti habere cornua,
21 rex Medorum eſt atq; Perſarum. ⁋Porrò hir
F cus caprarum, rex Græcorum eſt: & cornu
grande quod erat inter oculos eius: ipſe
22 eſt rex primus. ⁋ Quòd autem fracto illo
ſurrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges
de gente eius conſurgent, ſed non in forti-
23 tudine eius. ⁋Et poſt regnum eorum cùm
creuerint iniquitates, conſurget rex impu-
24 dens facie, & intelligens propoſitiones: ⁋ &
roborabitur fortitudo eius, ſed non in viri-
bus ſuis: & ſuprà quàm credi poteſt, vni-
uerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et
interficiet robuſtos, & populum ſancto-
25 rum, ⁋ ſecundum voluntatem ſuam, & di-
rigetur dolus in manu eius: & cor ſuũ ma-
gnificabit, & in copia rerum omnium occi-
det plurimos: cõtra principem principum
26 conſurget, & ſine manu conteretur. ⁋ Et vi-
G ſio veſpere & manè, quæ dicta eſt, vera eſt:
tu ergo viſionem ſigna, quia poſt multos
27 dies erit. ⁋Et ego Daniel langui & ægrotaui
per dies: cumque ſurrexiſſem faciebam ope
ra regis, & ſtupebam ad viſionem, & non e-
rat qui interpretaretur.

CAPVT IX.

1 IN anno primo ‖Darij filij Aſue- ‖Sup. 6. a. 1 & g. 28.
A ri de ſemine Medorũ, qui im-
perauit ſuper regnũ Chaldæo-
2 rũ. ⁋Anno vno regni eius, ego Iere. 25. c. 12.
Daniel intellexi ĩ libris numerum annorum, de quo factus eſt ſermo Dñi
ad Ieremiam prophetã, vt cõplerentur de-
3 ſolationis Ieruſalem ſeptuaginta anni. ⁋Et
poſui faciem meã ad Dñm Deum meum
rogare & deprecari in ieiunijs, ſacco & cine
4 re. ⁋Et oraui Dñm Deũ meum, & confeſſus
ſum, & dixi: ‖Obſecro Dñe Deus magne & ‖2. Eſd. 1 b. 5.
terribilis, cuſtodiens pactum & miſericor-
diã diligentibus te, & cuſtodientibus man-
5 data tua, ⁋‖Peccauimus, iniquitatẽ fecimus, ‖Baruc 1. d. 17.
impiè egimus, & receſſimus: & declinaui-
6 mus à mandatis tuis ac iudicijs. ⁋Non obe-
B diuimus ſeruis tuis prophetis, q̃ locuti ſunt
in nomine tuo regibus noſtris, principibus
noſtris, patribus noſtris, omniq; populo ter
7 ræ. ⁋Tibi Dñe iuſtitia: nobis autem cõfuſio
faciei, ſicut eſt hodie viro Iuda, & habitato
ribus Ieruſalẽ & omni Iſraël, his qui pro-
pè ſunt, & his qui procul in vniuerſis terris
ad quas eieciſti eos propter iniquitates eo-
8 rũ, in quibus peccauerũt in te. ⁋Dñe, nobis
confuſio faciei, regibus noſtris, principibus
noſtris, & patribus noſtris qui peccauerũt.
9 ⁋ Tibi autẽ Domino Deo noſtro miſericor-
10 dia & propitiatio, quia receſſimus à te, ⁋ &
non audiuimus vocẽ Dñi Dei noſtri, vt am
bularemus in lege eius quã poſuit nobis p
11 ſeruos ſuos prophetas. ⁋Et oĩs Iſraël præua
C ricati ſunt legẽ tuã, & declinauerunt ne au
dirent vocẽ tuam: & ſtillauit ſuper nos ma
ledictio & deteſtatio ‖ quæ ſcripta eſt in li- ‖Deu. 27. c. 14.
12 bro Moyſi ſerui Dei, q̃a peccauimus ei. ⁋Et
ſtatuit ſermones ſuos quos loquutus eſt ſu-
per nos & ſuper principes nr̃os qui iudica-
uerũt nos, vt ſuperinduceret in nos magnũ
malũ, quale nunquã fuit ſub oĩ cęlo, ſecun
13 dùm quod factum eſt in Ieruſalem. ⁋Sicut
ſcriptũ eſt in lege Moyſi, omne malũ hoc
venit ſuper nos: & nõ rogauimus faciẽ tuã
Domine Deus noſter, vt reuerteremur ab
iniquitatibus noſtris, & cogitaremus verita
14 tẽ tuã. ⁋Et vigilauit Dñs ſuper malitiam, &
D adduxit eã ſuper nos: iuſtus Dñs Deus no-
ſter in omnibus operibus ſuis quæ fecit; nõ
15 enim audiuimus vocẽ eius. ⁋‖Et nunc Dñe
Deus noſter‖ qui eduxiſti populum tuũ de Baruc 1. b. 1.
Terra Ægypti in manu forti, & feciſti tibi
nomen ſecundum diem hãc, peccauimus, ‖Exo. 15. b. 14.
16 iniquitatem fecimus. ⁋Dñe in oẽm iuſtitiã
tuã auertatur, obſecro ira tua, & furor tuus
à ciuitate tua Ieruſalem, & à monte ſancto
tuo. Propter peccata enim noſtra, & iniqui
tates patrũ noſtrorum, Ieruſalem & popu
lus tuus in opprobrium ſunt omnibus per
17 circuitum noſtrũ. ⁋Nunc ergo exaudi Deus
E noſter orationem ſerui tui, & preces eius

& oſtēde faciem tuam ſuper ſanctuarium
tuū quod deſertū eſt propter temetipſum.
18 ¶Inclina Deus meus aurem tuam, & audi:
aperi oculos tuos, & vide deſolationem no-
ſtrã, & ciuitatem ſuper quam inuocatum
eſt nomen tuum: neq; enim in iuſtificatio-
nibus nr̃is proſternimus preces ante faciē
tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.
19 ¶Exaudi Domine, placare Domine: atten
de & fac, ne moreris propter temetipſum
Deus meus: quia nomen tuum inuocatum
eſt ſuper ciuitatem & ſuper populum tuū.
20 ¶Cumque adhuc loquerer, & orarem, & cō
fiterer peccata mea, & peccata populi mei
Iſraël, & proſternerem preces meas in con
ſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei,
*‖Sup. 8. d. 16.*
21 ¶ Adhuc me loquente in oratione, ecce vir
F Gabriel‖ quem videram in viſione à princi
pio, citò volans tetigit me in tempore ſacri
22 ficij veſpertini. ¶Et docuit me, & locutus eſt
mihi, dixitq;: Daniel, nunc egreſſus ſum vt
23 docerem te, & intelligeres. ¶Ab exordio pre
cum tuarum egreſſus eſt ſermo: Ego autem
veni vt indicarem tibi, quia vir deſiderio-
rum es: tu autem animaduerte ſermonem,
*‖Mat. 24. b. 15. [illegible]*
24 & intellige viſionem. ¶‖Septuaginta hebdo
mades abbreuiatæ ſunt ſuper populū tuū,
& ſuper vrbem ſanctam tuam, vt conſum-
metur præuaricatio, & finem accipiat pec-
catum, & deleatur iniquitas, & adducatur
iuſtitia ſempiterna, & impleaẽ viſio & ᵛpro
*ᵛ prophetes 6.*
25 phetia: ‖& vngatur Sãctus ſanctorū. ¶Scito
ergo & animaduerte ab exitu ſermonis vt
*‖Ezec. 37. 24. f.*
iterum ędificetur Ieruſalem, vſque ad Chri
G ſtum ducem, hebdomades ſeptē & hebdo-
mades ſexagintaduæ erunt: & rurſum ędifi
cabitur platéa, & muri in anguſtia tempo-
26 rum. ¶Et poſt hebdomades ſexagintaduas
occidetur Chriſtus, & nō erit eius populus
qui eum negaturus eſt. Et ciuitatem & ſan
ctuarium diſſipabit populus cum duce ven
turo: & finis eius vaſtitas, & poſt finem bel
27 li ſtatuta deſolatio. ¶Confirmauit autem
pactum multis hebdomada vna: & in dimi
dio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificiū:
*‖Mat. 24. b. 15.*
‖& erit in tēplo abominatio deſolationis:
& vſq; ad conſummationem & finem per-
ſeuerabit deſolatio.

## CAPVT X.

** regni*
1 ANno tertio* Cyri regis Perſarū,
A verbum reuelatū eſt Danieli
cognomēto Baltaſſar, & verbū
verum, & fortitudo magna. in
tellexitque ſermonem, intelli
2 gentia enim eſt opus in viſione. ¶In die-
bus illis ego Daniel lugebam trium hebdo
3 madarum diebus, ¶ panem deſiderabilem
non comedi, & caro & vinum non introie-
runt in os meum, ſed neque vnguento vn-
ctus ſum: donec complerentur trium heb-
4 domadarum dies. ¶ Die autem viceſima &
quarta menſis primi, eram iuxta fluuium
5 magnum, qui eſt Tigris. ¶ Et leuaui oculos
meos, & vidi: & ecce vir vnus veſtit' lineis,
6 & renes eius accincti auro obrizo: ¶ & cor-
pus eius quaſi chryſolithus, & facies eius ve
lut ſpecies fulguris, & oculi eius vt lãpas ar
dēs: & brachia eius, & quæ deorſum ſunt,
vſq; ad pedes, quaſi ſpecies ęris cãdentis: &
vox ſermonum eius vt vox multitudinis.
7 ¶Vidi autem ego Daniel ſolus viſionem:
B porrò viri qui erant mecum, nō viderunt:
ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fuge-
8 runt in abſconditum. ¶ Ego autem relictus
ſolus vidi viſionem grandem hanc: & non
remãſit in me fortitudo, ſed & ſpecies mea
immutata eſt in me, & emarcui, nec habui
9 quicquam virium. ¶Et audiui vocē ſermo-
num eius: & audiēs iacebam conſternatus
ſuper faciem meam, & vultus meus hære-
10 bat terræ. ¶Et ecce manus tetigit me, & ere
xit me ſuper genua mea, & ſuper articulos
11 manuum mearum. ¶Et dixit ad me: Daniel
vir deſyderiorum, intellige verba quæ ego
loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc
enim ſum miſſus ad te. Cumque dixiſſet
12 mihi ſermonem iſtum, ſteti tremens. ¶Et
C ait ad me: Noli metuere Daniel, quia ex die
primo quo poſuiſti cor tuum ad intelligen
dū, vt te affligeres in cōſpectu Dei tui, exau-
dita ſunt verba tua: & ego veni propter ſer
13 mones tuos. ¶Princeps autem regni Perſa-
rum reſtitit mihi viginti & vno diebus: &
ecce Michael vnus de principibus primis,
venit in adiutorium meum, & ego remanſi
14 ibi iuxta regem Perſarum. ¶Veni autem vt
docerem te quę ventura ſunt populo tuo in
nouiſſimis diebus: quoniam adhuc viſio in
15 dies. ¶ Cumq; loqueretẽ mihi huiuſcemodi
verbis, deieci vultum meum ad terram, &
16 tacui. ¶ Et ecce quaſi ſimilitudo filij homi-
nis tetigit labia mea: & aperiens os meum,
loquutus ſum, & dixi ad eum qui ſtabat
contra me: Domine mi, in viſione tua diſ-
ſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me
17 remanſit virium. ¶ Et quomodo poterit
D ſeruus Domini mei loqui cū Domino meo?
nihil in me remanſit virium, ſed & halitus
18 meus intercluditur. ¶ Rurſum ergo tetigit
me quaſi viſio hominis: & cōfortauit me,
19 ¶& dixit: Noli timere vir deſideriorum, pax
tibi. cōfortare, & eſto robuſtus. Cumque
loqueretur mecū, conualui, & dixi: Loque-
20 re Domine mi, quia cōfortaſti me. ¶Et ait:
Nunquid ſcis quare venerim ad te? & nunc
reuertar, vt prælier aduerſum principem
Perſarū. cùm ergo egrederer, apparuit prin
21 ceps Græcorum veniens. ¶Veruntamen an-
nūciabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptu
ra veritatis: & nemo eſt adiutor meus in oī-
bus his, niſi Michael princeps veſter.

## CAPVT XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi
A ſtabam vt confortaretur & roboraretur.

2 ¶Et nunc veritatem annunciabo tibi. Ecce
adhuc tres reges ſtabunt in Perſide, & quar
tus ditabiť opibus nimijs ſuper omnes: &
cùm inualuerit diuitijs ſuis, concitabit om
3 nes aduerſum regnum Gręcię. ¶Surget verò
rex fortis, & dominabitur poteſtate multa:
4 & faciet ꝙ placuerit ei. ¶Et cùm ſteterit, cō
teretur regnū eius, & diuidetur in quatuor
ventos cœli. ſed non in poſteros eius, neq;
ſecundum potētiam illius qua dominatus
eſt, lacerabitur enim regnum eius etiam in
5 externos, exceptis his. ¶Et confortabitur rex
Auſtri, & de principibus eius pręualebit ſu
per eum, & dominabitur ditione. multa. n.
6 dominatio eius. ¶Et poſt finem annorū fœ
derabuntur: filiaque regis Auſtri veniet ad
regem Aquilonis facere amicitiam, & non
obtinebit fortitudinē brachij, nec ſtabit ſe
men eius: & tradeť ipſa, & qui adduxerunt
eam, adoleſcentes eius, & qui cōfortabant
7 eam in tēporibus. ¶Et ſtabit de germine ra-
dicum eius plantatio: & veniet cum exerci
B tu, & ingredietur prouinciā regis Aquilo-
8 nis: & abutetur eis, & obtinebit. ¶Inſuper
& deos eorū, & ſculptilia, vaſa quoque pre
cioſa argenti & auri captiua ducet in Aegy
ptū: ipſe præualebit aduerſus regē Aquilo
9 nis. ¶Et intrabit in regnū Rex Auſtri, & re-
10 uertetur ad terrā ſuam. ¶Filij autē eius pro
uocabuntur, & congregabunt multitudinē
exercituum plurimorū: & veniet properās
& inundans: & reuertetur & concitabitur,
11 & congredietur cū robore eius. ¶Et prouoca
tus rex Auſtri egredietur, & pugnabit aduer
ſus regē Aquilonis, & præparabit multitu-
dinē nimiam, & dabitur multitudo in ma-
12 nus eius. ¶Et capiet multitudinē, & exalta-
bitur cor eius, & deijciet multa millia. ſed
13 non præualebit. ¶Conuertetur enim rex A-
quilonis, & præparabit multitudinē multò
C maiorē quàm prius: & in fine tēporum an-
norumque veniet properās cū exercitu ma
14 gno & opibus nimijs. ¶Et in tēporibus illis
multi conſurgent aduerſus regē Auſtri: filij
quoque pręuaricatorū populi tui extollen-
15 tur, vt impleant viſionē, & corruent. ¶Et ve
niet rex Aquilonis, & cōportabit aggerē, &
capiet vrbes munitiſſimas: & brachia Au-
ſtri nō ſuſtinebunt, & cōſurgent electi eius
16 ad reſiſtendū, & nō erit fortitudo. ¶Et faciet
veniens ſuper eū iuxta placitum ſuū, & nō
erit qui ſtet contra faciem eius: & ſtabit in
terra inclyta, & conſumetur in manu eius.
17 ¶Et ponet faciem ſuam vt veniat ad tenen-
dum vniuerſum regnū eius, & recta faciet
cum eo: & filiam fœminarum dabit ei, vt
euertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.
18 ¶Et conuertet faciem ſuam ad inſulas, &
capiet multas: & ceſſare faciet principem
opprobrij ſui, & opprobrium eius conuer-
19 tetur in eum. ¶Et conuertet faciem ſuam
D ad imperium terræ ſuæ, & impinget, & cor
20 ruet, & non inuenietur. ¶Et ſtabit in loco
eius viliſſimus, & indignus decôre regio: &
in paucis diebus conteretur, non in furore,
21 nec in prælio. ¶Et ſtabit in loco eius deſpe-
ctus, & non tribuetur ei honor regius: & ve
niet clàm, & obtinebit regnum in fraudu-
22 lentia. ¶Et brachia pugnantis expugnabun
tur à facie eius, & cōterenť: inſuper & dux
23 fœderis. ¶Et poſt amicitias, cū eo faciet do-
lum: & aſcendet, & ſuperabit in modico
24 populo. ¶Et abundantes & vberes vrbes
ingredietur: & faciet quæ non fecerunt pa-
tres eius, & patres patrum eius: rapinas &
prædam & diuitias eorum diſſipabit, & con
tra firmiſſimas cogitationes inibit, & hoc
25 vſque àd tempus. ¶Et concitabitur fortitu-
do eius & cor eius aduerſum regem Auſtri
in exercitu magno: & rex Auſtri prouocabi
tur ad bellum multis auxilijs & fortibus ni
mis. & non ſtabunt, quia inibunt aduerſū
26 eum conſilia. ¶Et comedentes panem cum
E eo, conterent illum, exercituſq; eius oppri-
27 metur: & cadent interfecti plurimi. ¶Duo-
rum quoq; regum cor erit vt malefaciant,
& ad menſam vnam mendacium loquen-
tur, & non proficient: quia adhuc finis in
28 aliud tempus. ¶Et reuertetur in terram ſuā
cum opibus multis: & cor eius aduerſum
teſtamentum ſanctum, & faciet, & reuerte-
29 tur in terram ſuam. ¶Statuto tempore re-
uertetur, & veniet ad Auſtrum: & erit prio
30 ri ſimile nouiſſimum. ¶Et venient ſuper
eum trieres, & Romani, & percutietur, &
reuertetur, & indignabitur contra teſtamē-
tum ſanctuarij, & faciet, reuerteturque,
& cogitabit aduerſum eos qui dereliquę-
31 runt teſtamentum ſanctuarij. ¶Et brachia
ex eo ſtabunt, & polluent ſanctuarium
fortitudinis, & auferent iuge ſacrificium:
& dabunt abominationem in deſolationē.
32 ¶Et impij in teſtamentum ſimulabūt frau-
dulenter: populus autem ſciens Deum
33 ſuum, obtinebit, & faciet. ¶Et docti in po-
F lo docebunt plurimos: & ruent in gladio &
in flamma & in captiuitate, & in rapina
34 dierum. ¶Cumque corruerint, ſubleuabun-
tur auxilio paruulo: & applicabuntur eis
35 plurimi fraudulēter. ¶Et de eruditis ruent,
vt conflentur: & eligantur & dealbentur
vſque ad tempus præfinitum: quia ad-
36 huc aliud tempus erit. ¶Et faciet iuxta vo-
luntatem ſuam rex, & eleuabitur & magni
ficabitur aduerſus omnem Deum, & ad-
uerſus Deum deorum loquetur magnifica,
& dirigetur, donec compleatur iracundia.
37 perpetrata quippe eſt definitio. ¶Et Deum
patrum ſuorum non reputabit: & erit
in concupiſcentijs fœminarum, nec quen-
quam deorum curabit, quia aduerſum vni
38 uerſa conſurget. ¶Deum autem Maozim in
loco ſuo venerabitur: & Deum quem igno
rauerunt patres eius, colet auro, & argento,

*Iſa. 19. c. 16.*
*1. Mac. 1. b. 12.*

&

39 & lapide precioſo, rebusq; precioſis. ¶Et fa-
G ciet vt muniat Maozim cum Deo alieno
quem ᵃcognouit, & multiplicabit gloriam, ᵃ non
& dabit eis poteſtatē in multis, & terrā di
40 diuidet gratuito. ¶ Et in tempore præfinito
præliabitur aduerſus eū rex Auſtri, & quaſi
tēpeſtas veniet contra illum rex Aquilonis
in curribus & in equitibus & in claſſe ma-
gna: & ingredietur terras, & conteret & p-
41 tranſiet. ¶Et introibit in terrā glorioſā, &
multi corruēt: hæ aūt ſolæ ſaluabuntur de
manu eius, Edom, & Moab, & principiū fi-
42 liorū Ammon. ¶Et mittet manū ſuā in ter-
43 ras: & Terra Ægypti nō effugiet. ¶Et domi
nabitur theſaurorum auri, & argenti, & in
cūbus precioſis Ægypti: per Libyā quoque
44 & Æthiopiam tranſibit. ¶Et fama turbabit
eum ab Oriente & ab Aquilone: & veniet
in multitudine magna vt conterat & inter-
45 ficiat plurimos. ¶ Et figet tabernaculū ſuū
Apadno inter duo maria, ſuper montem
inclytum & ſanctū: & veniet vſq; ad ſum-
mitatem eius, & nemo auxiliabitur ei.

CAPVT XII.

IN tempore autem illo conſur
1 get Michael princeps magnᵘˢ,
A qui ſtat ꝓ filijs populi tui: &
veniet tempus quale non fuit
ab eo ex quo gentes eſſe cœpe-
runt, vſq; ad tēpus illud. Et in tēpore illo
ſaluabitur populus tuus, omnis q inuētus
2 fuerit ſcriptus in libro. ¶Et multi de his q
dormiunt in terræ puluere, euigilabunt:
ᵇalii in vitam æternā, & alij in opprobriū ᵇ Mat. 25. d. 46.
3 vt videant ſemper. ¶Qui aūt docti fuerint,
fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & q ᶜ Sap. 3. b. 7
ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ ᶜ Mat. 13. f. 43.
4 in perpetuas æternitates. ¶ Tu autē Daniel
B claude ſermones, & ſigna librū vſq; ad tē-
pus ſtatutū: plurimi pertranſibunt, & mul-
5 tiplex erit ſcientia. ¶Et vidi ego Daniel, &
ecce quaſi duo alij ſtabant: vnus hinc ſup
ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa
6 fluminis. ¶ᵈEt dixi viro qui erat indutus li- ᵈ dixit ſ.
neis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis: Vſ-
7 quequo finis horum mirabilium? ¶Et audi-
ui virum qui indutus erat lineis, qui ſtabat
ſup aquas fluminis, ᵉcùm eleuaſſet dexterā ᵉ Apo. 10. b. 5.
C & ſiniſtrā ſuam in celū, & iuraſſet per viuē-
tem in æternū, quia in tempus & tempora,
& dimidiū tēporis. Et cum cōpleta fuerit
diſperſio manus populi ſancti, complebun
8 tur vniuerſa hæc. ¶Et ego audiui & non in-
tellexi. Et dixi: Dñe mi, quid erit poſt hæc
9 ¶Et ait: Vade Daniel: quia clauſi ſunt, ſigna
tiq; ſermones vſq; ad præfinitum tempus.
10 ¶Eligentur & dealbabuntur, & quaſi ignis
D probabuntur multi: & impiè agent impij,
neq; intelligent oēs impij, porrò docti in-
11 telligent. ¶Et à tempore cū ablatum fuerit
iuge ſacrificiū, & poſita fuerit abominatio
in deſolationem: dies mille, ducenti nona
12 ginta. ¶ Beatus qui expectat & ꝑuenit vſq;
13 ad dies mille trecētos trigintaquinq;. ¶Tu
autem Daniel vade ad præfinitū: & requie-
ſces, & ſtabis in ſorte tua in finē dierum.



CAPVT XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylo
A ne, & nomen eius Ioacim:
2 ¶& accepit vxorē nomine Su-
ſannam, filiā Helciæ, pulchrā
nimis, & timentem Deum:
3 ¶parentes enim illius cùm eſſent iuſti, eru
dierunt filiam ſuam ſecundum Legē Moy
4 ſi. ¶Erat autem Ioacim diues valde, & erat
ei pomarium vicinum domui ſuæ: & ad ip
ſum confluebant Iudæi, eò quòd eſſet ho-
5 norabilior omnium. ¶ Et conſtituti ſunt

duo ſenes iudices in illo anno, de quibus lo
quutus eſt Dñs: Quia egreſſa eſt iniquitas
de Babylone à ſenioribus iudicibus qui vi-
6 debantur regere populum. ¶Iſti frequentá-
bant domũ Ioacim: & veniebãt ad eos oẽs
7 qui habebãt iudicia. ¶Cùm aũt populus re-
uertiſſet per meridiẽ, ingrediebatur Suſan-
8 na, & deambulabat in pomario viri ſui. ¶Et
videbant eã ſenes quotidie ingredientẽ &
deãbulantem: & exarſerũt in cõcupiſcẽtiã
9 eius, ¶& euerterunt ſenſum ſuũ, & declina-
uerunt oculos ſuos vt non viderent cœlũ,
neque recordarẽtur iudiciorum iuſtorum.
10 ¶Erant ergo ambo vulnerati amore eius, nec
B indicauerunt ſibi viciſſim dolorem ſuum:
11 ¶erubeſcebant enim indicare ſibi concupi-
ſcentiam ſuam, volentes concumbere cum
12 ea. ¶Et obſeruabant quotidie ſollicitius vi-
13 dere eã. ¶Dixitq; alter ad alterũ. ¶Eamus do
mũ, quia hora prandij eſt: Et egreſſi receſſe
14 runt à ſe. ¶Cumq; reuertiſſent, venerunt in
vnũ: & ſciſcitantes abinuicem cauſam, cõ-
feſſi ſunt concupiſcentiam ſuã: & tunc in
cõi ſtatuerunt tẽpus, quando eam poſſent
15 inuenire ſolam. ¶Factum eſt autẽ, cùm ob-
ſeruarent diem aptum, ingreſſa eſt aliquan
do ſicut heri & nudiuſtertius, cum duabus
ſolis puellis, voluitque lauari in pomario.
16 æſtus quippe erat: ¶& non erat ibi quiſquã
præter duos ſenes abſconditos & contem-
17 plãtes eã. ¶Dixit ergo puellis: Afferte mihi
oleũ & ſmigmata, & oſtia pomarij claudi-
18 te, vt lauer. ¶Et fecerunt ſicut præceperat:
clauſeruntq; oſtia pomarij, & egreſſæ ſunt
per poſticũ, vt afferrent quæ iuſſerat, neſcie
19 bãtq; ſenes intus eſſe abſconditos. ¶Cùm
C aũt egreſſæ eſſent puellæ, ſurrexerunt duo
ſenes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:
20 ¶Ecce oſtia pomarij clauſa ſunt, & nemo
nos videt, & nos in concupiſcentia tui ſu-
mus: quãobrem aſſentire nobis, & cõmiſce
21 re nobiſcũ. ¶Quod ſi nolueris, dicemus cõtra te
teſtimonium, quod fuerit tecum iuuenis, &
22 ob hanc cauſam emiſeris puellas à te. ¶In
gemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ ſunt mihi
vndiq;: ſi enim hoc egero, mors mihi eſt: ſi
autem non egero, non effugiam manus ve-
23 ſtras. ¶Sed melius eſt mihi abſq; opere inci
dere in manus veſtras, quàm peccare in conſpe-
24 ctu Domini. ¶Et exclamauit voce magna
Suſanna: exclamauerũt aũt & ſenes aduer
25 ſus eam. ¶Et cucurrit vnus ad oſtia poma-
26 rij, & aperuit. ¶Cùm ergo audiſſent clamo-
rem famuli domus in pomario, irruerunt
per poſticum, vt viderent quidnam eſſet.
27 ¶Poſtquàm autẽ ſenes locuti ſunt, erubue-
runt ſerui vehemẽter: quia nunquã dictus
fuerat ſermo huiuſcemodi de Suſanna. Et
28 facta eſt dies craſtina. ¶Cũq; veniſſet popu
D lus ad Ioacim, virum eius, venerunt & duo
presbyteri pleni iniqua cogitatione aduer-
29 ſus Suſannã, vt interficerent eam. ¶Et dixe
runt corã populo: Mittite ad Suſannã, filiã
30 Helciæ, vxorem Ioacim. ¶Et ſtatim miſerũt.
& venit cũ parentibus, & filijs, & vniuerſis
31 cognatis ſuis. ¶Porrò Suſanna erat delicata
32 nimis, & pulchra ſpecie. ¶At iniqui illi iuſ-
ſerunt, vt diſcooperiretur (erat enim cooperta)
33 vt vel ſic ſatiarentur decore eius. ¶Flebant
34 igitur ſui, & oẽs qui nouerant eam. ¶Con-
ſurgentes aũt duo presbyteri in medio po-
puli, poſuerũt manus ſuas ſuper caput eius.
35 ¶Quæ flens ſuſpexit ad cœlum: erat enim cor
36 eius fiduciam habens in Dño. ¶Et dixerunt
presbyteri. Cùm deambularemus in poma
rio ſoli, ingreſſa eſt hæc cum duabus puel-
lis, & clauſit oſtia pomarij, & dimiſit à ſe
37 puellas. ¶Venitque ad eam adoleſcens qui
38 erat abſcõditus, & concubuit cũ ea. ¶Porrò
nos cũ eſſemus in angulo pomarij, viden-
tes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidi
39 mus eos pariter commiſceri. ¶Et illũ quidẽ
E non quiuimus comprehẽdere, quia fortior
40 nobis erat, & aperto oſtio exiliuit: ¶Hanc
autẽ cùm apprehendiſſemus, interrogaui-
mus quiſnam eſſet adoleſcẽs, & noluit in-
41 dicare nobis. huius rei teſtes ſumus. ¶Credi
dit eis multitudo quaſi ſenibus & iudicibus
populi, & cõdemnauerunt eam ad mortẽ.
42 ¶Exclamauit autem voce magna Suſanna,
& dixit: Deus æterne, qui abſconditorũ es
43 cognitor, qui noſti oĩa antequã fiant: ¶Tu
ſcis quoniam falſum teſtimonium tulerũt
contra me: & ecce morior, cùm nihil horũ
fecerim quæ iſti malitioſè compoſuerunt
44 aduerſum me. ¶Exaudiuit autem Dominus
45 vocem eius. ¶Cumque duceretur ad mortẽ,
ſuſcitauit Dominus ſpiritũ ſanctũ pueri iu
nioris, cuius nomen Daniel: Et exclamauit
46 voce magna: ¶Mundus ego ſum à ſangui-
47 ne huius. ¶Et conuerſus omnis populus ad
eum, dixit: Quis eſt iſte ſermo quem tu lo-
48 quutus es? ¶Qui cùm ſtaret in medio eorũ,
ait: Sic fatui filij Iſraël, non iudicãtes, neq;
quod verum eſt cognoſcentes, condemna-
49 ſtis filiam Iſraël? ¶Reuertimini ad iudiciũ,
F quia falſum teſtimoniũ locuti ſunt aduer-
50 ſus eam. ¶Reuerſus eſt ergo populus cũ fe-
ſtinatione, & dixerunt ei ſenes: Veni, & ſe-
de in medio noſtrum, & indica nobis: quia
51 tibi Deus dedit honorem ſenectutis. ¶Et di
xit ad eos Daniel: Separate illos ab inuicẽ
52 procul, & diiudicabo eos. ¶Cùm ergo diui-
ſi eſſent alter ab altero, vocauit vnũ de eis,
& dixit ad eum: Inueterate dierum malo-
rum, nunc venerunt peccata tua quæ ope-
53 rabaris prius: ¶iudicans iudicia iniuſta, in-
nocens opprimẽs, & dimittẽs noxios, dicẽ- Exo. 23. a. 7.
te Domino, Innocentẽ & iuſtum nõ inter-
54 ficies. ¶Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub
qua arbore videris eos colloquẽtes ſibi. Qui
55 ait: Sub ſchino. ¶Dixit autem Daniel: Re-
ctè mentitus es in caput tuum: Ecce enim
angelus Dei accepta ſentẽtia ab eo, ſcindet

te mediū. ⁋Et amoto eo iuſſit venire aliū,
& dixit ei: Semen Chanaán, & non Iuda,
ſpecies decepit te, & cōcupiſcētia ſubuertit
cor tuū: ⁋ſic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ
timentes loquebantur vobis: ſed non filia
Iuda ſuſtinuit iniquitatem veſtram. ⁋Nūc
ergo dic mihi ſub qua arbore comprehen-
deris eos loquentes ſibi. Qui ait: Sub prino.
⁋Dixit aūt ei Daniel: Rectè mentitus es &
tu in caput tuum: manet enim angelus Do
mini gladium habens, vt ſecet te mediū, &
interficiat vos. ⁋Exclamauit itaque omnis
cœtus voce magna, & benedixerunt Deum
qui ſaluat ſperantes in ſe. ⁋Et conſurrexe-
runt aduerſus duos presbyteros (conuicerat
enim eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe
teſtimonium) feceruntq; eis ſicut malè ege
62 rant aduerſus proximum, ⁋vt facerēt ‖ſecū- ‖*Deut. 9. 4.19.*
dum legem Moyſi: & interfecerunt eos, &
ſaluatus eſt ſanguis innoxius in die illa.
63 ⁋Helcias autem & vxor eius laudauerunt
Deum pro filia ſua Suſanna cū Ioacim ma
rito eius, & cognatis omnibus: quia nō eſ-
64 ſet inuenta in ea res turpis. ⁋Daniel autem
factus eſt magnus in cōſpectu populi à die
65 illa, & deinceps. ⁋Et Rex Aſtyages appoſi-
tus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit Cyrus Per
ſes regnum eius.



## CAPVT XIIII.

ERAT aūt Daniel cōuiua regis
& honoratus ſuper oēs ami-
cos eius. ⁋Erat quoq; idôlum
apud Babylonios noīe Bel: &
impēdebātur in eo ꝑ dies ſin-
gulos, ſimilæ artabę duodecim, & oues qua
draginta, viniq; amphoræ ſex. ⁋Rex quoq;
colebat eū, & ibat ꝑ ſingulos dies adorare
eū: porrò Daniel adorabat Deū ſuū. Dixit-
que ei rex: Quare nō adoras Bel? ⁋Qui reſpō
dēs, ait ei: Quia nō colo idôla manufacta,
ſed viuentē Deū qui creauit cœlū & terrā,
& habet poteſtatē oīs carnis. ⁋Et dixit Rex
ad eū: Nō videt tibi eſſe Bel viuens Deus?
An nō vides quāta comedat & bibat quo-
tidie? ⁋Et ait Daniel arridens: Ne erres rex:
iſte eſt.n. intrinſecus luteus, & forinſecus
æreus, neque comēdit aliqñ. ⁋Et iratus rex,
vocauit ſacerdotes eius, & ait eis: Niſi dixe-
ritis mihi, quis eſt q comedat impēſas has,
moriemini. ⁋Si aūt oſtenderitis qm̄ Bel co-
medat hæc, morietē Daniel, qa blaſphema-
uit in Bel. Et dixit Daniel regi, Fiat iuxta
verbū tuū. ⁋Erāt aūt ſacerdotes Bel ſeptua-
ginta, exceptis vxorib⁹ & paruulis & filijs.
10 Et venit rex cū Daniele in tēplū Belis. ⁋Et
dixerunt ſacerdotes Belis: Ecce nos egredi-
mur foras: & tu rex pone eſcas, & vinū mi-
11 ſce: & claude oſtiū, & ſigna annulo tuo: ⁋&
cū ingreſſus fueris manè, niſi inueneris oīa
C comeſta à Bel morte moriemur, vel Daniel
12 q mentitus eſt aduerſum nos. ⁋*Cōtemne- *Confide-bant.*
bant aūt, quia fecerāt ſub menſa abſcōdi-
tū introitū, & per illū ingrediebantur ſem-
13 per, & deuorabāt ea. ⁋Factū eſt igitur poſt-
quam egreſſi ſunt illi, & rex poſuit cibos
ante Bel, præcepit Daniel pueris ſuis, & at-
tulerūt cinerē, & cribrauit per totū tēplū
corā rege: & egreſſi clauſerūt oſtiū: & ſignā
14 tēs annulo regis, abierunt. ⁋Sacerdotes aūt
ingreſſi ſunt nocte iuxta cōſuetudinē ſuā,
& vxores & filij eorum: & comederūt oīa
15 & biberunt. ⁋Surrexit autem rex primo di-
16 luculo, & Daniel cum eo. ⁋Et ait rex: Salu ſ-
ne ſunt ſignacula Daniel? Qui reſpondit:
17 Salua, rex. ⁋Statimq; cùm aperuiſſet oſtiū,
D intuitus rex menſam, exclamauit voce ma-
gna: Magnus eſt Bel, & nō eſt apud te dolus
18 quiſquā. ⁋Et riſit Daniel: & tenuit regem,

ne

ne ingrederet, intrò, & dixit: Ecce pauimē-
19 tū, animaduerte cuius veſtigia ſint hæc ¶Et
dixit rex: Video veſtigia virorum & mulie-
20 rum, & infantium. Et iratus eſt rex. ¶Tunc
apprehēdit ſacerdotes, & vxores, & filios eo
rū: & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola per
quæ ingrediebantur, & conſumebant quæ
21 erant ſuper mēſam. ¶Occidit ergo illos rex,
& tradidit Bel in poteſtatem Danielis: qui
22 ſubuertit eum, & tēplum eius. ¶Et erat dra-
co magnus in loco illo, & colebant eum Ba
23 bylonij. ¶Et dixit rex Danieli: Ecce nunc nō
poteſ dicere, quia iſte non ſit Deus viuens:
24 adora ergo eum. ¶Dixitque Daniel: Domi-
E num Deum meū adoro: quia ipſe eſt Deus
25 viuēs*: ¶Tu aūt rex da mihi poteſtatem, &
interficiam draconē abſq; gladio & fuſte.
Et ait rex: Do tibi. ¶Tulit ergo Daniel picē,
26 & adipem, & pilos, & coxit pariter: fecitq;
maſſas, & dedit in os draconis, & diruptus
27 eſt draco. Et dixit*: Ecce quē colebatis. ¶Qđ
cùm audiſsēt Babylonij, indignati ſunt ve
hementer: & congregati aduerſum regem,
dixerunt: Iudæus, factus eſt rex: Bel deſtru-
xit, draconem interfecit, & ſacerdotes occi-
28 dit. ¶Et dixerunt cùm veniſſent ad regem:
Trade nobis Danielem, alioquin interficie
29 mus te & domum tuam. ¶Vidit ergo rex, ꝙ
E irruerent in eum vehemēter: & neceſſitate
30 compulſus tradidit eis Danielem. ¶Qui mi-
ſerunt eum in lacum leonū, & erat ibi die-
31 bus ſex. ¶Porrò in lacu erāt leones ſeptem,
& dabātur eis duo corpora quotidie, & duæ
oues: & tunc non data ſunt eis, vt deuora-
32 rent Danielem. ¶Erat aūt Habacuc prophe
ta in Iudæa, & ipſe coxerat pulmentum, &

*iſte au'ē
nō eſt deus
viuens.

*Daniel



inſtruerat panes in alueolo: & ibat in cam
33 pum, vt ferret meſſoribus. ¶Dixitq; angelus
Domini ad Habacuc: Fer prandiū quod ha-
bes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu
34 leonum. ¶Et dixit Habacuc: Domine, Baby-
35 lonem nō vidi, & lacum neſcio. ¶Et appre-
hēdit eum angelus Domini in vertice eius,
& portauit eū capillo capitis ſui, poſuitq;
eum in Babylonem ſuper lacum i impetu
36 ſpiritus ſui. ¶Et clamauit Habacuc, dicens:
Daniel*, tolle prandium quod miſit tibi
37 Deus. ¶Et ait Daniel: Recordatus es mei
G Deus, & non dereliquiſti* diligētes te. ¶Sur-
38 genſq; Daniel comedit. Porrò angelus Dñi
39 reſtituit Habacuc cōfeſtim in loco ſuo. ¶Ve
nit ergo rex die ſeptimo, vt lugeret Danie-
lem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ec
40 ce Daniel ſedens*. ¶Et exclamauit voce ma
gna rex, dicēs: Magnus es Dñe Deus Danie-
41 lis. Et extraxit eū*. ¶Porrò illos qui perditio
nis eius cauſa fuerant, intromiſit in lacum,
& deuorati ſunt in momento coram eo.

¶Ezec. 8.
a. 3.

*ſerue
De

*quæſiſti
me.

*in medio
leonum.
*de lacu
leonum.

*Prophetiæ Danielis Finis.*

# LIBER OSEE PROPHETAE.

## HIERONYMI IN DVODECIM PROPHETAS PRÆFATIO.

NON idem ordo eſt duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Vnde ſecundum id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principiis, in fine obſcurior. Et vſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas, quem Eſdram ſcribam, legiſque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos o Paula & Euſtochium admonitas volo, vnum librum eſſe duodecim Prophetarum: & Oſee ſynchronum Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi, & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo, ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi, qui ante eos habent titulos, prophetauerunt.

### Alius Prologus.

REGVLÆ ſunt hæ ſub quibus ſignificationibus nominum, ad quas tribus per prophetas ſermo Domini dirigatur. Quotieſcunque ad decē tribus tenditur prophetia, ſub his nominibus deſignatur, id eſt, Ephraim, Samaria, Iſraël, Ioſeph, Iezrahël, Beth-el, Beth-auen, & interdum Iacob. Quando autem ad duas loquitur tribus, ſub his nominibus ſermo profertur, id eſt, Iuda, Ieruſalem, Ben-iamin, Domus Dauid, & interdum Iacob. Aliquoties Iſraël ad totas duodecim tribus refertur. Duplex eſt apud Hebræos ſententia de his quatuor verſibus, quæ in capite ſunt prænotati. Plerique enim dicunt, quòd ab Eſdra ſcriba in omnibus prophetis ſic fuerit titulatum: vt præſcripto vniuſcuiuſque nomine, prophetia cuius ſit ſequens, noſcatur. Ipſe eſt autem Eſdras qui vltimus prophetarum Malachia nomine ſcribitur. Alij verò dicunt quòd ab ipſis prophetis, per Spiritum ſanctum, vt cætera, ſunt conſcripta.

### PRÆFATIO IN OSEE Prophetiam.

TEMPORIBVS Oziæ, & Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda, & Ieroboam filij Ioas, regis Iſraël: Oſee filius Beeri, ad prophetiam dicendam Spiritu ſancto repletus eſt. De memorato itaque numero regum, Achaz rex Iuda, & Ieroboam rex Iſraël, Dominum derelinquentes, vt hiſtoria Regum & Paralipomenon indicant, etiam Iſraël idololatriæ crimen imperio ac poteſtate ſua admittere coegerunt. Propter quod Deus ad Oſee hæc loquutus eſt, dicens: Accipe tibi vxorem fornicariam ſiue fornicationum: & fac tibi filios fornicationis. Fornicariam itaque non elocati corporis meretricem, ſed gentilem Deum ignorantē appellat: quæ Dei creatoris ſui amore contempto, ſimulachrorum ſe ſubiecit deſideriis. Sed cum Dei præcepto propheta in hac re paruiſſet, conceptum ex ea filium, Iezrahel præcepit nominare: Deo pollicente, poſt breue tempus ſanguinem Iezrahel in domo Iehu vindicare. Cuius promiſſionis hæc cauſa eſt: Iehu per Eliſæū in regem inunctus ad defendendum ſanguinem Naboth, ciuis Iezrahel (quæ tunc temporis metropolis erat) quem Iezabel Achab regis Iſraël vxor interemerat, ſicut Regum hiſtoria exponit: cum grauiter iuxta diuinum præceptum vindicandi ſanguinis cauſa in omnem memorati domum deſæuiſſet, hoc peracto Dominum dereliquiſſe inuenitur: cuius pronepote Ieroboam (qui lectione comprehenſus eſt) originis ſuæ facta imitante, ac contra Dei præcepta & religionem cum populo Iſraël agente, ſanguis Naboth, qui in loco certè Iezrahel fuerat profuſus, in domo Iehu patris memorati Ieroboam pro peccato redundaturus ſignificatur. Hinc factum eſt, vt ira Dei in populo Iſraël per denunciationem prophetæ, proceſſura decerneretur. Domus autem Iuda miſericordia lectione comprehenſa, ob hoc promiſſa eſt: quia Ezechias rex Iuda, filius Achaz ſublatis idolis, quæ tam pater quam cæteri reges conſecrauerant, templum Dei purgaſſe & purificaſſe monſtratur.




## CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Dñi quod factũ
A eſt ad Oſee, filiũ Beeri, in
dieb' Oziæ, Ioathã, Achaz,
Ezechiæ, regum Iuda, & in
diebus Ieroboã, filij Ioas,
2 regis Iſraël. ¶ Principiũ lo-
quendi Dño in Oſee: & dixit Dñs ad Oſee:
Vade, ſume tibi vxorẽ fornicationũ: & fac'
filios fornicationũ: quia fornicãs fornica-
3 bitur terra à Dño. ¶ Et abijt, & accepit Go-
mer filiã Debelaim: & cõcepit, & peperit
4 ei filiũ. ¶ Et dixit Dñs ad eum: Voca nomen
B eius Iezrahel: qm̃ adhuc modicũ, & viſita-
bo ſanguinẽ Iezrahel ſuper domũ Iehu, &
5 quieſcere faciã regnũ domus Iſraël. ¶ Et in
illa die conteram arcũ Iſraël in valle Iezra
6 hel. ¶ Et cõcepit adhuc, & peperit filiã. Et di
xit ei: Voca nomẽ eius Abſque miſericor-
dia: qa non addã vltrà miſerer: domui Iſ-
7 raël, ſed obliuione obliuiſcar eorũ. ¶ Et do-
mui Iuda miſerebor, & ſaluabo eos ĩ Dño
C Deo ſuo: & nõ ſaluabo eos ĩ arcu, & gladio,
8 & in bello, & in equis & in equitibus. ¶ Et
ablactauit eã quæ erat Abſq; miſericordia
9 Et concepit, & peperit filiũ. ¶ Et dixit: Voca
nomẽ eius, Nõ populus meus, quia vos nõ
*Deus 10 populus me*, & ego nõ ero veſter*. ¶ Et erit
numerus filiorũ Iſraël quaſi arena maris,
‡Rom. 9. q̃ ſine menſura eſt, & non numerabitur. ‡Et
ỿ. 26. erit: in loco vbi dicet eis, Nõ populus meus
11 vos: dicetur eis, Filij Dei viuentis. ¶ Et con-
gregabũtur filij Iuda, & filij Iſraël pariter:
& ponent ſibimet caput vnum, & aſcẽdẽt
de terra: quia magnus dies Iezrahel.

## CAPVT II.

1 DIcite fratribus veſtris, Populus meus:
A & ſorori veſtræ, Miſericordiam conſe-
2 cuta. ¶ Iudicate matrẽ veſtrã, iudicate: qm̃
ipſa nõ vxor mea, & ego nõ vir eius. aufe-
rat fornicationes ſuas à facie ſua, & adulte
3 ria ſua de medio huberũ ſuorũ: ¶ Ne fortè
expoliem eã nudã, & ſtatuã eam ſecũdũm
diem natiuitatis ſuæ: & ponam eam quaſi
ſolitudinẽ, & ſtatuam eam velut terrã in-
4 uiam, & interficiã eã ſiti. ¶ Et filiorũ illius
nõ miſerebor: quoniam filij fornicationũ
5 ſunt: ¶ quia fornicata eſt mater eorũ, confu
ſa eſt quæ cõcepit eos. quia dixit: Vadã poſt
amatores meos q̃ dãt panes mihi & aquas
meas, lanã meã & linũ meũ, oleũ meũ &
6 potũ meũ. ¶ Propter hoc ecce ego ſepiã viã
tuam ſpinis, & ſepiã eam maceriã, & ſemi
7 tas ſuas non inueniet. ¶ Et ſequetur amato-
B res ſuos, & non apprehendet eos: & quæret
eos, & nõ inueniet, & dicet: Vadam, & re-
uertar ad virũ meũ priorẽ: quia bene mihi
8 erat tunc magis quam nunc. ¶ Et hæc neſci-
uit quia ego dedi ei frumẽtũ, & vinum,
oleum, & argentum multiplicaui ei, & au-
9 rũ quæ fecerũt Baal. ¶ Idcirco conuertar, & ſu
mã frumẽtũ meũ ĩ tpe ſuo, & vinũ meũ in
tpe ſuo, & liberabo lanã meã & linũ meũ,
10 q̃ operiebant ignominiã eius. ¶ Et nũc reue
labo ſtultitiã eius in oculis amatorũ eius,
11 & vir non eruet eam de manu mea: ¶ & ceſ-
ſare faciam omne gaudium eius: ſolennita
tem eius, neomeniam eius, ſabbathũ eius,
12 & omnia feſta tempora eius. ¶ Et corrumpã
C vineam eius, & ficum eius, de quibus dixit:
Mercedes hæ meæ ſunt, quas dederunt mi-
hi amatores mei: & ponam eam in ſaltũ,
13 & comedet eam beſtia agri. ¶ Et viſitabo ſu
per eam dies Baalim, quibus accẽdebat in-
cẽſum, & ornabatur inaure ſua, & monili

ſuo, & ibat poſt amatores ſuos, & mei obli
14 uiſcebatur, dicit Dominus. ❡Propter hoc,
ecce ego lactabo eam, & ducã eam in ſolitu
15 dinẽ: & loquar ad cor eius. ❡ Et dabo ei vi-
nitores eius ex eodem loco, & Vallẽ Achor
ad aperiendã ſpem: & canet ibi iuxta dies
iuuentutis ſuæ, & iuxta dies aſcẽſionis ſuę
16 de terra Ægypti. ❡Et erit in die illa, ait Do-
minus: vocabit me Vir-meus, & non voca
17 bit me vltrà Baálim. ❡Et auferam nomina
Baálim de ore eius, & non recordabitur vl-
18 trà nõis eorũ. ❡Et percutiã cũ eis fœdus in
die illa cũ beſtia agri, & cũ volucre cœli, &
D cũ reptili terræ, & arcũ & gladiũ, & bellũ
conteram de terra: & dormire eos faciã fi-
19 ducialiter. ❡Et ſponſabo te mihi in ſempi-
ternũ: & ſponſabo te mihi in iuſtitia & iu
dicio, & in miſericordia & in miſerationi-
20 bus. ❡ Et ſponſabo te mihi in fide: & ſcies
21 quia ego Dominus. ❡Et erit in die illa, exau
diam, dicit Dominus, exaudiam cœlos, & il
22 li exaudient terram. ❡Et terra exaudiet tri-
ticũ, & vinũ, & oleũ: & hæc exaudient Iez-
23 rahel. ❡Et ſeminabo eam mihi in terram,
& miſerebor eius quę fuit Abſq; miſericor
24 dia. ❡ ‖Et dicam non populo meo, Populus
meus es tu: & ipſe dicet, Deus meus es tu.

‖ Rom. 9. f. 25. 1. Pet. 2. b. 10.

## CAPVT III.

1 ET dixit Dñs ad me: Adhuc va-
A de, * dilige mulierem dilectã
amicò, & adulteram: ſicut di-
ligit Dñs filios Iſraël, & ipſi
reſpiciunt ad deos alienos, &
2 diligunt vinacia vuarũ. ❡ Et fodi eam mihi
quindecim argẽteis, & coro hordei, & dimi
3 dio coro hordei. ❡Et dixi ad eã: Dies multos
expectabis me: nõ fornicaberis, & non eris
B viro: ſed & ego expectabo te. ❡qa dies mul-
4 tos ſedebũt filij Iſraël ſine rege, & ſine prin
cipe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine
5 ephod, & ſine theraphim. ❡ & poſt hæc re-
uertentur filij Iſraël, & quærent Dñm Deũ
ſuũ, ‖& Dauid regẽ ſuum: & pauebunt ad
Dñm, & ad bonum eius nouiſſimo dierũ.

* & ‖ Ezech. 34. c. 23.

## CAPVT IIII.

1 AVdite verbum Dñi filij Iſraël,
A qa iudiciũ Dño cũ habitatori-
bus terræ: nõ eſt. n. veritas, &
nõ eſt miſericordia, & non eſt
2 ſciẽtia Dei ĩ terra. ❡Maledictũ
& mendacium & homicidiũ & furtum &
adulterium inundauerunt, & ſanguis ſan-
3 guinem tetigit. ❡Propter hoc lugebit terra,
& infirmabitur oĩs qui habitat in ea, in be
ſtia agri, & ĩ volucre cœli: ſed & piſces ma-
4 ris cõgregabũtur. ❡Veruntã vnuſquiſq; nõ
iudicet: & non arguatur vir: populus enim
5 tuus ſicut hi qui cõtradicunt ſacerdoti. ❡Et
corrues hodie, & corruet ẽt propheta tecũ:
B nocte tacere feci matrem tuam. ❡Conticuit
6 populus meus, eò ꝙ non habuerit ſcientiã:
quia tu ſcientiã repuliſti, repellã te, ne ſa-
cerdotio fungaris mihi: & oblita es legis
7 Dei tui, obliniſcar filiorũ tuorũ & ego. ❡Se-
cundũ multitudinẽ eorum ſic peccauerũt
mihi: gloriã eorũ in ignominiã commuta-
8 bo. ❡Peccata populi mei comedẽt, & ad ini-
quitatem eorũ ſubleuabunt animas eorũ.
9 ❡Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſita-
bo ſuper eũ vias eius, & cogitationes eius
10 reddam ei. ‖❡Et comedent & non ſaturabũ
C tur: fornicati ſunt, & non ceſſauerunt, quo
niam Dominum dereliquerunt in non cu-
11 ſtodiẽdo. ❡Fornicatio, & vinum, & ebrietas
12 auferunt cor. ❡❡Populus meus in ligno ſuo
interrogauit, & baculus eius annũciauit ei:
ſpiritus enim fornicationum decepit eos,
13 & fornicati ſunt à Deo ſuo. ❡Super capita
montium ſacrificabant, & ſuper colles accẽ
debant thymiama: ſubtus quercum & po-
pulum & terebinthũ, quia bona erat vm-
bra eius: ideo fornicabuntur filiæ veſtrę, &
14 ſponſæ veſtræ adulteræ erunt. ❡Non viſita-
D bo ſuper filias veſtras cùm fuerint fornica-
tæ, & ſuper ſponſas veſtras cũ adulteraue-
rint: qm̃ ipſi cũ meretricibus conuerſaban
tur, & cũ effeminatis ſacrificabant: & popu
15 lus non intelligẽs, vapulabit. ❡Si fornicaris
tu Iſraël, non delinquat ſaltem Iuda: & no
lite ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis
in Beth-áuen, neque iuraueritis, Viuit Do-
16 minus. ❡Quoniam ſicut vacca laſciuiens de
clinauit Iſraël: nunc paſcet eos Dñs, quaſi
17 agnum in latitudine. ❡Particeps idolorum
18 Ephraim, dimitte eum. ❡Separatum eſt con
uiuium eorũ, fornicatione fornicati ſunt:
dilexerunt afferre ignominiam protectores
19 eius. ❡Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis, &
confundentur à ſacrificijs ſuis.

‖ Leu. 26. d. 26. Mich. 6. c. 14. Agg. 1. b. 6.

## CAPVT V.

1 AVdite hoc ſacerdotes, & atten-
A dite domus Iſraël, & domus
regis auſcultate: qa vobis iu-
dicium eſt, quoniã laqueus fa
cti eſtis ſpeculationi, & * rete
2 expanſum ſuper Thabor. ❡Et victimas decli
naſtis in profundũ: & ego eruditor omniũ
3 eorum. ❡ Ego ſcio Ephraim, & Iſraël non
eſt abſconditus à me, quia nunc fornicatus
4 Ephráim, contaminatus eſt Iſraël. ❡Non da
B bunt cogitationes ſuas vt reuertantur ad
Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum
in medio eorũ, & Dominum non cognoue-
5 runt. ❡Et reſpondebit arrogãtia Iſraël in fa
cie eius: & Iſraël & Ephraim ruent in ini-
6 quitate ſua, ruet etiam Iudas cum eis. ❡ In
gregibus ſuis & in armentis ſuis vadent ad
quærendum Dominum, & non inuenient:
7 ablatus eſt ab eis. ❡In Dominum præuarica
ti ſunt, quia filios alienos genuerunt: nũc
C deuorabit eos menſis cum partibus ſuis.
8 ❡Clãgite buccina in Gabaa, tuba in Rama:
vlulate ĩ Beth-áuen, poſt tergũ tuũ Ben-ia
9 min. ❡Ephráim ĩ deſolatione erit in die cor

* ſicut

reptionis.

reptionis: in tribubus Iſraël oſtendi fidem.
10 ¶Facti ſunt principes Iuda quaſi aſſumẽtes
terminũ: ſuper eos effundã quaſi aquã irã
11 meã. ¶Calumniã patiens eſt Ephraim, fra-
12 ctus iudicio: quĩ cœpit abire poſt ſordes. ¶Et
ego quaſi tinea Ephraim: & quaſi putredo
13 domui Iuda. ¶Et vidit Ephraim languorẽ
ſuũ, & Iudas vinculũ ſuũ: & abijt Ephraim
D ad Aſſur, & miſit ad regẽ vltorẽ: & ipſe nõ
poterit ſanare vos, nec ſoluere poterit à vo
14 bis vinculũ. ¶Qm̃ ego quaſi leæna Ephraim,
& quaſi catul⁹ leonis domui Iuda: ego ego
capiã & vadã: tollam, & non eſt qui eruat.
15 ¶Vadens reuertar ad locum meum: donec
deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAPVT VI.

1 IN tribulatione ſua manè cõ-
A ſurgent ad me, Venite, & reuer
2 tamur ad Dñm: ¶quia ipſe ce- *1.Cor.15.*
pit, & ſanabit nos: percutiet, *a.3.a.4.*
3 & curabit nos. ¶Viuificabit
nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit
B nos, & viuemus in cõſpectu eius. Sciemus,
ſequemurq́;, vt cognoſcamus Dñm: quaſi
diluculũ præparatus eſt egreſſus eius, & ve-
niet quaſi imber nobis temporaneus, & ſeroti-
4 nus terræ. ¶Quid faciã tibi Ephraim? quid fa-
ciã tibi Iuda? miſericordia veſtra quaſi nu-
bes matutina, & quaſi ros manè pertranſiẽs.
5 ¶Propter hoc dolaui in prophetis, *occidi **&*
C eos in verbis oris mei: & iudicia tua quaſi
6 lux egredientur. ¶Quia miſericordiã volui,
& non ſacrificiũ, ‖& ſcientiã Dei plus q̃ ho *‖1.Re.15.*
7 locauſta. ¶Ipſi autem ſicut Adã tranſgreſſi *c.22.*
ſunt pactum, ibi præuaricati ſunt in me. *Mat.9.b.*
8 ¶Galaad ciuitas operantiũ idôlum, ſupplã *13.12.a.*
9 tata ſanguine. ¶Et quaſi fauces virorum la- *7.*
D tronum, particeps ſacerdotum, in via in- *Eccl.4.d.*
terficientium pergentes de Sichem: quia *17.*
10 ſcelus operati ſunt. ¶In domo Iſraël vidi
horrendũ: ibi fornicationes Ephraim. cõta
11 minatus eſt Iſraël. ¶Sed & Iuda pone meſsẽ
tibi, cũ cõuertero captiuitatẽ populi mei.

CAPVT VII.

1 CVm ſanare vellem Iſraël, reue
A lata eſt iniquitas Ephraim &
malitia Samariæ, quia operati
ſunt mẽdacium: & fur ingreſ
ſus eſt ſpolians, latrũculus fo-
2 ris. ¶Et ne fortè dicant in cordibus ſuis om
nem malitiam eorũ me recordatum: nunc
circundederunt eos adinuentiones ſuæ: co-
3 rã facie mea factę ſunt. ¶In malitia ſuą læti
ficauerũt regẽ: & in mendacijs ſuis princi-
4 pes. ¶Oẽs adulterantes, quaſi clybanus ſuc-
B cenſus à coquente: quieuit paululũ ciuitas
à cõmiſtione fermenti, donec fermentare-
5 tur totũ. ¶*Dies regis noſtri, cœperunt prin-
cipes furere à vino: extendit manũ ſuam **Dis 1.*
6 cum illuſoribus. ¶Quia applicauerũt quaſi
clibanum cor ſuum, cũ inſidiaretur eis: to-
ta nocte dormiuit coquens eos, manè ipſe
7 ſuccenſus quaſi ignis flammæ. ¶Omnes ca-
lefacti ſunt quaſi clibanus, & deuorauerũt
iudices ſuos: omnes reges eorũ ceciderunt:
8 non eſt qui clamet in eis ad me. ¶Ephraim
in populis ipſe commiſcebatur. Ephraim
factus eſt ſubcinericius panis, qui nõ reuer
9 ſatur. ¶Comederunt alieni robur eius, & ip
C ſe neſciuit: ſed & cani effuſi ſunt in eo, & ip
10 ſe ignorauit. ¶Et humiliabitur ſuperbia Iſ-
raël in facie eius: nec reuerſi ſunt ad Domi
num Deum ſuum, & non quæſierunt eum
11 in omnib⁹ his. ¶Et factus eſt Ephraim qua
ſi columba ſeducta, non habens cor: Ægy-
ptum inuocabant, ad Aſſyrios abierunt.
12 ¶Et cùm profecti fuerint, expandam ſuper
eos rete meum: quaſi volucrem cęli detra-
ham eos, cædam eos ſecundum auditionẽ
13 cœtus eorum. ¶Væ eis, quoniam receſſerunt
à me: vaſtabũtur, quia præuaricati ſunt in
D me: & ego redemi eos, & ipſi locuti ſunt
14 contra me mendacia. ¶Et non clamauerũt
ad me in corde ſuo, ſed vlulabant in cubili
bus ſuis: ſuper triticum & vinum rumina-
15 bant, receſſerunt à me. ¶Et ego erudiui eos,
& confortaui brachia eorũ: & in me cogita
16 uerũt malitiã. ¶Reuerſi ſunt, vt eſſent abſq;
iugo: facti ſunt quaſi arcus doloſus: cadent
in gladio principes eorum, à furore linguæ
ſuę. Iſta ſubſannatio eorũ in terra Ægypti.

CAPVT VIII.

1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi
A aquila ſuper domum Domi-
ni: pro eo ꝙ tranſgreſſi ſunt
fœdus meum, & legem meã
2 præuaricati ſunt. ¶Me *inuo- **inuoca-*
cabunt: Deus meus cognouimus te Iſraël. *bant.*
3 ¶Proiecit Iſraël bonum, inimicus perſe-
4 quetur eum. ¶Ipſi regnauerunt, & non ex
me: principes extiterunt, & non cognoui:
argentum ſuum, & aurum ſuum fecerunt
5 ſibi idôla, vt interirent. ¶Proiectus eſt vitulus
B tuus Samaria: iratus eſt furor meus in eos.
6 vſquequo non poterunt emundari? ¶Quia
ex Iſraël & ipſe eſt: artifex fecit illum, &
non eſt Deus: quoniam in aranearum te-
7 las erit vitulus Samariæ. ¶Quia ventum ſe-
minabunt, & turbinẽ metent: culmus ſtãs
non eſt in eo, germen nõ faciet farinã: quod
8 & ſi fecerit, alieni comedẽt eã. ¶Deuoratus
eſt Iſraël: nunc factus eſt in nationibus
9 quaſi vas immundũ. ¶Quia ipſi aſcenderũt
C ad Aſſur, onager ſolitarius ſibi: Ephraim
10 munera dederũt amatorib⁹. ¶Sed & cũ mer
cede conduxerint nationes, nunc congrega
bo eos: & quieſcent paulisper ab onere re-
11 gis & principum. ¶Quia multiplicauit
Ephraim altaria ad peccandum, factæ ſunt
12 ei aræ in delictum. ¶Scribam ei multiplices
leges meas, q̃ velut alienæ cõputatę ſunt.
13 ¶Hoſtias offerent, immolabunt carnes, &
comedent, & Dominus non ſuſcipiet eas:
D nunc recordabitur iniquitatis eorum, & vi

ſitabit peccata eorum, ipſi in Ægyptũ con
14 uertentur. ¶ Et oblitus eſt Iſraël factoris ſui.
& ædificauit delubra: & Iudas multiplica-
uit vrbes munitas: & mittam ignem in ci-
uitates eius, & deuorabit ædes illius.

CAPVT IX.

1 NOli lætari Iſraël, noli exultare
A ſicut populi: quia fornicatus
es à Deo tuo, dilexiſti merce-
dem ſuper omnes areas triti-
2 ci. ¶ Area & torcular non pa-
3 ſcet eos; & vinum mentietur eis. ¶ Non ha-
bitabũt in terra Dñi: reuerſus eſt Ephraim
in Ægyptum, & in Aſſyrijs pollutum co-
4 medit. ¶ Non libabunt Dño vinum, & non
placebunt ei: & ſacrificia eorum quaſi pa-
nis lugentium, oẽs qui comedent eũ, cõta-
minabuntur: quia panis eorum animæ ip-
5 ſorum, non intrabit in domũ Dñi. ¶ Quid
facietis in die ſolenni, in die feſtiuitatis Do
6 mini? ¶ Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate:
B Ægyptus congregabit eos, Memphis ſepe-
peliet eos: deſiderabile argentum eorum vr
tica hæreditabit, lappa in tabernaculis eo-
7 rũ. ¶ Venerunt dies viſitationis, venerunt
dies retributionis: ſcitote Iſrael ſtultũ pro-
phetam, inſanum virũ ſpiritualẽ propter
multitudinẽ iniquitatis tuæ, & *multitu-
8 do amentiæ. ¶ Speculator Ephraim cũ Deo *multitudinem.
meo: propheta laqueus ruinæ factus eſt ſu-
per oẽs vias eius, inſania in domo Dei eius.
9 ¶ Profundè peccauerunt, ‖ ſicut in diebus ‖Iudi.19.f.25.
Gabaa: recordabitur iniquitatis eorũ, &
10 viſitabit peccata eorum. ¶ Quaſi vuas in de- ‖1.Re.8.
C ſerto inueni Iſraël: quaſi prima poma fi- 4.Reg.9.
culneæ in cacumine eius vidi patres eorũ:
ipſi autem intrauerunt ad Beel-phegor, &
abalienati ſunt in confuſionem, & facti
ſunt abominabiles ſicut ea quæ dilexerũt.
11 ¶ Ephraim quaſi auis auolauit, gloria eorũ
12 à partu, & ab vtero, & à conceptu. ¶ Quòd
& ſi enutrierint filios ſuos, abſque liberis
eos faciã in hominibus: ſed & væ eis, cũ re-
13 ceſſero ab eis. ¶ Ephraim (vt vidi) Tyrus erat
D fundata in pulchritudine: & Ephraim edu-
14 cet ad interfectorẽ filios ſuos. ¶ Da eis Dñe.
Quid dabo eis? Da eis vuluam ſine liberis,
15 & ubera arentia. ¶ Omnes nequitiæ eorũ
& Galgal, quia ibi exoſos habui eos: ꝓpter
malitiam adinuentionum eorũ de domo
mea eijciam eos: non addã vt diligam eos,
16 omnes principes eorũ recedentes. ¶ Percuſ-
ſus eſt Ephraim, radix eorum exiccata eſt,
fructum nequaquam facient. Quòd & ſi ge
nuerint, interficiam amantiſſima vteri eo-
rum. Abijciet eos Deus meus, quia non au
dierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAPVT X.

1 VItis frondoſa Iſraël, fructus adæquatus
A eſt ei: ſecundũ multitudinẽ fructus ſui
multiplicauit altaria, iuxta ubertatẽ ter-
2 ræ ſuæ exuberauit ſimulachris. ¶ Diuiſum
eſt cor eorum, nunc interibunt: ipſe cõfrin
get ſimulachra eorum, depopulabitur aras
3 eorum. ¶ Quia nunc dicent, Non eſt rex no-
bis: non enim timemus Dominum: & rex
4 quid faciet nobis? ¶ Loquimini verba viſio-
nis inutilis, & ferietis fœdus: & germina-
bit quaſi amaritudo iudicium ſuper ſulcos
5 agri. ¶ Vaccas Beth-auen coluerunt habita
tores Samariæ: quia luxit ſuper eum popu-
lus eius, & æditui eius ſuper eum exultaue
runt in gloria eius, quia migrauit ab eo.
6 ¶ Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, mu-
B nus regi Vltori: confuſio Ephraim capiet,
& confundetur Iſraël in voluntate ſuá.
7 ¶ Tranſire fecit Samaria regem ſuum quaſi
8 ſpumam ſuper faciem aquæ. ¶ ‖ Et diſperdẽ- ‖Iſa.2.d.
tur excelſa idoli peccatum Iſrael: lappa & 18.
tribulus aſcendet ſuper aras eorum: & di- Apo.6.b.
cent montibus, Operite nos: & collibus, 16.9.b.6.
9 Cadite ſuper nos. ¶ Ex diebus Gabaa pecca- ‖Luc.23.
C uit Iſraël, ibi ſteterunt: non comprehendet d.30.
eos in Gabaa prælium ſuper filios iniquita Iud.10.b.
10 tis. ¶ Iuxta deſiderium meum corripiã eos: 6.19.f.
congregabuntur ſuper eos populi, cùm cor 23.
ripientur propter duas iniquitates ſuas.
11 ¶ Ephraim vitula docta diligere trituram, ‖
& ego tranſiui ſuper pulchritudinem colli ‖Iere.4.a.
eius: aſcendam ſuper Ephraim, arabit Iu- 3.
12 das, confringet ſibi ſulcos Iacob. ¶ ‖ Semina *in veritate iuſtitiã
te vobis *in iuſtitia & metite in ore miſeri
cordiæ. innouate vobis nouale: tempus au 14.
tem requirendi Dominum, cùm venerit
13 qui docebit vos iuſtitiam. ¶ Araſtis impie-
tatem, iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis
frugem mendacij: quia confiſus eſt in vijs
14 tuis, *in multitudine fortium tuorum. ¶ Cõ * &
ſurget tumultus in populo tuo: & omnes
munitiones tuę vaſtabuntur ſicut vaſtatus
eſt Salmana à domo eius ‖ qui *vindicauit ‖Iud.8.c.
Baal in die prælij, matre ſuper filios alliſa. 11.
15 ¶ Sic fecit vobis Beth-el, à facie malitiæ ne *indica-
quitiarum veſtrarum. uit.

CAPVT XI.

1 SIcut mane tranſit, pertranſijt
A rex Iſrael. Quia puer Iſrael,
& dilexi eum: & ‖ ex Ægypto ‖Mat.2.c.
2 vocaui filium meum. ¶ Voca- 15.
uerunt eos, ſic abierunt à fa-
cie eorũ: Baalim immolabant, & ſimula-
3 chris ſacrificabant. ¶ Et ego quaſi nutritius
Ephraim, portabam eos in brachijs meis:
4 & neſcierunt quòd curarẽ eos. ¶ In funicu-
lis Adã traham eos, in vinculis charitatis:
ero eis quaſi exaltans iugũ ſuper maxillas
5 eorum: & declinaui ad eũ vt veſceretũ. ¶ Nõ
B reuertetur in terrã Ægypti, & Aſſur ip-
6 ſe rex eius: quoniã noluerũt cõuerti. ¶ Cœ-
pit gladius in ciuitatibus eius, & cõſumet
7 electos eius, & comedet capita eorum. ¶ Et
populus meus pendebit ad reditum meũ:
iugũ autem imponetur eis ſimul, quod nõ
8 auferetur. ¶ Quomodo dabo te Ephraim, ꝓ-

Gen. 19. e 24. C tegam te Iſraël? quomodo dabo te? ſicut A-
dama, ponam te vt Seboim? Cõuerſum eſt
in me cor meum, pariter conturbata eſt pœ
9 nitudo mea. ¶ Nõ faciam furorem iræ meæ:
non cõuertar vt diſperdam Ephraim: quo
niam Deus ego, & non homo: in medio tui
10 ſanctus, & non ingrediar ciuitatem. ¶ Poſt
D Dominum ambulabunt, quaſi leo rugiet:
quia ipſe rugiet, & formidabunt filij ma-
11 ris. ¶ Et auolabunt quaſi auis ex Ægypto,
& quaſi columba de terra Aſſyriorum: &
& collocabo eos in domibus ſuis, dicit Do-
*negotiatione. 12 minus. ¶ Circundedit me in *negatione*
Ephraím, & in dolo domus Iſraël: Iudas
autem teſtis deſcendit cum Deo & cum
*fidelibus ſanctis, *fidelis*.

CAPVT XII.

1 EPhraím paſcit ventum, & ſe-
A quitur æſtum: tota die menda
cium & vaſtitatẽ multiplicat:
& fœdus cũ Aſſyrijs iniit, &
oleum in Aegyptum ferebat.
2 ¶ Iudicium ergo Domini cum Iuda, & viſita
tio ſuper Iacob: iuxta vias eius, & iuxta ad-
Gen. 25. e. 26. 3 inuentiones eius reddet ei. ¶ In vtero ſup-
plantauit fratrem ſuum: & in fortitudine
Gen. 32. f. 28. 4 ſua directus eſt cum angelo. ¶ Et inualuit ad
angelum, & confortatus eſt: fleuit, & roga-
B uit eum: in Beth-el inuenit eum, & ibi lo
5 cutus eſt nobiſcũ. ¶ Et Dominus Deus exer-
6 cituum, Dominus memoriale eius. ¶ Et tu
*Dominum ad *Deum tuum conuertêris: miſericor-
diam & iudiciũ cuſtodi, & ſpera in Deo tuo
7 ſemper. ¶ Chanáan in manu eius ſtatera do
8 loſa, calumniam dilexit. ¶ Et dixit Ephraim,
C Verumtamẽ diues effectus ſum, inueni idô-
lum mihi: oẽs labores mei non inuenient
9 mihi iniquitatem quam peccaui. ¶ Et ego
Dñs Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc ſe-
dere te faciam in tabernaculis, ſicut in die-
10 bus feſtiuitatis. ¶ Et locut[9] ſuper prophetas,
D & ego viſionem multiplicaui, & in manu
11 prophetarũ aſſimilatus ſum. ¶ Si in Galaad
*ergo &. idôlũ. *tamen* fruſtra erãt in Galgal bobus
immolãtes: nã & altaria eorum quaſi acer-
Ge. 28. a. 5 12 ui ſuper ſulcos agri. ¶ Fugit Iacob in regio-
nem Syriæ, & ſeruiuit Iſraël in vxorem, &
*ſeruauit 7. 13 in vxorem *ſeruiuit.* ¶ In propheta autem
eduxit Dñs Iſraël de Aegypto; & in prophe
Exo. 14. e. 21. 22. 14 ta ſeruatus eſt. ¶ Ad iracundiam me prouo-
cauit Ephraím in amaritudinibus ſuis, &
ſanguis eius ſuper eum veniet, & oppro-
brium eius reſtituet ei Dominus ſuus.

CAPVT XIII.

1 LOquẽte Ephraím, horror inua-
A ſit Iſraël: & deliquit in Baal,
2 & mortuus eſt. ¶ Et nunc ad-
diderunt ad peccandum: fece-
runtque ſibi conflatile de ar
gẽto ſuo quaſi ſimilitudinem idôlorum, fa
ctura artificum totum eſt. his ipſi dicunt,
3 Immolate homines vitulos adorantes. ¶ Id-
circò erunt quaſi nubes matutina, & ſicut
B ros matutinus præteriens, ſicut puluis turbi
ne raptus ex area, & ſicut fumus de fuma-
4 rio. ¶ Ego autem Dominus Deus tuus ex ter Iſa. 43. b
ra Aegypti: & Deum abſq; me neſcies, & 10.
5 ſaluator non eſt præter me. ¶ Ego cognoui te
6 in deſerto, i terra ſolitudinis. ¶ Iuxta paſcua
ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt: & ele-
7 uauerunt cor ſuum, & obliti ſunt mei. ¶ Et
ego ero eis quaſi leæna, ſicut pardus in via
8 Aſſyriorum. ¶ Occurram eis quaſi vrſa ra-
ptis catulis, & dirumpam interiora iecoris
eorum, & conſumam eos ibi quaſi leo, be-
9 ſtia agri ſcindet eos. ¶ Perditio tua Iſraël: tã-
10 tummodo in me auxilium tuum. ¶ Vbi eſt
rex tuus? maximè nunc ſaluet te in omni-
bus vrbibus tuis: & iudices tui, de qui- 1. Re. 8. a 5.
11 bus dixiſti, Da mihi reges & principes. ¶ Da
bo tibi regem in furore meo, & auferam
12 in indignatione mea. ¶ Colligata eſt iniqui-
tas Ephraim, abſconditum peccatum eius.
13 ¶ Dolores parturientis venient ei, ipſe filius
non ſapiens. nunc enim non ſtabit in con-
14 tritione filiorum. ¶ De manu mortis libe-
D rabo eos, de morte redimam eos: Ero mors 1. Cor. 15. g. 54.
tua ò mors. morſus tuus ero inferne, con-
15 ſolatio abſcõdita eſt ab oculis meis. ¶ Quia Heb. 2. d. 14.
ipſe inter fratres diuidet: & adducet vrẽ-
tem ventum Dominus de deſerto aſcẽden- Eze. 19. c 12.
tem: & ſiccabit venas eius, & deſolabit fon
tem eius, & ipſe diripiet theſaurum omnis
vaſis deſiderabilis.

CAPVT XIIII.

1 PEreat Samaria, quoniam ad a-
A maritudinem concitauit Deũ
ſuum: in gladio pereant, par-
uuli eorum elidantur, & fœtæ
2 eius diſcindantur. ¶ Conuerte Ioel 2. c. 12.
re Iſraël ad Dñm Deũ tuum: quoniam cor
3 ruiſti in iniquitate tua. ¶ Tollite vobiſcum Zach. 1. a 4.
verba, & cõuertimini ad Dñm, & dicite ei,
Oẽm aufer iniquitatem, & accipe bonum:
& reddemus vitulos labiorum noſtrorum.
4 ¶ Aſſur non ſaluabit nos, ſuper equum non
B aſcẽdemus, nec dicemus vltrà, Dij nři ope
ra manuũ noſtrarũ: quia eius qui in te eſt,
5 miſereberis pupilli. ¶ Sanabo contritiones
eorũ, diligã eos ſpontaneè: quia auerſus eſt
6 furor meus ab eis. ¶ Ero quaſi ros *Iſraël, ger *& Iſrael germinabit 9.
minabit* ſicut liliũ, & erũpet radix eius vt
7 Libani. ¶ Ibũt rami eius, & erit quaſi oliua
8 gloria eius: & odor eius vt Libani. ¶ Conuer
C tent ſedentes in vmbra eius: viuent tritico,
& germinabũt quaſi vinea: memoriale ei[9]
9 ſicut vinum Libani. ¶ Ephraim quid mihi
vltrà idôla? ego exaudiam, & dirigam eum
D ego vt abietem virẽtem: ex me fructus tuus
10 inuentus eſt. ¶ Quis ſapiẽs, & intelliget iſta?
intelligens, & ſciet hæc? quia rectæ viæ Do-
mini, & iuſti ambulabunt in eis: præuarica
tores verò corruent in eis.

# PROPHETIA IOEL.

## PROLOGVS IN IOEL PROPHETIAM.

### Ex principio commentariorum Hieronymi in Ioël.

*SANCTVS Ioel apud Hebræos poſt Oſee ponitur. Et ſicut ibi ſub nomine Ephraim ad decē tribus confertur vaticinium, quæ vel Samaria, vel Iſrael ſæpe memorantur: ſic in hoc propheta omne quod dicitur, ad tribum Iuda & ad Ieruſalem pertinere credendum eſt: & nullam omnino Iſrael, id eſt decem tribuum, in hoc fieri mentionem. Tempora quoque quibus prophetauit, eadem debemus accipere, quæ in Oſee legimus: In diebus Oziæ, Ioathan, & Achaz, & Ezechiæ regum Iuda: & in diebus Ieroboam, filij Ioas, regis Iſrael. Porrò factum eſſe ſermonem Domini, ad meritum eius refertur cui fit, non ad conditionem illius cui fieri dicitur, vt alibi legimus: Dominus factus eſt mihi in ſalutem. Auditus autem in ſcripturis ſanctis, non eſt iſte qui ad aures ſonat, ſed qui in corde percipitur: iuxta illud quod Dominus loquitur in euangelio: Qui habet aures audiendi, audiat. Quod autem dicitur Hebraicè HAAZINV: Græce, Enotiſaſthe: Latinè ſonat, Auribus percipite: propriè non aure, ſed corde percipitur. Qui ſenes ſunt & cœleſtes, audiunt ſpiritualiter: qui autem habitant in terra, appellanturq; terreni, auribus percipiunt. Vbicunque autem hæc duo verba iuncta ponuntur: non ad ſimplicem tantum verborum ſonum, ſed ad reconditam quoque dictorum intelligentiam pertinere intelligendum eſt. In Geneſi Lamech loquitur ad vxores ſuas, Adam, & Sellam: Audite verba mea vxores Lamech, auribus percipite ſermones meos: quia virum occidi in vulnus meum, & iuuenem in liuorem meum. Et Iſaias: Audite cœli, & auribus percipe terra.* [illegible]




## CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod fa-
A ctum eſt ad Ioël, filium Pha-
2 thuel. ¶ Audite hoc ſenes, &
auribus percipite omnes habi
tatores terræ: ſi factū eſt illud
in diebus veſtris, aut in diebus patrum ve-
3 ſtrorum? ¶ Super hoc filijs veſtris narrate, &
& filij veſtri filijs ſuis, & filij eorum gene-
4 rationi alteræ. ¶ Reſiduum erucæ comedit
locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bru
chus, & reſiduum bruchi comedit rubigo
5 ¶ Expergiſcimini ebrij, & flete, & vlulate
oēs qui bibitis vinū in dulcedine: quoniā
6 perijt ab ore veſtro. ¶ Gens enim aſcendit

ſuper

ſuper terram meā fortis et innumerabilis:
dentes eius vt dētes leonis, et molares eius
7 vt catuli leonis. ¶Poſuit vineā meam in de
B ſertum, et ficum meā decorticauit: nudans
ſpoliauit eā et proiecit, albi facti ſunt rami
8 eius. ¶Plange quaſi virgo accincta ſacco ſu-
9 per virum pubertatis ſuæ: ¶Perijt ſacrificiū
et libatio de domo Dñi: luxerunt ſacerdo-
10 tes miniſtri Dñi. ¶ Depopolata eſt regio, lu-
xit humus: qm̄ deuaſtatum eſt triticum, cō
11 fuſum eſt vinum, ſelanguit oleū. ¶ Confuſi
ſunt agricolæ, vlulauerunt vinitores ſuper
frumento, vino, & hordeo: quia perijt meſ
12 ſis agri. ¶Vinea con ſuſa eſt, & ficus elāguit:
malogranatū, & palma, & malū & omnia
C ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt gau
13 diū à filijs hoīum. ¶Accingite vos, & plāgi-
te ſacerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingre
dimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei:
qm̄ interijt de domo Dei veſtri ſacrificium
‖Inf. 2. d. 15. 14 & libatio. ¶‖Sanctificate ieiuniū, vocate cœ
D tū, congregate ſenes, oēs habitatores terræ
* Domini 1. in domum* Dei veſtri: & clamate ad Dñm.
15 ¶A, a, a, diei: quia propè eſt dies Dñi, & qua
16 ſi vaſtitas à potente veniet. ¶Nunquid non
coram oculis veſtris alimenta perierunt de
17 domo Dei noſtri & lætitia & exultatio? ¶Cō
putruerunt iumenta in ſtercore ſuo, demo
lita ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ:
18 quoniam cōfuſum eſt triticum. ¶Quid in
gemuit animal, mugierunt greges armēti?
Quia nō eſt paſcua eis: ſed & greges pecorū
19 diſperierunt: ¶Ad te Domine clamabo: qa
ignis comedit ſpecioſa deſerti, & flāma ſuc
20 cendit omnia ligna regionis. ¶Sed & beſtię
agri quaſi area ſitiens imbrem, ſuſpexerūt
ad te: quoniam exiccati ſunt fontes aqua-
rum, & ignis deuorauit ſpecioſa deſerti.

## CAPVT II.

1 CAnite tuba in Sion, vlulate in
A mōte ſancto meo, conturbent
oēs habitatores terræ: Quia
venit dies Dñi, quia prope eſt
2 ¶dies tenebrarum & caliginis,
dies nubis & turbinis: quaſi manè expan-
ſum ſup montes populus multus & fortis:
ſimilis ei nō fuit à principio, & poſt eū nō
erit vſq; in annos generationis & genera-
3 tionis. ¶Ante faciē eius ignis vorās, & poſt
eū exurēs flamma: quaſi hortus voluptatis
terra corā eo: & poſt eum ſolitudo deſerti,
4 neq; eſt qui effugiat eū. ¶ Quaſi aſpectus e
quorū, aſpectus eorum: & quaſi equites ſic
5 current. ¶Sicut ſonitus quadrigarū ſup capi
■ mōtiū exilient, ſicut ſonitus flāmæ ignis
deuorantis ſtipulā, velut populus fortis p̄
6 paratus ad prœliū. ¶A facie eius cruciabunt
7 cpopuli: oēs vultus redigentur in ollā. ¶Si-
B aut fortes current: quaſi viri bellatores a
ſcendent murū: viri in vijs ſuis gradient, &
8 non declinabunt à ſemitis ſuis. ¶Vnuſquiſ
que fratrē ſuū nō coarctabit, ſinguli in cal-
le ſuo ambulabunt: ſed & per feneſtras ca-
9 dent & nō demolientur. ¶Vrbē ingredient:
in muro current, domos conſcendent, p fe-
10 neſtras intrabunt quaſi fur. ¶ A facie eius
C contremuit terra, moti ſunt cęli: ‖ſol & lu- ‖Iſa. 13. b. 10.
na obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt Ezech. 32.
11 ſplendorem ſuū. ¶Et Dñs dedit vocē ſuā an b. 7.
te faciē exercitus ſui: quia multa ſunt ni- Infr. 3. c.
mis caſtra eius, quia fortia, & facientia ver 15.
bū eius: ‖magnus enim dies Dñi. & terribi- Matt. 24.
12 lis valde. & quis ſuſtinebit eum? Nūc ergo c. 29.
dicit Dominus: Conuertimini ad me in to Mat. 13.
to corde veſtro, in ieiunio, & in fletu, & plā c. 24.
13 ctu. ¶Et ſcindite corda veſtra, & nō veſtimē Luc. 21. e.
ta veſtra, & conuertimini ad Dūm Deū ve- 25.
ſtrū: ‖quia benignus & miſericors eſt, pa- Iſa. 13. 4
tiens & multę miſericordiæ, & præſtabilis 6. b. 9.
14 ſuper malitia. ¶‖Quis ſcit ſi conuertatur & ‖Iere. 30.
ignoſcat*, & relinquat poſt ſe benedictio- b. 7.
nē ſacrificiū & libamen Domino Deo* no- Amos 5.
15 ſtro? ¶‖Canite tuba in Sion, ſanctificate ie c. 20.
16 iunium, vocate cętum. ¶Congregate popu- Soph. 1. d.
D lum, ſanctificate eccleſiā, coaduunate ſenes, 15.
cōgregate paruulos, & ſugētes ubera: egre ‖Pſ. 85.
diatr ſpōſus de cubili ſuo, & ſponſa de tha- a. 5.
17 lamo ſuo. ¶Inter veſtibulum & altare plora Ion. 3. d. 9
būt ſacerdotes miniſtri Dñi, & dicent: Par- * Deus.
ce Domine, parce populo tuo: & ne des hę * veſtro 4.
reditatem tuam in opprobriū, vt dominē- ‖Sup. 1. c.
tur eis nationes. quare dicunt in populis, 14.
18 Vbi eſt deus eorum? ¶Zelatus eſt Dñs terrā
19 ſuam, & pepercit populo ſuo. ¶ Et reſpōdit
E Dñs, & dixit populo ſuo: Ecce ego mittam
vobis frumentum, & vinum, & oleum, & * eo 12.
replebimini * eis: & non dabo vos vltrà
20 opprobrium in Gentibus. ¶ Et eum qui ab
Aquilone eſt, procul faciam à vobis: & ex-
pellam eum in terram inuiam & deſertā,
faciem eius contra mare orientale. & extre
mum eius ad mare nouiſſimum: & aſcēdet
fetor eius, & aſcendet putredo eius, qa ſup-
21 bè egit. ¶Noli timere terra, exulta, & lætā-
re: quoniam magnificauit Dominus vt fa-
22 ceret. ¶Nolite timere animalia regionis: qa
germinauerūt ſpecioſa deſerti, quia lignū
attulit fructum ſuū, ficus & vinea dederūt
23 virtutem ſuam. ¶Et filij Sion exultate, & lę
F tamini in Domino Deo veſtro: qa dedit vo
bis doctorē iuſtitię, & deſcendere faciet ad
vos imbrem matutinum & ſerotinū ſicut
24 in principio. ¶Et implebuntur areæ frumē-
25 to, et redūdabūt torcularia vino et oleo. ¶Et
reddam vobis annos quos comedit locu-
ſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo
26 mea magna quam miſi in vos. ¶Et come-
detis veſcentes, & ſaturamini, & laudabi-
tis nomen Dñi Dei veſtri, qui fecit mira-
bilia vobiſcum: & nō cōfundetur populus
27 meus in ſempiternū. ¶Et ſcietis quia in me
G dio Iſraël ego ſum: & ego Dominus Deus
veſter, & non eſt amplius: & non confunde
28 tur populus meus in æternū. ¶Erit poſt hęc:

Iſai. 44. a. 3. Act. 2. c. 17. effundam ſpiritum meum ſuper omnem
carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ
veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, &
29 iuuenes veſtri viſiones videbunt. Sed & ſu
per ſeruos meos & ancillas in diebus illis
30 effundam ſpiritum meum. Et dabo prodi-
gia in cælo, & in terra, ſanguinem, & ignẽ
31 & vaporem fumi. Sol conuertetur in tene
Sup. 2. b. 10. bras, & Luna in ſanguinem: antequam ve-
32 niat dies Domini magnus & horribilis. Et
Infr. 3. c. 15. erit: omnis qui inuocauerit nomen Domi
Mat. 24. c. 29. ni, ſaluus erit: quia in monte Sion, & Ieru
Luc. 21. c. 25. ſalem erit ſaluatio, ſicut dixit Dominus, &
Rom. 10. c. 13. in reſiduis quos Dominus vocauerit.

## CAPVT III.

1 Q V I A ecce in diebus illis, & in
A tempore illo cum conuertero
captiuitatem Iuda & Ieruſa-
2 lem: Congregabo oẽs Gẽtes,
& deducam eas in vallem Io-
ſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſuper po-
pulo meo, & hæreditate mea Iſrael, quos
diſperſerunt in nationibus, & terram meã
3 diuiſerunt. Et ſuper populum meum mi-
ſerunt ſortem, & poſuerunt puerum in pro-
ſtibulum, & puellam vendiderunt pro vi-
4 no vt biberẽt. Verùm quid mihi & vobis
Tyrus & Sidõ, & omnis terminus Paleſthi-
norum? nunquid vltionem vos reddetis mi
hi? & ſi vlciſcimini vos contra me, citò ve-
lociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper
5 caput veſtrum. Argentum enim meum, &
B aurum tuliſtis: & deſiderabilia mea & pul
6 cherrima intuliſtis in delubra veſtra. Et fi
lios Iuda, & filios Ieruſalẽ vendidiſtis filijs
7 Græcorũ vt longè faceretis eos de finibus
7 ſuis. Ecce ego ſuſcitabo eos de loco in quo
vendidiſtis eos, & conuertam retributionẽ
8 veſtram in caput veſtrum. Et vendam fi-
lios veſtros & filias veſtras in manibus fi-
liorum Iuda, & vænundabunt eos Sabæis,
9 gẽti longinquæ, quia Dñs locutus eſt. Cla-
mate hoc in Gentibus, ſanctificate bellũ,
ſuſcitate robuſtos: accedant, aſcendant oẽs
10 viri bellatores. Cõcidite aratra vrã in gla
dios, & ligones veſtros in lanceas. Infirmus
11 dicat, Quia fortis ego ſum. Erumpite & ve
C nite gentes de circuitu, & congregamini:
ibi occũbere faciet Dominus robuſtos tuos.
12 Conſurgant & aſcendant Gentes in vallẽ
Ioſaphat: quia ibi ſedebo, vt iudicem oẽs
13 gentes in circuitu. Mittite falces, quoniã Apoc. 14. d. 15.
maturauit meſſis: venite, & deſcendite, qa
plenum eſt torcular, exuberant torcularia:
14 quia multiplicata eſt malitia eorum. Po-
puli, populi in valle conciſionis: quia iuxta
15 eſt dies Domini in valle conciſionis: Sol
& Luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxe
16 runt ſplendorem ſuum. Et Dominus de Sup. 2. b. 10. & 11.
Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit vocem Iere. 25. f. 30.
ſuam, & mouebuntur cœli & terra, & Do- Amos 1. a. 2.
minus ſpes populi ſui, & fortitudo filiorũ
17 Iſraël. Et ſcietis, quia ego Dominus Deus
D veſter habitans in Sion in monte ſancto
meo: & erit Ieruſalem ſancta, & alieni nõ
18 tranſibunt per eã amplius. Et erit in die
illa, ſtillabunt montes dulcedinem, & col- Amos 9. d. 13.
les fluent lacte: & per oẽs riuos Iuda ibunt
aquæ: & fons de domo Domini egredietur, &
19 irrigabit torrẽtem ſpinarum. Aegyptus in
deſolationem erit, & Idumæa in deſertũ
perditionis, pro eo quòd iniquè egerint in
filios Iuda, & effuderint ſanguinem inno-
20 centem in terra ſua. Et Iudæa in æternum
habitabitur, & Ieruſalem in generationẽ,
21 et generationem: Et mundabo ſanguinẽ
eorum, quæ non mundaueram: et Domi-
nus commorabitur in Sion.

*Prophetiæ Ioël finis.*

# PROPHETIA AMOS.

## PRÆFATIO IN AMOS PROPHETIAM.

*OZIAS rex cùm Dei religionẽ ſolicitè æmularetur: nimia religionis amore prouocatus, contra præceptũ legis Moyſi arrepto thuribulo (vt in hiſtoria libri ſecundi Paralipomenon oſtenditur) ſacerdotale officium præſumere conatus eſt. Ob eam ecce terramotum in templo Dei exortum conſtat, cuius etiam Zacharias propheta meminit. Ante hunc itaque terramotum Amos propheta temporibus prædicti regis, & temporibus Ierobeam filij Ioas, regis Iſrael: in eas gentes quæ lectione comprehenſa ſunt, iram Dei ob eas cauſas quas memorauit, affuturam denunciat. Et quia idem propheta in ſequentibus, ait: Super tribus impietatibus, & ſuper quatuor non conuertam eum, tertiò peccatorum indulgentiam Deum dare poſſe ſignificat: quem quartò eadem peccata admittentibus, nec pœnitentiam nec indulgentiam daturum annunciat. Nam per ignis ſimilitudinem quem in prædictas gentes immittendum prædixit: grauem atque irreuocabilem Dei iram ad euerſionem earundem ciuitatum proceſſuram voluit demonſtrare.*

## ALIA PRÆFATIO.

### Ex principio commentariorum Hieronymi in Amos.

*HIC Amos propheta & paſtor, qui ſequitur Ioelem, & eſt tertius duodecim Prophetarum, non fuit pater Iſaiæ prophetæ: quanquam & ille propheta extiterit. Nam alijs literis ille, alijs iſte apud Hebræos ſcribitur: quæ differentia literarum apud Latinos non habetur: & ille Fortis vel Robuſtus, hic verò Populus auulſus interpretatur, quia loquitur contra decem tribus, quæ per idololatriã à cultu Dei & à regno Dauid erant auulſæ. Fuit autem cognatio eius ex oppido Thecue, quod ſex miliaribus diſtat à Beth-leem: curam gerens pecorum in latitudine camporum qui ſunt proximi oppido Thecue, in quibus humo arida atque arenoſa nihil omnino frugum gignitur, ſed vberrimis paſcuis abundant. & ideo cuncta ſunt plena paſtoribus, & ſterilitas terræ compenſatur pecorum multitudine. Ex hoc numero paſtorum fuit Amos, imperitus ſermone, ſed non ſcientia. Prophetauit autem eiſdem temporibus quibus Ioel, Nahum, Ionas, Oſee, Iſaias. Sed aliquantulum exorſus eſt prophetare antequàm Iſaias: Maximè autem contra decem tribus locutus eſt: pauca de duabus interſerens. Hunc ablatum de numero paſtorum, miſit Dominus, vt in Samaria prophetaret: quem Amaſias ſacerdos frequenter plagis afflixit: tandem filius eius Ozias vectē per tempora tranſfixit. Poſt hæc ſemiuiuus in terram ſuam euectus, poſt aliquot dies dolore vulneris expirauit, ſepultuſque eſt cum patribus ſuis.*




## CAPVT PRIMVM.

ᵇ paſtoribus 4.

1 VERBA Amos, qui fuit in
A ᵇpaſtoralibusᵇ Thecue: quæ
vidit ſuper Iſraël in diebus
Oziæ, regis Iuda, & in die-
bus Ieroboam, filij Ioas, re
gis Iſraël, ante duos annos
2 terræmotus. ¶Et dixit: Dñs
de Siõ rugiet, & de Ieruſalem dabit vocem
ſuam: & luxerunt ſpecioſa paſtorũ, & exic-
3 catus eſt vertex Carmeli. ¶Hæc dicit Domi-
nus: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſu
per quatuor non conuertam eum: eò quòd
4 triturauerit in plauſtris ferreis Galaad. ¶Et
mittam ignem in domum Azaël, & deuo
5 rabit domos Ben-adad. ¶Et conteram ve-
B ctem Damaſci: & diſperdam habitatorem
de campo idòli, & tenentem ſceptrum de
domo voluptatis: & transferetur populus
6 Syriæ Cyrenen, dicit Dominus. ¶Hæc di-
cit Dominus: Super tribus ſceleribus Ga-
zæ, & ſuper quatuor non cõuertam ᶜeumᶜ:
eò quòd tranſtulerint captiuitatem perfe-
7 ctam, vt concluderent eam in Idumæa. ¶Et
mittam ignem in murum Gazæ, & deuora-
8 bit ædes eius. ¶Et diſperdam habitatorem
de Azoto, & tenentem ſceptrum de Aſcalo
ne: & conuertam manum meam ſuper Ac
caron, & peribunt reliqui Philiſthinorum,
9 dicit Dominus Deus. ¶Hæc dicit Dominus:
C Super tribus ſceleribus Tyri, & ſuper qua-
tuor non conuertam ᵈeumᵈ: eò quòd con-
cluſerint captiuitatem perfectam in Idu-
mæa, & non ſint recordati fœderis fratrum.
10 ¶Et mittam ignem in murum Tyri, & deuo
11 rabit ædes eius. ¶Hæc dicit Dominus: Super
tribus ſceleribus Edom, & ſuper quatuor
non conuertam eum: eò quòd perſecutus
ſit in gladio fratrem ſuum, & violauerit mi
D ſericordiam eius, & tenuerit vltrà furorem
ſuum, & indignationem ſuam ſeruauerit
12 vſque in finem. ¶Mittam ignem in The-
13 man, & deuorabit ædes Boſræ. ¶Hæc dicit
Dominus: Super tribus ſceleribus filiorum
Ammon, & ſuper quatuor non conuertam
eum: eò quòd diſſecuerit prægnantes Ga-
14 laad ad dilatandum terminum ſuum. ¶Et
ſuccendam ignem in muros Rabba: & de-
uorabit ædes eius in vlulatu in die belli, &
15 in turbine in die cõmotionis. ¶Et ibit Mel-
chom in captiuitatem ipſe, & principes
eius ſimul, dicit Dominus.

Zach. 14. b. 5. Iere. 25. f. 30. Ioel 3. c. 16.

ᶜ eam 3.

ᵈ eam.

## CAPVT II.

1 HÆc dicit Dñs: Super tribus ſce-
A leribꝰ Moab, & ſuper quatuor
non conuertam eum: eò ꝙ in
cẽderit oſſa regis Idumeæ vſq;
2 ad cinerẽ. ¶Et mittam ignem
in Moab, & deuorabit ædes Carioth: & mo
3 rietur in ſonitu Moab, in clãgore tubæ. ¶&
diſperdam iudicem in medio eius, & om-
nes principes eius interficiam cum eo, dicit
4 Dominus. ¶Hæc dicit Dominus: Super tribꝰ
B ſceleribus Iuda, & ſuper quatuor non con-
uertam eum: eò quòd abiecerit legem Do-
mini, & mandata eius nõ cuſtodierit. dece-
perũt enim eos idòla ſua, poſt quæ abierãt
5 patres eorũ. ¶Et mittam ignem in Iudæam,
6 & deuorabit ædes Ieruſalem. ¶Hæc dicit Do
minus: Super tribus ſceleribus Iſraël, & ſu
per quatuor non conuertam eum: pro eo ꝙ
vendiderit pro argẽto iuſtum, & pauperem
7 pro calceamẽtis. ¶Qui conterunt ſuper pul
uerem terræ capita pauperũ, & viam humi-
liũ declinãt: & filius ac pater eius ierũt ad

puellam, vt violarēt nomen ſanctū meum.
8 ¶ Et ſuper veſtimentis pignoratis accubue-
C rūt iuxta oē altare: & vinum damnatorum
9 bibebant in domo Dei ſui. ¶ Ego aūt exter-
minaui Amorrhæum à facie eorū: cuius al-
titudo cedrorum, altitudo eius, & fortis ip-
ſe quaſi quercus: & cōtriui fructū eius deſu-
10 per, & radices eius ſubter. ¶ Ego ſum qui a-
ſcēdere vos feci de Terra Aegypti: & duxi
vos in deſerto quadraginta annis, vt poſſi-
11 deretis terrā Amorrhæi. ¶ Et ſuſcitaui de fi-
D lijs veſtris in prophetas, & de iuuenibus ve
ſtris Nazaræos. nunquid non ita eſt filij Iſ-
12 raël, dicit Dñs? ¶ Et propinabatis Nazaræis
vinum: & prophetis mandabatis, dicentes,
13 Ne prophetetis. ¶ Ecce ego ſtridebo ſubter
vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno,
14 ¶ Et peribit fuga à veloce. & fortis non obti
nebit virtutem ſuam, & robuſtus nō ſalua-
15 bit animam ſuam: ¶ & tenens arcū non ſta-
bit, & velox pedibus ſuis non ſaluabitur, &
aſcenſor equi nō ſaluabit animam ſuam:
16 ¶ & robuſtus corde inter fortes nudus fugiet
in illa die, dicit Dominus.

*Nu. 21. c. 24. Deut. 2. c. 24. f. 31. Exo. 14. c. 22. Deu. 8. a. 2*
*super 16*

## CAPVT III.

1 AVdite verbum quod locutus eſt
A Dñs ſuper vos, filij Iſraël: ſu-
per oēm cognationem quam
eduxi de terra Aegypti, dicēs:
2 ¶ Tantūmodo vos cognoui ex
oībus cognationibus terræ: idcirco viſitabo
3 ſuper vos oēs iniquitates veſtras. ¶ Nūquid
ambulabūt duo pariter, niſi cōuenerit eis?
4 ¶ Nunquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit
prædam? nunquid dabit catulus leonis vo-
cem de cubili ſuo, niſi aliquid apprehende
5 rit? ¶ Nunquid cadet auis in laqueum terræ
abſq; aucupe? nunquid auferet laqueus de
6 terra, antequàm quid ceperit? ¶ Si clanget tu
B ba in ciuitate, & populus non expaueſcet?
ſi erit malum in ciuitate, quod Dñs non fe-
7 cerit? ¶ Quia nō faciet Dñs Deus verbum, ni
ſi reuelauerit ſecretū ſuum ad ſeruos ſuos
8 prophetas. ¶ Leo rugiet, quis non timebit?
Dñs Deus locutus eſt, quis nō prophetabit?
9 ¶ Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædi
bus terræ Aegypti, & dicite: Congregamini
ſuper montes Samariæ, & videte inſanias
multas in medio eius, & calumniam patiē
10 tes in penetralibus eius. ¶ Et neſcierunt face
C re rectum, dicit Dominus: theſaurizantes
11 iniquitatem & rapinas in ædibus ſuis. ¶ Pro
pterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabi
tur & circuietur terra: & detrahet ex te for-
12 titudo tua, & diripientur ædes tuæ. ¶ Hæc di
cit Dominus: Quomodo ſi eruat paſtor de
ore leonis duo crura, aut extremum auri-
culæ: ſic eruentur filij Iſraël qui habitant
in Samaria, in plaga lectuli, & in Damaſci
13 grabato. ¶ Audite, & conteſtamini in domo
Iacob, dicit Dominus Deus exercituum:
14 ¶ Quia in die cùm viſitare cœpero præuari-

*in Damaſco grabatio.*

D cationes Iſraël, ſuper eum viſitabo & ſuper
altaria Beth-él: & amputabuntur cornua
15 altaris, & cadent in terram ¶ Et percutiam
domum hyemalem cum domo æſtiua: &
peribunt domus eburneæ, & diſſipabuntur
ædes multæ, dicit Dominus.

## CAPVT IIII.

1 AVdite verbum hoc vaccæ pin-
A gues, quæ eſtis in monte Sama
riæ: quæ calumniā facitis ege-
nis, & confringitis pauperes:
quæ dicitis dñis veſtris: Affer-
2 te, & bibemus. ¶ Iurauit Dñs Deus in ſancto
ſuo: quia ecce dies venient ſuper vos, & le-
uabunt vos in contis, & reliquias veſtras in
3 ollis feruentibus. ¶ Et per aperturas exibitis
altera cōtra alteram, & proijciemini in Ar
4 mon, dicit Dñs. ¶ Venite ad Beth-él, & im-
piè agite: ad Galgalam, & multiplicate præ
uaricationem: & offerte manè victimas ve
5 ſtras, tribus diebus decimas veſtras. ¶ Et ſa-
B crificate de fermentato laudē: & vocate vo
lūtarias oblationes, & annūciate: ſic enim
6 voluiſtis filij Iſrael, dicit Dñs Deus. ¶ Vnde
& ego dedi vobis ſtuporem dētium in cun-
ctis vrbibus veſtris, & indigentiam panum
in omnibus locis veſtris: & nō eſtis reuerſi
7 ad me, dicit Dominus. ¶ Ego quoque prohi-
bui à vobis imbrem, cùm adhuc tres mēſes
ſupereſſent vſque ad meſſem: & plui ſuper
vnam ciuitatem, & ſuper alteram ciuitatē
nō plui: pars vna cōpluta eſt, & pars ſuper
8 quam non plui, aruit. ¶ Et venerunt duæ &
C tres ciuitates ad vnam ciuitatem vt biberēt
aquam, & non ſunt ſatiatæ: & non rediſtis
9 ad me, dicit Dominus. ¶ Percuſſi vos in ven-
to vrēte & in aurugine, multitudinem hor-
torum veſtrorum, & vinearum veſtrarum,
oliueta veſtra, & ficeta veſtra comedit eru-
10 ca: & non rediſtis ad me, dicit Dñs. ¶ Miſi in
D vos mortem in via Aegypti, percuſſi in gla-
dio iuuenes veſtros, vſque ad captiuitatem
equorum veſtrorum: & aſcēdere feci putre
dinem caſtrorū veſtrorum in nares veſtras:
11 & non rediſtis ad me, dicit Dominus: ¶ Sub-
uerti vos, ſicut ſubuertit Deus Sodomā &
Gomorrhā, & facti eſtis quaſi torris raptus
ab incendio: & non rediſtis ad me, dicit Do
12 minus. ¶ Qua propter hæc faciā tibi Iſraël:
poſtquàm autem hæc fecero tibi, præparare
13 in occurſum Dei tui in Iſraël. ¶ Quia ecce
formans montes, & creans ventum, & an-
nuncians homini eloquium ſuū, faciens ma
tutinam nebulam, & gradiens ſuper excel-
ſa terræ: Dñs Deus exercituū nomen eius.

*Agg. 1. a. 11.*
*Ge. 19. e. 24.*

## CAPVT V.

1 AVdite verbum iſtud quod ego leuo ſu-
A per vos planctum: Domus Iſraël ceci
2 dit, & non adijciet vt reſurgat. ¶ Virgo Iſ-
raël proiecta eſt in terram ſuam, nō eſt qui
3 ſuſcitet eam. ¶ Quia hæc dicit Dominus
Deus: Vrbs de qua egrediebant mille, relin

quentur

quētur in centū : & de qua egrediabantur
centū, relinquentur in ea decē in domo Iſ-
4 raël. ¶ Quia hæc dicit Dn̄s Deus domui Iſ-
5 raël: Quærite me, & viuetis. ¶ Et nolite quę-
rere Beth-hel, & in Galgalā nolite intrare,
& in Berſabee non tranſibitis: qa Galgala
captiua ducetur, & Beth-el erit inutilis.
6 ¶ Quærite Dn̄m, & viuite: ne fortè cōburatꝰ
B vt ignis domus Ioſeph, & deuorabit, & nō
7 erit qui extinguat Beth-el. ¶ Qui conuerti-
tis in abſynthiū iudiciū, & iuſtitiam in ter-
8 ra relinquitis. ¶ Facientē Arcturū, & Orio-
nē, & conuertentē in manè tenebras, & diē
in noctē mutantē: ‡qui vocat aquas maris,
C & effundit eas ſuper faciē terræ: Dn̄s nomē
9 eius. ¶ Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robu-
ſtū, & depopulationē ſuper potentē affert.
10 ¶ Odio habuerūt corripientē in porta: & lo-
11 quentē perfectè abominati ſunt. ¶ Idcirco,
pro eò q̄ diripiebatis pauperē, & prædam
electā tollebatis ab eo: ‡domos quadro la-
pide ædificabitis, & non habitabitis in eis:
vineas plantabitis amantiſſimas, & nō bi-
12 betis vinū earū. ¶ Quia cognoui multa ſcele-
ra veſtra, & fortia peccata veſtra, hoſtes iu-
ſti accipiētes munus, & pauperes deprimē-
13 tes in porta. ¶ Ideo prudens in tēpe illo tace-
14 bit, quia tp̄s malū eſt. ¶ Quærite bonum, &
D nō malū, vt viuatis : & erit Dominus Deus
15 exercituum vobiſcum ſicut dixiſtis. ¶ ‡Odi-
te malum & diligite bonum & conſtituite
in porta iudicium: ſi fortè miſereatur Do-
minus Deus exercituum reliquijs Ioſeph.
16 ¶ Propterea hæc dicit Dominus Deus exerci-
tuum dominator: In omnibus plateis plā-
ctus: & in cunctis q̄ foris ſunt, dicetur Væ,
[illegible] væ: & vocabunt agricolam ad luctū, & ad
17 planctū eos qui ſciunt plangere. ¶ Et in om-
nibus *vineis* erit planctus: quia ptranſibo
18 in medio tui, dicit Dn̄s. ¶ ‡Væ deſiderātibꝰ
diem Dn̄i: ad quid eā vobis? dies Dn̄i iſta, te-
19 nebræ, & non lux. ¶ Quomodo ſi fugiat vir à
facie leonis, & occurrat ei vrſus : & ingre-
diatur domū & innitatur manu ſua ſuper
20 parietem, & mordeat eum coluber. ¶ Nun-
E quid non tenebræ dies Domini, & nō lux :
21 & caligo, & non ſplendor in ea? ¶ ‡Odi, &
proieci feſtiuitates veſtras, & non capiam
22 odorem cętuum veſtrorum. ¶ Quòd ſi ob-
tuleritis mihi holocauſtomata, & munera
veſtra, nō ſuſcipiam, & vota pinguium ve-
23 ſtrorum non reſpiciā. ¶ Aufer à me tumul-
tum carminum tuorum, & cantica lyrę mę
24 non audiam. ¶ Et reuelabitur quaſi aqua iu-
25 dicium, & iuſtitia quaſi torrens fortis. ¶ Nū-
quid hoſtias et ſacrificium obtuliſtis mihi
in deſerto quadraginta annis domus Iſraël?
26 ¶ Et portaſtis tabernaculum Moloch *ve-
ſtro*, et imaginem idolorum veſtrorum, ſy-
27 dus Dei veſtri, quæ feciſtis vobis. ¶ Et migra-
re vos faciam trans Damaſcum, dicit Domi-
nus, Deus exercituum nomen eius.

*Inf. 9. b. 6.* — *Soph. 1. c. 13.* — *Rom. 12. b. 9.* — *Pſ. 96. d. 10. 33. c. 15. 36. c. 27.* — *vinis 16.* — *Iſa. 13. a. 6. b. 9.* — *Iere. 30. b 7.* — *Ioel 1. c. 15.* — *Soph. 1. d. 15.* — *Iſai. 1. c. 11. d. 14.* — *Iere. 6. e. 16.* — *Malac. 2. c. 12.* — *Act. 7. e. 13.* — **deo.*

CAPVT VI.

1 VÆ qui opulenti eſtis in Siō, et
A confiditis in monte Samariæ.
optimates capita populorum,
ingredientes pompaticè do-
2 mū Iſrael. ¶ Tranſite in Chalā-
ne, & videte, et ite inde Emath magnā: et
deſcendite in Geth Palæſthinorū, & ad op-
tima quæq; regna horū: ſi latior terminus
3 eorū termino veſtro eſt? ¶ Qui ſeparati eſtis
in diē malū: et appropinquatis ſolio iniq-
4 tatis. ¶ Qui dormitis in lectis eburneis, et la-
ſciuitis in ſtratis veſtris : qui comeditis a-
gnū de grege, et vitulos de medio armenti.
5 ¶ Qui canitis ad vocē pſalterij: ſicut Dauid
B putauerunt ſe habere vaſa cantici. ¶ Biben-
6 tes vinū in phialis, et optimo vnguēto deli-
buti; et nihil patiebantur ſuper contritio-
7 ne Ioſeph. ¶ Quia propter nunc migrabunt
in capite tranſmigrantiū : et auferetur fa-
8 ctio laſciuientium. ¶ Iurauit Dn̄s Deus in a-
D nima ſua, dicit Dn̄s Deus exercituū : Dete-
ſtor ego ſuperbiā Iacob, et domos eius odi,
et tradā ciuitatem cum habitatoribus ſuis.
9 ¶ Quòd ſi reliqui fuerint decē viri in domo
10 vna: et ipſi morientur. ¶ Et tollet eum propin-
quus ſuus, et cōburet eum, vt efferat oſſa de
domo: et dicet ei q in penetralibus domus
eſt, Nūquid adhuc eſt penes te? Et rādebit,
Finis eſt. Et dicet ei, Tace, et non recorderis
11 nomini Dn̄i. ¶ Quia ecce Dominus manda-
uit, et percutiet domum maiorem ruinis,
12 et domū minorē ſcißionibus. ¶ Nūquid cur-
rere queunt in petris equi, aut arari poteſt
in bubalis, qm̄ conuertiſtis in amaritudi-
nē iudiciū, et fructū iuſtitię in abſynthiū?
13 ¶ Qui lætamini in nihili: qui dicitis, Nun-
D qd non in fortitudine noſtra aſſumpſimus
14 nobis cornua? ¶ Ecce enim ſuſcitabo ſuper
vos domus Iſraël, dicit Dominus Deus exer-
cituum, gentem: et cōterent vos ab introi-
tu Emath vſq; ad torrentem deſerti.

*Luc. 6. d 24.* — *Iere. 51. b 14.*

CAPVT VII.

1 HÆc oſtendit mihi Dn̄s Deus: et ecce fi-
A ctor locuſtæ in principio germinantiū
ſerotini imbris, et ecce ſerotinus poſt *ton-
2 ſorem gregis*. ¶ Et factū eſt, cū conſummaſ-
ſet comedere herbā terræ, dixi : Dn̄e Deus,
propitius eſto obſecro. quis ſuſcitabit Ia-
3 cob, quia paruulus eſt? ¶ Miſertus eſt Dn̄s ſu-
4 per hoc: Non erit, dicit Dn̄s. ¶ Hæc oſtendit
mihi Dominus Deus: et ecce vocabat iudi-
cium ad ignē Dn̄s Deus, et deuorauit abyſ-
5 ſum multam, et comedit ſimul partem. ¶ Et
B dixi: Domine Deus, quieſce obſecro: quis
6 ſuſcitabit Iacob, quia paruulus eſt? ¶ Miſer-
tus eſt Dominus ſuper hoc: Sed et iſtud nō
7 erit, dicit Dominus Deus. ¶ Hæc oſtendit mi-
hi Dominus *. et ecce Dominus ſtans ſu-
per murum litum, et in manu eius trulla
8 cæmentarij. ¶ Et dixit Dominus ad me :
Quid tu vides Amos? Et dixi : Trullam cę-

*tonſionē gregis 1.* — *-4.* — **Deus.*

mentarij.

mentum. Et dixit Dominus: Ecce ego po-
nam trullam in medio populi mei Iſraël:
9 nõ adijciam vltrà ſuperinducere eũ. ¶Et
demolientur excelſa idóli, & ſanctificatio-
C nes Iſrael deſolabuntur: & conſurgam ſu-
10 per domũ Ieroboam in gladio. ¶Et miſit
Amaſias ſacerdos Beth-él ad Ieroboam re
gẽ Iſraël, dicẽs. Rebellauit contra te Amos
in medio domus Iſrael: nõ poterit terra ſu
11 ſtinere vniuerſos ſermones eius. ¶Hæc.n.
dicit Amos, In gladio morietur Ieroboam,
& Iſrael captiuus migrabit de terra ſua.
12 ¶Et dixit Amaſias ad Amos: ¶Qui vides,
gradere, fuge in terrã Iuda. & comede ibi
13 panem, & prophetabis ibi. ¶Et in Beth-el
non adijcies vltrà vt prophetes: quia ſan-
14 ctificatio regis eſt, & domus regni eſt. ¶Re-
D ſponditq; Amos, & dixit ad Amaſiã: Non
ſum propheta, & nõ ſum filius prophetæ:
ſed armẽtarius ego ſũ, vellicãs ſycomoros.
15 ¶Et tulit me Dominus cùm ſequerer gre-
gẽ, & dixit Dominus ad me: Vade, prophe-
16 ta ad populum meum Iſraël. ¶Et nunc au-
di verbum Domini. Tu dicis, Non prophe-
tabis ſuper Iſraël, & non ſtillabis ſuper do
17 mum idóli. ¶Propter hoc hæc dicit Domi-
nus: Vxor tua in ciuitate fornicabitur, & fi
lij tui & filiæ tuæ in gladio cadent, & hu-
mus tua funiculo metietur: & tu in terra
polluta morieris, & Iſraël captiuus migra-
bit de terra ſua.

## CAPVT VIII.

1 HÆc oſtẽdit mihi Dñs Deus: &
ecce vncinus pomorũ. ¶Et di-
xit: Quid tu vides Amos? Et di
A xi: Vncinum pomorum. Et di
2 xit Dñs ad me, venit finis ſu-
per populum meũ Iſraël non adijciam vl-
3 trà vt pertranſeam eum. ¶Et ſtridebũt car-
dines tẽpli i die illa, dicit Dominus Deus:
multi morĩẽtur: in omni loco proijcietur
4 ſilentiũ. ¶Audite hoc qui conteritis paupe-
5 rẽ & deficere facitis egenos terræ, ¶dicẽtes
*mensis 1.* B Quãdo tranſibit meſſis, & vænundabimus
merces: & ſabbathũ, & aperiemus frumen
tũ: vt imminuamus menſurã, & augeamus
6 ſiclũ, & ſupponamus ſtatéras doloſas, ¶Vt
poſſideamus in argẽto egenos & pauperes,
pro calceamentis, & quiſquileas frumenti
*superbiã* 7 vendamus? ¶Iurauit Dominus in ſupbia
Iacob: Si oblitus fuero vſq; ad finem oĩa
8 opera eorũ. ¶Nũquid ſup iſto nõ cõmouebi
tur terra & lugebit oĩs habitator eius: & a-
ſcẽdet quaſi fluuius vniuerſus, & eijcietur, &
9 defluet quaſi riuus Ægypti? ¶Et erit die il-
*Deus 1.* C la, dicit Dñs, occidet ſol meridie, & tenebre
*Iere. 15. b 9.* 10 ſcere faciã terrã in die luminis: ¶Et conuer-
*Tob. 2. b.* tã feſtiuitates veſtras in luctũ, & oĩa cãtica
*1. Ma. 1. e. 41.* veſtra in planctũ: & inducã ſuper omne dor-
ſum veſtrũ ſaccũ, & ſup oẽ caput caluitiũ,
& ponã eã quaſi luctũ vnigeniti, & nouiſ-
11 ſima eius diẽ amarũ. ¶Ecce, dies veniũt, di-
cit Dñs: & emittã famẽ in terrã: nõ famẽ
panis, neq; ſitim aquæ, ſed audiẽdi verbũ
12 Dñi. Et commouebuntur à mari vſq; ad ma-
D re, & ab Aquilone vſq; ad Oriẽtẽ: circui-
13 bũt quærẽtes verbũ Dñi, & nõ inuenient. ¶In
die illa deficient virgines pulchræ, & adole
14 ſcẽtes in ſiti. ¶Qui iurãt in delicto Samariæ,
& dicũt: Viuit Deus tuus Dan: & viuit via
Berſabee, & cadent & non reſurgent vltrà.

## CAPVT IX.

1 VIdi Dñm ſtantẽ ſuper altare, & dixit:
A Percute cardinẽ, & commoueãtur ſu
perliminaria; auaritia enim in capite om-
niũ, & nouiſſimũ eorũ in gladio interficiã:
non erit fuga eis, fugent, & non ſaluabitur *eis qui fugient 3.*
2 ex eis qui fugerit. ¶Si deſcẽderint vſq; ad
infernũ, inde manus mea educet eos: & ſi *Pſa. 138 b. 8.*
aſcẽderint vſq; in cęlũ, inde detrahã eos;
3 ¶Et ſi abſconditi fuerint in vertice Carme-
li, inde ſcrutãs auferã eos: & ſi celauerint ſe
ab oculis in profundo maris, ibi mandabo
4 ſerpenti, & mordebit eos: ¶Et ſi abierint in
captiuitatẽ corã inimicis ſuis, ibi mãdabo
gladio, & occidet eos: & ponã oculos meos *Iere. 44. c. 11.*
5 ſup eos in malũ, & non in bonũ. ¶Et Dñs
B Deus exercituũ, qui tangit terrã, & tabe-
ſcet: & lugebũt oẽs habitãtes in ea: & aſcẽ-
det ſicut riuus oĩs, & defluet ſicut fluuius
6 Ægypti. ¶Qui ædificat in cęlo aſcẽſionẽ ſuã
& fa ſciculum ſuum ſuper terrã fundauit:
qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper *Super. 5. c. 8.*
7 faciẽ terræ, Dñs nomen eius. ¶Nunquid nõ
vt filij Æthiopum vos eſtis mihi filij Iſ-
raël, ait Dñs? nũquid nõ Iſraël aſcendere
feci de terra Ægypti: & Palæſthinos de Cap
8 padocia, & Syros de Cyrene? ¶Ecce oculi
C Dñi Dei ſuper regnũ peccans, & conterã il-
lud à facie terræ: veruntamen cõterens nõ
9 cõterã domũ Iacob, dicit Dñs. ¶Ecce enim
mandabo ego, & concutiã in omnibus gen
tibus domũ Iſrael, ſicut cõcutitur in cribro:
10 & non cadet lapillus ſuper terrã. ¶In gla-
dio morientur oẽs peccatores populi mei: qui
dicunt, Non appropinquabit, & nõ veniet *Act. 15. c. 16.*
11 ſuper nos malũ. ¶In die illa ſuſcitabo ta-
bernaculum Dauid, quod cecidit: & reædifi
cabo aperturas murorũ eius, & ea quæ cor-
ruerant inſtaurabo: & reædificabo eũ ſicut
12 in diebus antiquis. ¶Vt poſſideant reliquias
Idumeæ, & oẽs nationes, eo quod inuocatum
ſit nomen meũ ſuper eos, dicit Dñs faciens
13 hæc. ¶Ecce, dies veniunt, dicit Dominus, &
D comprehendet arator meſſorem, & calcator
vuæ mittentem ſemen: & ſtillabunt mon-
tes dulcedinem, & omnes colles culti erunt.
14 ¶Et conuertam captiuitatẽ populi mei Iſ- *Ioel. 3. d. 18.*
raël & ædificabũt ciuitates deſertas, & in-
habitabunt & plantabũt vineã, & bibẽt vi-
nũ earum: & faciẽt hortos, & comedent fru-
15 ctus eorũ. ¶Et plãtabo eos ſuper humũ ſuã:
& non euellã eos vltrà de terra ſua, quam
dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

# PROPHETIA ABDIAE.

## PROLOGVS IN ABDIAE PROPHETIAM.

*IACOB Patriarcha habuit fratrem Eſau, qui ob coctionem ruſam, propter quam vendidit primogenita, Edom Hebræa lingua appellatus eſt, quod Latine Ruſus dicitur. Is memoratum fratrem ſuum, qui Iſraël nomen accepit, graui odio commotus, interimere conatus eſt. Qua de cauſa omnes qui populo Iſrael, id eſt filios patriarchæ Iacob, prædicti Eſau odiũ impietatis, perſequuti ſunt, Eſau & Edom appellati ſunt. Et quia populus Iſraël de captiuitate Chaldæorum per Cyrum regem Perſarũ nutu Dei reuocatus in Ieruſalem ab alio regno grauiter afflictus atque oppreſſus eſt: ideo hoc regnũ quod more Eſau, prædictum populum perſequutum eſt, per denunciationem Abdiæ prophetæ increpatur, quòd non Dei indignatione, ſed ſua virtute populum ſuperatum gloriabatur: de quo regno olim per Dauid in pſalmo centeſimo trigeſimoſexto dictum eſt: Memorare Domine filiorum Edom in die Ieruſalem. Nam reliqua lectione comprehenſa, futurum in Gentes iudicium ab cauſas lectione comprehenſas, regnumque Dei in populo Iſraël, ſignificatur. Hebræi hũc dicunt eſſe, qui ſub rege Samariæ Achab, & impijſſima Iezabel pauit centum prophetas in ſpecubus, qui non curuauerũt genu ante Baal: & de ſeptem millibus erat, quos Elias arguitur ignoraſſe. Sepulchrum quoque eius vſque hodie cum mauſolæo Eliſæi prophetæ & Baptiſtæ Iohannis in Sebaſte veneratione habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes rex Iudææ, Antipatri filius, in honorem Augusti Cæſaris Græco nomine vocauit Auguſtam. Hic igitur, quia centum prophetas pauerat, accepit gratiam prophetalem: & de duce exercitus fit dux Eccleſiæ. Tunc in Samaria paruum gregem pauerat: nunc in toto orbe Christi paſcit eccleſias, & pheronymos ſicut in Actis Apoſtolorum Stephanus martyrio coronatus: ita & hic ſeruus appellatus eſt Domini.*




### *CAPVT PRIMVM.*

1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit Dñs Iere. 49. c. 14.
A Deus ad Edom. ¶ Auditum audiuimus à Domino, & legatũ
ad Gẽtes miſit: Surgite, & cõ-
ſurgamus aduerſus eũ in præ-
2 lium. ¶ Ecce paruulum dedi te in gentibus:
3 cõtemptibilis tu es valde ¶ Superbia cordis
tui extulit te, habitãtem in ſciſſuris petrarum,
exaltantem ſolium tuum: qui [b]dicis
in corde tuo, Quis detrahet me in terram?
4 ¶ Si exaltatus fueris vt aquila, & ſi inter ſydera
poſueris nidum tuum: inde detrahã
te, dicit

[b] dicit in corde ſuo 14.
Iere 49 c. 16.

5 te, dicit Dominus. ¶ Si fures introiſſent ad
B te, ſi latrones per noctem: quomodo conti-
cuiſſes? nónne furati eſſent ſufficientia ſibi?
ſi vindemiatores introiſſent ad te, nunquid
6 ſaltem racemum reliquiſſent tibi? ¶ Quomo
do ſcrutati ſunt Eſau: inueſtigauerũt abſcõ
7 dita eius? ¶ Vſq; ad terminum emiſerunt te
C oẽs viri fęderis tui: illuſerunt tibi: inualue-
runt aduerſum te viri pacis tuæ: qui come-
dunt tecum, ponent inſidias ſubter te: non
8 eſt prudentia in eo. ¶ Nunquid non in die
illa, dicit Dñs, perdam ſapiẽtes de Idumęa,
9 & prudentiã de monte Eſau? ¶ Et timebunt
fortes tui à Meridie, vt intereat vir de mon
10 te Eſau. ¶ Propter interfectionem, & pro-
D pter iniquitatem in fratrẽ tuum Iacob, ope
11 riet te confuſio, & peribis in æternum. ¶ In
die cùm ſtares aduerſus eum, quando ca-
piebant alieni exercitũ eius, & extranei in-
grediebantur portas eius, & ſuper Ieruſalẽ
mittebãt ſortẽ: tu quoq; eras quaſi vnus ex
12 eis. ¶ Et nõ deſpicies in die fratris tui, in die
peregrinationis eius: & nõ lætaberis ſuper
E filios Iuda, in die perditionis eorum: & nõ
13 magnificabis os tuum in die anguſtię. ¶ Ne-
que ingredieris portam populi mei in die
ruinæ eorum: neq; deſpicies & tu in malis
eius in die vaſtitatis illius: & non emitteris
aduerſus exercitum eius in die vaſtitatis il-
14 lius. ¶ Neq; ſtabis in exitibus, vt interficias
eos qui fugerint: & non concludes reliquos
15 eius in die tribulationis. ¶ Quoniam iuxta
F eſt dies Domini ſuper omnes gentes: ſicut
feciſti, fiet tibi: retributionem tuam cõuer-
16 tet in caput tuum. ¶ Quomodo enim bibi-
ſtis ſuper montem ſanctum meum, bibent
omnes gentes iugiter: & bibent & abſorbe
17 bunt, & erunt quaſi non ſint. ¶ Et in mon-
te Sion erit ſaluatio, & erit ſanctus: & poſſi
18 debit domus Iacob eos q ſe poſſiderãt. ¶ Et
G erit domus Iacob ignis, & dom⁹ Ioſeph flã-
ma, & domus Eſau ſtipula, & ſuccẽdentur
in eis, & deuorabunt eos: & non erunt reli
19 quię domus Eſau, quia Dñs locutus eſt. ¶ Et
hereditabunt hi qui ad Auſtrũ ſunt montẽ
Eſau. & qui in campeſtribus Philiſthijm:
& poſſidebũt regionẽ Ephraim, & regionẽ
Samariæ, & Beniamin poſſidebit Galaad.
20 ¶ Et transmigratio exercitus huius filiorum
Iſrael, oĩa Chananęorũ vſq; ad Sareptam:
& transmigratio Ieruſalem, quę in Boſpho
21 ro eſt, poſſidebit ciuitates Auſtri. ¶ Et aſcen-
dent ſaluatores in montem Sion iudicare
montem Eſau: & erit Domino regnum.

Iſa. 29. c. 14. — Gen. 27. g. 42. — bibiſti. — loca

# PROPHETIA IONAE.

## PROLOGVS IN PROPHETIAM IONAE.

### Ex prooemio commentariorum Hieronymi in Ionam.

*IONAM ſanctum Hebræi affirmant filium fuiſſe mulieris viduæ Sareptanæ: quem Elias propheta mortuum ſuſcitauit: matre poſtea dicente ad eum: Nunc cognoui quia vir Dei es tu: & verbum Dei in ore tuo veritas eſt. Ob hanc etiam cauſam ipſum puerum ſic vocauit, Amathi. Amathi enim in noſtra lingua veritatem ſonat. Et ex eo quòd verum Elias locutus eſt: ille qui ſuſcitatus eſt filius eſſe dicitur veritatis. Ideo de veritate columba naſcitur: quia Ionas columbam ſonat. In condemnationem autem Iſrael Ionas ad gentem mittitur: quòd Niniue agente pœnitentiam, illi in malitia perſeuerant. Temporibus quippe Ieroboam, filij Ioas, regis Iſrael, qui Deo derelicto, cum populo ſuo in Sammaria idolis ſacrificabat, Ionam prophetam fuiſſe quartus liber Regum indicat. Is cum propheta illuminante, peccatores ciuitatis Niniue Dei miſericordiam conſecuturos videret: ne falſa prædicare videretur, ad denunciandum interitum eiuſdem ciuitatis ire nolebat. Nam ſicut Deus ad Abraham de impietate Sodomorum & Gomorrhæorum locutus eſt: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum peruenit ad me: Ita & de Niniue dicitur: Eò quòd aſcenderit clamor malitiæ eius ad Deum. Et quia ſententia Dei de Sodomis facta minimè reuocata eſt: ita & Ionas aduerſum Niniuem prolatam ſententiam reuocari nolebat: diuinæ Altiſſimi diſpenſationis ignarus, qui ſalutem hominum ad ſe conuertentium magis vult quàm interitum. Hoc illi acciderat quod & ſancto Eliſæo, qui filium Sunamitidis mulieris, mortuum ignorauit. Ideò à conſpectu Dei fugere ſe Ionas putabat, humanum aliquid paſſus, dicente Dauid: Quò ibo à ſpiritu tuo? & à facie tua quò fugiam?*




## *CAPVT PRIMVM.*

1 E T factum eſt verbum Do-
A mini ad Ionã, filium Ama-
2 thi, dicens: Surge, & vade
in Niniuen ciuitatem gran
dem, & predica in ea: quia
aſcendit malitia eius corã
3 me. Et ſurrexit Ionas vt fu
geret in Tharſis a facie Dñi, & deſcendit in
Ioppen, & inuenit nauem euntẽ in Thar-
ſis: & dedit naulum eius, & deſcendit in
eam, vt iret cum eis in Tharſis à facie Do-
4 mini. Dñs autem miſit ventum magnum
in mare: & facta eſt tẽpeſtas magna in ma-
5 ri, & nauis periclitabatur conteri. Et ti-
muerunt nautæ, & clamauerunt viri ad
Deum ſuum: & miſerunt vaſa quæ erant
in naui, in mare, vt alleuiaretur ab eis: &
B Ionas deſcendit ad interiora nauis, & dor-
6 miebat ſopore graui. Et acceſſit ad eum
gubernator, & dixit ei: Quid tu ſopore de-
primeris? ſurge, inuoca Deum tuum, ſi for-
tè recogitet Deus de nobis, & non perea-
7 mus. Et dixit vir ad collegam ſuum: Veni-
te, & mittam[a] ſortes, & ſciamus quare hoc
malum ſit nobis. Et miſerunt ſortes: & ce-
8 cidit ſors ſuper Ionam. Et dixerunt ad eũ.
Indica nobis, cuius cauſa malum iſtud ſit
nobis: quod eſt opus tuũ? quæ terra tua? &
9 quò vadis? vel ex quo populo es tu? Et di-
xit ad eos: Hebræus ego ſum, & Dominum
Deum cœli ego timeo, qui fecit mare & ari-
10 dam. Et timuerunt viri timore magno, &
C dixerunt ad eum: Quid hoc feciſti? Cogno
uerunt enim viri quod à facie Domini fu-
11 geret: quia indicauerat eis. Et dixerunt ad
eum: Quid faciemus tibi, & ceſſabit mare
à nobis? quia mare ibat & intumeſcebat*.

*Super eos

12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in
mare, & ceſſabit mare a vobis: ſcio enim
ego, quoniam propter me tempeſtas hæc
13 grandis* ſuper vos. Et remigabant viri, vt
reuerterentur ad aridam, & non valebant:
quia mare ibat & intumeſcebat ſuper eos.
14 & clamauerunt ad Dominũ, & dixerunt:
Quæſumus Domine, ne pereamus in ani-
D ma viri iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinẽ
innocentem: quia tu Domine, ſicut volui-
15 ſti feciſti. Et tulerunt Ionam, & miſerunt
16 in mare: & ſtetit mare à feruore ſuo. Et ti-
muerũt viri timore magno Dñm, & immo
lauerunt hoſtias Domino, & vouerũt vota.

*eſt.

### CAPVT II.

1 E T præparauit Dominus piſcẽ
A grandem vt deglutiret Ionã:
‖ & erat Ionas in ventre piſcis ‖*Mat.* 12. *c.* 40. 16. *a.* 4.
tribus diebus & tribus noẽti-
2 bus. Et orauit Ionas ad Do-
3 minum Deum ſuum, de ventre piſcis. Et *Luc.* 11. *d* 30.
dixit: § Clamaui de tribulatione mea ad *1. Cor.* 15. *a.* 4
Dominum, & exaudiuit me: de ventre in-
feri clamaui, & exaudiſti vocem meam.
4 Et proieciſti me in profundũ in corde ma §*Pſ.* 3. 4.
B ris, & flumen circundedit me omnes gurgi *5.* 17. *a.* 7
tes tui, & fluctus tui ſuper me tranſierunt. *117. a.* 5.
5 Et ego dixi, Abiectus ſum à conſpectu ocu *119. a.* 1.
lorum tuorum: veruntamen ruſus videbo
templum ſanctum tuum.
6 ‖ Circundederunt me aquæ vſque ad ani- ‖*Pſ.* 68.
C mam, abyſſus vallauit me, pelagus operuit *a.* 1.
caput meum.
7 Ad extrema montium deſcendi, terræ ve-
ctes concluſerunt me in æternum: & ſub-
leuabis de corruptione vitam meam, Do-
mine Deus meus.



8 ¶Cum anguſtiaretur in me anima mea, Do-
mini recordatus ſum: vt veniat ad te ora-
tio mea ad templum ſanctum tuum.
9 ¶Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſeri-
D cordiam ſuam derelinquunt.
10 ¶Ego autem in voce laudis immolabo ti-
bi: quæcunque voui, reddam pro ſalute Do-
mino.
11 ¶Et dixit Dominus piſci: & euomuit Io-
nam in aridam.



## CAPVT III.

1 ET factum eſt verbum Domini
A ad Ionam ſecundò, dicens:
2 ¶Surge & vade in Niniuen ci-
uitatem magnam: & prædi-
ca in ea prædicationem quam
3 ego loquor ad te. ¶Et ſurrexit Ionas, &
abijt in Niniuen, iuxta verbum Domini:
& Niniue erat ciuitas magna itinere trium
4 dierum. ¶Et cœpit Ionas introire ciuita-
B tem itinere diei vnius: & clamauit, & di-
xit: Adhuc quadraginta dies, & Niniue
5 ſubuertetur. ¶† Et crediderunt viri Ni- †Mat. 12.
niuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiu- d. 41.
nium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſ- Luc. 11. e.
6 que ad minorem. Et peruenit verbum 32.
C ad regem Niniue: & ſurrexit de ſolio ſuo,
& abiecit veſtimentum ſuum à ſe, & in-
7 dutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. ¶Et cla-
mauit, & dixit in Niniue ex ore regis &
principum eius, dicens: Homines, & iu-
menta, & boues, & pecora non guſtent

quicquã nec paſcantur, & aquã non bibãt.
8 ¶Et operiantur ſaccis homines, & iumẽta,
& clament ad Dñm in fortitudine: ‖& con
D uertatur vir à via ſua mala, & ab iniquita- ‖*Iere. 18. b. 11.*
9 te quæ eſt in manibus eorũ. ¶Quis ſcit ſi cõ
uertatur, & ignoſcat Deus: & reuertatur à
10 furore iræ ſuæ, & non peribimus? ¶Et vidit
Deus opera eorũ quia conuerſi ſunt de via ‖*Ioel 2. c. 14.*
ſua mala: & miſertus eſt ſuper malitia quã
locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.

## CAPVT IIII.

1 ET afflictus eſt Ionas afflictione
A magna, & iratus eſt: ¶& ora-
2 uit ad Dominũ, & dixit: Ob-
ſecro Domine, nunquid non
hoc eſt verbum meum, cùm
adhuc eſſem in terra mea? propter hoc præ-
occupaui vt fugerẽ in Tharſis. ‖ſcio enim ‖*Pſal. 85. a. 5. Ioel 2. a. 13.*
quia tu Deus clemens & miſericors es, pa-
tiens & multæ miſerationis, & ignoſcens
3 ſuper malitia. ¶Et nunc Domine, tolle
B quæſo animam meam à me, quia me-
4 lior eſt mihi mors quàm vita. ¶Et dixit Do
5 minus: Putáſne bene iraſceris tu? ¶Et egreſ
ſus eſt Ionas de ciuitate, & ſedit contra
Orientem ciuitatis: & fecit ſibimet vm-
braculũ ibi, & ſedebat ſubter illud in vm-
bra, donec videret quid accideret ciuitati.
6 ¶Et præparauit Dominus Deus hederam,
& aſcẽdit ſuper caput Ionæ, vt eſſet vmbra
ſuper caput eius, & protegeret eum, labo-
rauerat enim: & lætatus eſt Ionas ſuper he
7 dera, lætitia magna. ¶Et parauit Deus ver-
C men aſcenſu diluculi in craſtinum: & per-
8 cuſſit hederam, & exaruit. ¶Et cùm ortus
fuiſſet ſol, præcepit Dominus vento calido
& vrenti: & percuſſit ſol ſuper caput Ionæ,
& æſtuabat: & petiuit animæ ſuæ vt more
retur, & dixit: Melius eſt mihi mori quàm
9 viuere. ¶Et dixit Dominus ad Ionam: Pu-
táſne bene iraſceris tu ſuper hederam? Et
dixit: Bene iraſcor ego vſque ad mortem.
10 ¶Et dixit Dominus: Tu doles ſuper hede-
D ram, in qua non laboraſti, neque feciſti vt
creſceret, quæ ſub vna nocte nata eſt, & ſub
11 vna nocte periit: ¶Et ego non parcam Ni-
niue ciuitati magnæ, in qua ſunt pluſquã
centum viginti millia hominum, qui ne
ſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram
ſuam, & iumenta multa?

*Prophetiæ Ionæ Finis.*

# PROPHETIA MICHAEAE.

## PROLOGVS IN MICHAEAE PROPHETIAM.

*TEMPORIBVS Ioatham, & Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda, Michæam prophetam ad hanc prophetiam Spiritu Sancto repletum fuiſſe, lectio ipſa demonſtrat. Sed de ſupradicto numero regum, Ioatham & Ezechiam Deo ob religionem placuiſſe, hiſtoria libri quarti Regum, & ſecundi Paralipomenon indicat. Achaz vero relicto Deo, idola Samariæ, quibus etiam filios ſuos in ſacrificium igni cremandos obtulerat, coluiſſe conſtat. Quam ob rem, Deus Samariam, quæ reges Iſrael, & Iuda memoratorum ſimulachrorum ſuperſtitione fefellerat, increpans, indignationem ſuam in eam proceſſuram comminatus eſt. Populo etiam Iſrael præuaricatori, & principibus eius, qui eundem populum fallaci ſuaſione ad colenda idola impulerant, verbis inſequentibus, captiuitatem & interitum affuturum denunciat.*




## CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini quod fa-
A ctum eſt ad Michæam Mo-
raſthitem, in diebus Ioa-
than, Achaz, & Ezechiæ, re
gum Iuda: quod vidit ſup
Samariam & Ieruſalem.
2 ¶ |Audite populi omnes: & attendat terra
& plenitudo eius: & ſit Dominus Deus vo
bis in teſtem, Dominus de templo ſancto
3 ſuo. ¶ |Quia ecce Dominus egredietur de lo
co ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper excel
4 ſa terrę. ¶ Et conſumentur montes ſubtus
eum: & valles ſcindentur ſicut cera à facie
ignis, ſicut aquæ quæ decurrũt in præceps.
5 ¶ In ſcelere Iacob omne iſtud, & in pecca-
B tis domus Iſraël. quod ſcelus Iacob? nónne
Samaria? & quæ excelſa Iudæ? nónne Ieru-
6 ſalem? ¶ & ponam Samariam quaſi aceruũ
lapidum in agro cum plantatur vinea: &
detraham in vallem lapides eius, & funda-
7 menta eius reuelabo. ¶ Et omnia ſculptilia
eius concidentur, & omnes mercedes eius
comburentur igne, & omnia idola eius po-
nam in perditionem: quia de mercedibus
meretricis congregata ſunt, & vſq; ad mer
8 cedem meretricis reuertentur. ¶ Super hoc
plangã, & vlulabo: vadam ſpoliatus & nu-
dus: faciam planctum velut draconũ, & lu-
9 ctum quaſi ſtruthionũ. ¶ Quia deſperata eſt
C plaga eius, quia venit vſq; ad Iudã, tetigit
10 portam populi mei vſq; ad Ieruſalem. ¶ In
Geth nolite annunciare, lachrymis ne plo-
retis: in domo Pulueris puluere vos cõſper
11 gite. ¶ Et tranſite vobis habitatio Pulchra
confuſa ignominia, non eſt egreſſa q̃ habi-
tat in exitu: planctum Domus vicina acci
12 piet ex vobis, q̃ ſtetit ſibimet. ¶ Quia infir-
mata eſt in bonũ quæ habitat in amaritu-
D dinibus: quia deſcendit malum à Dño in
13 portam Ieruſalẽ. ¶ Tumultus quadrigę ſtu-
poris habitanti Lachis: principium pecca-
ti eſt filiæ Sion, quia in te inuenta ſunt ſce
14 lera Iſraël. ¶ Propterea dabit emiſſarios ſup
hæreditatem Geth: domos Mẽdacij in de-
15 ceptionem regibus Iſraël. ¶ Adhuc hæredẽ
adducam tibi quæ habitas in Mareſa: vſq;
16 ad Odollam veniet gloria Iſraël. ¶ Decalua
re, & tondêre ſuper filios deliciarum tua-
rum: dilata caluitium tuum ſicut aquila:
quoniam captiui ducti ſunt ex te.

|Deu. 31. a. 1. Iſa. 1. a. 2. |Iſa. 26. d. 21.

## CAPVT II.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & ope
A ramini malum in cubilib⁹ ve
ſtris: in luce matutina faciunt
2 illud, quoniam contra Deum
eſt manus eorum. ¶ Et concu-
pierunt agros, & violenter tulerunt, & ra-
puerunt domos: & calumniabantur virum
& domum eius, virum & hæreditatem e-
3 ius. ¶ Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego
cogito ſuper familiam iſtam malum: vnde
non auferetis colla veſtra, & non ambula-
bitis ſuperbi, quoniam tempus peſſimum
4 eſt. ¶ In die illa ſumetur ſuper vos parabo-
la, & cantabitur canticum cum ſuauitate
B dicentium: Depopulatione vaſtati ſumus:
pars populi mei commutata eſt: quomodo
recedet à me, quum reuertatur, q regiones
5 noſtras diuidat? ¶ Propter hoc non erit tibi
mittẽs funiculum ſortis in cœtu Domini.
6 ¶ Ne loquamini loquentes: Non ſtillabit ſu
7 per iſtos, non comprehendet confuſio. ¶ Di-
cit Domus Iacob: Nũquid abbreuiatus eſt
ſpirit⁹ Domini, aut tales ſunt cogitationes
eius? Nónne verba mea bona ſunt cum eo
8 qui rectè graditur? ¶ Et econtrario populus

C meus in aduerſarium conſurrexit: déſuper
tunicam pallium ſuſtuliſtis: & eos qui trã-
ſibant ſimpliciter, conuertiſtis in bellum.
9 ¶Mulieres populi mei eieciſtis de domo de
liciarum ſuarum: à paruulis earum tuliſtis
10 laudem meam in perpetuũ ¶Surgite, & ite,
quia non habetis hic requiem: propter im
munditiam eius corrũpetur putredine peſ-
11 ſima. ¶Vtinã non eſſem vir habens ſpiritũ,
& mendacium potius loquerer: ſtillabo ti-
bi in vinũ & in ebrietatẽ: & erit ſuper quẽ
12 ſtillatur populus iſte. ¶Congregatione con-
D gregabo Iacob totum te: in vnu conducam
reliquias Iſraël, pariter ponam illum qua-
ſi gregẽ in ouili, quaſi pecus in medio cau-
larũ, tumultuabuntur à multitudine homi
13 num. ¶ Aſcendet enim pandens iter ante
eos: diuident, & tranſibunt portam, & egre
dientur per eam: & tranſibit rex eorum co-
ram eis, & Dominus in capite eorum.

## CAPVT III.

1 ET dixi: Audite principes Iacob, et duces
A domus Iſraël, Nunquid non veſtrum
2 eſt ſcire iudicium, ¶qui odio habetis bonũ,
& diligitis malum: qui violẽter tollitis pel
les eorũ déſuper eis, & carnem eorũ déſup
3 oſſibus eorum? ¶Qui comederunt carnem
populi mei, & pellem eorum déſuper exco
riauerunt: & oſſa eorũ confregerunt & cõ-
ciderunt ſicut in lebête, & quaſi carnem in
4 medio ollæ. ¶ Tunc clamabunt ad Domi-
B nũ, & non exaudiet eos: & abſcondet faciẽ
ſuam ab eis in tpe illo, ſicut nequiter ege-
5 runt in adinuentionibus ſuis. ¶ Hæc dicit
Dñs ſuper prophetas qui ſeducunt populũ
meum: qui mordent dentibus ſuis: & præ-
dicant pacem: & ſi quis non dederit in ore
eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum
6 prelium. ¶ Propterea nox vobis pro viſione
[illegible] erit, & tenebrę vobis pro diuinatione: & oc
cũbet ſol ſup prophetas, & obtenebrabitur
7 ſuper eos dies. ¶Et confundentur qui vidẽt
viſiones, & confundẽtur diuini: & operiẽt
oẽs vultus ſuos, quia nõ eſt reſpõſum Dei.
8 ¶Veruntamen ego repletus ſum fortitudi
ne Spiritus Domini, iudicio & virtute: vt
annunciẽ Iacob ſcelus ſuum, & Iſraël pec-
9 catũ ſuum. ¶ Audite hoc principes domus
Iacob, & iudices domus Iſraël: qui abomi-
D namini iudiciũ, & omnia recta peruertitis:
10 ¶Qui ædificatis Siõ in ſanguinibus, & Ieru
11 ſalem in iniquitate. ¶ ‖Principes eius in mu
neribus iudicabant, & ſacerdotes eius in ‖Ezę. 22.
mercede docebãt, & ꝓphetæ eius in pecu- f. 27.
nia diuinabant: & ſup Dñm requieſcebãt, Sophe. 3.
dicentes: Nunquid non Dñs in medio no- a. 3.
12 ſtrũ? non venient ſuper nos mala. ¶Propter
hoc, cauſa veſtri, ‖Sion quaſi ager arabitur, ‖Iere. 26.
& Ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit, f. 18.
& mons templi in excelſa ſyluarum.

## CAPVT IIII.

1 ET erit, in nouiſſimo dierum erit mons ‖Iſai. 27.
A domus Dñi præparatus in vertice mon- a. 2.
tium, & ſublimis ſuper colles: & fluent ad
2 eum populi. ¶ Et properabunt gẽtes multæ,
& dicent: Venite, aſcendamus ad montem
Dñi, & ad domum Dei Iacob: & docebit
nos de vijs ſuis, & ibimus in ſemitis eius:
quia de Sion egredietur lex, & verbum Dñi
3 de Ieruſalem. ¶Et iudicabit inter populos
multos, & corripiet gentes fortes vſque in
longinquum: & concident gladios ſuos in
B vomeres, & haſtas ſuas in ligones: non ſu
met gens aduerſus gentem gladium, & nõ
4 diſcẽt vltrà belligerare. ¶Et ſedebit vir ſub
tus vineam ſuam, & ſubtus ficum ſuam, &
non erit qui deterreat: quia os Dñi exerci-
5 tuum locutũ eſt. ¶Quia omnes populi am-
bulabunt vnuſquiſq; in nomine Dei ſui:
nos aũt ambulabimus in nomine Dñi Dei
6 noſtri in æternum & vltrà. ¶In die illa, di-
cit Dñs, congregabo claudicantem: & eam
quam eieceram, colligam, & quam afflixe- * conſolabor.
7 ram*. ¶‖Et ponã claudicãtem in reliquias:
& eam quæ laborauerat, in gentem robu- ‖Soph. 3.
ſtam. ‖ & regnabit Dñs ſuper eos in monte d. 19.
8 Sion, ex hoc nunc & vſq; in æternũ. ¶Et tu ‖Luc. 1. c.
turris gregis, nebuloſa *filię* Sion vſque ad 33.
C te veniet: & veniet poteſtas prima regnũ Dan. 7. d.
9 filiæ Ieruſalem ¶ Nunc quare in mœrore con- 14.
traheris? nunquid rex non eſt tibi, aut con- * filia.
ſiliarius tuus perijt, quia comprehendit te
10 dolor ſicut parturientem? ¶Dole, & ſatage
filia Sion quaſi parturiens: quia nunc egre-
D dieris de ciuitate, & habitabis in regione,
& venies vſq; ad Babylonem, ibi liberabe-
ris: ibi redimet te Dñs de manu inimicorũ
11 tuorum. ¶Et nunc congregatę ſunt ſuper te
gentes multæ quę dicunt, Lapidetur: &
12 aſpiciat in Sion oculus noſter. ¶Ipſi autem
non cognouerunt cogitationes Domini, &
non intellexerunt conſilium eius: quia cõ-
13 gregauit eos quaſi fęnum areæ. ¶ Surge, &
tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam
ferreum, & vngulas tuas ponam æreas: &
comminues populos multos, & interficies
Domino rapinas eorum, & fortitudinem
eorum Domino vniuerſæ terræ.

## CAPVT V.

1 NVNC vaſtaberis filia latronis:
A obſidionem poſuerunt ſuper
nos, in virga percutient maxil
2 lam iudicis Iſraël. ¶‖ET TV
BETH-LEHEM Ephrãta ‖Matt. 2.
paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi e- a. 6.
gredietur qui ſit dominator in Iſraël: & e- Ioan. 7. f.
greſſus eius ab initio, à diebus æternitatis. 42.
3 ¶Propter hoc dabit eos vſq; ad tempus, in
quo parturiens pariet: * reliquiæ fratrum
4 eius conuertentur ad filios Iſraël. ¶ Et ſta- * & 10.

bit, &

bit, & paſcet in fortitudine Dñi in ſublimi
B tate noĩs Dñi Dei ſui: & cõuertentur, quia
nunc magnificabiť vſq; ad terminos terræ.
5 ¶Et erit iſte *pax: Aſſyrius quum venerit in *pax Aſſyrijs. 51
terram noſtram, qñ calcauerit in domibus
nrĩs: & ſuſcitabimus ſuper eũ ſeptẽ paſto-
6 res, & octo primates hoĩes. ¶Et paſcent ter-
rã Aſſur in gladio, & terram Nẽbrod in lan
ceis eius: & liberabit ab Aſſur, quũ venerit
in terram noſtrã, & quum calcauerit in fi-
7 nibus noſtris. ¶Et erũt reliquiæ Iacob in me
C dio populorum multorũ quaſi ros à Dño,
& quaſi ſtillæ ſuper herbã, quę nõ expectat
8 virum, & non pręſtolatur filios hoium. ¶Et
erunt reliquiæ Iacob in Gẽtibus in medio
populorum multorum, quaſi leo in iumen
tis ſyluarũ, & quaſi catulus leonis in gregi-
bus pecorum: qui cum tranſierit, & concul
9 cauerit, & ceperit, non eſt qui eruat. ¶*Exal *6
D tabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & oẽs
10 inimici tui interibũt. ¶Et erit in die illa, di-
cit Dñs: auferam equos tuos de medio tui,
11 & diſperdam quadrigas tuas. ¶Et perdam
ciuitates terræ tuæ, & deſtruam omnes mu
12 nitiones tuas, ¶& auferam maleficia de ma
13 nu tua, & diuinationes non erunt in te. ¶Et
perire faciam ſculptilia tua, & ſtatuas tuas
de medio tui: & non adorabis vltrã opera
14 manuum tuarum. ¶Et euellã lucos tuos de
15 medio tui: & cõteram ciuitates tuas. ¶Et fa-
ciam in furore & in indignatione vltionẽ
in omnibus gentibus quæ non audierunt.

## CAPVT VI.

1 AVdite quę Dñs loquitur: Surge,
A cõtẽde iudicio aduerſum mõ
tes, & audiãt colles vocẽ tuã.
2 ¶Audiãt montes iudiciũ Dñi,
& fortia fundamẽta terræ: qa
iudiciũ Dñi cum populo ſuo, & cum Iſraël
3 dijudicabit. ¶‖Popule meus quid feci tibi, ‖Iere.2.a.4.
4 aut qd moleſtus fui tibi? rñde mihi. ¶‖Quia ‖Exo.14.c.22.
eduxi te de terra Aegypti, & de domo ſer-
uientium liberaui te: & miſi ante faciem
5 tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam? ¶Popu
le meus memẽto, quæſo ‖ quid cogitauerit ‖Nu. 22.23.24.25.
Balach rex Moab: & quid rñderit ei Balaã,
filius Beor, de Setim vſq; ad Galgalã, vt co-
6 gnoſceres iuſtitias Dñi. ¶Quid dignum offe
B ram Dño, curuabo genu Deo excelſo? nun-
quid offeram ei holocauſtomata & vitulos
7 anniculos? ¶Nũquid placari põt Dñs in mil
libus arietũ, aut in multis millibus hircorũ
pinguiũ? nunquid dabo primogenitũ meũ
pro ſcelere meo, fructũ ventris mei pro pec
8 cato aię meę? ¶Indicabo tibi ô homo, qd ſit
bonũ, & quid Dñs requirat à te: Vtiq; face
re iudiciũ, & diligere miſericordiã, & ſolici
9 tũ ambulare cum Deo tuo. ¶Vox Dñi ad ci-
uitatem clamat, & ſalus erit timẽtibus no-
C men *tuum: audite tribus, & quis approba *ſuum 6.
10 bit illud? ¶Adhuc ignis in domo impij the
ſauri iniquitatis, & menſura minor iræ ple
11 na. ¶Nũquid iuſtificabo staterã impiã & ſac
12 celli põdera doloſa? ¶In quibus diuites eius
repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea
loquebanť mẽdaciũ, & lingua eorũ fraudu
13 lẽta in ore eorũ. ¶Et ego ergo cępi percutere
14 te pditione ſuper peccatis tuis. ¶‖Tu come- ‖Leu.26.d.26.
des, & nõ ſaturaberis: & humiliatio tua in
medio tui: & apprehẽdes, & nõ ſaluabis: &
15 quos ſaluaueris, in gladiũ dabo. ¶‖Tu ſemi- ‖Deu.28.d.38.
D nabis, & nõ metes: tu calcabis oliuã, & nõ
vngẽris oleo: & muſtum, & nõ bibes vinũ. Agg.1.b.6.
16 ¶Et cuſtodiſti pręcepta Amri, & omne opus
domus Achab: & ambulaſti in *voluptati- *voluntatibus 3.
bus eorum, vt darem te in perditionem, &
habitãtes in ea in ſibilum, & opprobrium
populi mei portabitis.

## CAPVT VII.

1 VÆ mihi, quia factus ſum ſicut
A qui colligit in autumno race-
mos vindemię: non eſt botrus
ad comedẽdũ, pręcoquas ficus
2 deſiderauit aĩa mea. ¶Perijt ſã
ctus de terra, & rectus in hoibus nõ eſt: oẽs
in ſanguine inſidianť, vir fratrẽ ſuũ ad mor
3 tem venatur. ¶Malum manuum ſuarum di
cunt bonum: princeps poſtulat, & iudex in
reddendo eſt: & magnus locutus eſt deſide-
4 rium aĩæ ſuę, & conturbauerunt eam. ¶Qui
optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & qui re
ctus, quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis
tuæ, viſitatio tua venit: nũc erit vaſtitas eo-
5 rũ. ¶Nolite credere amico: & nolite cõfide-
re in duce: ab ea quæ dormit in ſinu tuo cu
6 ſtodi clauſtra oris tui. ¶‖Quia filius cõtume ‖Mat.10.c.21.d.35
B liã facit patri: & filia cõſurgit aduerſus ma M. t.10.d.36.
trem ſuam, nurus aduerſus ſocrum ſuam:
7 ‖ & inimici hoĩs domeſtici eius. ¶Ego autẽ
ad Dñm aſpiciam, expectabo Deum ſalua-
8 torem meum: audiet me Deus meus. ¶Ne
læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi:
conſurgam quum ſedero in tenebris, Dñs
9 lux mea eſt. ¶Iram Dñi portabo, qm pecca-
ui ei: donec cauſam meã iudicet, & faciat
iudicium meũ: educet me in lucem, videbo
10 iuſtitiã eius. ¶Et aſpiciet inimica mea, & o-
perieť confuſione, quæ dicit ad me: Vbi eſt
C Dñs Deus tuus? Oculi mei videbũt in eam:
nunc erit in conculcationem, vt lutum pla
11 tearum. ¶Dies vt ædificentur maceriæ tuæ:
12 in die illa longẽ fiet lex. ¶In die illa & vſq;
ad te veniet Aſſur, & vſq; ad ciuitates mu-
nitas: & à ciuitatibus munitis vſq; ad flu-
men, & ad mare de mari, & ad montem de
13 monte. ¶Et terra erit in deſolationem pro-
pter habitatores ſuos, & propter fructũ co-
14 gitationum eorum. ¶Paſce populum tuum
in virga tua, gregem hæreditatis tuæ, habi-
tantes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli: pa
ſcent Baſan & Galaad iuxta dies antiquos.
15 ¶Secundũ dies egreſſionis tuæ de terra Æ-
16 gypti oſtendam ei mirabilia. ¶Videbunt gẽ-
tes, & cõfundentur ſuper omni fortitudine

*ſerpentes

ſuæ ponent manum ſuper os, aures eorum
17 ſurdæ erunt. ¶Lingent puluerem ſicut *ſer-
D pens, velut reptilia terræ proturbabuntur
de ædibus ſuis: Dominum Deum noſtrum
18 deſiderabunt, & timebunt te. ¶‖Quis Deus
ſimilis tui, ‖qui aufers iniquitatem, & tran
ſis peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ?

‖Ier.10.a 6. ‖Act.10 g.43.

non immittet vltrà furorem ſuum, quoniã
19 volens miſericordiam eſt. ¶ Reuertetur, & Col.2.c.13
miſerebitur noſtri, deponet iniquitates no-
ſtras: & proijciet in profundum maris om-
20 nia peccata noſtra. ¶Dabis veritatem Iacob,
miſericordiam Abraham: quæ iuraſti pa
tribus noſtris à diebus antiquis.

*Prophetiæ Michææ finis.*

# PROPHETIA NAHVM.

## PROLOGVS IN PROPHETIAM NAHVM.

### Ex prooemio commentariorum Hieronymi in Nahum.

*NAHVM prophetam ante aduentum regis Aſſyriorum, qui populum Iſrael captiuum in ſuam regionem tranſtulerat, fuiſſe, Hebræorum traditio confirmat. Siquidẽ in fine huius lectionis prædicti regis aduentum idem propheta annunciare monſtratur. Sed cùm habitatores Niniue, Iona interitum ciuitatis prædicante ne diuina ira denunciatum interitum ſuſtinerent, peccatorum & impietatis pœnitentiam egiſſent, accepta Dei miſericordia grauioribus ſe criminibus implicuerunt. Qua de cauſa memoratus propheta, Spiritu ſancto plenus, iudicium Dei annuncians, ita locutus eſt: Deus Zelãs & vlciſcens Dominus eſt, &c. Iam enim decem tribus ab Aſſyrijs deductæ fuerant in captiuitatem ſub Ezechia rege Iuda: ſub quo etiam nunc in conſolationem populi trãſmigrati aduerſum Niniuen viſio cernitur. Nec erat parua conſolatio, tam his qui iam Aſſyrijs ſeruiebant, quàm reliquis qui ſub Ezechia de tribu Iuda & Beniamin ab ijſdem hoſtibus obſidebantur, vt audirent Aſſyrios quoque à Chaldæis eſſe capiendos, ſicut in ſequentibus libri huius demonſtrabitur. Sciendum autem eſt quòd Niniue in noſtra lingua de Hebræo, Specioſam ſonat. Specioſus autem, hic mundus dicitur. Vnde & apud Græcos Coſmos ab ornatu nomen accepit. Et quicquid nunc aduerſum Niniuen dicitur: de mundo figuraliter prædicari ſentiamus. Quam ob cauſam & aſſumptio quam Septuaginta interpretantur LEMMA, & Aquila HARMA interpretatus eſt, apud Hebræos MASSA ponitur, id eſt graue onus: eò quòd eam aduerſus quam videtur, premat, nec ſinat eleuare ceruicẽ. Simulq; hoc attendendũ, quòd hæc ipſa vel aſſumptio, vel onus, vel pondus prophetæ, viſio ſit. Non.n. loquitur propheta in ecſtaſi, ut Montanus & Priſca Maximillaq; delirant: ſed quod prophetat, liber eſt viſionis intelligentis vniuerſa quæ loquitur: & pondus hoſtium facientis ſuo populo viſionem. De conſummatione itaque mundi, ſecundùm anagogen, ò Paula & Euſtochium in conſolationem ſanctorum prophetia texitur: vt quæcunque in mundo vident, quaſi prætereuntia & caduca contemnant, & præparent ſe ad iudicij diem, vbi vltor aduerſum veros Aſſyrios affuturus eſt Dominus.*

CAPVT




## CAPVT PRIMVM.

1 ONvs Niniue. Liber viſionis
A Nahũ Elceſæi. ¶Deus æmu-
2 lator, & vlciſcens Dñs, vlci-
ſcens Dominus & habens
furorem, vlciſcens Dñs in
hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe
3 inimicis ſuis. ¶Dñs patiens, & magnus for-
titudine & mundans non faciet innocen-
tẽ. Dñs in tẽpeſtate & turbine viæ eius, &
4 nebulæ puluis pedum eius. ¶Increpans ma-
re, & exiccans illud: & omnia flumina ad
deſertũ deducens. Infirmatus eſt Baſan, &
5 Charmelus: & flos Libani elanguit. ¶Mon-
B tes commoti ſunt ab eo, & colles deſolati
ſunt: & contremuit terra à facie eius, & or-
6 bis, & oẽs habitantes in eo. ¶Ante faciẽ in-
dignationis eius quis ſtabit? & quis reſiſtet
in ira furoris eius? indignatio ei⁹ effuſa eſt
7 vt ignis: & petræ diſſolutæ ſunt ab eo. ¶Bo-
nus Dñs, & confortans in die tribulationis,
8 & ſciens ſperantes in ſe. ¶& in diluuio præ-
tereunte, conſummationẽ faciet loci eius:
9 & inimicos eius pſequẽt tenebræ. ¶Quid
C cogitatis contra Dominum? conſummatio-
nem ipſe faciet: nõ conſurget duplex tribu
10 latio. Quia ſicut ſpinæ ſeinuicem comple-
ctuntur: ſic conuiuium eorum pariter potã
tium, conſumentur quaſi ſtipula ariditate
11 plena. ¶Ex te exibit cogitans contra Dñm
malitiam: mente pertractans præuaricatio
12 nem. ¶Hæc dicit Dñs: Si perfecti fuerint: &
D ita plures, ſic quoque attondentur, & ᵇper-
tranſibit: afflixi te, & non affligam te vl-
13 trà. ¶Et nunc conteram virgam eius de dor
14 ſo tuo, & vincula tua diſrumpã. ¶Et præci
piet ſuper te Dominus, non ſeminabitur
ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui
interficiam ſculptile & conflatile, ponam
15 ſepulchrum tuũ, quia inhonoratus es. ¶‖Ec
ce ſuper mõtes pedes euangelizantis, & an
nunciantis pacẽ: celebra Iuda feſtiuitates
tuas, & redde vota tua: qa nõ adijciet vltra
vt ptrãſeat in te Belial, vniuerſus interijt.

ᵇpertranſibunt ſ.

‖Iſai. 52. b. 7.
Rom. 10. c. 15.

## CAPVT II.

1 AScẽdit qui diſpergat coram te,
A qui cuſtodiat obſidionem: cõ-
templare viam, conforta lũm-
bos, robora virtutem valde.
2 ¶Quia reddidit Dominus ſu-
perbiã Iacob, ſicut ſuperbiã Iſraël, quia vaſta-
tores diſſipauerunt eos, & propagines eorũ
3 corruerunt. ¶Clypeus fortium eius ignitus,
viri exercit⁹ in coccineis: igneæ habenæ cur
rus in die præparationis eius, & agitatores
4 conſopiti ſunt. In itineribus ᶜcõturbatæ ſũt,
quadrigæ ᵈcolliſæ ſunt in plateis: aſpectus
eorũ quaſi lampades, quaſi fulgura diſcur-
5 rentia. ¶Recordabitur fortium ſuorũ, ruẽt
B in itineribus ſuis: velociter aſcendẽt mu-
6 ros eius, & præparabitur vmbraculũ. ¶Portæ
fluuiorũ apertæ ſunt, & templum ad ſolũ
7 dirutum. ¶Et miles captiuus abductus eſt:
& ancillæ eius minabantur, gementes vt
columbæ, murmurantes in cordibus ſuis.
8 ¶Et Niniue quaſi piſcina aquarũ aquæ ei⁹:
ipſi verò fugerunt. ſtate ſtate, & non eſt
9 qui reuertatur. ¶Diripite argentum, diripi-
te aurũ: & non eſt finis diuitiarum ex om-
10 nibus vaſis deſiderabilibus. ¶Diſſipata eſt,
C & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens &
diſſolutio geniculorum, & defectio in cun-
ctis renibus: & facies omnium eorum ſicut
11 nigredo ollæ. ¶Vbi eſt habitaculum leo-
num: & paſcua catulorũ leonum: ad quam

ᶜconturbata ſunt
ᵈquadrigæ ſ.
Iſa. 3. b. 7.

iuit leo, vt ingrederet̃ illuc: catulus leonis,
12 & nõ eſt qui exterreat? ¶Leo cepit ſufficien
ter catulis ſuis, & necauit leænis ſui, & im
pleuit pda ſpeluncas ſuas. & cubile ſuũ ra-
13 pina. ‖Ecce ego ad te, dicit Dñs exercituũ:
D & ſuccendam vſque ad fumum quadrigas
tuas*, & leunculos tuos comedet gladius:
& exterminabo de terra prædam tuam, &
& non audietur vltrà vox nunciorũ tuorũ.

CAPVT III.

1 VÆ ‖ciuitas ſanguinum, vniuer
A ſa mẽdacij dilaceratione ple-
na: non recedet à te rapina.
2 ¶Vox flagelli, & vox impetus
rotę, & equi frementis, & qua
3 drigæ* feruentis, & equitis aſcẽdentis: ¶Et
micantis gladij: & fulgurãtis haſtę, & mul-
titudinis interfectæ, & grauis ruinæ*: nec ẽ
finis cadauerum, & corruent in corporibus
4 ſuis. ¶Propter multitudinẽ fornicationum
meretricis ſpecioſæ, & gratæ, & habẽtis ma
leficia, quæ vẽdidit gẽtes in fornicationib⁹
5 ſuis, & familias ĩ maleficijs ſuis: ‖Ecce ego
B ad te, dicit Dñs exercituum: & reuelabo
pudenda tua in facie tua, & oſtendã in Gẽ-
tibus nuditatẽ tuã, & regnis ignominiam
6 tuam. ¶Et proijciã ſuper te abominationes,
& cõtumelijs te afficiã, & ponã te in exem
7 plum. ¶Et erit omnis qui viderit te, reſiliet
à te, & dicet, Vaſtata eſt Niniue: quis com
mouebit ſuper te caput? vnde quæram con
8 ſolatorem tibi? ¶Nunqd melior es *Alexan
dria populorũ, quę habitat in fluminib⁹?
aquæ in circuitu eius: cuius diuitiæ, mare:
9 aquæ muri eius. ¶Æthiopia fortitudo eius,
C & Ægyptus: & non eſt finis: Aphrica & Ly
10 bies fuerunt in auxilio tuo. ¶Sed & ipſa in
trãſmigrationem ducta eſt in captiuitatẽ:
paruuli eius eliſi ſunt in capite omniũ via
rum, & ſuper inclytos eius miſerunt ſortẽ:
& oẽs optimates eius confixi ſunt in com-
11 pedibus. ¶Et tu ergo inebriaberis, & eris de
ſpecta: & tu quęres auxilium ab inimico.
12 ¶Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cũ groſ
ſis ſuis: ſi concuſſæ fuerint, cadent in os co
13 medentis. ¶Ecce populus tuus mulieres in
medio tui: inimicis tuis ad apertionẽ pan-
dentur portæ tuæ, deuorabit ignis vectes
14 tuos. ¶Aquam propter obſidionem hau-
ri tibi, extrue munitiones tuas: intra in lu-
15 tũ & calca, ſubigens tene laterẽ. ¶Ibi come-
det te ignis: peribis gladio, deuorabit te, vt
bruchus: cõgregare ergo vt bruchus, multi-
16 plicare vt locuſta. ¶Plures feciſti negociatio
nes tuas, q̃ ſtellę ſint celi: bruchus expãſus
17 eſt, & auolauit. ¶Cuſtodes tui quaſi locuſtę:
D & paruuli tui quaſi locuſtæ locuſtarũ quæ
cõſidũt in ſepibus in die frigoris: ſol ortus
eſt, & auolauerũt, & non eſt cognitus locus
18 earũ vbi fuerint. ¶Dormitauerunt paſtores
tui rex Aſſur, ſepelienẽ principes tui: latita-
uit populus tuus in mõtibus, & nõ eſt q cõ
19 gregen. ¶Nõ ẽ obſcura cõtritio tua, peſſima
eſt plaga tua: oẽs qui audierunt auditionẽ
tuã, cõpreſſerunt manum ſuper te: quia ſu-
per quem non tranſijt malitia tua ſemper?

*eius 9.
‖Ezec. 24. b. 9. Haba. 2. c 12.
*feruentes et equites aſcendentes. Et micantes gladij, et fulgurantes haſta, et multitudines interfecta, et graues ruina. 7.
‖Iſai. 47. a. 3.
*ab

# PROPHETIA HABACVC.

## PROLOGVS IN PROPHETIAM HABACVC.

### Ex procœmio commentariorum Hieronymi in Habacuc.

*QVATVOR Prophetæ in duodecim prophetarum volumine continentur: e quibus tres in principio Limma, id eſt Pondus, titulum habent, Nahum, Habacuc, & Malachias. Porrò Zacharias in medio & circa finem duos huiuſcemodi ponit titulos: è quibus vnus eſt, Onus verbi Domini in terra Adrach, & Damaſci requiei eius: alter in fine, Onus verbi Domini ſuper Iſrael. De Nahum, orationibus tuis iam liber aditus eſt: De Zacharia & Malachia, ſi vita comes fuerit, diſſeretur. Nunc Habacuc habemus in manibus, qui vel ex eo quòd amabilis Domini eſt, vocatur amplexatio, uel quòd in certamen & luctam, & (ut ita dicam) amplexum cum Deo congreditur: amplexantis, id eſt luctantis, fortitus eſt nomen. Nullus enim tam audaci uoce auſus eſt Deum ad diſceptationem iuſtitia prouocare, et dicere ei: Cur in rebus humanis, & in mundi iſtius politia tanta rerum uerſatur iniquitas? Vociferabor ad te uim patiens, et non ſaluabis? Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, & laborem uidere? Lacerata eſt lex, & non peruenit uſque ad finem iudicium: quia impius praualet aduerſum iuſtũ: ideo egreditur iudiciũ peruerſum. Vides quòd temeraria uox ſit, et quodammodò blaſphemantis, creatorem ſuum ad iudicium prouocare: et uas fragile aduerſus figulum, cur tale uel tale factum ſit diſputare? Necnon et hoc animaduertendum, quòd aſſumptio uel pondus, qua grauia eſſe iam diximus, propheta uiſio eſt: et aduerſum Montani dogma peruerſum, intelligit quod uidet: nec ut amens loquitur, nec more inſanientium fœminarum dat ſine mente ſonum. Unde et Apoſtolus iubet ut ſi*

prophetantibus

*prophetantibus aliis, alij fuerit reuelatum, taceant qui primùm loquebantur. Et ſtatim: Non eſt, inquit, diſſenſionis Deus, ſed pacis. Ex quo intelligitur, cùm quis voluntate reticet, & alteri locum dat ad loquendum, poſſe & loqui & tacere cùm velit: qui autem in ecſtaſi, id eſt, inuitus loquitur, nec tacere, nec loqui in ſua poteſtate habet. Illud quoq; diſce (quia ſemel à me violenter exigis, vt quaſi quoſdam gradus & ſcalas ad altiora nitenti, hiſtoriam tibi interpreter) prophetiam eſſe contra Babylonē et Nabuchodonoſor regem Chaldæorum: vt quomodo prior propheta Naum, quem Habacuc ſequitur, vaticiniū habuit contra Niniuen & Aſſyrios, qui vaſtauerunt decem tribus quæ vocantur Iſraelitæ: Habacuc prophetiā habeat aduerſus Babylonem & Nabuchodonoſor: à quibus Iuda & Ieruſalē, templumq; ſubuerſa ſunt. Et vt ſcias eo tempore fuiſſe Habacuc, quo iam duæ tribus quæ vocabantur Iudas, ductæ erant in captiuitatem, Daniel docere te poterit ad quem in lacū leonum Habacuc cū prandio mittitur: quanquam apud Hebræos hæc ipſa non legatur hiſtoria. Igitur ſiue quis recipiat ſcripturam illam, ſiue non recipiat, vtrunq; pro nobis eſt. Aut enim recipit, & iam poſt factam rem, liber Habacuc texitur: aut non recipit, & quaſi propheta ſcribit quæ ventura cognoſcit. Interim ſecundùm literam cauſatur aduerſum Dominum propheta: cur Nabuchodonoſor templum Dei vaſtet & Iudam: cur Ieruſalē quondam vrbs Domini, deſtruatur: quare clamet populus, & non exaudiatur, vociferetur ad Dominum oppreſſus à Chaldæis, & non ſaluetur: quare etiam ipſe propheta vel populus, ex cuius perſona nunc loquitur, ad hoc vixerit & hucuſque perductus ſit, vt iniquitatem hoſtium & ſuum laborem videat: cur iniuſtitia præualeat aduerſum ſe. Et hoc dicit præ mentis anguſtia, neſciens aurum in igne cōflari, & tres pueros de camino ignis puriores exiſſe, quàm intrauerant. Sed & hoc generaliter accipere poſſumus, quòd ex perſona humana impatientia loquatur: vt in querulam vocem & plenā doloris erumpat, dicens: Quare reſpicis contemptores, & taces conculcante impio iuſtiorem ſe? Hæc autem loquitur, neſciens iudicia Dei inueſtigabilia, & profundum diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ eius: quòd non ita videat Deus, vt videt homo: homo tantum præſentia reſpicit, Deus futura & æterna cognoſcit. Et quomodo ſi ægrotus, & æſtuans febribus aquam frigidam poſtulet, & dicat ad medicum: Vim patior, crucior, vror, exanimor, vſquequo medice clamabo, & non exaudies? Et reſpondeat ei ſapientiſſimus ac clementiſſimus medicus. Scio quo tempore dare debeam quod poſtulas: & non miſereor modò, quia miſericordia iſta crudelitas eſt. & voluntas tua contra te petit. Ita & Deus noſter ſciens clementiæ ſuæ pondera atq; menſuras, interdum non exaudit clamantem: vt eum probet, & magis prouocet eū ad rogandum, & quaſi igne excoctum iuſtiorem & puriorem faciat. Quod intelligens Apoſtolus ſecundum id quòd miſericordiam conſecutus eſt à Domino, ait: Sed non deficimus in tribulationibus. Et benedicit Dominum in omni tempore: & ſcit quòd qui perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit: & gloriatur in labore & dolore: & cum Ieremia dicit: Tribulationem & miſeriam inuocabo: vt quomodo alius inuocat Deum, ſic ſanctus vir & bellator inuictus ad exercendum ſe & probandum, tribulationem & miſeriam venire deſiderat.*




## CAPVT PRIMVM.

1 ONVS quod vidit Habacuc propheta. Vſ-
A quequo Domine clamabo, & non exau-
dies? vociferabor ad te vim patiens, & non
3 ſaluabis? Quare oſtendiſti mihi iniquitatē

& laborem, videre prædã & iniuſtitiam cõ
tra me? Quare reſpicis contemptores, & ta-
ces conculcante impio iuſtiorẽ ſe? Et facies
hoĩes quaſi piſces maris, & quaſi reptilia
—13. non habẽtia ducemˋ? & factum eſt iudiciũ
4 & contradictio potẽtior? ¶ Propter hoc lace-
B rata eſt lex, & non peruẽnit vſq; ad finem
iudiciũ: quia impius præualet aduerſus iu-
ſtum: propterea egreditur iudicium peruer
‖ Act. 13. f. 41. 5 ſum. ¶ ‖ Aſpicite in gentibus & videte, & ad-
miramini, & obſtupeſcite: quia opus factũ
eſt in dieb' veſtris, quod nemo credet cùm
6 narrabitur. ¶ Quia ecce ego ſuſcitabo Chal-
dæos, gentem amaram & velocem, ambu-
lantem ſuper latitudinẽ terræ, vt poſſideat
7 tabernacula non ſua. ¶ Horribilis & terribi-
lis eſt: ex ſemetipſa iudicium & onus eius
8 egredietur. ¶ Leuiores pardis equi eius, & ve
C lociores lupis veſpertinis, & diffundentur
equites eius: equites namque eius de longè
venient, volabunt quaſi aquila feſtinans
9 ad comedendum. ¶ Omnes ad prædam ve-
nient, facies eorum ventus vrens: & congre
10 gabit quaſi arenam, captiuitatem. ¶ Et ipſe
de regibus triumphabit: & tyranni ridiculi
eius erũt: ipſe ſuper omnem munitionẽm
ridebit, & comportabit aggerem, & capiet
11 eam. ¶ Tunc mutabitur ſpiritus, & pertran-
ſibit, & corruet: hæc eſt fortitudo eius Dei
12 ſui. ¶ Nunquid non tu à principio Domine
Deus meus, ſancte meus, & nõ moriemur?
Domine in iudicium poſuiſti eum: & for-
13 tem vt corriperes, fundaſti eum. ¶ Mundi
D ſunt oculi tui, ne videas malum, & reſpice-
re ad iniquitatem non poteris. quare non
reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces deuo
14 rante impio iuſtiorem ſe? ¶ Et facies hoĩes
quaſi piſces maris, & quaſi reptile non ha-
15 bens principem? ¶ Totum in hamo ſubleua
uit, traxit illud in ſagena ſua, & cõgregauit
in rete ſuum. Super hoc lætabitur & exulta
16 bit: ¶ propterea immolabit ſagenę ſuę, & ſa
crificabit reti ſuo: quia in ipſis incraſſata
17 eſt pars eius, & cibus eius electus. ¶ Propter
hoc ergo expandit ſagenam ſuam, & ſem-
ˋ ceſſat. per interficere Gentes nonˋ parcetˋ.

CAPVT II.

Iſ. 21. b. 8. 1 SVper cuſtodiam meam ſtabo,
A & figam gradũ ſuper munitio
nem: & contemplabor, vt vi-
deã quid dicatᷣ mihi, & quid
reſpondeam ad arguentẽ me.
2 ¶ Et rñdit mihi Dñs, & dixit: Scribe viſum,
& explana eum ſuper tabulas: vt percurrat
3 qui legerit eum. ¶ Quia adhuc viſus procul,
& apparebit in finem, & non mentietur: ſi
moram fecerit, expecta illum: quia veniẽs
4 veniet, & non tardabit. ¶ Ecce, qui incredu-
lus eſt, non erit recta anima eius in ſemet-
‖ Iob. 3. d 36. 5 ipſo: ‖ iuſtus aũt in fide ſua viuet. ¶ Et quõ
vinum potantem decipit: ſic erit vir ſuper-
Rõ. 1. b. 17 bus, & non decorabitur: qui dilatauit qua-
ſi infernus aĩam ſuam: & ipſe quaſi mors, Gala. 3. b. 11.
& non adimpletur: & cõgregauit ad ſe oẽs
gẽtes, & coaceruauit ad ſe omnes populos. He. 10. g. 38.
6 ¶ Nunquid non oẽs iſti ſuper eum parabolã
B ſument, & loquelam ænigmatum eius, &
dicetur: Væ ei qui multiplicat non ſua? vſ-
quequo & aggrauat contra ſe denſum lu-
7 tum? ¶ Nunquid non repente cõſurgent, qui
mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes,
8 & eris in rapinam eis? ¶ Quia tu ſpoliaſti gẽ
tes multas, ſpoliabunt te omnes qui reli-
qui fuerint de populis propter ſanguinem
hominis & iniquitatem terræ ciuitatis, &
9 omnium habitantium in ea. ¶ Væ qui con-
gregat auaritiam malam domui ſuæ, vt ſit
in excelſo nidus eius, & liberari ſe putat de
10 manu mali. ¶ Cogitaſti cõfuſionem domui
tuæ, concidiſti populos multos, & peccauit
11 anima tua. ¶ Quia lapis de pariete clama-
C bit: & lignum quod inter iuncturas ædifi-
12 ciorum eſt, reſpondebit. ¶ ‖ Væ qui ædificat ‖ Ezec. 24. b. 9.
ciuitatem in ſanguinibus, & præparat vr-
13 bem in iniquitate. ¶ Nunquid non hęc ſunt Nah. 3. a. 1.
à Domino exercituum? Laborabunt enim
populi in multo igne: & gẽtes in vacuum,
14 & deficiẽt. ¶ Quia replebitur terra, vt cogno
ſcant gloriam Domini, quaſi aquæ operien
15 tes mare. ¶ Væ qui potum dat amico ſuo,
mittens fel ſuum & inebrians, vt aſpiciat
16 nuditatem eius. ¶ Repletus es ignominia
pro gloria: bibe tu quoque & conſopire: cir
cundabit te calix dexteræ Domini, & vomi
17 tus ignominiæ ſuper gloriam tuam. ¶ Quia
D iniquitas Libani operiet te, & vaſtitas ani-
malium deterrebit eos de ſanguinibus ho-
minis, & iniquitate terrę, & ciuitatis, & om
18 nium habitãtium in ea. ¶ Quid prodeſt ſcul
ptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus confla-
tile & imaginem falſam? quia ſperauit in
figmento fictor eius, vt faceret ſimulachra
19 muta. ¶ Vę qui dicit ligno, Expergiſcere: Sur
ge, lapidi tacenti: nunquid ipſe docere po-
terit? Ecce iſte coopertus eſt auro & argen-
to: & omnis ſpiritus non eſt in viſceribus e- ‖ Pſ. 10. b. 4
20 ius. ¶ ‖ Dominus autẽ in templo ſancto ſuo:
ſileat à facie eius omnis terra.

*ORATIO HABACVC*
*pro ignorantijs.*

CAPVT III.

1 DOmine audiui auditionẽ tuã,
A & timui: Domine opus tuum
in medio annorum, viuifica il
2 lud: in medio annorũ notum
facies: cùm iratus fueris, miſe
ricordiæ recordaberis.
3 ¶ Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de mon-
te Pharã. Semper operuit cœlos gloria eius,
& laudis eius plena eſt terra.
4 ¶ Splendor eius vt lux erit, cornua in mani-
bus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.
5 ¶ Ante faciem eius ibit mors, & egredietur dia

bolus

bolus ante pedes eius.
6 ¶ Stetit, & menſus eſt terram: aſpexit, & diſ
ſoluit Gentes, & contriti ſunt montes ſecu
li: incuruati ſunt colles mundi, ab itineri-
bus æternitatis eius.
7 ¶ Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, tur
B babuntur pelles terræ Madian.
8 ¶ Nunquid in fluminibus iratus es Domi-
ne? aut in fluminibus furor tuus? vel in ma
ri indignatio tua, *qui aſcēdis ſuper equos *aſcendēs.
tuos, & quadrigæ tuæ ſaluatio?
9 ¶ Suſcitās ſuſcitabis arcum tuum, iuramen-
ta tribubus quæ locutus es: Semper fluuios
ſcindes terræ.
10 ¶ Viderunt te, & doluerunt montes, gurges
aquarū tranſijt. dedit abyſſus vocem ſuam,
altitudo manus ſuas leuauit.
11 ¶ Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo, in
C luce ſagittarum tuarum ibunt, in ſplendo
re fulgurantis haſtæ tuæ.
12 ¶ In fremitu conculcabis terram: *in furore *&
obſtupefacies Gentes.
13 ¶ Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalu-
tem cum Chriſto tuo: percuſſiſti caput de
domo impij, denudaſti fundamentum * vſ- *eius.
que ad collum. Semper.
14 ¶ Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellatorū
eius, veniētibus vt turbo ad diſpergendum
me: exultatio eorum, ſicut eius qui deuorat
pauperem in abſcundito.
15 ¶ Viam feciſti in mari equis tuis, in luto a-
D quarum multarum.
16 ¶ Audiui & conturbatus eſt venter meus, à
voce cōtremuerunt labia mea: ingrediatur
putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſca-
teat: vt requieſcam in die tribulationis, vt
aſcēdam ad populum accinctum noſtrum.
17 ¶ Ficus. n. non florebit, & non erit germen
in vineis: mentietur opus oliuæ, & arua nō
afferent cibum: abſcindetur de ouili pe-
cus, & non erit armentum in præſepibus.
18 ¶ Ego autem in Domino gaudebo, & exulta
bo in Deo Ieſu meo.
19 ¶ Deus Dn̄s fortitudo mea, & ponet pedes
meos quaſi ceruorum: & ſuper excelſa mea
deducet me victor, in pſalmis canentem.

# PROPHETIA SOPHONIAE.

## PROLOGVS IN SOPHONIAE PROPHETIAM.

### Ex principio commentariorum Hieronymi in Sophoniam.

*TRADVNT Hebræi cuiuſcumque propheta pater, aut auus ponatur in titulo, ipſos quoque prophetas fuiſſe. Vnde & Amos vnus de duodecim Prophetis, qui dixerat. Non ſum propheta: ſed paſtor caprarum, vellicans ſycomoros, patris nomen in titulo non habet. Hoc ſi verū eſt, Sophonias propheta, non ne (vt ita dicam) prophetico, & glorioſa maiorum ſuorum ſtirpe generatus eſt: habuit enim patrem Chuſi, auum Godoliam proauum Amariam, attauum Ezechiā: & talem quadrigam ipſe velut extremus auriga compleuit. Nomen Sophoniæ, alij Speculam: Alij Arcanum Domini tranſtulerunt. Siue igitur ſpecula, ſiue abſconditum Domini interpretetur: vtrunque propheta conuenit. Dicitur enim ad Ezechielē: Fili hominis, Speculatorem te poſui domui Iſrael. Iſte ergo propheta qui erat in ſpecula & in ſublimibus conſtitutus, & nouerat myſteria Domini: filius erat Chuſi qui interpretatur Humilitas. Habebat quoque auum Godoliam, qui dicitur Magnitudo Domini. & proauum Amariam, qui & ipſe vertitur in Sermonem Domini: & attauum Ezechiam, qui ſonat Fortitudo Domini. De fortitudine itaque Domini natus eſt ſermo Domini: & de ſermone Domini nata eſt magnitudo Domini: & de magnitudine nata eſt humilitas: vt cùm peruenerit aliquis ad perfectum dicat: Quia non ſum dignus vocari apoſtolus, & illud in Pſalmis: Domine non eſt exaltatum cor meum: neq; elati ſunt oculi mei. Ioſiam regem Iuda, cuius temporibus Sophoniam prophetaſſe inuenitur, Deo præ omnibus regibus placuiſſe, hiſtoria quarti libri Regum & ſecundi Paralipomenon demōſtrat. Ioſias ſimulachra quæ pater ſuus Amon, vel auus Manaſſes in templo Dei collocauerat, deiecta comminuiſſe monſtratur. In quibus etiam ſerpentem æneum à Moyſe factum, quem errore inductus populus, ſuperſtitione idolorum detentus, admiſerat. Idem cuſtodiſſe paſcha, & intermiſſum temporibus multis ſolus celebraſſe monſtratur. Ideo Deus per prophetam temporibus memorati regis quæ preuentura erant, oſtendens: gentibus quidem lectione comprehenſis, affuturum iudicium: populo verò Iſrael ſalutem: & ciuitati Ieruſalem reſtaurationem tunc temporis tribuendam textu lectionis denunciauit.*

CAPVT




## CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Dñi quod factũ
eſt ad Sophoniam, filium
Chuſi, filij Godoliæ, filij A-
mariæ, filij Ezechiæ, in die
bus Ioſiæ, filij Amon, re-
2 gis Iudæ. ¶ Congregans cõ
gregabo omnia à facie terræ, dicit Domi-
3 nus: ¶ congregans hominem & pecus, con
gregans volatilia cœli & piſces maris: &
ruinæ impiorum erunt: & diſperdam ho-
4 mines à facie terræ, dicit Dominus. ¶ Et ex-
tendam manum meam ſuper Iudam, & ſu
per oẽs habitantes Ieruſalem: & diſperdã
B de loco hoc reliquias Baal, & nomina ædi-
5 tuorum cum ſacerdotibus: ¶ & eos qui ado-
rant ſuper tecta militiam cœli, & ado-
rãt & iurãt in Dño, & iurant in Melchom:
6 ¶ Et qui auertuntur de poſt tergum Domi-
ni, & qui non quæſierunt Dominum, nec
7 inueſtigauerunt eum. ¶ Silete à facie Domi-
ni Dei: quia iuxta eſt dies Domini, q̃a præ
parauit Dominus hoſtiam, ſanctificauit vo
8 catos ſuos. ¶ Et erit: in die hoſtiæ Domini vi
ſitabo ſuper principes & ſuper filios regis,
& ſuper omnes qui induti ſunt veſte pere-
9 grina: ¶ & viſitabo ſuper omnem qui arro-
ganter ingreditur ſuper limen in die illa, q̃
complent domum Domini Dei ſui iniqui
10 tate & dolo. ¶ Et erit in die illa, dicit Domi
C nus, vox clamoris à porta piſcium, & vlula
tus à Secunda, & cõtritio magna à collib'.
11 ¶ Vlulate habitatores Pilæ: conticuit omnis
populus Chanaan, diſperierũt oẽs inuoluti
12 argento. ¶ Et erit in tempore illo: ſcrutabor
Ieruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper vi-
ros defixos in fæcibus ſuis: qui dicũt in cor-
dibus ſuis: Non faciet bene Dñs, & non fa-
13 ciet malè. ¶ Et erit fortitudo eorum in dire- *Amos 5.*
ptionem, & domus eorũ in deſertum: ¶ & *c.11.*
ædificabunt domos, & non habitabunt: &
plantabunt vineas, & non bibent vinum
14 earum. ¶ Iuxtà eſt dies Domini magnus, iu-
xtà eſt & velox nimis: vox diei Domini a-
15 mara, tribulabitur ibi fortis. ¶ Dies iræ dies *Iere.30.b.*
D illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies cala *7.*
mitatis & miſeriæ, dies tenebrarũ & caligi *Ioel.2.b.*
16 nis, dies nebulæ & turbinis: ¶ dies tubæ & *11.*
clãgoris ſuper ciuitates munitas & ſup an- *Amos 5.*
17 gulos excelſos. ¶ Et tribulabo homines, & *c.18.*
ambulabunt cæci, quia Domino peccaue-
runt: & effundetur ſanguis eorum ſicut hu
18 mus, & corpora eorum ſicut ſtercora. ¶ Sed *Ezech.7.*
& argentum eorum & aurum eorum non *c.19.*
poterit liberare eos in die iræ Domini: ¶ in *Inf.3.b.8*
igne zeli eius deuorabitur omnis terra, q̃a
conſummationem cum feſtinatione faciet
cunctis habitantibus terram.

## CAPVT II.

1 CONUENITE, congregamini gens
A nõ amabilis: ¶ Priuſquã pariat
2 iuſſio quaſi puluerẽ tranſeũtẽ
diẽ, antequàm veniat ſup vos
ira furoris Domini, antequã
veniat ſup vos dies indignationis Domini.
3 ¶ Quærite Dñm omnes manſueti terræ, qui
iudicium eius eſtis operati: quærite iuſtũ,
quærite manſuetum: ſi quomodo abſcõda
4 mini in die furoris Domini. ¶ Quia Gaza
deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum, Azo
tum in meridie eijcient, & Accaron eradi-
5 cabitur. ¶ Væ qui habitatis funiculum ma-
ris, gens perditorum: verbum Domini ſu-
per vos Chanaan terra Philiſthinorum, &
diſperdam te, ita vt non ſit inhabitator.

6 ¶Et erit funiculus maris requies paſtorum,
B & caulæ pecorũ: & erit funiculus eius qui
7 remanſerit de domo Iuda, ibi paſcentur: in
domibus Aſcalonis ad veſperã requieſcẽt:
quia viſitabit eos Dominus Deus eorũ, &
8 auertet captiuitatem eorũ. ¶Audiui oppro-
brium Moab, & blaſphemias filiorũ Am-
mon: quę exprobrauerunt populo meo, &
magnificati ſunt ſuper terminos eorum.
9 ¶Propterea viuo ego, dicit Dominus exerci
tuum, Deus Iſraël: quia Moab vt Sodoma
C erit, & filij Ammon quaſi Gomorrha, ſicci-
tas ſpinarum, & acerui ſalis, & deſertũ vſ-
que in æternum: reliquię populi mei diri-
pient eos, & reſidui gentis meæ poſſidebũt
10 illos. ¶Hoc eis eueniet pro ſuperbia ſua: qa
blaſphemauerunt, & magnificati ſunt ſup
11 populum Domini exercituum. ¶Horribilis
Dominus ſuper eos, & attenuabit omnes
deos terræ. & adorabunt eum viri de loco
12 ſuo, omnes inſulæ Gentium. ¶Sed & vos
13 Æthiopes interfecti gladio meo eritis. ¶Et
D extendet manum ſuam ſuper Aquilonem,
& perdet Aſſur, & ponet ſpecioſam in ſoli
tudinem & in inuium & quaſi deſertum. ‖Iſa. 34. f. 11.
14 ¶‖Et accubabunt in medio eius greges, om
nes beſtiæ Gentium: & onocrotalus & eri-
cius in liminibus eius morabuntur: vox cã-
tantis in feneſtra, coruus in ſuperliminari,
15 qm̃ attenuabo robur eius. ¶Hæc eſt ciuitas
glorioſa habitans in confidentia, quæ dice-
bat in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non
eſt alia amplius: quomodo facta eſt in de-
ſertum cubile beſtiæ, omnis qui tranſit per
eam, ſibilabit, & mouebit manum ſuam.

## CAPVT III.

1 VÆ prouocatrix & redempta ciuitas, co
A lumba. ¶Non audiuit vocem, & non ſu
2 ſcepit diſciplinam: in Dño non eſt cõfiſa,
3 ad Deum ſuum nõ appropinquauit. ¶‖Prin
‖Ezech. 22. e. 27. Mich. 3. d. 11. cipes eius in medio eius quaſi leones rugiẽ
tes: iudices eius lupi veſpere, non relinque
4 bant in manè. ¶Prophetæ eius veſani, viri
in fideles: ſacerdotes eius polluerunt ſan-
5 ctum, iniuſtè egerunt contra legem. ¶Do-
minus iuſtus in medio eius non faciet ini
quitatẽ: manè, manè iudicium ſuũ dabit
in lucem, & non abſcondetur: neſciuit aũt
6 iniquus confuſionem. ¶Diſperdidi Gentes,
& diſsipati ſunt anguli earũ: deſertas feci
B vias eorum, dum non eſt qui trãſeat: deſo-
latæ ſunt ciuitates eorũ, non remanẽte vi-
7 ro, neque vllo habitatore. ¶Dixi, Attamẽ ti
mebis me, ſuſcipies diſciplinam, & non pe
ribit habitaculum eius, propter omnia in
quibus viſitaui eam: veruntamen dilucu-
lo ſurgentes corruperunt oẽs cogitationes
8 ſuas. ¶Quapropter expecta me, dicit Dñs: in
die reſurrectionis meæ in futurum, quia iu
diciũ meũ vt congregem gẽtes, & colligam
regna: & effundam ſuper eos indignationẽ
meam, omnem iram furoris mei: in igne
9 enim zeli mei deuorabitur oĩs terra. ¶Quia
tunc reddam populis labium electum, vt ‖Supr. 1. d. 19.
inuocent omnes in nomine Dñi, & ſeruiãt
10 ei humero vno. ¶Vltra flumina Æthiopiæ,
inde ſupplices mei filij diſperſorũ meorũ
11 deferent munus mihi. ¶In die illa non con-
C funderis ſuper cũctis adinuẽtionibus tuis,
quibus præuaricata es in me: quia tũc au-
feram de medio tui magniloquos ſuperbię
tuæ, & nõ adijcies exaltari amplius in mo-
12 te ſancto meo. ¶Et derelinquam in medio
tui populum pauperem & egenũ, & ſpera-
13 bunt in nomine Domini. ¶Reliquiæ Iſraël
non facient iniquitatem, nec loquẽtur mẽ
dacium, & non inuenietur in ore eorũ lin-
gua doloſa: quoniam ipſi paſcentur & accu
14 babunt, & non erit qui exterreat. ¶Lauda
filia Sion, iubila Iſraël: & lætare, & exulta
15 in omni corde filia Ieruſalẽ. ¶Abſtulit Do-
minus iudicium tuum, auertit inimicos
tuos: rex Iſraël Dominus in medio tui, nõ
16 timebis malum vltrà. ¶In die illa dicetur
D Ieruſalem, Noli timere: Sion, non diſſoluã-
17 tur manus tuę. ¶Dominus Deus tuus in me
dio tui fortis, ipſe ſaluabit: gaudebit ſuper
te in lætitia, ſilebit in dilectione tua,* exul *&
18 tabit ſuper te in laude. ¶Nugas qui à lege
receſſerant, congregabo, quia ex te erãt: vt
19 non vltrà habeas ſuper eis opprobriũ. ¶Ec-
ce ego interficiam omnes qui afflixerũt te Mich. 4. b. 6.
in tempore illo: & ‖ſaluabo claudicantem,
& eam quæ eiecta fuerat, congregabo: &
ponam eos in laudẽ & in nomen, & in om
20 ni terra cõfuſionis eorum: ¶In tempore il-
lo quo adducam vos, & in tempore quo cõ
gregabo vos: dabo enim vos in nomen, &
in laudem omnibus populis terræ, cũ con-
uertero captiuitatem veſtram coram oculis
veſtris, dicit Dominus.

*Prophetiæ Sophoniæ Finis.*

# PROPHETIA AGGAEI.

## PROLOGVS IN PROPHETIAM AGGAEI.

*IEREMIAS propheta ob cauſam periurij Sedeciæ regis (vt hiſtoria libri ſecundi Paralipomenon indicat) qui fidem promiſſam Nabuchodonoſor, regi Chaldæorum, non ſeruauerat, populum Iſraël refert cum memorato rege Ieruſalem, expugnata Ieruſalem, captiuum in Babylonem fuiſſe perductũ. Sed quum memoratus populus multis temporibus idolis ſeruiendo, & effuſione ſanguinis innocentũ ſe grauiter impiaſſet: volens Deus generationẽ vniuerſam eiuſdẽ populi ob cauſas memoratas penitus deperire, ſeptuaginta annorum captiuitatem eundem populũ in regno Chaldæorũ ſtatuit ſuſtinere: hac ratione, vt cõpleto numero annorũ, nouus populus à memoratis peccatis immunis ad renouationem Ieruſalem perueniret. Sexageſimo itaque ſecundo anno, regno Chaldæorum ſubuerſo, cui adhuc octo anni reſtabant ad regnãdum, quod etiã ſexta viſio Danielis oſtendit: cùm propter cauſam ſacrilegij, quod in eadem viſione continetur, fuiſſet extinctum, Darius qui Medis imperabat, vt ſeptima viſio Danielis oſtendit, memoratorum regno ſucceſſit. Cuius primo anno regni, vt decima viſio Danielis manifeſtat: Daniel ſupputatis annis, videns appropinquare tempus reuerſionis, quæ per Ieremiam fuerat promiſſa, orans tam pro ſe, quàm pro populo, eandem promiſſionem à Deo poſtulabat impleri. Cui per Gabrielem archãgelum in eadem viſione iuxta preces eiuſdem, vniuerſa completa eſſe, Deus dixit. Nam moriente ſupradicto Dario rege Medorum, & ſuccedente in regno Cyro rege Perſarum: promiſſione Dei completa, per eundem regem populum Iſraël in Ieruſalem reductum, hiſtoria ſecundi libri Paralipomenon, & initium Eſdræ prophetæ confirmant. Cumque à populo Iſraël & ſenioribus templum Dei ædificare cœpiſſet: mortuo Cyro rege, ac regnante Dario rege Perſarum, qui memorato Cyro ſucceſſerat: vicinæ gentes ciuitatis Ieruſalem, (vt idem Eſdras refert) reſtaurationem templi & ciuitatis reſiſtendo impedire cœperunt. Qua ratione deterritus populus Iſraël, reparationem ſupradicti templi Domini necdum iuxta promiſſionem conceſſam eſſe credebat. Propter quod in ſecundo anno regni memorati Darij regis Perſarum, Aggæus propheta à Deo miſſus, Zorobabel qui de tribu erat Iuda, qui poteſtatem regni ſuſcepturus erat, & Ieſum filium Ioſedec ſummum ſacerdotem, admonet, vt credant completo numero annorum tempus reſtaurationis Ieruſalem aduenîſſe: hoc etiam addito, ne incredulitatem populi vellẽt imitari, de quo Deus per eum dixit: Populus hic dicit, Nondum venit tempus vt ædificetur domus Dei. Omnia autem quæ textu huius prophetiæ continentur, reuerſionem populi, ædificationem templi, renouationem ciuitatis, obſeruantiam ſacerdotalem, & interitum regnorum gentium exterarum ſignificant.*



## *CAPVT PRIMVM.*

1 A IN anno ſecundo Darij regis, in menſe ſe-
xto, in vna mẽſis factum eſt verbũ Do-
mini in manum Aggæi prophetæ ad Zoro-
babel, filium Salathiel, ducem Iuda: & ad
Ieſum filium Ioſedec, ſacerdotem magnũ,
2 dicens. Hæc ait Dominus exercituũ, dicẽs:

Hæc

2 ¶Hæc ait Dñs exercituum, dicens: Populus
iſte dicit, Nondũ venit tempus domus Dñi
3 ædificandæ. ¶Et factum eſt verbum Dñi in
4 manu Aggæi prophetæ, dicens: ¶Nunquid
B tempus vobis eſt vt habitetis in domibus
* ueſtris 2. 5 *laqueatis, & domus iſta deſerta? ¶Et nunc
hæc dicit Dominus exercituum: Ponite cor
‖Deu. 28. d.38. Mich.6.d 15. 6 da veſtra ſuper vias veſtras. ¶Seminaſtis
multum, & intuliſtis parum: comediſtis, &
non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non eſtis ine-
briati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti:
& qui mercedes congregauit, miſit eas in
7 ſacculum pertuſum. ¶Hæc dicit Dominus
exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias
8 veſtras, ¶aſcendite montem, portate ligna,
& ædificate domum: & acceptabilis mihi
9 erit, & glorificabor, dicit Dominus. ¶Reſpe-
C xiſtis ad amplius, & ecce factum eſt min⁹:
& intuliſtis in domum, & exufflaui illud:
quam ob cauſam dicit Dñs exercituũ? quia
domus‖ mea deſerta eſt, & vos feſtinatis v-
10 nuſquiſque in domum ſuam. ¶Propter hoc
ſuper vos prohibiti ſunt cœli ne darent ro-
rem, & terra prohibita eſt ne daret germen
11 ſuum. ¶& vocaui ſiccitatem ſuper terram,
& ſuper montes, & ſuper triticum, & ſuper
vinum & ſuper oleum, & quæcunque pro-
fert humus, & ſuper homines, & ſuper iu-
mẽta, & ſuper omnem laborem manuum.
12 ¶Et audiuit Zorobabel filius Salathiel, &
Ieſus filius Ioſedec ſacerdos magnus, & om
* Domini 4. nes reliquiæ populi vocem* Dei ſui, & ver-
ba Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum Domi-
nus Deus eorum ad eos: & timuit populus
13 à facie Domini. ¶Et dixit Aggæus nuncius
Domini de nuncijs Domini populo dicẽs:
14 Ego vobiſcum ſum, dicit Dominus. ¶Et ſu-
ſcitauit Dominus ſpiritum Zorobabel filij
Salathiel ducis Iuda, & ſpiritum Ieſu filij
Ioſedec ſacerdotis magni, & ſpiritum reli-
quorum de omni populo: & ingreſſi ſunt,
& faciebant opus in domo Domini exerci-
tuum Dei ſui.

## CAPVT II.

1 IN die viceſima & quarta men-
A ſis in ſexto menſe, in anno ſe-
2 cũdo Darij regis. ¶In ſeptimo
menſe, viceſima & prima mẽ-
ſis: factum eſt verbum Domi-
3 ni in manu Aggæi prophetæ, dicens: ¶Lo-
quere ad Zorobabel filium Salathiel ducẽ
Iuda, & ad Ieſum filium Ioſedec ſacerdo-
tem magnum, & ad reliquos populi, dicẽs:
4 ¶Quis in vobis eſt derelictus qui vidit do-
B mum iſtam in gloria ſua prima? & quid
vos videtis hanc nunc? nũquid non ita eſt,
5 quaſi non ſit in oculis veſtris? ¶Et nunc con
fortare Zorobabel, dicit Dominus: & con-
fortare Ieſu filij Ioſedec ſacerdos magne,
& confortare omnis populus terræ, dicit Do
minus exercituum: & facite (quoniam
ego vobiſcum ſum, dicit Dominus exerci-
6 tuum) ¶verbum quod pepigi vobiſcum
cùm egrederemini de terra Aegypti: & ſpi-
ritus meus erit in medio veſtrum: nolite
7 timere. ¶Quia hæc dicit Dominus exerci-
tuum: ‖Adhuc vnum modicum eſt, & ego ‖Heb.12.
commouebo cœlum & terram, & mare, g.26.
8 & aridam. ¶Et mouebo omnes gentes,
B ET VENIET DESIDERATVS cun-
ctis Gentibus: & implebo domum iſtam
9 gloria, dicit Dominus exercituum. ¶Meum
eſt argentum, & meum eſt aurum, dicit Do
10 minus exercituum. ¶Magna erit gloria do-
mus iſtius nouiſſimæ plus quàm primæ, di
cit Dominus exercituum: & in loco iſto
dabo pacem, dicit Dominus exercituum.
11 ¶In viceſima & quarta noni menſis, in an-
no ſecundo Darij regis, factum eſt verbum
Domini ad Aggæum prophetam, dicens:
12 ¶Hæc dicit Dominus exercituum. Inter-
13 roga ſacerdotes legem, dicens: ¶Si tulerit
homo carnem ſanctificatam in ora veſti-
menti ſui, & tetigerit de ſummitate eius
panem, aut pulmentum, aut vinum, aut
oleum, aut omnem cibum: nunquid ſancti
ficabitur? Reſpondentes autem ſacerdotes,
14 dixerunt: Non. ¶Et dixit Aggæus: Si te-
tigerit pollutus in anima ex omnibus his,
C nunquid cõtaminabitur? Et reſponderunt
ſacerdotes, & dixerunt: Contaminabitur.
15 ¶Et reſpondit Aggæus, & dixit: Sic popu-
lus iſte, & ſic gens iſta ante faciem meam,
dicit Dominus, & ſic omne opus manuum
eorum: & omnia quæ obtulerunt ibi, conta
16 minata erunt. ¶Et nũc ponite corda veſtra,
à die hac & ſuprà antequàm poneretur la-
17 pis ſuper lapidẽ in templo Domini. ¶Cùm
accederetis ad aceruum viginti modiorum,
& fierẽt decem: & intraretis ad torcular vt
exprimeretis quinquaginta ſagenas, & fie-
18 bant viginti: ¶‖Percuſſi vos vento vrente, & ‖Amos 4 c.9.
aurugine & grandine omnia opera manuũ
veſtrarum: & non fuit in vobis qui reuerte
19 retur ad me dicit Dominus. ¶Ponite corda
veſtra ex die iſta & in futurum, à die viceſi
D ma & quarta noni menſis: à die qua funda
menta iacta ſunt templi Domini, ponite
20 ſuper cor veſtrum. ¶Nunquid iam ſemen
in germine eſt, & adhuc vinea, & ficus, &
malogranatum, & lignum oliuæ non flo-
21 ruit? ex die iſta benedicam. ¶Et factum eſt
verbum Domini ſecundò ad Aggæum, in
22 viceſima & quarta menſis, dicens: ¶Loque-
re ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego
23 mouebo cœlum pariter & terram. ¶Et ſub-
uertam ſolium regnorum, & conteram for-
titudinẽ regni Gẽtium: & ſubuertam qua-
drigã & aſcenſorẽ eius: & deſcendent equi,
& aſcẽſores eorum, vir in gladio fratris ſui.
24 ¶‖In die illa, dicit Dñs exercituum, aſſumã ‖Ecc.49. c.13.
te, Zorobabel filij Salathiel, ſerue meus, di-
cit Dominus: & ponam te quaſi ſignaculũ,
quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PRO-

# PROPHETIA ZACHARIAE.

## PROLOGVS IN ZACHARIAE PROPHETIAM.

SECVNDO anno Darij, regis Medorum, Aggæum, & Zachariam prophetaſſe, lectiones eorundem declarant. Sed hac de cauſa Aggæus Zachariæ in ordine prophetarum prælatus eſſe videtur, quod cum duobus menſibus, vt prædictorum lectiones oſtendunt, in prophetia præceſſiſſe inuenitur, & ad reparationem templi præcepto Dei populum animaſſe, vt Eſdras refert, dicens. In ſecundo anno Darij, regis Perſarum, prophetauerunt. Aggæus & Zacharias, filius Addo, prophetæ, ſuper Iſrael in nomine Dei Iſrael ſuper eos. Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Ieſus, filius Ioſedec, & principes eius: inchoaueruntque ædificare domum Dei, quæ eſt in Ieruſalem. Quibus cum adeſſent prophetæ, exhortatione ſua adiuuerunt eos. Nam populum Iſrael ab imitatione paternorum delictorum, per ſuam admonitionem idem propheta cupiens reuocare, verbis lectione comprehenſis vſus eſt: Vidi nocte: & ecce vir aſcenderat ſuper equũ rubeum, &c. Vidit propheta virum equo rubeo ſedentem, & ſtantem in medio myrteti vmbroſi, cuius viſionis hæc ſolutio eſt: Vir aſcendens equum rubeum, licèt angelus intelligatur: tamen quia prædicti coloris equum conſcẽdere vſus eſt, vindictam ſanguinis in eam gentem ſignificat afferendã, quæ populum Iſrael in captiuitatem redegerat. Nam & Iſaias propheta, per ruborem veſtimentorum, inter gentes vindictam cum ſanguine a Deo proferendam demonſtrans, his verbis vſus eſt, dicens: Quis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra? &c. Stantem verò in medio myrteti vmbrantis, quòd dixit: lætitiam populo affuturam per myrteti ſignificationem voluit deſignari. Huius ligni Moyſes in leuitico, cum faceret mentionem, ait: Accipietis die prima fructus ligni ſpecioſi ut lætitiam populi per bene olentis ligni & ſpecioſi vmbraculum demonſtraret. Sed hanc viſionem, quæ liberationẽ populi, & vindictam de aduerſarijs affuturam demonſtrat, ob hoc noctu propheta ſe vidiſſe memorauit, quia populum Iſrael in prima liberatione de terra Aegypti noctu diſceſſiſſe conſtabat: cuius exempli, quia præſens populus aliquam partem in ſe retinere videbatur, liberatio eiuſdem ac reditus captiuitatis de terra Chaldæorum per noctem prophetæ eſt reuelata.




## CAPVT PRIMVM.

1 A IN menſe octauo, in anno ſecundo Darij, factum eſt verbum, Dñi ad Zachariam,
filium Barachiæ filij Addo, prophetã, dicẽs;
2 Iratus eſt Dñs ſup patres veſtros iracũdia.

Et dices

‖Mala. 3. b. 7. ‖Iſa. 31. b. 8. 31. c. 6. 45. d. 21. Iere. 3. c. 18. 15. d. 19. 31. c. 18. Eze. 18. g. 30. 20. a. 7. 33. c. 11. Oſee 14. a. 1. Ioel 2. c. 18.

3 ¶Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum, ‖Conuertimini ad me, ait Do-
minus exercituum, & conuertar ad vos,
4 dicit Dominus exercituum. ¶Ne ſitis ſi-
cut patres veſtri, ‖ ad quos clamabant pro-
phetæ priores, dicentes: Hæc dicit Domi-
nus exercituum, Conuertimini de vijs ve-
ſtris malis, & de cogitationibus veſtris peſ-
ſimis: & non audierunt, neque attenderũt
5 ad me, dicit Dominus. ¶Patres veſtri vbi
B ſunt? & Prophetæ nũquid in ſempiternum
6 viuent? ¶Veruntamen verba mea & legiti-
ma mea quæ mandaui ſeruis meis prophe-
tis, nũquid nõ comprehenderũt patres ve-
ſtros? & conuerſi ſunt, & dixerũt, Sicut co-
gitauit Dñs exercituum facere nobis ſecũ-
dũ vias noſtras, & ſecundũ adiuentiones
7 noſtras fecit nobis. ¶In die viceſima & quar
ta vndecimi menſis Sabath: in anno ſecũ-
do Darij, factũ eſt verbum Dñi ad Zacha-
riam, filiũ Barachiæ, filij Addo, prophetã,
8 dicens: ¶Vidi per noctem: & ecce vir aſcen-
dens ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat in-
ter myrtheta quæ erãt in profundo: & poſt
9 eũ equi rufi, varij, & albi. ¶Et dixi: Quid sũt
iſti Domine mi? & dixit ad me angelus * q
loquebatur in me: Ego oſtendam tibi quid
10 ſint hæc. ¶Et reſpondit vir qui ſtabat inter
myrtheta, & dixit: Iſti ſunt quos miſit Dñs
11 vt perãbulent terrã. ¶Et reſponderunt ange
lo Domini, qui ſtabat inter myrtheta & di-
C xerunt: Perambulauimus terrã, & ecce om-
12 nis terra habitatur & quieſcit. ¶Et reſpõdit
angelus Domini, & dixit: Domine exerci-
tuũ vſquequo tu non miſereberis Ieruſalẽ
& vrbium Iuda, quibus iratus es? iſte iam
13 ſeptuageſimus annus eſt? ¶Et reſpondit Do
minus angelo qui loquebatur in me verba
14 bona, verba cõſolatoria. ¶Et dixit ad me an-
gelus qui loquebatur in me: ‖Clama, dicẽs:
Hæc dicit Dominus exercituũ, Zelatus ſum
15 Ieruſalẽ & Sion zelo magno. Et ira magna
ego iraſcor ſuper gentes opulẽtas, quia ego
iratus ſum parum, ipſi verò adiuuerunt in
16 malum. ¶Propterea hęc dicit Dominus: Re-
uertar ad Ieruſalẽ in miſericordijs: domus
mea ædificabitur in ea, ait Dominus exerci
tuum: & perpendiculum extendetur ſuper
17 Ieruſalem. ¶Adhuc clama, dicens: Hęc dicit
Dominus exercituum: Adhuc affluent ciui
tates meæ bonis: & conſolabitur adhuc Do
D minus Sion, & eliget adhuc Ieruſalem. ¶Et
18 leuaui oculos meos, & vidi: & ecce quatuor
19 cornua. ¶Et dixi ad angelum qui loqueba-
tur in me: Quid ſunt hæc? Et dixit ad me:
Hæc ſunt cornua quæ ventilauerunt Iudã,
20 & Iſrael, & Ieruſalem. ¶Et oſtẽdit mihi Do
21 minus quatuor fabros. ¶Et dixi: Quid iſti
veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc ſunt
cornua quæ vẽtilauerunt Iudam per ſingu
los viros, & nemo eorũ leuauit caput ſuũ,
& venerũt iſti deterrere ea, vt deijciant cor
nua gẽtium quæ leuauerũt cornu ſuper ter
ram Iuda vt diſpergerent eam.

*Domini. —6. ‖Infr. 8. a. 2.

## CAPVT II.

1 ET leuaui oculos meos, & vidi:
A & ecce vir, & in manu ei⁹ fu-
2 niculus mẽſorũ. ¶Et dixi: Quò
tu vadis? Et dixit ad me: Vt
metiar Ieruſalẽ, & videã quã-
ta ſit latitudo eius, & quãta lõgitudo eius.
3 ¶Et ecce angelus q loquebatur in me, egredie
batur, & angelus alius egrediebatur in occur-
4 ſum eius. ¶Et dixit ad eũ: Curre, loquere ad
puerũ iſtũ, dicens, Abſq; muro habitabitur
Ieruſalẽ pręmultitudine hominũ & iumẽ
5 torũ in medio eius. ¶Et ego ero ei, ait Dñs,
murus ignis in circuitu: & in gloria ero in
6 medio eius. ¶O, ô, fugite de terra Aquilo-
nis, dicit Dñs, qm̃ in quatuor vẽtos cœli di
7 ſperſi vos, dicit Dñs. ¶O Sion fuge quæ habi
8 tas apud filiam Babylonis. ¶quia hæc dicit
Dñs exercituum. Poſt gloriam miſit me ad
C gentes quæ ſpoliauerunt vos: qui enim teti
9 gerit vos, tangit pupillam oculi * mei: ¶quia
ecce ego leuo manũ meã ſuper eos, & erũt
prædæ his qui ſeruiebant ſibi: & cognoſce-
10 tis quia Dñs exercituum miſit me. ¶Lauda,
& lætare filia Sion: quia ecce ego venio, &
11 habitabo in medio tui, ait Dominus. ¶Et ap
plicabuntur gentes multæ ad Dominũ in
D die illa, & erunt mihi in populum, & habi
tabo in medio tui: & ſcies quia Dñs exerci-
12 tuum miſit me ad te. ¶Et poſſidebit Domi-
nus Iudam partem ſuam in terra ſanctifi-
13 cata: & eliget adhuc Ieruſalem. ¶Sileat om
nis caro à facie Domini: quia conſurrexit
de habitaculo ſancto ſuo.

*eius 2.

## CAPVT III.

1 ET oſtendit mihi Dominus Ie-
A ſum ſacerdotẽ magnũ ſtantẽ
coram angelo Domini: & Sa-
tã ſtabat à dextris eius, vt ad-
2 uerſaretur ei. ¶Et dixit Dñs ad
Satan: Increpet Dominus in te Satã, & in-
crepet Dominus in te, qui elegit Ieruſalẽ:
nunquid non iſte torris eſt, erutus de igne?
3 ¶Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis, &
4 ſtabat ante faciem angeli. ¶Qui reſpondit,
& ait ad eos qui ſtabant coram ſe, dicens:
B Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit
ad eum: Ecce abſtuli à te iniquitatem tu,
5 & indui te mutatorijs. Et dixit: Ponite ci-
darim mundã ſuper caput eius. ¶Et poſue-
runt cidarim mundam ſuper caput eius, &
induerũt eum veſtibus: & angelus Dñi ſta-
6 bat. ¶Et conteſtabatur angelus Domini Ie-
7 ſum, dicens: ¶Hęc dicit Dominus exercituũ,
C Si in vijs meis ambulaueris, & cuſtodiam
meam cuſtodieris: tu quoque iudicabis do
mum meam, & cuſtodies atria mea, & da-
bo tibi ambulãtes de his q nũc hic aſſiſtũt,
8 ¶Audi Ieſu, ſacerdos magne, tu & amici tui
qui habitant corã te, quia viri portendẽtes,

—7.

*‖Inf. 6. c. 12.* ſunt. ecce enim ego‖ A D D V C A M S E R-
9 V V M M E V M O R I E N T E M. ¶ Quia ec-
*Luc. 1. g. 78.* ce lapis quem dedi coram Ieſu: ſuper lapi-
D dem vnum ſeptem oculi ſunt: ecce ego cæ-
labo ſculpturam eius, ait Dominus exerci-
tuum: & auferam iniquitatem terræ illius
10 in die vna. ¶ In die illa, dicit Dominus exer
cituum, vocabit vir amicum ſuum ſubter
vineam, & ſubter ficum.

CAPVT IIII.

1 ET reuerſus eſt angelus q̃ loque
A bat̃ in me: & ſuſcitauit me,
2 quaſi virum qui ſuſcitatur de
ſomno ſuo. ¶ Et dixit ad me:
Quid tu vides? Et dixi: Vidi, et
ecce candelabrum aureũ totum, & lampas
eius ſuper caput ipſius: & ſeptem lucernæ
eius ſuper illud: & ſeptẽ * infuſoria lucer-
** & ſeptẽ 6.* 3 nis quæ erãt ſuper caput eius. ¶ Et duæ oli-
uæ ſuper illud: vna à dextris lampadis, &
4 vna á ſiniſtris eius. ¶ Et reſpondi, & aio ad
angelũ, qui loquebatur in me, dicẽs: Quid
B ſunt hæc, Dñe mi? ¶ Et reſpondit angelus q̃
loquebatur in me, & dixit ad me: Nũquid
neſcis quid ſunt hęc? Et dixi: Non Dñe mi.
6 ¶ Et reſpondit, & ait ad me, dicens: Hoc eſt
verbum Domini ad Zorobabel, dicẽs: Nõ
in exercitu, nec in robore: ſed in ſpiritu
7 meo, dicit Dñs exercituum. ¶ Quis tu mons
C magne coram Zorobabel? in planũ: & edu
cet lapidem primarium, & exæquabit gra
8 tiam gratiæ eius. ¶ Et factum eſt verbũ Do-
9 mini ad me, dicẽs: ¶ Manus Zorobabel fun
dauerũt domum iſtam, & manus eius per-
ficient eam: & ſcietis quia Dominus exerci
10 tuum miſit me ad vos. ¶ Quis enim deſpe-
xit dies paruos? & lætabuntur, & videbunt
lapidem ſtanneũ in manu Zorobabel. Se-
ptem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrũt
11 in vniuerſam terrã. ¶ Et reſpondi, & dixi ad
D eum: Quid ſunt duæ oliuæ iſtæ ad dexterã
12 candelabri, & ad ſiniſtram eius? ¶ Et reſpon
di ſecundò, & dixi ad eum: Quid ſunt duæ
ſpicæ oliuarũ quæ ſunt iuxta duo roſtra au
13 rea, in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro? ¶ Et
ait ad me, dicens: Nũquid neſcis quid ſunt
14 hæc? Et dixi: Non Domine mi, ¶ Et dixit:
Iſti ſunt duo filij olei‸ſplendoris‸, qui aſſi-
*—5.* ſtunt dominatori vniuerſæ terræ.

CAPVT V.

1 ET cõuerſus ſum, & leuaui ocu-
A los meos: & vidi, & ecce volu
2 men volans. ¶ Et dixit ad me:
** Ecce.* Quid tu vides? Et dixi: *Ego vi
deo volumẽ volãs: longitudo
eius viginti cubitorum, & latitudo eius de-
3 cẽ cubitorũ. ¶ Et dixit ad me: Hæc eſt male-
dictio quæ egreditur ſuper faciẽ oĩs terræ:
quia omnis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, iudi-
cabitur: & omnis iurãs, ex hoc ſimiliter iu-
4 dicabitur. ¶ Educã illud, dicit Dominus exer
B cituum: & veniet ad domũ furis, & ad do-
mum iurantis in nomine meo mẽdaciter:
& commorabitur in medio domus eius, &
cõſumet‸ eũ‸, & ligna eius & lapides eius. *‸eam 8.*
5 Et egreſſus eſt angelus q̃ loquebatur in me,
& dixit ad me: Leua oculos tuos, & vide
6 q̃d eſt hoc quod egreditur. ¶ Et dixi: Quid-
C nã eſt? Et ait. Hæc eſt amphora egrediens.
Et dixit. ‸Hæc‸ eſt oculus eorum in vniuer- *‸Hic 11.*
7 ſa terra. ¶ Et ecce talentum plumbi porta-
batur, & ecce mulier vna ſedens in medio
8 amphoræ. ¶ Et dixit: Hæc eſt impietas. Et
D proiecit eã in medio amphorę & miſit maſ
9 ſam plumbeam in os eius. ¶ Et leuaui ocu-
los meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egre
dientes, & ſpiritus in alis earum, & habe-
bant alas quaſi alas milui: & leuauerunt
10 amphoram inter terram & cœlum. ¶ Et di-
xi ad angelum qui loquebatur in me: Quò
11 iſtæ deferunt amphoram? ¶ Et dixit ad me:
Vt ædificetur ei domus in terra Senaar, &
ſtabiliatur & ponatur ibi ſuper baſem ſuã.

CAPVT VI.

1 ET cõuerſus ſum, & leuaui oculos meos:
A & vidi, & ecce quatuor quadrigæ egre-
dientes de medio duorũ montiũ: & mõtes,
montes ærei. ¶ In quadriga prima equi ru-
3 fi, & in quadriga ſecunda, equi nigri: ¶ & in
quadriga tertia, eq̃ albi, & in quadriga quar
4 ta, equi varij * fortes. ¶ Et reſpondi & dixi ad **&*
angelum qui loquebatur in me: Quid ſunt
5 hæc Domine mi? ¶ Et reſpondit angelus, &
ait ad me: Iſti ſunt quatuor venti cœli, qui
egrediuntur vt ſtent corã dominatore om-
6 nis terrę. ¶ In qua erant equi nigri, egredie-
bantur in terram Aquilonis: & albi egreſſi
B ſunt poſt eos: & varij egreſſi ſunt ad terrã
7 Auſtri. ¶ Qui autem erant robuſtiſſimi, exie
runt, & quærebant ire & diſcurrere p̃ om-
nem terram. Et dixit: Ite, perambulate ter-
8 rã, & perãbulauerũt terrã. ¶ Et vocauit me,
& loquutus eſt ad me, dicẽs: Ecce qui egre-
diunt̃ in terrã Aquilonis, requieſcere fece-
9 rũt ſpiritũ meũ in terra Aq̃lonis. ¶ Et factũ
10 eſt verbũ Dñi ad me, dicẽs: ¶ Sume à trãſmi
gratione ab Holdai, & à Tobia, & ab Idaia:
C & venies tu in die illa, & intrabis domũ Io
ſię filij Sophonię, q̃ venerunt de Babylone.
11 ¶ Et ſumes aurũ & argentum, & facies coro
nas: & pones in capite Ieſu filij Ioſedec, ſa
12 cerdotis magni, ¶ & loqueris ad eum, dicẽs:
Hæc ait Dominus exercituum, dicens:
D ‖ E C C E V I R O R I E N S N O M E N E I V S: *‖Sup. 3. c. 8.*
& ſubter eum orietur, & ædificabit tẽplũ
13 Domino: ¶ & ipſe extruet templum Domi- *Luc. 1. g. 78.*
no, & ipſe portabit gloriam, & ſedebit, &
dominabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacer-
dos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit
14 inter illos duos. ¶ Et coronæ erũt Helem, &
Tobiæ, & Idaiæ, & Hen filio Sophonię, me
15 moriale in templo Domini. ¶ Et qui procul
ſunt, venient, & ædificabunt in templo Do
mini, & ſcietis quia Dominus exercituum

miſit ad me vos. Erit autem hoc, ſi auditu
audieritis vocem Domini Dei veſtri.

## CAPVT VII.

1 ET factum eſt in anno quarto
A Darij regis, factum eſt verbum
Domini ad Zachariã, in quar-
ta mẽſis noni, qui eſt Caſleu.
2 ¶ Et miſerunt ad domum Dei
Saráſar & Rogom-melech, & viri qui erãt
3 cum eo, ad deprecandam faciem Dñi: ¶ vt
dicerent ſacerdotibus domus Dñi exerci-
tuũ & prophetis, loquentes: Nunquid flen
dum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctifi
care me debeo, ſicut iã feci multis annis?
4 ¶ Et factum eſt verbum Domini exercituũ
5 ad me, dicens: ¶ Loquere ad omnem popu-
lum terræ, & ad ſacerdotes, dicens: ‖ Cum *‖Iſa. 58. a. 5.*
B ieiunaretis, & plangeretis in quinto & ſe-
ptimo per hos ſeptuaginta annos: nunquid
6 ieiuniũ ieiunaſtis mihi? ¶ & cũ comediſtis,
& bibiſtis: nunquid non vobis comediſtis,
7 & vobiſmetipſis bibiſtis? ¶ Nunquid non
ſunt verba, quæ loquutus eſt Dñs in manu
prophetarum priorum, cum adhuc Ieruſa-
lem habitaretur, & eſſet opulenta ipſa &
vrbes in circuitu eius, & ad Auſtrũ, & in cã
8 peſtribus habitaretur? ¶ Et factum eſt verbũ
9 Domini ad Zachariã, dicens: ¶ Hæc ait Do-
C minus exercituum, dicens: Iudicium verũ
iudicate: & miſericordiam & miſerationes
10 facite vnuſquiſque cum fratre ſuo. ¶ ‖ Et vi- *‖Exo. 22. d. 22. Iſai. 1. f. 23. Iere. 5. g. 28.*
duam, & pupillam, & aduenam, & paupe-
rem nolite calumniari: & malum vir fra-
11 tri ſuo non cogitet in corde ſuo. ¶ Et nolue-
runt attendere, & auerterunt ſcapulam re-
cedentes: & aures ſuas aggrauauerũt, ne au
12 dirent. ¶ Et cor ſuum poſuerunt vt adaman
tẽ, ne audirent legem & verba, quæ miſit
Deus exercituũ in ſpiritu ſuo per manum
D prophetarum priorum: & facta eſt indigna
13 tio magna à Domino exercituum. ¶ Et fa-
ctum eſt ſicut locutus eſt, & *non audierũt: **ſicut*
ſic clamabunt & non exaudiam, dicit Dñs
14 exercituum. ¶ Et diſperſi eos per omnia re-
gna, quæ neſciunt: & terra deſolata eſt ab
eis, eo ꝙ non eſſet tranſiens & reuertẽs: &
poſuerunt terrã deſiderabilem in deſertũ.

## CAPVT VIII.

1 ET factum eſt verbũ Dñi exerci-
A tuum, dicens: ¶ Hæc dicit Dñs
2 exercituũ: ‖ Zelatus ſum Sion *‖Sup. 1. c. 14.*
zelo magno, & indignatione
3 magna zelatus ſum eã. ¶ Hæc
dicit Dominus exercituum: Reuerſus ſum
ad Sion: & habitabo in medio Ieruſalem:
& vocabitur Ieruſalem Ciuitas veritatis,
& Mons Domini exercituum, mons ſancti
4 ficatus. ¶ Hęc dicit Dñs exercituum: Adhuc
habitabunt ſenes, & anus in plateis Ieru-
ſalem: & viri baculus in manu eius præ *-6.*
5 multitudine dierum. ¶ Et plateæ ciuitatis
complebuntur infantibus, & puellis luden
6 bus in plateis eius. ¶ Hæc dicit Dominus e-
xercituum: Si videbitur difficile in oculis
reliquiarũ populi huius in diebus illis, nũ
quid in oculis meis difficile erit, dicit Dñs
7 exercituum? ¶ Ecce ego ſaluabo populum
meum de terra Orientis, & de terra occa-
8 ſus ſolis. ¶ Et adducam eos, & habitabũt in
medio Ieruſalẽ: & erunt mihi in populũ,
& ego ero eis in Deũ in veritate & in iuſti-
9 tia. ¶ Hæc dicit Dñs exercituũ: Confortentũ
manus vřę, qui auditis in his dieb⁹ ſermo
B nes iſtos per os prophetarũ in die qua fun
data eſt domus Domini exercituũ, vt tem-
10 plum ædificaretur. ¶ Si quidem ante dies il-
los merces hominum non erat: nec merces
iumentorum erat: neq; introeunti, neque
exeunti erat pax præ tribulatione. & dimi-
ſi oẽs homines vnumquemque contra pro-
11 ximum ſuum. ¶ Nunc autem nõ iuxta dies
priores ego faciam reliquijs populi huius,
12 dicit Dñs exercituum: ¶ ſed ſemen pacis e-
rit: vinea dabit fructum ſuum, & terra da-
bit gemen ſuum, & cœli dabunt rorẽ ſuũ:
& poſſidere faciam reliquias populi huius
13 vniuerſa hęc. ¶ Et erit: ſicut eratis maledi-
C ctio in gentibus, domus Iuda, & domus Iſ-
raël: ſic ſaluabo vos, & eritis benedictio:
nolite timere, confortentur manus veſtræ.
14 ¶ Quia hæc dicit Dominus exercituum: Si-
cut cogitaui vt affligerem vos, cum ad ira-
cundiam prouocaſſent patres veſtri me, di-
15 cit Dominus, * & non ſum miſertus: ¶ ſic ** exercituum ſ.*
conuerſus cogitaui in diebus iſtis, vt bene-
faciam domui Iuda & Ieruſalem: nolite ti
16 mere. ¶ Hæc ſunt ergo verba quæ facietis: *‖Eph. 4. f. 25.*
‖ Loquimini veritatem vnuſquiſq; cũ pro
ximo ſuo: veritatẽ & iudiciũ pacis iudicate
17 in portis veſtris. ¶ Et vnuſquiſq; malũ con-
tra amicum ſuum ne cogitetis in cordibus
veſtris: & iuramentum mendax ne diliga
tis: oĩa enim hæc ſunt quæ odi, dicit Domi
18 nus. ¶ Et factum eſt verbum Domini exerci-
19 tuum ad me, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus
exercituum: Ieiunium quarti, & ieiuniũ
quinti, & ieiunium ſeptimi, & ieiunium
decimi erit domui Iudæ in gaudium & læ-
D titiam & in ſolennitates prędaras: verita-
20 tem tantùm & pacem diligite. ¶ Hæc dicit
Dominus exercituũ: Vſquequo veniãt po-
21 puli, & habitent in ciuitatibus multis, ¶ &
vadant habitatores vnus ad alterum, dicen
tes: Eamus & deprecemur faciem Domini,
& quæramus Dominum exercituũ, vadam
22 etiam ego. ¶ Et venient populi multi, & Gẽ
tes robuſtæ ad quærendum Dominũ exer-
cituum in Ieruſalem, & deprecandam fa-
23 ciem Domini. ¶ Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: In diebus illis, in quibus apprehen-
dent decem homines ex omnibus linguis
Gentium, & apprehendent fimbriam viri
Iudæi, dicentes: Ibimus vobiſcum: audiui-
mus enim quoniam Deus vobiſcum eſt.

## CAPVT IX.

1 Nus verbi Domini in terra Ha-
A drach & Damaſci requiei ei⁹ :
quia Domini eſt oculus homi
nis,& omnium tribuũ Iſraël.
2 ¶ Emath quoq; in terminis e-
ius & Tyrus , & Sidon aſſumpſerunt quip-
3 pe ſibi ſapientiam valde. ¶Et ædificauit Ty
rus munitionem ſuam,& coaceruauit argẽ
tum quaſi humũ, & aurum vt lutũ platea-
4 rũ. ¶Ecce Dñs poſſidebit eã, & percutiet in
mari fortitudinẽ eius,& hæc igni deuorabi
5 tur. ¶Videbit Aſcalon, & timebit:& Gaza,
et dolebit nimis:& Accaron,quoniã confu
ſa eſt ſpes eius : & peribit Rex de Gaza , &
6 Aſcalon non habitabitur. ¶Et ſedebit ſepa
B rator in Azòto,& diſperdã ſupbiã Philiſthi
7 norũ. ¶Et auferã ſanguinem eius de ore e-
ius,& abominationes eius de medio dẽtiũ
eius : & relinquetur ẽt ipſe Deo noſtro , &
erit quaſi dux in Iuda, & Accaron quaſi Ie
8 buſeus. ¶Et circundabo domum meã ex his
q militant mihi euntes & reuertẽtes,& nõ
tranſibit ſuper eos vltrà exactor : quia nũc
9 vidi in oculis meis. ¶‖Exulta ſatis filia Siõ,
iubila filia Ieruſalem: ECCE REX TVVS ve-
niet tibi iuſtus & ſaluator : ipſe pauper a-
ſcendens ſuper ᵛaſinum ᵛ& ſuper pullum fi
10 lium aſinę, ¶ Et ᵛdiſperdam ᵛquadrigam ex
C Ephraim,& equum de Ieruſalem, & diſſi-
pabitur arcus belli: & loquetur pacẽ Genti
bus, & ptãs eius à mari vſque ad mare, &
11 à fluminib⁹ vſq; ad fines terræ. ¶Tu quoq;
in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos
12 tuos de lacu in quo non eſt aqua. ¶Cõuerti
mini ad munitionẽ vincti ſpei,hodie quo-
13 que annũciãs duplicia reddã tibi. ¶Qm̃ extẽ
di mihi Iudã quaſi arcũ,impleui Ephraim:
& ſuſcitabo filios tuos Sion ſup filios tuos
14 Græcia,& ponã te quaſi gladiũ fortiũ. ¶Et
Dñs Deus ſuper eos videbitur, & exibit, vt
fulgur iaculum eius : & Dñs Deus in tuba
15 canet, et vadet in turbine Auſtri. ¶Dñs exer
D cituum proteget eos: et deuorabunt,et ſu-
biijcient lapidibus fundę: et bibentes ine-
briabuntur quaſi à vino,et replebuntur vt
16 phialę,et quaſi cornua altaris. ¶Et ſaluabit
eos Dñs Deus eorum in die illa, vt gregem
populi ſui: quia lapides ſancti eleuabũtur
17 ſuper terram eius. ¶Quid enim bonum ei⁹
eſt,et quid pulchrum eius niſi frumentum
electorum, et vinum germinans virgines ?

‖Iſa. 62 d.11. Mat. 21. a 5.
ᵛaſinam
ᵛdiſpergã 3.

## CAPVT X.

1 Etite à Domino pluuiam in tẽ
A pore ſerotino . et Dñs faciet
niues , et pluuiam imbris da-
bit eis , ſingulis herbam in a-
2 gro. ¶ Quia ſimulachra locuta
ſunt inutile , et diuini viderunt mendaciũ
et ſomniatores locuti ſunt fruſtra: vanè cõ
ſolabãtur:idcirco abducti ſunt quaſi grex:
3 affligentur, quia non eſt eis paſtor. ¶ Super
paſtores iratus eſt furor meus, et ſuper hir-
B cos viſitabo:quia viſitauit Dominus exerci
tuum gregem ſuum domũ Iuda , et poſuit
4 eos quaſi equum glorię ſuæ in bello. ¶Ex ip
ſo angulus , ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus
prælij, ex ipſo egredietur omnis exactor ſi-
5 mul. ¶Et erũt quaſi fortes,conculcantes lu-
tum viarum in prælio: bellabunt, quia Do
minus cum eis : et confundentur aſcẽſores
6 equorum. ¶Et confortabo domum Iuda, et
domum Ioſeph ſaluabo: et cõuertam eos ,
quia miſerebor eorũ : et erũt ſicut fuerunt
quando non proieceram eos: ego enim Do
7 minus Deus eorum, et exaudiã eos. ¶Et erũt
quaſi fortes Ephraim , et lætabitur cor eo-
C rum quaſi à vino. et filij eorum videbunt
et lætabũtur,et exultabit cor eorum in Do-
8 mino. ¶Sibilabo eis, et congregabo illos,qa
redemi eos: et multiplicabo eos, ſicut antè
9 fuerãt multiplicati. ¶Et ſeminabo eos in po
pulis,et delonge recordabuntur mei: et vi-
10 uent cũ filijs ſuis , et reuertentur . ¶ Et re-
ducam eos de terra Ægypti,et de Aſſarijs
congregabo eos: et ad terram Galaad et Li
bani adducam eos: et nõ inuenietur eis lo-
11 cus. ¶ Et tranſibit in maris freto, et percu-
D tiet in mari fluctus , et confundentur om-
nia profunda fluminis: et humiliabitur ſu
perbia Aſſur, et ſceptrum Ægypti recedet.
12 ¶Confortabo eos in Domino,et in nomine
eius ambulabunt, dicit Dominus.

## CAPVT XI.

1 Peri Libane portas tuas , et co-
A medat ignis cedros tuas. ¶ Vlu
2 la abies , quia cecidit cedrus ,
qm̃ magnifici vaſtati ſunt : v-
lulate quercus Baſan, quoniã
3 ſuccifus eſt ſaltus munitus ¶Vox vlulatus
paſtorum , quia vaſtata eſt magnificentia
eorum: vox rugitus leonum,quoniam va-
4 ſtata eſt ſuperbia Iordanis. ¶Hæc dicit Do-
minus Deus meus: Paſce pecora occiſionis,
5 ¶quæ qui poſſederant , occidebant, et non
dolebant: et vendebant ea,dicentes: Bene-
dictus Dominus, diuites facti ſumus: et pa
6 ſtores eorum non parcebant eis. ¶Et ego nõ
parcam vltrà ſuper habitantes terram, di-
cit Dominus : ecce ego tradam homines ,
vnumquemq; in manu proximi ſui , et in
B manu Regis ſui: et concident terrã, et non
7 eruã de manu eorum. ¶Et paſcam pecus oc
ciſionis,propter hoc ô pauperes gregis : et
aſſumpſi mihi duas virgas, vnã vocaui De-
cõrem,et alterã vocaui Funiculum: et paui
8 gregem. ¶Et ſuccidi tres paſtores in menſe
vno , et contracta eſt anima mea in eis : ſi-
quidem et anima eorum variauit in me .
9 ¶ Et dixi : non paſcam vos : ‖ quod mori- Iere.15.a.2.
tur, moriatur : et quod ſucciditur , ſucci
datur, et reliqui deuorent vnuſquiſq; car-
10 nem proximi ſui. ¶Et tuli virgam meam
C quę vocabatur Decus, et abſcidi eam , vt

irritum

irritum facerem fœdus meũ quod percuſſi
11 cum oĩbus populis. ¶Et in irritum deductũ
eſt in die illa: & cognouerunt ſic pauperes
gregis qui cuſtodiunt mihi, quia verbũ Dñi
12 eſt. ¶Et dixi ad eos: Si bonũ eſt in oculis ve-
ſtris afferte mercedẽ meam: & ſi non quie-
ſcite. ‖Et appenderunt mercedem meam
‖Mat. 27 b. 9. 13 triginta argẽteos. ¶Et dixit Dñs ad me: Pro-
ijce illud ad ſtatuarium decôrum pretium
quo appreciatus ſum ab eis. Et tuli triginta
argenteos: & proieci illos in domum Dñi,
14 ad ſtatuarium. ¶Et præſcidi virgam meam
ſecundam, quæ appellabatur Funiculus, vt
diſſoluerem germanitatem inter Iudam &
15 Iſraël. ¶Et dixit Dñs ad me: Adhuc ſume ti
D bi vaſa paſtoris ſtulti. ¶Quia ecce ego ſuſci-
16 tabo paſtorem in terra, qui derelicta non
viſitabit, diſperſum non quæret, & contri-
tum non ſanabit: & id quod ſtat, non enu-
triet, & carnes pinguium comedet, & vngu
17 las eorum diſſoluet. ¶O paſtor & idôlum,
derelinquẽs gregem: gladius ſuper brachiũ
eius & ſuper oculum dextrum eius: bra-
chium eius ariditate ſiccabitur, & oculus
dexter eius tenebreſcens obſcurabitur.

## CAPVT XII.

1 ONvs verbi Domini ſuper Iſ-
A raël. Dicit Dominus extendẽs
cœlum, & fundans terram, &
fingens ſpiritum hominis in
2 eo: ¶ecce ego ponam Ieruſa-
lem ſuperliminare crapulæ omnibus popu
lis in circuitu: ſed & Iuda erit in obſidio-
3 ne contra Ieruſalem. ¶Et erit in die illa, po-
nam Ieruſalem lapidem oneris cunctis po
pulis: omnes qui leuabunt eum, conciſio-
ne lacerabuntur, & colligentur aduerſus eã
4 omnia regna terræ. ¶In die illa, dicit Do-
B minus, percutiam omnem equum in ſtupo
rem, & aſcenſorem eius in amentiam: &
ſuper domum Iuda aperiam oculos meos,
& omnem equum populorum percutiam
5 cæcitate. ¶Et dicẽt duces Iuda in corde ſuo:
Confortentur mihi habitatores Ieruſalem
6 in Domino exercituum Deo eorum. ¶In die
illa ponã duces Iuda ſicut caminũ ignis in
*faſcem 4 lignis, & ſicut *facem' ignis in fœno: & deuo
rabunt ad dexteram & ad ſiniſtram oẽs po-
pulos in circuitu: & habitabitur Ieruſalem
7 rurſus in loco ſuo in Ieruſalem. ¶Et ſalua-
bit Dominus tabernacula Iuda, ſicut ĩ prin
cipio: vt nõ magnificè glorietur domus Da
uid, & gloria habitantium Ieruſalẽ contra
8 Iudam. ¶In die illa proteget Dominus habi
D tatores Ieruſalem, & erit qui offenderit ex
eis in die illa, quaſi Dauid: & domus Dauid
quaſi Dei, ſicut Angelus Domini in conſpe
*eius 9 ctu *eorum'. ¶Et erit in die illa: quæram
conterere omnes gentes quę veniunt cõtra
10 Ieruſalem. ¶Et effundam ſuper domum
Dauid, & ſuper habitatores Ieruſalẽ ſpiri-
‖Ioh. 19. g 37. tum gratiæ & precum: & ‖aſpicient ad me,
quem confixerunt: & plangent eum plãctu
quaſi ſuper vnigenitum, & dolebunt ſuper
eum vt doleri ſolet in morte primogeniti.
11 ¶In die illa magnus erit planctus in Ieruſa
D lem, ‖ ſicut planctus Adadremmon in cam ‖2. Par. 35. d. 22.
12 po Mageddon'. ¶Et planget terra: familiæ
& familiæ ſeorſum: familiæ domus Dauid
13 ſeorſum: & mulieres eorum ſeorſum: ¶fa-
miliæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres
eorum ſeorſum: familiæ domus Leui ſeor-
ſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ
Semei ſeorſum: & mulieres eorũ ſeorſum.
14 ¶Omnes familiæ reliquæ, familiæ & fami-
liæ ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

## CAPVT XIII.

1 IN die illa erit fons patens do-
A mui Dauid, & habitãtibus Ie-
ruſalem: in ablutionem pecca
2 toris & mẽſtruatæ. ¶Et ‖erit in ‖Ezech. 30. d. 31.
die illa, dicit Dominus exerci
tuum, Diſperdam nomina idôlorum de ter
ra, & non memorabuntur vltrà: & pſeudo-
prophetas, & ſpiritum immundum auferã
3 de terra. ¶Et erit: cùm prophetauerit quiſ-
piam vltrà, dicent ei pater eius & mater e-
ius qui genuerunt eum: Non viues, quia
mendacium loquutus es in nomine Domi-
ni: & configent eum pater eius & mater e-
4 ius, genitores eius cùm prophetauerit. ¶Et
B erit in die illa, confundentur prophetæ v-
nuſquiſque ex viſione ſua cùm propheta-
uerit, nec operientur pallio ſaccino, vt men
5 tiatur, ¶ſed dicet: Non ſum propheta,
homo agricola ego ſum: quoniam Adam
exemplum meum ab adoleſcentia mea.
6 ¶Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in me-
C dio manuum tuarum? Et dicet: His plaga-
tus ſum in domo eorum qui diligebãt me.
7 ¶Phramea ſuſcitare ſuper paſtorẽ meum,
& ſuper virum cohærentem mihi, dicit Do
minus exercituum: ‖ percute paſtorem, ‖Mat. 26 e. 31. Mar. 14. c 27.
& diſpergentur oues: & conuertam ma-
8 num meam ad paruulos. ¶Et erunt in om-
D ni terra, dicit Dominus, partes duę in ea *di *diſpergẽtur.
ſperdentur' & deficient: & tertia pars relin-
9 quetur in ea. ¶Et ducam tertiam partem
per ignem, & vrã eos ſicut vritur argẽtum:
& probabo eos ſicut probatur aurum. Ipſe
vocabit nomen meum, & ego exaudiam *&
eum. *Dicam, Populus meus es: & ipſe di
cet: Dominus Deus meus.

## CAPVT XIIII.

1 ECce venient dies Domini: &
A diuidentur ſpolia tua in me-
2 dio tui. ¶Et cõgregabo omnes
gẽtes ad Ieruſalem in prælũ,
& capietur ciuitas, & vaſtabũ-
tur domus, & mulieres violabũtur: & egre-
dietur media pars ciuitatis in captiuitatẽ,
& reliquum populi non auferetur ex vrbe.
3 ¶Et egredietur Dominus, & præliabitur cõ
tra gentes illas, ſicut præliatus eſt in die cer

4 taminis. ¶Et ſtabũt pedes eius in die illa ſu
per Montem oliuarũ, qui eſt contra Ieruſa-
lem ad Orientẽ, & ſcindet Mons oliuarum
ex media parte ſui ad Oriẽtem & ad Occi-
dentem prærupto grãdi valde, & ſeparabit
medium mõtis ad Aquilonem, & medium
5 eius ad Meridiẽ. ¶& fugietis ad vallem mõ-
tium eorum, qm̃ coniunget vallis mõtium
*Amos 1. a.5.*
B vſq; ad proximũ: & fugietis ſicut fugiſtis à
facie terremotus in diebus Oziæ, regis Iu-
da: & veniet Dñs Deus meus oẽsq; Sãcti cũ
6 eo. ¶Et erit in die illa: nõ erit lux, ſed frigus
7 & gelu. ¶Et erit dies vna quæ nota eſt Dño,
non dies neque nox: & in tempore veſperi
8 erit lux. ¶Et erit in die illa: exibunt aquæ vi
uæ de Ieruſalẽ: medium earum ad mare O-
rientale, & medium earum ad mare nouiſ-
9 ſimum: in æſtate & in hyeme erũt. ¶Et erit
Dñs rex ſuper omnẽ terram: in die illa erit
10 Dñs vnus, & erit nomen eius vnum. ¶Et re-
uertetur oĩs terra vſq; ad deſertum, de col-
le Remmõ ad Auſtrum Ieruſalẽ: & exalta-
*habitabitur*
bit. & *habitabit in loco ſuo, à porta Bẽ-ia
min vſq; ad locũ portę prioris* vſq; ad por
*&*
C tã angulorũ: & à turre Hananeel vſq; ad tor
11 cularia Regis. ¶Et habitabunt in ea, & ana-
thema non erit amplius: ſed ſedebit Ieruſa
12 lem ſecura. ¶Et hęc erit plaga qua percutiet
Dñs oẽs Gentes quę pugnauerunt aduerſus
Ieruſalẽ. Tabeſcet caro vniuſcuiuſq; ſtãtis
ſuper pedes ſuos, & oculi eius cõtabeſcent
in foraminibus ſuis, & lingua eorũ cõtabe
13 ſcet in ore ſuo. ¶In die illa erit tumult⁹ Dñi
magnus in eis: & apprehendet vir manum
ꝓximi ſui, & cõſeret manus eius ſuper ma-
14 nũ proximi ſui. ¶Sed & Iudas pugnabit ad-
uerſus Ieruſalẽ: & congregabuntur diuitiæ
oĩum gentiũ in circuitu, aurũ & argentũ &
15 veſtes multæ ſatis. ¶Et ſic erit ruina equi &
muli & cameli & aſini, & oĩum iumento-
rũ quę fuerint ĩ caſtris illis, ſicut ruina hęc.
16 ¶Et oẽs qui reliqui fuerint de vniuerſis Gẽ-
tibus quæ venerũt contra Ieruſalem, aſcen
dent ab anno in annũ, vt adorẽt regẽ Dñm
exercituũ, & celebrẽt feſtiuitatem taberna-
17 culorũ. ¶Et erit: qui non aſcenderit de fami
lijs terrę ad Ieruſalẽ, vt adoret regem Dñm
18 exercituũ, non erit ſuper eos imber. ¶Quòd
D & ſi familia Aegypti non aſcẽderit, & non
venerit: nec ſuper eos erit: ſed erit ruina
qua percutiet Dñs oẽs gentes quæ nõ aſcen
derint ad celebrandã feſtiuitatẽ tabernacu
19 lorũ. ¶Hoc erit peccatũ Aegypti, & hoc pec
catũ oĩum gentiũ quæ nõ aſcẽderint ad ce-
20 lebrandã feſtiuitatẽ tabernaculorũ. ¶In die
illa erit quod ſuper frenũ equi eſt, ſanctũ
Dño: & erunt lebetes in domo Dñi quaſi
21 phialæ coram altari. ¶Et erit oĩs lebes in Ie
ruſalẽ & in Iuda ſanctificatus Dño exerci-
tuũ: & venient oẽs immolantes, & ſumẽt
ex eis, & coquẽt in eis, & non erit mercator
vltrà in domo Dñi exercituum in die illo.

# PROPHETIA MALACHIAE.

## PROLOGVS IN MALACHIAE PROPHETIAM,
Maxima ex parte ex procemio Commentariorum Hieronymi in Malachiam.

*DEVS per Moyſen populo Iſrael præceperat, ſacerdotes tabernaculi ſui omni corporali uitio liberos, hoſtias omni uitio uacuas ſibi offerre. Quibus legem ſuam ad regendum populum ob hoc dederat, ut per ſacrificiorum oblationem, internuncij Dei & hominum facti, populum præceptis cœleſtibus facerent obedire. Vnde ſacerdotes angelos Dei eſſe, hoc in loco ſcriptura teſtatur. Sed quia tanti muneris gratiam contemnentes, ſupra dictus populus ac ſacerdotes ſacrificia uitio deturpata, ipſi criminibus atque impietatibus maculati Deo offerre cœperunt: ideo per Malachiam prophetam Deus populum ſuum Iſrael increpat. Nomen autem Malachi Septuaginta tranſtulerunt Tu angelus autu, id eſt, angelus eius, dicentes: Aſſumptio uerbi Domini ſuper Iſrael in manu angeli eius, pro quo in Hebræo legitur Malachi: quod rectius & expreſſius dicitur, angelus, id eſt, nuncius meus. Nec putandum eſt iuxta quorundam opinionem, angelum uenisse de cœlo, & aſſumpſiſſe corpus humanum, ut Iſraeli, quæ à Domino ſunt, mandata loqueretur. Si enim interpretanda ſunt nomina, & ex nominibus non ſpiritualis intelligentia, ſed hiſtoriæ ordo texendus eſt: ergo & Oſee, qui Saluator dicitur: & Ioel, qui interpretatur Dominus Deus, ſiue Incipiens: & cæteri prophetæ non erunt homines, ſed uel Angeli, uel Dominus atque Saluator, quia hoc eorum nomina reſonant. Denique exceptis Septuaginta, alij Interpretes nomen Malachi ita ut in Hebræo*

*legitur*

*legitur tranſtulerunt. Malachi autem Hebræi Eſdram exiſtimant ſacerdotem: quia omnia quæ in libro illius continentur, etiam hic propheta commemorat, dicens: Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt. Tempus quoque ac titulus conueniunt, quod & in Pſalmis diximus, eos qui titulos non habent, eorum eſſe credendos, quorum priores pſalmi nominibus prænotati ſunt. Igitur & Malachi, id eſt Eſdras poſt Aggæum & Zachariam qui ſub Dario prophetauerunt, fuiſſe credendus eſt: & propterea titulum non habere, quòd liber eius pro titulo ſit: in quo diſcimus quòd in regno Artaxerxis, Regis Perſarum, Eſdras filius Saraiæ, & cæterorum vſque ad eum locum vbi dicitur: Filius Aaron ſacerdotis, ab initio aſcenderit de Babylone, & dederit ei rex ſecundum manũ Domini Dei ſui, bonam omnem petitionem eius: aſcenderintque cum illo de filijs Iſrael & de filijs ſacerdotum, & de filijs Leuitarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathineis in Ieruſalem, anno ſeptimo Artaxerxis Regis. & venerint in Ieruſalem menſe quintò, ipſe eſt annus ſeptimus Regis: quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo menſis quinti venit in Ieruſalem.*




## CAPVT PRIMVM.

1 ONvs verbi Domini ad Iſ-
A raël in manu Malachiæ*. *propheta
2 ¶ Dilexi vos dicit, Domi-
nus, & dixiſtis: In quo di-
lexiſti nos? Nónne frater
erat Eſau Iacob, dicit Do ‖Rom. 6. c. 13.
minus, ‖ & dilexi Iacob, * Seir.
3 ¶ Eſau autem odio habui? & poſui* montes
eius in ſolitudinẽ, & hęreditatẽ eius in dra
4 cones deſerti? ¶ Quòd ſi dixerit Idumęa: De-
ſtructi ſumus, ſed reuertentes ædificabim⁹
quæ deſtructa ſunt: hæc Dñs exercituum:
Iſti ædificabunt, & ego deſtruam: & voca-
buntur termini impietatis, & populus cui
5 iratus eſt Dñs vſq; in æternũ. ¶ Et oculi ve
B ſtri videbunt: & vos dicetis, Magnificetur
6 Dominus ſuper terminum Iſraël. ¶ Filius
honorat patrem, & ſeruus dominum ſuũ:
ſi ergo pater ego ſum, vbi eſt honor meus?
& ſi dominus ego ſum, vbi eſt timor meus,
dicit Dominus exercituum? ad vos ò ſacer-
dotes, qui deſpicitis nomen meum, & dixi-
7 ſtis: In quo deſpeximus nomen tuum? ¶ Of
fertis ſuper altare meum panem pollutũ:
& dicitis, In quo polluimus te? In eo quod
8 dicitis, Menſa Domini deſpecta eſt. ¶ Si of-
C feratis cæcum ad immolãdum, nónne ma-
lum eſt? & ſi offeratis claudum & langui-
dum, nónne malũ eſt? offer illud duci tuo,
ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuã,
9 dicit Dominus exercituum. ‖ Et nunc depre
camini vultum Dei, vt miſereatur veſtri
(de manu enim veſtra factum eſt hoc) ſi
quo modo ſuſcipiat facies veſtras, dicit Do
10 minus exercituum. ¶ Quis eſt in vobis qui
claudat oſtia, & incendat altare meum gra
tuito? non eſt mihi voluntas in vobis, dicit
Dñs exercituum: & munus non ſuſcipiam ‖Pſ. 112. c. 3.
11 de manu veſtra. ¶ ‖ Ab ortu enim ſolis vſq;
ad occaſum, magnum eſt nomen meum in
Gentibus, & in omni loco ſacrificatur, &
offertur nomini meo oblatio munda: quia
magnum eſt nomen meũ in Gentibus, di-
12 cit Dominus exercituum. ¶ Et vos polluiſtis
illud in eo quod dicitis, Menſa Dñi conta-
minata eſt: & quod ſuperponitur, contẽpti
13 bile eſt cum igne qui illud deuorat. ¶ Et di-
xiſtis: Ecce de labore, & exufflatis illud,

dicit Dominus exercituum, & intuliſtis de
rapinis claudum & languidum, & intuli-
ſtis munus. nunquid ſuſcipiã illud de ma-
14 nu veſtra, dicit Dñs? ¶ Maledictus doloſus,
qui habet in grege ſuo maſculum: & votũ
faciẽs, immolat debile Domino: quia Rex
magnus ego, dicit Dominus exercituum, &
nomen meum horribile in Gentibus.

## CAPVT II.

‖ Leu. 26. b. 14. Deu. 28. b. 15.

1 A ET nunc ad vos mandatum hoc ô Sacer-
dotes. ¶ Si nolueritis audire, & ſi nolue-
2 ritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam no-
mini meo, ait Dominus exercituum, mit-
tam in vos egeſtatem, & maledicam bene-
dictionibus veſtris, & maledicam illis: quo
3 niam non poſuiſtis ſuper cor. ¶ Ecce ego
proijciam vobis brachium, & diſpergã ſu-
per vultum veſtrũ ſtercus ſolennitatum ve-
4 ſtrarum, & aſſumet vos ſecum. ¶ Et ſcietis
quia miſi ad vos mandatum iſtud: vt eſſet
pactum meum cum Leui, dicit Dominus
5 exercituum. ¶ Pactum meum fuit cum eo vi
tæ & pacis: & dedi ei timorem: & timuit
6 me, & à facie nominis mei pauebat. ¶ Lex
B veritatis fuit in ore eius, & iniquitas nõ eſt
inuenta in labijs eius: in pace & in ęq̃tate
ambulauit mecũ, & multos auertit ab ini-
7 quitate. ¶ Labia enim ſacerdotis cuſtodient
ſcientiam, & legem requirent ex ore eius:
8 quia angelus Domini exercituum eſt. ¶ Vos
autẽ receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plu-
rimos in lege: irritum feciſtis pactũ Leui,
9 dicit Dñs exercituũ. ¶ Propter quod & ego
dedi vos cõtemptibiles, & humiles omni-
bus populis, ſicut non ſeruaſtis vias meas,
10 & accepiſtis faciem in lege. ¶ ‖ Nunquid nõ
pater vnus omnium noſtrum? nunquid nõ
Deus vnus creauit nos? quare ergo deſpicit
vnuſquiſq; [b] noſtrum' fratrem ſuũ, violans
11 pactum patrũ veſtrorum? ¶ Tranſgreſſus eſt
C Iuda, & abominatio facta eſt in Iſraël &
in Ieruſalem: quia cõtaminauit Iudas ſan
ctificationem Domini, quam dilexit, & ha-
12 buit filiam Dei alieni. ¶ Diſperdet Dñs vi-
rum qui fecerit hoc, magiſtrum & diſcipu
lum de [b] tabernaculis Iacob, ‖ & offerentem
13 munus Domino exercituum. ¶ Et hoc rur-
ſum feciſtis, operiebatis lachrymis altare
Dñi, fletu & mugitu, ita vt non reſpiciam
vltrà ad ſacrificium, nec accipiam placabi-
14 le quid de manu veſtra. ¶ Et dixiſtis: Quam
ob cauſam? q̃a Dominus teſtificatus eſt in-
ter te & vxorem pubertatis tuæ, quã tu de-
ſpexiſti: & hæc particeps tua, & vxor fœde-
15 ris tui. ¶ Nónne vnus fecit, & reſiduum ſpi-
D ritus eius eſt? Et q̃d vnus quærit, niſi ſemẽ
Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, &
vxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.
16 ¶ Cum odio habueris, dimitte, dicit Domi-
nus Deus Iſraël: operiet autẽ iniquitas ve-
ſtimentum eius, dicit Dominus exercituũ.
Cuſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpi
17 cere. ¶ Laborare feciſtis Dominum in ſer-
monibus veſtris. ¶ Et dixiſtis: In quo eum fe
cimus laborare? In eo quod dicitis, Omnis
qui facit malũ, bonus eſt in conſpectu Do
mini, & tales ei placent: aut certè vbi eſt
Deus iudicij?

‖ Matt. 23. b. 9. Ephe. 4. a. 5.

[b] ueſtrum.

[b] tabernaculo.

‖ Amos 5. f. 22.

## CAPVT III.

‖ Mat. 11. b. 10. Marc. 1. a. 2. Luc. 1. b. 17. & 7. d. 27. Pſ. 131. d 17.

1 A ECce ‖ ego mitto angelum meum, & prę
parabit viam ante faciem meam. Et ſta
tim veniet ad templum ſuum Dominator
quem vos quæritis, & angelus teſtamenti,
quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus
2 exercituum: ¶ & quis poterit cogitare diem
aduentus eius? & quis ſtabit ad videndum
eũ? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & qua-
3 ſi herba fullonum: ¶ & ſedebit conflans &
emundans argentum, & purgabit filios Le
ui, & colabit eos quaſi aurum & quaſi ar-
gentum, & erunt Domino offerentes ſacri
4 ficia in iuſtitia. ¶ Et placebit Domino ſacri-
ficium Iuda & Ieruſalem ſicut dies ſeculi
5 & ſicut anni antiqui. ¶ Et accedã ad vos in
iudicio, & ero teſtis velox maleficis & adul
teris, & periuris, & qui calumniantur mer
cedem mercenarij, * viduas & pupillos, &
opprimunt peregrinũ, nec timuerunt me,
6 dicit Dñs exercituũ. ¶ Ego enim Dominus,
& non mutor: & vos filij Iacob non eſtis
7 conſumpti. ¶ A diebus enim patrum veſtro
B rum receſſiſtis à legitimis meis, & nõ cuſto
diſtis. ‖ Reuertimini ad me, & reuertar ad
vos, dicit Dñs exercituũ. Et dixiſtis, In quo
8 reuertemur? ¶ Si affiget homo Deum, quia
vos configitis me? Et dixiſtis, in quo [b] con-
9 figimus' te? In decimis, & in primitijs. ¶ Et
C in penuria vos maledicti eſtis, & me vos
10 configitis gens tota. ¶ Inferte omnem deci-
mam in horreũ: & ſit cibus in domo mea,
& probate me ſuper hoc, dicit Dominus: ſi
nõ apperuero vobis cataractas cęli, et effũ-
dero vobis benedictionem vſque ad abun-
11 dantiam, ¶ et increpabo pro vobis deuoran
tem, et non corrumpet fructum terræ ve-
ſtræ: nec erit ſterilis vinea in agro, dicit Do
12 minus exercituum. ¶ Et beatos vos dicent
omnes Gentes: eritis enim vos terra deſide
13 rabilis, dicit Dominus exercituum. ¶ ‖ In-
ualuerunt ſuper me verba veſtra, dicit Do-
14 minus. ¶ Et dixiſtis, Quid locuti ſumus cõ-
tra te? Dixiſtis, Vanus eſt qui ſeruit Deo: et
D quod emolumentum, quia cuſtodiuimus p̃
cepta eius, et quia ambulauimus triſtes co
15 ram Dño exercituum? ¶ ergo nunc beatos di
cimus arrogantes: ſiquidem ædificati ſunt
facientes impietatem, et tentauerunt Deũ
16 et ſalui facti ſunt. ¶ Tunc locuti ſunt timen
tes Dñm vnuſquiſq; cum proximo ſuo: Et
attendit Dominus, et audiuit: et ſcriptus
eſt liber monimenti coram eo timentibus
Dominum, et cogitantibus nomen eius.
17 ¶ Et erunt mihi, ait Dominus exercituum,
in die qua ego facio, in peculium: et parcã

* & humiliant.

‖ Zach. 1. a. 3.

[b] confiximus te.

‖ Iob. 21. b. 14. Eſa. 58. a. 2.

eis ſicut parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi.
18 ℣Et côuertimini, & videbitis quid ſit inter
iuſtum & impium: & inter ſeruientem
Deo, & non ſeruientem ei.

## CAPVT IIII.

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa
A quaſi caminus: & erunt om-
nes ſuperbi, & omnes facien
tes impietatẽ ſtipula: & inflã-
mabit eos dies veniens, dicit
Dominus exercituum, quæ nõ derelinquet
2 eis radicem & germen. ℣‖ Et orietur vobis
timentibus nomen meum, Sol iuſtitiæ, &
ſanitas in pennis eius: & egredıemini, & Luc. 1. g.
3 ſalietis ſicut vituli de armento. ℣Et calcabi 78.
B tis impios, cùm fuerint cinis ſub planta pe Exod. 20.
dum veſtrorum in die qua ego facio, dicit Deu. 4. 5.
4 Dominus exercituum. ℣‖ Mementote 6.
legis Moyſi ſerui mei, quam mandaui ei ‖Mat. 11.
in Horeb ad omnem Iſraël præcepta & iu- b. 14. 17. b
5 dicia. ℣ ‖ Ecce ego mittam vobis Eliam 10.
prophetam, antequam veniat dies Domi ‖Mar. 9. b
6 ni magnus & horribilis. ℣ Et conuertet cor 11.
patrum ad filios, & cor filiorum ad patres Luc. 1. b.
eorum: ne forte veniam, & percutiam 17. 9. 4. g
terram anathemate.

‖Zach. 3. c. 8. 6. A. 12.

## PRAEFATIO IN LIBROS MACHABAEORVM.

*MACHABÆORVM libri, licèt nõ habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Eccleſia inter diuinorum voluminum annotãtur hiſtorias. Notant enim prælia inter Hebræorum duces, genteſq; Perſarum: pugnam quoq; ſabbathorũ, & nobiles Machabæi, à quo hi libri nomen acceperũt, triumphos: fœdus quoq; amicitiarũ cum Romanorum ducibus, atq; legationum. Machabæi, ſeptem fratres ab vna matre Machabæa nomine geniti, cuſtodiẽtes legem, patrũ traditionem, non manducantes carnem porcinam, ob hoc ab Antiocho rege ſæuiſſimo, in Antiochia martirij gloria coronati ſunt cum matre ſua: atq; ſepulti cum magna veneratione, ibi quieſcunt.*

# LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

## IN PRIMVM LIBRVM MACHABÆORVM ARGVMENTVM.

*PRIMVS liber Machabæorum de impietate Antiochi in populum Iudæorũ, quem ad ſacrilegos Ethnicorum ritus voluit inducere, primum ediſſerit: de zelo quoq; Mathathiæ reſiſtentis Regis conatibus, & filios ad defenſionẽ legis Dei exortantis: de Iuda Machabæo, præclariſque eius geſtis & crebris victorijs, ac tẽplo per ipſum à ſpurcitia idolorum purificato texit hiſtoriã. Agit quoq; de morte Iudæ Machabæi, de Ionatha fratre eius ſuccedente illi in principatu, bellis q; per ipſum geſtis: de miſſis à Ionatha legatis ad Romanos, & Spartiatas pro pacis confœderatione, atq; de morte Ionathæ & filiorum eius: Deinde de Simone in eius locum ſubſtituto in principatu & ſacerdotio Iudæorum, de geſtis eius. Demum de nece Simonis cum filijs in conuiuio, ac de Iohanne filio eius, patri in gubernatione populi ſuccedente pertractat.*

## *CAPVT PRIMVM.*

1 ET factum eſt, poſtq̃ percuſſit
A Alexander Philippi Mace-
do, qui primus regnauit in
Græcia, egreſſus de terra Ce
thim, Dariũ Regem Perſa-
2 rũ & Medorum: ℣ cõſtituit
ꝑlia multa, & obtinuit om
niũ munitiones, & interfecit Reges terræ.
3 ℣& pertranſijt vſq; ad fines terræ, & accepit
ſpolia multitudinis Gẽtium: & ſiluit terra
4 in conſpectu eius. ℣Et cõgregauit virtutẽ &
exercitum fortẽ nimis: & exaltatũ eſt & e-
5 leuatum cor eius: & obtinuit regiones Gen
tiũ, & tyrãnos: & facti ſunt illi in tributũ.
6 ℣Et poſt hęc decidit in lectũ, & cognouit qa
7 moreretur. ℣Et vocauit pueros ſuos nobiles, q
ſecũ erant nutriti à iuuẽtute: & diuiſit illis
8 regnũ ſuũ, cùm adhuc viueret. ℣Et regnauit
Alexãder annis duodecim, & mortuus eſt.
9 ℣Et obtinuerũt pueri eius regnũ, vnuſq; ſq;
10 in loco ſuo: ℣& impoſuerunt oẽs ſibi diade
mata poſt mortẽ eius, & filij eorũ poſt eos
annis multis, & multiplicata ſunt mala in
11 terra. ℣Et exijt ex eis radix *peccatrix Antio *peccati
B ch' illuſtris, filius Antiochi Regis q fuerat
Romæ obſes: & regnauit in anno cẽteſimo
12 triceſimo ſeptimo regni Græcorũ. ℣In dieb'
illis exierunt ex Iſrael filij iniqui, & ſuaſe-
rũt multis, dicẽtes: Eamus, & diſponamus
teſtm̃ cũ Gẽtib' q̃ circa nos ſunt: qa ex quo
receſſimus ab eis, inuenerũt nos multa ma
13 la. ℣Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorũ.
14 ℣Et deſtinauerũt aliqui de populo, & abie-
runt ad regẽ: & dedit illis poteſtatẽ vt face-

15 rent iuſtitiā Gentiū ¶Et ædificauerunt gym
naſiū in Ieroſolymis ſcđm leges Nationū:
16 ¶ & fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt à
teſtamēto ſancto,& iūcti ſunt Nationibus,
17 & venundati ſunt vt facerent malū:¶Et pa-
ratum eſt regnum,in cōſpectu Antiochi,&
cepit regnare in terra Aegypti,vt regnaret
18 ſuper duo regna. ¶Et intrauit in Aegyptum
C in multitudine graui,in curribꝰ,& elephā-
tis,& equitibus, & copioſa nauiū multitu-
19 dine.¶Et conſtituit bellum aduerſus Ptole-
mæum regem Aegypti,& veritus eſt Ptole-
mæus à facie eius,& fugit,& ceciderūt vul-
20 nerati multi.¶Et cōprehendit ciuitates mu
nitas in terra Aegypti:& accepit ſpolia ter
21 ræ Aegypti.¶Et conuertit Antiochus,poſt-
quā percuſſit Aegyptū in centeſimo & qua
drageſimo & tertio anno: & aſcendit ad Iſ
22 raël,¶& aſcendit Ieroſolymā in multitudi-
23 ne graui . ¶Et intrauit in ſanctificationē cū
ſuperbia, & accepit altare aureum,& cāde-
labrū luminis,& vniuerſa vaſa eius,& mē-
ſam propoſitionis, & libatoria, & phialas,
& mortariola aurea, & velū, & coronas,&
ornamentū aureū quod in facie tēpli erat:
24 & cōminuit oīa. ¶Et accepit argētum & au
rum & vaſa concupiſcibilia: & accepit the
D ſauros occultos quos inuēnit : & ſublatis
25 oībus,abijt in terram ſuā . ¶Et fecit cædem
hominū,& locutus eſt in ſuperbia magna.
26 ¶Et factus eſt planctus magnus in Iſraël, &
27 in omni loco eorum:¶& ingemuerunt prin
cipes & ſeniores,& iuuenes, & virgines in-
firmati ſunt:& ſpecioſitas mulierū immu-
28 tata eſt.¶Omnis maritus ſumpſit lamentū:
& quę ſedebant in thoro maritali,lugebāt:
29 ¶ & commota eſt terra ſuper habitantes in
ea, & vniuerſa domus Iacob induit confu-
30 ſionem.¶Et poſt duos annos dierum, miſit
Rex principem tributorum in ciuitates Iu-
da , & venit Ieruſalem cum turba magna.
31 ¶ Et locutus eſt ad eos verba pacifica in do-
32 lo:& crediderunt ei.¶Et irruit ſuper ciuita-
tem repētè, & percuſſit eam plaga magna,
33 & perdidit populum multum ex Iſraël.¶Et
accepit ſpolia ciuitatis:& ſuccēdit eā igni,
& deſtruxit domos eius , & muros eius in
34 circuitu :¶& captiuas duxerunt mulieres,&
35 natos,& pecora poſſederunt.¶Et ædificaue-
runt ciuitatem Dauid muro magno & fir-
mo,& turribus firmis, & facta eſt illis in ar
36 cem:¶& poſuerunt illic gentem peccatri-
cem, viros iniquos , & conualuerunt in ea.
37 ¶ Et poſuerunt arma, & eſcas, & congrega-
E uerunt ſpolia Ieruſalem, & repoſuerunt il-
38 lic: & facti ſunt in laqueum magnum.¶Et
factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationis,
39 & in diabolum malum in Iſraël: ¶ & effu-
derunt ſanguinem innocentem per circui-
tum ſanctificationis , & contaminauerunt
40 ſanctificationem. ¶Et fugerunt habitatores
Ieruſalē propter eos , & facta eſt habitatio
exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo,&
41 nati eius reliquerunt eā.¶Sanctificatio eius
deſolata eſt ſicut ſolitudo,‖dies feſti eius cō ‖*Tob.2.b.6.*
uerſi ſunt in luctū,ſabbatha eius in oppro- *Amos 8.c.10.*
42 brium,honores eius in nihilum. ¶Secundū
gloriā eius multiplicata eſt ignominia eiꝰ:
& ſublimitas eius conuerſa eſt in luctum.
43 ¶Et ſcripſit Rex Antiochus oī regno ſuo, vt
eſſet omnis populus,vnus:& relinqueret v-
44 nuſquiſque legem ſuam. ¶Et conſenſerunt
omnes gentes ſecūdùm verbum Regis An-
45 tiochi:¶& multi ex Iſraël conſenſerunt ſer
uituti eius, & ſacrificauerunt idólis, & co-
46 inquinauerunt ſabbathum . ¶ Et miſit Rex
F libros per manus nūciorum in Ieruſalem,
& in oēs ciuitates Iudæ: vt ſequerent̄ leges
47 Gentium terræ,¶& prohiberent holocauſta
& ſacrificia , & placationes fieri in templo
48 Dei,¶& prohiberent celebrari ſabbathū, &
49 dies ſolennes.¶ & iuſſit coinquinari ſancta,
50 & ſanctum populum Iſraël.¶Et iuſſit ædifi
cari aras, & tēpla,& idóla,& immolari car
51 nes ſuillas & pecora cōmúnia.¶& relinque
re filios ſuos incircūciſos, & coinquinari a-
nimas eorum in oībus immūditijs & abo-
minationibus,ita vt obliuiſcerētur legem,
& immutarent omnes iuſtificationes Dei.
52 ¶Et quicunque non feciſſent ſecundum ver
53 bum Regis Antiochi,morerētur. ¶Secundū
omnia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo :
& præpoſuit Principes populo,qui hæc fie-
54 ri cogerēt.¶Et iuſſerunt ciuitatibus Iudæ ſa
55 crificare.¶Et cōgregati ſunt multi de popu-
lo ad eos qui dereliquerāt legem Dñi: & fe
56 cerunt mala ſuper terram:¶ & effugauerūt
G populum Iſraël in abditis,& in abſcōditis
57 fugitiuorum locis.¶Die quintadecima men
ſis Caſleu,quinto & quadrageſimo & cēte *10.*
ſimo anno, ædificauit Rex Antiochus abo-
minandū idólum deſolationis ſuper altare
Dei,& p vniuerſas ciuitates Iudæ in circui-
58 tu ædificauerūt aras:¶& ante Ianuas domo
rū, & in plateis incendebāt thura,& ſacrifi
59 cabāt.¶& libros legis Dei cōbuſſerunt igni,
60 ſcindentes eos:¶& apud quemcunque inue
niebantur libri teſtamēti Dñi, & quicunq;
obſeruabat legē Dñi,ſcđm edictū Regis,tru
61 cidabant eum.¶In virtute ſua faciebāt hæc
populo Iſraël qui inueniebāt in omni mē-
62 ſe,& menſe in ciuitatibus.¶Et quinta & vi
ceſima die menſis ſacrificabant ſuper aram
63 quæ erat contra altare.¶Et mulieres quæ
circuncidebant filios ſuos,trucidabant̄ ſecū
64 dùm iuſſum Regis Antiochi,¶ & ſuſpende-
bant pueros à ceruicibus per vniuerſas do-
mos eorum : & eos qui circunciderāt illos,
65 trucidabāt . ¶Et multi de populo Iſraël de
finierunt apud ſe,vt non manducarent im
mūda: & elegerūt magis mori, quàm cibis
66 coinquinari immūdis:¶& noluerūt infrin-
67 gere legē Dei ſanctam,& trucidati ſunt,¶&
facta eſt ira magna ſuper populum valde.



CAPVT II.

1 IN diebus illis ſurrexit Matha-
A thias, fili⁹ Iohãnis, filij Simeo
nis, ſacerdos ex filijs Ioarim
ab Ieruſalẽ, & conſedit in mõ
2 te Modin: ¶ & habebat filios
quinq;, Iohannẽ, qui cognominabatᷓ Gad-
3 dis: ¶ & Simeonẽ, qui cognominabatᷓ Thaſi:
4 ¶ & Iudam, qui vocabatᷓ Machabæus: ¶ & E-
5 leazarũ, qui cognominabatᷓ Abaron: & Io-
6 natham, qui cognominabatᷓ Apphus. ¶ hi vi
derunt mala quæ fiebãt in populo Iuda &
7 in Ieruſalẽ. ¶ Et dixit Mathathias: Vę mihi,
vt quid natus ſum videre contritionẽ popu
li mei, & contritionẽ ciuitatis ſanctæ, et ſe-
dere illic, cùm datᷓ in manibus inimicorũ?
8 ¶ Sãcta in manu extraneorum facta ſunt: tẽ
9 plum eius ſicut homo ignobilis. ¶ Vaſa glo-
riæ ei⁹ captiua abducta ſunt, trucidati ſunt
ſenes eius in platéis, et iuuenes eius cecide
10 runt in gladio inimicorum. ¶ Quæ gens non
hęreditauit regnũ eius, et non obtinuit ſpo
11 lia eius? ¶ Oĩs cõpoſitio eius ablata eſt. Quæ
12 erat libera, facta eſt ancilla. ¶ Et ecce ſancta
B noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas no
ſtra deſolata eſt, & coinquinauerunt ea Gẽ
13 tes. ¶ Quò ergo nobis adhuc viuere? ¶ Et ſci-
14 dit veſtimenta ſua Mathathias, & filii eius,
& operuerunt ſe cilicijs, & planxerunt val-
15 de. ¶ Et venerunt illuc qui miſſi erant à Re-
ge Anthiocho, vt cogerẽt eos qui cõfugerãt
in ciuitatẽ Modin, immolare, & accendere
16 thura, & à lege Dei diſcedere. ¶ Et multi de
populo Iſrael cõſentiẽtes acceſſerũt ad eos.
ſed Mathathias & filij eius cõſtanter ſtete
17 runt. ¶ Et rũdentes qui miſſi erant ab Antio
cho, dixerũt Mathathiæ: Princeps & clariſſi
mus & magnus es in hac ciuitate, & orna-
18 tus filijs & fratribus. ¶ ergo accede prior, &
fac iuſſum Regis, ſicut fecerunt oẽs Gentes
& viri Iuda, & qui mãſerunt in Ieruſalẽ: &
eris tu, & filij tui inter amicos Regis, & am
plificatus auro & argẽto, & munerib⁹ mul-
19 tis. ¶ Et rũdit Mathathias, & dixit magna vo
ce: Et ſi oẽs gẽtes Regi Antiocho obediunt,
vt diſcedãt vnuſquiſq; à ſeruitute legis pa-
20 trũ ſuorũ, & cõſentiant mãdatis eius: ¶ ego
& filij mei, & fratres mei obediemus legi
21 patrũ noſtrorum. ¶ propitius ſit nobis Deus.
non eſt nobis vtile relinquere legẽ, & iuſti-
22 tias Dei. ¶ nõ audiemus verba Regis Antio-
C chi, nec ſacrificabimus tranſgrediẽtes legis
23 noſtræ mandata, vt eamus altera via. ¶ Et vt
ceſſauit loqui verba hęc, acceſſit quidam Iu
dęus in oĩum oculis ſacrificare idôlis ſuper
arã in ciuitate Modin ſecũdùm iuſſum Re
24 gis: ¶ & vidit Mathathias, & doluit, & cõtre
muerũt renes eius, & accẽſus eſt furor eius
ſecundùm iudicium legis, & inſiliens truci
25 dauit eum ſuper aram: ¶ ſed & virum quẽ
Rex Antiochus miſerat, qui cogebat immo
lare occidit in ipſo tempore, & aram deſtru
26 xit, ¶ & zelatus eſt legem, ‖ ſicut fecit Phi- ‖ *Nu.25.b*
27 nees Zamri filio Salomi. ¶ Et exclamauit *7.c.13.*
Mathathias voce magna in ciuitate, dicẽs:
Omnis qui zelum habet legis ſtatuẽs teſta
28 mentum, exeat poſt me. ¶ Et fugit ipſe, &
filij eius in montes, & reliquerunt quæcun
29 que habebant in ciuitate. ¶ Tunc deſcende-
runt multi quęrẽtes iudicium & iuſtitiam,
30 in deſertũ: ¶ & ſederunt ibi ipſi & filij eius,
& mulieres eorum, & pecora eorum. quo-
31 niam ˋinundaueruntˊ ſuper eos mala. ¶ Et ˋ*indurauerunt* 20.
D renunciatum eſt viris regis, & exercitui qui
erant in Ieruſalem ciuitate Dauid, quoniã
diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſipauerunt
mãdatum Regis in loca occulta in deſerto,
32 & abijſſent poſt illos multi. ¶ Et ſtatim per-

rexerunt ad eos, & conſtituerunt aduerſus
33 eos prælium in die ſabbathorum, ¶& dixe-
runt ad eos: Reſiſtitis & nunc adhuc? exite,
& facite ſecundũ verbum Regis Antiochi,
34 & viuetis. ¶Et dixerunt: Non exibimus, ne
que faciemus verbum Regis, vt polluamus
35 diē ſabbathorũ. ¶Et concitauerũt aduerſus
36 eos prælium. ¶Et non rñderunt eis, nec lapi
dem miſerunt in eos, nec oppilauerunt lo-
37 ca occulta: ¶dicentes, Moriamur omnes in
ſimplicitate noſtra: & teſtes erunt ſuper
nos cęlum & terra ꝙ iniuſtè perditis nos.
38 ¶Et intulerunt illis bellum ſabbathis: &
mortui ſunt ipſi, & vxores eorũ, & filij eo-
rũ, & pecora eorũ vſq; ad mille animas ho
39 minum. ¶Et cognouit Mathathias & amici
eius, & luctum habuerunt ſuper eos valde.
40 ¶Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes feceri-
mus ſicut fratres noſtri fecerunt, & non pu
gnauerimus aduerſus Gentes pro animab'
noſtris & iuſtificationibus noſtris, nunc ci
41 tiùs diſperdent nos à terra. ¶Et cogitauerũt
E in die illa, dicentes: Omnis homo quicun
que venerit ad nos in bello die ſabbatho
rũ, pugnemus aduerſus eum: & nõ morie-
mur oēs, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in
42 occultis. ¶Tunc congregata eſt ad eos ſyna-
goga* Iudæorũ fortis viribus ex Iſraël, om
43 nis voluntarius in lege: ¶& oēs qui fugiebãt
à malis, additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis
44 ad firmamentum. ¶ Et collegerunt exerci-
tum, & percuſſerunt peccatores in ira ſua,
& viros iniquos ĩ indignatione ſua: & cæte
45 ri fugerũt ad Nationes, vt euaderẽt. ¶Et cir
cuiuit Mathathias, & amici eius, & deſtru-
46 xerunt aras: ¶& circunciderũt pueros incir
cunciſos, quotquot inuenerũt in finibus co
47 rũ: & in fortitudine. ¶Et pſecuti ſunt filios
ſuperbiæ, & proſperatũ eſt opus in manib'
48 eorum: ¶& obtinuerunt legem de manibus
Gentium, & de manibus Regum: & nõ de-
49 derũt cornu peccatori. ¶Et appropinquaue
F runt dies Mathathiæ moriendi, & dixit fi-
lijs ſuis: Nunc confortata eſt ſuperbia, &
caſtigatio, & tempus euerſionis, & ira indi
50 gnationis. ¶ Nunc ergo ò filij æmulatores
eſtote legis, & date animas veſtras ꝓ teſta-
51 mento patrum veſtrorum, ¶ & mementote
operum patrum, quæ fecerũt in generatio-
nibus ſuis: & accipietis gloriam magnã, &
52 nomen æternum. ¶‖Abraham nónne in tē
tatione inuentus eſt fidelis, & reputatum
53 eſt ei ad iuſtitiam? ¶‖Ioſeph in tempore an
guſtiæ ſuæ cuſtodiuit mandatum: & factus
54 eſt dominus Ægypti. ¶‖ Phinees pater no-
ſter, zelándo zelum Dei, accepit teſtamen-
55 tum ſacerdotij æterni. ¶‖Ieſus dum imple-
56 uit verbum, factus eſt dux Iſraël. ¶‖ Caleb
dum teſtificatur in eccleſia, accepit hæredi
57 tatem. ¶‖Dauid in ſua miſericordia conſe-
58 cutus eſt ſedem regni in ſecula. ¶Elias dum
zelat zelum legis, receptus eſt in cœlum.

** Aſideorum 3.*
*‖Gen. 12. a. 5. b. 9.*
*‖Gen. 41. c 40.*
*‖Nu. 25. b 7. c. 13.*
*‖Eccl. 45. d. 18.*
*‖Ioſu. 1. a. 2.*
*‖Iud. 14. d. 6.*
*‖Ioſ. 14. d. 14.*
*‖1. Reg. 2 a. 4.*
*‖4. Re. 2. b. 11.*

59 ¶‖Ananias & Azarias & Miſaël, credẽtes,
60 liberati ſunt de flãma. ¶Daniel in ſua ſim-
61 plicitate liberatus eſt de ore leonum. ¶ Et
ita cogitate per generationem & generatio
nem: quia omnes qui ſperant in eum non
62 infirmantur. ¶Et à verbis viri peccatoris ne
timueritis: quia gloria eius, ſtercus & ver-
63 mis eſt: ¶hodie extollitur, & cras non inue-
G nietur: quia conuerſus eſt in terram ſuam,
64 & cogitatio eius perijt. ¶Vos ergo filij con-
fortamini, & viriliter agite in lege: quia*in
65 ipſa glorioſi eritis: ¶ Et ecce Simon frater
veſter, ſcio ꝙ vir conſilij eſt: ipſum audite
66 ſemper, & ipſe erit vobis pater. ¶ Et Iudas
Machabæus fortis viribus à iuuentute ſua,
ſit vobis princeps militiæ, & ipſe aget bel
67 lum populi. ¶Et adducetis ad vos omnes fa
ctores legis: & vindicate vindictam populi
68 veſtri. ¶ Retribuite retributionem Genti-
69 bus & intendite in prȩceptum legis. ¶Et be
nedixit eos, & appoſitus eſt ad patres ſuos.
70 ¶Et defunctus eſt anno centeſimo, & qua
drageſimo ſexto: & ſepultus eſt a filijs ſuis
in ſepulchris patrũ ſuorũ in Modin, & plã
xerunt eum omnis Iſraël planctu magno.

*‖Dan. 3. b 16. c. 24.*
*‖Dan. 6. f. 22.*
** cum feceritis quæ vobis præcepta ſunt in lege à Domino Deo veſtro.*

## CAPVT III.

1 ET ſurrexit Iudas qui vocabatũ
A Machabæus, filius eius ꝓ eo:
¶ & adiuuabant eũ oēs fratres
eius, & vniuerſi qui ſe coniun
xerant patri eius, & præliaban
3 tur prælium Iſraël cũ lætitia. ¶Et dilatauit
gloriã populo ſuo, & induit ſe loricã ſicut
gigas, et ſuccinxit ſe arma bellica ſua in p̄-
4 lijs, et protegebat caſtra gladio ſuo. ¶Simi-
lis factus eſt leoni in operibus ſuis, et ſicut
5 catulus leonis rugiens in venatione. ¶Et p-
ſequutus eſt iniquos perſcrutãs eos: et qui
conturbabant populum ſuũ, eos ſuccendit
6 flammis: ¶ et repulſi ſunt inimici eius p̄ ti-
more eius, et oēs operarij iniquitatis cõtur
bati ſunt: et directa eſt ſalus in manu eius.
7 ¶ et exacerbabat Reges multos, et lætifica-
bat Iacob in operibus ſuis, et in ſeculũ me
8 moria eius in benedictione. ¶Et perambu
labat ciuitates Iuda, et perdidit impios ex
9 eis, et auertit iram ab Iſraël. ¶Et nominat'
eſt vſque ad nouiſſimũ terræ, et congrega-
10 uit pereuntes. ¶Et congregauit Apollonius
B Gentes, et à Samaria virtutẽ multã, et ma-
11 gnam ad bellandũ contra Iſraël. ¶Et cogno
uit Iudas, & exijt obuiã illi: et percuſſit, et
occidit illum, et ceciderunt vulnerati mul
12 ti, et reliqui fugerunt. ¶ et accepit ſpolia
eorum: et gladium Apollonij abſtulit Iu-
das, et erat pugnans in eo omnibus dieb'.
13 ¶ Et audiuit Seron, princeps exercitus Sy-
riæ, quòd congregauit Iudas congregatio-
14 nem fidelium et eccleſiam ſecum, ¶ et ait:
Faciam mihi nomen, et glorificabor in re-
gno, et debellabo Iudam, et eos qui cum
ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum Regis.

15 ¶Et præparauit ſe: & aſcenderunt cũ eo ca-
ſtra impiorũ fortes auxiliarij, vt facerẽt vin
16 dictam in filios Iſraël. ¶Et appropinquaue-
runt vſque ad Beth-horon: & exiuit Iudas
17 obuiã illi cũ paucis. ¶Vt aũt viderũt exerci
tũ venientẽ ſibi obuiã, dixerũt Iudæ: Quõ
C poterimus pauci pugnare cõtra multitudi
nẽ tãtã, & tam fortẽ, & nos fatigati ſumus
18 ieiunio hodie? ¶Et ait Iudas: Facile eſt con-
cludi multos in manu paucorũ: & non eſt
differentia in conſpectu Dei cœli liberare
19 in multis & in paucis: ¶qm̃ non in multi-
tudine exercitus victoria belli, ſed de cęlo
20 fortitudo eſt. ¶Ipſi veniunt ad nos in mul-
titudine contumaci, & ſuperbia, vt diſper-
dãt nos, & vxores noſtras, & filios noſtros,
21 & vt ſpoliẽt nos. ¶nos verò pugnabimus ꝓ
22 animabus noſtris, & legibus noſtris: ¶& ip-
ſe Dñs cõteret eos ante faciẽ noſtram: Vos
23 aũt ne timueritis eos. ¶ Vt ceſſauit aũt loq,
inſiluit in eos ſubitò: & cõtritus eſt Seron,
24 & exercitus eius in cõſpectu ipſius: ¶& ꝓſe
cutus eſt eum in deſcenſu Beth-horõ vſq;
in campum, & ceciderunt ex eis octingenti
viri: reliqui autem fugerunt in terram Phi
25 liſthijm. ¶Et cecidit timor Iudæ ac fratrum
eius, & formido ſuper omnes gentes in cir
26 cuitu eorum: ¶Et peruenit ad Regem no-
men eius, & de prælijs Iudæ narrabant om
27 nes gentes. ¶Vt audiuit autẽ rex Antiochus
D ſermones iſtos, iratus eſt animo: & miſit, &
congregauit exercitum vniuerſi regni ſui,
28 caſtra fortia valde: ¶& aperuit ærariũ ſuũ,
& dedit ſtipendia exercitui in annũ, & mã
29 dauit illis, vt eſſent parati ad omnia. ¶Et vi
dit ꝙ defecit pecunia de theſauris ſuis &
tributa regionis modica propter diſſenſio-
nem & plagam quam fecit in terra, vt tol-
30 leret legitima quę erãt à primis dieb⁹. ¶& ti
muit ne nõ haberet vt ſemel & bis in ſum
ptus & donaria quæ dederat antè larga ma
nu: & abundauerat ſuper reges qui ante eũ
31 fuerant. ¶Et cõſternatus erat animo valde,
& cogitauit ire in Perſidẽ, & accipere tribu
ta regionũ, & cõgregare argentum multũ.
32 ¶Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de
genere regali, ſuper negocia regia, à flumi-
33 ne Euphráte vſque ad flumen Ægypti: ¶&
vt nutriret Antiochum filium ſuũ, donec
34 rediret. ¶Et tradidit ei medium exercitum
& elephantos, & mandauit ei de omnibus
quæ volebat, & de inhabitantibus Iudæã
35 & Ieruſalem: ¶& vt mitteret ad eos exerci-
E tum, & ad conterendam & extirpandã vir-
tutem Iſraël, & reliquias Ieruſalem, & au-
36 ferendam memoriam eorũ de loco. ¶& cõ-
ſtitueret habitatores filios alienigenas in
omnibus finibus eorũ, & ſorte diſtribueret
37 terram eorũ. ¶Et Rex aſſumpſit partẽ exer-
citus reſidui, & exiuit ab Antiochia ciuita-
te regni ſui anno centeſimo & quadrageſi-
mo ſeptimo: & trãsfretauit Euphráten flu-
mẽ, & perambulabat ſuperiores regiones.
38 ¶Et elegit Lyſias Ptolemæum filium Dory-
mini, & Nicanorem & Gorgiam, viros po-
39 tẽtes ex amicis regis: ¶& miſit cum eis qua-
draginta millia virorum: & ſeptem millia
equitũ: vt venirent in terram Iuda, & di-
40 ſperderẽt eã ſecundũ verbum Regis. ¶Et ꝓ-
ceſſerunt cũ vniuerſa virtute ſua, & vene-
rũt, & applicuerunt Emmaũ in terra cãpe-
41 ſtri. ¶Et audierunt mercatores regionũ no-
men eorum: & acceperunt argentum & au
rũ multũ valde, & pueros: & venerũt in ca
ſtra, vt acciperent filios Iſraël in ſeruos, &
additi ſunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ
42 alienigenarũ. ¶Et vidit Iudas, & fratres ei⁹,
F quia multiplicata ſunt mala, & exercitus
applicabant ad fines eorũ, & cognouerunt
verba Regis quæ mandauit populo facere
43 in interitum & cõſummationem: ¶& dixe
runt vnuſquiſq; ad proximum ſuum: ¶Eri
gamus deiectionẽ populi noſtri, & pugne-
mus pro populo noſtro, & ſanctis noſtris:
44 ¶Et cõgregatus eſt cõuentus, vt eſſent para-
ti in prælijs: & vt orarent & peterẽt miſeri
45 cordiã & miſerationes. ¶Et Ieruſalẽ nõ ha-
bitabatur, ſed erat ſicut deſertũ: non erat q
ingrederetur & egrederetur de natis eius:
& ſanctum cõculcabatur: & filij alienige-
narũ erant in arce, ibi erat habitatio Gen-
tium: & ablata eſt voluptas à Iacob, & de-
46 fecit ibi tibia & cithara. ¶Et cõgregati sũt,
& venerunt in Maſpha cõtra Ieruſalẽ: qa
locus orationis erat in Maſpha antè in
47 Iſraël. ¶Et ieiunauerunt illa die, & indue-
rũt ſe cilicijs, & cinerẽ impoſuerunt capiti
48 ſuo: & diſciderũt veſtimẽta ſua, ¶& expan-
derunt libros legis, & de quibus ſcrutaban
tur Gentes ſimilitudinẽ ſimulachrorũ ſuo-
49 rũ: & attulerũt ornamenta ſacerdotalia, &
primitias & decimas, & ſuſcitauerunt Na-
50 zaræos, q impleuerãt dies: ¶ & clamauerũt
G voce magna in cęlũ, dicentes: Quid faciem⁹
51 iſtis, et quò eos ducemus? ¶et ſancta tua cõ-
culcata ſunt et cõtaminata ſunt, et ſacerdo
tes tui facti ſunt in luctũ et in humilitatẽ:
52 ¶et ecce Nationes cõuenerunt aduerſũ nos,
vt nos diſperdãt: tu ſcis quę cogitãt in nos.
53 ¶Quõ poterimus ſubſiſtere ante faciẽ eorũ
54 niſi tu Deus adiuues nos? ¶et tubis exclama
55 uerunt voce magna. ¶Et poſt hæc conſtituit
Iudas duces populi, tribunos, et centurio-
56 nes, et pentacontarchos, et decuriones. ¶‖Et ‖*Deu* 20.
dixit his qui ædificabant domos, et ſpon- *a.* 5. *b.* 6.
ſabant vxores, et plantabant vineas, et for- *Iudic.* 7.
midoloſis, vt redirent vnuſquiſq; in domũ *a.* 3.
57 ſuam ſecundum legem. ¶Et mouerunt ca-
ſtra, et collocauerunt ad Auſtrum Em-
58 maum. ¶Et ait Iudas: Accingimini, et eſto-
te filij potentes, et eſtote parati in manè:
vt pugnetis aduerſus Nationes has quę cõ
uenerunt aduerſus nos diſperdere nos, et
59 et ſancta noſtra: ¶quoniã melius eſt nos mo

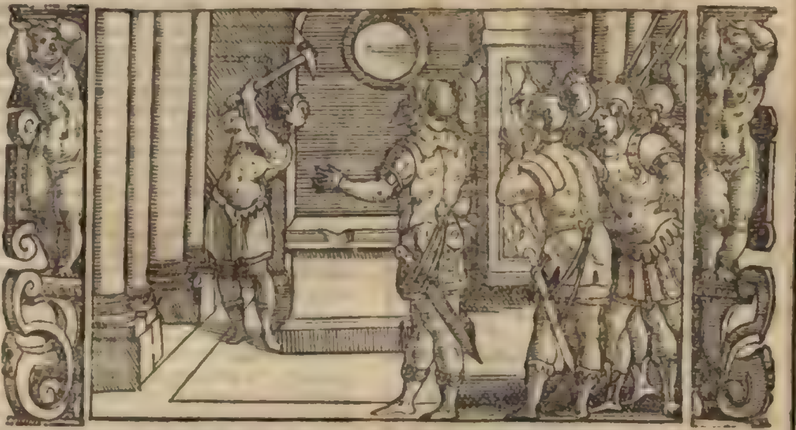
ri in

ti in bello, quàm videre mala gentis noſtrę
60 & ſanctorum. ¶Sicut autem fuerit voluntas
in cœlo, ſic fiat.

## CAPVT IIII.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque
A millia virorũ, & mille equi-
tes electos. & mouerũt caſtra
2 nocte, vt applicarẽt ad caſtra
Iudæorum, & percuterẽt eos
ſubitò, & filij qui erãt ex arce, erãt illis du-
3 ces. ¶Et audiuit Iudas, & ſurrexit ipſe & po
tentes percutere virtutẽ exercituũ Regis, q
4 erant in Emmaũ. ¶Adhuc.n diſperſus erat
5 exercitus à caſtris. ¶ Et venit Gorgias in ca-
ſtra Iudæ noctu. & neminẽ inuenit, & quę-
rebat eos in montibus: qm̃ dixit, Fugiũt hi
6 à nobis. ¶Et cũ dies factus eſſet, apparuit Iu
das in campo cũ tribus millibus virorũ tã-
tum: qui tegumenta & gladios non habe-
7 bãt*: ¶ & viderunt caſtra Gentium valida, (*vt valebant.)
& loricatos, & equitatus in circuitu eorum,
8 & hi docti ad prælium. ¶Et ait Iudas viris qui
ſecum erant: Ne timueritis multitudinem (‖Exo.14.b.9.c.22.)
9 eorũ, & impetũ eorũ ne formidetis. ¶ ‖Me-
mentote qualiter ſalui facti ſunt patres no
ſtri i mari rubro, cũ ſequeretur eos Pharao
10 cũ exercitu multo. ¶ Et nunc clamemus in
B cœlũ, & miſerebitur noſtri Dñs, & memor
erit teſtamẽti patrũ noſtrorum, & conteret
exercitum iſtum ante faciem noſtrã hodie.
11 ¶& ſcient oẽs gentes, quia eſt qui redimat
12 & liberet Iſraël. ¶Et eleuauerũt alienigenę
oculos ſuos, & viderunt eos veniẽtes ex ad-
13 uerſo. ¶Et exierunt de caſtris in prælium, &
14 tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda. ¶Et
congreſſi ſunt: & contritæ ſunt Gentes, &
15 fugerunt in campum. ¶Nouiſſimi autẽ oẽs
ceciderunt in gladio, & perſequuti ſunt eos
vſq; Gezeron, & vſq; in campos Idumeæ,
& Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis
16 vſq; ad tria millia virorũ. ¶ Et reuerſus eſt
17 Iudas, & exercitus eius, ſequens eum. ¶Di-
xitque ad populũ: Non concupiſcatis ſpo-
18 lia, quia bellũ cõtra nos eſt, ¶ & Gorgias &
exercitus eius prope nos in mõte: ſed ſtate
nũc contra inimicos noſtros, & expugnate
19 eos, & ſumetis poſteà ſpolia ſecuri. ¶Et ad-
huc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars
20 quædam proſpiciens de mõte. ¶Et vidit* ꝙ (*Gorgias)
in fugam conuerſi ſunt*, & ſuccenderũt ca (*ſui.)
ſtra. fumus enim qui videbatur, declarabat
21 quod factum eſt. ¶Quibus illi conſpectis ti
muerunt valde, aſpicientes ſimul & Iudã
22 & exercitũ in cãpo paratũ ad prælium. ¶Et
23 fugerũt oẽs in campũ alienigenarũ: & Iu-
das reuerſus eſt ad ſpolia caſtrorũ, & acce-
perunt aurũ multũ, & argentum & hyacin
thũ, & purpuram marinã, & opes magnas.
24 ¶Et conuerſi hymnũ canebant, & benedice-
bant Deum in cœlum, qm̃ bonus eſt, quo-
25 niã in ſeculum miſericordia eius. ¶Et facta
26 eſt ſalus magna in Iſraël, in die illa. ¶ Qui-
cunque aũt alienigenarũ euaſerunt, vene-
runt & nunciauerunt Lyſiæ vniuerſa quæ
27 acciderant. ¶Quibus ille auditis, conſterna-
tus animo deficiebat: ꝙ non qualia voluit,
talia contigerunt in Iſraël, & qualia man-
28 dauit Rex. ¶ Et ſequenti anno congregauit
Lyſias virorũ electorum ſexaginta millia,
& equitum quinque millia, vt debellaret
29 eos. ¶Et venerũt in Iudæam, & caſtra poſue
runt in Beth-horon, & occurrit illis Iudas
30 cũ decem millibus viris. ¶Et viderunt exer-
D citum fortẽ, & orauit, & dixit: Benedictus
es ſaluator Iſraël ‖qui contriuiſti impetum (‖Iere.17.f.50.)
potentis in manu ſerui tui Dauid, ‖& tradi
diſti caſtra alienigenarum in manu Iona- (‖Iere.14.b.13.)
31 thæ, filij Saul, & armigeri eius. ¶ Conclude
exercitũ iſtũ in manu populi tui Iſraël, &
confundatur in exercitu ſuo & equitibus.
32 ¶Da illis formidinem & tabefac audaciam
virtutis eorum, et commoueantur cõtritio-
33 ne ſua. ¶Deijce illos gladio diligentium te:
et collaudent te omnes qui nouerũt nomẽ
34 tuũ in hymnis. ¶Et cõmiſerũt prælium: et
ceciderũt de exercitu Lyſiæ, quinq; millia
35 virorũ. ¶Videns autem Lyſias fugã ſuorũ,
& Iudæorum audaciã, et ꝙ parati ſunt aut
viuere, aut mori fortiter, abijt Antiochiã,
et elegit milites, vt multiplicati rurſus ve-
36 nirent in Iudæam. ¶Dixit autem Iudas, et
fratres eius: Ecce contriti ſunt inimici no-
ſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta, et
37 renouare. ¶Et congregatus eſt omnis exerci
38 tus, et aſcenderunt in montem Sion. ¶Et vi-
E derunt ſanctificationem deſertam, et alta-
re prophanatũ, et portas exuſtas, et in atrijs
virgulta nata ſicut in ſaltu vel in mõtibus,
39 et paſtophoria diruta. ¶Et ſciderunt veſti-
mẽta ſua, et planxerunt planctu magno, et
40 impoſuerũt cinerẽ ſuper caput ſuũ: ¶& ceci
derunt in faciem ſuper terram, & exclama-
uerunt tubis ſignorũ, & clamauerunt in cę
41 lum. ¶Tunc ordinauit Iudas viros, vt pugna
rẽt aduerſos eos q erãt in arce, donec emun
42 darent ſancta. ¶Et elegit ſacerdotes ſine ma
43 cula, volũtatẽ habentes in lege Dei: ¶& mũ
dauerunt ſancta, & tulerunt lapides conta-
44 minationis in locum immundum. ¶ Et co-
gitauit de altari holocauſtorũ qđ ꝓphana-
45 tũ erat, quid de eo faceret. ¶ Et incidit illis
cõſiliũ bonũ, vt deſtruerent illud: ne fortè
illis eſſet in opprobriũ, qa cõtaminauerũt
46 illud Gẽtes, & demoliti ſunt illud. ¶Et repo
F ſuerũt lapides in mõte domus in loco apto
quoaduſq; veniret propheta, & reſpõderet
47 de eis. ¶Et acceperũt lapides integros ſecun
dùm legem, & ædificauerũt altare nouum
48 ſecũdũ illud quod fuit prius: ¶& ædificaue
runt ſancta, & quæ intra domũ erant intrin
49 ſecus: & ædem, & atria ſanctificauerũt. ¶Et
fecerunt vaſa ſancta noua, & intulerũt can
delabrũ, & altare incenſorum, & menſam
50 in templum. ¶Et incenſum poſuerunt ſu-

per



per altare, & accenderunt lucernas quæ ſu-
per candelabrum erant, & lucebant in tem
51 plo. ¶Et poſuerũt ſuper menſam panes, &
*2.Mac. 10* appenderunt vela. & conſummauerũt oĩa
*a.5.* 52 opera q̃ fecerant. ¶Et ante matutinũ ſurre-
xerunt quinta & viceſima die menſis noni
(hic eſt menſis Caſleu) centeſimi quadrage
53 ſimi octaui anni: ¶ & obtulerũt ſacrificium
ſecũdum legẽ ſuper altare holocauſtorum
54 nouum, qđ fecerunt. ¶Secundùm tp̃s & ſe-
cundùm diem in qua cõtaminauerũt illud
G gentes, in ipſa renouatum eſt in canticis, &
55 citharis, & cinyris, & in cymbalis. ¶Et céci-
dit oĩs populus in faciem, & adorauerunt
& benedixerunt in cęlum eum, qui proſpe
*Ioh.10.c.* 56 rauit eis. ¶Et fecerunt dedicationem altaris
*22.* diebus octo, & obtulerunt holocauſta cum
57 lętitia & ſacrificium ſalutaris & laudis. ¶Et
ornauerũt faciem templi coronis aureis &
ſcutulis: & dedicauerũt portas & paſtopho
*Ioh.10.c.* 58 ria, & impoſuerunt eis ianuas. ¶Et facta eſt
*22.* lętitia in populo magna valde, & auerſum
59 eſt opprobrium Gentium. ¶Et ſtatuit Iudas
& fratres eius & vniuerſa eccleſia Iſraël, vt
agatur dies dedicationis altaris in tempori
bus ſuis ab anno in annum per dies octo, à
quinta & viceſima die menſis Caſleu, cum
60 lætitia & gaudio. ¶Et ædificauerunt in tem
pore illo montem Sion, & per circuitũ mu
ros altos & turres firmas: nequando veni-
rent Gentes, & conculcarent eum ſicut an-
61 teà fecerunt. ¶Et collocauit illic exercitum,
vt ſeruarent eum, & muniuit eum ad cuſto
diendam Beth-ſuram, vt haberet populus
munitionem contra faciem Idumææ.

## CAPVT V.

1 ET factum eſt, vt audierunt Gentes in cir
A cuitu quia ędificatũ eſt altare & ſanctua
2 rium ſicut prius, iratæ ſunt valde: ¶ & cogi-
tabant tollere genus Iacob qui erant inter
eos, & cęperunt occidere de populo, & per-
3 ſequi. ¶ Et debellabat Iudas filios Eſau in
Idumæa, & eos qui erant in Arabathane:
qa circũſedebant Iſraëlitas. & percuſſit eos
4 plaga magna. ¶Et recordatus eſt malitiam
filiorum Bean, qui erant populo in laqueũ
5 & in ſcandalũ: inſidiantes ei in via, ¶ & con
cluſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad
eos, & anathematizauit eos, & incẽdit tur-
res eorum igni cum oĩbus qui in eis erant.
6 ¶ Et tranſiuit ad filios Ammon, & inuenit
manum fortem, & inuenit populum copio
7 ſum, & Timótheum ducem ipſorum: ¶ &
commiſit cum eis prælia multa, & contriti
8 ſunt in conſpectu eorum, ¶ & percuſſit eos
& cepit Gazer ciuitatem, & filias eius, & re
9 uerſus eſt in Iudæam. ¶Et congregatæ ſunt
Gentes quæ ſunt in Galaad, aduerſus Iſraë
litas qui erant in finibus eorum, vt tollerẽt
eos: & fugerũt in Datheman munitionem,
10 ¶& miſerunt literas ad Iudã & fratres eius,
dicentes: Congregatæ ſunt aduerſum nos
11 gentes per circuitum, vt nos auferant: ¶ &
parant venire, & occupare munitionem in
quam confugimus: & Timótheus eſt dux
12 exercitus eorum. ¶Nunc ergo veni, & eripe
nos de manibus eorum, quia cecidit multi-
13 tudo de nobis. ¶Et omnes fratres noſtri qui
B erant de locis Tubin, interfecti ſunt: &
captiuas duxerunt vxores eorum, & na-
tos, & ſpolia, & peremerunt illic ferè
14 milleq; viros. ¶ Et adhuc epiſtolæ legeban-
tur, & ecce alij nuncij venerunt de Galilæa
conſciſſis tunicis, nunciantes ſecundùm
15 verba hæc: ¶ dicentes conueniſſe aduerſum
ſe à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & reple
ta eſt omnis Galilęa alienigenis, vt nos con
16 ſumant. ¶Vt audiuit autem Iudas & popu-

lus ſermones iſtos, cōuenit eccleſia magna,
cogitare qd facerent fratribus ſuis q in tri-
17 bulatione erāt, & expugnabātur ab eis. ¶Di
xitq; Iudas Simóni, fratri ſuo: Elige tibi vi
ros, & vade, & libera fratres tuos in Gali-
læa: ego aūt & frater meus Ionathas ibimꝰ
18 in Galáaditim. ¶Et reliquit Ioſephū, filium
Zachariæ, & Azariā duces populi cum reſi
19 duo exercitu in Iudæa ad cuſtodiā, ¶& p̄ce-
pit illis. dicēs: Pręſtote populo huic: & no-
lite bellū cōmittere aduerſū gentes, donec
20 reuertamur. ¶Et partiti ſunt Simóni viri
tria millia, vt iret in Galilęā: Iudæ aūt octo
21 millia in Galáaditim. ¶Et abijt Simon in
C Galilæā, & cōmiſit prælia multa cū genti-
bus: & cōtritæ ſunt gētes à facie eius, & ꝑ
22 ſecutus eſt eos vſq; ad portā ¶Ptolemaidis,
& ceciderunt de Gentibus ferè tria millia
23 virorū, & accepit ſpolia eorū, ¶& aſſumpſit
eos qui erāt in Galilæa & in Arbatis cū v-
xoribus & natis, & oībus q̄ erāt illis, & ad-
24 duxit in Iudæā cū lætitia magna. ¶Et Iudas
Machabæus & Ionathas fratres eius trāſie-
runt Iordanē, & abierūt viā triū dierū per
25 deſertū. ¶Et occurrerūt eis Nabuthæi, & ſu
ſceperunt eos pacificè, & narrauerunt eis
oīa quę acciderant fratribus eorū in Galaa
26 ditide, ¶& quia multi ex eis cōprehēſi ſunt
in Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in Caſ-
phor, & Mageth, & Carnaim: hę oēs ciuita
27 tes munitæ, & magnæ. ¶Sed & in cæteris ci
uitatibus Galaaditidis tenentur cōprehen-
ſi, & in craſtinum cōſtituerunt admouere
exercitum ciuitatibus his, & cōprehēdere,
28 & tollere eos in vna die. ¶Et conuertit Iu-
das & exercitus eius viam in deſertū Boſor
repentè, & occupauit ciuitatem: & occidit
oēm maſculū in ore gladij, & accepit oīa
29 ſpolia eorū, & ſuccendit eā igni. ¶Et ſurre-
xerunt inde nocte, & ibant vſq; ad muni-
30 tionē: ¶Et factū eſt diluculo, cū eleuaſſent
D oculos ſuos, & ecce populus multus, cuius
non erat numerus portātes ſcalas & machi
nas, vt cōprehenderent munitionē: & expu
31 gnabant eos. ¶Et vidit Iudas quia cepit bel
lum, & clamor belli aſcendit ad cęlū ſicut
32 tuba, & clamor magnus de ciuitate: ¶& di-
xit exercitui ſuo: Pugnate hodie pro fratri
33 bus veſtris. ¶Et venit tribus ordinibus poſt
eos, & exclamauerunt tubis, & clamauerūt
34 in oratione ¶Et cognouerunt caſtra Timó
thei quia Machabæus eſt, & refugerūt à fa-
cie eius: & percuſſerunt eos plaga magna, &
ceciderūt ex eis in die illa ferè octo millia
35 virorū. ¶Et diuertit Iudas in Maſpha, & ex
pugnauit, et cępit eā: et occidit oēm maſcu
linum eius, et aſſumpſit ſpolia eius, et ſuc
36 cendit eā igni. ¶Inde perrexit, et cepit Caſ-
bon, et Mageth, et Boſor, et reliquas ciuita
37 tes Galaaditidis. ¶Poſt hæc aūt verba, con
gregauit Timótheus exercitū, et caſtra po
38 ſuit contra Raphon trans torrentē. ¶Et mi
ſit Iudas ſpeculari exercitum: et renuncia-
uerunt dicentes, Quia conuenerunt ad eū
oēs gentes quæ in circuitu noſtro ſunt, et
39 exercitus multus nimis: ¶& Arabas condu-
xerunt in auxilium ſibi, et caſtra poſuerūt
trans torrentem, parati ad te venire in præ
40 lium. ¶Et abijt Iudas obuiam illis. ¶Et ait
E Timótheus principibus exercitus ſui: Cū
appropinquauerit Iudas et exercitus eiꝰ ad
torrentē aquæ, ſi tranſierit ad nos prior, nō
poterimus ſuſtinere eū: qa potens poterit
41 aduerſum nos. ¶Si verò timuerit trāſire, et
poſuerit caſtra extra flumen transfretemꝰ
42 ad eos, et poterimus aduerſus illum. ¶Vt
autē appropinquauit Iudas ad torrentem
aquę, ſtatuit Scribas populi ſecus torrentē,
& mādauit eis, dicens: Neminem hominū
reliqueritis, ſed veniant omnes in præliū.
43 ¶Et transfretauit ad illos prior, et omnis
populus poſt eum, et contritæ ſunt omnes
gentes à facie eorum, et proiecerunt arma
ſua, et fugerunt ad phanum quod erat in
44 Carnaim. ¶Et occupauit ipſam ciuitatem,
et phanum ſuccendit igni cum oībus quæ
erāt in ipſo: et oppreſſa eſt Carnaim, et nō
45 potuit ſuſtinere contra faciē Iudę. ¶Et con
gregauit Iudas vniuerſos Iſraëlitas q erāt
in Galaaditide, à minimo vſque ad maxi-
mum, et vxores eorum, et natos, et exerci-
tum magnum valde, vt venirent in terram
46 Iudæ. ¶Et venerunt vſq; ad Ephron: et hæc
ciuitas magna in ingreſſu poſita, munita
valde, et non erat declinare ab ea dextera
47 vel ſiniſtra, ſed ꝑ mediā iter erat. ¶Et inclu-
F ſerunt ſe qui erant in ciuitate, et obſtruxe
runt portas lapidibus: et miſit ad eos Iudas
48 verbis pacificis, ¶dicens: ‖ Tranſeamus per ‖Nu.20.c
terram veſtram, vt eamus in terrā noſtrā.
et nemo vobis nocebit, tantū pedibus trā-
49 ſibimus. Et nolebāt eis aperire. Et præcepit
Iudas prædicari in caſtris, vt applicarent
50 vnuſquiſq; in quo erat loco. ¶Et applicue-
runt ſe viri virtutis, et oppugnauit ciuitatē
illam tota die, et tota nocte. et tradita eſt
51 ciuitas in manu eius: ¶et peremerunt om-
nem maſculum in ore gladij, et eradicauit
eam: et accepit ſpolia eius, et tranſiuit per
52 totam ciuitatem ſuper interfectos. Et tranſ
greſſi ſunt Iordanem in campo magno, cō-
53 tra faciem Beth-ſan, ¶Et erat Iudas con-
gregans extremos, et exhortabatur populū
per totam viam, donec venirent in terram
54 Iuda: ¶et aſcenderunt in montem Siō cum
lætitia et gaudio, et obtulerūt holocauſta,
quòd nemo ex eis cecidiſſet donec reuerte-
55 rētur in pace. ¶Et in diebus quibus erat Iu-
das et Ionathas in terra Galaad, et Simon
frater eius in Galilæa contra faciem Ptole
56 maidis, audiuit Ioſephus Zachariæ filius,
et Azarias principes virtutis res bñ geſtas,
57 et prælia quę facta ſunt, et dixit: Faciamus
et ipſi nobis nomen, et eamus pugnare ad-

uerſus

uerſus Gentes quæ in circuitu noſtro ſunt.
58 ¶Et præcepit his qui erant in exercitu ſuo,
59 & abierũt Iamniam. ¶Et exiuit Gorgias de
G ciuitate, & viri eius obuiam illis in pugnã.
60 ¶Et fugati ſunt Ioſephus & Azarias vſq; in
fines Iudeæ: et ceciderũt illo die de populo
Iſraël ad duo millia viri, & facta eſt plaga
61 magna in populo: ¶quia nõ audierũt Iudã
& fratres eius, exiſtimãtes fortiter ſe factu-
62 ros. ¶ipſi aũt non erant de ſemine virorum
63 illorũ per quos ſalus facta eſt in Iſraël. ¶Et
*viri Iuda* magnificati ſunt valde in cõſpe
ctu omnis Iſrael, & Gentium omniũ vbi
64 audiebatur nomẽ eorum. ¶Et conuenerunt
65 ad eos fauſta acclamantes. ¶Et exiuit Iudas
& fratres eius, & expugnabant filios Eſau
in terra quæ ad Auſtrũ eſt, & percuſſit Che-
bron, & filias eius: & muros eius, & turres
66 ſuccẽdit igni in circuitu. ¶Et mouit caſtra,
vt iret in terrã alienigenarũ, & perambula
67 bat Samariã. ¶In die illa ceciderunt ſacer-
dotes in bellum, dum *volunt* fortiter face-
re, dum ſine conſilio *exeunt* in prelium.
68 ¶Et declinauit Iudas in Azôtum in terrã
alienigenarum, & diruit aras eorũ, & ſcul-
ptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: &
cepit ſpolia ciuitatũ, & reuerſus eſt in ter-
ram Iuda.

*vir Iudas & fratres eius.*

*vult.*
*exit 20.*

## CAPVT VI.

1 ET Rex Antiochus perambula-
A bat ſuperiores regiones, & au
diuit eſſe ciuitatẽ Elymaidẽ
in Perſide nobiliſſimã, & co-
2 pioſam in argẽto et auro, ¶tẽ
plumq; in ea locuplex valde, & illic vela-
mina aurea, et loricæ, et ſcuta, quæ reliquit
Alexãder Philippi, Rex Macedo, qui regna-
3 uit primus in Grecia. ¶Et venit, et quęre-
bat capere ciuitatem, et deprędari eam, et
non potuit: quoniã innotuit ſermo his qui
4 erant in ciuitate. ¶et inſurrexerunt in præ-
lium, et fugit inde, et abijt cũ triſtitia ma-
5 gna, et reuerſus eſt in Babyloniã. ¶Et venit
qui nũciaret ei in Perſide, quia fugata ſunt
6 caſtra quæ erant in terra Iuda: ¶et qa abijt
Lyſias cum virtute forti in primis, et fuga-
tus eſt à facie Iudæorum et inualuerunt ar-
mis et viribus, et ſpolijs multis quæ cepe-
7 rũt de caſtris quæ exciderũt: ¶et quia dirue-
rũt abominationẽ quã ædificauerãt ſuper
altare quod erat in Ieruſalem: et ſanctifica
tionem, ſicut prius circundederunt muris
excelſis: ſed et Beth-ſuram ciuitatẽ ſuam.
8 ¶Et factũ eſt vt audiuit Rex ſermones iſtos,
expauit, et commotus eſt valde: et décidit
in lectũ, et incidit in languorẽ prę triſtitia,
9 quia non factum eſt ei ſicut cogitabat. ¶Et
erat illic per dies multos: quia renouata eſt
B in eo triſtitia magna, et arbitrat' eſt ſe mo
10 ri. ¶et vocauit oẽs amicos ſuos, et dixit il-
lis: Receſſit ſomnus ab oculis meis, et con-
11 cidi, et corrui corde pṙæ ſolicitudine, ¶et di-
xi in corde meo: In quantã tribulationem
deueni, et ĩ quos fluctus triſtitię in qua nũc
ſum: qui iucũdus erã, et dilectus in poteſta
12 te mea? ¶Nũc verò reminiſcor malorũ quæ
feci in Ieruſalẽ, vnde et abſtuli oĩa ſpolia
aurea et argẽtea quæ erãt in ea, et miſi au-
13 ferre habitãtes Iudæã ſine cauſa. ¶Cognoui
ergo qa ꝑpterea inuenerunt me mala iſta:
et ecce pereo triſtitia magna ĩ terra aliena.
14 ¶Et vocauit Philippũ, vnũ de amicis ſuis,
et præpoſuit eũ ſuper vniuerſum regnum
15 ſuũ: ¶et dedit ei diadema, et ſtolã ſuam, et
annulũ, vt adduceret Antiochum filiũ ſuũ,
16 et nutriret eũ, et regnaret. ¶Et mortuus eſt
illic Antiochus Rex anno centeſimo qua-
17 drageſimonono. ¶Et cognouit Lyſias quo-
niã mortuus eſt Rex, et conſtituit regnare
Antiochũ filiũ eius, quẽ nutriuit adoleſcẽ-
18 tem: et vocauit nomẽ eius Eupatorem. ¶Et
hi qui erant in arce, concluſerant Iſraël in
circuitu Sanctorũ: et quærebant eis mala
19 ſemper et firmamentum Gentium. ¶Et co-
C gitauit Iudas diſperdere eos: et conuocauit
20 vniuerſum populum, vt obſiderent eos. ¶Et
conuenerunt ſimul, et obſederunt eos an-
no centeſimo quinquageſimo, et fecerunt
21 baliſtas et machinas. ¶Et exierunt quidam
ex eis qui obſidebantur: et adiunxerunt ſe
22 illis aliqui impij ex Iſraël, et abierunt ad
Regem et dixerunt: Quouſque non facis iu
23 dicium et vindicas fratres noſtros? ¶Nos de-
creuimus ſeruire patri tuo, et ambulare in
24 pceptis eius, et obſequi edictis eius: ¶et filij
populi noſtri propter hoc alienabant ſe à
nobis, et quicunq; inueniebãtur ex nobis,
interficiebãtur, et hæreditates noſtræ diri-
25 piebantur. ¶Et non ad nos tm̃ extenderunt
26 manum, ſed et in omnes fines noſtros, ¶et
ecce applicuerũt hodie ad arcẽ in Ieruſalẽ
occupare eam, et munitionem in Beth-ſu-
27 ram munierunt. ¶et niſi præueneris eos ve-
locius, maiora quàm hæc facient, et nõ po
28 teris obtinere eos. ¶Et iratus eſt Rex vt hæc
audiuit: et conuocauit omnes amicos ſuos,
et principes exercitus ſui, et eos q ſuper eq-
29 tes erant. ¶Sed et de regnis alijs, et de inſu-
D lis maritimis venerũt ad eum exercitus cõ-
30 ductitij. ¶Et erat numerus exercitus eius, cẽ
tum millia peditum, et viginti millia equi
tum, et elephanti trigintaduo docti ad præ-
31 lium. ¶Et venerunt per Idumæam, et appli-
cuerunt ad Beth-ſurã, et pugnauerũt dies
multos, et fecerunt machinas: et exierunt,
et ſuccenderunt eas igni, et pugnauerũt vi
32 riliter. ¶Et receſſit Iudas ab arce, et mouit
caſtra ad Beth-zacharam contra caſtra Re-
33 gis. ¶Et ſurrexit Rex ante lucem, et concita
uit exercitus in impetum cõtra viam Beth
-zacharam: et comparauerunt ſe exerci-
34 tus in prælium, et tubis cecinerunt: ¶et ele-
phantis oſtenderunt ſanguinem vuæ et
35 mori, ad acuendos eos in prælium. ¶et diui

ſerunt

ſerunt beſtias per legiones:& aſtiterũt ſin-
gulis elephantis mille viri in loricis conca-
tenatis,& galeæ æreæ in capitibus eorũ, &
quingenti equites ordinati vnicuiq; beſtię
36 electi erãt.ⱽHi ante tẽpus vbicunq; erat be
ſtia,ibi erant:& quocunque ibat, ibant, &
37 nõ diſcedebãt ab ea. ⱽ Sed & turres ligneæ
ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas
beſtias:& ſuper eas machinæ:& ſuper ſin-
gulas viri virtutis trigintaduo, qui pugna-
38 bant deſuper:& intus magiſter beſtiæ. ⱽ Et
E reſiduũ equitatũ hinc & inde ſtatuit ĩ duas
partes tubis exercitũ commouere, & perur
39 gere cõſtipatos ĩ legionib⁹eius.ⱽEt vt reſul
ſit Sol in clypeos aureos & æreos, reſplen-
duerunt mõtes ab eis,& reſplẽduerũt ſicut
40 lampades ignis.ⱽEt diſtincta eſt pars exerci
tus Regis per mõtes excelſos,& alia per lo
41 ca humilia:& ibant cautè & ordinatè. ⱽ Et
cõmouebantur oẽs inhabitantes terram à
voce multitudinis eorũ,& inceſſu turbæ,&
colliſione armorũ.erat enim exercitus ma-
42 gnus valde & fortis ⱽEt appropiauit Iudas,
& exercitus eius in pręliũ: & ceciderunt de
43 exercitu Regis ſexcenti viri. ⱽEt vidit Elea-
zar,filius Saura,vnam de beſtijs loricatam
loricis Regis,& erat eminens ſuper cæteras
44 beſtias.& viſum eſt ei ꝙ in ea eſſet Rex:ⱽ&
dedit ſe vt liberaret populũ ſuum,& acqui
45 reret ſibi nomẽ æternũ.ⱽEt cucurrit ad eam
audacter in medio legionis interficiens à
dextris & à ſiniſtris,& cadebant ab eo huc
46 atq; illuc.ⱽEt iuit ſub pedes elephantis, &
ſuppoſuit ſe ei, & occidit eũ : & cecidit in
47 terrã ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.ⱽEt
F videntes virtutẽ Regis, & impetũ exercitus
48 eius,diuerterũt ſe ab eis. ⱽCaſtra aũt Regis
aſcenderũt cõtra eos in Ieruſalẽ, & appli-
cuerunt caſtra Regis ad Iudæam,& montẽ
49 Sion. ⱽEt fecit pacẽ cũ his qui erãt in Beth
-ſura:& exierunt de ciuitate, quia nõ erãt
eis ibi alimenta concluſis, quia ſabbatha
50 erant terræ. ⱽEt cõprehẽdit rex Beth-ſurã:
51 & cõſtituit illic cuſtodiã ſeruare eã.ⱽEt cõ-
uertit caſtra ad locum ſanctificationis dies
multos:& ſtatuit illic baliſtas,& machinas
& ignis iacula,& tormẽta ad lapides iactã-
dos,& ſpicula,& ſcorpios ad mittẽdas ſagit
52 tas & fundibula.ⱽFecerũt aũt & ipſi machi
nas aduerſus machinas eorum,& pugnaue
53 rũt dies multos.ⱽEſcæ aũt nõ erant in ciui-
tate,eò ꝙ ſeptimus annus eſſet,& q remã-
ſerãt in Iudæa de Gẽtibus,cõſum pſerãt re-
54 liquias eorũ quæ repoſitæ fuerãt ⱽEt remã-
ſerunt in ſanctis viri pauci,qm̃ obtinuerat
eos fames: & diſperſi ſunt vnuſquiſq; in
55 locũ ſuum.ⱽEt audiuit Lyſias ꝙ Philippus
quẽ cõſtituerat rex Antiochus cùm adhuc
viueret,vt nutriret Antiochum filiũ ſuum,
56 & regnaret,ⱽreuerſus eſſet à Perſide & Me-
G dia,et exercitus qui abierat cum ipſo,et qa
57 quærebat ſuſcipere regni negocia:ⱽ et feſti-
nauit ire,et dicere ad Regẽ et duces exerci-
tus:Deficimus quotidie, & eſca nobis mo-
dica eſt:& locus quẽ obſidemus, eſt muni-
tus, & incumbit nobis ordinare de regno.
58 ⱽNũc itaq; demus dextras hominibus iſtis,
& faciamus cum illis pacẽ & cũ omni gen-
59 te eorum:ⱽ& cõſtituamus illis vt ambulẽt
in legitimis ſuis ſicut prius, propter legiti-
ma.n.ipſorũ quæ deſpeximus,irati ſunt,&
60 fecerunt omnia hæc. ⱽ Et placuit ſermo in
cõſpectu Regis & principũ: & miſit ad eos
61 pacẽ facere:& receperũt illam. ⱽEt iurauit
illis Rex & principes.& exierunt de muni-
62 tione.ⱽEt intrauit Rex montem Sion, & vi
dit munitionem loci: & rupit citiùs iura-
mentum quod iurauit,& mãdauit deſtrue-
63 re murum in gyro.ⱽEt diſceſſit feſtinanter,
& reuerſus eſt Antiochiam,& inuenit Phi
lippum dominantem ciuitati:& pugnauit
aduerſus eum,& occupauit ciuitatem.

## CAPVT VII.

1 ANNO centeſimo quinquageſi-
A mo primo exijt Demetrius,
Seleuci filius, ab vrbe Roma,
& aſcendit cũ paucis viris in
ciuitatẽ maritimã , & regna-
2 uit illic.ⱽEt factũ eſt vt ingreſſus eſt domũ
regni patrũ ſuorum, comprehendit exerci
tus Antiochũ & Lyſiã, vt adducerẽt eos ad
3 eũ. ⱽ Et res ei innotuit:& ait, Nolite mihi
4 oſtẽdere faciẽ eorum.ⱽEt occidit eos exerci
tus. Et ſedit Demetrius ſuper ſedem regni
5 ſui,ⱽ& venerunt ad eũ viri iniqui & impij
ex Iſraël:& Alcimus dux eorũ , q volebat
6 fieri ſacerdos. ⱽ Et accuſauerũt populum
apud Regẽ, dicentes: Perdidit Iudas & fra-
tres eius oẽs amicos tuos, & nos diſperdi-
7 dit de terra noſtra. ⱽ Nũc ergo mitte virum
cui credis,vt eat & videat exterminiũ om-
ne qđ fecit nobis [a]&[a] regionibus Regis, & *a in.*
puniat oẽs amicos eius &adiutores eorum.
8 Et elegit Rex ex amicis ſuis Bacchidẽ, qui
dominabatᷣ trãs flumẽ magnũ in regno , &
9 fidelẽ Regi:& miſit eũ , ⱽ et Alcimũ impiũ
cõſtituit in Sacerdotiũ,& mandauit ei face
10 re vltionẽ in filios Iſrael. ⱽEt ſurrexerunt,
& venerũt cũ exercitu magno in terrã Iu-
da,& miſerũt nuncios,& locuti ſunt ad Iu-
dã,& ad fratres ei⁹ verbis pacificis in dolo.
11 ⱽEt nõ intenderũt ſermonibus eorũ : vide- *Infr. 10. d. 46.*
rũt enim quia venerũt cũ exercitu magno.
12 ⱽEt conuenerũt ad Alcimũ et Bacchidẽ cõ-
gregatio Scribarũ requirere quę iuſta ſunt:
13 ⱽet primi, Aſſidæi qui erant in filijs Iſrael,
14 & exquirebant ab eis pacem. ⱽ Dixerunt
enim: Homo ſacerdos de ſemine Aaron
15 venit,non decipiet nos. ⱽ Et locutus eſt cũ
eis verba pacifica: et iurauit illis, dicens :
Non inferemus vobis malum, neque ami-
16 cis veſtris. ⱽEt crediderunt ei. Et compre-

hendit

hendit ex eis ſexaginta viros, & occidit eos
in vna die, ſecundũ verbũ quod ſcriptũ eſt.
‖Pſal.78 a.1.2.3. 17 ¶ ‖Carnes ſanctorum tuorũ, & ſanguinem
ipſorum effuderunt in circuitu Ieruſalẽ, &
18 non erat qui ſepeliret, ¶ Et incubuit timor
& tremor in oẽm populũ : quia dixerunt :
Non eſt veritas & iudiciũ in eis: tranſgreſſi
ſunt enim cõſtitutũ, & iuſiurandum quod
19 iurauerunt. ¶Et mouit Bacchides caſtra ab
Ieruſalem, & applicauit in Beth-zecha: &
miſit, & comprehendit multos ex eis q ad
ſe refugerant, & quoſdã de populo macta-
20 uit, & in puteũ magnũ proiecit. ¶ Et cõmi-
ſit regionẽ Alcimo, & reliquit cum eo au-
xilium in adiutoriũ ipſi. Et abijt Bacchides
21 ad Regẽ: ¶& ſatis agebat Alcimus pro prin
22 cipatu ſacerdotij ſui. ¶& cõuenerunt ad eũ
oẽs qui perturbabant populum ſuũ, & ob-
tinuerunt terram Iuda, & fecerunt plagã
23 magnam in Iſraël. ¶Et vidit Iudas omnia
mala quæ fecit Alcimus, & qui cũ eo erant
24 filij Iſraël, multò plus quàm Gentes : ¶ &
exijt in omnes fines Iudææ in circuitu, &
fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſa
25 uerunt vlterà exire in regionem. ¶ Vidit au-
D tem Alcimus quòd præualuit Iudas, & qui
cum eo erant: & cognouit quia non poteſt
ſuſtinere eos, & regreſſus eſt ad Regẽ, & ac-
26 cuſauit eos multis criminibus. ¶ ‖Et miſit
‖2. Mac.15 a.1. Rex Nicanorem, vnum ex principibus ſuis
nobilioribus, qui erat inimicitias exercens
cõtra Iſraël: & mandauit ei euertere popu-
27 lũ. ¶Et venit Nicanor in Ieruſalẽ cũ exerci
tu magno, & miſit ad Iudam & ad fratres
28 eius verbis pacificis cum dolo, dicẽs: ¶Non
ſit pugna inter me & vos : veniã cum viris
29 paucis, vt videã facies veſtras cum pace. ¶Et
venit ad Iudam, & ſalutauerunt ſeinuicem
pacificè: & hoſtes parati erãt rapere Iudã.
30 ¶Et innotuit ſermo Iudæ, quoniã cum do-
lo venerat ad eũ: & conterritus eſt ab eo, &
31 amplius noluit videre faciem eius. ¶Et co-
E gnouit Nicanor, quoniam denudatũ eſt cõ
ſilium eius : & exiuit obuiam Iudæ in pu-
32 gnam iuxta Capharſalama. ¶Et ceciderunt
de Nicanoris exercitu, ferè quinq; millia
33 viri, & fugerunt in ciuitatẽ Dauid. ¶Et poſt
hæc verba aſcendit Nicanor in montẽ Siõ,
& exierunt de ſacerdotibus populi ſaluta-
re eũ in pace, & demonſtrare ei holocau-
34 ſtomata quę offerebantur pro Rege: ¶Et ir-
ridens ſpreuit eos, & polluit: & locutus eſt
35 ſuperbè, ¶ & iurauit cũ ira, dicens: Niſi tra-
ditus fuerit Iudas, & exercitus eius in ma-
nus meas: continuò cum regreſſus fuero in
pace, ſuccendam domũ iſtam. Et exijt cum
36 ira magna: ¶ & intrauerunt ſacerdotes, &
ſteterunt ante faciem altaris, & templi : &
37 flentes dixerunt: ¶ Tu Domine elegiſti do
F mum iſtam ad inuocandum nomen tuum
in ea, vt eſſet domus orationis & obſecra-
38 tionis populo tuo. ¶fac vindictam in homi
ne iſto, & exercitu eius, & cadant in gladio:
memento blaſphemias eorum, & ne dede-
39 ris eis vt permaneant. ¶Et exijt Nicanor ab
Ieruſalem, & caſtra applicuit ad Beth-ho-
40 ron: & occurrit illi exercitus Syriæ. ¶ Et Iu-
das applicuit in Adarſa cum tribus millib'
41 viris, & orauit Iudas, & dixit. ¶‖Qui miſſi e- ‖4.Re.19
rant à Rege Sennacherib, Domine, quia g.35.
blaſphemauerunt te, exijt angelus, & per- Tob.1.d.
cuſſit ex eis centum octogintaquinq; mil 21.
42 lia : ¶ ſic contere exercitum iſtum in con- Eccl.48.d
ſpectu noſtro hodie, & ſciãt cæteri quia ma 25.
le locutus eſt ſuper ſancta tua, & iudica il- Eſa.37.g
43 lum ſecundum malitiam illius. ¶Et commi 36.
ſerunt exercitus prælium tertia decima die 2.Ma.8.e.
menſis Adar : & contrita ſunt caſtra Nica- 19. 15.e.
44 noris, & cecidit ipſe primus in prælio. ¶Vt 22.
G autem vidit exercitus eius quia cecidiſſet
Nicanor, proiecerunt arma ſua, & fugerũt:
45 ¶ & perſecuti ſunt eos viam vnius diei ab
Adazer, vſquequo veniatur in Gazara, &
tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificatio-
46 nibus. ¶ & exierunt de omnibus caſtellis
Iudęæ in circuitu, & ventilabant eos corni-
bus, & conuertebantur iterum ad eos, & ce
ciderunt omnes gladio, & non eſt relictus
47 ex eis nec vnus. ¶Et acceperunt ſpolia eorũ
in prędam: & caput Nicanoris amputaue-
runt, & dexteram eius quam extenderat ſu
perbè, & attulerunt, & ſuſpenderunt con-
48 tra Ieruſalem: ¶Et lætatus eſt populus val-
de, & egerunt diem illam in lętitia magna.
49 ¶Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtã
50 tertiadecima die menſis Adar. ¶Et ſiluit ter
ra Iu da dies paucos.

## CAPVT VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Roma
A norum quia ſunt potentes vi-
ribus, & acquieſcũt ad omnia
quę poſtulantur ab eis: & qui
cunq; acceſſerũt ad eos, ſtatue
runt cum eis amicitias, & quia ſunt poten
2 tes viribus. ¶Et audierunt prælia eorũ, & vir-
tutes bonas quas fecerunt in Galatia, quia
3 obtinuerũt eos & duxerũt ſub tributũ: ¶ &
quãta fecerũt in regione Hiſpaniæ, & ꝙ in
poteſtatẽ redegerunt metalla argẽti & auri
quæ illic ſunt, & poſſederunt omnẽ locum
4 conſilio ſuo & patientia: ¶ locaq; quę lõgè
erant valde ab eis, & reges qui ſuperuene-
rant eis ab extremis terrę, contriuerunt, &
percuſſerunt eos plaga magna: cæteri autẽ
5 dant eis tributum omnibus annis ¶& Phi-
lippum, & Perſen Cetæorum Regem, & cæ
teros qui aduerſum eos arma tulerant, cõ
6 triuerunt in bello, & obtinuerunt eos. ¶ &
Antiochum magnum Regem Aſię, qui eis
pugnã intulerat, habens centũ viginti ele-
phantes, & equitatum, & currus, & exerci-
7 tum magnum valde, contritum ab eis: ¶&
quia ceperunt eum viuum, & ſtatuerunt
ei vt daret ipſe & qui regnarẽt poſt ipſum,

B tributum magnum,& daret obſides,& cō-
8 ſtitutū,&ˀregionem Indorum,& Medos, &
Lydos de optimis regionibus eorū:& acce-
9 ptas eas ab eis,dederunt Eumeni Regi ˀ&
qa qui erant apud Helladam,voluerūt ire,
10 & tollere eos:& innotuit ſermo his,ˀ& mi
ſerunt ad eos ducē vnum et pugnauerunt
contra illos, & ceciderunt ex eis multi , &
captiuas duxerunt vxores eorū , et filios, et
diripuerunt eos,et terrā eorum poſſederūt,
& deſtruxerunt muros eorū, et in ſeruitutē
11 illos redegerunt vſq; in hunc diem : ˀet re-
ſidua regna,et inſulas quæ aliquando reſti
terant illis,exterminauerunt,et in poteſta-
12 tem redegerunt.ˀCum amicis aūt ſuis,et q
in ipſis requiē habebant , conſeruauerunt
amicitiā , et obtinuerunt regna quæ erant
proxima,et quæ erant longè: quia quicun-
que audiebant nomen eorū, timebāt eos :
13 ˀquibus verò vellent auxilio eſſe vt regna-
rent,regnabant: quos aūt vellent,regno de
14 turbabāt:et exaltati ſunt valde.ˀEt in om-
nibus iſtis nemo portabat diadema, nec in
duebatur purpura,vt magnificaretur in ea.
15 ˀEt quia curiā fecerunt ſibi,et quotidie cō-
C ſulebant trecentos viginti, conſiliū agētes
ſemper de multitudine,vt quæ digna ſunt,
16 gerant. ˀet committunt vni homini magi-
ſtratum ſuum per ſingulos annos domina-
ri vniuerſę terræ ſuæ,et oēs obediunt vni,
17 et non eſt inuidia, neq; zelus inter eos.ˀEt
elegit Iudas Eupolemū,filiū Iohannis,filij
Iacob: et Iaſonem,filium Eleazari,et miſit
eos Romā conſtituere cū illis amicitiam et
18 ſocietatē : ˀet vt auferent ab eis iugū Græ
corum,quia viderūt ꝙ in ſeruitutē preme-
19 rent regnum Iſraël. ˀ Et abierunt Romam
viam multam valde,et introierunt curiam
20 et dixerunt : ˀ Iudas Machabæus, et fratres
eius,et populus Iudæorum , miſerunt nos
ad vos ſtatuere vobiſcum ſocietatem et pa
cē, et conſcribere nos ſocios et amicos ve-
21 ſtros.ˀEt placuit ſermo in conſpectu eorū.
22 ˀEt hoc reſcriptū eſt quod reſcripſerunt in
tabulis æreis, et miſerunt in Ieruſalem, vt
eſſet apud eos ibi memoriale pacis et ſocie
23 tatis. ˀ Bene sit romanis et genti Iu-
D dæorum in mari et in terra in æternū:gla-
24 diusq; et hoſtis procul ſit ab eis. ˀQuod ſi
inſtiterit bellum Romanis prius , aut om-
nibus ſocijs eorum in omni dominatione
25 eorum:ˀauxilium feret gens Iudæorum ,
26 prout tempus dictauerit , corde pleno: ˀ et
præliantibus non dabunt, neque ſubmini-
ſtrabunt triticum,arma,pecuniam,naues,
ſicut placuit Romanis: et cuſtodient man-
27 data eorum,nihil ab eis accipientes.ˀSim i
liter autem et ſi genti Iudæorum prius ac-
ciderit bellum,adiuuabunt Romani ex ani
28 mo,prout eis tempus permiſerit: ˀet adiu-
uantibus nō dabitur triticum, arma ,pecu -
nia,naues,ſicut placuit Romanis: & cuſto -
29 dient mandata eorum abſque dolo.ˀſecun
dum hæc verba conſtituerunt Romani po
30 pulo Iudęorum. ˀ Quòd ſi poſt hæc verba .
hi aut illi addere,aut demere ad hæc aliqd
voluerint,facient ex propoſito ſuo:et quæ-
cunq; addiderint vel dēpſerint , rata erūt.
31 ˀ Sed et de malis quæ Demetrius Rex fecit
in eos ſcripſimus ei, dicentes : Quare gra-
uaſti iugum tuum ſuper amicos noſtros,
32 et ſocios Iudæos? ˀ Si ergo iterum adierint
nos aduerſum te, faciemus illis iudicium,
et pugnabimus tecum mari terraque.

## CAPVT IX.

1 INterea vt audiuit Demetrius quia ceci-
A dit Nicanor et exercitus ei' in prælio,ap
poſuit et Bacchidem et Alcimum rurſum
mittere in Iudæam, et dextrum cornu cum
2 illis ˀ Et abierunt viam quæ ducit in Gal-
gala,et caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ
eſt in Arbellis:et occupauerunt eam,et pe
3 remerunt animas hominū multas. ˀIn mē
ſe primo anni centeſimi et quinquageſimi
ſecundi,applicuerunt exercitū ad Ieruſalē:
4 ˀet ſurrexerunt , et abierunt in Beream vi-
ginti millia virorum, et duo millia equitū.
5 ˀEt Iudas poſuerat caſtra in Laiſa , et tria
6 millia viri electi cum eo:ˀet viderunt mul-
titudinem exercitus,quia multi ſunt, et ti-
muerunt valde : et multi ſubtraxerūt ſe de
caſtris,et non remanſerunt ex eis niſi octin
7 genti viri.ˀEt vidit Iudas ꝙ defluxit exerci-
tus ſuus, et bellum perurgebat eum, et cō-
fractus eſt corde:quia non habebat tp̄s cō-
8 gregandi eos,et diſſolutus eſt. ˀ Et dixit his
qui reſidui erant : Surgamus,et eamus ad
aduerſarios noſtros , ſi poterimus pugnare
9 aduerſus eos.ˀEt auertebant eum, dicētes:
Non poterimus,ſed liberemus animas no-
ſtras modò , et reuertamur ad fratres no-
ſtros , et tunc pugnabimus aduerſus eos :
10 nos autem pauci ſumus. ˀ Et ait Iudas :
B Abſit iſtam rem facere , vt fugiamus ab
eis:et ſi appropiauit tempus noſtrum,mo-
riamur in virtute propter fratres noſtros ,
11 et non inferamus crimen gloriæ noſtrę.ˀEt
mouit exercitus de caſtris , et ſteterunt illis
obuiam:et diuiſi ſunt equites in duas par-
tes, et fundibularij et ſagittarij præibāt e-
xercitum, et primi certaminis omnes po-
12 tentes . ˀ Bacchides autem erat in dextro
cornu,et proximauit legio ex duabus parti-
13 bus, et clamabant tubis. ˀ exclamauerunt
autem et hi qui erant ex parte Iudæ etiam
ipſi,et commota eſt terra à voce exercituū:
et commiſſum eſt prælium à manè vſque
14 ad veſperam. ˀ Et vidit Iudas quòd firmior
eſt pars exercitus Bacchidis in dextris, et cō
uenerunt cum ipſo omnes conſtantes cor-
15 de: ˀ et contrita eſt dextera pars ab eis , et
perſecutus eſt eos vſq; ad montem Azoti .
16 ˀ Et qui in ſiniſtro cornu erant , viderunt
quòd contritum eſt dextrum cornu,et ſecu

ti ſunt poſt Iudam & eos qui cum ipſo erāt
17 à tergo:¶& ingrauatum eſt prælium & ceci
18 derūt vulnerati multi ex his & ex illis . ¶ Et
19 Iudas cecidit,& cæteri fugerunt ¶Et Iona-
C thas,& Simō tulerunt Iudā fratrem ſuum,
& ſepelierunt eum in ſepulchro patrū ſuo-
20 rū in ciuitate Modin : ¶Et fleuerūt eum oīs
populus Iſraël planctu magno : & lugebāt
21 dies multos,¶& dixerūt:Quō cecidit potēs,
22 qui ſaluum faciebat populum Iſraël ? ¶ Et
cætera verba bellorum Iudæ , & virtutum
quas fecit,& magnitudinis eius nō ſunt de
23 ſcripta,multa enim erāt valde . ¶Et factum
eſt: poſt obitum Iudę emerſerunt iniqui in
oībus finibus Iſraël, & exorti ſunt oēs qui
24 operabātur iniquitatem.¶In diebus illis fa-
cta eſt fames magna valde , & tradidit ſe
25 Bacchidi oīs regio eorum cum ipſis.¶Et ele
git Bacchides viros impios, & cōſtituit eos
26 dños regionis:¶& exquirebant & perſcruta
bantur amicos Iudæ, & adducebant eos ad
Bacchidem,& vindicabat in illos,& illude
27 bat.¶Et facta eſt tribulatio magna ī Iſraël,
qualis non fuit ex die qua nō eſt viſus pro-
28 pheta in Iſraël.¶Et cōgregati ſunt oēs ami-
29 ci Iudę,& dixerunt Ionathę:¶Ex quo frater
tuus Iudas defunctus eſt , vir ſimilis ei non
eſt qui exeat contra inimicos , Bacchidem
30 & eos qui inimici ſunt gentis noſtræ.¶Nūc
itaque te hodie elegimus eſſe pro eo nobis
in principem & ducem ad bellandum bel-
31 lum noſtrum.¶Et ſuſcepit Ionathas tempo
re illo principatū,& ſurrexit loco Iudæ fra-
32 tris ſui. ¶Et cognouit Bacchides,& quære-
33 bat eum occidere.¶Et cognouit Ionathas &
Simon frater eius,& oēs qui cum eo erant:
D & fugerunt in deſertum Thecuæ, & conſe
34 derunt ad aquam lacus Aſphar. ¶Et cogno-
uit Bacchides,& die ſabbathorum venit ip -12.
35 ſe & oīs exercitus eius trās Iordanē:¶& Io
nathas miſit fratrem ſuum ducem populi,
& rogauit Nabuthęos amicos ſuos,vt com — * commendaret 19.
modarent illis apparatum ſuū qui erat co-
36 pioſus. ¶Et exierunt filij Iābri ex Madaba,
& comprehēderunt Iohannem & oīa quæ
37 habebat,& abierunt habentes ea.¶Poſt hęc
verba renunciatum eſt Ionathæ & Simóni
fratri eius quia Iambri faciunt nuptias ma
gnas, & ducūt ſponſam ex Madaba,filiam
vnius de magnis principib' Chanáan,cum
38 ambitione magna. ¶Et recordati ſunt ſan-
guinis Iohānis fratris ſui,& aſcēderunt, &
39 abſconderūt ſe ſub tegumento montis.¶Et
eleuauerunt oculos ſuos,& viderunt:& ec-
ce tumultus,& apparatus multus:& ſpon-
ſus proceſſit , & amici eius :& fratres eius
obuiam illis cum tympanis, & muſicis, &
40 armis multis.¶Et ſurrexerunt ad eos ex inſi
dijs,& occiderunt eos,& ceciderunt vulne-
rati multi,& reſidui fugerunt in montes:&
41 acceperunt oīa ſpolia eorum,¶ & conuerſæ
ſunt nuptiæ in luctū,& vox muſicorū ipſo-
42 rum in lamentum. ¶Et vindicauerunt vin-
dictam ſanguinis fratris ſui: & reuerſi ſunt
43 ad ripam Iordanis .¶Et audiuit Bacchides,
& venit die ſabbathorū vſq; ad oram Ior-
44 danis in virtute magna.¶Et dixit ad ſuos Io
E nathas:Surgamus, & pugnemus contra ini
micos noſtros:non eſt enim hodie ſicut he-
45 ri, & nudiuſtertius.¶ ecce enim bellū ex ad-
uerſo,aqua verò Iordanis hinc & inde,& ri
pæ,& paludes,& ſaltus:& non eſt lo[illegible]s di-
46 uertendi. ¶Nunc ergo clamate in cœlum, 2.Pa.20
vt liberemini de manu inimicorum veſtro c.5.
47 rum.¶Et commiſſum eſt bellum.¶Et exten-
dit Ionathas manum ſuam percutere Bac-
48 chidem,& diuertit ab eo retro: ¶& diſſilijt
Ionathas,& qui cum eo erāt in Iordanem,
49 & tranſnatauerūt ad eos Iordanem:¶& ce-
ciderūt de parte Bacchidis die illa mille vi
50 ri:& reuerſi ſunt in Ieruſalem,¶ & ædifica-
uerunt ciuitates munitas in Iudæa, muni-
tionem quæ erat in Iericho,& in Ammaū,
& in Beth-horon,& in Beth-el,& Thāna-
ta,& Phara,& Thopo muris excelſis,& por
51 tis & ſeris.¶Et poſuit cuſtodiā in eis,vt ini-
52 micitias exercerēt in Iſraël:¶& muniuit ci-
uitatem Beth-ſuram,& Gazarā, & arcem,
& poſuit in eis auxilia,& apparatum eſca-
53 rum:¶& accepit filios principū regionis ob-
ſides,& poſuit eos in arce in Ieruſalē, in cu
54 ſtodiam: ¶Et anno centeſimo quinquageſi-
F motertio,menſe ſecundo pręcepit Alcimus
deſtrui muros domus ſanctæ interioris , &
deſtrui opera prophetarū:& cœpit deſtrue-
55 re.¶In tpe illo percuſſus eſt Alcimus:& im-
pedita ſunt opera illius , & occluſum eſt os
eius,& diſſolutus eſt paralyſi,nec vltrà po-
tuit loqui verbū,& mandare de domo ſua.
56 ¶ Et mortuus eſt Alcimus in tempore illo
57 cum tormento magno. ¶Et vidit Bacchides
qm̄ mortuus eſt Alcimus: & reuerſus eſt ad
Regem,& ſiluit terra Iuda annis duobus. -18.
58 ¶ Et cogitauerunt omnes iniqui, dicentes:
Ecce Ionathas,& qui cum eo ſunt,in ſilen-
tio habitant confidenter : nunc ergo addu-
camus Bacchidem , & comprehendet eos
59 omnes vna nocte . ¶ Et abierunt & con-
60 ſilium ei dederunt . ¶Et ſurrexit vt veniret
cū exercitu multo : & miſit occultè epiſto-
las ſocijs ſuis qui erant in Iudæa,vt cōpre-
henderent Ionathā & eos qui cum eo erāt:
ſed non potuerunt,quia innotuit eis conſi-
61 lium eorum . ¶Et apprehendit de viris re-
gionis qui principes erāt militię quinqua- * malitia
62 ginta viros , & occidit eos . ¶ Et receſſit Io- 1.
nathas , & Simón , & qui cum eo erant in
Beth-beſſen,quæ eſt in deſerto: & extruxit
63 diruta eius,& firmauerunt eam.¶Et cogno-
G uit Bacchides,et congregauit vniuerſā mul
titudinem ſuam: & his qui de Iudæa erant
64 denunciauit. ¶Et venit,& caſtra poſuit dé-
ſuper Beth-beſſen : & oppugnauit eam
65 dies multos,& fecit machinas. ¶Et reliquit

Ionathas Simónem fratrem ſuũ in ciuita-
te, & exijt in regionem, & venit cum nume
66 ro: & percuſſit Odaren & fratres eius, & fi
lios Phaſeron in tabernaculis ipſorũ, & cę-
67 pit cædere & creſcere in virtutibus. Simon
verò, & qui cum ipſo erant, exierunt de ci-
68 uitate, & ſuccenderũt machinas, & pugna
uerũt cõtra Bacchidẽ, & cõtritus eſt ab eis,
& afflixerũt eum valde, quõ conſilium eius
69 & cógreſſus eius erat inanis. Et iratus con
tra viros iniquos qui ei conſilium dederãt
vt veniret in regionem ipſorum, multos ex
eis occidit: ipſe autem cogitauit cum reli-
70 quis abire in regionem ſuam. Et cognouit
Ionathas: & miſit ad eum legatos compo-
nere pacem cum ipſo, & reddere ei captiui
71 tatem. Et libenter accepit, & fecit ſecun-
dùm verba eius, & iurauit ſe nihil facturũ
72 ei mali omnibus diebus vitæ eius. Et red-
didit ei captiuitatem quam prius erat præ-
datus de terra Iuda: & cõuerſus abijt in ter
ram ſuam, & non appoſuit amplius veni-
73 re in fines eiꝰ. Et ceſſauit gladius ex Iſraël.
& habitauit Ionathas in Machmas, & cœ-
pit Ionathas ibi iudicare populum, & exter
minauit impios ex Iſraël.

## CAPVT X.

1 A ET anno centeſimo ſexageſimo
aſcendit Alexander, Antiochi
filius, qui cognominatus eſt
Nobilis: & occupauit Ptole-
maidã, & receperunt eũ, & re-
2 gnauit illic. Et audiuit Demetrius Rex, &
cõgregauit exercitũ copioſum valde, & exi-
3 uit obuiam illi in prelium. Et miſit Deme
trius epiſtolam ad Ionathã verbis pacificis,
4 vt magnificaret eum: dixit enim, Anticipe
mus facere pacẽ cum eo, priuſq̃ faciat cum
5 Alexandro aduerſum nos. recordabitur.n.
oĩum malorum quæ fecimus in eum, & in
6 fratrem eius, & in gentem eius. Et dedit ei
poteſtatem congregãdi exercitum, & fabri-
care arma, & eſſe ipſum ſocium eius, & ob-
7 ſides qui erant in arce, iuſſit tradi ei. Et ve
nit Ionathas in Ieruſalẽ, & legit epiſtolas
in auditu oĩs populi, & eorũ qui in arce e-
8 rant. Et timuerunt timore magno, quõ au-
dierunt q́ dedit ei Rex poteſtatem congre-
9 gandi exercitũ. Et traditi ſunt Ionathæ ob
10 ſides, & reddidit eos parentibus ſuis: & ha
bitauit Ionathas in Ieruſalẽ, & cępit ædifi-
11 care & innouare ciuitatẽ. Et dixit facienti-
bus opera, vt extruerent muros, & montem
Sion in circuitu lapidibus quadratis ad mu
12 nitionẽ: & ita fecerunt. Et fugerunt alieni
genæ qui erant in munitionibus quas Bac-
13 chides ędificauerat: & reliquit vnuſquiſq;
14 locum, & abijt in terram ſuã: tñ in Beth-
ſura remaſerũt aliqui ex his qui reliquerãt
legem & præcepta Dei. erat.n. hæc eis ad re
15 fugiũ. Et audiuit Alexander Rex promiſſa
quæ promiſit Demetrius Ionathæ: & nar-
B rauerũt ei prælia & virtutes quas ipſe fecit
& fratres eiꝰ, & labores quos laborauerũt.
16 & ait. Nũquid inueniemus aliquẽ virum
talem? & nunc faciemus eum amicum, &
17 ſocium noſtrũ. Et ſcripſit epiſtolam, & mi
18 ſit ei ſecundum hæc verba, dicens: Rex
19 Alexander fratri Ionathæ ſalutem. Audi-
uimus de te q́ vir potẽs ſis viribꝰ, & aptus
20 es vt ſis amicus nř: & nunc cõſtituimus te
hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ, vt
amicus voceris Regis (& miſit ei purpurã,
& coronam auream) & quę noſtra ſunt ſen
tias nobiſcũ, & conſerues amicitias ad nos.
21 Et induit ſe Ionathas ſtola ſancta ſepti-
mo mẽſe, anno cẽteſimo & ſexageſimo, in
die ſolenni ſcenopegiæ: & cõgregauit exer
22 citũ, & fecit arma copioſa. Et audiuit De-
metrius verba iſta, & cõtriſtatus eſt nimis,
23 & ait: Quid hoc fecimus, q́ præoccupauit
nos Alexander apprehẽdere amicitiam Iu
24 dæorum ad munimen ſui? Scribam & ego
illis verba deprecatoria, & dignitates, & do
25 na: vt ſint mecum in adiutorium. Et ſcri-
pſit eis in hæc verba: Rex Demetrius gen-
26 ti Iudęorum ſalutem. Quõ ſeruaſtis ad nos
pactum, & manſiſtis in amicitia noſtra, &
non acceſſiſtis ad inimicos noſtros audiuĩ-
27 mus, & gauiſi ſumus. Et nunc perſeuerate
adhuc conſeruare ad nos fidem, & retribue
mus vobis bona pro his quæ feciſtis nobiſ-
28 cũ. Et remittemus vobis pręſtationes mul-
C tas, & dabimus vobis donationes: Et nunc
29 abſoluo vos & oẽs Iudæos à tributis, & pre
tia ſalis indulgeo, & coronas remitto, & ter
30 tias ſeminis: & dimidiam partem fructus
ligni quod eſt portionis meæ relinquo vo-
bis ex hodierno die & deinceps, ne accipiaĩ
à terra Iuda, & à tribus ciuitatibus quæ ad-
ditæ ſunt illi ex Samaria, & Galilæa ex ho-
31 dierna die. & in totum tp̃s: & Ieruſalẽ ſit
ſancta & libera cum finibus ſuis: & decimę
32 & tributa, ipſius ſint. Remitto etiam pote
ſtatem arcis quæ eſt in Ieruſalẽ: & do eam
ſummo ſacerdoti, vt conſtituat in ea viros
quoſcunq; ipſe elegerit, qui cuſtodiãt eam.
33 Et omnem animam Iudæorum, quæ capti
ua eſt à terra Iuda ĩ omni regno meo, relin
quo liberã gratis, vt oẽs à tributis ſoluãtur
34 etiã pecorum ſuorũ. Et oẽs dies ſolẽnes, &
ſabbatha, & neomeniæ, & dies decreti, &
tres dies ante diẽ ſolennẽ, & tres dies poſt
diẽ ſolẽnẽ ſint oẽs immunitatis & remiſſio
nis omnibꝰ Iudæis qui ſunt in regno meo:
35 & nemo habebit poteſtatẽ agere aliquid,
& mouere negocia aduerſus aliquem illo-
36 rum in omni cauſa. Et aſcribantur ex Iu-
dęis in exercitu Regis ad triginta millia vi-
rorũ, & dabunt illis copiæ vt oportet oĩbus
exercitibus Regis, & ex eis ordinabunt qui
37 ſint in munitionibꝰ Regis magni: & ex his
conſtituẽtur ſuper negocia regni quæ agun
tur ex fide, & principes ſint ex eis, & ambu

lent in legibus ſuis,ſicut p̄cepit Rex in ter-
38 ra Iuda. ¶Et tres ciuitates quæ additæ ſunt
Iudææ ex regione Samariȩ, cũ Iudȩa repu-
tentur: vt ſint ſub vno, & nõ obediát alie-
39 næ poteſtati,niſi ſummi ſacerdotis:¶Ptole
maida & cõfines eius,quas dedi donũ ſan-
D ctis q ſunt in Ieruſalẽ ad neceſſarios ſum-
40 ptus ſanctorũ.¶Et ego do ſingulis annis q̄n
decim millia ſiclorũ argenti de rõnibus Re
41 gis, q̄ me cõtingunt:¶& oẽ qđ reliquũ fue-
rit, quod nõ reddiderát qui ſuper negocia
erant annis prioribus,ex hoc dabũt in ope
42 ra domus. ¶Et ſup hæc quinque millia ſi-
clorũ argenti, quæ accipiebant de ſanctorũ
rõne per ſingulos annos:& hæc ad ſacerdo
43 tes pertineant,qui miniſterio fungunt̃.¶Et
quicunq; confugerint in tẽplũ qđ eſt Iero-
ſolymis, & in oĩbus finibus eius, obnoxij
Regi in omni negocio dimittantur, & vni-
uerſa q̄ ſunt eis ĩ regno meo, libera hẽant.
44 ¶Et ad ædificanda vel reſtauranda opa ſan-
45 ctorũ ſumptus dabũtur de rõne Regis: ¶ &
ad extruendos muros in Ieruſalẽ & cõmu-
niendos in circuitu, ſumptus dabuntur de
rõne Regis, & ad conſtruẽdos muros in Iu
46 dæa. ¶Vt audiuit autẽ Ionathas & populus
§Sup.7.b.51. ſermones iſtos, non crediderunt eis, nec re
ceperunt eos : quia recordati ſunt malitiæ
magnæ quã fecerat in Iſraël, & tribulaue-
47 rat eos valde. ¶Et cõplacuit eis in Alexan-
drũ,quia ipſe fuerat eis princeps ſermonũ
pacis, & ipſi auxiliũ ferebant oĩbus diebꝰ.
48 ¶Et congregauit Rex Alexander exercitum
magnũ,& admouit caſtra cõtra Demetriũ.
49 ¶Et cõmiſerunt præliũ duo Reges, & fugit
exercitus Demetrij,& inſecutus eſt eũ Ale-
50 xander,& incubuit ſup eos.¶Et inualuit p̄-
liũ nimiſ, donec occidit ſol: & cecidit De-
51 metrius in die illa. ¶Et miſit Alexander ad
Ptolemæũ regẽ Ægypti legatos ſecundum
52 hæc verba,dicens: ¶QVONIAM regreſſus ſũ
in regnũ meũ,& ſedi ĩ ſede patrũ meorũ ,
E & obtinui principatum,& contriui Deme-
53 triũ,& poſſedi regionẽ noſtrã, ¶& commiſi
pugnã cũ eo, & contritus eſt ipſe, & caſtra
eius à nobis , & ſedemus in ſede regni eiꝰ:
54 ¶& nunc ſtatuamus ad inuicẽ amicitiã : &
da mihi filiam tuã vxorẽ , & ego ero gener
tuus,& dabo tibi dona, & ipſi dignitatem.
55 ¶Et r̄ndit Rex Ptolemȩus,dicens: FOELIX
dies ĩ qua reuerſus es ad terrã patrũ tuorũ,
56 & ſediſti in ſede regni eorũ. ¶Et nunc faciã
tibi quod ſcripſiſti:ſed occurre mihi Ptole
maidã,vt videamus inuicẽ nos,& ſpondeã
57 tibi ſicut dixiſti . ¶ Et exiuit Ptolemæus de
Ægypto,ipſe & Cleopatra filia eius, & ve-
nit Ptolemaidam anno centeſimo ſexage-
58 mo ſecundo. ¶Et occurrit ei Alexãder Rex,
& dedit ei Cleopatram filiã ſuã:& fecit nu
ptias eius Ptolemaidæ , ſicut Reges in ma-
59 gna gloria . ¶Et ſcripſit Rex Alexander Io-
60 nathæ,vt veniret obuiam ſibi. ¶Et abijt cũ
gloria Ptolemaidam . & occurrit ibi duobꝰ
regibus,& dedit illis argentum multum,&
aurum,& dona : & inuenit gratiam in cõ-
61 ſpectu eorum.¶Et cõuenerunt aduerſus eũ
viri peſtilentes ex Iſraël, viri iniqui inter-
pellantes aduerſus eũ: & nõ intẽdit ad eos
62 Rex. ¶ Et iuſſit ſpoliari Ionathan veſtibus
ſuis,& indui eum purpura:& ita fecerunt.
63 Et collocauit eũ Rex ſedere ſecũ. ¶ Dixitq;
principibus ſuis: Exite cum eo in medium
ciuitatis , & prædicate vt nemo aduerſus
eum interpellet de vllo negocio, nec quiſ-
64 quam ei moleſtus ſit de vlla ratione . ¶ Et
F factum eſt, vt viderunt qui interpellabant
gloriã eius quæ prædicabatur,& opertũ eũ
65 purpura,fugerũt omnes: ¶ & magnificauit
eum Rex,& ſcripſit eum inter primos ami
cos, & poſuit eũ ducem,& participẽ prin-
66 cipatus. ¶ Et reuerſus eſt Ionathas in Ieru-
67 ſalem cum pace & lȩtitia. ¶In anno centeſi
mo ſexageſimoquinto, venit Demetrius fi-
lius Demetrij,à Creta ĩ terrã patrũ ſuorũ .
68 ¶Et audiuit Alexander Rex, & contriſtatus
69 eſt valde,& reuerſus eſt Anthiochiã.¶Et cõ
ſtituit Demetrius Rex Apollonium ducẽ ,
qui præerat Cȩleſyriæ: & congregauit exer
citum magnum,& acceſſit ad Iamniam:&
miſit ad Ionathan ſummum ſacerdotẽ, di-
70 cens:¶Tu ſolus reſiſtis nobis, ego autem fa-
ctus ſum in deriſum & in opprobriũ, p̄pte
rea quia tu poteſtatẽ aduerſum nos exerces
71 in mõtibus. ¶Nunc ergo ſi cõfidis in virtu
tibus tuis,deſcende ad nos in campũ, & cõ
paremus illic inuicem : q̄a mecũ eſt virtus
72 bellorũ. ¶ Interroga & diſce q̄s ſum ego &
cæteri qui auxilio ſunt mihi, qui & dĩt q̄a
non põt ſtare pes veſter ante faciẽ noſtrã,
quia bis in fugam conuerſi ſunt patres tui
73 in terra ſua:¶& nunc quõ poteris ſuſtinere
equitatum & exercitum tantũ in cãpo vbi
nõ eſt lapis,neq; ſaxum, neq; locus fugien
74 di?¶Vt audiuit autẽ Ionathas ſermones A-
pollonij,motus eſt animo: & elegit decem
millia virorum, & exijt ab Ieruſalẽ, & oc-
75 currit ei Simon frater eius in adiutoriũ:¶&
applicuerũt caſtra in Ioppen,& excluſit eũ
à ciuitate : quia cuſtodia Apollonij Ioppe
76 erat,& oppugnauit eã.¶Et exterriti qui erãt
G in ciuitate , aperuerunt ei , & obtinuit Io-
77 nathas Ioppen.¶Et audiuit Apollonius, &
admouit tria millia equitum & exercitum
78 multum. ¶Et abijt Azotum tãquàm iter fa
ciens, & ſtatim exijt in campum : eò quòd
haberet multitudinem equitum, & cõfide
ret eis . Et inſecutus eſt eum Ionathas in
79 Azotum,& commiſerunt præliũ. ¶Et reli-
quit Apollonius in caſtris mille eq̄tes poſt
80 eos occultè . ¶ Et cognouit Ionathas quo-
niam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt ca
ſtra eius , & iecerunt iacula in populum à
81 manè vſque ad veſperam. ¶Populus autem
ſtabat , ſicut præceperat Ionathas:& labo

82 rauerunt equi eorũ. ¶Et eiecit Simon exer-
citum ſuũ, & cõmiſit contra legionẽ. equi-
tes enim fatigati erant, & contriti ſunt ab
83 eo, & fugerũt. ¶Et qui diſperſi ſunt ꝑ cãpũ,
fugerũt in Azotũ, & intrauerunt in Beth-
84 dagon idolũ ſuum, vt ibi ſe liberarent. ¶Et
ſuccendit Ionathas Azotũ & ciuitates quæ
erant in circuitu eius, & accepit ſpolia eo-
rũ: & tẽplum Dagon, & oẽs qui fugerũt in
85 illud, ſuccendit igni. ¶Et fuerunt qui cecide
runt gladio cum his qui ſuccenſi ſunt, ferè
86 octo millia virorũ: ¶Et mouit inde Ionathas
caſtra, & applicuit ea Aſcalonem: & exie-
rũt de ciuitate obuiã illi in magna gloria.
87 ¶Et reuerſus eſt Ionathas in Ieruſalem cũ
88 ſuis habentibus ſpolia multa. ¶Et factum
ẽ: vt audiuit Alexãder Rex ſermones iſtos,
89 addidit adhuc glorificare Ionathã. ¶Et mi-
ſit ei fibulam auream, ſicut conſuetudo eſt
dari cognatis Regum. Et dedit ei Accaron
& omnes fines eius in poſſeſſionem.

## CAPVT XI.

1 ET Rex Ægypti congregauit e-
A xercitum, ſicut arenã quæ eſt
circa orã maris, & naues mul-
tas: & q̃rebat obtinere regnũ
Alexandri dolo, & addere il-
2 lud regno ſuo. ¶Et exijt in Syriam verbis
pacificis, & aperiebant ei ciuitates, & oc-
currebant ei: quia mandauerat Alexander
Rex exire ei obuiam, eò ꝙ ſocer ſuus eſſet.
3 ¶Cum aũt introiret ciuitatem Ptolemæus,
ponebat cuſtodias militum in ſingulis ciui
4 tatibus. ¶Et vt appropiauit Azoto, oſtende-
runt ei templum Dagon ſuccenſum igni,
& Azotum, & cætera eius demolita, & cor-
pora proiecta, & eorũ qui cæſi erant in bel
5 lo, tumulos quos fecerant ſecus viam. ¶Et
narrauerũt Regi quia hæc fecit Ionathas:
6 vt inuidiã facerent ei: & tacuit Rex. ¶Et oc-
currit Ionathas Regi in Ioppen cũ gloria,
& inuicem ſe ſalutauerunt, & dormierunt
7 illic. ¶Et abijt Ionathas cum Rege vſq; ad
fluuium qui vocabatur Eleutherus: & re-
8 uerſus eſt in Ieruſalem. ¶Rex autem Pto-
lemæus obtinuit dominiũ ciuitatum vſq;
Seleuciam maritimã, & cogitabat in Ale-
9 xandrum conſilia mala. ¶Et miſit legatos
ad Demetriũ, dicens: Veni, componamus
inter nos pactum, & dabo tibi filiam meã
quam habet Alexander, & regnabis in re-
10 gno patris tui. ¶Pœnitet eñ me ꝙ dederim
illi filiam meã: quæſiuit enim me occide-
11 re. ¶Et vituperauit eum, propterea quod cõ
12 cupierat regnũ eius. ¶Et abſtulit filiã ſuã,
B & dedit eam Demetrio, & alienauit ſe ab
Alexandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ
13 eius. ¶Et intrauit Ptolemæus Antiochiã, &
impoſuit duo diademata capiti ſuo, Ægy-
14 pti, & Aſiæ. ¶Alexander autem Rex erat in
Cilicia illis temporibus: quia rebellabant
15 qui erant in locis illis. ¶Et audiuit Alexan-
der, & venit ad eum in bellũ: & ꝓduxit Pto
lemæus Rex exercitũ, & occurrit ei in ma-
16 nu valida, & fugauit eum. ¶Et fugit Alexã-
der in Arabiam, vt ibi ꝓtegeretur: Rex au-
17 tem Ptolemæus exaltatus eſt. ¶Et abſtulit
Zabdiel Arabs caput Alexãdri, & miſit Pto
18 lemæo. ¶Et Rex Ptolemæus mortuus eſt in
die tertia: & qui erant in munitionibus pe
19 rierunt ab his qui erant intra caſtra. ¶Et re
gnauit Demetrius anno centeſimo ſexageſi
20 moſeptimo. ¶In diebus illis congregauit Io
nathas eos qui erant in Iudæa, vt expugna
rent arcẽ quæ eſt in Ieruſalem: & fecerunt
21 cõtra eã machinas multas. ¶Et abierunt q-
dam qui oderant gentem ſuã, viri iniqui,
ad Regem Demetrium, & renunciauerunt
22 ei, ꝙ Ionathas obſideret arcem. ¶Et vt audi-
uit, iratus eſt: & ſtatim venit ad Ptolemai-
dã, & ſcripſit Ionathæ ne obſideret arcem,
ſed occurreret ſibi ad colloquiũ feſtinatò.
23 ¶Vt audiuit aũt Ionathas, iuſſit obſidere: &
C elegit de ſenioribus Iſraël, & de ſacerdoti-
24 bus, & dedit ſe ꝑiculo. ¶Et accepit aurũ &
argentum, & veſtẽ, & alia xenia multa, &
abijt ad Regem Ptolemaidã, & inuenit gra
25 tiam in conſpectu eius. ¶Et interpellabant
aduerſus eum quidam iniqui ex gente ſua.
26 ¶Et fecit ei Rex ſicut fecerãt ei qui ante eũ
fuerant, & exaltauit eum in conſpectu om
27 nium amicorũ ſuorum, ¶& ſtatuit ei prin-
cipatũ ſacerdotij, & quæcunq; alia habuit
prius precioſa, & fecit eum principem ami
28 corum. ¶Et poſtulauit Ionathas à Rege, vt
immunẽ faceret Iudæã, & tres toparchias,
& Samariam, & confines eius: & promiſit
29 ei talenta trecenta. ¶Et conſenſit Rex: &
ſcripſit Ionathæ epiſtolas de his omnibus,
30 hunc modũ continentes: ¶Rex Demetrius
fratri Ionathæ ſalutem, & genti Iudæorũ.
31 ¶Exemplum epiſtolæ, quam ſcripſimus La
ſtheni parenti noſtro de vobis, miſimus ad
32 vos, vt ſciretis: ¶Rex Demetrius Laſtheni
33 parenti ſalutem. ¶Genti Iudæorum amicis
noſtris, & conſeruantibus quę iuſta ſunt a-
pud nos, decreuimus benefacere, propter
benignitatem ipſorum quam erga nos ha-
34 bent. ¶Statuimus ergo illis omnes fines Iu-
D dææ, & tres ciuitates, Lydam, & Ramathã,
q̃ additę ſunt Iudeæ ex Samaria, & oẽs cõfi
nes earum ſequeſtrari oĩbus ſacrificantibꝰ
in Ieroſolymis pro his q̃ ab eis prius acci-
piebat Rex per ſingulos annos, & pro fructi
35 bus terræ & pomorũ. ¶Et alia quæ ad nos
pertinebant decimarum & tributorum, ex
hoc tẽpore remittimus eis: & areas ſalina-
36 rũ, & coronas quæ nobis deferebãt. ¶Om-
nia ipſis concedimus: & nihil horũ irritũ
37 erit ex hoc et in omne tempus. ¶Nunc ergo
curate facere horum exẽplũ, et detur Iona-
thæ, et ponatur in monte ſancto, et in loco
38 celebri. ¶Et vidẽs Demetriꝰ Rex, ꝙ ſiluit ter
ra in conſpectu ſuo, et nihil ei reſiſtit, dimi

ſit totum exercitum ſuum, vnumquenq; in
locum ſuū, excepto peregrino exercitu quē
traxit ab inſulis Gentium: & inimici erant
39 ei oēs exercitus patrum eius.¶Tryphon aūt
erat quidam partium Alexandri priùs: &
vidit qm̄ oēs exercitus murmurauit contra
Demetrium, & iuit ad Emalchuel Arabē,
qui nutriebat Antiochū filium Alexandri:
40 ¶& aſſidebat ei, vt traderet eū ipſi, vt regna-
ret loco patris ſui: & enunciauit ei quanta
fecit Demetrius, & inimicitias exercituum
eius aduerſus illū. Et mãſit ibi diebus mul-
41 tis. ¶Et miſit Ionathas ad Demetriū Regē
E vt eiiceret eos qui in arce erant in Ieruſa-
lem, & qui in præſidijs erãt: quia impugna
42 bant Iſraël. ¶Et miſit Demetrius ad Iona-
than, dicens: Non hæc tm̄ faciam tibi & gē
ti tuę, ſed gloria illuſtrabo te & gentem tuã
43 cùm fuerit opportunum. ¶Nunc ergo rectè
feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros,
44 quia diſceſſit oēs exercitus meus. ¶Et miſit
ei Ionathas tria millia virorū fortium An-
tiochiam: & venerūt ad Regem: & delecta-
45 tus eſt Rex in aduentu eorum. ¶Et conuene
runt qui erant de ciuitate, centum viginti
millia virorum, & volebant interficere Re-
46 gem. ¶Et fugit Rex in aulam: & occupaue-
runt qui erant de ciuitate itinera ciuitatis,
47 & ceperūt pugnare. ¶Et vocauit Rex Iudęos
in auxilium, & conuenerunt oēs ſimul ad
48 eum, & diſperſi ſunt oēs per ciuitatem: ¶&
occiderūt illa die cētum millia hominum,
& ſuccenderunt ciuitatem, & ceperunt ſpo
lia multa in die illa, & liberauerūt Regem.
49 ¶Et viderunt qui erant de ciuitate, quòd ob
tinuiſſent Iudæi ciuitatem ſicut volebãt: &
infirmati ſunt mente ſua, & clamauerunt
50 ad Regem cum precibus, ¶dicentes: Da no-
bis dextras, & ceſſent Iudęi oppugnare nos
51 & ciuitatem. ¶Et proiecerunt arma ſua, &
fecerunt pacem: & glorificati ſunt Iudæi in
conſpectu Regis, & in conſpectu oīum qui
erant in regno eius, & nominati ſunt in re-
gno: & regreſſi ſunt in Ieruſalem, habentes
52 ſpolia multa. ¶Et ſedit Demetrius Rex in
ſede regni ſui: & ſiluit terra in conſpectu
53 eius. ¶Et mentitus eſt omnia quæcunq; di-
F xit, & abalienauit ſe à Ionatha, & nō retri-
buit ei ſecundum beneficia quæ ſibi tribue
54 rat, & vexabat eū valde. ¶Poſt hęc aūt reuer
ſus eſt Tryphō, & Antiochꝰ cū eo puer ado-
leſcens, & regnauit, & impoſuit ſibi diade-
55 ma. ¶Et congregati ſunt ad eum oēs exerci-
tus quos diſperſerat Demetrius, & pugna-
uerunt contra eum: & fugit, & terga vertit.
56 ¶Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit
57 Antiochiam: ¶& ſcripſit Antiochus adole-
ſcens Ionathæ, dicens: Conſtituo tibi ſacer-
dotium, & cōſtituo te ſuper quatuor ciuita
58 tes, vt ſis de amicis Regis. ¶Et miſit illi va-
ſa aurea in miniſteriū, & dedit ei poteſta-
tē bibendi in auro, & eſſe in purpura, & ha
59 bere fibulam auream. ¶& Simonem fra-
trem eius conſtituit ducem à terminis Ty-
60 ri vſq; ad fines Ægypti. ¶Et exijt Ionathas,
& perambulabat trans flumen ciuitates: &
congregatus eſt ad eum oēs exercitus Syriæ
in auxilium, & venit Aſcalonem, & occur-
61 rerunt ei honorificè de ciuitate. ¶Et abijt
inde Gazam: & concluſerunt ſe qui erant
Gazæ, & obſedit eam, & ſuccendit quę erãt
in circuitu ciuitatis, & prædatus eſt eam.
62 ¶Et rogauerunt Gazenſes Ionatham, & de-
dit illis dextram: & accepit filios eorum
obſides, & miſit illos in Ieruſalem, & per-
ambulauit regionem vſque Damaſcum.
63 ¶Et audiuit Ionathas ꝙ præuaricati ſunt
G principes Demetrij in Cades quę eſt in Ga-
lilæa cum exercitu multo, volentes eum re-
64 mouere à negocio regni: ¶& occurrit illis,
fratrem aūt ſuum Simonem reliquit intra
65 prouinciam. ¶Et applicuit Simon ad Beth-
ſuram, & expugnabat eam diebus multis,
66 & cōcluſit eos. ¶Et poſtulauerunt ab eo dex
tras accipere: & dedit illis: & eiecit eos in-
de, & cepit ciuitatem, & poſuit in ea præſi-
67 dium. ¶Et Ionathas & caſtra eius applicue-
rūt ad aquam Geneſar, & ante lucem vigi-
68 lauerunt in campo Aſor. ¶& ecce caſtra alie
nigenarum occurrebant in campo, & tende
bant ei inſidias in mōtibus: ipſe aūt occur-
69 rit ex aduerſo. ¶Inſidiæ verò exurrexerūt de
70 locis ſuis, & cōmiſerunt prælium. ¶Et fuge-
runt qui erant ex parte Ionathæ oēs: & ne-
mo relictus eſt ex eis, niſi Mathathias, filiꝰ
Abſolomi, & Iudas filius Caliphi princeps
71 militiæ exercitus. ¶Et ſcidit Ionathas veſti-
mēta ſua, & poſuit terram in capite ſuo, &
72 orauit. ¶Et reuerſus eſt Ionathas ad eos in
prælium, & conuertit eos in fugã, & pugna-
73 uerunt. ¶Et viderunt qui fugiebant partis il
lius, & reuerſi ſunt ad eum, & inſequebant̄
cum eo oēs vſque Cades ad Caſtra ſua, &
74 peruenerunt vſque illuc: ¶& ceciderunt de
alienigenis in die illa tria millia virorum:
& reuerſus eſt Ionathas in Ieruſalem.

## CAPVT XII.

1 ET vidit Ionathas quia tempus
A eū iuuat, & elegit viros, & mi
ſit eos Romã ſtatuere & reno-
2 uare cum eis amicitiã: ¶& ad
Spartiatas, & ad alia loca miſit
3 epiſtolas ſcd̄m eandē formã ¶& abierūt Ro
mã, & intrauerunt curiã, & dixerunt: Iona-
thas ſummus ſacerdos, & gens Iudæorū, mi
ſerunt nos, vt renouaremus amicitiã & ſo-
4 cietatem ſecundùm priſtinum. ¶Et dederūt
illis epiſtolas ad ipſos ꝑ loca, vt deducerent
5 eos in terram Iuda cum pace. ¶Et hoc eſt e-
xemplū epiſtolarum quas ſcripſit Ionathas
6 Spartiatis. ¶IONATHAS ſummus ſacer
dos, & ſeniores gentis, & ſacerdotes, & reli-
quus populus Iudęorū, Spartiatis fratribus
7 ſalutē. ¶Iampridem miſſę erant epiſtolę ad

Oniam ſummũ ſacerdotem à Dario qui re
gnabat apud vos, qm̃ eſtis fratres noſtri, ſi-
8 cut ſcriptum cõtinet quod ſubiectũ eſt. ¶Et
E ſuſcepit Onias virum qui miſſus fuerat, cũ
honore: & accepit epiſtolas, in quibus ſigni
* enim 9 ficabãt de ſocietate & amicitia. ¶Nos* cùm
nullo horum indigeremus, & habẽtes ſola-
tio ſanctos libros qui ſunt in manibus no-
10 ſtris, ¶ maluimus mittere ad vos renouare
fraternitatẽ & amicitiã, ne fortè alieni effi-
ciamur à vobis: multa.n.tempora tranſie-
11 rũt, ex quo miſiſtis ad nos. ¶Nos ergo in oĩ
tpe ſine intermiſſione in diebus ſolẽnibꝰ,
& cæteris quibus oportet, memores ſumus
veſtri in ſacrificijs quæ offerrimus, & in ob
ſeruationibꝰ, ſicut fas eſt & decet meminiſ
12 ſe fratrum. Lętamur itaq; de gloria veſtra.
13 ¶Nos aũt circundederunt multæ tribulatio-
nes, & multa pręlia, & impugnauerunt nos
14 Reges qui ſunt in circuitu nr̃o. ¶Noluimus
ergo vobis moleſti eſſe, neq; cæteris ſocijs,
15 & amicis noſtris in his prælijs. ¶ habuimus
enim de cœlo auxilium, & liberati ſumus
16 nos, & humiliati ſunt inimici noſtri. ¶Elegi
C mus itaq; Numeniũ Antiochi, & Antipa-
trem Iaſonis filium, & miſimus ad Roma-
nos renouare cũ eis amicitiam & ſocietatẽ
17 priſtinã. ¶Mandauimus itaq; eis vt veniant
etiam ad vos, & ſalutent vos, & reddant vo-
bis epiſtolas noſtras de innouatione frater-
18 nitatis noſtræ. ¶Et nunc bene facietis rñden
19 tes nobis ad hęc. ¶Et hoc reſcriptũ eſt epiſto
*Onia res Rex Spartiatarum Onia. ſic Græca. 20 larum, qđ miſerat* Onias. ¶Rex Spartiata-
rum Onias, Ionathæ ſacerdoti magno ſalu
21 tẽ. ¶Inuentũ eſt in ſcriptura de Spartiatis &
Iudæis qm̃ ſunt fratres, & ꝙ ſunt de gene-
22 re Abraham. ¶Et nunc ex quo hæc cognoui-
mus, benefacitis ſcribẽtes nobis de pace ve
23 ſtra. ¶Sed & nos reſcripſimus vobis, Pecora
noſtra, & poſſeſſiones noſtræ, veſtrę ſunt: &
vr̃æ noſtræ: mandauimus itaq; hæc nuncia
24 ri vobis. ¶Et audiuit Ionathas qm̃ regreſſi
D ſunt principes Demetrij cum exercitu mul
to ſuprà q̃ prius, pugnare aduerſus eum:
25 ¶& exijt ab Ieruſalem, & occurrit eis in A-
mathite regione: non enim dederat eis ſpa
26 cium vt ingrederentur regionem eius. ¶Et
miſit ſpeculatores in caſtra eorum, & reuer
ſi renunciauerunt ꝙ cõſtituunt ſuperueni-
27 re illis nocte. ¶Cum occidiſſet aũt ſol, pręce
pit Ionathas ſuis vigilare, & eſſe in armis
paratos ad pugnam tota nocte, & poſuit cu
28 ſtodes per circuitum caſtrorum. ¶Et audie-
rũt aduerſarij, ꝙ paratus eſt Ionathas cum
ſuis in bello: & timuerũt & formidauerũt
in corde ſuo: & accenderũt focos in caſtris
29 ſuis. ¶Ionathas aũt, & qui cum eo erant, nõ
cognouerunt vſque manè: videbant aũt lu
30 minaria ardentia. ¶ & ſecutus eſt eos Iona-
thas, & non comprehendit eos: tranſierant
31 enim flumen Eleutherum. ¶Et diuertit Io-
nathas ad Arabas, qui vocabãtur Zabadæi:
E & percuſſit eos, & accepit ſpolia eorum. ¶Et
32 iunxit, & venit Damaſcum, & perambula-
33 bat omnem regionem illam. ¶Simõ autem
exijt, & venit vſq; ad Aſcalonem, & ad pro
xima præſidia, & declinauit in Ioppen, &
34 occupauit eam. ¶ (audiuit enim quòd vel-
lent præſidium tradere partibus Demetrij)
& poſuit ibi cuſtodes, vt cuſtodirent eam.
35 ¶Et reuerſus eſt Ionathas, & conuocauit ſe-
niores populi, & cogitauit cum eis ædifica-
36 re præſidia in Iudæa, ¶& ędificare muros in
Ieruſalem, & exaltare altitudine magna in
ter medium arcis & ciuitatis, vt ſepararet
eam à ciuitate, vt eſſet ipſa ſingulariter, &
37 neque emant, neque vendant. ¶Et conuene
runt vt ędificarent ciuitatem: & cecidit mu
rus qui erat ſuper torrentem ab ortu ſolis,
& reparauit eum qui vocatur Caphetetha:
& Simon ædificauit Adiada in Sephela, &
muniuit eam, & impoſuit portas & ſeras.
38 ¶ Et cùm cogitaſſet Tryphon regnare Aſiæ,
& aſſumere diadema, & extendere manum
39 in Antiochum regem: ¶timens ne fortè nõ
F permitteret eũ Ionathas, ſed pugnaret ad-
uerſus eum, quærebat comprehẽdere eum,
40 & occidere. ¶Et exurgens abijt in Beth-
41 ſan. ¶Et exiuit Ionathas obuiam illi cum
quadraginta millibus virorum electorum
42 in prælium, & venit Beth-ſan. ¶ Et vidit
Tryphon quia venit Ionathas cum exerci-
tu multo, vt extenderet in eum manus: &
43 timuit, ¶& excepit eum cum honore, & cõ-
mendauit eum omnibus amicis ſuis, & de-
dit ei munera: & præcepit exercitibus ſuis
44 vt obedirent ei, ſicut ſibi. ¶Et dixit Ionathę.
Vt quid vexaſti vniuerſum populum, cùm
45 bellum nobis non ſit? ¶ Et nunc remitte
eos in domos ſuas: elige autem tibi viros
paucos qui tecum ſint, & veni mecum Pto-
lemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua
præſidia & exercitum & vniuerſos præpoſi
tos negocij, & conuerſus abibo: propterea
46 enim veni. ¶Et credidit ei, & fecit ſicut di-
xit: & dimiſit exercitum, & abierunt in ter
47 ram Iuda: ¶ retinuit autem ſecum tria mil-
G lia virorum: ex quibus remiſit in Galilęam
duo millia, mille autem venerunt cum eo.
48 ¶ Vt autẽ intrauit Ptolemaidam Ionathas,
clauſerunt portas ciuitatis Ptolemenſes: &
comprehenderunt eum: & omnes qui cum
49 eo intrauerant, gladio interfecerunt. ¶Et mi
ſit Tryphon exercitum & equites in Gali-
læam, & in campum magnum, vt perde-
50 rent omnes ſocios Ionathæ. ¶At illi cùm
cognouiſſent quia comprehenſus eſt Iona-
thas & perijt, & omnes qui cum eo e-
rant: hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt
51 parati in prælium. ¶Et videntes hi qui in-
ſequuti fuerant, quia pro anima res eſt il-
lis, reuerſi ſunt: illi autem venerunt omnes
52 cum pace in terram Iuda. ¶ Et planxerunt
Ionathã, & eos qui cum ipſo erãt, valde, &

luxit

53 luxit Iſraël luctu magno. ¶Et quæſierunt
omnes gentes quę erant in circuitu eorum,
54 cõterere eos: ¶dixerunt enim, Non habent
principem & adiuuantem: nunc ergo expu
gnemus illos, & tollamus de hominibus
memoriam eorum.

## CAPVT XIII.

1 ET audiuit Simon ꝙ cõgregauit
A Tryphon exercitũ copioſum,
vt veniret in terram Iuda, &
2 attereret eam. ¶Videns quia
in tremore popul⁹ eſt & in ti-
more, aſcendit Ieruſalem, & cõgregauit po
3 pulũ: ¶& adhortans dixit: Vos ſcitis quanta
ego & fratres mei, & domus patris mei feci
mus pro legibus & pro ſanctis prælia, & an
4 guſtias quales vidimus: ¶horum gr̃a perie-
runt fratres mei oẽs propter Iſraël, & reli-
5 ctus ſum ego ſolus. ¶Et nunc non mihi con
tingat parcere aĩę meę in oĩ tpe tribulatio-
6 nis. non.n.melior ſum fratribus meis. ¶Vin
dicabo itaq; gẽtem meam & ſancta, natos
*noſtros 13. quoq; *noſtros, & vxores: quia congregatæ
ſunt vniuerſę gentes conterere nos inimici
7 tiæ gratia. ¶Et accẽſus eſt ſpiritus populi ſi-
8 mul vt audiuit ſermones iſtos, ¶& rñderunt
voce magna, dicẽtes: Tu es dux noſter loco
9 Iudę & Ionathę fratris tui. ¶pugna prę lium
noſtrum: & oĩa quæcunq; dixeris nobis, fa-
10 ciemus. ¶Et cõgregans oẽs viros bellatores,
B accelerauit conſummare vniuerſos muros
11 Ieruſalem, & muniuit eam in gyro. ¶Et mi
ſit Ionatham filium Abſalomi, & cum eo
exercitum nouum in Ioppen, & eiectis his
12 qui erant in arce, remanſit illic ipſe. ¶Et
mouit Tryphon à Ptolemaida cum exerci-
tu multo, vt veniret in terram Iuda, & Io-
13 nathas cum eo in cuſtodia. ¶Simon autem
14 applicuit in Addus contra faciẽ campi. ¶Et
vt cognouit Tryphon quia ſurrexit Simon
loco fratris ſui Ionathæ: & q̃a commiſſurus
eſſet cum eo præliũ, miſit ad eum legatos,
15 ¶dicẽs: Pro argẽto quod debebat frater tuus
-18. Ionathas in ratione regis, propter negocia
16 quæ habuit, detinuimus eum. ¶Et nũc mit
te argenti talẽta centum, & duos filios eius
obſides, vt nõ dimiſſus fugiat à nobis, & re-
17 mittemus eum. ¶Et cognouit Simon quia
cum dolo loqueretur ſecum, iuſſit tamen
C dari argentum, & pueros, ne inimicitiã ma
18 gnam ſumeret ad populum Iſraël, ¶dicen-
tem: Quia non miſit ei argentum & pue-
19 ros, propterea perijt. ¶Et miſit pueros, &
centum talenta: & mentitus eſt, & non di-
20 miſit Ionatham. ¶Et poſt hæc venit Try-
phon intra regionem, vt contereret eam, &
gyrauerunt per viam quæ ducit Ador, & Si
mon & caſtra eius ambulabant in omnem
21 locum quocunque ibant. ¶Qui autem in ar
ce erant, miſerunt ad Tryphonem legatos,
vt feſtinaret venire per deſertum, & mitte-
22 ret illis alimonias. ¶Et parauit Tryphõ om
nẽ equitatũ, vt veniret illa nocte: erat aũt
nix multa valde, & non venit in Galáadi-
23 tim. ¶Et cùm appropinquaſſet Baſcamã, oc
24 cidit Ionathã & filios eius illic. ¶Et conuer-
25 tit Tryphon, & abijt in terram ſuã. ¶Et mi-
D ſit Simõ, & accepit oſſa Ionathæ fratris ſui,
& ſepeliuit ea in Modin ciuitate patrũ ei⁹.
26 ¶Et planxerunt eum oĩs Iſraël planctu ma
27 gno, & luxerunt eũ dies multos. ¶Et ædifica
uit Simon ſuper ſepulchrũ patris ſui & fra
trũ ſuorum ædificiũ altum viſu, lapide poli
28 to retrò & antè: ¶& ſtatuit ſeptem pyrami-
das, vnam contra vnã patri & matri, & qua
29 tuor fratribus: ¶& his circũpoſuit colũnas
magnas: & ſuper colũnas arma, ad memo-
riam æternã: & iuxta arma naues ſculptas,
quæ viderentur ab oĩbus nauigantibus ma
30 re. ¶hoc eſt ſepulchrũ quod fecit in Modin
31 vſq; in hunc diem. ¶Tryphon aũt cùm iter
faceret cũ Antiocho Rege adoleſcẽte, dolo
32 occidit eũ. ¶Et regnauit loco eius, & impo-
ſuit ſibi diadema Aſiæ, & fecit plagam ma-
33 gnã in terra. ¶Et ædificauit Simon p̄ſidia Iu
E dææ, muniens ea turribus excelſis & muris
magnis, & portis, & ſeris: & poſuit alimen-
34 ta in munitionibus. ¶Et elegit Simõ viros,
& miſit ad Demetriũ regẽ vt faceret remiſ-
ſionem regioni: quia actus oẽs Tryphonis
35 per direptionẽ fuerant geſti. ¶Et Demetrius
Rex ad verba iſta reſpõdit ei, & ſcripſit epi
36 ſtolam talem: ¶Rex Demetrius Simóni
ſummo ſacerdoti, & amico Regũ: & ſenio-
37 ribus, & Genti Iudæorum ſalutem. ¶Coro-
nam auream, & bahem quã miſiſtis, ſuſce-
pimus: & parati ſumus facere vobiſcũ pa-
cem magnam, & ſcribere præpoſitis Regis
38 remittere vobis quæ indulſimus. ¶Quęcun-
que enim conſtituimus, vobis cõſtant. Mu-
39 nitiones quas ædificaſtis, vobis ſint: ¶remit
timus quoq; ignorantias, & peccata vſq; in
hodiernum diem, & coronam quã debeba-
tis: & ſi quid aliud erat tributarium in Ie-
40 ruſalem, iam nõ ſit tributarium. ¶Et ſi qui
ex vobis apti ſunt conſcribi inter noſtros,
41 conſcribantur, & ſit inter nos pax. ¶Anno
cẽteſimo ſeptuageſimo ablatum eſt iugum
42 Gẽtium ab Iſrael. ¶Et cępit populus Iſraël
F ſcribere in tabulis & geſtis publicis, anno
primo ſub Simóne ſũmo ſacerdote, magno
43 duce & principe Iudæorum. ¶In diebus il-
lis applicuit Simon ad Gazam, & circunde
dit eam caſtris: & fecit machinas, & appli-
cuit ad ciuitatem, & percuſſit turrem vnã,
44 & comprehendit eam. ¶Et eruperant qui
erãt intra machinã, in ciuitatem: & factus
45 eſt motus magnus in ciuitate. ¶Et aſcende-
runt qui erant in ciuitate, cum vxoribus &
filijs ſupra murum ſciſſis tunicis ſuis, & cla
mauerũt voce magna, poſtulãtes à Simóne
46 dextras ſibi dari, ¶& dixerunt: Non nobis
reddas ſecundùm malitias noſtras, ſed ſecũ *& ſerui e
47 dũ miſericordias tuas *. ¶Et flexus Simon, mus tibi.

non

non debellauit eos: eiecit tamen eos de ci-
uitate, et mundauit ędes in quibus fuerant
ſimulachra, et tunc, intrauit in eã cum hym
48 nis benedicens Dñm: ¶et eiecta ab ea omni
immunditia, collocauit in ea viros qui legẽ
facerent: et muniuit eã, et fecit ſibi habita-
49 tionẽ. ¶Qui aũt erant in arce Ieruſalẽ, ꝓhi-
bebantur egredi et ingredi regionẽ, & eme-
re, et vendere, et eſurierũt valde, et multi ex
50 eis fame perierunt, ¶et clamauerunt ad Si-
mónem vt dexteras acciperet: et dedit illis.
et eiecit eos inde, & mundauit arcem à cõ-
51 taminationibus, ¶et intrauerunt in eam ter
tia et viceſima die ſecundi menſis, anno cẽ
teſimo ſeptuageſimo primo, cum laude et
ramis palmarum, et cinnyris, et cymbalis,
et nablis, et hymnis, et canticis, quia cõtri
52 tus eſt inimicus magnus ex Iſrael. ¶Et con-
ſtituit, vt omnibus annis agerentur dies hi
53 cũ lętitia. ¶ Et muniuit montem tẽpli, qui
erat ſecus arcẽ, et habitauit ibi ipſe, et qui
54 cum eo erant. ¶ Et vidit Simon Iohannẽ fi-
liũ ſuũ, ꝙ vir eſſet: et poſuit eum ducẽ vir-
tutũ vniuerſarum, et habitauit in Gazaris.

CAPVT XIIII.

1
A ANno centeſimo ſeptuageſimo
ſecundo congregauit Rex De-
metrius exercitum ſuum, et
abijt in Mediam ad contrahẽ
da ſibi auxilia, vt expugnaret
2 Tryphonem. ¶Et audiuit Arſaces rex Perſi-
dis et Mediæ, quia intrauit Demetrius cõfi
nes ſuos, et miſit vnũ de principibus ſuis,
3 vt cõprehenderet eũ viuũ. ¶Et abijt et ꝑcuſ-
ſit caſtra Demetrij: et comprehendit eum,
et duxit eum ad Arſacem, et poſuit eum in
4 cuſtodiam ¶Et ſiluit omnis terra Iuda om-
nibus diebus Simónis, et quæſiuit bona gẽ
ti ſuæ, et placuit illis poteſtas eius et gloria
5 eius omnibus diebus. ¶Et cum omni gloria
ſua accepit Ioppen in portũ, et fecit introi
6 tum in inſulis maris. ¶Et dilatauit fines gẽ
7 tis ſuæ, et obtinuit regionem. ¶Et congrega
uit captiuitatem multã, et dominatus eſt
Gazarę, et Beth-ſurę, et arci: et abſtulit im
munditias ex ea, et non erat qui reſiſteret
8 ei. ¶Et vnuſquiſque colebat terram ſuam
cum pace, et terra Iuda dabat fructus ſuos,
9 et ligna cãporum fructum ſuum. ¶Seniores
B in plateis ſedebant omnes, et de bonis ter
rę tractabant, et iuuenes induebant ſe glo-
10 riam, et ſtolas belli. ¶Et ciuitatibus tribue-
bat alimonias, et conſtituebat eas vt eſſent
vaſa munitionis quoadvſque nominatum
eſt nomen gloriæ eius vſq; ad extremũ ter
11 ræ. ¶ Fecit pacem ſuper terrã: et lætatus eſt
12 Iſraël lætitia magna. ¶Et ſedit vnuſquiſq;
ſub vite ſua, et ſub ficulnea ſua: et non e
13 rat qui eos terreret. ¶ Defecit impugnans
eos ſuper terram: Reges cõtriti ſunt in die
14 bus illis. ¶Et confirmauit oẽs humiles po
puli ſui, et legem exquiſiuit, et abſtulit om
15 nẽ iniquum et malũ: ¶ſancta glorificauit,
16 et multiplicauit vaſa ſanctorum. ¶Et audi-
tum eſt Romę quia defunctus eſſet Iona-
thas, et vſq; in Spartiatas: & contriſtati sũt
17 valde. ¶Vt audierunt autẽ ꝙ Simon frater
C eius factus eſſet ſummus ſacerdos loco ei⁹,
et ipſe obtineret omnẽ regionem, et ciuita-
18 tes in ea: ¶ ſcripſerunt ad eum in tabulis
æreis, vt renouarent amicitias, et ſocietatẽ
quam fecerant cũ Iuda et cum Ionatha fra
19 tribus eius. ¶ Et lectæ ſunt in conſpectu ec-
cleſiæ in Ieruſalem. Et hoc exemplum epi-
20 ſtolarum quas Spartiatæ miſerunt. SPAR-
TIANORVM *principes et ciuitates Simóni *princeps.
ſacerdoti magno, et ſenioribus, et ſacerdo- 15.
tibus, et reliquo populo Iudæorum fratri-
21 bus ſalutem. ¶ Legati qui miſi ſunt ad po-
pulum noſtrum, nunciauerunt nobis de ve
ſtra gloria et honore et lætitia: et gauiſi ſu
22 mus in introitu eorum. ¶Et ſcripſimus quæ
ab eis erant dicta in cõcilijs populi ſic: Ny
menius Antiochi, et Antipater Iaſonis fi-
lius, Legati Iudæorum, venerunt ad nos,
renouantes nobiſcum amicitiam priſtinã.
23 ¶Et placuit populo excipere viros glorioſẽ,
et ponere exemplum ſermonum eorum in
ſegregatis populi libris, vt ſit ad memoriã
D populo Spartiatarum. Exemplum autem
horum ſcripſimus Simóni magno ſacerdo-
24 ti. ¶ Poſt hæc autem miſit Simon Nume-
nium Romam, habentem clypeum aureũ
magnum, pondo mnarum mille ad ſta-
25 tuendam cum eis ſocietatem. ¶ Cum au-
tem audiſſet populus Romanus ſermones
iſtos, dixerunt: Quam gratiarum actionem
26 reddemus Simóni et filijs eius? ¶ Reſtituit
enim ipſe fratres ſuos, et expugnauit ini-
micos Iſrael ab eis, et ſtatuerunt ei liberta
tẽ, et deſcripſerunt in tabulis æreis, et po-
27 ſuerunt in titulis in monte Sion. ¶–Et hoc
exemplum ſcripturæ: OCTAVA decima –7.
die menſis Elul, anno centeſimo ſeptuage-
ſimo ſecundo, anno tertio ſub Simóne ſa-
28 cerdote magno in Aſaramel, ¶ in conuen-
tu magno ſacerdotum, et populi, et princi-
pum gentis, et ſeniorum regionis, nota fa-
cta ſunt hæc: Quoniam frequenter facta
29 ſunt prælia in regione noſtra. ¶Simon au-
tem, Mathathiæ filius, ex filijs Iarib, et fra-
tres eius dederunt ſe periculo, et reſtiterũt
aduerſarijs gentis ſuæ, vt ſtarent ſancta ip-
ſorum et lex, et gloria magna glorificaue-
30 runt gentem ſuam. ¶Et congregauit Iona-
E thas gentem ſuam, et factus eſt illis ſacer-
dos magnus, et appoſitus eſt ad populum
31 ſuum. ¶ Et voluerunt inimici eorum cal-
care, et atterere regionem ipſorum, et ex-
32 tendere manus in ſancta eorum. ¶Tunc re
ſtitit Simon, et pugnauit pro gente ſua, et
erogauit pecunias multas, et armauit viros
33 virtutis gẽtis ſuæ, et dedit illis ſtipẽdia: ¶et
muniuit ciuitates Iudææ, et Beth-ſurã quę

erat in finibus Iudææ, vbi erāt arma hoſtiū
anteà:& poſuit illic præſidiū viros Iudæos.
34 ¶Et Ioppen muniuit quæ erat ad mare: &
Gazarā, quæ eſt in finibus Azoti, in qua ho
ſtes antea habitabāt, & collocauit illic Iu-
dæos:& quæcunque apta erāt ad correptio
35 nem eorū, poſuit in eis. ¶Et vidit populus
actū Simónis, & gloriā quam cogitabat fa-
cere genti ſuæ, & poſuerunt eū ducem ſuū
& principē ſacerdotū, eò ꝙ ipſe fecerat hæc
oīa, & iuſtitiā & fidem quam conſeruauit
genti ſuæ, & exquiſiuit omni modo exalta-
36 re populū ſuū. ¶Et in diebus eius proſpera-
F tum eſt in manibus eius, vt tollerētur Gē-
tes de regione ipſorū, & qui in ciuitate Da
uid erāt in Ieruſalē in arce, de qua procede
bant, & contaminabant oia quæ in circui-
tu ſanctorum ſunt, & inferebant plagam
37 magnam caſtitati. ¶& collocauit in ea vi-
ros Iudæos ad tutamentum regionis & ci-
38 uitatis, & exaltauit muros in Ieruſalē. ¶Et
rex Demetrius ſtatuit illi ſummū ſacerdo-
39 tium. ¶Secundū hæc fecit eū amicū ſuū, &
40 glorificauit eum gloria magna. ¶Audiuit
enim, ꝙ appellati ſunt Iudæi à Romanis
amici, & ſocij, & fratres, & qa ſuſceperūt
41 legatos Simeonis glorioſè: ¶& qa Iudæi &
ſacerdotes eorū cōſenſerunt eū eſſe ducem
ſuū, & ſummū ſacerdotem in æternū, do-
42 nec ſurgat propheta fidelis: ¶& vt ſit ſuper
G eos dux, & vt cura eſſet illi pro ſanctis, & vt
cōſtitueret p̄poſitos ſuper opera eorū, & ſu
per regionem & ſuper arma, & ſuper præ-
43 ſidia: ¶& cura ſit illi de ſanctis: & vt audia
tur ab omnibus, & ſcribantur in nomine
eius omnes conſcriptiones in regione, & vt
44 operiatur purpura & auro: ¶& ne liceat vlli
ex populo, & ex ſacerdotibus irritum face-
re aliquid horum, & contradicere his quæ
ab eo dicuntur, aut cōuocare conuentum
in regione ſine ipſo: & veſtiri purpura, &
45 vti fibula aurea: ¶qui aūt fecerit extra hæc,
aut irritum fecerit aliquid horū: reus erit.
46 ¶Et cōplacuit omni populo ſtatuere Simó-
47 nem, & facere ſecundum verba iſta. ¶Et ſu-
ſcepit Simon, & placuit ei vt ſummo ſacer
dotio fungeretur, & eſſet dux & princeps
gentis Iudæorum & ſacerdotum, & præeſſet
48 omnibus. ¶Et ſcripturam iſtam dixerūt po-
nere in tabulis æreis, & ponere eas in peri-
49 bolo ſanctorum, in loco celebri: ¶Exemplū
autem eorum ponere in ærario, vt habeat
Simon & filij eius.

## CAPVT XV.

1 ET miſit Rex Antiochus, filius Demetrij,
A epiſtolas ab inſulis maris Simóni ſacer
doti, & principi gentis Iudæorū, & vniuer-
2 ſæ genti: ¶& erant cōtinentes hunc modū:
Rex Antiochus Simóni ſacerdoti magno,
3 & genti Iudæorū ſalutem. ¶Quoniā quidē
peſtilentes obtinuerūt regnū patrū nſorū,
volo aūt vēdicare regnū, & reſtituere illud
ſicut erat antea: & electam feci multitudi-
4 nē exercitus, & feci naues bellicas. ¶Volo
aūt ꝓcedere per *regionē, vt vlciſcar ī eos *regiones
q corruperūt regionē nſam, & qui deſola- 19.
5 uerūt ciuitates multas in regno meo. ¶Nūc
ergo ſtatuo tibi oēs oblationes quas remi-
ſerūt tibi ante me oēs Reges, & quæcūque
6 alia dona remiſerūt tibi: ¶& ꝑmitto tibi fa
cere ꝑcuſſurā ꝓprij numiſmatis in regione
7 tua. ¶Ieruſalē aūt ſanctā eſſe & liberam: &
B oīa arma quæ fabricata ſunt, & p̄ſidia quæ
8 conſtruxiſti, quæ tenes, maneāt tibi. ¶Et oē
debitū Regis, & q̄ futura ſunt Regi, ex hoc
9 & in totū tēpus remittūtur tibi. ¶Cū autē
obtinuerimus regnū noſtrum, glorificabi-
mus te, & gentē tuā, & templū gloria ma-
gna, ita vt manifeſtetur gloria veſtra in vni
10 uerſa terra. ¶Anno cēteſimo ſeptuageſimo
quarto éxijt Antiochus in terrā patrū ſuo-
rū, & conuenerūt ad eū oēs exercitus, ita vt
11 pauci relicti eſſent cū Tryphone. ¶Et inſecu
tus eſt eū Antiochus Rex, & venit Doram,
12 fugiens per maritimā: ¶ſciebat enim ꝙ con
gregata ſunt mala in eū, & reliquit eū exer
13 citus. ¶& applicuit Antiochus ſuper Dorā
C cū centū viginti millibus virorū belligera-
14 torū, & octo millibus equitū: ¶& circuiuit
ciuitatē, & naues à mari acceſſerūt: & vexa
bāt ciuitatem à terra & mari, & neminē ſi-
15 nebāt ingredi vel egredi. ¶Venit aūt Nume
nius, & qui cū eo fuerant, ab vrbe Roma,
16 habentes epiſtolas regibus & regionib' ſcri
ptas, in quibus cōtinebātur hæc: ¶Lucius
conſul Romanorum, Ptolemæo Regi ſalu-
17 tem. ¶Legati Iudæorū venerūt ad nos ami-
ci noſtri, renouantes priſtinam amicitiam
& ſocietatem, miſſi à Simóne principe ſa-
18 cerdotum, et populo Iudæorum. ¶Attule-
runt autem et clypeum aureum mnarum
19 mille. ¶Placuit itaque nobis ſcribere regi-
bus et regionibus, vt nō inferāt illis mala,
neq; impugnēt eos et ciuitates eorū & re-
D giones eorū: et vt nō ferant auxiliū pugnā-
20 tibus aduerſus eos. ¶Viſum aūt eſt nobis ac
21 cipere ab eis clypeū. ¶Si qui ergo peſtilētes
fugerint de regione ipſorum ad vos, tradite
eos Simóni principi ſacerdotū, vt vindicet
22 in eos ſecundū legem ſuā. ¶Hæc eadem ſcri
pta ſunt Demetrio regi, et Attalo, et Ara-
23 be, et Arſaci, ¶et in oēs regiones, et Sampſa
mæ, et Spartiatis, et Delo, et Mydo, et Sicio
ni, Cariæ, et Samum, et Pamphiliam, et
Lyciam, et Halicarnaſſum, et Rhodum, et
Phaſelida, et Coo, et Siden, et Arado, et Cor
tynam, et Cnidum, et Cyprum, et Cyre-
24 nen. ¶Exemplum autem eorum ſcripſe-
25 runt Simóni Principi ſacerdotum, * ¶An- *& populo
tiochus autem Rex applicuit caſtra in Do- Iudæorū.
ram ſecundò, admonens ei ſemper manus,
et machinas faciens: et concluſit Trypho-
26 nem, ne procederet. ¶et miſit ad eum
Simon duo millia virorum electorum in

auxilium

E auxiliũ, & argẽtũ & aurũ & vaſa copioſa:
27 ¶& noluit ea accipere, ſed rupit omnia, quę
pactus eſt cũ eo anteà, & alienauit ſe ab eo.
28 ¶Et miſit ad eũ Athenobium vnũ de ami-
cis ſuis, vt tractaret cũ ipſo, dicẽs: Vos tene-
tis Ioppen, & Gazarã, & arcẽ quæ eſt in Ie-
29 ruſalẽ ciuitates regni mei. ¶fines earũ deſo-
laſtis, & feciſtis plagã magnã in terra, & do
minati eſtis per loca multa in regno meo.
30 ¶Nunc ergo tradite ciuitates quas occupa-
ſtis, & tributa locorũ in quibus dominati
31 eſtis extra fines Iudææ. ¶ſinaũt, date pro il-
lis quingenta talenta argẽti, & exterminij
quod exterminaſtis, & tributorum ciuita-
tũ alia talenta quingẽta: ſinaũt, veniemus
32 & expugnabimus vos. ¶Et venit Athenobiꝰ
F amicus Regis in Ieruſalẽ, & vidit gloriã Si-
mónis, & claritatẽ in auro & argẽto, & ap-
paratum copioſum, & obſtupuit: & retulit
33 ei verba Regis. ¶Et reſpõdit ei Simon, & di
xit ei: Neq; alienam terrã ſumpſimus, ne-
que alienã detinemus: ſed hæreditatem pa
trum noſtrorũ, quæ iniuſtè ab inimicis no-
34 ſtris aliquo tp̃e poſſeſſa eſt. ¶Nos verò tem-
pus habẽtes, vendicamus hæreditatẽ patrũ
35 noſtrorũ. ¶Nã de Ioppe & Gazara quæ ex-
poſtulas, ipſi faciebãt in populo plagã ma-
gnam, & in regione noſtra: horũ damus ta-
lenta centum. ¶Et non reſpondit ei Athe-
36 nobius verbum. ¶Reuerſus aũt cum ira ad
Regem, renunciauit ei verba iſta, & gloriã
G Simonis, & vniuerſa quę vidit: & iratus eſt
37 Rex ira magna. ¶Tryphon autem fugit na-
38 ui in Orthoſiada. ¶Et conſtituit Rex Cen-
debæum ducem maritimũ, & exercitũ pe-
39 ditum & equitum dedit illi. ¶Et mandauit
illi mouere caſtra contra faciem Iudææ: &
mandauit ei ædificare Cedronẽ, & obſtrue
re portas ciuitatis, & debellare populum.
40 Rex autem perſequebatur Tryphonẽ. ¶Et
peruenit Cendebæus Iamniam, & cępit ir-
ritare plebem, & conculcare Iudæam, & ca
ptiuare populum, & interficere: & ædifica-
41 re Cedronem. ¶Et collocauit illic equites,
& exercitum: vt ingreſſi perambularẽt viã
Iudææ, ſicut conſtituit ei Rex.

## CAPVT XVI.

1 ET aſcendit Iohannes de Gaza-
A ris, & nunciauit Simoni patri
ſuo quæ fecit Cendebæus in
2 populo ipſorum. ¶Et vocauit
Simon duos filios ſuos ſenio-
res, Iudam & Iohannẽ, & ait illis: Ego &
fratres mei, & domus patris mei expugna-
uimus hoſtes Iſraël ab adoleſcentia vſque
in hunc diem: & proſperatũ eſt in manibꝰ
3 noſtris liberare Iſraël aliquoties. ¶Nũc aũt
ſenui, ſed eſtote loco meo, & fratris mei, &
egreſſi pugnate pro gẽte noſtra: auxiliũ ve
4 rò de cœlo vobiſcũ ſit. ¶Et elegit de regione
viginti millia virorũ belligeratorũ, & equi
tes, & profecti ſunt ad Cendebæum: & dor
5 mierunt in Modin. ¶Et ſurrexerunt manè,
& abierunt in campum: & ecce exercitus
copioſus in obuiam illis peditum & equi-
tum, & fluuius torrens erat inter medium
6 ipſorum. ¶Et admouit caſtra contra faciem
eorũ ipſe & populus eius, & vidit populũ
trepidantem ad transfretandũ torrentem,
& trãsfretauit primus: & viderunt eũ viri,
7 & tranſierũt poſt eũ. ¶Et diuiſit populum,
& equites in medio peditum: erat aũt equi
8 tatus aduerſariorũ copioſius nimis. ¶Et ex-
B clamauerũt ſacris tubis: & in fugam con-
uerſus eſt Cendebæus, & caſtra eius: & ceci
derunt ex eis multi vulnerati, reſidui autẽ
9 in munitionem fugerunt. ¶Tunc vulnera-
tus eſt Iudas frater Iohannis: Iohãnes aũt
inſecutus eſt eos, donec venit Cedronem
10 quã ædificauit: ¶& fugerũt vſque ad turres
quæ erant in agris Azoti, & ſuccendit eas
igni. Et ceciderũt ex illis duo millia virorũ,
11 & reuerſus eſt in Iudæã in pace. ¶& Prole-
mæus filius Abobi, conſtitutus erat dux in
cãpo Iericho, & habebat argentũ & aurum
12 multũ: erat enim gener ſummi ſacerdotis.
13 ¶Et exaltatũ eſt cor eius, & volebat obtine-
re regionẽ, & cogitabat dolum aduerſus Si-
14 monẽ & filios eiꝰ vt tolleret eos. ¶Simõ aũt
C perambulans ciuitates quæ erant in regio-
ne Iudææ, & ſolicitudinem gerens earũ, de-
ſcẽdit in Iericho ipſe & Mathathias filius
eius, & Iudas anno cẽteſimo ſeptuageſimo
ſeptimo, mẽſe vndecimo, hic eſt menſis Sa
15 bath. ¶Et ſuſcepit eos filius Abobi in muni
tiunculam, quæ vocatur Doch, cũ dolo, quã
ædificauit: & fecit eis conuiuiũ magnum,
16 & abſcondit illic viros. ¶Et cum inebriatus
eſſet Simon & filij eius, ſurrexit Ptolemęus
cũ ſuis, & ſumpſerunt arma ſua, & intraue
runt in conuiuium, & occiderunt eum, &
17 duos filios eius, & quoſdã pueros eius. ¶Et
fecit deceptionem magnã in Iſraël, & red-
18 didit mala pro bonis. ¶Et ſcripſit hæc Pto-
lemæus, & miſit Regi, vt mitteret ei exerci
tum in auxilium, et traderet ei regionẽ &
19 ciuitates eorum, et tributa. ¶Et miſit alios
in Gazaram tollere Iohannem: et tribunis
miſit epiſtolas, vt venirent ad ſe, et daret
D eis argentum et aurum, et dona. ¶Et alios
20 miſit occupare Ieruſalẽ, et montem tẽpli.
21 ¶Et præcurrens quidam, nunciauit Iohan-
ni in Gazara quia perijt pater eius, et fra-
tres eius: et quia miſit te quoque interfici.
22 Vt audiuit autem, vehementer expauit: et
comprehendit viros qui venerant perdere
eũ, et occidit eos. cognouit enim quia quæ-
23 rebant eum perdere. ¶Et cætera ſermonum
Iohannis, & bellorum eius, et bonarũ vir-
tutum quibus fortiter geſſit, et ædificij mu
rorum quos extruxit, et rerum geſtarũ eius:
24 ¶ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſa-
cerdotij eius, ex quo factus eſt princeps ſa-
cerdotum poſt patrem ſuum.

# LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

## CAPVT PRIMVM.

1 FRATRIBVS qui ſunt per
A Ægyptum Iudæis, ſalutem
dicũt fratres qui ſunt in Ie
roſolymis Iudæi, & qui in
regione Iudæa, & pacẽ bo-
2 na. ¶Benefaciat vobis De⁹,
& meminerit teſtamẽti ſui
quod locutus eſt ad Abrahã, & Iſaac, & Ia-
3 cob ſeruorum ſuorũ fidelium: ¶& det vobis
cor oĩbus, vt colatis eum, & faciatis eius vo
4 luntatẽ corde magno & aĩo volẽti. ¶Adape
riat cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis
5 ſuis, & faciat pacem. ¶Exaudiat orõnes ve-
B ſtras, & reconciliet vobis, nec vos deſerat in
6 tpe malo. ¶Et nunc hic ſumus orantes pro
7 vobis. ¶Regnante Demetrio, anno cẽteſimo
ſexageſimo nono, nos Iudæi ſcripſimus vo-
bis in tribulatione & impetu qui ſuperue-
nit nobis in iſtis annis, ex quo receſſit Iaſõ
8 à ſancta terra & à regno. ¶Portã ſuccẽderũt,
& effuderunt ſanguinẽ innocentem: & ora
uimus ad Dñm, & exauditi ſumus: & obtu
limus ſacrificium & ſimilaginem, & accen
9 dimus lucernas, & propoſuimus panes. ¶Et
nũc frequẽtate dies ſcenopegię mẽſis Caſ-
10 leu. ¶Anno cẽteſimo octogeſimooctauo, po
pulus qui eſt Ieroſolymis, & in Iudęa, ſena
tuſque & Iudas Ariſtobolo magiſtro Ptole-
mæi Regis, qui eſt de genere chriſtorum ſa
cerdotũ, & his qui in Ægypto ſunt Iudæis,
11 ſalutem & ſanitatẽ. ¶ De magnis periculis
C à Deo liberati magnificè gratias agimus ip
ſi, vt pote qui aduerſus talem Regẽ dimica
12 uimus. ¶Ipſe. n. ebullire fecit de Perſide eos
–10. qui pugnauerunt cõtra–nos & ſanctã ciui-
13 tatem. ¶Nam cùm in Perſide eſſet dux ipſe,
& cũ ipſo immenſus exercitus, cécidit in tẽ
plo Naneæ, cõſilio deceptus ſacerdotũ Na-
*ut enim 10. 14 neæ. ¶|*etenim cũ ea habitaturus venit ad
*acciperent 8. locũ Antiochus & amici eius, & vt*accipe-
15 ret pecunias multas dotis noĩe. ¶Cumq; ꝓ-
poſuiſſent eas ſacerdotes Naneæ, & ipſe cũ
paucis ingreſſus eſſet intra ambitũ phani,
16 clauſerunt templum, ¶ cùm intraſſet Antio
D chus: apertoque occulto aditu templi, mit-
tentes lapides, percuſſerunt ducẽ, & eos qui
cũ eo erant, & diuiſerũt mẽbratim, & capi-
17 tibus amputatis, foras proiecerũt. ¶Per oĩa
18 benedictus Deus, qui tradidit impios. ¶Fa-
cturi igit quinta & viceſima die mẽſis Caſ-
leu, purificationẽ templi, neceſſarium duxi
mus ſignificare vobis: vt & vos quoq; aga-
tis diem*ſcenopegiæ, & diẽ ignis qui datus
eſt qñ Nehemias ædificato templo & alta- *feſtum ſ
19 ri obtulit ſacrificia. ¶ Nam cùm in Perſidẽ
ducerent patres noſtri, ſacerdotes qui tunc
cultores Dei erãt, acceptum| ignẽ de altari
occultè abſcõderũt in valle vbi erat puteus |Leu. 6. b
altus & ſiccus: & in eo contutati ſunt eum, 9. 12. 13. et
20 ita vt oĩbus ignotus eſſet locus. ¶Cùm aũt 10. a. 1. &
E pteriſſent anni multi, & placuit Deo vt mit 16. a. 3. a.
teret Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſa- 12.
cerdotum illorũ qui abſconderant, miſit ad
requirendũ ignem: & ſicut narrauerunt no
bis, nõ inuenerũt ignem, ſed aquã craſſam.
21 ¶ Et iuſſit eos haurire, & afferre ſibi, & ſa-
crificia, quæ impoſita erant, iuſſit ſacerdos
Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & q̃
22 erant ſuperpoſita. ¶Vtq; hoc factum eſt, &
tẽpus affuit quo ſol refulſit qui prius erat
in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita vt
23 omnes mirarentur. ¶Orationem autem fa-
ciebant omnes ſacerdotes, dum cõſumma-
retur ſacrificium, Ionatha inchoante, cæte-
24 ris autẽ reſpondentibus. ¶Et Nehemiæ erat
oratio, hunc habens modum: DOMINE
Deus, oĩum creator, terribilis & fortis, iu-
F ſtus & miſericors, qui ſolus es bonus Rex,
25 ¶ſolus pręſtans, ſolus iuſtus, & omnipotens
& æternus, qui liberas Iſraël de oĩ malo,
q fecisti patres electos, & ſanctificaſti eos:
26 ¶ accipe ſacrificiũ pro vniuerſo populo tuo
Iſraël, & cuſtodi partẽ tuam, & ſanctifica.
27 ¶ Congrega diſperſionẽ noſtram, libera eos
qui ſeruiunt Gentibus, & contẽptos & abo
minatos reſpice: vt ſciant Gẽtes quia tu es
28 Deus noſter. ¶Affige opprimentes nos, &
29 contumeliam facientes in ſuperbia. ¶|Con |Deu. 30.
ſtitue populum tuũ in loco ſancto tuo, |ſi- a. 3. b. c.
30 cut dixit Moyſes. ¶Sacerdotes autem pſalle |Inf. 2. d.
bant hymnos, vſquequo cõſumptum eſſet 18.
31 ſacrificium. ¶Cùm autem conſumptum eſ-
ſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehemias
32 iuſſit lapides maiores perfundi. ¶Quod vt
G factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed
& ex lumine quod refulſit ab altari, cõſum
33 pta eſt: ¶ vt vero manifeſtata eſt res, renun-
ciatũ eſt Regi Perſarũ quòd in loco in quo
ignẽ abſconderant, hi qui tranſlati fuerant
ſacerdotes, aqua apparuit, de aqua Nehe-
mias & qui cũ eo erant, purificauerũt ſacri
34 ficia. ¶Conſiderans autem Rex, & rem dili-

. genter examinans, fecit ei templū,*vt ꝓba
35 ret quod factū erat. ¶ & cū probaſſet, ſacer-
dotibus donauit multa bona, & alia* atq;
alia munera & accipiens manu ſua tribue
36 bat eis. ¶Appellauit autē Nehemias hunc
locū Nephthar, quod interpretatur Purifi-
catio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPVT II.

1 INuenitur aūt in deſcriptionib'
A Ieremiæ ꝓphetæ, ꝙ iuſſit eos
ignem accipere qui tranſmi
grabant, vt ſignificatum eſt, &
vt mandauit tranſmigratis.
2 ¶Et dedit illis legem ne obliuiſcerentur p̄-
cepta Domini, ‖& vt non exerrarent mēti-
bus vidētes ſimulachra aurea & argētea, &
3 ornamenta eorum. ¶ Et alia huiuſmodi di-
cens, hortabatur ne legem amouerēt à cor-
4 de ſuo. ¶Erat autem in ipſa ſcriptura, quo-
modo tabernaculum & arcam iuſſit ꝓphe
ta diuino reſponſo ad ſe facto comitari ſe-
cum, vſquequo exijt in montem, ‖ in quo
Moyſes aſcendit & vidit Dei hæreditatem.
5 ¶Et veniens ibi Ieremias inuenit locū ſpe-
B luncæ: & tabernaculum, & arcam, & alta-
re incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit.
6 ¶Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebā
tur, vt notarent ſibi locum: & non potue-
7 runt inuenire. ¶Vt aūt cognouit Ieremias.
culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit lo-
cus, donec congreget Deus congregationē
populi, & propitius fiat: & tunc Dñs oſten
8 det hæc, ¶& apparebit maieſtas Domini, &
nubes erit ſicut Moyſi manifeſtabatur, ‖&
ſicut cum Salomon petijt vt locus ſanctifi-
caretur magno Deo, manifeſtabat hæc.
9 ¶Magnificè etenim ſapientiam tractabat:
C & vt ſapientiam habēs, ‖ obtulit ſacrificiū
10 dedicationis & conſummationis tēpli. ¶Si-
cut & Moyſes orabat ad Dominum, ‖& de-
ſcendit ignis de cęlo, & cōſumpſit holocau
11 ſtum: ¶ Et dixit Moyſes, *eò quòd non ſit
comeſtum quod erat pro peccato, & con-
12 ſumptū eſt. ¶Similiter & Salomon octo die
13 bus celebrauit dedicationem. ¶Inferebantur autem in deſcriptionibus & cōmenta-
rijs Nehemiæ hæc eadem, & qualiter con-
ſtruens bibliothecam congregauit de* regi
bus libros & prophetarum & Dauid, & e-
14 piſtolas Regum, & de donarijs. ¶ Similiter
autem & Iudas ea quæ *didicerat per bellū
quod nobis acciderat, cōgregauit omnia, &
15 ſunt apud nos. ¶Si ergo deſideratis hæc mit
16 tite qui perferant vobis. ¶Acturi itaque pu
rificationē, ſcripſimus vobis: bene ergo fa-
17 cietis ſi egeritis hos dies. ¶ Deus autem qui
D liberauit populum ſuū, & reddidit hæredi
tatem omnibus, & regnum & ſacerdotium
18 & ſanctificationē, ¶‖ſicut promiſit in lege,
ſperamus quod citò noſtri miſerebitur, &
cōgregabit de ſub cęlo in locum ſanctum
19 ¶ Eripuit enim nos de magnis periculis,

*& ſi qui *ut rex do nauerat multa bona, accipiē bat ex hoc & tribuebat. 4.
*innumera. 4.
‖ Baruch. 6.
‖ Deu. 34. a. 1.
‖ 3. Reg. 8. b. 14. c 23. & 30
‖ 2. Par. 6 c. 14. d. 21.
‖ 3. Re. 8. g. 62.
‖ Leu. 9. d. 24.
‖ 3. Re. 18 f. 38.
‖ 2. Par. 7. a. 1.
*ſic & Salomon orauit, & deſcendit ignis de cęlo et conſūpſit holocauſtum.
‖ Leu. 10. d. 16. & 17.
*cur non comedistis hoſtiā pro peccato in loco ſancto eò quod nō ſit mā ducatum, mādatum quod erat pro peccato. 1.
*regionibus 18.
*deciderant 3.

20 & locū purgauit. ¶De Iuda verò Machabęo,
& fratribus eius, & de templi magni purifi ‖ Deu. 30. a. 1. a. 3.
21 catione, & de aræ dedicatione: ¶ſed & de p̄-
lijs quæ pertinent ad Antiochum Nobilē,
22 & filium eius Eupatorem: ¶& de illumina-
tionibus quæ de cęlo factæ ſunt ad eos qui
pro Iudęis fortiter fecerunt, ita vt vniuerſā
regionem cum pauci eſſent, vindicarent, &
23 barbaram multitudinem fugarent, ¶ & fa-
moſiſſimum in toto orbe templum recupe
rarent, & ciuitatem liberarent, & leges quę
*abolendæ erant reſtituerentur, Dño cum *abolita 7.
24 omni trāquillitate propitio facto illis. ¶Itē
quæ ab Iaſone Cyreneo, quinque libris cō
p̄henſa, tentauimus nos vno volumine bre
25 uiare. ¶Conſiderantes enim multitudinem
F librorum, & difficultatem volentibus ag-
gredi narrationes hiſtoriarū propter multi
26 tudinem rerum: ¶curauimus volētibus qui
dē legere, vt eſſet animi oblectatio: ſtudio-
ſis verò, vt facilius poſſint memoriæ com-
mendare: omnibus autem legentibus vtili-
27 tas conferatur. ¶Et nobis quidem ipſis, qui
hoc opus breuiandi cauſa ſuſcepimus, non
facilem laborem, imò vero negociū plenū
28 vigiliarum, & ſudoris aſſūmpſimus. ¶Sicut
hi qui præparant conuiuiū, & quærūt alio-
rū voluntati parēre, propter multorum gra
29 tiam, libenter laborem ſuſtinemus. ¶verita
tem quidem de ſingulis auctoribus conce-
G dentes, ipſi aūt ſecundū datam formā bre-
30 uitati ſtudentes. ¶ Sicut enim nouæ domus
architecto de vniuerſa ſtructura curādum
eſt: ei verò q pingere curat, quæ apta ſunt
ad ornatum exquirenda ſunt: ita æſtiman-
31 dum eſt & in nobis. ¶Etenim intellectū col
ligere, & ordinare ſermonē, & curioſius par
tes ſingulas quaſq; diſquirere hiſtoriæ cō-
32 gruit auctori: ¶ breuitatē verò dictionis ſe-
ctari, & executiones rerum vitare, breuian-
33 ti concedendum eſt. ¶Hinc ergo narrationē
incipiemus: de præfatione tantùm dixiſſe
ſufficiat. ſtultum etenim eſt antè hiſtoriam
effluere: in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAPVT III.

1 IGitur cum ſancta ciuitas habi-
A taretur in omni pace, leges ēt
adhuc optimè cuſtodirentur *diſpoſitionem &
propter Oniæ pontificis* pie-
tatem & animos odio habētes
2 mala, ¶fiebat vt & ipſi reges & principes lo
cum ſummo honore dignum ducerēt, & tē
3 plum maximis muneribus illuſtrarēt. ¶ita
vt Seleucus, Aſiæ rex, de redditibus ſuis prę
ſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſa-
4 crificiorum pertinentes. ¶ Simon autem de
tribu Ben-iamin, præpoſitus templi conſti
tutus, contendebat obſiſtente ſibi principe
ſacerdotū, iniquū aliquid in ciuitate moli-
5 ri. ¶Sed cum vincere Oniam non poſſet, ve-
nit ad Appollonium Tharſeæ filiū, qui eo
tpe erat dux Cœleſyriæ & Phœnicis: ¶ &



nunciauit ei pecunijs innumerabilib⁹ ple-
nũ eſſe ęrariũ Ieroſolymis, & cões copias
immenſas eſſe, quæ nõ pertinẽt ad rõnem
ſacrificiorũ: eſſe aũt poſſibile, ſub poteſta-
7 te Regis cadere vniuerſa. ❡Cumq́; retuliſſet
B ad Regẽ Apollonius de pecunijs quæ dela
tæ erant, ille accitum Heliodorum qui erat
ſuper negocia eius, miſit cũ mãdatis vt prę
8 dictã pecuniã tranſportaret. ❡Statimq́; He-
liodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidem
quaſi per Celeſyriam & Phęnicẽ ciuitates
eſſet peragraturus: re vera aũt Regis propo-
9 ſitũ perfecturus. ❡Sed cùm veniſſet Ieroſoly
mam, & benignè à ſummo ſacerdote in ci-
uitate eſſet exceptus, narrauit de dato indi
cio pecuniarũ, & cui⁹ rei gratia adeſſet ape
ruit: Interrogabat aũt ſi verè hæc ita eſſent.
10 ❡Tũc ſummus ſacerdos oſtẽdit depoſita eſſe
hæc, & victualia viduarum & pupillorum:
11 quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri val-
de eminentis, in his quæ detulerat impius
Simon: vniuerſa aũt argẽti talẽta eſſe qua-
12 dringẽta, & auri ducẽta. ❡decipi verò eos q
C credidiſſent loco & tẽplo, quod per vniuer
ſum mundũ honoratur, pro ſui veneratio-
ne & ſanctitate omnino impoſſibile eſſe.
13 ❡At ille pro his quæ habebat in mãdatis à
Rege, dicebat omni* genere Regi ea eſſe de-
*regia 2. 14 ferenda. ❡Cõſtituta aũt die intrabat de his
Heliodorus ordinaturus. Nõ modica vero
15 per vniuerſam ciuitatẽ erat trepidatio: ❡Sa
cerdotes aũt ante altare cũ ſtolis ſacerdota-
libus iactauerũt ſe, & inuocabãt de cęlo eũ
qui de depoſitis legem poſuit, vt his qui de
16 poſuerãt ea, ſalua cuſtodiret. Iam verò qui
videbat ſummi ſacerdotis vultum, mente
vulnerabatur: facies.n. & color immutatus
17 declarabat internũ animi dolorẽ. ❡circũfuſa
enim erat męſtitia quædã viro, & horror
corporis: p quæ manifeſtus aſpiciẽtibus do

18 lor cordis eius efficiebatur. ❡Alij ẽt grega-
D tim de domibus cõfluebãt: publica ſuppli-
catione obſecrãtes pro eo ꝙ in contemptũ
19 locus eſſet venturus. ❡Accinctęq́; mulieres
cilicijs pectus, per plateas cõfluebãt, ſed &
virgines quæ cõcluſę erãt, procurrebant ad
Oniã, aliæ aũt ad muros, quædã vero per fe
20 neſtras aſpiciebãt: ❡vniuerſæ aũt protẽden
21 tes manus in cęlum deprecabantur. ❡erat
enim miſera cõmiſtæ multitudinis, & ma-
gni ſacerdotis in agone conſtituti expecta-
22 tio. ❡Et hi quidẽ inuocabant omnipotentẽ
Deũ, vt credita ſibi, his qui crediderãt, cum
23 omni integritate conſeruarentur. ❡‖Helio- ‖Inf.5.c.18.
dorus aũt, ꝙ decreuerat, perficiebat eodem
loco ipſe cũ ſatellitibus circa ærarium, prę
24 ſens. ❡Sed ſpiritus omnipotẽtis Dei magnã
fecit ſuæ oſtenſionis euidentiã, ita vt oẽs q
auſi fuerant parère ei, ruentes Dei virtute,
in diſſolutionẽ & formidinem conuerterẽ-
25 tur. ❡Apparuit enim illis quidã equus ter-
ribilem habens ſeſſorem, optimis operi-
mentis adornatus: isq́ue cum impetu He-
liodoro priores calces eliſit: qui autem ei
26 ſedebat, videbatur arma habere aurea. ❡A-
lij etiam apparuerunt duo iuuenes virtu-
te decôri, optimi gloria, ſpecioſiq́ue ami-
ctu: qui circunſteterunt eum, & ex vtraque
parte flagellabant, ſine intermiſſione mul-
27 tis plagis verberantes. ❡Subitò autem ‖He- ‖Inf.5.c.18.
liodorus concidit in terram, eumq́ue mul-
ta caligine circunfuſum rapuerunt, atq; in
28 ſella geſtatoria poſitum eiecerunt. ❡Et is
qui cũ multis curſoribus & ſatellitibus prę
dictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur
nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei
29 cognita virtute: & ille quidem per diuinã
virtutem iacebat mutus, atq; omni ſpe, &
30 ſalute priuatus. ❡Hi aũt Dñm benedicebãt,
F qa magnificabat locũ ſuũ: & tẽplũ qđ pau-

lō ante timore ac tumultu erat plenū, ap-
parente omnipotente Dño, gaudio & lęti-
31 tia impletum eſt.¶Tunc verò ex amicis He
liodori quidam rogabant confeſtim Oniā,
vt inuocaret Altiſſimū, vt vitā donaret ei
qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus.
32 ¶Conſiderās autē ſummus ſacerdos ne for-
tè Rex ſuſpicaretur malitiam aliquā ex Iu
dæis circa Heliodorum conſummatā, obtu-
33 lit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.¶Cū-
que ſummus ſacerdos exoraret, ijdem iuue
nes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Helio-
doro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age:
nam propter eum Dominus tibi vitam do-
34 nauit.¶tu autem à Deo flagellatus, nuncia
omnibus magnalia Dei & poteſtatem. Et
35 his dictis non comparuerunt.¶ Heliodorus
G aūt hoſtia Deo oblata, & votis magnis pro-
miſſis ei qui viuere illi conceſſit, & Oniæ
gratias agens, recepto exercitu repedabat
36 ad Regē.¶Teſtabatur aūt omnibus ea quæ
37 oculis ſuis viderat opera magni Dei.¶Cùm
autem Rex interrogaſſet Heliodorum, quis
eſſet aptus adhuc ſemel Ieroſolymā mitti,
38 ait:¶Si quē habes hoſtem, aut regni tui inſi
diatorem, mitte illuc, & flagellatū eū reci-
pies, ſi tū euaſerit: eò ꝙ in loco ſit verè Dei
39 quædam virtus.¶Nam ipſe qui habet in cę
lis habitationem, viſitator & adiutor eſt lo
ci illius, & venientes ad malefaciendum,
40 percutit ac perdit.¶ Igitur de Heliodoro &
ærarij cuſtodia ita res ſe habet.

## CAPVT IIII.

1 SIMON aūt predictus pecunia-
A rū & patriæ delator, malè lo-
quebatur de Onia, tanꝗ ipſe
Heliodorū inſtigaſſet ad hæc,
& ipſe fuiſſet incentor malo-
2 rū:¶prouiſorēq; ciuitatis ac defenſorē gen-
tis ſuæ, & æmulatorē legis Dei, audebat in-
3 ſidiatorē regni dicere.¶Sed cū inimicitię in
tantū procederēt, vt ēt per quoſdā Simōnis
4 neceſſarios homicidia fierent:¶conſiderans
Onias periculū cōtentionis, & Apolloniū
inſanire, vtpote ducē Cœleſyriæ, & Phœni
cis ad augendā malitiā Simōnis, ad Regē ſe
5 cōtulit,¶nō vt ciuium accuſator, ſed cōem
vtilitatē apud ſemetipſum vniuerſæ multi
6 tudinis cōſiderās.¶Videbat enim ſine rega-
li ꝓuidētia impoſſibile eſſe pacē rebus da-
ri, nec Simōnē poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.
7 ¶Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cū ſuſce-
piſſet regnū Antiochus, qui Nobilis appel-
labatur: ambiebat Iaſon, frater Oniæ, ſum
8 mum ſacerdotiū:¶adito Rege promittēs ei
argēti talenta trecenta ſexaginta, & ex red
9 ditibus alijs talenta octoginta.¶ ſuper hoc
B promittebat & alia cētum quinquaginta,
ſi poteſtati eius concederetur gymnaſiū &
ephebiā ſibi cōſtituere, & eos qui in Ieroſo
10 lymis erāt, Antiochenos ſcribere.¶Qđ cùm
Rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatū, ſta
tim ad gentilem ritū cōtribules ſuos tranſ-
11 ferre cœpit: & amotis his quę humanitatis
cauſa Iudęis à Regibus fuerāt cōſtituta, &
per Iohannē patrem Eupolemi, qui apud
Romanos amicitia & ſocietate functus eſt
legatione legitima, ciuiū iura deſtituēs, pra
12 ua inſtituta ſanciebat.¶ Etenim auſus eſt
ſub ipſa arce gymnaſiū cōſtituere, & opti-
mos quoſq; epheborū in lupanarib⁹ pone-
13 re.¶Erat aūt hoc nō initiū, ſed incrementū
quoddā & profectus gentilis, & alienigenæ
cōuerſationis, propter impij & nō ſacerdo
14 tis Iaſonis nefariū & inauditū ſcelus:¶ita
vt ſacerdotes iā non circa altaris officia de
diti eſſent, ſed contēpto tēplo, & ſacrificijs
neglectis, feſtinarent participes fieri palæ-
ſtræ, & præbitionis eius iniuſtæ, & in exer-
15 citijs diſci:¶& patrios quidē honores nihil
C habētes, Græcas glorias optimas arbitrabā-
16 tur:¶quarū gratia periculoſa eos contentio
habebat, & eorū inſtituta æmulabātur, ac
per oīa his conſimiles eſſe cupiebant, quos
17 hoſtes & peremptores habuerant.¶In leges
enim diuinas impiè agere impunè non ce-
18 dit: ſed hoc tēpus ſequens declarabit.¶ Cū
aūt quinquēnalis agon Tyri celebraretur,
19 & Rex pręſens eſſet, miſit Iaſon facinoro-
ſus ab Ieroſolymis viros peccatores, portā-
tes argenti didrachmas trecentas in ſacrifi-
ciū Herculis, quas poſtulauerūt hi q aſpor
tauerāt ne in ſacrificijs erogarētur, qa non
oporteret, ſed in alios ſumptus eos deputa-
20 ri.¶Sed hæc oblata ſunt quidē ab eo q mi-
ſerat in ſacrificiū Herculis: pp pręſentes au
tem data ſunt in fabricā nauiū triremium.
21 ¶Miſſo aūt in Ægyptū Apollonio Mneſthei
filio propter primates Ptolemęi Philome-
toris Regis, Cū cognouiſſet Antiochus alie-
nū ſe à negocijs regni effectū, proprijs vti-
litatibus cōſulēs, profectus inde venit Iop-
22 pen, & inde Ieroſolymā.¶ Et magnificè ab
Iaſone & ciuitate ſuſceptus, cū facularum
luminibus & laudib⁹ ingreſſus eſt: & inde
23 in Phœnicen exercitum conuertit.¶Et poſt
D triennij tempus miſit Iaſon Menelaum ſu
pradicti Simōnis fratrem portantem pecu-
nias Regi, & de negocijs neceſſarijs reſpōſa
24 perlaturum.¶At ille commēdatus Regi, cū
magnificaſſet faciē poteſtatis ei⁹, in ſemet-
ipſum retorſit ſummū ſacerdotium, ſuper-
25 ponēs Iaſoni talenta argenti trecēta.¶Ac-
ceptiſq; à Rege mandatis venit, nihil qui-
dē habēs dignum ſacerdotio: animos verò
crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerēs.
26 ¶Et Iaſon quidem qui proprium fratrem
captiuauerat, ipſe deceptus profugus i Am-
27 manitem expulſus eſt regionem.¶ Me-
nelaus autem principatum quidem obti-
nuit: de pecunijs verò Regi promiſſis ni-
hil agebat, cùm exactionē faceret Soſtratus

qui

28 qui arci erat præpoſitus. ¶nam ad hunc exa
ctio vectigalium pertinebat: quam ob cau-
29 ſam vtriq; ad Regem ſunt euocati. ¶Et Me-
nelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente
E Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem præ
30 latus eſt Cyprijs. ¶Et cū hæc agerentur, cō-
tigit Tharſenſes & Mallotas ſeditionē mo
uere, eò ꝙ Antiochi Regis cōcubinæ dono
31 eſſent dati. ¶ Feſtinanter itaque Rex venit
ſedare illos: relicto ſuffecto vno ex comiti-
32 bus ſuis Andronico. ¶ Ratus aūt Menelaus
accepiſſe ſe tempus oportunū, aurea quæ-
dam vaſa è templo furatus, donauit Andro
nico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas
33 ciuitates. ¶Quod cum certiſſimè cognouiſ-
ſet Onias, arguebat eū, ipſe in loco tuto ſe
34 cōtinens Antiochiæ ſecus Daphnem. ¶Vn-
de Menelaus accedens ad Andronicum, ro-
gabat, vt Oniam interficeret. Qui cum ve-
niſſet ad Oniam, & datis dextris cū iureiu-
rando (quamuis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet
de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, nō
35 veritus iuſtitiam. ¶ Ob quam cauſam non
ſolùm Iudæi, ſed ēt aliæ quoq; Nationes
indignabantur, & moleſtè ferebāt de nece
36 tāti viri iniuſta. ¶ Sed regreſſum Regem de
Ciliciæ locis adierūt Iudęi apud Antiochiā,
ſimul & Græci cōquerentes de iniqua nece
37 Oniæ. ¶Contriſtatus itaque eſt animo An-
F tiochus propter Oniam, & flexus ad miſeri
cordiam, lacrymas fudit, recordatus defun-
38 cti ſobrietatem & modeſtiam: ¶accenſiſq;
animis Andronicum purpura exutum, per
totam ciuitatē iubet circunduci, & in eodē
loco in quo in Oniam impietatem cōmiſe
rat, ſacrilegum vita priuari, Dño illi condi-
39 gnam retribuente pęnam. ¶Multis autē ſa-
crilegijs in templo à Lyſimacho cōmiſſis,
Menelai conſilio, & diuulgata fama, cōgre
gata eſt multitudo aduerſum Lyſimachū
40 multo iam auro exportato. ¶Turbis autem
inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſi-
machus armatis ferè tribus millibꝰ iniquis,
manibus vti cępit, duce quodam tyranno,
41 ætate pariter & dementia ꝓuecto. ¶ Sed vt
intellexerunt conatū Lyſimachi, alij lapi-
des, alij fuſtes validos arripuēre: quidā ve-
42 rò cinerem in Lyſimachū iecēre. ¶Et multi
quidē vulnerati, quidam autē & proſtrati,
G omnes verò in fugā conuerſi ſunt: ipſum
etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfece-
43 runt. ¶De his ergo cępit iudicium aduerſus
44 Menelaum agitari. ¶ Et cum veniſſet Rex
Tyrum, ¶ad ipſum negociū detulerūt miſſi
45 tres viri à ſenioribus. ¶ Et cum ſuperaretur
Menelaus, promiſit Ptolemęo multas pecu-
46 nias dare ad ſuadendū Regi. ¶Itaque Ptole
mæus in quodam atrio poſitum, quaſi refri
gerandi gratia, Regem adijt, & deduxit à
47 ſentētia: ¶& Menelaum quidem vniuerſæ
malitię reum criminibus abſoluit: miſeros
autem qui etiā ſi apud Scythas cauſam di
xiſſent, innocentes iudicarentur, hos morte
48 damnauit. ¶Citò ergo iniuſtam pęnam de-
derunt, qui pro ciuitate, & populo, & ſacris
49 vaſis cauſam proſecuti ſunt. ¶ Quam ob rē
Tyrij quoque indignati, erga ſepulturā eo-
50 rum liberaliſſimi extiterunt. ¶Menelaus au
tem propter eorum qui in potentia erant,
auaritiam, permanebat in poteſtate, cre-
ſcens in malitia ad inſidias ciuium.

## CAPVT V.

1 EOdem tempore Antiochus ſe-
A cūdam profectionem parauit
2 in Ægyptum. ¶ Contigit autē
per vniuerſam Ieroſolymorū
ciuitatē videri diebus quadra-
ginta per aëra equites diſcurrētes, auratas
ſtolas habentes, & haſtas quaſi cohortes ar
3 matas, ¶ & curſus equorū per ordines dige-
ſtos, & congreſſiones fieri comminus, & ſcuto
rum motus, & galeatorū multitudinē gla-
dijs diſtrictis, & telorum iactus, & aureorū
armorum ſplendorē, omniſq; generis lori-
4 carum. ¶Quapropter omnes rogabāt in bo-
5 num mōſtra conuerti. ¶ Sed cum falſus ru-
mor exiſſet, tanquam vita exceſſiſſet Antio
chus, aſſumptis Iaſon non minus mille vi-
ris, repēte aggreſſus eſt ciuitatē: & ciuibus
ad murū conuolantibus, ad vltimū appre-
6 henſa ciuitate, Menelaus fugit in arcē: ¶Ia-
ſon verò nō parcebat in cęde ciuibus ſuis,
nec cogitabat ꝓſperitatē aduerſum cogna-
tos malū eſſe maximū, arbitrans hoſtiū &
7 nō ciuium ſe trophæa capturum. ¶Et prin-
B cipatum quidem nō obtinuit, finem verò
inſidiarum ſuarum confuſionē accepit, &
8 profugus iterū abijt in Ammaniten. ¶ Ad
vltimum in exitium ſui cōcluſus ab Areta
Arabū tyranno, fugiens de ciuitate in ciui-
tatem, omnibus odioſus, vt refuga legū, &
execrabilis, vt patriæ & ciuiū hoſtis, in Æ-
9 gyptū extruſus eſt: ¶ & ꝗ multos de patria
ſua expulerat, peregrè perijt, Lacedęmonas
profectus, quaſi pro cognatione ibi refugiū
10 habiturus: ¶& ꝗ inſepultos multos abiece-
rat, ipſe & illuminatus, & inſepultus abij-
citur: ſepultura neq; peregrina vſus, neque
11 patrio ſepulchro participans. ¶His itaq; ge-
ſtis ſuſpicatus eſt Rex ſocietatē deſerturos
Iudæos: & ob hoc ꝓfectus ex Ægypto effe-
12 ratis animis ciuitatē qdē armis cępit. ¶Iuſ-
ſit aūt militibus interficere, nec parcere oc
curſantibus, & ꝑ domos aſcendentes truci-
13 dare. ¶Fiebāt ergo cędes iuuenū ac ſeniorū,
& mulierū & natorum exterminia, virgi-
14 nūq; & paruulorū neces. ¶Erāt aūt toto tri
duo octoginta millia interfecti, quadragin-
ta millia vincti, non minus aūt venundati.
15 ¶Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt ēt intrare
C templū vniuerſa terra ſanctius, Menelao
16 ductore, qui legū & patriæ fuit ꝓditor: ¶ &
ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa q̄ ab
alijs Regibus & ciuitatibus erant poſita ad

ornatum locum. & gloriã contrectabat in-
17 dignè & contaminabat. Ita alienatus mẽ-
te Antiochus nõ cõſiderabat quod pp pec-
cata habitantiũ ciuitatẽ, modicũ Deus fue
rat iratus: pp quod & accidit circa locũ de-
18 ſpectio: alioquin, niſi cõtigiſſet eos multis
*Sup. 3. d. 23. c. 27.*
peccatis eſſe inuolutos, ſicut Heliodorus q
miſſus eſt à Seleuco Rege ad expoliandum
ærariũ, ẽt hic ſtatim aduenieſ flagellatus,
19 & repulſus vtiq; fuiſſet ab audacia. Verũ
non pp locũ gentẽ: ſed pp gentẽ, locũ Deus
20 elegit. Ideoq;, & ipſe locus particeps fa-
ctus eſt populi malorũ, poſtea aũt fiet ſoci⁹
bonorũ: & qui derelictus in ira Dei omni-
potẽtis eſt, iterũ in magni Dñi recõciliatio
21 ne cũ ſumma gloria exaltabitur. Igitur An
D tiochus mille & octingentis ablatis de tem
plo talentis, velociter Antiochiã regreſſus
eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia terrã ad na-
uigandũ, pelagus verò ad iter agendũ, dedu
22 cturũ pp mentis elationẽ. Reliquit aũt &
prępoſitos ad affligẽdã gentẽ: Ieroſolymis
quidẽ Philippũ, genere Phrygem, moribus
23 crudeliorẽ eo ipſo à quo cõſtitutus eſt: in
Garizim aũt Andronicũ & Menelaũ, qui
24 grauius q̃ cæteri imminebant ciuibus. Cũ
q̃ue appoſitus eſſet cõtra Iudęos, miſit odio
ſum principẽ Apolloniũ cũ exercitu vigin-
ti & duobus millibus, præcipiens ei oẽs ꝑ-
fectæ ætatis interficere, mulieres ac iuue-
25 nes vendere. Qui cũ veniſſet Ieroſolymã,
pacem ſimulans, quieuit vſq; ad diem ſan
ctũ ſabbathi: & tunc feriatis Iudæis, arma
26 capere ſuis p̃cepit. Oẽsq; qui ad ſpectacu-
lũ ꝓceſſerãt, trucidauit: & ciuitatẽ cum ar-
matis diſcurrens, ingentẽ multitudinẽ pe-
27 remit. Iudas aũt Machabæus, qui decimus
fuerat, ſeceſſerat in deſertum locum, ibiq;
inter feras vitam in mõtibus cum ſuis age
bat: & fœni cibo veſcentes, demorabantur,
ne participes eſſent coinquinationis.

## CAPVT VI.

1 SED non poſt multum tẽporis
A miſit Rex ſenem quendã An-
tiochenũ, qui compelleret Iu-
dęos vt ſe transferrẽt à patrijs
2 & Dei legibus: contaminare
etiam quod in Ieroſolymis erat tẽplum, &
cognominarẽ Iouis Olympij: & in Gari-
zim, ꝓut erant hi qui locũ inhabitabãt Io-
3 uis hoſpitalis. Peſſima aũt & vniuerſis gra
4 uis erat malorum incurſio: nam templũ
luxuria & comeſſationibus Gentium erat
plenũ, & ſcortantiũ cũ meretricibus, ſacra-
tisq; ædibus mulieres ſe vltrò ingerebãt, in
5 trò ferẽtes ea quæ non licebat. Altare etiã
plenum erat illicitis, quę legibus prohibe-
6 bantur. Neq; autem ſabbatha cuſtodiebã-
tur, neq; dies ſolẽnes patrij ſeruabant, nec
ſimpliciter Iudæum ſe eſſe quiſquã cõfite-
7 batur. Ducebantur autem cum amara ne-
B ceſſitate in die natalis Regis ad ſacrificia:
& cũ Liberi ſacra celebrarentur, cogebant
8 hędera coronati Libero circuire. Decretũ
autem exijt in proximas gentiliũ ciuitates,
ſuggerentibus Ptolemæis, vt pari modo &
ipſi aduerſus Iudæos agerẽt, vt ſacrificarẽt:
9 eos autẽ qui nollent tranſire ad inſtituta
Gentium, interficerent. erat ergo videre mi
10 ſeriam. Duę enim mulieres delatę ſunt na
tos ſuos circũcidiſſe: quas infantibus ad hu
bera ſuſpenſis, cũ publicè per ciuitatẽ cir-
cunduxiſſent, per muros præcipitauerunt.
11 Alij verò ad proximas coeuntes ſpelũcas
C & latenter ſabbathi diem celebrãtes, cum
indicati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi
ſunt, eò q̧ verebantur propter religionem
& obſeruantiam, manu ſibimet auxilium
12 ferre. Obſecro aũt eos, qui hunc librum
lecturi ſunt, ne abhorreſcant ꝓpter aduer-
ſos caſus, ſed reputent ea quæ acciderũt, nõ
ad interitum, ſed ad correptionẽ eſſe gene-
13 ris noſtri. Etenim multo tempore non ſi-
nere peccatoribus ex ſentẽtia agere, ſed ſta
tim vltiones adhibere: magni beneficij eſt
14 indiciũ. Nõ enim ſicut in alijs nationib⁹
Dñs patienter expectat, vt eas cum iudicij
dies aduenerit, in plenitudine peccatorum
15 puniat: ita & in nobis ſtatuit, vt pecca-
tis noſtris in finẽ deuolutis, ita demum in
16 nos vindicet. Propter quod nunquam qui
D dem à nobis miſericordiã ſuã amouet: cor
ripiẽs verò in aduerſis populum ſuũ, nõ de
17 relinquit. Sed hęc nobis ad cõmonitionẽ
legentiũ dicta ſint paucis. Iam aũt veniẽ-
18 dũ eſt ad narrationẽ. Igitur Eleazarus vn⁹
de primoribus Scribarũ, vir ætate ꝓuectus,
& vultu decòrus, aperto ore hians cõpelle-
19 batur carnem porcinam mãducare. At il-
le glorioſiſſimam mortem magis q̃ odibilẽ
vitam complectens, voluntariè præibat ad
20 ſupplicium. Intuens autem quẽadmodũ
oporteret accedere patienter ſuſtinens, de-
ſtinauit non admittere illicita propter vitę
21 amorẽ. Hi aũt qui aſtabãt, iniqua miſera-
tione commoti, propter antiquã viri amici
tiã, tollentes eũ ſecretò rogabãt afferri car-
nes: q̃bus veſci ei licebat, vt ſimularet mã-
ducaſſe, ſicut Rex imperauerat de ſacrificij
22 carnib⁹: vt hoc facto à morte liberaretur,
E & propter veterem viri amicitiam, hãc in
23 eo faciebant humanitatẽ. At ille cogitare
cępit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiã di
gnam, & ingenitę nobilitatis canitiem, at-
que à puero optimæ conuerſationis actus,
& ſecundũ ſanctæ & à Deo cõditæ legis cõ
ſtituta: reſpondit citò, dicens: præmitti ſe
24 velle in infernum. Non enim ætati no-
F ſtræ dignũ eſt, inquit, fingere: vt multi ado
leſcentes, arbitrantes Eleazarum nonagin-
ta annorum tranſiſſe ad vitam alienigena-
25 rum: & ipſi propter meam ſimulatio-
nem, & propter modicũ corruptibilis vitæ
tẽpus, decipiantur, & per hoc maculam at-

que execrationē meæ ſenectuti coquiram.
26 ¶Nam etſi in præſenti tpe ſupplicijs homi
nū eripiar, ſed manū Oipotētis, nec viuus,
27 nec defunctus effugiā. ¶Quam ob rem forti-
ter vita excedendo, ſenectute quidē dignus
28 apparebo: ¶adoleſcētibus aūt exemplū for-
te relinquam, ſi prōpto aīo, ac fortiter pro
grauiſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſta
morte perfuugar. His dictis cōfeſtim ad ſup
29 pliciū frahebat. ¶Hi aūt qui eum ducebant,
& paulò antè fuerant mitiores, in irā con-
G uerſi ſunt, propter ſermones ab eo dictos,
quos illi per arrogantiā prolatos arbitrabā
30 tur. ¶Sed cùm plagis perimeret, ingemuit,
& dixit: Dñe qui habes ſanctā ſcientiā, ma
niſeſtè tu ſcis quia cùm à morte poſſem li-
berari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſe-
cundū aīam verò pp timorem tuum liben
31 ter hæc patior. ¶Et iſte quidē hoc modo vi-
ta deceſſit, non ſolùm iuuenibus, ſed & vni
uerſę gēti memoriā mortis ſuę ad exemplū
virtutis & fortitudinis derelinquens.



## CAPVT VII.

1 Contigit autem ſeptem fratres
A vnà cum matre ſua apprehen
ſos, compelli à Rege edere, cō
tra fas carnes porcinas, flagris,
2 & taureis cruciatos. ¶Vnus au
tem ex illis qui erat primus, ſic ait: Quid
quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati
ſumus mori magis q̄ patrias Dei leges præ-
3 uaricari. ¶Iratus itaque Rex iuſſit ſartagi-
nes & ollas æneas ſuccendi. Quibus ſtatim
4 ſuccēſis, ¶iuſſit ei qui prior fuerat loquutus,
amputari linguā: & cute capitis abſtracta,
ſummas quoq; manus & pedes ei p̄ſcindi,
cæteris eius fratribus & matre inſpicienti
5 bus ¶Et cùm iam per omnia inutilis factus
eſſet, iuſſit ignem admoueri, & adhuc ſpirā
tē torreri in ſartagine: in qua cùm diu cru-
ciaretur, cæteri vnà cum matre inuicem ſe
6 hortabantur mori fortiter, ¶ dicentes: Dñs
Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in
B nobis, ‖ quemadmodum in proteſtatione
cantici declarauit Moyſes: & in ſeruis ſuis
7 conſolabitur. ¶Mortuo itaque illo primo
hoc modo, ſequentē deducebant ad illudē-
dum: & cute capitis eius cū capillis abſtra-
cta, interrogabāt ſi māducaret priuſquàm
toto corpore per membra ſingula puniretᷣ.

*Deu. 30.e 30.f.4'.*

8 ¶At ille reſpondens patria voce, dixit: Non
faciam. Propter quod & iſte ſequenti loco
9 primi tormenta ſuſcepit: ¶& in vltimo ſpi-
ritu conſtitutus, ſic ait: Tu quidem ſceleſtiſ
ſime in p̄ſenti vita nos perdis: ſed Rex mū-
di defunctos nos pro ſuis legibus, in æternę
10 vitæ reſurrectione ſuſcitabit ¶Poſt hūc ter-
C tius illuditur, & linguam poſtulatus citò
protulit, & manus conſtanter extendit: &
11 cum fiducia ait: ¶E cœlo iſta poſſideo, ſed
propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio,
quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero.
12 ¶ita vt Rex, & qui cum ipſo erant mirarentᷣ
adoleſcētis animum, q̄ tanquam nihilum
13 duceret cruciat⁹. ¶Et hoc ita defuncto, quar-
14 tum vexabant ſimiliter torquētes. ¶Et cùm
iam eſſet ad mortē, ſic ait: Poti⁹ eſt ab hoī-
bus morti datos, ſpē expectare à Deo, iterū
ab ipſo reſuſcitandos tibi enim reſurrectio
15 ad vitā nō erit. ¶Et cùm admouiſſent quin-
tum, vexabāt eum. At ille reſpiciens in eū,
16 dixit: ¶Poteſtatē inter homines habēs, cum
ſis corruptibilis, facis quod vis: noli autem
putare genus noſtrum à Deo eſſe derelictū.
17 ¶tu autem patienter ſuſtine, & videbis ma
gnā poteſtatem ipſius, qualiter te & ſemen
18 tuum torquebit. ¶Poſt hunc ducebant ſex-
D tum: & is mori incipiēs ſic ait: Noli fruſtra

errare: nos enim propter noſmetipſos hoc
patimur, peccãtes in Deum noſtrum, & di-
19 gna admiratione facta ſunt ĩ nobis.¶tu aũt
ne exiſtimes tibi impune futurum, ꝙ cõtra
20 Deum pugnare tentaueris.¶Supra modum
aũt mr̃ mirabilis, & bonorum memoria di
gna: quę pereuntes ſeptem filios ſub vnius
diei tp̃e conſpiciens, bono aĩo ferebat pro-
21 pter ſpem quam in Deo habebat.¶ſingulos
illorum hortabaẽ voce patria fortiter, reple
ta ſapientia: & fęmineæ cogitationi maſcu
22 linum animum inſerens, ¶dixit ad eos: Ne-
ſcio qualiter ĩ vtero meo apparuiſtis: neq;
enim ego ſpiritũ & aĩam donaui vobis &
vitam, & ſingulorum membra nõ ego ipſa
23 compegi, ¶ſed.n.mundi creator, qui forma-
uit hoĩs natiuitatẽ, quiq; oĩum inuenit ori
ginem, & ſpiritum vobis iterũ cum miſeri-
cordia reddet & vitã, ſicut nunc voſmetip-
24 ſos deſpicitis pp̃ leges eius.¶Antiochus aũt
contemni ſe arbitratus, ſimul & exprobran
tis voce deſpecta, cùm adhuc adoleſcentior
ſupereſſet, non ſolùm verbis hortabaẽ, ſed
E & cum iuramento affirmabat ſe diuitem &
beatum facturum, & trãſlatum à patrijs le-
gibus amicum habiturũ, & res neceſſarias
25 ei præbiturum.¶Sed ad hæc cùm adoleſcẽs
nequaquàm inclinaretur, vocauit Rex ma-
trem, & ſuadebat ei vt adoleſcenti fieret in
26 ſalutem.¶Cùm aũt multis eam verbis eſſet
27 hortatus, promiſit ſuaſurã ſe filio ſuo.¶Ita-
que inclinata ad illum, irridens crudelem
tyrãnum, ait patria voce: Fili mi, miſerere
mei, quæ te in vtero nouem menſibus por
taui, & lac triennio dedi & alui, & in ętatẽ
28 iſtam perduxi.¶Peto te nate, vt aſpicias ad
cœlum & terram, & oĩa quæ in eis ſunt: &
F intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus, &
29 hominum genus: ¶ita fiet vt nõ timeas car-
nificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effe
ctus particeps, ſuſcipe mortẽ, vt in illa mi-
ſeratione cum fratribus tuis te recipiam.
30 ¶Cum hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcẽs:
Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto Re-
gis, ſed pręcepto legis, quę data eſt per Moy
31 ſen.¶Tu verò qui inuentor omnis malitiæ
factus es in Hebræos, non effugies manum
32 Dei.¶Nos enim pro peccatis noſtris hæc pa
33 timur.¶Et ſi nobis propter increpationem,
& correptionem Dominus Deus noſter mo
dicum iratus eſt: ſed iterum recõciliabitur
34 ſeruis ſuis.¶Tu autẽ ô ſceleſte & oĩum ho-
minum flagitioſiſſime, noli fruſtra extolli
vanis ſpebus in ſeruos eius inflammatus.
35 ¶nõdum enim omnipotentis Dei & omnia
36 inſpicientis iudiciũ effugiſti.¶Nam fratres
G mei modico nunc dolore ſuſtẽtato, ſub te-
ſtamẽto æternę vitæ effecti ſunt: tu verò iu
dicio Dei iuſtas ſuperbię tuę pęnas exolues.
37 ¶Ego autem ſicut & fratres mei animam &
corpus meũ trado pro patrijs legibus, inuo-
cans Deum maturiùs genti noſtrę propitiũ
fieri, teq; cum tormentis & verberibus con
38 fiteri ꝙ ipſe eſt Deus ſolus.¶In me verò &
in fratribus meis deſinet Omnipotẽtis ira,
quæ ſuper omne genus noſtrũ iuſtè ſuper-
39 ducta eſt.¶Tunc Rex accenſus ira, in hunc
ſuper omnes crudeliùs deſæuit, indignè fe-
40 rens ſe deriſum.¶Et hic itaque mundus o-
41 bijt, per omnia in Domino confidens.¶No
uiſſimè autem poſt filios & mater conſum
42 pta eſt.¶Igitur de ſacrificijs, & de nimijs
crudelitatibus ſatis dictum eſt.

## CAPVT VIII.

1 IVdas verò Machabæus, & qui
A cum illo erant, introibant la-
tenter in caſtella: & conuocan
tes cognatos, * & eos qui per- *& amicos.
manſerunt in Iudaiſmo aſſumẽ
2 tes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum.¶Et
inuocabãt Dñm, vt reſpiceret in populum
qui ab oĩbus calcabaẽ, & miſereret templo
3 quod contaminabaẽ ab impijs: ¶miſereret
etiã exterminio ciuitatis, quę eſſet illicò cõ
planãda, & vocẽ ſanguinis ad ſe clamãtis
4 audiret: ¶memoraret quoque iniquiſſimas
mortes paruulorũ innocentum, & blaſphe
mias noĩ ſuo illatas, & indignaretur ſuper
5 his.¶At Machabæus congregata multitudi-
ne, intolerabilis Gentibus efficiebaẽ. ira.n.
6 Dñi in miſericordiã conuerſa eſt.¶Et ſuper-
B ueniẽs caſtellis & ciuitatibus improuiſus,
ſuccẽdebat eas: & opportuna loca occupãs,
7 non paucas hoſtium ſtrages dabat: ¶maxi-
mè aũt noctibus ad huiuſcemodi excurſus
ferebaẽ, & fama virtutis eius vbiq; diffun-
8 debaẽ.¶Videns aũt Philippus paulatim vi-
rum ad profectũ venire, ac frequentius res
ei cedere proſperè, ad Ptolemæũ ducem Cę
leſyriæ & Phęnicis ſcripſit, vt auxilium fer
9 ret regijs negocijs.¶At ille velociter miſit
Nicanorem Patrocli de primoribus amicũ,
C datis ei de permiſtis gentibus armatis non
minus viginti millibꝰ, vt vniuerſum Iudæo
rum genus deleret, adiũcto ei & Gorgia, vi-
ro militari, & in bellicis rebus experientiſ
10 ſimo.¶Conſtituit aũt Nicanor, vt Regi tri-
butum quod Romanis erat dandũ, duo mil
lia talentorum de captiuitate Iudæorũ ſup
11 pleret.¶ſtatimq; ad maritimas ciuitates mi
ſit, cõuocans ad coëmptionẽ Iudaicorũ mã
cipiorum, promittens ſe nonaginta manci-
pia talento diſtracturum, non reſpiciens ad
vindictã quę eum ab Oĩpotente eſſet conſe
12 cutura.¶Iudas aũt vbi cõperit, indicauit his
qui ſecũ erant Iudæis, Nicanoris aduentũ.
13 ¶Ex quibus quidam formidãtes, & non cre-
dentes Dei iuſtitiæ, in fugam vertebantur:
14 ¶alij verò ſi quid ei ſupererat, vendebant, ſi
mulq; Dñm deprecabantur vt eriperet eos
ab impio Nicanore, qui eos prius quàm co
15 minus veniret, vendiderat: ¶& ſi non pro-
D pter eos, pp̃ teſtamentum tñ qđ erat ad pa-
tres eorum, & pp̃ inuocationẽ ſancti & ma

gnificã

16 gnifici nominis eius ſuper ipſos. ¶ Conuo-
catis autem Machabæus ſeptem millibus,
qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus re
conciliarentur: neque metuerent iniquè vi
uentium aduerſum ſe hoſtium multitudi-
nem, ſed fortiter contenderent: ante ocu-
17 los habentes contumeliam quæ loco ſan-
cto ab his iniuſtè eſſet illata, itemque & lu
dibrio habitæ ciuitatis iniuriam, adhuc e-
18 tiam veterum inſtituta conuulſa. ¶ Nam il-
li quidem armis confidunt, ait: ſimul & au
dacia: nos autem in omnipotente Domino
qui pōt & venientes aduerſum nos, & vni-
uerſum mundum vno nutu delere, confidi
19 mus: ¶ Admonuit autem eos & de auxilijs
E Dei quæ facta ſunt erga parentes: ‖ & quòd
ſub Sennacherib centum octogintaquinq;
20 millia perierunt: ¶ & de prælio quod eis ad
uerſus Galatas fuit in Babylonia, vt omnes
vbi ad rem ventū, Macedonibus ſocijs hæ-
ſitantibus, ipſi ſex millia ſoli peremerunt
centum viginti millia, propter auxilium il
lis datum de cœlo, & beneficia pro his plu
21 rima conſecuti ſunt. ¶ His verbis conſtan-
tes effecti ſunt, & pro legibus & patria mo
22 ri parati. ¶ Conſtituit itaq; fratres ſuos du-
ces vtriq; ordini, Simónem & Ioſephū, &
Ionathan, ſubiectis vnicuique millenis &
23 quingentenis. ¶ Ad hoc ēt ab Eſdra lecto il-
lis ſancto libro, & dato ſigno adiutorij Dei
in prima acie ipſe dux commiſit cum Nica
24 nore. Et facto ſibi adiutore Omnipotente,
interfecerunt ſuper nouē millia hominū:
maiorem autem partem exercitus Nicano
ris vulneribus debilē factam fugere cōpu-
25 lerunt. ¶ Pecunijs verò eorum qui ad em-
F ptionem ipſorum venerant, ſublatis, ipſos
26 vſquequaque perſecuti ſunt, ¶ ſed reuerſi
ſunt hora concluſi. nā erat ante ſabbathū:
quā ob cauſam non perſeuerauerunt inſe-
27 quentes. ¶ Arma aūt ipſorum & ſpolia con-
gregantes, ſabbathum agebant benedicen
tes Dominum, qui liberauit eos in iſto die,
28 miſericordiæ initium ſtillans in eos. ¶ Poſt
ſabbathum verò debilibus, & orphanis, &
viduis diuiſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cū
29 ſuis habuere. ¶ His itaq; geſtis, & cōiter ab
omnibus facta obſecratione, miſericordē
Dominum poſtulabant, vt in finem ſeruis
30 ſuis reconciliaretur. ¶ Et ex his qui cum Ti
mótheo & Bacchide erant contra ſe contē-
dentes, ſuper viginti millia interfecerūt, &
munitiones excelſas obtinuerūt: & plures
prædas diuiſerunt, & æquam portionē de-
bilibus, pupillis & viduis, ſed & ſeniorib⁹
31 facientes. ¶ Et cum arma eorum diligenter
G collegiſſent, omnia compoſuerunt in locis
opportunis, reſidua verò ſpolia Ieroſoly-
32 mā detulerunt: ¶ & Philarchen qui cū Ti-
mótheo erat, interfecerunt, virum ſceleſtū,
33 qui in multis Iudæos afflixerat. ¶ Et cū epi-
nicia agerent in Ieroſolymis, eū qui ſacras

‖ 4.Re.19.g.35. Tob.1.d.21. Eccle.48.d.24. Iſa.37.g.36. 1.Mac.7.f.41. Inf.15.c.22.

ianuas incenderat, id eſt Calliſthenē, cū in
quoddam domicilium refugiſſet, incende-
runt, digna ei mercede ꝓ impietatibus ſuis
34 reddita. ¶ Facinoroſiſſimus autem Nicanor,
qui mille negociantes ad Iudæorum vendi
35 tionē adduxerat, ¶ humiliatus auxilio Do-
mini ab his quos nullos exiſtimauerat, de-
poſita veſte gloriæ, per mediterranea fu-
giens, ſolus venit Anthiochiam, ſummam
infœlicitatem de interitu ſui exercitus cō-
36 ſecutus. ¶ Et qui promiſerat Romanis ſe tri
butum reſtituere de captiuitate Ieroſoly-
morum, prædicabat nunc protectorem
Deum habere Iudæos, & ob ipſum inuul-
nerabiles eſſe, eò quòd ſequerentur leges
ab ipſo conſtitutas.

## CAPVT IX.

1 Eodem tpe Anthiochus inhone
A neſtè reuertebatur de Perſide.
2 ¶ Intrauerat enim in eam quæ
dicitur Perſepolis, & tentauit
expoliare ᵇtemplumᶜ, & ciui- ᵇtēpla 15.
tatē opprimere; ſed multitudine ad arma
concurrente, in fugam verſi ſunt: & ita cō-
tigit, vt Antiochus poſt fugā turpiter redi-
3 ret. ¶ Et cum veniſſet circa Ecbatanam, reco
gnouit quæ erga Nicanorem & Timótheū
4 geſta ſunt. ¶ Elatus autem in ira, arbitrabaī
ſe iniuriam illorum qui ſe fugerant, poſſe
in Iudæos retorquere: ideóque iuſſit agitari
currum ſuum, ſine intermiſſione agēs iter,
cæleſti eum iudicio perurgente, eò ꝙ ita ſu
perbè loquutus eſt ſe venturum Ieroſoly-
mā, & cōgeriem ſepulchri Iudæorum eam
5 facturum. ¶ Sed ‖ qui vniuerſa conſpicit Dñs ‖ 2.Pa.16.c.9.
Deus Iſraël, ꝑcuſſit eū inſanabili, & inuiſi-
bili plaga. Vt enim finiuit hūc ipſū ſermo
nē, apprehendit eū dolor dirus viſcerū &
6 amara internorum tormenta: ¶ & quidem
ſatis iuſtè, quippe qui multis & nouis cru-
ciatib⁹ aliorū torſerat viſcera, licèt ille nul
7 lo modò à ſua malitia ceſſaret. ¶ Super hoc
B aūt ſuperbia repletus, ignē ſpirans animo
in Iudæos, & præcipiēs accelerari negociū,
contigit illum impetu euntem de curru ca-
dere, & graui corporis colliſione mēbra ve
8 xari. ¶ Iſq; qui ſibi videbatur etiam flucti-
bus maris imperare, ſupra humanū modū
ſuperbia repletus, & montium altitudines
in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad
terram in geſtatorio portabatur, manifeſtā
9 Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans: ¶ ita
vt de corpore impij vermes ſcaturirent, ac
viuētes in doloribus carnes eius effluerēt,
odore etiam illius, & fœtore exercitus gra-
10 uaretur. ¶ & qui paulò antè ſydera cæli cō-
tingere ſe arbitrabatur, eū nemo poterat
11 ꝓpter intolerantiam fœtoris portare. ¶ Hinc
igitur cæpit ex graui ſuperbia deductus ad
agnitionē ſui venire, diuina admonitus pla
ga, ꝑ momenta ſingula doloribus ſuis aug-
12 menta capientibus. ¶ & cū nec ipſe iā fœto-

rem ſuum ferre poſſet, ita ait: Iuſtū eſt ſub
ditum eſſe Deo, & mortalem nō paria Deo
13 ſentire. ¶Orabat autem hic ſceleſtus Dñm.
à quo non eſſet miſericordiam conſecutu-
14 rus. ¶Et ciuitatem ad quam feſtinans venie
bat, vt eam ad ſolum deduceret, ac ſepul-
chrum congeſtorum faceret, nunc optat li-
15 beram reddere: ¶& Iudæos quos nec ſepul-
tura quidem ſe dignos habiturum, ſed aui
bus ac feris diripiendos traditurum, & cū
paruulis exterminaturum dixerat, æquales
nunc Athenienſibus facturum pollicetur:
16 ¶templum etiam ſanctum, quod priùs ex-
poliauerat, optimis donis ornaturū, & ſan-
C cta vaſa multiplicaturum, & pertinētes ad
ſacrificia ſumptus de redditib' ſuis pſtatu-
17 rū: ¶ſuper hæc & Iudæum ſe futurū, & om-
nem locum terræ perambulaturum, & pdi
18 caturum Dei poteſtatem. ¶Sed non ceſſan-
tibus doloribus (ſuperuenerat enim in eū
iuſtum Dei iudicium) deſperans ſcripſit ad
iudæos in modū deprecationis epiſtolam
19 hæc continentem: ¶OPTIMIS ciuibus Iu-
dæis plurimam ſalutem, & bene valere, &
20 eſſe felices, Rex & princeps Antiochus. ¶Si
bene valetis & filij veſtri, & ex ſententia vo
bis cuncta ſunt, maximas agimus gratias.
21 ¶Et ego in infirmitate coſtitutus, veſtri aūt
memor benignè reuerſus de Perſidis locis,
& infirmitate graui apprehenſus, neceſſa-
riū duxi pro cōmuni vtilitate curam habe-
22 re: ¶nō deſperās memetipſum, ſed ſpē mul
23 tā habens effugiendi infirmitatem. ¶Reſpi-
ciens aūt quod & pater meus, quibus tēpo
D ribus in locis ſuperioribus ducebat exerci-
tū, oſtendit qui poſt ſe ſuſciperet principa-
24 tū: ¶vt ſi quid contrariū accideret, aut diffi-
cile nunciaretur, ſcientes hi qui in regioni-
bus erant, cui eſſet rerū ſumma derelicta,
25 non turbarentur. ¶Ad hæc conſiderans de
proximo potentes quoſq; & vicinos tēpori
bus inſidiantes, & euentū expectantes, deſi
gnaui filium meum Antiochum Regē, quē
ſæpe recurrens in ſuperiora regna multis
veſtrum cōmendabā: & ſcripſi ad eum quæ
26 ſubiecta ſunt. ¶Oro itaq; vos, & peto me-
mores beneficiorum publicè & priuatim,
vt vnuſquiſque conſeruet fidē ad me & ad
27 filiū meū. ¶Confido enim eum modeſtè &
humanè acturū, & ſequentem propoſitum
28 meum, & cōem vobis fore. ¶Igitur homici-
da & blaſphemus peſſimè percuſſus, & vt
ipſe alios tractauerat, peregrè in mōtibus,
29 miſerabili obitu vita functus eſt. ¶Transfe-
rebat aūt corpus Philippus collactaneus e-
ius: qui metuens filium Antiochi, ad Ptole
mæum Philometorem in Ægyptum abijt.

## CAPVT X.

1 MAchabæus autem & qui cum eo erant
A Domino ſe protegente, templum qui-
2 dem & ciuitatē recepit: ¶aras autem quas
alienigenæ per plateas extruxerāt, itemq;
3 delubra demolitus eſt. ¶& purgato tēplo,
aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidi-
bus igne concepto ſacrificia obtulerūt poſt
biennium, & incenſum et lucernas et pa-
4 nes propoſitionis poſuerūt. ¶Quibus geſtis,
rogabant Dominum proſtrati in terrā, ne
amplius talibus malis inciderent: ſed et ſi
quando peccaſſent, vt ab ipſo mitiùs corri-
perentur, et nō barbaris ac blaſphemis ho
5 minibus traderentur. ¶Qua die autem tem-
plum ab alienigenis pollutum fuerat, cōti- 1. Mac. 4.
git eadem die, purificationem fieri, viceſi- f. 52.
6 ma quinta menſis, qui fuit Caſleu. ¶et cum
lætitia diebus octo egerunt in modum ta-
B bernaculorū: recordantes q̄ ante modicū
temporis diem ſolennem tabernaculorum
in montibus, et in ſpeluncis more beſtiarū
7 egerant. Propter quod thyrſos, et ramos vi-
rides, & palmas præferebant ei, qui pſpe-
8 rauit mundare locum ſuū. ¶Et decreuerunt
communi præcepto & decreto, vniuerſæ gē
ti Iudæorū omnibus annis agere dies iſtos.
9 ¶Et Antiochi quidē qui appellatus eſt No-
10 bilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit. ¶Nunc aūt
de Eupatore, Antiochi impij filio, q̄ geſta
ſunt narrabimus, breuiantes mala q̄ in bel
11 lis geſta ſunt. ¶Hic enim ſuſcepto regno, cō
ſtituit ſuper negocia regni Lyſiam quen-
C dam Phœnicis & Syriæ militiæ principem.
12 Nam Ptolemæum qui dicebatur Macer, iu
ſti tenax, erga Iudæos eſſe conſtituit, & præ
cipuè propter iniquitatem quæ facta erat
13 in eos, & pacificè agere cum eis. ¶Sed ob
hoc accuſatus ab amicis apud Eupatorem,
cùm frequenter proditor audiret; eò quòd
Cyprū creditam ſibi a Philometore deſer-
uiſſet, & ad Antiochum Nobilem trāſlatus
etiā ab eo receſſiſſet, veneno vitam finiuit.
14 ¶Gorgias autem cum eſſet dux locorum, aſ-
ſumptis aduenis frequēter Iudæos debella
15 bat. ¶Iudæi verò qui tenebant opportunas
munitiones, fugatos ab Ieroſolymis ſuſci-
16 piebant, & bellare tentabant. ¶Hi verò qui
erant cū Machabæo, p orationes Dñm ro-
gantes, vt eſſet ſibi adiutor, impetū fecerūt
17 in munitiones Idumæorum: ¶multaque vi
D inſiſtentes, loca obtinuerunt, occurrentes
interemerūt, & omnes ſimul nō minus vi-
18 ginti * millibus trucidauerunt. ¶Quidam *quinque.
autē cū fugiſſent in duas turres valde mu-
nitas, oēm apparatum ad repugnandū ha-
19 bentes: ¶Machabæus ad eorum expugnatio
nem, relicto Simóne, & Ioſepho, itēq; Za-
chæo, eiſq; qui cū ipſis erant, ſatis multis,
ipſe ad eas quæ amplius perurgebant pu-
20 gnas, conuerſus eſt. ¶Hi verò qui cū Simó-
ne erant, cupiditate ducti, p quibuſdam q
in turribus erant, ſuaſi ſunt pecunia: & ſe-
ptuaginta millib' didrachmis acceptis, di-
21 miſerunt quoſdam effugere. ¶Cū aūt Ma-
chabæo nūciatū eſſet quod factū eſt, princi-
pibus populi congregatis accuſauit, quòd

pecunia fratres vendidiſſent, aduerſarijs eo
22 rum dimiſſit. ¶Hos igitur proditores factos
E interfecit, & confeſtim duas turres occupa-
23 uit. ¶Armis aũt ac manibus oĩa proſperè a-
gendo, in duabus munitionibus plus q̃ vi-
24 ginti millia peremit. ¶Et Timótheus, qui
prius à Iudæis fuerat ſuperatus, conuocato
exercitu peregrinę multitudinis, & cõgrega
[˙exercitu] to ˙equitatu˙ Aſiano aduenit, quaſi armis
[15.] 25 Iudæam capturus. ¶Machabæus aũt & qui
cum ipſo erant, appropinquante illo, depre
cabantur Dñm, caput terra aſpergẽtes lum
26 boſq́; cilicijs præcincti, ¶ad altaris crepidi-
nẽ prouoluti, vt ſibi propitius, inimicis aũt
eorum eſſet inimicus, & aduerſarijs aduer-
[Exo. 23. d 20.] 27 ſaretur, ſicut lex dicit. ¶Et ità poſt oratio-
F nem ſumptis armis, longius de ciuitate pro
[Deu. 20. a] cedentes, & proximi hoſtibus effecti, reſede
[4. 28. a. 7.] 28 runt. ¶Primo aũt ſolis ortu vtriq; commiſe
runt. iſti quidẽ victorię & proſperitatis ſpõ
ſorem cum virtute Dñm habentes: illi aũt
29 ducem belli animum habebant. ¶Sed cùm
vehemens pugna eſſet, apparuerunt aduer-
ſarijs de cœlo viri quinque in equis, frenis
aureis decori, ducatum Iudæis præſtantes:
30 ¶ex quibus duo Machabæum medium ha-
bẽtes; armis ſuis circumſeptum incolumẽ
conſeruabant: in aduerſarios autem tela, &
fulmina iaciebant, ex quo & cæcitate con-
31 fuſi, & repleti perturbatione cadebant. ¶In-
terfecti ſunt aũt viginti millia quingenti,
32 & equites ſexcenti. ¶Timótheus verò con-
G fugit in Gazaram, pręſidium munitum, cui
33 præerat Chæreas. ¶Machabæus autẽ, & qui
cum eo erant, lætantes obſederunt pręſidiũ
34 diebus quatuor. ¶At hi qui intus erant, loci
firmitate confiſi, ſupra modum maledice-
35 bant, & ſermones nefandos iactabant. ¶Sed
cùm dies quinta illuceſceret, viginti iuue
nes ex his qui cum Machabæo erant, accẽ
ſi animis propter blaſphemiam, viriliter ac
ceſſerunt ad murum, & feroci animo ince-
36 dentes, aſcendebãt. ¶Sed & alij ſimiliter a-
ſcendẽtes, turres portaſq́; ſuccẽdere aggreſ-
ſi ſunt, atq; ipſos maledicos viuos cõcrema
37 re. ¶Per continuum aũt biduum pręſidio va
ſtato, Timótheum occultantem ſe, in quo-
dam repertum loco peremerunt: & fratrem
illius Chæream & Apollophanem occide-
38 runt. ¶Quibus geſtis, in hymnis & confeſſio
nibus benedicebãt Dominum, qui magna
fecit in Iſraël, & victoriam dedit illis.

## CAPVT XI.

1 SEd paruo pòſt tempore, Lyſias
A procurator Regis, & propin-
quus, ac negociorũ prępoſitus,
grauiter ferẽs de his q̃ accide-
2 rãt: ¶cõgregatis octoginta mil-
libus & equitatu vniuerſo veniebat aduer-
ſus Iudæos, exiſtimãs ſe ciuitatem quidem
3 captã Gẽtibus habitaculum facturũ: ¶tem-
plum verò in pecuniæ quæſtum, ſicut cæte-
ra delubra Gentium habiturum, & per ſin-
4 gulos annos venale ſacerdotium: ¶nuſquã
recogitans Dei poteſtatem, ſed mente effre
natus in multitudine peditum & in milli-
bus equitũ, & in octoginta elephantis cõ-
5 fidebat. ¶Ingreſſus aũt Iudæã, & appropiãs
Beth-ſurę, quę erat in anguſto loco, ab Iero
ſolyma interuallo quinq; ſtadiorum, illud
6 pręſidium expugnabat. ¶Vt aũt Machabęus
& qui cum eo erant, cognouerunt expugna
B ri præſidia, cum fletu & lachrymis rogabãt
Dñm, & oĩs turba ſimul, vt bonũ angelum
7 mitteret ad ſalutem Iſraël. ¶Et ipſe primus
Machabęus ſumptis armis, cęteros adhorta
tus eſt ſimul ſecum periculũ ſubire, & fer-
8 re auxilium fratribus ſuis. ¶Cumq́; pariter
prõpto animo procederent, Ieroſolymis ap
paruit pręcedens eos in veſte cãdida, armis
9 aureis haſtam vibrans. ¶Tunc oẽs benedixe
C runt miſericordem Dñm, & conualuerunt
animis: non ſolum homines, ſed & beſtias
ferociſſimas & muros ferreos parati pene-
10 trare. ¶Ibant igitur prompti de cœlo haben
tes adiutorem, & miſerãtem ſuper eos Do-
11 minum. ¶Leonum autem more impetu ir-
ruentes proſtrauerunt ex eis vndecim mil-
lia peditum, & equitum mille ſexcentos:
12 ¶Vniuerſos autem in fugam verterunt, plu
res autem ex eis vulnerati, nudi euaſerunt.
13 ¶Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens, euaſit.
Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe
reputans factam erga ſe diminutionem,
& intelligens inuictos eſſe Hebræos omni-
potẽtis Dei auxilio innitẽtes, miſit ad eos:
14 ¶promiſitq́ue conſenſurum omnibus quæ
iuſta ſunt, & Regem compulſurum ami-
15 cum fieri. ¶Annuit autem Machabæus pre-
D cibus Lyſiæ, in omnibus vtilitati conſulẽs:
& quæcunque Machabæus ſcripſit Lyſiæ,
16 de Iudæis, ea Rex conceſſit. ¶Nam erant
ſcriptæ Iudæis epiſtolæ: à Lyſia ſiquidem
hunc modum continentes: LYSIAS po
17 pulo Iudęorum ſalutem. ¶Iohannes & A-
beſalom, qui miſſi fuerant à vobis, traden-
tes ſcripta poſtulabant vt ea quę per illos ſi
18 gnificabantur, implerem. ¶Quæcunque igi-
tur Regi potuerũt perferri, expoſui: & quæ
19 res permittebant, conceſſit. ¶Si igitur in ne-
gocijs fidem cõſeruaueritis, & deinceps bo-
20 norum vobis cauſa eſſe tentabo. ¶De cæte-
ris autem per ſingula verba mãdaui & iſtis
& his qui à me miſſi ſunt, colloqui vobiſ-
21 cum. ˙Bene valete. Anno centeſimo qua-
drageſimo óctauo menſis Dioſcori, die vice
22 ſima & quarta. ¶Regis autem epiſtola iſta
continebat: REX Antiochus Lyſię fratri ſa
23 lutem. ¶Patre noſtro inter deos trãſlato, nos
E volentes eos qui ſunt in regno noſtro ſine
tumultu agere, & rebus ſuis adhibere dili-
24 gentiã, ¶audiuimus Iudæos non conſenſiſſe
patri meo vt transferrẽtur ad ritum Græco
rum, ſed tenere velle ſuum inſtitutũ, ac pro

ptereà poſtulare à nobis concedi ſibi legiti
25 ma ſua. ¶Volentes igitur hanc quoque gen
tem quietam eſſe, ſtatuentes iudicauimus
templum reſtitui illis, vt agerent ſecũdùm
26 ſuorum maiorum conſuetudinem. ¶Bene
igitur feceris, ſi miſeris eos, & dexteram de-
deris: vt cognita noſtra voluntate, bono ani
mo ſint, & vtilitatibus proprijs deſeruiant.
27 ¶ Ad Iudæos verò Regis epiſtola talis erat:
F Rex Antiochus ſenatui Iudæorũ, & cæte
28 ris Iudæis ſalutem. ¶Si valetis, ſic eſtis vt vo
29 lumus: ſed & ipſi bene valemus. ¶Adijt nos
Menelaus, dicens velle vos deſcẽdere ad ve
30 ſtros qui ſunt apud nos. ¶His igitur qui cõ-
meant vſque ad diem triceſimum menſis
31 Xantici, damus dextras ſecuritatis, ¶ vt Iu-
daicis vtantur cibis, & legibus ſuis, ſicut &
prius: & nemo eorum vllo modo moleſtiã
patiatur de his quæ per ignorantiam geſta
32 ſunt. ¶Miſimus autem & Menelaum, qui
33 vos alloquatur. ¶Valete. Anno centeſimo
G quadrageſimo octauo, Xantici menſis quin
34 tadecima die. ¶Miſerunt autem etiam Ro-
mani epiſtolam, ita ſe habentem: Qvin-
tvs Memmius & Titus Manilius, legati
35 Romanorũ, populo Iudæorum ſalutẽ. ¶De
his quæ Lyſias, cognatus Regis, conceſſit vo
36 bis, & nos conceſſimus. ¶De quibus autem
ad Regem iudicauit referendum, cõfeſtim
aliquem mittite, diligentius inter vos cõfe-
rentes: vt decernamus ſicut congruit vobis:
37 nos enim Antiochiam accedimus. ¶Ideoq́;
feſtinate reſcribere, vt nos quoque ſciamus
38 cuius eſtis voluntatis. ¶Bene valete. Anno
centeſimo quadrageſimo octauo, quinta de
cima die menſis Xantici.

## CAPVT XII.

1 HIs factis pactionibus, Lyſias per
A gebat ad Regem. Iudæi autem
agriculturæ operam dabant.
2 ¶Sed hi qui reſederant, Timó-
theus & Apollonius Gennæi
filius, ſed & Hieronymus, & Demophon, ſu
per hos & Nicanor Cypriarches, non ſine-
3 bant eos in ſilentio agere, & quiete. ¶Ioppi-
tæ verò tale quoddã flagitium perpetrarũt.
rogauerunt Iudæos cum quibus habitabãt,
aſcendere ſcaphas quas parauerant, cũ vxo
ribus, & filijs quaſi nullis inimicitijs inter
4 eos ſubiacentibus. ¶Secũdùm cõmune ita-
que decretum ciuitatis, & ipſis acquieſcen-
tibus, paciſq́; cauſa nihil ſuſpectum habẽ-
tibus: cùm in altũ proceſſiſſent, ſubmerſe-
5 runt non minus ducẽtos. ¶Quam crudelita-
tem Iudas in ſuæ gẽtis homines factam vt
cognouit, præcepit viris qui erãt cum ipſo:
6 & inuocato iuſto iudice Deo, ¶ venit aduer-
ſus interfectores fratrum, & portum quidẽ
nocte ſuccendit, ſcaphas exuſſit, eos autem
7 qui ab igne refugerant, gladio peremit. ¶Et
B cùm hæc ita egiſſet, diſceſſit quaſi iterum
reuerſurus & vniuerſos Ioppitas eradicatu
8 rus. ¶Sed quũ cognouiſſet & eos qui erãt Iã-
niæ, velle pari modo facere habitãtibus ſe-
9 cum Iudæis, ¶Iamnitis quoq́; nocte ſuperue
nit, & portum cum nauibus ſuccẽdit: ita vt
lumẽ ignis appereret Ieroſolymis à ſtadijs
10 ducentis quadraginta. ¶Inde cùm iam abijſ
ſent nouem ſtadijs, & iter facerẽt ad Timó
theum, cõmiſerunt cum eo Arabes quinq́;
11 millia viri, & equites quingẽti. ¶Cumq́; pu
gna valida fieret, & auxilio Dei pſperè ceſ-
ſiſſet, reſidui Arabes victi, petebant à Iuda
dextras ſibi dari, promittentes ſe paſcua da
12 turos, & in cæteris profuturos. ¶Iudas aũt ar
bitratus uerè in multis eos vtiles, promiſit
pacẽ, dextriſq́; acceptis, diſceſſere ad taber-
13 nacula ſua. ¶Aggreſſus eſt aũt & ciuitatem
quandam firmam pontibus muriſq́; circũ-
ſeptam, quæ à turbis habitabatur gentium
14 promiſcuarum, cui nomen Caſpin. ¶Hi ve-
C rò qui intus erãt, confidentes in ſtabilitate
murorũ & apparatu alimoniarũ, remiſſiùs
agebãt, maledictis laceſſentes Iudã, ac blaſ-
15 phemãtes, ac loquentes quæ fas nõ eſt. ¶Ma
chabæus aũt inuocato magno mundi Prin-
cipe, qui ſine arietibus & machinis †tempo † Ioſ. 6 c.
ribus Ieſu præcipitauit Iericho, irruit fero- 20.
16 citer muris: ¶& capta ciuitate per Dñi volũ
tatẽ innumerabiles cædes fecit, ita vt adia-
cens ſtagnũ ſtadiorum duorum latitudinis,
17 ſanguine infectũ fluere videretur. ¶Inde di-
ſceſſerunt ſtadia ſeptingẽta quinquaginta,
& venerunt in Characha ad eos qui dicun-
18 Tubianæi, ¶Iudæos: & Timótheum quidem
in illis locis non comprehẽderunt, nulloq́;
negocio pfecto, regreſſus eſt, relicto in quo-
19 dam loco firmiſſimo præſidio. ¶Doſitheus
aũt & Soſipater, qui erant duces cũ Macha
bæo, peremerũt à Timótheo relictos in præ
20 ſidio, decẽ millia viros. ¶At Machabæus or-
D dinatis circum ſe ſex millibus, & cõſtitutis
per cohortes, aduerſus Timótheũ proceſſit,
habentem ſecum centum viginti millia pe
ditum, equitumq́; duo millia quingentos.
21 ¶Cognito autem Iudæ aduentu, Timótheus
præmiſit mulieres & filios & reliquũ appa
ratum, in præſidium quod Carniõ dicitur:
erat enim inexpugnabile, & acceſſu diffici-
22 le propter locorum anguſtias. ¶Cumque co
hors Iudæ prima apparuiſſet, timor hoſtib⁹
incuſſus eſt, ex pſentia Dei qui vniuerſa cõ
ſpicit, & in fugam verſi ſunt, alius ab alio,
ita vt magis à ſuis deijcerent, & gladiorum
23 ſuorum ictibus debilitarentur. ¶Iudas autẽ
vehementer inſtabat, puniẽs prophanos, &
24 proſtrauit ex eis triginta millia virorũ. ¶Ip-
ſe verò Timótheus incidit in partes Doſi-
thei & Soſipatris: & multis precibus poſtu-
labat vt viu⁹ dimitteretur, eò quòd multo-
rum ex Iudæis parentes haberet ac fratres,
25 quos morte eius decipi eueniret. ¶Et cùm fi
E dẽ dediſſet reſtituturũ ſe eos ſecũdum con-
ſtitutũ, illæſum eũ dimiſerunt, pp fratrum

26 ſalutem. ¶Iudas aũt regreſſus eſt à Carniõ,
27 interfectis vigintiquinq; millibus.¶Poſt ho
rum fugam & necem, mouit exercitum ad
Ephron, ciuitatem munitã, in qua multitu
do diuerſarum gentium habitabat: & robu
ſti iuuenes pro muris conſiſtentes, fortiter
repugnabant: in hac aũt machinæ multæ,
28 & telorum erat apparatus.¶Sed cùm Omni
potentem inuocaſſent, qui poteſtate ſua vi
res hoſtium confringit, ceperũt ciuitatem:
& ex eis qui intus erant, vigintiquinq; mil
29 lia proſtrauerunt. ¶Inde ad ciuitatem Scy-
tharum abierũt, quę ab Ieroſolymis ſexcen
30 tis ſtadijs aberat. ¶Conteſtantibus autẽ his
qui apud Scythopolitas erant, Iudæis, ꝙ be
nignè ab eis haberẽtur, etiam temporibus
31 infęlici tatis ꝙ modeſtè ſecum egerint: ¶gra
tias agentes eis, & exhortati etiam de cæte-
ro erga genus ſuum benignos eſſe, venerũt
Ieroſolymam die ſolẽni ſeptimanarum in-
32 ſtãte.¶Et poſt pẽtecoſtẽ abierũt cõtra Gor-
33 giam præpoſitum Idumææ. ¶Exiuit autem
cum peditibus tribus millibus, & equiti-
34 bus quadringentis. ¶Quibus congreſſis, con
F tigit paucos ruere Iudæorum. ¶Doſitheus
35 verò quidam de Bacenoris eques vir fortis,
Gorgiam tenebat: & cum vellet illum ca-
pere viuũ, eques quidã de Thracibus irruit
in eum, humerumq; eius amputauit: atq;
36 ita Gorgias effugit in Mareſa. ¶At illis qui
cum Eſdrin erant, diutius pugnantibus &
fatigatis, inuocauit Iudas Dominum adiu-
37 torem, & ducem belli fieri: ¶incipiens vo-
ce patria, & cum hymnis clamorem extol-
38 lens, fugam Gorgiæ militibus incuſſit. ¶Iu-
das aũt collecto exercitu venit in ciuitatem
Odollã: Et cùm ſeptima dies ſuperueniret,
ſecũdùm cõſuetudinem purificati, in eodẽ
39 loco ſabbathum egerunt. ¶Et ſequenti die
venit cum ſuis Iudas, vt corpora proſtrato-
rũ tolleret, & cum parentibus poneret in
40 ſepulchris paternis.¶Inuenerũt autem ſub (‖ Deu. 7. d 25.)
tunicis interfectorum de donarijs idólorũ
quæ apud Iamniam fuerunt, ‖ à quibus lex
prohibet Iudęos. oĩbus ergo manifeſtum fa
41 ctũ eſt ob hanc cauſam eos corruiſſe. ¶Oẽs
itaque benedixerunt iuſtum iudicium Do-
42 mini, qui occulta faceret manifeſta. ¶Atq;
ita ad preces conuerſi, rogauerunt vt id qđ
factum erat delictum, obliuioni tradere-
tur. At verò fortiſſimus Iudas hortabatur
populũ conſeruare ſe ſine peccato, ſub ocu
lis vidẽtes quę facta ſunt, pro peccatis eorũ
43 qui proſtrati ſunt. ¶Et facta collatione, duo
G decim millia drachmas argẽti miſit Ieroſo
lymam offerri pro ᵇ peccato ᵇ ſacrificium, be (ᵇ peccatis mortuorũ)
44 ne & religiosè de reſurrectione cogitãs. ¶(ni
ſi enim eos qui ceciderãt, reſurrecturos ſpe
raret, ſuperfluum videretur & vanũ orare
45 pro mortuis, ) ¶& quia conſiderabat quòd
hi qui cum pietate dormitionem accepe-
rant, optimam haberẽt repoſitam gratiam.
46 ¶Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro de
functis exorare, vt à peccatis ſoluantur.

## CAPVT XIII.

1 Anno centeſimo quadrageſimo-
A nono, cognouit Iudas Antio-
chum Eupatorem venire cum
multitudine aduerſus Iudæã,
2 ¶& cũ eo Lyſiam procuratorẽ
& prępoſitum negociorum, ſecum habentẽ
peditum centum decem millia, & equitum
quinque millia, & elephãtos viginti duos,
3 currus cum falcibus trecentos. ¶Cõmiſcuit
autem ſe illis & Menelaus: & cũ multa fal
lacia deprecabatur Antiochum, non pro pa
tria ſalute, ſed ſperans ſe cõſtitui in princi-
4 patum. ¶Sed Rex regum ſuſcitauit animos
B Antiochi in peccatorẽ: & ſuggerente Lyſia
hũc eſſe cauſa omnium malorum, iuſſit (vt
eis eſt conſuetudo) apprehẽſum in eodem
5 loco necari. ¶Erat autem in eodem loco tur
ris quinquaginta cubitorũ, aggeſtum vndi-
que habens cineris: hæc proſpectum habe-
6 bat in præceps. ¶inde in cinerem deijci iuſ-
C ſit ſacrilegum, omnibus eum propellẽtibus
7 ad interitum. ¶Et tali lege præuaricatorem
legis contigit mori, nec terræ dari Mene-
8 laum. ¶Et quidẽ ſatis iuſtè. nam quia mul-
ta erga aram Dei delicta commiſit, cuius i-
gnis & cinis erat ſanctus: ipſe ĩ cineris mor
9 te damnatus eſt. ¶Sed Rex mente effrenatus
veniebat, nequiorẽ ſe patre ſuo Iudęis oſtẽ
10 ſurus. ¶Quibus Iudas cognitis, præcepit po-
pulo vt die ac nocte Dñm inuocarent, quo
11 ſicut ſemper, & nunc adiuuaret eos. ¶quip-
pe qui lege & patria ſanctoque tẽplo priua
ri vererentur, ac populum qui nuper paulu
lũ reſpiraſſet, ne ſineret blaſphemis rurſus
12 Nationibus ſubdi. ¶Omnibus itaq; ſimul
D id facientibus, & petentibus à Domino mi
ſericordiã cum fletu & ieiunijs, per triduũ
continuũ proſtratis, hortatus eſt eos Iudas
13 vt ſe præpararent. ¶ipſe verò cum ſeniori-
bus cogitauit priùs quàm Rex admoueret
exercitũ ad Iudæam, & obtineret ciuitatẽ,
exire, & Domini iudicio cõmittere exitum
14 rei. ¶Dans itaque poteſtatem omnium Deo
mundi creatori, & hortatus ſuos vt fortiter
dimicarent, & vſq; ad mortẽ pro legibus,
templo, ciuitate, patria, & ciuibus ſtarent:
15 circa Modin exercitum conſtituit. ¶Et dato
E ſigno ſuis Dei victoriæ, iuuenibus fortiſſimis
electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in ca-
ſtris interfecit viros ᵃquatuor millia, & ma (ᵃ quatuordecim)
ximum elephãtorum cum his qui ſuperpo
16 ſiti fuerant: ¶ſummoque metu ac perturba-
tione hoſtium caſtra repleuerunt, rebuſq;
17 proſperè geſtis, abierunt. ¶Hoc aũt factum
eſt die illuceſcente, adiuuãte eum Domini
18 protectione. ¶Sed Rex accepto guſtu auda-
ciæ Iudæorum, arte difficultatem locorum
19 tentabat: ¶& Beth-ſuræ quæ erat Iudæorũ
F præſidium munitũ, caſtra admouebat: ſed

fugaba-

20 fugabatur, impingebat, minorabatur. ¶His
aūt qui intus erant, Iudas neceſſaria mit-
21 tebat. ¶ Enunciauit autē myſteria hoſtibus
Rhodocus quidā de Iudaico exercitu, q re-
22 quiſitus cōprehenſus eſt, & cōcluſus. ¶Iterū
Rex ſermonem habuit ad eos qui erant in
Beth-ſuris: dextram dedit, accepit, abijt,
23 cōmiſit cū Iuda: ſuperatus eſt. ¶ Vt aūt co-
G gnouit rebellaſſe Philippū Antiochiæ, qui
relictus erat ſup negocia, mente cōſterna-
tus Iudæos deprecans, ſubditusq; eis iurat
de oībus quibus iuſtū viſum eſt: & recōci-
liatus obtulit ſacrificiū, honorauit tēplū,
24 & munera poſuit. ¶Machabæum amplexa-
tus eſt, & fecit eum à Ptolemaide vſq; ad
25 Gerrenos, ducem & principē. ¶Vt aūt venit
Ptolemaidā, grauiter ferebāt Ptolemenſes
amicitiæ conuentionē, indignātes ne fortè
26 fœdus irrūperent. ¶Tunc aſcendit Lyſias tri
bunal, & expoſuit rōnem, & populum ſe-
dauit, regreſſusq; eſt Antiochiā, & hoc mo-
do Regis profectio & reditus proceſſit.

## CAPVT XIIII.

1 SEd poſt triennij tempus cogno
A uit Iudas & qui cum eo erāt,
Demetrium Seleuci cū multi
tudine valida et nauibus per
portum Tripolis aſcēdiſſe ad
2 loca opportuna, ¶et tenuiſſe regiones aduer
3 ſus Antiochum et ducē eius Lyſiam. ¶Alci-
mus aūt quidā qui ſumus ſacerdos fuerat,
ſed voluntariè coinquinatus eſt tēporibus
cōmiſtionis, cōſiderans nullo modo ſibi eſ
4 ſe ſalutē, neque acceſſum ad altare: ¶venit
ad Regē Demetrium cēteſimo quinquage-
ſimo anno, offerens ei coronā aureā, et pal-
mā, ſuper hæc et talos qui tēpli eſſe videbā
5 tur. Et ipſa quidē die ſiluit. ¶Tempus autē
opportunū dementiæ ſuæ nactus, conuoca
tus à Demetrio ad conſiliū, et interrogatus
quibus rebus et conſilijs Iudæi niterētur;
6 ¶rñdit, Ipſi qui dicuntur Aſſidæi, Iudæorū,
quibus præeſt Iudas Machabæus, bella nu-
triunt, et ſeditiones mouent, nec patiuntur
7 regnum eſſe quietū. nā et ego defraudatus
parentum gloria (dico aūt ſummo ſacerdo-
8 tio) huc veni: ¶ primò q̄dē vtilitatibus Re-
B gis fidē ſeruans, ſecundò aūt ēt ciuibus cō
ſulens. nā illorū prauitate vniuerſum gen⁹
9 noſtrū nō minimè vexatur. ¶Sed *his ſingu- *oro.
lis ô Rex cognitis, et regioni, et generi ſecū
dū humanitatē tuam promulgatam oībus
10 proſpice. nam quandiu ſupereſt Iudas, im-
11 poſſibile eſt pacē eſſe negocijs. ¶Talib⁹ aūt
ab hoc dictis et cæteri amici hoſtiliter ſe
habentes aduerſus Iudam, inflammauerūt
12 Demetrium. ¶ Qui ſtatim Nicanorem præ-
poſitum elephantorum ducem miſit in Iu-
13 dæam: ¶datis mandatis vt ipſum quidē Iu
dam caperet: eos verò qui cum illo erāt di-
ſpergeret, et cōſtitueret Alcimum maximi
14 tēpli ſummum ſacerdotem. ¶ Tunc gentes
quæ de Iudæa fugerāt Iudam, congregatim
ſe Nicanori miſcebant, miſerias et clades
Iudæorum proſperitates rerum ſuarum exi
15 ſtimantes. ¶ Audito itaq; Iudæi Nicanoris
C aduentu, et conuentu Nationum, conſper-
ſi terra rogabant eum qui populum ſuum
conſtituit, in æternum cuſtodiret, quique
ſuam portionem ſignis euidentibus prote-
16 git. ¶Imperante autē duce, ſtatim inde mo-
uerunt, cōuenerūtq; ad caſtellum Deſſau.
17 ¶Simon verò frater Iudæ commiſerat cum
Nicanore: ſed conterritus eſt repētino ad-
18 uentu aduerſariorum. ¶Nicanor tamen au-
diens virtutem comitū Iudæ, et animi ma-
gnitudinem quā pro patriæ certaminibus
habebant, ſanguine iudiciū facere metue-
19 bat. ¶ Quam ob rem præmiſit Poſidonium
et Theodotium, et Mathiam, vt darent dex
20 tras, atque acciperent. ¶Et cum diu de his
conſiliū ageretur, & ipſe dux ad multitudi-
nem retuliſſet: omnium vna fuit ſententia
21 amicitijs annuere. ¶Itaque diem conſtitue
runt qua ſecretò inter ſe agerent: et * ſin- *412.
22 gulis ſellæ prolatæ ſunt et poſitæ. ¶ Præce-
pit autem Iudas armatos eſſe locis opportu
nis, ne fortè ab hoſtibus repente mali ali
quid oriretur: et congruum colloquium fe-
23 cerunt. ¶Morabatur autem Nicanor Iero-
D ſolymis, nihilq; iniquè agebat, gregesque
24 turbarū q̄ congregatæ fuerant, dimiſit. ¶Ha-
bebat autē Iudam ſemper charum ex ani-
25 mo, et erat viro inclinatus. ¶ Rogauitq; eū
ducere vxorem, filiosq; procreare. Nuptias
26 fecit, quietè egit, communiterq; viuebant. ¶Al-
cimus autem videns charitatem illorū ad-
inuicem et conuentiones, venit ad Deme-
trium, et dicebat, Nicanorem rebus alienis
aſſentire, Iudamq; regni inſidiatorē ſucceſ
27 ſorem ſibi deſtinaſſe. ¶Itaque Rex exaſpera
tus, et peſſimis huius criminationibus irri-
tatus, ſcripſit Nicanori, dicens grauiter qui
dem ſe ferre de amicitiæ cōuentione, iube-
re tñ Machabæum citius vinctum mittere
28 Antiochiam. ¶Quibus cognitis Nicanor cō
ſternebatur, et grauiter ferebat, ſi ea quæ
conuenerant irrita faceret, nihil læſus à vi
29 ro: ¶ſed quia Regi reſiſtere non poterat, op-
portunitatem obſeruabat qua præceptum
30 pficeret. ¶At Machabæus videns ſecū auſte
E rius agere Nicanorem, et conſuetum occur
ſum ferocius exibentem, intelligens nō ex
bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorū
31 congregatis, occultauit ſe à Nicanore. ¶Qđ
cū ille cognouit fortiter ſe à viro præuētu,
venit ad maximū et ſanctiſſimū tēplum: et
ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerētibus, iuſ
32 ſit ſibi tradi virū. ¶ quibus cū iuramēto di-
centibus neſcire ſe vbi eſſet q quærebat, ex
33 tendens manū ad tēplum, ¶iurauit, dicēs:
Niſi Iudā mihi victū tradideritis, iſtud Dei
phanū ī planitiē deducā, et altare effodiā,
34 et tēplū hoc Libero pſi conſecrabo. ¶Et his

dictis

dictis,abijt.Sacerdotes autem, protendẽtes
manus in cœlum inuocabãt eum qui ſem
per propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc
35 dicentes:¶Tu Dñe vniuerſorũ, qui nullius
indiges,voluiſti templum habitationis tuę
36 fieri in nobis.¶Et nunc ſancte ſanctorũ om
F nium Dñe, conſerua in æternũ impollutã
37 domũ iſtã,quæ nuper mundata eſt.¶Razias
aũt quidam de ſenioribus ab Ieroſolymis,
delatus eſt Nicanori, vir amator ciuitatis,
& bene audiens: qui pro affectu, Pater Iu-
38 dæorum appellabatur.¶Hic multis tempo-
ribus cõtinẽtię propoſitũ tenuit in Iudaiſ-
mo,corpusq; & aĩam tradere contẽtus pro
39 perſeuerãtia.¶Volens aũt Nicanor manife-
ſtare odiũ quod habebat in Iudæos, miſit
milites quingẽtos, vt eum cõprehẽderent.
40 ¶putabat enim ſi illum decepiſſet, ſeſe cla-
41 dem Iudæis maximam illaturum.¶Turbis
aũt irruere in domum eius, & ianuam diſ-
rumpere, atque ignem admouere cupien-
tibus,cũ iam cõprehenderetur,gladio ſe pe
42 tijt:¶eligens nobiliter mori potius quàm
ſubditus fieri peccatoribus,& contra nata-
43 les ſuos indignis iniurijs agi.¶Sed cũ per
G feſtinationẽ nõ certo ictu plagam dediſſet,
& turbæ intra oſtia irrumperent, recurrẽs
audacter ad murũ, præcipitauit ſemetipsũ
44 viriliter in turbas:¶quibus velociter locũ
dantibus caſui eius,venit per mediã ceruí-
45 cem:¶& cùm adhuc ſpiraret, accenſus aĩo,
ſurrexit: & cũ ſanguis ei⁹ magno fluxu de-
flueret, & grauiſſimis vulneribus eſſet ſau-
46 cius,curſu turbã pertranſijt:¶& ſtans ſupra
quandam petram præruptam, & iam exan
guis effectus, cõplexus inteſtina ſua, vtriſ-
que manibus proiecit ſuper turbas, inuo-
cans Dominatorẽ vitæ ac ſpiritus,vt hęc il-
li iterũ redderet:atq; ita vita defunctus eſt.

## CAPVT XV.

1.Mac.d. 26.
1 NIcanor autem vt cõperit Iudã
A eſſe in locis Samariæ, cogita-
uit cum omni impetu die ſab
2 bathi cõmittere bellũ.¶Iudęis
vero qui illũ per neceſſitatẽ
ſequebantur dicẽtibus: Ne ita ferociter, &
barbarè feceris, ſed honorẽ tribue diei ſan
ctificationis, & honora eum qui vniuerſa
3 conſpicit:¶ille infœlix interrogauit, ſi eſt
potens in cęlo qui imperauit agi diem ſab-
4 bathorũ.¶Et reſpondentibus illis: Eſt Dñs
viuus ipſe in cœlo potens, qui iuſſit agi ſe-
5 ptimã diem.¶At ille ait: Et ego potẽs ſum
ſuper terram,qui impero ſumi arma, & ne
gocia Regis impleri. Tamen non obtinuit
6 vt conſilium perficeret.¶Et Nicanor quidẽ
cum ſumma ſuperbia erectus, cogitauerat
7 commune trophæũ ſtatuere de Iuda.¶Ma-
B chabæus autem ſemper confidebat cũ om-
8 ni ſpe auxiliũ ſibi à Deo affuturum,& hor-
tabatur ſuos ne formidarent ad aduentum
Nationum,ſed in mente haberent adiuto-
ria ſibi facta de cęlo, & nunc ſperarent ab
Omnipotente ſibi affuturam victoriam.
9 ¶Et allocutus eos de lege & prophetis, ad-
monẽs etiã certamina quæ fecerant prius,
10 promptiores conſtituit eos:¶& ita animis eo-
rũ erectis ſimul oſtẽdebat Gentium falla-
11 ciã,& iuramentorũ præuaricationẽ.¶Sin-
gulos aũt illorũ armauit, non clypei & ha
ſtæ munitione,ſed ſermonibus optimis &
exhortationibus, expoſito digno fide ſom-
12 nio,per quod vniuerſos lętificauit.¶Erat au
C tem huiuſcemodi viſus: Oniam qui fuerat
ſummus ſacerdos, virũ bonũ & benignũ,
verecundum viſu, modeſtum moribus, &
eloquio decorum,& qui à puero in virtuti-
bus exercitatus ſit manus protendentẽ,ora
13 re pro omni populo Iudæorum.¶Poſt hoc
apparuiſſe & alium virum ætate & gloria
mirabilem, & magni decôris habitudine
14 circa illũ,¶Reſpondentẽ verò Oniã dixiſſe:
Hic eſt fratrũ amator, & populi Iſraël: hic
eſt qui multum orat pro populo & vniuer-
ſa ſancta ciuitate, Ieremias Propheta Dei.
15 ¶Extendiſſe aũt Ieremiã dextram & dediſ-
16 ſe Iudæ gladium aureum,dicentem:¶Acci-
pe ſanctum gladium, munus à Deo,in quo
17 deijcies aduerſarios populi mei Iſraël.¶Ex-
D hortati itaque Iudæ ſermonibus bonis val
de,de quibus extolli poſſet impetus, & ani-
mi iuuenũ confortari, ſtatuerunt dimicare
& confligere fortiter: vt virtus de negocijs
iudicaret,eò ꝙ ciuitas ſancta, & templum
18 periclitarentur:¶erat enim pro vxoribus &
filijs,itemque pro fratribus & cognatis mi
nor ſolicitudo:maximus verò & primus ꝓ
19 ſanctitate timor erat templi.¶ſed & eos qui
in ciuitate erant, nõ minima ſolicitudo ha
20 bebat pro his qui congreſſuri erant.¶Et cũ
iam omnes ſperarent iudicium futurũ,ho-
ſteſq; adeſſent,atq; exercitus eſſet ordina-
tus,beſtiæ, equiteſq; opportuno in loco cõ
21 poſiti,¶conſiderans Machabæus aduentũ
multitudinis,& apparatum variũ armorũ,
& ferocitatem beſtiarum extendẽs manus
in cęlum, prodigia facientem Dominũ in-
uocauit,qui nõ ſecundũ armorũ potentiã,
ſed prout ipſi placet, dat dignis victoriam.
22 ¶Dixit autem inuocans hoc modo:¶Tu Do 4.Re.19 g.35.
E mine qui miſiſti angelum tuum ſub Eze-
chia,rege Iuda,& interfeciſti de caſtris Sen Tob.1.d. 21.
nacherib centum octoginta quinq; millia:
23 ¶& nunc Dominator cœlorum mitte ange- Ecc.48.d 24.
lum tuum bonum ante nos in timore,
24 & tremore magnitudinis brachij tui,¶vt Iſa.7.g. 36.
metuant qui cũ blaſphemia veniũt aduer-
ſus ſanctum populum tuum. Et hic quidẽ 1.Mac 7. f.41.
25 ita perorauit.¶Nicanor autem, & qui cum
ipſo erãt,cum tubis & cãticis admouebãt. Sup.8.c. 19.
26 ¶Iudas verò,& qui cum eo erant, inuocato
27 Deo,ꝑ orationes cõgreſſi ſunt:¶manu quidẽ

pugnam

pugnantes, ſed Dñm cordibus orantes, pro-
ſtrauerunt non minus trigintaquinq; mil-
28 lia, preſentia Dei magnificè delectati. ¶Cũ-
que ceſſaſſent, & cum gaudio redirent, co-
gnouerũt Nicanorem ruiſſe cũ armis ſuis.
29 ¶Facto itaq; clamore, & perturbatione ex-
F citata, patria voce omnipotentem Domi-
30 nũ benedicebant. ¶Pręcepit autẽ Iudas qui
per omnia corpore & animo mori pro ciui
bus paratus erat, caput Nicanoris, & manũ
cum humero abſciſſam, Ieroſolymam per-
31 ferri. ¶Quò cùm perueniſſet, conuocatis cõ-
tribulibus, & ſacerdotibus ad altare, accer-
32 ſijt & eos qui in arce erant. ¶Et oſtenſo ca-
pite Nicanoris, & manu nefaria quam ex-
tenderat contra domum ſanctam omnipo-
33 tentis Dei, magnificè gloriatus eſt. ¶Linguã
etiam impij Nicanoris præciſam iuſſit par
ticulatim auibus dari: manum autem de-
34 mentis contra templum ſuſpendi. ¶Om-
nes igitur cœli benedixerunt Dominum,
dicentes: Benedictus qui locum ſuũ incon-
35 taminatum ſeruauit. ¶Suſpendit autem Ni
G canoris caput in ſumma arce, vt euidẽs eſ-
36 ſet, & manifeſtum ſignum auxilij Dei. ¶Ita-
que omnes communi conſilio decreuerũt
nullo modo diem iſtum abſque celebrita-
37 te præterire. ¶habere autem celebritatem
tertiadecima die menſis Adar, quæ dici-
tur voce Siriaca, pridie Mardochæi diei.
38 ¶Igitur his erga Nicanorẽ geſtis, & ex illis
tẽporibus ab Hebræis ciuitate poſſeſſa, ego
39 quoq; in his faciam finem ſermonis. ¶Et ſi
quidem bene, & vt hiſtoriæ competit, hoc
& ipſe velim: ſi autem minus dignè, conce
40 dendum eſt mihi. ¶Sicut enim vinum ſem-
per bibere, aut ſemper aquam, contrarium
eſt, alternis autem vti delectabile: ita legẽ-
tibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit
gratus, Hic ergo erit conſummatus.

## *VETERIS TESTAMENTI FINIS.*

# HIERONYMI IN EVANGELISTAS ad Damaſum, Præfatio.

NOuum opus me facere cogis ex ueteri: ut poſt exemplaria ſcripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variãt, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant ueritate, decernam Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliua quam ſemel imbibit viderit diſcrepare quod lectitat: non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus quam inuidiã duplex cauſa me cõſolatur: quod & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verum non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda, reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria penè quot codices Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus male reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata peruerſius: vel à librarijs dormitantibus, aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de veteri diſputo inſtrumento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos vſq; peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe non dubium eſt: excepto Apoſtolo Matthæo qui primus in Iudæa euangelium CHRISTI Hebraicis literis edidit. Hoc certè cum in noſtro ſermone diſcordat, & diuerſos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Eſychio nuncupatos paucorum hominum aſſerit peruerſa contentio: quibus vtiq; nec in toto veteri inſtrumento poſt Septuaginta Interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendaſſe: cùm multarum gentium linguis ſcriptura ante tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Euangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, & Iohannes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperauimus, vt his tãtùm quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur, vt fuerant.

## ALIA EIVSDEM PRAEfatio, ex proœmio commentariorum quos ſcripſit in Matthæum.

PLures fuiſſe, qui Euangelia ſcripſerunt, & Lucas euangeliſta teſtatur, dicens: Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem rerum quæ in nobis completæ ſunt: ſicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt ſermonem, & miniſtrauerunt ei, & perſeuerantia vſque in præſens tempus monimenta declarant, quæ à diuerſis authoribus edita, diuerſarum hæreſum fuere principia: vt eſt illud iuxta Ægyptios, & Thomam, & Mathiam, & Bartholomæum, duodecim quoque Apoſtolorum, & Baſilidis atque Apellis, ac reliquorum, quos enumerare longiſſimum eſt. cùm tantùm impræſentiarum neceſſe ſit dicere, extitiſſe quoſdam qui ſine ſpiritu & gratia Dei conati ſunt magis ordinare narrationem, quàm hiſtoriæ texere veritatem. Quibus iure poteſt illud propheticum coaptari. Væ qui prophetant de corde ſuo: qui ambulant poſt ſpiritum ſuum: qui dicunt, Hæc dicit Dominus, & Dominus non miſit eos. De quibus & Saluator in Euangelio Iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerunt fures fuerunt & latrones. Qui venerunt, non qui miſſi ſunt. Ipſe enim ait: Veniebant, & ego non mittebam eos. In venientibus enim præſumptio temeritatis, in miſſis obſequium ſeruitutis eſt. Eccleſia autem, quæ Domini voce ſupra Petram fundata eſt: quam introduxit Rex in cubiculum ſuum, & ad quam per foramen deſcenſionis occultè miſit manum ſuam, ſimilis damulæ hinnuloq; ceruorũ: quatuor flumina, paradiſi inſtar eructans quatuor angulos & annulos habet per quos quaſi arca teſtamẽti, & cuſtos legis Domini lignis immobilibus vehitur. Primus omnium Matthæus eſt publicanus, cognomento Leui. qui euangelium in Iudæa Hebræo ſermone edidit: ob eorum vel maximè cauſam, qui in Ieſum crediderant ex Iudæis, & nequaquam legis vmbra ſeccedente, euangelij veritatem ſeruabant. Secundus Marcus, interpres Apoſtoli Petri, & Alexandrinæ eccleſiæ primus epiſcopus, qui Dominum quidem ſaluatorem ipſe non vidit, ſed ea quæ audierat magiſtrum prædicantem, iuxta fidem magis geſtorum narrauit quàm ordinem. Tertius Lucas medicus, natione Syrus, Antiochenſis: cuius laus eſt in euangelio, qui & ipſe diſcipulus apoſtoli Pauli in Achaia Bithy

*niaque partibus volumen condidit, quædam altiùs repetens: & vt ipſe in proœmio confitetur, audita magis quàm viſa deſcribens. Vltimus Iohannes apoſtolus & euangeliſta, quem Ieſus amauit plurimum: qui ſupra pectus Domini recumbens puriſſima doctrinarum fluenta potauit, & qui ſolus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cum eſſet in Aſia, & iam tunc hæreticorum ſemina pullularent Cherinthi, Hebionis & cæterorum qui negant Chriſtum in carne veniſſe, quos & ipſe in epiſtola ſua antichriſtos vocat, & apoſtolus Paulus frequenter percutit: coactus eſt ab omnibus pene tunc Aſiæ epiſcopis, & multarum eccleſiarum legationibus de diuinitate Saluatoris altiùs ſcribere, & ad ipſum (vt ita dicam) Dei verbum, non tam audaci quàm fœlici temeritate prorumpere. Vnde & eccleſiaſtica narrat hiſtoria, cum à fratribus cogeretur vt ſcriberet, ita facturum ſe reſpondiſſe, ſi indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur: quo expleto, reuelatione ſaturatus, in illud proœmiũ e cœlo veniens eructauit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. hoc erat in principio apud Deum. Hæc igitur quatuor euangelia multò antè prædicta Ezechielis quoque volumen probat: in quo prima viſio ita contexitur. Et in medio ſimilitudo quatuor animalium, & vultus eorum facies hominis, & facies leonis, & facies vituli, & facies aquilæ. Prima hominis facies, Matthæũ ſignificat, qui quaſi de homine exorſus eſt ſcribere: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Secunda, Marcum, in qua vox leonis in eremo rugientis auditur. Vox clamãtis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Tertia vituli, quæ euangeliſtam Lucam à Zacharia ſacerdote ſumpſiſſe initium præfigurat. Quarta, Iohannem euangeliſtam qui aſſumptis pennis aquilæ, & ad altiora feſtinans, de verbo Dei diſputat. Cætera quæ ſequuntur, in eundem ſenſum proficiunt. Crura eorum recta, et pennati pedes: & quocunque ſpiritus ibat, ibant, & non reuertebantur: & dorſa eorum plena oculis. & ſcintillæ ac lampades in medio diſcurrentes, & rota in rota, & in ſingulis quatuor facies. Vnde & Apocalypſis Iohannis poſt expoſitionem viginti quatuor ſeniorũ, qui tenentes citharas, & phialas adorant agnũ Dei, introducit fulgura & tonitrua & ſeptem ſpiritus diſcurrentes, & mare vitreum, & quatuor animalia plena oculis, dicens: Animal primum ſimile leoni. & ſecundum ſimile vitulo, & tertium ſimile homini, & quartum ſimile aquilæ volanti. Et poſt paululum: Plena erant, inquit, oculis, & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Quibus cunctis perſpicuè oſtenditur quatuor debere tantùm euangelia ſuſcipi, & omnes apocryphorum nænias mortuis magis hæreticis, quàm eccleſiaſticis viuis canendas.*

HIERONYMVS IN CAtalogo Scriptorum eccleſiaſticorum.

*MATTHÆVS qui & Leui, ex publicano apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circunciſione crediderant, euangelium Chriſti Hebraicis literis verbisque compoſuit. Quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur vſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphylus martir ſtudioſiſſimè confecit. Mihi quoq; à Nazaræis, qui in Berrhæa, vrbe Syriæ, hoc volumine vtuntur, deſcribẽdi facultas fuit. In quo animaduertendum, quòd vbicunque Euangeliſta, ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona Domini Saluatoris, veteris ſcripturæ teſtimonij vtitur: non ſequatur Septuaginta Tranſlatorum authoritatem, ſed Hebraicam, e quibus illa duo ſunt. Ex Aegypto vocaui filium meum: Et, Quoniam Nazaræus uocabitur.*

# SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.

## *CAPVT PRIMVM.*



1 LIBER Generationis IESV
A CHRISTI, filij ‖Dauid,
2 filij Abraham.¶‖Abraham
genuit Iſaac. Iſaac autem
genuit Iacob. ‖ Iacob autẽ
genuit Iudam, & fratres
3 eius.¶Iudas autem genuit Phares & Zaram
de Thamar. ‖ Phares autem genuit Eſron
4 Eſron autem genuit Aram. ¶ Aram autẽ
genuit Aminadab. Aminadab autem
genuit Naaſſon. Naaſſon autem genuit Sal
5 mon.¶ Salmon autem genuit Booz de Ra-
hab. ‖Booz autem genuit Obed ex Ruth.
6 Obed autem genuit Ieſſe.¶ ‖Ieſſe autem ge
nuit Dauid regem. Dauid autem rex ge
7 nuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. ¶‖Sa
lomon autem genuit Roboam. Roboam
autem genuit Abiam. Abia autem ge-
8 nuit Aſa.¶Aſa autem genuit Ioſaphat. Io
B ſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem
9 genuit Oziam. ¶Ozias autem genuit Ioa-
tham.Ioathã aũt genuit Achaz. Achaz aũt
10 genuit Ezeciam. ¶‖Ezecias autem genuit

‖Luc.3. f.31.
‖Gen. 21. a.3.
‖Gen. 25. d. 26.
¶Gen. 29. d.35.
‖1. Par.2. a.5.
‖ Ruth 4. d.18.
‖1.Par.1. b.10.
‖Num.7. b.12.
‖1. Par.2. b. 11.
‖ Ruth.4. d. 17.
‖1.Par.2. b.12.

Manaſſen: ‖Manaſſes autem genuit‖ Amõ.
11 Amon autem genuit Ioſiam. ¶ Ioſias au-
tem genuit ‖ Iechoniam & fratres eius in
12 tranſmigratione Babylonis.¶Et poſt tranſ-
migrationem Babylonis, ‖ Iechonias ge-
nuit Salathiel. ‖Salathiel autem genuit Zo
13 robabel. Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit‖Eliacim.Eliacim au-
14 tem genuit Azor. ¶ Azor autem genuit Sa-
C doc. Sadoc autem genuit Achim. Achim
15 autem genuit Eliud. ¶ Eliud autem genuit
Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan.
16 Mathan autem genuit Iacob. ¶ Iacob au-
tem genuit Ioſeph, virum Mariæ : de qua
17 natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus. ¶Om-
nes itaque generationes ab Abraham vſq;
ad Dauid generationes quatuordecim : &
à Dauid vſque ad tranſmigrationem Ba-
bylonis, generationes quatuordecim : & à
tranſmigratione Babylonis vſque ad Chri
18 ſtum, generationes quatuordecim . ¶Chri-
ſti autem generatio ſic erat ‖Cùm eſſet de-
ſponſata mater eius Maria Ioſeph , ante-
quam conuenirent, inuenta eſt in vtero ha
19 bens de Spiritu Sancto. ¶ Ioſeph autem vir
eius cùm eſſet iuſtus, & nollet eam‖tradu-
20 cere: voluit occultè dimittere eam . ¶ Hæc
autem eo cogitante, ecce angelus Domini
D apparuit in ſomnis ei, dicens: Ioſeph , fi-
li Dauid, noli timere accipere Mariam
coniugem tuam : quod enim in ea natum
21 eſt, de Spiritu ſancto eſt: ¶ pariet autem fi-
lium , ‖ & vocabis nomen eius IESVM.
ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à
22 peccatis eorum. ¶ (Hoc autem totum fa-
ctum eſt, vt adimpleretur quod dictum
eſt à Domino per prophetam, dicentem :
23 ¶‖Ecce virgo in vtero habebit, & pariet fi-
lium: & vocabunt nomẽ eius Emmanuel,
quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus.)
24 ¶Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſi-
cut præcepit ei angelus Domini: & accepit
25 coniugem ſuam . ¶Et non cognoſcebat eã
donec peperit filium ſuum primogenitũ:
& vocauit nomen eius IESVM.

‖1.Re.16 a. 1. 17.
b.12.
‖2. Re.12. f.24.
‖3.Re.11 g.43.
1.Par. 3. b.10.
‖3.Re.14. g.31.
‖2.Pa.26. d.23.
‖2.Pa.27. b.9.
2.Par.28 d.27.
‖4.Re. 20 d. 21.
‖4.Re.21. c.18.
‖4.Re. 22 d.24.
‖4.Re.23 f.30.
‖1.Par.3. c.16.
‖1.Par.3. c.17.
‖1.Par.3. d.19.
‖1.Eſd.3. a.2.5. a.2
‖Agg. 1. a.1.
‖Luc.1.c. 27.
‖Deu.24. a.1.
Lu 1.c.31
‖Act.4. b.12.
‖Iſa. 7. c. 4.
vocabitur

CAP.



CAPVT II.

*Luc.2.a.7* 1 CVM ergo natus eſſet Ieſus in
*ᵇIudææ f* A Beth-lehem ᵇIudæᶜ in diebus
Herodis regis: ecce Magi ab
Oriente venerūt Ieroſolymā.
2 dicētes: Vbi eſt qui natus eſt
Rex Iudæorū? vidimus.n.ſtellā eius in Oriē
3 te.& venimus adorare eū. Audiēs aūt He-
rodes rex, turbatus eſt, & oīs Ieroſolyma cū
4 illo. Et cōgregās oēs pricipes ſacerdotū &
Scribas populi, ſciſcitabaẗ ab eis vbi Chri-
5 ſtus naſcereẗ. At illi dixerūt ei: In Beth-lé
6 hem Iudæ. Sic.n.ſcriptū eſt p ꝓphetā: Et
*Mich.5.a.2.* tu Beth-lehē Terra-Iuda, nequaquā mini
ma es in principibus Iuda: ex te.n. exiet
*Iohan.7.f.42.* 7 Dux qᵇ regatᶜ populū meū Iſraël. Tūc He-
*ᵇreget f.* rodes clàm vocatis Magis, diligēter didicit



B ab eis tēpus ſtellæ q̄ apparuit eis: & mit
8 tēs illos in Beth-lehē, dixit: Ite, & interro
gate diligēter de puero: & cū inueneritis,
renūciate mihi, vt & ego veniēs, adorē eū.
9 Qui cū audiſſent Regē, abierūt: & ecce ſtel
la quā viderāt in Oriēte, antecedebat eos,
vſq; dū veniens ſtaret ſuprà, vbi erat puer.
10 Vidētes aūt ſtellā, gauiſi ſunt gaudio ma-
11 gno valde. Et intrātes domū, īuenerūt pue
rū cū Maria matre eius, & ꝓcidētes adora-
uerūt eū: & apertis theſauris ſuis, obtule- *Pſal.71.b.11.*
12 rūt ei munera, aurū, thus, & mirrhā. Et re-
ſpōſo accepto in ſomnis ne redirēt ad He-
rodē, p aliā viā reuerſi ſunt in regionē ſuā.
13 Qui cū receſſiſſent, ecce angelus Dñi appa



C ruit i ſomnis Ioſeph. dicēs: Surge, & accipe
puerū & matrē eius, & fuge in Ægyptū: &
eſto ibi vſq; dū dicā tibi. Futurū eſt.n.vt He
14 rodes quærat puerū ad perdendū eū. Qui



cōſurgēs accepit puerum & matrē eius no-
15 cte: & receſſit in Ægyptum. Et erat ibi

vſque

vſque ad obitum Herodis: vt adimpleretur
quod dictum eſt à Domino per prophetā,
*Oſee 11. a. 1.* dicentē: Ex Ægypto vocaui filium meū.
16 Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſ-
ſet à Magis, iratus eſt valde: & mittens oc-



cidit oēs pueros qui erant in Beth-léhem,
& in omnibus finibus eius, à bimatu & in-
frà, ſecundū tp̄s quod exquiſierat à Magis.
*Iere. 31. c. 15.* 17 Tunc adimpletū eſt quod dictū eſt per Ie-
18 remiam prophetam, dicentē. Vox in Ra-
ma audita eſt, ploratus & vlulatus multus,
Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſo-
19 lari, quia non ſunt. Defuncto aūt Herode,
ecce angelus Dn̄i apparuit in ſomnis Io
20 ſeph in Ægypto, dicens: Surge, & accipe
D puerum & matrem eius, & vade in terram
Iſraël: defuncti ſunt enim qui quærebant
21 animam pueri. Qui conſurgens, accepit
puerū & matrem eius, & venit in terram Iſ
22 raël. Audiens autem ꝙ Archelaus regna-
ret in Iudæa pro Herode patre ſuo, timuit
illò ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in
23 in partes Galilææ. Et veniens habitauit in
ciuitate quæ vocatur Nazareth: vt adimple
retur quod dictum eſt per prophetas: Quo-
niam Nazaræus vocabitur.

## CAPVT III.

*Marc. 1. a. 4.* 1 IN diebus aūt illis venit Iohan-
*Luc. 3. a. 3* A nes Baptiſta prædicans in de-
2 ſerto Iudeæ, & dicens: Pœni
*appropinquauit 3.* tentiam agite: appropinqua-
bit enim regnum cęlorum.
*de quo dictum.* 3 Hic eſt enim qui dictus eſt per Iſaiam p-
*Iſai. 40. a. 3.* pheta m, dicentem: Vox clamantis in de-
ſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſe
*Marc. 1. a. 9* 4 mitas eius. Ipſe autem Iohannes habebat
veſtimentum de pilis camelorum, & zonā
pelliceam circa lumbos ſuos: eſca aūt eius
*Luc. 3. a. 4.* 5 erat locuſtæ & mel ſylueſtre. Tunc exibat
*Io. 1 c. 24* ad eum Ieroſolyma & omnis Iudæa, & om



6 nis regio circa Iordanem: & baptizaban-
tur ab eo in Iordane, cōfitētes peccata ſua.
7 Videns autem multos Phariſæorū & Sad-
B ducęorum veniētes ad baptiſmum ſuum,
dixit eis: Progenies viperarū, quis demō- *Inf. 23. d. 33.*
8 ſtrauit vobis fugere à ventura ira? Facite
9 ergo fructum dignum pœnitentiæ. Et ne
velitis dicere intra vos, Patrem habemus *Iohan. 8. e. 39.*
Abraham. Dico enim vobis quoniā potēs
eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios *Act. 13. d 26.*
10 Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem ar- *poteſt 6.*
C borum poſita eſt. Omnis ergo arbor quæ *Infr. 7. c. 19.*
non facit fructum bonum, excidetur, & in
11 ignem mittetur. Ego quidē baptizo vos *excidi-*
in aqua in pęnitentiam: qui autem poſt *tur & in*
me venturus eſt (fortior me eſt, cuius non *igni mit-*
ſum dignus calceamenta portare,) ipſe vos *titur 4.*

*Marc. 1. b. 8.*
*Luc. 3. c. 16.*



12 baptizabit in Spiritu ſancto & igni. Cu- *Iohan. 1. d 26.*
ius ventilabrum in manu ſua, & permun-

dabit aream ſuam, & congregabit triticum
ſuum in horreum, paleas aũt cõburet igni
13 inextinguibili. ¶Tũc venit Ieſus à Galilęa
in Iordanem, ad Iohannẽ, vt baptizaretur
14 ab eo. ¶Iohãnes aũt prohibebat eũ, dicẽs:
D Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad
15 me. Reſpondẽs aũt Ieſus, dixit ei: Sine mo
dò. ſic enim decet nos implere oẽm iuſti-
16 tiã. Tunc dimiſit eum. ¶ Baptizatus autẽ
Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua. & ecce
aperti ſunt cęli: & vidit Spiritũ Dei deſcen
tem ſicut columbam, & venientem ſuper
17 ſe. ¶Et ecce vox de cęlis, dicens: Hic eſt fi-
lius meus dilectus, in quo mihi cõplacui.

*Act. 11. c. 16. & 19. a. 4. Mar. 1. b. 9. Luc. 3. d. 21. — 4. Luc. 9. e. 35. 2. Pet. 1. c. 17.*



## CAPVT IIII.

1 TVnc Ieſus ductus eſt in deſertũ
A à Spiritu, vt tẽtaretur à diabo-
2 lo. ¶Et cum ieiunaſſet quadra-
ginta dieb⁹ & quadraginta no
3 ctibus, poſtea eſuriit ¶Et acce-
dens tẽtator, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt
4 lapides iſti panes fiant. ¶Qui reſpondẽs, di-
xit: Scriptum eſt, Non in ſolò pane viuit
homo, ſed in omni verbo quod procedit de
5 ore Dei. ¶Tũc aſſumpſit eũ diabolus in ſan-
ctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pin-
6 naculum templi, ¶& dixit ei: Si filius Dei
es, mitte te deorsũ. Scriptũ eſt enim, Quia
B angelis ſuis mandabit de te, & in manib⁹
tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pe
7 dem tuum. ¶ Ait illi Ieſus rurſum: Scriptũ
eſt, Non tentabis Dñm Deum tuũ. ¶Iterũ
aſſumpſit eum diabolus in montem excel-
ſum valde: & oſtendit ei omnia regna mũ-
9 di, & gloriã eorũ, ¶ & dixit ei: Hæc oĩa tibi
10 dabo, ſi cadens adoraueris me. ¶Tunc dicit
ei Ieſus: Vade* Satana: ſcriptum eſt enim,
Dñm Deũ tuũ adorabis: & illi ſoli ſerujes.
11 ¶Tunc reliquit eũ diabolus: & ecce angeli
12 acceſſerunt, & miniſtrabãt ei. ¶Cum autem

*Mar. 1. b. 12. Luc. 4. a. 1. Deu. 8. a. 3. Pſal. 90. c. 11. mandauit. Deu. 6. c. 16. Deu. 6. c. 13. Mar. 1. b. 14.*

audiſſet Ieſus, quod Iohãnes traditus eſſet, ¶ſe
13 ceſſit in Galilæam: & relicta ciuitate Naza
• reth, venit & habitauit in Capharnaũ ma
14 ritima, in finibus Zabulõ & Nephthali, ¶vt
C adimpleretur qđ dictũ eſt per Iſaiã prophe-
15 phetã: ¶ Terra Zabulon & terra Nephtha-
li, via maris trans Iordanẽ Galilęæ Gẽtiũ:
16 ¶ populus q⁹ ſedebat in tenebris, vidit lucẽ
magnam: & ſedentibus in regione vmbrę
17 mortis, lux orta eſt eis. ¶ Exinde cœpit Ie-
ſus prædicare, & dicere: ¶Pœnitẽtiam agi-
te: appropinquabit enim regnum cęlorũ.
18 ¶ Ambulans autem Ieſus iuxta mare Ga-
lilææ, vidit duos fratres, Simonẽ qui vocat
Petrus, & Andream fratrem eius, mittẽtes

*Lu. 4. c. 31. Iohan. 4. f. 43. Iſai. 9. a. 1. Galilææ. ambulabat. & vmbra 2. Mar. 1. b. 15. appropinquauit 10. Marc. 1. b. 16.*



19 rete in mare (erant enim piſcatores) ¶& ait
illis: Venite poſt me: & faciã vos fieri piſca
20 tores hominum. ¶ At illi continuò relictis
21 retibus, ſecuti ſunt eum. ¶Et procedens in-
D de, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebe-
dæi, & Iohannem fratrem eius in naui cũ
Zebedæo patre eorum, reficiẽtes retia ſua:
22 & vocauit eos. ¶Illi autem ſtatim relictis re
23 tibus & patre ſecuti ſunt eum. ¶Et circui-
bat Ieſus totam Galilæam, docens in ſyna
gogis eorũ, & prędicans euangelium regni:
et ſanans oẽm lãguorẽ et oẽm infirmitatẽ
24 in populo. ¶Et abijt opinio eius in totã Sy-
riam, et obtulerunt ei oẽs malè habentes,
varijs lãguorib⁹ et tormẽtis cõprehẽſos, et
qui dęmonia hẽbant, et lunaticos, et para
25 lyticos, et curauit eos: ¶et ſecutę ſunt eũ tur
bæ multę de Galilęa, et Decapoli, et de Iero
ſolymis, et de Iudæa, et de trãs Iordanem.

*Lu. 5. a. 1. Mar. 3. a. 7. Luc. 6. c. 17.*

## CAPVT V.

1 VIdens autem *turbas, aſcẽdit in
A montem: cum ſediſſet, acceſ-
2 ſerunt ad eũ diſcipuli eius, ¶et
aperiens os ſuũ, docebat eos,
3 dicens: ¶ Beati pauperes ſpi-

** Ieſus Luc. 6. c. 20.*



|Pſ.36.a 4 ritu: qm̃ ipſorum eſt regnũ cęlorum. ¶| Bea
11. 5 ti mites: qm̃ ipſi poſſidebunt terram. ¶Bea-
|Iſa. 61.a 6 ti qui lugent: qm̃ ipſi conſolabuntur. ¶| Bea
3. et 65.c. ti qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam: qm̃ ipſi
13. et 66. 7 ſaturabuntur. ¶Beati miſericordes: qm̃ ipſi
c. 10. 8 miſericordiam conſequentur. ¶| Beati mun
Pſ 23.a. 9 do corde: qm̃ ipſi Deum videbunt. ¶Beati
4. 10 pacifici: qm̃ *filij Dei vocabũtur. ¶Beati qui
* ipſi 2. perſecutionem patiũtur propter iuſtitiam:
1. Pet. 2. d 11 qm̃ ipſorum eſt regnũ cęlorum. ¶Beati eſtis
20. et 3.c. cùm maledixerint vobis *, & perſecuti vos
14. & 4.d fuerĩt, & dixerint omne malum aduerſum
14. 12 vos mentientes, propter me: ¶ gaudete & e-
*homines xultate, qm̃ merces veſtra copioſa eſt in cœ
B lis. ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui
Mar. 9.g 13 fuerũt ante vos. ¶Vos eſtis ſal terræ. |Quòd
50. ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilũ
Lu. 14.g. valet vltrà, niſi vt mittatur foras, & concul
34. 14 cetur ab hoĩbus. ¶Vos eſtis lux mundi. Non
|Mar. 4. poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſi
c. 21. 15 ta. ¶|neq; accendunt lucernam, & ponunt
Lu. 8.b.16 eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt
et 11.e.33 16 luceat oĩbus qui in domo ſunt. ¶|Sic luceat
|1. Pet. 2. lux veſtra coram hominibus: vt videãt ope
12. ra veſtra bona, & glorificent patrẽ veſtrum
17 qui in cęlis eſt. ¶Nolite putare qm̃ veni ſol
uere legem, aut prophetas: non veni ſolue-
|Lu. 16.d 18 re, ſed adimplere. ¶|Amen quippe dico vo-
17. C bis, donec tranſeat cęlum & terra, iota vnũ
aut vnus apex non præteribit à lege: donec
|Iac. 2.b. 19 oĩa fiant. ¶ |Qui ergo ſoluerit vnũ de man-
10. datis iſtis minimis, & docuerit ſic homi-
nes: minimus vocabitur in regno cęlorum.
qui aũt fecerit & docuerit: hic magnus vo-
Lu. 11.f. 20 cabitur in regno cœlorum. ¶Dico enim vo-
39. bis, quia niſi abundauerit iuſtitia vr̃a] plus
quàm Scribarum, & Phariſæorum non in-
21 trabitis in regnum cęlorũ. ¶Audiſtis quia di
Exo. 20. ctum eſt antiquis: |Non occides. qui aũt oc
c. 13. 22 ciderit, reus erit iudicio. ¶Ego autẽ dico vo

D bis, quia oĩs qui iraſcit fratri ſuo, reus erit Deu. 5. b.
iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca: 17.
reus erit cõcilio. Qui autem dixerit Fatue: -5.
23 reus erit gehennæ ignis. ¶Si ergo offers mu *reconci-
nus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris liare6.
quia frater tuus habet aliquid aduerſum |Lu 12.g
24 te: ¶relinq; ibi munus tuum ante altare, & 58.
vade prius *reconciliari *fratri tuo: & tunc |Exo. 10.
25 veniens offeres munus tuum. ¶|Eſto con- c. 14.
ſentiens aduerſario tuo citò dũ es in via cũ |Eccl 41.
eo: ne forte tradat te aduerſari* iudici, & iu d. 25.
dex tradat te miniſtro, & in carcerẽ mitta- Inf. 18.a
26 ris. ¶Amen dico tibi, non exies inde donec 8.
27 reddas nouiſſimum quadrantem. ¶Audiſtis Mar 9.g.
quia dictum eſt antiquis, |Non mœchabe- 47.
28 ris. ¶Ego autem dico vobis, quia omnis |qui |Deu. 24.
viderit mulierem ad concupiſcendum a. 1.
eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Inf. 19.b.
29 ¶|Quòd ſi oculus tuus dexter ſcãdalizat te, 7.
E erue eũ, & proijce abs te: expedit enim tibi Mar. 10.a
vt pereat vnum membrorũ tuorum, quàm 4.
totum corpus tuum mittatur in gehẽnam. Lu. 16.d.
30 ¶ Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, ab- 18.
ſcinde eam, & proijce abs te: expedit enim 1 Cor. 7.b
tibi vt pereat vnũ membrorum tuorum, q̃ 10.
31 totum corpus tuũ eat in gehennam. ¶Dictũ |Leu. 19.
eſt autem, |Quicunque dimiſerit vxorem c. 12.
32 ſuam, det ei libellum repudij. ¶Ego aũt di- Exo. 20.b.
co vobis, quia oĩs qui dimiſerit vxorẽ ſuã, 7.
excepta fornicationis cauſa, facit eam mœ- |Deu. 5.b.
chari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat. 11.
33 ¶Iterum audiſtis quia dictum eſt antiquis, Infr. 23.c.
F Non periurabis: reddes autem Domino iu 22.
34 ramenta tua. ¶Ego autem dico vobis, non |Iac. 5.c.
iurate omnino, neq; |per cęlum: quia thro- 12.
35 nus Dei eſt: ¶ neq; per terrã: quia ſcabellũ |Exo. 21.
eſt pedũ eius: neq; per Ieroſolymã: quia ci c. 24.
36 uitas eſt magni regis ¶neq; per caput tuum Deu. 19.d
iuraueris: quia non potes vnum capillũ al 21.
37 bum facere aut nigrum. ¶|Sit autem ſermo Leu. 24.d.
veſter, eſt, eſt: non, non: quod aũt his abun- 20.
38 dantius eſt, à malo eſt. ¶Audiſtis quia dictũ Lu. 6.e. 29
eſt, |Oculũ pro oculo, & dentem pro dente. -6.
39 ¶Ego aũt dico vobis, non reſiſtere malo: ſed |1. Cor. 6.
ſiquis te percuſſerit in dexteram maxillam b. 7.
40 tuam, prębe illi & alterã: ¶|& ei qui vult te Deu. 15.a
cum in iudicio contendere, & tunicam tuã 7.
41 tollere: dimitte ei & palliũ. ¶ Et quicũq; te Leu. 19.d
angariauerit mille paſſus, vade cum illo a- 18.
42 lia *duo. ¶|Qui petit à te, da ei: & volẽti mu |Lu. 6. d.
43 tuare à te, ne auertaris. ¶Audiſtis quia dictũ 37.
G eſt: |Diliges proximum tuum, & odio habe Ro. 12. d.
44 bis inimicum tuum. ¶Ego autem dico vo- 17.
bis: Diligite inimicos veſtros, benefacite Luc 23.e.
his qui oderunt vos: | & orate pro perſe- 34
45 quentibus & calumniantibus vos: ¶ vt ſitis Act. 7.g.
filij patris veſtri qui in cœlis eſt, qui ſo- 60
lẽ ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & 1 Cor. 4.
46 pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. ¶Si enim dili- c 12.
gitis eos qui vos diligunt, quam mercedem
*habebitis? nonne & publicani hoc faciũt? *habetis 2
47 ¶Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantùm,

quid amplius facitis?nónne & ethnici hoc
48 faciunt?¶Eſtote ergo vos perfecti,ſicut & pa
ter veſter cœleſtis perfectus eſt.



## CAPVT VI.

1 ATtendite ne iuſtitiam veſtram
A faciatis coram hominibus, vt
videamini ab eis:alioqn mer
cedem nõ habebitis apud pa-
trem veſtrum qui in cęlis eſt.
2 ¶Cùm ergo facis eleemoſynã,noli tuba ca-
nere ante te,ſicut hypocritę faciũt in ſyna-
gogis & in vicis, vt honorificenť ab hoĩb*:
Amẽ dico vobis, receperũt mercedem ſuã.
|Ro. 12.b 3 ¶Te aũt faciẽte eleemoſynam, neſciat ſini
9. 4 ſtra tua quid faciat dextera tua:¶ vt ſit elee
|Lu. 14.c moſyna tua in abſcondito: | & pr̃ tuus qui
14. 5 videt in abſcõdito, reddet tibi.¶Et cùm ora
|Iſa. 29.d tis,|non eritis ſicut hypocritæ, qui amãt in
13. ſynagogis & in angulisplatearũ ſtãtes ora-
re, vt videanť ab hoĩbus: Amen dico vobis,
4.Re.4.e 6 receperunt mercedem ſuam.¶|Tu aũt cùm
33. orau eris,intra in cubiculum tuum,& clau-
Act.10.a ſo oſtio,ora patrem tuum in abſcondito:&
6. pr̃ tuus qui videt in abſcõdito,reddet tibi.
*faciunt 7 ¶Orantes aũt,nolite multũ loqui,ſicut eth-
nici*.putãt enim ꝙ in multiloquio ſuo ex-
8 audiantur. ¶Nolite ergo aſſimilari eis:ſcit
B enim pater veſter quid opus ſit vobis,ante-
9 quàm petatis eum.¶Sic ergo vos orabitis:
|Lu.11.a. | Pater noſter qui es in cœlis, ſanctificetur
2. 10 nomen tuum. ¶Adueniat regnum tuum.
Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo,& in terra.
11 ¶Panẽ noſtrum ſuperſubſtantialẽ da nobis
12 hodie.¶Et dimitte nobis debita nr̃a,ſicut &
|Inf. 18. 13 nos dimittimus debitoribus noſtris.¶Et ne
d.33. nos inducas in tẽtationem. ¶Sed libera nos
Mar.11.c 14 à malo. Amen. ¶|Si enim dimiſeritis homi
25. nibus peccata eorum: dimittet & vobis pa-
Ecc.28.a 15 ter veſter cęleſtis delicta veſtra.¶Si aũt non
7. dimiſeritis hominibus: nec pater veſter di-
16 mittet vobis peccata veſtra.¶Cùm autẽ ie-
iunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes.
exterminant enim facies ſuas,vt pareãt ho
minibus ieiunãtes. Amen dico vobis,quia
17 receperunt mercedem ſuam. ¶Tu aũt cùm
ieiunas,vnge caput tuum, & faciem tuam
18 laua:¶ne videaris hominibus ieiunans,ſed
patri tuo qui eſt in abſcõdito: & pater tuus
19 qui videt in abſcondito,reddet tibi ¶| Noli |Lu.12.d
C te theſaurizare vobis theſauros in terra:v- 33.
bi ærugo & tinea demoliť,& vbi fures effo- 1.Tim.6.
20 diunt & furantur: ¶Theſaurizate aũt vobis d.19.
theſauros in cœlo: vbi neq; ærugo,neq; ti-
nea demoliť,& vbi fures non effodiunt nec
21 furantur.¶|Vbi enim eſt theſaurus tuus,ibi |Lu.12.d
22 eſt & cor tuum.¶|Lucerna corporis tui`, eſt 34.
oculus tuus`.Si*oculus tuus fuerit ſimplex: Luc.11.e.
23 totum corpus tuum lucidum erit. ¶Si aũt 34.
oculus tuus fuerit nequam : totum corpus -6.
tuum tenebroſum erit. Si ergo lumẽ quod -5.
in te eſt,tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quãtæ *igitur 2.
24 erũnt?¶ |Nemo poteſt duobus dñis ſeruire: Luc.11.e.
aut enim vnũ odio habebit,& alterum dili 34.
get:aut vnum ſuſtinebit,& alterum cõtem Lu.16.c
net. Non poteſtis Deo ſeruire & mãmonę. 13.
25 ¶Ideo dico vobis:|ne ſoliciti ſitis animæ ve |Luc.12.e
ſtræ quid manducetis, neq; corpori veſtro 22.
quid induamini. Nónne anima plus eſt 1.Pet.5.b
quàm eſca:& corpus plus quàm veſtimen- 7.
26 tum?¶Reſpicite volatilia cęli,quoniam nõ Pſa.54.d.
D ſerunt,neq; metunt,neq; cõgregant in hor 23.
rea:& pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nón Phi.4.a.6
27 ne vos magis pluris eſtis illis? ¶Quis autem 1.Tim.6
veſtrum cogitans, poteſt adijcere ad ſtatu- b.8.
28 ram ſuam cubitum vnum? ¶Et de veſtimen
to quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri
quomodo creſcunt:non laborant, neque
29 nent:¶Dico autem vobis,quoniam nec Sa-
lomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſi-
30 cut vnum ex iſtis.¶Si aũt fęnum agri, quod
hodie eſt,& cras in clibanum mittiť, Deus
ſic veſtit,quantò magis vos`minimæ`fidei. ` modica
31 ¶Nolite ergo ſoliciti eſſe,dicẽtes:Quid mã-
ducabimus,aut quid bibemus,aut quo ope
32 riemur? ¶ hæc enim oĩa gentes inquirunt.
Scit enim pater veſter quia his omnibus in
33 digetis. ¶ |Quærite ergo primum regnum 1.Re.3.a.
Dei & iuſtitiam eius : & hæc omnia adij- 9.
34 cienť vobis.¶Nolite ergo ſoliciti eſſe in cra-
ſtinum.Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſi
bi ipſi, ſufficit diei malitia ſua.

## CAPVT VII.

1 |NOlite iudicare, vt non iudice- * Nolite
A mini. *¶ In quo enim iudicio cõdẽnate,
2 iudicaueritis, iudicabimini : vt non cõ-
|& in qua menſura menſi fue- dẽnemini.
3 ritis,remetietur vobis. ¶Quid Lu.6.f.37
autem vides feſtucam in oculo fratris tui: Ro.2.a.1.
4 & trabem in oculo tuo non vides?¶Aut quo Mar.4.c.
modo dicis fratri tuo *, Sine, eijciam fe- 24.
ſtucam de oculo tuo : & ecce trabs eſt in `frater.
5 oculo tuo? ¶ Hypocrita, eijce primùm tra-



bem de oculo tuo, & tũc videbis eijcere fe-
6 ſtucā de oculo fratris tui. ¶Nolite dare ſan-
ctũ canib', neq; mitatis margaritas veſtras
ante porcos, ne fortè cōculcent eas pedibus ‖Inf. 21. b
7 ſuis, & conuerſi dirũpant vos. ¶‖ Petite, & da- 22.
bitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, Mar. 11.
8 & aperietur vobis. ¶ Omnis enim q petit, c. 24.
B accipit: & qui q̄rit, inuenit: & pulſanti ape Luc. 11. b.
9 perietur. ¶Aut qs eſt ex vobis homo, quē ſi 9.
petierit filius ſuus panem, nunquid lapidē Ioh. 14. b.
10 porriget ei? ¶ Aut ſi piſcē petierit, nunquid 13. & 16
11 ſerpētē porriget ei? ¶Si ergo vos cũ ſitis ma c. 13.
li, noſtis bona-data dare filijs veſtris: quā- Iac. 1. a. 6
tò magis pater veſter qui in cęlis eſt, dabit —5.
12 bona petentibus ſe? ¶ Omnia ergo q̄cunque Luc. 6. d.
vultis vt faciant vobis homines: *& vos fa- 31.
13 cite illis. Hæc eſt enim lex & Prophetæ. ¶In Tob. 4. c.
trate per anguſtā portā: quia lata porta, & 16.
ſpacioſa via eſt quę ducit ad perditionē, & *ita 5.
14 multi ſunt qui intrant per eā. ¶ Quā angu- Luc. 13. c.
ſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad vitā: 24.
15 pauci ſunt qui inueniunt eā? ¶Attendite à Quoniā
falſis pphetis, qui veniunt ad vos in veſti- 3.
C mentis ouium, intrinſecus aũt ſunt lupi ra ‖ Luca 6.
16 paces. ¶‖ à fructibus eorũ cognoſcetis eos. f. 44.
Nunquid colligũt de ſpinis vuas, aut de tri
17 bulis ficus? ¶Sic omnis arbor bona fructus
bonos facit: mala aũt arbor, malos fructus
18 facit. ¶ Non pōt arbor bona malos fructus
facere: neque arbor mala, bonos fructus fa-
19 cere. ¶ ‖Omnis arbor quæ non facit fructũ ‖Sup. 3. b.
bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 10.
20 ¶Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.
21 ¶Non omnis qui dicit mihi: ‖Domine, Do- Inf. 25. b.
mine, intrabit in regnum cœlorum: ſed q 11.
facit voluntatē patris mei qui in cœlis eſt,
22 ipſe intrabit in regnum cœlorum. ¶ Multi
dicent mihi in illa die: Domine domine,
nonne in nomine tuo prophetauimus, & ‖Act. 19.
in ‖ nomine tuo dæmonia eiecimus, & in c. 13.
23 nomine tuo virtutes multas fecimus? ¶ Et
D tunc confitebor illis: Quia nunquam noui *omnes.
vos: ‖ diſcedite à me * qui operamini iniq- ‖Ps. 6. a.
24 tatem. ¶ ‖Omnis ergo qui audit verba mea 9.
hæc, & facit ea: aſſimilabitur viro ſapienti Inf. 25. d.
qui ædificauit domum ſuam ſuper petrā, 41.
25 ¶& deſcendit pluuia, & venerunt flumina, Luca 13.
& flauerunt venti, & irruerunt in domũ il c 27.
lā, & non cecidit. fundata enim erat ſup pe Luca 6. g
26 trā. ¶Et omnis qui audit verba mea hæc, & 47.
nō facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædi- Rom. 2. b.
27 ficauit domũ ſuam ſuper arenā. ¶& deſcen 17.
dit pluuia, & venerunt flumina. & flauerũt Iacob. 1. d
venti, & irruerunt in domum illam, & ceci 22.
28 dit, & fuit ruina illius magna. ¶ Et factum Iacob 1. d.
eſt: cũ conſummaſſet Ieſus verba hęc, ‖ad- 23.
29 mirabātur turbæ ſuper doctrina eius. ¶Erat Ezech. 13
enim docens eos ſicut poteſtatem habens, b. 11.
& non ſicut Scribæ-eorum & Phariſæi. Marc. 1. c

22.
Luc. 4. e.
32.
—4.



## CAPVT VIII.

1 CVm autem deſcendiſſet de mō-
A te, ſequutæ ſunt eũ turbæ mul Marc. 1. d
2 tæ: ¶‖& ecce leproſus veniens, 40.
adorabat eum, dicens: Dñe, ſi Luca. 5. c.
3 vis potes me mundare. ¶Et ex- 12.
tendens Ieſus manum, tetigit eũ, dicēs: Vo
lo, mundare. Et confeſtim mundata eſt le-
4 pra eius. ¶Et ait illi Ieſus: Vide nemini di-
xeris: ſed vade, ‖oſtēde te ſacerdoti, & offer Leui. 14. a
munus qđ præcepit Moyſes in teſtimoniũ 2.
5 illis. ¶‖Cũ aũt introiſſet Capharnaũ, acceſ ‖Luc. 7. a
6 ſit ad eũ Centurio, rogās eũ, ¶& dicens: Do 1.
mine, puer me' iacet in domo paralyticus, Iohan. 4. g
7 & malè torquetur. ¶Et ait illi Ieſus. Ego ve- 46.
8 niā, & curabo eum. ¶Et reſpondens Centu- Lu. 7. a. 6
rio, ait: Dñe, non ſum dignus vt intres ſub
tectũ meum: ſed tm̃ dic verbo, & ſanabitur
9 puer me'. ¶Nā & ego homo ſũ ſub poteſta
te-cōſtitutus, habēs ſub me milites: & di- —18.
co huic: Vade, & vadit: & alij, Veni, & ve-



10 nit: & ſeruo meo: Fac hoc, & facit. ¶Audiẽs
aũt Ieſus, miratus eſt, & ſequentibus ſe di-
xit: Amẽ dico vobis, non inueni tantã fidẽ
11 in Iſraël. ¶Dico aũt vobis ꝙ multi ‖ ab Oriẽ
te & Occidente venient, & recũbent cũ A-
B raham, & Iſaac, & Iacob in regno celorũ:
12 ¶ filij aũt regni eijcientur in tenebras exte-
13 riores: ‖ ibi erit fletus & ſtridor dentiũ. ¶Et
dixit Ieſus Centurioni: ‖ Vade: & ſicut cre-
didiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa
14 hora. ¶Et cum veniſſet Ieſus ĩ domũ Petri,
‖ vidit ſocrũ eius iacentẽ & febricitantem:
15 ¶& tetigit manũ eius, et dimiſit eã febris, et
16 ſurrexit, et miniſtrabat ei. ¶ ‖ Veſpere aũt ſa-
cto, obtulerunt ei multos dæmonia habẽ-
tes: et eijciebat ſpiritus verbo: et oẽs malè
17 habẽtes curauit: ¶vt adimpleretur quod di-
ctũ eſt per Iſaiã prophetã, dicentẽ: ‖ Ipſe in
firmitates noſtras accepit: et ægrotationes*
18 portauit. ¶ Videns aũt Ieſus turbas multas
19 circum ſe, iuſſit* ire trans fretum. ¶ ‖ Et acce-
dens vnus Scriba, ait illi: Magiſter, ſequar
20 te, quocunque ieris. ¶Et dicit ei Ieſus: Vul-
C pes foueas habent, et volucres cęli nidos:
filius autem hominis non habet vbi caput
21 *reclinet. ¶Alius autem de diſcipulis eius ait
illi: Domine, permitte me primũ ire et ſe-
22 pelire patrem meum. ¶Ieſus aũt ait illi: Se-
quere me, et dimitte mortuos ſepelire mor
23 tuos ſuos. ¶Et aſcendente eo in nauiculam,
24 ſecuti ſunt eũ diſcipuli eius: ¶et ecce motus
magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula
25 operiretꝛ fluctib*: ipſe verò dormiebat. ¶Et
acceſſerunt ad eum* et ſuſcitauerunt eũ, di
26 cẽtes: Domine, ſalua nos, perimus. ¶Et di
cit eis: Quid timidi eſtis modicæ fidei?
Tunc ſurgens imperauit ventis et mari, et
27 facta eſt tranquillitas magna. ¶ Porrò ho-
mines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic,
28 quia venti et mare obediunt ei? ¶ Et cum

‖ *Iſai. 41 f. 25. Malac. 1. c. 11. Luc. 13. f 29.* ‖ *Inf. 22. b. 13. Luc. 13. f. 28. Pſ. 106. b 20. Sap. 16. b 12. Mar. 1. c. 29. Luc. 4. f. 38.* ‖ *Mar. 1. c 32. Luc. 4. g. 40.* ‖ *Iſai. 53. a. 4. 1. Petr. 2. d 24.* * *noſtras.* * *diſcipulos.* ‖ *Luc. 9. g. 59.* * *ſuum. Mar. 4. d 36.* ‖ *Luc. 8. c. 22.* * *diſcipuli eius. Mar. 5. a. 1.*



D veniſſet trans fretum, in regionem Geraſe- *Luca. 8. d 26.*
norum, occurrerunt ei duo habentes dæmo
nia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis,
ita vt nemo poſſet tranſire per viam illã.



29 ¶Et ecce clamauerunt, dicẽtes: Quid nobis
et tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tẽpus
30 torquere nos. ¶Erat autem non longè ab il- *Mar. 5. b. 11.*
31 lis grex multorum porcorum paſcens. ¶Dæ
mones autem rogabant eum, dicentes: Si *Luc. 7. d. 32.*
eijcis nos, mitte nos in gregem porcorum:
32 ¶Et ait illis: ite. At illi exeuntes, abierũt in
porcos, et ecce impetu abijt totus grex per ‖ *Mar. 5. b. 17.*
præceps in mare: et mortui ſunt in aquis.
33 ¶ Paſtores autem fugerunt: et venientes in *Luc. 8. e. 37.*
ciuitatem, nunciauerunt omnia, et de ijs
34 qui dæmonia habuerant. ¶Et ecce tota ciui *Act. 16 g 39.*
tas exijt obuiam Ieſu, et viſo eo, rogabant
vt tranſiret à finibus eorum.

CAPVT



## CAPVT IX.

1 ET aſcendens * in nauiculam, ** Ieſus*
A tráſfretauit, & venit in ciuita *Mar. 2. a. 3.*
2 tem ſuã. ‖Et ecce offerrebant *Luc. 5. d.*
ei paralyticum iacentem in le *16.*
cto. Et videns Ieſus fidem il- *Ioh. 5. a. 5*
lorum, dixit paralytico: Confide fili, remit-
3 tunẽ tibi peccata tua. ‖Et ecce quidã de Scri
4 bis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat. ‖Et
cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorũ, dixit:
Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
5 ‖Quid eſt facilius dicere, ‖Dimittuntur tibi *Iſa. 43. d. 25.*
6 peccata * : an dicere, Surge & ambula? ‖Vt ** tua*
aũt ſciatis quia filius hoĩs habet poteſtatẽ
in terra dimittendi peccata: tunc ait paraly
tico: Surge, tolle lectũ tuum, & vade in do- *Act. 9. f.*
7 mum tuã. ‖Et ſurrexit, & abijt in domum *34.*
8 ſuam. ‖Videntes aũt turbę, timuerũt, & glo *‖ Mar. 2. b*
rificauerunt Deũ, qui dedit poteſtatem talẽ *14.*
9 hoĩbus. ‖Et cùm tranſiret inde Ieſus, vidit *Lu. 5. e. 27*
hoĩem ſedẽtem in telónio, Matthæũ noĩe.
Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus
10 eſt eũ. ‖Et factũ eſt: diſcũbente eo in domo,
ecce multi publicani & peccatores venien-
tes, diſcũbebãt cum Ieſu & diſcipulis eius:
11 ‖Et vidẽtes Phariſęi, dicebãt diſcipulis eiꝰ:
B Quare cũ publicanis & peccatoribus man-
12 ducat magiſter vr̃? ‖ At Ieſus audiens, ait:
‖Non eſt opus valentibus medicus, ſed ma- *Mar. 2. c.*
13 lè habentibus. ‖Euntes aũt diſcite quid eſt, *17.*
‖Miſericordiã volo, & nõ ſacrificium. Non *Oſ. 6. a. 6.*
enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores * *Inf. 12. a. 7*
14 ‖Tunc acceſſerunt ad eũ diſcipuli Iohãnis, *1. Tim. 1.*
dicentes: Quare nos & Phariſæi ieiunamus *c. 15.*
frequenter: diſcipuli aũt tui non ieiunant? ** ad pœnitentiam*
15 ‖ Et ait illis Ieſus: Nũquid poſſunt filij ſpõ
ſi lugere, quandiu cùm illis eſt ſponſus? Ve *Mar. 2. c*
niẽt aũt dies cum auferet ab eis ſponſus: & *15.*
16 tunc ieiunabunt. ‖Nemo aũt immittit com *Lu. 5. f. 33*
miſſurã panni rudis in veſtimẽtũ vetus, tol-
17 lit enim plenitudinẽ eius a veſtimento: ‖&
peior ſciſſura fit. ‖Neq; mittunt vinum no
uũ in vtres veteres, alioquin rũpunt vtres,
C & vinum effundit, & vtres pereunt. Sed vi-
num in vtres nouos mittunt: & ambo con-
18 ſeruantur. ‖‖Hæc illo loquente ad eos, ecce *‖ Mar. 5.*
princeps vnus acceſſit, & ᵇadorabatᶜ eum, di *b. 22.*
cens: Dñe, filia mea modò defuncta eſt: *Lu. 8. f. 41*
ſed veni, impone manũ tuam ſuper eam, *ᵇ adorauit*
19 & viuet. ‖Et ſurgẽs Ieſus, ſequebat eum, & *7.*
20 diſcipuli eius. ‖Et ecce mulier quæ ſangui- *– 18.*
nis fluxum patiebat duodecim annis, acceſ *– 10.*
ſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimẽti eius. *Leu. 15. d*
21 ‖Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tm̃ veſti *24.*
22 mentum eius, ſalua ero. ‖At Ieſus cõuerſus *Mar. 5. e.*
& videns eã, dixit: Confide filia, fides tua te *25.*
ſaluã fecit. Et ſalua facta eſt mulier in illa *Lu. 8. f. 48*
23 hora. ‖Et cùm veniſſet Ieſus in domũ prin-
cipis, & vidiſſet tibicines & turbam tumul-
24 tuantẽ, ᵇdicebatᶜ: ‖Recedite: non eſt enim *ᵇ dixit ad*
mortua puella, ſed dormit. Et deridebant *eos 1.*
25 eum. ‖Et cùm eiecta eſſet turba, intrauit:
& tenuit manum eius, * & ſurrexit puella. ** et dixit:*
26 ‖Et exijt fama hæc in vniuerſam terram il- *Puella ſur*
27 lam. ‖Et tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt *ge.*
eum duo cæci clamantes & dicentes: Miſe-
28 rere nr̃i, fili Dauid. ‖Cùm aũt veniſſet do-
D mum, acceſſerunt ad eum cæci: Et dicit eis
Ieſus: Creditis quia hoc poſſum facere vo-
29 bis? Dicunt ei: Vtiq; Dñe. ‖Tunc tetigit ocu
los eorũ, dicens: Secundùm fidem veſtram
30 fiat vobis. ‖Et aperti ſunt oculi eorum. &
comminatus eſt illis Ieſus, dicens: Videte
31 ne quis ſciat. ‖Illi autem exeuntes, diffama



32 uerunt eum in tota terra illa. ‖Egreſſis autẽ *‖ Inf. 12. b*
illis, ‖ ecce obtulerũt ei hominem mutum, *22.*
33 dæmonium habentem. ‖Et eiecto dæmo- *Lu. 11. b.*
nio, locutus eſt mutus * & miratæ ſunt tur- *13.*
bæ, dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſ- *Inf. 12. b.*
34 rael. ‖Phariſæi autem dicebãt: In principe *24.*
35 dæmoniorum eijcit dęmones. ‖Et circuibat *Mar. 3. c*
*22.*

Ieſus oēs ciuitates & caſtella, docēs in ſyna
gogis eorum, & prędicans euangeliū regni,
& curans oēm languorem, & oēm infirmi-
36 tatem. ¶‖Vidēs aūt turbas, miſertus eſt eis:
quia erant vexati, & iacētes ſicut oues non
37 habentes paſtorem. ¶‖Tunc dicit diſcipulis
ſuis: Meſſis quidem multa, operarij autem
38 pauci. ¶Rogate ergo dominum meſſis, vt e-
mittat operarios in meſſem ſuam.

Luc. 11.b. 15. Mar. 6.a. 6. Lu. 13.a. 10. ‖Mar. 6. e. 34. ‖Lu. 10. a. 2. Iohā. 4.e. 36.



CAPVT X.

1 ET cōuocatis duodecim diſcipu-
A lis ſuis, dedit illis poteſtatem
ſpirituum inmundorū, vt eij
cerēt eos, & curarent oēm lan
guorem, & omnem infirmita
2 tem. ¶Duodecim aūt Apoſtolorum nomina
ſunt hæc: Primus, Simō qui dicitur Petrus,
3 & Andræas frater eius. ¶Iacôbus Zebedæi,
& Iohānes frater eius. Philippus & Bartho
lomæus, & Thomas & Matthæus publica-
4 nus, & Iacôbus Alphæi & *Thaddæus, ¶Si-
mon Cananæus, & Iudas Iſcariotes, qui &
5 tradidit eū. ¶Hos duodecim miſit Ieſus: prę
cipiens eis, dicens: In viam gentiū ne abie-
ritis, & in ciuitates Samaritanorū ne intra-
6 ueritis: ¶ſed potius ite ad oues quę perierūt
7 domus Iſraël. ¶Euntes aūt prædicate dicen
tes: Quia appropinquauit regnum cœlorū.
8 ¶Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, lepro-
ſos mundate, dęmones eijcite. gratis accepi
9 ſtis, gratis date. ¶Nolite poſſidere aurum ne
que argentum, neq; pecuniam in zonis ve-
10 ſtris: ¶non peram in via, neq; duas tunicas,
B neq; calceamenta, neque virgam: dignus
11 enim eſt operarius cibo ſuo. ¶‖In quācunq;
aūt ciuitatem, aut caſtellū intraueritis, in-
terrogate quis in ea dignus ſit: & ibi mane
12 te, donec exeatis, ¶Intrātes aūt in domum,
13 ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui. ¶Et
ſi quidē fuerit domus illa digna, veniet pax

Mar. 3.b. 13. & 6. a. 7. Luc. 6.c. 13. & 9. a. 1. & 10. 6. 1. *Lebbæus qui cognominatus eſt 1. Act. 13.g. 46. Mar. 6.b. 8. Lu. 9.a. 3. & 10. a. 4. 1. Ti. 5.c. 18. ‖Mar. 6. b. 10. Lu. 9.a. 4. & 10. a. 5. Mar. 6.b.

veſtra ſuper eam: ſi autē non fuerit digna,
14 pax veſtra reuertetur ad vos. ¶‖Et quicunq;
non receperit vos, neq; audierit ſermones
veſtros: exeuntes foras de domo vel ciuita-
te, * ‖excutite puluerem de pedibus veſtris.
15 ¶Amen dico vobis tolerabilius erit terrę So
domorū, & Gomorrhæorum in die iudicij,
16 q̄ illi ciuitati. ¶‖Ecce ego mitto vos ſicut o-
ues in medio luporum. Eſtote ergo pruden
tes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut colum
17 bæ. ¶‖Cauete autem ab hominibus. Tradēt
C enim vos in cōcilijs, & in ſynagogis ſuis fla
18 gellabūt vos: ¶& ad pręſides & ad Reges du
cemini propter me, in teſtimonium illis &
19 gentibus. ¶‖Cùm aūt tradent vos, nolite co
gitare quomodo aut quid loquamini: dabi
tur enim vobis in illa hora quid loquami-
20 ni: ¶non. n. vos eſtis qui loquimini, ſed ſpūs
21 patris veſtri qui loquitur in vobis. ¶Tradet
aūt frater fratrem in mortem, & pr̄ filium:
& inſurgent filij in parētes & morte eos af
22 ficient, ¶& eritis odio omnibus* pp nomen
meū. qui aūt perſeuerauerit vſq; in finem,
23 hic ſaluus erit. ¶Cùm aūt perſequētur vos
in ciuitate iſta: fugite in aliam. amen dico
vobis, non cōſummabitis ciuitates Iſraël:
24 donec veniat filius hoīs. ¶‖Non eſt diſcipu-
lus ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſuper dn̄m
25 ſuū ¶Sufficit diſcipulo vt ſit ſicut magiſter
eius: & ſeruo, ſicut dn̄s eius. Si patremfami
lias Beel-zebub vocauerunt: quātò magis
26 domeſticos eius? ¶Ne ergo timueritis eos.
‖Nihil enim eſt opertum, quod non reuele
27 tur: & occultum, quod non ſciatur. ¶Quod
dico vobis in tenebris, dicite in lumine: &
quod in aure auditis, prędicate ſuper tecta.
28 ¶Et nolite timere eos qui occidunt corpus:
animam autē non poſſunt occidere: ſed po
tius timete eum qui poteſt & animam &
29 corpus perdere in gehennam. ¶Nónne duo
D paſſeres aſſe væneunt: & vnus ex illis non
30 cadet ſuper terram ſine patre veſtro? ¶Ve-
ſtri autem & capilli capitis omnes nume-
31 rati ſunt. ¶Nolite ergo timere: multis
32 paſſeribus meliores eſtis vos. ¶Omnis er-
go qui confitebitur me coram hominibus,
confitebor & ego eum coram patre meo
33 qui in cœlis eſt. ¶qui autem negauerit me
coram hominibus: negabo & ego eum co-
34 ram patre meo, qui in cœlis eſt. ¶‖No-
lite arbitrari quia pacem venerim mittere
in terram: non veni pacem mittere, ſed
35 gladium. ¶veni enim ſeparare hominem
aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus
matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum
36 ſuam: ¶& inimici hominis, domeſtici
37 eius. ¶‖Qui amat patrem, aut matrem
plus quàm me, non eſt me dignus: & qui
amat filium, aut filiā ſuper me, non eſt me
38 dignus. ¶‖Et qui non accipit crucem ſuam,
39 & ſequitur me, non eſt me dignus. ¶Qui
inuenit animam ſuam: perdet illam, & qui

11. Lu. 9. a. 5. *illa 1. Act. 15. g. 51. et 18. a. 6. ‖Lu. 10. a. 3. ‖Mar. 13. b. 11. Lu. 12. b. 11. Luc. 21. d. 16. *hominibus. ‖Luc. 6. f. 40. Ioh. 13. b. 16. & 15. c. 20. ‖Mar. 4. c. 22. Luc. 8. c. 17. & 12. a. 2. ‖Mar. 8. d. 31. Luc. 9. c. 26. & 12. b. 8. 2. Timot. 1. b. 12. Lu. 12. f. 51. Mich. 7. b. 7. ‖Lu. 14. 26. ‖Mar. 8. d. 34. Inf. 16. d. 24. ‖Luca 9.

perdiderit

6.25.14.f perdiderit aĩam ſuam pp me, inueniet eã.
16.& 17. 40 ¶Qui recipit vos, me recipit: & qui me reci-
g.33. 41 pit, recipit eum qui me miſit. ¶Qui recipit
Ioan.12. prophetã in noĩe prophetę, mercedem pro
d.25. phetæ accipiet: & qui recipit iuſtũ in noĩe
Luc.10. 42 iuſti, mercedem iuſti accipiet. ¶|Et quicũq;
c.16. potum dederit vni ex minimis iſtis calicẽ
Ioan.13. aquæ frigidę, tantum in nomine diſcipuli:
c.20. amẽ dico vobis, non perdet mercedẽ ſuam.
|Mar.9.f
41.
Lu.7.e.18

## CAPVT XI.

1 ET factum eſt: cùm conſummaſ
A ſet Ieſus præcipiẽs duodecim
diſcipulis ſuis, trãſijt inde, vt
doceret & prędicaret in ciuita
2 tibus eorum. ¶|Iohannes aũt
cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti: mit
3 tens duos de diſcipulis ſuis, ¶ ait illi: Tu es
4 qui venturus es, an alium expectamus? ¶Et
rñdens Ieſus, ait illis: Euntes renunciate Io
Iſa.35.a 5 hanni quę audiſtis & vidiſtis. ¶|Cęci vidẽt,
5.& 61.a claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi
1. audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euan-
|Lu.7.d. 6 gelizant. ¶ & beatus eſt qui non fuerit ſcan
24. 7 dalizatus in me. ¶|Illis aũt abeuntibus cœ-
pit Ieſus dicere ad turbas de Iohãne: Quid
exiſtis in deſertum videre? arundinem ven-
8 to agitatam? ¶Sed quid exiſtis videre? homi-
nem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus
9 veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. ¶Sed
B quid exiſtis videre? prophetam? Etiam dico
10 vobis, & plus quam prophetam. ¶Hic eſt
|Mala.3 enim de quo ſcriptum eſt: |Ecce ego mitto
a.1. angelum meum ante faciem tuam, qui prę
Mar.1.a. 11 parabit viam tuam ante te. ¶Amen dico vo
2. bis, non ſurrexit inter natos mulierum ma
Luc.7.d. ior Iohanne Baptiſta: qui autem minor eſt
27. 12 in regno cœlorum, maior eſt illo. ¶ |A die-
|Lu.17.d bus autem Iohannis Baptiſtę vſq; nunc, re
16. gnum cœlorum vim patitur, & violenti ra-
13 piunt illud. ¶Omnes enim prophetæ & lex,
14 vſque ad Iohannem prophetauerunt: ¶& ſi
|Mala.4 vultis recipere, |ipſe eſt Elias qui venturus
b.5. 15 eſt. ¶Qui habet aures audiẽdi, audiat. ¶|Cui
|Luc.7.c. 16 aũt ſimilem æſtimabo generationem iſtã?
31. Similis eſt pueris ſedentibus in foro: qui
17 clamantes coæqualibus, ¶dicũt: Cecinimus
vobis, & non ſaltaſtis: lamentauimus, &
18 nõ plãxiſtis. ¶Vẽnit.n. Iohãnes neq; mãdu-
C cans neq; bibens: & dicunt: Dæmoniũ ha-
19 bet. ¶Vẽnit filius hoĩs mãducans & bibẽs:
& dicũt: Ecce homo vorax & potator vini,
publicanorum & peccatorũ amicus. Et iu-
20 ſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis. ¶Tunc cœ-
pit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ
ſunt plurimę virtutes eius, quia nõ egiſſent
|Lu.10.b 21 pęnitẽtiã. ¶|Vę tibi Corozáin, vę tibi Beth-
13. ſaida: quia ſi in Tyro & Sydône factę eſſent
virtutes quæ factę ſunt in vobis, olim in ci-
22 licio & cinere pęnitentiam egiſſent. ¶Verun
tamẽ dico vobis: Tyro & Sydôni remiſſius
23 erit in die iudicij, quàm vobis. ¶Et tu Ca-
pharnaum, nunquid vſq; in cęlum exalta-
beris? vſq; in infernum deſcẽdes: quia ſi in
Sodomis factę fuiſſent virtutes q̃ factę ſunt
in te, fortè manſiſſent vſque in hanc diem.
24 ¶Veruntamẽ dico vobis, quia terræ Sodo-
D morum remiſſius erit in die iudicij quàm
25 tibi. ¶|In illo tempore reſpondens Ieſus, di |Lu.10.d
xit: Confiteor tibi pater, Domine cœli & 21.
terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus &
26 prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. ¶Ita
pater: quoniam ſic fuit placitum ante te.
27 ¶Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et Iohã.7.d.
nemo nouit filium, niſi pater: neq; patrem 28.&8.b
quis nouit, niſi filius, & cui voluerit filius 19.&10
28 reuelare. ¶Venite ad me omnes qui labora- c.15.
29 tis, & onerati eſtis, & ego reficiã vos. ¶|Tol- |Ier.6.d.
lite iugum meũ ſuper vos, & diſcite à me, 16.
quia mitis ſum & humilis corde: & inue-
30 nietis requiẽ aĩabus veſtris. ¶|Iugum enim |1.Ioh.5
meum ſuaue eſt, & onus meum leue. a.3.



## CAPVT XII.

1 IN illo tempore abijt Ieſus per Mar.2.d.
A ſata, ſabbatho: diſcipuli autẽ 23.
eſurientes cęperũt vellere ſpi- Lu.6.a.1
2 cas, & mãducare. ¶Phariſæi au
tem vidẽtes dixerunt ei: Ecce
diſcipuli tui faciunt qđ nõ licet eis facere
3 ſabbathis. ¶At ille dixit eis: Non legiſtis qđ
|fecerit Dauid quando eſurijt, & qui cũ eo |1.Re.21
4 erãt: ¶ quomodo intrauit in domum Dei & a.4.
panes propoſitionis comedit quos non lice
bat ei edere, neque his qui cum eo erant, ni
5 ſi |ſolis ſacerdotibus? ¶| Aut non legiſtis |Leu.24.
in lege, quia ſabbathis ſacerdotes in tẽplo b.8.
ſabbathum violant, & ſine crimine ſunt? Nu.28.b
6 ¶Dico autem vobis, quia templo maior eſt 9.
7 hic. ¶Si autem ſciretis quid eſt, |Miſericor- |Oſee.6.a
diam volo, & non ſacrificium: nunquã con 6.
8 demnaſſetis innocentes. ¶Dominus enim
9 eſt filius hominis etiam ſabbathi. ¶Et cùm
inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum:



10 ¶Et ecce homo*manũ habens aridã, & in-
terrogabant eũ, dicentes: Si licet ſabbathis
11 curare? vt accuſarent eum. ¶Ipſe aũt dixit il
lis: ‖Quis erit ex vobis homo q̃ habeat ouẽ
vnã: & ſi ceciderit hæc ſabbathis in foueã,
12 nónne tenebit & leuabit eã? ¶Quantò ma-
gis melior eſt homo oue? Itaq; licet ſabba-
13 this benefacere. ¶tunc ait homini: Extende
manũ tuã. Et extendit: & reſtituta eſt ſani-
14 tati ſicut altera. ¶Exeuntes aũt Phariſæi, cõ
B ſilium faciebant aduerſus eum, quõ perde
15 rent eũ. ¶Ieſus aũt ſciens, receſſit inde, & ſe
cuti ſunt eũ multi, & curauit eos omnes:
16 ¶& præcepit eis, ne manifeſtum eũ facerẽt.
17 ¶ Vt adimpleretur quod dictũ eſt p̱ Iſaiam
18 propheтã, dicentẽ: ¶ Ecce puer meus quem
elegi, dilectus meus in quo bene cõplacuit
animę meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper
19 eum, & iudiciũ Gentibus nunciabit. ¶Non
contendet, neq; clamabit, neq; audiet ali-
20 quis in plateis vocem eius. ¶arundinẽ quaſ
21 ſatam non confringet, ¶& linum fumigans
non extinguet: donec eijciat ad victoriam
iudicium: & in nomine eius Gentes ſpera-
22 bunt. ¶‖Tũc oblatus eſt ei dęmoniũ habẽs,
cæcus & mutus: & curauit eũ, ita vt loque-
23 retur, & videret. ¶ Et ſtupebant omnes tur-
bæ, & dicebant: Nunquid hic eſt filius Da
24 uid? ¶‖Phariſæi aũt audientes, dixerunt: Hic
nõ eijcit dæmones niſi in Beel-zebub prin
25 cipe dæmoniorum. ¶Ieſus aũt ſciens cogita
tiones eorũ, dixit ei: ‖Omne regnũ diuiſũ
contra ſe, deſolabitur: & omnis ciuitas vel
26 domus diuiſa contra ſe, nõ ſtabit. ¶Et ſi ſa-
thanas ſatanam eijcit, aduerſus ſe diuiſus
27 eſt: quõ ergo ſtabit regnũ eius? ¶Et ſi ego in
Beel-zebub eijcio dæmones: filij veſtri in
quo eijciunt? Ideò ipſi iudices veſtri erunt.
28 ¶Si aũt ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones:
29 igitur peruenit in vos regnũ Dei. ¶Aut quõ

*erat 1. Mar. 3. a 1. Lu. 6. b. 6. ‖Deu. 22. a. 4. ‖Iſa. 42. a 1. ‖Sup. 9. d. 32. Luc. 11. b 14. ‖Sup. 9. d. 34. Mar. 3. c. 22. ‖Luc. 11. c. 17.

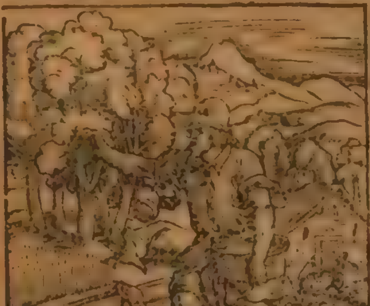
C põt quiſquã intrare in domũ fortis, & vaſa
eius diripere: niſi prius alligauerit fortem,
30 & tunc domum illius diripiet? ¶ Qui nõ eſt
mecũ, contra me eſt: & qui nõ cõgregat me
31 cũ, ſpargit. ¶Ideò dico vobis: omne peccatũ
& blaſphemia remittitur hominibus, ſpi
ritus*autem blaſphemia non remittetur.
32 ¶Et quicunque dixerit verbum contra Fi-
lium hominis, remittetur ei: qui autem di
xerit contra Spiritum ſanctum, non remit
tetur ei neque in hoc ſeculo, neq; in futu-
33 ro. ¶Aut facite arborem bonam, & fructum
eius bonum: aut facite arborem malam, &
fructum eius malum. ſiquidem ex fructu
34 arbor agnoſcitur. ¶Progenies viperarum,
quomodo poteſtis bona loqui, cũ ſitis ma-
li? ‖ex abundãtia enim cordis os loquitur.
35 ¶Bonus homo, de bono theſauro profert
bona: & malus homo de malo theſauro
36 profert mala. ¶Dico autem vobis, quoniam
omne verbum ocioſum quod loquuti fue-
rint homines, reddent rationem de eo in
37 die iudicij. ¶Ex verbis enim tuis iuſtificabe
38 ris, & ex verbis tuis condemnaberis. ¶Tunc
reſponderunt ei quidam de Scribis & Pha-
riſæis, dicẽtes: Magiſter, volumus à te ſignũ
39 videre. ¶Qui reſpondens, ait illis: ‖Genera-
tio mala & adultera ſignum quærit, & ſi-
gnum nõ dabitur ei, niſi ſignum Ionæ pro-
40 phetæ. ¶‖Sicut enim fuit Ionas in ventre ce
D ti tribus diebus & tribus noctibus: ſic erit
filius hominis in corde terrę tribus diebus
41 & tribus noctibus. ¶‖Viri Niniuitæ ſurgent
in iudicio cum generatione iſta, & condẽ-
nabunt eam: quia pœnitentiam egerunt
in prædicatione Ionæ. ¶Et ecce plus quàm
42 Ionas hìc. Regina Auſtri ſurget in iudicio
cum generatione iſta, & condemnabit eã:
quia venit à finibus terræ audire ſapien-
tiam Salomonis: & ecce plus quàm Salo-
43 mon hìc. ¶ ‖Cum autem immundus ſpi-
ritus exierit ab homine ambulat per loca
arida, quęrens requiem, & non inuenit.
44 ¶Tunc dicit: Reuertar in domum meam,
vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacan-
45 tem, ſcopis mundatam, & ornatam. ¶Tunc
vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſe-
cum nequiores ſe, & intrantes habitant
ibi: ‖ & fiunt nouiſſima hominis illius pe-
iora prioribus. Sic erit & generationi huic
46 peſſimæ. ¶ Adhuc eo loquente ad turbas:
ecce mater eius & fratres ſtabãt foris, quę-
47 rentes loqui ei. ¶ Dixit autem ei quidam:
Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant,
48 quærentes te. ¶At ipſe reſpondens dicenti
ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt
49 fratres mei? ¶ Et extendens manum in di-
ſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fra-
50 tres mei. ¶Quicunque enim fecerit volunta
tem patris mei qui eſt in cęlis eſt, ipſe me⁹
*frater, & ſoror, & mater eſt.

‖Marc. 3. d. 28. Luc. 12. b. 10. 1. Ioh. 5. d. 16. *blaſphemia. ‖Luc. 6. g. 45. ‖Inf. 16. a. 4. Luc. 11. d 29. 1. Cor. 1. e 22. ‖Iona 2. a 2. ‖Iona 3. b 5. 3. Reg. 10. a. 2. 2. Par. 9. a. 2. ‖Luc. 11. c. 24. ‖1. Tes. 2. d. 20. ‖Mar. 3. d 31 Luca 8. c. 20. *loqui tecum 2. *& 9.



CAPVT XIII.

*Marc. 4. a. 1.* *Lu. 8. a. 4.*
1 IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat
A ſecus mare.¶‖Et congregatæ ſunt ad eum
2 turbæ multæ, ita vt in nauiculam aſcēdēs,
3 ſederet: & oīs turba ſtabat in littore: ¶& lo
cutus eſt eis multa in parabolis, dicēs: Ecce
4 exijt qui ſeminat, ſeminare.*¶Et dū ſemi- ** ſemen ſuum.*



nat, quædā ceciderūt ſecus viam, & vene-
5 rūt volucres cęli, & comederūt ea. ¶Alia au
tē ceciderūt in petroſa, vbi nō habebāt ter-
rā multā: & cōtinuo exorta ſunt, qa nō ha
6 bebāt altitudinē terræ: ¶Sole aūt orto ęſtua
uerūt: & qa nō habebant radicē, aruerunt.
7 ¶Alia aūt ceciderunt in ſpinas: & creuerūt
8 ſpinæ, & ſuffocauerūt ea. ¶Alia aūt cecide-
rūt in terrā bonā: & dabāt fructū, aliud ˇcē-
teſimū, aliud ſexageſimū, aliud triceſimūˇ. *ˇcentum, aliud ſexagīta aliud triginta.*
9 ¶Qui habet aures audiēdi, audiat. ¶Et acce-
10 dētes diſcipuli, dixerūt ei: Quare in parabo
11 lis loqueris eis? ¶Qui reſpondens, ait illis: *1. Sic paulò poſt.*
B Quia vobis datū eſt noſſe ˇ myſteriaˇ regni *ˇmyſterium*
12 cęlorū: ¶illis aūt nō eſt datum. ¶‖Qui.n.ha *‖Infr. 25. c. 29.*
bet, dabitur ei, & abūdabit: qui aūt nō ha-
13 bet, & quod habet auferetur ab eo. ¶ Ideò *ˇvt adimpleatur.*
in parabolis loquor eis: quia vidētes nō vi
dent, & audientes nō audiunt, neque intel *ˇdicentis:*
14 ligunt: ¶ˇ& adimpleturˇ in eis prophetia *‖Iſa. 6. c. 9.*
Iſaiæˇdicensˇ: ‖Auditu audietis, & non in-
telligetis. & videntes videbitis, & non vi- *Matt. 4. b. 12.*
15 debitis. ¶ Incraſſatum eſt enim cor populi
huius, & auribus grauiter audierūt. & ocu- *Luc. 8. b. 10.*
los ſuos clauſerunt: ne quando videāt ocu
lis, & auribus audiant, & corde intelligāt, *Ioh. 12. f. 44.*
16 & conuertantur, & ſanem eos.¶‖Veſtri aūt
beati oculi quia vident, & aures veſtræ qa *Act. 28. f. 16.*
17 audiunt. ¶ Amen quippe dico vobis, quia
multi prophetæ & iuſti cupierunt videre *Rom. 11. b. 8.*
quæ videtis, & non viderunt: & audire quę
18 auditis, & non audierunt. ¶Vos ergo audite *Luc. 10. d. 23.*
19 parabolā ſeminātis. ¶‖Oīs qui audit verbū
C regni & nō intelligit, venit malus, & rapit *‖Marc. 4. b. 14.*
quod ſeminatū eſt in corde eius: hic eſt q
20 ſecus viā ſeminatus eſt. ¶ Qui aūt ſuper pe- *Luc. 8. b. 11.*
troſa ſeminatus eſt: hic eſt q verbū audit,
21 & cōtinuò cū gaudio accipit illud: ¶nō ha-
bet aūt in ſe radicem, ſed eſt temporalis,
facta autē tribulatione & perſecutione pp
22 verbum, continuò ſcandalizatur. ¶ Qui aūt
ſeminatus eſt in ſpinis: hic eſt qui verbum
audit, & ſolicitudo ſeculi iſtius & fallacia
diuitiarū ſuffocat verbū, & ſine fructu effi-
23 citur. ¶Qui verò in terram bonam ſemina-
tus eſt: hic eſt qui audit verbum, & intelli-
git: & fructum affert, & facit aliud quidem
cēteſimum, aliud autem ſexageſimū, aliud
24 verò triceſimum. ¶‖Aliam parabolam pro-
poſuit illis, dicens: Simile factū eſt regnū *‖Marc. 4. d. 26.*
cęlorum homini qui ſeminauit bonum



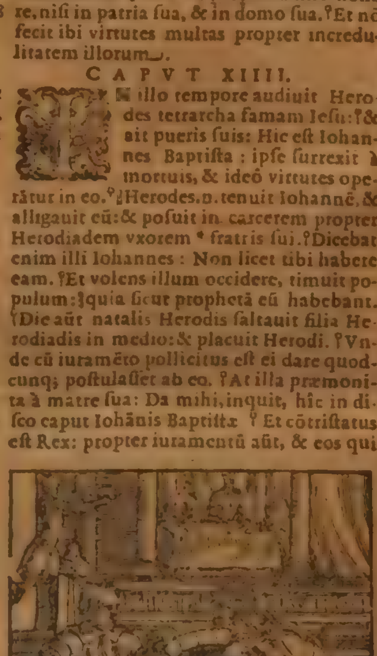
25 ſemen in agro ſuo. ¶‖Cùm autē dormirent *‖Sap. 2. d. 24.*
homines, venit inimicus eius: & ſuperſemi
nauit zizania in medio tritici, & abijt.

Cùm

26 ¶Cũ autẽ creuiſſet herba, & fructũ feciſſet:
27 tunc apparuerunt & zizania. ¶ Accedentes
D aũt ſerui patrisfamiliâs, dixerunt ei, Dñe,
nónne bonũ ſemen ſeminaſti in agro tuo?
28 Vnde ergo habet zizania?¶Et ait illis : Ini-
micus homo hoc fecit . Serui autem dixe-
*igitur *f.* 29 runt ei.Vis*imus,& colligimus ea?¶Et ait,
Non:ne fortè colligentes zizania, eradice-
30 tis ſimul cũ eis & triticũ.¶Sinite vtraq; cre-
ſcere vſque ad meſſem, & in tempore meſ-
ſis dicam meſſoribus: Colligite primùm zi
zania,&alligate ea in faſciculos ad cõburẽ
dũ, triticum aũt cõgregate in horreũ meũ.
*‖Marc.4* 31 ¶‖Aliã parabolã propoſuit eis,dicens:Simi
*d.36.* le eſt regnum cœlorũ grano ſinapis , quod
*Luca 13.* 32 accipiẽs homo ſeminauit in agro ſuo. ¶qđ
*d.18.* minimũ quidem eſt omnibus ſeminibus,
cũ aũt creuerit, maius eſt omnibus olerib⁹,
& fit arbor, ita vt volucres cœli veniant &
*Luca 13.* 33 habitent in ramis eius. ¶ ‖Aliam parabolã
*c.21.* E locutus eſt eis.¶Simile eſt regnũ cœlorũ fer
mento, quod acceptũ mulier abſcondit in
farinæ ſatis tribus:donec fermentatum eſt
*Marc.4.* 34 totum. ¶‖Hæc omnia loquutus eſt Ieſus in
*d.33.* parabolis ad turbas: & ſine parabolis non
35 loquebatur eis: ¶ vt impleretur quod dictũ
*Pſal.77.* erat per prophetam, dicentem: ‖Aperiam
*a.2.* in parabolis os meum, eructabo abſcondi-
36 ta à cõſtitutione mũdi.¶Tunc dimiſſis tur-
bis,venit in domum : & acceſſerunt ad eũ
diſcipuli eius,dicentes: Ediſſere nobis para
37 bolam zizaniorum agri. ¶Qui reſpondens,
ait illis:Qui ſeminat bonum ſemen,‖eſt fi-
38 lius hominis.¶Ager autem:eſt mundus. Bo
num verò ſemen:hi ſunt filij regni . Ziza-
*‖Apoc.14* 39 nia autem,filij ſunt nequam.¶Inimicus au
*c.15.* tem qui ſeminauit ea:eſt diabolus: Meſſis
verò,conſummatio ſeculi eſt. Meſſores au-
40 tem:angeli ſunt. ¶Sicut ergo colliguntur zi
F zania,& igni comburuntur: ſic erit in con-
41 ſummatione ſeculi. ¶mittet filius hominis
angelos ſuos, & colligent de regno eius om
nia ſcandala,& eos qui faciunt iniquitatẽ:
42 ¶& mittent eos in caminum ignis . Ibi erit
*‖Sap.3.* 43 fletus & ſtridor dentium.¶‖Tunc iuſti fulge
*b.7.* bunt ſicut ſol in regno patris eorum . Qui
*Dan.12.* 44 habet aures audiẽdi, audiat. ¶Simile eſt re-
*a.3.* gnũ cœlorũ theſauro abſcondito in agro:
quem qui inuenit homo,abſcondit, & præ
gaudio illius vadit,& vendit vniuerſa quæ
45 habet, & emit agrũ illũ.¶Iterũ ſimile eſt re
gnũ cœlorũ homini negociatori , quærenti
46 bonas margaritas.¶Inuenta aũt vna precio
ſa margarita,abijt, & vendidit omnia quæ
47 habuit,& emit eam .¶Iterum ſimile eſt re-
gnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare , &
48 ex omni genere piſciũ congreganti. ¶quã
cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus litus
ſedentes,elegerũt bonos in vaſa,malos au-
49 tem foras miſerunt. ¶Sic erit in cõſumma-
G tione ſeculi:exibunt angeli, & ſeparabunt
malos de medio iuſtorũ,¶& mittent eos in
50 caminũ ignis,ibi erit flet⁹ & ſtridor dẽtiũ.
51 ¶Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiã*. ** Domine*
52 ¶Ait illis: Ideò, omnis ſcriba doctus in re-
gno cęlorum,ſimilis eſt homini patrifami-
liâs,qui profert de theſauro ſuo noua & ve *‖Marc.6.*
53 tera.¶Et factũ eſt:cùm conſummaſſet Ieſus *a.1.*
54 parabolas iſtas, tranſijt inde. ¶ ‖Et veniens *Luca 4.*
in patriam ſuam,docebat eos in ſynagogis *c.16.*
eorum,ita vt mirarentur,& dicerent: Vnde *Iohan.6.*
55 huic ſapiẽtia hæc,& virtutes? ¶‖Nónne hic *e.42.*
eſt fabri filius ? Nónne mater eius dicitur
Maria:& fratres eius,Iacôbus & Ioſeph,&
56 Simon & Iudas: & ſorores eius, nónne om *Mar.6.a.*
nes apud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia *4.*
57 iſta?¶Et ſcandalizabantur in eo. Ieſus au- *Luca 4.*
tem dixit eis ‖Non eſt propheta ſine hono *d.24.*
58 re,niſi in patria ſua, & in domo ſua.¶Et nõ *Ioh.4.f.*
fecit ibi virtutes multas propter incredu- *44.*
litatem illorum.

## CAPVT XIIII.

1 IN illo tempore audiuit Hero- *‖Marc.6.*
A des tetrarcha famam Ieſu:¶& *b.14.*
2 ait pueris ſuis: Hic eſt Iohan- *Lu.9.a.7.*
nes Baptiſta : ipſe ſurrexit à
mortuis, & ideô virtutes ope-
3 rãtur in eo.¶‖Herodes.n.tenuit Iohannẽ,& *‖Marc.6.*
alligauit eũ:& poſuit in carcerem propter *c.17.*
4 Herodiadem vxorem * fratris ſui.¶Dicebat *Luca 3.*
enim illi Iohannes : Non licet tibi habere *d.19.*
5 eam. ¶Et volens illum occidere, timuit po- ** Philippi*
pulum:‖quia ſicut prophetã eũ habebant. *3.*
6 ¶Die aũt natalis Herodis ſaltauit filia He- *Infrà 21.*
7 rodiadis in medio:& placuit Herodi. ¶Vn- *c.26.*
de cũ iuramẽto pollicitus eſt ei dare quod-
8 cunq; poſtulaſſet ab eo. ¶At illa præmoni-
ta à matre ſua: Da mihi,inquit, hîc in di-
9 ſco caput Iohãnis Baptiſtæ. ¶ Et cõtriſtatus
eſt Rex: propter iuramentũ aũt, & eos qui



10 pariter recumbebant,iuſſit dari. ¶Miſitque
11 & decollauit Iohãnem in carcere. ¶Et alla-

tum

tum eſt caput eius in diſco: & datũ eſt puel
12 læ, & attulit matri ſuę.¶Et accedentes diſci *eius
B puli eius, tulerunt corpus* & ſepelierunt il
|Luc.9.a. 10. 13 lud, & venĩetes nunciauerunt Ieſu.¶|Quod
cùm audiſſet Ieſus, ſeceſſit inde in nauicu- Mar.6.d 31.
la, in locũ deſertũ ſeorſum. &cùm audiſsēt
turbę, |ſecutę ſunt eũ pedeſtres de ciuitati- Ioh.6.a.1
14 bus. ¶Et exiẽs vidit turbã multã, & miſert⁹
15 eſt eis, & curauit languidos eorum.¶Veſpe-
re aũt facto acceſſerũt ad eũ diſcipuli eius,
dicentes: Deſertus eſt locus, & hora iã p̄te-
rijt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella, e-
16 mãt ſibi eſcas.¶Ieſus aũt dixit eis: Non ha-
bent neceſſe ire: |date illis vos manducare.



|Mar.6.e 39. 17 ¶Rñderunt ei: |Nõ habemus hic niſi qnq;
18 panes & duos piſces.¶Qui ait eis: Afferte
|Luc.9.b. 13. 19 mihi illos huc.¶Et cùm iuſſiſſet turbã diſcũ
bere ſuper fęnũ, acceptis quinq; panib⁹ &
Ioh.6.b.9 duobus piſcibus, aſpiciens in cęlũ benedi-
xit & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſci
20 puli aũt turbis: ¶Et manducauerunt oẽs, &
C ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duode-
21 cim cophinos fragmentorum plenos.¶Man
ducãtium aũt fuit numerus, quinq; millia
virorum, exceptis mulieribus & paruulis.
*cõpulit 22 ¶|Et ſtatim *iuſſit* Ieſus diſcipulos aſcende
|Mar.6.e 45. re in nauiculã, & p̃cedere eũ trans fretũ, do
23 nec dimitteret turbas. ¶Et dimiſſa turba,
Ioh.6.b.17 |aſcẽdit in montẽ ſolus orare. Veſpere aũt
Lu.6.b.12 24 facto ſolus erat ibi.¶nauicula aũt in medio
mari iactabat̃ fluctibus. erat.n. cõtrarius vẽ
25 tus.¶Quarta aũt vigilia noctis, venit ad eos
26 ambulans ſuper mare. ¶Et videntes eũ am
bulantẽ, turbati ſunt, dicentes: Qu a phan-
27 taſma eſt. Et præ timore clamauerunt. ¶Sta
timq́; Ieſus locutus eſt eis, dicens: Habete
28 fiduciam: ego ſum, nolite timere. ¶Rñdens
aũt Petrus, dixit: Dñe, ſi tu es, iube me ad te
29 venire ſuper aquas.¶At ipſe ait: Veni. Et de
D ſcendens Petrus de nauicula, ambulabat ſu



30 per aquam vt veniret ad Ieſum.¶Videns ve
rò ventũ validum, timuit: & cùm cœpiſſet
mergi, clamauit, dicens: Domine ſaluũ me
31 fac.¶Et continuò Ieſus extendens manum,
apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei,
32 quare dubitaſti?¶Et cùm *aſcẽdiſſent* in na *aſcendiſſet
33 uiculam, ceſſauit ventus. ¶Qui aũt in naui-
cula erant, venerunt & adorauerũt eum, di
34 centes: Verè filius Dei es.¶|Et cùm trãsfre- |Matth.6 g.53.
35 taſſent, venerũt in Terrã-Geneſar.¶Et cùm
cognouiſſent eum viri loci illius, miſerunt
in vniuerſam regionem illã, & obtulerunt
36 ei oẽs malè habentes: ¶ & rogabant eum vt
vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et
quicunque tetigerunt, ſalui facti ſunt.



## CAPVT XV.

1 TVnc acceſſerunt ad eum ab Ieroſoly- Mar.7.a 1.
A mis Scribæ & Phariſæi, dicẽtes: ¶Qua-
re diſcipuli tui tranſgrediũtur* traditionẽ* *traditiones.

ſanio-

ſeniorum? non enim lauāt manus ſuas cū
3 panem manducant. ¶Ipſe aūt reſpondens,
ait illis: Quare & vos tranſgredimini man-
datum Dei propter traditionem veſtrā? Nā
4 Deus dixit: ¶‖Honora patrem & matrem,
& qui maledixerit patri, vel matri, morte
5 moriatur. ¶Vos autem dicitis: ‖Quicunque
dixerit patri, vel matri: Munus quodcunq;
6 eſt ex me, tibi proderit: ¶ & non honorifica-
bit patrem ſuum aut matrem ſuā: & irritū
feciſtis mandatum Dei propter traditionē
7 veſtram. ¶Hypocritæ, bene prophetauit de
8 vobis Iſaias, dicēs: ¶‖Populus hic labijs me
B honorat: cor autem eorum longè eſt à me.
9 ¶Sine cauſa autem colunt me, docentes do-
10 ctrinas, & mandata hominum. ¶ Et con-
uocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite &
11 intelligite. ¶Nō quod intrat in os, coinqui-
nat hominē: ſed quod procedit ex ore, hoc
12 coinquinat hominem. ¶ Tunc accedentes
diſcipuli eius, dixerunt ei. Scis q̄a Phariſæi,
13 audito verbo hoc ſcandalizati ſunt? ¶At ille
reſpondens, ait: Omnis plantatio, quā non
plantauit pater meus cœleſtis, eradicabit.
14 ¶Sinite illos: cæci ſunt, *duces cęcorum.
cęcus autem ſi cęco ducatum pręſtet, ambo
15 in foueam cadunt. ¶Reſpondens autem Pe-
trus dixit ei: Ediſſere nobis parabolā iſtā.
16 ¶At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu
17 eſtis? ¶ Non intelligitis quia omne quod in
os intrat, in vētrē vadit & in ſeceſſum emit
18 titur? ¶ Quæ aūt procedunt de ore, de corde
19 exeunt, & ea coinquinant hominem: ¶de
corde enim exeunt ‖cogitationes malæ, ho-
micidia, adulteria, fornicationes, furta, fal-
20 ſa teſtimonia, blaſphemiæ. ¶hæc ſunt quæ
C coinquinant hominē. Non lotis aūt mani-



bus manducare, non coinquinat hominē.
21 ¶ Et egreſſus inde Ieſus, ſeceſſit in partes
22 Tyri & Sidōnis. ¶ ‖Et ecce mulier Chana-

‖Exo. 20. c. 12. Deu. 5. b. 16. & 27 b. 16. ‖Ephes. 6. b. 2. Leu. 20. b. 9. Pr. u. 20. c 20. Exo. 21. c. 16. ‖Iſa. 29. d 13. Marc. 7. a 6. —5. ‖Ioh. 15. a 2. Lu. 6. f. 39 * & Marc. 7. c. 17. ‖Geneſ. 6. a. 5. & 8. d 21. ‖Mar. 7. c 25.

næa à finib⁹ illis egreſſa clamauit, dicēs ei:
Miſerere mei Domine fili Dauid: filia mea
23 malè à dæmonio vexatur. ¶Qui nō rñdit ei
verbum. Et accedentes diſcipuli eius, roga-
bant eū, dicentes: Dimitte eā: quia clamat
24 poſt nos. ¶Ipſe autem reſpondens, ait: Non
ſum miſſus niſi ‖ad oues quæ perierunt do
25 mus Iſrael. ¶At illa venit, & adorauit eum,
26 dicens: Domine, adiuua me. ¶Qui reſpon-
dēs ait. Non eſt bonum ſumere panē filio-
27 rum & mittere canibus. ¶At illa dixit: Etiā
Domine: nam & catelli edunt de micis
quæ cadunt de menſa dominorum ſuorū.
28 ¶Tunc reſpondens Ieſus, ait illi: O mulier
magna eſt fides tua. fiat tibi ſicut vis: Et ſa
29 nata eſt filia eius ex illa hora. ¶Et cum tran
ſiſſet inde Ieſus, venit ſecus mare Galilææ:
30 & aſcendens in montē, ſedebat ibi. ¶‖Et ac-
ceſſerunt ad eum turbæ multæ habentes ſe
cum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios
multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, &
31 curauit eos: ¶ita vt turbæ mirarentur vidē-
tes mutos loquentes, claudos ambulantes,
cæcos videntes: & magnificabant Deū Iſ-
32 raël. ¶‖Ieſus aūt conuocatis diſcipulis ſuis,
D dixit: Miſereor turbæ: quia triduo iam pſe
uerant mecum, & non habent quod mādu
cent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne defi-
33 ciant in via. ¶Et dicunt ei diſcipuli: Vnde
ergo nobis in deſerto panes tantos, vt ſatu
34 remus turbam tantam? ¶ Et ait illis Ieſus.
Quot habetis panes? At illi dixerunt: Se-



35 ptem, & paucos piſciculos. Et præcepit
36 turbæ vt diſcumberent ſuper terram. ¶ Et
accipiens ſeptem panes, & piſces, & gra-
tias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis, &
37 diſcipuli dederūt populo. ¶ Et comederunt
omnes & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit
de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas ple
38 nas. ¶Erant autem qui māducauerunt, qua

‖Sup. 10. a. 6. Luc. 19 b 10 Iohan. 10. a. 3. ‖Iſai. 35 a. 5. Luca 7. d. 22. Marc. 8. a 1. —6.

tuor

tuor millia hominum, extra paruulos &
39 mulieres. ¶Et dimiſſa turba, aſcendit in na
uiculam: & venit in fines Magedan.



CAPVT XVI.

1 ET acceſſerũt ad eũ Phariſæi &
A Sadducæi tentãtes: & rogaue- *‖Marc. 8. b. 12.*
rũt eũ vt ſignũ de cęlo oſtẽde *Luc. 12. g. 54.*
2 ret eis. ¶At ille reſpõdens, ait
illis: Facto veſpere dicitis, Se-
3 renũ erit: rubicũdũ eſt enim cęlũ. ¶Et ma-
nè, Hodie tempeſtas: rutilat enim triſte cę-
lũ. *Faciem ergo celi diiudicare noſtis: ſi- **Hypocritæ.*
4 gna aũt temporũ non poteſtis? ¶‖Generatio
mala & adultera ſignũ quærit: & ſignũ nõ *‖Sup. 12. e. 39.*
dabitur ei‖ niſi ſignũ Ione prophetæ. Et *Ion. 2. a. 2.*
5 relictis illis abijt. ¶Et cũ veniſſent diſcipuli
eius trans fretum, obliti ſunt panes accipe-
6 re. ¶Qui dixit illis: ‖Intuemini & cauete à *–6.*
7 fermẽto Phariſæorũ & Sadducæorũ. ¶At il- *‖Marc. 8. b. 14.*
li cogitabant inter ſe, dicentes: Quia panes
8 nõ accepimus. ¶Sciẽs aũt Ieſus, dixit: Quid *Luc. 12. a. 1.*
B cogitatis inter vos modicæ fidei, quia pa-
9 nes non habetis? ¶Nondum intelligitis ne
que recordamini quinque panũ, ‖in quin- *‖Sup. 14. c. 17.*
que millia hominũ, & quot cophinos ſum
10 pſiſtis? ¶neque ſeptem panum in quatuor *Iohan. 6. b. 9.*
millia hominum, & quot ſportas ſumpſi-
11 ſtis? ¶Quare non intelligitis quia nõ de pa- *Supr. 15. d. 34.*
ne dixi vobis, Cauete à fermento Phari-
12 ſæorum & Sadducæorum? ¶Tunc intellexe- *Marc. 8. a. 27.*
runt quia non dixerit cauendum à fermen
to panũ, ſed à doctrina Phariſæorũ & Sad- *Luc. 9. b. 18.*
13 ducæorũ. ¶Venit autem Ieſus in partes Cæ
ſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos
ſuos, dicens: Quem *dicunt homines eſſe fi **me 3.*
14 lium hominis? ¶At illi dixerunt: Alij Iohã-
C nẽ Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò *‖Iohan. 6. g. 60.*
15 Ieremiam, aut vnum ex prophetis. ¶‖Dicit
illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dici-
16 tis? ¶Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu
17 es Chriſtus filius Dei viui. ¶Reſpondẽs aũt *‖Iohan. 1. f. 42.*
Ieſus dixit ei: Beatus es Simon ‖Bar-Iona:
quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed
18 pater meus q in cęlis eſt. ¶Et ego dico tibi,
qa tu es Petrus: & ſuper hanc petrã ædifica
bo eccleſiã meã, & portæ inferi non præua
19 lebunt aduerſus eam. ¶‖Et tibi dabo claues *‖Infr. 18. c. 18.*
regni cęlorũ. Et quodcunq; ligaueris ſuper
terrã, erit ligatũ & in cęlis: & quodcunq; *Iohan. 20. c. 23.*
ſolueris ſuper terrã, erit ſolutum & in cœ
20 lis. ¶Tunc præcepit diſcipulis ſuis vt nemi- *–9.*
ni dicerent quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus. *–6.*
21 ¶Exinde cępit Ieſus oſtẽdere diſcipulis ſuis
quia oporteret eũ ire Ieroſolymã, & multa
pati à ſenioribus & Scribis & principibus
ſacerdotũ, & occidi, & tertia die reſurgere.
22 ¶Et aſſumens eũ Petrus, cępit increpare eũ,
dicens: Abſit à te Domine nõ erit tibi hoc.
23 ¶Qui cõuerſus, dixit Petro: ‖Vade poſt me *‖Mar. 8. d. 33.*
D ſatana, ſcandalũ es mihi: quia nõ ſapis ea
24 quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominũ. ¶Tũc Ie- *‖Sup 10. d. 38.*
ſus dixit diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt
me venire, abneget ſemetipſum, & tollat *Luc. 9. c. 23 & 14.*
25 crucẽ ſuam, & ſequatur me. ¶Qui enim vo-
luerit animã ſuã ſaluam facere, perdet eã. *e. 17. 17. g. 33.*
qui aũt perdiderit animam ſuam propter
26 me, inueniet eam. ¶Quid enim prodeſt ho- *Iohan. 12. d. 25.*
mini, ſi mundum vniuerſum lucretur, ani-
mæ verò ſuæ detrimentum patiatur? ‖Aut
quã dabit homo cõmutationẽ pro aĩa ſua? *‖Pſal. 48. a. 8.*
27 ¶Filius enim hominis venturus eſt in glo-
ria patris ſui cũ angelis ſuis, & tunc reddet *Pſal. 61. b. 13.*
28 vnicuique ſecundùm opera eius. ¶Amẽ di-
co vobis, ſunt quidam de hic ſtantibus, qui *‖Act. 17. g. 31.*
non guſtabunt mortem, donec videant fi- *Ro. 2. a. 6.*
lium hominis venientem in regno ſuo. *Marc. 6. a. 1.*
*Luc. 9. c. 27.*



CAPVT XVII.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrũ, & **aſſumpſit*
A Iacóbum, & Iohannem fratrem eius, &
ducit illos in montem excelſum ſeorſum:

& tranſ-

veruntamen vę homini illi per quem ſcan
8 dalum venit.¶|Si autem manus tua, vel pes
tuus ſcandalizat te: abſcinde eum, & ꝓijce
abs te, bonum tibi eſt ad vitam ingredi de
bilem vel claudum, quàm duas manus vel
duos pedes habentem mitti in ignē æter-
9 num. ¶Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue
B eum, & proijce abs te: bonum tibi eſt vnū
oculum habentem in vitam intrare, quàm
duos oculos habentem mitti in gehennam
10 ignis. ¶Videte ne contemnatis vnum ex his
puſillis: dico enim vobis, quia|angeli eorū
in cęlis ſemꝑ vident faciē patris mei q in
11 cęlis eſt. ¶|Venit enim filius hominis ſalua
12 re quod perierat. ¶Quid vobis videtur? ſi fue
rint alicui centū oues, & errauerit vna ex
eis: nónne relinquit nonagintanouē in mō
13 tibus, & vadit quærere eā, quę errauit? ¶& ſi
contigerit vt inueniat eā: amen dico vobis,
quia gaudet ſuper eam magis, q̄ ſuper no-
14 nagintanouē quæ non errauerūt. ¶ Sic non
eſt voluntas ante patrem veſtrū qui in cę-
15 lis eſt, vt pereat vnus de puſillis iſtis. ¶ Si
|aūt peccauerit in te frater tuus, vade, & cor-
ripe eū inter te & ipsū ſolū: ſi te audierit,
16 lucratus eris fratrē tuū. ¶ſi aūt te non audie
rit: adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt
|in ore duorum vel trium teſtium ſtet om-
17 ne verbum. ¶ Quòd ſi non audierit eos: dic
C eccleſiæ. ſi autem eccleſiam non audierit,
18 ſit tibi ſicut|ethnicus & publicanus. ¶|A-
men dico vobis, quæcunq; alligaueritis ſu-
per terrā, erunt ligata & in cęlo: & quæcun
que ſolueritis ſuꝑ terrā, erūt ſoluta & in cę
19 lo. ¶Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis
conſenſerint ſuper terrā, de omni re quam
cunque petierint, fiet illis à patre meo q in
20 cęlis eſt. ¶ Vbi enim ſunt duo vel tres con-
gregati in noīe meo, ibi ſum in medio eo-
21 rum. ¶Tunc accedens Petrus ad eum, dixit:
Dn̄e quoties peccabit in me frater meus, &
22 dimittam ei? vſq; ſepties? ¶Dixit illi Ieſus:
Non dico tibi vſq; ſepties: ſed vſq; ſeptua-
23 gies ſepties. ¶Iō aſſimilatū eſt regnum cœlo
rum homini regi, qui voluit rationē pone-
24 cum ſeruis ſuis ¶Et cum cœpiſſet rationem
ponere, oblatus eſt ei vnus qui debebat ei
25 decem millia talenta. ¶Cum autem nō ha-
beret vnde redderet, iuſſit eum dominus
eius venundari, & vxorem eius & filios, &
26 omnia quæ habebat, & reddi. ¶ Prócidens
D autem ſeruus ille, orabat eum, dicens: Pa
27 tientiam habe in me, & oīa reddā tibi. ¶ Mi
ſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit
28 eum, & debitum dimiſit ei. ¶ Egreſſus au-
tem ſeruus ille, inuènit vnum de conſeruis
ſuis qui debebat ei cētū denarios: & tenēs
ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes.
29 ¶Et prócidens cōſeruus eius, rogabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia
30 reddam tibi. ¶ Ille autem noluit: ſed abijt,
& miſit eū in carcerē, donec redderet debi-

*Supr. 5. e. 30. Mar. 9. g. 43. Pſ. 33. a. 8. Luc. 19. b. 10. Luc. 15. a. 4. Leui. 17. a 3. Leui. 19. d 17. Eccle. 19. b. 13. Iacob 5. d 19. Deut. 19. c. 15. 2. Cor. 13. a. 1. Hebr. 10. d. 28. Iohan. 8. c 17. 2. Theſ 3 d 14. 1. Cor. 5. a. 9. Iohan. 20. d. 23. Luc. 17. a. 4.*



31 tum. ¶Videntes autem cōſerui eius quæ fie
bāt, contriſtati ſunt valde: & venerunt, &
narrauerunt dn̄o ſuo omnia q̄ facta fuerāt.
32 ¶Tunc vocauit illum dominus ſuus, & ait
illi: Serue nequam, omne debitum dimiſi
33 tibi, quoniam rogaſti me: nónne ergo opor
tuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego
34 tui miſertus ſum? ¶Et iratus dn̄s eius, tradi-
dit eū tortoribus, quoadusq; redderet vni-
35 uerſum debitum. ¶Sic & pater meus cęle-
ſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſq́ſ-
que fratri ſuo de cordibus veſtris.

*Luc. 2. e. 13. Supr. 6. b. 12. Mar. 11. e 25.*



CAPVT XIX.

1 ET factum eſt, cum conſummaſ
A ſet Ieſus ſermones iſtos: mi-
grauit à Galilæa, | & venit in
fines Iudææ trans Iordanem,
2 ¶& ſecutę ſūt eū turbę multæ:
3 & curauit eos ibi. ¶|Et acceſſerūt ad eū Pha

*Mar. 10. a. 1. Mar. 10. a. 2.*

riſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet ho-
*Gen.1.d.* mini dimittere vxorem ſuam quacunq; ex
*27.* 4 cauſa? Qui rñdens, ait eis: Non legiſtis qa
** hominẽ* -quì fecit* ab initio, maſculum & fœminã
5 fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet ho
*Gene.2.d.* mo patrem & matrem, & adhærebit vxori
*21.* 6 ſuæ: & erũt duo in carne vna. Itaq; iã nõ
*Ephe.5.g.* ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus cõ-
*31.* 7 iunxit, homo nõ ſeparet. Dicunt illi: Quid
*1.Cor.6.a* ergo ‖ Moyſes mandauit dare libellum re
*16.* 8 pudij, & dimittere? Ait illis: Quoniã Moy
*Deu.24.a* ſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis
*1.* dimittere vxores veſtras: ab initio autẽ nõ
*Supr.5.c.* 9 fuit ſic. ‖ Dico autem vobis, quia quicunq;
*32.* B dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicatio
*Mar.10.b* nem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui
*11.* 10 dimiſſam duxerit, mœchatur. Dicunt ei
*Luc.16.d* diſcipuli eius: Si ita eſt cauſa hominis cum
*18.* 11 vxore, non expedit nubere. Qui dixit illis:
*1.Cor.7.b* Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed qui
*11.* 12 bus datum eſt. Sunt enim eunuchi qui de
matris vtero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi
qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunu
chi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnũ
*Mar.10.* 13 cœlorum. Qui poteſt capere capiat. ‖ Tunc
*b.13.* oblati ſunt ei paruuli, vt manus eis impo-
*Luc.18.c.* neret & oraret. Diſcipuli aũt increpabant
*15.* 14 eos. Ieſus verò ait eis: ‖ Sinite paruulos, &
*Sup.18.a* nolite eos prohibere ad me venire: talium
*3.* 15 eſt enim regnum cœlorum. Et cum impo
*Mar.10.* 16 ſuiſſet eis manus, abijt inde. ‖ Et ecce vnus
*b.17.* accedens, ait illi: Magiſter bone, quid boni
*Luc.18.d* 17 faciam vt habeam vitam æternam? Qui
*18.* dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vn*
C eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitã ingre
18 di, ſerua mandata. Dicit illi: Quæ? Ieſus au
*‖Exo.20.c* tem dixit: ‖ Non homicidiũ facies: Non a-
*13.* dulterabis: Non falſum teſtimoniũ dices:
19 Honora patrem tuum & matrem tuam:
20 Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Di
cit illi adoleſcens: Omnia hæc cuſtodiui à
*-&.* 21 iuuentute mea, qd adhuc mihi deeſt? Ait
** omnia* illi Ieſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vẽde* q
habes, & da pauperibus, & habebis theſau
22 rũ in cœlo: & veni, ſequere me. Cum audiſ
ſet autem adoleſcens verbum, abijt triſtis:
23 erat enim habens multas poſſeſſiones. Ie-
ſus aũt dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vo-
bis, quia diues difficilè intrabit in regnũ cœ
24 lorum. Et iterũ dico vobis: facilius eſt ca-
melum per foramen acus tranſire, q̃ diuitẽ
25 intrare in regnũ cœlorũ. Auditis autẽ his,
diſcipuli mirabantur valde, dicentes: Quis
26 ergo poterit ſaluus eſſe? Aſpiciens autẽ Ie-
D ſus dixit illis: Apud hoĩes hoc impoſſibile
*Mar.10.d* eſt: apud Deũ autẽ omnia poſſibilia ſunt.
*28.* 27 ‖ Tunc reſpõdens Petrus, dixit ei: Ecce nos
*Luc.18.e* reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, qd
*28.* 28 ergo erit nobis? Ieſus aũt dixit illis: Amen
dico vobis, ꝙ vos qui ſecuti eſtis me, in re-
*Luc.22.c.* generatione cũ ſederit filius hominis in ſe
*30.* de maieſtatis ſuæ, ‖ ſedebitis & vos ſup ſe-
des duodecim, iudicantes duodecim tribus
29 Iſraël. Et omnis qui reliquerit domũ, vel
fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrẽ,
aut vxorem, aut filios, aut agros, ꝑp nomen
meum, centuplum accipiet, & vitam æter-
30 nam poſſidebit. Multi autem erũt primi, *‖Inf.20.b*
nouiſſimi: & nouiſſimi, primi. *16.*
*Mar.10.*
*c.31.*
*Luc.13.f.*
*30.*



## CAPVT XX.

1 Imile eſt regnum cœlorum ho-
A mini patrifamiliãs, q exijt pri
mo manè cõducere operarios
2 in vineam ſuam. Cõuentio-
ne aũt facta cum operarijs ex
denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.
3 Et egreſſus circa horam tertiã, vidit alios
4 ſtantes in foro ocioſos, & dixit illis: Ite &
vos in vineam*: & quod iuſtum fuerit, da- ** meam*
5 bo vobis. Illi aũt abierunt. Iterum autem
exijt circa ſextam, & nonam horã: & fecit
6 ſimiliter. Circa vndecimam verò exijt, &
inuẽnit alios ſtãtes, & dicit illis: Quid hic
7 ſtatis tota die ocioſi? Dicũt ei: Quia nemo
nos cõduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineã*. ** meam*
8 Cum ſerò autem factum eſſet, dicit domi-
B nus vineæ ꝓcuratori ſuo: Voca operarios,
& redde illis mercedẽ, incipiens à nouiſſi-
9 mis vſq; ad primos. Cum veniſſent ergo
qui circa vndecimã horã venerant, accepe-
10 runt ſingulos denarios. Venientes autem
& primi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent ac
cepturi: acceperunt aũt & ipſi ſingulos de-
11 narios. Et accipientes murmurabãt aduer-
12 ſus patremfamiliãs, dicẽtes: Hi nouiſſimi
vna hora fecerunt: & pares illos nobis feci
13 ſti qui portauimus põdus diei & æſtus. At
ille rñdens vni eorum, dixit: Amice, non fa
cio tibi iniuriam: nõnne ex denario con-
14 ueniſti mecum? Tolle quod tuum eſt, &
vade: volo autem & huic nouiſſimo dare ſi
15 cut & tibi. Aut non licet mihi quod volo,

facere?

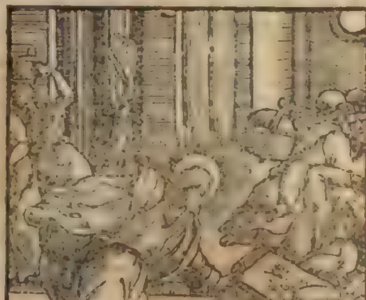
facere? an oculus tuus nequam eſt quia ego
*|Su.19.d.* 16 bonus ſum? ¶|Sic erunt nouiſſimi, primi &
*30.* primi nouiſſimi: multi.n. ſunt vocati: pau-
*|Mar.10* 17 ci verò electi. ¶|Et aſcendens Ieſus Ieroſo-
*e 31.* lymã, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecre
*Luc.13.f.* 18 tò, & ait illis: ¶ Ecce aſcendimus Ieroſoly-
*81.* mam, & filius hoīs tradetur principibus ſa
*Infr.23.b.* C cerdotum & Scribis, & cōdemnabunt eum
*14.* 19 morte, ¶& tradēt eum Gentibus ad illuden
*|Mar.10* dum, & flagellandum, & crucifigendum: &
*f.32.* 20 tertia die reſurget. ¶ |Tunc acceſſit ad eum
*Luc.18.f.* mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis, ado
*31.* 21 rans & petens aliquid ab eo ¶Qui dixit ei:
Quid vis? Ait illi: Dic vt ſedeant hi duo filij
mei, vnus ad dexteram tuã, & vnus ad ſini-
22 ſtram in regno tuo. ¶Reſpondens autem Ie
ſus, dixit: Neſcitis quid petatis. Poteſtis bi
bere calicem quem ego bibiturus ſum? Di
23 cũt ei: Poſſumus. ¶Ait illis: Calicem quidē
meum bibetis: ſedere autem ad dexteram
**vel* meam*& ſiniſtram, non eſt meum dare vo
*|Mar.10* 24 bis: ſed quibus paratũ eſt à patre meo. ¶|Et
*f.40.* audientes decem, indignati ſunt de duobus
*Luc.22.c.* 25 fratribus. ¶|Ieſus autem vocauit eos ad ſe,
*25.* D & ait: Scitis quia principes gentium domi-
nantur eorũ: & qui maiores ſunt, poteſtatē
26 exercent in eos. ¶Non ita erit inter vos: ſed
quicunq; voluerit inter vos maior fieri, ſit
27 veſter miniſter: ¶ & qui voluerit inter vos
*Phi.2.a.7* 28 primus eſſe, erit veſter ſeruus. ¶ |ſicut filius
hominis nō venit miniſtrari, ſed miniſtra-
re, & dare animam ſuã redemptionem pro
*Mar.10.g* 29 multis. ¶|Et egredientibus illis ab Iericho,
*46.* 30 ſecuta eſt eum turba multa: ¶& ecce duo cæ
*Luc.18.f.* ci ſedentes ſecus viam, audierũt quia Ieſus
*35.* tranſiret: & clamauerũt, dicentes: Dñe, mi
31 ſerere noſtri, fili Dauid. ¶Turba aũt increpa
bat eos, vt tacerent. At illi magis clama-
bant, dicentes: Dñe, miſerere noſtri, fili Da-
32 uid. ¶Et ſtetit Ieſus, & vocauit eos, & ait:
33 Quid vultis vt faciam vobis? ¶Dicunt illi:
34 Dñe, vt aperiantur oculi noſtri. ¶Miſertus
autē eorum Ieſus, tetigit oculos eorum. Et
confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

## CAPVT XXI.

*Mar.11.a* 1 ET cùm appropinquaſſent Iero-
*1.* A ſolymis, & veniſſent Bet-pha
*Lu.19.d.* ge, ad Montem oliueti, tūc Ie
*29.* 2 ſus miſit duos diſcipulos, ¶ di
cēs eis: Ite in caſtellum quod
contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam
alligatam, & pullũ cum ea: ſoluite, & addu
3 cite mihi: ¶& ſi quis vobis aliquid dixerit,
dicite, quia Dñs his opus habet: & conſe-
4 ſtim dimittet eos. ¶Hoc autē factum eſt vt
adimpleretũ quod dictum eſt per prophetã,
*Iſ.62.e.11* 5 dicentem: ¶|Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus
*Za.9.b.9.* venit tibi māſuetus, & ſedēs ſuper aſinam,
*Ioh.12.b.* 6 & pullum filium ſubiugalis. ¶Eũtes autem
*15.* diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus.
7 ¶Et adduxerunt aſinam & pullum: & impo
ſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum



8 déſuper ſedere fecerũt. ¶Plurima autem tur *|Pſ.117.d*
ba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via: alij au *26.*
tem cædebant ramos de arboribus, & ſterne *Mar.11.*
9 bant in via: ¶turbæ autē quæ præcedebant, *b.9.*
& quæ ſequebant, clamabant, dicentes: Ho *Lu.19.f.*
ſan-na filio Dauid: |benedict* qui venit in *38.*
nomine Domini: hoſan-na in altiſſimis. *|Mar.11*
10 ¶Et cùm intraſſet Ieroſolymam, commota *b.11.*
eſt vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic? *Iohā.2.c.*
11 ¶Populi autem dicebant: Hic eſt Ieſus pro- *14.*
12 pheta, à Nazareth Galilææ. ¶ Et |intrauit *Deu.14.d*
Ieſus in templum Dei, & eijciebat omnes *25.*



vendentes & ementes in templo, & mēſas
numulariorum & cathedras vendentiũ co- *|Lu.19.g*
13 lumbas euertit: ¶& dicit eis: Scriptum eſt, *45.*
|Domus mea, domus orationis vocabitur: *Iſ.56.a.7.*
|vos autem feciſtis illam ſpeluncam latro- *Ier.7.b.11*
14 num. ¶Et acceſſerũt ad eum cæci, & claudi

*Mar. 11.c* 15 in templo:& ſanauit eos. ¶‖Vidētes autem
*18* principes ſacerdotum & Scribæ mirabilia
*Luc. 19.c.* quæ fecit, & pueros clamātes in templo, &
*47.* dicentes : Hoſan-na filio Dauid:indignati
16 ſunt,¶ & dixerunt ei: Audis quid iſti dicūt?
Ieſus aūt dixit eis: Vtiq;.nūquam legiſtis,
*Pſ.8.a.3* ‖Quia ex ore infantium & lactentiū perfe-
17 ciſti laudem?¶Et relictis illis,abijt foras ex-
tra Ciuitatē in Beth-aniam: ibiq; manſit.
18 ¶Manè aūt reuertens in Ciuitatem,eſurijt.
*Mar.11.b* 19 ¶‖Et videns fici arborem vnam ſecus viam,
*13.* venit ad eam:& nihil inuênit in ea niſi fo-
lia tm̄,& ait illi: Nūquam ex te fructus na
ſcatˉ in ſempiternum . Et arefacta eſt conti-
*Mar.11.c* 20 nuò ficulnea.¶‖Et videntes diſcipuli, mira-
*20.* 21 ti ſunt,dicentes: Quō continuò aruit?¶Rñ-
dens aūt Ieſus, ait eis : Amen dico vobis,ſi
habueritis fidem,& non hæſitaueritis, non
ſolum de ficulnea facietis , ſed & ſi monti
huic dixeritis, Tolle,& iacta te ī mare:fiet.
*Su.7.a.7.* 22 ¶‖Et oīa quæcūq; petieritis in oratione cre
*Mar. 11* 23 dentes,accipietis.¶Et cùm veniſſet in tem-
*c.24.* plum,acceſſerunt ad eum docentem princi
*Ioh.15.b.7* pes ſacerdotū & ſeniores populi, dicentes:
*1.Ioh.3.d* ‖In qua poteſtate hæc facis?Et quis tibi de-
*22.* 24 dit hanc poteſtatē?¶Rñdens Ieſus, dixit eis:
*Mar.11.d* C Interrogabo vos & ego vnum ſermonem :
*28.* quem ſi dixeritis mihi , & ego vobis dicam
*Lu.20.a.1* 25 in qua poteſtate hęc facio.¶Baptiſmꝰ Iohā-
nis vnde erat: è cęlo, an ex hominibus?At il
26 li cogitabant inter ſe, dicentes : ¶Si dixeri-
mus è cęlo,dicet nobis:Quare ergo non cre
didiſtis illi?Si aūt dixerimus,Ex hoibus: ti-
*‖Su.14.a.* memus turbam. ‖oēs enim ᵛhabentᵛ Iohan
*5.* 27 nem ſicut prophetam.¶Et rñdentes Ieſu,di
*ᵛ habebāt* xerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe: Nec ego
*Mar.6.c.* 28 dico vobis ī qua poteſtate hæc facio.¶Quid
*20.* aūt vobis videt̄?Homo quidā habebat duos
filios: & accedens ad primū,dixit: Fili,vade
29 hodie opare ī vinea mea. ¶Ille aūt rñdens,
ait: Nolo. Poſtea aūt pœnitentia motus,a-
30 bijt.¶Accedens aūt ad alterum, dixit ſimili
ter. At ille rñdens, ait: Eo dñe. Et non iuit:
31 ¶quis ex duobus fecit volūtatem patris?Di-
cunt ei: Primus. Dicit illis Ieſus: Amen di-
co vobis,quia publicani & meretrices præ-
32 cedunt vos in regnum Dei. ¶Venit enim ad
vos Iohannes in via iuſtitiæ:& non credidi
ſtis ei: publicani aūt & meretrices credide-
runt ei: vos aūt videntes nec pęnitentiā ha-
*Mar.12.a* 33 buiſtis poſtea,vt crederetis ei.¶Aliam para
*1.* D bolā audite : Homo erat paterfamilias qui
*Lu.20.b.9* plantauit vineā, & ſepem circūdedit ei, &
*Iſ.5.a.1.b* fodit in ea torcular, & ædificauit turrim,&
*5.* locauīt eam agricolis : & peregrè profectus
*Ier.2.d.21* 34 eſt.¶Cùm aūt tempus fructuum appropin-
quaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas,vt ac
35 ciperent fructus eius.¶Et agricolę apprehen
ſis ſeruis eius,alium ceciderunt,alium oc-
36 ciderunt,alium verò lapidauerūt. ¶Iterum
miſit alios ſeruos plures prioribus: & fece-
37 rūt illis ſimiliter. ¶Nouiſſimè aūt miſit ad



eos filium ſuum,dicēs: Verebuntur filium
38 meum.¶Agricolæ aūt videntes filium,dixe-
runt intra ſe:‖Hic eſt hæres,venite, occida-
mus eum,& habebimus hæreditatem eius. *‖Inf.26.a*
39 ¶ Et apprehenſum eum eiecerunt extra vi- *3 et 27.a.1*
40 neā,& occiderunt . ¶Cùm ergo venerit dñs *Ioh.11.g.*
41 vineæ,quid faciet agricolis illis? ¶Aiūt illi: *53.*
Malos malè perdet : & vineā ſuam lŏcabit
alijs agricolis,qui reddent ei fructū tempo
42 ribus ſuis.¶‖Dicit illis Ieſus: Nūquam legi-
ſtis in ſcripturis: Lapidē quem reprobaue- *Pſ. 117.c.*
runt ædificantes,hic eſt factus in caput an- *22.*
guli ? A Dño factū eſt iſtud: & eſt mirabile *Act. 4.b.*
43 in oculis noſtris?¶Ideo dico vobis,quia au- *11.*
ferett̄ à vobis regnum Dei, & dabit̄ Gēti fa- *Ro. 9.g.*
44 cienti fructus eius . ¶‖Et qui ceciderit ſuper *33.*
lapidem iſtum, confringetur : ſuper quem *1. Pet.2.b*
45 verò ceciderit,conteret eum.¶Et cùm audiſ *7.*
ſent principes ſacerdotum & Phariſęi para *Luc.20.c.*
bolas eius:cognouerunt quod de ipſis dice- *17.*
46 ret. ¶Et quærentes eum tenere, timuerunt *Mar.12.b*
turbas:qm̄ ſicut prophetam eum habebāt. *10.*

## CAPVT XXII.

*‖Zach.11*
1 ET reſpondens Ieſus, dixit iterū *a.3.*
A in parabolis eis,dicēs:¶‖Simi- *Dan.2.e.*
2 le factum eſt regnū cœlorum *34.*
homini Regi,qui fecit nuptias *‖Luc.14.*
3 filio ſuo. ¶Et miſit ſeruos ſuos *d.16.*
vocare inuitatos ad nuptias: & nolebāt ve- *Apo. 19.*
4 nire.¶Iterum miſit alios ſeruos,dicens: Di- *b.9.*
cite inuitatis, Ecce prandium meum para-
ui: tauri mei & altilia occiſa,& omnia pa-
5 rata: venite ad nuptias. ¶Illi autem negle-
xerunt: & abierunt, alius in villam ſuam,
6 alius verò ad negociationem ſuam: ¶reli-
qui verò tenuerunt ſeruos eius , & contu-
7 melijs affectos, occiderunt . ¶Rex autem
cùm audiſſet , iratus eſt : & miſſis exerciti-
bus ſuis,perdidit homicidas illos, & ciuita-
8 tē illorum ſuccēdit.¶Tūc ait ſeruis ſuis: Nu

ptiæ



ptiæ quidem paratæ ſunt : ſed qui inuitati
9 erant, non fuerũt digni. ¶ Ite ergo ad exitus
viarum : & quoſcunq; inueneritis, vocate
10 ad nuptias. ¶ Et egreſſi ſerui eius in vias,
congregauerunt oẽs quos inuenerunt, ma-
los, & bonos : & impletæ ſunt nuptiæ
11 diſcumbentiũ. ¶ Intrauit aũt Rex, vt vide-
ret diſcumbẽtes: & vidit ibi hominẽ nõ ve
12 ſtitũ veſte nuptiali. ¶ Et ait illi: Amice, quõ
B huc intraſti nõ habẽs veſtẽ nuptialẽ? At il-
*Supr. 8. b. 12. & 13 f. 42.* 13 le obmutuit. ¶ Tunc dixit Rex miniſtris. Li-
gatis manibus & pedibus eius mittite cũ
in tenebras exteriores : ibi erit fletus & ſtri
*Inf. 25 d. 30.* 14 dor dentiũ. ¶ Multi enim ſunt vocati, pauci
*Mar. 12. b 13. Luc. 20. c 20.* 15 verò electi. ¶ Tunc abeuntes Phariſæi, con-



ſiliũ inierunt, vt caperẽt eum in ſermone.
16 ¶ Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Hero-
dianis, dicentes : Magiſter ſcimus quia ve-
rax es, & viam Dei in veritate doces, & non
eſt tibi cura de aliquo. non enim reſpicis p
17 ſoni hoĩum : ¶ dic ergo nobis quod tibi vĩ:
18 licet cenſum dare Cæſari, an non? ¶ Cogni-
ta aũt Ieſus nequitia eorũ, ait: Quid me tẽ-
19 tatis hypocritę? ¶ oſtendite mihi numiſma
20 cenſus. At illi obtulerunt ei denarium. ¶ Et
ait illis Ieſus: Cuius eſt imago hæc, & ſup-
21 ſcriptio? ¶ Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis:
C Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari : *Ro. 13. 7.*
22 & quę ſunt Dei, Deo. ¶ Et audientes mira-
23 ti ſunt, & relicto eo, abierunt. ¶ In illo die
acceſſerunt ad eũ Sadducæi, qui dicunt nõ
eſſe reſurrectionem: & interrogauerunt eũ,
24 ¶ dicentes: Magiſter, Moyſes dixit, Si quis *Mar. 12 b. 19.*
mortuus fuerit non habens filium : vt du-
cat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſe- *Luc. 20 d. 28.*
25 men fratri ſuo. ¶ Erant autem apud nos ſe-
ptem fratres: & primus, vxore ducta, defun *Act. 23 b. 6.*
ctus eſt: & non habens ſemen, reliquit vxo
26 rẽ ſuam fratri ſuo. Similiter ſecũdus, & ter- *Deut. 25 a. 5.*
27 tius, vſq; ad ſeptimum. ¶ Nouiſſimè autem
28 omnium & mulier defuncta eſt. ¶ In reſur-
rectione ergo cuius erit de ſeptem, vxor?
29 omnes enim habuerunt eam. ¶ Reſpondens
autem Ieſus, ait illis: Erratis, neſciẽtes ſcri-
30 pturas, neq; virtutẽ Dei. ¶ In reſurrectione
enim neque nubent, neque nubentur: ſed
31 ſunt ſicut angeli Dei in cęlo. ¶ De reſurre-
ctione autem mortuorum non legiſtis qđ
32 dictũ eſt à Deo, dicente vobis: ¶ Ego ſum *Exo. 3. 6.*
Deus Abraham, & Deus Iſaac, & deus Ia-
cob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viuen-
33 tium. ¶ Et audientes turbæ, mirabantur in
34 doctrina eius. ¶ Phariſæi autem audientes *Mar. 12 d. 28.*
D q̃ ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, conue
35 nerunt in vnum: & interrogauit eum vnus
36 ex eis legis doctor, tentans eum: ¶ Magiſter,
quod eſt mandatum magnum in lege?
37 ¶ Ait illi Ieſus: Diliges Dñm Deum tuum *Deu. 6. a 5.*
ex toto corde tuo, & in tota anima tua, &
38 in tota mente tua. ¶ Hoc eſt maximum & *Luc. 10. e 27.*
39 primum mandatum. ¶ Secundum autem ſi-
mile eſt huic: Diliges proximum tuum ſi- *Levi. 19 d. 18.*
40 cut teipſum. ¶ In his duobus mandatis vni-
41 uerſa lex pendet & prophetæ. ¶ Congrega- *Marc. 12 c. 31.*
tis autem Phariſeis, interrogauit eos Ieſus,
42 dicẽs: ¶ Quid vobis vĩ de Chriſto? cuius fi- *Mar. 12 d. 35.*
43 lius eſt? Dicunt ei: Dauid. ¶ Ait illis: Quõ er
go Dauid in Spiritu vocat eũ Dñm, dicens: *Luc. 20. 41.*
44 ¶ Dixit Dñs Dño meo, Sede à dextris meis,
donec ponã inimicos tuos ſcabellum pedũ *Pſ. 109. 1.*
45 tuorum? ¶ Si ergo Dauid vocat eum Dñm :
46 quomodo filius eius eſt? ¶ & nemo poterat
ei reſpondere verbum: neq; auſus fuit quiſ
quam ex illa die eum amplius interrogare.

## CAPVT XXIII.

1 TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas
A & ad diſcipulos ſuos, ¶ dicens :
2 Super cathedram Moyſi ſede- *2. Eſd. 8. a 4.*
3 runt Scribæ & Phariſæi. ¶ Om-
nia ergo quæcunque dixerint *Luc. 11. 46.*
vobis, ſeruate & facite: ſecũdum verò ope-



ra eorum nolite facere, dicunt enim & nō
4 faciunt. Alligāt enim onera grauia & im *Act. 15. b 10.*
portabilia, & imponunt in humeros homi
num: digito autem ſuo nolunt ea mouere. *Deut. 6. b 8.*
5 Omnia verò opera ſua faciunt vt videanē
ab hominibus: dilatant enim philacteria *Num. 15. d. 38.*
6 ſua, & magnificant fimbrias. Amant autē
primos recubitus in cęnis, & primas cathe- *Marc. 12. d. 38.*
7 dras in ſynagogis, & ſalutationes in foro,
8 & vocari ab hominibus, rabbi. Vos autem *Luc. 11. f. 43. & 20 g. 46.*
nolite vocari rabbi. Vnus eſt enim magiſter
9 veſter: oēs aūt vos fratres eſtis. Et patrem *Iacob 3. a 1.*
B nolite vocare vobis ſuper terram: vnus eſt
10 enim pater veſter qui eſt in cęlis eſt. Nec *Mal. 1. b. 6*
vocemini magiſtri: qa magiſter veſter, vn'
11 eſt, Chriſtus. Qui maior eſt veſtrum, erit *Luc 14. c. 11. & 18 c. 14.*
12 miniſter veſter. Qui autē ſe exaltauerit,
humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exal-
13 tabitur. Vę autē vobis Scribæ & Phariſæi
hypocritæ: quia clauditis regnum cęlorum
ante homines. vos enim nō intratis: nec in
14 troeuntes ſinitis intrare. Væ vobis Scribę
& Phariſæi hypocritæ: quia comeditis do- *Mar. 12 d. 40. Luc. 20. g. 47.*
mos viduarum, orationes longas orantes:
propter hoc amplius accipietis iudicium.
15 Vę vobis Scribę & Phariſæi hypocritę: qa
circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum
proſelytum: & cum fuerit factus, facitis eū
16 filium gehēnæ duplo quàm vos. Væ vobis
duces cæci, qui dicitis, Quicunque iuraue-
rit per tēplum, nihil eſt: qui autem iuraue
17 rit in auro tēpli, debet. Stulti & cęci, quid
enim maius eſt, aurum, an templum quod
18 ſanctificat aurum? Et quicunq; iurauerit
in altari, nihil eſt: quicunq; autem iuraue
19 rit in dono quod eſt ſuper illud, debet. Cæ
ci, quid enim maius eſt, donū, an altare qđ
20 ſanctificat donum? Qui ergo iurat in alta-
C ri, iurat in eo, & in omnibus quæ ſuper il-
21 lud ſunt: & quicunq; iurauerit in tēplo iu *Supr. 5. e. 34.*
22 rat in illo, & in eo qui habitat in ipſo: &
qui iurat in cęlo, iurat in throno Dei, & in
23 eo qui ſedet ſuper eum. Væ vobis Scribæ
& Phariſæi hypocritæ: quia decimatis men *Luc. 11. f. 42.*
tam & anethum & cyminū, & reliquiſtis
quæ grauiora ſunt legis, iudiciū, & miſeri-
cordiā, & fidē. hęc oportuit facere, & illa nō
24 omittere. Duces cæci, excolantes culicem,
25 camelum aūt glutientes. Væ vobis Scribę *Luc. 11. e. 39.*
& Phariſęi hypocritæ: quia mūdatis quod
déforis eſt calicis & paropſidis: intus autē
26 pleni eſtis, rapina & immunditia. Pha- *plena ſunt 7.*
riſęe cæce, munda priùs quod intus eſt, cali
cis & paropſidis, vt fiat id quod déforis eſt,
27 mundū. Væ vobis Scribæ & Phariſęi hypo
critę: qa ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis,
quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, in-
tùs verò plena ſunt oſſibus mortuorum, &
28 omni ſpurcitia. ſic & vos à foris quidē pa-
retis hominibus iuſti: intùs aūt pleni eſtis
29 hypocriſi & iniquitate. Vę vobis Scribæ &
D Phariſæi hypocritæ, quia ædificatis ſepul-
chrā prophetarum, & ornatis monumenta
30 iuſtorum, & dicitis, Si fuiſſemus in dieb'
patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eo-
31 rum in ſanguine prophetarum. Itaq; teſti
monio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis
32 eorum qui prophetas occiderunt. Et vos
33 implete menſurā patrum veſtrorum. Ser *Sup. 3. b. 7.*
pentes genimina viperarum, quomodo
34 fugietis à iudicio gehennæ? Ideo, ecce ego
mitto ad vos prophetas, & ſapientes, & ſcri
bas, & ex illis occidetis & crucifigetis, &
ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, &
35 perſequemini de ciuitate in ciuitatem: vt
veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui
effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel *Gene. 4. b. 8.*
iuſti, vſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Ba-
rachię, quem occidiſtis in templum & al- *Heb. 11. a. 4.*
36 tare. Amen dico vobis, venient hęc omnia
37 ſuper generationem iſtam. Ieruſalem Ie *2. Par. 24. f. 22.*
ruſalem, quę occidis prophetas, & lapidas
eos qui ad te miſſi ſunt: quoties volui cō- *Luc. 13. g. 34.*
gregare filios tuos quemadmodum gallina
congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? *4. Eſd. 1. c. 30.*
38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſer
39 ta. Dico enim vobis, non me videbitis à
modo, donec dicatis: Benedictus qui venit
in nomine Domini.

## CAPVT XXIIII.

1 ET egreſſus Ieſus de tēplo, ibat.
A Et acceſſerūt diſcipuli eius, vt *Mar. 13. a 1.*
oſtēderēt ei ædificationes tem
2 pli. Ipſe autem reſpondens
dixit illis: Videtis hęc omnia? *Luc. 21. b. 5.*
Amen dico vobis, non relinquetur hîc la-
3 pis ſup lapidē qui nō deſtruatur. Sedente *Luc. 19. g. 44.*
autem eo ſup Montē-oliueti, acceſſerūt ad
eum diſcipuli ſecretò, dicentes: Dic nobis,
quando hæc erunt? & quod ſignū aduentus *Ephes. 5. b 6.*
4 tui, & conſummationis ſeculi? Et rñdens
Ieſus, dixit eis: Videte ne quis vos ſeducat: *Coloſſ. 2. 18.*
5 multi enim venient in noīe meo, dicen-



tes, Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.
6 ¶ Audituri.n. eſtis prælia & opiniones prælio
rū Videte ne turbemini: oportet.n. hęc fie-
7 ri: ſed nondum eſt finis. ¶ Conſurget.n. gens
8 in gentē, & regnum in regnū: & erūt peſti-
lētię, & fames, & terræmotus per loca: ¶ hęc
|Ioh. 15. c. 20. et 16. a. 2. 9 aūt oīa initia ſunt dolorū. ¶| Tunc tradent
vos in tribulationē, & occidēt vos: & eritis
10 odio oībus gentibus pp nomen meum. ¶ Et
Sup. 10. c. 17. B tunc ſcandalizabunt multi: & inuicem tra
11 dent: & odio habebunt inuicem. ¶ Et multi
Lu. 21. c. 18. pſeudoprophetæ ſurgent: & ſeducent mul-
12 tos. ¶ Et qm̄ abūdabit iniquitas: refrigeſcet
13 charitas multorum. ¶ qui aūt perſeuerave-
14 rit vſq; in finem, hic ſaluus erit. ¶ Et prædi-
cabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo
orbe, in teſtimoniū oībus gentibus: & tunc
|Mar. 13. b. 14. 15 veniet conſummatio. ¶| Cùm ergo videritis
abominationem deſolationis, quę dicta eſt
Luc. 21. d. 20. |à Daniele propheta, ſtantē in loco ſancto,
16 (qui legit intelligat) ¶ tunc qui Iudæa ſunt,
|Dan. 9. g. 27. 17 fugiant ad montes: ¶ & qui in tecto, non de
18 ſcēdat tollere aliquid de domo ſua: ¶ & qui
in agro, nō reuertatur tollere tunicā ſuam.
19 ¶ Væ aūt prægnantibus & nutrientibus in
|Act. 1. b. 12. 20 illis diebus. ¶ Orate aūt, vt non fiat fuga ve-
21 ſtra in hyeme vel |ſabbatho. ¶ Erit.n. tūc tri
bulatio magna qualis nō fuit ab initio mū
22 di vſque modò, neque fiet. ¶ Et niſi breuiati
fuiſſent dies illi, nō fieret ſalua oīs caro, ſed
|Mar. 13. c. 21. 23 pp electos breuiabuntur dies illi. ¶| Tunc ſi
quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut
Lu. 17. d. 23. 24 illic: nolite credere. ¶ Surgent enim pſeudo-
chriſti, & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna
magna & prodigia, ita vt in errorem indu-
25 cantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. ¶ Ecce prę
26 dixi vobis. ¶ Si ergo dixerint vobis, Ecce in
deſerto eſt: nolite exire: ecce in penetrali-
27 bus: nolite credere. ¶ Sicut enim fulgur exit
C ab Oriente, & paret vſque in Occidentem:
28 ita erit & aduentus filij hoīs. ¶| Vbicunque |Lu. 17. g.
fuerit corpus, illic congregabunt & aquilæ. 37.
29 ¶ Statim aūt poſt tribulationem dierum il- Mar. 13. a.
lorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit 4.
lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cęlo, & vir Luc. 21. e.
30 tutes cœlorum commouebuntur: ¶ & tunc 25.
parebit ſignum filij hominis in cęlo: & tūc Ezec. 32. a.
plangent oēs tribus terræ: & videbunt filiū b 7.
hominis venientem in nubibus cœli cū vir Iſ. 13 b. 10
31 tute multa & maieſtate. ¶| Et mittet ange- Ioel 2. g.
los ſuos cum tuba, & voce magna: & cōgre 31. et 3. c.
gabunt electos eius à quatuor vētis, à ſum 14.
32 mis cęlorum vſq; ad terminos eorum. ¶ Ab |Apo. 1. b.
arbore aūt fici diſcite parabolam: cùm iam 8.
ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis 1. Cor. 15.
33 quia propè eſt æſtas. ¶ ita & vos, cùm videri g. 51.
tis hęc oīa, ſcitote quia propè eſt in ianuis.
34 ¶ Amen dico vobis, quia non præteribit ge-
35 neratio hæc, donec oīa hæc fiant. ¶| Cœlum |Mat. 5. d. 18.
& terra tranſibunt, verba autem mea non
36 prǽteribunt. ¶ De die autem illa & hora ne- |Luc. 17.
D mo ſcit, neque angeli cœlorum, niſi ſolus f. 26.
37 pater. ¶| Sicut autem in diebus Noë, ita erit Gen. 7. b. 5
38 & aduentus filij hominis. ¶| ſicut enim 1. Pet. 3. d.
erant in diebus ante diluuium comedētes 20.
& bibentes, nubentes & nuptui tradentes,
vſque ad eum diem quo intrauit Noë in
39 arcam, ¶ & non cognouerunt donec venit
diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduen-
40 tus filij hominis. ¶| Tunc duo erunt in a- Lu. 17. g.
gro: vnus aſſumetur, & vnus relinquetur: 36.
41 ¶ duæ molentes in mola: vna aſſumetur, &
42 vna relinquetur. ¶ *Vigilate ergo, quia ne- *duo in le-
ſcitis qua hora Dominus veſter vēturus ſit. cto. vnus
43 ¶| Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pa- aſſume-
terfamiliàs, qua hora fur vēturus eſſet, vigi tur, & v-
laret vtiq;, & non ſineret perfodi domum nus relin-
44 ſuam. ¶ Ideò & vos eſtote parati: quia qua quetur.
neſcitis hora filius hominis venturus eſt. |1. Th. 5.
45 ¶| Quis, putas, eſt fidelis ſeruus & prudens, d. 17.
quem conſtituit Dn̄s ſuus ſuper familiam Mar. 13.
46 ſuam, vt det illis cibum in tempore? ¶| Bea- d 35.
tus ille ſeruus, quem cùm venerit dn̄s eius, Luc. 12. c.
47 inuenerit ſic faciētem: ¶ Amen dico vobis, 39.
qm̄ ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. Lu. 12. e.
48 ¶ Si autē dixerit malus ſeruus ille in corde 42.
ſuo: Moram faciet dominus meus venire: |Apo. 16.
49 ¶ & cœperit percutere conſeruos ſuos, man- c. 15.
50 ducet autem & bibat cum ebrioſis: ¶ veniet
dominus ſerui illius in die qua non ſperat,
51 & hora qua ignorat, ¶ & diuidet eum, par-
temque eius ponet cum hypocritis. |illic e- |Su. 13. f.
rit fletus & ſtridor dentium. 42.
Inf. 25. c. 30.

## CAPVT XXV.

1 TVnc ſimile erit regnum cœlo-
A rum decem virginibus, quæ ac
cipientes lampades ſuas, exie
runt obuiā ſponſo, & ſponſæ.
2 ¶ Quinque autem ex eis erant
3 fatuæ, & quinque prudentes: ¶ ſed quinque
fatuæ, acceptis lāpadibus, non ſumpſerunt



4 oleum ſecum: ¶ prudentes verò acceperunt
5 oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. ¶ Mo-
rã aũt faciente ſponſo, dormitauerunt oẽs,
6 & dormierunt. ¶ Media aũt nocte clamor fa-
ctus eſt: Ecce ſpõſus venit, exite obuiam ei.
7 ¶ Tunc ſurrexerunt oẽs virgines illę, & orna
8 uerunt lampades ſuas. ¶ Fatuę aũt ſapienti
bus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro: qa
9 lampades noſtræ extinguuntur. ¶ Rñderunt
prudentes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat
nobis, & vobis: ite potius ad vendentes, &
10 emite vobis. ¶ Dum aũt irent emere, venit
ſpõſus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cũ
11 eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua. ¶ Nouiſſi-
mè verò veniunt & reliquę virgines, dicẽ-
12 tes: Dñe, Dñe, aperi nobis. ¶ At ille rñdens,
‖Mar. 13 13 ait: Amen dico vobis, neſcio vos. ¶‖ Vigilate
d. 33. 14 itaq; quia neſcitis diẽ, neq; horam. ¶ ‖Sicut
Sup. 24. e. B enim homo peregrè proficiſcẽs, vocauit ſer
42. 15 uos ſuos, & tradidit illis bona ſua. ¶ Et vni
Luc. 19. b. dedit quinque talenta, alij autem duo, alij
12. verò vnum, vnicuiq; ſecundùm propriam
16 virtutem: & profectus eſt ſtatim. ¶ Abijt
autem qui quinq; talenta acceperat, & ope
ratus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.
17 ¶ Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt
18 alia duo. ¶ Qui autem vnum acceperat a-
biens fodit in terram, & abſcondit pecuniã
19 domini ſui. ¶ Poſt multum verò temporis
venit dominus ſeruorũ illorum, & poſuit
20 rationem cum eis. ¶ Et accedens qui quinq;
talenta acceperat, obtulit alia quinq; talẽ-
ta, dicens: Domine, quinq; talenta tradidi-
ſti mihi: ecce alia quinq; ſuperlucratus ſum.
21 ¶ Ait illi Dominus eius: Euge ſerue bone
& fidelis, qa ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam: intra in gaudium do
22 mini tui. ¶ Acceſſit autem & qui duo talen-
ta acceperat, & ait: Domine duo talẽta tra-
C didiſti mihi: ecce alia duo ſuplucrat' ſum.

23 ¶ Ait illi dominus eius. Euge ſerue bone &
fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam: intra in gaudiũ domi
24 ni tui. ¶ Accedens autem & qui vnum talen
tum acceperat, ait: Dñe, ſcio quia homo du
rus es, metis, vbi non ſeminaſti, & congre-
25 gas, vbi non ſparſiſti: ¶ & timens abij, & ab-
ſcondi talentum tuum in terra: ecce habes
26 quod tuum eſt. ¶ Rñdens autem dñs eius, di
xit ei: Serue male, & piger, ſciebas quia me
to vbi nõ ſemino, & cõgrego vbi nõ ſparſi:
27 ¶ oportuit ergo te committere pecuniam
meam numularijs, & veniens ego recipiſ-
28 ſem vtiq; quod meum eſt cum vſura. ¶ Tol
lite itaq; ab eo talentum, & date ei qui ha-
29 bet decem talẽta. ¶ ‖omni enim habenti da ‖Su. 13. b.
bitur, & abundabit: ei aũt qui non habet, 12.
30 & quod videt habere, auferet ab eo. ¶ Et in- Mar. 4. c.
utilem ſeruum eijcite in tenebras exterio- 25.
res: ‖ illic erit fletus & ſtridor dentium. Lu. 8. c. 18
31 ¶ Cùm aũt venerit filius hominis in maie- et 19. d. 26
ſtate ſua, & oẽs angeli cum eo: tunc ſedebit ‖Sup. 8. b.
32 ſuper ſedem maieſtatis ſuæ; ¶ & congrega- 12. & 22.
buntur ante eum oẽs gentes, & ſeparabit eos b. 13.
ab inuicẽ, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœ-
33 dis: ¶ & ſtatuet oues quidẽ a dextris ſuis, hę-
34 dos aũt à ſiniſtris. ¶ Tunc dicet Rex his qui à
D dextris eius erunt: Venite benedicti patris
mei, poſſidete paratum vobis regnum à cõ-
35 ſtitutione mundi. ¶ ‖Eſuriui enim: & dedi- ‖Iſ. 58. b. 7
ſtis mihi mãducare. ſitiui: & dediſtis mihi Eze. 18. b
36 bibere. hoſpes eram: & collegiſtis me. ¶ Nu- 7.
dus: & operuiſtis me. ‖infirmus: & viſita- ‖Ecc. 7. d.
ſtis me. in carcere eram: & veniſtis ad me. 39.
37 ¶ Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes: Do-
mine, quando te vidimus eſurientem, &
pauimus: ſitiẽtem, & dedimus tibi potum?
38 ¶ quãdo autem te vidimus hoſpitem, & col-
39 legimus te? ¶ aut quando te vidimus infir
40 mum, aut in carcere, & venimus ad te? ¶ Et
reſpondens Rex, dicet illis: Amen dico vo-
bis, quãdiu feciſtis vni ex his fratrib' meis
41 minimis, mihi feciſtis. ¶ Tunc dicet & his
42 qui à ſiniſtris erunt. ¶‖ Diſcedite à me male ‖Pſ. 6. b. 9
E dicti in ignem ęternum, qui paratus eſt dia Su. 7. c. 23.
43 bolo & angelis eius. ¶ eſuriui enim: & non Luc. 13. f.
dediſtis mihi manducare. ſitiui: & non de- 27.
44 diſtis mihi potum. ¶ hoſpes eram: & non
collegiſtis me. nudus: & non operuiſtis me.
infirmus, & in carcere: & non viſitaſtis me.
45 ¶ Tunc reſpondebunt ei & ipſi dicentes: Do
mine, quando te vidimus eſurientem,
aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum,
aut infirmum, aut in carcere: & non mini-
46 ſtrauimus tibi? ¶ Tunc reſpondebit illis, di-
cens: Amen dico vobis, quandiu non feci-
ſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis.
47 ¶‖ Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti ‖Ioh. 5. e.
autem in vitam æternam. 25.

## CAPVT XXVI.

Dan. 12.
1 ET factum eſt cùm conſummaſſet Ieſus a. 2.
A ſermones hos omnes, dixit diſcipulis

ſuis:



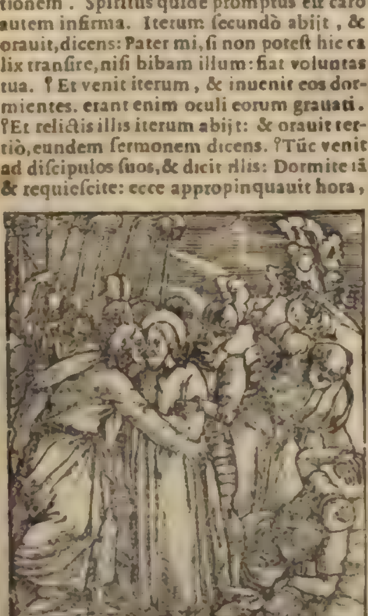


2 ſuis: ¶ Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet,
*Mar.14.a.1.* 3 & filius hoı̃s tradet vt crucifigat. ¶ Tunc con
gregati ſunt principes ſacerdotũ, & ſeniores
*Lu.22.a.2* populi in atriũ principis ſacerdotũ, qui di-
4 cebat Caiphas: ¶ & conſilium fecerunt, vt Ie
5 ſum dolo tenerent & occiderẽt. ¶ Dicebant
aũt: Non in die feſto, ne fortè tumultus fie-
*Ioh.11.a.2. et 12.a.2.* 6 ret in populo. ¶ Cùm aũt Ieſus eſſet in Be-
7 thania in domo Simónis Leproſi, ¶ acceſſit
ad eũ mulier habẽs alabaſtrũ vnguẽti pre-
*Mar.14.a.3* cioſi, & effudit ſuper caput ipſius recũben-
8 tis. ¶ Vidẽtes aũt diſcipuli, ĩdignati ſunt, di
9 centes: Vt quid perditio hæc? ¶ potuit enim
iſtud venundari multo, & dari pauperibus.
10 ¶ Sciẽs aũt Ieſus, ait illis: Quid moleſti eſtis
huic mulieri? opus enim bonũ operata eſt
*Deu.15.b.11.* 11 in me. ¶ nam ſemper pauperes habetis vo-
12 biſcum: me aũt non ſemper habetis. ¶ Mit
*habebitis* tens.n hęc vnguentum hoc in corpus meũ:
13 ad ſepeliendum me, fecit. ¶ Amen dico vo-
bis, vbicunq; prædicatũ fuerit hoc euange-
lium in toto mũdo, dicet & quod hęc fecit,
*Mar.14.b.10.* 14 in memoriam eius. ¶ Tunc abiit vnus de
B duodecim, qui dicebat Iudas Iſcariótes, ad
*Lu.22.a.3* 15 prĩcipes ſacerdotũ, ¶ & ait illis: Quid vultis
mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi
16 conſtituerunt ei triginta argẽteos. ¶ Et exin-
de quærebat opportunitatem, vt eum trade
*Mar.14.b.12.* 17 ret. ¶ Prima aũt die Azimorum acceſſerunt
diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Vbi vis pare-
*Lu.22.a.7–8.* 18 mus tibi comedere Paſcha? ¶ At Ieſus dixit:
Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite ei:
Magiſter dicit, Tempus meum prope eſt,
apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.
*Mar.14.b.17.* 19 ¶ Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis
*Lu.22.b.14.* 20 Ieſus: & parauerunt Paſcha. ¶ Veſpere au-
tem facto, diſcumbebat cũ duodecim diſci-
*Ioh.13.c.21.* 21 pulis ſuis. ¶ Et edentibus illis, dixit: Amen
dico vobis, quia vnus veſtrum me traditu-
22 rus eſt. ¶ Et contriſtati valde, cęperunt ſingu
23 li dicere: Nunquid ego ſum Dñe? ¶ At ipſe
rñdens, ait: Qui intingit mecum manum
24 in paropſide, hic me tradet. ¶ Filius quidem
hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: vę *Pſ.40.b.10.*
C autem homini illi, per quem filius homi-
nis traditur: bonum erat ei, ſi natus non *traditur*
25 fuiſſet homo ille. ¶ Rñdẽs aũt Iudas qui tra
didit eum, dixit: Nunquid ego ſum Rabbi?
26 Ait illi: Tu dixiſti. ¶ Cœnantibus aũt eis, ac *1.Cor.11.c.24.*
cepit Ieſus panem & benedixit ac fregit, de
ditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & co
27 medite: hoc eſt corpus meum. ¶ Et accipiens
calicem, gratias egit, & dedit illis dicens:
28 Bibite ex hoc omnes. ¶ Hic eſt enim ſan-
guis meus noui teſtamẽti, qui pro multis
effundetur in remiſſionem peccatorum.
29 ¶ Dico autem vobis, non bibam ámodo
de hoc genimine vitis vſq: in diem illum,
cùm illud bibam vobiſcum nouum in re-
30 gno patris mei. ¶ Et hymno dicto, exie-
31 runt in Montem oliueti. ¶ Tunc dicit illis
Ieſus: Omnes vos ſcãdalum patiemini in *Mar.14.c.27.*
me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Per- *Ioh.16.d.32.*
cutiam paſtorem, & diſpergentur oues gre-
32 gis. ¶ Poſtquàm autem reſurrexero, præ- *Zac.13.b.7.*
33 cedam vos in Galilæam. ¶ Reſpondens au
tem Petrus, ait illi: Et ſi omnes ſcandaliza-
ti fuerint in te, ego nunquam ſcandaliza- *Mar.14.c.28. & 16.b.7.*
34 bor. ¶ Ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia
in hac nocte antequàm gallus cantet, ter
35 me negabis. ¶ Ait illi Petrus: Etiam ſi opor *Ioh.13.d.38.*
D tuerit me mori tecum, non te negabo. Simi
36 liter & omnes diſcipuli dixerunt. ¶ Tunc *Mar.14.d.32.*
venit Ieſus cum illis in villam quæ dicitur *Lu.22.d.39.*
Geth-ſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sede
37 te hic donec vadam illuc, & orẽ. ¶ Et aſſum-
pto Petro & duobus filijs Zebedæi, cępit cõ
38 triſtari & mœſtus eſſe. ¶ Tunc ait illis: Tri-
ſtis eſt anima mea vſq; ad mortem: ſuſtine
39 te hic, & vigilate mecum. ¶ Et progreſſus pu

ſillum



ſillum, procidit in faciem ſuã, orans, & di-
cens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, trãſeat à me
calix iſte: veruntamen non ſicut ego volo,
40 ſed ſicut tu. ¶Et venit ad diſcipulos ſuos, &
inuenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic!
non potuiſtis vna hora vigilare mecum?
41 ¶Vigilate, & orate vt non intretis in tenta-
tionem. Spiritus quidẽ promptus eſt caro
42 autem infirma. Iterum ſecundò abijt, &
orauit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic ca
lix tranſire, niſi bibam illum: fiat voluntas
43 tua. ¶Et venit iterum, & inuenit eos dor-
mientes. erant enim oculi eorum grauati.
44 ¶Et relictis illis iterum abijt: & orauit ter-
45 tiò, eundem ſermonem dicens. ¶Tũc venit
ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite iã
& requieſcite: ecce appropinquauit hora,



*appropinquabit. & filius hominis tradetur in manus pecca-
46 torũ. ¶Surgite eamus: ecce* appropinquauit

47 qui me* tradet. ¶Adhuc eo loquente, ecce *tradit ſ.
E Iudas, vnus de duodecim venit, & cum eo Mar. 14.
turba multa cũ gladijs & fuſtibus, miſſi à e. 43.
principib' ſacerdotũ & ſeniorib' populi. Luc. 22. e.
48 ¶Qui autem tradidit eũ, dedit illis ſignum, Iohã. 18.
dicens: Quẽcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt, a. 3.
49 tenete eum. ¶Et confeſtim accedens ad Ie-
ſum, dixit: Aue rabbi. Et oſculatus eſt eũ.
50 ¶Dixitq; illi Ieſus. Amice, ad quid veniſti?
Tunc acceſſerunt, & manus iniecerũt in Ie
51 ſum: & tenuerunt eũ. ¶Et ecce vnus ex his
qui erant cum Ieſu, extendens manũ, exe-
mit gladium ſuũ: & percutiens ſeruũ prin-
cipis ſacerdotũ, amputauit auriculã eius.
52 ¶Tunc ait illi Ieſus: Conuerte gladium tuũ
in locum ſuum. omnes enim qui accepe- Geneſ. 9.
53 rint gladium, gladio peribunt. ¶An putas a. 6.
quia nõ poſſum* rogare patrẽ meũ: & exhi Apoc. 13
bebit mihi modò plusquã duodecim le- c. 10.
54 giones angelorum? ¶Quomodo ergo imple *modò 2.
55 buntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri? ¶In -3.
illa hora dixit Ieſus turbis: Tanquam ad la Iſai. 53.
tronẽ exiſtis cum gladijs & fuſtibus cõpre- c. 20.
E hendere me: quotidie apud vos ſedebam
56 docens in tẽplo: & non me tenuiſtis. ¶Hoc
autem totum factum eſt, vt adimplerẽtur Sap. c. 31.
ſcripturę prophetarum. Tunc diſcipuli om
57 nes, relicto eo, fugerunt. ¶At illi tenentes Ie



ſum, duxerunt ad Caipham, principem ſa-
cerdotum, vbi Scribę, & ſeniores conuene- Mar. 14
58 runt. ¶Petrus autem ſequebatur eũ à lõgè, e. 53.
vſq; in atriũ principis ſacerdotum. Et in- Luc. 22. f.
greſſus intrò, ſedebat cum miniſtris: vt vi- 54.
59 deret finem. ¶*Principes autem ſacerdotũ, Ioh. 18. d.
& omne concilium quęrebant falſum teſti 24.
moniũ contra Ieſum, vt eũ morti traderẽt: *Princeps
60 & non inuenerunt, cum multi falſi teſtes Marc. 14
acceſſiſſent. Nouiſſimè autẽ venerunt duo f. 55.
61 falſi teſtes, ¶& dixerunt: Hic dixit, Poſſum
deſtruere templum Dei, & poſt triduum Iohan. 2. d
62 reædificare illud. ¶Et ſurgens princeps ſa- 19.

cerdotum

cerdotum, ait illi: Nihil reſpõdes ad ea quę
63 iſti aduerſum te teſtificantur? ⁋Ieſus autem
tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi:
Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis



64 ſi tu es Chriſtus filius Dei. ⁋Dicit illi Ieſus,
Tu dixiſti: verũtamẽ dico vobis, àmodo vi-
debitis ‖ filiũ hoĩs ſedentẽ à dextris virtutis
‖ Sup. 16. d. 27. 65 Dei, & venientẽ in nubibus cęli. ⁋Tũc prin
ceps ſacerdotũ ſcidit veſtimẽta ſua, dicẽs:
1. The. 4. Blaſphemauit. quid adhuc egemus teſtib⁹?
d. 14. 66 ecce, nũc audiſtis blaſphemiã: ⁋quid vobis
Rom. 14. videtur? At illi reſpõdẽtes, dixerunt: Reus
b. 10. 67 eſt mortis. ⁋‖Tunc expuerunt in faciẽ eius:
‖ Iſa. 50. G & colaphis eũ ceciderunt, alij aũt palmas
b. 6. 68 in faciẽ eius dederunt, ⁋dicẽtes: Propheti-
Marc. 14. 69 za nobis Chriſte, q̃s eſt qui te percuſſit? Pe-
g. 65. trus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit
Luc. 22. f. ad eũ vna ancilla, dicens: Et tu cũ Ieſu Ga-
55. 70 lilæo eras. ⁋At ille negauit coram oĩbus, di
Ioh. 18. d. 71 cẽs: Neſcio quid dicis. ⁋Exeunte aũt illo ia-
25. nuã, vidit eũ alia ancilla: & ait his q̃ erãt
—3. 72 ibi: Et hic erat cum Ieſu Nazareno. ⁋Et ite
rum negauit cum iuramento: Quia nõ no-
73 ui hominẽ. ⁋Et poſt puſillũ acceſſerunt qui
ſtabant: & dixerunt Petro: Verè & tu ex il-
lis es: nã & loquela tua manifeſtũ te facit.
74 ⁋Tunc cœpit deteſtari & iurare, quia non
nouiſſet hominẽ. Et continuò gallus cãta-
75 uit. ⁋Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu, q̃d
dixerat: Prius quàm gallus cantet, ter me
negabis. Et egreſſus foras, fleuit amare.

## CAPVT XXVII.

1 MAnè autem facto, conſiliũ inie
Marc. 15. A rũt omnes principes ſacerdo-
b. 16. tum & ſeniores populi aduer
Luc. 22. ſus Ieſum, vt eũ morti trade-
g. 61. 2 rẽt. ⁋Et vinctũ adduxerũt eũ,
Luc. 23. 3 & tradiderunt Pontio Pilato præſidi. ⁋Tũc
a. 1. videns Iudas qui eum tradidit, ꝙ damna-
Iohan. 18. tus eſſet: pœnitẽtia ductus retulit triginta
c. 28. argẽteos principibus ſacerdotũ & ſeniori-



4 bus, ⁋dicens: Peccaui tradens ſanguinẽ iu-
ſtũ. At illi dixerũt: Quid ad nos? tu videris.
5 Et proiectis argẽteis ĩ tẽplo, receſſit: & abiẽs,
6 ‖laqueo ſe ſuſpendit. Principes aũt ſacerdo ‖ Act. 1.
tũ, acceptis argẽteis, dixerũt: Non licet eos c. 18.
mittere in corbonam: quia preciũ ſangui-
7 nis eſt. ⁋Conſilio aũt inito, emerunt ex illis
agrum figuli, in ſepulturam peregrinorũ.
8 ⁋Propter hoc vocatus eſt ager ille, ‖ Ha-
cel-dama, hoc eſt ager ſanguinis, vſque in ‖ Act. 1.
9 hodiernũ diem. ⁋Tunc impletum eſt quod c. 19.
B dictũ eſt per Ieremiã prophetã dicentẽ: Et
acceperunt triginta argẽteos preciũ appre- Luc. 11.
10 ciati quẽ appreciauerũt, à filijs Iſraël: ⁋& a. 12.
dederunt eos in agrũ figuli, ſicut conſtituit
11 mihi Dñs. ⁋Ieſus aũt ſtetit ante præſidem,
‖& interrogauit eũ præſes, dicẽs: Tu es Rex Mar. 15.
12 Iudæorũ? Dicit illi Ieſus: Tu dicis. ⁋Et quũ a. 1.
accuſaret à principibus ſacerdotũ & ſenio- Luc. 23.
13 rib⁹, nihil reſpõdit. ⁋Tũc dicit illi Pilatus: a. 3.
Non audis quanta aduerſum te dicũt teſti- Iohan. 18.
14 monia? ⁋Et non reſpondit ei ad vllum ver- f. 33.
bum: ita vt miraretur præſes vehementer.
15 ⁋Per diem autem ſolennem cõſueuerat prę
ſes populo dimittere vnum vinctũ quẽ vo-
16 luiſſent. ⁋habebat aũt tunc vinctũ inſignẽ,
17 qui dicebatur Barrabas. ⁋Cõgregatis ergo
illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam
vobis: Barrabã, an Ieſum qui dicitur Chri-
18 ſtus? ⁋Sciebat enim ꝙ per inuidiam tradi-
19 diſſent eum. ⁋Sedente autem illo pro tribu
C nali, miſit ad eum vxor eius, dicens: Nihil
tibi & iuſto illi: multa enim paſſa ſum ho- Marc. 15.
20 die per viſum propter eum. ⁋Principes au- b. 12.
tem ſacerdotũ & ſeniores perſuaſerunt po Luc. 23. c.
pulis vt peterent Barrabã, Ieſum verò per- c. 18.
21 derent. ⁋Reſpondens aũt præſes, ait illis: Ioh. 18. g.
Quem vultis vobis de duobus dimitti? At 40.
22 illi dixerunt: Barrabam. ⁋Dicit illis Pi- Act. 3. c.
latus: Quid igitur faciam de Ieſu qui dici- 14.

tur Chriſtus? Dicunt omnes: Crucifigatur.
23 ¶At illis præſes: Quid enim mali fecit? At
illi magis clamabant, dicẽtes: crucifigatur.



24 ¶ Vidẽs autem Pilatus, qa nihil proficeret,
ſed magis tumult⁹ fieret, accepta aqua lauit
manus coram populo, dicens: Innocẽs ego
ſum à ſanguine iuſti huius: vos videritis.
25 Et reſpondens vniuerſus populus, dixit:
Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios no-
26 ſtros. ¶Tunc dimiſit ill s Barrabam: Ieſum
autem flagellatum tradidit eis, vt crucifige



27 retur. ¶Tunc milites præſidis ſuſcipien-
Mar. 17. D tes Ieſum in prætorium, ‖ congregauerunt
b.16. 28 ad eũ vniuerſam cohortem: ¶& exuẽtes eũ,
Iohan. 19 chlamydem coccineam circundederunt ei.
a.1. 29 ¶& plectentes coronam de ſpinis, poſuerũt
ſuper caput eius, & arundinem in dextera
‖Mar. 15. eius. Et genu flexo ante eum, illudebãt ei,
21. 30 dicẽtes: Aue rex Iudæorũ. ¶Et expuentes in



eum, acceperunt arũdinem, & percutiebãt
31 caput eius. ¶Et poſtquã illuſerunt ei, exue- Luca 23.
runt eum chlamydem: & induerunt eum d.26.
veſtimentis eius, & duxerunt eum vt cru- ‖Mar. 15
32 cifigerent. ¶ ‖Exeuntes autem inuenerunt b.21.
hominem Cyrenæum, nomine Simõnem: Luca 23
hunc angariauerunt, vt tolleret crucẽ eius. e.33.
33 ¶‖Et venerunt in locum qui dicitur Golgo- Iohan. 19.
c.17.



34 tha, quod eſt Caluariæ locus. ¶ Et dederunt ‖Mar. 15.
ei vinum bibere cum felle miſtum. Et c.24
35 cùm guſtaſſet, noluit bibere. ¶ ‖Poſtquam Luca 23.
autem crucifixerunt eum, diuiſerunt veſti- e.34.
menta eius, ſortẽ mittentes: ut impleret Iohan. 19.
quod dictum eſt per prophetã, dicẽtẽ: ‖Di c.18.
uiſerunt ſibi veſtimẽta mea, & ſuper veſtẽ -15.
36 meã miſerunt ſortem. ¶Et ſedentes ſerua- Pſal. 22.
37 bant eum. ¶Et impoſuerunt ſuper caput c.19.
E eius cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST Iohan. 19.
38 IESVS REX IVDÆORVM. ¶Tunc c.24.

crucifixi



E crucifixi ſunt cum eo duo latrones: vnus à
39 dextris, & vnus à ſiniſtris. ¶Prætereũtes aũt
blaſphemabãt eum, mouẽtes capita ſua, &
Ioh. 2.d. 40 dicentes: ¶‖Vah qui deſtruis templũ Dei,
19. & in triduo illud reædificas: ſalua temetip
—2. 41 ſum: ſi filius Dei es, deſcẽde de cruce. ¶Simi
liter & principes ſacerdotũ illudentes cum
42 Scribis & ſeniorib⁹, dicebãt: ¶‖Alios ſaluos
fecit: ſeipſum non poteſt ſaluum facere: ‖ſi
‖Sup. 2.d. Rex Iſraël eſt, deſcẽdat nũc de cruce, & cre-
18. 43 dimus ei. ¶‖confidit in Deo: liberet nunc eũ
‖Pſ. 21.b. 44 ſi vult: dixit. n. Quia filius Dei ſum. ¶Idip-
9. ſum aũt & latrones qui crucifixi erãt cum
45 eo improperabant ei. ¶A ſexta aũt hora, te-
nebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram,
46 vſq; ad horã nonam. ¶Et circa horam nonã
clamauit Ieſus voce magna, dicens: Eli, Eli,
lãmaſabacthani? hoc eſt: ‖Deus meus, Deus
Pſ. 21.a.1 47 meus, vt quid dereliquiſti me? ¶Quidã aũt
illic ſtantes & audientes, dicebant: Eliam
48 vocat iſte. ¶Et continuò currens vnus ex eis,
Pſ. 68.c. F acceptam ſpongiam impleuit‖aceto: & im
21. 49 poſuit arundini & dabat ei bibere. ¶Cæteri
verò dicebant: Sine, videamus an veniat E-
50 lias liberans eum. ¶Ieſus aũt iterum clamãs
2. Par. 3. 51 voce magna, emiſit ſpiritum. ¶Et ecce, ‖ve-
d. 14. lum tẽpli ſciſſum eſt in duas partes, à ſum-
mo vſque deorſum: & terra mota eſt, & pe
52 træ ſciſſæ ſunt, ¶& monumẽta aperta ſunt:
& multa corpora ſanctorũ qui dormierãt,
53 ſurrexerunt. ¶Et exeuntes de monumentis
poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſan-
ctam ciuitatem, & apparuerunt multis.
54 ¶Centurio aũt, & qui cũ eo erant cuſtodien
tes Ieſum, viſo terræmotu & his q̃ fiebant,
timuerũt valde, dicẽtes: Verè fili⁹ Dei erat
Mar. 15. 55 iſte. ¶Erant aũt ibi mulieres multę à longè,
d. 40. quæ ſecutæ erãt Ieſum à Galilæa, miniſtrã
56 tes ei: ¶inter quas erat Maria Magdalenę, &
Maria Iacobi & Ioſeph mr̃, & mater filio-



57 rũ Zebedæi. ¶Cùm aũt ſero factum eſſet, ve ‖Mar. 15.
G nit quidã homo diues ab Arimathęa, noĩe d. 42.
58 Ioſeph, q & ipſe diſcipul⁹ erat Ieſu. ¶Hic ac Lu. 23.g.
ceſſit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu. Tunc 50.
59 Pilatus iuſſit reddi corpus. ¶Et accepto cor- ‖Ioh. 19.
pore, Ioſeph ĩuoluit illud ĩ ſindone mũda. g. 38.



60 ¶& poſuit illud in monumento ſuo nouo,
qđ exciderat in petra. Et aduoluit ſaxũ ma-
61 gnum ad oſtium monumẽti, & abijt. ¶Erat
autẽ ibi Maria Magdalenę, & altera Maria,
62 ſedentes cõtra ſepulchrum. ¶Altera autem
die, q̃ eſt poſt Paraſcêuen, cõuenerunt prin
cipes ſacerdotum, & Phariſæi ad Pilatum,
63 ¶dicentes: Dñe, recordati ſumus, quia ſedu-
ctor ille dixit adhuc viuẽs, Poſt tres dies re-
64 ſurgam. ¶Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum
vſq; in diem tertium: ne fortè veniãt diſci
puli eius, & furentur eum, & dicant plebi,

Surrexit à mortuis: & erit nouiſſimus error
peior priore. ⸿Ait illis Pilatus: Habetis cu-
ſtodiam. Ite, cuſtodite ſicut ſcitis. ⸿Illi autē
abeuntes, munierunt ſepulchrum: ſignan
tes lapidem cum cuſtodibus.



## CAPVT XXVIII.

VEſpere aũt ſabbathi quæ luce-
ſcit in prima ſabbathi, venit
Maria Magdalenę, & altera
Maria videre ſepulchrum ⸿Et
ecce terræmotus factus eſt ma
gnus Angelus enim Dñi deſcendit de cęlo:



& accedens, reuoluit lapidē, & ſedebat ſu-
per eũ. ⸿erat autem aſpectus eius ſicut ful-
gur, & veſtimētũ eius ſicut nix. ⸿Præ timo-
re autē eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti

5 ſunt velut mortui. ⸿Reſpondens autem an-
gelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos:
ſcio enim quòd Ieſum qui crucifixus eſt,
6 quæritis. ⸿non eſt hic: ſurrexit enim, ſicut
dixit: venite, & videte locum vbi poſi-
7 tus erat Dominus. ⸿Et citò euntes, dicite
B diſcipulis eius, quia ſurrexit: & ecce præ-
cedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis. 8.
8 ecce prædixi vobis. ⸿Et exierunt citò de
monumento cũ timore & gaudio magno, *præcedet*
9 currentes nunciare diſcipulis eius. ⸿Et ec-



ce Ieſus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ
autem acceſſerunt, & tenuerũt pedes eius,
10 & adorauerunt eum. ⸿Tunc ait illis Ieſus:
Nolite timere: ite, nũciate fratribus meis,
11 vt eant in Galilæã: ibi me videbunt. ⸿Quæ
cum abijſſent, ecce quidam de cuſtodibus
C venerũnt in ciuitatem, & nunciauerunt
principibus ſacerdotum omnia quę facta
12 fuerant. ⸿Et congregati cum ſenioribus, cõ-
ſilio accepto: pecuniam copioſam dederũt
13 militibus, ⸿dicentes: Dicite, Quia diſcipuli
eius nocte venerunt, & furati ſunt eum no
14 bis dormientibus. ⸿Et ſi hoc auditũ fuerit
à pſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos
15 faciemus. ⸿At illi accepta pecunia, fecerũt
ſicut erant edocti. Et diuulgatum eſt verbũ
iſtud apud Iudæos, vſq; in hodiernũ diem
16 ⸿Vndecim autem diſcipuli abierunt in Ga
D lilæam, in montem vbi cõſtituerat illis Ie-
17 ſus. ⸿Et videntes eum adorauerunt: quidã
18 autem dubitauerunt. ⸿Et accedens Ieſus lo
cutus eſt eis, dicens: ‖ Data eſt mihi omnis ‖ *Ioh. 17.*
19 poteſtas in cęlo & in terra: ⸿euntes ergo do *a 2.*
cete omnes gentes: baptizãtes eos in nomi *Heb. 2. b.*
20 ne Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ⸿docẽtes *8.*
eos ſeruare omnia quæcunq; mandaui vo *Marc. 16.*
bis: & ecce, ego vobiſcum ſum omnib⁹ die *d. 15.*
bus, vſque ad conſummationem ſeculi.

HIERONYMVS

# HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

*MARCVS diſcipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breue ſcripſit Euangelium. Quod cū Petrus audiſſet, probauit, & Eccleſiæ legendum ſua authoritate edidit, ſicut Clemens in ſexto Hypotypóſeon libro ſcribit. Et Papias Ieroſolymitanus epiſcopus meminit huius Marci: et Petrus in epiſtola prima, ſub nomine Babylonis, figuraliter Romam ſignificans: Salutat vos, inquit, eccleſia in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Aſſumpto itaque Euangelio quod ipſe confecerat, perrexit Aegyptum: & primus in Alexandria Chriſtum annuncians, conſtituit eccleſiam tanta doctrina & vita continentia, ut omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret. Denique Philo diſertiſſimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam Eccleſiam adhuc Iudaizantem, quaſi in laudem gentis ſuæ librum ſuper eorū conuerſatione ſcripſit. Et quomodo Lucas narrat, Ieroſolymæ credentes omnia habuiſſe communia: ſic ille quod Alexandriæ ſub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus eſt autem octauo Neronis anno, & ſepultus Alexandriæ, ſuccedente ſibi Aniano.*

# SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

## *CAPVT PRIMVM.*



1 INITIVM Euāgelij Ieſu Chri
A ſti, filij Dei. ¶ Sicut ſcriptū eſt
2 in Iſaia propheta, (Ecce ego
mitto angelum meū ante fa-
ciē tuā, qui pparabit viā tuā
3 ante te.) ¶ Vox clamantis in deſerto: Para
te viam Domini, rectas facite ſemitas eius.
4 ¶ Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & præ
dicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſio
5 nem peccatorum. ¶ Et egrediebatur ad eū
omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ vniuer



ſi: & baptizabātur ab illo i Iordanis flumi

*Mal.3.a.1.*
*Iſ.40.a.3*
*Iohā.1.c.15.*
*Lu.3.a.4*
*Matt.3.a.1.*
*Matt.3.a.6.*
*Lu.m.c.22.*
*Matt.3.c.12.*
*Lu.3.c.16*

6 ne, cõfitẽtes peccata ſua. ¶Et erat Iohannes
veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa
lũbos ei⁹: ‖& locuſtas & mel ſylueſtre ede-
7 bat. ¶Et ꝑdicabat, dicens: Venit fortior me
poſt me: cui⁹ nõ ſum dignus ꝓcũbẽs ſolue
8 re corrigiã calceamentorũ eius. ¶Ego bapti-
zaui vos aqua: ille verò baptizabit vos Spi-
9 ritu ſancto. ¶Et factũ eſt: ĩ dieb⁹ illis‖venit
Ieſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus
10 eſt à Iohanne in Iordane. ¶Et ſtatim aſcen-

‖Iohan. 1. d. 27. Act. 1. a. 5. & 2. a. 4 & 11. c. 16. & 19. a 4. ‖Matth. 3 d. 14.



dẽs de aqua, vidit cœlos apertos, & Spiritũ
*tanquã columbã deſcendentẽ & manentẽ
11 in ipſo. ¶Et vox facta eſt de cœlis: Tu es fi-
B lius me⁹ dilectus, in te cõplacui. ¶Et ſtatim
12 Spiritus expulit eũ in deſertũ. ¶Et erat in
13 deſerto quadraginta diebus, & quadragin-
ta noctibus: & tentabať à Satana: eratque
14 cũ beſtijs, & angeli miniſtrabãt illi. ¶‖Poſt-

Luca 3. d. 22. * ſanctum Iohan. 1. d 32. ‖Matt. 4. a 1. Lu. 4. a. 1.



quam aũt traditus eſt Iohãnes, venit Ieſus

‖Matt. 4. b. 12.

in Galilæã, prædicans euangeliũ regni Dei,
15 & dicens: Quõ impletũ eſt tẽpus, & appro-
pinquauit regnũ Dei. pœnitemini & credi
16 te Euãgelio. ¶‖Et prætereũs ſecus Mare-Ga
lileæ, vidit Simonem & Andræam fratrem
eius, mittẽtes retia in mare, (erant enim pi
17 ſcatores,) ¶ & dixit eis Ieſus: Venite poſt
me, & faciã vos fieri piſcatores hominum.
18 ¶ Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eũ.
19 ¶Et progreſſus inde puſillũ, vidit Iacobum
Zebedæi & Iohannem fratrẽ eius, & ipſos
20 componentes retia in naui, ¶& ſtatim voca
uit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in
21 naui cum mercenarijs, ſecuti ſunt eum. ¶Et
ingrediuntur Capharnaũ: & ſtatim ſabba-
this ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.
22 ¶‖Et ſtupebant ſuper doctrina eius: erat
enim docens eos quaſi poteſtatem habens,
23 & non ſicut Scribæ. ¶‖Et erat in ſynagoga

Luc. 4. c. 14. Iohan. 4. f 43. ‖Matt. 4. c. 18. Lu. 5. a. 2. ‖Matt. 4. b. 13. Lu. 4. c. 31 Matt. 7 d. 28. ‖Luca 4. e. 32.



C eorum homo in ſpiritu immundo: & ex-
24 clamauit, ¶dicens: Quid nobis & tibi Ieſu
Nazarene? veniſti * perdere nos? ſcio qui
25 ſis, Sanctus Dei. ¶Et comminatus eſt ei Ie-
ſus, dicens: Obmuteſce, & exi de homine.
26 ¶Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, &
27 exclamans voce magna, exijt ab eo: ¶Et mi
rati ſunt omnes: ita vt conquirerẽt inter ſe
dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam doctri
na hæc noua: quia in poteſtate etiã ſpiriti-
28 bus immundis imperat, & obediũt ei? ¶Et
proceſſit rumor eius ſtatim in omnẽ regio-
29 nem Galilęæ. ¶‖Et protinus egredientes de
ſynagoga, venerunt in domum Simónis &
30 Andreæ cum Iacóbo & Iohanne. ¶Decum-
bebat autem ſocrus Simónis febricitãs: &
31 ſtatim dicunt ei de illa. ¶Et accedens eleua
uit eam apprehenſa manu eius: & cõtinuò
32 dimiſit eã febris, & miniſtrabat eis. ¶Veſpe
re autẽ facto cùm occidiſſet ſol, afferebant
ad eum omnes malè habentes & dęmonia

*ante tempus. ‖Matt. 8. b 14. Luc. 4. f. 42.

habentes:

33 habentes, ⁋& erat omnis ciuitas congrega-
34 ta ad ianuam. ⁋Et curauit multos qui ve-
|Luc.4.g. 41. D xabantur varijs languoribus: |& dæmonia
multa eijciebat, & non ſinebat ea loqui,
35 quoniam ſciebant eum. ⁋Et diluculo valde
ſurgens, egreſſus abijt in deſertum locum:
36 ibique orabat. ⁋Et proſecutus eſt eum Si-
37 mon, & qui cum illo erant. ⁋Et cum inue-
niſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quæ-
|Luc.4.g 41. 38 runt te. ⁋|Et ait illis: Eamus in proximos
vicos & ciuitates, vt & ibi prædicē: ad hoc
39 enim veni. ⁋Et erat prædicans in ſynago-
gis eorum, & in omni Galilæa: & dæmo-
40 nia eijciens. ⁋Et venit ad eum leproſus de-
precans eũ: & genu flexo dicit ei: Si vis, po-
41 tes me mundare. ⁋Ieſus aũt miſertus eius



|Mat.8.a 2. Luc.5.c. 12. extendit manum ſuam, & tangens eum, ait
42 illi: Volo, Mundare. ⁋Et cum dixiſſet, ſtatim
43 diſceſſit ab eo lepra, & mũdatus eſt. ⁋Et cõ-
44 minat⁹ eſt eis ſtatimq; eiecit illũ: ⁋& dicit
ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te
principi ſacerdotũ, & offer ꝓ emũdatione
tua|q̄ ꝓcepit Moyſes, in teſtimonium illis.
Leui. 14. a.3. 45 ⁋At ille egreſſus cepit prædicare & diffama-
re ſermonē: ita vt iā non poſſet manifeſtè
introire in ciuitatē, |ſed foris in deſertis lo-
|Luc.4.d 42. cis eſſet, & cõueniebant ad eum vndique.

CAPVT II.

1 Et iterum intrauit Capharnaũ
Mat.9.a. 1. A poſt dies *, & auditũ eſt quòd
Luc.5.d. 18. 2 in domo eſſet, ⁋& * conuene-
*octo. runt multi ita vt nō ᵛcaperet
*cõfeſtim 2. neque ad ianuam, & loqueba-
3 tur eis verbum. ⁋Et venerunt ad eum ferē-
ᵛcaperent 6. tes paralyticum, qui à quatuor portabatur.
4 ⁋Et cum non poſſent offerre eũ illi præ tur-
ba, nudauerunt tectum vbi erat: & patefa-
cientes ſubmiſerunt grabatum in quo pa-
5 ralyticus iacebat. ⁋Cum autem vidiſſet Ie-
ſus fidem illorum, ait paralytico: Fili di-

6 mittuntur tibi peccata tua. ⁋Erant autem
illic quidā de Scribis ſedentes & cogitātes
7 in cordibus ſuis: ⁋Quid hic ſic loquitur?
blaſphemat. |Quis poteſt dimittere pecca- |Iob.14.a
8 ta, niſi ſolus Deus? ⁋Quo ſtatim cognito Ie- 4.
ſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, Iſai.43.d
dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordib⁹ ve- 25.
9 ſtris? ⁋Quid eſt facilius, dicere paralytico:



B Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge,
10 tolle grabatũ tuũ & ambula? ⁋Vt aũt ſciatis
quia filius hominis hēt ꝑtātem in terra di-
11 mittēdi peccata (ait paralytico.) ⁋Tibi di-
co, Surge, tolle grabatũ tuũ, & vade in do-
12 mũ tuā. ⁋Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato
grabato abijt corā oībus, ita vt mirarentur
oēs, & honorificarent Deũ, dicentes: Quia
13 nunq̄ ſic vidimus. ⁋Et egreſſus eſt rurſus ad
mare: omniſq; turba veniebat ad eũ, & do-
14 cebat eos. ⁋|Et cũ ꝑteriret, vidit ᵛLeui Al- |Matt 9.
phæi ſedentē ad teloniũ: & ait illi: Sequere 9.
15 me. Et ſurgens ſecutus eſt eũ. ⁋Et factũ eſt: Luc. 5. e.
cũ accũberet in domo illius, multi publica- 27.
ni & peccatores ſimul diſcũbebāt cũ Ieſu ᵛLeui.6.
& diſcipulis eius: erāt eñ multi qui & ſe-
16 quebantur eũ. ⁋Et Scribæ & Phariſæi vidē-
tes quia manducaret cũ publicanis & pec-
catoribus, dicebāt diſcipulis eius: Quare cũ
publicanis & peccatoribus mãducat & bi-
17 bit magiſter veſter? ⁋Hoc audito Ieſus ait
illis: Non neceſſe habent ſani medico: ſed –6.
C q̄ malè habent. |non enim veni vocare iu-
18 ſtos, ſed peccatores. ⁋Et erant diſcipuli Io- |1. Ti. 1.
hannis, & Phariſæi ieiunātes: & veniũt, & c.15.
dicũt illi: Quare diſcipuli Iohannis & Pha- Mat.9.b.
riſæorum ieiunant, tui aũt diſcipuli non ie- 3.
19 iunant? ⁋Et ait illis Ieſus. Nunquid poſſunt Luc. 5. f.
filij nuptiarũ quādiu ſponſus cũ illis eſt, 32.
ieiunare? Quanto tp̄e habent ſecum ſpon-
20 ſum, non poſſunt ieiunare. ⁋|Venient autē |Mat. 9.
dies cum auferetur ab eis ſponſus: & tunc b.15.

21 ieiunabant in illis diebus. ¶Nemo aſſumē-
tum panni rudis aſſuit veſtimento veteri:
alioquin aufert ſupplementum nouū à ve
22 teri, & maior ſciſſura fit. ¶Et nemo mittit
vinum nouū in vtres veteres: alioquin di-
rumpit vinum vtres, & vinum effundetur,
D & vtres peribunt: ſed vinū nouū in vtres
23 nouos mitti debet. ¶ ‖Et factum eſt iterum
cum ſabbathis ambularet per ſata, & diſci
puli eius cœperūt ꝑgredi & vellere ſpicas.

Luc. 5. g. 35.
‖Mat. 12. a. 1. Luc. 6. a. 1.



24 ¶Phariſæi aūt dicebāt ei: Ecce, quid faciunt
25 *ſabbathis, qđ nō licet? ¶Et ait illis: ‖Nun-
quā legiſtis quid fecerit Dauid, qū neceſſita
tē habuit, & eſurijt ipſe & qui cū eo erāt?
26 ¶ quō introiuit in domū Dei ſub Abiathar
principe ſacerdotum, & panes ꝓpoſitionis
māducauit, quos licebat māducare‖niſi ſa-
27 cerdotibus, & dedit* eis qui cū eo erāt? ¶Et
dicebat eis: Sabbathū ꝑꝑ hoīem factū eſt:
28 & non homo propter ſabbathū. ¶Itaq; Do-
minus eſt filius hominis, etiam ſabbathi.

* diſcipuli tui
‖1. Re. 21. b. 6.
‖Exo. 29. e. 32. Leui. 8. f. 31. & 24. b. 9.
* &

CAPVT III.

1 ET introiuit iterū in ſynagogā:
A & erat ibi homo habēs manū
2 aridam. ¶Et obſeruabant eum
3 ſi ſabbathis curaret, vt accuſa-
rent illum. ¶Et ait homini ha-
4 benti manū aridam: Surge in medium. ¶Et
dicit eis: Licet ſabbathis benefacere, an ma
le? animā ſaluam facere, an perdere? At illi
5 tacebant. ¶ Et circumſpiciens eos cum ira,
contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, di
cit homini: Extende manum tuam. Et ex-
6 tendit: & reſtituta eſt manus illi. ¶‖Exeūtes
autem Phariſæi: ſtatim cum Herodianis cō
ſiliū faciebant aduerſus eum, quomodo eū
7 perderent. ¶ Ieſus autē cū diſcipulis ſuis ſe
ceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa &
8 Iudæa ſecuta eſt eū, ¶& ab Ieroſolymis, &
B ab Idumæa, & trans Iordanē: & qui circa

Mat. 12. a. 9. Luc. 6. a. 6.
‖Matt. 12. b. 14. Iohan. 10. g. 39.



Tyrum, & Sidônem, multitudo magna au-
9 dientes quæ faciebat, venerūt ad eū. ¶Et di
xit diſcipulis ſuis, vt nauicula ſibi deſerui-
ret ꝓpter turbam, ne comprimerent eum.
10 ¶ Multos enim ſanabat, ita vt irruerent in
eum vt illum tangerent quotquot habebāt
11 plagas. ¶Et ſpiritus immundi, cum illū vi-
debant, procidebant ei: & clamabant, dicē
12 tes: ¶Tu es filius Dei. Et vehementer cōmi
13 nabatur eis, ne manifeſtarent illum. ¶ ‖Et
aſcendens in montem, vocauit ad ſe quos
14 voluit ipſe: & venerunt ad eū. ¶ Et fecit vt
eſſent duodecim cū illo: & vt mitteret eos

‖Mat. 10. a. 1. Luc. 6. b. 13. & 9. a. 1. Infr. 6. a. 7.



15 prædicare. ¶ Et dedit illis poteſtatem cu-
randi infirmitates, & eijciendi dæmonia.
16 ¶Et impoſuit Simóni nomen Petrus, & Ia-
17 cóbum Zebedæi & Iohannem fratrem Ia-
C cóbi: & impoſuit eis nōīa Boanerges, quod
18 eſt, filij tonitrui. ¶& Andræā, & Philippū,

& Bar-

& Bartholomæum, & Matthæum, & Tho-
mam & Iacôbum Alphæi, & Thaddæum &
19 Simónem Chananæum. & Iudam Iſcario
20 tem qui & tradidit illum. ‖Et veniunt ad *‖Mar. 9. d. 34. & 12. b. 24. Lu. 11. b. 15.*
domum: & conuenit iterū turba, ita vt non
21 poſſent neq; panē manducare. Et cùm au-
diſſent ſui, exierūt tenere eum. dicebant n.
22 Qm̄ in furorē verſus eſt. Et Scribæ qui ab
Ieroſolymis deſcenderant, dicebant: ‖Qm̄
D Beel-zebub habet: & quia in principe dæ-
23 moniorum eijcit dæmonia. Et conuocatis
eis, in parabolis dicebat illis: Qūo poteſt ſa
24 tanas ſatanam eijcere? & ſi regnum in ſe
25 diuidatur, nō poteſt regnum illud ſtare. Et
ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur:
26 non poteſt domus illa ſtare. Et ſi ſatanas
cōſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt,
27 & non poterit ſtare, ſed finem habet. Ne-
mo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum
*diripere, niſi prius fortem alliget, & tunc **eius*
28 domum eius diripiet. ‖Amen dico vobis, *‖Mat. 12 c. 31. Lu. 12. b. 10. 1. Ioh. 5. d. 16.*
qm̄ omnia dimittētur filijs hominum pec-
cata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaue-
29 rint. Qui autem blaſphemauerit in Spiri-
tum ſanctum, non ˋhabetˊ remiſſionem in *ˋhabebit*
30 æternum, ſed reus erit æterni delicti. Qm̄
31 dicebant: Spiritum immundum habet. ‖Et *‖Mat. 12 e. 46. Lu. 8 c. 19*
veniunt mater eius & fratres: & foris ſtan-
32 tes miſerunt ad eum, vocantes eum. Et ſe-
debat circa eum turba, & dicunt ei: Ecce
33 mater tua & fratres tui quærunt te. Et rñ-
dens eis, ait: Quæ eſt mater mea & fratres
34 mei? Et circunſpiciens eos qui in circuitu
eius ſedebāt, ait: Ecce mater mea & fratres
35 mei. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic
frater meus & ſoror mea & mater mea eſt.



CAPVT IIII.

1 ET iterum cœpit docere ad mare: & con- *Mar. 13. a. 1. Lu. 8. a. 4*
A gregata eſt ad eum turba multa, ita vt
nauim aſcendens, ſederet in mari, & oīs
2 turba circa mare ſuper terrā erat: & doce-
bat eos in parabolis multa, & dicebat illis
3 in doctrina ſua: Audite: ecce, exijt ſeminās
4 ad ſeminādum. Et dum ſeminat, aliud ce-
cidit circa viam, & venerunt volucres cęli,
5 & comederunt illud. Aliud verò cecidit ſu
per petroſa, vbi non habuit terram multā:
& ſtatim exortum eſt, quoniam non habe-
6 bat altitudinē terrę: & quando exortus eſt
ſol, exæſtuauit, & eò quòd non habebat ra-
7 dicē, exaruit. Et aliud cecidit in ſpinas: &
aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocauerūt illud, &
8 fructum non dedit. Et aliud cecidit in ter-
ram bonam: & dabat fructum aſcendētem
& creſcētem, & afferebat vnum ˋtrigintaˊ, *ˋtriceſimum.*
9 vnum ˋſexagintaˊ, & vnum ˋcentumˊ. Et *ˋſexageſimum.*
dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat. *ˋcēteſimū & infrà*
10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogauerunt
eum hi qui cum eo erāt duodecim, parabo
11 lam. Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe
B myſterium regni Dei: illis autem qui foris
12 ſunt, in parabolis omnia fiunt: ‖vt viden- *‖Iſ. 6. c. 9 Mat. 13. b. 14. Lu. 8. b. 10 Ioh. 12. f. 40. Act. 28. f 26. Ro. 11. b. 8.*
tes videant, & non videant: & audiētes au-
diant, & non intelligant: nequando cōuer-
13 tantur, & dimittantur eis peccata. Et ait
illis: Neſcitis parabolam hāc? & quomodo
14 omnes parabolas cognoſcetis? Qui ſemi-
15 nat: verbum ſeminat. Hi autem ſunt qui
circa viam: vbi ſeminatur verbum, & cùm
audierint, cōfeſtim venit ſatanas, & aufert
verbum quod ſeminatū eſt in cordibus eo-
16 rū. Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper petroſa
ſeminātur: qui cùm audierint verbum, ſta-
17 tim cum gaudio accipiunt illud: & non ha
bēt radicem in ſe, ſed tēporales ſunt: dein-
de orta tribulatione & ꝑſecutione propter
18 verbum, confeſtim ſcandalizantur. Et
alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt
19 qui verbum audiunt, & ærumnæ ſeculi,
& ‖deceptio diuitiarum, & circa reliqua cō *‖1. Ti. 6. c. 17.*
cupiſcentiæ introeuntes ſuffocāt verbum,
20 & ſine fructu efficitur. Et hi ſunt qui ſu- *‖Matt. 5 b. 15. Lu. 8. c. 16 et. 11. e. 33 Mat. 10. c 26. Lu 8 c. 17*
per terram bonam ſeminati ſunt: qui au-
diunt verbum & ſuſcipiunt, & fructificant
vnum triginta, vnum ſexaginta, & vnum
21 centum. Et dicebat illis: ‖Nunquid venit
C lucerna vt ſub modio ponatur? aut ſub le-
cto? nónne vt ſuper candelabrum ponatur?
22 ‖Non eſt enim aliquid abſcōditum quod
non manifeſtetur: nec factum eſt occul- *ˋquod non veniat in palàm.*
23 tum, ˋſed vt in palàm veniatˊ. Si quis
24 habet aures audiendi, audiat. Et dicebat
illis: Videte quid audiatis. ‖In qua menſu- *‖Matt. 7. a. 2. Lu 6 f. 38*
ra mēſi fueritis, remetietur vobis, ˋ& adij- *ˋqui auditis, &c.*
25 cietur vobisˊ. ‖Qui enim habet, dabitur *Mat. 13. b. 12. et 25 c. 29.*
illi: & qui non habet, etiam quod habet,
26 auferetur ab eo. Et dicebat: Sic eſt regnum
Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſemē
27 tem in terram, & dormiat, & exurgat no-
cte & die, & ſemen germinet, & increſcat
28 dum neſcit ille. Vltrò enim terra fructifi-
cat, primùm herbam, deinde ſpicā, deinde

*Lu. 8.c.18 & 19.d.26*
29 plenum frumentum in ſpica. ¶Et cùm* ſe
produxerit fructus, ſtatim mittit falcē, qm̄
*ex
30 adeſt meſſis.¶Et dicebat: Cui aſſimilabim⁹
*Mat. 13. d.31. Lu. 13.d 19.*
D regnū Dei? aut cui parabolæ cōparabimus
31 illud?¶Sicut granum ſinapis, quod cùm ſe-
minatū fuerit in terra, minus eſt oībus ſe-
32 minibus quæ ſunt in terra:¶ & cùm ᵃſemi-
natum ᵃfuerit, aſcendit,* & fit maius oībus
*ᵃnatum* *ᵇin arborē*
oleribus, & facit ramos magnos, ita vt poſ-
*Matt.13 e 34.*
33 ſint ſub vmbra eius aues cęli habitare. ¶Et
talibus multis parabolis loquebaẗ eis ver-
34 bum, prout poterāt audire: ¶ ſine parabola
aūt non loquebatur eis: ſeorſum aūt diſci-
35 pulis ſuis diſſerebat oīa. ¶Et ait illis in illa
die, cùm ſerò eſſet factum: Trāſeamus con-
*‖Matt.8. d 23. Lu.8.c.22*
36 trà.¶‖Et dimittētes turbam, aſſumunt eum
ita vt erat in naui: & aliæ naues erant cum
37 illo.¶Et facta eſt procella magna vēti, & flu



ctus mittebat in nauim, ita vt impleretur
38 nauis. ¶Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical
dormiens: & excitant eū, & dicunt illi: Ma-
39 giſter, non ad te pertinet, quia perimus?¶Et
exurgens cōminatus eſt vento, & dixit ma-
ri: Tace, obmuteſce. Et ceſſauit ventus: & fa
40 cta eſt tranquillitas magna. ¶ Et ait illis:
Quid timidi eſtis? necdum habetis fidem?
Et timuerunt timore magno, & dicebant
ad alterutrum: Quis putas, eſt iſte, quia
& ventus & mare obediunt ei?

## CAPVT V.

*Matt. 8. d.28. Lu.8.d.26*
1 ET venerunt trans fretum maris in regio
A nem Geraſenorum. ¶Et exeunti ei de
2 naui, ſtatim occurrit de monumētis homo
3 in ſpiritu immūdo,¶ qui domicilium habe
bat in monumentis, & neque catenis iam
4 quiſquam poterat eum ligare: ¶quoniam
ſæpè cōpedibus & catenis vinctus dirupiſ-
ſet catenas, & compedes comminuiſſet: &
5 nemo poterat eum domare, ¶ & ſemper die
ac nocte in monumētis, & in mōtibus erat



6 clamans & concidens ſe lapidibus.¶Videns
autem Ieſum à longè, cucurrit & adorauit
7 eum;¶& clamans voce magna, dixit: Quid
mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi? adiuro te
8 per Deum ne me torqueas. ¶Dicebat enim
illi: Exi ſpiritus immunde ab homine iſto.
9 ¶Et interrogabat eum: Quod tibi nomen
eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt: quia
10 multi ſumus. ¶Et deprecabantur eum mul-
11 tum, ne ſe expelleret extra regionem. ¶Erat *Matt.8.d 30.*
B autem ibi circa mōtem grex porcorum ma
12 gnus, & paſcens. ¶Et deprecabanẗ eum ſpi- *Lu.8.d.32*
ritus, dicētes: Mitte nos in porcos, vt in eos
13 introeamus. ¶Et conceſſit eis ſtatim Ieſus.
Et exeuntes ſpiritus immundi, introierunt
ī porcos: & magno impetu grex p̄cipitatus
eſt in mare, ad duo millia, & ſuffocati ſunt
14 in mari. ¶Qui aūt paſcebant eos, fugerunt,
& nunciauerūt in ciuitatem & in agros. Et
15 egreſſi ſunt videre quid eſſet facti: ¶ & ve-
niunt ad Ieſum, & vidēt illum, qui à dæmo
nio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ
16 mentis: & timuerunt. ¶Et narrauerūt illis,
qui viderant, qualiter factū eſſet ei qui dæ-
17 monium habuerat: & de porcis. ¶Et rogare
cœperunt eū, vt diſcederet de finibus eorū.
18 ¶Cumq; aſcenderet nauim, cępit illum de- *Lu.8.d.37*
precari qui à dęmonio vexatus fuerat vt eſ *Act.16.d*
19 ſet cum illo, ¶& non admiſit eū, ſed ait illi: *39.*
Vade in domū tuam ad tuos, & annūcia il
lis quāta tibi Dominus fecerit, & miſertus
20 ſit tui. ¶Et abijt, & cępit prædicare in Deca-
poli quāta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes mi-
21 rabantur. ¶ Et cùm tranſcendiſſet Ieſus in
D naui rurſum, trans fretum, conuēnit turba
22 multa ad eū, & erat circa mare. ¶‖Et venit *Matt.9.c.*
quidā de archiſynagogis nomine Iairus: & *18.*
23 videns eū, procidit ad pedes eius, ¶ & depre *Lu.8.f.41*
cabatur eum multum, dicēs: Qm̄ filia mea *ᵃmanus*
in extremis eſt: Veni impone ᵃmanus ᵃſuper

eam



24 eam, vt ſalua ſit & viuat. ¶ Et abijt cum il-
lo, & ſequebatur eũ turba multa, & com-
25 primebãt eũ. ¶‖Et mulier quę erat in pflu-
26 uio ſanguinis annis duodecim, ¶ & fuerat
multa ppeſſa à cõpluribus medicis, & ero-
gauerat oĩa ſua, nec quicquã pfecerat, ſed
27 magis deterius hẽbat: ¶cũ audiſſet de Ieſu,
vênit in turba retrò, & tetigit veſtimentũ
28 eius: dicebat enim: ſi vel veſtimentum eius
29 tetigero, ſalua ero. ¶ Et confeſtim ſicca-
tus eſt fons ſanguinis ei⁹: & ſenſit corpore
30 qa ſanata eſſet à plaga. ¶ Et ſtatim Ieſus in
ſemetipſo cognoſcẽs virtutẽ quę exierat de
illo, cõuerſus ad turbã, aiebat: Quis tetigit
31 veſtimenta mea? ¶ Et dicebant ei diſcipuli
D ſui: Vides turbã cõprimẽtẽ te, et dicis: Quis
32 me tetigit? ¶ Et circunſpiciebat videre eã q̃
33 hoc fecerat. ¶Mulier verò timẽs & tremẽs,
ſciẽs quod factũ eſſet in ſe, venit & procidit
34 ante eũ, & dixit ei oẽm veritatẽ. ¶Ille aũt di
xit ei: ‖ Filia, fides tua te ſaluã fecit: vade
35 in pace, & eſto ſana à plaga tua. ¶ Adhuc eo
loquente, veniunt nuncij ᵃad archiſynago-
gũᵃ, dicentes: ‖Quia filia tua mortua eſt: qd
36 vltrà vexas magiſtrum? ¶Ieſus autẽ audito
verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo:
37 Noli timere, tantummodo crede. ¶Et non
admiſit quenquam ſe ſequi, niſi Petrum &
38 Iacòbum & Iohannem fratrẽ Iacòbi. ¶ Et
veniunt in domũ archiſynagogi, & videt
tumultũ, & flentes, & eiulantes multum.
39 ¶Et ingreſſus, ait illis. Quid turbamini &
ploratis? ‖ puella non eſt mortua, ſed dor-
40 mit. ‖¶Et irridebant eum. Ipſe verò eiectis
omnibus, aſſumit patrem & matrem puel-
E læ, & qui ſecum erant, & ingrediũtur vbi
41 puella erat iacens. ¶Et tenens manum puel
læ, ait illi: ‖Thalitha cumi: quod eſt inter-
42 pretatum: Puella (tibi dico) ſurge. ¶Et con-
feſtim ſurrexit puella, & ambulabat: erat

*‖Leuit. 15. d. 24. Mat. 9. c. 20. Luc. 8. f. 43.*
*Luc. 7. g. 50.*
*ᵃab archi ſynagogo.*
*9. Luc. 8. g. 49.*
*Mat. 9. c. 24.*
*Act. 9. g. 40.*

aũt annorũ duodecim: & obſtupuerũt ſtu-
43 pore magno. ¶Et pcepit illis vehementer, vt
nemo id ſciret: & ᵃdixitᵃ dari illi mãducare.

## CAPVT VI.

1 ET egreſſus inde abijt in patriã
A ſuã: & ſequebãtur eũ diſcipu-
2 li ſui. ¶Et facto ſabbatho, cœ-
pit in ſynagoga docere: & mul
ti audientes admirabantur in
doctrina eius: dicẽtes: Vnde huic hæc om-
nia? & quæ eſt ſapiẽtia quę data eſt illi, &
virtutes tales quæ p manus eius efficiunt?
3 ¶‖Nónne hic eſt faber, filius Mariæ, frater
Iacobi & Ioſeph & Iudæ & Simònis? nõne
& ſorores ei⁹ hîc nobiſcũ ſunt? Et ſcandali-
4 zabant in illo ¶Et dicebat illis Ieſus: ‖Quia
nõ eſt propheta ſine honore, niſi in patria
ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.
5 ¶& non poterat ibi virtutẽ vllã facere: niſi
paucos infirmos ĩpoſitis manib⁹ curauit:
6 ¶& mirabatur pp incredulitatẽ eorũ‖ & cir-



7 cuibat caſtella in circuitu docẽs. ¶‖Et voca
uit duodecim: & cępit eos mittere binos, &
8 dabat illis ptãtẽ ſpirituũ immũdorũ. ¶Et p̄-
B cepit eis ne qd tollerẽt in via, niſi virgã tã
tũ: nõ peram, nõ panem, neq; in zona æs,
9 ¶ſed calceatos‖ ſandalijs, & ne ĩduerent dua-
10 bus tunicis. ¶Et dicebat eis: Quocunq; in-
troieritis ĩ domũ: illic manete, donec exea-
11 tis inde. ¶ ‖ & quicunq; nõ receperint vos,
ᵃnec audierint vosᵃ. ‖excũtes inde excutite
puluerẽ de pedibus veſtris in teſtimonium
12 illis. ¶Et exeuntes prædicabant vt pęniten-
13 tiam agerent: ¶ & dæmonia multa eijcie-
bant, ‖& vngebãt oleo multos ægros, & ᵃſa-
14 nabantᵃ. ¶‖Et audiuit Rex Herodes (manife
ſtum enim factum eſt nomen eius) & di-
cebat: Quia Iohannes Baptiſta reſurrexit
à mortuis: & propterea virtutes operantur
15 in illo. ¶ Alij autem dicebant: Quia Elias
C eſt. Alij verò dicebant: quia propheta eſt,

*ᵃiuſſit.*
*Mat. 13. g. 54. Luc. 4. c. 24. Iohan. 4. f. 44.*
*‖Iohan. 6. g. 42.*
*‖Mat. 13. g. 57. Luc. 4. d. 24. Ioh. 4. f. 44.*
*‖Matt. 9. d. 35. Luc. 13. d. 22.*
*Mat. 10. a. 1. Supr. 3. b. 14.*
*‖Luc. 9. a. 1.*
*Act. 12. b. 8.*
*Mat. 10. b. 14. Luc. 9. a. 5–7.*
*Act. 13. g. 51. & 18. b. 6.*
*Iac. 5. c. 14.*
*ᵃſanabantur.*
*Mat. 14. a. 1. Luc. 9. a. 7.*

16 quaſi vnus ex prophetis. ¶Quo audito, He
rodes ait : Quē ego decollaui Iohannē, hic
17 à mortuis reſurrexit. ¶ Ipſe enim Herodes
miſit ac tenuit Iohannē, & vinxit eū in car
cerē pp Herodiadē, vxorem Philippi fratris
18 ſui, qa duxerat eā. ¶Dicebat enim Iohānes
Herodi: Nō licet tibi habere vxorē fratris
19 tui.¶Herodias aūt inſidiabatur illi: & vole
20 bat occidere eū , nec poterat. ¶Herodes enī
metuebat Iohannē , ſciens eū virū iuſtū &
ſanctū: & cuſtodiebat eū, & audito eo mul
21 ta faciebat, & libenter eū audiebat . ¶Et cū
dies opportunus accidiſſet, Herodes ʻnata-
lis ſuiʼ cenā fecit principibus & tribunis &
22 primis Galilææ. ¶Cumq; introiſſet filia ip-
ſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet He
rodi, ſimulq; recūbentibus: Rex ait puellę:
23 Pete à me quod vis, & dabo tibi: ¶ & iura-
uit illi: Quia qdquid petieris, dabo tibi, li-
24 cèt dimidium regni mei. ¶Quę cum exiſſet,
D dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit:
25 Caput Iohannis Baptiſtæ. ¶Cūq; introiſſet,
ſtatim cū feſtinatione ad Regem, petiuit di
cens: Volo vt protinus des mihi in diſco ca
26 put Iohannis Baptiſtæ. ¶Et contriſtatus eſt



Rex. Propter iuſiurandum, & pp ſimul di-
27 ſcūbentes noluit eā contriſtare: ¶ſed miſſo
ſpiculatore, pręcepit afferri caput eius in di
28 ſco. & decollauit eū ī carcere. ¶Et attulit ca
put eius in diſco : & dedit illud puellæ, &
29 puella dedit matri ſuę. ¶ Quo audito diſci-
puli eius venerūt, & tulerūt corpus eius: &
30 poſuerunt illud in monumento. ¶Et cōue-
nientes Apoſtoli ad Ieſum , rēnunciauerūt
31 ei oīa quę egerant, & docuerant. ¶Et ait il
lis: Venite ſeorſum in deſertū locum, & re
quieſcite puſillum. Erant enim qui venie-
bant & redibant multi: nec ſpatiū mandu
32 cādi habebant. ¶Et aſcendentes in nauim ,
33 abierunt in deſertū locum ſeorſum. ¶Et vi
E derunt eos abeuntes, & cognouerunt mul-
ti: & pedeſtres de omnibus ciuitatibus cō
34 currerunt illuc, & pūenerūt eos. ¶Et exiēs , *Mar.9.d.*
vidit turbā multā Ieſus : & miſertus eſt ſu- *36.& 14*
per eos, quia erant ſicut oues nō habentes *b. 14.*
35 paſtorē, & cępit illos docere multa. ¶Et cū *Mat.14.b*
iā hora multa fieret , acceſſerūt diſcipuli e- *15.*
ius, dicentes : Deſertus eſt locus hic, & iam *Luc.9.b.*
36 hora præterijt: ¶dimitte illos, vt euntes in *12.*
proximas villas & vicos , emant ſibi cibos
37 quos māducent. ¶Et reſpōdens ait illis: Da *Mat.14.b*
te illis vos manducare. Et dixerunt ei: Eun- *16.*
tes emamus ducentis denarijs panes: & da *Luc.9.b.*
38 bimus illis manducare. ¶ Et dicit eis: Quot *13.*
panes habetis? ite & videte. Et cum cogno-



39 uiſſent, dicūt: Quinq;, & duos piſces. ¶Et *Iohan.6.a*
pcepit illis, vt accubere facerent oēs, ſecun *9.*
40 dū cōtubernia ſuper viride fęnū. ¶Et diſcu-
buerunt in partes per cētenos & quinqua-
41 genos. ¶Et acceptis quinq; panibus, & duo-
F bus piſcibus : intuens in cęlum, benedixit,
& fregit panes, et dedit diſcipulis ſuis vt
ponerēt ante eos: et duos piſces diuiſit om
42 nibus. ¶Et manducauerunt oēs , et ſaturati
43 ſunt. ¶Et ſuſtulerunt reliquias fragmento-
rum duodecim cophinos plenos: et de piſci
44 bus. ¶Erant aūt qui manducauerant quin *Mat.14.c*
45 que millia virorū. ¶Et ſtatim coegit diſcipu *21.*
los ſuos aſcendere nauim , vt præcederent *Iohan. 6.*
eum trans fretū ad Beth-ſaidam : dū ipſe *b.10.*
46 dimitteret populū. ¶Et cum dimiſiſſet eos ,
47 abijt in montem orare. ¶Et cum ſerò eſſet ,
erat nauis in medio mari, et ipſe ſolus ī ter
48 ra. ¶Et videns eos laborantes in remigādo
(erat.n.ventus contrarius eis) et circa quar
tam vigiliam noctis vēnit ad eos, ambulās
49 ſuper mare: et volebat præterire eos. ¶At il
li vt viderunt eum ambulātē ſuper mare,
putauerunt phantaſma eſſe, & exclamaue-
50 runt. ¶Omnes enim viderunt eum, et con-

turbati



G turbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cũ eis, &
dixit eis: Confidite: ego ſum: nolite timere.
51 ? Et aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit
ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant.
52 ? non enim intellexerunt de panibus. erat
Mat. 14. d. 34. 53 enim cor eorum obcæcatũ. ?‖Et cùm trans-
fretaſſent, venerũt in terrã Genezareth: &
54 applicuerũt. ?Cumq; egreſſi eſſent de naui,
55 cõtinuò cognouerunt eũ: ? & percurrentes
vniuerſam regionẽ illã, cęperũt in grabátis
eos qui ſe malè habebãt, circũferre, vbi au-
56 diebant eum eſſe. ?Et quocunque introibat
in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in pla-
téis ponebãt infirmos, & deprecabanẽ eum
vt vel fimbriam veſtimẽti eius tangerẽt: &
quotquot tangebant eum, ſalui fiebant.



CAPVT VII.

1 ET conueniũt ad eum Phariſæi & quidã
A de Scribis, veniẽtes ab Ieroſolymis. ?‖Et
2 cũ vidiſſent quoſdã ex diſcipulis ei⁹ cõmu- Mat. 15. a
nibus manibus, id eſt non lotis manducare 2.
3 panes, vituperauerunt. ?Phariſæi.n. & oẽs
Iudæi, niſi crebrò lauerint manus, nõ man
4 ducant, tenentes traditionẽ ſeniorum: ?& à
foro, niſi baptizenẽ, non comedunt. & alia
multa ſunt q̃ tradita ſunt illis ſeruare, ba-
ptiſmata calicum, & vrceorum, & æramen-
5 torum & lectorum. ?Et interrogabant eum
Phariſæi & Scribę: Quare diſcipuli tui non
ambulãt iuxta traditionẽ ſeniorũ, ſed cõi-
6 bus manibus manducant panem? ?At ille
rñdẽs, dixit eis: Bene prophetauit Iſaias de ‖Iſa. 29. d
vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt: Popu- 13.
lus hic labijs me honorat, cor aũt eorũ lon
7 gè eſt à me. ?In vanum aũt me colunt, do- abeſt ſ.
8 centes doctrinas, *præcepta hominum ?Re *&
B linquentes enim mandatum Dei, tenetis
traditiones hominum, baptiſmata vrceo-
rum, & calicum: & alia ſimilia his facitis
9 multa. ?Et dicebat illis: Bene irritum faci- feciſtis.
tis præceptum Dei, vt traditionem veſtram
10 ſeruetis. ?Moyſes enim dixit: ‖Honora pa- ‖Exo. 20. b
trem tuum & matrem tuam: &, ‖ Qui ma- 12.
ledixerit patri vel matri, morte moriatur. Deut. 5. b.
11 ?Vos aũt dicitis: Si dixerit homo patri, aut 16.
matri: Corban, (quod eſt donũ) quodcunq; Ephe. 6. a.
12 ex me, tibi profuerit: ?& vltrà nõ dimittitis 2.
eum quicquam facere patri ſuo aut matri, Exo. 21. e.
13 reſcindentes verbum Dei per traditionem 16.
veſtram quam tradidiſtis. & ſimilia huiuſ- Leu. 20. b.
14 modi multa facitis. ?‖Et aduocans iterum 9.
turbam, dicebat illis: Audite me omnes, Pr. u. 20. e
15 & intelligite. ? Nihil eſt extra hominem 20.
introiens in eum, quod poſſit eum coinqui ‖Mat. 15.
nare: ſed quæ de homine procedunt, illa b. 10.
16 ſunt quæ communicant hominem. ? Si
17 quis habet aures audiendi, audiat. ? Et
cùm introiſſet in domum à turba interro-
gabant eum diſcipuli eius parabolam.
18 ? Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis?
C Non intelligitis quia omne extrinſecus in-
troiens in hominem, non poteſt eum
19 communicare: ? quia non intrat in cor
eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum
20 exit, purgans omnes eſcas? ? Dicebat au-
tem, quoniam quæ de homine exeunt, il-
21 la communicant hominem. ? Ab intus ‖Ge. 6. a. 5
enim de corde hominum malæ cogitatio- et 8. d. 21.
nes procedunt, adulteria, fornicationes, ho
22 micidia, ? furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus,
impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſu
23 perbia, ſtultitia. ?Omnia hæc mala ab in-
tus procedunt, & communicãt hominem.
24 ?‖Et inde ſurgens abijt in fines Tyri, & Si- Mat. 15. c.
dónis: & ingreſſus domũ, neminem voluit 21.
25 ſcire, & nõ potuit latêre. ?Mulier enim ſta-
tim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpi
ritum immundũ, intrauit, & prócidit ad pe
26 des eius. ?Erat enim mulier Gentilis, Syro-
phęniſſa genere. Et rogabat eum, vt dæmo-
27 niũ eijceret de filia ei⁹. ?Qui dixit illi: Sine



priùs ſaturari filios. non eſt.n. bonũ ſume-
28 re panem filiorũ, & mittere canibus. ¶At il
D la rñdit, & dixit illi: Vtiq; Dñe. nã & catel
li comedunt ſub mẽſa de micis puerorum.
29 ¶Et ait illi: Propter hũc ſermonẽ vade, exijt
30 dęmoniũ à filia tuã. ¶Et cùm abijſſet domũ
ſuã, inuenit puellam iacentem ſupra lectũ,
31 & dæmonium exijſſe. ¶Et iterũ exiens de fi-
nibus Tyri, venit per Sidônẽ ad Mare-Ga-
32 lilææ inter medios fines Decapoleos. ¶‖Et
adducunt ei ſurdum & mutũ: & deprecabã
33 tur eum vt imponat illi manũ: ¶Et appre-
hendens eum de turba ſeorſum, miſit digi-
tos ſuos in auriculas eius: & expuẽs, tetigit
34 linguã eius. ¶& ſuſpiciẽs in cęlũ, ingemuit,
35 & ait illi: Ephpheta, quod eſt adaperire. ¶Et
ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutũ eſt
36 vinculũ linguæ eius, & loquebatr rectè. ¶Et
præcepit illis ne cui dicerẽt. Quantò aũt eis
pcipiebat, tãtò magis plus prædicabant, ¶&
37 eo amplius admirabant, dicẽtes, ‖Bene oĩa
fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

‖Mat. 9. d. 32. Lu 11. b. 14.
‖Gen 1. d. 38. Eccl. 39. c. 21.
‖Mat. 15. d. 32.
* cũ Ieſu

## CAPVT VIII.

1 IN diebus illis iterũ cùm turba
A multa eſſet*, nec habere nt qđ
manducarent: cõuocatis diſci
2 pulis, ait illis: ¶Miſereor ſuper
turbam: quia ecce iam triduo
ſuſtinent me, nec habent quod manducẽt:
3 ¶ & ſi dimiſero eos ieiunos in domũ ſuam,
deficient in via: quidã enim ex eis délongè
4 venerunt. ¶Et rñderunt ei diſcipuli ſui: Vn-
de illos quis poterit hic ſaturare panib⁹ in
5 ſolitudine? ¶Et interrogauit eos: Quot pa
6 nes habetis? Qui dixerũt: Septem. ¶Et præce
pit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et acci
piens ſeptẽ panes, gratias agẽs, fregit, & da-
bat diſcipulis ſuis vt apponerẽt, & appoſue
7 rũt turbæ. ¶Et habebant piſciculos paucos:
8 & ipſos benedixit, & iuſſit apponi. ¶Et mã-



ducauerũt & ſaturati ſunt: & ſuſtulerũt qđ
ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas.
9 ¶ Erant aũt qui manducauerant, quaſi qua-
10 tuor millia: & dimiſit eos. ¶‖Et ſtatim aſcẽ-
B dens nauim cũ diſcipulis ſuis, vênit in par-
11 tes Dalmanutha. ¶‖Et exierunt Phariſæi, &
cęperunt cõquirere cũ eo, quęrentes ab illo
12 ſignum de cęlo, tentantes eum. ¶Et ingemi-
ſcẽs ſpiritu, ait: Quid generatio iſta ſignum
quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur genera-
13 tioni iſti ſignum. ¶Et dimittẽs eos aſcendit
14 iterum nauim, & abijt trans fretum. ¶‖Et o-
bliti ſunt panes ſumere: & niſi vnum pa-
15 nem habebant ſecum in naui. ¶Et præcipie
bat eis, dicens: Videte & cauete à fermento
16 Phariſæorum, & fermento Herodis. ¶Et co-
gitabant ad alterutrum, dicentes: Quia pa-
17 nes non habemus. ‖Quo cognito, ait illis Ie
ſus: Quid cogitatis, quia panes nõ habetis?
nondum cognoſcitis, nec intelligitis? adhuc
18 cæcatum habetis cor veſtrum? ¶oculos ha-
bentes, non videtis? & aures habentes, non
19 auditis? ‖Nec recordamini? quando quinq;
panes fregi in quinq; millia: & quot cophi
C nos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Di-
20 cunt ei, Duodecim. ¶Quando & ſeptem pa-
nes in quatuor millia, quot ſportas fragmẽ
21 torum tuliſtis? Et dicunt ei: Septem. ¶Et
dicebat eis: Quomodo nõdum intelligitis?
22 ¶Et veniunt Beth-ſaidam: & adducunt ei
cæcum, & rogabant eum vt illum tangeret.
23 ¶ Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum
extra vicum: & expuens in oculos eius im-
poſitis manib⁹ ſuis, interrogauit eũ ſi quid
24 videret. ¶Et aſpiciens, ait: Video homines
25 velut arbores, ambulantes. ¶Deinde iterum
impoſuit manus ſuper oculos eius, & cępit
videre, & reſtitutus eſt, ita vt clarè videret
26 omnia. ¶Et miſit illum in domum ſuam,
dicens: Vade in domum tuam: & ſi in vicũ

Matt. 15 d. 39.
Matt. 16. a. 1.
Luc. 11. c. 54.
‖Mat. 16 a. 5.
‖Sup. 6. f. 4.
Ioh. 6. b. 11

in troieris





*Matt. 16 b. 13.*
27 introieris, nemini dixeris. ¶‖Et egreſſus eſt
Ieſus & diſcipuli eius in caſtella Cæſareæ
*Lu. 9. b. 18* Philippi: & in via interrogabat diſcipulos
ſuos, dicens eis: ‖Quem me dicunt eſſe ho-
**Alij* 28 mines? ¶Qui rñderunt illi, dicentes*: Iohan
nẽ Baptiſtam, alij Eliã, alij verò vnũ de pro
29 phetis. ¶Tũc dicit illis: Vos verò quem me
D eſſe dicitis? Rñdens Petr⁹, ait ei: Tu es Chri-
30 ſtus. ¶Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent
31 de illo. ¶Et cœpit docere eos, qm̃ oportet fi-
lium hominis pati multa, & reprobari à ſe
nioribus & à ſummis ſacerdotibus & Scri-
*‖Mat. 10. d 38. et 16 d. 24.* 32 bis, & occidi, & poſt tres dies reſurgere. ¶ Et
palàm verbum loquebatur. Et apprehen-
33 dẽs eum Petrus cœpit increpare eum. ¶Qui
*Lu. 8. c. 23 et 14. f. 27* conuerſus & videns diſcipulos ſuos, cõmi-
natus eſt Petro, dicens. Vade retro me ſata-
*Luc. 17. g. 33.* na, qm̃ nõ ſapis quæ Dei ſunt, ſed quę ſunt
34 hominum. ¶Et cõuocata turba cum diſcipu
*Ioh. 12. d. 23.* lis ſuis, dixit eis: ‖Si quis vult me ſequi, de-
neget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam
*‖Mat. 10 d. 33.* 35 & ſequatur me. ¶‖Qui enim voluerit aĩam
ſuam ſaluã facere, perdet eam: qui aũt per
*Lu. 9. d. 26 & 12. b. 9* diderit aĩam ſuam propter me & Euange-
36 lium, ſaluam faciet eam. ¶Quid. n. proderit
homini, ſi lucretur mundum totum: & de-
37 trimentum aĩæ ſuæ faciat? ¶Aut quid dabit
**confeſſus* 38 homo commutationis pro aĩa ſua? ¶ ‖Qui
enim me *confuſus* fuerit, & verba mea in
**confitebitur* generatione iſta adultera, & peccatrice: &
filius hoĩs *confundetur* eum, cùm venerit
in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.

## CAPVT IX.

*Mat. 16. d. 27.* 1 ET dicebat illis: Amen dico vobis, quia
A ſunt quidã de hìc ſtantibus, qui non gu
*Lu 9. d. 27* ſtabunt mortem, donec videant regnũ Dei
*Matt. 17. a. 1.* 2 veniẽs in virtute. ¶Et poſt dies ſex *aſſumit*
Ieſus Petrum & Iacôbum & Iohannem: &
*Lu. 9. d. 28* ducit illos in mõtem excelſum ſeorſum ſo
**aſſũpſit* 3 los, & transfiguratus eſt coram ipſis. ¶Et ve-
ſtimẽta eius facta ſunt ſpledẽtia & cãdida
nimis velut nix, qualia fullo non poteſt ſu-
4 per terram cãdida facere. ¶Et apparuit illis
Elias cũ Moyſe: & erant loquentes cũ Ieſu.
5 ¶Et Rñdens Petrus, ait Ieſu: Rabbi, bonum
eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacu-
6 la, tibi vnũ, & Moyſi vnũ, & Eliæ vnũ. ¶Nõ
enim ſciebat quid diceret: erãt. n. timore ex
7 territi. ¶ & facta eſt nubes obumbrãs eos: &
B vênit vox de nube, dicẽs: Hic eſt filius me⁹
8 chariſſimus: audite illũ. ¶Et ſtatim circũſpi
ciẽtes, neminẽ amplius viderũt, niſi Ieſum
9 tm̃ ſecũ. ¶‖Et deſcẽdentibus illis de monte,
præcepit illis ne cuiquã, quæ vidiſſent, nar- *‖Mat. 17. b. 9.*
rarent: niſi cùm filius hoĩs à mortuis reſur
10 rexerit. ¶Et verbũ continuerunt apud ſe cõ-
quirẽtes quid eſſet, Cũ à mortuis reſurrexe
11 rit. ¶Et interrogabant eũ, dicentes: ‖Quid er
go dicũt Phariſæi & Scribæ, quia Eliã opor
12 tet venire primùm? ¶Qui rñdẽs, ait illis: E-
lias cùm venerit primò, reſtituet omnia: &
quõ‖ſcriptum eſt in filiũ hominis, vt mul- *‖Mal. 4. a 5.*
13 ta patiatur & cõtemnatur. ¶ Sed dico vobis
C quia & Elias venit (& fecerũt illi quęcunq;
14 voluerunt) ſicut‖ſcriptum eſt de eo. ¶Et ve-
niẽs ad diſcipulos ſuos, vidit turbã magnã *‖Iſ. 63. a. 3*
circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.
15 ¶Et confeſtim oĩs populus vidẽs Ieſum, ſtu
pefact⁹ eſt, & expauerũt, & accurrẽtes, ſalu- *‖Mal. 4 b 5.*
16 tabant eũ. ¶Et interrogauit eos: Quid inter
17 vos conquiritis? ¶‖Et rñdens vnus de turba, *Matt. 17. b. 12.*
dixit: Magiſter, attuli filiũ meum ad te ha-
18 bentẽ ſpiritum mutum: ¶qui vbicũq; eum *‖Mat. 17. b. 14.*
apprehẽderit, allidit illũ, & ſpumat, & ſtri-
det dẽtibus, & areſcit. & dixi diſcipulis tuis *Lu. 9. c. 37*
19 vt eijcerent illum, & non potuerunt. ¶Qui
reſpõdens eis, dixit: O generatio incredula
quandiu apud vos ero? quandiu vos patiar?
20 afferte illum ad me. ¶Et attulerunt eum. Et
cum vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturba

uit



uit illũ: & eliſus in terram, volutabat ſpu-
21 mans. ¶Et interrogauit patrẽ eius: Quantũ
tpis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab
22 infantia: ¶ & frequenter eum in ignẽ & in
*aquam* *aquas* miſit, vt eum perderet. ſed ſi q̃d po
23 tes adiuua nos, miſertus noſtri. ¶Ieſus autẽ
ait illi: Si potes credere, oĩa poſſibilia ſunt
24 credenti. ¶Et cõtinuò exclamans pater pue
ri, cũ lachrymis aiebat: Credo Dñe, adiuua
25 incredulitatẽ meã. ¶Et cum videret Ieſus cõ
currentem turbam, cõminatus eſt ſpiritui
immundo, dicens illi: Surde & mute ſpi-
ritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & am-
26 plius ne introeas in eũ. ¶Et exclamans, &
multũ diſcerpens eũ, exijt ab eo & factus
eſt ſicut mortuus. ita vt multi dicerẽt: Quia
27 mortuus eſt. ¶ Ieſus autem tenens manum
28 eius, eleuauit eum, & ſurrexit. ¶ Et cũ in
troiſſet in domũ diſcipuli eius ſecreto inter
rogabant eũ: Quare nos non potuimus eij
29 cere eum? ¶Et dixit illis: Hoc genus in nul
*Mat.17.d.* 30 lo põt exire, niſi in orõne & ieiunio. ¶Et
*21.* inde profecti prætergrediebantur Galilæã:
*Luc.9.e.* 31 nec volebat quenquã ſcire. ¶Docebat autẽ
*21.* E diſcipulos ſuos. & dicebat illis: Quoniam fi
lius hominis tradetur in manus hominũ,
& occidẽt eũ. & occiſus tertia die reſurget.
32 ¶At illi ignorabant verbũ: & timebant in-
33 terrogare eũ. ¶ Et venerunt Capharnaum.
*eſſent* Qui cum domi * eſſet *, interrogabat eos:
34 Quid in via tractabatis? ¶At illi tacebant: ſi
quidem in via inter ſe diſputauerant, ¶ q̃s
*Mat.18.a.* 35 eorum maior eſſet. ¶Et reſidẽs vocauit duo-
*1.* decim, & ait illis: Si quis vult primus eſſe,
*Luc.9.f.* erit oĩum nouiſſimus, & oĩum miniſter. Et
*46.* 36 accipiens puerum, ſtatuit eum in medio
eorum: quem cum complexus eſſet, ait il
37 lis: ¶Quiſquis vnũ ex huiuſmodi pueris re-
ceperit in nomine meo: me recipit. & qui-
*Luc.9.f.* cunq; me ſuſceperit: non me ſuſcipit, ſed
*49.* 38 eum qui miſit me. ¶Reſpondit illi Iohan-
F nes, dicens: Magiſter, vidimus quendam in
nomine tuo eijcientẽ dæmonia, qui nõ ſe- *Mat.9.e.*
39 quitur nos, & prohibuimus eum. ¶Ieſus au *58.*
tẽ ait: Nolite prohibere eũ. ¶ nemo eſt eñ *1.Cor.12.*
qui faciat virtutẽ in nomine meo, & poſſit *a.3.*
40 citò malè loqui de me. ¶ Qui enim non eſt *Mat.10.d.*
41 aduerſum vos, p vobis eſt. ¶Quiſquis eñ *42.*
potũ dederit vobis calicẽ aquæ *in nomine *frigidæ*
meo, quia Chriſti eſtis: amẽ dico vobis, nõ
42 perdet mercedẽ ſuã. ¶Et quiſquis ſcandali *Matt.18.*
zauerit vnũ ex his puſillis credentibus in *a.6.*
me: bonũ eſt ei magis ſi circundaretur mo *Luc.17.a.*
la aſinaria collo eius, et in mare mitteretũ. *1.*
43 ¶Et ſi ſcãdalizauerit te manus tua, abſcin-
G de illã: bonũ eſt tibi debilẽ introire in vi *Mat.5.e.*
tam, quàm duas manus habentẽ ire in ge- *30.& 18.*
44 hẽnã, in ignẽ inextinguibilẽ, ¶vbi vermis *a.8.*
eorum nõ moritur, et ignis non extingui- *Iſai.66.g.*
45 tur. ¶et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa *24.*
illũ: bonum eſt tibi claudũ introire in vi-
tam æternam, quàm duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis inextinguibilis,
46 ¶vbi vermis eorũ non moritur, et ignis non
47 extinguitur. ¶Quòd ſi oculus tuus ſcandali
zat te, eijce eum. bonũ eſt tibi luſcũ introi-
re in regnum Dei, quàm duos oculos habẽ
48 tem mitti in gehennam ignis, ¶vbi vermis
eorum non moritur, et ignis non extingui-
49 tur. ¶Omnis enim igne ſalietur: et oĩs vi- *Leui.2.c.*
50 ctima ſale ſalietur. ¶ Bonũ eſt ſal, q̃ ſi ſal *3.*
inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Ha *Mat.5.b.*
bete in vobis ſal, et pacẽ habete inter vos. *13.*
*Luc.14.g.*
*34.*



## CAPVT X.

1 ET inde exurgens, venit in fines *Mat.19.a.*
A Iudææ, vltra Iordanem: et cõ- *1.*
ueniunt iterum turbæ ad eũ.
Et ſicut conſueuerat, iterũ do-
2 cebat illos. ¶Et accedentes Pha
riſæi, interrogabãt eum: Si licet viro vxorẽ
3 dimittere: tentantes eum. ¶ At ille rñdens,

dixit

‖Deu. 24. a. 1. 4 dixit eis: Quid vobis præcepit Moyſes: ¶Qui
dixerunt: ‖Moyſes permiſit libellum repu-
5 dij ſcribere, & dimittere. ¶ Quibus reſpon-
dẽs Ieſus, ait: Ad duritiã cordis veſtri ſcri-
Gene. 1. d. 27. 6 pſit vobis præceptũ iſtud. ¶ab initio autem
creaturę ‖ maſculũ & fœminã fecit eos De⁹.
Mat. 19. a. 4. 7 ¶ ‖Propter hoc, relinquet homo patrẽ ſuũ
& matrem, & adhærebit ad vxorem ſuam:
‖Gene. 2. d. 24. 8 ¶& erũt duo in carne vna. Itaque iam non
9 ſunt duo, ſed vna caro. ¶ ‖Quod ergo Deus
1. Cor. 6. d. 16. 10 coniunxit, homo nõ ſeparet. ¶‖Et in domo
iterũ diſcipuli eius de eodẽ interrogauerũt
‖Ephe. 5. g. 31. 11 eũ. ¶Et ait illis: Quicunque dimiſerit vxo-
B rẽ ſuam & aliã duxerit: adulterium cõmit-
1. Cor. 6. b. 10. 12 tit ſuper eam. ¶ Et ſi vxor dimiſerit virum
13 ſuum, & alij nupſerit, mœchatur. ¶‖ Et offe-
‖Mat. 19 b. 13. rebant illi paruulos, vt tangeret illos. diſci
puli autem comminabantur offerentibus
Luc. 18. c. 15. 14 ¶Quos cùm videret Ieſus, indignè tulit, &



ait illis: Sinite paruulos venire ad me: &
ne prohibueritis eos: taliũ enim eſt regnũ
15 Dei ¶Amen dico vobis: quiſquis non rece-
perit regnum Dei velut paruulus, non in-
16 trabit in illud. ¶Et complexans eos, & im-
ponẽs manus ſuper illos, benedicebat eos.
ᵛviam ſ. 17 ¶ Et cùm egreſſus eſſet inᵛ viaᵛ, procurrens
*dicens: C quidã genu flexo ante eũ, rogabat eũ*: ‖Ma
‖Mat. 19. c. 16. giſter bone, quid faciã vt vitã æternã perci-
18 piam? ¶Ieſus aũt dixit ei: Quid me dicis bo
Luc. 18. d. 18. 19 nũ? Nemo bonus, niſi vnus, Deus. ¶ ‖Præce-
pta noſti: Ne adulteres: Ne occidas: Ne fu-
‖Exo. 20. c. 13. reris: Ne falſum teſtimonium dixeris: Ne
fraudẽ feceris: Honora patrẽ tuum & ma-
20 trem. ¶At ille reſpondens, ait illi: Magiſter,
21 hæc omnia obſeruaui à iuuẽtute mea. ¶Ie-
ſus aũt intuitus eũ, dilexit eũ, & dixit ei:
Vnũ tibi deeſt: vade, quæcũq; habes ven-
de, & da pauperibus, & habebis theſaurũ
22 in cœlo: & veni, ſequere me. ¶Qui cõtriſta-
tus in verbo, abijt mœrens. erat.n. habens

23 multas poſſeſſiones. ¶Et circũſpiciẽs Ieſus,
ait diſcipulis ſuis: Quã difficilè q̃ pecunias
24 habẽt, in regnũ Dei introibunt? ¶Diſcipuli
aũt obſtupeſcebãt in verbis eius. At Ieſus
rurſus reſpõdẽs, ait illis: Filioli, quàm diffi
cile eſt confidentes in pecunijs, in regnum
25 Dei introire? ¶Facilius eſt camelũ per fora-
D mẽ acus tranſire, q̃ diuitẽ intrare in regnũ
26 Dei. ¶ Qui magis admirabãtur, dicentes ad
27 ſemetipſos: Et quis põt ſaluus fieri. ¶Et in-
tuens illos Ieſus, ait: Apud hoĩes impoſſi-
bile eſt: ſed nõ apud Deũ. oĩa.n. poſſibilia
28 ſunt apud Deũ. ¶ ‖Et cœpit ei Petrus dice- Mat. 19.
re: Ecce, nos dimiſimus oĩa, & ſecuti ſum⁹ d. 27.
29 te. ¶Reſpondens Ieſus, ait: Amen dico vo- Luc. 18.
bis, nemo eſt qui reliquerit domũ, aut fra- c. 28.
tres, aut ſorores, aut patrẽ, aut matrẽ, aut fi
lios, aut agros pp̃ me & propter Euãgeliũ:
30 ¶qui non accipiet centies tm̃ nunc in tem-
pore hoc: domos, & fratres, & ſorores, &
matres, & filios, & agros, cũ perſecutioni- ‖Mat. 19
31 bus: & in ſeculo futuro vitã æternã. ¶‖Mul d. 30.
ti aũt erũt primi, nouiſſimi: & nouiſſimi Luc. 13.
32 primi. ¶Erant aũt in via aſcẽdentes Ieroſo- f. 30.
E lymam: & præcedebat illos Ieſus, & ſtupe- ‖Mat. 20.
bant, & ſequẽtes timebant. ‖ Et aſſumens c. 17.
iterum duodecim, cępit illis dicere quæ eſ- Luc. 18.
33 ſent ei euentura: ¶ Quia ecce aſcendimus f. 31.
Ieroſolymam, & filius hominis tradetur
principibus ſacerdotum, & Scribis, & ſenio
ribus, & damnabunt eum morte, & tradẽt
34 eum gentibus, & illudent ei, & conſpuent
eum, & flagellabunt eum, & interficiẽt eũ:
35 & tertia die reſurget. ¶ ‖ Et accedunt ad eũ ‖Mat. 20.
Iacôbus & Iohannes filij Zebedæi, dicen- c. 20.
tes: Magiſter, volumus vt quodcunq; petie
36 rimus, facias nobis. ¶At ille dixit eis: Quid
37 vultis vt faciã vobis? ¶Et dixerũt: Da nobis,
vt vnus ad dexterã tuã, & alius ad ſiniſtrã
38 tuã ſedeamus in gloria tua. ¶Ieſus aũt ait
F eis: Neſcitis q̃d petatis. poteſtis bibere cali
cẽ quẽ ego bibo: aut baptiſmo quo ego ba-
39 ptizor, baptizari? ¶At illi dixerũt ei: Poſſu-
m⁹. Ieſus aũt ait eis: Calicẽ q̃dẽ quẽ ego bi
bo, bibetis, & baptiſma quo ego baptizor
40 baptizabimini: ¶ ſedere autem ad dexterã
meã, vel ad ſiniſtrã, non eſt meũ dare-vo- -s.
41 bis', ſed quib⁹ paratũ eſt. ¶‖Et audiẽtes de- ‖Mat. 20.
cem, cęperunt indignari de Iacôbo & Io- c. 24.
42 hanne. ¶Ieſus autem vocans eos, ait illis: ‖Luc. 22.
‖Scitis, quia hi qui vidẽtur principari gẽti- c. 25.
bus dominãtur eis: & principes eorũ pote-
43 ſtatẽ habẽt ipſorũ. ¶Nõ ita eſt aũt in vobis:
ſed quicunque voluerit fieri maior, erit ve-
44 ſter miniſter: ¶& quicunque voluerit in vo
45 bis primus eſſe, erit omnium ſeruus. ¶Nam
& filius hominis non venit vt miniſtraret
ei, ſed vt miniſtraret, & daret animã ſuam
46 redemptionẽ pro multis. ¶ ‖Et veniunt Ie- ‖Mat. 20.
G richo, & proficiſcente eo de Iericho, & di- d. 29.
ſcipulis ei⁹, & plurima multitudine, fili⁹ Ti Luc. 18.
mæi Bartimæus cęcus, ſedebat iuxta viam f. 35.

mendicans.

47 mendicans. ¶Qui cùm audiſſet, quia Ieſus
Nazarenus eſt: cœpit clamare, & dicere: Ie
48 ſu fili Dauid, miſerere mei. ¶ Et commina-
bátur ei multi, vt taceret. At ille multò ma
49 gis clamabat: Fili Dauid, miſerere mei. ¶Et



ſtans Ieſus præcepit illum vocari. Et vocant
cæcum, dicētes ei: Animæquior eſto, ſurge,
50 vocat te. ¶Qui proiecto veſtimento ſuo exi-
51 liens, vênit ad eum. ¶Et reſpondens Ieſus,
dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus au-
52 tem dixit ei: Rabboni vt videam. ¶ Ieſus
aūt ait illi: Vade, fides tua te saluū fecit. Et
confeſtim vidit, & ſequebatur eū in via.

## CAPVT XI.

1 ET cùm appropinquaret Ieroſo-
A lymæ & Beth-aniç ad montē *Mat.* 21. *a.* 1.
oliuarum, mittit duos ex diſci *Luc.* 19. *e.* 19.
2 pulis ſuis, ¶& ait illis: Ite in ca
ſtellum quod contra vos eſt,
& ſtatim introeūtes illuc, inuenietis pullū
ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominū
3 ſedit: ſoluite illum, & adducite. ¶ Et ſi quis
vobis dixerit, Quid facitis? dicite, quia Do-
mino neceſſarius eſt: & continuò illum di
4 mittet huc. ¶ Et abeuntes inuenerunt pul-
lum ligatum ante ianuam foris in biuio: &
5 ſoluunt eum. ¶Et quidam de illic ſtantibus
*dicebant illis: Quid facitis ſoluentes pul- **dicebat*
6 lum? ¶Qui dixerunt eis, ſicut præceperat il
7 lis Ieſus: & dimiſerunt eis. ¶ |Et duxerunt *|Mat.* 12. *b.* 14.
pullū ad Ieſum: & imponunt illi veſtimen
8 ta ſua, & ſedit ſuper eum. ¶Multi autem ve
ſtimenta ſua ſtrauerunt in via: alij aūt fron *|Mat.* 21. *a.* 9.
des cædebant de arboribus, & ſternebant in *Luc.* 19.
9 via. ¶ Et qui præibant, & qui ſequebantur, *f.* 38.
B clamabant, dicentes: Hoſan-na, |benedi *Pſal.* 117.
10 ctus qui venit in nomine Domini. ¶ Bene *d.* 26.
dictum quod venit regnum patris noſtri



11 Dauid, Hoſan-na in excelſis. ¶|Et introiuit *|Mat.* 21.
Ieroſolymam in templum: & circūſpectis *a.* 10.
omnibus, cū iam veſpera eſſet hora, exijt in *Luc.* 19.
12 Beth-aniam cū duodecim. ¶ Et alia die cū *g.* 45.
13 exirēt à Beth-ania, eſurijt. ¶|Cumq; vidiſ- *|Mat.* 21.
ſet à longè ficū habētem folia, vênit ſiquid *b.* 19.
fortè inueniret in ea. Et cū veniſſet ad eā, ni
hil inuenit præter folia, non enim erat tem
14 pus ficorum. ¶Et reſpondens, dixit ei: Iam
non amplius in æternum ex te fructū quiſ-
quam māducet. Et audiebāt diſcipuli eius.
15 ¶Et veniunt Ieroſolymam. Et cùm introiſ-



C ſet in templum, cœpit eijcere vendentes, &
ementes in templo: & mēſas numulariorū,
& cathedras vēdentium columbas euertit.
16 ¶ & non ſinebat vt quiſquam transferret
17 vas per templum: ¶& docebat, dicens eis: *Pſal.* 56.
Nónne ſcriptum eſt, |Quia domus mea, do *b.* 7.

Ier.7.b.11 mus orationis vocabitur omnibus gentibus?
| Vos aũt feciſtis eam ſpelũcam latronum.
18 ¶Quo audito, principes ſacerdotũ & Scribæ
quęrebant quomodo eum perderent. time-
bant enim eum: qm̃ vniuerſa turba admi-
19 rabatur ſuper doctrina eius. ¶Et cum veſpe
Matt.21.b.19. 20 ra facta eſſet, egrediebatur de ciuitate. ¶|Et
cùm manè tranſirent, viderunt ficum ari-
21 dam factam à radicibus. ¶Et recordatus Pe-
trus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixi-
22 ſti, aruit. ¶Et reſpondens Ieſus, ait illis: Ha-
23 bete fidem Dei. ¶Amẽ dico vobis, quia qui-
cunq; dixerit huic mõti, Tollere & mittere
in mare, & nõ hæſitauerit in corde ſuo, ſed
crediderit quia quodcunq; dixerit, fiat, fiet
|Mat.7.a.7. & 21.b.22. 24 ei. ¶|Propterea dico vobis, omnia quęcunq;
orantes petitis, credite, quia accipietis, & e-
Lu.11.b.9 25 uenient vobis. ¶Et cùm ſtabitis ad orandũ,
Matt.6.b.14. & 18.d.35. dimittite ſiquid habetis aduerſus aliquẽ:
vt & pater veſter qui in cœlis eſt, dimittat
26 vobis peccata veſtra. ¶Quòd ſi vos non di-
D miſeritis: nec pater veſter qui in cœlis eſt,
|Mat.21.b.15. 27 dimittet vobis peccata veſtra. ¶Et veniunt
Lu.20.a.1 rurſus Ieroſolymam. Et cùm ambularet in
templo, accedunt ad eũ ſummi ſacerdotes
28 & Scribæ & ſeniores, ¶& dicunt ei: In qua
poteſtate hæc facis? & quis dedit tibi hanc
29 poteſtatem vt iſta facias? ¶Ieſus autem re-
ſpondens, ait illis: Interrogabo vos & ego
vnum verbum, & rñdete mihi: & dicam vo
30 bis in qua poteſtate hæc faciã. ¶Baptiſmus
Iohannis de cęlo erat, an ex hominibus? Re
31 ſpondete mihi. ¶At illi cogitabant ſecum,
dicentes: Si dxerimus de cœlo, dicet: Quare
32 ergo non crediditis ei? ¶Si dixerimus ex ho-
*timemus minibus, *timebãt* populum: omnes enim
habebant Iohannẽ, qa verè propheta eſſet.
33 ¶Et reſpondentes dicunt Ieſu: Neſcimus.
Et reſpondens Ieſus, ait illis: Neque ego di
co vobis in qua poteſtate hæc faciam.

## CAPVT XII.

Matt.21.d.33. 1 ET cępit illis in parabolis loqui:
Lu.20.b.9 A Vineã paſtinauit homo, & cir
Iſ.5.a.1. cũdedit ſepẽ, & fodit lacum,
Ier.2.d.21 & ędificauit turrim, & locauit
eã agricolis: & peregrè profe-
2 ctus eſt, ¶& miſit ad agricolas in tẽpore ſer-
uum, vt ab agricolis acciperet de fructu vi-
3 neæ. ¶Qui apprehenſum eum cæciderũt: &
4 dimiſerunt vacuum. ¶Et iterum miſit ad il
los alium ſeruum: & illum in capite vulne
5 rauerunt, & contumelijs affecerunt. ¶Et rur
ſum alium miſit, & illum occiderũt, & plu
res alios quoſdam cædentes, alios verò occi
6 dentes. ¶Adhuc ergo vnum habens filiũ cha
riſſimum: & illum miſit ad eos nouiſſimũ,
dicens: Quia reuerebuntur filium meum.
7 ¶Coloni autem dixerũt ad inuicem: Hic eſt
heres: venite, occidamus eum: & noſtra erit
8 hæreditas. ¶Et apprehendentes eum, occide
9 runt: & eiecerunt extra vineam. ¶Quid er



go faciet Dominus vineæ? Veniet & perdet
10 colonos. & dabit vineã alijs. ¶Nec ſcriptu-
ram hanc legiſtis: |Lapidẽ quem reproba- Pſ.117.d
uerũt ædificantes, hic factus eſt in caput an 22.
11 guli: ¶A Dño factum eſt iſtud, & eſt mirabi- Iſ.28.d.16
12 le in oculis noſtris? ¶Et quærebant eum te- Act.4.b.
nere: & timuerunt turbam. cognouerunt 11.
enim quoniam ad eos parabolam hãc dixe Ro.9.g.33
13 rit. Et relicto eo, abierunt. ¶|Et mittunt ad 1. Pet.2.
eum quoſdã ex Phariſæis & Herodianis: vt a.8.
14 eum caperent in verbo. ¶Qui venientes di- Matt.21 d.42. |Mat.22 b.15. Luc.20.d 20.



B cunt ei: Magiſter, ſcimus quia verax es, &
non curas quenquam: nec enim vides in fa
ciem hominũ, ſed in veritate viam Dei do-
ces. licet dari tributum Cæſari: an nõ dabi-
15 m⁹? ¶Qui ſciẽs verſutiã illorũ, ait illis: Quid
me tẽtatis? afferte mihi denariũ vt videam.

At illi

16 ¶At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius eſt
imago hæc, & inſcriptio? Dicũt ei Cæſaris.
17 ¶Rñdens aũt Ieſus, dixit illis: | Reddite igi-
tur quæ ſunt Cęſaris, Cæſari: & quę ſunt
18 Dei: Deo. Et mirabantur ſup eo. ¶|Et vene-
runt ad eũ Sadducæi qui dicũt reſurrectio-
nem non eſſe. & interrogabant eũ, dicẽtes:
19 Magiſter, ¶ Moyſes nobis ſcripſit, vt ſi cu-
ius frater mortuus fuerit, & dimiſerit vxo-
rem, & filios non reliquerit: accipiat frater
eius vxorẽ ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri
20 ſuo. ¶Septẽ ergo fratres erant: & primus ac-
cepit vxorẽ, & mortuus eſt, nõ relicto ſemi
21 ne. ¶Et ſecundus accepit eã, & mortuus eſt:
& nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimili-
22 ter. ¶Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem,
& non reliquerunt ſemen. Nouiſſima om-
23 niũ defuncta eſt & mulier. ¶In reſurrectio-
ne ergo cũ reſurrexerint, cuius de his erit
24 vxor? ſeptẽ enim habuerunt eam vxorẽ. ¶Et
C reſpondens Ieſus, ait illis: Nonne ideo er-
ratis, non ſcientes ſcripturas, neque virtu-
25 tẽ Dei? ¶Cũ enim à mortuis reſurrexerint,
neq; nubent, neq; nubentur, ſed ſunt ſicut
26 angeli * in cęlis. ¶De mortuis aũt quòd reſur
gant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper ru-
bum quomodo dixerit illi Deus, inquiens:
| Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac,
27 & Deus Iacob? ¶Non eſt Deus mortuorum,
28 ſed viuorum. Vos ergo multum erratis. ¶Et
acceſſit vnus de Scribis q audierat illos cõ-
quirentes, & videns quoniam bene illis re-
ſpõderit, interrogauit eũ quod eſſet primũ
29 omnium mandatum. ¶Ieſus autem reſpon
dit ei: Quia primum omnium mandatum
eſt, | Audi Iſraël: Dñs Deus * tuus, Deus *
30 vnus eſt. ¶Et diliges Dominum Deum tuũ
ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &
ex tota mente tua, & ex tota virtute tua.
31 Hoc eſt primũ mandatũ ¶Secundum aũt ſi
mile eſt illi: | Diliges proximum tuum tã-
quam teipſum. Maius horum aliud mãda-
32 tũ nõ eſt. ¶Et ait illi Scriba: Bene Magiſter
in veritate dixiſti, quia vnus eſt Deus, & nõ
33 eſt alius præter eum. ¶Et vt diligatur ex to-
to corde, & ex toto intellectu, & ex tota a-
nima, & ex tota fortitudine: & diligere ꝓ-
ximũ tanquã ſeipſum: maius eſt omnibus
34 holocauſtomatibus & ſacrificijs. ¶Ieſus aũt
videns ꝙ ſapienter rñdiſſet, dixit illi: Non
es lõgè a regno Dei. Et nemo iã audebat eũ
35 interrogare. ¶|Et rñdens Ieſus, dicebat, do-
D cens in tẽplo: Quõ dicunt Scribæ Chriſtũ
36 filiũ eſſe Dauid? ¶ Ipſe enim Dauid dicit in
Spirituſancto: | Dixit Dñs Dño meo, Sede à
dextris meis, donec ponam inimicos tuos
37 ſcabellum pedum tuorum. ¶ Ipſe ergo Da-
uid dicit eum Dominũ: & vnde eſt filius e-
ius? ¶Et multa turba eum libenter audiuit.
38 ¶Et dicebat eis in doctrina ſua: | Cauete à
Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſa
39 lutari in foro, ¶& in primis cathedris ſede-

| Re. 15. b. 7. Mat. 22. c. 23. Luc. 20. d. 27. | Deu. 25. a. 5. * Dei. Exo. 3. b. 6. Mat. 22. d. 32. Luc. 20. f. 37. | Deu. 6. a. 4. * noſter Dominus. * veſter, Deus. | Leui. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Iacob. 2. b. 8. | Mat. 22. d. 42. Luc. 20. g. 41. | Pſ. 109. a. 1. | Mat. 23. a. 6. Luc. 11. f. 44. & 20. g. 46.

re in ſynagogis, & primos diſcubitus in cę-
40 nis: ¶qui deuorant domos viduarũ ſub ob-
tentu prolixę orõnis: hi accipient prolixius
41 iudicium. ¶Et ſedens Ieſus contra gazophy
lacium aſpiciebat quomodo turba iactaret
æs in gazophylaciũ: & multi diuites iacta-
42 bant multa. ¶ Cum veniſſet aũt vidua vna
pauper, miſit duo minuta, quod eſt qua
43 drans. ¶Et conuocans diſcipulos ſuos, ait il-
lis: Amẽ dico vobis, quoniã vidua hæc pau
per, plus omnibus miſit qui miſerunt in ga
44 zophylacium. Omnes enim ex eo qđ abũ-
dabat illis, miſerunt. hæc verò de penuria
ſua oĩa q̃ habuit, miſit totũ victum ſuum.

Luc. 21. a. 1.



## CAPVT XIII.

1 ET cum egrederetur de templo,
A ait illi vnus ex diſcipulis ſuis:
Magiſter, aſpice quales lapi-
2 des, & quales ſtructuræ. ¶Et re
ſpondens Ieſus ait illi: Vides
has oẽs magnas ædificationes? Non relin-
quetur lapis ſuper lapidẽ qui non deſtrua-
3 tur. ¶Et cum ſederet in Monte oliuarum cõ
tra templũ, interrogabant eum ſeparatim
Petrus, & Iacobus, & Iohãnes, & Andręas:
4 ¶Dic nobis quãdo iſta fient? & quod ſignũ
erit quando hæc omnia incipient conſum-
5 mari? ¶Et reſpondens Ieſus, cœpit dicere il-
6 lis: | Videte, ne quis vos ſeducat. ¶multi e-
nim venient in nomine meo, dicẽtes quia
7 ego ſum, & multos ſeducent. ¶Cum audie-
ritis autem bella & opiniones bellorũ, ne
timueritis. oportet enim hæc fieri: ſed nõ-
8 dum finis. ¶Exurget enim gens contra gen-
tẽ, & regnũ ſuper regnũ: & erunt terræmo-
B tus per loca, & fames: Initium dolorũ hęc.
9 ¶Videte autem vosmetipſos. Tradent enim
vos in cõcilijs, & in ſynagogis vapulabitis,
& ante præſides & Reges ſtabitis, pp me,
10 in teſtimoniũ illis. ¶Et in omnes gentes pri

Mat. 24. a. 2. Luc. 21. a. 5. Luc. 19. g. 44. | Ephe. 5. b. 5. 2. The. 2. a. 3. | Mat. 10. b. 19. Luc. 12. b. 11. & 21. c. 14.

11 mium oportet prædicari euangelium. ¶ |Et
cùm duxerint vos tradentes nolite præcogi
tare quid loquamini: ſed quod datū vobis
fuerit in illa hora, id loquimini, non enim
12 vos eſtis loquētes, ſed Spiritus ſanctus. ¶ Tra
det autē frater fratrem in mortē, & pater
filium: & cōſurgent filij in parētes, & mor
13 te afficient eos. ¶ Et eritis odio omnibus,
propter nomen meū. Qui autē ſuſtinuerit
14 in finē, hic ſaluus erit. ¶ |Cùm aūt videritis — |Dan. 9. g. 27.
abominationem deſolationis ſtantē, | vbi
non debet (qui legit intelligat) tunc qui in — Matt. 24. b. 16.
15 Iudæa ſunt, fugiant in montes: & qui ſu- — Luc. 21. d. 21.
per tectum, ne deſcendat in domum, nec
16 introeat vt tollat quid de domo ſua, ¶ &
C qui in agro erit, non reuertatur retrò tolle
17 re veſtimentum ſuum. ¶ Væ autem prægnā-
18 tibus & nutrietibus in illis diebus. ¶ Orate
19 verò vt hyeme non fiant. ¶ Erunt enim dies
illi tribulationes tales, quales nō fuerūt ab
initio creaturæ quam condidit Deus, vſq;
20 nunc, neque fient. ¶ Et niſi breuiaſſet Domi
nus dies, non fuiſſet ſalua omnis caro: ſed
ꝓpter electos quos elegit, breuiauit dies.
21 ¶ |Et tunc ſiquis vobis dixerit, Ecce, hic eſt
22 Chriſtus, ecce illic: ne credideritis. ¶ Exur- — |Mat. 24. d. 26.
gēt.n. pſeudochriſti, & pſeudoprophetę: & — Luc. 21. b. 8.
dabunt ſigna & portenta ad ſeducēdos, ſi
23 fieri pōt, ēt electos. ¶ Vos ergo videte, ecce
24 prædixi vobis oīa. ¶ |Sed in illis diebus poſt
tribulationē illam, ſol cōtenebrabitur, &
25 luna non dabit ſplendorem ſuū, ¶ & ſtellæ — |Ezec. 32. b. 7.
cœli erunt decidentes, & virtutes quæ in cę — Iſa. 13. b. 10.
26 lis ſunt, mouebuntur. |Et tunc videbunt fi-
lium hominis venientem in nubibus cum — Ioel 2. c. 10
27 virtute multa & gloria. ¶ | Et tunc mittet — g. 31. & 3 c. 15.
D angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à
quatuor ventis, à ſummo terrę vſq; ad ſum
28 mum cœli. ¶ A ficu autem diſcite parabolā. — |Mat. 24. c 31.
Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata
fuerint folia: cognoſcitis quia in proximo
29 ſit æſtas. ¶ ſic & vos cùm videritis hæc fieri,
30 ſcitote ꝙ in proximo ſit in oſtijs. ¶ Amen di
co vobis, quoniam non tranſibit genera-
31 tio hæc, donec omnia iſta fiant. ¶ Cœlum
& terra tranſibunt, verba autem mea non
32 tranſibunt. ¶ De die autem illo, vel hora, ne-
mo ſcit, neque angeli in cœlo, neq; filius, — |Mat. 24. d. 42.
33 niſi pater. ¶ | Videte, vigilate, & orate: neſci
34 tis enim quando tempus ſit. ¶ Sicut homo
qui peregrè profectus, reliquit domū ſuā,
& dedit ſeruis ſuis poteſtatem cuiuſq; ope
35 ris, & ianitori præcepit vt vigilet. ¶ Vigilate
ergo, (neſcitis enim quando dominus do-
mus veniat: ſerò, an media nocte, an galli
36 cantu, an manè.) ¶ ne cùm venerit repen-
37 tè, inueniat vos dormientes. ¶ Quod autem
vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

## CAPVT XIIII.

1 A ERat autem Paſcha & Azyma poſt bi- — Matt. 26. a. 2.
duum: & quærebant ſummi ſacerdotes — Lu. 22. a. 1
& Scribæ quomodo eum dolo tenerent, &
2 occiderēt. |Dicebant enim: Nō in die feſto,
3 ne fortè tumultus fieret* populi'. ¶ Et cùm — *in populo — Matt. 26. a. 6.
eſſet Beth-aniæ, in domo Simonis Lepro- — Iohan. 12. a. 1. — *piſtici s.



ſi, & recūberet: venit mulier habēs alaba-
ſtrū vnguenti nardi *ſpicati precioſi: & fra
4 cto alabaſtro, effudit ſuper caput ei'. ¶ |Erāt — Matt. 26. a. 8.
aūt quidā indignè ferentes intra ſemetip-
ſos, & dicentes: Vt quid perditio iſta vngnē — Iohan. 12. a. 4.
5 ti facta eſt? ¶ Poterat.n. vnguentum iſtud vę
nundari plus quàm trecētis denarijs, & da-
6 ri pauperibus. Et fremebant in eā. ¶ Ieſus au
tē dixit: Sinite eā: quid illi moleſti eſtis? Bo
7 nū opus operata eſt in me. ¶ ſemper.n. pau-
peres *habetis' vobiſcū: & cū volueritis, po- — *habebitis
teſtis illis benefacere: me aūt non ſemper
8 habetis. ¶ Quod habuit hæc, fecit: præuēnit
9 vngere corpus meū in ſepulturam. ¶ Amen
dico vobis, vbicūq; prædicatum fuerit Euā
gelium iſtud in vniuerſo mundo, & qđ fe-
10 cit hæc, narrabitur in memoriā eius. ¶ |Et — |Mat. 26. b. 14.
Iudas Iſcariotes, vnus de duodecim, abijt
B ad ſummos ſacerdotes, vt proderet eū illis. — Luc. 22. a. 4.
11 ¶ Qui audientes gauiſi ſunt: & promiſerūt
ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quo-
12 modo illum opportunè traderet. ¶ Et pri- — |Matt. 26. b. 17.
mo die azymorum quando paſcha immo-
labant, dicunt ei diſcipuli. Quò vis eamus,
13 & paremus tibi vt manduces Paſcha? ¶ Et
mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis:
Ite in ciuitatē: & occurret vobis homo la-
14 genā aquæ baiulās, ſequimini eū: ¶ & quo-
cūq; introierit, dicite dño domus, quia ma
giſter dicit: Vbi eſt refectio mea, vbi pa-
15 ſcha cū diſcipulis meis manducē? ¶ & ipſe
vobis demōſtrabit cenaculum grande, ſtra
16 tū: & illic parate nobis. ¶ Et abierunt diſci-
puli eius, & venerunt in ciuitatem: & inue — Matt. 26. b. 20.
nerunt ſicut dixerat illis, & parauerunt pa
17 ſcha. ¶ | Veſpere autem facto, venit cum — Luc. 22. b. 14.
18 duodecim, ¶ & diſcumbentibus eis & man



ducantibus, ait Ieſus: Amen dico vobis, q̃a
C vnus ex vobis tradet me, qui mãducat me-
19 cum.¶ At illi cœperunt contriſtari, & dice-
20 re ei ſingulatim: Nunquid ego? ¶Qui ait il-
lis: | Vnus ex duodecim qui intingit me-
21 cum-manum`in catino, ¶ | & filius quidẽ
hominis vadit| ſicut ſcriptum eſt de eo: væ
autem homini illi per quẽ filius hominis
*tradetur`. bonum erat ei ſi non eſſet natus
22 homo ille. ¶Et manducantibus illis, | acce-
pit Ieſus panem: & benedicens fregit, & de
dit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meũ.
23 ¶Et accepto calice, gratias agens, dedit eis,
24 & biberunt ex illo omnes. ¶Et ait illis: Hic
eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro
25 multis effundetur. ¶Amen dico vobis, quia
iam non bibam de*genimine vitis vſq; in
diem illum cùm illud bibã (nouum) in re-
26 gno Dei. ¶Et hymno dicto exierũt in Mon-
27 tem oliuarum: ¶& ait eis Ieſus: | Omnes ſcã
dalizabimini-in me`in nocte iſta: q̃a ſcri-
ptum eſt: | Percutiam paſtorẽ, & diſpergen
28 tur oues. ¶Sed poſtq̃ reſurrexero, | præcedã
29 vos in Galilæam. ¶Petrus autem, ait illi: &
ſi omnes ſcandalizati fuerint*, ſed nõ ego.
30 ¶Et ait illi Ieſus: Amen dico tibi: quia tu
D hodie in nocte hac, priuſquam gallus vo-
31 cem bis dederit, ter me es negaturus. ¶ At
ille amplius loquebat̃: Et ſi oportuerit me
ſimul commori tibi, non te negabo. Simi-
32 liter autem & omnes dicebant. ¶| Et veniũt
in prædium, cui nomen Geth-ſemani: &
ait diſcipulis ſuis: | Sedete hic donec orem.
33 ¶ & aſſumit Petrũ & Iacobum & Iohannẽ
34 ſecum: & cœpit pauere & tædere. ¶Et ait il-
lis: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortẽ:
35 ſuſtinete hic, & vigilate. ¶ Et cùm proceſ-
ſiſſet paululum, procidit ſuper terram: &
ora bat vt ſi fieri poſſet, trãſiret ab eo hora.
36 ¶Et dixit: Abba, pater, omnia tibi poſſibi-
lia ſunt: transfer calicem hunc à me: ſed

*Marginal notes:* 1.Io.13.c.21. | Luc.22.c.21. —8. Pſal.40.c.10. Act.1.c.16. | Mat.26.b.24. *traditur 9. 1.Cor.11.e.24. *hoc | Ioh.16.d.32. —10. Zac.13.a.7. Inf.16.b.7. *in te, | Mat.26.d.36. Luc.22.d.42.



37 nõ quod ego volo, ſed quod tu. ¶Et venit, &
inuenit eos dormiẽtes Et ait Petro: Simõ
38 dormis? nõ potuiſti vna hora vigilare? ¶Vi-
gilate & orate vt non intretis in tẽtationẽ.
Spiritus quidem prõptus eſt, caro verò in-
39 firma. ¶Et iterum abiens, orauit eundẽ ſer
40 monem dicẽs. ¶Et reuerſus, denuò inuenit
eos dormientes (erant enim oculi eorum
grauati) & ignorabant quid reſpõderẽt ei.
41 ¶ Et venit tertiò, & ait illis: Dormite iam
E & requieſcite. Sufficit, venit hora. ecce fi-
lius hominis tradetur in manus peccatorũ.
42 ¶Surgite, eamus: ecce qui me tradet, propè
43 eſt. ¶Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iſca
riotes, vnus de duodecim, & cum eo turba
multa cũ gladijs & lignis, *à ſummis ſacer
44 dotib* & Scribis & ſeniorib*. ¶Dederat au-
tem traditor eius ſignum eis, dicẽs: Quẽcũ-



que oſculatus fuero, ipſe eſt: tenetè eũ, &

*Marginal notes:* | Mat.26.d.47. Luc.22.e.47. Iohan.18.a.3. *miſſi.

ducite

45 ducite cautè. ¶Et cum veniſſet, ſtatim acce-
dês ad eum, ait. Rabbi: & oſculatus eſt eũ.
46 ¶ At illi manus iniecerunt in eum: & te-
47 nuerunt eum. ¶Vnus aũt quidam de circũ-
ſtantibus educens gladiũ, percuſſit ſeruum
ſummi ſacerdotis: & amputauit illi auricu
48 culã. ¶Et rñdens Ieſus, ait illis: Tanquã ad
latronem exiſtis cum gladijs & lignis com
49 prehendere me? ¶ quotidie eram apud vos
in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed
|Mat. 26. f. 56. 50 vt impleãtur ſcripturę. ¶ |Tunc diſcipuli e-
51 ius relinquentes eum, oẽs fugerunt. ¶Ado-
F leſcens autem quidam ſequebatur eũ ami
ctus ſindone ſuper nudo: Et tenuerunt eũ.
52 ¶At ille reiecta ſindone, nudus profugit ab
Luc. 22. f. 54. 53 eis. ¶ | Et adduxerunt Ieſum ad ſummum



ſacerdotem, & conuenerunt oẽs ſacerdo-
Iohan. 18. c. 13. 54 tes & Scribæ & ſeniores. ¶Petrus autẽ à lon
gè ſecutus eſt eum vſque intrò in atrium
ſummi ſacerdotis: & ſedebat cũ miniſtris
Mat. 26. f. 59. 55 ad ignem, & calefaciebat ſe. ¶ |Summi ve-
rò ſacerdotes & omne conciliũ quærebant
aduerſus Ieſum teſtimonium, vt eũ morti
56 traderent: nec inueniebant. ¶Multi enim te
ſtimonium falſum dicebant aduerſus eũ:
57 & conuenientia teſtimonia non erant. ¶Et
quidam ſurgentes, falſum teſtimoniũ fere-
58 bant aduerſus eum dicentes: ¶ Quoniã nos
Iohan. 2. d. 19. audiuimus eum dicentem: |Ego diſſoluam
templum hoc manufactum, & ⸌per⸍ triduũ
⸌post 59 aliud non manufactum, ædificabo. ¶ Et non
60 erat conueniens teſtimonium illorum. ¶Et
exurgens ſummus ſacerdos in medium, in-
terrogauit Ieſum, dicens: Non reſpondes
quicquã ad ea quæ tibi obijciuntur ab his?
61 ¶Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. Rur
ſum ſummus ſacerdos interrogabat eũ, &
dixit ei: Tu es Chriſtus filius—Dei ⸌benedi-
Mat. 24. c. 30. 62 cti? ¶Ieſus autem dixit illi. Ego ſum, |& vi-
debitis filium hominis ſedentem à dextris
G virtutis *, & venientem cum nubibus cęli. *Dei.



63 ¶Summus aũt ſacerdos ſcindens veſtimẽta
ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?
64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis vide-
tur? Qui omnes condemnauerunt eum eſ-
65 ſe reum mortis. ¶Et cęperunt quidam con-
ſpuere eum & velare faciem eius, & cola-
phis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza,
66 & miniſtri alapis eum cędebant. ¶|Et cum Mat. 26.
eſſet Petrus in atrio deorſum, venit vna ex g. 69.
67 ancillis ſummi ſacerdotis. ¶& cum vidiſſet Luc. 22. f.
Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, 55.
68 ait: Et tu cum Ieſu Nazareno eras. ¶ At ille Ioh. 18. c.
negauit, dicens: Neque ſcio, neque noui 17.
quid dicas. Et exijt foras ante atrium, & gal
69 lus cantauit. ¶|Rurſus autem cum vidiſſet Mat. 26. g.
illum ancilla, cœpit dicere circũſtantibus: 71.
70 Quia hic ex illis eſt. ¶ At ille iterum nega- Luc. 22. f.
uit: Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, di 58.
cebant Petro: Verè ex illis es: nam & Gali-
71 læus es. ¶Ille autem cœpit anathematizare
& iurare: Quia neſcio hoĩem iſtum quem Mat. 26.
72 dicitis. ¶Et ſtatim gallus iterum cantauit. g. 75.
Et recordatus eſt Petrus verbi quod dixerat Iohan. 13.
ei Ieſus: Prius quàm gallus cantet bis, ter d. 38.
me negabis. Et cępit flere.

## CAPVT XV.

1 ET conſeſtim manè conſilium Mat. 27. a.
A facięntes ſummi ſacerdotes cũ 1.
ſenioribus & Scribis, & vni- Luc. 23. a.
uerſo concilio, vincientes Ie-
ſum, duxerunt & tradiderunt Ioh. 18. d. 28.
2 Pilato. ¶Et interrogauit eum Pilatus. Tu es
Rex Iudæorum? At ille reſpondẽs, ait illi: Mat. 27. b. 11.
3 Tu dicis. ¶Et accuſabant eum ſummi ſacer
4 dotes in multis. ¶|Pilatus autem rurſum in Luc. 23. a. 6.
terrogauit eum, dicens: Nõ reſpondes quic
5 quam? vide in quantis te accuſant. ¶ Ieſus Ioh. 18. f.
autem amplius nihil reſpõdit: ita vt mira- 33.
6 retur Pilatus. ¶ Per diem autem feſtum ſo-



lebat dimittere illis vnū ex vinctis, quēcū
7 quę petiſſent. Erat aūt qui dicebatur Barra
bas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in
8 ſeditione fecerat homicidiū. Et cum aſcē-
diſſet turba, cępit rogare, ſicut ſemꝑ facie-
9 bat illis. Pilatus aūt rñdit eis, & dixit: Vul
10 tis dimittam vobis Regem Iudęorū? Scie-
bat enim ꝙ per inuidiam tradidiſſent eum
11 ſummi ſacerdotes. Pontifices aūt concita-
uerunt turbam, vt magis Barrabā dimitte-
12 ret eis. Pilatus aūt iterū rñdens, ait illis:
B Quid ergo vultis faciā Regi Iudęorū? At il
13 li iterū clamauerunt: Crucifige eū. Pilatus
14 verò dicebat illis: Quid eñ mali fecit? At il
15 li magis clamabant: Crucifige eū. Pilatus
aūt volens populo ſatisfacere, dimiſit illis
Barrabā, & tradidit Ieſū flagellis cæſum, vt
16 crucifigeretur. Milites aūt duxerunt eū in

*Mat. 27. c. 22. Luc. 23. c. 14. Iohan. 18. g. 39. & 19. a. 6.*



atriū prætorii, & conuocant totā cohortē:

*Mat. 27. c. 27.*

17 & induūt eū purpura, & imponunt ei ple
18 ctentes ſpineā coronā. Et cęperunt ſaluta
19 re eum: Aue rex Iudæorum. Et percutie-

*Ioh. 19. a. 2.*



bant caput eius arundine: & conſpuebant
20 eum, & ponentes genua adorabant eū. Et
poſtquā illuſerunt ei, exuerunt illū purpu-
ra, & induerunt eū veſtimentis ſuis, & edu
21 cunt illum, vt crucifigerent eum. Et anga

*Mat. 27. d. 32.*



riauerunt prætereuntem quempiā, Simō-
nem Cyrinæum venientem de villa, pa-
trem Alexandri & Rufi, vt tolleret crucem
22 eius. Et perducunt illū in Golgotha locū:
23 qđ eſt interpretatū, Caluariæ locus. Et da-
bant ei bibere myrrathū vinū: & nō acce-
24 pit. Et crucifigētes eū, diuiſerunt veſtimē
C ta eius, mittentes ſortem ſuper eis, quis qđ
25 tolleret. Erat autem hora tertia: & crucifi-
26 xerunt eū. Et erat titulus cauſæ eius inſcri

*Luc. 23. d. 26. Mat. 27. d. 33. Luc. 23. e. 33. Ioh. 19. c. 17. Matt. 27. d. 35.*

ptus,

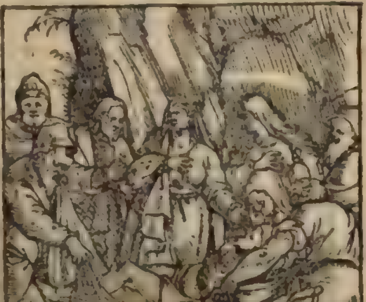


27 ptus, REX IVDAEORVM. ¶Et cum eo
crucifigũt duos latrones: vnum à dextris, &
28 aliũ à ſiniſtris eius. ¶Et impleta eſt ſcriptu-
ra, quę dicit: ‖Et cum iniquis reputatus eſt.
29 ¶Et pretereuntes blaſphemabant eũ, mouen-
tes capita ſua, & dicẽtes: Vah ‖qui *deſtruit*
30 tẽplum*, & in trib* diebus* ędificat*. ¶ſaluũ
31 fac temetipſum deſcẽdens de cruce. ¶Simili
ter & ſummi ſacerdotes illudẽtes, ad alter-
utrũ cũ Scribis, dicebant: Alios ſaluos fecit,
32 ſeipſum non poteſt ſaluũ facere. ¶Chriſtus
Rex Iſraël deſcẽdat nunc de cruce: vt videa
mus & credam*. Et qui cũ eo crucifixi erãt,
33 cõuiciabant ei. ¶Et facta hora ſexta, tenebrę
factæ ſunt per totã terrã vſq; in horã nonã.
34 ¶ Et hora nona exclamauit Ieſus voce ma-
gna, dicens: ‖Eloi, eloi, lãma ſabacthani? qđ
eſt interpretatũ: Deus meus, Deus meus, vt
35 q̃d dereliquiſti me? ¶Et quidã de circunſtan
tibus audientes, dicebant: Ecce Eliã vocat.
36 ¶Currens aũt vnus, & implens ſpongiã ace-
D to, circũponensq; calamo, potũ dabat ei, di
cẽs: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad de-
37 ponendum eum. ¶Ieſus autem emiſſa voce
38 magna expirauit. ¶Et velum templi ſciſſum
39 eſt in duo, à ſummo vſq; deorſum. ¶Videns
aũt Cẽturio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic
clamans expiraſſet, ait: Verè hic homo fi-
40 lius Dei erat. ¶Erant autem & mulieres de
lõgè aſpiciẽtes: inter quas erat Maria Mag-
dalenę, & Maria Iacobi minoris & Ioſeph
41 mater, & Salome: ¶& cùm eſſet in Galilæa,
‖ſequebanẽ eum, & miniſtrabant ei, & alię
multæ quæ ſimul cum eo aſcenderant Iero
42 ſolymã. ¶‖Et cùm iam ſero eſſet factũ (quia
erat Paraſceue, quod eſt ante ſabbathum)
43 ¶venit Ioſeph ab Arimathæa, nobilis decu-
rio, qui & ipſe erat expectãs regnum Dei, &
audacter introiuit ad Pilatum, & petijt cor
44 pus Ieſu. ¶Pilatus autem mirabatur ſi iam

Luc. 23. d. 34.
Ioh. 10. d. 21.
‖Iſa. 53. d. 12.
‖Io. 2. c. 19
* deſtruis
* Dei,
* readiſicas.
‖Pſ. 21. a. 1.
Matt. 27. e 46.
Pſ. 68. c. 20
Mat. 27. f. 51.
‖Lu. 8. a. 2
‖Mat. 27. g. 57.
Luc. 23. g. 50.
Ioh. 19. g. 38.



obijſſet. Et acceſito Centurione, interroga-
45 uit eum, ſi iam mortuus eſſet. ¶ Et cùm co-
gnouiſſet à Centurione, donauit corpus Io-
46 ſeph. ¶Ioſeph autem mercatus ſindonem,
& deponẽs eum inuoluit ſindone, & poſuit



eum in monumento quod erat exciſum de
petra, & aduoluit lapidem ad oſtiũ monu-
47 menti. ¶Maria autem Magdalenę, & Maria
Ioſeph aſpiciebant vbi poneretur.

## CAPVT XVI.

1 ET cùm tranſiſſet ſabbathum, Mat. 28. a 1.
A Maria Magdalenę, & Maria Ia Lu. 24. a. 1
côbi, & Salome emerunt aro- Io. 20. a. 1.
mata, vt venientes vngerent
2 Ieſum. ¶Et valde manè vna
ſabbathorũ, veniunt ad monumẽtum, orto
3 iam ſole. ¶Et dicebãt ad inuicẽ: Quis reuol
4 uet nobis lapidem ab oſtio monumẽti? ¶Et



reſpicientes viderunt reuolutũ lapidẽ. Erat
*¶Mat.28 a.5.* 5 qppe magnus valde. ¶‖Et introeũtes in mo-
numentũ, viderunt iuuenẽ ſedentẽ in dex-
*Lu.24 a.4* tris coopertũ ſtola cãdida: & obſtupuerũt.
*Io.20.6.14* 6 ¶Qui dicit illis: Nolite expaueſcere: Ieſum
q̃ritis Nazarenũ crucifixũ: ſurrexit, non eſt
7 hic: ecce locus vbi poſuerũt eũ. ¶Sed ite, dici
*ᵇpræcedet* B te diſcipulis eius & Petro q̃a ᵇp̃cedit vos in
*‖Mat.26. c.32.* Galilæã: ibi eũ videbitis, ‖ ſicut dixit vobis.
8 ¶At illæ exeũtes, fugerũt de monumẽto. in-
*‖Su 14 c. 28.* uaſerat. n. eas tremor & pauor: & nemini
9 q̃cquã dixerũt. timebãt. n. ¶Surgẽs aũt *ma-
**I ſus* nè prima ſabbathi, apparuit primò Mariæ
*Ioh. 20. d. 16.* Magdalene, de qua eiecerat ſeptẽ demonia.



*Lu.8.a.2.* 10 ¶Illa vadẽs nũciauit his qui cũ eo fuerãt, lu
*‖Lu.24.b. 13.* 11 gẽtib⁹ & flẽtib⁹. ¶Et illi audiẽtes q̃a viueret,
12 & viſus eſſet ab ea, nõ crediderũt. ¶Poſt hęc
C aũt duob⁹ ex his ambulãtib⁹ oſtẽſus eſt in
13 alia effigie, eũtib⁹ in villã. ¶Et illi eũtes nũ-



14 ciauerũt cęteris: nec illis crediderunt. ¶‖No *Lu.24 e. 36.*
uiſſimè recũbẽtib⁹ illis vndecim apparuit: *Ioh.20.e.*
& exprobrauit ĩcredulitatẽ eorũ, & duritiã *19.*
cordis, q̃a ijs qui viderãt eũ reſurrexiſſe, nõ
15 crediderũt. ¶Et dixit eis: Eũtes in mundũ v- *Mat.28. d.19.*
niuerſum, p̃dicate Euangeliũ om̃i creaturæ.
16 ¶Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus
17 erit: qui verò nõ crediderit, condẽnabit̃. ¶Si- *‖Act.16. d.18.*
D gna aũt eos qui crediderint, hęc ſequentur:
In noĩe meo ‖ dęmonia eijcient, ‖ Linguis lo *‖Act.2.a.*
18 quent nouis. ¶‖Serpentes tollent: Et ſi mor *4. & 10.g. 46.*
tiferum quid biberint, non eis nocebit: ‖ Su
per ægros manus imponent: & bene habe- *‖Act.28 a.5.*
19 bunt. ¶Et Dñs quidem Ieſus poſtquam lo-
quutus eſt eis, ‖ aſſumptus eſt in cęlũ, & ᵇſe- *‖Act.28 b.8.*



20 dit à dextris Dei. ¶Illi autem profecti prædi *‖Lu.24 g. 51.*
cauerũt vbiq; Dño cooperante, & ſermo-
nem confirmante ſequentibus ſignis. *ᵇſedet*

HIE RO-

# HIERONYMUS IN CATALOGO
## Scriptorum Eccleſiaſticorum.

*LVCAS medicus Antiochenſis, vt eius ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit, ſectator Apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, ſcripſit Euangelium, de quo idem Paulus: Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in Euangelio per omnes Eccleſias. Et ad Coloſſenſes: Salutat vos Lucas medicus chariſſimus. Et ad Timotheum: Lucas eſt mecum ſolus. Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo praxis apoſtolon prænotatur, cuius hiſtorias vſque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, id eſt vſque ad quartum Neronis annum. Ex quo intellegimus in eadem vrbe librum eſſe compoſitum. Igitur periodon Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, vt indiuiduus comes Apoſtoli, inter cæteras eius res, hoc ſolum ignorauerit? Sed & Tertullianus vicinus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Aſia ſpoudaſten Apoſtoli Pauli, conuictum apud Iohannem, quòd author eſſet libri: & confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id excidiſſe. quidam ſuſpicantur, quotieſcunque in epiſtolis ſuis Paulus dicit: Iuxta Euangelium meum, de Lucæ ſignificare volumine: & Lucam non ſolum ab Apoſtolo Paulo didiciſſe Euangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, ſed à cæteris Apoſtolis: quod ipſe quoque in principio ſui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis qui à principio ipſi viderunt, & miniſtri fuerũt ſermonis. Igitur Euangelium ſicut audierat ſcripſit. Acta verò Apoſtolorum, ſicut viderat, compoſuit. Vixit octoginta & quatuor annos, vxorem non habens. Sepultus eſt Conſtantinopoli: ad quam vrbem viceſimo Conſtantini anno, oſſa eius cum reliquijs Andreæ Apoſtoli tranſlata ſunt de Achaia.*

# SANCTVM IESV CHRISTI
# EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

## *CAPVT PRIMVM.*



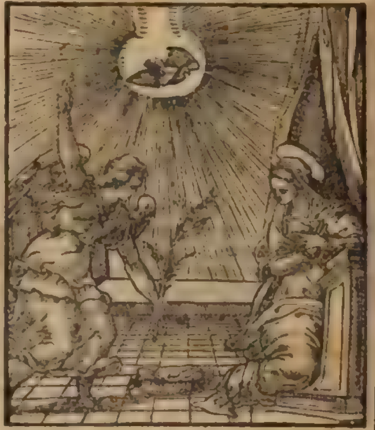
1 A QVONIAM quidem mul-
ti conati sũt ordinare nar
rationem quæ in nobis cõ
2 pletæ ſunt rerũ. ¶Sicut tra-
diderunt nobis qui ab ini-
tio ipſi viderũt & miniſtri
3 fuerunt ſermonis: ¶viſum eſt & mihi aſſe-
quuto oĩa à principio diligenter, ex ordine
4 tibi ſcribere, optime Theophile, ¶vt cogno *Act.1.a.*
ſcas eorum verborum de quibus eruditus *1.*
5 es, veritatem. ¶Fuit in diebus Herodis Re-
gis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Za-
charias, de vice Abia: & vxor illius de filia-
6 bus Aaron, & nomẽ eius Eliſabeth. ¶Erant *1.Par.24*
aũt iuſti ambo ante Deum, incedentes in *a.10.*
omnibus mandatis & iuſtificationibus Do
7 mini ſine querela, ¶& nõ erat illis filius, eo
ꝙ eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſ
8 ſent in diebus ſuis. ¶Factum eſt autem cũ
ſacerdotio fungeretur,* in ordine vicis ſuæ ** Zacharias.*
9 ante Deũ, ¶ſecundũ conſuetudinẽ ſacerdo-
tij, ſorte exijt vt incenſum poneret ingreſ

*Exo.30.c 17.* 10 ſus in templum Domini. ¶& omnis multi
tudo populi erat orans foris hora incenſi.
*Leui.16.d 17.* 11 ¶Apparuit autem illi angelus Domini, ſtās



12 à dextris altaris incenſi. ¶Et Zacharias tur-
13 batus eſt, vidēs: & timor irruit ſup eū. ¶Ait
autem ad illum angelus: Ne timeas Zacha
ria, quoniā exaudita eſt deprecatio tua: &
*Inf.f.63.* vxor tua Eliſabeth pariet tibi filiū, ‖& vo-
14 cabis nomen eius Iohannē. ¶& erit gaudiū
B tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius
15 gaudebunt. ¶erit enim magnus coram Do-
mino: & vinum & ſicerā non bibet: & Spi-
*Mat.11.b.* ritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris
*14.* 16 ſuæ. ‖ & multos filiorum Iſraël conuertet
*Malac.4.* 17 ad Dominum Deum ipſorum. ¶& ipſe præ
*b.6.* cedet ante illū in ſpiritu & virtute Eliæ‖vt
conuertat corda patrum in filios, & incre-
dulos ad prudētiam iuſtorum, parare Dño
18 plebem perfectam. ¶Et dixit Zacharias ad
angelū: Vnde hoc ſciā? ego.n.ſum ſenex,
19 & vxor mea proceſſit in diebus ſuis. ¶Et re-
ſpondēs angelus, dixit ei: Ego ſum Gabriel
qui aſto ante Deū: & miſſus ſum loqui ad
20 te, & hæc tibi euangelizare. ¶Et ecce eris ta
cens, & non poteris loqui vſq; in diē quo
hæc fiant, pro eo quòd nō credidiſti verbis
21 meis, quæ implebuntur in tpe ſuo. ¶Et erat
plebs expectans Zachariā: & mirabantur
22 ꝙ tardaret ipſe in tēplo. ¶Egreſſus aūt non
C poterat loqui ad illos: & cognouerunt ꝙ vi
ſionē vidiſſet in tēplo. Et ipſe erat innuens
23 illis: & permanſit mutus. ¶Et factū eſt: vt
impleti ſunt dies officij eius, abijt in do-
24 mū ſuā. ¶Poſt hos aūt dies concepit Eliſa-
beth vxor eius: & occultabat ſē menſibus
25 quinq;, dicens: ¶Quia ſic fecit mihi Dñs in
diebus quibus reſpexit auferre opprobriū
26 meū inter homines. ¶In menſe aūt ſexto,
miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuita-
27 tatē Galilææ, cui nomen Nazaret, ¶ad vir-

ginem deſponſatā viro cui nomen erat Io-
ſeph, de domo Dauid: & nomē virginis Ma *Matt.1.c.*
28 ria. ¶Et ingreſſus angelus ad eā dixit: Aue *18.*



gratia plena, Dñs tecū: benedicta tu in mu-
29 lieribus. ¶Quæ cum audiſſet turbata eſt in *vidiſſet*
ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta
30 ſalutatio. ¶Et ait angelus ei: Ne timeas Ma *2.*
31 ria, inueniſti enim gratiā apud Deū, ¶‖ecce
concipies in vtero & paries filiū: ‖& voca- *Iſaia.7.c.*
32 bis nomen eius Ieſum. ¶hic erit magnus: & *14.*
filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dñs *Inf.2.c.21*
33 Deus ſedē Dauid patris eius, ¶‖& regnabit *Mat.1.d.*
in domo Iacob in æternū, & regni eius nō *21.*
34 erit finis. ¶Dixit aūt Maria ad angelum: *Dan.7.d.*
D Qūo fiet iſtud: qm̄ virum non cognoſco? *14. & 27.*
35 ¶Et reſpondēs angelus dixit ei. Spiritus ſan- *27.*
ctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi *Mich.4.b*
obūbrabit tibi. Ideoq; & quod naſcetur ex *7.*
36 te ſanctū vocabitur filius Dei. ¶Et ecce Eli- *-8.*
ſabeth cognata tua: & ipſa concepit filium
in ſenectute ſua. & hic menſis ſextus eſt il-
37 li quæ vocatur ſterilis: ¶quia nō erit impoſ
38 ſibile apud Deum omne verbū. ¶Dixit autē
Maria: Ecce ancilla Dñi, fiat mihi ſecundū
verbum tuum. Et diſceſſit ab illa angelus.
39 ¶Exurgens autē Maria in diebus illis abijt
in montana cum feſtinatione in ciuitatem
40 Iuda: & intrauit in domum Zachariæ, &
41 ſalutauit Eliſabeth. ¶Et factum eſt: vt audi
uit ſalutationem Marię Eliſabeth, exulta-
uit infans in vtero eius: & repleta eſt Spiri
42 tu ſancto Eliſabeth: ¶& exclamauit voce
magna, & dixit: Benedicta tu inter mulie-
43 res, & benedictus fructus ventris tui. ¶Et
vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini
44 mei ad me? ¶Ecce enim vt facta eſt vox ſalu
E tationis tuæ in auribus meis, exultauit in-
45 gaudio infans in vtero meo. ¶& beata quæ *credidiſti*
credidit, quoniā perficientur ea quæ di-
46 cta ſunt ei à Domino. ¶Et ait Maria: *tibi*

Magnificat



Magnificat anima mea Dominum.
47 ¶Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari
meo.
48 ¶Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ec
ce.n.ex hoc beatã me dicent oẽs gñationes.
49 ¶Quia fecit mihi magna qui potens eſt, &
ſanctum nomen eius.
50 ¶Et miſericordia eius *à progenie in proge-
nies', timentibus eum.
51 ¶Fecit potentiam in‖brachio ſuo: ‖diſperſit
ſuperbos mente cordis ſui.
52 ¶Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit hu
miles.
53 ¶Eſurientes impleuit bonis: & diuites di-
miſit inanes.
54 ¶Suſcepit Iſraël puerum ſuum, *recordat*'
miſericordiæ ſuæ.
55 ¶‖Sicut locutus eſt ad p̃res noſtros, Abrahã
F & ſemini eius in ſecula.
56 ¶Manſit aũt Maria cum illa quaſi mẽſibus
57 tribus: & reuerſa eſt in domũ ſuam. ¶Eliſa-
beth aũt impletum eſt tp̃s pariẽdi, & pepe-
58 rit filium. ¶Et audierunt vicini & cognati
eius, quia magnificauit Dñs miſericordiam
59 cum illa, ‖& congratulabanẽ ei. ¶Et factum
eſt: in die octauo venerunt circũcidere pue-
rum, & vocabant eum noĩe patris ſui, Za-
60 chariam. ¶Et rñdens mr̃ eius, dixit: Nequa-
61 quàm, ſed vocabitur Iohannes. ¶Et dixerũt
ad illam: Quia nemo eſt in cognatione tua
62 qui vocetur hoc noĩe. ¶Innuebant aũt pa-
63 tri eius, quem vellet vocari eum. ¶Et poſtu-
lans pugillarem, ſcripſit, dicens: ‖Iohannes
64 eſt nomen eius. Et mirati ſunt vniuerſi. ¶A-
pertum eſt aũt illico os eius, & lingua eius,
65 & loquebaẽ benedicẽs Deum. ¶Et factus eſt
timor ſuper oẽs vicinos eorũ, & ſuper oĩa
montana Iudææ diuulgabantur oĩa verba
66 hæc: ¶& poſuerunt oẽs qui audierant in cor
de ſuo, dicens: Quis, putas, puer iſte erit?

*in generationẽ et generationem 1.
*in progenies et progenies 7.
Iſ.51.b.9.
Pſa.32.b.10.
Iſ.29.c.15
‖Pſ.33.b.11.
1.Re.2.b.5.
*memorari 10.
‖Iſa.30.d 18. et 41.b 7.et 54.b.5
Ier.31.a.3 & d.20.
Pſ.131.c.11.
Gen.17.c.19.et 22.c 16.
‖Su.b.14.
‖Su.b.15.

67 Etenim manus Domini erat cum illo. ¶Et
Zacharias pater eius, repletus eſt Spiritu
ſancto, & prophetauit, dicens:
68 ¶‖Benedictus Dñs Deus Iſraël: quia viſitauit
G & fecit redemptionem *plebis' ſuæ:
69 ¶Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Da
uid pueri ſui.
70 ¶‖Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à
ſeculo ſunt prophetarum eius.
71 ¶‖Salutem ex inimicis noſtris, & de manu
omnium qui oderunt nos.
72 ¶Ad faciẽdam miſericordiã cũ patribus no-
ſtris, & memorari teſtamenti ſui ſancti.
73 ¶‖Iuſiurandum quod iurauit ad Abraham
patrem noſtrum, daturum ſe nobis.
74 ¶Vt ſine timore de manu inimicorum no-
ſtrorum liberati, ſeruiamus illi.
75 ¶‖In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo, om-
nibus diebus noſtris.
76 ¶‖Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis:
p̄ibis.n. ante faciem Dñi parare vias eius.
77 ¶Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius,
in remiſſionem peccatorum eorum.
78 ¶Per viſcera miſericordię Dei noſtri, in qui-
bus viſitauit nos‖Oriens ex alto.
79 ¶Illuminare his qui in tenebris & in vm-
bra mortis ſedent: ad dirigendos pedes no-
ſtros in viam pacis.
80 ¶Puer autem creſcebat & cõfortabatur ſpi-
ritu, & erat in deſertis vſque in diem oſten
ſionis ſuæ ad Iſraël.

‖Inf.3.d.30.
Mat 1.d.21.
*plebi 7.
Pſ.131.d.17.
Pſ.73.c.12
Ier.23.a.6 et 30 b.10
‖Ge.22.c.16.
Iere.31.f.33.
Hebr.6 c.13.et d.17
‖1.Pet.1.c 15.
Mal.4.b.5
Sup b.17.
Zac.3.d.8 et 6.c.12
Mal.4.a.2.

## CAPVT II.

1 FActum eſt autem, in diebus il-
A lis exijt edictum à Cęſare Au-
guſto, vt deſcriberetur vniuer
2 ſus orbis. ¶Hæc deſcriptio pri-
ma, facta eſt à p̄ſide Syriæ Cy-
3 rino. ¶Et ibant omnes vt profiterentur, ſin-
4 guli in ſuam ciuitatem. ¶Aſcendit aũt & Io



ſeph à Galilæa ciuitate Nazareth I Iudęã, * *in I.

ciuitatē Dauid quæ vocat̄ Beth-lehē: eò q
5 eſſet de domo & familia Dauid, ¶ vt profite
retur cū Maria deſponſata ſibi vxore pregnan
6 te. ¶Factum eſt aūt cùm eſſent ibi, impleti
7 ſunt dies vt pareret. ¶Et peperit filium ſuū
primogenitū, & pannis eū inuoluit, & recli
nauit eum in præſepio: quia non erat eis



8 locus in diuerſorio. ¶Et paſtores erant in re-
gione eadē vigilantes, & cuſtodientes vigi-
9 lias noctis ſuper gregem ſuū. ¶Et ecce ange
B lus Dñi ſtetit iuxta illos, & claritas Dei cir-
cūfulſit illos, & timuerunt timore magno.
10 ¶Et dixit illis angel9: Nolite timere: ecce.n.
euāgelizo vobis gaudiū magnū, qđ erit oī
11 populo. ¶ quia natus eſt vobis hodie Salua-
tor, qui eſt Chriſtus Dñs in ciuitate Dauid.
12 ¶Et hoc vobis ſignum: Inuenietis infantem
13 pānis inuolutum, & poſitū in pręſepio. ¶Et
ſubitò facta eſt cū angelo multitudo mili-
tiæ cęleſtis laudantiū Deum, & dicentium:
14 ¶Gloria ī altiſſimis Deo, & in terra pax ho
15 minibus bonæ volūtatis. ¶Et factum eſt, vt
diſceſſerūt ab eis angeli in cęlum, paſtores
loquebantur adinuicem: Tranſeamus vſq;
Beth-lehem, & videamus hoc verbum qđ
16 factum eſt, quod Dñs oſtēdit nobis. ¶Et ve
nerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam
& Ioſeph, & infantem poſitū in præſepio.
17 ¶ Videntes aūt cognouerunt de verbo quod
C dictum erat illis de puero hoc. ¶ Et oēs qui
18 audierunt, mirati ſunt: & de his quæ dicta
19 erant à paſtoribus ad ipſos. ¶Maria aūt con
ſeruabat oīa verba hæc, conferens in corde
20 ſuo. ¶Et reuerſi ſunt paſtores, glorificātes &
laudātes Deum in oībus q̄ audierant, & vi-
21 derāt ſicut dictū eſt ad illos. ¶Et poſtquam
cōſummati ſunt dies octo vt circunciderēt
puer: vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod
vocatum eſt ab angelo prius q̄ in vtero con
22 ciperet. ¶Et poſtquā impleti ſunt dies pur-



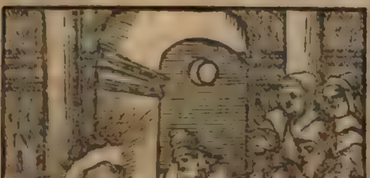
gationis eius ſecūdùm legē Moyſi, tulerūt
23 illum in Ieruſalē, vt ſiſterent eum Dño, ¶(ſi Matt.1.d
cut ſcriptum eſt in lege Dñi: Quia oē ma- 21.
ſculinū adaperiens vuluam, ſanctum Dño Leu.12.a
24 vocabit̄.) ¶ & vt darent hoſtiam ſecundùm 6.
quod dictum eſt in lege Dñi, par turturum, Exo.13.a
25 aut duos pullos columbarū. ¶Et ecce: homo 2.
Nu.8.c.
15.



erat in Ieruſalē, cui nomē Simeō, & homo
D iſte iuſtus & timoratus, expectans conſola- Leu.12.b.
26 tionē Iſraël: & Spūs ſanctus erat in eo. ¶Et 8.
rñſum acceperat à Spū ſancto nō viſurum
27 ſe mortē, niſi prius videret Chriſtū Dñi. ¶Et
venit in ſpū in templū. ¶Et cùm inducerēt
puerū Ieſum parētes ei9, vt facerēt ſecundū
28 cōſuetudinē legis p eo: ¶ & ipſe accepit eū
in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit:
29 ¶Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſe
cundùm verbum tuum in pace:

Quia

30 ¶Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum:
31 ¶Quod paraſti ante faciem omnium popu-
E lorum:
32 ¶Lumen ad reuelationem gentium, & glo-
riam plebis tuæ Iſrael.
33 ¶Et erat pater eius & mater mirantes ſuper
34 his quæ dicebantur de illo. ¶Et benedixit il-
lis Simeon: & dixit ad Mariam matrem
(*‖Iſa.8.c.14*) eius: ‖Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in
(*Ro.9.g.32.*) reſurrectionem multorum in Iſraël, & in
35 ſignum cui contradicetur: ¶(& tuam ipſius
(*1.Pe.2.b.8.*) animam pertranſibit gladius) vt reuelen-
36 tur ex multis cordibus cogitationes. ¶Et e-
rat Anna propheti:ſſa, filia Phanuel, de tri-
bu Aſer: hæc proceſſerat in dieb' multis, &
vixerat cum viro ſuo annis ſeptē à virgini-
(**erat 5.*) 37 tate ſua. ¶Et hæc vidua *vſq; ad annos octo-
F ginta quatuor: quæ non diſcedebat de tem
plo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiēs no-
38 cte ac die: ¶Et hæc ipſa hora ſuperueniens
cōfitebatur Dño: & loquebat de illo oībus
(**Ieruſalē 15.*) 39 qui expectabāt redemptionem *Iſraël. ¶Et
vt perfecerunt oīa ſecundum legem Dñi, re
uerſi ſunt in Galilæam, in ciuitatem ſuam
40 Nazareth. ¶Puer aūt creſcebat, & conforta-
(**ſpiritu 1*) batur *: plenus ſapientia, & gratia Dei e-
41 rat in illo. ¶Et ibant parentes eius per om-
(*‖Exo.23.c 15. et 34.b 17.*) nes annos in Ieruſalem, ‖in die ſolenni Pa-
42 ſchæ. ¶Et cùm factus eſſet annorum duode-
(*Deu.16.a 1.*) cim, aſcendentibus illis in Ieroſolymam
43 ſecundùm conſuetudinem diei feſti, ¶ con-
ſummatiſque diebus cùm redirent, reman
ſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non cogno-
44 uerunt parentes eius. ¶Exiſtimantes autem
illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei:
& requirebāt eum inter cognatos & notos.
45 ¶Et non inuenientes regreſſi ſunt in Ieruſa
46 lem, requirentes eum. ¶Et factum eſt, poſt
triduum inuenerūt illum in templo ſeden



tem in medio doctorum, audiētem illos, &
47 interrogantem eos. ¶Stupebant autem om- (*Matt.7.d 28.*)
G nes qui eum audiebant, ſuper prudentia &
48 reſponſis eius. ¶Et vidētes, admirati ſunt. Et (*Mar.1.b. 22.*)
dixit mater eius ad illū: Fili quid feciſti no
bis ſic? ecce pater tuus & egò dolentes quæ- (*Inf.4.c.32*)
49 rebamus te. ¶Et ait ad illos: Quid eſt quod
me quærebatis? neſciebatis quia in his quæ
50 patris mei ſunt, oportet me eſſe? ¶Et ipſi nō
intellexerūt verbum quod loquutus eſt ad
51 eos. ¶Et deſcendit cum eis, & venit Naza-
reth: & erat ſubditus illis: & mater eius cō
52 ſeruabat omnia verba hęc in corde ſuo. ¶Et
Ieſus proficiebat ſapientia & ætate & gra-
tia apud Deum & homines.

## CAPVT III.

1 ANno autem quintodecimo im
A perij Tyberij Cęſaris, procurā
te Pontio Pilato Iudæā, tetrar
cha autem Galilęæ Herode,
Philippo autē fratre eius te-
trarcha Ituræ, & Trachonitidis regionis,
2 & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ¶ ſub princi-
pib' ſacerdotum Anna & Caipha: factum
eſt verbum Domini ſuper Iohannē, Zacha
3 riæ filium, in deſerto. ¶‖Et venit in omnem (*‖Mat.3.a 1.*)



regionē Iordanis, prædicans baptiſmum pę (*Mar.1.a. 3.*)
4 nitentiæ, in remiſſionem peccatorum: ¶ ſi-
cut ſcriptum eſt in libro ſermonum Iſaiæ (*‖Iſ.40.a.3*)
B prophetæ: ‖Vox clamantis in deſerto: Para (*Ioh.1.c.23*)
5 te viam Dñi, rectas facite ſemitas eius. ¶om
nis vallis implebitur: & oīs mons & collis
humiliabit, & erūt praua in directa, & aſpe
6 ra in vias planas. ¶ & videbit omnis caro ſa (*Matt.3.b 7.*)
7 lutare Dei. ¶Dicebat ergo ad turbas quæ exi
bant vt baptizarētur ab ipſo: Genimina vi
perarū, quis oſtendit vobis fugere à ventura
8 ira? ¶ Facite ergo fructus dignos pœniten-
tiæ, & ne cęperitis dicere, Patrem habemus
Abraham. Dico enim vobis, quia potens
eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios

9 Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem ar-
borũ poſita eſt. Omnis ergo arbor non fa-
ciens fructum bonũ, excidetur, & in ignẽ
10 mittetur. Et interrogabant eũ turbæ, dicẽ-
11 tes: Quid ergo faciemus? Reſpõdens autẽ,
C dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det
nõ habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter fa-
12 ciat. Venerunt aũt & publicani vt baptiza-
rentur, & dixerunt ad illũ: Magiſter, qd fa-
13 ciemus? At ille dixit ad eos: Nihil ampli-
14 q̃ quod conſtitutũ eſt vobis, faciatis. In-
terrogabant aũt eum & milites, dicentes:
Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminẽ
concutiatis, neq; calumniã faciatis: & con-
15 tenti eſtote ſtipendijs veſtris. Exiſtimante
aũt populo, & cogitantibus oĩbus in cordi-
D bus ſuis de Iohãne, ne fortè ipſe eſſet Chri-
16 ſtus: reſpõdit Iohannes, dicens omnibus:
Ego quidẽ aqua baptizo vos: veniet autẽ
fortior me, cuius non ſum dignus ſoluere
corrigiã calceamentorũ eius, ipſe vos bap-
17 tizabit in Spiritu ſancto, & igni. cuius vẽ-
tilabrũ in manu eius, & purgabit areã ſuã,
& congregabit triticũ in horreũ ſuũ, paleas
18 aũt cõburet igni inextinguibili. Multa q-
dẽ & alia exhortãs euangelizabat populo.
19 Herodes aũt tetrarcha cum corriperetur
ab illo de Herodiade vxore fratris ſui, & de
20 omnibus malis quæ fecit Herodes: adiecit
& hoc ſuper omnia, & incluſit Iohannem
21 in carcerem. Factum eſt autem cum ba-
E ptizaretur omnis populus, & Ieſu baptiza-
22 to & orante, apertum eſt cęlum: & deſcẽ-



dit Spiritusſanctus corporali ſpecie ſicut co-
lumba in ipſum: & vox de cęlo facta eſt:
Tu es filius meus dilectus, in te cõplacuit
23 mihi. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi an-
norum triginta, vt putabatur, filius Ioſeph
24 qui fuit Heli, qui fuit Matthat, q fuit Le-
ui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit

*arboris *excidítur, & in ignem mittitur. Iacob. 2. c. 15. 1. Ioh. 3. c. 17. Mat. 3. c. 11. Mar. 1. a. 8. Iohã. 1. d. 26. Act. 1. a. 5. & 11. b. 4. 4. 16. & 19. Mat. 3. c. 12. Mat. 14. a. 3. Mar. 6. c. 17. Mat. 3. c. 13. Marc. 1. a. 9. Ioh. 1. d. 32. Iſa. 42. a. 1.

25 Ioſeph, qui fuit Matthathiæ, qui fuit A-
mos, qui fuit Nahum, qui fuit Heſli, q fuit
26 Nagge, qui fuit Mahath, qui fuit Mattha-
E thiæ, qui fuit Semei, q fuit Ioſeph, q fuit
27 Iuda, qui fuit Iohanna, qui fuit Reſa, qui
fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit
28 Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, q fuit
29 Coſan, qui fuit Elmadã, qui fuit Her, qui
fuit Ieſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, q
30 fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Si-
meon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioſeph, q fuit
31 Iona, qui fuit Eliacim, qui fuit Melcha, q
fuit Menna, qui fuit Matthatha, q fui Na-
32 than, qui fuit Dauid, qui fuit Ieſſe, q fuit
Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmõ, q fuit
33 Naaſſon, q fuit Aminadab, qui fuit Arã,
G qui fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Iu-
34 dę, qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 qui fuit Sarug, q fuit Ragau, qui fuit Pha-
36 leg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit
Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, q
37 fuit Noë, q fuit Lamech, qui fuit Mathu-
ſale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, q fuit
38 Malaleel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos,
qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

Mat. 1. d. 17. & 17. a. 5. Infr. 9. d. 35. 2. Pet. 1. c. 19. Matt. 13. g. 55. Mar. 6. a. 3. Inf. 4. d. 22. Iohan. 1. f. 45. & 6. e. 42. Mat. 1. a. 6.



CAPVT IIII.

1 IESVS autem plenus Spirituſan-
A cto, regreſſus eſt à Iordane, &
agebatur in Spiritu in deſerto,
2 diebus quadraginta, & tenta-
batur à diabolo. Et nihil mã-
ducauit in diebus illis: & conſummatis il-
3 lis, eſuriit. Dixit aũt illi diabolus: Si fili'
4 Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat. Et re-
ſpõdit ad illum Ieſus: Scriptum eſt, Quia
non in ſolo pane viuet homo, ſed in omni
5 verbo Dei. Et eduxit illum diabolus in mõ-
tem excelſum, & oſtendit illi omnia regna
6 orbis terræ in momẽto temporis: & ait il-

Mat. 4. a. 1. Mar. 1. b. 12. *poſtea 1. Deut. 8. a. 3. Mat. 4. a. 4. *viuit.

:Tibi

li: Tibi dabo poteſtatem hanc vniuerſam,
B & gloriã illorũ: quia mihi tradita ſunt, &
7 cui volo, do illa. ¶Tu ergo ſi adoraueris co-
8 ram me, erũt tua omnia. ¶Et reſpondẽs Ie-
ſus, dixit illi: Scriptũ eſt, ‖Dñm Deũ tuum ‖*Deut.6. c.13. & 10.d.20.*
9 adorabis, & illi ſoli ſeruies. ¶Et duxit illum
in Ieruſalẽ, & ſtatuit eũ ſuper pinnã tẽpli:
& dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc
10 deorſum. ¶Scriptũ eſt.n. q̃ ‖angelis ſuis mã
11 dauit de te, vt cõſeruẽt te: ¶ & quia in ma- ‖*Pſal.90. c.11.*
nibus tollẽt te, ne fortè offendas ad lapidẽ
12 pedẽ tuũ. ¶Et reſpõdẽs Ieſus, ait illi: Dictũ
13 eſt, Non tentabis Dñm Deũ tuum. ¶Et con- *Deut.6.c.16.*
ſummata omni tentatione diabolus receſ-
14 ſit ab illo, vſque ad tempus. ¶ ‖Et regreſſus
C eſt Ieſus in virtute Spiritus in Galilæam, & ‖*Matt.4 b.12.*
fama exijt per vniuerſam regionẽ de illo.
15 ¶Et ipſe docebat in ſynagogis eorũ, & ma- ‖*Marc.1. b.14.*
16 gnificabatur ab omnibus. ¶‖Et venit Naza-
reth vbi erat nutritus: & intrauit ſecundũ *Iohan.4. f.43.*
conſuetudinẽ ſuã die ſabbati in ſynagogã:
17 & ſurrexit legere. ¶Et traditus eſt illi liber ‖*Matt.13 g.54.*
Iſaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librũ, inue- *Marc.6. a.1.*
18 nit locum vbi ſcriptum erat: ¶‖Spiritus Dñi
ſuper me, propter quod vnxit me, euangeli ‖*Iſa.61. a.1.*
zare pauperibus miſit me, ſanare contritos
19 corde, ¶prædicare captiuis remiſsionẽ, & cę
cis viſum, dimittere confractos in remiſsio
nẽ, prædicare annum Domini acceptum,
20 & diem retributionis. Et cùm plicuiſſet li-
D brũ, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium
in ſynagoga oculi erant intendentes in eũ.
21 ¶Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in aurib⁹ veſtris.
22 ¶Et omnes teſtimonium illi dabant: & mi
rabantur in verbis gratiæ, quæ procedebãt
de ore ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt fi-
23 lius Ioſeph? ¶Et ait illis: Vtiq; dicetis mihi
hãc ſimilitudinem: Medice, cura teipſum:
quãta audiuimus facta in Capharnaũ, fac
24 & hic in patria tua. ¶Ait autẽ: Amen dico
vobis, ‖quia nemo ꝓpheta acceptus eſt in
25 patria ſua. ¶In veritate dico vobis, ‖multæ ‖*Iohan.4. f.44.*
viduæ erant in diebus Elię in Iſraël, quãdo
‖clauſum eſt cœlum annis tribus & menſi ‖*3.Reg.17 b.9.*
bus ſex, cũ facta eſſet fames magna in om-
26 ni terra: ¶& ad nullã illarũ miſſus eſt Elias, ‖*Iacob.5. d.17.*
niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierẽ viduã.
27 ¶Et ‖multi leproſi erant in Iſraël ſub Eli-
E ſæo propheta: & nemo eorum mũdatus eſt ‖*4.Reg.5. d.14.*
28 niſi Naaman Syrus. ¶Et repleti ſunt omnes
29 in ſynagoga ira, hæc audientes. ¶Et ſurrexe
runt, & eiecerunt illũ extra ciuitatem, &
duxerunt illum vſque ad ſupercilium mõtis,
ſuper quem ciuitas illorũ erat ædificata, vt
30 præcipitarent eum. ¶Ipſe autem tranſiens
31 per medium illorum, ibat. ¶‖Et deſcendit ‖*Mar.4. b.15.*
in Capharnaum ciuitatem Galilææ: ibiq; *Mar.1.b.21.*
32 docebat illos ſabbathis. ¶‖Et ſtupebãt in do
ctrina eius: quia in poteſtate erat ſermo ip ‖*Mat.7. d.28.*
33 ſius. ¶ ‖Et in ſynagoga erat homo habens
F dæmoniũ immundum, & exclamauit voce



34 magna, ¶dicẽs. Sine, quid nobis & tibi Ieſu *Mat.1.c. 23.*
Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te qui
35 ſis, Sanctus Dei. ¶Et increpauit illũ Ieſus,
dicẽs. Obmuteſce, & exi ab eo. Et cũ proie-
ciſſet illũ dæmoniũ in mediũ, exijt ab illo,
36 nihilq; illũ nocuit. ¶Et factus eſt pauor in
oĩbus, & colloquebantur ad inuicẽ, dicen-
tes: Quod eſt hoc verbũ, quia in poteſtate
& virtute imperat immundis ſpiritibus, &
37 exeunt? ¶Et diuulgabat fama de illo in om-
38 nẽ locũ regionis. ¶Surgẽs aũt Ieſus de ſyna
goga, introiuit in domũ Simónis. ‖Socrus *Mat.8.b. 14.*
aũt Simónis tenebat magnis febribus: &
39 rogauerũt illũ pro ea. ¶Et ſtans ſuper illam *Mat.1.c. 30.*
imperauit febri: & dimiſit illã. Et cõtinuò
40 ſurgens, miniſtrabat illis. ¶Cũ aũt ſol occi-
G diſſet, omnes qui habebant infirmos varijs
languoribus, ducebant illos ad eũ. At ille
41 ſingulis manus imponẽs, curabat eos. ¶‖Exi
bant aũt dæmonia à multis, clamantia & *Mar.1.c. 34.*
dicẽtia: Quia tu es filius Dei: & increpans
non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum
42 eſſe Chriſtum. ¶Facta autem die, ‖egreſſus *Mar.1.d. 41.*
ibat in deſertum locum: & turbæ require-
bant eum, & venerunt vſque ad ipſum: &
43 detinebãt illũ ne diſcederet ab eis. ¶Quibus
ille ait: Quia & alijs ciuitatib⁹ oportet me
euãgelizare regnũ Dei: q̃a ideo miſſus ſum.
44 ¶Et erat prædicans in ſynagogis Galilęę.

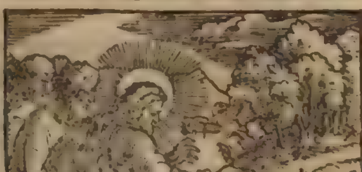
## CAPVT V

1 FActum eſt autem, cùm turbæ *Mat.4.c. 18.*
A irruerent in eum vt audirent *Marc.1.b 16.*
verbum Dei, & ipſe ſtabat ſe-
2 cus ſtagnum Genezareth. ¶Et
vidit duas naues ſtantes ſecus
ſtagnum: piſcatores autem deſcenderãt, &
3 lauabant retia. ¶Aſcẽdens autem in vnam
nauim quę erat Simónis, rogauit eũ à terra
reducere puſillum. Et ſedens, docebat de
4 nauicula turbas. ¶Vt ceſſauit autẽ loqui, di

xit



xit ad Simonẽ: Duc in altũ, & laxate retia
5 veſtra in capturã. ¶Et rñdens Simõ, dixit il-
li: Præceptor, per totã noctem laborãtes ni
hil cepimus: in verbo aũt tuo laxabo rete.
6 ¶Et cũ hoc feciſſent, concluſerunt piſcium
B multitudinẽ copioſam: rumpebatur autẽ
7 rete eorũ. ¶Et annuerunt ſocijs qui erant in
alia naui, vt venirent & adiuuarent eos.
Et venerunt & impleuerunt ambas naui-
8 culas: ita vt* mergerentur. ¶Quod cùm vi- **penè*
diſſet Simõ Petrus, prócidit ad genua Ieſu,
dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum
9 Dñe. ¶Stupor.n. circundederat eũ & oẽs q
cum illo erant, in captura piſciũ quã cepe-
10 rãt. ¶Similiter aũt & Iacobũ & Iohãnẽ, fi-
lios Zebedæi, q erant ſocij Simónis. Et ait
ad Simónem Ieſus: Noli timere: ex hoc iã
11 homines eris capiens. ¶Et ſubductis ad ter-



ram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt
12 eũ. ¶Et factũ eſt: cùm eſſet in vna ciuitatũ, *Matth.8*
C & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, *a.2.*
—& prócidens in faciem, rogauit eum, di- *Marc.1.*
13 cens: Dñe, ſi vis, potes me mũdare. ¶Et ex- *d.40.*
tendens manũ, tetigit eũ, dicens: Volo, Mũ- *-5.*
dare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.
14 ¶& ipſe pcepit illi vt nemini diceret: ſed,
Vade oſtẽde te ſacerdoti, & offer pro emun
datione tua ſicut præcepit Moyſes, in teſti- *Leu.14.*
15 moniũ illis. ¶Perambulabat aũt magis ſer- *a.4.*
mo de illo, & conueniebant turbæ multæ
vt audirent, & curarentur ab infirmitati-
16 bus ſuis. ¶Ipſe aũt ſecedebat in deſertũ &
17 orabat. ¶Et factũ eſt in vna dierũ, & ipſe ſe-
D debat docens. Et erant Phariſæi ſedentes &
legis doctores qui venerãt ex omni caſtello
Galilææ & Iudææ & Ieruſalem: & virtus
18 Domini erat ad ſanandum eos. ¶Et ecce *Matt.9.*
viri portantes in lecto hominem qui erat *a.2.*
paralyticus: & quærebant eum inferre, & *Marc.2.*
19 ponere ante eum. ¶Et non inueniẽtes qua *a.3.*
parte illũ inferrent præ turba, aſcenderunt
ſupra tectũ, & per tegulas ſummiſerũt eũ
20 cum lecto in medium, ante Ieſum. ¶Quorũ
fidẽ vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi



21 peccata tua. ¶Et cœperunt cogitare Scribæ
& Phariſæi, dicentes: Quis eſt hic q loquit
blaſphemias? quis poteſt dimittere pecca-
22 ta, niſi ſolus Deus? ¶Vt cognouit autem Ie-
ſus cogitationes eorum, reſpondens, dixit
E ad illos: Quid cogitatis* in cordibus veſtris? **mala*
23 ¶Quid eſt facilius dicere, Dimittuntur tibi
24 peccata: an dicere, Surge & ambula? ¶Vt au
tem ſciatis quia filius hominis habet po-
teſtatẽ in terra dimittẽdi peccata (ait para-
lytico) Tibi dico: Surge, tolle lectũ tuum, &
25 vade in domum tuam. ¶Et confeſtim con-
ſurgẽs coram illis, tulit* in quo iacebat: & **lectum.*
abijt in domum ſuam, magnificãs Deum.
26 ¶Et ſtupor apprehendit omnes: & magnifi

cabant

cabant Deū. Et repleti ſunt timore, dicētes:
27 Quia vidimus mirabilia hodie. ¶Et poſt hęc
F exijt, & vidit publicanū noīe Leui, ſedentē
*Matt.9.a* 28 ad Teloniū & ait illi: Sequere me. ¶Et reli-
*9* 29 ctis oībus, ſurgēs ſecutus eſt eū. ¶Et fecit ei
*Mar.2.b.* conuiuium magnum Leui in domo ſua: &
*14.* erat turba multa publicanorū, & aliorum,
*Matt.9.* 30 qui cū illis erāt diſcūbentes. ¶‖Et murmu-
*b.11.* rabant Phariſęi & Scribę eorū, dicentes ad
*Mar.2.b.* diſcipulos eius: Quare cū publicanis & pec
*16.* 31 catoribus māducatis & bibitis? ¶Et rńdens
Ieſus, dixit ad illos: Non egēt qui ſani ſunt
*‖1.Ti.1.* 32 medico: ſed qui malè habent. ¶ ‖Non veni
*c.15.* voca re iuſtos, ſed peccatores ad pęnitentiā.
*Matt.9.* 33 ¶At illi dixerunt ad eum: ‖Quare diſcipuli
*b.14.* Iohannis ieiunant frequēter, & obſecratio-
*‖Mar.2.* nes faciunt, ſimiliter & Phariſæorū: tui aūt
*c.18.* 34 edunt & bibūt? ¶Quibus ipſe ait: Nunquid
G poteſtis filios ſpōſi, dum cū illis eſt ſpōſus,
35 facere ieiunare? ¶Veniēt aūt dies: & cū ab-
latus fuerit ab illis ſpōſus, tunc ieiunabūt
36 in illis diebus. ¶Dicebat aūt & ſimilitudinē
ad illos: Quia nemo cōmiſſurā à nouo veſti
mento immittit in veſtimentū vetus: alio-
quin & nouum rūpit, & veteri non conue-
*Matt.9.b* 37 nit cōmiſſura à nouo. ¶‖Et nemo mittit vi-
*17.* nū nouum in vtres veteres: alioquin rūpet
*Mar.2.c.* vinū nouum vtres, & ipſum effundetur, &
*20.* 38 vtres peribūt. ¶Sed vinum nouum in vtres
nouos mittendum eſt: & vtraq; conſeruan
49 tur. ¶Et nemo bibens vetus, ſtatim vult no-
uum. dicit enim: Vetus melius eſt.



CAPVT VI.

*‖Matt.12* 1 FActum eſt autem in‖ Sabbatho
*a.1.* A ſecundo primo, cùm tranſiret
*Mar.2.d* per ſata, vellebāt diſcipuli eiꝰ
*23.* ſpicas, & manducabant cōfri-
2 cantes manibus. ¶Quidam au-
tem Phariſæorū dicebant illis: Quid facitis
3 qđ non licet in ſabbathis? ¶Et rńdens Ieſus
ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit Da
uid, cùm eſuriſſet ipſe & qui cū illo erāt:
4 ¶‖quō intrauit in domū Dei, & panes ‖ppoſi *‖1.Re.21*
tionis ſumpſit, & māducauit, & dedit his q *b.6.*
cum ipſo erāt, quos nō licet māducare‖ niſi *‖Exo.29*
5 tm̄ ſacerdotibꝰ? ¶Et dicebat illis: Quia Dn̄s *c.32.*
6 eſt filius hoīs, etiā ſabbathi. ¶Factu eſt aūt *Le.8.f.31*
& in alio ſabbatho vt intraret in ſynagogā, *et 24.b.9.*
& doceret. ‖Et erat ibi homo, & manus eius *‖Mat.12.*
*a.10.*
*Mar.3.a*
*1.*



7 dextera erat arida. ¶Obſeruabant aūt Scribę
& Phariſæi ſi in ſabbatho curaret: vt inue-
8 nirēt vnde accuſarent eū. ¶Ipſe verò ſciebat
cogitationes eorū: & ait hoī q habebat ma
nū aridā: Surge, & ſta ī mediū. Et ſurgēs ſte
9 tit. ¶Ait aūt ad illos Ieſus: *Interrogo vos, ſi ** interro-*
B licet ſabbathis benefacere, an malè? aīam *gabo*
10 ſaluam facere, an perdere? ¶Et circūſpectis
oībus, dixit hoī: Extēde manum tuā. Et ex-
11 tendit: & reſtituta eſt manus eius. ¶Ipſi aūt
repleti ſunt inſipiētia: & colloquebant ad-
12 inuicem quidnam facerent* Ieſu. ¶Factum ** de*
eſt aūt in illis diebus, exijt in montem ora-
13 re, & erat pernoctans in oratione Dei. ¶‖Et *‖Mat.10*
cùm dies factꝰ eſſet, vocauit diſcipulos ſuos: *a.1.*
& elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſto- *Mar.3.b.*
14 los noīauit. ¶Simónē quē cognominauit Pe *13.et 6.a.*
trū, & Andręā fratrē eius, Iacóbū & Iohan *7.*
15 nem, Philippum & Bartholomæum, ¶Mat- *Inf.9.a.1*
thæū & Thomam, Iacóbū Alphæi & Simó
16 nē qui vocat Zelotes, ¶ & Iudam Iacóbi, &
17 Iudam Iſcariotē, qui fuit proditor. ¶Et de-
C ſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri,
& turba diſcipulorū eius, & multitudo co-
pioſa plebis ab omni Iudæa, & Ieruſalē: &
18 maritima & Tyri & Sidónis, ¶qui venerāt *1.*
vt audirent eum, & ſanarentur à languori-
bus ſuis. Et qui vexabant à ſpiritibꝰ immū
19 dis, curabātur. ¶Et oīs turba quærebat eum
tangere: quia virtus de illo exibat, & ſana-

bat



20 bat oẽs. ¶Et ipſe eleuatis oculis in diſcipu
los ſuos, dicebat: Beati pauperes : quia ve-
21 ſtrũ eſt regnũ Dei. ¶ Beati qui nunc eſuri-
tis: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fle-
22 tis: quia ridebitis. ¶ Beati eritis cũ vos ode-
rint hoĩes, & cũ ſeparauerint vos, & expro-
brauerint, & eiecerint nomen veſtrũ tanq̃
23 malũ, pp filium hominis. ¶Gaudete in illa
die, & exultate. ecce enĩ merces veſtra mul
D ta eſt in cęlo . ſecundũ hæc enim faciebant
24 prophetis patres eorũ . ¶ Veruntamẽ væ vo
bis diuitibus, quia habetis conſolationẽ
25 veſtrã. ¶Væ vobis qui ſaturati eſtis: q̃a eſu-
rietis. Væ vobis qui ridetis nunc: quia luge
26 bitis & flebitis. ¶ Vę cũ benedixerĩt vobis
oẽs hoĩes. ſecundũ hæc enim faciebãt pſeu
27 doprophetis patres eorũ. ¶Sed vobis dico q̃
auditis, Diligite inimicos veſtros, benefaci
28 te his qui oderunt vos. ¶Benedicite maledi-
centibus vobis, & orate pro calumniantib⁹
29 vos. ¶Et qui te pcutit in maxillã, præbe & 
alterã. Et ab eo qui aufert tibi veſtimẽtũ,
30 & tunicã noli prohibere. ¶Omni aũt petẽti
te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne re
31 petas. ¶ Et prout vultis vt faciant vobis ho-
32 mines, & vos facite illis ſimiliter. ¶Et ſi di
ligitis eos, qui vos diligũt, quę vobis eſt gra
tia? nã & peccatores, diligentes ſe, diligũt.
33 ¶ Et ſi benefeceritis his qui vobis benefa-
E ciunt: quæ vobis eſt gratia? ſiquidẽ & pecca
34 tores hoc faciũt. ¶ Et ſi mutuũ dederitis his
à quibus ſperatis recipere : q̃ gratia eſt vo-
bis? nã & peccatores peccatoribus fęnerant,
35 vt recipiãt ęqualia. ¶ Veruntñ diligite ini-
micos veſtros : benefacite & mutuũ date,
nihil inde ſperantes : & erit merces veſtra
multa, & eritis filij Altiſſimi, quia ipſe be-
36 nign⁹ eſt ſup ingratos & malos. ¶Eſtote ergo
miſericordes, ſicut & pr̃ veſter miſericors ẽ.
37 ¶Nolite iudicare, & nõ iudicabimini: no

Mat.5.a.3. Iſa.63.b.12. Iſa.61.a.3.& 66.b.10. Mat.5.a.11. Amos 6.a.1. qui. Eccl.31.a.8. Iſa.65.c.13. væ vobis cum benedixerint vobis ſ. prophetis 20. Mat.5.g.44. Mat.5.f.39. 1.Cor.6.b.7. ei. Mat.7.b.12. Tob.4.c.16. Mat.5.g.45. Mat.5.g.48. Deut.15.b.8. Mat.5.g.44.

lite condẽnare, & nõ condemnabimini: Di
38 mittite, & dimittemini. ¶Date, & dabitur
vobis. mẽſurã bonã, & confertã, & coagita-
tã & ſupereffluentẽ dabunt in ſinũ veſtrũ.
Eadẽ quippe menſura qua menſi fueritis,
39 remetietur vobis. ¶Dicebat aũt illis & ſimi
F litudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcum
ducere? nónne ambo in foueam cadunt?
40 ¶ Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: per
fectus autẽ omnis erit ſi ſit ſicut magiſter
41 eius. ¶Quid autem vides feſtucam in ocu
lo fratris tui: trabem aũt quæ in oculo tuo



42 eſt, non conſideras? ¶Aut quomodo potes di
cere fratri tuo: Frater, ſine, eijciã feſtucam
de oculo tuo : ipſe in oculo tuo trabem nõ
vidẽs? Hypocrita eijce primùm trabem de
oculo tuo : & tunc perſpicies vt educas fe-
43 ſtucam de oculo fratris tui. ¶Nõ eſt enim
arbor bona quæ facit fructus malos: neque
44 arbor mala, faciens fructum bonũ. ¶ Vna-
quæq; enim arbor de fructu ſuo cognoſci-
tur. Neq; enim de ſpinis colligunt ficus: ne
45 que de rubo vindemiant vuam. ¶ Bonus ho
G mo de bono theſauro cordis ſuis profert
bonũ: & malus homo de malo theſauro p̃
fert malũ. Ex abundantia enim cordis, os
46 loquitur. ¶Quid aũt vocatis me Dñe, Domi
47 ne: & non facitis quę dico? ¶Omnis qui ve
nit ad me, & audit ſermones meos, & facit
48 eos : oſtendam vobis cui ſimilis ſit. ¶Similis
eſt homini ędificanti domum, qui fodit in
altum, & poſuit fundamentum ſuper pe-
tram. Inundatione autem facta, illiſum eſt
flumen domui illi, & non potuit eam mo-
49 uere : fundata enim erat ſuper petrã. ¶Qui
autem audit, & non facit, ſimilis eſt homi
ni ædificanti domum ſuam ſuper terram
ſine fundamento : in quam illiſus eſt flu-
uius, & continuò cecidit, & facta eſt ruina
domus illius magna.

Mat.7.a.1. Mat.15.a.? Mar.4.c.24. Mat.15.b.14. cadent ſ. Mat.10.c.24. Ioh.13.b.16.& 15.c.20. Mat.7.a.3. Mat.7.c.17. Mat.7.b.16.& 12.c.33. Mat.7.a.21. Rom.2.b.13. Iaco.1.d.22.

## CAPVT VII.

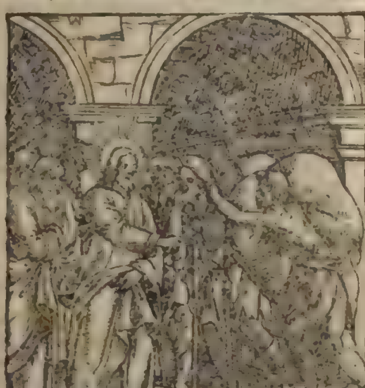
1 C V m autem impleſſet oĩa ver-
‖Mat.8. a.5. A ba ſua in aures plebis, ‖intra-
2 uit Capharnaũ: ¶‖Cẽturionis
‖Iohan.4. f 46. aũt cuiuſdã ſeruus malè ha-
bẽs, erat moriturus: q illi erat
3 precioſus. ¶Et cũ audiſſet de Ieſu, miſit ad
eũ ſeniores Iudæorũ, rogãs eũ vt veniret, &
*ſanaret. 4 *ſaluaret* ſeruũ eius. ¶ At illi, cũ veniſſent
ad Ieſum, rogabãt eũ ſolicitè, dicentes ei:



5 Quia dignus eſt vt hoc illi præſtes: ¶diligit
enim gentẽ noſtrã: & ſynagogã ipſe ędifica
6 uit nobis. ¶Ieſus aũt ibat cũ illis. Et cũ iam
non longè eſſet à domo, miſit ad eũ Centu
‖Mat. 8. a.8. rio amicos, dicẽs: ‖Dñe, noli vexari. Non.n.
7 ſum dignus vt ſub tectũ meũ intres. ¶Pro-
pter quod & meipſum non ſum dignũ ar-
bitratus, vt venirem ad te: ſed dic verbo, &
8 ſanabitur puer meus. ¶ Nam & ego homo
B ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub
me milites: & dico huic, Vade, & vadit: &
alij, Veni, & venit: & ſeruo meo, Fac hoc,
9 & facit. ¶ Quo audito, Ieſus miratus eſt: &
cõuerſus, ſequentibus ſe turbis dixit: Amẽ
dico vobis, nec in Iſraël tantã fidem inue-
10 ni. ¶Et reuerſi qui miſſi fuerant, domũ: ‖in-
‖Pſa.106. d.20. Sap.16. b.12. *Ieſus 11 uenerũt ſeruũ, qui lãguerat, ſanũ. ¶Et factũ
eſt: deinceps * ibat in ciuitatẽ quæ vocatur
Naim: & ibant cum eo diſcipuli eius & tur
12 ba copioſa. ¶Cùm autem appropinquaret
portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur,
filius vnicus matris ſuæ: & hæc vidua erat,
13 & turba ciuitatis multa cũ illa. ¶ Quã cùm
vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſu-
14 per eam, dixit illi: Noli flere. ¶Et acceſſit, &
C tetigit loculum. Hi autem qui portabant,
15 ſteterunt: ¶Et ait: Adoleſcens, tibi dico,
Surge. Et reſedit qui erat mortuus, & cœ-



16 pit loqui. Et dedit illũ matri ſuæ. ¶Accepit
aũt omnes timor: & magnificabant Deum,
dicentes: ‖Quia propheta magnus ſurrexit
in nobis: & quia Deus viſitauit plebẽ ſuã. ‖Luc. 24. c.19.
17 ¶Et exijt hic ſermo in vniuerſam Iudæam Iohan. 4.
18 de eo, & in omnem circa regionẽ. ¶Et nun- c.19. &
ciauerunt Iohanni diſcipuli eius de oĩbus 6.b.14.
19 his. ¶‖Et conuocauit duos de diſcipulis ſuis 7.f.40.
Iohannes: & miſit ad Ieſum, dicens: Tu es Matt.11.
qui venturus es: an alium expectamus? a.2.
20 ¶Cùm aũt veniſſent ad eum viri, dixerunt:
Iohannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens:
Tu es qui venturus es: an aliũ expectamus?
21 ¶In ipſa autem hora, multos curauit à lan



guoribus & plagis, & ſpiritibus malis: & cę
22 cis multis donauit viſum. ¶Et reſpondens,
D dixit illis: Euntes renũciate Iohãni quę au- ‖Iſa.29.
diſtis, & vidiſtis: ‖Quia cæci vident, claudi 18. & 35
ambulant, leproſi mũdantur, ſurdi audiũt, a.5.

23 mortui reſurgũt, ¶ ‖pauperes euangelizan- ‖Mat. 15. d. 30.
tur:& beatus eſt quicunque nõ fuerit ſcan Iſa. 61. a. 1.
24 dalizatus in me. ¶ ‖Et cũ diſceſſiſſent nũcij
Iohãnis, cœpit de Iohãne dicere ad turbas: ‖Mat. 11. a. 7.
Quid exiſtis in deſertum videre? arundi-
25 nem vento * moueri? ¶ Sed quid exiſtis vi- *agitatã.
dere? hominẽ mollibus veſtimẽtis indutũ:
Ecce, q in veſte precioſa ſunt & delitijs, in
26 domibus Regũ ſunt.¶Sed quid exiſtis vide-
re? Prophetã? Vtiq; dico vobis, & pluſquã
27 prophetã.¶Hic eſt de quo ſcriptũ eſt: ‖Ecce ‖Mala 4. a. 1.
mitto angelũ meũ ante faciẽ tuã, qui prępa
28 rabit viã tuã ante te.¶Dico enim vobis, ma Matt. 11. b. 10.
ior inter natos mulierũ propheta Iohanne Mar. 1. a. 2.
Baptiſta nemo eſt. Qui aũt minor eſt in re
29 gno Dei, maior eſt illo. ¶Et oĩs populus au-
E diens & publicani, iuſtificauerunt Deum,
30 baptizati baptiſmo Iohannis.¶Phariſæi au
tem & legis periti conſilium Dei ſpreue- Matt. 11. b. 16.
runt in ſemetipſos, non baptizati ab eo
31 ¶—Ait aũt Dñs: Cui ergo ſimiles dicã ho- —11.
mines generationis huius, & cui ſimiles
32 ſunt?¶Similes ſunt pueris ſedentibus in fo
ro, & loquẽtibus adinuicẽ. & dicentibus:
Cantauimus vobis tibijs, & nõ ſaltaſtis: la
33 mẽtauimus, & nõ ploraſtis.¶‖Venit aũt Io- ‖Matt. 3. a. 4.
hãnes Baptiſta ‖ neque manducãs panem, Marc. 1. a. 6.
neque bibens vinũ, & dicitis: Dæmonium
34 habet. ¶Venit filius hominis manducãs &
bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator &
bibens vinũ. amicus publicanorũ & pecca
35 torũ. ¶Et iuſtificata eſt ſapiẽtia ab oĩbus fi
36 lijs ſuis.¶Rogabat aũt illũ quidam de Pha
F riſæis, vt mãducaret cũ illo. Et ingreſſus do
37 mum Phariſæi diſcubuit. ¶ ‖Et ecce mulier ‖Mat. 26. a. 7.



quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit Marc. 14. a. 3.
quòd*accubuiſſet in domo Phariſæi, attu- Iohã. 12. a. 3.
38 lit alabaſtrũ vnguenti:¶& ſtans retro ſecus
pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes
eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſcu- *Ieſus.
labatur pedes eius, & vnguento vngebat.
39 ¶Videns aũt Phariſæus qui vocauerat eũ,
ait intra ſe, dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſci
ret vtique quæ & qualis eſt mulier quę tan
40 git eum, quia peccatrix eſt. ¶Et reſpondens
Ieſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi ali
41 quid dicere. At ille ait; Magiſter, dic. ¶Duo
debitores erãt cuidam fœneratori: vnus de
bebat denarios quingentos, & alius quin-
42 quaginta.¶Nõ habentibus illis vnde redde
rent, donauit vtriſque. Quis ergo eũ plus di
43 ligit? ¶ Reſpondens Simon, dixit: Æſtimo
G quia is cui plus donauit. At ille dixit ei:
Rectè iudicaſti.¶Et conuerſus ad mulierẽ,
44 dixit Simõni: Vides hanc mulierẽ? Intra-
ui in domũ tuam, aquam pedibus meis nõ
dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes
45 meos, & capillis ſuis terſit. ¶ Oſculũ mihi
nõ dediſti: hæc aũt ex quo intrauit, nõ ceſ-
46 ſauit oſculari pedes meos. ¶ Oleo caput
meũ nõ vnxiſti: hæc aũt vnguẽto vnxit pe-
47 des meos.¶Propter quod dico tibi: Remit-
tũtur ei peccata multa, qm̃ dilexit multũ.
Cui autẽ minus dimittitur, minus diligit.
48 ¶Dixit aũt ad illam:¶Remittũtur tibi pec- ‖Matt. 9. a. 2.
49 cata.¶Et cœperunt, qui ſimul accumbebãt,
dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui et peccata
50 dimittit?¶‖Dixit autem ad mulierẽ: Fides ‖Marc. 5. c. 34.
tua te ſaluam fecit: vade in pace.



CAPVT VIII.

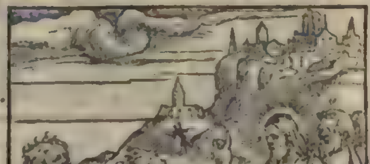
1 ET factum eſt deinceps, & ipſe
A iter faciebat per ciuitates &
caſtella, prædicans & euãgeli-
zans regnũ Dei: & duodecim
2 cũ illo, ¶& mulieres aliquæ q̃
erant curatæ à ſpiritib⁹ malignis & infirmi- ‖Mar. 16. c. 9.
tatib⁹, ‖Maria quæ vocatur Magdalene, de
3 qua ſeptẽ dæmonia exierant, ¶ & Iohanna ‖Mat. 13. a. 3.
vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſan Marc. 4. a. 2.
na, & aliæ multæ quæ miniſtrabãt ei de fa
4 cultatibus ſuis. ¶Cùm autẽ turba plurima

con-

cũuenirẽt, & de ciuitatibus properarent ad
5 eum, dixit per ſimilitudinem: ¶Exijt qui ſe
minat, ſeminare ſemen ſuum. & dùm ſe-
minat, aliud cecidit ſecus viam, '& concul-
catũ eſt, & volucres cęli comederunt illud.
6 ¶Et aliud cecidit ſupra petram: & natum
7 aruit, quia non habebat humorem. ¶Et a-
liud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ
8 ſpinæ ſuffocauerunt illud. ¶Et aliud cecidit
in terram bonam: & ortum, fecit fructum
B centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui ha-
9 bet aures audiendi audiat. ¶‖Interrogabant *Matt.13.*
autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hęc pa *a.10.*
10 rabola. ¶Quibus ipſe dixit: Vobis datũ eſt *Mar.4.b.*
noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem *10.*
in parabolis, ‖ vt videntes, non videant: & *Iſa.6.c.9*
11 audientes, non intelligant. ¶Eſt autem hæc *Mat.13.b*
12 parabola. Semen, eſt verbum Dei: ¶Qui aũt *14.*
ſecus viã: hi ſunt qui audiunt, deinde venit *Mar.4.b*
diabolus, & tollit verbum de corde eorum, *12.*
13 ne credentes ſalui fiant. ¶Nam qui ſupra *Iohan.12.*
petrã: hi ſunt qui cũ audierint, cũ gaudio *f.40.*
ſuſcipiunt verbũ: & hi radices non habẽt: *Act.28.f*
"quia' ad tempus credunt, & in tẽpore ten *26.*
14 tationis recedunt. ¶Quod aũt in ſpinas ceci *Rom.11.b*
dit: hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudini *8.*
bus & diuitijs, & voluptatibus vitæ eũtes, *"qui 2.*
15 ſuffocantur, & non referunt fructũ. ¶Quod
aũt in bonam terram: hi ſunt qui in corde
bono & optimo audiẽtes verbum retinẽt, *Mat.5.b.*
16 & fructum afferunt in patientia. ¶‖Nemo *15.*
aũt lucernam accendens, operit eam vaſe, *Mar.4.c.*
C aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candela *21.*
brum ponit, vt intrantes videant lumen: *Mat.10.c*
17 ¶‖Non eſt enim occultum quod non mani *26.*
feſtetur: nec abſconditum quod non cogno *Mar.4.c.*
18 ſcatur, & in palã veniat. ¶‖Videte ergo quõ *22.*
audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & q- *Mat.13.*
cunq; non habet, ẽt quod putat ſe habere, *b.12. &*
19 auferetur ab illo. ¶‖Venerunt aũt ad illum *25.c.29.*
mater & fratres eius: & non poterant adi- *Mar.4.c.*
20 re eum prę turba. ¶Et nunciatũ eſt illi: Ma- *25.*
ter tua & fratres tui ſtant foris, volentes te *Mat.12.d*
21 videre. ¶Qui rñdens, dixit ad eos: Mater tua *46.*
& fratres mei, hi ſunt qui verbum Dei au- *Mar.3.d*
22 diunt & faciunt. ¶‖Factum eſt autem in *31.*
vna dierum: & ipſe aſcendit in nauiculã, *Mat.8.c*
& diſcipuli eius, & ait ad illos: Transfrete- *23.*
23 mus trans ſtagnum. Et aſcenderunt. ¶Et *Mar.4.d.*
D nauigantibus illis obdormiuit: & deſcẽdit *36.*
procella venti in ſtagnum, & "complebãn- *" compel-*
24 tur'; & periclitabantur. ¶Accedentes autem *lebantur*
ſuſcitauerunt eum, dicentes: Præceptor,
perimus. At ille ſurgens, increpauit ven-
tum & tempeſtatem aquæ: & ceſſauit: &
25 facta eſt tranquillitas. ¶Dixit autem illis:
Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati
ſunt adinuicem, dicentes: Quis, putas, *Mat.8.d.*
hic eſt, quia & ventis & mari imperat, & *28.*
26 obediunt ei? ¶‖Et nauigauerunt ad regio- *Mar.5.A.*
nem Geraſenorum, quæ eſt contra Gali- *1.*
27 læam. ¶Et cum egreſſus eſſet ad terram, oc



currit illi vir quidam qui habebat dęmo-
nium iam temporibus multis, & veſtimen
to nõ induebatur, neq; in domo manebat,
28 ſed in monumentis. ¶Is, vt vidit Ieſum, ꝓ-
cidit ante illum: & exclamans voce ma-
gna, dixit: ¶Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili
Dei altiſſimi? obſecro te ne me torqueas.
29 ¶Præcipiebat enim ſpiritui immũdo, vt exi
ret ab homine. Multis enim temporibus ar
ripiebat illum, & vinciebatur catenis, & cõ
pedibus "cuſtoditus: & ruptis vinculis age-
30 batur à dęmonio in deſerta. ¶Interrogauit
autem illum Ieſus, dicens: Quod tibi no-
E mẽ eſt? At ille dixit: Legio. quia intrauerãt
31 dæmonia multa in eũ. ¶Et rogabant illum
32 ne imperaret illis vt in abyſſum irẽt. ¶‖Erat *Mat.8.d*
aũt ibi grex porcorũ multorũ paſcẽtiũ in *30.*
*Mar.5.a.*
*11.*



monte: & rogabant eum, vt permitteret eis

 in il-

33 in illos ingredi. Et permiſit illis. ¶Exierunt
ergo dęmonia ab homine, & intrauerũt in
porcos, & impetu abijt grex p̃ præceps in ſta-
34 gnũ, & ſuffocatus eſt. ¶Quod vt viderunt fa
ctũ qui paſcebãt, fugerũt. & nũciauerũt in
35 ciuitatem & in villas. ¶Exierunt aũt videre
quod factum eſt: & venerunt ad Ieſum, &
inuenerunt hominem ſedentem à quo dæ
monia exierant, veſtitũ, ac ſana mente ad
36 pedes eius, & timuerunt. ¶Nunciauerũt au
tẽ illis & qui viderant, quomodo ſanus fa-
37 ctus eſſet à legione. ¶Et rogauerunt illum
omnis multitudo regionis Geraſenorũ, vt
diſcederet ab ipſis: quia magno timore te-
nebantur. Ipſe aũt aſcendens nauim, reuer
38 ſus eſt. ¶Et rogabat illum vir à quo dæmo-
F nia exierant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autẽ
39 eum Ieſus, dicens: ¶Redi in domum tuã,
& narra quanta tibi fecit Deus. ¶Et abijt p
vniuerſam ciuitatẽ, prædicans quãta illi fe
40 ciſſet Ieſus. ¶Factum eſt autem: cum redijſ-
ſet Ieſus, excepit illum turba. erant autem
41 omnes expectantes eũ. ‖ ¶Et ecce venit vir — *Mat.9.c.18.*
cui nomen Iairus, & ipſe princeps ſynago-



gæ erat: & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eũ — *Mar.5.b.22.*
42 vt intraret in domum eius, ¶quia vnica fi-
lia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc
moriebatur. Et contigit dũ iret, à turbis cõ-
43 primebatur. ¶Et mulier quædã erat in flu-
xu ſanguinis ab annis duodecim, q̃ in me
dicos erogauerat oẽm ſubſtantiam ſuam,
44 nec ab vllo potuit curari: ¶acceſſit retrò, &
tetigit fimbriam veſtimenti eius, & confe-
45 ſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. ¶Et ait Ie-
ſus: Quis eſt qui me tetigit? Negãtibus aũt
omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erãt:
Præceptor, turbæ te comprimunt & affli-
46 gunt, ¶& dicis, Quis me tetigit? Et dixit
Ieſus: Tetigit me aliquis: nam * ego noui — ** &*
47 virtutem de me exijſſe. ¶Videns autem mu



lier, quia non latuit, tremens vénit, & pró-
cidit ante pedes eius: & ob quam cauſam
tetigerit eum, indicauit coram omni popu
lo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.
48 ¶At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſaluam te
49 fecit: vade in pace. ¶Adhuc illo loquente;
G venit quidam ad principem ſynagogæ, di-
cens ei: Quia mortua eſt filia, noli vexare
50 illum. ¶Ieſus autem audito hoc verbo, re-
ſpondit patri puellæ: Noli timere: crede tã
51 tùm, & ſalua erit. ¶Et cum veniſſet domũ,
non permiſit intrare ſecum quenquam, ni
ſi Petrum, & Iacôbum, & Iohannem, &
52 patrem & matrem puellæ. ¶Flebant autẽ
oẽs, & plangebant illã. At ille dixit: Noli-
te flere: non eſt mortua puella, ſed dormit
53 ¶Et irridebant eum, ſcientes quòd mortua
54 eſſet. ¶Ipſe autem tenens manum eius, cla-
55 mauit, dicens: Puella ſurge. ¶Et reuerſus
eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuò. Et
56 iuſſit illi dare manducare. ¶Et ſtupuerunt
parentes eius, quibus præcepit ne alicui di
cerent quod factum erat.

## CAPVT IX.

1 Conuocatis autem duodecim
A. Apoſtolis, dedit illis virtutem — *Mat.10.a.1.*
& poteſtatem ſuper omnia dę
monia, & vt languores cura- — *Mar.3.b.13.*
2 rent. ¶Et miſit illos prædicare
3 regnum Dei, & ſanare infirmos. ¶ ‖ Et ait — *Mar.10.a.9.*
ad illos: Nihil tuleritis* in via, neque vir-
gam, neque peram, neque panem, neque
4 pecuniam, neq; duas tunicas habeatis. ¶Et — *Mar.6.a.8.*
in quamcunq; domũ intraueritis, ibi ma-
5 nete, & inde ne exeatis. ¶Et quicunq; non — **in viã.1.-1.*
receperint vos: ‖ exeũtes de ciuitate illa, et
puluerem pedum veſtrorũ excutite in teſti- — *Act.13.g.51.*
6 monium ſupra illos. ¶Egreſſi autem circui

bant



Matt.14. a.1. bāt per caſtella euangelizantes & curantes
7 vbiq; . ¶Audiuit aūt Herodes tetrarcha oīa
Mar. 6.b. 14. q̄ fiebant ab eo: & hæſitabat eò q̄ diceret à
quibuſdam, Quia Iohannes ſurrexit à mor
8 tuis: ¶ à q̄buſdā verò, Quia Elias apparuit:
ab alijs aūt, Quia propheta vnus de antiq̄s
9 ſurrexit. ¶Et ait Herodes : Iohannē ego de-
collaui: Quis eſt aūt iſte de quo ego talia au
‖Mat.14. b.13. 10 dio? & quærebat videre eū. ¶Et reuerſi Apo
ſtoli, narrauerūt illi quæcunq; fecerunt: &
Mar.6.d. 31. aſſumptis illis ſeceſſit ſeorſum in locū de-
11 ſertū, qui eſt Beth-ſaidę Quod cùm cogno
B uiſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit
eos, & loquebatꝛ illis de regno Dei: & eos q̄
12 cura indigebant, ſanabat ¶Dies aūt cęperat
declinare. Et accedentes duodecim, dixerūt
‖Matt.14 b.15. Mar.6.e. 36. illi: ‖Dimitte turbas, vt eūtes in caſtella vil



laſq;, quæ circa ſunt, diuertant, & inueniāt

13 eſcas: quia hic in loco deſerto ſumus. ¶Ait
aūt ad illos: Vos date illis mādueare. At illi
dixerunt: ‖Non ſunt nobis plus q̄ quinque ‖Io.6.b.9
panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamꝰ, &
14 emamus in oēm hanc turbam eſcas. ¶Erant
aūt ferè viri quinq; millia. Ait aūt ad diſci
pulos ſuos: Facite illos diſcumbere per con
15 uiuia quinquagenos. ¶Et ita fecerunt. Et di
16 ſcumbere fecerunt oēs. ¶Acceptis aūt quin
que panibus & duobꝰ piſcibus, reſpexit in
cęlum, & benedixit illis: & fregit, & diſtri-
buit diſcipulis ſuis, vt ponerēt ante turbas.
17 ¶Et manducauerunt oēs: & ſaturati ſunt. Et
ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmen-
18 torū cophini duodecim. ¶‖Et factum eſt: cū Matt.16.
ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipu- b.13.
C li: & interrogauit illos, dicen: Quem me Mar. 8.c.
19 dicunt eſſe turbæ? ¶ ‖At illi reſponderunt, 27.
& dixerunt: Iohannem Baptiſtam, alij au-
tem Eliā, alij verò quia vnus propheta de
20 prioribus ſurrexit. ¶Dixit autem illis: Vos
autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens
21 Simon Petrus, dixit: Chriſtum Dei. ¶At ille
increpans illos, præcepit ne cui dicerent
22 hoc: ¶ dicens, ‖ Quia oportet filium homi- ‖Mat.17.
nis multa pati, & reprobari à ſenioribus & c.23.
principibus ſacerdotum & Scribis, & occi- Mar.8.d.
23 di, & tertia die reſurgere. ¶ ‖Dicebat au- 31.
tem ad omnes : Siquis vult poſt me veni- ‖Mat. 10.
re, abneget ſemetipſum, & tollat crucem d.38. et 16
24 ſuam quotidie, & ſequatur me. ¶‖Qui e- d.24.
nim voluerit animam ſuam ſaluam face- Mar.8.d.
re, perdet illam: nam qui perdiderit ani- 34.
mam ſuam propter me, ſaluam faciet il- ‖Inf.14.f.
25 lam. ¶Quid enim proficit homo, ſi lucretur 27. & 17.g
vniuerſum mundum, ſe autem ipſum per- 33.
26 dat, & detrimentum ſui faciat? ¶‖Nam qui Io.12.d.25
me erubuerit & meos ſermones, hūc filius ‖Mat.10.
hominis erubeſcet cùm venerit in maieſta c.33.
te ſua & patris, & ſanctorum angelorum. Mar.8.d.
27 ¶‖ Dico autem vobis verè, ſunt aliqui hìc 38.
ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec 2.Ti. 2.b.
28 videant regnum Dei. ¶‖Factum eſt aūt poſt 12.
hęc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrū ‖Mat. 16.
D & Iacobum & Iohannē, & aſcendit in mō- d.28.
29 tem vt oraret. ¶Et facta eſt, dum oraret, ſpe Mar. 9.a.
cies vultus eiꝰ, altera: & veſtitus eius albus 1.
30 & refulgens. ¶Et ecce duo viri loquebantur ‖Mat. 17.
31 cum illo. Erant autem Moyſes & Elias, ¶vi- a.1.
ſi in maieſtate : & dicebant exceſſum eius, Mar.9.a.
32 quem cōpleturus erat in Ieruſalē. ¶ Petrus 2.
verò, & qui cū illo erant, grauati erant ſom
no. Et euigilātes, viderūt maieſtatē eius, &
33 duos viros, qui ſtabāt cum illo. ¶Et factum
eſt : cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad
Ieſum: Præceptor, Bonū eſt nos hic eſſe: &
faciamus tria tabernacula, vnū tibi, & vnū
Moyſi, & vnū Eliæ. neſciens quid diceret.
34 ¶Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes,
& obumbrauit eos: & timuerunt, intranti-
35 bus illis in nubem. ¶Et vox facta eſt de
E nube, dicens: ‖ Hic eſt filius meus dilectus:



36 ipſum audite.¶Et dum fieret vox, inuentus
eſt Ieſus ſolus: Et ipſi tacuerunt, & nemini
dixerunt in illis diebus quicquã ex his quę
37 viderant. ¶ ‖Factũ eſt aũt: in ſequẽti die, de-
ſcendẽtibus illis de mõte occurrit* illi ˋturba
38 ba multa ¶Et ecce vir de turba exclamauit,

2.Pet.1.c.17.
‖Mat.17.b.4.
Mar.9.c.17.
*illis



dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in filiũ
39 meũ, quia vnicus eſt mihi. ¶& ecce ſpũs ap-
prehẽdit eum, & ſubitò clamat & elidit, &
diſſipat eum cũ ſpuma, & vix diſcedit dila
40 nians eũ, ¶& rogaui diſcipulos tuos vt eijce
41 rent illum: & non potuerunt. ¶Rñdens aũt
Ieſus, dixit: O gñatio infidelis & peruerſa:
vſquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc
42 huc filiũ tuũ. ¶Et cùm accederet, eliſit illũ
dæmoniũ, & diſſipauit. Et increpauit Ieſus
ſpiritum immũdum, & ſanauit puerum &
43 reddidit illũ patri eius. ¶Stupebant aũt oẽs
in magnitudine Dei: oĩbusq; mirantibus
in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipu-
44 los ſuos: ¶Ponite vos in cordibus veſtris ſer
mones iſtos, filius enim hoĩs futurũ eſt vt
45 tradatur in manus hominum. ¶At illi igno
F rabant verbũ iſtud, & erat velatũ ante eos,
vt non ſentirẽt illud: & timebant eũ inter-
36 rogare de hoc verbo. ¶‖Intrauit autem cogi ‖Inf.22.c.24.
47 tatio in eos, quis eorum maior eſſet. ¶ At
Ieſus vidẽs cogitationes cordis illorum, ap- Matt.18.a.1.
prehẽdit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,
48 ¶& ait illis: Quicunque ſuſceperit puerum Mar.9.e.34.



iſtum in nomine meo, me recipit, & quicũ
que me receperit, recipit eũ qui me miſit.
Nã qui minor eſt inter vos omnes, hic ma-
49 ior eſt. ¶Reſpondens autẽ Iohannes, dixit:
Præceptor vidimus quendã in nomine tuo
eijciẽtem dæmonia, & prohibuimus eum,
50 quia non ſequitur nobiſcum. ¶Et ait ad il-
lum Ieſus: Nolite prohibere: qui enim nõ *nos, pro
51 eſt aduerſum*vos, pro vobis eſt. ¶Factũ eſt nob s 6.
autem dum cõplerentur dies aſſumptionis
eius, & ipſe faciẽ ſuã firmauit vt iret in Ie-
52 ruſalem. ¶Et miſit nuncios ante cõſpectum
ſuum, & euntes intrauerunt in ciuitatẽ Sa-
53 maritanorum vt pararent illi. ¶Et non re-
G ceperunt eũ, quia facies eius erat euntis in
54 Ieruſalẽ. ¶Cùm vidiſſent aũt diſcipuli eius,
Iacôbus & Iohannes, dixerunt: Dñe, vis di-
camus vt ignis deſcẽdat de cęlo, & cõſumat
55 illos? ¶Et cõuerſus increpauit illos, dicens:
56 Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. ¶ ‖Filius hoĩs ‖Io.3.b.17
non venit animas perdere, ſed ſaluare. Et et 12. g.47
57 abierunt in aliud caſtellum. ¶Factum eſt au Mat.8.c.
tẽ ambulantibus illis in via, dixit quidã ad 19.
58 illũ: Sequar te quocũq; ieris*. ¶Dixit illi Ie- *Domine
ſus: Vulpes foueas habent, & volucres cœli & 8.
nidos: filius autẽ hominis non habet vbi ca
59 put*reclinet. ¶Ait autem ad alterũ: Seque- *ſuum
re me. Ille autem dixit: Dñe, permitte mihi

primùm

60 primũ ire, & ſepelire patrẽ meũ.¶Dixitq; ei
Ieſ*: Sine vt mortui ſepeliãt mortuos ſuos:
61 tu aũt vade,*annũcia regnũ Dei. ¶Et ait al- ** &*
ter: Sequar te Dñe: ſed ꝑmitte mihi primũ
62 renunciare his qui domi ſunt. ¶ Ait ad illũ
Ieſus: Nemo mittens manũ ſuã ad aratrũ,
& reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

## CAPVT X.

1 POſt hæc autem deſignauit Do-
A minus & alios ſeptuaginta
duos: & miſit illos binos ante
faciẽ ſuam in oẽm ciuitatem
& locum quò erat ipſe ventu *Mat.9.d. 37.*
2 rus.¶Et dicebat illis: ‖Meſſis quidẽ multa:
oparij aũt pauci. Rogate ergo dñm meſſis, *Mat.10.b 16.*
3 vt mittat operarios in meſſem ſuam.¶‖Ite,
ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos. *Mar.6.a 8.*
4 ¶‖Nolite portare ſacculum, neq; perã, neq;
calceamenta: ‖& neminem per viam ſalu- *4.Reg.4.c 29.*
5 taueritis.¶In quamcunq; domum intraue-
6 ritis, primum dicite, Pax huic domui.¶& ſi
ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illũ *Mat.10.b 10.*
7 pax veſtra: ſin autem, ad vos reuertetur.¶In
eadem aũt domo manete, edentes & biben *Deu.24.c.14.*
B tes quę apud illos ſunt. ‖dignus eſt eñ ope
rarius mercede ſua. Nolite trãſire de domo *1.Tim.5.c.18.*
8 in domum.¶Et in quamcũq; ciuitatem In-
traueritis, & ſuſceperint vos, manducate q̃
9 apponuntur vobis: ¶ & curate infirmos qui
in illa ſunt, & dicite illis: Appropinquauit
10 in vos regnum Dei. ¶ In quamcunque autẽ
ciuitatem intraueritis, & non ſuſceperint *Act.13.g.51.*
11 vos, exeuntes in plateas eius, dicite: ¶‖Etiã
puluerẽ q adhæſit nobis de ciuitate veſtra,
extergimus in vos: tñ hoc ſcitote qa appro-
12 pinquauit regnũ Dei. ¶Dico vobis, qa Sodo
mis in die illa remiſſius erit, q̃ illi ciuitati. *Mat.11.c 21.*
13 ¶‖Væ tibi Corozáin: væ tibi Beth-ſaida:
C quia ſi in Tyro & Sydóne factæ fuiſſent vir
tutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cili-
14 cio & cinere ſedentes pęniterent. ¶Veruntñ
Tyro & Sydóni remiſſius erit in iudicio, q̃
15 vobis. ¶Et tu Capharnaum vſq; ad cœlum *Mat.10.d.40.*
16 exaltata: vſq; ad infernũ demergêris.¶‖Qui
vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me *Iohan.13 c.20.*
ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eũ
17 qui miſit me. ¶Reuerſi ſunt autẽ ſeptuagin
ta duo cum gaudio, dicentes: Dñe, ẽt dæmo
18 nia ſubijciuntur nobis in nomine tuo. ¶Et
ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur de
19 cœlo cadentem. ¶Ecce dedi vobis poteſta-
ſtem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpio-
nes, & ſuper omnem virtutem inimici, &
20 nihil vobis nocebit. ¶ Veruntamen in hoc
nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubijciũ
tur: gaudete autem ꝙ nomina veſtra ſcri-
21 pta ſunt in cœlis. ¶ ‖In ipſa hora exultauit *Mat.11.d.25.*
D *ſpiritu*, & dixit: Confiteor tibi pater Dñe
cœli & terræ, ꝙ abſcondiſti hæc à ſapien- **in Spiritu ſancto*
tibus & prudẽtibus, & reuelaſti ea paruu-
lis. Etiam pater, quoniam ſic placuit antẽ
22 te. ¶Omnia mihi tradita ſunt à patre meo.
Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater: & qs
ſit pater, niſi filius, & cui voluerit filius re-
23 uelare.¶Et conuerſus ad diſcipulos ſuos, di-
xit: ‖Beati oculi qui vidẽt quæ vos videtis.
24 ¶Dico eñ vobis, ꝙ multi Prophetæ & Re- *Mat.13.b.16.*
ges voluerunt videre quę vos videtis, & nõ
viderunt: & audire quę auditis, & non au-
25 dierunt.¶‖Et ecce quidam Legiſperitus ſur
E rexit, tentans illum, & dicens: Magiſter, *Mat.22.d 35.*
26 quid faciendo vitam æternam poſſidebo?
¶At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptũ *Mar.12.d.28.*
27 eſt? quomodo legis? ¶Ille reſpondens dixit:
Diliges Dominum Deum tuum ex toto cor
de tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus *Deu.6.a.5.*
viribus tuis, & ex omni mente tua: & pro-
28 ximum tuum ſicut teipſum. ¶Dixitq; illi:
29 Rectè reſpondiſti: hoc fac, & viues. ¶ Ille au
tem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ie-
30 ſum: Et quis eſt meus proximus? ¶*Suſci- **Suſpiciens.*
piens* autem Ieſus, dixit: Homo quidã de-
ſcendebat ab Ieruſalem in Ierico, & inci-



F dit in latrones, qui ẽt deſpoliauerunt eũ:
& plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo reli
31 cto. ¶Accidit aũt, vt ſacerdos quidã deſcen-
deret eadem via: & viſo illo, præteriuit.¶Si
32 militer & Leuita, cum eſſet ſecus locum, &
33 videret eum, pertranſijt. ¶Samaritanus aũt
quidam iter faciens, venit ſecus eum: & vi-
34 dens eum, miſericordia motus eſt. ¶Et ap-
propians alligauit vulnera eius, infundens
oleum & vinũ, & imponẽs illum in iumẽ-
tum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam
35 eius egit. ¶ Et altera die protulit duos de-
narios, & dedit ſtabulario & ait: Curam
illius habe: & quodcunq; ſupererogaueris,
36 ego cum rediero reddam tibi. ¶Quis horum
trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui
37 incidit in latrones? ¶ At ille dixit: Qui fecit
miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus:
38 Vade & tu fac ſimiliter. ¶ Factum eſt autẽ

dum irent,& ipſe intrauit in quoddam ca-
G ſtellum: & mulier quædam Martha nomi-
39 ne, excepit illum in domũ ſuam: ¶ & huic
erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedẽs
ſecus pedes Domini, audiebat verbum il-
40 lius. ¶ Martha aũt ſatagebat circa frequens
miniſterium. quæ ſtetit & ait: Domine, nõ
eſt tibi curæ quòd ſoror mea reliquit me
ſolam miniſtrare? Dic ergo illi vt me ad-
41 iuuet. ¶ Et reſpondens, dixit illi Dominus:
Martha, Martha, ſolicita es,& turbaris er-
42 ga plurima. ¶ Porrò vnum eſt neceſſarium.
Maria optimam partem elegit, quę non
auferetur ab ea.

## CAPVT XI.

1 ET factum eſt, cum eſſet in quo-
A dam loco orans, vt ceſſauit, di-
xit vnus ex diſcipulis eius ad
eum: Domine, doce nos orare,
ſicut docuit & Iohannes diſci
2 pulos ſuos. ¶ Et ait illis: Cum oratis, dicite:
*Mat. 6. b* ‖ Pater, ſanctificetur nomen tuum. Adue-
*9.* 3 niat regnum tuum. ¶* Panem noſtrum quo
**Fiat vo-* 4 tidianum da nobis ˈhodieˎ. ¶ & dimitte no
*luntas tua* bis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimit-
*ſicut in cæ* timus omni debenti nobis. Et ne nos indu
*lo, & in* 5 cas in tentationem. ¶ Et ait ad illos: quis ve
*terra 4.* ſtrũ habebit amicũ, & ibit ad illum media
*ˈquotidie* noƈte, & dicet illi: Amice, commoda mihi
*20.* 6 tres panes: ¶ quoniam amicus meus venit
de via ad me, & non habeo ꝙ ponam an-
7 te illum? ¶ Et ille deintus reſpondens, di-
cat: Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium
clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in
cubili: non poſſum ſurgere & dare tibi.
*‒ 2.* 8 ¶ Et ‒ ſi ille perſeuerauerit pulſansˎ: dico vo
bis, etſi non dabit illi ſurgens eo quòd ami
*Mat. 7. a.* cus eius ſit, propter improbitatem tamen
*7. & 21. b* B eius ſurget, & dabit illi quotquot habet ne
*22.* 9 ceſſarios. ¶ ‖ Et ego dico vobis: Petite, & da-
*Marc. 11.* bitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſa-
*c. 24.* 10 te, & aperietur vobis. ¶ Omnis enim qui pe
*Ioh. 14. b* tit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pul-
*13. & 15* 11 ſanti aperietur. ¶ ‖ Quis autem ex vobis pa-
*a. 7. & 16* trem petit panem, nunquid lapidẽ dabit
*c. 23.* illi? Aut piſcem, nunquid pro piſce ſerpen
*Iacob. 1. a* 12 tem dabit illi? ¶ Aut ſi petierit ouum, nun-
*5.* 13 quid porriget illi ſcorpionem? ¶ Si ergo vos
*Mat. 7. b.* cum ſitis mali, noſtis bona data dare filijs
*9.* veſtris: quãtò magis pater veſter* de cęlo da
**cæleſtis.* 14 bit ſpiritum bonũ petentibus ſe? ¶ ‖ Et erat
*Mat. 9. d.* eijciens dæmonium, & illud erat mutũ. Et
*32. & 12* cũ eieciſſet dæmoniũ, locutus eſt mutus: &
*b. 22.* 15 admiratæ ſunt turbę. ¶ ‖ Quidam autem ex
*Mar. 3. c.* eis dixerunt: In beelzebub principe dæmo
*21.* 16 niorum eijcit dæmonia. ¶ Et alij tentantes,
17 ſignum de cęlo quærebant ab eo. ¶ Ipſe au-
C tem, vt vidit cogitationes eorum, dixit eis:
*ˈdeſolatur* Omne regnũ in ſe diuiſum, ˈdeſolabiturˎ:
*5.* 18 & domus ſupra domum ˈcadet.ˎ ¶ Si autem
*ˈcadit 5.* & ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt: quomo-
do ſtabit regnum eius? quia dicitis in Beel-



19 zebub me eijcere dæmonia. ¶ Si autem ego
in Beelzebub eijcio dæmonia: filij veſtri in
quo eijciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.
20 ¶ Porrò ſi in digito Dei eijcio dæmonia: pro
21 fectò peruenit in vos regnum Dei. ¶ Cum
fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pa
22 ce ſunt ea quæ poſſidet. ¶ Si aũt fortior eo
ſuperueniens, vicerit eum: vniuerſa arma
eius ˈauferetˎ in quibus cõfidebat, & ſpolia *ˈaufert 8.*
23 eius diſtribuetˎ. ¶ Qui non eſt mecum, con- *ˈdiſtri-*
tra me eſt: & qui non colligit mecum di- *buit 7.*
24 ſpergit. ¶ Cum immundus ſpiritus exierit
de homine, perambulat ꝑ loca inaquoſa,
quęrens requiem. Et non inueniens, dicit:
25 Reuertar in domum meam vnde exiui. ¶ Et
cũ venerit, inuenit * ſcopis mundatam & ** eam.*
26 ornatam. ¶ Tunc vadit & aſſumit ſeptem
alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſſi habi
D tant ibi. Et fiunt nouiſſima hominis illius
27 peiora prioribusˎ. ¶ Factum eſt aũt: cum hęc
diceret, extollens vocẽ quędam mulier de
turba, dixit illi: Beatus venter qui te porta
28 uit, & hubera q̃ ſuxiſti. At ille dixit: ¶ Qui-
nimò, beati qui audiunt verbum Dei, & cu
29 ſtodiunt illud. ¶ ‖ Turbis autem concurren- *Mat. 12*
tibus cępit dicere: Generatio hæc, genera- *c. 39.*
tio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum
nõ dabitur ei, ‖ niſi ſignum Ionæ prophe-
30 tæ. ¶ Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniui- *Ion. 2. a.*
tis: ita erit & filius hominis generationi *3. Reg. 10*
31 iſti. ¶ ‖ Regina Auſtri ſurget in iudicio cum *a. 1.*
viris generationis huius, & cõdemnabit il- *2. Par 9. a*
los: quia venit à finibus terrę audire ſapiẽ- *1.*
tiã Salomonis: & ecce plus quàm Salomon *Ion. 3. b. 5*
32 hic. ¶ Viri Niniuitę ſurgent in iudicio cum *Mat. 5. b.*
generatione hac, & condẽnabunt illã: ‖ q̃a *15.*
pœnitentiam egerunt ad prædicationem *Marc. 4. c*
33 Ionæ: & ecce plus quàm Ionas hic. ¶ ‖ Ne- *21.*
mo lucernam accendit, & in abſcondito
ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candela

brum,

E brum, vt qui ingrediuntur, lumen videant.
*Matt.6.c.21.* 34 ⁋Lucerna corporis tui, eſt ocul' tuus. Si ocu
lus tuus fuerit ſimplex, totũ corpus tuum
lucidum erit: ſi autẽ nequàm fuerit, etiam
35 corpus tuũ tenebroſum erit. ⁋Vide ergo ne
36 lumen quod in te eſt, tenebræ ſint. ⁋Si ergo
corpus tuum totum lucidum fuerit, nõ ha-
bens aliquam partem tenebrarum: erit lu-
cidum totũ, & ſicut lucerna fulgoris illumi
37 nabit te. ⁋Et cùm loqueretur, rogauit illum
quidam Phariſęus vt pranderet apud ſe. Et
38 ingreſſus recubuit. ⁋Phariſęus autem cœpit
intra ſe reputans dicere, quare non baptiza
39 tus eſſet ante prãdium: ⁋Et ait Dñs ad illũ:
*Mat.23.c.25.* ‖Nunc vos Phariſęi quod déforis eſt calĭcis
& catini mundatis: quod aũt intus eſt ve
40 ſtrum, plenũ eſt rapina & iniquitate. ⁋Stul-
ti, nónne qui fecit quod déforis eſt, etiam
41 id quod deintus eſt, fecit? ⁋Veruntamen qđ
F ſuper eſt, date eleemoſynã, & ecce omnia
42 munda ſunt vobis. ⁋Sed vę vobis Phariſęis,
quia decimatis mentam & rutam & omne
olus: & præteritis iudicium & charitatem
Dei. hæc autem oportuit facere, & illa non
*Infr.20.g.46.* 43 omittere. ⁋Væ vobis Phariſæis, quia diligi-
tis primas cathedras in ſynagogis, & ſaluta
*Mat.23.a.6.* 44 tiones in foro. ⁋Væ vobis, quia eſtis vt mo-
numenta quæ non apparent, & homines
*Mar.12.d.38.* 45 ambulantes ſupra, neſciunt. ⁋Reſpondens
autem quidam ex Legiſperitis, ait illi: Ma-
giſter, hæc dicens etiam contumeliam no-
46 bis facis. ⁋At ille ait: Et vobis Legiſperitis
*Mat.23.a.4.* væ: ‖quia oneratis homines oneribus quæ
portare non poſſunt, & ipſi vno digito ve-
47 ſtro non tangitis ſarcinas. ⁋Væ vobis, qui ę-
dificatis monumenta Prophetarum: patres
48 autem veſtri occiderunt illos. ⁋Profectò te-
G ſtificamini quòd cõſentitis operibus patrũ
veſtrorum: qm ipſi quidem eos occiderũt,
49 vos aũt ædificatis eorum ſepulchra. ⁋Pro-
pterea & ſapientia Dei dixit: Mittam ad il-
los Prophetas & Apoſtolos, & ex illis occi-
*‖Ge.4.b.8* 50 dent & perſequentur: ⁋vt inquiratur ſan-
*2.Pa.24.c.21.* guis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt
à conſtitutione mundi à generatione iſta,
51 ⁋‖à ſanguine Abel, vſq; ad ſanguinem Za-
chariæ, qui perijt inter altare & ædem. Ita
dico vobis, requiretur ab hac generatione.
52 ⁋Vę vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clauem
ſcientiæ: ipſi nõ introiſtis, & eos qui introi-
53 bãt, prohibuiſtis. ⁋Cùm autem hæc ad illos
diceret, cęperũt Phariſæi & Legiſperiti gra
uiter inſiſtere, & os eius opprimere de mul
*‖Mat.16.a.6.* 54 tis, ⁋inſidiantes ei, & quærentes aliquid ca-
pere de ore eius, vt accuſarent eum.

*Mar.8.b.15.* CAPVT XII.

*Mat.10.c.26.* 1 A MVltis autem turbis circũſtanti-
bus, ita vt ſe inuicem concul-
*Mar.4.c.22.* carent, cępit dicere ad diſcipu
los ſuos: ‖Attẽdite à fermẽto
Phariſæorum, quod eſt hypro
**enim* 2 criſis. ⁋‖Nihil *autem opertum eſt, quod



non reueleť: neq; abſconditũ, qđ non ſciať.
3 ⁋Qm̃ quæ in tenebris dixiſtis, in lumine di-
centť: & quod in aurem loquuti eſtis in cu-
4 biculis, prædicabitur in tectis. ⁋Dico aũt vo
bis amicis meis: Ne terreamini ab his qui
occidunt corpus, & poſt hęc nõ habent am
5 plius quid faciant. ⁋Oſtendã aũt vobis quẽ
timeatis: timete eum qui poſtquam occide
rit, habet poteſtatem mittere in gehẽnam.
6 ita dico vobis, hũc timete. ⁋Nónne quinq;
paſſeres veneunt dipondio: & vnus ex illis
7 non eſt in obliuione coram Deo? ⁋Sed & ca
pilli capitis veſtri oẽs numerati ſunt. Noli-
te ergo timere: multis paſſerib' pluris eſtis.
8 ⁋‖Dico aũt vobis: Oĩs quicunq; confeſſus *Mat.10.c.32.*
B fuerit me coram hominibus: & filius homi *Mar.8.d.38.*
nis confitebitur illum coram angelis Dei.
9 ⁋‖qui aũt negauerit me coram hoĩbus, ne- *2.Ti.2.b.12.*
10 gabitur coram angelis Dei. ⁋‖Et oĩs qui di-
cit verbum in filium hoĩs, remitteť illi: ei *‖Mat.12.c.31.*
aũt qui in Spm̃ ſanctum blaſphemauerit,
11 non remitteť. ⁋‖Cum aũt inducẽt vos in ſy- *Mar.3.d.28.*
nagogas, & ad magiſtratus & poteſtates: no
lite ſoliciti eſſe qualiter, aut quid rñdeatis,
12 aut quid dicatis. ⁋Spiritus enim ſanctus do *‖Mat.10.b.19.*
cebit vos in ipſa hora quid oporteat vos di
13 cere. ⁋Ait aũt ei quidã de turba: Magiſter, *Mar.13.b.11.*
dic fratri meo, vt diuidat mecum hæredita-
14 tem. ⁋At ille dixit ei: Homo, quis me conſti
15 tuit iudicem, aut diuiſorem ſuper vos? ⁋Di-
xitq; ad illos: Videte & cauete ab oĩ auari-
tia: quia non in abundantia cuiuſquam vi
16 ta eius eſt, ex his quæ poſſidet. ⁋Dixit au-
tem ſimilitudinem ad illos, dicens: ‖Homi *Eccl.11.c.19.*
nis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager
17 attulit: ⁋& cogitabat intra ſe, dicens: Quid
faciam? quia non habeo quò congregem
18 fruct' meos? ⁋Et dixit: Hoc faciam: Deſtruã
horrea mea, & maiora faciam: & illuc
congregabo omnia quæ nata ſunt mihi,

19 & bona mea. ¶ & dicam aĩæ meæ: Aĩa, ha-
bes multa bona poſita in annos plurimos:
20 requieſce, comede, bibe, epulare. ¶Dixit aũt
illi Deus: Stulte, hac nocte aĩam tuam repe
21 tunt à te: quæ aũt paraſti, cuius erunt? ¶Sic
eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum
22 diues. ¶Dixitq; ad diſcipulos ſuos: Ideo dico
|Pſ. 54.d. vobis: | Nolite ſoliciti eſſe aĩæ veſtræ quid
25. mãducetis: neq; corpori, quid induamini.
Matt.6.d 23 ¶ Aĩa plus eſt quàm eſca, & corpus plus q̃
25. 24 veſtimentum. ¶Conſiderate coruos, quia
1.Pet.3.b. non ſeminãt, neq; metunt, quibus non eſt
7. cellarium neq; horreum, & Deus paſcit il-
25 los. Quãtò magis vos pluris eſtis illis? ¶Quis
aũt veſtrum cogitãdo poteſt adijcere ad ſta
26 turam ſuam cubitum vnum? ¶Si ergo neq;
quod minimum eſt, poteſtis: quid de cæte-
27 ris ſoliciti eſtis? ¶Conſiderate lilia quõ cre-
D ſcunt: non laborant, neq; nent: dico aũt vo
bis, nec Salomon in oĩ gloria ſua veſtiebat̃
28 ſicut vnum ex iſtis. ¶Si aũt fęnum quod ho-
die eſt in agro, & cras in clibanum mittit̃,
Deus ſic veſtit, quantò magis vos, puſillæ fi-
29 dei? ¶Et vos nolite quærere, quid manduce
tis, aut quid bibatis, & nolite in ſublime
30 tolli: ¶hęc enim oĩa gentes mũdi quærunt.
-20. 31 Pater aũt veſt[er] ſcit q̃m his indigetis. ¶Ve-
*& iuſti- runtamen quærite primùm' regnum Dei,
tiam eius 32 *& hęc oĩa adijcientur vobis. ¶Nolite time
|Mat. 19. re puſillus grex, quia cõplacuit patri veſtro
c.21. 33 dare vobis regnum. ¶Vendite quæ poſſide-
Mar. 6.c. tis, & date eleemoſynã. Facite vobis ſaccu-
10. los qui non veteraſcunt, theſaurũ non defi
cientẽ in cęlis: quo fur nõ appropiat, neq;
34 tinea corrũpit. ¶Vbi enim theſaurus veſter
35 eſt, ibi & cor veſtrum erit. ¶Sint lũbi veſtri
E præcincti, & lucernæ ardentes in manibus
-14. 36 veſtris', ¶ & vos ſimiles hominibus expe-
ctantibus dominum ſuum quando reuerta
tur à nuptijs: vt cùm venerit & pulſauerit,
37 cõfeſtim aperiant ei. ¶Beati ſerui illi, quos
cùm venerit dominus, inuenerit vigilãtes.
amẽ dico vobis, quòd pręcinget ſe, & faciet
illos diſcumbere, & trãſiens miniſtrab t il-
38 lis. ¶Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in
tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati
|Mat.24. 39 ſunt ſerui illi. ¶ |Hoc autem ſcitote, quo-
d.43. niã ſi ſciret paterfamilias qua hora fur ve-
Apo. 16.c niret, |vigilaret vtiq;, & nõ ſineret perfodi
15. 40 domum ſuam. ¶Et vos eſtote parati: quia
qua hora nõ putatis, filius hominis veniet.
41 ¶Ait aũt ei Petrus: Dñe, ad nos dicis hãc pa-
42 rabolam: an & ad oẽs? ¶Dixit aũt Dñs: Quis,
putas, eſt fidelis diſpẽſator & prudens, quẽ
'cõſtituet 'conſtituit' Dñs ſupra familiam ſuam, vt
2. 43 det illis in tempore tritici menſuram? ¶Bea
F tus ille ſeruus, quem cùm venerit dñs, in-
44 uenerit ita facientem. ¶ Verè dico vobis,
q̃m ſupra oĩa quæ poſſidet, conſtituet illũ.
45 ¶ Quod ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo:
Moram facit dñs meus venire: & cœperit
percutere ſeruos & ancillas, & edere, & bi-
46 bere, & inebriari: ¶ veniet dominus ſerui
illius in die qua non ſperat, & hora qua ne
ſcit, & diuidet eum, partemq; eius cum in-
47 fidelibus ponet. ¶Ille autem ſeruus qui co-
gnouit voluntatem domini ſui, & non ſe
præparauit, & non fecit ſecundum volunta
48 tem eius: vapulabit multis. ¶ qui autem
non cognouit, & fecit digna plagis, vapula-
bit paucis. Omni aũt cui multum datum
eſt, multum quæretur ab eo: & cui commẽ
49 dauerũt multum, plus petent ab eo. ¶Ignẽ
veni mittere in terrã: & quid volo niſi vt
50 accendatur? ¶Baptiſmo autem habeo bapti
G zari: & quomodo coarctor, vſq; dum perfi-
51 ciatur? ¶Putatis quia pacem veni dare in ter Mat.10.d
52 ram? Non, dico vobis: ſed ſeparationem. ¶E- 34.
runt enim ex hoc quinq; in domo vna diui
53 ſi, tres in duos, & duo in tres: ¶ diuidentur
pater in filium, & filius in patrem ſuũ: ma
ter in filiam, & filia in matrẽ: ſocrus in nu-
54 rum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam. ¶Dice |Mat.16.
bat autem & ad turbas: Cùm videritis nu- a.2.
bem orientẽ ab occaſu, ſtatim dicitis, Nim
55 bus venit: & ita fit. ¶ & cùm auſtrum flan-
56 tem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit. ¶Hypocri
tæ, faciem cœli & terræ noſtis probare: hoc
57 aũt tempus quomodo non probatis? ¶Quid
autem & à vobiſipſis nõ iudicatis quod iu-
58 ſtum eſt? ¶|Cùm autem vadis cum aduerſa |Mat.5.d
rio tuo ad principem, in via da operam li- 25.
berari ab illo: ne forte trahat te ad iudicẽ,
& iudex tradat te exactori, & exactor mit-
59 tat te in carcerẽ. ¶Dico tibi, non exies inde,
donec etiam nouiſſimum minutũ reddas.

## CAPVT XIII.

1 ADerant autem quidam ipſo in
A tempore nunciãtes illi de Ga-
lilæis, quorum ſanguinem Pi-
latus miſcuit cum ſacrificijs
2 eorum. ¶ Et reſpondens dixit
illis: Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus
Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi
3 ſunt? ¶Non, dico vobis: ſed niſi penitẽtiam
4 habueritis, omnes ſimiliter peribitis. ¶Sicut
illi decem & octo ſupra quos cecidit turris
in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipſi
debitores fuerint prętet oẽs homines habi
5 tantes in Ieruſalem? ¶Non, dico vobis: ſed
ſi penitentiam non habueritis, omnes ſimi
6 liter peribitis. ¶Dicebat autẽ hanc ſimilitu-
B dinem: Arborem fici habebat quidam plã-
tatam in vinea ſua: & venit quærens fructũ
7 in illa: & non inuenit. ¶Dixit autem ad cul
torem vineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo ve
nio quærens fructũ in ficulnea hac, & non
inuenio. Succide ergo illam: vt quid etiam
8 terram occupat? ¶At ille reſpõdens, dicit il-
li: Domine, dimitte illam & hoc anno, vſq;
dum fodiã circa illam, & mittam ſtercora:
9 ¶& ſi quidem fecerit fructum: ſin autem,
10 in futurum ſuccides eam. ¶Erat autem do-
11 cens in ſynagoga eorum ſabbathis. ¶Et ecce

mulier quę habebat ſpiritũ infirmitatis an
nis decẽ & octo: & erat inclinata, nec oĩno
12 poterat ſurſum reſpicere . ¶Quã cùm vide-
ret Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi: Mu-
13 lier, dimiſſa es ab infirmitate tua. ¶Et impo
ſuit illi manus, & cõfeſtim erecta eſt, & glo
14 rificabat Deum . ¶Rñdens aũt archiſynago-
gus, indignãs quia ſabbatho curaſſet Ieſus,
dicebat turbæ: Sex dies ſunt in quibus opor
tet operari, in his ergo venite, & curamini:
15 & non in die ſabbathi . ¶ Rñdens aũt ad il-
*hypocritæ* D lum Dñs dixit: 'Hypocrita', vnuſquiſq; ve-
ſtrum ſabbatho non ſoluit bouem ſuũ, aut
16 aſinum à præſepio, & ducit adaquare? ¶Hãc
aũt filiam Abrahę, quam alligauit ſatanas,
ecce, decem & octo annis, non oportuit ſol
17 ui à vinculo iſto die ſabbathi? ¶Et cùm hæc
diceret, erubeſcebant oẽs aduerſarij eius, &
oĩs populus gaudebat in vniuerſis quæ glo
*Matt.13. d.31.* 18 rioſè fiebant ab eo. ¶Dicebat ergo: Cui ſimi
le eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo il
*Mar. 4.c. 30.* 19 lud? ¶Simile eſt grano ſinapis, quod acceptũ
homo miſit in hortum ſuum, & creuit, &
factum eſt in arborem magnã, & volucres
*‖Mat.13. e.33.* 20 cœli requieuerunt in ramis eius. ¶‖Et iterũ
21 dixit: Cui ſimile eſtimabo regnum Dei? ¶Si
E mile eſt fermento, quod acceptum mulier
abſcondit in farinę ſata tria: donec fermen
22 taretur totũ. ¶Et ibat per ciuitates & caſtel-
23 la docens, & iter faciens in Ieruſalem. ¶Ait
aũt illi quidam: Dñe, ſi pauci ſunt qui ſal-
*Matt.7.b 13.* 24 uantur? Ipſe autem dixit ad illos. ¶‖Conten
dite intrare per anguſtã portam: quia mul-
*Matt.25. a.10.* ti, dico vobis, quærent intrare & non pote-
25 rũt. ¶ Cùm aũt intrauerit paterfamilias, &
clauſerit oſtium, & incipietis foris ſtare, &
pulſare oſtium, dicentes: Dñe aperi nobis:
& reſpondens, dicet nobis : Neſcio vos, vn-
26 de ſitis: ¶ tunc incipietis dicere : Manduca-
uimus corã te, & bibimus, & in plateis no-
*‖Matt.7.c 23. & 25. d.41.* 27 ſtris docuiſti . ¶Et dicet vobis: ‖Neſcio vos,
F vnde ſitis : diſcedite à me omnes operarij
*Pſ.6. b.9.* 28 iniquitatis. ¶ Ibi erit fletus & ſtridor den-
tium: cùm videritis Abrahã, & Iſaac, & Ia-
cob, & omnes Prophetas in regno Dei: vos
29 autẽ expelli foras. ¶Et venient ab Oriente,
& Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & ac-
*‖Mat. 19. d.30. et 20 b.16.* 30 cumbent in regno Dei . ¶ ‖Et ecce ſunt no-
uiſſimi qui 'erunt' primi: & ſunt primi, qui
*Mar.10.d 31.* 31 'erunt' nouiſſimi . ¶In ipſa die acceſſerunt
quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, &
vade hinc : quia Herodes vult te occidere.
*erant* 32 ¶Et ait illis : Ite, & dicite vulpi illi : Ecce
G eijcio dæmonia & ſanitates perficio hodie
33 & cras, & tertia die conſummor. ¶Verunta-
men oportet me hodie & cras, & ſequenti
die ambulare : quia non capit prophetam
*‖Mat. 23. d.36.* 34 perire extra Ieruſalem. ¶‖Ieruſalem, Ieruſa
lẽ, quę occidis Prophetas, & lapidas eos qui
mittuntur ad te: quoties volui cõgregare fi-
lios tuos queadmodum auis nidum ſuum
35 ſub pennis, & noluiſti ? ¶ Ecce relinquetur
uobis domus veſtra deſerta. Dico autem vo
bis, qa non videbitis me donec veniat cùm
dicetis: ‖Benedictus qui venit in noĩe Dñi. *‖Inf.19.f. 38.*



CAPVT XIIII.

1 ET factũ eſt cùm intraret Ieſus
A in domũ cuiuſdam principis
Phariſæorũ ſabbatho mandu
care panẽ, & ipſi obſeruabant
2 eum . ¶ Et ecce homo quidam
3 hydropicus erat ante illum. ¶Et reſpondens
Ieſus, dixit ad Legiſperitos & Phariſæos, di
4 cens: Si licet ſabbatho curare? ¶At illi tacue
runt. Ipſe verò apprehenſum ſanauit eũ, ac
5 dimiſit. ¶Et reſpõdens ad illos dixit: Cuius
veſtrum aſinus aut bos in puteum cadet: &
non continuò extrahet illum die ſabbathi?
6 ¶Et non poterant ad hæc reſpõdere illi. ¶Di
7 cebat aũt & ad inuitatos parabolam, inten
B dens quomodo primos accubitus eligerẽt,
8 dicẽs ad illos: ¶Cùm inuitatus fueris ad nu
ptias, non diſcumbas in primo loco, ne for-
9 tè honoratior te ſit inuitatus ab illo : ¶ &
veniẽs is qui te & illum vocauit, dicat tibi:
Da huic locum: & tunc incipias cum rubo
10 re nouiſſimum locum tenere. ¶ ‖ Sed cùm *‖Prou.25. a.7.*
vocatus fueris, vade, recumbe in nouiſſimo
loco, vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat
C tibi: Amice, aſcẽde ſuperius. Tunc erit tibi
11 gloria coram ſimul diſcumbẽtibus: ¶ ‖quia
omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui *Matt.23. b.12.*
12 ſe humiliat, exaltabitur. ¶Dicebat autem &
ei qui ſe inuitauerat: Cùm facis prandium *Infr.18.c. 14.*
aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neq;
fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos *Tob.4.b.7*
diuites : ne fortè te & ipſi reinuitent, & *Prou. 3.a 9.*
13 fiat tibi retributio : ¶ ſed cùm facis con-
uiuium, voca pauperes, debiles, claudos, &
14 cæcos . ¶ & beatus eris, quia non habent
retribuere tibi : retribuetur enim tibi in
15 reſurrectione iuſtorum. ¶Hæc cùm audiſ-

ſet

ſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit
illi: Beatus q ᵃmanducabitᵇ panẽ in regno
*ᵃ manducat I.*
16 Dei. ¶At ipſe dixit ei: Homo quidam fecit
*Matt. 22. a. 2.*
17 cœnam magnam, & vocauit multos. ¶Et mi-
*Apoc. 19. b. 9.*
D ſit ſeruum ſuũ hora cœnę dicere inuitatis



18 vt venirent, quia iam parata ſunt oĩa. ¶Et
ceperunt ſimul oẽs excuſare. Primus dixit
ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire & vi
19 dere illã: rogo te, habe me excuſatum. ¶Et
alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo
20 probare illa: rogo te, habe me excuſatũ. ¶Et
alius dixit: Vxorẽ duxi, & ideo nõ poſſum
21 venire. ¶Et reuerſus ſeruus, nunciauit hæc
E domino ſuo. Tunc iratus paterfamiliâs, di
xit ſeruo ſuo: Exi citò in platéas & vicos ci
uitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, &
22 claudos introduc huc. ¶Et ait ſeruus: Domi
ne factũ eſt vt imperaſti: & adhuc locus ẽ.
23 ¶Et ait dominus ſeruo: Exi in vias & ſepes:
& cõpelle intrare, vt impleatᵗ domus mea.
24 ¶Dico autem vobis, ꝙ nemo virorum illo-
rum qui vocati ſunt, guſtabit cęnã meam.
25 ¶Ibant autem turbæ multæ cum eo, & con-
*Mat. 10. d. 37.*
26 uerſus dixit ad illos: ¶‖Si quis venit ad me,
F & non odit patrẽ ſuũ, & matrem, & vxorẽ,
& filios, & fratres, & ſorores, adhuc autẽ &
animam ſuam: non poteſt meus eſſe diſci
*Mat. 10. d. 38. & 16. d. 24. Mar. 8. d. 34.*
27 pulus. ¶‖Et qui non baiulat crucem ſuam,
& venit poſt me: nõ poteſt meus eſſe diſci-
28 pulus. ¶Quis enim ex vobis volens turrim
ædificare, ᵃnonᵇ prius ſedens, cõputat ſum-
*ᵃnonne.*
ptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perfi-
29 ciendum, ¶ne poſteaquàm poſuerit funda-
mentum, & non potuerit perficere, oẽs qui
30 vident, incipiãt illudere ei, ¶dicentes, Quia
hic homo cepit ædificare, & non potuit cõ
31 ſummare? ¶Aut quis Rex iturus cõmitte-
G re bellũ aduerſus alium Regem, nõ ſedens
prius cogitat, ſi poſſit cum decem millibus
occurrere ei, qui cũ viginti millibus venit
32 ad ſe? ¶alioquin adhuc illo longè agẽte, le-
gationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt. *Mat. 5. b. 13.*
33 ¶‖Sic ergo omnis ex vobis qui nõ non renũ
ciat oĩbus quę poſſidet, non poteſt meus eſ *Mar. 9. 50*
34 ſe diſcipulus. ¶Bonũ eſt ſal. Si aũt ſal* eua- ** quoque*
35 nuerit: in quo condietur? ¶Neq; in terram,
neq; in ſterquiliniũ vtile eſt, ſed foras mit
tetur. Qui habet aures audiendi, audiat.



## CAPVT XV.

1 ERant autem appropinquantes
A ei publicani & peccatores, vt
2 audirẽt illum. ¶Et murmura-
bant Phariſæi & Scribæ, dicen
tes: Quia hic peccatores reci-
3 pit, & manducat cum illis. ¶Et ait ad illos *Mat. 18. b. 12.*
4 parabolam iſtam, dicens: ¶‖Quis ex vobis
homo qui habet centum oues: & ſi ꝑdide-
rit vnã ex illis, nõne dimittit nonagintano
uẽ in deſerto, & vadit ad illã q̃ perierat, do
5 nec inueniat eã? ¶Et cũ inuenerit eã, impo-
6 nit in humeros ſuos gaudẽs: ¶& veniẽs do-
B mũ, cõuocat amicos & vicinos, dicens illis:
Congratulamini mihi, quia inueni ouem
7 meã q̃ perierat. ¶Dico vobis, ꝙ ita gaudium
erit in cęlo ſuꝑ vno peccatore pniãm agen
te q̃ ſuper nonaginta nouẽ iuſtis qui non
8 indigent pęnitentia. ¶Aut quæ mulier ha-
bens drachmas decẽ: ſi perdiderit drachmã
vnã, nónne accendit lucernam, & ᵃeuertitᵇ *ᵃeuerrit I. ᵇeam*
domum, & quærit diligenter, donec inue-
9 niatᵈ? ¶Et cum inuenerit, conuocat amicas,
& vicinas, dicens: Congratulamini mihi,
quia inueni drachmam quam perdiderã.
10 ¶Ita, dico vobis, gaudium erit coram ange-
C lis Dei ſuper vno peccatore pęnitentiam
11 agente. ¶Ait autem: Homo quidam ha-
12 buit duos filios: & dixit adoleſcentior ex il
lis patri: Pater da mihi portionem ſubſtã-
tię quæ me contingit. ¶Et diuiſit illis ſub-
13 ſtantiam. ¶Et non poſt multos dies, con-

gregatis

gregatis omnibus adoleſcentior filius pere
grè ꝓfectus eſt in regionẽ longinquã: & ibi
diſſipauit ſubſtantiã ſuã viuẽdo luxurioſè.
*diſſipaſ- 14 ¶Et poſtq̃ oia* conſumaſſet*, facta eſt fames
ſet l. D valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.
15 ¶Et abijt, & adhæſit vni ciuium regionis il-
lius. Et miſit illũ in villam ſuã, vt paſceret
16 porcos.¶Et cupiebat implere ventrẽ ſuũ de
ſiliquis quas porci manducabant: & nemo
17 illi dabat. ¶In ſe aũt reuerſus, dixit: Quãti
*in domo. mercenarij* patris mei abundant panibus:
18 ego aũt hìc fame pereo?¶Surgam, & ibo ad
patrẽ meũ, & dicam ei: Pater peccaui in cę
19 lũ & corã te:¶iam nõ ſum dignus vocari fi-
lius tuus: fac me ſicut vnũ de mercenarijs
20 tuis.¶Et ſurgens venit ad patrẽ ſuũ. Cũ aũt
E adhuc longè eſſet, vidit illũ pater ipſius, &
miſericordia motus eſt, & accurrẽs cecidit
21 ſuper collum eius, & oſculatus eſt eũ.¶Di-



xitq; ei filius: Pater peccaui in cœlũ, & co-
ram te: iam non ſum dignus vocari filius
22 tuus.¶Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Ci
tò proferte ſtolam primam, & induite illũ,
& date annulum in manum eius, & calcea
23 menta in pedes eius: ¶& adducite vitulum
ſaginatum, & occidite, & manducemus &
24 epulemur: ¶quia hic filius meus mortuus
F erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. Et
25 cęperunt epulari. ¶Erat autem filius eius
ſenior in agro: & cùm veniret & appropin
quaret domui, audiuit ſymphoniam & cho
26 rum: ¶& vocauit vnum de ſeruis, & interro
27 gauit quid hæc eſſent.¶Iſque dixit illi: Fra-
ter tuus venit, & occidit pater tuus vitulũ
28 ſaginatũ, qa ſaluum illum recepit.¶ Indi-
gnatus eſt aũt, & nolebat introire. Pater er-
29 go illius egreſſus, cœpit rogare illum. ¶At
ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot an
G nis ſeruio tibi, & nunquàm mandatũ tuũ
præteriui, & nunquàm dediſti mihi hœdũ
30 vt cum amicis meis epularer: ¶ſed poſtq̃
filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam
ſuam cum meretricibus, vênit, occidiſti il-
31 li vitulum ſaginatum. ¶ At ipſe dixit illi:
Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea
32 tua ſunt. ¶epulari autem & gaudere oporte
bat, quia frater tuus hic mortuus erat, & re
uixit: perierat, & inuentus eſt.

## CAPVT XVI.

1 DICEBAT aũt, & ad diſcipu-
A los ſuos: Homo quidã erat di-
ues qui habebat villicum, &
hic diffamatus eſt apud illũ,
quaſi diſſipaſſet bona ipſius.
2 ¶Et vocauit illũ, & ait illi: Quid hoc audio
de te? redde rõnem villicationis tuæ: iã n.
3 nõ poteris villicare. ¶Ait aũt villicus intra
ſe: Quid faciã, quia dñs meus aufert à me
villicationẽ? fodere nõ valeo, mẽdicare eru
4 beſco. ¶Scio quid faciam: vt cũ amotus fue-
ro à villicatione, recipiant me in domos
5 ſuas. ¶Conuocatis itaq; ſingulis debitori-
bus domini ſui, dicebat primo: Quantũ de
6 bes dño meo?¶At ille dixit: Centum cados
B olei. Dixitq; illi: Accipe cautionem tuam:
7 & ſede, citò ſcribe quinquaginta. ¶Deinde
alij dixit: Tu verò quantũ debes? Qui ait:
Centũ coros tritici. Ait illi: Accipe literas
8 tuas, & ſcribe octoginta ¶ Et laudauit dñs
villicũ iniquitatis, qa prudenter feciſſet: qa
filij huius ſeculi, prudẽtiores filijs lucis in
9 generatione ſua ſunt. ¶ Et ego vobis dico:
Facite vobis amicos de mãmona iniquita-
tis, vt cũ defeceritis, recipiãt vos in æterna
10 tabernacula. ¶Qui fidelis eſt in minimo, &
ĩ maiori fidelis eſt: & q in modico iniquus
11 eſt, & in maiori iniquus eſt. ¶Si ergo in ini-
C quo mãmona fideles non fuiſtis: qđ verum
12 eſt, quis credet vobis? ¶ Et ſi in alieno fide-
les nõ fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit
13 vobis? ¶ Nemo ſeruus poteſt duobus domi- ‖ Mat. 6.
nis ſeruire: aut enim vnum odiet, & alterũ c. 24.
diliget: aut vni adhærebit, & alterum con-
temnet. non poteſtis Deo ſeruire, & mãmo
14 næ. ¶Audiebant autem omnia hæc Phari-
ſæi qui erant auari: & deridebant illum.
15 ¶Et ait illis: Vos eſtis qui iuſtificatis vos co-
D ram hominibus: Deus autem nouit corda
veſtra: quia quod hominibus altũ eſt, abo- ‖ Mat. 11.
16 minatio eſt ante Deum. ¶ ‖ Lex & prophe- b. 12.
tæ, vſque ad Iohannem. ex eo regnum Dei
euangelizatur, & omnis in illud vim facit. ‖ Mat. 5.
17 ¶‖Facilius eſt autem cęlum & terram præ- c. 18.
terire, quàm de lege vnum apicem cadere. ‖ Mat. 5.
18 ¶‖Omnis qui dimittit vxorẽ ſuam, & alterã c. 32.
ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro du Matt. 19.
19 cit, mœchatur. ¶Homo quidam erat diues, b. 11.
E *&* induebat purpura & byſſo: & epulaba 1. Cor. 7.
20 tur quotidie ſplendidè. ¶Et erat quidã men b. 10.
dicus nomine Lazarus, q iacebat ad ianuã *qui.

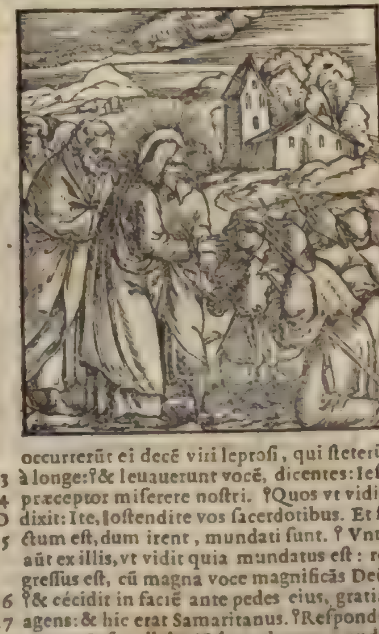
eius



21 eius, vlceribus plenus: ¶cupiens ſaturari de — * & nemo illi dabat.
micis quæ cadebant de menſa diuitis,* ſed
& canes veniebant, & lingebãt vlcera eius.
22 ¶Factum eſt autem vt moreretur mẽdicus,
& portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ.
Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt
23 in inferno. ¶Eleuans autem oculos ſuos cũ
eſſet in tormẽtis, vidit Abraham à lõge, &
24 Lazarum in ſinu eius: ¶& ipſe clamans, di
F xit: Pater Abraham miſerere mei: & mitte
Lazarum vt intingat extremum digiti ſui
in aquã, vt refrigeret linguam meam, quia
25 crucior in hac flamma. ¶Et dixit illi Abra-
ham: Fili, recordare quia recepiſti bona in
vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nũc aũt
26 hic conſolatur, tu verò cruciaris. ¶& in his
omnibus, inter nos & vos chaos magnum
firmatum eſt, vt hi qui volunt hĩc tranſire
ad vos, nõ poſſint, neque inde huc trãſmea-
27 re. ¶Et ait: Rogo ergo te pater, vt mittas eũ
28 in domum patris mei. ¶habeo enim quin-
que fratres, vt teſtetur illis, ne & ipſi veniãt
29 in hunc locum tormentorum. ¶Et ait illi
Abraham: Habent Moyſen, & prophetas:
30 audiant illos. ¶At ille dixit: Non, pater
G Abrahã: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos,
31 pœnitentiam agent. ¶Ait autẽ illi: Si Moy-
ſen & prophetas nõ audiunt, neque ſi quis
ex mortuis reſurrexerit, credent.

## CAPVT XVII.

1 Et ait ad diſcipulos ſuos: Im-
A poſsibile eſt vt nõ veniãt ſcã-
dala: væ autem illi per quem
2 veniunt. ¶|vtilius eſt illi ſi la- — |Mat.18. a.7.
pis molaris imponatur circa — Matth.9. f.42.
collũ eius, & proijciatur in mare, quàm vt
3 ſcandalizet vnũ de puſillis iſtis. ¶Attendite — Matt.18. c.21.
vobis, |Si peccauerit in te frater tuus, in-
crepa illũ: & ſi pœnitẽtiã egerit, dimitte il- — Leuit.19. d.17.
4 li. ¶Et ſi ſepties in die cõuerſus fuerit ad te,
5 dicẽs, Pœnitet me: dimitte illi. ¶Et dixerũt — Eccle.19
6 Apoſtoli Dño: Adauge nobis fidẽ. ¶|Dixit — b.13.
B aũt Dñs: Si haberetis fidẽ ſicut granũ ſina- — —18.
pis, & diceretis huic arbori moro: Eradica- — |Mat.17.
re, & tranſplãtare in mare: obediret vobis. — c.20.
7 ¶Quis aũt veſtrũ habens ſeruũ arantẽ, aut
paſcentem *, qui regreſſo de agro dicat illi — *boues.
8 Statim tranſi, recumbe: ¶& non dicit ei, Pa-
ra quod cœnem, & præcinge te & miniſtra
mihi, donec manducem, & bibam, & poſt
9 hæc tu mãducabis & bibes? ¶Nunquid gra-
C tiã habet ſeruo illi, qa fecit quæ ei impera
10 uerat? ¶Non puto. Sic & vos cũ feceritis om
nia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Serui
inutiles ſumus: quod debuimus facere, feci
11 mus. ¶Et factũ eſt, dum iret in Ieruſalem,
tranſibat per mediam Samariã & Galilęã.
12 ¶Et cũ ingrederetur quoddam caſtellum,



occurrerũt ei decẽ viri leproſi, qui ſteterũt
13 à longe: ¶& leuauerunt vocẽ, dicentes: Ieſu
14 præceptor miſerere noſtri. ¶Quos vt vidit, — |Leui.14
D dixit: Ite, |oſtendite vos ſacerdotibus. Et fa — a.2.
15 ctum eſt, dum irent, mundati ſunt. ¶Vnus
aũt ex illis, vt vidit quia mundatus eſt: re-
greſſus eſt, cũ magna voce magnificãs Deũ,
16 ¶& cécidit in faciẽ ante pedes eius, gratias
17 agens: & hic erat Samaritanus. ¶Reſpondẽs
autem Ieſus, dixit: Nónne decem munda-
18 ti ſunt? & nouem vbi ſunt? ¶Non eſt inuen-
tus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi
19 hic alienigena. ¶Et ait illi: Surge, vade: quia
20 fides tua te ſaluum fecit. ¶Interrogatus aũt
à Phariſæis quando venit regnum Dei: re-
ſpondit eis, & dixit: Non venit regnũ Dei
21 cum obſeruatione: ¶neque dicẽt, Ecce hic,
aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra
22 vos eſt. ¶Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient
E dies quando deſideretis videre vnum diem
23 filij hominis: & non videbitis. ¶|Et di- — Matt.24.
cẽt vobis, Ecce hic, & ecce illic: Nolite ire, — b.23.

neque

*Mar. 13.c.* 24 neque ſectemini. ¶ nam ſicut fulgur corru-
*21.* ſcans de ſub cœlo, in ea quæ ſub cęlo ſunt,
25 ſulget: ita erit filiꝰ hominis in die ſua. ¶Pri-
mum autem oportet illum multa pati, &
*‖Mat. 24.* 26 reprobari à generatione hac. ¶ ‖Et ſicut fa-
*c. 37.* ctum eſt in diebꝰ Noë: ita erit & in diebus
*‖Ge. 7.a.5* 27 filij hominis. ¶Edebant & bibebant, vxores
F ducebant & dabantur ad nuptias vſque in
diem qua intrauit Noë in arcam: & venit
*‖Ge. 19.e.* 28 diluuium, & perdidit omnes. ¶Similiter‖ſi-
*24.* cut factum eſt in diebus Loth: Edebant &
bibebant, emebant & vendebant, planta-
29 bant & ædificabant. ¶ qua die autem exijt
Loth à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de
30 cœlo, & omnes perdidit. ¶ ſecundum hæc
31 erit qua die filius hominis reuelabitur. ¶In
G illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa eius in
domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in a-
32 gro, ſimiliter non redeat retrò. ¶Memores
*‖Sup. 9.c.* 33 eſtote vxoris Loth. ¶ ‖Quicunque quæſierit
*24.* animam ſuam ſaluam facere, perdet illã:
*Matt. 10* & quicunque perdiderit illam, viuificabit
*d.39.* 34 eam. ¶‖Dico vobis, ‖in illa nocte erunt duo
*Mar.8.d.* in lecto vno: vnus aſſumetur, & alter relin-
*35.* 35 quetur. ¶duę erunt molentes in vnum: vna
*Io.12.d.25* aſſumetur, & altera relinquetur: duo in a-
*Matt. 24.* gro: vnus aſſumetur, & alter relinquetur*.
*d 40.* 36 ¶Reſpondentes dicunt illi: Vbi Domine?
*1.Theſ.4.* Qui dixit illis: Vbicunque fuerit corpus, il-
*d.17.* luc congregabuntur & aquilæ.

## CAPVT XVIII.

*—2.*
*Eccl.18.c.* 1 Dicebat autem & parabolam
*22.* A ad illos quoniã oportet ſem-
*1.Theſ.5.* 2 per orare & non deficere, ¶ di-
*c.7.* cens: Iudex quidã erat in qua
dam ciuitate, qui Deum non
3 timebat, & hominem non reuerebatur. ¶Vi
dua autem quędam erat in ciuitate illa: &
veniebat ad eum, dicẽs: Vindica me de ad-
4 uerſario meo. ¶ Et nolebat per multum
tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Et ſi
Deum non timeo, nec hominem reuereor:
5 ¶tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua,
B vindicabo illam, ne in nouiſſimo veniens
6 ſugillet me. ¶Ait autem Dominus: Audite
7 quid iudex iniquitatis dicit. ¶Deus autem
non faciet vindictam electorum ſuorum
clamantium ad ſe die ac nocte: & patien-
8 tiam habebit in illis? ¶ dico vobis quia citò
faciet vindictam illorum: Veruntamen fi
lius hominis veniẽs, putas, inueniet fidem
9 in terra? ¶Dixit aũt & ad quoſdam qui in ſe
confidebant tanquam iuſti, & aſpernaban-
** dicens* 10 tur cæteros, parabolam iſtam*: ¶Duo homi
nes aſcendebant in tẽplum, vt orarẽt: vnus
11 Phariſæus, & alter Publicanus. ¶Phariſæus
ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago
tibi: quia non ſum ſicut cæteri hominum:
raptores, iniuſti, adulteri, velut etiã hic Pu-
12 blicanus. ¶Ieiuno bis in ſabbatho: decimas
13 do omnium quę poſſideo. ¶Et Publicanus à
C longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum
leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicẽs:
14 Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶Dico
vobis, deſcẽdit hic iuſtificatus in domũ ſuã
ab illo: ‖quia oĩs qui ſe exaltat, humiliabi- *‖Su. 14.b.*
15 tur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. ¶‖Afferẽ *11.*
bant autem ad illum & infantes, vt eos tan *Matt. 23.*
geret. Quod cùm viderẽt diſcipuli, increpa- *b.12.*
16 bant illos, ¶Ieſus aũt conuocans illos, dixit: *Matt. 19.*
Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare *b.13.*
17 eos, talium eſt enim regnum Dei. ¶ Amen *Mar.10.b*
D dico vobis, quicũq; nõ acceperit regnũ Dei *13.*
18 ſicut puer, non intrabit in illud. ¶‖ Et inter- *‖Mat. 19.*
rogauit eum quidam princeps, dicẽs: Magi *c.16.*



ſter bone, quid faciens vitã æternam poſſi- *Mar.10.b*
19 debo? ¶Dixit autem ei Ieſus: Quid me di- *17.*
cis bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus.
80 ¶ Mandata noſti: Non occides, Non mœ- *Exo.20.b.*
chaberis, Non furtũ facies, Non falſum te- *13.*
ſtimonium dices, Honora patrem tuum &
21 matrem. ¶Qui ait: Hæc omnia cuſtodiui
22 à iuuentute mea. ¶Quo audito, Ieſus ait ei:
Adhuc vnum tibi deeſt: omnia quęcunque
habes, vende, & da pauperibus, & habebis
theſaurum in cœlo: & veni ſequere me.
23 ¶His ille auditis, contriſtatus eſt: quia diues
24 erat valde. ¶Videns aũt Ieſus illum triſtem
E factum, dixit: Quàm difficilè, qui pecunias
25 habent, in regnum Dei intrabũt. ¶Facilius
eſt enim camelũ per foramen acus trãſire,
26 quàm diuitem intrare in regnum Dei. ¶Et
dixerunt qui audiebant: Et quis poteſt ſal-
27 uus fieri? ¶ Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt
28 apud hoĩes, poſſibilia ſunt apud Deũ. ¶Ait
autem Petrus: Ecce, nos dimiſimus omnia,
29 & ſecuti ſumus te. ¶Qui dixit eis: Amen
dico vobis, nemo eſt qui reliquit domum,
aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut
30 filios propter regnum Dei, ¶ & non recipiat
multa plura in hoc tẽpe, & in ſeculo vẽturo *‖Mat.20.*
31 vitam æternam. ¶ ‖Aſſumpſit autem Ieſus *b.17.*

duodecim,

Mat.20.b
7.
Mar.10.c
1.

F duodecim,& ait illis:Ecce aſcēdimus Iero-
ſolymam,& conſummabuntur omnia quę
ſcripta ſunt per ꝓphetas de filio hominis.
32 ꝰtradetur enim Gentibus,& illudetur,& fla
33 gellabitur,& conſpuetur: ꝰ& poſtquam fla
gellauerint,occidēt eū: & tertia die reſur-
34 get.ꝰEt ipſi nihil horū intellexerūt, & erat
verbū iſtud abſconditū ab eis:& nō intelli
35 gebant quæ dicebantur. ꝰ‖Factū eſt aūt, cū
appropinquaret Iericho, cæcus quidā ſede-
36 bat ſecus viā mendicans.ꝰEt cū audiret tur

Mat.20.
29.
Marc.10.
46.



G bam prætereuntē interrogabat quid hoc eſ
37 ſet. ꝰDixerunt autē ei, ꝙ Ieſus Nazarenus
38 tranſiret ꝰEt clamauit,dicens: Ieſu fili Da-
39 uid miſerere mei. ꝰEt qui præibant, incre-
pabant eum, vt taceret. Ipſe verò multò
magis clamabat: Fili Dauid miſerere mei.
40 ꝰStans aūt Ieſus, iuſſit illum adduci ad ſe.
41 ꝰEt cū appropinquaſſet, interrogauit illū,
42 dicens:Quid tibi vis faciam?ꝰAt ille dixit:
Dñe,vt videam. ꝰEt Ieſus dixit illi: Reſpi-
43 ce:fides tua te ſaluū fecit.ꝰEt confeſtim vi-
dit,& ſequebatur illum magnificans Deū.
Et omnis plebs,vt vidit,dedit laudem Deo.

## CAPVT XIX.

1 ET ingreſſus,perambulabat Ieri
A cho.ꝰ Et ecce vir nomine Za-
2 chæus:& hic princeps erat pu
3 blicanorū,& ipſe diues: & ꝰq̄-
rebat videre Ieſum qs eſſet:&
nō poterat præ turba, quia ſtatura puſillus
4 erat. ꝰEt præcurrens, aſcendit in arborem
ſycomorum vt videret eum: quia inde erat
5 tranſiturus. ꝰEt cum veniſſet ad locum, ſu-
ſpiciens Ieſus, vidit illum,& dixit ad eum:
Zachæe, feſtinans deſcēde: q̄a hodie in do-
6 mo tua oportet me manere. ꝰEt feſtinans
7 deſcendit,& excepit illum gaudens. ꝰEt cū
viderēt oēs,murmurabant, dicentes, ꝙ ad
8 hominē peccatorē diuertiſſet. ꝰ Stans autē

B Zachæus,dixit ad* Dñm*: Ecce dimidium *Ieſum.
bonorum meorū, Dñe,do pauperibus:& ſi
quid aliquē defraudaui, reddo quadruplū.
9 ꝰ Ait Ieſus ad eū: Quia hodie ſalus domui
huic facta eſt:eò ꝙ & ipſe filius ſit Abrahę.
10 ꝰ‖Venit enim filius hominis quærere & ſal Matt.18.
11 uum facere qđ perierat. ꝰHæc illis audien- b.11.
tibus adijciens,dixit parabolā,eò ꝙ eſſet ꝓ
pe Ieruſalē, & quia exiſtimarent ꝙ confe-
12 ſtim regnū Dei manifeſtaret. ꝰ Dixit ergo:
C ‖Homo quidā nobilis abijt in regionē lon Mat.25.
13 ginquā accipere ſibi regnū, & reuerti. ꝰVo- b.14.
catis aūt decē ſeruis ſuis, dedit eis decem
mnas,& ait ad illos: Negociamini dum ve
14 nio.ꝰCiues aūt eius oderant eū: & miſerūt
legationem poſt illum,dicentes: Nolumus
15 hunc regnare ſuper nos. ꝰ Et factum eſt vt
rediret accepto regno: & iuſſit vocari ſeruos
quibus dedit pecuniam: vt ſciret quantum
16 quiſq; negociatus eſſet. ꝰ Venit autem pri-
mus,dicens: Domine, mna tua decē mnas
17 acquiſiuit.ꝰEt ait illi:Euge bone ſerue, q̄a
D in modico fuiſti fidelis, eris ptātem habens
18 ſuper decem ciuitates. ꝰ Et alter venit, di-
19 cens: Dñe,mna tua fecit quinq; mnas ꝰEt
huic ait: Et tu eſto ſuper quinq; ciuitates.
20 ꝰEt alter venit,dicens: Domine, ecce mna
21 tua quam habui repoſitam in ſudario.ꝰTi-
mui enim te,quia homo auſterus es: tollis
quod non poſuiſti,& metis quod nō ſemi-
22 naſti. ꝰDicit ei: De ore tuo te iudico ſerue
nequam. Sciebas quòd ego homo auſterus
ſum,tollens quod non poſui,& metens qđ
23 non ſeminaui: ꝰ& quare non dediſti pe-
cuniam meam ad menſam,& ego veniens
24 cum vſuris vtiq; exegiſſem illam? ꝰEt aſtā-
tibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date
25 illi qui decē mnas habet ꝰ Et dixerunt ei:
26 Domine, habet decē mnas. ꝰ‖Dico autem ‖Sup.8.c.
vobis,quia omni habēti dabitur*:ab eo au 18.
tem qui nō habet,& quod habet auferetur Matt.13.b
27 ab eo. ꝰVeruntamen inimicos meos illos q̄ 12.25.c.
noluerūt me regnare ſup ſe,adducite huc: 29.
28 & interficite ante me.ꝰ‖Et his dictis, præce- Mar.4.c.
29 debat aſcendens Ieroſolymam. ꝰEt factum 25.
E eſt, ‖cum appropinquaſſet ad Beth-phage *& abundabit.
& Beth-aniā ad Montē qui vocatur oliue-
30 ti,miſit duos diſcipulos ſuos,ꝰdicens:Ite in ‖Mat.21.a
caſtellū quod contra* eſt:in quod introeun 1.
tes,inuenietis pullū aſinæ alligatū, cui ne- Mar. 11.
mo vnq̄ hominū ſedit: ſoluite illū,& addu a 1.
31 cite.ꝰEt ſi qs vos interrogauerit, Quare ſol- * vos
uitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus operam
32 eius deſiderat. ꝰ Abierunt autem qui miſſi
erant: & inuenerunt ſicut dixit illis ſtantē
33 pullū.ꝰSoluentibus autem illis pullum, di-
xerunt domini eius ad illos: Quid ſoluitis
34 pullum? ꝰAt illi dixerunt: Quia Dominus
35 eum neceſſarium habet. ꝰ‖Et duxerunt illū Iohan.12.
F ad Ieſum. Et iactantes veſtimēta ſua ſupra b.14.
pullum, impoſuerunt Ieſum. ꝰEunte autē
illo ſubſternebant veſtimenta ſua in via.



37 ¶Et cũ appropinquaret iã ad deſcẽſum Mõ
tis oliueti, cęperũt oẽs turbæ* deſcẽdẽtiũ *diſcipu-
gaudẽtes laudare Deũ voce magna, ſup om lorum 5.
38 nibus quas viderãt virtutibus, ¶dicẽtes: Be
nedictus qui venit Rex in noĩe Dñi, pax in
39 cœlo: & gloria in excelſis. ¶Et quidam Pha-
riſæorũ de turbis, dixerũt ad illũ: Magiſter,
increpa diſcipulos tuos. ¶ Quibus ipſe ait:
40 Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides cla
41 mabunt. ¶Et vt appropinquauit, videns ci-
42 uitatẽ, fleuit ſuper illã, dicens: ¶ Quia ſi co-
G gnouiſſes & tu, & quidẽ in hac die tua, quæ
ad pacẽ tibi: nũc aũt abſcõdita ſunt ab ocu
43 lis tuis. ¶Quia venient dies in te: & circun-
dabũt te inimici tui vallo & circũdabũt te
44 & coanguſtabũt te vndiq;, ¶& ad terrã pro ‖Mat. 24.
ſternẽt te, & filios tuos q in te ſunt. ‖& non a 2.
relinquẽt in te lapidẽ ſup lapidẽ: eo ꝙ nõ Marc. 13.
a. 2.



45 cognoueris tẽpus viſitationis tuæ. ¶ ‖Et in-
greſſus in tẽplũ, cepit eijcere vendentes in *Inf. 21.*
46 illo, & emẽtes, ¶dicens illis: Scriptum eſt, *a. 6.*
‖Quia domus mea, domus orationis eſt: *Matt. 21.*
‖Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latro *b. 12.*
47 num. ¶Et erat docens quotidie in templo. *Mar. 11.*
Principes autem ſacerdotum & Scribæ & *b. 15.*
48 Principes plebis quærebãt illũ perdere: ¶& *Iſa. 56.*
non inueniebant quid facerẽt illi. Omnis *c 7.*
enim populus ſuſpenſus erat audiẽs illũ. *Ier. 7. b. 11.*



## CAPVT XX.

1 ET factum eſt in vna dierũ do- *Matt. 21.*
A cente illo populum in tẽplo *b. 23.*
& euangelizante, cõuenerũt *Mar. 11.*
principes ſacerdotũ & Scribæ *d. 27.*
2 cum ſenioribus, ¶& aiunt, di-
cẽtes ad illum: Dic nobis, in qua poteſtate
hæc facis? aut: Quis eſt qui dedit tibi hanc
3 poteſtatem? ¶Reſpondens autem Ieſus, di-
xit ad illos: Interrogabo vos & ego vnum
4 verbũ. ¶Reſpondete mihi: ¶ Baptiſmus Io-
5 hãnis, de cœlo erat, an ex hominibus? ¶At
illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi di
xerimus, de cęlo, dicet, Quare ergo non cre-
6 didiſtis illi? ¶Si autem dixerimus, ex homi-
nibus, plebs vniuerſa lapidabit nos: certi
7 ſunt. n. Iohannẽ prophetam eſſe. ¶Et reſpõ
8 derunt ſe neſcire vnde eſſet. ¶Et Ieſus ait il-
lis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate
9 hæc facio. ¶Cępit autem dicere ad plebem
B parabolam hãc: ‖Homo * plantauit vineã,
& locauit eam colonis: & ipſe peregre fuit *‖Mat. 21.*
10 multis temporibus. ¶ Et in tempore * mi- *c 33.*
ſit ad cultores ſeruum, vt de fructu vineæ *Mar. 12.*
darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum *a. 1.*
11 inanem. ¶Et addidit alterum ſeruum mit- *‖Iſa 5. a. 1*
tere. Illi autem hunc quoque cędẽtes & af- *Ier. 2. d 21*
ficientes contumelia, dimiſerunt inanem. **quia iam.*
12 ¶Et addidit tertium mittere: qui & illum ** vinde-*
13 vulnerantes eiecerunt. ¶Dixit autem domi- *mia 6.*
nus vineæ: Quid faciam? mittã filiũ meum

dilectum



dilectũ:forſitan cũ hunc viderint, verebun
14 tur.ʕQuẽ cũ vidiſſent coloni, cogitauerunt
C intra ſe,dicẽtes:Hic eſt hæres,occidamus il
15 lũ,vt nr̃a fiat hæreditas. ʕEt eiectũ illũ ex-
tra vineã, occiderũt . Quid ergo faciet illis
16 dñs vineæ?ʕveniet, & perdet colonos iſtos,
& dabit vineã alijs.Quo audito, dixerũt il-
17 li: Abſit. ʕIlle aũt aſpiciẽs eos,ait: Quid eſt ‖Pſa.117. c.21.
ergo hoc qđ ſcriptũ eſt, ‖Lapidem quẽ re- Act.4. b.11.
probauerũt ædificãtes, hic factus eſt in ca- Rom.9. g.33.
18 put anguli?ʕOmnis qui ceciderit ſuper illũ 1.Petr.2. b.8.
lapidem,conquaſſabitur: ſuper quẽ autem Iſa.28. d.18.
19 ceciderit,comminuet illum. ʕEt quærebãt Mat.21. d.42.
principes ſacerdotum & Scribæ mittere in
illum manus illa hora: & timuerunt popu
lum. cognouerunt enim ꝙ ad ipſos dixerit
20 ſimilitudinẽ hanc. ʕ‖Et obſeruantes, miſe- ‖Mat.22. b.15.
D runt inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularent: Marc.12. b.13.
vt caperent eum in ſermone, *& traderent *vt 6.
21 illum principatui & poteſtati præſidis. ʕEt
interrogauerunt eũ, dicentes: Magiſter, Sci-
mus, quia rectè dicis & doces: & nõ accipis
perſonam, ſed viam Dei in veritate doces.
22 ʕlicet nobis tributum dare Cæſari, an non?
23 ʕConſiderans autem dolũ illorũ, dixit ad
24 eos: Quid me tẽtatis? ʕoſtẽdite mihi dena-
riũ. Cuius habet imaginẽ & inſcriptionẽ?
25 Reſpondentes,dixerunt: Cæſaris. ʕEt ait il-
lis: ‖Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſa- ‖Rom.13. b.7.
26 ri: & quæ ſunt Dei, Deo. ʕEt nõ potuerunt
verbum eius reprehendere coram plebe: &
27 mirati in reſponſo eius, tacuerunt. ʕ‖Ac- ‖Mat.22. c.23.
ceſſerunt autẽ quidam Sadducæorum qui Mar.12. b.18.
E negant eſſe reſurrectionem, & interrogaue-
28 runt eum, ʕdicentes: Magiſter, Moyſes ſcri-
pſit nobis: ‖Si frater alicuius mortuus fue- Deu.25. a.5.
rit habens vxorem, & hic ſine liberis fue-
rit, vt accipiat eam frater eius vxorẽ, & ſu-
29 ſcitet ſemẽ fratri ſuo. ʕSeptem ergo fratres
erant: & primus accepit vxorẽ, & mortuus
30 eſt ſine filijs. ʕEt ſequens accepit illam, &
31 ipſe mortuus eſt ſine filio. ʕEt tertius acce-
pit illã. Similiter & oẽs ſeptẽ, & non reli-
32 querũt ſemen, & mortui ſunt. ʕNouiſſimè
33 omniũ mortua eſt mulier. ʕIn reſurrectio-
ne ergo, cuius eorũ erit vxor? ſiquidem ſe-
34 ptẽ habuerunt eã vxorẽ. ʕEt ait illis Ieſus:
F Filij huius ſeculi nubunt, & traduntur ad
35 nuptias: ʕilli verò qui digni habebũtur ſe-
culo illo & reſurrectione ex mortuis, neq;
36 nubunt, neq; ducũt vxores, ʕneq; vltrà mo
ri poterũt: æquales. n. angelis ſunt: & filij
37 ſunt Dei, cũ ſint filij reſurrectionis. ʕQuia
verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit
ſecus rubum ſicut dicit ‖Dñm, Deũ Abra- ‖Exod.3. b.6.
38 ham, & Deum Iſaac, & Deum Iacob. ʕDeus Matt.22. d.32.
autem non eſt mortuorum, ſed viuorũ. om Marc.12. c.26.
39 nes enim viuunt ei. ʕReſpondentes autem
quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter,
40 bene dixiſti. ʕEt amplius non audebant eũ
41 quicquam interrogare. ʕDixit autem ad il-
los: Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſ-
42 ſe Dauid? ʕ& ipſe Dauid dicit in libro Pſal
G morum: ‖Dixit Dominus Domino meo, ſe ‖Mat.22. d.44.
43 de à dextris meis, ʕdonec ponam inimicos Marc.12. d.36.
44 tuos, ſcabellum pedũ tuorum? ʕDauid ergo Pſal.109. a.1.
Dominum illum vocat: & quomodo filius
45 eius eſt? ʕAudiente autem omni populo, di
46 xit diſcipulis ſuis: ʕ‖Attendite à Scribis ‖Mat.23. a.6.
qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſa Mar.12. d.38.
lutationes in foro, & primas cathedras in Sup.11. f.43.
ſynagogis, & primos diſcubitus in conui-
47 uijs. ʕQui deuorãt domos viduarum: ſimu-
lantes longam orationem. Hi accipient
damnationem maiorem.



## CAPVT XXI.

1 RESpiciens aũt, vidit eos q mittebãt mu ‖Mar.12. d.41.
2 nera ſua in gazophylaciũ diuites. ʕVi-
dit aũt & quãdã viduã pauperculã mittẽtẽ
3 æra minuta duo. ʕEt dixit: Verè dico vobis,

quia

quia vidua hæc pauper, plus quàm oẽs mi-
4 ſit. ¶nam omnes hi, ex abundanti ſibi miſe
runt in munera Dei: hęc autem ex eo quòd
deeſt illi, omnem victum ſuũ quẽ habuit,
5 miſit. ¶Et quibuſdã dicentibus de tẽplo, ꝙ
bonis lapidibus & donis ornatũ eſſet, dixit:
*‖Mat. 24.* 6 ¶Hæc quæ videtis, ‖ venient dies in quibus
*a. 2.* non relinquetur lapis ſuper lapidẽ qui nõ
*Mar. 13.* 7 deſtruatur. ¶Interrogauerunt autem illum,
*a. 1.* dicentes: Præceptor, quando hæc erunt: &
*Sup. 19. g.* 8 quod ſignum cũ fieri incipient? ¶Qui dixit:
*44.* Videte ne ſeducamini. multi enim venient
in noĩe meo, dicentes quia ego ſum, & tẽ-
pus appropinquauit: nolite ergo ire poſt
9 eos. ¶Cum aũt audieritis p̃lia & ſeditiones,
nolite terreri: oportet primũ hæc fieri, ſed
10 nondũ ſtatim finis. ¶Tunc dicebat illis: Sur
get gens contra gentẽ, & regnum aduerſus
11 regnum. ¶& terræmotus magni erunt ꝑ lo-
C ca, & peſtilentiæ & fames, terroresq́; de cę-
12 lo, & ſigna magna erunt. ¶Sed ante hæc om
nia inijcient vobis manus ſuas: & ꝑſequẽ-
tur tradentes in ſynagogas & cuſtodias, tra
hentes ad reges & præſides propter nomen
13 meum. ¶cõtinget aũt vobis in teſtimoniũ.
14 ¶Ponite ergo in cordibus veſtris non præ-
meditari quemadmodum reſpondeatis.
15 ¶ego enĩ dabo vobis os & ſapientiã: cui non
poterunt reſiſtere & contradicere omnes
16 aduerſarij veſtri. ¶Trademini autem à pa-
D rentibus, & fratribus, & cognatis & ami-
17 cis: & morte afficient ex vobis: ¶ & eritis o-
**hoſons.* 18 dio omnibus*propter nomen meum: ¶& ca
pillus de capite veſtro nõ peribit. ¶In pa-
19 tientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.
*Mat. 24.* 20 ‖¶ Cum autem videritis circundari ab exer
*b. 15.* citu Ieruſalem. tunc ſcitote quia appropin
*Mar. 13.* 21 quauit deſolatio eius. ¶tũc q in Iudęa ſunt,
*b. 14.* fugiant ad montes: & qui in medio eius, di
*Dan. 9. g.* ſcedant. & qui in regionibus, nõ intrent in
*27.* 22 eam. ¶quia dies vltionis hi ſunt, vt impleã-
23 tur omnia quæ ſcripta ſunt. ¶Vę autẽ præ-
gnantibus & nutriẽtibus in illis dieb⁹. erit
E enim preſſura magna ſuper terrã, & ita po
24 pulo huic. ¶Et cadent in ore gladij: & capti
ui ducentur in omnes gentes Et Ieruſalem
calcabitur à Gentibus: donec impleãtur tẽ
*‖Mat. 24* 25 pora nationum. ‖¶Et erunt ſigna in ſole &
*c. 29.* & luna & ſtellis: & in terris preſſura gen-
*Mar. 13.* tium præ confuſione ſonitus maris & flu-
*c. 24.* 26 ctuum, ¶areſcentibus hominibus præ timo
*Iſa. 13. b.* re & expectatione, quæ ſuperuenient vni-
*10.* uerſo orbi. nam virtutes cęlorũ mouebun-
*Ezech. 32.* 27 tur: ¶ & tunc videbunt filium hominis ve-
*b. 7.* nientẽ in nube cũ poteſtate magna & ma-
*Ioel 3. c.* 28 ieſtate. ¶ His aũt fieri incipientibus, reſpi-
*15.* F cite & leuate capita veſtra: ‖quoniam ap-
*‖Rom. 8.* 29 propinquat redẽptio veſtra. ¶ Et dixit illis
*d. 23.* ſimilitudinem: Videte ficulneã & omnes
30 arbores: ¶cum producunt iam ex ſe fructũ,
31 ſcitis qm̃ ꝓpè eſt æſtas. ¶Ita & vos cũ vide-
ritis hæc fieri, ſcitote qm̃ ꝓpè eſt regnum
32 Dei. ¶ Amen dico vobis, qa nõ p̃teribit ge-
33 neratio hæc, donec oĩa fiant. ¶Cęlũ & terra
tranſibunt: verba aũt mea non tranſibunt.
34 ¶Attendite aũt vobis, ne fortè grauentur *Rom. 13.*
G corda veſtra in crapula & ebrietate & curis *d. 13.*
huius vitæ: & ſuꝑueniat in vos repentina
35 dies illa. ¶tanq̃ laqueus enim ſuꝑueniet in
36 oẽs q ſedent ſuꝑ faciẽ oĩs terræ. ¶ Vigilate
itaq; .oĩ tp̃e orãtes, vt digni habeamini fu-
gere oĩa q̃ futura ſunt, & ſtare ante filium
37 hoĩs. ¶Erat aũt diebus docens in tẽplo: no- *ᵇ mane i-*
ctibus verò exiens, morabatur in Monte q *bat r.*
38 vocatur Olìueti. ¶ Et omnis populusᵇ ma- *ᵇ mane ac*
nicabatᶜad eum in templo audire eum. *celerabat.*
*r.*

CAPVT XXII.

1 APpropinquabat aũt dies feſtus *.Mat. 26.*
A Azymorũ, qui dicitur Paſcha: *a. 2.*
2 ¶& quęrebant principes Sacer *Mar. 14. a*
dotũ & Scribę, qũo eũ iterfice *r.*
3 rẽt: timebãt verò plebẽ. ¶‖In- *‖Mat. 26.*
trauit aũt ſatanas in Iudã qui cognomina- *b. 14.*
4 baẽ Iſcariotes, vnũ de duodecim: ¶& abijt, *Mar. 14.*
& locutus eſt cũ principibus ſacerdotũ & *b. 10.*
magiſtratibus, quẽadmodũ illum traderet
5 eis. ¶Et gauiſi ſunt, & pacti ſunt pecuniã il-
6 li dare. ¶Et ſpopõdit. Et q̃rebat opportuni-
7 tatem, vt traderet illũ ſine turbis. ¶ ‖Venit *‖Mat. 26*
aũt dies Azymorũ, in qua neceſſe erat occi- *b. 7.*
8 di Paſcha. ¶Et miſit Petrũ & Iohannem, di- *Mar. 14*
B cens: Euntes parate nobis Paſcha, vt mãdu *b. 12.*
9 cemus. ¶At illi dixerunt: Vbi vis paremus?
10 ¶Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis **quidam.*
in ciuitatẽ, occurret vobis homo*amphorã
aquę portãs: ſequimini eũ in domũ in quã
11 intrat, ¶& dicetis patrifamiliãs domus: Di-
cit tibi Magiſter, vbi eſt diuerſorium vbi
Paſcha cum diſcipulis meis manducem?
12 ¶ Et ipſe oſtendet vobis cœnaculũ magnũ
13 ſtratum: & ibi parate. ¶Euntes autem inue



nerunt ſicut dixit illis, & parauerunt Pa-

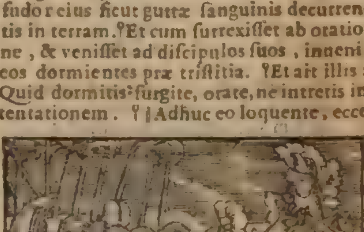
 ſcha.

14 ſcha.¶Et cum facta eſſet hora, diſcubuit, &
15 duodecim Apoſtoli cũ eo.¶Et ait illis: Deſi-
derio deſideraui hoc Paſcha manducare vo
16 biſcũ, antequã patiar.¶Dico enim vobis, qa
ex hoc non mãducabo illud, donec impleat
17 in regno Dei. ¶ Et accepto calice, gratias e-
git, & dixit: Accipite, & diuidite inter vos.
18 ¶Dico enim vobis, ꝙ non bibam de genera
19 tione vitis, donec regnum Dei veniat. ¶Et
accepto pane, gratias egit, & fregit: & dedit
eis, dicens: Hoc eſt corpus meũ, quod ꝑ vo-
bis datur. hoc facite in meã cõmemoratio-
20 nẽ. ¶Similiter & calicẽ, poſtq̃ cœnauit, di-
cens: Hic eſt calix nouũ teſtamentũ in ſan-
21 guine meo, qui ꝑ vobis fundetur. ¶Verun
tamen ecce manus tradentis me mecũ eſt
22 in menſa.¶Et quidẽ Filius hominis‖ ſecun-
C dum quod definitũ eſt, vadit: veruntamen
23 væ homini illi per quem ⸌ tradetur⸍.¶Et ip
ſi cœperũt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis
24 qui hoc facturus eſſet.¶Facta eſt aũt & con-
tentio inter eos, qs eorũ videretur eſſe ma-
25 ior. ¶Dixit aũt eis: ‖ Reges Gentium domi-
nantur eorũ: & qui poteſtatem habent ſup
26 eos, benefici vocantur. ¶Vos aũt nõ ſic: ſed
qui maior eſt in vobis, fiat ſicut ⸌iunior⸍: &
27 qui p̃ceſſor eſt, ſicut miniſtrator.¶Nam qs
maior eſt, qui recũbit, an q miniſtrat? nõn-
ne qui recumbit? Ego autem in medio ve-
28 ſtrũ ſum, ſicut qui miniſtrat: ¶vos aũt eſtis
qui permanſiſtis mecum in tentationibus
29 meis. ¶Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit
30 mihi Pater meus, regnum: ¶vt edatis & bi-
batis ſuper menſam meam in regno meo,
& ſedeatis ſuper thronos iudicantes duode
31 cim tribus Iſraël. ¶Ait aũt Dñs⸌: Simõn Si-
D mõn⸍, ecce ſatanas expetiuit vos, vt cribra-
32 braret ſicut triticũ: ¶ ego autem rogaui pro
te, vt nõ deficiat fides tua: & tu aliquando
33 conuerſus, confirma fratres tuos.¶Qui dixit
ei: Dñe, tecum paratus ſum & in carcerem
34 & in mortẽ ire. ¶Et ille dixit: Dico tibi Pe-
tre, nõ cantabit hodie gallus, donec ter ab-
35 neges noſſe me. ¶ Et dixit eis: Quando miſi
vos‖ſine ſacculo, & pera, & calceamentis:
nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixe-
36 runt: Nihil. ¶Dixit ergo eis: Sed nunc qui
habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram:
& qui non habet, vendat tunicam ſuam, &
37 emat gladium.¶Dico enim vobis, quoniam
adhuc hoc ‖ quod ſcriptum eſt oportet im-
pleri in me: Et cum iniquis deputatus eſt.
38 Etenim ea quæ ſunt de me, finẽ habẽt.¶At
illi dixerunt: Dñe, ecce duo gladij hîc. At il
39 le dixit eis: Satis eſt. ¶‖Et egreſſus ibat ſecũ-
dũ conſuetudinẽ in Montẽ oliuarũ. Secuti
40 ſunt aũt illum & diſcipuli.¶Et cum perue-
E niſſet ad locum, dixit illis: Orate, ne intre-
41 tis in tentationem. ¶‖Et ipſe auulſus eſt ab
eis quantũ iactus eſt lapidis: & poſitis geni
42 bus, orabat, ¶dicens: Pater, ſi vis, transfer
calicem iſtum à me. Veruntamen nõ mea

*Matt.26. b.20. Mar.14.b 17. ‖1. Cor. 11. c.24. Matt.26. b.21. Mar.14. c.20. Ioh.13.b. 18. Pſal.40.b. 10. ⸌traditur ſ. ‖Mat.10. d.25. Mar.10. f.42. ⸌minor: ⸌Simoni: Simon, Mat.26. e.34. Mar.14.c 30. Mat.10.b 9. Iſa.53.d. 12. Mat.26. d.36. Mar.14. d.32. Iohan.18. a.1. Mat.26.d 39. Mar.14.d. 35.*



43 voluntas, ſed tua fiat. ¶Apparuit autem illi
angelus de cęlo, confortans eum. Et factus
44 in agonia, prolixius orabat. ¶Et factus eſt
ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurren-
45 tis in terram.¶Et cum ſurrexiſſet ab oratio-
ne, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, inuenit
46 eos dormientes præ triſtitia. ¶Et ait illis:
Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in
47 tentationem. ¶ ‖Adhuc eo loquente, ecce



turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duo
decim, antecedebat eos, & appropinqua-
48 uit Ieſu, vt oſcularetur eum. ¶Ieſus aũt di-
xit illi: Iuda oſculo Filium hominis tradis?
49 ¶ Videntes autem hi qui circa ipſum erãt,
quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi
50 percutimus in gladio? ¶Et percuſſit vnus ex
illis ſeruum principis ſacerdotum: & am-
51 putauit auriculam eius dexteram.¶Reſpon

*‖Mat.26. e.47. Mar.14. e.43. Iohan.18. a.3.*

dens,

F dens aũt Ieſus, ait: Sinite vſq; huc: Et cùm
52 tetigiſſet auriculam eius, ſanauit eũ. ¶Dixit
aũt Ieſus ad eos qui venerant ad ſe, princi-
pes ſacerdotũ & magiſtratus tẽpli, & ſenio
res: Quaſi ad latronẽ exiſtis cum gladijs &
53 fuſtibus? ¶Cùm quotidie vobiſcũ fuerim in
tẽplo, non extẽdiſtis manus in me: ſed hæc
54 eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarũ. ¶‖Cõ-
prehendentes aũt eum, duxerũt ad domum
principis ſacerdotum: Petrus verò ſequeba

*‖Mat. 26. f. 51.*



*Mar. 14. f 41. Io. 18. c. 12 c. 24. Mat. 26. g 69. Mar. 14. g 66. Io. 18. c. 25 ‖Mat. 26. g. 73. Mar. 14. g 70. ‖Ioh. 18. c. 26. ‖Mat. 26. c. 34. Marc. 14. c. 30. Ioh. 13. d. 38.* *ᵃIeſum* *‖Mat. 27. a. 1. Mar. 15. a 1. Ioh. 18. c. 28.*

55 tur à longè. ¶‖Accẽſo aũt igne in medio a-
trij, & circunſedentibus illis, erat Petrus in
56 medio eorum. ¶Quem cùm vidiſſet ancilla
quędã ſedentem ad lumen, & eũ fuiſſet in-
57 tuita, dixit: Et hic cum illo erat. ¶At ille ne-
gauit eum, dicens: Mulier, non noui illum.
58 ¶‖Et poſt puſillum alius videns eum, dixit:
Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo,
59 nõ ſum. ¶Et interuallo facto quaſi horæ v-
nius, ‖alius quidã affirmabat, dicẽs: Verè &
60 hic cũ illo erat. nã & Galilęus eſt. ¶Et ait Pe
G trus: Homo, neſcio quid dicis. Et continuò
61 adhuc illo loquente, cantauit gallus. ¶Et cõ
uerſus Dñs reſpexit Petrũ. Et recordatus eſt
Petrus verbi Dñi ſicut dixerat: ‖Quia prius
62 q̃ gallus cantet, ter me negabis. ¶Et egreſſus
63 foras Petrus, fleuit amarè. ¶Et viri qui tene-
64 bant ᵃillumᵃ, illudebant ei, cædentes. ¶Et ve
lauerunt eum, & percutiebãt faciem eius:
& interrogabant eum, dicẽtes: Prophetiza,
65 quis eſt qui te percuſſit? ¶Et alia multa blaſ
66 phemantes dicebant in eum. ¶‖Et vt factus
eſt dies, cõuenerunt ſeniores plebis & prin
cipes ſacerdotum & Scribæ, & duxerunt il-
67 lum in concilium ſuum, dicentes: ¶Si tu es
Chriſtus, dic nobis. Et ait illis: Si vobis di-
68 xero, non credetis mihi. ¶ſi autem & inter-
rogauero, non rñdebitis mihi, neq; dimit-
69 tetis. ¶Ex hoc autem erit filius hominis ſe-



70 dens à dextris virtutis Dei? ¶Dixerunt au-
tem omnes: Tu ergo es filius Dei? Qui ait:
71 Vos dicitis, quia ego ſum. ¶At illi dixerunt:
Quid adhuc deſideramus teſtimonium?
ipſi enim audiuimus de ore eius.



## CAPVT XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo eo
A rum, duxerunt illum ad Pila-
2 tum. ¶Cęperunt autem illum
accuſare, dicentes: Hunc inue
nimus ſubuertentem gentem
noſtram, & ‖prohibentẽ tributa dari Cæſa-
3 ri, & dicentẽ ſe Chriſtum regem eſſe. ¶‖Pila
tus autem interrogauit eum, dicens: Tu es
rex Iudæorum? At ille reſpõdens, ait: Tu di
4 cis. ¶Ait autẽ Pilatus ad principes ſacerdo
tũ & turbas: Nihil inuenio cauſę in hoc ho
5 mine. ¶At illi inualeſcebant, dicentes: ᵇCõ

*Matt. 27. a. 1. ‖Mat. 22. b. 21. Mar. 12. b 17. ‖Mat. 27. b 11. Mar. 15. a 2. Io. 18. f. 33* *ᵇCommouit*

mouet populũ, docẽs per vniuerſam Iudęã,
6 incipiẽs à Galilæa vſq; huc. ¶Pilatus aũt au
dĩẽs Galilęã, interrogauit ſi homo Galilęus
7 eſſet. ¶Et vt cognouit ꝙ de Herodis poteſta
te eſſet, remiſit eũ ad Herodẽ, qui & ipſe Ie
8 roſolymis erat illis diebus. ¶Herodes aũt vi
ſo Ieſu, gauiſus eſt valde: erat.n. cupiens ex



B multo tp̃e videre eum, eò ꝙ audiret multa
de eo, & ſperabat ſignũ aliq̃d videre ab eo
9 fieri. ¶Interrogabat aũt eum multis ſermo-
10 nibus. At ipſe nihil illi rñdebat. ¶Stabant
aũt principes ſacerdotũ & Scribæ conſtan-
11 ter accuſantes eũ. ¶Spreuit aũt illum Hero-
des cum exercitu ſuo: & illuſit indutũ veſte
12 alba, & remiſit ad Pilatũ. ¶Et facti ſunt ami
C ci Herodes & Pilatus in ipſa die: nã anteà
13 inimici erant adinuicem. ¶Pilatus aũt con-
uocatis principibus ſacerdotũ, & magiſtra-
14 tib⁹, & plebe, ¶dixit ad illos: Obtuliſtis mi-
hi hunc hominem, quaſi auertentem popu
lum, & ecce ego coram vobis interrogans,
*Ioh.18.g.* ¦nullam cauſam inueni in homine iſto ex
*18.19.a.4* 15 his in quibus eum accuſatis. ¶Sed neq; He-
rodes. nam remiſi vos ad illum: & ecce, ni-
16 hil dignum morte actum eſt ei. ¶Emendatũ
17 ergo illum dimittam. ¶Neceſſe aũt habebat
18 dimittere eis per diem feſtũ, vnum. ¶Excla-
mauit aũt ſimul vniuerſa turba, dicẽs: Tol-
19 le hunc, & dimitte nobis Barabbam, ¶qui
erat propter ſeditionem quandã actam in
ciuitate & homicidiũ, miſſus in carcerem.
20 ¶Iterum aũt Pilatus loquutus eſt ad eos, vo
21 lens dimittere Ieſum. ¶At illi ſuccIamabãt,
22 dicentes: Crucifige, crucifige eum. ¶Ille aũt
tertiò, dixit ad illos: ¦Quid enim mali fecit
*Mat.27.* iſte? nullam cauſam mortis inuenio in eo.
*c.21.* 23 corripiam ergo illum, & dimittam. ¶At illi
*Mar.15.b* D inſtabant vocibus magnis poſtulãtes, vt cru
*14.* cifigeretur: & inualeſcebant voces eorum.
24 ¶Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eo



25 rum. ¶Dimiſit autem illis eum qui propter
homicidiũ, & ſeditionem miſſus fuerat in
carcerem, quem petebãt: Ieſum verò tradi-
26 dit voluntati eorum. ¶ ¦Et cùm ducerent *Mat.27.*
*d.32.*



eũ, apprehenderunt Simónem quendã Cy- *Mar.15.b*
renenſem venientẽ de villa: & impoſuerũt *21.*
27 illi crucẽ portare poſt Ieſum. ¶Sequebatur
aũt illum multa turba populi & mulierũ:
quæ plangebant & lamentabantur eum.
28 ¶Cõuerſus aũt ad illas Ieſus, dixit: Filiæ Ie
ruſalẽ, nolite flere ſuper me: ſed ſuper vos
29 ipſas flete, & ſuper filios veſtros. ¶Qm̃ ecce,
veniẽt dies, in quibus dicẽt: Beatæ ſteriles,
& ventres qui non genuerũt, & hubera quę
30 non lactauerunt. ¶Tunc incipient dicere *Iſ.2.d.19*
E montibus: ¦Cadite ſuper nos: & collibus: *Oſ.10.b.8*
31 Operite nos. ¶Quia ſi in viridi ligno hæc fa *Apo.6.d.*
32 ciunt: in arido quid fiet? ¶Ducebãtur autem *16.9.a.6.*

&

& alij duo nequam cũ eo, vt interficerent .
Mat. 27. d. 38.
33 ¶Et poſtquã venerunt in locũ qui vocatur
Caluariæ, ibi crucifixerunt eũ: & latrones,



Mat. 15. b 27. Ioh. 19. c. 17.
34 vnũ à dextris, & alterum à ſiniſtris. ¶Ieſus
aũt dicebat: Pater dimitte illis, non enim
ſciunt quid faciunt. Diuidentes verò veſti-
35 menta eius, miſerunt ſortes. ¶Et ſtabat po-
pulus [b]expectans[c], & deridebant eũ princi-
pes cũ eis, dicentes: Alios ſaluos fecit, ſe ſal
uum faciat, ſi hic eſt Chriſtus, Dei electus.
36 ¶Illudebant aũt ei & milites accedentes, &
37 acetũ offerentes ei, * ¶dicentes: Si tu es rex
38 Iudæorũ ſaluũ te fac. ¶Erat aũt & ſuperſcri
F ptio ſcripta ſuper eũ literis Græcis, & Lati
39 nis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iudæorũ. ¶Vnᵘ
aũt de his qui pendebant latronibus, blaſ-
phemabat eũ, dicens: Si tu es Chriſtus, ſal-
40 uum fac temetipſum, & nos. ¶Rñdens aũt
alter, increpabat eũ, dicens: Neq; tu times
41 Deũ, ꝙ in eadẽ damnatione es. ¶Et nos qui
dem iuſtè: nam digna factis recipimus: hic
42 verò nihil mali geſſit. ¶Et dicebat ad Ieſũ :
Dñe, memento mei, cũ veneris in regnum
43 tuum. ¶Et dixit illi Ieſus: Amen dico tibi:
44 Hodie mecum eris in paradiſo . ¶Erat autẽ
ferè hora ſexta: & tenebræ factæ ſunt in v-
niuerſam terram vſque in horam nonam .
45 ¶Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſ
46 ſum eſt medium. ¶Et clamans voce magna
Ieſus ait: § Pater, in manus tuas cõmendo
ſpiritum meum. Et hæc dicens, expirauit .
47 ¶Videns autem Centurio quod factum fue
G rat, glorificauit Deũ, dicẽs: Verè hic homo
48 iuſtus erat . ¶Et omnis turba eorum qui ſi-
mul aderãt ad ſpectaculũ iſtud, & videbãt
quæ fiebant, percutiẽtes pectora ſua, reuer
49 tebantur. ¶Stabant autem omnes noti eius
à longe: & mulieres quæ ſecutę eum erant
50 à Galilæa hęc videntes. ¶Et ecce vir nomi-
ne Ioſeph qui erat decurio, vir bonus & iu

[b] ſpectans.
*. & ſ.
§ Pſ. 3. a. 6.
Mat. 27. g. 57.

51 ſtus, ¶ hic non conſenſerat conſilio & acti-
bus eorum, ab Arimathęa ciuitate Iudææ,
52 qui expectabat & ipſe regnum Dei. ¶Hic ac

Mat. 15. g. 43. Ioh. 19. g. 38.



53 ceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu: ¶ &
depoſitũ inuoluit ſindone, & poſuit eũ in



monumento exciſo, in quo nondum quiſ-
54 quam poſitus fuerat. ¶Et dies erat paraſcẽ
55 ues, & ſabbathum illuceſcebat. ¶Subſequu
tæ autem mulieres quæ cum eo venerant
de Galilæa, viderunt monumẽtum, & quẽ-
56 admodum poſitum erat corpus eius. ¶Et re
uertentes parauerunt aromata & vnguen-
ta : & ſabbatho quidem ſiluerunt ſecun-
dum mandatum.

## CAPVT XXIIII.

Mat. 28. a. 1. Mar. 16. a. 2.
1 VNa autem ſabbathi valde diluculo ve-
A nerunt ad monumentum, portantes
2 quæ parauerant aromata. ¶& inuenerũt la-





*Ioh.* 20. *a* 1.
3 pidem reuolutū à monumento. ¶Et ingreſ-
4 ſæ, non inuenerunt corpus Dn̄i Ieſu. ¶Et fa
ctum eſt: dū mente conſternatæ eſſent de
iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in ve
5 ſte fulgenti. ¶Cū timerent aūt, & declina-
rent vultū in terrā, dixerunt ad illas: Quid
6 quæritis viuentem cum mortuis? ¶ non eſt
hic, ſed ſurrexit. recordamini qualiter lo-
quutus eſt vobis, cum adhuc in Galilæa eſ-
*Mat.* 16. *c.* 21. 17. *c.* 23. 7 ſet, ¶dicēs: ¶Quia oportet filiū hominis tra-
di in manus hominū peccatorū, & cruci-
8 gi: & die tertia reſurgere. ¶Et recordatę ſūt
*Mar.* 9. *c.* 31. 9 verborū eius. ¶Et regreſſæ à monumēto, nū
*Supr.* 9. *c.* 20. B ciauerunt hæc oīa illis vndecim, & cæteris
10 oībus ¶Erat aūt Maria Magdalena, & Iohā
na, & Maria Iacôbi, & cæteræ quæ cū eis e-
11 rant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc. Et vi
ſa ſunt ante illos ſicut deliramentū verba
12 iſta, & non crediderunt illis. Petrus autem
ſurgens cucurrit ad monumentum: & pro-
*Mar.* 16. *c.* 12. cumbens vidit linteamina ſola poſita, &
13 abijt ſecum mirans quod factū fuerat. ¶Et
ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum
qđ erat in ſpacio ſtadiorū ſexaginta ab Ie-
14 ruſalē, nomine Emmaus. ¶Et ipſi loquebā-
tur adinuicem de his omnibus quę accide-
15 rant. ¶Et factum eſt: dum fabularentur, &
C ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropin-
16 quans ibat cum illis. ¶oculi aūt illorū tene
17 bantur, ne eū agnoſcerent. ¶Et ait ad illos:
Qui ſunt hi ſermones quos cōfertis ad inui
18 cem ambulantes, & eſtis triſtes? ¶Et rñdens
vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu
ſolus peregrinus es in Ieruſalēm & non co
gnouiſti quę facta ſunt in illa, his diebus?
19 ¶Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Ie
ſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens
in opere & ſermone corā Deo & omni po-
20 pulo. ¶Et quomodo eum tradiderūt ſummi
ſacerdotes & principes noſtri in damnatio-
21 nē mortis, & crucifixerunt eū. ¶Nos aūt ſpe
rabamus qa ipſe eſſet redēpturus Iſraël: &
nunc ſuper hæc oīa, tertia dies eſt hodie ꝙ
22 hæc facta ſunt, ¶Sed & mulieres quędam [illegible]
D noſtris, terruerunt nos, quæ ante lucē fue-
23 runt ad monumētū, ¶& nō inuento corpo-
re eius, venerunt, dicentes ſe et viſionē an-
24 gelorū vidiſſe, qui dicunt eum viuere. ¶ Et
abierunt quidam ex noſtris ad monumen-
tum: & ita inuenerunt ſicut mulieres dixe
25 runt: ipſum verò nō inuenerunt. ¶Et ipſe
dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad cre-
dēdum in oībus quæ loquuti ſunt Prophe-
26 tæ. ¶Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, &
27 ita intrare in gloriā ſuam? ¶ Et incipiens à
Moyſe & oībus Prophetis, interpretabatur
illis in omnib⁹ ſcripturis quę de ipſo erāt.
28 ¶Et appropinquauerunt caſtello quò ibāt:
29 & ipſe ſe finxit longius ire. ¶Et coegerunt il
E lum, dicentes: Mane nobiſcum, qm̄ adue-
ſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intra-
30 uit cū illis. ¶Et factū eſt, dū recumberet cū
eis, accepit panē, & benedixit, ac fregit, &
31 porrigebat illis. ¶Et aperti ſunt oculi eorū,
& cognouerunt eū: & ipſe euanuit ex ocu-
32 lis eorum. ¶Et dixerunt adinuicem: Nónne
cor noſtrū ardens erat in nobis, dū loquere
33 tur in via, & aperiret nobis ſcripturas? ¶Et
ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieru
ſalē: & inuenerunt congregatos vndecim,
34 & eos qui cū illis erāt, ¶dicentes: Quòd ſur
rexit Dominus verè, & apparuit Simóni.
35 ¶Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via:
& quomodo cognouerunt eū in fractione
36 panis. ¶Dum aūt hæc loquuntur, ſtetit Ie- *Mar.* 16
F ſus in medio eorum, & dixit eis: Pax vobis: *c.* 14.
37 ego ſum, nolite timere. ¶ Conturbati verò *Ioh.* 20.
& conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum vi- *c.* 19.
38 dere. ¶Et dixit eis. Quid turbati eſtis, & cogi
39 tationes aſcendunt in corda veſtra? ¶Videte

manus



manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum.
palpate & videte, quia ſpiritus carnē & oſ-
40 ſa nō habet, ſicut me videtis habere. ¶Et cū
hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.
41 ¶Adhuc autem illis non credentibus & mi-
rantibus præ gaudio, dixit: Habetis hic ali-
42 quid quod manducetur? ¶At illi obtulerunt
43 ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis. ¶Et
cùm manducaſſet coram eis, ſumens reli-
44 quias dedit eis. ¶Et dixit ad eos: Hæ ſunt
verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc
eſſem vobiſcum, quoniā neceſſe eſt imple-
G ri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, &
45 Prophetis, & Pſalmis dè me. ¶Tunc aperuit
illis ſenſum: vt intelligerent ſcripturas,
46 ¶& dixit eis: Quoniam ‖ ſic ſcriptum eſt, &
ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere
47 à mortuis tertia die: ¶& prædicari in no-
mine eius pœnitentiam & remiſſionem
peccatorum in omnes Gentes, incipienti-
48 bus ab Ieroſolyma. ¶Vos autem teſtes eſtis
49 horum. ¶‖Et * ego mitto promiſſum patris *Act.1.b.*
mei in vos: ‖vos autem ſedete in ciuitate, *8.*
50 quoadusq; induamini virtute ex alto. ¶‖E- *Ioh.14.d.*
duxit autem eos foras in Bethaniam & ele *26. 15.d.*
51 uatis manibus ſuis benedixit eis. ¶Et factū *26.*

** ecce 1.*
*‖Act.1.a*
*4.*
*Io.14.d.17*
*Mar.16.d*
*19.*
*Act.1.b.8*



eſt: dum benediceret illis, receſſit ab eis, &
52 ferebatur in cœlum. ¶Et ipſi adorantes re-
greſſi ſunt in Ieruſalē cum gaudio magno:
53 ¶& erant ſemper in templo laudantes, &
benedicentes Deum. Amen.

*Euangelij ſecundùm Lucam finis.*

# HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

IOHANNES Apoſtolus, quē Ieſus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi apoſtoli quem Herodes poſt paſſionē Domini decollauerat, nouiſſimus omnium ſcripſit euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis, aduerſus Cerinthum aliosque hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum dogma conſurgens, qui aſſerunt Chriſtum ante Mariam non fuiſſe. Vnde & compulſus eſt diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam cauſam huius ſcripturæ ferunt, quòd cùm legiſſet Matthæi, Marci, & Lucæ volumina, probauerit quidem textum hiſtoriæ, & vera eos dixiſſe firmauerit, ſed vnius tantùm anni, in quo & paſſus eſt, poſt carcerem Iohannis hiſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaque anno, cuius acta à tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis, antequam Iohannes clauderetur in carcerem, geſta narrauit, ſicut manifeſtum eſſe poterit his qui diligenter quatuor euangeliorum volumina legerint. Quæ res etiam diaphonian quæ videtur Iohannis, eſſe cum cæteris tollit. Scripſit autem & vnam epiſtolam, cuius exordium eſt, Quod fuit ab initio, quæ ab vniuerſis Eccleſiaſticis, & eruditis viris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum principium eſt, Senior electæ Dominæ. & ſequentis: Senior Caio chariſſimo, quem ego diligo in veritate, Iohannis presbyteri aſſeruntur, cuius & hodie alterum ſepulchrum apud Epheſum oſtenditur, [illegible] nulli putant duas memorias eiuſdem Iohannis euangeliſtæ eſſe: ſuper qua re, cùm per ordinem ad Papiam auditorem eius ventū fuerit, diſſeremus. Quartodecimo igitur anno, ſecundā poſt Neronem perſecutionē mouente Domitiano, in Patmon inſulā relegatus, ſcripſit Apocalypſin: quam interpretantur Iuſtinus martyr, & Irenæus. Interfecto aūt Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à Senatu reſciſſis, ſub Pertinace principe rediȷ̄ t Epheſum, ibiq; vſq; ad Traianum principem perſeuerans, totas Aſiæ fundauit rexitque Eccleſias: & confectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſſionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem ſepultus eſt.

# SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

## CAPVT PRIMVM.



1 IN principio erat verbum, &
A verbū erat apud Deum, &
2 Deus erat verbum. ¶Hoc e-
rat in principio apud Deū.
3 ¶Omnia per ipſum facta
ſunt, & ſine ipſo factum
eſt nihil, quod factum eſt:
4 ¶in ipſo vita erat, & vita erat lux hominū:
5 ¶& lux in tenebris lucet, & tenebræ eā non
6 cōprehenderūt: ¶‖ Fuit homo miſſus à Deo ‖Matt. 3. a. 2.
7 cui nomen erat Iohānes. ¶Hic venit in teſti Mar. 1. a. 2.
monium, vt teſtimonium perhiberet de lu-
8 mine, vt oēs crederent per illum. ¶Non erat
ille lux, ſed vt teſtimoniū perhiberet de lu-
9 mine. ¶ ‖Erat lux vera, quæ illuminat oēm
10 hoīem venientē in hunc mundū. ¶In mun Inf. 3. c. 19
B do erat, & mundus ‖ per ipſum factus eſt, & —Heb. 11. a. 3.
11 mundus eū nō cognouit. ¶In propria venit,
12 & ſui eum non receperunt. ¶Quotquot aūt
receperunt eū, dedit eis poteſtatē filios Dei
13 fieri, his qui credunt in noīe eius. ¶ qui non
ex ſanguinib', neq; ex volūtate carnis, neq;

|Mat.1.c.16. 14 ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. ¶‖Et
verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis
Lu.2.A.7. (& vidimus gloriã ei⁹, gloriã quaſi vnigeni-
15 ti à prẽ) plenũ grã & veritatis. ¶Iohãnes te-
ſtimoniũ perhibet de ipſo, & clamat dicẽs:
Hic erat quẽ dixi: Qui poſt me venturus eſt,
|1.Ti.6.d.17. 16 ante me factus eſt, q̃a prior me erat. ¶‖Et de
plenitudine eius nos oẽs accepimus, & gra-
17 tiã pro grã. ¶Quia lex per Moyſen data eſt,
grã & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt.
|1.Io.4.c.12. 18 ¶‖Deũ nemo vidit vnquã: vnigenitus Filius
1.Ti.6.c.16. 19 q̃ui eſt in ſinu prĩs, ipſe enarrauit. ¶‖Et hoc
C eſt teſtimoniũ Iohannis, q̃n miſerũt Iudæi
ab Ieroſolymis ſacerdotes & Leuitas ad eũ,
|Infr.3.c.26. 20 vt interrogarẽt eũ: Tu quis es? ¶‖Et cõfeſſus
eſt, & nõ negauit: & cõfeſſus eſt: Quia non
|Inf.3.d.28. 21 ſum ego Chrĩs. ¶Et interrogauerũt eũ: Quid
ergo? Elias es tu? Et dixit nõ ſum. Propheta
22 es tu? Et rñdit: Non. Dixerunt ergo ei: ¶Quis
es, vt rñſum demus his qui miſerũt nos? q̃d



|Iſ.40.a.1. 23 dicis de teipſo? ¶Ait: ‖Ego vox clamantis in
deſerto, dirigite viam Dñi, ſicut dixit Iſaias
Matt.3.a.7. 24 propheta. ¶Et qui miſſi fuerãt, erant ex Pha
25 riſæis. ¶Et interrogauerunt eum, & dixerunt
Mar.1.a.3. ei: Quid ergo baptizas, ſi tu nõ es Chriſtus,
26 neq; Elias, neq; Propheta? ¶Rñdit eis Iohã-
Lu.3.a.4. D nes, dicens: ‖Ego baptizo in aqua: medius
Matt.3.b.15. 27 aũt veſtrũ ſtetit quẽ vos neſcitis. ¶‖Ipſe eſt
qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus
Mar.1.b.7. eſt, cuius non ſum dignus vt ſoluam eius
28 corrigiam calceamenti. ¶Hæc in Bethania
Lu.3.d.16. facta ſunt trans Iordanem, vbi erat Iohan-
Act.1.a.5. 29 nes baptizans. ¶ᵃAltera die vidit Iohan-
2.a.2.11.b nes Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce
16.19.a.4 agnus Dei, ecce qui tollit ᵇpeccatum mun-
ᵃPoſtera 30 di. ¶Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir,
die videt qui ante me factus eſt: quia prior me erat.
ᵇpeccata 31 ¶ & ego neſciebam eum, ſed vt manifeſte-
Iſraelis E tur in Iſraël, propterea veni ego in aqua
Matt.3.d.16. 32 baptizans. ¶Et teſtimoniũ perhibuit Iohan-
nes, dicẽs: ‖Quia vidi ſpm̃ deſcendentẽ quã-



33 ſi columbã de cœlo, & manſit ſuper eũ. ¶Et
ego neſciebã eũ: ſed qui miſit me baptiza- Mar.1.b.10.
re in aqua, ille mihi dixit: Sup quẽ videris Lu.3.c.22
Spm̃ deſcẽdentẽ & manentẽ ſup eũ, hic eſt
34 q̃ baptizat in Spũ ſancto. ¶Et ego vidi, & te
35 ſtimoniũ phibui, q̃a hic eſt filius Dei. ¶Alte
ra die iterũ ſtabat Iohãnes, & ex diſcipulis
36 ei⁹ duo. ¶Et reſpiciẽs Ieſũ ambulantẽ, dicit:
37 Ecce agnus Dei. ¶Et audierũt eũ duo diſcipu
38 li loquentẽ, & ſecuti ſunt Ieſum. ¶Conuer-
ſus aũt Ieſus, & vidẽs eos ſequẽtes ſe, dicit
eis: Quid q̃ritis? Qui dixerũt ei: Rabbi (quod
39 dr̃ interpretatũ, Magiſter,) vbi habitas? ¶Di
F cit eis: Venite, & videte. Venerunt, & vide-
runt vbi maneret, & apud eum manſerunt
40 die illo: hora autẽ erat quaſi decima. ¶Erat
aũt Andræas frater Simonis Petri, vnus ex
duobus qui audierant ab Iohanne, & ſequu-
41 ti fuerant eum. ¶Inuenit hic primum, fra-
trem ſuũ Simonem, & dicit ei: Inuenimus
Meſſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus.
42 ¶Et adduxit eũ ad Ieſum. Intuitus aũt eum
Ieſus, dixit: Tu es Simon filius ᵃIonaᵃ: tu vo ᵃAbba
caberis Cephas, quod interpretatur Petrus.
43 ¶In craſtinum voluit exire in Galilæam: &
inuenit Philippum. Et dicit ei Ieſus: Seque
44 re me. ¶Erat aũt Philippus à Beth-ſaida, ci |Gen.3.c.15.49.b.10.
45 uitate Andreæ & Petri. ¶Inuenit Philippus
Nathanaël, & dicit ei: Quẽ ſcripſit Moy-
ſes ‖in lege & ‖Prophetæ: inuenimus Ieſum |Deu.18.c.18.
46 filium Ioſeph, à Nazareth. ¶Et dixit ei Na-
G thanaël: A Nazareth poteſt aliquid boni Iſ.40.c.10 41.b.1.
47 eſſe? Dicit ei Philippus: Veni & vide. ¶Vidit
Ieſus Nathanaël venientem ad ſe, & dicit Ie.23.a.5
de eo: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non Eze.34.e.37.15.f.23
48 eſt. ¶Dicit ei Nathanaël: Vnde me noſti? g.24.
Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Priuſquam Dan.9.f.24.g.25
te Philippus vocaret, cum eſſes ſub ficu, vi-
49 di te. ¶Reſpondit ei Nathanaël, & ait: Rab
50 bi, tu es Filius Dei, tu es rex Iſraël. ¶Reſpon

dit

dit Ieſus, & dixit ei: Quia dixi tibi, Vi-
52 di te ſub ficu, credis: maius his videbis. ¶Et
dicit ei: Amen, amen dico vobis, *videbitis
cęlum apertum, & †angelos Dei aſcenden-
tes & deſcendentes ſupra Filium hominis.

*am do 1. Mar. 24. c. 32. 28. d. 18.



CAPVT II.

1 ET die tertia nuptię factæ ſunt
A in Cana Galilęę, & erat mater
2 Ieſu ibi. ¶Vocatus eſt autē Ie-
ſus & diſcipuli ei9 ad nuptias.
3 ¶Et deficiente vino, dicit ma-
4 ter Ieſu ad eum: Vinū non habēt. ¶Et dicit
ei Ieſus: Quid mihi & tibi eſt mulier? nō-
5 dum venit hora mea. ¶Dicit mater eius mi
niſtris: Quodcunque dixerit vobis, facite.
6 ¶Erant autē ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ,
ſecundū purificationem Iudęorum, capiē-
7 tes ſingulæ metretas binas vel ternas. ¶Di-
cit eis Ieſus: Implete hydrias aqua. Et im-
8 pleuerunt eas vſq; ad ſummū. Et dicit eis
B Ieſus: Haurite nunc, & ferte architriclino.
9 Et tulerunt. ¶Vt autem guſtauit architricli-
nus aquā vinū factam, & non ſciebat vnde
eſſet, miniſtri autē ſciebant qui hauſerant
10 aquā, vocat ſponſum architriclinus, ¶& di-
cit ei: Omnis homo primùm bonum vinū
ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id qđ
deterius eſt. Tu aūt ſeruaſti bonum vinum
11 vſq; adhuc. ¶Hoc fecit initium ſignorū Ie-
ſus in Cana Galilææ: & manifeſtauit glo-
riam ſuam, & crediderūt in eum diſcipuli
12 eius. ¶Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe
& mr̄ eius, & fratres eius, & diſcipuli eius.
13 & ibi manſerunt non multis diebus. ¶Et
C propè erat Paſcha Iudæorum, & aſcēdit Ie
14 ſus Ieroſolymam: & inuenit in templo vē-
dentes boues, & oues, & columbas, & nu-
15 mularios ſedentes. ¶Et cum feciſſet quaſi
flagellum de funiculis, omnes eiecit de tē-

Infr. 4. f. 46.



plo, oues quoq; & boues, & numulariorū
16 effudit ęs, & menſas ſubuertit. ¶Et his qui
colūbas vendebāt, dixit: Auferte iſta hinc,
& nolite facere domū patris mei domum
17 negociationis. ¶Recordati ſunt verò diſci-
puli eius quia ſcriptum eſt: †Zelus domus
18 tuæ comedit me. ¶Reſponderunt ergo Iu-
dęi & dixerunt ei: Quod ſignū oſtendis no-
19 bis, quia hæc facis? ¶Reſpondit Ieſus, & di-
D xit eis: †Soluite templum hoc, & in tribus
20 diebus excitabo illud. ¶Dixerūt ergo Iudęi:
Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt tē-
plū hoc, & tu in tribus diebus excitabis il-
21 lud? ¶Ille autem dicebat de tēplo corporis
22 ſui. ¶Cum ergo reſurrexiſſet à mortuis, re-
cordati ſunt diſcipuli eius, quia hoc dice-
bat, & crediderunt ſcripturę, & ſermoni
23 quē dixit Ieſus. ¶Cum autem eſſet Ieroſo-
lymis in Paſcha in die feſto, multi credide-
runt in nomine eius, videntes ſigna eius q̄
24 faciebat. ¶Ipſe autem Ieſus nō credebat
ſemetipſum eis, eò q̄ ipſe noſſet omnes:
25 ¶& quia opus ei non erat vt quis teſtimo-
nium perhiberet de homine: ipſe enim
ſciebat quid eſſet in homine.

Pſ. 68. b. 10.

Mat. 26. f. 61. 27. e. 40. Mar. 14. f. 58. 15. e. 29. Pſ. 3. b. 6. 16. b. 9.

CAPVT III.

1 ERat autem homo ex Phariſæis,
A Nicodemus nomine, princeps
2 Iudæorum. ¶Hic venit ad Ie-
ſum nocte, & dixit ei: Rabbi,
ſcimus, quia à Deo veniſti ma
giſter: nemo enim poteſt hęc ſigna facere
3 quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo. ¶Re-
ſpondit Ieſus, & dixit ei: Amen amē dico
tibi, niſi quis *natus *fuerit denuò, non po-
4 teſt videre regnum Dei. ¶Dicit ad eum Ni-
codemus: Quomodo poteſt homo naſci cū
ſit ſenex? nunquid poteſt in ventrem ma-
5 tris ſuæ iterum introire, & *naſci? ¶Reſpon

* renatus

* renaſci

dit



dit Ieſus: Amen, amen dico tibi , niſi quis
*ſancto renatus fuerit ex aqua & Spiritu , *nõ põt
6 introire in regnum Dei. ¶ Quod natum eſt
ex carne, caro eſt: & qđ natũ eſt ex ſpiritu,
7 ſpiritus eſt. ¶Nõ mireris q a dixi tibi, opor-
8 tet vos naſci denuò. ¶Spiritus vbi vult ſpi-
‖Pſa.134. a.8. B rat: & vocẽ eius audis, ‖ſed neſcis vnde ve-
*aut niat*&*quò vadat: ſic eſt oĩs qui natus eſt
ex ſpiritu. Reſpõdit Nicodem*, & dixit ei:
9 Qũo poſſunt hęc fieri? ¶Reſpondit Ieſus, &
10 dixit ei: Tu es magiſter ĩ Iſraël, & hęc igno
11 ras? ¶Amen, amẽ dico tibi, quia qđ ſcimus
loquimur, & qđ vidimus teſtamur, & teſti-
12 monium noſtrũ nõ accipitis. ¶ Si terrena di
xi vobis, & nõ creditis: qũo ſi dixero vobis
13 cœleſtia, credetis? ¶Et nemo aſcendit in cœ
lũ, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hoĩs q
14 eſt in cœlo. ¶ ‖Et ſicut Moyſes exaltauit ſer
‖Nu.21. c.9. pentem in deſerto, ita exaltari oportet filiũ
15 hominis, ¶vt omnis qui credit in ipſum, nõ
16 pereat, ſed habeat vitã æternã. ¶ ‖Sic enim
‖1. Ioh.4. b.9. Deus dilexit mundum, vt filium ſuũ vnige
nitum daret : vt omnis qui credit in eum,
17 non pereat, ſed habeat vitam æternã. ¶ Nõ
enim miſit Deus filium ſuũ in mundum,
vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mũdus
18 per ipſum. ¶Qui credit in eum, non iudica-
tur: qui aũt non credit, iam iudicatus eſt:
*credit quia non* credidit*in nomine vnigeniti fi-
‖Sup.1.a.9. 19 lij Dei. ¶Hoc eſt autem iudicium: quia ‖lux
C venit in mundum , & dilexerunt homines
magis tenebras quàm lucem: erãt enim eo-
*mala ſ. 20 rum mala opera. ¶Omnis enim qui*male*
agit, odit lucem, & non venit ad lucem , vt
21 non arguantur opera eius. ¶qui autem facit
veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtẽtur
22 opera eius, q a in Deo ſunt facta. ¶ Poſt hæc
venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam ter
Inf.4.a.2. ram: & illic demorabatur cũ eis, & ‖bapti-
23 zabat. ¶Erat autem & Iohannes baptizans
in Ænon iuxta Salim : quia aquæ multæ
erant illic, & veniebant, & baptizabantur.
24 ¶Nondum enim miſſus fuerat Iohãnes in
25 carcerẽ. ¶Facta eſt aũt quæſtio ex diſcipulis
26 Iohannis cum Iudæis de purificatione. ¶Et
venerunt ad Iohannem, & dixerũt ei: Rab
bi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu
‖teſtimonium prohibuiſti, ecce hic bapti- ‖Supra 1 c.29.
27 zat, & omnes veniunt ad eum. ¶Reſpondit
D Iohannes, & dixit : Non poteſt homo acci-
pere quicquam, niſi fuerit ei datum de cœ
27 lo. ¶Ipſi vos mihi teſtimoniũ perhibetis,
‖ꝗ dixerim, Non ſum ego Chriſtus: ſed q a ‖Sup.1.c.20.
29 miſſus ſum ante illum. ¶ Qui habet ſpon-
ſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi qui
ſtat & audit eũ, gaudio gaudet propter vo-
cẽ ſponſi. Hoc ergo gaudiũ meũ impletum
30 eſt. ¶Illum oportet creſcere: me aũt minui.
31 ¶Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt. Qui
eſt de terra, de terra eſt, & de terra loqui-
32 tur. Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt. ¶Et
quod vidit, & audiuit, hoc teſtatur: & teſti
33 moniũ eius nemo accipit. ¶Qui*accipit ei* *autem
teſtimonium, ‖ ſignauit : quia Deus verax ‖Rom. 3 a.4.
34 eſt. ¶Quem enim miſit Deus, verba Dei lo- Inf.8.c. 26.
quitur. non enim ad menſuram dat Deus
35 ſpiritum. ¶Pater diligit filium, & omnia de
36 dit in manu eius. ¶ ‖ Qui credit in Filium, ‖1.Ioh.5. b.10.
habet vitam æternam· qui autem incredu-
lus eſt filio, non videbit vitam, ſed ira Dei
manet ſuper eum.



CAPVT IIII.

1 V T ergo cognouit Ieſus, quia au ‖Supra 3 c.22.
A dierunt Phariſæi ꝙ Ieſus plu
res diſcipulos facit, ‖& bapti-
2 zat, quàm Iohannes. ¶(quan-
quã Ieſus nõ baptizaret, ſed
3 diſcipuli eius) ¶reliquit Iudæã, & abijt ite- ‖Gen. 33 d.19. & 48
4 rum in Galilæam. ¶oportebat autem eũ d.22.
5 tranſire per Samariam. ¶‖Venit ergo in ci-
uitatem

uitatẽ Samariæ,quæ dicitur Sichar: ‖ iuxta
prædiũ quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.
6 ¶Erat autem ibi fons Iacob.Ieſus ergo fati-
gatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem.
7 Hora*erat quaſi ſexta.¶Venit mulier de Sa
maria haurire aquã.Dixit ei Ieſus: Da mihi
8 bibere.¶Diſcipuli enim eius abierant in ci
9 uitatem , vt cibos emerent. ¶Dicit ergo ei
B mulier illa Samaritana:Quõ tu, Iudæus cũ
ſis,bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Sa
maritana?non.n. coutuntur Iudæi Samari-
10 tanis . ¶Reſpõdit Ieſus, & dixit ei: Si ſcires
donũ Dei,& quis eſt qui dicit tibi , Da mi-
hi bibere:tu forſitã petiſſes ab eo, & dediſ-
11 ſet tibi aquã viuam . ¶Dicit ei mulier: Dñe,
neq; in quo haurias habes, & puteus altus
12 eſt:vnde ergo habes aquã viuã? ¶ Nunquid
tu maior es patre noſtro Iacob,q dedit no-
bis puteũ,& ipſe ex eo bibit,& filij eius, &
13 pecora eius? ¶Reſpondit Ieſus , & dixit ei:
Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterũ:q
aũt biberit ex aqua quã ego dabo ei,non ſi-
14 tiet in æternũ , ¶ſed aqua quã ego dabo ei,
fiet in eo fons aquæ ſaliẽtis in vitã æternã.
15 ¶Dicit ad eum mulier: Dñe, da mihi hanc
C aquã:vt non ſitiã, neque veniã huc hauri-
16 re.¶Dicit ei Ieſus: Vade,voca virum tuũ: &
17 veni huc ¶Reſpondit mulier,& dixit: non
habeo virũ:Dicit ei Ieſus : Bene dixiſti, qa
18 non habeo virum.¶quinque enim viros ha
buiſti: & nunc quẽ habes,non eſt tuus vir.
19 hoc verè dixiſti. ¶ Dicit ei mulier : Dñe, vi-
20 deo quia propheta es tu . ¶ Patres noſtri in
mõte hoc adorauerũt:& vos dicitis, ‖quia
Ieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet.
21 ¶Dicit ei Ieſus:Mulier crede mihi, quia ve-
niet hora,quãdo neque in mõte hoc , neq;
22 in Ieroſolymis adorabitis Patrẽ.¶‖Vos ado
ratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſci
23 mus,quia ſalus ex Iudæis eſt. ¶Sed venit ho
ra & nũc eſt,quãdo veri adoratores adora-
bunt Patrem in ſpiritu & veritate.Nam &
24 Pater tales quærit qui adorant eum. ¶‖Spi-
ritus eſt Deus:& eos qui adorent eũ,in ſpi-
25 ritu & veritate oportet adorare . ¶ Dicit ei
D mulier : Scio quia Meſsias venit, qui dicit
Chriſtus:cũ ergo venerit, ille nobis annũ-
26 ciabit oĩa. ¶Dicit ei Ieſus:Ego ſum qui lo-
27 quor tecum. ¶Et continuo venerũt diſcipu-
li eius:& mirabantur,quia cum muliere lo
quebatur. Nemo tñ dixit,Quid quæris, aut
28 quid loqueris cũ ea? ¶ Reliquit ergo hydriã
ſuam mulier,& abijt in ciuitatem, & dicit
29 illis hominibus : ¶Venite & videte hominẽ
qui dixit mihi oĩa, quæcunque feci. nun
30 quid ipſe eſt Chriſtus? ¶Exierunt ergo de ci
31 uitate, & veniebant ad eum.¶Interea roga-
bant eũ diſcipuli,dicentes:Rabbi, mandu
32 ca.¶Ille aũt dixit eis:Ego cibum habeo mã
33 ducare quem vos neſcitis. ¶ Dicebant ergo
diſcipuli ad inuicẽ:Nũquid aliquis attulit
34 ei manducare?¶Dicit eis Ieſus: Meus cibus
E eſt vt faciã voluntatẽ eius qui miſit me, vt
35 pficiã opus ei*.¶Nõnne vos dicitis,ꝙ adhuc
quatuor mẽſes ſũt,& meſsis venit?Ecce di
co vobis, leuate oculos vrõs,& videte regio
36 nes,quia albæ ſunt iam ad‖meſſem . ¶Et q ‖Matt.9.
metit mercedem accipit, & congregat fru- d.37.
ctum in vitam æternã: vt & qui ſeminat, Luc.10.
37 ſimul gaudeat & qui metit. ¶ In hoc enim a.2.
eſt verbum verum: quia alius eſt qui ſemi-
38 nat,& alius eſt qui metit.¶Ego miſi vos me
tere quod vos non laboraſtis: alij laboraue
39 runt,& vos in labores eorum introiſtis.¶Ex
ciuitate autem illa multi crediderunt in
eum Samaritanorum , propter verbum
mulieris teſtimonium perhibentis : Quia
40 dixit mihi omnia, quæcunque feci. ¶Cùm
veniſſent ergo ad illum Samaritani,rogaue
runt eũ vt ibi maneret. Et manſit ibi duos
41 dies.¶Et multò plures crediderunt propter
42 ſermonẽ eius. ¶Et mulieri dicebant : Quia
F iam nõ propter tuam loquelam credimus.
ipſi enim audiuimus, & ſcimus qa hic eſt ‖Mat.13.
43 verè ſaluator mundi. ¶ Poſt duos autẽ dies g.57.
44 exijt inde : & abijt in Galilæam . ¶ Ipſe.n. Mar.6.a.
Ieſus teſtimonium perhibuit, quia Prophe 4.
45 ta in ſua patria honorẽ non habet. ¶Cũ er- Luc. 4.d.
go veniſſet in Galilæã, ‖exceperunt eũ Ga- 24.
lilæi,cùm oĩa vidiſſent, quæ fecerat Ieroſo ‖Matt.4.
lymis in die feſto: & ipſi enim venerãt ad b.12.
46 diem feſtum. ¶ Venit ergo iterum in Cana Mar.1.b.
Galilææ,vbi fecit‖aquam vinum . Et erat 14.
quidam regulus cuius filius infirmabatur Luc.4.
47 Capharnaum . ¶ Hic cùm audiſſet quia b.14.
‖Supra 2.
b.9.



G Ieſus adueniret a Iudæa in Galilæã, abijt
ad eũ, & rogabat eũ vt deſcenderet & ſana
48 ret filium eius: incipiebat enim mori. ¶Di-
xit ergo Ieſus ad eũ: Niſi ſigna & prodigia
49 videritis, non* creditis*. ¶Dicit ad eum re- *creditis.
gulus: Domine,deſcẽde prius quàm moria
50 tur filius meus.¶Dicit ei Ieſus: Vade, filius
tuus

tuus viuit. Credidit homo ſermoni quē di-
51 xit ei Ieſus, & ibat. ¶Iam autem eo deſcen-
dente, ſerui occurrerunt ei, & nunciauerūt,
dicentes: quia filius eius viueret. Interroga
bat ergo horā ab eis, in qua melius habue-
52 rit. ¶Et dixerunt ei: Quia herì hora ſeptima
53 reliquit eum febris. ¶Cognouit ergo pater,
quia illa hora erat in qua dixit ei Ieſus: Fi-
lius tuus viuit. & credidit ipſe & domus e-
54 ius tota. ¶Hoc iterum ſecundum ſignum fe-
cit Ieſus, cùm veniſſet à Iudæa in Galilæā.



## CAPVT V.

‖Leu. 23. a 5. 1 A POſt hæc erat‖dies feſtus Iudæo-
2 rum, & aſcēdit Ieſus Ieroſoly
maim. ¶Eſt aūt Ieroſolimis ſu-
per Probatica, piſcina quę co-
gnominat̄ Hebraicè Bethſai-
3 da, quinq; porticus habens. ¶In his iacebat
multitudo magna languentiū, cęcorū, clau
dorū, aridorum expectantiū aquæ motum.
4 ¶Angelus aūt Dn̄i deſcendebat ſcd̄m tp̄s in
piſcinā: & mouebat̄ aqua. Et qui prior de-
ſcēdiſſet in piſcinā poſt motionē aquæ, ſa-
nus fiebat à quacunq; detinebat̄ infirmita
5 te. ¶Erat aūt quidā homo ibi triginta & o-
6 cto annos habens in infirmitate ſua. ¶Hunc
cùm vidiſſet Ieſus iacētem, & cognouiſſet,
quia iam multum tp̄s haberet, dixit ei: Vis
7 ſanus fieri? ¶Rn̄dit ei lāguidus: Dn̄e, hoīem
B nō habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mit-
tat me in piſcinam: dum venio.n.ego, alius
8 ante me deſcēdit. ¶Dicit ei Ieſus: Surge, tol-
9 le grabatū tuum, & ambula. Et ſtatim ſan'
factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum
ſuū, & ambulabat. Erat aūt ſabbathum in
‖Exo. 20. b 11. 10 die illo. ¶Dicebant ergo Iudęi illi qui ſana-
tus fuerat: Sabbathum eſt, ‖ non licet tibi
Iere. 17. d. 24. 11 tollere grabatum tuum. ¶Rn̄dit eis: Qui me
ſanū fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum
12 tuū & ambula. ¶Interrogauerūt ergo eum:
Quis eſt ille homo qui dixit tibi: Tolle gra-
13 batum tuum, & ambula? ¶Is aūt qui ſanus
fuerat effectus, neſciebat q̄s eſſet. Ieſus.n.de
14 clinauit à turba conſtitura in loco. ¶Poſtea
C inuenit eū Ieſus in templo, & dixit illi: Ec-
ce ſanus factus es: iam noli peccare, ne dete
15 ri* tibi aliquid cōtingat. ¶Abijt ille homo,
& nūciauit Iudęis, quia Ieſus eſſet qui fecit
16 eum ſanū. ¶Propterea perſequebant̄ Iudæi
17 Ieſum, quia hæc faciebat in ſabbatho. ¶Ie-
ſus aūt rn̄dit eis: Pr̄ meus vſq; modò opera
18 tur: & ego operor. ¶Propterea ergo magis q̄-
rebant eum Iudæi interficere, quia non ſo-
lùm ſoluebat ſabbathū, ſed & patrem ſuū
19 dicebat Deum, ęqualē ſe faciens Deo. ¶Rn̄-
dit itaq; Ieſus, & dixit eis: Amen, amē dico
vobis, non pōt Filius à ſe facere quicquam
niſi quod viderit Patrē facientē: quæcūq;
enim ille fecerit, hæc & filius ſimiliter fa-
20 cit. ¶Pater.n.diligit Filiū, & oīa demonſtrat
D ei quæ ipſe facit, & maiora his demonſtra-
21 bit ei opera, vt vos miremini. ¶Sicut.n. Pr̄ ſu
ſcitat mortuos, & viuificat: ſic & Fili' quos
22 vult viuificat. ¶Neq;.n. Pater iudicat quen-
23 quam, ſed omne iudiciū dedit filio. ¶Vt om-
nes honorificent Filium, ſicut honorificant
Patrem. qui non honorificat Filiū, non ho-
24 norificat Patrem, qui miſit illum. ¶Amen,
amen dico vobis, quia qui verbum meū au
dit, & credit ei qui miſit me, habet vitam
æternam, & in iudicium non venit: ſed ᵃtrā ᵃtrāſijt
25 ſiet à morte in vitam. ¶Amen, amen dico
vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando
mortui audient vocē filij Dei: & qui audie-
26 rint, viuent. ¶Sicut enim Pater habet vitam
E in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitā in
27 ſemetipſo: ¶& poteſtatem dedit ei etiam iu
28 dicium facere, quia Filius hominis eſt. ¶No
lite mirari hoc, quia venit hora in qua oēs
qui in monumētis ſunt, audiēt vocē ᵇeius: ᵇfilij Dei
29 ¶& procedent ‖ qui bona fecerunt in reſur- ‖Mat. 25. d. 46.
rectionem vitæ: qui verò mala egerūt, in re
30 ſurrectionē, iudicij. ¶Non poſſum ego à me
ipſo facere quicquā. Sicut audio, iudico: &
iudicium meum, iuſtum eſt: quia non quę-
ro voluntatem meam, ſed voluntatem eius
31 qui miſit me. ¶Si ego teſtimoniū perhibeo
de meipſo, teſtimonium meum non eſt ve-
32 rum. ¶‖Alius eſt qui teſtimonium perhibet ‖Matt. 3. d. 17.
de me: & ſcio quia verū eſt teſtimonium* *eius
33 qđ perhibet de me. ¶‖Vos miſiſtis ad Iohan ‖Sup. 1. b. 15. c. 19.
34 nē: & teſtimoniū perhibuit veritati. ¶Ego
autē non ab homine teſtimonium accipio:
35 ſed hæc dico, vt vos ſalui ſitis. ¶Ille erat lu-
cerna ardens & lucens. Vos autem voluiſtis
36 ad horam exultare in luce eius. ¶Ego autem
habeo teſtimonium maius Iohāne. Opera ‖Matt. 3. d. 17. et 17 a. 5
enim quæ dedit Pater vt perficiam ea: ipſa
opera quæ ego facio, teſtimoniū perhibent
37 de me, quia Pater miſit me. ¶& q miſit me ‖Deu. 4. b 12.
F Pater, ‖ ipſe teſtimonium perhibuit de me.
neq; vocem eius vnquā audiſtis, neq; ‖ſpe-

ciem

38 ciem eius vidiſtis. ¶& verbum eius non ha-
betis in vobis manens: quia quē miſit ille,
39 huic vos non creditis. ¶Scrutamini ſcriptu-
ras, quia vos putatis in ipſis vitam æternā
habere: & illę ſunt quæ teſtimoniū perhi-
40 bent de me: ¶& nō vultis venire ad me, vt
41 vitam habeatis. ¶Claritatē ab hominibus
42 nō accipio. ¶Sed cognoui vos quia dilectio-
43 nē Dei non habetis in vobis. ¶Ego veni in
G nomine Patris mei, & nō *accipitis me: ſi
alius venerit in nomine ſuo, illum accipie
44 tis. ¶Quō vos poteſtis credere, qui gloriā ab
inuicē accipitis: & gloriā q̄ à ſolo Deo eſt,
45 nō quęritis? ¶Nolite putare quia ego accu-
ſaturus ſim vos apud Patrē. eſt qui accuſat
46 vos, Moyſes, in quo vos ſperatis. ¶Si eñ cre-
deretis Moyſi: crederetis forſitan & mihi.
47 de me enim ‖ ille ſcripſit. ¶Si aūt illius lite-
ris non creditis: quō verbis meis credetis?

* accepiſtis

Gene.3.c.15.22.d.18.& 49.b.10.
Deu.18.c.15.

CAPVT VI.

1 POſt hæc abijt Ieſus trans mare
A ‖Galilææ, qđ eſt Tyberiadis:
2 ¶& ſequebatur eum multitu-
do magna, quia videbāt ſigna
quæ faciebat ſuper his qui in
3 firmabantur. ¶Subijt ergo in montē Ieſus:
4 & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. ¶Erat aūt
proximum ‖Paſcha, dies feſtus Iudæorum.
5 ¶Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vi-
diſſet, q̃a multitudo maxima venit ad eū,
dicit ad Philippū: Vnde ememus panes, vt
6 manducent hi? ¶Hoc autem dicebat tētans

Mat.14.b.13. Mar.6.c.32. Luc.9.a.10. Exo.12.c.15. Leui.23.a.5. Deut.16.a.2.



eum, ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.
7 Reſpondit ei Philippus: ¶Ducentorum de-
nariorum panes nō ſufficiunt eis, vt vnuſ-
8 quiſq; modicū quid accipiat. ¶Dicit ei vnus
ex diſcipulis eius, Andreas, frater Simōnis
9 Petri: ¶Eſt puer vnus hic qui habet quinq;
panes ordeaceos, & duos piſces: ſed hæc q̃d
10 ſunt inter tantos? ¶Dicit ergo Ieſus: Facite

Mat.14.17.

B homines diſcumbere. Erat autem fœnum
multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri,
11 numero quaſi quinque millia. ¶Accepit er-
go Ieſus panes, & cum gratias egiſſet, diſtri
buit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſci-
12 bus quantum volebant. ¶Vt autem impleti
13 ſunt, dixit diſcipulis ſuis: ¶Colligite quę ſu
perauerunt fragmenta, ne pereant. College
runt ergo, & impleuerunt duodecim cophi
nos fragmentorum ex quinq; panibus or-
deaceis, *quæ ſuperfuerunt his qui mandu
14 cauerant. ¶Illi ergo homines cum vidiſſent
quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant: Quia
hic eſt verè ꝓpheta qui venturus eſt in mū
15 dum. ¶Ieſus ergo cum cognouiſſet, quia vē-
turi eſſent vt raperent eum, & facerent eū
regem ‖ fugit iterū in montem ipſe ſolus.
16 ¶Vt autem ſerò factum eſt, deſcenderunt
17 diſcipuli eius ad mare. ¶Et cū aſcendiſſent
nauim, venerunt trās mare in Capharnaū,
& tenebræ iam factæ erant: & non venerat
18 ad eos Ieſus. ¶Mare autem vento magno
19 flante, exurgebat. ¶Cum remigaſſent ergo
quaſi ſtadia vigintiquinq; aut triginta, vi
20 dent Ieſum ambulantem ſuper mare, & ꝓ
C ximum naui fieri: & timuerunt. ¶Ille autē
21 dicit eis: Ego ſum, nolite timere. ¶Voluerūt
ergo accipere eum in nauim: & ſtatim na-
22 uis fuit ad terram quam ibant. ¶Altera die,
turba quę ſtabat trans mare, vidit q̃a naui-
uicula alia non erat ibi niſi vna, & quia nō
introiſſet cū diſcipulis ſuis Ieſus in nauim,
23 ſed ſoli diſcipuli eius abijſſent. ¶aliæ verò
ſupuenerunt naues à Tyberiade iuxta locū
vbi manducauerant panem, gratias *agētes
24 Dño. ¶Cum ergo vidiſſet turba, quia Ieſus
non eſſet ibi, neq; diſcipuli eius, aſcende-
rūt in nauiculas, & venerūt Capharnaum,
25 quærentes Ieſum. ¶Et cū inueniſſent eum
trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quādo huc
26 veniſti? ¶Rñdit eis Ieſus, & dixit: Amen, a-
D men dico vobis, quæritis me, non quia vi-
diſtis ſigna, ſed q̃a mānducaſtis ex panibus,
27 & ſaturati eſtis. ¶Operamini non cibū qui
perit, ſed qui permanet in vitam ęternam,
quē filius hominis dabit vobis. Hunc eñ
28 Pater ‖ ſignauit Deus. ¶Dixerunt ergo ad eū:
29 Quid faciemus, vt operemur opera Dei? ¶Re
ſpōdit Ieſus, & dixit eis: ‖Hoc eſt opus Dei,
30 vt credatis in eū quē miſit ille. ¶Dixerūt er-
go ei: Quod ergo tu facis ſignum, vt videa-
31 mus, & credamus tibi? quid operaris? ¶Pa-
tres noſtri manducauerunt manna in deſer
to, ſicut ſcriptum eſt, ‖Panem de cęlo dedit
32 eis manducare. ¶Dixit ergo eis Ieſus: Amē,
amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis
panem de cęlo, ſed Pater meus dat vobis
33 panem de cęlo verum. ¶Panis enim Dei eſt
qui de cęlo deſcēdit, & dat vitam mundo.
34 ¶Dixerunt ergo ad eum: Domine ſemper
35 da nobis panem hunc. ¶Dixit autem eis Ie-
ſus: ‖Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me,

Mar.6.e.38. Luc.9.b.13.

* & duobus piſcibus.

Mat.14.c.23. Mar.6.f.46.

* agentes Deo.

Supr.1.c.32. Mat.3.d.17.& 17.a.5. 1.Ioh.3.d.23. Exo.16.d.4.d.14. Num.11.b.7. Pſ.77.c.24. Sap.16.c.20 Eccl.24.c.29.

non

non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet
36 vnquā. ¶Sed dixi vobis quia & vidiſtis me,
37 & nō creditis. ¶ Omne quod dat mihi Pa-
ter, ad me veniet: & eū qui venit ad me, nō
38 eijciā foras: quia deſcendi de cœlo, nō vt fa
ciā voluntatē meā, ſed voluntatē eius qui
39 miſit me. ¶Hæc eſt enim voluntas eius qui
miſit me, Patris: vt omne qđ dedit mihi,
nō perdā ex eo, ſed reſuſcitē illud in nouiſ-
40 ſimo die. ¶Hæc eſt aūt volūtas Patris mei q
E miſit me: vt omnis qui videt Filiū, & credit
in eū, habeat vitā æternā, & ego reſuſcita-
41 bo eū in nouiſſimo die. ¶Murmurabāt ergo
Iudæi de illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis
42 *qui de cœlo deſcēdi: ¶& dicebāt: Nōnne
*[* viuus]*
hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos noui-
*[Matt.13. g.55.]*
mus patrē & matrē? Quomodo ergo dicit
43 hic, Quia de cœlo deſcendi? ¶Reſpondit er-
go Ieſus, & dixit eis: Nolite murmurare in-
44 uicem: ¶nemo poteſt venire me, niſi Pater
qui miſit me, traxerit eum, & ego reſuſcita
45 bo eum in nouiſſimo die. ¶Eſt ſcriptum in
prophetis, ‖Et erunt omnes docibiles Dei.
*[‖Iſaiæ 54 f.13.]*
Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit
46 ad me. ¶ Non quia Patrem vidit quiſquā,
47 ‖niſi is q eſt à Deo, hic vidit Patrē. ¶Amē,
*[‖Mat.11. d.27.]*
amē dico vobis, qui credit in me, habet vi-
48 tā æternā. ¶Ego ſum panis vitæ. ¶Patres ve-
49 ſtri‖manducauerunt manna in deſerto, &
*[‖Exo.16. d.15.]*
50 mortui ſunt. ¶Hic eſt panis de cęlo deſcen-
dēs, vt ſiquis ex ipſo manducauerit, nō mo
51 riatur. ‖¶Ego ſum panis viuus, qui de cęlo
F deſcendi. Siquis māducauerit ex hoc pane,
viuet in æternū. & panis quem ego dabo,
52 caro mea eſt pro mundi vita. ¶ Litigabant
ergo Iudæi adinuicem, dicentes: Quomodo
pōt hic nobis carnē ſuā dare ad manducan
53 dum? ¶Dixit ergo eis Ieſus: Amen, amen di
co vobis, niſi manducaueritis carnem Filij
hominis, & biberitis eius ſanguinem, non
54 habebitis vitam in vobis. ¶ Qui manducat
meam carnem, & bibit meum ſanguinē,
habet vitam æternā, & ego reſuſcitabo eū
55 in nouiſſimo die. ¶Caro enim mea verè eſt
*[1.Co.11. f.27.]*
56 cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. ¶qui
manducat meam carnem, & bibit meū ſan
57 guinem, in me manet, & ego in illo. ¶Sicut
miſit me viuens Pater, & ego viuo propter
Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet
58 propter me. ¶Hic eſt panis qui de cœlo de-
ſcendit. Non ſicut manducauerunt patres
veſtri manna: & mortui ſunt. Qui māducat
59 hunc panem, viuet in æternū. ¶Hæc dixit in
60 ſynagoga docēs, in Capharnaū. ¶ Multi er-
go audientes ex diſcipulis eius, dixerūt: Du
rus eſt hic ſermo: & quis pōt eum audire?
61 ¶Sciens autē Ieſus apud ſemetipſum quia
G murmurarent de hoc diſcipuli eius, dixit
62 eis: Hoc vos ſcādalizat? ¶Si ergo videritis ‖Fi
*[‖Sup.3. b.13.]*
63 liū hominis aſcēdentē vbi erat prius? ¶Spi
ritus eſt qui viuificat, caro nō prodeſt quic-
quā. verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpi-
64 ritus & vita ſunt. ¶Sed ſunt quidam ex vo-
bis, qui non credūt. Sciebat enim ab initio
Ieſus qui eſſent non credentes, & quis tra
65 diturus eſſet eum. ¶Et dicebat: Propterea di
xi vobis, quia nemo pōt venire ad me, niſi
66 fuerit ei datum à Patre meo. ¶Ex hoc mul-
ti diſcipulorū eius abierunt retrò: & iam
67 nō cū illo ambulabāt. ¶Dixit ergo Ieſus ad
duodecim: Nunquid & vos vultis abire?
68 ¶‖Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Domi-
*[‖Mat.16. c.16. Mar.8. c.29. Luc 9. c.20.]*
ne, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ ha-
69 bes. ¶& nos credimus, & cognouimus quia
70 tu es Chriſtus filius Dei. ¶Reſpondit eis Ie-
ſus: Nōne ego vos duodecim elegi: & ex vo
71 bis vnus diabolus eſt? ¶Dicebat autē Iudā
Simōnis Iſcariotem: hic enim erat traditu-
rus eum, cùm eſſet vnus ex duodecim.

## CAPVT VII.

1 POſt hæc * ambulabat Ieſus in
*[* autem]*
A ⸢Galilæam⸣. nō enim volebat
*[⸢Galilæa]*
in ⸢Iudæā⸣ ambulare: qa quæ-
*[⸢Iudæa 2.]*
rebant eum Iudęi interficere.
2 ‖ Erat autem in proximo dies
3 feſtus Iudęorum, ‖Scenopegia. ¶Dixerūt aūt
*[‖Leui.23. f.34.]*
ad eū fratres eius: Trāſi hinc, & vade in Iu-
dæam, vt & diſcipuli tui videant opera tua
4 quæ facis. ¶ Nemo quippe in occulto quid
facit, & quærit ipſe in palam eſſe: ſi hæc fa-
5 cis, manifeſta teipſum mundo. ¶Neque.n.
6 fratres eius credebant in eū. ¶Dicit ergo eis
Ieſus. Tēpus meū nōdū aduenit: tēpus aūt
7 veſtrū ſemper eſt paratū. ¶Nō pōt mundus
odiſſe vos: me aūt odit, qa ego teſtimoniū
perhibeo de illo, ꝙ opera eius mala ſunt.
8 Vos aſcēdite ad diem feſtū hunc, ego* ⸢non
*[* autem ⸢nondum aſcendam 3.]*
B aſcēdo⸣ ad diem feſtū iſtū: quia meū tēpus
9 nondū impletū eſt. ¶Hæc cum dixiſſet, ipſe
10 māſit in Galilæa. ¶Vt aūt aſcenderunt fra-
tres eius, tūc & ipſe aſcēdit ad diē feſtū nō
11 manifeſtè, ſed quaſi in occulto. ¶ Iudæi er-
go quærebāt eum in die feſto, & dicebant:
12 Vbi eſt ille? ¶Et murmur multus erat in tur
ba de eo. Quidā enim dicebāt: Quia bonus
eſt. Alij aūt dicebant: Non, ſed ſeducit tur-
13 bas. ¶Nemo tamen palàm loquebatur de il
14 lo propter metum Iudæorum. ¶Iam autem
die feſto mediante, aſcendit Ieſus in tēplū
15 & docebat. ¶Et mirabantur Iudæi, dicētes:
Quomodo hic literas ſcit, cū nō didicerit?
16 ¶Reſpondit eis Ieſus, & dixit: Mea doctrina
17 nō eſt mea, ſed eius qui miſit me. ¶Siquis
voluerit volūtatē eius facere, cognoſcet de
C doctrina, vtrū ex Deo ſit, an ego à meipſo
18 loquar. ¶Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam
propriā quærit: qui autē quærit gloriā eius
q miſit eū, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo
19 non eſt. ¶Nōnne Moyſes dedit vobis legē,
*[Exo.29. c.21. & 24. a.3.]*
& nemo ex vobis facit legē? ‖Quid me quę-
20 ritis interficere? ¶Reſpondit turba, & dixit:
Dæmoniū habes. quis te quærit interficere?
*[Supra.5. c.18.]*
21 ¶Reſpondit Ieſus, & dixit eis: Vnū opus fe-
ci, & omnes miramini. ¶propterea Moyſes

dedit

*Leui.12. c.3.* dedit vobis circuncisionem : non quia ex
Moyſe eſt, ſed ex patribus, & in ſabbatho
23 circunciditis hominem. ¶Si circuncisionem *Gen.17. b.10.*
D accipit homo in ſabbatho, vt non ſoluatur
lex Moyſi: mihi indignamini quia totum
24 hominem ſanum feci in ſabbatho? ¶ No- *Deut.1. c.26.*
lite iudicare ſecundùm faciem: ſed iuſtum
25 iudicium iudicate. Dicebant ergo quidã
ex Ieroſolymis: Nónne hic eſt quem quæ-
26 runt interficere? ¶Et ecce palàm loquitur,
& nihil ei dicunt: Nunquid verè cognoue-
27 rũt principes, q̃a hic eſt Chriſtus? ¶Sed hũc
ſcimus vnde ſit. Chriſtus autem cùm vene-
28 rit, nemo ſcit vnde ſit. ¶ Clamabat ergo Ie-
ſus in templo docens, & dicens: Et me ſci-
tis, & vñ ſim ſcitis, & à meipſo non veni,
ſed eſt verus qui miſit me, quẽ vos neſcitis.
29 ¶Ego ſcio eũ: quia ab ipſo ſum, & ipſe me
30 miſit. ¶Quærebant ergo eũ apprehendere:
E & nemo miſit in illum manus, quia non-
31 dum venerat hora eius. ¶De turba autem
multi crediderũt in eũ, & dicebãt: Chriſtus
cũ venerit, nũquid plura ſigna faciet q̃ quę
32 hic facit? ¶Audierunt Phariſæi turbã mur-
murantẽ de illo hæc, & miſerũt principes* ** ſacerdotum.*
& Phariſæi miniſtros vt apprehenderent
33 eũ. ¶Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum *Infr.13. d.33.*
tẽpus vobiſcũ ſum: & vado ad eũ qui me
34 miſit. ¶Quæretis me, & non inuenietis: &
35 vbi ego ſum, vos nõ poteſtis venire. ¶Dixe-
rũt ergo Iudæi ad ſemetipſos. Quò hic itu-
rus eſt, quia nõ inueniemus eũ? nũquid in
diſperſionẽ Gentiũ iturus eſt, & docturus
36 Gẽtes? ¶Quis eſt hic ſermo quẽ dixit, Quæ-
F retis me, & nõ inuenietis: & vbi ſum ego,
37 vos nõ poteſtis venire? ¶ In nouiſſimo autẽ *Leu.23. f.17.*
die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & cla-
mabat, dicens: Siquis ſitit, veniat ad me, & *Deu.18. c.15.*
38 bibat. ¶Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptu- *Joël 2.g.*
ra: flumina de ventre eius fluẽt aquæ vi-
39 uæ: ¶(Hoc aũt dixit de Spiritu quẽ acceptu- *38. Act.2. c.17.*
ri erãt credẽtes in eum. nondum enim erat
Spiritus *datus, quia Ieſus nondum erat
40 glorificatus. ) ¶ Ex illa ergo turba cũ audiſ- *-1. * ſanctus 4.*
ſent hos ſermones eius, dicebãt: Hic eſt ve-
41 rè propheta. ¶Alij dicebãt: Hic eſt Chriſtus.
Quidã aũt dicebãt: Nunquid à Galilæa ve-
42 nit Chriſtus? ¶ Nónne ſcriptura dicit, quia *Mich.5. a.2.*
G ex ſemine Dauid, & de Beth-léhẽ caſtello
43 vbi erat Dauid, venit Chriſtus? ¶ Diſſenſio *Mat.2. a.6.*
44 itaq; facta eſt in turba propter eum. ¶Qui-
dam autẽ ex ipſis volebant apprehendere
45 eũ: ſed nemo miſit ſuper eum manus. ¶Ve-
nerunt ergo miniſtri ad pontifices & Phari
ſæos. Et dixerunt eis illi: Quare non addu-
45 xiſtis illum? ¶Reſponderunt miniſtri: Nun-
quam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo. **loquitur*
47 ¶Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Nũquid
48 & vos ſeducti eſtis? ¶Nũquid ex principib⁹
49 aliqs credidit in eum, aut ex Phariſæis? ¶ſed
turba hæc quæ non nouit legem, maledicti *Supra 3. a.1.*
50 ſunt. ¶Dixit Nicodemus ad eos, ille qui ve-
51 nit ad eũ nocte, q̃ vn⁹ erat ex ipſis: ¶Nunq̃d
lex nr̃a iudicat hoĩem, niſi pri⁹ audierit ab *Deu.17. b.8. et 19 f.15.*
52 ipſo, & cognouerit q̃d faciat? ¶Rñderũt, &
dixerũt ei: Nũquid & tu Galilęus es? Scruta
re, & vide, q̃a à Galilęa ꝓpheta nõ *ſurgit. ** ſcripturas. * ſurrexit 1.*
53 ¶Et reuerſi ſunt vnuſquiſq; in domũ ſuã.



CAPVT VIII

1 IESVS autẽ perrexit in mon-
2 tẽ Oliueti: & diluculo iterum
A venit in tẽplũ, & oĩs populus
venit ad eũ, & ſedẽs docebat
3 eos. ¶ Adducũt autẽ Scribæ &
Phariſæi mulierem in adulterio deprehen
4 ſam: & ſtatuerũt eã in medio, ¶ & dixerunt
ei: Magr̃, hæc mulier modò deprehenſa eſt
5 in adulterio. ¶In lege aũt Moyſes mãdauit *Leui.20. b.10.*
nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid di
6 cis? ¶Hoc aũt dicebãt tentãtes eũ, vt poſſent
accuſare eũ. Ieſus aũt inclinãs ſe deorſum,
7 digito ſcribebat in terra. ¶Cũ ergo pſeuera-
rẽt interrogãtes eum: erexit ſe, & dixit eis:
Qui ſine pc̃tõ eſt veſtrũ, primus i illã lapi *Deu.17. b.7.*
8 dẽ mittat. ¶Et iterũ ſe inclinãs, ſcribebat in
9 terra. ¶Audiẽtes aũt*, vn⁹ poſt vnũ exibãt, ** hæc*
incipiẽtes à ſeniorib⁹: & remãſit ſol⁹ Ieſus,
10 & mulier ĩ medio ſtãs. ¶Erigẽs aũt ſe Ieſus,
11 dixit ei: Mulier vbi ſũt q̃ te accuſabãt? ¶ ne-
mo te cõdẽnauit? Quæ dixit: Nemo Dñe. Di
xit aũt Ieſus: Nec ego te cõdẽnabo. Vade, &
12 iã amplius noli peccare. ¶ Iterũ ergo locu-
tus eſt eis Ieſus, dicẽs: Ego ſum lux mũdi:
B qui ſequitur me, nõ *ambulat in tenebris: *1.Iohã.1. b.5.*
13 ſed habebit lumen vitæ. ¶ Dixerunt ergo ei
Phariſæi: Tu de teipſo teſtimoniũ ꝑhibes, **ambulabit 5.*
14 teſtimoniũ tuũ non eſt verum. ¶Reſpondit
Ieſus, & dixit eis: Et ſi ego teſtimoniũ per-
hibeo de me ipſo, verũ eſt teſtimoniũ meũ,
quia ſcio vñ veni, & quò vado: vos aũt ne-
15 ſcitis vnde venio, aut quò vado. ¶Vos ſcd̃m
16 carnẽ iudicatis: ego nõ iudico quẽquã: ¶& ſi

iudico

iudico ego, iudicium meũ verũ eſt: quia ſo
lus nõ ſum, ſed ego & qui miſit me, Pater.
Deu.17.b 17 ¶Et in lege veſtra ſcriptum eſt, ‖quia duorũ
6. & 19. 18 hominũ teſtimoniũ verum eſt. ¶Ego ſum q
d.15. teſtimoniũ perhibeo de meipſo: & teſtimo
Mat. 18. nium perhibet de me qui miſit me, Pater.
b.16. 19 ¶Dicebant ergo ei : Vbi eſt pater tuus? Rñ-
2.Cor.13. dit Ieſus: neq; me ſcitis, neq; patrẽ meũ: ſi
a.1. me ſciretis, forſitan & Patrẽ meũ ſciretis.
Heb. 10. 20 ¶Hæc verba locutus eſt Ieſus in gazophyla-
20. cio, docens in tẽplo : & nemo apprehendit
21 eũ, quia necdũ venerat hora eius. ¶Dixit er
C go iterũ eis Ieſus: Ego vado, & q̃retis me,
& in peccato veſtro moriemini . Quò ego
22 vado, vos nõ poteſtis venire. ¶Dicebãt ergo
Iudæi : Nũquid interficiet ſemetipſum, q a
dicit, Quò ego vado, vos non poteſtis veni-
23 re ? ¶Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis,
ego de ſupnis ſum. Vos de mũdo hoc eſtis,
24 ego nõ ſum de hoc mũdo. ¶Dixi ergo vobis,
quia moriemini in peccatis veſtris. ſi enim
nõ credideritis q a ego ſum , moriemini in
25 peccato veſtro. ¶ Dicebant ergo ei : Tu quis
es? Dixit eis Ieſus: Principiũ "qui" & loquor
quia 1. 26 vobis. ¶Multa habeo de vobis loqui & iudi
quòd 1. care, ſed qui me miſit, verax eſt: & ego quę
Supr.3.d. 27 audiui ab eo, hæc loquor in mundo. ¶Et nõ
33. cognouerũt quia patrẽ "eis" dicebat Deum.
Rom.3.a. 28 ¶Dixit ergo eis Ieſus: Cũ exaltaueritis filiũ
4. hominis, tũc cognoſcetis, quia ego ſum, &
eius à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me
29 Pater, hęc loquor: ¶& qui me miſit, mecum
D eſt: & nõ reliquit me ſolũ, quia ego q̃ placi
30 ta ſunt ei, facio ſemper. ¶Hęc illo loquente
31 multi crediderunt in eum. ¶ Dicebat ergo
Ieſus ad eos qui crediderunt ei, Iudæos: Si
vos manſeritis in ſermone meo, verè diſci-
32 puli mei eritis, ¶ & cognoſcetis veritatẽ, &
33 veritas liberabit vos. ¶Rñderunt ei: Semen
Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnq̃
Rom. 6.c 34 qũo tu dicis, Liberi eritis? ¶Rñdit eis Ieſus:
14. Amẽ, amẽ dico vobis, q a ‖omnis qui facit
2.Pet.2.d 35 peccatum, ſeruus eſt peccati: ¶ ſeruus autẽ
19. non manet in domo in æternum, filius ma
36 net in æternum. ¶ Si ergo vos filius libera-
37 uerit, verè liberi eritis. ¶Scio q a filij Abra
hę eſtis, ſed q̃ritis me interficere, q a ſermo
38 meus non capit in vobis . ¶ Ego quod vidi
E apud Patrẽ, loquor, & vos quę vidiſtis apud
39 patrem veſtrum, facitis. ¶Rñderũt, & dixe-
runt ei: Pater noſter Abraham eſt. Dicit eis
Ieſus: Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahę fa
40 cite. ¶Nũc autẽ quæritis me interficere ho
minẽ, qui veritatẽ vobis locutus ſum, quã
41 audiui à Deo : hoc Abrahã non fecit. ¶Vos
facitis opera patris veſtri. Dixerũt itaq; ei :
Nos ex fornicatione non ſumus nati , vnũ
42 patrẽ habemus Deũ. ¶Dixit ergo eis Ieſus :
Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis vtique
me, ego eñ ex Deo pceſſi & veni: neq; eñ
43 à meipſo veni, ſed ille me miſit. ¶Quare lo
quelã meã nõ cognoſcitis ? Quia non pote
44 ſtis audire ſermonẽ meũ. ¶‖Vos ex pře dia- 1.Ioh.3.
F bolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis fa b.8.
cere. ille homicida erat ab initio, & in veri
tate nõ ſtetit : quia nõ eſt veritas in eo. cũ
loquitur mendaciũ, ex proprijs loquit̃, q a
45 mendax eſt, & pater eius. ¶Ego aũt quia ve-
46 ritatẽ dico, non creditis mihi. ¶Quis ex vo-
bis "arguet" me de peccato? Si veritatẽ dico, arguit 4
47 quare vos nõ creditis mihi? ¶ ‖Qui ex Deo 1.Ioh.4.
eſt, verba Dei audit. Propterea vos nõ audi a.6.
48 tis, quia ex Deo nõ eſtis. ¶Rñderũt ergo Iu-
dęi, & dixerunt ei : Nónne benè dicimus
nos, quia Samaritanus es tu, & dęmonium
49 habes? ¶Rñdit Ieſus: Ego dæmoniũ non ha
beo, ſed honorifico Patrẽ meũ, & vos inho-
50 noraſtis me. ¶Ego aũt non q̃ro gloriã meã .
51 eſt qui quærat, & iudicet. ¶Amen, amen di-
co vobis, ſiquis ſermonẽ meũ ſeruauerit,
52 mortem nõ videbit in æternum. ¶ Dixerũt
ergo Iudęi: Nunc cognouimus, quia dęmo-
niũ habes. Abraham mortuus eſt, & Pro-
phetæ : & tu dicis, Si quis ſermonẽ meum
ſeruauerit, nõ guſtabit mortẽ in æternum.
53 ¶ Nunquid tu maior es patre noſtro Abra-
G ham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui
54 ſunt. Quem teipſum facis? ¶Rñdit Ieſus: Si
ego glorifico meipsũ, gloria mea nihil eſt.
eſt pater meus qui glorificat me, quem vos
55 dicitis quia Deus veſter eſt. ¶& non cogno-
uiſtis eũ: ego autem noui eũ . Et ſi dixero,
quia non ſcio eum : ero ſimilis vobis, men-
dax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſeruo.
56 ¶Abraham pater veſter exultauit vt videret
57 diem meũ: & vidit, & gauiſus eſt. ¶Dixerũt
ergo Iudæi ad eum : Quinquaginta annos
58 nondum habes, & Abraham vidiſti? ¶Dixit
eis Ieſus: Amen, amen dico vobis, antequã



19 Abraham fieret, ego ſum. ¶Tulerunt ergo
lapides, vt iacerent in eum. Ieſus autẽ ab-
ſcondit ſe, & exiuit de templo .



## CAPVT IX.

-8. 1 ET præteriens—Ieſus᾿vidit homi
A minem cæcum à natiuitate :
2 ¶& interrogauerũt eũ diſcipu
li eius: Rabbi, quis peccauit,
hic, aut parentes eius, vt cæ-
3 cus naſceretur?¶Rũdit Ieſus: Neq; hic pec-
cauit, neq; parentes eius: ſed vt manifeſtẽ-
4 tur opera Dei in illo. ¶ Me oportet operari
opera eius qui miſit me, donec dies eſt. ve-
5 nit nox, qñ nemo põt operari. ¶Quãdiu sũ
6 in mundo, lux ſum mũdi. ¶Hęc cũ dixiſſet,
expuit in terrã, & fecit lutũ ex ſputo, & li-
7 niuit lutũ ſuꝑ oculos ei᷒, ¶& dixit ei. Vade,
laua in natatoria Silóe, qđ interpretat̃ Miſ
8 ſus. Abijt ergo, & lauit: & venit vidẽs. ¶Ita-
ᵇvidebãt. B que vicini & quiᵇ viderãt᾿ eum priùs quia
3. mendicus erat, dicebãt : Nónne hic eſt qui
ſedebat, & mendicabat? Alij dicebãt: Quia
9 hic eſt. Alij aũt: Nequaquã, ſed ſimilis eſt
ei. Ille verò dicebat : Quia ego ſum. ¶Dice-
10 bãt ergo ei: Qũo apti sũt tibi oculi? ¶Rũdit:
11 Ille homo qui dr̃ Ieſus, lutũ fecit: & vnxit
oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natato
riam Silóe, & laua. Et abij, & laui, & vidi.
12 ¶Et dixerũt ei: Vbi eſt ille? Ait: Neſcio. ¶Ad
13 ducũt eũ ad Phariſæos q̃ cęcus fuerat. ¶Erat
14 aũt ſabbathũ qñ lutũ fecit Ieſus, & aperuit
15 oculos eius. ¶Iterũ ergo interrogabant eum
Phariſæi qũo vidiſſet. Ille aũt dixit eis: Lu-
C tum mihi poſuit ſuꝑ oculos, & laui: & vi-
16 deo. ¶Dicebãt ergo ex Phariſæis quidã: Non
eſt hic homo à Deo, quia ſabbathũ nõ cu-
ſtodit. Alij autẽ dicebant : Qũo põt homo
peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat i
17 ter eos. ¶Dicunt ergo cæco iterum: Tu, quid
dicis de illo q̃ aperuit oculos tuos? Ille autẽ
18 dixit: Quia ꝓpheta eſt. ¶Nõ crediderunt er
go Iudęi de illo, q̃a cæcus fuiſſet & vidiſſet;
donec vocauerunt parentes eius q̃ viderat.
19 ¶& interrogauerunt eos, dicentes: Hic eſt fi
lius veſter, quẽ vos dicitis q̃a cæcus natus
20 eſt? Quomodo ergo nunc videt? ¶Rñderunt
D eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quia
hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt:
21 ¶quomodo autẽ nunc videat, neſcimus: aut
quis eius aperuit oculos nos neſcimus: ip-
ſum interrogate, ętatẽ habet, ipſe de ſe lo-
22 quatur. ¶Hæc dixerunt parentes eius, q̃m ti-
mebant Iudæos. iã enim cõſpirauerant Iu
dæi, vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chri-
23 ſtum, extra ſynagogã fieret. ¶Propterea pa-
rẽtes eius dixerunt: Quia ætatẽ hẽt, ipſum
24 interrogate. ¶ Vocauerunt ergo rurſum ho-
E minẽ q̃ fuerat cæcus, & dixerũt ei, Da glo-
riã Deo : nos ſcimus quia hic homo pecca-
25 tor eſt. ¶ Dixit ergo eis ille : Si peccator eſt,
neſcio: vnum ſcio, quia cæcus cum eſſem,
26 modò video. ¶Dixerunt ergo illi: Quid fe-
27 cit tibi? quomodo aperuit tibi oculos? ¶Re-
ſpondit eis: Dixi vobis iam, & audiſtis: q̃d
iterum vultis audire? nunquid & vos vultis
28 diſcipuli eius fieri? ¶ Maledixerunt ergo ei,
& dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis: nos au-
29 tem Moyſi diſcipuli ſumus. ¶ Nos ſcimus
quia Moyſi locutus eſt Deus : hunc autem
30 neſcimus vnde ſit. ¶Reſpondit ille homo,
F & dixit eis : In hoc enim mirabile eſt quia
vos neſcitis vnde ſit, & aperuit meos ocu-
31 los: ¶ſcimus autẽ quia peccatores Deus nõ
audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & volunta
32 tẽ eius facit, hunc exaudit. ¶A ſeculo nõ eſt
auditum q̃a quis aperuit oculos cęci nati :
33 ¶Niſi eſſet hic à Deo, nõ poterat facere q̃c-
34 quã. ¶Rñderunt ei: In peccatis natus es to-
tus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum fo
35 ras. ¶Audiuit Ieſus quia eiecerunt eum fo-
G ras : & cum inueniſſet eum, dixit ei : Tu
36 credis in filium Dei? ¶Rñdit ille, & dixit :
37 Quis eſt Dñe, vt credã in eum? ¶ Et dixit ei
Ieſus: Et vidiſti eum, & q̃ loquit̃ tecum, ip-
38 ſe eſt. ¶At ille ait: Credo Dñe. Et procidens
39 adorauit eum. ¶Et dixit ei Ieſus: In iudiciũ
ego in hunc mundum veni: vt q̃ nõ vidẽt,
40 videant: & qui vident, cæci fiant. ¶Et audie
runt quidã ex Phariſęis qui cum ipſo erãt:
& dixerunt ei: Nunq̃d & nos cæci ſumus?
41 ¶Dixit eis Ieſus: Si cæci eſſetis, non habere-
tis peccatum, nunc verò dicitis : Quia vi-
demus. Peccatum veſtrum manet.

## CAPVT X.

1 AMen, amen dico vobis, qui non
A intrat ꝑ oſtium in ouile ouiũ,
ſed aſcẽdit aliũde: ille fur eſt,
2 & latro. ¶ Qui autem intrat
per oſtium, paſtor eſt ouium.
3 ¶Huic oſtiarius aperit : & oues vocem eius
audiunt : & proprias oues vocat nomina-
4 tim, & educit eas. ¶Et cũ proprias oues emi
ſerit, ante eas vadit: & oues illum ſequun-
5 tur. quia ſciunt vocem eius. ¶Alienum au-
tem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo : q̃a

non

6 nõ nouerunt vocẽ alienorum. ¶Hoc prouer
bium dixit eis Ieſus. Illi aũt non cognoue-
7 runt quid loquereť eis. ¶Dixit ergo eis iterũ
Ieſus: Amen, amẽ dico vobis, quia ego ſum
8 oſtium ouiũ. ¶Oẽs quotquot venerũt, fures
B ſunt & latrones: ſed nõ audierũt eos oues.
9 ¶Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit,
ſaluabiť: & ingredieť, & egredieť, & paſcua
10 inueniet. ¶Fur non venit niſi vt fureť, & ma
ctet, & perdat. Ego veni vt vitam habeãt, &
11 abundantius habeant. ¶Ego ſum paſtor bo-
nus. Bonus paſtor aĩam ſuam dat pro oui-
12 bus-ſuis. ¶Mercenarius aũt & qui non eſt
paſtor, cuius nõ ſunt oues propriæ, videt lu



pũ venientẽ, & dimittit oues, & fugit: & lu
13 pus rapit, & diſpergit oues. ¶Mercenari⁹ aũt
C fugit, quia mercenarius eſt: & non pertinet
14 ad eũ de ouibus. ¶Ego ſum paſtor bonus: &
15 cognoſco meas, & cognoſcũt me meæ. ¶Si-
cut nouit me pr̃, & ego agnoſco patrẽ: & a-
16 nimam meã pono pro ouibus-meis. ¶Et
alias oues habeo quæ nõ ſunt ex hoc ouili:
& illas oportet me adducere, & vocẽ meam
audient, & fiet vnum ouile & vnus paſtor.
17 ¶Propterea me diligit pater, quia ego po-
no animam meam, vt iterum ſumã eam.
18 ¶Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam
à meipſo. poteſtatem habeo ponendi eam:
& poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.
19 Hoc mandatũ accepi à patre meo. ¶Diſſen-
ſio iterum facta eſt inter Iudęos propter ſer
20 mones hos. ¶Dicebãt autem multi ex ipſis:
Dęmonium habet, & inſanit: quid eum au
21 ditis? ¶Alij dicebant: Hæc verba, non ſunt
E Dæmonium habentis. nunquid dęmonium
22 poteſt cæcorũ oculos aperire? ¶Facta ſunt
aũt Encęnia in Ieroſolymis: & hyems erat.
23 ¶Et ambulabat Ieſus in templo, in porticu
24 Salomonis. ¶Circundederunt ergo eum Iu-
dæi, & dicebant ei: Quouſque animam no-

*Iſa.40.c.11. Eze.34.c.23.et 37.f.24. —ſ. Matt.11.d.27. Lu.10.d.22. —ſ. Matt.28.d.19. Mar.16.d.15. Luc.24.g.47. Act.10.f.35.13.g.47.15.b.7. Gal.1.b.9. Eze.37.f.22. Iſ.13.b.7. 1.Mac.4.f.56.59.*

ſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis pa
25 làm. ¶Reſpondit eis Ieſus: Loquor vobis, &
non creditis. Opera quæ ego facio in nomi-
ne Patris mei, hæc teſtimonium perhibent
26 de me: ¶ſed vos non creditis, quia non eſtis
27 ex ouibus meis. ¶Oues meæ vocem meam
audiunt: & ego cognoſco eas & ſequuntur
28 me. ¶Et ego vitam æternam do eis: & non
F peribunt in æternũ, & non rapiet eas quiſ-
29 quã de manu mea. ¶Pater meus quod de-
dit mihi, maius oĩbus eſt: & nemo poteſt
30 rapere de manu Patris mei. ¶Ego & pater



vnum ſumus. Suſtulerunt lapides Iudæi,
31 vt lapidarent eum. ¶Reſpondit eis Ieſus:
32 ¶Multa bona opera oſtendi vobis ex patre
meo, propter quod eorum opus me lapida-
33 tis? ¶Reſponderunt ei Iudæi: De bono ope-
re non lapidamus te, ſed de blaſphemia, &
quia tu homo cùm ſis, facis teipſum Deũ.
34 ¶Reſpondit eis Ieſus. Nonne ſcriptum eſt
35 in lege veſtra, quia Ego dixi, dij eſtis? ¶Si
ille dixit deos, ad quos ſermo Dei fact⁹ eſt,
36 & non poteſt ſolui ſcriptura: ¶quem pater
ſanctificauit & miſit in mundũ, vos dicitis,
G Quia blaſphemas: quia dixi, fili⁹ Dei ſum?
37 ¶Si non facio opera pr̃is mei: nolite credere
38 mihi. ¶Si autem facio: & ſi mihi non vultis
credere, operibus credite: vt cognoſcatis &
credatis quia pater in me eſt, & ego in pr̃e.
39 ¶Quærebant ergo eum apprehendere: &
40 exiuit de manibus eorum. ¶Et abijt iterum
trans Iordanẽ in eum locum vbi erat Iohã
41 nes baptizans primùm: & manſit illic. ¶Et
multi venerunt ad eũ, & dicebant: Quia Io
hannes quidem ſignũ fecit nullum. Omnia
autem quęcunq; dixit Iohannes de hoc, ve
42 ra erant. ¶Et multi crediderunt in eum.

## CAPVT XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à
A Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ



ſororum 2 ſororis eius. (¶Maria autē erat‖ quæ vnxit
‖Mat. 26. Dñm vnguento, & extersit pedes eius capil
a. 7. lis ſuis: cui⁹ frater Lazarus infirmabatur.)
Lu. 7. f. 37 3 ¶Miſerũt ergo ſorores eius ad eum, dicētes:
Inf. 12. a. 3 4 Dñe, ecce quem amas, infirmatur. ¶Audiēs
aũt Ieſus, dixit eis: Infirmitas hæc nō eſt ad
mortē, ſed pro gloria Dei: vt glorificeť filius
5 Dei per eam. ¶Diligebat aũt Ieſus Marthā,
6 & ſororem eius Mariā, & Lazarum. ¶Vt er-
go audiuit quia infirmabatur, tunc quidem
7 manſit in eodem loco duobus diebus, ¶ de-
inde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis: Eamus
8 in Iudæam iterũ. ¶Dicunt ei diſcipuli: Rab
bi, nũc quærebant te Iudęi lapidare, & ite-
9 rum vadis illuc? ¶Rñdit Ieſus: Nónne duo-
decim ſunt horæ diei? Si quis ambulauerit
B in die, non offendit: quia lucem huius mũ-
10 di videt: ¶ſi aũt ambulauerit in nocte, offen
11 dit, quia lux non eſt in eo. ¶Hæc ait: & poſt
hæc hæc dicit eis: Lazarus amicus noſter dor-
12 mit: ſed vado vt à ſomno excitem eum. ¶Di
xerunt ergo diſcipuli eius: Dñe, ſi dormit,
13 ſaluus erit. ¶Dixerat aũt Ieſus de morte ei⁹:
illi autem putauerunt quia de dormitione
14 ſomni diceret. ¶Tũc ergo Ieſus dixit eis ma
15 nifeſtè: Lazarus mortuus eſt: ¶& gaudeo ꝓp
vos, vt credatis, q̄ñ nō eram ibi: ſed eamus
16 ad eum. ¶Dixit ergo Thomas qui dr̃ Didy-
mus, ad cōdiſcipulos: Eamus & nos, vt mo-
17 riamur cum eo. ¶Venit itaq; Ieſus: & inuē-
C nit eũ quatuor dies iam in monumento ha
18 bentem. ¶(Erat aũt Bethania iuxta Ieroſoly
19 mam quaſi ſtadijs quindecim): Multi autē
ex Iudæis venerant ad Marthā & Mariam,
20 vt conſolarenť eas de fratre ſuo. ¶Martha er
go vt audiuit quia Ieſus venit, occurrit illi:
21 Maria autē domi ſedebat. ¶Dixit ergo Mar-
tha ad Ieſum: Dñe ſi fuiſſes hic, frater meus
22 non fuiſſet mortuus. ¶Sed & nunc ſcio quia
q̄cunq; popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.

23 ¶Dixit illi Ieſus: Reſurget frater tu⁹. ¶Dicit
24 ei Martha: Scio q̄a reſurget‖ in reſurrectio-
25 ne, in nouiſſimo die. ¶Dixit ei Ieſus: Ego sũ
reſurrectio & vita: ‖ qui credit in me, etiā ſi ‖Sup. 5. e.
26 tuus fuerit viuet: ¶& oīs qui viuit, & credit 29.
in me non morieť in æternum. Credis hoc? Luc. 14. c.
27 ¶Ait illi: Vtique Dñe, ego credidi quia tu es 14.
D Chrs filius Dei qui in hunc mundũ veni- ‖Sup. 6. d.
28 ſti. ¶Et cũ hęc dixiſſet, abijt, & vocauit Ma- 33. c. 47.
riā ſororem ſuā ſilentio, dicens: Magiſter a- vim
29 deſt, & vocat te. ¶Illa, vt audiuit, ſurgit ci- —7.
30 to, & venit ad eũ. ¶nōdum. n. venerat Ieſus ſurrexit
in caſtellũ: ſed erat adhuc ī illo loco vbi oc
31 currerat ei Martha. ¶Iudæi ergo qui erāt cũ
ea in domo, & cōſolabanť eam, cũ vidiſſent
Mariā q̄a citò ſurrexit & exijt, ſecuti ſunt
eā, dicentes: Quia vadit ad monumentũ, vt
32 ploret ibi. ¶Maria ergo cũ veniſſet vbi erat
Ieſus, videns eũ, cecidit ad pedes eius, & di
cit ei: Dñe ſi fuiſſes hic, nō eſſet mortu⁹ fra-
33 ter meus. ¶Ieſus ergo, vt vidit eā plorātem,
E & Iudæos qui venerant cũ ea plorātes, infre
34 muit ſpiritu, & turbauit ſeipſum, ¶& dixit:
Vbi poſuiſtis eũ? Dicunt ei: Dñe, veni & vi-
35 de. ¶Et lacrymatus eſt Ieſus. ¶Dixerũt ergo
36 Iudæi: Ecce quō amabat eũ. ¶Quidam aũt
37 ex ipſis dixerunt: Non poterat hic‖ qui ape ‖Su. 9. a. 6
ruit oculos cæci facere vt hic non moreretur? nati
38 ¶ Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo,
venit ad monumentum. erat aũt ſpēlunca:
39 & lapis ſuperpoſitus erat ei ¶ Ait Ieſus: Tol
lite lapidem. Dicit ei Martha ſoror eius qui
mortuus fuerat: Dñe iā fętet: quatriduanus
40 eſt enim. ¶Dicit ei Ieſ⁹: Nónne dixi tibi q̄m
41 ſi credideris, videbis gloriam Dei? ¶Tulerũt
ergo lapidem. Ieſus autem eleuatis ſurſum
oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniā
42 audiſti me. ¶Ego autem ſciebam quia ſem-
per me audis, ſed propter populum qui cir
cunſtat, dixi, vt credant quia tu me miſiſti.
43 ¶Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit:
44 Lazare veni foras. ¶ Et ſtatim prodijt qui
F fuerat mortuus, ligatus pedes & manus in-
ſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Di-
xit eis Ieſus: Soluite eum, & ſinite abire.
45 ¶ Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad
Mariam & Martham, & viderant, quę fecit
46 Ieſus, crediderunt in eum. ¶Quidam au-
tem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixe
47 runt eis quæ fecit Ieſus. ¶ Collegerunt er-
go Pontifices & Phariſæi concilium, & di-
cebant: Quid facimus, quia hic homo mul-
48 ta ſigna facit? ¶ Si dimittimus eum ſic,
omnes credent in eum: & venient Roma-
ni & tollent noſtrum locum & gentem. & ſ.
49 ¶Vnus autem ex ipſis ‖ Caiphas nomine, ‖Inf. 18. c.
G cùm eſſet Pōtifex anni illius, dixit eis: Vos 14.
50 neſcitis quicquam, ¶ nec cogitatis quia ex- —7.
pedit nobis vt vnus moriať homo pro po- vobis
51 pulo, & non tota gens pereat. ¶Hoc autem
à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet Ponti
fex anni illius, prophetauit, quòd Ieſus mo

riturus

52 riturus erat pro gente:¶& non tm̃ pro gẽte,
ſed vt filios Dei qui erant diſperſi , congre-
53 garet in vnũ. ¶ Ab illo ergo die cogitauerũt
54 vt interficerent eũ. ¶ Ieſus ergo iam non in
palàm ambulabat apud Iudæos , ſed abijt
in regionem iuxta deſertũ in ciuitatẽ quæ
dicitur Ephrem, & ibi morabatur cũ diſci-
55 pulis ſuis. ¶Proximũ aũt erat Paſcha Iudęo
rũ: & aſcenderunt multi Ieroſolymã de re
gione ante Paſcha, vt ſanctificarẽt ſeipſos.
56 ¶Quærebant ergo Ieſum: & colloquebãtur
adinuicẽ,in tẽplo ſtantes: Quid putatis, qa
non vênit ad diẽ feſtũ ? Dederant aũt Pon-
tifices & Phariſæi mandatum, vt ſi quis co
gnouerit vbi ſit, indicet, vt apprehẽdãt eũ .



CAPVT XII.

*Matt. 26. a. 6. Mar. 14. a. 3.*
1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ
A vênit Bethaniam, vbi Lazarus
fuerat mortuus, quem ſuſcita-
2 uit Ieſus. ¶ Fecerunt autem ei
cęnam ibi, & Martha miniſtra
bat: Lazarus verò vnus erat ex diſcumben
3 tibus cum eo.¶Maria ergo accepit librã vn-
guenti nardi piſtici, pretioſi, & vnxit pedes
Ieſu, & extersit pedes eius capillis ſuis : &
4 domus ĩpleta eſt ex odore vnguenti.¶Dixit
ergo vnus ex diſcipulis eius, Iudas Iſcario-
5 tes, qui erat eũ traditurus: ¶ Quare hoc vn-
guentũ non venijt trecẽtis denarijs, & datũ
6 eſt egenis?¶dixit aũt hoc, nõ quia de egenis
pertinebat ad eũ: ſed quia fur erat, & locu
7 los habẽs, ea q̃ mittebant̃, portabat. ¶Dixit
*Sinite* B ergo Ieſus: *Sine*illã, vt in diem ſepulturę
8 meę ſeruet illud.¶Pauperes enim ſemp ha-
*habetis* bebitis vobiſcum: me autẽ non ſemper *ha
9 bebitis*. ¶Cognouit ergo turba multa ex Iu
deis quia illic eſt : & venerunt, non ꝓpter
Ieſum tantùm, ſed vt Lazarũ viderẽt, quẽ
10 ſuſcitauit à mortuis.¶Cogitauerunt autem
principes ſacerdotum vt & Lazarũ interfi-
11 cerent: ¶quia multi propter illũ abibant ex
12 Iudæis, & credebant in Ieſum. ¶In craſtinũ



aũt turba multa quæ venerat ad diẽ feſtũ ,
cũ audiſſent quia venit Ieſus Ieroſolymã :
13 ¶acceperunt ramos palmarũ, & proceſſerũt
obuiã ei, & clamabant: Hoſan-na, benedi-
ctus qui venit in nomine Dñi, Rex Iſraël.
14 ¶Et inuenit Ieſus aſellũ, & ſedit ſup eũ, ſi- *Mat. 21. a.*
15 cut ſcriptũ eſt. ¶Noli timere filia Siõ: ecce *7.*
16 Rex tuus venit ſedẽs ſup pullũ aſinæ. ¶ Hæc *Mar. 11.*
C nõ cognouerunt diſcipuli eius primũ : ſed *a. 7.*
quando glorificatus eſt Ieſus, tunc recorda- *Luc. 19. f.*
ti ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc *35.*
17 fecerũt ei. ¶Teſtimoniũ ergo perhibebat tur *Zach. 9. b*
ba q̃ erat cũ eo qñ Lazarũ vocauit de mo- *9.*
18 numẽto, & ſuſcitauit eũ à mortuis.¶Propte
reà & obuiã venit ei turba: quia audierunt
19 eũ feciſſe hoc ſignũ. ¶Phariſęi ergo dixerũt
ad ſemetipſos: Videtis qa nihil ꝓficimus?
20 ecce mundus totus poſt eum abijt . ¶ Erant
aũt qdã Gentiles ex his qui aſcenderant vt
21 adorarent in die feſto. ¶Hi ergo acceſſerunt
D ad Philippũ q erat à Beth-ſaida Galilææ ,
& rogabãt eũ, dicentes: Dñe, volumus Ieſũ
22 videre.¶Venit Philippus, & dicit Andrææ .
Andreas rurſus & Philippus dixerũt Ieſu .
23 ¶Ieſus autẽ rñdit eis, dicens : Vênit hora vt
24 clarificet̃ fili⁹ hominis.¶Amẽ, amẽ dico vo-
bis, niſi granũ frumenti cadẽs in terrã, mor
tuũ fuerit: ipsũ ſolũ manet. ſi aũt mortuũ
25 fuerit, multũ fructũ affert. ¶Qui amat ani- *Mat. 10.*
mã ſuã, perdet eã: & qui odit animam ſuã *d. 39. &*
in hoc mundo, in vitã æternã cuſtodit eã . *16. d. 25.*
26 ¶Si qs mihi miniſtrat, me ſequatur : & vbi *Mar. 8. d.*
ſum ego, illic & miniſter, meus erit. Si qs *35.*
mihi miniſtrauerit, honorificabit eũ Pater *Luc. 9. c.*
27 meus. ¶ Nunc anima mea turbata eſt . Et *14. & 17.*
E quid dicã? Pater, ſaluifica me ex hac horã . *e. 33.*
28 Sed ppea vêni in horã hãc. ¶Pater, clarifica *dicens:*
nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo, *Et

29 clarificaui, & iterũ clarificabo. ¶Turba ergo
quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruũ eſ
ſe factũ. Alij dicebant: Angelus ei locutus
30 eſt. ¶ Rñdit Ieſus, & dixit: Non pp me hæc
31 vox venit, ſed pp vos. ¶Nunc iudiciũ eſt mũ
di: nunc princeps huius mundi eijcietur ſo
32 ras. ¶ Et ego ſi exaltatus fuero à terra, om-
33 nia trahã ad me ipſum. ¶(hoc aũt dicebat,
34 ſignificans qua morte eſſet moriturus.) ¶Re
ſpondit ei turba: Nos audiuimus ‖ex lege, *Pſ.109.a.*
quia Chriſtus manet in æternũ: & qũo tu *4. & 16.*
dicis: Oportet exaltari filiũ hominis? Quis *a.7.*
35 eſt iſte filius hominis? ¶Dixit ergo ei Ieſus: *Iſa.40.b.*
F Adhuc modicũ lumē in vobis eſt. Ambula *6.*
te dũ lucē habetis, vt non vos tenebræ cõ- *Ezech.37.*
prehendant: & qui ambulat in tenebris, ne *Ig.25.*
36 ſcit quò vadat. ¶Dũ lucē habetis, credite in
lucē, vt filij lucis ſitis. Hęc locutus eſt Ieſus:
37 & abijt, & abſcondit ſe ab eis. ¶Cũ aũt tãta
ſigna feciſſet corã eis, nõ credebãt in eum:
38 ¶vt ſermo Iſaiæ prophetę impleretur, quē *Iſa.53.a.*
dixit: ‖Dñe, quis credidit auditui noſtro? & *1.*
39 brachium Dñi cui reuelatũ eſt? ¶Propterea *Rom.10.c.*
nõ poterant credere, qa iterũ dixit Iſaias: *16.*
40 ¶‖Excecauit oculos eorum, & indurauit cor *Iſa.6.c.9.*
G eorum: vt non videant oculis, & non intel- *10.*
ligant corde, & conuertantur, & ſanē eos. *Mat.13.b*
41 ¶Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriã eius, *14.*
42 & locutus eſt de eo. ¶Veruntamē & ex prin *Mar.4.*
cipibus multi crediderunt in eum: ſed pro- *b.12.*
pter Phariſæos non cõfitebantur, vt è ſyna *Luc.8.b.*
43 goga nõ eijcerentur. ¶Dilexerunt enim glo *10.*
riam hominum magis, quàm gloriam Dei. *Act.28.*
44 ¶Ieſus autem clamauit, & dixit: Qui credit *f.27.*
in me, non credit in me: ſed in eum qui *Rom.11.*
45 miſit me. ¶ Et qui videt me, videt eum qui *b.8.*
46 miſit me. ¶ Ego lux in mundum veni: vt
omnis qui credit in me, in tenebris nõ ma
47 neat. ¶ Et ſi quis audierit verba mea, & nõ
cuſtodierit: ego non iudico eum. non enim
veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluificē *Mar.16.*
48 mundum. ¶ Qui ſpernit me, & non accipit *a.16.*
verba mea: habet qui iudicet eum. ‖ſermo
quem locutus ſum, ille iudicabit eum in
49 nouiſſimo die. ¶ Quia ego ex meipſo non
ſum locutus, ſed q miſit me Pater, ipſe mi-
hi mandatum dedit quid dicam, & quid lo
50 quar. ¶ Et ſcio quia mandatum eius vita æ-
terna eſt. Quę ergo ego loquor: ſicut dixit
mihi Pater, ſic loquor.

## CAPVT XIII.

1 ANte diē aũt feſtum Paſchę ſciēs
A Ieſus quia venit hora eius vt *Mat.26.a*
tranſeat ex hoc mundo ad Pa- *2.*
trē: cũ dilexiſſet ſuos qui erãt *Mar.14.a*
in mundo, in finē dilexit eos. *1.*
2 ¶Et cęna facta, cũ diabolus iam miſiſſet in *Luc.22.a.*
cor, vt traderet eum Iudas Simónis Iſcario- *1.*
3 tes: ſciēs quia oĩa dedit ei Pater in manus,
4 & quia à Deo exiuit, & ad Deũ vadit: ¶ſur-
git à cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cũ
5 accepiſſet linteũ, præcinxit ſe. ¶Deinde *mi-



ſit aquã in peluim, & cępit lauare pedes di *mittit 7*
ſcipulorũ, & extergere linteo quo erat præ-
6 cinctus. ¶Venit ergo ad Simónē Petrum. Et
7 dicit ei Petr⁹: Dñe, tu mihi lauas pedes? ¶Re
ſpõdit Ieſus, & dixit ei: Quod ego facio, tu
8 neſcis modò, ſcies aũt poſtea. ¶Dicit ei Pe-
trus: Non lauabis mihi pedes in æternum.
Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero te, nõ *ha *habes 4.*
9 bebis partē mecũ. ¶Dicit ei Simon Petrus:
Dñe, non tantũ pedes meos, ſed manus &
10 caput. ¶Dicit ei Ieſus: Qui lotus eſt, nõ indi
B get niſi vt pedes lauet, ſed eſt mũdus totus.
11 ¶Et vos mundi eſtis, ſed nõ oēs. ¶Sciebat e-
nim quiſnã eſſet qui traderet eũ, pptereà
12 dixit: Non eſtis mundi oēs. ¶Poſtquam er-
go lauit pedes eorũ, & accepit veſtimenta
ſua, cum recubuiſſet, iterum dixit eis: Scitis
13 quid fecerim vobis? ¶Vos vocatis me Magi-
14 ſter, & Dñe: & bene dicitis, ſum etenim. ¶Si *Inf.15.c.*
ergo ego laui pedes veſtros, Dominus & Ma *20.*
giſter, & vos debetis alter alterius lauare pe *Mat.10.c*
15 des. ¶Exemplum enim dedi vobis, vt quē- *24.*
admodum ego feci vobis, ita & vos facia- *Luc.6.f.*
16 tis. ¶‖Amen, amen dico vobis, non eſt ſer- *40.*
uus maior domino ſuo, neq; apoſtolus ma *Pſal.40.b*
17 ior eſt eo qui miſit illum. ¶Si hęc ſcitis, bea- *11.*
18 ti eritis ſi feceritis ea. ¶Nõ de omnibus vo- *leuauit 3*
bis dico: ego ſcio quos elegerim. Sed vt ad- *Mat.10.d*
C impleatur ſcriptura: ‖Qui manducat me- *40.*
cũ panē, *leuabit contra me calcaneũ ſuũ. *Luc.10.c.*
19 ¶Amodo dico vobis, prius quàm fiat: vt cũ *16.*
20 factũ fuerit, credatis, quia ego ſum. ¶Amē, *Mat.16.b*
amen dico vobis, qui accipit ſi quē miſero, *18.*
me accipit: qui autē me accipit, accipit eũ *Mar.14.b*
21 qui me miſit. ¶Cum hæc dixiſſet Ieſus, tur- *11.*
batus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: *Luc.22.b.*
‖Amen, amen dico vobis: quia vnus ex *21.*
22 vobis tradet me. ¶ Aſpiciebant ergo ad in- *Infr.21.A.*
uicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret. *20.*
23 ¶ ‖Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis

24 eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.¶In-
nuit ergo huic Simō Petrꝰ, & dixit ei: Quis
25 eſt de quo dicit?¶Itaq; cùm recubuiſſet ille
26 ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Dñe, qs eſt? ¶Rñ-
dit Ieſus: Ille eſt cui intinctum panem por
rexero. Et cùm intinxiſſet panē, dedit Iudæ
27 Simónis Iſcariotæ ¶Et poſt buccellam, tūc
introiuit in eum ſatanas. Et dicit ei Ieſus:
28 Quod facis, fac citius.¶Hoc aūt nemo ſciuit
29 diſcumbentium ad quid dixerit ei. ¶Quidā
enim putabāt qa loculos habebat Iudas, ꝙ
dixiſſet ei Ieſus: Eme, ea quæ opus ſunt no-
D bis ad diem feſtū: aut egenis vt aliquid da-
30 ret. ¶Cùm ergo accepiſſet ille buccellā, exi-
31 uit continuò. Erat aūt nox.¶Cùm ergo exiſ
ſet, dixit Ieſus: Nūc clarificatus eſt filius ho
|Sup. 7.c. 32 minis: & Deus clarificatus eſt in eo.¶Si Deꝰ
14. clarificatꝰ eſt in eo, & Deus clarificabit eū
|Leui.19. in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum.
d.18. 33 ¶Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum.
Mat.22.d |Quęretis me: & |ſicut dixi Iudęis: Quò ego
36. vado, vos non poteſtis venire: & vobis dico
|Inf. 15.b 34 modò.¶Mandatum nouum do vobis, Vt di-
12. ligatis inuicem: ſicut dilexi vos, & vos dili-
35 gatis inuicem.¶In hoc cognoſcent oēs quia
diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueri-
36 tis ad inuicem. ¶Dicit ei Simō Petrus: Dñe,
quò vadis? Rñdit Ieſus: Quò ego vado, non
Mat.26.d potes me modò ſequi: ſequêris aūt poſtea.
35. 37 ¶Dicit ei Petrus: Quare nō poſſum te ſequi
Mar.14.c 38 modò? |animam meam pro te ponam ¶Re
29. ſpondit ei Ieſus: Animam tuam pro me po
Luc.22.d. nes? Amen, amen dico tibi, non cantabit
33. gallus, donec ter me neges.

## CAPVT XIIII.

*Et ait diſcipulis ſuis. 1 N*On turbetur cor veſtrum. Cre-
A ditis in Deū, & in me credite.
2 ¶In domo Patris mei manſio-
nes multæ ſunt. ſi quo minus,
dixiſſem vobis: Quia vado pa-
3 rare vobis locū.¶Et ſi abiero, & præparaue-
ro vobis locū: Iterum venio & accipiā vos
4 ad meipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis.¶Et
5 quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis. ¶Dicit ei
Thomas: Dñe, neſcimus quò vadis: & qūo
6 poſſumus viā ſcire?¶Dicit ei Ieſus: Ego ſum
via, & veritas, & vita. nemo venit ad Patrē,
7 niſi per me.¶Si cognouiſſetis me, & patrem
meū vtiq; cognouiſſetis: & amodo ‘cogno-
8 ſcetis’ eū, & vidiſtis eū.¶Dicit ei Philippus:
Dñe oſtēde nobis patrem, & ſufficit nobis.
‘cognoſceitis 1. 9 ¶Dicit ei Ieſus, Tāto tpe vobiſcum ſum, &
non ‘cognouiſtis’ me? Philippe, qui ‘videt
‘cognouiſti 1. me, videt’ & patrem. * Qūo tu dicis: Oſtēde
‘vidit me vidit 4. 10 nobis patrē?¶Nō ‘credis’ quia ego in patre,
& pr̄ in me eſt? Verba quæ ego loquor vo-
*Et 2. bis, à meipſo non loquor. Pr̄ aūt in me ma
‘creditis 11 nens, ipſe facit opera. ¶ Non creditis quia
B ego in patre, & pr̄ in me eſt? Alioquin pp
12 opera ipſa credite.¶Amen, amē dico vobis,
qui credit in me, opera quæ ego facio, & ip
ſe faciet, & maiora horum faciet, quia ego

13 ad patrē vado.¶|Et quodcūq; petieritis* in | Infr.16.c.
noīe meo, hoc faciam: vt glorificet pater in | 23.
14 filio. ¶Si qd petieritis me in noīe meo, hoc | Mat.7.a.
15 faciam.¶Si diligitis me: mandata mea ſer- | 7. & 21.b.
16 uate. ¶Et ego rogabo patrem, & alium para | 22.
clètum dabit vobis, vt maneat vobiſcū in | Mar.1.c.
17 æternum. ¶Spiritū veritatis, quem mundus | 24.
non poteſt accipere, quia non videt eum, | *Patrem
nec ſcit eū. Vos aūt‘ cognoſcitis eum’, quia | ‘cognoſcetis
18 apud vos manebit, & in vobis erit.¶Non re
19 linquam vos orphanos: veniā ad vos. ¶Ad-
huc modicum: & mundus me iam non vi-
C det. Vos aūt videtis me: qa ego viuo, & vos
20 viuetis. ¶In illo die vos cognoſcetis qa ego
ſum in pr̄e meo, & vos in me, & ego in vo-
21 bis.¶Qui habet mandata mea, & ſeruat ea:
ille eſt qui diligit me. Qui autē diligit me,
diligetur à patre meo: & ego diligam eū, &
22 manifeſtabo ei meipſum. ¶Dicit ei Iudas,
nō ille Iſcariótes: Dñe, quid factum eſt, qa
manifeſtaturus es nobis te ipſum, & non
23 mundo?¶Rñdit Ieſus, & dixit ei: Si quis di-
ligit me, ſermonem meū ſeruabit, & Pater
meus diliget eū, & ad eū veniemus, & man
24 ſionem apud eum faciemus. ¶Qui non dili-
git me, ſermones meos non ſeruat. Et ſer-
monē quem audiſtis, nō eſt meus: ſed eius
25 qui miſit me, Patris. ¶Hæc locutus ſum vo-
26 bis apud vos manens.¶Paraclêtus aūt Spiri
D tus ſanctus, quē mittet Pater in noīe meo,
ille vos docebit oīa, & ſuggeret vobis om-
27 nia quæcunque dixero vobis. ¶Pacem relin
quo vobis, pacem meam do vobis. non quo
modo mūdus dat, ego do vobis. Non turbet
28 cor veſtrum, neq; formidet. ¶Audiſtis quia
ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si dili
geretis me, gauderetis vtiq;, qa vado ad Pa
29 trē: qa Pr̄ maior me eſt. ¶Et nūc dixi vobis
priùs quàm fiat: vt cùm factū fuerit, creda-
30 tis.¶Iam nō multa loquar vobiſcum. Venit
enim princeps mūdi huius, & in me nō ha
31 bet quicquā.¶Sed vt cognoſcat mūdus quia
diligo Patrem: |& ſicut mādatum dedit mi | |Act.1.c.
hi Pater, ſic facio. Surgite eamus hinc. | 26.

## CAPVT XV.

1 EGo ſum vitis vera: & Pater meꝰ
A agricola eſt. ¶Omnem palmi-
2 tem in me, non ferentem fru-
ctum, ‘tollet’ eum: & omnem | ‘tollit 1.
qui fert fructum, purgabit eū,
3 vt fructum plus afferat. ¶Iam vos |mundi
eſtis propter ſermonem quem locutus ſum
4 vobis.¶Manete in me: & ego in vobis. Sicut
palmes nō poteſt ferre fructū à ſemetipſo,
niſi manſerit in vite: ſic nec vos niſi in me
5 manſeritis. ¶Ego ſum vitis: vos palmites. | |Su.13.a.
qui manet in me, & ego in eo, hic fert fru- | 10.
ctū multum: qa ſine me nihil poteſtis face
6 re. ¶Si quis in me non manſerit: mittetur
foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent
7 eum, & in ignem mittent, & ardet. ¶Si man
ſeritis in me, & verba mea in vobis manſe-

rint:quodcũq; volueritis petetis,& fiet vo-
8 bis.¶In hoc clarificatus eſt pr̃ meus: vt fru-
B ctum plurimũ afferatis, & efficiamini mei
9 diſcipuli.¶Sicut dilexit me pr̃, & ego dilexi
10 vos. Manete in dilectione mea.¶Si præcepta
mea ſeruaueritis manebitis in dilectione
mea,ſicut & ego patris mei præcepta ſerua
11 ui,& maneo in eius dilectione. ¶Hæc locu-
tus ſum vobis, vt gaudiũ meũ in vobis ſit,
12 & gaudiũ veſtrum impleat̃. ¶‖Hoc eſt præce
ptũ meum, vt diligatis inuicẽ, ſicut dilexi
13 vos.¶Maiorem hac dilectionẽ nemo habet,
vt aĩam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
14 ¶Vos amici mei eſtis,ſi feceritis quę ego pręг
15 cipio vobis.¶Iam nõ ᵛdico ᵛvos ſeruos:quia
C ſeruus neſcit quid facit dñs eius. Vos aũt di
xi amicos:quia oĩa quæcunq; audiui à Pa-
16 tre meo,nota feci vobis.¶Non vos me elegi
ſtis,ſed ego elegi vos,& poſui vos,vt‖eatis,
& fructum afferatis: & fructus vr̃ maneat:
vt quodcunq; petieritis patrem in nomine
17 meo,det vobis.¶‖Hæc mando vobis,vt dili-
18 gatis inuicem. ¶Si mundus vos odit:ſcitote
19 quia me priorem vobis odio habuit. ¶Si de
mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat,
diligeret: quia verò de mũdo non eſtis,ſed
ego elegi vos de mundo,propterea odit vos
20 mundus.¶Mementote ſermonis mei,quem
ego dixi vobis, ‖Non eſt ſeruus maior dño
D ſuo.‖Si me ꝑſecuti ſunt,& vos perſequent̃.
Si ſermonẽ meũ ſeruauerunt,& vr̃m ſerua
21 bunt ¶Sed hæc oĩa facient vobis ꝑp nomen
22 meum:quia neſciũt eum qui miſit me.¶Si
non veniſſem,& locutus fuiſſem eis,pecca-
tũ non haberẽt : nunc aũt excuſationẽ non
23 habent de peccato ſuo.¶Qui me odit,& Pa
24 trem meum odit. ¶Si opera non feciſſem in
eis quæ nemo alius fecit: peccatum non ha
berent. Nunc aũt & viderunt,& oderũt &
25 me & patrem meum. ¶Sed vt adimpleatur
ſermo qui in lege eorũ ſcriptus eſt: ‖ Quia
26 odio habuerũt me gratis.¶Cum aũt venerit
paraclẽtus, quẽ ego mittã vobis à Pr̃e ſpĩm
veritatis,qui à Patre procedit, ille teſtimo-
27 niũ perhibebit de me: ¶ & vos teſtimonium
ᵛperhibebitisᵛ:quia ab initio mecum eſtis.

‖Su. 13.d. 34. Eph.5.b.9 1.The.4.b 9.
ᵛdicam
‖Mat. 28. d.19. ‖1. Io.3.a 1.et 4.b.7.
‖Su. 13.b. 16. ‖Mat. 10. c.24. Lu.6 f.40 Mat.24.a 9.
Pſa.34.d. 19. Luc.24.g. 49.
ᵛperhibetis 4.

## CAPVT XVI.

1 Hæc locutus ſum vobis,vt nõ ſcã
A dalizemini.¶Abſque ſynagogis
2 facient vos: ſed venit hora, vt
oĩs qui interficit vos, arbitret̃
3 obſequium ſe pręſtare Deo.¶&
hęc facient vobis:quia nõ nouerunt Patrẽ,
4 neque me. ¶Sed hæc locutus ſum vobis,vt
cùm venerit hora eorũ reminiſcamini , qa
ego dixi vobis.Hæc aũt vobis ab initio non
5 dixi:quia vobiſcum eram. ¶Et nũc vado ad
eũ qui miſit me, & nemo ex vobis interro-
6 gat me,quò vadis?¶Sed qa hęc locutus ſum
7 vobi s,triſtitia impleuit cor veſtrũ.¶Sed ego
veritatem dico vobis, expedit vobis, vt ego
vadam:ſi enim non abiero,paraclẽtus non
veniet ad vos: ſi aũt abiero,mittam eum ad
8 vos.¶Et cùm venerit ille, arguet mundũ de
B peccato,& de iuſtitia,& de iudicio.¶De pec
9 cato quidem,quia non ᵛcreduntᵛin me.¶De
10 iuſtitia verò: quia ad Patrem vado : & iam
11 nõ videbitis me. ¶De iudicio aũt:quia prin
12 ceps huius mũdi iam iudicatus eſt.¶Adhuc
multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis
13 portare modò.¶Cùm aũt venerit ille Spiri-
tus veritatis,docebit vos oẽm veritatẽ.non
enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcunq;
audiet,loquetur:& quæ ventura ſunt annũ
14 ciabit vobis.¶Ille me clarificabit:quia de
15 meo accipiet,& annũciabit vobis.¶Omnia
quæcunq; habet Pater,mea ſunt. Propter-
eà dixi, quia de meo accipiet, & annuncia-
16 bit vobis . ¶Modicum & iam non videbitis
me,& iterum modicum,& videbitis me:
17 quia vado ad Patrem ¶Dixerunt ergo ex di-
ſcipulis eius ad inuicẽ . Quid eſt hoc quod
dicit nobis: Modicum,& nõ videbitis me:
& iterum modicũ,& videbitis me, & quia
18 vado ad Patrem ? ¶Dicebant ergo:Quid eſt
hoc quod dicit: Modicũ?neſcimus quod lo-
19 quitur.¶Cognouit aũt Ieſus,quia volebant
C eum interrogare:& dixit eis: De hoc quæri
tis inter vos, quia dixi vobis : Modicum,&
non videbitis me:& iterum modicum,
20 & videbitis me ? ¶ Amen,amen dico vobis,
quia plorabitis,& flebitis vos:mundus au-
tem gaudebit: vos autem contriſtabimini,
21 ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudiũ.¶Mu-
lier cùm parit,triſtitiam habet,quia venit
hora eius:cùm autẽ pepererit puerum,iam
non meminit preſſurę propter gaudiũ,quia
22 natus eſt homo in mundum. ¶Et vos igi-
tur nũc quidem triſtitiam habetis , iterum
aũt videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: &
23 gaudium veſtrum nemo tollet à vobis . ¶Et
in illo die me nõ rogabitis quicquã.‖Amẽ,
D amẽ dico vobis,ſi quid petieritis patrem in
24 nomine meo, dabit vobis . ¶ Vſque modò
non petiſtis quicquam in nomine meo. Pe
tite,& accipietis: vt gaudium veſtrũ ſit ple
25 num. ¶ Hæc in prouerbijs locutus ſum vo-
bis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs
loquar vobis,ſed palàm de patre annuncia
26 bo vobis.¶In illo die in nomine meo pete-
tis : & non dico vobis quia ego rogabo Pa-
27 trem de vobis. ¶Ipſe enim Pater amat vos:
quia vos me amaſtis,& credidiſtis,qa ego à
28 Deo exiui.¶Exiui à Pr̃e,& veni in mũdum:
29 iterũ relinquo mũdũ,& vado ad patrẽ. ¶Di
cũt ei diſcipuli eius: Ecce,nunc palã loque-
30 ris,& prouerbiũ nullum dicis.¶Nũc ſcimus
quia ſcis omnia , & nõ opus eſt tibi vt quis
te interroget : in hoc credimus quia à Deo
31 exiſti.¶Reſpondit eis Ieſus: Modò creditis.
32 ¶‖Ecce venit hora , & iam venit, vt diſper-
gamini vnuſquiſque in propria,& me ſolũ
relinquatis: & nõ ſum ſolus, qa Pater me-
33 cũ eſt.¶Hæc locutus ſum vobis,vt in me pa

ᵛcrediderunt
‖Su. 14.b. 13. ‖Mat. 7.a 7.& 21.b. 22. Mar. 11.c 24. Lu.11.b.9 Iac.1.a.5.
‖Mat. 26. c.31. Mar.14.c 27.

cem

cem habeatis.In mundo preſſuram habebi
tis:ſed confidite, ego vici mundum.

## CAPVT XVII.

‖Mat. 28. d.18. 1 HÆc locutus eſt Ieſus : & ſuble-
A uatis oculis in cœlũ, dixit: Pr̃
venit hora , clarifica filiũ tuũ,
2 vt filius tuus clarificet te.¶‖Si-
cut dediſti ei poteſtatẽ oĩs car
nis,vt oẽ quod dediſti ei,det eis vitam æter
3 nã.¶Hæc eſt aũt vita æterna: vt cognoſcant
te ſolum Deũ verum, & quẽ miſiſti Ieſum
4 Chriſtum.¶Ego te clarificaui ſuper terram:
opus cõſummaui qđ dediſti mihi vt faciã.
5 ¶Et nunc clarifica me tu pr̃ apud temetip-
ſum,claritate quam habui prius q̃ mundus
6 eſſet apud te.¶Manifeſtaui nomen tuũ hoĩ-
bus quos dediſti mihi de mũdo: (Tui erãt:
& mihi eos dediſti)& ſermonem tuũ ſerua
7 uerunt . ¶Nunc cognoueiunt quia oĩa quæ
8 dediſti mihi,abs te ſunt.¶quia verba q̃ dedi
B ſti mihi,dedi eis:& ipſi acceperũt,& cogno
uerunt verè quia à te exiui , & crediderunt
9 quia tu me miſiſti.¶Ego pro eis rogo. Non
pro mũdo rogo,ſed pro his quos dediſti mi
10 hi, quia tui ſunt . ¶Et mea oĩa, tua ſunt:&
11 tua,mea ſunt:& clarificatus ſum in eis.¶Et
iã non ſum in mundo:& hi in mũdo ſunt,
& ego ad te venio.Pater ſancte,ſerua eos in
noĩe tuo quos dediſti mihi vt ſint vnum,ſi
12 cut & nos. ¶Cùm eſſem cum eis,ego ſerua-
bam eos in noĩe tuo.Quos dediſti mihi,cu
ſtodiui:& nemo ex eis perijt, niſi filius per
Inf.18.b.9 13 ditionis, ‖vt ſcriptura impleaẽ . ¶Nunc aũt
Pſa. 40.b. C ad te venio: & hæc loquor in mundo,vt ha
10.& 108. beãt gaudiũ meum impletũ in ſemetipſis.
a.8. 14 ¶Ego dedi eis ſermonẽ tuum , & mũdus eos
odio habuit,quia non ſunt de mundo,ſicut
15 & ego non ſum de mũdo. ¶Non rogo vt tol
las eos de munpo,ſed vt ſerues eos à malo.
16 ¶De mundo non ſunt,ſicut & ego non ſum
17 de mũdo.¶Sanctifica eos in veritate. Sermo
18 tuus veritas eſt. ¶Sicut tu me miſiſti in mũ
19 dũ,& ego miſi eos in mundum. ¶Et pro eis
ego ſanctifico meipſum: vt ſint & ipſi ſan-
20 ctificati in veritate. ¶Non pro eis autẽ rogo
tm̃,ſed & pro eis qui credituri ſunt per ver
21 bum eorũ in me:¶vt oẽs vnum ſint,ſicut tu
pater in me,& ego ib te, vt & ipſi in nobis
vnũ ſint; vt credat mundus quia tu me mi-
22 ſiſti ¶Et ego claritatẽ quã dediſti mihi,dedi
D eis: vt ſint vnum,ſicut & nos vnum ſumus.
23 ¶ Ego in eis & tu in me, vt ſint cõſummati
in vnũ.& cognoſcat mũdus quia tu me mi
24 ſiſti,& dilexiſti eos,ſicut & me dilexiſti.¶Pa
ter,quos dediſti mihi,volo vt vbi ſum ego,
& illi ſint mecũ:vt videant cl-ritatẽ meam
quã dediſti mihi, quia dilexiſti me ante cõ
25 ſtitutionẽ mũdi.¶Pr̃ iuſte,mũdus te non co
gnouit,ego autẽ te cognoui: & hi cognoue-
26 runt,quia tu me miſiſti.¶Et notum feci eis
nomen tuum & notum faciam, vt dilectio
quã dilexiſti me in ipſis ſit & ego in ipſis.

## CAPVT XVIII.

1 HÆc cùm dixiſſet Ieſus, egreſſ' eſt cũ di Matt. 26.
A ſcipulis ſuis trãs Torrentẽ Cedron, vbi e.36.
erat hortus,in quẽ introiuit ipſe & diſcipu Mar. 14.d
2 li eius.¶Sciebat aũt & Iudas q tradebat eũ, 32.
locũ: qa frequẽter Ieſus cõuenerat illuc cũ Luc.22.d.
3 diſcipulis ſuis . ¶‖Iudas ergo cùm accepiſſet 39.
cohortẽ, & à põtificibus & Phariſeis mini- 2.Re.15.c.
ſtros: venit illuc cũ laternis & facibus & ar- 23.
‖Mar.26. e.47. Mar.14.e 43. Luc.22.e. 47.



4 mis.¶Ieſus itaq; ſciẽs oĩa q̃ vẽtura erãt ſup
5 ſe, proceſſit,& dixit eis:Quẽ q̃ritis?Rñderũt
ei:Ieſum Nazarenũ.Dicit eis Ieſus:Ego ſũ.
Stabat aũt & Iudas q tradebat eũ , cũ ipſis.
6 ¶ Vt ergo dixit eis: Ego ſum,abierũt retror-
B ſum,& ceciderũt in terrã. ¶Iterũ ergo inter
7 rogauit eos: Quẽ q̃ritis?Illi aũt dixerunt: Ie
8 ſum Nazarenũ.¶Rñdit Ieſus: Dixi vobis,qa
ego ſum: ſi ergo me q̃ritis, ſinite hos abire.
9 ¶Vt impleret ſermo quẽ dixit :‖Quia quos ‖Su.17.b.
10 dediſti mihi, nõ pdidi ex eis quemq̃.¶Simõ 12.
ergo Petrus hñs gladiũ,eduxit eũ:& pcuſſit
põtificis ſeruũ:& abſcidit auriculã ei' dex-
11 terã. ¶Erat aũt nomẽ ſeruo Malchus ¶Dixit
ergo Ieſus Petro: Mitte gladiũ tuũ in vagi-
nã. Calicẽ quẽ dedit mihi Pr̃,nõ * bibã il- *nis ut
12 lũ?¶Cohors ergo & tribunus,& miniſtri Iu
dęorũ cõprehenderunt Ieſum,& ligauerũt
13 eũ:¶& adduxerunt eũ ad‖Annã primũ.Erat ‖Lu.3.a.2
C enim ſocer Caiphæ, q erat põtifex anni il-
14 lius.¶Erat aũt Caiphas,‖qui cõſiliũ dederat ‖Su.11.f.
Iudæis, Quia expedit vnũ hoĩem mori pro 49.
15 populo.¶Sequebaẽ aũt Ieſum Simõ Petrus, ‖Mat.26.
& alius diſcipulus. Diſcipulus aũt ille erat f.58.
notus põtifici, & introiuit cũ Ieſu in atriũ Mar 14.f
16 pontificis. ¶Petrus aũt ſtabat ad oſtiũ foris. 54.
‖Exiuit ergo diſcipulus * alius q erat notus Luc. 22.f.
pontifici,& dixit oſtiariæ:& introduxit Pe- 54.
17 trũ. ¶Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Nun- *ille 6.
qd & tu ex diſcipulis es hoĩs iſtius?Dicit il-
18 le: Non ſum:¶Stabant autem ſerui & mini

ſtri ad

ſtri ad prunas, qa frig⁹ erat, & calefaciebãt
ſe. Erat aũt cũ eis & Petrus ſtans, & calefa-
19 ciẽs ſe. ¶Pontifex ergo interrogauit Ieſũ de
20 diſcipulis ſuis, & de doctrina eius. ¶Rñdit ei
D Ieſus: Ego palã locutus ſum mũdo, ego sẽ
per docui in ſynagoga, & in tẽplo quò oẽs
Iudæi cõueniũt, & in occulto locutus ſum
21 nihil. ¶Quid me interrogas? interroga eos q
audierũt qd locutus ſum ipſis: ecce hi ſciũt
22 q̃ dixerim ego. ¶Hæc aũt cũ dixiſſet, vnus aſ
ſiſtẽs miniſtrorũ dedit alapam Ieſu, dicẽs.

*Mat. 26. f. 57. Mar. 14. f. 53.*



23 Sic rñdes pontifici? ¶Rñdit ei Ieſus: Si malè
locutus ſum, teſtimoniũ phibe de malo: ſi
24 aũt bene, qd me cædis? ¶Et miſit eũ Annas
25 ligatũ ad Caiphã põtificẽ. ¶Erat aũt Simõ
Petrus ſtãs, & calefaciẽs ſe. ¶Dixerunt ergo
E ei: Nunqd & tu ex diſcipulis eius es? Nega-
26 uit ille, & dixit: Nõ sũ. ¶Dicit ei vnus ex ſer
uis põtificis, cognatus eius cui⁹ abſcidit Pe
trus auriculã: Nõne ego te vidi in horto cũ
27 illo? ¶Iterũ ergo negauit Petrus, & ſtatĩ gal-
28 lus cãtauit. ¶Adducũt ergo Ieſũ à Caipha
in p̃toriũ. Erat aũt manè: & ipſi nõ introie
rũt ĩ p̃toriũ, vt nõ cõtaminarẽt, ſed vt mã
29 ducarẽt paſcha. ¶Exiuit ergo Pilatus ad eos
foras, & dixit: Quã accuſationẽ affertis ad-
30 uerſus hoĩem hũc? ¶Rñderũt & dixerũt ei:
Si nõ eſſet hic malefactor, nõ tibi tradidiſ-
31 ſemus eũ. ¶Dixit ergo eis Pilatus: Accipite
F eũ vos, & ſecundũ legẽ veſtrã iudicate eũ.
Dixerũt ergo ei Iudæi: Nobis nõ licet inter
32 ficere quenquã: ¶Vt ſermo Ieſu impleretur
quẽ dixit, ſignificãs qua morte eſſet moritu
33 rus. ¶Introiuit ergo iterũ ĩ p̃toriũ Pilat⁹, &
vocauit Ieſum, & dixit ei: Tu es Rex Iudæo
34 rum? ¶Reſpondit Ieſus: A temetipſo hoc di
35 cis, an alij dixerunt tibi de me? ¶Reſpondit
Pilatus: Nũquid ego Iudæus ſum? Gẽs tua,
& põtifices tradiderũt te mihi: qd feciſti?
36 ¶Reſpõdit Ieſus: Regnũ meũ nõ eſt de hoc

*Luc. 22. f. 54. Mat. 26. g. 69. Marc. 14. g. 67. Luc. 22. f. 56. ad Caipham. Mat. 27. a. 2. Mar. 15. a. 1. Luc. 23. a. 1. Act. 10. d. 28. & 11. a. 3. Mat. 20. c. 13. Mat. 27. b. 11. Mar. 15. a. 2. Luc. 23. a. 4.*



mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnũ meũ,
miniſtri mei vtiq; decertarẽt vt nõ trade-
rer Iudæis: nũc aũt regnũ meũ nõ eſt hinc.
37 ¶Dixit itaq; ei Pilatus: Ergo Rex es tu? Rñ-
G dit Ieſus: Tu dicis, qa Rex ſum ego. Ego in
hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundũ,
vt teſtimoniũ phibeã veritati: oĩs q eſt ex
38 veritate, audit vocẽ meã. ¶Dicit ei Pilatus:
Quid eſt veritas? Et cũ hoc dixiſſet, iterũ exi
uit ad Iudæos, & dixit eis: Ego nullã inue-
39 nio in eo cauſam. ¶Eſt aũt conſuetudo vo- *Mat. 27. b*
bis vt vnũ dimittã vobis in Paſcha: vultis *13.*
40 ergo dimittam vobis Regẽ Iudæorũ? ¶Cla- *Mar. 15.*
mauerũt ergo oẽs, dicentes: Non hunc, ſed *a. 6.*
Barabbam. Erat autem Barabbas latro. *Luc. 23. c*
*17.*



CAPVT XIX.

1 TVnc ergo apprehẽdit Pilatus Ieſum, & *Mat. 27.*
A flagellauit. ¶Et milites plectentes coro- *c. 27.*

nam

nã de ſpinis, impoſuerũt capiti ei⁹, & veſte
3 purpurea circũdederũt eũ. ¶Et veniebãt ad *Marc. 15. b. 16.*
eũ, & dicebant: Aue Rex Iudæorũ: & dabãt



4 ei alapas. ¶Exiuit* iterũ Pilatus foras, & di **ergo 1.*
cit eis: Ecce adduco vobis eũ foras, vt cogno
5 ſcatis, q͞a nullã inuenio in eo cãm. ¶ Exiuit
ergo Ieſus* portãs coronã ſpineã, & purpu **foras 1.*
6 reũ veſtimẽtũ. Et dicit eis: Ecce homo. ¶Cũ



ergo vidiſſent eũ põtifices & miniſtri, cla
mabãt, dicẽtes: Crucifige, crucifige eũ. Di- *—6.*
cit eis Pilat⁹: Accipite eũ vos, & crucifigite:
7 ego.n. nõ inuenio in eo cãm. ¶Rñderunt ei
B Iudæi: Nos legẽ habemus, & ſcd̃m legẽ* de **noſtrã 2*
8 bet mori, q͞a filiũ Dei ſe fecit. ¶Cũ ergo au-
diſſet Pilatus hũc ſermonẽ, magis timuit.
9 ¶Et ingreſſus eſt prætoriũ iterũ, & dicit ad
Ieſum: Vnde es tu? Ieſus aũt reſpõſũ nõ de
10 dit ei. ¶Dicit ergo eis Pilatus: Mihi non lo
q̃ris? neſcis q͞a ptãtẽ habeo crucifigere te, &
11 ptãtẽ habeo dimittere te? ¶Rñdit Ieſus: Nõ
haberes ptãtẽ aduerſũ me vllã, niſi tibi da
tũ eſſet deſuper: ꝑꝑea q me tradidit tibi,
12 maius peccatũ habet. ¶* Exinde q̃rebat Pila **&*
tus dimittere eũ. Iudæi aũt clamabãt dicẽ-
tes: Si hũc dimittis, nõ es amic⁹ Cæſaris. oĩs* **enim*
13 q ſe Regẽ facit, cõtradicit Cæſari. ¶Pilatus
C aũt cũ audiſſet hos ſermones, adduxit foras
Ieſum, & ſedit ꝓ tribunali in loco q dr̃ Li
14 thóſtrotos, Hebraicè aũt Gabbatha. ¶Erat
aũt Paraſceue paſchę, hora quaſi ſexta, & di
15 cit Iudæis: Ecce Rex veſter. ¶Illi aũt clama-
bãt: Tolle, tolle, crucifige eũ. Dicit ei Pilat⁹:
Regẽ veſtrũ crucifigã? Rñderunt põtifices:
16 Nõ habemus Regẽ, niſi Cæſarẽ. ¶ Tũc ergo
tradidit eis illũ, vt crucifigeretẽ. Suſceperũt



17 aũt Ieſum: & eduxerũt.* ¶Et baiulãs ſibi cru **eum 3.*
cẽ, exiuit in eũ q dĩ Caluariç locũ, Hebrai- *¶Mat. 27 d. 33. Mar. 15. b. 22. Luc. 23. e. 33.*



ce* Golgotha: vbi crucifixerũt eũ, & cũ eo **autem*

alios duos hinc & hinc, medium autem Ie
19 ſum. ¶Scripſit aūt & titulum Pilatus: & po
D ſuit ſuper crucē. Erat aūt ſcriptū: IESVS
NAZARENVS REX IVDAEORVM.
20 Hunc ergo titulū multi Iudæorū legerunt:
q̄a prope ciuitatē erat locus, vbi crucifixus
eſt IESVS. Et erat ſcriptū Hebraicè, Græcè,
21 & Latinè. ¶Dicebant ergo Pilato pontifices
Iudæorū: Noli ſcribere Rex Iudæorū: ſed
22 q̄a ipſe dixit, Rex ſum Iudæorū. ¶Reſpōdit
23 Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi. ¶Milites ergo
cū crucifixiſſent eū, acceperunt veſtimenta
eius (& fecerunt quatuòr partes: vnicuique
militi partē) & tunicā. Erat aūt tunica in-
24 cōſutilis, deſuper cōtexta p̄ totū. ¶Dixerunt
E ergo adinuicē: Non ſcindamus eā, ſed ſor-
tiamur de illa cuius ſit. Vt ſcriptura imple
retur, dicens: ‖Partiti ſunt veſtimenta mea
ſibi, & in veſtē meā miſerunt ſortē. Et mi-
25 lites quidē hæc fecerunt. ¶Stabant aūt iux-
ta crucē IESV mater eius, & ſoror matris
eius, Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.
26 ¶Cùm vidiſſet ergo IESVS matrem & diſci-
pulū ſtantē quē diligebat, dicit matri ſuæ:
27 Mulier ecce filius tuus. ¶Deinde dicit diſci-
pulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora acce-
28 pit eā diſcipulus in ſua. ¶‖Poſtea ſciens
IESVS quia oīa iam conſummata ſunt, ‖vt
29 conſummaretur ſcriptura, dixit. Sitio. ¶Vas
ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autē
ſpongiam plenam aceto, hiſſopo circūpo-
30 nētes, obtulerūt ori eius. ¶Cū ergo accepiſ
F ſet IESVS acetum, dixit: Conſummatū eſt.
31 Et inclinato capite, tradidit ſpiritū. ¶Iudæi
ergo (quoniam Paraſcêue erat) vt nō rema-
nerēt in cruce corpora ſabbatho (erat enim
magnus dies ille ſabbathi) rogauerunt Pi-
latum, vt frangerentur eorum crura, & tol-
32 lerentur. ¶Venerunt ergo milites: & primi
quidem fregerunt crura, & alterius qui cru
33 cifixus eſt cū eo. ¶Ad IESVM autē cū veniſ-
ſent, vt viderunt eum iam mortuū, nō fre-
34 gerunt eius crura. ¶ſed vnus militum lan-
cea latus eius aperuit, & continuò exiuit
35 ſanguis & aqua. ¶Et qui vidit teſtimonium
perhibuit: & verū eſt teſtimoniū eius. Et il
le ſcit, quia vera dicit: vt & vos credatis.
36 ¶Facta ſunt enim hæc vt ſcriptura implere
37 tur: ‖Os non comminuetis ex eo. ¶Et ite-
rum alia ſcriptura, dicit: ‖Videbunt in quē
38 trāsfixerunt. ¶‖Poſt hæc aūt rogauit Pilatū
G Ioſeph ab Arimathæa (eò quòd eſſet diſci-
pulus IESV, occultus autem propter metū
Iudæorum) vt tolleret corpus IESV. Et
permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus
39 IESV. Venit aūt & Nicodemus, ‖qui vene
rat ad IESVM nocte primum, ferens miſtu
ram myrrhæ & aloës quaſi libras centum.
40 ¶Acceperunt ergo corpus IESV, & ligauerūt
illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt
41 Iudæis ſepelire. ¶Erat autem in loco vbi cru
cifixus eſt, hortus, & in horto monumen

*‖Mat. 27. d. 35. Mar. 15. e. 24. Luc. 23. e. 34. Pſal. 21. c. 19.*

*ſuam*
*Cleophæ.*
*‖Pſal. 68. c. 22.*

*‖Exo. 12. g. 41. Nume. 9. b. 12.*
*‖Zac. 12. c. 10.*
*‖Mat. 27. g. 57. Mar. 15. d. 42. Luc. 23. g. 50.*
*Suprà 3. a. 1. & 7. g. 50.*



tum nouum, in quo nondum quiſquā poſi
42 tus erat. ¶Ibi ergo propter paraſcêuen Iu-
dæorum, quia iuxta erat monumētum, po
ſuerunt IESVM.



CAPVT XX

1 VNA autē ſabbathi. Maria Mag
A dalene venit manè cū adhuc
tenebræ eſſent, ad monumen
tum: & vidit lapidē ſublatū
2 à monumēto. ¶Cucurrit ergo
& venit ad Simónem Petrum, & ad aliū
diſcipulum quem amabat IESVS, & di-
xit illis: Tulerunt Dominum de monu-
mento, & neſcimus vbi poſuerunt eum.
3 ¶Exijt ergo Petrus & ille alius diſcipulus,
4 & venerūt ad monumentū. ¶Currebant au
tem duo ſimul, & ille alius diſcipulus p̄cu
currit citiùs Petro, & venit prim⁹ ad monu
5 mentum. ¶Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſi-

*Matt. 28. a. 1. Mar. 16. a. 1. Luc. 24. a. 1.*

ta lintea

6 ta linteamina: nõ tñ introiuit. ¶Venit ergo
B Simon Petrus ſequẽs eũ, & introiuit in mo
7 numentũ, & vidit linteamina poſita, ¶ & ſu
dariũ qđ fuerat ſup caput eius, nó cum lin-
teaminibus poſitũ, ſed ſeparatim inuolutũ
8 in vnum locum. ¶Tunc ergo introiuit & il-
le diſcipulus qui venerat primus ad monu-
9 mentũ, & vidit, & credidit. ¶nondum enim
ſciebant ſcripturam, quia oportebat eum à
10 mortuis reſurgere. ¶Abierunt ergo iterũ di-
11 ſcipuli ad ſemetipſos. ¶‖Maria autẽ ſtabat ‖*Mat. 28. a. 1.*
C ad monumentũ foris, plorãs. Dum ergo fle-
ret, inclinauit ſe, ‖& proſpexit in monumẽ ‖*Mar. 16. a. 5.*
12 tũ. ¶‖& vidit duos angelos in albis ſedẽtes: ‖*Lu. 24. a. 4.*
vnũ ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitũ
13 fuerat corpus Ieſu. ¶Dicunt ei illi: Mulier
quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dñm
14 meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. ¶Hæc
cum dixiſſet, cõuerſa eſt retrorſum, & vidit
Ieſum ſtantẽ: & non ſciebat, quia Ieſus eſt.
15 ¶Dicit ei Ieſus: Mulier quid ploras? quẽ quę



D ris? Illa exiſtimans quia hortolanus eſſet, di
cit ei: Dñe, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi
16 vbi poſuiſti eũ: & ego eum tollam. ¶Dicit ei
Ieſus: Maria. Conuerſa illa dicit ei: Rabbo-
17 ni, (quod dr̄ Magiſter.) ¶Dicit ei Ieſus: Noli
me tangere (nondum .n. aſcendi ad patrem
meum) vade aũt ad fratres meos, & dic eis:
Aſcendo ad patrem meũ & patrem veſtrũ,
18 Deũ meum & Deũ veſtrum. ¶Venit Maria
Magdalena annuncians diſcipulis: Quia vi
19 di Dñm, & hæc dixit mihi: ¶‖Cùm ergo ſe- ‖*Mar. 16. c. 14.*
E rò eſſet die illo, vna ſabbathorũ, & fores eſ
ſent clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati *Luc 24. e. 36.*
propter metum Iudæorũ: venit Ieſus, & ſte
20 tit ĩ medio, & dixit eis: Pax vobis. ¶Et cùm *1. Cor. 15. a. 5.*
hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Ga
21 uiſi ſunt ergo diſcipuli viſo Dño. ¶Dixit er-
go eis* iterũ: Pax vobis. Sicut miſit me Pr̄, **Ieſus 1.*
22 & ego mitto vos. ¶Hoc cùm dixiſſet, inſufla
23 uit, & dicit eis: ‖Accipite Spm̄ ſanctũ: ¶quo- ‖*Mat. 1. c. 15.*
F rum remiſeritis peccata, remittuntur eis: &
24 quorum retinueritis, retẽta ſunt. ¶Thomas
aũt vnus ex duodecim, qui dr̄ Didymus, nõ
25 erat cum eis, qñ venit Ieſus. ¶Dixerunt ergo
ei alij diſcipuli: Vidimus Dñm. Ille aũt di-
xit eis: Niſi videro in manibus eius *fixu- **figurã 5.*
ram clauorum, & mittam digitum meum
in loco clauorum, & mittã manum meam
26 in latus eius: nõ credam. ¶Et poſt dies octo,
iterum erant diſcipuli eius intus: & Tho-
mas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, &
27 ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis. ¶Deinde



dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, &
G vide manus meas: & affer manũ tuã, & mit
te in latus meũ: & noli eſſe incredulus, ſed
28 fidelis. ¶Rñdit Thomas, & dixit ei: Domin9
29 meus, & Deus meus. ¶Dixit ei Ieſus: Quia
vidiſti me Thoma credidiſti: beati qui non
30 viderunt, & crediderunt. ¶ ‖Multa quidem ‖*Inf. 21. d. 25.*
& alia ſigna fecit Ieſus in cõſpectu diſcipu
lorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in li-
31 bro hoc. ¶Hæc aũt ſcripta ſunt, vt credatis
quia Ieſus eſt Chr̄s filius Dei: & vt creden-
tes vitam habeatis in nomine eius.

## CAPVT XXI.

1 POſtea manifeſtauit ſe iterum **diſcipulis 4.*
A Ieſus *ad mare Tiberiadis. Ma
2 nifeſtauit autem ſic: ¶ Erant
ſimul Simon Petrus, & Tho-
mas qui dicitur Dydimus, &
Nathanaël qui erat à Cana Galilææ, & fi- *Su. 1. g. 45*
3 lij Zebedæi, & alij ex diſcipulis ei9 duo. ¶Di *Matt. 4. c. 21.*
cit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Dicunt
ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & *Mar. 1. b. 19.*
aſcenderunt in nauim: & illa nocte nihil
4 prendiderũt. ¶Manè autem iam facto, ſtetit
Ieſus in litore: non tamen cognouerunt di-
5 ſcipuli, quia Ieſus eſt. ¶Dicit ergo eis Ieſus:
Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Rñ-

Luc. 5. 6. 4. 6 derunt ei: Non. ¶Dicit eis: Mittite in dexte-
ram nauigij rete: & inuenietis. Miſerũt er-
go: & iam non valebant illud trahere præ
7 multitudine piſcium. ¶ Dicit ergo diſcipu-
lus ille quem diligebat Ieſus, Petro: Domi
nus eſt. Simón Petrus, cum audiſſet quia
B Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat em̃
8 nudus) & miſit ſe in mare. ¶Alij autem di-
ſcipuli nauigio venerunt (non enim longè
erant à terra, ſed quaſi cubitis ducẽtis) tra-
9 hentes rete piſcium. ¶Vt ergo deſcenderunt
in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcẽ
10 ſuperpoſitum, & panem. ¶Dicit eis Ieſus:
Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nũc.
11 ¶ Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in
terram, plenum magnis piſcibus, centum
quinquaginta tribus. Et cum tanti eſſent,
12 nõ eſt ſciſſum rete. ¶Dicit eis Ieſus: Venite,
*discentium 1.* prandete. ¶Et nemo audebat *diſcumben
tium interrogare eum: Tu quis es? ſcientes.
13 quia Dominus eſt. ¶Et venit Ieſus, & *acci-
*accepit* pit' panem & *dat' eis, & piſcem ſimiliter.
*dabat* 14 ¶ Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus di-
C ſcipulis ſuis cum reſurrexiſſet à mortuis.
15 ¶Cum ergo prandiſſent, dicit Simóni Petro
*Iona 1. & bis infra.* Ieſus: Simon *Iohãnis', diligis me plus his?
Dicit ei: Etiã Domine tu ſcis quia amo te.
16 Dicit ei: Paſce agnos meos. ¶Dicit ei iterũ:
Simon *Iohannis' diligis me? Ait illi: Etiã
Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce
17 agnos meos. ¶Dicit ei tertiò: Simon *Iohan
nis' amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia
dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei: Domi-
18 ne, tu omnia *ſcis', tu ſcis quia amo te. ¶Di *noſti*
cit ei*: Paſce oues meas. ‖ Amen, amen dico *Ieſus 2.*
tibi, cũ eſſes iunior cingebas te, & ambula ‖ *2. Pet. 1.*
D bas vbi volebas: cum autem ſenueris, extẽ- *c. 14.*
des manus tuas, & alius te cinget, & du-
19 cet quò *non vis. ¶Hoc autem dixit, ſignifi- **tu*
cans qua morte clarificaturus eſſet Deũ. Et
20 cum hoc dixiſſet, dicit ei: Sequere me. ¶Cõ- ‖ *Sup. 13.*
uerſus Petrus, vidit illum diſcipulum quẽ *a. 25.*
diligebat Ieſus, ſequentẽ, ¶ qui & recubuit
in cęna ſup pectus eius, & dixit, Dñe qs eſt
21 qui tradet te? ¶ Hunc ergo cum vidiſſet Pe-
22 trus, dicit Ieſu: Dñe, hic autem quid? ¶Dicit
ei Ieſus: *Sic' eum volo manere donec ve- *Si 1.*
23 niam, quid ad te? tu me ſequere. ¶Exiuit er *Si ſic 3.*
go ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus
ille non moritur. ¶Et non dixit ei Ieſus, Nõ
moritur, ſed, *Sic' eum volo manere donec *Si 1.*
24 veniam, quid ad te? ¶Hic eſt diſcipulus ille *Si ſic 3.*
qui teſtimoniũ perhibet de his, & ſcripſit
hęc: & ſcimus, quia verum eſt teſtimoniũ
25 eius. ¶ ‖ Sunt autem & alia multa quæ fe- ‖ *Sup. 20. g*
cit Ieſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec *30.*
ipſum arbitror mundum capere poſſe eos
qui ſcribendi ſunt, libros.

*Euangelij ſecundùm Iohannem finis.*

ACTA

# ACTA APOSTOLORVM.

## *CAPVT PRIMVM.*



1 PRIMVM quidem ſermonē
A feci de oībus, ô Theophi-
le, quę cœpit IESVS facere,
2 & docere, ¶ vſque in diem
qua pręcipiens Apoſtolis p
Spiritum ſanctū, quos ele-
3 git, aſſumptus eſt: ¶quibus & præbuit ſeip-
ſum viuū poſt paſſionē ſuā in multis argu-
mentis, per dies quadraginta apparens eis,
4 & loquēs de regno Dei. ¶Et cōueſcens, ‖prę
cepit eis, ab Ieroſolymis ne diſcederēt, ſed
expectarent promiſſionem patris, ‖quā au-
5 diſtis (inquit) per os meū: ¶‖quia Iohannes
quidē baptizauit aqua: vos aūt baptizabi-
mini Spiritu ſancto non poſt multos hos
6 dies. ¶ Igitur qui conuenerant, interrogabāt
B eum, dicentes: Dñe, ſi in tempore hoc reſti-
7 tues regnum Iſraël? ¶Dixit autem eis: Non
eſt veſtrū noſſe tempora vel momenta, quę
8 Pater poſuit in ſua poteſtate: ¶ſed‖accipie
tis virtutem ſuperuenientis Spiritus ſancti
in vos, & eritis mihi teſtes in Ieruſalē, & in
omni Iudæa, & Samaria, & vſq; ad vltimū
9 terræ. ¶‖Et cū hæc dixiſſet, videntibus illis
eleuatus eſt: & nubes ſuſcepit eū ab oculis
10 eorū. Cumq; intuerentur in cœlum euntē
illum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in
11 veſtibus albis, ¶qui & dixerunt: Viri Gali-
læi, quid ſtatis aſpiciētes in cęlum? hic IE-
SVS, qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum,
ſic veniet quemdmodū vidiſtis eū euntē
12 in cęlum. ¶Tunc reuerſi ſunt Ieroſolymam
à monte qui vocatur Oliueti, qui eſt iuxta
13 Ieruſalē, ſabbathi habens iter. ¶Et cùm in-
C troiſſent in cœnaculum, aſcēderunt vbi ma
nebant Petrus & Iohannes, Iacôbus, & An
dreas, Philipp9 & Thomas, Bartholomęus
& Matthęus, Iacôbus Alphæi, & Simō Ze-
14 lótes & Iudas Iacôbi. ¶hi omnes erant per-
ſeuerantes vnanimiter in oratione cū mu-
lieribus, & MARIA matre IESV, & fratrib9
15 eius. ¶In diebus illis exurgens Petrus in me
dio fratrum, dixit (erat aūt turba hominū
16 ſimul, ferè centū viginti.) ¶Viri fratres, opor
tet impleri ſcripturā‖quā prędixit Spiritus
ſanctus per os Dauid de Iuda, ‖qui fuit dux
17 eorū qui cōprehenderunt IESVM. ¶qui con
numeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſor-
18 tē miniſterij huius. ¶‖Et hic quidem poſſe-
dit agrū de mercede iniquitatis, & ſuſpen-
ſus crepuit medius: & diffuſa ſunt oīa viſce
19 ra eius. ¶Et notū factū eſt oībus habitanti-
bus Ieruſalē, ita vt appellaretur ager ille,
lingua eorū, Haceldema, hoc eſt ager ſan-
20 guinis. ¶Scriptū eſt enim in libro Pſalmo-
D rū: ‖Fiat cōmoratio eorū deſerta, & nō ſit
qui inhabitet in ea. ‖Et epiſcopatū eius ac-
21 cipiat alter. ¶Oportet ergo ex his viris qui
nobiſcū ſunt congregati, in omni tempore
quo intrauit & exiuit inter nos Dñs IESVS,
22 ¶incipiens à baptiſmate Iohannis vſq; in
diē qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſur
rectionis eius nobiſcum fieri vnū ex iſtis.
23 ¶Et ſtatuerunt duos, Ioſeph qui vocabatur
Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus, &
24 Mathiam. ¶Et orantes dixerunt: Tu Domi-
ne qui corda noſti omnium, oſtende quem
25 elegeris ex his duobus vnum, ¶accipere lo-
cum miniſterij huius & apoſtolatus, de
quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in lo-
26 cum ſuum. ¶Et dederunt ſortes eis: Et ceci
dit ſors ſuper Mathiam, & annumeratus
eſt cum vndecim Apoſtolis.

‖Luc. 24. g. 49. ‖Iohā. 14. d. 26. Matt. 3. b. 11. Mar. 1. b. 8. Luc. 3. c. 16. Iohan. 1. d. 26. ‖Inf. 11. c. 16. 19. A 4. ‖Infr. 2. a. 2. 4. 4. Luc. 24. g. 41. Infra. 2. e. 32. Mar. 16. d. 19. Luc. 24. g. 51.

hominū 1. ‖Pſal. 40. b. 9. ‖Ioh. 13 b. 18. 28. a. 3. Matt. 27. a. 5. & a. 7. Marc. 27. a. 5. ‖Pſal. 68. c. 26. eius 4. ‖Pſ. 108. b. 8.

### CAPVT II.

1 ET cùm complerētur‖ dies Pen-
A tecoſtes, erant omnes pariter
2 in eodem loco: ¶‖& factus eſt
repente de cœlo ſonus, tāquā
aduenientis ſpiritus vehemē-
tis, & repleuit totam domum vbi erāt ſedē
3 tes. ¶Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ
tanquàm ignis, ſeditque ſupra ſingulos eo-
4 rum: ¶& repleti ſunt omnes Spiritu ſancto,
& cœperunt loqui varijs linguis, prout Spi
5 ritus ſanctus dabat eloqui illis. ¶Erant aūt
in Ieruſalem habitātes Iudæi, viri religioſi
6 ex omni natione, quæ ſub cœlo eſt. ¶Facta
aūt hac voce, conuenit multitudo, & men-

‖Matt. 3. c 11. Mar. 1. b. 8. Lu. 3. c. 16 Suprà 1. a. 5. ‖Infr. 11. b. 15. 19. a. 6. Iohan. 7. f. 38.



te confuſa eſt, quoniã audiebat vnuſquiſq;
7 lingua ſua illos loquẽtes. ¶Stupebant autẽ
omnes, & mirabãtur dicẽtes. Nónne, ecce,
8 omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt? ¶&
* audi- qũo nos * audiuimus ' vnuſquiſq; linguam
mus ſ. B noſtrã, ĩ qua nati ſumus? ¶Parthi, & Medi
9 & Ælamitæ, & qui habitãt Meſopotamiã,
10 Iudeã, & Cappadociã, Pontũ, & Aſiã, ¶Phry
giam, & Pamphyliã, Ægyptum, & partes
Lybiæ quæ eſt circa Cyrenẽ, & aduenæ Ro
11 mani ¶Iudæi quoque & Proſelyti: Cretes,
* audimus & Arabes: * audiuimus ' eos loquentes no-
ſ. 12 ſtris linguis magnalia Dei. ¶Stupebant aũt
oẽs, & mirabantur adinuicem, dicentes:
13 Quidnam vult hoc eſſe? ¶Alij autem irridẽ
tes dicebant: Quia muſto pleni ſunt iſti.
14 ¶Stans autem Petrus cum vndecim, leuauit
vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iudæi,
C & qui habitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vo
bis notum ſit, & auribus percipite verba
15 mea. ¶ Non.n. ſicut vos eſtimatis, hi ebrij
16 ſunt, cũ ſit hora diei tertia i ¶ſed hoc eſt qđ
‖Ioel 2. 17 dictum eſt per prophetam Ioel: ¶‖Et erit in
g.28. nouiſſimis diebus (dicit Dominus) effundã
Iſa 44. de Spiritu meo ſuper omnem carnem: &
a.3. prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ, &
iuuenes veſtri viſiones videbunt, & ſenio-
18 res veſtri ſomnia ſomniabunt. ¶Et quidem
ſuper ſeruos meos, & ſuper ancillas meas
in diebus illis effundam de Spiritu meo, &
19 prophetabunt: ¶ & dabo prodigia in cœlo
ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſangui-
20 nẽ & ignem & vaporem fumi. ¶Sol conuet
tetur in tenebras, & luna in ſanguinẽ, an-
tequam veniat dies domini magnus & ma
‖Ioel 2. 21 nifeſtus: ¶Et erit, ‖omnis quicũque inuoca-
g.32. 22 uerit nomẽ Dñi, ſaluus erit ¶Viri Iſraëlitę,
Rom. 10. audite verba hæc, Ieſum Nazarenum virũ
c.13. D approbatum à Deo in vobis, virtutibus, &
prodigijs, & ſignis quæ fecit Deus per illũ
* & ſ. 23 in medio veſtri, ſicut * vos ſcitis: ¶hunc defi-
nito cõſilio & præſcientia Dei traditũ, per
manus iniquorũ affigentes, interemiſtis.
24 ¶quẽ Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus in-
ferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri il
25 lũ ab eo. ¶Dauid. n. dicit in eũ: ‖Prouidebã ‖Pſal. 15.
Dñm in conſpectu meo ſemper: qm̃ à dex b.8.
26 tris eſt mihi, ne commouear. ¶Propter hoc
lætatũ eſt cor meum, & exultauit lingua
mea: inſuper & caro mea requieſcet ĩ ſpe.
27 ¶Qm̃ non derelinques animam meã in in-
ferno, nec dabis Sanctum tuũ videre corru-
28 ptionẽ. ¶Notas mihi feciſti vias vitæ: reple
29 bis me iucunditate cum facie tua. ¶Viri fra
tres, liceat audenter dicere ad vos de pa-
E triarcha Dauid, ‖quoniam * defunctus eſt, & ‖3. Reg. 2.
ſepultus eſt: & ſepulchrum eius eſt apud b.10.
30 nos, vſq; in hodiernũ diem ¶Propheta igi- * & 4.
tur cũ eſſet, & ſciret quia iureiurando ‖ iu- ‖Pſal 131
raſſet illi Deus de fructu lumbi eius ſedere c.11.
31 ſuper ſedẽ eius: ¶prouidẽs locutus eſt de re ‖Pſal. 15.
ſurrectione Chriſti, quia ‖neque derelictus b.10.
eſt in inferno, neque caro eius vidit corru- Infr. 13.
32 ptionẽ. ¶Hũc Ieſum reſuſcitauit Deus ‖ cu- e.25.
33 ius oẽs nos teſtes ſumus. ¶Dextera igiẽ Dei ‖Supra 1.
exaltatus, & pmiſſione Spũs ſancti accepta b 8.
à patre, effudit * hunc quem ' vos videtis & ‖hoc donũ
34 auditis. ¶Non.n. Dauid aſcendit in cœlũ. quod
dicit aũt ipſe, ‖Dixit Dñs Dño meo, Sede à ‖Pſal. 109
35 dextris meis, ¶donec ponã inimicos tuos a.1.
36 ſcabellum pedum tuorũ ¶Certiſſimè ſciat
ergo omnis domus Iſrael, quia & Dominũ
eum & Chriſtũ fecit Deus, hũc Ieſum quẽ
37 vos crucifixiſtis. ¶His autem auditis cõpun
F cti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad
reliquos Apoſtolos: Quid faciemus viri fra
38 tres? ¶ Petrus verò ad illos: Pœnitentiam
(inquit) agite, & baptizetur vnuſquiſq; ve
ſtrũ in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionẽ
peccatorum veſtrorum: & accipietis donũ
39 Spũs ſancti. ¶Vobis n. eſt repromiſſio, & fi-
lijs veſtris, & oĩbus qui longè ſunt, quoſcũ
40 que aduocauerit Dñs Deus noſter. ¶Alijs ẽt
verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhorta-
batur eos, dicens: Saluamini a generatione
41 iſta praua. ¶ Qui ergo receperunt ſermonẽ
eius baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die
42 illa animæ circiter tria millia. ¶Erãt autẽ
perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum; &
communicatione fractionis panis, & ora-
43 tionibus. ¶Fiebat autem omni animæ ti-
G mor: multa quoque prodigia & ſigna per
Apoſtolos in Ieruſalem fiebant, & metus
44 erat magnus in vniuerſis. ¶Omnes ẽtiã q cre-
debant, erãt pariter, & habebant oĩa cõia.
45 ¶Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, &
diuidebant illa omnibus, prout cuiq; opus
46 erat ¶Quotidie quoq; perdurãtes vnanimi
ter in tẽplo, & frangentes circa domos pa-
nẽ, ſumebãt cibũ cũ exultatione & ſimpli-
47 citate cordis, ¶collaudantes Deũ, & haben-
tes gratiam ad oẽm plebem. Dñs autem au
gebat qui ſalui fierẽt quotidie in idipſum



CAPVT III.

1 PEtrus aũt & Iohannes aſcende
A bant in ten plum, ad horã ora
2 tionis nonã. ¶Et quidam vir q
erat claudus ex vtero matris
ſuę, baiulabatur: quē ponebãt
quotidie ad portam tēpli, quę dicitur Spe
cioſa, vt peteret eleemoſynam ab introeun
3 tibus in templum. ¶Is cũ vidiſſet Petrum &
Iohannē incipiētes introire in templũ, ro-
4 gabat vt eleemoſynã acciperet. ¶Intuēs aũt
in eũ Petrus cum Iohanne, dixit: Reſpice in
5 nos. ¶At ille intēdebat in eos, ſperans ſe ali
6 quid accepturũ ab eis. ¶Petrus aũt dixit: Ar
gentũ & aurum non eſt mihi: quod aũt ha
beo, hoc tibi do: In noīe Ieſu Chriſti Naza
7 reni ſurge, & ambula. ¶ Et apprehenſa ma-
B nu eius dextera, alleuauit eũ, & protinus cõ
8 ſolidatæ ſunt baſes eius & plantæ. ¶Et exi-
liens ſtetit, & ambulabat: & intrauit cũ il-
lis in templũ ambulans, & exiliens, & lau-
9 dans Deum. ¶ Et vidit omnis populus eum
10 ambulantē, & laudantē Deum. ¶Cognoſce
bant aũt illũ, ꝙ ipſe erat qui ad eleemoſy-
nã ſedebat ad Specioſam portã tēpli: & im
pleti ſunt ſtupore & extaſi in eo quod cõti-
*viderent 11 gerat illi. ¶ Cum *tenerēt autem Petrum &
Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos
ad porticũ quę appellatur Salomonis, ſtu-
12 pentes. ¶ Videns autē Petrus, reſpondit ad
populum: Viri Iſraelitæ quid miramini in
hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra
*poteſtate virtute, aut *pietate fecerimus hunc ambu
13 lare? ¶Deus Abrahã, & Deus Iſaac, & Deus
C Iacob, Deus patrum noſtrorum glorificauit
filium ſuum Ieſum, quem vos quidem tra-
Mat. 27. didiſtis, & negaſtis ante faciem Pilati, iudi
c. 20. 14 cante illo dimitti. ¶Vos aũt ſanctum & iu
Mar. 15. ſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam
b. 11. 15 donari vobis: ¶authorem verò vitæ interfe
ciſtis, quē Deus ſuſcitauit à mortuis, cuius Luc. 23. c.
16 nos teſtes ſumus. ¶Et in fide nominis eius, 18.
hunc quem vos *videtis & noſtis, cõfirma- Iohan. 18.
uit nomen eius: & fides quæ per eũ eſt, de g. 40.
dit *integram ſanitatem iſtam in cõſpectu *vidiſtis.
17 omnium veſtrũ. ¶Et nunc fratres, ſcio quia *illi ſ.
per ignorãtiã feciſtis, ſicut & principes vẽri.
18 ¶Deus autem *qui prænunciauit per os om *qua ſ.
niũ Prophetarũ, pati Chriſtũ ſuum, ſic im-
19 pleuit. ¶Pœnitemini igitur & cõuertimini,
20 vt deleãtur peccata veſtra: ¶vt cũ venerint
tēpora refrigerij à cõſpectu Dñi, & miſerit
eum qui p̄dicatus eſt vobis, Ieſum Chriſtũ
21 ¶quem oportet quidē celũ ſuſcipere vſque
in tpa reſtitutionis omniũ, quæ locutus eſt
D Deus per os ſanctorũ ſuorum, à ſeculo Pro
22 phetarum. ¶Moyſes quidē dixit: ‖Qm̃ pro- Deu. 18. c.
phetã ſuſcitabit vobis Dñs Deus veſter de 23.
fratribus vr̃is tãquã me: ipſum audietis iu-
23 xta oīa q̄cunq; locutus fuerit vobis. ¶ Erit
aũt, oīs anima quæ non audierit prophetã
24 illum, exterminabitur de plebe. ¶Et oēs p̄-
phetæ à Samuel. & deinceps qui locuti sũt
25 *annunciauerunt dies iſtos. ¶ Vos eſtis filij *& ſ.
prophetarum & teſtamēti quod diſpoſuit
Deus ad patres noſtros, dicens ad Abrahã: Gen. 12. a.
‖Et in ſemine tuo benedicent oēs familiæ 3. 21. b.
26 terræ. ¶Vobis primũ Deus ſuſcitans Filium 12. 22. d.
ſuũ, miſit eũ benedicentem vobis: vt con- 18. 26. a
uertat ſe vnuſquiſq; à nequitia ſua. 4.

CAPVT IIII.

1 LOquentibus aũt illis ad popu-
A lũ ſupuenerunt ſacerdotes &
magiſtratus tēpli, & Sadducęi,
2 ¶dolentes ꝙ docerent populũ,
& annunciarent in *Ieſum re *Ieſu ſ.
3 ſurrectionē ex mortuis: ¶& iniecerũt in eos
manus, & poſuerunt eos in cuſtodiã in cra-
4 ſtinũ. erat enim iã veſpera. ¶Multi aũt eorũ
qui audierant verbũ, crediderũt: & factus
5 eſt numerus virorũ quinq; millia. ¶ Factũ
B eſt autem in craſtinum vt congregarentur
principes eorũ, & ſeniores & Scribæ in Ie-
6 ruſalē. ¶& Annas princeps ſacerdotum, &
Caiphas, & Iohãnes, & Alexander, & quot
7 quot erãt de genere ſacerdotali. ¶Et ſtatuen
tes eos in medio, interrogabant: In qua vir
tute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?
8 ¶Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit
9 ad eos: Principes populi & ſeniores * *: Si *Iſrael ſ.
nos hodie dijudicamur in benefacto homi *audite
10 nis infirmi, in quo iſte ſaluus fact' eſt: ¶no
tũ ſit oībus vobis & omni plebi Iſraël, quia
in nomine Ieſu Chriſti Nazareni quē vos
crucifixiſtis, quē Deus ſuſcitauit à mortuis, Pſ. 117.
11 in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus. ¶ ‖Hic d. 22.
eſt lapis qui reprobatus eſt à vobis ædificã Mat. 21.
12 tibus, qui factus eſt in caput anguli. ¶ & nõ d. 42.
eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud no Marc. 12.
men eſt ſub celo datũ hominibus, in quo a. 10.
13 oporteat nos ſaluos fieri. ¶ Videntes autem Luc. 20. B.
C Petri conſtantiam, & Iohannis, comperto 17.

Iſa.28.d. ꝙ homines eſſent ſine literis & idiotæ, ad-
16. mirabantur, & cognoſcebant eos qm̃ cum
1.Pet.2.a 14 Ieſu fuerant. ¶ hominẽ quoq; videntes ſtã-
7. tẽ cũ eis qui curatus fuerat, nihil poterant
Rom.9.g 15 contradicere. ¶Iuſſerunt aũt eos foras extra
33. conciliũ ſecedere: & conferebant adinuicẽ,
16 ¶dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis?
qm̃ quidem notũ ſignum factũ eſt per eos,
oĩbus habitantibus Ieruſalẽ: manifeſtum
17 eſt, & nõ poſſum⁹ negare. ¶ Sed ne amplius
diuulgetur in populum, cõminemur eis, ne
vltrà loquantur in nomine hoc vlli homi-
18 num. ¶Et vocantes eos denunciauerunt, ne
D omnino loquerentur, neq; docerent in no
19 mine Ieſu. ¶ Petrus verò & Iohannes rñdẽ-
tes dixerunt ad eos: Si iuſtũ eſt in cõſpectu
20 Dei, vos potius audire q̃ Deũ iudicate. ¶ nõ
enim poſſumus, q̃ vidimus & audiuimus,
21 non loqui. ¶At illi cõminantes, dimiſerunt
eos, non inuenientes quõ punirent eos, ꝑꝑ
populum: quia oẽs clarificabãt id quod fa-
22 ctum fuerat, in eo quod acciderat. ¶Annorũ
enim erat amplius quadraginta homo in
quo factum fuerat ſignum iſtud ſanitatis.
23 ¶Dimiſſi autem venerunt ad ſuos, & annũ-
E ciauerunt eis quanta ad eos principes ſa-
24 cerdotum & ſeniores dixiſſent. ¶Qui cũ au-
diſſent, vnanimiter leuauerunt vocem ad
*Deus 7. Deũ, & dixerunt: Dñe*, tu es qui feciſti cœ-
lũ & terrã, mare & omnia quę in eis ſunt:
25 ¶qui Spiritu ſancto per os patris noſtri Da-
¶Pſ.2.a. uid pueri tui dixiſti: ¶Quare fremuerunt gẽ
1. 26 tes, & populi meditati ſunt inania? ¶Aſtite-
runt reges terræ, & principes conuenerunt
in vnũ aduerſus Dñm, & aduerſus Chriſtũ
27 eius? ¶Conuenerunt enim verè in ciuitate
iſta aduerſus ſanctũ puerũ tuũ Ieſum quẽ
vnxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cũ Gẽ-
28 tibus, & popul⁹ Iſraël, ¶facere q̃ manus tua
-6. 29 & conſilium-tuum decreuerunt fieri. ¶Et
nunc Domine, reſpice in minas eorum, &
F da ſeruis tuis cũ omni fiducia loqui verbũ
30 tuum, ¶in eo ꝙ manum tuam extendas ad
ſanitates & ſigna & prodigia fieri ꝑ nomen
31 ſancti filij tui Ieſu. ¶Et cum oraſſent, motus
eſt locus in quo erãt congregati, & repleti
ſunt oẽs Spiritu ſancto, & loquebantur ver
32 bum Dei cum fiducia. ¶ Multitudinis autẽ
credentium erat cor-vnũ & anima vna:
nec quiſquam eorũ quæ poſſidebat, aliqd
ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia cõ-
33 munia. ¶Et virtute magna reddebant Apo-
ſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chri
-6. G ſti Dñi-noſtri: & gratia magna erat in om
34 nibus illis. ¶Neq; enim quiſquam egens e-
rat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores
agrorum aut domorũ erãt, vendentes affe-
35 rebant precia eorũ quæ vẽdebant, ¶& pone
bãt ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur
36 aũt ſingulis prout cuiq; opus erat. ¶Ioſeph
Barſabas autem qui cognominatus eſt Barnabas ab
1. Apoſtolis, (quod eſt interpretatũ filius cõ-

37 ſolationis) Leuites, Cyprius genere, ¶cum
haberet agrum, vẽdidit eum, & attulit pre-
cium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

## CAPVT V.

1 VIr autem quidam nomine Ana
A nias, cũ Saphira vxore ſua vẽ-
2 didit agrum, ¶ & fraudauit de
precio agri, cõſcia vxore ſua:
& afferens partẽ quandã, ad
3 pedes Apoſtolorum poſuit. ¶Dixit autẽ Pe-
trus*: Anania cur tẽtauit Satanas cor tuũ, *Ad Ananiam
mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de ꝑ-
4 cio agri? ¶Nonne manens tibi manebat, & *ad eum.
venundatũ in tua erat poteſtate? Quare po-
ſuiſti in corde tuo hanc rẽ? Non es menti-
5 tus hominibus, ſed Deo. ¶ Audiens autem
Ananias hæc verba, cecidit & expirauit. Et
factus eſt timor magnus ſuper oẽs qui au-
6 dierunt. ¶Surgentes autem iuuenes amoue-
7 runt eũ, & efferentes ſepelierunt. ¶Factum
B eſt autẽ quaſi horarum trium ſpacium, &
vxor ipſius, neſciens quod factũ fuerat, in-
8 troiuit. ¶Reſpondit aũt ei Petrus: Dic mihi
-mulier ſi tanti agrũ vendidiſtis? At illa di -6.
9 xit, Etiam, tãti. ¶Petrus autem ad eã: Quid
vtique conuenit vobis tentare Spiritũ Do-
mini? Ecce pedes eorum qui ſepelierunt vi
10 rum tuum ad oſtium, & efferent te. ¶Confe
ſtim cecidit ante pedes ei⁹, & expirauit. In-
trantes aũt iuuenes, inuenerunt illã mor-
tuã: & extulerunt, & ſepelierunt ad virum
11 ſuum. ¶Et factus eſt timor magnus in vni-
uerſa eccleſia, & in oẽs qui audierunt hæc.
12 ¶Per manus autem Apoſtolorum fiebãt ſi-
C gna & prodigia multa in plebe. Et erãt vna
13 nimiter oẽs in porticu Salomonis. ¶Cæte-
rorum autem nemo audebat ſe coniunge-
14 re illis: ſed magnificabat eos populus. ¶Ma
gis autem augebatur credẽtiũ in Domino
15 multitudo virorũ ac mulierũ: ¶ita vt in pla
téas eijcerent infirmos, & ponerẽt in lectu
lis ac grabátis, vt veniẽte Petro ſaltẽ vmbra
illius obũbraret quenquã illorũ,-& libera
16 rentur oẽs ab infirmitatibus ſuis. ¶Cõcur- -5.
rebat aũt & multitudo vicinarũ ciuitatũ Ie
ruſalẽ afferentes ęgros & vexatos à ſpiriti-
17 bus immũdis: qui curabant oẽs. ¶Exurgens
aũt prĩceps ſacerdotũ & oẽs q cũ illo erãt,
D quæ eſt hæreſis Sadducæorũ, repleti ſunt ze
18 lo: ¶& iniecerũt manus in Apoſtolos, & po
19 ſuerunt eos in cuſtodia publica. ¶ Angelus
autẽ Domini per noctem aperiens ianuas
20 carceris, & educẽs eos, dixit: ¶Ite, & ſtantes
loquimini in templo plebi oĩa verba vitæ
21 huius. ¶Qui cum audiſſent, intrauerunt di-
luculo in tẽplũ, & docebant. Aduenĩẽs aũt
princeps ſacerdotum: & qui cum eo erant,
conuocauerũt conciliũ & oẽs ſeniores filio
rum Iſraël, & miſerunt ad carcerẽ vt addu
22 cerentur. ¶Cũ aũt veniſſent miniſtri, & a-
perto carcere nõ inueniſſent illos: reuerſi nũ-
23 ciauerunt, ¶dicẽtes: Carcerẽ quidẽ inueni-

mus

mus clauſum cum omni diligētia, & cuſto
des ſtantes ante ianuas: aperientes aũt, ne-
24 minem intus inuenimus. ¶Vt audierũt hos
ſermones magiſtratus templi & principes
E ſacerdotum, ambigebant de illis quidnam
25 fieret. ¶Adueniens autem quidam nuncia-
uit eis: Quia ecce viri quos poſuiſtis in car-
cerem, ſunt in templo ſtantes & docẽtes po
26 pulum. ¶Tunc abijt magiſtratus cum mi-
niſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant e-
27 nim populum ne lapidarent. ¶Et cùm addu
xiſſent illos, ſtatuerunt in concilio. Et inter
28 rogauit eos principes ſacerdotum, ¶dicens:
Pręcipiẽdo pręcipimus vobis ne doceretis i
nomine iſto: & ecce repleſtis Ieruſalem do
ctrina veſtra, & vultis inducere ſuper nos
29 ſanguinem hominis iſtius. ¶Reſpondens au
tem Petrus & Apoſtoli, dixerunt: Obedire
30 oportet Deo magis, quàm hominibus. ¶De'
F patrum noſtrorum ſuſcitauit Ieſum, quem
31 vos interemiſtis ſuſpẽdentes in ligno. ¶Hũc
principem & ſaluatorẽ Deus exaltauit dex-
tera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraëli,
32 & remiſſionem peccatorum. ¶& nos ſu-
mus teſtes horum verborũ, & Spiritus ſan-
ctus quem dedit Deus omnibus obedienti-
33 bus ſibi. ¶Hæc cùm audiſſent, diſſecabãtur,
34 & cogitabant interficere illos. ¶Surgens au
tem quidam in concilio Phariſęus noĩe Ga
*pusillum* maliel, legiſdoctor honorabilis vniuerſæ
*foras Apo-* 35 plebi, iuſſit foras ad breue hoĩes fieri, ¶di-
*ſtolos ſece-* xitq; ad illos: Viri Iſraëlitæ, attẽdite vobis
*dere ſ.* 36 ſuper hominib' iſtis quid acturi ſitis. ¶Ante
hos enim dies extitit Theodas, dicẽs ſe eſſe
G aliquem, cui conſenſit numerus virorũ cir-
*redactus* citer quadringentorũ, qui occiſus eſt: & oẽs
*eſt 10.* q credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad
37 nihilũ. ¶Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in
diebus profeſſionis, & auertit populũ poſt
*—ſ.* ſe, & ipſe perijt: & omnes quotquot cõſen-
38 ſerunt ei, diſperſi ſunt. ¶Et nunc—itaque di
co vobis diſcedite ab hominibus iſtis, & ſi-
nite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus cõ-
39 ſilium hoc aut opus, diſſoluetur: ¶ſi vero ex
Deo eſt, non poteritis diſſoluere eos, ne for-
tè & Deo repugnare inueniamini. Conſen
40 ſerunt autem illi. ¶Et conuocantes Apoſto-
los, cæſis denunciauerunt ne loquerẽtur in
41 nomine Ieſu, & dimiſerũt eos. ¶Et illi qui-
dem ibant gaudentes à conſpectu concilij,
qm̃ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu con
42 tumeliam pati. ¶Omni autem die non ceſ-
ſabant in templo & circa domos docentes
& euangelizantes Chriſtum Ieſum.

## CAPVT VI.

1 IN diebus autem illis creſcẽte numero di
A ſcipulorum, factũ eſt murmur Gręcorum
aduerſus Hebræos, eò quòd deſpicerentur
2 in miniſterio quotidiano viduæ eorũ. ¶Con
uocantes autem duodecim multitudinẽ di
ſcipulorum, dixerunt. Non eſt æquum, nos
derelinquere verbũ Dei, & miniſtrare men
3 ſis. ¶Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis
boni teſtimonij ſeptem, plenos Spiritu ſan
cto & ſapiẽtia, quos cõſtituamus ſuper hoc
4 opus. ¶Nos verò orationi, & miniſterio ver
5 bi inſtantes erimus. ¶Et placuit ſermo corã
B omni multitudine. Et elegerunt Stepha-
num virum plenum fide & Spiritu ſancto,
& ‖ Philippum, & Próchorum, & Nicáno- ‖*Inf. 21. b. 8.*
rem, & Timónem, & Parménam, & Nico *Timotheum 11.*
6 laum aduenam Antiochenum. ¶Hos ſtatue
runt ante cõſpectũ Apoſtolorũ: & orantes, *Domini*
7 impoſuerunt eis manus. ¶Et verbum Dei
creſcebat, & multiplicabatur numer' diſci
pulorũ in Ieruſalem valde, multa ẽt turba
8 ſacerdotum obediebat fidei. Stephanus aũt
C plenus gratia & fortitudine faciebat prodi-
9 gia & ſigna magna in populo. ¶Surrexerunt
aũt quidã de ſynagoga, quæ appellatur Li-
bertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandri
norum, & eorum qui erãt à Cilicia & Aſia,
10 diſputantes cũ Stephano: ¶& non poterant
reſiſtere ſapiẽtiæ & Spiritui qui loquebat̃.
11 ¶Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe
audiuiſſe eum dicentem verba blaſphemię
12 in Moyſen & Deum. ¶Commouerunt itaq;
D plebem, & ſeniores, & Scribas: & cõcurren
tes rapuerunt eum, & adduxerunt in conci
13 lium, ¶& ſtatuerunt falſos teſtes, qui dice-
rent: Homo iſte non ceſſat loqui verba ad-
14 uerſus locum ſanctũ & legem ¶Audiuimus
enim eum dicentem, quoniã Ieſus Nazare
nus hic deſtruet locũ iſtum, & mutabit tra
15 ditiones quas tradidit nobis Moyſes. ¶Et in
tuentes eum oẽs qui ſedebant in cõcilio, vi
derunt faciẽ eius tanquam faciem Angeli.

## CAPVT VII.

1 DIxit autem princeps ſacerdotum: Si hęc
A ita ſe habent? ¶Qui ait: Viri fratres &
2 patres audite. ¶Deus gloriæ apparuit patri
noſtro Abrahæ cùm eſſet in Meſopotamia,
3 prius quàm moraretur in Charan: ¶& dixit
ad illũ: ‖Exi de terra tua, & de cognatione ‖*Ge. 11. a. ſ.*
tua, & veni in terrã quam moſtrauero tibi.
4 ¶Tunc exijt de terra Chaldæorũ, & habita-
uit in Charã. Et inde poſtquã mortuus eſt
pr̃ eius, tranſtulit illũ in terram iſtã, in qua
5 nũc vos habitatis. ¶Et nõ dedit illi hęredita *ſed*
tem in ea nec paſſum pedis: & repromiſit *—6.*
dare illi eam in poſſeſſionẽ, & ſemini eius ‖*Ge. 15. c. 15.*
6 poſt ipſum, cùm non haberet filium. ¶Locu
tus eſt aũt—eis Deus: ‖Quia erit ſemẽ eius *dicit Dominus 1.*
accola in terra aliena, & ſeruituti eos ſubij
cient, & malè tractabũt eos annis quadrin ‖*Ge. 17. b. 10.*
7 gentis: ¶& gentem cui ſeruierint, iudicabo
ego, dixit Deus: & poſt hęc exibunt, & ſer ‖*Ge. 21. a. 12. a. 4.*
8 uient mihi in loco iſto. ¶‖Et dedit illi teſta-
B mentũ circũciſionis, ‖ & ſic genuit Iſaac, & ‖*Ge. 25. c. 24. d. 20.*
circũcidit eum die octauo: &‖ Iſaac, Iacob:
9 &‖ Iacob, duodecim Patriarchas. ¶Et Pa- ‖*Ge. 29. d. 32. 30. a. b c. d. 35. d. 23.*
triarchæ æmulantes, ‖ Ioſeph vendiderunt
10 in Aegyptum, & erat Deus cum eo: ¶&
eripuit eum ex oĩbus tribulationibus eius:

&‖ dedit ei gratiam & ſapientiam in cõſpe-
ctu Pharaonis regis Aegypti, & cõſtituit eũ
prępoſitum ſuper Aegyptum, & ſuper oẽm
11 domum ſuam. ¶Venit aũt fames in vniuer
ſam Ægyptum & Chanáan, & tribulatio
magna, & nõ inueniebant cibos patres no-
12 ſtri. ¶‖Cùm audiſſet aũt Iacob eſſe frumen-
tum in Aegypto: miſit patres noſtros pri-
13 mùm: ¶&‖in ſecundo cognitus eſt Ioſeph à
fratribus ſuis, & manifeſtatum eſt Pharao-
14 ni genus eius. ¶Mittẽs aũt Ioſeph, accerſiuit
Iacob patrem ſuum, & oẽm cognationẽ* in
15 aĩabus ſeptuaginta quinq; . ¶‖Et deſcendit
Iacob in Aegyptum: & ‖ defunctus eſt ipſe
16 & patres noſtri. ¶‖Et trãſlati ſunt in Sichẽ,
& poſiti ſunt in ſepulchro ‖ quod emit A-
braham precio argenti à filijs Hemor, filij
17 Sichem. ¶Cùm autẽ appropinquaret tẽpus
C promiſſionis, quam confeſſus erat Deus A-
brahæ, ‖creuit populus & multiplicatus eſt
18 in Aegypto, ¶quoadusque ſurrexit alius rex
19 in Aegypto, qui nõ ſciebat Ioſeph. ¶Hic cir-
cumueniẽs genus noſtrum afflixit patres no
ſtros, vt exponerent infantes ſuos, ne viuifi
20 carentur. ¶‖Eodem tpe natus eſt Moyſes, &
fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus mẽ-
21 ſibus in domo patris ſui. ¶Expoſito aũt illo,
ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutriuit eũ
22 ſibi in filium. ¶Et eruditus eſt Moyſes oĩ ſa
pientia Aegyptiorum: & erat potens in ver
23 bis & in operibus ſuis. ¶Cùm autem imple
retur ei quadraginta annorũ tempus, aſcen
dit in cor eius vt viſitaret fratres ſuos, filios
24 Iſraël. ¶‖Et cùm vidiſſet quẽdam iniuriam
patientem, vindicauit illum: & fecit vltio-
nem ei qui iniuriã ſuſtinebat, percuſſo Ae-
25 gyptio. ¶Exiſtimabat aũt intelligere fratres
qm̃ Deus per manum ipſius daret ſalutem
26 illis: at illi non intellexerũt. ¶‖Sequenti ve-
rò die apparuit illis litigantibus: & recon-
D ciliabat eos in pace, dicẽs: Viri, fratres eſtis,
27 vt quid nocetis alterutrum? ¶Qui autem
iniuriam faciebat proximo, repulit eum,
dicens: Quis te conſtituit principem & iu-
28 dicem ſuper nos? ¶ nunquid interficere me
tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Ae-
29 gyptium? ¶Fugit autem Moyſes in verbo
iſto: & factus eſt aduena in terra Madian,
30 vbi generauit filios duos. ¶Et expletis annis
quadraginta, ‖apparuit illi in deſerto mon
31 tis Sina angelus in igne flammę rubi. ¶Moy
ſes autem videns, admiratus eſt viſum.
Et accedente illo vt cõſideraret, facta eſt ad
32 eum vox Domini*: ¶Ego ſum Deus patrum
tuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Iacob. Tremefactus autem Moyſes,
33 non audebat conſiderare. ¶Dixit autem il
li Dominus: Solue calceamentum pedum
tuorũ: locus enim in quo ſtas, terra ſancta
34 eſt. ¶Videns vidi afflictionem populi mei
qui eſt in Aegypto, & gemitum eorum au
diui, & deſcendi liberare eos. Et nunc ve-

*Marginal notes:* Gen. 37. f. 28. — Gen. 41. c. 37. — ‖Ge. 42. a. 1. — ‖Ge. 45. a. 3. & 4. — * ſuam. — ‖Ge. 46. a. 1. a. 5. — ‖Ge. 49. d 32. — ‖Ge. 50. b. 7. — Gen. 23. c. 16. 50. b. 13 — Ioſu. 24. g. 32. — ‖Exo. 1. a. 7. — ‖Exo. 2. a. 2. — Heb. 11. c. 24. — ‖Exo. 2 b. 12. — ‖Exo. 2. b 13. — ‖Exo. 3. a. 2. — * dicens

35 ni, & mittam te in Aegyptum. ¶Hunc
Moyſen, quem negauerunt, dicentes, Quis
te conſtituit principẽ & ducem? hunc Deus
principem & redemptorem miſit, cum ma
36 nu angeli qui apparuit illi in rubo. ¶‖Hic
E eduxit illos faciens prodigia & ſigna in ter-
ra Aegypti, & in rubro mari, & ‖in deſerto
37 annis quadraginta. ¶Hic eſt Moyſes qui di-
xit filijs Iſraël: ‖Prophetam ſuſcitabit vo-
bis Deus de fratribus veſtris, tanquàm me:
38 ipſum audietis. ¶‖Hic eſt qui fuit in Eccle-
ſia in ſolitudine, cum angelo qui loquebatͨ
ei in monte Sina, & cũ patribus noſtris: qui
39 accepit verba vitæ dare nobis. ¶Cui nolue-
runt obedire patres noſtri: ſed repulerũt, &
40 auerſi ſunt cordibus ſuis in Aegyptum, ¶di-
centes ad Aaron: ‖ Fac nobis Deos qui præ-
cedant nos: *Moyſes enim hic qui eduxit
nos de terra Aegypti, neſcimus quid factũ
41 ſit ei. ¶Et vitulum fecerunt in diebus illis,
& obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & læta-
42 bantur in operibus manuum ſuarũ. ¶Con-
uertit autẽ Deus, & tradidit eos ſeruire mi-
litiæ cœli, ſicut ſcriptum eſt in Libro Pro-
phetarum: ‖Nunquid victimas & hoſtias
obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſer
43 to, dom⁹ Iſraël? ¶Et ſuſcepiſtis tabernaculũ
Moloch, & ſydus Dei veſtri Remphan, figu
F ras quas feciſtis, adorare eas. Et transferam
44 vos trans Babylonem. ¶Tabernaculum
teſtimonij fuit cũ patribus nr̃is in deſerto,
ſicuti diſpoſuit Deus ‖loquens ad Moyſen,
vt faceret illud ſecundùm formã quam vi-
45 derat. ¶‖Quod & induxerunt, ſuſcipiẽtes pa
tres noſtri cũ Ieſu in poſſeſſionem gẽtium,
quas expulit Deus à facie patrum noſtro-
46 rum, vſque in diebus Dauid, ¶‖qui inuenit
gratiam ante Deum, &‖petijt vt inueniret
47 tabernaculum Deo Iacob. ¶‖Salomõ autem
48 ædificauit illi domum. ¶Sed ‖ non Excelſus
in manufactis habitat, ſicut *propheta di-
49 cit: ¶ ‖Cœlum mihi ſedes eſt, terra aũt ſca-
bellum pedum meorũ. Quam domum ædi
ficabitis mihi, dicit Dñs? aut quis locus re-
50 quietionis meæ eſt? ¶Nonne manus mea fe
51 cit hæc omnia? ¶Dura ceruice & incircunci-
ſis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui
ſancto *reſiſtitis: ſicut patres veſtri, & vos.
52 ¶ Quem prophetarum non ſunt perſequuti
patres veſtri? Et occiderunt eos qui prænun
G ciabant de aduẽtu Iuſti, cuius vos nũc pro-
53 ditores & homicidæ fuiſtis: ¶ qui accepiſtis
legem in diſpoſitione angelorum, & non
54 cuſtodiſtis. ¶ Audientes autem hæc diſſe-
cabantur cordibus ſuis, & ſtridebant denti
55 bus in eum. ¶Cùm autem eſſet plenus Spi-
ritu ſancto, intendens in cœlum, vidit glo-
56 riam Dei, & Ieſum ſtantẽ à dextris Dei. ¶Et
ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium ho
57 minis ſtantẽ à dextris * Dei. ¶Exclamantes
aũt voce magna, continuerũt aures ſuas, &
58 impetũ fecerunt vnanimiter in eũ. ¶Et eij-

*Marginal notes:* 5. — ‖Ex. 7. 8. 9. 10. 11. 14. — Ex. 16. a. 1 — Deu. 18. c. 15. — Exo. 19. a. 3. d. 19. — ‖Exo. 32. a. 1. — * Moyſi e-nim huic — ‖Amos 5. g. 25. — 4. — ‖Exo. 25. d. 40. — He. 8. b. 5. — ‖Ioſu. 3. c. 14. — ‖1. Re. 16 c. 13. — Pſ. 131. a. 5. — 3. Re. 6. a 1. — 1. Par. 17 b. 12. — * per pro-phetam. — ‖Inf. 17. f. 24. — ‖Iſ. 66. a. 1. — 3. Re. 8. c. 27. — 2. Par. 6. c 18. — * reſtitiſtis — * virtutis



cientes eum extra ciuitatem, lapidabāt: &
teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pe
*‖Inf. 22. c. 20.* 59 des ‖adoleſcentis qui vocabatur Saulus. ¶Et
lapidabant Stephanum inuocantem, & di-
cētem: Domine Ieſu, ſuſcipe ſpiritū meū.
60 ¶Poſitis aūt genib', clamauit voce magna,
*—ſ.* —dicens': Domine, ne ſtatuas illis hoc pec
**in Domino.* catum. Et cum hoc dixiſſet, obdormiuit*:
Saulus autem erat conſentiens neci eius.

CAPVT VIII.

1 FActa eſt aūt in illa die perſecu-
A tio magna in Eccleſia, quæ e-
rat Ieroſolymis, & oēs diſper
ſi ſunt per regiones Iudææ &
Samariæ, præter Apoſtolos.
*Inf. 22. a. 4. c. 19.* 2 ¶Curauerunt aūt Stephanū viri timorati,
3 & fecerūt plāctū magnū ſuper eū. ¶‖Saulus
aūt deuaſtabat Eccleſiā: per domos intrās,
‖& trahens viros ac mulieres, tradebat in
**Dei.* 4 cuſtodiā. ¶Igitur qui diſperſi erant, pertran-
5 ſibant euangelizantes verbū*. ¶Philippus
aūt deſcendens in ciuitatē Samariæ, prędi-
6 cabat illis Chriſtū. ¶Intendebant aūt turbæ
his quæ à Philippo dicebantur, vnanimi-
ter audiētes & videntes ſigna quę faciebat.
7 Multi enim eorū qui habebant ſpiritus im
B mundos, clamantes voce magna, exibant.
Multi aūt paralytici & claudi curati ſunt.
8 ¶Factū eſt ergo gaudiū magnū in illa ciuita
9 te. ¶Vir aūt quidā nomine Simon, qui antè
fuerat in ciuitate magus, ſeducens gentem
Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum:
10 ¶cui auſcultabant oēs à minimo vſque ad
maximū, dicentes: Hic eſt virtus Dei, q̄ vo-
**artibus. 9.* 11 catur magna. ¶Attendebant aūt eum pp q̄d
multo tempore magicis ſuis * dementaſſet
*'in* 12 eos. ¶Cum verò credidiſſent Philippo euan
gelizanti de regno Dei: '&'noīe Ieſu Chri
13 ſti baptizabantur viri ac mulieres. ¶Tūc Si-
C mō & ipſe credidit: & cū baptizatus eſſet,
adhærebat Philippo. Videns ēt ſigna & vir-
14 tutes maxima fieri, ſtupēs admirabat. ¶Cū
aūt audiſſent Apoſtoli qui erāt in Ieroſoly-
mis q̄ recepiſſet Samaria verbū Dei: miſe-
15 runt ad eos Petrū & Iohannē. ¶Qui cū ve-
niſſent, orauerūt pro ipſis, vt acciperēt Spi-
16 ritū ſanctū. ¶Nondum enim in quenquam
illorum venerat, ſed baptizati tantum erāt
17 in nomine Domini Ieſu. ¶Tunc impone-
bant manus ſuper illos, & accipiebant Spi-
18 ritum ſanctum. ¶Quum vidiſſet aūt Simon
D quia per impoſitionem manus Apoſtolorū
daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecu-
19 niā, ¶dicens: Date & mihi hanc p̄tātem, vt
cuicunq; impoſuero manus accipiat Spiri-
tum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum:
20 ¶Pecunia tua tecum ſit in perditionē: quo-
niam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſ-
21 ſideri. ¶Nō eſt tibi pars, neq; ſors in ſermo-
ne iſto: cor enim tuum non eſt rectū corā
22 Deo. ¶Pęnitentiā itaq; age ab hac nequitia
tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi
23 hęc cogitatio cordis tui. ¶In felle enim ama
ritudinis, & obligatione iniquitatis video
24 te eſſe. ¶Reſpondens aūt Simon, dixit: Pre-
camini vos pro me ad Dominum, vt nihil
25 veniat ſuper me horum quæ dixiſtis. ¶Et il-
li quidem teſtificati & loquuti verbum Do
E mini, redibant Ieroſolymam, & multis re-
26 gionibus Samaritanorū euāgelizabāt. ¶An-
gelus aūt Dñi loquutus eſt ad Philippum,
dicens: Surge, & vade contra Meridianū, ad



viā quę deſcendit ab Ieruſalē in Gazā: hæc
27 eſt deſerta. ¶Et ſurgens abijt. Et ecce vir Æ-
thiops, eunūchus potens' Candaces'Regi- *'Candacis 18.*
næ Æthiopū, qui erat ſuper oēs Gazas ei':
28 venerat adorare in Ieruſalē, ¶& reuerteba-
tur ſedens ſup currum ſuū, legensq; Iſaiā
29 prophetā. ¶Dixit autem Spiritus Philippo:
30 Accede, & adiunge te ad currū iſtū. ¶Accur-
rēs aūt Philippus, audiuit eū legentē Iſaiā

prophetam, & dixit: Putáſne intelligis quę
31 legis? Qui ait: Et quõ poſſum, ſi non aliqs
oñderit mihi? Rogauitq; Philippũ vt aſcen
32 deret, & ſederet ſecum. Locus aũt ſcriptu-
F ræ quam legebat, erat hic: Tanquam ouis
ad occiſionem ductus eſt: & ſicut agnus co-
ram tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuit
33 os ſuum. In humilitate iudiciũ eius ſubla
tum eſt . Generationem eius quis enarra-
bit quoniam * tolletur de terra vita eius?
34 Reſpondẽs autem Eunuchus Philippo di-
xit: Obſecro te, de quo propheta dicit hoc?
35 de ſe, an de alio aliquo? Aperiens aũt Phi-
lippus os ſuũ, & incipiẽs à ſcriptura iſta, e-
36 uangelizauit illi Ieſum. Et dum irent per
G viã, venerunt ad quandã aquã: & ait Eunu
chus: Ecce aqua, quis prohibet me bapti-
37 zari? Dixit aũt Philippus: Si credis ex toto
corde, licet. Et reſpondens ait: Credo filiũ
38 Dei eſſe Ieſum Chriſtũ. Et iuſſit ſtare cur-
rum: & deſcenderunt vterque in aquam,
Philippus & Eunuchus, & baptizauit eũ.
39 Cum autẽ aſcendiſſent de aqua: Spiritus
Domini rapuit Philippum, & amplius non
vidit eum Eunuchus. Ibat aũt per viam ſuã
40 gaudens. Philippus autem inuentus eſt in
Azôto, & pertranſiens euangelizabat ciui-
tatibus cunctis, donec veniret Cæſaréam.



## CAPVT IX.

1 SAulus autem adhuc ſpirans mi
A narum, & cædis in diſcipulos
Dñi, acceſſit ad principẽ ſacer-
2 dotum, & petijt ab eo epiſto
las in Damaſcũ ad ſynagogas,
vt ſi quos inueniſſet huius vię viros ac mu-
3 lieres, vinctos perduceret in Ieruſalẽ. Et
cum iter faceret: contigit vt appropinqua-
ret Damaſco: & ſubitò circunfulſit eũ lux
4 de celo. Et cadens in terram, audiuit vocẽ
dicẽtem ſibi: Saule, Saule qd me perſeque
5 ris? Qui dixit: Quis es Dñe? Et ille Ego ſum
Ieſus, quẽ tu perſequeris. durum eſt tibi cõ
6 tra ſtimulũ calcitrare. Et tremens ac ſtu-
7 pẽs dixit: Dñe qd me vis facere? Et Dñs ad
B eũ: Surge, & ingredere ciuitatẽ, & ibi dice-
tur tibi quid te oporteat facere. Viri aũt il-
li qui comitabantur cũ eo, ſtabant ſtupefa
cti, audientes quidẽ vocẽ, neminẽ aũt vidẽ
8 tes. Surrexit aũt Saulus de terra, apertiſq;
oculis nihil videbat. Ad manus aũt illum
9 trahentes, introduxerũt Damaſcũ. Et erat
*tribus diebus non videns, & non mãduca- * ibi
10 uit, neq; bibit. Erat aũt quidã diſcipulus
Damaſci, nomine Ananias: & dixit ad illũ
in viſu Dñs: Anania. At ille, ait: Ecce ego
11 Dñe. Et Dñs ad eũ: Surge, & vade in vicũ
qui vocatur Rectus: & quære in domo Iudę
Saulũ nomine Tharſenſem. ecce enĩ orat.
12 (Et vidit virum Ananiã nomine, introeũ-
tem, & imponentem ſibi manus vt viſum
13 recipiat.) Rñdit aũt Ananias: Dñe, audiui
C à multis de viro hoc, quanta mala fecerit
14 ſanctis tuis in Ieruſalẽ: & hic habet ptãtẽ
à principibus ſacerdotũ alligandi omnes q
15 inuocant nomen tuũ. Dixit aũt ad eũ Do-
minus: Vade, quoniã vas electionis eſt mi-
hi iſte, vt portet nomẽ meũ corã Gentibus
16 & Regibus, & filijs Iſraël. Ego enim oſten
dã illi quãta oporteat eũ pro noĩe meo pa
17 ti. Et abijt Ananias, & introiuit in domũ:
& imponens ei manus, dixit: Saule frater,
Dominus miſit me Ieſus, qui apparuit tibi
in via qua veniebas: vt videas & implearis
18 Spiritu ſancto. Et confeſtim ceciderunt ab
D oculis eius tãquam ſquamę, & viſum rece-
19 pit: & ſurgens baptizatus eſt. Et cũ accepiſ
ſet cibum, confortatus eſt. Fuit aũt cũ diſci
pulis qui erant Damaſci, per dies aliquot.
20 Et continuò ingreſſus in ſynagogas, præ-
21 dicabat Ieſum, qm̃ hic eſt filius Dei. Stu-
pebant autem oẽs qui audiebant, & dice- * in ſynagogis prædicabat 8.
bant: Nónne hic eſt qui expugnabat in Ie-
ruſalem eos qui inuocabant nomen iſtud:
& huc ad hoc venit vt vinctos illos duceret
22 ad principes ſacerdotum? Saulus aũt mul-
tò magis conualeſcebat, & confundebat Iu
dęos q habitabant Damaſci, affirmãs quo-
23 niam hic eſt Chriſtus. Cum autem imple
rentur dies multi, cõſilium fecerunt Iudæi
24 vt eum interficerent. Notę autem factæ
ſunt Saulo inſidiæ eorum. Cuſtodiebant
autem & portas die ac nocte, vt eum inter- 2. Cor. 11.
25 ficerent. Accipientes autem eum diſcipuli g. 32.
*nocte per murum dimiſerunt eũ, ſubmit- * eius.
26 tentes in ſporta. Cum autem veniſſet in
E Ieruſalẽ: tentabat ſe iungere diſcipulis: &
omnes timebant eum, non credentes quòd
27 eſſet diſcipulus. Barnabas autem apprehẽ-
ſum illum duxit ad Apoſtolos: & narrauit
illis quõ in via vidiſſet Dominum, & quia
locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fidu
28 cialiter egerit in nomine Ieſu. Et erat cũ

illis

illis intrans & exiens in Ieruſalē. & fiducia
29 liter agens in noīe Dñi. ⁋Loquebatur quo-
que Gentibus, & diſputabat cum Græcis: il
30 li aũt quęrebant occidere eum. ⁋Quod cùm
cognouiſſent fratres, deduxerunt eum Ceſa
31 ream, & dimiſerunt Tarſum. ⁋Eccleſia qui-
dem per totam Iudęã & Galilæam & Sama
riam habebat pacē, & ędificabatur ambulans
in timore Dñi, & conſolatione Sancti Spũs
32 replebatur. ⁋Factum eſt aũt, vt Petrus dum
trãſiret vniuerſos, deueniret ad ſanctos qui
33 habitabant Lyddæ. ⁋Inuenit aũt ibi hoīem
F quendam, nomine Aeneam annis octo ia-
34 centem in grabáto, qui erat paralyticus. ⁋Et
ˋſanat ſ. ait illi Petrus: Aenea ˋſanetˊ te Dñs Ieſus
Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò
35 ſurrexit. ⁋Et viderunt eum oēs qui habita-
bant Lyddæ, & Sarónę: qui cõuerſi ſunt ad
36 Dñm. ⁋In Ioppe aũt fuit quædam diſcipu-
la nomine Tabitha, quæ interpretata dici-
tur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis
37 & eleemoſynis quas faciebat. ⁋Factum eſt
aũt in diebus illis, vt infirmata moreretur.
Quam cùm lauiſſent, poſuerunt eam in cœ
38 naculo. ⁋Cùm aũt propè eſſet Lydda ab Iop
pe, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in
ea, miſerunt duos viros ad eũ, rogantes: Ne
39 pigriteris venire vſq; ad nos. ⁋Exurgēs aũt
G Petrus venit cũ illis Et cum aduenisset, du-
xerũt illum in cęnaculũ: & circunſteterunt
illum oēs viduę flentes, & oſtēdentes ei tu-
nicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.
40 ⁋Eiectis aũt oībus foras, Petrus ponens ge-
nua, orauit: & cõuerſus ad corpus, dixit: Ta
bitha ſurge. ⁋At illa aperuit oculos ſuos: &
41 viſo Petro, reſedit. ⁋Dans aũt illi manum,
erexit eam. Et cùm vocaſſet ſanctos & vi-
42 duas, aſſignauit eam viuam. ⁋Notum autē
factum eſt per vniuerſam Ioppen: & credi-
43 derunt multi in Domino. ⁋Factum eſt aũt,
vt dies multos moraretur in Ioppe, apud Si
mónem quendam coriarium.

## CAPVT X.

1 VIr autem quidam erat in Cæſa
A réa nomine Cornelius, centu
rio cohortis, quæ dicitur Itali-
2 ca, ⁋ religioſus, ac timens Deũ
cum omni domo ſua, faciens
eleemoſynas multas plebi. Et deprecans
3 Deum ſemper: ⁋ is vidit in viſu manifeſtè,
quaſi hora diei nona, angelum Dei intro-
euntem ad ſe, & dicentem ſibi: Cornéli.
4 ⁋At ille intuens eũ, timore correptus, dixit:
Quis es Domine? Dixit autē illi: Orationes
tuæ & eleemoſynę tuæ aſcenderunt in me-
5 moriam in conſpectu Dei. ⁋ Et nunc mitte
viros in Ioppē, & accerſi Simónē quendam
6 qui cognominatur Petrus. ⁋ hic hoſpitatur apud
Simónem quēdam coriarium, cuius eſt do
mus iuxta mare. Hic dicet tibi quid te opor
7 teat facere. ⁋Et cùm diſceſſiſſet angelus qui
loquebatur illi, vocauit duos domeſticos
ſuos, & militem metuētem Dñm ex his qui
8 illi parebant. ⁋Quibus cùm narraſſet om-
9 nia, miſit illos in Ioppen. ⁋Poſtera autem
B die iter illis facientibus, & appropinquãti
bus ciuitati, aſcēdit Petrus in ſuperiora, vt
10 oraret circa horam ſextam. ⁋Et cùm eſuri-



ret, voluit guſtare. Parantibus autem illis,
11 cécidit ſuper eum mētis exceſſus: ⁋ & vidit
cœlum apertum, & deſcendens vas quod-
dam, velut linteum magnũ: quatuor initijs
12 ſubmitti de cœlo in terram: ⁋ in quo erant
omnia quadrupedia & ſerpētia terræ, & vo
13 latilia cœli. ⁋Et facta eſt vox ad eum: Surge
14 Petre: occíde, & manduca. ⁋Ait autem Pe-
trus: Abſit Dñe, quia nunquam manduca-
15 ui oē cõmune & immundum. ⁋Et vox ite-
rum ſecundò ad eum. ˋQuæˊ Deus purifica- ˋQuod
16 uit, tu commune ne dixeris. ⁋Hoc autem fa
C ctum eſt per ter. Et ſtatim receptum eſt vas
17 in cęlum. ⁋Et dum intra ſe hæſitaret Petrus
quid nam eſſet viſio quã vidiſſet, ecce viri
qui miſſi fuerant à Cornelio, inquirētes do
18 mũ Simónis, aſtiterũt ad ianuam. ⁋Et cùm
vocaſſent, interrogabant, ſi Simón, qui co-
gnominatur Petrus, illic haberet hoſpitiũ.
19 ⁋ Petro autem cogitante de viſione, dixit |Inf.11.b.
20 Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te. ⁋|Sur- 7.
ge itaq;, & deſcende, & vade cũ eis, nihil du
21 bitans: quia ego miſi illos. ⁋Deſcēdens aũt
Petrus ad viros, dixit: Ecce, ego ſum quem
quæritis: quæ cauſa eſt, ꝑ quam veniſtis?
22 ⁋Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iu-
ſtus & timēs Deũ, & teſtimoniũ habēs ab
vniuerſa gente Iudæorũ, reſpõſum accepit
ab angelo ſancto accerſire te in domũ ſuã,
23 & audire verba abs te. ⁋Introducens ergo
D eos, recepit hoſpitio Sequenti autem die
ſurgens profectus eſt cum illis: & quidam
ex fratribus ab Ioppe comitati ſunt eum.
24 ⁋Altera autem die introiuit Cęſaréam. Cor

nelius verò expectabat illos, conuocatis co-
25 gnatis ſuis, & neceſſarijs amicis. ¶Et factum
eſt cùm ītroiſſet Petr⁹, obuius venit ei Cor
nelius: & procidēs ad pedes eius, adorauit *
26 Petrus verò eleuauit eum, dicens: Surge, &
27 ego ipſe homo ſum. ¶Et loquens cum illo
intrauit, & inuenit multos qui cōuenerāt,
28 ¶dixitq; ad illos: Vos ſcitis quò abominatū
ſit viro Iudæo cōiungi aut accedere ad alie-
nigenā: ſed mihi oſtendit Deus, neminem
communem aut immundum dicere homi-
29 nem. ¶ Propter quod ſine dubitatione veni
E accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam
30 accerſiſtis me? ¶Et Cornelius ait: A nudiuſ-
quarta die, vſq; ad hanc horam, orās eram
hora nona ī domo mea, & ecce vir ſtetit an
31 te me in veſte cādida, & ait: ¶Cornēli, exau
dita eſt orō tua, & eleemoſynę tuæ comme
32 moratæ ſunt in conſpectu Dei. ¶Mitte ergo
in Ioppen, & accerſi Simónē qui cognomi-
natr̄ Petrus: hic hoſpitatr̄ in domo Simónis
33 coriarij iuxta mare. ¶Cōfeſtim ergo miſi ad
te: & tu benefeciſti veniendo. ‖ Nunc ergo
oēs nos in conſpectu tuo adſumus, audire
oīa quæcunque tibi præcepta ſunt à Dn̄o.
34 ¶Aperiens aūt Petrus os ſuū, dixit: In veri-
F tate cōperi ‖ quia nō eſt perſonarū acceptor
35 Deus: ¶ſed in oī gente, qui timet eum, & o-
36 peratr̄ iuſtitiam, acceptus eſt illi. ¶Verbum
miſit Deus filijs Iſrael, annūcians pacem,
per Ieſum Chriſtum: (hic eſt omniū Dn̄s).
37 ¶Vos ſcitis, quod factum eſt verbum per vni
uerſam Iudæam, incipiens enim à ‖ Gali-
læa, poſt baptiſmum quod prædicauit Io-
38 hannes. ¶Ieſum à Nazareth quomodo vn-
xit eum Deus Spiritu ſancto & virtute, qui
pertranſijt benefaciendo & ſanādo omnes
oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat
39 cum illo. ¶ Et nos teſtes ſumus omnium
quæ fecit in regione Iudæorum & Ieruſa-
lem, quem occiderunt ſuſpendentes in li-
40 gno. ¶Hunc Deus ſuſcitauit tertia die, & de
41 dit eum manifeſtum fieri ¶ non omni po-
pulo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: no-
bis, qui manducauimus & bibimus cum il
42 lo poſtquàm reſurrexit à mortuis. ¶Et pręce
pit nobis prædicare populo, & teſtificari qa
G ipſe eſt qui cōſtitutus eſt à Deo iudex viuo-
43 rum & mortuorum. ¶Huic ‖ omnes Prophe-
tæ teſtimonium perhibent, remiſſionem
peccatorum accipere per nomen eius, om-
44 nes qui credunt in eum. ¶ Adhuc loquente
Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſu
45 per oēs qui audiebāt verbum. ¶Et obſtupue
runt ex circunciſione fideles qui venerant
cum Petro, ‖ quia & in nationes gratia Spiri
46 tus ſancti effuſa eſt. ¶Audiebant enim illos
loquentes linguis, & magnificantes Deum.
47 Tunc reſpondit Petrus: ¶Nunquid aquam
quis prohibere poteſt, vt non baptizentur
hi qui Spiritum ſanctum acceperūt ſicut &
48 nos? ¶Et iuſſit eos baptizari in nomine Do-

*eum. ‖Deu. 10. d. 17. 2. Pa. 19. d. 7. Iob 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35. b. Ro. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Ephe. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. c. 17. Matt. 4. c. 18. Lu. 4. b. 14. ‖Ier. 31. f. 34. Mic. 7. d. 18. ‖Inf. 15. b. 8.

mini Ieſu Chriſti. Tunc rogauerunt eum,
vt maneret apud eos aliquot diebus.

## CAPVT XI.

1 AVdierunt autē Apoſtoli & fra-
A tres qui erant in Iudęa, qm̄ &
Gentes receperunt verbū Dei.
2 ¶ Cùm aūt aſcendiſſet Petrus
Ieroſolymā, diſceptabant ad-
uerſus illū qui erant ex circūciſione, dicen
3 tes: ¶Quare introiſti ad viros præputiū ha-
4 bētes, & manducaſti cū illis? ¶Incipiens aūt
5 Petrus exponebat illis ordinē, dicens: ¶Ego
eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi in ex-
ceſſu mentis viſionē, deſcendens vas quod-
dam velut linteū magnum quatuor initijs
6 ſummitti de cœlo, & venit vſq; ad me. ¶In
quod intuens conſiderabā, & vidi quadru-
pedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volati-
7 lia cęli. ¶Audiui aūt & vocem dicentem mi
8 hi: Surge Petre, occide & māduca. ¶Dixi au-
tem: Nequaquàm Dn̄e: quia * cōmune aut
immundum nunq̄ introiuit in os meum.
9 ¶Reſpondit aūt * vox ſecundo de cœlo: Quæ
10 Deus mūdauit, tu ne cōmune dixeris. ¶Hoc
autem factū eſt per ter: & recepta ſunt om-
11 nia rurſum in cęlum. ¶Et ecce, viri tres con
B feſtim aſtiterunt in domo in qua eram,
12 miſſi à Cæſaréa ad me. ¶Dixit autem Spiri-
tus mihi vt irem cum illis, nihil hæſitans.
Venerunt autē mecum & ſex fratres iſti: &
13 ingreſſi ſumus in domum viri. ¶ Narrauit
autem nobis, quomodo vidiſſet angelū in
domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mitte
in Ioppen, & accerſi Simónem, qui cogno-
14 minatur Petrus, ¶qui loquetur tibi verba in
qbus ſaluus eris tu & vniuerſa domus tua.
15 ¶Cùm autem cępiſſem loqui, cecidit Spiri-
tus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in ini-
16 tio. ¶Recordatus ſum autem verbi Domini,
ſicut dicebat, ‖ Iohannes quidem baptiza-
uit aqua, ‖ vos autem baptizabimini Spiri-
17 tu ſancto. ¶ Si ergo eandem gratiam de-
dit illis Deus, ſicut & nobis qui credidimus
C in Dominum Ieſum Chriſtum: ego quis
18 eram, qui poſſem prohibere Deum? ¶His
auditis tacuerunt: & glorificauerūt Deum,
dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam
19 dedit Deus ad vitam. ¶Et illi quidem qui
diſperſi fuerāt à tribulatione quæ facta fue
rat ſub Stephano, perambulauerunt vſque
Phœnicem, & Cyprum & Antiochiam, ne-
mini loquentes verbum, niſi ſolis Iudæis.
20 ¶Erant autem quidam ex eis viri Cyprij &
Cyrenęi, qui cùm introiſſent Antiochiam,
loquebantur ad Græcos, annunciantes Do-
21 minum Ieſum. ¶Et erat manus Domini cū
eis: multuſque numerus credentium con-
22 uerſus eſt ad Dominum. ¶Peruénit autem
ſermo ad aures Eccleſiæ quæ erat Ieroſoly-
mis, ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam vſ-
23 que ad Antiochiā. ¶Qui cum perueniſſet, &
D vidiſſet gratiam Dei, gauiſus eſt: & horta-

*omne l. *mihi l. ‖Su. 1. a. 5. Matt. 3. c. 11. Mar. 1. b. 8. Lu. 3. c. 16. Ioh. 1. d. 26. Inf. 19. a. 4.

batur

*in
bat̄ oēs*, ꝓpoſito cordis permanere in Dño:
24 ¶quia erat vir bonus, & plenus Spū ſancto
& fide. Et appoſita eſt multa turba Dño.
25 ¶Profectus eſt aūt Tarſum, vt quęreret Sau-
26 lum: ¶quē cùm inueniſſet, perduxit Antio-
chiam. Et annū totum conuerſati ſunt ibi
in Eccleſia: & docuerunt turbam multā, ita
vt cognominarenť primùm Antiochiæ di-
27 ſcipuli Chriſtiani. ¶In his aūt dieb⁹ ſuper-
uenerunt ab Ieroſolymis prophetæ Antio-
28 chiam, ¶ & ſurgēs vnus ex eis noīe Agabus,
ſignificabat per ſpiritum famem magnam
futuram in vniuerſo orbe terrarum, quæ fa
29 cta eſt ſub Claudio * ¶ Diſcipuli aūt prout *Cæſare Inf. 12. d. 24.
quis habebat, propoſuerunt ſinguli in mi-
niſterium mittere habitantibus in Iudæa
30 fratribus: ¶ quod & fecerunt, mittentes ad
ſeniores per manus Barnabæ & Sauli.

CAPVT XII.

1 Odem autem tēpore miſit He-
A rodes Rex manus, vt affligeret
2 quoſdam de Eccleſia. ¶Occidit
autem Iacóbum fratrē Iohan
3 nis gladio. ¶Vidēs autem quia
placeret Iudæis, appoſuit apprehendere



& Petrum. Erant autem dies Azymorum.
4 ¶Quem cùm apprehendiſſet miſit in carce-
rem, *tradēs* quatuor quaternionibus mili- *tradenſque
tum *cuſtodiēdum, volens poſt Paſcha pro- *ad cuſtodiendum eum
5 ducere eum populo. ¶Et Petrus quidem ſer
uabatur in carcere. Oratio autē fiebat ſine
intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.
6 ¶Cùm autem producturus eum eſſet Hero-
des, in ipſa nocte erat Petrus dormiens in-
ter duos milites, vinctus cathenis duab⁹: &
cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerē.
7 ¶Et ecce angelus Domini aſtitit, & lumē re-
fulſit in habitaculo, percuſſoq; latere Petri,
excitauit eū, dicens: Surge velociter. Et ceci
8 derunt catenæ de manibus eius. ¶Dixit au-
tem angelus ad eū: Præcingere, & calcea te
B caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circun
9 cida tibi veſtimentū tuū, & ſequere me. ¶Et
exiens ſequebať eū, & neſciebat quia verū
eſt qđ fiebat per angelū: exiſtimabat aūt ſe
10 viſum videre. ¶Tranſeuntes aūt primam &
ſecundā cuſtodiā, venerunt ad portā ferreā
quæ ducit ad ciuitatē, quæ vltrò aperta eſt
eis. Et exeuntes proceſſerunt vicū vnum, &
11 continuò diſceſſit angelus ab eo. ¶Et Petrus
ad ſe reuerſus dixit: Nūc ſcio verè qa miſit
Dñs angelū ſuū, & eripuit me de manu He
rodis, & de oī expectatione plebis Iudęorū.
12 ¶Cōſiderānsq;, venit ad domū Mariæ mr̃is
Iohānis, qui cognominatus eſt Marcus, vbi
13 erant multi cōgregati, & orantes. ¶Pulſante
aūt *eo* oſtium ianuæ, proceſſit puella ad vi *Petro ſ.
14 dendū, noīe Rhode ¶Et vt cognouit vocem
C Petri, prę gaudio non aperuit ianuā, ſed in-
trò currens nunciauit ſtare Petrum ante ia
15 nuā. ¶At illi dixerunt ad eā: Inſanis. Illa aūt
affirmabat ſic ſe habere. Illi aūt dicebant:
16 Angelus eius eſt. ¶Petrus aūt perſeuerabat
pulſans. Cum aūt aperuiſſent*, viderūt eū, *oſtium
17 & obſtupuerūt. ¶Annuens aūt eis manu vt
tacerēt, narrauit qūo Dñs eduxiſſet eum de
carcere, dixitq;: Nunciate Iacóbo & fratri-
18 bus hęc. Et egreſſus abijt in alium locū. ¶Fa
cta aūt die, erat nō parua turbatio inter mi
19 lites quidnā factū eſſet de Petro. ¶Herodes
D aūt cum requiſiſſet eū, & non inueniſſet, in
quiſitione facta de cuſtodibus, iuſſit eos du
ci: deſcēdenſq; à Iudęa in Cæſaream ibi cō
20 moratus eſt. ¶Erat aūt iratus Tyrijs, & Sido-
nijs. At illi vnanimes venerunt ad eum, &
perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculū re-
gis, poſtulabant pacem, eò ꝙ alerenť regio-
21 nes eorum ab illo. ¶Statuto aūt die Herodes
veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, &
22 concionabatur ad eos. ¶Populus autem ac-
23 clamabat: Dei voces, & non hominis. ¶Con
feſtim aūt percuſſit eum angelus Dñi, eò ꝙ
non dediſſet honorem Deo, & conſumptus
24 à vermibus, expirauit. ¶Verbum aūt Domi
25 ni creſcebat, & multiplicabatur. ¶Barnabas
autem & Saulus reuerſi ſunt ab Ieroſoly-
mis expleto | miniſterio, aſſumpto Iohan- Sup. 11. d. 29.
ne, qui cognominatus eſt Marcus.

CAPVT XIII.

1 Rant autē in Eccleſia, quæ erat Inf. 14 d. 25.
A Antiochiæ, prophetæ & docto
res, in quibus Barnabas & Si-
mon qui vocabať Niger, & Lu
cius Cyrenenſis, & Manahen
qui erat Herodis Tetrarchę collactaneus. &
2 Saulus. ¶Miniſtrantibus autem illis Dño, &
ieiunantibus, dixit Spiritus ſanctus: Segre- Ro. 1. a. 1.
gate mihi Saulum & Barnabam in opus ad
3 quod aſſumpſi eos: ¶Tunc ieiunantes, &
orantes, imponentesque eis manus, dimiſe
4 runt illos. ¶Et ipſi quidem miſſi à Spiritu
ſancto abierunt Seleuciā, & inde nauigaue

runt

5 runt Cyprū.¶Et cū veniſſent Salaminā, præ
dicabant verbū Dei in ſynagogis Iudæorū.
Habebant aūt & Iohannem in miniſterio.
6 ¶Et cū perambulaſſent vniuerſam inſulam
vſq; ad Paphū, inuenerunt quendā virum
magum pſeudoprophetā, Iudæū, cui nomē
7 erat *Bar-ieſu, ¶qui erat cū Proconſule Ser
gio Paulo viro prudente. Hic accerſitis Bar
B naba & Saulo, deſiderabat audire verbum
8 Dei.¶Reſiſtebat aūt illis Elymas, magus (ſic
enim interpretatur nomen eius) quærens
9 auertere Proconſulē à fide.¶Saulus aūt qui
& Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuēs in
10 eū, ¶dixit: O plene omni dolo, & omni fal-
lacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ,
11 non deſinis ſubuertere vias Dñi rectas. ¶Et
nūc ecce manus Dñi ſuper te, & eris cæcus,
nō videns ſolē vſq; ad tēpus. Et confeſtim
cecidit ī eum caligo & tenebræ, & circuiēs
12 q̄rebat qui ei manum daret. ¶Tunc Pro-
conſul cum vidiſſet factum, credidit, admi
13 rans ſuper Doctrina Dñi. ¶Et cum à Papho
nauigaſſent Paulus & qui cū eo erant, vene
runt Pergen Pamphyliæ. Iohannes autem
diſcedēs ab eis reuerſus eſt Ieroſolymam.
14 ¶Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt
C Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynagogā
15 die ſabbathorum ſederunt. ¶ Poſt lectionē
aūt legis & Prophetarū, miſerūt principes
ſynagogę ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi q̄s
eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebē,
16 dicite: ¶ Surgens autē Paulus, & manu ſi-
lentiū indicens, ait: Viri Iſraëlitæ, & qui ti
17 metis Deum audite. ¶Deus plebis Iſraël e-
legit patres noſtros, & plebem exaltauit, cū
eſſent incolæ ‖ in terra Ægypti, & ī brachio
18 excelſo eduxit eos ex ea. ¶& per quadragin-
ta annorū tēpus mores eorū ſuſtinuit in de
19 ſerto. ¶ Et deſtruens gentes ſeptem in terra
Chanáan, ‖ ſorte diſtribuit eis terrā eorum,
20 ¶quaſi poſt quadringentos & quinquagin-
ta annos: & ‖ poſt hæc dedit iudices vſq; ad
21 Samuel prophetā ¶Et exinde ‖ poſtulauerūt
regē, & ‖ dedit illis Saul, filium Cis, virū de
22 tribu Ben-iamin annis quadraginta. ¶ Et
D amoto illo, ſuſcitauit illis Dauid regē: cui
teſtimoniū perhibēs, dixit: ¶Inueni Dauid,
filiū Ieſſe, virū ſecundū cor meum, qui fa-
23 ciet oēs voluntates meas. ¶ Huius Deus ex
ſemine, ‖ ſecundùm promiſſionem eduxit
24 Iſraël ſaluatorē Ieſum, prædicante Iohan-
ne ante faciem aduentus eius baptiſmum
25 pęnitentię omni populo Iſraël. ¶Cū imple
ret autem Iohānes curſum ſuum, dicebat:
‖ Quē me arbitramini eſſe, nō ſum ego: ſed
ecce venit poſt me, cuius non ſum dignus
26 calceamēta pedū ſoluere. ¶Viri fratres, filij
generis Abrahā, & qui in vobis timēt Deū,
27 vobis verbū ſalutis huius miſſum eſt. ¶Qui
enim habitabāt Ieruſalē, & principes eius
hunc ignorantes, & voces Prophetarū, quę
per omne ſabbathum leguntur, iudicātes,

*Barieſu.

Exo.1.a.1. Exo.15.c.16. 14.c. 22.f.29. Exo.16.a 2. Ioſ.14.a.2. Iud.3.b.9 1.Reg 8.a 5. 1.Reg.9.b 16.c.17. 10.a.1. 1.Reg.16 a.1.c.13. Pſ.88.c.21. Iſa.11.a 1. Mat.3.a.1. Mar.1.a.2. Luc.3.a.3

28 impleuerūt, ¶& nullam cauſam mortis in
uenientes in eo, ¶petierūt à Pilato vt inter
29 ficerent eum. ¶Cumq; conſummaſſent om
E nia quæ de eo ſcripta erant, deponentes eū
30 de ligno, poſuerunt in monumēto. ¶‖ Deus
verò ſuſcitauit eum à mortuis tertia die:
31 ¶qui viſus eſt per dies multos his qui ſimul
aſcenderāt cum eo de Galilęa in Ieruſalē,
qui vſque nunc ſunt teſtes eius ad plebem.
32 ¶ Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad
33 patres noſtros repromiſſio facta eſt: ¶ qm̄
hanc Deus adimpleuit filijs* noſtris, reſu-
ſcitans Ieſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo
ſcriptum eſt: ‖ Filius meus es tu, ego hodie
34 genui te. ¶ Quòd autem ſuſcitauit eum à
mortuis, amplius iam non reuerſurum in
corruptionem, ita dixit: ‖ Quia dabo vobis
35 ſancta Dauid fidelia. ¶ Ideoque & aliàs di-
cit: ‖ Non dabis Sanctum tuum videre cor-
36 ruptionem. ¶Dauid enim in ſua generatio-
ne cum adminiſtraſſet voluntati Dei, ‖ dor-
miuit: & appoſitus eſt ad patres ſuos, & vi-
37 dit corruptionem. ¶Quem verò Deus ſuſci-
38 tauit*, non vidit corruptionem. ¶Notū igi-
F tur ſit vobis viri fratres, quia per hunc vo-
bis remiſſio peccatorum annunciatur, * ab
omnibus quibus non potuiſtis in lege Moy
39 ſi iuſtificari. ¶In hoc omnis qui credit, iuſti-
40 ficatur, ¶Videte ergo ne ſuperueniat vobis
41 quod dictum eſt in prophetis. ¶‖ Videte
contemptores, & admiramini, & diſper-
dimini, quia opus operor ego in diebus
veſtris, opus quod non credetis, ſi quis e-
42 narrauerit vobis. ¶Exeuntibus autem illis
rogabant vt ſequenti ſabbatho loqueren-
43 tur ſibi verba hæc. ¶ Cumque dimiſſa eſ-
ſet ſynagoga ſecuti ſunt multi Iudæorū, &
colētium *aduenarum Paulū & Barnabā:
qui loquentes ſuadebāt eis vt permanerēt
44 in gratia Dei. ¶Sequenti verò ſabbatho, pe-
nè vniuerſa ciuitas conuēnit audire verbū
45 Dei. ¶Videntes aūt turbas Iudæi repleti ſūt
G zelo, & contradicebant his q̄ à Paulo dice-
46 bantur, blaſphemantes. ¶Tunc conſtanter
Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oporte
bat primùm loqui verbum Dei: ſed qm̄ re-
pellitis illud, & indignos vos iudicatis æter
47 næ vitę: ecce conuertimur ad Gentes. ¶ ſic
enim præcepit nobis Dominus. ‖ Poſui te ī
lucem Gentium, vt ſis in ſalutem vſque ad
48 extremum terræ. ¶ Audientes autem Gen-
tes gauiſæ ſunt, & glorificabant verbū Do-
mini: & crediderunt quotquot erant pręor
49 dinati ad vitam ęternam. ¶Diſſeminabatur
autem verbum Domini per vniuerſam re-
50 gionem. ¶Iudæi autem concitauerunt mu
lieres religioſas & honeſtas, & primos ciui
tatis, & excitauerunt perſecutionē in Pau-
lum & Barnabam: & eiecerunt eos de fini-
51 bus ſuis. ¶‖ At illi excuſſo puluere pedum in
52 eos, venerunt Iconium. ¶Diſcipuli quoque
replebantur gaudio & Spiritu ſancto.

Ioh.1.c.19 20. Mat.3.c. 11. Mar.1.a. 7. Luc.3.d. 16. Io.1.d.27 Mat.27. e.20.c.22 Mar.15.a. 13. Luc.23.e. 21.e.23. Ioh.19.a 6. Mat.28. a.6. Mar.16. b.6. Luc.24.a 5. Ioh.20.a. 1.10.c. 19. *veſtris. Pſ.2.b.7. Heb.1.b. 5.& 5.b. 5. Iſa.55.a. 3. Pſa.15.b. 10. Sup.2.e. 31. 3.Reg 2. 10. *a mortuis *& 1. Hab.1.b. 5. *Deum. Iſa.49.b 6. Mat.10. b.14. Marc.6. b.11. Luc.5.a.5

CAPVT

CAPVT XIIII

1 FACTVM eſt aũt Iconij vt ſi-
A mul introirent ſynagogam Iu
dæorum, & loquerẽtur ita vt
crederet Iudæorum, & Græco-
2 rum copioſa multitudo. ¶Qui
verò increduli fuerũt Iudæi, ſuſcitauerunt,
& ad iracundiã cõcitauerunt animas Gen-
3 tiũ aduerſus fratres. ¶ Multo igitur tẽpore
demorati ſunt fiducialiter agẽtes in Domi-
no, teſtimonium perhibente verbo gratiæ
ſuæ, dãte ſigna & prodigia fieri per manus
4 eorum. ¶Diuiſa eſt autem multitudo ciuita
tis: & quidam quidem erant cum Iudæis,
5 quidam vero cum Apoſtolis. ¶Cùm aũt fa-
B ctus eſſet impetus Gentilium & Iudæorum
cum principibus ſuis, vt contumelijs affice
6 rent, & lapidarent eos, ¶intelligentes conſu
gerunt ad ciuitates ¶Lycaoniæ Lyſtram &
Derben, & vniuerſam in circuitu regionẽ,
7 & ibi euangelizantes erant. ¶*Et quidã vir
Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus
ex vtero matris ſuæ: qui nunq̃ ambulaue-
8 rat. ¶Hic audiuit Paulũ loquentẽ. Qui intui
tus eũ: & vidẽs quia fidẽ haberet vt ſaluus
9 fieret, ¶dixit magna voce: Surge ſuper pedes
10 tuos rectus. Et exiliuit, & ambulabat. ¶ Tur
bæ aũt cũ vidiſſent qđ fecerat Paulus, leua-
uerũt vocẽ ſuã Lycaonicè, dicentes: Dij ſi-
miles facti hominibus, deſcẽderũt ad nos.
11 ¶Et vocabant Barnabã, Iouem, Paulũ verò,
12 Mercurium, qm̃ ipſe erat dux verbi. ¶Sacer-

**Et commota eſt oĩs multitudo in doctrina eorum. Paulus autẽ & Barnabas morabantur Lyſtris.*



dos quoq; Iouis qui erat ante ciuitatẽ, tau
ros & coronas ante ianuas afferens, cũ po-
13 pulis volebat ſacrificare. ¶Quod vbi audie-
rũt Apoſtoli Barnabas & Paulus conſciſſis
C tunicis ſuis exilierunt in turbas, clamãtes,
14 ¶& dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos
mortales ſumus ſimiles vobis homines, an
nũciantes vobis ab his vanis cõuerti ad Deũ

*|Pſ.145. a.6.*

viuũq; fecit cœlũ, & terrã, & mare, & oĩa
15 quæ in eis ſunt. ¶q in præteritis generatio- *Apo. 14.*
nibus |dimiſit oẽs gẽtes ingredi vias ſuas. *b.7.*
16 ¶Et quidẽ nõ ſine teſtimonio ſemetipſum *|Pſal. 8.*
reliquit, benefaciens de cęlo, dans pluuias, *c.18.*
& tẽpora fructifera, implẽs cibo, & lætitia
17 corda *noſtra*. ¶Et hæc dicentes, vix ſedaue **veſtra 17*
18 runt turbas, ne ſibi immolarent. ¶Superue-
nerãt aũt quidã ab Antiochia & Iconio Iu
dæi: & perſuaſis turbis, |lapidanteſq; Pau-
lũ, traxerunt extra ciuitatem exiſtimantes *|2.Co.11.*
19 eũ mortuum eſſe. ¶Circundantibus aũt eũ *f.24. 25.*
D diſcipulis, ſurgens intrauit ciuitatem, & po
ſtera die profectus eſt cũ Barnaba in Der-
20 ben. Cũq; euãgelizaſſent ciuitati illi, & do-
cuiſſent multos, reuerſi ſunt Lyſtrã & Ico-
21 niũ, & Antiochiam: ¶confirmantes animas
diſcipulorũ, exhortanteſq; vt permanerẽt
in fide, & qm̃ ꝑ multas tribulationes opor-
22 tet nos intrare in regnũ Dei. ¶Et cùm cõſti-
tuiſſent illis per ſingulas eccleſias presby-
teros, & oraſſent cũ ieiunationibus, cõmẽ-
dauerũt eos Domino in quem crediderũt.
Tranſeunteſq; Piſidiam, venerunt in Pam
23 phyliã. ¶Et loquẽtes verbũ Domini in *Per **Perge.*
24 gen*, deſcenderũt in *Italiam.* ¶|& inde na **Attaliã*
25 uigauerunt Antiochiam, vnde erant traditi *|Sup. 13.*
gratiæ Dei in opus quod compleuerunt. *a.1.*
26 ¶Cùm autem veniſſent, & cógregaſſent ec-
cleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cũ
illis, & quia aperuiſſent Gentibus oſtium
27 fidei. Morati ſunt autem tempus non mo-
dicum cum diſcipulis.

CAPVT XV.

1 ET quidam deſcendentes de Iu-
A dæa, docebant fratres: | Quia *|Gala. 5.*
niſi circumcidamini ſecundũ *a.2.*
morem Moyſi, non poteſtis
2 ſaluari. ¶Facta ergo ſeditione
non minima Paulo & Barnabæ aduerſus il
los, ſtatuerunt vt aſcẽderent Paulus & Bar
nabas, & quidam alij ad Apoſtolos & preſ-
byteros in Ieruſalem, ſuper hac quæſtione.
3 ¶Illi ergo deducti ab eccleſia, pertranſibãt
Phœnicen & Samariam narrãtes cõuerſio-
nem Gentium: & faciebant gaudiũ magnũ
4 omnibus fratribus. ¶Cùm autem veniſſent
Ieroſolymã, ſuſcepti ſunt ab eccleſia & ab
Apoſtolis & ſenioribus, annunciantes quã-
5 ta Deus feciſſet cum illis. ¶ Surrexerũt autẽ
quidam de hæreſi Phariſæorum qui credi-
B derunt, dicẽtes: Quia oportet circũcidi eos,
6 præcipere quoq; ſeruare legẽ Moyſi. ¶Con-
ueneruntque Apoſtoli, & ſeniores videre de
7 verbo hoc. ¶ Cũ autem magna conquiſitio
fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos: | Viri fra *|Sup. 10.*
tres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus *b.20.*
Deus in nobis elegit, per os meum audire
8 Gentes verbum Euangelij, & credere. ¶ Et
q nouit corda Deus, teſtimoniũ perhibuit,
9 dans illis Spiritũ ſanctũ ſicut & nobis: ¶& *|Sup.10.*
nihil diſcreuit inter nos, & illos, fide purificans *g.45.*

10 cans corda eorũ. ˀ Nunc ergo quid tentatis
Deũ, imponere iugũ ſuper ceruices diſcipu
lorũ qđ neque patres noſtri, neq; nos por-
11 tare potuimus? ˀ Sed per gratiã Dñi IESV
C CHRISTI credimus ſaluari, quemadmo
12 dũ & illi. ˀTacuit autem omnis multitudo,
& audiebãt Barnabã & Paulum narrantes
quãta Deus feciſſet ſigna & prodigia in Gẽ
13 tibus per eos. ˀEt poſtquã tacuerunt, reſpõ-
14 dit Iacôb', dicẽs: Viri fratres audite me. ˀSi
mon narrauit quemadmodũ primũ Deus
viſitauit ſumere ex Gẽtibus populũ nomi-
15 ni ſuo. ˀEt huic cõcordant verba propheta-
16 rũ, ſicut ſcriptũ eſt. ˀ‖Poſt hæc reuertar, &
reædificabo tabernaculũ Dauid, quod deci-
dit, & diruta eius reædificabo, & erigam il-
17 lud: ˀvt requirant cæteri hominũ Dñm, &
oẽs gẽtes ſuper quas inuocatum eſt nomẽ
18 meũ, dicit Dñs faciens hæc. ˀNotum à ſecu
19 lo eſt Dño opus ſuum. ˀ Propter quod ego
iudico, non inquietari eos qui ex Gentibus
20 conuertũtur ad Deum, ˀſed ſcribere ad eos
vt abſtineant ſe à cõtaminationibus ſimu
lachrorũ, & fornicatione, & ſuffocatis, &
21 ſanguine. ˀMoyſes enim à temporibus an-
tiquis habet in ſingulis ciuitatibus qui eũ
prædicent in ſynagogis, vbi per omne ſab-
22 bathũ legitur. ˀ Tunc placuit Apoſtolis &
ſenioribus cũ omni eccleſia, eligere viros
ex eis, & mittere Antiochiam, cũ Paulo &
Barnaba, Iudã, qui cognominabatur Barſa
23 bas, & Silã, viros primos in fratribus, ˀſcri-
bẽtes p manus eorũ.* APOSTOLI & ſenio-
res fratres, his qui ſunt Antiochiæ & Syriç,
& Ciliciæ fratribus ex Gentibus, ſalutem.
24 Qm̃ audiuimus, ˀquia quidã ex nobis exeũ
E tes, turbauerunt vos verbis, euertentes ani-
25 mas veſtras, quibus nõ mandauimus: ˀpla
cuit nobis collectis in vnum eligere viros,
& mittere ad vos cũ chariſſimis noſtris Bar
26 naba & Paulo, ˀhominibus qui tradiderũt
animas ſuas pro nomine Dñi noſtri IESV
27 CHRISTI. ˀ Miſimus ergo Iudã & Silã,
28 q & ipſi vobis verbis referẽt eadẽ. ˀ Viſum
eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nihil vl-
trà imponere vobis oneris q̃ hęc neceſſaria
29 ˀ vt abſtineatis vos ab immolatis ſimula-
chrorũ, & ſanguine, & ſuffocato, & fornica
tione, à quibus cuſtodiẽtes vos bene agetis.
30 Valete. ˀ Illi ergo dimiſſi deſcenderũt An-
F tiochiam: & cõgregata multitudine tradi-
31 derũt epiſtolam. ˀQuam cũ legiſſent, gauiſi
32 ſunt ſuper conſolatione. ˀ Iudas aũt & Si-
las, & ipſi cùm eſſent prophetæ, verbo plu
rimo conſolati ſunt fratres, & confirmaue
33 runt. ˀFacto autem ibi aliquanto tempore,
dimiſſi ſunt cum pace à fratribus ad eos q
34 miſerant illos. ˀViſum eſt autem Silæ ibi
35 remanere: –Iudas aũt ſolus abijt' *. ˀPau-
lus autẽ & Barnabas demorabãtur Antio
chiæ, docentes, & euangelizantes cũ alijs
36 pluribus verbũ Dñi. ˀPoſt aliquot aũt dies

*‖Amos 9. c. 11.*

*Infr. 15. c. 29. 21. c. 25.*

** epiſtolã continentẽ hac 4.*

*Sup. 15. d. 20. Infrà 21. c. 25.*

*–7. * Ieruſalẽ*

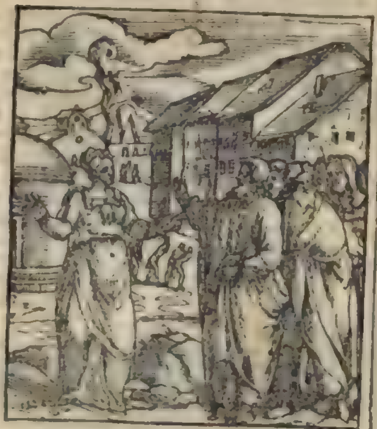
G dixit ad Barnabã Paulus: Reuertentes viſi-
temus fratres per vniuerſas ciuitates, in q-
bus prædicauimus verbũ Domini, quomo-
37 do ſe habeãt. ˀBarnabas aũt volebat ſecum
aſſumere & Iohannẽ, qui cognominabatur
38 Marcus. ˀPaulus aũt rogabat eũ, (vt qui di-
ſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iſſet
39 cum eis in opus*) non debere recipi. ˀFacta **quo miſſi fuerant s.*
eſt aũt diſſenſio, ita vt diſcederent ab inui-
cẽ, & Barnabas quidẽ aſſumpto Marco na-
40 uigaret Cyprum: ˀPaulus verò electo Sila
profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratrib'.
41 ˀPerambulabat autem Syriam & Ciliciã,
confirmans eccleſias: –præcipiens cuſtodi- *–4.*
re præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum'.

CAPVT XVI.

1 PEruenit aũt in Derben, & Ly-
A ſtram. Et ecce diſcipulus qui-
dã erat ibi nõie Timòtheus,
filius mulieris' viduæ' fidelis, *'cuiuſdã Iudææ s.*
2 patre Gẽtili. ˀHuic teſtimo-
niũ bonũ reddebant qui in Lyſtris erãt, &
3 Iconio fratres. ˀHunc voluit Paulus ſecum
proficiſci, & aſſumẽs circuncidit eũ pp Iu-
dæos qui erant in illis locis. Sciebant enim
4 oẽs q̃ pater eius erat Gentilis. ˀ Cũ autem
pertranſirent ciuitates, tradebant eis cuſto-
dire dogmata, quæ erãt decreta ab Apoſto-
5 lis & ſenioribus, qui erãt Ieroſolymis. ˀ Et
eccleſiæ quidẽ cõfirmabantur fide, & abun
6 dabãt numero quotidie. ˀTranſeuntes autẽ
Phrygiam, & Galatiæ regionẽ vetati ſunt à
7 Spiritu ſancto loqui verbum* in Aſia. ˀCũ **Dei*
veniſſent autẽ in Myſiam, tentabant ire in
B Bithyniã, & nõ permiſit eos Spiritus Ieſu.
8 ˀCũ aũt pertranſiſſent Myſiã, deſcenderũt
9 Troadem: ˀ& viſio per noctem Paulo oſten
ſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans & de
precans eum, & dicens: Tranſiens in Mace
10 doniam adiuua nos. ˀVt autẽ viſum vidit,
ſtatim quæſiuimus pficiſci in Macedoniã,
certi facti q̃ vocaſſet nos Deus euãgelizare
11 eis. ˀNauigantes aũt à Troade, recto curſu
venimus Samothraciã, & ſequenti die Nea
12 polim: ˀ& inde Philippos: quæ eſt prima
partis Macedoniç ciuitas Colonia. Eramus
aũt in hac vrbe diebus aliquot' cõſiſtẽtes'. *'conferentes.*
13 ˀDie aũt ſabbathorum egreſſi ſumus foras
C portã iuxta flumen, vbi videbatur oratio
eſſe: & ſedẽtes loquebamur mulierib' quæ
14 conuenerant. ˀEt quædam mulier nomine
Lydia purpuraria ciuitatis Thyatirenorũ,
colens Deũ, audiuit: cuius Dñs aperuit cor
15 intẽdere de his quæ dicebãtur à Paulo. ˀCũ
aũt baptizata eſſet, & domus eius, depreca-
ta eſt, dicens: Si iudicaſtis me fidelem Dño
eſſe, introite in domum meam, & manete:
16 & coẽgit nos. ˀFactum eſt autem euntibus
nobis ad orationem, puellam quandã ha-
bẽtem ſpiritum pythonem obuiare nobis,
quæ quæſtum magnum preſtabat dominis
17 ſuis diuinando. ˀHæc ſubſecuta Paulum &

nos,

nos,clamat,dicẽs: Iſti hoĩes ſerui Dei excel
18 ſi ſunt, q annũciant vobis viã ſalutis. ¶Hoc
D aũt faciebat multis diebus. Dolens aũt Pau
lus, & cõuerſus ſpiritui, dixit præcipio tibi
in noĩe Ieſu Chr̃i exire ab ea. Et exijt eadẽ



19 hora. ¶Videntes autẽ Dñi eius,quia exiuit
ſpes & quæſtus eorum, apprehẽdentes Pau
lum & Silam perduxerunt in forũ ad prin-
20 cipes:¶& offerentes eos magiſtratibus, dixe
rũt: Hi hoĩes conturbant ciuitatem noſtrã,
21 cùm ſint Iudæi:¶& annũciant morẽ quem
non licet nobis ſuſcipere, neq; facere cùm
22 ſimus Romani. ¶Et cucurrit plebs aduerſus
eos : & magiſtratus ſciſſis tunicis ˈeorumˈ,
23 iuſſerunt eos virgis cędi.¶Et cũ multas pla
gas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carce
rem, præcipientes cuſtodi vt diligẽter cuſto
24 diret eos.¶Qui cùm tale pręceptum accepiſ
E ſet, miſit eos in interiorem carcerem,& pe-
25 des eorum ſtrinxit ligno.¶Media aũt nocte,
Paulus & Silas orantes, laudabãt Deum.Et
26 audiebant eos qui in cuſtodia erant.¶Subi-
tò verò terræmot⁹ factus eſt magnus, ita vt
mouerentur fundamẽta carceris Et ſtatim
aperta ſunt oĩa oſtia: & vniuerſorum vin-
27 cula ſoluta ſunt. ¶Expergefactus autem cu-
ſtos carceris, & videns ianuas apertas carce
ris,euaginato gladio volebat ſe interficere,
28 æſtimãs fugiſſe vinctos.¶Clamauit aũt Pau
lus voce magna,dicens: Nihil tibi malefe-
29 ceris: vniuerſi enim hic ſumus.¶Petitoq; lu
mine introgreſſus eſt, & tremefactus proci-
30 dit Paulo & Silæ ad pedes:¶& producẽs eos
foras,ait:Dñi,quid me oportet facere vt ſal
31 uus fiã?¶At illi dixerunt: Crede in Dñm Ie-
F ſum:& ſaluus eris tu,& domus tua. ¶Et lo-
32 cuti ſunt ei verbũ Dñi cum oĩbus qui erãt
33 in domo eius.¶Et tollẽs eos in illa hora no
ctis lauit plagas eorum:& baptizatus eſt ip
34 ſe,& oĩs domus eius cõtinuò.¶Cumq; per-

*ˈſuis* 2.Cor.11 f.25. 1.Theſ.2. a.2. Phil.1.e.13.

duxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis
mẽſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua
35 credens Deo. ¶Et cùm dies factus eſſet, mi-
ſerunt magiſtratus lictores, dicentes: Dimit
36 te homines illos: ¶Nunciauit autem cuſtos
carceris verba hęc Paulo: Quia miſerũt ma
giſtratus vt dimittamini: nunc igitur exeun
37 tes, ite in pace: ¶Paulus autem dixit eis: Cæ
G ſos nos publicè, indemnatos, homines Ro-
manos miſerũt in carcerem, & nunc occul-
38 tè nos eijciunt? Non ita: ſed veniant,¶ & ip
ſi nos eijciant. Nunciauerunt aũt magiſtra
tibus lictores verba hæc . Timueruntq; au-
39 dito ꝙ Romani eſſent,¶& venientes depre-
cati ſunt eos, & educentes rogabant vt egre
40 derentur de vrbe. ¶Exeuntes aũt de carcere,
introierunt ad Lydiam : & viſis fratribus
conſolati ſunt eos , & profecti ſunt.

## CAPVT XVII.

1 CVm aũt perambulaſsẽt Amphi
A polim & Apolloniã, venerunt
Theſſalonicã, vbi erat ſynago-
2 ga Iudæorum.¶Secundùm cõ-
ſuetudinem aũt Paulus introi
uit ad eos : & per ſabbatha tria diſſerebat
3 eis de ſcripturis, ¶ adaperiens, & inſinuans
quia Chriſtum oportuit pati , & ſurgere à
mortuis: & quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quẽ
4 ego annuncio vobis. ¶Et quidã ex eis credi-
derunt, & adiuncti ſunt Paulo & Silæ, & de
colẽtibus Gentilibus multitudo magna, &
5 mulieres nobiles non paucæ. ¶Zelantes au-
B tẽ Iudæi, aſſumenteſq; de vulgo viros quoſ
dam malos, & turba facta, concitauerunt ci
uitatem: & aſſiſtentes domui Iáſonis, quæ-
6 rebant eos producere in populum.¶Et cum
non inueniſſent eos trahebant Iáſonem, &
quoſdam fratres, ad principes ciuitatis, cla-
mantes : Qm̃ hi qui ˈorbemˈ concitant, & *ˈurbem*
7 huc venerũt,¶quos ſuſcepit Iáſon, & hi om
nes contra decreta Cæſaris faciunt, regem
8 alium dicentes eſſe Ieſum.¶Concitauerunt
autem plebem & principes ciuitatis audiẽ
9 tes hæc.¶Et accepta ſatisfactione à Iáſone,
10 & à cæteris, dimiſerunt eos . ¶Fratres verò
C confeſtim per noctem dimiſerũt Paulum
& Silã in Berœam . Qui cũ veniſſent, in ſy
11 nagogam Iudæorum introierunt. ¶ (Hi aũt
erãt nobiliores eorum qui ſunt Theſſaloni
cę, qui ſuſceperunt verbum cum oĩ auidita
te, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi hæc ita
12 ſe haberent : ¶Et multi quidem crediderũt
ex eis, & mulierum Gẽtilium honeſtarum,
13 & viri non pauci.) ¶Cùm autem cognouiſ-
ſent in Theſſalonica Iudæi, quia & Berœæ
prædicatũ eſt à Paulo verbum Dei, venerũt
& illuc, commouentes & turbãtes multitu
14 dinem. ¶Statimq; tunc Paulum dimiſerunt
fratres, vt iret vſq; ad mare: Silas autem &
15 Timótheus remanſerunt ibi.¶Qui autem
D deducebant Paulum, perduxerunt eum vſ-
que ad Athenas, & accepto mandato ab eo

ad Silam & Timótheum, vt q̃ celeriter ve-
16 nirent ad illũ: profecti ſunt. ¶ Paulus aũt: cũ
Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus
eius in ipſo vidẽs idôlolatriæ deditã ciuita
17 tẽ. ¶ Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iu-
dęis & colentibus, & in foro, p oẽs dies ad
*audierãt* 18 eos qui aderant. ¶ Quidam aũt Epicurei &
Stoici philoſophi diſſerebant cũ eo, & qui-
*ſemini-* dã dicebant: Quid vult ſeminator verbo-
*uerbius.* rũ hic dicere? Alij verò: Nouorũ dæmonio-
rũ videtur annunciator eſſe: quia Ieſum &
19 reſurrectionẽ annunciabat eis. ¶ Et apprehẽ
E ſum eũ ad Areópagũ duxerũt, dicẽtes: Poſ-
ſumus ſcire quę eſt hæc noua, quæ à te dici
20 tur, doctrina? ¶ noua quædã infers auribus
noſtris. Volumus ergo ſcire qdnam velint
21 hæc eſſe. ¶ (Athenienſes aũt oẽs, & aduenæ
hoſpites, ad nihil aliud vacabant niſi aut
22 dicere, aut audire aliquid noui.) ¶ Stãs aũt
Paulus in medio Areópagi, ait: Viri Athe-
*ſuperſti-* niẽſes, per oĩa quaſi ſuperſtitioſos vos vi-
*tioſiores* 23 deo. ¶ Pręteriẽs eñ & videns ſimulachra ve
ſtra, ĩueni & arã in qua ſcriptũ erat, IGNO-
*Gen.1.a.1* TO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc
*Supr.7.f.* 24 ego annuncio vobis. ¶ Deus qui fecit mun-
*48.* F dum & oĩa quę in eo ſunt, hic cęli & terrę
cum ſit Dominus, non in manufactis tẽ-
25 plis habitat, ¶ nec manibus humanis coli-
tur, indigens aliquo, cum ipſe det oĩbus vi
26 tam & inſpirationem, & omnia: ¶ fecitque
ex vno omne genus hominũ inhabitare ſu
per vniuerſam faciẽ terræ, definiens ſtatu-
27 ta tpa & terminos habitationis eorũ, ¶ quę-
*& i.* rere Deum ſi fortè attractent eũ aut inue-
niant, quamuis nõ longè ſit ab vnoquoq;
28 noſtrum. ¶ In ipſo enim viuimus & moue-
mur & ſumus, ſicut & quidã veſtrorũ poë-
*Aratus.* tarũ dixerũt. Ipſius enim & genus ſumus.
*Iſa.40.d.* 29 ¶ Genus ergo cum ſimus Dei, nõ debemus
*18.* æſtimare auro, aut argẽto, aut lapidi, ſcul-
pturæ artis & cogitationis hominis, Diui-
30 nũ eſſe ſimile. ¶ Et tẽpora quidẽ huius igno
G rantiæ deſpiciens Deus, nũc annunciat ho-
minibus vt omnes vbiq; pęnitẽtiam agãt,
31 ¶ eò ꝙ ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt
orbẽ in æquitate, in viro in quo ſtatuit, fi-
dẽ præbens omnibus, ſuſcitans eum à mor
32 tuis. ¶ Cũ audiſſent aũt reſurrectionẽ mor-
tuorũ, quidam quidem irridebant, quidam
verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterũ.
33 ¶ Sic Paulus exiuit de medio eorum. ¶ Qui-
34 dã verò viri adhærentes ei, crediderunt: in
quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier
nomine Damaris, & alij cum eis.

## CAPVT XVIII.

1 POſt hęc egreſſus ab Athenis, ve
A nit Corinthum: ¶ & inueniẽs
2 quendam Iudæum, nomine
Aquilam, Ponticũ genere, qui
nuper venerat ab Italia, & Pri
ſcillam vxorẽ eius (eò ꝙ præcepiſſet Clau-
dius diſcedere oẽs Iudęos à Roma,) acceſſit
3 ad eos. ¶ Et quia eiuſdẽ erat artis, manebat
apud eos, & operabatur. (erant aũt ſcenofa
4 ctoriæ artis.) ¶ Et diſputabat in ſynagoga p
omne ſabbathũ, interponens nomen Dñi
5 Ieſu, ſuadebatq; Iudæis & Græcis. ¶ Cũ ve-
B niſſent aũt de Macedonia Silas & Timó-
theus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Iu-
6 dæis eſſe Chriſtũ Ieſum. ¶ Contradicẽtibus
aũt eis, & blaſphemantibus, excutiens ve-
ſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſu
per caput veſtrũ: mũdus ego, ex hoc ad Gẽ-
7 tes vadã. ¶ Et migrans inde, intrauit in do-
mũ cuiuſdã, noĩe Titi iuſti, colẽtis Deum,
8 cuius domus erat cõiuncta ſynagogæ. ¶ Cri-
C ſpus aũt archiſynagogus credidit Dño, cũ
omni domo ſua: & multi Corinthiorũ au-
9 dientes credebant, & baptizabantur. ¶ Dixit
aũt Dñs nocte per viſionem Paulo: Noli ti-
10 mere, ſed loquere, & ne taceas, ¶ Propter qđ
ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi vt
noceat te: quoniã populus eſt mihi multus
11 in hac ciuitate. ¶ Sedit autem * annũ & ſex ** ibi*
12 menſes, docens apud eos verbũ Dei. ¶ Gal-
lione autem procõſule Achaiæ, inſurrexe-
runt vno animo Iudęi in Paulum, & addu-
13 xerunt eum ad tribunal, ¶ dicentes: Quia cõ
tra legem hic perſuadet hominibus colere
14 Deum. ¶ Incipiẽte autem Paulo aperire os,
D dixit Gallio ad Iudæos: Si quidem eſſet ini
quum aliquid, aut facinus peſſimũ ô viri
15 Iudęi, rectè vos ſuſtinerẽ: ¶ ſi verò quæſtio
nes ſunt de verbo, & nominibus, & legis
veſtræ, vos ipſi videritis: Iudex ergo horum
16 nolo eſſe. ¶ Et minauit eos à tribunali. ¶ Ap-
17 prehẽdentes autem omnes Soſthenẽ prin
cipem ſynagogę, percutiebãt eum ante tri-
bunal, & nihil eorum Gallióni curæ erat.
18 ¶ Paulus verò cum adhuc ſuſtinuiſſet dies
E multos, fratribus valefaciẽs, nauigauit Sy-
riã, (& cum eo Priſcilla & Aquila,) qui ſibi
totonderat in Cẽchris caput, habebat eñ *Num.6.c.*
19 votum. ¶ Deuenitq; Epheſum, & illos ibi *18.*
reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, di *Infr.21.d.*
20 ſputabat cum Iudæis. ¶ Rogantibus autem *24.*
eis, vt ampliori tempore maneret, non cõ-
21 ſenſit, ¶ ſed valefaciens, & dicens: Iterũ re-
uertar ad vos, Deo volente: profectus eſt ab
22 Epheſo. ¶ Et deſcendens Cæſaréam aſcẽdit,
F & ſalutauit eccleſiam, & deſcendit Antio-
23 chiam. ¶ Et facto ibi aliquanto tempore, p-
fectus eſt perambulans ex ordine Galatiã
regionem, & Phrygiam, confirmãs omnes
24 diſcipulos. ¶ Iudęus aũt quidam, Apollo no
mine, Alexandrinus genere vir eloquens *natione.*
25 deuênit Epheſum, potẽs in ſcripturis. ¶ Hic
erat edoctus viã Domini: & feruens ſpiritu
loquebatur, & docebat diligenter ea q̃ ſunt
26 Ieſu, ſciẽs tantùm baptiſma Iohãnis. ¶ Hic
ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga.
G Quę cum audiſſent Priſcilla & Aquila, aſ-
ſumpſerunt eum, & diligẽtius expoſuerũt
27 ei viam Domini. ¶ Cum autem vellet ire *Dei ſ.*

Achaiam,

Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerũt diſci
pulis vt ſuſciperent eum. Qui cũ veniſſet,
28 cõtulit multum his qui crediderant. ¶Vehe
mẽter .n. Iudæos reuincebat publicè, oſtẽ-
dens per ſcripturas, eſſe Chriſtũ Ieſum.

CAPVT XIX.

1 Factum eſt aũt cũ Apollo eſſet
A Corinthi, vt Paulus peragra-
tis ſuperioribus partibus ve-
niret Epheſum, & inueniret
2 quoſdã diſcipulos, ¶dixitq; ad
eos: Si Spiritũ ſanctũ accepiſtis credentes?
At illi dixerunt ad eũ: Sed neq; ſi Spiritus
3 ſanctus eſt, audiuimus. ¶Ille verò ait: Ĩ quo
ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Iohã-
4 nis baptiſmate. ¶Dixit aũt Paulus: ‖Iohan-
nes baptizauit baptiſmo pœnitentiæ popu
lum, dicens: In eũ qui venturus eſſet poſt
5 ipſum, vt crederent, hoc eſt, in Ieſum. ¶His
auditis, baptizati ſunt in nomine Dñi Ie-
6 ſu. ¶Et cũ impoſuiſſet illis manus Paulus,
B uenit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loque-
7 bantur linguis, & prophetabãt. ¶Erant aũt
8 oẽs viri ferè duodecim. ¶Introgreſſus autẽ
ſynagogã, cum fiducia loquebatur per tres
menſes, diſputans & ſuadẽs de regno Dei.
9 ¶Cũ aũt quidã indurarentur, & non crede-
rẽt, maledicentes ˘viam Dñi coram ˋmulti-
tudine, diſcedens ab eis, ſegregauit diſcipu
los, quotidie diſputans in ſchola tyrãni cu-
10 iuſdam. ¶Hoc aũt factũ eſt per biennium,
ita vt omnes qui habitabant in Aſia, audi-
11 rent verbum Dñi, Iudæi atq; Gentiles. ¶Vir
tuteſq; non quaslibet faciebat Deus ꝑ ma-
12 num Pauli: ¶ita vt ẽt ſuper languidos defer
rentur à corpore eius ſudaria vel ſemicin-
ctia, & recedebãt ab eis languores, & ſpiri-
13 tus nequam egrediebantur. ¶Tentauerunt
aũt quidã —& ˋde circũeuntibus Iudæis exor —1.
C ciſtis, inuocare ſuper eos q̃ habebãt ſpirit᷒
malos, nomen Dñi Ieſu, dicentes: Adiuro
14 vos per Ieſum quẽ Paulus prædicat. ¶Erãt
aũt quidam Sceuæ Iudæi principis ſacerdo
15 tũ ſeptẽ filij, qui hoc faciebant. ¶Reſpõdẽs
aũt ſpiritus nequam, dixit eis: Ieſum noui,
16 & Paulũ ſcio: vos aũt qui eſtis? ¶Et inſiliens
homo in eos in quo erat dæmonium peſſi-
mum, & dominatus amborum, inualuit cõ
tra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent
17 de domo illa. ¶Hoc aũt notũ factũ eſt om-
nibus Iudæis atque Gentilibus, qui habi-
tabant Epheſi: & cecidit timor ſuper oẽs il
los, & magnificabatur nomen Dñi Ieſu.
18 ¶Multique credentium veniebant confiten
19 tes & annunciantes actus ſuos. ¶Multi aũt
D ex eis qui fuerant curioſa ſectati, contule-
runt libros, & combuſſerunt coram omni-
bus, & computatis pretijs illorũ, inuenerũt
pecuniã denariorũ quinquaginta millitũ.
20 ¶Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & con-
21 firmabatur. ¶His aũt expletis, ꝓpoſuit Pau
lus in Spiritu, trãſita Macedonia, & Achaia

*‖Matt.3.c.11. Marc.1.b.8. Luc.3.c.16. Iohan.1.d.26.*
*‖Supr.1.a.5.11.b.16.19.a.4. Suprà.8.a.4.*
*˘via corã 1.*

ire Ieroſolymã, dicẽs: Poſtquam fuero ibi,
22 oportet me & Romã videre. ¶Mittẽs autẽ
in Macedoniã duos ex miniſtrãtibus ſibi:
Timotheũ & Eraſtũ, ipſe remãſit ad tp̃s in
23 Aſia. ¶Facta eſt aũt illo tẽpore turbatio nõ
24 minima de via— Dñi.ˋ ¶Demetrius.n. quidã —1.
E nomine, argentarius, faciens ædes argẽteas
Dianæ, præſtabat artificibus non modicum
25 quæſtum: ¶quos conuocans & eos qui hu-
iuſmodi erant opifices, dixit: Viri, ſcitis q̃a
26 de hoc artificio eſt nobis acquiſitio: ¶& vi-
detis & auditis quia nõ ſolũ Epheſi, ſed pe
nè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens auertit
multam turbã, dicens: Quoniam non ſunt
27 dij qui manibus fiunt. ¶Non ſolum autẽ
hęc periclitabitur nobis pars in redargutio
nẽ venire, ſed & magnæ Dianæ templũ in
nihilũ reputabitur, ſed & deſtrui incipiet
maieſtas eius, quã tota Aſia & orbis colit.
28 ¶His auditis repleti ſunt ira, & exclamaue-
runt, dicentes: Magna Diana Epheſiorum.
29 ¶Et impleta eſt ciuitas tota confuſione, &
F impetum fecerunt vno animo in theatrũ,
rapto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus co-
30 mitibus Pauli. ¶Paulo autem volente intra
re in populum, nõ permiſerunt diſcipuli.
31 ¶Quidam autem & de Aſiæ principibus q̃
erant amici eius, miſerunt ad eum, rogãtes
32 ne ſe daret in theatrum: ¶alij autem aliud
clamabãt. Erat enim eccleſia cõfuſa: & plu
res neſciebant qua ex cauſa conueniſſent.
33 ¶De turba autem detraxerunt Alexandrũ,
propellentibus eum Iudæis. Alexãder aũt
manu ſilentio poſtulato, volebat reddere
34 rõnem populo. ¶Quem vt cognouerunt Iu-
dæum eſſe, vox facta vna eſt omniũ, quaſi
per horas duas clamantium: Magna Diana
35 Epheſiorum. ¶Et cùm ſedaſſet Scriba tur-
bas, dixit: Viri Epheſij, quis enim eſt homi
G num, qui neſciat Epheſiorum ciuitatẽ cul-
tricem eſſe magnæ Dianæ, Iouiſq; prolis?
36 ¶Cũ ergo his contradici non poſſit, oportet
37 vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere. ¶Ad
duxiſtis enim homines iſtos, neque ſacrile-
gos, neque blaſphemantes deam veſtram.
38 ¶Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt ar-
tifices, habent aduerſus aliquẽ cauſam, con
uẽtus forenſes agũtur, & proconſules ſunt,
39 accuſent inuicem. ¶Si quid autem alterius
rei quæritis, in legitima eccleſia poterit ab
40 ſolui. ¶Nam & periclitamur argui ſeditio-
nis hodiernæ: cũ nullus obnoxius ſit, (de
quo poſſimus reddere rationem) concurſus
iſtius. Et cũ hæc dixiſſet, dimiſit eccleſiam.

CAPVT XX.

1 Poſtquam autẽ ceſſauit tumul-
A tus, vocatis Paulus diſcipulis,
& exhortatus eos, valedixit,
& ꝓfectus eſt vt iret in Mace-
2 doniã. ¶Cũ aũt perãbulaſſet
partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo
3 ſermone, venit in Græciam. ¶Vbi cũ feciſ-

ſet

ſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Iu-
dæis nauigaturo in Syriā : habuitq; cōſiliū
4 vt reuerteretur per Macedoniā. Comitatus
eſt aūt eum * Soſipater Pyrri Beroenſis : *uſque in Aſiam 3.
Theſſalonicenſiū verò Ariſtarchus, & Secū ˚Sopater 5.
dus & Gaius Derbéus & Timòtheus: Aſia-
5 ni verò Tychicus & Trophimus. Hi cum
6 præceſſiſſent, ſuſtinuerūt nos Troade: nos
B verò nauigauim' poſt dies Azymorū à Phi
lippis, & venimus ad eos Troadē in diebus
quinq;, vbi demorati ſumus diebus ſeptē.
7 Vna aūt Sabbathi cū cōueniſſemus ad frā
gendū panē, Paulus diſputabat cū eis, pfe-
cturus in craſtinum, protraxitq; ſermonē
8 vſq; in mediam noctē. Erant aūt lampa-
des copioſæ in cœnaculo vbi eramus cōgre
9 gati. Sedens aūt quidā adoleſcens nomine



Eutychus, ſuper feneſtrā, cū mergeret ſom-
no graui, diſputāte diu Paulo, ductus ſom-
no, cecidit de tertio cœnaculo deorſum, &
10 ſublatus eſt mortuus. Ad quem cùm deſcē
C diſſet Paulus, incubuit ſuper eū: & cōple-
xus, dixit: Nolite turbari, anima.n ipſius
11 in ipſo eſt. Aſcendens aūt frangensq; pa-
nē & guſtans, ſatisq; allocutus vſq; in lu-
12 cem, ſic profectus eſt. Adduxerunt autem
puerum viuentem, & conſolati ſunt nō mi
13 nimè. Nos aūt aſcendentes nauē, nauiga-
uimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulū. ſic
enim diſpoſuerat ipſe per terrā iter factu-
14 rus. Cū aūt inueniſſet nos in Aſſon, aſſum
15 pto eo venimus Mitylénen. Et inde naui
gantes ſequēti die venimus cōtra Chium:
& alia die applicuimus Samum, & ſequen
ti die venimus Milétum. propoſuerat.n
16 Paulus trāſnauigare Epheſum, ne qua mo
ra illi fieret i Aſia. Feſtinabat enim, ſi poſ
D ſibile ſibi eſſet, vt diem Pentecoſten faceret
17 Ieroſolymis. A Miléto aū: mittens Ephe-
18 ſum, vocauit maiores natu Eccleſiæ. Qui
cū veniſſent ad eū, & ſimul eſſent, dixit eis:
Vos ſcitis à prima die qua ingreſſus ſum in
Aſiam, qualiter vobiſcū p omne tēpus fue-
19 rim, ſeruiens Domino cū omni humilita-
te & lachrymis, & tentationibus quæ mihi
20 acciderunt ex inſidijs Iudæorū. quō nihil
ſubtraxerim vtilium, quominus annūcia-
rem vobis, & docerem vos publicè & p do-
21 mos, teſtificans Iudæis atque Gentilibus
in Deum pœnitentiam & fidem in Domi-
22 num noſtrum IESVM CHRISTVM. Et nūc
E ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Ieruſalē,
23 quæ in ea ventura ſint mihi ignorās, niſi
q Spiritus ſanctus per omnes ciuitates mi
hi proteſtetur, dicens: quoniam vincula &
24 tribulationes Ieroſolymis me manēt. Sed
nihil horum vereor, nec facio animā meā
precioſiorem quàm me, dummodo cōſum
mem curſum meū, & miniſterium * quod *uerbi
accepi à Domino Ieſu, teſtificari Euāgeliū
25 gratiæ Dei. Et nunc ecce ego ſcio, quia am
plius nō videbitis faciem meā vos omnes,
F per quos tranſiui prædicans regnum Dei.
26 Quapropter conteſtor vos hodierna die,
27 quia mundus ſum à ſanguine omniū. Nō
enim ſubterſugi quominus annunciarem
28 omne cōſilium Dei vobis. Attēdite vobis
& vniuerſo gregi, in quo vos Spirit' ſanctus
poſuit epiſcopos, regere eccleſiā Dei, quam
29 acqſiuit ſanguine ſuo. Ego ſcio qm̄ intra-
bunt poſt diſceſſionem meā lupi rapaces ˚graues 1.
30 in vos, non parcentes gregi. Et ex vobiſip-
ſis exurgent viri loquētes peruerſa, vt abdu
31 cant diſcipulos poſt ſe. Propter quod vigi
late, memoria retinentes qm̄ per trienniū
nocte & die non ceſſaui, cū lachrymis mo-
32 nens vnumquemque veſtrum. Et nūc cō-
mendo vos Deo & verbo gratiæ ipſius, qui
potens eſt ædificare, & dare hęreditatem in
33 ſanctificatis omnibus. Argentum & aurū, *ſicut
34 aut veſtē nullius cōcupiui. * Ipſi ſcitis qm̄ 1. Cor.4.
G ad ea quæ mihi opus erāt, & his qui mecū c.12.
35 ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ. Omnia 1.Theſ.2.
oſtēdi vobis, qm̄ ſic laborantes, oportet ſu- b.9.
ſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domi 2. Theſ.3.
ni Ieſu, (quoniam ipſe dixit:) Beatius eſt b.8.
36 magis dare, quàm accipere. Et cū hæc di-
xiſſet, poſitis genibus ſuis orauit cū oībus
37 illis. Magnus aūt fletus factus eſt oium, &
procumbentes ſuper collum Pauli, oſcula-
38 bātur eū, dolentes maximè in verbo qđ di
xerat, quoniam amplius faciem eius nō eſ-
ſent viſuri. Et deducebant eum ad nauem.

## CAPVT XXI

1 CVM autem factum eſſet vt na-
A uigaremus abſtracti ab eis, re
cto curſu venimus Coū. & ſe-
quēti die Rhodū, & inde Pa-
2 taram. Et cùm inueniſſemus
nauem transfretantem in Phœnicen: aſcē
3 dētes nauigauimus. Cùm apparuiſſemus
autem Cypro, relinquētes eā ad ſiniſtrā, na
uigauimus in Syriā, & venimus Tyrū: ibi

enim

4 enim nauis expoſitura erat onus. ¶ Inuentis
autẽ diſcipulis, manſimus ibi diebus ſeptẽ:
qui Paulo dicebant per Spiritũ ne aſcende-
5 ret Ieroſolymã. ¶ Et expletis diebus profecti
ibamus, deducentibus nos omnibus cum
vxoribus & filijs vſq; foras ciuitatem: & po
6 ſitis genibus in litore, orauimus. ¶ Et cũ va-
B lefeciſſemus inuicẽ, aſcendimus nauẽ, illi
7 aũt redierunt in ſua. ¶ Nos verò nauigatio-
ne explicita, à Tyro deſcendimus Ptole- *expleta* 13.
maidã, & ſalutatis fratribus, manſimus die
8 vna apud illos. ¶ Alia aũt die ꝓfecti venim⁹
Cæſaream. Et intrantes domum Philippi
Euangeliſtæ, qui erat vnus de ſeptẽ, man- —8.
9 ſimus apud eũ. ¶ Huic aũt erant quatuor fi- *Sup.6.b*
10 liȩ virgines, prophetantes. ¶ Et cum mora- 5.
remur per dies aliquot, ſuperuenit quidã à
11 Iudæa propheta, nomine Agabus. ¶ Is cum
veniſſet ad nos, tulit zonã Pauli: & alligãs
ſibi pedes & manus dixit: Hæc dicit Spiri-
tus ſanctus, Virũ cuius eſt zona hæc, ſic alli
gabunt in Ieruſalẽ Iudæi, & tradẽt in ma-
12 nus Gentiũ. ¶ Quod cũ audiſſemus, rogaba-
mus nos & qui loci illius erant, ne aſcende
13 ret Ieroſolymã. ¶ Tũc rñdit Paulus, et dixit:
C Quid facitis flentes et affligentes cor meũ?
Ego eñ non ſolũ alligari, ſed et mori in Ie-
14 ruſalẽ paratus ſum ꝓ nomẽ Dñi Ieſu ¶ Et
cũ ei ſuadere nõ poſſemus, quieuim⁹, dicẽ-
15 te: Dñi voluntas fiat. ¶ Poſt dies aũt iſtos p̃-
16 parati aſcendebamus in Ieruſalem. ¶ Vene-
runt aũt et ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcũ
adducẽtes ſecũ (apud quem hoſpitaremur) *Mnaſo-*
Iaſonẽ quendam Cyprium antiquũ diſci *nem* 1.
17 pulũ. ¶ Et cũ veniſſemus Ieroſolymam, libẽ
18 ter exceperũt nos fratres. ¶ Sequenti aũt die
introibat Paulus nobiſcũ ad Iacôbũ, oẽſq;
19 collecti ſunt ſeniores. ¶ Quos cũ ſalutaſſet,
D narrabat per ſingula, q̃ Deus feciſſet in gen
20 tibus ꝑ miniſteriũ ipſius. ¶ At illi cũ audiſ-
ſent magnificabãt Deũ, dixerũtq; ei: Vides
frater quot millia ſunt in Iudæis q credide
21 runt: et oẽs æmulatores ſunt legis. ¶ Audie-
runt aũt de te quia diſceſſionem doceas à
Moyſe eorũ qui per gentes ſunt Iudȩorũ,
dicens non debere eos circuncidere filios
ſuos, neq; ſecundũ conſuetudinẽ ingredi.
22 ¶ Quid ergo eſt? Vtique oportet conuenire
multitudinẽ: audient enim te ſuꝑueniſſe.
23 ¶ Hoc ergo fac, quod tibi dicimus: Sunt no-
24 bis viri quatuor, votũ habẽtes ſuꝑ ſe. ¶ His
aſſumptis, ſanctifica te cũ illis, et impende *Num.6.c.*
in illis, ‖ vt radant capita: & ſcient oẽs q̃a q̃ 18.
de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas et *Sup.18.c.*
25 ipſe cuſtodiens legẽ. ¶ De his aũt qui credi- 8.
derunt ex gentibus nos ‖ ſcripſimus, iudicã- *Sup.15.d.20.c.29*
E tes vt abſtineant ſe ab idolis, immolato, &
26 sãguine, & ſuffocato, & fornicatione. ¶ Tũc *Infr.24.c.18.*
Paulus aſſumptis viris, poſtera die purifica
tus cũ illis intrauit in tẽplũ, annunciãs ex-
pletionẽ dierũ purificationis donec offerre
27 tur pro vnoquoq; eorũ oblatio. ¶ Dũ autem
ſeptẽ dies conſummarentur, hi qui de Aſia
erant Iudȩi, cum vidiſſent eũ in tẽplo, cõci
tauerunt oẽm populũ, & iniecerunt ei ma-
28 nus, clamantes: ¶ Viri Iſraëlitæ, adiuuate:
hic eſt homo qui aduerſus populũ, & legẽ,
& locũ hunc, oẽs vbiq; docens, inſuꝑ & gẽ
tiles induxit in tẽplũ & violauit ſanctũ lo-
29 cũ iſtũ. ¶ (Viderunt eñ Trophimũ Epheſiũ
F in ciuitate cũ ipſo, quem ȩſtimauerunt qm̃
30 in tẽplum introduxiſſet Paulus.) ¶ Commo
taq; eſt ciuitas tota, & facta eſt concurſio
populi. Et apprehendentes Paulum, trahe-
bant eum extra templum: & ſtatim clauſæ
31 ſunt ianuȩ. ¶ Quærentibus aũt eũ occidere,
nunciatum eſt tribuno cohortis: Quia tota
32 confunditur Ieruſalem. ¶ Qui ſtatim aſſum
ptis militibus & cẽturionibus, decurrit ad
illos. Qui cũ vidiſſent tribunũ & milites, *Inf.26.c.21.*
33 ceſſauerunt percutere Paulum. ¶ Tunc acce
dens tribunus apprehẽdit eum, & iuſſit eũ
alligari catenis duabus: & interrogabat q̃s
34 eſſet, & quid feciſſet. ¶ Alij aũt aliud clama
G bant in turba. Et cum non poſſet certũ co-
gnoſcere p̃ tumultu, iuſſit duci eũ in caſtra.
35 ¶ Et cũ veniſſet ad gradus, cõtigit vt portare
36 tur à militibus ꝓ vim populi. ¶ Sequebat̃
eñ multitudo populi, clamans: Tolle eũ.
37 ¶ Et cũ cœpiſſet induci in caſtra Paulus, di-
cit tribuno: Si licet mihi loqui aliq̃d ad te?
38 Qui dixit: Græcè noſti? ¶ Nónne tu es Ægy-
ptius qui ante hos dies tumultũ concitaſti,
& eduxiſti in deſertũ quatuor millia viro-
39 rũ ſicariorũ? ¶ Et dixit ad eũ Paul⁹: ‖ Ego ho *Inf.12.a.*
mo ſum quidẽ Iudȩus à Tharſo Ciliciȩ, nõ 3.
ignotæ ciuitatis municeps: Rogo autem te,
40 permitte mihi loqui ad populũ. ¶ Et cum il
le permiſiſſet, Paulus ſtãs in gradibus, an-
nuit manu ad plebẽ, & magno ſilentio fa-
cto, alloquutus eſt lingua Hebræa, dicens.

## CAPVT XXII.

1 VIri fratres & patres, audite quã
A ad vos nunc reddo rationem.
2 ¶ (Cum audiſſent autem quia
Hebræa lingua loqueretur ad
illos, magis præſtiterunt ſilen
3 tium. ¶ Et dicit:) Ego ſum vir Iudæus, na- *Sup.21.g.*
tus Tharſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta 39.
ciuitate, ſecus pedes Gamaliel eruditus iu-
xta veritatem paternæ legis, æmulator le- *Supr.8.a.*
4 gis ſicut & vos omnes eſtis hodie: ¶ ‖ qui hãc 3.
viam perſecutus ſum vſq; ad mortem, alli
gans & tradens in cuſtodias viros ac mu-
5 lieres, ¶ ſicut princeps ſacerdotum mihi te-
ſtimonium reddit, & omnes maiores na- *Sup.9.a.*
tu, ‖ à quibus & epiſtolas accipiens ad fra- 2.
B tres, Damaſcum pergebam, vt adducerem
inde vinctos in Ieruſalem, vt punirentur. *Sup.9.a.*
6 ¶ ‖ Factum eſt autem eunte me, & appropin 3.
quante Damaſco media die, ſubito de cȩlo
7 circumfulſit me lux copioſa: ¶ & decidens
in terram, audiui vocem dicentẽ mihi, Sau
8 le, Saule, quid me perſequeris? ¶ Ego autem

22 ctantes promiſſum tuum. ¶Tribunus igitur
dimiſit adoleſcentem, præcipiens ne cui lo
23 queretur quoniã hæc nota ſibi feciſſet. ¶ Et
connocatis duobus cẽturionibus dixit illis:
Parate milites ducentos, vt eant vſq; Cæſa
réam, & equites ſeptuaginta, & lancearios
24 ducentos, à tertia hora noctis: ¶ & iumenta
pręparate, vt imponentes Paulum, eum ſal
25 uum producerent ad Felicem pręſidẽ. ¶-(Ti
muit enim ne fortè raperent eum Iudęi, &
occiderent, & ipſe poſtea calumniã ſuſtine
26 ret, tanq̃ accepturus pecuniam`) ¶ ſcribens
F epiſtolam continentẽ hæc: CLAVDIVS
27 Lyſias optimo Pręſidi Felici ſalutẽ. ¶Virum
hunc cõprehenſum à Iudęis, & incipiẽtem
interfici ab eis, ſuperueniens cum exercitu,
28 eripui, cognito, quia Romanus eſt: ¶Volẽſ-
que ſcire cauſam quam obijciebãt illi, de-
29 duxi eum in concilium eorum. ¶Quem in-
ueni accuſari de queſtionibus legis ipſorũ:
nihil verò dignum morte aut vinculis ha-
30 bentem crimen. ¶Et cùm mihi perlatum eſ
ſet de ĩſidijs quas parauerãt illi, miſi eũ ad
te, denuncians & accuſatoribus, vt dicant
31 apud te. Vale. ¶Milites verò, ſecundùm p̃ce
ptum ſibi, aſſumẽtes Paulum, duxerunt per
32 noctem in Antipatridem. ¶Et poſtera die
dimiſſis equitibus vt cum eo irent, reuerſi
33 ſunt ad caſtra. ¶ Qui cùm veniſſent Cæſa-
G réam, & tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſta-
34 tuerunt ante illum & Paulum. ¶Cùm legiſ
ſet aũt & interrogaſſet de qua prouincia eſ
35 ſet: & cognoſcẽs quia de Cilicia: ¶Audiã te,
* & 6. inquit, cũ * accuſatores tui venerint. Iuſſit
que in pretorio Heródis cuſtodiri eum.

CAPVT XXIIII.

1 POſt quinq; autẽ dies deſcendit
A princeps Sacerdotũ Ananias,
cum ſeniorib' quibuſdam &
Tertullo quodam oratore, qui
adierunt pręſidẽ aduerſus Pau
2 lum. ¶Et citato Paulo, cœpit accuſare Ter-
tullus, dicens: Cùm in multa pace agamus
per te, & multa corrigãtur per tuam proui-
3 dentiam: ¶ſemper & vbiq; ſuſcipimus opti
4 me Felix, cum oĩ gratiarũ actione. ¶Ne diu-
B tius aũt te protrahã, oro breuiter vt audias
5 nos pro tua clementia. ¶ Inuenimus hunc
hoĩem peſtiferum, & concitantem ſeditio-
nes oĩbus Iudęis in vniuerſo orbe, & autho
6 rem ſeditionis ſectæ Nazarenorum. ¶qui ẽt
templũ violare conatus eſt, quem & appre-
henſum voluimus ſecundum legem nr̃am
7 iudicare. ¶Superueniẽs aũt tribunus Lyſias,
cùm vi magna eripuit eum de manibus no
8 ſtris, ¶ iubens accuſatores eius ad te venire,
à quo poteris ipſe iudicãs, de oĩbus iſtis co-
gnoſcere, de quibus nos accuſamus eum.
9 ¶ Adiecerunt aũt & Iudæi, dicentes hæc ita
C ſe habere. ¶Rñdit aũt Paulus, (annuente ſi-
10 bi præſide dicere.) ¶ Ex multis annis te eſſe
iudicem gẽti huic ſciens, bono aĩo pro me
11 ſatisfaciam. ¶ Potes enim cognoſcere, quia
non plus ſunt mihi dies quàm duodecim,
12 ex quo aſcendi adorare in Ieruſalem. ¶Et
neq; in templo inuenerunt me cum aliquo
diſputantem, aut cõcurſum facientem tur-
13 bę, neq; in ſynagogis, neq; in ciuitate: ¶ne-
que probare poſſunt tibi de q̃bus nunc me
14 accuſant. ¶Confiteor autem hoc tibi, quod
D ſecundùm ſectam, quam dicunt hæreſim,
ſic deſeruio 'patri` Deo-meo`, credens oĩb'
15 quę in lege & prophetis ſcripta ſunt: ¶ſpem
habens in Deũ, quam & hi ipſi expectant,
reſurrectionem futurã iuſtorum & iniquo-
16 rum. ¶In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo
conſcientiam habere ad Deum, & ad hoĩes
17 ſemper. ¶Poſt annos autem plures, eleemo
E ſynas facturus in gentem meam veni, & ob
18 lationes, & vota: ¶ in q̃bus inuenerunt me
purificatum in templo: non cum turba, ne
19 que cum tumultu. ¶ * Quidam aũt ex Aſia
Iudæi, quos oportebat apud te præſto eſſe,
& accuſare, ſiquid haberent aduerſum me;
20 ¶aut hi ipſi dicãt, ſiquid inuenerunt in me
21 iniquitatis, cùm ſtem in concilio, ¶niſi de
F vna hac ſolummodo voce, qua clamaui in
ter eos ſtans, Quoniam de reſurrectione
22 mortuorum ego iudicor hodie à vobis. ¶Di
ſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de
via hac, dicens: cùm Tribunus Lyſias deſcẽ
23 derit, audiam vos. ¶Iuſſitq; Centurioni cu
ſtodire eum, & habere requiem, nec quem
24 quam de ſuis ꝓhibere miniſtrare ei ¶Poſt
G aliquot autem dies veniẽs Felix cum Dru-
ſilla vxore ſua, quæ erat Iudęa, vocauit Pau
lum, & audiuit ab eo fidem quæ eſt in Chri
25 ſtum Ieſum. ¶Diſputante autem illo de iu
ſtitia & caſtitate, & de iudicio futuro, tre
mefactus Felix rñdit: Quod nũc attinet, va
de: tempore autem oportuno accerſam te
26 ¶ſimul & ſperãs, quòd pecunia-ei`daretur
à Paulo, propter quod & frequenter accer-
27 ſens eum, loquebatur cum eo. ¶Biennio au
tem expleto accepit ſucceſſorem Felix Por
tium Feſtum. Volens aũt gratiam præſtare
Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPVT XXV.

1 FEſtus ergo cùm veniſſet in pro-
A uinciam, poſt triduum aſcen-
2 dit Ieroſolymã à Cęſaréa. ¶A-
dierũtq; eum principes ſacer-
dotũ, & primi Iudęorũ aduer
3 ſum Paulũ: & rogabant eũ, ¶poſtulãtes gra
tiã aduerſus eũ, vt iuberet perduci eũ in Ie
ruſalem, inſidias tendentes vt interficerent
4 eum in via. ¶Feſtus autem reſpondit ſerua
ri Paulum in Cęſaréa: ſe aũt maturiùs pro
5 fecturum. ¶Qui ergo in vobis (ait) poten
tes ſunt, deſcendentes ſimul, ſi quod eſt in
6 viro crimen, accuſent eum. ¶Demoratus au
B tem inter eos dies non amplius quàm octo
aut decem, deſcendit Cæſaréam; & altera
die ſedit pro tribunali: & iuſſit Paulũ adduci.

7 ei.¶Qui cùm perductus eſſet, circunſteterũt
eũ qui ab Ieroſolyma deſcenderant Iudæi,
multas & graues cauſas obijciẽtes, quas nõ
8 poterant probare,¶Paulo rationem redden
te: Qm̃ neq; in legem Iudæorũ, neq; in tẽ-
9 plũ, neq; in Cęſarem quicquã peccaui. ¶Fe
ſtus aũt volens gratiã pſtare Iudæis, rñdens
Paulo, dixit: Vis Ieroſolymam aſcẽdere, &
10 ibi de his iudicari apud me?¶Dixit aũt Pau
lus: Ad tribunal Cæſaris ſto, vbi me opor-
tet iudicari: Iudæis non nocui, ſicut tu me-
11 lius noſti.¶Si enim nocui, aut dignum mor
te aliquid feci, non recuſo mori. Si verò ni-
hil eſt eorũ quæ hi accuſant me, nemo põt
12 me illis donare. Cæſarẽ appello.¶Tunc Fe-
ſtus cum concilio locutus, rñdit: Cęſarẽ ap-
13 pellaſti? ad Cæſarem ibis. ¶Et cùm dies ali-
D quot trãſacti eſſent, Agrippa Rex, & Berni-
ce deſcenderũt Cęſarẽam ad ſalutandũ Fe
14 ſtum.¶Et cùm dies plures ibi demorarẽtur,
Feſtus Regi indicauit de Paulo, dicens: Vir
15 quidam eſt derelictus à Felice vinctus, ¶de
quo cùm eſſem Ieroſolymis, adierunt me
principes ſacerdotum & ſeniores Iudęorũ,
poſtulãtes aduerſus illum damnationem.
16 ¶Ad quos rñdi, Quia non eſt Romanis con-
ſuetudo donare aliquem hominem, priuſ-
quàm is qui accuſatur præſentes habeat ac
cuſatores, locumq; defendendi accipiat ad
17 abluenda crimina. ¶Cùm ergo huc conue-
E niſſent, ſine vlla dilatione ſequenti die ſe-
18 dens pro tribunali, iuſſi adduci virum. ¶De
quo cùm ſtetiſſent accuſatores, nullam cau
ſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar
19 malum. ¶Quæſtiones verò quaſdam de ſua
ſuperſtitione habebãt aduerſus eum, & de
quodã Ieſu defuncto, quẽ affirmabat Pau-
20 lus viuere.¶Hęſitans aũt ego de huiuſmodi
q̃ſtione, dicebam ſi vellet ire Ieroſolymã,
21 & ibi iudicari de iſtis. ¶Paulo aũt appellan
F te vt ſeruaretur ad Auguſti cognitionẽ, iuſ
ſi ſeruari eum, donec mittam eum ad Cęſa
22 rem.¶Agrippa aũt dixit ad Feſtum: Volebã
& ipſe hominem audire. Cras, inquit, au-
23 dies eum.¶Altera autem die, cùm veniſſet
Agrippa, & Bernice cùm multa ambitione,
& introiſſent in auditorium cum tribunis,
& viris principalibus ciuitatis, iubente Fe-
24 ſto adductus eſt Paulus. ¶Et dicit Feſtus: A-
grippa Rex, & omnes qui ſimul adeſtis, no-
G biſcum viri, videtis hũc, de quo omnis mul
titudo Iudæorum interpellauit me Ieroſo-
lymis, * petentes & acclamantes non opor-
25 tere eum viuere amplius.¶Ego verò compe
ri, nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo
aũt hoc appellante ad Auguſtum, iudicaui
26 mittere. ¶De quo quid certũ ſcribã domi-
no, non habeo. Propter quod produxi eum
ad vos, & maximè ad te, Rex Agrippa, vt in
terrogatione facta habeam quid ſcribam.
27 ¶Sine ratione enim mihi videtur, mittere
vinctum, & cauſas eius non ſignificare.

Auguſti cognitioni

* & hic 4.

CAPVT XXVI.

1 AGrippa verò ad Paulũ ait: Per-
A mittitẽ tibi loqui pro temetip-
ſo. Tunc Paulus extẽta manu
2 cœpit rationem reddere. ¶De
omnibus quibus accuſor à Iu
dæis Rex Agrippa, ęſtimo me beatum, apud
3 te cùm ſim defenſurus me hodie, ¶maximè
te ſciente oĩa quæ apud Iudæos ſunt con-
ſuetudines, & q̃ones: pp qđ obſecro patien
4 ter me audias ¶Et quidem vitã meam à iu-
uentute, q̃ ab initio fuit in gente mea in Ie
5 roſolymis nouerũt oẽs Iudæi: ¶pſciẽtes me
B ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere)
qm̃ ſcd̃m certiſſimam ſectã noſtræ religio-
6 nis vixi Phariſæus. ¶Et nunc in ſpe, q̃ ad pa
tres nr̃os repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto
7 iudicio ſubiectus, ¶ in quã duodecim trib
noſtræ nocte & die deſeruiẽtes, ſperant de-
uenire. De qua ſpe accuſor à Iudæis, Rex:
8 ¶Quid incredibile iudicatẽ apud vos, ſi Deus
9 mortuos ſuſcitat? ¶Et ego quidẽ exiſtima-
uerã, me aduerſus nomẽ Ieſu Nazareni de-
10 bere multa cõtraria agere: ¶‖qđ & feci Iero
C ſolymis, & multos ſanctorũ ego in carceri-
bus incluſi, à principibus ſacerdotũ poteſta
te accepta: & cùm occiderent, detuli ſentẽ-
11 tiam. ¶Et per oẽs ſynagogas frequenter pu-
niens eos, cõpellebam blaſphemare: & am
plius inſaniens in eos, perſequebar vſq; in
12 exteras ciuitates. ¶In quibus dum irem Da
maſcũ cùm poteſtate & permiſſu principũ
13 ſacerdotũ, ¶‖die media, in via, vidi, Rex, de
cœlo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe
me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.
14 ¶Oẽsq; nos cùm decidiſſemus in terrã, au-
D diui vocem loquentem mihi Hebraica lin-
gua: Saule, Saule quid me perſequeris? durũ
15 eſt tibi cõtra ſtimulum calcitrare. ¶Ego aũt
dixi: Quis es Dñe? Dñs autẽ dixit: Ego ſum
16 Ieſus, quem tu perſequeris. ¶Sed exurge &
ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui
tibi, vt cõſtituam te miniſtrum & teſtẽ eo-
rum quę vidiſti, & eorum quibus apparebo
17 tibi. ¶eripiens te de populis & gentibus in
18 quas nunc ego mitto te, ¶aperire oculos eo-
rum, vt conuertantur à tenebris ad lucem,
E & de poteſtate ſatanæ ad Deum, vt accipiãt
remiſſionem peccatorum & ſortem inter
19 ſanctos per fidem quæ eſt in me. ¶Vnde,
Rex Agrippa, non fui incredulus cœleſti vi
20 ſioni: ¶‖ſed his qui ſunt Damaſci primùm,
& Ieroſolymis, & in omnem regionem Iu-
dææ, & Gentibus annunciabam vt pęniten
tiam agerent, & conuerterentur ad Deũ, di-
21 gna pœnitentiæ opera facientes. ¶Hac ex
cauſa me Iudæi cùm eſſem in templo, ‖cõ-
prehenſum tentabant volentes me inter-
22 ficere. ¶Auxilio autem adiutus Dei, vſq; in
F hodiernum diem ſto, teſtificans minori at-
que maiori, nihil extra dicens quàm ea,
quę pphetę locuti ſunt futura eſſe, & Moy-

omnes 1.

in quam 1.

‖Su. 8.a.& 9.a.1 22.a. 4.

populo 2.

‖Sup. 9.a. 2.c.28.13. 0.14.11.a. 1.

‖Su. 21.f. 31.

23 ſes,ꝰ ſi paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſur
rectione mortuorũ, lumen annunciaturus
24 eſt populo & Gẽtibus. ꝰ Hæc loquẽte eo &
rõnẽ reddẽte, Feſtus magna voce dixit: In-
ſanis Paule: multæ te literæ ad inſaniã cõ-
25 uertunt. ꝰEt Paulus: Nõ inſanio (inqt) opti
me Feſte: ſed veritatis & ſobrietatis verba
26 loquor. ꝰScit enim de his Rex ad quẽ & cõ-
ſtanter loquor: latere enim eũ nihil horũ
arbitror. Neq; enim in angulo quicquã ho
27 rũ geſtũ eſt. ꝰCredis Rex Agrippa ꝓphetis?
28 Scio quia credis. ꝰAgrippa aũt ad Paulũ: In
G modico ſuades me Chriſtianum fieri. ꝰEt
29 Paulus: Opto apud Deũ, & in modico, & in
magno: nõ tantũ te, ſed ẽt oẽs qui audiunt
hodie fieri tales, qualis ego ſũ, exceptis vin
30 culis his. ꝰEt exurrexit Rex, & p̃ſes, & Berni
31 ce, & q aſſidebant eis. ꝰEt cũ ſeceſſiſſent, lo
quebantur ad inuicẽ, dicentes: Quia nihil
morte aut vinculis dignũ quid ˇfecit ˇhomo ˇfacit o.
32 iſte. ꝰAgrippa aũt Feſto dixit: Dimitti pote
rat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

## CAPVT XXVII.

2.Cor.11.f.25,
1 VT autem iudicatũ eſt nauigare
A eũ in Italiã, & tradi Paulũ cũ
reliquis cuſtodijs centurioni
nomine Iulio cohortis Augu-
2 ſtę, ꝰaſcendentes nauẽ Adru-
metinã incipientes nauigare circa Aſiæ lo-
ca, ſuſtulimus, ꝑſeuerante nobiſcũ Ariſtar-
3 cho Macedone Theſſalonicenſi. ꝰSequenti
aũt die deuenimus Sidonẽ. Humanè autẽ
tractans Iulius Paulũ, permiſit ad amicos
4 ire, & curã ſui agere. ꝰEt inde cũ ſuſtuliſſe-
mus, ſubnauigauimus Cyprũ: propterea ꝙ
5 eſſent venti cõtrarij. ꝰEt pelagus Ciliciæ &
Pamphylię nauigantes, venimus Lyſtram,
6 quæ eſt Lyciæ: ꝰ& ibi inueniens cẽturio na
uẽ Alexandrinã nauigantẽ in Italiã, tran-
7 ſpoſuit nos in eã. ꝰEt cũ multis diebus tar-
B dè nauigaremus, & vix deueniſſemus con-
tra Gnidũ, prohibente nos vento, adnauiga
8 uimus Cretæ iuxta Salmonem: & vix iuxta
nauigantes, venimus in locũ quendã q vo-
catur Boni-portus, cui iuxta erat ciuitas
9 Thalaſſa. ꝰMulto aũt tp̃e pacto, & cũ iã nõ *& 6.
eſſet tuta nauigatio, eo ꝙ * ieiunũ iã præ- *vel
10 teriſſet, conſolabatur *Paulus, ꝰdicens eis:
Viri, video qm̃ cum iniuria & multo dãno
non ſolũm oneris & nauis, ſed etiam ani
11 marũ noſtrarũ incipit eſſe nauigatio. ꝰCen
turio autẽ gubernatori & nauclero magis
12 credebat, q̃ his quæ à Paulo dicebãtur. ꝰEt
cũ aptus portus non eſſet ad hyemandum,
C plurimi ſtatuerunt conſilium nauigare in-
de, ſi quomodo poſſent deuenientes Phœ-
nicem, hyemare, portum Cretæ reſpicien-
13 tem ad Africum & ad Corum. ꝰAſpirante
autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe
tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant
14 Cretam. ꝰNon poſt multum autem miſit
ſe contra ipſam ventus Typhonicus qui vo
15 catur Euroaquilo. ꝰCumq; arrepta eſſet na
uis, & non poſſet conari in ventũ, data na-
16 ue flatibꝰ, ferebamur. ꝰIn inſulam aũt quã
dã decurrentes, quæ vocatur Cauda, potui
17 mus vix obtinere ſcaphã. ꝰQua ſublata, ad-
iutorijs vtebantur accingentes nauem, *ti- *& 8.
mentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo
18 vaſe ſic ferebantur. ꝰValidè autem nobis
tempeſtate iactatis, ſequenti die iactum fe
19 cerunt. ꝰ& tertia die ſuis manibus armamẽ
20 ta nauis proiecerunt. ꝰNeq; autem ſole, ne
D que ſyderibus apparẽtibus per plures dies,
& tẽpeſtate non exigua imminente, iã abla
21 ta erat ſpes omnis ſalutis noſtræ. ꝰEt cum
multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtãs Paulus in
medio eorum, dixit: Oportebat quidẽ ô vi
ri, audito me, nõ tollere à Creta, lucriq; fa-
22 cere iniuriã hanc & iacturam. ꝰEt nũc ſua-
deo vobis bono animo eſſe. amiſſio eñ nul
lius animæ erit ex vobis, præterquã nauis.
23 ꝰAſtitit enim mihi hac nocte angelus Dei
24 cuius ſum ego, & cui deſeruio, ꝰdicens: Ne
timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: &
ecce donauit tibi Deus oẽs qui nauigãt te-
25 cũ. ꝰPropter quod bono animo eſtote viri:
E credo enim Deo, quia ſic erit, queãdmodũ
26 dictũ eſt mihi. ꝰIn inſulam autem quandã
27 oportet nos deuenire. ꝰSed poſtea quàm
quartadecima nox ſuperuenit, nauigãtibus
nobis in Adria circa mediam noctem, ſu-
ſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquã re-
28 gionem. ꝰQui & ſummittentes bolidem,
inuenerunt paſſus viginti: & puſillum in-
de ſeparati, inuenerunt paſſus quindecim.
29 ꝰTimentes autem ne in aſpera loca incide-
remꝰ, de puppi mittẽtes ancoras quatuor,
30 optabant diem fieri. ꝰNautis verò quæren-
tibus fugere de naui, cum miſiſſent ſcaphã
in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à ꝓ-
31 ra ancoras extendere, ꝰdixit Paulus Centu-
F rioni & militibus: Niſi hi in naui manſe-
32 rint, & vos ſalui fieri nõ poteſtis. ꝰTunc ab-
ſciderunt milites funes ſcaphæ: & paſſi
33 ſunt eam excidere. Et cum lux inciperet fie
ri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum,
dicens: Quartadecima die hodie expectan-
tes ieiuni permanetis, nihil accipientes.
34 ꝰPropter quod rogo vos accipere cibum ꝓ
ſalute veſtra: quia ‖ nullius veſtrum capil- Mat.10.e.30.
35 lus de capite peribit. ꝰEt cum hæc dixiſſet, Luc.12.b.7.
ſumens panem gratias egit Deo in conſpe
ctu omniũ: & cum fregiſſet, cępit manduca
36 re. ꝰAnimæquiores autem facti omnes, &
37 ipſi ſumpſerunt cibum. ꝰEramus verò vni-
uerſæ animę in naui ducentæ ſeptuaginta
38 ſex. ꝰEt ſatiati cibo alleuiabant nauem, ia-
39 ctãtes triticum in mare. ꝰCum autem dies
G factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinũ
verò quendam conſiderabant habentem li
tus in quem cogitabant, ſi poſſent eijcere
40 nauem. ꝰEt cum ancoras ſuſtuliſſent, com-
mittebãt ſe mari, ſimul laxantes iuncturas

gubernaculorum: & leuato artemone ſecũ
41 dum auræ flatum, tendebant ad litus. ¶Et
cũ incidiſſemus in locum dithalaſſum, im-
pegerunt nauem: & prora quidem fixa ma
nebat immobilis: puppis verò ſoluebatur
42 à vi maris. ¶Militum aũt conſilium fuit, vt
cuſtodias occiderent: ne quis cum enataſ-
43 ſet, effugeret. ¶Centurio aũt volens ſeruare
Paulum, prohibuit fieri: iuſſitque eos qui
poſſent natare, emittere ſe primos, & eua-
44 dere, & ad terram exire: ¶& cæteros alios in
tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea quę de
naui erant. Et ſic factum eſt, vt omnes ani-
mæ euaderent ad terram.



CAPVT XXVIII.

1 ET cum euaſiſſemus, tunc cogno
A uimus quia ᵇMytilene', inſula
vocabatur. Barbari verò præ-
ſtabant non modicā humani-
2 tatē nobis. ¶Accenſa enim py-
ra reficiebant nos oēs, ꝓpter imbrē qui im
3 minebat & frigus. ¶Cũ congregaſſet autem
Paulus ſarmentorũ aliquantā multitudi-
nē, & impoſuiſſet ſuꝑ ignē: vipera à calore
4 cũ ꝓceſſiſſet, inuaſit manũ eius. ¶Vt vero vi
derunt Barbari pendētē beſtiā de manu e-
ius, ad inuicē dicebant: Vtiq; homicida eſt
B homo hic, qui cũ euaſerit de mari, vltio nõ
5 ſinit eũ viuere. ¶Et ille quidē excutiens be-
6 ſtiā ĩ ignē, nihil mali paſſus eſt. ¶At illi exi-
ſtimabant eum in tumorē conuertēdũ, ᵇ&
ſubitò caſurũ & mori. Diu aũt illis' expe-
ctantibus & vidētibus nihil mali in eo fie-
7 ri, cõuertētes ſe, dicebāt eũ eſſe Deũ. ¶In lo
cis aũt illis erāt prędia principis inſulæ, no
mine Publij, qui nos ſuſcipiens triduo be-
8 nignè exhibuit. ¶Contigit aũt patrē Publii
febrib⁹ & dyſenteria vexatũ iacere. Ad quē
Paulus intrauit, & cũ oraſſet, & impoſuiſ-
9 ſet ei manus ſaluauit eum. ¶Quo facto, &

ᵇMelita 1

ᵇaut r.. ſperantibus. 15.

C omnes qui in inſula habebant infirmitates
10 accedebant, & curabātur: qui ēt multis ho-
noribus nos honorauerunt, & nauigantib⁹
11 impoſuerunt q̄ neceſſaria erant. ¶Poſt mē-
ſes aũt tres, nauigauimus in naui Alexan-
drina q̄ in inſula hyemauerat, cui erat inſi
12 gne Caſtorũ. ¶Et cũ veniſſemus Syracuſam,
13 manſimus ibi triduo. ¶Inde circunlegentes
deuenimus Rhegiũ: & poſt vnũ diē flante
14 Auſtro, ſecũda die venimus Puteolos, ¶vbi
inuentis fratribus rogati ſumus manere a-
pud eos dies ſeptē: & ſic venimus Romam.
15 ¶Et inde cũ audiſſent fratres, occurrerũt no
D bis vſque ad Apij forum, ac tres Tabernas.
Quos cũ vidiſſet Paulus, gratias agēs Deo,
16 accepit fiduciā. ¶Cũ aũt veniſſemus Romā,
ꝑmiſſum eſt Paulo manere ſibimet cũ cu-
17 ſtodiente ſe milite. ¶Poſt tertiũ aũt diē con-
uocauit primos Iudęorũ. Cũq; cõueniſſet,
dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil aduerſus
ᵇplebē' faciens, aut morem paternum, vin-
ctus ab Ieroſolymis traditus ſum in man⁹
18 Romanorũ: ¶qui cum interrogationem de
E me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eò
19 ꝙ nulla eſſet cauſa mortis in me. ¶Contra-
dicentibus aũt Iudæis, coactus ſum appella
re Cęſarem, nõ quaſi gentem meā habens
20 aliquid accuſare. ¶Propter hanc igitur cau-
ſam rogaui vos videre & alloqui. Propter
ſpē enĩ Iſrael, catena hac circundatus ſum.
21 ¶At illi dixerunt ad eũ: Nos neq; literas ac
cepimus de te à Iudęa, neq; adueniens ali-
quis fratrũ nunciauit, aut locutus eſt quid
22 de te malum. ¶Rogamus autem à te audire
quę ſentis: nam de ſecta hac notum eſt no-
23 bis quia vbique ei contradicitur. ¶cum cõ-
ſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eũ
F in hoſpitium plures: quibus exponebat, te
ſtificans regnum Dei, ſuadenſq; eis de Ieſu
ex lege Moyſi & Prophetis, à manè vſque
24 ad veſperam. ¶Et quidam credebant his
quæ dicebātur: quidam verò nõ credebāt.
25 ¶Cumq; inuicē non eſſent conſentientes,
diſcedebant, dicente Paulo vnum verbum:
Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per
26 Iſaiam prophetam ad patres noſtros, ¶di-
cens: Vade ad populum iſtũ, & dic ad eos,
Aure audietis, & non intelligetis: & viden
27 tes videbitis, & nõ perſpicietis. ¶Incraſſatũ
eſt enim cor populi huius, & auribus graui
G ter audierunt, & oculos ſuos compreſſerũt:
ne fortè videant oculis, & auribus audiāt,
& corde intelligant, & conuertantur, & ſa-
28 nem eos. ¶Notum ergo ſit vobis, quoniam
Gētibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ip-
29 ſi audient. ¶Et cũ hæc dixiſſet, exierunt ab
eo Iudęi multā habentes inter ſe quęſtio-
30 nem. ¶Manſit autē biennio toto in ſuo cõ-
ducto: & ſuſcipiebat omnes q̄ ingrediebā-
31 tur ad eum, ¶prędicans regnum Dei, & do-
cens quæ ſunt de Domino Ieſu Chriſto cũ
omni fiducia ſine prohibitione.

ᵇlegem

Iſa.6.c.9.
Mat.13 c.14.
Mar.4.b.12.
Luc.8.b.10.
Ioh.12.f.40.
Rom.11.b.8.

HIERONYMVS

# HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

PAVLVS apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerũ duodecim apoſtolorũ de tribu Beniamin, & oppido Iudææ Giſchalis fuit, quo à Romanis capto, cũ parentibus ſuis Tharſũ Ciliciæ cõmigrauit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Ieroſolymam, à Gamaliele uiro doctiſſimo, cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cumque primùm ad prædicationẽ eius Sergius Paulus proconſul Cypri crediſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus, & iuncto ſibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertensq; Ieroſolymam, à Petro, Iacoboq; & Iohanne, Gentiũ apoſtolus ordinatur. Et quia in actibus Apoſtolorũ pleniſſimè de eius conuerſione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicã, quòd poſt paſſionẽ Domini viceſimo quinto anno, id eſt, ſecundò Neronis, eò tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendum aũt in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erũpente ſcelera, quãta de eo narrant hiſtoriæ) Paulũ à Nerone dimiſſum, ut Euangelium Chriſti in Occidentis quoq; partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda Epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam.) In prima mea ſatisfactione, nemo mihi adfuit, ſed omnes me dereliquerunt. nõ eis imputetur. Dominus autem mihi adfuit, & confortauit me, vt per me prædicatio cõpleretur, & audirent oẽs Gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſimè leonem, propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus. Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cœleſte: quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat: Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultusq; eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini triceſimo ſeptimo. Scripſit autem nouem ad ſeptem Eccleſias Epiſtolas: ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnã, ad Epheſios vnã, ad Philippenſes vnam, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos non eius creditur, propter ſtyli ſermoniſq; diſtantiã: ſed vel Barnabæ, iuxta Tertullianum, vel Lucæ Euangeliſtæ, iuxta quoſdam, vel Clementis Romanæ poſtea Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone: vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt ſuo eloquio diſertiſſimè, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum: & hanc cauſam eſſe, quòd à cæteris Pauli Epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

## Argumentum in Epiſtolam Pauli ad Romanos, ex Libro D. Auguſtini in expoſitione inchoata eiuſdem Epiſtolæ.

EPISTOLA quam Paulus Apoſtolus ſcripſit ad Romanos, quantum ex eius textu intelligi poteſt, quæſtionem habet talem, Vtrum Iudæis ſolis Euãgelium Domini noſtri Ieſu Chriſti venerit propter merita operum, an verò nullis operum meritis præcedẽtibus, omnibus Gẽtibus venerit iuſtificatio fidei, quæ eſt in Chriſto Ieſu: vt nõ quia iuſti erant homines crederent; ſed credendo iuſtificati, deinceps iuſtè viuere inciperent. Hoc ergo docere intendit Apoſtolus, omnibus veniſſe gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quam propterea etiam gratiam vocari oſtẽdit: quia non quaſi debitum iuſtitiæ redditum eſt, ſed gratuitò datum. Cœperant enim nonnulli qui ex Iudæis crediderant tumultuari aduerſus Gentes, & maximè aduerſus apoſtolum Paulum: quòd incircuncíſos, & à legis veteris vinculis liberos, admittebat ad Euangelij gratiam: prædicans eis, vt in Chriſtum crederent, nullo impoſito carnalis circuncíſionis iugo. Sed planè tanta moderatione, vt nec Iudæos ſuperbire permittat, tanquàm de meritis operum legis, nec Gentes merito fidei aduerſus Iudæos inflari, quòd ipſi receperint Chriſtum quem illi crucifixerunt. Tanquàm enim, ſicut alio loco dicit, pro ipſo Domino legatione fungens: hoc eſt, pro lapide angulari, vtrumque populum tam ex Iudæis quàm ex Gentibus connectit in Chriſto per vinculum gratiæ: vtriſque auferens omnem ſuperbiam meritorum, & iuſtificandos vtroſque, per diſciplinam humilitatis aſſocians. Itaque epiſtolam ſic exorſus eſt: Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, &c.

ALIVD ARGVMENTVM IN EANDEM EPISTOLAM.

*ROMANI Sunt partis Italiæ, Hi præuenti ſunt à falſis apoſtolis: & ſub nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, in legem & Prophetas erant inducti. Hos reuocat Apoſtolus ad veram & Euangelicam fidem, ſcribens eis à Corintho per Phœben miniſtram Eccleſiæ Cenchreenſis.*

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Romanos.

## CAPVT PRIMVM.



1 PAVLVS ſeruus Ieſu Chriſti, vo-
A catus Apoſtolus, ‖ſegregatus I
2 Euangelium Dei, ¶(quod antè
promiſerat per ꝓphetas ſuos
3 in ſcripturis ſanctis) ¶ de filio
ſuo, (qui factus eſt ˗ei˴ ex ſemine Dauid ſe-
4 cundum carnem, ¶ qui prædeſtinatus eſt fi-
lius Dei in virtute, ſecũdùm ſpiritũ ſancti-
ficationis, ex reſurrectione mortuorũ Ieſu
5 Chr̃i Dñi nr̃i, ¶ per quẽ accepimus gr̃am &
apoſtolatũ ad obediendũ fidei in oĩbus Gẽ
6 tibus pro noĩe eius, ¶in qbus eſtis & vos vo
7 cati Ieſu Chr̃i) ¶oĩbus qui ſunt Romæ dile-
ctis Dei, vocatis ſanctis, Gr̃a vobis & pax à
8 Deo patre nr̃o, & Dño Ieſu Chr̃o. ¶Primùm
quidem gr̃as ago Deo meo per Ieſum Chri-
ſtũ pro oĩbus vobis, quia fides veſtra annũ-
9 ciatur in vniuerſo mundo. ¶Teſtis enim mi
hi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in E-
uangelio filij ei⁹, ꝙ ſine intermiſſione me-
10 moriã veſtri facio ¶ ſemper in orationibus
B meis, obſecrãs ſi quo modo tãdem aliquã-
do proſperum iter habeam in volũtate Dei
11 veniendi ad vos. ¶Deſidero. n. videre vos, vt
aliquid impertiar vobis gr̃æ ſpũalis ad con
12 firmandos vos: ¶id eſt, ſimul cõſolari in vo-
bis per eã quæ inuicem eſt, fidẽ vr̃am atq;
13 meam. ¶Nolo aũt vos ignorare fratres quia
ſępè propoſui venire ad vos, (& prohibitus
ſum vſq; adhuc) vt aliquẽ fructum habeã
14 in vobis, ſicut & in cæteris Gẽtibus. ¶Gręcis
ac barbaris, ſapientibus & inſipiẽtibus de-
15 bitor ſum. ¶ Ita˴ (qđ in me) promptũ eſt, &
16 vobis qui Romæ eſtis, euangelizare. ¶Non
enim erubeſco Euãgeliũ. Virtus. n. Dei eſt,
in ſalutem oĩ credenti, Iudæo primùm &
17 Græco. ¶Iuſtitia. n. Dei in eo reuelat̃ ex fide
in fidẽ, ſicut ſcriptũ eſt: ‖Iuſt⁹ aũt ex fide vi
18 uit˴. ¶Reuelat̃. n. ira Dei de cœlo, ſuper oẽm
ĩpietatẽ & ĩiuſtitiã hoĩum eorũ q veritatẽ
19 ˗Dei˴ in iniuſtitia detinẽt: ¶ qa qđ notũ eſt
D Dei, manifeſtũ eſt in illis. Deus. n. illis mani
20 feſtauit. ¶Inuiſibilia. n. ipſi⁹, à creatura mũ-
di, ꝑ ea q̃ facta ſunt intellecta, cõſpiciunt:
ſempiterna quoq; ei⁹ virt⁹ & diuinitas: ita
21 vt ſint inexcuſabiles. ¶‖Quia cũ cognouiſsẽt
Deũ, nõ ſicut Deũ glorificauerunt, aut gr̃as
egerũt: ſed euanuerũt ĩ cogitationib⁹ ſuis,
22 & obſcuratũ eſt inſipiẽs cor eorũ. ¶ dicẽtes
23 enim ſe eſſe ſapiẽtes, ſtulti facti sũt. ¶Et mu
tauerũt gloriã ĩcorruptibilis Dei, ĩ ſimilitu
dinem imaginis corruptibilis hoĩs, & volu
24 crũ, & quadrupedũ, & ſerpentiũ. ¶(Propter
qđ tradidit illos De⁹ ĩ deſideria cordis eorũ
in ĩmũditiã: vt cõtumelijs afficiãt corpora
25 ſua ĩ ſemetipſis.) ¶ q cõmutauerũt veritatẽ
Dei in ˋmendaciũ˴: & coluerũt, & ſeruierũt
creaturę potius q̃ creatori, q eſt bñdictus in
26 ſecula. Amẽ. ¶Propterea tradidit illos Deus
D in paſſiones ignominię. Nam fęminę eorũ
immutauerũt naturalẽ vſum, in eũ vſum q
27 eſt cõtra naturã. ¶ſimiliter aũt & maſculi re
licto naturali vſu fęminę, exarſerũt in deſi-
derijs ſuis inuicẽ, maſculi in maſculos tur
pitudinem operantes, & mercedem (quam
oportuit) erroris ſui ĩ ſemetipſis recipiẽtes.
28 ¶ Et ſicut non probauerũt Deum habere in

notitia,

notitia: tradidit illos Deus in reprobũ ſen-
29 ſum, vt faciant ea q̃ nõ conueniunt: ¶reple-
tos oĩ iniquitate, malitia fornicatione, aua
ritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio,
contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones,
30 ¶detractores, Deo odibiles, cõtumelioſos, ſu
perbos, elatos, inuẽtores malorũ, parẽtibus
31 non obedientes, ¶inſipiẽtes, incõpoſitos, ſi-
ne affectione, abſq; fędere, ſine miſericor-
32 dia. ¶Qui cùm iuſtitiã Dei cognouiſſent, nõ
intellexerunt qm̃ qui talia agũt, digni ſunt
—ſ. morte: non ſolùm ˇqui ˋea faciunt, ſed etiã
—ſ. —quiˋ conſentiunt facientibus.

CAPVT II.

1 PRopter qđ iexcuſabilis es ô ho
‖Matt. 7. a. 1. A mo oĩs q iudicas. ‖ In quo. n.
iudicas alterũ, teipſum condẽ
ˇqui ſ. 2 nas. eadem. n. agis ˇquæˋ iudi-
cas. ¶Sciemus. n. qm̃ iudicium
Dei eſt ſcđm veritatẽ in eos qui talia agũt.
3 ¶Exiſtimas aũt hoc ô homo qui iudicas eos
qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies
4 iudicium Dei? ¶An diuitias bonitatis eius,
& patientiæ, & longanimitatis contemnis,
ignorans qm̃ benignitas Dei ad pęnitentiã
5 te adducit? ¶Scđm aũt duritiam tuã & impę
ˇ diem ſ. nitens cor, theſaurizas tibi irã in ˇdieˋ iræ &
‖Mat. 16. 6 reuelationis iuſti iudicij Dei, ¶ ‖qui reddet
d. 27. 7 vnicuiq; ſcđm opera eius. ¶ ijs quidem qui
B ſcđm patientiam boni operis, gloriã & ho-
norem & incorruptionem quærunt: vitam
8 æternam: ¶ijs aũt qui ſunt ex contentione,
& qui nõ acquieſcunt veritati, credunt aũt
9 iniquitati, ira & indignatio. ¶Tribulatio &
anguſtia in oẽm aĩam hoĩs operantis ma-
10 lum, Iudęi primùm & Græci. ¶gloria aũt &
honor & pax oĩ operanti bonũ, Iudæo pri
11 mùm & Gręco. ¶ ‖non. n. eſt acceptio perſo-
‖Deut. 10. 12 narum apud Deum. ¶ Quicunq; enim ſine
d. 17. C lege peccauerunt, ſine lege ˇ peribũt: & qui
2. Par. 19. cunq; in lege peccauerunt, per legem iudi-
b. 7. 13 cabuntur. ¶‖Non enim auditores legis iuſti
Io. 34. b. 19 ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtifica
Act. 10. c. 14 buntur. ¶Cùm. n. Gentes quę legem non ha
34. bent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt:
ˇ & ſ. eiuſmodi legem non habẽtes, ipſi ſibi ſunt
‖Matt. 7. 15 lex. ¶ qui oſtendunt opus legis ſcriptum in
d. 21. cordibus ſuis, teſtimoniũ reddente illis cõ-
Iac. 1. d. 22 ſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem ˇcogi-
ˇcogitatio tationum accuſantiũ, aut etiam defenden-
nibus accu 16 tiumˋ, ¶ in die cùm iudicabit Deus occulta
ſantibus, hoĩum, ſecundùm Euangelum meum per
aut etiam 17 Ieſum Chriſtum. ¶Si autem tu Iudæus co-
defen den- gnominaris, & requieſcis in lege, & gloria-
tibus. 18 ris in Deo, ¶& noſti voluntatẽ—eiusˋ, & pro
—ſ. 19 bas vtiliora inſtructus per legem, ¶confidis
te ipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorũ
20 q in tenebris ſunt, ¶ eruditorẽ inſipiẽtium,
magr̃m infantiũ, hñtem formã ſciẽtię & ve
21 ritatis in lege. ¶Qui ergo aliũ doces, teipsũ
D nõ doces: qui prędicas nõ furandũ, furaris:
22 ¶qui dicis non męchandum, mœcharis: qui
23 abominaris idôla, ſacrilegiũ facis? ¶ qui in
lege gloriaris, per præuaricationẽ legis Deũ
24 inhonoras. ¶(Nomẽ enim Dei per vos blaſ-
phematur inter Gẽtes, ‖ſicut ſcriptum eſt.) ‖Iſ. 52. b. 5
25 ¶Circuncisio qdẽ prodeſt, ſi legẽ obſerues: Ezę. 36. d.
ſi autem praeuaricator legis ſis, circunciſio 20.
26 tua præputium facta eſt. ¶Si igitur præpu-
tium iuſtitias legis cuſtodiat: nónne præpu
tium illius in circunciſionem reputabitur?
27 ¶& iudicabit id: quod ex natura eſt præpu-
tium, legem conſumans, te, qui per literam
28 & circũciſionem præuaricator legis es? ¶Nõ
enim qui in manifeſto, Iudæus eſt, neque
quæ in manifeſto, in carne, eſt circunciſio:
29 ¶ſed qui in abſcondito, Iudęus eſt, & circun
ciſio cordis, in ſpiritu, nõ litera: cuius laus
non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPVT III.

1 QVid ergo amplius Iudęo eſt? aut
A q̃ vtilitas circunciſionis? ¶Mul
2 tum per omnem modum. Pri-
mùm quidem, quia credita
3 ſunt illis eloquia Dei. ¶Quid
enim ſi quidam illorum non crediderunt?
‖Nunquid incredulitas illorũ fidẽ Dei ˇeua 2. Tim. 2.
4 cuauitˋ. ¶Abſit. ‖Eſt autem Deus verax: om b. 13.
nis autem homo mendax, ſicut ſcriptũ eſt: ˇ euacua-
‖Vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis, & vincas bit ſ.
5 cùm iudicaris. ¶Si aũt iniquitas noſtra iuſti ‖Io. 3. d. 33
tiam Dei commendat, quid dicemus? Nun- ‖Pſ. 115. a.
quid iniquus eſt Deus qui infert irã? (ſecun 11.
6 dùm hominem dico.) ¶Abſit. alioquin quo Pſ. 50. a. 6
7 modo iudicabit Deus—huncˋ mundum? ¶Si —ſ.
enim veritas Dei in meo mendacio abũda
uit, in gloriã ipſius: quid adhuc & ego tan-
8 quàm peccator iudicor, ¶ & non (ſicut blaſ-
B phemamur, & ſicut aiũt quidã nos dicere)
faciamus mala, vt veniant bona? quorum
9 damnatio iuſta eſt. ¶Quid ergo? pręcellimus
eos? Nequaquàm. ‖ˇCauſatiˋ enim ſumus ˇPræcau-
Iudæos & Græcos, omnes ſub peccato eſſe, ſati ſ.
10 ¶ ſicut ſcriptum eſt: ‖ Quia non eſt iuſtus ‖Gal. 3. d.
11 quiſquam, ¶‖non eſt intelligens, non eſt re- 22.
12 quirens Deum. ¶Omnes declinauerunt, Pſ. 13. a. 1
ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat 52. a. 3.
13 bonum, non eſt vſque ad vnum. ¶ ‖ Se- ‖Pſ. 5. c. 11
C pulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ‖Pſ. 139. a.
ſuis doloſè agebant. ‖Venenum aſpidum 4.
14 ſub labijs eorum. ¶ ‖Quorũ os maledictio- Pſa. 9. b. 7.
15 ne & amaritudine plenũ eſt. ¶‖Veloces pe- ‖Iſ. 59. b. 7
16 des eorum ad effundendũ ſanguinem. ¶Cõ ‖Pro. 1. b.
17 tritio & infęlicitas in vijs eorum: ¶ & viam 16.
18 pacis non cognouerũt. ¶‖Non eſt timor Dei ‖Pſ. 35. a.
19 ante oculos eorũ. ¶‖Scimus aũt qm̃ q̃cunq; 2.
lex loquitur, ijs qui in lege ſunt loquitur: Gala. 2. d.
vt omne os obſtruaĩ, & ſubditus fiat omnis 16.
20 mũdus Deo: ¶‖quia ex operibus legis nõ iu- Gala. 2. d.
ſtificabiĩ oĩs caro corã illo. Per legem enim 16.
21 cognitio peccati. ¶ Nũc aũt ſine lege iuſtitia
Dei manifeſtata eſt: teſtificata à lege & pro
22 phetis. ¶Iuſtitia aũt Dei per fidẽ Ieſu Chri-
ſti, in omnes & ſuper omnes qui credunt in

eum.

23 co:non enim eſt diſtinctio. ¶ Omnes enim
24 peccauerunt, & egent gloria Dei. ¶ Iuſtifica-
ti gratis per gratiã ipſius, per redemptionẽ
25 quæ eſt in Chriſto Ieſu, ¶ quem propoſuit
Deus propitiationem per fidem in ſangui   propitia-torem.
ne ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, pro-
D pter remiſſionem præcedentium delictorũ,
26 ¶ in ſuſtentatione Dei ad oſtenſionem iuſti
tiæ eius in hoc tempore: vt ſit ipſe iuſtus &
iuſtificans eũ, qui eſt ex fide Ieſu Chriſti.
27 ¶ Vbi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt. Per   -3.
quam legem? factorũ? Non, ſed per legm fi-
28 dei. ¶ Arbitramur enim iuſtificari hominẽ
29 per fidem ſine operibus legis. ¶ An Iudæorũ
Deus tantum? nonne & Gentium? Imò &
30 Gentium. ¶ quoniam quidẽ vnus eſt Deus,
qui iuſtificat circuncitionem ex fide, & præ   iuſtificabit 3.
31 putium per fidem. ¶ Legem ergo deſtruimus
per fidem? Abſit. ſed legem ſtatuimus.

CAPVT IIII.

1 QVid ergo dicemus inueniſſe A-
A braham patrem noſtrum ſecũ
dum carnẽ? ¶ Si enim Abrahã
ex operibus iuſtificatus eſt ha   legis
bet gloriã, ſed nõ apud Deũ,
3 ¶ Quid enim dicit ſcriptura? Credidit Abrà   Gen. 15. b. 6.
4 ham Deo: & reputatũ eſt illi ad iuſtitiã. ¶ Ei   Gal. 3. a. 6.
autẽ qui operatur merces nõ imputatur ſe   Iaco. 2. d. 23.
5 cũdũ gratiam, ſed ſecundum debitum. ¶ Ei
vero qui non operatur, credenti aũt in eũ
qui iuſtificat impium, reputatur fides eius
ad iuſtitiã-ſecundũ propoſitũ gratiæ Dei.   -2.
6 ¶ Sicut & Dauid dicit beatitudinẽ hominis,
cui Deus accepto fert iuſtitiã ſine operib⁹.
7 ¶ Beati, quorũ remiſſæ ſunt iniquitates, &   Pſ. 31. A. 1.
8 quorum tecta ſunt peccata, ¶ Beatus vir cui
9 non imputauit Dominus peccatum. ¶ Bea-   imputabit 6.
B titudo ergo hæc in circuncitione-manet,   tantùm.
an etiam in præputio? Dicimus enim q̃a re
10 putata eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam. ¶ Quo   -5.
modo ergo reputata eſt? in circũciſione, an
in præputio? Non in circũciſione, ſed in præ
11 putio. ¶ Et ſignum accepit circunſionis, ſi-   Gen. 16. b. 10. b. 11.
gnaculum iuſtitiæ fidei quæ eſt in p̃putio:
vt ſit pater omnium credẽtium per præpu-
12 tium, vt reputetur & illis ad iuſtitiam: ¶ &
ſit pater circunciſionis, non ijs tantùm qui
ſunt ex circunciſione, ſed & ijs qui ſectan-
tur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio patris
13 noſtri Abrahæ. ¶ Non enim per legẽ ꝓmiſ-
C ſio Abrahæ, aut ſemini eius vt hæres eſſet
14 mũdi: ſed per iuſtitiam fidei. ¶ Si enim qui
ex lege, hæredes ſunt: exinanita eſt fides, a-
15 bolita eſt promiſſio. ¶ Lex enim ira operat,
16 Vbi eñ nõ eſt lex: nec præuaricatio. ¶ Ideo
ex fide: vt ſecundũ gratiam firma ſit pro-   vt 1.
miſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt
ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui
17 pater eſt omnium noſtrum, ¶ (ſicut ſcriptũ   Gen. 17. a. 4.
eſt: Quia patrem multarum gentium po-
ſui te) ante Deum, cui credidiſti qui viuifi   cui credidit 2.
cat mortuos: & vocat ea quæ non ſunt, tã-
18 quã ea quæ ſunt. ¶ qui contra ſpem in ſpẽ
D credidit: vt fieret pater multarum gẽtium,   -1.
ſecundùm quod dictum eſt-ei: Sic erit ſe   Gen. 15. a. 5.
mẽ tuum ſicut ſtellæ cœli, & arena maris.
19 ¶ Et non infirmatus eſt fide, nec cõſiderauit   -7.
corpus ſuũ emortuũ, cũ ferè centũ eſſet an   iam 2.
20 norũ, & emortuã vuluã Saræ. ¶ In repromiſ
ſione ẽt Dei non hæſitauit diffidentia: ſed
21 confortatus eſt fide, dans gloriã Deo: ¶ ple-
niſſimè ſciens, quia quæcunq; promiſit, po
22 tens eſt & facere. ¶ Ideo & reputatũ eſt illi
23 ad iuſtitiam. ¶ Non eſt aũt ſcriptum tantũ   -3.
propter ipſum, quia reputatum eſt illi-ad
24 iuſtitiam: ¶ ſed & propter nos, quibus repu
putabitur credentibus in eũ, qui ſuſcitauit
Ieſum-Chriſtum Dñm noſtrũ à mortuis,   -1.
25 ¶ qui traditus eſt ꝓpter delicta noſtra, & re-
ſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

CAPVT V.

1 IVſtificati ergo ex fide, pacẽ ha-
A beamus ad Deũ per Dñm no-
2 ſtrum Ieſum Chriſtum: ¶ per   Ephe. 2. d. 18.
quem habemus acceſſum per
fidẽ in gratiam iſtam, in qua
ſtamus, & gloriamur, in ſpe gloriæ filiorum
3 Dei. ¶ Non ſolum autem: ſed & gloriamur   Iacob 1. a. 3.
in tribulationibus, ſciẽtes quod tribulatio
4 patientiam operatur, ¶ patientia autẽ pro-
5 bationem, probatio verò ſpem: ¶ ſpes autẽ
nõ cõfundit: quia charitas Dei diffuſa eſt   Heb. 9. d. 14.
in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctũ q
6 dat⁹ eſt nobis. ¶ Vt quid enim Chriſtus, cũ
B adhuc infirmi eſſemus, ſecundũ tẽpus pro
7 impijs mortuus eſt? ¶ Vix enim pro iuſto q̃s   Heb. 9. d. 15. g. 28.
moritur. nam pro bono forſitan q̃s audeat   1. Pet. 3. d. 18.
8 mori. ¶ Commendat autem charitatem ſuã
Deus in nobis: quoniam cum adhuc pecca
tores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus   ſi
9 eſt. ¶ Multò igitur magis nunc iuſtificati in   ſecundũ tempus
ſanguine ipſius, ſalui erimus ab ira per ip-
10 ſum. ¶ Si enim cum inimici eſſemus, recon-
ciliati ſumus Deo p̃ mortẽ Filij eius: mul-
to magis reconciliati, ſalui erimus in vita
11 ipſius. ¶ Non ſolũ aũt: ſed & gloriamur in
in Deo per Dominũ noſtrum Ieſum Chri-
ſtum, per quem nunc reconciliationẽ acce
12 pimus. ¶ Propterea ſicut per vnum hominẽ
C peccatum in hũc mundum intrauit, & per
peccatũ mors: & ita in oẽs homines mors
13 ꝑtranſijt, in quo omnes peccauerunt. ¶ vſq;
ad legẽ enim peccatum erat in mundo: pec
catum autem non imputabatur, cũ lex nõ   imputatur, cum lex non eſt 5.
14 eſſet. ¶ Sed regnauit mors ab Adam vſque
ad Moyſen, etiã in eos qui nõ peccauerunt
in ſimilitudinem præuaricationis Adæ, q̃
15 eſt forma futuri. ¶ Sed non ſicut delictum,
ita & donum. ſi enim vnius delicto multi
mortui ſunt: multò magis gratia Dei & do
num, in gratia vnius hominis Ieſu Chriſti
16 in plures abundauit. ¶ Et non ſicut per vnũ
D peccatum, ita & donum: nam iudicium   peccantẽ 5.
quidem ex vno, in condemnationẽ: gratia

autem

autem ex multis delictis, in iuſtificationē.
17 ¶Si enim in vnius delicto mors regnauit p
vnum: multò magis abundantiā gratiæ &
donationis & iuſtitiæ accipientes in vita re
18 gnabunt per vnum Ieſum Chriſtū. ¶Igitur
ſicut per vnius delictum, in omnes homi-
nes in cōdemnationem: ſic & per vnius iu-
ſtitiam, in omnes homines in iuſtificatio-
19 nem vitæ. ¶Sicut enim per inobedientiam
vnius hominis, peccatores conſtituti ſunt
multi: ita & per vnius obeditionem, iuſti
20 conſtituentur multi. ¶Lex autē ſubintrauit
vt abūdaret delictū. Vbi aūt abundauit de-
21 lictum, ſuperabundauit gratia: ¶vt ſicut re-
*in morte.* gnauit peccatum in mortem, ita & gratia
regnet per iuſtitiam in vitam æternam, per
Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

## CAPVT VI.

1 QVid ergo dicemus? Permanebimus in
A peccato vt gratia abūdet? Abſit. Qui
2 enim mortui ſumus peccato, quo-
3 modo adhuc viuemus in illo? ¶An ignora-
*fratres* tis, quia quicunque baptizati ſumus in
*Gala. 3. d. 27.* Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſu-
4 mus? ¶Conſepulti enim ſumus cum illo per
*Col. 2. b. 12.* baptiſmū in mortē: vt quō Chriſtus ſurre-
xit à mortuis per gloriā Patris, ita & nos
5 in nouitate vitæ ambulemus. ¶Si.n. cōplan
*Eph. 4. f. 23.* tati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſi
6 mul & reſurrectionis erimus. ¶Hoc ſciēs q͞a
*Col. 3. b. 10.* vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt
*Hebr. 9. d. 14. 12. a. 2.* deſtruatur corpus peccati, vt vltrà non ſer-
7 uiamus peccato. ¶Qui enim mortuus eſt, iu
8 ſtificatus eſt à peccato. ¶Si autem mortui ſu
B mus cū Chriſto: credimus, quia ſimul etiā
*1. Pet. 2. a. 1.*
9 viuemus cū Chriſto: ¶ſcientes, ꝙ Chriſtus
reſurgens ex mortuis iā non moritur, mors
10 illi vltrà non dominabitur. ¶Quòd.n. mor-
tuus eſt, peccato mortuus eſt ſemel: qd̃ aūt
11 viuit, viuit Deo. ¶Ita & vos exiſtimate vos
mortuos quidem eſſe peccato, viuentes aūt
12 Deo in Chriſto Ieſu Domino noſtro. ¶Non
ergo regnet peccatū in veſtro mortali cor-
13 pore, vt obediatis cōcupiſcentijs eius. ¶Sed
neque exhibeatis membra veſtra arma ini-
quitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tan-
14 quā ex mortuis viuentes: & membra veſtra
arma iuſtitiæ Deo. ¶Peccatum.n. vobis non
C dominabitur. non enim ſub lege eſtis; ſed
15 ſub gratia. ¶Quid ergo? peccabimus, qm̃ non
16 ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit. ¶Ne
*Ioh. 8. d. 34.* ſcitis, qm̃ cui exhibetis vos ſeruos ad obe-
*2. Pet. 2. d. 19.* diēdū, ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue pec-
cati ad mortem, ſiue obeditionis ad iuſti-
17 tiam? ¶Gratias aūt Deo ꝙ fuiſtis ſerui pec-
cati, obediſtis autem ex corde in eam for-
18 mam doctrinæ in qua traditi eſtis. ¶Libe-
rati autē à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitię.
19 ¶Humanum dico, propter infirmitatē car-
nis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra
D veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati, ad
iniquitatem: ita nūc exhibete membra ve
ſtra ſeruire iuſtitiæ, in ſanctificationem.
20 ¶Cū enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis
21 iuſtitiæ. ¶Quem ergo fructū habuiſtis tunc
in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam
22 finis illorum mors eſt. ¶Nunc verò liberati
à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis
fructum veſtrum in ſanctificationem, finē
23 verò vitam æternam. Stipendia enim pec-
cati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in
Chriſto Ieſu Domino noſtro.

## CAPVT VII.

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus
A enim legem loquor) quia lex
in homine dominatur quan-
2 to tempore viuit? ¶Nam quæ *1. Cor. 7. g. 39.*
ſub viro eſt mulier: viuēte vi-
ro, alligata eſt legi. ſi autem mortuus fuerit
3 vir eius, ſoluta eſt à lege viri. ¶Igitur vi-
uente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cū *liberata*
alio viro, ſi aūt mortuus fuerit vir eius, libe
rata eſt à lege viri: vt non ſit adultera, ſi
4 fuerit cū alio viro. ¶Itaq; fratres mei & vos
mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: vt
ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit, vt
5 fructificemus Deo. ¶Cùm enim eſſemus in
carne, paſſiones peccatorū, quæ per legem
erāt, operabantur in mēbris noſtris, vt fru-
6 ctificarēt morti. ¶nunc aūt ſoluti ſumus à
lege mortis, in qua detinebamur: ita vt ſer
uiamus in nouitate ſpiritus, & non in vetu
7 ſtate literæ. ¶Quid ergo dicemus? lex pecca-
II tum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognoui,
niſi per legē. nam cōcupiſcentiam neſcie
bam, niſi lex diceret, Non concupiſces. *Exo. 20. c. 17.*
8 ¶Occaſione autem accepta, peccatū per mā *Deut. 5. c. 21.*
datum operatum eſt in me omnem concu-
piſcentiam. Sine lege enim peccatum mor
9 tuum erat. ¶Ego autem viuebam ſine lege
aliquando. Sed cùm veniſſet mandatū, pec-
10 catum reuixit. ¶Ego autem mortuus ſum, &
inuentum eſt mihi mandatū, quod erat ad
11 vitam, hoc eſſe ad mortem. ¶Nam peccatū *1. Tim. 1. b. 8.*
occaſionē accepta per mandatum, ſeduxit
12 me, & per illud occidit. ¶Itaque lex quidē
ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum,
13 & bonum. ¶Quod ergo bonum eſt, mihi fa-
ctum eſt mors? Abſit: ſed peccatum, vt ap-
pareat peccatum, per bonum, operatum eſt
mihi mortem, vt fiat ſupra modum peccās
14 peccatum per mādatum. ¶Scimus enim, ꝙ
C lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum,
15 venundatus ſub peccato. ¶Quod.n. operor,
non intelligo: non enim qd̃ volo, hoc ago: *bonum.*
16 ſed quod odi, illud facio. ¶Si autem quod *malum.*
nolo, illud facio: conſentio legi, quoniā bo
17 na eſt. ¶Nunc autem iam non ego operor
18 illud, ſed quod habitat [illegible] peccatū. ¶Scio
enim, quia nō habitat in me, hoc eſt in car
ne mea bonum. Nam velle adiacet mihi:
19 pficere aūt bonū, non inuenio. ¶Non enim
quod volo bonū, hoc facio: ſed quod nolo
20 malum, hoc ago. ¶Si autē quod nolo, illud

facio

facio: iam non ego operor illud, ſed qđ ha-
21 bitat in me peccatum. ¶ Inuenio igitur le-
gẽ, volenti mihi facere bonũ, qm̃ mihi ma-
22 lũ adiacet. ¶ Cõdelector enim legi Dei ſecũ-
23 dũ interiorem hominẽ. ¶ Video aũt aliã le-
gem in membris meis, repugnantẽ legi mẽ
tis meæ, & captiuantem me in lege pecca-
24 ti, quæ eſt in membris meis. ¶ (Infelix ego
homo, quis me liberabit de corpore mortis
25 huius? ¶ Gratia Dei per Ieſum Chriſtũ Do-
minum noſtrum.) Igitur ego ipſe mẽte ſer-
uio legi Dei: carne autem legi peccati.

## CAPVT VIII.

1 NIHIL ergo nunc damnationis
A eſt ijs q ſunt in Chriſto Ieſu:
qui non ſecundũ carnẽ ambu
2 lant. ¶ Lex. n. ſpiritus vitæ in
Chriſto Ieſu, liberauit me à
3 lege peccati & mortis. ¶ Nã quod impoſſi-
bile erat legi, in quo infirmabatur per car-
nẽ: Deus filium ſuũ mittens in ſimilitudi-
nẽ carnis peccati, & de peccato damnauit
4 peccatũ in carne, ¶ vt iuſtificatio legis im-
pleretur in nobis, qui nõ ſecundũ carnem
5 ambulamus, ſed ſecundũ ſpiritum. ¶ Qui. n
ſecundùm carnẽ ſunt, quæ carnis ſunt ſa-
B piunt: qui verò ſecundũ ſpiritũ ſunt, quæ
6 ſunt ſpiritus ſentiunt. ¶ Nã prudentia car-
nis, mors eſt: prudentia aũt ſpiritus, vitã, &
7 pax. ¶ qm̃ ſapiẽtia carnis, ˅inimica eſt Deo˅: — *inimicitia eſt in Deum 1.
legi enim Dei non˅ eſt ſubiecta,˅ nec enim — *ſubijcitur.
8 põt. ¶ Qui aũt in carne ſunt, Deo placere nõ
9 poſſunt. ¶ Vos aũt in carne non eſtis, ſed in
ſpiritu: ſi tamen Spiritus Dei habitat in vo
bis. Si quis autem Spiritum Chriſti non ha
10 bet: hic non eſt eius. ¶ Si aũt Chriſtus in vo-
bis eſt, corpus quidẽ mortuũ eſt ꝑꝑ pecca-
tum, ſpiritus verò˅ viuit˅ propter˅ iuſtifica- — *vita 1.
11 tionem˅. ¶ Quòd ſi Spiritus eius qui ſuſcita- — *iuſtitiam 1.
C uit Ieſum à mortuis, habitat in vobis: q ſu-
ſcitauit Ieſũ Chriſtũ a mortuis, viuificabit
& mortalia corpora veſtra, ꝓpter inhabitã-
12 tem Spiritum eius in vobis. ¶ Ergo fratres,
debitores ſumus: non carni, vt ſecundũ car
13 nem viuamus. ¶ Si enim ſecundũ carnẽ vi-
xeritis: moriemini. ſi aũt ſpiritu, facta car-
14 nis mortificaueritis: viuetis. ¶ Quicũque. n.
15 Spiritu Dei agũtur, ij ſunt filij Dei. ¶ (Non — ‖ 2.Tim. 1 b.7.
enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum
in timore: ‖ ſed accepiſtis ſpiritum adoptio — ‖ Galat. 4. a.5.
nis filiorum, in quo clamamus, Abba, (Pa-
16 ter.) ¶ Ipſe enim˅ Spiritus, teſtimonium red — —5.
17 dit ſpiritui noſtro, ꝙ ſumus filij Dei. ¶ Si au
tem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei,
D cohæredes autẽ Chriſti: ſi tamen compati
18 mur, vt & cõglorificemur. ¶ Exiſtimo enim
ꝙ non ſun[illegible]æ paſſiones huius tem
poris, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur
19 in nobis. ¶ Nam expectatio creaturæ, reuela
20 tionẽ filiorũ Dei expectat. ¶ Vanitati. n. crea
tura ſubiecta eſt, nõ volẽs, ſed ꝑꝑ eũ q ſub — *in ſpem. 2
21 iecit eam˅ in ſpe˅: ¶ quia & ipſa creatura li-
berabitur à ſeruitute corruptionis, in liber
22 tatẽ gloriæ filiorũ Dei. ¶ Scimus. n. ꝙ omnis
creatura ingemiſcit, & parturit vſq; adhuc.
23 ¶ Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi pri
mitias ſpiritus habẽtes, & ipſi intra nos ge
mimus, adoptionẽ filiorum Dei˅ expectan —5.
24 tes, redẽptionẽ corporis noſtri. ¶ Spe. n. ſal-
E ui facti ſumus. Spes aũt quæ videtur, non
eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat?
25 ¶ Si autem quod non videmus, ſperamus: ꝑ
26 patientiam expectamus. ¶ Similiter autem
& Spiritus adiuuat infirmitatem noſtrã. nã
quid oremus ſicut oportet neſcimus: ſed ip
ſe Spiritus poſtulat ꝓ nobis gemitibus in-
27 enarrabilibus. ¶ Qui autem ſcrutatur corda,
ſcit quid deſideret Spiritus: qa ſecundum
28 Deũ poſtulat pro ſanctis. ¶ Scimus autẽ qm̃
diligentibus Deũ, omnia cooperãtur in bo
nũ, ijs qui ſecundũ propoſitum vocati ſunt
29 ſancti. ¶ Nam quos præſciuit, & prædeſtina
F uit cõformes fieri imaginis filij ſui: vt ipſe
30 ſit primogenitus in multis fratribus. ¶ Quos
autẽ prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos
vocauit, hos & iuſtificauit: quos aũt iuſtifi-
31 cauit, illos & ˅glorificauit. ¶ Quid ergo dice- *magnificauit 1 9.
mus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra
32 nos? ¶ Qui ẽt proprio filio*non pepercit, ſed *ſuo
pro nobis omnibus tradidit illũ: quomodo
nõ etiam cum illo omnia nobis donauit?
33 ¶ Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus
34 qui iuſtificat. ¶ Quis eſt qui cõdemnet? Chri
ſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſur
rexit, qui*eſt ad dexteram Dei, qui ẽt inter- *& 1.
35 pellat pro nobis. ¶ Quis ergo˅ nos ſeparabit —5.
à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia?
an fames? an nuditas? an periculum? an per-
36 ſecutio? an gladius? ¶ (ſicut ſcriptum eſt:
G ‖ Quia propter te mortificamur tota die: æſti ‖ Pſal. 43. d.22.
37 mati ſumus ſicut oues occiſionis. ¶ Sed in
his omnibus ſuperamus ꝑꝑ eum qui dile-
38 xit nos. ¶ Certus ſum enim quia neq; mors,
neq; vita, neq; angeli, neque principatus,
neque virtutes, neq; inſtantia, neque futu-
39 ra, neque fortitudo, ¶ neque altitudo, neque
profundum, neq; creatura alia poterit nos
ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chri-
ſto Ieſu Domino noſtro

## CVPVT IX.

1 VEritatem dico in Chriſto*, non men- *Ieſu
A tior, teſtimonium mihi perhibente
2 conſcientia mea in Spiritu ſancto. ¶ quo-
niam triſtitia mihi magna eſt, & continuus
3 dolor cordi meo. ¶ ‖ Optabam enim ego ip- ‖ Act. 9. a.2.
ſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus
meis, qui ſunt cognati mei ſecundũ carnẽ, 1.Cor.15. b.9.
4 ¶ qui ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt fi-
liorum, & gloria, & ˅teſtamentũ˅, & legiſla *teſtamenta 1.
5 tio, & obſequium, & promiſſa. ¶ quorũ pa-
B tres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundũ car-
nẽ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in
6 ſecula. Amen. ¶ Non autem quòd exciderit
verbum Dei. Non enim oẽs qui ex Iſraël,

ij ſunt

*quia 15.* 7 ij ſunt Iſraëlitæ: neq; qui ſemen ſunt A-
*Ge. 21. b.* brahæ, oẽs filij: ſed in Iſaac vocabit̃ tibi ſe
*12.* 8 men: ideſt, non qui filij carnis, hi filij Dei:
*Gala. 4. d.* ſed qui filij ſunt promiſſionis, æſtimant̃ in
*28.* 9 ſemine. Promiſſionis enim verbũ hoc eſt,
*Gen. 18. b* C Secundùm hoc tempus veniã: & erit Saræ
*10.* 10 filius. Non ſolùm aũt illa, ſed & Rebec
*—2.* ca ex vno concubitu habẽs Iſaac patris no
*illi 4.* 11 ſtri. Cùm enim nõdum nati fuiſſent, aut
*Ge. 21. a.* aliquid boni egiſſent aut mali (vt ſecũdùm
*2.* electionem propoſitum Dei maneret,) non
*patre no-* 12 ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei:
*ſtro 5.* 13 Quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptũ
*Ge. 25. c* eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.
*23.* 14 Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas a-
*Mal. 1. a* 15 pud Deum? Abſit. Moyſi enim dicit: Miſe
*2. a. 3.* D rebor cuius miſereor: & miſericordiam
*Exo. 33.* 16 præſtabo cui miſerebor. igitur non volen-
*d. 19.* tis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.
*Exo. 9. d* 17 Dicit enim ſcriptura Pharaoni: Quia in
*16.* hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te
virtutem meam: & vt annuncietur nomen
18 meum in vniuerſa terra. Ergo cuius vult
19 miſeretur, & quem vult indurat. Dicis ita-
que mihi: Quid adhuc quæritur? volunta-
20 ti enim eius quis reſiſtit? O homo, tu
*Iſ. 45. b. 9* B quis es qui reſpondeas Deo? Nunquid
*Ier. 18. a. 6* dicit figmentum ei qui ſe finxit: Quid me
*Sa. 15. b. 7* 21 feciſti ſic? An non habet poteſtatem fi-
gulus luti, ex eadem maſſa facere aliud qui-
dem vas in honorem, aliud verò in contu-
22 meliam? Quòd ſi Deus volens oſtende-
re iram, & notam facere potentiam ſuam,
*aptata* ſuſtinuit in multa patientia, vaſa iræ apta
23 in interitum, vt oſtenderet diuitias glo-
riæ ſuæ in vaſa miſericordiæ quæ præpara-
24 uit in gloriam. Quos & vocauit nos: non
25 ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus, ſi
*Oſe. 2. d.* cut in Oſee dicit: Vocabo non plebem
*23.* meam, plebem meam: & non dilectam,
*1. Pet. 2. b.* dilectam: & non miſericordiam conſecu-
*10.* 26 tam, miſericordiam conſecutam. Et erit
*Oſe. 1. d.* F in loco vbi dictum eſt eis: Non plebs mea
*10.* 27 vos: ibi vocabuntur filij Dei viui: Iſaias
*Iſa. 10. c.* autem clamat pro Iſraël: Si fuerit nume-
*22.* rus filiorum Iſraël tanquam arena maris,
*Oſ. 1. d. 10* 28 reliquiæ ſaluæ fient. Verbum enim con-
ſumans & abbreuians in æquitate: quia
verbum breuiatum faciet Dominus ſuper
*Iſ. 1. c 9.* 29 terram. & ſicut prædixit Iſaias: Niſi Domi
nus ſabbaoth reliquiſſet nobis ſemẽ: ſicut
Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſi
30 miles fuiſſem. Quid ergo dicemus? Quòd
G Gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, ap-
prehenderunt iuſtitiam, iuſtitiam aũt quæ
*ſectans 6* 31 ex fide eſt. Iſraël verò ſectando legem iu-
32 ſtitiæ, in legem iuſtitiæ non peruẽnit. Qua
re? Quia non ex fide, ſed quaſi ex operibus:
*Iſ. 8. c. 14* 33 offenderunt enim in lapidẽ offenſionis, ſi
*d. 16.* cut ſcriptũ eſt: Ecce pono in Sion lapidem
*1. Pet. 2. b* offenſionis, & petram ſcandali: & omnis
*7.* qui credit in eum, non confundetur.

## CAPVT X.

1 FRatres, voluntas quidem cordis
A mei, & obſecratio ad Deũ, fit
2 pro illis in ſalutem. Teſtimo
nium enim perhibeo illis, quod
æmulationem Dei habent, ſed
3 non ſecũdùm ſcientiam. Ignorantes enim
iuſtitiam Dei, & ſuã quærentes ſtatuere, iu
4 ſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. Finis. n. legis
5 Chrĩs, ad iuſtitiã oĩ credenti. Moyſes. n. ſcri
pſit, quoniam iuſtitiam quæ ex lege eſt, qui fece *Le. 18. a.*
6 rit homo, viuet in ea. Quæ autẽ ex fide eſt *5.*
iuſtitia ſic dicit: Ne dixeris in corde tuo: *Eze. 20. b*
Quis aſcendit in cœlum? ideſt, Chriſtum *11.*
7 deducere. Aut quis deſcendet in abyſſum? *Deu. 30.*
B hoc eſt, Chriſtum à mortuis reuocare. Sed *c. 12.*
8 quid dicit ſcriptura? Prope eſt verbum in *—3.*
ore tuo, & in corde tuo. hoc eſt verbum fi- *Deu. 30. c*
9 dei quod prædicamus. Quia ſi cõfitearis in *14.*
ore tuo Dñm Ieſum, & in corde tuo credide
ris quod Deus illũ ſuſcitauit à mortuis: ſaluus
10 eris. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore
11 aũt confeſſio fit ad ſalutẽ. Dicit enim ſcri-
C ptura: Oĩs qui credit in illum, non cõfun- *Iſ. 28. d.*
12 detur. Non. n. eſt diſtinctio Iudæi & Græ- *16.*
ci: nam idem Dñs omnium diues in omnes *Io. 2. g. 32*
13 qui inuocant illum. Oĩs enim quicunq; *Act. 2. c.*
inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. *21.*
14 Quomodo ergo inuocabunt in quem non
crediderunt? Aut quõ credent ei quem non
audierunt? Quomodo aũt audient ſine præ
15 dicante? Quõ verò prædicabunt niſi mit-
tantur? ſicut ſcriptum eſt: Quàm ſpecioſi *Iſ. 52. b. 7*
pedes euangelizantiũ pacẽ, euangelizantiũ *Nah. 1. d*
16 bona. Sed non omnes obediũt Euangelio. *15.*
D Iſaias, n. dicit: Dñe, quis credidit auditui *obedie-*
17 nr̃o? Ergo fides ex auditu: auditus autẽ per *runt 1.*
18 verbũ Chr̃i. Sed dico: Nunquid non audie *Iſ. 53. a. 1*
rũt? Et quidem, in oẽm terrã exiuit ſonus *Ioh. 12. f.*
19 eorũ: & in fines orbis terræ verba eorũ. Sed *38.*
dico; Nunquid Iſraël nõ cognouit? Primus *Pſ. 18. a.*
Moyſes dicit: Ego ad æmulationẽ vos ad- *5.*
ducam in non gentem: in gentem inſipien *Deu. 32.*
20 tem, in iram vos mittam. Iſaias autem au *c. 21.*
det, & dicit: Inuentus ſum à non quærenti *Iſ. 65. a. 1*
bus me, palã apparui ijs qui me nõ inter- *Iſ. 65. a. 2*
21 rogabant. Ad Iſraël autem dicit: Tota die *—6.*
expandi manus meas ad populum non cre
dentem, & contradicentem mihi.

## CAPVT XI.

1 DIco ergo: Nunquid Deus repu-
A lit populum ſuũ? Abſit: Nam
& ego Iſraëlita ſum, ex ſemi-
ne Abraham, de tribu Ben-ia
2 min. Nõ repulit Deus plebẽ
ſuam quam præſciuit. An neſcitis in Elia
quid dicit ſcriptura [illegible]admodũ inter-
3 pellat Deum aduerſum Iſraël? Domine *3. Re. 19*
prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuf- *b. 10.*
foderunt: & ego relictus ſum ſolus, & quæ-
4 runt animam meam. Sed quid dicit illi di *3. Re. 19*
uinum reſponſum? Reliqui mihi ſeptem *b. 18.*

millia

CAPVT XIII.

Sapien. 6. 1 O Mnis anima poteſtatibus ſubli
a. 4. A mioribus ſubdita ſit. Nõ eſt.n.
Tit. 3. a. 1 poteſtas niſi à Deo: quæ autẽ
1. Pet. 2. ſunt, à Deo ordinata ſunt.
c. 13. 2 ¶ Itaq; q̃ reſiſtit poteſtati, Dei
ordina- ordinationi reſiſtit. Qui aũt reſiſtũt, ipſi ſi-
ta 1. 3 bi damnationẽ acquirũt. ¶ Nã principes nõ
ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autẽ
nõ timere poteſtatẽ? Bonũ fac, & habebis
4 laudẽ ex illa. ¶ Dei.n.miniſter eſt tibi in bo
nũ. Si aũt malũ feceris, time: non enim ſi-
ne cauſa gladiũ portat, Dei enim miniſter
5 eſt: vindex in irã, ei qui malũ agit. ¶ Ideo ne
Mat. 22. B ceſſitate ſubditi eſtote: nõ ſolũ propter irã,
c. 21. 6 ſed & pp conſcientiam. ¶ Ideo enim & tri-
Exo. 20. buta præſtatis. miniſtri enim Dei ſunt, in
b. 14. 7 hoc ipſum ſeruiẽtes. ¶ ‖ Reddite ergo oĩbus
Deut. 5. debita, cui tributum, tributũ: cui vectigal,
b. 18. vectigal: cui timorẽ, timorem: cui honorẽ,
Mat. 19. 8 honorẽ. ¶ Nemini quicquam debeatis: niſi,
c. 18. C vt inuicẽ diligatis: qui enim diligit proxi-
Leui. 19. 9 mũ, legem impleuit. ¶ Nam: ‖ Non adulte-
d. 18. rabis, Non occides, Nõ furaberis, Non fal-
Matt. 22. ſum teſtimoniũ dices, Non cõcupiſces, & ſi
d. 39. qđ eſt aliud mandatũ: in hoc verbo inſtau-
Mar. 12. ratur, ‖ Diliges proximum tuum ſicut te ip-
c. 31. 10 ſum. ¶ Dilectio proximi, malum non ope-
Gal. 5. 11 ratur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio. ¶ Et
c. 14. D hoc ſcientes tempus, quia hora eſt iam nos
Iacob. 2. de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt
b 8. 12 noſtra ſalus, quàm cùm credidimus. ¶ Nox
proximo præceſſit, dies aũt appropinquauit. Abijcia
1. mus ergo opera tenebrarum, & induamur
Luc. 21. 13 arma lucis. ¶ Sicut in die honeſtè ambule-
f. 34. mus: ‖ non in comeſſationibus & ebrietati-
Gala. 5. bus, non in cubilibus & impudicitijs, non
c. 16. 14 in contentione & æmulatione: ſed ‖ indui-
1. Pet. 2. mini Dominum Ieſum Chriſtum, & car-
c. 11. nis curam ne feceritis in deſiderijs.
induite
4.

CAPVT XIIII.

1 I Nfirmũ aũt in fide aſſumite:
A non in diſceptationibus cogi
2 tationum. ¶ Alius.n.credit ſe
mãducare omnia: qui aũt in-
manducat 1. 3 firmus eſt, olus mãducet. ¶ Is
qui mãducat, non mãducantẽ nõ ſpernat:
& qui non manducat, manducantem non
Iacob. 4. 4 iudicet. Deus.n.illum aſſumpſit. ¶ ‖ Tu quis
c. 12. es, qui iudicas alienũ ſeruũ? Dño ſuo ſtat,
aut cadit. ſtabit aũt: potens eſt.n. Deus ſta-
5 tuere illũ. ¶ Nã alius iudicat diem inter diẽ:
alius aũt iudicat oẽm diem. vnuſquiſq; in
6 ſuo ſenſu abundet. ¶ Qui ſapit diem, Dño
B ſapit. Et qui manducat, Dño mãducat: gra
tias enim agit Deo. Et qui nõ mãducat, Do
7 mino nõ mãducat, & gratias agit Deo. ¶ Ne
mo enim noſtrum ſibi viuit: & nemo ſibi
8 moritur. ¶ Siue enim viuimus, Dño viui-
mus: ſiue morimur, Domino morimur. Si-
ue ergo viuimus, ſiue morimur. Dñi ſum⁹.
9 ¶ In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & re- & 9.
ſurrexit: vt & mortuorũ & viuorũ domine-
10 tur. ¶ Tu aũt quid iudicas fratrẽ tuũ? aut tu
quare ſpernis fratrẽ tuũ? ‖ Omnes. n. ſtabi- 1. Cor. 5.
11 mus ante tribunal Chriſti. ¶ ſcriptum eſt n. b. 10.
‖ Viuo ego, dicit Dominus, qm̃ mihi flecte- Iſa. 45.
tur omne genu: & omnis lingua confitebi- d. 23.
12 tur Deo. ¶ Itaque vnuſquiſq; noſtrũ pro ſe Philip. 2.
13 rationem reddet Deo. ¶ Non ergo amplius b. 10.
C inuicem iudicemus, ſed hoc iudicate ma- flectet 5.
gis, ne ponatis offendiculũ fratri vel ſcan-
14 dalũ. ¶ Scio, & confido in Domino Ieſu, q̃a
nihil cõmune per ipſum, niſi ei qui exiſti-
15 mat quid cõe eſſe, illi commune eſt. ¶ Si.n.
propter cibum frater tuus contriſtatur: iã
non ſecundũ charitatem ambulas. ‖ Noli ci 1. Cor. 8.
bo tuo illũ perdere pro quo Chriſtus mor- b. 11.
16 tuus eſt. ¶ Non ergo blaſphemetur bonũ no
17 ſtrum. ¶ Non eſt enim regnũ Dei eſca & po
D tus: ſed iuſtitia, & pax, & gaudiũ in Spiritu
18 ſancto. ¶ qui enim in hoc ſeruit Chriſto pla
19 cet Deo, & probatus eſt hominibus. ¶ Itaq;
quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificatio
20 nis ſunt, inuicẽ cuſtodiamus. ¶ Noli pro- 6.
pter eſcam deſtruere opus Dei. ‖ omnia qui Tit. 1. d.
dem ſunt munda: ſed malum eſt homini q̃ 15.
21 per offendiculum manducat. ¶ ‖ Bonum eſt 1. Cor. 8.
non manducare carnem, & non bibere vi- d. 13.
nũ, neq; in quo frater tuus offenditur aut
22 ſcandalizatur, aut infirmatur. ¶ Tu fidem ha
bes? penes temetipſum habe corã Deo: Bea
tus qui non iudicat ſemetipſum in eo qđ
23 probat. ¶ Qui aũt diſcernit, ſi manducaue-
rit, damnatus eſt: quia nõ ex fide. Omne au
tem quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

CAPVT XV.

1 D Ebemus autem nos firmiores,
A imbecillitates infirmorũ ſu-
ſtinere, & non nobis placere.
2 ¶ Vnuſquiſque veſtrũ ꝓximo
ſuo placeat in bonum, ad ædi
3 ficationem. ¶ Etenim Chriſtus non ſibi pla-
cuit, ſed ſicut ſcriptum eſt: ‖ Improperia im Pſal. 68.
4 properantiũ tibi, ceciderũt ſuper me. ¶ Quæ- b. 10.
cunq; enim ſcripta ſunt, ad noſtrã doctri-
nam ſcripta ſunt: vt per patiẽtiam & cõſo-
lationem ſcripturarum, ſpem habeamus.
5 ¶ Deus aũt patientiæ & ſolatij ‖ det vobis id 1. Corin.
ipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Ie- b. 10.
6 ſum Chriſtum: ¶ vt vnanimes, vno ore ho-
B norificetis Deum & patrẽ Dñi noſtri Ieſu
7 Chriſti. ¶ Propter quod ſuſcipite inuicem;
ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem
8 Dei. ¶ Dico.n. Chriſtũ Ieſum, miniſtrũ fuiſ-
ſe circũciſionis ꝓpter veritatem Dei, ad cõ
9 firmandas ꝓmiſſiones patrum. ¶ Gentes
autem ſuper miſericordia honorate Deũ, ſi
C cut ſcriptum eſt: ‖ Proptereà confitebor tibi Pſal. 17.
in Gẽtibus Domine, & nomini tuo cãtabo. b. 50.

*2.Re.22. d.50.* 10 ¶Et iterum dicit: Lætamini Gentes cũ ple-
11 be eius. ¶Et iterum, |Laudate omnes Gen- *Pſal.116 a.1.*
tes Dominũ: & magnificate eum omnes po
12 puli. ¶Et rurſus Iſaias ait: | Erit radix Ieſſe: *Iſa.11. c.10.*
& qui exurget regere Gentes, in eum Gen-
13 tes ſperabũt. ¶Deus autem ſpei repleat vos
omni gaudio & pace in credendo: vt abun-
14 detis in ſpe, & virtute Spiritus ſancti. ¶Cer *in 1.*
tus ſum autẽ fratres mei & ego ipſe de vo-
bis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione,
repleti omni ſcientia, ita vt poſſitis alteru-
15 trũ monere. ¶Audacius autem ſcripſi vobis
D fratres ex parte, tanquã in memoriam vos
reducẽs: propter gratiã quæ data eſt mihi
16 à Deo, ¶vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in Gẽ-
tibus: ſanctificans Euangelium Dei, vt fiat
oblatio Gẽtium accepta & ſanctificata in *–1.*
17 Spiritu ſancto. ¶Habeo igitũ gloriã in Chri-
18 ſto Ieſu ad Deum. ¶ Non enim audeo ali-
quid loqui eorum quæ per me non efficit *efficit 1*
Chriſtus in obedientiã Gentium, verbo &
19 factis, ¶in virtute ſignorũ & prodigiorum,
in virtute Spiritus ſancti: ita vt ab Ieruſalẽ
E per circuitum vſque ad Illyricum repleue-
20 rim Euangeliũ Chriſti. ¶ Sic autẽ prædicaui
Euangeliũ hoc, nõ vbi nominatus eſt Chri
ſtus, ne ſuper alienũ fundamentũ ædifica-
21 rẽ: ſed ſicut ſcriptũ eſt, |Quibus non eſt an- *Iſa.52. d.15.*
nunciatum de eo, videbunt, & qui non au
22 dierunt, intelligent. ¶Propter quod & impe
23 diebar plurimum venire ad vos.* ¶Nũc ve- ** & prohibitus ſum vſque ad huc.*
rò vlterius locum non habens in his regio-
nibus, cupiditatem autem habens venien-
di ad vos ex multis iã pcedentibus annis:
24 ¶cũ in Hiſpaniã proficiſci cœpero, ſpero q̃
præteriens videã vos, & à vobis deducar il-
luc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.
25 ¶Nũc igitur proficiſcar in Ieruſalem mini-
F ſtrare ſanctis. ¶Probauerunt enim Macedo-
26 nia & Achaia collationẽ aliquã facere in
pauperes ſanctorum qui ſunt in Ieruſalẽ.
27 ¶Placuit enim eis: & debitores ſunt eorũ.
|Nam ſi ſpiritualium eorum participes fa- *1.Cor.9. b.11.*
cti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus
28 miniſtrare illis. ¶ Hoc igitur cũ cõſumma-
uero, & aſſignauero eis fructũ hũc: per vos
29 proficiſcar in Hiſpaniam. ¶Scio autem quo
niam veniens ad vos, in abundantia bene-
30 dictionis Chriſti veniã. ¶ Obſecro ergo vos
fratres per Dominũ noſtrum Ieſum Chri-
ſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, vt *–1.*
adiuuetis me in orationibus pro me ad *–11.*
31 Deum, ¶ vt liberer ab infidelibus qui ſunt
in Iudæa, & obſequij mei oblatio accepta
32 fiat in Ieruſalem ſanctis, ¶ vt veniã ad vos
in gaudio per volũtatem Dei, vt refrigerer
33 vobiſcum. ¶Deus autem pacis ſit cum om-
nibus vobis. Amen.

## CAPVT XVI.

1 COmmendo autẽ vobis Phœben, ſororẽ
A noſtrã, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ,
2 quæ eſt in Cenchris: ¶vt eam ſuſcipiatis in
Dño dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocũ-
que negocio veſtri indiguerit. etenim ipſa
3 quoque aſtitit multis, & mihi ipſi. ¶Saluta-
te |Priſcam & Aquilam adiutores meos in *Act.18. a.2.3.26.*
4 Chriſto Ieſu ¶(qui pro anima mea ſuas cer-
uices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego
gratias ago, ſed & cunctæ eccleſiæ Gentiũ)
5 ¶& domeſticam eccleſiam eorũ. Salutate
Epænetum dilectum mihi: qui eſt primiti
6 uus Aſiæ in Chriſto*. ¶Salutate Mariã, quæ **Ieſu*
7 multum laborauit in nobis. ¶Salutate An- *vobis*
dronicum & Iuliam cognatos & conca- *Iuniã 1.*
B ptiuos meos: qui ſunt nobiles in Apoſto-
8 lis, qui & ante me fuerunt in Chriſto. ¶Sa-
lutate Ampliatum dilectiſſimum mihi in
9 Dño. ¶Salutate Vrbanum adiutorẽ noſtrũ
in Chriſto Ieſu, & Stachyn dilectũ meũ.
10 ¶Salutate Apellen probum in Chriſto. ¶Sa-
11 lutate eos qui ſunt ex Ariſtoboli*. Salutate **domo*
Ierodiónem cognatum meum. Salutate
eos qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in
12 Dño. ¶ Salutate Tryphænam & Thrypho-
ſam: quæ laborãt in Domino. Salutate Per
ſidem cariſſimam, quæ multum laborauit
13 in Domino. ¶Salutate Rufum electũ in Do
14 mino, & matrem eius & meam. ¶Salutate
Aſyncritum, Phlegontem, Hermam, Patro-
bam, Hermen: & qui cum eis ſunt, fratres.
15 Salutate Philologum & Iuliam: Nereum
& ſororem eius & Olympiadem: & omnes
16 qui cum eis ſunt, ſanctos. ¶Salutate inuicẽ
in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccle
17 ſiæ Chriſti. ¶Rogo autem vos fratres, vt ob-
C ſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula
præter doctrinam, quam vos didiciſtis, fa-
18 ciunt, & declinate ab illis. ¶ Huiuſcemodi
enim Chriſto Domino noſtro nõ ſeruiunt,
ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & be
nedictiones ſeducunt corda innocentium.
19 ¶Veſtra enim obediẽtia in omnem locum
diuulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed
volo vos ſapientes eſſe in bono: & ſimpli-
20 ces in malo. ¶ Deus autem pacis conterat
Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gra
tia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.
21 ¶|Salutat vos Timótheus adiutor meus, & *Act.16 a.1.*
Lucius, & Iaſon & Soſipater cognati mei. *Phil.2. c.19:*
22 ¶Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſto-
23 lam, in Domino. ¶Salutat vos Caius hoſpes
D meus, & vniuerſa eccleſia. Salutat vos Era *vniuerſa eccleſia 6.*
ſtus arcarius ciuitatis, & Quartus, frater.
24 ¶Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cũ om-
25 nibus vobis, Amen. ¶|Ei autem qui potens *Eph.3. d.20.*
eſt vos confirmare iuxta Euangelium meũ
& prædicationem Ieſu Chriſti, ſecundùm
reuelationem myſterij temporibus æternis
26 taciti, (quod nunc patefactum eſt per ſcri-
pturas Prophetarum ſecundùm præceptũ
æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cun-
27 ctis Gentibus cogniti, ¶ſoli ſapienti Deo
per Ieſum Chriſtum, cui honor, & gloria *–1.*
in ſecula ſeculorum. Amen.

ARGV-

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI Ad Corinthios I.

## ARGVMENTVM IN PRIMAM EPISTOLAM Pauli ad Corinthios.

*CORINTHII, ſunt Achaici, & hi ſimiliter ab Apoſtolo audierunt verbum veritatis: & ſubuerſi ſunt multifarie à falſis Apoſtolis: quidam a Philoſophia verboſa eloquentia: alij ſecta legis Iudaica inducti ſunt. Hos reuocat Apoſtolus ad veram fidem & Euangelicam ſapientiam: ſcribens eis ab Epheſo per Timotheum diſcipulum ſuum.*

## *CAPVT PRIMVM.*



1 PAVLVS vocatus Apoſto-
A lus Ieſu Chriſti, per volũ-
tatẽ Dei. & Soſthenes fra-
2 ter, ¶ Eccleſiæ Dei quæ eſt
Corinthi, ſanctificatis in
Chriſto Ieſu, vocatis ſan-
ctis, cũ omnibus qui inuocant nomen Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti in omni loco ip-
3 ſorũ & noſtro. ¶ Gratia vobis & pax à Deo
4 patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto. ¶Gra
tias ago Deo meo ſemper pro vobis in gra-
tia Dei quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu,
5 ¶ ꝙ in omnibus diuites facti eſtis in illo, in
6 omni verbo, & in omni ſcientia, (ſicut te-
monium Chriſti confirmatũ eſt in vobis,)
7 ¶ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia, expe
ctantibus reuelationem Domini noſtri Ie-
8 ſu Chriſti, ¶ qui & confirmabit vos vſq; in
B in finẽ ſine crimine, in die aduentus Dñi
9 noſtri Ieſu Chriſti. ¶‖Fidelis Deus: per quẽ
vocati eſtis in ſocietatẽ filij eius Ieſu Chri *‖1. Th. 5. d.24.*
10 ſti Dñi noſtri. ¶Obſecro autem vos fratres,
per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt
idipsũ dicatis oẽs, & nõ ſint in vobis ſchiſ-
mata: ſitis autẽ perfecti* in eodem ſenſu, ** eadẽ mẽte & eadẽ ſentẽtia*
11 & in eadem ſcientia*. ¶Significatum eſt em̃
mihi de vobis fratres mei, ab ijs qui ſunt
Chloes, quia contentiones ſunt inter vos.
12 ¶Hoc aũt dico, ꝙ vnuſquiſq; veſtrũ dicit,
Ego quidẽ ſum Pauli, ego aũt‖ Apollo, ego *‖Act. 18 f.24.*
13 verò Cephæ, ego aũt Chriſti. ¶ Diuiſus eſt
Chriſtus? Nunquid Paulus crucifixus eſt ꝓ
vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis?
14 ¶Gratias ago Deo* ꝙ neminem veſtrũ bapti ** meo*
15 zaui, niſi‖Criſpum & Caium: ¶ne quis di- *‖Act. 18. c.8.*
16 cat ꝙ in nomine meo baptizati eſtis. ¶Bap-
tizaui autem & Stephanæ domum. Cæte- **neſtrum.*
G rùm neſcio ſi quem alium* baptizauerim.
17 ¶ Non enim miſit me Chriſtus baptizare,
ſed euangelizare: ‖non in ſapientia verbi *‖2. Pet. 1 c.16.*
18 vt non euacuetur crux Chriſti. ¶Verbum
enim crucis pereuntibus quidem ſtultitia
eſt: ijs autem qui ſalui fiunt, id eſt nobis, ‖ *‖Iud. 2. a. 1. a. 4. Rom. 1. b. 16.*
19 Dei virtus eſt. ¶Scriptum eſt enim: ‖ Perdã
ſapientiam ſapientiũ: & prudentiã prudẽ- *‖Iſ. 9. c. 14*
20 tium reprobabo. ¶ ‖Vbi ſapiens? vbi Scriba? *‖Iſa. 33. c. 18.*
vbi cõquiſitor huius ſeculi? Nónne ſtultã
21 fecit Deus ſapientiã huius mundi? ¶Nã qa
D in Dei ſapientia non cognouit mundus per
ſapientiã Deũ, placuit Deo per ſtultitiã prę
22 dicationis ſaluos facere credentes. ¶Quoniã
& Iudęi ſigna petunt, & Græci ſapientiã q̃
23 runt: ¶nos aũt prędicamus Chriſtũ crucifi-
xũ: Iudæis quidẽ ſcandalũ, Gentibus autẽ
24 ſtultitiam: ¶ ipſis aũt vocatis Iudæis atque

Grecis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapiē
25 tiam. ¶ quia quod ſtultum eſt Dei, ſapien-
tius eſt hominibus : & quod infirmum eſt
26 Dei, fortius eſt hominibus. ¶ Videte enim
vocationem veſtrā fratres, quia non multi
ſapientes ſecundùm carnem, non multi
27 potentes, non multi nobiles: ¶ ſed quæ ſtul
ta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſa
pientes : & infirma mundi, elegit Deus, vt
28 cōfundat fortia: ¶ & ignobilia mundi, & cō
tēptibilia elegit Deus, & ea quę non ſunt,
29 vt ea quæ ſunt deſtrueret: ¶ vt nō glorietur
30 omnis caro in conſpectu eius. ¶ Ex ipſo aūt
vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt no- *Iere. 23. a. 5. a. 6.*
bis ſapientia à Deo & iuſtitia & ſanctifica
31 tio & redēptio : ¶ vt quēadmodum ſcriptū *Ier. 9. f. 23. g. 23.*
eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur. *2. Cor. 10. d. 17. Supr. 1. c. 17.*

CAPVT II.

1 ET ego cum veniſſem ad vos fra-
A tres, veni non in ſublimitate
ſermonis aut ſapientiæ, annū
ciās vobis teſtimoniū Chriſti.
2 ¶ Non enim iudicaui me ſcire
aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, &
3 hunc crucifixum. ¶ Et ego in infirmitate & *Act. 17. a. 1. Supr. 1. c. 17.*
4 timore & tremore multo fui apud vos: ¶ &
ſermo eius & prædicatio mea nō in per-
B ſuaſibilis humanę ſapientiæ verbis, ſed in
5 oſtēſioe ſpiritus & virtutis : ¶ vt fides veſtra
non ſit in ſapientia hominū, ſed in virtute
Dei. Sapientiam autem loquimur inter p-
6 fectos. ¶ Sapientiam vero non huius ſeculi,
neq; principum huius ſeculi, qui deſtruun
7 tur: ¶ ſed loquimur Dei ſapientiam in my-
ſterio, quæ abſcōdita eſt, quam prędeſtina-
uit Deus ante ſecula in gloriam noſtram,
8 quā nemo principum huius ſeculi cogno-
uit: ſi enim cognouiſſent, nunquam Dñm
9 gloriæ crucifixiſſent. ¶ Sed ſicut ſcriptū eſt, *Iſai. 64. a. 4.*
C Quod oculus non vidit, nec auris audiuit,
nec in cor hominis aſcendit quę præpara-
10 uit Deus ijs qui diligunt illum. ¶ nobis au-
tem reuelauit Deus per Spiritum ſuū. Spiri
11 tus enī oīa ſcrutatur, ēt pfunda Dei. ¶ Quis
enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, ni-
ſi ſpiritus hoīs, qui in ipſo eſt? ita & q̄ Dei
12 sūt, nemo cognouit, niſi Spiritus Dei. ¶ Nos
aūt non ſpiritū huius mundi accepimus, *—2.*
ſed ſpiritū qui ex Deo eſt: vt ſciamus quę à *1. Pet. 1. c. 26.*
13 Deo donata ſunt nobis. ¶ q̄ & loquimur non
in doctis humanæ ſapientię verbis : ſed in *examinantur 1.*
doctrina Spūs ſpūalib⁹ ſpūalia cōparantes.
14 ¶ Animalis aūt homo nō pcipit ea quę sūt *Iſai. 40. c. 13.*
D Spiritus Dei. ſtultitia enim eſt illi, & non *Sap. 9. c. 13.*
pōt intelligere: quia ſpiritualiter examina
15 tur. ¶ Spiritualis autem iudicat omnia : &
16 ipſe à nemine iudicatur. ¶ Quis enim co- *Rom. 11. d. 34.*
gnouit ſenſum Domini, qui inſtruat eū? *domini? aut quis inſtruxit eum?*
Nos autem ſenſum Chriſti habemus.

CAPVT III.

1 ET ego fratres, non potui verbis loq qua
A ſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalib⁹. Tā-
2 quam paruulis in Chriſto, ¶ lac vobis potū
dedi, non eſcam : non dum enim poteratis.
ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim
3 carnales eſtis. ¶ Cū enim ſit inter vos zelus
& contentio: nónne carnales eſtis, & ſecun
4 dùm hominem ambulatis? ¶ Cū enim quis
dicat, Ego quidem ſum Pauli : alius autē,
Ego Apollo : nónne homines eſtis? Quid *carnales*
5 igitur eſt Apollo, quid verò Paulus? ¶ Mini- *a.*
ſtri eius cui crediditis, & vnicuique ſicut
6 Dominus dedit. ¶ Ego plantaui : Apollo riga
7 uit: ſed Deus incrementum dedit. ¶ Itaque
B neque qui plantat eſt aliquid, neq; qui ri-
8 gat: ſed qui incrementum dat, Deus. ¶ Qui
autem plantat & qui rigat vnū ſunt. Vnuſ
quiſque autem propriam mercedem acci- *Pſ. 61. b.*
9 piet ſecundùm ſuum laborem. ¶ Dei enim *13.*
ſumus adiutores: Dei agricultura eſtis: Dei *Galat. 6*
10 ædificatio eſtis. ¶ Secundùm gratiam Dei *5.*
quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus
fundamētum poſui: alius autem ſuperędi-
ficat. Vnuſquiſq; aūt videat qūo ſuperædi-
11 ficet. ¶ Fundamentum enim aliud nemo po
teſt ponere, prętet id quod poſitum eſt: qđ
12 eſt Chriſtus Ieſus. ¶ Siquis autem ſuperędi
C ficat ſuper fundamentum hoc, aurum, argē
tum, lapides precioſos, ligna, fęnum, ſtipu-
13 lam, ¶ vniuſcuiuſque opus manifeſtū erit :
Dies enim Domini declarabit, qa in igne *—5.*
reuelabitur: & vniuſcuiuſq; opus quale ſit,
14 ignis probabit. ¶ Si cuius opus manſerit qđ
15 ſuperędificauit: mercedem accipiet. ¶ Si cu-
ius opus arſerit, detrimentum patietur: ip-
ſe autem ſaluus erit: ſic tamē quaſi p ignē.
16 ¶ Neſcitis quia templum Dei eſtis: & Spiri-
17 tus Dei habitat in vobis? ¶ Si quis aūt tem-
D plū Dei violauerit, diſperdet illum Deus.
Templum enim Dei ſanctum eſt : quod
18 eſtis vos. ¶ Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur *Infr. b. d.*
inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus *19.*
19 fiat vt ſit ſapiens. ¶ Sapientia enī huius mū *2. Cor. 6. d.*
di, ſtultitia eſt apud Deū. Scriptū eſt enim: *16.*
Comprehendā ſapientes in aſtutia eorū.
20 ¶ Et iterum. Dominus nouit cogitationes *Iob. 5. a.*
21 ſapientium, quoniam vanæ ſunt. ¶ Nemo *13.*
22 itaq; glorietur in hominibus. ¶ Omnia. n. *Pſ. 93. b.*
veſtra sūt: ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Ce- *11.*
phas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue
pſentia, ſiue futura. oīa enim veſtra ſunt:
23 ¶ vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAPVT IIII.

1 SIc nos exiſtimet homo vt mini *2. Cor. 6.*
A ſtros Chriſti, & diſpenſatores *a. 4.*
2 myſteriorum Dei. ¶ Hic iā q̄ri-
3 tur inter diſpenſatores vt fide
lis quis inueniatur. ¶ Mihi aūt
pro minimo eſt vt à vobis iudicer, aut ab
humano die: ſed neque me ipſum iudico.
4 ¶ Nihil enim mihi conſcius ſum : ſed non
in hoc iuſtificatus ſum : qui autem iudicat
5 me, Dominus eſt. ¶ Itaque nolite ante tem-
pus iudicare: quoadſq; veniat Dominus, q

& il-

& illuminabit abſcōdita tenebrarū, & ma
nifeſtabit conſilia cordium: & tūc laus erit
6 vnicuique à Deo. ⸮Hæc autem fratres trans-
figuraui in me & Apollo, propter vos: vt in
nobis diſcatis, ne ſuprà q̄ ſcriptum eſt, vnꝰ
7 aduerſus alterū inflet pro alio. ⸮Quis enim
B te diſcernit? Quid autem habes, quod non
accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris
8 quaſi nō acceperis? ⸮Iam ſaturati eſtis, iam
diuites facti eſtis: ſine nobis regnatis: & vti
nam ˚regnetis', vt & nos vobiſcum ˚regne-
9 mus'. ⸮Puto enim quòd Deꝰ nos apoſtolos
nouiſſimos oſtendit, tanquam morti deſti-
C natos: quia ſpectaculū facti ſumus mundo
10 & angelis & hominibꝰ. ⸮Nos ſtulti propter
Chriſtum: vos aūt prudētes in Chriſto, nos
infirmi: vos aūt fortes. vos nobiles: nos aūt
11 ignobiles. ⸮Vſq; in hāc horam & eſurimus,
& ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædi-
12 mur, & inſtabiles ſumus, ⸮ ‖ & laboramus
operātes manibus noſtris. maledicimur: &
benedicimus. perſecutionē patimur: & ſu-
13 ſtinemus. ⸮blaſphemamur: & obſecramus.
tanquam purgamēta huius mundi facti ſu
14 mus, oīum peripséma vſq; adhuc. ⸮Non vt
confundā vos hæc ſcribo: ſed vt filios meos
15 chariſſimos moneo. ⸮Nam ſi decem millia
pędagogorum habeatis in Chriſto: ſed non
multos patres. Nam in Chriſto Ieſu, per e-
16 uangelium ego vos genui. ⸮Rogo vos, imita-
17 tores mei eſtote *. ⸮Ideo miſi ad vos Timó
D theum, qui eſt filius meus chariſſimus & fi-
delis in Domino: qui vos commonefaciet
vias meas quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut v-
18 bique in omni Eccleſia doceo. ⸮Tanquam
non vēturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt qui-
19 dam. ⸮Veniam autem ad vos citò, ſi Domi-
nus voluerit: & cognoſcam non ſermonem
20 eorum qui inflati ſunt, ſed virtutem. ⸮Non
enim in ſermone eſt regnū Dei, ſed in virtu
21 te. ⸮Quid vultis? in virga veniam ad vos: an
in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

## CAPVT V.

1 OMnino auditur inter vos forni
A catio, & talis fornicatio, qualis
nec inter Gentes, ‖ ita vt vxo-
2 rem patris aliquis habeat. ⸮Et
vos inflati eſtis: & non magis
luctum habuiſtis, vt tollatʳ de medio veſtrū
3 qui hoc opus fecit? ⸮‖Ego quidē abſens cor-
B pore, præſens autē Spiritu, iam iudicaui vt
4 præſens, eum qui ſic *operatus eſt, ⸮ in noīe
Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vo-
bis & meo ſpiritu, cum virtute Dñi noſtri
5 Ieſu *⸮tradere huiuſmodi ſatanę in interitū
carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini
6 –noſtri' Ieſu–Chriſti'. ⸮Nō eſt bona gloria-
C tio veſtra. ‖Neſcitis quia modicum fermen
7 tum totā maſſam corrumpit? ⸮Expurgate *
vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio ſi
cut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum
8 immolatus eſt Chriſtus. ⸮Itaq; epulemur,

˚regnaretis 9. ˚regnaremus 5. Act. 20. g. 34. 1. The. 2. b. 9. 2. The. 3. b. 8. * ſicut & ego Chriſti. Leu. 18. b. 8. 20. b. 11. Col. 2. a. 5. *hoc 1. *Chriſti 9. –2. Gal. 5. b. 9. * igitur 4.

non in fermento veteri, neq; in fermento
malitiæ & nequitiæ: ſed in azymis ſynceri
9 tatis & veritatis. ⸮Scripſi vobis in epiſtola.
10 Ne cōmiſceamini fornicarijs. ⸮nō vtiq; for
D nicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapaci
bus, aut idólis ſeruiētibus: alioquin debue-
11 ratis de hoc mundo exiſſe. ⸮Nunc aūt ſcri-
pſi vobis non cōmiſceri, ſi is qui frater no-
minatur, eſt fornicator, aut auarus, aut idô
lis ſeruiēs, aut maledicus, aut ebrioſus, aut
rapax: cùm eiuſmodi nec cibum ſumere.
12 ⸮Quid.n. mihi de ijs qui foris ſunt, vos iudi
care? Nonne de ijs qui intus ſunt, vos iudi-
13 catis? ⸮ nam eos qui foris ſunt, Deus iudica-
bit. Auferte malum ex vobiſipſis.

## CAPVT VI.

1 AVdet aliquis veſtrum habēs ne
A gociū aduerſus alterum, iudi-
cari apud iniquos, & nō apud
2 ſanctos? ⸮An neſcitis qm̄ ſan-
cti de* mundo iudicabunt? Et
3 ſi in vobis iudicabitʳ mundus: indigni eſtis,
qui de minimis iudicetis? ⸮ Neſcitis quo-
niā angelos iudicabimus? quantò magis ſe
4 cularia? ⸮Secularia igitʳ iudicia ſi habueritis,
contēptibiles qui ſunt in eccleſia, illos con
5 ſtituite ad iudicandum. ⸮Ad verecundiam
B veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens
quiſquā, qui poſſit iudicare inter fratrem
6 ſuū? ⸮Sed frater cū fratre iudicio contendit:
7 & hoc apud infideles? ⸮ Iam quidē omnino
delictum eſt in vobis, ꝙ iudicia habetis in-
ter vos. ‖Quare non magis iniuriā accipitis?
8 quare non magis fraudē patimini? ⸮Sed vos
iniuriam facitis & fraudatis: & hoc fratri-
9 bus. ⸮An neſcitis quia iniqui regnū Dei nō
poſſidebūt? Nolite errare: Neq; fornicarij,
neq; idólis ſeruientes, neq; adulteri, neq;
10 molles, neq; maſculorū concubitores, ⸮ ne-
que fures, neque auari, neque ebrioſi, neq;
C maledici, neque rapaces regnū Dei poſſide
11 bunt. ⸮Et hæc ˚quidem' fuiſtis: ſed abluti e-
ſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis
in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & in Spi
12 ritu Dei nr̄i. ⸮Oīa mihi licent, ſed non om-
nia expediunt. Omnia mihi licent: ſed ego
13 ſub nullius redigar poteſtate. ⸮Eſca vētri, &
venter eſcis: Deus autem hunc & ˚has' de-
ſtruet. corpus aūt non fornicationi, ſed Do-
14 mino: & Dñs corpori. ⸮Deus verò & Domi-
num ſuſcitauit: & nos ſuſcitabit per virtu-
15 tem ſuam. ⸮Neſcitis quoniam corpora vr̄a
D membra ſunt Chriſti? Tollens ergo mēbra
Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.
16 ⸮An neſcitis, quoniam qui adhęret meretri
ci, vnum corpus efficitur? ‖ Erunt enim (in-
17 quit) duo in carne vna. ⸮ Qui autem adhæ-
18 ret Domino: vnus ſpiritus eſt. ⸮Fugite forni
cationem. Oē * peccatum quodcunque fece
rit homo, extra corpus eſt: qui autem forni-
19 catur, in corpus ſuum peccat. ⸮An neſcitis
quoniam mēbra veſtra, templū ſunt Spiri-

*hos. ‖Mat. 5. g. 39. Lu. 6. d. 29. ‖Ro. 12. d. 19. 1. The. 4. a. 6. ˚quidā 1. Ecc. 37. d. 31. Infr. 10. f. 23. ˚hanc ˚hac 4. ‖Ge. 2. d. 24. Mat. 19. a. 5. Mar. 10. a. 8. *enim. Ephe. 5. g. 31. Su. 3. d. 17. 2. Cor 6. d. 17.

tus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis à
*|Infr.7.d.23. 1.Pet.1.c.18.* 20 Deo,& non eſtis veſtri? |Empti enim eſtis
precio magno. Glorificate & portate Deum
in corpore veſtro.

## CAPVT VII.

1 DE quibus autẽ ſcripſiſtis mihi:
A Bonum eſt hoĩ mulierem nõ
2 tãgere. ¶Propter fornicationẽ
aũt vnuſquiſq; ſuam vxorem
habeat,& vnaquæq; ſuum vi-
*1.Pe.3.b.7* 3 rum habeat. ¶|Vxori vir debitum reddat: ſi-
4 militer aũt & vxor viro. ¶Mulier ſui corpo-
ris poteſtatem non habet: ſed vir. Similiter
aũt & vir, ſui corporis poteſtatem non ha-
5 bet: ſed mulier. ¶Nolite fraudare inuicem,
**ieiunio, & r.* niſi fortè ex conſenſu ad tp̃s, vt vacetis*ora
tioni: & iterum reuertimini in idipſum, ne
tentet vos ſatanas propter incõtinentiam
6 veſtram. ¶Hoc aũt dico ſecũdùm indulgen-
7 tiam, non ſecundùm imperium. ¶Volo aũt
omnes homines eſſe ſicut me ipſum: ſed v-
nuſquiſq; proprium donum habet ex Deo:
8 alius quidem ſic, ali⁹ verò ſic. ¶Dico autem
B non nuptis & viduis: bonum eſt illis ſi ſic
*[b]maneant 18.* 9 [b]permaneant[c] ſicut & ego. ¶Quod ſi non ſe
continent, nubãt. Melius eſt enim nubere,
10 quàm vri. ¶Iis autem qui matrimonio iun-
*|Mat.5.c.32.19.b.9. Mar.10.b.9.10.11. Luc.19.d.18.* cti ſunt, præcipio nõ ego, ſed Dñs, |vxorem
11 à viro non diſcedere. ¶ q̃ ſi diſceſſerit, ma-
nere innuptam, aut viro ſuo recõciliari. Et
12 vir vxorem non dimittat. ¶Nam cęteris, ego
dico, non Dñs. Si quis frater vxorem habet
infidelem, & hæc conſentit habitare cum
13 illo: non dimittat illam. ¶Et ſi qua mulier
C habet virum infidelem, & hic conſentit ha-
14 bitare cum illa: nõ dimittat virum: ¶ſancti-
ficatus eſt enim vir infidelis per mulierem
fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis
per virum fidelem. alioquin filij veſtri im-
15 mũdi eſſent: nũc autem ſancti ſunt. ¶Quòd
ſi ĩfidelis diſcedit: diſcedat. nõ enim ſerui-
tuti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſ-
16 modi: in pace aũt vocauit nos Deus. ¶Vnde
enim ſcis mulier, ſi virũ ſaluum facies? aut
17 vnde ſcis vir, ſi mulierẽ ſaluam facies? ¶niſi
vnicuiq; ſicut diuiſit Dominus, vnumquẽ-
que ſicut vocauit De⁹, ita ambulet, & ſicut
18 in omnibus eccleſijs doceo. ¶Circunciſus
aliquis vocatus eſt? nõ adducat præputium.
D In præputio aliquis vocatus eſt? non circun
19 cidatur. ¶Circũciſio nihil eſt, & præputium
nihil eſt: ſed obſeruatio mandatorum Dei.
*|Ephe.4.a.1.* 20 ¶|Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus
21 eſt, in ea permaneat. ¶Seruus vocatus es? nõ
ſit tibi curæ: ſed & ſi potes fieri liber, ma-
*Su.6.d.19. 1.Pet.1.c.18.* 22 gis vtere. ¶Qui enim in Domino vocatus
eſt ſeruus, liberus eſt Domini: ſimiliter qui
23 liber vocatus eſt, ſeruus eſt Chriſti. ¶Precio
*[b]fratres 2* E empti eſtis, nolite fieri ſerui hominum.
24 ¶Vnuſquiſque in quo vocatus eſt, [b]frater[c],
*[b]maneant* 25 in hoc [b]permaneat[c] apud Deum. ¶De vir-
ginibus autem præceptum Domini non ha-
beo: conſilium autem do, tanquam miſeri-
diam conſecutus à Domino vt ſim fidelis.
26 ¶Exiſtimo [b]ergo[c] hoc bonum eſſe propter *[b]enim* *[b]autem 6.*
inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum
27 eſt homini ſic eſſe. ¶Alligatus es vxori? noli
quærere ſolutionem. Solutus es ab vxore?
28 noli quærere vxorem. ¶Si autem acceperis
vxorem, non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo,
non peccauit. tribulationem tamen carnis
habebũt huiuſmodi. Ego autem vobis par-
29 co. ¶Hoc itaque dico fratres, tempus breue
eſt: reliquum eſt, vt & qui habent vxores,
30 tanquam non habentes ſint: ¶& qui flent,
tanquam non flentes: & qui gaudent, tan-
quam non gaudentes: & qui emunt, tan-
31 quam non poſſidentes: ¶& qui vtuntur hoc
F mundo, tanquam non vtantur: præterit e-
32 nim figura huius mundi. ¶Volo autem vos
ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſo-
licitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo pla-
33 ceat Deo. ¶Qui autem cum vxore eſt, ſolici-
tus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat
34 vxori: & diuiſus eſt. ¶Et mulier innupta &
virgo, cogitat quæ Domini ſunt: vt ſit ſan-
cta & corpore & ſpiritu. Quæ autem nupta
eſt, cogitat quæ ſunt mundi: quomodo pla-
35 ceat viro. ¶Porrò hoc ad vtilitatem veſtram
dico: nõ vt laqueum vobis inijciam, ſed ad
id quod honeſtum eſt, & quod facultatem
præbeat ſine impedimẽto Dñm [b]obſeruan *[b]obſecrandi.*
36 di[c]. ¶Si quis aũt turpem ſe videri exiſtimat
G ſuper virgine ſua, q̃ ſit ſuperadulta, & ita
oportet fieri: quod vult faciat, non peccat,
37 ſi nubat. ¶Nam qui ſtatuit in corde ſuo fir *–r.*
mus, non habens neceſſitatem, poteſtatem
aũt habens ſuæ voluntatis, & hoc iudicauit
in corde ſuo, ſeruare virginem ſuam: bene
38 facit. ¶Igitur & qui matrimonio iungit vir-
ginem ſuam, bene facit: & qui non iungit,
39 melius facit. ¶|Mulier alligata eſt legi quã- *|Ro.7.a.2*
to tempore vir eius viuit. q̃ ſi dormierit vir
eius, liberata eſt*: cui vult nubat: tãtùm in **à lege*
40 Domino. ¶Beatior aũt erit, ſi ſic permanſe-
rit ſecundùm meum cõſilium. puto autem
quòd & ego Spiritum Dei habeam.

## CAPVT VIII.

1 DE ijs autem quæ idôlis ſacrificantur, ſci
A mus quia oẽs ſcientiã habemus. Sciẽtia
2 inflat: charitas verò ędificat. ¶Si quis aũt ſe
exiſtimat ſcire aliquid, nondum cognouit,
3 quemadmodũ oporteat eum ſcire. ¶Siquis
autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.
4 ¶De eſcis autem quæ idôlis immolãtur ſci
B mus quia nihil eſt idôlum in mundo: & q̃
5 nullus eſt Deus, niſi vnus. ¶Nam & ſi ſunt
qui dicantur dij, ſiue in cœlo, ſiue in terra
(ſiquidem ſunt dij multi, & Dñi multi)
6 ¶nobis tamen vnus Deus, Pater, ex quo om
nia & nos in [b]illum[c]: & vnus Dominus, Ie- *[b]ille*
ſus Chriſtus, per quẽ omnia, & nos per ip-
7 ſum. ¶Sed non in omnibus eſt ſcientia. Qui-
dam aũt*conſcientia vſque nũc idôli, qua- **cum*

ſi idô-

C ſi idôlothytũ mãducãt : & conſciẽtia ipſo-
8 rum cum ſit infirma, polluitur. ¶Eſca autẽ
nos nõ cõmendat Deo. Neque enim ſi mã-
ducauerimus, abundabimus: neque ſi non
9 manducauerimus, deficiemus. ¶Videte aũt
ne fortè hæc licẽtia veſtra offendiculũ fiat
10 infirmis. ¶Si. n. qs viderit eũ q hẽt ſcientiã,
D in idolio recũbentẽ: nónne cõſciẽtia eius,
cũ ſit infirma, ędificabitur ad manducandũ
*Ro. 14. c. 15.* 11 idôlothyta? ¶|Et pibit infirmus in tua *ſciẽ
tia frater, ꝓpter quẽ Chriſtus mortuus eſt?
**conſcientia.* 12 ¶ Sic aũt peccantes in fratres, & percutien-
tes conſcientiam eorũ infirmam : in Chri-
*Rom. 14. d. 21.* 13 ſtum peccatis. ¶|Quapropter ſi eſca ſcanda-
lizat fratrem meũ : non manducabo carnẽ
in ęternũ, ne fratrem meum ſcandalizem

## C A P V T IX.

1 NOn ſum liber? Nõ ſum Apoſto-
A lus? Nónne Chriſtum Ieſum
Dñm noſtrum vidi? Nónne
opus meum vos eſtis in Domi
2 no? ¶Et ſi alijs non ſum Apo-
ſtolus: ſed tñ vobis ſum. nã ſignaculũ Apo-
3 ſtolatus mei vos eſtis in Dño. ¶ mea defen-
4 ſio apud eos q me interrogãt, hęc eſt: ¶Nũ-
quid nõ habemus ptãtẽ manducãdi & bi-
5 bendi? ¶Nunquid nõ habemus ptãtẽ mulie
rẽ ſororẽ circũducendi, ſicut & cæteri Apo-
6 ſtoli & fratres Dñi, & Cephas? ¶Aut ego ſo-
lus & Barnabas, non habemus ptãtem hoc
7 operandi? ¶ Quis militat ſuis ſtipendijs vn-
quã? Quis plantat vineã : & de fructu eius
nõ edit? Quis paſcit gregẽ: & de lacte gregis
8 nõ mãducat? ¶Nũquid ſecundũ hoĩem hęc
*Deu. 25. a. 4.* 9 dico? An & lex hęc nõ dicit? ¶Scriptũ eſt em̃
B in lege Moyſi: |Nõ alligabis os boui tritu-
*1. Tim. 5. c. 18.* 10 ranti. Nunqd de bobus cura eſt Deo? ¶ An
ꝑꝑ nos vtique * dicit? Nam ꝑꝑ nos ſcripta
** hoc.* ſunt. qm̃ debet in ſpe q arat, arare: & q tri-
*Rom. 15. f. 27.* 11 turat, in ſpe fructus ꝑcipiẽdi. ¶|Si nos vobis
ſpiritualia ſeminauimus: magnũ eſt ſi nos
12 carnalia veſtra metamus? ¶Si alij ptãtis ve-
ſtræ participes ſunt : quare nõ potius nos?
Sed nõ vſi ſumus hac ptãte: ſed oĩa ſuſtine
*Deut. 18. a. 1.* mus, ne quod offendiculũ demus Euãgelio
13 Chriſti. ¶ | Neſcitis quoniã qui in ſacrario
operantur: q̃ de ſacrario ſunt, edunt: & q
altari deſeruiunt, cum altari participant?
14 ¶Ita & Dñs ordinauit ijs qui Euangeliũ an-
15 nunciant, de Euangelio viuere. ¶Ego autem
nullo horum vſus ſum. Non autem ſcripſi
hæc, vt ita fiat in me: bonum eſt enim mi-
C hi magis mori, quàm vt gloriam meam qs
16 euacuet. ¶Nam & ſi euangelizauero nõ eſt
mihi gloria : neceſſitas enim mihi incum-
bit: væ enim mihi eſt ſi non euangelizaue-
17 ro. ¶Si enim volens hoc ago: mercedem ha
beo. ſi autem inuitus: diſpenſatio mihi cre
18 dita eſt. ¶Quæ eſt ergo merces mea? Vt Euã-
gelium prædicans, ſine ſumptu ponã Euan
geliũ, vt non abutar poteſtate mea in Euã
19 gelio. ¶Nam cum liber eſſem ex omnibus,
omnium me ſeruum feci: vt plures lucrifa-
20 cerem. ¶Et factus ſum Iudæis tanquam Iu-
21 dæus: vt Iudæos lucrarer. ¶ ijs qui ſub lege
ſunt: quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſ
ſem ſub lege) vt eos qui ſub lege erãt, lucri-
D facerem. ijs qui ſine lege erant, tanquã ſi-
ne lege eſſem (cũ ſine lege Dei non eſſem :
ſed in lege eſſem Chriſti) vt lucrifacerẽ eos
22 qui ſine lege erãt. ¶Factus ſum infirmis in-
firmus: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus
omnia factus ſum: vt omnes facerẽ ſaluos.
23 ¶Omnia aũt facio propter Euangelium: vt
24 particeps eius efficiar. ¶Neſcitis ꝙ ij qui in
ſtadio currunt, oẽs quidẽ currunt, ſed vnus
accipit brauium? Sic currite vt cõprehẽda-
25 tis. ¶ Omnis aũt qui in agone contendit ab
oĩbus ſe abſtinet, & illi quidẽ vt corrupti-
bilem coronam accipiant : nos autẽ incor-
26 ruptam. ¶Ego igitur ſic curro, non quaſi in
incertum: ſic pugno, non quaſi aërem ver-
27 berans: ¶ſed caſtigo corpus meum, & in ſer
uitutem redigo, ne fortè cum alijs prædica-
uerim, ipſe reprobus efficiar.

## C A P V T X.

1 NOlo enim vos ignorare fratres, qm̃ pa- *Exo. 13. d. 21.*
A tres noſtri omnes |ſub nube fuerũt, &
2 omnes|mare tranſierunt, ¶ & oẽs in Moyſe *Num. 9. c. 18.*
3 baptizati ſunt in nube & in mari: ¶& |om-
nes eandem eſcam ſpiritalem manducaue *Exo. 14. e. 22.*
4 runt, & ¶omnes eondẽ potum ſpiritalẽ bi-
B berunt: (bibebant autẽ de ſpiritali ſequen *Exo. 16. d. 15.*
te eos, petra: petra autem erat Chriſtus, )
5 ¶ | ſed non in pluribus eorum beneplacitũ *Exo. 17. b. 6.*
6 eſt Deo. nã | proſtrati ſunt in deſerto. ¶Hæc
autem in figura facta ſunt noſtri, vt non ſi- *Num. 20. b. 10. & 11*
mus concupiſcentes malorum, | ſicut & il-
7 li concupierunt. ¶Neque idôlolatræ efficia- *Num. 26 g. 65.*
mini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodũ
ſcriptũ eſt: |Sedit populus mãducare & bi- *Nu. 11. a. 4. b. 5.*
8 bere, & ſurrexerunt ludere. ¶Neq; fornice-
mur, |ſicut quidã ex ipſis fornicati ſunt, & *Pſ. 105. b. 14.*
9 ceciderunt vna die viginti millia. ¶Neq; tẽ
C temus Chriſtũ: ſicut qdã eorũ tẽtauerunt, *Exod. 32. b. 6.*
10 & |à ſerpentibus perierũt. ¶Neq; murmura
ueritis: |ſicut quidã eorũ murmurauerunt, *Num. 21. b. 5. b. 6.*
11 & perierũt ab exterminatore. ¶ Hæc autem
omnia in figura contingebant illis: ſcripta *Num. 11. g. 32. 14. f. 37.*
ſunt autem ad correptionem noſtram, in
12 quos fines ſeculorũ deuenerũt. ¶Itaque qui
13 ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. ¶ Ten- **apprehendis t.*
tatio vos non *apprehendat, niſi humana.
fidelis autem Deus eſt, qui non patiẽt vos
D tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet et
cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſu-
14 ſtinere. ¶propter quod chariſſimi mihi, fu-
15 gite ab idolorum cultura. ¶ Vt prudentibus
16 loquor: vos ipſi iudicate quod dico. ¶Calix
benedictionis cui benedicimus, nónne cõ
municatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis
quem frãgimus, nónne participatio corpo-
17 ris Domini eſt? ¶ Qm̃ vnus panis, & vnum **nam oẽs.*
B corpus multi ſumus. *omnes qui de vno

18 pane* participamus. ¶ Videte Iſrael ſecundũ
carnẽ: nónne qui edunt hoſtias, participes
19 ſunt altaris? ¶ Quid ergo dico? dico q̃d idôlis
immolatũ, ſit aliquid? aut ꝙ idôlũ ſit ali-
20 q̃d? ¶ Sed quæ immolant Gentes, dæmonijs
immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſo
21 cios fieri dęmoniorũ. ¶ Non poteſtis calicẽ
Dñi bibere, & calicẽ dæmoniorũ: nõ pote-
ſtis mẽſæ Dñi participes eſſe, & menſę dæ-
22 moniorũ. ¶ An æmulamur Dñm? Nunquid
F fortiores illo ſumus? ‖ Omnia mihi licent,
23 ſed non oĩa expediũt. ¶ Omnia mihi licẽt,
24 ſed non oĩa ædificant. ¶ Nemo quod ſuum
25 eſt quærat, ſed quod alterius. ¶ Omne quod
in macello venit manducate, nihil interro-
26 gantes pp̄ cõſcientiã. ¶ ‖ Dñi* eſt terra & ple
27 nitudo eius. ¶ Si quis vocat vos infideliũ*,
& vultis ire: omne quod vobis apponitur
manducate, nihil interrogantes pp̄ cõſcië-
28 tiã. ¶ Siquis autem dixerit: Hoc ˇimmolatũˋ
G eſt idôlis: nolite manducare propter illum
29 qui indicauit, & propter conſcientiã: ¶ con-
ſcientiam autem dico non tuam, ſed alte-
rius. Vt quid enim libertas mea iudicatur
30 ˇab aliena ˋconſcientia? ¶ Si ego cum gratia
participo: quid blaſphemor pro eò ꝙ gra-
31 tias ago? ¶ ‖ Siue ergo manducatis, ſiue bibi-
tis, ſiue aliud quid facitis omnia in gloriã
32 Dei facite ¶ Sine offenſione eſtote Iudæis &
33 Gentibus, & Eccleſię Dei: ¶ ſicut & ego per
omnia oĩbus placeo, nõ quærens quod mi
hi vtile eſt, ſed quod multis: vt ſalui fiant.

*Marginal notes:* * & de vno calice. — Eccl. 37. d. 38. — Supr. 6. c. 12. — Pſ. 23. a. 1. 49. b. 12. — * enim 1. — * ad cœnã — ˇ immolatitium 7. — ˇ alia 3. — Coloſſ. 3. c. 17.

## CAPVT XI.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut &
A ego Chriſti. ¶ Laudo autẽ vos
2 fratres, ꝙ per omnia mei me-
mores eſtis: & ſicut tradidi vo
3 bis, p̃cepta mea tenetis. ¶ Volo
aũt vos ſcire, ‖ ꝙ oĩs viri caput Chriſtus eſt:
caput aũt mulieris, vir: caput verò Chriſti,
4 Deus. ¶ Oĩs vir orans aut prophetans velato
5 capite, deturpat caput ſuũ. ¶ Oĩs aũt mulier
orans aut prophetans nõ velato capite, de-
B turpat caput ſuũ: vnũ eñ eſt ac ſi decalue-
6 tur. ˇNã ſi nõ velatur mulier, * tondeatur.
Si verò turpe eſt mulieri tondéri, aut de-
7 caluari: velet caput ſuũ. ¶ Vir quidẽ nõ dẽt
velare caput ſuũˋ: qm̃ imago & gloria Dei
8 eſt: mulier aũt gloria viri eſt. ¶ Nõ enim vir
9 ex muliere eſt, ſed mulier ex viro. ¶ ‖ Etenim
nõ eſt creatus vir pp̄ mulierem, ſed mulier
10 pp̄ virũ. ¶ (Ideo dẽt mulier ˇ ptãtem ˋhabere
C ſupra caput * pp̄ angelos.) ¶ Veruntamẽ ne-
11 que vir ſine muliere: neque mulier ſine vi-
12 ro in Dño. ¶ Nam ſicut mulier de viro, ita &
vir per mulierem: omnia autem ex Deo.
13 ¶ Voſipſi iudicate: decet mulierem non vela
14 tam orare Deum? ¶ Nec ipſa natura docet
vos, ꝙ vir quidẽ ſi comam nutriat, ignomi-
15 nia eſt illi: ¶ mulier verò ſi comam nutriat,
D gloria eſt illi, quoniã capilli pro velamine
16 ei dati ſunt? ¶ Si quis autem videtur conten-
tioſus eſſe: nos talem conſuetudinẽ nõ ha-
17 bemus, neq; ˇEccleſia ˋDei. ¶ Hoc autem p̃ci
pio: non laudans, ꝙ non in melius, ſed in
18 deterius conuenitis. ¶ Primùm quidem cõ-
uenientibus vobis in Eccleſiã, audio ſciſſu-
19 ras eſſe inter vos, & ex parte credo. ¶ Nã o-
portet & hæreſes eſſe: vt & qui ꝓbati ſunt,
20 manifeſti fiãt in vobis. ¶ Cõuenientibus er-
E go vobis in vnum, iam non eſt dominicam
21 cœnam manducare. ¶ Vnuſquiſque enim
ſuam cœnam prçſumit ad manducandum.
Et alius quidẽ eſurit: alius autẽ ebrius eſt.
22 ¶ Nunquid domos non habetis ad mãducã
dũ & bibendum? aut Eccleſiam Dei contẽ-
nitis: & confunditis eos qui non habent?
Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non
23 laudo. ¶ Ego enim accepi à Domino q̃d &
tradidi vobis, qm̃ Dñs Ieſus in qua nocte
24 tradebatur, accepit panem: & gratias agẽs,
fregit, & dixit: ‖ Accipite & manducate, hoc
F eſt corpus meum quod pro vobis tradetur:
hoc facite in meam commemorationem.
25 ¶ Similiter & calicem, poſtquam cœnauit,
dicens: Hic calix, nouum teſtamentum
eſt in meo ſanguine: hoc facite, quotieſcũ-
que bibetis, in meam commemorationẽ.
26 ¶ Quotieſcunq; enim manducabitis panem
hunc, & calicem bibetis: mortem Domini
27 annunciabitis, donec veniat. ¶ ‖ Itaque qui-
cunq; manducauerit panẽ hunc, vel bibe-
rit calicẽ Domini indignè, reus erit corpo-
28 ris & ſanguinis Domini. ¶ ‖ Probet autem
ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, &
29 de calice bibat. ¶ Qui enim manducat & bi-
G bit indignè, iudicium ſibi manducat & bi-
30 bit, non dijudicans corpus Dñi. ¶ Ideo inter
vos multi infirmi & imbecilles, & dormiũt
31 multi. ¶ Quòd ſi noſmetipſos dijudicare-
32 mus: non vtiq; iudicaremur. ¶ Dum iudica-
mur aũt, à Domino corripimur: vt non cũ
33 hoc mundo damnemur. ¶ Itaq; fratres mei,
cum conuenitis ad manducandum inuicẽ
34 expectate. ¶ Si quis eſurit, domi manducet:
vt non in iudicium conueniatis. Cętera au-
tem, cum venero diſponam.

*Marginal notes:* Ephe. 5. e. 23. — * & 21. — — 5. — Gene. 2. d. 21. d. 22. — ˇ velamen — * ſuum. & — ˇ eccleſiæ. — Mat. 26. c. 26. — Mar. 14. c. 22. — Luc. 22. b. 19. — Iohã. 6. f. 59. — 1. Cor. 13. b. 5.

## CAPVT XII.

1 DE ſpiritualibus autẽ, nolo vos
A ignorare fratres. ¶ Scitis quo-
2 niam cum Gentes eſſetis, ad ſi
mulachra muta ꝓut duceba-
3 mini euntes. ¶ Ideo notum vo-
bis facio, ꝙ ‖ nemo in ſpiritu Dei loquens,
dicit anathema ˇIeſuˋ. Et nemo poteſt dice
4 re: Dñs Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. ¶ ‖ Diui-
ſiones verò gratiarum ſunt: idem aũt Spi
5 ritus. ¶ Et diuiſiones miniſtrationum ſunt,
6 idem autem Dominus. Et diuiſiones opera
tionum ſunt, idẽ verò Deus, qui operatur
7 omnia in omnibus. ¶ Vnicuique autẽ datur
8 manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem. ¶ Alij
quidem per Spiritũ datur ſermo ſapiẽtiæ:
alij autem ſermo ſcientiæ ſecundũ eundẽ

*Marginal notes:* Mar. 9. f. 36. — ˇ Ieſum 1. — Rom. 12. b. 6. — 1. Pet. 4. c. 10.

Spiritum:

9 Spiritum: ¶ alteri fides in eodẽ Spiritu: alij
10 gratia ſanitatũ, in vno Spiritu: ¶ alij opera-
B tio virtutũ, alij prophetia, alij diſcretio ſpi-
rituum, alij genera linguarũ, alij interpre-
11 tatio ſermonum. ¶ Hæc aũt oĩa operatur v- |Ro.12.a. 3.
nus atque idem Spiritus, diuidens ſingulis
12 prout vult. |Sicut enim corpus vnum eſt, & |Eph.4.b 7.
membra habet multa: omnia autem mem
bra corporis cùm ſint multa, vnum tamen Ro.12.a 4.
13 corpus ſunt, ita & Chriſtus. ¶ Etenim in v-
no Spũ oẽs nos in vnum baptizati ſumus,
ſiue Iudęi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue libe
14 ri: & oẽs in vno Spiritu potati ſum⁹. ¶ Nam
& corpus non eſt vnum mẽbrum, ſed mul-
15 ta. ¶ Si dixerit pes: Quoniam non ſum ma-
nus, non ſum de corpore: num ideo non eſt
16 de corpore? ¶ Et ſi dixerit auris: Quoniam
C non ſum oculus, non ſum de corpore: num
17 ideo non eſt de corpore? ¶ Si totum corpus
oculus: vbi auditus? Si totum auditus: vbi
18 odoratus? ¶ Nunc autem poſuit Deus mem-
bra, vnumquodque eorum in corpore ſicut
19 voluit. ¶ Quòd ſi eſſent omnia vnum mem-
20 brum: vbi corpus? ¶ Nũc autem multa qui-
21 dem membra, vnum autem corpus. ¶ Non
poteſt autem oculus dicere manui: Opera
tua nõ indigeo: aut iterum caput pedibus:
22 Nõ eſtis mihi neceſſarij. ¶ Sed multò magis
quæ videnť membra corporis infirmiora eſ
23 ſe, neceſſariora ſunt: ¶ & quę putamus igno
biliora mẽbra eſſe corporis, his honorem a-
bundantiorẽ circundamus: & quæ inhone-
ſta ſunt noſtra abundãtiorem honeſtatem
24 habent. ¶ Honeſta aũt noſtra, nullius egent:
ſed Deus tẽperauit corp⁹, ei cui deerat abũ-
25 dantiorem tribuendo honorem, ¶ vt non ſit
ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro inuicẽ
26 ſolicita ſint mẽbra. ¶ Et ſi quid patiť vnum
D membrum: compatiũtur omnia membra,
ſiue gloriatur vnum membrũ: congaudent
27 omnia membra. ¶ |Vos autem eſtis corpus |Ro.12.b. 5.
28 Chriſti, & membra de mẽbro. ¶ Et quoſdã
quidẽ poſuit De⁹ in Eccleſia, primùm Apo Ephe.4.b. 11.
ſtolos, ſecundò prophetas, tertiò doctores,
deinde virtutes, exinde gratias curationũ,
opitulationes, gubernationes, genera lin-
29 guarum *. ¶ Nunquid omnes apoſtoli? *interpretationes ſermonũ.
Nunquid omnes prophetæ? nunquid om-
30 nes doctores? ¶ nunquid omnes virtutes?
nunquid omnes gratiam habent curatio-
num? nunquid oẽs linguis loquuntur? nun-
31 quid omnes interpretantur? ¶ Æmulamini
autem chariſmata meliora. Et adhuc excel-
lentiorem viam vobis demonſtro.

## CAPVT XIII.

1 SI linguis hominũ loquar & an
A gelorũ, charitatem autem non ha
beã: factus ſum velut ęs ſonãs,
2 aut cymbalum tinniens. ¶ Etſi
habuero prophetiam, & noue
rim myſteria omnia, & oẽm ſciẽtiam: ¶ & ſi
habuero oẽm fidem ita vt mõtes transferã,
3 charitatem aũt nõ habuero: nihil ſum. ¶ Et
B ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes fa
cultates meas, & ſi tradidero corpus meum
ita vt ardeã, charitatem aũt nõ habuero: ni
4 hil mihi prodeſt. ¶ Charitas patiẽs eſt, beni-
gna eſt, charitas non æmulať, non agit per-
5 perã, non inflať, ¶ nõ eſt ambitioſa, non q̃rit
quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat ma
6 lũ, ¶ non gaudet ſuper iniquitate, cõgaudet
7 aũt veritati: ¶ omnia ſuffert, omnia credit,
8 omnia ſperat, oĩa ſuſtinet. ¶ Charitas nun-
quàm excidit: ſiue prophetiæ euacuabunť,
C ſiue linguę ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtrueť.
9 ¶ Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte
10 prophetamus. ¶ Cùm aũt venerit quod per-
fectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt.
11 ¶ Cùm eſſem paruulus, loquebar vt paruu
lus, ſapiebã vt paruulus. cogitabã vt paruu-
lus: Quãdo autem factus ſum vir, euacuaui
12 quæ erant paruuli. ¶ Videmus nunc per ſpe
D culum in ænigmate: tunc autem facie ad fa
ciem. Nunc cognoſco ex parte, tunc aũt co-
13 gnoſcam ſicut & cognitus ſum. ¶ Nunc au-
tem manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc:
maior autem horum eſt charitas.

## CAPVT XIIII.

1 SEctamini charitatem, ęmulamini ſpirita
A lia: magis autem vt prophetetis. ¶ Qui e-
2 nim loquitur lingua, nõ hominibus loqui-
tur, ſed Deo: nemo enim audit. *Spiritu au *Spiritus
3 tem loquitur myſteria. ¶ nam qui ꝓphetat
hominibus loquitur ad ædificationem, & —s.
4 exhortationem, & conſolationem. ¶ Qui lo-
quitur lingua, ſemetipſum ędificat: qui aũt
5 prophetat, Eccleſiam ędificat. ¶ Volo autem
omnes vos loqui linguis: magis aũt prophe
tare. Nã maior eſt qui prophetat, quàm qui
loquitur linguis, niſi fortè interpretetur, vt
6 Eccleſia ædificationem accipiat. ¶ Nunc au-
B tẽ fratres, ſi venero ad vos linguis loquens,
quid vobis ꝓdero, niſi vobis loquar aut in
reuelatione, aut in ſciẽtia, aut in ꝓphetia,
7 aut in doctrina? ¶ Tamen quæ ſine anima
ſunt vocem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara:
niſi diſtinctionem ſonituum dederint, quo
ſcietur id quod caniť, aut quod citharizať?
8 ¶ Etenim ſi incertam vocẽ det tuba: quis pa
9 rabit ſe ad bellum? ¶ Ita & vos per linguam
niſi manifeſtum ſermonem dederitis: quo
ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aera
10 loquentes. ¶ Tam multa, vt puta, genera lin
C guarum ſunt in hoc mundo, & nihil ſine —s.
11 voce eſt. ¶ Si ergo neſciero virtutem vocis,
ero ei cui loquor barbarus: & q loquiť mi-
12 hi, barbarus. ¶ Sic & vos, quoniã ęmulatores
eſtis ſpirituum: ad ædificationem Eccleſiæ
13 quærite vt abundetis. ¶ Et ideo qui loqui-
14 tur lingua, oret vt interpretetur. ¶ Nam ſi
orem lingua, ſpiritus meus orat: mens autẽ
15 mea ſine fructu eſt. ¶ Quid ergo eſt? Orabo
ſpiritu, orabo & mente: pſallã ſpiritu, pſal
16 lam & mente. ¶ Cæterum ſi benedixeris

*quis ſup plet locum idiotæ.* ſpiritu: qui ſupplet locum idiotæ, q̃uo di
D cet, Amen, ſuper tuam benedictionem? q̃m
17 quid dicas, neſcit. ¶ nam tu quidẽ bene gra-
18 tias agis, ſed alter non ædificatur. ¶ Gratias
ago Deo meo, ꝙ omniũ veſtrum lingua lo
19 quor. ¶ Sed ĩ eccleſia volo quinq; verba ſen
ſu meo loqui, vt & alios inſtruam: q̃ decem
20 millia verborum in lingua. ¶ Fratres, nolite
pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli e-
*enim.* 21 ſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote. ¶ In le-
*Iſa.28.c.11* ge* ſcriptum eſt: Q̃m in alijs linguis & la-
bijs loquar populo huic: & nec ſic exaudiẽt
22 me, dicit Dominus. ¶ Itaque linguę in ſignũ
ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: propher
*propheria 1.* tiæ autem, non infidelibus, ſed fidelibus.
23 ¶ Si ergo conueniat vniuerſa eccleſia in v-
E num, & omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent
*quid* 24 quòd inſanitis? ¶ Si autem omnes prophe-
tent, intret autem quis infidelis, vel idiota:
cõuincitur ab omnibus, dijudicatur ab om
25 nibus. ¶ occulta cordis eius manifeſta fiunt:
& ita cadẽs in faciem, adorabit Deum, pro-
26 nũcians, quòd verè Deus in vobis ſit. ¶ Quid
ergo eſt fratres? Cùm conuenitis, vnuſquiſ-
que veſtrum pſalmum habet, doctrinam
habet, apocalypſin habet, linguam habet,
interpretationem habet: omnia ad ædifica-
27 tionem fiãt. ¶ Siue lingua quis loquitur: ſe-
cundùm duos, aut vt multũ tres, & per par
28 tes, & vnus interpretetur. ¶ Si aũt non fuerit
F interpres, taceat in eccleſia, ſibi autem lo-
29 quatur & Deo. ¶ Prophetæ autem duo, aut
30 tres dicant, & cæteri dijudicent. ¶ Quòd ſi a-
lij reuelatum fuerit ſedenti, prior taceat.
31 ¶ Poteſtis enim omnes per ſingulos prophe
tare, vt omnes diſcant, & omnes exhorten-
*ſubiectus eſt.* 32 tur. ¶ & ſpũs prophetarum, prophetis ſubie
33 cti ſunt. ¶ Non enim eſt diſſenſionis Deus,
*—1.* ſed pacis: ſicut & in omnibus eccleſijs ſan-
*1.Ti.2.d.* 34 ctorum-doceo. ¶ Mulieres in eccleſijs ta-
*11.* G ceant. non enim permittitur eis loqui, ſed
*Ge.3.c.16* 35 ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit. ¶ Si quid aũt
volunt diſcere, domi viros ſuos interrogẽt.
Turpe eſt enim mulieri loqui in eccleſia.
36 ¶ An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in
37 vos ſolos peruénit? ¶ Si quis videtur prophe-
ta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat quæ ſcribo
38 vobis. quia Domini ſunt mandata. ¶ Si quis
39 autem ignorat, ignorabitur. ¶ Itaq; fratres,
ęmulamini prophetare: & loqui linguis no
40 lite prohibere. ¶ Omnia autem honeſtè, &
ſecundùm ordinem fiant in vobis.

## CAPVT XV.

*Gala.1.b.* 1 NOtum aũt vobis facio, fratres,
*12.* A Euangeliũ quod prædicaui vo
bis, qđ & accepiſtis, in quo &
2 ſtatis, ¶ per quod & ſaluamini,
qua ratione prædicauerim vo
3 bis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis. ¶ Tradi-
di enim vobis ĩ primis quod & accepi, q̃m
Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris
4 ſcd̃m ſcripturas: & quia ſepultus eſt, & q̃a *1.Pet.2.*
reſurrexit tertia die, ſecundùm ſcripturas. *d.24.*
5 ¶ Et quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc vnde- *Iſ.53.b.*
6 cim. ¶ Deinde viſus eſt plus quàm quingen *5.c.8.*
tis fratribus ſimul: ex quibus multi manẽt
7 vſq; adhuc, quidam autẽ dormierunt. ¶ De-
inde viſus eſt Iacôbo, deinde Apoſtolis om-
8 nibus. ¶ Nouiſſimè aũt omnium tanquàm *Io.2.a.2*
9 abortiuo, viſus eſt & mihi. ¶ Ego enim ſum *Mat.12.*
B minimus Apoſtolorum, qui nõ ſum dignus *c.40.*
vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum *Mat.28.*
10 eccleſiam Dei. ¶ Gratia autem Dei ſum id *a.6.*
quod ſum: & gratia eius in me vacua non *Mar.16.*
fuit, ſed abundantius illis omnibus labora *a.6.*
11 ui: nõ ego aũt, ſed gratia Dei mecum. ¶ Siue *Lu.24.a*
enim ego, ſiue illi: ſic prædicamus, & ſic cre *6.e.34.*
12 didiſtis. ¶ Si autem Chriſtus prædicaẽ quòd *Io.20.c.19*
reſurrexit à mortuis: quomodo quidam di- *Act.9.a*
cũt in vobis, quoniam reſurrectio mortuo- *3.*
13 rum non eſt? ¶ Si autem reſurrectio mor- *Eph.3.b*
tuorum non eſt: neque Chriſtus reſurrexit. *8.*
14 ¶ Si autem Chriſtus non reſurrexit: inanis
eſt ergo prędicatio noſtra, inanis eſt & fides
15 veſtra. ¶ Inuenimur autẽ & falſi teſtes Dei:
C q̃m teſtimonium diximus aduerſus Deum,
ꝙ ſuſcitauerit Chriſtum, quem non ſuſcita
16 uit, ſi mortui non reſurgunt. ¶ Nam ſi mor-
tui nõ reſurgunt, neq; Chriſtus reſurrexit.
17 ¶ Quod ſi Chriſtus non reſurrexit: vana eſt
fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis ve
18 ſtris. ¶ Ergo & qui dormierunt in Chriſto,
19 perierunt. ¶ Si in hac vita tantùm, in Chri-
ſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus
20 omnibus hominibus. ¶ Nunc autẽ Chriſtus *Apo.1.b*
reſurrexit à mortuis primitiæ dormientiũ, *5.*
21 ¶ quoniam quidem per hominem mors: *Col.1.c.18*
& per hominem reſurrectio mortuorum. *enim 3.*
22 ¶ Et ſicut in Adam oẽs moriuntur: ita & in *Ge.3.a.6*
23 Chriſto oẽs viuificabuntur. ¶ Vnuſquiſque *Ro.5.c.12.*
aũt in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: dein- *6.d.17.*
de ij qui ſunt Chriſti,-qui in aduentũ eius *1.The.4.*
24 -crediderunt. ¶ Deinde finis: cùm tradide- *d.15.*
D rit regnum Deo, & patri, cùm euacuauerit *—2.*
omnem principatum & poteſtatẽ & virtu- *—1.*
25 tem. ¶ Oportet autem illum regnare, do- *Pſ.109.*
nec ponat omnes inimicos ſub pedibus ei. *a.1.*
26 ¶ Nouiſſima aũt inimica deſtruetur mors. *Heb.1.d.*
Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. *13.10.c.13*
27 Cùm autẽ dicat: ¶ Omnia ſubiecta ſunt ei: *Nouiſſime*
ſine dubio, præter eum qui ſubiecit ei oĩa.
28 ¶ Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: *Pſ.8.b.8*
tũc & ipſe Filius ſubiectus erit ei qui ſubie *He.2.b.8*
cit ſibi omnia, vt ſit Deus omnia in omni-
29 bus. ¶ Alioquin quid facient qui baptizanẽ
pro mortuis, ſi omnino mortui non reſur-
30 gunt? vt quid & baptizantur pro illis? ¶ vt
31 quid & nos periclitamur omni hora? ¶ Quo-
tidie morior per veſtram gloriam, fratres, *propter*
quam habeo in Chriſto Ieſu Domino nr̃o.
32 ¶ Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pu-
gnaui Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui *Iſ.22.d.*
non reſurgunt? manducemus & bibamus, *13.56.d.12*

33 cras.n moriemur.¶Nolite ſeduci, Corrum-
Sa.2.¹.9. 34 punt mores bonos colloquia mala.¶Euigi-
*iuſte 4. E late*iuſti˙:& nolite peccare. ignorãtiam.n.
Dei quidam habent, ad reuerentiã vobis lo
*dicet 4. 35 quor.¶Sed*dicit˙aliquis: Quõ reſurgũt mor
*veniũt 36 tui? quali aũt corpore*venient˙?¶Inſipiens,
tu quod ſeminas nõ viuificaẽ, niſi prius mo
37 riaẽ.¶Et quod ſeminas, non corpus quod fu
turum eſt ſeminas, ſed nudũ granum, vt pu
38 ta, tritici, aut alicuius ceterorum.¶Deus aũt
*voluit 8. dat illi corpus ſicut*vult˙: & vnicuiq; ſemi
39 num proprium corpus.¶Non oĩs caro, eadẽ
caro: ſed alia hoĩum, alia pecorum, alia vo-
40 lucrum, alia piſcium.¶Et corpora cœleſtia,
& corpora terreſtria: ſed alia quidem cœle
41 ſtium gloria, alia aũt terreſtrium.¶Alia cla-
ritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas
ſtellarum. Stella.n. à ſtella differt in clarita
42 te:¶ſic & reſurrectio mortuorum. Semi-
natur in corruptione, ſurget in incorruptio
43 ne.¶Seminaẽ in ignobilitate: ſurget in glo-
F ria. Seminaẽ in infirmitate, ſurget in virtu-
44 te.¶Seminaẽ corpus aĩale, ſurget corpus ſpi
ritale. Si eſt corpus aĩale, eſt & ſpiritale, ſi-
Ge.2.b.7. 45 cut ſcriptum eſt:¶‖Factus eſt primus homo
–8. Adam in aĩam viuentẽ: nouiſſimus Adam
46 in ſpm̃ viuificantem.¶Sed non priùs quod
ſpiritale eſt, ſed quod aĩale: deinde qđ ſpi-
47 ritale.¶Primus homo de terra, terrenus: ſe-
48 cundus homo de cęlo, cęleſtis.¶Qualis terre
nus, tales & terreni: & qualis cœleſtis, tales
49 & cęleſtes.¶Igitur ſicut portauimus imagi-
nem terreni: portemus & imaginem cœle-
50 ſtis ¶Hoc aũt dico fratres, quia caro & ſan
guis regnũ Dei poſſidere non poſſunt: neq;
51 corruptio incorruptelam poſſidebit.¶Ecce
G myſterium vobis dico. Oẽs quidem reſurge
52 mus, ſed nõ oẽs immutabimur.¶In momẽ
to, in ictu oculi, in nouiſſima tuba (canet.n.
–tuba˙) & mortui reſurgent incorrupti: &
53 nos immutabimur.¶Oportet.n.corruptibi-
le hoc induere incorruptionem, & mortale
*corruptiõ hoc induerit incorruptionẽ, et 54 hoc induere immortalitatẽ.¶Cùm aũt*mor
tale hoc induerit immortalitatem, tũc fiet
ſermo qui ſcriptus eſt: ‖ Abſorpta eſt mors
‖ Oſe.13.d.14. 55 in victoria.¶Vbi eſt mors victoria tua? vbi
56 eſt mors ſtimulus tuus?¶Stimulus aũt mor-
57 tis peccatũ eſt: virtus verò peccati lex.¶Deo
1. Ioh.5.A 5. aũt grãs qui dedit nobis victoriã per Dñm
58 noſtrum Ieſum Chriſtũ.¶Itaq; fratres mei
dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles: abun-
dantes in opere Dñi ſemper, ſcientes quòd
labor veſter non eſt inanis in Domino.

## CAPVT XVI.

1 DE collectis aũt quæ fiunt in ſanctos, ſi-
A cut ordinaui eccleſijs Galatię, ita & vos
2 facite.¶Per vnam ſabbathi vnuſquiſq; ve-
ſtrum apud ſe ſeponat, recondens qđ ei be-
ne placuerit, vt non cùm venero, tunc colle
3 ctę fiãt.¶Cùm aũt pręſens fuero: quos pro-
baueritis per epiſtolas, hos mittam perfer-
4 re grãm vr̃am in Ieruſalem.¶Qđ ſi dignum
5 fuerit vt & ego eam, mecum ibunt.¶Veniã
aũt ad vos, cùm Macedoniam pertrãſiero:
6 nam Macedoniam pertranſibo.¶Apud vos
B aũt forſitan manebo, vel etiam hyemabo:
7 vt vos me deducatis quocunq; iero.¶Nolo
enim vos modò in tranſitu videre. ſpero n.
me aliquantulum tpis manere apud vos, ſi
8 *Dñs permiſerit.¶Permanebo aũt Epheſi vſ
9 que ad Pentecoſten.¶Oſtium.n. mihi aper-
tum eſt magnum & euidens, & aduerſarij
10 multi.¶Si aũt venerit Timótheus, videte vt
ſine timore ſit apud vos: opus.n. Dñi opera-
11 tur, ſicut & ego.¶Nequis ergo illũ ſpernat,
deducite aũt illũ in pace: vt veniat ad me.
12 expecto.n.illum cùm fratribus.¶De Apol-
C lo aũt fratre, –vobis˙notum facio, qm̃ mul- –ſ.
tum rogaui eum, vt veniret ad vos cum fra
tribus: & vtique non fuit voluntas eius, vt
nũc veniret: veniet aũt cum ei vacuum fue
13 rit.¶Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, &
14 confortamini.¶Oĩa vr̃a in charitate fiant.
15 ¶Obſecro aũt vos fratres, noſtis domũ Ste-
phanæ & Fortunati* qm̃ ſunt primitiæ A- *& Achaici
chaię, & in miniſterium ſanctorum ordina
16 uerunt ſe ipſos.¶vt & vos ſubditi ſitis eiuſ-
17 modi, & oĩ cooperanti & laboranti.¶Gau-
D deo aũt ĩ pręſentia Stephanę, & Fortunati,
& Achaici: qm̃ id qđ vobis deerat, ipſi ſup-
18 pleuerunt.¶refecerunt enim & meum ſpm̃
& veſtrũ. Cognoſcite ergo qui huiuſcemo-
19 di ſunt.¶Salutant vos*eccleſię Aſiæ. Salutãt *omnes
vos in Dño multum, Aquila & Priſcilla cũ
20 domeſtica ſua eccleſia*.¶Salutant vos oẽs * apud quos & hoſpitor
fratres. Salutate inuicem in oſculo ſancto.
21 ¶Salutatio, mea manu Pauli:¶Si quis non
22 amat Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, ſit a-
23 náthema Maranatha.¶Gratia Dñi noſtri Ie
24 ſu–Chriſti˙ vobiſcum.¶Charitas mea cum –ſ.
omnibus vobis in Chriſto Ieſu. Amen.

EPISTOLA

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI Ad Corinthios II.

## ARGVMENTVM IN SECVNDAM EPISTOLAM Pauli ad Corinthios.

*POST actam à Corinthijs pœnitentiam, conſolatoriam ſcribit eis epiſtolam Apoſtolus à Troade per Titum. Et collaudans eos, hortatur ad meliora, contriſtatos quidem eos, ſed emendatos oſtendens.*

## CAPVT PRIMVM.



1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu
A Chriſti, per volũtatẽ Dei,
& Timótheus frater. eccle-
ſiæ Dei quæ eſt Corinthi cũ
omnibus ſanctis qui ſunt
2 in vniuerſa Achaia.ꝰGratia
vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domi- *Epheſ. 1. A*
3 no Ieſu Chriſto. ꝰ‖Benedictus Deus & Pa- *3.*
ter Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſe- *1. Pet. 1. A*
ricordiarum, & Deus totius conſolationis, *3.*
4 qui conſolatur nos in omni tribulatione
noſtra, vt poſſimus & ipſi conſolari eos qui
in omni preſſura ſunt, per exhortationem
5 qua exhortamur & ipſi à Deo: ꝰ quoniam
ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis,
ita & per Chriſtum abundat conſolatio no
6 ſtra. ꝰ Siue autem tribulamur, pro veſtra
exhortatione & ſalute: *ſiue exhortamur, *˙ſiue con-*
pro veſtra exhortatione—& ſalute˙ q̃ opera *ſolamur pro veſtra conſolatione.*
tur˙tolerantiam˙ earundem paſſionũ quas
7 & nos patimur: ꝰ ˙ & ſpes noſtra firma eſt˙
ꝓ vobis: ſciẽtes ꝙ ſicut ſocij paſſionũ eſtis, *—6.*
8 ſic eritis & conſolationis. ꝰNon enim volu *˙in tolerãtiam 4.*
m' ignorare vos fratres, de tribulatione no *˙ vt ſpes noſtra firma ſit.*
ſtra quæ facta eſt in Aſia, qm̃ ſupra modũ
grauati ſumus ſupra virtutem, ita vt tæde
9 ret nos ẽt viuere. ꝰSed ipſi in nobiſmetipſis
rñſum mortis habuimus, vt nõ ſimus fidẽ-
tes in nobis, ſed in Deo qui ſuſcitat mor-
10 tuos, ꝰqui de tantis periculis nos eripuit &
eruit: in quem ſperamus quoniã & adhuc
11 eripiet. ꝰadiuuantibus & vobis in oȓone ꝓ
nobis, vt ex multarũ perſonis facierũ, eius
quę in nobis eſt donationis, per multos gra
12 tiæ agantur pro nobis. ꝰ Nam gloria noſtra
C hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ ꝙ
in ſimplicitate & ſinceritate Dei, & non in
ſapiẽtia carnali, ſed in gratia Dei cõuerſati
ſumus, in—hoc˙mundo: abundantius autẽ *—8.*
13 ad vos. ꝰNon enim alia ſcribimus vobis, q̃
quæ legiſtis &˙cognoſcitis. ꝰSpero autẽ ꝙ *˙cognouiſtis.*
14 vſq; in finem cognoſcetis, ꝰ ſicut & cogno-
uiſtis nos ex parte, ꝙ gloria veſtra ſumus:
ſicut & vos noſtra in die Domini noſtri Ie
15 ſu Chriſti. ꝰEt hac cõfidẽtia volui prius ve-
nire ad vos, vt ſecundã gratiam haberetis:
16 ꝰ& per vos tranſire in Macedoniã, & iterũ
à Macedonia venire ad vos, & à vobis de-
17 duci in Iudæam. ꝰ Cum ergo hoc voluiſ-
ſem, nunquid leuitate vſus ſum? Aut quæ
D cogito, ſecundum carnem cogito, vt ſit a-
18 pud me EST, & NON? ꝰ Fidelis autem
Deus, q͞a ſermo noſter qui˙ fuit˙apud vos. *˙ſit 10.*
19 non eſt in illo EST, & NON. ꝰDei enim
filius Ieſus Chriſtus, qui in vobis ꝑ nos prę
dicatus eſt per me & Syluanum & Timó
theum: non fuit in illo EST, & NON: ſed
20 EST in illo fuit. ꝰQuotquot eñ promiſſio-

nes

nes Dei ſunt, in illo E S T: ideo & per ip-
21 ſum, Amen Deo, ad gloriã noſtrã. ⁋Qui au-
tem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, &
22 qui vnxit nos, Deus: ⁋qui & ſignauit nos, &
dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.
23 ⁋Ego aũt teſtẽ Deũ inuoco in animã meã,
quòd parcens vobis, non veni vltrà Corin-
24 thũ, ⁋non quia dominamur fidei veſtræ, ſed
adiutores ſumus gaudij veſtri. nã fide ſtatis.

CAPVT II.

1 STatui aũt hoc ipſum apud me,
A ne iterum in triſtitia venirẽ
2 ad vos. ⁋Si enim ego contriſto
vos: & quis eſt qui me lætifi-
cet, niſi qui contriſtaſ ex me?
3 ⁋Et hoc ipſum ſcripſi vobis, vt non cùm ve
nero triſtitiam ſuper triſtitiã habeam, de
quibus oportuerat me gaudere, confidens
in omnibus vobis, quia meum gaudiũ, om
4 niũ veſtrũ eſt. ⁋Nam ex multa tribulatione
& anguſtia cordis ſcripſi vobis ꝑ multas la
chrymas: nõ vt cõtriſtemini, ſed vt ſciatis
q̃ charitatẽ habeam abũdantiùs in vobis.
5 ⁋Si quis autem contriſtauit, non me con-
triſtauit: ſed ex parte, vt non onerẽ omnes
6 vos. ⁋Sufficit illi qui eiuſmodi eſt, obiurga-
B tio hæc quæ fit à pluribus: ⁋ita vt econtra-
7 rio magis donetis & conſolemini, ne fortè
abũdantiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſ-
8 modi eſt. ⁋Propter quod obſecro vos, vt cõ-
9 firmetis in illũ charitatem: ⁋Ideo enim &
ſcripſi, vt cognoſcam experimentũ veſtrũ,
10 an in omnibus obedientes ſitis. ⁋Cui autẽ
*donatis C aliquid *donaſtis': & ego. Nã & ego quod
donaui, ſi quid donaui, propter vos in per-
11 ſona Chriſti, ⁋vt non circumueniamur à ſa
tana. non enim ignoramus cogitationes
12 eius. ⁋Cùm veniſſem autẽ Troadẽ propter
Euangelium Chriſti, & oſtium mihi aper-
13 tũ eſſet in Dño, ⁋non habui requiem ſpiri-
tui meo, eo quòd non inuenerim Titũ fra-
trẽ meũ: ſed valefaciens eis, profectus ſum
14 in Macedoniã. ⁋Deo autẽ gratias, qui ſem-
D per triũphat nos in Chriſto Ieſu, & odorẽ
notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni lo
15 co. ⁋quia Chriſti bonus odor ſumus Deo in
16 ijs, qui ſalui fiũt, & in ijs, qui pereũt. ⁋alijs
quidem odor mortis in mortẽ: alijs autem
odor vitæ in vitã. Et ad hæc qs tã idoneus?
17 ⁋Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterã-
tes verbũ Dei, ſed ex ſynceritate, ſed ſicut
ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

CAPVT III.

1 INcipimus iterũ noſmetipſos
A cõmendare? aut nunquid ege-
mus (ſicut quidam) commen
datitijs epiſtolis ad vos, aut ex
2 vobis? ⁋Epiſtola noſtra vos
eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſciẽ &
3 legitur ab omnib⁹ hominibus: ⁋manifeſta-
ti quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à
nobis, & ſcripta non atramẽto, ſed Spũ Dei
viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis
4 cordis carnalibus. ⁋Fiduciã autem talẽ ha-
5 bemus per Chriſtũ ad Deũ: ⁋non quòd ſuf-
ficientes ſimus cogitare aliqd à nobis, qua-
ſi ex nobis: ſed ſufficiẽtia noſtra ex Deo eſt.
6 ⁋qui & idoneos nos fecit miniſtros noui te-
B ſtamẽti: non *literæ, ſed Spũ': litera enim oc *Literæ, ſed Spiritus.
7 cidit: Spũs autẽ viuificat. ⁋Quòd ſi miniſtra
tio mortis, literis deformata in lapidibus,
fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere
filij Iſrael in faciẽ Moyſi, propter gloriam
8 vultus eius, quæ euacuatur. ⁋quõ non ma-
9 gis miniſtratio Spiritus erit in gloria? ⁋Nã
ſi miniſtratio dãnationis *in gloria eſt, mul *ſ.
to magis abundat miniſterium iuſtitiæ in
10 gloria. ⁋Nam nec glorificatũ eſt, qđ claruit
C in hac parte, propter excellentẽ gloriã. ⁋Si
11 enim quod euacuatur per gloriã eſt: multo
12 magis quod manet, in gloria eſt. ⁋Habentes
13 igitur talẽ ſpem, multa fiducia vtimur. ⁋&
non ſicut Moyſes ponebat velamẽ ſuper ⁋Exo. 34.
faciem ſuam, vt nõ intenderent filij Iſrael d. 31.
14 in faciẽ eius quod euacuatur, ⁋ſed obtuſi
D ſunt ſenſus eorum. Vſq; in hodiernũ enim
diem, idipſum velamen in lectione veteris
teſtamenti manet non reuelatũ (*quoniã' *quod ſ.
15 in Chriſto euacuatur,) ⁋ſed vſq; in hodier-
nũ diem, cùm legitur Moyſes, velamen po
16 ſitum eſt ſuper cor eorum. ⁋Cũ autem con Iohan. 4.
uerſus fuerit ad Dñm, auferetur velamen. d. 24.
17 ⁋Dñs autem Spiritus eſt. Vbi autẽ Spiritus
18 Dñi: ibi libertas. ⁋Nos vero omnes, reuela-
ta facie gloriam Domini ſpeculantes, in
eandem imaginem transformamur à cla-
ritate in claritatem, tanquàm à Dñi Spũ.

CAPVT IIII.

1 IDeo habentes hãc miniſtratio-
A nẽ, iuxta quod miſericordiã
cõſecuti ſumus, nõ deficimus,
2 ⁋ſed abdicamus occulta dede-
coris, non ambulantes in aſtu
tia, neq; adulterãtes verbũ Dei, ſed in ma-
nifeſtatione veritatis cõmendãtes noſmet-
ipſos ad omnem conſcientiã hominũ, co-
3 ram Deo. ⁋Quòd ſi etiam opertũ eſt Euan-
geliũ noſtrũ: in ijs qui pereũt, eſt opertũ.
4 in quibus Deus huius ſeculi excæcauit men
tes infideliũ, vt non fulgeat * illuminatio *eis ſ.
Euãgelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.
5 ⁋Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed
B Ieſum Chriſtum Dñm noſtrum': nos autẽ *ſ.
6 ſeruos veſtros per Ieſum, ⁋quoniam Deus
qui dixit de tenebris lucẽ ſplẽdeſcere, *ip- *ſ ſ.
ſe' illuxit in cordibus noſtris ad illumina- *qui ſ.
tionẽ ſcientiæ claritatis Dei in facie Chri-
7 ſti Ieſu. ⁋Habemus autẽ theſaurum iſtum
in vaſis fictilibus, vt ſublimitas ſit virtutis
8 Dei, & non ex nobis. ⁋In omnibus tribula-
tionẽ patimur, ſed nõ anguſtiamur, aporia- *humiliamur, ſed
9 mur, ſed nõ deſtituimur: ⁋perſecutionẽ pati- non confundimur.
C mur, ſed nõ derelĩquimur, *deijcimur, ſed
10 nõ perimus: ⁋ſemp ꝑ mortificationẽ Ieſu in

corpore

corpore noſtro circunferentes, vt & vita Ie-
11 ſu manifeſtetur in corporibus noſtris. ¶Sē-
per enim nos qui viuimus, in mortē tradi-
mur pp Ieſum : vt & vita Ieſu manifeſte-
12 tur in carne noſtra mortali. ¶ Ergo mors in
13 nobis operatur, vita aūt in vobis. ¶Habētes
aūt eundē ſpiritū fidei, ſicut ſcriptum eſt:
|Pſal.115 a.10. |Credidi, propter quod locutus ſum, & nos
14 credimus pp quod & loquimur : ¶ſcientes
qm̄ qui ſuſcitauit Ieſum, & nos cū Ieſu ſu-
15 ſcitabit & cōſtituet vobiſcū. ¶Oīa.n. ꝓpter
vos: vt gratia abundans, per multos in gra-
D tiarū actione, abundet in gloriā Dei. ¶ Pro-
16 pter quod nō deficimus: ſed licèt is q̃ foris
eſt noſter homo corrūpitur: tñ is qui intus
17 eſt renouatur de die in diē. ¶Id.n, qđ in præ
ſenti eſt momentaneum & leue tribulatio
nis noſtræ, ſupra modū in ſublimitate æter
18 nū gloriæ pondus operatur in nobis, non
contēplantibus nobis quæ vidētur, ſed quę
nō videntur. Quæ.n videntur, temporalia
ſunt: quæ aūt non vidētur, æterna ſunt.

## CAPVT V.

1 SCimus enim quoniam ſi terre-
A ſtris domus noſtra huius habi
tationis diſſoluatur, ꝙ ædifica
tionem ex Deo habemus, do-
mum non manufactam æter-
2 nā in cęlis. ¶Nam & in hoc ingemiſcimus.
habitationē noſtrā quæ de cœlo eſt, ſupin-
Apoc.16. c.15. 3 dui cupientes: ¶|ſi tamen veſtiti, non nudi
4 inueniamur. ¶Nam & qui ſumus in hoc ta
bernaculo, ingemiſcimus grauati: eò ꝙ no-
lumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt abſor-
5 beatur qđ mortale eſt, à vita. ¶Qui aūt effi-
cit nos in hoc ipſum, Deus qui dedit nobis
6 pignus ſpiritus. ¶Audētes igitur ſemper, &
ſciētes qm̄ dum ſumus in corpore, peregri-
7 namur à Dño, ¶ (per fidem enim ambula-
8 mus, & nō per ſpeciē) audemus aūt, & bo
B nam voluntatem habemus magis peregri-
nari à corpore, & præſentes eſſe ad Dñm .
9 ¶Et ideo cōtēdimus, ſiue abſentes, ſiue præ
|Ro.14. b.10. 10 ſentes placere illi. ¶|Oēs.n. nos manifeſta-
ri oportet ante tribunal Chriſti, vt referat
vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit,
11 ſiue bonum, ſiue malum. ¶Scientes ergo ti-
morem Dñi hominibus ſuademus: Deo au
tē manifeſti ſumus. Spero autem & in con
12 ſcientijs veſtris manifeſtos nos eſſe. ¶ Non
iterū commendamus nos vobis, ſed occa-
ſionem damus vobis gloriandi pro nobis,
vt habeatis ad eos qui in facie gloriātur, &
*excidimus 13 nō in corde. ¶Siue enim mēte *excedimus,
C Deo: ſiue ſobrij ſumus, vobis. ¶ Charitas.n.
14 Chriſti vrget nos : æſtimantes hoc, qm̄ ſi
vnus pro omnibꝰ mortuus eſt: ergo omnes
15 mortui ſunt. ¶& pro omnibus mortuus eſt
Chriſtus, vt & qui viuunt, iā nō ſibi viuāt,
ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt & reſurre-
16 xit. ¶Itaque nos ex hoc neminem nouimus
ſecundū carnem . Et ſi cognouimus ſecun-
dū carnē Chriſtū : ſed nunc iam nō noui-
17 mus. ¶Si qua ergo in Chriſto noua creatu-
D ra, |vetera tranſierunt, ecce facta ſunt om-
18 nia noua. ¶Omnia autem ex Deo, qui nos |Iſa. 43. e.19.
reconciliauit ſibi per Chriſtū: & dedit no- Apoc. 21.
19 bis miniſterium reconciliationis: quoniam b.5.
quidem Deus erat in Chriſto, mundum re-
concilians ſibi, nō reputans illis delicta ip-
ſorum, & poſuit in nobis verbum reconci-
20 liationis. ¶ Pro Chriſto ergo legatione fun-
gimur, tanquam Deo exhortante per nos.
Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini
21 Deo. ¶Eum qui non nouerat peccatum, pro
nobis peccatum fecit: vt nos efficeremur iu
ſtitia Dei in ipſo.

## CAPVT VI.

1 ADiuuantes autem *exhortamur *& 7.
A ne in vacuum gratiam Dei re
2 cipiatis. ¶(Ait enim: |Tempo
re accepto exaudiui te : & in |Iſa.49.
die ſalutis adiuui te. Ecce, nūc c.8.
tempus acceptabile: ecce, nūc dies ſalutis:)
3 ¶ |nemini dantes vllam offenſionem, vt
4 non vituperetur miniſteriū noſtrum: ¶ ſed |1.Co.10.
in omnibus exhibeamus noſmetipſos | ſi- g.32.
cut Dei miniſtros , in multa patientia, in |1.Cor.4.
tribulationibus, in neceſſitatibus, in angu- a.1.
5 ſtijs, *in plagis, in carceribus, in ſeditioni-
6 bus, in laboribus, in vigilijs , in ieiunijs, ¶in
B caſtitate, in ſcientia , in longanimitate, in
ſuauitate, in Spiritu ſancto, in charitate nō
7 ficta, ¶in verbo veritatis, in virtute Dei, per
8 arma iuſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris, ¶p glo-
riā & ignobilitatē, per infamiam & bonā
famam: vt ſeductores & veraces : ſicut qui
9 ignoti & cogniti: ¶quaſi morientes, & ecce
10 viuimus: vt caſtigati, & nō mortificati: qua
ſi triſtes, ſemper aūt gaudentes: ſicut egen-
tes, multos autem locupletātes: tanq̃ nihil
11 habētes, & omnia poſſidētes. ¶ Os noſtrum
C patet ad vos ô Corinthij, cor noſtrum dila-
12 tatū eſt. ¶Non anguſtiamini in nobis: angu
13 ſtiamini autem in viſceribus veſtris. ¶ean-
dē aūt habentes remunerationem (tanquā
14 filijs dico) dilatamini & vos. ¶ Nolite iugū
ducere cùm infidelibus. Quæ enim partici-
patio iuſtitiæ cū iniquitate? Aut quæ ſocie-
15 tas luci ad tenebras. ¶ Quæ autē conuentio
Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum
16 infideli? ¶Qui aūt conſenſus templo Dei cū |1.Cor.3.
D idôlis? | Vos.n. eſtis tēplum Dei viui: ſicut d.17.6.
dicit Deus: |Quoniam inhabitabo in illis: d.19.
& inambulabo, & ero illorum Deus: & ipſi |Leui.26.
17 erunt mihi populus. ¶ |Propter quod exite b.12.
de medio eorum, & ſeparamini dicit Do- |Iſa. 52.
minus, & immūdum ne tetigeritis : & ego c.11.
18 recipiam vos: ¶|& ero vobis in patrē: & vos |Iere.31.
eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus a.1.b.19.
omnipotens.

## CAPVT VII.

1 HAs ergo habentes promiſſiones cha-
A riſſimi, mundemus nos ab omni

inquinamẽto carnis & ſpũs, perficiẽtes ſan
2 ctificationem in timore Dei. ¶Capite nos.
Neminem læſimus, neminem corrupimus,
3 neminẽ circũuenimus. ¶Non ad condemna
*veſtram tionẽ*dico. prædixi. n. ꝙ in cordibus noſtris
eſtis ad cõmoriendum & ad cõuiuendum.
4 multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mi
hi gloriatio pro vobis: repletus ſum cõſola
tione: ſuperabũdo gaudio in oĩ tribulatio-
5 ne noſtra. ¶ Nam & cùm veniſſemus in Ma
cedoniã, nullam requiem habuit caro nr̃a,
B ſed oẽm tribulationẽ paſſi ſumus, foris pu
6 gnę, intus timores. ¶Sed qui conſolat̃ humi-
les, conſolatus eſt nos, Deus, in aduentu Ti
7 ti. ¶Non ſolùm aũt in aduẽtu eius, ſed etiã
in conſolatione, qua cõſolatus eſt in vobis,
referẽs nobis veſtrum deſiderium, veſtrum
fletum, veſtram æmulationem pro me, ita
8 magis vt gauderẽ. ¶Qm̃ & ſi contriſtaui vos
C in epiſtola, non me pęnitet: & ſi pęniteret,
vidẽs ꝙ epiſtola illa (& ſi ad horam) vos cõ
9 triſtauit. ¶nunc gaudeo: non quia contriſta-
ti eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pęniten-
tiam. Cõtriſtati enim eſtis ſcd̃m Deum, vt
in nullo detrimentum patiamini ex nobis.
‖1. Pet. 2. d. 19. 10 ¶‖Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt,
pœnitentiam in ſalutẽ ſtabilem operatur:
11 ſeculi aũt triſtitia mortem operatur. ¶Ecce
enim hoc ipſum, ſcd̃m Deũ contriſtari vos,
quantam in vobis operatur ſolicitudinem:
ſed defenſionem, ſed indignationẽ, ſed ti-
morẽ, ſed deſiderium, ſed æmulationẽ, ſed
vindictam: in oĩbus exhibuiſtis vos, incon-
12 taminatos eſſe negocio. ¶ Igitur etſi ſcripſi
vobis, non ꝑꝑ eum qui fecit iniuriam, nec
ꝑꝑ eum qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandã
ſolicitudinem noſtrã quam habemus pro
*ad vos & 13 vobis * coram Deo. ¶Ideo conſolati ſumus.
D In cõſolatione aũt noſtra, abundantius ma
gis gauiſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia re
14 fectus eſt ſpũs eius ab omnibus vobis, ¶& ſi
quid apud illũ de vobis gloriatus ſum, non
ſum cõfuſus: ſed ſicut omnia vobis in veri-
tate locuti ſumus, ita gloriatio noſtra quæ
15 fuit ad Titum, veritas facta eſt, ¶ & viſcera
eius abundantius in vobis ſunt: reminiſcẽ-
tis oĩum veſtrum obedientiam, qũo cum ti
16 more & tremore excepiſtis illum. ¶Gaudeo
quòd in omnibus confido in vobis.

## CAPVT VIII.

1 NOtam autem facimus vobis fra
A tres, gratiam Dei quæ data eſt
2 in eccleſijs Macedonię, ¶quòd
in multo experimẽto tribula-
tionis abũdantia gaudij ipſo-
rũ fuit, & altiſſima paupertas eorũ abunda
3 uit in diuitias ſimplicitatis eorũ: ¶q̃a ſecun
dùm virtutem (teſtimonium illis reddo) &
4 ſupra virtutẽ voluntarij fuerũt, ¶ cum mul-
ta exhortatione obſecrãtes nos gratiam &
cõmunicationẽ miniſterij q̃d fit in ſanctos.
5 ¶ Et non ſicut ſperauimus, ſed ſemetipſos
dederunt primùm Domino, deinde nobis
6 per volũtatem Dei: ¶ita vt rogaremus Titũ,
B vt quemadmodum cępit, ita & perficiat in
7 vobis etiam gratiã iſtam. ¶Sed ſicut in om-
nibus abundantis fide & ſermone, & ſcien-
tia, & oĩ ſolicitudine, -ĩſup' & charitate ve -&.
8 ſtra in nos, vt & in hac gr̃a abundetis ¶Non
quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolici
tudinem, etiam veſtrę charitatis ingenium
9 bonum comprobans. ¶Scitis enim gratiam
Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quoniam propter
vos egenus factus eſt, cùm eſſet diues, vt il-
10 lius inopia vos diuites eſſetis. ¶Et cõſilium
in hoc do: hoc enim vobis vtile eſt, qui non
ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno
11 priore: ¶nũc verò & facto perficite: vt quẽ-
admodum promptus eſt animus volunta-
tis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.
12 ¶Si enim voluntas prompta eſt: ſecundùm
id quòd habet, accepta eſt, non ſecundùm
13 id quod non habet. ¶Non enim vt alijs ſit
remiſſio, nobis autẽ tribulatio: ſed ex ęqua
14 litate ¶In præſenti tempore veſtra abundã-
C tia illorum inopiam ſuppleat: vt & illorũ
abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplemen-
tum, vt fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:
15 ¶‖Qui multum, non abundauit: & qui mo- ‖Exo. 16.
16 dicum non minorauit. ¶Gratias autẽ Deo, d. 18.
qui dedit eandem ſolicitudinẽ pro vobis in *habuit
17 corde Titi, ¶ quoniam exhortationem quì- 11.
dẽ ſuſcepit: ſed cùm ſolicitior eſſet, ſua vo-
18 lũtate profectus eſt ad vos. ¶Miſimus etiam
cũ illo fratrẽ, cuius laus eſt in Euãgelio per
19 omnes Eccleſias: ¶non ſolùm autem, ſed &
D ordinatus eſt ab Eccleſijs comes peregrina-
tionis noſtræ: in hanc gratiã quæ miniſtra-
tur à nobis ad Dñi gloriam, & deſtinatam
20 voluntatem noſtrã. ¶ deuitãtes hoc, ne quis
nos vituperet in hac plenitudine quę mini
21 ſtratur à nobis. ¶‖Prouidemus enim bona ‖Ro. 12. d.
nõ ſolùm coram Deo, ſed etiam coram ho 17.
22 minibus. ¶Miſimus autem cum illis & fra-
trem noſtrum, quem ꝓbauimus in multis
ſæpe ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſo-
23 licitiorem, confidentia multa in vos. ¶ ſiue
pro Tito qui eſt ſocius meus & *in vos' adiu *in vobis.
tor: ſiue fratres noſtri Apoſtoli eccleſiarum
24 *gloriæ' Chriſti. ¶Oſtenſionem ergo quę eſt *gloria 2.
charitatis veſtræ & noſtrę gloriæ pro vobis,
in illos oſtendite in facie Eccleſiarum.

## CAPVT IX.

1 NAm de miniſterio quod fit in
A ſanctos, ex abundãti eſt mihi
2 ſcribere vobis. ¶Scio. n. prom-
ptum aĩum veſtrum: pro quo
de vobis glorior apud Mace-
dones. Quoniam & Achaia parata eſt ab an
no ꝑterito, & vr̃a emulatio prouocauit plu
3 rimos. ¶Miſi autem fratres, vt ne quod glo-
riamur de vobis euacuetur in hac parte,
4 vt (quemadmodum dixi) parati ſitis: ¶ ne
cùm venerint Macedones mecum, & in-

B uenerint vos īparatos, erubeſcam' nos, vt
5 nō dicamus vos in hac ſubſtātia. ¶Neceſſa-
riū ergo exiſtimaui rogare fr̃es vt pueniant
ad vos, & pparēt tepromiſſā bn̄dictionem
hāc paratā eſſe ſic, quaſi benedictionē, non
6 tanq̄ auaritiā. ¶Hoc aūt dico: Qui parcè ſe-
minat, parcè & metet: & q ſeminat in bn̄-
dictionibus, de benedictionibus & metet.
7 ¶Vnuſquiſq; ꝓut deſtinauit in corde ſuo:
C nō ex triſtitia, aut ex neceſſitate. ¶hilarē.n. *Eccle. 35. b. 11.*
8 datorem diligit Deus. ¶Potens eſt aūt Deus
oēm gratiā abundare facere in vobis: vt in
oībus ſemp oēm ſufficientiā habētes, abū-
9 detis I oē opus bonū, ¶ſicut ſcriptū eſt: Di- *Pſ. 111. b. 9.*
ſperſit, dedit pauperib⁹: iuſtitia eius manet
10 in ᵛęternū'. ¶Qui autem adminiſtrat ſemē *ᵛ ſeculum ſeculi.*
ſemināti: & panē ad māducādū pſtabit: &
multiplicabit ſemē veſtrū, & augebit incre
11 mēta frugū iuſtitię veſtræ: ¶vt in oībus lo-
cupletati abūdetis in oēm ſimplicitatē, q̄
12 opatur p nos gratiarū actionem Deo. ¶Qm̄
D miniſteriū huius officij nō ſolū ſupplet ea
q̄ deſunt ſāctis: ſed ēt abūdat p multas gra
13 tiarū actiones in Dn̄o: ¶p ꝓbationē mini-
ſterij hui⁹, glorificātes Deū in obediētiā cō
feſſionis vr̃æ in Euāgeliū Chriſti, & ſimpli
14 citate cōicationis in illos, & in oēs, ¶& in
ipſorū obſecratione ꝓ vobis, deſiderantiū
vos pp eminentem gratiam Dei in vobis.
15 ¶Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ei⁹.

## CAPVT X.

1 IPſe aūt ego Paulus obſecro vos
A p manſuetudinē & modeſtiā
Chriſti, q in facie quidē humi
lis ſum inter vos, abſens aūt
2 cōfido in vobis. ¶Rogo aūt ne
pſens audeā p eā confidētiā qua exiſtimor
audere in quoſdā: q arbitranē nos tanq̄ ſe-
3 cundū carnē ambulemus. ¶In carne.n. am
4 bulantes, nō ſecūdū carnē militamus. ¶Nā
arma militiæ noſtræ nō carnalia ſunt: ſed
potētia Deo ad deſtructionē munitionū, cō
5 ſilia deſtruētes, ¶& oēm altitudinē extollē
tē ſe aduerſus ſciētiā Dei, & in captiuitatē
B redigētes oēm intellectū in obſequiū Chri
6 ſti, ¶& in prōptu habētes vlciſci oēm inobe
diētiā, cū impleta fuerit veſtra obedientia.
7 ¶Quæ ſecūdū faciē ſunt, videte. Si qs cōfidit
ſibi, Chriſti ſe eſſe: hoc cogitet iterū apud
8 ſe, qa ſicut ipſe Chriſti eſt: ita & nos. ¶Nā &
ſi amplius aliqd gloriatus fuero de poteſta
te noſtra, quā dedit nobis Dn̄s in ędificatio
nē, & nō in deſtructionē veſtrā, nō erube-
9 ſcā. ¶Vt aūt non exiſtimer tanq̄ terrere vos
10 p epiſtolas, ¶(qm̄ qdē epiſtolæ, inquunt gra
C ues ſunt & fortes: pſentia aūt corporis in
11 firma, & ſermo cōtēptibilis) ¶hoc cogitet q
eiuſmodi eſt, qa quales ſumus verbo p epi
ſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.
12 ¶Nō.n. audemus inſerere, aut cōparare nos
qbuſdā, q ſeipſos cōmēdant: ſed ipſi in no
bis noſmetipſos metiētes, & cōparātes noſ
13 metipſos nobis. ¶Nos aūt nō in immēſum
gloriabimur: ¶ſed ſecundū mēſurā regulæ, *Epheſ. 4. b 8.*
qua mēſus eſt nobis Deus mēſurā ptingē-
14 di vſq; ad vos. ¶Nō.n. quaſi nō ptingentes
ad vos, ſupextēdimus nos. Vſq; ad vos enī
15 puenimus in Euāgelio Chriſti. ¶nō in im-
mēſum gloriātes in alienis laboribus: ſpē
aūt habētes creſcētis fidei vr̃æ, in vobis ma
gnificari ſecūdū regulā noſtrā in abūdātia, *Iere. 9. g. 25.*
16 ¶ēt in illa q̄ vltra vos ſunt, euāgelizare, nō *1. Cor. 1. d 31.*
in aliena regula, in ijs q̄ pparata ſunt glo-
17 riari. ¶Qui aūt gloriatur in Dn̄o glorietur.
18 ¶Nō enim qui ſeipſum cōmendat, ille pro- *ᵛ Dominus ſ.*
batus eſt: ſed quem ᵛ Deus ' commendat.

## CAPVT XI.

1 VTinam ſuſtinereris modicū qd
A inſipiētiæ meæ: ſed & ſuppor
2 tate me. ¶Æmulor.n. vos Dei
æmulatione. Deſpondi.n. vos
vni viro, virginē caſtā exhibe-
3 re Chriſto. ¶Timeo aūt ne ſicut ſerpēs He- *Gene. 3. a. 4.*
uam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrūpanē ſen-
ſus veſtri, & excidāt à ſimplicitate quæ eſt
4 in Chriſto Ieſu. ¶Nam ſi is qui venit, aliū
Chriſtū pdicat quē nō prædicauimus, aut
aliū ſpiritū accipitis quē nō accepiſtis, aut
aliud Euāgeliū quod non recepiſtis: rectè
5 pateremini. ¶Exiſtimo.n. nihil me min⁹ fe
6 ciſſe à magnis Apoſtolis. ¶Nā etſi imperitus
B ſermone, ſed nō ſcientia. In oībus aūt ma-
7 nifeſtati ſumus vobis. ¶Aut nūquid pecca-
tum feci, meipſum humiliās, vt vos exalte
mini? qm̄ gratis Euangelium Dei euangeli
8 zaui vobis. ¶Alias eccleſias expoliaui, acci-
9 piēs ſtipendiū ad miniſteriū veſtrū. ¶Et cū
eſſem apud vos, & egerem: nulli oneroſus
fui: nā quod mihi deerat, ſuppleuerūt fr̃es
qui venerūt à Macedonia: & in oībus ſine
10 onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo. ¶Eſt ve
C ritas Chriſti in me, qm̄ hęc gloriatio nō in-
11 fringet̄ in me in regionibus Achaiæ. ¶Qua-
12 re? qa nō diligo vos? Deus ſcit. ¶Quod aūt fa
cio: & faciā, vt amputē occaſionem eorum
qui volunt occaſionem: vt in quo glorianē,
13 inueniantur ſicut & nos. ¶Nam eiuſmodi
pſeudo apoſtoli, ſunt operarij ſubdoli, trāſ-
14 figurātes ſe in Apoſtolos Chriſti. ¶Et nō mi
rū: ipſe.n. ſatanas transfigurat ſe in angelū
15 lucis. ¶nō eſt ergo magnum ſi miniſtri eius
D transfigurenē velut miniſtri iuſtitiæ: quorū
16 finis erit ſecūdū opa ipſorū. ¶Iterū dico, (ne
qs me putet inſipientę eſſe: alioquin velut
inſipientem accipite me, vt & ego modicū
17 qd glorier:) ¶qđ loquor, nō loquor ſecūdū
ᵛDeum', ſed quaſi in inſipiētia, in hac ſub-
18 ſtātia glorier. ¶Qm̄ multi glorianē ſecundū *ᵛ Dominum ſ.*
19 carnē: & ego gloriabor. ¶Libenter.n. ſuffer-
20 tis inſipientes: cū ſitis ipſi ſapientes. ¶Suſti-
E netis.n. ſi quis vos in ſeruitutem redigit, ſi
quis deuorat, ſiquis accipit, ſi quis extolli-
21 tur, ſiquis in faciem vos cædit. ¶Secundùm
ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fueri

–ſ. mus–in hac parteˋ. In quo qs audet(in inſi
22 piētia dico)audeo & ego. ¶ Hebræi ſunt: &
ego. Iſraëlitę ſūt: & ego. Semē Abrahę ſūt:
–ſ. 23 & ego. ¶Miniſtri Chriſti ſunt: & egoˋ(vt mi
nus ſapiēs dico)plus ego: in laboribus plu-
F rimis, ī carcerib⁹ abūdātiùs, in plagis ſupra
24 modū, ī mortib⁹ frequēter. ¶A Iudæis quin
quies, ‖ quadragenas, vna minus accepi.
‖Deu. 25. a.3. 25 ¶ ‖Ter virgis cæſus ſum, ¶ ſemel lapidatus
ſum, ‖ter naufragiū feci, nocte & die in pro
Act. 16. c.22. 26 fundū maris fui, ¶in itineribus ſæpe, pericu
lis fluminū, periculis latronū, periculis ex
Act. 14. c.18. gñe, periculis ex Gētib⁹, periculis in ciuita-
te, periculis ī ſolitudine, periculis in mari,
Act. 27. e.2.g.41. 27 periculis in falſis fratrib⁹, ¶in labore & ęrū
na, ī vigilijs multis, in fame & ſiti, in ieiu-
28 nijs multis, in frigore & nuditate, ¶pter illa
q̄ extrinſecus ſunt: inſtātia mea quotidia-
29 na, ſolicitudo oīum eccleſiarū. ¶Quis infir-
G matur, & ego non infirmor? quis ſcandali-
30 zatur, & ego non vror? ¶ Si gloriari oportet:
31 q̄ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor. ¶ De⁹ &
pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt bene-
‖Act. 9. d.24. 32 dictus in ſecula, ſcit ꝙ non mentior. ¶ ‖Da-
maſci præpoſitus Gentis Aretę Regis, cuſto
diebat ciuitatē Damaſcenorū, vt me cōpre
33 henderet: ¶& per feneſtrā in ſporta dimiſ-
–ſ. ſus ſum ꝑ murū, &–ſicˋeffugi manus eius.

CAPVT XII

1 SI gloriari oportet, non expedit
A quidē: veniā autē ad viſiones
2 & reuelationes Dñi. ¶ ‖Scio ho
‖Act. 9. a. & 22. d.17 minē in Chr̄o ante annos qua
tuordecim(ſiue in corpore, ſi-
ne extra corpus, neſcio: Deus ſcit) raptū hu-
3 iuſmodi vſq; ad tertiū cœlum. ¶Et ſcio hu-
iuſmodi hoīem (ſiue in corpore, ſiue extra
4 corpus, neſcio: Deus ſcit) ¶qm̄ raptus eſt in
Paradiſum: & audiuit arcana verba, q̄ non
5 licet homini loqui. ¶ Pro huiuſmodi gloria-
B bor: pro me aūt nihil gloriabor, niſi in in-
6 firmitatibus meis. ¶Nam & ſi voluero glo-
riari, nō ero inſipiēs: veritatē.n. dicā: parco
*in 1. aūt: ne quis * me exiſtimet ſuper id qđ vi-
–ſ. 7 det–in meˋ, aut aliquid audit ex me. ¶ Et
ne magnitudo reuelationū extollat me, da-
tus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus
8 ſatanæ, vt me colaphizet. ¶Propter qđ ter
C Dñm rogaui, vt diſcederet à me: ¶ & dixit
9 mihi: Sufficit tibi gr̄a mea, nā virtus ī infir-
mitate pficitur. Libēter igitur gloriabor in
infirmitatib⁹ meis, vt inhabitet ī me virt⁹
10 Chr̄i. ¶Propter qđ placeo mihi ī infirmita-
tibus, in cōtumelijs, in neceſſitatibus, in ꝑ-
ſecutionib⁹, ī anguſtijs ꝓ Chr̄o. Cū.n. in-
11 firmor, tūc potēs ſum. ¶Fact⁹ ſum inſipiēs:
D vos me coëgiſtis. Ego enim à vobis debui
ˋfeci. cōmendari: nihil. n. minusˋfuiˋ ab ijs qui
ˋApoſto-li ſ. ſunt ſupra modum apoſtoli, tametſi nihil
12 ſum. ¶ Signa tūˋapoſtolatus meiˋfacta ſunt
ſup vos in oī patiētia, in ſignis & ꝓdigijs &
13 virtutibus. ¶Quid eſt.n. qđ minus habuiſtis
præ cæteris eccleſijs: niſi ꝙ ego ipſe nō gra-
14 uaui vos? Donate mihi hāc iniuriā. ¶Ecce,
E tertiò hoc paratus ſum venire ad vos: & nō
ero grauis vobis. Nō.n quęro q̄ veſtra ſunt:
ſed vos. Nec̨ n. debēt filij parētibus theſau
15 rizare, ſed parētes filijs. ¶ego aūt libentiſſi- –ſ.
mè impendā, & ſuperimpēdar ego ipſe pro
aīabus veſtris: licèt plus vos diligēs minus
16 diligar. ¶Sed eſto: ego vos non grauaui: ſed
17 cū eſſem aſtutus, dolo vos cepi. ¶ Nunquid
per aliquem eorū quos miſi ad vos, circum
18 ueni vos? ¶Rogaui Titum, & miſi cum illo
F fratrem. Nunquid Titus vos circumuenit?
nónne eodē ſpiritu ambulauimus? nónne
19 ijſdē veſtigijs? ¶ Olim putatis ꝙ excuſemus
nos apud vos? Coram Deo, in Chr̄o loqui-
mur: oīa aūt chariſsimi ꝑꝑ ædificationem
20 vr̄am. ¶Timeo enim ne fortè cū venero, nō
quales volo, inueniā vos: & ego inueniar à
G vobis, qualem non vultis: ne fortè conten-
tiones, æmulationes, animoſitates, diſſen-
ſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflatio-
21 nes, ſeditiones, ſint inter vos. ¶ne iterū cum
venero, humiliet me Deus apud vos: & lu-
geā multos ex ijs q̄ antè peccauerūt, & non
egerunt pœnitentiam ſuper immūditia &
fornicatione & impudicitia quā geſſerunt.

CAPVT XIII.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos:
A ¶‖ In ore duorū vel triū teſtiū ‖Deu. 19. b.15.
2 ſtabit omne verbū. ¶ Prędixi,
& prædico vt præſens*, & nūc Mat. 18. b.16.
abſens ijs qui antè peccaue-
rūt, & cæteris oībus, qm̄ ſi venero iterū, nō Iohan. 8.
3 parcam. ¶ An experimentū quæritis eius q̄ e.17.
in me loquit̄ Chriſtus: q̄ in vobis nō infir- Heb. 10.
4 mat̄, ſed potēs eſt in vobis? ¶Nā etſi crucifi- c.28.
xus eſt ex infirmitate: ſed viuit ex virtute *bis 4.
B Dei. Nā & nos infirmi ſumus ī illo: ſedˋvi ˋuiuimus
5 uemusˋcū eo ex virtute Dei in vobis. ¶‖Voſ- 9.
metipſos tētate ſi eſtis in fide: ipſi vos ꝓba
te. An nō cognoſcitis voſmetipſos q̄a Chri
ſtus Ieſus in vobis eſt, niſi fortè reprobi e- 1.Cor.11
6 ſtis. ¶Spero aūt qđˋcognoſcitisˋq̄a nos non f.28.
7 ſumus reprobi. ¶Oramus aūt Deum, vt ni- ˋcognoſce-
C hil mali faciatis, nō vt nos probati apparea tis 1.
mus, ſed vt vos quod bonū eſt, faciatis, nos
8 aūt vt reprobi ſimus. ¶Nō.n. poſſumus ali-
quid aduerſus veritatem: ſed pro veritate.
9 ¶Gaudemus enim, qm̄ nos infirmi ſumus:
vos aūt potētes eſtis. Hoc & oramus, veſtrā
10 conſummationē. ¶ Ideo hæc abſens ſcribo,
vt non præſens durius agam ſecundū pote
D ſtatē quam Dñs dedit mihi in ędificationē,
11 & non in deſtructionem. ¶ De cætero fra-
tres, gaudete, perfecti eſtote: exhortamini,
idem ſapite: pacem habete, & Deus pacis
12 & dilectionis erit vobiſcū. ¶ Salutate inui-
cē in oſculo ſancto. Salutant vos oēs ſan-
13 cti. ¶Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, &
charitas Dei, & communicatio ſancti Spi-
ritus ſit cùm omnibus vobis. Amen.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Galatas.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Galatas.

*GALATÆ, ſunt Græci. Hi uerbum ueritatis primùm ab Apoſtolo acceperunt, ſed poſt diſceſſum eius, tentati ſunt à falſis apoſtolis: ut in legem, & circuncìſionem uerterentur. Hos Apoſtolus reuocat ad fidem ueritatis, ſcribens eis ab Epheſo.*

## CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apoſtolus non ab
A hominibus, neque per ho-
minē, ſed per Ieſum Chri-
ſtum, & Deum patrem qui
2 ſuſcitauit eum à mortuis,
¶ & qui mecū ſunt omnes
3 fratres: eccleſijs Galatiæ. ¶Gratia vobis &
pax à Deo patre & Dño noſtro Ieſu Chri-
4 ſto, ¶qui dedit ſemetipſum pro peccatis no
ſtris, vt eriperet nos de præſenti ſeculo ne-
quā, ſecūdū voluntatē Dei, & patris noſtri:
5 ¶cui eſt gloria in ſecula ſeculorū. Amē. ¶Mi
ror, ꝙ ſic tam citò transferimini ab eo qui
B vos vocauit in gratiā Chriſti, in aliud Euā-
6 geliū: ¶quod non eſt aliud: niſi ſunt aliqui
q vos cōturbant, & volūt conuertere Euan-
7 gelium Chriſti. ¶Sed licèt nos, aut angelus
de cœlo euāgelizet vobis præterquā quod
8 euāgelizauim' vobis, anathema ſit. ¶Sicut p̄
9 diximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis
euangelizauerit præter id quod accepiſtis,
10 anáthema ſit. ¶Modò enim hominibus ſua-
deo, an deo? An quæro hominibus placere?
Si adhuc hoībus placerē, Chriſti ſeruus nō
‖1.Co.15. a.1. 11 eſſem. ¶‖Notū.n.vobis facio fratres Euāge-
liū qđ euangelizatū eſt à me, quia non eſt
‖Ephe.3. a.3. 12 ſcđm hominē. ¶‖neq;.n.ego ab homine ac-
C cepi illud, neq; didici: ſed per reuelationē
13 Ieſu Chriſti. ¶ Audiſtis.n.conuerſationem
meā aliqñ in Iudaiſmo, qm̄ ſupra modū p-
ſequebar Eccleſiā Dei, & expugnabā illā,
14 ¶& ꝓficiebā in Iudaiſmo ſupra multos coę
taneos meos in genere meo, abundantius
æmulator exiſtens paternarū mearū tradi-
15 tionū. ¶Cū aūt placuit ei qui me ſegregauit
ex vtero matris meę, & vocauit per gratiā
16 ſuam, ¶vt reuelaret Filiū ſuū in me, vt euā-
gelizarē illum in Gentibus: continuò non
17 acquieui carni & ſanguini, ¶neq; veni Iero
ſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos:
ſed abij in Arabiā, & iterum reuerſus ſum
18 Damaſcum. ¶Deinde poſt annos tres veni
D Ieroſolymam videre Petrū: & manſi apud
19 eum diebus quindecim. ¶ 'Alium aūt Apo-
ſtolorum vidi neminem: niſi Iacóbum fra
20 trem Domini. ¶ Quæ autem ſcribo vobis:
21 ecce corā Deo, quia non mentior. ¶Deinde
22 veni in partes Syriæ & Ciliciæ. ¶Erā autem
ignotus facie eccleſijs Iudææ, quæ erant in
23 Chriſto: ¶tantum autem auditū habebant:
Quoniā qui perſequebatur nos aliqñ, nunc
euangelizat fidem, quā aliquando expu-
24 gnabat, ¶& in me clarificabant Deum‘.

## CAPVT II.

1 DEinde poſt annos quatuorde-
A cim, iterum aſcendi Ieroſoly-
mā cū Barnaba, aſſumpto &
2 Tito. ¶Aſcendi autem ſecūdū
reuelationē: & contuli cū il-
lis Euangeliū qđ prædico in Gentibus, ſeor –7.
ſum autē ijs qui videbātur– 'aliquid eſſe‘: 'maiores
ne fortè in vacuū currerē, aut cucurriſſem. eſſe 3.
3 ¶Sed neque Titus qui mecū erat, cum eſſet –3.
4 Gentilis, cōpulſus eſt circuncidi: ¶–ſed pro 'ſubiectio
pter ſubintroductos falſos fratres qui ſubin ne 3.
troierūt explorare libertatē nr̄am, quā ha- ‖Deu.10.
bemus in Chr̄o Ieſu, vt nos in ſeruitutē re d.17.
5 digerēt. ¶Quibus neq; ad horā ceſſimus 'ſu- 2.Par.9.
biectioni‘: vt veritas Euangelij permaneat c.27.
6 apud vos. ¶Ab ijs aūt q videbantur eſſe ali- Iohan.34
quid (quales aliqñ fuerint, nihil mea inter- b.19.
B eſt. ‖Deus pſonā hoīs nō accipit) mihi.n.q Su.6.b.8.
videbantur eſſe–aliqđ‘, nihil contulerunt. –6.
7 ¶Sed ecōtra, cū vidiſſent ꝙ creditū eſt mihi Eccleſ.35.
Euangeliū præputij, ſicut Petro circūciſio- b.16.
8 nis (¶qui.n.operatus eſt Petro in Apoſtola- Rom.2.b.
tū circunciſionis: operatus eſt & mihi inter 11.
9 Gētes) ¶& cū cognouiſſent gratiam quæ da- Eph.6.b.9
ta eſt mihi, Iacóbus & Cephas & Iohānes Coloſſ 3.
qui videbantur colūnæ eſſe, dextras dede- d.25.
runt mihi & Barnabæ ſocietatis: vt nos in Act. 10.
10 Gētes, ipſi aūt in circūciſionē: ¶tm̄ vt pau- e.34.
perū memores eſſemus, qđ et ſolicitus fui 1.Petr.1.
11 hoc ipſum facere. ¶Cū autem veniſſet 'Ce- c.17.
C phas‘ Antiochiā: in faciē ei reſtiti, quia re- 'Petrus

Et

12 prehenſibilis erat. ꝰPriùs enim quàm ve-
nirent quidam à Iacobo, cū Gentibus ede-
bat: cum autem veniſſent, ſubtrahebat &
ſegregabat ſe, timens eos qui ex circūciſio-
13 ne erant. ꝰEt ſimulationi eius conſenſerūt
cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur
14 ab eis in illam ſimulationem. ꝰSed cum vi
diſſem quòd non rectè ambularent ad ve-
ritatem Euangelij, dixi Cephæ coram om-
nibus: Si tu cum Iudæus ſis, Gentiliter vi-
uis, & non Iudaicè: quomodo Gentes co-
15 gis Iudaizare? ꝰNos natura Iudæi, & non ex
16 Gentibus peccatores. ꝰ ‖ Scientes autem quod
non iuſtificatur homo ex operibus legis, ni
ſi per fidem Ieſu Chriſti: & nos in Chriſto
Ieſu ᵇcredimusᵇ, vt iuſtificemur ex fide Chri
ſti, & non ex operibus legis: propter quod
lex operibus legis non iuſtificabitur omnis
17 caro. ꝰQuòd ſi quærentes iuſtificari in Chri
D ſto, inuenti ſumus & ipſi peccatores: nun-
quid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.
18 ꝰSi enim quę deſtruxi, iterum hęc ædifico,
19 præuaricatorem me conſtituo. ꝰ Ego enim
per legem, legi mortuus ſum, vt Deo viuā:
20 Chriſto confixus ſum cruci. ꝰ Viuo autem,
iam non ego: viuit verò in me Chriſtus.
Quod autem nunc viuo in carne: in fide vi
uo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſe-
21 metipſum pro me. ꝰ Non abijcio gratiam
Dei. Si enim per legem iuſtitia, ergo gratis
Chriſtus mortuus eſt.

## CAPVT III.

1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit
A nō ᵇobedireᵇ veritati, ante quorum ocu
los Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, & in vo-
2 bis crucifixus? ꝰHoc ſolum à vobis volo di-
ſcere: Ex operibus legis Spiritū accepiſtis,
3 an ex auditu fidei? ꝰSic ſtulti eſtis, vt cū ſpi-
ritu cœperitis, nunc carne conſummemi-
4 ni? ꝰTanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſi-
5 ne cauſa. ꝰQui ergo tribuit vobis Spiritū, &
operať virtutes in vobis: ex operibus legis,
6 an ex auditu fidei? ꝰSicut*, ‖ Abraham cre-
didit Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiā.
7 ꝰᵇCognoſciteᵇ ergo quia qui ex fide ſunt, ij
8 ſunt filij Abrahæ. ꝰProuidens autem ſcri-
B ptura quia ex fide iuſtificat Gētes Deus prę
nunciauit Abrahę, ‖ Quia benedicentur in
9 te oēs Gentes. ꝰ Igitur qui ex fide ſunt, be-
10 nedicentur cum fideli Abraham. ꝰQuicun-
que enim ex operibus legis ſunt, ſub male
dicto ſunt. Scriptum eſt enim: ‖ Maledictus
oīs qui nō permanſerit in omnibus q̄ ſcri-
11 pta ſunt in libro legis, vt faciat ea. ꝰQm̄ aut
in lege nemo iuſtificatur apud Deum, ma-
nifeſtum eſt: ‖ quia iuſtus ex fide ᵇviuitᵇ.
12 ꝰLex autem non eſt ex fide: ſed ‖ qui fecerit
13 ea, viuet in illis. ꝰChriſtus nos redemit de
maledicto legis, factus ꝓ nobis maledictū
(quia ſcriptum eſt: ‖ Maledictus omnis qui
14 pēdet in ligno) ꝰvt in Gentibus benedictio
Abrahæ fieret in Chriſto Ieſu: vt pollicita-

*Rom. 3. c. 19. c. 20.*
*ᵇ credidimus 1.*
*Rom. 3. c. 20.*
*ᵇ credere 6*
** ſcriptum eſt 6.*
*Gen. 15. b 6.*
*Rom. 4. a. 3. c. 18.*
*Iacob. 2. d 23.*
*ᵇ Cognoſcitis 4.*
*Gene. 12. a 3. 22. d. 18. 26. a 4.*
*Eccle. 44. d. 20.*
*Deu. 27. d 26.*
*Aba. 2. a. 4.*
*Rom. 1. b. 17.*
*ᵇ viuet 3.*

15 tionē Spiritus accipiamus ꝑ fidē. ꝰFratres
C (ſecundū hominem dico) ‖ tamen hominis
confirmatū teſtm̄ nemo ſpernit, aut ſupor-
16 dinat. ꝰAbrahæ dictę ſunt promiſſiones: &
ſemini eius. Non dicit, Et ſeminibus, quaſi
in multis: ſed quaſi in vno, Et ſemini tuo,
17 qui eſt Chriſtus. ꝰ Hoc aūt dico, teſtm̄ con-
firmatum à Deo: quæ poſt quadringentos
& triginta annos facta eſt lex, non irritū fa
18 cit ad euacuandā promiſſionē. ꝰNā ſi ex le-
ge hęreditas, iā nō ex promiſſione. Abrahæ
19 aūt ꝑ repromiſſionē donauit Deus. ꝰ Quid
igitur lex? Propter ᵇtrāſgreſſionesᵇ poſita eſt
donec veniret ſemen cui promiſerat: ordi-
20 nata ꝑ angelos in manu mediatoris. ꝰ Me
diator aūt, vnius nō eſt: Deus aūt vnus eſt.
21 ꝰLex ergo aduerſus promiſſa Dei? Abſit. Si
D enim data eſſet lex q̄ poſſet viuificare: verè
22 ex lege eſſet iuſtitia. ꝰSed ‖ concluſit ſcriptu-
ra omnia ſub peccato: vt promiſſio ex fide
23 Ieſu Chriſti daretť credentibus. ꝰPriùs aūt,
q̄ veniret fides: ſub lege cuſtodiebamur cō
24 cluſi, in eā fidē quæ reuelanda erat. ꝰ Itaq;
lex pædagogus noſter fuit in Chriſto: vt ex
25 fide iuſtificemur. ꝰAt vbi venit fides, iā nō
26 ſumus ſub pædagogo. ꝰ Oēs eñ filij Dei e-
27 ſtis ꝑ fidē in Chriſto Ieſu. ꝰ‖ Quicūq; enim
in Chriſto baptizati eſtis: Chriſtum indui-
28 ſtis. ꝰNon eſt Iudæus, neq; Græcus: non eſt
ſeruus, neq; liber: nō eſt maſculus, neq; fœ
mina. Oēs enim vos vnū eſtis in Chriſto Ie
29 ſu. ꝰSi autem vos Chriſti: ergo ſemen Abra
hę eſtis, ſecundū repromiſſionem hęredes.

## CAPVT IIII.

1 DIco aūt, quanto tempore hæres
A paruulus eſt, nihil differt à ſer
uo, cū ſit dominus omnium,
2 ꝰſed ſub tutoribus & actoribus
eſt vſq; ad prefinitum tempus
3 à patre: ꝰita & nos, cū eſſemus paruuli, ſub
4 elemētis mūdi eramus ſeruientes. ꝰ At vbi
venit plenitudo tp̄is, miſit Deus filiū ſuum
5 factū ex muliere, factū ſub lege: ꝰvt eos qui
ſub lege erāt, redimeret, vt adoptionē filio-
6 rum reciperemus. ꝰ Quoniā aūt eſtis filij*:
miſit Deus Spiritū filij ſui in corda veſtra
7 clamantē: Abba, Pater. ꝰItaq; iā nō eſt ſer-
uus, ſed filius. Quòd ſi filius: & hæres ꝑ Deū.
8 ꝰSed tunc quidē ignorātes Deū, ijs qui na-
9 tura non ſunt dij, ſeruiebatis. ꝰ Nūc aūt cū
B cognoueritis Deū, imò cogniti ſitis à Deo:
qūo cōuertimini iterū ad infirma & egena
10 elemēta, q̄bus denuò ſeruire vultis? ꝰDies
obſeruātis, & mēſes, & tempora, & annos.
11 ꝰTimeo vos, ne forte ſine cauſa laborauerī
12 in vobis. ꝰEſtote ſicut ego, quia & ego ſicut
vos: fratres, obſecro vos. Nihil me læſiſtis.
13 ꝰScitis autem quia per infirmitatem carnis
euangelizaui vobis iampridem. & tētatio-
14 nem veſtram in carne mea ꝰ non ſpreuiſtis
neque reſpuiſtis, ſed ſicut angelum Dei ex-
15 cepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum. ꝰVbi eſt

*Leui. 18. a. 5.*
*Deut. 21. d. 23.*
*Heb. 9. c. 17.*
*ᵇ tranſgreſſionem.*
*Rom. 3. b 9.*
*Rom. 6. a 3.*
** Dei*

ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim
perhibeo vobis, q̃a ſi fieri poſſet, oculos ve-
16 ſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. ¶Ergo ini-
micus vobis factus ſum verum dicẽs vobis?
17 ¶Æmulantur vos non bene: ſed excludere
C vos volunt, vt illos ęmulemini. ¶Bonũ autẽ
18 æmulamini in bono ſemper: & non tm̃ cũ
19 præſens ſum apud vos. ¶Filioli mei, quos
iterum parturio, donec formetur Chriſtus
20 in vobis. ¶Vellẽ aũt eſſe apud vos modò, &
mutare vocem meã: q̃m confundor in vo-
21 bis. ¶Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, le-
22 gẽ non legiſtis? Scriptũ eſt enim, q̃m Abra- *Gene. 16. d. 13.*
ham duos filios habuit, ‖vnũ de ancilla, & *Gene. 21. a 1.*
23 ‖vnum de libera. ¶Sed qui de ancilla, ſecũ-
dum carnẽ natus eſt: qui autem de libera,
24 per repromiſſionẽ. ¶quæ ſunt per allego-
riam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamẽta.
D Vnum quidẽ *à monte Sina, in ſeruitutem ** in*
25 generans: quę eſt Agar. ¶(Sina enim mons
eſt in Arabia: qui coniunctus ei, quę nunc
26 eſt Ieruſalẽ) & ſeruit cũ filijs ſuis. ¶Illa aũt
quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quæ
27 eſt mater noſtra. ¶Scriptũ eſt enim: ‖Læta- *Iſa. 54. a. 1.*
re ſterilis, quæ nõ paris: erumpe & clama,
quę non parturis: quia multi filij deſertæ, *Rom. 9. b. 8.*
28 magis quàm eius quę habet virum. ¶‖Nos
aũt fratres ſecundũ Iſaac promiſſionis filij
29 ſumus. ¶Sed quõ tunc is, qui ſecundũ carnẽ
natus fuerat, perſequebatur eũ qui ſecũdũ
30 ſpiritũ: ita & nunc. ¶Sed quid dicit ſcriptu- *Gene. 21. a 10.*
ra? ‖Eijce ancillam & filium eius. non enim
hæres erit filius ancillę cum filio liberæ.
31 ¶Itaq; fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed
liberę: qua libertate Chriſtus nos liberauit.

CAPVT V.

1 STate: & nolite iterũ iugo ſerui-
A tutis cõtineri. ¶‖Ecce ego Pau- *Act. 15. a 1. a. 2.*
2 lus dico vobis, quoniam ſi cir
cũdamini, Chriſtus vobis ni-
3 hil proderit. ¶Teſtificor autẽ
rurſus omni homini circuncidenti ſe, q̃m
4 debitor eſt vniuerſę legis faciendę. ¶Euacua
ti eſtis à Chriſto, qui in lege iuſtificamini:
5 à gratia excidiſtis. ¶Nos enim ſpiritu, ex fi-
6 de, ſpẽ iuſtitiæ expectamus. ¶Nã in Chriſto
Ieſu neq; circumciſio aliquid valet, neq; p̃-
B putium: ſed fides quę per charitatẽ opera
7 tur. ¶Currebatis bene: quis vos impediuit ** Nemini conſenſeritis*
8 veritati non obedire? *¶Perſuaſio*, non eſt ** hæc*
9 ex eo qui vocat vos. ¶‖Modicum fermẽtũ to *1. Cor. 5. b 6.*
10 tam maſſam corrũpit. ¶Ego confido in vo-
bis in Domino: ꝙ nihil aliud ſapietis: qui
autẽ cõturbat vos, portabit iudicium, qui-
11 cunq; eſt ille. ¶Ego autem fratres, ſi circũci
ſionẽ adhuc prædico: quid adhuc perſecu-
tionẽ patior? Ergo euacuatũ eſt ſcandalum
12 crucis. ¶Vtinam & abſcindantur q̃ vos con-
13 turbant. ¶Vos. n. in libertatem vocati eſtis,
fratres: tantũ ne libertatem in occaſionem
C detis carnis, ſed per charitatẽ *ſeruite inui- ** ſpiritus*
14 cẽ. ¶Omnis eñ lex in vno ſermone implet̃:
15 ¶Diliges proximũ tuũ ſicut teipſum. ¶Quòd
ſi inuicẽ mordetis & comeditis: videte ne *Leui. 19. d. 18.*
16 inuicem conſumamini. ¶Dico aũt: *Spiritu *Mat. 22. d 39.*
ambulate, & ‖deſideria carnis nõ p̃ficietis.
17 ¶Caro. n. concupiſcit aduerſus ſpiritũ: ſpũs *Marc. 12. d. 31.*
aũt aduerſus carnẽ: hęc. n. ſibi inuicẽ aduer
ſantur: vt nõ quæcunq; vultis illa faciatis. *Rom. 13. b. 8.*
18 ¶Quòd ſi ſpũ ducimini: non eſtis ſub lege.
19 ¶Manifeſta ſunt aũt op̃a carnis, quę ſunt, *Iacob. 2. b 8.*
fornicatio, immunditia, impudicitia, lu-
20 xuria, ¶idôlorũ ſeruitus, veneficia, inimici- *Ro. 13. d. 14.*
tię, cõtentiones, ęmulationes, iræ, rixæ, diſ-
21 ſenſiones, ſectæ, ¶inuidiæ, homicidia, ebrie- *1. Pet. 2. c. 11.*
D tates, comeſſationes, & his ſimilia q̃ p̃dico
vobis, ſicut p̃dixi, q̃m qui talia agũt, regnũ *9.*
22 Dei nõ cõſequent̃. ¶Fruct⁹ aũt Spiritus eſt:
charitas, gaudiũ, pax, patientia, benignitas,
23 bonitas, longanimitas, ¶manſuetudo, fides,
modeſtia, cõtinẽtia, caſtitas. Aduerſ⁹ hmõi
24 nõ eſt lex. ¶Qui aũt ſunt Chriſti carnẽ ſuã
crucifixerunt cum vitijs & concupiſcẽtijs.
25 ¶Si viuimus ſpiritu: ſpiritu & ambulemus.
26 ¶Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inui
cem prouocantes, inuicem inuidentes.

CAPVT VI.

1 FRatres, & ſi p̃occupatus fuerit
A homo in aliquo delicto, vos q̃
ſpũales eſtis, hmõi inſtruite ĩ
ſpũ lenitatis, cõſiderãs teipſũ,
2 ne & tu tẽteris. ¶Alter alterius
onera portate: & ſic adĩplebitis legẽ Chri-
3 ſti. ¶Nã ſi q̃s exiſtimat ſe aliq̃d eſſe, cũ nihil
4 ſit: ipſe ſe ſeducit. ¶Op⁹ aũt ſuũ p̃bet vnuſ-
B quiſq;, & ſic in ſemetipſo tm̃ gloriã hẽbit,
5 & nõ in altero. ¶‖Vnuſquiſq;. n. onus ſuũ
6 portabit. ¶Cõicet aũt is qui catechizat̃ *ver *1. Cor. 3. b 8.*
7 bo, ei qui ſe catechizat, in oĩb⁹ bonis. ¶No ** verbũ ſ.*
8 lite errare: Deus nõ irridet̃. ¶Quę. n. ſemina
uerit homo: hæc & metet. Q̃m q̃ ſeminat ĩ
carne ſua: de carne & metet corruptionẽ. q̃
aũt ſeminat in ſpũ: de ſpiritu metet vitã ę-
9 ternã. ¶‖Bonũ aũt facientes, nõ deficiamus. *2. Thes. 3. c 13.*
C tempore enim ſuo metemus non deficien
10 tes. ¶Ergo dum tẽpus habemus, operemur
bonũ ad omnes, maxime autem ad dome-
11 ſticos fidei. ¶Videte qualibus literis ſcripſi
12 vobis mea manu. ¶Quicunq; * volũt place- ** enim*
re in carne: hi cogũt vos circuncidi, tantùm
vt crucis Chriſti perſecutionem non patiã-
13 tur. ¶Neq; enim qui circuncidunt̃ legem cu
ſtodiunt. ſed volũt vos circũcidi: vt in carne
14 veſtra glorient̃. ¶Mihi aũt abſit gloriari, niſi
D in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: per
quẽ mihi mundus crucifixus eſt, & ego mũ
15 do. ¶In Chriſto enim Ieſu, neq; circunciſio
aliquid valet, neq; pręputiũ: ſed noua crea
16 tura. ¶Et quicunq; hanc regulam ſecuti fue
rint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſup̃
17 Iſraël Dei. ¶De cętero nemo mihi moleſtus
ſit: ego enim ſtigmata Domini Ieſu in cor-
18 pore meo porto. ¶Gratia Dñi noſtri Ieſu
Chriſti, cum ſpiritu veſtro fratres. Amen.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Epheſios.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Epheſios.

*EPHESII, ſunt Aſiani. Hi accepto verbo veritatis, perſtiterunt in fide. Hos collaudat Apoſtolus ſcribens eis à Roma de carcere per Tychicum diaconum.*

## CAPVT PRIMVM.



1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu
A Chriſti per voluntatē Dei,
oĩbus ſanctis q̃ ſunt Ephe-
ſi: & fidelib' in Chr̃o Ieſu.
2 ¶Gr̃a vobis & pax à Deo Pa
tre nr̃o, & Dño Ieſu Chr̃o.
2.Cor.1.a 3 ¶Benedict' Deus & P̃r Dñi
5. nr̃i Ieſu Chr̃i, qui benedixit nos in oĩ bene
1.Pet.1.a dictione ſpirituali, iu cœleſtibus, in Chr̃o:
1. 4 ¶ſicut elegit nos in ipſo ante mũdi conſtitu
tionem, vt eſſemus ſancti & immaculati in
5 cõſpectu eius in charitate. ¶Qui prędeſtina-
B uit nos in adoptionem filiorum, per Ieſum
Chriſtum, in ipſum: ſcd̃m propoſitũ volun
6 tatis ſuę: ¶in laudē glorię gr̃ę ſuę, in qua gra
–1. 7 tificauit nos in dilecto–filio ſuo'. ¶In quo
habemus redēptionem per ſanguinem ei'
(remiſſionē peccatorum) ſecũdùm diuitias
8 gratię eius. ¶quę ſuperabũdauit in nobis in
9 omni ſapientia & prudentia, vt notum fa-
ceret nobis ſacramentum volũtatis ſuę, ſe-
cũdùm beneplacitum eius, quod propoſuit
10 in eo, ¶'in diſpenſatione' plenitudinis tem *'in diſpē*
porum, inſtaurare oĩa in Chriſto: quę in cę *ſationē i.*
11 lis & quæ in terra ſunt, in ipſo. ¶In quo etiã
nos ſorte vocati ſumus: prædeſtinati ſcd̃m
propoſitum eius qui operatᷣ oĩa, ſcd̃m cõſi-
12 lium voluntatis ſuę: ¶vt ſimus in laudē glo
riæ eius nos, qui antè ſperauimus in Chri-
13 ſto: ¶in quo & vos, cùm audiſſetis verbum
C veritatis, (Euangeliũ ſalutis veſtræ:) in quo
& credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſio-
14 nis ſancto, ¶ qui eſt pignus hæreditatis nr̃æ,
in redemptionem acquiſitionis in laudem
15 gloriæ ipſius. ¶Proptereà & ego audiens fi-
dem veſtrã quę eſt 'in Dño' Ieſu, & dilectio- *'Chriſto*
16 nem in oẽs ſanctos: ¶ non ceſſo gr̃as agens
pro vobis, memoriam veſtri faciens in oĩo-
17 nibus meis, ¶ vt Deus, Dñi noſtri Ieſu Chr̃i
P̃r, glorię, det vobis ſpiritum ſapientię & re
18 uelationis, in 'agnitione' eius, ¶illuminatos *' agnitio-*
oculos cordis veſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes *nem*
vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hære
19 ditatis eius in ſanctis, ¶& quæ ſit ſuperemi-
D nẽs magnitudo virtutis eius in nos, qui cre
dimus: ¶ſecundum operationem potentiæ *Inf.3.b.7*
20 virtutis eius, ¶ quam operatus eſt in Chri-
ſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituẽs
21 ad dexteram ſuam in cęleſtibus, ¶ſupra om
nem principatum, & poteſtatem, & virtu-
tem, & dominationem, & oẽ nomen quod
noĩatur nõ ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam
22 in futuro. ¶Et omnia ſubiecit ſub pedibus *Pſ.8.b.8.*
eius: & ipſum dedit caput 'ſupra omnẽ Ec *'ſuper om*
23 cleſiam', ¶quæ eſt corpus ipſius, *plenitudo *nia ipſi ec*
eius, qui omnia in omnibus adimpletur. *cleſiæ.*

## CAPVT II.

**&*
1 ET VOS *cùm eſſetis mortui deli *Col.2.c.13*
A ctis & peccatis veſtris, ¶in qui **conuiuifi*
2 bus aliquãdo ambulaſtis ſecũ *cauit*
dùm ſeculum mundi huius, ſe
cundùm principem poteſtatis
aëris huius, ſpũs, qui nũc operatur in filios
3 diffidentiæ, ¶in quibus & nos oẽs aliquãdo

converſati ſumus in deſiderijs carnis nr̃æ,
facientes volũtatem carnis & cogitationũ:
4 & eram⁹ natura filij iræ ſicut & cęteri. ¶De⁹
aũt (qui diues eſt i miſericordia) pp nimiã
5 charitatem ſuam qua dilexit nos, ¶ & cùm
eſſemus mortui peccatis, cõuiuificauit nos
6 Chr̃o, (cuius gr̃a eſtis ſaluati,) ¶& conreſu-
B ſcitauit, & conſedere fecit in cœleſtibus in
7 Chriſto Ieſu, ¶ vt oſtenderet in ſeculis ſu-
peruenientibus abundantes diuitias gratiæ
ſuæ, in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu.
8 ¶Gratia.n. eſtis ſaluati per fidem (& hoc nõ
9 ex vobis: Dei.n. donum eſt) ¶nõ ex operibus
10 vt ne quis glorietur. ¶Ipſius enim ſumus fa-
ctura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bo-
nis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambu-
11 lem⁹. ¶Propter quod memores eſtote quòd
aliquando vos* eratis Gentes in carne, qui [* qui]
dicebamini pręputium ab ea quæ dicit̃ cir-
12 cunciſio in carne, manu facta: ¶ ᵛqui˙ eratis [ᵛ quod ſ.]
in illo tempore ſine Chriſto, alienati à con
C uerſatione Iſraël, & hoſpites teſtamento-
rum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſi
13 ne Deo in hoc mundo. ¶Nunc aũt in Chr̃o
Ieſu vos qui aliquãdo eratis lõgè, facti eſtis
14 propè in ſanguine Chriſti. ¶Ipſe.n. eſt pax
noſtra, qui fecit vtraq; vnũ, & medium pa-
rietem maceriæ ſoluẽs, ᵛinimicitias˙ in car- [ᵛ inimicitiam 4.]
15 ne ſua: ¶ legem mandatorum decretis eua-
cuans: vt duos condat in ſemetipſo in vnũ
16 nouum hominem, faciens pacem, ¶ᵛ& re- [ᵛ vt]
cõciliet ambos in vno corpore, Deo per cru
17 cẽ, interficiẽs ᵛinimicitias˙ in ſemetipſo. ¶Et [ᵛ inimicitiam 8.]
veniẽs euangelizauit pacẽ vobis qui longè
18 fuiſtis, & pacem ijs qui propè: ¶‖qm̃ per ip [‖Ro.5.a.2.]
D ſum habemus acceſſum ambo in vno Spũ
19 ad Patrem. ¶Ergo iam non eſtis hoſpites &
aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum & dome-
20 ſtici Dei, ¶ſuperędificati ſuper fundamentũ
Apoſtolorum & Prophetarũ, ipſo ſummo
21 angulari lapide Ieſu Chriſto, ¶in quo oĩs ę-
dificatio cõſtructa, creſcit in templum ſan-
22 ctum in Domino, ¶ in quo & vos coædifica-
mini in habitaculũ Dei in Spiritu ſancto.

## CAPVT III.

1 Huius rei gratia, ego Paulus vin-
A ctus Chr̃i Ieſu, pro vobis Gen
2 tibus: ¶ ſi tñ audiſtis diſpenſa-
tionẽ gratiæ Dei, quæ data eſt
3 mihi in vobis, ¶qm̃ ſcd̃m reue
lationem notum mihi factum eſt ſacramẽ
4 tum, ſicut ſuprà ſcripſi in breui: ¶prout po-
teſtis legentes intelligere prudentiam meã
5 in myſterio Chriſti, ¶ quod alijs generatio-
nibus non eſt agnitum filijs hominum, ſi-
cuti nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis
6 eius & Prophetis in Spiritu. ¶Gentes eſſe co
hæredes & concorporales, & comparticipes
promiſſionis eius in Chriſto Ieſu per Euan
7 gelium: ¶‖Cuius factus ſum miniſter ſcd̃m [Su.1.d.19]
B donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecũ [1.Cor.13.b]
8 dùm operationem virtutis eius. ¶Mihi om- [9.]
nium ſanctorum minimo, data eſt gr̃a hęc:
In Gentibus euãgelizare inueſtigabiles di-
9 uitias Chriſti, ¶& illuminare oẽs quæ ſit di
ſpẽſatio ſacramenti abſcõditi à ſeculis in
10 Deo, qui oĩa creauit, ¶vt innoteſcat*ᵛ princi [* nunc ſ.]
pibus˙, & poteſtatibus in cęleſtibus, per Ec- [ᵛ principibus 3.]
11 cleſiam, multiformis ſapientia Dei, ¶ ſcd̃m
præfinitionẽ ſeculorum, quã fecit in Chri-
12 ſto Ieſu Dño noſtro. ¶In quo habemus fidu
ciam & acceſſum in confidentia, per fidem
13 eius. ¶Propter quod peto ne deficiatis in tri
C bulationibus meis pro vobis quæ eſt gloria
14 veſtra. ¶Huius rei gratia flecto genua mea
15 ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ¶ ex
quo omnis paternitas in ᵛcœlis˙ & in terra [ᵛ in cœlo 9]
16 nominatur, ¶vt det vobis ſecũdùm diuitias
gloriæ ſuæ, ᵛvirtutem˙ corroborari per Spiri [ᵛ virtute 9]
17 tum eius in interiori homine: ¶Chriſtum
habitare per fidem in cordibus veſtris, in
18 charitate radicati & fundati, ¶vt poſſitis cõ
D prehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit
latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & pro
19 fundum: ¶ſcire etiã ſuper eminentem ſcien
tiæ charitatem Chriſti, vt impleamini in
20 omnem plenitudinem Dei. ¶‖Ei autem qui [‖Ro.16.d]
potens eſt omnia facere ſuperabundanter [25.]
quàm petimus aut intelligimus, ſecũdùm [‖Ro.16.d.]
21 virtutem quæ operatur in nobis: ¶ ipſi glo- [27.]
ria in eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes
generationes ſeculi ſeculorum. Amen.

## CAPVT IIII.

1 Obſecro itaque vos ego vinctus in
A Domino, vt dignè ambuletis vo
2 catione qua vocati eſtis, ¶ cum
omni humilitate & manſuetu
dine, cum patientia, ſupportan
3 tes inuicem in charitate, ¶ ‖ ſoliciti ſeruare [‖Phil.2.a]
4 vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. ¶Vnum [27.]
corpus & vnus ſpiritus: ſicut * vocati eſtis [Colo.1.b.]
5 in vna ſpe vocationis veſtræ. ¶Vnus Domi- [10.]
6 nus, vna fides, vnum baptiſma. ¶‖ Vnus [1.The.2.c]
Deus & Pater omniũ, qui eſt ſuper omnes, [12. 4.a.1.]
7 & per omnia, & in omnibus nobis. ¶Vnicui [‖Ro.12.a]
que‖autem noſtrum data eſt gratia‖ ſecun- [10.]
8 dùm menſuram donationis Chriſti. ¶Pro- [1.Cor.7.b]
B pter quod dicit, ‖Aſcendens in altum, capti [10.]
uam duxit captiuitatem: dedit dona homi- [ᵛ &]
9 nibus. ¶ (Quod autem aſcendit, quid eſt, [‖Mal.2.b]
niſi quia & deſcẽdit primùm in inferiores [10.]
10 partes terræ? ¶Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui [‖Deu.4.f.]
aſcẽdit ſuprà omnes cęlos, vt impleret om [35.]
11 nia. ‖Et ipſe dedit quoſdam quidem‖ Apo- [‖Ro.12.a]
ſtolos, quoſdã autem Prophetas, alios verò [5.]
12 Euangeliſtas, ¶ alios autem paſtores, & do- [1.Cor.12]
ctores, ad conſummationem ſanctorum in [b 11.]
opus miniſterij, in ædificationem corporis [2.Cor.14]
13 Chriſti: ¶donec occurram⁹ omnes in vnita- [b.13.]
C tem fidei & agnitionis filij Dei, in virũ per- [Pſ.16.c.17]
fectum, in menſuram ætatis plenitudinis [‖1.Cor.12]
14 Chriſti: ¶vt iam non ſimus paruuli fluctuan [d.28.]
tes, & circumferamur omni vento doctrinę
in nequitia hominum, in aſtutia ad cir-

cunuen-

15 cunuẽtionem erroris. ¶Veritatem autem fa
cientes in charitate, creſcamus in illo p̃ om
16 nia, qui eſt caput, Chriſtus: ¶ex quo totum
corpus compactum & connexũ per omnẽ
iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundũ ope
rationẽ in menſuram vniuſcuiuſq; mẽbri,
augmentum corporis facit in ædificationẽ
17 ſui in charitate. ¶Hoc igitur dico & ‖ teſtifi-
C cor in Domino, vt iã non ambuletis ſicut
& Gẽtes ambulant, in vanitate ſenſus ſui,
18 ¶tenebris obſcuratũ habentes intellectum,
alienati à vita Dei per ignorantiã quæ eſt
in illis, ꝓpter cęcitatem cordis ipſorũ, qui
19 deſperantes, ¶ſemetipſos tradiderũt impu-
dicitię in operationẽ immũditię omnis in
20 auaritiam. ¶ Vos autem non ita didiciſtis
21 Chriſtum: ¶ſi tamẽ illum audiſtis, & in ip-
ſo edocti eſtis, (ſicut eſt veritas in Ieſu.)
22 ¶*Deponite` vos, ſecũdũ priſtinã conuerſa-
E tionẽ veterem hominem, qui corrumpitur
23 ſecundũ deſiderium erroris. ¶‖Renouamini
24 autem ſpiritu mẽtis veſtræ, ¶& induite no-
uum hominem qui ſecundũ Deũ creatus
25 eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis. ¶Pro-
F pter quod deponẽtes mendaciũ, loquimini
veritatem vnuſquiſq; cũ proximo ſuo: qm̃
26 ſumus inuicem mẽbra. ¶‖Iraſcimini, & no
lite peccare: ſol nõ occidat ſup iracũdiam
27 veſtrã. ¶‖Nolite locũ dare diabolo. ¶Qui fu-
28 rabatur, iã nõ furetur: magis aũt laboret,
operando manibus ſuis qđ bonũ eſt, vt ha-
29 beat vnde tribuat neceſſitatẽ patiẽti. ¶Om-
nis ſermo malus ex ore veſtro nõ ꝓcedat,
ſed ſi qs bon' ad ædificationẽ *fidei`, vt det
30 gratiã audiẽtibus. ¶Et nolite cõtriſtare Spi-
D ritũ ſanctũ Dei, in quo ſignati eſtis* in die
31 redemptionis. ¶Omnis amaritudo & ira, &
indignatio, & clamor, & blaſphemia tolla-
32 tur à vobis cũ omni malitia. ¶‖Eſtote autẽ
inuicẽ benigni, miſericordes, donãtes inui-
cẽ, ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis.

CAPVT V.

1 EStote ergo imitatores Dei, ſicut
A filij chariſſimi: ¶‖ & ambulate
2 in dilectione ſicut & Chriſtus
dilexit nos, & tradidit ſemetip
ſum ꝓ nobis oblationẽ & ho-
3 ſtiam Deo in odorem ſuauitatis. ¶‖Fornica
tio aũt & oĩs immunditia, aut auaritia, nec
4 nominetur in vobis, ſicut decet ſãctos: ¶aut
turpitudo, aut ſtultiloquiũ, aut ſcurrilitas,
quæ ad rem nõ *pertinet: `ſed magis gratia-
5 rũ actio. ¶Hoc enim ſcitote intelligẽtes, ꝙ
B oĩs fornicator, aut immundus, aut auarus.
(*quod eſt idolorũ ſeruitus`) nõ habet hæ
6 reditatem in regno Chriſti & Dei. ¶ Nemo
vos ſeducat inanibus verbis: ꝓpter hæc.n.
7 venit ira Dei in filios diffidẽtiæ. ¶Nolite er
8 go effici participes eorum. ¶Eratis enim ali
C quando tenebrę: nunc aũt lux in Domino.
9 Vt filij lucis ambulate, ¶ (fructus eñ lucis
eſt ĩ omni bonitate, & iuſtitia, & veritate,)

Zach.8.d.16. — Rom.1.a.9. — 1.Petr.4.a.3. — Ro.1.a.21 — *deponere — Coloſ.3.b.8. — Heb.12.a.1. — 1.Pet.4.a.2. — Ro.6.a.4. 12.a.1. — Coloſ.3.b.12. — 1.Pet.2.a.1. — Zacha.8.c.16. — Pſ.4.a.5. — Iacob 4.a.8. — *oportunitatis. 1. — *in diẽ 8. — Coloſ.3.b.13. — Ioh.13.d.34.& 15.b.12. — 1.Ioh.4.c.13. — Coloſ.3.a.5. — *pertinẽt 3. — *qui ẽ idolorum ſeruus 1. — Mat.24.a.4. — Mar.13.a.5. — Lu.21.b.8

10 ¶probantes quid ſit beneplacitum Deo: ¶&
11 nolite communicare operibus infructuoſis
12 tenebrarum, magis autẽ* redarguite. ¶Quæ
enim in occulto fiũt ab ipſis, turpe eſt & di
13 cere. Omnia aũt quæ arguuntur, à lumine
manifeſtantur. omne enim quod manife-
14 ſtatur, lumen eſt. ¶Propter quod dicit: Surge
q dormis, & exurge à mortuis: & illumina-
15 bit te Chriſtus. ¶Videte itaque fratres, quo-
D modo cautè ambuletis, ‖non quaſi inſipiẽ-
16 tes, ſed vt ſapientes: ¶redimentes tp̃s, quo
17 niam dies mali ſunt. ¶‖Proptereà nolite fie
ri imprudentes, ‖ſed intelligẽtes quæ ſit vo
18 lũtas Dei. ¶ Et nolite inebriari vino in quo
19 eſt luxuria, ſed implemini Spiritu, *loquẽ-
E tes vobiſmetipſis in pſalmis & hymnis, &
canticis ſpũalibus, cantantes & pſallẽtes in
20 cordibus veſtris Domino: ¶gratias agentes
ſemper ꝓ omnibus in nomine Domini no
21 ſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri. ¶Subiecti in-
22 cẽ, in timore Chriſti. ¶‖Mulieres viris ſuis
23 ſubditę ſint, ſicut Domino. ¶ quoniam vir
F caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt
24 eccleſiæ. Ipſe ſaluator corporis eius. `¶Sed ſi
cut eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mu-
25 lieres viris ſuis in oĩbus. ¶‖Viri diligite vxo
res veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiã,
26 & ſeipſum tradidit pro ea: ¶vt illam ſancti
ficaret, mũdans eã lauacro aquæ in verbo,*
27 ¶vt exhiberet* ipſe` ſibi glorioſam eccleſiã,
non habentem maculã, aut rugam, aut ali-
qd huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta, & immacu
28 lata. ¶Ita & viri debẽt diligere vxores ſuas,
vt corpora ſua. Qui ſuã vxorem diligit, ſeip
29 ſum diligit. ¶Nemo enim vnquã carnẽ ſuã
G odio habuit: ſed nutrit & fouet eã, ſicut &
30 Chriſtus eccleſiã. ¶quia mẽbra ſumus cor-
poris eius, de carne eius & de oſſibus eius.
31 ¶‖Propter hoc relinquet homo patrẽ & ma
trem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ: & erũt
32 duo in carne vna. ¶Sacramentum hoc ma-
gnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in
33 eccleſia. ¶Veruntamen & vos ſinguli, vnuſ-
quiſque vxorem ſuam ſicut ſeipſum dili-
gat, vxor autem *timeat virum ſuum`.

CAPVT VI.

1 FIlij, obedite parentibus veſtris
A in Domino: hoc enim iuſtum
2 eſt. ¶ Honora patrem tuum &
matrem tuã: (‖quod eſt man-
datũ primũ in promiſſione, )
3 ¶ vt bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper ter
4 ram. ¶Et vos patres, nolite ad iracundiam
prouocare filios veſtros: ſed educate illos
5 in diſciplina & correptione Domini. ¶Ser
ui, obedite dominis carnalibus, cum timo-
re & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri,
6 ſicut Chriſto: ¶non ad oculum ſeruientes,
quaſi hoĩbus placentes: ſed vt ſerui Chri
7 ſti, facientes voluntatẽ Dei ex animo, ¶cum
bona voluntate ſeruientes, ‖ſicut Dño & nõ
8 hominibus, ¶ſciẽtes qm̃ vnuſquiſq; quod-

Coloſ.3.d.17. — 2.Theſ.3.a.9. — *& 4. — Coloſ.4.a.5. — Ro.12.a.2. — 1.Theſ.4.a.3. — *ſancto. — Geneſ.3.c.16. — Coloſ.3.d.18. — 1.Pet.3.a.1. — 1.Cor.11.a.3. — -7. — Coloſ.3.d.19. — *vita — *ipſam 2. — Gene.2.d.24. — Mat.19.a.5. — Matt.10.a.7. — 1.Cor.6.d.16. — *vt 7. — -7. — Coloſ.3.d.20. — Exod.20.c.12. — Deute.5.c.16. — Eccl.3.b.9.7.c.29. — Mat.15.a.4. — Marc 7.b.10. — Coloſ.3.d.22. — Tit.2.c.9. — 1.Pet.2.c.18.

Deut. 10. d. 17.
2. Par. 19. c. 7.
Iob. 34. b. 19.
Sap. 6. b. 8.
Eccli. 35. b. 16.
Rom. 12. b. 11.
Galat. 2. b. 5.
Coloſ. 3. d. 25.
Act. 10. c. 34.
1. Pet. 1. c. 17.
* & omnibus perfecti ſtare.

B cunque fecerit bonum, hoc recipiet à Do-
9 mino, ſiue ſeruus, ſiue liber. ¶Et vos domi-
ni eadem facite illis, remittentes minas:
ſcientes quia & illorum & veſter Dominus
eſt in cœlis: & ‖ perſonarũ acceptio non eſt
10 apud eum. ¶De cætero fratres, confortami-
11 ni in Dño, & in potentia virtutis eius. ¶In-
duite vos armaturam Dei: vt poſſitis ſtare
12 aduerſus inſidias diaboli. ¶quoniã non eſt
nobis colluctatio aduerſus carnem & ſan-
guinẽ: ſed aduerſus principes & poteſtates,
aduerſus mundi rectores tenebrarum ha-
rũ, contra ſpiritualia nequitiæ, in cœleſti-
13 bus. ¶Propterea accipite armaturã Dei: vt
C poſſitis reſiſtere in die malo, * & in omni-
14 bus perfecti ſtare. ¶State ergo ſuccincti lũ-
bos veſtros in veritate, & induti loricam iu-
15 ſtitiæ, ¶& calceati pedes in præparationem
16 Euangelij pacis. ¶in omnibus ſumentes ſcu-
tũ fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſ-
17 ſimi ignea extinguere. ¶& ‖ galeã ſalutis aſ-
ſumite: & gladiũ ſpiritus (quod eſt verbũ
18 Dei,) ¶‖ per omnem orationem, & obſecra-
tionẽ orantes omni tempore in ſpiritu: &
in ipſo ‖ vigilantes in omni inſtantia, & ob
19 ſecratione pro omnibus ſanctis: ¶‖ & pro me,
vt detur mihi ſermo in apertione oris mei
D cum fiducia, notum facere myſterium Euã
20 gelij, ¶pro quo legatione fungor in catena,
ita vt in ipſo audeam, prout oportet me lo-
21 qui. ¶Vt autem & vos ſciatis quæ circa me
ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet
Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis mini
22 ſter in Domino: ¶quẽ miſi ad vos in hoc ip-
ſum, vt cognoſcatis quæ circa nos ſunt, &
23 conſoletur corda veſtra. ¶Pax fratribus &
charitas cum fide à Deo Patre*, & Domino
24 Ieſu Chriſto. ¶Gratia cum omnibus qui di-
ligunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ
in incorruptione. Amen.

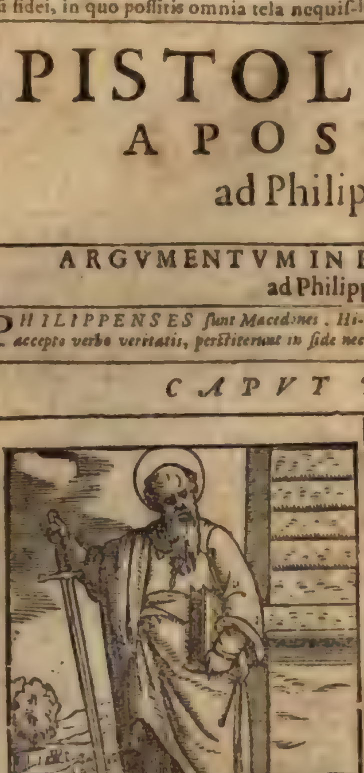
Iſ. 59. d. 17.
1. Theſ. 5. b. 8.
Luc. 18. a. 1.
Coloſſ. 4. a. 2.
2. Theſſ. 3. a. 1.
* noſtro

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Philippenſes.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Philippenſes.

*PHILIPPENSES ſunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis, perſtiterunt in fide nec receperũt falſos apoſtolos. Hos collaudat Apoſtolus, ſcribens eis à Roma de carcere, per Epaphroditum.*

## CAPVT PRIMVM.



1 PAVLVS & Timotheus, ſer-
A ui Ieſu Chriſti, omnibus
ſanctis in Chriſto Ieſu qui
ſunt Philippis cum epiſco-
2 pis & diaconis. ¶Gratia vo-
bis & pax à Deo, Patre no-
3 ſtro, & Domino Ieſu Chriſto. ¶Gratias ago
4 Deo meo in omni memoria veſtri, ¶(ſem-
per in cunctis orationibus meis pro omni-
bus vobis, cum gaudio deprecationem fa-
5 ciens,) ¶ſuper communicatione veſtra in
Euangelio Chriſti à prima die vſque nũc.
6 ¶confidens hoc ipſum quia qui cœpit in
vobis opus bonum, perficiet vſq; in diem
7 Chriſti Ieſu. ¶ſicut eſt mihi iuſtum, hoc ſẽ-
B tire pro omnibus vobis, eò quod habeam vos
in corde, & in vinculis meis, & in defenſio
ne, & confirmatione Euangelij, ſocios gau-
8 dij mei omnes vos eſſe. ¶Teſtis enim mihi
eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in
9 viſceribus Ieſu Chriſti. Et hoc oro, vt chari
tas veſtra magis ac magis abundet in ſciẽ-

tia &

10 tia & in oĩ ſenſu: vt probetis potiora, vt ſi
11 tis ſinceri ſine offenſa in diem Chr̃i, reple
ti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtũ, in glo-
12 riam & laudẽ Dei. Scire aũt vos volo fra-
tres, quia quæ circa me ſunt, magis ad pro-
13 fectum venerunt Euangelij: ita vt vincula
mea manifeſta fierent in Chriſto in oĩ p̄to
14 rio, & in cæteris oĩbus, vt plures è fratrib⁹
in Dño, cõfidentes in vinculis meis, abundã
tiùs auderent ſine timore verbũ Dei loqui.
15 Quidam quidem & pp inuidiam & cõten
tionem: quidam aũt pp bonã voluntatem
16 Chriſtũ prædicant: Quidam ex charitate,
ſcientes qm̃ in defenſionem Euangelij poſi
17 tus ſum. Quidam aũt ex cõtentione Chri
C ſtum annunciant non ſincerè: exiſtimantes
18 preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis. Quid
enim? Dum oĩ modo, ſiue per occaſionẽ, ſi-
ue per veritatem Chriſtus annuncietur: & in
19 hoc gaudeo, ſed & gaudebo. Scio enim qa
hoc mihi proueniet ad ſalutem, per veſtram
orõnem & ſubminiſtrationẽ Spiritus Ieſu
20 Chriſti, ſcd̃m expectationẽ & ſpem meã,
quia in nullo cõfundar, ſed in oĩ fiducia ſi-
cut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus
in corpore meo, ſiue per vitã, ſiue per mor-
21 tem. Mihi enim viuere Chriſtus eſt, & mo
*hoc r.* 22 ri lucrũ. Quòd ſi viuere in carne hic mi
D hi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.
23 Coarctor aũt è duobus: deſiderium habẽs
diſſolui & eſſe cum Chr̃o, multò magis me
*magis 4.* 24 lius: permanere autẽ in carne, neceſſariũ
25 propter vos. Et hoc cõfidens, ſcio quia ma-
nebo & permanebo oĩbus vobis, ad profe-
26 ctũ veſtrum & gaudiũ fidei: vt gratulatio
veſtra abũdet in Chr̃o Ieſu in me, per meũ
*Ephe. 4.a* 27 aduentum iterum ad vos. Tantùm dignè
*1.* Euangelio Chr̃i cõuerſamini, vt ſiue cũ ve
*Col 1.b.10* nero, & videro vos, ſiue abſens, audiã de vo
*1. The. 2.c* bis qa ſtatis in vno ſpũ, vnanimes, collabo-
*12.* 28 rantes fidei Euãgelij. Et in nullo terreami
ni ab aduerſarijs: quæ illis eſt cauſa p̄ditioi
29 nis, vobis aũt ſalutis, & hoc a Deo: quia vo
bis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm vt
in eum credatis, ſed vt etiã pro illo patiami
30 ni, idem certamen habentes quale & vidi-
*auditis 1* ſtis in me, & nunc audiſtis de me.

CAPVT II.

1 SI qua ergo conſolatio in Chr̃o,
A ſi quod ſolatium charitatis, ſi
2 qua ſocietas ſpũs, ſiqua viſce
*ac miſe-* ra miſerationis: implete gau
*rationes 7* diũ meum, vt idẽ ſapiatis, can
dẽ charitatẽ habẽtes, vnanimes idipſũ ſen-
3 tiẽtes. nihil per contentionẽ, neq; per ina
nem gloriã: ſed in humilitate, ſuperiores ſi
*1. Co. 10. f* 4 bi inuicem arbitrãtes: non quæ ſua ſunt
*14. 3. b. 5.* ſinguli conſiderantes, ſed ea quæ aliorum.
5 Hoc enim ſentite in vobis, qđ & in Chr̃o
6 Ieſu: qui cùm in forma Dei eſſet, nõ rapi-
7 nam arbitratus eſt eſſe ſe æqualẽ Deo, ſed
ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui acci
piẽs in ſimilitudinem hominum factus, &
8 habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſe- *He. 2. b. 9*
metipſum, factus obediens vſq; ad mortẽ:
9 mortem aũt crucis. Propter quod & Deus
B exaltauit illũ: & donauit illi nomen quod
10 eſt ſuper omne nomẽ: vt in nomine Ieſu *Iſ. 45. d.*
oẽ genu flectatur, cęleſtium, terreſtrium, & *23.*
11 infernorum: & omnis lingua confiteatur *Ro. 14. b.*
quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt *11.*
12 Dei Patris. Itaq; chariſſimi mei, (ſicut ſem
per obediſtis:) non vt in pręſentia mei tm̃,
ſed multò magis nunc in abſentia mea, cũ
metu & tremore veſtram ſalutem operami
13 ni. Deus eſt enim qui operatur in vobis &
14 velle & perficere, pro bona volũtate. Om *1. Pe. 4. c*
nia autem facite ſine murmurationibus, & *9.*
15 hæſitationibus, vt ſitis ſine querela, & ſim-
plices filij Dei, ſine reprehẽſione in medio
nationis prauę & peruerſę: inter quos luce-
16 tis ſicut luminaria in mundo: verbum vi-
C tæ continentes ad gloriã meam in die Chri
ſti, qa nõ in vacuum cucurri, neq; in vacuũ
17 laboraui. Sed & ſi immolor, ſupra ſacrifi-
cium & obſequiũ fidei veſtræ, gaudeo & cõ
18 gratulor omnibus vobis. Idipſum autem
19 & vos gaudete, & cõgratulamini mihi. Spe
ro autẽ in Domino Ieſu, Timótheum me *Act. 16*
citò mittere ad vos, vt & ego bono animo *a. 1.*
20 ſim: cognitis quæ circa vos ſunt. Neminẽ
enim habeo tam vnanimem: qui ſincera af
21 fectione pro vobis ſolicitus ſit. Omnes e- *1. Cor. 10*
nim quæ ſua ſunt quærunt, nõ quæ ſunt Ie *f. 24. 14. b.*
22 ſu Chriſti. Experimentum autem eius co- *5.*
gnoſcire, quia ſicut patri fili⁹, mecum ſerui-
23 uit in Euangelio. Hunc igitur ſpero me
mittere ad vos, mox vt videro quę circa me
24 ſunt. Confido autem in Domino quoniã,
25 & ipſe veniam ad vos citò. Neceſſarium
autem exiſtimaui, Epaphroditũ fratrem, &
D cooperatorem, & cõmilitonem meum, ve-
ſtrum autem apoſtolum, & miniſtrum ne-
26 ceſſitatis meæ, mittere ad vos. quoniam
quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus
erat: ppterea quod audieratis illũ infirma-
27 tum. Nam & infirmatus eſt vſque ad mor
tem: ſed Deus miſertus eſt eius: non ſolùm
autem eius, verumetiam & mei, ne triſtitiã
28 ſuper triſtitiam haberem. Feſtinantius er-
go miſi illum, vt viſo eo, iterum gaudeatis,
29 & ego ſine triſtitia ſim. Excipite itaque
illum cũ omni gaudio in Domino: & eiuſ-
30 modi cum honore habetote, qm̃ propter
opus Chriſti, vſque ad mortem acceſſit, tra
dens animam ſuam, vt impleret id quod ex
vobis deerat erga meum obſequium.

CAPVT III.

1 DE cætero fratres mei gaudete
A in Domino. Eadem vobis ſcri
bere, mihi quidẽ nõ pigrum,
2 vobis autem neceſſariũ. Vide
te canes, videte malos opera-
3 rios, videte conciſionem. Nos enim ſumus

*ˋSpiritui Deo ſeruimus.*

circunciſio,qui ˋſpũ ſeruimus Deoˊ, & glo-
riamur in Chõ Ieſu, & non in carne fidu-
4 ciam habentes,quanquã & ego habeam cõ
fidẽtiam in carne.Si quis alius videt confi-
5 dere in carne:ego magis, ¶circũciſus octauo
die, ex genere Iſraël, de tribu Ben-iamin:
Hebręus ex Hebręis,‖ſcd̃m legem Phariſę*,
6 ¶ ſcd̃m æmulationem perſequẽs Eccleſiam
Dei,ſcd̃m iuſtitiam quæ in lege eſt, conuer
7 ſatus ſine querela.¶Sed quæ mihi,fuerũt lu
cra,hęc arbitratus ſum pp Chr̃m detrimen
8 ta.¶Veruntamen exiſtimo oĩa detrimẽtum
B eſſe pp eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti,
Dñi mei. pp quem oĩa detrimẽtum feci, &
arbitror vt ſtercora, vt Chr̃m lucrifaciam:
9 ¶& inueniar in illo nõ habens meam iuſti-
tiam quæ ex lege eſt,ſed illã quæ ex fide eſt
10 Chr̃i*,quæ ex Deo eſt iuſtitia in fide:¶ad co
gnoſcẽdum illum, & virtutem reſurrectio-
nis eius,& ſocietatẽ ˋpaſſionumˊillius: con
11 figuratus morti eius,¶ ſi quo modo occurrã
12 ad reſurrectionẽ,quæ eſt ex mortuis . ¶Non
C φ iam acceperim,aut iam perfectus ſim:ſe
quor aũt ſi comprehendam in quo & cõpre
13 hẽſus ſum à Chriſto Ieſu. ¶Fratres,ego me
non arbitror cõprehendiſſe.Vnum aũt,quę
quidem retrò ſunt,obliuiſcens: ad ea verò
14 quę ſunt priora,extẽdens meipſum,¶ad de-
ſtinatũ perſequor,ad brauium ſupernę vo-
15 cationis Dei in Chr̃o Ieſu. ¶Quicunq; ergo
perfecti ſumus,hoc ſentiamus: & ſi qd ali-
16 ter ſapitis,& hoc vobis De* ˋreuelauitˊ.¶Ve
rũtamen ad qđ peruenimus,vt idem ſapia-
17 mus,in eadẽ permaneamus regula.¶Imita-
D tores mei eſtote fratres : & obſeruate eos q
ita ambulant,ſicut habetis formã ˋnr̃amˊ.
18 ¶Multi.n.ambulant,quos ſępè dicebam vo
bis(nunc autẽ & flens dico)inimicos crucis
19 Chr̃i.¶quorum finis,interitus: quorũ Deus
venter eſt:& gloria in confuſione ipſorum,
20 qui terrena ſapiunt. ¶Noſtra aũt conuerſa-
tio in cęlis eſt:vnde etiam Saluatorẽ expe-
21 ctamus, Dñm nr̃um Ieſum Chr̃m,¶ qui re-
formabit corpus humilitatis noſtrę configu
ratum corpori claritatis ſuę,ſecundùm ope
rationem qua etiã poſſit ſubijcere ſibi oĩa.

*‖2.Cor.11 c.22. Act.23.b.6.*

**Ieſu.*

*ˋpaſſionis.*

**reuelabit 6.*

*ˋnos 1.*

*‖Ro.16.c.13.*

C A P V T IIII.

1 ITaque fratres mei chariſſimi,& deſidera-
A tiſſimi,gaudium-meumˊ& corona mea:
2 ſic ſtate in Dño,chariſſimi.¶ˋEuchodiã ˊro
go & Synthicẽ deprecor idipſum ſapere in
3 Dño.¶Etiam rogo, & te germane cõpar,ad-
iuua illas quæ mecũ laborauerunt in Euan
gelio cum Clemente,& cęteris adiutoribus
4 meis,quorum noĩa ſunt in libro vitę.¶Gau
5 dete in Dño ſp:iterum dico gaudete. ¶Mo-
deſtia veſtra nota ſit oĩbus hoĩbus.Dñs pro
6 pe eſt. ¶Nihil ſoliciti ſitis: ſed in oĩ orõne
B & obſecratione cum gratiarum actione pe-
7 titiones vr̃æ innoteſcant apud Deũ.¶Et pax
Dei q̃ exuperat oẽm ſenſum, cuſtodiat cor-
da veſtra & intelligẽtias veſtras in Chriſto
8 Ieſu.¶De cetero fratres,quæcũq; ſunt vera,
quæcũq; pudica,quęcunq; iuſta,quæcunq;
ſancta,quęcunq; amabilia,quęcunq; bonę
famæ, ſiqua virtus,ſiqua laus-diſciplinæˊ,
9 hęc cogitate.¶Quę didiciſtis,& accepiſtis,&
audiſtis,& vidiſtis in me:hęc agite,& Deus
10 pacis erit vobiſcũ. ¶Gauiſus ſum autem in
C Dño vehementer,qm̃ tandem aliquãdo re-
floruiſtis pro me ſentire , ſicut & ſentieba-
11 tis:occupati aũt eratis . ¶Non quaſi propter
penuriam dico:ego enim didici, in quibus
12 ſum,ſufficiens eſſe. ¶Scio & humiliari,ſcio
& abundare:(vbique & in oĩbus inſtitutus
ſum)& ſatiari,& eſurire,& abundare,& pe
13 nuriam pati:¶oĩa poſſum in eo qui me con
14 fortat.¶Veruntamen bene feciſtis,cõmuni-
15 cantes tribulationi meæ.¶Scitis autẽ & vos
Philippenſes , quòd in principio Euãgelij,
quando profectus ſum à Macedonia, nulla
D mihi eccleſia cõmunicauit in ratione dati
16 & accepti,niſi vos ſoli:¶quia & Theſſaloni
17 cã,ſemel & bis in vſum mihi miſiſtis.¶Nõ
quia quæro datum: ſed requiro fructum a-
18 bundantem ˋin ratione veſtraˊ. ¶Habeo au-
tem oĩa,& abundo:repletus ſum, acceptis
ab Epaphrodito quę miſiſtis odorem ſuaui
tatis , hoſtiam acceptam , placentem Deo.
19 ¶ ‖Deus autem meus impleat omne deſide-
rium veſtrum ſecundũ diuitias ſuas,in glo-
20 ria in Chriſto Ieſu.¶Deo autem & Patri no
21 ſtro gloria in ſecula ſeculorum. Amen.¶Sa
22 lutate omnem ſanctũ in Chriſto Ieſu. ¶Sa-
lutant vos qui mecum ſunt fratres.Salutãt
vos omnes ſancti:maximè autem qui de
23 Cæſaris domo ſunt. ¶Gratia Domini noſtri
Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen,

*—1.*

*ˋEuodiã 1.*

*—2.*

*ˋin rationem veſtram 1.*

*‖Ro.11.A.1.*

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Coloſſenſes.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Coloſſenſes.

*COLOSSENSES, & hi ſicut Laodicenſes, ſunt Aſiani, & ipſi prauenti erant à pſeudo Apoſtolis. Nec ad hos acceſſit ipſe Apoſtolus, ſed & hos per epiſtolam corrigit, Audierant enim verbum ab Archippo: qui & miniſterium in eos accepit. Ergo Apoſtolus iam ligatus, ſcribit eis ab Epheſo per Tychicum diaconum & Oneſimum acoluthum.*

## *CAPVT PRIMVM.*



1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu
A Chriſti per voluntaté Dei,
2 & Timótheus frater: ¶ ijs
qui ſunt Coloſſis ſanctis &
fidelibus fratribus in Chri
3 ſto Ieſu. ¶ Gratia vobis &
pax à Deo patre noſtro, &
Domino Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo
& Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti ſemper
4 pro vobis orantes: ¶ audientes fidem veſtrã
in Chriſto Ieſu, & dilectionem quam habe
5 tis in ſanctos omnes, ¶ propter ſpem quæ re
poſita eſt vobis in cœlis, quam audiſtis in
6 verbo veritatis Euangelij, ¶ quod peruênit
ad vos, ſicut & in vniuerſo mũdo eſt, & fru
ctificat, & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die
qua audiſtis & cognouiſtis gratiam Dei in
7 veritate, ¶ ſicut didiciſtis ab Epaphra chariſ
B ſimo conſeruo noſtro, qui eſt fidelis pro vo
8 bis miniſter Chriſti Ieſu, ¶ qui etiam mani
feſtauit nobis dilectionem veſtram in ſpiri
9 tu. ¶ ideo & nos ex qua die audiuimus, non
ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes,
vt impleamini agnitione volũtatis eius, in
10 omni ſapientia & intellectu ſpirituali: ¶ vt
ambulatis digne: Deo per omnia placẽtes:
in oĩ opere bono fructificantes, & creſcen-
11 tes in ſcientia Dei: ¶ in omni virtute confor
tati ſecundum potentiam claritatis eius, in
omni patientia & longanimitate cum gau-
12 dio, ¶ grãs agentes ᵇDeo & Patri ͗qui dignos *ᵇPatri [...]*
nos fecit in partem ſortis ſanctorum, in lu- *ᵇDeo pa-*
mine: qui eripuit nos de poteſtate tenebra- *tris 12.*
13 rum, ¶ & tranſtulit in regnum filij dilectio
14 nis ſuæ, ¶ in quo habemus redemptionem,* **&*
15 remiſſionem peccatorum, ¶ qui eſt imago **vel 1.*
Dei inuiſibilis, primogenitus omnis crea-
16 turæ: ¶ quoniam ‖ in ipſo condita ſunt v- *Ioh. 1. a. [...]*
C niuerſa in cœlis, & in terra, viſibilia, &
inuiſibilia, ſiue throni, ſiue dominationes,
ſiue principatus, ſiue poteſtates: omnia per
17 ipſum, & in ipſo creata ſunt: ¶ & ipſe eſt
18 ante omnes, & omnia in ipſo conſtant. ¶ Et
ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt
principium, ‖ primogenitus ex mortuis: vt *1. Cor. 1[...]*
ſit in omnibus ipſe primatum tenens: *c. 51.*
19 ¶ quia in ipſo complacuit omnem plenitu *Apo. 1. [...]*
20 dinem inhabitare: ¶ & per eum reconcili- *9.*

re

re omnia in ipſum, pacificās per ſanguinē
crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cę
21 lis ſunt. ¶Et cum eſſetis aliquando aliena-
22 ti & inimici ſenſu, in operibus malis: ¶nūc
aūt reconciliauit in corpore carnis eius ꝑ
mortē, exhibere vos ſanctos & immacula-
23 tos, & irreprehenſibiles coram ipſo, ¶ ſi ta-
D men permanetis in fide fundati & ſtabiles,
& immobiles à ſpe Euangelij quod audi-
ſtis, quod prædicatum eſt in vniuerſa crea-
tura quæ ſub cęlo eſt, cuius factus ſum ego
24 Paulus miniſter. ¶Qui nunc gaudeo in paſ-
ſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ de-
ſunt paſſionū Chriſti, in carne mea ꝓ cor-
25 pore eius quod eſt Eccleſia: ¶cuius factus ſū
ego miniſter ſecundū diſpenſationē Dei,
quæ data eſt mihi in vobis, vt impleā ver-
26 bū Dei, ¶myſterium quod abſcōditū fuit à
ſeculis & generationibus, nunc autem ma-
27 nifeſtatum eſt ſanctis eius, ¶ quibus voluit
Deus notas facere diuitias glorię Sacramē-
ti huius in Gentibus, quod eſt Chriſtus in
28 vobis, ſpes gloriæ: ¶quē nos annunciamus,
corripientes oēm hominē, & docentē oēm
hominē in omni ſapientia, vt exhibeamus
29 oēm hominē perfectū in Chriſto Ieſu. ¶In
quo & laboro, certando ſecundum opera-
tionem eius quam operatur in me virtute.

## CAPVT II.

1 VOlo enim vos ſcire qualem ſo-
A licitudinē habeamus ꝓ vobis
& pro iis qui ſunt Laodiceæ,
& quicunq; nō viderunt faciē
2 meā in carne: ¶vt conſolentur
corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in
omnes diuitias plenitudinis intellectus, in
agnitionem myſterij Dei* Patris* Chriſti Ie ... & ſ. & 7.
3 ſu, ¶ in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ
4 & ſcientię abſconditi. ¶Hoc aūt dico, vt ne-
mo vos decipiat in ſublimitate ſermonū.
5 ¶ Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpū vo ... .Cor.5.a
biſcum ſum; gaudens, & videns ordinē ve-
B ſtrū, & firmamētū eius quæ in Chriſto eſt,
6 fidei veſtrę. ¶Sicut ergo accepiſtis Ieſū Chri
7 ſtum Dnm * in ipſo ambulate, ¶ radicati & ... noſtrum
ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide
& didiciſtis, abundantes—* in illo' in gra- ... —ſ.
8 tiarum actione. ¶ Videte ne quis vos deci- ... in eo ſ.
piat per philoſophiam, & inanē fallaciā,
ſecundum traditionem hoīum, ſecundum
elementa mundi, & nō ſecūdum Chriſtū.
9 ¶quia in ipſo inhabitat oīs plenitudo diui
10 nitatis corporaliter: ¶& eſtis in illo repleti,
qui eſt caput omnis principatus & poteſta-
11 tis: ¶in quo & circunciſi eſtis circunciſione
nō manufacta in expoliatione corporis car
12 nis, *in circunſione Chriſti, ¶*conſepulti ei ... *ſed
in baptiſmo: in quo & reſurrexiſtis per fidē
operationis Dei, qui ſuſcitauit illū à mor-
13 tuis. ¶Et vos cum mortui eſſetis in delictis ... phe.2.a.
C & præputio carnis veſtrę, conuiuificauit cū
14 illo: donans vobis omnia delicta, ¶ delens
quod aduerſus nos erat, chirographum *de- ... * decretis
creti', quod erat contrarium nobis: & ipſū
15 tulit de medio affigens illud cruci: ¶& expo ... 3.
lians principatus & poteſtates, traduxit cō-
fidenter palam, triumphans illos in ſemet-
16 ipſo. ¶ Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut
potu, aut in parte diei—feſti', aut neome- ... —ſ.
17 nię, aut ſabbathorum: ¶quę ſunt vmbra fu-
D turorū, corpus autem Chriſti. ¶Nemo vos ... Mat.24.a
18 ſeducat, volens in humilitate & religione ... 4.
angelorum, quæ non vidit ambulans, fru-
ſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, & non tenēs
19 caput, ex quo totum corpus per nexus, & cō
junctiones ſubminiſtratum & conſtructū,
20 creſcit in augmentum Dei. ¶Si ergo mortui
eſtis cum Chriſto ab elemētis—huius' mū- ... —ſ.
di: quid adhuc tanquàm viuentes in mun- ... *Ne teti-
21 do decernitis? ¶*Ne tetigeritis, neq; guſtaue ... geris, ne-
22 ritis, neq; cōtrectaueritis: ¶quę ſunt oīa in ... que guſta
interitum ipſo vſu, ſecundum precepta & ... ueris, neq;
23 doctrinas hominum, quę ſunt rōnē quidē ... contrecta-
habentia ſapientię in ſuperſtitione & hu- ... ueris.
militate, & non ad parcendū corpori, non
in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

## CAPVT III.

1 IGitur ſi cōſurrexiſtis cū Chro:
A quę ſurſum ſunt quærite, vbi
Chriſtus eſt in dextera Dei ſe-
2 dēs. ¶quę ſurſum ſūnt ſapite:
3 non quę ſuper terram. ¶ Mor-
tui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita
4 cū Chriſto in Deo. ¶ Cum *Chriſtus appa- ... *autem
ruerit, vita veſtra: tūc & vos apparebitis cū ... * etenim
5 ipſo in gloria. ¶ Mortificate ergo membra ... 12.
veſtra quę ſunt ſuper terram, fornicationē, ... Epheſ.5.a
immunditiam, libidinem, cōcupiſcentiam ... 3.
malam, & auaritiā quę eſt ſimulachrorum
6 ſeruitus, ¶ꝓp quæ venit ira Dei ſup filios ī-
7 credulitatis. ¶in qbus & vos ambulaſtis ali-
8 qn̄, cū viueretis in illis. ¶*Nūc aūt deponite ... Rom.6.a.
B & vos oīa, iram, indignationem, malitiā, ... 4.b.13.
9 blaſphemiā, turpē ſermonē de ore vr̄o. ¶No ... Epheſ.4.f.
lite mentiri inuicē: expoliantes vos veterē ... 32.
10 hoīem cū actibus ſuis, ¶& induentes nouū, ... Heb.12.a
eū q renouatur in agnitionē, ſecundū ima ... 1.
11 ginē eius, qui creauit illū: ¶ vbi non eſt*, Gē ... 1.Pet.2.a.
tilis & Iudęus, circūciſio & præputiū, Bar- ... 1.4.a.2.
barus & Scytha, ſeruus & liber: ſed omnia, ... *maſculus
12 & in omnibus Chriſtus. ¶ Induite vos ergo ... & fœmi-
ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera mi ... na.
ſericordiæ, benignitatē, humilitatem, mo- ... Ephe.6.b.
deſtiam, patientiam, ſupportantes inuicē: ... 12.
13 ¶& donantes vobiſmetipſis, ſi qs aduerſus
C aliquem habet querelam, ſicut & Dominus
14 donauit vobis: ita & vos. ¶Super omnia au ... —ſ.
tem hæc, charitatem—habete' quod eſt vin-
15 culum perfectionis. ¶Et pax Chriſti exultet
in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in
16 vno corpore: & grati eſtote. ¶Verbum Chri
ſti habitet in vobis abundanter, in omni
ſapientia: docentes & commonentes voſ-
metipſos, * pſalmis, hymnis, & canticis *i

ſpiritualibus,

ſpiritualibus, in gratia cantãtes in cordib'
17 veſtris Deo. ‖Omne quodcunq; facitis in
D verbo aut in opere, omnia in nomine Dñi
Ieſu Chriſti*, gratias agentes Deo & Patri
18 per ipſum. ‖Mulieres, ſubditæ eſtote viris
19 ſicut oportet in Dño. ‖Viri, diligite vxores:
20 & nolite amari eſſe ad illas. ‖Filij, obedite
parentibus per omnia: hoc enim placitum
21 eſt in Domino. ‖Patres, nolite ad indigna
tionem prouocare filios veſtros: vt non pu-
22 ſillo animo fiant. ‖Serui, obedite per om-
nia dominis carnalibus, non ad oculũ ſer-
uientes, quaſi hominibus placentes, ſed in
23 ſimplicitate cordis, timentes Deũ. Quod-
cunque facitis, ex animo operamini ſicut
24 Dño, & non hominibus: ſcientes q̃ à Do-
mino accipietis retributionẽ hæreditatis.
25 Domino Chriſto ſeruite. ‖qui enim iniu-
riam facit, recipiet id quod iniquè geſſit,
& non eſt perſonarũ acceptio apud Deũ.

*‖1. Co. 10. g. 36.* — **facite 9.* — *‖Epheſ. 5. e. 22.* — *1. Pet. 3. a. 1.* — *Epheſ. 5. f. 25.* — **veſtras* — *Epheſ. 6. a. 1.* — *Tit. 2. c. 9* — *1. Pet. 2. c. 18.* — *‖Rom. 2. b. 6.* — *Act. 10. f. 34.*

CAPVT IIII.

1 DOMINI, quod iuſtum eſt &
A æquũ, ſeruis pſtate: ſciẽtes q̃
& vos Dñm habetis in cœlo.
2 ‖Orationi inſtate: vigilantes
3 in ea in gratiarũ actione. Orantes
ſimul & pro nobis, vt Deus aperiat
nobis oſtium ſermonis ad loquendũ myſte
rium Chriſti (propter quod etiam vinctus
4 ſum) vt manifeſtem illud ita vt oportet
5 me loqui. ‖In ſapiẽtia ambulate ad eos q̃
6 foris ſunt, tẽpus redimentes. Sermo veſter
ſemper in gratia ſale ſit conditus: vt ſciatis
quomodo oporteat vos vnicuiq; responde-
7 re. Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota fa
B ciet Tychicus chariſſimus frater, & fidelis
8 miniſter, & conſeruus in Dño: quem miſi
ad vos ad hoc ipſum vt cognoſcat quæ cir-
9 ca vos ſunt, & conſoletur corda veſtra, cũ
Oneſimo chariſſimo & fideli fratre qui ex
vobis eſt. Omnia quæ hic agũtur, nota fa-
10 cient vobis. Salutat vos Ariſtarcus conca
ptiuus meus, & Marcus conſobrinus Barna
bę (de quo accepiſtis mãdata. Si venerit ad
11 vos, excipite illum) & Ieſus qui dicitur iu-
C ſtus, qui ſunt ex circunciſione, hi ſoli ſunt
adiutores mei in regno Dei: qui mihi fue-
12 runt ſolatio. Salutat vos Epaphras qui ex
vobis eſt ſeruus Chriſti Ieſu, ſemper ſolici-
tus pro vobis in orationibus, vt ſtetis perfe
13 cti & pleni in omni volũtate Dei. Teſtimo
nium enim illi perhibeo q̃ habet multũ la
borem pro vobis, & pro ijs qui ſunt Laodi
14 ceę, & q̃ Hierapoli. Salutat vos ‖Lucas me-
15 dicus chariſſimus, & Demas. Salutate fra-
D tres qui ſunt Laodiceæ, & Nymphã, & quę
16 in domo eius eſt, Eccleſiam. Et cũ lecta fue
rit apud vos epiſtola, facite vt & in Laodi-
cenſium Eccleſia legatur: & eam quæ Lao
17 dicenſium eſt, vos legatis. Et dicite Archip
po: Vide miniſteriũ quod accepiſti in Do-
18 mino, vt illud impleas. Salutatio, mea ma
nu Pauli, Memores eſtote vinculorũ meo-
rum. Gratia* vobiſcum. Amen.

*Luc. 18. a. 1.* — *1. Theſ. 5. c. 17.* — *Epheſ 6. c. 18.* — *2. Th ſ. 3. a. 1.* — *‖Epheſ. 5 d. 15.* — **qui omnia.* — *1. Th. 4 b. 11.* — **ea quæ Laodicenſium eſt vobis legatur.* — **Domini noſtri Ieſu Chriſti*

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI
## Ad Theſſalonicenſes Prima.

### ARGVMENTVM IN PRIMAM EPISTOLAM Pauli ad Theſſalonicenſes.

*THESSALONICENSES ſunt Macedones, qui accepto verbo veritatis perſtiterunt in fide, etiam in perſecutione ciuium ſuorum. Praterea nec receperunt falſos apoſtolos, nec ea quæ à falſis apoſtolis dicebantur. Hos collaudat Apoſtolus, ſcribens eis ab Athenis per Tychicum diaconum, & Oneſimum acolythum.*

### CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS & Siluanus & Ti-
A mótheus, Eccleſiæ Theſſa-
lonicenſium in Deo Patre,
& Domino Ieſu Chriſto,
2 Gratia vobis & pax*. Gra
tias agimus Deo ſemper p̃
omnibus vobis: memoriam veſtri facien-
tes in orationibus noſtris ſine intermiſſio-
3 ne, memores operis fidei veſtræ, & labo-
ris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domi-
B ni noſtri Ieſu Chriſti, ante Deum & Pa-
4 trem noſtrum: ſcientes fratres dilecti à
5 Deo, electionem veſtram: quia Euange-
lium noſtrum non fuit ad vos in ſermone
C tantùm, ſed in virtute, & in Spiritu ſancto,
& in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales
6 fuerimus in vobis propter vos. Et vos imi-
tatores noſtri facti eſtis, & Domini: excipiẽ

**à Deo Patre noſtro, et Domino Ieſu Chriſto.*

tes verbū in tribulatione multa cū gaudio
Spiritus ſancti: ?ita vt facti ſitis forma om-
nibus credētibus in Macedonia & in Acha-
ia. ?A vobis. n. diffamatus eſt ſermo Dñi: nō
ſolū in Macedonia & in Achaia, ſed* in om
ni loco, fides veſtra quæ eſt ad Deū, ꝓfecta
eſt, ita vt nō ſit nobis neceſſe quicquā loq.
9 ?Ipſi enim de nobis annunciant qualē in-
troitum habuerimus ad vos: & quō cōuerſi
eſtis ad Deum à ſimulachris, ſeruire Deo
10 viuo & vero, & expectare Filium eius de cę
lis (quem ſuſcitauit ex mortuis) Ieſum, qui
eripuit nos ab ira ventura.

## CAPVT II.

1 NAM ipſi ſcitis fratres, introitū
A noſtrū ad vos quia nō inanis
2 fuit: ?ſed antè paſſi, & contu-
meliis affecti (ſicut ſcitis) in
‖Philippis, fiduciam habui-
mus in Deo noſtro, loqui ad vos Euange-
3 liū Dei in multa ſolicitudine. ?Exhortatio
enim noſtra nō de errore, neque de immū-
4 ditia, neque in dolo: ? ſed ſicut probati ſu-
mus à Deo, vt crederetur nobis Euangeliū,
ita loquimur: non quaſi hominibus placē-
5 tes, ſed Deo qui probat corda noſtra. ?Neq;
enim aliquādo fuimus in ſermone adula-
tionis, ſicut ſcitis, neq; in occaſione auari-
6 tiæ: Deus teſtis eſt: ?nec quęrētes ab hoībus
7 gloriā, neq; à vobis, neq; ab aliis. ?Cū poſ-
B ſemus vobis oneri eſſe vt Chriſti Apoſtoli:
ſed facti ſumus ˀparuuliˋ in medio veſtrū,
8 tanq̄ ſi nutrix foueat filios ſuos. ?Ita deſide
rātes vos, cupidè volebamus tradere vobis
non ſolū Euangelium Dei, ſed etiā animas
noſtras: quoniā chariſſimi nobis facti eſtis.
9 ?Memores enim eſtis fratres laboris noſtri
& fatigationis, ‖nocte & die operantes, ne
quē veſtrum grauaremus, pręedicauimus in
10 vobis Euangelium Dei. ? Vos teſtes eſtis &
Deus, q̄ ſanctè, & iuſtè, & ſine querela, vo-
11 bis, qui credidiſtis, fuimus: ?ſicut ſcitis qua
liter vnumquenq; veſtrum (ſicut pr̄ filios
12 ſuos) ?deprecantes vos & conſolantes, teſti
ficati ſimus vt ambularetis dignè Deo qui
13 vocauit vos in ſuum regnū & gloriā. ?Ideo
& nos gratias agimus Deo ſine intermiſ-
C ſione: quoniā cùm accepiſſetis à nobis ver-
bū auditus Dei, accepiſtis illud ˋnō vt ver-
bum hominū, ſed (ſicut eſt verè) verbū Dei,
14 qui operatur in vobis qui credidiſtis. ?vos
enim imitatores facti eſtis fratres eccleſia-
rum Dei quæ ſunt in Iudæa, in Chriſto Ie-
ſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribu
15 libus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis, ? qui &
Dominum occiderūt Ieſum, & prophetas,
& nos perſecuti ſunt, & Deo non placent:
16 & oībus hominibus aduerſantur, ?prohi-
bētes nos Gentibus loqui vt ſaluæ fiant, vt
impleant peccata ſua ſemper. ˀpræuēnit
17 enimˋ ira Dei ſuper illos vſq; in finē. ?Nos
D aūt fratres deſolati à vobis ad tempus ho-
ræ, aſpectu, non corde: abundātius feſtina-
uimus faciē veſtram videre cum multo de
18 ſiderio, ?quoniam voluimus venire ad vos,
ego quidem Paulus, & ſemel & iterum: ſed
19 impediuit nos ſatanas. ? Quæ eſt. n. noſtra
ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nōn-
ne vos ante Dominū noſtrum Ieſum Chri-
20 ſtum eſtis in aduentu eius? ?vos enim eſtis
gloria noſtra & gaudium.

## CAPVT III.

1 PROPTER quod non ſuſtinē-
A tes amplius, placuit nobis re-
2 manere Athenis, ſolis: ?& ‖mi ‖*Act. 16. a. 1.*
ſimus Timótheū fratrem no-
ſtrum, & miniſtrū Dei in euā
gelio Chriſti, ad confirmādos vos & exhor-
3 tandos pro fide veſtra: vt nemo moueatur
in tribulationibus iſtis. ipſi enim ſcitis, ꝙ
4 in hoc poſiti ſumus. ? Nam & cū apud vos
eſſemus, prædicebamus vobis paſſuros nos
tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.
5 ?Propterea & ego amplius nō ſuſtinēs, mi-
B ſi ad cognoſcendam fidē veſtram: ne fortè
tentauerit vos is qui tentat, & inanis fiat
6 labor noſter. ?Nunc autem veniente Timó
theo ad nos à vobis, & annūciante nobis fi
dē & charitatem veſtram, & quia memo-
riā noſtri habetis bonam ſemper, deſiderā-
7 tes nos videre ſicut nos quoque vos: ? ideo
C conſolati ſumus fratres, in vobis, in omni
neceſſitate & tribulatione noſtra, per fidē
8 veſtrā: ? qm̄ nūc viuimus ſi vos ſtatis in Do
9 mino. ?Quam enim gratiarum actionem
poſſumus Deo retribuere pro vobis, in om-
ni gaudio quo gaudemus propter vos ante
10 Deū noſtrum, ?nocte ac die abūdantius orā
D tes vt videamus faciem veſtram, & cōplea-
11 mus ea quæ deſunt fidei veſtræ? ?Ipſe autē
Deus, & Pater noſter, & Dñs noſter Ieſus
12 Chriſtus dirigat viam noſtram ad vos. ?Vos
autem Dominus multiplicet, & abundare
faciat charitatem * in inuicem, & in om- **veſtram.*
13 nes, quemadmodū & nos in vobis, ?ad con
firmanda corda veſtra ſine querela, in ſan-
ctitate, ante Deum & Patrem noſtrum in
aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti cum
omnibus ſanctis eius. Amen.

## CAPVT IIII.

1 DE cætero ergo fratres, rogamus
A vos & obſecramus in Domi-
no Ieſu, vt quemadmodū ac- ˀ*ſic et am bulatis* ˋ.
cepiſtis à nobis quō oporteat ˀ*dederimus* ˋ.
vos ambulare, & placere Deo,
2 ˀſicut & ambulatisˋ, vt abūdetis magis. ?Sci
tis. n. quæ præceptaˀ dederimˋ vobis per Do ‖*Ro. 12. a. 2. Epheſ. 5. d. 17.*
3 minum Ieſum. ? ‖Hæc eſt. n. voluntas Dei.
ſanctificatio veſtra: vt abſtineatis vos à for
4 nicatione, ?vt ſciat vnuſquiſque veſtrum
uas

vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & ho
5 nore:¶ non in paſſione deſiderij, ſicut & Gẽ
6 tes quæ ignorant Deum, ¶ & ne quis ſuper-
grediatur, neq; circunueniat in negocio fra
trẽ ſuum: qm vindex eſt Dñs de his oĩbus,
*& ſicut *prædixim⁹ vobis, & teſtificati ſumus.
7 ¶non. n. vocauit nos Deus in immunditiã:
-t. 8 ſed in ſanctificationẽ. ¶Itaq; qui-hæc ſper
nit, non hoĩem ſpernit, ſed Deum, qui etiã
9 dedit Spm̃ ſuum ſcm̃ in nobis. ¶De charit a-
te aũt fraternitatis nõ neceſſe habemus ſcri
*Io.13.d.34* bere vobis: ‖ipſi.n.vos à Deo didiciſtis vt di
*15.c.17.* 10 ligatis inuicẽ. ˋEtenim illud facitis in oẽs
*1.Ioh.2.b.* C fratres in vniuerſa Macedonia. Rogam⁹ aũt
*10.4.c.13.* 11 vos fratres, vt abundetis magis: ¶ & operam
detis vt quieti ſitis, & vt veſtrum negocium
agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut
12 præcipimus vobis: ¶ & vt honeſtè ambule-
tis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid
13 deſideretis. ¶Nolumus aũt vos ignorare fra-
tres de dormiẽtibus, vt non cõtriſtemini, ſi
14 cut & cæteri qui ſpẽ non habẽt. ¶Si.n. credi
mus q Ieſus mortu⁹ eſt & reſurrexit: ita &
Deus eos qui dormierunt per Ieſum addu-
15 cet cum eo. ¶Hoc.n. vobis dicimus in verbo
*1.Cor.14* D Dñi, ‖quia nos qui viuimus, qui reſidui ſu-
*c.13 g.51.* mus ˋin aduẽtuˊ Dñi, non p̄ueniemus eos q
*ˋin aduentum 6.* 16 dormierunt. ¶Qm̃ ipſe Dñs in iuſſu & in vo
ce archãgeli, & in tuba Dei, deſcendet de cę
lo: & mortui qui in Chr̃o ſunt, reſurgẽt pri
17 mi. ¶Deinde nos q viuim⁹, qui relinquimur
ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiã
*ˋDomino 6.* ˋChr̃oˊ in aëra, & ſic ſp̃ cum Dño erimus.
18 ¶Itaq; conſolamini inuicem in verbis iſtis.

CAPVT V.

1 DE temporibus aũt & momentis
A fratres, non indigetis vt ſcriba
2 mus vobis. ¶‖Ipſi.n. diligenter
*‖2. Pet.3. c.10.* ſcitis qa dies Dñi, ſicut fur in
*Apo.13.a 3.16.a.15.* 3 nocte, ita veniet. ¶cùm.n. dixe
rint, Pax, & ſecuritas: tũc repentinus eis ſu-
peruenietinteritus, ſicut dolor ˋin vtero ˋha
4 bentiˊ, & non effugiẽt. ¶Vos aũt fratres, nõ *ˋparturienti.*
eſtis in tenebris: vt vos dies illa tanquã fur *ˋhabenti*
5 comprehendat. ¶oẽs. n. vos filij lucis eſtis, &
filij diei: non ſumus noctis, neque tenebra-
6 rum. ¶Igitur nõ dormiamus ſicut & cæteri:
7 ſed vigilemus & ſobrij ſimus. ¶Qui.n.dor-
B miunt, nocte dormiũt: & qui ebrij ſunt, no
8 cte ebrij ſunt. ¶‖Nos aũt qui diei ſumus, ſo
brij ſimus, ‖induti loricã fidei & charitatis, *‖Iſa.59.e.*
9 & galeã ſpem ſalutis. ¶ qm̃ non poſuit nos *17.*
Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis *Ephe. 6.c*
10 per Dñm noſtrum Ieſum Chr̃m, ¶qui mor- *17.*
tuus eſt p̄ nobis: vt ſiue vigilemus, ſiue dor
11 miamus, ſimul cum illo viuamus. ¶ Propter
qđ conſolamini inuicẽ: & ædificate alteru-
12 trum, ſicut & facitis. ¶Rogamus aũt vos fra
tres vt noueritis eos qui laborant inter vos,
13 & pręſunt vobis in Dño, & monent vos: ¶vt
habeatis illos abundantius in charitate pp
14 opus illorũ. pacem habete cum eis. ¶Roga-
mus aũt vos fratres, corripite inquietos, cõ-
ſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos,
15 patiẽtes eſtote ad oẽs. ¶‖Videte ne quis ma *‖Pro.17.b*
D lum pro malo alicui reddat: ſed ſp̃ quod bo *13.20.d.22*
16 num eſt, ſectamini inuicẽ, & in oẽs. ¶Sem- *Ro.12.d.*
17 per gaudete, ¶‖Sine intermiſſione orate. ¶In *17.*
18 oĩbus gr̃as agite: hæc eſt enim voluntas Dei *1.Pe.3.b.9*
19 in Chriſto Ieſu in oĩbus vobis. ¶Spm̃ nolite *Ecc.18.e*
20 extinguere. ¶Prophetias nolite ſpernere. *22.*
21 ¶Oĩa aũt probate: quod bonum eſt, tenete. *Lu.18.a.1*
22 ¶Ab oĩ ſpecie mala abſtinete vos. Ipſe autẽ *‖Col. 4.a.*
23 Deus pacis ſanctificet vos per oĩa: ¶ vt inte- *2.*
ger ſpiritus veſter, & aĩa & corpus ſine que *‖1.Cor.1.*
rela, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chri- *b.9.*
24 ſti ſeruet. ¶ ‖Fidelis eſt qui vocauit vos, qui
25 etiam faciet. ¶Fratres orate pro nobis. ¶Salu
26 tate fratres omnes in oſculo ſancto, ¶Adiu-
27 ro vos per Dñm, vt legatur epiſtola-hęcˋom *-ſ.*
28 nibus ſanctis fratribus: ¶Gratia Domini no
ſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Amen.

EPISTOLA

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Theſſalonicenſes Secunda.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM PAVLI ad Theſſalonicenſes.

*AD Theſſalonicenſes ſecundam ſcribit epiſtolam Apoſtolus: & notum facit eis de temporibus nouiſſimis, & de aduerſarij deiectione. Scribit hanc epiſtolam ab Athenis, per Titum diaconum, & Oneſimum accolythum.*

## CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS & Siluanus & Timó-
A theus: eccleſiæ Theſſalonicen-
ſium in Deo Patre noſtro, &
2 Dño Ieſu Chriſto. ꝰGratia vo-
bis & pax à Deo Patre noſtro
3 & Dño IeſuChriſto. ꝰGratias a
gere debemus ſemper Deo ꝓ vobis fratres,
B ita vt dignum eſt, qm̄ ſupercreſcit fides ve-
ſtra, & abũdat charitas vniuſcuiuſq; veſtrũ
4 in inuicẽ: ꝰita vt & noſipſi in vobis glorie-
mur in eccleſijs Dei, pro patiẽtia veſtra, &
fide in omnibꝰ pſecutionibus veſtris & tri-
5 bulationibus quas ſuſtinetis ꝰ in exemplũ
iuſti iudicij Dei, vt digni habeamini*regno
6 Dei, pro quo & patimini. ꝰ ſi tñ iuſtum eſt
apud Deũ retribuere ˋtribulationemˋ ijs q
7 vos tribulant: ꝰ& vobis qui tribulamini, re
C quiẽ nobiſcum in reuelatione Domini Ie-
8 ſu de cęlo cum angelis virtutis eius, ꝰin flã-
ma ignis dantis vindictã ijs qui non noue-
rũt Deũ, & qui non obediũt Euangelio Do
9 mini noſtri Ieſu Chriſti: ꝰqui pœnas dabũt
in interitu æternas à facie Domini & à glo
10 ria virtutis eius. ꝰcum venerit glorificari in
ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in oĩbus q
crediderunt, quia creditũ eſt teſtimonium
11 noſtrũ ſuper vos in die illo. ꝰIn quo ẽt ora-
mus ſemper ꝓ vobis: vt dignetur vos voca-
tione ſua Deus noſter, & impleat omnem
voluntatem bonitatis* & opus fidei in vir-
12 tute, ꝰ vt clarificetur nomen Domini noſtri
Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecũdũ
gratiã Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

## CAPVT II.

1 ROgamus autem vos fratres per
A aduẽtum Domini noſtri Ieſu
Chriſti, & noſtræ congregatio
2 nis in ipſum: ꝰvt non citò mo
ueamini à veſtro ſenſu, neque
terreamini, neq; per ſpiritum, neq; ꝑ ſer-
monem, neque per epiſtolam tãquam per
3 nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini. ꝰ‖Ne Ephe.5.b.
quis vos ſeducat vllo modo: quoniã niſi ve 6.
nerit diſceſſio primũ, & reuelatus fuerit ho
4 mo peccati, filius perditionis, ꝰqui aduerſa
tur & extollit̃ ſupra omne quod dr̃ Deus,
aut quod colitur, ita vt in tẽplo Dei ſedeat,
5 oſtendens ſe tanquam ſit Deus. ꝰNum reti-
B netis ꝙ cum adhuc eſſem apud vos, hæc
6 dicebam vobis? ꝰEt nunc quid detineat ſci-
7 tis: vt reueletur in ſuo tempore. ꝰ(Nam my
ſterium iam operatur iniquitatis: tantùm
vt qui tenet nunc teneat, donec de medio
8 fiat.) ꝰEt tũc reuelabitur ille iniquus: ‖quẽ Iſai.11.a.
Dñs Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & de- 4.
9 ſtruet illuſtratione aduentus ſui eũ, ꝰcuius
eſt aduentus ſecundum operationẽ ſatanæ
in omni virtute, & ſignis & prodigijs men-
10 dacibus, ꝰ& in omni ſeductione iniquitatis
C ijs qui pereunt, eò ꝙ charitatem veritatis
11 non receperunt vt ſalui fierent. ꝰIdeo mit-
tet illis Deus operationẽ erroris, vt credant
12 mẽdacio: ꝰvt iudicẽtur omnes qui nõ cre
diderũt veritati, ſed cõſenſerũt iniquitati.
13 ꝰNos autẽ debemus gratias agere Deo ſem
per pro vobis fratres dilecti à Deo, ꝙ elege-
rit ˋvosˋ Deus primitias in ſalutẽ, in ſancti ˋnos
14 ficatione ſpũs & fide veritatis: ꝰ ˋin quãˋ & ˋad quod
D vocauit vos per Euangelium noſtrũ, in ac- 2.
quiſitionẽ gloriæ Dñi noſtri Ieſu Chriſti.
15 ꝰItaque fratres ſtate: & tenete traditiones
quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per
16 epiſtolam noſtram. ꝰIpſe aũt Dñs nr̃ Ieſus
Chriſtus, & Deus Pr̃ noſter qui dilexit nos,
& dedit conſolationẽ ęternam, & ſpẽ bonã
17 in gratia: ꝰExhortetur corda veſtra, & cõfir
met in omni opere & ſermone bono.

## CAPVT III.

1 DE cætero fratres, ‖ orate pr[illegible]bis, vt *Epheſ.6.
A ſermo Dei currat & clarifi[illegible], ſicut d.18.

& apud

*Coloſ. 4. a. 3.*
2 & apud vos: ¶& vt liberemur ab importu-
nis & malis hominibus. non enim omniũ
3 eſt fides. ¶Fidelis autem Dominus eſt, qui
4 confirmabit vos & cuſtodiet à malo. ¶Con
fidimus autem de vobis in Domino, quo-
niam quæ *præcipimus & facitis, & facie- **præcipimus.*
5 tis. ¶ Dominus autem dirigat corda veſtra
6 in charitate Dei, & patientia Chriſti. ¶ De-
B nunciamus autem vobis fratres, in nomi-
ne Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtraha
tis vos ab omni fratre ambulante inordina
te, & non ſecundùm traditionem quã acce
7 perunt à nobis. ¶Ipſi enim ſcitis quemad-
modum oporteat imitari nos: quoniam
8 non inquieti fuimus inter vos. ¶neq; gra- *Act. 20. g. 34.*
tis panem manducauimus ab aliquo, ſed *1 Cor. 4. c. 12.*
in labore & in fatigatione nocte & die ope *1 Theſ. 2. b. 9.*
9 rantes, ne quem veſtrum grauaremus. ¶Nõ
C quaſi non habuerimus poteſtatem: ſed vt
noſmetipſos formã daremus vobis ad imi-
10 tandum nos. ¶ Nam & cùm eſſemus apud
vos, hoc denunciabamus vobis: quoniam
ſi quis non vult operari, nec manducet.
11 ¶*Audiuimus enim inter vos quoſdã am- **Audimus ſ.*
bulantes inquietè, nihil operantes: ſed cu-
12 rioſè agentes. ¶ Iis autẽ qui eiuſmodi ſunt
denunciamus, & obſecramus in Domino
Ieſu Chriſto, vt cùm ſilentio operãtes, ſuũ
13 panem manducẽt. ¶Vos autem fratres no
14 lite deficere benefacientes. ¶ Quòd ſi quis *Gala. 6. c. 9.*
D non obedit verbo noſtro, per epiſtolã hunc
notate: & ne commiſceamini cum illo, vt
15 confundatur: ¶ & nolite quaſi inimicum
16 exiſtimare, ſed corripite vt fratrem. ¶ Ipſe
autem Dominus pacis det vobis pacẽ ſem-
piternam in omni loco. Dominus ſit cum
17 omnibus vobis. ¶Salutatio, mea manu Pau
li: quod eſt ſignum in omni epiſtola. ita
18 ſcribo. ¶Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti
cum omnibus vobis. Amen.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Timotheum I.

## ARGVMENTVM IN PRIMAM EPISTOLAM ad Timotheum.

*TIMOTHEVM inſtruit & docet de ordinatione epiſcopatus & diaconij, ac eccleſiaſtica diſciplina, ſcribens ei à Laodicea per Tychicum diaconum.*

## *CAPVT PRIMVM.*

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu
A Chriſti ſecundùm imperiũ
Dei Saluatoris noſtri, &
Chriſti Ieſu ſpei noſtræ:
2 ¶ Timótheo dilecto filio *Act. 16. a. 1.*
in fide. Gratia, miſericor-
dia, & pax à Deo Patre, & Chriſto Ieſu *–4.*
3 Domino noſtro ¶ Sicut rogaui te vt rema-
neres Epheſi cùm irem in Macedoniam, vt
denunciares quibuſdam ne aliter docerẽt,
4 neque intenderent fabulis & genealogijs
B interminatis: quæ quæſtiones præſtant ma
gis quàm ædificationem Dei, quæ eſt in fi
5 de. ¶Finis autem præcepti eſt charitas de
corde puro, & conſcientia bona, & fide nõ
6 ficta. ¶quibus quidam aberrantes, conuerſi
7 ſunt in vaniloquium, ¶volentes eſſe legis
doctores, non intelligentes neque quæ lo-
8 quuntur, neque de quibus affirmant. ¶Sci-
mus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea le-
9 gitimè vtatur: ¶* ſciens hoc quia lex iuſto **ſcientes*
non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis,
impijs, & peccatoribus, ſceleratis & cõtami
natis, patricidis, & matricidis, homicidis,
10 ¶fornicarijs, maſculorũ cõcubitoribus, pla-
giarijs, mendacibus, periuris, & ſi qd aliud
11 ſanæ doctrinæ aduerſatur, ¶quæ eſt ſecũdũ
Euangeliũ gloriæ beati Dei, quod creditũ
12 eſt mihi. ¶Gratias ago ei qui me cõfortauit
C in Chriſto Ieſu domino noſtro, quia fidelẽ
13 me exiſtimauit, ponens in miniſterio: ¶qui
prius blaſphemus fui, & perſequutor, & cõ
tumelioſus, ſed miſericordiã Dei cõſecutus
ſum, quia ignorans feci in incredulitate.
14 ¶Superabũdauit autem gratia Domini no-
ſtri cum fide & dilectione, quæ eſt in Chri-
ſto Ieſu.

15 ſto Ieſu.¶Fidelis ſermo, & omni acceptione
dignus: ꝙ Chriſtus Ieſus venit in hūc, mū *Mat.9.b.13.*
dum peccatores ſaluos facere, quorum pri- *Marc.2.c.17.*
16 mus ego ſum.¶Sed ideo miſericordiam con
D ſecutus ſum: vt in me primò oſtēderet Chri
ſtus Ieſus omnem patientiā, ad informa- *deformationem I.*
tionē, eorum qui crediturí ſunt illi in vitā
17 æternā. ¶Regi autem ſeculorum immorta-
li, inuiſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſe-
18 cula ſeculorum. Amen.¶Hoc præceptū cō-
mendo tibi fili Timóthee: ſcdm præceden
tes in te prophetias, vt milites in illis bonā
19 militiam, ¶habens fidem & bonam cōſciē-
tiam, quam quidam repellentes circa fidē
20 naufragauerūt: ¶ ex quibus eſt Hymeneus,
& Alexander: quos tradidi ſatanę, vt diſcāt
non blaſphemare.

## CAPUT II.

1 OBSECRO igitur primū oīum
A fieri obſecrationes, orationes,
poſtulationes, gratiarū actio
2 nes pro oībus hoībus, ¶pro re
gibus & oībus qui in ſublimi
tate ſunt: vt quietā & tranquillā vitā aga-
3 mus in omni pietate & caſtitate. ¶hoc n. bo
nū eſt & acceptū corā ſaluatore nr̄o Deo,
4 ¶q oēs homines vult ſaluos fieri, & ad agni
5 tionē veritatis venire. ¶ Vnus enim Deus,
B vn' & mediator Dei & hoium homo Chri
6 ſtus Ieſus: ¶ qui dedit redemptionē ſemet-
ipſum pro omnibus, —cuius teſtimoniū tē-
7 poribus ſuis —cōfirmatum eſt. ¶In quo po *1.Tim.1.c.11.*
ſitus ſum ego prædicator & Apoſtolus (ve-
ritatem dico, non mentior) doctor Gentiū
8 in fide & veritate. ¶Volo ergo viros orare in
omni loco: leuantes puras manus, ſine ira
9 & diſceptatione. ¶Similiter & mulieres in *1.Pet.3.a.13.*
C habitu ornato: cū verecundia & ſobrietate
ornantes ſe, nō in tortis crinibus, aut auro,
10 aut margaritis, vel veſte precioſa: ¶ſed qđ
decet mulieres ꝓmittētes pietatē per ope-
11 ra bona. ¶Mulier in ſilentio diſcat, cū om-
12 ni ſubiectione. ¶Docere autem mulieri nō *1.Co.14.f.34.*
D permitto, neq; dominari in virum: ſed eſſe
13 in ſilentio. ¶Adam enim primus formatus *Geneſ.1.d.27.*
14 eſt: deinde Heua. ¶& Adā non eſt ſeductus: *Gene.3.b.6.*
mulier autem ſeducta, in præuaricatione
15 fuit. ¶Saluabitur aūt per filiorū generatio-
nem: ſi permanſerint in fide & dilectione *permanſerit.*
& ſanctificatione cum ſobrietate.

## CAPUT III.

1 FIDELIS ſermo. Si quis epiſco-
A patū deſiderat, bonū opus de-
2 ſiderat. ¶ Oportet ergo epi- *Ti.1.b.7* *enim*
ſcopum irreprehenſibilē eſſe,
vnius vxoris virum, ſobriū, *Tit.1.b.6*
prudentem, ornatum, —pudicum, hoſpita
3 lē, doctorē, ¶nō vinolentū, non percuſſorem:
ſed modeſtum, non litigioſum, nō cupidū,
4 ¶*ſuæ domui bene præpoſitū, filios hn̄tem *ſed*
5 ſubditos cum omni caſtitate. ¶Si quis autē
B domui ſuæ præeſſe neſcit: qūo eccleſiæ Dei

6 diligentiā habebit? ¶Nō neophytum: ne in
ſuperbiā elatus, in iudicium incidat diabo
7 li. ¶Oportet aūt illū & teſtimonium habe-
re bonū ab ijs qui foris ſunt: vt non in op-
8 probrium incidat & laqueū diaboli. ¶ Dia-
C conos ſimiliter pudicos, non bilingues, nō
multo vino deditos, non turpe lucrū ſectā-
9 tes: habentes myſterium fidei in conſcien-
10 tia pura. ¶Et hi aūt probentur primū: & ſic
11 miniſtrent, nullū crimen habentes. ¶Mulie
res ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſo-
12 brias, fideles in oībus. ¶ Diaconi ſint vnius
vxoris viri: qui filijs ſuis benè præſint, &
13 ſuis domibus. ¶Qui enim bene miniſtraue
D rint, gradū bonum ſibi acquirent, & multā
fiduciam in fide quæ eſt in Chriſto Ieſu.
14 ¶Hæc tibi ſcribo*: ſperans me ad te venire *fili Timothee*
15 citò. ¶ſi autem tardauero: vt ſcias qūo opor
teat te in domo Dei cōuerſari, quæ eſt Ec-
cleſia Dei viui, columna & firmamentū ve
16 ritatis. ¶Et manifeſtè magnum eſt pietatis
ſacramentum, quod manifeſtatū eſt in car
ne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit an-
gelis, prædicatum eſt Gentibus, creditū eſt
in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

## CAPUT IIII.

1 SPIRITUS autē manifeſtè dicit,
A quia in nouiſſimis tēporibus *1.Tim.3.a.1.*
diſcedent quidā à fide, atten- *2.Petr.3.a.1.*
dētes ſpiritibus erroris, & do- *Iuda 1.d.18.*
2 ctrinis dæmoniorum, ¶in hy-
pocriſi loquentium mendaciū, & cauteria-
3 tā habentiū ſuā conſcientiā, ¶ prohibentiū
nubere, abſtinere à cibis quos Deus creauit
ad percipiendū cū gratiarum actione fide-
4 libus, & ijs qui cognouerūt veritatē. ¶Quia
B oīs creatura Dei bona eſt, & nihil reijcien-
5 dū quod cū gratiarū actione percipit. ¶ſan-
ctificatur enim per verbum Dei & oratio-
6 nē. ¶Hæc proponēs fratribus, bonus eris mi
niſter Chriſti Ieſu, enutritus verbis fidei, &
7 bonæ doctrinæ quā aſſecutus es. ¶ Ineptas *2.Tit.2.d.23.*
aūt & aniles fabulas deuita: exerce autē *Tit.3.e.9*
8 teipſum ad pietatē. ¶ Nā corporalis exerci-
C tatio, ad modicum vtilis eſt: pietas autē ad
omnia vtilis eſt, ꝓmiſſionē habēs vitę quæ
9 nunc eſt & futuræ. ¶Fidelis ſermo, & omni
10 acceptione dignus. ¶ In hoc.n. laboramus
& maledicimur: quia ſperamus in Deum *quod ſperamus I.*
viuū qui eſt ſaluator omnium hominū, ma
11 ximè fideliū. ¶Præcipe hæc & doce ¶Nemo
12 adoleſcentiam tuā contemnat: ſed exēplū
eſto fidelium in verbo, & in cōuerſatione,
13 in charitate, in fide, in caſtitate. ¶ Dum ve-
nio attende lectioni, exhortationi * doctri- *&*
14 næ. ¶ Noli negligere gratiam quæ in te eſt:
D quæ data eſt tibi per prophetiā, cū impoſi-
15 tione manuū pſbyterij. ¶Hæc meditare, in
his eſto: vt profectus tuus manifeſtus ſit in
16 omnibus. ¶ Attende tibi & doctrinæ: inſta
in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſaluū
facies, & eos qui te audiunt.

CAP.

## CAPVT V.

1 SEniorem ne increpaueris : ſed
A obſecra vt patrem: iuuenes, vt
2 fratres: ¶anus, vt matres: iuuē
culas, vt ſorores in omni caſti-
3 tate. ¶Viduas honora: quæ ve-
4 rè viduę ſunt. ¶Si qua aūt vidua filios, aut
nepotes habet, *diſcat' primū domū ſuam
regere, & mutuam vicem reddere parenti-
5 bus: hoc enim acceptū eſt corā Deo. ¶Quæ
aūt verè vidua eſt & deſolata *ſperet' in
Deū, & *inſtet' obſecrationibus & orationi
6 bus nocte & die. ¶Nā quæ in delitijs eſt: vi
7 uēs mortua eſt. ¶Et hoc pcipe, vt irreprehē-
8 ſibiles ſint. ¶*Si quis' autem ſuorum, & ma
ximè domeſticorum curam non habet : fi-
9 dem negauit, & eſt infideli deterior. ¶Vi-
B dua eligatur nō minus ſexaginta annorū,
10 quæ fuerit vnius viri vxor, ¶in operibus bo-
nis teſtimonium habens, ſi filios educauit,
ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorū pedes lauit,
ſi tribulationem patientibus ſubminiſtra-
11 uit, ſi oē opus bonū ſubſecuta eſt. ¶Adole-
ſcentiores aūt viduas deuita. Cum .n. luxu-
12 riatæ fuerint in Chriſto, nubere volūt: ¶ha-
bentes damnationem: quia primam fidem
13 irritam fecerunt. ¶ſimul autem & ocioſæ
diſcunt circuire domos: non ſolùm ocioſæ,
ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes q̄ non
14 oportet. ¶Volo ergo iuniores nubere: filios
procreare, matresfamilias eſſe: nullam oc-
caſionem dare aduerſario maledicti gratia.
15 ¶Iam enim quædam conuerſæ ſunt retro *
16 ſatanam. ¶Siquis fidelis habet viduas, ſub-
C miniſtret illis, *&' non grauetur eccleſia: vt
17 ijs quę verè viduę ſunt, ſufficiat. ¶Qui bene
præſunt presbyteri, duplici honore digni
habeantur: maximè qui laborant in verbo
18 & doctrina. ¶Dicit enim ſcriptura: ‖ Nō *in
frenabis' os boui trituranti: &, Dignus eſt
19 operarius mercede ſua. ¶Aduerſus presby-
terum accuſationē noli recipere: niſi ſub
20 duobus aut tribus teſtibus. ¶Peccantes, corā
omnibus argue, vt & cęteri timorē habeāt.
21 ¶Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & ele-
D ctis angelis, vt hęc cuſtodias ſine præiudi-
tio, nihil faciens in aliam partem declinā-
22 do. ¶Manus citò nemini impoſueris, neq;
communicaueris peccatis alienis. Teipſum
23 caſtum cuſtodi. ¶Noli adhuc aquam bibe-
re, ſed modico vino vtere propter ſtomacū
tuum, & frequentes tuas infirmitates.
24 ¶Quorundam hominum peccata manife-
ſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdā
25 autem ſubſequuntur. ¶Similiter & facta
bona, manifeſta ſunt: quę aliter ſe habēt,
abſcondi non poſſunt.

* diſcant 1.
*ſperat 10
*inſtat 10
* Siquis pro ſi qua.
*poſt
* vt
Deu.25.a 4.
1.Cor.9.a. 9.
* alligabis
Matt.10. b.10.
Luc.10.b. 7.

## CAPVT VI.

1 QVicunque ſunt ſub iugo ſerui,
A dominos ſuos omni honore
dignos arbitrentur: ne nomen
Dñi & doctrina blaſpheme-
2 tur. ¶Qui autem fideles habēt
dominos, non contēnant, quia fratres ſūt:
ſed magis ſeruiant, quia fideles ſunt & dile
cti, qui beneficij participes ſunt. Hæc doce,
3 & exortare. ¶Si quis aliter docet, & non ac-
quieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri
Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundū pietatem
4 eſt, doctrinæ: ¶ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed
languēs circa quæſtiones & pugnas verbo-
rū, ex quibus oriuntur inuidię, cōtētiones,
5 blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, ¶conflicta-
tiones hominum mente corruptorum, &
B qui veritate priuati ſunt, exiſtimantiū q̄-
6 ſtum eſſe pietatem. ¶Eſt autem quęſtus ma
7 gnus, pietas cum ſufficientia. ¶‖Nihil enim
intulimus in *hūc' mundum: haud dubiū,
8 q nec auferre quid poſſumus. ¶‖Habentes
aūt alimenta, & quibus tegamur, his cōten
9 ti ſimus. ¶Nam qui volunt diuites fieri, in-
cidunt in tētationem & laqueum *diabo-
li', & deſideria multa *inutilia, & nociua, q̄
mergunt homines in interitū & perditio-
10 nem. ¶Radix enim omnium malorum eſt
cupiditas: quam quidā appetentes, errauе
runt à fide, & inſeruerūt ſe doloribus mul-
11 tis. ¶Tu aūt ô homo Dei, hęc fuge: ſectare
C verò iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatē,
12 patientiam, manſuetudinem. ¶Certa bonū
certamen fidei: apprehende vitam ęternā,
in qua vocatus es, & confeſſus bonam con-
13 feſſionem coram multis teſtibus. ¶Præcipio
tibi corā Deo qui viuificat omnia, & Chri-
ſto Ieſu ‖ qui teſtimonium reddidit ſub Pō-
14 tio Pilato bonam confeſſionem: ¶vt ſerues
mandatum ſine macula, irreprehenſibile
vſq; in aduentum Dñi noſtri Ieſu Chriſti,
15 ¶quem ſui temporibus oſtendet ‖ beatus &
ſolus potens, Rex regum, & dominus domi
16 nantium: ¶qui ſolus habet immortalitatē,
& lucem inhabitat inacceſſibilem, ‖ quem
nullus hominum vidit, ſed nec videre po-
teſt, cui honor, & imperium* ſempiternū.
17 Amen. ¶Diuitibus huius ſeculi pręcipe nō
D ſublime ſapere neq; ſperare in incerto di-
uitiarū, ſed in Deo viuo, (q pſtat nobis oīa
18 abundè ad fruendum) ¶bene agere, diuites
fieri in bonis operibus, facile tribuere, cō
19 municare, ¶theſaurizare ſibi fundamentū
bonum in futurum, vt apprehendant ve-
20 ram vitam. ¶O Thimóthee, depoſitum cu-
ſtodi: deuitans prophanas vocum nouita-
tes, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,
21 quam quidam promittentes, circa fidem
exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Iob 1.d. 21.
Eccle.5.e. 14. —1.
Prou.27. d.16.
Mat.6.d. 25. —1.
* &
Mat.27.b 11.
Ioh.18.g. 37.
Apoc.17. d.14. & 19.c.16.
Iohā.1.c. 18.
1.Ioh.4.c 12.
* in
Luc.12.b. 15.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Timotheum II.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM Pauli ad Timotheum.

*ITem Timotheo ſcribit de exhortatione martyrij, & omni regula veritatis, & quid futurum ſit temporibus nouiſſimis: & de ſua paſſione, ſcribens ei ab vrbe Roma.*

## CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu
A Chriſti per volũtatem Dei
ſecũdum promiſſionem vi
tæ quæ eſt in Chriſto Ieſu.
2 ¶Timótheo cariſſimo filio,
gratia, miſericordia, * pax
* & 3 à Deo patre, & Chriſto dño noſtro. ¶Gra-
* meo tias ago Deo*, cui ſeruio à progenitoribus
*meis * in conſcientia pura, q̃ ſine intermiſſione
habeam tui memoriã in orationibus meis,
4 nocte ac die ¶ deſiderans te videre, memor
lachrymarum tuarum, vt gaudio implear,
5 ¶recordationem accipiẽs eius fidei quæ eſt
in te non ficta, quę & habitauit primũ in
auia tua Loide, & matre tua Eunice: certus
6 ſum autem q̃ & in te. ¶Propter quam cau-
B ſam admoneo te, vt reſuſcites gratiã Dei,
quę eſt in te per impoſitionem manuum
Rom.8.c.15. 7 mearũ. ¶‖Non enim dedit nobis Deus ſpi-
ritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, &
8 ſobrietatis. ¶Noli itaq; erubeſcere teſtimo-
nium Domini noſtri, neq; me vinctũ eius:
ſed collabora Euangelio ſecundũ virtutem
9 Dei, ¶ qui nos liberauit & vocauit vocatio-
–ſ. ne–ſua`ſancta, ‖non ſecundũ opera noſtra,
Tit.3.b.5. ſed ſecundũ propoſitum ſuum, & gratiam,
quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu‖ ante tẽ
Tit.1.a.3 10 pora ſecularia. ¶ Manifeſtata eſt aũt nunc
C per illuminationem ſaluatoris noſtri Ieſu
Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illu
1.Tim.2.b.7. minauit aũt vitam & incorruptionem per
11 Euangelium: ¶in quo‖ poſitus ſum ego prę-
dicator & apoſtolus & magiſter Gentium.
12 ¶ Ob quam cauſam ẽt hęc patior: ſed non
confundor. Scio enim cui credidi, & certus
ſum quia potens eſt depoſitũ meũ ſeruare
13 in illum diem. ¶Formã habe ſanorũ verbo-
D rũ, q̃ à me audiſti in fide & in dilectione ĩ
14 Chriſto Ieſu. ¶Bonum depoſitum cuſtodi p
* enim 15 Spiritũ ſanctũ qui habitat in nobis: ¶ Scis*
hoc, quòd auerſi ſunt à me omnes qui in
* Philetus Aſia ſunt: ex quibus eſt `Phigelus` & Her-
Infr.4.d.10. 16 mogenes. ¶ Det miſericordiam Dominus
Oneſiphori domui, quia ſæpè me refrigera
17 uit, & catenam meam non erubuit: ¶ſed
cum Romam veniſſet, ſolicitè me quæſi
18 uit, & inuenit. ¶ Det illi Dominus inue-
nire miſericordiam à Dño in illa die. Et
quãta Epheſi miniſtrauit, tu meliùs noſti.

## CAPVT II.

1 TV ergo fili mi, confortare in gra
A tia quæ eſt in Chriſto Ieſu: ¶&
2 quæ audiſti à me per multos
teſtes, hæc commenda fideli-
bus hominibus, q̃ idonei erũt
3 & alios docere. ¶ Labora ſicut bonus miles
4 Chriſti Ieſu: ¶Nemo militans –Deo`impli- –ſ.
cat ſe negocijs ſecularibus: vt ei placeat cui
5 ſe probauit. ¶Nam & qui certat in agone, `coronabitur
non`coronatur` niſi legitimè certauerit.
6 ¶ Laborantem agricolam oportet primùm
7 de fructibus percipere. ¶Intellige quę di-
co: dabit enim tibi Dominus in omnibus
8 intellectum. ¶ Memor eſto, –Dominum` –ſ.
B Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, ex
ſemine Dauid, ſecundùm euangelium
9 meum, ¶ in quo laboro vſque ad vincula
quaſi malè operans: ſed verbum Dei non
10 eſt alligatum: ¶ Ideo omnia ſuſtineo pro-
pter electos: vt & ipſi ſalutem conſequan-
tur, quę eſt in Chriſto Ieſu cum gloria cœ-
11 leſti. ¶ Fidelis ſermo. Nam ſi commor-
12 tui ſumus: & conuiuemus. ¶Si ſuſtinebi- Matt.10.d.33.
mus: & conregnabimus. ‖ſi negauerimus:
13 & ille negabit nos, ¶‖ſi non credimus: ille Mar.8.d.38.
fidelis permanet. negare ſeipſum non po-
14 teſt. ¶Hæc commone teſtificans coram `Do- Rom.3.a.3.
C mino.` Noli contendere verbis (ad nihil
enim vtile eſt) –niſi`ad ſubuerſionem au- `Deo
15 dientium. ¶Solicitè cura teipſum probabi- –ſ.
lem exhibere Deo, operarium inconfuſibi-
lem, rectè tractantem verbum veritatis.
16 ¶Prophana aũt & inaniloquia deuita: mul-
17 tũ enim `proficiunt`ad impietatem: ¶& ſer `proficient.
mo eorum vt cancer `ſerpit`: ex quibus eſt
18 Hymenęus & Philêtus: ¶ qui à veritate ex- `ſerpet.
ciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe
iam factam: & ſubuerterunt quorundam

fidem

19 fidem.⸿Sed firmum fundamētum Dei ſtat,
D habens ſignaculum hoc.Cognouit Dñs qui
ſunt eius, & diſcedat ab iniquitate oīs qui
20 noīat nomen Dñi . ⸿In magna autē domo
non ſolùm ſunt vaſa aurea & argentea, ſed
& lignea & fictilia : & quædam quidem in
21 honorem, quędam aūt in cōtumeliam.⸿Si-
quis ergo emundauerit ſe ab iſtis : erit vas
in honorem ſanctificatum & vtile Dño, ad
22 oē opus bonum paratū. ⸿Iuuenilia aūt deſi
deria fuge: ſectare verò iuſtitiā, fidem, cha-
ritatā, & pacem, cum ijs qui inuocāt Dñm
23 de corde puro.⸿‖Stultas aūt & ſine diſcipli- *1.Ti.1.b 7.*
na quæſtiones deuita: ſciens quia generant
24 lites. ⸿Seruum aūt Dñi non oportet litiga- *Tit.3.c.9*
re: ſed manſuetum eſſe ad oēs, docibilem,
25 patientem, ⸿cum modeſtia corripientē eos
qui reſiſtunt ⸌veritati⸍: nequando Deus det *—1.*
illis penitentiam ad cognoſcendam verita-
26 tem, ⸿& reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo
captiui tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPVT III.

1 HOc autē ſcito, ꝙ ꝗ in nouiſſimis *1.Ti.4.a.1.*
A diebus inſtabunt tpa periculo
2 ſa. ⸿ & erunt homines ſeipſos *1.Re.3.a.5.*
amātes, cupidi, elati, ſuperbi, *Iu.d.18.*
blaſphémi, parentibus non o-
3 bedientes, ingrati, ſceleſti, ⸿ ſine affectione,
ſine pace, criminatores, incontinentes, im-
4 mites, ſine benignitate, ⸿proditores, proter-
ui, tumidi, & voluptatum amatores magis
5 quàm Dei: ⸿ habentes ſpeciem quidem pie
tatis, virtutem aūt eius abnegantes. Et hos
6 deuita: ⸿ex his.n. ſunt qui penetrāt domos:
B & captiuas ducūt mulierculas oneratas pec
7 catis, quæ ducunē varijs deſiderijs, ⸿ſp diſcē
tes, & nunquā ad ſcientiam veritatis perue
8 nientes . ⸿‖Quemadmodum autē Iannes & *‖Exo.7.b.11.c.22.*
Mābres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtūt
veritati, hoīes corrupti mente, reprobi cir-
9 ca fidem, ⸿ſed vltrà non proficiēt: inſipien-
tia.n.eorum manifeſta erit oībus, ſicut & il
10 lorum fuit. ⸿Tu aūt aſſecutus es meam do-
C ctrinā, inſtitutionem, propoſitū, fidem, lon
11 ganimitatem, dilectionem, patientiā, ⸿ per-
ſecutiones, paſſiones : qualia mihi facta sūt
Antiochiæ, Iconij, Lyſtris: quales perſecu-
tiones ſuſtinui: & ex oīb⁹ eripuit me Dñs.
12 ⸿Et oēs qui piè volunt viuere in Chriſto Ie
13 ſu, perſecutionem patienē. ⸿Mali aūt homi
nes & ſeductores proficient in peius: erran
14 tes, & in errorem mittētes. ⸿Tu verò perma
D ne in ijs quæ didiciſti, & credita ſunt tibi:
15 ſciens à quo didiceris, ⸿ & quia ab infantia
ſacras literas noſti, quę te poſſunt inſtruere
16 ad ſalutē, ‖per fidē ꝗ eſt in Chřo Ieſu. ⸿Oīs *‖2.Pet.1.d.20.*
ſcriptura diuinit⁹ inſpirata vtilis eſt ad do-
cendum, ad arguendum, ad ⸌corrigendum⸍, *⸌corripiendum*
17 ad erudiendum in iuſtitia: ⸿ vt perfectus ſit
homo Dei, ad omne opus bonū inſtructus.

CAPVT IIII.

1 TEſtificor corā Deo & Ieſu Chri
A ſto qui iudicatur⁹ eſt viuos &
mortuos, & per aduentum ip-
2 ſius, & regnum eius: ⸿ prædica
verbum, inſta opportunè, im-
portunè: arguè, obſecra, increpa in oī patiē
3 tia & doctrina. ⸿Erit.n. tp̄s cùm ſanam do-
ctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſide
ria coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes
4 auribus: ⸿& à veritate quidem auditū auer
5 tēt, ad fabulas aūt conuertenē. ⸿Tu verò vi-
gila, in oībus labora, opus fac euangeliſtæ,
6 miniſteriū tuum imple, ⸌ſobrius eſto⸍. ⸿Ego *—1.*
enim iam delibor: & tp̄s reſolutionis meæ
7 inſtat. ⸿Bonū certamen certaui, curſum cō-
B ſummaui, fidem ſeruaui. ⸿In reliquo, repo-
8 ſita eſt mihi corona iuſtitię, quā reddet mi-
hi Dñs in illa die, iuſtus iudex: non ſolùm
aūt mihi, ſed & ijs qui diligunt aduentum
9 eius. Feſtina ad me venire citò. ⸿Demas n.
me reliquit, diligens hoc ſeculum, & abijt
10 Theſſalonicā. ⸿Creſcēs, in Galátiam: Titus
11 in Dalmatiā. ⸿‖Lucas eſt mecum ſolus. Mar *‖Col.4.d.14.*
cum aſſume, & adduc tecum : eſt.n. mihi vti
12 lis ⸌in miniſteriū⸍. ⸿Tychicū aūt miſi Ephe *⸌in miniſterio.*
13 ſum . ⸿ Penulam quā reliqui Troade apud
Carpum, veniēs affer tecum, & libros, maxi
14 mè aūt mēbranas. ⸿Alexander ærarius mul
C ta mala mihi oſtēdit, ⸌reddet⸍ illi Dñs ſcd̄m *⸌reddat 6*
15 opera eius: ⸿quē & tu deuita. valde.n. reſti -
16 tit verbis noſtris. ⸿In prima mea defenſione
nemo mihi affuit: ſed oēs me dereliquerūt,
17 nō illis imputetur. ⸿Dñs aūt mihi aſtitit &
confortauit me, vt per me prædicatio ⸌im-
pleatur⸍, & audiāt oēs Gentes, & liberatus *⸌impleretur 6.*
18 ſum de ore leonis . ⸿⸌Liberauit⸍ me Dñs ab *⸌Liberabit autem*
D oī opere malo, & ſaluum faciet in regnum
ſuū cęleſte, cui gloria in ſecula ſeculorū. A-
19 men. ⸿Saluta ⸌Priſcam⸍ & Aquilā: ‖ & One- *⸌Priſcillā* *‖Sup.1.d.16.*
20 ſiphori domum . ⸿Eraſtus remanſit Corin-
thi Trophimum aūt reliqui infirmum Mi-
21 leti. ⸿Feſtina ante hyemē venire. Salutant
te Eubulus, & Pudēs, & Linus, & Claudia,
22 & fratres omnes. ⸿Dominus Ieſus Chriſtus
cum ſpiritu tuo. Gratia vobiſcum , Amen.

# EPISTOLA PAVLI POSTOLI ad Titum.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Titum.

*TITVM commonefacit & inſtruit de conſtitutione presbyterij, & de ſpirituali conuerſatione: & hæreticis vitandis, qui in traditionibus Iudaicis credunt: ſcribens ei à Nicopoli.*

## *CAPVT PRIMVM.*



1 PAVLVS Seruus Dei, Apo-
A ſtolus autẽ Ieſu Chr̃i ſcd̃m
fidem electorũ Dei, & agni
tionem veritatis, quę ſcd̃m
pietatem eſt, in ſpem vitę
2 æternę, quam promiſit qui
non mentit̃, Deus, ante tp̃a
3 ſecularia: manifeſtauit aũt tẽporibus ſuis
verbũ ſuum in prędicatione, quę credita eſt
mihi ſecundùm præceptum ſaluatoris no-
4 ſtri Dei: Tito dilecto filio ſecundùm com-
B munem fidem, gratia & pax à Deo patre &
5 Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro. Hui' rei gra
tia reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt, corri
gas, & conſtituas per ciuitates presbyteros,
6 ſicut & ego diſpoſui tibi. ‖Siquis ſine cri-
mine eſt, vnius vxoris vir, filios habens fide
les, nõ in accuſatione luxurię, aut non ſub-
7 ditos. ‖Oportet enim epiſcopum ſine cri-
mine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem, non ſu-
perbum, non iracũdum, non vinolentum,
non percuſſorem, nõ turpis lucri cupidum:
8 ſed hoſpitalem, benignum, * ſobrium, iu- * prudentem 6.
C ſtum, ſanctum, continentem: amplecten
9 tem eum qui ſecundùm doctrinam eſt, fide
lem ſermonem, vt potens ſit * exhortari in *& 4.
doctrina ſana: & eos qui cõtradicunt, argue
10 re. Sunt enim multi inobedientes, vanilo-
qui, & ſeductores, maximè qui de circunci-
11 ſione ſunt: quos oportet redargui, qui vni
uerſas domos ſubuertunt, docentes quæ nõ
12 oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidã ex
illis propius ipſorum propheta: Cretenſes
ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pi-
13 gri. Teſtimonium hoc verũ eſt. Quam ob
D cauſam increpa illos durè, vt ſani ſint in fi-
14 de, nõ intendentes Iudaicis fabulis, & mã
datis hominum auerſantium ſe à veritate.
15 Omnia munda mundis: coinquinatis au- ‖Ro. 14. d 20.
tem & infidelibus nihil eſt mundũ, ſed in-
quinatæ ſunt eorum mens & conſcientia.
16 Confitentur ſe noſſe Deum: factis autem
negãt, cùm ſint abominati & incredibiles,
& ad omne opus bonum reprobi.

## CAPVT II.

1 TV autem loquere quæ decent
A ſanam doctrinam. Senes, vt
2 ſobrij ſint, pudici, prudentes,
ſani in fide, in dilectione, in
3 patientia. Anus ſimiliter, in
habitu ſancto, non criminatrices, non mul
4 to vino ſeruientes, bene docentes, vt pru-
dentiam doceant adoleſcentulas, vt viros
5 ſuos ament, filios ſuos diligant, pruden-
tes, caſtas, –ſobrias, domus curam haben- –ſ.
B tes, benignas, ſubditas viris ſuis, vt non
6 blaſphemetur verbum Dei. Iuuenes ſimi-
7 liter hortare, vt ſobrij ſint. In omnib' teip

ſum

*ᵇintegritatem, grauitatem 1. Epheſ.6.a 5. Coloſſ.3.d 22. 1.Pet.2.c 18. ᵇſalutaris*

ſum prębe exemplum bonorum operum ,
in doctrina, ᵇin integritate , in grauitateᵇ.
8 ¶verbum ſanum, irreprehenſibile: vt is qui
ex aduerſo eſt, vereatur , nihil habens ma-
9 lum dicere de nobis. ¶‖Seruos dominis ſuis
ſubditos eſſe in omnibus placentes, nō cō-
10 tradicentes: ¶non fraudantes, ſed in omni-
C bus fidem bonam oſtendentes, vt doctrinā
ſaluatoris noſtri Dei ornent in omnibus .
11 ¶Apparuit .n. gratia Dei ᵇSaluatoris noſtriᵇ
12 omnibus hominibus. ¶Erudiens nos, vt ab-
negātes impietatem & ſecularia deſideria,
ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſecu-
13 lo, ¶ expectantes beatam ſpem & aduentū
D gloriæ magni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu
14 Chriſti. ¶Qui dedit ſemetipſum pro nobis,
vt nos redimeret ab omni iniquitate, &
mundaret ſibi populum acceptabilem, ſe-
15 ctatorem bonorum operum. ¶Hęc loquere,
& exhortare , & argue cum omni imperio.
Nemo te contemnat.

## CAPVT III.

1 ADmone illos principib' & po-
A teſtatibus ſubditos eſſe, dicto
obedire, ad omne opus bonū
2 paratos eſſe, ¶neminem blaſ-
phemare, non litigioſos eſſe ,
ſed modeſtos : oēm oſtendentes manſuetudi-
3 nē ad oēs homines. ¶Eramus enim aliquā-
do & nos inſipientes, increduli, errātes, ſer-
uientes deſiderijs & voluptatibus varijs, in
malitia & inuidia agentes, odibiles, odien-
4 tes inuicem. ¶Cum aūt benignitas & huma
5 nitas apparuit ſaluatoris noſtri Dei: ¶ ‖non *2.Tim.1.*
B ex operibus iuſtitię quę fecimus nos, ſed ſe *b.9.*
cūdum ſuam miſericordiam ſaluos nos fe-
cit, per lauacrum regenerationis & renoua
6 tionis Spiritus ſancti , ¶ quē effudit in nos
abundè per Ieſum Chriſtum ſaluatorē no
7 ſtrum : ¶vt iuſtificati gratia ipſius , hæredes
8 ſimus ſecundū ſpem vitę æternæ . ¶ Fidelis
C ſermo eſt: & de his volo te confirmare : vt
curent bonis operibus præeſſe qui credunt
Deo . Hæc ſunt bona & vtilia hominibus .
9 ¶‖Stultas autē quæſtiones , & genealogias, *1.Tim.4.*
& contentiones , & pugnas legis, deuita : *b.7.*
10 ſunt enim inutiles & vanæ. ¶Hæreticū ho- *2.Tim.2.*
minem poſt vnam & ſecundam correptio- *d.23.*
11 nem, deuita: ¶ſciens quia ſubuerſus eſt qui
eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio
12 iudicio condemnatus. ¶ Cum miſero ad te
D Artemam aut Tychicum, feſtina ad me ve-
nire Nicopolim. ibi enim ſtatui hyemare.
13 ¶Zenam legiſperitum & Apollo ſolicitè p̄-
14 mitte , vt nihil illis deſit . ¶ Diſcant autem
& noſtri bonis operibus præeſſe ad vſus ne
15 ceſſarios: vt non ſint infructuoſi. ¶ Salutant
te qui mecum ſunt omnes . Saluta eos qui
nos amant in fide . Gratia Dei cum omni-
bus vobis. Amen.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, Ad Philemonem.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PAVLI ad Philemonem.

PHILEMONI *familiares literas facit pro Oneſimo ſeruo eius, ſcribens ei ab vrbe de carcere, per ipſum Oneſimum.*

## *CAPVT PRIMVM.*

1 PAVLVS vinctus Chriſti
A Ieſu, & Timótheus frater,
Philemoni dilecto & adiu
2 tori noſtro. ¶& Appiæ ſoro
ri chariſſimę, & Archippo
commilitoni noſtro, & Ec-
3 cleſiæ, quæ in domo tua eſt. ¶Gratia vobis
& pax à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu
4 Chriſto. ¶ Gratias ago Deo meo, ſemp̄ me-
5 moriā tui faciens in orationibus meis. ¶au-
diens charitatē tuā & fidē quam habes in
6 Dn̄o Ieſu, & in oēs ſāctos, ¶vt cōicatio fidei
B tuæ euidens fiat in agnitione omnis boni
7 quod eſt in vobis in Chriſto Ieſu. ¶Gaudiū
enim magnū habui & cōſolationē in chari
tate tua, quia viſcera ſanctorum requieuę
8 runt per te frater. ¶Propter quod multam fi
duciam habens in Chriſto Ieſu imperandi
9 tibi quod ad rem pertinet. ¶Propter charita
tē magis obſecro , cū ſis talis, vt Paulus ſe
nex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti .
10 ¶ Obſecro te pro meo filio, quem genui in

11 vinculis, Oneſimo: ¶ qui tibi aliquando in-
utilis fuit, nunc autem & mihi & tibi vti-
12 lis: ¶ quem remiſi tibi. Tu autem illũ vt
13 mea viſcera, ſuſcipe. ¶ quem ego volueram
C mecũ detinere: vt ꝓ te mihi miniſtraret in
14 vinculis Euangelij. ſine conſilio autem tuo
nihil volui facere, vti ne velut ex neceſſita
15 te bonum tuum eſſet, ſed voluntariũ. ¶ For-
ſitan enim ideo diſceſſit ad horam à te, vt
16 ęternum illum reciperes: ¶ iam non vt ſer-
uum, ſed pro ſeruo chariſſimũ fratrem, ma
ximè mihi, quantò autem magis tibi & in
17 carne & in Domino? Si ergo habes me ſo-
18 cium, ſuſcipe illum ſicut me. ¶ Si autem
aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi im
19 puta. ¶ Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego
D reddam, vt non dicam tibi, quòd & teip-
20 ſum mihi debes. ita frater. Ego te fruar in
Domino. Refice viſcera mea in Domino. Chriſto.
21 ¶ Confidens in obedientia tua, ſcripſi tibi:
ſciens quoniam & ſuper id quod dico, fa-
22 cies. ¶ Simul autem & para mihi hoſpitiũ:
nam ſpero per orationes veſtras donari me
23 vobis. ¶ Salutat te Epaphras concaptiuus
24 meꝰ in Chriſto Ieſu. ¶ Marcus, Ariſtarchus,
25 Demas & Lucas adiutores mei. ¶ Gratia Do
mini noſtri IeſuChriſti cum ſpiritu veſtro.
Amen.

# EPISTOLA PAVLI APOSTOLI, ad Hebræos.

## CAPVT PRIMVM.



1 Vltifariam multiſq; modis
A olim Deus loquẽs patribus
2 in Prophetis: ¶ nouiſſimè
diebus iſtis locutus eſt no-
bis in Filio, quem cõſtituit
hæredem vniuerſorum, per
3 quẽ ꝼecit & ſecula: qui cũ ſit ſplendor glo-
rię, & ‖ figura ſubſtantiæ eius, portanſque
omnia verbo virtutis ſuæ, purgationẽ pec-
catorum faciens, ſedet ad dexteram maie-
4 ſtatis in excelſis: ¶ tantò melior angelis ef-
fectus, quantò differentius præ illis nomẽ
5 hęreditauit. ¶ Cui enim dixit aliquãdo an-
B gelorum, ‖ Filius meus es tu, ego hodie ge-
nui te? Et rurſum. ‖ Ego ero illi in Patrẽ, & Pſ. 2. b. 7.
6 ipſe erit mihi in Filium? ¶ Et cum iterum 2. Reg. 7.
introducit primogenitum in orbem terræ, b. 14.
7 dicit: ‖ Et adorent eum oẽs angeli Dei. ¶ Et Pſ. 96. b. 7.
ad angelos quidem dicit: ‖ Qui facit ange- Pſ. 103. a.
los ſuos, ſpiritus: & miniſtros ſuos, flam- 4.
8 mam ignis. ¶ Ad filium autem: ‖ Thronus Pſ. 44. b. 7.
C tuus Deus in ſeculum ſeculi: virga æquita-
9 tis, virga regni tui. ¶ Dilexiſti iuſtitiam, &
odiſti iniquitatem: propterea vnxit te Deꝰ,
Deus tuus oleo exultationis præ participi-
10 bus tuis. ¶ Et, ‖ Tu ipſe in principio Dñe ter
ram fundaſti, & opera manuum tuarũ ſunt Pſ. 101. d.
11 cęli. ¶ Ipſi peribunt, tu aũt permanebis: & 26.
12 oẽs vt veſtimentum veteraſcent. ¶ Et velut
D amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu
autẽ idem ipſe es, & anni tui nõ deficient. inuolues
13 ¶ Ad quem autem angelorum dixit aliquã- 1.
do: ‖ Sede à dextris meis, quoadusq; ponam Pſ. 109.
inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? a.
14 ¶ Nónne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiri- 1. Cor. 15.
tus in miniſterium miſſi propter eos qui d. 25.
hęreditatem capient ſalutis. capiunt

### CAPVT II.

1 PRopterea abundantius oportet
A obſeruare nos ea quæ audiui-
2 mus: ne fortè pefluamus. ¶ Si
enim qui per angelos dictus
eſt ſermo, factus eſt firmus, &
omnis præuaricatio & inobediẽtia accepit
3 iuſtam mercedis retributionẽ: ¶ quomodo
nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſa
lutem: quę cum initium accepiſſet enarrari
per Dñm: ab eis qui audierunt, in nos cõfir

mata

4 mata eſt,¶ conteſtante Deo,ſignis & porten
tis,& varijs virtutibus,& Spũs ſancti diſtri
5 butionibus ſcdm ſuam voluntatẽ.¶Non.n.
angelis ſubiecit Deus orbem terræ futurũ, *—1.*
6 de quo loquimur.¶Teſtatus eſt aũt in quo-
B dã loco quis,dicens: ‖Quid eſt homo ꝙ me *Pſ.8.a.5.*
mor es eius: aut filius hoĩs qm̃ viſitas eum?
7 ¶Minuiſti eum paulominus ab angelis:glo
ria & honore coronaſti eum,& conſtituiſti
8 eũ ſuper opera manuũ tuarum.¶‖Oĩa ſubie *Matt.28.*
ciſti ſub pedibus eius. In eo enim ꝙ oĩa ei *d.18.*
ſubiecit: nihil dimiſit non ſubiectum ei. *1.Cor.15.*
Nunc aũt necdum videmus oĩa ſubiecta ei. *d.26.*
9 ¶‖Eum aũt qui modico quàm angeli, mino *Ephe.1.d*
ratus eſt, videm⁹ Ieſum propter paſſionem *22.*
C mortis,gloria & honore coronatum: vt gra *Phil.2.b.8*
10 tia Dei,pro oĩbus guſtaret mortem.¶Dece-
bat enim eum propter quem omnia,& per
quem omnia, qui multos filios in gloriam
adduxerat,authorem ſalutis eorũ, per paſ *paſſiones*
11 ſionem *conſummare.¶Qui enim ſanctifi *6.* *conſum-*
cat,& qui ſanctificãtur:ex vno oẽs.Propter *mari.*
quam cauſam non confunditur fratres eos *Pſa.21.c.*
12 vocare,dicens: ¶‖Nunciabo nomen tuum *23.*
fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo *Pſ.17.a.3.*
13 te.¶Et iterum:‖Ego ero fidens in eum.Et *Iſ.8.d.18.*
iterum: ‖Ecce ego & pueri mei quos dedit *‖Oſ.13.d.*
14 mihi Deus.¶Quia ergo pueri cõmunicaue- *14.*
D runt carni & ſanguini,& ipſe ſimiliter par *1.Cor.15.g*
ticipauit eiſdẽ. ‖vt per mortẽ deſtrueret eũ *54.*
qui habebat mortis imperiũ, id eſt diabo-
15 lũ. ¶ & liberaret eos qui timore mortis per
16 totã vitam obnoxij erãt ſeruituti:¶Nuſquã
enim angelos apprehẽdit, ſed ſemen Abra-
17 hæ apprehendit. ¶Vnde debuit per oĩa fra-
trib⁹ ſimilari: vt miſericors fieret & fidelis
ponti fex ad Deum, vt repropitiaret delicta
18 populi.¶In eo. n.in quo paſſus eſt ipſe & tẽ
tatus: potẽs eſt & eis qui tentanť, auxiliari.

## CAPVT III.

1 VNde fratres sãcti, vocationis cę
A leſtis participes,cõſiderate A-
poſtolum & pontificem con-
2 feſſionis noſtrę Ieſum*,¶qui fi *Chriſtũ*
delis eſt ei qui fecit illũ, ſicut *6.* *Nu.12.b.*
3 &‖Moyſes in omni domo eius. ¶Amplioris *7.*
enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habi
tus, quantò ampliorem honorem habet do
4 mus,qui fabricauit illam.¶Omnis namque
domus fabricatur ab aliquo, qui autem om
5 nia creauit,Deus eſt. ¶Et Moyſes quidem
fidelis erat in tota domo eius tanquam fa-
mulus, in teſtimonium eorum quæ dicen-
6 da erant. ¶Chriſtus verò tanquam filius in
B domo ſua : quæ domus ſumus nos, ſi fidu-
ciam & gloriam ſpei vſque ad finẽ, firmam
7 retineamus.¶Quapropter ſicut dicit Spirit⁹
8 ſanctus, ‖Hodie ſi vocẽ eius audieritis,¶ no *Pſ.94.b.8*
lite obdurare corda veſtra ſicut in exacerba
tione ſecundùm diem tentationis in deſer
9 to.¶Vbi tentauerũt me patres veſtri,proba-
10 uerunt, & viderunt opera mea¶ quadragin-
ta annis.Propter quod infenſus fui gñatio-
ni huic:& dixi:Sẽper errant corde. Ipſi aũt
11 non cognouerunt vias meas.¶quibus iuraui
C in ira mea:Si introibũt in requiem meam.
12 ¶Videte fratres,ne fortè ſit in aliquo veſtrũ
cor malum incredulitatis diſcedẽdi à Deo
13 viuo:¶ſed adhortamini voſmetipſos per ſin
gulos dies,donec Hodie cognominať,vt nõ
14 obdureť quis ex vobis fallacia peccati.¶Par
ticipes enim Chriſti effecti ſumus : ſi tamẽ
initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem fir
15 mum retineamus. ¶Dum dicitur,Hodie ſi
D vocẽ ei⁹ audieritis, nolite obdurare corda
veſtra,quemadmodũ in illa exacerbatione.
16 ¶Quidam enim audientes,exacerbauerunt:
ſed non vniuerſi qui profecti ſunt ex Ægy-
17 pto per Moyſen. ¶Quibus autem infenſus
eſt quadraginta annis?Nónne illis qui pec
cauerũt. ‖quorũ cadauera proſtrata ſunt in *Nu.14.f.*
18 deſerto? ¶Quibus autẽ iurauit non introire *37.*
in requiẽ ipſius,niſi illis qui increduli fue- *Nu.14.d.*
19 runt? ¶Et videmus quia non potuerunt in- *21.d.24.*
troire * propter incredulitatem. *in requiẽ ipſius*

## CAPVT IIII.

1 TImeamus ergo ne fortè relicta
A pollicitatione introeũdi in re
quiem eius, exiſtimeť aliquis
2 ex vobis deeſſe.¶Etenim & no
bis núciatum eſt, quemadmo
dũ & illis.ſed non profuit illis ſermo audi-
tus,non admiſtus fidei ex ijs quæ audierũt.
3 ¶Ingrediemur.n.in requiẽ qui credidimus,
quẽadmodũ dixit,‖Sicut iuraui in ira mea, *Pſa.94.b.*
ſi introibũt in requiẽ meam:& quidẽ ope- *11.*
4 ribus ab inſtitutione mundi perfectis. ¶Di-
xit.n.quodã loco de die ſeptima ſic.‖Et re- *Ge.2.a.2.*
quieuit Deus die ſeptima ab oĩbus operib⁹
5 ſuis.¶Et in iſto rurſum, Si introibunt in re-
6 quiem meam. ¶Qm̃ ergo ſupereſt introire
B quoſdã in illam, & ij quibus prioribus an-
nunciatum eſt nõ introierũt propter incre-
7 dulitatem:¶Iterũ terminat diem quẽdam:
Hodie,in Dauid dicendo,poſt tantum tpis,
ſicut ſupra dictũ eſt, Hodie ſi vocẽ eius au- *Sup.3.b.7.*
8 dieritis:nolite obdurare corda veſtra.¶Nã ſi
C eis Ieſus requiem præſtitiſſet,nunquam de
9 alia loqueretur poſt hac diẽ. ¶Itaque relin
10 quiť ſabbathiſmus populo Dei. ¶Qui enim
ingreſſus eſt in requiem eius: etiam ipſe re
quieuit ab operibus ſuis,ſicut*à ſuis Deus. *&*
11 ¶Feſtinem⁹ ergo ingredi in illam requiem,
vt ne in idipſum quis incidat icredulitatis
12 exẽplum.¶Viuus eſt enim ſermo Dei & effi
cax, & penetrabilior oĩ gladio ancipiti: &
pertingens vſque ad diuiſionem animæ ac
ſpiritus,compagum quoque ac medullarũ,
& diſcretor cogitationũ & intentionũ cor-
13 dis. ¶‖Et non eſt vlla creatura inuiſibilis in *Pſ.33.c.15*
D conſpectu eius. oĩa aũt nuda & aperta ſunt *Eccl.23.d.*
14 oculis eius,ad quem nobis ſermo. ¶Haben- *20.*
tes ergo pontificẽ magnum qui penetrauit *ſpei no-*
cœlos, Ieſum filium Dei: teneamus * con- *ſtra*

15 ſeſſionem. ¶ Non enim habemus pōtificem
qui non poſſit compati infirmitatibus no
ſtris: tentatum autem per omnia pro ſimili
16 tudine abſq; peccato. ¶ Adeamus ergo cum
fiducia ad thronum gratiæ *: vt miſericor- **eius*
diam cōſequamur, & gratiam inueniamus
in auxilio opportuno.

CAPVT V.

1 OMnis nanque Pontifex ex ho-
A minibus aſſumptus, pro homi
nibus conſtituitur in ijs quæ
ſunt ad Deum: vt offerat dona
2 & ſacrificia pro peccatis. ¶ qui
condolere poſſit ijs qui ignorant & errāt:
3 qm̄ & ipſe circundatus eſt infirmitate, ¶ &
ꝓpterea debet quemadmodū pro populo,
ita etiā pro ſemetipſo offerre pro peccatis.
4 ¶ ‖ Nec q̄ſquam ſumit ſibi honorē: ſed qui *2.Pa.26.c 18.*
5 vocat̄ à Deo, tanquàm Aaron. ¶ Sic & Chr̄s
non ſemetipſum clarificauit vt pontifex fie
B ret: ſed qui locutus eſt ad eū, ‖ Filius meus *Pſa.2.b.7.*
6 es tu: ego hodie genui te. ¶ Quemadmodum *Pſ.109.a.4.*
& in alio loco dicit: ‖ Tu es ſacerdos in ęter
7 num, ſcd̄m ordinem Melchi-ſedec. ¶ Qui in
diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationeſq;
ad eum qui poſſit illum ſaluum facere à
morte cū clamore valido & lachrymis offe-
8 rens, * exauditus eſt pro ſua reuerentia. ¶ Et ** & re.*
quidem cùm eſſet filius*, didicit ex ijs quæ **Dei*
C paſſus eſt, obedientiam: ¶ & conſummatus,
9 factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi,
10 cauſa ſalutis ęternę, ¶ appellatus à Deo pon
11 tifex iuxta ordinem Melchi-ſedec. ¶ De quo
nobis grandis ſermo & ᵛinterpretabilisᵛ ad *ᵛininterpretabilis*
dicendum, qm̄ imbecilles facti eſtis ad au-
12 diendum. ¶ Etenim cùm deberetis magiſtri
D eſſe ꝑꝑ tp̄s rurſum indigetis vt vos doceami
ni quę ſint elemēta exordij ſermonū Dei:
& facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſoli-
13 do cibo. ¶ Oīs enim qui lactis eſt particeps,
expers eſt ſermonis iuſtitię: paruulus enim
14 eſt. ¶ Perfectorum aūt eſt ſolidus cibus: eorū
qui pro conſuetudine exercitatos habent
ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAPVT VI.

1 QVapropter intermittentes in-
A choationis Chriſti ſermonē,
ad perfectionem feramur, nō
rurſum iaciētes fundamētum
pœnitentiæ ab operibus mor-
2 tuis, & fidei ad Deum, ¶ baptiſmatū doctri-
næ, impoſitionis quoq; manuum, ac reſur-
3 rectionis mortuorum, & iudicij æterni. ¶ Et
hoc faciemus, ſiquidem permiſerit Deus.
4 ¶ ‖ Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt *Mat.12.d 31.*
illuminati, guſtauerūt ēt donum cęleſte, & *Inf. 10.c. 26.*
5 participes facti ſunt Spiritus ſancti, ¶ guſta-
uerunt nihilominus bonū Dei verbum, vir *2.Pet.2.d. 20.*
6 tuteſque ſeculi venturi, ¶ & prolapſi ſunt,
rurſus renouari ad Pęnitētiam: rurſum cru
cifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſten-
7 tui habentes. ¶ Terra enim ſæpè venientem
B ſuper ſe bibēs imbrem, & generās herbam
opportunam illis à quibus colit̄, accipit be
8 nedictionem à Deo: ¶ proferēs aūt ſpinas
ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxi
ma, cuius cōſummatio in combuſtionem.
9 ¶ Confidimus autem de vobis dilectiſſimi
meliora & viciniora ſaluti: tāetſi ita loqui-
10 mur. ¶ Non enim iniuſtus Deus, vt obliui-
ſcatur operis veſtri & dilectionis quā oſten
diſtis in noīe ipſi᷑, qui miniſtraſtis ſanctis
11 & miniſtratis. ¶ Cupimus autē vnūquemq;
C veſtrum eandem oſtentare ſolicitudinem
12 ad expletionem ſpei vſq; in finem, ¶ vt non
ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorū
qui fide & patientia hæreditabunt promiſ-
13 ſiones. ¶ Abrahæ nanque promittens Deus,
quoniam neminem habuit per quem iura
14 ret maiorem, iurauit per ſemetipſum, ¶ di-
cens: ‖ Niſi benedicēs benedicam te, & mul *Gen.22.c. 16.*
15 tiplicās multiplicabo te. ¶ Et ſic longanimi-
16 ter ferēs, adeptus eſt repromiſſionem. ¶ Ho- *Ge.12.a.3 18.c.18.&d.17.*
mines enim per maiorem ſui iurāt: & om-
nis controuerſiæ eorum finis, ad confirma-
17 tionem, eſt iuramentum. ¶ In quo abundan
tiùs volens Deus oſtendere pollicitationis
D hæredibus immobilitatem conſilij ſui: in-
18 terpoſuit iuſiurandum: ¶ vt per duas res im-
mobiles, q̄bus impoſſibile eſt mētiri Deū,
fortiſſimum ſolatium habeamus, qui con-
fugimus ad tenendam propoſitam ſpem,
19 ¶ quam ſicut ancoram habemus animæ tu-
tam ac firmam, & incedentem vſq; ad in-
20 teriora velaminis, ¶ vbi præcurſor pro nobis
introijt Ieſus, ſecundùm ordinem Melchi-
ſedec pontifex factus in æternum.

CAPVT VII.

1 HIc enim Melchi-ſedec, rex Salē, *Gen.14.d. 18.*
A ſacerdos Dei ſummi, q̄ obuia-
uit Abrahæ regreſſo à cęde Re-
2 gum, & benedixit ei: ¶ cui & de-
cimas omnium diuiſit Abra-
ham, primùm quidem qui interpretat̄ rex
iuſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod
3 eſt rex pacis, ¶ ſine patre, ſine matre, ſine
genealogia, neque initium dierum, neq; fi-
nem vitæ habēs, aſſimilatus autē filio Dei,
4 manet ſacerdos in perpetuum. ¶ Intuemini
aūt quantus ſit hic, cui & decimas dedit de
5 præcipuis Abraham patriarcha. ¶ Et quidē
de filijs Leui ſacerdotium accipientes, ‖ mā *Nu.18.c. 21.*
datum habēt decimas ſumere à populo ſe-
cundùm legem, id eſt, à fratribus ſuis: quā- *Deu. 18.*
quam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ. *a.1.a.9.*
6 ¶ Cuius autem generatio nō annumeratur *Ioſ.14.a.4*
B in eis, decimas ſumpſit ab Abrahā, & hunc
7 qui habebat repromiſſiones, benedixit. ¶ Si-
ne vlla autem contradictione, quod minus
8 eſt, à meliore benedicitur. ¶ Et hic quidem,
decimas morientes homines accipiunt: ibi
9 autem conteſtatur, quia viuit. ¶ Et (vt ita di-
ctū ſit) per Abraham & Leui qui decimas
10 ᵛacceptᵛ, decimatus eſt: ¶ adhuc enim in lū *ᵛaccipit*

bis

bis patris erat, quando obuiauit ei Melchi-
11 ſedec. ¶Si ergo cōſummatio per ſacerdotiū
Leuiticum erat (populus. n. ſub ipſo legem
accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecun
dùm ordinem Melchi-ſedec, alium ſurgere
C ſacerdotem, & non ſcd̄m ordinem Aaron
12 dici? ¶Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt
13 vt & legis tranſlatio fiat. ¶In quo enim hæc
dicuntur: de alia tribu eſt. de qua nullus al
14 tario præſto fuit. ¶Manifeſtum eſt enim ꝙ
ex Iuda ortus ſit Dn̄s nr̄: in qua tribu nihil
*ſacerdo-tio f.* 15 de ſacerdotibus Moyſes locut⁹ eſt. ¶Et am
plius adhuc manifeſtum eſt: ſi ſecundùm ſi
militudinem Melchi-ſedec exurgat alius ſa
16 cerdos, ¶qui non ſecundùm legem mandati
carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem
‖*Pſ. 109. a* 17 vitę inſolubilis. ¶Conteſtatur enim: ‖Qm̄ tu
*4.* es ſacerdos in æternum ſecūdùm ordinem
18 Melchi-ſedec. ¶Reprobatio quidem fit prę-
cedentis mandati, propter infirmitatem
19 eius & inutilitatem. ¶nihil enim ad perfe-
ctum adduxit lex: introductio verò melioris
20 ſpei, per quam proximamus ad Deum. ¶Et
quantum eſt non ſine iureiurādo (alij qui-
dem ſine iureiurādo ſacerdotes facti ſunt:
21 ¶hic autem cum iureiurando per eum qui
‖*Pſ. 109. a* D dixit ad illum: ‖Iurauit Dn̄s, & non pœni-
*5.* 22 tebit eum: tu es ſacerdos in æternum) ¶in
tantum melioris teſtamenti ſponſor factus
23 eſt Ieſus. ¶Et alij quidem plures facti ſunt
ſacerdotes, idcirco quod morte prohiberen
24 tur permanere: ¶hic autem eò ꝙ maneat
in æternum, ſempiternum habet ſacerdo-
25 tium. ¶Vnde & ſaluare ī perpetuum poteſt
*accedentes f.* accedens per ſemetipſum ad Deum: ſem-
per viuens ad interpellandum pro nobis.
*eis 7.* 26 ¶Talis enim decebat vt nobis eſſet pōtifex,
ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à
27 peccatoribus, & excelſior cęlis factus: ¶qui
non habet neceſſitatem quotidie, (quem-
‖*Leu. 9. b.* admodum ſacerdotes,) ‖priùs pro ſuis deli
*7. 16. b. 6.* ctis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc
28 enim fecit ſemel ſe offerēdo. ¶Lex enim ho
mines conſtituit ſacerdotes infirmitatem
habentes: ſermo autem iuriurandi qui poſt
legem eſt, Filium in ęternum perfectum.

CAPVT VIII.

1 A Apitulum autem ſuper ea quæ
dicuntur, talem habemus Pō-
tificem, qui conſedit in dexte-
ra ſedis magnitudinis in cęlis,
2 ¶ſanctorum miniſter, & taber
*Deus* naculi veri, quod fixit Dominus, & nō ho
3 mo. ¶Omnis enim pontifex, ad offerendum
munera & hoſtias conſtituitur. vnde ne-
ceſſe eſt & hunc habere aliquid quod offe-
4 rat: ¶ſi ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſa-
cerdos, cùm eſſent qui offerrent ſecundùm
‖*Exo. 25. d* 5 legem munera, ¶qui exēplari & vmbræ de-
*9. d. 40.* ſeruiunt cœleſtium. Sicut reſponſum eſt
*Act. 7. f.* Moyſi, cùm conſummaret tabernaculum.
*44.* ‖Vide (inquit) omnia facito ſecundùm
exemplar quod tibi oſtenſum eſt in mon-
6 te. ¶Nunc autem melius ſortitus eſt miniſte
B rium, quantò & melioris teſtamēti media-
tor eſt, quod in melioribus repromiſſioni-
7 bus ſancitum eſt. ¶Nam ſi illud prius cul-
pa vacaſſet: non vtique ſecundi locus inqui
8 reretur. ¶Vituperans enim eos, dicit: ‖Ecce ‖*Ier. 31. f.*
dies venient, dicit Dominus & conſumma- *31.*
bo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum
9 Iuda teſtamentum nouum, ¶non ſecūdùm
C teſtamentum quod feci patribus eorum in
die qua apprehendi manum eorum vt edu
cerem illos de terra Ægypti: qm̄ ipſi non
permanſerunt in teſtamēto meo: & ego ne
10 glexi eos, dicit Dn̄s. ¶Quia hoc eſt teſtamen
tum quod diſponā domui Iſraël poſt dies
illos, dicit Dn̄s: Dando leges meas in men-
tem eorum, & in corde eorū ſuperſcribam
eas, & ero eis in Deum, & ipſi erūt mihi in
11 populum: ¶& non docebit vnuſquiſque
proximum ſuum, & vnuſquiſque fratrem
ſuum, dicens: Cognoſce Dominum:
D quoniam omnes ſcient me à minore vſ-
12 que ad maiorem eorum: ¶quia propitius e-
ro iniquitatibus eorum, & peccatorum eo-
13 rum iam non memorabor. ¶Dicēdo autem
nouum, veterauit prius. Quod autem anti-
quatur & ſeneſcit: propè interitum eſt.

CAPVT IX.

1 Abuit quidē & prius, iuſtifica- *Exo. 25. a.*
A tiones culturæ, & ſanctū ſecu- *8. 26. a. f.*
2 lare. ¶Tabernaculum enim fa *36. a. 8.*
ctum eſt primum, in quo erāt
candelabra, & mēſa, & propo
3 ſitio panum, quæ dr̄ ſancta. ¶Poſt velamen-
tum aūt ſecundùm, tabernaculum, quod di
4 citur Sancta Sanctorum: ¶aureum habens
thuribulum, & arcam teſtamenti circunte-
ctā ex omni parte auro, in qua vrna aurea
habens manna, & virga Aaron quæ frōdue
5 rat, ‖& tabulę teſtamenti, ¶ſuperq; eā erant ‖*3. Re. 8. a*
Cherùbim glorię obumbrantia propitiato- *9.*
rium, de quibus non eſt modò dicendū per *2. Par. 5. c*
6 ſingula. ¶His verò ita compoſitis, in priori *10.*
E quidem tabernaculo ſemper introibant Sa *Exo. 25. c.*
cerdotes, ſacrificiorum officia cōſumantes. *22.*
7 ¶in ſecundo aūt, ‖ſemel in anno ſolus pon- *Exo. 30. b*
tifex: non ſine ſanguine quem offert pro *10.*
8 ſua & populi ignorantia: ¶hoc ſignificante *Leu. 16. a.*
C Spiritu ſancto, nondum propalatā eſſe ſan- *3. f. 30.*
ctorū viam, adhuc priore tabernaculo habē *offerret*
9 te ſtatum. ¶quæ parabola eſt tēporis inſtan
tis: iuxta quam munera & hoſtiæ offerun-
tur, quę non poſſunt iuxta conſcientiā per-
fectum facere ſeruientem, ſolūmodo in ci-
10 bis & in potibus, ¶& varijs baptiſmatibus,
& iuſtitijs carnis vſq; ad tempus correctio-
11 nis impoſitis. ¶Chriſtus autem aſſiſtens pō
tifex futurorum bonorum, per amplius &
perfectius tabernaculum nō manufactum,
12 ideſt, nō huius creationis: ¶neq; per ſangui
D nem hircorū aut vitulorum, ſed per pro- *& 6.*

Act.20.f priũ ſanguinem introiuit ſemel in ſancta,
28. 13 æterna redẽptione inuenta. Si enim ſan-
1.Petr.1. guis hircorum & taurorum & cinis vitulæ
e.19. aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emũda-
1.Ioh.1.e. 14 tionem carnis: quãtò magis ſanguis Chri-
7. E ſti, qui per Spiritũ ſanctũ ſemetipſum ob-
Apoc.1.b tulit immaculatũ Deo, emundauit cõſciẽ
5. tiã noſtrã ab operibus mortuis, ad ſeruien
Leu.9.b. 15 dũ Deo viuenti? Et iõ noui teſtamenti me
8.16.b.6 diator eſt, vt morte intercedente, in redem
e.14. ptionẽ earũ præuaricationũ quę erant ſub
Nu.19.a priori teſtõ, repromiſſionẽ accipiãt qui vo-
4. 16 cati ſunt, æternæ hæreditatis. Vbi.n. teſta
Luc.1.g. mentũ eſt: mors neceſſe eſt intercedat teſta
77. 17 toris. Teſtm̃ eñi in mortuis cõfirmatũ eſt:
Ro.5.a.5. F alioquin nõdũ valet, dũ viuit qui teſtatus
a.6. 18 eſt. Vnde nec primũ quidẽ ſine ſanguine
emunda 19 dedicatũ eſt. Lecto enim omni mandato le
bit 7. gis à Moyſe vniuerſo populo: accipiens ſan
veſtrã 7. guinẽ vitulorũ & hircorũ cũ aqua & lana
Gala.3.b. coccinea & hyſopo, ipſum quoq; librũ &
15. 20 oẽm populũ aſperſit, dicens: Hic ſanguis
Exo.24.c 21 teſtamẽti qđ mandauit ad vos Deus. Etiã
8. tabernaculũ & omnia vaſa miniſterij ſan-
Mat.26.c 22 guine ſimiliter aſperſit. Et oĩa penè in ſan
28. guine ſecundũ legẽ mundantur: & ſine ſan
23 guinis effuſione nõ fit remiſſio. Neceſſe ẽ
G ergo exẽplaria quidẽ cęleſtiũ, his mundari:
ipſa aũt cœleſtia, melioribus hoſtijs quam
24 iſtis. Nõ enim in manufacta Sancta Ieſus
introiuit, exẽplaria verorũ: ſed in ipſum cę
lũ, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis.
25 Neq; vt ſæpè offerat ſemetipſum, queãd-
modũ Pontifex intrat in Sancta per ſingu-
in cõſum los annos i ſanguine alieno: alioqn opor
mationem 26 tebat eũ frequenter pati ab origine mũdi:
2. nũc aũt ſemel in conſummatione ſeculo
deſtru- rũ, ad deſtitutionẽ peccati, per hoſtiã ſuã
ctionẽ 5. 27 apparuit. Et queãdmodũ ſtatutũ eſt homi-
Ro.5.a.6 nibus ſemel mori, poſt hoc aũt iudicium:
b.18. 28 ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad mul-
1.Petr.3. torũ exhauriẽda peccata, ſecundò ſine pec
c.18. cato apparebit expectantibus ſe in ſalutẽ.

## CAPVT X.

Leu.16.e. 1 VMbram enĩ habens lex, futuro-
14. A rũ bonorũ, non ipſam imagi-
nẽ rerũ per ſingulos annos eiſ
dẽ ipſis hoſtijs quas offerunt
indeſinenter, nunquã põt ac-
2 cedentes pſectos facere: alioquin ceſſaſsẽt
offerri, iõ ꝙ nullã haberent vltrà conſciẽ-
3 tiã peccati, cultores ſemel mundati: ſed in
ipſis commemoratio peccatorum p ſingu-
4 los annos fit. Impoſſibile enim eſt ſangui-
ne taurorum & hircorum auferri peccata.
Pſ.39.b. 5 Ideo ingrediens mundum, dicit: Hoſtiam
7. & oblationem noluiſti: corpus aũt aptaſti
6 mihi: holocauſtomata, & pro peccato, non
7 tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio: in
B capite libri ſcriptum eſt de me: Vt faciam
8 Deus volũtatẽ tuã. Superius dicens: Quia
hoſtias & oblationes & holocauſtomata, &
pro peccato noluiſti: nec placita ſunt tibi,
9 quæ ſecundum legem offerũtur, tũc dixi:
Ecce venio, vt faciam Deus voluntatẽ tuã,
10 aufert primum, vt ſequens ſtatuat. In qua
voluntate ſanctificati ſumus per oblationẽ
11 corporis Ieſu Chriſti ſemel. Et omnis qui-
dẽ ſacerdos præſto eſt quotidie miniſtrãs,
& eaſdem ſæpè offerens hoſtias, quæ nun-
12 quam poſſunt auferre peccata: hic autem
C vnam pro peccatis offerens hoſtiã, in ſem-
13 piternum ſedet in dextera Dei, de cætero
expectans, donec ponantur inimici eius Pſ.109.
14 ſcabellum pedum eius. Vna enim oblatio a.1.
ne, conſummauit in ſempiternum ſancti- 1.Cor.15.
15 ficatos. Conteſtatur autem nos & Spiritus d.25.
16 ſanctus. Poſtquam enim dixit. Hoc autẽ Ier.31.
teſtamentũ quod teſtabor ad illos poſt dies f.33.
illos, dicit Dominus: Dando leges meas Sup.8.b.8
in cordibus eorum, & in mentibus eorũ ſu Dabo
17 perſcribam eas, & peccatorum & iniqui-
D tatum eorum iam nõ recordabor amplius.
18 Vbi autem horum remiſſio: iam non eſt
19 oblatio pro peccato. Habentes itaque fra-
tres fiduciã in introitu Sanctorum in ſan-
20 guine Chriſti: quam initiauit nobis viã
nouam, & viuentem per velamen, id eſt,
21 carnem ſuam, & ſacerdotem magnum ſu
22 per domum Dei, accedamus cũ vero cor-
de in plenitudine fidei, aſperſi corda à cõ-
ſcietia mala, & abluti corpus aqua mũda,
23 teneamus ſpei noſtrę confeſſionem inde-
clinabilẽ (fidelis enim eſt qui repromiſit,)
24 & conſideremus inuicem in prouocatio-
25 nem charitatis, & bonorum operum: non
E deſerentes collectionem noſtram, ſicut cõ-
ſuetudinis eſt quibuſdam: ſed conſolãtes,
& tantò magis quantò videritis appropin-
26 quantem diem. Voluntariè enim peccan Sup.6.a.
tibus nobis poſt acceptam notitiam verita- 4.
tis, iam non relinquitur pro peccatis ho-
27 ſtia, terribilis autem quedam expectatio
iudicij & ignis ęmulatio, quæ conſumptu-
28 ra eſt aduerſarios. Irritam quis faciens le-
gem Moyſi, ſine vlla miſeratione, duobus Deu.17.b
29 vel tribus teſtibus moritur: quantò magis 6.19.d.
putatis, deteriora mereri ſupplicia qui fi- 15.
lium Dei conculcauerit, & ſanguinẽ teſta- Io.8.e.17.
menti pollutum duxerit, in quo ſanctifica- 2.Cor.13.
tus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fe- a.1.
30 cerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vin- Deu.32.e
F dictam, & ego retribuã. Et iterũ. Quia 35.
31 iudicabit Dominus populum ſuũ. Hor- vindicta
rendum eſt incidere in manus Dei viuẽtis. 5.
32 Rememoramini autem priſtinos dies, in –5.
quibus illuminati magnum certamen ſu- Rom.12.d
33 ſtinuiſtis paſſionum, & in altero quidem 18.
opprobrijs & tribulationibus ſpectaculum
facti: in altero autem ſocij taliter conuer-
34 ſantium effecti. Nam & vinctis compaſ-
G ſi eſtis: & rapinam bonorum veſtrorum
cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos
habere meliorem & manentem ſubſtan-

35 tiam. ¶ Nolite itaque amittere confidentiã
veſtrã, quæ magnã habet remunerationẽ.
36 Patientia .n. vobis neceſſaria eſt: vt volunta
tem Dei facientes, reportetis promiſſionẽ.
37 ¶‖ Adhuc enim modicum aliquantulũmq;
qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.
38 ‖iuſtus autem meus ex fide* viuit'. quod ſi
ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ.
39 ¶Nos aũt non ſumus ſubtractionis–filij' in
pditionẽ: ſed fidei in acquiſitionẽ animę.

## CAPVT XI.

1 EST autem fides, ſperandarum
A ſubſtantia rerum, argumẽtũ
2 non apparentium. ¶In hac.n.
teſtimoniũ conſecuti ſunt ſe-
3 nes. ¶‖Fide, ‖intelligim* apta-
ta eſſe ſecula verbo Dei: vt ex inuiſibilibus
4 viſibilia fierent: ¶Fide, ‖plurimam hoſtiam
Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quã te-
ſtimoniũ conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimo
nium perhibente muneribus eius Deo, &
5 per illam defunctus adhuc loquitur. ¶Fide,
‖Henoch trãſlatus eſt, ne videret mortem,
& non inueniebatur: quia tranſtulit illum
Deus: ante trãſlationem enim teſtimoniũ
6 habuit placuiſſe Deo. ¶Sine fide autem im-
poſſibile eſt placere–Deo'. Credere.n. opor
B tet accedentem ad Deum, quia eſt, & inqui
7 rentibus ſe remunerator ſit. ¶Fide, ‖Noë re
ſponſo accepto de ijs quæ adhuc non vide-
bantur, metuens aptauit arcam in ſalutem
domus ſuæ, per quam damnauit mũdum:
& iuſtitiæ quæ per fidem eſt, hæres eſt inſti
8 tutus. ¶Fide, qui vocatur Abrahã obediuit
in locum exire quem accepturus erat in hę
9 reditatem: & exijt neſciens quò iret. ¶Fide,
demoratus eſt in terra repromiſſionis, tan-
quàm in aliena, in caſulis habitando, cum
Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſſionis
10 eiuſdem. ¶Expectabat enim fundamenta
C habentem ciuitatẽ: cuius artifex & condi-
11 tor Deus. ¶Fide, ‖& ipſa Sara ſterilis virtu-
tem in conceptione ſeminis accepit, etiam
præter tempus ętatis: quoniam fidelem cre
12 didit eſſe eũ qui repromiſerat. ¶Propter qđ
& ab vno orti ſunt (& hoc emortuo) ‖tanq̃
ſydera cœli in multitudine, & ſicut arena
13 quæ eſt ad orã maris innumerabilis. ¶Iuxta
fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acce-
ptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpi
cientes, & ſalutantes, & cõfitentes quia pe
14 regrini & hoſpites ſunt ſuper terram. ¶Qui
enim hæc dicunt, ſignificãt ſe patriam in-
15 quirere. ¶Et ſi quidem ipſius meminiſſent
de qua exierunt: habebant vtiq; tempus re
16 uertendi. ¶nunc autem meliorem appetũt,
D id eſt cœleſtem. Ideo non cõfunditur Deus
vocari Deus eorũ, parauit enim illis ciuita-
17 tem. ¶Fide, ‖obtulit Abraham Iſaac, cùm tẽ
taretur: & vnigenitum offerebat* qui' ſuſce
18 perat repromiſſiones: ¶(ad quem dictũ eſt:
19 Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen,) ¶ ar-

‖Abac. 2. a.5. ‖1. Pet. 1. a.6. Roma. 1. c.17. Gal. 3. b. 11. *viuet r. –t. ‖Gen. 1. a.3. ‖Gene. 4. a.4. ‖Ma. 23. d. 34. ‖Gen. 5. c.24. Eccl. 44. c.16. 49. d.16. –3. ‖Gen. 6. c. 13. c.18. Eccl. 44. c.17. ‖Ge. 12. a. a.13. a.1. ‖Gen. 17. c.19. 18. b.10. 21. a.1. ‖Eccl. 44. d. 22. d. 23. ‖Gen. 22. a.9. Eccl. 44. d.21 *in quo ‖Gen. 21. b.12.

bitrãs quia & à mortuis ſuſcitare potẽs eſt
20 Deus. vnde eum & in parabolam accepit. ¶Fi
E de, ‖& de futuris, benedixit Iſaac Iacob &
21 Eſau. ¶Fide, ‖Iacob moriẽs, ſingulos filiorũ
Ioſeph benedixit: ‖& adorauit faſtigiũ vir
22 gæ eius. ¶Fide, ‖Ioſeph moriens de profe-
ctione filiorũ Iſrael memoratus eſt, & de
23 oſſibus ſuis mãdauit. ¶Fide, ‖Moyſes natus
occultatus eſt mẽſibus tribus à parentibus
ſuis: eò q́ vidiſſent elegantem infantẽ, &
24 non timuerunt regis edictũ. ¶Fide, ‖Moyſes
grandis factus negauit ſe eſſe filiũ filię Pha
25 raonis: ¶magis eligẽs affligi cũ populo Dei,
quàm tẽporalis peccati habere iucundita-
26 tem. ¶maiores diuitias æſtimans theſauro
Ægyptiorũ, improperium Chriſti. aſpicie-
27 bat enim in remunerationem. ¶Fide, reli-
quit Ægyptum: non veritus animoſitatem
regis, inuiſibilem.n. tanquàm videns ſuſti-
28 nuit. ¶Fide, ‖celebrauit paſcha, & ſanguinis
effuſionem: ne qui vaſtabat primitiua, tan
29 geret eos. ¶Fide, ‖tranſierunt mare rubrum
tanquàm per aridã terrã: quod experti Ae-
30 gyptij, deuorati ſunt. ¶Fide, ‖muri Iericho
31 corruerũt, circuitu dierum ſeptem. ¶Fide,
‖Rahab meretrix non perijt cũ incredulis,
32 excipiens exploratores cum pace. ¶Et quid
adhuc dicam? Deficiet enim me tẽpus enar
rantem de Gedeon, Barac, Samſon, Iephte,
33 Dauid, Samuel, & prophetis: ¶qui per fidẽ
deuicerunt regna, operati ſunt iuſtitiã, ade
pti ſunt repromiſſiones, obturauerunt ora
34 leonum, ¶extinxerunt impetum ignis, *effu
G gauerunt' aciem gladij, conualuerũt de in-
firmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra
35 verterunt exterorum: ¶acceperũt mulieres
de reſurrectione mortuos ſuos: alij autem
diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptio-
nem, vt meliorem inuenirent reſurrectio-
36 nẽ. ¶Alij verò ludibria & verbera experti,
37 inſuper & vincula & carceres. ¶lapidati
ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione
gladij mortui ſunt, circuierunt in melotis,
in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, af-
38 flicti, ¶quibus dignus nõ erat mũdus, in ſo-
litudinibus errantes, in mõtibus & ſpelun
39 cis, & in cauernis terrę. ¶Et hi omnes teſti-
monio fidei ꝓbati, nõ acceperũt repromiſ-
40 ſionẽ. ¶Deo pro nobis melius aliqđ proui-
dente, vt nõ ſine nobis cõſummarentur.

## CAPVT XII.

1 IDeoque & nos tantã habentes
A impoſitã nubem teſtiũ: ‖ de-
ponentes omne pondus & cir
cunſtans nos peccatum, per
patiẽtiam curramus–ad' pro-
2 poſitum nobis certamen, ¶aſpiciẽtes in au-
thorem fidei, & conſummatorem Ieſum, q
propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, con
fuſione contempta, atque in dextera ſedis
3 Dei ſedet. ¶Recogitate enim eum qui talẽ
ſuſtinuit à peccatorib* aduerſum ſemetip

Rom. 9. b.7. ‖Gen. 27. d.27. f.36 ‖Gen. 48. c.15. ‖Gen. 47. c.34. ‖Ge. 50. d. 24. 25. ‖Exo. 2. a.2. Act. 7. e. 20. ‖Exod. 2. c.16. ‖Exo. 8. b.11. ‖Exo. 12. b.11. d. 21 ‖Exo. 14. c.22. ‖Iosue 6. c.20. ‖Ioſ. 6. d. 23. d. 25. ‖Ioſ. 2. a.1 *effugerũt 4. Ro. 6. a.4. Coloſ. 3. b.1. Ephe. 4. c.22. 1. Pe. 2. a. 1. 4. a.1. –7.

ſum contradictionẽ: vt ne fatigemini, ani-
mis veſtris deficientes. ꝰ Nõdum–enim vſ-
4 que ad ſanguinẽ reſtitiſtis, aduerſus pecca-
tũ repugnãtes. ꝰ& obliti eſtis cõſolationis,
quæ vobis, tanquã filijs loquitur, dicẽs: ‖Fi
li mi, noli negligere diſciplinã Dñi: neq; fa
6 tigeris dum ab eo argueris. ꝰ Quẽ.n. diligit
Dñs, caſtigat: flagellat aũt oẽm filiũ quẽ re
7 cipit. ꝰIn diſciplina pſeuerate. Tanq̃ filijs
vobis offert ſe Deus: quis.n. filius, quẽ non
8 corripit pater? ꝰ Quòd ſi extra diſciplinam
eſtis, cui* participes facti sũt oẽs: ergo adul
9 teri, & nõ filij eſtis. ꝰDeinde patres quidem
carnis noſtræ, eruditores habuimus, & re
uerebamur eos: nõ multò magis obtẽpera
10 bimus Patri ſpirituũ, & viuemus? ꝰEt illi q-
dẽ in tpe paucorũ dierũ, ſecundũ volũtatẽ
ſuã erudiebãt nos: hic aũt ad id qđ vtile eſt
11 in recipiẽdo ſanctificationẽ eius. ꝰOĩs autẽ
diſciplina in præſenti quidẽ vr̃ nõ eſſe gau
D dij, ſed mœroris: poſtea aũt fructũ pacatiſ-
ſimũ exercitatis per eam, *reddet` iuſtitiæ.
12 ꝰ Propter qđ remiſſas manus & ſoluta ge-
13 nua erigite, ꝰ& greſſus rectos facite pedibus
veſtris: vt non claudicans quis erret, magis
14 aũt ſanetur. ꝰ‖Pacẽ ſequimini cũ omnibus,
& ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit
15 Deũ: ꝰcontemplantes ne quis deſit gratiæ
Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum ger
minans impediat, & per illam inquinẽtur
16 multi. ꝰ Ne quis fornicator aut prophanus
E ‖vt Eſau: qui pp vnam eſcam vẽdidit primi
17 tiua ſua. ꝰſcitote enim quoniam & ‖poſtea
cupiens hæreditare benedictionẽ, reproba-
tus eſt: non enim inuẽnit pœnitẽtiæ locũ,
quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eã.
18 ꝰ‖Non enim acceſſiſtis ad tractabilẽ mon-
tem, & *acceſſibilem` ignem, & turbinem,
19 & caliginẽ, & procellam, & tubæ ſonũ, &
vocem verborũ, quã qui audierunt, excuſa-
20 uerunt ſe, ne eis fieret verbũ. ꝰ(Non.n. por
tabant quod dicebatur, ‖Et ſi beſtia tetige-
21 rit montẽ, lapidabit̃. ꝰ Et ita terribile erat
F quod videbat̃, Moyſes dixit: Exterritus ſum
22 & tremebũdus.) ꝰSed acceſſiſtis ad Siõ mõ
tem, & ciuitatem Dei viuentis, Ieruſalẽ cœ
leſtem, & multorum milliũ angelorum fre
23 quentiã, ꝰ& eccleſiam primitiuorũ, qui cõ-
ſcripti ſunt in cęlis, & iudicẽ ‖omniũ Deũ,
24 & *ſpiritus` iuſtorum perfectorum, ꝰ& teſta
menti noui mediatorem Ieſum, & ſangui-
nis aſperſionem melius loquẽtem q̃ Abel.
25 ꝰVidete ne recuſetis loquentẽ. Si enim illi
non effugerunt recuſantes eũ qui ſuper ter
G rã loquebatur: multò magis nos, qui de cę-
26 lis loquentem nobis, auertimus: ꝰcuius vox
mouit terrã tunc: nunc aũt repromittit, di-
cens, ‖Adhuc ſemel: & ego mouebo nõ ſo-
27 lũ terrã, ſed & cęlum. ꝰ Quod autem adhuc
ſemel dicit, declarat mobiliũ translationẽ
tanquam factorũ, vt maneant ea quæ ſunt
28 immobilia. ꝰItaque regnum immobile ſu
ſcipientes, habemus gratiam per quam ſer
uiamus placẽtes Deo, cũ metu & reueren- *Deut. 4*
29 tia. ꝰEtenim ‖Deꝰ noſter, ignis cõſumẽs eſt. *d. 24.*

## CAPVT XIII.

1 CHARITAS fraternitatis ma
A neat–in vobis`. ꝰ‖Et hoſpita- *–1.*
2 litatẽ nolite obliuiſci ‖p hanc *‖Ro. 12. c.*
enim *placuerũt` quidã, ange- *10. c. 13.*
3 lis hoſpitio receptis. Memen- *1. Pet. 4.*
tote vinctorũ, tanquam ſimul vincti: & la- *c. 9.*
borantiũ tanquam & ipſi in corpore morã- *‖Ge. 18. a.*
4 tes. ꝰHonorabile cõnubium in omnibus, & *3. 19. a 2.*
thorus immaculatus. Fornicatores enim & **latuerunt*
5 adulteros iudicabit Deus. ꝰ Sint mores ſine *2.*
auaritia: contenti præſentibus. ipſe.n.di- *‖Deu. 31.*
xit: ‖Non te deſeram, neque derelinquam. *b. 8.*
6. ꝰita vt cõfidenter dicamus: ‖Dñs mihi adiu *Ioſ. 1. a. 5.*
7 tor: nõ timebo q̃d faciat mihi homo. ꝰMe- *‖Pſal. 55.*
B mentote præpoſitorũ veſtrorum, qui vobis *c. 12. 117.*
locuti ſunt verbum Dei: quorum intuẽtes *a. 6.*
8 exitũ conuerſationis, imitamini fidẽ. ꝰ Ie-
ſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & ĩ ſecula.
9 ꝰDoctrinis varijs & peregrinis nolite abdu-
ci. Optimum eſt.n. gratia ſtabilire cor, non
eſcis: quæ non profuerũt ambulantibus in
10 eis. ꝰHabemus altare: de quo edere non ha
bent poteſtatẽ qui tabernaculo deſeruiũt.
11 ꝰ ‖Quorũ enim animaliũ infertur ſanguis *‖Leu. 4. c.*
pro peccato in Sancta per pontificẽ, horum *12. 6. d.*
12 corpora cremãtur extra caſtra. ꝰ Propter qđ *30. 16. f.*
& Ieſus, vt ſanctificaret ꝑ ſuum ſanguinẽ *27.*
13 populũ, extra portam paſſus eſt. ꝰExeamus
C igitur ad eũ extra caſtra: improperium eius
14 portãtes ꝰ‖Non enim habemus hîc manẽ- *‖Mich. 2,*
15 tẽ ciuitatẽ: ſed futurã inquirimus. ꝰ Per ip- *c. 10.*
ſum ergo offeramus hoſtiã laudis ſemper
Deo, id eſt, fructum labiorũ confitentiũ no-
16 mini eius. ꝰBeneficentiæ aũt & cõionis no
lite obliuiſci. talibus.n. hoſtijs promeretur
17 Deus. ꝰObedite præpoſitis veſtris, & ſubia-
cete eis. Ipſi enim peruigilant quaſi ratio-
nem pro animabus veſtris reddituri: vt cũ
gaudio hoc faciant, & nõ gementes. hoc.n.
18 non expedit vobis. ꝰOrate pro nobis: confi-
D dimus enim, quia bonã conſcientiã habe-
mus in omnibus bene volentes conuerſari.
19 ꝰAmplius aũt deprecor vos hoc facere, quo
20 celeriùs reſtituar vobis. ꝰ Deus aũt pacis q
eduxit de mortuis paſtorem magnũ ouiũ,
in ſanguine teſtamenti æterni, Dñm no-
21 ſtrum Ieſum Chriſtum: ꝰaptet vos in omni
bono, vt faciatis eius voluntatem, faciens
in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum
Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorũ
22 Amen. ꝰRogo autem vos fratres vt ſuffera-
tis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcri-
23 pſi vobis. ꝰCognoſcite fratrem noſtrum Ti
mótheum dimiſſum: cum quo (ſi celeriùs
24 venerit) videbo vos. ꝰ Salutate omnes præ-
poſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant
25 vos de Italia–fratres`. ꝰGratia cum omni-
bus vobis. Amen.

# HIERONYMVS IN CATALOGO SCRIPTORVM

## Eccleſiaſticorum.

*IACOBVS, qui appellatur frater Domini, cognomento Iuſtus, vt nonnulli exiſtimant, Ioſeph, ex alia vxore: vt autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cuius Iohannes in libro ſuo meminit, filius: poſt paſſionem Domini, ſtatim ab apoſtolis Ieroſolymorum Epiſcopus ordinatus, vnam tantum ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptē catholicis eſt. quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur, licèt paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus apoſtolicorum temporum in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans, ait: Suſcepit Eccleſiam Ieroſolymæ, poſt apoſtolos frater Domini Iacobus, cognomento Iuſtus. Multi ſiquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonſus eſt, nec vnctus vnguento, nec vſus balneo. Huic ſoli licitū erat ingredi Sancta ſanctorum. Siquidem veſtibus laneis non vtebatur, ſed lineis: ſolusque ingrediebatur templū: & fixis genibus pro populo deprecabatur, intantùm vt camelorum duritiem traxiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in viceſimo libro antiquitatum refert, (& Clemens in ſeptimo Hypotypoſeon) mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cùm necdum ad prouinciam perueniſſet: Ananus, inquit, pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere ſacerdotali, accepta occaſione Anarchiæ concilium congregauit, & compellens publicè Iacobum vt Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iuſſit: qui cum præcipitatus de pinna templi confractis cruribus, adhuc ſemiuiuus tendens ad cœlum manus, diceret: Domine ignoſce eis quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo rudia veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebo percuſſus interijt. Tradit item Ioſephus tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum ſit ſubuerſam eſſe Ieroſolymam. Hic eſt de quo Paulus apoſtolus ſcribit ad Galatas: Alium autem apoſtolorum uidi neminem, niſi Iacobum fratrem Domini. Et apoſtolorum ſuper hoc crebriùs acta teſtantur. Euangelium quoque quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpè vtitur, poſt reſurrectionem Saluatoris refert, Dominus autem cùm dediſſet ſyndonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſumque poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimque additur: Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Ieroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt, vſq; ad ſeptimum Neronis annum: & iuxta templum vbi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum vſque ad obſidionem Titi & vltimam Hadriani notiſſimū habuit. Quidam è noſtris in monte Oliueti eum putauerunt conditum: ſed falſa eorum opinio eſt.*

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM CATHOLICAM Iacobi Apoſtoli.

*IACOBVS Apoſtolus ſanctum inſtruit clerum de cultura cœleſtium præceptorum, & regula Catholica obſeruantiæ, & de inuicta patientia maieſtate, & de reuelatione plurimorum, & de mendacio magiſtrorum.*

# EPISTOLA CATHOLICA IACOBI APOSTOLI.

## CAPVT PRIMVM.



1 IAcobvs Dei, & Domini
noſtri Ieſu Chriſti ſeruus,
duodecim tribubus quę sũt
in diſperſione, ſalutem.
2 Omne gaudium exiſtima-
te fratres mei, cum in tenta
3 tiones varias incideritis: ſcientes ꝙ pro-
4 batio fidei veſtræ patientiam operatur. Pa
tientia autem opus perfectum habeat: vt
ſitis perfecti & integri, in nullo deficien
5 tes. Siquis aũt veſtrum indiget ſapientia,
poſtulet à Deo qui dat omnibus affluẽter,
6 & non improperat: & dabitur ei. Poſtu-
B let autem in fide, nihil hęſitans: qui enim
hæſitat ſimilis eſt fluctui maris, qui à ven-
7 to mouetur, & circumfertur. non ergo æſti
met homo ille ꝙ accipiat aliquid à Domi-
8 no. Vir duplex animo, incõſtans eſt in om
9 nibus vijs ſuis. Glorietur autem frater hu
10 milis in exaltatione ſua: diues autem in
humilitate ſua, quoniam ſicut flos fœni
11 tranſibit: exortus eſt enim ſol cum ardo-
re, & areſecit fœnum, & flos eius decidit, &
decor vultus eius deperijt: ita & diues in iti
12 neribus ſuis marceſcet. Beatus vir q ſuf-
fert tentationẽ: qm̃ cũ probatus fuerit, acci
piet coronã vitæ, quã repromiſit Deus dili-
13 gentibus ſe. Nemo cũ tentatur, dicat qm̃ à
Deo tentatur. Deus. n. intentator malorum
14 eſt: ipſe aũt neminẽ tentat. Vnuſquiſq; ve
rò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus
15 & illectus. Deinde concupiſcentia cũ cõce
C perit, parit peccatum: peccatum verò cum
16 conſummatum fuerit, generat mortẽ. No-
lite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.
17 Omne datũ optimũ, & omne donũ pfe-
ctum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre lu-
minũ, apud quẽ non eſt tranſmutatio, nec
18 viciſſitudinis obũbratio. Voluntariè * ge-
nuit nos verbo veritatis, vt ſimus initium
19 aliquod creaturę eius. Scitis fratres mei di
lectiſſimi: Sit aũt oĩs homo velox ad au-
diendum: tardus aũt ad loquendum, & tar
20 dus ad irã. Ira enim viri, iuſtitiam Dei nõ
21 operatur. Propter quod abijcientes omnẽ
D immunditiam & abundantiam malitię, in
manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum,
22 quod poteſt ſaluare animas veſtras. Eſtó-
te aũt factores verbi, & non auditores tan-
23 tùm: fallentes voſmetipſos. Quia ſi quis
auditor eſt verbi, & non factor: hic compa-
rabitur viro conſideranti vultũ natiuitatis
24 ſuæ in ſpeculo. conſiderauit enim ſe, &
abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.
25 Qui autem perſpexerit * in lege perfectæ li-
bertatis, & permanſerit in ea, non auditor
obliuioſus factus, ſed factor operis: hic bea
26 tus in facto ſuo erit. Si quis autẽ putat ſe
religioſum eſſe, non refrænans linguã ſuã,
ſed ſeducens cor ſuum: huius vana eſt reli-
27 gio. Religio munda & immaculata apud
Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos
& viduas in tribulatione eorum: & imma-
culatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.

Eccle. 14. c. 18. Iſai. 40. b 6. 1. Pet. 1. d 24. Iob 5. c. 7.

* enim Prou. 17. d. 27.

Mat. 7. b. 12. c. 21. Rom. 2. b. 13.

* in legem perfectam l.

## CAPVT II.

1 FRatres mei, nolite in perſona-
A rum acceptione habere fidem
Dñi noſtri Ieſu Chriſti glorię.
2 Etenim ſi introierit in cõuen
tum veſtium vir aureũ annu-
lum habens in veſte candida, introierit au-

Leui. 19. c. 15. Deut. 1. c. 16. c. 17. 16. d. 19. Prou. 24. c 23.

3 tē[& pauper in ſordido habitu, ¶& in tēda- *Eccl. 41.*
tis in eũ qui indutus eſt veſte p̄clara, & di *e.1.*
xeritis ei: Tu ſede hic bene: pauperi aũt di-
catis: Tu ſta illic: aut ſede ſub ſcabello pe-
4 dũ meorũ: ¶nõne iudicatis apud voſmetip-
ſos, & facti eſtis iudices cogitationũ iniqua
5 rũ? ¶Audite fratres mei dilectiſsimi: nónne
Deus elegit pauperes in hoc mũdo, diuites
in fide, & hæredes regni qđ repromiſit De⁹
6 diligētib⁹ ſe? ¶Vos aũt exhonoraſtis paupe-
B rē. Nónne diuites p̄ potētiā opprimũt vos:
7 & ipſi trahũt vos ad iudicia? ¶Nõne ipſi bla
ſphemãt bonũ nomen qđ inuocatũ eſt ſup̄
8 vos? ¶Si tñ legē perficitis regalē ſcđm ˇſcri-
pturas', Diliges ꝓximũ tuũ ſicut teipſum: *ˇſcripturā 1.*
9 bene facitis: ¶ſi aũt p̄ſonas accipitis, pecca-
tũ operamini, redarguti à lege quaſi tranſ-
10 greſſores. ¶‖Quicũq; aũt totā legē ſeruaue- *‖Leu.19.*
rit, offendat aũt in vno: factus eſt omnium *d.18.*
11 reus. ¶Qui .n. dixit, Non mœchaberis, dixit *Matt.22.*
&: Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, *d.39.*
12 occides aũt: factus es tranſgreſſor legis. ¶Sic *Marc.12.*
loquimini, & ſic facite ſicut per legē liber- *e.31.*
13 tatis incipientes iudicari. ¶Iudicium .n. ſine *Rom.13.*
C miſericordia illi qui non fecit miſericor- *c.9.*
diam. Superexaltat aũt miſericordia iudi- *Gala.5.*
14 ciũ. ¶Quid proderit fratres mei, ſi fidē quis *b.13.*
dicat ſe habere: opera aũt nõ habeat? Nun- *Leu.19.c.*
15 quid poterit fides ſaluare eũ? ¶Si aũt frater, *15.g.37.*
aut ſoror, ‖nudi ſint, & indigeãt victu quo- *Deut.1.*
16 tidiano: ¶dicat aũt aliquis ex vobis illi: Ite *d.18.*
in pace, calefacimini & ſaturamini: nõ de- *Matt.5.*
deritis aũt eis quæ neceſſaria ſunt corpori: *c.19.*
17 quid ꝓderit? ¶Sic & fides, ſi nõ habeat ope- *‖1.Ioh.3.*
18 ra, mortua eſt in ſemetipſa. ¶Sed dicit q̄s: *e.17.*
Tu fidē habes, & ego opera habeo. oſtende
mihi fidē tuam ſine operibus: & ego oſten-
19 dam tibi ex operibus fidē meā. ¶Tu credis
D q̃m vnus eſt Deus: Bene facis: & dæmones
20 credũt, & cõtremiſcunt. ¶Vis aũt ſcire ô ho
mo inanis, q̃m fides ſine operibus ˇotioſa' *ˇmortua 5*
21 eſt? ¶Abrahā pater noſter nónne ex operib⁹ *‖Gen.22.*
iuſtificatus eſt, ‖offerens Iſaac filiũ ſuũ ſu- *b.9.*
22 per altare? ¶Vides q̃m fides cooperabat̄ ope-
ribus illius: & ex operibus fides cõſumma-
23 ta eſt? ¶Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicēs, ‖Cre *‖Gen.15.*
didit Abraham Deo, & reputatũ eſt illi ad *b.6.*
24 iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt. ¶Vi *Ro 4.a.3.*
detis quoniam ex operibus iuſtificatur ho- *Gal.3.a.6*
25 mo: & nõ ex fide tantũ? ¶Similiter autem *‖Ioſ.2.a.*
& ‖Rahab meretrix, nónne ex operibus iu- *1.a. 4.6.*
ſtificata eſt, ſuſcipiens nũcios, & alia via eij *d.15.*
26 ciens? ¶Sicut enim corpus ſine ſpiritu mor- *Heb.11.*
tuũ eſt: ita & fides ſine operib⁹ mortua eſt. *f.31.*

## CAPVT III.

1 NOLITE ‖plures magiſtri fieri *‖Matt.23*
A fratres mei, ſcientes q̃m ma- *a.8.*
2 ius iudiciũ ſumitis. ¶In mul
tis enim offendimus omnes.
Si quis in verbo nõ offendit:
hic perfectus eſt vir. ˇpoteſt' etiā freno cir- *ˇpotens 1.*
3 cũducere totum corpus. ¶Si aũt equis fręna
in ora mittimus ad conſentiendum nobis,
etiam omne corpus illorum circũferimus.
4 ¶Et ecce, naues, cũ magnæ ſint, & à ventis
validis minentur: circumferuntur ˇ-aũt' à *ˇtamen 4.*
modico gubernaculo vbi impetus dirigētis *–1.*
5 voluerit. ¶Ita & lingua modicum quidē mē
brũ eſt, & magna exaltat. Ecce quãtus ignis
6 quàm magnā ſyluam incendit. ¶Et lingua,
B ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis. Lingua cō
ſtituitur in membris noſtris, quæ maculat
totũ corpus, & inflammat rotam natiuita-
7 tis noſtrę inflãmata à gehenna. ¶Omnis .n.
natura beſtiarũ & volucrum & ſerpentiũ
& cętorũ domantur, & domita ſunt à natu
8 ra humana. ¶linguā aũt nullus hominũ do
mare poteſt, inquietũ malum, plena vene-
9 no mortifero. ¶In ipſa benedicimus Deum
& patrē: & in ipſa maledicimus homines
10 qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt. ¶Ex ip
C ſo ore ꝓcedit benedictio, & maledictio. Nõ
11 oportet fratres mei hæc ita fieri. ¶Nunquid
fons de eodem foramine emanat dulcē, &
12 amaram aquam? ¶Nunquid poteſt fratres
mei, ficus vuas facere, aut vitis ficus? Sic ne-
13 que ˇſalſa', dulcē poteſt facere aquā. ¶Quis *ˇſalſam*
ſapiens & diſciplinatus inter vos? Oſtēdat *1.*
ex bona cõuerſatione operationē ſuam in
14 manſuetudine ſapientiæ. ¶Quòd ſi zelum
D amarum habetis, & contentiones -ſint' in *–7.*
cordibus veſtris: nolite gloriari & menda-
15 ces eſſe aduerſus veritatē: ¶nõ eſt enim iſta
ſapientia deſurſum deſcendens: ſed terre-
16 na, animalis, diabolica. ¶Vbi enim zelus &
cõtentio: ibi inconſtãtia, & oē opus prauũ.
17 ¶Quæ aũt deſurſum eſt ſapientia, primùm
quidē pudica eſt: deinde pacifica, modeſta,
ſuadibilis, -bonis conſentiens', plena mi- *–4.*
ſericordia & fructibus bonis, nõ iudicans,
18 ſine ſimulatione. ¶Fructus autem iuſtitiæ,
in pace ſeminatur, facientibus pacem.

## CAPVT IIII.

1 VNDE bella & lites in vobis?
A Nónne hinc? ex cõcupiſcētijs
veſtris quæ militant in mem-
bris veſtris? ¶Cõcupiſcitis: &
2 nõ habetis. occiditis, & zela- *‖Gen.6.a.*
tis: & nõ poteſtis adipiſci. litigatis & belli- *5.8.d.21.*
geratis: & non habetis, p̄p̄ qđ non poſtula- *1.Iohan.2*
3 tis. ¶Petitis, & nõ accipitis: eò q̄ malè peta *c.15.*
tis: vt in cõcupiſcentijs veſtris inſumatis. *ˇ& adul-*
4 ¶‖Adulteri*, neſcitis q̄a amicitia hui⁹ mũ- *teræ 1.*
B di, inimica eſt Dei? ‖Quicunq; ergo volue- *Iohan.15.*
rit amicus eſſe ſeculi hui⁹: inimicus Dei cō *c.19.*
5 ſtituit. ¶An putatis q̄a inaniter ſcriptura di *ˇnobis 1.*
cat: Ad inuidiā concupiſcit ſpiritus q̄ habi *‖1.Pet.5.*
6 tat in ˇvobis'? ¶Maiorem aũt dat gratiā. Pro *b.5.*
pter quod dicit, ‖Deus ſuperbis reſiſtit, hu- *‖Prou.3.*
7 milibus aũt dat gratiā. ¶Subditi ergo eſtote *d.34.*
C Deo, ‖reſiſtite autem diabolo, & fugiet à *‖Epheſ.4.*
8 vobis. ¶Appropinquate Deo: & appropin *f.27.*
quabit vobis. Emũdate man⁹, peccatores: *1.Petr.5.*
9 & purificate corda, duplices animo. ¶Miſeri *c.9.*

eſtote,& lugete, & plorate : riſus veſter in
luctum conuertatur,& gaudiũ in mœrorẽ.
10 ¶‖Humiliamini in cõſpectu Dñi:& exalta-
11 bit vos. ¶Nolite detrahere alterutrum, fra-
tres-meiʹ.Qui detrahit fratri,aut qui iudi-
cat fratrem ſuum:detrahit legi , & iudicat
legẽ. Si aũt iudicas legem:non es factor le-
12 gis, ſed iudex. ¶Vnus eſt-enimʹ legislator,
13 & iudex,qui põt ꝑdere,& liberare.¶‖Tu au
tẽ qs es qui iudicas ꝓximũ tuũ ? Ecce nunc
qui dicitis, Hodie aut craſtino ibimus in il
lã ciuitatẽ, & faciemus ibi quidẽ annũ, &
14 mercabimur,& lucrũ faciemus,¶(qui igno
D ratis quid erit in craſtino . Quæ eſt.n. vita
veſtra? Vapor eſt*, ad modicũ parẽs, & dein
15 ceps exterminabitũ)¶ꝓ eo, vt dicatis: Si Dñs
voluerit:&, Si vixerimus, faciemus hoc aut
16 illud.¶Nũc aũt exultatis in ſuperbijs vřis.
17 Oĩs exultatio talis, maligna eſt. ¶Sciẽti igitũ
bonũ facere, & nõ faciẽti, peccatũ eſt illi.

C A P V T V.

1 AGITE nũc diuites, plorate, vlu-
A lãtes in miſerijs veſtris q̃ ad-
2 ueniẽt vobis. ¶Diuitiæ veſtræ
putrefactæ ſunt: & veſtimẽta
veſtra à tineis comeſta ſunt.
3 ¶Aurũ,& argentũ veſtrũ æruginauit: & ęru
go eorũ in teſtimoniũ vobis erit,& mandu
cabit carnes veſtras,ſicut ignis. Theſauriza
4 ſtis-vobis irãʹin nouiſſimis diebus. ¶ Ecce
merces operariorũ q̃ meſſuerũt regiones ve
ſtras,q̃ fraudata eſt à vobis,clamat : & cla-
B mor eorũ in aures Dñi Sabbaoth introiuit.
5 ¶Epulati eſtis ſup terrã: & ĩ luxurijs enutri
6 ſtis corda veſtra in die occiſionis. ¶ʺAdduxi
ſtisʹ& occidiſtis iuſtũ: & nõʺ reſtititʹvobis. ʺreſiſtit 4.
7 ¶Patiẽtes igitur eſtote fratres,vſq; ad aduẽ-
tũ Dñi Ecce , agricola expectat precioſum
fructũ terræ: patienter ferẽs donec accipiat
8 tpaneũ & ſerotinũ.¶Patiẽtes eſtote & vos,
& cõfirmate corda veſtra: qm̃ aduẽtus Dñi
9 ʺappropinquabitʹ.¶Nolite ingemiſcere fra ʺappropin
C tres in alterutrũ:vt nõ iudicemini. Ecce,iu quauit 5.
10 dex ante ianuã aſſiſtit. ¶Exẽplũ accipite fra * exitus
tres*laboris & patiẽtiæ, Prophetas:q locuti mali et lõ
11 ſunt in noĩe Dñi. Ecce beatificamus eos q ganimita
ſuſtinuerũt. Sufferentiã Iob audiſtis,& finẽ tu,et
Dñi vidiſtis,qm̃ miſericors Dñs eſt & miſe
12 rator.¶Ante oĩa aũt fratres mei,‖nolite iu- ‖Matt. 5.
rare,neq; per cęlũ,neq; ꝑ terrã, neq; aliud f.34.
quodcunq; iuĩm . Sit aũt ſermo veſter, eſt,
13 eſt,nõ,nõ:vt nõ ſub iudicio decidatis.¶Tri
ſtatur*aliquis veſtrũ ? oret. Aequo aĩo eſt? *autem
14 pſallat.¶Infirmatur quis in vobis ? inducat
presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eũ,‖vn ‖Matt.6.
D gẽtes eum oleo in noĩe Dñi.ʹ& oratio fidei b.11.
15 ſaluabit infirmũ , & alleuabit eũ Dñs:& ſi
16 in peccatis ſit,remittentur ei. ¶ Confitemi-
ni ergo alterutrũ peccata veſtra: & orate ꝓ
inuicem , vt ſaluemini: multum enim va-
17 let deprecatio iuſti aſſidua.¶‖Elias, homo ‖3.Re.17.
erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione ora a.1.
uit vt non plueret ſuper terrã,& non pluit Luc. 4. f.
18 annos tres & menſes ſex. ¶ Et‖rurſum ora- 25.
nit,& cœlũ dedit pluuiã:& terra dedit fru- 3. Re. 18.
19 ctũ ſuũ.¶Fratres mei, ſi quis ex vobis erra- g.41.g.45.
20 uerit à veritate,& cõuerterit quis eũ:¶ſcire
debet qm̃ qui cõuerti fecerit peccatorẽ ab
errore viæ ſuæ, ſaluabit animã eius à mor-
te,& ʺoperitʹmultitudinem peccatorum. ʺoperiet 5.

# HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

*SIMON Petrus filius Iona, prouincia Galilea, uico Beth-ſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps apoſtolorũ: poſt Epiſcopatũ Antiochenſis eccleſiæ, & prædicationẽ diſperſionis eorũ qui de circumciſione crediderant in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno, ad expugnandũ Simonẽ Magum Romã pergit, ibiq; vigintiquinq; annis cathedram ſacerdotalem tenuit, vſque ad vltimũ annũ Neronis, ideſt, decimumquartũ . A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt , capite ad terram uerſo, & in ſublime pedibus eleuatis , aſſerens ſe indignũ, ut ſic crucifigeretur , ut Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum ſecunda à pleriſque eius eſſe negatur , propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum , qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem eius, è quibus vnus Actorũ eius inſcribitur, alius Euangelij, tertius Prædicationis, quartus Apocalypſis , quintus Iudicij, inter apochryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta uiam triumphalem, totius urbis ueneratione celebratur.*

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM CATHOLICAM Petri Primam.

*DISCIPVLOS Saluatoris inuicti, toto orbe diffuſos & peregrinos in hoc ſeculo monſtrat: & præteritæ uitæ pœnitere ſuadet, & in nouã vitam proficere , tota cum ſolicitudine exhortatur Simon Petrus , filius Iona, prouincia Galilææ , è vico Beth-ſaida , frater Andreæ Apoſtoli.*

# EPISTOLA PETRI APOSTOLI,

## Prima.

### CAPVT PRIMVM.



1 PEtrvs Apoſtolus Iesv
A Christi, electis adue-
nis diſperſionis Ponti, Gala
tiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bi
2 thiniæ, ¶ſcđm præſcientiam
Dei Patris, in ſanctificatio-
nẽ Spiritus, in obedientiã & aſperſionem
ſanguinis Ieſu Chriſti: Gratia vobis & pax
‖1.Cor.1. a.3. Epheſ.1. a.3. — 3 multiplicetur. ¶‖Benedictus Deus & Pater
Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui ſcđm miſericor
diã ſuã magnã regenerauit nos in ſpem vi
uam, per reſurrectionẽ Ieſu Chriſti ex mor
4 tuis, ¶in hæreditatẽ incorruptibilẽ, & incon
taminatã, & immarceſcibilẽ, conſeruatam
5 in cęlis in vobis, ¶qui in virtute Dei cuſtodi
mini per fidem in ſalutẽ, paratã reuelari in
*Exultatis 6. — 6 tẽpore nouiſſimo. ¶In quo *exultabitis*, mo
B dicũ nunc ſi oportet contriſtari in varijs tẽ
7 tationibus: ¶vt probatio veſtræ fidei multò
precioſior auro (quod per ignem probatur)
inueniatur in laudem & gloriã & honorẽ
*reuelationem. — 8 in reuelatione Ieſu Chriſti: ¶quem cũ non
videritis, diligitis: in quẽ nunc quoque nõ
—1. vidẽtes creditis: credentes autẽ exultatis
*veſtrarũ — 9 lætitia inenarrabili & glorificata, ¶reportã
tes finem fidei veſtræ, ſalutem animarũ.*
10 ¶De qua ſalute exquiſierunt atque ſcrutati
ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gra-
11 tia prophetauerũt, ¶ſcrutantes in quod vel
quale tẽpus ſignificaret in eis Spiritus Chri
ſti: prænũciãs eas quæ in Chriſto ſunt, paſ-
12 ſiones & poſteriores glorias: ¶quibus reue-
latum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis aũt *quæ ſ.
miniſtrabãt ea quæ nunc nũciata ſunt vo- *perfecti.
bis per eos qui euangelizauerunt vobis, Spi *reuelationem
C ritu ſancto miſſo de cęlo in *quem* deſide-
13 rãt angeli proſpicere. ¶Propter quod ſuccin *vt
cti lumbos mentis veſtræ, ſobrij, *perfectè* ‖Leu. 11.
ſperate in eã quæ offertur vobis, gratiã, in g.44. 19.
14 *reuelatione* Ieſu Chriſti, ¶quaſi filij obe- a.2.20.b.
dientiæ, non configurati prioribus ignoran 7.
15 tiæ veſtræ deſiderijs: ſed ſecundùm eũ qui ‖Deu. 16.
vocauit vos, Sanctum* & ipſi in omni con- d.17.
16 uerſatione ſancti ſitis: ¶quoniam ſcrip tum Rom.12.b.
eſt: ‖Sancti eritis, quoniã ego ſanctus ſum. 11.
17 ¶Et ſi Patrem inuocatis eum‖ qui ſine acce Galat. 2.
ptione perſonarũ iudicat ſecundũ vniuſ- b.6.
cuiuſque opus: in timore incolatus veſtri 1.Cor.6.
18 tẽpore conuerſamini. ¶‖Scientes ꝙ nõ cor- d.20.7.d.
ruptibilibus auro vel argento redẽpti eſtis 23.
de vana veſtra conuerſatione paternæ tra- Act.20.
19 ditionis: ¶ſed precioſo ſanguine quaſi agni f.28.
D immaculati Chriſti & incontaminati, præ Heb. 9.c.
20 cogniti quidẽ ante mundi conſtitutionem, 12.d.14.
manifeſtati autẽ nouiſſimis tẽporibus ꝑ ‖1.Ioh.1.
21 vos, ¶qui per ipſum fideles eſtis in Deo qui c.7.
ſuſcitauit eũ à mortuis, & dedit ei gloriã, vt Apocal.1.
22 fides veſtra & ſpes eſſet ĩ Deo. ¶Animas ve b.5.
ſtras caſtificãtes in obediẽtia charitatis, in
fraternitatis amore ſimplici ex corde inui- ‖Iſa. 40.
23 cẽ diligite attẽtiùs: ¶renati non ex ſemine b.6.
corruptibili, ſed incorruptibili ꝑ verbũ Dei Eccl. 14.
24 viui & permanentis in æternũ. ¶‖quia om- c.18.
nis caro vt fœnum: & omnis gloria eius Iacob.1.
tanquam flos fęni. exaruit fœnum, & flos b.10.
25 eius decidit. ¶Verbum autem Domini ma-
net in æternum, hoc eſt autem verbũ quod ‖Rom. 6.
euangelizatum eſt in vobis. a.4.

### CAPVT II.

Epheſ.4.
1 D‖Eponentes igitur omnem ma c.22.
A litiam, & omnem dolum, & Coloſ.3.
ſimulationes, & inuidias, & b.8.
oẽs detractiones, ¶ſicut modò Hebr.12.
2 geniti infantes, *rationabi a.3.
les, ſine dolo lac cõcupiſcite: vt in eo creſca *rationabile.
3 tis in ſalutem, ¶—ſi tamen guſtaſtis, qm̃ dul —3.
4 cis eſt Dominus. ¶Ad quẽ accedentes, lapidẽ *domus
viuũ, ab hominibus qdẽ reprobatũ, à Deo ſpiritualis
5 autem electum & honorificatũ: & ipſi tan ſ.
quã lapides viui ſuperędificamini, *domos

ſpirituales, ſacerdotium ſanctũ, offerre ſpi-
ritales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum
6 Chriſtũ. ¶Propter quod continet ſcriptura:
‖Ecce pono in Sion lapidem ſummũ, angu
larem, electũ, precioſum. & qui crediderit
7 in eum, non confundetur. ¶Vobis igitur ho
B nor credentibus: non credentibus aũt, ‖la-
pis quem reprobauerunt ædificantes, hic
8 factus eſt in caput anguli: ¶& lapis offenſio
nis, & petra ſcandali, his qui offendũt ver-
9 bo, nec credũt in quo & poſiti ſunt. ¶‖Vos
autem genus electum, regale ſacerdotium,
gens ſancta, populus acquiſitionis: vt virtu
tes annũcietis eius qui de tenebris vos voca
10 uit in admirabile lumen ſuũ. ¶ ‖Qui aliqñ
nõ populus: nũc aũt populus Dei, qui non
conſecuti miſericordiã: nunc aũt miſericor
11 diã conſecuti. ¶Chariſsimi, obſecro vos tã
C quam aduenas & peregrinos, abſtinere vos
à carnalibus deſiderijs q̃ militant aduerſus
12 animã, ¶‖conuerſationẽ veſtrã inter Gentes
habẽtes bonã; vt in eo qđ detractãt de vo-
bis tanq̃ de malefactoribus, ex bonis operi-
bus vos cõſiderantes, glorificent Deũ in die
13 viſitationis. ¶‖Subiecti igitur eſtote omni
humanæ creaturæ propter Deũ: ſiue regi,
14 quaſi præcellenti: ¶ſiue ducibus, tanq̃ ab eo
miſſis, ad vindictã malefactorũ, laudẽ verò
15 bonorũ: ¶quia ſic eſt volũtas Dei, vt bene-
facientes obmuteſcere faciatis impruden-
16 tiũ hominũ ignorantiã: ¶quaſi liberi, & nõ
quaſi velamen habẽtes malitiæ libertatẽ,
17 ſed ſicut ſerui Dei. ¶Omnes honorate, ‖Fra
ternitatẽ diligite. Deum timete. Regẽ hono
18 rificate. ¶ ‖Serui, ſubditi eſtote in omni ti-
D more dominis, non tũ bonis & modeſtis,
19 ſed ẽt dyſcolis. ¶‖Hæc eſt.n. gratia, ſi ꝓpter
Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, pa
20 tiens iniuſtè ¶Quæ enim eſt gloria: ſi pec
cantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene-
facientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt gra-
21 tia apud Deũ. ¶In hoc enim vocati eſtis: qa
& Chriſtus paſſus eſt ꝓ nobis, vobis relin-
quẽs exẽplum, vt ſequamini veſtigia eius.
22 ¶‖qui peccatũ nõ fecit, nec inuentus eſt do
23 lus in ore eius. ¶qui cũ malediceretur, non
maledicebat. cũ pateretur, nõ comminaba
24 tur: tradebat aũt iudicanti ſe iniuſtè. ¶‖qui
peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo
ſuper lignũ: vt peccatis mortui, iuſtitiæ vi-
25 uamus. cuius liuore ſanati eſtis. ¶Eratis.n.
ſicut oues errantes: ſed conuerſi eſtis nunc
ad paſtorẽ & epiſcopũ aĩarum veſtrarũ.

CAPVT III.

1 Imiliter & mulieres ſubditæ
A ſint viris ſuis: vt ſi qui nõ cre
dunt verbo, per mulierũ con-
uerſationem ſine verbo lucri-
2 fiant, ¶conſiderantes in timo-
3 re caſtam conuerſationem veſtrã. ¶‖Quarũ
nõ ſit extrinſecus capillatura, aut circunda
tio auri, aut indumenti veſtimentorũ cul-
4 tus: ¶ſed qui abſconditus eſt cordis homo,
in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpi-
5 ritus, qui eſt in cõſpectu Dei locuples. ¶Sic
enim aliqñ & ſanctæ mulieres ſperãtes in
6 Deo, ornabant ſe, ſubiectæ ꝓprijs viris. ¶‖Si
B cut Sara obediebat Abrahæ, Dominũ eum
vocans: cuius eſtis filiæ, benefacientes, &
7 nõ pertimentes vllam perturbationẽ. ¶‖Vi-
ri ſimiliter, cohabitantes ſecundũ ſcientiã,
quaſi infirmiori vaſculo muliebri impar-
tiẽtes honorẽ, tanquam & coheredibus gra
tiæ vitæ: vt nõ impediantur orationes ve-
8 ſtræ. ¶* In fide aũt: omnes vnanimes, cõpa-
tientes, fraternitatis amatores, miſericor-
9 des, modeſti, humiles, ¶‖nõ reddentes malũ
pro malo, nec maledictũ ꝓ maledicto: ſed
econtrario, benedicẽtes: quia in hoc vocati
eſtis, vt benedictionẽ hæreditate poſſidea-
10 tis. ¶‖Qui enim vult vitam diligere, & dies
videre bonos: Coërceat linguam ſuã à ma-
11 lo, & labia eius ne loquantur dolũ. ¶‖Decli
net* à malo, & faciat bonum: inquirat pa-
12 cẽ, & ſequatur eam: ¶Quia oculi Dñi ſuper
C iuſtos, & aures eius in preces eorũ: Vultus
13 aũt Domini ſuper facientes mala. ¶ Et quis
eſt q vobis noceat, ſi boni æmulatores fue-
14 ritis? ¶‖Sed & ſi quid patimini propter iuſti
tiam: beati. Timorẽ autem eorũ ne timue-
15 ritis, & non conturbemini. ¶Dominũ aũt
Chriſtũ ſanctificate in cordibus veſtris, pa-
rati ſemper ad ſatisfactionẽ omni poſcenti
16 vos rõnem de ea, quę in vobis eſt, ſpe* ¶‖ſed
cum modeſtia & timore, conſcientiã habẽ
tes bonam; vt in eo quod detrahunt vobis,
confundantur qui calumniantur veſtram
17 bonã in Chriſto conuerſationem. ¶ Melius
D eſt enim vt benefacientes (ſi voluntas Dei
18 velit) pati, q̃ malè facientes. ¶‖quia & Chri
ſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus
eſt, iuſtus pro iniuſtis: vt nos offerret Deo,
mortificatos quidẽ carne, viuificatos aũt
19 ſpiritu. ¶In quo & his qui in carcere erant,
20 ſpiritu veniẽs prædicauit: ¶qui increduli
fuerãt aliquãdo, ‖quando expectabant Dei
patientiam in diebus Noë, cũ fabricaretur
arca: in qua pauci, id eſt octo animæ ſaluæ
21 factæ ſunt per aquam. ¶Quod & vos nunc
ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma: non
carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ
bonæ interrogatio in Deũ per reſurrectio-
22 nem IESV CHRISTI, ¶q eſt in dextera
Dei, deglutiens mortẽ, vt vitæ æternæ here-
des efficeremur: profectus in cœlum, ‖ſubie
ctis ſibi angelis & poteſtatib⁹ & virtutib⁹.

CAPVT IIII.

1 HRISTO igiť paſſo in carne, &
A vos eadem cogitatione arma-
mini: quia q paſſus eſt in car-
ne deſijt à peccatis: ¶vt iã nõ
2 deſiderijs hominũ, ſed volun-
tati Dei qđ reliquũ eſt in carne viuat tpis.
3 ¶‖ Sufficit enim præteritũ tẽpus ad volun-

tatem

‖Iſa. 28. d. 16. Rom. 9. g. 33. ‖Pſal. 117. c. 22. Matt. 21. d. 42. Act. 4. b. 11. ‖Iſa. 8. c. 14. quod 1. ‖Exo. 19. a. 6. ‖Oſee 2. d. 23. ‖Rom. 9. f. 25. Rom. 13. d. 14. Gal. 5. c. 16. d. 19. 1. Infr. 3. c. 16. ‖Ro. 13. A. 1. ‖Ro. 12. c. 10 Ephe. 6. A. 5. Coloſ. 3. d. 22. Tit. 2. c. 9. 1. Cor. 7. c. 19. gratia patiẽtes 3. vobis, vobis nobis, nobis 3. ‖Iſa. 53. c. 9. ‖1. Ioh. 3. a. 5. Iſa. 53. a. 4. b. 5. ‖Ephe. 5. c. 25. Coloſ. 3. d. 18. ſanctam ‖1. Tim. 2. 19.

quod eſt 13. ‖Gen. 18. b. 12. ‖1. Cor. 7. a. 3. In fine 3. ‖Pro. 17. c. 13. 20. d. 22. Matt. 5. f. 39. Rom. 12. d. 17. ‖1. Th. 5. c. 15. Pſal. 33. b. 13. Pſa. 33. c. 15. 16. a. 8. Iſ. 1. d. 16 *autem ‖Matt. 5. a 10. vt * & fide ‖Suprà 2. c. 12. ‖Rom. 5. a. 6. Heb. 9. d. 14. g. 28. 1. mortificatus quidem carne, viuificatus 4. ſpiritibus 3. Gen. 6. c. 14. Matt. 24. f. 37. Luc. 17. f. 26. nos 3.

tatem Gentium cõſumandam, his qui am-
bulauerunt in luxurijs, deſiderijs, vinolen-
tijs, comeſſationibus, potationibus, & illici
4 tis idolorum cultibus. ¶ In quo admiratur
non concurrentibus vobis in eãdẽ luxurię
5 confuſionem blaſphemantes. ¶ qui reddent
B rationẽ ei, qui paratus eſt iudicare viuos &
6 mortuos. ¶ Propter hoc.n & mortuis euãge-
lizatũ eſt: vt iudicẽtur quidem ſcd̃m hoĩes
in carne, viuant aũt ſcd̃m Deum - in Spiri-
7 tu. ¶ Oĩum aũt finis appropinquabit. Eſto-
te itaq; prudentes: & vigilate in orõnibus.
8 ¶ Ante oĩa aũt, mutuam in vobiſmetipſis
charitatem cõtinuam habentes: quia ‖ cha-
9 ritas operit multitudinem peccatorũ. ¶ ‖ Ho
10 ſpitales inuicẽ ſine murmuratione. ¶ ‖ Vnuſ
C quiſq; ſicut accepit grãm, in alterutrum il-
lam adminiſtrantes: ‖ ſicut boni diſpẽſato-
11 res multiformis grę Dei. ¶ Si quis loquitur:
quaſi ſermones Dei. ſi quis miniſtrat: tan-
quã ex virtute, quã adminiſtrat Deus. vt in
oĩbus honorificẽt Deus per Ieſum Chriſtũ:
cui eſt gloria & imperium, in ſecula ſeculo-
12 rum. Amen. ¶ Chariſſimi nolite peregrinari
in feruore qui ad tentationẽ vobis fit, quaſi
13 noui aliquid vobis contingat: ¶ ſed cõican-
tes Chriſti paſſionibus, gaudete, vt & in re-
C uelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.
14 ¶ Si exprobramini in noĩe Chriſti, beati eri
tis: qm̃ quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis
Dei, & qui eſt eius Spũs: ſuper vos requie-
15 ſcet. ¶ Nemo aũt veſtrum patiaẽ vt homici-
da, aut fur, aut maledicus, aut alienorũ ap-
16 petitor. ¶ Si autẽ vt Chriſtianus: non erube-
17 ſcat, glorificet autẽ Deum in iſto noĩe. ¶ qm̃
tempus eſt: vt incipiat iudiciũ à domo Dei.
Si aũt primùm à nobis: quis finis eorũ qui
18 non credunt Dei Euangelio? ¶ ‖ Et ſi iuſtus*
vix ſaluabitur: impius & peccator vbi pa-

*Marginal notes:* in quibus nũc ob ſtupeſcũt 1. — peregrinantur 3. — 1. — appropinquauit 1. — voſmetipſos 3. — ‖ Pro. 10. b.12. — ‖ Ro. 12 x 13. — ‖ Heb. 13. a.2. — ‖ Phil. 2 b 14. Ro.12.b.5 1. Cor. 4. a 2. — gloria Dei Spiritus in vobis requieſcit 1. — gloria & Dei Spiritus ſin vobis requieſcit 3. — ‖ Pro. 11. d 31. — * quidem — ſaluatur 1.

9 rebunt? ¶ Itaque & hi qui patiuntur ſecun-
dùm voluntatem Dei fideli creãtori com-
mendent animas ſuas in benefactis.

## CAPVT V.

1 SEniores ergo qui in vobis ſunt,
A obſecro, cõſenior & teſtis Chri
ſti paſſionũ, - qui & eius quæ
in futuro reuelanda eſt, gloriæ
2 cõſoꝛtor: ¶ paſcite qui in vobis
eſt, gregem Dei, prouidẽtes non coactè, ſed
ſpontaneè ſcd̃m Deum: neque turpis lucri
3 gratia, ſed voluntariè: ¶ neq; vt dominantes
B in cleris, ſed formæ facti gregis ex animo.
4 ¶ Et cùm apparuerit princeps paſtorum, per
cipietis immarceſcibilem glorię coronam.
5 ¶ Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenio
ribus. ‖ Omnes autem inuicem humilitatẽ
inſinuate: quia Deus ‖ ſuperbis reſiſtit, hu-
6 milibus autem dat gratiam. ¶ Humiliamini
C igiẽ ſub potẽti manu Dei, vt vos exaltet in
7 tempore viſitationis. ¶ ‖ Omnem ſolicitudi-
nem veſtram proijcientes in eum: qm̃ ipſi
8 cura eſt de vobis. ¶ Sobrij eſtote & vigilate,
quia aduerſarius veſter diabolus tanquam
leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.
9 ¶ ‖ Cui reſiſtite fortes in fide, ſcientes ean-
dem paſſionem ei quæ in mundo eſt, veſtræ
10 fraternitati fieri. ¶ Deus autem omnis gra-
D tiæ, qui vocauit nos in ęternam gloriam in
Chriſto Ieſu, modicũ paſſos, ipſe perficiet,
11 confirmabit, ſolidabitque. ¶ Ipſi gloria, &
12 imperium in ſecula ſeculorum. Amen. ¶ Per
Syluanum fidelem fratrem vobis, vt arbi-
tror, breuiter ſcripſi, obſecrans & cõteſtans
hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.
13 ¶ Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone
14 coelecta: & Marcus filius meus. ¶ Salutate
inuicem in oſculo ſancto: Gratia vobis om
nibus qui eſtis in Chriſto Ieſu. Amen.

*Marginal notes:* -1. — forma facti regis — ‖ Ro. 12.c. 10. Iac. 4.c.10 — ‖ Pſ. 54.d. 23. — ‖ Matt. 6. c.25.d.28 Luc.12.c. 22. — collecta

# EPISTOLA PETRI APOSTOLI SECVNDA.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM Beati Petri Apoſtoli.

*SIMON Petrus per fidem, huic mundo ſapientes mortuos eſſe declarat, eiſdemque pietatis quanta ſit magnitudo, luce ipſa clarius manifeſtat.*

## CAPVT PRIMVM.

*ˋSimeon 1.*
1 A SIMON` Petrus, ſeruus, &
Apoſtolus Ieſu Chr̄i, iis qui
coæqualem nobiſcū ſortiti
ſunt fidē in iuſtitia Dei no
ſtri & ſaluatoris Ieſu Chr̄i.
2 ¶ Gratia vobis & pax adim-
pleat̄ in cognitione Dei`, & *—10.*
3 Chriſti Ieſu Dn̄i nr̄i: ¶ quō oīa nobis diuinę
virtutis ſuæ quæ ad vitam & pietatem, ˋdo *ˋdonata eſt 7.*
nata ſunt` per cognitionē eius qui vocauit
4 nos propria gloria & virtute: ¶ per ˋquē `ma *ˋqua 7. ˋquam 8.*
xima & precioſa nobis promiſſa donauit:
vt per hęc efficiamini diuinę cōſortes natu
ræ, fugientes eius quę in mundo eſt, cōcupi
5 ſcētiæ corruptionem. ¶ Vos aūt curam oēm
B ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra vir-
6 tutem, in virtute aūt ſcientiam, ¶ in ſcientia
aūt abſtinētiam, in abſtinentia aūt patien-
7 tiam, in patientia aūt pietatem, ¶ in pietate
aūt amorē fraternitatis, in amore aūt frater
8 nitatis charitatem. ¶ Hæc.n.ˋ ſi vobiſcū ad- *ˋvobiscū adſint 5.*
ſint`, & ſuperent: nō vacuos nec ſine fructu
vos conſtituent in Dn̄i nr̄i Ieſu Chr̄i cogni
9 tione. ¶ Cui.n. non pręſto ſunt hęc, cęcus eſt,
& manu tētans, obliuionem accipiens pur-
10 gationis veterū ſuorum delictorū. ¶ Quapro
pter fratres magis ſatagite, vt per bona ope
ra certam veſtram vocationē & electionem
faciatis. hec.n. facientes, non peccabitis ali-
11 quando. ¶ Sic.n. abundanter miniſtrabit̄ vo-
bis in æternum regnum Dn̄i noſtri & ſalua
12 toris Ieſu Chr̄i. ¶ Propter qđ incipiā vos ſp
C cōmonere de his: & quidē ſcientes & cōfir-
13 matos vos in præſenti veritate. ¶ Iuſtum aūt
arbitror quādiu ſum in hoc tabernaculo, ſu
14 ſcitare vos in cōmonitione: ¶ certus ꝙ velox
eſt depoſitio tabernaculi mei ſcđm quod & *‖Ioh. 21. d 19.*
15 ‖ Dn̄s nr̄ Ieſus Chr̄s ‖ ſignificauit mihi. ¶ Da-
bo aūt operā & frequenter habere vos poſt *ˋdoctas 3*
obitū meum, vt horū memoriam faciatis.
16 ¶ Non.n.ˋ indoctas` fabulas ſecuti, notā feci *1. Cor. 1. c. 17. 2. a. 1. a 4. c. 13. 4. d 40.*
mus vobis Dn̄i nr̄i Ieſu Chriſti virtutē &
ˋpræſciētiam`: ſed ſpeculatores facti illius *ˋpræſentiam 5.*
17 magnitudinis. ¶ Accipiēs.n. à Deo Patre ho-
D norem & gloriam, voce delapſa ad eū huiu
ſcemodi à magnifica gloria: ‖ Hic eſt filius *‖Mat. 17 a. 5.*
meus dilectꝰ, in quo mihi cōplacui: ipſum
18 audite. ¶ Et hanc vocē nos audiuimus de cœ
lo allatā, cùm eſſemus cum ipſo in monte
19 ſancto. ¶ Et habemus firmiorē propheticum
ſermonē: cui benefacitis attendentes, quaſi
lucernæ lucēti ī caliginoſo loco, donec dies
eluceſcat, & lucifer oriat̄ in cordibus vr̄is.
20 ¶ ‖ Hoc primū intelligētes, ꝙ oīs prophetia *‖1. Ti. 3. d 16.*
ſcripturæ, propria interpretatione non fit.
21 ¶ Non enim voluntate humana allata eſt
aliquādo prophetia: ſed Spiritu ſancto in-
ſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

## CAPVT II.

1 R FVerunt verò & pſeudopprophe-
tæ in populo, ſicut & in vobis
erunt magiſtri mendaces qui
introducēt ſectas perditionis,
& eum qui emit eos, Dn̄m ne-
gant, ſuperducentes ſibi celerem perditio-
2 nē. ¶ Et multi ſequētur eorum luxurias, per
3 quos via veritatis blaſphemabitur: ¶ & in
auaritia fictis verbis de vobis negociabun-
tur, quibus iudicium iam olim non ceſſat:
4 & perditio eorum non dormitat. ¶ Si enim *‖Iob. 4. d. 18. Iuda a. 6*
Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed
• rudentibus inferni detractos in tartarū tra-
5 didit cruciandos, in iudicium reſeruari. ¶ Et *‖Ge. 7. a. 1*
originali mūdo non pepercit, ſed ‖ octauum
Noe iuſtitiæ præconem cuſtodiuit, diluuiū
6 mundo impiorum inducens. ¶ ‖ Et ciuitates *‖Ge. 19. c. 24.*
Sodomorum & Gomorrhæorū in cinerem
redigens, euerſione damnauit, exemplum
7 eorum qui impiè acturi ſunt ponēs: ¶ & iu-
B ſtū Lot oppreſſum à nefandorum iniuria *—8.*
8 ac luxurioſa cōuerſatione eripuit. ¶ aſpectu
enim & auditu iuſtꝰ erat, habitās apud eos
qui de die in diem aīam iuſtā iniquis ope- *ˋDeus*
9 ribus cruciabant. ¶ Nouit ˋDn̄s` pios de ten-
tatione eripere, iniquos verò in diē iudicij
10 reſeruare cruciandos: ¶ magis aūt eos q poſt
carnē in concupiſcentia immūditię ambu-
lant, dominationemq; cōtemnūt, audaces,
ſibi placentes: ſectas nō metuunt introdu *—9.*
11 cere blaſphemātes. ¶ Vbi angeli, fortitudine

&

& virtute cum ſint maiores, non portent
*à Domino.* 12 aduerſum-ſe* execrabile iudicium. ¶Hi ve-
C rò velut irrationabilia pecora, naturaliter
in captionem & in perniciem, in his quæ
ignorant blaſphemantes, in corruptione
*coinquinationes 1* 13 ſua peribunt, ¶percipiẽtes mercedem iniu-
ſtitię, voluptatẽ exiſtimantes diei delicias
coinquinationis, & maculę: delicijs affluẽ
14 tes, i cõuiuijs ſuis luxuriãtes vobiſcũ. ¶ocu
los habentes plenos adulterij & inceſſabi-
lis delicti. Pellicientes animas inſtabiles,
cor exercitatum auaritia habentes, maledi-
*Nu. 22. d. 23.* 15 ctionis filij: ¶derelinquentes rectam viã, er
rauerunt, ‖ ſecuti viam Balaam ex Boſor, q
*Iuda b. 11 -4.* 16 mercedẽ iniquitatis amauit. ¶ correptionẽ
verò habuit ſuæ veſanię, ſubiugale mutũ
*Iuda c. 12* animal, hominis voce loquens, prohi-
17 buit Prophetæ inſipientiam. ¶‖Hi ſunt fon
D tes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagita
tę, quibus caligo tenebrarum reſeruatur.
*Superbia* 18 ¶ Superba enim vanitatis loquentes, pelli-
ciunt in deſiderijs carnis luxuriæ eos qui
paululum effugiũt, qui in errore cõuerſan-
19 tur, ¶libertatem illis promittentes, cũ ipſi
*Iohã. 8. d. 34.* ſerui ſint corruptionis. ‖à quo enim qs ſu-
20 peratus eſt: huius & ſeruus eſt. ¶‖Si enim re
*Rom. 6. d 20.* fugientes coinquinationes mundi in co
gnitione Domini noſtri & ſaluatoris Ieſu
*Heb. 6. a. 4.* Chriſti, his rurſus implicati ſuperantur: fa
cta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus.
*10. e. 26.* 21 ¶Melius enim erat illis non cognoſcere viã
*Mat. 12. d. 45.* iuſtitię, quam poſt agnitionem, retrorſum
conuerti ab eo quod illis traditum eſt ſan
22 cto mandato. ¶Contigit enim eis illud ve-
*‖Prou. 26 b. 11.* ri prouerbij: ‖ Canis reuerſus ad ſuum vo-
mitum: & ſus lota in volutabro luti.

## CAPVT III.

1 HAnc ecce vobis chariſſimi ſecũ-
A dam ſcribo epiſtolam, in qui-
bus veſtram excito in cõmoni
2 tione, ſynceram mentem: ¶vt
memores ſitis eorũ quæ prędi
xi verborum à ſanctis prophetis, & Apoſto
lorum veſtrorum, præceptorum Domini &
*1. Dim. 4. a. 1.* 3 Saluatoris. ¶ ‖hoc primũ ſcientes ꝙ veniẽt
in nouiſſimis diebus in deceptione illuſo-
res iuxta proprias concupiſcentias ambu- *2. Tim. 3. a. 1.*
4 tes, ¶dicentes: ‖ Vbi eſt promiſſio, aut aduẽ-
tus eius? ex quo enim patres dormierunt, *Iuda d. 18*
omnia ſic perſeuerant ab initio creaturæ. *Ezech. 12. g. 27.*
5 ¶Latet enim eos hoc volentes, ꝙ cœli erãt
B priùs, & terra, de aqua, & per aquam, con-
6 ſiſtens Dei verbo: ¶per quæ, ille tunc mun-
7 dus aqua inudatus perijt. ¶Cęli autem qui
nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti
ſunt, igni reſeruati in diẽ iudicij, & perdi-
8 tionis impiorum hominum. ¶ Vnum verò
hoc non lateat vos chariſſimi, quia vnus
dies apud Dominum ſicut mille anni, &
9 mille anni ſicut dies vnus. ¶Non tardat Do
minus promiſſionem ſuam, ſicut quidam
C exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, *promiſſi*
nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœni *&*
10 tentiam reuerti. ¶ ‖ Adueniet autem dies *promiſſis*
Dñi vt fur: in quo cœli magno impetu trã *9.*
ſient, elementa verò calore ſoluentur: *‖1. The. 5. a. 2.*
terra autem & quę in ipſa ſunt opera, exu-
11 rentur. ¶Cum igitur hæc omnia diſſoluen- *Apo. 3. a. 3. 16. c. 15.*
da ſint, quales oportet vos eſſe in ſanctis
12 conuerſationibus & pietatibus, ¶expectan-
tes & properantes in aduentũ diei Domi-
ni, per quem cęli ardentes ſoluentur, & *Dei 1.*
13 elementa ignis ardore tabeſcent? ¶‖ No-
uos verò cęlos & nouam terram ſecundũ *Apo. 21.*
promiſſa ipſius expectamus, in quibus iu- *a. 1.*
14 ſtitia habitat. ¶Propter quod chariſſimi hęc *Iſa. 65. e*
expectantes, ſatagite immaculati & inuio- *16. 66. g.*
15 lati ei inueniri in pace. ¶‖& Domini noſtri *22.*
*longanimitatem, ſalutem arbitremini, ſi- *& pro-*
cut & chariſſimus frater noſter Paulus ſe- *miſſa*
cundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vo *Rom. 2. a*
16 bis: ¶ſicut & in omnibus epiſtolis, loquens *4.*
D in eis de his: in quibus ſunt quædam diffi- *Ieſu*
cilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles *Chriſti.*
deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad
17 ſuam ipſorum perditionem. ¶ Vos igitur
fratres, pręſcientes, cuſtodite, ne inſipien-
tium errore traducti, excidatis à propria fir
18 mitate. ¶creſcite verò in gratia, & in cogni
tione Dñi noſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti.
Ipſi gloria & nunc & in diem ęternitatis.
Amen.

# EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM PRIMAM Iohannis Apoſtoli.

*RATIONEM verbi, & quòd Deus ipſe ſit charitas, manifeſtat, & ſuſurrones fratrũ, nec Deum ſcire, nec pios fieri poſſe eò vſque diſſertat, vt eſſe comprobet homicidas: eò quod odium ſit interfectionis occaſio.*

## *CAPVT PRIMVM.*



1 QVOD fuit ab initio, quod
A audiuim9, qđ vidimus ocu-
lis noſtris, quod perſpexi-
mus, & manus noſtræ con-
trectauerunt de verbo vitæ:
2 ¶(& vita manifeſtata eſt: &
vidimus, & teſtamur, & an-
nunciamus vobis vitam ęternam quę erat
3 aud Patrem, & apparuit nobis:) ¶quod vi-
B dimus & audiuimus, annunciamus vobis,
vt & vos ſocietatẽ habeatis nobiſcum, & ſo
cietas noſtra ſit cum Patre & cũ Filio eius
4 Ieſu Chriſto. ¶ Et hæc ſcribimus vobis vt
gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenũ.
5 ¶ Et hæc eſt annunciatio quam audiuimus
ab eo, & annunciamus vobis, ‖ Quoniam
Deus lux eſt, & tenebrę in eo non ſunt vl-
6 læ. ¶Si dixerimus quoniam ſocietatem ha-
C bemus cum eo, & in tenebris ambulamus:
7 mentimur, & veritatem non facimus. ¶ Si
autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt
in luce: ſocietatem habemus ad inuicẽ, &
ſanguis Ieſu Chriſti filij eius emundat nos
8 ab omni peccato. ¶‖Si dixeri mus quoniam
peccatũ non habemus, ipſi nos ſeducimus,
9 & veritas in nobis nõ eſt. ¶ Si confiteamur
D peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, vt remit
tat nobis peccata noſtra, & emũdet nos ab ‖ *Apoc. 1. a. 5.*
10 omni iniquitate. ¶ Si dixerimus quoniam *3. Reg. 8.*
non peccauimus, mendacem facimus eũ, *c. 46.*
& verbum eius non eſt in nobis. *2. Para. 6*

## CAPVT II.

1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, vt *g. 36.*
A non peccetis. Sed & ſiquis pec *Prou. 20. b*
cauerit, aduocatum habemus *9.*
apud Patrem, Ieſum Chriſtũ *Eccle. 7. c.*
2 iuſtum: ¶& ipſe eſt propitia- *21.*
tio pro peccatis noſtris: non pro noſtris aũt
3 tantùm, ſed etiam pro totius mundi. ¶Et in
hoc ſcimus quoniam cognouimus eum, ſi
4 mãdata eius obſeruemus. ¶Qui dicit ſe noſ
ſe eum, & mandata eius non cuſtodit, mẽ *Deum*
5 dax eſt: & in hoc veritas non eſt. ¶Qui autẽ
ſeruat verbũ eius, verè in hoc charitas Dei
perfecta eſt. & in hoc ſcimus quoniã in ip-
6 ſo ſumus. ¶Qui dicit ſe in ipſo manere: de
bet ſicut ille ambulauit & ipſe ambulare.
7 ¶Chariſſimi, nõ mandatum nouum ſcribo
vobis, ſed mandatum vetus quod habuiſtis
ab initio. Mandatum vetus eſt verbũ qđ au
8 diſtis. ¶‖Iterũ mãdatum nouũ ſcribo vobis: *Iohan. 13.*
B quod verũ eſt & in ipſo, & in vobis, qa te- *d. 34. 15.*
9 nebrę trãſierũt, & verũ lumẽ iã lucet. ¶Qui *b. 12.*
dicit ſe in luce eſſe, & fratrẽ ſuũ odit, in te- *–1.*
10 nebris eſt vſq; adhuc. ¶‖Qui diligit fratrem *Infr. 8. c.*
ſuũ, in lumine manet, & ſcãdalũ in eo nõ *14.*
11 eſt. ¶Qui aũt odit fratrẽ ſuũ, in tenebris eſt,
& i tenebris ambulat, & neſcit quò eat: qa
12 tenebræ obcæcauerunt oculos eius. ¶Scribo
vobis filioli, quoniã remittuntur vobis pec
13 cata propter nomen eius. ¶Scribo vobis pa-
tres, qm̃ cognouiſtis eum qui ab initio eſt.
Scribo vobis adoleſcentes, qm̃ viciſtis mali
14 gnũ. ¶Scribo vobis infantes, qm̃ cognoui *Scripſi 1.*
ſtis patrẽ. Scribo vobis iuuenes, quoniam *Scripſi*
fortes eſtis, & verbũ Dei manet in vobis, & *vobis ado-*
15 viciſtis malignum. ¶Nolite diligere mun- *leſcentes 3*
C dũ neq; ea quæ in mundo ſunt. Si quis dili
git mundum, non eſt charitas patris in eo:
16 ¶qm̃ omne qđ eſt in mũdo, cõcupiſcentia
carnis eſt, & cõcupiſcentia oculorũ, & ſup-
bia vitæ, q̃ nõ eſt ex Patre, ſed ex mũdo eſt. *tranſibit*
17 ¶Et mũdus trãſit & cõcupiſcẽtia eius. Qui *16.*

autem

aũt facit volũtatem Dei, manet in æternũ.
18 ¶ Filioli, nouiſſima hora eſt, & ſicut audi-
ſtis,quia Antichriſtus venit: nũc Antichri-
ſti multi facti ſunt. vnde ſcimus quia nouiſ
19 ſima hora eſt.¶Ex nobis prodierunt:ſed nõ
erãt ex nobis.nam ſi fuiſſent ex nobis,per-
D manſiſſent vtiq; nobiſcũ : ſed vt manifeſti
20 ſint qm̃ non ſunt oẽs ex nobis.¶Sed vos vn-
21 ctionẽ habetis à Sancto,& noſtis oĩa.¶Non
ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem,
ſed quaſi ſcientibus eam: & qm̃ oẽ menda
22 cium ex veritate non eſt.¶Quis eſt mendax,
niſi is qui negat qm̃ Ieſus nõ ˋeſt Chriſtus?
Hic eſt antichriſtus qui negat Patrem & Fi-
23 lium.¶Oĩs qui negat Filiũ, nec Patrem ha-
bet:qui cõfitetur Filium,& Patrem habet.
24 ¶Vos qđ audiſtis ab initio, in vobis perma-
neat:Si in vobis permanſerit quod audiſtis
ab initio, & vos in Filio & Pr̃e manebitis.
25 ¶ Et hæc eſt repromiſſio quã ipſe pollicitus
26 eſt nobis,vitã æternã . ¶Hæc ſcripſi vobis de
27 his q ſeducũt vos . ¶Et vos vnctionẽ quã ac-
cepiſtis ab eo,maneat in vobis . Et non ne-
ceſſe habetis vt aliquis doceat vos:ſed ſicut
vnctio eius docet vos de oĩbus,& verũ eſt,
& non eſt mendacium. Et ſicut docuit vos,
28 manete in eo.¶Et nũc filioli, manete in eo:
vt cùm apparuerit, habeamus fiduciam, &
non confundamur ab eo in aduentu eius.
29 ¶Si ſcitis qm̃ iuſtus eſt : ſcitote quoniam &
omnis qui facit iuſtitiam,ex ipſo natus eſt.

CAPVT III.

1 VIdete qualem charitatem dedit
A nobis Pater, vt filij Dei nomi-
nemur & ſimus . Propter hoc,
mundus non nouit nos : quia
2 non nouit eum . ¶Chariſſimi,
nunc filij Dei ſumus, & nondũ apparuit qd
erimus. Scimus qm̃ cum apparuerit ſimiles
3 ei erimus, qm̃ videbimus eum ſicuti eſt.¶Et
oĩs qui habet hanc ſpem in eo , ſanctificat
4 ſe,ſicut & ille ſanct⁹ eſt.¶Oĩs qui facit pec-
catum,& iniquitatẽ facit: & peccatum eſt
5 iniquitas . ¶ ‖Et ſcitis quia ille apparuit vt ‖Iſ.53.a.4 1.Pet.2.d 22.
peccata nr̃a tolleret,& peccatum in eo non
6 eſt.¶Oĩs qui in eo manet,non peccat.& oĩs ‖Iſ.53.c.9
qui peccat,nõ vidit eum, nec cognouit eũ. ‖Io.8.f.46
7 ¶Filioli,nemo vos ſeducat. Qui facit iuſti-
B tiam,iuſtus eſt,ſicut & ille iuſtus eſt.¶‖Qui
8 facit peccatum,ex diabolo eſt:qm̃ ab initio
diabolus peccat.In hoc apparuit filius Dei,
9 vt diſſoluat opa diaboli. ¶Oĩs qui natus eſt
ex Deo,peccatum non facit: qm̃ ſemen ip-
ſius in eo manet,& non poteſt peccare:qm̃
10 ex Deo natus eſt. ¶In hoc manifeſti ſunt fi-
lij Dei,& filij diaboli . Oĩs qui ˋnon eſt iu- ˋnon facit
ſtus,‖non eſt ex Deo: & qui non diligit fra- iuſtitiã 1.
11 trem ſuum. ¶qm̃ hæc eſt annũciatio, quam ‖Ioh.13.d
audiſtis ab initio:‖Vt diligatis alterutrum. 34.15.b.12
12 ¶Non ſicut‖Cain qui ex maligno erat,& oc ‖Ge 4.b.8
C cidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit
eum?Qm̃ opera eius maligna erant: fratris
13 autem eius iuſta. ¶Nolite mirari fratres, ſi
14 odit vos mundus ¶ Nos ſcimus quoniam
‖tranſlati ſumus de morte ad vitam‖qm̃ di ‖Io.5.d.24
ligimus fratres.‖Qui non diligit, manet in Su.2.b.10
15 morte. ¶Omnis qui odit fratrem ſuum,ho- ‖Leu.19.d
micida eſt . Et ſcitis qm̃ oĩs homicida non 17.
habet vitam ęternam in ſemetipſo manen Matt.5.d
16 tem.¶‖In hoc cognouimus charitatem Dei, 22.
Qm̃ ille animam ſuam pro nobis poſuit:& ‖Ioh.15.b
nos debemus pro fratribus animas ponere. 13.
17 ¶‖Qui habuerit ſubſtantiam * mundi,& vi- ‖Iac. 2.c.
derit fratrem ſuum neceſſe habere,& clau- 15.e.16.
ſerit viſcera ſua ab eo:quõ charitas Dei ma *huius
18 net in eo?¶Filioli mei,nõ diligamus verbo,
19 neq; lingua, ſed opere & veritate. ¶in hoc
D cognoſcimus qm̃ ex veritate ſum⁹, & in cõ
20 ſpectu eius ſuadebimus corda noſtra. ¶Qm̃ ‖Mat.7.a
ſi reprehenderit nos cor noſtrum:maior eſt 7.21.b.22.
21 Deus corde noſtro,& nouit omnia.¶Chariſ Ioh.14.b.
ſimi, ſi cor noſtrum nõ reprehenderit nos: 13.15.a.7.
22 fiduciam habemus ad Deum.¶‖& quicquid 16.c.24.
petierimus, accipiemus ab eo : quoniam ‖Inf.5.c.
mãdata eius cuſtodimus, & ea quę ſunt pla 14.
23 cita coram eo,facimus.¶‖Et hoc eſt manda- Ioh.6.d.29
tum eius: Vt credamus in nomine filij eius 16.a.3.
Ieſu Chriſti,& diligamus alterutrum, ſicut Ioh.13.d.
24 dedit mãdatum nobis.¶‖Et qui ſeruat man 34.15.b.12
data eius,in illo manet, & ipſe in eo: & in Ioh.14.c.
hoc ſcimus, quoniam manet in nobis de 23.15.b.10
Spiritu quem dedit nobis.

CAPVT IIII.

1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui
A credere,ſed probate ſpiritus ſi
ex Deo ſint:qm̃ multi pſeudo-
prophetæ exierunt in mun-
2 dum.¶In hoc cognoſcitur ſpiri
tus Dei.omnis ſpiritus qui cõfitetur Ieſum
3 Chriſtũ in carne veniſſe,ex Deo eſt:¶ & oĩs
ſpiritus qui ſoluit Ieſum,ex Deo non eſt,&
hic eſt Antichriſtus,de quo audiſtis quoniã
4 venit,& nunc iã in mundo eſt.¶Vos ex Deo
eſtis filioli, & viciſtis ˋeumˊ. quoniã maior ˋeos 4.
5 eſt qui in vobis eſt, q̃ qui in mundo. ¶‖Ipſi ‖Io.8.f.47
de mundo ſunt:ideo de mundo loquunt̃,& 10.c.27.
6 mundus eos audit.¶Nos ex Deo ſumus. Qui
B nouit Deum,audit nos: qui nõ eſt ex Deo,
nõ audit nos.in hoc cognoſcimus ſpiritum
7 veritatis,& ſpiritum erroris.¶Chariſſimi,di
ligamus nos inuicem, quia charitas ex Deo
eſt.Et omnis qui diligit,ex Deo natus eſt:&
8 cognoſcit Deum.¶Qui non diligit nõ nouit
9 Deum:quoniam Deus charitas eſt.¶‖In hoc ‖Ioh.3.b.
apparuit charitas Dei in nobis,quoniam fi 16.
liũ ſuum vnigenitũ miſit Deus in mundũ,
10 vt viuamus per eũ.¶In hoc eſt charitas:non
quaſi nos dileximus Deum , ſed quoniam
ipſe *dilexit nos,& miſit filium ſuum pro- *prior.
11 pitiationem pro peccatis noſtris. ¶Chariſſi
C mi,ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus
12 alterutrũ diligere. ¶‖Deum nemo vidit vn- ‖Io.1.c.18
quam. Si diligamus inuicem : Deus in no- 1.Tim.6.
bis manet,& charitas eius ĩ nobis perfecta c.16.

eſt. ? In hoc cognoſcimus quoniam in eo
manemus, & ipſe in nobis, quoniã de Spi-
ritu ſuo dedit nobis. ?Et nos vidimus, & te-
ſtificamur quoniã Pater miſit Filiũ * ſuũ`
Saluatorem mũdi. ?Quiſquis confeſſus fue-
rit qm̃ Ieſus eſt filius Dei: De⁹ in eo manet,
& ipſe in Deo. ?Et nos cognouimus, & cre-
didimus charitati quã habet Deus ĩ nobis.
Deus charitas eſt: & qui manet in charita-
7 te, in Deo manet, & Deus in eo. ?In hoc per
D fecta eſt charitas* nobiſcũ. vt fiduciã habea
mus in die iudicij: quia ſicut ille eſt, & nos
8 ſumus in hoc mũdo. ?Timor non eſt in cha-
ritate: ſed pfecta charitas foras mittit timo
rem, q̃m timor pœnã habet: qui aũt timet,
9 non eſt perfectus in charitate. ?Nos ergo di
ligamus Deum, qm̃ Deus prior dilexit nos.
0 ? Siquis dixerit, qm̃ diligo Deum, & fratrẽ
ſuum oderit: mendax eſt. Qui enim non di-
ligit fratrem ſuum quem *videt` : Deum
1 quem non videt, *quõ` poteſt diligere? ? ‖Et
hoc mandatum habemus *à Deo` vt qui di-
ligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

## CAPVT V.

1
A
Omnis qui credit quoniam Ieſus
eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt.
Et oĩs qui diligit eum qui ge-
nuit, diligit & eum qui natus
2 eſt ex eo. ?In hoc cognoſcimus
qm̃ diligimus natos Dei, cùm Deum diliga
3 mus, & mandata eius faciamus. ?Hæc eſt. n.
charitas Dei, vt mandata eius cuſtodiamus
4 & ‖ mandata eius grauia non ſunt. ?Qm̃ oẽ
quod natum eſt ex Deo, vincit mundum: &
hæc eſt victoria quæ vincit mũdũ: fides no
5 ſtra. ?‖Quis eſt* qui vincit mũdum, niſi qui
6 credit qm̃ Ieſus eſt filius Dei? ?hic eſt qui ve
nit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſt⁹.
B non in aqua ſolùm: ſed in aqua ſanguine.
Et ſpiritus eſt qui teſtificatur, qm̃ Chriſtus
7 eſt veritas. ?Qm̃ tres ſunt qui teſtimonium
dant in cęlo: Pr̃, Verbum, & Spiritus ſan- —1.
8 ctus: & hi tres vnum ſunt. ?Et tres ſunt qui
teſtimoniũ dant in terra: Spũs, aqua, & ſan
9 guis, & hi tres vnum ſunt`. ?Si teſtimoniũ —15.
hoĩum accipimus, teſtimonium Dei maius
eſt: qm̃ hoc eſt teſtimonium Dei quod ma-
10 ius eſt, qm̃ teſtificatus eſt de filio ſuo. ?Qui
C credit in filium Dei: habet teſtimoniũ Dei
in ſe. ‖Qui nõ credit Filio, mẽdacẽ facit eũ: ‖Ioh. 3.d.
quia nõ credit in teſtimoniũ qđ teſtificatus 36.
11 eſt Deus de filio ſuo. ?Et hoc eſt teſtimoniũ,
qm̃ vitam æternam dedit nobis Deus. Et
12 hæc vita in filio eius eſt. ?Qui habet filiũ*, * Dei
habet vitã. qui nõ habet filiũ Dei, vitã non
13 habet. ?Hęc *ſcribo` vobis, vt ſciatis qm̃ vitã *ſcripſi 7
habetis ęternã qui creditis in noĩe filij Dei.
14 ?Et hæc eſt fiducia quã habemus ad *eum`. *Deum
Quia quodcũq; petierimus ſcđm volunta- Su. 3. d. 22
15 tẽ eius, audit nos. ?Et ſcimus q̃a audit nos:
quicquid petierimus: ſcimus qm̃ habemus
16 petitiones quas *poſtulamus` ab eo. ?Qui *poſtulaui mus
ſcit fratrem ſuum peccare`, peccatum non
D ad mortem, *petat, & dabitur ei vita, pec- *petet, & dabit ei ui
canti nõ ad mortem. Eſt peccatum ad mor- tam, pec-
17 tem: non pro illo dico vt roget quis. ?Om cantibus 7
nis iniquitas, peccatum eſt: & eſt peccatum
18 ad mortem. ?Scimus quia *oĩs qui natus eſt
ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei con-
19 ſeruat eum, & malignus non tangit eũ. ?Sci
mus qm̃ ex Deo ſumus: & mundus totus in
20 maligno poſitus eſt. ?Et ſcimus quoniam fi
lius Dei venit. ‖& dedit nobis ſenſum vt co ‖Lu. 24. g
gnoſcamus verum Deum, & ſimus in vero 45.
filio eius. Hic eſt verus Deus & vita æterna.
21 ?Filioli cuſtodite vos à ſimulachris. Amen.

# EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI SECVNDA.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM Iohannis Apoſtoli.

VSQVE ADEO` *ad ſanctam fœminam ſcribit, vt eandem dominam non dubitet litteris appellare, eiuſdemque filijs teſtimonium quòd ambulent in veritate, perhibeat.*

1
A
Senior, Electæ Dominæ &
natis ei⁹ quos ego diligo in ve
ritate, & non ego ſolus, ſed &
omnes qui cognouerũt verita
2 tem, ? pp veritatem quæ per-
manet in nobis, & nobiſcũ erit in æternũ.
3 ?Sit vobiſcũ gratia, miſericordia, pax à Deo
Patre, & à Chriſto Ieſu filio Patris in verita
4 te, & charitate. ?Gauiſus ſum valde, quo-
niã inueni de filijs tuis ambulantes in veri
tate, ſicut mandatum accepimus à Patre.
5 ?Et nunc rogo te domina, non tanquã man

datum

datum nouum ſcribens tibi, ſed quod ha-
buimus ab initio, ¶ vt diligamus alteru-
6 trum. ¶ Et hæc eſt charitas, vt ambulemus
ſecundum mandata eius. Hoc eſt enim
mandatum, vt quemadmodum audiſtis ab
7 initio, in eo ambuletis: ¶ quoniam multi
C ſeductores exierunt in mundum, qui non
confitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in car
8 nem: hic eſt ſeductor & antichiſtus. ¶ Vide
te voſmetipſos, ne perdatis quæ operati e
9 ſtis, ſed vt mercedem plenā accipiatis. ¶ Oī
qui recedit, & non permanet in doctrina
Chrī, Deū non habet. Qui permanet in do-
10 ctrina, hic & Patrem & Filiū habet. ¶ Siquis
D venit ad vos, & hāc doctrinam nō affert, no
lite recipere eū in domum, nec Ave ei dixe
11 ritis. ¶ Qui enim dicit illi Ave, communicat
12 operibus eius malignis. ¶ *Plura habens vo-
bis ſcribere, nolui per chartam & atramen
tum: ſpero enim me futurum apud vos, &
os ad os loqui: vt gaudium veſtrum plenū
13 ſit. ¶ Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

*Ioh. 10. d. 31. 15. b. 12. 1. Ioh. 3. b. 12.*

**Ecce prædixi vobis vt in die Domini non cōfundamini.*

# EPISTOLA IOHANNIS APOSTOLI TERTIA.

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM TERTIAM Iohannis Apoſtoli.

*GAIVM pietatis cauſa extollit, atque vt in ipſa pietate maneat, exhortatur. Diotrepen impietatis & ſuperbiæ cauſa obiurgat. Demetrio autem bonum teſtimonium perhibet, cum fratribus vniuerſis.*

1 SENIOR Gaio chariſſimo, quē
A ego diligo in veritate. ¶ Chariſ
2 ſime de omnibus orationem
facio proſperè te ingredi & va-
lere, ſicut proſperè agit anima
3 tua. ¶ Gauiſus ſum valde venientibus fratri
bus, & teſtimonium perhibentibus verita-
4 ti tuæ, ſicut tu in veritate ambulas. ¶ *Maio
rem horū non habeo gratiam quàm vt au-
5 diā filios meos in veritate ambulare. ¶ Cha-
riſſime fideliter facis quicquid operaris in
6 fratres, & hoc in peregrinos, ¶ teſtimonium
B reddiderunt charitati tuæ in conſpectu ec-
cleſiæ, quos *benefacies, deducens dignè
7 Deo. ¶ Pro nomine enim eius profecti ſunt,
8 nihil accipientes à Gentibus. ¶ Nos ergo de
bemus ſuſcipere huiuſmodi, vt cooperato
9 res ſimus veritatis. ¶ Scripſiſſem forſitan ec-
C cleſiæ, ſed is qui amat primatum gerere in
10 eis, Diotrepes non recipit nos. ¶ Propter hoc
ſi venero, commoneam eius opera quæ fa-
cit: verbis malignis garriens in nos. & qua-
ſi non ei iſta ſufficiant: neque ipſe ſuſci-
pit fratres, & eos qui ſuſcipiunt prohibet,
11 & de eccleſia eijcit. ¶ Chariſſime noli imi-
tari malum, ſed quod bonum eſt. Qui be-
ne facit, ex Deo eſt: qui malè facit, non
12 vidit *Deum. Demetrio teſtimonium
D redditur ab omnibus, & ab ipſa veritate,
ſed & nos teſtimonium perhibemus: & no
ſti quoniam teſtimonium noſtrum verum
13 eſt. ¶ Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui
per atramentum & calamum ſcribere tibi.
14 ¶ Spero autem protinus te videre, & os ad
os loquemur. Pax tibi. Salutant te ami-
ci. Saluta amicos nominatim.

**Maius horum nō habeo gaudium.*

**benefaciens deduces.*

**eum.*

# HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

*IVDAS frater Iacobi paruam quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque reijcitur: tamen authoritatem vetuſtate iam & vſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.*

## ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Iudæ Apoſtoli.

*IVDAS Apoſtolus fratres de corruptoribus viæ veritatis ita informat, vt illicitum eſſe diſſeret de ſub iugo ſemel erutos ſeruitutis, denuò operam ſuam officijs nauare ſeruilibus.*

# EPISTOLA IVDAE APOSTOLI, Catholica.



1 IVDAS Ieſu Chriſti ſeruus,
A frater autem Iacobi: his qui
ſunt in Deo Patre dilectis,
& Chriſto Ieſu cōſeruatis,
2 & vocatis. ¶ Miſericordia vo
bis, & pax, & charitas adim
3 pleatur. ¶ Chariſſimi, omnem ſolicitudinē
faciens ſcribendi vobis de communi veſtra
ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis: depre
cās ſupcertari ſemel traditæ ſanctis fidei.
4 ¶ Subintroierunt enim quidam homines *ſupercertare* 2.
(qui olim præſcripti ſunt in hoc iudicium)
impij, Dei noſtri gratiam transferentes in
luxuriam, & ſolum Dominatorem, & Do-
5 minum noſtrū Chriſtum negantes. ¶ Com-
monere autem vos volo, ſciētes ſemel om-
nia, quoniam Ieſus, populum de Terra
Ægypti ſaluans, ‖ ſecundò eos qui non cre
6 diderunt perdidit. ¶ Angelos verò qui non ‖ *Num.14.f*
ſeruauerunt ſuum principatum, ſed dereli- *37.*
B querunt ſuum domicilium, in iudiciū ma-
gni diei, vinculis æternis ſub caligine reſer-
7 uauit. ¶ ‖ Sicut Sodoma & Gomorrha, & fi-
nitimæ ciuitates ſimili modo exfornicatæ, ‖ *Gen. 19.*
& abeuntes poſt carnē alteram, factæ ſunt *e.14.*
exemplum, ignis æterni pœnā ſuſtinentes.
8 ¶ Similiter & hi carnem quidem maculāt,
dominationem autem ſpernunt, maieſtatē
9 autē blaſphemant. ¶ ‖ Cum Michaël archāge
lus cum diabolo diſputans altercaretur de ‖ *Zach.3.*
Moyſi corpore: non eſt auſus iudiciū infer- *a.2.*
re blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet tibi Do-
10 minus. ¶ Hi autē quæcunq; quidem igno-
C rant, blaſphemant: quæcunq; autem natu
raliter, tanquam muta animalia, norūt, in *quia* 3.
11 his corrumpuntur. ¶ Væ illis, qui in via *—5.*
Cain abierunt, & ‖ errore Balaam, mercede ‖ *Gene.4.b*
effuſi ſunt, & in cōtradictione Core perie- *8.*

runt,

12 runt.ˀHi ſunt in epulis ſuis, maculæ, con-
uiuãtes ſine timore, ſemetipſos paſcentes:
nubes ſine aqua, quæ à vẽtis circũferũtur,
arbores autumnales, infructuoſæ, bis mor-
13 tuæ, eradicatæ, ˀfluctus feri maris, deſpumã
tes ſuas cõfuſiones, ſydera errãtia: qbus pro
14 cella tenebrarũ ſeruata eſt in æternũ. ˀ‖Pro
phetauit aũt de his ſeptimᵒ ab Adã, Enoch,
dicẽs: Ecce venit Dominus in ſanctis milli-
15 bus ſuis, ˀfacere iudiciũ cõtra oẽs, & argue-
re oẽs impios, de omnibus operibus impie
tatis eorũ quibus impiè egerunt, & de om-
nibus duris quæ locuti ſunt cõtra ᵇeum ᶜpec
16 catores impij. ˀHi ſunt murmuratores, que-
ruloſi, ſecundũ deſideria ſua ambulantes,
& ‖os eorum loquitur ᵇſuperbiam, ᶜmirãtes
17 perſonas quæſtus cauſa. ˀVos aũt chariſſi-
mi, memores eſtote verborũ ᵇquæ prædicta
ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chri
18 ſti, ˀqui dicebãt vobis qm̃ in ᵇnouiſſimo tẽ
D pore ᶜvenient illuſores ſecũdũ deſideria ſua
19 ambulantes ᵇin impietatibus ᶜ. ˀHi ſunt q
ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum
20 nõ habentes. ˀVos autẽ chariſſimi, ſuper-
ædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ ᵇne-
21 ſtræ ᶜfidei, in Spiritu ſancto orantes ᶜ, ˀvoſ-
metipſos in dilectione Dei ſeruate, expectã
tes miſericordiam Dñi noſtri Ieſu Chriſti
22 in vitã ęternam. ˀEt hos quidẽ arguite iudi
23 catos: ˀillos verò ſaluate, de igne rapiẽtes.
Alijs aũt miſeremini in timore: odientes
24 & eã quæ carnalis eſt, maculatã tunicã. ˀEi
aũt qui potens eſt, vos cõſeruare ſine pecca
to, & cõſtituere ante conſpectum glorię ſuę
immaculatos –in exultatione ᶜ–in aduentu
25 Dñi noſtri Ieſu Chriſti ᶜ, ˀſoli Deo ſaluatori
noſtro per Ieſum Chriſtum Dominum no-
ſtrum gloria & magnificentia, imperium,
& poteſtas ante omne ſeculum, & nunc &
in omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Num. 22. g. 23. 14. Num. 16. a. 1. e. 32. 27. a. 1. 2. Pet. 1. d. 17. ‖Apoc. 1. b. 7. ᵇDeum ‖Pſal. 16 c. 10. ſuperba. 4. 2. Tim. 4. a. 1. 2. Tim. 3. a. 1. 2. Pet. 3. a. 3. ᵇin nouiſſimis temporibus.

ᵇimpietatum ᵇin impietate 8. ᵇveſtra 5. –6. –5

# APOCALYPSIS IOHANNIS Apoſtoli.

## CAPVT PRIMVM.



1 APocalypſis Ieſv
A Christi, quã dedit illi
Deus palã facere ſeruis ſuis
quæ oportet fieri citò: & ſi
gnificauit mittẽs per ange-
2 lũ ſuũ ſeruo ſuo Iohãni, ˀq
teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſti-
monium Ieſu Chriſti, quæcunque vidit.
3 ˀBeatus qui legit & audit verba prophetiæ
huius: & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt:
4 tempus enim propè eſt. ˀIohannes ſeptem
eccleſijs quæ ſunt in Aſia. Gratia vobis &
pax ab eo ‖qui eſt, & qui erat, & qui ventu-
rus eſt, & à ſeptem ſpiritibus qui in conſpe
5 ctu throni eius ſunt: ˀ& à Ieſu Chriſto qui
B eſt teſtis fidelis, ‖primogenitus mortuorũ,
& princeps regũ terræ, qui dilexit nos, &
lauit nos à peccatis nr̃is ‖in ſanguine ſuo,
6 ˀ& fecit nos regnũ & ſacerdotes Deo & pa
tri ſuo, ipſi gloria & imperiũ in ſecula ſecu
7 lorũ. Amẽ. ˀ‖Ecce venit cũ nubibus, & vide
bit eũ oĩs oculus, & qui eum pupugerunt.
Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus
8 terræ. etiam, amen. ˀ‖Ego ſum Alpha, &
Omega, principiũ & finis, dicit Dominus
Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus
9 eſt, omnipotens. ˀEgo Iohannes frater ve-
ſter & particeps in tribulatione, & regno
& patientia in Chriſto Ieſu, fui in inſula, q̃
appellatur Patmos, ꝓpter verbũ Dei & te-
10 ſtimoniũ Ieſu. ˀFui in ſpiritu in dominica
die, & audiui poſt me vocem magnã tanq̃
11 tubæ, ˀdicentis: Quod vides, ſcribe in libro,
C & mitte ſeptem eccleſijs quæ ſunt in Aſia,
Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyati-
ræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodicię.
12 ˀEt conuerſus ſum, vt viderem vocẽ quę lo

‖Exod. 3. d. 14. ‖Cor. 15. c. 20. Coloſ. 1. c. 18. ‖Hebr. 9. c. 12. d. 14 1. Petr. 1. d. 19. 1. Iohã. 1. c. 7. Iſa. 3. c. 13 ‖Mat. 24 c. 30. Iuda c. 14 Iſa. 44. a. 6. Infrà. 21. b. 6. 22. c. 13.

quebatur



quebatur mecū. Et conuerſus vidi ſeptem
3 candelabra aurea: ¶& in medio ſeptē cāde-
labrorū aureorū ſimilē Filio hominis, ve-
ſtitū podére, & præcinctū ad mamillas zo-
4 na aurea. ¶caput autem eius & capilli erant
candidi; tanquam lana alba. & tanquam
nix, & oculi eius tanquam flamma ignis,
5 ¶& pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in
camino ardenti: & vox illius tāquam vox
6 aquarū multarum. ¶& habebat in dextera
ſua ſtellas ſeptē, & de ore eius gladius vtra-
D que parte acutus exibat, & facies eius ſicut
7 ſol lucet in virtute ſua. ¶Et cùm vidiſſem
eū, cecidi ad pedes eius tanquam mortuus.
Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicēs:
Noli timere: ‖ ego ſum primus & nouiſſi-
8 mus: ¶& viuus, & fui mortuus, & ecce ſum
viuens in ſecula ſeculorū, & habeo claues
9 mortis & inferni. ¶Scribe ergo quæ vidiſti,
& quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.
20 ¶Sacramentū ſeptē ſtellarū, quas vidiſti in
dextera mea, & ſeptē candelabra aurea. ſe-
ptē ſtellę: angeli ſunt ſeptem, eccleſiarum,
& cādelabra ſeptem, ſeptem eccleſię ſunt.

CAPVT II.

1 ET angelo Epheſi eccleſiæ ſcri-
A bes Hæc dicit qui tenet ſeptē
ſtellas in dextera ſua, qui am-
bulat in medio ſeptem can
2 delabrorum aureorum. ¶Scio
opera tua & laborem, & patiētiam tuam:
& quia non potes ſuſtinere malos, & tēta-
ſti eos q ſe dicūt Apoſtolos eſſe, & nō ſunt:
3 & inueniſti eos mendaces: & patientiā ha
bes, & ſuſtinuiſti propter nomen meū, &
4 nō defeciſti ¶Sed habeo aduerſum te pau
ca, q charitatem tuam primam reliquiſti.
5 ¶Memor eſto itaque vnde excideris: & age
pœnitentiam, & prima opera fac: ſin autē,
B venio tibi, & mouebo candelabrum tuū de
6 loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. ¶Sed hoc
habes, quia odiſti facta Nicolaitarū, quæ &
7 ego odi. ¶Qui habet aurem, audiat qđ Spiri
tus dicat eccleſijs: Vincenti dabo edere de
8 ligno vitæ, qđ eſt in Paradiſo Dei. ¶Et ange
lo Smyrnæ eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit prim⁹
& nouiſſimus, qui fuit mortuus, & viuit.
9 ¶ſcio tribulationē tuā & paupertatē tuam,
ſed diues es, & blaſphemaris ab his qui ſe
dicunt Iudæos eſſe, & nō ſunt, ſed ſunt ſy-
10 nagoga ſatanæ. ¶ Nihil horū timeas q̄ paſ-
C ſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos
ex vobis in carcerem vt tentemini: & habe
bitis tribulationē diebus decē. Eſto fidelis
vſque ad mortē: & dabo tibi coronam vitę.
11 ¶Qui habet aurem, audiat quid Spiritus di-
cat eccleſijs: Qui vicerit, nō lædetur à mor-
12 te ſecunda. ¶Et angelo Pergami eccleſię ſcri
be: Hæc dicit qui habet rompheā vtraque
13 parte acutā: ¶Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt
D ſatanæ, & tenes nomen meū, & non negaſti
fidem meā. Et in diebus illis Antipas teſtis
meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, vbi
14 ſatanas habitat. ¶ Sed habeo aduerſus te
pauca: qa habes illic tenentes doctrinā Ba-
laam, ‖qui docebat Balac mittere ſcandalū ‖Nu 24.
15 corā filiis Iſraël, edere & fornicari: ¶ita ha c.14.25.
bes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarū. &.31.32.
16 ¶Similiter pœnitentiam age. ſi quo minus: c.16.
veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in
17 gladio oris mei. ¶Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat eccleſijs: Vincenti dabo
E manna abſconditū, & dabo illi calculū can
didū, & in calculo nomen nouū ſcriptū qđ
18 nemo ſcit, niſi qui accipit. ¶Et angelo Thya
tiræ eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius Dei, q
habet oculos tanq̄ flammam ignis, & pe-
19 des eius ſimiles aurichalco. ¶ Noui opera
tua, & fidē, & charitatē tuā, & miniſte- ‑1.
riū, & patientiā tuam, & opera tua nouiſſi-
20 ma plura prioribus. ¶Sed habeo aduerſus te
F pauca: quia permittis mulierē Iezabel, quæ
ſe dicit prophêten, docere & ſeducere ſer-
uos meos, fornicari, & manducare de idolo
21 thytis. ¶Et ‖dedi illi tēpus, vt pœnitētiā age ‖Iob.14.
ret: & nō vult pęnitere à fornicatione ſua. d.13.
22 ¶Ecce mittā eam in lectum, & qui mœchā-
tur cum ea, in tribulatione maxima erunt,
23 niſi pęnitētiā ab operibus ſuis egerint: ¶& in morte
filios eius interficiam in mortē: & ſcient 8.
omnes eccleſiæ quia ‖ego ſum ſcrutās renes ‖1. Re.16
& corda: & dabo vnicuique veſtrum ſecun b.7.
24 dū opera ſua. ¶Vobis autem dico * cæteris Pſ.7.b.10
qui Thyatiræ eſtis: Quicunque non habent Ier.11.d.
G doctrinā hanc, qui non cognouerunt alti- 20.17.b.
tudinē ſatanæ, quemadmodum dicunt: nō 10.20.c.
25 mittam ſuper vos aliud pondus. ¶tamē id 12.
26 quod habetis, tenete donec veniā. ¶ Et qui &
vicerit & cuſtodierit vſque in finem opera altitudi-
27 mea: ‖dabo illi poteſtatē ſuper Gentes, ¶& nes 5.
reget eas in virga ferrea, & tāquam vas fi- Pſ.2.c.8.
28 guli confringentur, ¶ ſicut & ego accepi à ‑1.
patre meo, & dabo illi ſtellam matutinā.

29 ¶Qui habet aurem, audiat quid Spiritus di
cat eccleſijs.

## CAPVT III.

1 ET angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe: Hæc di-
A cit qui habet ſeptem ſpūs Dei, & ſeptē
ſtellas: Scio opera tua, quia nomē habes ꝙ
2 viuas, & mortuus es. ¶Eſto vigilans, & con-
firma cætera quę moritura erāt. Non enim
*inueni 3 — 3 *inuenio ópa tua plena corā Deo meo. ¶In
mēte ergo habe qualiter acceperis, & audie
|Inf. 16.c — ris: & ſerua, & pęnitentiā age. |Si ergo non
15. — vigilaueris, |veniā ad te tanꝗ fur, & neſcies
1.Theſ.5 — 4 qua hora veniā ad te. ¶Sed habes pauca no-
a.2. — mina in Sardis, qui non inquinauerunt ve-
2.Pet.3.c — ſtimenta ſua, & ambulabunt mecum in al
10. — 5 bis, quia digni ſunt. ¶Qui vicerit, ſic veſtiet
veſtimētis albis, & non delebo nomē eius
B de libro vitæ, & cōfitebor nomen eius corā
6 Patre meo, & coram angelis eius. ¶Qui ha-
bet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccle
7 ſijs. ¶Et angelo Philadelphiæ eccleſiæ ſcri-
|Iſa.22.f. — be: Hæc dicit Sanctus & Verus, |qui habet
22. — clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit:
Iob 12.b. — 8 claudit, & nemo aperit. ¶Scio opera tua. Ec
14. — ce dedi corā te oſtium apertū qđ nemo pōt
claudere: quia modicam habes virtutē, &
ſeruaſti verbū meum, & nō negaſti nomen
9 meū. ¶Ecce dabo de ſynagoga ſatanę, qui di
cunt ſe Iudęos eſſe, & non ſunt, ſed mentiū
tur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent
ante pedes tuos: & ſciēt quia ego dilexi te:
10 ¶qm̄ ſeruaſti verbum patiētiæ meæ, & ego
C ſeruabo te ab hora tentationis, quæ ventu-
ra eſt in orbem vniuerſum tentare habitā-
11 tes in terra. ¶Ecce venio citò: tene quod ha-
12 bes, vt nemo accipiat coronam tuam. ¶Qui
vicerit, faciā illum columnam in tēplo Dei
mei, & foras nō egredietur amplius, & ſcri
bā ſuper eum nomen Dei mei, & nomen ci
uitatis Dei mei, nouæ Ieruſalē, quæ deſcen
dit de cęlo à Deo meo, & nomen meum no
13 uum. ¶Qui habet aurē, audiat quid Spūs di
14 cat eccleſijs. ¶Et angelo Laodiciæ eccleſiæ
|Ecc.23.4 — ſcribe: Hęc dicit, |Amē teſtis fidelis & verus
9.b.14. — 15 qui eſt principium creaturæ Dei: ¶Scio ope
Col.1.c.19 — D ra tua, quia neque frigidus es, neque cali-
16 dus. vtinam frigidus eſſes, aut calidus. ¶Sed
quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus,
17 incipiam te euomere ex ore meo. ¶Quia di-
cis: Quòd diues ſum, & locupletatus, &
nullius egeo, & neſcis quia tu es miſer, &
miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.
18 ¶ Suadeo tibi emere à me, aurum ignitum
probatum, vt locuples fias: & veſtimētis al
bis induaris, vt non appareat cōfuſio nudi-
tatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos vt
|Prou 3.b — 19 videas. ¶ | Ego quos amo, arguo & caſtigo.
11. — 20 Æmulare ergo, & pœnitentiam age. ¶Ecce
Heb. 12.b — ſto ad oſtium & pulſo, ſiquis audierit vocē
6. — meam, & aperuerit* ianuam: intrabo ad il
*mihi — lum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.
21 ¶Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in thro
no meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum Patre
22 meo in throno eius. ¶Qui habet autem, au-
diat quid Spiritus dicat eccleſijs.



## CAPVT IIII.

1 POſt hæc vidi: & ecce hoſtiū apertum in
A cœlo, & vox prima quā audiui tāquam
tubę loquens mecum, dicens: Aſcende huc,
& oſtendā tibi quæ oportet fieri cito* poſt — *2.
2 hæc. ¶*Statim* fui in ſpiritu: & ecce ſedes — *Poſt hæc ſtatim 3.
poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedens. — *Et ſe
3 ¶Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu lapidis
iaſpidis, & ſardinis: & iris erat in circuitu ſe
4 dis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ. ¶Et in cir-
cuitu ſedis ſedilia vigintiquatuor: & ſuper
B thronos, vigintiquatuor ſeniores ſedentes,
circumamicti veſtimētis albis, & in capiti-
5 bus eorū coronæ aureæ. ¶Et de throno pro-
cedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſe
ptem lampades ardentes ante thronū, qui
6 ſunt Septem Spiritus Dei. ¶Et in conſpectu
ſedis tāquam mare vitreum ſimile cryſtal-
lo: & in medio ſedis & ī circuitu ſedis qua-
7 tuor aīalia plena oculis antè, & retrò. ¶Et
animal primum, ſimile leoni, & ſecūdum
C animal, ſimile vitulo: & tertium animal,
habens faciem quaſi hominis: & quartum
8 animal, ſimile aquilæ volanti. ¶Et quatuor
animalia, ſingula eorū habebant alas ſenas
in circuitu: & intus plena ſunt oculis. & re-
quiem non habebant die ac nocte, & dicen — |Iſ.6.a.3.
tia: | Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus
Deus omnipotēs, qui erat, & qui eſt, & qui
9 venturus eſt. ¶ Et cùm darent illa anima-
lia gloriam & honorem & benedictionem
ſedenti ſuper thronū, viuēti in ſecula ſecu-
10 lorum: ¶procidebant vigintiquatuor ſenio-
D res ante ſedentē in throno, & adorabant vi
uentem in ſecula ſeculorū, & mittebāt co-
11 ronas ſuas ante thronum, dicētes: ¶Dignus
es Domine Deus noſter accipere gloriā &

hono-

honorem, & virtutem: quia tu creaſti oĩa,
& pp voluntaté tuam erant & creata ſunt.



CAPVT V.

1 ET vidi in dextera ſedẽtis ſupra
A thronum, librũ ſcriptum in-
tus & foris, ſignatũ ſigillis ſe-
2 ptem. ¶Et vidi angelum for-
tem, prædicantẽ voce magna:
Quis eſt dignus aperire librũ, & ſoluere ſi-
3 gnacula eius? ¶Et nemo poterat neq; in cę-
lo, neq; in terra, neq; ſubtus terrã aperire li
4 brũ, neq; reſpicere illum. ¶Et ego flebã mul
tum qm̃ nemo dignus inuentus eſt aperire
5 librum, nec videre eum. ¶Et vnus de ſenio-
ribus dixit mihi: Ne fleueris: ecce vicit leo
de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum,
6 & ſoluere ſeptem ſignacula ei⁹. ¶Et vidi, &
B ecce in medio throni & quatuor aĩalium,
& in medio ſeniorum, Agnum ſtantem tan
quam occiſum, habentẽ cornua ſeptem &
oculos ſeptẽ: qui ſunt ſeptẽ Spũs Dei, miſ-
7 ſi in oẽm terrã. ¶Et venit, & accepit de dexte
8 ra ſedentis in throno librum. ¶Et cùm ape
ruiſſet librum, quatuor aĩalia & vigintiqua
tuor ſeniores ceciderunt corã agno, haben
tes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas
odoramentorum, quæ ſunt orationes San-
9 ctorum: ¶& cantabant canticum nouum, di
C centes: Dignus es Dñe accipere librum, &
aperire ſignacula eius: qm̃ occiſus es, & re
demiſti nos Deo in ſanguine tuo, ex oĩ tri-
10 bu, & lingua, & populo, & natione: ¶& feci
ſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdotes, &
11 regnabimus ſuper terram. ¶Et vidi, & au-
diui vocem angelorũ multorum in circui-
tu throni, & animalium & ſeniorũ: & erat
12 numerus eorũ millia millium, ¶dicẽtium,
voce magna: Dignus eſt Agnus qui occiſus
D eſt, accipere virtutẽ, & diuinitatẽ, & ſapien-
tiam, & fortitudinem, & honorem, & glo-
13 riam & benedictionẽ. ¶Et omnem creaturã
quæ in cœlo eſt, & ſuper terram, & ſub ter-
ra, & quę ſunt in mari, & quę in eo: omnes
audiui dicentes: Sedẽti in throno, & Agno,
benedictio & honor & gloria & poteſtas in
14 ſecula ſeculorum. ¶Et quatuor animalia di
cebant: Amen. Et vigintiquatuor ſeniores
ceciderunt in facies ſuas: & adorauerunt vi
uentem in ſecula ſeculorum. 7.

CAPVT VI.

1 ET vidi q aperuiſſet Agnus vnũ de ſeptẽ
A ſigillis, & audiui vnũ de quatuor aĩali-
bus, dicens, tãquam vocẽ tonitrui: Veni, &
2 vide. ¶Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſe
debat ſuper illum, habebat arcũ, & data eſt
3 ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. ¶Et
cùm aperuiſſet ſigillum ſcd̃m, audiui ſcd̃m
4 animal, dicẽs: Veni, & vide. ¶Et exiuit alius

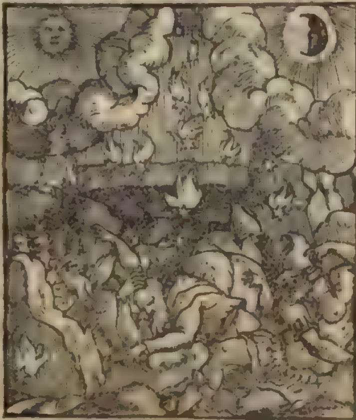


equus rufus: & qui ſedebat ſuper illum, da
tum eſt ei vt ſumeret pacẽ de terra, & vt in
uicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius
5 magnus. ¶Et cũ aperuiſſet ſigillum tertium,
B audiui tertium animal, dicens: Veni, & vi-
de. Et ecce equ⁹ niger: & qui ſedebat ſuper
6 illũ, habebat ſtatêram in manu ſua. ¶Et au
diui tanquã vocem in medio quatuor ani-
malium dicentiũ: Bilibris tritici denario, dicẽtem
& tres bilibres hordei denario, & vinũ & o- 6.
7 leum ne lęſeris. ¶Et cùm aperuiſſet ſigillum
quartũ, audiui vocem quarti aĩalis dicẽtis:
8 Veni, & vide. ¶Et ecce equus pallid⁹: & qui
ſedebat ſuper eũ, nomẽ illi Mors, & infer-
nus ſequebat̃ eũ: & data eſt illi poteſtas ſu-
per quatuor partes terræ, interficere gladio,
9 fame, & morte, & beſtijs terræ. ¶Et cum ape
C ruiſſet ſigillum quintum: vidi ſubtus alta-
re aĩas interfectorũ propter verbum Dei, &
10 pp teſtimonium quod habebãt: ¶& clama-
bant voce magna, dicentes: Vſquequo Do-
mine, (ſanctus, & verus,) non iudicas & nõ
vindicas ſanguinem noſtrum de ijs qui ha-

bitant



11 bitant in terra? ꝰ Et datæ ſunt illis ſingulæ
ſtolæ albæ: & dictū eſt illis, vt requieſcerēt
adhuc tempus modicum, donec cōpleātur



cōſerui eorū, & fratres eorū, qui interficiē-
12 di ſunt ſicut & illi. ꝰEt vidi cū aperuiſſet ſi-
D gillū ſextū: & ecce terræmotus magnus fa-
ctus eſt, & ſol factus eſt niger tanq̄ ſaccus
cilicin⁹: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis:
13 & ſtellę de cœlo ceciderūt ſuper terrā, ſicut
ficus emittit groſſos ſuos cū à vēto magno
14 mouet: & cœlū receſſit ſicut liber inuolu-
tus: & oīs mons, & inſulæ de locis ſuis mo
15 tæ ſunt: ꝰreges terræ, & principes, & tribu-
ni, & diuites, & fortes, & omnis ſeru⁹, & li-
ber abſconderūt ſe in ſpelūcis & in petris
16 montiū. ꝰ& dicūt mōtibus & petris: ‖ Cadi
te ſuper nos, & abſcōdite nos à facie ſeden
17 tis ſuper thronū, & ab ira Agni: ꝰqm̄ venit
dies magnus iræ ipſorū: & qs poterit ſtare?

*‖ Iſa.2. d.19. Oſee.10. b,8. Luc.23. d.30. Infra 9. b.6.*

CAPVT VII.

1 POST hęc vidi quatuor ange-
A los ſtātes ſuper quatuor angu
los terrę, tenētes quatuor ven
tos terræ ⁿne flarentˋ ſuper ter
2 rā, neq; ſuper mare, neque in
2 vllam arborē. ꝰEt vidi alterum angelū aſcē
dentē ab ortu ſolis, habentem ſignū Dei vi
ui: & clamauit voce magna quatuor ange-
3 lis, quib⁹ datū eſt nocere terræ & mari, ꝰdi-
cens: Nolite nocere terręⁿ &, mari, neq; ar-
boribus, quoaduſque ſignemus ſeruos Dei
4 noſtri in frōtibus eorū. ꝰEt audiui numerū
ſignatorū, centū quadraginta quatuor mil-
5 lia ſignati ex omni tribu filiorū Iſraël. ꝰEx
tribu Iuda, duodecim millia ſignati. Ex tri-

*ⁿne flaret ventus 4.*

*ⁿneque 4.*



bu Ruben, duodecim millia ſignati Ex tri-
B bu Gad, duodecim millia ſignati. ꝰEx tribu
6 Aſer, duodecim millia ſignati Ex tribu Ne-
phthali, duodecim millia ſignati. Ex tribu
7 Manaſſe, duodecim millia ſignati. ꝰEx tribu
Simeon, duodecim millia ſignati. Ex tribu
Leui, duodecim millia ſignati. Ex tribu Iſſa
8 char, duodecim millia ſignati. ꝰEx tribu Za
bulon, duodecim millia ſignati. Ex tribu Io
ſeph, duodecim millia ſignati. Ex tribu Be
9 n–iamin, duodecim millia ſignati. ꝰ Poſt
hæc vidi turbam magnam quam dinume-
C rare nemo poterat, ex omnibus gentibus &
tribubus, & populis, & linguis: ſtātes ante
thronum, & in cōſpectu Agni, amicti ſtolis
10 albis, & palmæ in manibus eorum. ꝰ& cla-
mabant voce magna, dicētes: Salus Deo no
11 ſtro qui ſedet ſuper thronum, & Agno. ꝰEt
omnes angeli ſtabant in circuitu throni &
ſeniorū & quatuor animaliū: & ceciderūt
in conſpectu throni in facies ſuas, & adora-
12 uerunt Deum, ꝰdicentes, Amen. Benedictio
& claritas, & ſapiētia, & gratiarū actio, ho-
nor & virtus, & fortitudo Deo noſtro ī ſecu
13 la ſeculorum. Amen. ꝰEt reſpōdit vnus de

D ſenioribus, & dixit mihi : Hi q amicti ſunt
14 ſtolis albis, qui ſunt? & vnde venerunt? ¶Et
dixi illi: Dñe mi, tu ſcis: Et dixit mihi : Hi
ſunt q venerũt de tribulatione magna, &
lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in
15 ſanguine Agni. ¶ideo ſunt ante thronũ Dei,
& ſeruiunt ei die ac nocte in tẽplo eius: &
qui ſedet in thrôno, habitabit ſuper illos.
|*Iſa. 49:* 16 ¶|nõ eſuriẽt, neq; ſitient amplius, nec ca-
*c. 10.* 17 det ſuper illos ſol, neq; vllus ęſtus: quoniã
|*Iſa. 25.* Agnus qui in medio throni eſt, reget illos,
*c. 8.* & deducet eos ad vitę fontes aquarũ, & |ab
*Infra 21.* ſterget Deus oẽm lachrymã ab oculis eorũ.
*b. 4.*



CAPVT VIII

1 ET cùm aperuiſſet ſigillũ ſepti-
A mum, factũ eſt ſilẽtiũ in cœ-
2 lo, quaſi media hora. ¶Et vidi
ſeptẽ angelos ſtãtes in cõſpe-
ctu Dei : & datæ ſunt illis ſe-
3 ptem tubæ. ¶Et alius angelus venit, & ſtetit
ante altare, habẽs thuribulũ aureũ, & data
—2. ſunt illi incẽſa multa, vt daret⸗de oratio-
nibus Sanctorũ oĩum ſuper altare aureũ:
—7. 4 qđ eſt ante thronũ⸗Dei.ʼ ¶Et aſcẽdit fumus
incenſorum de orationibus Sãctorũ de ma
5 nu angeli coram Deo. ¶Et accepit angelus
*aureum thuribulũ*, & impleuit illud de igne alta-
ris, & miſit in terrã, & facta ſunt tonitrua
B & voces & fulgura, & terræmotus magnus.
6 ¶ Et ſeptem angeli qui habebant ſeptẽ tu-
7 bas, præparauerunt ſe, vt tuba canerẽt. Et
primus angelus tuba cecinit, & facta eſt grã
do & ignis, miſta ĩ ſanguine, & miſſum eſt
in terram, & tertia pars terrę cõbuſta eſt, &
tertia pars arborũ cõcremata eſt, & oẽ fęnũ
8 viride combuſtum eſt. ¶ Et |ſecundus ange
lus tuba cecinit : & tãquam mons magnus
C igne ardens, miſſus eſt in mare: & facta eſt
9 tertia pars maris, sãguis: ¶& mortua eſt ter
tia pars creaturæ eorũ quæ habebant ani-
10 mas ĩ mari, & tertia pars nauiũ interijt. ¶Et



tertius angelus tuba cecinit, & cécidit de cę
lo ſtella magna, ardens tanquã facula, & cé
cidit in tertiã partem fluminum, & in fon
11 tes aquarum: ¶& nomen ſtellæ, dicitur Ab-



ſinthiũ, & facta eſt tertia pars aquarum in
D Abſinthiũ : & multi hominũ mortui ſunt
12 de aquis quia amaræ factæ ſunt. ¶ Et quar-
tus angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt ter-
tia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia
pars ſtellarum, ita vt obſcuraretur tertia
pars eorum, & diei non luceret pars tertia
13 & ͮnoctis ʼſimiliter. ¶Et vidi, & audiui vocẽ ͮ*nox 3.*
vnius aquilæ volantis per medium cœli, ͮ*nocti 5.*
dicentis voce magna: Væ, væ, vę, habitanti-
bus in terra: de cæteris vocibus* trium an- **tuba 8.*
gelorum qui erant tuba canituri.

CAPVT IX.

1 ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi
A ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram, &

data



2 data eſt ei clauis putei abyſſi. ¶Et apuit pu-
teũ abyſſi: & aſcẽdit fumus putei, ſicut fu-
mus fornacis magnæ: & obſcuratus eſt ſol
3 & aër de fumo putei. ¶Et de fumo putei e-
xierunt locuſtæ in terrã: & data eſt illis po-
teſtas, ſicut habent poteſtatẽ ſcorpiones ter
4 ræ: ¶ & præceptum eſt illis, ne læderent fœ-
nũ terræ, neq; omne viride: neq; oẽm arbo
rẽ: niſi tm̃ hoĩes qui non habẽt ſignũ Dei
5 in frontibus ſuis. ¶& *datum* eſt illis ne oc-
ciderent eos: ſed vt cruciarentur menſibus
quinq;, & cruciatus eorũ, vt cruciatus ſcor-
6 pij cum percutit hoĩem. ¶Et‖in diebus illis
quærent hoĩes mortẽ, & nõ inuenient eã:
& deſiderabũt mori, & fugiet mors ab eis.
7 ¶‖Et ſimilitudines locuſtarũ, ſimiles equis
paratis in pliũ: & ſup capita earum tãquã
B coronę, ſimiles auro: & facies earũ tanquã
8 facies hominũ. ¶Et habebant capillos ſicut
capillos mulierũ: & dentes earũ, ſicut* leo-
9 num erant. ¶& habebant loricas ſicut lori-
cas ferreas, & vox alarũ earũ ſicut vox cur-
ruũ equorũ multorũ currentiũ in bellum.
10 ¶& habebant caudas ſimiles ſcorpionũ, &
aculei erãt in caudis earũ: & poteſtas earũ
11 nocere hominibus menſibus quinque. &
habebant ſuper ſe regem angelũ abyſſi, cui
nomen Hebraicè Abadon: Græcè autem
Apolly ỏ: Latinè habẽs nomẽ Exterminãs.
12 ¶Væ vnum abijt, & ecce veniũt adhuc duo
13 vę poſt hęc. ¶Et ſextus angel⁹ tuba cecinit:
C & audiui vocem vnam ex quatuor cornib⁹
14 altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei, ¶di-
centem ſexto angelo qui habebat tubã: Sol
ue quatuor angelos, qui alligati ſunt in flu
15 mine magno Euphrate. Et ſoluti ſunt qua-
tuor angeli qui parati erant in horã, & diẽ,
& menſem, & annum: vt occiderent tertiã
16 partem hominum. ¶ Et numerus equeſtris
exercitus vicies millies dena millia. Et au
17 diui numerum eorum. Et ita vidi equos in

*dictum 19.
‖Iſa. 2. d 19.
Oſee. 10. b. 8.
Luc. 23. d 30.
Supr. 6. d. 16.
‖Sap. 16. b. 9.
*dentes.



viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebãt
loricas igneas, & hyacinthinas & ſulphu-
reas: & capita equorũ erant tanquã capita
leonũ: & de ore eorum ꝓcedit ignis, & fu-
18 mus, & ſulphur. ¶Et ab his tribus plagis oc
D ciſa eſt tertia pars hominum, de igne & ex
fumo & ſulphure, q̃ ꝓcedebãt de ore ipſo-
19 rũ. ¶Poteſtas. n. equorũ in ore eorũ eſt, & in
in caudis eorũ: nã caudę eorũ, ſimiles ſerpẽ
20 tib⁹, habẽtes capita: & in his nocent. ¶Et cę
teri hoĩes q nõ ſunt occiſi in his plagis, ne-
que pniam egerũt de operib⁹ manuũ ſua-
rũ, vt nõ adorẽt dęmonia & ſimulachra au
rea & argẽtea & ærea & lapidea & lignea,
quæ neq; videre poſſunt, neq; audire, neq;
21 ambulare, ¶ & non egerunt pœnitentiã ab
homicidijs ſuis, neque à veneficijs ſuis, ne-
que à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

## CAPVT X.

1 ET vidi alium angelum fortem
A deſcendentem de cęlo amictũ
nube, & iris in capite eius: &
facies eius erat vt ſol, & pedes
eius tãquam *columna* ignis.
2 ¶Et habebat in manu ſua libellum apertũ:
& poſuit pedem ſuum dextrum ſup mare:
3 ſiniſtrum autem ſuper terram. ¶ Et clama-
uit voce magna, quemadmodum cum leo
rugit. Et cum clamaſſet, locuta ſunt ſeptẽ
4 tonitrua voces ſuas. ¶ Et cũ locuta fuiſſent
B ſeptem tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus
eram: & audiui vocem de celo dicentẽ mi-
hi: Signa quæ locuta ſunt ſeptẽ tonitrua:
5 & noli ea ſcribere. ¶‖Et angelus quem vidi
ſtantem ſuper mare & ſuper terram, le-
6 uauit manum ſuam ad celum: ¶ & iurauit
per viuentem in ſecula ſeculorum qui crea
uit cœlum, & ea quæ in eo ſunt: & terrã,
& ea quæ in ea ſunt: & mare, & ea quæ in
eo ſunt: Quia tempus non erit amplius,

*columnæ 1.
‖Dan. 12. b. 7.





7 ¶ſed in diebus vocis ſeptimi angeli, cũ cœ-
C perit tuba canere, conſummabitur myſte-
riũ Dei, ſicut euangelizauit per ſeruos ſuos
8 Prophetas. ¶Et audiui vocẽ de cœlo iterum
loquentem mecum, & dicẽtẽ: Vade, & ac-
cipe librũ apertũ de manu angeli ſtãtis ſu-
9 per mare & ſuper terrã. ¶Et abij ad angelũ,
D dicẽs ei, vt daret mihi librũ. Et dixit mihi:
‖Accipe librũ, & deuora illũ: & faciet ama ‖Ezec. 3. -1.
ricari ventrẽ tuũ: ſed in ore tuo erit dulce
10 tanquam mel. ¶Et accepi librum de manu
angeli, & deuoraui illũ: & erat in ore meo
tanquã mel dulce. Et cum deuoraſſem eũ,
11 amaricatus eſt venter meus. ¶& dixit mihi:
Oportet te iterum prophetare Gẽtibus, &
populis, & linguis, & regibus multis.

## C A P V T XI.

1 ET datus eſt mihi calamus ſimi
A lis virgę: & dictũ eſt mihi: Sur
ge, & metire templum Dei, &
2 altare, & adorantes in eo. ¶a-
triũ aũt quod eſt foris templũ
eijce foras, & ne metiaris illud: q̃m datum
eſt Gentibus, & ciuitatem ſanctam calca-
3 bunt menſibus quadraginta duobus: ¶&
dabo duobus teſtibus meis, & propheta-
bunt diebus mille ducentis ſexaginta, ami
4 cti ſaccis. ¶Hi ſunt duæ oliuæ & duo cande
5 labra in conſpectu Dñi terræ ſtantes. ¶Et
ſiquis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore
eorum: & deuorabit inimicos eorum: &
ſiquis voluerit eos lædere, ſic oportet eum
6 occidi. ¶Hi habent poteſtatẽ claudendi cę-
B lum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorũ: &
poteſtatẽ habent ſuper aquas conuertendi
eas in ſanguinem, & percutere terrã omni
7 plaga quotieſcunq; voluerint. ¶Et cum fi-
nierint teſtimonium ſuũ: beſtia quæ aſcen
dit de abyſſo, faciet aduerſum eos bellum
8 & vicet illos, & occidet eos. ¶Et corpora eo
rũ iacebũt in plateis ciuitatis magnæ, q̃ vo
catur ſpiritualiter Sodoma & Ægyptus, vbi
9 & Dominus eorum crucifixus eſt. ¶Et vide-
bunt de tribubus, & populis, & linguis, &
Gentibus corpora eorum per tres dies & di
midium: & corpora eorum non ſinẽt poni
10 in monumentis. ¶& inhabitantes terram
gaudebunt ſuper illos, & iucundabũtur: &
munera mittent inuicem, quoniam hi duo
prophetæ cruciauerunt eos qui habitabãt
11 ſuper terram. ¶Et poſt dies tres & dimidiũ,
C ſpiritus vitę à Deo intrauit in eos. Et ſtete
rũt ſuper pedes ſuos, & timor magnus céci
12 dit ſup eos qui viderunt eos. ¶Et audierunt
vocem magnam de cęlo, dicentẽ eis: Aſcen
dite huc. Et aſcenderunt in cęlum in nube.
13 & viderunt illos inimici eorum. ¶Et in illa
hora factus eſt terræmotus magnus: & deci
ma pars ciuitatis cécidit: & occiſa ſunt in
terræmotu nomina hominũ ſeptẽ millia:
& reliqui in timorẽ ſunt miſſi, & dederunt
14 gloriam Deo cęli. ¶Vę ſecundum abijt: &
15 ecce vę tertium veniet citò. ¶Et ſeptimus
D angelus tuba cecinit: & factæ ſunt voces
magnæ in cęlo, dicentes: Factum eſt regnũ
huius mũdi Domini noſtri, & Chriſti eius,
16 & regnabit in ſecula ſeculorũ. Amẽ. ¶Et -6.
vigintiquatuor ſeniores q in cõſpectu Dei
ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies
17 ſuas, & adorauerunt Deũ, dicentes: ¶Gra-
tias agimus tibi Domine Deꝰ omnipotẽs,
qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia
accepiſti virtutẽ tuam magnam, & regna-
18 ſti. ¶Et iratę ſunt Gẽtes, & aduénit ira tua,
& tempus mortuorum iudicari, & reddere
mercedem ſeruis ſuis Prophetis de ſanctis,
& timentibus nomen tuum, puſillis & ma
gnis, & exterminandi eos qui corrupe-
19 runt terram. ¶Et apertum eſt templum
Dei in cęlo: & viſa eſt arca teſtamenti eius

in templo

in templo eius, & facta ſunt fulgura, & vo-
ces, & terræmotus, & grando magna.



## CAPVT XII.

1 ET ſignum magnum apparuit in cœlo:
A Mulier amicta Sole, & Luna ſub pedi-
bus eius, & in capite eius corona ſtellarum
2 duodecim: ¶& in vtero habẽs & *clamabat
3 parturiẽs, & cruciatur vt pariat. ¶Et viſum
eſt aliud ſignum in cœlo: & ecce draco ma-
gnus rufus, habẽs capita ſeptem, & cornua
decẽ: & in capitibus eius diademata ſeptẽ,
4 ¶& cauda eius trahebat tertiam partem ſtel
larum cœli, & miſit eas in terram: & draco
ſtetit ante mulierẽ quæ erat paritura: vt cũ
5 peperiſſet, filiũ eius deuoraret. ¶Et peperit
B filium maſculum, qui recturus erat omnes
Gẽtes in virga ferrea: & raptus eſt filius ei⁹
6 ad Deum & ad thronũ ei⁹: ¶& mulier fugit
in ſolitudinem vbi habebat locum paratũ
à Deo, vt ibi *paſcant eã diebus mille ducẽ
7 tis ſexaginta. ¶Et factum eſt prælium ma-
gnum in cœlo: Michael, & angeli eius præ-
liabantur cum dracone: & draco pugnabat
8 & angeli eius: ¶& non valuerũt, neq; locus
9 inuentus eſt eorũ amplius in cęlo. ¶Et pro-
iect⁹ eſt draco ille magnus, ſerpẽs antiquus,
qui vocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit
vniuerſum orbem: & proiectus eſt in terrã,
10 & angeli eius cum illo miſſi ſunt. ¶Et au-
C diui vocem magnã in cœlo, dicentem: Nũc
facta eſt ſalus, & virtus & regnũ Dei noſtri,
& poteſtas Chri eius: quia proiectus eſt ac
cuſator fratrũ noſtrorum: q accuſabat illos
11 ante conſpectũ Dei noſtri die ac nocte. ¶Et
ipſi vicerũt eum propter ſanguinem Agni,
& propter verbum teſtimonij ſui, & nõ di-
12 lexerunt aĩas ſuas vſque ad mortem. ¶Pro
pterea lętamini cęli, & qui habitatis in eis.
Vę terræ & mari: quia deſcẽdit diabolus ad
vos habens iram magnam, ſciens q modi-
13 cum tempus habet. ¶Et poſtquam vidit dra

*clamat
*paſcat -mus.

D co quòd proiectus eſſet in terram, perſecu-
tus eſt mulierem quæ peperit maſculum:
14 ¶& datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ ma-
gnæ, vt volaret ĩ deſertum in locum ſuum,
vbi alitur per tempus & tempora, & dimi-
15 dium temporis à facie ſerpentis. ¶Et miſit
ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquã tan
quam flumẽ: vt eam faceret trahi à flumi-
16 ne. ¶Et adiuuit terra mulierem, & aperuit
terra os ſuum, & abſorbuit flumẽ quod mi
17 ſit draco de ore ſuo. ¶Et iratus eſt draco in
mulierem: & abijt facere prælium cum re-
liquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt man-
data Dei, & habẽt teſtimonium Ieſu Chri-
18 ſti. ¶Et ſtetit ſupra arenam maris.



## CAPVT XIII.

1 ET vidi de mari beſtiam aſcen-
A dentem habentem capita ſe-
ptem, & cornua decẽ, & ſuper
cornua eius decẽ diademata,
& ſuper capita eius nõia bla-
2 ſphemiæ. ¶Et beſtia quam vidi, ſimilis erat
pardo, & pedes ei⁹ ſicut *vrſi, & os eius ſicut *pedes
os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam
3 & poteſtatem magnam. ¶Et vidi vnum de
capitib⁹ ſuis quaſi occiſum in mortẽ: & pla
ga mortis eius curata eſt. Et admirata eſt v-
4 niuerſa terra poſt beſtiam. ¶Et adorauerũt
draconem qui dedit poteſtatẽ beſtię: & ado
B rauerũt beſtiã, dicẽtes: Quis ſimilis beſtiæ?
5 & quis poterit pugnare cum ea? ¶Et datũ eſt
ei os loquẽs magna & blaſphemias: & data
eſt ei ptãs facere mẽſes quadraginta duos.
6 ¶Et aperuit os ſuũ in blaſphemias ad Deũ,
blaſphemare nomẽ eius, & tabernaculum
7 eius, & eos qui in cœlo habitant. ¶Et eſt
datum illi bellum facere cum Sanctis, &
vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in om-
nem tribum & populũ, & linguã, & gentẽ,
8 ¶& adorauerunt eam omnes qui inhabitãt

terram , quorum non ſunt ſcripta nomina
in libro vitæ Agni , qui occiſus eſt ab origi-
9 ne mundi . ¶ Si quis habet aurem, audiat.
10 ¶Qui in captiuitatem duxerit, in captiuita-
C tem *adit*: |qui in gladio occiderit, oportet *vadet
eum gladio occidi. Hic eſt patientia & fides |Ge.9.a.6
11 Sanctorum . ¶Et vidi aliam beſtiam aſcen- Matt.26.e 52.
dentem de terra: & habebat cornua duo, ſi
12 milia Agni, & loquebatur ſicut draco. ¶Et
poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat
in conſpectu eius : & fecit terram & habi-
tãtes in ea, adorare beſtiam primam, cuius
13 curata eſt plaga mortis . ¶Et fecit ſigna ma-
gna, vt etiam ignem faceret de cęlo deſcen-
14 dere in terram in conſpectu hominum. ¶Et
ſeducit habitãtes in terra propter ſigna quę
data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, di-
cens habitantibus in terra, vt faciant imagi
nem beſtiæ, quæ habet plagam gladij, & vi
15 xit. ¶Et datum eſt illi vt daret ſpiritum ima
D gini beſtiæ, & vt loquatur imago beſtiæ: &
*faciat* vt quicunq; non adorauerint imagi *faciet
16 nem beſtiæ, occidãtur. ¶Et faciet omnes pu-
ſillos, & magnos, & diuites & pauperes, &
liberos, & ſeruos habere charactẽrẽ in dex-
17 tra manu ſua, aut in frontibus ſuis . ¶Et ne
quis poſſit emere, aut vendere, niſi qui ha-
bet charactẽrem, aut nomen beſtiæ, aut nu
18 merum nominis eius. ¶Hic ſapiẽtia eſt. Qui
habet intellectum, computet numerum
beſtiæ. Numerus enim hominis eſt : & nu-
merus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

## CAPVT XIIII.

1 A ET vidi: & ecce Agnus ſtabat ſu-
pra montem Sion , & cum eo
centum quadraginta quatuor
millia habẽtes nomen eius, &
nomẽ Patris eius ſcriptum in



2 frontibus ſuis . ¶Et audiui vocem de cœlo,
tanquam vocem aquarũ multarum, & tan-
quã vocem tonitrui magni : & vocem quã
audiui, ſicut citharędorum citharizantium
3 in citharis ſuis . ¶Et cantabant quaſi canti-
cum nouum ante ſedem , & ante quatuor
animalia, & ſeniores: & nemo poterat dice
re canticum, niſi illa centum quadraginta-
4 quatuor millia, qui empti ſũt de terra. ¶Hi
ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinqui
nati . Virgines enim ſunt . Hi ſequuntur
Agnũ quocunq; ierit . Hi empti ſunt ex ho
5 minibus primitiæ Deo & Agno: ¶ & in ore
eorum non eſt inuentum mẽdacium: ſine
macula enim ſunt ante thronum Dei*. —*.
6 ¶ Et vidi alterum angelum volantem per
medium cœli, habentem Euangelium ęter
B num, vt euangelizaret ſedentibus ſuper ter
ram, & ſuper omnem gẽtem, & tribum, &
7 linguam, & populum: ¶dicens magna voce,
|Timete Dominum, & date illi honorem, 4. Eſd.16
quia venit hora iudicij ei*: & adorate eum d.66.
qui fecit cęlum & terram, *mare, & omnia Eccl.12.A
8 quæ in eis ſunt*, & fontes aquarum . ¶Et a- 13.
lius angelus ſecutus eſt, dicens: Cecidit, cẽ- |Pſ.145.a
cidit Babylon illa magna : quæ à vino iræ 6.
9 fornicationis ſuæ potauit omnes gẽtes. ¶Et Act.14.c
tertius angelus ſecutus eſt illos, dicens voce 15.
magna: Siquis adorauerit beſtiam & imagi *& mare
nem eius, & acceperit charactẽrem in fron |Iſ.21.c.9
10 te ſua, aut in manu ſua: ¶& hic bibet de vi- Ier.51.a.8
no iræ Dei, quod miſtum eſt mero in cali- Inf.18.a.2
ce iræ ipſius , & cruciabitur igne & ſulphure
in cõſpectu angelorum ſanctorum, & ante
11 conſpectum Agni. ¶& fumus tormentorum
C eorum aſcẽdet in ſecula ſeculorum: nec ha
bent requiem die ac nocte, qui adorauerũt
beſtiam & imaginem eius, & ſiquis accepe
12 rit charactẽrem nominis eius. ¶Hic patien-
tia Sanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata
13 Dei & fidem Ieſu. ¶Et audiui vocem de cęlo
dicentem mihi: Scribe. Beati mortui qui in
Domino moriuntur. Amodò iam dicit Spi-
ritus, vt requieſcant à laboribus ſuis: opera
14 enim illorum ſequũtur illos. ¶Et vidi, & ec
ce nubem candidam: & ſuper nubem ſedẽ-
tem ſimilem Filio hominis, habentem in
capite ſuo coronam aureã , & in manu ſua
15 falcem acutam. ¶Et alius angelus exiuit de
D templo, clamans voce magna ad ſedentem
ſuper nubem: |Mitte falcem tuam & mete, |Ioel.3.c.
quia venit hora vt metatur: quoniam aruit 13.
16 meſſis terræ. ¶Et miſit qui ſedebat ſuper nu Matt.13.e
bem , falcem ſuam in terram : & demeſſa 36.
17 eſt terra. ¶Et alius angelus exiuit de templo
quod eſt in cęlo, habens & ipſe falcem acu-
18 tam. ¶ Et alius angelus exiuit de altari qui
habebat poteſtatem ſupra ignem: & clama
uit voce magna ad eum qui habebat fal-
cem acutam, dicẽs: Mitte falcem tuam acu
tam, & vindemia botros vineæ terræ: qm̃
19 maturæ ſunt vuæ eius . ¶Et miſit ange-
lus falcem ſuam acutam in terram , & vin-
demiauit vineam terræ, & miſit in lacũ iræ





20 Dei magnum : ? & calceatus eſt lacus extra
ciuitatem, & exiuit ſanguis de lacu vſq; ad
frenos equorum per ſtadia mille ſexcenta .

CAPVT XV.

1 ET vidi aliud ſignum in cœlo
A magnũ & mirabile : Angelos
ſeptem, habentes plagas ſeptẽ
nouiſſimas . Quoniam in illis
2 conſummata eſt ira Dei. ? Et
vidi tanquam mare vitreum miſtum igne,
& eos qui vicerunt beſtiam & imaginem
eius, & numerum nominis eius ſtantes ſu-
3 per mare vitreũ, habentes citharas Dei: ? &
cantantes canticũ Moyſi ſerui Dei, & canti
B cũ Agni, dicentes: Magna & mirabilia ſunt
opera tua Dñe Deus omnipotẽs: iuſtæ & ve *Domine
4 ræ ſunt viæ tuæ* rex ſeculorũ. ?‖ Quis non ‖Iere. 10.
timebit te Domine, & magnificabit nomẽ a. 7.
tuum? quia ſolus pius es, quoniam oẽs gẽ-
tes venient, & adorabũt in conſpectu tuo ,
5 quoniam iudicia tua manifeſta ſunt. ? Et
poſt hæc vidi , & ecce apertum eſt templũ
6 tabernaculi teſtimonij in cęlo: ? & exierunt
C ſeptem angeli, habentes ſeptem plagas, de *lino 1.
templo: veſtiti ˋlapideˊ mundo & candido ,
7 & præcincti circa pectora zonis aureis. ? Et
vnum de quatuor animalibus , dedit ſeptẽ
angelis ſeptem phialas aureas, plenas ira-
8 cundiæ Dei viuentis in ſecula ſeculorũ. ? Et
D impletum eſt templum fumo à maieſtate
Dei, & de virtute eius, & nemo poterat in-
troire in templum , donec conſummaren-
tur ſeptem plagæ ſeptem angelorum .

CAPVT XVI.

1 ET audiui vocẽ magnã de tẽplo, dicentẽ
A ſeptem angelis: Ite, & effundite ſeptem
2 phialas iræ Dei in terrã. ? Et abijt primus*, *. angelus
& effudit phialam ſuã in terrã, & factũ eſt
vulnus ſæuum & peſſimũ in homines qui
habebant characterem beſtię: & in eos qui
3 adorauerunt imaginem eius. ? Et ſecundus
–angelusˊ effudit phialam ſuam in mare. –5.
& factus eſt ſanguis tanquam mortui : &
omnis anima viuens, mortua eſt in mari .
4 ? Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flu
mina & ſuper fontes aquarum : & factus
5 eſt ſanguis. ? Et audiui angelum ˋaquarumˊ
dicentem: Iuſtus es Domine, qui es, & qui
6 eras , ſanctus, ˋquiaˊ hæc iudicaſti: ? quia *quartum
ſanguinem Sanctorum & Prophetarum ef –7.
fuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere: * qui
7 digni enim ſunt. ? Et audiui alterum di-
centem : Etiam Domine Deus omnipotẽs
8 vera & iuſta iudicia tua. ? Et quartus –ange –8.
B lusˊ effudit phialam ſuam in ſolem , & da-
tum eſt illi æſtu affligere homines & igni :
9 ? & æſtuauerunt homines æſtu magno , &
blaſphemauerunt nomen Dei habentes po
teſtatem ſuper has plagas , neque egerunt
10 pœnitentiam vt darent illi gloriam . ? Et
quintus –angelusˊ effudit phialam ſuam ſu –8.
per ſedẽ beſtiæ : & factum eſt regnum eius
tenebroſum , & commanducauerunt lin-
11 guas ſuas præ dolore: ? & blaſphemauerũt
Deũ cęli præ doloribus & vulneribus ſuis :
& non egerunt pœnitentiam ex operibus
12 ſuis. ? Et ſextus –angelusˊ effudit phialam –8.
ſuam in flumẽ illud magnum Ephratẽ : &
C ſiccauit aquam eius, vt prepararetur via re
13 gibus ab ortu ſolis . ? Et vidi de ore draco
nis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudo ppħe
tę* ſpũs tres immundos in modum ranarũ.
14 ? Sunt. n. ſpũs dæmoniorũ faciẽtes ſigna, & * exire
procedunt ad reges totius terrę congregare Sup. 3. a.
illos in prælium ad diem magnũ omnipo- 3.
15 tẽtis Dei. ?‖ Ecce venio ſicut fur: Beatus qui ‖Mat. 24.
vigilat , & cuſtodit veſtimenta ſua , ne nu- d. 42. d. 44.
dus ambulet, & videat turpitudinem eius. Luc. 12. e.
16 ? Et congregabit illos in locum qui voca- 39. 40.
17 tur Hebraicè Armagedon . ? Et ſeptimus ‖1. Cor. 5.
–angelusˊ effudit phialam ſuam in aërem: a. 3.
D & exiuit vox magna de templo à throno –5.

18 dicens: Factum eſt. Et facta ſunt fulgura &
voces, & tonitrua: & terræmotus factus eſt
magnus, qualis nunquam fuit ex quo ho
mines fuerunt ſuper terram, talis terræmo
19 tus, ſic magnus. Et facta eſt ciuitas magna
in tres partes: & ciuitates Gentium cecide-
runt. Et Babylon magna venit in memo
riam ante Deum, dare illi calicem vini in-
20 dignationis iræ eius. Et omnis inſula fu-
21 git, & montes non ſunt inuenti. Et grãdo
magna ſicut talentum deſcendit de cœlo in
homines: & blaſphemauerunt Deum ho-
mines propter plagam grandinis: quoniã
magna facta eſt vehementer.



## CAPVT XVII.

1 ET venit vnus de ſeptẽ angelis
A qui habebãt ſeptem phialas,
& locutus eſt mecũ, dicens: Ve
ni, oſtendã tibi dãnationẽ me-
retricis magnæ, quę ſedet ſup
2 aquas multas, cum qua fornicati ſunt Re-
ges terrę, & inebriati ſunt q inhabitãt ter-
3 rã de vino ꝓſtitutionis ei⁹. Et abſtulit me
in ſpũ in deſertũ. Et vidi mulierẽ ſup be-
ſtiã coccineã, plenã noĩbus blaſphemiæ, ha
4 bẽtẽ capita ſeptẽ, & cornua decẽ. Et mu-
B lier erat circundata purpura & coccino, &
inaurata auro, & lapide precioſo, & marga
ritis, habens poculũ aureũ in manu ſua ple
nũ abominatione, & immũditia fornica- *abominationis 10.
5 tionis eius. Et in fronte ei⁹ nomẽ ſcriptũ,
Myſteriũ: Babylon magna, mater fornica-
6 tionũ & abominationũ terræ. Et vidi mu-
lierẽ ebriã de ſanguine Sanctorũ, & de ſan
guine martyrũ Ieſu. Et miratus ſum cũ vi-
7 diſſem illam admiratione magna. Et dixit
mihi angelus: Quare miraris? Ego dicã tibi
ſacrẽm mulieris, & beſtiæ qua portat eã q̃
8 hẽt capita ſeptem, & cornua decẽ. Beſtia
quam vidiſti fuit, & non eſt aſcenſura eſt
de abyſſo, & in interritum ibit: & mirabũ-
tur inhabitantes terrã (quorũ non ſunt ſcri
C pta noĩa in libro vitæ à conſtitutione mũ-
9 di) videntes beſtiã quæ erat, & non eſt. Et
hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septẽ
capita: ſeptẽ mõtes ſunt, ſup quos mulier
10 ſedet, & reges ſeptẽ ſunt. Quinq; cecide-
runt, vnus eſt, & alius nondũ venit: & cũ —7.
11 venerit, oportet illũ breue tpˢ manere. Et
beſtia quę erat, & nõ eſt: & ipſe octaua eſt,
12 & de ſeptẽ eſt, & in interitũ vadit. Et decẽ
cornua quæ vidiſti: decẽ reges ſunt, qui re-
gnũ nõdũ acceperunt, ſed poteſtatem tan-
quã reges vna hora accipient poſt beſtiã. *accipiũt
13 Hi vnum conſilium habent & virtutẽ: & ſ.
14 poteſtatem ſuã beſtię tradent. Hi cũ Agno
pugnabunt, & Agnus vincet illos, quoniã
Dominus dominorum eſt, & Rex regum, 1.Ti.6.
E & qui cum illo ſunt vocati, & electi, & fide c.15.
15 les. Et dixit mihi: Aquæ quas vidiſti vbi Infr.19.c.
meretrix ſedet populi ſunt, & Gentes, & lin 16.
16 guę. Et decẽ cornua quæ vidiſti in beſtia:
hi odient fornicariam, & deſolatam faciẽt
illam & nudam, & carnes eius manduca-
17 bunt, & ipſam igni concremabunt. Deus e-
nim dedit in corda eorum, vt faciant quod
placitum eſt illi, vt dent regnum ſuum be-
18 ſtię, donec conſummentur verba Dei. Et
mulier quã vidiſti: eſt ciuitas magna, quę
habet regnum ſuper reges terrę.



## CAPVT XVIII.

1 ET poſt hæc vidi alium angelum deſcẽ- *forti vo
A dentem de cęlo, habentem poteſtatem ce 12.
magnam, & terra illuminata eſt à gloria e- Iſaia.21
2 ius. Et exclamauit in fortitudine, dicẽs: c.9.
Cécidit cécidit Babylon magna, & facta Iere.51.a
eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia om 8.
nis ſpiritus immundi, & cuſtodia oĩs volu Sup. 14.
3 cris immũdæ, & odibilis: quia de vino irę b.8.
fornicationis eius biberunt omnes Gẽtes,

& reges

& reges terræ cũ illa fornicati ſunt: & mer
catores terræ de virtute deliciarum eius di
4 uites facti ſunt.¶Et audiui aliam vocem de
B cœlo, dicẽtem: Exite de illa populus meus:
vt ne participes ſitis delictorum eius, & de
5 plagis eius non accipiatis.¶Qm̃ peruenerũt
peccata eius vſq; ad cœlum : & recordatus
*Dominus* 6 eſt Deus iniquitatum eius.¶Reddite illi ſi-
cut & ipſa reddidit vobis, & duplicate du-
plicia ſcd̃m opera eius : In poculo quo mi-
7 ſcuit, miſcete illi duplum.¶Quantum glori
ficauit ſe, & in delicijs fuit: tm̃ date illi tor
mẽtum & luctum: quia in corde ſuo dicit,
*Iſ. 47. b. 8* ‖Sedeo regina, & vidua non ſum, & luctum
8 non videbo.¶Ideo in vna die venient plagę
C eius, mors, & luctus, & fames, & igne com-
*Dominus 1.* buretur: quia fortis eſt Deus qui iudicabit
9 illam.¶Et flebunt, & plangent ſe ſuper illã
reges terrę, qui cum illa fornicati ſunt, & in
delicijs vixerunt, cùm viderint fumum in-
10 cendij eius:¶longè ſtantes pp timorem tor-
D mentorum eius, dicentes: Vę, vę, ciuitas illa
magna Babylon, ciuitas illa fortis: qm̃ vna
11 hora venit iudicium tuum. ¶ Et negociato-
res terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam:
quoniã merces eorum nemo emet amplius,
12 ¶merces auri, & argenti, & lapidis precioſi,
& margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici,
& cocci, & omne lignum thyinum, & oĩa
vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide precio
13 ſo, & eramento, & ferro, & marmore,¶& cy
*& amomum* namómũ, *& odoramẽtorum, & vnguenti,
& thuris, & vini, & olei, & ſimilæ, & tritici,
E & iumentorum, & ouium, & equorum, &
rhedarum, & mancipiorum, & aĩarum ho-
14 minum. ¶Et poma deſiderij aĩæ tuæ diſceſ-
ſerunt à te, & oĩa pinguia & præclara perie-
runt à te, & amplius illa iam non inueniẽt.
*hominũ* 15 ¶Mercatores horum qui diuites facti ſunt,
ab ea longè ſtabunt propter timorem tor-
16 mentorum eius, flentes ac lugentes,¶& di-
centes: Væ, væ, ciuitas illa magna, quæ ami
cta erat byſſo & purpura, & cocco, & deaura
ta erat auro, & lapide precioſo, & margari-
17 tis: quoniam vna hora deſtitutæ ſunt tan-
tæ diuitiæ: & oĩs gubernator, & oĩs qui in
lacũ nauigat, & nautæ, & qui in mari ope-
18 rantur, longè ſteterunt,¶& clamauerunt vi
F dentes locum incendij eius, dicẽtes: Quæ ſi
19 milis ciuitati huic magnæ? ¶Et miſerũt pul
uerem ſuper capita ſua, & clamauerunt flẽ
tes, & lugentes, dicentes: Væ, væ, ciuitas illa
magna, in qua diuites facti ſunt omnes qui
*exultate* habebãt naues in mari de precijs eius: qm̃
*ſuper eam* 20 vna hora deſolata eſt. ¶*Exulta ſuper eam
*cœli 7.* cœlum & ſancti Apoſtoli & Prophetæ: qm̃
21 iudicauit Deus iudiciũ veſtrum de illa. ¶Et
ſuſtulit vnus angelus fortis lapidem quaſi
molarem magnum, & miſit in mare, dicẽs:
G Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa
22 magna, & vltrà iam nõ inuenietur.¶Et vox
citharœdorum & muſicorum, & tibia canen



tium & tuba, non audietur in te amplius :
& omnis artifex omnis artis nõ inuenietur
in te amplius : & vox molæ non audietur
23 in te amplius. ¶ & lux lucernæ non lucebit
in te amplius. & vox ſponſi & ſponſæ non
audietur adhuc in te : quia mercatores tui
erãt principes terræ, quia in veneficijs tuis
24 errauerunt omnes gentes.¶Et in ea ſanguis
Prophetarum & Sanctorum inuentus eſt,
& omnium qui interfecti ſunt in terra.

CAPVT XIX.

1 POſt hæc audiui quaſi vocem turbarum *tubarum*
A multarum in cęlo, dicẽtium: Allelu-ia.
2 Laus, & gloria, & virtus Deo noſtro eſt:¶qa
vera & iuſta iudicia ſunt eius qui iudicauit
de meretrice magna, quæ corrupit terrã in
proſtitutione ſua, & vindicauit ſanguinem
3 ſeruorum ſuorum de manibus eius.¶Et ite-
rũ dixerunt: Allelu-Ia. Et fumus eius aſcẽ-
4 dit in ſecula ſeculorũ.¶Et ceciderunt ſenio
res vigintiquatuor, & quatuor animalia, &
adorauerunt Deũ ſedentẽ ſuper thronum,
5 dicẽtes: Amẽ, Allelu-Ia. ¶Et vox de throno
exiuit, dicens: Laudem dicite Deò nr̃o om-
nes ſerui eius: & qui timetis eũ puſilli &
6 magni.¶Et audiui quaſi vocẽ turbę magnę, *tubas.*
& ſicut vocẽ aquarum multarum, & ſicut
vocem tonitruorum magnorum, dicen-
tium : Allelu-Ia : quoniam regnauit Do-
7 minus Deus noſter omnipotens. ¶Gaudea-
mus & exultemus, & demus gloriam ei:
quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius
8 præparauit ſe.¶Et datum eſt illi vt coope-
B riat ſe byſſino ſplendenti & candido: Byſſi
num enim iuſtificationes ſunt Sanctorũ.
9 ¶Et dixit mihi: Scribe, ‡ Beati qui ad cœnã *Matt. 22. a. 2.*
nuptiarum Agni vocati ſunt. Et dixit mihi:
10 Hæc verba Dei vera ſunt. ¶‖ Et cécidi ante *Luc. 14. d*
pedes eius, vt adorarem eum. Et dixit mi- *‖Inf. 22. b. 9.*
hi: Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum, &

fratrum tuorum habentium teſtimonium
Ieſu. Deum adora. Teſtimonium enim Ie-
11 ſu, eſt ſpiritus prophetiæ. ¶ Et vidi cœlum
apertũ, & ecce equus albus: & qui ſedebat



ſuper eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cũ
12 iuſtitia iudicat & pugnat. ¶ Oculi aũt eius ſi
cut flãma ignis, & in capite eius diademata
multa, habens nomen ſcriptum: quod nemo
13 nouit niſi ipſe. ¶ ‖Et veſtitus erat veſte aſper
*‖Pſ.63.a.1* ſa ſanguine: & ᵇvocatur ˋnomẽ eius, Verbũ
*ᵇ vocabatur* 14 Dei. ¶ Et exercitus qui ſunt in cœlo, ſeque-
C bãtur eum in equis albis, veſtiti byſſino al-
15 bo & mundo. ¶ Et de ore eius procedit gla-
dius * acutus, vt in ipſo percutiat Gentes.
‖Et ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe cal
**ex vtraque parte.* cat torcular vini furoris iræ Dei omnipoten
16 tis. ¶ Et habet in veſtimento & in fœmore
*‖Pſ.2.a.9* ſuo ſcriptum: ‖Rex regum, & Dominus do-
17 minantium. ¶ Et vidi vnum angelum ſtan-
*‖Su.17.d.14.* tem in ſole, & clamauit voce magna, dicẽs
omnibus auibus quæ volabãt per medium
*1.Ti.5.c.15.* cœli: Venite & congregamini ad cœnam
18 magnam Dei: ¶ vt mãducetis carnes regum,
D & carnes tribunorum, & carnes fortium, &
carnes equorum & ſedentium in ipſis, &
carnes omnium liberorum, & ſeruorum, &
19 puſillorum, & magnorum. ¶ Et vidi beſtiam
& reges terræ & exercitus eorum congrega-
tos ad faciendum prælium cum illo qui ſe-
20 debat in equo & cum exercitu eius. ¶ Et ap-
prehẽſa eſt beſtia, & cum ea pſeudopropheta,
ta, qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſedu-
xit eos qui acceperunt charactẽrem beſtiæ,
& qui adorauerũt imaginẽ eius. Viui miſſi
ſunt hi duo in ſtagnũ ignis ardentis & ſul-
21 phure: ¶ Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedẽ-
tis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius:
& oẽs aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPVT XX.

1 ET vidi angelum deſcendentem de cœ-
A lo, habentem clauem abyſſi, & catenam



2 magnam in manu ſua. ¶ Et apprehendit dra
conem ſerpentem antiquum, qui eſt diabo
lus, & ſatanas, & ligauit eũ per annos mil-
3 le, ¶ & miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſi
gnauit ſuper illum, vt nõ ſeducat amplius
Gentes donec conſumentur mille anni, &
poſt hęc oportet illum ſolui modico tempo
4 re. ¶ Et vidi ſedes: & ſederũt ſuper eas, & iu
dicium datum eſt illis, & animas decollato
rum propter teſtimonium Ieſu, & propter
B verbum Dei, & qui nõ adorauerunt beſtiã,
neque imaginem eius, nec acceperunt cha-
ractérem-eius ˋin frontibus aut in manibˀ *—5.*
ſuis, & vixerunt & regnauerunt cum Chri
5 ſto mille annis. ¶ Cęteri mortuorum non vi
xerunt, donec conſummentur mille anni.
6 Hæc eſt reſurrectio prima. ¶ Beatus & ſan-
ctus qui habet partem in reſurrectione pri
ma, in his ſecunda mors non habet poteſta
tem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti, *‖Eze.39.a.2.*
7 & regnabunt cum illo mille annis. ¶ ‖ Et
C cùm conſummati ſunt mille anni, ſolue-
tur ſatanas de carcere ſuo, & exibit & ſedu
cet Gentes quæ ſunt ſuper quatuor angu-
los terrę, Gog, & Magog, & congregabit eos
in prælium, quorum numerus eſt ſicut a-
8 rena maris. ¶ Et aſcenderunt ſuper latitu-
dinem terræ, & circuierunt caſtra Sancto-
9 rum, & ciuitatem dilectam. ¶ Et deſcendit
10 ignis à Deo de cœlo, & deuorauit eos: ¶ &
diabolus qui ſeducebat eos miſſus eſt in
ſtagnum ignis & ſulphuris, vbi & beſtia &
pſeudopropheta cruciabuntur die, ac no-
11 cte in ſecula ſeculorum. ¶ Et vidi thro-
D num magnum candidũ, & ſedentem ſuper
eum, à cuius conſpectu fugit terra & cœ-
12 lum, & locus non eſt inuentus ᵇeis ˋ. ¶ Et *ᵇ ab eis 19*
vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes
in conſpectu throni, & libri aperti ſunt:
& alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ: &

iudicati

iudicati ſunt mortui ex his quę ſcripta erāt
13 in libris ſecundùm opera ipſorum. ¶ & de-
dit mare mortuos, qui in eo erant, & mors
& infernus dederunt mortuos ſuos qui in
ipſis erant, & iudicatum eſt de ſingulis ſecū
14 dùm opera ipſorum. ¶Et infernus & mors
miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hęc eſt mors ſe
15 cunda. ¶Et qui non inuentus eſt in libro vi
tæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

## CAPVT XXI.

1 ET vidi cœlum nouum‿, & terram no-
‖Iſ.65.c.17 & 66.g.22 2.Pet.3.c.13. A uam. ‖Primum enim cœlum, & prima
2 terra abijt, & mare iam non eſt. ¶Et ego
Iohannes vidi ſanctam ciuitatem Ieruſa-
lem nouam deſcendentem de cœlo, à Deo
paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.
3 ¶Et audiui vocem magnam de throno dicē-
B tem: Ecce tabernaculum Dei cum homini-
bus: & habitabit cum eis. Et ipſi populus
eius erūt, & ipſe Deus cū eis erit eorū Deus:
‖Iſ.25.c.8 Su.7.d.17 4 ¶‖ & abſterget Deus omnem lachrimam ab
oculis eorum, & mors vltrà non erit, neque
ʿquia 1. luctus, neque clamor, neq; dolor erit vltrà,
‖Iſa.43.c.19. 2.Cor.5.d.17. 5 ʿquæʾ prima abierunt. ¶Et dixit qui ſedebat
in throno: ‖Ecce noua facio omnia. Et di-
xit mihi: Scribe, quia hæc verba fideliſſi-



Su.1.b.8. In.a.22.c.13. 6 ma ſunt & vera. ¶Et dixit mihi: Factum eſt,
ego ſum Alpha & Omega, initium & finis.
Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitę gratis.
7 ¶Qui vicerit, poſſidebit hęc: & ero illi Deus,
8 & ille erit mihi filius. ¶Timidis autem &
C incredulis, & execratis, & homicidis, &
fornicatoribus, & veneficijs, & idôlolatris,
& omnibus mendacibus, pars illorum erit
in ſtagno ardenti igne, & ſulphure‿, quod
9 eſt mors ſecunda. ¶Et venit vnus de ſe-
ptem angelis habentibus phialas plenas ſe
ptem plagis nouiſſimis, & locutus eſt me-
cum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſpon-
10 ſam‿, vxorem Agni. ¶Et ſuſtulit me in
ſpiritu in montem magnum & altum‿: &
D oſtēdit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem
11 deſcendentem de cœlo à Deo, ¶habentem‿
claritatem Dei, & lumen eius ſimile lapidi
precioſo tanquam lapidi iaſpidis, ſicut cry-
12 ſtallum. ¶Et habebat murum magnum &
altum, habentem portas duodecim‿, & in
portis, ʿangelosʾ duodecim, & nomina in- ʿangulos
ſcripta, quæ ſunt nomina duodecim tri-
13 buum filiorum Iſraël. ¶Ab oriente, por-
tæ tres: & ab Aquilone, portæ tres: & ab
Auſtro, portæ tres: & ab occaſu, portæ tres.
14 ¶Et murus ciuitatis habēs fundamēta duo-
decim, & in ipſis duodecim nomina, duo-
15 decim Apoſtolorum Agni. ¶Et qui loque-
E batur mecum, habebat menſuram ʿarun- ʿarundinem 6.
dineamʾ auream, vt metiretur ciuitatem &
16 portas eius & murum. ¶Et ciuitas in qua-
dro poſita eſt, & longitudo eius tanta eſt,
quanta & latitudo: & menſus eſt ciuitatem
de arundine ʾper ſtadia duodecim millia: ʾaurea
& longitudo, & altitudo, & latitudo eius ę-
17 qualia ſunt. ¶Et menſus eſt murum eius
centum quadragintaquatuor cubitorum‿,
18 menſura hominis quæ eſt angeli. ¶Et erat
ſtructura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa
verò ciuitas aurum mundum, ſimile vitro
19 mundo. ¶Et fundamenta muri ciuitatis,
F omni lapide precioſo ornata. Fundamen-
tum primum, iaſpis: ſecundum, ſapphi-
rus: tertium, calcedonius: quartum, ſma-
20 ragdus: ¶quintum, ſardonix: ſextum‿,
ſardius: ſeptimum, chryſolitus: octauum,
beryllus: nonum, topazius: decimum‿,
chryſopraſus: vndecimum, hyacinthus:
21 duodecimum, amæthiſtus ¶Et duodecim‿
portæ: duodecim margaritæ ſunt, per ſin-
gulas, & ſingulę portę erant ex ſingulis mar
garitis: & platéa ciuitatis aurum mūdum,
22 tanquam vitrum perlucidum‿. ¶Et tem-
G plum non vidi in ea. Dominus enim Deus
omnipotens templum illius eſt, & Agnus.
23 ¶‖Et ciuitas non eget Sole‿, neque Luna, ‖Iſ.60.d.19.
vt luceant in ea. nam claritas Dei ʿillumi-
24 nauitʾ eam, & lucerna eius eſt Agnus. ¶Et ʿilluminabit
ambulabunt Gentes in lumine eius: & re-
ges terræ afferent gloriam ſuam & hono-
25 rem in illam‿. ¶‖Et portæ eius non clau- ‖Iſ.60.e.11.
dentur per diem: nox enim non erit illic.
26 ¶Et afferent gloriam & honorem Gentium
27 in illam‿. ¶Non intrabit in eam aliquod
coinquinatum‿, aut abominationem fa-
ciens, & mendacium: niſi qui ſcripti ſunt
in libro vitæ Agni.

## CAPVT XXII.

1 ET oſtendit mihi fluuium aquæ viuæ,
A ſplendidum tanquam cryſtallum‿, pro
2 cedentem de ſede Dei & Agni. ¶In me-
dio plateæ eius, & ex vtraque parte flumi-
nis lignum vitę, afferens fructus duodecim,
per menſes ſingulos reddēs fructum ſuum.

3 & folia ligni ad ſanitatem Gentium . ¶ Et
omne maledictum non erit amplius: & ſe-
des Dei & Agni in illa erunt , & ſerui eius
4 ſeruient illi. ¶ Et videbunt faciem eius : &
5 nomen eius in frontibus eorum. ‖ ¶Et nox
vltrà non erit : & non egebunt lumine lu-
cernæ, neque lumine ſolis : quoniam Dñs
Deus *illuminat* illos , & regnabunt in ſe-
6 cula ſeculorũ. ¶Et dixit mihi: Hæc verba fi-
B deliſſima ſunt, & vera. Et Dñs Deus ſpiri-
tuum prophetarum miſit angelum ſuum
oſtendere ſeruis ſuis , quæ oportet fieri ci-
7 tò: ¶Et ecce venio velociter. Beatus qui cu-
8 ſtodit verba prophetiæ libri huius . Et ego
Iohannes qui audiui & vidi hęc. ‖ Et poſt-
quam audiſſem & vidiſſem , cécidi vt ado-
rarem ante pedem angeli , qui mihi hæc
9 oſtendebat: ¶& dixit mihi: Vide ne feceris:
conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuo-
rum prophetarum , & eorum qui ſeruant
10 verba * libri huius: Deum adora. ¶ Et dicit
C mihi: Ne ſignaueris verba prophetiæ libri
11 huius: tempus enim propè eſt. ¶Qui nocet,
noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſorde-
ſcat adhuc: & qui iuſtus eſt, *iuſtificetur*
12 adhuc: & ſanctus ſanctificetur adhuc. ¶Ec-
ce venio citò, & merces mea mecũ eſt, red-
13 dere vnicuiq; ſecũdũ opera ſua. ¶‖Ego ſum
Alpha & Omega , primus & nouiſſimus ,
14 principium & finis. ¶ Beati qui lauant ſto-
las ſuas*: vt ſit poteſtas eorũ in ligno vitæ ,
15 & per portas intrent in ciuitatem . ¶ Foris
canes & venefici, & impudici, & homicidę,
& idôlis ſeruiẽtes, & omnis qui amat & fa
16 cit mendaciũ. ¶Ego Ieſus miſi angelũ meũ,
D teſtificari vobis hæc in Eccleſijs . Ego ſum
radix & genus Dauid, ſtella ſplẽdida & ma
17 tutina. ¶Et Spiritus & ſponſa dicunt: Veni.
Et qui audit, dicat veni: Et qui ſitit, veniat:
18 ‖& q vult, accipiat aquã vitę gratis. ¶Cõte-
ſtor em̃ omni audienti verba prophetiæ li-
bri huius. Si quis appoſuerit ad hęc: appo-
net Deus ſuper illũ plagas ſcriptas in libro
19 iſto. ¶Et ſi qs diminuerit de verbis libri ꝓ-
phetię huius, auferet Deus partẽ eius de li-
bro vitæ & de ciuitate ſancta, & de his quę
20 ſcripta ſunt in libro iſto. ¶dicit qui teſtimo
niũ perhibet iſtorũ. Etiã venio citò Amen.
21 Veni Domine Ieſu. ¶Gratia Domini noſtri
Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

*‖Iſai.60.d 20.*
**illuminabit*
*‖Sup.10.b 10.*
** prophetia.*
**iuſtitiã faciat ♦.*
*‖Iſaiæ.41. b.4.44.a 6.*
*Sup.1.b.8 21.b.6.*
**in ſanguine Agni.*
*‖Iſai.55. a.1.*

*Teſtamenti Noui finis.*

HEBRAI-

# HEBRAICORVM, CHALDAEORVM, GRAECORVMQVE NOMINVM INTERPRETATIO.

A

AARON, Mons, ſiue montanus
Abba, Pater, Syrum eſt verbum
Abarim, Tranſitus, plu nu. ſiue tranſeuntes
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, ſeruus.
Abel, per aleph, Luctus. Ciuitas.
Abel, per he, in principio, Vanitas. Filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia. Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag. Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſiue poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſiue terrenus: aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei. numero multitudinis. vnum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſiue tribulationes Hebraicè, Miſraim.
Æneas. Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat: Hebraicè Cus dicitur, ideſt nigredo vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hbraicè dicitur No. quod interpretatur crudum, ſiue irritatio.
Allelu-Ia, Laudate Dominum.
Amalec. Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Aman, Fides, ſiue veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel robuſtus.
Amaſai, per ain, populi munus
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit,
Aminadab, Populus ſpontaneus.
Ammon, Populus eius.
Amon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amarei, Rebelles.
Amos, per aleph, Foris, Pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim Prophetis.
Amri, per Aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominum. Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſiue cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſiue miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, ideſt, caſus vel ruina. Iſaiæ 66. f. 34.
Aphrica, Nahum. 3. b. 9. Put. Craſſa, ſiue pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2. Par. 26. a. 1.
Arabes, Pſal. 71. c. 15. Hebraicè Saba, ideſt, conuerſio.
Aram, Celſitudo, ſublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Aarchitriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Arenna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſiue maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamech, Vinctus. Filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſiue fœlicitas. Filius Iacob.
Aſſerus, Princeps & caput.
Aſſur, Inſidians, ſiue beatus.

Aſtaroth, Greges, ſiue diuitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, ſine cumulo.
Attalia, Augens, vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Aza, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azôtus, Hebraicè, Aſdod, Deprædatio.

B

Baal, Idólum, aut dominans.
Baal, Oſee 10.d.24. Arbel legendum, id eſt, pugnauit Deus.
Baalim, Idôla, Dominantes.
Babel, confuſio, commiſtio.
Bala, Inueterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, deſtruens, Vrbs, per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bariona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius conuerſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beel-phegor, Idôlum hiatus.
Beel-zebub, Idôlum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia.
Beel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Peruerſus, Abſque iugo.
Ben-ennom, Filius diuitiarum ſuarum.
Ben-iamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Bereſith, In principio. Sic vocatur, primus liber Legis.
Berſabee, Puteus iuramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-él, Domus Dei.
Bether, Diuiſio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-ſabee, Domus iuramenti. Ciuitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Beth-ſames, Domus ſolis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba in qua eſt acrimonia ſaponis.
Boſor, Munitio.
Boſra, Idem.

C

Caath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, Sanctitas.
Cain, Poſſeſsio, poſſeſſus.
Caleb, quaſi cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, Id eſt, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ
Cappadoces, Hebraicè Caph-thorim, ideſt, ſphærulæ.
Cariath-iarim, Ciuitas ſyluarum.
Cariath-ſepher, Ciuitas literarum.
Carmel, Cognitio circunciſionis, vel Agnus circunciſus.
Carthaginenſes, Hebraicè Tharſis, id eſt Cōtemplatio gaudij.
Cedar, nigredo, triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus à petra. Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chaſdim, ideſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaan, Mercator. Negociator.
Charmel, Idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi magiſter.
Chodcod, Iaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, vnctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curua Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Caluus, Caluitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, Vocans, Legens 1. Paral. 9. c. 19
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quaſi miſer.

D

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus. 1. Re. 16. b. ſimilitudo incendij. Heb. Dumeſec.
Dan, Iudicans, ſiue iudicium.
Daniel, Iudicium Dei.

Darius, Requirens.
Darmaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
Dauid, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum, ſub regio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3. 2, 4. Hebraice Reſeph, id eſt, Volucris, Flamma.
Dibre-haiamin. Verba dierum.
Dydimus, Gemellus.
Dina, Iudicium, vel Iudicans.
Dionyſius, Diuinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

Ebal, Aceruus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adiutorium.
Elehanan Dei gratia ſiue miſericordia.
Eliacin, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adiutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Elizabeth, Deus iuramenti.
Eliſeus, Dei ſalus, Deus ſaluans.
Elle-haddebarim, Hæc ſunt verba. Sic incipit quintus liber legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renouatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, id eſt puluerulenta, ſiue plumbea. 2. Reg. 13. b. 7
Ephrata, Vbertas, ſiue Frugifera.
Ephron, Puluis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdras, Adiutor, Atrium.
Eſther, Occulta, Abſcondita.
Etam, Auis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Galaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, vir Deus, aut Dei.
Gad, Fœlix, Accinctus.
Gadgad, Fęlicitas fęlicitatis, Accinct' exercit'.
Galaad, Aceruus teſtimonij.
Galatæ. Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præſciſſio.
Gazophylacium, vbi theſauri templi ſeruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennom, Vallis contriſtans.
Gelboe, Reuolutio inueſtigationis.
Gerſom, Aduena ibi.
Gerſon, Exilium eius.
Giblij, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraicè, Ieuamin, id eſt, deceptores.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetuſtatis.
Heber, Socius, Particeps, per heth, in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè, dicitur On, id eſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Iabel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per ſin, in fine.
Iabes, Triſtitia, per ſade, in fine.
Iacob, Supplantator.
Iabel, Aſcendens, Damula.
Iahiel, Viuit Deus.
Iairitus, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iapheth, Dilatatus.
Iaſon, Sanans.
Iauan, Decipiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.

Idumæa, Ruſa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipſe, Exiſtens.
Iehus, Tinea corroſus, per ſin.
Iehus. 1. Par. 8. b. 10. Conſilians, per ſade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Aperiens.
Ierameel, Miſericordia Domini.
Ieremias, Celſitudo Domini.
Iericho, Luna, Menſis.
Ierobaal, Impugnans idólum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Ieruſalem. Idem.
Ieſſe, Ens, Exiſtens.
Ieſboc, Eſt vacuus.
Ieſus, Hebraicè Iehoſua, Dominus ſaluator.
Iethro, Excellens.
Iezonias, auſcultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id eſt, Laudatio.
India. Iob 28. c. 13. Hebraicè Ophir, i. ciuis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehenſio.
Ioachaz. 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini reſurrectio.
Ioas, Diffidens, Deſperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas.
Ioas. 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corroſus. Per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioël, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratioſus, pius, Miſericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum Filius Saul.
Ioram, Excelſus.
Iordanus, Fluuius Iudicij.
Ioſaphat, Dominus, iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph, Pſal. 80. a. 2. Domini augmentum Heb. Iehoſeph.
Ioſias, ignis Domini.
Ioſue, Dominus ſaluator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus. aut Ens
Iſai. 1 Par. 2. b. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſraël, Præualens Deo.
Iſſachar, Eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginoſus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Lybia, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
Malachias, Nuncius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona. Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Obliuio.
Manue, requies.
Mara, Amara.
Mardochai, amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Prouocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſaël. Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex dominus.
Melchi-ſedech, Rex iuſtitiæ.
Melchi-ſue, Rex ſaluator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dictæ, quòd duobus fluuijs, Euphráte & Tigri ambiatur.
Micha, Pauper.
Michaël, Quis ſicut Deus?
Michæas, Idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Miſlę, Prouerbia Nomen libri.
Miphat, Iudicium.
Mna Libra, Talentum.
Moab, De patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa. 1. Par. 8 a. 9. Onus.
Moyſes, Attractus (ſub de aquis.)
Myſia, Scelesta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.

Nabo,

Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, Idem,
Nabuchodonoſor, Planctus iudicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens
Nahum, Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanaël, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel florida interpretatur.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nehemias, Conſolatio,
Nehuſtan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephthali, Aequiparatio.
Niniue, Pulchra.
Noë, Ceſſatio, Requies.
Noema, Decora.

O

Obadias, Seruus Domini.
Obed, Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Eleuatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onam, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Vtilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Coruus.
Oſee, Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Paleſtina, Conſperſa (ſub cinere)
Paracletus, Conſolator, Aduocatus.
Paraſceue, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. die)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diuiſio, Filius Iudæ.
Phares, per ſin. 1. Par. 7. d. 16. Eques.
Phariſæi, Diuiſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phut, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica. Ouina. Locus vbi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Aduena, Peregrinus.

R

Raab, Pſal. 86. a. 4. Superba, Fortis,
Raab, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum tineæ.
Raphaël, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Conuerſio, Captiuitas.
Saba, Per ſamech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabatha, Circuitus.
Sabathiſmus, Requies, ceſſatio.
Sabbathum, Idem.
Sadducæi. Iuſti.
Sadoc, Iuſtus.
Sale, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomon, Pacificus.
Salomith, Idem. f. g
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol eius, Nominis iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus
Saphad, Iudicans.
Sara, per he in fine, Domina. Vxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine Odorans, Domina odoris.
Sarai Domina mea.
Sareptha, Anguſtia buccellæ.
Saron, ſiue Sarona, Planities.
Saran, Aduerſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul. 1. Regum. 9. a. 2. Hebraicè Sual. Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias, Iuſtus Domini.
Segor, Parua.

Sehon, Eradicatio.
Sela, Diſſoluens. filius Iudæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei, Obediens,
Semei. 1.Par.2.d.28.Nomen meum.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon, Sonitus,
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut tuba. Exod.1.c.15. per ſin.
Sephora, Exod.2. d.21.Auis. Paſſer, Vxor Moſis.
Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod.16.a.1.per ſamech.
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Aceruus.2.Reg.5.b.7
Sion, Deut.4.g.48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

TArſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, ſimulachra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Topheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timótheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus Dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſsio.
Tyrij, Hebraicè Sorim, id eſt, Tribulantes,

V

VAiera. Et vocauit. Liber Leuitici.
Vaiedabber. Et locutus eſt. Liber Numerorum.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Veelle-ſemoth. Et hæc ſunt nomina. Secundus liber legis, q Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis
Vrias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias. Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

# INDEX RERVM
## ET SENTENTIARVM
### Veteris, ac Noui Teſtamenti.

*In quo aduertendum multas dictiones quæ in initio vocali leni ſcribi ſolent, hic ab aſpirata incipi & ex aduerſo, iuxta veram orthographiā. Præterea quæ in generalioribus poni ſolent, hic in ſpecialioribus tantum poſuimus: vt quòd in dictione Chriſtus poni ſolet, Chriſtus paralyticum ſanat, id nunc in dictione Paralyticus inuenies: & ita in ſimilibus. Sunt etiam exactè obſeruandæ diphthongi, æ, & œ, vt ſcias quo quamque dictionem loco quærere oporteat: vt ærugo, fœcundus, fœlicitas, hœdus, mœchus.*


A ET O, Deus, Apocal.1.b.22.c
Aaronis acta leguntur, exod. 4. 7.28.29.32. Leui.2.3. Num.17. 20. Heb.9. b
Abalienari à Deo, Iſai 1. b. Oſee 9. d
Abba, pater, rom. 8.c. gal.4. a
Abarim mons Moabitarum, nu.27.c. & in hoc moritur Moyſes, cōſpecta promiſſionis terra, deut. 34.b
Abdemelech, Æthiops eunuchus, Ierem. 38.b
Abdenago, vir qui & Azarias dicitur, Dan. 1.b
Abdias abſcondit prophetas Dei, 3. reg.18. a
Abdias propheta aduerſus Edom, Abd.1. a
Abdon iudex in Iſraël quadraginta habens filios, iudic. 12.
Abel paſtor ouium gratus Deo, gen.4.a.b, heb. 11.a, Mat. 23.d
Abela ciuitas, in qua habitabant viri ſapiētes, 2. reg. 20. f.g
Abeſam iudex in Iſraël habens 30. filios, & totidem filias, iud. 12.
Abire in via cordis ſui, vel in prauitate cordis ſui, aut in voluntatibus & prauitate cordis ſui, Iſa.57.d. Ier.7.c.11.b
Abia ſiue abiam rex Iuda.3.reg. 15.a
Abiathar filius Achimelech, 1. reg.22.23. & 3. reg.1.a.2. d.e
Abigail vxor Nabal, 1.reg. 25
Abijci à ſe neminem vult Deus, 2. reg.14.d
Abimelech rex Geraræ, gen.20. 21. 26
Abimelech filius Gedeonis occiſis ſeptuaginta fratribus, regnat ſupēr Iſraël, Iudic.9
Abinadab vir in cuius domo fuit arca Dei, 1. reg.7. a
Abiron rebellis cum Dathan & Core, nu. 16.a
Abiſag pulchra puella, 3.reg. 1. a.2.c
Abiſai frater Ioab, 2. reg. 20
Abiu & Nadab, exod.24.d. leuit.10.a, nu.3.a
Ablactatio Iſaac, gen. 21.a
Ablactatio Samuelis, 1.reg.1.d
Abluit Deus peccata, Iſa.4.b.1.cor.6.e
Abnegatio ſui in Dauide.2.reg.15. f
Abnegemus nos. Matth.16. d
Abner acta & mors, à 1.reg.16. vſq; ad 2.reg.3
Abominauit Deus populum ſibi inobediētem, leu.26.e
Abominationes Gentium prohibet Deus imitari, leui. 18. d. quod non ſeruat tribus Iuda, 3.reg.14.f
Abominatio Dei idóla & idololatria, deut.7.c 27.c
Abominatio coram Deo quod excelſum eſt coram hominibus, Luc.16.d
Abominatio ſtans in loco ſancto, Luc.21.d
Abrahæ acta leguntur, à gene.11. vſq; ad 25
Abrahæ fides, rom.4.c. heb.11. b. eiuſque obedientia, gen.22.d.26.a. hoſpitalitas, & commiſeratio erga proximos, gen.18.a
Abrahæ filij qui dicantur, Iohan.8.e. galat.3.a
Abſalom acta, a 2.reg.13. vſq; ad 19. b
Abſcondit faciem ſuam Deus, deut.32. e
Abſcondi iubetur Elias, 3. reg.17.a
Abſcondit ſe populus Iſraël metu, 1. reg.13.b
Abſtinentia Moyſi & Eliç, exo.34.d.3.reg.19.b
Abundantia rerum ſeruientibus Deo, deut.8.b 28.e
Abundantia rerum temporalium non dat vitam homini, Luc.12. b
Abyſſus, gene.1.a. abyſſus iudicia Dei, pſ.35.b
Accaronitarum acta, 1. reg.3. b
Accepimus omnia à Deo, 1. cor.4. b
Acceſſus ad Deum per Chriſtū, rom.5.a. ephe. 2. d.3.b
Aceto intingere panem, Ruth 2.c
Aceto potatur Chriſtus in ſiti, Matt.27.f
Achab acta & mores, à 3.reg.16. vſq; ad 22
Acham lapidatur, & quæ illius erant comburuntur, Ioſ. 7. h
Achaz, rex Iuda, idololatra, 4. reg.16.2.par.18 Iſa.7. b
Achias, 1.reg.14.a, Achimaas, 2.reg. 17.d.18.c
Achimélech, 1.reg.21.a, 22.c
Achinoam vxor Dauid, 1.reg.25. g
Achior, Iudith 6.b. Achis, 1.reg. 21.d. 17. a
Achitophel, 2.re.15.19.17. Achor vallis, Io.7.d
Acquiſitionis populus Chriſtiani, 1. Pet.2. b
Ada vxor Lamech gene.4. d
Adad aduerſarius Salomoni 3.reg. 11.c
Adæ creatio, & quæ de eo ſequuntur, gene.1.2. 3.4.5.
Adam figura futuri Adæ Chriſti, rom.5.a
Adam prior & poſterior, 1.cor.15.e.f
Adarezer, 2. reg.8.a, 10. d

Adeps hoſtiarum, Leu.7.c Deut.32.b
Adhærendum Deo, Deut.1.a.11.c.13.a. Ioſ.22.a.23.c
Adhortatur Deus Salomonem vt ſimplici corde ambulet.3.Reg.9.a
Adhortatur Moyſes ad ſeruanda præcepta Dei, Deut.4 a
Adiutatio.1.Reg.22.c.1.Theſſ.2.d.2.Tim.4.a
Adiutores Dei ſunt prædicatores, 1.Cor.3.b
Adiutorium viri, eſt mulier, Gen.2.c
Adoleſcentulæ, quales eſſe debeant, Tit.2.a
Adoleſcentis modeſtia, eccle 31.b
Adoleſcens nudus fugiens quũ Chriſtus comprehenderetur, Mar.14.c
Adoniæ filij Dauidis, acta 3.Reg.1.2.3
Adonibezec rex. iudic.1.a.b
Adoptati ſum⁹ à Deo, Eph.1.a.Ro.9.a.Gal.4.a
Adorandus Deus, Deut.6.c.10.d.Matth.4.b
non Adorandi dij alieni, Exo.23.e.24.b
Adorantes idola puniuntur, Iudi.2.b.adoratores veri, Ioan.4.c
Adorari non vult angelus, Apoc.19.b.22.b
Adorat Gedeon, Iudic.7.d. item, & Iſraelitæ, Exo.4.g
Adorare aliquem, pro incuruare ſe coram eo honoris & reuerentiæ gratia. Gen.18.23.33.42.43.44.3.Reg.1
de Aduenis quid lex ſtatuat, Deut.24.d.26 a.23.c.Leui.19.g.Exo.22.c
Aduentus Domini, Malac.4.a.Iſa.35.c 62.a
Aduentus Chriſti ad iudicium, Matth.24.d Luc.17.c.f.2.Pet.3.c.Iſa.3.c.Dan.13.b.7.d. Apoca.3.a.6 d
Aduentum Domini expectat fideles, 1.Cor.1.a
Aduentũ ſuũ quare differt Dominus.2.Pet.3.c
Aduerſa ſuſtinenda, Pſal.4
Adulatio, Pro 24.c.27.a.28.d
non Adulatus Paulus.1.Theſ.2.a
non Adulterandum, Exo 20 c.Gen.26.a.b
Adulter & adultera puniendi, Leu.18.a.26.b. Deut.22.d.1.Cor.6 b.Heb 13.a
Adulterium ſpirituale, Pſal.71.verſũ 26
Adulterium Dauidis, 2 Reg.11.a
Aduocatus noſter Chriſtus, 1.Ioan 2.a
Aduram lapidatur, 1 Reg.22.c
Aedificare pro facere, Gen.2.d
Aedificauit Rachel domum Iſraël, Ruth.4.c
Aedificauit Deus domos obſtetricibus, Exo.1.d
Aedificium Dei, Chriſtiani, 1.Cor.3.b
Aegyptij abominantur Hebræos & paſtores ouium, Gen.43.g.46
de Aegyptijs multa, Exod.11.12, Sap.19.a.Iere.46.a.Ezec.32.c
Aegypti deſtructio plangitur, Ezec.29 b.30.a
Aegyptiorum & Aethiopum captiuitas prædicitur, Iſa.20.b
in Aegyptum fugit Chriſtus, Matth.2.c
Aegyptij non abominandi, Deut.23.b
Aemulator Deus, Exod.34.b.Deut.4.b.5.a
Aemulatur Paulus Corinthios, 2.Cor.11.a
Aeneas ſanatur à Petro, Act.9.f
Aerugo propter peccata.3.Reg.8.d
Aeſtu percutiuntur non obtemperantes Deo, Deut.28 c
Aetas mundi vltima noſtra.1.Cor.9.c
Aethiopum interitus: Soph,2.d
Affinitatis gradus, Leuit.18.a
Afflictiones ſequetur Deos alienos, Deu.13.d
Afflictionibus exercitati Iudæi, Deut.8.a
de Afflictionibus liberat Deus, Deu.26.b
Affligere animas, Leu.23.e.Iſa.58.b
Afflictis ſuccurrendum, Eccl.7.d
Agabus prophe.Act.11.d.21.b
Agag rex Amalecitarum, 1.Reg.15.b.g
Agar ancilla Saræ, Gen.16.& 21
Ager quomodo ſerendus, Deut.19.e
Agrorum termini nõ transferendi, Deut.19.d
Aggæus propheta.1.Eſd.5.a.& eius prophetia, Agg.1
Aggrauare cor.1.Reg.6.b
Agni paſchalis ritus, Exod.12.a
Agnus Chriſtus, Iohan.1.d
Agricola Adam, Gen 3.d.agricola Eſau. Ge.25
Agricola Eliſæus vocat ad ꝓphetiã.3.Reg.19.d
Agricola Deus, Iohan.15.a
Agrippa rex, Actuũ 26.g
Ahias propheta, 3.Reg.11.f
Ahio filius Abinadab.3.Reg.6
Alapa percutitur Ieſus, Iohan.18.d
Alcimus impius.1.Mac.7.a.9 f.2.Mach.14.a
Alexander Antiochi Nobilis filius.1.Mac.10.a
Alexander ærarius.2.Tim.4.c
Alienos deos adorantes lapidantur, Deut.17.a
Allegoria de duobus filijs Abrahę, Galat.4.c
Altare terreum & eius forma, Exod.20.d.27.a
Altare thymiamatis, & eius forma, Exod.30.a.37.d.40.e
Altare holocauſti, Exod.27.a.38.a
Altaris expiatio.Exo.27.f.Leuit.16.d
Altari ſeruiens, de eo viuere debet, 1.Cor.9.b
Altare noſtrum Chriſtus, Heb.13.b
de Amalecitis, Exod.17.c.nu.14.d.Deut.25.d. 1.Reg.14.g
Amã impius ſuſpenditur cũ filijs, Eſth.7.d.9.e
Amaritudo auferenda, Eph.4.g.Heb.12.d
Amaſa dux exercitus Abſalõ.2.Reg.17.f.20.b
Amaſias rex Iuda.4.Reg.12.d.14 a.b
Amaſias ſacerdos Bethel, Amos.7.c
Ambitioſa charitas, 1.Cor.13.b
Ambulare cum Deo, Geneſ.5.d
vt Ambulemus in vijs ſuis petit Deus, Deu.10.e.11.c
Amentia percutiuntur non obtemperantes Deo Deut.28.a
Amicorum & inimicorum dilectio, Mat.5.f.g
Amicos quare dicat Chriſtus apoſtolos, Io.15.b
Amicitia huius mundi inimicitia apud Deũ, Iac.4.a
Amici eleemoſynis parandi, Luc.16.a
de Amicis multa legis, Prou.12.27 eccl.6.22.37
de Ammonitis, Gen.19.g. Deut.23.a. Iud.11.c. 2.Par.20
cõtra Ammonitas, Ier.49.a.Eze 25.a.Amos 1.d
Ammonis inceſtus.2.Reg.13.c

Amon rex Iuda. 4. Reg. 21. d
Amare, vide Diligere.
Amandus Deus ex toto corde, Deu. 11. a
Amor Salomõ mulieres idololatras, 3. Re. 11. a
Amans parentes pluſquàm Chriſtũ, Mat. 10. d
de Amorrhæis, Ge. 14. d, Nu. 23. g, Deu. 1. g, 20. d
Iud. 1. g. 3. Reg. 9. c
Amos propheta, Amos 1. a
Amphoræ viſio, Zac. 5. e
de Amplexu multa habes, Gen. 33. a, 45. d, 46. d
Amran filius Caath. Exo. 6. c
Amri rex Iſraël, 3. Re. 6. 16. d. f
Ananias cum vxore Saphira moritur, Act. 5. a
Ananias diſcipulus Chriſti, Act. 9. b
Ananias princeps ſacerdotum, Act. 23. a
Anathema Iericho, Ioſ. 6. c, d, 7. d
Anathema qui Chriſtum negat, 1. Cor. 16. d
Anathema eſſe pro fratribus optat Paulus, Ro. 9. a
de Ancillis Iudæorum, Exo. 21. b. Leu 16. c. 15. f
Deu. 15. c
Ancilla Agar, Gen. 16. 21
Ancillæ Rachellis & Liæ. Gen. 30
ad Ancillę vocẽ Petrus negat Chriſtũ, Mat. 22. g
Andreas & frater eius Simon ſequuntur Chriſtum, Ioh. 1. f, & Ambo ab eo vocantur, Mat. 4. c
Andronicus interficitur, 2. Mach. 4. f
Angelorum creatio, Col. 1. c
Angeli miniſtri ſunt Dei, Heb 1. c
per Angelos data lex, Act. 7. e, Gal. 3. e, Heb. 2. a
Angeli hoſpitio ſuſcepti, Gen. 18. a. 19. a. Heb. 13. a
Angeli per ſcalam aſcendentes & deſcedentes, Gen. 28. e
Angeli apparent Iacob, Ge. 28. e
cum Angelo luctatur Iacob, Gen. 32. e
Angelus præcedit caſtra Iudæorum. Exo. 14. e
Angelus Raphael, Tob. 5. vſque ad 12.
Angelus occidit caſtra Sennacherib, 4. Re. 19. g
Angelus cũ Daniele & ſocijs eius, Dan 3. g. 6. f
Angelus Iohannem naſciturum annunciat, Lu. 1. a
Angelus Chriſtum naſciturum & natum annunciat, Lu. 1. d 2. b
Angeli Chriſto miniſtrant. Mat. 4. b. eumq́; confortant in horto, Lu. 22. c
Angeli reſurrectionẽ Chriſti annunciant, Mat. 28. a. Luc. 24. Ioh. 20. c
Angelus Herodem percutit, Act. 12.
Angelus apoſtolos, & rurſum Petrum educit de carcere, Act. 5. d 12. a b
Angelorum miniſteriũ tempore iudicij, Mat. 24. b. 2. Theſſ. 1. d
Angelorum variæ viſiones, Apoc. 7. 8. 10. 14. 15. 18. 20
Angelorum gaudium ſuper peccatore conuerſo, Lu. 15. b
Angeli cuſtodes puerorum & item aliorum, Mat. 18. b. Act. 12. c
in Angelum lucis transfigurat ſe Satanas, 2. Corint. 11. c
in Anguſtijs conſtitutos exaudit Deus, Deute. 26. b
Anguſtiæ Annæ & Dauid, 1. Reg. 1. b. 30. & 27. a
Anima in ſanguine, Leu. 17. e
Anima pro homine, Ge. 46. c
Animarum epiſcopus Chriſtus, 1. Pet. 2. d
Aiæ purificant obediendo Euãgelio, 1. Pet. 4. d
Animas commẽdent Deo afflicti, 1. Pet. 4. d
Animam ſuam inuenire, Mat. 10. d
Animalium creatio, & nominum ipſorum impoſitio, Ge. 1. d. 2. d
Aĩalia munda & immũda, Leu. 11. a. Deu. 14. a
Animalis homo, 1. Cor. 2. c
Animale corpus, 1. Cor. 15. f
Anna vxor Elcanæ parit Samuelem, 1. Reg. 1. c
Anna Tobię iunioris mater, Tob. 1. d 5. d. 10. b. 11. b
Annas Caiphæ ſocer, Ioh. 18. b
Anna prophetiſſa, Lu. 2. e
Annus deſtinctus ſole, Luna & Stellis, Ge. 1. b
Antichriſtus quis, 1. Ioh. 2. & 4. 2. Theſ. 2. b
Antichriſti potentia, Dan. 7. f. 8. f
Antiochus Eupator, 1. Macha. 1. a. 6. c. 2. Mach. 10. b
Antiochus Nobilis, 2. Mach. 5. b. 9. a
Antiochi ſimulata pęnitentia, 2. Mach. 9. b
Antiochẽſes primùm dicti chriſtiani, Act. 11. d
Anus quales eſſe debeant, Tit. 2. a
Aod iudex in Iſraël. Iud. 3. b. c
Aperire os ſuum Deo, pro vouere, Iud. 11. g
Apollo vir doctus in ſcripturis. Act. 18. f
Apollonius à Ionatha deuincitur, 1. Mach. 10. f
Apoſtoli teſtes reſurrectionis, Luc. 24. g. Act. 1. a 2. e. 10. f. ijdem ſunt lux mundi, & ſal terræ, Matt. 5. b. item miniſtri Chriſti, & diſpẽſatores myſteriorum Dei, 1. Cor. 4. a. adiutores & cooperatores Dei, 1. Cor. 3. b
Apoſtolos mittit Chriſtus ad prædicandum, varia pręcipiens, ac præmonens quid paſſuri eſſent, Matt. 10.
Apoſtoli primùm exhortantur ad penitẽtiam, & deindè Chriſtum veniſſe docent, Mar. 6. b Matt. 10. a
Apoſtoli meſſuerunt Iudæos, Ioh. 4. e
Apoſtoli accepto Spiritu ſancto, loquuntur varijs linguis Act. 2. e. prædicant in templo & circa domus, Act. 5. g. conijciuntur in carcerem, Act. 4. a. 5. d
Apoſtoli quare in eccleſia cõſtituti, 1. Cor. 11. d
Apoſtolus noſter Chriſtus, Heb. 3. a
Apparet Dominus Abrahę, eumq́; conſolatur, Gen. 17. a
Appropinquat nobis Deus ſi oramus, Deut. 4. a
Apum examen Samſonis, Iud. 14. b
Aquæ creantur, eiſq́; vis datur piſces gignendi, Gen. 1. b. e
Aquas comportãtes inter Iſraëlitas, Deut. 29. b Ioſ. 19. d
Aqua fluminis verſa in ſanguinẽ, Exo. 4. b. 7. d
Aquæ amaræ, Exo. 15. f
Aquæ è petra dantur Iſraëlitis, Exo. 17. a
Aquis ſeruientiũ ſibi benedicit Deus, Exo. 23. e

Aquæ Samſoni datæ è molari dente aſini, Iud. 15. d
Aquæ datæ ſine vento & pluuia, 4.Re.3.c
Aquam bibebat Timotheus epiſcopus, 1.Tim. 5.d
Aqua & pane cibatur Elias, 3.Re.19.a
Aquam effundunt coram Deo ieiuni Iſraëlitę, agnoſcentes peccatum, 1.Re. 7.b
Aquam pallio diuidunt Elias & Eliſæus, 4.Re. 2.b,c
Aqua contradictionis, Nu. 20.b
Aqua purgatur ſpolia quæ igne nequeunt, Nu. 31.d
de Aquis tribulationū eripit Deus, 2.Reg.22.d
Aquæ, populi & Gentes, Apoc.17.d
Aquam in vinum mutat Chriſtus, Ioh.2.a
Aquas viuas dat Chriſtus, dans Spiritum ſanctum, Ioh.4.b,7.f
Aquæ lauacro conſecrati Chriſtiani, Ephe.5.e
Aquilam non comedunt Iudæi, Deu.14.b
Aquila, & Priſcilla, Act.18.a.1.Cor.16.c
Aras Gentium deſtrui iubet Deus, Exo.34.b
Arabum ruinę, & quare, Iſa 21.a,d
in Arabiam profectus Paulus, Gal.1.d
Arad rex Chananæus occiditur, Nu.21.a
Aran filius Tharæ genuit Lod, Ge. 11.d
Arapha gigantis filij à Dauide occidūtur.2.Re. 21.c
Arbee quæ & Hebron, Gen.35.d
Arbores in victū hominis creantur verbo Dei, Gen.1.b,c
Arbores fructiferę reſeruentur in bello, Deut. 20.d. quod tamen erga Moabitas ſeruari nō vult Deus, 4.Re.3.d
Arborum præputia auferenda. Leuit.19.e
Arbores plenæ fructibus dantur obtemperantibus Deo, Leu.26.a, Deut.28.d
Arbor bona fructus bonos facit, mala malos, Matt. 12.c
Arbor non faciens fructum bonum, exciditur, Matt.3.b,7.c
Arbor vitæ, arbor ſcientiæ, Ge.2,b,3.d
Arca Noë, Gen.6.7.8.& 1.Pet.3.d
Arcæ Dei forma & vſus, Deu.10.a,31.f, Ioſ.3.a, Exo.25.a,26.c,f, 1.Re.4.5.6.7.2.Re.6.a,b,15. e,f,3. Re.8.a
Arcana Dei non inquirenda curioſiùs, Eccl.3.c
ad Archāgeli vocem mortui ſurrecturi, 1. The. 4.d
Architectus Paulus, 1.Cor.3.b
Arcta via ducit ad vitam, Matt.7.b
Arcus cœleſtis in nubibus, Gen.9.c
Ardore percutiuntur inobedientes Deo, Deut. 28. e
Areuna dat aream Dauidi, 2.Re.24.d
Argentum nullius pretij tempore Salomonis, 3.Re. 10.d
Argentum, aurum, æs, & ferrum in excidio Iericho anathemata erant.i. Domino conſecrata, Ioſ. 6.c,d
Arguenda opera mala, Ephe.5.c
Arguendus frater, non odiendus, Leui.19.
Arida, quæ & terra, Gen.1.d
Aridum lignum, infidelis, Lu.23.d
Arioli non conſulendi, Leu.19.f, Deu.18.b
Ariolos & magos aufert Saul, 1.Reg.28.a, idem facit Ioſias, 4.Re.23 e
Ariſtarchus concaptiuus Pauli, Col.4.b
Arma Dauid contra Goliath, 1.Re.17.f
Arma Pauli, 2.Cor.10.b
Armatura Dei, fides, ac iuſtitia, Ephe.6.b
Armentorum offerendorum ritus, Leu.1.a
Aromatibus condiuntur corpora mortuorum, Gen.50.a, d
Arphaxad generatio & ætas, Gen.11.b
Arrabo & pignus hæreditatis, Spiritus ſanctus, 2. Cor.1.d,5.a, Ephe.1.c
Arrogantia vitanda, Ro.12.d
Arſaces Demetrium vincit, 1.Mac.14.a
Artaxerſis epiſtolæ in Iudæos exemplar, Eſth. 13.& pro Iudæis, Eſth.16
de Artificibus quibus conſiſtit ciuitas, Ecc.38.c
Artificum Salomonis numerus, 3.Re.5.c, 2.Parali. 2.d
Arundo quaſſata, aut vento agitata, Matt.11.a, 12.b
Arcem Sion capit Dauid, appellans ciuitatem Dauid, 2.Re.5.b
Arcis Sion obſidio, 1.Mach.6.e
Arcem Sion occupat Simon frater Iudæ, 1.Macha. 13.g
Aſæ regis Iudæ acta, 3.Re.15, 2.Par.14 15.16.
Aſael frater Ioab occiditur, 2. Re.2.d,e
Aſaph frater Heman cantor, 1. Par.6.c
Aſarhaddon regnauit pro Sennacherib, 4 Re. 19. g
Aſcalonem vrbem capit Iudas, Iud.1.d
Aſcendit Chriſtus in cœlum, Mar.16.d. Lu.24. g, Act.1.b
Aſeneth vxor Ioſeph, Ge.41.f
Aſer filius Iacob ex Zelpha, Ge.30.a, ipſiuſque benedictio & ſors, Deu. 33.b, Ioſ.19.b
Aſeroth & Baalim idolis ſeruiūt Iudæi. Iu.3.a
Aſianis prohibitus eſt Paulus à Spiritu ſancto prędicare Euangelium, tandem tamen prędicat, Act.16.b,19.b
Aſina Balaam loquitur, Nu 22.e
Aſinis vtuntur Iſraëlitæ, Ge. 43.d, Iud. 12.d
Aſinas patris quærit Saul, 1.Re.9.a
Aſini caput emptum 80.argenteis, 4.Re.6.f
Aſor vrbs expugnatur, Ioſ.11.b
Aſſueri regis acta habes in libro Eſther.
Aſſur de terra Sennaar egreſſus, Gen.10.b
de Aſſyrijs, 4. Reg. 16.17.18. Iſa.10.17.30. Nahum, 2.c
Aſtaroth idôlum adorant Iſraëlitæ, Iud.2.b, 1. Reg. 7.a
Aſtarthen deam Sidoniorum colit Salomon, 3. Re.11,b.4. Reg.23.c
Atalia regina regnat ſuper Iudam, 4.Re.11.e
Athenienſibus annunciat Paulus Chriſtum, Act.17.c
Atrij forma & eius ſitus, Exo.27. 38.40.
Auaritia fugienda, Prouerb.15.c, Eccleſ.10.b,

14.a, Iſa.3.b, Ier.8.c, Ephe.5.b, Luc.12.c
Auaritiam ſequuntur filij Samuel iudices. 1. Reg.8.a
Auari Phariſæi irrident Chriſtum, Lu.16.d
Auari, rapaces, & fures regnum Dei non ingredientur, 1. Cor.6.b
Auari diuitis calamitas, Eccl.6.a
Auaritia eſt idolorum ſeruitus, Epheſ.5.b, Coloſſ.3.a
Audienda Dei vox, Exo.15.g, Deu.13.a.27.b
Audiens vocem Dei, eſt Dei populus, Exo.19.a
Audiendus Chriſtus, Deu.18.c, Matth.17.a
vt ipſum Audiamus conuertit nos Deus, Deut. 3. c
ad Audiendum veloces, tardi ad loquendum ſimus, Iac. 1.c
ad Audiendum verbũ ſuum hortatur Chriſtus, Matth.3.a, Mar.4.a, Luc.8.c
Aues verbo Dei creantur, Gen.1.e
Aues mundæ & immundæ, Leui. 11.b
Auium offerendarum ritus, Leui.1.d
ab Auferente quæ tua ſunt, ne repetas, Luc.6.e
Auguria prohibentur, Leui. 19.f, Deu.18.b, nec eis credendum eſt, Eccl. 34.a
Auriga Iſraëlis Elias, 4.Reg 2.b
Auris perforata ſeruis, Exo.21.a, Deu.15.e
Auri pondus in redditus Salomonis, 3.Re.10.e
Aurum ædificare ſuper fidem in Chriſtum, 1. Cor. 3.c
Abſq; auro & argento mittuntur Apoſtoli ad prædicandum, Matth.10.a
Auſcultari mauult Deus præceptis ſuis, quàm victimas ſibi offerri, 1.Reg.15.e
Auſtro flante ſignum æſtus, Luc. 12.g
Auxilium noſtrum à Chriſto, Heb.4.d.
Auxilium Iſraël à Deo, Deut. 33.d
Axa filia Caleb petit hæreditatem, Ioſ.16.d
Azarias patri Amaſiæ ſubſtituitur, 4.Reg.14. a
Azarias rex Iuda leproſus, 4.Reg. 15.a
Azarias propheta, 2. Par. 15. a
Azariæ qui & Abdenago oratio, Dan. 3. c
Azymi panes, Exo.12.b
Azymorum ſolennitas, Exo.23. b, 34.c
in Azymis ſynceritoris vitæ epulandum, 1.Corinth.5.c

B

BAal prophetæ occidũtur ab Elia, 3.Re.18.g, item ab Iehu, 4 Re.10.d, rurſumq; eius ſacerdotes occiduntur à Ioſia, 4. Reg.23.c
Baal idôlo comminuto, Iehu facit ex eius templo cloacas, 4 Reg. 10.f
Baalim & Aſtaroth idôlis ſeruiunt Iſraëlitæ, Iud. 2.b, 3.a, 8.g
Baalpharaſim locus, 2. Reg.5.d
Baana & Rechab occidunt Isboſeth, 2. Regum 15. 16.
Baaſæ regis Iſraël acta, 3. Reg 15.16.
Babel turris ædificatur, Gen.11.a
de Babylone vide Apocalyp.18.
Babylonis euerſio Iſa.13. 14.21.25.47.50.54.
Babylonica captiuitas prædicitur, 4.Reg. 20.d. Ierem.16.c.20.a.
Bacchides dux Demetrij regis interficit, 1. Macha. 9. b, d
cum Bacculo ſuo mittit Eliſęus Giezi ad ſanãdum filium hoſpitæ, 2.Reg.4. e
Bala ancilla tradita Racheli, Gen.29. c, 30.a
Bala ciuitas quæ & Segor, Gen. 14. a
de Balaam ariolo, Num.22. 23.24.2. Pet.2.c
Balac rex Moabitarum, Num.22. a, 24.b
Baldad vnus amicorum Iob, Iob 8. a, 18.a
Baltaſar rex Babyloniorum, Dan.5.
Baltaſar qui & Daniel propheta, Dan.1. b.5.c
Banantas occidit Ioab, 3. Re. 2.f
Baptiſma vnum, Ephe.4. a, 5.e
Baptizatur Chriſtus, Mat.3.d
vt Baptizaret miſſus Iohannes, Matth. 21.c, Iohan.3.e
Baptizant diſcipuli Chriſti, Ioh, 4.a
Baptizari in nomine Patris, &c. aut in nomine Ieſu, Mat.28.d. Act.2.f, 19.a
non ad Baptizandum miſſus Paulus, quoſdam tamen baptizauit, 1.Cor.1.b
Baptizari in Chriſto, Chriſtum induere, Rom. 6.a, Gal. 3.d.
Baptizabantur quidam ſuperſtitiosè pro mortuis, 1.Cor.15.d
Baptizat Chriſtus in Spiritu ſancto, Matt.3.e
Baptiſmo baptizari, pro ferre mortẽ, Mar.10.e
Barabbas latro liberatur, Matth.27.b
Barac & Debora liberarunt Iſraëlem, Iudi.4.a
Barbam non radat ſacerdos, Leuit. 21.a
Barba tonſa, ſignum luctus Iudęis, Iſa.15.a
Barbarorũ humanitas erga naufragos, Act.28.a
Barnabas & Paulus ſegregantur ad prædicandum, Act. 13.a
Baruch excipit ex ore Ieremiæ, Ier.36.a
Baſan terra gigantum, Deut.3.b
Baſes æneæ in templo Salomonis, 3. Re. 7.d
Bathuel pater Rebeccę, Gen. 22.d
Beati qui ſint dicendi, Matt.5.a
Beatus qui Ieſum nouit eſſe Chr̃m, Matt.16.e
Beati viri deſcriptio, Pſal.1.
Beatitudinis deſcriptio, Pſal.118
Beelphegor ſequentes occiduntur, Deut.4.a
Beelzebub conſulit Ochozias infirmus, 4. Reg. 1. a
Bel euertit Daniel, Dan.14.d.
Behemoth eiuſque malitia, Iob 40.b
Bella & lites, vnde. Iacobi 4.a
Bellum propter peccata populi, 3. Re.8.d, Leu. 26.d
Belli ius in expugnandis vrbibus, Deu. 20.c
qui ad Bellum non ibant, Deut. 20.a.24.b
Bellat Deus pro obedientibus ſibi, Ioſ. 23. c, Exo. 23 f
Belli victoria Deo tribuenda, Iud.7.a, b, 1.Re. 14.a, 3.Reg.22.c
Benadad regis Syriæ Act.3.Reg.15.10.4.Reg.1. 38.d
Benedixit Deus maſculo & fęminę, quum vim dedit generandi, Gen.1. d, 5.a
Benedicendi Populi à ſacerdote modus, Num. 6.d, Gen.48.d

Benedicere Deum, pro gratias agere, Gen. 14.c
Benedictiones ſeruantibus mandata, Exo. 23.c, Leu. 26.a
Benedictiones in monte Garizim, Deu. 27.b
Benedicendus Deus poſt cibum, Deu. 8.b, Mat. 26.c, Ioh. 6.c
Benedictio pro munere, Gen. 33. b, c, 2. Cor. 9. b
Benedicere pro maledicere, 3. Re. 21.c, d. Iob 1. b, 2.c
Benedictis Dei regnum æternum paratum, Matth. 25 e
Benefaciendum omnibus, Gal. 6.c, Lu. 6.c
Beneficia Dei tribuenda ſuæ bonę voluntati ac promiſſioni, 2. Reg. 7.c.d
Beneficiorũ commemoratione hortatur Moyſes ad ſeruanda Dei mãdata, Deu. 29.a, idem facit Ioſue, Ioſ. 24.
Beneuolẽtia Pauli erga fratres Iudęos, Ro. 10.a
Beniamin naſcitur, Ge, 25.e, vide de eo, Ge. 43. 44. 46. Deu. 33.b, & de filijs ipſius, Gen. 46.c, 1. Par. 7.b
Beniamitæ occiſi, & quare, Iud. 20
Benigni ſimus, Ephe. 4.g, 1. Cor. 13.b
Benignitas Chriſti apparuit nobis, Tit. 3.b
Berzellai acta, 2. Reg 19.f, 3. Reg. 2.b
Beſe leel & Oliah artifices, Exo. 31.a, 35.d
Beſtiæ terræ creantur, Gen. 1.c
Beſtiæ variæ, Apoc. 11. b, 13.a, 19 d
cum Beſtijs pugnauit Paulus, 1. Cor. 15.d
cum Beſtijs fuit Chriſtus in deſerto, Marc. 1.a
Bethel ſiue Luza, Ge. 10.d, Iud. 1.c, 1. Reg. 19.e
Beth-léhem quæ & Ephrata, Ge. 25.c, Lu. 2.b, Mat. 2.a
Beth-ſabee dormit cum Dauide, 2. Reg. 11.a, 12 d, f, 3. Reg. 1.c
Beth-ſaidæ ciuitatis infidelitas, Matt. 11. c
Beth-ſamitæ percuſſi à Deo, 1. Reg. 6.c
Beth-ulia obſidet ac liberatur, Iudith 7.a, 15.a
Bibere non poſſunt Ægyptij aquam fluminis, Exo. 7.d
Bibit de torrente Elia, 3. Reg. 17.a
Bibere non vult Dauid aquam anteà deſideratam, 2. Reg. 23.c
Bigamia Lamech & Eſau, Gen. 4.a, 16.g
Bilinguis homicida, Prou. 18.b
Blaſphemia in Spiritum ſanctum, Mar. 3.c
Blaſphemia Sennacherib 4. Reg. 18.g. 19.b
Blaſphemia Nicanoris, 2. Mach. 15.a
Blaſphemus lapidatur, Leu. 24.b
Blaſphemia vitanda, Ephe. 4.g, Colo. 3.b
Blaſphemi Syri, 3. Reg. 20. d, c
Blaſphemare fecit Dauid inimicos nomen Domini ſuo adulterio, 2. Re, 12.d
Blaſphemias loquitꝰ beſtia in Deum & nomen eius, Apoc. 13.b
Boanerges, Iacobus, & Iohannes, Mar. 3.b
Bonus ſolus Deus, Matt. 19.c
Bonum non habitat in noſtra carne, Rom. 7.d
Bonum ſectemur, Ro. 12.b, 1. Theſ. 5.c
Bona prudenter agenda coram hominibus, Roma. 12.d
Bonum pro malo reddit Dauid, 1. Reg. 14.b
Bona temporalia danda miniſtris verbi Dei, Gala. 6.b
Bona temporalia danda pauperibus, Lu. 16.a
Bonis abundat obtemperans Deo, Deu. 28.a
Booz acta, Ruth 2. 3. 4. bos cornupeta, Exo. 21.e
Boues in fruſtra concidit Saul, 1. Reg. 11.b
Boum fuſilium fabricatio, 2. Par. 4 a
Boui trituranti non alligandum os, Deu. 25.b, 1 Cor. 9.b
Botrus à duobus portatur, num. 13.c
Brachium & potentia Dei vbiq; audita, 3. Reg. 8.a
Brauiũ & vitam æternam arripiamus, Phil. 3.c
Bubulam comedunt Iudæi, Deut. 14.a
Buccinæ clangor, cùm daretur lex, Exo. 19.e
Buccina clangit Gedeon, Iud. 6.g
Butyrum dat ſuis Deus, Deu 32.b
Butyrũ & lac dat peregrinis Abrahã, Gen. 18.b
Butyri & mellis torrens, Iob 20.c
in Butyro lauare pedes, Iob 29.a
Butyrum & mel comedit Chriſtus, Iſa. 7.c

C

CAat filij, Exo. 6.c, Ioſ. 21.a
Cadere in faciem ſuam, Gẽ. 17.c, Ruth 2.b
Cadere, pro mori, 2. Reg. 3.g, & alibi frequẽter.
Cæci duo ſanantur à Chriſto, Matt. 9.d
Cæcum ſanat Chriſtus, Mar. 8.c
Cæcus natus in gloriam Chriſti illuminatur, Ioh. 9.a
Cæcus cæcum ducens, Matth. 15 b
Cæco non obijciendum offendiculum, Leuiti. 19. c
Cęcitate percutiuntur inobedientes Deo, Deu. 28. e
Cæcitate percutiuntur hoſtes Eliſæi, 4. Reg. 6.d
Cæcitas cordis, Ro. 11.c, Ephe. 4.e
ob Cæcitatem Phariſæorum contriſtatur Chriſtus, Mar. 3.a
Cæſus ter virgis Paulus, 2. Cor. 11, f, Act. 16.c
Cæduntur Apoſtoli in concilio, Act. 5. f
Cœlum quod & firmamentum creatur, Gene. 1. a
Cœlum veſpere rubicundum, Matth. 16.a
Cœlum ſuum aperit Deus obedientibus, Deu. 28.b, claudit verò inobedientibus, Deu. 11.b, 3. Reg 8.b
Cœli militiam adorantes lapidabantur, Deut. 17. a
Cœli noui & terra noua, 2. Pet. 3.c, Apoc. 21 a
Cœleſtis homo ſecundus, Chriſtus, 1. Cor. 15.f
Cæſari tributa reddenda. Matt. 22.b, Rom. 13.b
Cain natiuitas & acta, Gen. 4.a. Ioh. 3.b, c
Caipha acta, Ioh. 11.g, Mat. 26.b
Caius hoſpes & comes Pauli, Ro. 16.d, Act. 19.f
Calceamenta non attrita Iudæis in deſerto, Deut. 29.a
Calceamentum ſoluere, Ruth 4. b, Exod. 3.a, Mar. 1.b
Caleb acta, Nu. 11.d, 14 b, Ioſ. 14.b
Calendarum ſacrificia, Ezec. 46 a
Calix & panis quem in Chriſti memoriam ſumimus, 1. Cor. 10. d

Calix

Calix pro morte & cruce, Mat.20.c,26.d
Callidè nihil agendum, Deut.15.b
Caluitium ſuper mortuo, Deu.14.a
Caluum vocantes Eliſæum deuorantur ab vrſis, 4.Reg.2.d
Calumniam ſuſtinet inobediẽs Deo, Deu.28.c
Calumnia vitanda, Leu.19.c, Eccl 4.a
Camelus non edebatͣ, ſed bene camelopardus, Deut.14,a
in Cana Galileæ primum Chriſti miraculum, Ioh.2.b
Candelabri forma, & ſitus, Exo.25.c,37.c,40.c
à Canibus comeditur Iezabel, 4. Reg. 9.g
Canes, Gentes à Chriſto dictæ, Matt.15.c
Canes, pſeudoprophetę, Phil.3.a
Canis reuerſus ad vomitum, 2. Pet.2.d
Canendum Deo, & gratiæ agendæ, Iud.5.a
Canticum Moyſi, Exo.15.a, Deu.32.a, Item Mariæ, & Zachariæ cantica Lu.1.e,g, Item Annæ, 1. Reg. 2.a
Canticum Deboræ & Barac, Iud.5.a
Cantandi in corde pſalmi, Ephe. 5.d
Cantandum Deo ſpiritu & mente, 1.Cor.14.e
Cantores Dauidis, 1. Par.25.a
Coram cano capite conſurgendum, Leu.19.f
Capharnaum incredula ciuitas, Matt.10 d
Capillus non periturus patienti propter Chriſtum, Luc.21.d
Capilli capitis numerati, Matth.10.d
Cappadoces expulerunt Heuæos de terra ſua, Deut. 2.e
Capream & capram comedũt Iudæi, Deu. 14.a
Captiua mulier ducitur in vxorem, Deu.21.b
Captiuitatem minatur Deus Iudæis, Deu.28.e, f,g, ex qua reducentur, ſi ad ipſum conuertãtur, Deu.30.a
Captiuitas Babylonica prædicitur, 4.Reg.20.d, Item 25.a
à Captiuitate reditus prænunciatur, Ezec.20.f, Ier.29.c
Captiui peccatores, Rom. 7.d
Caput puluere conſperſum, ſignum luctus, 2. Reg. 1.a
in Caput aut caudam conſtitui, Deut.28.b
in Capite funiculus ſignum ſeruitutis, 3. Reg. 29. c
Caput Chriſti, Deus: viri, Chriſtus: mulieris, vir, 1.Cor. 11.a
Caput Eccleſiæ Chriſtus, Ephe.4.d, Col.1.c
Caput quare non velet vir, 1.Cor.11.a
Carbones ignis ſuper caput congerere, Ro.12.d
Carceris Pauli cuſtos credit Chriſto, Act.16.f
in Carcerem coniecti Apoſtoli, Act.5.c,12.a
in Carcerem coniectus Paulus, 2.Cor.6.b,11.e, Act. 16.e
Cardines terræ creauit Deus, 1.Reg.2.b
Cariath-arbe quę & Hebron, Ioſ. 14.d, Iud. 1.b
Cariat-ſepher quæ & Dabir, Ioſ.15.d
Carmina Salomonis, 3.Reg.4.d
Caro cum ſanguine non edenda, Gene.9.a, Leuit.19.c
in Carnem vnam maritus & vxor, Gen.2.d
Carnes pluit Deus populo Iſraël, Nu.11.a,d
Carnibus veſcitur Elias, 3.Re. 17.a
Caro homo eſt ſine ſpiritu Dei, Gen.6.a
Caro & ſanguis pro ipſo homine, Matth.16.c, Ioh.1.c
Caro aduerſatur ſpiritui, Gal.6.c
Carnis prudentia, mors, Ro. 7.d, 8.a
in Carne eſſe, viuere ſecũdùm vires humanas, Rom.8.b
Carnis curæ & deſideria vitanda, Rom. 13. d, Gal.5 .c
Carnalia vocat Paulus, bona temporalia, 1.Corinth.9.b
Carnales Corinthij ob contentiones & æmulationes, 1. Cor.3.a
Caro Chriſti manducanda, Ioh. 6.e
Carnis ſtimulus Paulo datus, & quare, 2.Cor. 12. b
Caſtitas Dei donum, Sap.8.d
Caſtitas Ioſeph, Gen.39.b, Suſannæ, Dan.13.a, Saræ, & Tobiæ, Tob.3.c
extra Caſtra leuandus venter, Deut.23.b,c
Caſtrare ſeipſum ob regnum cœlorum, Matt. 19.b
ſuper Cathedram Moyſi ſedere, Matt.23.a
Ceila vrbs liberatur à Dauide, 1.Re.23.a
Cellaria obedientiũ Deꝰ multiplicat, Deu.28.a
Cendebæus dux exercitus Antiochi, 1. Macha. 16.a
Centuplum qui accepturi, Matt.19.d
Centuriones conſtituti à Moyſe, Exo.18.e
Centurionis gentilis fides, Matt. 8.a
Centurio aliijq́; Chriſtum fatentur Dei filium, Matt. 27.f
Ceremonias, & ſacrificia Iudęorũ reijcit Deus. Iſa.1.d,66.a, Heb.9.b
Ceruicis duræ populꝰ Iſraël, Exo.32.c, Deu. 9.b
Ceruum comedunt Iudæi, Deut.14.a
Cetura vxor Abrahæ, Gen.25.a
Chaldæorum ferocitas, Ier 5.d
Cham irridet patrem ebrium, Gen.9.d
Chanáan comitatur Dauidem, 2. Reg.19.g
Chamos idolum Moabitarum, 3. Reg. 11.b,4. Reg. 23.e
Chanáan maledicitur, Gen.19.d
Chanáan filij vnde populi Chananęorum, Geneſ.10.e
Chanáan terra promittitur Abrahę, Ge.3.d.12 b,15. b,d
Chananæi occidunt Iſraëlitas, Nu.14.g
Chananęos quare paulatim expulit Deus, Exo. 23.f
Chananæos expugnat Iudas, Iud.1-a,b
Chananæi tributarij filijs Manaſſe, Ephráim, Zabulon, Aſer & Nephthali, Iud.1. f,g.
Chananæa Ieſum pro filiæ ſalute inſtanter orat, Mat.15.c
Charitas Deus, 1. Ioh.4.b,c
Charitas Dei manifeſtata fuit cùm filium ſuũ pro nobis tradidit, Ro.5.b, 1. Ioh.4.b
Charitas fidem & ſpem antecellit, 1.Cor.13.d
Charitas per Spiritum ſanctum diffunditur,

Rom. 5.a
Charitatem quãdo habeamus perfectam, 1. Iohan. 2.a, Luc. 4.c
Charitatem ſi quis non habeat, nihil proſunt aliæ virtutes, 1. Cor. 13.a
Charitas fraterna commendatur, Ro. 12.c.
Charitatis vis, 1. Cor. 13. toto capite.
Charitatis Præcepta, Prouer. 3, d
Charitatem perpetuò debemus proximo nr̃o, Rom. 13.e
Charitas amat, etiam cùm ſæuit, Prouerb. 27.a
Chariſmata meliora imitemur, 1. Cor. 11.d
Cherubim ante paradiſum voluptatis, Ge. 3.d
Cherubim forma & ſitus, Exo. 25.b
Chirographum nobis cõtrarium deleuit Chriſtus, Coloſ. 2.c
Choreæ Iſraëlitarum coram vitulo, Exod. 32.d
Chriſtus Deus æternus, Ioh. 1. a
Chriſti nomina, Iſa. 9. b
per Chriſtum inſtaurata omnia, Ephe. 1. b
Chriſtus promiſſus Adæ ſaluator, Ge. 3.c, Item Abrahæ, Gen. 12.a
Chriſti aduentus prædicitur, Num. 24.c, Iſa. 40.c
Chriſtus concipitur, Luc. 1. d, naſcitur, Luc. 2, a
Chriſtus circunciditur, Lu. 2.c
Chriſtus à Magis adoratur, & fugit in Ægyptũ, Mat. 2.b.c
Chriſtus baptizatur, Matth. 3.d
Chriſtus puer in medio doctorum, Lu. 2.f
Chriſtus parentibus ſubditur, Lu. 2.g
Chriſtus ieiunat xl. diebus, & tentatur à diabolo, Matth. 4. a, b
Chriſtus angelis minor effectus, Heb. 2.b
Chriſtus miſſus omnibus ſalutaris, Iſ. 61.a, Lu. 2.e, 4.g, 5.f
Chriſtus Dei patris imago, 2. Cor. 4.a, Coloſſ. 1. Heb. 1.a
Chriſtus verba Patris loquitur, Io. 3.d, regnum Meſſiæ appropinquaſſe prædicat, hortaturq́; ad pœnitentiam, & vt credant euangelio, Matt. 4.c, 9
Chriſtus lux vera, Ioh. 1.a, 8. b, 1. Ioh. 1.b
Chriſtus mediator & aduocatus noſter, 1. Tim. 2.b, Heb 8.b, 9.d, 12.f, 1. Ioh. 2. a
Chriſtus Apoſtolus & Pontifex noſter, Hebr. 2. d, 2.a
Chriſtus caput Eccleſiæ, Ephe. 1. d, 4. d
Chriſtus audiendus, Matth. 16.b, Heb. 2. a
Chriſtus ingemiſcit, Mar. 8.a, eſurit, Matt. 4.a, fatigatur ex itinere, Ioh. 4. a, flet, intremit, & turbat ſeipſum, Ioh. 11.d, Luc. 19.f
Chriſtus pauperrimus. Matth. 8. c
Chriſtus diſcumbit apud Matthæum, Matth. 9. b, apud Phariſæum, Luc. 7.f, 11.f, 14.a, cœnat apud Lazarum, Ioh. 12.a
Chriſtus reprehenſus quòd cum peccatoribus manducet, Matth. 9. b
Chriſtus in nuptijs mutat aquam in vinum, Ioh 2.a
Chriſtus ſe à Deo miſſum, Deiq́ue filium eſſe probat, Ioh. 7.d, 8.b, 9.g
Chriſtus via, veritas, & vita, Ioh. 14.a
Chriſtus medicus peccatorum, Matt. 9.b, Mar. 2.c, Luc. 5.f
Chriſtus paſtor bonus, Iohan. 10.b, Pſal. 22. Iere. 23.a
Chriſtus oſtium per quod intratur ad vitam, Ioh. 10.b
Chriſtus ſuper aſinam Ieruſalem ingreditur, Matth. 21.a
Chriſtus lauat pedes diſcipulorum, eiſque tradit ſuum corpus & ſanguinem, Iohan. 13.a, Matth. 20.c
vt Chriſtum comprehendant mittunt Phariſæi miniſtros, Ioh. 7.e
Chriſtus morbos corporis & animi ſanat, Mat. 4.d
Chriſtus ſua voluntate dedit vitam pro peccatis noſtris, Ioh. 10.c
Chriſtum vendit Iudas ſacerdotibus, Matth. 26.b
Chriſti aĩa triſtis vſq; ad mortem, Matth. 26.d
Chriſtus mortem deprecatur, Matth. 26.d.
Chriſtus morti adiudicatur, Matth. 27.c
Chriſtus pro perſecutoribus orat, Lu. 23.e
Chriſtus moritur, Matth. 27.f
Chriſti vulnera, Zach. 13.c
Chriſtus reſurgit, Matth. 28.a
Chriſti triumphus, Pſal. 67. verſ. 18.
Chriſtus aſcendit in cœlum, Mar. 16.d, Lu. 24.g, Act. 1.b
Chriſtus ſedet ad dexteram Patris, Coloſſ. 3.a, Heb. 1.a
Chriſtus ſecundò apparebit. Heb. 9.g
Chriſti iudicium, Matth. 3.c, 25.c, d, Malac. 3.b
Chriſtus cum ſuis vſque ad cõſummationem ſeculi, Matth. 28.d
Chriſtiani primùm dicti Antiochiæ, Act. 11.d
Chuſai viri probi acta, 2. Reg. 15.g, 17.a
Ciborum omnium conceſſio præter ſuffocatũ, Gene. 9.a
Cibus immundus, Leui. 11.e
Cibus Chriſti obedientia Patris, Ioh. 4.b
Ciconiam non comedunt Iudæi, Deut. 14.b.
Cinæi ſoceri Moyſi filij, Iud. 1.d
Cinæorum deſtructio prædicitur, Num. 24.a
Cinere aſpergi caput, ſignum luctus, 1. Re. 4.c, 2. Re. 1.a, Iudith 4.e, Eſth. 4.a, 16.c, Iob 42.a, Iere. 6.g, 25.g
Ciniphes in hominibus & iumentis, Exod. 8.d
Circunciſio præcipitur Abrahæ, Gen. 17.b
Circunciſio ſecunda ſub Ioſue, Ioſ. 5.a
Circunciditur Chriſtus, Luc. 2.d
Circuncidi Gentes non vult Paulus, Act. 15.e
Circuncidit Timotheum Paulus, & quare, Act. 16
Circuncidendum præputium cordis, Deu. 10.d, 30.b, Iere. 4.a
Circunciſio in ſpiritu, Deu. 30.b, Rom. 2.d, Coloſſ. 2. b
ne Circunueniamus fratres noſtros, 1. Theſ. 4.b
Ciuitas prima Henoch, Gen. 4. c.
Ciuitas Deo relicto alienos adorans deos, comburenda

burenda, & ciues occidendi, Deu.13.c,d
Ciuitates refugij, Deut.4.g,19.a, Ioſ.20.a
Ciuitatem hîc permanentem non habemus, Hebr.13.c
Ciuitas ſupra montem poſita, Matth.5.b.
Clamantes in afflictione reſpicit Deus, Deu.26 b, Exo.3.b, 14.c, 1.Re.9.c.
Clamor peccati Sodomorum, Gen.18.c
Clamor ſanguinis Abel, Gen.4.b
Clamor tollatur à nobis, Ephe.4.g
Claudicat Iacob, Gen. 32.g
Claudus ex vtero matris ſanatur, Act.3.a
Claudicare vtroque pede, 3.Reg. 18.d
Claues Petro promittit Chriſtus, Matth. 16.c, dat, Ioh.20.d
Clemens Deus in quem vult, Exo.33.d
Cleopatra Ptolemæi filia, 1.Mach. 10.e
in Cleros ne dominentur presbyteri, 1. Pet. 5.a
Cœlum, vide Cęlum.
in Cœnis primi recubitus, Mat.23.a
Cœna Domini cum diſcipulis, Matth.26 b
Cœna dominica in memoriam Chriſti facienda, Lu.22.f, 1.Corinth.11.f
Cogitatio cordis hominis prima ab adoleſcentia, Gene.6.a
Cogitare bonum ex nobis non poſſumus, 2.Corinth.3.b
Cogitationes cordis ne ſequamur, num.15.d
Cognoſcere Deum eſt mandata eius facere, 1. Iohan.2.a
Cognoſci à Deo, Gala.4.a
Coitus illiciti, Leui.18.Deut. 27.c,d
Colaphis cæditur Chriſtus, Matth. 26.g
Collecta die ſeptimo immolati Phaſe, Deut 16.b
Collectæ in vſus pauperum, 1. Corinth.16.a
Colloquia mala corrumpunt mores bonos, 1. Corinth. 15.e
Columba emiſſa ex arca, Gene.8. b
Columna nubis præcedit Iſraëlitas, Exod.13.d
Columnarum tabernaculi forma, Exod.27.c
Columnarum ænearum templi Salomonis forma, 2.Parali. 3.d
Comam nutrire viro ignominia eſt, mulieri verò decórum, 1.Corinth. 11.a
Coma non attondenda in rotondum, Leuit.19
Comburenda filia ſacerdotis fornicans, Leuit. 21. f
Comburendus viuus qui ſupra filiam vxorem duxerit matrem eius, Leuit.26.b
Comburuntur à Deo murmuratores, nu.11.a
non Comburendi filij in honorem deorum, Deut.12.d
Comburitur corpus Saulis & filiorum, 1. Reg. 31. d
vt Comedamus dat Deus frumentum, &cæt. Deut.11.b
non Comedenda morticina, Deut. 14.c
Comeſſationes vitandæ, Prou.23.b. Rom.13.b
poſtquam Comederunt & ſaturati ſunt Iſraëlitæ, conuerſi ſunt ad idôla, Deut.31.c
Commodati lex, Exo.22.c
Commodandum fratri ſine vſura, Deut. 23.d
Communes manus, non lotæ, Mar.7.a
Communio rerum omnium fidelibus primis, Act.2.g
Communicare Chriſti paſſionibus quid ſit. 1. Pet.4.c
Concordia res firmiſſima, Prouer. 18.d
ad Concordiam exhortatio, Rom.12.a
Concordia inter fideles ſacrificijs anteponitur, Matth.5.d
Concubina pro vxore, Iud.19.f, Gen.25.a
Concubinæ Salomonis trecentæ, 3.Reg.11.a
non Concupiſcendum, Deut.5.b, Exod.20.c, 1. Corinth. 10.b
Concupiſcit populus carnes, & punitur, Num. 11.a, b,g
Concupiſcentiam peccatum eſſe dixit lex, Roma. 7.b
Concupiſcentia in iuſtificatis, qui tamen illi non obediunt, Ro.6.b
ex Concupiſcentijs bella, Iac.4.a
Concupiſcentiæ ſuffocant verbũ Dei, Mar.4.b
Condemnatio vitæ alienę prohibetur, Mat.7.a 12.a
Conditio omnium eadem eſt, Sap.7 a
Confidendum in tribulationibus, Ioh. 16.g
Confitetur Moyſes peccatum populi coram Deo, Exo. 32
Confitebatur ſacerdos peccata populi, Leuit. 16. e
Confeſſio peccati ad Deum, 3. Reg.8.c
Confitentur peccata accedentes ad fidem, Mat. 3.a, Act.39.d
Confitentibus peccata datur remiſſio, 1.Iohan. 1.d
Cõfiteri Ieſum eſſe Chriſtum, donum Dei eſt, Mat.16.e
Confiteri Deo pro laudare, frequens eſt in pſalmis.
Conflatiles Deos ne faciant Iſraëlitæ, Exo. 34. c, Leui.13.a
Conformes fieri imagini Dei, Rom. 8. f
Confortat Deus Paulum, Act. 23.c, 2.Timoth. 4. d
Congregari, vel colligi ad populum ſuum pro mori, Gen.a,49. Num.20.d
Coniugij confirmatio, Gen.9.a, Matt.5.c, 19.b, 1.Cor.7.a, b,c
nuper Coniugati abſoluebantur primo anno à muneribus publicis, Deut.24.a,b
Coniuratio Abſalom, 2.Reg. 15.b.
Coniuratio Samri, 3.Reg.16.c
Coniuratio commendatur, Heb.13.a
Conſcientia impij ſemper pauida, Prou. 28. a
Conſcientiæ tranquillitas optabilis, Prouer.1. b,5.b
Conſcientię ſecuræ ac lętæ commendatio, Pro. 15.b, 17.d
Conſcientiæ teſtimonium Paulo gloria eſt, 2. Cor. 1.c
Conſecrationis ſacerdotum modus, Exo.29.a
Conſecratio Leuitarum, Num.8.b

Conſepulti Chriſto per baptiſmum, Ro.6.a
Conſilium iuuenum ſequutus eſt Roboam, 3. Reg.12.b
Conſilia Dei nemo nouit, Ro.11.d
Conſilium humanum nihil poteſt contra Dominum, Pſal.32
Verſ.11.Iſa.19 b
Conſilium malum conſultori peſſimum, Eccl. 27.d
Conſilia hominum diſſipat Deus, Pſ.32.ver.10
Conſilijs proprijs innitētibus minatur Deus, Ezec. 11.d
Conſilium Achitophel diſſipatur, 2. Reg. 17.a
Conſolator afflictorum Deus, 2.Corin. 1.a,7.b Gen.28.c, 46.a
Conſolatur ſuos Chriſtus aduerſus perſecutiones, Ioh.15.c
Conſolatio Iſraël, Chriſtus, Luc.2.d
Conſolemur inuicem: maximè puſillanimes, 1.Theſ.4. d,5.c
Conſpuitur Chriſtus, Matth.26.
Conſtellationes ſyderum non ſunt metuendę, Iere.10.a
Conſuetudo mali indelebilis, Prou. 22.b
Conſulunt Deum Iſraëlitę, Iud. 1. a,20.c,d,1. Reg.10.d
Conſulturi Dominū olim adebant prophetas, 1.Reg.9.d,4.Reg.22.c
de Conſummatione rerum omniū prophetia, Sopho.1.a
Contemnentes Deum, ignobiles, 1.Reg.2.f
Contentio opus tenebrarum, Ro. 13.d,1.Cor. 1.b,11.c
qui non Continent, cōtrahant matrimonium, 1.Cor 7.b
Conuerſis ab impietate promittitur miſericordia, Iſa. 55.b
ad Conuerſionem veram adhortatio, Ioël 2.c
Conuertamur & efficiamur velut paruuli, Matt.18
Conuerſis ad ſe parcit Deus, 3.Reg. 8.d,e
Conuertitur ad nos Deus memor promiſſionum, 4. Reg.13.d
Conuertit Deus populum per tribulationes, Deut. 4.c
Conuerſatio Gētium ante cognitum Chriſtū, Ephe. 2.a,1.Pet.4.a
Conuerſatio chriſtianorum in cœlis eſt, Phili. 3.d
Conuerſationem ſanctorum cōſiderantes, imitemur fidem eorum, Heb.13.b
Conuiuæ quales admittendi, Eccl 9,d
ad Conuiuium inuitat Tobias timētes Deum, Tob.2 a
ad Conuiuium vult Chriſtus pauperes inuitari, Luc.14.c
ad Conuiuia inuitati poſtremum locum occupent, Luc. 14.b
Cooperabatur Chriſtus Apoſtolis prædicantibus, Mar. 16.d
Coquere non licebat cibos in ſabbatho, Exod. 16.c
Cor pane fulcitur, Iud. 19.b, Pſ.103.verſ.17
Cor hominis prauum, Ge.6. a, Deut.29.c, Iere. 17.b
Cordis incircunciſio, Ier. 9.g, Deu.10.d
de Corde exeunt cogitationes malæ. Matt.15.b
Cordium intima nouit Deus, 1. Regū 16, b.3. Reg.8.d
Cor bonum bona loquitur: & contrà, malum mala, Matt. 12.c, Luc.6.g
Cor noſtrum circuncidit Deus, Deu.30.b, Ezec. 11.d
in Cordibus fidelium leges ſcripſit Deus, Heb. 8. d
à Corde metitur dona, Deus, Mar. 12.d
Corde toto quęrendus Deus, Deut.4 d,6.c
Corde toto cōuertamur, Deu.30.b,1.Regū.7.a, 4 Reg. 23.e
Corda noſtra inclinanda ad Deum, Ioſ.24.f
in Cordis ſimplicitate ambulandum, 2. Cor.1. c,1.Pet.1.d
in Cordis lætitia Deo ſeruiendum, Deut.28.c.
Cordis cuſtodia, Prou.4.d
Core rebellio ac percuſſio à Deo, Nu.16
apud Coriarium hoſpitatur Petrus, Act.9.g
Cornelio centurioni prædicat Petrus, Act. 10. e,f,g
Cornu & potentia ſalutis noſtræ Deus, 2.Reg. 22. a
Cornuta & ſplendens facies Moyſi, Exo. 34.d
Corona regni cœleſtis reportanda, 1.Cor.9.d,2 Tim. 4.b
Corpus Chriſti, Eccleſia, Ephe.1.d
Corpus vnum ſunt omnes fideles, Rom. 12.a, Epheſ.4,a
Corpora noſtra conſecrata Chriſto, 1.Corint.6. c,d
Corpus noſtrum vas fictile, 2. Cor.4. b, domus terreſtris. 2. Cor.5.a
tabernaculum. 2.Cor.5.b,2. Pet.1.c
Corpora reſurgentia qualia ſint futura. 1.Cor. 15.c,f
Corpus ſuum ſubigit Paulus, 1.Cor.9.d
Corozaim infidelitatem exprobrat Chriſtus, Matth.11.e
Corripit Deus iuſtos in bonum, Iob 2.b,13.a,2. Mach.6. c
Correptio fraterna, Prou.25.d. Gal.6.d
ad correptionem noſtrā ſcripta ſunt quę Deus Iudæis inflixit, 1. Cor.10.e
Corrupta terra coram Deo, Gen. 6.b
Cortinarum fabricatio in tabernaculo, Exod. 36.a
Coruus emittitur ex arca, Gen,8.a
Coruorū miniſterio paſcitur Elias, 3. Reg. 17.a
Coruum non comedunt Iudæi, Deut.14.b
è Coſta Adæ creatur mulier, Gen.2.d
Coturnices & man pluit Deus Iſraelitis, Exod. 16. c, Nu.11.g.
Coſbi fornicaria occiditur à Phinees, Numer. 25.b
Crapula fugienda, Luc. 21.
Craſſus factus Iſraël & pinguis reliquit Deū,

Deut.

Deut.32.c
in Craſtinum nō gloriandum, prouerb.27.a
Creator ex creaturis cognoſcitur, Sap.13.b.Iob 12.a.Eccl.43.a
Creatio hominis, Geneſ.1.d
Creata omnia per Chriſtum, Coloſ.1.e
Creaturis vtitur Deus ꝓ ſua volūtate, Iſa.45.b
Creaturis fidentes decipiuntur, Iſa.30.d
Creatura Dei omnis bona.1.Tim.4.b
Creatura omnis vanitati ſubiecta non volens, Rom.8.d
Creaturę vniuerſæ vt prædicetur euangelium, præcipit Chriſtus. Mar. 16.d. idque factū dicit Paulus, Col.1.
Creatura noua ſumus per fidem in Chriſtum. 2.Cor.5.d
Credat oportet qui ad Deū accedit. Heb.11.b.d
Credere eſt donum Dei. Matth 13.b.16.c. Act. 17.g
vt credamus Ieſum eſſe Chriſtum, idque credēdo vitam habeamus, ſcripſit Iohannes euangelium, Iohan.20.g
Credendo in Chriſtum remittuntur peccata, Act.10.g
Credentibus datur Spiritus Sanctus. Ephe.1.c Iohan.4.b
Credenti omnia poſſibilia. Marc.9.d
Credens in Chriſtum non morietur in æternum, Iohan.11.c
Credunt multi in nomine Ieſu, quibus ipſe Ieſus non ſe credit, Ioh.2.d
Cretenſes mendaces, Tit.1.c
Criminatores ne ſimus, Leuit.19.d
Criſpus archiſynagogus Chro credit, Act.18.c
ad Crucem ducitur Chriſtus, Matth.27.c
in Cruce quāta fuerit Chriſti anguſtia, Pſ.21.a
Crux ſua cuiq; Chriſtiano ferenda, Matth.10. d.15.d
in Cruce & afflictionibus gloriatur Paulus, Gal.6.d.2.Cor.11.c
Crucifigere carnem ſuam cum concupiſcentijs, Galat. 2.d
Crucifixus mundus Paulo, & Paulus mundo. Gal.6.c
Cuculum non comedebant Iudæi, Deut.14.b
Culicem exculabant Phariſæi, Matth. 23.c
Cultus Dei externus ſine fide, reijcitur, Iſa.43.d
Cultus Dei verus, Iſa.1.c
Cuniculus immundum animal, Leuit.11.a
Cupiditas inexplebilis, Prouerb 27.c
Cupiditas radix omnium malorum. 1.Tim.6.c
in Curioſos nihil agentes.2.Theſſ.3.d
à Curis huius vitæ maximè cauendū, Luc.21.f
Cura Dei pro Iacob ne noceat ei Laban, Geneſ.31.e
Cura Dei erga populū ſuū. Iere.6.d 1.Pet.5.b
Curribus ferratis vtūtur Chananęi, Iud.1.d.4.b
Currus Salomonis.1400.3.Reg.10.d
Currus Iſraël Elias dicitur ab Eliſæo.4.Reg.2.b
Cuſtodit Deus populū vt pupillam oculi ſui, Deut.32.b
Cuſtos Iacob vbique fuit Deus, Geneſ.8.c.d
vt Cuſtodiat nos Deus, orandum, nu.6.d
Cygnum non comedunt Iudæi, Deut.14 b
Cyri regis Perſarū acta, Iſa.44.a.45.a.1. Eſd.1.a

D

Dabir vrbs, aliàs Cariath-ſenna, ſiue Cariath-ſepher expugnatur, Ioſ.10.g 15.e
Dæmonibus non offerendum, Leuit.17.b
Dæmonijs & idolis conſecrant Iſraëlitę filios. 4 Reg.17.b
Dæmonia oratione & ieiunio expelluntur, Matth.17.c
Dæmonia Ieſum eſſe Chriſtum agnoſcunt, Matth 8.d.Mar.3.b
Dæmon confitetur ſe Ieſum noſſe & Paulum, Act.19.c
quòd Dæmonia nobis ſubdantur, non gloriandum, Luc.10.c
Dæmoniorū doctrinæ quæ ſint.1.Timo.4.c.
Dæmoniacum ſanat Chriſtus, Matth 12.b
Dæmoniaci duo ſanantur à Chriſto, Matth.8.d
Dagon deus Philiſthinorū corruit. 1.Reg.5.a
Dalila meretrix prodit Samſonem, iud.16
Damaſcenis vaſtitas futura ab Aſſyrijs. Iſa.17.a
Damaſci prædicat Paulus. Act 9.c
Damaſcus vaſtat à rege Aſſyriorū.4. Reg.16.b
Damaris mulier credit Chriſto, Act.17.g
Damnationis miniſtratio, lex.2.Cor.3.b
De damno facto. Exo.22 a
Dan filius Iacob, Geneſ.30.a.49. a. Deut.33.d. Ioſ 19.c
Dan viri 600. proficiſcunt ut Lais, iudic.18.d
Dan vrbs quæ & Lais, Iudic.18.g
Dandum & dabitur nobis. Luc.6.f
Dare beatius quàm accipere, Act.20.g
Dat omnia Deus, Geneſ.33.c
Datorem hilarem diligit Deus.2.Corinth.9.b
Danielis acta habes per totum librum ipſius.
Darij Mædi acta. Dan.5.g.9.g.1.Eſdr.6.a
Dathan rebellis in Deū, cōburitur, nu.16.a
Dauid ex quibus ortus, Ruth.4.d
Dauidis acta, à 1.Reg.13.vſque ad 3.Reg.2
Dauid neceſſitate compulſus, comedit panes Deo conſecratos, Matth.12.a
Dauidis commendatio, eccl 47.a
Dauidis cor rectum corā Deo 3.reg.14.b.15.a
propter Dauid factas promiſſiones non auſert Deus regnum à Salomone.3.Reg.11.f
Dauide maior Chriſtus, Matth.22.d
Debita ſeptimo quoq; anno remiſſa, Deu.15.a
Debitum & ius inter Chriſtianos charitas, Roman.13.c
Debora nutrix Rebeccæ moritur, Gen.35.b
Debora vxor Lapidoth iudicat Iſraëlē, Iud.4.a
Decalogi præcepta, Exod.20.a
Decalogi repetitio, Deut.6.a
Decanos conſtituit Moyſes, Exo.18.d
Decem tribus Iſraël à Deo eiectæ, eſa.9. b.17.a
Decimæ erant Dei, Leuit.27.d
Decimis qui alebantur, Deut.14.d
non Decipiendus frater, Leuit. 19.c
Decuriones conſtituit Moyſes, Deut.1.b
Dedicatum templum Salomonis.3.Reg.8 g.9.a

pro

pro Delicto lex oſtię, Leuit.7.a
Demetrij filij Seleuci acta ſparſa, à 1. Mach.5. vſque ad 2.Mac.14.
Dentem excutienti, dens excutiendus, Exod. 21.c
Depoſiti lex, Exodi 22. b
non Derelinquit Deus populum agnoſcentem peccatum. 1.Reg.12.d
Derelictum ſe à Deo clamat in cruce Chriſtus, Mat.27.c
Derelinquit Deus derelinquentē ſe, Deut.31.d
Deſcenſus Chriſti ad inferos, Pſal.15, verſu 10
in Deſertis moratur Chriſtus, Matth.1.d
Deſerunt viam Dei Iſraëlite, Exod.32.b.c
Deſperantium Iſraëlitarū confirmatio, Ezech. 33.c.37.c
Deſperant Iſraëlitæ de ſalute, Exodi.14 c.
Deſperat Caim, Geneſ.4.c
Deſpexit Dauid Deum adulterando, 2.Regum 12. c
Deſideria noſtra ne faciamus. 2. Ti. 2.d.1.Pet. 1.c. 2.c
Detrahunt Moyſi Aaron & Maria, nu.12.a
Detractio vitanda, Iacobi 4.c.1.Pet.2.a
Detractor occultus cui ſimilis, Eccl.10,c
Deus ſpiritus eſt, Ioh 4.c
Deus Chriſti caput, 1.Cor. 11.a
Deum nemo vidit vnquam, Iohan. 1.a
Deus vnus & pater omnium, 1.Cor.8. b
Deus nō habitat in manufactis tēplis, Act.17.f
Dei nomen, Exod.3.d
Deus vbique eſt, & cuncta intuetur, Ier.23.e
Deo omnia poſſibilia, Geneſ.18.b.Mat. 19.d. Luc. 1.d
Deo nihil eſt ab homine adiutorij, Iob 26.a
Deū patrē nouit q Chriſtū nouit, Iohan.14.a
ex Deo oīa, & nos p illū, & in illo, Ro. 11.d
Deus alius non eſt quam Deus Iſraël, Deu.4 f. 1.Reg.2.a.3.Reg.18.f
Deus vult cognoſci Deus p ſigna ſua, Exod 7.c
Deo & mammonæ ſeruire nō poſſumus, Mat. 6. c
Deus non tentandus, Deut.6.c
Deus quos amat arguit & caſtigat, Heb.12. b. Apo.3.b
a Deo abducens propheta, Deut.13.a
Dei ſolius eſt peccata remittere, Mar.2.a
Deo & idôlis ſeruientes Samaritani, 4. Regū. 17. f
Deos alienos ſi adorauerim⁹, peribimus, Deu. 5. a.6.c
Dei non ſunt, qui manibus fiunt, Act.19.c. Baruch 6.b
Deus huius ſeculi Satan.2.Cor.4.a
Deos pro iudicibus accipit etiam ſcriptura, Exod.22.b
Deuteronomium legat rex, & quare, Deu.17.d
Deuteronomium, legis explanatio, Deu.1.a
Deuteronomiū traditur leuitis & ſenioribus, Deut.31.b
Deuteronomium legit Ioſias coram populo, 4. Reg.23.a
ad Dexteram Chriſti ſedere volunt filij Zebedei, Matth.20.c
Diabolus mulierem ſeducit, & maledicitur, Gen.3.a.b.c
Diabolus princeps aëris huius, Epheſ.2.a.accuſator fidelium, Apoc.12.c.aduerſarius & hoſtis noſter.1.Pet.5.c.Eph.6.d
Diaboli ſemen infideles, Matth.13.c.Iohā.3.b
Diabolū vincimus fide in Chriſtū, 1.Ioh.2.b.c
Diabolo & angelis eius paratus ignis æternus, Matth.25.d
Diaconorum mores quales eſſe debeant, 1. Timot.3.b
Dies verbo Dei creatur, Gen.1.a
Dies lōgiores aut breuiores tribuit Deus, Deu. 30. d
Dies extremi iudicij propinquus, Ro.13. d.1. Iohan.2.d.1.Cor.10.c
Dies iudicij inopinatus vt fur, 1.Theſ.5.a
Diei nouiſſimi aduentus, Apoc.6.d
Dies longiſſimus temporibus Ioſue, Ioſ.10.c
Dies boni, 1.Petr.3.b.mali, Ephe.5.c
Difficilia quatuor cognitu, Prou 30.c
Difficile nihil eſt Deo, Geneſis 18.b
qui Diffidens poſtulat aliquid à Domino, non accipiet, Iac.1.a
Digiti ſeni in manibus & pedibus cuiuſdam gigantis, 2.Reg.21.d
Digito Dei ſcriptæ tabulæ Moyſi, Exo.31. d
Digitus & potentia Dei, Exod. 8.d
Dij hominum manu fabricati, Deut.4.d
Dij gentium neminem ſaluant, Baruch 9.b
Dij vocantur ad quos ſermo Dei factus eſt, Iohan.10.g
Dilexit nos prior Deus, Iohan.4.e
quòd Dilexiſſet patres docuit Deus Iſraëlem, Deut.4.f
Diligens nos Deus miſit filium ſuum, Iohan. 3.b.1.Iohan.4.c
Diligūt Deum qui mandata eius faciunt, 1.Iohan.2.a.5.a
Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, Rom.8.e
Diligamus inuicem ſicut Chriſtus dilexit nos, Rom.12.e 1.Ioh.3.b.d.4 b
Dilectio proximi, legis impletio, Rom13.c
Diligens Chriſtū implet eius mādata, Ioh.14.c
Diligendi amici & inimici, Leu 19.d.Mat. 5.g
Diligēdus De⁹ ex toto corde, Deut.6.a.Luc.10.c
vt Diligamus ipſum purgat corda noſtra Deus, Deut.30.b
Diluuium temporibus Noë Gen.6.7.8
Dimittit Ioſeph iniuriam fratribus. Gen.50.c
Dina filia Iacob rapitur, Gen.34.a
Dionyſius Areopagita Chriſto credit, Act.17.g
Diotrephes reprehenſus à Iohanne, Iohan.3.c
Diſcalceati dom⁹ quę erat Iſraëlitis. Deu.25.b
Diſcipuli Chriſti qui in eius fide permanent, Iohan.8. d
Diſcipuli Chriſti quo dignoſcantur, Iohā.13.d
Diſcipulus Chriſti patrem odit præ Chriſto, Matth.10.d

Diſciplina Dei & Tribulatio bona, Heb.12.b
Diſciplinam non recipientibus, minatur Deus Leui.25.c,d
Diſciplinæ Dei vtilitas, Prou.13.c,15.d
Diſcamus timere Deum, Deu.14.c,31.c
Diſcordiarum author deteſtandus, Prou.6.b
non Diſſenſionis, ſed pacis author Deus, 1.Cor 14. f
Diſpenſatores euãgelij Apoſtoli, 1.Cor.4.a
Diſputationes quales vitandæ, Tit.3.c
Diues qui in diuitijs fidit, Mar.13.b
Diuitibus væ, & quare, Lu.6.d, Iac.5.a
de Diuitibus loquitur Paulus, 1.Ti.6.b,d
Diues non ſuſcipit euangelium, Matth.19.c
Diuitis cuiuſdam parabola, Luc.12.c
Diuites Abraham & Lot, Gen. 13.a,b
Diuites Iacob, & Eſau, Gen.30.g,36.a
Diuites reddit Deus mendicos, eſurientes autẽ bonis replet, Luc,1.e
Diues beatus qui non fidit in diuitijs, Eccleſ. 31.a
Diuitis perſonam non conſideret iudex, Leui. 19.c
Diuitis & pauperis collatio, Ecc.13.d
Diuitiarum & paupertatis author Deus, Prou. 22. a
ob Diuitias ne obliuiſcamur Dei, Deu.8.e
Diuitiarum fallacia, Mar.4.b
Diuitijs renunciandum, Lu.16.e
Diuitijs & Deo ſeruire, Mat.6.c
Diuini occidantur, Leu.20.d
Diuinos ne conſulamus, Deut.18.b
Diuinam naturam quomodo participamus, 2. Pet.1.a
Diuortium non quærant qui connubio coniuncti ſunt, 1.Cor.7.c
Docti à Deo Chriſtiani, Ioh.6.e
Doctor fidelium Spiritus ſanctus, Ioh.14.d
Doctores in eccleſia conſtituti, 1.Cor.12.d
Doceamus ſinguli ſingulos, 1.Theſ. 5.c
Doctores fugiant quęſtum & quæſtiones, 1.Ti. 6.b,d
Docentes placentia, & fabulas, 2.Tim.3.b,4.a, Tit. 1.b
Doctrina Dei donum, Ro.12.b
Doctrinam eandem tradit Paulus omnibus eccleſijs, 1. Cor.14.f
Doctrina ſana quæ ſit, Tit.3.a
Doctrina dæmoniorum quæ ſit, 1. Tim.4.a
Doctrinam aliam afferentes quàm Chriſti, nõ ſunt recipiendi, 2.Ioh.c, Col.2.a
Doctrina & veritas in rationali iudicio, Exod. 28. c
Docuit Deus Iſraëlem, Deu.4.f,32.b,33. a
Docendi filij verbum Dei, Deu.6.b,11.c
Doëg prodit Dauidem Sauli, 1.Re.22. b
Dolus non erat in ore Chriſti, 1.Pet.2.d
Dolus abſit à Chriſtianis, 1.Pet.2.a,d
Dominus vnus Deus, Deu.6.a, Ephe.4.a
Dominus tecum, ſalutatio, Iud.6.b, Ruth 2.a
Dominorum officium in ſeruos, Ephe.6.b
Dominari populo in timore Dei, 2.Re.23.a
Domus leproſæ conſideratio, Leui.14.e
Domus venditio, Leui.25.d
Domus pulchras vbi ædificauerimus, meminerimus Dei qui dedit eas, Deut.8.c
Domus Domini templum, 2. Re.12.e
Domus Dei Iſraëliticus populus, Nu.12.b
Domus Dei ſpirituales, fideles, 1.Pet.2.a,4.d
Domus corpus noſtrum, 2.Cor.5.a
Domus orationis, domus Dei, Matt.21.b
Domeſticis fidei benefaciendum, Gal.6.c
Donum Dei eſt quòd ſaluamur, Ephe.2.a
Donum Dei fides, Matt.16.c, Ioh.6.e
Donum Dei eſt ſcripturas intelligere, Luc. 24. d,g
Dona Dei ſunt quæcunque habemus, vt vides de talentis, Matt. 25.b
Dona varia dedit Chriſtus aſcendens in cęlum ad ædificationem eccleſię, Eph.4.b, 2.Pet.1.a
Donum linguarum inferius prophetia, 1.Cor. 14. c, d
Dona Dei adminiſtremus in alterutrum, 1.Pet. 4. c
Dormituri meditemur verbum Dei, Deut.11.e
Dormire pro mori, Ge.47.g, 1. Theſ.4. b
Dormientium primitiæ Chriſtus, 1. Cor. 15.e
Dormientis cum ancilla punitio, Leu.19.c
Draco magnus in cœlo prœliatur cum Michaële, Apo. 12.a,b
Draconem interficit Daniel, Dan.14.e
Draco diabolus ligatus, Apoc. 20.a
de Dragma perdita, Lu.15.b
Duritia populi Iſraëlitici, Deu.9.c
Dux populi Iſraël Deus, Deu.1,e,31.a,b
Duces quare mittantur à regibus, 1.Pet.2.e
Dux incredulus prouidentiæ Dei, moritur, 4. Reg. 7.a, d

E

EBrietas regibus fugienda, Prou.31.a
ab Ebrietate & crapula cauendũ, Lu.21.f
Ebrietatis incommoda, Prou.23.d
Ebrioſi regnum Dei non poſſidebũt, 1. Cor.6.b
Ebrius Noe irridetur à filio, Ge.9.c
Ebrius Ela, rex Iſraël, occiditur, 3.Re.16.c, item Ammon, 2.Re.13.f, rurſum Holofernes, Iudith 13.b, ad hęc Nabal ebrius poſt decẽ dies percutitur à Domino, 1.Re.25.f,g
Eccleſia domus Dei, 1.Tim. 3.d
Eccleſia principiũ habuit in Ieruſalem, Iſ.2.a, Pſal.47.ver.2
Eccleſia ſponſa Chriſti, Pſal. 44
Eccleſiæ fęlicitas prædicitur, & in ea peccatorũ remiſſio, Iſa.33.c,d
Eccleſia non contendit, 1. Cor.11.e
Eccleſiæ Dei concordia, Iſa.11.b
Edom quare ſic dictus, Gen.25.d, & eius generationes, Gen.36.a
Edom negat tranſitum Iſraëlitis, Nu.20.e
Edom recedit à Iuda, 4.Reg.8.e
Edomitæ percutiuntur ab Amaſia, 4. Re.14.a,
de Effęminatis, 3.Re.14.f,15.b.22.g,4.Re.23.b
Egenis ſuccurrendum, Prou.28.d
Egeſtas inobedientibus Deo, Deu.28.e

de

de Eglon rege Moabitarum, Nu.3.c, Iud.3.b
Egreſſio filiorum Iſraël ex Aegypto, Exo.12.f
Ela rex Iſraël, 3.Reg.16.b,c
Elatio Corinthiorum reprehēditur, 1.Cor.4.b
Elcanæ vxores, 1.Re.1.a
Eldad & Medad prophetant, Nu.11.f
Eleazarus filius Aaron, Exo.6.d, Ioſ.24.g
Eleazar occidit maximum elephantem, 1. Macha.6.e
Eleazari paſſio, 2, Macha.6.d
Electi Chriſtiani ante creatū mundum, Ephe. 1.a, 1. Pet. 1.a
Electi pauci, Matt.20.b
Electio ex gratia Dei, non ex operibus, Ro.9.c
Electos nemo poteſt accuſare, Ro.8.f
Eleemoſynæ faciendæ, & quomodo, Luc.12.d, Mat.6.a
Eleemoſynæ, hoſtia accepta, Phil.4.d
de Eleemoſyna, Eccl.17.c, 29.c
Elementa calore ſoluenda, 1. Pet.3.c
Elementa mundi quæ dicat Paulus, Gal.4.b
Eliacim qui, & Ioacim, 4. Reg.24.a
Eliæ prophetæ acta, à 3 Re.17.vſq; ad 4.Reg.2
Elias promiſſus, Mal.4.erat Iohannes Baptiſta, Matth.11.b, 17.b
de Elia & Eliſeo, Lu.4.d
Eliezer filius Moyſi, Exo.2.d
Elimelech Beth-lehemita cum vxore Noemi, Ruth 1.a
Eliphas amicus Iob, Iob 3.4.5.15
Elizabeth vxor Aaron, Exo.6.d
Elizabeth vxor Zacharię parit Iohannē, Lu.1.f
Eliſæi acta, 3.Re.19.4.Re.2.vſque ad 13
de Eliu amico Iob, Iob 31. 34. 36.37.
Elon iudicat Iſraëlem, Iud.12.d
Eloquens Aaron, Exo.4.b
Eloquium Dei purum, 2.Reg.22.d
Elymas magus Paulo reſiſtens excęcatur, Act. 13.b
Emim populus qualis, Deut.2.b
Emmanuel dictus Chriſtus, Iſa.6.c, Mat.1.d
in Emmaus proficiſcunt duo diſcipuli, Lu.24.c
Emor occiditur à Simeone, Ge.34.b
Enacim interficiuntur, Ioſ.13.d, Iud.1.d
Encæniorum inſtitutio, 1.Mach.4.g
Enoch filius Iared transfertur, Gen.4.c, 5.d
Enoch fides, Heb.11.a
Enos filius Seth, Gen.4.d, vixit 905.annis.Gene.5.d
Epænetus Chriſtianus, Rom.16.a
Epaphras euangelizauit Coloſſenſibus, Coloſ. 1.a
Epheſij Dianę cultores, Act.19.g
Ephod lineo accinctus Samuel, 1.Reg.2.d
Ephod accinctus Dauid ſaltat ante arcam Dei, 2.Re. 6.c
Ephraim genus & acta, Ge.41.g, 48
Ephraimitæ inſurgunt in Gedeonem, Iud.8.a, item in Iephte, Iud. 12.a
Ephráta quæ & Beth-lehem, Gen.35.c
Epicurei & Stoici cum Paulo diſputant, Act 17.d
Epiſcopus animarum noſtrarum Chriſtus, 1. Pet.2.d
Epiſcopus Timótheus, 1.Tim.4.d, Item Titus, Tit. 1.d
Epiſcopi mores, 1 Ti.4.c, 2.Tim.1.b,c, Tit.2.b
Epiſtola Pauli & Chriſti fuerunt Corinthij, 2. Cor. 3.a
Epiſtolæ Pauli difficiles, 2.Pet.3.d
Epulari ac lætari coram Domino, Deu 16.d
Epulandum nobis ob paſca noſtrum immolatum, 1. Cor.5.c
Equorum Salomonis numerus, 3.Reg.4.c
Equos ne multiplicet ſibi rex, Deut 7.d
Equi albi, rufi, nigri, pallidi viſio, Apoc.6.a,b,c
ne Erubeſcamus Chriſtum confiteri, Lu.9.c, 2. Tim 1 b
ne Erubeſcamus patientes propter Chriſtum, 1.Pet 4.d
Erudiuit Deus Iſraël 40.annis, Deu.8.b
Eſau natiuitas & acta, Ge.25. vſque ad 36.cap.
ab Eſca ſcandalizante fratrem abſtinendum, 1.Cor.1.d
Eſca ſpiritualis manna, 1.Cor.10.a
Eſdras aſcendit Ieroſolymam, 1.Eſd.7 a
Eſt & non, in ſermonibus Pauli non fuit, neq; in promiſſionibus Dei, 2.Cor.1.d
Eſter reginæ acta, Eſt. 2.4.5.7.14
Eſurienti Eliæ miniſtrat angelus, 3. Re.19.a
Eſurijt Chriſtus, Matt.4.a
Eſurientibus iuſtitiam promittit Deus ſatietatem, Matt.5.a
Ethai proſelytus ſequitur Dauidem, 2.Re.15.d
tanquam Ethnicus ſit, qui nō audit eccleſiam, Mat. 18.c
Euangelium eſt, ꝙ Chriſtus mortuus pro peccatis noſtris, ac ſepultus reſurrexit, 1.Cor.15 a, Ephe. 1.a
Euangelij definitio, Ro 1.b
Euangelium paſtoribus nunciatur, Lu.2.b
Euangelium in Galilæa à Chriſto prædicatur, Matth. 4.c
vt Euangelium prædicaret, venit Chriſtus, Mar.1.b
Euangelium omni creaturæ prædicandum, Matth.16. d
Euangelij prædicatoribus debetur victus, Matt 10.b, 1. Cor 9.a,b
Euangelium parit bona diſſidia, Mat.10.d
Euangelium variè ſuſcipitur, & in paucis facit fructum, Mat.13.a
Euangelium non ſuſcipiunt Scribę & Phariſęi, nec ſinunt vt alij illud ſuſcipiant, Matth. 23. b
in Euangelij contemptores, 2. Theſ.1.c
Euchariſtiæ ſacramentum quomodo ſit à Chriſto inſtitutum, 1. Cor.11.c
ad Euchariſtiæ indignam ſumptionem multi infirmi & mortui, 1. Cor.11.g
Eunice mater Timothei, 2. Tim.1.b
Eunuchi non admittebantur in Eccleſiam, Deu. 23.a
Eunuchus credit Chriſto, Act. 8.c

Eunuchi: qui ſeipſos caſtrauerunt propter euãgelium, Matth 19.b
Euomuit terra Chananæos habitatores ſuos, Leu.18.d
Eupator venit in Iudæam.2.Mach.13.a
Euphrátes fluuius Gen.2.c
Eutychum ſuſcitat Paulus Act.20.g
Qui ſe exaltant humiliabuntur, Luc 18.b
Exaltabũtur qui exemplo Chriſti ſe humiliãt, Phil 2.b.Luc.14.c
non Exaſperandus Deus 1.Reg. 12.e
Exaudit Deus Eliam dando ignem.3.Reg.18.f
Exaudit Deus afflictos clamantes, Exod 22.d
Exauditur Moyſes orans pro Iſraële, Deut.9.c
Excæcationis noſtræ cauſa peccatum. Iſa.59.b
Excelſa ædificat Ieroboam, 3.Reg. 12 g
in Excelſis immolabat populus ante tẽpli ędificationem, 3.Reg 3.a
Excelſa diſſipantur ab Ezechia, 4.Reg.18.a item à Ioſia.3.reg.23.c.& ab Aſa 2. Par.14.a
Excommunicandi modus Pauli 1.Cor.5 b
Excommunicandus qui contemnit eccleſiam, Matth.18.b
Exemplar noſtrum Chriſtus. Iohan.13.b. Phil. 2.a
Exemplar vitæ & doctrinæ Pauli, Phil.3.b
Exemplar bonorũ operũ ſit epiſcopus, tit.2.b
ad Exemplar in monte monſtratum iubetur Moyſes omnia facere, Exod.25.d
Exequiæ Iacob.Gen.50.b
Exhortari poſſe, Dei donum eſt, Rom.12.b
Exhortatio vt Chriſtũ adeamus, Heb. 4 d.10.d
Exhortemur inuicẽ per ſingulos dies, Heb.3.c
Exiſtimans ſe eſſe aliquid ob dona Dei quę habet, ſeipſum ſeducit, Gal.6.a
Exorciſtæ vulnerantur à Diabolo, Act.19.c
Experientia rerum magiſtra, Eccl.34.b
Expiatio iuramenti & aliorum peccatorum, Leuit.5.a
Expiationis dies, Leuit.23.e
Exploratores terræ promiſſionis detrahentes, occiduntur à Deo.nu.13.a.14.f.Deut.1.d
Exploratores mittuntur in Iericho, Ioſ.2.a
Ezechiæ acta leguntur.4.Reg.18.2. Par.29. Iſa. 37.38.39
Ezechielis prophetia, in lib. ipſius
Ezechielis laudes, Eccl.49.b

F

Faber erat Ioſeph pater Chriſti putatiuus, Matth.13.g
Faber ferrarius primus Tubalcain, gen.4 d
Faber ferrarius non erat in Iſraël.1 Reg.13.d
Fabulæ vitandę prædicatoribus, 1.Tim.4.b
Fabulas non ſunt ſecuti Apoſtoli.2.Pet.1.c
in Fabulam vulgi fuerunt Iudæi inobediẽtes, Deut.28.d
Faciẽdũ alijs qđ nobis fieri volumus, Mat.7.b
Factor noſter Deus, Deut.32.c
Factores verbi habentur iuſti, non auditores, Matth.7.d Rom 2.b.Iac.1.d
Facies Dei præcedit Iſraëlitas, Exo.33.c
Facie ad faciẽ locutᵘ eſt Deo Moyſes, Exo.33.b
vt Faciem ſuam oſtendat Deus orandum. nu.6.d. Deut.31.d
iuxta Faciem non iudicat Deus.1.reg.16.b
Fallit patrem Saulem Michol.1.Reg.19.c
Fallit Dauid Saulem.1.Reg. 20.a. item regem Achis, 1.Reg 27.d
Falſi prophetæ ab operibus cogniti, Mat.7.c
Falſum teſtimonium non dicendum, Exo.20.c
Fama bona, Prou.15.d.22.a
Fames non cuſtodientibus præcepta Dei, Leu. 26.d. Deut.18.b.c.32.d
Fames propter peccata.3.Reg.8.d
Fames in Aegypto, Gen.41. .47
Fames vehemens in Samaria.3.Reg.18.a.item alia in qua mulier filium coctum comedit. 4.Reg.6.f
Fames in Ieruſalem ſub Sedecia.4.Reg.25.a
in Fame fidelis Sarepthana nutrit.3.Reg.17.e
Famem fugit Sunamitis.4.Reg.8.a. item Noemi, Rut.1.a
Famem futuram vniuerſo orbi prædicit Agabus propheta, Act.11
Fames verbi Dei prædicitur, Amos 5.d.11.d
Familia curanda, Prou.27.d
Familiam ſuam docuit Abraham, Gen.18.c.
Febri percutiuntur inobedientes, Deut.28.c
à Febre ſocrus Petri ſanatur, Matth. 8.b. item filius reguli, Iohan.4.g
Fel germinans in corde infidelis, Deut.29.c
Feminalibus vtitur Aaron, Exod.28.g
Feriæ à Iudæis celebrandæ, Leuit 23.a
Fermentũ non erat in oblationibus, Leuit.2.d
Fermentum nõ edebatur diebus paſchæ, Exod. 12 c.23.a.b
Fermenti parabola, Matth.13.d
Fermentũ pro peſtilenti doctrina, Matth.16.a
Fermentum veteris malitiæ expurgandum, 1.Cor.5.c
Ferrum natare fecit Eliſeus 4 Reg.6.a.b
Ferreum iugum inobedientibus Deut.28.e
Feſta anni tria, Leuit.23.a. Exod. 34.c. Deut. 16.a
Feſtiuitates Iudæorum quare reijcit Deus, Amos 5.f
Feſto die quare non captus Chriſtus, Matt.26.a
Feſtuca in oculo fratris.Matth.7.a
Fici parabola.Matth 21.b.24.c.Lucæ 13. b
Fides quid ſit, Heb.11.a
Fides adhibenda verbo Dei, Heb.4.a
Fides ex auditu verbi Dei, Rom.10.e
Fides Abrahæ in promiſſiones Dei, Geneſ.24.a
Fides neceſſaria accedenti ad Chriſtum, Heb. 11.b
Fide purificantur corda, Act.15.b.Iohan.15.a
Fidei finis ſalus animarum, 1.Petri 1.b.
Fide reſiſtimus diabolo.1.Pet.5.b
Fidei ſcutum in omnibus habeamus, Eph.6.c.
Fide accipitur Spiritus ſanctus, Galat.3.a
Fides ſine operibus mortua, Iacobi 2.c
Fides ſe exerat per opera 2.Petri 1.b
Fidem demonſtrant opera, Philip.1.a.1.Iohan.2.a

Fidem imitemur Apoſtolorum, Heb.13.b
Fide qd fecerint, ac paſſi ſint patres, Heb.11.f. g.& ibi multa de fide.
Fidem ſibi adaugeri orant Apoſtoli, Luc.17.b
ro Fide Petri orauit Chriſtus, Luc.22.c
Fide accipimus quod petimus, Matth.21.b
Fide plena accedamus ad Chriſtum, Heb.10.d
d Fidem exhortemur inuicem, Heb.3.c
idei probatio eſt afflictio, 1.Petri 1.b
n Fide perſeuerandum, Coloſ.1.c
ideles omnes ſunt vnum corpus, Rom.12.a
ideles ſunt domus Dei.1.Petri 4.d.Heb.3 d
idelis manet Deus in promiſſis, 1.Cor 1.b
idelitas in miniſtris verbi, 1.Cor.4.a
identes in homine, maledicti, Ierem.17.a
um Fiducia Chriſtum adeamus, Heb.4.d
igmentum non conqueritur aduerſus figulū, Rom.9.b
igulus facit ex luto qđ vult, Ier.18.a.Iſa.45.b
igura mundi præterit.1.Cor.7.e
ilium ſuum lactat Anna.1.Reg.1.d
ilij caſtigandi, Prou.13.d.29.c
ilij Iſraël habitarunt in Aegypto 430. annis, Exo.12.f
ilij non occidendi pro patribus, Deut.24.c.4. Reg.4.b.Eze.18.c
ilij docendi myſterium paſchæ, Exod.12.d
ilium ſuum Salomonem tradit Dauid in manus Nathan prophetæ.2.Reg.12.f
ilij inobedientis pœna, Deut.21.d
iliorum officium erga parentes, Eph.6.a
ilios conſecrant idolis Iſraëlitæ. 4. Reg. 17.c.
ilij Abrahæ, fideles, Rom.9.b
n Filios Dei adoptati ſumus, Ephe.1.a
ilij Dei ſumus per fidem, Gal.3.d
e Filio prodigo parabola, Lucæ 15.c
iliorum duorum parabola, Matth.21.c
ilij Dei ſunt qui ſpiritu Dei agūtur, Rom.8.c
ilia prudens viro ſuo hæreditas, eccl.22.a
iliā luxurioſam oportet obſeruare, eccl.42.b
imbriæ per angulos veſtimenti, nu 15.d
imbriæ veſtimenti Chriſti tactu ſanatur mulier, Matth.9.c
imbriæ veſtimenti Chriſti tactu ſanantur infirmi, Matt.14.d
ingit Dauid inſaniam, 1.Reg.21.d
ingit Samuel quòd immolet.1.Reg.16.a
inis hominis inſperatus, Eccl.9.c
inis omnium appropinquauit, 1.Pet.4.b
irmamenti creatio, Gen.1.a
lagellatur Chriſtus, Matth.27.e
lagellatur Paulus, Act.16.e.f
lagellantur Apoſtoli, Act.5 g
lagellantur præfecti filiorum Iſraël, Exo.5.c
let Ieſus, Iohan.11.d.Luc.19.f
lentes beati, & quare, Lucæ 6.d
endum cum flentibus, Rom.12.d
uuius irrigans paradiſum, Gen.2.d
ecundam facit Deus Liam, Gen.29.b
œdus Dei cum Noë, Gen.6.c.9.b.c
elicitate neſcit vti ſtultus, Prou.26.a
enū dat Deus iumētis timētiū ſe, Deut.11.b
non Fœnerandum fratri, Deut.23.d
Folio volante terrentur Deo nō obtemperantes, Leuit.26.f
Fons irrigans terram, Gen 2.a
Fons gratiæ & veritatis Chriſtus, Zach.13.a
Formidoloſi non procedant ad bellum, Deut.20.b
Fornax ferrea Ægyptus, Deut.4.c
Fornicatio vitanda.1.Cor.10 b.1.Theſſ.4.a
Fornicatio ne nominanda quidem, Ephe.5.a
Fornicatorē excommunicat Paulus, 1.Cor.4.a
Fornicationes morte puniendæ quæ, Leuit.18.a.20 b
Fornicatores regnum Dei non poſſidebunt, 1.Cor.6.b
Fornicatrix comburebatur, Gen.38.f
Fornicator Zamri occiſus à Phinees, nu.25.a
Fornicari cum dijs alienis, Exod.34.b
Fortis Deus noſter, 2.Reg.22.a
Fortitudo Dei oſtenſa in Pharaone, Exod.9.c
Fortitudo noſtra Deus, Exod.15.a
Fortitudinem aufert Deus inobedientibus, Deut.28.b
quod Fortunæ vulgò tribuitur, ſcriptura ad Deum refert, vt patet, Exod.21.c
Fractio panis, Act.2.g
Fratris mortui abſque liberis vxorem accipiebat alter frater, Gen.38.b. Deut.25.b
Frater abducens à fide, occidendus, Deut.13.b
Fratris nomine compellat Iacob ignotos, Geneſ.29.a
Fratres ſuos dicit nos Chriſtus, Heb.2.c
pro Fratrib⁹ animas ponere debemus, 1.Io.2.b
Fratres ſunt omnes Chriſtiani. Matt.23.a
inter Fratres primogenitus Chriſtus, Rom.8.f
Fratri peccanti remittendum, Matth.18.c
Fraternitatem diligamus, Rom.12.c.1.Pet.1 d
Fratres ſiue cognati Chriſti non credunt in eū, Iohan.7.a
Fraudulenti non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b
Fraus ferenda, non inferenda, 1.Cor.6.b
à Fructibus cognoſcitur arbor, Matth.7.e
Fructus iuſtitiæ & peccati, Rom.6.d
Fructificemus Deo per opera, Rom.7.a
ad Frugalitatem exhortatio, Prou.27.d
Fruges cōſumuntur inobedientibus, Deut.28.d
Frumentū dat Deus diligentibus ſe, Deut.11.b
Fugiendum ſi perſequantur nos, Mat.10.c
Fugit Paulus ne lapidetur, Act.14.a
Furis pœna, Exod.22.a
Fugit Elias Iezabel.2 Reg.16.a
Fugiunt Chriſti diſcipuli dum ille à Iudæis capitur, Luc.22.e
cum Fure non verſandum, Prou.24.d
Furtum non faciendum, exod.20.c
Fures non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b
Fures laborent manibus, & quare, eph.4.f
Furis parabola, Matth.24.d.Luc.12.e
Fures & latrones, vocat Chriſtus Phariſæos, Iohan.10.b
Furore mentis percutit Deus inobedientes, Deut.28.c

## G

GAal, filij Obed, acta, Iud. 9
Gabaa Ben-iamin ædificatur, 3. reg. 15. e
Gabaonitarum calliditas, Ioſue. 9.
Gabaonitæ à quinque regibus obſeſſi, à Ioſue liberantur, Ioſ. 10
Gabellus venit ad nuptias Tobiæ, Tob. 9. a
Gabriel ſalutat Mariam, Luc. 1. c.
Gad filius Iacob, gen. 30. b, 49. c, Ioſ. 22. a
Gad propheta, 1. reg. 22. a, 2. reg. 24. b
Galaad mons quare ſic dictus, gen. 31. a
Galatas inſenſatos Paulus vocat, gal. 3. a
de Gallina pullos congregante, Mat. 23. d
Galilæi Chriſtum ſuſcipiunt, Iohan. 4. f
Gamalielis conſilium pro Apoſtolis, act. 5. f
Garizim mons ad benedicendum, deut. 27. a
in Gaudio ſeruiendum Deo, deut. 28. a
Gaudent Apoſtoli ſe affligi propter Chriſtum, act. 5. g
Gaudendum in Domino, coloſ. 4. a
Gaudendum cum gaudentibus, ro 12. e
Gaudium à Spiritu ſancto. ro. 14. c
vt Gauderemus venit Chriſtus, Ioh. 17. b
Gaudium cordis prorogat vitam, eccl. 30. d
Gazam vrbem capit Iudas, Iudic. 1. d.
Gazer vrbs expugnata à Ioſue. Ioſ. 10. f
Gedeonis acta leguntur. Iudic. 6. 7. 8
in Gehenna ignis perpetuus, Mar. 9. g
Gehon fluuius, gen. 2. c
Gemunt filij Dei, & quare. rom. 8. d
Genuit nos Deus, deut. 32. c
Generandi vim dedit Deus omnibus quæ ſuper terram ſunt, gen. 1 & 9. b
Gentes in gloriam Dei creatæ, deut. 26. d
Gentes & populos diuiſit Deus per regiones, deut. 32. a
Gentium ſocietatem prohibet Deus Iudæis, deute. 7. a
ne Gentium opera imitemur, ephe. 4. d
Gentes peccatores, galat. 2. c
Gentium conuerſatio ante fidem, epheſ. 2. a
Gentes dicuntur canes à Chriſto, Mat. 15. c
Gentes dimiſit Deus agere quod vellent, dans tamen eis pluuias, &c. vſq; ad tempus, act. 14. c
Gentium electio, pſ. 17. ver. 48. pſal. 2. ver. 8
Gentium conuerſio, Iſa. 2. a
Gentium vocatio per prædicationem, Iſa. 66. f
Gentes conuertit Deus, act. 11. c, 14. d
Gentium ingreſſus in eccleſiam, Mat. 8. b. 12. b Luc. 2. act. 2. f, 28. g
Gentium ingreſſus fuerunt Samaritani, Ioh. 4.
Gentium miniſter & doctor Paulus, rom. 15. d gal. 1. c, 1. Tim. 2. b
Gentibus datur Spiritus ſanctus, act. 10. g
Gentes conciues ſanctis, ephe. 2. d
Gentes ne glorientur ob ſuam electionem, ro. 11. c
Gentes meminerint quales fuerint, epheſ. 2. c
Gentes ex pura miſericordia laudant Deum, Iudæi verò ex promiſſionibus, Pſal. 116. rom. 15. b
ex Gentibus plures Chriſto credunt quam ex Iudæis, Iſa. 54. a, e
Giezi famulus Eliſæi lepra percutitur, 4. reg. 5. f, g
Gigantes in terra Chanaan, nu. 13. d
Gigantes viri potentes, gen. 6. a
Gladio percutientes gladio peribunt, Matth. 26. c
Gladij ius, gen. 9. a, exod. 21. b, nu. 23. c
Gladium quare portat magiſtratus, rom. 13. b
Gladius ſpiritus aſſumendus, ephe. 6. c
Gloria Domini in nube, exod. 16. b
Gloria Domini impletur templum, 4. reg. 8. b
in Gloriam Domini electus Iſraël, deut. 26. b
in Gloriam Dei infirmatur Lazarus, Ioh. 11. a
Gloria ſoli Deo debetur, philip. 4. d
in Gloriam Dei omnia faciat fidelis, 1. cor. 9. g
Gloria poſt tribulationes, 1. Pet. 1. b
Gloriam non quæſiuit Paulus, 1. Theſſ. 2. a
Gloriæ inanis cupiditas fugienda, gal. 5. d
Gloriam adinuicem quærentes non poſſunt Chriſto credere, Iohan. 5. f. g, 12. g
non Gloriandum in ſuis viribus, aut in dono accepto, 1. cor. 4. b, 11. b
Gloriandum in Dei cognitione, Ierem. 9. f
vt Glorificetur Deus, fiant opera noſtra, Matt. 5. b
Glorificandus Deus, exod. 15. a, deut. 28. f
Godolias moritur, 4. reg. 24. f, Ier. 4. a
Gog interitus. Ezech. 28. g
Goliath interficitur à Dauide, 1. reg. 17. f
Gomor quę menſura ſit, exod. 16. g
Gomorrha comburitur, gen. 19 c
Gradus affinitatis in lege prohibiti. Leu. 18. a
Græci ſapientiam quærunt, 1. cor. 1. c
de Grano frumenti cadente in terram. Iohan. 12. d
Gratia Dei redemptio, ro 7. d, epheſ. 1. b
Gratia Dei ſaluamur, ephe. 2. a
Gratiæ Deo agendæ poſt cibum, deut. 8. b, Mat. 26. e
Gratias agit Chriſtus, Mat. 14. b
Gratiæ Deo ſemper agendę, epheſ. 5. a
Gratis communicandum euangelium, Matth. 10. a
Gregem paſcens de lacte gregis manducat, 1. Cor. 9. a
Greges multiplicantur ſeruantibus præcepta, deut. 29. a
Gula opus tenebrarum, rom. 13. d

## H

HAbacuc paſcit Danielem Dan. 14. f
Habacuc Deo conqueritur de proſperitate malorum, Hab. 1. a
Habitant fideles confidenter, deut. 33. d
Habitaculum Dei terra Chanaan, exod 15. d
Habitaculum Dei facti Chriſtiani per Spiritũ ſanctum, ephe. 2. d
Hæreditas Leuitarum Deus, deut. 18. a
de Hæreditate mortui abſq; maſculo, nu. 27. b

Hæreditas Dei, populus Dei Iſrael, exo. 15.d
Hæreditas cęleſtis datur ex promiſſione & operibus, gal. 3.c, Mat 25.d, Tit. 3.b, 1. Pet. 1.a
Hæres vniuerſorum Chriſtus, heb 1.a, Luc. 2.c
Hæreditatem non vult Chriſtus diuidere inter fratres, Luc. 12.b
Hereſes oportet eſſe, & quare, 1. Cor. 11.d
Hęretici vitandi, Tit. 3.c
Hæreſis Phariſęorum pro ſecta bona, act. 26.a
Hai vrbs exploratur, ac poſtea ſuccenditur, Ioſ, 7.a
Halietum non comedunt Iudęi, Deu. 14.b
Hananiæ falſa prophetia, Ierem. 28.a
Hanon iniuria in ſeruos Dauid, 2. reg. 10.a, c
in Harã qui & Charan moritur Thare, ge. 11.d
Hazaelis regis Syriæ act. 1. reg. 19. vſq; 4. re. 13
Hebal mons ad maledicendum, Deut. 27.b
Hebdomadarum ſolennitas, exod. 34.c
Hebdomadarum 70. viſio Dan. 9.f
Heber naſcitur, gen. 10.d, 11.c
Hebræi penitus delendi, Deut. 20.d
Hebræum ſe iactat Paulus, 2. Cor. 11.e
Hebron, quę & Arber, gen. 55.d
Hebron expugnatur à Ioſue, omniaq; occiduntur cum rege ipſorum, Ioſ. 10.f
Heli ſacerdos iudicauit Iſraël 40. annis, 1. Re. 1. 2. 3. 4
Heman cantor, 1. par. 6.c
Hemor occiditur à Simeone, gen. 34.c
Henoch filius Cain, gen. 4.c
Henoch filius Iared translatus à Deo, gene. 5.d
Her filius Iudæ occiditur à Deo, gen. 38.b
Herbæ verbo Dei creantur, gen. 1.b
Hermon mons, qui & Sarion & Sanir, Deu. 5.b
Herodes Aſcalonita occidit innocẽtes, Mat. 2.c
Herodis Antypæ opinio de Ieſu, Matt. 14.a
Herodes hic natalem ſuum celebrat, Marc. 6.c
Herodem vocat Chriſtus vulpem, Luc. 13
Herodes & ipſius exercitus ſpernunt Chriſtũ Luc. 23.b
Herodes Agrippa, occiſo Iacôbo, Petrum reclu dit in carcere, act. 12.a
Herodes hic à vermibus conſumptus expirat, act. 12.d
Heua ſeducitur à ſerpente, gen. 3.a, 1. Cor. 11.a
Heuęos iubet Deus deleri, deut. 20.d
Heuæus indurat' à Deo reſiſtit Iſraëli, Ioſ. 11.d
Hilarem datorem diligit Deus, 2. cor. 9.b
in Hilaritate miſerendum, rom. 12.b
Hiram regis Thyri act. 2. reg. 5. 3. reg. 5.a, 9.b
Hiram artifex ærarius, 3. reg. 7.b
Hircus peccatis populi onuſtus, in deſerta emiſſus, Leu. 16.e
Hobab qui & Raguel, ſocer Moyſi, num. 10.d
Hœdus in lacte matris nõ coquẽdus, Exo. 23.d
Hœdi à Chriſto vocantmaledicti, Mat. 25.e
Holocauſti lex, Leuit. 6.a
Holocauſtum deuorat ignis à Dño, Leu. 9.d
Holofernis acta ſcribuntur, Iudith 7. vſque ad 15. cap.
Homicidis vltor Deus, gen. 9.a
Homicidij lex, num. 35.b, exod. 21.b
Homicida voluntarius occidendus, non autem inuoluntarius, Deut. 19.a, b
Homicida diabolus ab initio, Ioh. 8.f
Homicida qui fratrem odit, Ioh. 3.c
Homo ad imaginem Dei factus, gen. 1.d
Homini formato datur anima viuens. gen. 2.d
Homo puluis, gen. 3.d
Homini dat Deus vim generandi, gen. 1.d
Homini prouidet Deus de victu, gen. 1.d
Homo addicitur labori, gen. 3.a
Homini omnia ſubiecta, gen. 1.d, 9.a
Homo in manu Dei vt lutum in manu figuli, Ier. 18.a
Hominis fragilitas prędicatur, Iſa. 40.b
Hominis cor nouit Chriſtus, Ioh. 2.d
Homines natura filij iræ, ephe. 2.a
Homo diuiditur in ſpiritum, animam, & corpus 1 Theſ. 5.d
Homo primus, Adã: ſecundus, Chriſtus, 1. cor. 15.f
Homo Dei, Moyſes, Deut. 13.a, Ioſ. 14.b
Homo exterior corpus, 2. cor. 4.d
Honor tribuendus cui debetur, rom. 13.c
Honor credentibus in Chriſtum, 1. Pet. 2.b
Honoremus omnes propter Deum, 1. Petr. 2.d
Honore inuicem præueniamus, ro. 12.c
Honorificans Deum, eique fidens honoratur ab eo. 1. reg. 2.f
Honorificat patrem Chriſtus, Ioh. 8.f
Horæ diei duodecim, Ioh. 11.b
Horeb mons, qui & Sinai, deut. 1.a
Horrea benedicuntur obedientibus Deo, Deu. 28.a
Horrendum incidere in manus Dei, hebr. 10.e
Horrhæi expulſi à filijs Eſau, Deut. 2.c
Hoſpitales ſimus inuicem, ro. 12.a
Hoſpitalitas Abrahæ, & Lot, Ge. 18.a, 19.a
Hoſpitalis Martha Chriſtũ ſuſcipit, Luc. 19.g
de Hoſtijs varijs, lege Leuiticum.
Hoſtia munda gentium, Malac. 1.c
Hoſtię & munera Chriſtum ſignificabant, heb. 9.e, f
Hoſtiam obtulit Chriſtus ſeipſum, hebr. 7 d
Hoſtias reijcit Deus, vnica Chriſti hoſtia contentus, heb. 10.b
Hoſtia laudis offeratur per Chriſtum, heb. 13.e
Hoſtibus tradit Deus inobedientes, Deut. 28.e
Hoſtibus ſuis vindictã retribuit Deus, deu. 32.f
Humanæ vitæ vanitas, pſ. 38. ver. 8. 9
Humilitatis laus, prou. 10.c
Humilibus & inferioribus ſe accommodandum, ro. 12.d
Humiles & corã mundo abiectos exaltat Deus Luc. 1.c
Humilium & afflictorum conſolator Deus, 2. Cor. 1, a
qui ſe Humiliat exaltabitur, Mat. 23.b
Humilibus dat Deus gratiam, 1. Petr. 5.b
Humiliemur ſub potenti manu Dei, 1. Pet. 5.b
ad Humilitatem cordis inuitat Chriſtus, Mat. 11.d. Luc. 14.b, ſic & Paulus. epheſ. 4.a
Hydropicus ſabbatho ſanaẽ à Chriſto, Lu. 14.a

Hypocriſis, Prou. 12.c.40.b
Hypocritarum cæcitas, Mal.3.b
Hypocritæ Iudæi conuincuntur, Ier. 2.e
Hyſſopi faſciculus, Exo. 12.d

I

IAbel inuenit tentoria, Ge.4.d
Iabes Galaad habitatores, Iud.21.b.1. Re.11 a.31.d
Iabin rex Chanáan, Iud.4.a
Iacob natiuitas & acta, Ge.25. vſque 49
Iacob dilectus à Deo, Ro.9.c. Mal. 1.a
Iacóbi & Iohannis vocatio, Mat.4.d
Iacóbo viſus Chriſtus poſt reſurrectionem, 1. Cor.15.b
Iacóbus frater Iohannis occiditur, Act. 12.a
Iactantia fugienda, Prou. 25.25.a
Iahaziel propheta, 2. Par. 20.c
Iahel vxor Haber occidit Siſaram, Iud.4.e
Iair iudex in Iſraël, Iud.10.a
Iairi principis ſynagogæ filiam ſuſcitat Chriſtus, Matt.9.c
Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi, 2. Tim. 3. b
Iaphet generatio, Ge.9.d.10.a
Iared ætas 962. anni, Ge.5.a
Ibin non comedunt Iudæi, Deu.14.b
Ichabod naſcitur, 1.Re.4.d
in Iconio prædicat Paulus, Act.14.a
in Ictu oculi reſurgent mortui, 1. Cor.15.g
Idóla Gentium ſtulta, Iſ.46.a
Idóla vnde traxerint originem, Sap. 14.b
Idólorum nulla potentia, Iſ.44.b.1.Cor.8.a
Idólum non faciendum, Leu 26.a
Idóla fugienda, Deu. 18.b
Idólorum ac idololatrarum ſubſannatio, Sap. 13.c.d.15.b.Iſ.40.e.41.f.44.b.c
Idólolatra occidendus, Exo.22.c
Idólolatriæ mala, Sap.14.d
Idólolatriæ abominationes. Ezech.8.b
Idólolatriam omnem abijciamus, 1.Cor.10.b
Idólolatræ non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b.c
de Idólothytis, 1.Cor. 8.b.c
Idumæi non abominandi, Deu.23.a
Idumææ vaſtatio, Amos 1. c.Iſ.21.c
Iebus quæ, & Ierusalem, 18.d
Iebuſæos vult Deus deleri, Deu 20.d
Iehu regis Iſrael acta, 3.Re.10.vſque 4.Re. 10.g 15.c
Iebus propheta occiditur à Baaſa, 4.Re.16 a
Ieiunium quomodò faciendum, Mat.6.b
Ieiunium quod optat Dominus, Iſ.58.b
Ieiunio & oratione eijcitur dæmonium, Mat. 17.c
Ieiunium ſine operibus miſericordiæ non eſt gratum, Zac 7.b.c.Iſ.58.a.b
Ieiuniũ ꝑdicat Ioſaphat populo, 2. Par.20.a
Ieiunio animam ſuã humiliauit Chriſtus, Pſ. 34. ver. 16
Ieiunauit Chriſtus 40.diebus, Matt. 4.a.ſimiliter Moyſes, Exo.34.d.item Elias, 3.Re.19.b
Ieiunant & orant Paulus & Barnabas, ieiunant & Iſraelitæ.
Iud.20.d, item Dauid 2.Re.1.b, & 12.d.viri Sabes, 1.Re.31.b, Achab, 3.Re.21.b, Iudith 8.a Eſth.4.d, Sara, To.3.b, Anna vidua, Luc.2.e, Eſdras, 1.Eſd.8.d, Niniuitæ, Ionæ 3.b
quod non Ieiunent reprehenduntur Apoſtoli à Phariſæis, Mat.9.b
Ieiunium proprium non obijciendum Deo, Iſ. 58.a
Iephte acta, Iud. 11.12
Ieremię genus & acta leges in prophetia ipſius
Ieremiæ perſecutio, Eccl.49.b
in Iericho mittuntur exploratores, Ioſ.2.b
Iericho deſtruitur, Ioſ.6.a
Iericho vrbem reædificauit Hiel, 3.Re.16.g
Ierobâal quare vocatus Gedeon, Iud.6.f
Ieroboam acta, à 3.Re.11.c, vſque ad 15.caput
Ieroboam idólolatra, Eccl. 47.d
Ierusalem quę & Iebus, Ioſ.15.b, expugnatur à Iuda, Iud.1.b
contra Ierusalem prophetant Iſaias, Ieremias, & Ezech.
Ierusalem transfertur in Babylonẽ, 4.Reg.24.c
Ierusalem reſtauratur, 2.Eſd.3.a
in Ierusalem moriturus Chriſtus, Lu.13.c
Ierusalem Chriſtus ingreditur. Mat. 23.d
Ierusalem futurum excidium ob contemptum Chriſtum, Mat.23.d
Ierusalem deplorat Chriſtus, Mat.23.d
Ierusalem ciuitas noua, Pſ.86.Apo.3.c, 21.a
Ierusalem ſuperna & cęleſtis, Gal.4.d
Ieſus filius Ioſedech, Zach.3.a
Ieſus Chriſti & Meſſię nomen, Mat.1.c, Lu.1.e
ad Ieſu nomen omnia ſe ſubijciunt, Phil.2.b
Ieſum ore confiteri oportet, Ro. 10.b
Iethro ſocer Moyſi, Exo.3.a, 18.a
Iezabel impiæ acta, 3.Re. 16.18.19.21.4.Reg. 9.f, g
de Igne egreſſo aceruos frugum comburente, Exo.22.a
de Igne in puteo recondito, 2.Mac.1.d
per Ignem filios conſecrant Iudæi, 4.Reg.17.c. idem facit Achaz, 4.Reg.16.a.quod prohibetur, Deut.18.b
Ignis non accendebatur in ſabbatho, Exo.35.a
Ignis perpetuus, Leu.6.b
Ignis cõſumpturus aduerſarios fidei, Heb. 10.c
Ignis columna deducens Iſraëlem, Exo40.a
Ignis conſumens Deus, Deu.4.d
Ignea lex, Deu.33.a
Igneis ſerpentibus percuſſi Iſraëlitæ, Nu.21.b
Igneo curru tollitur Elias, 4.Re.2.b
Ignobiles qui Deum contemnunt, 1.Re.2.f
Ignobilia mundi elegit Deus, 1.Cor.1.d
Ignoti habiti Apoſtoli, cum maximè noti eſſent Deo, 2.Cor.6.b
Illuditur Chriſtus, Mat.27.c
Imago nulla viſa cùm daretur lex, Deu.4.c
Imagines Gentium ſubuerti præcipit Deus, Deut.7.a
ad Imaginem Dei factus eſt homo, Ge.1.d
Imago Dei Chriſtus, 2.Cor.4.a
Imago Dei & gloria, Vir.1.Cor.11.b

Imitandus Deus, Eph .5.a
Imitator Chriſti Paulus, 1.Cor. 4.d
Imitari Paulum quomodo oporteat, 2.The.3.b
Immaculata Dei via, 2.Re.22.c
Immiſericordes Socothitæ & Phanuelitæ puniuntur, Iud.8.c
Immolans dijs occidatur, Exo. 22.c
Immortalis Deus, 1.Tim.6.c
Immortalis fuiſſet Adam, ſi de ligno ſcientiæ non ediſſet, Ge. 2.e.3.d
Immunda animalia, Deu.14.a.Leu.11.a
Immundum non tangendi lex, Nu.19.c
Immunditia omnis ne nominanda quidem, Ephe. 5.a
Imperium Dei contēnentes puniunī, Nu. 14.g
Imperium datum Chriſto, 1.Re.2.b
Impius non credens Euangelio, 2.Pet.4.d
Impij & infidelis deſcriptio, Pſ.1
Impiorum proſperitas ac repētinus interitus, Iob 21.a b
Impij dicuntur à Chriſto ſcandala, Mat.13.f
Impij Chriſtū negantes, quales ſint, Iudæ b.d.e
Impiorum gemitus in extremo iudicio, Sap. 5.a.b
Impiorum nouiſſima, Pſ.72. ver.18
Impiorum cæcitas, Iſ. 27.b
Incantatores nulli ſint, Deu.18.b
Incātatores Pharaonis à Deo percuſſi, Exo.9.b
Incarnatio Chriſti, gaudium fidelium, Iſ.4.a
Incedit Deus aduerſum nos quādo punit, Leu. 26. d.e
Incenſa orationes Sanctorum, Apo.8.a
de Inceſtus cuſtodia, Prou.4.d
Inceſtus Lot cum filiabus, Ge.19.g
Incidebant ſe ſacerdotes Baal, 3.Re.18.c
Incircunciſus non manducat Phaſe, Exo.12.g
Incircunciſa mens, Leu.26.f
Incircunciſus labijs Moyſes, Exo.6.b
Inclinanda corda ad Deum, Ioſ.24. f
Inconſtantia, vbi contentio, Iac.3.d
Incredulitate abiecti Iudæi, Ro 11.c
Increduli non ingredientur regnum, Heb.3.d
Incredulitatem apoſtolorum increpat Chriſt' Mar.16.c
Incredulitatem ſuam vt adiuuet, orat Chriſtū pater dæmoniaci Mar.9.d
Increduli Nazaræi, Mat.13.g
Indignatio tollenda à nobis, Ephe 4.g
Indulgentia Heli erga liberos, 1.Re.2.f.3.e
Induimus Chriſtum per baptiſmum, Gal.3.d
vt Induamus Chriſtum exhortatio, Ro.13.d
ne Induremus corda noſtra aduerſus proximū Deu.15.b
Indurat Deus quem vult, Ro.9.d
Indurauit Deus Heuæos, Ioſ. 1.d
Indurauit Deus cor Pharaonis, Exod. 7.8.9.12. 14.18
Induratur à Deo cor Sehon, Deut.2.
per Infamiam & bonam famam exhibeamus nos Dei miniſtros, 2.Cor.6.b
ſicut Infantes modò geniti ſimus, 1.Par.2.a
Infantibus ſimiles nos eſſe oportet, Matt.19.b
Infernus deſcribitur, Iſ. 20.g
Inferorum poteſtates non præualent fidei, Mat 26.c
Infidelium mētes à Satana excęcatę, 2.Cor.4.a
cum Infidelibus nullum commercium habendum, 2.Cor. 6.c
Infirmitates inobediētibus Deo, Deu.7.c.28.d Exo.15.g.23.c
Infirmitates non inducit Dominus ijs qui cuſtodiunt præcepta ipſius, Deu 7.c
In infirmitate Deus orandus, Eccl.38.a
Infirmus fide olus manducat, Ro.14.a
Infirmi fide tolerandi, Rom. 14.a.1.Cor.8.c.d. 1. Theſ. 5.c
Infirmitatibus noſtris compatitur Chriſtus, Heb. 4. d
Infirmitates ob peccata immitti, Iohan. 5. c. Mat. 9. a
Infirmitates ad ſolam Dei gloriam quandoq; immittuntur, Ioh.9.a.11.a
Infirmus preſbyteros accerſat, Iac. 5.c
Infęcunda nulla, ſi obediatur Deo, Exo, 23.c
Ingemiſcit omnis creatura, Ro.8.d
Ingratitudo Labā, Ge.31.a. item pincernę Pharaonis, Ge.40.d. filiorum Ammon, 1. Re.10. a. Saulis, 1.Re.19.d. Nabal, 1.Re.25.b. Iudęorum, Eze.20.a. Iſ.1.a. Mic,6.a Oſ.13.b. Ieruſalem, Eze.16.b. Mat.23.d
Ingredi viam vniuerſæ terræ, ꝓ mori, 3.Re.2.a
Inimici diligendi, Mat. 5.g. Prou.25.c
de Inimici malo non gaudendum, Prou.24.c
Inimicum non vlciſcitur Dauid, 2.Re 16.c. parcit & inimico Sauli, 1.Re.24.b.26.a
Inimicos cibat rex Iſraël, 4.Re.6.c
pro Inimicis orat Chriſtus, Lu.23.e
Inimicos ſuos reconciliauit ſibi Deus, Col.1.c
Iniquitates aufert Deus, Deu 34.a,b
Iniquitates hominum deſcribit Iob, Iob 24.a
ſup iniquitate non gaudet charitas, 1.Cor.13.b
Iniqui non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b
Iniuria propria non vlciſcenda, Mat.5.f
Iniuriæ ne ſimus memores, Leu.19.d
Iniuriā Ioſeph remiſit fratribus, Ge. 45.b,50.c
Iniuriam Semei fert Dauid, 2.Re.16.b
Iniuſtitiam abominatur Deus, Deu.25.d
Innocens nullus apud Deum, Exo.34.a
Innocentia Samuelis, 1.Re.12.a
Innocentiam ſuam oſtendit Iob, Iob 33.a
Inobediens ſacerdoti punitur, Deu.17.c
Inobedientibus verbo Dei maledictio, Deu.28 b,3.Re.13.d,e
Inobedientia Adæ nos peccatores conſtituit, Ro. 5.d
Inſatiabilia tria, & quartū Iexplebile, Pro.30.e
Inſons non occidendus, Exo.23.a
vt Intelligant Iudæi optat Deus, Deu.32.d
Intelligentia replentur artifices, Exo.31.a
cor Intelligens Dei erga ſe beneficia, Deu.29.a
Interceſſor noſter Chriſtus, Ro.8.g
Interficiuntur idololatræ à Leuitis, Exo.32.f
Interpretatio ſomniorum eſt Dei, Ge.40.b
Interpretatio donum Dei eſt, & à Spiritu Dei,

1.Cor.

1.Cor.12.b,14.c
Interrogandus Deus in infirmitatibus, 4. regum.1.d
Inuident Palæſthini puteos Abrahæ, gen.26.c
Inuidi filij Laban ob diuitias Iacob, gen.31.a
Inuidia filiorum Iacob, in Ioſeph fratrem, geneſis 37.b
Inuidet Saul laudem victoriæ Dauidi tribui, 1.reg.18.b
Inuidi fugiendi, prouer. 23.a
Inuidet nemini charitas, 1. Cor.13.b
Inuidia reijcienda, gal.5.d, 1 Pet.2.a
Inuocatus Deus in tribulatione, exaudit, 2.regum 22.a
Inuocantibus Deum ſalus, Rom.10.c
Inuocandus Deus corde puro, 2.Tim.2.d
Inuocare nomen Dei ſuper aliquem, nu.6.d
Inuocantes Baal irridet Elias, 3 reg.18.c
Ioab principis militiæ Dauid acta, 2. regũ.3.e 11.c,14.a,e,18.b,c, 20.a,3.reg 1. a,2.a,b,c
Ioachaz acta,4.reg.10.13.23
Ioachin ſuccedit fratri Ioacim,4.reg. 24. a
Ioas pater Gedeonis, Iud.6.a,f
Ioas filius Ochoziæ, & Ioas filius Ioachaz, 4. reg.11.12.13.14
Iohatam filius Gedeonis, iudic.9.a,b
Iohatam regnat pro Azaria, 4.reg.15.b,f,g
Iob vitam & acta habes in libro ipſius, cuius patientiam imitari debemus, Iac.5.c
Iochabet vxor Amram, exo.6.c
Iohanan acta, Ier. 40.41.42.43
Iohanna vxor Chuſæ Chriſtum ſequitur, Lucæ 8.a
Iohannis Baptiſtę natiuitas, acta, & mors, Lu. 13.Mat.3.11.Mar.6.Iohan.1.3
Iohannes hortatur ad pœnitentiam, Chriſtũ veniſſe Saluatorem annuncians, Mat.3.a
Iohannes euang. & Iacôbus vocantur à Chriſto, Mat.4. d
Iohannes & Iacôbus cupiunt vt ignis in Samaritanos deſcendat, Luc. 9.g
de hoc Iohanne multa apud Euangeliſtas. itẽ in Apocalypſi, & in epiſtolis ipſius
Iohannes marcus miniſter Pauli, act 10.a
de Ioiada pontifice, vide 4.reg.11.a,d
Ionadab filius Semmaa, prudens ſecundũ carnem, 2.reg.a
Ionadab filius Rechab pius, 4.reg.13.d
de Iona, vide ipſius prophetiam.
Ionæ ſigno oſtendit Chriſtus ſe tertio die reſurrecturum, Mat. 12.a
Ionathan filius Gerſon, iudic.18.g
Ionathæ filij Saulis acta & mors. 1. reg.14.18. 19.20.21
Ionathas frater Iudæ dux Iudæorum, 1.Mach. 9,11.12
Ioppitarum facinus in Iudæos, 2 Mach. 12.a
Ioram regis Iudæ acta, 3.reg.22.4. reg.8. e,f
Ioram frater Ochoziæ.4.reg.1.d
Ioram filius Achab impius, 4.reg.2.6.8.9
Iordanis terra irrigua, gen. 13 .c
per Iordanẽ ſiccũ tranſeunt filij Iſraël, Ioſ.3.d
in Iordane lauatur Naaman, 4.reg.5.d
Ioſaphat pius rex Iuda, 3.reg.22.4.reg.3.d
Ioſeph filij Iacob acta, à 30.gene.cap.vſque ad finem libri.
Ioſeph fides, heb.11.d, eiuſque commendatio, eccle.49.d
Ioſeph ab Arimathęa, diſcipulus Chriſti, Mat. 27.g
Ioſeph cognominatus Barſabas, act.4.g
Ioſiæ regis Iudæ pronunciatio, acta, & mors, 3. reg.13.a,4.reg.21.d,22 23
Ioſue acta, vide exodi 17,c,24.d,32.d, nu.11. f, 13.14, deut.1.f,& toto libro Ioſue
Ioſue laudes, eccle.46 a
Itam Dei timens Moyſes orat pro populo, deut.9.c
Ira Dei ſuper omnes deſæuit vno peccante, Ioſue 22.d
Itam furoris Dei facere, 1.reg.28.c
Iratus Deus claudit cęlum, deut. 11.b
Iræ Dei in populum cauſa, deut.29.d
Ira Dei ſuper incredulos, col.3.b
Iræ Dei filij ſumus natura, ephe.2.a
ab Ira ventura liberati ſumus per Chriſtum, 1.theſſ.1.d
ad Iram & ad loquendum tardi ſimus, Iac.1.c
Ira abijcienda, Ro.12.d
ad Iram prouocarunt Deum Iudæi, nu. 11.a, 16.a,21.a, deu. 9.b,d,12.c
qui Iraſcitur fratri, reus eſt iudicio, Mat 5.c
cum Iracundo non ſit tibi amicitia, prou.22.d
cum Iracundo non rixandum, eccle.8.d
Ire ad patres, pro mori, gen. 15.c
Ire vel venire ad Chriſtũ, credere ei, Ioh. 9. d
Iris in nubibus, gen.9.c
Irridet Elias deum Baal, 3. reg.18.c
Irridentes pueri Eliſæũ deuorantur, 4. reg.2.d
Irridetur Chriſtus, Iohan.19.a
non Irritatur charitas, cor.13.b
Iſaac filij Abrahæ prænunciatio, natiuitas, & acta, geneſ.15.a,17.c,18.b,& 21.vſque ad 27. caput
Iſaac commendatio, eccle.44.c
Iſai pater Dauidis, Ruth 4.d, 1. regũ.16.17. b, 1. Par.2.b
Iſaiæ prophetæ acta, 4.reg. 19 20.Iſa.1.6
Iſboſeth acta, & mors, 2.reg.2.3.4
Iſmahelis vita, gen.15.17.21.25
Iſraëlem vocat Deus Iacob.gen.32.g
Iſraëlitarũ ſeu Iudæorũ vita deſcribitur quinque libris Moyſi, Ioſue, iudicum, regum, Eſdræ, & Machab.
Iſraël quare in populũ Dei aſſumptus, & quare reiectus. Ierem.13.b
Iſraëlis vltima cõuerſio & exaltatio, Oſee 2.c, Sophoniæ 3.b, Mach.5.c
qui Iſraëlitæ veri, Ro.9.b
Iſraël, Dei Chriſtiani, gal.6.d
Iſraëlita verus Nathanaël, Ioh.1.g
Iſraël eſt inexcuſabilis, Ro.10.d
Iſraëlis excæcatio quare facta, qui tamen poſt Gentium plenitudinem ſaluus erit, Ro.11.c

Iſraëlitę quare ad iuſtitiam per legẽ non peruenerunt, Ro. 9.g
Iſſachar filius Iacob, gen 30.c, 49. b
Itineris Iacob comes Deus, gene. 28. c, 35. a
Itineris filiorũ Iſraël, dux fuit Deus die ac nocte, exod. 13. d
Iubal citharæ inuentor, gen. 4. d
Iubilæus annus, leuit. 25. b
Iuda filius Liæ naſcitur, gen. 29. d
Iudę coniugium & inceſtus, gen. 38. a, d
Iudę ſupra omnes fratres datur regia poteſtas, gene. 49. b
Iuda filiorum genealogia, 1. par. 4. a
Iudę & Ieruſalem perditio, 4. reg. 21. b, 23. f
Iuda dux belli conſtituitur, iud. 1. a
de Iuda proditore conqueritur Chriſtus, pſ. 54
Iudas Chriſtum tradit, Ioh. 18. a
Iudam proditorem facti pœnitet, Mat. 27. a
Iudas ſuſpenſus crepat medius, act 1. c
de Iuda Machabæo, vide libros Machabęorũ.
Iudæi ex medio Nationum ſeparati à Deo in populum ipſius, deut. 4. c, Ro. 9. a
Iudæorum gens obſtinata, Iſa. 48. a, act. 7. g
Iudæi transferuntur in Babylonem, 4. reg. 25. f
Iudæ & Iſraëlis vnio, Ezech. 37. d
Iudæ reductio à captiuitate, Oſee 6. d
Iudæorum reliquiæ ſaluandę, Iſa. 10. e
Iudæorum & gentiũ vnio in Chriſto, Iſa. 19. d
Iudęi ſub Moyſe baptizati in nube & in mari, 1. Cor. 10. a
ex Iudæis ſalus, Chriſtus, Ioh. 4. c, Ro. 9. a
vt Iudæos ſaluaret, miſſus Chriſtus, Matt. 15. c
ad Iudęos primũ mittuntur apoſtoli, Mat. 10. a
Iudæi Chriſtum & Iona & Salomone maiorẽ non audiunt, Mat. 12. d
Iudæos regno eijciendos, ſuſceptis gentibus oſtẽdit Chriſtus parabola vineæ, Mat. 22. d
de Iudæis eſt maxima pars eorum quæ in euãgelijs & epiſtolis ſcripta leguntur.
Iudææ captiuitas ꝓphetaẽ, Oſee 8. a, Amos 2. a
Iudicat Moyſes populis lites, exod. 18. b
in Iudicio non acquieſcendum plurimorũ ſententiæ, vt à vero recedatur, exod. 23. a
Iudicij æquitas, exod. 23. leuit. 19. c, g, 24, d
Iudicabant iuxta legem iudices, deut. 17. b
Iudicio non contendendum chriſtianis, Matt. 5., 1. Cor. 6. b
Iudicat omnes mortales Deus, gen. 18. c
Iudicat Deus ſecundum corda non ſecundum faciem, 1. reg. 16. b
Iudicium pro afflictione frequens, vt 1. Pet. 4. d
Iudicatus eſt qui Chriſto non credit, Ioh. 3, b, c
Iudicabitur quiſq; ſecundum opera ſua, Mat. 19. b, rom. 2. b, 2. Cor. 5. b
Iudicium generale, Iſa. 2. c, 27. a
Iudicium extremũ ſigna præcedent, mat. 24. c
ad Iudicium Chriſtus cum angelis venturus, matth. 25. e
Iudicia Dei admiranda, ſap. 16. c
Iudicia Deĩ iuſta, vera, & incomprehenſibilia, rom. 11. d, apoc. 16. a
Iudicaturi Apoſtoli duodecim tribus, mat. 16. d
Iudicare fratrem non oportet. matt 7. a, rom. 14. a, b
non iudicandum ſecundum faciem, Ioh. 7. c
Iudicis officium, exod. 23 a
Iudici non obediens occiditur. deut. 17. c
Iudex ne accipiat perſonas, leuit. 19. c
Iudicibus non detrahendum. exod. 22. d
Iudex viuorũ & mortuorũ Chriſtus, act. 10. g
Iudith viduę acta, Iudith 8. vſq; ad finẽ libri,
Iugum ferreum inobedientibus, deut. 28. c
Iugum ſuaue Chriſti ferrendum, mat. 11. d
Iuramentum ſuum cuſtodit, deut. 7. b. Luc. 1. g
Iuramentum factũ Gabaonitis & à Saule violatum, punitionem adfert, 2. reg. 21. a
Iurat Paulus ad aliorum vtilitatem, 2. Cor. 1. d
non iurandum per nomen idolorum, exo. 23. c, ſed per nomen Dei, Deu. 6. d, 10. d
non iurandum fruſtra, deut. 5. b
Iurantibus in nomine Domini mẽdaciter, maledictio, Zach. 5. a
Iuſiurandum exigit iudex à fure, exod. 22. b
Iuramentum in controuerſijs, hebr. 2. c
cum iuramẽto negat Petrus Chriſtũ, mat. 26. g
non iurandum omnino, mat. 5. f, Iacob, 5. c
Ius gladij. gen. 9. a, mat. 26. e
Ius belli in expugnandis vrbibus, deut. 20. c
Ius publicum non violandum, prou. 16. b
Ius publicum Dei opus eſt, prou. 16. b
Iuſtitia & mandata Dei facienda, deut. 27. b
Iuxta iuſtitiã retribuit Deus cuique, 1. reg. 26. d
Iuſtitiæ victimas immolare, deut. 33. c
Iuſtitiæ Dei comparatione nulla eſt hominis iuſtitia, Tob. 4. d, 9. a, 25 b
Iuſtus nemo ſi Deo comparetur, Iob 4. d, pſa. 142. ver. 2
Iuſtitia noſtra à Deo eſt per fidem in Chriſtũ, phil. 3. e
pro Iuſtitia ad mortem vſque certãdum, eccl. 4. d
Iuſtitiam qui facit ex Deo natus eſt, Io. 2. d
Iuſtificamur quomodo. Tit. 2. d, 3. b, act. 13. f
Iuſtificamur fide in Chriſtum, rom. 4. d
non iuſtificamur ex operibus legis, galat. 3. a
Iuſtificati ſecundum Chriſtũ ambulent, ro. 8. c
Iuſtificamur & condemnamur ex verbis noſtris, math. 12. c
Iuſtus Deus, deut 32. a
Iuſtus Chriſtus, 1. Pet. 2. d
Iuſti & beati, pſal. 31. rom. 4. a
Iuſto non eſt lex poſita, galat. 5. d
Iuſtus fide viuit, heb. 10. g
Iuſtus vix effugit tribulationes, 1. Pet. 4. d
Iuſtificatur publicanus, Luc. 18. b
Iuſtus primum accuſator ſui, prou. 18. c
Iuſti poſt iudicium vt ſol fulgebunt, matth. 13. f
Iuſto auertenti ſe à via recta, mors, Ezech. 18. f
Iuſtorum finis incognitus, Iſa. 57. a
Iuſti iudicabunt impios, pro. 14. c
Iuuenum ſequutus conſilium Roboam punitur, 3. reg. 12 b. c
Iuuenes quales eſſe debent, Tit. 2. b

Iuuenilia deſideria fugienda, 2. Ti.2.d
à Iuuentute benefaciendum, Eccle. 11.d. 12.a, Theſ. 3.e

LAban fratris Rebeccæ acta, Gen.24.d. vſque ad 31.caput
Labiorum fructus, laus Deo exhibita, Heb.13.c
Labor perpetuus, hominis vita, Iob 7.a
Labori homo addicitur, Gen.3.d
Laboribus proprijs viuendũ, Prou.5.c. 1.Theſ. 4.c
qui non Laborat non manducat, 2. Theſ.3.e
Laborat manibus Paulus, 1.Cor.4.c. Act.18.a
Labore omnia florent. Prou. 14.a
Labores manuum ab alijs comeduntur, ijs qui Deo ſunt inobedientes, Deu.28. b
Laborantes & onuſti peccatis accedāt ad Chriſtum, Mat. 11.d
Lacte fluit terra Chanáan, Exo.3.e
Lac & butyrum peregrinis apponitur, Ge.18.b
Lacte opus paruulis, Heb.5.d
Lac rationabile concupiſcamus, 1.Pet.2.a
Lactat filium ſuum Anna, 1.Re.1.d
Lachrymis pedes Chři rigat peccatrix, Lu.7.f
cum Lachrymis monet Paulus fratres, Act.20.f
Lætatur Deus benefacere nobis, Deu.28.g
Lætitia obedientibus Deo, Deu. 16.c
Laganorum oblatio, Leu.2.a
Laici panes qbus veſci oĩbus licebat, 1.Re.21.a
Lais habitatores occiduntur, Iud.15.g
Lamech bigamus & homicida, Gen.4.d
Lamentatione ſua Iohannes non pellexit Iudæos ad pœnitentiam, Matt.11.b
Laminæ ſacræ forma, Exo 24.f
Languores inobedientibus Deo, Deut.28.g
Lapides pluit, Ioſ,10.c
Lapidem erigit Iacob in titulum, Ge. 28.d
Lapides collecti in aceruum in teſtimonium fœderis, Ge.31.f
Lapis viuus Chriſtus, Matt.21.d.1.Pet.2.b.Pſ. 117.verſ.21
Lapis offenſionis, Chriſtus, 1.Petr.2.b
Lapides viui Chriſtiani, 1. Pet.2.a
Lapidatur Naboth innocens, 3.Re.21.c.d
Lapidatur Paulus, Act4.c
Lapidare volunt Chriſtum Iudæi, Ioh.8.g
Lapidetur filius inobediens, Deu.21.d
Lapidetur blaſphemus, Leui.24.b. ſimiliter is qui ligna ſabbatho collegit, nu.15.d
Lapidetur diuinus, Leui. 20.d
Lapidetur abducens à fiducia in Deum, quantumuis amicus, Deu. 13.b
Laquei mortis, 2.Re. 22.a
Latitudo cordis datur Salomoni, 3 Re.4.d
Latro alter cum Chřo pendens ſaluat, Lu.23.f
Latus Chriſti aperitur, Ioh. 19.f
Lauacro regenerationis ſaluamur, Tit.3.b
Laus noſtra Deus, Exo.15.a. Deu. 10. d
in Laudem ſuam elegit nos Deus, Deu. 26.d
Laudant aſſiduè Deum Apoſtoli, Lu. 24.g
Laudis hoſt a offerendā per Chriſtum He.13.c
Laudes immodicæ, ſuſpectæ, Prou. 27.c
Lauatur Dauid & vngitur relicta ſui afflictione. 2. Re 12.e
Lauabantur pedes hoſpitio ſuſceptis, Iud.19.c
Lauabant Iudęi mortuos, Act.9.g
de Lazaro quem ſuſcitauit Ieſus, Ioh. 11.a. e. 12.a. b
Lebna expugnatur, Ioſ 10.e
Legatione pro Chriſto fungitur Paulus, 2.Cor, 5. d
Leones in Gentes impias immiſſi, 4. Re.17.d
Leonem occidit Samſon, Iu.14.b. item Dauid, 1.Re.17.d
à Leone percutitur inobediens propheta, 3.Re. 20. g
Leo de tribu Iuda, Apoc. 5.b
à Lepra cauendum, Deu.24.b
Lepræ à lepra diſtinctio, Leu. 13.14
Leproſi Samaritani ſaturantur, 4. Re.17.b. e
Leproſus à Chriſto ſanatur, Matt.8.a
Leproſi decem ſanantur, Luc. 17.c
Leporem non comedunt Iudæi, Leu. 11.a
Leuare manum in cęlum ſolebāt iuraturi, Ge. 14.d. Deu.32.f
Leui naſcitur, & occìdit Sichimitas, Gen.29.d. 34.d
Leuitæ electi ad miniſterium Dei, nu.33.f
de Leuitis multa in Exodo, Leuitico, Numeris, & Deuteronomio.
a Leuitis interfecti idololatræ, Exo 32.f
in Leuitarum locum filij Ioſeph, Ioſ. 14.a
Lex ignea, Deu.33.a
Lex cùm datur, terrentur Iſraëlitæ, Exod.19.c. 20.d, Deut.5.c
Lex iniuſtis, homicidis, &c. poſita, 1.Tim.1.b
varias Leges populo Iſraëlitico datas habes in Exodo, Leuitico, Numeris, & Deuteronom.
Legem explanat Moyſes, Deut.1.a
Legem non faciens, maledictus, Deu.27.d
Lex in corde & ob oculos, Leu. 19.d
ad Legem ſeruandam exhortatio, Deu.4.a
ante Legem peccatum non putabatur eſſe peccatum, Ro. 5.b
Lex data per angelos, Gal.5.e
per Legem, cognitio peccati, Ro. 3.c
Lex poſita propter tranſgreſſiones, Ro.5.d
Lex pedagogus ad Chriſtum, Gal.3.d
Lex bona, 1.Ti.1.b.Ro.7.c
Lex Moyſi & circuncisio iugum à Petro vocatur, Act. 15.b
Legem nullus Iudæorum obſeruabat, Ioh.7.b
Lex non viuificabat, Gala.3.d
Lex & prophetæ duobus mandatis comprehenduntur, Mat. 22.d, Gal.5.b
Legis impletio, eſt proximi dilectio, Ro.13.c
Lex & prophetæ ſabbathis legebātur, Act. 13.c
Legis finis & perfectio, Chriſtus, Ro.10.a
Legem aboleuit Chriſtus, & quare, Ephe.2.d. 2.Cor.3.d. Act. 15.b. Heb.7.b
Lex regia dilectio proximi, Iac.2.b
Lex ſcripta in cordibus fidelium, Heb.8.d
Legi Dei ſeruit homo mente, Ro.7.d. quod facere non poteſt carnis ſapientia, Ro.8.b
Legis peritos reprehendit Chriſtus, Lu.11.g

Legum conditores iniquos reprehendit Iſaias, Iſa. 10.a
Lia parit Ruben, Gen.29.f
Libamentum lex, Leu.6.b
in Libro vitæ ſcribi, Phil.4.a
de libro Dei deletur peccator, Exo.32.g
Libri curioſa ſectatorum combuſti, Act.19.d
Libellus repudij, Deu.24.a
Liber Paulus nō eſt ſua libertate vſus, niſi vbi neceſſarium erat. 1.Cor.9.a
Liberi ſunt christiani, 1.Pe.2.c, Ioh.8.d, Iſ.43.e
Libertas ſpiritus, 2. Cor.9.d
Libertas non danda in occaſionem carnis, Gal. 5. b
Liberat de tribulatione Deus, 2.Re.4.d
Liberatio ex Ægypto, Exo. 13.a
Liberauit nos Chriſtus à peccato, Luc.1.g, Ioh. 8. d
Libido opus tenebrarum, Ro.13.d
ob Libidinem hominum, diluuium, Ge.6.a
Ligare & ſoluere conceditur Apoſtolis, Matth. 18.c, Ioh. 20.f
Lignum ſcientiæ boni & mali, Gen.2.e
Lignorum cæſores inter Iſraëlitas, Deut.29.b
Lignorum parabola, Iud.9.a
Ligno immiſſo, aquæ dulceſcunt, Exo.15.f
Limites non transferendi, Prou.22.d, 23.b
Lingua vna in terra, Gen. 11.a
Lingua coërcenda, 1.Pet.3.b
Linguæ mala, Iac.3 a, b
de Linguarum dono, 1.Cor.14. a, Act.2.a
Linguæ bona & mala, Prou.12.b, 13.a, 14.a
in Linguam venenatam, Prou. 26.a
Lingua lambentes aquam, Iud.7.b
Lites fugiendæ, Prou.20.a, 2. Tim.2.d
Literas mortis ſuæ fert Vrias, 2. Reg.11.c
Litera quæ occidit, lex Moyſi eſt: quę irritat ad peccatum, quod mortem generat, 2.Cor.3.b
Lobna rebellat contra Iudam, 4. Re.8.f
Locuſtæ viſio, Amos 7.a
de Loide auia Timothei, 2.Tim.1.b
Longanimitas Dei, ſalus noſtra, 2.Pet.3.d
Loquentem Deum non fert populus, Exo.20.e
Loquitur Chriſtus verba Patris, Deut.18.d
Loquacitas fugienda, Eccl. 20.a
Lot fratris Abrahæ acta, Gen.11. 13. 19. Deute. 2.b, d
Lot vxor verſa in ſtatuam ſalis, Gen.19.e, Luc. 17.g
Lucas medicus, Col. 4.d
Lucernarum forma, Exo.25.d, Leu.24.a
Lucerna noſtra Deus, 2. Re.22.c
Lucerna Iſraël Dauid, 2.Re. 21.d
Lucri gratia docentes, Tit. 1.d
Lucus plantatio, Deut.16.b
Luci Gentium excidi iubentur, Exo.34.b, quod fecit Ezechias, 4.Re.18.a, Item Ioſias, 4.Reg. 23.b
Luctu mulieris Thecuitidis ficto reuocatur Ab ſalom, 2. Re.14.a
Ludunt coram vitulo Iſraëlitæ, Exo. 32.d
Ludit Dauid coram arca, 2.Re.6.a
Luget Iacob filium ſuum Ioſeph, Gen.37.g
Luget Dauid Ammonem filium, 2. Re.13.g
Lugendi non ſunt mortui, 1. Theſ.4.d
Lugentibus conſolatio promittitur, Lu.6.d
Lumbi mentis ſuccingendi, 1.Pet.1.c, Lu. 12.c
Luminaria in mundo Chriſtiani, Phil. 2.b
Luminaria, Sol, Luna, & Stellæ creātur, Ge.1.b
Luna à Deo creata, nocti præeſt, Gen. 1.b
Lunam, Solem, ac cœli militiam adorantes occidebantur, Deu. 17.a
Lunæ gloria alia quàm Solis, 1. Cor.15.f
Lunaticus ſanatur à Chriſto, Matt.17.b
Lutéres æ nei in templo Salomonis, 3.Reg. 7.f
Lux verbo Dei creatur, Gen.1.a
Lux Deus eſt, in quo non ſunt tenebræ, 1. Ioh. 1.e
Lux Chriſtus oculos illuminans, Ioh.1.a, 3.c, 8 b, 9.a
Lux mundi Apoſtoli, Matt. 5.b
cum Luce ſocietatem habere, 1.Ioh.1.e, 2.b
Lucis opera omnis bonitas, Ephe.5.b
Lux Gentes poſt Chriſtum genitum, Ephe 5.b
Luxuria & luxus in vino, Ephe.5.d
Luza, quæ & Bethel, Ge.28.d
Lyſias dux Antiochi, 1. Mach.3.c

M

MAceda vrbs capitur, Ioſ.10.e
Macedonibus prædicat Paulus, Act.16.b
Maceriam & inimicitias inter Gentes & Iudæos abſtulit Chriſtus, Ephe.2.d
Machabæorum & matris eorum paſſio, 2.Macha. 7. a
Machiritarum poſſeſſio, Deut.3.c
Madianitas iubet Deus occidi, nu. 25.d, 31.a
Magi Pharaonis, Exo.7.b
Magi Chriſtum adorant, Matt.2.b
ad Magos non declinandum, Leu.19.f
Magos abſtulit Saul, 1. Re.28.a
Magiſter noſter Chriſtus, Matt. 23.a, Ioh.13.e
Magiſtri fieri ne ambiamus, Matt.23.a, Iac.3.a
Magiſtri mendaces, quales 2. Pet.2.a
Magiſtratibus parendum, Ro. 13.a
Magiſtratui tributum ſoluit Chriſtus, Matth. 14.d
Magiſtratus Deū timentes, Exo.18.d, Deu.1.c
Magiſtratui non detrahendum, Exo.22.d
Magiſtratus malus malo populo dat, Iob 33. d
Magiſtratus impij, Prou. 29. b
Magnifica Dei erga Iſraëlem, 1.Re.12.d
Magnificentia Deo danda, Deu 32.a
Maieſtas Dei quę & gloria, Exo.40.d
Maior in eccleſia quis, Matt. 18.a
Malcho amputata auricula, Ioh.18.b
Maledicta terra ob Adæ peccatum, Gen.3.a
Maledictiones inobedientibus, Leu. 24.c
Maledicere Iſraëlitis non poteſt Balaam cōtra Dei voluntatem, nu.22, d.23.c, Deu.23.a
Maledictiones in monte Hebal, Deut.27. b
Maledicit Eliſęus in nomine Domini pueris ipſum irridentibus, 4. Re.2.d
Maledicūtur Gabonitæ vt perpetuò ſint in miniſterio. Ioſ. 9. d

Maledictus qui legem non implet, Galat.3.b, Deut.11.d
Maledictus qui pendet in ligno, Deu.21.d
Maledictum factuspro nobis Chriſtus, Gal.3.b
non Maledicendum perſecutoribus, ſed potiùs benedicendum, Lu.6.d, Ro.12.c, 1.Pet.3.b
Maledicenti non maledicit Chriſtus, 1.Pet.2.d
Maledicenti Semei non maledicit Dauid, 2.Regum 16. b
Maledicentibus benedicit Paulus, 1. Cor.4.c
Maledicit Paulus ijs qui Galatas abduxerunt ab euangelij veritate, Gal.5.c
Maledicti non poſſidebunt regnum, 1.Cor.6.b
Maledicti à Chriſto hędi, Matt.25.c
Maledicens nomini Dei, lapidatur, Leu.24.b
Malefacta beneficijs vincenda, Ro.12.d
Malefici occidendi, Deu.18.b
Malum omne contagioſum, Prou.6.d
Malum odio habendum, Ro. 12.b
Malum pro malo non reddendum, Ro.12.b, exemplo Eliſæi, 4.Re.6.e
Mala pro bonis non reddenda, Prou.17.a, ſicut fecit Nabal Dauidi, 1.Re.25.c
Mala quæ perfert Dauid, Deo accepta refert, non inimicis, 2.Re.16.c
Malum venditionis Ioſeph Deus vertit in bonum, Gen.50.c
Mali ſumus à corrupta natura, Lu.11.Gen.6.g
Mali & infideles ſemen diaboli, Matt.13.e
Mali à cœtu Chriſtianorum auferendi, 1.Cor.5.d
Malitia hominis multa, Gen.6.a
Malitia omnis auferenda, Ephe.4.g, Col.3.b
Malitia, pueri efficiamur, non ſenſu, 1.Corint.14.d
Malitiæ veteris fermentum à nobis expurgandum, 1.Cor.5.c
in Malitia perſeuerantes pereunt, 1.Re.12.d
Mambre quæ & Hebron dicitur, Ge. 23.d
Mammona iniquo parandi amici, Lu.16.a
Manzer non admittendus in eccleſiam, Deut.23.a
Manna cibus patribus primùm incognitus, Deu.8.a
Man pluit Iſraëlitis, Exo. 15.e
Man faſtidit populus, nu.11.a
Manna deficit, Ioſ.5.c
Manna non erat panis verus dans vitam, Ioh.6. d
Manahem occidit Sellum, 4. Re.15.e
Manaſſes filius Ioſeph, Ge.41.g, 48.a,c, Ioſ.13.d 14.a, 22.a,b
Manaſſes rex Iuda impius, 4.Re.21
Mandata ſeruantibus benedictio, Exod.23.c, Deut.11.d
per Mandatum libido peccandi, Ro.7.b,e
Mandatum Chriſti nouum, dilectio, Ioh.15.d
Mandata ſeruat qui diligit, Ioh.14.c, 1.Ioh.2.a
Mandata ſeruando vitam æternam habere docet Chriſtus, Matt.19 c
Mandatis hominum aduerſantium Deo non attendendum, Tit.1.a
Mandragoræ Liæ, Gen.30.b
non Manducet qui non laborat, 2.Theſ.3.c
Manducet Chriſtianus in gloriã Dei, 1. Cor. 9.g
Manducare Criſti carnem, Ioh.6.e,f
Manere in Chriſto, 1.Ioh.2.a
quando Manet Deus in nobis, 1. Ioh.3.d
Manſiones paratæ fidelibus, Ioh.14.a
Manſiones multæ ſunt in domo Dei. Ibidem.
Manſiones filiorum Iſraël, nu. 33.a
Manſuetudinis commendatio, Prou.16.c, Eph.4.a, Eccl.10.b
Manſuetudo Pauli, 1.Cor.4.d
Manſuetiſſimus Moyſes, nu.12.b
Manue pater Samſonis, Iud.13.b
Manus abſcindenda falſo teſti, Deu.19.d
Manus Ieroboam areſcit, 3.Re.13.a
Manus lauare ante cibum, Matt.15.a
Manus non lauat Chriſtus ante cibũ, Luc.11.f
Manibus noſtris operemur, 1.Theſ.4.c
Manuum opera fructificare facit Deus obediẽtibus ſibi, Deu.30.b
Manus propria ſcandalizans nos, abſcindatur, Matt.5.c
Manus arida ſanatur, Matt.12.a
Manuum cancellatarum impoſitione Iacob filijs Ioſeph benedicit, Ge.48.c
Manuum impoſitione ſanat Chriſtus, Luc.4.g
vt Manus imponeret eis, adducunt pueros ad Chriſtum, Mat.19.b
Manuum Moyſi impoſitione, Ioſue repletur Spiritu, Deu.34.c
Manuum impoſitione replẽtur Spiritu ſancto Chriſtiani, Act.19.a, 1.Tim.4.d
Manum non citò imponat cuiquã Timotheus, 1.Tim. 5.d
Manus Domini ſuper Eliam, 3.Re.18.g
Manum Domini nemo euadit, Amos 9.a, Deu.32.f
Manus Dei ſuper aliquem, quum illum percutit, vt de Iudæis legimus, Iud.2.c, 1.Re.7.d
in Mara veniunt filij Iſraël, Exo, 15.d
Marcus conſobrinus Barnabæ, Col.4.b
Mardochæi acta, Eſth.4.6.13
Mare diuidit Moyſes, Exo.14.d
Maria ſunt congregationes aquarum, Ge.1.b
Maris fuſilis fabricatio, 3.Re.7.d, 2.Par.4.a
Maris vitrei viſio, Apo.15.a
Margaritæ lapidis pretioſi parabola, Mat.13.f
Mariæ virginis acta, Lu.1.2.Ioh.2.a
Mariæ ſororis Moyſi acta, Exo.15.e, nu.12.c,d, 20.a, Deu.24.b
Mariæ ſororis Marthæ act.Ioh.11.a, 12.a, Lu.10 g, Mat 26.a
Maria magdalene currit ad monumentum: vidit Chriſtum: annunciat ſurrexiſſe, Matt.27.g, 28.a, Ioh, 20
Maritum vocat Sara dominum, Ge.18.b, 1.Pet.3.a
de maritorum principatus, Eſth. 1.d
Martha hoſpitio Chriſtum ſuſcipit, Lu.1.g, Iohan.12.a
Marthæ fides, Luc.11.c,p

Martyrum fœlicitas, Sap.3.a
Maſculi & fęminæ creatio, Ge.1.d,5.a
Maſculorum concubitores, 3.Re.14.f,15.b,22.f 1.Cor.6.b
in Maſpha congregati Iſraëlitæ, Iud.20.a
Matrem qui non honorat, maledictus, Deute. 27.c
Matres & fratres Chriſti qui ſint, Matt. 12.d
Matrem ſuam commendat Chriſtus Iohanni, Ioh. 19. c
Matrimonij inſtitutio, Ge.2.d
Matrimonij caſti exemplum in Sara Tobię vxore, Tob.3.c
Matrimonium quomodo ſit ſuſcipiendum, Tobiæ 6.d
Matrimonij commendatio, Prouer.18.d, Heb. 13.a
Matrimonium violantes arguuntur, Mal.2.c
de Matrimonio, 1. Cor.7
Matham ſacerdos Baal, 4 Reg.11.d
Mathanias qui & Sedecias, 4. Re.24.d
Mathathiæ acta, 1. Mach.b
Matthias electus in locum Iudæ, Act.1.d
Matthæus vocatur à Chriſto, Matth.9.a
Mathuſael naſcitur, Gen 4.d
Mathuſale ætas, 969.anni, Gen.5.d
Maxilla aſini occiduntur Philiſthæi, Iud.15.c
Maxillam percutienti altera danda, Matt.5.f
Medad & Eldad prophetant, nu. 18.f
Mediator inter Iſraëlitas & Deum, Deu.5.a,c
Mediator noſter Chriſtus, 1.Tim 2.a
Medicina à Deo creata, Eccl. 38.a
Meditandum verbum Dei, Deu.11.c, Ioſ.1.b
Mel in cadauere leonis, Iud. 14.b
Melchiſedech offert Abraham munera, Ge.14.d, Heb.7.a
Mello ædificatur à Salomone, 3.Re.9.d
Membrorum vnione Paulus ad cõcordiam nos hortatur, 1. Cor.12.c
Membra noſtra ſeruiant Deo, Ro.6.d
Membra noſtra templum Spiritus ſancti, 1.Corint.6.d
Membra corporis peccati mortificãda, Col.3.a
Memoranda tempore antiqua, & Dei opera cõſideranda, Deut.32.d
Mendax omnis homo, Iſ.9.d, Pſ.115.ver.2
Mendax Giezi, 4 Re.5.f
Mendaces Spiritui ſancto Ananias cum vxore, Act.5.a
Mendacium non ſuſcipiendum à iudice, Exo. 23.a
Mendacij pater diabolus, Ioh.8.f, 5.Ioh.2.c
Mendacium fugiendum, Epheſ.4.f
Mendax qui negat Chriſtum, 1.Ioh.2.c
Mendax Spiritus in prophetis, 3.Re.22.c
Mendici nulli futuri, ſi obediatur Deo, Deute. 15.a
Menſæ tabernaculi forma, Exo. 25.c
Menſtruoſa mulier. Leu.15.c
Menſuræ æquitas, Leu. 19.g
Menſura qua menſi fuerimus, remetietur nobis, Matt.4 c
non Mentitur Deus ſed præſtat promiſſa, Tit.1.a, Heb. 6.d,
Meraritarum ſors & vrbes, Ioſ. 21.a, b, c
Mercatores terræ flent Babylone deſtructa, & quare, Apo. 18.a
Mercenariorum merces non deneganda, Leui. 19.c, Deu.24.c, Iac.5.a
Mercenarius paſtor, Ioh.10.b
Merces perſecutionem paſſis, Matth.5.b
Merces vinitoribus ex æquo datur, Matt.20.a
Merces ſecundùm opus, 1.Cor 3.b
Merces Abrahæ, Deus, Ge.15.a
Meretrix fugienda, Prou 23.c
Meretrix & ſcortator non ſint in populo Iſraël, Deu.23.c
Meretricis magnæ viſio, Apoc.17.a
Meretrici adhærens, efficitur cum ea vnum corpus, 1.Cor.6.e
Meretrices ingrediuntur regnum Dei, Matth. 21.c
Mergulum non comedunt Iudæi, Deu.14.b
Merob Dauidi promiſſa vxor, 1 Reg. 18.d
Meſa rex Moab tributarius regi Iſraël, 4. Reg. 3.a
Meſſiæ tempus deſiderat fidelis, Iſa.45.b
de Meſſe lex, Leu.19.b
Meſſis abundans obedientibus Deo, Leu.26.a
Meſſem Ioab ſuccendi iubet Abſalom, 2. Reg. 14.[illegible]
Meſſis multa populi, prędicatione euãgelij colligenda, Mat.9.d, Ioh.4.c
Metens ſegetes relinquat pauperibꝰ, Leu.19 b
non Metuendum fideli in afflictionibus, Deu. 7. c
cum Metu operemur opera ſalutis, Phi.2.b
Micha filius Miphiboſet. 2.Re. 9 d
Micheæ prophetæ Dei acta, 3.Re.22
Michas de Ephraim, Iud.17.a, b, f
Michaelis pugna cum dracone, Apoc. 12.b, Iudæ.c
Michol vxoris Dauidis acta, 1. Re. 18. 19.25.g.2 Reg.3.g.6.c
Militat nemo ſuis ſtipendijs, 1.Cor.9.a
Militibus dat Iohannes præcepta, Lu.3.c
Militia eſt vita hominis, Iob 7.a
Miluum non comedunt Iudæi, Deut. 14.b
Minima terræ, quatuor, quæ ſunt ſapientibus ſapientiora, Prou 30.d
Minimus in regno Dei, Matt.5.c
Miniſtri Dei quales, Leu.21. c
contra Miniſtros Dei murmurans, cõtra Deum murmurat, Exo. 16. b
Miniſterium reconciliationis accepit Paulus, euangelium nuncians. 2.Cor.5.d
Miniſterium verbi prædicatio euangelij, Act. 20 c
Miniſter noſter Chriſtus, Matt. 20.d, Heb.8. a
Miniſteria varia Chriſtianis data, Ephe.4 b
Miniſtri Dei prædicatores, 1. Cor.2.a, 4.a
Miniſtris verbi victus debetur, Matt.10.b
Miniſtri verbi à Deo petendi, Matt 9.d
Miniſter ſit qui primatum quęrit, Matt.20.d

Miniſtrationes Spiritus diuerſæ, 1. Corinth. 12.a
Miphiboſeth acta, 2. Reg 4.b.9.c, 16.a, 19.c
Mirabile nomen Dei, Iudic.13.c
Miracula, confirmatio verbi, Marc.16.d
Miraculis Chriſti, glorificatur pater, Matth. 15.e
Miracula per ſe fieri in gloria Chriſti, orant Apoſtoli, Act.4.f
Miraculis probatus eſt Chriſtus à patre miſſus, Act.2.d
Miraculis inducti multi credunt Chriſto, Ioh. 2.d, 4.g
Miraculis potuit cognoſci Chriſtus, Ioh.10.e
Miraculis mentientes ſe Chriſtum, Matt.24.b
Miracula pſeudoprophetarum, Ierem 23.f
Miraculis pſeudoprophetarum tentat Deus an diligamus eum, Deut.13.a
Miraculis à fide abducēs, occidendus, Deu.13.a
Miſerationis multæ Deus, Exod.34.a
Miſeretur Deus cuius vult. Exod.33.d
Miſeretur Deus propter promiſſiones ſuas, 4. Regum 13.d
vt Miſereatur noſtri Deus, orandum, num.6.d
Miſereatur tui Deus, benedictio erat, Geneſis 43.f
Miſeri ſumus, vt fœlices efficiamur, Iacob.4.d
Miſericors Deus diligentibus ſe, Exod.20.34.a Deut.5.a
Miſericors Deus neminē derelinquit, Deu.4.c
in Miſericordia Deus diues, Epheſ.2.a
Miſericordia Dei æterna ſuper timentes eum, Luc.1.e
Miſericordia Dei debentur diuitiæ cæteraque corpori neceſſaria, Deut 8.d
Miſericordia Dei pœnitenti promittitur, Deu. 30.a
Miſericordia Dei liberamur per Chriſtum, Iſa. 52.a
Miſericrodia motus venit Chriſtus, Tit.3.b
Miſeranti Deo attribuenda ſalus, Rom.9.c
Miſericordiam Dei erga ſe confitetur Paulus ne diſperemus. 1.Tim.1.c
Miſericordiam conſequutæ Gentes, Rom.11.d
Miſericordia potior ſacrificio, Matthæ. 9. b Oſee 6.c
Miſericordes ſimus exemplo Dei, Luc.6.f
Miſerendum in hilaritate, Rom.12.b
Miſericordibus miſericordia promittitur, Mat. 5.a
Miſericordibus benedicit Deus, Prouerb.11.d 22.b
Miſericordia purgantur peccata, Prou.15.d
Miſericordia Dauidis erga Saul, 1. Reg.24.b, 26.b
Miſericordiæ laus, Prou.14.c.19.c
Miſericordiæ opera quanti faciat Chriſtus Matth.12.a, 15.ë
Maſphat aliàs, Cades, Geneſ.14.b
Miſſus à Deo Chriſtus, Ioh.8.c
Mites & humiles corde eſſe diſcamus à Chriſto, Matth.11.d
Mites & manſueti quid à Deo accepturi, Matthæ.5 a
Mitiſſimus Moyſes.num.12.a
Mna, Ezech.45.d, Luc.19.c
Moab filius Lot ex filia maiore, Gene. 19.g
de Moabitis multa, num.21.1. Deut.2.b, Iud. 3.b, 3.Reg. 11.b, 4.Reg.3.23
Modeſti ſimus, 1.Pet. 3.b, Philip.4.a
Modius æqualis. Deut.22.e
non Mœchandum, Exod.20.c
Mœrore conſumitur inobediens, Deut.21.g
Mola inferior & ſuperior, Deut. 24.b
Molles non poſſident Regnum Dei, 1.Cor.6.b
Moloch idolum Ammonitarum, 3.Reg.11.b, Leuit.20.a
Moneamus alter alterum, Rom.15.e
Moneamus nos hymnis, &c. Coloſſ.3.c
Monet Paulus cum lachrymis, Act 20.f
Montem Sinai qui tetigiſſet, lapidandus erat, Exod. 19.b
Mons Gelboe, 1.Reg.31.a, c.2. Reg.1.b.c
Monumenta aperta in morte Chriſti, Matth. 27.e
Morbos corporis & animi ſanat Chriſtus, Matth.8.b
Morbos ob peccata immitti, Matthæ.9.a, Iohan.5.b
ne Mordeamus inuicem, Galat.5.b
Mores bonos corrumpunt colloquia praua, 1. Cor.15.c
Mors ex inobedientia, Geneſ.3.c, Deut 30.b
Moriendum ſemel omnibus, Heb.9.g
Mortem optant Iſraëlitæ, Exod.16.a.nu.14.a, Item Moyſes, nu.21.c. rurſum Iob, Iob 6.b. Item Elias, 3.Reg.19.a
Mortis dies incertus, Luc.12.e
Mortuam Saram plangit Abraham, Gen.23.a
Mortui in tabernaculo lex. num.19.c
Mortui vngebantur, Gen.50.a.d
Mortui lauabantur, Act.9.g
Mortuorum exequijs non interſit ſacerdos, Leut.21.a
à Mortuis nihil quærendum, Iſa.8.d
Mortuos conſulit Saul, 1. Reg.28.a, b
Mortuo apparenti non credet qui ſcripturę nō credit, Luc.16.g
ſuper Mortuo nō incidendæ carnes, Deu. 14.a
in Mortuis tibicines. Matth.9.c
de Mortuis non multùm lugēdum, 1.Theſ.4.d, Eccleſ.22.b
Mors abſorpta per Chriſtum, 1.Cor.15.g
Mori Chriſtus vocat dormire, Matth.9.c
Morte Petri, & aliorum martyrum glorificabatur Chriſtus, Ioh.21.f. Phil.1.d
Mortem ſibi propinquam dicit Paulus, 2.Tim. 4.b
Mori optabat Paulus, ſi expediret, Phil.1.c
Mortis ſuæ præmonet Chriſtus Apoſtolos, Matt.16.c.17.d, 20.e, Ioh.7.e, 14.a, 16.c
Mori cupit Chriſtus pro nobis. Luc.12, f
Mortem deprecatur Chriſtus, Matt.26.d
Moritur Chriſtus, Matth. 27.f, Ioh.19.f

Mortuus Christus pro peccatis noſtris, Ro.4.d Hebr.9.d
Mors ſtipendium peccati, Rom. 5.b
ex Mortuis primus reſurrexit Christus, 1.Cor. 15.d
in Mortem Christi baptizari, Rom.6.a
Mortem, & reſurrectionē Christi prędicat Petrus, Act.2.d
Mori debemus pro fratribus, 1.Iohan.3.c
Mors ſecunda, Apoc.20.d.21.c
Moriuntur non credentes, ideſt, ira Dei manet ſuper eos, Iohan.3.d
Mortem non vident credentes, Iohan.5.d
Mortui audientes Christum viuēt. Iohan. 5.d
Morticinium nō comedendum, Leu.17.d, imò nec tangendum, nu.19.c
Mortificanda membra corporis peccati, Coloſſ.3.a
Mortificata Dauidis voluntas, 2. Reg.15.f
Mortificantur Chriſtiani pp Christum, Ro.8.g
Moyſi natiuitatē & acta habes ab initio Exodi vſque ad finem Deuteronomij.
Moyſi laus, Eccl.45.a
Moyſi fides, Hebr.11.e
Moyſes quare, & quando tegebat faciē, Exod. 34.d, 2 Cor.3.e
Moyſi locutum eſſe Deum credunt Iudæi, Christum autē neſcire ſe dicunt, Iohan.9.c
Moyſes Iudæos accuſaturus, Iohan.5.g
Moyſes & prophetæ ſcriptura veteris teſtamēti, Luc.16.g
Moyſen repulerunt Iudæi, Act.7.e
per Moyſen lex data, Iohan.1.b
Moyſes aduentum Christi prædixit, Act.3 d
Moyſes & Elias in transfiguratione, Matth. 17.a
Mulæ Dauidis imponitur Salomon, 3. Reg.1.c
Mulier creatur è coſta Adæ, Geneſis 2.d
Mulier ſeducitur à ſerpente, Gene.3. a
Mulier gloria viri, 1.Corint.11.b, & adiutoriū eius, Gen.2.c
Mulierem non tangere bonum eſt, 1.Cor.7.a
de Muliere multa, 1. Cor. 11.b, 14 f, & ī Prou. & eccleſiaſtico
Mulierum ornatus & mores qui eſſe debeant, Ephe.5.e, Coloſſ.3.c
Mulier familiam curet, Prou.12.a, Tit.2.a
Mulieri non dandus primatus.1.Tim.2.d
Mulier veſte virili ne vtatur, Deut.22.a
à muliere initium peccati, Eccl.25.d
Mulier litigioſa cui comparanda, Prou. 27.a
Mulier bona, Eccl.36.b
Mulier adultera. Prou.22.b
de Muliere forti, Prou.31.b
Mulieris ira & nequitia, Eccl.25.e
Mulier vouens, Num.30.b,c
Mulier captiua, Deut.21.b
Mulier formoſa & fatua. Prou.11 d
Mulier litigioſa fugienda. Prou.21.b, 27.e
Mulieres cohæredes gratiæ, 1. Petr.2.b
Mulieribus legendum Deuteronomium, Deu. 31.c, Ioſu.8.g
Mulieres cantant canticum cum Maria, Exod. 15.c
Mulieres reſeruentur in expugnatione vrbiū, Deut.20.e
Mulier pulchra & prudens Abigail.1.Reg.25.a
Mulieris prudentis conſilium, 2.Reg.20.f
Mulierem Chriſtus in fide inſtruit, Ioh.4.b,e
Mulier ſanguinis fluxum patiens, ſanatur à Christo, Matth.9 e
Mulieres Christum ſurrexiſſe prædicant, Matt. 28.b
Mulieribus prædicat Paulus, Act.16.a
Mulieres ſaluantur per liberorū generationē, 1.Timot.2.d
Mulier ſedēs ſup beſtiā coccineam, Apoc.17.a
Mulo inſidet Abſalom, 2 Reg.18.b,c
Mundus nemo coram Deo, Iob 25.a,b,c
Mundi ſeu mundati Apoſtoli per fidem, Iohā. 15.a
Mundi corde Deum videbunt, Matt.5.a
Mundus per Chriſtum factus, Ioan.1.a
Mundus in maligno poſitus, 1.Iohan.2.c.5.d
Mundi figura tranſit.1.Cor.7.e.1.Iohan.2.e
Mundum non diligamus, 1. Iohan.2.b
Mundi amicitia, eſt inimicitia apud Deum, Iaco.4.a
Mundus Deum non cognouit, Iohan.17.d, nec Ieſum eſſe Christum verum lumen, Iohan, 1.a
pro Mundo non orat Christus, Iohan.17.b
Mundi vltima eſt hæc ętas, 1.Cor.9.c
Mundum iudicabunt fideles, 1. Cor.6.a
Munera excæcant oculos. Deut.16.d, Exod.23.a Eccl.20.c
Munera accipiūt filij Samuel iudices, & male iudicant, 1.Reg.8.a, nō autē Samuel.1, Reg. 12.a
Munera non accipit Deus, Deut.10.d
Munera non accipit Eliſæus à Naaman, quæ Giezi accipiēs lęproſus efficiť 4.Reg.5.e, f.g
Mures aurei Philiſtinorum, 1. Reg.6.a
Murmurāt Iſraëlitę, num 11 a, Exod.15.16.17
Murmurat Moyſes, Num.11.e
Murmurans populus interficitur, Num.16.f
ſine Murmurationibus omnia fiāt, Philip.2.b
non Murmurādum contra Deum, 1.Cor.10 b
Mutatur Saul in alium virum à Spiritu Dei, 1.Reg.10.b
Mutui lex, Exod.22.c
Mutuum dandū omnibus, Deut. 15.a, b, Eccl. 29 Matth.5.f
Mutuat alijs quia diues, qui ſeruat Dei præcepta, Deut.28.b
Mutuum fecit Deus, Exod.4.c
Mutus ſanatur à Christo, Matth.9.d
Myſterium abſconditum ſalus noſtra, Rom. 16.d
Myſteriorū Dei diſpenſator Paulus. 1.Cor.4.a


N


Naaman leproſus ſanatur, 4. Reg.5.c
Naas obſidet Iabes Galaad, 1.Reg.11.a
Nabal impius moritur, 1.Reg.25.g

Naboth iuſſu ipſię Iezabel lapidať, 3.re. 21.c,d
Nabuchodonoſor acta, 4.Re.23.a.Dan.1.2.3.4 Iſ.14.Ier.27.b.Iud.1.2
Nachor auus Abrahæ, Ge.11.c.d.22.d
Nadab & Abiu comburuntur, Leu.10.a
Nadab filius Ieroboam, rex Iſrael, 3 Re.14.15
Nahaſſon filius Aminadab, Nu.1.b
Nahum vaticinatur Dei vindictam in Aſſyrios, Nahum 1.a
Natalis ſui cęnam celebrat Herodes, Mar.6 c
Nathan prophetæ acta, 2.Re 7.a.3.Re.1.c
Nathanael verus Iſraelita, Ioh. 1.g
Naturæ impuritas, Iob 25.a
Natus ex Deo qui Chriſto credit, Iohan. 1.b.1. Ioh.5.a
Natus ex Deo peccatum non facit, 1.Ioh.3.b
Naufragium Pauli, Act.27.g
in Nazareth educať Chriſtus, Matt.2.d.Lu.4.c
Nazareni non honorant Chriſtum, Matt.13.g. ſed magis præcipitare conantur de monte, Lu.4.c
Nazaræorum lex, Nu.6.a
Nebo mons, Deut.32.g
Nebula impletur templum, 3 Re.8.b
non ex Neceſſitate aut triſtitia, ſed ſpontè & hilariter ſubueniendum eſt pauperibus, 1. Cor.9.b
Neceſſitate coactus comédit Dauid panes propoſitionis, 1.Re.21.b
Negat Chriſtum Petrus, Matt.26.g
Negabit nos Chriſtus, ſi negauerimus eum, 2. Tim.2.b
Nehemiæ acta, 2.libro Eſdræ, qui & Nehemiæ dicitur.
Nehemiæ laus, Eccl.49.d
Nemrod robuſtus venator, Ge. 10.b
Nemus plantat Abraham, Ge.21.d
Nephthali, Ge 30.b.46.c.49.c.Ioſ.19.c
Neruum fœmoris non comedunt Iudæi, Gen. 32.g
Nicanoris acta, 1.Mac.7.d.2.Mac.15.a.f.g
Nicodemus magiſter in Iſraël, occultus Chriſti diſcipulus, Ioh.2.a.19.g
de Nido inuento lex, Deu.22.a
Niniue ædificatur, Gen. 10.b
Niniue euertenda prædicitur, Nah.3.a
Niniuitarum reſipiſcentia, Io.3.b. qui Iudęos, in iudicio condemnabunt, Matt.12.d
Nobe ciuitatem deſtruit Saul, 1.Re.22.d
Noctuam non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Noe natiuitas & acta, Ge.5.d.6.7.8.9.
Noe arca, 1.Pet.3.d
Noe fides, Heb.11.b
Noë laus, Eccl.44.c
Noe iuſtitiæ præco ſeruatus, 2.Pet.2.d
Nolmi vxor Elimeléch, Ruth 1,4
Nomina imponit Adam cũctis animantibus, Ge. 2.d
Nomina imponebant matres, Gen. 29.30.Iud. 13.d
Nomina patrum inuocata ſuper Ephráim & Manaſſen, Ge.48.c
Nominis boni habenda ratio, Eccl 41 c
Nomen Dei tempore Henoch cęptum inuocari, Ge.4.d
Nomen Dei, ſum qui ſum Exo.3.d
Nomen ſuum Iehoua non indicauit Deus patribus Iudæorum, Exo.6.a
Nomen Dei protectio noſtra, Prou.18.b
Nomen Dei auditum vbique, 3.Re.8.c
in Nomine Domini benedicit Dauid populo, 2.Reg.6.d
in Nomine Domini maledicit Eliſæus pueris ipſum irridentibus, 4.Re.2.d
Nomen Dei non aſſumẽdum fruſtra, Exo.20.a
Nomen Dei inuocare ſuper aliquem, Nu.6.d
Nomen Dei polluitur periurio, Leu. 19.c
Nouacula non radũtur pili Nazaræorum. Nu. 6.a.Iud.13.1.Reg.1.b
Nouiſſima præuidenda, Deu.32.d
Nouiſſima tempora, 1.Tim.4.a
Nouiſſimi primi, Matth.20.d
Noua creatura in Chriſto, Gal.6.d
in Nouitate vitæ ambulandum, & in nouitate Spiritus Deo ſeruiendum, Ro.6.a.7.b
Nouus homo, Ephe.4.c
Nouum teſtamentum, Gen.3.c.Heb.8.d.10.c. peccatorum remiſſionem, Matt.26.c
Nox verbo Dei creatur, Ge.1.a
Nubes diſcurrentes, Deu.33.d
ad Nubis motum mouebantur caſtra Iſraëlitarum, Exo.40.d.Nu.9.c.d
in Nube loquitur Deus Moyſi, Exo.33.b.16.c
Nubes in occaſu orta, pluuia, Luc.12.g
Nubant qui non poſſunt continere, 1. cor.7.b
Nubere qui prohibentur, 1.Tim.4.a
Nubebant filię maiores ętate, ante minores, geneſ.29.e
Nudi Adam & Heua, gen.2.d
Nudus Iſrahel inter hoſtes, exod 32.f
Nuditas inobedientibus, Deut.28.c
Numerantur filij Iſrael apti ad pugnã, nu.1.c
Nuptias celebrat Laban filiæ, gen.29.e
Nuptię Rebeccę in timore Dei, gen.24.g
Nuptiarum ſanctitas, Tob.6.c
Nuptijs interfuit Chriſtus, Ioh.2.a
in Nuptijs poſtremus locus accipiẽdus, & quare, Luc.14.b
Nuptialem veſtem non habens, Matt.22.b
vt Nutrix fouet filios ſuos, ſic Paulus Theſſalonicenſes, nihil ab eis exigens, 1.theſ.2.b
Nicticoracem non comedunt Iudæi, Deu.14.b


O


OBed, filius Ruth, Rut.4.d
Obed edom benedicit Deus, 2.reg.6.b
Obediendum voci Dei, Deut.30.d, 1.Pet.1.c
Obediẽtibus verbo Dei, benedictio, Deut.11.d
non Obediens Saul Deo reijcitur, 1.reg.28.c
Obedientia victimis potior, 1.reg.15.c
Obediens Chriſtus patri vſq; ad mortẽ, hebr. 5.c, cuius obedientia ſaluamur, rom. 5.c
Obedientia parentibus exhibenda, exod. 20. Leuit.19.a, Deut.5.b, Tob.4.a
Obediendũ Deo potius ꝗ hominibus, act. 5.e

Obediendum magiſtratibus ac præpoſitis, Ro. 13.a. Deu.17.b.c. Heb.13.c
Obedit Chriſtus patri putatiuo, Luc.2.g
Obedit Chriſtus voci Ioſue, Ioſ.10.c
de Oblationibus varijs, Leu.2.3.6.9. Nu.7.15. 28,29
qui Obliuiſcuntur Dei, peribunt, Deu.8.d
ne Obliuiſcamur Dei in diuitijs, Deu.6.b.8.c
Oblitus Dei Iſraël, percutitur, Deut.32.c. Iudi. 3.a.b
Obſecrat Epheſios Paulus, Eph.4.a. Romanos, Rom.12.a. Corinthios, 2. Cor.5.d. Galatas, Gal.4.b
Obſtetricum Ægyptiarum pietas, Exo.1,d
Obſtinatorum interitus, Ezec.6,c
Occidit Deus quem vult, Deu.32.e.f
Occidere vult Dominus Moyſen, Exo.4.f
Occidens hominem moriatur, Leu.24.b. Deu. 27.d
Occidatur gladio, qui gladio occidit, Gene.9.a Matth.26.c
de Occiſi cadauere, Deu.21.a
in Occulto auditum Euangelium prædicauerunt palàm Apoſtoli, Matt.10.c
Ochoziæ filij Achab acta, 3.Re.22.f.4.Re.1.a.c
Ochoziæ filij Ioram acta, 4.Re 8.f.g 9.f
Ochoziæ filius Ioas abſconditur, 4.Re.11.a
Oculis Dei omnia aperta, Heb.4.d
Oculum eruenti eruitur oculus, Exo.21.c
Oculi eruuntur Samſoni, Iud.6.e
Oculi effodiuntur Sedeciæ, 4.Re.25.b
Oculos excelſos humiliat Deus, 2.Re.22.c
Oculi deficientes inobediẽtibus Deo, Deu.28.g
de Oculi eruitione, Matt.5.d
Oculos videntes dat Deus obedientibus ſibi, Deut.29.a
Oculus bonus, aut nequã, ſeu malignus, Matt. 6.c. Deut.15.b
Obed propheta arguit Iſraëlitas, 2.Par.28.b
Obaudientes ipſum punit Deus, Deu.5.a
Odium cordis prohibetur, Leu.15.d
Odio habitus Chriſtus à mũdo ſine cauſa, Ioh. 7.a. 15.d
Odio ſunt Chriani mundo, Matt.10.c. Ioh.15.c
Odientibus nos benefaciendum, Lu.6.c
Odientes ipſum diligebat Dauid, 2.Re.19.a
Odiens fratrem homicida eſt, 1.Ioh 2.b
ab Odientibus liberat Deus inuocantes ſe, 2. Re.22.b
Odoratur Deus ſacrificium pij, Ge.8.d
Offendiculum fratri non obijciẽdum, Ro.14.b
ſine Offendiculo ſit Chriſtianus, 1.Cor.9.g
Offerendarum pecudum, armentorum, &c. ritus, Leu.1
Offerendum Deo, non dæmonibus, Leu.17.b
non Offerenda hoſtia vitioſa, Deu.17.a
Og rex Baſan percutitur, Nu.21.g. Deu.3.a.b
Olda prophetiſſa, 2.Par.34.c
Oleribus veſcitur infirmus, Ro.14.a
Oleum dat Deus diligentibus ſe, Deu.11.b
Oleo ſuo non vngentur inobediẽtes, Deu.28.d
Oleum fundit Iacob ſuper lapidem quem erexerat in titulum, Ge.28.d.35.c
Olei ſancti confectio, Exo.30.c
Olea Chriſtus, Ro.11.c
Oleaſter populus Gentium, Ro.11.c
Oleo vncti ab Apoſtolis ſanantur, Mar.6.b
Oleo vngatur infirmus à presbyteris, Iac.5.d
Oleo vngitur rex Saul, 1.Re.10.a
Oliuarum reliquiæ, aduenis &c. Deu.24.d
Olla liquefacta, Ezec.24.a
Omnipotens Deus, Ge.17.a.35.b.48.a. Exo.15 a. Nu.11.e
Onan, filius Iudæ, percutitur à Deo, Ge.38.a.b
Oneſimus ſeruus Philemonis, Phil.b
Oneſiphori domui miſericordia, 2.Ti.1.d
Onias ſummus ſacerdos, 2.Mac.4.a.e
Onocrotalum non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Onus Chriſti leue ferendum, Matt.11.d
Onus graue imponunt populo ſcribę & Phariſæi, Matth.23.a
Onus importabile lex Moyſi, Act.15.c
Onerati & laborantes accedant ad Chriſtum, Matt.11.d
Onus & infirmitas fratris ferenda, Gal.6.a
Onus ſuum quiſque portabit, Gal.6.a
Ooliab artifex, Exo.31.a.35.d
Oolla & Ooliba, Eze.23.a
Operimentum tabernaculi, Exo.26.c.36.b
Ophni & Phinees filij Heli, 1.Re.1.a.2.c.4.b
in Ophir mittit Salomon claſſem, 3. Reg.7.d. Item Ioſaphat, 3.Re.22.g
non Opprimendus frater, Leu.19.c
Opprimetur inobediens Deo, Deut.28.d
Opus Dei credere in Chriſtum, Ioh.9.d
Opera Dei perfecta, Deut.32.a
Opera Dei non ſcrutanda curioſiùs, Iob 33.b
Opera Dei imperueſtigabilia, Eccl.8.d
Opera Dei reuocanda in memoriam, Deu.4.b. 7.e
Opera legis qui nõ facit, maledictus, Deu.27.d
vt Opera ſancta & iuſta faceremus electi ſumus à Deo, & redempti, Lu 1.g. Ephe.1.a.2.b Tit.2.d
ante Opera bona mundemur oportet per Chriſtum, Ioh.9.a.15.a. Tit.2 d
Opus bonum Deus incipit & perficit in nobis, Phil.1.a. Prou.17.d.10.d
Opera teſtantur fidem, Phil.a. Heb.6.c. Matth. 7.c.2. Pet.1.b
Opera lucis, Ephe.5.b
ad Opera bona prouocemus inuicẽ, Heb.10.d
Operibus bonis præſint credentes, Tit.3.c
Opera bona non faciens, abſcinditur de vite Chriſto, Ioh 15.a
Opera charitatis non habẽti, non prodeſt fides, Iac.2.c
ad Opera fidei prouocat Chriſtus, Mat.5.b, ſic & Paulus, Act.26.e
Opera miſericordiæ, Matt.25.d
non propter Opera liberati ſumus. Tit.3.b. Ephe.2.b
Operum bonorum exemplũ epiſcopus, Ti.2.b
Opera mala operatur diabolus, Ephe.2.a

Opera coinquinantia hominem, Mat.7.c
Opera tenebrarum abneganda, Tit.2.c,d, Ro. 13.d
Opera Gentium non imitanda, epheſ 4.d, Leuit.18.d
vt Operarios extrudat orandus Deus, Mat.9.d
Operarius cibo dignus, Matt. 10.d
Operarij iniquitatis, Mat.7.d
Operandum manibus. 1.Theſ.4.c
Operatur manibus Paulus, Act.18.a
Opera manuum Iſraël benedicit Deus, Deu.2. b, & fructificare facit, Deu.28.a,30.b
Operatur cum Deo Ionathas, 1.Re.18.g
Orat Chriſtus pro nobis, Ioh. 16.f,17.b
Orat Chriſtus pro Petro, Lu.22.e
Orat Chriſtus apud Patrem pro nobis, Hebr. 7.d.9.f
ad Orandum ſpe exorãdi exhortatur Chriſtus propoſitis exemplis, Matt.7.b, Lu.18.a
Orando cũ fiducia, accipiemus quod petimus, Marc.11.c
Orandum ſpiritu & mente, 1.Cor.14.c
Orationibus noſtris adeſt Deus, Deu.4.a
Orandi modum docet Chriſtus, Matt.6.a
Orandum continuè, Matth.7.a, Luc.11.a,18.a Ro.12.c. Ephe.6.c, Col.4.a,1.Theſ.5.d
in Oratione pernoctat Chriſtus, Lu.6.b
Oratio ſine itermiſſione ab Eccleſia fiebat pro liberatione Petri, Act. 12.a
Oratio iuſti aſſidua multùm valet, Iac. 5.d
in Orationibus vnanimiter perſeuerant Apoſtoli, Act.1.c
Orat Paulus ſine intermiſſione, 1.Theſ.1.a
Oratione aſſidua victus Deus, Iud.10.d,11.f
Orat Chriſtus ter eũdem ſermonem, Mat.26.d
Orãs Chrs procidit in faciem, oculos in cęlum attollit, genua ponit, Matt.26.d, Io.17.a, Lu.22.d, SicePaulus orat cum fratribus poſitis in terrã genibus, Act. 20.g, Ephe.3.c, Item Moyſes extenſis in monte manibus, Exo.17.c,d
Oraturus Chriſtus ſecedit ĩ deſerta, aut in mõtem, Luc.5.c,9.d,21.g.Mat.14.c.Mar.1.d
Orat Petrus in ſuperiori parte domus, act 10.b
Orent in omni loco viri leuantes puras manus 1.Tim.2.c
Orat Paulus in litore maris, act.21.a, Item in templo.22.a
Oratione fidelium cupit Paulus iuuari. Rom. 15.b, 2. Cor.1.b, heb.13.c
Orandum pro inuicem, Iacob, 5.c
Orandum pro regibus & ſimilibus, 1.Tim,2.a
Orat Abraham pro Sodomitis, geneſ.18.c
Orat Moyſes proſtratus coram Deo, 40. diebus. & 40. noctibus, obijciens illi ſuas promiſſiones, Deut.9.d, exo.32.c
Orat qui benefacit, & recedit ab iniuſtitia, eccleſ.35.a
Oret in triſtitia conſtitutus. Iacob 5. c
Oratio & ieiunium, Act.13.a,14.d, Matt. 17.c
Oraculi ſiue propitiatorij forma. exo.37.a
Orbis totius deſolatio, Iſa.24.a
Orbis deſcriptio edicto Cæſaris, Luc.2.a
Oreb occiditur, Iud.7.g
Organorum inuentor Iubal, gen.4.d
Ornatus Aaron & filiorum, exod.28.f,39.a
Orphanos non reliquit apoſtolos Chriſtus, ſed miſit eis Spiritum ſanctum, Iohan.14.d
Orygem comedunt Iudæi, deut.14.a
Oris & oculorum cuſtodia, prou.4.d
Os hominis fecit Deus, exod.4
Oſculatur Rachelem Iacob, gen.29.b
Oſculatur Eſau fratrem ſuum Iacob, Gen.33.a
Oſculantur alterutrum Ionathas & Dauid, 1. reg.20.g
in Oſculo ſancto ſalutent ſe Chriſtiani, rom. 16.c, 2.cor 13.d
Oſculantur Paulum fratres, act 20.g
Oſculatur pedes Ieſu peccatrix, Luc.7.f
Oſculo Chriſtum prodit Iudas. Mat.26.e
Oſee qui & Ioſue, num.13.b
Oſee regis Iſraël act.4.reg.15.f,17.a
Oſee prophetia, Oſee 1.a
Oſſium Eliſęi contactu reſuſcitatur mortuus, 4 reg.13.d
Oſſa Ioſeph ſecum affert Moyſes, exo. 13.c
Oſſa prophetæ ſeruantur à Ioſia cæteris combuſtis, 4.reg.23.d
Oſſa arida filij Iſraël, Ezech.37.a,c
Oſtium Chriſtus, Iohan.10.b
Othoniel, iudex Iſraël, Iudic.1.c,3.b
Ocium vitandum, prouer.20.b
in Ouium tonſione fiebant conuiuia, 1. reg.25 d, 2.reg.13.e
Ouem comedebant Iudęi, Deut.a
Ouium parabola proponit Michęas, 3.reg.22.c Item Chriſtus, Mat.9.d
Ouis perditæ & inuentæ ſimilitudo, Mat. 18.b
Ouium caulæ multiplicantur obedientibus Deo, Deut.28.e
de Ouibus oblatio, Leuit.b
Oues errantes eramus ante conuerſionem, 1. Petr.2.d
Oues errantes Iudę, Matt.15.c
Oues Chriſti vocem eius audiunt, Ioh.10.c
Oues benedicti Dei, Mat.25.e
Ouile Eccleſiã Chriſti ex Iudæis & Gentibus, Ioh.10.c
Oza & Ahio filij Abinadab, 2.reg.6.a
Oziæ regis Iudæ act.4.reg.14.e,2.par. 26.a,b,c


P


PAcificus Salomon, 1.paral.22.b
Pacificorum hoſtiæ, Leui.3.a,7.b
Pactum Dei cum Noë, gen.9.b
Pacti Dei commemoratio, Ierem.14.d
Pacti ſui memor Deus non deſerit populum ſuum.4 reg.13.d
Pactum Ioſię & populi cum Deo, 4.reg.23.a
Pactum Deus vocat circuncisionem, gen. 17.b
Pædagogus erat lex, gal.3.d
Pallium Eliæ & Eliſæi, 3 reg 19 d, 4. reg.2.b,c
Palmas dant in faciem Chriſti, Mat.26.g
Palpat in meridie, inobediens Deo, Deu.28.e
Pane fulcitur cor, ge.18.a, Iudic.19.b, pſ.103.c
Panis in ſudore vultus comedendus, gen.3.d

non in pane ſolo viuit homo, deu. 8.a, Mat. 4.a
Panes pluit Deus de cœlo. exod. 16.a, c
Panibus obedientium ſibi, benedicit Deus, comeduntque in ſaturitate, leuit. 26.a
Pane & carnibus per coruum paſcitur Elias, 3. reg. 17.a
Pane & aqua cibatur Elias. 3. reg. 19.a
Panibus ſeptem 4000. hominum ſatiati, Matt. 15.d, Item quinque panibus ſatiantur 5000 Ioh. 6.b
Panis laicus, 1. reg. 21.a
Panes primitiarum ſub Eliſæo multiplicati, 4. reg. 4.g
Panum oblatio, leuit. 2.a
Panes propoſitionis, leuit. 24.a
Panis euãgelij, Iudæorũ primũ erat, Mat. 15.c
Panis vitæ, caro Chriſti, Ioh. 6.c
Panis vnius & calicis participatio, 1. cor. 9.d
Parabolæ Salomonis, 3. reg. 4.d
ſine Parabolis nõ loquebatur Chriſtus turbis, Mat. 13.b
Parabolas ſeorſum interpretatur Chriſtus ſuis apoſtolis, Mat. 4.d
Parabola lignorum, Iudic. 9.b
Parabola duarum aquilarum, Ezech. 17.a
Paracletus promittitur, Ioh. 14.b, 15.d, 16.b
à Paradiſo voluptatis eiectus Adam, gen. 3.d
Paralyticus ſanatur à Chriſto, Mat. 9.a
Parentes honorandi & timendi, Exo. 20.b, leuit. 19.a
Parentes honorare eſt illis benefacere, Matth. 15.a, Mar. 7.b
Parentes percutiens, aut maledicens occidatur, Exod. 21.b
ob parentum inhonorationem mittitur populus in exilium. Ezech. 22.a
Parentes doceant filios verbum Dei, deu. 11 c,
Parentes non plus diligendi quàm Chriſtus, Matt. 10.d
Pars Dei Iſraël, deut. 32.b
Parſimonia opes auget, prouerb. 13.b
Particeps Chriſti facti, heb. 3.a
Paruulis legendum deuteronomium, deu. 51.e
Paruuli in Chriſto, cor. 3.a
Paſcha quid ſignificabat, Exod. 12.d
Paſchæ myſterium doceantur filij, Exod. 12 d
Paſchalis agnus quomodo edẽdus, Exo. 12.a, b
Paſcha manducat Chriſtus cũ diſcipulis, Mat. 26 c
Paſcha noſtrum Chriſtus, 1. Cor. 5.c
Paſcit Dauid vnctus iã in regem, oues patris, 1. reg 17.b
Paſcit Dauid populum Iſraël, 1 reg. 5.a, 7.a
Paſcant greges epiſcopi, 1. Pet. 5.a
Paſcens gregem edet de lacte, 1 Cor. 9.a
Paſſerculus non occiditur ſine Dei voluntate, Mat. 10.d
Paſſiones huius vitæ, Rom. 8.d
Paſſionibus Chriſti, communicare, 1. Pet. 4.c
in Paſſionibus exultandũ, 2. Pet. 1.b, Coloſ. 1.d
Paſſiones & affectus peccati, rom. 7.b
Paſtores ouium, filij Iacob, gen. 46.d
Paſtores ouium deteſtabantur Ægyptij, gene. 46.d
Paſtor Chriſtus promittitur, Ezech. 34.f
Paſtoribus nunciatur Chriſtus natus, Luc. 2.b
Paſtor bonus, Chriſtus, Ioh. 10. b.c, 1. Pet. 5. a,
Paſtores qui intrant per oſtium Chriſtum, Iohan. 10.a
Paſtores populi ſeductores, Iere. 12.c
Paſtores gregem lacerantes, Iere. 23.a
Paſtores quę ſua ſunt, quærentes, Ezech. 34.a
Paſtoris nõ corripiẽtis populũ pœna, Ezec. 3.e
Paſtoris euangelici officium, Ezech. 33.a
Patrum officium erga filios, Epheſ. 6.a
Patri non maledicendum, prou. 20.c
Patres pro filijs non occidantur, deut. 24.c
Pater Chriſtianorum Deus, 2. Cor. 6.d
Pater Chriſti, pater noſter, Io. 20.c
Patrem inuocemus Deum, galat. 4.a
Pater noſter, Deus, Deut. 32.a, Mat. 23.a
Patrem quum inuocemus Deum, in timore cõuerſemur, 1. pet. 1.c
Pater Corinthiorum Paulus, 1. Cor. 4.d
Patiens Deus, Exo. 34.a, rom. 15.b
Patientia ſua prouocat Deus ad pœnitentiam, Rom. 1.a, 2. pet. 3.e
patientia Dei erga Paulum 1. Tim. 1.d
patientiæ exemplum prophetæ, Iac. 5.a
patientia Iob, Iob 1. & 2. Item Tobię, Tob. 2.b
patientiæ commendatio, prou. 16.d
patientes ſimus, 1. Theſſ. 5.c
in patientia fructum referentes, Luc. 8.b
patientia neceſſaria in tribulationibus, hebr. 10.g
vt patiamur exemplo Chriſti vocati ſumus, 1. Petr 3.d. 4.a
Pati propter iuſtitiam beatum, 1. Petr. 3.c
Patria Chriſti Nazareth, Mat. 13.g
Pauidum cor inobedientibus, Deut. 28.g
Pauli acta ſcribuntur in Actis Apoſtolorum, & in Epiſtolis ipſius
In Pauli Epiſtolis quædã difficilia intellectu, 2. Pet. 3. d
Paulus hortatur ad pœnitentiam & fidem in Chriſtum, Act. 17 g, 26.e, 13.d, e, f. 18.b
Ppauor cordibus inobediẽtium Deo, Leu. 26.f
pauperes ſemper futuri, Deut. 15.b, Matt. 26.b
Pauperi mutuò data pecunia, Exod. 22.d
pauperes curandi in charitate, deut. 15.b, Eccl. 4. a
pauper Chriſtus factus pro nobis, 2. Corin. 8.b
pauperibus quod fit, Chriſto fit, Mat. 25.d
pauperibus abundè largiendum, Luc 14.c
pauperum curam habuit Paulus, galat. 2. b. 1 Corinth. 16.a
pauperis perſona nõ conſideranda in iudicio, Leuit. 19.c
pauperi non exprobrandum, prou. 14.d, 17.a
pauperes ſpiritu, Mat. 5.a
Pauper probus diuiti improbo præferendus, prou. 28.a
Pauperem ſuperbum odit Dominus, Eccl. 25.a
Pauperibus annunciatur Chriſtus, Mat. 11.a

Paupertas vbique contempta, prou. 14. d. 19.c
Paupertas cum timore Dei, prou. 15.
Paupertatis author Deus, prouer. 14, d
In Paupertatē naſcitur Chriſtus, Luc. 2.a
Paupertatem ſuam obijcit Chriſtus Scribæ cupienti eum ſequi, Mat. 8.a
Pax vobis, ſalutatio Hebræorum, geneſ. 43.c
Pacis author Deus, 1. Theſſ. 5. d. 1. Cor. 4. f
Pax cum oibus habenda, Rom. 12, d. Heb. 12. d
Pacifici filij Dei, Mat. 5.a
Pax à domeſticis non expectanda Chriſtiano, Mat. 10.d
Pax ab inimicis obedientibus Deo, leuit. 26.a
Pax ſub Salomone. 3. reg. 4. c. 5. a, b, c
Pax eccleſiæ Dei in Galilæa, Iudæa, & Samaria, act. 9.e
Pax Dei incomprehenſibilis, Philip. 4.b
Pax in eccleſia, Iſa. 26. c, 66. d
Pax facta à Deo per Chriſtum, Col. 1.c
Pax Gentibus, & Iudæis, Epheſ. 2. c, d
Pax conſcientiæ per fidem, Rom. 5.a
cum Pacem & ſecuritatem putarint eſſe homines, aderit iudicij dies, 1. Theſſ. 7.a
Pacē Chriſtus Apoſtolis imprecatur, Lu. 24. f Iohan. 14. d. 16. f. 21. c
ad Pacem vocati ſumus, Coloſſ. 3.c
Pacē erga Deum dat fides in Chriſtum Ro. 5.a
Peccatum Adæ in omnes, Gene. 3. b, Rom. 5.b
Peccatum qui facit, ex diabolo eſt, 1. Iohan. 3.b
Peccatum ſtimulus mortis, 1. Cor. 15.g
Peccatum eſt, quod ex fide non fit, Ro. 4.d
Peccatū Adæ, quod in oēs dimanauit. gen. 3.b
Peccatum non inducit quicquid extra hominem eſt, Mat. 15.b
Peccatum faciens ſeruus eſt peccati, Iohan. 8.d 2. Petr. 2.d
Peccatores omnes ſunt, & omnibus Chriſto opus, 3. reg. 8, c. Iſa. 41. g. 53. c. Iohan. 1. c, d
Peccator & impius, quiſquis non credit euangelio, 1. Petr. 4. d
Peccati pęna mors Ro. 5.b
Peccatum per legem cognoſcitur, Ro. 7.b
Peccati proprij pęna cuique portanda. Ierem. 21. e, Ezech. 18. e, Deut. 24. c
Peccatorū variorū expiatio, Le. 4. 5. Nu. 15. c. d
à Peccatis expiatio, Leuit. 23. c, Num. 19.
Peccatorum antiqua confeſſio, Leuit. 16.e
Peccata aufert Deus, nu. 14. c
à Peccatis conuerti, Dei donum, Ierem. 21.d
ad Peccati agnitionem timor & metus, 1. reg. 12. c, d
Peccata agnoſcentibus, remiſſio, Ezec. 33. c. Leuit. 26.g
Peccata fide & miſericordia purganē, pro. 15.d
Peccatū confitentur Iſraelitæ, 1. reg. 7. b, 12.d
Peccati confeſſio exigitur antequam dimittatur, num. 5.a
ob Peccatum populi contra naturam, puniuntur etiam qui non peccauerunt, gen. 19. e, Iudic. 20.e
Peccatum nullum in Chriſto, Pet. 2.d
Peccatū factus Chriſtus pro nobis, 1. Cor. 5. Rom. 8.a, 1. Pet. 2.d
Peccatores venit Chriſtus vocare, Matt. 9. b
Peccatorum remiſſio ex abundanti miſericordia, Luc. 1. g, Mat. 1. c, act. 13.g
Peccatrici condonantur peccata, quod multū dilexerit, Luc. 7
Peccatum in Spiritum ſanctum irremiſſibile, Mar. 7. d, Mat. 12. c, 1. Iohan. 5. d
Peccato mortui, iuſtitię viuamus, 1. Pet. 2. d. 3. e
Peccatorum noſtrorum non recordabitur amplius Deus, Heb. 8. d, 10. c
Peccantes voluntariè & recedentes à Chriſto, nulla hoſtia purgantur, Heb. 6. b
à Peccatorum ſomno ſurgendum, Rom. 6.b
Peccatorum multitudinem operit charitas, 1. Pet. 4. b
Peccata confitentibus remittentur, Matth. 18.c
Peccantes arguendi coram omnibus ab epiſcopis, 1. Tim. 5.d
Peccanti fratri ſemper remittendum, Matth. 18.c
erga Peccatores reſipiſcentes oſtēditur Dei benignitas in filio prodigo, Luc. 15.c
ſuper Peccatore vno reſipiſcente quantum ſit in cœlis gaudium, Luc. 15.a
Pecudum offerendarum ritus, Leuit. 1.c
Peculiaris Dei populus, Iſrael, Deut. 7.b
de pecunia depoſita apud amicum, exod. 22.b
nec pecunia, nec alia res ad vſuram fratri danda, Deut. 23.d
pecunijs conſtituti ſacerdotes à Ieroboam, 3. regum 13.g
pecunijs confidentes difficilè regnum Dei ingredientur, Mar. 10.c
pecunia donum Spiritus non poſſidetur, acta. 8.d
pediculi in hominibus, exod. 8. d
pedes hoſpitibus lauabuntur, geneſ. 18. a, 19.a
pedes Sanctorum ſeruat Deus, 1. reg. 2.b
pedes dolet Aſa, 3. reg. 15.e
pedes Chriſti vngit peccatrix, Luc. 7.f
pedes diſcipulorū lauat Chriſtus, Iohan. 13.b
ad pedes Chriſti ſedet Maria, Luc. 10.g
pedes calceati ad prædicandum Euangelium, ephe. 6.c
pedibus nudis & flens ac operto capite fugit Dauid à facie filij Abſalom, 2. reg. 15.f
pedibus Dei appropinquantes docentur ab eo, 2. reg. 7. a, Deut. 33.a
pellicanum non comedebant Iudæi, Deutero. 14. d
pentecoſtes feſtum, exod. 23. c
penuria rerum, inobedientibus, Deut. 28.e
percutiens hominē moriatur, Leuit. 24. d, exo. 21.b
percutiens parentes, aut mulierem pręgnantē moriatur, Deut. 21. b, c
de perdito boue, oue, aut alia re proximi, quid agendum, Deut. 22.a
peregri nari à corpore fidelibus optabile, 2. Corinth. 5.b
d peregrinamur nunc à Domino, Corinth. 5.b

peregrinatio vita Iacob,gen.47.b
peregrinos amat Deus deut.10.d
peregrini ſuſcipiendi,exo.23.a,deut. 14.c
peregrini decimis tertij anni alebantur,deute. 14.d
perfecti ſimus cum Deo,deut. 18.b, Matth.5 g
vt perfectus ſit,hortatur Deus Abraham,gene. 17. a
perfectus eſt , qui eſt ſicut magiſter ſuus Chriſtus, Luc.6.f
perfectorum,omnibus venditis & datis pauperibus,ſequi Chriſtum, Mat. 19.c.c
ad perfectionem exhortatio,1.Cor.1.b, 14.d
perfectus qui verbo non labitur,Iacob. 3.a
in periculo Deus adeſt ſuis,Exod.14.c,d
vt peripſema omnium Paulus,1. Cor. 4.c
non periurandum,leuit.19.c
de perſarum regibus vaticinium, Dan.11.a
perſecutiones à Deo,pſal. 38. verſ.12.
de perſecutionibus inter prædicandũ præmonet Chriſtus apoſtolos.Mat. 10.b,c
perſecutionẽ patientur piè viuẽtes,2. Tim.3 c
perſecutiones ſcandalizant infirmos, Mar. 4.b
ſi perſequantur nos,fugiendum, Mat. 10.c
perſecutores non timendi, Mat.10.d
perſecutionem patientes,beati. Mat.5.a
pro perſequentibus orandum, Mat. 5.g.10.12.e
ad perſeuerantiam hortatur Chriſtus, Iohan. 15.a
Perſeuerans ſaluabitur, Mat. 16.c.24.b
Perſeuerantiam dat Chriſtus fidelibus,1. Corinth.1.a
perſona iudici nõ ſpectanda,leu.19.c.Deu.1.c 16 d,prou.24.c
perſonam Deus non accipit,deut.10.d
peſtilentia inobedientibus præceptis Dei, leu. 26.d
peſtem elegit Dauid,2. reg. 24.c
quidquid petierimus à Deo ſecundũ voluntatem ipſius,dabit nobis,1. Iohan.3. d,5.c
petentibus in fide nihil denegatur, Marc. 11.c
petentes in nomine Chriſti obtinebimus , Iohan. 14.b
in Petra ſtat Moyſes ad videndum Deum, exo. 33.d
è petra datur aqua,Exo.17.a
petra ſcandali Chriſtus, 1. pet.2. b
petra Chriſtus,de qua hauſerunt fideles Iudęi 1.Cor.10.a
ſuper Petram Chriſtum fundata Eccleſia, Mat 16.c
petrę ſciſſæ in morte Chriſti, Matt.27. f
petrus ducitur ad Chriſtum ab Andrea Ioh.1.f
petrus,& Andreas vocantur, Mat.4.c
petrus,& Iohannes idiotæ,act.c
petri acta leguntur apud Euangeliſtas, & acta Apoſtolorum, & Galat.1.d
Phaceia rex Iſraël,4.reg.15. e,f
phaleg filius Heber,geneſ.10.c
phanuelithę immiſericordes,Iud.8.d
pharaonis acta,gen.12.d,40.a,41.45. e, Exo.1. 5.9.12.14.
phares & eius filij,geneſ.38.g,46.b
phariſeus Paulus,act.23.b
phariſæi aſſerunt reſurrectionem,act. 23.b
de phariſæis multa in Euangelijs.
phaſe ritu perpetuo celebrandum,exod. 12.c
phaſe Domini præcipitur, deut.16.a
pheltias moritur, Ezech.11.c
phenenna vxor Helcanæ altera, 1.reg.1.a
pherezęos penitus excidi iubet De⁹,deut.20.d iudic.1 a
phialarum templi fabricatio,2. paral.4.c
philetus excidit à Chriſto,2. Tim.2.c
philippi vocatio, Ioh.1.f,de hoc plura, Iohan. 12.c 14.a
philippus diaconus,act.8.e, 21.b
philiſthijm è quibus egreſſi,ge.10.b, paral.1.a
de philiſthæis multa,iudic.3.10.13.14.15.16.1 reg.4.5.6.7.13.14.17.23.28.31.2.re.5.8.21.23.
ne per philoſophiam ſeducamur, coloſſ.2. b
phinees filius Elezari,exod.6.d.Iud.20.d
phinees occidit Zamri.& Cozbi,num.25.b,& huius laus,Eccleſ.45.d
phinees filius alter Heli,1.reg. 1.a
phiſon fluuius.geneſis 2.b
phithon vrbs ædificatur,exo.1.b
phygellus defecit à Chriſto.2.Tim.1. c
pie volentes viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur,2.Tim.3.c.act.14. d
pietas reges facit fęlices,prou.25.a
pietas ſperat vitam.Tit.1.a
in pietatibus ſimus aſſidui,2.petr 3.c
piger excitatur ad laborem,prou.6.a
piger laborem fugiẽs in egeſtate erit,prou. 20. a,21.a
pigritiæ incommoda, prouerb.24.d
in pigrum,prouer.21.d,22.b.26.c
pigrorum iter quale,prouer.15.c
pignora quando reddenda,Exod.22.d
de pignoribus,vide deut.24.b,c, d
pignus & arrabo promiſſæ nobis ſalutis Spiritus ſanctus,1.Cor.1.d,5.a
pilati acta,Iohan.8.e,g,19.a, c
pilati vxor nititur Chriſtum à morte liberare, Matth.27.b
pilatus minus peccauit quàm Iudæi,Ioh.19.b
piloſus Elias,4.reg.1.b
pinguis Iſraël derelinquit Deum, deut.32.c
piſcina in Ieruſalem,Iohannis 5.a
piſces verbo creantur,geneſis 1.c
piſces mundi & immundi, leuit 11.b
pius ſolus Deus,apoc.15.b
pios de tentatione & afflictione eripit Deus,2. pet.2.b
placatur Deus oratione Moyſi,exodi 32. d
vt placeamus Deo orat Paulus,hebr.13.d
non vt placeret hominibus prędicauit Paulus, ſed Deo,1.theſſ.2.a, galat.1.b
non placere nobis debemus, ſed proximo ad ædificationem, Rom. 15.a
plagarum modus,deut.25.a
qui plagis multis vapulabunt à Deo, Lucę 12.f
plagæ Ægyptiorum,exodi 7 8.9.10.12.

Plagæ corpori Chriſti, Pſal. 21. Verſ.18. Zach. 13. c
Plangitur Iacob ab Ægyptijs 70. diebus, Gene. 50. a
Plangitur Moyſes 30. diebus ab Iſraëlitis, Deu. 34. c
Plangitur Propheta mortuus ab altero propheta, 3. Re. 13. f
Planctus ſuper mortuum, 2. Re. 3. f
Plantauit Deus Iſraëlem, 15. c. 2. Re. 7. b
Plãtauit Paulus Corinthios in Chriſto, 1. Cor. 3. b
Plantans & rigans nihil ſunt: ſed qui incremẽtum dat Deus, ibidem
Plantãs vineam, de fructu eius edit. 1. Cor. 9. a
Plantatio non plãtata à Deo, eradicabit̃ Matt. 15. b
Plebs Dei Iſraël non eſt ab eo repulſa, Ro. 11. a
Plenitudo & corpus Chriſti eccleſia, Ephe. 1. d
Plorandum in hac vita peccatoribus, Iac. 4. c
Plorat populus agnoſcens peccatum, Deu. 1. g
Pluit coturnices & man Deus, Exo. 16. c
Pluit lapides, Ioſ. 10. c
Pluuia de cœlo danda terræ promiſſionis, Deu. 11. b
Pluuiæ temporaneæ & ſerotinę obedientibus, ibidem
Pluuiæ interdum propter peccata non dantur, 3. Re. 8. d, 17. a
ſine Pluuia promittit Deus aquas regi Ioram, 4. Re. 3. c
Pœna homicidij, Exo. 21. b, Item furis, & dãni facti, Exo. 22. a
Pęna talionis, Ge. 9. a, Exo. 21. c, Leu. 24. c, Deut. 19. d
Pęnitet Deum, quando immutat quod fecerat, 1. Re. 15. c. alio modo dicitur pęnitudine non flecti 1. Re. 15. f
Pęnitet Deum feciſſe hominem, Ge. 6. b
Pęnitenti peccatori vita, Eze. 18. c, 33. c, Deu. 30. a, 3. Re. 21. g
Pęnitentia ad Deum vera, Ier. 4. a
Pęnitentiam dat Deus, Act. 5. c, 11. c, 2. Ti. 2. d
ad Pœnitentiam hortatur Iohannes, Matth. 3. a, c
Pœnitentiam, & regnum cœlorum appropinquaſſe, Iohannes, Chriſtus, & apoſtoli prędicauerunt, Matth. 3. a, 4. c, 10. a, Marci 6. b, Sic Paulus cum lachrymis, Act. 19. d, Sic & Petrus, Act. 2. f. 3. c
Pęnitenti fratri remittendum, Matth. 18. c
Polluebant nomen Dei ſacrificantes idôlo Moloch, Leu. 18. c
Polluitur nomen Dei periurio, Leu. 19. c
Pollutionis nocturnæ expiatio, Deu. 23. b
Ponderis ęquitas, Deu. 25. d, iniquitas, Oſ. 12. b
Pontifex non adſit exequijs, Leu. 21. c
Pontifex ad quid conſtitutus, Heb. 5. a, 8. a
Pontifex noſter Chriſtus, Heb. 2. d, 3. a, 8. a
in populos ſeparati homines, Deut. 32. a
Populos diligit Deus, Deut. 33. a
in Populum Dei aſſumpti filij Iſraël, Exo. 6. a, 19. a, Deut. 4. a, 3. Reg. 8. f
Populis omnibus miſſus Chriſtus, Lu. 21. c
Populus Dei Chriſtiani, 1. Pet. 2. b
in Porcos abeunt dæmones, Matt. 8. d
ante Porcos margaritæ non mittendæ, Matth. 7. a
Porphyrionem non comedũt Iudæi, Deu. 14. b
in Porta ciuitatis ſedebant iudices, Deu. 22. b
Portæ inimicorum pro potentia, Ge. 22. d, 24. d
Portæ inferi non præualebunt aduerſus eccleſiam, Mat. 16. c
Portauit Deus filios Iſraël, Exo. 16. a
Poſſeſſio Leuitarum Deus, Deut. 10. b
Poſteriora Dei videt Moyſes, Exo. 33. d
Potentia Dei non minuitur, Iſ. 50. a
Potentia Dei in vaſa iræ, Ro. 9. c
Poteſtas omnis ſubdatur Deo, Pſ. 23
Poteſtas omnis à Deo, Ro. 13. a
Poteſtatibus parendum, Ro. 13. a, 1. Pet. 2. c
Potus immundus, Leu. 11. f
Potus ſpiritualis, 2. Cor. 10. a
Præcepta decalogi, Exo. 20. a, Deu. 5. c
Præcepta diuina ſcrutanda, Prou. 3. a
Præcepta implenda, Deut. 6. a, 8. a
Præcepta fiant in charitate, 2. Ioh. b
Præcepta cuſtodientibus Deus miſericors, Deu. 7. b
Præcepta ſeruantibus benedictio, non ſeruantibus maledictio, Exo. 23. a
Præcepta Dei inculcanda filijs, Deut. 6. d
ad Præceptorum Dei obſeruationem exhortatur Moyſes beneficiorum commemoratione, Deu. 4. a, 20. a, idem facit Ioſue, Ioſ. 24. a, b, c, Dauid item Salomonem ad idem hortatur, 3. Reg. 2. a
Præcurſor noſter Chriſtus, Heb. 6. d
Præda ex æquo diuidenda, Deu. 20. c, 1. Re. 30. f Ioſ. 22. b
Prędeſtinauerat nos Deus ante cõſtitutum mũdum, Eph. 1. a. 2. Ti. 1. c
Prædeſtinati à Paulo dicuntur etiam præſciti, Ro. 8. f
ob Prædeſtinationem non diſceptandum cum Deo, Ro. 9. d
Prædicat Chriſtus in naui, Matt. 13. a. Marc. 4. a
Prædicauit Chriſtus ſemper palàm, Ioh. 8. d
Prædicare non poſſunt niſi miſſi, Ro. 10. c
qui Prædicat, ſermones Dei prædicet, 1. Pet. 4. c
Prędicantibus Apoſtolis dabat Deus incrementum, Act. 2. g
Prædicatoribus ius cõceditur, vt ab eis alantur quibus prædicant, 1. Cor. 9. a
Prædicatores promittit Deus, Iſ. 30. c
Prædicatores mendaces, 2. Pet. 2. a. b. c
Prædo vendens hominem moriatur, Deut. 24. c
Præfecti Salomonis 550. 3. Re. 9. d
Prægnantem percutiens rixando, Exo. 21. d
Prægnantes ſcindũtur à Manahem, 4. Re. 15. d
ad Prælium docet Deus, 2. Re. 22. c
Præparanda corda Deo, ſoli illi fidendo & ſeruiendo, 1. Reg. 7. a
Præpoſitis obediendum, Heb. 13. c

Præputium nihil prodeſt Chriſtiano, aut circũciſio, 1.Cor.7.d
Præputia lignorum auferenda, Leu.9.c
Præſciti à Paulo dicuntur qui & prædeſtinati, Ro.8.f
in Præſepio natus Chriſtus, Luc.2.a
Prꝍſidendum in ſolicitudine, Ro.12.b
ad Prandium inuitatur Chriſtus à Phariſæo, Luc. 11.f
Presbyteri in ſingulis ciuitatibus, Act.14.d, Ti. 1. b
Presbyteros & epiſcopos pro eiſdẽ accipit Paulus, Act.20.f.Tit.1.b.Phil.1.a
Presbyteros quales eſſe oporteat, Tit.1.b
ad Presbyteros exortatio, Act.20.d.1.Pet 5.a
Precio mortis Chriſti redempti, 1.Cor.6.d.7.d
Primatum tenet Chriſtus, Col.1.c
de Primatu contendunt Apoſtoli, Matt.18.a
Primitiarum lex, Nu.5.a.b
Primitiæ reddendæ ſolicitè, Exo.22.d.34.d.Leui.23.b
Primitiæ ſacerdotum erant, Nu.5.b.18.b
de Primitijs, Ezech.43.d
Primitias Spiritus habentes Apoſtoli, Ro.8.d
Primitiæ reſurgentium, Chriſtus, 1.Cor.15.c. Col.1.c
Primogenita ſua paruipendit Eſau, Ge.25.d
Primogenita Dei erant, Exod.13.a.b.& ſæpius alibi.
Primogenita Ægyptiorum moriũtur, Exo.12.d
Primogenituræ ius non dandum filijs ex affectibus, Deu.21.c
Primogenitus Chriſtus inter fratres, Rom.8.f. Col.3.c.1. Cor.15.c
Principes Dei miniſtri, Ro.13.a.Tit.3.a
Principum ſtatus mutat Deus, Iob 12.c
Principes quales eſſe oportet, Deu.1.b
ad Principes Iſraël exhortatio, Eze.45.c
in Principes pauperum oppreſſores, Amos 4.a 6.a. Sopho. 3.a
Principis impij, ſunt & miniſtri impij, Prou. 29. b
Principi non maledicendum, Exo.22.d
Principes ex Iudæis, multi credunt in Chriſtũ, non audentes eum confiteri propter Phariſæos, Ioh.12.f
Principis in terra promiſſionis portio, Ezec.45 c.48.c
Principis holocauſtum ſpontaneum, Eze.46.d
Principes Iudæorum ignorantes crucifixerunt Chriſtum, 1.Cor.2.b.Act.3.c
Princeps aëris diabolus, Ephe.2.a.Col.2.c.Ioh. 12. c
Principatus omnis caput Chriſtus, Col.2.b
Priſca & Aquila, Ro.16.a. Act.18.a
Probanda omnia, 1.Theſ.5.d
Probatio ſpem auget, Ro.5.a
Probemus an ſimus in fide, 1.Cor.11.f
Prodigalitas prohibetur, Prou. 5 b
Prodigia in morte Chriſti, Matth.17.f
Proditores Ziphæi, 1.Re.23.c
non Prohibendi quomodocunq; verbum Dei verè annunciantes, Mar.9.f.Phi.1.b.c
Proijcere ſermones Dei, 1.Re.15.f
Promiſſionis terra qualis, Deu.8.b
Promiſſiones omnes adimpleuit Deus Iudæis, Ioſ. 21.d.23.d
Promiſſiones etiam indignis complet Deus, Leui.26.g
Promiſſiones Dei dignis dantur, 1.Re.2.f
Propter promiſſiones Dei ad Abraham, &cæt. omnia egit Deus erga Iudæos, Exo.2.d.6.a.1. Reg. 12. d
Promiſſionum Dei memor Iacob orat, Ge.32.c
Promiſſiones Deo obijcit orãs Moyſes pro peccato Iſraël, Exo.32.c.Deu.9.d
quod Promiſimus Deo, reddendum, Deut.23.d
Promiſſionis verbum Abrahę factum, Ro.5.a.c
Promiſſionis filij, Ro.5.b
Promiſſiones ſuas impleuit Deus, miſſo filio ſuo Chriſto, Act. 3.b.11.d
Promiſſio Patris, Spiritus ſanctus, Act.1.a.4.c
Prophana vitet epiſcopus, 2.Tim.2.c
Propheta olim dicebatur Videns, 1.Re.9.b
Per Prophetas reſpondebat Deus, 1.Re.28.a
Prophetis in viſione & per ſomnium loquebatur Deus: ſoli Moyſi, facie ad faciem, Num. 12. b
Propheta Dei loquitur quod illi ponit in os, 3. Re 22.c. Nu.22.d.f.g.23.b.24.c
Prophetæ Dei auctoritas, Mich. 3.c.4.Re.5.c
Propheta corripit Ieroboam, 3.Re.13.a
Prophetæ centum abſconſi, 3.Re.18.a
Propheta inobediens verbo Dei, occiditur à leone, 3.Reg.13.d
Prophetæ de ſalute noſtra per Chriſtum, & de remiſſione peccatorum prophetauerunt, 1. Pet. 1.b.Act.10.g
Prophetæ cupierũt videre Chriſtum, Mat.13.c
Prophetæ exemplum patientiæ, Iac.5.c
Propheta Abraham, Ge.20.b
Propheta Moyſi erat Aaron, Exo.7.a
vt Prophetet omnis populus optat Moyſes, nume. 11. f
in Prophetarum contemptores Iudæos, Ier.7.c Act.7.f.g
Prophetat Eliſæus pſalte canente, 4.Re.3.b.c
Prophetæ in eccleſia interpretẽtur, 1.Cor.12.d
Prophetarum ſpiritus prophetis ſubiectus eſt, 1.Cor.14.a
Prophetarum filij pauperes & eſurientes, 4.Re. 4.g.6.a
Prophetis Debora, Iud.4.a.Item Holda.4.Reg. 22.e
Propheta falſus vnde cognoſcitur, Deu.18.d.Iere.23.b
Propheta poſt euentum ſuæ prophetiæ, abducens à Deo, occidatur, Deu.13.a
Prophetæ falſi 850.ſolus Elias Dei propheta, 3. Reg.18.c
de Prophetis falſis cõqueritur Ieremias, Ier.14.b
Prophetas Baal occidit Elias, 3.Re.18.g
ad Prophetiam ex agricultura vocatur Eliſæus, 3.Re.19.d

Propheta noſter Chriſtus. deut. 18.c
Prophetia, Dei donum, ro.12.b
Prophetiæ donum optandum, 1.cor.14.a
Prophetiæ interpretatio à Deo, 2. Pet.1.d
Propinquitatis iuri quomodo cedebāt Iudæi, Ruth 4.a,b
Propitiatorij forma, exod.25.b
Propitiatio ꝓ peccatis Chriſtus, 1.Ioh.2.a,4.c
Propoſitionis panes, leuit.24.a
Propoſitionis panes comedit Dauid, 1.re.21.b Luc.6.a
Proſelytos faciebant Iudæi, Mat.23.b
Proſpera & aduerſa à Deo prou.3.b
Proſperitas impiorum, Ioh.21.a
Proſtibuli merces non offerenda, deut.23.e
Protector noſter Deus, pſ.17.e,26.a,30.a,c
Protector Abrahæ Deus, gen.20.b
Prouerbium: Num & Saul inter prophetas? 1.reg.10.c,19.d
in Prouerbium facti Iudæi, deut.28.d
Prouidentia Dei erga ſeruos ſuos, pſal.144.b, 146.b, prouer.15.a,19.e, etiam ab vtero matris, pſ.138.ver.12.
Prouidentia Dei erga ingratos, 3.reg.18.a
Prouidentiæ Dei omnia cōmittenda, eccl.11.b
Prouidentia Dei ſuper Elia, 3.reg.17.a,b
Prouidentiam Dei negantes, Iſa.40.g
Proximorum contemptores, Malac.2.b
Proximus omnis indigens ope noſtra, Lu.10.c
Proximo placēdum ad ædificationem, ro.15.a
Proximi dilectio eſt legis impletio, ro.13.c
Proximi cura cuique commiſſa, eccl.17.b
Proximi res perdita non negligenda, deut.22.g
Proximo dandum mutuum, eccl.29,a
Prudentes & ſimplices ſimus, Mat.10.b
Prudentia ſpiritus & carnis, rom.8.a
Prudens Dauid in omnibus, 1.reg.18.c
Prudentię carnis non innitendum, Abdię 1.c
Prurigine percutiūtur inobedientes, deut.28.c
Pſallendum Deo ſpiritu & mente, eiq; gratiæ agendę, 1.cor.14.c
Pſalmis, hymnis & canticis Deo canendum, ephe.5.d
Pſallente Dauid recedit ſpiritus malus à Saule, 1.reg.16.d
Pſaltes egregius Dauid. 2.reg.23.a
à Pſeudoapoſtolis cauendum, phil.3.d
Pſeudoapoſtoli operarij ſubdoli, 2.cor.11.c
Pſeudopropheta quō dignoſcendus, deut.18.d
de Pſeudoprophetarum doctrina, Ezech.14.a 22.e
Pſeudoprophetarum miracula, Ier.24.f
Pſeudoprophetæ ſurrecturi, Mat.24.a
Ptolemeus rex Ægypti, 1.mach.10.e,11.a,b
Publicani euangelio credunt, Mat.21.c
Publicani Deum laudant, Luc.7.e
publicani non plus exigant, quàm conſtitutū eſt eis, Luc.3.c
Publicani & phariſei parabola, Mat.18.b
Puella vouens, an teneatur voto, nu.30.a
Pueris angeli cuſtodes, Mat.18.b
Pueri adducuntur ad Chriſtum, Mat.19.b
Puerum amplectitur Chriſtus, Marc.9.f, 10.b
Puer efficiatur qui vult ingredi regnum Dei, Mat.18.a
Puerorum eſt regnum cęlorum, mat.19.b
Pueri non ſcandalizandi, mat.18.a
Pueri laudant Chriſtum, mat.21.b
Pueritia virgis coërcenda, prou.13.d,22.c,23.d
Pueri irridentes Eliſęum deuorantur ab vrſis, 4.reg.2.d
Pugnator noſter Deus Exodi 15.a
Pugnat pro Iſraëlitis Deus, Exodi 14.d
Pulcherrima Sarai, gen.12.c,d
Pulcherrima Rebecca, gen.24.b, item Rachel, gen.29.b
Pulchra Abigail, 1.reg.25.a, itē Bethſabee, 2.reg.12.a, & Thamar ſoror Abſalom, 2.regū 13.a
Pulchri Dauid & Abſalom, 1.reg.16,b.2.reg. 14.f
Pulicem ſe dicit Dauid prę Saule, 1.reg.26.d
Puluis homo, gen.3.d,18.d
Puluere caput aſpergebant Iudęi dolētes, Ioſ. 7.b, 1.reg.4.c
Puluis pedum excutiendus in contemptores euangelij, Mat.10.b
vt Pupilla oculi cuſtoditus Iſraël, deut.32.b
Pupillam oculi Dei tangit, qui Chriſtos ſuos tangit, Zach.2.b
Pupillo iudicium facit Deus, deut.10.d
Pupilli decimis tertij anni alendi, deut.14.d
de Pupillis, deut.24.d.26.a,27.c, prou.13.a, eccleſ.4.b
Purgatio peccatorum per Chriſtum, heb.1.a
Purificatio Leuitarum, nu.8.b
Puſillanimes conſolandi, 1.theſſ.5.c
puteos Abraham obturant Philiſthęi, gen.26.c
Puteos à Philiſthijm obſtructos, refodit Iſaac, gen.26.d.g
Pygargum comedunt Iudęi, deut.14.a
Pythones non conſulendi, deut.18.b
Pythones habentes moriantur, leu.20.d
Pythonem habentem mulierē conſulit Saul, 1.reg.26.a,b
Pythones aufert Ioſias, 4.reg.23.e

Q

Quærendus Deus toto corde, & ſic inuenietur, deut.4.d
Queſtiones vitandę, 2.Ti.2.d, Tit.3.c
in Queſtiones, 1.Tim.6.a
Quæſtus magnus pium eſſe, 1.Tim.6.b
ſine Querela viuendum, phil.2.b, 1.Theſſ.3.d
Quieti ſimus, 1.Theſſ.4.c
Quinquagenarios conſtituit Moyſes ſuper Iſraelem, exo.18.d
Quinquagenarij duo cum ſibi ſubditis ad verbum Elię igni cęleſti abſorpti, 4.reg.1.e
Qui ſtat, videat ne cadat, 1.cor.10.e

R

Rabba obſidetur à Ioab, 2.reg.11.a
Rabbath vrbs Ammonitarum, 2.reg.12.g
Rabbi cupiebant vocari Scribæ, & Phariſęi, Mat.23.a

Rachelis acta,gen.29.30.31.35
ſicut Rachel fœcunda,Ruth 4.c
Radix Dauid,Chriſtus,ro.15.c,apoc.22.c
Radix Iudæorum ſancti patres,ro 11.b
Raguel ſacerdos Madian,exo.2.c
Raguel ſocer Tobiæ iunioris, Tob. 4.c,8.b,d, 10.e
Rahab meretrix, aut potius caupona, Ioſ.2.b
Rama ædificatur, ac deſtruitur,3. reg.15.c,e
Rameſſes terra datur filijs Iſraël,gene.47.e
Rameſſes ædificatur,exo 1.b
Rami naturales oleæ Iudæi,rom.11.c
Ramoth Galaad obſidetur,3. reg. 22.a
Ranæ ſuper terram Ægypti,exo.8.a
Rapiuntur bona nō obediētiū Deo, deut.28.d
Raptores alienarum rerum,1.cor.6.b
Raphaël deducens Tobiam iuniorem, Tob.5. 6.9.12.
Rationale iudicij quale,exo.18.c,39.b
Rationi ꝓpriæ nō fidendū,deu.12.a, prou.3.a
Rationem reddet vnuſquiſq; Deo,rom. 14. b,
Ratio omnibus reddēda de ſpe noſtra ſi interrogauerint, 1.Pet.3.c
Razin rex Syriæ,4.reg.16.b
Razix mos,2.Macha.4.f
Razon aduerſarius Salomonis, 3.reg.11 a
Rebeccæ vxoris Iſaac,acta,gen.22.d,24 25.26. 27,rom.9.c
Rebelles in Moyſen combuſti,nu.16.e
Rebelles Iſraëlitæ,deut.9.d,31.g
Rebellio Core,num.16.a
Recalcitrauit Iſrael,deut 32.c
non Recedendum à Deo,deut.11.b
Recedere à tergo Domini, 1.reg. 12.d
Rechab occidit regem Isboſeth,2.reg.4. b,c
Rechabitarum obedientia erga patrē,Ier.35.a
Recipere Chriſtum ſiue in eū credere,Ioh.1.b
Reconciliauit nos Deus per Chriſtum, ro.5.b
Reconciliemur cum fratre,Mat.5.d.20.d
Recordatur noſtri Deus cum nos liberat, aut aliquid donat.1.reg.1.c.gen.30.b
vt Recordemur beneficiorum Dei exhortatio deut.8.a
Rectoris officium,eccl.32. a
Rectum coram Deo faciendum,exo.15.
Rectus Deus,deut.32.a,pſal.91.ver.vlt.
Redemptio per ſanguinem Chriſti.1. Pet.1, d
Redemptio quę,ephe 6.heb.9.c
Redēptor noſter Chriſtus,1.cor.1.d. Mat.10.c,
Redemptionem percipiemus in die iudicij, Luc.21.f
Reductio populi à Babylone,Iere.30.a
Refugij vrbs Ioſ. 29.a,nu.35.a,deut.4.g. 10.a
Refugium noſtrum Deus,3.reg. 22. a, pſ. 9.b, Ier.16.d
Regeneratio ſpirituum per Chriſtum, Iſa.65.c
Regina Saba audit Salomonem,3. reg.10.a,d
Regiones à filijs filiorum, nec primum diuiſa, gen.10.a
Regiones albę ad meſſem, Ioh.4.e
Regnabit Deus in perpetuum, exodi 15.c
Regnabat Deus ſuper Iſraelem, antequam regem peterent,1.reg.12.c
Regni lex,1.reg.8.c,10.d
Regnorum mutatio à Deo,Iob 34.b
de Regnis quatuor mundi,Dan.7. e, Zach.6.a
Regnum Dei ſacerdotale Iſraël,exo.19.a
Regni Chriſti deſcriptio,Iſa.32.a
Regnum Chriſti æternum, Iſa.9.b, Dan.7. g. Luc.1.e
Regnare nolentes Chriſtum,iubet coram ſe occidi,Luc.19.d
Regnum Dei gratis datum,Luc.12.d
Regnum Chriſtus diſponit ſuis,Luc.22.e
Regnum Dei paratum electis,Matth.25.e
in Regnū Dei per multas tribulationes intrarē.
Regnum cœlorum Eccleſia. Mat.13.g
de Regno Dei multa apud Euangeliſtas
Regnum Dei intra nos, Luc.17 e
Regnum Dei primum quærendum, Mat.6. d
Regnum Dei quando ſit venturum interrogabant Phariſæi, Lucæ 17.e
Regnum Dauidis Chriſtum reſtiturū credebant Iudęi, Mar.11 b,act.1.a
ne Regnet peccatum in nobis,rom.6.b
Regula æqua, Leuit 19.g
Regulam Chriſti ſequentes,gal.6.d
in Regula eadem permaneamus,phil.3.d
Religio munda, quæ,Iac.1.d
non Relinquit nos Deus,deut.4.c
Relinquentes Deum affliguntur,Ioſ.24.e,iud. 10.b
Relinquere patrem, &c. propter Chriſtum, Mat.19.d,Luc.14.e
Reliquiæ populi Iſraël,ſeruādæ,Ier.21.g.32.a, rom.9.f,11.a
Remiſſio iubilęus,leu.25.d
Remiſſio debiti anno ſeptimo,deut.15.a
Remiſſio peccatorum gratuita,act.2.f,col.1.
Remittendum ex corde fratribus,col.3.b
Renaſcimur per verbum Dei,1.Pet.1.d,2.a
Renatus ex aqua & Spiritu ſancto,Ioh.3.a
Renes accincti in eſu agni paſchalis, exo.12.b
vt Renouaremur venit Chriſtus,Tit.3.b
Renunciādum omnibus quæ poſſidemus, Lu. 14.f
de Reprobis,Mat.13.b
Reprobum ſe non eſſe dicit Paulus.2.cor.13.c,
Reptilia terræ creantur verbo Dei,gen.c
Reptile immundum.Leui.11.f
Repudium permittit Moyſes,deut.24.a,Mat. 19.a
Repulerunt Deum Iſraëlitę.nu.11.d
Requies nulla inobedientibus, deut.28.g
Requies ferentibus iugum Chriſti, Mat. 11.d
Requiem Dei ingreſſuri credentes.heb.4.a
Requies tribulatis,2.Theſſ.1.c
Requieuit Deus die ſeptimo,gen.2.a
Reſipiſcere omnes deſiderat Deus.2. Pet.3.c
Reſipiſcentia donum Dei thren.5.d
Reſipiſcentia Iſraëlis,Ier.2.g
Reſphæ acta,2. reg.3.b,21.b
Reſpicere dicitur Deus populū,quando à quouis malo liberat,Ruth.1.b

Reſpicit Deus ſuper obedientes, Leu.26.b
vt Reſpiciat ipſum Deus, orat Iſraël, Deu.26.d
Reſpublicæ quando florent, Prou. 28. b.29.a
Reſurrectionẽ Chriſti prædixit Dauid, Act.2.c
Reſurgunt in morte Chriſti corpora Sanctorũ, Matt. 27.f
Reſurrexit Chriſtus, Matt.28.a. Act.2.d.e
Reſurrectionis Chriſti virtus, Oſ.6.a
Reſurrexit Chriſtus propter iuſtificationem noſtram, Ro. 4.d
de Reſurrectione Chriſti, 1.Cor.15 a
Reſurrexiſſe Chriſtum teſtantur Apoſtoli, Act. 4. g
Reſurrectio & vita, Chriſtus, Ro.11.e
Reſurgere cum Chriſto, Ro.6.a
Reſuſcitat Chriſtus in ſe credentes, Ioh.6.d
de Reſurrectione prophetia, Iob 14.b. Da.12.a
Reſurgent omnes, 2.Cor. 4.c
de Reſurrectione mortuorum, 1.Cor.15.b
in Reſurrectione non contrahent matrimonium, Matt. 22.c
Retribuit Deus cuique iuxta iuſtitiam, 1.Reg. 26. a
Retribuit Deus odientibus ſe, Deu.32.f
Reu naſcitur, Ge.11.c
Reuelat Deus aurem alicuius, cùm aliquid illi prænunciat, 1.Re.20.c.2.Re.7.d
Rex ad quid conſtituitur, 3.Re.10.b
Rex iuſtus, Prou.29.a.b
Rex qualis eſſe debeat, Deu. 17.d
Regibus ebrietas fugienda, Prou.31.a
Regis ius, 1.Re.8.b
Regis cor in manu Dei, Prou. 21. a
à Regis indignatione cauẽdũ, Prou.16.b.20.a
ſub Rege puero infęlicitas, Eccl.10.d
Rex legat Deuteronomium, Deu.17.d
Regem honorificemus, 1.Pet.2.c
pro Regibus orandum, 1.Tim.2.a
Regem petunt Iſraelitæ, 1.Re.8.a.10.c
Rex Saul conſtituitur inuitus, 1. Re. 10.d
Rex Salomon petit à Deo ſapientiã, 3.Re.3.b
Rex ſeculorũ immortalis, inuiſibilis, 1.Ti.1.d
Regem volunt Chriſtum conſtituere, Ioh.6.b
Reges & ſacerdotes Dei, Chriſtiani, Apo.1.b.5 c.1. Pet.2.b
Rhamni parabola, Iud.9.b
Rhode puella, Act.12.c
Ridentibus væ, & quare, Lu.6.d
Rigauit Apollo, 1.Cor.3.b
Rixa opus carnis, Gal.5.d
de Rixantibus lex, Exo. 21.c
de Rixarum ſuſcitatione, Prou.10.b.15.b
Roboam acta, 3.Re.11.g.12.14
non Roboratur homo in fortitudine ſua, ſed ex ſolo Deo, 1.2.b
Rogat Paulus eos quibus euangelizat, 2.Theſ. 2. a
Roma concubina Nachor, Ge. 22.d
de Romano imperio vaticinium Balaam, Nu. 24.d
Romanos venturos timent Iudæi, Ioh.11.f
Romanum ſe dicit Paulus, Act. 16.g.22.f
Romani neminem cõdemnant indicta cauſa, Act. 25.e
Romanis prædicandum euangelium, Act.23.c
Romam appulit Paulus, Act. 28.d
Romani non prohibent Paulo prædicare omnibus Euangelium, Act. 28.e.g
Ros in ſolitudine, qui & man, ſiue mãna, Exo. 16. c
Rore caligantes cęli, Deut.33.d
Ros & pluuia non data eſt tribus annis, temporibus Achab, 3.Re.17.a
Ros & pluuia non deſcendant ſuper montes Gelboe, 2.Re.1.c
Rotarum viſio, Eze.1.d.e.10.b.c
Ruben natiuitas, & eius acta, Ge.29.g.35.d, 37. d.42.a.42.d. Deu.33.a
Rubenitæ interficiunt Agarenos, 1.Par.5.b
Rubenitarum habitatio, Ioſ. 13.b
Rubus ardens non comburitur, Exo.3.a
Ruinam præcedit exaltatio, & gloriã deiectio, Prou.18.e
in Ruinam Iudæis reliquit Deus Chananæos, Iud.2. a
Ruituros per Chriſtum multos Iudęos prędicit Simeon, Luc.2.c
Ruth acta vide in ſuo libro.

S

Saba regina inuiſit Salomonem, 3. Reg.10.a Mat. 12.d
Sabbathum benedicit Deus, Ge.2.a
Sabbathum præcipitur, Exo. 16.c.20.b
Sabbathi ſanctificatio, Ier.17.c
Sabbathum quare inſtitutum, Exo.20.b.23.b. Deu.5.b
Sabbathum cuius ſignum, Exo.31.d. Eze.20.b
Sabbathi violatores increpantur, Exo. 16.f. Nu. 15.d.2.Eſd.13.b
Sabbathum terrę, Exo.23.b. Leu.25.a
Sabbatho legit Chriſtus prophetas, Lu.3. c
Sabbathum propter hominem factum, & non è diuerſo, Mar. 2.d
Sabbathi dominus Chriſtus, Mat.12.a
Sabbathis benefaciendum, Matt. 12.a
Sabbatho Chriſtus mulierem incuruatã ſanat, Lu.13.c
de Sabbatho violato reprehenditur Chriſtus, Ioh.5.c.d.e. 7.c.9.c. Lu. 13.c
Sabbatha perpetua, Iſ.66.g
Sabbathiſmus, ceſſatio ab operibus mortuis. Iſ. 56. a.58. d
de Sabbatho & requie Chriſtianorum poſt tribulationes, Heb.4. b
Saccus in lumbis, ſignũ doloris, 3. Re.20.e.21.g
Sacerdoti Leuitico obſeruanda, Leu.10.b.c.16. a.26. a
ad Sacerdotis officia qui non ſuſcipiebantur, Leu. 21.d
Sacerdotum conſecrandorum modus, Exo.29.g
Sacerdos virginem ducat, Leu.21.c
Sacerdotum hæreditas Deus, Deut.18.a
Sacerdotum officium præcipuum, Mal.2. a
à Sacerdotibus legem accipiat rex, Deu. 17.d

Sacerdotis filia fornicans, Leu.21.d
Sacerdotes Baal occiduntur, 3.Reg.18.g, 4.Reg. 10.f. 23.b
in Sacerdotes, Oſ.5.a. Ier.2.b
Sacerdotum auaritia, Iſ.3.b. Mal.2.a
Sacerdotũ principes fuerunt cauſa mortis Chriſti, Matt.26.a. 27.b. Lu.19.f.20.c
Sacerdotes prohibent Chriſtum annunciari, Act. 4.d
Sacerdotum turba obedit fidei, Act.6.b
Sacerdotium Leui translatum, He.5.b.7.a.8.a Pſ.109
Sacerdotes Chriſtiani ſpirituales, qui hoſtias ſpirituales offerunt per Chriſtum, 1. Pet.2.a. Apo. 1.b.5.c
Sacerdotale Dei regnum Iſraëlitæ, Exo.19.a
Sacramentum, Chriſtus natus, 1.Tim.3.d
Sacramentum Dei reuelatum Paulo, Col.1.d
Sacrificij lex, Leu.6.b, Deu.18.a
Sacrificia carnalium ſubſannantur, Oſ.5.b
Sacrificia Iudæorum polluta, Agge.2.b
Sacrificia veteris legis eijcit Deus, Pſ.38.verſ.8 Ier.6.e. Mal.1.c
Sacrificia quæ requirit Dominus, Mic.6.b
Sacrificio miſericordia potior, Mat.9.b. Oſ.6.b
Sacrificijs maior dilectio, Mar.12.c
Sacrificia Deo accepta, Mal.3.a. Pſ.49.verſ.24. Pſ.50. ver.18.
Sacras literas nouerat Timótheus ab infantia, 2. Tim. 3.d
Sacrorum vaſorum forma, Exo.25.c
Sadducæi negant reſurrectionem, Act.23.b
Sadoc ſacerdos, 1.Re.2.g.3.Re.2.f
Sagenæ parabola, Matt. 13.f
Saga tabernaculi, Exo. 26.b
Sagittis ſuis minatur Deus Iſraëli, Deu.32.d
in Salis ſtatuam verſa vxor Lot, Gen.19.f
Sal ſeminauit Abimelech ſuper ſolium vrbis Sichem à ſe vaſtatæ, Iud. 9.f
Solis ardore cõburendi inobediẽtes, Deu.29.d
Sale conditum ſacrificium, Leu 2.d
Sale condita victima. Mar.9.g
Sal terræ, Apoſtoli, Matt.5.b
Sale conditus ſit ſermo, Col.4.a
Sale naſcitur, Gen.12.c
Salmana occiditur, Iud.8.c
Salmanaſar transfert Iſraëlem in Aſſyrios, 4. Re.18.a
Salomonis natiuitas, & acta, 2.Reg 12.f. vſque 3. Reg.12.d
Salomonis orõ pro ſapientia habenda, Sap.9.a
Salomonis commendatio, Eccl.47.b
quæ Salomon à Deo expetiuit, 3.Re.3.b. Prou. 30.a
Salphaad filiæ, Nu.27.a.36.a
Saltantem Dauidem ridet Michol, 2.Re.6.c
Salutare in pace, 1.Re.10.a
Salutatio, Dominus tecum, Iud.9.b. Ruth 2.a
Salutatio angeli ad Mariam, Lu. 1.c
ad Salutationem Mariæ exultat Iohannes in vtero, Lu.1.d
Salutare in oſculo ſancto, Phil.4.d
Salutationes in foro, Matt.23.c
Salutare neminem per viam, Lu.10.a.4.Re.4.c
Saluator noſter Deus, 2.Re.22.a
Salutat Deus abſque gladio, 1.Re.17.f
Salutem feciſſe dicitur Deus quando dedit victoriam, 2.Re.23.b
Saluus fieri à morte petit Chriſtus, Ioh.12.d
Saluare animam ſuam, Matt.10.d
Saluator ſiue liberator Iſraëlis Othoniel, Iud. 3. b
Saluator omnium Deus, 1.Tim.4.c
Salutare Dei Chriſtus, Ge.49.c. Lu.2.d
Salutem habemus per Chriſtum, 1.Theſ.5.b
vt Saluos faceret peccatores, venit Chriſtus, 1. Tim. 1.d
Salus à Deo, Pſ.3.verſ.8. & 64.verſ.6
Salus vera à Deo petenda, Ier.17.b
Salus ex Iudæis, Ioh 4.c
Salutis author Chriſtus, Heb.2.c
Salui facti ex gratia Dei, Ephe.2.b
Salutis dies, dies Chriſti, 2.Cor.6.a
Salus nuſquam niſi in Chriſto, Act.4.b
Saluos nos omnes vult Deus, 1.Tim.2.a
Saluandorum numerus paruus, Lu.13.c
Samariæ mons, 3.Re. 16.e
Samariæ mala, Oſ.14.a
Samaria obſidetur, 3.Re.20.a.4.Re.6.e
Samaritę Deo & dęmonibus ſeruiũt, 4.Re.17.f
Samaritani parabola, Luc.10.e
Samaritani Chriſtum nolunt recipere, Lu.9.f
Samaritanæ hiſtoria, Ioh. 4.a
ex Samaritanis Chriſto credunt, Ioh.4.c
Samaritanum eſſe Chriſtum blaſphemant Iudæi, Ioh. 8.f
Samaritanis annunciat Philippus Chriſtum, Act. 8.a. quos Simon magus dementauerat, Act.8.b
Samgar percutit Philiſthæos vomere, Iud.3.b
Samſar ſcriba, 1.Eſd.4.b
Samſonis acta, Iud. 13.14.15
Samuelis natiuitas & acta, 1.Reg.1. vſque ad caput 25
Samuelis laudes, Eccl. 46.c
Sanctificare pro conſecrare, Leu.27. ſæpius.
à Sanctificatorum eſu quibus ſit abſtinendum Leu. 22
Sanctificare feſtum, hoc eſt celebrare, Leu.15.b
Sanctificari vult Deus, Leu.10.a
Sanctificare Dominum coram populo, Nu.20. b. Deu. 32.g
Sanctificemus Chriſtum in cordibus, 1.Pe.3.c
vt Sanctificet pater apoſtolos orat Chriſtus, Io. 17.c
Sanctificat ſeipſum Patri Chriſtus pro nobis, & immolat, ibidem
Sanctificatio noſtra Chriſtus, 1.Cor.1.d
Sãctificati Chriſtiani per Chriſtum, 1.Cor.6.e
Sanctificemus nos, 1.Ioh.3.a
Sanctificator noſter Deus, Leu.20.b
Sanctus ſolus Deus, 1.Re.2.a
Sancti ſumus Deo, Deu.14.a
vt Sancti ſimus exhortatio, Nu.15.d

Sanctus Dei populus Iſraëlita, Deut.14.c
Sanctos vocat Paulus Chriſtianos, Rom.16.a.b Ephe.1.a. Phil.4.d
vt Sanctos nos faceret & mundos, miſit Deus filium ſuum; Col.1.c
Sancti ſimus in omni conſeruatione, 1.Pet.1.c
pro Sanctis ſiue Chriſtianis ſemper orandum, ephe..6.c
Sancta ſanctorum in quę intrauit Ieſus, cęlum eſt, Heb.9.f
Sancti in manu Dei ſunt, Deut.33.a
Sanctus panis, 1.Re.21.a. Item locus, Exo.3.b Ioſ.5.d
Sanctuarij forma, Exo.25.a
Sanctuarij expiatio, Leu.6 c
Sanctuarium Dei metuendum, Leu.19.f
Sanctuarium Dei terra Chanáan, Exo.15.d
Sanctum non dandum canibus, Matt.7.a
ad Sanctitatem hortatur nos Deus ꝙ ipſe ſanctus ſit, Leu.11.g.19.a.20.b.d.21.b
Sanctimoniam ſectemur, Hab.12.d
Sanguis anima eſt omnis carnis, Leu.17.c
Sanguis prohibetur Iudæis, Deu.12.b.c d.15.d Gen. 9. a
Sanguinem comedens populus, peccat, 1.Reg. 14.e
Sãguine fiebat expiatio peccatorum, Leu.17.c
Sanguine holocauſti aſpergitur populus, Exo. 24. b
ſine Sanguine nihil penè expiabatur in veteri teſtamento, Heb.9.f
Sanguis Chriſti petit remiſſionem, Heb.12.g
Sanguine Chriſti redemptio, Matt.26.c, Heb.9. c, 1. Pet.1.e
Sanguinem Chrĩ pollutũ ducentes, Heb.10.e
Sanguis & aqua exeũt de latere Chĩ, Ioh.19.f
Sanguis pro homine occiſo, Iud. 20.b
Sanguis vuæ, Deu. 32.b.2.Mach.6.d
Sanati ſumus à peccatis per Chriſtũ, 1.Pet.1.d
Sanator Deus, Exo. 15.g
Saph gigas occiditur, 2.Re.21.d
vt Sapiant Iudæi optat Deus, Deu.32.d
Sapientia Iudæorum, verbum & pręcepta Dei, Deut.4.a
Sapientia timor Domini, Iob 28. d
Sapientia Dei diues & profunda, Ro.11.d
Sapientia Dei Chriſtus, Lu.11.g. Matt.23.d
Sapientiæ theſauri in Chriſto, Col. 2.a
Sapientia Dei abſcondita, euangelium quod nunc reuelatum eſt, 1.Cor.2.b
Sapientiam docet Spiritus Dei, Iob 32.b
Sapientia cor intelligens, idem 3.Re.3.b
Sapientiæ laudes & commoda, Prou.1.2.3.4.& in libro Sapientiæ.
Sapientiam petit Salomon, 3. Re.3.b
Sapientia Salomonis quãta, 3.Re.3.b.4.d.10.a
Sapientia à Deo poſtulanda, Iac.1.a
Sapientia in bono, Ro. 16.c
Sapiendum quomodo, Ro. 12.a
ne Sapiamus alta, Ro.11.c
Sapientia mundi, ſtultitia apud Deum, 1.Cor. 1.c. 3.d
Sapientia carnis non poteſt ſubijci legi Dei, Ro. 8.b. 1. Cor.3.d
Sapiens audit conſilia, & gaudet argui. Prou.13 c.25. b
Sapientes ſui amãtes vix corrigunt, Prou.26.b
Sapientis & ſtulti differentia, Eccl.10.a
Sapiens vir artificioſus, Exo.28.a.35.b
Sapientia replentur artifices, Exo.31.a
Sapienter ambulandum, Col.4.a
Sarai ſiue Saræ vxoris Abrahæ acta, Gen.11.16. 17.18.20.21.23
Saræ fides, Heb.11.c
Sara obediens Abrahæ, & dominum vocans, 1. Pet.3.a
Sara vxor Tobiæ iunioris, Tob.3.7.10
Sarepthana mulier, 3.Re.17.b
Saruiæ, ſororis Dauid, filij, 1.Par.2.b
Saruiæ filios timet Dauid, 2. Reg.3.g. vnius tñ eorum conſilium reſpuit, 2.Re.16.b.19.b
Satan deus huius ſeculi, 2.Cor.4.a
Satan impetrata à Deo facultate, percutit ſubſtantiam & corpus Iob, Iob 1.b.2.c
Satan apoſtolos appetiuerat, Lu.22.c
Satanæ traditur fornicator, 1.Cor.5.b
à Satana impeditur Paulus, 1.Theſ.2.d
Satanas in angelum lucis transfiguratur, 2.Corint. 11.e
Satanas ligatus ſoluetur, Apo.20.a.b
Satanam vocat Chriſtus Petrum, Mar. 8.d
Satiati ne obliuiſcamur Dei, Deu.8.c
Satutat Deus obedientes ſibi, Deu.11.b
Saturati ne obliuiſcamur Dei, Deu.6.b.e
Saturatus Iſraël relinquit Deum, Deu.32.c
Saturis væ: & quare, Luc.6.d
Saulis acta, 1.Re.9. vſque ad 31.cap.
Saulis mors nunciatur Dauid, 2.Re.1.a
Saulis regnum decreſcit 2. Re.3.a
Saulis ſeptem filij ſuſpenſi, 2.Re.21.b
Saulis & Ionathæ oſſa ſepelit Dauid, 2.Re.21.e
Saulus qui & Paulus, Act.7.g.13.b
Scabie percutiuntur inobedientes, Deut. 28.c
ne Scandalo ſint, præcipit Deus idololatras occidi, Deu.7.c
Scandala ſunt impij, Mat. 13.f
Scandalum paſſi Apoſtoli, Matt.26.e
Scandalizantur diſcipuli aliquot à Chriſto recedentes, Ioh.6.g
ne Scandalo ſint Iudæi firmi infirmis, veſcendo quibuslibet cibis, 1.Cor.8.c
Scandalizati Phariſæi, Matt. 15.b
à Scandalis dehortatur Chriſtus, Matt.18.a
Scandalizantur ciues Nazareth in Chriſto, Mar.13.g
Scenofactoriam artem exercet Paulus, Acta 18. a
Scenopegiæ oblationes, Eze.45.g
Schiſmaticus arguitur, Prou.6.b
Schiſmata vitanda, 1.Cor. 1.b
Schiſmata Corinthiorum vitanda, 1.Cor.3.b
Scientia ſalutis, Lu.1.g
Scientia Ieſu Chriſti pro qua Paulus cætera arbitratur vt ſtercora, Phil.3.b.

arboris Scientiæ boni & mali interdictio, Gen. 2.e
Scientia veritatis, 2. Ti.3.b
quæ Scientia inflat, 1. Cor.8.a
Scientiarum Dominus eſt Deus, 1.Re. 2.a
Scintillam ſuam vocat vidua filium ſuum vnicum, 2. Reg.14.b
Scortatores ne ſint in Iſraël, Deu.23.g
Scortatio vitanda, Prou.5.a.7.a
Scribæ cuidam obijcit Chriſtus ſuam paupertatem, Matth.8.c
Scribarũ opera reprehẽdit Chriſtus, Matt.23.a
Scribit Deus legem ac mandata, Exo. 24.c
Scribatur verbum Dei in oſtijs, Deu.6.b.11.c
Scripturis non credunt Iudæi, Ioh.5.f
Scripturis vtitur Chriſtus contra diabolum, Mat. 4.a
Scripturis probat Chriſtus ſe à Patre miſſum, Ioh. 5. f
vt Scripturas impleret, vẽnit Chriſtus. Lu.24.g
Scripturis reuincit Apollo Iudæos, Act.18.g
Scripturas ſcrutantur viri nobiles Theſſalonicenſium, Act. 17.c
Scripturarũ vtilitas, 2.Ti.3.d. Ro.15.a
Scripturis prophetarum attendendum, 2. Petr. 1.d
Scrutator cordium Deus, Ro.8.e Ier.17.b
Sculptile qui facit vt adoretur, maledict⁹, Deu 27.e
Scurrilitas vitanda, Ephe. 5.a
Scutum auxilij, Deus, Deu.33.d. 2.Re.22.d
Scuta aurea Salomonis, 3.Re.14.g
Sebæ acta, 2. Re.20 a.d.g
Sectæ, opus carnis, Gal.5.d
Secta Chriſtianorum, Act.28.e
in Sectarum introductores, 2.Pet.2.b
Securitas populo promittitur, Exo.34.c
Sedecias falſus propheta, 3.Re.22.b
Sedecię regis Iudę, qui & Mathanias acta, 4.Re. 24. d.25.a.b. Ier.37.39.52. Eze.12.c.21.f
Sedentes in domo meditemur verbum Dei, Deut.11.c
Seditioſi damnantur, Prou.24.c
Seductores proficiunt in peius, 2.Ti.3.c
vt Seductor habitus Chriſtus, Mat.27.g
Seductor quis dicendus, 2.Ioh.c
Sedulitas patrisfamilias, Prou.20.b
de Segete proximi, Deu 23.d
Segor ciuitas ſeruatur, Ge.14.a.19.e
Sehon occiditur, Deu.2.g
Seir mons, Deu.2.a.33.a
Sela filius Iudæ tertius, Ge.38.a
Sellum interfecit Zachariam, 4.Re.15.c
Sem generatio, Ge.9 d.10.d.11.b
Semei acta, 2.Re.16.b.19.d.3.Re.2.b.f.g
de Semeia propheta, 3.Re.12.f
Sementis & meſſis non ceſſent, Ge.8.d
Semini dat Deus corpus, 1.Cor.15.e
Semen paucum inobedientibus, Deut.28.d
Seminis fratris ſuſcitandi lex, Deu.25.b
Semen Abrahæ qui ex Iſaac nati ſunt, Ge.21.b
Semen Dauidis Chriſtus, 2. Re. 7.c
Semen ex Iudæis apoſtoli, Ro.9.f
Semen verbum Dei, Mat.13.c
Semen tacitè fructificans, Mar.4.e
Seminantis parabola, Matt.13.a
quæ Seminamus metemus, Gal. 6.b
Seminifluus vir, Leu.15.a
Semer ciuitas ædificatur, 3. Re.16.f
Semma percutit Philiſtæos, 2.Re.23.b
Senum conſilium, 3.Re.12.b
Seniores 70. ſuper Iſraëlem, Nu.11.d.e.f
Senioribus traditur Deuteronomiũ, Deu. 31.b
Senes quales eſſe debeant, Tit.2.a
Senes honorandi, Leu. 19.f
Senes ſenſibus florebunt, Iſ.65.d
Senectutis commendatio, Prou.16.d
Sennacherib exercitus occiditur, 4.Re.19.g
in Senſum reprobum tradi, Iſ.57.d
Senſum Dei nemo nouit, Ro.11.d.1.Cor.2.a
Senſum Chriſti tenet Paulus, 1.Cor.2.d
non Senſu ſed malitia pueri ſimus, 1.Cor.14.d
in Senſu ſuo abundet quiſque, Ro.14.a
Separat popul⁹ Iſraël à cęteris populis, Le.20.g
Sepelitur Moyſes à Deo, ſed ignoratur eius ſepulchrum, Deu. 34.b
quòd Sepeliſſent Saulem viri Iabes, benedicũtur à Dauide, 2.Re.2.b
Sepeliri vult propheta in ſepulchro alterius prophetæ, 3.Re.13.g
Sepelitur Iohannes Baptiſta, Matt. 14.b
Sepelitur Chriſtus, Matt.27.g
Sephora vxor Moyſi, Exo.4.f
Septuagintaduo diſcipuli prædicant, Lu.10.a.c
Sepulchrum Moyſi ignoratur, Deu.34.b
Sepulchra concupiſcentiæ, Nu.11 g
Sepulchrum Chriſti, Matt. 27.g.28.a
Sepulchra dealbata Phariſęi, & quare, Mat.13.e
Sepulchra prophetarum extruentes, Matt.23.d
Sequendus Deus, Deu. 13 a.1.Re.12.c
Sequitur Caleb Deum, Deu.1.e. Ioſ.14.c
Sequi veſtigia Chriſti, 1.Pet.2.d
Sequi volens Chriſtum Scriba ob temporalia, Matt 8.e
Sequi volens Chriſtum, tollat crucem ſuam, Matt. 10.d
Sequentibus Chriſtum nihil deeſt, vt patet in multiplicatione quinq; panum, Matt. 14.b
Sequẽs Chriſtum animo ſit immobilis, Matt. 8.c
Sergius Paulus. Act.13.b
Sermonem Dei quęrere, i. eius voluntatem inueſtigare, 1. Re.22.a
Sermones Dei proijcere, i. inobedientem eſſe, 1. Re.15.f
Sermones Dei loquatur qui loquitur populo, 1. Pet. 4.c
Sermo Chriſtianorum, eſt eſt, non non, Matt. 5.f. Iac.5.c
in Sermone confirmet nos Deus, 2.Theſ.2.d
Serit Iſrael & perdit omnia: & quare, Iud.6.a
Serpens ſeducit mulierem & maledicitur, Ge. 2.a.c
Serpẽtes igniti immittunt in populũ, Nu.21.a

Serpens æneus erigitur, nu.21.c, Ioh.3.b, & cõſringitur, 4.reg.12.a
Serpentes Phariſæi, Mat.23.d
Seruiamus inuicem, gal.5.b
Seruire Deo, Ioſue 22.f
Seruiendum ſoli Deo, exo.25.e, heb.12.g. deut. 28.e, Ioſ.24.a
Seruire Deo, & dęmonib. 4.regum, 17.f
vt ſeruiremus ei redemit nos Chriſtus, 1.theſſa.1.d
Seruum circuncidi, gal.2.a
à ſeruitute legis liberati, heb. 2.d
Serui Iudæorum, peregrini, leu.24.f
de ſeruis emendis & liberandis, exo. 21.a.deu. 15.c
Seruus quomodo tractandus, prou. 29.e
Serui quales eſſe debeant, ephe.6.a
Seruus probus Iacob, gen.31.e
Seruus fidelis erat ſeruus Abraham, gene.24.a
Serui regis omnes ſubditi, reg.8.c,d
Seruus Dei Moyſes fideliſſimus, nu.12.b, deut. 34.b, heb.3.a
Serui Dei Iſraëlitæ, leu.25.g
Serui Dei ſumus liberati à peccato, Iohã.8.d, rom.6.d
Serui ſumus iuſtitiæ, rom.6.e
Serui Dei omnes nos, quibus data talenta, Lucæ 12.e, 17.b
Seruus non eſt maior domino, Ioh.15.e
Seruus Chriſti eſſe non poteſt, qui quærit hominibus placere, gal.1.c
Seruus omnium Paulus, 1.cor.9.e
Serui peccati, Ioh.8.d. 2.Pet.2.d
Seſar rex Ægypti, 3.reg.14.g
Seth naſcitur, gen.4.d
Seueritas Dei in Iudæos reiectos, ro.11.c
Sibæ ſerui Miphiboſeth acta. 2.re.9.a,c,d,16.a
Siccitas in Iudæa, Ieremiæ 14.a
Siceleg ciuitas Dauidis, 1.reg.27.b, 30.a
Sicerã non biberunt Iudæi 40.annis, deu.29.a
Sichem occiditur, gen.34.d
Sichimitæ deſtruuntur, iudicum 9.f
Sichem ædificat Ieroboam, 3.reg.12.f
Siclus, exodi 30.b, Ezech.45.d
in Sidonem ſermo Domini, Ezech.28.e
Sidrach cũ ſocijs mittitur in fornacẽ, Dan.3.b
Signati Dei, apoc.7.a
in ſigna conſtituit Deus ſolem & lunam, geneſis 1.b
Signum petit Abraham, gene.15.b, 17.b
Signum petit Gedeon, iudicum 6.d
ſignis confirmatur Saul, 1.reg.10.a
ſigno certificatur Ionathas. 1.regum 14.b
ſignum Ezechię datum in horologio, 4.regum 20.b
ſigna petunt Iudæi, Matthæi 12.c
ſigna ſequentia credentes, Marci 16.d
ſigna præcedentia iudicium in ſole & luna, Mat.24.c, Mar.13.c, Lucæ 21.e
ſilentium ſeruandum in tempore, prou. 5.d
in ſilo domus Dei, Ioſue 18.d
in ſilo ceſſat apparere Deus, 1.regum 3.a
ſiluanus, 1 Petri 5.d
ſimeonis acta, gen. 29 34.42.46.49. Ioſue 19.a
ſimeon ſuſcipit Chriſtum in vlnas, Luc.2.d
ſimilę oblatio, leuit.2.a
ſimile ſimili coniungitur, eccle.13.c
ſimon frater Iudæ, Macha.13.e, 14.a, 16.e
ſimon dicitur Petrus. Marci 3.b
apud Simonem Phariſæum manducat Chriſtus. Lucę 7.f
ſimon magus, act 8.b
ſimplex vir Iacob erat, gen.25.d
ad ſimplicitatem hortatur Chriſtus, Mat. 10.b
in ſimplicitate tribuendum, ro.12.b
in ſimplicitate conuerſatus Paulus, 2.cor. 1.c
ſimplici corde diligendum, 1.Pet.1.d
ſimplices in malo, rom.16.c
ſimulachrorum ſeruitus auaritia, col.3.a
ſimulachrorum cultus fugiendus, act.15.e
ſimulat Dauid inſaniam, 1.reg.21.d
ſimulationes abſint à Chriſtianis, 1. Pet.2.a
ſinai mons, exodi 19.a, gal.4.d
ſinapis parabola, Mat.13.e
ſion arx, quæ & Ciuitas Dauid, 1.paral.11.b
ſiſara occiditur, iudic.4.c.d
ſitiens Dauid non vult bibere allatam aquam 2. reg.23.c
ſitiens Chriſtus potatur aceto, Ioh.19.f
ſitis obedientibus, deut.28.e
ſitientes inuitat Chriſtus, Ioh.f
ſobach occiditur, 2.regum 10.d
ſobna præfectus Ezechiæ, Iſa.22.e
ad ſobrietatem exhortatio, 1.theſſ.5.a
ad ſobrietatem ſapiendum, rom.12.a
ſocietatem habere cum Deo & eius filio, eſt credere in Chriſtum, 1.Iohan.1.a
ſocothitæ occiduntur, iudic.8.d
ſocrus Petri ſanatur, Mat.8.b
de ſodomitis, geneſis.13.14.18.19. Ezech. 16.f, 2.Pet.2.b
ſodomitę ſubuerſi, Mat.10.b, deut.29.d
ſol verbo Dei creatur, gen. 1.b
ſol obedit Ioſue, Ioſ.10.c
in ſole & luna ſigna, Lucę 21.c
ſolis & lunæ equi, 4. reg.23.c
ſolennitates, Iudæorum, exod.23.b
ſolicitudines huius ſeculi, Luc.8. b, 14.d, 21.f
à ſolicitudine temporalium cauendum, Matth.6.d
ſolicitudo Pauli pro eccleſia, 2.cor.7.c.11.f
ſoliciti ſeruare vnitatem, epheſ.4.a
ſolicitus Deus pro Abraham, gene.12.
ſolitarij moleſtia vana, eccle 4.b
ſolus eſt Deus, Deus noſter, deut.32.e
ſolus Deus ſaluat à malis & tribulationibus, 1.reg.10.e
ſoli Deo ſeruiendum, deut.10.d
in ſomnis videt Iacob ſcalam, gen. 28.c
per ſomnium loquitur Deus Abimelech, 20.a
per ſomniũ loquebatur Deus ꝓphetis, nu.12.b
ſomnia Ioſeph, gene.37.b
ſomnium madianitæ, iudic.7.d
ſomniorum interpretatio, Dei eſt, gen.40.b

Somnia non obſeruanda, Leuit. 19. f
Soror Abrahę erat Sara, & vxor, gen. 20. c
Sortem mittit Ioſue in diuidenda terra coram Deo, Ioſ. 18. b
Sortem facit cadere Deus, pro 16. d]
in Sortem Chriſti fideles, eph. 1. b
Sortem mittunt apoſtoli pro Matthia, act. 1. d
Soſipater comes Pauli, act. 20. a
Soſthenes princeps ſynagogę, act. 18. d
ab omni Specie mala abſtinendum, 1. theſ. 4. d
Spectaculum facti mundo Apoſtoli, 1. cor. 4. b
in Speculo fidei Deum intuemur, 1. cor. 13. d
de Speculis mulierum factū labrum æneum, exod. 38. a
Speluncam latronum fecerant domum Dei, Mat. 21. b
Spes à Deo, 2. Theſſ. 2. d
Spes non eſt de eo quod videtur, Rom. 8. e
Spes in Chriſto, Mat. 12. b, 1. Pet. 1. d
Sperans in Deū Abia, victor eſt, 2. paral. 13. d
Spes noſtra qua ſperamus vitam æternam, Hebre. 9. d, Ephe. 4. c
Spes, galea noſtra. 1. theſſ. 5. b
Spe gaudendum, rom. 12. e
Spes impiorum vana, Sap. 5. b
Spe ſalui Chriſtiani, rom. 8. d
Spem augent ſcripturæ, ro. 15. a
Spes non confundit, Rom. 5. a
Spicas licebat manu decerpere de ſegete proximi, deut. 23. d
Spinæ & tribuli, propter peccatum, gen. 3. d
Spinæ, fallacia diuitiarum, mar. 4. b
Spinea corona coronatur Chriſtus, Mat. 27. c
Spiritus, ventus, geneſ. 8. c
per Spiritum ſanctum ſanctificatio, 1. Pet. 1. a
Spiritus ſancti miſſio, Ioel. 2. g, act. 2. a
Spiritum ſanctū promittit Chriſtus, apoſtolis Luc. 24. g, Ioh. 14 d, act. 1. b, Dat illū, act. 2. a
Spiritus ſanctus datur obedientibus euāgelio, Gala. 2. a, b
Spiritus ſanctus datus fidelibus, ſignum eſt eos eſſe ex Chriſti ouibus, Ephe. 1. c, & arrabo, ac pignus ſalutis, 2. cor. 1. d, 5. a
Spiritum Dei non habens, non eſt eius, ro 8. b
Spiritus ſancti templum membra noſtra, 1. corinth. 6. d
Spiritum ſanctum ne contriſtemus, Ephe. 4, g
Spiritus & caro inuicem aduerſantur, gala. 5. c
à Spiritu ſancto innouamur, Iohan. 3. a, 1 Corinth. 12. b
Spiritus Dei dat ſapientiam, Iob 32. b
Spiritus Dei omnia ſcrutatur. 1. Cor. 2. e
Spiritus ſanctus facit credere Chriſto, Ioh. 3. a
Spiritus ſanctus teſtatur conſcientijs noſtris ꝙ ſimus filij Dei, Rom. 8. c
à Spiritu ſancto diffunditur charitas in viſcera noſtra, ro. 5. a
Spiritus ſancti opera, Gala. 5. d
Spiritu Dei facta carnis mortificantur, ro. 8. c
Spiritus ſanctus orat in nobis, ro. c
Spiritus ſanctus dat quod fideles reſpondeant aduerſarijs, mat. 10. c
Spiritus ſancti gratię ſunt variæ, 1. cor. 12. a
in Spiritum ſanctum blaſpemia non remmittitur, Mat. 12. e
in Spiritu adorandus Deus, Ioh. 4. c
Spiritus bonus petendus. Luc. 11. b
Spiritu ſimus feruentes, rom. 12. c
Spiritualis omnia dijudicat, prou. 18. a
Spiritui omni non credendum. 1. Ioh. 4. a
Spiritu & mente pſallendum, 1. Cor. 14. c
Spiritus mēdacij in ore prophetarū, 3. reg. 22. c
Spiritus odij inter Abimelech & Sichimitas, Iudic. 9. c
Spiritus mendaces, Iſa. 19. c
Spolia hoſtium ex æquo diuidenda, deut. 20. c
Sponſa Chriſti, Eccleſia, Pſ. 44
Sponſorem inſtruit Salomon, prou. 6. a
Stans videat ne cadat, Cor. 9. c
Statera æqua, Leuit. 19.
Statuas ſicut apud Gentes fieri, prohibet Deus, deut. 16. d
Statuæ gentium confringendæ, Exo. 23. c, 34. b deut. 7.
Stellę verbo Dei creatæ, gene. 1. c
Stellarum ſeptem ſacramentum, Apoc. 1. d
Stephani electio, accuſatio, defenſio, & lapidatio, Act. 6. 7
Stephanæ familia, Cor. 1. c
Sterilis nulla inter obedientes Deo Iudæos, exo. 23
Sterilitas opprobrio Iudæis, Luc. 1. c
Stigmata Chriſti circunfert Paulus, gal. 6. d
Stipendium peccati mors, rom. 6. d
Stoici & Epicurei cum Paulo diſputant, act. 17. d
Stolis albis amicti in cōſpectu Agni, qui ſint, Apoc. 7. d
Struthionem non comedunt Iudæi, Deu. 14. b
Stulti virga caſtigandi, prou. 26. a
de Stultis, prou. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 23. 26.
Stulta mundi elegit Deus, 1. cor. 1. d
Stultam facit Deus ſapientiam mundi, 1. Corinth. 1. c, 3. d
Sua vxor Iudæ, gene. 38. c
Sua rex Ægypti. 4. reg. 17. a
Subcinericij panes. Exo. 12. f
Subditi ſimus inuicem. Ephe. 5. e
Subiecti ſimus regibus, & ducibus. 1. pet. 2. c
in Sudore vultus acquirendus victus, gen. 3. d
Sufficientiam didicerat Paulus, philip. 4. c. 2. Corint. 3. b
Suffocatum prohibetur, gene. 9. a
Sulphur ſuper terram inobedientium, deuter. 29. d
Sum qui ſum, eſt nomen Dei. Exod. 3. e
Sunamitis hoſpita Eliſæi, 4 reg. 4
Sunanimitis peregrinatur tempore famis, 4. reg. 8. a
Superbi deiecti à Deo, Iſa. 29. f
Superbus, non credens Euangelio, 1. Tim. 6. a
Superbis reſiſtit Deus. 1. Pet. 5. b
non Superbè de ſe ſentiendum, philip. 2. a
Superhumerale quare, Exod. 28. b

Superſtitio Athenienſium taxatur, Act.17.c
Supportemus inuicem, Ephe.4 a
Surdum facit Deus, Exo. 4.c
Surdo non maledicendum, Leu.19.c
Surdus ſanatur, Mat.7.d
Surgentes verbum Dei meditemur, Deu.11.c
Sus, immundum animal, Leu.11.a
Suſannæ hiſtoria, Dan.13
Suſcitabit nos Deus, 1. Cor.6.c
Suſcitandi ſeminis fratri lex, Deu.25.b
Suſpenſus, ipſa die ſepeliebatur, Deut.21.d
Suſurro in populo, Leu.19.d, Prou.26.e
Synagoga impia vocatur ad pœnitentiam, Oſee 2.a
de Syris, 2.Re 8.9.10.4.Reg.5.6.7.14

T

in Tabernaculis habitat Abraham, Ge. 12.b Heb.11.b
Tabernaculi forma. Exo.26.a, 36.a, 39.f, g
Tabernaculorum feſtum, Exo.23.c
Tabernaculum corpus noſtrum. 2.Cor.5.a
Tabitha ſuſcitatur, Act.9 g
Tabulæ teſtimonij, Exo.32.d
Tabulas frangit Moyſes, Exo.32.d, aliaſque parat, Exod.34.a
Taciturnitas laudatur, Prou 17.d
Talenta auri 420. allata ex Ophir, ad Salomonem, 3.Reg. 4.d
Talentorum parabola, Matt.25.b
Talionis lex, Gen.9.a, Exo.21.c
Tectum domus muro muniendum. Deu.22.b
Temeritas infœlix, Prou.15.c
Templum Salomonis, 3.Re,6.a, 8 g
ad templum qui admittendi, Ezec 44.e
Templum Salomonis ſe reiecturum minatur Deus, ſi idola coluerint 3.Re.9.b
Templum diripitur, 4.Reg.14.c, g, 25.b, c
Templi reſtauratio, Agg.1.b, 1.Eſd.4.a
Templi ſecundi gloria, Agg.2.a
Templi euerſio prædicitur, Amos 9.a, Zac.11.a
Templum ſpoliatur, 2.Macha.5.c, Violatur, 2. Mach. 6.a
è Templo eiecti vendentes, Matt. 21.b
in Templo orant Apoſtoli, Act. 2.g
in Templis manufactis non habitat Deus. Act. 7 f, in quibus habitet, Iſa.66.a
Templum Dei membra noſtra, 1.Cor.3.c, 6.d
Templum pro corpore, Ioh. 2.d
Tempora diſtincta, Gen.1.b, 8.d
Temporibus ſuis omnia fiunt, Eccl.3.a
Tempora noſſe non eſt noſtrum, Act.1.b
Tempus vitæ breue, 1 Cor.7.e
Tempus redimendum, Col 4.a
Tenebræ ſuper abyſſum, Gen.1.a
Tenebræ Ægypti, Exo.10.e
Tenebræ non ſunt in Deo, 1.Ioh.1.c
Tenebræ Gentes, Ephe.5.b
Tenebrarum opera, Rom.13.d
in Tenebris eſt qui odit fratrem, 1.Ioh.2.b
Tenebras Deus illuminat, 2.Reg, 22.c
Tentat Deus populum ſuum, Exo.15.f, 16.a
Tentat Deus Abraham, Ge. 22.a
Tentat nos Deus miraculis pſeudoprophetarum, Deu.13.a
in Tentationibus orandum, Pſal.33
Tentandus non eſt Deus, Deu.6.c, Matt.4.b, 1. Cor. 10.b
Tentant Deum Iſraëlitæ petentes aquam, Exo. 17.a
Tentauerunt decies Deum Iſraëlitę in ſolitudine, Nu.14.d
Tentatio perpetua vita noſtra, Iob 7.a
Tentatur Chriſtus, Matt.4.a, Heb.2.d
in Tentationibus Chriſti, manſerunt cum eo Apoſtoli, Luc.22.c
Tentari non ſinit nos Deus vltra vires, 1. Cor. 9.c
Tentorij forma, Exo.26.g
Tepidus euomendus, Apo.6.c
Termini non transferendi, Deu.26.d, 27.e
Terræ creatio, Gen.1.a
Terra maledicta, Gen 3.c
Terræ à quibus primùm diuiſæ, Gen.10.a
Terra omnis, Dei eſt, Exo.9.f
Terræ fructus maledictus inobedietibus, Deu, 11.b, 28.b, 29.d, Leu.26.c
Terræ venditio, Leu.25.d
Terra bibens imbrem, & non proferēs fructus, reproba eſt, Heb. 9.b
in Terram euertetur homo, Gen.3.d
Terræmotus in morte & reſurrectione Chriſti, Matt.17.f, 28.a
Terra & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur in die iudicij, 2.Pet.3.c
Terrenus primus homo, 1. Cor.15.f
Terribilis Deus noſter, Deu.10.d
Teſtamentum vetus dedicat Moyſes ſanguine Exo. 24.c, Heb.9 e
Teſtamenti veteris repetitio, Ioſ.24. Heb.9.
Teſtamentum nouum, Heb.10.c, Matt.26.e
de Teſtamento nouo, Heb.8.b, Gal.3.c, 1.Cor.9 c, 2. Cor. 3.b
Teſtimonium falſum, Exo 20.c, 23.a
Teſtimonium Dei de filio, 1. Ioh.5.c
Teſte vno nemo occidebatur, Nu.35.d
Teſtium duorum teſtimonium, Deut.17.a
Teſtis falſi pœna, Deu.19.d, Prou, 19.a
Teſtes Chriſti Apoſtoli, Lu.42.g
Teſticuli attrici vel amputati, Deu.23.a
Dhamar viduæ acta, Gene.38
Thamar ſoror Amnon, 2.Reg.13.a
Thamar filia Abſalom, 2.Re.14.f
Thare generatio, Ge.11.d
Thebes ciuitas oppugnatur, Iud.9.g
Theſauri templi diripiuntur, 3.Re.7.g, 14.g
Theſauri in terra non recondendi, ſed in cœlo, Matth.6.e
Theſaurus cordis, Matt.12.c
Theſauri abſconditi parabola, Matt.13.f
in Theſaurizantes, Lu.12.c
Theſauri ſapientię in Chriſto, Col.2.a
Theſſalonicenſibus prædicat Paulus, Act.17.a
Tola iudex Iſraël, Iud.10.a
de Thoma, Ioh.11.b. 14.a, 20.f

Topheth deſtruitur, 4. Re. 23. c
Thou rex Emath, 3 Re. 8. c
Thuris oblatio, Leu. 6. a
Thymiamatis confectio, Exo. 30. d
Tibicines in mortuis, Matth. 9. c
Tigris fluuius, Ge. 2. c
Timendus Deus, Leu. 19. g. Deu. 6. a. Matt. 10. c. Act. 10. c
Timendi parentes, Leui. 19. a
Timentibus Deum, miſericordia, Lu. 1. c
de Timore Dei, Deu. 4. b. 14. d. 17. d. 31. c. Exod. 33. a. Prou. 28. c. Mal. 1. a
Timore Dei reuocamur à peccatis, Leu. 19. c
abſque Timore ſeruantes præcepta Dei, Leuit. 26. a
Timebunt hoſtes obedientium Deo, Deut. 11. c
vt Timerentur Iſraëlitæ, fecit Deus, Deu. 2. c
Timor tribuendus, cui debetur, Ro. 13. c
in Timore dominari populo, 2. Re. 23. a
vt ſine Timore Deo ſeruiremus, redempti ſumus, Luc. 1. g
ne Timeamus non datum iri nobis regnum ę-ternum, Lu. 12. g
de Timótheo epiſcopo, 1. Cor. 4. d. 16. b. Phil. 2. c. Act. 16. a
Tintinabula in tunica Aaronis, Exo. 28. f
Titus gentilis non circunciſus, Gal. 2. a
Titulus crucis Chriſti, Matt. 27. c
Tobię ſenioris ac iunioris acta, in libro Tobię.
Tonitruis percutiuntur Ægyptij, Exo. 9. e
Tonitrua cùm lex datur, Exo. 19. c
Tonante Deo conteruntur Philiſthęi ad preces Samuelis, 1 Re. 7. c
in Tonſione ouium celebrabantur conuiuia, 1. Reg. 25. f
Tradit Deus idololatras Iudæos in manus diripientium, Iud. 2. b. 23. a. 4. a. 6. a
Tradit Deus hoſtes in manus Iſraëlitarū, Nu. 21. g. Deut. 2. f. g. Ioſ. 2. 8. 10. 11. Iudic. 1. 3. 7 11. 20
Tragelaphum comedebant Iudæi, Deut. 14. a
Trahuntur à Deo patre ad Chriſtum credētes, Ioh. 6. e
Tranſferuntur Henoch, & Elias, Geneſ. 5. d. 4. Reg. 2. b
Dransfiguratur Chriſtus, Matth. 17. a
Transgreſſione Adæ omnes conſtituimur peccatores, Gen. 3. b
Transgreſſionum expiatio, Nu. 5. a
Tranſit Deus ante populum. i. deducit eum, Deut. 31. a
Tranſire ad numerum. i. recenſeri, Exo. 30. b
Tranſitus victima, agnus paſchalis, Exo. 12. d
Tria quæ benè gradiuntur, Prou. 30. d
per Tria mouetur terra, Prou. 30. c
Tribulationes credentibus Chriſto, 1. Pet. 1. b
Tribulationes peccatoribus, 1. Theſ. 3. b
Tribulationes pati, donum Dei, Phil. 1. d
per Tribulationes oportet intrare regnum, Act. 14. d
Tribulationes ad probationem, 1. Pet. 4. c
Tribulatio patientiam parit, Ro. 5. a. 12. c
Tribulationibus cōuertit nos Deus ad ſe, Deu. 4. e. Iſ. 26. c
ad Tribulationes perferendas exhortatio, Iſ. 15. c, 16. g. Heb. 12. a
Tribulationes patientibus, requies, 2. Theſ. 1. c
à Tribulationibus eripit ſolus Deus, 1. Regum 16. e
in Tribulatione fidendum & canendum, Iſ. 8. c Pſ. 41. ver. 11. Exemplo Iob, Pauli, & alię, Iob 1. d. Act. 16. e
Tribulationes non patiantur fideles ob homicidia & huiuſmodi, 1. Pet. 4. d
Tribulatio non ſeparat nos à dilectione Dei, Ro. 8. g
Tribulationis dies, 4. Re. 19. a
Tribulati oratio ad Deum, Pſ. 42. ver. 1
Tribulatoribus piorum pœna æterna, 2. Theſ. 1. c
ad Tribunal Chriſti oportet omnes ſiſti, 2. Corin. 5. c
Tribuni conſtituti ſuper Iſraëlem, Exo. 18. c
Tribuendum in ſimplicitate, Ro. 12. b
Tribuum ſortes, Eze. 48. a, e
Tributaria ciuitas, Deu. 20 c
Tributa reddenda, & cenſus, Matth. 26. b, Rom. 13. c
Tributum ſoluit Chriſtus, Matt. 17. d
Trinitatis myſterium in verbo, Faciamus, &c. Gen. 1. d, 2. c, in verbo, Nobis, & Ge. 3. d. item in tribus illis quos Abraham excepit hoſpitio, Gen. 18. a
à Triſtitia mors, Matt. 26. d
Triſtitia ſalutaris, & quæ mortem affert, 2. Corint. 7. e
in Triſtitia conſtitutus oret, Iac. 5. c
Triſtis Chriſtus ob cęcitatem Iudæorum, Mar. 3. a
non ex Triſtitia aut neceſſitate pauperibus ſubueniendum, 2. Cor 9. a
Trullæ cæmentarij viſio, Amos 7. b
Tryphon dux exercitus Antiochi, 1. Machab. 13. c
Tubæ argenteæ, & earum officia, Nu. 10. a
Tubarum feſtum, Leu. 23. d
Tabalcain ærarius, Gen. 4. d
Tunica Aaron, & Tunicæ lineæ filiorum eius, Exo. 28. g
Tunica Chriſti, Ioh. 19. e
Turbator terræ Achab, 3. Re 18. e
Turpiloquium abijciendum, Ephe. 5. a
cum Tympanis canunt Deo mulieres, Exo. 15. e Iud. 11. f
Tyranni imago, Prou. 28. c
Tyrus euertenda, Ezech. 26. 27

V

VAcca ruſa, Nu 19. g
Vaccæ lactantes reducunt arcam Dei, 1. Re. 6. e
Vaniloquia vitanda, 2. Tim. 2. c
Vanitati ſubiecta creatura, Ro. 8. d
Vanitates idóla, 1. Re. 12. d, 3. Re. 16. f

Vaſa ad vſum tabernaculi, Exod.25.c.37.b
Vaſa pro corporibus hominum, 1.Reg.21.b
Vaſa fictilia, corpora noſtra. 2. Cor.4.b
Vaſthi regina repudiatur, Eſth. 1 b
Vectigal pendendum Rom 13.c
Vectium tabernaculi forma, Exod.26.f
Velum tabernaculi quale, Exod. 26.f
Velum templi ſciſſum, Matth.27.e
Velamen ſuper faciem Moyſi, Exod. 34.d. 2. Corint.3.e
Velamen ſuper cor Iudæorum, 2. Cor.3.d
Velamen tabernaculi, Heb.10.d
Velle & perficere operatur Deus, Philip.2.b
Vellus Gedeonis, Iudic.6.g
Venator robuſtus Nemrod. Geneſ.10.b
Venator Eſau, Geneſ.25.d
de Venditionibus, Leuit.15.
de Venditore, Eccl.26.d
Vẽdere & dare pauperibꝰ, Iud.12.d, 18. d, Mat. 19.c, Act.2.g. 4.g
Venduntur hoſtibus inobedientes, Iudic.2. b. Deut.32.e
Venire ad Chriſtum, Iohan.6 d.
Ventris fructus mutiplicatur obediẽtibꝰ, Deut. 28.a
Venter leuandus extra caſtra, Deut.23.b,c
Venũdatus Achab, vt faceret malũ, 3.Reg.21.f
Verax Deus, Exod.34.a, Iohan.3.d
Verberibus cæduntur impij, Deut.25.a
Verbo Dei creatur lux, Gen.1.a
Verbum Dei ſapientia noſtra, Deut.4.a
ex Verbo Dei vitæ ratio petenda, Iſa.8.d
Verbo Dei prædicato cõuertuntur corda, Iere. 23.e
Verbo Deí ſcortatio vitatur, prouerb. 2.c
de Verbo Dei viuo ex Eccleſia manante, Zach. 14.b
Verbo Dei paſcimur, Matt.4.a, ficut patet in Elia, 4.Reg.8.a, Item in Moyſe, Deut. 9.b.c
Verbum Dei quomodò tractandum, Deut.6.b
Verbo Dei obediendum, 1.Reg.15.e
Verbo Dei obedientibus benedictio, Deut.11
Verbi Dei contemptoribus pœna, Iſa.28.a,c
Verbi Dei commendatio, Prou.30.a
Verbo Dei nihil addendum, Deut.4.a, 12.d
Verbum Dei ſit in corde, Deut.6.b, 11.c
Verbum Dei ſequendum, Deut.5.d
Verbum Dei filij docendi, Deut.11.c
Verbum Dei Chriſtus, Iohan.1.a
Verbum Dei æternum, Euangelium.1.Pet.1.d
Verbum veritatis, Euangelium, Eph.1.c
Verbũ Dei audiens & faciens cui ſimilis, Mat. 7.d
Verbum Dei habitet in nobis, Coloſſ.3.e
vt Verbum Dei currat, orandum.2.Theſſ.2. a
Verbi miniſtris victus dandus. Rom.15.f
Verbum Dei rectè tractet epiſcopus.2.Tim.2. e
Verbi Dei fames, Amos 5.d
Verbũ opportunè dictũ laudabile, Prou.25.b
Verba bona de corde bono, Matth.12.c
Verbo non offendens perfectus, Iac.3.a
de omni Verbo ocioſo reddẽda ratio, Mat.12.d
Verborum pugnę vitandæ, 1. Tim.6.a
Verbis non contendendum, 2.Tim.2.b
Verecundia Saræ, Geneſis 18.b
Veritas Dei in promiſſionibus, Geneſis 32.e
in Veritate ambulandum, 3.Regum 2.a
in Veritate ſeruiendum Deo, Ioſ.24 c
Veritas tandem vincit, Prou.2 .d
cõtra Veritatem non acquieſcendum, Mic.7.b
Veritas in iudicibus, Exod. 18.e
Veritas cinctorium renum, Epheſ.6.c
Veritatem loquamur, Ephe.4.f
Veritas, Chriſtus, Iohan.14.f
Veritas. Euangelium, 2. Pet.1.c
in reſiſtentes Veritati Euangelij, 2. Tim. 2.d, 3.b
Veritatis doctrina à Deo petenda, Zach.10.a
à Vero non deuiet iudex, Exo. 23.a
Vermis mœroris cor rodens, Marc.9.g
Veſicæ in hominibus, Exod.9.d
Veſpertilionẽ nõ comedunt Iudæi, Deut.14.b
Veſtimenti textura nõ ſit ex lana & lino, Deu. 22.b
Veſtimentis fimbriæ faciendæ, Deut.22.b
Veſtimentum viduæ loco pignoris non accipiẽdum, Deut.24.d
Veſtimentorum ſciſſio, Iudæis ſignum triſtitiæ & indignationis, Ioſ.7.b, Iud.11.f, 2 Reg.1 a, Matth.26.f
Veſtimentum auferẽti danda tunica, Lu.6.e.
Veſtimenta Chriſti partita, Matth.27.d
Veſte virili non vtatur mulier, nec ediuerſo. Deut 22 a
Veſtem non habentibus demus. Luc.3.c
Veſtitum & victum habentes, ſimus contenti. 1.Tim.6. b
Veſtitum & viaticũ petit Iacob à Deo, Geneſ. 28.d
Veſtis nuptialis, Matt. 2 b
Vetus teſtamentum, vide Teſtamentum.
Vetus homo exuendus, & crucifigendus, Rom. 6.a, Coloſſ. 3 a
Viæ Dei rectę & iudicia, Deut.8.a, Rom.11.d
de Via Dei recedentibus maledictio, Deut. 11.d
Viam Dei deſerunt Iſraëlitæ, Exod.32. b.c.
Via dura, adinuentiones & idôla adorata, Iud. 2.b
Via regia, Num.21.e
Via Chriſtus, Iohan.14.a
Via veritatis, 2. Pet.2.d
Via arcta, Matth.7.c
Viæ Iacob cuſtos Deus, Gene.28 c
Viam noſtram dirigit Deus, 2.Reg 22
Vias ſuas non dirigit inobediẽs Deo, Deu.28.c
iuxta Vias cuiuſque reddit Deus, 3.Reg.8.d
Viam vniuerſæ terræ ingredi, pro mori, Ioſ.23. d, 3. Reg 2.a
Vicinus bonus, Prouer.27.b
Victima ſale ſalitur, Marc 9.g
Victimas iuſtitiæ immolare. Deut. 33.c
Victimæ & ieiunia obſtinatis nõ proſunt, Ier. 14.b
Victoria Dei eſt, 1. Regum 14. d. Geneſ.14.d

Victor Dauid Deo pugnante, 2. Reg. 5. d
Victus parandus in ſudore, Geneſ. 3. d
Victum prouidit Deus omnibus, Geneſ. 1. d
Victum & veſtitum dat Deus pupillo, viduæ, & peregrino, Deut. 10. d
Victus, vide veſtitus
Videre Deum nemo poteſt, Exod. 33. d
Vidit Deum Moyſes, Exod. 24. c
Vidit Iacob Deum, Geneſ. 32. g
Videns pro propheta, 1. Reg. 9. b
Videntes oculi, obedientibus, Deut. 29. a
de Viduis præcepta, Exod. 22. d. Deut. 14. d. 24. d, 26. c. 27. e
Viduæ iudicium facit Deus, Deut. 10. d
Viduæ quæ ab iniquo iudice crebris interpellationibus iudicii habuit, parabola, Luc. 18. a
Viduarum miniſterium, Act. 6. a
de Viduis iunioribus, & ijs quæ verè viduę sũt, 1. Tim. 5. a. b
Viduæ filius ſuſcitatur, Luc. 7. b
Viduarum domos deuorant Phariſæi, Lu. 20. g
Vigilandum omnibus, Matth. 24. d. 25. a
Vigilemus, & ſobrij ſimus, 1. Theſſ. 5. a
Vigilemus in orationibus, Coloſſ. 4. a
Villici parabola, Luc. 16. a
Vinctorum meminerimus, Heb. 10. g. 13. a
Vindemia abundans obedientibus. Leuit. 26. a
Vindemiæ leges, Leuit. 19. d. Deut. 24. d
Vindex Deus, 1. Theſſ. 4. b
Vindicta, Dei eſt, Rom. 12 d
Vindicta prohibetur, Prouerb. 20. c. 1. Reg. 11. d
Vindictam reſeruat Dauid Deo, 1. Reg. 24. c
Vinea plantata inebriatur Noë, Geneſis 9. c
Vinearũ leges, Exod. 22. b. Deu. 20. b. 22. b. 23. b
Vineæ ſuæ racemos non comedit inobediens, Deut. 28. c
Vineæ Dei fructus mali, Iſa. 5. b
Vinum lætificat cor, Iudic. 9. b. Pſal. 103. b
Vinum dat Deus obedientibus, Deut. 11. b. non autem inobedientibus, Deut. 28. d
Vinum quare creatum, Eccl. 3. d
Vinum felle miſtũ propinatur Chriſto, Matt. 27. d
Vinum Iudæorum, fel draconum, Deut. 32. c
Vinum interdicitur ſacerdotibus. Leui. 10. b
Vinum nõ biberunt Iudæi quadraginta annis, Deut. 29. b
Vini potatorem Chriſtum criminantur Iudæi, Matth. 11. c
in Vinum aqua mutatur, Iohan. 2. a
Vino non inebriemur, Ephe. 5. d
Viperarum genimina, Matt. 3. b
à Vipera morſus Paulus, Act. 28. b
Vir ne vtatur veſte muliebri, nec è diuerſo, Deu. 22. e
Vir vxorem ſuam habeat, 1. Cor. 7. a
de Viris multa, 2. Cor. 7. 11. Ephe. 5. e, Col. 3. c
Virorum raritas in excidio Ieruſalem, Iſa 4. a
Vir Dei, propheta, 1. Reg. 7. e, 9. a. 3. Reg. 12. f
Viriliter agamus Deut. 31. a. Pſal. 26. verſ. vlt.
Virago, aut vira, ſeu viriſſa dicitſ mulier, quòd de viro ſumpta ſit, Geneſis 2 d
Vires tribuit Deus, Deut. 8. d
de Viribus diffidit Gedeon. Iudic. 6. e
Vim patitur Regnum cœlorum, Matth. 11. b
Virga Moyſi verſa in colubrum, Exod. 4. a
Virga Aaronis germinat, num. 17. b
Virga percutit petram Moyſes, Exod. 17. c
Virga Pauli erga Corinthios. 1. Cor. 4. d
Virgis ter cæſus Paulus, 2. Cor. 11. f
Virginis conſtupratæ lex, Eoxd. 22. c. Deu. 22. d
Virgines raptæ in choræis, Iudic. 21. d
Virgines in bello captæ num. 31. c
de Virginib' cõſilium Pauli, 1. Corinth. 7. e. f. g
Virginum parabola, Matth. 25. a
Virginitatem filiæ quomodò teſtabantur parẽtes apud Iudæos, Deut. 22. c
Viridi ligno Chriſto non parcitur, Luc. 23. d
Virtus Dei qua ſaluat, Euangelium, Rom. 1. b
Virtute Dei cuſtodimur in fide. 1. Pet. 1. a
Virtute indui ex alto, Luc. 24. g
Virtus in infirmitate perficitur, 1. Cor. 12. c
Virtutes operatur Deus in nobis, Galat. 3. a
Viſcera miſericordiæ Dei. Luc. 1. g
per Viſionem loquitur Deus Abrahæ, Geneſis 15. a
in Viſione ratò manifeſtabat ſe Deus temporibus Heli in Silo, 1. Regum 3. a
Viſio calathorum ficuum, Iere. 24. a
Viſio quatuor animaliũ & rotarũ, Ezech. 1. b. d
Viſitat Deus peccata, cùm punit, Exod. 32. g
Vita hominis, vapor, Iacob. 4. d
Vitæ huius tempus breue, 1 Cor. 7. c
Vita hominis, militia. Iob 7. a
Vita hominis, vanitas, Pſal. 38. verſ. 6.
Vitæ huius breuitas & miſeria per peccatum, Pſal. 39
Vita longior obedientibus parẽtibus, Ephe. 6. a
Vita longior obedientibus Deo, Deut. 30. d
Vitæ ſuæ non credit inobediens, Deut. 28. g
Vita æterna, Chriſtus, Iohan. 14. a, Coloſſ. 3. a
Vita per Chriſtum datur, Iohan. 1. a
Vita æterna cognoſcere Deum ſolum, & quem miſit Ieſum Chriſtum, Iohan. 17. a
Vita æterna reuelata noſtris tẽporibus, Ephe. 1. a
Vita æterna datur gratia Dei, Rom. 6. d
Vita æterna datur ex obſeruatione mandatorum, Mat. 19. c
Vita Chriſtianorum abſcondita in Chriſto, Coloſſ. 3. a
Vitæ arbor, Geneſis 2. b
Vitis Chriſtus. Iohan. 15. a
quos Vitare debeamus. 2. Tim. 3. a
Vitulum aureum adorant Iſraëlitæ. Exod 32. a
Vitulus aureus dicitur peccatum. Deut. 9. c
Vitulus aureus cõminuitur. Exo. 32. e. Deu. 9. c
Vituli aurei. 3. Reg. 12. g. 4. Reg. 17. c
Vitulã ſuã vocat Samſon vxorem ſuã. Iud. 14 d
Viuens Deus. Ieſ. 3. c
Viuere facit Deus, & occidere. Deut. 32. f
Viuit anima tua, aſſeueratio. 1. Regum 1. d
vt Viuamus, mandata ſeruãda. Deut. 4. a. 32. g
Viuit homo i verbo Dei etiã in fame. Deu. 8. a

Viuendum in lætitia, Eccl.8.c,9.b
Viuo ego, iuramentum Dei, Deut.32.f
Viuit Dominus, iurantis vox, Ruth 3. c, Iudic. 8.d, 2.reg.2.f
Viuat rex, 1.regum.10.d
Viuit Chriſtus in Chriſtianis, Gala.2.d
Viuimus ac morimur in gloriam Dei, ro.5.b
Viuere Deo, opera Dei facere, ro.6.b
Viuunt omnes Deo, Luc. 20.f
Vlcera in hominibus, Exo.9.b
Vlcere percutiuntur inobedientes, deut. 28.d
Vltio non quærenda, Leui.19.d, Luc.9.g
Vltionem capere, Dei eſt, Deut.32.c
Vlciſcitur Dauid iniuriam ſeruis ſuis factam, 2.reg. 10
Vlulam non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Vmbra vetus teſtamentum, Heb.8.a
Vnanimitas commendatur, Phil.1.d,2.a
Vnctionis oleum, Exod.30.c
Vnctio Chriſti, Spiritus ſanctus, 1. Iohan.2.d
Vnctio Chriſti, Dan.9.g
Vngebantur reges, 1.reg.9.c,10.a,16.c
Vngebantur corpora mortuorum, gen. 50.a, nō
nō Vnguntur oleo ſuo inobedientes, deu.28.d
Vnitas fidei Chriſtianorum, Ioh 17.d, act.4.f
Vnitas ſpiritus commendatur, Ephe.4.a
Vnus ſumus in Chriſto, Galat.3.d
Vocat Adam Deus, vt oſtendat ei peccatū ſuū, gen.3.b
Vocatur Samuel à Deo, 1.reg.3.a
vt Vocaret peccatores venit Chriſtus, Mat.9.b
quos Vocauit Deus, credunt, acta 2.f, Matt. 20.a
Vocati multi, Mat.20.b, Ro.15.c
Vocatio Gentium & Iudæorum, Ro.15.c
Vocationem noſtram, certam faciamus operibus, 2 Pet.1.b
Vocationis noſtræ brauium, vita æterna, Phil. 3.c
Volatilibus cœli dantur cadauera inobedientium, Deut.28.c
Voluntate ſua creauit Deus omnia, Ephe.1.b, Apoc.4.d
Voluntati Dei omnia tribuit Dauid, 2. reg.7.c
Voluntati Dei nemo reſiſtit, gene.50.c
Voluntas Dei immutabilis, prouer.19.c
Voluntate Dei venditus eſt Ioſeph, gen.45.b,c
Voluntate Dei diuiſum regnum Roboam, 2.Paral. 11.a
non Volentis eſt, ſed Dei miſerentis, Ro.9.c
Voluntas Dei eſt, vt qui Chriſto credit, habeat vitam æternam, Ioh.6.d
Volūtatem Patris implere deſiderat Chriſtus, Iohan.4.d
Voluntatem Dei ſciens & non faciens, vapulabit plagis multis, Luc.12 f
Voluntatem Dei faciens, mater, frater, ſoror, &c. Chriſti eſt, Mat.12.d
Voluntas quidem bona adeſt Chriſtiano, quā tamen ex ſe non poteſt perficere, Ro.7.d
Voluntate Dei excæcati Iudæi, Sap.2.d
Voluntati Dei committendum quod agimus, Iacob, 4.d
Voluntati Dei committit iter ſuum Paulus, Rom.15.g
Voluntas propria vitanda, Eccle.18.d
Voluptates ſeculi impediunt fructum verbi, Luc. 8.b
Vomere percuſſi Philiſthæi, Iudic.3.d
Vota Dei reddenda, nu.30.a, Deu.23.d
Vota varia, & redemptio eorundem, Leu.27.a
Vota Iacob, Iſraëlitarum, Iephte, adiecta conditione, gen.28.d, nu.21.a, Iudic 11.f
Votum Annæ, 1.reg.1.b
Vouere Deo, pro conſecrare Deo, Leuit.27. frequenter
Vox Dei audienda, Exo.15.g. deut.30.d
Vox non audiebatur cum Anna oraret, 1.regū, 1.b,c
Vocem ſuam vt audiamus, conuertit nos Deus, Deut.4.e
Vocem Dei non audientes puniuntur, num.13 Deut.9.d
Vocum nouitates vitandæ, 1.Tim 6.b,d
Vpupam non comedunt Iudæi, Deut.35.b
Vrbes refugij, Deut.35.b
Vrbium protector Deus, 4.reg.19.g
Vrias maritus Berſabee, 2.reg.11.b,c
Vrias ſacerdos, 4. regum 16.c
Vrſum occidit Dauid, 1.reg.17.d
Vſuram capiant ab extraneis Iudęi, non à fratribus, Deut.23.d
ad Vtilitatem datur Spiritus, 1.Cor.12.a
Vua Iudæorum, vua fellis, Deut.32.e
Vulpes Samſonis, Iudic.15.a
Vulpes foueas habent, Mat.8.c,9.g
Vulpes Herodes, Luc.13.g
Vulturem non comedunt Iudæi, Deut.14.b
vt Vultum conuertat ad nos Deus, orandum, nume.6.d
Vuluam Annæ concluſerat Deus, 1.reg. 1.a
Vxor prudens, Dei donum, prou. 19.b
Vxores adoleſcentes quales eſſe debeāt, Ti.2.a
Vxores viris ſubditæ ſint, Ephe.5.c
de Vxorū obedientia edictū Aſſueri, Eſth.5.d
Vxor diligenda, Epheſ.5.d, prou.5.d
Vxor, parentes, aut filij nō amētur ſupra Chriſtum. Mat.10.d
ab Vxore nō licet ſeparari, niſi ob ſolam fornicationem, Mat.5.e, 19.b
Vxores de filiabus Chanāan nō licebat Iudęis accipere, Exod.34.c
Vxores alienigenas accipientes arguuntur, Malac. 2.b
Vxorem ducentes immunes primo anno, deu. 24.b
de Vxore non inuenta virgine, deut. 22.b
Vxoris adulterium quo modo deprehendi poſſit, nume.5.c
cum Vxore inobedientis Deo dormit alienus, Deut.28.c
Vxor abducens à fide occidenda, Deut. 13.b
Vxor Pilati, Mat.27.b
Vxor Lot ſit nobis exemplo, Luc. 9.g

Vxores Dauidis captiuę, 1.reg.30.a
Vxores & concubinas accipit Dauid in Ieruſalem, 2. reg. 5.e
Vxores Salomonis 700. & concubinæ 300. 3. reg. 11.a

Z

Zabulonis natiuitas & genealogia, gen.30.e 6.b, 49. Deut.33.c
de Zachæo publicano, Luc.19.10.a
Zacharias filius Ieroboam, rex Iſraël, 4.re. 14.g
Zacharias pater Iohannis Baptiſtæ, & eius cãticum, Luc.1
Zacharias filius Barachiæ, Zacha.1.a, 2. Paral. 24.f, Mat.23.d
Zacharias propheta, filius Ioiadę, 2. Para.a, 4.f
Zambri regis Iſraël acta, 3.reg.16.
Zara filius Iudæ, Gene.38.g
Zeb occiditur, Iudic.7.g
Zebee occiditur, Iudic.8.e
de Zebedæi filijs, Mat.20.c
Zebel princeps ciuitatis Sichem, Iudic.9.d
Zelótes nomen Dei, Exo.20.a, 34.b
Zelotypię lex, num.5.c
Zelpha ancilla Lię, Gen.29.c, 30.b
Zelus Dei in impios, Deut.29.c
Zelus Moyſi & Phinees, Exo.32.f. nu. 25.b
Zelus Eliæ, 3.reg.10.d
Zelus Iehu pro Deo, 4.reg.10.e
Ziphæi produnt Dauidem, 1.reg.23.e
Zizaniorum parabola, Mat.13.d
Zomzommim gigantes, Deut.2.d
Zona pellicea accinctus Elias, 4.reg.1.b, Item Iohannes Baptiſta, Mat 3.a
Zorobabel filius Salathiel, Agg.1.d
Zorobabel & Ioſue ædificant altare, 1.Eſd.3.e
Zorobabel typus Chriſti, Agg.2.d

1-2-3

Digitized by Google

Digitized by Google